IUL 2005
BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Orizont

SĂPTĂMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXV

TIMIȘOARA ● VINERI, 4 IANUARIE 1974 ● NR. 1 (306) ● 16 PAGINI 1 LEU

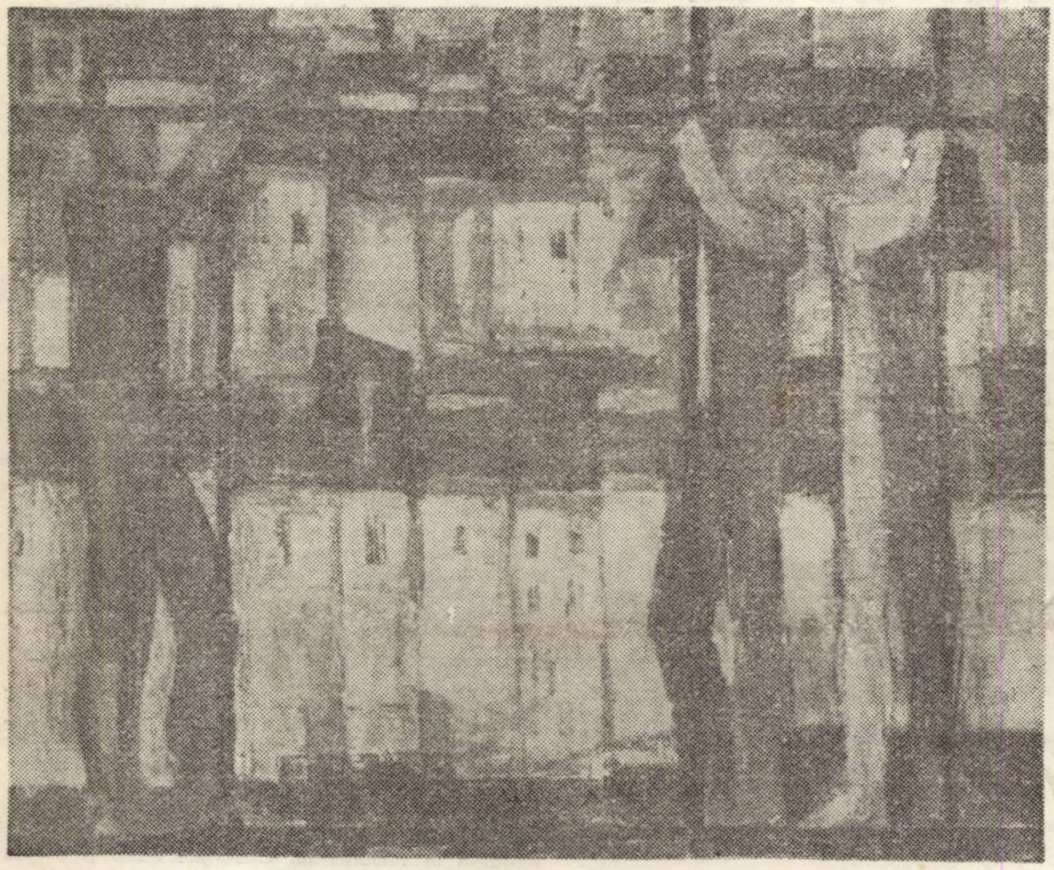

DIODOR DURE : „Constructorii"

Eveniment

ANUL XXX

Am pășit în anul 30. An de referință în istoria țării, an al sărbătorii aniversare a eliberării și, semnificativ, al Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român An în care, ne vom măsura din nou reperelor parcurse și celor viitoare prin bilanțuri care devansează timpul. În accepția ritmului lui de pînă acum, făcîndu-ne contemporanii celor mai înalte aspirații umane.

Treizeci de ani de țară liberă care cumulează truda unui popor pentru refacere și construcție. Ochii copiilor păstrează azi roua senină a unui timp de pace.

Treizeci de ani care înseamnă nașterea și dezvoltarea unei industrii noi, fundamentale pentru evoluția unui popor, edificarea unei puternice baze energetice și a unei agriculturi socialiste. Școlarul crede azi în război ca într-o poveste uitată în cartea de istorie.

Treizeci de ani sînt : naționalizare, electrificare, cooperativizare. Pentru omul crescut în acești ani LUPTA, acest act inerțial al progresului, își modifică sensurile amplificîndu-se pe coordonatele conștiinței ca autodepășire, ca întrecere pașnică, socialistă, sub semnul echității și democrației.

Și mai sînt, acești treizeci de ani, un nume de prestigiu, România, recunoscut și apreciat pe toate meridianele lumii pentru o spectaculoasă evoluție, pentru înțeleapta politică externă, pentru efortul de pace și apropiere între popoare.

Păstrăm în noi istoria vie a celor treizeci de ani parcurși, încrezători în forțele noastre și în viitorul națiunii noastre socialiste.

Intrăm în noul an, în anul 30, cu sentimentul că, în domeniul culturii, al spiritualității, al creației, al conștiinței, neclintite, comuniste, verbul nostru, menit să vadă lumina tiparului în această revistă bănățeană, mai are încă lucruri demne de realizat.

Nu numai fiindcă 30 de ani presupun și un bilanț glorios, dar mai ales fiindcă scrisul nostru, de orice fel, trebuie să privească înainte, ne propunem și noi, de la această tribună, să aducem, în discuție publică, cele mai arzătoare idei și problematici din domeniile politicii, artei, literaturii, filozofiei, esteticii. Țintim, în anul care s-a deschis odată cu apariția acestui prim număr, țintim să intrăm mai adînc și mai uman în frămîntul vieții sociale, să arătăm eroul demn al acestor zile fierbinți, ca și atitudinile reprobabile, stagnante, în manifestările de conștiință ale celor slabi, spre ai îndruma. Vrem ca anchetele și reportajele noastre, poeziile și prozele, eseurile și articolele de analiză să rezume atitudinile cele mai elevate ale spiritului civic, ale dăruirii, ale creației, spre a servi la investirea omului cu un ideal măreț.

Pornim încă din aceste prime zile ale lui 1974 cu siguranța că o revistă de cultură, care vede lumina tiparului din șapte în șapte zile, trebuie să poarte în nervii și sîngele său nobila menire de a fi un îndreptar și un luminător al spiritualității comuniste, al luptei ideologice și al ideii în acțiune. Dorim să lăsăm pe hîrtie aceste litere scrise duși de conștiința supremă că ele vor servi la zidirea unei noi spiritualități românești, la atingerea unui ideal comun, spre care partidul nostru, perpetuu, ne îndrumă și ne dă convingerea certă că îl vom atinge.

ORIZONT

Civitas

Literatura în grai

Ca un mijloc de comunicare efectiv, graiurile șvăbești sînt folosite de cercuri foarte largi și nu numai în mediul rural. Folosesc pluralul, întrucît nu se poate vorbi de un singur dialect sau grai al șvabilor bănățeni, limba vorbită prezentînd de la sat la sat pregnante particularități lexicale și fonetice.

Literatura în grai și presa încearcă să folosească un limbaj care constituie, am putea spune, o sinteză a acestor forme particulare ale dialectului șvăbesc. Cercetătorii literari vor reuși poate mai încolo să elucideze cauzele fenomenului pe care noi îl trăim astăzi, și anume că literatura în grai șvăbesc cunoaște realmente un reviriment. Sînt elocvente în acest sens cîteva date : Volumele editate în ultimii ani în acest limbaj popular — popular în multiplul sens al cuvîntului — au fost difuzate într-un tiraj de peste 30.000 de exemplare și epuizate, în decurs de cîteva săptămîni. Piesele în grai, în număr de patru, puse în scenă de Teatrul german de stat din Timișoara, au văzut lumina rampei de peste 350 de ori, una dintre ele realizînd chiar un record absolut al casei de 152 de reprezentații.

Viabilitatea dialectului populației germane din Banat, utilizarea lui în grai viu și în scris, dincolo de a fi numai expresia unei recunoștințe pioase față de moșteniri străbune, este un atribut definitoriu al acestei populații, o recunoaștere a forței expresive a acestui grai, înviorat mereu de prospețimea unor imagini inedite. Renașterea scrisului în grai poate fi și o replică la scepticismul unora vis a vis de capacitatea dialectului de a înregistra și a exprima realitatea obiectivă în procesul ei de transformare. Experiența a dovedit însă că graiul popular notează ca un seismograf sensibil toate schimbările din mediul social și într-un mod mai inventiv chiar decît limba literară. Plasticitatea lui și imagistica lui specifică îl pun îndeosebi, dar nu exclusiv, la îndemîna umorului. Nu întîmplător majoritatea lucrărilor apărute aparțin acestui gen.

Savoarea umorului în grai rămîne și în continuare neîntrecută, cîștigînd, se pare, și pe plan internațional, din ce în ce mai mult teren. Ar fi însă greșit de a expedia graiul popular doar la genuri minore. Dialectul s-a dovedit a fi suficient de încăpător și pentru un conținut de idei majore. Rădăcinile adînci pe care le are literatura dialectală în rîndurile poporului îi conferă longevitate, îndreptățindu-ne la prezumția că acest gen de scrieri va dăinui încă mult timp, cel puțin atît timp cît graiul constituie un mijloc de comunicare indispensabil.

NIKOLAUS BERWANGER

MASĂ ROTUNDĂ

„O adevărată istorie dar și un pas în istoria filozofiei"

De curînd, la Universitatea din Timișoara a avut loc o dezbatere interdisciplinară, din inițiativa catedrei de filozofie, pe marginea tratatului de Istoria filozofiei românești volumul I. Au participat catedrele de socialism științific, economie politică, istorie, pedagogie, limbi germanice, literatură română și comparată din cadrul Universității. Au mai participat cadre de la Cabinetul județean Timiș al P.C.R., Școala interjudețeană de partid, Centrul de științe sociale al Academiei – filiala Timișoara și Inspectoratul școlar al județului Timiș.

Redăm textul prescurtat al acestei dezbateri.

Prof. Dr. I. CORNEA (care a condus dezbaterea) : Din informațiile de care dispunem, primul volum al „Istoriei filozofiei românești" n-a fost discutat și recenzat pînă la această dată (1 decembrie 1973 – n.r.). Aș dori să subliniez importanța deosebită a tratatului pentru dezvoltarea contemporană a culturii noastre și rolul pozitiv al dezbaterilor pe marginea sa. Tratatul dovedește maturitatea culturii noastre filozofice și atingerea unui nivel înalt în cercetările de profil. Cînd într-o cultură încep să apară dicționare pe specialități și probleme și cînd frecvența tipăririi tratatelor sistematice și sintetice crește, este evident un semn al maturității acelei culturi care își sporește exigențele față de ea însăși și care își sporește aportul la cultura universală. La acest nivel considerăm a fi

Dezbatere consemnată de
ROMULUS DABU și PAUL EUGEN BANCIU

(Continuare în pag. 6)

20667.

Mircea Ciobanu, Martorii

(Editura „Cartea Românească", 1973)

La a doua sa ediție („complet revăzută"), **Martorii** ciștigă in concentrare. in limpezime stilistică și – ca urmare – in puterea de pătrundere a ideii. Romanul, simbolic in esență, ascunde sub materia sensibilă a vocabulelor un p o l i s e m a n t i s m derutant, hrănit, intre altele, și de faptul că expunerea se abate, adesea, de la cursul bănuit ca firesc, pentru a antrena parabole aparent laterale dar avind cu intregul afinități secrete (unele – cea de la inceputul volumului sau cea a cavalerului, de pildă, sint de o deosebită frumusețe). Aceste ocoluri, precum și observațiile privind „fiziologia" zvonului sau statutul minciunii (egalul negativ și contrafort al adevărului) și, bineințeles, cantitatea de informație cuprinsă, in general, in text fac din romanul lui Mircea Ciobanu o lectură dificilă, e adevărat, dar o lectură care angajează, energic, intreaga disponibilitate spirituală a cititorului. Fiindcă nimic nu este intimplător, necontrolat in această carte. Faptele sint semne, iar semnificatul, dată fiind nedeterminarea sa, este mai degrabă sugerat decit numit.

Așadar, faptele : Reluind un dosar abandonat, anchetatorul își propune să elucideze imprejurările morții Domnului ..., persoană a cărei dispariție este invăluită in cel mai adinc mister. Viața sa, de altfel, a fost (și continuă să fie, probabil, căci decesul nu este dovedit) un șir de enigme. Depozițiile martorilor sint vagi, confuze, neconvingătoare. Fiul victimei doar, autor al cărții **Lupta cu lucrurile** (in care se află o presupusă relatare a morții tatălui său) ar putea oferi unele indicii cit de cit sigure. Dar și acesta a dispărut fără urmă. Unii cred chiar că, scriindu-și cartea, fiul s-a identificat in asemenea măsură cu tatăl, incit au murit in același chip și oarecum impreună. Intre eveniment și cel doritor să-i surprindă, peste un timp, realitatea n-a mai rămas decit „prețul scăzut al cuvintelor", cum afirmă romancierul (referindu-se la amintirile confuze ale martorilor). In cele din urmă, anchetatorul, in imaginație sau in vis, așteaptă cu nerăbdare și curiozitate șansa pe care i-o va oferi propria stingere : „Cine știe, poate că voi vedea eu insumi minunea aceea !". Cunoașterea se va implini – oare ?! – după.

Dedesubtul accepțiunii strict literale, intuim, deci, un prim ințeles simbolic : dificultatea extremă (imposibilitatea chiar) a stabilirii adevărului prin mijlocirea cuvintelor (sau a suportului lor ontologic – lucrurile). Cuvintele se adună in structuri cu existență aparte, ascultind de legi specifice vieții lor : „de oriunde ar porni, discursul se realizează de la sine, chiar dacă primele sale cuvinte n-au nici o legătură cu miezul comunicării. Mai mult, chiar dacă intregul rostirii e rupt de ideea spre care vorbitorul se indreaptă".

Și atunci, adevărul rămine mereu indepărtat (depărtare reală, obiectivă, cum știm, dar susținută și de teama oamenilor că vor descoperi, sub coaja inșelătoare a adevărului stăpinit prin cuvint, noi prilejuri de neliniște).

In existența diurnă, concretă, insă, cuvintele trebuie crezute iar lucrurile acceptate. Tot ce refuză o justificare fenomenală este condamnat la imprecizie și la, măcar parțială, uitare.

Destrămarea mitului – iată un al doilea strat simbolic al cărții. „Adevărul" miturilor străvechi rămine o metaforă, o aluzie care bintuie tot mai rar conștiințele. Potrivnicul viziunii mitice este elanul cunoașterii logice, intemeiat pe scrutarea și analiza lumii materiale ; in alegoria romanului, dușmanul cel mai aprig al dispărutului sint lucrurile. Fiul său a tăcut vreme indelungată, răstimp in care s-a eliberat de tirania cuvintelor, le-a dezlipit de obiecte, aproape le-a uitat. In acest fel, lucrurile i-au apărut in totala lor simplitate, in justa lor măsură, neinvelite, neprotejate de vălul limbii. Și aceasta fiindcă, inainte de a scrie cartea despre moartea tatălui său, se cuvenea să-i cunoască bine dușmanul, dușman impotriva căruia tatăl insuși s-a inverșunat in clipele ce i-au precedat agonia.

Lupta cu lucrurile este un simbol al confruntării dintre contingent și transcendent, povestea insingurării adevărului neverificat faptic. Este acesta un punct de vedere profund umanist și intăritor. Intre adevăruri relative și adevărul absolut, mintea omenească se simte mereu indemnată să intrebe și să se intrebe.

Intocmindu-se astfel, **Martorii** este un roman de o mare densitate intelectuală. Și, potrivit facturii sale, o reușită artistică de primă insemnătate.

Compozițional vorbind, impresia globală nu e una de curgere, ci una de rotire. O arhitectură conică (sau piramidală), fără greș echilibrată, leagă evenimentele intr-o unitate substanțială, nu accidentală. Personajele sint dispuse in trei nivele : Domnul ..., autorul **Luptei cu lucrurile** și martori ; in al treilea mediu, dar izolat intrucitva, se găsește și anchetatorul, el insuși ajuns, cu vremea, un martor.

Eroii capătă individualitate printr-un joc subtil de reflectări reciproce. Luminile vin, insă, mereu, dinspre cei doi. Dar și aceștia, la rindu-le, nu trăiesc decit prin ceea ce alții păstrează, referitor la ei, in amintiri. Așa incit focarul care stringe toate razele – victima – este o prezență incertă, uriașă, obsedantă.

In căutarea datelor necesare lămuririi „cazului", dar minat și de gustul rătăcirilor nocturne, anchetatorul intilnește indivizi cu o viață interioară complicată, cu un comportament straniu, ale căror destine și frămintări constituie materia epică a romanului.

Dezbaterile autorului pe teme etice sau psihologice nu vizează neapărat incheieri definitive. Valoarea lor constă in ele insele, in ființa dezbaterii ca atare.

De aceea, **Martorii** este, totodată, o probă de virtuozitate a limbajului. Cuvintul cade precis pe gind sau pe senzație (a cărei ascuțime conferă verbului – ne permitem o imagine – subțirimea, decizia și unitatea unui stilet de argint). Ca intr-un poem (intr-un anume sens, romanul și este un poem), tablourile cresc ireal, fixate, parcă, la confluența spațiului și a timpului : „Intre cele două gesturi (notează autorul, comentind o secvență cinematografică) spațiul și timpul au devenit dimensiunile adevărului insuși". Cităm acest splendid cadru in care se desfășoară intilnirea dintre anchetator și cel ce a scris **Lupta cu lucrurile** : „Era zi insorită – mă aflam intr-o piață – la incrucișarea unor străzi drepte, de oraș provincial. Obloanele caselor de piatră fuseseră parcă de mult coborite ... Pe-alături, treceau trăsuri enorme. Cai grei, cu glezne lățoase, iși legănau crupele asudate sidefiu – ca potcoviți cu pislă, le auzeam trapul rar, una cu zgomotul roților infășurate in cauciuc ... La capătul străzilor, se desenau, tot de piatră, balustradele unor scări nevăzute, intreg orașul nezărindu-mi-se altfel decit drept un platou cu aria nu prea mare, dincolo de marginile căreia, jos, inchipuirea mea nu presupunea decit iarba și foșnetul mărăcinilor. Un om inalt imi făcea semne...".

EUGEN DORCESCU

Cronica literară

Uneori zborul — șapte poeți tineri

(Editura Facla, 1973)

1. Din nou ne intrebăm care e condiția debutantului și dacă debuturile au audiența pe care o merită. Unele, sigur, o au : o cronică a debuturilor ținută in revista **România literară** de Laurențiu Ulici iese, cu competență și seriozitate, inaintea numelor intrate, pentru prima oară, in republica literelor. Alte reviste și-au făcut, din intimpinarea numelor tinere, un punct de onoare. Dar mult mai greu decit altădată debutantul intră in atenția publicului și mai rar in atenția criticii. In 1960, comentariile unui debut in colecția **Luceafărul** depășeau in intindere paginile volumului, in 1973 consemnarea cărții e un succes. Numărul mare de apariții (indeosebi de poezie) interzice criticului măcar foiletarea sumară a tuturora. Nivelul general al poeziei a crescut și nu exagerăm afirmind că, in numitul an 1960, cele mai bune volume (Nichita Stănescu, Ilie Constantin, Cezar Baltag etc.) nu se ridicau la media valorii debuturilor de azi.

Poate că a venit clipa să ne intrebăm dacă știm să fim alături de momentul debutului, și să ne mai intrebăm dacă insoțim in timp, așa cum se cuvine, numele și cărțile cu atenția noastră. Ce s-a intimplat, de pildă, cu Ileana Roman, debutantă stimabilă cu cițiva ani in urmă, prin ce conjunctură nefericită Florica Mitroi sau Marcel Turcu au suportat o puțin necesară pauză editorială ? Lista se poate lungi mult. In reviste, debutează, răsdebutează și răs-răs-debutează poeți, dar ciți ajung (dintre cei talentați) autori de volume ? Ne plingem de abundența poeziei, și plingerea aceasta birocratică maschează, cred, tocmai uitarea lor. A unora dintre ei.

2. Pentru a remedia aceste neajunsuri, editurile au alcătuit volumele de prospectare a pieței. Volumul **Uneori zborul** este un volum de prospectare, inmănunchind grupaje a șapte poeți. Doi dintre autori (ni se spune in prezentările intocmite cu căldură de Anghel Dumbrăveanu) au 34 de ani. Nu e cam mult pentru un debut „in colectiv" ? E mult, desigur, dar insistența clamare a „abundenței de poezie" a creat paradoxala situație, de a promova un poet ca Gheorghe Azap, de pildă, autor cu un timbru foarte personal, poet in toată puterea cuvintului, prin această treaptă intermediară. Gheorghe Azap, merita mai mult, dar sintem siliți să ne mulțumim măcar cu atit. Ion Cădăreanu publică prin reviste de vreo opt-nouă ani : **Uneori, zborul** il prezintă cu un grupaj pe care n-aș indrăzni să-l situez la inălțimea celor mai bune poezii de altădată. Desigur, volumele de prospectare (**Uneori zborul** fiind intre ele) sint o dovadă că editurile nu mai vor să riște, să-și asume obligații față de nume ce nu prezintă incă, o structură artistică inchegată. Dar există scriitori tineri și foarte tineri care merită mai mult. C. Novăcescu sau Lucian Alexiu (in Timișoara) ar merita spațiul unui volum, după cum și Gheorghe Azap l-ar fi meritat. **Uneori zborul,** volum coelctiv, ne atrage atenția asupra necesității unor recuperări.

3. Autorii cuprinși in culegerea „Uneori zborul" se numesc Gheorghe Azap, Ion Cădăreanu, Olga Neagu, Octavian Doclin, Gabriela Hurezean, Florin Dan Medeleț, Vasile Versavia. Un ansamblu unitar, in care există poezie cu prisosință: versuri mediocre sint foarte puține, calitatea principală a volumului fiind acuratețea lui. Fiecare autor presupune o virtuală prezență poetică chiar dacă virstele autorilor nu sint intotdeauna cele ale adolescenței. Ghidajul sigur al autorului selecției și prezentările (poetul Anghel Dumbrăveanu) asigură cărții echilibru și gravitate. Căci editurile noastre au părăsit un obicei frumos, un obicei necesar : acela de a oferi volumul debutantului cu explcațiile necesare, cele care să asigure puntea de legătură intre publicul debutului și literatura sa. Salutind calitatea culegerii editurii Facla, observăm că, pe viitor numărul plachetelor de prospectare de acest gen ar trebui sporit.

4. De o parte din numele acestei culegeri se va ocupa rubrica **Debut** a revistei noastre. Noi remarcăm versul viguros de tradiție Tonegaru – Geo Dumitrescu din poezia lui Gheorghe Azap, structura ironică a lui, dar și siguranța cu care supune un limbaj poetic. Elemente argotice, elemente dialectale, neologisme concură la stabilirea atmosferei poetice. Luate individual, versurile pot să deranjeze (au și deranjat) prin familiarism și ostentație boemă, intregul denotă inscrierea fermă intr-o tradiție a poeziei românești : **„Prietenii de rișcă, se-ngroapă in fecioare / Le fac femei fertile și ei devin adulți : / Și totuși, o rugină, străpunge-n fiecare, / Oricit ar fi de sobri, acuma, și de culți. / / S-au dus cu joacă-ntrinșii, ortacii, din maidane, / Să defloreze ingeri și vulpi și cetacei ; / Doar eu mă-ndoi cind, tristă, cu lacrimi barosane, / Mă dojenește mama că am rămas holtei".**

Regăsim in versurile lui Gheorghe Azap și sunete din Labiș și din Esenin, dar poezie acut personală există cu prisosință in poemele sale.

Ion Cădăreanu s-a despărțit de atmosfera bucolică a poemelor sale mai vechi(!), dar nu și de liniștea și neliniștea domestică de acolo. Sunete demne de remarcat sint peste tot, dar și o osificare a versului intre meditații comune : **„A alerga cu mult inaintea / nervilor / Duminica osului alb incetinind / alunecarea stupidă / pirghii de singe stăpinind / o mască rămii – / cuvintele – / paiațe colorate / impestrițind cocheta cavalcadă / cu Domnul gri de molii devorat / e un supliciu să rămii bărbat / in fața-acestor frunze care trec, / tu care poți iubi de-acum mai tainic / această liniște și-acești ogari de singe – / ascultători, nesătui ochi".**

Ușurința de versificare a lui Octavian Doclin se unește cu anumite rafinamente de tip folcloric, ce merită a fi semnalate : **„Domnișoară ochiul tău / mult se bucură de-al meu / mult se bucură și-ar vrea / pleoapa dar și lacrima / Domnișoară, gura mea / inflorește de a ta / precum pasărea pe ouă / cum iubirile din rouă".**

Poezie tipică de adolescență promițătoare scrie Gabriela Hurezean : **„... In ziua aceea am fost bună / și unii chiar au reușit să mă iubească puțin / era o zi in care pancarte imense urlau bleuciel / că e timpul florilor / și la fiecare colț de stradă se vindeau ridichi ..."**

Faza a fost depășită de Olga Neagu, autoarea unor lied-uri remarcabile : **„Cine se-ndoaie de noapte / și plinge pe piinea de lună ? / Și-n trupul cui zboară fluturi / și dorul și cerul răsună ? / Visele cui se incarcă / Cu ouă de lebede triste ? / O, cine cu buze de vifor / Din aer cioplește cuvinte ? / Sint albe tăcerile lui / Și toate tăcerile-s sfinte ..."**

Atenție deosebită merită Florin Dan Medeleț, scriitor nefixat, dar autor al unei poezii dense, de autentică vibrație emoțională, emul, in poezia silvestră, al lui Blaga : **„... Aici incepe lumea. Liniștită, / această scurgere a serii, caldă, / destramă din legende pași adinci/ și ii călăuzește in tăcere / pe maluri oarbe, după cerbi, pe stinci".**

Uneori zborul propune citeva nume de poeți in toată puterea cuvintului.

C. UNGUREANU

Debut

NICOLAE IONEL

Cuvînt în cuvînt

(Editura „Junimea", 1973)

Volumul de debut al lui Nicolae Ionel dispune, într-o măsură apreciabilă, de acele însușiri care dau valoare unui text poetic : un grad relativ înalt de articulare verbală, profunzimea dezbaterii ideatice și tendința spre universalitate a acestei dezbateri. Dar, cum aportul lor este inegal, echilibrul estetic al cărții suferă, pe alocuri.

Poeziile șovăie în latura lor strict expresivă, păstrînd avantajul inițial al gîndului asupra imaginii.

În ansamblu, însă, culegerea este mai mult decît o promisiune. Ea nu anunță doar, ci, după cîte credem, certifică o vocație.

Poetul urmărește aventura spiritului, obligat o vreme (durata independenței sale aparente) să suporte separarea de tot. Consubstanțialitatea dintre eu și tot este temeiul unei statornice, nevindecate aspirații spre retopire, spre întregire, spre nuntă. Iar nunta (în înțeles cosmic) reprezintă singurul prilej al (auto) cunoașterii depline. Poezie reflexivă, cu alte cuvinte, propunîndu-și să concretizeze domeniul vast, ațîțător pentru imaginație, al abstracțiunilor și ipotezelor filozofice. Încercarea meritorie în sine, este cu atît mai demnă de interes cu cît poetul reușește să imprime evocării acestui peri-odós al neliniștii omenești un timbru poetic măcar în parte original.

Între clipa desprinderii și verbalizării sale creatoare (,,M-am regăsit pe veci în risipire / neant și lume beatificînd / N-am margini / nu mai am nemărginire / tot ce mai sînt a devenit cuvînt", p. 6) și cea a revenirii (Cer limpede / fără o pată / și tot azuru-i un cînt – / nu mai revin / nu mă mai nasc niciodată – / cu bucuria aceasta / menirea mea / s-a sfîrșit pe pămînt", p. 92), eul liric încearcă, paralel cu indicibila bucurie de a se abandona elanurilor, insatisfacția de a nu percepe decît îndepărtat și difuz armonia astrală; participarea la marile ritmuri se însoțește cu beatitudinea zborului : „Bucuria mi-e trup / suflet tot cerul / în nebunie uranică zbor / limpiditate / în limpiditate . . ." (p. 18).

Cuvînt în cuvînt (înfăptuind și înfăptuindu-se prin ceea ce rostește), poetul construiește un gen de cosmogonie florală, mirifică, în viziunea căreia universul pare un vîrtej de culori, de petale și polen : „Am văzut tot cerul înflorit / am văzut salcîmi în glorie / am văzut flori în nadir / corole deasupra nemărginirii / petale curgînd / petale umplînd universul / petale acoperindu-mă / ducîndu-mă-ntreg (p. 23) .

Cîntecul însuși străbate printr-un adevărat potop de flori simbolice care izvorăsc de pretutindeni : „Acuma cînt orbit de flori / într-o cădere / prin galaxii de flori / maelstrom de flori / și glasul meu / o dacă-ai auzi în ce delir / în ce sfînt murmur / te-nfășoară azi / ce flori mă-nchid/ ce flori deschid în mine /efluviile-a tot ce pot să spun (p. 15).

Cu toate ezitările sale, avem a face cu o poezie de indiscutabilă elevație, în care limpezimea cosmică și-a strecurat, tonifiant, fiorul (vezi, de pildă, admirabila În altă viață, p. 17).

Îndeamnă la oarecare circumspecție amintita neputință a imaginilor de a asimila integral emoția (din moment ce, optînd pentru expresia metaforică, autorul nu-i poate acorda o personalitate convingătoare). Nădăjduim că e numai un neajuns inerent începuturilor.

Se bănuiește în subteranele textului o infatuare naivă, o candidă prețuire de sine, cu nimic supărătoare. Poetul are încredere în posibilitățile sale. Și bine face.

E. D.

Lecturi

TOMA GEORGE MAIORESCU

Insula cu orhidee mov

(Editura Cartea Românească, 1973)

Dacă, referindu-ne la poezia din noul volum al lui Toma George Maiorescu — **Insula cu orhidee mov** — am încerca să explicăm de ce în două versuri alăturate același cuvînt este ortografiat în mod diferit . „arborii aquatici ar mîngîia cerul / cu crengi acvatice" (p. 29), iar în poemul liminar preacunoscutul citat din **Hamlet** este „retușat", într-un motto (pentru a deveni „To be or not to be", nu ne-am îndepărta prea mult, de intențiile poetului și în orice caz nu am trăda în vreun fel substanța compunerilor sale Pentru că Toma George Maiorescu scrie, cu convingerea cel puțin a unui întemeietor de școală, o poezie care, acum, ține mai degrabă de istoria literară. O istorie literară, bineînțeles, care s-ar ocupa de producțiile avangardiste, de pildă, ale celor care au publicat prin revistele avangardiste — **Contimporanul, 75 H.P., Integral, Unu** — din deceniul al treilea.

Nori cumulus și cirus, rigole, autostrăzi, viaducte, aminoacizi, osii, sfere, suprafețe, plane, bazalt, hidrogen — o proliferare haotică, incontrolabilă, de vocabule luate toate dintr-o anumită zonă a vocabularului, dispuneri grafice cîndva insolite — vezi **Chagalliană, Credeți în Săgetător** — amintind de caligramele lui Apollinaire, un lirism violent pe alocuri, iată numai cîteva elemente din care se constituie creațiile lui Toma George Maiorescu.

Dar la plăcerea de a violenta habitudinile cititorilor atașați de poezie „cuminte", tradițională, autorul adaugă, într-un mod dezarmant pentru noi, o neîncredere vădită în capacitatea aceluiași lector de a-i pricepe trouvaille-urile verbale. De unde, bunăvoința cu care le traduce, precum în acest **Peisaj cu monahi**: „săgeata se frînge în aerul tare / clopotnița se tîrăște pe stînci / **numai că stărețul n-are nare** / și psalmodiază în brînci / dar mai bine în brînci / decît brîncă /. . ./ săgeata se frînge în aerul tare / nici un călugăr n-are brîncă / și chiar dacă starețul e fără de nare . . ." Că astfel de lucruri ar putea uneori să nu aibă nici o legătură cu poezia este cu totul altceva — și la aceasta autorul, de altfel, nu pare dispus să mediteze prea îndelung.

Citadin, cîntăreț al orașului, al metropolei hipertehnicizate, Toma George Maiorescu lasă impresia că încearcă să transfere din publicistică în poezie o anumită problematică de „actualitate" — fără ca prin aceasta să fie neapărat original — pentru civilizația modernă : „Pe epiderma pămîntului / uriașe ciuperci palide / orașe moderne / Ele n-au rădăcini / în lutul topit de metal / și nu-și găsesc cerul / în norii clorhidrici / Așteptarea ploilor / nu se măsoară în folii de polietilen // Pădurile agonizează-n ghivece / Rîurile în deversoare / Culorile de neon / nu întorc un soare pierdut. //. . .// dar pe epiderma pămîntului, orașe moderne / cresc mai departe sub fertile ploi de cenușă / păduri de ciuperci palide / deshidratate 100/100" **(Sub fertile ploi de cenușă).**

Mai interesant ni se pare poetul în cîteva poeme erotice. **Unde, Alb originar, Dar ai plecat, Nu protesta,** ori atunci cînd constată ca atîția alții înaintea sa : „fugit irreparabile tempus . . ." Cu ironia, nu se putea altfel, de rigoare, pentru că Toma George Maiorescu face parte din acea categorie de poeți pentru care tot ceea ce ține de formele lirice constituite este supus metodic, negației : „Nimeni nu mai bate strada urmărind un minutar / Unde sînt îndrăgostiții de sub verzile coroane ? / Demoazele-n crinolină nu mai ies la promenadă / Domnișorii-n redingotă cu bastonul învîrtind . . . /. . ./ Nu mai cad petale roze la ghitară / Și-l ascultă o domniță așezată pe bordură / O baladă (sic !) modernă despre alte generații / Ce-au iubit odată umbra arborilor seculari / O baladă (sic !) modernă despre..." **(Baladă modernă).**

LUCIAN ALEXIU

Lecturi

UN DICȚIONAR DE POETICĂ

(Ed. „Ion Creangă" — 1973)

Poetica se bucură în continuare de atenția editurilor. După recenta reeditare a microeseurilor lui Eugeniu Speranția, **Inițiere în poetică,** alți doi autori —Gh. Ghiță și C. Fierăscu — ne oferă un **Dicționar de terminologie poetică** (D.T.P.) Sub toate aspectele, acesta descinde direct din **Dicționarul de terminologie literară (D.T.L.),** apărut în 1970 la Editura științifică, sub semnătura unui colectiv coordonat de Emil Boldan.

Întocmai ca D.T.L., și D.T.P. se vrea operă de „sinteză", numai că în timp ce primul dicționar selectează termeni referitori la istoria literaturii, teoria și critica literară, stilistica, poetica, prozodia și retorica, folclorul literar, bibliografia, tehnica editării etc., D.T.P. **extrage —** acesta este cuvîntul potrivit — termenii din D.T.L. „referitori, îndeosebi la poezie" D.T.P., cum e și firesc, dat fiind domeniul circumscris de referință, glosează 248 termeni, dintre care 210 se află și în dicționarul-mamă. Prin urmare, includem acest dicționar printre instrumentele noastre de lucru numai pentru 38 de termeni pe care nu-i găsim în D.T.L.? Am răspunde afirmativ, dacă toți cei 38 de termeni ar fi regretabile omisiuni din D.T.L. Dar nu sînt Trei dintre aceștia **(adonic, chiuitură, culminație)** sînt definiți în D.T.L. în cadrul altor articole — titlu (v. **safic, strigătură, punct culminant);** pentru 11 termeni **(arhiloc, aristofanic, cacofonie, himeneu, ionic, saturnin, silepsă, sinereză, solecism, tetrametru, tetrasilabic)** găsim definiții, mai mult sau mai puțin identice, în **Dicționarul enciclopedic român;** alte șase cuvinte **(autoportret, caracter național, caracter popular, cronografie, partinitate** și **topografie)** numai în anumită măsură pot figura în terminologia poetică. Așadar, mai rămîn 18 termeni, „noutatea" acestui dicționar, din care 15 se referă la calitățile stilului **(claritate, corectitudine, demnitate, finețe, naturalețã, oralitate, preciziune, proprietate** și **puritate)** și procedee stilistice **(conversiune, hiperbată, imprecație, paranomază, provincialism, sinalepsă),** unul denumește o specie literară **(cîntec satiric),** altul se referă la versificație **(cadență)** și altul la compoziție **(expozițiune).**

Acum, dacă vrem, la rîndul nostru, să-l învinuim de absența unor termeni, mai ales fiindcă D.T.P se vrea în mod vădit mai bogat în terminologie poetică decît D.T.L., am putea-o face cu ușurință, cîtă vreme orice dicționar păcătuiește fatalmente din acest punct de vedere. Bunăoară, D.T.P. ne apare inconsecvent cu sine însuși mai întîi pentru că nu glosează **poet.** Apoi, pentru că înregistrează **dialog,** dar nu și **monolog ;** provincialism, dar nu și **regionalism** etc

Definițiile, domeniu unde ne-am fi așteptat ca D.T.P. să fie mai personal, sînt, la rîndul lor, mult tributare, dacă nu, de cele mai multe ori, pe de-a-ntregul dependente de cele din D.T.L. Am fi totuși nedrepți dacă n-am aprecia strădania autorilor pentru a găsi unele exemplificări adecvate și ideea, cu efecte didactice, de a compartimenta termenii în cinci categorii : literatură (generalități), compoziție, stilistică, versificație, specii de poezie. Pentru acestea, dicționarul poate fi acceptat.

SIMION DĂNILĂ

CORESPONDENȚA

Pann Stelaru : Ni se pare că desluşim, în versurile trimise, o sensibilitate autentică și-o undă de lirism de bună calitate. Ne-au plăcut mai ales **Cîmpia** și **Cîmpiile,** pe care le și reținem pentru o eventuală publicare. Trimiteți-ne versuri noi și cîteva rînduri din care să vă identificăm.

Sorin Roianu : Sînteți fără îndoială într-o frumoasă evoluție, fapt atestat de **Duel, Doar sufletul** și **Nu vreau să umbresc,** pe care o cităm : „Respir în iubire, / ca miliardele stropilor de rouă / pe ierburi și flori / pe sînul și-n ochii iubitei / tulburîndu-i ființa. / Nu vreau să umbresc / sînt rouă, / prin mine se vede departe / și nici nu vreau / și nici nu pot / să păstrez razele". Sînteți foarte tînăr, așa încît ezitările și naivitățile versurilor vor cădea de la sine, cu timpul, cum petalele, cînd se naște fructul.

Vasile Ierunca : Unele poezii sînt crispate, cu multe locuri comune, dar **Clare sintagme** și **Alborada** dovedesc virtuți sigure, cum și o notabilă stăpînire a prozodiei. Aceste două poeme rămîn în atenția noastră, așteptîndu-vă cu versuri noi.

Geo Păduraru : Versurile trimise nu sînt suficient de concludente, dar dacă am risca o apreciere ea v-ar fi destul de favorabilă.

G. Papp : Concentrați-vă mai mult.

Mihai Adrian Eres : Versul Dvs. se articulează corect, însă este lipsit de ceva care să-i dea viață. Dacă ați sufla asupra lui cu o emoție reală . . .

Rică Ten : Ne spuneți că e nefiresc să căutăm gravitate în jocul copiilor cuminți, că pentru ei devine important tocmai faptul că se joacă încă. Dacă e așa, jucați-vă.

Dionis Rolland Rolissiccius : Credem că poezia **Metopă** sintetizează calitățile și defectele versurilor trimise. Aveți o remarcabilă posibilitate asociativă (Valurile mării vibrează / Ca o muzică spațială / De clavecine și flaute. Această muzicalitate / Sfîșie tăcerea / Și poduri sonore verzui / Te vor duce . . . etc.). Ciudat, aici e și mult prozaism. Și încă ceva : sînteți prea detașat de ceea ce scrieți, în sensul că nu participați la frumoasele întîmplări descrise.

A. Nicolas : Nu, nu vă îndemnăm să mai trimiteți, ci să deprindeți mai întîi puțină gramatică.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

DIAGRAME

Beneficiind și de această dată de o prezentare grafică excelentă (datorată lui Victor Mașek), numărul 4/1973 al revistei **Manuscriptum** (ilustrat cu desene de Adrian Maniu) își dedică primele pagini unei aniversări UNESCO — Dimitrie Cantemir. Sînt publicate, între altele, pagini din manuscrisul în limba latină a lucrării **Sistemul sau întocmirea religiei muhamedane,** cunoscut pînă acum doar într-o versiune rusă din 1722.

La rubrica **Poezie, proză, teatru** sînt publicate versuri de A. Maniu, nuvela **Contesa bolnavă** de Camil Petrescu, precum și comedia tragică **Simona sau Prințul consort** de V. Papilian.

Mai pot fi citite, în acest număr eseul lui Al. Oprea, „Faurul aburit", încercare de explicare a modului de creație sadovenian, **Omul brusc** schița unui roman de aventuri de T. Arghezi și **Ioan Slavici în procesul ziariștilor** — evocări de Șerban Cioculescu, Ion Pas, D. I. Suchianu, Barbu Solacolu și Vasile Netea. Spicuim din afirmațiile acestuia din urmă : „Slavici a rostit cel mai strălucit cuvînt în ceea ce privește unitatea națională. A spus în 1884 la Sibiu : „Soarele de la București răsare pentru toți românii". Sînt vorbele lui Slavici. Le-a pus pe frontispiciul „Tribunei" de la Sibiu, cu ele au crescut ardelenii pînă la 1919. Lucrul acesta nu poate fi uitat".

L. A.

CONSEMNARE

FESTIVAL FLACĂRA I

Zicea Amza Pelea, și el prezent, de la un anume microfon : „Nu credeam că anul 1973 îmi va mai prilejui . . ." Sigur că citatul este aproximativ, sigur că actorul se gîndea mai întîi la reîntîlnirea cu publicul. Dar noi, ceilalți, care eram chiar publicul și așteptam curioși să aplaudăm premiații ori invitații CENACLULUI FLACĂRA, noi, purtătorii propriilor noastre gînduri, experiențe și deci îndoieli, nouă ne-a fost luat dreptul la replică. Noi am crescut în propriii noștri ochi, ne-am intuit giganți posibili, ne-am prăvălit apoi în tiparul determinăriii noastre biologice și istorice, dar nu ne-am simțit singuri nici o clipă. Unii ar putea spune că a fost o seară Adrian Păunescu, o seară a poeziei, chiar o seară a muzicii, o seară Ilie Năstase .. Dar dincolo și deasupra tuturor acestora, a fost o sărbătoare a permanenței noastre de popor liber. Și a fost mîndria privilegiului de a ne exprima speranțe și dorința și siguranța nesfîrșirii . . . Au nins peste noi anii frămîntatei istorii trecute, prezente, viitoare și, iată, cuvintele, nu izbutesc convertirea, și, iată, nu rămîn decît cuvintele să cheme o reeditare.

ANTOANETA C. IORDACHE

EMINESCU LA „ATENEUL ROMÂN"

În volumul **„Mihai Eminescu — Scrieri de critică teatrală"**, apărut anul trecut la Editura „Dacia" a fost reprodus din „Timpul" (21 februarie 1878) un articol intitulat „Ateneul". Un comentariu la o conferință **„Despre teatru"** ținută de D. C. Ollănescu-Ascanio în sala Ateneului ce-și avea pe atunci sediul în casele lui Costache Ghica de lîngă Cișmigiu.

Articolul semnalat pentru prima dată de Ion V. Boeriu, cel care s-a îngrijit de editarea scrierilor de critică teatrală, aparține indiscutabil lui Eminescu, a cărui preocupare, ca ziarist, față de activitatea societății cultural-științifice „Ateneul Român" a fost însă ceva mai largă. Pentru anul 1878, Ateneul anunțase un amplu ciclu de conferințe („Timpul", 13 Februarie), ce urmau a fi ținute, între alții, de Ion Ghica, George Sion, Alexandru Odobescu, Ollănescu-Ascanio, D. A. Laurian, Constantin Esarcu, V. A. Urechia . . .

În numărul din 16 februarie, „Timpul" inserează un articol intitulat **„Ateneul și d. Esarcu"** (reluat și de ziarul „Pressa" din 19 februarie), care semnalează inaugurarea conferințelor de la Ateneul Român, subliniind cu deosebire meritul aceluia care **„a contribuit mai mult pentru fundarea acestei instituțiuni"**, Constantin Esarcu. Profesor și om de știință, Esarcu era — ca om politic — apropiat de conservatori, pe care îi reprezentase (1874—1877) ca agent diplomatic la Roma. Și, unde — se scrie în articol — **„a conceput ideia măreață de a răsfoi arhivele și bibliotecile atît de bogate ale Italiei și de a scoate dintrînsele tot ce se referă la țara noastră."** Fostul diplomat la Roma al guvernului conservator, a prezentat aceste documente, într-adevăr foarte importante pentru istoria României din secolele XVII și XVIII, într-o conferință la Ateneu — 8 aprilie 1878 —. Conferința a fost reprodusă în ziarul „Timpul" (de la 7 la 17 iulie), cu un preambul redacțional, care punea din nou în evidență — aproape cu frazele din articolul **„Ateneul și d. Esarcu"** — **„importanța excepțională"** a studiilor și cercetărilor întreprinse în Italia, afirmîndu-se că **„marea școală a politicii și diplomației este istoria și învățămintele ce în spirit judicios poate trage dintrînsa . . ."**

Atît articolul **„Ateneul și d. Esarcu"**, cît și preambulul acestei conferințe credem că sînt redactate — ca și comentarul la expunerea **„Despre teatru"** a lui D. C. Ollănescu-Ascanio — de Mihai Eminescu. În prezentarea conferinței lui Esarcu, de exemplu, nu e ocolit prilejul de a polemiza cu liberalii într-un stil care ne trimite la cel al multor articole politice scrise la „Timpul" de autorul „Luceafărului" : **„Pe cînd partidul ce reprezintă organul nostru"** (Partidul conservator, desigur, al cărui organ era „Timpul" — n.n.) **trimitea ca agenți diplomatici (. . .) bărbați care utilizau momentele ce le lăsau libere ocupațiunile funcției lor, pentru a face lucrări și cercetări fecunde de natură a mări patrimoniul național, sistema fatală ce se află astăzi la putere, nu numai că este incapabilă a aduce vreun contingent acestui patrimoniu, dar în oarba sa invidie și orbul său exclusivism cată a distruge tot . . ."**

Remarcăm faptul că în „Timpul" au fost analizate conferințele Ateneului, care, prin conținutul lor, intrau în sfera domeniilor predilecte ale poetului : teatru, probleme de istorie și de învățămînt. În legătură cu aspectele privind dezvoltarea învățămîntului, aflăm un alt articol („Timpul" 9 aprilie 1878), care recenzează o conferință a lui D. A. Laurian — **„Despre învățămînt"** — ținută la 1 aprilie. D. A. Laurian **„a arătat vinovata neîngrijire în care statul lasă învățămîntul public și puțina însemnătate ce se dă la noi instituțiilor școlare, mai ales celor primare, care sînt temeiul învățămîntului."** Se citează apoi paragrafe din conferințe în care se milita pentru construirea de localuri școlare și dotarea lor cu material didactic ; pentru pregătirea profesorilor după cele mai noi metode ale științei pedagogice ; și, ca o încununare a acestor realizări, instituirea învățămîntului obligatoriu, care trebuie să reprezinte baza culturii naționale. Sînt aceleași idei pe care le regăsim frecvent și în rapoartele revizorului școlar Mihai Eminescu.

OCTAVIAN NICA

DOCUMENTE LITERARE

Sub egida Universității din Timișoara — Facultatea de filologie — conferențiarul dr. Virgil Vintilescu, de la această facultate, și-a propus să scoată o colecție de documente literare în șase volume, majoritatea materialului inedit sau unele texte mai puțin puse în circulație. Textele — corespondență și manifestări — se vor referi cu precădere la literatura bănățeană și transilvăneană, la raporturile, după cum se arată în „Introducere", și integrarea acesteia în literatura națională. Scopul urmărit de autorul colecției de documente literare este bine precizat, arătînd că se va releva : „(...) locul pe care scriitorii din Banat îl ocupă în istoria literaturii române (ce) nu mai poate fi modificat de tipărirea unor lucrări inedite (...). Noile documente vor întregi însă cunoștințele despre acești scriitori și vor contribui, credem, la clarificarea unor probleme mai generale ale istoriei noastre literare „(Introducere, pag. V)".

Tocmai documentele publicate în acest prim volum scris în colaborare cu prof. R. Flora din Belgrad despre Dimitrie Țichindeal și scrisorile adresate lui Uroș Nestorovici (1812-1814), autobiografia lui Dositei Obradovici din opera căruia a făcut numeroase traduceri dascălul „Preparandiei" din Arad, corespondența inedită a lui I. Slavici și fragmente din anumite lucrări ale lui, corespnodența mai puțin cunoscută a lui Victor Vlad Delamarina și cea a scriitorului bănțean din Bocșa, Mihail Gașpar, memoralistica poetului lugojean etc. constituie o sursă nesecată de cunoaștere a vieții, a sensibilității și activității cultural-literare a acestor neobosiți cărturari și scriitori, pentru făurirea unei culturi umaniste și a unei literaturi puse în scopul realizării depline a unității poporului român.

Comentariile prof. dr. Radu Flora, de la Universitatea din Belgrad, și textele publicate în limba română și sîrbă cu privire la scriitorul bănățean născut la Becicherecul Mic, Dimitrie Țichindeal, și amănunte puțin cunoscute despre scriitorul sîrb Dositei Obradovici pun într-o nouă lumină caracterul iluminist al operelor și activității acestora, lupta lor pentru ridicarea culturală a maselor, pentru întemeierea de școli la care să învețe copiii tuturor claselor și păturilor sociale. Din corespondență desprindem acest ideal de viață pe care îl visau iluminiștii români și străini, neînțelegînd, însă, rolul claselor sociale sub aspect politic și economic.

Foarte importantă este corespondența lui Ioan Slavici, unele acte, fragmente inedite de lucrări proprii, pentru cunoașterea complexă a profilului moral și a operei scriitorului șirian. Se precizează fapte mai puțin cunoscute și prezentate în istoriile literare în legătură cu data nașterii scriitorului și a numelui acestuia.

Virgil Vintilescu, bazîndu-se pe metoda de cercetare a Universității din Cluj, a regretatului profesor Ion Breazu și pe metoda profesorului Iosif Pervain, în sensul că insistă asupra documentelor mergînd la sursă, a folosit documentele originale de la Arhivele Statului, filiala Arad, de la muzeul memorial Ioan Slavici din Șiria, majoritatea adunate de dînsul, sau s-a folosit de informații culese direct de la urmașii familiei lui Ioan Slavici.

Intr-o nouă lumină, în urma textelor publicate în acest volum de documentele literare, ne apare talentatul scriitor dialectal Victor Vlad Delamarina, născut în comuna cu același nume, înainte Satu Mic, la 5 km distanță de Lugoj.

Analizînd opera memoralistică Cartea vieții mele, prin conținutul ei și prin procedeele folosite, arătate mai sus, ne face să-l apropiem pe scriitorul bănățean, bineînțeles păstrînd distanța, de marele nostru clasic Ion Creangă.

Părerea noastră este că, a scotoci prin biblioteci publice, de stat, prin biblioteci particulare, la arhive, prin relațiile directe prin corespondență cu oameni de știință, cu cercetători, se poate ajunge la documente inedite privitoare la viața și opera scriitorilor, la raporturile dintre scritorii noștri și cei din țările învecinate, stabilindu-se o comunitate de cultură spirituală, fapt ce va servi la scrierea unei științifice istorii literare. În aceasta constă meritul colecției, inițiată de V. Vintilescu.

PARTENIE MURARIU

1) Volumul I, Colecție îngrijită de conferențiar dr. Virgil Vintilescu, Timișoara, 1971, XXVI + 318 pag.

Un secol de la nașterea lui OVID DENSUȘIANU

Deslușirile pe care le așezăm în fruntea acestor rînduri inedite ale lui Ovid Densusianu intenționează în primul rînd să amintească cititorului că în luna decembrie se împlinesc 100 de ani de la nașterea unui cu adevărat mare filolog român, devotat cercetător al problemelor capitale de limbă și folclor, de estetică și romanistică, de istorie literară și comparată etc., și care totodată și-a consacrat întreaga energie culturii noastre moderne și educării în spiritul științific și umanist al tineretului.

Epistola inedită pe care o publicăm mai jos relevă faptul că legăturile lui Ovid Densusianu cu Franța în primul rînd, dar și cu alte culturi desigur, nu sînt numai pe prolbeme de lingvistică ci și de literatură. Scrisoarea este elaborată în limba franceză fiind adresată unei personalități pe care pînă în prezent nu am reușit să o identificăm. Iată conținutul ei în tălmăcirea românească :

„Dragă prietene, fiind prins în ultimele zile de lucrările unui congres filologic n-am putut răspunde imediat la ultima Dvstră scrisoare care m-a făcut să întrevăd încă odată ce ar putea deveni un proiect ca acela la care v-ați gîndit. În vederea realizării sale cred că ar trebui să ne mulțumim deocamdată ce cîțiva aderenți la fel de hotărîți ca noi. Efectele răsunătoare, fascinația numărului nu fac decît să eșueze cele mai bune intenții. Odată constituit acest nucleu, vom putea lărgi cadrul grupului nostru. După ce programul nostru va fi închegat îl vom face cunoscut printr-o broșură și ca mijloc de acțiune cred că va fi suficient să găsim din cînd în cînd cîteva pagini de îndemn (exortatic) și documentație-, o carte ca aceea despre care îmi vorbiți ar veni după aceea.

Firește, publicațiile vor pleca din fiecare țară în care ar fi recrutați aderenți la ideia noastră. Un ziar ? Deocamdată nu-l văd prea eficace și ar fi prea costisitor. Eu sînt puțin sceptic în ce privește utilitatea imediată a unui ziar secundînd o asemenea inițiativă Cum să ne intitulăm grupul nostru ? Mă gîndesc la aceasta fără să găsesc nimic care să-mi convină pe deplin. Cîteva cuvinte îmi trec prin minte dar mă întreb dacă pot să meargă Astfel **Noua epopee,** sună cam medieval dar aceasta ar exprima ideile noastre de nouă cruciadă. **Timpul nou, Avîntul, Scutul** (Păvaza) **Vocea viitorului** (aceasta s-ar potrivi pentru un ziar, o serie de broșuri dar pentru grup ar trebui găsit altceva. Poate că veți fi mai norocos decît mine ca să găsiți numele care ar boteza grupul nostru, căci căutînd ai cîte odată licăriri care te conduc pe drumul cel bun. În orice caz titlul trebuie să fie destul de expresiv pentru a arăta că noi avem ceva nou : Avîntul energiilor luminate, ierarhia valorilor și bunătatea suverană.

Al Dv. devotat
O v. Densusianu

Precizările pe care le adăugăm acestor rînduri sînt puține. Congresul despre care pomenește Ovid Densusianu este primul congres al filologilor români realizat la inițiativa sa și ținut între 13–15 IV, 1925 (vezi Marin Bucur, **Ovid Densusianu,** Ed. tineretului, p. 50). Intr-un mai vechi dar excelent studiu intitulat **Un vizionar al latinității,** B. Munteanu, făcea o îndrăzneață observație privitoare la publicarea corespondenței lui Densusianu și a prietenilor săi francezi" **(Analele Academiei, Memoriile secțiunii literare,** seria III, tom. 14–15, 1944–1946, p. 6). Epistola de față, una din numeroasele care probează relațiile publice cu personalități marcante și în probleme literare de ținută, arată că Ovid Densusianu, după ce prin cursul **Direcții de azi în literaturile romanice,** 1924, se edificase asupra principalelor curente literare, el a aderat la constituirea unei grupări literar-filologice care să reunească creatorii mai multor culturi. Așa cum reiese din această scrisoare Ovid Densusianu propune alcătuirea unui program pe care să-l facă binecunoscut printr-o broșură și apoi la recrutarea continuă a unor aderenți statornici. În 1924 **Viața nouă** își încetase apariția după exact 20 de ani de ființare, așa că probabil de aceea i se părea lui că un ziar al grupului ar fi greu de scos, dar nu imposibil. Indiferent de profilul acestei grupări strict literare sau poate filologice probante rămîn pentru noi însuflețirea și probitatea cu care Ovid eDnsusianu a participat la viața epocii, aportul său la stimularea procesului istoric de deschidere către nou și progres în principalele domenii ale culturii noastre umaniste.

ION ILIESCU

Profiluri

Cezar Baltag sau poetul cu destinul sieși neîncăpător...

Intre poeții care au debutat in anii '60 Cezar Baltag s-a impus intr-un mod distinct. Placheta de debut *Comuna de aur* (1960 – Luceafărul) nu producea suficiente indicii pentru evoluția poetică ulterioară. Scria in volumul de debut o poezie a dezlănțuirii revoluționare in spirit labișian (din care descind, de altfel, mulți debutanți ai acestui deceniu), a copilăriei traumatizate de ororile războiului sau a solarității epocii revoluționare. Cu *Vis planetar* (1964), in ciuda unei imposibilități de exprimare cit mai plenare a existenței poetice, se disting cel puțin două coordonate fundamentale pe care va evolua poezia lui Baltag : viziunea cosmică, grandioasă, și meditația asupra sentimentelor umane fundamentale.

Profunzimea viziunii poetice a lui Baltag se va dezvălui pregnant in următoarele volume : *Răsfrîngeri* (1966), *Monada* (1968), *Odihnă în țipăt* (1969). Complementare poeziei, dar nu străine ei, sint tabletele incluse in volumul *Șah orb* (1971), meditații asupra poeziei sau excurs in graiurile și literatura populară, de unde se comentează sau se extrag esențele filozofice sau de limbaj.

Cezar Baltag este un discret al poeziei. O teamă sau pudoare față de cuvinte manifestă mereu, sau, mai corect, de răzbunarea cuvintelor intr-o eventuală imposibilitate de supunere a lor. Pentru Baltag actul poetic este actul de oficiere cu cuvîntul. In sine, cuvintul cuprinde toate virtuțile artistice și comunicative, poetul nu face altceva decit sà le ordoneze in inalta sferă a artei. In ritualul propriu al cuvintelor poetul nu este decit un simplu oficiant, un sacerdot al lor.

Poezia lui Cezar Baltag își găsește suficiente legături cu tradiția, in special in cadrul poeziei de concepție, cum s-a remarcat /Eugen Simion/, din epoca interbelică, reprezentată intre alții de Ion Barbu, Al. Philippide ori George Călinescu. Cu *Răsfrîngeri*, puterea de interiorizare este marcată mai accentuat, la fel cu un echilibru mai stabil intre grandoarea viziunii poetice, cosmicitatea ei și expresia poetică. *Răsfrîngeri* – cu o parte din poezii reluate in culegerea selectivă *Monada* – este un volum al dialecticii, al permanentei transformări și deveniri : timpul, cu toate consecințele scurgerii sale iremediabile, fiind zeul tutelar al majorității poemelor. Timpul, ca o coordonată primordială a existenței, permite desfășurarea prin sine a intregii existențe universale. Spațiul (altă coordonată esențială) durează prin timp, chiar pentru timp există ... timp. „Toate au timpul lor / și pentru tot lucrul sub cer este timp : / timp pentru departe și timp pentru aproape / timp pentru sunet și timp pentru lipsă a sunetului, / timp de bărbat și timp de femeie, timp pentru niciodată și timp pentru oricare timp".

Pasiunea lui Cezar Baltag pentru investigarea folclorului, in zonele profunde de simboluri și valori filozofice, este ușor remarcabilă și in poezie. Intre valoarea simbolurilor din fictiunea mitică și ideile, refăcute intr-o viziune originală, epicii basmului, se ordonează o mare parte din creația lirică a lui Baltag. Il atrage pe poet poezia populară „aleasă", caracterul ermetic și ezoteric, virtuțile poetice ale incantațiilor magice, exorcismele, tot ceea ce se află in zona marii poezii.

Baltag frecventează mitologia universală. Acteon a devenit simbolul individului, victima propriei curiozități. Poezia este coborită intr-o zonă aptă să genereze dificultăți – visul. Zgomotul ciinilor care-l urmăresc pe Acteon este asimilat dodecafonismului. Melodicitatea versului este tulburătoare : Trist străbăteam un ocean / poate saturnian / cind deodat', indepărtat, / sufletul mi-a sfîșiat / marele zvon dodecafon / al ciinilor lui Acteon. / Unde-s mi-am zis. In care vis / zarurile iar m-au trimis ? / Unde-i, strigai, zveltul alai, / unde e cel fără grai, / care in sine însuși dispare / ca intr-o floare devoratoare ? / (*Geometria unui vis*).

Dragostea este o atracție permanentă pentru Cezar Baltag, de aceea „răsfrîngerile" de dragoste nu sint puține in acest volum. Ultima răsfrîngere de dragoste (*Monada*) a fost repede discutată in presă, nu la mult timp după ce a apărut in revistă impreună cu *Elegia oului, a noua*, de Nichita Stănescu). *Monada*, iubirea pentru „fără-de-soțul pur" este o poezie criptică, in esență, nu numai in limbaj, a cărei traiectorie „din drumuri innodate" imaginează „metamorfoza-ntoarsă" și „necroza paradisului", este un elogiu al imparului pur, mai sublim decit celelalte numere, „inimi suav eterogene". Rafinamentul metaforei, delectarea poetului prins in mrejele desfășurării imagiste este ușor de observat. *Răsfrîngere de umbră* este o asemenea „joacă" cu metafora intr-o poezie aflată sub semnul erosului (de altfel in revistă, poezia purta titlul *Poetul și dragostea*) in care „moneda destinului" intipărește pe o parte chipul iubitei, iar pe cealaltă „inima" surprinsă intr-o vitalistă expansiune : „Un ochi fantastic mă răsfrînge-n / oglinda cristalinului. / Plutesc ținînd în palmă rara / monedă a destinului. // Pe-o parte-i chipul tău, iubită / neintîlnită nicăieri ; / efigie ce-și schimbă vîrsta : / femeie azi, fecioară ieri. // Pe alta inima mea bate / un ritm tenace și avid / pulsînd în hohote viața-mi / spre-un infraroșu bănuit //.

Cezar Baltag recunoaște valoarea sugestiei in poezie (intr-un interviu din *Argeș* nr. 11 (1971), sau mai bine zis înțelege poezia ca avîndu-și condiție sieși sugestia, inefabilul poetic de aici rezultind, in același interviu, poetul iși mărturisește inalta apreciere dată folclorului, comparind basmul *Tinerețe fără bătrînețe*, prin amploarea și tensiunea ideilor filozofice, cu marile literaturi ale lumii. Valoarea ideilor filozofice din basmul *Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte* este valorificată, de Cezar Baltag, in volumul *Odihnă în țipăt* (o parte din poemele volumului au apărut in ciclul *Țărmul zadarnic* din *Monada*). Meditația din *Răsfrîngeri* asupra valorilor umane. văzute in permanentă interdependență cu cosmicul, se deplasează asupra categoriilor fundamentale ale existenței, surprinse prin sugestia mitului și a valențelor simbolice ale basmului. Amplă reconstrucție mitică, in sensul filozofiei folclorice, evident, de elevată valoare, *Odihnă în țipăt* se constituie ca o inșiruire de poeme-comentarii ale basmului popular, efectuate prin intermediul motto-urilor extrase din basm. Este o poezie a esențelor, manifestată în laturile fundamentale ale existenței.

Se pare că Cezar Baltag este poetul care se îndreaptă cu surprinzător curaj, dar și cu frumoase rezultate, spre interpretarea sensurilor filozofice ale folclorului și limbajului (o dovedesc : volumul discutat, precum și *Șah orb* și cel anunțat *Madona din dud*) și spre asimilarea noilor orientări ale poeziei moderne. Poet de nebănuite resurse lirice, Cezar Baltag poate oferi o evoluție spre o maturizare diferențiată prin profunzime față de colegii generației sale.

DIODOR DURE : „Micul dejun"

ALEXANDRU RUJA

Cartea de idei

Despre condiția umană

Cine meditează asupra unui Tratat despre om trebuie să-și îndrepte gîndurile în trei direcții principale : biologie, psihologie și sociologie, planurile mari de desfășurare a ființei umane. Sigur, profesorul Nicolae Mărgineanu a avut în vedere acest posibil tratat în care să se examineze toate aspectele ce țin de persoana umană atunci cînd a scris cartea sa despre care urmează să ne ocupăm : *Condiția umană, aspectul ei bio-psiho-social și cultural*, apărută nu de mult la Editura Științifică. Trimiterile făcute chiar în subtitlul ei la structurile bio-sociale și culturale ne îndreptățesc să presupunem un plan de perspectivă ce va duce în final, printr-o eventuală colaborare armonioasă, la acel prețios tratat ce va deveni cîndva realitate și căruia psihologul i-a și scris poate partea cea mai importantă, aceea privind viața psihică într-un înțeles mai cuprinzător decît era prezentată cîndva în tratatele noastre academice.

Despre necesitatea acestei cărți ar fi inutil să scriem : este o evidență, după cum pentru unul care a urmărit întreaga activitate a profesorului de la Cluj, mai ales *Psihologia persoanei*, *Psihologia educației* și *Psihologia medicală* (ultimile două doar cursuri audiate pe cînd eram student), îi va fi tot atît de evidentă noutatea acestui volum și în ceea ce privește metodele utilizate și perspectivele pe care le deschide. *Condiția umană* e o încercare de interpretare dialectică nu numai a psihismului ci și a unui complex de factori ce duce la noțiunea de persoană umană, privită ca un proces dinamic, factori ce sînt în amănunt analizați.

În fond ce este persoana umană în jurul căreia se axează problematica ? Autorul, nemulțumit de unilateralitatea definiției lui Aristotel, *Zoon politikon*, propune în etape succesive și după explicații complimentare, următoarea definiție : „Persoana umană este o structură bio-psiho-socială, care se adaptează în mod conștient la lume și la societate, în formele cele mai individuate, cu cauzalitatea proprie cea mai ridicată, realizînd salturile cele mai mari în direcția Binelui, Adevărului și Frumosului, pe care se bazează sănătatea, onestitatea și productivitatea muncii" (p. 32). De fapt definiția lui Aristotel este mai complexă decît pare pentru că noțiunea „ființă vie", presupune dezvoltarea bio-psihică ce nu i-a fost străină Stagiritului, iar socialul prin care traducem politikon vine de la arta de a conduce bine, însemnînd deci organizarea socială conștientă, ceea ce presupune viață socială în forme de guvernare cu toate noțiunile adiacente, implicate în definiție și analizate în lucrările ce le tratează pe larg. Fără îndoială definiția propusă de Nicolae Mărgineanu are în vedere o complexitate de probleme mai limpezi decît în antichitate, cînd totuși omul, cu toate nevoile lui, se afla pe întîiul plan.

Lucrarea are trei mari secțiuni : în prima se arată metodele aplicate în studiul condiției umane, a doua sintezele majore (învățare și înțelegere, motivație și caracter, emoții și sentimente, conștiință și inconștient, conștiință și conduită, infrastructurile biologice, aspectul social, diferențial, evolutiv, anormal și patologic, precum și personalitatea), ultima încercînd o aplicare atunci cînd se face trimitere la școală, muncă, clinică și justiție. Această scurtă enumerare este suficientă pentru a arăta complexitatea problemelor, analizele multiple ce trebuiau efectuate pe baza unui material științific enorm — cunoscut, sistematizat și stăpînit — și care să ducă apoi la sintezele privind aspectele condiției umane în totalitatea lor. Ar fi greu și de altfel imposibil să intrăm într-o dezbatere asupra tuturor amănuntelor cercetate de un psiholog ce și-a dedicat întreaga viață acestei mari sinteze privind persoana umană. Cu atît mai inutilă cu cît sînt trecute în revistă majoritatea teoriilor actuale, în urma cărora psihologul român își formulează propriul său punct de vedere. Unul dialectic deoarece privește nu numai interdependența factorilor constitutivi ci și relativa lor autonomie, precum și dezvoltarea acestui proces complex circumscris prin cuvintele din titlu. Cuvintele nu întîmplătoare (cu toată trimiterea, nesemnificativă de altfel, că amintește titlul unui roman de André Malraux), deoarece primul din ele înseamnă tocmai cadrul în care apare, se produce un fenomen, acel fenomen complicat și greu de delimitat, cuprins prin termenul al doilea.

Nu putem trece cu vederea în această, din motive redacționale, mult prea sumară trecere în revistă, detașarea psihologului de anumite teorii la modă (în special psihanaliza), prezentarea dar și evaluarea și critica lor. Este pus în evidență, ca să dau un exemplu, caracterul literar al doctrinei freudiste, după cum atunci cînd vorbește despre Eros, arată că omul nu este numai sexualitate ci natură social-umană și culturală, deci nu numai natură umană și condiție socială. În această ordine de idei, ar fi fost poate cazul, cînd s-a dezbătut pe larg problema inconștientului, să se facă o trimitere și la Blaga care preluînd termenul de la Freud i-a dat o altă semnificație, arătîndu-i caracterul „cosmotic", nu numai „haotic" și făcînd din el sediul categoriilor stilistice. E un punct de vedere ,care, oricît de discutabil ar fi, reprezintă o contribuție românească la elucidarea problemei.

Poate că insistența cu care este privită de către anumiți psihologi condiția umană pornindu-se de la aspectele ei patologice ar fi trebuit să fie subliniate și combătute cu mai multă fermitate. Interesează mai puțin manifestările anormale, chiar dacă sînt mai ușor de studiat decît cele normale de surprins datorită atîtor factori ce țin de personalitatea și psihologia fiecărui ins.

Cartea profesorului Nicolae Mărgineanu rămîne o realizare remarcabilă nu numai datorită contribuției științifice ci și a calităților stilistice ce apropie cititorului un material arid și de specialitate. Ea deschide perspective largi pentru cercetarea unor aspecte care, datorită sintezei, au fost mai puțin accentuate, urmînd ca alți psihologi să le reia în lucrări separate.

ION MAXIM

„O adevărată istorie dar și un pas în istoria filozofiei"

(Urmare din pag. 1).

ajuns cultura românească și din acest motiv, contribuția sa, din ce în ce mai substanțială, la cultura universală este tot mai solicitată și evidențiată.

În acest context, valabil și pentru gîndirea noastră filozofică, dezbaterea prezentă ar trebui să țină seama, orientativ, de două principii metodologice. Primul : să urmărim în ce măsură autorii au realizat importantul obiectiv propus de a evidenția contribuțiile românești la filozofia universală, subliniind, atunci cînd este cazul, originalitatea gînditorilor și filozofilor noștri, sau alteori, raportînd-o la dezvoltarea generală a filozofiei Al doilea, dar nu mai puțin important, are în vedere rolul deosebit pe care l-a jucat întreaga activitate de răspîndire și asimilare a ideilor filozofice pentru istoria noastră națională, inclusiv pentru cea filozofică. Aceasta, cu atît mai mult, cu cît filozofia românească s-a dezvoltat, din motive bine cunoscute, mai tîrziu decît filozofia altor popoare. Valoarea tratatului trebuie apreciată cu deosebire și din acest punct de vedere.

Conf. Dr. ION ILIESCU : Subliniind meritele și actualitatea volumului de Istoria filozofiei românești — ca primă sinteză cu adevărat marxistă a gîndirii filozofice de la noi, aș dori să mă opresc asupra unor probleme mai puțin realizate și în primul rînd la orizontul documentării. Se pune întrebarea : dacă autorii acestei lucrări de sinteză au reușit să valorifice integral fondul gîndirii noastre filozofice ? Răspunsul de ansamblu este afirmativ dar, în legătură cu preluarea și valorificarea moștenirii apar unele observații.

Prima se referă la faptul că nu ne putem lipsi de cunoașterea totalității. În acest sens, atragem atenția asupra a trei izvoare importante pentru filozofie, care n-au făcut obiectul unui interes distinct al autorilor : a) filozofia implicită, adică cea din lucrări și opere care nu sînt elaborări sistematice de filozofie dar care, trebuiesc cercetate ; b) volumele filozofice de o mai restrînsă notorietate cum ar fi lucrări de licență, diferitele opere de popularizare a filozofiei, manuscrisele și chiar unele teze de doctorat susținute în străinătate, care au avut referenți de prestigiu, ca și acele lucrări filozofice românești care au fost traduse în străinătate ; c) problemele filozofiei în presa culturală și cea filozofică a timpului — izvor extrem de important pentru cunoașterea circulației și difuziunii ideilor.

Ar mai fi putut fi valorificate exegeze și studii introductive la traducerile românești ale unor lucrări din marii filozofi care conțin și puncte de vedere proprii ; ca și istoriile filozofiei românești elaborate anterior. Am putea cita, fără pretenția unei liste complete peste 26 de lucrări de etică, 16 lucrări de filozofie, și alte 30 de lucrări de estetică, istoria filozofiei și sociologie, care conțin o filozofie implicată și care n-au fost valorificate. Istoria filozofiei nu poate să fie nici o istoriografie filozofică, nici o istorie distinctă a fiecărei discipline filozofice în parte. Cu toate acestea, în măsura în care orice disciplină filozofică are o bază teoretică, o metodologie generală, cu un cuvînt, o filozofie implicată, aceasta trebuie cunoscută și valorificată.

Cred că autorii ar mai fi putut avea în vedere și diferitele conferințe și elaborări difuzate oral sau existente în manuscris care au creat o atmosferă propice receptării filozofiei. Socot însă necesară sublinierea faptului că nu avem în vedere o valorificare integrală a fiecărui „articolaș" dar cred, pe de altă parte, că preluarea critică nu contravine spiritului cunoașterii totalității și, în acest sens, avem un teren încă întins și generos de valorificat.

Un singur exemplu concludent, acela al lui Constantin Dimitrescu-Iași care a predat Istoria filozofiei și care, mărturisesc Rădulescu Motru și alți foști studenți ai săi, nu și-a multiplicat cursurile. Constantin Dimitrescu-Iași pleacă de la principiul general că „filozofia răspunde la preocupări de viață ale locului și timpului în care cad", de aici necesitatea pentru istoria filozofiei, deplin valabilă și azi, de a cerceta epoca și starea în care trăiește poporul și filozoful analizat. Ținînd seama de specificul filozofiei, ca formă distinctă a conștiinței sociale, C. Dimitrescu-Iași nu reduce istoria filozofiei la istoria sistemelor, ci încearcă să vadă în esență „cum s-a schimbat fundamental gîndirea omenească". Militînd pentru progresul social și cel al filozofiei, Constantin Dimitrescu-Iași apreciază că o filozofie științifică trebuie să aibe în vedere „libertatea gîndirii (...) care vine în armonie cu rezultatele experiențelor dovedite". Poziția raționalistă și viziunea materialistă, alături de critica necruțătoare a dualismului sau a idealismului și religiei, înțelegerea istoriei filozofiei ca o mișcare a gîndirii condiționată de viața și epoca în care s-a zămislit și, în fine, cercetarea totalității aspectelor etc. sînt principii care se regăsesc în cursul său litografiat „Istoria filozofiei în evul de mijloc".

În concluzie, tratatul de Istoria filozofiei românești necesită și o referire la stadiul actual al cercetărilor de istoria filozofiei încă neîncheiate.

Lector C. COLȚESCU : Lucrarea reprezintă o valoroasă realizare a cercetării filozofice românești. Colectivul de autori a rezolvat cu succes o importantă problemă teoretică și metodologică : periodizarea istoriei filozofiei românești care oferă un cadru deosebit de util pentru desfășurarea cercetării și pentru înțelegerea și interpretarea corectă a faptelor.

O altă problemă este acea a modului în care trebuie prezentată și interpretată istoria filozofiei. Știința istoriei filozofiei își propune de fapt trei obiective : descrierea, explicarea și valorificarea concepțiilor filozofice. „Istoria filozofiei este, în concepția marxistă, o **disciplină teoretică** care nu se poate mulțumi cu expunerea descriptivist-empirică a faptelor, fie ea cît de erudită" (Introducere, p. 11). Socotim cu totul îndreptățită preocuparea de a preciza conceptul de explicație, în utilizarea sa istorico-filozofică. Autorii încearcă să-i determine specificul prin ansamblul complex al legăturilor dintre concepția filozofică studiată și alte fenomene social-culturale. Se precizează deci că explicația istorico-filozofică trebuie să dezvăluie : 1) geneza concepției studiate ; 2) determinarea ei istorico-socială ; 3) determinarea cultural-științifică — în legătură cu care un rol important revine tradiției filozofiei însăși ; 4) componența subiectivă a creației filozofice — personalitatea gînditorului. Autorii nu fac, totuși, o destul de clară distincție între explicația istorico-filozofică și valorizare. Credem că neclaritatea se datorează neintroducerii în mod explicit a conceptului dialectic marxist de **totalitate.** Această idee nu lipsește complet din tratat, dar nu este folosită ca principiu metodologic. În practica cercetării istorico-filozofice, deseori, explicația și valorizarea se întrepătrund. Aceasta nu înseamnă că ele și-ar pierde specificitatea și că am avea dreptul să le confundăm. Tocmai o asemenea confundare sesizam : „...explicația (...) poate fi definită drept un proces complex ce constă din evidențierea și ierarhizarea acelor date, fapte, elemente din istoria și cultura unei epoci precum și din opera unui gînditor, care ne fac să înțelegem geneza și articulațiile proprii ale unei concepții, sensurile ei majore, **valoarea și limitele ei, contribuția adusă la progresul cunoașterii filozofice și la afirmarea unui ideal de viață și să stabilim rolul și locul ei în peisajul culturii unei țări sau în cultura universală" (Introducere,** p. 12 — subl. ns.). Ori, determinarea valorii și limitelor unei concepții sînt obiective care țin de **valorificarea** și **nu de explicarea** unei concepții filozofice.

Considerăm absolut necesară păstrarea distincției între explicare și valorizare. Cu multe concepții filozofice românești din trecut noi nu putem fi de acord. Aceasta însă nu trebuie să ne ducă la părăsirea obiectivității științifice în prezentarea și explicarea lor. Insuficient nuanțată în tratat ni se pare și ideea progresului cognitiv al gîndirii filozofice prezentat doar ca „proces neîntrerupt" și omițînd eventualele perioade de stagnare sau chiar de regres, existente și în istoria filozofiei noastre. De asemenea, argumentarea ideii de autonomie relativă a filozofiei în raport cu dezvoltarea socială nu s-a făcut cu atenția cuvenită. Astfel, la p. 7 este luat ca argument un text din Engels. În acest text Engels se referă la **concepția ideologică** potrivit căreia ideile sînt entități de sine stătătoare care se dezvoltă independent și sînt supuse propriilor lor legi. Ori marxismul a recunoscut dezvoltării ideilor numai o autonomie relativă și nu o independență totală deoarece acestea sînt determinate de dezvoltarea istorico-socială. Textul ales nu argumentează deci teza de la care s-a pornit și nici, în mod nemijlocit, afirmația imediat anterioară din pagina 7. O altă problemă complexă este aceea a raporturilor cu filozofia europeană, a influențelor pe care le-au suferit gînditorii români. În general, tratatul rezolvă bine problema dar, uneori, aceste raporturi sînt tratate fără un studiu comparativ aprofundat al operelor. Din dorința firească de a dovedi originalitatea gînditorilor români se trece prea ușor cu vederea peste unele idei împrumutate, ba uneori chiar se afirmă că asemenea idei ar fi elaborări proprii ale gînditorilor noștri. Este cazul raporturilor dintre Simion Bărnuțiu și Immanuel Kant : pg. 227. a tratatului încearcă să prezinte concepția bărnuțiană despre spațiu și timp în raport cu cea kantiană dar diferența în favoarea lui Bărnuțiu nu e convingător și suficient de clar probată. Același lucru privitor la teza „nemuririi sufletului". Textul folosit din Bărnuțiu nu demonstrează că el ar fi respins nemurirea sufletului ci că, în fond, a rămas la Kant. Fără a mai intra în alte detalii, considerăm că argumentarea tezei după care Bărnuțiu ar fi elaborat idei originale în raport cu Kant și Krug trebuie îmbunătățită. Aceste observații și altele care s-ar mai putea face considerăm că trebuiesc luate ca sugestii de îmbunătățire fără ca prin aceasta să diminuăm cu ceva valoarea indiscutabilă a lucrării.

Lector I. MUREȘANU : Personal, am urmărit cum este prezentă gîndirea laică, umanistă și ateistă, în istoria filozofiei românești. Aceste aspecte sînt deosebit de clare pentru perioada iluministă și modernă. Totuși, pentru unele perioade autorii tratatului mai sînt tributari vechiului sistem de grupare a problemelor conform căruia, undeva, în final, se preciza expediat scurt, că gînditorul, între altele, „are și idei ateiste". Deficiența se simte mai acut în perioada medievală cînd în ciuda faptului că influența bizantină are un rol recunoscut în consolidarea statelor feudale, i se neagă orice importanță și merit.

Capitolul respectiv e slab și în ce privește prezentarea celor două ramuri importante ale influențelor bizantine : mistică iraționalistă și ramura scolastic-raționalistă. Se vorbește de prezența în țara noastră a unor texte scolastice, raționaliste. Se precizează chiar că ele ar fi influențat pe Cantemir. Avînd în vedere faptul că erau puține și au avut o circulație foarte restrînsă, este oare corect să afirmăm că ele ar fi fost răspîndite în cultura română ? Dacă da, atunci probitatea științifică ar fi trebuit să oblige la mai mult

DIODOR DURE : „Natură statică cu pești".

de o expediere rapidă a intregii teologii creștine de influență bizantină. Poate era utilă studierea literaturii omiletice, a predicilor și elementelor de oratorie religioasă etc. In acest domeniu, consider că tratatul nu dă răspunsurile pe care le-am fi așteptat.

Și incă o nedumerire : cum poate un tratat de Istoria filozofiei românești să înceapă direct cu epoca medievală ? Absența unui capitol premergător care să prezinte viziunea implicită asupra lumii în folclor, în miturile folclorice precreștine de la noi consider o scădere însemnată a tratatului.

Conf. Dr. V. ȚIRCOVNICU : Apariția volumului este mai mult decit îmbucurătoare. Că are și unele scăderi este oarecum inerent. Nu cred că se putea include sau că ar fi trebuit inclus tot ce s-a scris și are, mai mult sau mai puțin, o legătură cu filozofia românească. Gindesc că poate, în paralel cu această sinteză, ar fi utile și monografii pe probleme sau ginditori. O altă idee pe care aș dori s-o subliniez este în fond o observație valabilă si pentru alte cărți de filozofie și istorie : încă nu se face o distincție satisfăcătoare între ceea ce am numi filozofia autorului respectiv și ceea ce reprezintă ideile sale originale in legătură cu alte domenii adiacente filozofiei. De multe ori, în prezentare predomină nu ideile filozofice, ci ideile pe probleme ale disciplinelor adiacente. Și acum o observație legată de periodizarea istoriei filozofiei românești : cred că periodizarea pe idei (umanism, iluminism, raționalism etc.) nu este întru totul științifică deoarece aceste idei pot fi regăsite și în alte perioade, iar gruparea filozofilor în jurul unei idei filozofice centrale poate da naștere la arbitrar.

Prof. Dr. VICTOR IANCU : Tratatul este un pas înainte față de tratatele de istoria filozofiei noastre (N. Bagdasar) anterior publicate – deoarece acesta asigură acea unitate atit de necesară în istoria oricărei discipline.

Un alt merit al tratatului constă în faptul de a fi inclus autori care pînă acum n-au fost amintiți : subliniez prezentarea judicioasă a lui Alexandru Mocioni – de proveniență bănățean – care, bine valorificat, intră în actualitate după o perioadă destul de lungă.

Privind periodizarea istoriei filozofiei românești, aș fi numai în parte de acord cu colegul Țircovnicu, deoarece, în filozofie, și nu numai acolo, putem vorbi în același timp și de curente și de epoci ale unei idei filozofice : romantismul este și un curent, dar reprezintă și o epocă.

Conf. Dr. I. BOCIORT : Cred că autorii tratatului au avut de ales între a cuprinde cît mai mult și a cuprinde esențialul, adică în primul rînd, liniile generale de dezvoltare ; au ales din fericire a doua cale. S-a subliniat aici faptul că au fost omise multe lucrări. Ar fi important să se vadă dacă acestea sînt mai importante decît cele incluse deoarece un material prea încărcat de date nu servește realizării unei imagini clare asupra dinamicii faptelor de cultură. Autorii și-au atins obiectivele propuse, realizînd un tratat foarte valoros, cu semnificațiile unui important act de cultură.

M-aș opri însă la un aspect metodologic : este desigur necesar să explicăm ideile filozofice prin condițiile sociale și culturale specifice (adică naționale) dar să urmărim, concomitent, și raportarea la universal, adică măsura in care filozofia națională a contribuit la progresul cunoașterii filozofiei universale. Autorii tratatului deși pun problema, cred că nu o rezolvă suficient de consecvent. În cazul lui Nicolae Bălcescu, de pildă, pe lingă încadrarea sa națională era necesară o mai pronunțată accentuare și o mai atentă valorificare a gîndirii sale în raport cu cea a lui Michelet sau a lui Mazzini. S-ar fi putut identifica astfel elemente ce fac din gînditorul român în mai mare măsură un gînditor recunoscut universal.

Problema încadrării oricărui gînditor intr-o tipologie, tendință sau orientare filozofică a fost doar parțial rezolvată. Această încadrare are semnificații metodologice foarte importante : dinamica disciplinei este sesizabilă nu atît prin personalitatea gînditorului cit prin rezultatele concrete ale activității sale, prin noul model al realității sau al științei în concepția sa. În fond, istoria filozofiei nu este istoria filozofilor ci istoria dezvoltării invariantelor funcționale ale unei activități teoretice specifice. Istoria filozofiei, ca și a literaturii sau a științei este istoria apariției și dezvoltării noilor achiziții valorice. Uneori, istoria științei se poate dispensa de istoria personalităților deoarece în raport cu progresul cunoașterii, studiul „individualității" personalităților este o chestiune secundară. Cit privește afirmația că după 1859 filozofia se diversifică și nu mai este așa de strins legată de cerințele luptei sociale ea mi se pare principial discutabilă, admițînd totuși că lucrurile ar sta astfel, faptul nu ar trebui să rămînă doar la nivelul constatării, ci ar trebui explicat critic.

Polemica Gherea-Maiorescu nu mi se pare prezentată suficient de relevant, ambii fiind intr-un anume fel nedreptățiți. Pentru Maiorescu, ar fi fost necesară o înțelegere a caracterului de complex valoric, al structurii artistice, în care-și găsește loc ideea maioresciană a frumosului ca sistem decompozabil. Faptul că Maiorescu accentua necesitatea artisticității literaturii nu înseamnă „estetism", deoarece el viza un anume raport între structura artistică și structura realului în cadrul căruia adevărul devine o componentă ideatică a frumosului artistic. În fond, componenta ideologică este ea însăși și pentru noi un factor de natură estetică.

Gherea care e suspectat de elemente de „sociologism vulgar" inexistente este un adept al esteticii sociologice, și a militat pentru o estetică materialistă, Nu trebuie acuzat însă de alunecări pe care nu le-a comis. Aplicarea unor sugestii ale teoriei sistemelor și și a teoriei modelelor ar fi fost utilă. Opera, ca produs al unei activități modelatoare are inevitabil un moment de gratuitate, deoarece include un „experiment pe un model mental". Societatea nu se mulțumește însă cu constatarea gratuității ci caută eficiența socială a operei, a modelului propus de artist sau gînditor. Tocmai acesta este aspectul vizat de Gherea. Se înțelege că aspectul praxiologic al artei, eficiența ei socială crește pe măsură ce autorul se apropie de esențial depășind datele concretului imediat, adică pe măsura adecvării la modelul abstract al realului.

În ce mă privește, aș fi preferat o expunere mai sintetică, mai apropiată de esența fenomenului, deoarece textul mi se pare pe alocuri prea amănunțit. Ar fi fost de dorit să se renunțe la a suplini prin această sinteză absența unui tratat de istoria culturii și civilizației, ba chiar și a unei istorii a literaturii, în favoarea exegezei teoretice și a analizei unor probleme cheie cum este problema unicității faptului istoric, intilnită la Al. Xenopol și acceptată de acesta. Or, evident, o atare idee vehiculată de neokantieni, anulează legitatea istorică.

Prof. Dr. E. TODORAN : Consider acest tratat mai ales pentru faptul că studiază concepția filozofică a ginditorilor și scriitorilor români, intregind astfel explicarea operei acestora. Sînt de acord cu obiecția tov. Mureșianu privind absența gîndirii anterioare epocii medievale dar, cred că autorii și-au propus să se ocupe numai de istoria filozofiei ca disciplină și nu ca gîndire propriu-zisă filozofică. Cu toate acestea, fiind vorba de o istorie, era necesar un capitol despre „formele populare ale gîndirii filozofice" din două motive : mai întîi pentru că ar fi permis reconstituirea unor perioade istorice și în al doilea rînd pentru că gîndirea folclorică este prezentă în chiar opera unor scriitori tratați în volum. S-ar fi putut include și un capitol sau subcapitol despre cărțile populare care au legat oarecum antichitatea de evul mediu. Pentru mine rămîne inexplicabil cum lipsește Eminescu dintr-un asemenea tratat care include totuși valori mult mai mici, ca Ioan Pop Florantin și alții ; omisiunea, indiferent de explicație, rămîne nejustificată. Ar fi trebuit de asemenea cuprinse unele momente mai importante din evoluția gîndirii inclusiv filozofice, în reviste ca : Dacia literară, Convorbiri literare, Contemporanul ș.a.

Dincolo de aceste observații generale, trebuie subliniat că e primul tratat de reconsiderare marxistă a întregii noastre evoluții filozofice și, în raport cu cel din 1964, are aspecte originale : nu se bazează pe locuri comune, ia în discuție ansamblul operei ginditorilor, înlătură un anume subiectivism prezent în volumul anterior și ne dă o imagine de ansamblu destul de completă asupra domeniului.

Concret, m-a interesat mai în amănunt prezentarea lui Maiorescu care, încearcă să fie onestă și temeinică. E inspirată tratarea pe capitole și probleme ale gîndirii filozofice maioresciene, care e situată istoric. Lipsește însă concepția sa axiologică. Nu s-a tratat nici problema impersonalității în artă și cele două mi se par legate, chiar dacă Maiorescu gîndea axiologic înainte de constituirea axiologiei. Capitolul despre estetică este cel mai subțire, și deși înțeleg că locul său s-ar afla mai bine intr-o istorie a esteticii, o regret, pentru că estetica lui Maiorescu are o bază filozofică.

Lector TRAIAN LIVIU BIRĂESCU : În istoria filozofiei românești presiunea științelor interdisciplinare se manifestă considerabil. Acest lucru este o necesitate și un avantaj dar este, în aceeași măsură și o dificultate obiectivă : e greu de precizat punctul din care începe ideea filozofică sistematică și unde apare imixtiunea disciplinelor înrudite, adiacente. Această dificultate se observă în prezentul volum și mă tem că ea va crește în volumele viitoare. Tratatul cuprinde și idei ce țin, în primul rînd de istoria culturii și numai în subsidiar de istoria filozofiei. Este deci vorba de încă o insuficientă sistematizare. De asemenea, e relativ insuficientă ierarhizarea în cadrul unui autor, curent sau perioadă, în sensul că elementele de informație, care nu aparțin istoriei interne a sistemului, sînt amalgamate cu tratarea însăși a sistemului filozofic. Spre exemplificare indic contribuția neoaristotelismului unde cred că nu s-a subliniat îndeajuns tocmai rolul în aparență paradoxal pe care-l joacă pentru noi înalta școală a patriarhiei de la Constantinopol. Prin mijlocirea acestei instituții de cultură își croiesc vad spre Țările Românești idei înaintate. În general, problema filiațiunilor se pare că ar fi putut cîștiga în tratat o pondere mai mare. În ciuda unor observații de amănunt tratatul rămîne o contribuție serioasă la istoria filozofiei, în primul rînd pentru că e prima expunere sistematică globală. El reprezintă un progres evident în comparație cu tratatul anterior de istorie al gîndirii sociale și filozofice din România.

Cercetător D. DABU : M-aș referi la problema luării sau neluării în considerație a componentei subiective. Nu sînt de acord cu ideea tov. Bociort că personalitatea filozofului ar fi de importanță secundară și că ar trebui concepută o istorie a filozofiei nu pe autori, ci doar pe produsele obiective ale gîndirii lor. Argumentul că istoria științei se dispensează uneori de personalitatea celor care au creat nu mi se pare valid și pentru filozofie. Filozofia a fost întotdea-

(Continuare in pag. 8)

NOTE FILOLOGICE

ESTETICA LIMBII

Există o frumusețe intrinsecă a limbii ? Sau, ce factor decide dacă un substantiv, un verb etc este frumos sau nu ? Se pot stabili criterii mai mult sau mai puțin ferme și acceptabile în această privință ? Răspunsuri la această întrebare se pot da din unghiuri diferite. Aici ne vom limita la unul dintre acestea.

Evident că un termen care desemnează un obiect sau un fenomen „inestetic" devine prin însuși acest fapt lipsit de însușirea care i-ar da dreptul să i se confere o valoare estetică. Nici un vorbitor al limbii române nu va susține că smîrc **sau a** se tîrî **sînt cuvinte sunînd frumos la auz. În realitate, cuvintele capătă în acest caz reflexe subiective venind de la obiectele sau acțiunile pe care le numesc. În schimb,** codru, dor, a susura **etc. au privilegiul de a determina o impresie contrară, fiind simțite de ascultător ca „frumoase". O experiență originală au făcut cîndva francezii instituind un concurs pentru alegerea celui mai frumos cuvînt din limba lor. Sufragii unanime a obținut ...** cristal. **Pentru că și în românește cuvîntul (luat din franceză) sună la fel, ne putem întreba ce i-a îndemnat pe alegători să acorde votul fără rezerve tocmai acestui substantiv ? Nu e greu de răspuns că de fapt nu cuvîntul a fost premiat, ci obiectul numit astfel. Asta înseamnă că cei chemați să-și dea votul au fost victime ale autosugestiei : ei au confundat, fără voia lor, lucrul cu numele lui. Ca dovadă că este așa e de-ajuns să alăturăm cuvîntului premiat altele, cu aceeași structură fonetică poate chiar mai eufonică de exemplu** canal **sau** spital. **Este greu de spus că aceste vocabule par cuiva frumoase, deși seamănă cu cel dintîi. Ele numesc însă și evocă realități care ating** altfel **sensibilitatea noastră, fără să răspundă simțului estetic. Iată un alt exemplu din românește și anume** cleștar, **sinonimul lui** cristal, **socotit ca și acesta termen poetic. Supus unei false analize, el ne apare ca fiind format din prima silabă a substantivului** clește **și din ultima silabă a lui** șiștar. **Nici unul dintre aceste elemente, luate separat, nu ne reține atenția prin virtuți poetice (ca obiecte), dar „combinarea" lor pentru a desemna altceva le „înnobilează". Lucrurile își trimit și de data aceasta reflexele asupra cuvintelor, iar imaginația le înregistrează ca însușiri ale limbii, uitînd că a pornit de la reprezentări de o anumită natură, cărora li s-au atribuit calități deduse din relațiile noastre de simpatie cu lucrurile.**

Și, totuși, există și cuvinte frumoase „în sine". Să se compare seria stilistică creangă, ram, ramură, cloambă cracă **reprezentînd denumiri diferențiale regional ale aproximativ aceluiași obiect. Este limpede că în versurile „Și dacă** ramuri **bat în geam" ... sau „Deasupra-mi teiul sfînt să-și scuture** creanga ..." **substituția nu e posibilă decît cu prețul căderii din poezie în banalitate și de aici în vulgaritate ...**

ȘTEFAN MUNTEANU

FORUM

DRUM BUN

În clipa plecării, așa se obișnuiește, se mai urează o dată — „Drum bun !". După toate efuziunile, îmbrățișările și emoțiile trăite autentic pe peronul dintre ani, urcați în trenul accelerat al anului 1974, pornim mai departe. „Drum bun !". Începem un an nou de muncă, de încordata și fructuoasa activitate în toate domeniile. Vom ajunge cu bine la destinație, aceasta este credința noastră de călători neobosiți, destinația fiind împlinirea prezentului cincinal și chiar într-un termen mai scurt decît cel prevăzut inițial.

Nici n-a pornit bine, și trenul s-a îmbogățit cu chemarea adresată consiliilor populare de pe tot cuprinsul patriei ; venind de la consiliul popular al județului Bihor, cuvîntul chemării străbate vertiginos cancelariile, sesiunile de deputați, comitetele cetățenești pentru noi realizări edilitar-gospodărești, pretutindeni în localitățile țării. Deci, încă un meritat „Drum bun !".

Mai am în față un carton tipărit cu solemnitate și emoție. **„Această zi adună în viața voastră întreaga substanță a cumulărilor morale și spirituale împlinite"** — în acest fel își începe urarea de „Drum bun" către tinerii căsătoriți Comitetul județean Arad al U.T.C. Mulți tineri vor porni uniți la drum într-o viață comună, întregind necontenit fondul de aur al societății noastre — familia ! Dincolo de bucuria firească adusă de-un astfel de eveniment individual, în cercul familiei, el atrage în aceeași măsură interesul și grija societății în ansamblu, preocupată ca acest început să stea sub semnul permanenței, al bunăstării, al certitudinii de azi și de mîine.

Și rubrica de față, „Forum", la puține luni de existență, simte efervescența unui început dinamic. Destinată unui domeniu gingaș și însemnat al vieții contemporane, omul ca om și omul în cetate, ea s-ar dori cu atît mai mult decît a fost pînă acum o tribună de dezbatere acută, la zi, a problemelor care interesează pe cetățeanul contemporan.

Ecourile verbale, favorabile fără îndoială, nu sînt suficiente pentru ceea ce dorim cu adevărat prin această rubrică. Iată de ce adresăm tuturor celor interesați invitația să ne scrie. Vă așteptăm cu încredere și cred că sînt într-un consens fericit cu toți cititorii noștri să urăm rubricii „Forum" același tradițional și cald „Drum bun !".

MIRCEA ȘERBĂNESCU

RADAR

■ Valentina Tereșkova a fost recent oaspete al Capitalei, unde a fost primită cu deosebită afabilitate și ospitalitate. Notăm că prima femeie cosmonaut va avea urmașe atît în Uniunea Sovietică cît și în S.U.A. În această din urmă țară se pregătește, suportînd bine probele extenuante ale simulatorilor, un grup de 12 cosmonaute. Nu peste mult ele vor zbura în spațiu. ■ Lupta antipoluare își asociază mijloace și instalații moderne. O expoziție internațională deschisă la Osaka cu participarea a peste 350 de firme prezintă instalații pentru arderea deșeurilor de canalizare sub apă, de fabricarea unor planșee și cărămizi din reziduurile de sticlă, marmură, chiar și din cochiliile de scoici și stridii. O altă invenție prevede purificarea apelor reziduale. Prin urmare, omul nu e neputincios în fața acestui flagel ce amenință echilibrul natural al pămîntului ■ „Concorde" va intra în producție la uzinele din Toulouse și Bristol. Doar atît că vor fi construite anual 8 aparate în loc de 30. ■ Populația S.U.A. pe septembrie 1973 : 210.692.060 locuitori. ■ Tancul petrolier Dacia **a fost lansat la apă pe șantierul naval din Aioi (Japonia). Nava cu o capacitate de 85.000 tone, va intra în dotarea flotei comerciale românești. ■ Mariner-10 a pornit spre Mercur și Venus ! Nava spațială se va afla în primul trimestru al anului viitor, la numai 5.300 respectiv 1.000 km. de cele două planete, din a căror apropiere va transmite 16.000 de imagini. Pentru a economisi carburantul, forța de gravitație a planetelor e folosită spre a imprima traiectoria navei.**

O adevărată istorie

(Urmare din pag. 7)

una semnată ; aici nu există creatori anonimi ca în folclor sau etnografie. Filozofia, inclusiv cea românească, a purtat amprenta unei personalităţi. Şi apoi, personalităţile prin excelenţă sparg tiparele în care am dori să le încadrăm : Blaga, de exemplu, e foarte greu de inclus într-un tipar sau altul. Personalitatea filozofului nu ne ajută să înţelegem numai geneza unei opere ci determină într-o anume măsură, şi soarta acestei opere. În acest sens, nu socot o lipsă a tratatului faptul că s-a axat pe autori. Cred că, în această fază de valorificare a istoriei filozofiei noastre, nu se poate face altfel.

Conf. Dr. I. BOCIORT : Sînt pe deplin convins că la fel ar obiecta şi mulţi esteticieni moderni, dar faptul că discutăm de personalităţi ne face deseori să ne depărtăm de esenţial : istoria literaturii, a filozofiei etc. devine o suită de monografii, de autori şi opere ordonate cronologic. Nu este vorba de a încadra personalităţile în tipar ci de a surprinde în discontinuitate continuul. Noi pornim de la individualitatea artistului în timp ce societatea nu de această individualitate este interesată ci, în primul rînd, de eficienţa socială a produselor personalităţii, de funcţionalitatea sistemului artistic creat. Sublinierea individualităţii, a unicităţii autorului, duce la absolutizarea componentei subiective, din care derivă adeseori cunoscuta goană după originalitate „cu orice preţ" .Or, discutînd istoria fenomenului, ne interesează care sînt, şi cît de valabile sînt invariantele modelului activităţii în opera unui autor, ce a adus nou şi superior ca eficienţă socială gînditorul respectiv faţă de modelele anterioare. În acest mod raţional şi-a conceput Aristotel poetica sa, urmărind soluţiile artistice, nu viaţa şi moartea.

Prof. Dr. I. CORNEA : În tratat nu se prezintă prea detaliat viaţa filozofică, deci nu e vorba de contrapunere a două optici ale autorului. Totuşi, absolutizarea punctului de vedere scientist în analiza istoriei filozofiei poate să ducă de asemenea la aprecieri unilaterale. Aceasta deoarece în filozofie, mai mult decît în orice alt domeniu al creaţiei culturale, această dialectică a obiectivului şi subiectivului este evidentă. Filozofia, care este şi domeniul opţiunilor şi preferinţelor nu poate fi înţeleasă corect dacă rupem ideile de contextul în care filozoful a optat pentru ceva anume. Viziunea sistemică, explicaţia dată de ea sau de teoria modelelor, oricîte elemente de obiectivitate ar aduce, rămîne desigur necesară dar nu şi suficientă pentru înţelegerea locului şi rolului filozofiei şi al istoriei acesteia.

Lector I. MOŢIU : Volumul este un act de cultură deoarece ne prezintă gîndirea filozofică românească aşa cum a fost. Multă vreme s-a considerat că gîndirea românească e o copie a gîndirii occidentale şi probabil că a trebuit mai multă vreme istoriografiei pentru a ajunge la o altă concluzie conform căreia gîndirea românească a preluat în general din gîndirea universală dar, în acelaşi timp, a şi dat o anumită contribuţie la această gîndire universală.

Personal, nu pot împărtăşi ideea că istoria filozofiei româneşti ar trebui să prezinte numai filozofia explicită sau, teoria filozofică propriu-zisă. Din acest punct de vedere, dar, numai din acest punct de vedere, îi dau dreptate tov. Iliescu care sublinia absenţa din tratat a unor nume şi titluri nevalorificate — unele chiar de gînditorii bănăţeni. Există deficienţe şi în analiza gîndirii marxiste româneşti care este tratată foarte palid. Studiul introductiv la acest capitol este foarte sărac dar lasă să se înţeleagă că gîndirea marxistă românească ar fi fost influenţată de gîndirea democrat-revoluţionară rusă, de norodnici etc. Fără să negăm existenţa unor astfel de influenţe cred că era necesar să se pună accent pe însăşi gîndirea românească. Românii au avut o gîndire democrat-revoluţionară românească ; au avut o gîndire socialist-utopică. Aşa cum, în general, între izvoarele gîndirii marxiste se recunoaşte a fi socialismul utopic şi gîndirea democrat-revoluţionară, tot astfel, la baza gîndirii marxiste de la noi, la pătrunderea marxismului în România — au stat aceleaşi izvoare proprii care trebuiau trecute pe primul plan în raport cu diferitele influenţe. Să remarcăm totuşi că o anumită gîndire poate fi semănată pe un anumit teren numai în măsura în care terenul este pregătit şi o permite. Ce motive avem ca această metodologie să nu fie recunoscută ca valabilă şi pentru istoria gîndirii filozofice marxiste româneşti ?

Cercetător BRUNO WURTZ : Aş dori să nu vorbesc despre meritele volumului ci să trec direct la unele observaţii critice : tratatul cuprinde şi nume de gînditori ai naţionalităţilor conlocuitoare. Aceste articole vor să spună că au existat la noi şi gînditori de alte naţionalităţi dar, se opresc aici. Din acest motiv par introduse fără sistem, fără vreo relaţie cu restul tratării. După opinia mea, sînt prezentate complet nesistematic, fără vreo racordare la structura întregului material. Aceşti gînditori sînt urmăriţi şi racordaţi la Budapesta, la Viena, sau la Neapole dar despre ancorarea lor în viaţa spirituală a Transilvaniei sau României nimic consistent.

Sînt şi alte deficienţe : ton uşor beletristic, citate lungi în articolele despre aceşti gînditori (dar nu din opera lor sau de exegeză asupra operei lor) ; şi încă alte observaţii de amănunt.

Prof. Dr. I. CORNEA : Am parcurs în mod deosebit părţile care vizau filozofia ştiinţei şi implicaţiile filozofice ale ştiinţei din diferite perioade. Am urmărit gîndirea unor oameni de ştiinţă români şi măsura în care spiritul ştiinţei şi-a pus amprenta asupra altora. Aceste aspecte sînt destul de bine realizate şi ar trebui folosite mai mult în activitatea cu studenţii.

Totuşi, aş face două observaţii :a) pentru perioadele de pînă la sfîrşitul secolului al XIX-lea se simte nevoia unei raportări şi racordări mai directe a filozofiei româneşti la gîndirea şi ştiinţa universală ; b) a doua, vizează savantul cu o excepţională contribuţie I. Bolyai. Tratatul dă o extensiune de 4 pagini vederilor sale sociale care desigur pot să prezinte interes, dar o singură pagină contribuţiei fundamentale — crearea unei geometrii neeuclidiene. Ori, aceasta este ceea ce rămîne în principal din viaţa şi activitatea sa. Ea a jucat un rol substanţial şi în reorientarea filozofică : a zdruncinat bazele apriorismului kantian, a fost printre primele exemple din istoria ştiinţei în general şi a matematicii în special de subliniere a sensului şi a valorii gîndirii constructive. A demonstrat rolul negaţiilor dialectice în cunoaştere şi a contribuit la punerea bazelor concepţiei dialectice asupra spaţiului şi timpului. Din aceste motive consider că întreaga sa operă trebuia prezentată sub această perspectivă istorică.

Şi încă un amănunt : tratatul menţionează că Bolyai abia în 1825 ar fi rezolvat parţial problema noii geometrii. De fapt, încă în 1823 el descoperise noua geometrie. Dovada o avem în scrisoarea trimisă tatălui său la Timişoara în care scria că „a creat o nouă lume din nimic". Exactitatea istorică are aici o importanţă deosebită dacă ne amintim că Lobacevschi face prima comunicare în acest sens cu trei ani mai tîrziu şi publică abia cu 6 ani mai tîrziu.

* * *

Ca orice discuţie interdisciplinară, şi aceasta are avantajele şi dezavantajele ei. Avantaje, mai ales prin aceea că face cunoscute întrebările şi aşteptările celor din alte discipline. Permite astfel aprecierea măsurii în care li s-a răspuns. Iar dezavantaje, în sensul că obiecţiile, analizele şi sugestiile vin, de multe ori, dintr-un unghi strict delimitat, particular şi — de ce n-am spune-o ? — uneori prea îngust. Dificultatea provine din faptul că un participant care nu e specialist în istoria filozofiei (fie el uneori chiar filozof !) substituie viziunea globală proprie disciplinei sale, viziunii istorico-filozofice propriu-zise. Aşa se face că unii participanţi nu s-au declarat întrutotul satisfăcuţi deoarece tratatul n-a dat toate răspunsurile aşteptate de propria lor disciplină. Despre alţii, s-ar putea spune că au un prea dezvoltat spirit critic deoarece împing lucrurile spre cerinţa ca tratatul să fie perfect. Atitudinea, mereu autotemperată în dezbatere, ar fi exagerată, după cum la fel de exagerată ar fi şi pretenţia ca această dezbatere să spună tot ce se poate şi trebuie spus cu privire la tratat. De altfel, mai trebuie subliniat şi faptul că unele din observaţiile critice asupra tratatului sînt valabile şi despre dezbaterea însăşi.

Concepută ca o discuţie de lucru, dezbaterea n-a fost la fel de economicoasă ca textul scurt cu aprecierile asupra calităţii tratatului. Le-am comprimat la extrem pentru tipar deoarece am considerat mult mai utilă punerea în discuţie publică a problemelor şi obiecţiilor critice în raport cu elogiul şi reclama volumului. Aceasta, cu atît mai mult cu cît tratatul se recomandă singur chiar şi în cazul cînd lectura integrală şi aprofundată a textelor este, inevitabil, apanajul specialiştilor istorici ai filozofiei sau filozofi. Restul specialiştilor sau publicul, îl consultă într-o problemă sau alta. Dscuţiile au relevat clar : tratatul a şi devenit text de referinţă iar faptul este o dovadă a valorii şi eficienţei sale. Discuţia abia începe iar dialogul cu specialiştii altor domenii este nu numai util, ci indispensabil. Problema este : cum să începem ? Iar întrebarea păstrează aparenţa paradoxului menţionat de un participant : „încă mai persistă iluzia că un tratat foarte bun poate fi scris după ce apare seria completă a sintezelor parţiale şi monografiilor. În realitate, monografiile şi sintezele acestea, pentru a fi reuşite, cer ele însele existenţa unui tratat care să dea imaginea şi structura ansamblului" (Ilie Gyurcsik). Există între opiniile exprimate puncte de vedere şi observaţii pertinente şi foarte la obiect care nu pot fi trecute cu vederea. Dar mai există şi opinii care trebuiesc discutate şi amendate. Lectura integrală a tratatului adaugă pe parcurs, la aproape fiecare gînditor noi argumente, nuanţează unele afirmaţii anterioare completîndu-le în aşa fel încît în final, imaginile se conturează şi clarifică. Alte observaţii cuprind în text sau subiect sugestii ce merită subliniate ca : problema contribuţiei maiorescienе la axiologie sau problema fundării filozofiei marxiste româneşti, pe izvoarele ei interne : gîndirea democrat-revoluţionară şi social-premarxistă românească etc.

În acest sens, surprinde faptul că tratatul n-a folosit suficient în aparatul său bibliografic istoriile deja existente ale altor discipline ca Istoria literaturii de exemplu. Aceasta ar fi permis o mai mare sinteză şi ar fi scutit parţial autorii de efortul de a face pe istoriografii, pe istoricii dar şi pe interpreţii simultan. Tendinţa limitării bibliografiei la cea strict filozofică nu ni se pare cea mai bună soluţie. Poate că de aici pornind, tratatul simte nevoia să facă şi istoria culturii, nu doar a celei filozofice. Am în vedere faptul că lucrarea, în lipsa unui alt tratat analog al gîndirii socialiste româneşti, de exemplu, încearcă să creeze el o imagine, necesară de altfel, asupra acestei problematici mai ales în partea a II-a şi a III-a. Şi pentru alte discipline, tratatul devine o istorie a pătrunderii marxismului în ansamblu în ţara noastră. Viziunea aceasta globală scade nivelul strict filozofic al tratatului (exceptînd partea semnată de Florica Neagoe), fără a servi inevitabil, la cel mai înalt nivel o istorie a gîndirii. Este o problemă la care ar merita să gîndim mai mult şi mai atent atît noi, cît şi colectivul de numai 13 autori. Aceasta, cu atît mai mult, cu cît tratatul în discuţie, oricum, nu exprimă doar opinia semnatarilor săi ci, funcţionează, pentru orice cititor, drept cel mai autorizat şi oficial tratat românesc de istoria filozofiei noastre. Fiind primul şi singurul, valoarea sa este cu atît mai mare, iar calitatea realizării face indiscutabil, de necontestat munca şi reuşita de ansamblu a autorilor.

DIODOR DURE : „Odihnă"

LUCIAN CURSARU

UN COLȚ DIN CARE SĂ PRIVEȘTI

— povestire —

Ler tresări puternic, dar nu răspunse și nici nu-și schimbă poziția corpului. Stătea indiferent, cu privirea ațintită pe textul unei reclame de circ, o pînză colorată prinsă de grilajul școlii de peste drum. Știa însă că după cîțiva pași va ajunge inevitabil în fața acelui individ cu sclipiri răutăcioase în priviri, cu glas grețos.

Coada la care se așezase înainta încet, apatic se auzeau capsulele căzînd metalic pe trotuar, dispersîndu-se, capacul de la răcitorul pe care vînzătorul îl tot închidea și deschidea. O secundă, încă o secundă, încă o secundă, o mișcare aproape hipnotică, încă un pas, mereu același, același docil și firesc.

Lîngă el se așezase o fată drăguță, suplă și cu păr inelat. Era îmbrăcată într-o rochie atît de ușoară și de vaporoasă încît își închipuia că mătasea ar încăpea toată în căușul unei palme. Și odată cu aceasta, tresărirea caldă a genunchiului fetei care a mai făcut un pas înainte. Fata ținea capul puțin aplecat spre stînga. N-avea rimel, nu era fardată, știa poate că n-are rost, că-i vară și frumusețea ei pură se logodește astfel cu soarele și lumina caldă a zilei.

Ler se gîndi confuz că ar fi putut să iasă din rînd și să traverseze strada nepăsător, dar simțea că la primul pas s-ar fi poticnit ca un ins hăituit, stîngaci. Își lăsă capul în piept și rămase așa mai multe secunde, dintr-un reflex al aceleiași senzații. Poate că atunci a murmurat absent cîteva cuvinte ; fata l-a privit discret, avea ochii albaștri și părul blond. Ler era însă buimăcit, închis în acea carcasă de așteptare și nehotărire, ce îl mistuia pe dinăuntru, smintit și bolnăvicios.

Și din nou auzi vocea aceea batjocoritoare a lui Marțic, modulațiile acelea cîinoase, reci și bruște, care îl făceau acum pe Ler să se simtă stîngaci și lihnit.

— Te prefaci, bă, sau chiar nu mă recunoști ?

Vlăjganul se apropiase tîrșind pașii. Avea picioarele goale, jegoase, vîrîte în niște saboți cu barete ; își lăsase barbă cîlțoasă, păr lung și mustăți de geambaș. Nici cămașa de vară, nici restul îmbrăcămintii nu arătau că o duce prea bine. Dar Marțic afișa o lenevie de om mulțumit, trufaș, dispunînd de o vitalitate sanguină. Mai ales privirea scormonitoare, lipicioasă, falsa bonomie erau agasante, obositoare.

După-amiaza era toridă, Ler simțea cămașa lipindu-se de spate, un pîrîiaș de sudoare pornise de la tîmpla dreaptă fugind spre vena jugulară. Difuzoarele deschise la maximum începură să transmită muzică de balet, ceva ce i se păru a fi Ceaikovski.

— Te clătești la izvoraș, gagiule ?

Marțic ajunsese în fața lui ; se schimonosea arătîndu-și dinții de lup, încercînd să zîmbească indiferent și amuzat. Cu o mînă își răsucea mustața, stufoasă, roșcată. Totul i se părea vesel fiindcă se desfășura cu ostentație în fața ochilor săi de amfitrion generos al străzii.

Lui Ler i se păru că nu-i mai rămînea literalmente nimic de făcut. Aerul acela torid, înmagazinat în pavaj și-n haine, era epuizant și-l sufoca. În minte i se înșuruba o idee nebunească, o nevoie imperioasă de a lovi cu pumnul, cu capul, o lovitură fără milă — o lovitură năprasnică cum văzuse pe ecran la „careul magic" sau în filmele aspre de aventuri. Ar fi găsit poate curajul acela de o clipă, dar pumnul lui i se păru o grămăjoară caraghioasă de oase neajutorate, care îți trezeau mila și Ler își dădu limpede seama că era cu neputință să lovească și apoi să se apere. Cine din oamenii aceia necunoscuți, aflați acolo, ar fi înțeles cu exactitate și în cîteva clipe ce se întîmplă cu el ? Cine l-ar fi susținut să-și apere liniștea și demnitatea cînd lucrurile rămîneau atît de încîlcite ?

Fata cea blondă făcuse un pas lateral căutînd instinctiv un refugiu lîngă ceilalți, părăsindu-l cu un vag sentiment al primejdiei. Privirea sfredelitoare a lui Marțic se încleștase de ea agresiv și umilitor și Ler trăi și mai intens suferința lui ascunsă. Se simțea decepționat că toată după-amiaza aceea liberă nu va mai avea nici un rost, că lucrurile nu-și vor mai recăpăta înfățișarea de mai înainte. Se chirci fără glas, indiferent, îngropîndu-se adînc în memorie. Timpul se întindea din

DIODOR DURE : „1929"

nou în fața lui într-o vagă pată de umbră.

Marțic fusese timp de cîteva săptămîni angajat la atelierul mecanic, unde lucra Ler, dar nu se lipise meseria de el. Era certăreț, obraznic, leneș, sîcîitor. În schimb, cînd plecau de la atelier, simțeau că le lipsește cîte ceva din buzunar. Apoi începură să dispară scule, piese, se crease o stare confuză, oamenii arătau îndîrjiți. La poartă, de multă vreme, nu prea se făcea control și acum toată lumea fu de acord că treburile au mers prea departe. L-au prins lesne, cu o rîvnă arțăgoasă. Ler îl vedea și acum, lipit de zid, respirînd greu, mirosind a sudoare înțepătoare ca un cal. Cepan stătea de o parte, cu o rangă în mînă ; se-nțelege că, prins cu furtișagul, Marțic ar fi dat el primul, cu pumnul lui uriaș, și ar fi întins-o pe poartă. Scurtu, paznicul, îl controla atent, migălos, ca și cînd ar fi vrut să găsească atunci tot ce dispăruse în acele cîteva săptămîni de neatenție și îngăduință.

„Mîine împlinesc patruzeci de ani de meserie, a țipat nea Chițu, dar n-am văzut încă muncitor care să fure uneltele lui și ale tovarășilor. De-aia vă spun că ăsta nu-i muncitor, ăsta-i borfaș. Chemați imediat miliția !"

Nea Chițu avea o mînă bandajată, purta întotdeauna, după ce terminau lucrul, haină și cravată cu ac, ca un domn de pe vremuri. În schimb, golanul de Marțic își desfăcuse obraznic cămașa pînă la brîu, iar nădragii strimți abia se rezemau pe șale.

De obicei, după ce termina lucrul, Marțic arunca repede salopeta și se îndrepta spre centrul orașului, tîrîndu-și agale picioarele, privind în dreapta și-n stînga zeflemitor, țistuind din buze și spunînd porcării cînd ajungea în preajma femeilor. Îl întovărășeau cîțiva ucenici prostănaci și neștiutori, pe care-i purta prin localuri, îndemnîndu-i rînjind să bea și probabil să și fure pentru el.

În curtea atelierului oamenii se foiau obosiți și nervoși. Cineva dăduse telefon la miliție, se pare că ăia ceruseră să li-l aducă acolo. Oricum, a urmat o așteptare neplăcut de lungă. Marțic stătea tot rezemat de zid, apoi i-au dat voie să coboare brațele. Nu mai arăta crucificat, dar îi privea pe ceilalți cu atîta scîrbă și ură încît fața îi arăta asimetric, iar maxilarele îi înțepeniseră ca la un lup hămesit.

„Te-aș fi călcat în picioare dacă erai copilul meu !" țipa și se zbuciuma nea Chițu, încheindu-și și descheindu-și interminabil haina poroasă de vară. Avea un fel de deznădejde vibrantă și Marțic îl asculta în silă, plictisit, căutînd cu ochii iepurește spre poartă. Poate că îi trecuse prin cap s-o șteargă din loc, există un instinct de conservare resistent și treaz în asemenea momente. Ghicindu-i gîndurile Cepan a strigat că dacă face un pas îl și pălește. Pe Ler tăcerea lui Marțic îl irita ca un spasm. N-avea o vorbă cu care să se apere, să implore indulgență, în sfîrșit să bată cîmpii, să umple golul acela de fapte, de mișcare. Și pentru ceilalți tăcerea lui Marțic devenise insuportabilă, aducea a sfidare, încît îți venea să lași totul baltă sau, de ce nu, să termini într-un fel cu borfașul acela cu mutră obraznică și trufașă.

Întotdeauna bîjbîim cînd lucrăm cu oamenii, se gîndea Ler, cu un sentiment de revoltă. În cazul lui Marțic toți puteau să vadă de la o poștă că nu-i omul care le trebuia. Dar nu-l angajaseră muncitorii, iar cei care au semnat hîrtiile n-au avut curiozitatea să-l privească la față, să vadă dacă-i un înger sau un O.Z.N. miraculos, să-i descleșteze puțin biografia și să afle ce-i cu el, de unde vine și ce-a mai făcut în viață.

Cu timpul, Ler uitase de vlăjganul acela pentru care păstrase o imensă silă. Apoi cineva aruncă o vorbă că l-a văzut prin oraș, altul pomeni că Marțic a venit pe la birouri să-și ia cartea de muncă ...

Pe terenul de parcare de lîngă muzeu cîțiva copii începură un joc cu rachete de tenis. Niște fetișcane cu mutre dubioase trecură pe bulevard și-l strigară pe Marțic, risipind risete și chemări zgomotoase. Acesta se întoarse spre ele intrigat, se gîndi probabil fulgerător că ar putea îmbina afacerile cu plăcerile și scoase repede din buzunar o brichetă cu gaz, de culoarea azurului.

— Dă-mi cincizeci pe ea și-i a ta ! îi spune el lui Ler.

— Ce să fac cu ea ? Nu fumez...

Ler simțise că pe gît i-a apărut acea pată roșie, o irupție stridentă a pielii, pe care și-o ura.

— Ia-o de frumusețe... Sau o dai cuiva, cadou. Ți-o las cu patruzeci ! deveni mai indulgent Marțic, dar și nerăbdător, foindu-se în loc.

— Dă-mi-o s-o văd și eu, spuse un bărbat oarecare, aflat în rîndul acela amorf, gata să facă o tranzacție.

Lui Ler i se păru că bărbatul necunoscut duhnea a vin, dar îl îmbrățișă cu o privire recunoscătoare. Cîteva fețe curioase se adăugară repede grupului. Ler se simți din nou privit de fata cu părul blond, era o privire tristă, rece și depărtată. Ler dădu din umeri sau doar crezu că a făcut acest gest, apoi ieși afară din rînd, cu expresia unui om care a încetat să se mai aștepte la vreo înțelegere din partea semenilor săi.

În clipa cînd ajunse lîngă trotuar se dezlănțui brusc sirena unei mașini albe care venea cu viteză. Prin geamul caroseriei văzu aparatul de oxigen, cu mînere nichelate, o brancardă, o femeie în halat asistînd pe cineva. Mașina dispăru pe un drum lateral, sirena cu sunetul ei răscolitor încetă brusc. Ler porni spre casă stingher și neputincios.

ADRIAN MUNȚIU

Porți

I

Nuntă de viață, nuntă de moarte,
Prelungire a neamului meu tot mai departe
Prin prunci, prin struguri storși, prin țesătură.
Poartă de nădejde și de ură.
O, dincolo de linii, de coajă și de piept
Încep zăpezi și poate mult prea ascunse focuri.

II

Pămîntul niciodată nu ne-a iubit supus,
Ci colțuros ca o margine spartă de stincă
Și răzvrătit ca jnepii înfipți în ceață, sus,
În iarna grea a pietrei nedomolite incă.
Dar ne-a dorit bezmetic și l-am iubit mai mult,
Ne depășea cu forța, ne mingiia cu chinul,
Ne-a stors din gură lacrimi și din priviri veninul.
Prin el incepe-o poartă ce vine de demult.

III

Duci departe, drumule, risul meu de lut.
Cite-s toate stelele fruntea ți-au bătut.
Duci departe, drumule, patimă de sine.
Cite-s depărtările hoinăresc cu tine.
Duci departe, drumule, cer fără sfirșit,
Pină-n adincimile care ne-au ivit.

IV

Noi ne-am născut din ruguri, ca piatra și ca vintul.
Noi am trăit statornic cu fierul și rugina.
Avem in piini tot lutul de-aici, toată lumina
Din bobul care moare căci l-a iubit pămintul.
Minune românească in care simți o țară
Continuind din trunchiuri, cu chip de ger și piine,
Pluguri de dor ce umplu pămintul dur de pară
În tot ceea ce-am fost și vom rămine.

V

Umile porți, frumoase, vieți trăite greu;
Praguri tocite zilnic de pielea din călciie,
În fiecare lume voi ați murit mereu,
Dar răsuflări de veacuri se leagă-n voi ca-n briie.
Nu scutura portalul căci poți in el să suni
Mulțimi de miini crescute prin clanțe și zăvoară.
Noi, cei numiți cu virste copii, sintem străbuni.
Simt dălțile din veacuri cum vin spre noi din țară.

VI

Ai îmbătrinit de mult, necunoscutule cioplitor.
Anii tăi s-au sfișiat unul cite unul intre porți și metal
Rivneai o răsărire de timp, un chip de dor
În carnea trecătoare, o piele de cristal.
Perfecțiuni și forme ce mii și mii de ani
Și-au tăinuit în inimi sau intr-o frunză vatră,
Au izbucnit bezmetic în flăcări reci de piatră.
Tu scazi mereu în riduri de flori și de castani.
Ai îmbătrinit demult, necunoscutule cioplitor,
Din porți tirzii și turnuri crești umbră de aramă.
În linii vulturii și-au retezat un zbor
Și zborul acesta din așchii e rană.
Singele tău din fluturi a-ncremenit în pom
Și parcă-așteaptă sincer să-l mingiie o daltă
Ce strînge mii de linii și puncte laolaltă
Și dă un chip ideii și rivnei unui om.

VII

În tot aceleași patimi, dar mai adinci in porți
Iau soarele din sine și-l sună în neștire.
Mai lasă-mi un dor pentru timp și o stea pentru bolți
Din nedormirea unei crengi tot mai în nedormire.
Chiar părul ne va crește mai lesne pe timple
Și brațul va suna prin lemn de tei a zbor.

VIII

Un glas extrem de pur și de al meu
Mă mingiie o noapte pentru tine,
Arbore crud, injunghiat mereu
De cel ce sint altcineva in mine.
Calc praguri, uși, bat trepte, urc scări. Dar am uitat
Pădurea mea din nașteri cu trup desperechiat,
Frumoasa ei iertare, cu chipul nou ce-l poartă
Robit poate-ntr-o grindă, deschis poate-ntr-o poartă.
Minunea dintr-o creangă se naște tot frumoasă,
Prinsă in cui de geamuri, prinsă in piini de masă,
Iar miinile intinse in jur ca o cupă
Atit de subțiri sint că stau să se rupă.

IX

Poartă de vis, de trudă și vatră și intoarse,
Fag turnat in lemn de intrare frumos,
E-un țipăt de aer oprit in pridvoare
Și abur de deget rămas peste găuri de fluier sfios.
Parcă văzduhul insuși, cu chip de chin și pară,
Lăuz, își alăptează din mari orbite fiii.
Stăm toți, morții cu morții, aici, viii cu viii...
Lemnul dresat in daltă trece prin porți in țară.

DIODOR DURE: „Actorul"

MARCEL TURCU

Baladă

Arsură de plug in cearcănul brazdei ;
Dintre cenușiu prăsit in cuvinte –
Os de poem rătăcit pe ogor...
Arătură, arătură :
Trăsnet pe gură
Arătură adincă și neagră
Ca umerii morților tineri –
Arătură, arătură :
Rupere de țesuturi, majestuoase
Prăbușiri
Pe scări adinc subpămintene
Arătură, umblet
Prin încăperi răcoroase...
Arătură,
Mina inimii pe junghiul pămintului –
Întoarceri,
Răsuciri de atlet,
Un git suav sinuos
De pasăre ce merge pe jos
Cind brazda se destinde incet...
Arătură, arătură,
Potecă fără pas
Pădure intoarsă,
Apă găsită și arsă –
Pădure,
Un mușchi, tendoane,
Răsfringeri, surpări –
Ne scufundăm adinc in istorie
Ne afundăm in tine arătură –
Pașii s-au scurs intr-atit
Nu mai sint :
Trupul s-a pierdut.
Trupul s-a pierdut undeva
Ne trag pașii-n jos in arătură –
Se vor răstringe pașii noștri scurși
În spice fornăind ca niște urși ;
Se vor intoarce pașii să răsară
Copaci vinjoși cu coarnele afară...

Din fîntînă-n fîntînă

Stele apărute ca o prejudecată
Pe cer și
Acrul de pămint de jos –
Neted și gras ca
Palma atleților. Fintina –
Văzusem fintina și cumpăna ei

Iuțea aerul, il ințețea, il
Șuiera ca un șarpe de bambus. Avea
Două capete fintina, mari
Și grele cit
Două răscoale și cumpăna se
Termina de două
Ori așa cum
Se termină o victorie :
O dată ciștigată și
O dată pierdută și
Iar fintina prin cumpănă...
Am văzut
În plin cimp, dezlănțuită
O fintină adincă și gravă
Ca o certitudine...
Și fintina-și spălă din
Nou infățișarea, topindu-și
Pe rind ochii,
Sprincenele, fața
În ceva mai adinc –
În substraturi. Fintina
Se ridică sau pleacă-n alt loc
De asemeni
Cu menirea de-a fi tot fintină...
Dar mai intii, s-ar spune – fintina
Trebui să-și scoată din sine
Ce-o cuprinsese intreagă, apa –
Am văzut dar fintina
Care sub imperiul stelelor
Se dezrădăcinase : singură ;
Cu găleata
Își scoase, anevoie, apa afară !
Își mută apele ;
Se ridică și pleacă și merge
Păstor in urma apelor sale...
Și unde se opresc apele
Se face iar fintină
Cu cumpăna zvicnind in sus

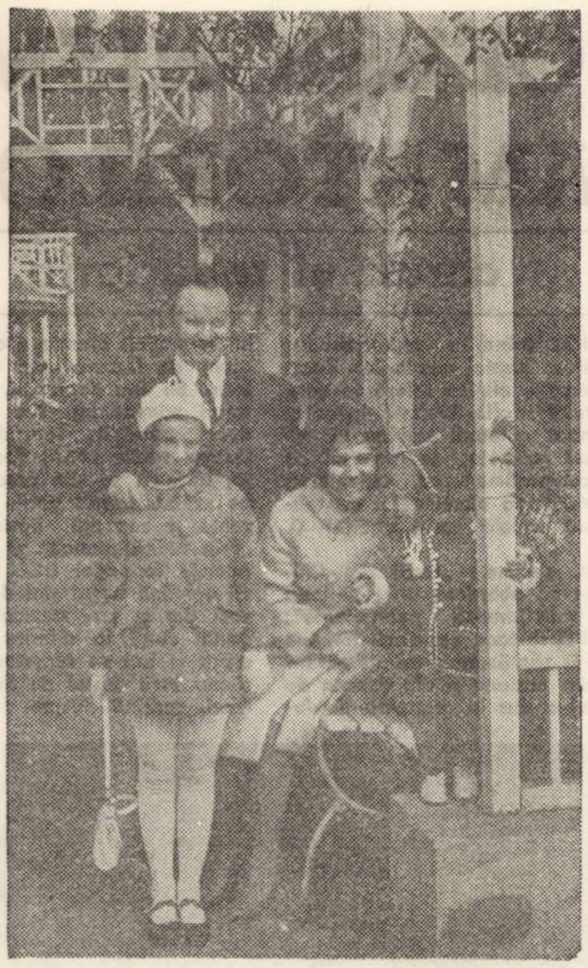

„Lîngă soţia şi fetiţele sale, sub raza blîndă a camaraderiei şi iubirii lor".

"UN INVENTATOR NU-ŞI IA NICIODATĂ CONCEDIU DE INTELIGENŢĂ"

– În dialog cu Conf. dr. inginer
DAN TEODORESCU –

Inginerul inventator Dan Teodorescu conduce, în cadrul uzinei ELECTROMOTOR — Timişoara, un grup de cercetări. Peste doi ani, el va celebra două decenii de activitate neîntreruptă la cunoscuta uzină. Născut pe meleagurile Argeşului, el încheie strălucit cursurile Facultăţii de Electrotehnică a Institutului politehnic „Traian Vuia" şi îşi ia doctoratul în 1964, în Automatică, cu Teoria Fiabilităţii. În aceşti ani, el devine autorul medaliat a numeroase invenţii româneşti. Publică, în diverse reviste de specialitate din ţară şi străinătate, peste o sută de lucrări ştiinţifice şi susţine conferinţe la celebre universităţi, ca cele din Cambridge, Paris, Lille. Recent, i-a fost editată în R. F. Germania o amplă lucrare privind Sistemele automate şi, la Editura „Facla", în aceste zile, îi va ieşi de sub teascuri o altă carte, în care cunoscutul inventator susţine o nouă teorie a Sistemelor automate, vădind posibilităţile noi de investigare a acestor sisteme complexe ...

Om de ştiinţă de o rară modestie, cadru didactic apropiat studenţilor, inginer iubit de colectivul în mijlocul căruia îşi duce de un număr impresionant de ani activitatea, inginerul inventator Dan Teodorescu reprezintă pentru ştiinţa timişoreană, românească, şi mondială, în ce are ea mai elevat, o prestigioasă prezenţă. El mi se pare a fi un model al cercetătorului care îşi dedică, activităţii şi descoperirilor puse la temelia ştiinţei moderne româneşti, energia sa creatoare, talentul său pătrunzător. În acordurile eternei muzici simfonice care, ca un fundal sentimental, punctează, în orele sale de meditaţie, zvîcnirea unei idei sau un gînd îndrăzneţ, acest om încă tînăr, la cele peste patru decenii ale sale, aduce interlocutorului farmecul unui spirit întreprinzător şi neliniştea unui suflet vibrînd. De aceea, întrevederea cu el mi se pare, acum, privită din perspectivă, că a stat tot timpul sub incandescenţa căutării ideii care să-l exprime cel mai deschis şi cel mai îndrăzneţ. În mediul său calm familial, lîngă soţia şi fetiţele sale, unde l-am găsit în seara de decembrie în care îl căutam, sub raza blîndă a camaraderiei şi iubirii lor, privirile sale atente, iscoditoare, mi se păreau, adesea, că seamănă cu acelea ale eroului „care a văzut idei".

– Există o vîrstă a marilor idei ?

– Se găsesc indivizi la care există o vîrstă a marilor idei, o vîrstă situată undeva în prima tinereţe, dacă această perioadă a vieţii reuşeşte să le maturizeze ideile. Şi există o vîrstă a marilor idei dincolo de ceea ce poate individul să mai elaboreze, o vîrstă cînd nu se mai aşteaptă nimeni cînd izbucnesc aceste mari idei ca printr-un fel de tinereţe neaşteptată ca, de pildă, la un Brahms sau Brukner.

– Cînd îţi dai seama, în care moment, că a trăi, de fapt, presupune a avea ceva important de făcut ?

– La majoritatea oamenilor, sentimentul cel mai deprimant devine cel al inutilităţii. În schimb, sentimentul că ai ceva de făcut merge de la lucrurile cele mai simple la cele pe care le elaborează un om de artă, de ştiinţă, după îndelungi meditaţii. De aceea, la omul de ştiinţă, momentul acela unic, al responsabilităţii, al faptului că are ceva important de făcut, poate să apară şi în clipa în care deja lucrul este gata făcut. Fleming, de pildă, se spune că a fost fericita victimă a unei întîmplări. Că sporul ciupercii ar fi putut intra pe geamul oricui. Sau că nu ar fi putut intra de loc. Deci a fost o întîmplare. Bun ! Se poate să fi fost astfel, dar Fleming a dat un răspuns, la această îndoială, spunînd că da, e adevărat, a fost o întîmplare că sporul a poposit chiar pe masa lui, pentru a-l orîndui pozitiv experienţa şi descoperirea penicilinei, dar a fost o întîmplare pe care el o aştepta de mult. Deci există şi această aşteptare activă, care presupune a găsi momentul unic, cînd ştii că trebuie să faci ceva important şi care-ţi permite să vezi că te găseşti în preajma marii întîmplări fericite pe care o aşteptai de mult.

– A inventa presupune a deplasa bariera cunoaşterii sau doar a găsi ceva nou într-o albie veche ?

– Inventatorii înţeleg fiecare diferit acest lucru. Foarte mulţi se mulţumesc să asocieze în mod original o serie de elemente, un proces care există, prin fantezia lor combinatorie. Uneori, dintr-o astfel de asociere, rezultă şi un plus de cunoaştere ştiinţifică. Din păcate, sînt şi cazuri cînd autorul însuşi e în necunoştinţă de cauză şi el se prezintă ca monsieur Jourdain al lui Moliére, care face literatură fără să o ştie. Se întîmplă ca acest plus de cunoaştere teoretică să fie ignorat de unii inventatori pînă la sfîrşitul vieţii lor. În acest sens, ei nu deplasează bariera acestei cunoaşteri, ignorînd-o. Inventatorii de azi tind însă să fie şi nişte abili şi buni mînuitori ai teoriei.

– S-a petrecut ceva în felul lor de-a gîndi ?

– Presupun că s-a petrecut o mutaţie. Ei sînt pasionaţi experimentatori, dar la fel de mult sau chiar mai mult teoreticieni, care, departe de-a fi certaţi cu matematicile, le iubesc cu frenezie. Inventatorul gîndeşte tot atît de adînc la aspectul aplicativ, pe cît îl interesează truvaiul teoretic rezultat din invenţia lui. Neastîmpărul acesta al ideilor îl duce la rezolvări care nu rămîn numai aplicative. În acest sens, el împinge bariera cunoaşterii. Însă o face, tot mai ades, în mod conştient.

– Pot fi întîlnite înrîuriri esenţiale în cariera unui inventator ?

– Inventatorul e o existenţă perpetuu frămîntată. Printre seismele spiritului său se petrec şi unele catastrofe. El poate fi înrîurit de un mare exemplu sau de o mare carte, care, într-un fel, e tot un fel de exemplu concentrat între file. Însă cărţile mari ce puţine sînt ! O asemenea carte poate să ucidă un inventator neformat şi să-l pună în lumină pe unul forte, care ştie să se înalţe. O carte bună e un copac puternic şi prietenos. Dacă în umbra lui plantele firave pier, el ajută, în schimb, opunîndu-se intemperiilor, la dezvoltarea lăstarilor tineri din jur, pentru ca ei să devină copacii de mîine.

– Dar ce e un inventator ?

– Poate că e un individ care a învăţat arta de a transforma imposibilul de azi în posibilul de mîine.

– Aţi amintit aici de artă. Dar se poate visa în ştiinţă ?

– Nu există creaţie ştiinţifică autentică fără doza de vis necesară. Nu trebuie înţeles visul acesta ca fiind acelaşi cu al artistului, dar nici foarte departe de el nu este. Oamenii de ştiinţă creatori ştiu să viseze activ, aproape fără excepţie. Şi să-ţi urmărească visul cu tenacitate, pînă la aducerea lui la o formă palpabilă.

– În ce manieră se manifestă ei vis-à vis de ... vis ?

– Pe aceştia îi deranjează liniaritatea, provocînd un fel de reacţie în lanţ, în forul lor intim, astfel încît ei bulversează, împing spontan înainte visul. Din acest moment, pentru ei, tot ceea ce e încă necunoscut devine pasionant, nimic mai pasionant decît necunoscutul. Aşa cum unii se simt bine între concepte vechi, noul crispîndu-i, deranjîndu-i, aşa creatorul veritabil visează cu plăcere la spargerea unor tipare şi la limite libere şi cît mai largi, incomensurabile.

– Cît este gîndire lucidă, cît inspiraţie şi cît hazard la baza unei descoperiri ?

– Am să spun ceva mai întîi despre hazard, care are şi el rolul său în istoria unei descoperiri. Dacă hazardul, la un om de ştiinţă, este îndelung aşteptat, pregătit pentru a-l primi, în viaţa altuia el poate să nu intervină de loc, sau să intervină şi omul să nu-şi dea seama de aceasta. Hazardul, oricît ar părea de paradoxal ceea ce spun, joacă un rol în viaţa unui inventator numai dacă e **pregătit cu luciditate.** Atunci în această aşteptare, în care intervine şi inspiraţia momentului, după un şir de eşecuri, hazardul, ca la Fleming, poate însemna punctul culminant.

– Dar ce rol joacă în toată povestea asta eşecul, fiindcă aţi adus vorba de el ?

– Orice încercare de a depăşi anume limite se poate solda şi cu un şir de eşecuri. Dar eşecurile înnobilează aşteptarea întîmplării. Sau, la alţii, o depreciază. Cu autenticii inventatori se întîmplă ca în primul caz. De fapt, cred că eşecurile pregătesc intervenţia întîmplării. a punctului culminant ele fiind adesea hotărîtoare.

– S-ar putea exemplifica această idee ?

– Poeţii, de pildă, ca şi oamenii de ştiinţă, trec prin realitate şi o transpun într-un fel nou, nemaivăzut. Au mai trecut pe lîngă aceleaşi lucruri obişnuite şi alţii, dar n-au văzut nimic în ele. Dar poetul a descoperit ceva nemaivăzut. El a avut capacitatea de-a vedea dincolo de cotidian, de obişnuit. În ştiinţă, lucrurile se petrec aidoma. Aici intervine acea capacitate a inventatorului de-a vedea în lucrurile, pentru alţii banale, marile descoperiri.

– În asemenea momente, de reală tensiune, cine şi ce anume mai joacă un rol în viaţa descoperitorului ?

– O carte bună, o repet, joacă un mare rol. Oamenii citesc atît de diferit. Există însă un fel anume de-a citi, nu cantitativ, ci în profunzime. O carte bună, care deschide pîrtii noi, contactează un individ într-atît încît, parcurgînd-o, el se cunoaşte mai în adîncime pe sine. Ea îi dă, fiindcă am amintit mai înainte de asta, un plus de luciditate, de visare.

– O invenţie, ca şi o carte, are un suflet viu, perpetuu, sau e doar un „ceva" nou, de care te foloseşti puţin şi gata ?

– Invenţiile, ca şi cărţile, au şi ele un destin. Ca şi cărţile, multe sînt şi ele efemeride. Dar toate sînt trepte spre cunoaştere. Nu se poate vorbi de permanenţa unei invenţii, cum nici de permanenţa unei cărţi. Ambele ne permit însă să ne apropiem de cunoaştere în măsura în care sînt bune şi utile. S-au cunoscut invenţii foarte bune, înlocuite de altele şi mai bune, dar abia azi, în timp, ne dăm seama de acest lucru. S-au ştiut invenţii deosebite care au durat foarte puţin. De ce ? Nu ştim. Ştim însă că ele, durînd puţin, fiind fulgurante, au proliferat în schimb altele, şi, prin asta, deşi fulgerînd scurt pe cerul ştiinţei, ele au devenit colosale, înglobînd acel suflet veşnic viu, de care aminteaţi.

– Există posibilitatea de-a avea continuatori ca inventator ? Sau este un caz unic inventatorul, un caz nerepetabil ?

– Lucrurile se întîmplă ca în artă. Chopin a avut continuatori ? De fel. Incandescenţa lui a fost atît de sublimă încît continuatorii toţi au pastişat. Arta de a face şcoală e cu totul altceva decît arta de a cuceri domenii noi. Muzica lui Beethoven, ca să ne referim la un gigant, spre deosebire de cea a lui Chopin, creînd o puzderie de genuri, a făcut să se ridice un Brahms sau un Brukner, ceea ce cu urmaşii lui Chopin nu s-a întîmplat. Faptul că există sau nu continuatori nu e determinat de forţa creatoare a unui inventator. Sînt descoperitori care nu lasă loc de descoperit în jurul lor. Alţii deschid drumuri. Ei sînt firi prolifice, deschid drumuri, rute noi, dar nu merg pe ele, nu le parcug, ci doar dovedesc omenirii că acele drumuri există şi că pot fi parcurse. Cu toate acestea, ar fi greşit să socotim că primul gen de inventatori ar fi superior celuilalt.

– În Automatică se poate merge mai departe decît s-a mers pînă acum ?

– Dacă n-aş fi convins că se poate înainta mai departe, aş simţi o anume pierdere sufletească şi aş lăsa la o parte tot ce mă preocupă. Azi, sfera Automaticii se lărgeşte. Sînt încă multe de spus în Teoria sistemelor şi cred că foarte multe discipline ale viitorului vor ţîşni din această teorie, chiar dacă în cunoaşterea acestui Sistem mai sînt mulţi paşi de făcut.

– Pentru un savant există o dragoste veşnică a domeniului său, sau se poate cocheta cu ştiinţa dînd totuşi iluzia creaţiei ?

– Şi între savant şi între ştiinţa lui, ca într-o căsnicie fericită, trebuie să existe o dragoste perpetuă. Nu cred că se poate cocheta la infinit cu ştiinţa. Aici intervine componenta etică. Un om de ştiinţă veritabil nu se înşeală singur. Deşi pot fi şi asemenea cazuri. El trebuie să aibă ochii foarte deschişi asupra unor domenii colaterale, mai ales că azi lucruri remarcabile iau naştere la confluenţa unor domenii diverse. În ştiinţă nu merită să rămîi credincios unui singur domeniu.

– Există o saturaţie a domeniilor ?

– Evident. Şi e nevoie de o tinereţe interioară, de acea amintită dragoste, pentru a te lansa în noi domenii. Trebuie să ştii cînd să părăseşti o zonă a ştiinţei şi să intri în alta, fără nici o prejudecată, deoarece este vorba, într-o descoperire, de realizarea unui vis. Chiar dacă e greu să părăseşti scena, la momentul oportun trebuie să te hotărăşti s-o faci. „E mult mai dificil să opreşti o cercetare decît să ştii cînd s-o începi" remarca un savant.

– V-a înrîurit vreodată, la vreo vîrstă, o mare pildă ?

– Fără îndoială. Au existat oameni a căror viaţă am vroit s-o iau ca model, cu toate pericolele care pot decurge din faptul de-a-ţi lua un model. În diverse perioade ale vieţii mele, mari inventatori, mari artişti, mi-au servit adesea ca model. Am învăţat de la ei mai ales ce înseamnă tenacitatea, dar nu aceea înţeleasă ca o îndărătnicie oarbă, ci acea clarviziune a omului care ştie că va învinge o dificultate, că va urca o treaptă şi e hotărît s-o urce cu orice preţ.

– Istoria nu consemnează şi eşecurile ...

– Da, se vorbeşte puţin despre eşecuri, şi mai mult de biruinţi şi rezultate. Dar şi eşecurile pot fi revelatoare. Istoria nu consemnează eşecurile deşi istoria intimă a fiecărui om le întîlneşte adeseori. În acest sens, cred că puterea de-a surmonta eşecurile printr-un plus de imaginaţie şi nelinişte creatoare e semnul autenticului om de ştiinţă creator.

– Se simte un inventator într-un fel deosebit cînd notorietatea îi dă tîrcoale ?

ION ARIEŞANU

(Continuare în pag. 1[illegible])

PROFESIONISMUL AMATORILOR

coruri și repertoriu

„Una și aceeași compoziție pune aceleași probleme, atît corurilor profesioniste cît și celor de amatori, dar șansele de rezolvare nu sînt aceleași. Intră aici factori ca numărul vocilor, calitatea lor, nivelul artistic, cultura și tehnica vocală, condiția dirijorală".

Este răspunsul lui Ion Crișan, președintele filialei timișorene a Uniunii Compozitorilor la prima problemă a anchetei ORIZONT dedicată corurilor de amatori. Iată și opiniile unor dirijori: „Nu există un repertoriu special pentru amatori și pentru profesioniști. Acesta e ales de către dirijor în funcție de posibilitățile corului și ale dirijorului, în funcție de gusturi, de țelul educativ fixat. Există o serie de culegeri de coruri dedicate mai ales amatorilor. Din păcate, cu puține lucrări de valoare". (Diodor Nicoară, dirijor al corului Filarmonicii și al corului țărănesc din Chizătău). „Prin gradul de accesibilitate intervine diferența dintre o piesă și alta. Compozitorii nu specifică pentru cine e scrisă lucrarea. Întreaga literatură muzicală stă la dispoziția tuturor. Numai dirijorul, cunoscîndu-și formația îi poate stabili repertoriul". (Ladislau Weiss, dirijor al corului FRANZ SCHUBERT, Timișoara). „Se cunosc cazuri cînd amatori foarte buni au abordat cu succes lucrări dificile. (Deosebiri există și între profesioniști: MADRIGALUL...) Corurile de amatori abordează cu succes pînă și limbajul avangardist. Sînt amatori care prin pregătire muzicală și tehnică nu sînt departe de profesioniști, dar din păcate ei sînt încă puțini" (Remus Tașcău, dirijor al corului ION VIDU, Lugoj).

Au în vedere compozitorii, la elaborarea unei piese, că o dedică amatorilor sau profesioniștilor? „E bine să aibă asta în vedere. Ar putea chiar să destineze o piesă unei anumite formații" (I. Crișan).

Se pune aici și problema culturii muzicale a amatorilor: „Acești amatori foarte buni au reușit să dobîndească o asemenea cultură, încît să fie din acest punct de vedere ca și profesioniștii" (R. Tașcău). „Posibilitățile au crescut în ultima vreme. Mă refer la corurile ce activează mereu, real. A crescut nivelul de cultură al maselor. Apoi au apărut o serie de formații de cameră (tot amatoare) care abordează lucrări dificile; este o necesitate imperioasă în vederea progresului muzical" (D. Nicoară). „Avem în județ formații de un nivel elevat; corul din Lugoj, de pildă, avînd în repertoriu lucrări ce depășesc nivelul amatorilor. Dacă mai sînt observații, ele se referă la concepția dirijorului" (L. Weiss). „Pentru autoperfecționare amatorii trebuie să includă: cîntatul pe note, în procesul de instruire a compartimentelor, solfegierea conștientă, asimilarea elementelor de tehnică și cultură vocală prin audiții" (I. Crișan).

Victoriile sînt, evident: „corul din Chizătău a reușit să abordeze un repertoriu mai dificil, prin muncă permanentă"; „corul SCHUBERT" face de cinci ani 4–6 ore de repetiții săptămînal, cu o frecvență de 80%, din pasiune și din dorința de a cînta. Lucrul a dus la creșterea nivelului formației. Munca e organizată pe stagiuni, de fiecare dată cu un nou repertoriu. Se fac deplasări, apariții în public (mari stimulente). Nu folosesc nimănui doar aparițiile sporadice, cu prilejuri festive. Multe coruri doar repetă și repetă, fără să se știe precis data apariției pe scenă. Lucrul poate fi plictisitor, prezența la repetiții devine o problemă". „Prin multă muncă și dragoste față de numele formației (ION VIDU) și pentru că oamenii noștri sînt dotați nu numai cu voci dar și cu muzicalitate, inteligență (mulți cîntă la diferite instrumente), s-a reușit și într-un repertoriu dificil. A mai rămas însă destul de făcut". (Cei trei dirijori, vorbind despre corurile lor).

Corul căminului cultural din Gătaia.

Cum se perfecționează vocea umană? D. Nicoară: „Prin studii vocale permanente la repetiții. Vocalizele, bine făcute au un mare rol în omogenizarea ansamblului".

R. Tașcău: „Amatorii realizează afectivul mai ușor, nu se plictisesc cîntă mai cu pasiune și pe asta trebuie neapărat să mizăm".

I. Crișan: „La unele coruri (Chizătău) sînt aduși cîntăreți profesioniști de la Filarmonică sau Operă avînd rolul de educatori, prin exemplul lor personal, ei întărind numeric și calitativ potențialul vocal".

Preocupări în actualitate: La Lugoj se pregătesc diverse concursuri. Un repertoriu M. Popa, T. Jarda, S. Toduță. Se repetă de 3–4 ori săptămînal. La „Schubert", lucrări polifonice, madrigaluri, piese contemporane („Unsere Heimat" de H. Kehrer e chiar dedicată corului) muzică de Porfetye, dificilă presupunînd o îndelungată pregătire. La Chizătău se pregătește intens etapa finală a concursului „Cîntare patriei".

Și un epilog-evocare, propus de I. Crișan: „În satul meu corul bărbătesc de țărani poseda tenori cu ambitus larg, strălucitori în regiunea acută și la nivelul exigenței profesioniștilor; baritoni cu voci calde bine timbrate, puternice, bași soliști și pedaliști etc. Lucru datorat acelui dirijor țăran D. Gherga din Chizătău, elev al lui Vidu, care era tenor în impostație naturală, caz rar. El se oferea drept exemplu coriștilor. Apoi corul țărănesc din Margina, dirijat de țăranul compozitor V. Guga avea 80 de membri. Se puteau aranja oricînd, la orice compartiment 5–6 soliști cu schimbul. Cînd au cîntat la Ateneu (1937) nimeni n-a crezut că e vorba de țărani și nu de profesioniști".

Înfloritorul timp prezent al corurilor de amatori își are tradiția sa. Preocupările, efervescența azi e în creștere, vocea umană nu se arată a fi devalorizată. Amatorismul nu este azi investit cu un rol episodic, cuvîntul s-a golit de accepția peiorativă: amator nu e întotdeauna diletant. Amator înseamnă acum iubitor. Și în același timp purtător de valoare al unei arte înalte, de un strălucitor mesaj uman.

LUCIAN BURERIU

UN INVENTATOR

(Urmare din pag. 10)

–Notorietatea deranjează un om de știință. Drept care îi displace să se vorbească despre asta. Chiar dacă rezultatele sale sînt interesante, pentru că el are perspectiva reală, dinăuntru, nu pe aceea a spectatorului, ceea ce produce o explozie de admirație în jur, pentru el este doar o mică treaptă spre cunoaștere. Il deranjează mai cu seamă supraestimarea unei victorii, în care el singur știe că au fost numeroase eșecuri.

– Talentul e muncă, muncă și atît?

– Nu e numai atît. Ar fi hazardat s-o spunem. Fără îndoială că e și un fel de muncă inspirată. Dar mai cred că talentul e capacitatea de-a ști să treci prin dificultățile problemei, aducînd acolo un surplus din ființa ta. Dacă toate acestea, plus capacitatea de-a visa, le putem numi muncă, atunci să punem semnul egalității. Un inventator nu-și ia niciodată concediu de inteligență. E o neliniște continuă. Un proces permanent, în care un concediu ar însemna sfîrșitul.

– A fost un moment cînd vi s-a părut că totul e pierdut într-o descoperire și dintr-odată ați izbindit?

– Mi s-a întîmplat să lucrez mulți ani la o idee pe care n-am reușit s-o concretizez, cu toate eforturile mele. Încercam să rezolv o problemă concretă, clară, a uzinei, despre care, în literatura de specialitate, se menționa atrăgător: „Nu se poate rezolva!" Era o problemă de măsurare, în care zgomotele interceau ceea ce aveai de măsurat. O problemă de defectoscopie. A detecta defectul era decretat, practic, imposibil. Această imposibilitate exercită însă asupra mea o atracție. A fost suficient să aflu acest lucru pentru a mă așterne la treabă. Am început cu visele. Nu cu experimentul. Ani de-a rîndul. N-am reușit însă nimic să rezolv. Dar, în ultima dintre experiențe, mi-am dat brusc seama că eram foarte aproape de un alt deziderat: acela de a realiza un nou tip de servomotor. Era o legătură cu defectoscopia? Nu. Dar eu îl așteptasem, inconștient, pe acesta. Și îl realizasem. Pașii m-au dus singuri într-acolo. Invenția asta a servit pentru teza mea de doctorat. Din aproape 50 de invenții, unele medaliate cu aur, aceasta a fost îmbrățișată cu cea mai aprinsă căldură și de colectivul meu și, avînd sentimentul că ea servește oamenilor, țării, am încercat și eu o fericire supremă.

– Ce înseamnă Timișoara pentru omul de știință Dan Teodorescu?

– Este orașul în care mi-am realizat invențiile. Ceea ce nu e puțin. Condițiile foarte bune de care beneficiază, înțelegerea oamenilor în mijlocul cărora îmi duc activitatea sînt motive certe ca să existe, între mine și această Timișoară, numeroase legături afective. Nu le-am desmințit, în timp, nici ea nici eu.

– Se creează o familiaritate a mediului din care omul, ieșind, n-ar mai fi el însuși?

– Personal, simt nevoia de-a acționa asupra mediului, de a-mi crea posibilități de investigare. Am muncit, în toți acești ani, într-un mediu care nu mi-a fost ostil. Am întîlnit înțelegerea la orice nivel. Colaboratorii mei, selecționați în acești douăzeci de ani, socotesc că fac parte din cei mai buni muncitori. Sînt oameni care mă înțeleg dintr-o privire. Ei știu exact ce vreau, spre ce tind, printr-un fel de instinct format prin frumoasa noastră conlucrare, sau printr-o habitudine și, știind, mă ajută enorm. Ei creează, de altfel, microclimatul necesar muncii de creație.

– A existat un om, un eveniment care să vă hotărască să luați un drum sau altul în știință și fără de care azi n-ați fi ceea ce sînteți?

– Nici o muncă de creație nu e lipsită de intretăieri de drumuri, de ezitări și incertitudini. E imposibil să te gîndești la un om care investighează ca la ceva liniar. Și ezitarea și hotărîrea fac parte din mecanismul intim al muncii de investigație. Aici nu am avut alt maestru decît natura. Există o vîrstă cînd ceilalți te învață relativ puțin. Și apoi eu am fost un autodidact, nediminuînd prin aceasta rolul dascălilor mei, dar socotesc că am studiat într-un anume fel, care se poate face numai singur, învățînd din fiecare greșeală și perfecționîndu-mă prin fiecare eșec. Au fost cărți cu un rol dominant...

– Reveniți, ca la un laitmotiv, la cartea-miracol?

– Poate că sînt și asemenea cărți-miracol. Dar cărțile sînt oameni. Cea scrisă de profesorul Gipson începe cu fraza: „Nu există metode generale de analiza și sinteza Sistemelor automate neliniare" Spunînd aceasta, el a trasat o limită unei lungi investigații, de 30 de ani, în domeniul acestor sisteme, însă, trasînd-o, el, primul, a trecut-o.

– Fraza aceasta a exercitat o iniurire asupra Dumneavoastră?

– Se recunoștea deschis imposibilitatea omului de a trece de o anumită barieră. Aceasta reprezenta însă o atracție atît de mare pentru mine încît am început studii de ani de zile și teoria găsită, care urmează să apară într-o lucrare editată de „Facla", este rezultatul acestei investigații. E un exemplu în care e vorba de un mare om care a avut un rol determinant în nașterea unei teorii.

– Care ar fi visul dumneavoastră suprem?

– Dacă e vorba de vise îndepărtate, aș visa la fundamentarea unei teorii a Sistemelor cu model matematic necunoscut, deci a unei teorii care să permită dirijarea și utilizarea Sistemului fără a pretinde cunoașterea lui. În natură există o mulțime de sisteme, din bioautomatică, care sînt extrem de greu de cunoscut ca modele matematice. Mă pasionează ideea de-a crea o serie de mijloace de investigație care să nu implice cunoașterea ecuațiilor. O dirijare fără cunoașterea modelelor matematice.

– Asta ar fi o revoluționare?

– În bioautomatică intervin sisteme interconectate foarte complexe, neuroendocrine etc. Astfel de sisteme intervin și în automatica modernă. A ști să le dirijezi fără să le identifici modelul matematic, iată o idee pasionantă, cu toate implicațiile ei. Nu mai puțină matematică, cum s-ar crede, ci un anume mod de abordare a matematicii, a problemei, care ar permite să se lase „cutia neagră" (modelul acesta necunoscut) neatinsă, și, totuși, să influențăm în sensul dorit de noi. Pasionant!

– Maniera de-a munci a celor care vă urmează? Cît se găsește bun și cît rău în ea?

– Dacă m-aș referi la studenți, aș spune că am întîlnit și tineri extraordinari. Și cît mi-a stat în putință, am încercat să-i implic în procesele de investigație. Sînt convins că din mulți vor ieși oameni care vor aduce un bun renume țării noastre.

– Trăsătura cea mai pozitivă descoperită?

– Ceea ce se învață cel mai greu e neastîmpărul. Dacă se poate spune că asta se învață. E așa de simplu să trăiești într-un mediu căldicel. Cînd mediul nu te solicită, pare o nebunie să fii contaminat de neastîmpăr. Dar această nobilă „nebunie" am întîlnit-o la cîțiva dintre studenții mei. Și dacă măcar unul din ei va continua, în viață, în muncă, să o dezvolte creator, atunci zic că e lucrul cel mai bun pe care l-am exercitat asupra lor ca dascăl. Dacă un singur mare inventator are să iasă din această confruntare, atunci nu mi-am irosit inutil forțele. Și n-am trăit degeaba.

Plastica

Cu Diodor Dure

Pictor — născut în anul 1926 la Lugoj.
Studii de pictură la Timișoara cu maeștrii CATUL BOGDAN și IULIU PODLIPNY.
1950—1973 expune la Saloanele Oficiale din Timișoara și București, precum și la alte expoziții colective din țară, Reșița, Lugoj, Suceava și în străinătate la Novi Sad și Beograd.
Expoziții personale : Timișoara 1960, 1962, 1964, 1968 și București 1966.
Lucrări de artă monumentală la Timișoara și Băile Herculane.
1968 este distins cu ordinul Meritul Cultural cl. V-a.

– Diodor Dure, ne cunoaștem de mult, ți-am urmărit întotdeauna cu atenție creația, așa că te rugăm să ne spui care ți se pare că ar fi idealul artistic al picturii tale ?

– Comunicarea directă, participarea la evenimentele politice contemporane, la problemele complexe ale umanității. Pledez pentru o artă realistă cu implicații sociale. Ce să vă mai spun ? Visez compoziții ample, monumentale desfășurate pe spații vaste, care să oglindească viața noastră de azi. Nu avem nevoie de o artă hibridă, aproximativă, venită din afară.

– Cum privești disputa dintre figurativ și nonfigurativ ?

– Nu cred într-o dispută. Am fost întotdeauna pentru dreptul la artă a tuturor formelor de exprimare, dacă reflectă cu sinceritate un crez artistic uman. Sînt împotriva experimentelor gratuite, deoarece curentele nu sînt un girant în alb, deci multe experimentări a ceea ce s-a mai făcut nu cred că vor duce la ceva bun. Totuși, recunosc valoarea picturii unui Leon Vreme, Romulus Nuțiu sau Adalbert Luca, dincolo de o indicare a ideii realizează o pictură de substanță, de rafinament. Mă gîndesc la „Electrificarea" lui Luca, la „Barajul" lui Vreme, sau la „Reșița" lui Nuțiu. Eu însă rămîn la ale mele. Pe plan european există mai demult o tendință de întoarcere la arta figurativă, deși trebuie să recunosc că se mai poate practica un abstracționism de calitate.

– Și totuși există evoluție, progres în artă ?

– Mă puneți în încurcătură. Desigur, există un progres și o evoluție legică, dar cred mai ales în privința mijloacelor de exprimare. Eu nu vorbeam de o reîntoarcere la figurativul de acum două sau trei decenii, ci la cel care se află astăzi opus altor curente. Ca mod și intenție de redare a ideii plastice nu văd o mare diferență între pictura rupestră de la Altamira sau Tassili, și pictura lui Miro sau sculptura lui Giacometti. Evoluția s-a produs pe plan tehnic și bineînțeles la nivelul gîndirii secolelor ce-i separă.

– Dar acuarela, Diodor Dure ? Îți cunoaștem slăbiciunea pentru această tehnică facilă, în aparență, dar de mare efect cromatic.

– Da, acuarela înseamnă foarte mult pentru mine, am deprins-o de la maestrul Catul Bogdan și o iubesc cu pasiune. Jack Brutaru mă situează pe linia bună a realizărilor românești și anume după Pallady, Arnold, Hălăucescu. Credeți că este puțin acest lucru?

– Cum privești critica ?

– Am avut parte de o primire bună în rîndurile care sau scris despre mine. Dar ce mai poți spune cînd există la ora actuală nume ca Ion Frunzeti, Vasile Drăguț, Radu Bogdan și mulți alții. Și la Timișoara există condeie bune : Deliu Petroiu, Ciprian Radovan, Coriolan Babeți și voi prieteniii mei care de atîția ani ne înconjurați cu căldura literelor voastre. Revista ORIZONT a făcut și face mult în această direcție. Cred că s-ar putea face mai mult. Aveți datoria de a promova în primul rînd talentele tinere, să le urmăriți cu atenție, să-i popularizați în paginile revistei și sînt sigur că veți face aceste lucruri.

– Îți mulțumim, Diodor Dure, pentru tot ce ne-ai spus și acum să închinăm pentru tine, pentru arta ta, acum la începutul noului an. Îți promitem că vom reveni cu plăcere în atelierul tău.

RADU MELNIC

Teatru

„Colegii de birou"
de Braginski și Reazanov la Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara

Ceea ce am dori să notăm aici înainte de toate este că **piesa**, și în această interpretare, a fost și este **un succes**. Este a d e v ă r a t că și piesa are momente scene și c a r a c t e r e mai puțin lucrate și cu toată grija regiei (Cora Ilona) și a actorilor, a protagoniștilor, rămîn mici goluri de aer în zborul ușor și spectaculos al unei aparaturi comice contemporane. Au și actorii anumite scăderi și scăpări și bunăoară nici regia nu este indeajuns de consecventă stilului propus Adesea am avut impresia că se joacă în fața noastră o poveste interesantă, cu toate că aceasta nu este de fapt decît o simplă anecdotă. Dar nu aceste neajunsuri caracterizează spectacolul.

Piesa lui Braginski-Reazanov este de fapt o felie de viață. Este un tablou comico-liric, cu multe accente de grotesc cotidian, în care eroii sînt ca toți oamenii, doar micile lor drame, situațiile imposibile în care intră prin forța împrejurărilor le oferă statuturi de comedie. Iată de ce piesa, comportările eroilor nu mai pot fi doar în raport cu niște principii precis codificate ; iată de ce ne vom feri și noi în continuare să cerem socoteală colectivului de artiști de ce au realizat o **anumită** interpretare a piesei. Ceea ce ne interesează însă este mesajul umanist clar, o anumită înțelegere de bună credință a omului ajuns în momente critice. Spectatorii noștri văzînd cele două acte de transformări umane la scară mică cred că au ieșit și ei puțin schimbați de la această reprezentație. Pentru că aici cum spune de altfel unul dintre criticii sovietici ai spectacolului : „Elementul de comedie este o forță supremă și care este capabilă să invingă închistarea, înstrăinarea".

Colegii de birou este la prima vedere un fel de „**nuvelă sufletească**" a eroilor între viața particulară și obligațiile, problemele de birou. Deznodămîntul ei vizează în prima instanță stabilirea celor mai bune contacte și căi de comunicație dintre acestea două. Sub acest unghi privită, viața într-adevăr nu are eroi principali și secundari. Piesa nu ezită nici ea mai mult asupra unora, sau celorlalte dintre personaje. Am putea spune că într-un fel toți cei șase actori ai teatrului maghiar au în acest spectacol roluri principale (micile diferențe în lungimea replicilor nu sînt importante) Irén Bányai (Kalugina) am început cu ea, deoarece ni s-a părut cea mai colorată și adîncă – o competentă, dar drastică conducătoare a unei mari întreprinderi, după ce ani de-a rîndul și-a consacrat viața problemelor de serviciu, se trezește la un moment dat depășită de către propriile ei sentimente. Dîndu-și seama de gravitatea situației, caută cu înfrigurare ieșirea din impas. Dar, un timp, nu reușește să întrezărească nici o cale de comunicare cu cenușiul său subaltern, (Novoelcev – Jáno János) care se pare că se apropie de ea, că o caută, bîjbîind și el în partea opusă a balansoarului. Situațiile grotești (Regizoarea se pare a cîștigat partida uzînd cu discernămînt de acest procedeu stilistic foarte adecvat al grotescului) în care intră, pun la încercare puterea de transfigurare artistică a celor doi actori, ei făcînd față cu dezinvoltură și pricepere solicitărilor. După asemenea joc nici rezolvarea nu vine fortuit, astfel încît totul are un real iz de viață, cu multe, multe învățăminte frumos orînduite în limbajul scenei. Este meritul incontestabil al regizoarei, că cei doi, cu toate că aparent în jurul lor se învîrte piesa, nu s-au „izolat". Drama lor este de fapt identică ca valoare (și la fel de convingătoare) cu cea a Risovei (Magda Bertalan), a Verocikăi (Marietta Gáspár) – cel mai bun rol pe care l-a făcut pînă acum această frumoasă fată pe scena timișoreană – și în ultima instanță cu a Șurei (Gabriella Koszta) și respectiv al lui Samohvalov (Károly Rappert).

Textul frumos tradus de Géza Bereczki (pseudonimul lui Domokos Géza) precum și scenografia deosebit de inspirată a lui Sándor Winterfeld contribuie și ele în mare măsură la reușita spectacolului.

ALEXANDRU VAJDA

SILUETE

PICTÎND LA 14 ANI

Trepte fragede de început de an, și o tot atît de fragedă mînuitoare a penelului : IOSEFINA ZIPPEL, elevă în clasa a VIII-a a Școlii generale din Sînandrei. Parcă povestea cu desenul a venit odată cu primele litere ale alfabetului. Pictează însă din clasa a V-a, ne mărturisește profesoara de desen Maricela Petre. Culoarea albă, culoarea galbenă, culoarea ... Și notele ei sînt numai de 9 și 10. Și mica artistă, la cercul de pictură al școlii, silabisind cu migală tonuri și nuanțe, încet, pînă tablourile au ajuns la uriașul număr de ... 20. Expoziție în cadrul școlii, comentarii și toate acestea la 14 ani.

Coloritul cald, tonurile crude, peisajele dinamice. În tabloul VULTURUL, tema triumfului asupra înălțimilor. Acest împărat al cerului, planează deocamdată cu privirea peste imensitate, gata să se arunce din vîrful unui pisc al muntelui în șuvoiul nemărginirii. E surprinsă fracțiunea de clipă dinaintea zborului, în punctul dintre odihnă și mișcare. Alt tablou reușit, „Singurătate". O stîncă solitară pe malul mării, iar lîngă ea, un copac ce-i sporește solitudinea, iar valurile mării se izbesc, se izbesc. Culoarea albă, culoarea galbenă, culoarea ... Și profesorii, și părinții, și colegii o admiră pe Iosefina. Și notele sînt frumoase, și culorile sînt obsedante. Și toate acestea la numai 14 ani !

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

ACUM DESPRE GRUPUL SIGMA 1

Nu din comoditate, ci pentru că realmente nu știu ce aș putea scrie ACUM despre grupul SIGMA 1, îi iau un interviu lui CONSTANTIN FLONDOR-STRĂINU, artist plastic, membru al grupului și director al Liceului de arte plastice din Timișoara.

— Nu din comoditate, ci pentru că realmente nu știu ce aș putea scrie ACUM despre grupul SIGMA 1, vă iau un interviu. V-aș ruga să mă întrebați de ce accentuez acest prezent. Sau poate bănuiți.

— Bănui. Știu că în ultima vreme au fost multe discuții în jurul și chiar în interiorul grupului nostru. Pentru că lucrurile să apară mai clar am să încep cu „pașoptul" nostru, care e 1968. Pe atunci grupul se chema **111** și avea un program estetic destul de bine conturat : rezolvarea unor cîmpuri vizuale în diverse modalități Așa am participat în '69 la Bienala de artă constructivă de la Nürnberg. Tot în '69, venind de la Cluj un grup de absolvenți, **111** și-a extins sfera de acțiune și și-a modificat într-un fel statutul. Noul grup, **SIGMA 1** s-a constituit în sistem deschis, dorind să fie mai mult o idee de aderență la un program estetic : cercetarea pentru organizarea estetică a mediului ambiant.

— Atunci v-ați apropiat de design și această apropiere de cotidian, această socializare și funcționalizare a artei grupului a contrariat multă lume.

— Așa este. Această cercetare asupra formei care a început să se acopere funcțional a putut să surprindă. Dar trecerea la design nu e pentru noi o trecere, pentru că, de fapt, ceea ce facem noi ACUM (adică, ȘTEFAN BERTALAN, ION GAITA, DORU TULCAN și cu mine) nu este altceva, este doar o extindere a domeniului : studiul formelor pe care l-am întreprins și-l vom mai întreprinde e un studiu care s-a putut și se va putea materializa, intrînd într-un circuit funcțional, ieșind cum s-ar spune în stradă.

— ACUM ...

— ACUM grupul are un plan comun cu elevii și profesorii Liceului de arte plastice (amenajarea estetică a unor artere și zone industriale). Grupul **SIGMA 1** e invitat în Italia, la Bergamo, spre a participa la galeriile intitulate **INTERNATIONAL 2.** ACUM ne pregătim.

ADRIANA S. BRADEANU

CURIERUL ARTELOR

● Am „pășit", iată, într-un nou an, cu această nouă și mai amplă formulă de revistă, schimbarea este evidentă pentru cititorii noștri constanți, consemnăm pentru ei, pentru bucuria noastră, dar și pentru mai proaspeții noștri adepți. Căci, se pare, ne place să credem în puterea de fascinație a noului, AN, revistă sau oricum altfel s-ar putea numi el. Mulțumim, acum, tuturor celor care ne-au scris, ajutîndu-ne să înțelegem, de ce și cum le-am fi utili, le mulțumim sperînd că în 1974 ei vor fi alături de noi și invităm, pe această cale, pe toți cei care n-au trecut în 1973 pragul intenției, să devină corespondenții noștri. ● Revelionul este încă subiect de meditație, printre proiecte și speranțe mai plutesc amintiri. Ziariștii orașului l-au „gustat" împreună. Cum a fost n-am aflat încă, dar, se pare, cu toate eforturile depuse de organizatori „cuvîntul" a fost și acolo o piatră de încercare. Cît despre celelalte ... Opera de stat din Timișoara a oferit în seara de 31 decembrie, un buchet de liliac. Și, în pauza actului II, rezultatele unei tombole. Cine au fost oare fericiții cîștigători ? Oricum o idee de pre-revelion ... ● Moș Gerilă a poposit, printre altele, în 28 decembrie, la Teatrul de păpuși din Timișoara. Cu tradiționalul costum de moș Gerilă, cu tradiționala sa barbă și tot așa mai departe. Cadouri ... de tot felul și un spectacol pentru cei mici. Am văzut perechi de ochi umezi de emoție și, parcă, în atmosfera aceea, Moș Gerilă însuși nu era foarte sigur pe sine ...

A. I. C.

Mario Puzo

NAȘUL

MARIO PUZO

Cărțile își au, intr-adevăr, destinul lor. Dar cind e vorba de „NAȘUL" al lui Mario Puzo, atunci acest destin își lărgește atit de mult arealul incit devine un fenomen cel puțin ciudat dacă nu signifiant. Căci, de la apariția sa, „NAȘUL" nu și-a găsit încă... nașul in rindul cărților de același gen, adică a celebrelor best-sellers-uri, care au imbogățit peste noapte autori necunoscuți, veleitari incoruptibili ori pur și simplu businessmani sadea ai literaturii – ai unei anume literaturi – de succes.

Dar iată ce spune insuși autorul intr-o mărturisire nu lipsită de candoare dar și de perplexitate – ca să nu spunem năucire – in fața fenomenului pe care l-a declanșat : „Romanul „Nașul" a fost timp de 67 de săptămini pe lista de cărți de mare succes (best-sellers) publicată de ziarul New York Times. Timp de 22 de săptămini a ocupat locul intii in Anglia, Franța, Germania și alte țări. A fost tradus in 17 sau 20 de limbi străine – nici nu mai pot ține socoteala. Mi s-a spus că ediția ieftină – broșată – a acestei cărți s-a vindut mai repede și mai bine decit oricare alt roman al tuturor timpurilor și că succesul filmului a ridicat vinzarea ediției broșate la un total de 11.000.000 de exemplare. Casa producătoare de filme Paramount spune că „NAȘUL" va fi filmul cel mai rentabil din intreaga istorie a cinematografiei". Mario Puzo are candoarea meridionalilor, dar, intr-un fel, „americanizată", din mărturisirile sale transpare o gravitate stinjenită, complexată, de om care a crezut cindva cu adevărat in artă, de scriitor care, luptindu-se din răsputeri, cu diverși redactori de edituri, promitea mereu o Mare Lucrare Clasică. Dar să mai dăm o dată cuvintul autorului : „Eu crezusem cu adevărat in artă. Nu credeam in religie sau in dragoste sau in femei sau in oameni, nu credeam in societate sau in filozofie. Dar timp de 45 de ani am crezut in artă. Arta imi aducea o consolare și o mulțumire pe care nu le găseam in nimic altceva. Dar știam că n-am să izbutesc să mai scriu nici o carte dacă lucrarea mea următoare nu are succes. Presiunea psihologică și economică m-ar copleși cu totul. Personal nu mă indoiesc niciodată că aș fi in stare să scriu un roman care să aibă succes la publicul larg..." Rămine in sarcina psihologilor, a sociologilor, a vajnicilor plonjori in „abisurile" acestor fenomene, adevărate seisme in arta și cultura lumii contemporane, să ne spună citeva adevăruri – după ce se vor liniști apele – despre „Nașul" și... toți „nașii" săi.

NAȘUL — INTERPRETAT DE ACTORUL MARLON BRANDO

SCURT CUPRINS. Don Corleone devine unul din cei mai puternici șefi ai Mafiei americane El face servicii tuturor, dar le dă de înțeles că va veni o zi cind datoriile vor trebui plătite. Așa își va organiza o adevărată armată de adepți, consolidînd pozițiile Familiei. Asta îi privește și pe cei trei fii ai săi : Sony, Fred și Mike, pe consilierul său Tom Hagen și pe ceilalți membri. Gangsterul Virgil Solozo zis Turcul îi propune lui Don o mare afacere : traficul cu stupefiantele, promițîndu-i ciștiguri fabuloase. Don refuză. Trei luni mai tîrziu. oamenii lui Solozo incearcă să l lichideze pe Don. Rănit cu cinci gloanțe, Don rămîne totuși în viață. Sony preia treburile Familiei. Estimp Solozo reușește să-l corupă pe Mac Klascky, căpitan al poliției newyorkeze, care retrage straja din spitalul în care se afla Don, lăsîndu-l în miinile dușmanului. Dar, sosește Mikel și compromite planul lui Solozo, însă vine în conflict cu Mac Klascky care îl face k.o. De aici începe fragmentul de roman pe care îl prezentăm, în citeva numere, cititorilor noștri.

Serial

Dimineața cind se trezi, Mikel constată că maxilarul îi e prins cu sîrmă și că îi lipsesc patru dinți în partea stîngă. Lîngă patul său ședea Tom Hagen.

— M-au adormit ? — întrebă Mikel.

— Da. Ți-au scos cîteva oscioare din maxilar. De altfel, și așa zăceai fără cunoștință... Sony vrea să te duc acasă. O să poți, ce crezi ?

— Bineînțeles. Tata cum se simte ?

— Bine. O să-ți povestesc totul în mașină.

La volan se afla Clemenza Mikel și cu Hagen ședeau în spate.

— Ce s-a întîmplat noaptea trecută ? Ați aflat ceva ? — întrebă Mikel.

Hagen începu să povestească :

— Sony are un om la poliție, pe detectivul Philips, care a încercat să te apere. El ne-a spus totul. Căpitanul ăla, Mac Klascky îl cheamă, dintotdeauna primea mită grasă. Și Familia noastră îi plătea. Dar e lacom și neîncrezător cînd e vorba de afaceri. Probabil că Solozo i-a dat bani grei. Mac Klascky a dat ordin să-i aresteze pe toți oamenii lui Tessio care se aflau în spital și pe-afară. Apoi, sub pretextul că îi sînt necesari, retrăsese pe toți detectivii care păzeau camera lui Don. Pe scurt, a primit bani ca să-l predea pe Don. Philips zice că individul va încerca din nou.

— Ziarele au scris ceva despre rănirea mea ?

— Nu. Am cerut să se tacă, și asta îi convine și poliției.

— Ce s-a întîmplat cu Enzo ? A scăpat ?

— Da. A fost mai deștept ca tine. Cînd a apărut poliția el a dispărut. Zice că a fost lîngă tine cînd a apărut automobilul lui Solozo. E adevărat ?

— Da. E un băiat bun.

— Vom avea grijă de el — zise Hagen îngîndurat. Îl privi aprehensiv pe Mikel. — Arăți prost.

— N-am nimic... Cum zici că-l cheamă pe căpitan ?

— Mac Klascky. În treacăt fie spus, am o veste bună. Bruno Tataglia a fost omorît... dimineața la patru.

Mikel era surprins.

— Cum ? Credeam că s-a hotărît să nu le întoarcem lovitura, cel puțin un timp.

— După cele ce s-au întîmplat la spital, Sony a hotărît să se ia măsuri mai aspre. Eu mă trudesc să-l stăvilesc un pic, dar n-ar fi rău să stai și tu de vorbă cu el.

— Așa voi face.

— Încă ceva. Solozo ne-a trimis un mijlocitor. E conștient că a pierdut și acum vrea să-și scape pielea. Hagen făcu o pauză. — Poate ne-a crezut slabi pentru că nu i-am dat imediat replica. Acum, cînd unul din frații Tataglia e mort, el știe că nu ne mai temem. De altfel, s-a confirmat că Luca a fost ucis. L-au surprins în clubul de noapte al lui Bruno. Închipuiește-ți numai !

WHISKY ÎMPOTRIVA DURERII

Cînd au ajuns la Long Beach, intrarea în stradă era blocată de o limuzină neagră. Îi întîmpină Clemenza și îi introduse în casă. Intrară direct în camera de lucru a lui Don și aici îi aflară pe Sony și pe Tessio care îi așteptau. Sony cuprinse capul fratelui său între palme și zise în glumă :

— Arăți minunat !

Mikel îl respinse și se apropie de masă ca să-și toarne un pahar de whisky, cu nădejdea că o să-și mai astîmpere durerea din falcă. Alta era atmosfera acum față de întîlnirile precedente. Sony era mai senin, iar Maike se prinsese de ce. Fratele lui mai mare își lepădase toate suspiciunile. A luat o hotărîre și nimic n-o să-l mai clatine. Încercarea lui Solozo din noaptea trecută a fost ultima picătură. Armistițiul nu mai era posibil.

— Ai auzit Mikel : Turcul vrea o întîlnire — zise Sony. — E la strîmtoare, puiul de cățea !

— Ce răspuns i-ai dat? — întrebă Hagen cu atenție

Sony zîmbi.

— Am acceptat, bineînțeles. Oricînd va dori. O sută de oameni de-ai noștri patrulează pe străzi zi și noapte. Solozo n-are decît să-și scoată dosul afară și e un om mort.

— A propus ceva deosebit ?

— Aha. Vrea ca la întîlnire să vină Mike. Mijlocitorul garantează de securitatea lui. Pentru el, Solozo nu cere nici o garanție întrucît știe că asta ar fi absurd. De aceea el vrea să organizeze întîlnirea. Oamenii lui ar urma să vină după Mike să-l conducă la locul întîlnirii. Solozo îi va prezenta condițiile și îl va lăsa să plece. Locul întîlnirii însă e ținut în taină.

— Și ce-i cu de-alde Tataglia ? N-o să încerce să se răzbune ?

— Mijlocitorul zice că Familia Tataglia e de acord cu planul lui Solozo. Moartea lui Bruno va fi uitată. Bruno a plătit pentru ceea ce ei i-au făcut lui Don. Una o șterge pe cealaltă.

— Ar trebui să aflăm ce ne propune — zise Hagen. Sony dezaprobă hotărît

— Nu, nu „consigliori", de data asta nu. Nu mai există nici un fel de întîlniri. Nici un fel de discuții. Cînd va veni din nou mijlocitorul o să cer să mi-l predea pe Solozo. Dacă refuză, pornesc războiul. Sony se opri, apoi continuă dur :

— Nu mai am nevoie de sfaturi cum să mușamalizez afacerea, Tom, Zarurile au fost aruncate. Datoria ta este să mă ajuți să înving. Ai înțeles ? Hagen stătea cu capul aplecat. Se gîndea la ceea ce auzise.

— Am discutat cu omul nostru de legătură de la poliție — zise în fine. — Zice că Mac Klascky se află pe statele de plată ale lui Solozo, și asta pentru bani grei. Căpitanul a acceptat să fie protectorul lui Solozo. Fără el Turcul n-ar îndrăzni să-și scoată nasul din vizuină. La întîlnirea cu Mikel, căpitanul va sta lîngă el. În civil, dar cu pistolul în buzunar Aș vrea să înțelegi, Sony, cu o asemenea suită Solozo e practic invulnerabil. Încă nu s-a mai întîmplat ca cineva să omoare un căpitan de poliție newyorkez și să scape. S-ar ridica toți împotriva lui.

Sony dădu din mînă :

— Mac Klascky nu poate rămîne veșnic lîngă Turc. Vom aștepta.

EPIGRAME

F. G. CARANFIL

S-a născut în anul 1913 la Galați. A colaborat la Informația Bucureștiului, Magazin, Scînteia tineretului. Membru al cenaclului „Tudor Vianu" din București.

„Preferați lira sau harfa?" l-a întrebat un muzician pe un miliardar

Lira-mi este preferată,
Spune el cu gura plină,
Întrucît eu niciodată
N-am văzut harfă sterlină!

Bahică

Pe Diogen, cînd a aflat
Că stă-n butoi, l-a admirat,
Apoi l-a detestat, frivol,
Aflînd că stă-n butoiul gol!

Epitaf unui fotograf

Scrisă pe mormînt e gluma
Inversîndu-i procedeul :
„Nu zîmbiți vă rog, acuma,
Ca să nu stricați clișeul !"

La cripta unui bețiv

Ce caută aici, săracul ?
Te întrebi și nu-ți dai seama.
Cred c-a ridicat capacul
Și-a intrat, crezînd că-i crama...

Unei bufetiere

În orice rîs al tău e-o floare,
În orice vorbă-un cînt divin,
În orice gest o încîntare,
În orice șpriț... un strop de vin !

EVRIKA !

(În plină iarnă)

- Într-o ședință ținută la ecuator și eu aș „sparge gheața"...
- Arivistul numai pe schiuri coboară voios.
- Oamenilor de zăpadă li se pun ardei iuți ca să nu le curgă nasul...
- Și-a luat concediul în ianuarie, s-a dus la mare și acum spune că s-a prăjit...
- Dacă judecăm la rece, constatăm că frigul are doi poli, pe cînd căldura nici unul.
- Cînd iarna nu se astîmpără, îi merg fulgii... de zăpadă.
- Pe postul de director a fost angajat un om de zăpadă, dar cînd a dat de căldură s-a pierdut.
- Natura a inventat gheața, pentru ca Pămîntul să alunece mai ușor printre aștri.
- Chiar dacă îmi veți spune că sînt superstițios, eu tot voi zice „Semne bune anul are !"
- În mod dialectic zăpada e apă de ploaie.
- Cine-și face vara sanie și iarna căruță, se adaptează condițiilor de climă.
- În orice anotimp prețuim căldura... sufletească.
- Zăpada dă cu tifla soarelui : „Na, că privirile tale mă îngheață !"
- Dacă tot susțineți că vă spun basme, aflați că eu sînt ALB-CA-ZĂPADA !

ION VELICAN

TERRA MAGAZIN

FLUTURII DE NOAPTE SE APĂRĂ. Ornitologii n-au putut mult timp constata de ce liliecii în zborul lor nocturn, înghit toate insectele în afară de fluturii de noapte. Poate nu erau pe gustul liliecilor ? Cercetările au arătat însă că nu e vorba de așa ceva, ci de un sistem special de apărare pe care fluturii îl declanșează în caz de pericol. Atunci cînd aud sunetul caracteristic pe care îl produce un liliac în zbor, fluturii emit un fel de semnal întrerupt, iar „radarul" liliecilor îl codifică drept obstacol în calea lor, pe care, bineînțeles, îl ocolesc.

NĂSTRUȘNICUL SERGHEI. Nu se știe ce a aflat micuțul Serghei Zubkov din orașul Rostov de pe Don, despre parașutiști ; cert este că într-o zi, profitînd că e singur acasă, băiețelul în vîrstă numai de doi ani a deschis geamul camerei sale de la etajul șase și și-a dat drumul în jos cu o nemaipomenită bucurie. Dar cum pămîntul era bine afînat, băiețelul a ajuns cu bine la „țintă" iar medicii n-au putut constata nici măcar vreo zgîrietură pe trupul său plăpînd. Numai razele X au descoperit o mică neregulă : în stomăcelul băiatului se afla un ac de cusut, pe care Serghei nu se știe cînd l-a înghițit !

FEMEIA LA VOLAN. Agentul de circulație londonez Billy Hopkins povestește din experiența sa : „Atunci cînd o femeie scoate mîna pe fereastra automobilului, asta înseamnă că ori își usucă unghiile proaspăt lăcuite, ori face gimnastică după aparatul de radio, ori dă semnalul că o ia într-o parte..

„FLORILE RĂULUI" ÎN CAMERELE DE SPITAL. Nu e vorba de nemuritoarele flori ale poetului Baudelaire, ci pur și simplu de florile care se află, de obicei, în camerele de spital, flori aduse de vizitatori și care — afirmă medicii britanici — constituie un adevărat focar de infecție. Testele au arătat cum concentrația de bacterii din vaze crește brusc după ce florile se introduc în apă proaspătă, iar după trei ore aceste bacterii devin rezistente față de antibiotice.

LISTA DE BUCATE A ANULUI 2000. Cum va arăta o listă de bucate din anul 2000 ? În primul rînd savanții vorbesc de alge, care sînt extrem de hrănitoare și cărora s-a reușit de curînd să li se confere gustul cărnii. Un alt deliciu culinar — spun cercetătorii americani — îl constituie „albinele prăjite" căci, este deosebit de hrănitoare nu numai mierea pe care ele o produc ci și ele însești !

JAPONEZII MAI ÎNALȚI CU 8,8 CM. Aproape în toată lumea s-a înregistrat o considerabilă creștere în înălțime a generațiilor postbelice. Dar, se pare, în Japonia această creștere deține recordul : 8,8 cm ! Ceea ce presupune — dacă totul va evolua normal — că în următorii 20—50 de ani, japonezii să devină adevărați guliveri !

ÎNTREPRINDEREA

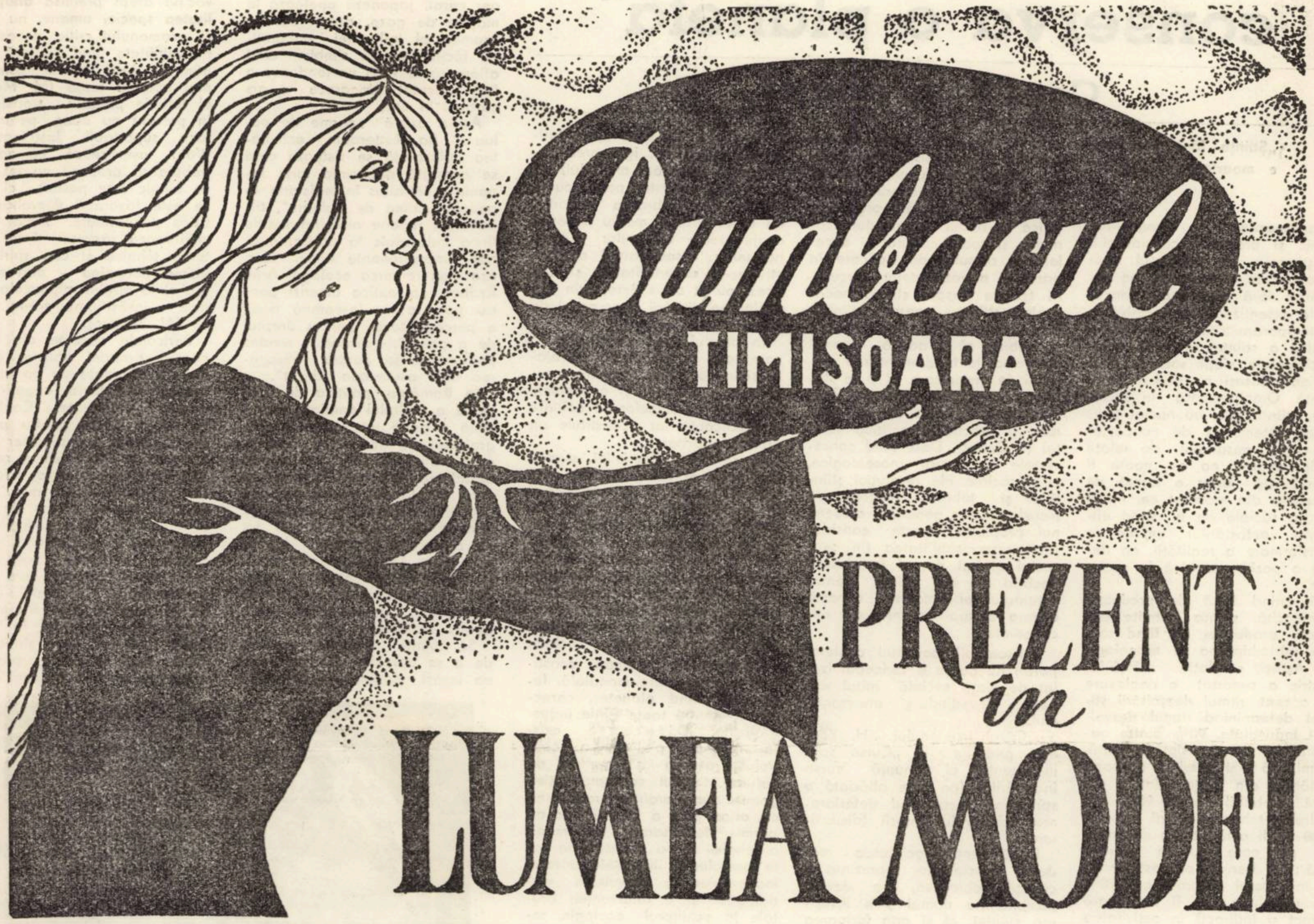

O țesătură cu emblema intreprinderii „Bumbacul" Timișoara nu mai are nevoie de o recomandare specială. De ani și ani de zile produsele harnicelor țesătoare au cucerit aprecierile unanime ale celor mai exigenți arbitri ai modei : femeile.

Ele poartă cu plăcere pardesiile, rochiile, bluzele, fustele sau pantalonii confecționați din țesăturile „Bumbacului". Bărbații care se îmbracă cu sacourile și lingeria de corp din materialul provenit din aceeași sursă, devin la fel adepții mărcii amintite.

Motivul este lesne de înțeles. Articolele sînt realizate din bumbac sută la sută sau în amestec cu tercot. Combinația conferă țesăturii un tușeu plăcut, o ținută frumoasă a materialului. În prezent colectivul întreprinderii a trecut la ușurarea articolelor. Tot ca noutate apare și faptul că s-a început realizarea țesăturilor în bătătură cu fire texturate. Se dobîndesc astfel noi calități ale țesăturilor care se remarcă prin faptul că :

– se prelungește viabilitatea lor,
– devin mai ușoare, vaporoase,
– neșifonabile,
– plăcute la purtat.

Printre cele 15 articole noi, în zeci de poziții coloristice rețineți modelele „Cabul", „Ibița", „Huși", „Kominato", „Donald" (caracteristice pentru legătura de gazeu, cu atlas sau legătură de armuri).

– „Barcarola" tercot cu desene în carouri.
– „Timo" material pentru bluzele cu broderie.
– „Pichet" din tercot.
– „Suva" material de balonseide.
– „Găvana", „Silcia" pentru compleuri.

Țesături creponate din fir 100% bbc. (bumbac) uni, în dungi sau carouri, în diferite poziții coloristice, sînt mult mai solicitate de beneficiari din S.U.A.

De mult succes se bucură și materialele ale căror modele au interferențe folclorice. Creatorii s-au inspirat pe baza țesăturilor din cele mai bogate zone folclorice din țară.

Colectivul întreprinderii fiind în pas cu cerințele modei internaționale și-a asigurat o faimă binemeritată și solicitări ale produselor sale atît în țară cît și în străinătate. Se livrează beneficiarilor din S.U.A., U.R.S.S., R.F.G., Japonia etc.

Astăzi țesăturile cu marca întreprinderii „Bumbacul" Timișoara sînt prezente în lumea modei internaționale. Femei, bărbați, copii din : București, New York, Tokio, Montreal, Paris le poartă cu plăcere.

Creatorii lucrează febril și cu imaginație în avans cu un an. Ei au și conceput peste 100 modele pentru colecția anului 1975, pentru ca faima mărcii „Bumbacul" să cîștige noi terenuri în lumea modei mondiale.

„Un singur Pămînt: sau cum se poate păstra și conserva o planetă"

Documentar

Conștiința științei

„Știința fără conștiință e moartea progresului"
(Rabelais)

Impetuozitatea progresului tehnic și prestigiul considerabil al științei (în contextul unor metamorfoze sociale de un dinamism fără precedent) concură la scientizarea progresivă a contemporaneității, la infiltrația masivă a științei în toate compartimentele vieții sociale, dezvoltînd însuși apetitul pentru știință. Omniprezentă în societate, știința este nu numai activitate sistematică de cunoaștere, ci și ansamblu de relații instituționale ; ea nu poate fi considerată **doar o formă de activitate** din moment ce, avînd funcția socială de a spori eficiența activităților umane de transformare a realității, ea deține o poziție centrică în societate.

Devenind forță de producție nemijlocită, știința permite definirea producției ca fiind tocmai întruchiparea ei tehnologică. Astăzi, corelația știință-industrie a suportat o deplasare de accent, ritmul dezvoltării științei determinînd ritmul dezvoltării industriale. 90% dintre oamenii de știință sînt în viață, ultimii 15 ani oferind aproape jumătate din toate datele științei. Probabil că 80–90% din cadrul tehnologic al anului 2000 va fi alcătuit din descoperiri pe care nu le bănuim încă ; J. Bernal pronostichează că în viitorul apropiat cca 20% din populație va fi angrenată (direct și indirect) în activitatea de cercetare științifică.

Despre viteza descoperirilor științifice și a invențiilor tehnice vorbește și A. Toffler în a sa celebră carte „Le choc du futur": dacă existența umană numără 800 de generații, majoritatea covîrșitoare a bunurilor de care ne servim constituie paternitatea ultimei generații.

Competiția pentru progres nu trebuie să ducă la construirea unei societăți exclusiv tehniciste, universul creat de om atentînd la echilibrul său biologic și psihic ; știința valorează prin dimensiunea ei praxiologică (Șt. Georgescu), rezultatele științei fiind puse în serviciul omului, al binelui său. Eforturile nu trebuie consumate în blamarea progreselor tehnice și anatemizarea științei, ci dirijate pentru stăpînirea tehnicii, prin modelarea proceselor sale revoluționare.

Nu este de prisos a reaminti că interacțiunea știință – societate (realizată pe foarte multe căi – observă J. Bernal) a trezit interesul unui apreciabil număr de savanți, aceștia neașteptînd pînă cînd sociologii își vor îndrepta atenția spre sociologia științei.

G.N. Volkov, sesizînd rolul științei în viața socială, în transformarea practică a lumii scrie: „trebuie ca știința să-și supună propriul ei organism unei analize minuțioase și unei cercetări concrete", invederînd astfel necesitatea **adaptării organizatorice** la ritmul progresului economic și social-cultural și **accelerarea ritmului de aplicare** în practică a rezultatelor cercetării (știința despre știință nedevenind știință pentru știință). Investigația sociologică poate și trebuie să-și aducă aportul nu numai la fundamentarea modului de organizare, ci și la stabilirea opțiunilor tematice, constituind un prețios suport teoretic și practic în politica științei (I. Goliat). Date fiind consecințele nu numai gnoseologice, ci și sociale ale revoluției științifice și tehnice (accelerarea transformărilor generînd, evident, noi probleme) crește considerabil responsabilitatea (în sens social global dar și individual) fiecărui om de știință pentru conținutul ei umanist, aspecte asupra cărora accentuează etica științei.

Indiscutabil, savantul contemporan nu poate fi conceput izolat de viața socială mitul weberian dovedindu-și anacronismul.

Cazul fizicianului H. York este pilduitor : în „Cursa spre inexistență" el denunță cursa înarmărilor (pe care altădată o sprijinea), surprinzînd deteriorarea echilibrului terorii (disuasiune).

Dacă pentru societatea modernă specializare reprezintă o cerință obiectivă, ea devine posibilă nu numai prin însușirea științei, ci și prin formarea conștiinței. Raportată la idealul socialist al personalității multilateral dezvoltate, specializarea trebuie să aibă drept corolar o largă cultură, cimentată de orientarea filosofică-etică marxistă. De altfel, deosebirile calitative față de mașină sînt extrase tocmai din teritoriul conștiinței, specificitatea umană manifestîndu-se prin participarea ei.

Dar, așa cum menționam anterior, omenirea e confruntată cu probleme ce reclamă cu stringență soluționarea ; prețul poluării (fenomen asupra căruia insistăm în continuare) poate însemna o catastrofă globală ireversibilă. În acest context, semnalăm contradicția (sesizată de V. Roman): cea dintre **puterea reală a guvernelor naționale** (exercitată la nivel statal și **problemele (de imperioasă actualitate) cu care omenirea e confruntată,** impunînd insistent cooperarea.

Și participanții recentului colocviu internațional „Urbanizarea și mediul înconjurător" (desfășurat la București), au accentuat asupra covîrșitoarei sarcini ce revine savanților din toate domeniile în acțiunea de restaurare a echilibrului ambianței naturale.

Urbanizarea dezordonată, nefundamentarea sociologică a programelor de amenajare teritorială (și, astfel, ignorarea importanței menajării mediului) au consecințe nefaste, prea scump plătite. Reechilibrarea raportului urbanizare – mediu necesită conjugarea eforturilor tuturor națiunilor, socialismul demonstrîndu-și superioritatea și din acest punct de vedere, prin posibilitatea dirijării unor astfel de procese.

În amplul efort constructiv în care țara noastră este angajată și în condițiile dezvoltării explozive a științei și a tehnicii, inventarierea surselor de poluare și eradicarea lor constituie un proiect prioritar.

În condițiile României, studiul sistematic al perspectivelor dezvoltării constituie o componentă inalienabilă a edificării societății, explorarea viitorului incitînd participarea la construirea lui, desigur, convinși de necesitatea și conștienți de proporțiile eforturilor în lupta împotriva pericolelor generate de nesubordonarea realizărilor tehnice cerințelor sociale.

Combaterea poluării constituie o preocupare mondială, fenomenul fiind planetar, caracteristic pentru toate țările industrializate. Diferențe există însă în privința controlului asupra surselor de poluare. Mitul supraproducției, goana după profituri, realizarea cu orice preț a beneficiilor au permis dezvoltarea antiumană a tehnicii într-o societate în care prevalează interesele private, inconvenientele dezvoltării vertiginoase și a intervenției brutale în echilibrul ecologic, resimțindu-se dramatic.

Neintenționînd o enumerare a surselor de poluare, să amintim că în Statele Unite la fiecare milion de locuitori se degajă peste 3 to. fum de țigară pe zi, că în 1969 la Paris, s-au colectat 1,6 milioane to. gunoaie menajere, aceste deșeuri constituind o problemă extrem de gravă pentru marile aglomerații urbane ; oceanele sînt folosite drept gropi de depozitare, „mareele negre" provocate de eșuarea navelor petroliere, reziduurile nocive evacuate de întreprinderi, aerul viciat și apele impurificate, solicitările cotidiene (se discută și despre poluarea Conștiinței, sărăcie afectivă și dezagregare morală), constituind mijloace de poluare intensivă. Se estimează că jumătate din smogul produs se datorează vehiculelor cu motor ; îngrijorătoare este și problema apei dulci sau a deșeurilor atomice (exemplul containerelor cu deșeuri radioactive, „înhumate" la Hamford – S.U.A.). În fiecare an Statele Unite cedează 0,5 milioane ha. expansiunii urbane ; dezechilibrarea balanței ecologice se repercutează negativ, afectînd clima (calota de la Polul Nord este în regresie), sănătatea locuitorilor Terrei. Un industriaș din Philadelphia a început fabricarea conservelor de aer curat, japonezii apelează la măștile de gaze, acest succint examen al influenței poluanților făcîndu-ne să zîmbim cînd aflăm că în 1306 un londonez a fost executat deoarece a ars cărbuni în oraș.

Astăzi există „norme de poluare" (la Rotterdam activitatea industrială se sistează cînd se constată depășirea lor); Japonia a introdus în legislația sa penală „crima de poluare", tribunalele nipone obligînd marile firme industriale la achitarea unor impresionante sume. Dar, așa cum remarca ecologul Arne Rydbek, „a aplica amenzi pentru poluare nu înseamnă decît a percepe taxe pentru dreptul de a polua", savantul suedez pronunțîndu-se pentru abrogarea unui asemenea „drept".

În România, politica de protecție a cadrului ambiant reprezintă o parte integrantă a programului de dezvoltare economico-socială a țării, reflectînd atitudinea responsabilă a partidului și statului nostru față de condițiile de viață și muncă ale generațiilor viitoare, starea lor de confort și sănătate. Intrînd în vigoare, Legea privind protecția mediului înconjurător consfințește ilegalitatea poluării în România, demonstrînd grija pentru sănătatea națiunii.

Se comite frecvent eroarea de a se aprecia tehnica prin ea însăși, eludîndu-se condițiile concrete de folosire a ei. O dezbatere amplă a acestei probleme nu este posibilă aici, noi reamintind doar că impactul ambivalent al progresului tehnico-științific nu trebuie să ne cantoneze într-o poziție exagerat pesimistă, prevenirea sau eliminarea consecințelor inumane ale civilizației tehnice contemporane rămînînd o problemă de ordin social, relevată de conținutul social și orientarea progresului tehnic (Al. Tănase). Nu poate fi omologată soluția propusă de adepții teoriei „creșterii economiei nule" („Zero economic growth"): sistarea creșterilor prin blocarea progresului tehnic, o atare viziune decretînd vinovat – în exclusivitate – de perspectivele degradării mediului ambiant progresul tehnico-științific.

Nici optimismul exagerat, invocînd drept premisă **adaptabilitatea speciei umane,** nu rezistă examenului critic, această adaptabilitate fiind limitată; opinăm că dacă viitorul este cea mai actuală temă (M. Malița), el trebuie pregătit, transformat în prezent nu doar pentru a-l face suportabil. Justificat, H. Wald avertizează că oamenii trebuie să producă nu tot ceea ce tehnic este posibil, ci ceea ce este favorabil dezvoltării lor fizice și spirituale. Astfel se echilibrează raportul între puterea tehnică și cea spirituală, ultima permițînd – prin ridicarea ei la nivelul mijloacelor tehnice – însăși umanizarea tehnicii (Al. Tănase).

Pericolele născute din capacitatea propriei noastre gîndiri trebuie abordate de pe pozițiile **optimismului lucid,** angajînd întreaga umanitate. Conferința Națiunilor Unite pentru protecția mediului înconjurător (desfășurată la Stockholm și reunind 112 state) a evidențiat necesitatea acțiunilor operative, concertate, într-un climat de pace și securitate. Firește, extinderea cooperării Internaționale nu înseamnă realizarea convergenței celor două sisteme spre „tipul sociocultural integral" propus de P. Sorokin, dar Raportul – avertisment prezentat la Stockholm (intitulat „Un singur Pămînt : cum se poate păstra și conserva o mică planetă") solicită o largă colaborare prin eforturi intense și aplicarea măsurilor de protecție vizînd conservarea planetei noastre și a locuitorilor ei, pentru ameliorarea calității vieții.

Viziunea stenică nu înseamnă vehicularea unei cantități de iluzii, ci încrederea în triumful rațiunii. Înțelegînd că protecția naturii condiționează protecția omului, convinși de iminența progresului social, cultural, moral și de posibilitatea extinderii colaborării internaționale într-o lume a interdependențelor, în care efectele viitoare ale poluării pot fi nu mai puțin dăunătoare decît un război termonuclear global (V. Roman), trebuie acționat, deoarece lamentațiile se dovedesc ineficace.

ADRIAN RACHIERU

COLEGIUL DE REDACȚIE :
Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vloicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic, editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Orizont

SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC • SERIE NOUĂ • ANUL XXV •

TIMIȘOARA • JOI, 10 IANUARIE 1974 • NR. 2 (307) • 16 PAGINI 1 LEU •

Eveniment

RĂSTIMP

De puțină vreme ne numim 1974. În primele zece zile am adunat deja suficiente evenimente care prin însumare conturează pasul sănătos și sigur cu care s-a intrat în noul an. Ne numim „1974" pentru că într-un fel purtăm și numele anului în care trăim.

„Îmi exprim convingerea – spunea secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntarea rostită cu prilejul Anului nou – că oamenii muncii vor întîmpina cea de-a 30-a aniversare a eliberării țării de sub jugul fascist și cel de-al XI-lea Congres al partidului cu noi și remarcabile realizări în îndeplinirea planului pe 1974, asigurînd astfel o trainică temelie ascensiunii neîntrerupte a patriei noastre pe calea civilizației socialiste și comuniste, creșterii bunăstării materiale și spirituale a întregului popor".

Presa, radioul, televiziunea consemnează printr-un gest cotidian, importantele realizări obținute în diverse domenii de activitate în aceste prime zile dintr-un an sărbătoresc, subliniind devotamentul și hotărîrea oamenilor muncii.

Am luat cunoștință, tot în aceste zile, de Planul unic de dezvoltare economico-socială în profil teritorial a județului Timiș pe 1974, parte integrantă din planul național unic de dezvoltare economică și socială a României socialiste. Se trasau în acest important document al județului sarcinile concrete, minuțios și riguros stabilite pe sectoare de activitate vizînd, în principal, r e a l i z a r e a planului industriei locale, al agriculturii județului nostru, realizarea investițiilor și construcțiilor, ș. a. Și mai consemna același plan unic de dezvoltare, principalele mijloace de realizare a producțiilor propuse: reducerea continuă a consumurilor specifice de materiale, folosirea judicioasă a combustibililor, folosirea cît mai deplină a capacităților de producție, asigurarea forței de muncă și a cadrelor calificate etc. Și, de asemenea, cuprindea principalele obiective destinate oamenilor județului în 1974: apartamente, școli, creșe etc.

Și din nou, zilnic, aflăm despre rezultatele oamenilor muncii obținute în această primă decadă din noul an care confirmă posibilitatea îmbunătățirii muncii și a depășirii angajamentelor.

Studenții. Tehnicienii, inginerii, profesorii... de mîine s-au reîntîlnit, după o exuberantă vacanță în aula universitară pentru a se saluta tradițional într-un nou an. Apoi din nou în săli de cursuri, laboratoare, seminarii... Aici nu se realizează direct un plan de producție anual ci doar înțelegerea lui și lecția făuririi planurilor pe 1975, 1976, 1990...

Elevii. Astăzi, generația cea mai tînără, elevi de toate vîrstele din toate școlile reîncep cursurile. Se învață. Un întreg popor de oameni învață pentru mîine purtînd în germene lumea viitoare a cărui fundament îl pregătim acum. Aici sub ochii noștri se învață înaltele geometrii ale progresului, cu ciocanul, mistria sau creionul în mînă deprinzînd elevii, așa cum înveți copilul să meargă, cu viața economică și socială, cu aspirațiile noastre de popor liber și suveran.

Am parcurs doar cîteva din evenimentele primelor săptămîni din an. Evenimente paralele, fiecare purtătoare ale unor semnificații majore care formează faptul cotidian al începutului de an, implicîndu-se în timp.

Răstimp fierbinte, „semn bun" al anului care a început.

PAUL EUGEN BANCIU

Convorbiri

Cu FILARET BARBU

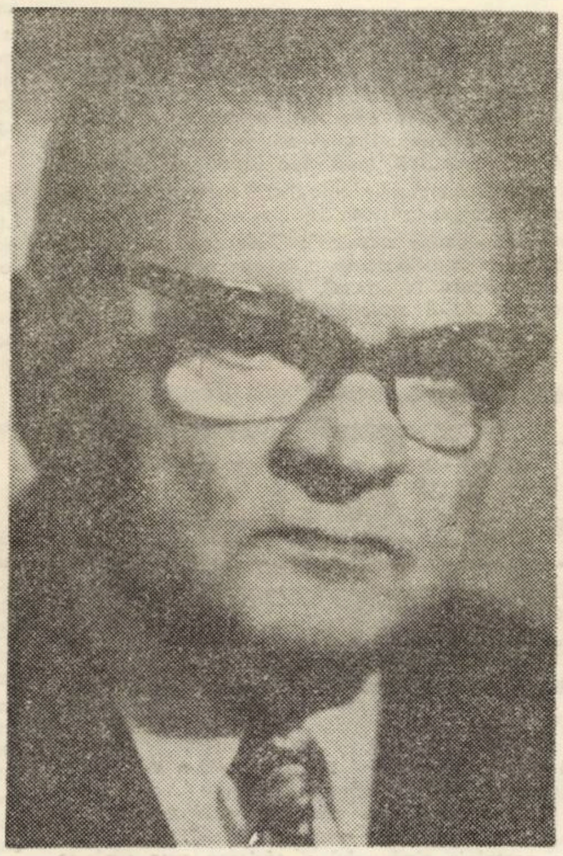

– Li se întîmplă creatorilor – și nu numai lor – să audă, la un moment dat, chemarea irezistibilă a plaiurilor natale...

– După 27 de ani m-am reintors în Banat. Sînt fericit să pot revedea locurile de baștină, prietenii, elevii și cunoscuții mei.

– De fapt, acest răstimp nu a însemnat altceva decît o transplantare a tradiției muzicale bănățene în inima țării.

– Iar azi, un prilej de a medita la frămîntările și munca care nu mi-au dat răgaz, încă de pe vremea lui Ion Vidu și Iosif Velceanu. În acel timp, Corul de la Chizătău, cel mai vechi cor țărănesc din țară, și-a propus, cu ocazia serbărilor populare anuale, să organizeze așa numitele „olimpiade". Eram nelipsiți de la aceste manifestări ale corurilor din împrejurimile Chizătăului. Așa i-a venit ideea lui Vidu să înființeze în anul 1921 „Asociația corurilor și fanfarelor române din Banat", organizînd la fiecare 3 ani concursuri județene. O grijă deosebită a trebuit să acordăm instruirii dirijorilor săteni. Prin 1931, cu ajutorul Primăriei, am înființat în Lugoj o „Școală de muzică" (Conservatorul Comunal, de mai tîrziu) în sînul căreia am organizat cursuri permanente cu dirijorii de coruri și fanfară. În felul acesta, Asociația a făcut progrese, remarcîndu-se tot mai multe formații, cu îngrijite interpretări muzicale. Lugojul ne-a dat, de asemenea, compozitori și cîntăreți cu renume.

– Așadar, orașul Lugoj poate revendica supremația muzicală din aceste părți. Sună ca un omagiu adus Cetății de către fiii ei.

– În Lugoj venea cu plăcere Enescu, iar întîlnirile, de după concerte, cu Vidu, prilejuiau frumoase discuții. Participînd la o astfel de întîlnire, îmi amintesc de mirarea lui Enescu, auzind că Sabin Drăgoi compune o operă (Năpasta) pe baza vechilor melodii populare. Tot în Lugoj a concertat Pablo Casals. De altfel, copil fiind, acest eveniment a decis cariera mea muzicală.

– Urmează studiile dvs. la Viena, după 1920.

– Era voga lui Hindemith, Krenec, Alban Berg, ale căror lucrări trezeau curiozitate, dar și nedumerire. Prin 1925, în preajma unui spectacol Wozzek, nouă, studenților de conservator, ni s-a făcut o prelegere despre aspectele teoretice ale acestei lucrări. După spectacol am auzit acea replică: „sehr interessant".

– ...in uzanță pînă în zilele noastre. „Foarte interesant" a înlocuit „foarte frumos". Cît e de firească această evaziune?

– Generația mea era îndrăgostită de muzica corală și cîntecul popular, lipsite de artificiu. Entuziasmul și încrederea noastră ne-au îndrumat pe căile dificile ale educării muzicale a maselor. Există, fără îndoială, un anume interes pentru muzica nouă, cea lipsită de melodie. Marele public, cel de operă, a rămas un adept al romantismului. După cum știm, el iubește, îndeosebi, muzica lui Verdi și Puccini.

– De la melodie la operetă nu e decît un pas.

– Eu, personal, am avut mari satisfacții scriind muzică de operetă, trebuind însă a scrie o operetă mai amplă, cu duete, coruri, scene coregrafice și finalul de acte. La baza muzicii mele stă însă cîntecul popular. În felul acesta mi-am format un limbaj muzical propriu. Rețeta am luat-o de la Johann Strauss, creatorul celebrelor valsuri, care s-a inspirat din folclorul vienez. La fel a procedat Lehar, Kalman, ș. a.

– Și, astfel, „Ana Lugojana" s-a născut în mintea dvs.

– Succesul operetelor de astăzi rezidă și în subiectul piesei. Libretul unei operete contemporane trebuie să fie cît mai realist. Azi nu se mai scrie despre baroni sau conți îndrăgostiți de femei dubioase...

– Deci, la început, a fost subiectul.

– Subiectul literar se confundă cu cel muzical: cum se creează un cîntec popular, iată tema operetei mele.

OVIDIU MANOLE

(Continuare în pag. a 12-a)

Arc de triumf

La început de an, ca un cristal,
Mai flutură prin brazi eșarfa zării,
Corăbierii se întorc la mal,
Purtînd pe fruntea lor căldura țării.

Am întîlnit luceferi care ning,
Să bea-nălțime sufletul, avidul,
Și o urare pentru cei ce-nving
Sub flamura ce-o-mpurpură partidul.

Am întîlnit luceferi care vor
Să cheme pașii patriei spre astre,
Sub cel mai luminat conducător,
El, arcul de triumf al vieții noastre!

DAMIAN URECHE

Lucian Raicu
STRUCTURI LITERARE
(Editura Eminescu, 1973)

Lucian Raicu este unul din puținii critici îndreptățiți, cel puțin în parte, să ignore discuțiile teoretice care au proliferat în ultima vreme în jurul conceptelor de „metodă", „perspectivă" ori „program" literar în critică, pe motiv că, „pentru a-i regăsi demnitatea (a criticii, n.n.) trebuie neapărat să renunți la tentativa de a ți-o reprezenta, la capătul căreia se profilează... un dezarmant spectru al zădărniciei... Rostul criticii ți se revelează numai cînd încerci să o faci, să o scrii". Îndreptățirea i-o dă stăruitoarea sa activitate de cronicar de aproape două decenii, prilej de a proba noblețea întreprinderii sale, „ciudata ei putere de a exista, de a se opune vidului", cu fiecare pagină de comentariu așternută ; critica trăiește într-un „prezent absolut", „dar puținele ei clipe de viață valorează cît o eternitate și, în existența lor, sînt mai frumoase decît posteritatea sigură a operei literare".

Și totuși criticul nu rezistă tentației de a defini într-un preambul („Dincolo de literatură") rosturile criticii așa cum s-au înfățișat în îndelungata sa activitate, într-o viziune polemic-personală, nu fără a repeta însă unele locuri comune ale tipului de critică analitică, participativă, „angajată, patetică, rezultînd din inteligența lirică, din lirismul celui care o practică", mereu opusă „comentariului morocănos", „criticii didactice și utilitariste", a criticii de verdict adică. Această autodefinire, revelatoare în sine, putea la fel de bine să lipsească, întrucît întreg volumul de Structuri literare reprezintă în ultimă instanță o confesiune deghizată asupra modului său de critică, însăși **condiția selecției** fiind în ultimă instanță gradul în care opera literară „suportă felul nostru de a o vedea, reacțiunile noastre în ordinea spiritului și a vieții sufletești", condiție suficientă nu numai a existenței dar (uneori) și a valorii ei.

În cele trei secțiuni ale cărții sînt adunate fără vreo preocupare deosebită pentru sistematizare, ordonări sau ierarhizări, articole, profile, ori simple cronici ce par a se fi născut din meditația (uneori simpla transcriere) asupra unor impresii de lectură. Criticul suspectează deopotrivă studiul doct, exegeza factologică cît și perspectiva excesiv **istorică**, „fișele de istorie literară", încadrările, conceptele „generice" („simbolism", „suprarealism" etc.) care pot să răpească disponibilitatea, „interesul autentic și proaspăt pentru poezie".

Totuși, deși respinge principiile istorismului (cel puțin cel de tip „lansonian") în critica literară, Lucian Raicu nu ignoră complet dezideratul „perspectivismului", al vocației constructive. Căci, chiar dacă modul său de critică se bazează pe „încercuirea momentului în sine al lecturii", pe încercarea de a „privi pur și simplu, fără vreo preștiință desfășurarea lucrurilor, înlăturînd orice preocupare sistematizatoare" el nu-și refuză în cele din urmă **construcția**, o viziune unificatoare, aflarea, după modelul călinescian, a unui punct de vedere tutelar, „o nouă viziune capabilă să organizeze datele într-o nouă structură coerentă". Aproape fiecare articol al său este un model de „citire" atentă, exactă, fin disociativă, și o „construcție" ce reprezintă dezvoltarea unei intuiții originare. Lucian Raicu se arată adeptul unei critici creatoare care însă să-și dovedească „potrivirea la obiect", respectul pentru adevărul operei, împotriva exceselor la care conduce îndeobște critica de „invenție" („nedreptăți flagrante ori dilatări extatice"). Judecata de valoare (în măsura în care aceasta îl interesează) se cristalizează pe parcurs, în „mers", făcînd corp comun cu interpretarea. Actul critic implică **participare** și **comprehensiune**, el este o formă de trăire a operei (o „poezie a judecăților", cum zice Ion Negoițescu de care Lucian Raicu se simte apropiat) un act total „antrenînd o viziune asupra vieții și totodată straturile esențiale, decisive ale ființei lăuntrice". Esteticul este trăit existențial, dar este totodată îmbogățit cu o perspectivă filozofică psihologică sau morală (este ceea ce criticul numește o „lectură totală"). De aceea, deși suprema recunoaștere și renunțare a criticului este cantonarea în ceea ce este relativ și efemer, în „imediatul operei", textele sale pot în cele din urmă să transmită „sentimentul eternității", să releve o perspectivă filozofică (și istorică, am zice noi), o privire dincolo de „momentul literar".

Criticul speră să confere durabilitate demersului său în două feluri : prin situarea cît mai aproape de „centrul iradiant al operei" – singurul peren, autentic – și implicit prin acceptarea subordonării față de „adevărul" operei ; prin transformarea fiecărei **lecturi** într-o construcție viabilă, într-o meditație cuprinzătoare asupra destinului operei și a autorului ei. Titlul culegerii de articole ar putea oarecum să inducă în eroare : căci nu este vorba atît de niște prospectări „obiective" la nivelul **structurii** unei opere ; prin „structură" Lucian Raicu înțelege îndeobște fie „sufletul" sau atmosfera unei opere, profilul ei interior („opera în desfășurare") fie „personalitatea" coerentă (vocea) unui scriitor. Există la Lucian Raicu, ca și la Călinescu, o continuitate între elementele de caracterizare biografică și psihologică („portretul interior") a unui scriitor și analiza propriu-zisă ce pornește de la principiul (adesea exagerat) al unei perfecte echivalențe între „structura" („nucleul de foc") a personalității scriitorului și structura („nucleul iradiant") a operei sale.

Cum s-a mai observat, Lucian Raicu este o personalitate „camil-petresciană" la care luciditatea analitică, „raționalitatea" nu împiedică interioritatea trăirilor pasionale. De aceea nu trebuie să ne surprindă faptul că la Lucian Raicu criteriile unei critici raționaliste, „bazate pe un incoruptibil bun simț, o cenzurare de tip junimist al exceselor, caracteristice spiritului moldovenesc" (de ce, însă, atribuite lui Al. Piru ?) fac casă bună cu critica „senzuală, participativă", partizană chiar (în sensul bun al cuvîntului). Lucian Raicu este „partizanul" tuturor celor despre care scrie oricît de diferiți ar fi aceștia).

MARCEL POP-CORNIȘ

Cronica literară

Sorin Mărculescu
LOCUL SÎMBURELUI
(Editura Cartea Românească, 1973)

Poemele lui Sorin Mărculescu pot fi citite în două chipuri, cu o satisfacție egală, deși diferit motivată ; considerate separat, piesele ilustrează ceea ce se numește poezie-text, sensul este strict **literal**, încîntarea rezultă din urmărirea extraordinarei bogății a limbajului și a capacității sale de a dezvolta asociații semantice discontinue, ca niște fulgurații. Cuvintele „recuperează gîndirea" dar redevin, numaidecît, ca urmare a inadecvării logice a determinărilor adjectivale și adverbiale, simple prezențe, lipsite de transparență. Ceea ce nu se întîmplă la nivelul celulei se întîmplă însă la nivelul întregului. „Episoadele" (autorul însuși le numește așa), nefiind, în ce le privește, cituși de puțin simbolice, alcătuiesc un poem (întins cît volumul) care înscenează, cu gradul de inteligibilitate al poeziei moderne, firește, un sens anterior redactării și care se menține și după lectură – exterior textului, cu alte cuvinte : migrația gîndurilor și afectelor spre **sîmbure** (miez liniștitor al lucrurilor, punct de oprire a cunoașterii și a oricăror neliniști, putere germinativă a materiei).

Dar, cu toate că se întrezărește această continuitate tematică, nu este mai puțin adevărat că o asemenea scriere (în care ideea poetică dezvoltă frecvent secvențe laterale, divagații ample, grefe), ascunde mai multe structuri semantice suprapuse. Dominantă pare a fi, însă, cea mai sus amintită ; ea ordonează și își subordonează celelalte intenții și înțelesuri.

Sorin Mărculescu nu expune un gînd, ci construiește starea și împrejurarea în care acel gînd poate apărea, care îl întemeiază și îl justifică. Poetul corporalizează senzații, dispoziții sufletești, impresii, străjuite de același imobil punct de referință (și rezultantă, totodată) : aspirația spre esență, spre indivizibil, spre „izvorniță" ; elan destul de clar mărturisit, deși între semnificația care transcende versul și vers ca atare legăturile sînt foarte libere, uneori rupte cu totul.

Primul episod, **Eon spre sîmbure** (construit aidoma unei invocații) este o prefigurare a exodului, a zmucire a timpului individual spre eternitate, admirabil întregită de finalul cărții, **Cădere spre sîmbure**, unde întîlnim aceste secvențe : „tu singur / te regăsești din pulberile duse / din aerul trecut prin tine leneș / și din tipare sparte și te-aduni / în miez mai dens pe cît mai deasă-i umbra / în comprimări de punct tăios tu numai /inexistent întemeind iubirea / și cerc spre centrul tău în prăbușire/ atît de dur storcindu-te din tine /și-atît de greu de nicăieri căzind spre tine /t înjind să pieri sub apăsare-n sinea-ți / încît străvechi oglinzi murite-n chipuri / vechi ape de bazalturi neurnite / tu așteptată piatră tu menită / zăbavă crudă-n cumpenele lumii / să le izbești și să-ți răspundă-n unde / ...cu iazurile ultime să tremure / spre cristalinul ochi zvîcnind de noapte / și turn al nopții nopților e timp".

Între nostalgia **sîmburelui** și **căderea spre sîmbure** se înscriu evenimentele „călătoriei", într-un gradat epic simbolic. Astfel, trezirea **solului** („o destin de sol și de martor fără itinerarii / opac mediator între necunoscuturi infinitule..."), veghile și contemplațiile sale, sînt urmate de **alegerea sîmburelui**, de presimțirea numenului sub aparențe : „smulgerea apei din munți / smulgerea pietrei din apă / smulgerea lui din piatră în suflet / și smulgerea sufletului din hotare / și-a lumii din lume / și-a lumii din foc / și-a miezului din gol și foc". Se ajunge, prin reducție, la sesizarea matricei, după care nimic mai firesc și mai necesar decît să se dea glas unei **bucurii** a **închegării**, o foarte frumoasă ontogeneză, la capătul căreia pătrundem spre adevărata cumpănă : imposibilitatea de a stăpîni **vastitatea** și **taina sîmburelui** ; cunoașterea rămîne la măsura unei intuiții nedeslușite, otrăvite de incertitudine : „în toate lucrurile e un început de vit / oricît de adinc mă trag din lume / **oricît** de liniștită ar fi petrecerea /umbrei și luminii și oricît și-ar necunoaște / casele astea înalte de piatră și sulf / destinul de arbori". Și apoi, un al doilea **Eon spre sîmbure**, nediscursiv, nemascat, scris scurt, ca o pecete : „te voi întîlni în ultima / răsfringere-n sine a golului / acolo unde solzii timpului / se dizolvă-n fintini... / te întîmpină / o abdicare cețoasă / a monadelor și-o pace contrasă // tot mai aproape de tine tu altul / sub comuna coajă-a nopții-n micșorare".

De acum înainte, versurile se află sub semnul unei încordări sporite alimentate de îndoială ; autorul se întreabă dacă și cît de departe poate ajunge arta dincolo de fenomene. Este compusă cu grijă atmosfera acestei noi stări : cea a descoperirii existenței **sîmburelui** și a neputinței de a-l descifra întrutotul prin cunoaștere sensibilă. Se propune, ca soluție, **imagomahia**, dar ceea ce rezultă este o mereu înnoită insatisfacție și o revenire la forța de convingere (concretă) a cuvîntului (gîndirea abstractă și intuiția se rotesc la aceeași distanță ineficace de **sîmbure**, completîndu-se dar și mutilîndu-se reciproc).

Treptat, poetul își acceptă condiția de „lamură spre sîmbur înnoptată", construind un remarcabil tablou al efortului său contradictoriu : „rămîi alb să mă dovedești și să fii / petrecut pentru tine-n vecii / începător nevăzut și visat / în sîmburul văpăii tale săpat / să fiu eu noaptea mea răpus în tine / tu inorog numai cu dinții roșii / alb gemînd și rotind părăsirile / cînd vineți gingiile ți le rad albatroșii".

Și astfel, străbătînd lente meandre și adîncindu-se neîncetat, poemul ajunge, pe nesimțite, la **Căderea spre sîmbure**, care revine la concizia expresivă a episodului dintîi. Căderea spre sîmbure nu este încă o contopire – dimensiunile emoției rămîn întregi. Finalul lasă deschisă perspectiva timpului.

Altitudinea dezbaterii teoretice precum și independența logică a verbului (relativă, totuși) pretind o lectură răbdătoare, aproape „la rece".

Nici un moment, însă, ideile nu încetează a fi emanații (difuze) ale imaginilor, în enigmatica lor înlănțuire. Interpretarea rămîne, e drept (și din fericire), doar **probabilă**, dar versul este cu atît mai incitant și mai fecund.

Locul sîmburelui este una din cele mai bune cărți de poezie ale anului 1973.

EUGEN DORCESCU

Debut

EMANOIL COBZALĂU

Zestrea viselor

(Editura Cartea Românească, 1973)

Volumul de debut al lui Emanoil Cobzalău, **Zestrea viselor** (Ed. Cartea Românească, 1973), autor care a considerat, probabil, că pseudonimele sînt nişte flori cu totul rare în peisajul literar actual şi, prin urmare, nu şi-a asumat riscul de a îmbogăţi literatura română cu încă una, deşi s-ar părea că această minimă osteneală nu ar fi fost de loc superfluă, se deschide cu un poem-manifest **(Prietene — Om)** care ar putea anunţa, dacă nu un poet cu un timbru liric inedit, cel puţin o voce pe care nu am fi considerat-o ca răsunînd strident în rîndurile poeţilor din generaţia lui Dimitrie Stelaru ori Constant Tonegaru, generaţie căreia îi aparţine, după cîte ne dăm seama din prezentarea ce-i însoţeşte creaţia poetică, prin primele sale apariţii în revistele epocii.

Surpriza şi, de ce nu, dezamăgirea noastră după lectura întregului volum a fost de aceea cu atît mai mare descoperind un poet din familia romanticilor minori, aşa cum au existat destui în perioada interbelică, dispuşi să clameze, între două compoziţii aproximativ de album : „Popasul meu dorit de la plecare / în preajma ta e numai cînt, / în orice clipă-s armonii de soare / şi-n orice floare chipul tău răsfrînt. // Cînd nu te văd, cînd nu eşti lîngă mine, / în amintire creşti — senin ... / Cînd vii zîmbind ca macii pe coline, / mă îmbăt de zîmbet ca de-un viu rubin“ **(Manuela)** — ultima strofă o replică ceva mai temperată la vestitele versuri ale lui Alecu Văcărescu : „Cînd nu te văz am chinuri / Şi cînd te văz leşinuri“ — pe redutele celor neînţeleşi de contemporanii, bineînţeles, obtuzi : „Să nu îndoi niciodată / fîşia drumului pe care vei întinde-o (sic !) / Spre zările timpului infinit ! /.../ Numai aşa eu voi ajunge prin tine / acolo unde gîndul a zburat liber / şi aripile lui n-au putut fi frînte niciodată / de vîntul puternic al urii unor semeni“ ! **(Fiule...)** ori să alterneze entuziasmul la resurecţia naturii : **Poem primăverii, Neîngrădire, Poem unei dimineţi** etc. pastelul, descripţia spaţiilor rurale ori silvestre, cu atmosfera depresivă, cu neliniştea provocată de parcul frecventat de fantasme : „În zbor bizar / un spirit / de cucuvaie trecea pe lîngă mine / spre nemărginit...“ **(Aspecte).**

Emanoil Cobzalău este, în compunerile notabile, un cîntăreţ — pe aceleaşi coordonate ale romantismului minor — al luminii crepusculare, al lacului năpădit de „nuferi albi“ ori de trestii. Din păcate şi poemele de acest gen, străbătute de un autentic fior naturalist, sînt minate prea adeseori de încercarea de a afla pretutindeni, cu rost şi mai ales fără rost, semnificaţii morale „filozofice“, de tendinţa de a-şi înnobila creaţiile cu sentinţe, cu enunţuri apoftegmatice facile, precum în acest reuşit — pînă la ultimele două versuri — crochiu liric : „Amurgul şi-adună fazanii în zare, / Norii par zvelţi balerini în mişcare, / Tăcerea din jur e plină de boare, / Se-apleacă spre mine o umbră de floare, / Se mistuie-n vatră un suflet de jar / Şoaptele fug cu vîntul hoinar, / Trec lotuşi mari de lună pe ape (...) Visele splendide cînd mor îmi lasă / În suflet zestrea lor cea mai aleasă“ **(Mişcare).**

Obiecţiile care pot fi aduse poemelor lui Emanoil Cobzălău sînt însă mult mai numeroase şi nu le vom epuiza dacă vom spune, de pildă, că prea mulţi „stropi de clipe“, „boboci de rouă“, „fluturii clipelor fugare“, prea multe „briliante de lacrimi“, „funde lungi de lumină“, „perle de rouă“ şi „cioburi de vise“ îşi găsesc loc în versurile sale. Şi iată în plus, pentru ilustrarea unui principiu poetic cu totul derizoriu, recurenţa asociaţiei determinat / determinant într-un singur catren : „Cutreierînd **grădinile dimineţilor** / copiii culeg din **pomii zorilor / în panerele bucuriei / fructele luminii**“ **(Primul joc).**

Încercările de a reconfigura, în poezie, mituri ori motive folclorice nu conving, nici ele, prea mult, autorul eşuînd, de regulă, în discursuri destul de fastidioase, situaţie care se repetă, în general, şi în cazul poemelor erotice. Altfel, Emanoil Cobzalău ar putea fi un bun poet „didactic“, capabil să improvizeze, cu aplicaţie, pe o temă dată.

LUCIAN ALEXIU

Lecturi

Lecturi Lecturi

DUMITRU M. ION

Fals tratat de vînătoare

(Ed. Eminescu, 1973)

Poezia ascunsă sub acest titlu odobescian este, în realitate, un succint tratat de poezie. Volumul este într-adevăr un fals tratat de vînătoare, poezia, sub pretextul unui mediu cinegetic, se ordonează în sensul altor teme, dintre care două sînt mai evidente printr-o accentuată revenire asupra lor : obsesia candorii copilăriei, simţită tot mai puternic tocmai prin îndepărtare în timp şi căutarea condiţiei de sine a poeziei. Mediul invocat, silvestru în esenţă, împînzit de „jivine“, rămîne simplu pretext. Vînătoarea se produce cu poezia şi cuvintele. Vînătorul-poet ducea prin pădure „bătrînul clavecin cu amor“, în care intrau „hăitaşii mînînd caii“ urmărind să vîneze „Poesia, puternic animal, ce se ascundea acolo“. Deci ar fi de remarcat în noul volum al lui Dumitru M. Ion aceste două coordonate în liniile căror se desfăşoară poezia. Farsa vînătorii, intenţia unei abile înscenări pentru a conduce la revelarea unei necesare iluzii, identificată cu **Poesia** este demascată într-un poem : „Să nu crezi că mergeam la vînătoare / Doar din tristeţe, nefericit ucigaş, / Umblînd prin cîmpii înroşite, / Prin mărăcini înfloriţi, / Ca un copil lîngă mine, copil dulce / Care nu învăţase cum vine femeia / Mîngîind aerul călător din grădina / Bătrînă. / Să nu crezi că mergeam prin păduri / Răzbunîndu-mă fiindcă sunt muritor / Sau învăţînd copilul să urle / Fiindcă ştia să alunge femeia jivină. / La castel viaţa era o provincie / A morţii : mîngîiam copilul care îmbătrînea ; / El născocise mersul unei necesare iluzii“. / Poesia /. Prin întîlnirea şi legătura cu pădurea (în fond natura, element regenerator) se verifică una din condiţiile **Poesiei.** „Copilandrul care-a plecat să scrie-n pădure / S-a revoltat şi vînează / Nevinovatele suflete, omoară clipirea, / Vrea singurătate“, încercîndu-şi astfel, propriile virtuţi. Din relaţia cu natura vor izvorî viitoarele cîntece : „Singur sunt, singur urmărit de jivine / Care vin cîntînd imnuri de noapte. / Ele vin cîntînd psalmi, legănînd / Flamuri de urlete“.

În aceste etape ale vîrstelor şi experienţelor, candoarea copilăriei, deschiderea spre cunoaştere printr-un graţios amestec de naivitate şi seriozitate, apare ca un necesar element al condiţiei poeziei. Se întîlnesc în volum poezii cu caracter de artă poetică : „Iubita era poetă la circ / Potrivea cuvintelor bătrîne / Salturi mortale. / Iubita era îmblînzitoare la circ : / Mîngîia o turmă de cuvinte / Care ştiau să urle / În cortul circului am vrut să-mi văd iubita : / Cuvintele-au sărit să mă sfîşie — / Ea pregătea un număr special“. Cartea e într-un cuvînt remarcabilă.

ALEXANDRU RUJA

Lecturi

Lecturi Lecturi

NICOLAE ROŞIANU,

Stereotipia basmului

(Ed. Univers, 1973)

Rezultat al unor constante preocupări cu privire la **formulele** în basmul popular (vezi referirile din **Cuvînt înainte,** p. 9), cartea lui Nicolae Roşianu îşi propune să discute „locul pe care îl ocupă în proza populară orală această formă de manifestare a stereotipiei folclorice“. Lucrarea continuă direcţia „formalismului“ rus care muta cercetarea folclorului din perspectiva genetico-istorică în planul formal, interesat nu atît de latura tematică a producţiei populare cît de cea compoziţională („nu de unde provine... ci ce anume reprezintă“, V. I. Propp, **Morfologia basmului,** p. 9). S-a descoperit, ca urmare, că există în folclor, în basm, mai ales, un cod aparte de „semne“ care alcătuiesc „modelul virtual“ realizat în cîteva „variante“. Arhetipul trăieşte prin formele sale concrete (variante) datorită unui sistem de **„funcţii“** („elemente fixe, stabile“), esenţiale în analiza structurii morfologice a creaţiei folclorice, în speţă a basmului. Nicolae Roşianu studiază, deci, întîi, „morfologia“ şi „funcţiile“ principalelor tipuri de formule : iniţiale, mediane şi finale **(I. Formule iniţiale ; II. Formule finale, III Formule mediane),** apoi, „destinele formulelor tradiţionale“. **(IV. Tradiţie şi inovaţie — în basmul contemporan),** iar în **Încheiere face** o cercetare comparativă, sprijinită pe un bogat material din folclorul **românesc şi universal,** a structurii acestor formule. Scopul este fixarea în cadrul unor scheme **stabile, universale a** variantelor care reflectă modul original de **concretizare şi combinare,** propriu fiecărui popor. Raportul dintre tiparul universal şi cel individual stabileşte capacitatea creatoare a povestitorului ; structura constituie însă, ne avertizează autorul, „şi un indiciu al gradului de expresivitate, dacă, în general, o astfel de cercetare, absolutizînd elementele tradiţionale ale basmului, neglijează aspectul individual, cu alte cuvinte, felul particular în care artistul şi colectivitatea folosesc schema, studiul lui Nicolae Roşianu încearcă să depăşească modelul abstract şi să stabilească unele legi combinatorii la care apelează povestitorul. Folosite diferenţiat (în basmul fantastic) formulele îşi schimbă conţinutul în raport cu o serie de factori pe care autorul îi are în vedere : dintre aceştia de primă importanţă este modificarea în timp a atitudinii povestitorului faţă de conţinutul basmului, prin desprinderea de concepţia mitică şi adoptarea unei finalităţi strict artistice : „abia acum cînd ficţiunea este eliberată de sub imperiul reprezentărilor mitologice (...) povestitorul dă frîu liber imaginaţiei, înlătură multe din vechile forme, creează un alt sistem, care să corespundă noii destinaţii a basmului ca exprimare poetică a unor idealuri şi aspiraţii ale poporului“ (p. 43). Avînd în vedere elemente care ţin de caracterul colectiv şi individual în acelaşi timp al basmului folcloric, de etiologicul „substanţial“ sau „ornamental“, de „fantezia concretă de natură etnografică“ sau „de natură poetică“ etc. Nicolae Roşianu reuşeşte, adesea, o analiză nuanţată a formulelor basmului cu unele tentative de investigare stilistică a textului popular

OLIMPIA ŞERBAN

CORESPONDENŢA

Adriana Dragoş : Noile poeme confirmă bunele impresii, exprimate aici, despre talentul Dvs. Ne place ironia şi spiritul lucid al acestor versuri, elaborarea lor care, chiar dacă arată încă inegalităţi, dovedeşte o exigenţă de bun augur. Din punct de vedere compoziţional, **Prag** ni se pare cea mai reuşită. De mult interes este **Izbăvitul,** din care cităm un bun pasaj : „... cînd ei ar trebui să stea afară / şi să gîndească / şi să nu voiască să gîndească / şi să trebuiască să gîndească / şi să urle de neputinţă / şi să gîndească / şi să gîndească / şi să sufere de gîndit / Cum suferă calul durerea“. Ţineţi-ne la curent cu ceea ce scrieţi. Sperăm să vă putem publica.

Jan Martin : Este foarte interesant ceea ce ne scrieţi. Cît priveşte poeziile, nu credem că aţi ales prea bine. Ele arată aceleaşi preocupări, aceleaşi calităţi şi aceleaşi ezitări prezente şi-n versurile trimise anterior. Aşteptăm acele poezii pe care le numiţi „de volum“.

Marin Rada : Noile poezii sînt parcă mai convingătoare. Puteţi scrie, fără îndoială, mult mai bine. Vă vom urmări cu atenţie evoluţia.

Gyöngyösi Tiberiu : Nuanţe-n amurg e un semn de progres.

Valentin Marica : Poeziile Dvs. au o remarcabilă cursivitate : „erai griul dospit în somnul meu , adormit pe dungă de ierburi / veneau atunci păsările / să mă întrebe unde să zboare / le măsuram aripile / cu lungimea nopţilor tale / le arătam marea“ etc. Ele suferă însă de o anumită insanguitate.

Traian Traian : Există multă prospeţime în versurile trimise. Dar şi multă naivitate. Sînteţi probabil foarte la început. Să mai vedem.

Constantin Băbţan : Metamorfoză poate fi considerată un prim succes. Continuaţi.

Florin Polconi : Nu trebuie să imploraţi nimic, în afară de efortul propriu spre cultură şi muncă. Sînteţi foarte tînăr, timpul e de partea Dvs. Rămîne de văzut ce faceţi cu el. Ca să poţi spune : „Cum nu mă cred un / E. Mihai / nu cred că nu voi fi, / Te rog cu mine să mai stai / sau, dacă pleci, să vii“, trebuie să fii de-o mare ingenuitate (formularea „E. Mihai“, cu trimitere la marele poet, este aproape un sacrilegiu !). Credem că deocamdată, în ceea ce vă priveşte, nu se pune problema scrisului, ci a cititului.

Ginel Sara : Sînt unele acorduri frumoase în **Migraţie.**

George Arădeanu Bera : Încercări notabile, dacă n-ar fi acest aer vetust şi-un slab efort în latura realizării artistice.

Moşoarcă Vasile, Crimena Acaupă, Gherguş Gh., Siminiceanu Mariana, Tămaş Mircea, Niţu Ionel — compuneri lipsite de interes.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

DIAGRAME

La ancheta revistei ATENEU, Scriitorul şi spiritul public, **răspund în nr. 11/1973 criticii literari Al. Călinescu şi Ion Maxim. Primul, în articolul** Datorii şi deziderate, **pornind de la ideea că : „Impactul social al culturii a devenit (...) mai puternic în zilele noastre, cînd ea dispune de mijloace de difuzare ce permit o reală „democratizare“ a vieţii spirituale ajunge la concluzia că „două obligaţii de o excepţională importanţă decurg de aici : „stăpînirea, dirijarea acestor mijloace şi creşterea răspunderii artistului“ şi, în context, a necesităţii unei „critici literare cu rol informativ şi formativ, care să orienteze gustul cititorilor în spiritul unei profunde onestităţi şi avînd drept obiectiv principal impunerea literaturii de calitate...“.**

La aceeaşi întrebare — privind rolul scriitorului în formarea spiritului public — Ion Maxim în Transferul cuvîntului în imagini, **raportînd numărul cititorilor la cel al spectatorilor pentru care principala atracţie o constituie mijloacele moderne de comunicare în masă — televiziunea, cinematograful etc. — pledează pentru o adaptare a modalităţilor de expresie specifice literaturii la posibilităţile pe care le oferă mass media“. Un prozator (alături de critici şi eseişti) are azi cel mai slab mijloc de influenţare a spiritului public şi dacă nu-şi ecranizează singur lucrările va trebui să aştepte s-o facă alţii, abia atunci opera lui pătrunzînd la masele ce stau fascinate în faţa imaginii, adîncind prea puţin şi tot mai rar cuvîntul scris“.**

Mai reţin atenţia, în acelaşi număr, versurile semnate de Gheorghe Istrate şi Dan Mutaşcu, precum şi o proză, Neobişnuita înclinaţie a fluturilor pentru fericire, **de Eugen Uricaru.**

L. A.

O PRECIZARE

În recenta anchetă a revistei TOMIS asupra anului literar 1973, răspunsul nostru a fost, pe alocuri, simţitor îndreptat. Noi ne refeream, în începutul articolului, la o **modă** literară, adoptată de prozatorii care, în ultima vreme s-au cantonat, prin personaje, conflicte, ironii şi anecdote, într-o anumită epocă strict determinată, văduvind, prin supralicitarea momentului, actualitatea de dezbaterile pe care aceasta le merită. Molima se cere analizată cu atenţie. Cum nici finalul articolului, în forma apărută, nu ne aparţine regretăm de a fi omis din bilanţul nostru **Dicţionarul de idei literare** al lui Adrian Marino, una din cărţile cele mai importante ale ultimilor ani, precum, desigur, încă alte nume şi titluri asupra cărora ne-am oprit în cadrul cronicilor literare din revista ORIZONT.

C. UNGUREANU

Profiluri

MARIA BANUȘ

Cele două volume de poezie apărute în 1972 adună produsul intregii activități lirice a Mariei Banuș, din ce a considerat autoarea a fi mai reprezentativ, fără să constituie totuși – cum singură o mărturisește in cuvintul inainte ce insoțește ediția – o antologie.

Poezia Mariei Banuș – asa cum se prezintă ea in ediția amintită – are o importanță specială, nu doar pentru că celui interesat i se oferă prilejul de a urmări in evoluția ei creația unui poet contemporan, ci pentru că prin intermediul ei, el face cunoștință cu citeva din momentele hotăritoare ale poeziei noastre din ultimele patru decenii.

Maria Banuș debutează cind literatura noastră se resimțea de infriqurările unor precipitate „soluții" oferite de curentele, școlile și direcțiile artistice intr-un proces continuu de inmultire și diversificare. Dominantă, intre toate, se arăta nota (Rimbaud situind-o la acest nivel) ontologist, reistă Apropierea de fenomen, de conținutul propriu al vieții, iar in poezie (ca, de altfel, nu intr-o măsură mai mică și in literatura luată in ansamblul ei) de substratul semnificativ primordial al cuvintului, se impunea de la sine a fi principalul deziderat. Inlăturarea viziunii estetice din trecut și a formelor tradiționale, se executa in numele libertății de creație ; aceasta cu incredintarea că astfel se poate dobindi un coeficient superior de calitate. Poezia din prima etapă de activitate literară a M. Banuș poartă stigmatul acestei epoci.

Războiul al doilea mondial a pus la grea incercare societatea umană de pe intreg globul, iar literatura nu putea să rămină indiferentă față de această crincenă incleștare. Eliberarea țării de sub jugul fascist, marile prefaceri ce i-au urmat au produs adinci transformări in structurile sociale și sufletești. Iar poezia poetei de care ne ocupăm reflectă fazele prin care a trecut poporul nostru incumentindu-se la acțiuni de sacrificiu și eroism, care să schimbe radical peisajul geografic al țării cit și cel sufletesc, al omului.

ȚARA FETELOR este cartea de vizită a poetei ; aduce confirmarea unui talent autentic, in același timp, însă, ii definește și natura. Poezia din această primă culegere este strigătul, artistic exprimat, al unei sensibilități exacerbate – mărturia unui eu condamnat să respire doar prin plăminii simțurilor. Intr-o poezie de maturitate (Turnul din volumul MAGNET), autoarea ne intimpină cu cea mai veridică imagine a fizionomiei sale sufletești : „un ghemotoc de spaimă, cufundat intr-o lume haotică. / Rotocoale, culori rătăcite – / funde albastre, ghiozdane, fețe rotunde și albe – / joacă prin aer o clipă și-alunecă-afară. / Dens și intact, haosul panic rămine ; / cu tonele lui de-ntuneric m-apasă, / mă trage in fund. / De sub amenințarea iminentă a căderii in neant o salvează cuvintul. „Am șase ani. Am cincizeci de ani ... / Stau țintuită pe loc / sub tabla neagră, imensă ... / Nimeni n-o să se-nece ... / Eu știu ce scrie pe tablă ... / și numele lui este A" /.

ȚARA FETELOR o aduce pe autoare in ținuturile guvernate de poezia argheziană, și nu puține din versurile acestui prim volum amintesc de savoarea proprie vocabularului arghezian, atit de lesne de recunoscut. Cuvîntul Mariei Banuș (ca și cel al lui V. Voiculescu din acea perioadă, nu mai puțin al lui B. Fundoianu, ca să ne referim la cițiva din confrații mai virstnici, indemnați in munca artistică să se orienteze in aceeași direcție), spre deosebire de verbul lui Arghezi (bineințeles, in reușitele lui), nu ne trimite insă spre starea lucrurilor in lumină. Materialitatea lui ne indreaptă atenția asupra dramei singulare a unui eu, victimă a particularității sale.

Poezia ulterioară ne convinge de eforturile tenace și repetat reluate (indemnul i-a venit și din afară, trăind evenimente de importanță istorică) de a transcende, de a ieși din eul organic concrescut simțurilor. Cu ciclul următor, TĂRIM INTERMEDIAR, poeta percepe dincolo de pragul căminului, acum prea incărcat de izul eroticului, pronunțat definit ,din năzuința de a mobiliza forțe sufletești noi. Instrumentația folosită trădează inaptitudini funciare de a se adecva realizărilor mai mult bănuite decit sesizate in conținutul lor. Adoptarea tehnicii compoziționale folclorice, ca și a unor motive din cele cu o mai profundă inrădăcinare in sufletul poporului, se rezolvă intr-o mecanică de suprafață, iar ușurința jucăușă cu care sint minuite cuvintele ca să răspundă necesităților de ritm și rimă, vădește golul lor interior.

Anii grei ai războiului, Eliberarea, problemele de a crea o societate nouă o găsesc trează pe M. Banus ; și cu sirguința proprie elevului conștiincios notează atent evenimentele la care asistă. Poeta este constientă de raporturile sale cu Istoria. „Atita pot, bătrine veac, să prind, / doar așchii, fulguiri, o scăpărare ... / cu degete smerite să-ți ating / crestatul piept, cumplit crestata floare, / și să mă-nchin adinc, in fața ta. / La rădăcini și virf s-ajung eu nu pot, / și nici cuprinde nepătrunsul ropot. / Un strop sint, doar atit mă pot sălta, / cit poate-un strop să-și nege unda sa".

Cu MAGNET, M. Banuș reia teme cunoscute din creația sa anterioară, dar dintr-o mai crispată dorință de a se fixa asupra esențelor, și cu o mai atentă prețuire a expresiilor ca să atingă nivelul poetic – prin tehnică și ca obiect al voinței raționate. In restul creației, ce a mai urmat, poeta va utiliza diverse miiloace in năzuința de a-și realiza visul. Va recurge – ca eul său să obțină relief, adincime, să se situeze intr-un orizont cu perspectivă – la scene din trecutul indepărtat al copilăriei, va evoca atmosfera locuințelor prin care a evoluat, străzi mai viu intipărite in minte, intimplări ale epocii, iar alteori va apela la motive de basm (ciclul Diamantul). In felul acesta, eul biografic va spori in dimensiune și relief, prin mărturia de a fi trecut pe aici și ... atunci. Pentru accentuarea notei de autenticitate și respectarea coloritului local de epocă, poeta va recurge chiar la timbrul de romanță. Deplasarea in spațiu (Paringul), pe diverse meridiane și in multiple medii culturale (Portretul din Fayum) nu o va salva însă de propriul eu, devenit, din copilărie, destin. Care – nu trebuie să neglijăm – i-a deschis porțile poeziei, pe măsura, insă, a virstei la care s-a oprit, pare-se, pentru totdeauna. Folosim din nou cuvintele poetei, pentru că eo trăiește conștient drama refuzului de a se descătușa din strinsoarea acestui eu. „N-am știut. Nu-s pregătită. / Nimeni nu m-a invățat / Să-ntimpin cum se cuvine hotarul. / Aici agonizează metafora. /De aici inainte A nu mai e B" (Elegie).

Trăind o epocă de radicale transformări ale societății noastre. Maria Banuș a înregistrat evenimentele reușind să consemneze vibrațiile sale sufletești intr-o expresie poetică ce nu depășește insă totdeauna limitele particularității biografice ale eului său.

MIHAI CAZACU

Norme gramaticale și valori stilistice*)

Examinator avizat și, mai ales, statornic pasionat al problemelor pe care le implică exprimarea în limba română literară și literar-artistică, N. Mihăescu revine în atenția cititorilor – la scurtă vreme (un an) după **Carte despre limba românească** – cu o nouă contribuție în acest domeniu : **Norme gramaticale și valori stilistice.**

Titlul lucrării acum în discuție anunță, de fapt, cele trei secțiuni din economia ei internă – **I. Norme gramaticale** (p. 7–58), **II. Procedee ale expresiei** (p. 59–71) și **III. Valori stilistice** (p. 73–189) – în care este structurat și supus unui comentariu atent, riguros fără ostentație și deloc lipsit de suplețe, întregul material faptic prins în observația autorului.

Prima din secțiunile amintite însumează, în cele două subdiviziuni ale sale – 1. **Sensuri și forme lexicale** ; 2. **Relații sintactice** – fenomene destul de numeroase (din diferite compartimente ale limbii), reprezentînd tot atîtea cazuri de abatere de la exigențele exprimării exacte

Astfel, sînt semnalate și, totodată, „incriminate" aci : folosirea improprie, abuzivă a unor vorbe **(a furniza, a colcăi)** în asocieri complet inadecvate, unele așa-zise „creații" lexicale care frizează prețiozitatea sau chiar snobismul (de ex.: narațiuni **revenante,** Dante ... **auspicatorul** unității italiene, factura **popularească** (a sculpturii), debitul **liricoid** al partenerei, lucrări care afișează un aer **scepticoid** etc.), pleonasme de tipul : **polisemia semantică, bazele fundamentale, izbîndă reușită, cinste și probitate, tipologie caracterologică, restricțiile interzic** –, confuzia dintre anumite elemente lexicale apropiate sau, oarecum, asemănătoare ca formă, dar profund deosebite semantic **(Intrepid – Întreprinzător, a Insera – a Însera, a adOpta – a adApta, ascensiune – ascendență etc.).** Binevenite sînt, de asemenea, precizările autorului referitoare la dublul aspect grafic pe care trebuie să-l aibă unele unități morfologice în funcție de sensul, adverbial sau nu, în care ele sînt utilizate (de ex.: **deloc – de loc, defel – de fel, detot – de-tot, devreme – de vreme** (ce), sau cele referitoare la folosirea semnelor de punctuație **(virgula,** în special), precum și „săgețile", delicat ironice, la adresa formulărilor bombastice, alambicate și incifrate – atît de ispititoare pentru condeiul unor cronicari de artă – care, în numele unui așa-zis stil „elevat" sau intelectualizat, mai mult îneacă (sufocă) ideea, decît o exprimă. Autorului nu-i scapă nici cazurile, la fel de numeroase, de dezacord gramatical, de echivoc, formule ale negației și altele.

Mult mai redusă ca întindere, secțiunea a doua cuprinde cîteva considerații (ilustrate cu exemple adecvate) asupra sinonimiei, comparației și antifrazei –, menite să facă, oarecum, trecerea la tematica pe care autorul o abordează în secțiunea a treia, și cea mai amplă, a lucrării sale. Spații largi sînt consacrate aici relevării și reliefării – într-o expunere clară și atractivă, sprijinită totdeauna pe citate judicios selectate – a trăsăturilor ce caracterizează în mod pregnant stilul unor artiști ai cuvîntului, ca : Anton Pann, Creangă, Filimon, Odobescu, Alecsandri și alții. Dincolo de valoarea lor de microexegeze stilistice, dacă le putem spune așa, aceste analize constituie tot atîtea îndemnuri adresate cititorului de a reveni cu lectura asupra operelor acestor scriitori și de a le prețui pe măsura valorilor artistice și etice pe care ele le însumează.

Cu observația că pe alocuri s-au putut strecura și unele mici scăpări, datorate tiparului (de ex.: p. 19 : **intreprid** (lat. **intrepridus**), în loc de : **intrepid (intrepidus)**; p. 75 : nu se **poate** detașa ... **pietrele,** în loc de : nu se **pot** detașa; p. 76: **afabulații,** în loc de : **fabulații;** p. 85 (jos): conjuncție **fiindcă,** în loc de: **conjuncțiA ...;** p. 117: tensiunea și pitoresc, în loc de: **tensiunE ...;** p. 124: al întregii opere **creată,** în loc de: ... **creatE;** p. 125: descripții de natură făcută, în loc de: ... **făcute;** p. 135: necesitatea **statornicii** reglementărilor, în loc de: necesitatea **statornicirii ...**), sau că în unele exemple puteau fi sesizate și alte abateri decît cele semnalate, – sîntem convinși că lucrarea la care ne-am referit aici pe scurt va suscita, pe toată întinderea ei, un real interes din partea tuturor celor interesați de regulile și condițiile unei exprimări îngrijite, alese – în limba română.

D. CRAȘOVEANU

*) Editura didactică și pedagogică, București, 1973.

GHEORGHE DRINOVAN

Micromonografia județului Timiș

În contextul dezvoltării armonioase a tuturor județelor patriei, lucrările monografice au devenit îndeletniciri curente, care antrenează un mare număr de oameni de știință și cultură.

Județul Timiș „trup din trupul Republicii Socialiste România", cum se spune în prefața volumului, reprezintă o unitate administrativ teritorială bine conturată pe harta țării, un colț de țară înfloritor, în care trecutul și prezentul își găsesc o fericită întîlnire în condițiile prefacerilor revoluționare de astăzi.

Lucrare de o deosebită utilitate, **Micromonografia județului Timiș,** datorată lui Gheorghe Drinovan, conține o serie de date, care oferă cititorului un tablou exact al acestui colț de țară, de la informații de geografie fizică și organizare administrativă pînă la economie, industrie, știință și cultură. De altfel, lucrarea este subintitulată „geografico-istorică și economico-turistică".

Anexa volumului cuprinde, pe întinsul a peste 100 de pagini date istorice de mare importanță ale localităților rurale și urbane ale județului, cu multă conciziune și exactitate. De pildă, despre comuna Cenad aflăm că este amintită ca cetate daco-romană „Urbs Morisenum", încă de pe timpul stăpînirii romane (100—271 e.n.), că între anii 1000–1030 a fost reședința voevodului român Ahtum.

Meritul principal al monografiei lui Gh. Drinovan credem că este acela de a fi îmbinat armonios informațiile despre trecutul istoric al județului cu datele complexe din diversele ramuri de activitate ale zilelor noastre. Un bogat material ilustrativ, o supracopertă inspirată, semnată de Ioan Panciu, precum și condițiile tipografice excelente fac ca interesul cititorilor să crească. Lucrarea cuprinde 255 de pagini.

Micromonografia este editată de Consiliul popular al județului Timiș și de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș.

Absența unei hărți a județului, în corpul lucrării se face simțită. E o scăpare demnă de luat în seamă a autorului acestei micromonografii.

I. V.

PATRU POEŢI INTERBELICI ÎNTR-O NOUĂ IPOSTAZĂ

Ne-am reintîlnit cu patru prieteni, patru poeţi, la care, judecaţi după activitatea lor creatoare din deceniul al patrulea, regăsim nenumărate trăsături comune: au colaborat la aceleaşi periodice, şi-au tipărit plachetele în edituri cu titlu de împrumut, pe cheltuială proprie, au cultivat melosul interiorizat, muzica silvestră a plaiurilor transilvănene şi au izbutit să ajungă ei înşişi, chiar dacă la început au semnat nişte combii în alb lui Blaga ori Bacovia, lui Arghezi sau Pilat. Aceşti patru poeţi, prieteni fără să se fi cunoscut, fără să fi făcut parte din acelaşi cenaclu sau grupare literară, sînt : George Popa, Petru Sfetca, Dimitrie Danciu şi Lucian Valea, autorii unor volume de poezii apărute recent, fie în colecţia de restituiri a unor edituri, fie cu un nou volum după o lungă perioadă de tăcere.

George Popa, plecat prematur dintre noi spre legendă, în această toamnă cu armură de aramă, ne este restituit cu generozitate de editura **Minerva,** prin verva şi competenţa criticului V. Fanache, care îl consideră un argonaut modern, căutător al poeziei suficiente sieşi, cu muzica şi cuvintele ei extrase din arderile propriilor sale anotimpuri. Şi, totuşi, nici chiar George Popa nu se poate sustrage destinului de poet transilvănean născut să se integreze unei arte militante, după cum ne-o mărturiseşte în acest fragment : **„Prietenii mei, voi toţi care puneţi / Sunetul cuvintelor lîngă tristeţi, / Auziţi, cum gongul a sunat ora / Cînd inima mi-o dau tuturora".** (Marea dăruire).

Elegiacă, prin tonalitate, poezia lui George Popa nu pleacă de la un existenţialism exarcerbat, ci se molipseşte de la tristeţea marilor mituri care ne caracterizează **(Mioriţa, Meşterul Manole etc.).** Şi cu aceasta credem că nu greşim cînd afirmăm că G. P. a realizat în **Cioban murind, Ţară cu legendă, Crăişor de munte, Trei umbre noaptea,** dar mai ales **Manole vorbeşte zărilor,** cele mai izbutite creaţii ale sale. De altfel, ultima, din care cităm, a şi fost premiată de **Societatea Scriitorilor Români** (1930) pentru expresivitatea sa, care se învecinează cu cele mai desăvîrşite creaţii naţionale : **„Pentru mînăstirea aceasta / Mi-am închis între ziduri nevasta. / Acum stă sub vopsele şi var / Pieptul mătăsos ca un ştergar / Şi-mi trece prin ureche, nechemat, /Glasul ei de flaut încuiat".** Cu George Popa s-a mai stins o flacără, care a ars pentru izbînda cuvîntului.

Activitatea lui **Petru Sfetca,** laborioasă şi entuziastă – a fost pe nedrept privită, uneori, peste umăr. După patru plachete de versuri originale şi cinci poeţi italieni tălmăciţi, cum afirma Dragoş Vrînceanu, „cu virtutea şi taina care face din ele opuri antologice", Petru Sfetca apare la **Cartea românească** (1973), cu **30 de poeme** surprinzătoare prin forma care a încetat să mai fie constringere şi în care totul e numai joc şi meditaţie. Dacă, pînă astăzi, poezia lui Petru Sfetca ni s-a părut că n-a fost tributară nici unei dogme, curent literar sau perimetru teritorial, de la imagistica din **Solii către lumină,** la incantaţiile lirice din **Echinox** şi trecînd la imnurile din **Osmoze,** cu **Novalis,** a intrat în ispititorul val al tinerilor care căutau un drum propriu de exprimare ancorînd în abstracţionism. Totuşi, poetul, a păstrat aroma incantaţiei ca pe o azimă dînd versului liber acel timbru emotiv care în ultima culegere : **30 de poeme,** lipseşte cu desăvîrşire. Vrînd să renunţe la imaginile, uneori, clamoroase, dar mai ales la discursul liric, epurînd versul de mirosna oricărui angajament, Petru Sfetca ne-a dăruit treizeci de dicteuri supuse unor automatisme cerebrale, în care culoarea cuvintelor este albă ca toate lucrurile dintr-un salon de sanator. Cităm, pentru documentare, la întîmplare acest **Instantaneu** (pg. 15) : „În bătaia vîntului, / hărţi înghesuite. / Sub capac / pămîntul nostru cerebral. / Mlădiţele strigîndu-şi numele, / griul săltînd pe mirişte. / Şi un umăr răzleţit / atît de drag / poticnindu-se".

Poetul clamează, în acest fel, că poezia nu e pentru toţi, şi făcînd o întoarcere la stînga-mprejur de la armele sale cu care cucerea direct cititorul, preferă să-l deruteze, să-i demonstreze că poezia, oricare ar fi mijlocul de care te foloseşti, trebuie să fie privită dintr-un unghi la care te obligă cuvintele dispuse pe o frecvenţă specifică autorului. N-avem nimic împotriva acestui procedeu, deşi, sincer vorbind, ne surprinde. Reţinem totuşi, pentru ceea ce ne sugerează virtuozitatea poetului : **Reintoarcerea, Lemn şi os, O ploaie augustă, Alegorie şi Desfătare.** In aceste poeme Petru Sfetca, izbuteşte să fie comunicativ chiar cînd interpretează un aforism sau propoziţia unei meditaţii.

Dimitrie Danciu s-a afirmat încă în perioada interbelică, fără surle şi trîmbiţi,

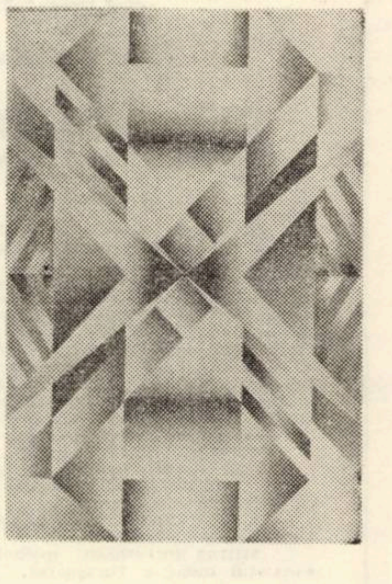

MOLNÁR ZOLTÁN

„Penetraţii vizuale" II

ca un poet original. Fără să se fi înregimentat în vreo grupare literară, a redactat împreună cu V. Spiridonică, la Braşov, **Front literar,** cu scopul de a promova scriitori tineri, iar prin anii 1938–39 se alătură spiritual de revista **Lanuri** de la Mediaş redactată de George Popa şi Mihail Axente, în editura cărora îi apare volumul **Solitudini**, care s-a bucurat de frumoase aprecieri critice din partea lui Perpissicius, Pompiliu Constantinescu, Mihai Beniuc.

Ultimul său volum de **Poezii** (1973) editat de **Dacia** are un caracter retrospectiv cuprinzînd o selecţie din întreaga sa creaţie. Subliniind că poezia lui Dimitrie Danciu se înscrie pe linia însingurării generatoare de melancolie şi delicate tristeţi, n-am spus nimic nou. Această notă elegiacă a fost remarcată de toţi criticii şi cititorii lui, iar V. Fanache în **prefaţă** merge pînă la a afirma că : „Orchestraţia simplă a cîntecului, într-o desfăşurare de lied, izvorăşte dintr-un sentiment al **destrămării,** (s.n.) pe care imaginile receptate din natură îl cosmicizează, aproape ca la Bacovia, şi îi dă o notă obsedantă". Chiar dacă nu sîntem întru totul de acord cu afirmaţia lui V. Fanache că poezia lui Dimitrie Danciu izvorăşte dintr-un sentiment al destrămării, ca la Ion Moldoveanu, cu care se se înrudeşte, la el, melancolia, tristeţea şi duioşia emană dintr-o atitudine calmă, rodul unei însingurări căutate, mai de grabă, decît înnăscute. Altfel n-ar fi cu putinţă ca în **Ţării imn** şi altele să apară în postura de participant la viaţa socială, cu atîta vigoare : **„Trupul ţării-i lan smălţat cu flori. / Inima arpegii de privighetori, / Lacrima din cuget o svîntară / Arşiţile zilelor de vară. / Drumul altădată prea îngust, / Urcă larg prin marele August, / Şi coboară – faguri grei de miere, / Cerul şi belşugul în panere. / Am uitat de neguri şi de răni. / Curge astăzi vinul vieţii-n căni / Ca o pulbere de curcubeie, / Însetaţii lumii ca să-l beie. / Pe cenuşa stinselor furtuni, / Veacul îşi aşterne anii buni. / Cîntecele nu mai au surdină, / Trupul ţări-i cumpănă-n lumină".**

Dimitrie Danciu ne-a dovedit încă odată că este un poet cu un temperament delicat, un stihuitor distins, de-o virtuozitate impresionistă, pentru care cuvîntul este o credinţă.

Cu **Întoarcerea lui Don Quijote,** poetul Lucian Valea, supranumit la vremea apariţiei sale **copilul minune,** ne dăruieşte un mănunchi de poeme cu un larg registru liric, plimbîndu-ne prin variate ipostaze cu voluptatea unui posedat. Valea scrie cu pasiune şi vehemenţă despre natură şi dragoste, despre viaţă şi moarte. Şi, cu toate acestea, Lucian Valea nu mai e Lucian Valea pe care l-am cunoscut noi în **Întoarcerea lîngă pămînt** sau **Mătănii pentru Fata Ardeleană.**

Lucian Valea se întoarce la uneltele sale convingător sau mai precis, cum afirmă fericit Nicolae Turtureanu în **Cronica** : „. . . Între poeţi şi a reintrat în poezie". ŞI cum ar putea fi altfel cînd această exemplară meditaţie din poemul care îi împrumută cărţii titlul ne-o dovedeşte cu prisosinţă : **„Se-ntoarce Don Quijote azi din moarte- / Poartă-amintirea luptelor pe scut ; / Pe frunte mucegaiuri i-au crescut / Şi berze-n ochi cu obloane. /. . . Se-ntoarce Don Quijote . . . ; Să-l primim, / Îl aşteptăm de-o moarte şi de-o viaţă. / E undeva în noi, un plai sublim / Unde dintotdeauna-i dimineaţă..."**

V. COPILU-CHEATRĂ

Cartea străină

Cavalerul Lancelot

Apariţia, în versiunea românească a romanului medieval „Cavalerul Lancelot sau Cavalerul din căruţă" (Editura Albatros, 1973, traducere de Mihail Stănescu), prilejuieşte cititorului un contact inedit cu literatura cavalerească a Evului Mediu francez şi cu opera lui Chrétien de Troyes, creatorul romanului modern. Cititorul contemporan are surpriza să descopere, la autorul medieval, o naraţiune abil construită, o căutare permanentă a perfecţiunii, dar mai ales un amestec insolit de elemente realiste şi fantastice, de vis şi mister .Încercînd să surprindă tîlcurile ascunse ale naraţiunii, lectura se poticneşte însă destul de des de clişeele romanului medieval, de naivităţile şi, pe alocuri, de monotonia sa. Astfel încît cititorul se vede pus, în mod firesc şi inevitabil, în situaţia de a se întreba ce şanse de supravieţuire are acest „cavaler din căruţă" în secolul vitezei.

Pentru cititorul contemporan, lectura unui roman medieval înseamnă un drum anevoios printr-o pădure de simboluri, în căutarea sensului pierdut : deşi conştient de semnificaţia transcendentă a aventurilor cavalereşti, el nu mai posedă destule elemente pentru a recrea transcendenţa universală la care trimit unităţile simbolizante. Acest impas al lecturii s-ar putea explica printr-o particularitate a practicii semiotice (simbolice) din Evul Mediu : după cum observa Julia Kristeva, simbolul medieval nu „seamănă" cu obiectul simbolizat, cele două spaţii (simbolizat-simbolizant) fiind separate şi incomunicabile („Du symbole au signe", Tel Quel, 34/1968). De unde dificultatea, pentru cititorul modern, de a reface relaţia de semnificare originară. Totuşi, romanul conţine o posibilă cheie a propriei sale lecturi : drumul cavalerului duce la un turn „ridicat pe o stîncă neagră, înaltă şi abruptă tăiată" (spaţiu închis, reprezentare metaforică a cărţii, a operei). De o parte a lui „se întindea o pajişte" (orizontal) iar de cealaltă „se căsca o prăpastie" (vertical). Opera propune deci o dublă lectură : verticală — de descoperire a sensurilor transcendente, şi orizontală — de descoperire a articulaţiilor textului. În final, Lancelot este întemniţat într-un turn înconjurat de mare — contopire a verticalului cu orizontalul : marea „se întinde" („acest acoperiş liniştit pe care merg porumbeii" va spune Valéry — dar întinderea nu e decît o prăpastie orizontală) şi „se cască" asemeni unei prăpăstii („les gouffres amers" va spune Baudelaire — dar abisul e întindere pe care lunecă corăbiile).

Într-o lectură verticală, romanul lui Chrétien de Troyes este practică simbolică, deschidere în afara textului, transcendenţă. Descifrarea semnificaţiei elementelor specifice ale practicii semiotice cosmogonice (pădurea, cîmpia, apa, marea) şi metafizice (drumul, puntea, podul, turnul) îl scoate pe cititor în afara romanului, acolo unde se constituie un univers supra-romanesc, metafizic. Într-o lectură orizontală, romanul este, dimpotrivă, refuzul transcendenţei, închidere în sine, autoreflectare. Chrétien de Troyes are conştiinţa creatorului de literatură şi se recunoaşte, în text, drept creator al textului („Cartea Cavalerul din căruţă o începe Chrétien acum"). Cartea sa are un statut contradictoriu : ea este, în egală măsură, aservire şi libertate. Aservire faţă de o autoritate — respectiv protectoarea poetului, contesa Marie de Champagne („materie şi sens i-au fost încredinţate de doamna sa contesa") şi faţă de materie, adică sursa de inspiraţie — respectiv legendele celtice despre regele Arthur şi cavalerii Mesei rotunde („nu vreau să stric materia, s-o tulbur ori s-o strîmb, ci s-o conduc pe drumul bun şi drept" ; „dacă mai departe aş zice, materia ar însemna s-o depăşesc"). Chrétien recunoaşte în acelaşi timp funcţia selectivă a literaturii şi-i acordă libertatea de a alege, de a nu spune totul. Există lucruri care nu trebuie „spuse" în poveste („şi mai sînt încă aventuri destule, despre care păstrez tăcerea"). Romanul astfel conceput, ca supunere şi libertate, încetează de a fi un simplu document al reflectării unei realităţi sociale şi al unei epoci : el devine, dimpotrivă, prin însăşi selecţia pe care o operează — o interpretare specifică a acestei realităţi, o tensiune permanentă între vorbire şi tăcere. Vorbirea este mereu ameninţată de tăcere : există în roman un refuz al vorbirii înţeleasă ca „vorbărie", „pălăvrăgeală", adică vorbire de dragul vorbirii. Opoziţia dintre Lancelot şi celelalte personaje este în esenţă opoziţia dintre „tăcerea, liniştea originară" şi „gălăgia, vacarmul lumii": „. . . greu îi vine să cuvînte. Domniţa încearcă să închege vorba, dar lui nici nu-i pasă de cîte pălăvrăgea ea, ba chiar îi dispreţuieşte toată vorbăria".

Căruţa în care urcă Lancelot este tocmai un astfel de spaţiu al tăcerii, care străbate „bîlciul" de pălăvrăgeli, insulte, huiduieli, al lumii. Spaţiu ales cu predilecţie de erou („aşa de absorbit este de gînduri că-şi uită şi de sine, nu ştie de mai e ori nu e") tăcerea se defineşte în roman ca spaţiu al genezei sensurilor : căruţa este o oază de tăcere în mijlocul vacarmului, dar îndeplineşte totodată funcţia de stîlp al infamiei. Piticul, mut şi misterios, îi arată eroului calea cea bună, dar tot el îl şi trădează, conducîndu-l la turnul unde va fi întemniţat. Tăcerea generează astfel semnificaţii contradictorii. Autorul însuşi îşi impune tăcere : „Dar pentru ce-aş mai înşira vorbe ?" — vorbele fiind în acest context comentariul autorului, „pălăvrăgeala" sa, care contravine mersului firesc al acţiunii romaneşti. Ori romanul este tocmai acţiune, refuz al „vorbăriei", tăcere plină de semnificaţii. Din această perspectivă, opoziţia vorbire/vorbărie — tăcere poate fi interpretată ca o opoziţie între oralitate, literatură de curte, de divertisment, şi literatură scrisă, conştientă de sine, care se cristaliza în secolul al XII-lea cînd apare romanul lui Chrétien. Izbînda lui Lancelot, deci a tăcerii, echivalează astfel cu victoria scrierii, care rămîne, asupra vorbirii care se risipeşte.

MARGARETA GYURCSIK

SELECȚIE ȘI ORIENTARE

Orientarea și selecția profesională constituie o acțiune științifică de optimizare a concordanței între particularitățile individuale și exigențele necesare pentru executarea cu succes a unei anumite activități.

Orientarea profesională este o acțiune de îndrumare a persoanei către o profesiune sau un grup de profesiuni, în concordanță cu aptitudinile sale. Selecția profesională înseamnă alegerea, dintr-un număr mare de candidați, a celor mai potriviți pentru o anumită profesiune. În orientare, alegerea se face dintre mai mulți indivizi în vederea unei profesii.

În acest sens în Timișoara funcționează de mai mulți ani laboratoare de selecție și orientare profesională care desfășoară o activitate bogată, de mare utilitate socială, cu mari perspective, în vederea optimizării procesului de producție, a rentabilizării întreprinderilor.

La ancheta noastră ne-au răspuns :

VIOREL PRELICI (șeful Laboratorului de examinări psihologice C.F.R.).

MIRCEA PETREA (șeful Laboratorului de examinări auto, I.T.A. Timișoara).

N .HUȚU (șeful Centrului de ergonomie din Ministerul Industriei Ușoare — cu sediul în Timișoara).

I. SCUTAȘU-COMĂNEANU (șeful Laboratorului psiho-social din cadrul Uzinelor textile Timișoara).

MIHAI PREDESCU (psiholog la Institutul Central de perfecționare a personalului didactic Timișoara).

REPORTER : Mai intii o intrebare de principiu. In laboratorul pe care-l conduceți, de examinări psihologice a personalului feroviar care concură la siguranța circulației, realizați, presupun, pe lingă selectia propriu-zisă și orientare profesională. In acest sens, ce inseamnă orientare și selectie profesională in general, teoretic vorbind, și special, aplicativ, in cazul laboratorului dvs.

VIOREL PRELICI : Sintem un laborator de selecție, mai puțin de orientare profesională. In cazul nostru se poate vorbi mai curind de **reorientarea** profesională a personalului ce dovedește contraindicații nete in funcție (impiegat, mecanic, fochist, acar, frinar, manevrant etc.) pentru care a fost examinat. Aceștia sint reorientați către funcții pentru care dovedesc că au aptitudini – in general in sectoare ce nu concură la siguranța circulatiei. Teoretic vorbind, activitatea de **orientare** cuprinde următoarele aspecte : cunoașterea persoanei și a aptitudinilor sale, cunoașterea exigentelor diferitelor profesii, a cererii forței de muncă in diferite domenii pentru a orienta pe tinăr către profesiunile in care se poate incadra.

Activitatea de **selecție** presupune cunoașterea științifică a profesiunii, exigențele acestei profesiuni precum și cunoașterea științifică a indivizilor pentru a avea posibilitatea ierarhizării lor in vederea alegerii celor mai potriviți. La baza orientării și selecției stă noțiunea de **aptitudine** și posibilitatea evaluării aptitudinilor unui subiect prin metode științifice. **Aptitudinea** poate fi definită, pe scurt, drept o anumită dispoziție, pentru a indeplini o activitate. Aptitudine profesională inseamnă un complex de calități atit innăscute, perfecționabile, cit și dobindite. Ele incep să devină constante de la virsta de 11–12 ani cind pot fi și explorate.

Aptitudinile necesare in vederea practicării cu succes a unei profesii sint inmănunchiate in monografii profesionale și psihoprofesionale.

Pentru a orienta un subiect către o profesiune sau pentru a-l selecționa pentru o profesiune este necesar să cunoștl această profesiune. In acest sens, au fost alcătuite monografii ale profesiunilor pe baza cărora s-au putut determina aptitudinile psihoprofesionale in cazul fiecărei profesiuni in parte, așa-zisele psihoprofesiograme. Pornind de la aceste exigențe se exploatează apoi unitatea bio-psihosocială a individului. Din punct de vedere **biologic,** aceasta se realizează prin intermediul examenului medical. Din punct de vedere **social** – prin intermediul anchetei sociale. Din punct de vedere **psihologic,** cunoașterea tinărului se face prin intermediul examenelor psihologice. Examenele psihologice utilizează testele. Testele trebuie să depisteze aptitudinile prin intermediul cărora se va realiza cu succes profesiunea in vederea căreia se face orientarea sau selecția profesională (inteligență verbală sau tehnică, memoria, atenția, dexteritatea manuală, trăsături de personalitate). Pentru fiecare profesie se utilizează un număr de teste inmănunchiate in **baterii.** Testele utilizate trebuie să aibe o valoare predictivă in care scop ele sint corelate cu criteriul valorii profesionale.

Pe baza tuturor datelor obținute atit prin examen psihologic cit și prin celelalte mijloace emitem un aviz final. In cazul orientării, acesta va conține profesiunea sau grupul de profesiuni spre care este indreptat tinărul precum și eventual profesiunile ce prezintă contraindicații. In cazul selecției, examenul este eliminatoriu rămínind cei mai potriviți.

REPORTER : Ne-ați schițat, in linii mari, principalele coordonate ale muncii dv. V-aș ruga să detaliați etapele acestei munci.

VIOREL PRELICI : Acțiunea de orientare și selecție comportă, pentru specialist, mai multe etape : analiza muncii și elaborarea monografiilor profesionale, precizindu-se importanța insușirilor psihice pentru muncile respective și criteriile de succes profesional ; alegerea unui ansamblu de metode pentru măsurarea aptitudinilor cerute de profesiunile sau locurile de muncă pentru care se face selecția și orientarea profesională ; verificarea experimentală a metodelor, validarea bateriei de teste și definitivarea ei ; și, in ultimă instanță, in cazul orientării, includerea bateriei de teste intre celelalte mijloace de consiliere, iar in cazul selecției, stabilirea modului de aplicare in practică a rezultatelor obținute din examinările psihologice, stabilirea metodologiei de emitere a avizelor finale pentru aceste examinări ...

REPORTER : Care avize, presupun, vor exprima cu exactitate gradul de aptitudini necesar practicării cu succes a funcției.

VIOREL PRELICI : Da – cu specificarea că activitatea feroviară fiind colectivă, trăsăturile pozitive de caracter ale fiecărui salariat in parte contează enorm in definirea fizionomiei intregii colectivități. Iată de ce avizele noastre trebuie să exprime și chiar exprimă și exigențe de natură morală. Un om cu o viață dezorganizată este contraindicat in activitatea feroviară.

REPORTER : Activități inrudite prin scop (selecția personalului care concură la siguranța circulației in vederea reorientării profesionale a celor contraindicați – conducători auto, impegați, șefi de coloană, tehnicieni etc.) și metodologia de lucru, vizind o gamă relativ asemănătoare de aptidunidi, munca psihologului auto comportă insă și deosebiri. Care ar fi acestea, stimate tovarășe Mircea Petrea ?

MIRCEA PETREA : Diferențieri se pot face, cred, pornind de la specificul activității conducătorului auto. Munca acestuia este individuală. Ea necesită o pregătire specială profesională, reclamă condiții psiho-fiziologice și fizice deosebite precum și o răspundere morală și materială foarte mare. Faptul că activitatea conducătorului auto este individuală, **exclude orice posibilitate de intervenție din afară** – ca la calea ferată, – in cazul unui prezumtiv accident.

REPORTER : Reiese că meseria de conducător auto ...

MIRCEA PETREA : Cere calități de rezistență psiho-fiziologice și fizice deosebite, permanente, și de lungă durată. In acest sens, „încordarea", concentrarea conducătorului auto este mare (după unii, de 58,9%, pe cind prinderea ochiurilor, stoparea, necesită o concentrare de numai 16%).

REPORTER : Vă rugăm să precizați, pe scurt, principalele cerințe și solicitări impuse meseriei de conducător auto, de care țineți seama in activitatea de selecție.

MIRCEA PETREA : Să amintesc citeva : cerințe de organizare, (știut fiind că planificarea individuală a muncii determină valoarea profesioanlă a muncitorului) de cunoaștere, de rapiditate, de precizie in recepționarea și transmiterea rapidă a informației, de simultaneitate (operații, mișcări simultane, ca de pildă, frină-volan) de eficacitate, de schimbare, alternare a unor activități diferite, de rezistență la efort, la monotonie etc. Să adăugăm la aceasta condițiile fizice ale mediului de lucru (temperatură, iluminare, zgomot, praf, fum, trepidații, riscul accidentării) apoi ale celui in care-și desfășoară munca (mișcare și in poziția șezind), condiții sociale (responsabilitate, integrare in muncă, in colectiv) iată numai citeva coordonate de care ținem seama in examinarea psihologică ....

REPORTER : Și care se va reflecta in avizele de utilizare in muncă.

MIRCEA PETREA: Da, care avize sint diferențiate.

REPORTER : De pildă ?

MIRCEA PETREA : Corespunzător la toate tipurile de autovehicule, cu restricție pe anumite tipuri, necorespunzătoare...

REPORTER : Acestor din urmă conducători auto li se desface contractul de muncă ?

MIRCEA PETREA : Nu, dacă ei nu doresc aceasta. In funcție de indicațiile noastre, autobazele ii redistribuie in funcții care nu concură la siguranța circulației, se pot recalifica.

REPORTER : Vă mulțumesc !

REPORTER : Un laborator cu un profil aparte – pornind chiar de la denumirea sa : Laboratorul psiho-social – coordonat de Centrala Industriei bumbacului funcționează in cadrul Uzinelor textile Timișoara. Intrebare : In ce constă activitatea pe care o desfășurați și care sint principalele direcții ale acestei activități ?

I. SCUTAȘU-COMĂNEANU : Eforturile noastre au fost canalizate in trei direcții principale : psihologie, sociologie – relații umane, ergonomie. Psihologic vorbind, realizăm selecție psihoprofesională (prin examinarea aptitudinilor la angajări – intocmirea de dosare profesionale – precum și intocmirea profilelor psihologice la un foarte mare număr de candidate la angajări), reorientarea profesională, atestări pe posturi de care depinde siguranța funcționării mașinilor, integrare profesională (motivația fluctuației forței de muncă), realizarea de aparate din autoutilare etc.

REPORTER : Să ne oprim mai mult asupra aspectului sociologic – relații umane

I. SCUTAȘU-COMĂNEANU : In acest sens, pentru tinerii din căminele U.T.T.-ului am introdus chestionare sociometrice privind relațiile umane din spațiul locativ și productiv – in colaborare cu Centrul de ergonomie din Timișoara. Rezultatele ne vor lumina unele aspecte prea puțin cercetate. Adăugăm la aceasta și cercetarea noastră asupra unor grupuri de conducere tehnică a fiecărei secții din uzină, pe schimburi, urmărind coeziunea acestor grupuri.

REPORTER : Iar sub raport ergonomic ...

I. SCUTAȘU : Am intocmit schițele tipurilor de mașini – in colaborare cu un grup de ingineri – cu dimensiunile, planurile și nivelurile intervențiilor productive mai frecvente și cotele punctelor periculoase de accidentare ... măsurători antrapometrice la locurile de muncă etc. In colaborare cu Centrul meteorologic Timișoara, s-a intocmai devizul unor cercetări de microclimat, inițial in 20 de puncte pe fiecare secție și schimb ...

REPORTER : Inființat in 1972, Laboratorul de ergonomie din cadrul Institutului de cercetări pielărie, mase plastice și cauciuc București, cu sediul in Timișoara, deși foarte tinăr dezvoltă o prodigioasă activitate. Unitate complexă care indrumă metodologic celelalte laboratoare din țară, laboratorul de ergonomie activează pe compartimente (psiho-sociologice, ambianță uzinală, micro climat și fiziologia muncii precum și studiul muncii) și pe bază de contract cu intreprinderi ale Industriei ușoare. Intrebare : Ce inseamnă ergonomie, tovarășe inginer Nicolae Huțu ?

NICOLAE HUȚU : Schematic, simplificat, ergonomie inseamnă acel teritoriu de activitate umană aflat la interferența a trei factori : om–mașină–mediu. La om incercăm să determinăm aptitudinile senzoriale, intelectuale, fiziologice (consum de energie) ; studiem mașina, mijloacele de muncă, echipamentul, in vederea optimizării procesului de producție. In sfirșit, ne interesează mediul sub două aspecte : fizic (iluminat, cromatică etc) și social (climat de muncă, relații interpresonale etc).

REPORTER : Iar tematica de cercetare ...

NICOLAE HUȚU : Urmărește, normal, complexitatea problemelor deja enunțate.

REPORTER : Și anume ?

NICOLAE HUȚU : Analiza factorilor de mediu – după cum am mai spus : iluminat, ambianță cromatică, determinarea condițiilor de micro-climat, a condițiilor higenico-sanitare, măsurarea nivelelor de zgomot, a locurilor de muncă care prezintă vibrații nocive, analiza echipamentului de protecție etc. Un loc important in activitatea noastră il ocupă analiza factorilor tehnico-economici pornind de la, să zicem, analiza relațiilor intreprinderii cu exteriorul (beneficiar, furnizor, minister etc) și terminind – exemplul e arbitrar, – cu analiza activității la domiciliu, a activității de cercetare ...

Cum e și firesc, analizei factorilor umani i se acordă un spațiu larg de cercetare. Motivația e multiplă : optimizarea producției dar și economisire a forței de muncă ; rentabilizare, dar și dezvoltare multilaterală a personalității umane, criteriu de profundă umanitate a regimului nostru socialist. Așadar, pe lingă o temă ca, analiza relațiilor interpersonale intr-un colectiv, vom avea și probleme privind organizarea asistenței medicale ori probleme spicifice legate de munca femeii și a tineretului, de asistența socială – creșe, cămine, locuințe. Alături de analiza modului de promovare in muncă a salariaților ori a motivației in muncă, stau și teme ca deservirea publică a salariaților (aprovizionare, prestări de servicii, transportul in comun, probleme specifice navetiștilor etc.).

REPORTER : Lucrind intr-un domeniu de activitate care se ocupă nemijlocit de instruire și educarea tinerei generații, de proiectarea și determinarea opțiunii tinerilor pentru o profesiune vă rog să precizați ce inseamnă orientare școlară și profesională – cum se realizează la ora actuală aceasta, in unitățile noastre de invățămint ?

MIHAI PREDESCU : Activitatea de orientare școlară și profesională își propune să contribuie la o mai bună pregătire, valorificare și repartizare a forței de muncă, la creșterea randamentului muncii, la cultivarea dragostei pentru o profesiune, la afirmarea personalității in viața socială. Alegerea unei școli sau a unei profesiuni nu poate fi numai o problemă a individului ci a intregii societăți. Ea trebuie ințeleasă ca o activitate cu un profund caracter educativ umanist, corespunzător concepției noastre despre om și menirea sa socială.

Pentru a se autodefini, tinerii au nevoie de ajutorul competent al celor care ii educă. In acest sens considerăm că toate cadrele didactice trebuie să-și expliciteze conținutul orientării care nu poate fi altul decit **pregătirea psihologică a fiecărui tinăr pentru o profesiune,** pregătire care se incheie cu actul opțiunii profesionale.

REPORTER : Concret ...

MIHAI PREDESCU : Orientarea școlară îmbracă mai multe aspecte : orientarea așa-zisă academică, spre învățămîntul superior ; post-liceală la nivelul școlii generale ; orientare spre liceele de cultură generală și de specialitate, spre școlile profesionale ; in sfirșit, ucenicia la locul de muncă. Reorientarea profesională se realizează prin serviciile de organizarea muncii, de cadre și personal pe baza avizului psihologic.

REPORTER : Am ajuns deci la opțiunea pentru o profesiune ...

MIHAI PREDESCU : Opțiunea pentru o profesiune trebuie să fie un act de maturitate psilogică la care un individ nu poate ajunge singur dar nici fără eforturi de autocunoaștere.

Școala trebuie să-și asume sarcinile orientării școlare și profesionale apelînd la metode științifice, la rezultatele diferitelor discipline care determină această muncă : psihologia, pedagogia, sociologia, medicina, economia etc.

De asemenea școala trebuie să-și alăture și alți factori cu funcții educative : familia, organizațiile de copii și tineret etc.

REPORTER : Fără indoială, că profesorii, cadrele didactice au menirea și cinstea de a pregăti și in acest sens tinerii pentru viață. Dar pentru aceasta ințeleg că ei inșiși trebuie să fie avizați in cazul celor discutate mai sus.

MIHAI PREDESCU : In acest sens o problemă deosebită o constituie pregătirea cadrelor didactice pentru a rezolva efectiv, la nivelul școlii, sarcinile orientării.

Institutul central de perfecționarea personalului dactic – Filiala Timișoara, dispune in acest sens de un laborator bine dotat care își propune să sprijine cadrele didactice să desfășoare o muncă de calitate in școli.

Anchetă-interviu, realizată de

I. D. TEODORESCU

Pe agenda depoluării :

PROFILAXIA ZGOMOTELOR

O străveche metodă orientală de execuție, supunea condamnatul, zi și noapte fără incetare, zgomotelor produse de tobe, fluiere și strigături, pină ce acesta murea. Nu sint greu de imaginat supliciile teribile suportate de victimă, dar și rafinamentul inițiatorilor metodei, care fără indoială cunoșteau impactul destructiv pe care zgomotul il produce asupra organismului uman.

In epoca noastră asemenea pedepse capitale au dispărut, dar omenirea constată in ultima vreme că civilizația are și un revers – poluarea, și că in afară de apă și aer curat, oamenii trebuie să beneficieze de un bun tot atit de elementar și anume de liniște.

Guverne și organisme diferite, oameni de știință din domenii din cele mai variate se preocupă cu insistență crescindă de găsirea unor remedii adecvate acestei probleme a secolului – zgomotul. Lumea sunetelor este o parte a vieții noastre. Sunetele ne ajută să comunicăm și să dobindim cunoștințe. Dar tot ele ne cauzează adesea necazuri și chiar suferințe.

Săptăminatul sovietic „Novoe vremea" evocă unele constatări ale cercetătorilor din diferite țări, un tablou nu tocmai reconfortant al consecințelor ofensivei zgomotului in lumea contemporană.

In ultimii treizeci de ani, nivelul zgomotului s-a dublat in orașele mari ale Franței. In Anglia, același fenomen produce un nevrotic la fiecare patru bărbați și unul la fiecare trei femei. S-a constatat că in Austria, creșterea intensității diferitelor zgomote in așezări mari, reduce durata medie a vieții cu 8–12 luni. Cercetători americani au stabilit că zgomotul accelerează bătăile inimii, dilată vasele sangvine și intreține spasme gastro-intestinale. Aceste simptome nu sint totdeauna sesizabile, dar lasă urme nefaste in organism.

S-a mai constatat că expunerea constantă la zgomotele excesive ale orașelor afectează mecanismul inhibitoriu al creierului, reduce puterea de concentrare și capacitatea de muncă, in special in cazul activităților intelectuale. Slăbesc funcțiile gastrice, apar ulcere sau alte maladii. Oboseala se acumulează și devine cronică. In această stare, organismul cade ușor pradă unor boli periculoase, intre care tulburări ale sistemului nervos.

Sursele de zgomot care ne asaltează se intilnesc virtual la fiecare pas. Vacarmul motocicletelor și al camioanelor grele atinge o intensitate sonoră de 105–110 decibeli, cel al ciocanelor pneumatice ajunge la 120 decibeli, ofensiva aparatelor de radio și a magnetofoanelor realizează 90 decibeli. Se știe insă că acest ultim nivel sonor este considerat ca limită tolerabilă in zonele locuite.

„Majoritatea orășenilor in virstă de peste cincizeci de ani nu se mai bucură de un auz perfect. Lucrurile stau mai prost in ce privește tinăra generație". Aceasta este concluzia neliniștitoare trasă de revista franceză „Sciences et avenir", referindu-se la cercetările omului de știință suedez Dr. Lokander care a stabilit cà incidențele tulburărilor auditive printre adolescenți au fost de zece ori mai mari in 1970 față de anul 1956. Mulți tineri au un auz mai slab decit cel avut de părinții lor la aceeași virstă. Și iată cercul vicios : oamenii aud normal numai acele sunete puternice care distrug zilnic un număr crescind de celule ale aparatului auditiv și așa slăbit.

O parte a savanților occidentali sint sceptici asupra perspectivelor de viitor, precizind o intețire crescindă a surselor de zgomot și a intensității acestuia.

In țările socialiste ca și in alte țări ale lumii au fost create organisme speciale cu competențe largi și numeroase laboratoare bine inzestrate care permit depistarea surselor nocive de zgomot și reducerea ori inlăturarea lor. In industrie sint introduse tehnologii noi pentru atenuarea zgomotului, fiind proiectate tot mai multe instalații silențioase, se folosesc materiale absorbante pentru tapetarea pereților halelor, care in industria textilă au redus nivelul zgomotului la jumătate. Fonduri insemnate sint prevăzute in planurile de stat.

Sint aplicate măsuri fundamentale și pentru reducerea zgomotului de trafic in orașe, in special prin lărgirea transportului in comun cu vehicule acționate electric. La dezvoltarea localităților urbane se are in vedere repartizarea corespunzătoare a zonelor industriale și de locuit, suprafețe insemnate sint destinate spațiilor verzi.

Cu toate realizările obținute, au rămas incă multe probleme de rezolvat, nu mai puțin importante decit lupta impotriva poluării aerului și apei.

România se numără printre primele țări din lume care au elaborat o reglementare legală complexă pentru prevenirea daunelor produse de zgomot .Legea privind protecția mediului inconjurător prevede măsuri obligatorii pentru interzicerea acelor acțiuni care pot produce ruperea echilibrului ecologic sau să dăuneze sănătății, liniștii și stării de confort a oamenilor. Este interzisă in principal producerea de zgomote cu intensități peste limitele admisibile stabilite prin normele legale. Este prohibită desfășurarea in zonele de locuit a activităților in aer liber sau in spații amenajate neizolate fonic corespunzător, care prin zgomotul ce-l produc pot dăuna liniștii și ordinii locatarilor. Sint prevăzute măsuri pentru reducerea sub limitele admisibile a intensității zgomotului produs de instalații și utilaje industriale și de construcții, mijloace de transport și orice alte surse producătoare de zgomot continuu sau intermitent.

Este o materializare a directivelor Conferinței Naționale a partidului, potrivit cărora dezvoltarea multilaterală a forțelor de producție, folosirea din plin a cuceririlor progresului tehnico-științific contemporan, să se desfășoare in condițiile protejării mediului inconjurător, factor de importanță vitală pentru societatea noastră.

PAUL STERESCU

NOTE FILOLOGICE

SEMANTICĂ ȘI STILISTICĂ

Intrucit sint semne purtătoare de semnificații, cuvintele nu sint totuși un bun inalterabil al limbii. Ca tot ce ține de o realitate ce stă sub imperiul timpului și al imprejurărilor concrete in care se află vorbitorii, limba se supune legilor generale ale evoluției. Reversibilitatea ințelesurilor — și nu numai a ințelesurilor — nu este cu putință in variantele naturale, vii, ale limbii, de vreme ce progresul gindirii, al experienței sociale și alte cauze mai puțin cunoscute imprimă mereu dezvoltării lingvistice un curs nou. Substantivului *mindru*, bunăoară, nu i se mai poate reda sensul de „ințelept", pe care-l avea in limba veche, și nici verbului *a ințepa* ințelesul de „a trage in țeapă", cum scriau cronicarii.

Evoluția semantică duce insă uneori nu numai la schimbări de ințeles, ci și la o anumită golire de sens și ca urmare la transformarea cuvintului intr-un element mai abstract. In piesa lui Eugen Ionescu, *Lecția*, are loc acest dialog (pe care-l citez din memorie) intre profesor și elevă :

„Profesorul : Să luăm un exemplu.
Eleva : Cu ce să-l luăm ?
Profesorul : Ia-l cu ce vrei, numai nu mă intrerupe".

Probabil fiindcă luciditatea ascultătoarei a inceput să pălească sub torentul demonstrativ al profesorului, eleva pierde „simțul ințelesurilor", incercind să intoarcă cuvintul spre sensul lui originar. Profesorul ia in considerare această accepție, ca și cum faptul ar fi posibil. *A lua* insă nu mai funcționează in replica profesorului cu sensul de „a prinde un obiect cu mina, a ridica ceva", ci cu unul mai general de „a se referi la ceva". In exemplul următor, dintr-o schiță a lui Nicuță Tănase, interlocutorul „corectează" el insuși semnificația, grăbindu-se să-i restituie accepția primară :

— „Tovarășe dragă, dumneata știu că ești un om dintr-o bucată.

— Chiar dintr-o bucată nu sint. Ar fi inestetic. Omul e compus din ...

— Lasă anatomia, ai ințeles greșit. Știu că ești un om drept".

Este limpede că substantivul din expresia *a fi dintr-o bucată* nu mai trebuie interpretat plecindu-se de la sensul lui izolat, ci de la ințelesul indicat de personaj. Expresia a devenit insă, pe calea aceasta, *metaforă*, iar cel care o folosește nu mai are in minte conținutul primitiv al cuvintului : acesta a fost transferat altui „semnificant" care dobindește „semnificatul" de „integritate, caracter". Printr-un astfel de mecanism intern al limbii și cu concursul imaginației se ajunge la așa-numitele procedee de expresie figurată, prin care se exprimă nu numai noțiuni, ci și atitudini, reacții ale sensibilității vorbitorului. Originea acestor procedee poate fi găsită in graiul zilnic și nu neapărat in limba artistică. Un exemplu savuros și instructiv totodată „creat" de autorul unei rubrici din „Săptămina" sună astfel : „Negăsind urmele vinatului, ciinele se intoarse cu coada intre picioare. După citva timp stăpinul făcu la fel".

Semnul „propriu" și cel „figurat" stau aici alături, fără riscul de a fi confundați unul cu celălalt.

ȘTEFAN MUNTEANU

FORUM

PREZENȚE

Am in față foaia volantă intitulată „Prezențe" și editată de Comitetul județean Arad al U.T.C.. Legitima mea curiozitate și interesul trezit m-au transpus in altă vreme și-n altă tinerețe. Student la un cămin bucureștean, am fost părtaș activ la scoaterea unei modeste publicații scrisă de mină, in maximum două exemplare tiraj și folosită ca sursă de inspirație in exclusiv mica lume in care trăiam laolaltă. Gestul mic, aparent neinsemnat de atunci, imi sugerează peste ani impetuozitatea unei virste care vrea să se exprime și să se afirme cit mai complet. Am simțit, sigur că da, acuta senzație de val care se ridică, deși țărmurile erau inguste atunci și sufocate de flăcări și fum. Mai pe urmă, in uniformă militară, la Arad, partea noastră de tinerețe iși aștepta rindul să plece pe front și atit. Mai departe nu se vedea bine din cauza orizontului de cenușă.

Nu, nu se puteau scrie atunci versuri ca acestea tipărite in foaia volantă de la care am inceput prezentele rinduri : „Am mers la izvoarele tristeții / Și le-am zidit / Fii fericit, omule !" Intuiesc emoționat dimensiunea prezentului, optimismul și increderea deopotrivă in aceste versuri și-n celelalte publicate, in tot ce e adunat prețios sub emblema foii volante „Prezențe". Un tineret care construiește in condițiile unor largi și senine orizonturi ! Mi se pare firesc să aflu amănunte semnificative despre tineri muncitori ca Ion Mocanu, Maria Ursu, Angela Colceriu, Mircea Fercicean, cuprinși toți intr-o pagină a foii, deși gindul meu se duce prin ei mai departe, la tot tineretul țării, văzindu-l spectaculos, ca un val impetuos și inalt, purtind aur și lumină, și lunecind vertiginos, cu forță spre țărmul visat — viitorul !

MIRCEA ȘERBĂNESCU

RADAR

● O firmă japoneză a definitivat prototipul primului ceas atomic din lume. Ceasul are diametrul de un centimetru și jumătate, o grosime de 8 mm. și este acționat de un izotop radioactiv. O carcasă protejează pe purtător de primejdia radiațiilor. ● Cineva a avut ideea să incrucișeze o albină europeană, mai blindă, cu o specie africană, foarte harnică, dar extrem de agresivă. A rezultat o specie așa zis „braziliană", atit de vitală și de agresivă, incit a devenit un adevărat coșmar : atacă tot ce mișcă, distruge coloniile de albine locale și — ceea ce e mai grav — amenință echilibrul ecologic al intregii Americi latine. ● O veche clădire administrativă a salinei Slănic-Prahova a fost amenajată ca muzeu al sării. Incăperile ilustrează evoluția metodelor de exploatare din ultimii 150 de ani. Un punct interesant : toate panourile explicative sint realizate din sare. Sint expuse și unelte folosite in cele două secole de istorie a minei prahovene. ● Un spital de psihiatrie din R.F.G. folosește călăria drept mijloc terapeutic. Se constată prin analizarea a 350 de pacienți că bolnavii iși pierd astfel inhibițiile, iși recapătă increderea in ei inșiși și biruiesc dificultățile de contact interuman. ● Veșnica intrebare : există viață și in alte galaxii ? primește din partea unor oameni de știință americani un răspuns pozitiv. Norul gigantic de oxid de carbon provenit din galaxia vecină „M-33", ar confirma această ipoteză și ar demonstra că există acolo aceleași condiții care au dus la apariția vieții pe pămint. ● La conferința internațională consacrată măsurilor pentru combaterea poluării apelor, au participat delegați din peste 70 de țări. A fost adoptată o convenție pentru prevenirea poluării

Memento

„BANATICA" – vol. II (Reșița 1973)

A ieșit recent de sub tipar cel de al doilea volum al culegerii de comunicări și studii istorice „BANATICA", publicație inițiată de un colectiv de cercetători de la Muzeul de istorie din Reșița. Valorificind rezultatele celor mai proaspete săpături arheologice și ale cercetărilor de arhivă efectuate in ultima vreme, prezentul tom iși aduce o contribuție insemnată la cunoașterea realităților social-economice, politice și culturale din Banat de-a lungul unei perioade vaste care incepe cu paleoliticul și sfirșește in epoca contemporană. Studiile de istorie veche și arheologie inmănunchiate in prima secțiune a volumului („Inscripții romane din castrul Praetorium" de I. L. Russu, „Castrul roman de la Pojejena. Săpăturile arheologice din anul 1970" de N. Gudea și I. Uzum, „Tipologia și cronologia culturii Vinca in Banat" de Gh. Lazarovici, „Monumente de artă provincială romană in Muzeul din Lugoj" de D. Isac, etc.) pun in circuitul științific numeroase descoperiri arheologice, circumscriu locul paleoliticului, neoliticului și eneoliticului in Banat, valorifică piese arheologice epigrafice și sculpturale din muzeele bănățene nesemnalate pină in prezent.

Materialele de istorie medie și cele de istorie modernă și contemporană reliefează, la rindul lor, evoluția feudalismului pe teritoriul Banatului, prezintă, in contextul dezvoltării industriale a acestui colț de țară, aspecte interesante ale luptei de eliberare socială și națională. Reprezentative pentru aceste secțiuni par a fi studiile elaborate de Șt. Matei și I. Uzum („Cetatea de la Pescari"), Volker Wollmann („Hărți privind exploatările miniere de la Dognecea in a doua jumătate a sec. al XVIII-lea), Mihail Dan și I. Uzum („Din corespondența generalului Traian Doda cu Vicențiu Babeș"), I. Șerban („Acțiuni revendicative ale clasei muncitoare din Banat in anii dictaturii regale 1938–1940").

Partea finală a culegerii (vezi secțiunile : Istoria culturii și artelor și Repertorii arheologice și bibliografii) cuprinde informații prețioase cu privire la activitatea desfășurată de unii fruntași politici din Banat, E. Murgu, D. Bojincă), arhitectura romanică bănățeană, organizarea invățămintului românesc, lupta culturală și politică a românilor bănățeni in prima jumătate a secolului trecut, repertoriul arheologic al localităților din județul Caraș-Severin, precum și o bibliografie selectivă care vizează probleme esențiale ale istoriei Banatului.

Omagiul adus de autori memoriei acad. prof. C. Daicoviciu, ilustru reprezentant al științei istorice românești, incheie acest volum al „Banaticii" care, prin tratarea riguros științifică a problemelor, caracterul unitar și bogata documentare a studiilor, se impune ca o apariție editorială de incontestabil succes.

ION POPA

Grafica revistei noastre, vignetele, incepind cu nr. 1/1974, aparțin artistului plastic VIOREL TOMA.

FRANZ LIEBHARD

Un neînsemnat episod al unor mari transformări

Primăvara, cînd vînturile tinere tresaltă, de parcă ar vrea să
cuprindă nişte steaguri invizibile,
vara, cînd se investmîntă trupul zilei cu cununi de spice, iar
noaptea, cu cele mai superbe orbite astrale,
şi toamna care, ostenită de visteriile ei, se stinge sub zarva
culegătorilor din vii,
a trîmbiţelor de aramă şi a stolurilor de păsări, atunci,
ţăranca Suzi, cooperatista, se îmbracă în vechiul strai
al femeilor şvabe.
Picioarele i-s vîrîte în papuci pe care ea însăşi i-a tricotat şi i-a
pingelit, cu mîinile-i
aspre şi neobosite ; fusta ei, ce se deschide în falduri late, este
dintr-un imprimeu albastru,
cu fine flori albe, atît de gingaşe şi de simple, de parcă
s-ar aduna în fiecare din ele prototipul frumuseţii ; bluza ei gri-
verzui e deschisă în partea de jos, de jur împrejur, şi
cu tivuleţe verticale peste piept.
Iată, cîte furtuni s-au spart de acest gard
ce-mprejmuieşte grădina vieţii ! Mute
au rămas însă pentru vecie tobele neliniştii, şi nici un spin
uscat al mărăcinelui durerii nu mai înaintează spre
ventriculele inimii.
Ca nişte aripioare răsar colţurile basmalei înnodate sub
bărbia ei ; ea
are buline, e scrobită, călcată, iar Suzi îşi poartă capul ca o
regină de pe o litografie veche.
Dar ce uimire te-ar cuprinde dac-ai putea zări ceea ce-i de
fapt ascuns : arhaica broderie de pe bluza ei . . .
Deodată apare în jur, deşirat şi cenuşiu, vestitorul iernii, cu
voaluri de piclă grea, picurînd,
pe care le atîrnă, cu degete ca ţurţurii de ghiaţă, la ferestre ;
cei din urmă superstiţioşi gem prin somn visînd strigoi,
în timp ce viforniţa îşi dirijează uriaşele lire dezacordate.
De-acum iarna s-a statornicit. Coloanele de mercur se
ghemuiesc,
chiciura investmîntă cu dantelele ei sîrme şi crengi,
soarele luminează atît de straniu încît parcă şi ultimele sale
văpăi
ar fi degerat. Butucii de viţă şi arbuştii de trandafir de mult
se odihnesc sub acoperişuri. N-ar face
bine omul, la fel, acum, să-şi vîre capul în huma caldă,
ascunzîndu-se de vîntoasele gerului,
al acestor scurte zile şi nopţi lungi, cînd vijelia suflă de
parcă urgiile iernii ar vrea să-ţi ciuruiască pielea şi
să-ţi desprindă cu agrafele ei de ghiaţă picioarele şi braţele
de trup ?
Cumetrei Barbara, în ciuda a nenumărate mătănii murmurate
neîncetat,
i s-au învineţit buzele. O cuprinde un tremur, de parcă frigul
aprig i s-ar furişa, ştrengar şi tainic, sub imensa năframă
cu franjuri ;
Dar oare cine e, singură, pe ea, iarna o împresoară cu lănciile
albe ale gerului ?
Nu priveşte nici la stînga, nici la dreapta, de parcă i-ar fi
încremenit luciul ochilor ca o oglindă ;
dar, zău aşa, de ce să şi privească ea, de vreme ce frigul îi
pecetluieşte gura cu un sigiliu nemilos ?
Şi, colac peste pupăză, şi pisica asta neagră, blestemată fie, cu
privirea galbenă, ca de pucioasă, şi cu purtarea smintită !
Doamne păzeşte, mai ştii, poate un suflet rătăcitor îşi caută
pe-aci tihna pierdută !
Dar cine se iveşte în jur ? Oglinzile îngheţate se trezesc
dintr-odată,
sigiliul strîns pe gură se sfarmă în bucăţi, dungile vinete ale
buzelor se deschid într-o crestătură
de uimire, în care suflarea reţinută se adună ca un ghem,
şi, iat-o pe cumătra Barbara, cum se răsuceşte de vioaie, ca o
marionetă dintr-o şatră de tir, bine ţintită . . .
E ţăranca Suzi, cooperatista ! 40.000 de litri de lapte a muls ea
într-un singur an de la zece vaci ;
cum spumegă jetul alb cînd, din ugere, ţîşneşte în şiştare !
Cu cizme negre şi lucioase de cauciuc, într-un trening albastru,
cu o jachetă în carouri colorate, iar în jurul gîtului cu un
şal ca schiorii,
ea se avîntă afară, către grajdurile vaste şi noi,
cu acoperişurile din olane roşii. De nouri,
cu povara de zăpadă violetă, nu ţine ea seama. Nici de
respiraţia primejdioasă
a vîntului care, pe bidiviii viforniţei, fornăind, va goni peste
şesuri,
sub salvele pocniturilor de bici, ca un călăreţ mitic,
ale cărui animale prinse în căpestre zornăitoare
gem şi scheaună sub lovituri. Intre timp,
în case, ulcioarele cu vin fierbinte şi dulceag colindă, însoţite
de cele mai fierbinţi urări; ca o veselă ofrandă
oamenii împlinesc în gînd închinările
cu o laudă adusă marilor transformări, o laudă fără cuvinte,
o laudă în adîncuri, că ţăranca Suzi i-a jucat gerului o festă
şi că aceasta nu e singura poartă
a uimirii, în faţa căreia oamenii se opresc şi spun :
Mult aţi dormit, dar bine-aţi venit la noi, zorilor purpurii !

In româneşte de ION ARIEŞANU

Inalte punţi am trecut

Inalte punţi am trecut şi nu întotdeauna
Trupul mi-a fost drept ca lumina,
Dar nu am privit înspre ape cum luna
Renaşte între pietrele purtate de ţipari.

Sub paşii mei, sălbatice sălcii mă cereau
Insă eu visam lanţul de corali,
Pe umeri să mi-l port ca pe-un blazon străbun
In care o stea de mare cu cerul se iubea . . .

Se arcuiau punţile pe care tot treceam,
Se năruiau la ultimul pas din cerc de alun,
Eu însă o luntre zburătoare eram,
Neciuntită de scoicile otrăvite de prund.

In adîncuri apele tot măcinau ceva,
Ca pietrele de moară se loveau, aprinse . . .
Oh, da, acum ştiu, sînt visătorul fără umbre
Şi nu sînt răstignit chiar de-am braţele
întinse ! . . .

Un fel de ninsoare

Rămîn deasupra mea uneltele sfinte,
Ameţitoare paraşute de cristal,
Despărţit prin clar pumnal de aduceri aminte
Mă lovesc de nouri ca umbra unui val.

GEORGE SURU

E o legănare în văzduh ca şi cum
M-aş desprinde din mersul unei stele,
Pe ochi mi se pun semnale de scrum
Şi drumul migratoarelor îmi sfiriie-n piele.

O lume cu arbori limpezi şi stranii
Am înălţat făcîndu-mi trupul daltă,
Am îmblînzit pe inimă pierduţi, elanii,
Şi-am alungat femeile ce-au vrut să
mă-mpartă.

Un aer pur sînt acum cînd cobor,
Acoperind pămîntul cu rădăcini străbune,
Iţi voi primi paşii cum primeşte un stol
Vîntul statornic ca să-l poarte în lume . . .

Şi pietrele

Departe de zidurile în care mai cîntă
Degetele mele printre cărămizi,
Pasărea aceasta care se izbeşte de
Altarul aceluiaşi soare,
Mă doare ca şi fîntîna năruită mereu
Sub paşii fantomelor care-mi curg din ochi
Odată cu trecerea mea peste praguri . . .
Şi pietrele ca mersul însingerat, şi clipele
acestea cînd
Mă topesc printre şopîrle tăindu-mi sărutul
în scoici sarmatice . . .
Acestea sînt mai aproape prin împietrirea lor
De mesteacănul legănat în trup . . .

Cred că sînt lacrimile care
Mă aşteptau ca să le plîng
Şi să îmi fac din ele odoare
Ca să-mi îngrop flacăra umărului stîng.

In noaptea bîntuită de libelule

Sălciile se îngropau,
Iarba muşca malul căzut, era un imens animal
verde,
O caracatiţă ce-mi lovea gleznele,
Se năruia în mine strigătul asemeni morilor
de vînt
Evitate de vînt, uitate de vînt . . .

Cum am tăcut în noaptea bîntuită de libelule!
Rîul se îndepărta înveninat de o credinţă,
Pietrele sale albe se ridicau, fluturau aripi
de nisip
Şi-mi treceau prin dreptul ochilor
Către alte ţărmuri, către alte ţărmuri . . .

Codobatura murea suptă de furnici,
Marele şarpe al apei se ascundea în lună,
Nemişcat eram şi nimeni nu-mi spunea,
măcar şoptit,
Că eu sînt izvorul.

Cînd am intrat, omul, întins pe divan, cu o mişcare grăbită, s-a ridicat. Era un ins înalt, cu spatele puțin încovoiat, umerii se arcuiau înainte. În părul care fusese cîndva negru, jumătate erau fire albe – fîşii de alb şi negru – continuate în barbă într-o țesătură vărgată. I-am dat bună ziua, mi-a dat şi el şi am rămas aşa unul în fața altuia. Aveam ziarul în mînă, îl strîngeam ca şi cînd mi-ar fi oferit un drept şi l-am întrebat dacă mai au camera aceea – în anunț scria garsonieră, cu baie şi bucătărie – de închiriat.

Nu mi-a răspuns, m-a măsurat lung, căuta ceva, voind să mă plaseze undeva, pe o grilă cu repere construită de el... M-a întrebat de unde viu şi ce fac în oraş. Eu am tăcut, nu aveam nimic de ascuns – i-aş fi putut spune că am sosit în ziua aceea cu trenul, fiindcă am fost numit profesor la o şcoală în oraşul lor, că-mi căutam locuință pentru timp mai îndelungat, mă gîndeam să mă stabilesc în oraş, dar nu-mi venea la îndemînă să mă las interogat. Omul mi-a arătat un scaun şi s-a aşezat şi el. Eu îi priveam mîinile mari, arse de soare şi nu vedeam decît liniile subțiri de pămînt, rămas sub unghii. Altfel erau curate şi palmele, cînd le ridica, apăreau colorate în galben-pal.

– Casa e foarte liniştită, a zis el, zgomotele nu ajung pînă la noi, linia de tramvai e departe şi maşinile nu se abat decît rar pe aici. Cred că ai văzut, sîntem într-o stradă mică, un fund de sac.

– Da, am spus eu, de aceea am venit, am ales dintre mai multe locuințe. În ziar sînt vreo zece... Aceasta, a dumneavoastră, e departe de centru, dar dezavantajul – dacă acesta ar fi dezavantaj – e compensat de linişte,... te crezi într-o livadă sub munte...

Fața i s-a înseninat, poate se bucura că cineva – un străin, de abia picat în oraş – prețuia aşezarea casei şi liniştea lui.

– Avem şi grădină, a zis omul. Dimineață am lucrat, după ploaie se sapă uşor... Nici n-am avut timp să mă curăț, am văzut că te uitai la mîini... am unghii de sobol, cînd sap în grădină, îmi place să fărîmițez pămîntul cu mîinile. Mai demult am lucrat în fabrică...

Nu ştiam ce să spun, poate am privit prea insistent, mai mult decît s-ar fi cuvenit. I-am spus că înțelegeam situația, mi se întîmplă şi mie tot aşa, acasă, cînd lucrez în grădină. Ca să-l conving, mi-a trecut prin gînd să-i spun că tatăl meu şi fratele meu, cînd se întorc de la lucru... dar mergeam prea departe, nu era nevoie de atîtea justificări.

Tăceam amîndoi, examinam parchetul, pereții, mobila... Îți dădeai seama că cineva a avut în mîini fiecare obiect, l-a scuturat – poate la geam sau chiar sub nuc, afară, – fiindcă nu simțeam nici urmă de praf. În încăpere erau haine, cîteva cărți pe masă şi în rafturi. Aerul păstra însă urme de umezeală şi iarbă strivită. După cîtva timp, m-am decis să-l mai întreb o dată, să-i amintesc pentru ce am venit.

– Mai aveți locuința din anunț? Era scris „o garsonieră cu bucătărie şi baie, serviciu, eventual micul dejun".

Omul continua să tacă, nu era grăbit sau, poate, avea altceva, nu puteai şti ce este. A mers la geam, a tras draperiile, a revenit. Cînd nu mă aşteptam să vorbească, l-am auzit:

– Da, avem, dar aici, la noi, lucrurile nu sînt chiar ca în altă parte. Nevasta mea doarme în cameră, – o clădire separată în curte – vara e mai răcoroasă decît camerele acestea, de la stradă, şi mai liniştită... Acolo şi liniştea îngheață...

S-a oprit din nou, ca şi cînd n-ar fi voit să facă zgomot, să trezească pe cineva. Nu ştiam ce să cred...

– Dacă ați publicat în ziar – îl am la mine, vă pot arăta – înseamnă că vreți să o închiriați, am zis eu. Altfel nu cred că ați fi publicat...

– Da, vrem, a răspuns el, soția mea e de părerea aceasta, nu ştiu de ce, era destul de bine aşa cum era, numai că nu o închiriem oricum. Ştiți, eu am familie, două fete din prima căsătorie sînt aici la mine... Umblă încă la şcoală. N-aş vrea să vină în curte cineva care primeşte lume străină...

Am stat o clipă nehotărît, anunțul din ziar nu punea condiții, le ridica el acum, cînd venisem să văd locuința. Nu era cinstit. Mă uitam la el, cuvîntul părea tare, dar, oricum, este o purtare vecină cu escrocheria, să dai anunțul, să induci lumea în eroare... Obligi oamenii să se deplaseze. Cînd au sosit şi nu mai pot da înapoi, le vîri pe gît obligații greu de digerat. Poate se prinde cu unul. Era mai nimerit să întrerupem discuția, să plec, dar – fiindcă eram acolo şi nu mai puteam schimba nimic – voiam să văd locuința, să ştiu şi eu ce este.

– Poate dumneata ai anumite motive, pe mine nu mă interesează, dar cine vrea să închirieze o locuință, nu-şi poate lua obligații de acestea...

– Tocmai asta-i, a zis el – nu-mi convine să vină oricine... Nu cunoscuți de ai dumitale – mie îmi plac oamenii – dar cine ştie cine ar putea fi... Eşti căsătorit?

– Nu, nu sînt, deocamdată nu vine nimeni, am spus eu, dar e o problemă de principiu, nu vreau să mă leg... Să zicem că ar veni...

– Asta nu-mi convine – a zis el – poate că nu vine nimeni, cum spui dumneata, dar poate să vină... să văd o femeie strecurîndu-se prin fața casei, căutînd umbrele sau întunericul, să nu fie văzută de noi...

– Femeile sînt şi ele oameni, ca noi, am spus eu... fac ce cred ele că e bine să facă... Nu-s toate la fel, dar fiecare vrea să aibă mulțumirea ei în viață... Poate ar fi o colegă şi ar veni la mine să lucrăm ceva, poate ar fi o prietenă cu care m-aş căsători... Oamenii nu se mai căsătoresc azi ca înainte, încearcă să se cunoască...

OCTAVIAN POPA

ÎNȚELEPCIUNEA PĂMÎNTULUI

(povestire)

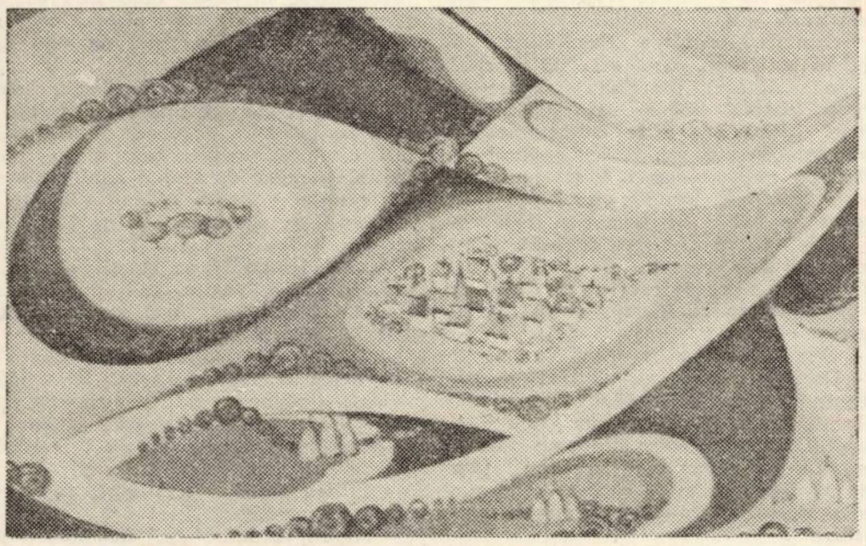

MIRCEA SENIC „Apuseni"

– Dacă-i vorba aşa, eu sînt om bătrîn şi mi-ar fi totuna pe cine primeşti dumneata, dar sînt ceilalți, fetele, soția... Ea e mai tînără ca mine... M-am căsătorit a doua oară, prima soție a murit... Fata cea mare nu locuieşte aici, a terminat şcoala, are şi ea copii... Nu m-aş simți bine să ştie toate că aici vine o femeie, să le văd urmărind-o la geam, cînd pleacă, cum pleacă, să le aud chicotind, aşa ca fetele, spunînd că a stat cam mult, sau foarte puțin, că a dormit aici... Una din fete e de şaisprezece ani, cealaltă de patrusprezece... Ele încă nu ştiu mare lucru din viață, poate s-ar distra, dar nu-i nici un motiv să le trezesc, să le ațîț chiar eu curiozitatea.

Nu mă aşteptasem la asta, îmi plăcea cum vorbea, nu mai eram grăbit. De aceea i-am spus:

– Eu cred că e mai bine să văd locuința, s-ar putea să nu mă intereseze, atunci dilema s-ar rezolva de la sine.

– Şi dacă v-ar interesa?

– Vom vedea atunci, am spus eu, nu e totuna în ce grad mă interesează.

– Vom găsi pe soția mea acolo, a spus el, acum lucrează noaptea.

Omul a luat-o înainte, apoi s-a răzgîndit şi mi-a făcut loc să ies în fața lui. După ce am ajuns afară, a încuiat uşa cu cheia şi, făcînd cîțiva paşi, a ajuns din nou înaintea mea. S-a îndreptat spre grădină, dintr-un tufiş a rupt ceva şi a venit spre mine:

– S-au copt smochinele, gustați... Sînt o minune, anul acesta prima recoltă e neobişnuit de dulce.

Am luat smochina, am crăpat-o între degete şi am împins miezul brun-lipicios la buzele cojii... Era dulce şi fadă, lăsa în gură un gust leşios.

– Nu-ți place, a spus el, cunoşti numai gustul smochinelor conservate, trebuie să te obişnuieşti cu cele proaspete, astea-s smochinele adevărate...

– Dumneata te-ai obişnuit? Par lipsite de gust...

– Sigur, se obişnuieşte omul cu toate... Uite, nevasta mea nu-i tocmai în relații bune cu fata mea mare. Nu se ceartă... nu se pot suporta... Fata voia să aibă ea cuvînt hotărîtor privitor la surorile ei şi chiar la mine. Nevasta zice că ea e femeie în casă, nu vrea să fie ținută ca un copil... E dreptul ei... Fata-i liniştită, tăcută, dar în apropierea nevestei îşi pierde cumpătul... Cînd sînt împreună, e necesar să fiu şi eu acolo... Altfel se poate întîmpla orice... Nu ştiu de ce-ți spun toate lucrurile acestea, pe dumneata nu te interesează, dar, dacă ar fi să vii la noi, e bine să ştii cum stau lucrurile...

Ne-am oprit în fața uşii, pe nişte scări în semicerc, de granit. Păreau bine legate, în orice caz, dădeau clădirii o înfățişare solidă. Omul s-a uitat o dată la soare, poate voia să ştie dacă are să plouă sau să-şi dea seama cu cît a trecut de amiază .. A bătut apoi de trei ori în uşă şi a strigat:

– Mara, Mara... avem un vizitator...

Vorbea lin, cu voce domoală.

– Doamne, a zis omul, nu ştiu ce-i de făcut. Am dat anunțul în ziar, aşa ca să fie, fiindcă a voit ea, zicea că de ce să nu dăm, n-are rost să ținem locuința goală, dar lucrurile-s încurcate. Nu numai cînd va trebui să predăm locuința, dar chiar şi cînd e vorba să o arătăm vizitatorilor, să o poată vedea... Poate vrea o schimbare... Nu ştiu ce vrea, nu înțeleg. Ieri a venit o femeie, era una vopsită, cu pantaloni. Mara n-a voit să-i deschidă, mi-a spus mai tîrziu, după ce femeia a plecat... Ceva nu i-a plăcut, nu pantalonii, căci pantaloni poartă şi ea...

Omul a bătut a doua oară.

– Mara, Mara, avem un vizitator...

Eu tăceam, nu ştiam ce să fac. M-a prins un fel de mînie greu de stăpînit, nu pentru mine – că nu voi vedea locuința, că pierdeam vremea în timp ce ar fi fost bine să fiu în altă parte, – ci pentru omul care se zbătea lîngă mine...

A urmat a treia chemare:

– Mara, Mara, a venit cineva...

Atunci s-a deschis uşa, femeia era numai în pijama, sau poate nu pijama, ci un fel de taior, dintr-un material imprimat, cu linii şi cercuri. Sub bluză vedeam gulerașul subțire, sînii se proiectau ferm. Fața părea suptă, nasul şi bărbia subțiri, o mişcare neaşteptată te sfredelea...

Bărbatul i-a spus cine sînt şi a întrebat-o dacă puteam vedea locuința. Vorbea încet, ceremonios, dar mie-mi suna ridicol.

– Sigur că poate, a spus femeia, mi-am făcut somnul. Azi dimineață am trecut pe la piață, dar n-am întîrziat. Dacă am dat anunțul, are tot dreptul să o vadă. Nu ştiu dacă i-ai spus condițiile noastre...

Era o cameră mare, foarte curată, cu mobilă nouă. Mai tîrziu am ştiut că era mobila femeii, adusă de ea la căsătorie. O cumpărase de la magazinul de desfacere al fabricii unde lucra, o cameră de zi „flamandă", pentru export.

– Da, a zis omul, vom mai discuta, încă nu ne-am înțeles, înainte de toate era necesar să vadă locuința. Dacă nu-i convine, nu mai rămîne nimic de vorbit.

– Nu ştiu ce condiții, am spus eu întorcîndu-mă spre femeie, poate e mai bine să mi le spuneți dumneavoastră. Condițiile acestea pot face inutilă vizitarea locuinței.

De data aceasta, în fața ei, mă simțeam eu în apărare.

– Are dreptate, a spus femeia, poate era bine să scriem în ziar ce vrem, oamenii nu s-ar mai deplasa pînă la noi, dacă nu le convine. Ne-am gîndit la asta, cînd ai scris anunțul, am căutat cuvintele. Îți aminteşti?... „să nu primească..." ce să nu primească? Oricum ai fi vrut să faci, nu era plăcut să spui cuiva că nu voim să vină aici femei străine, căci asta e. Avem fete în casă.

– Înțeleg, aveți dreptate, condiția rămîne însă ciudată pentru mine. Nu ştiu ce s-ar putea întîmpla în viitor, m-ar obseda gîndul că nu mai am dreptul să fac tot ce vreau. Ar putea fi ceva indiferent, dar şi ceva serios. Nu-i uşor lucru să te simți ferecat.

– Ne-am gîndit că vom găsi un bărbat, care nu pune probleme... Nu ştiu cum trebuia să fie, a spus Mara, l-am fi avut aici, între noi. La asta m-am gîndit. Bărbatul sta în apropierea ei, îi vedeam fața liniştită şi barba vărgată, ca o țesătură.

– Aşa e, a spus el tîrziu, noi ne-am înțeles totdeauna şi vreau să o ducem aşa, dar un bărbat care nu pune probleme, greu s-ar putea găsi, într-o casă cu trei femei.

Atunci au venit fetele. Cea mică purta fustă cu flori, cu frunze, păuni subțiri şi cai înaripați, un basm întreg, nu tocmai lung, fiindcă fusta nu ajungea decît la o şchioapă bună deasupra genunchilor. Era încă o fetiță, chiar şi prin gura şi obrajii rotunzi cu gropițe, în care simțeai o mică strîmbătură spre noi... Strîmbătura poate era altceva. Un alt semn... Dar întreagă, aşa cum era, rămînea un copil...

Vana – căci aşa o chema pe cea mare – purta fustă neagră şi bluză albă, un negru-fum, lîngă un alb de spumă. O amatoare de contraste? Nu, ea nu le căuta, era prea tînără pentru asta, contrastele apăreau singure, tăiau în două lucrurile, oamenii, viețile. Ea le primea, avînd pe buze întrebări:

– De ce-i lumea aşa cum este? A avut şi ea basme pe umeri, au dispărut... Cînd va găsi un băiat, nu un băiat, un bărbat serios... Poate l-a şi găsit. A voit să o întrebe pe Mara, dar ea nu are timp... De ce nu mai are timp Mara? Ceva s-a schimbat între ea şi bătrîn?

Întrebările acestea nu şi le punea Vana, mi le puneam eu. Mult timp după aceea, am ştiut că şi le-a pus şi ea, mi-a spus după moartea bătrînului, cînd nu-mi mai ascundea nimic. Atunci Mara rămăsese singură în casă, nu se mai arăta.

Fetele l-au chemat pe tatăl lor, i-au şoptit ceva la ureche şi au fugit ținîndu-se de mîini. Legătura aceasta de mîini – o legătură veche între ele – nu le mai apropia. Vana bătătorea pămîntul, cea mică zbura. Una spre apus, alta spre răsărit.

Bătrînul s-a scuzat, a zis că cineva-l aşteaptă şi a plecat. Am rămas cu Mara. Mi-a venit în gînd că era încă tînără. Aş fi întrebat-o ce legătură-i aceasta cu veacul trecut? Îmi era greu, ar fi trebuit să-mi spună lucruri pe care numai ea le ştia, ar fi rămas în fața mea ca o păstaie goală.

După cîtva timp a început să vorbească:

– Dumneata te miri cum trăiesc eu aici cu soțul meu şi cu copiii lui. Să ştii că-i un om cumsecade. Cînd ne-am căsătorit înainte cu zece ani, era încă un bărbat tînăr, fetele – toate – purtau codițe

(Continuare în pag. a 10-a)

Înțelepciunea pămîntului

(Urmare din pag. 9)

subțiri. Atunci aveam eu nevoie de el – m-a scos la lumină – de abia ieșisem dintr-o căsătorie nenorocită. Cu timpul va avea el nevoie de mine, să-l insoțesc, să-l ajut să moară liniștit. Mă intreb, asta e datoria mea ? Apoi imi pare rău, – dar a cui să fie ? Ele nu-l ajută, nu-l pot ajuta. Nu-i numai datorie. Desigur, nu mai e nici cum a fost inainte, cu moliciuni, cu trindăveli... Cred că ințelegi.

Eu tăceam, nu știam ce să zic. Aveam încă inaintea mea fata in alb și negru... Ciudat loc... Și Mara asta, cu bărbatul ei.

– Vana și-a găsit un băiat, a spus ea, se pregătea să fugă. Am reținut-o eu. Tatăl ei ar fi murit de rușine. De atunci nu mă poate suferi, poate nu numai pentru băiat... Și pentru el, pentru bătrîn, fiindcă e prea legat de mine.

Cine ar veni aici – dacă va veni – ce viață ar putea să aibă intre ele, intre Mara și Vana, aproape de omul acela bătrîn, cumsecade și chiar de fata cu basme pe fustă ? In cițiva ani basmele vor deveni dorințe. Răspunsurile se precipitau, grăbite, altele domol... ciudate, nesigure, treceau mai multe vieți, alături de una, de cealaltă, dar era greu să alegi intr-o asemenea invălmășeală.

– Dumneata nu vrei să rămii, a spus Mara. **In casa asta se pregătesc schimbări mari.**

– Da, sint pe drum, am zis eu. **De aceea nici dumneata nu vrei ca eu să rămin.**

– Eu ? a intrebat ea.

I-am răspuns că da. A spus atunci că nu vede ce legătură ar avea, se făcea că nu ințelege. I-am răspuns că schimbările n-ar fi chiar atît de simple cum par. Nu vor fi numai pentru Vana.

Ea n-a zis că mă inșel, fiindcă nu mă înșelam, nici eu nu i-am spus, avea dreptate, era mai bine să plec... A inceput să-mi vorbească despre mobile, despre lucrul ei la intreprindere...

Cind a venit bărbatul, camera era intunecată. A aprins lumina, stam amindoi în fotoliile Marei, tăcuți, nemișcați, niște statui de piatră... Îmi venise ceva in gind despre ințelepciunea pămintului.

– V-ați hotărit ? m-a intrebat bărbatul. Fetele mele v-au văzut la școală azi dimineață. Vana... spune că sinteți profesorul nou, care era așteptat să vină. S-ar bucura dacă ați rămine la noi... Și cea mică v-a văzut. Ar fi bine să stați, vom găsi un mijloc oarecare...

Mara s-a ridicat.

Am plecat, eu înainte, ei – amindoi – în urma mea. În drum spre poartă simțeam cum pașii intrau adinc in pămint. Plouase dimineața. Terenul era moale, nu auzeam zgomote. În atmosferă nici urmă de praf...

PETRE PINTILIE

SCALDA

Apa se scurgea in tăcere. Din timp în timp se auzea cite un zgomot, ca și cînd o ființă nevăzută ar fi sorbit din fluviu. Umbră, apă verde, nici urmă de curent. Dire de spumă inaintau ușor de-a lungul suprafeței calme.

Traian Chiriță se așeză pe pămîntul proaspăt, acoperit cu smocuri de iarbă. In spate se ridica, protectoare, o perdea de sălcii, soarele răzbătea peste tot. Puteau să se scalde.

Paulina il strigă, amenințindu-l cu degetul. Rochia in umblet făcea un zgomot de frunziș.

– Să nu te-ntorci !

Traian zimbi mulțumit. Se aplecă și-și desfăcu șiretul pantofilor. Își scoase șapca. Părul des ii acoperea capul ca o cască. Rămase în costumul de baie. Nu exista o cît de mică porțiune din trupul lui care să nu incerce respirația fluviului. Se simțea suplu și puternic. Se bronzase de cînd lucra pe draglină. O mulțumire pașnică se strecura în el.

Abia dezbrăcată, Paulina veni spre locul unde o aștepta și se așeză alături. Își ridică brațele. Traian simți un ușor miros de plantă, care-i amintea de cel al finului.

Paulina iși trecu după urechi părul decolorat de apă și de soarele verii. Într-o clipă fața i se transformă și chiar privirea, atît de frumoasă în umbra părului, i se schimbă și ea.

Era pentru prima oară cînd se scăldau împreună. Nu o privise pină atunci așa cum ar fi vrut.

Traian se gîndea : e plăcut lingă ea, poți să taci și să visezi cu ochii deschiși. De o săptămină, de cind terminase de dragat canalul Bălaia, se inapoiase în orășel. Înainte de a se îmbarca, atunci cind aștepta incă să vină draglina, știa totuși că va lucra acolo, ii spuseseră cei de la pescărie. Incepea campania de dragat în baltă. Se bucurase. Era mecanic, n-avea să mai stea degeaba ; nu-i plăcea să stea degeaba. Se hotărise deci să nu mai plece în altă parte. Dacă ar fi plecat, pleca cu inima indoită. Ii spusese și ei.

– O să lucrez pe draglină...

– Da ? intrebase ea, ridicindu-și mirată sprincenele. N-am știut.

Toată lumea auzise despre draglină, numai ea nu știa nimic. I-a spus „bunăseara" și i-a intors spatele. Avea fata asta un fel de a te face să te simți mic numai prin felul în care-ți spunea „bunăseara" !

A doua zi a așteptat-o la atelier. Lucra cu maică-sa confecții, la cooperativa de producție. A rămas mai în urmă, a lăsat-o pe maică-sa înainte cu niște femei. I s-a părut că il așteaptă, își incetinise intr-adins pașii ; se făcea că se uită spre cineva în spate. A mers lingă ea, o vreme, tăcut.

– Știi că aveam de gind să mă duc de pe-aici... rostise el cu greutate.

A privit-o pe furiș să-i vadă fața. Nu i-a răspuns. Se uita drept înainte, zîmbea dar nu i-a putut descifra zimbetul.

După ce a venit draglina și a plecat in baltă, n-a mai văzut-o două săptămîni. Și totuși, nu s-a simțit ca în alte dăți cînd n-o vedea. Înainte, cind ea pleca, avea impresia că totul se posomorăște în jurul său. Acum nu. Doar la sfirșit, în ultimele zile, parcă il cuprinsese o nerăbdare.

Ajuns în orășel a alergat să o caute. Își cumpărase pantofi cu microporos, pantaloni noi, o cămașă în dungi și o șapcă de stofă. Era seară. Cerul părea ca un chip de om în ceasul morții și tot așa se simțea și el. Cind o văzu că apare în grupul femeilor care ieșeau din atelier, inima incepu să-i bată. Era frumoasă Paulina, o asemeni cu o floare. Dar cu o floare modestă, cum e vioreaua... Venea spre el simplu și firesc, legănindu-și șoldurile pline. „Ce copii o să mai facă fata asta, mamă-doamne !" își zise, plin de admirație și de dragoste.

S-au plimbat pe străzi, tăcuți sau vorbind amindoi deodată, răzind fără motiv, fugărindu-se în joacă. Cind s-au despărțit și ea și-a tras mina din mina lui, i s-a părut că pierde ceva fără de care nu mai putea trăi.

De atunci s-au intîlnit în fiecare seară. De o săptămină, de cind se inapoiase în port. Se plimbau împreună, se înțelegeau prin cuvintele rostite, prin tăceri, prin pauzele acelea ce traduc gîndul dincolo de cuvinte.

Aseară ea spusese : „Ce-ar fi să ne scăldăm miine in Dunăre ?"

– Vrei ? continuă ea veselă, și cînd el dădu din cap, pentru că îi era frică să nu-i tremure glasul dacă vorbește, Paulina îi întinsese repede mina :

– Bine, bate lăbuța !

Și acum se afla cu ea aici la scaldă...

Brusc, Paulina se ridică – tot așa cum se și așezase, dintr-o singură mișcare – și cobori spre fluviu. Traian ii urmări mișcarea picioarelor lungi.

– E rece apa ? – o intrebă, cu voce stinsă de emoție.

– Frige ! răspunse ea, muindu-și picioarele. Ce aștepți ?

Sări de pe mal. Se auzi un zgomot, ca plescăitul unei palme uriașe aplicată pe luciul apei, ce se pierdu în învolburarea stropilor. Direle de spumă se desfăcură și mici valuri veneau spre mal. Apoi capul Paulinei apăru la suprafață. Prin pînza de apă ce i se prelingea pe față, părea furioasă, bolborosea cuvinte fără șir.

Se ridică la rindul lui și înaintă spre mal. Capul fetei, cu părul desfăcut pe unde, iți dădea impresia unei crizanteme fără trunchi. Văzut în transparență, corpul ei ii apărea verzui, spectral, animat de o mișcare neîncetată. Părea fără legătură cu căpușorul ridicat.

Malul era abrupt. Paulina întinsese o mină și se agăță de o rădăcină, chiar lingă Traian. Se întinse, il apucă de picior și il antrenă intr-un plonjon ridicol.

Înota bine. Scăpă și se depărtă repede de ea.

După ce au explorat prin jur traversară canalul și se inapoiară la locul unde se dezbrăcaseră, singurul unde puteai să te intinzi la soare.

Ochii lui Traian treceau încet peste trupul tinerei fete, coborau pînă la genunchi, pînă la călcîiul piciorului mic. O privea simplu, cu curiozitate. Stătea întinsă pe spate, pe jumătate intoarsă. Il fascina umbra albă care se intindea de la subțioară pînă la locul unde nășteau sînii. Îi venea să închidă ochii și să intindă mina. Închise ochii, dar mîna se ridică în gol și căzu pe un smoc de iarbă pe care o simți rece și proaspătă. Degetele i se crispară și iarba se rupse...

Paulina se intoarse spre el. Veni mai aproape. Era veselă, obrajii ii erau colorați ; răspîndea un miros de căldură și de curățenie. Își scoase agrafele din păr, își scutură capul, șuvițele umede ii acopereau umerii.

– Descurcă-mi-l – zise, intinzîndu-i un pieptene.

Ascultător, incepu să-i descurce șuvițele grele și proaspete, îmbibate cu apă. Le prindea între degete, umiditatea și greutatetea aceea se comunica miinilor lui, degetele i se încurcau prin părul neted. Nu ințelegea de ce ii tremură. Fata stătea cu spatele la el, uitîndu-se într-o oglindă mică de buzunar. Prin oglindă ii vedea și el figura plină de bucurie, zîmbitoare. Lasă să cadă pieptenul, strînse umerii Paulinei, ii aplecă capul pe spate și o sărută lung pe buze.

Ea îi dădu înapoi sărutul, ii răspunse la sărut. Se făcu mică, se ghemui la pieptul lui, murmură : „prostule !"

Amețit, Traian suspină lung. Un morman de nori se desfășura repede pe cer. Ajunse soarele, care se rostogoli citeva clipe în fumul lor violet, apoi dispăru. Verdele copacilor se plumburi deodată. Tot orizontul era încercuit de o barieră neagră, ca de cerneală, străbătută de fulgere mute.

„Cine știe dacă vom mai putea veni și miine să ne scăldăm ?... suspină el. Dar îndată după aceea zimbi :

„Nu-i nimic, vor mai fi și alte zile, și alte veri... Ani intregi... toată viața..."

Remember

LA CUEVA DE BELLAMAR

In drum spre Varadero, oprim pe-o colină de unde privim fascinați intinderile albastre ale oceanului domolit in Bahia de Matanzas. E foarte cald, însă ne-am obișnuit de mult cu zăpușeala umidă a tropicelor. Ne mișcăm firesc printre tulpinele lustruite ale bambușilor, pe sub coroanele inalte ale tamarinilor ; palmierii și cedrii nu ne mai surprind cu nimic. Așteptăm, printre soldați și pionieri, printre tineri căsătoriți aflați în călătorie de nuntă, să vizităm una din celebrele peșteri ale Cubei – La cueva de Bellamar.

Cind coborim in adînc, sintem literalmente asfixiați de o căldură insuportabilă, in citeva clipe simțim cum zăpușeala ne scaldă tot trupul, rezist primei tentații de a renunța la acest drum sub pămînt, iar curind năclăiala dispare, intrăm in curenții subterani, călăuziți de Ernesto Ramirez Torres, care, de 25 de ani, este ghidul acestei peșteri. E un om scund și ciudat, are o față extrem de mobilă, de-o expresivitate insolită, iar cind incepe să ne vorbească, glasul lui e astfel distribuit încît de fiecare dată pare altfel, în funcție de locul in care ne aflăm și de peisajele subpămintene pe care ni le descrie. Un actor, ai zice, fără să greșești prea mult, însă povestea pe care ne-o spune are atîta fantezie și atîta dar al improvizației, incit iți vine să-l asemui mai degrabă cu un poet virtuoz.

Peștera, ne spune Ernesto, a fost descoperită acum un veac, printr-o intimplare, de către un sclav, Justo Wong, care, muncind pe păminturile lui Manuel Santos Pardo, a avut surpriza ca unealta de lucru să răspundă in genunea de sub el . Peștera este acum amenajată pentru turism, insă călătoria se va desfășura intr-un intuneric adinc, după simburele de lumină al lămpașului purtat de Ernesto.

Ghidul este un artist neintrecut. Înainte de a intra in această lume de basm, Ernesto ne atrage atenția, spre a prețui cum se cuvine ceea ce ne va fi dat să vedem, că intr-un secol o stalactită abia crește cu 2 cm. Iată Mantia lui Columb, ne spune, și glasul lui sparge tăcerile nepătrunse, iar brațele ridicate în sus lasă umbre de aripi fantastice pe murii grotei. Privim acea draperie de calcar, de 4–5000 de ani, și-nainte ca uimirea noastră să exprime, glasul lui, modulat anume, anunță că am intrat in Sala gotică. Se apropie de-o harpă, pe care-o atinge cu degetele inmuiate in melodii cristaline, iar apoi bate ritmul pe-o formațiune numită tamburo.

Sintem, fără-ndoială intr-o lume de miracole, subliniate măestru de vocea lui Ernesto, care exclamă deodată : Gura diavolului ! Simțim cum pielea ni se-ncrețește. Sintem intr-adevăr in fața unei imagini de spaimă, iar noi participăm, transpuși cu totul, la opera acestui magician care mai face cițiva pași și rostește eliberat : „am scăpat !". Astfel, vraciul din La cueva de Bellamar ne face s-auzim cum apa se prelinge cu cîntec de brotăcel, să vedem cum in fața noastră paște o turmă de oi, cum ne iese-nainte o acvilă sau un rinocer, iar cînd intrăm in templu ne-arată una madona. Vom trece apoi pe lingă fîntîna tinereții, cea cu apă miraculoasă, pe lingă fîntîna indrăgostiților, unde fantezia lui se desfășoară prodigios, iar ad-hoc inventează, pentru noi, și o fîntînă a inspirației, pe care-o recomandă poeților triști. Ca un obișnuit al acestei fîntîni, Ernesto e un copil inspirat. El imită tigrul pe lingă care trecem, ne-arată turnul iubirii, plutește in mers – arătîndu-ne regina, cîntă la xilofon, ne sperie cu colțul unui elefant și-și explică chelia prin faptul că, venind odată în urma convoiului, i-a căzut in creștet o picătură de apă dintr-un anume loc.

Astfel, trecem prin salonul Lalelelor și prin sala daliilor, lungi de cîte 100 m., ne lăsăm încintați de coada unui păun, participăm la o mie și una de basme ale unei lumi fascinante, iar la plecare Ernesto are expresia unui actor după spectacol. E mulțumit, iar noi plecăm cu imaginea lui de poet subpămintean care de-un sfert de secol, invie pentru bucuria oamenilor frumusețea făurită-ndelung, prin milenii, de natura acelui pămint.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

anchetă „Orizont"

Cultură şi divertisment

1. Ce semnificaţie are pentru dv. noţiunea de „om cult ?"
2. In sfera culturii sînt cuprinse şi literatura, arta plastică, muzica, arta dramatică... Care dintre cele enumerate le simţiţi necesare, indispensabile chiar, profesiunii de constructor ?
3. Puteţi aprecia ponderea culturii ştiinţifice în formarea unui specialist de clasă ?
4. Se vehiculează ideea că preţul plătit de omul civilizaţiei moderne se numeşte STRESS. Il consideraţi inevitabil ? Care este importanţa timpului liber în anihilarea Stressului ?
5. Ce posibilităţi organizate oferă institutul dv. ?
6. Ce înţelegeţi prin divertisment ?
7. Alcătuiţi o statistică a preferinţelor dv. pentru presă, teatru, cinema, radio, TV. Ultimul spectacol considerat timp cîştigat. Dar timp pierdut ?
8. Sînteţi pentru un produs artistic angajat sau pentru o demonstraţie de estetică generală ? Vă deranjează impostura, snobismul ?
9. Anul 1973 a fost un an de activitate dezlănţuită atît în viaţa economică cît şi în cea spirituală. Care ar fi pentru dv. „momentul spiritual al anului" ?
10. Ce credeţi despre Timişoara, ca oraş de cultură ?

CÎND SPUNEM IPROTIM...

Un institut cu 50% femei, avea în 1957 200 de salariaţi, acum cîteva sute, dintre care peste 200 sub 30 de ani. Execută anual cam 1.200 de proiecte. Din amintirile oraşului ; Locuinţele (B-dul Babeş, 13 Decembrie, Calea Şagului, L. Sălăjan, Circumvalaţiunii...), Universitatea, Sala Sporturilor, Ştrandul Termal, Spitalul nou, Casa de mode, (în construcţie), Hotelul Continental, Casa Tineretului, (în execuţie), Centrul de calcul, UMAIA, drumuri, Piaţa 700, Bastion, Piaţa Badea Cîrţan, **alimentare cu apă şi canalizare. Proiecte : Piaţa 1 Mai, o Casă de cultură la Lugoj. În Timişora o nouă platformă industrială... (Realizarea anchetei — noiembrie 1973. Între timp a luat fiinţă Art Club 173).**

FR. MIHALCA

E. GALE

N. DANCU

I. ROTH

I. LĂZĂRESCU

I. MOLDOVAN

GALE ELISABETA (desenatoare, 24 ani).

1. A fi cult nu înseamnă numai a poseda un foarte variat bagaj de cunoştinţe din toate domeniile (artă, ştiinţă, tehnică, sociologie etc.), ci şi a şti să le foloseşti astfel ca să fii de folos societăţii, de a le înmulţi, de a împărtăşi celor din jur cunoştinţele, de a mobiliza pe cei din jur în cunoaşterea noului.

2. După părerea mea, indispensabile profesiunii de constructor sînt arta plastică şi arta dramatică. Cunoscînd frumosul şi cunoscînd omul, psihologia, poţi într-adevăr crea ceva care să pară normal integrat în tot.

3 Nici nu s-ar putea concepe existenţa unui specialist fără cultură ştiinţifică. Dar nici cu o specializare îngustă, oricît de bun, de talentat ai fi în meseria ta, nu vei putea niciodată să te integrezi în viaţa socială, căci această integrare reclamă o cît mai largă diversificare a cunoştinţelor. Mai adaug că, **dacă ceea ce ai creat nu trezeşte o vibraţie, o emoţie în sufletele oamenilor deşi poate că e util, e ceva zadarnic.** Căci nu mai putem concepe utilul separat de frumos, şi fără a fi om cult nu poţi crea aşa ceva.

4. A considera **STRESS**-ul drept ceva inevitabil, ceva fatal, e o greşală enormă. În această greşeală pot cădea numai cei care nu-şi raţionează timpul liber, cei care nu ştiu că odihna activă este stimulatoare a intelectului, nicidecum obositoare. Mă destind la fel de mult o carte bună ca şi o excursie, un spectacol de teatru elevat ca şi un film reuşit, ori un spectacol atractiv dintr-o emisiune la televizor. O plimbare seara pe aleile unui parc... o discuţie într-un cerc de prieteni. Nu, n-aş putea preciza hotărît cum îmi place cel mai mult să-mi petrec timpul liber.

5. Se fac multe, dar s-ar putea face şi mai multe. Aş propune consultarea mai des a opiniei salariaţilor institutului. Aş propune organizarea în fiecare lună a unor concursuri pe teme de „cultură generală". Stimulate cu premii sau... cu elogiile participanţilor.

6. Prin divertisment înţeleg îmbinarea utilului cu plăcutul. Orice activitate deosebită de sfera preocupărilor profesionale, care îţi face plăcere, e un divertisment.

7. Imposibil de făcut această statistică. Nu mă interesează în ce mod, de unde aflu ceva bun, folositor mie, pentru cultura mea generală. Poate totuşi mai mult urmăresc emisiunile televizate, deoarece sînt o sursă foarte concentrată de informaţii intercalate cu programe muzicale, momente vesele, deci sînt foarte accesibile. Totuşi nu pot spune hotărît că televizorul ; de curînd, am recitit „Mizerabilii" de V. Hugo... Timp cîştigat : Festivalul „George Enescu". Iar timp pierdut: filmul „Diligenţa". Prea ieftin, temă banală, deşi cu oarecare accente de profund umanitarism.

8. Nu e destul un singur produs artistic pentru a simţi ceva. Prefer să văd mai mult. Hotărît, mă deranjează snobismul, cultul pentru tot ce-i străin. **Şi noi putem crea frumosul poate chiar mai frumos decît alţii, numai să vrem.**

9. După părerea mea ar fi festivalul internaţional al tineretului de la Berlin. Ca orice festival al tineretului a fost o explozie de spontaneitate, un cor de voci care strigau **NU !** războiului, un imn de înfrăţire între popoare.

10. ...Aş dori mai multe spectacole de propagare a culturii, conferinţe cît mai multe cu accesul liber al publicului, folosirea cît mai eficientă a sălilor şi arenelor în aer liber. Mă refer în special la marea grădină de vară din „Parcul Rozelor", unde încape un număr foarte mare de spectatori dornici de manifestaţii de acest gen, dar care, din păcate, e prea puţin folosită.

MIHALCA FRANCISC (proiectant, 27 ani).

1. Sînt de părere că noţiunea de „om cult" presupune omul cu cunoştinţe vaste din istoria culturii, filozofiei, tehnicii, a civilzaţiei omeneşti. Cultura individuală rezidă într-o educaţie permanentă, material-spirituală multilaterală, iar **disponibilitatea înnăscută pentru frumos poate cel mult să potenţeze această educaţie.** Desigur, lărgirea orizontului serveşte activităţii profesionale — cunoaşterea celor mai noi şi diverse realizări în domeniul instalaţiilor din lumea întreagă (pentru că aceasta îmi este specialitatea) este de un real folos pentru elaborarea proiectelor din punct de vedere calitativ şi economic.

2. Arta plastică desigur este cea mai apropiată profesiunii de constructor. Meseria constructorului, a arhitectului, este echivalabilă cu cea a artistului plastic, eventual, într-un sens mai practic. Dar frumosul este necesar omului de azi, omului societăţii socialiste şi în ambianţa de toate zilele, ambianţă creată de constructor.

3. Cultura ştiinţifică, în formarea unui specialist de clasă, este de 30–40%. Specializarea îngustă reduce posibilitatea integrării în viaţa socială. Pentru că, astăzi, rezultatele spectaculoase, mai eficace şi mai valabile, se obţin tocmai prin îmbinarea diferitelor specialităţi.

4. **Stressul,** adică tensiunea continuă, nu este un rău inevitabil, chiar dacă munca creatoare, obligaţia de a te cultiva, ritmul trepidant impus de viaţa modernă, de împrejurări creează acest stress în fiecare din noi. Odihna activă, sportul, o carte, un spectacol, o societate plăcută pot diminua efectelor lui. Eu sînt un pasionat al turismului.

5. Institutul are un teren de sport pe care noi organizăm diferite activităţi sportive, apoi filmele de specialitate care sînt prezentate periodic ; alte posibilităţi organizate nu ne oferă. Nu poate fi vorba de interes. Amenajarea unor terenuri de sport bine dotate cu cele necesare, eventual şi cu un bazin de înot, un club pentru reuniuni (discotecă, cenacluri literare, eventual cu posibilităţi de a practica şi sportul de sală)... toate acestea ar fi necesare şi posibile.

6. O schimbare în general plăcută, un ciclu compus din mai multe activităţi, cu caracter distractiv, sportiv etc.

7. În general, prefer rubricile de sport, citesc şi articolele de politică externă şi internă, mă interesează şi noile realizări în domeniul ştiinţei, mai ales cele referitoare la construcţii. În teatru, prefer, în general, comediile. La cinema prefer filmele cu temă ştiinţifică, comică, poliţistă şi... istorică. **Radio.** Programele pentru tineret, muzica uşoară, operetă, precum şi ştirile politice şi sportive. Preferinţele la TV sînt : programele pentru tineret, cele de divertisment (album duminical) ciclurile de filme inclusiv serialele. Nu am timp fix acordat fiecărui gen, el depinde şi este în funcţie de munca profesională, precum şi de activităţile politice din cadrul institutului. Ultimul spectacol văzut. Teatru : „O scrisoare pierdută" ; cinema : „Puterea şi adevărul".

8. Sînt pentru un produs artistic angajat, deoarece orice produs artistic este angajat. O demonstraţie de estetică generală, după mine, nu are valoare educativă, deci nu are un ţel. **Impostura şi snobismul mă deranjează cu atît mai mult cu cît nu pot fi decît atitudini ale unui om cu o cultură sub-mediocră.**

9. ...

10. Timişoara este unul din marile centre culturale ale ţării. Aici funcţionează o bază ştiinţifică a academiei R.S.R., cu centre de cercetare în domeniul tehnicii, chimiei, construcţiilor etc. Din punct de vedere al posibilităţilor petrecerii timpului liber, însă, lasă de dorit. Pe lîngă instituţiile culturale, teatre, cinematograf, casa studenţilor etc. se resimte lipsa unor organizaţii sportive care să ofere posibilităţi de distracţie pentru tineret. Pentru îmbunătăţirea contactului public-cultură, în oraşul nostru, cred că ar fi necesară o mai mare popularizare a noutăţilor apărute.

LĂZĂRESCU ION (inginer, 32 ani).

1. Omul care a acumulat, pe durata vieţii sale, cît mai mult din cunoştinţele şi experienţa semenilor înaintaşi şi s-a străduit, în acelaşi timp, să împărtăşească şi altora din munca sa, din truda afirmării sale, convingerilor şi dăruirea înfăptuirii idealurilor.

2. **Indiscutabil, dintre toate, echilibrul măsurilor, formelor, efectul plastic, pe care scontează cel ce creează, ajută cel mai mult imperativului ca noul circumscris rigorilor tehnice şi economico-funcţionale să corespundă nevoilor omului modern şi problematicii lui.**

3. Cultura ştiinţifică, pentru un specialist, presupune în primul rînd înarmarea cu cele mai noi cuceriri ale tehnicii, în domeniul în care lucrează şi căutarea permanentă a aplicării acestor cunoştinţe, făcînd în acest fel imposibilă ruperea de practica diurnă şi limitarea sferei de cunoaştere la domeniul pur teoretic. Ridicarea gradului de cultură, a sferei de cunoaştere a problemelor esenţiale şi de adîncire a cunoştinţelor legate de transpunerea practică se impune ca o responsabilitate socială, ca un angajament faţă de calitatea investită.

4. Desigur că munca asiduă dusă în regim de „campanie" poate cauza apariţia unui consum de energie nervoasă capabil să impună măsuri de dozare a timpului pe care îl avem la dispoziţie. Orele disponibile pentru refacerea forţei de muncă, în aceste cazuri, au menirea de a substitui preocupărilor asidue, o sferă de preocupări libere, de mişcare, de activităţi menite să stimuleze sistemul nervos în alte sfere, odihna rămînînd activă. Eu oscilez între sport, filatelie, spectacole, expoziţii.

5. Deocamdată dispunem de un teren de sport amenajat extrem de sumar (pentru fotbal, handbal, tenis) de concursuri de casă la şah şi cam atît. **Cît despre viaţa cultural artistică, ea este lăsată pe seama fiecăruia. Pînă la ora actuală nu a luat fiinţă cercul literar, sau cercul de amatori al jazului.** Revine şi pe viitor organelor U.T.C. şi sindicat să acţioneze cu mai mult discernămînt şi să nu se mulţumească numai cu cicluri de conferinţe şi expuneri. Cu sprijinul conducerii institutului şi prin contribuţia membrilor U.T.C. şi sindicat — să se treacă la amenajarea terenului existent pentru a putea fi folosit în condiţii optime.

6. Acţiunea menită să se transpună în altă sferă de preocupări decît cea a problemelor profesionale.

7. Radio, TV, cinema, operă, teatru, presa internă şi externă, zilnic cam o oră, cinema de trei-patru ori pe lună, operă plus teatru, turnee plus premiere cu piese clasice. Consider filmul „Clasa muncitoare merge-n paradis" un spectacol de ţinută. „O fată imposibilă" — timp pierdut.

8. Indiscutabil, angajant şi de înaltă ţinută morală şi artistică.

9. **Plenara C.C. al P.C.R. din primăvara lui 1973** privind sarcinile ce revin comuniştilor şi tuturor oamenilor muncii pentru realizarea programului de investiţii.

10. Sînt timişorean de cca. 13 ani şi pot spune că un singur teatru (faţă de 7–8 cît are Bucureştiul) o singura sală de cinematograf acceptabilă — Modern — şi localuri necorespunzătoare (ce cumulează multiple activităţi), este foarte puţin.

DANCU NICOLAE (arhitect, 37 ani).

1. **Posibilitate şi siguranţă în adaptarea la cerinţele vieţii moderne, indiferent de domeniu.** Educaţie permanentă. Frumosul estetic este numai una din laturile culturii. Nu poate fi numit un om cult acela care reduce această noţiune numai la fenomenul frumos, estetic.

2. Este funcţie de sensibilitatea fiecăruia. Menţiune specială pentru arta plastică monumentală, ca instrument de completare a expresiei arhitecturale.

3. Nu cred că poate fi exprimată prin procent, sau în alt mod. Depinde foarte mult de domeniul de activitate al fiecăruia chiar dacă este vorba de aceeaşi profesie. **Noi proiectăm clădiri. Învelişul viitoarelor activităţi ale oamenilor. Prin aceasta munca noastră poate fi caracterizată drept act politic.**

ANTOANETA C. IORDACHE

(Continuare în pag. a 13-a)

Muzică

Interpreţii despre...

Maestrul NICOLAE BOBOC, artist emerit, director al Operei timişorene şi dirijor, comentînd opera „Secretul lui Don Giovanni" de Cornel Ţăranu :

1. Care sînt modalităţile, mai mult sau mai puţin noi, utilizate de compozitor şi în ce scop ?

2. Credeţi că e vorba de un colaj, parodie, autocitare ?

3. Cum au primit interpreţii şi publicul opera ?

■ Acest pretext de operă bufă e alcătuit din „trei sarcasme lirice", termeni greu de alăturat, dar adecvaţi aci. O modalitate posibilă de tratare a unei teme mai vechi în mod contemporan, „distanţat". Vechiul şi noul se confundă în mod voit, conştient. Odată acceptate convenţiile date (altfel jocul nu e posibil), ne rămîne să savurăm modalităţile. Arlecchino şi Colombina deşi descind din Commedia dell'arte sînt alături de spectatori. Ei nu acţionează, deşi se amestecă tot timpul printre eroi ; ei comentează, de pe poziţii contemporane nouă Don Giovanni e o alegorie ; el pare a veni dintr-o epocă mai veche, însă în realitate nici nu există. Comentariile sînt adesea ironice vizavi de vechi convenţii ce se doreau luate în serios.

■ Colaj ? Nu prea cred. Un colaj presupune un tot rezultat dintr-o lipire, juxtapunere şi sudare a unor date preexistente, ceea ce nu este aici cazul, căci totul este creat de către autor. Nu e vorba nici măcar de citate din lucrările aceluiaşi autor, cum făceau cei de la începutul secolului XVIII, inclusiv Haendel, cînd realizau aşa-zisele „pasticcio". Poate e vorba doar de un colaj de stiluri, întrucît, datorită necesităţilor ce decurg într-o oarecare măsură din structura libretului, compozitorul face apel în mod deliberat la caracteristicile unor modalităţi componistice care au apărut în decursul timpului, deci ale unor stiluri : de la cîntecul trouverilor la punctualismul, serialismul şi aleatorismul contemporan, trecînd prin polifonia renascentistă ori muzica de dans din ultimele decenii. Într-un fel, „Secretul lui Don Giovanni" ar putea fi considerată o sincronizare pe linia unor preocupări mai apropiate de noi ale unor compozitori ca Mauricio Kogel sau Anatol Vieru („Sita lui Eratostene"), cu deosebire că aici nu se pleacă de la citate, autorul creîndu-şi singur materialul „à la manière de...", însă de pe poziţia creatorului contemporan.

■ Virtuţile textului (Ilie Balea) sînt puse în valoare de regizor (acelaşi) în spectacolul timişorean, apelîndu-se la mijloacele teatrului total. Aceasta a pus probleme noi interpreţilor, care trebuie să fie nu numai cîntăreţi, ci şi actori, mimi, dansatori. La început, interpreţii au fost contrariaţi, apoi foarte convinşi. Lucrul este valabil şi pentru membrii orchestrei, de la care se cere nu numai o redare fidelă a teatrului muzical, ci şi improvizaţii pe anumite motive sau note. Iniţial autorul dorea ca improvizaţia să ocupe un loc mai extins, dar lucrul e posibil doar în cazul unor interpreţi-creatori. S-a redus partea de improvizaţie la cîteva momente în care joacă un mare rol aleatorismul, momente care, cred, au fost bine realizate în spectacolul timişorean.

Opera se adresează în primul rînd tineretului, dezbate într-un mod agreabil şi modern problemele apelînd la o mare diversitate de procedee.

Socotim că o discuţie largă pe marginea ei n-ar fi decît foarte binevenită.

(Este justificată şi dorinţa exprimată verbal de către maestrul Nicolae Boboc ca muzicologia timişoreană să se ocupe şi ea mai pe larg de operă, cu eventuale opinii vii, contradictorii. Deocamdată se aşteaptă ca spectacolul să mai fie jucat, deoarece compozitorul însuşi mai are de realizat unele îmbunătăţiri).

REPORTER

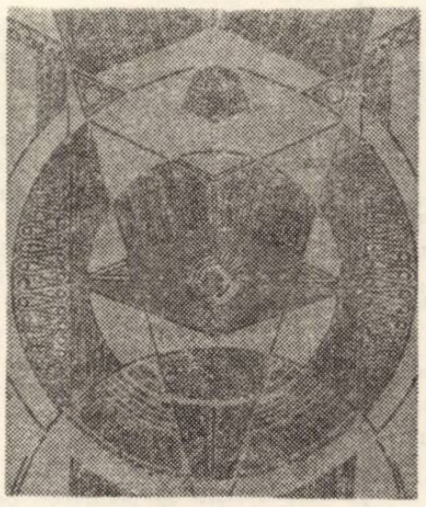

XENIA ERACLIDE VREME „Stări simultane"

Cu Filaret Barbu

(Urmare din pag. 1).

– Desigur, cîntecul care avea să ducă faima lugojenilor.

– „Ana Lugojana" a izvorît din sufletul creatorului popular anonim. Nica Iancu Iancovici, lăutar vestit şi instruit, a dat cîntecului o formă mai amplă, iar Ion Vidu l-a armonizat pentru cor. Cu aceste elemente şi cu personajele lugojene am lucrat scenă cu scenă, alături de libretistul meu V. Timuş şi de textierul Andreescu. Se înfiinţase tocmai Teatrul de operetă din Bucureşti. Erau reunite cele mai bune forţe ale teatrului : Puica Alexandescu, Ion Dacian, Virginica Romanovski, Bimbo Mărculescu, Wauwrina şi Groner, sub bagheta lui Dendrino şi regia lui Nicuşor Constantinescu. Ca o curiozitate, în faza repetiţiilor generale, s-a simţit un gol în partida sopranei. Am compus atunci aria Anei din actul întîi. În 1949 a avut loc premiera.

– Cu succes constant, de atunci, pe multe scene : la cele 4 Opere, teatrele muzicale şi Radio Moscova. A urmat...

– [illegible] Plutaşul de pe Bistriţa" (1956), pe un libret de Tra[illegible] [illegible]menea cîntată la teatrele din ţară, [illegible] Berlin, la Teplice şi Ostrava în [illegible]

– Şi în [illegible]

– Lucrez la opereta „Steaua Semenicului", cu un subiect inspirat din viaţa oţelarilor reşiţeni. Acţiunea piesei se bazează pe dragostea de glie şi de tradiţie a muncitorilor de la Reşiţa, cetatea de foc, care a împlinit 200 de ani de existenţă.

– Ar fi poate locul să indicaţi cititorilor cîteva amănunte anterioare acestor lucrări.

– Încă la Lugoj am compus operetele „Armonii bănăţene" şi „Florentina", pe care le-am reprezentat cu formaţiile corale „Vidu" şi „Progresul", acompaniate de orchestra semisimfonică locală.

– Dar, iată-ne, la Timişoara. Nu v-aţi referit...

– La Timişoara compozitorii nu sînt îndeajuns de încurajaţi, lucrările lor trebuind a fi căutate cu mai mare interes şi mai multă dragoste. Dintre compozitorii mai vîrstnici, Sabin Drăgoi este cunoscut numai prin „Năpasta", iar Vasile Ijac, am putea zice, că este neglijat fără justificare. Dirijorii noştri, cînd au posibilitatea să dirijeze în străinătate, ar trebui să includă în programul lor şi lucrări originale ale compozitorilor timişoreni.

Banatica

Contribuţia cărturarilor bănăţeni la înfiinţarea Academiei române

Premise (I)

Cultura românească s-a dezvoltat destul de timpuriu în Banat, cunoscîndu-se manifestări de ordin spiritual încă din secolul al XVI-lea. Este ştiut că, în anul 1552, regiunea de şes a Banatului a trecut sub stăpînire turcească, iar părţile muntoase au rămas mai departe Ardealului, cu oraşele Caransebeş şi Lugoj, care erau conduse de un ban, cu reşedinţa în cele două oraşe. Prinţii Ardealului căutau prin toate mijloacele să atragă populaţia la calvinism, iar Lugojul şi Caransebeşul erau ţinuturi prielnice pentru atingerea acestui scop şi aşa se explică faptul că primele tipărituri româneşti, patronate de principi ardeleni, au fost traduse la Lugoj şi Caransebeş, printre care amintim în primul rînd **Palia de la Orăştie.** La Caransebeş aflăm şi o şcoală de „dăscălie", unde, printre alţi profesori, se afla şi Efrem Zăcan, unul dintre traducătorii Paliei.

Mai tîrziu, în secolul următor, Ştefan Fogaraşi traducea în româneşte un catehism, necesar pentru explicarea noii religii. Dar limba română evoluase atît de mult încît e întrebuinţată şi în alte scrieri decît cele religioase. În acest sens, îl amintim pe Mihai Halici care scrie prima odă în limba română. La George Călinescu „apare ca o curiozitate" – epigrama pe care o citează în metru clasic scrisă la 1674, cu litere latine de un român din Caransebeş, Haliciu, devenit deodată „Valachus Poeta", către un doctor Francisc Pariz Papai. Autorul odei este identificat de N. Drăgan şi drept autor al unui dicţionar român-latin. Astfel, Banatul iniţiază, împreună cu Muntenia, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, activitatea lingvistică pe teritoriul nostru, activitate care se perpetuează şi în secolul al XVIII-lea pînă la jumătatea secolului al XIX-lea.

Personalitatea lui Halici ni se prezintă tot ca o curiozitate pentru timpul său şi prin biblioteca sa de peste 500 de volume, atestată printr-o listă autografă în limba latină. Numărul impresionant de mare de cărţi pentru o bibliotecă din acea vreme, lucrări care îmbrăţişau domenii foarte variate : enciclopedii, dicţionare, filologie, poezie, oratorie, filozofie, teologie, cărţi juridice şi de medicină, de ştiinţele naturale şi de istorie, ni-l prezintă pe Halici un om cu o cultură vastă, fiind primul bănăţean care îşi sistematizează biblioteca.

Peste un secol, Paul Iorgovici, născut la 2 aprilie 1764, scrie „Observaţiile de limba română", tipărite la Buda în 1779, traduce mai multe documente adunate la Roma şi scrie un glosar în patru limbi : română, germană, latină şi franceză, „Scurtă schiţă a românilor din Dacia" etc. Paul Iorgovici, discuta, într-o vreme cînd nimeni încă nu se gîndea s-o facă, modul în care trebuia îmbunătăţită limba română cu neologisme ; ideile sale, cele mai multe de bun simţ, deduse în parte şi de felul cum Samuil Micu chiar adapta limbii noastre neologismele de origină latină, – reluate în prima jumătate a secolului al XIX-lea de toţi scriitorii de seamă ai românilor a căror activitate a fost hotărîtoare în formarea şi fixarea limbii noastre literare moderne.

Dacă secolul XVI–XVII este încununat de traducerile ieşite din pana lui Ştefan Fogaraşi, Ioan Vischi sau de a altor cărturari, care trecuseră prin şcolile de la Roma, ca : Gheorghe Buitul şi Gavril Ivul, sfîrşitul secolului al XVIII-lea şi începutul celui următor, reprezintă un salt calitativ al scrierilor bănăţenilor, apărute în tipografiile din Sibiu, Viena, Buda, etc. Lui Paul Iorgovici îi urmează Constantin Diaconovici-Loga şi Damaschin Bojincă, care au ştiut să menţină la acelaşi nivel preocupările de lingvistică şi istorie. C. Diaconovici-Loga, se străduia să facă din limba noastră un mijloc de comunicare a ideilor şi sentimentelor ce nutreau poporul român, într-o perioadă de pionierat pentru crearea unei limbi literare. Chiar dacă n-au fost atît de erudiţi precum corifeii Şcolii Ardelene, ei erau „însă extrem de utili culturii noastre ,între care bănăţenii P. Iorgovici, C. Diaconovici-Loga şi Ţichindeal". Gramatica lui C. Diaconovici-Loga a fost pentru Transilvania şi Banat precum gramatica lui Eliade pentru Moldova şi Muntenia, în măsura în care a impus normele limbii române literare moderne.

„Observaţii de limbă românească" ale lui Paul Iorgovici, cunoscutele fabule ale lui D. Ţichindeal şi celelalte lucrări ale sale, „Gramatica românească pentru îndreptarea tinerilor" şi alte scrieri pedagogice ale lui C. Diaconovici-Loga, precum şi scrierile istorice şi lingvistice ale lui Eftimie Murgu au îmbogăţit tezaurul de cunoştinţe din domeniile respective ale poporului nostru.

N-au lipsit nici cronicarii şi istoricii, printre care Nicolae Stoica de Haţeg, de la care ne-au rămas o serie de scrisori şi însemnări pe cărţile din biblioteca sa care în anul 1821 cuprindea 246 volume (136 titluri) în limbile română, germană, sîrbă, latină şi franceză. Tot printre istorici amintim pe Nicolae Tincu Velia şi pe Vasile Maniu, iar printre cărturarii bănăţeni din secolul al XIX-lea, care îşi încercau pana pe terenul literaturii, pe : Ioan Tomici, Petru Lupulov, Iulian Grozescu, Elie Trăilă, Atanasie Marienescu şi alţii.

FLORIAN MOLDOVAN

Plastică

Deliu Petroiu

De-o generație și de-o prietenie cu inițiatorii Cercului literar din Sibiu, (Radu Stanca, Șt. Aug. Doinaș, Eugen Todoran, N. Balotă, Ovidiu Cotruș și Ion Negoițescu), de-o ardere cu poezia și culoarea, într-o odaie zidită din cărți, încît nu-ți rămînea decît să le respiri, acolo, la Arad, așa l-am cunoscut pe profesorul, pe omul de artă DELIU PETROIU. De-atunci s-au retras în ierburi și rouă peste 15 ani. Voi trece poate fugar peste impresiile din studenție ,cînd ni-i aducea incredibil de aproape și de vii pe Rafael sau Michelangelo, pe Giotto, sau Brâncuși. Nu ne-a învățat niciodată cum se ține un penel în mînă, mai curînd cum se citește tăcerea pietrelor, sau o boare de anotimp și de ce apele cerului fac să fie și mai albastre întunecimile străvezii ale lacului. Ne-a învățat poate ce e mai greu, înălțarea de sine în fața unui tablou,

sau a unei statui. Aceasta ne-a învățat studentul lui Blaga.

Il întîlnim des în amfiteatrele Universității timișorene, în muzeu, sau la Galeriile de artă, deschizînd o nouă expoziție de plastică contemporană. Il întîlnim semnînd cronici plastice în ziare și reviste, care, uneori, se transformă în adevărate cursuri de virtuozitate pentru înțelegerea frumosului și înnobilarea prin artă. Oricînd dezlegînd o nuanță nouă, un înțeles neașteptat, o întreagă suită de armonii sub latentul vîrtej al culorilor, al formei și liniilor. Dacă vorbește, dacă se aprinde, începe o adevărată incursiune prin literatură și muzică, făcînd astfel și mai revelatorie personalitatea plasticii. Influențe, curente, stiluri și temperamente artistice care se clasifică și se diferențiază. Limpezime și vocație, un întreg tezaur de argumente colorează cuvintele criticului de artă. Ne introduce cu tact și grație prin labirinturile omenirii să-i cunoaștem valorile, epocile de apogeu, să interpretăm ce e durabil sau efemer în artă. Un adevărat mentor al eseisticii plastice.

Dacă observ afirmarea unor critici mai tineri ca Radu Melnic, Coriolan Babeți, Stela Radu sau Ciprian Radovan, Rodica Vîrtaciu Medeleț sau Viorel Țigu, nu pot să nu mă-ntorc uneori la imaginea maestrului.

Se cuvine să amintesc aici natura poetică a lui DELIU PETROIU. Poate poetul care n-a vizat niciodată publicarea, dintr-o exemplară exigență. E poate cel care știe să recite mii de poezii din ce e mai bun în lirica lumii. Poate acest poet îl dublează pe criticul de artă, sporindu-i darul analitic și fascinația estetică. Cu dăruire, cu pasiune și discreție, formează un gust, conturează o personalitate. Cu ochiul inteligenței pătrunde în structura imprevizibilă a artistului, descifrîndu-i, riguros și răbdător, talentul și perspectivele. Un dascăl al culorilor, al traiectoriei spre frumos. Un dascăl de inefabil !

DAMIAN URECHE

Cultură și divertisment

(Urmare din pag. a 11-a)

4. Stress-ul nu este inevitabil. Poate fi evitat prin diversitatea preocupărilor, prin cultivarea de către fiecare om a cite unui hobby.

5. Destul de reduse. Cercul foto pentru inițiați, un teren de sport sumar amenajat.

6. Activitate cu caracter distractiv, de preferat însă și cu un conținut oarecare tangent cu hobby-ul fiecăruia. Nu-mi place să risc.

7. Greu, întrucît există și mulți factori auxiliari. În ceea ce privește presa, nu poate fi vorba de o ierarhizare în scara preferințelor. Este o obligație a oricăruia, de a cunoaște ce se întîmplă în jur, atît în domeniul politic cît și în celelalte aspecte ale activității umane. În ceea ce privește restul, fiecare dintre ele mă atrag. Radioul, TV-ul prezintă un plus de comoditate, însă de multe ori ele nu satisfac. Nu pot vedea o piesă de teatru sau un concert la TV. Pierd autenticitatea sălii. Filmul merge la TV, dar pierde din calitățile tehnice. Prefer să nu dau exemple.

8. **Mă deranjează improvizația, lipsa de gîndire și lipsa de meșteșug, de tehnică, în creația artistică.**

9. Epoca pe care o trăim este plină de „momente spirituale". Mi s-ar părea că fac o nedreptate numind numai unul.

10. Cu forțele care există, ar putea mai mult. Sînt abonat la „Orizont" și mi s-a părut deosebit de utilă apariția unui săptăminal, mijloc de informare asupra activității culturale din oraș. **Mi-ar plăcea să găsesc din cînd în cînd o rubrică de critică arhitecturală** făcută de un arhitect, paralel cu părerea omului de pe stradă și a specialiștilor din alte domenii despre munca noastră. **ACTIVITATEA NOASTRĂ ARE UN ECOU ÎN ORAȘ ? NU ȘTIM !**

MOLDOVAN ION (director tehnic).

(Confesiune provocată).

În procent de 80%. primii angajați, sînt și acum aici. În general, n-au fost fluctuații de personal. De bunul mers, de renumele întreprinderii ne leagă ceva... Atașament să-i spunem ? ! Ne doare pe toți pentru vreun coleg care nu se ține de cuvînt și nemulțumește vreun beneficiar. Ce-am făcut eu înainte ? Ceva din Barajul dela Văliug, apoi muncă în alte cîteva institute de proiectări. E bine ca, în tinerețe, în perioada de formare, un inginer să facă 2–3 ani practică pe șantier... să vadă cum se execută ceea ce ulterior va proiecta... Îți creezi un orizont mai larg. Toată generația mea a fost așa, prin forța împrejurărilor. Acum m-am oprit... Aici... Poate am găsit și un mediu propice. (O nouă întrebare)... Un răspuns care să convină tuturor ar fi...: ne preocupăm să realizăm un spirit de comuniune... și așa mai departe... Realitatea e puțin alta, eu aș zice și obiectivă. În perioada de înființare a Institutului, de închegare, au existat preocupări și pentru organizarea timpului liber, tocmai pentru a crea o atmosferă intimă și plăcută, neapărat necesară. Activitatea noastră de concepție, gîndire, studiu e favorizată în asemenea condiții. Au fost atunci : reuniuni tovărășești, revelioane, excursii, schimburi de experiență, cu o participare destul de largă. Încet, încet, oamenii n-au mai răspuns la mobilizările noastre în aceeași măsură. Se creaseră cercuri care-și organizau independent timpul liber și nu s-a mai simțit nevoia de a-i lega sufletește organizat. Poate am îmbătrînit noi și nu mai vrem dans...

Asta nu înseamnă că **prietenia aceea** de început a dispărut. La sfîrșit de an... Mai avem : meciuri de fotbal, audiții, conferințe... Seri de poezie ? Nu... Poate, noi, cei cu preocupări tehnice, nu avem un cerc atît de larg de interes, ori de preocupări artistice ca medicii, de exemplu... Inginerii sînt mai rigizi... Arhitecții... da... dar la noi sînt mai puțini... numeric.

ROTH IOSIF – (Micro-interviu).

– Care ar fi „problema nr. 1" a directorului coordonator al Institutului de Proiectări Timișoara ?

– Probleme nr. 1 într-un institut de dimensiunile și complexitatea **IPROTIM** sînt multe... Cred însă că problema cheie este aceea de a rezolva problemele majore pe baza c o n v i n g e r i i din partea fiecăruia despre justețea hotărîrii adoptate. Încrederea și competența, ca fenomen de masă, se pot crea numai prin acordarea șansei fiecăruia de a se afirma Mă refer bineînțeles la tineri, care trebuie să-și cîștige, în primul rînd, încrederea în forțele proprii.

– Împărtășiți-ne programul timpului dv. liber.

– Timpul liber poate să existe și trebuie să existe, deoarece regenerarea fizică și spirituală este o necesitate obiectivă. Existînd însă în mod necesar munca profesională și obștească, „timpul liber" devine, uneori, în funcție de responsabilitățile individului, o noțiune relativă. Consider, de exempu, că timpul afectat citirii presei și pentru studierea literaturii de specialitate este o obligație profesională care nu se încadrează în noțiunea de organizare a timpului liber. **Dar acest timp liber trebuie să existe.** Depinde în mare măsură de noi înșine de a ni-l crea. Un cadru de conducere poate să-și utilizeze întotdeauna mai bine timpul și cu cît el se va strădui să facă acest lucru. cu atît își va îmbogăți mai mult viața profesională și, implicit, cea personală.

– Un bun constructor trebuie să fie și un om cult ?

– Un inginer, un arhitect sau tehnician dacă este și un om cult, cred că, printre altele, în afară de cultura tehnică sau într-un context mai larg, în afara culturii profesionale, cumulează și cunoștințe de cultură generală, posedă prin aceasta un orizont mai larg. Munca unui asemenea om aduce mai mari foloase societății noastre socialiste, contribuie în mai mare măsură la sporirea accelerată a avuției naționale materiale și spirituale. Întrebarea este bine pusă prin aceea că evidențiază faptul că noțiunea de „om cu diplomă" nu coincide întotdeauna cu aceea de „om cult". Pot afirma că am cunoscut mulți muncitori care, prin multitudinea cunoștințelor din diferite domenii, prin orizontul lor larg, profesional și cultural, sînt într-adevăr intelectuali, oameni culți. Dar am cunoscut și oameni cu diplomă care, spre regretul meu, nu pot fi numiți oameni culți.

– Ce s-a întreprins în institut pentru controlarea și dirijarea activităților extra-profesionale ale salariaților ?

– Conducerea institutului nu are dreptul să tragă la răspundere salariatul pentru modul cum își folosește timpul în afara orelor de serviciu, decît în cazul cînd ar aduce prejudicii bunului mers al muncii în institut sau s-ar face vinovat de încălcarea normelor conviețuirii în societate. În institut, sub îndrumarea organizației de partid și cu concursul Comitetului sindicatului, se stimulează propaganda culturală și activitatea sportivă. Nu am reușit încă să dezvoltăm o activitate culturală organizată, spre deosebire de cea sportivă și profesională. Este o scădere în munca noastră pe care sperăm să o remediem în viitor.

SILUETE

MACII DIN GRÎU

La noi, la Sînmartinul sîrbesc, ne spune Iovan Ciolacovici, profesor de desen, au venit scriitori și pictori, la multe întîlniri cu sătenii și întotdeauna am avut convingerea că aici arta e la loc de cinste. Avem poeți țărani și copii înzestrați, cu vocație pentru muzică și plastică. Am înființat la Peciul Nou un cerc de artă plastică al liceului și mulți elevi, printre care Apostol Olivera, Pătru Călin, Băduna Codruța, ori Bugarski Ștefan, ne uimesc cu lucrările lor. Dar lucrul cel mai interesant din Sînmartinul sîrbesc este prima galerie permanentă de artă modernă în mediul sătesc. Aici au expus Podlipny, Molnar, Radovan și soții Vreme.

Nu de mult mi-a apărut volumul de poezii, în limba sîrbă, „Jurămîntul cîmpiei", care cuprinde, după cum spune și titlul, imagini ale vieții de azi și ecoul de cîntec pe care-l aduce eroul liric oamenilor. Despre pictura mea, acum. Lucrările „Laminoriști la Oțelul roșu", „Autoportret", „Natură statică" și „Seceriș" mă reprezintă cel mai mult. Poate mă atrag în mod deosebit pastelurile, fragmentele de natură cu neprevăzuta lor gamă de culori. Am o adevărată slăbiciune pentru maci, și tabloul meu „Maci în grîu" e doar o rezonanță din marea poezie a cîmpiei cu grîne. Știți bine ce-nseamnă această punctare de roșu pur în torentele de galben ale belșugului. Și creația mea, și culorile mele vor rămîne veșnic datoare naturii, din care își extrag miracolul și emoția !

D. U.

VIDEOCASETA

O VITRINĂ

Există la începutul străzii Gheorghe Doja, chiar în stația de tramvai, o vitrină, pentru care, în mod normal n-ar avea vreun rost să consum acest spațiu tipografic. Vitrine urîte s-au mai văzut și se mai văd. Aceasta însă depășește orice așteptări în materie, putînd candida cu șanse sigure de reușită la orice selecție pentru antologia antologiilor kitsch sau pentru afișul festivalului filmului de groază.

Ce se vede în acea vitrină ?

În acea vitrină se văd vreo șapte păpuși dezbrăcate, cu peruci albe, fără peruci albe, cu gene, fără gene, cu ochi albaștri, fără ochi albaștri. Toate în picioare, aliniate cu mare băgare de seamă. În aceeași vitrină se mai văd tot felul de obiecte tăioase (cum bine zice firma : „Tocilărie specială. Ascuțim patine și tot felul de obiecte tăioase"), între care cuțite, cuțitașe, briceaguri, bricegușe, satire, barde, pumnale, șișuri, toate înfipte cu aceeași mare băgare de seamă printre păpuși. Aș minți dacă n-aș recunoaște că de pe la orele 18 în sus, noaptea adică, tabloul cîștigă în plasticitate, asupra păpușilor nude și a felurîtelor obiecte tăioase pogorînd blînd o lumină mov.

Cu o încăpățînare foarte demnă această cauză, am de gînd să iau la rînd vitrinele, afișele, firmele și tot ce mai e încă URÎT în acest oraș. Aceasta, tocmai pentru că nu de mult am scris, bucurîndu-mă, despre Timișoara imaginii, oraș în care lupta împotriva urîtului a început

ADRIANA S. BRĂDEANU

CURIERUL ARTELOR

Formațiile artistice ale Casei de cultură din Lugoj au prezentat în ultima vreme o serie de spectacole închinate zilei de 30 Decembrie. Astfel, orchestra de muzică ușoară a susținut două spectacole în sala teatrului, în repertoriu fiind incluse cîntece din muzica ușoară românească care se bucură de mare audiență la publicul spectator.

Brigada artistică de agitație a fost prezentă cu spectacolul „Alergător la cursa vieții", atît la sediul instituției cît și în unele întreprinderi și instituții din oraș. În prealabil au fost susținute dezbateri, jurnale vorbite, expuneri ca : „Tineretul și contemporaneitatea", „Îngrijirea și păstrarea avutului obștesc", „Creșterea responsabilității sociale în rezolvarea obligațiilor profesionale", „România în anii republicii" etc.

Recent, corul „Ion Vidu" s-a deplasat în incinta Întreprinderii Industriei textile din localitate, unde după susținerea expunerii „Abolirea monarhiei și proclamarea Republicii", prezentată de către tov. Nicolae Petrica, activist al Comitetului municipal de partid, corul lugojean a susținut un concert sub conducerea dirijorului Remus Tașcău, care a cuprins cîntece despre patrie, partid și viața nouă, între care amintim : „Republică, mîndria noastră" de M. Neagu, „Mîndria întregului popor" de Gh. Dumitrescu, „Cîntare anilor lumină" de D. Popovici, „Republică măreață vatră" de I. D. Chirescu etc.

De asemenea, în sala teatrului popular a avut loc simpozionul „Ideea de republică la români". A urmat un spectacol artistic la care și-au dat concursul corul „Ion Vidu" și orchestra de muzică ușoară a Casei de cultură a municipiului Lugoj.

(De la corespondentul nostru, GH. LUCHESCU)

curierul cititorilor

Nu demult am primit la redacţie un „caiet de literatură, artă şi cultură", **DANUBIUS,** editat de Comitetul sindical I.M.M.N. (Întreprinderea Minieră Moldova Nouă).

Ar fi fost simplu să consemnăm în două fraze apariţia acestui prim număr (Anul I, Nr. 1, decembrie 1973), înşirînd numele celor care semnează poezii şi proză (Dumitru Cruicu, Florica Ianculescu, Domnica Săcuşanu, Carmen Lăpuşteanu, Eva Tass, Constantin Godinel, Dinu Cîrpean, Mihai Costraş), dacă în adresa care însoţeşte caietul (ce „cuprinde creaţiile literale ale membrilor Cenaclului **DANUBIUS**") n-ar fi existat rugămintea de a **„comunica sugestiile"** noastre **„privitoare la realizarea literară a acestui număr".**

Trebuie să spunem că „bucata" cea mai frumoasă o constituie **CRONICA DE CENACLU.** Citām : **„După o întrerupere de 253 zile, 22 ore şi 15 minute** (N. N. Micuţă întrerupere, nu ?), **în 23 noiembrie orele 18 şi 15 minute, cenaclul literar Danubius din Moldova Nouă, cuprins de flacăra creaţiei şi-a adunat inimoşii colaboratori, nerăbdători să-şi depună afrandele pe altarul zeiţei Minerva"**

P. scurt. Minerva, inţeleaptă fiind, a primit **ofrandele,** drept pentru care, în 30 XI şi-n 14 XII, au fost ţinute alte şedinţe urmînd ca în 21 XII să se treacă la o acţiune mai practică : **„membrii cenaclului au dezbătut materialele ... primului caiet editat de cenaclul nostru". Cu această ocazie ... prezenţa unui cadru didactic : tovarăşa profesoară Aurelia Vancea".**

Foarte bine, dragi tovarăşi de la Moldova Nouă ! Aţi repus cenaclul pe roate, aveţi şi-un cadru didactic (Zău, n-ar fi rău să vină la şedinţele dv. cîţiva profesori de limba română, sau măcar unul, pasionat, cu tragere de inimă întru problemele atît de frumoase şi de... delicate ale limbii şi literaturii noastre !), aţi scos şi caietul pe care-l avem în faţă...

Dumneavoastră doriţi acum nişte sugestii. Mai degrabă am face cîteva observaţii şi am viza în primul rînd „realizarea" tehnică. Un caiet ca al dv., bineînţeles, n-o să apară pe hîrtie cretată şi cu ilustraţii de **Pintea** (să zicem !), e drept că el, caietul este de „literatură, artă şi cultură" şi n-ar fi rău să se vadă şi arta ! — dar, indiferent de vîrsta literară a autorilor, este de neconceput ca redacţia" să-i prezinte cititorilor fără a-i corecta în prealabil nenumăratele greşeli de... dactilografiere. Mai ales că operaţia aceasta ar fi mai puţin complicată decît într-o tipografie.

Apoi, am zice, nu-i neapărat să conţină 18 file. Pot fi şi mai puţine. După cît am înţeles, aproape toţi membrii cenaclului sînt publicaţi în caiet. V-am sugera ceva mai multă exigenţă. Publicarea în caiet ar fi bine să devină un stimulent, nu un fapt de la sine înţeles.

Aproape ... un vers bun, cîte o frază bine făcută, dar, vorba dv., cu o floare... Nu-i urît spus : **„Să adun cuvintele căzute / din copacii sufletului tău"** (Domnica Săcuşan, **Cîntec de ...oire**) ; **„Strînsă între gene, depărtarea / ne mişcă ziua într-un surîs de apă clară"** (Dinu Cîrpean, **Depărtări**) ...

... ales intenţiile sînt foarte frumoase, dar sînt prea multe „dureri" mimate şi mostre de umor involuntar (reciţiţi primul vers din **Imperativ de toamnă !**).

E un început, fireşte. Îl salutăm cu căldură. Aşteptăm în continuare veşti de la dv. şi vă urăm şi noi **NOROC BUN !**

LAURENŢIU CERNEŢ

Mario Puzo

NAŞUL

(II)

Tessio şi Clemenza trăgeau nervos din ţigare ; nu se încumetau să ia cuvîntul, transpirau doar din greu. Îşi riscau pielea dacă se lua vreo hotărîre greşită.

De-abia acum vorbi Mike :

— Există vreo posibilitate să-l aducem pe tata aici ? — îl întrebă pe Hagen.

— Nu. Starea lui e încă destul de gravă. Fără tratament medical cu siguranţă că ar muri.

— Atunci trebuie urgent să-l lichidăm pe Solozo — zise Mikel. Tipul e prea periculos. Va scorni din nou ceva. Nu uitaţi că pentru el singura rezolvare ar fi înlăturarea bătrînului. El ştie foarte bine asta. Aşa că nu trebuie să mai pierdem timpul.

Sony îşi frecă barba îngîndurat.

— Ai dreptate, băiete — zise. Ai pus punctul pe i. Nu putem risca să-l lăsăm pe Solozo să mai încerce odată.

— Cum rămîne cu Mac Klascky? — întrebă Hagen.

— Într-adevăr, băiete, ce să facem cu acest căpitan periculos ?

Serial

— Asta e o măsură extremă — zise încet Mikel — dar sînt momente cînd sînt justificate şi asemenea măsuri. Deci, să presupunem că trebuie să-l lichidăm pe Mac Klascky. Trebuie aranjat în aşa fel ca, în acelaşi timp, el să fie şi compromis; să nu moară făcîndu-şi datoria în calitate de om al legii, ci ca un poliţist corupt, amestecat în afaceri gangstereşti. O să-i înştiinţăm pe ziarişti, le vom da suficient material doveditor... Cum vă sună asta? Tessio şi Clemenza aveau un aer sumbru şi tăceau. Cu acelaşi zîmbet ciudat Sony zise :

— Continuă, băiete, eşti grozav. Spune tot.

Maike continuă cu însufleţire :

— Ei vor să vin la întîlnire cu Solozo. În regulă, comunicaţi-le că accept. Să fie poimîine. Tu Sony pune-i pe oamenii tăi să afle unde va avea loc întîlnirea. Caută să fie într-un loc public. Cel mai bine ar fi într-un restaurant sau bar, la o oră de vîrf, pe scurt, un loc în care să fiu în siguranţă. Şi de fapt, lui Solozo nici prin minte n-o să-i treacă că vrem să-l lichidăm pe căpitan. O să mă percheziţioneze la sosire, de aceea trebuie să fiu „curat", dar trebuie să găsesc un mijloc prin care să mi se dea o armă. O să-i lichidez singur pe amîndoi.

Toţi patru se uitară deodată la el. Clemenza şi Tessio erau perplecşi. Hagen îl privea trist, dar nicidecum surprins. Vru să spună ceva, dar se răzgîndi. Numai Sony izbucni ... într-un rîs nestăvilit. Era un rîs gutural, din inimă. Pur şi simplu murea de rîs. Ţinti cu arătătorul către Mike şi inecîndu-se de rîs, zise :

— Tu, premiantul colegiului, băieţelul care se ruşina de afacerile Familiei, vrei să omori un căpitan de poliţie şi pe Turc numai ca să-ţi răzbuni falca paradită ! O răfuială personală, deci, ha, ha, ha !

Clemenza şi Tessio, convinşi că Sony rîde de ideea ţicnită a fratelui său mai mic, se uitau la Mike şi zîmbeau puţin ironic. Doar prevăzătorul Hagen rămase grav.

Mikel privea încruntat la Sony care nu-şi mai oprea rîsul

— Tu o să-i aranjezi pe amîndoi ? — continuă Sony. Ascultă, puştiule, pentru treburi din astea nu se împart decoraţii, pentru aşa ceva te duci direct pe scaunul electric. Eşti conştient de asta ? Aici nu e ca la război, unde tragi în duşman de la nu ştiu cîţi kilometri. Aici tragi privindu-l pe celălalt în ochi. Sîngele lor o să stropească costumul tău elegant. Ce, ai face asta numai pentru că te-a bubuit un poliţist tîmpit ?

Mike se ridică.

— Încetează cu schimonoseala — zise fratelui. Schimbarea în ţinuta lui era atît de neobişnuită, încît lui Clemenza şi Tessio li dispăru zîmbetul de pe faţă. Mikel nu era nici înalt şi nici robust, dar parcă iradia acum din el o ameninţare cruntă. În momentul acela părea că e însuşi Don Corleone în carne şi oase. Ochii ii deveniră strălucitori, iar faţa îşi pierdu culoarea. Părea că o să se repeadă la fratele său mai mare.

Sony încetă să mai rîdă şi i se adresă cu o voce de ghiaţă :

— Crezi că nu sînt în stare să fac asta, pui de căţea ?

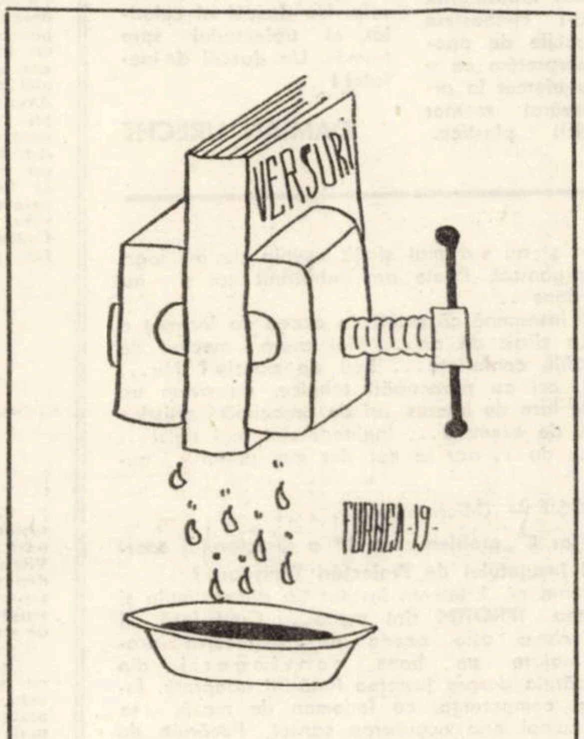

AUREL T. FURNEA

Acum vocea lui Sony sună grav :

— Ştiu că ai putea să faci aşa ceva. N-am rîs de ceea ce ai spus că o să faci, dar mi s-a părut ridicol cum se pot schimba uneori lucrurile Întotdeauna ziceam că tu eşti cel mai tare dintre noi, mai tare chiar decît Don. Tu ai fost singurul care i te-ai împotrivit. Îmi aduc aminte cum erai în copilărie. Ştiai să te baţi cu mine, deşi eu eram mult mai puternic. Iar Solozo a dedus că tu eşti punctul slab al Familiei noastre numai pentru că Mac Klascky te-a făcut K.O. fără ca tu să-i poţi da replica El crede că din partea ta nu e nici o primejdie. La fel şi Mac Klasky ; pentru el tu nu eşti decît un laş. Sony făcu o pauză. Iar tu eşti totuşi un Corleone, pui de căţea ce eşti ! Singurul eu am ştiut asta. Stau aici şi aştept de trei zile să-ţi zvîrli carapacea asta de intelectual şi de erou de război în care te-ai cuibărit. Aştept să mi te alături şi împreună să nimicim pe toţi ticăloşii ăia. Şi pentru asta era necesar doar un pumn în mutră.

Tensiunea din încăpere slăbi. Mike zise :

— Sony, fac asta numai pentru că e singurul lucru care poate fi făcut. Nu pot să admit ca Solozo să mai încerce odată să-l înlăture pe bătrîn. Eu sînt singurul care pot să mă apropii de el. Pumnul acela nu are nici o legătură cu asta. Sony veni şi-l îmbrăţişă.

— Nu mă interesează motivele tale, important e că eşti acum cu noi. Şi-ţi mai spun ceva : ai dreptate în toate cele. Tu ce zici, Tom ?

— Raţionamentul lui Mike. este ireproşabil — zise Hagen. Şi eu cred că Turcul nu vrea nici o înţelegere. Cred că o să încerce din nou să-l scoată pe Don din joc. De aceea trebuie să i-o luăm înainte. Trebuie să-l lichidăm, chiar dacă o va păţi şi căpitanul de poliţie. Cel care se va încumeta să facă asta va fi evident în pericol. Trebuie neapărat s-o facă Mike ?

— Aş putea să fac eu asta — zise calm Sony.

Hagen negă din cap.

— Solozo n-ar admite să i te apropii nici la un kilometru chiar dacă l-ar apăra zece căpitani de poliţie. Apoi, tu eşti acuma şeful Familiei şi nu e bine să-ţi asumi un astfel de risc. Hagen se opri, apoi se adresă lui Clemenza şi Tessio :

— Aveţi vreun om de încredere care s-ar lega de o treabă ca asta ? N-ar mai trebui să poarte grijă banilor toată viaţa.

Clemenza zise primul :

— N-am pe nimeni pe care Solozo să nu-l cunoască. Dacă am porni eu cu Tessio, s-ar prinde imediat.

— Nu putem găsi oare un băiat curajos şi hotărît, necunoscut încă, un începător bun ?

— Asta ar fi ca şi cum am introduce un junior în echipa naţională, zise Tessio.

— Totuşi va trebui Mike. să facă asta — conchise Sony. Pentru aşa ceva există un milion de motive. Cel mai important lucru e că îl consideră inofensiv. Iar el e în stare, de fapt să ducă la bun sfîrşit treaba asta, vă garantez eu. Acum trebuie să scornim cel mai bun plan de a-l apăra pe Mike. Clemenza, Tessio aflaţi imediat unde va avea loc întîlnirea. Daţi-i lui Mikel un revolver cu ţeavă scurtă, gloanţele să fie crestate. După ce tragi, Mike, aruncă-l imediat, nu trebuie să-l găsească la tine. Poţi exersa puţin cu Clemenza. De rest, avem noi grijă.

(Va urma).

EPIGRAME

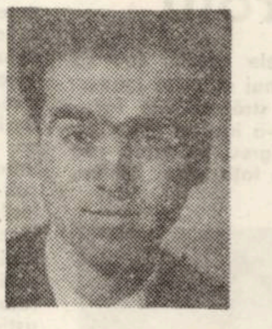

CONSTANT PETRESCU

S-a născut la 18 noiembrie 1909, în Craiova.

Autor al romanului în limba franceză : „Le grand Appel", editat de Cartea Românească, în 1940, membru al cenaclului umoriştilor „Tudor Muşatescu", şi secretarul secţiei de satiră şi umor al Cenaclului „G. Bacovia", pentru caietul cultural. A publicat în revistele „Urzica", „Amfiteatru", Luceafărul, România Literară, şi alte publicaţii

Maestrului N. Crevedia, care mi-a solicitat epigrame pentru antologia în limba franceză

Maestrul, care-i competent,
Mi-a spus adesea că am talent.
Dar genial nu sînt — fireşte —
Decît citit în franţuzeşte.

Deviză

Deviza mea este doar una —
Cam dură, dar adevărată :
Condamn prostia-ntotdeauna...
Din clipa-n care-i publicată !

Telefoanele (confratelui I. Gologan)

Am întrebat plin de sfială :
— Celebrul Ics, epigramist?
O voce mi-a răspuns : greşală !
Şi n-avea rost să mai insist.

Epigramistului Gh. Zarafu

Ca orişice zaraf avar,
Maestre scrii destul de rar
Dar publicat cînd te-am văzut,
Că scrii prea des mi s-a părut !

EVRIKA !

- **Natura a făurit artistul, într-un concediu de creaţie.**
- **Ca să sapi „tunelul timpului" trebuie să înfigi bine lopata în viitor !**
- **Plantei i-a încolţit o idee şi noi am numit-o sămînţă.**
- **Ulciorul care n-a mers de multe ori la apă, azi e în muzeu.**
- **Pentru a ajunge la Renaştere, sculptorul modern închide găina în ou...**
- **Arheologii au în faţă tot trecutul.**
- **Ca să nu te vorbească tot satul, ţine-l de vorbă.**
- **O dovadă certă că îi sînt superior, e faptul că el nu poate înţelege aceasta.**
- **Dacă universul ar avea o poartă de intrare, poate am avea şi noi o portiţă de ieşire.**
- **Punctele cardinale — o expresie a mărginirii.**
- **Profesorul de limba română devansează timpul : vorbeşte adeseori de viitorul al doilea.**
- **Pentru a juca în piesa „Copacii mor în picioare", actorului nostru i-a trebuit o pădure de proptele.**
- **Numărătoarea inversă a început de la plus infinit. E o consolare a optimistului.**
- **Dacă eşti un om şi jumătate, caută-ţi „jumătatea" ta, poate faceţi un om întreg...**
- **Uneori iniţiativele au ecou cînd sala de şedinţă e goală.**

ION VELICAN

TERRA MAGAZIN

ŞCOALA PENTRU DELFINI. Delfinii, aceşti prieteni ai omului, care şi-au dovedit de nenumărate ori neobişnuita lor inteligenţă, folosiţi cu rezultate excelente în mai multe domenii de activitate — pînă şi în cel militar — au primit acum o şcoală unde, inteligentele mamifere acvatice, vor putea să-şi dezvolte aptitudinile uimitoare pe care le posedă. Este vorba de şcoala pentru delfini din Port Elisabeth din Africa de Sud. Aici, pe lîngă alte „materii", delfinii sînt instruiţi cum să aducă din largul mării bancurile de peşti într-un anumit loc şi apoi să devină adevăraţi paznici ai „fermei" piscicole formate.

FEMEILE MAI „VISĂTOARE" DECÎT BĂRBAŢII. Cercetătorii francezi au demonstrat pe cale experimentală că femeile visează mai mult şi mai îndelung decît bărbaţii. Experienţele lor au dovedit că aproape toate femeile visează, în timp ce 16,5% de bărbaţi nu visează deloc. Cu înaintarea în vîrstă, bărbaţii visează tot mai puţin, în timp ce tovarăşele lor de viaţă rămîn „visătoare" pe tot parcursul vieţii.

CEA MAI MARE HARTĂ DIN LUME se află pe unul din pereţii gării centrale din Stockholm. Ea are 180 de butoane şi tot atîtea becuri, care o luminează, indicînd cele mai importante puncte din oraş şi împrejurimile sale. Cu ajutorul acestei hărţi se pot găsi foarte uşor 1.500 de străzi din Stockholm, monumentele, muzeele, restaurantele oraşului... Mărimea hărţii este de 4x8 m. pentru punerea ei la punct au fost necesari 5 km de cabluri electrice şi... 40.000 de coroane.

IARĂŞI PICASSO. Hoţii de tablouri din Franţa au predilecţie pentru anumiţi pictori, dar cel mai adesea „simpatiei" lor întru pictură le cade victimă marele Picasso. Nu demult au dispărut două tablouri ale acestuia din muzeul din Antibes. Tablourile au fost găsite, dar serios deteriorate. Anul trecut în Franţa au fost furate 3.500 de tablouri, din 67 de muzee, 131 de castele şi 212 biserici.

STOP FALSIFICATORILOR. Specialiştii Institutului naţional de cercetări din Canada au pus punct falsificărilor de bani, paşapoarte şi alte documente. Aplicînd pe o placă străvezie nouă straturi succesive, foarte subţiri, de sulfat de zinc şi fluorat de magneziu, cercetătorii au obţinut un strat care privit dintr-un unghi drept apare roşu, la 45 de grade — albastru, iar la 30 de grade — galben. Un astfel de strat, aplicat pe bancnote sau pe diverse documente, va face imposibil orice falsificat, compoziţia lui neputîndu-se identifica nici cu ajutorul analizei spectrale.

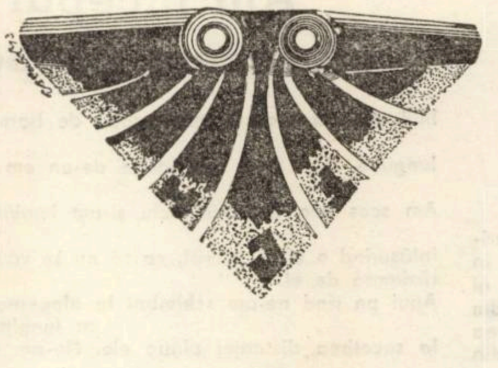

FABRICA DE CELULOZĂ ȘI HÎRTIE CONSTANȚA

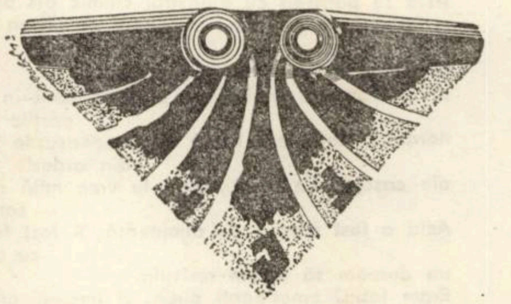

STR. CELULOZEI NR. 5 – TELEFON 6 13 40

OFERĂ pentru anul 1974

- HÎRTII ȘI CARTOANE METALIZATE, ARGINTII, TIPĂRITE ȘI COLORATE
- HÎRTII ȘI CARTOANE ACOPERITE CU EMULSIE DE POLIMERI
- HÎRTII ȘI CARTOANE CERUITE
- HÎRTII ȘI CARTOANE ACOPERITE CU POLIETILENĂ
- HÎRTII METALIZATE ȘI ACOPERITE CU POLIMERI
- HÎRTII METALIZATE CERUITE
- CARTOANE VELINE ACOPERITE CU POLIETILENĂ ȘI CEARĂ
- HÎRTII ORNAMENTALE ȘI DE AMBALAJ CU DIFERITE DESENE COMANDATE DE BENEFICIARI

Fabrica de ciorapi TIMIȘOARA

PRODUCE UN SORTIMENT VARIAT DE CIORAPI DIN FIRE DE BUMBAC ȘI SUPRAELASTICE

Pentru

Copii Femei Barbați

CUMPĂRAȚI CU ÎNCREDERE PRODUSELE FABRICII DE CIORAPI TIMISOARA

ROY FISHER

Profesor de literatură la Catedra de studii americane a Universității din Keele, Roy Fisher este în același timp unul dintre reprezentanții de seamă ai poeziei engleze contemporane. Includerea unora din versurile sale în antologii ce-și propun surprinderea trăsăturilor definitorii ale creației poetice engleze din ultimele decenii este prin ea însăși o ilustrare a popularității lui Roy Fisher, a cărui operă poetică se află, folosind o plastică expresie englezească, „in the main stream".

După lucru

Îmi place să fiu obosit
să merg în jos pe deal din trezire
la capăt de zi
cînd orele de lut
au străbătut aproape tot orașul
și pînze taie razant lacul artificial
strălucitor și rece.

Mă ghemuiesc acolo lîngă trestii
în iarba prăfuită aproape de țărînă
imprimat pe o parcelă de grădină zoologică
îngrășată cu gunoi de cîine
și unde lăstunii
șfichiuiesc cu pene de funingine apa
cu ciocul deschis după muște.

Gîndurile ce-s deprins să le-ntîlnesc
la înălțimea capului cînd umblu sau șofez
se pierd aici în picla de benzină
ce domolește vîrfuri de ulmi
peste umbrele apusului, între care șed.

Și privesc pînzele,
digul de cărămidă,
clădirile din depărtări strălucesc
trase-n lumină,
ascuțite culmi și trecătoare,
dureroase la vedere :

semnal de-ncetare-a contemplării
și, umbrit, să cad departe
mai jos decît răzbate apa posomorîtă,
respirînd încă mirosul de cîine
al apei, al noilor apartamente, al pomilor
din suburbie,

în penumbra unui garaj de noapte
nepardosit,

apoi în josul obîrșiei concrete a apei
umbrit, eu cobor
pe lîngă tăcute și șubrede

maluri a ceea ce-ar putea fi alte
ape stătute
spre asfaltul pătat cu ulei
și, în întuneric, spre un fel de iarbă.

O lume

Cînd i-am văzut ultima oară, erau unsprezece
născuți în case făcute de primărie
la jumătatea drumului spre orașul vecin,
vîndute la prețul cel mai scăzut
cu putință : poți recunoaște
un secol de eugenie tip Brummagem [1]
într-un copil. Era o școală
unde trei dintr-o sută
treceau în ciclul doi
la un liceu de zonă muncitorească.
Dar nu aceștia. Era tîrziu :
pe lîngă alte neajunsuri
nu mulți știau citi.

Nu le eram de folos. Aproape zi de zi
mă speriau cumplit : îi învățam
să se-nțeleagă și cum să se joace.
Trăiam pentru moment necrezînd în nimic.

Acum, cîțiva sînt morți. Am citit de-o
sinucidere și-un craniu fracturat.
Restul merg spre treizeci. Despre ei
știu că pot generaliza fără ofense.
Dar să dau nume : dacă John Snook,
Ann Pouney sau Brian Davidson,
Pat Aston sau Royston Williams,
ar citi, de bună voie și neîndemnați,
asta și și-ar aduce aminte de mine, ei bine,
dacă sînt jigniți, pot să mi-o spună :
ar fi bine de știut
că citim toți aceleași publicații.

Am început să facem un pom

Întîi am cărat afară mănunchiul de bare de-oțel ;
variau în
lungime, deși erau mai înalte de-un om cele
mai multe.
Am scos una din mănunchi și-am împlîntat-o-n
pămînt, întîi
înfășurînd o cîrpă la vîrf, ca să nu se vatăme creanga
răzimată de el.
Apoi pe rînd ne-am schimbat la alegerea barelor
cu lungimea dorită și
la socotirea distanței dintre ele. Ne-am strîns
să le-nfigem
cu tărie.
Erau douăzeci sau treizeci de toate ; și cînd au fost la
loc, am făcut, în jurul spațiului liber lăsat pentru
trunchi, o
plantație radială diformă din aceste proptele, fiecare
cu vîrful înfășat
în alb. Urma să fie un pom bătrîn cu coroana
curbată în jos.
Asta se potrivea cu albastrul chimic ars al pămîntului
și cu nuanța uniformă a cerului ce părea să fi
fost spălat
cu paloarea unui fum maroniu ;
alt indiciu era întinderea plată a zării în toate
părțile cu excepția
nordului, unde era ruptă de acoperișurile joase
din ardezie sau șindrilă
ale caselor, ce se-ntindeau la vreo milă de noi
sau mai mult.
Asta a fost munca de dimineață. A fost făcută
cu grijă fiindcă
nu doream să facem revizuiri.
Eram totuși emoționați puțin, și împiedicam
femeile la
gătit în neliniștea noastră de-a ști a cărei
subțioară și a cărei
vintre ne-ar ajuta cel mai mult la modelarea
trunchiului
și la înfiptul crengilor.
Făcută și-aceea, ne-am petrecut sfîrșitul după-amiezii
adunînd
materiale din casele cele mai apropiate ; și erau
o mulțime :
O saltea mare de lînă ; două scaune cioplite ;
ciment ; plasă de sîrmă ; țevi de plumb ;
piele de toate felurile ; și multe
mărunțișuri.
Seara am stat pînă tîrziu, și-am discutat cum
le puteam folosi cel mai bine. Pomul nostru urma
să fie foarte frumos.

Prezentare și traducere de
DUMITRU CIOCOI-POP

Din poezia universală

LIRICĂ FRANCOFONĂ CANADIANĂ

Orașul

Oraș
Hotărnicit de arborii-ți
Și socotit de case
Silavisit de străzi
Acceptă peste toate
Și gestul unui pod

Manechinul

Într-un teatru de sticlă
Mereu fidel gestului său de gips
Ei joacă pasul
Unei robe
Încetate.

CÉCILE CLOUTIER

Arborele

De-a lungul umbrei mîinii sale
În luna iulie, Inima vîntului
Buclează toate creștetele blonde.

De-a lungul norilor de păsări plini
Inima arborelui se mărită,
Cu soarele cel mare întru eterna zi.

De-a lungul venelor de miere,
Se urcă Inima pămîntului
Spre arcul de mătase al vastului albastru.

JEAN GUY PILON

Traducere de AL. ANDRIȚOIU

COLEGIUL DE REDACȚIE :
Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vloicu.

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ !

Orizont

● SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXV ●

● TIMIȘOARA ● JOI, 17 IANUARIE 1974 ● NR. 3 (307) ● 16 PAGINI 1 LEU ●

OFENSIVA GÎNDIRII CREATOARE

Cînd, cu doi ani în urmă, luam cunoștință de conținutul documentelor și dezbaterilor Plenarei C.C. al P.C.R. din 3–5 noiembrie 1971 și, în primul rînd, de magistrala expunere, cansacrată de tovarășul **Nicolae Ceaușescu** programului P.C.R. „pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste", expunere în care regăseam, amplificate și îmbogățite ideile cuprinse atît în propunerile făcute de secretarul general al partidului în fața Comitetului Executiv al P.C.R., cît și expunerea ținută la Conferința de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și educative, impresia unanimă a fost aceea a unui moment necesar de resurecție într-unul din domeniile hotărîtoare pentru izbînda marii bătălii comuniste in care ne-am angajat cu toate forțele, prin întregul spirit hotărîrilor **Congresului al X-lea – transformarea revoluționară a omului societății noastre socialiste.**

Odată mai mult, a ieșit în relief, cu o claritate și o vigoare exemplară profunda încărcătură umanistă a acestor documente, vocația generoasă și statornică a întregii politici a partidului și statului nostru de a pune omul, cu întreaga, complexa lui personalitate, cu destinul său de speță în centrul tuturor preocupărilor sale, de a face din **om** locul geometric al tuturor căutărilor și devenirilor spre mai bine ale societății noastre socialiste. Am înțeles atunci cu toții bine axioma cardinală a umanismului socialist, anume că **societatea socialistă multilateral dezvoltată este acea societate care creează toate condițiile pentru formarea multilaterală și afirmarea liberă, plenară, a personalității umane, fiind în același timp ea însăși creația istorică și conștientă a unor puternice, multilaterale personalități comuniste**

Iar timpul care a trecut – timp pe care îl putem defini prin deplina sinteză între acțiunea amplă de traducere în viață a înaltelor deziderate politice și sociale pe care le-au formulat documentele plenarei din 3–5 noiembrie 1971 și perfecționarea și îmbogățirea neîncetată a instrumentului de investigație și acțiune marxist-leninistă – acest timp cronologic poate restrîns – ne-a reliefat prin fapte de viață și de muncă importanța excepțională a acestor documente, înfățișîndu-ne adevăratele lor dimensiuni : luciditatea, originalitatea și forța lor creatoare, influența profundă și amplă pe care o au ele în contextul întregii noastre vieți politice, sociale, economice și probînd – printr-un strălucit exemplu – uriașa forță pe care o dobîndește teoria revoluționară atunci cînd cuprinde masele, acele mase ale căror idei și năzuințe le exprimă în cel mai înalt grad, conferindu-le – totodată – demnitate pasionantă, un program militant.

Desigur, nu putem spune că lectura noastră vie, îndemnul de a traduce în fapt multiplele obiective ale acestui program politic, ce se identifică cu înseși sarcinile dezvoltării conștiinței noastre revoluționare, nu pot – nicidecum – fi socotite ca definitiv încheiate.

ȘERBAN CIONOFF

(Continuare în pag. 13)

Eveniment

CHEMĂRILE

Primele au fost ale metalurgiștilor hunedoreni și ale cooperatorilor din Scornicești, județul Olt, apoi ale lucrătorilor Institutelor de cercetări chimice – ICECHIM și „Automatica" din București, pentru ca numai într-o săptămînă să li se adauge altele, din toate colțurile de țară, reprezentînd cele mai importante ramuri economice.

Înaintașii se chemau prin tulnice la luptă sub un țel comun, „tulnicarii" zilelor noastre, cu aceeași dorință de izbîndă din totdeauna ridică țara ca pe un singur om, demn și hotărît, pentru a se întrece pe sine în truda fiecărei clipe dintr-un an jubiliar, reper în istoria contemporană și viitoare a țării. Gestul vine firesc să afirme că vrem mai mult pentru că putem mai mult. Au demonstrat-o depășirile realizate în anul trecut, debutul plenar al primelor zile din acest an.

În condițiile în care cei care cheamă, sînt niște personalități, fiecare în ramura sa economică, colective de oameni ai muncii care au înregistrat prima filă a anului 1974 în plin an 1973, personalități cu tradiția unor importante succese în anii ultimelor cincinale, chemările adresate celorlalte colective din țară creează cadrul unei puternice emulații.

Cifrele-cotă, datele publicate în chemări urmăresc, dincolo de angajarea tuturor forțelor de producție din diverse ramuri economice, ridicarea întregii economii la un înalt nivel de productivitate, prin optimizarea întregului proces de organizare a producției și muncii, a prețului de cost ș.a. într-un cuvînt prin optimizarea rațiunii de producție și productive. Și toate acestea pentru un plus de calitate, și pentru un plus de produse industriale și agricole destinate oamenilor acestei țări.

Pornite din început de an, chemările vor înscrie prin răspunsul muncii tuturor cel mai frumos omagiu pe care îl aduc oamenii muncii celei de a XXX-a aniversări a eliberării de sub jugul fascist, pregătind importantele coordonate ale cincinalului viitor aflat în germene în Congresul al XI-lea al partidului.

Pentru căldura acestor fapte căutăm din nou cuvintele avînt, emulație, fermitate, dăruire, optimism pentru a lăsa imaginea unui crîmpei din viața și munca oamenilor României de azi.

PAUL EUGEN BANCIU

Civitas

TINERII ȘI PRESA

Raportul dintre tineri și presă l-am denumit relație bivalentă rostind de fapt adevărul numai pe jumătate, întrucît un eșalon apreciabil al presei noastre este scris exclusiv pentru tineret și de către tineret ; tradus în termenii de mai sus, tinerii de fapt, ar intra astfel în relație cu ei înșiși.

Se pare că, esențial, pentru ziar în relațiile lor cu tinerii este ceea ce a spus Anatole France odată referitor la literatura pentru copii : „Copiii nu trebuie să simtă că această literatură este scrisă anume pentru ei, că scriitorul și-a dat în mod vădit silința de a scrie copilărește. Copiii, considerîndu-se frustrați, vor repudia o asemenea literatură și o vor prefera pe aceea scrisă pentru cei mari".

În mod similar, audiență în rîndurile tinerilor îi va fi acordată acelei gazete care va dezbate cu seriozitate, cu profunzime și maturitate, atît probleme ale tineretului cît și ale celorlalte categorii, mai cu seamă că tinerii, astăzi, nu mai au probleme esențial diferite de cele ale adulților, ele deosebindu-se doar în detaliu, prin modul de abordare.

Presa noastră de azi, răspunzînd acestor așteptări, trezește în mod firesc interesul tineretului, interes ce se manifestă în dublu sens : prin lectură, dar mai ales prin folosirea ziarului, a publicațiilor ca tribună. Tineretul simte azi o nevoie sporită de a se exprima, de a-și articula gîndurile. Voință ce decurge dintr-o cunoaștere mai conștientă și mai responsabilă a realității.

Cele peste trei milioane de tineri din țara noastră se consideră o parte integrantă a opiniei publice, cu toate drepturile, dar mai ales cu toate răspunderile ce decurg de aici. Aproape că nu există azi liceu, fie el teoretic sau tehnic, care să nu aibă „oficiosul" său, dezbătînd problematica microgrupului respectiv. Ca ziarist la o gazetă care are preocupări intense în atragerea tineretului, în colaborarea cu tineretul, mi-am putut da seama de seriozitatea cu care acesta privește cuvîntul scris în dimensiunile lui publicistice. Iar acest cuvînt, fiind așternut pe hîrtie de un tînăr, dobîndește o rezonanță și o brizanță incomparabil mai puternice în rîndurile acestei generații.

Comuniunea dintre tineret și presă poate deveni astfel, în perspectiva ei, o tot mai mare forță spirituală, un moment de mare eficiență în înrîurirea și formarea celor chemați să dăltuiască chipul de azi și de mîine al societății noastre.

ERWIN LESSL

Poet de autentică distincție, critic fin și pătrunzător Victor Felea reeditează în **Cîntecul materiei** o parte din rezultatele activității sale artistice de aproape două decenii. Sînt reprezentate șase culegeri de versuri (cea din 1955, **Murmurul străzii,** a fost omisă) : **Soarele și liniștea,** 1958 ; **Voci puternice,** 1962 ; **Revers citadin,** 1966 ; **Omul modern,** 1967 ; **Ritual solitar,** 1969 ;**Sentiment de vîrstă,** 1972.

Autorul a evoluat lent și continuu, fără salturi spectaculoase dar și fără căderi. Creația sa poetică nu are inegalități frapante, nici sclipiri neașteptate, totul lasă impresia unei creșteri, unei împliniri organice, înfăptuite în mod necesar și pretinzînd, pentru a se clarifica și impune nu o adîncire a inspirației sau o împrospătare și o diversificare a mijloacelor, ci numai înaintarea în vreme.

Nici nu putea fi altfel, credem noi, din moment ce izvorul poeziei lui Victor Felea este un acut sentiment al timpului ; timpul este obsesia și tema unică ; complexul heracliteean stă la temelia tuturor poemelor. Or, un asemenea conflict apare dintru început întreg, din clipa în care eul devine conștient de propria-i existență. De aici și pînă la sfîrșit, simțămîntul dureros al lucrării timpului nu cunoaște schimbări esențiale (ba, mai curînd, treptat, ascuțimea lui scade, domolită de înțelepciune, de acceptarea inevitabilului, de împăcarea ființei înseși cu implacabilitatea legii).

Victor Felea este un elegiac demn și discret. Nimic ostentativ în versurile sale (pe alocuri, tonul se ridică, totuși, în primele volume). Dar sub calmul suprafeței se ascunde o melancolie compactă, incurabilă. Retras și stăpînit, poetul preferă peregrinărilor zgomotoase și schimbărilor grăbite dacă nu trăinicia absolută (știe prea bine că aceasta, individual vorbind, nu există) cel puțin aparența și iluzia ei. El aparține acelei categorii de scriitori (de oameni, în general) care „își cultivă, fără crize, în liniște și temeinic, grădina". care investighează în profunzime. **Grădina** este, de fapt, unul din simbolurile preferate, un s e m i s i m b o l, mai bine zis, semnificînd locul de neconfundat al insului în univers. Îngrijindu-și **grădina,** poetul are certitudinea singularității sale : „Aici, / Fără trecut și fără viitor, / Eternitate concentrantă, / Sfinx nemișcat, / Sub soarele verii". Viața se scurge pe nesimțite în acest univers concentrant și statornic, ale cărui linii echilibrate cedează uneori în fața așteptării și neliniștii : „Unde am văzut acele grădini ? În vis ori aievea ? / Acele grădini în verde și alb / Atît de gingaș conturate / în privirile adînci ale cerului ... / / Trebuia să fim împreună dar n-ai mai venit / Și lumina verde-a grădinilor pălea fără tine, / Pomii scuturau petale albe, albe / Surizînd depărtat – / / În vis ori aievea te-am așteptat ?".

În spațiul restrîns și, ca urmare, mai ușor de stăpînit al **grădinii,** autorul se simte apărat de invazia timpului, de „amara infuzie a timpului", cum însuși afirmă. Aici se bucură, în voie, de binefacerile **soarelui** și ale **liniștii ; soarele** și **liniștea,** personificate, sînt cîteodată eroii unor scenete alegorice (**Soarele și liniștea, Dimineață de vară**).

VICTOR FELEA,

Cîntecul materiei

(Editura „Dacia" – 1973)

Iată, însă, că puterea de a opune scurgerii timpului lumi imaginare descrește și apoi dispare cu totul. Dacă în volumele de început tristețea este comunicată, declarată, „spusă" (se contemplă și se aprobă cu o abia sesizabilă autoîncîntare : **Chemarea umbrelor**), spre final ea ajunge o dispoziție spirituală „făcută", culoarea și materia versurilor. Cuvintele sînt saturate de elegie, sînt contaminate. În locul **grădinii, luminii** blînde și **liniștii** se ivește **timpul,** ieșit parcă din niște grote cu grijă mascate pînă acum.

Este interesant de observat că vremea este figurată în două chipuri, după cum se are în vedere timpul obiectiv sau durata interioară. În primul caz, reflexul poetic este cînd **fluviul** („Vine timpul de departe și trece / și nu se oprește, / Vine ca un fluviu cu ape nevăzute / și clipă de clipă / Surpă temeliile ființei, / Duce cu el ingredientele tăcerii, / Nisipul cuvintelor nestatornice / Sau rădăcinile vreunui gînd ce n-a rodit") cînd **vîntul** („Nu-mi place cum se trece viața mea ! / Fiece zi mi-o fură vîntul / sau poate alt tîlhar fără de trup"), în cel de al doilea, un **cîmp** arid și pustiu, semănat cu o vegetație săracă și neprimitoare („Și dacă te uiți înapoi, doar mărăcinii mărunți ... / Risipiți pe cîmpia deșartă").

Victor Felea are vocația introspecției, capacitatea de a vedea adînc în sine și de a recrea starea de abis sufletesc (**Tîlharul nevăzut,** printre altele). Nu e vorba, firește, de angoase existențiale, de disperări clamoroase (mai totdeauna stridente și artificiale), ci de un reținut solilocviu liric, născut dintr-o înfruntare care a fertilizat oricînd solul poeziei. Înălțînd **luminii** inspirate laude („Mărire ție, lumină ! / Atît de fragedă te-apleci peste lume ... / Sărută-mi fruntea și ochii / Și dă-mi o altă privire, un suflet de floare / Să te pot lăuda fără prihană ..."), poetul vede natura ca o corporalizare a timpului : „Stau la soare lîngă pămîntul cu iarbă. / Raze fierbinți tatuează cu semne ascunse / trupul meu vechi. / Rîul se năruie lin printre maluri tăcute. / Munții în zare par gînduri bătrîne, / ilustre obsesii ale timpului dus. / Un murmur de voci / sub care-și continuă somnul o pace adîncă ... / / Stau la soare lîngă pămîntul iubit / și tot ce-i orgoliu m-a părăsit".

Poezia lui Victor Felea respinge, structural, podoabele. Metaforele, rare, sînt, cu precădere, revelatorii nu plasticizante. Dintre imagini, este preferată comparația (care, uneori, inundă pînă la exces textul). De aceea, lectura poate nemulțumi pe cititorul atras de străluciri exterioare, de șocul lingvistic de orice fel. Dar, evitînd surpriza imagistică, versul lui Victor Felea ocolește, chiar prin aceasta, riscul învechirii grabnice. Luxurianța metaforică îmbătrînește repede. Valoarea este dată de bogăția și sinceritatea trăirii și de o adecvare sui-generis a formei la substanță. Poemele au o mare eleganță și acuratețe stilistică, o armonie subtilă, de superioară extracție intelectuală.

Ceva din aerul hieratic al doinei rămîne mereu ca fundal – cum se întîmplă, de pildă, în această stampă : „La marginea unei păduri înverzite, / pe-un drum de țară, în ploaie / un cal singuratic / stă nemișcat și ud, / cu gîtul în jos / dar fără să pască, / indecis între iarbă și somn / într-o liniște mare de lume bătrînă".

EUGEN DORCESCU

Cronica literară

1. Printre poeții cei mai importanți ai generației sale, Ovidiu Genaru se alintă dulce într-o recentă confesiune din „Convorbiri literare" constatînd că, odată cu notorietatea, etichetele critice (ironist, paseist, ș.a.m.d.) l-ar fi depus deja într-o arhivă prăfuită, de unde – vai celebrilor – puține șanse de ieșire ar fi. Cel mai bun volum al poetului, **Nuduri** (declară în amintita confesiune Ovidiu Genaru) ar fi trecut neobservat, abia **Patimile după Bacovia** făcînd figură de ziuă a treia a poetului ; minunile se împliniseră însă mai înainte, crede autorul. „Dicționarul autobiografic" al **Convorbirilor literare** reprezintă cea mai interesantă rubrică din publicistica literară, bineînțeles, cu condiția de a nu-l lua în serios, ci de a urmări (amuzîndu-ne ?) spectacolul confesiunilor, micile trucuri ale sincerității. Ovidiu Genaru a căzut și el în cursa „automărturisirii" și cu toate eforturile făcute în respectiva confesiune, nu reușește să ne schimbe, după lectura ei, impresia de poet remarcabil, de poet deplin.

Bucolicele continuă firesc **Patimile,** „descripția rurală" urmînd descrierii orașului de provincie. Intenția autorului va fi fost de a scrie pasteluri, reabilitînd un gen uitat, după cum în cartea anterioară reabilitase literatura unui oraș uitat. Poate fi reabilitat pastelul ? Sigur că da : dacă balada a fost, cîțiva ani (prin Doinaș, Radu Stanca, Tudor George etc.) în vogă, de ce n-ar fi (nu la acest nivel) în vogă și pastelul ? De ce n-ar împlini și poeții minunata operă a descentralizării, părăsind, măcar din cînd în cînd orașele supraaglomerate și singurătățile suprapopulate pentru a cînta, în tihnă, precum Vergilius, muncile cîmpului ?

Dacă migrația aceasta va avea loc, cu siguranță că Ovidiu Genaru a fost, pentru literatura ultimilor ani, **primul** personaj al ei. Întîietatea e întotdeauna o jertfă (mai ales în literatură) și deplasarea poetului spre zarea campestră seamănă deocamdată cu exilul ovidian, poetul cîntînd insistent genuri scitice. Nu ne rămîne decît să scoatem din arhivă epitetul de „ironic" și să-l afișăm din nou, precizînd și bogăția lui de nuanțe și să mai amintim că melancoliile, voiajurile, aglomerările de obiecte, descrierile (făcute parcă de la distanțe uriașe) aparțin volumelor anterioare. Noul volum poate fi așezat sub semnul Daciei Felix : „Te-ntreb Vergilius : unde e mai largă / corola decît în cîmpiile Daciei Felix ? / Zăpada scade în văi așa cum arde lumînarea. / / Umblă călare pe raza dimineții fecioara fecundă. / Mișcare și emoție în oul de fluture. / Clară latinitate pe obrazul părinților. / / Energic străpunge firul de iarbă / carapacea broaștei țestoase, înmugurește / dorința de înmulțire. / Aprilie-n provincii, ziua se-ngroașă / ca mijlocul femeii cinstite / Nebun mă urc în copac și privesc prin / trîmbița ta, Vergilius, / năvala de nimfe din cîmpie".

Poetul își construiește un Mircești iluzoriu în care ritmurile naturii acompaniază o împlinire melancolică. Erotica e și ea potolită, agrementată de exotismul rural (o cană de lapte de capră echivalînd, pentru orășean, cu licoarea unei nuci de cocos iar o potecă de animale cu o cărare tăiată în junglă). Ca și în **Patimile după Bacovia,** farmecul poeziei se naște din contemplarea detașată a lumii uitate, a unei copilării

1. OVIDIU GENARU,

Bucolice

(Editura „Junimea" – 1973)

2. ION COCORA,

Dezlegare de chaos

(Editura „Dacia" – 1973)

mereu miraculoase, în care simplitatea actelor umane fundamentale generează bucurie. Călinescu găsea sublimă plimbarea (desculț !) în iarba udă, Genaru, citadin, află paradisul în excursia deconectantă extra muros.

În fond, ironizînd lentoarea moldovenească, patriarhalismul, dulcea contemplație, Ovidiu Genaru se întemeiază ca poet drept cîntăreț – modern cîntăreț – al tuturor acestora. Fără să învețe lecții de la „autorii de pastel", Ovidiu Genaru este, din cînd în cînd, un poet al roadei și al fructelor. Dar poetul nu datorează nimic marilor maeștri ai genului, el fiind ambasadorul itinerant al sentimentelor orășene față de această lume .

Desigur, apar în **Bucolice** tîrgurile din volumul anterior, cîteodată (foarte rar) micul teribilism cultivat acolo, literatura cultă (și modelul : titlul o impunea) dar rafinamentele „simulările" le leagă pe toate acestea într-un ansamblu unitar, exemplar, prin singularitate. Aparentele schimbări de direcție în poezia lui Ovidiu Genaru (cultivarea unor teme, motive, aparent foarte diverse) nu mărturisește, așa cum s-ar părea, o disponibilitate lirică neobișnuită, ci o inteligență poetică vie, capabilă să-și descopere „subiecte" (și mai ales să le stăpînească cu o impresionantă virtuozitate) în teritorii dintre cele mai surprinzătoare

2. Nimic eminescian în a doua carte a lui Ion Cocora. **Dezlegare de chaos** leagă (în titlu) fîntîni din vers din **Luceafărul,** dar poezia mizează pe alte structuri, Ion Cocora părînd azi, unul dintre puținii suprarealiști ai ultimelor generații.

E drept că suprarealismul lui Cocora e provizoriu și că posibila „aventură" de acuma cîteva decenii poate fi socotită o comodă excursie în bibliotecă. Oricum, în majoritatea poemelor dicteul automat e doar mimat, cu puțin efort cititorul descoperind, în texte aparent discontinui, intenții precise, structuri coerente, ba chiar o anumită densitate „epică". Rămîne vie libertatea poetului de a naviga printre cuvinte cu o anumită superbie care îi stă bine : „După o vagă trufie de păsări am fost inventați noi / să deslușim peisaje imaginare / / trîmbițe și torțe pe vîrfuri / / pe neguri / / poezia e lacrima și conștiința acelor focuri nebune / pentru care pasărea Phoenix e o identitate pierdută / / ce va rămîne în această balanță atotștiutoare și fericită de / spectacolul poetului sînt zăvoaiele și proverbele limpezi din / Țara Ardealului / / sau poate irișii unei femei în așteptarea zorilor / / sau un arbore contrariat de frumusețe neclintit în / speranță și boală sub chiciură".

După cum se poate observa, sintaxa poetică, frazarea, registrul metaforic nu sînt noi. Fără efort, putem, descoperi definițiile-șoc ale poeziei, atît de cultivate într-o vreme. Dar una lîngă alta, toate aceste fragmente dislocate, dau imaginea unui poet vizionar, în cele mai bune din poeziile volumului.

Oscilînd între proză și poetică, verset, text poetic lustruit și versificări practicate altădată de curentele avangardiste, între elemente poetice îndelung cultivate de simboliști și metafore strălucitoare, șocante prin inedit, Ion Cocora este, în **Dezlegare de chaos** un profesionist al poeziei care, în acest volum își propune o adolescență poetică, puțin zvăpăiată, o dezordine libertină ; versurile cu totul remarcabile din acest volum nu aparțin acestora, ci, dimpotrivă, tocmai poeziilor întemeiate din nostalgia ordinii poetice.

C. UNGUREANU

Debut

GHEORGHE AZAP,

UNEORI ZBORUL

(Ed. Facla, 1973)

Debutul editorial al lui Gheorghe Azap — cu șaptesprezece poeme, deci cam tot atitea cite pot fi cuprinse intr-o singură pagină de revistă — alături de alți șase tineri condeieri, intr-un volum, Uneori zborul **— selecție, prezentări și cuvint inainte de Anghel Dumbrăveanu — scos de Editura Facla (in condiții grafice, din nou, excelente) — se petrece intr-un moment de uniformizare, stilistică și valorică, a poeziei scrise de debutanți — o șansă, deci, in plus, de a fi remarcat, pentru un poet care, dacă nu aduce un timbru absolut inedit, prezintă totuși destule elemente care să-l singularizeze in peisajul, destul de lipsit de surprize, in anul trecut, al liricii tinere.**

Baladist capabil să-și valorifice faconda (extraordinară uneori) și in geometria severă a sonetului (vezi Noaptea a ieșit din scorburi) **— imbinarea vocabulelor generind, in acest caz din urmă, dulci muzicalități eminesciene — Gheorghe Azap face parte din categoria de poeți care, departe de a-și reprima elanurile lirice in numele vreunei estetici ezoterice, se lasă condus de mirajele imaginației și de acea** état d'âme **specifică romanticilor. Ceea ce nu inseamnă că nu propune și el un program literar, o artă poetică, așa cum procedează, incă de la inceput, mai fiecare autor care se respectă. Atita doar că, in cazul său, deziderατele estetice sint transferate, pe nesimțite, in plan etic-existențial, lucru care de altfel nu trebuie să mire prea mult la un autor care nu pare a se indoi de exemplaritatea poeziei :** „Iau ocnele la rind și caut o criță de cuvint etern. / Cu dinții să-mi cioplesc intrinsa acanții clocotului viu ; /.../ Sădi-voi fluturi pe cangrene, ca un fantastic demiurg, / Și pentru fiecare moarte voi invia de zece ori. /.../ O apă nouă inventa-voi, să nu mai beți păreri de rău / Că vă născurăți la cheremul unui destin covirșitor ; / Și-am să o-arunc tristețea-n hăuri și voi inchide orice hău, / Și vă veți bucura de pline, de vin, de flori și de amor" **(O apă nouă inventa-voi).**

Versurile lui Gheorghe Azap pot lăsa să se ghicească, destul de ușor, lecturi mai mult sau mai puțin semnificative, referințele culturale găsindu-și locul, nu o dată, in textul poetic. Ne vom feri totuși să le punem cu orice preț in evidență, rezultatul la care am ajunge fiind ca și nul ; pentru că aceste (aproape) citate indeplinesc, cel mult, o funcție de ornament, in alte imprejurări fiind reținută, mai curind, o atitudine morală, poetul simțindu-se atras de o imagine (chiar dacă nu tocmai conformă cu realitatea), de mitul țesut in jurul unui poet, să zicem Esenin, pe care-l evocă intr-o poemă (Numai Serghei mai vine) **pentru consonanța cu imaginea pe care se străduiește să o creeze despre sine :** „Numai Serghei mai vine la mine, dintre semeni, / Pe marginea pustiei in care mă sufoc ; / Să ne-mpletim aleanul ca doi prieteni gemeni. / Să bem un kil de votcă, dresat cu tabacioc, /.../ Și ne alină visul, mai viu ca niciodată, / Că poate peste-o sută sau un potop de ani, / Cu sinul cel mai candid, ne va iubi o fată ; / Pe el intr-o Kalugă ; pe mine-ntr-un Ticvani".

Lirismul debordant coexistă, in mod curios, in versurile sale, cu inclinație, benignă, spre teatralitate, poetul complăcindu-se in situația de a-și regiza (ironic uneori, ușor dezabuzat) sentimentele. De, unde poza — dorită teribilă — pe care o afișează, pletora de interogații și false mirări, o intreagă recuzită care are menirea să șocheze — ci iată-l enumerindu-și (Aștept), **cu o abia cenzurată frivolitate, „amorurile succesive" și defuncte — să contrarieze ; nu mai puțin lexicul, foarte pestriț ; expresii idiomatice, termeni de argou ori din limbajul tehnic, specializat — deci nimic susceptibil de a contribui la crearea unui univers poetic stilizat, plin de suavități. Și, totuși, rezultatul la care ajunge poetul este mai degrabă contrar — gesticulația teribilistă, ironia și violențele de limbaj nereușind să anuleze o anumită notă de melancolie din versurile sale și nici să ascundă aspirația către o lume — pură ipoteză morală — a ingenuității, a candorii originare.**

LUCIAN ALEXIU

ION GRECEA,

FATA MORGANĂ

(Ed. Militară, 1973)

„Fata morgană", noul roman al scriitorului Ion Grecea, apărut recent la Editura militară, vine să confirme, prin cele mai dense pagini ale sale, buna impresie generată de romanul „Moartea lebedei", care, marca in prodigioasa activitate a prozatorului inceputul unei noi virste a scrisului său, definită printr-o mai accentuată preocupare in profunzime a zonelor umane abordate, printr-o evidentă fugă de clișeu și tenta jurnalieră a unor pagini de inceput.

„Fata morgana" este romanul unei „conștiințe in derivă", al unei structuri sufletești ce își descoperă, in urma unor nu lipsite de dramatism confruntări cu viața, individualitatea.

De altfel, unul dintre reperele valorice de bază ale cărții il constituie relieful caracterologic complex al tinărului soldat Virgil Alexiu, ce cumulează in chip fericit o seamă de note definitorii ale unei galerii intregi de personaje din proza anterioară a lui Ion Grecea. Eroii cărților lui Ion Grecea, cei mai mulți dintre ei și, mai ales, cei investiți cu insemnele autenticității, sint tineri ce traversează o epocă hotăritoare a „devenirii" destinului lor. Disponibilitățile lor lăuntrice sint polarizate de o acută obsesie a purității, a libertății spirituale, a demnității ciștigate prin asumarea unor responsabilități majore.

In urmărirea formării unor individualități ferm conturate, observația scriitorului a ciștigat in acuitate, notația gesticii și amănuntului semnificativ s-a rafinat, apropiindu-și virtuți sugestive. Așa se face că, alături de personajul central, au substanță caracterologică neconfundabilă, cele două personaje feminine, Elena și Cristina, căpitanul Enculescu sau Alexiu senior. Chiar „figurația", semn sigur al maturizării scrisului lui Ion Grecea, proiectează, in prim plan, profiluri memorabile (caporalul Cimbru Ze Ștefan și frumos obsedatul „trompetist și poet" Boanță).

In mod surprinzător, ultima carte a lui Ion Grecea relevă, la un prozator care ne obișnuise cu o sobrietate adesea excesivă a narațiunii, reale disponibilități lirice in caligrafierea cu finețe a unei gestici de o anume delicatețe și candoare, in crearea unei atmosfere de o secretă, nostalgică vibrație (vezi paginile remarcabile despre noaptea de anul nou, petrecută in cazarmă).

„Fata morgana", carte de maturitate a prozatorului Ion Grecea, ne lasă doar insatisfacția unor secvențe de reportaj gazetăresc, referitoare la unele „evenimente" ale vieții de militar, precum și nedumerirea iscată de nota artificioasă a citorva dialoguri, de loc convingătoare in grandilocvența lor.

V. RUSU

Lecturi

ILIE PURCARU,

UN ELEFANT PENTRU DOI OAMENI

(Ed. Scrisul Românesc, 1973)

Un elefant pentru doi oameni e cartea unui ziarist care a bătut lumea și care-și povestește drumurile și pățaniile și-și spune părerile alcătuind un jurnal de impresii. Există in carte gust pentru exotic și mirare reținută in fața acestuia ca la omul secolului. Mai există un exaltat simț al istoriei, al locurilor „știute din cărți și albume" și al evenimentului.

Cartea e in genul jurnalelor de călătorie, „Geografie comentată" de-acum mai mulți ani. Scrisă jurnalistic, fraza comunică simplu păcătuind doar in compunere școlară uneori (laitmotivul ca figură de stil, cu efect emoțional și ritmatic : „albul cast al florilor. Flori pentru... Flori pentru..." și din nou).

Cartea e impărțită in cinci secțiuni ce corespund tot atitor itinerarii și e ilustrată cu fotografii ale autorului. **Un elefant pentru doi oameni**, „jurnal de război" in Vietnam și Laos „Bulevardul abisului", note de drum din Sahara și Alger, urmează insemnări despre Novosibirsk oameni, locuri și linia transsiberiană, **Week-end in Alaska** și in sfirșit : „Generalul trestiei de zahăr", prieteni și intimplări din Cuba, volumul incheindu-se cu un fel de epilog „Intoarcerea".

Interesantă intrarea in aventură, nu a literaturii și a cuvintului, ci a omului, o proiectată călătorie in Laos, implinită cu zece ani mai tirziu, programată pentru citeva zile, se prelungește prin pierderea unor legături, de aici rezultind acutul sentiment al istoriei care e sesizabil mai cu seamă in război.

Coperta este semnată de Benedict Gănescu, unul dintre cei mai buni graficieni ai noștri și are un desen de funcționalitate publicitară, noi fiind convinși că alegerea culorilor și rezultatul aparține editurii și numai ei.

A. U.

Lecturi

HRISTU CÂNDROVEANU,

POEME

(Ed. Eminescu, 1973)

Hristu Cândroveanu își intitulează primul volum de versuri, la fel ca și mulți dintre colegii săi intru poezie din ultimii ani, **Poeme.** Un titlu, s-ar putea crede, simplu și nepretențios, dacă afectarea modestiei nu ar genera, prin supralicitare, un efect cu totul contrar. Dar nu asupra acestui aspect dorim să insistăm, ci asupra faptului că există riscul ca poezia lui Hristu Cândroveanu, autor afirmat pină acum in primul rind in critica literară, să fie privită cu superioară condescendență, ca un produs al cuiva care se exersează pentru variație, și intr-un alt domeniu decit cel căruia i s-a dedicat. Atitudine evident eronată pentru că, asociind poeziei sale toate scăderile puse de obicei pe seama creațiilor lirice ale criticilor, am risca să trecem cu vederea și părțile notabile ale acestui volum. Că versurile lui Hristu Cândroveanu vădesc influența lui Arghezi sau Blaga este un fapt in afară de orice discuție, inspirația livrescă, in plus, fiind recunoscută chiar și de autor intr-o artă poetică, **Slabele puteri ale vrăjitorilor**, care dă și titlul unuia dintre ciclurile cărții : „V-am spionat, cu sete v-am spionat. / Nu ca haiducii. De dragul artei... / As fi vrut să spun : Ia de la toți / și pe urmă imparte ! / Dar n-am putut. Am păstrat tot — / și creștea intr-una comoara mea..." etc.

Ipostaza lirică in care poetul reușește intr-adevăr să convingă este aceea de cintăreț inspirat, al istoriei neamului. In poemele de acest gen, eliberat de povara prea numeroaselor referințe culturale, poetul dă glas emoției de care se simte cuprins la rostirea unor nume de oameni și locuri cu o rezonanță particulară in conștiința poporului nostru. Reținem in acest sens bucățile din ciclul **Priveliști,** indeosebi pe cele intitulate **Obirșii, Țară de cintec, Invocație, Autobiografie.**

Pagini notabile oferă Hristu Cândroveanu și cind abordează pastelul. Atrage atenția fiorul panteist care-i marchează versurile — similitudini putind fi căutate, dacă dorim neapărat, in prima perioadă a creației lui Blaga.

L. A.

CORESPONDENȚA

Victor Petrescu Mărgean : Vă ințelegem foarte bine și sintem alături de Dvs. sperind să vă putem publica. Versurile trimise ne dau suficiente motive să credem că acest lucru se va intimpla. Deocamdată trebuie să mai așteptăm, iar această așteptare vine din faptul că poeziile trimise nu sint intrutotul convingătoare. Credem că ar fi bine să renunțați la ceea ce e factice in aceste versuri, să căutați să vă exprimați mai firesc și cu o mai mare grijă față de proprietatea și noblețea cuvintului.

Doina Stoița : Ne place concentrarea și acuratețea versurilor Dvs Am cita această **Iubire a amurgurilor :** „am iubit amurgurile / pină la durere / le-am iubit / alergam să le-apuc in brațe / și să le dăruiesc oamenilor / și să le spun / că cel mai uman anotimp / al pămintului / e / nesfirșita / sublima / contemplare a amurgurilor". Credem că e bine să incercați și alte modalități de expresie : poeziile acestea se aseamănă destul de mult intre ele. Mai trimiteți.

Teodor Tănăsescu : Multe din versurile trimise amintesc modele celebre, insă uneori ni se pare că distingem și un sunet, care vă aparține. Versurile au multă muzicalitate, iar citeodată și un aer pur. Stăruie totuși, impresia unei anumite vetusități, care vine din faptul că vă mișcați intr-o arie lingvistică inchisă și prea mult intrebuințată.

Constantin Brândușoiu : Am citit și aceste catrene intitulate „Dabaiene". Părerea noastră este că n-ar trebui să cantonați exclusiv in această formă, mult prea pretențioasă pentru posibilitățile Dvs. actuale și pentru experiența pe care o aveți. Dovadă — rezultatele modeste. Manuscrisul volumului trebuie trimis unei edituri, dacă socotiți că valoarea lui vă obligă la aceasta.

Mioara Pârvu : Compunerile trimise dovedesc o anumită sensibilitate. Sinteți, probabil, la primele incercări, foarte naive.

Florin Palconi : Nimic nou față de versurile trimise anterior.

Mircea Ghiocel, Oscar Gib Rell, Dionis Rolian : Versuri de un interes redus.

Dan Emilian Roșca : E prea puțin pentru a ne forma o părere. Dar, spunind aceasta, enunțăm, implicit o apreciere. Mai trimiteți.

Costel Dobra : Fără a mai adăuga ceva la cele spuse data trecută, reproducem această **Marină :** „Privesc cerul acesta — / imensă pupilă / a unei fete iubite, sau poate o cimpie / vindecată / de toți caii pămintului, / sau poate o mare cu flux și reflux, / sau doar un simplu clopot / de meduză / ce ne acoperă protector / pină la chemarea in larg".

ANGHEL DUMBRĂVEANU

INTILNIRE CU ELEVII

Vineri, 11 ianuarie, la liceul teoretic din Jimbolia a avut loc o intilnire a cadrelor didactice și a elevilor din anii III și IV cu scriitorii timișoreni Ion Arieșanu, Laurențiu Cerneț, Valentina Dima, Lucian Burerlu și Paul Eugen Banciu. Dialogul viu, sincer și deschis, pornit de la creațiile poetice ale elevilor Maria Burdulea, Valentin Dinescu și Marcel Tolcea, și continuat cu lectura unor creații ale scriitorilor timișoreni a gravitat, in principal, pe discuțiile purtate in ultima parte a intilnirii.

Ca intr-o veritabilă conferință de presă, scriitorii prezenți, cadrele didactice, au fost interogați de elevi, cu franchețea caracteristică virstei definițiilor categorice, despre creația poetică și tendințele ei, despre artă și modernitate, despre sentiment (mai ales despre sentiment și creație) afectivitate și rațiune ș.a.

PEB

LA O ANIVERSARE

Mi-amintesc : elev de liceu la Craiova mă duceam des la teatru. Intr-o zi, am citit un afiș. Se anunța celebra dramă dostoievskiană „Crimă și pedeapsă". In rolul lui Raskolnikov, Vasile Crețoiu. Sală arhiplină fremăta de nerăbdare — dorind cit mai curind sunetul celui de al treilea gong, — și, odată cu el, ridicarea cortinei. In sfirșit, spectacolul a inceput, rumoarea s-a stins, iar ceea ce am văzut in acea seară de neuitat mi-a rămas viu și-acum in memorie. Toată trupa jucase excelent, dar interpretul lui Raskolnikov ii depășise pe toți prin jocul său răscolitor — profund dramatic și atit de modern — cazuri rare pe-atunci.

Spectacolul a fost lung. S-a incheiat tirziu, dar nimeni nu părăsea sala. Uralele, aplauze prelungite : spectatorii rechemau la rampă pe actori, scandind numele lui Vasile Crețoiu, artistul emerit de azi, care in aceste zile implinește venerabila virstă de 75 de ani și 50 de carieră.

Elevul de-atunci — actorul de azi, semnatarul acestor rinduri, urează din tot sufletul multă sănătate unuia dintre reprezentanții de seamă ai artei teatrale românești. Destinul a făcut să-l cunosc mai bine pe „meșterul" Crețoiu fiind impreună in trupa de la teatrul din Baia Mare. Astfel, am avut prilejul să constat că, in afara unei remarcabile personalități actoricești, maestrul Vasile Crețoiu, blindul și inimosul „nene Vasile", cum ii mai spuneam unii dintre colegi este, un desăvirșit intelectual, un artist multilateral dotat, un spirit ardent.

Jucind pe diverse scene pariziene, alături de mari actori ca Louis Jouvet, Pierre Renoir, Michel Simon, Victor Francen, i s-a oferit prilejul să-și insușească, cu marea-i intuiție și mai profund meșteșugul actoricesc. Multitudinea de roluri — diverse și ample — atit din dramaturgia clasică universală, cit și din cea autohtonă, toate purtind amprenta marelui său talent, a vulcanicului său temperament, cit și a erudiției de excepție, i-au adus și binemeritata răsplată a muncii sale de mai bine de o jumătate de veac inchinată scenei — titlul de artist emerit al patriei noastre socialiste.

Discipolii săi — colegii mai tineri sau virstnici, sint convins, au avut intotdeauna ce invăța de la acel care, niciodată, nu și-a precupețit timpul pentru a impărtăși și altora din tainele acestei minunate, dar atit de grele profesii.

Astăzi, la trei sferturi de veac de viață — admirindu-i vigoarea, spiritualitatea, să ne unim gindurile și inimile inchinind o cupă plină pentru unul din cei mai de seamă slujitori ai scenei românești — cu modestie și emoție să-i urăm cu toții : **„Să ne trăiești intru mulți ani, iubite maestre !".**

VLADIMIR JURĂSCU

Teatrul Național Timișoara

Al. Crișan, „Familia"

Contribuții monografice

Răspunzînd unor așteptări legitime, a apărut recent în editura **Facla**, urmînd să deschidă seria monografiilor altor periodice în colecția Restituiri, lucrarea **Familia (1865–1906), Contribuții monografice,** sub semnătura profesorului Alexandru Crișan de la Universitatea din Timișoara.

Prin conținutul ei, prin problemele dezbătute, prin metoda aplicată în cercetare, prin structura materialului, în funcție de criteriile științifice necesare fundamentării oricărei demonstrații mai riguroase, contribuțiile prezente sînt un autentic studiu de istorie literară, cu largi implicații politice și sociale, filozofice, estetice, de critică literară, de istorie a presei, de folclor și etnografie, de lingvistică, de literatură universală, de învățămînt și, în general, de cultură și educație națională. Așa se și explică organizarea materialului într-un întreg unitar împărțit în opt capitole, urmate de concluzii.

Ceea ce merită să fie reținut din prezentarea sistematică, răspunzînd unei idei bine închegate, este așezarea notelor la sfîrșitul fiecărui capitol, note reprezentînd la rîndul lor o sursă de informații și sugestii care atestă vastul cîmp de investigații al autorului, o bibliografie bogată și la zi în baza căreia profilul revistei apare, în ciuda diversității aparențelor, pregnant conturat, o dată cu specificitatea condițiilor istorice și sociale ale românilor din imperiul austro-ungar între 1865–1906.

Pentru a se putea înțelege mai ușor timpul în care a apărut această revistă la Budapesta (1865–1880) și apoi la Oradea (1880–1906) și locul ei între celelalte reviste românești și străine existente la acea vreme autorul schițează tabloul presei românești din Transilvania pînă la apariția **Familiei.** Sînt apoi consemnate, după un plan judicios întocmit, date cu privire la activitatea lui Iosif Vulcan, concepția acestuia asupra unei reviste sociale și de cultură, intensele preocupări folclorice și contribuția **Familiei** la dezvoltarea teatrului românesc din Transilvania și Banat, locul revistei în lupta de idei din critica literară a epocii, poziția ei realistă în problemele de limbă și larga ei receptivitate la valorile literaturii universale.

Revista **Familia** a continuat lupta începută de reprezentanții Școlii ardelene pentru dovedirea, cu argumente științifice, istorice, lingvistice, etnografice, a latinității limbii, romanității neamului, unității poporului român și continuității elementului autohton pe teritoriul fostei Dacii. Atribuind literaturii ca artă a cuvîntului funcția de cunoaștere, social-educativă și estetică, Vulcan s-a străduit să transforme publicistica și creațiile literare într-un mijloc de emancipare națională. Multora dintre scriitorii români ai secolului al XIX-lea revista lui Vulcan le-a fost „leagăn literar" (Eminescu, Coșbuc, Goga) ; altora le-a fost un îndrumător loial în perioada începuturilor. Aniversările, comemorările (G. Bariț, D. Țichindeal, V. Alecsandri, M. Eminescu) sau jubileele au oferit redacției, prilejuri de a valorifica, la un nivel superior față de trecut, activitatea reprezentanților culturii și artei naționale. Oscilînd între clasicism și romantismul cu vizibile filoane iluministe, literatura română din Transilvania și Banat în general și cea din ctitoria lui Vulcan în special se îndreaptă, după ani întregi de tentații și ezitări, spre realism.

În acest ansamblu de preocupări, o primă mărturie a contactului nemijlocit al acestei publicații cu problemele actualității imediate este publicarea, în 1871, a biografiei lui Karl Marx, prima biografie în limba română a marelui răscolitor de conștiințe, semnalînd în termeni adecvați importanța Internaționalei I și semnificațiile profunde ale Comunei din Paris pentru viitorul politic și social al omenirii.

Potrivit programului inițial arătat, revista a făcut dese incursiuni în critica de idei, la răscrucea celor două veacuri, extinzînd aprecierile sale asupra activității lui Const. Dobrogeanu-Gherea, „un om de știință care ar ocupa un loc vrednic în orice literatură europeană", alternînd, eclectic, critica estetică, cu rădăcini în estetica lui Hegel, receptată la noi prin filieră maioresciană, cu cea deterministă, de tip gherist, din izvoare franceze. În înțeles mai restrîns, critica **Familiei** s-a adaptat momentului istoric și, proiectată pe fundalul a patru decenii, a îmbrățișat multilateral manifestările spiritului omenesc, a studiat progresul ideilor și influențelor și, prin reguli sau principii generale, a urmărit desfășurarea procesului de creație sub îndoitul aspect : al conținutului și al mijloacelor expresive, coordonate ale unei literaturi naționale în continuă dezvoltare.

Cercetătorul actual este atras, în această monografie de orientările multiple însușite și aplicate în interpretarea folclorului românesc. Ca în nici o altă revistă apărută pînă atunci, sînt prezente în **Familia :** istorismul lui Russo și Bălcescu, estetismul lui Alecsandri, școala mitologică reprezentată prin Atanasie Marinescu, curentul etnopsihologist aplicat de Gr. Silași, comparativismul lui Hașdeu, străduindu-se, cum subliniază, pe bună dreptate, autorul, să creeze climatul favorabil promovării folclorului.

Înființarea **Societății pentru fond de teatru român,** acțiune inițiată în 1869, are de asemenea importante semnificații. Preluarea ideilor lui Bariț și Cipariu, inițiatori ai teatrului românesc din Transilvania, încurajarea actorilor neprofesioniști într-o perioadă cînd **actorul-histrion** inspira dispreț amestecat cu milă, legătura cu mișcarea teatrală de peste Carpați, concepția despre teatru, teoretizată și implicată în opera dramatică a autorului tragediei **Ștefan Vodă cel Tînăr,** orientarea dramaturgiei către izvoarele istorice, folclorice și, în autentic spirit realist, către realitatea contemporană, conferă – cum, de asemenea, bine inspirat remarcă exegetul – personalității lui Vulcan bunul renume de ctitor al teatrului românesc din Transilvania.

Cum era și firesc, impresionanta longevitate a **Familiei** a făcut-o să fie contemporană cu frămîntările ce au avut loc, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, pentru cristalizarea unor principii noi, mai realiste și raționale, ale limbii scrise. Faptul ar rămîne doar consemnat în arhivele vremii dacă, așa cum intuiseră în condițiile istorice date, cărturarii ardeleni n-ar fi făcut din problemele de limbă o problemă de viață națională, de luptă vie împotriva tendințelor de deznaționalizare. Evident, parcurgerea de către autor a imensului material, de proporții enciclopedice și dintr-un număr restrîns de pagini, în așa fel încît cititorul să aibă o imagine exactă despre importanța în timp și actuală a revistei **Familia,** implică o muncă eșalonată pe mai multe decenii, în care au fost solicitate cunoștințe foarte diverse și din mai multe domenii. Redînd circuitului tezaurul unei străduințe valorice recunoscute, contribuțiile monografice cu privire la **Familia** pun totodată în lumină structura intelectuală și incontestabilele posibilități interpretative ale cercetătorului.

ION NEAȚĂ

Alfred Heinrich, „Tentația absolutului"

Personaj și compoziție în opera lui Dostoievski

Profesorului Alfred Heinrich i-a plăcut întotdeauna polemica... chiar și între catedră și bănci. Este polemica și Tentația absolutului. **Disimulat sau evident, autorul polemizează cu cei mai autorizați cercetători ai operei dostoievskiene, autori pe care-i cunoaște bine, poate cel mai bine (notele de la sfîrșitul capitolelor reprezintă, evident, doar un minim necesar). Polemizează cartea cu sine însăși, începînd cu dialogul dintre titlu și subtitlu. Acestea – o emblemă dublă a cărții – un studiu de o rigurozitate științifică disimulată în limbajul nuanțat, de eseu. Polemica titlului cu sine, cu subtitlul său, reprezintă dialogul dintre afinitățile autorului față de romantism și ascuțitul spirit analitic, corelat permanent cu o fină intuiție critică. „Tentația" reprezintă unghiul original din care sînt considerate, mai precis, reconsiderate, personajul și compoziția în opera lui Dostoievski. Exegetica marxistă, în care se înscrie cu succes și cercetarea de față, prin probitatea sa științifică și interpretarea polemică, a acordat personajului literar un loc prioritar în cadrul cercetărilor sale. Și nu întîmplător prima monografie românească tratează restrictiv problematica personajului dostoievskian – tocmai în sensul demistificării variantei sale „nihiliste" a acelui „Hamlet bolnav al epocii moderne" (Ion Ianoși.** Dostoievski – „tragedia subteranei", **1968, p. 10). Al doilea studiu românesc – o replică involuntară (?) la cel anterior – are în centrul său tot „omul dostoievskian", văzut însă în raporturile sale „... (sau ale scriitorului însuși) cu cosmosul, cu celălalt" etc. aspirînd „la un act de contopire și unificare, la un act în care să se piardă pe sine" (Liviu Petrescu.** Dostoievski, **1971, p. 8, 106, 107). În sfîrșit, un al treilea studiu de amploare, care, spre deosebire de primele, va ține uneori seama și de semnificanți, dar va fi viciat de metoda** „lecturii inverse, **a cercetării primelor manifestări** literare **din perspectiva operelor majore"... (perspectivă ea însăși neclarificată discutabilă), își propune „să înfățișeze prima etapă a eroului dostoievskian..." (Valeriu Cristea,** Tînărul Dostoievski, **1972, p. 21). Alături de factorul polemic, al reconsiderărilor, studiile de mai sus se disting și prin** originalitatea **unor viziuni critice, capabile să descopere aspecte noi sau să valorifice aitele anterior bagatelizate din opera scriitorului, al cărui nume a reprezentat pentru mulți însuși simbolul marii literaturi. Noul studiu pe care ni-l oferă editura Facla continuă și amplifică această proaspătă, dar salutară tradiție, atît prin disocierile polemice (negarea tezei unui Dostoievski existențialist ș.a.) cît și prin originalitatea sintezei însăși.**

Întregul studiu este dominat de interesul manifestat de critic față de existența în opera lui Dostoievski a unor elemente romantice. **Pentru prima dată în cercetările dostoievskiene sînt analizate pe larg categorii ca** fantasticul și visul. **Analiza în contextul unei poetici de tip romantic a altor categorii** (dublul, atmosfera, locul și timpul **etc.) va avea o influență hotărîtoare și asupra aprecierii personajului – „domeniu în care Dostoievski – după cum crede prof. A. Heinrich – a folosit cel mai mult experiența literară a romantismului"... (p. 176). „Tentația absolutului" va constitui dominanta personajului dostoievskian, iar „ideea sub aspectul de „idee-pasiune" constituie „motorul dobîndirii absolutului" (p. 91). În centrul operei dostoievskiene va sta „confruntarea ideii cu realitatea („probarea" ideii), eroul dostoievskian va dori să „dovedească că** el poate realiza ideea, **că** nu este o făptură tremurătoare, **că poate** atinge absolutul" **(p. 104). „Proba" ideii va eșua însă de fiecare dată. În aceste condiții nu „tentația absolutului" este în fond** esența personajului dostoievskian, **ci „criza vor defini specificul structurii romanești, specificul realismului dostoievskian, ci tocmai procesul prin care „tot ce-i frumos și sublim" (index parodic al romantismului) se transformă în contrarul lui (și nu în sensul antinomiilor romantice). Pe plan literar (chiar literal) strategia compoziției este antiromantică**

Psihologia și fantasticul se găsesc însă în registrul autorului, al naratorului. Ambele categorii au la Dostoievski – așa cum spune Porfiri în „Crimă și pedeapsă" – „un dublu tăiș" : ele dezvăluie, dar și incriminează. Fantasticul apare la Dostoievski ca „straniu". Aproape că nu există pagină dostoievskiană în care să nu apară cuvîntul „strannyj" („straniu" – tradus la noi „în vederea evitării monotoniei" : ciudat, „bizar", „insolit", „neobișnuit", de aceea în versiunile originale cuvîntul reapare obsesiv). De la acest cuvînt (într-o formă gramaticală incorectă) Victor Șklovski a confecționat unul dintre conceptele de bază ale „școlii formale" – „ostranenie" (tradus la noi prin „insolitare"). Și e straniu, cît de puțin stranii rămîn la terminarea lecturii situațiile, acțiunile, personajele dostoievskiene. La Dostoievski, ar trebui să vorbim poate de „straniu", nu de „fantastic" (deși Louis Vax – cel mai autorizat teoretician al literaturii fantastice, își intitulase tratatul său : „La séduction de l'étrange. Etude sur la littérature fantastique", **P., 1965) sau, poate, doar de „insolitare", de o „retorică a straniului", deci de un straniu invers, neromantic. La nivel teoretic însă – și studiul prof. A. Heinrich o dovedește deplin – Dostoievski era convis de existența fantasticului în viață, în realitate. Fapt ce poate într-adevăr fundamenta ipoteza unor latențe romantice în chiar personalitatea scriitorului. Dar, rămînînd în limitele „tentațiilor", același Louis Vax spunea că „Létrange est une tentation : en souffrir ciest en jouir" .**

Remarcabilă este consecvența cu care A. Heinrich își demonstrează tezele de bază, dintre care cele mai originale privesc fantasticul **(și în acest sens reabilitarea romanului** Dublul) **și visul (urmărit în toate ipostazele sale textuale – deja și la nivelul semnificanților – din primele romane, pînă la „Frații Karamazov"). Concluzia autorului o enunță titlul ultimului capitol al cărții :** Realism cu elemente romantice. **Tot aici se stabilesc șase trăsături de bază ale realismului dostoievskian : 1. Redarea vieții ca mister și tendința de explicare a realității umane : 2. Capacitatea de a reda esența ideologică și socială a epocii cu ajutorul și prin psihologia personajului ; 3. Capacitatea personajului de a-și asuma răspunderea față de tot ce întreprinde ; 4. Complexitatea contradictorie a unui personaj ce poate cuprinde atît „idealul Sadomei, cît și al Madonei", – ceea ce Dostoievski numește „fantasticul" existenței ; 5. Posibilitatea regenerării morale a omului, încrederea în om, umanismul dostoievskian și 6. Profundul dramatism al operei, viziunea tragică asupra situației omului în contextul existenței sale istorice.**

Rod al unor cercetări îndelungate – ale căror rezultate parțiale au apărut chiar înainte de publicarea la noi a primei monografii dostoievskiene, cartea profesorului Alfred Heinrich reflectă atît maturitatea autorului cît și a nivelului criticii marxiste contemporane din țara noastră. Tezele cărții, pe care fostul student a avut ocazia să le surprindă în geneza lor, vor suscita desigur discuții rodnice, demne de un adevărat act de cultură.

ILIE GYURCSIK

Apariții în Editura Facla

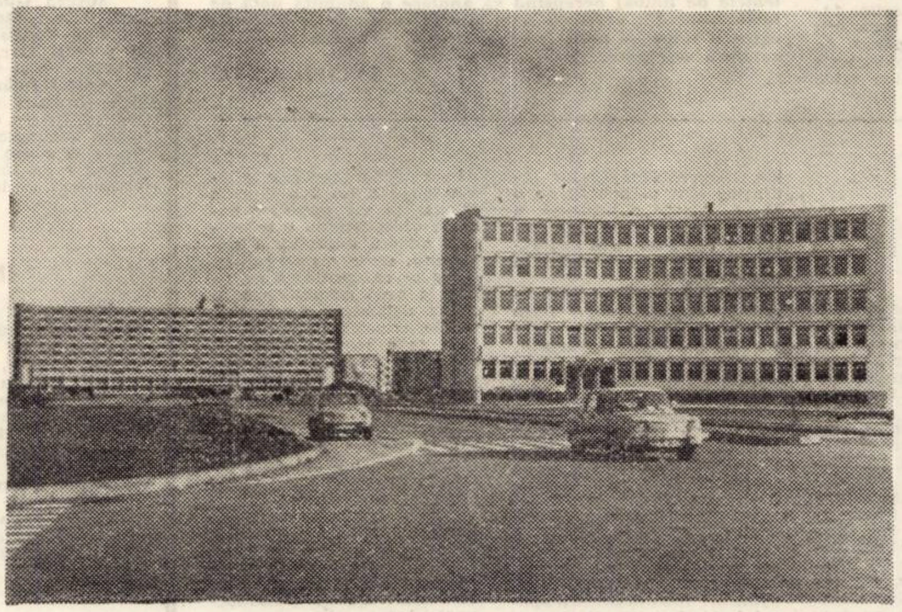

Geometrie, patos și luciditate

Profiluri

Mircea Ivănescu

Un poet ciudat, de provenienţă livrescă, pare a fi sentimentalul Mircea Ivănescu, a cărui scriitură se apropie de eseul liric, întrucît implică o naraţie (adică un adaos prozaic).

E surprinzător cît de enorm a fost succesul acestui poet. Un critic reputat ca Ion Negoiţescu l-a pus alături de Bacovia ; lăsînd să se deducă subtextual că ar fi chiar mai mare decît acesta. La Mircea Ivănescu, cauza confuziei în judecata de valoare s-a aflat în însăşi **maniera** lirică atît de insolită a poetului. Venit către poezie **prin lecturi** îndelungi, excelentul cunoscător al **poeziei anglosaxone** şi-a acceptat, tocmai **calea livrescă** pentru supunerea lirismului. Punctul echivoc dintre a şti, **cum este** poezia şi a **o crea,** prin ambiguitatea subtilă ce o conţine, n-a fost trecut de către critică prin tăierea nodului gordian. Critica s-a apucat să desfacă pe îndelete **ochiurile înnodate** ale acestui lirism livresc încurcîndu-se, cum era de aşteptat, în propriile-i subtilităţi. Speculativ, Mircea Ivănescu a confecţionat în continuare „vorbe, vorbe, vorbe... după propria-i expresie, care au năucit orice rezistenţă, impunînd un poet care nu era mare, ci doar insolit. Cum bine observase un critic de proză, autorul „versurilor" şi-a găsit, prin excesivă cultură poetică, **tonul** liric inedit, neexplorat îndeajuns de către confraţii săi mai tineri, deficitari la paragraful lecturi. În poezie, însă, faţă de muzică, **nu tonul face poezia,** căci atunci şi Scavinski avea un ton, şi chiar umor, dar n-a fost un mare poet. Poezia lui Mircea Ivănescu îşi refuză lirismul şi din acest refuz se naşte însăşi ideea existenţei lui. Poetul întreprinde deliberat un „joc livresc" din spatele căruia trebuie să se contureze **masca lirică.** Ceva în genul bacovian, dar atît de afectat încît poetul devine liric prin convenţia exasperantă. Există o „convenţie" fictivă care, prin obişnuinţă, ia locul trăirii poetice şi astfel are loc transferul livrescului în spaţiul liric. La un moment dat, osmoza este atît de perfectă încît orice depistare a artificiului devine imposibilă. Dar să afectăm şi noi complicitatea acestul „joc livresc". **„Lumină de august – ce titlu frumos / (dar ea nici nu a citit cartea). -n august / însă eu ştiu că lumina e spre seară ca un clopot / decolorat cu gust de ierburi şi mentă, / şi arde în fundul grădinii. În lumina / aceasta să încercăm mai tîrziu s-o descriem – / şi să-i dăm să citească şi ei ? O, dar aşa / am mai scris de atîtea ori, mereu despre alte / fiinţe – vorbele acestea au fost mereu amintiri / despre lumina de seară, despre fulgii tăcuţi / de zăpadă, despre zgomotul sîngelui / al focului pe cîte o faţă cînd se apleca înspre flacăra / la soba deschisă. Şi pe urmă, ea nici n-a citit cartea / cu lumina apăsătoare de vară (şi acolo / lumina de august nici nu se decolorează spre seară – / e mereu o arşiţă de început de e vorba de ea)".** Din prozaismul acestor notaţii se poate deduce prin extensie lirismul lui Mircea Ivănescu. Poetul e un monocord devitalizat ce-şi exteriorizează anxietatea eului alternînd între incomunicabilitatea erotică dată de insipiditatea cadrului existenţial. Poate că n-ar fi greşit să spunem că Mircea Ivănescu ar reprezenta draparea **minulescianismului** în haina sa cea mai modernă prin interiorizarea angoasată şi crepusculul sentimental. Din **frazele** discursului liric se pot constata unele detalii : poetul foloseşte exasperant pronumele demonstrativ **(acesta** etc.) spre individualizarea situaţiei sale poetice, dar rezultatul este adesea doar prozaic. Limba folosită pentru a exprima un lirism dorit atît de singular e prea flască, ceva între oralitate şi scriitura propriu-zisă. Limbajul acesta şi tonul derulînd o monotonie comună, ce exteriorizează o sensibilitate cotidiană, nu mai puţin comună, îndreptăţesc afilierea la filonul minulescian. Poetul e un sentimental incurabil care mitologizează „mopetizînd" dramele cotidiene. Un desuet minor gravînd spaţii interioare într-un peisaj domestic, scontînd pe uzura sensibilităţii caracteristică epocii noastre tehniciste. Nimic mai plat decît o asemenea „rafinată" sensibilitate : „mopete a lipsit multă vreme de acasă / şi într-o dimineaţă s-a întors, să-şi vadă pisica – / era o dimineaţă cu soare, în curte, frica / lui Mopete de locul acesta ce strînsese, retrasă, / lîngă florile pălite de vară din brazdă, la soare – / avea acum chipul pisicii, şi îl privea / pe mopete cu ochi impasibili, şi abia / decoloraţi de lumina cu străvezui autumnale. / noapte, oprit o clipă să o privească, / o simţea, pe pisică, foarte străină. ar fi vrut / să intre repede în casă. o nefirească / ameţeală îl legăna pe trepte, înspre pisică, înapoi. / pînă la urmă, pisica a plecat cu mersul greoi / al plictiselii. se vedea că-i este urît". Spaţiul vital este extirpat în favoarea metamorfozelor inverse. Oare această pervertire pisicească a eului uman să fie singura ipoteză fericită care să-l înnobileze pe OM ? Prin Poesis insul transcende, se ridică din durata concretă spre o imagine ideală. Adică îşi înfrînge datul efemer. Acesta a fost rostul Poeziei şi distrugîndu-se mitul, (odată cu Kafka), individul s-a coborît pe sine mai jos de propria-i condiţie luminoasă.

Fără a fi pentru o asemenea poezie, o considerăm necesară, doar prin formula insolită. Un poet ca Mircea Ivănescu reprezintă o pistă exotică. Dincolo de diluţia funciară a acestui lirism, o asemenea poezie comportă o proză subţiată, dreasă cu ultimele condimente poetice. Filigranarea fină a impresiilor, ca şi stilizarea extremă a îndeletnicirii poetice : „Să nu stricăm jocul – jocul acesta blînd / de-a privirile pe fereastră, cînd ceilalţi / se joacă în casă de-a tăcerea – şi cu înalţi / ochi îşi urmăresc surîsurile. Cîte un cuvînt / îl putem aşeza, ca şi cum am sufla pe geam, / şi apoi, cînd ei se vor apropia, îl vor vedea, / şi poate îl vor şterge ...". Sau poate că totul se reduce la simpla aventură a limbajului ca la mai toţi poeţii europeni contemporani. Aceasta ar fi o explicaţie dar nu o justificare. Căci dincolo de acumularea prozaică monotonă – plasma lirismului lui M Ivănescu – se închegă din cînd în cînd cîte o insulă suavă de o inefabilă poezie despre care nu se pot spune prea multe vorbe, cum ar fi această „Seară" : „Foarte tîrziu am început să privesc ochii fiinţelor / de alături de mine, din faţa mea – foarte tîrziu, / (şi-mi amintesc şi-acum cum povestea de demult / un prieten de-al lui cum a izbucnit într-o noapte el / exclamînd : Dar tu ai ochii albaştri ! / el i-o spusese, şi el o vedea, o iubea mult, / de cîtiva ani, cînd a strigat asta). De exemplu, / în seara asta am urcat pe trotuar, şi trecînd / chiar alături de o fiinţă cu ochii foarte albaştri, / şi faţa atît de limpede încît părea străvezie, / şi ? – avea ochii albaştri, şi eu am trecut în seara aceasta / foarte aproape de ea, şi privind-o. (Şi încă, mi-am amintit / şi acum mulţi ani întîlneam pe neaşteptate pe stradă / fete înalte, cu ochi albaştri, şi mă gîndeam / că o întîlnire ca asta înseamnă ceva). Seara acum / este la începutul primăverii – urît – / şi unele lucruri au o străvezime mortuară – şi altele / au linii urîte".

Timpul pierdut şi regăsit în imaginaţie este aici afectivizat intens, fiind străbătut subteran de autentici curenţi lirici. Poate că Mircea Ivănescu este primul nostru proustian ce se ia în serios. Că proustianismul înseamnă lirism nici nu trebuie să mai reamintim. Poetul de faţă însă îşi travesteşte eul într-o stare permanentă de **reverie lirică,** trădată în impresiile fulgurante ale unui sentimentalism cronic, filtrat printr-un rafinament de decadenţă. A fi proustian, cu detaşare, astăzi, este, cel puţin anacronic. Lirica lui Mircea Ivănescu derivă din mecanismul proustian, asumat cu deliberare, dar prin convenţia estetică singulară a reuşit să se impună în peisajul liric actual atît de efervescent. Cine ar încerca să-l imite pe Mircea Ivănescu, n-ar face decît să-i trădeze facilitatea. Singura lui şansă şi glorie în acelaşi timp, fiind aceea de a rămîne unic. Orice prozelitism în această direcţie n-ar face decît să-l compromită. Blazonul convenţiei extreme înnobilează o singură dată.

MARIN MINCU

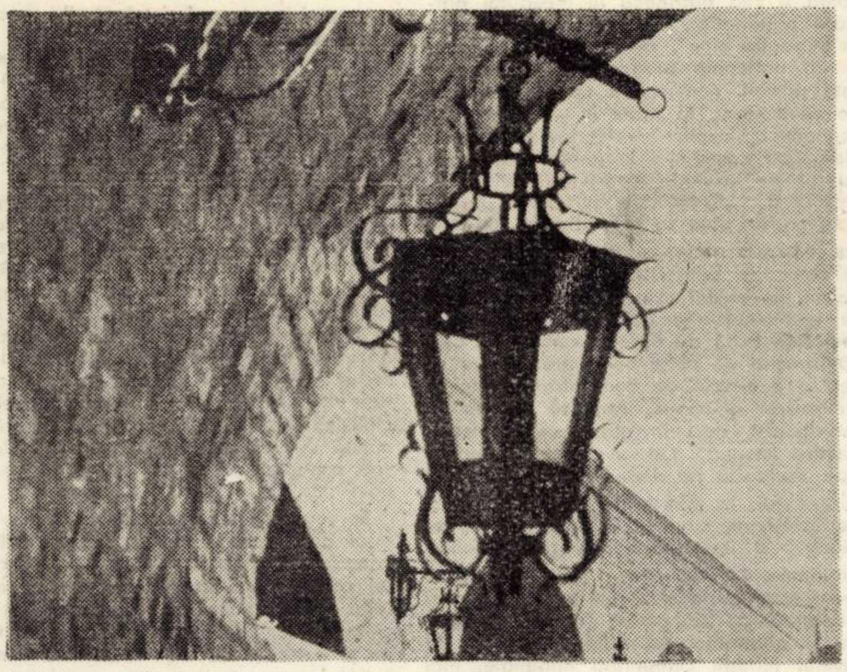

Se mai aud secolele...

Cartea de idei

Un sistem logic de elaborare a diagnosticului *)

Uneori îţi vine să saluţi o carte aşa cum ai saluta un om. Să-i spui simplu : Locul tău este aici printre noi. Te aşteptăm. Cu asemenea gînduri am închis cartea profesorului Pius Brînzeu – eminent chirurg şi om de ştiinţă – „Simţul clinic şi arta diagnosticului", după o lectură care mi-a prilejuit bucuria întîlnirii cu un gînditor subtil, un raţionalist, un scriitor cu un condei sigur.

Abordarea acestui subiect pretinde, desigur, pe lîngă cunoştinţe aprofundate în diferite domenii în afară de medicină, şi destul curaj. Pornit pe calea înălţării unui edificiu oarecum singular în peisajul eseisticii noastre, autorul a avut la îndemînă relativ puţine puncte de referinţă. Iată de ce mi-aş îngădui să afirm că avem în faţă o carte de creaţie cu o adresabilitate ce depăşeşte rîndurile specialiştilor. Deşi scopul mărturisit al autorului (cu prea multă modestie) este acela „de a veni în sprijinul tinerelor cadre medicale şi de a le insufla dorinţa spre continuă perfecţionare". lucrarea va cîştiga dreptul de audienţă în rîndurile unui public mult mai larg, pentru care va putea constitui, ca orice act de cultură, o poartă deschisă spre un domeniu inedit.

Inedită este însăşi încercarea convingătoare de a reabilita sensul unor noţiuni ca „simţ clinic", „artă a diagnosticului", „intuiţie", loc de întîlnire a unor interpretări fanteziste, care le-au deteriorat conţinutul real, dacă nu cumva l-au deviat în mod intenţionat, sau interesat. Simţul clinic, adică însuşirea de a surprinde dintr-odată esenţa unui fenomen patologic, rîvnită de orice practician, a fost atribuită, sau [illegible] au atribuit-o cu mîndrie numeroşi corifei ai lumii medicale. Exemple strălucite ne dovedesc însă că simţul clinic este o realitate. O realitate, dar nu un mister. Un produs al inteligenţei, nu un „har". În această direcţie, eseistul desfăşoară o argumentaţie largă, bazată pe o gîndire logică şi o suculentă exemplificare. Lucrurile sînt limpezite cu calm şi metodă ca într-o operaţie foarte delicată. Sub bisturiul fin al analizei „harul" îşi deconspiră identitatea de sub vălul ademenitor poate al iraţionalismului mistic confundîndu-se, uman, cu rezultatul cunoştinţelor acumulate prin muncă, cunoştinţe ce se pot valorifica prin surprinzătoare intuiţii la patul celor suferinzi.

Am lăsat să se înţeleagă că lucrarea are un caracter eseistic şi aş adăuga acum că acest lucru se deduce nu numai din structura cărţii care este împărţită în capitole cu valoare independentă, fiecare dintre ele constituind prin sine un eseu – ci mai cu seamă din efortul răsplătit în largă măsură al autorului de a aduce o contribuţie personală la problemele dezbătute. Din cîte cunosc, nu s-a făcut pînă acum nici o încercare exhaustivă de a defini premizele raţionale ale diagnosticului în medicină şi, cu atît mai puţin, de a stabili raportul dintre artă şi diagnostic.

Evaluînd un vast bagaj de cunoştinţe de istorie a medicinei, o anecdotică savuros prezentată din cariera unor iluştri slujitori ai lui Esculap şi din propria carieră, autorul analizează rînd, pe rînd într-un crescendo inteligent dozat, „spiritul de observaţie şi metoda observaţiei în medicină", „importanţa cunoaşterii în medicină", culminînd cu un studiu amplu şi foarte personal asupra „Bazei logice a diagnosticului". În ceea ce priveşte cuvîntul „artă", deseori întrebuinţat în legătură cu exercitarea profesiunii medicale, găsim următorul citat din R. Cruchet : „Dar nu ajunge să ai o memorie impecabilă şi să cunoşti aceste elemente în modul cel mai perfect pentru a fi un excelent medic şi un bun observator .. lipseau tocmai aceste calităţi de intuiţie, de discernămînt în ordinea fenomenelor, care este artă, nu numai ştiinţă. De aceea un medic în toată viaţa sa profesională trebuie să facă operă de artist. Altfel el este expus fără încetare la cele mai monumentale erori". Părerile medicului francez par să coincidă cu ale autorului care, fără a se hazarda, conchide mai ponderat : „Pregătirea teoretică trebuie să fie dublată aşa dar de o experienţă de ordin practic, pe care numai contactul de zi de zi cu bolnavul o asigură . .". Se poate vorbi deci de „artă" numai de la un anumit nivel, obligatoriu, de pregătire practică şi teoretică, nivel de la care se fac simţite diferenţele individuale.

Afectat parcă de situaţia de inferioritate a medicinei faţă de ştiinţele zise „exacte", inferioritate constînd în sărăcia posibilităţilor de emitere a unor judecăţi universal valabile întocmai ca „Jucătorul de şah", pictura lui Corneliu Baba (reprodusă pe prima pagină a capitolului al patrulea autorul încearcă să construiască un sistem logic – în sensul logicii formale – de elaborare a diagnosticului. Acest amplu eseu reprezintă de fapt miezul lucrării şi, aşa cum am mai spus, partea ei cea mai personală.

Această întreprindere, pe cît de îndrăzneaţă pe atît de frumoasă, merita să fie făcută, deoarece, aşa cum observă autorul : „Medicul ajunge să gîndească corect. dar în mod inconştient, aşa cum ajunge să vorbească corect fără studii speciale de gramatică. În materie de diagnostic însă cunoaşterea regulilor şi legilor logicii constituie un ajutor care nu trebuie neglijat". Studiul este foarte complex, imposibil de redat chiar şi sumar în spaţiul unei cronici, cu atît mai mult cu cît este completat cu capitolele dedicate regulilor practice de elaborare a diagnosticului precum şi de o privire asupra posibilităţilor (şi mai ales limitelor) ştiinţei actuale de elaborare a diagnosticului cu ajutorul maşinilor. Privită în ansamblu, cartea profesorului Pius Brînzeu – atractivă ca lectură, cu certe calităţi stilistice, venită în continuarea unor preocupări umaniste anterioare (mă gîndesc la „Educaţia estetică în chirurgie"), – deţinînd privilegiul ineditului, îşi va găsi un loc al său în rîndul cărţilor de idei a zilelor noastre.

AUREL MARTIN BOLOGA

* Pius Brînzeu, „Simţul clinic şi arta diagnosticului" (ED. FACLA — 1973).

Conştiinţa naţională componentă majoră a făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate

În concepţia partidului nostru conştiinţa naţională nu este un produs complementar al existenţei naţionale ci o componentă majoră a ei, o latură esenţială, organică a structurii şi existenţei naţionale. Corelaţia obiectivă dintre aceste două laturi ale realităţii naţionale evită judecăţi de valoare absolutizate în ceea ce priveşte rolul jucat de fiecare. În condiţiile actuale, conştiinţei naţionale îi revine un rol specific întrucît ea este rodul activităţii conştiente a întregului popor care presupune realizarea permanentă a unei strînse corelaţii între teorie şi practică. Aceasta în măsura în care există sau nu create condiţii de realizare a unităţii dintre teorie şi practica naţională, teoria şi realitatea socialistă din fiecare ţară, teoria şi realitatea specifică lumii contemporane în general, şi dintre teoria şi realitatea specifică lumii socialiste, în special.

Mersul obiectiv al istoriei a făcut ca realităţile economice sociale, politice şi culturale ale naţiunilor şi popoarelor să prezinte tabloul unei diversităţi quassi-infinite, tablou ce porneşte de la nivele de evoluţie şi structuri instituţionale specifice de la un profil spiritual propriu fiecărei naţiuni. Fiind vorba de ţări inegale ca mărime, forţă, grad de dezvoltare economică, socială şi politică, avînd fiecare caracteristici şi particularităţi naţionale proprii, organizarea şi perfecţionarea relaţiilor naţionale în lumea socialistă, definirea conţinutului şi rolului conştiinţei naţionale în acest context, argumentarea teoretică a intereselor naţiunii ca şi întronarea unui comportament naţional corespunzător, continuă să fie complexă. Din documentele partidului nostru reiese, evident, ideea că soluţia acestei rezolvări nu o poate constitui o uniformizare politică şi naţională la nivelul comunităţii internaţionale socialiste Partidele comuniste, partide de guvernămînt în ţările socialiste sînt pe de o parte profund patriotice şi în acelaşi timp, internaţionaliste. Această valoroasă teză a partidului nostru, verificată multilateral în condiţiile afirmării ţărilor socialiste apare în contrast cu apariţia în gîndirea contemporană a numeroase idei discutabile cu privire la prezentul şi viitorul naţiunii.

Considerăm, de aceea, că explicarea concepţiilor partidului nostru despre naţiune şi conştiinţa sa, a originalităţii cu care a rezolvat problema naţională, ca şi eforturile depuse în actuala etapă de evoluţie a ţări noastre, în vederea dezvoltării multilaterale a naţiunii române ca şi a naţionalităţilor conlocuitoare reprezintă o necesitate evidentă. Ideea revoluţionară a epocii noastre – ideea socialismului – găseşte forţă şi valori suplimentare în conştiinţa naţională, în conştiinţa şi sentimentul legăturii indestructibile cu procesul istoric, de dezvoltare naţională.

Dacă urmărim evoluţia patriotismului ca **praxis,** ori sistem de idei (mai mult sau mai puţin unitar) putem constata că, la început putea fi definit mai ales prin raportare la o serie de factori externi. Evoluţia economică, social-politică şi spirituală ce însoţeşte afirmarea capitalismului dă naştere unui proces de autocunoaştere a comunităţii istorice umane. Expresia acestui proces o constituie conştiinţa naţională, care, odată apărută, **joacă rolul unui puternic catalizator al sentimentelor şi ideilor specifice comunităţii respective.** Rolul primordial în acest sens, revine, desigur, elementului sistematizat, conceptualizat al conştiinţei naţionale – ideologia naţională. Desigur, atît ideologia naţională cît şi conştiinţa comună, a cărei componentă esenţială o reprezintă psihologia naţională, cunoaşte o evoluţie, după cum ele se constituie pe baza caracteristicilor şi concepţiilor specifice burgheziei, iar apoi pe baza caracteristicilor clasei muncitoare, teoriei marxist-leniniste a partidului său. Ca şi în cazul evoluţiei conştiinţei de clasă a proletariatului, am considera, fără să pierdem din vedere interesul de clasă, că pe o treaptă superioară se realizează saltul de la o „conştiinţă naţională în sine", care ar putea fi cea patriotică la începutul afirmării popoarelor, la o „conştiinţă naţională pentru sine", care ar putea fi conştiinţa naţională propriu zisă. Acest salt este posibil, desigur, la un anumit nivel de cunoaştere. K. Marx în „Manuscrisele economico-filozofice" referindu-se la problematica conştiinţei în general din care nu putem exclude conştiinţa naţională, consideră : „Conştiinţa de sine este un obiect, dar abia la nivelul unei anumite cunoaşteri a naturii şi societăţii, a realităţii obiective. Conştiinţa de sine nu poate deveni un obiect al conştiinţei decît după ce toate celelalte obiecte ale naturii şi **societăţii** (s.n.) au devenit cunoscute, adică însuşite de către conştiinţă. Pentru aceasta e nevoie de concentrarea întregii cunoaşteri omeneşti, condusă de un fir evoluţionist, deci în dezvoltare, în perspectivă istorică". Ori un asemenea stadiu este realizabil pe deplin în condiţiile socialismului, în plin proces de afirmare şi perfecţionare, cînd se lichidează baza obiectivă a înstrăinării întregii comunităţi naţionale. Ne-am oprit asupra acestui moment al evoluţiei social-istorice pe considerentul că aci putem semnala existenţa şi afirmarea conştiinţei naţionale la nivelul întregii comunităţi naţionale, mai mult, la nivelul întregii comunităţi socialiste, spre deosebire de societatea capitalistă unde conştiinţa naţională are un caracter neunitar, neomogen, în funcţie de interesele de clasă.

În condiţiile societăţii socialiste, conştiinţa necesităţii dezvoltării multilaterale a naţiunii devine o coordonată esenţială a politicii partidului, politicii de stat.

„Prin capacitatea sa de a se identifica cu conştiinţa naţională progresistă, de a fi totdeauna model de responsabilitate faţă de popor, de a dezvolta o politică de apărare a suveranităţii, a independenţei şi a demnităţii naţionale şi de a elabora acele modele de construcţie socială care să corespundă cel mai bine tradiţiilor şi trăsăturilor specifice ale naţiunii, partidul nostru a pus în lumină şi a dat un relief deosebit valorii naţionale a conducerii sale", (Trăsnea, Al., Valoarea umanistă şi culturală a principiului privind rolul conducător al partidului, în vol. Cultura şi socialismul, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1971, p. 13). Conştiinţa dezvoltării multilaterale a naţiunii în condiţiile socialismului nu mai implică limite de clasă şi de aceea conştiinţa naţională nu reprezintă numai un ansamblu de idei, stări de spirit şi preocupări ale factorului devizional principal ori ale unui grup de oameni de cultură, ci vizează întreaga comunitate naţională, întregul popor. Cele două planuri ale conştiinţei naţionale, conştiinţa naţională teoretizată şi conştiinţa naţională comună, fără a se identifica, primesc trăsături extrem de apropiate, datorită însuşirii într-un grad tot mai înalt a sistemului de concepţii, raţionamente cuprinse în ideologia naţională, de către mase. În contextul interdependenţei celor două planuri ale conştiinţei naţionale nivelul teoretizat, sistematizat, conceptualizat al conştiinţei naţionale asigură înţelegerea valorii şi scopului existenţei naţionale a importanţei pe care o are reprezentarea corectă a raporturilor social-naţional trecute pentru afirmarea multilaterală a naţiunii în perspectivă. De aceea, considerăm că teoretizarea conştiinţei naţionale socialiste constituie un cadru necesar şi propice în care conştiinţa patriotică, caracteristică întregului nostru popor, naţiunii române şi naţionalităţilor conlocuitoare îşi poate afirma rolul său activ în raport cu existenţa naţională, reprezentînd totodată un factor cu putere de inovaţie, pe un fond tradiţional bine conturat.

Partidul nostru dezvoltă în mod creator teza leninistă după care „ideea determinismului care stabileşte necesitatea acţiunii omului şi spulberă povestea absurdă a liberului arbitru, nu exclude, cîtuşi de puţin, nici raţiunea nici conştiinta omului şi nici aprecierea acţiunilor lui" [1], considerînd că afirmarea conştiinţei naţionale ca factor de păstrare a fiinţei naţionale, de dezvoltare în mod liber şi egal al acesteia, devine o necesitate vitală.

Ampla activitate de educaţie naţională pe care Partidul Comunist Român o orientează şi o desfăşoară practic, îşi găseşte fundamentarea în realitatea contemporană ca şi în teoria marxistă de valabilitate generală, după care conştiinţa naţională socialistă se poate forma doar în procesul revoluţionării existenţei naţionale şi nu în afara ei. Dar aşa cum cultura naţională este impregnată de notele definitorii ale psihologiei naţionale şi exprimă viaţa unei anumite naţiuni şi **conştiinţa naţională socialistă reflectă şi exprimă nu trăsăturile existenţei în general ci trăsăturile specifice ale acesteia într-un cadru naţional bine conturat, într-o societate dată, într-o etapă dată.** De acea dezvoltarea societăţii socialiste în etapa actuală este posibilă numai prin îmbinarea activităţii teoretice cu practica dezvoltării multilaterale a naţiunii.

În concepţia marxistă, sublinierea rolului determinant al realului faţă de ideal, de conştiinţă, presupune recunoaşterea rolului activ jucat de aceasta din urmă. Cu cît conştiinţa naţională este mai dezvoltată cu atît oamenii participă mai acitv la dezvoltarea cadrului social-economic, politic şi spiritual al comunităţii lor. În acelaşi timp un rol important revine în acest sens dezvoltării continue a democraţiei socialiste, care are o importanţă majoră nu numai din punct de vedere politic dar şi sub aspectul dezvoltării conştiinţei naţionale.

În condiţiile societăţii socialiste multilateral dezvoltate, formarea şi **dezvoltarea conştiinţei naţionale trebuie să fie rezultatul convergenţei activităţii formative a tuturor factorilor** materiali şi spirituali ai societăţii. Conştientizarea situaţiei existente ca şi a noii situaţii şi necesităţi, este rezultatul cunoaşterii şi nu a unei transpuneri artificiale a acesteia pe planul gîndirii şi comportamentului. De aceea partidul nostru face totul pentru ca nivelul de cunoaştere al maselor, al naţiunii să crească, pentru a putea asigura conştientizarea procesului dezvoltării naţiunii în perspectivă.

Conştiinţa naţională reacţionează extrem de sensibil la schimbările intervenite în sfera existenţei naţionale şi dacă ea se formează, se modelează după conştiinţa politică specifică clasei muncitoare şi mai cu seamă după nivelul teoretizat, conceptualizat al conştiinţei politice specifice partidului comunist, ea concură substanţial la mobilizarea tuturor energiilor umane, în vederea dezvoltării multilaterale a naţiunii socialiste. În acest context conştiinţa naţională primeşte un sens etic profund, întrucît dezvoltarea propriei naţiuni serveşte cauza generală a societăţii, progresul social-politic şi spiritual.

Documentele partidului nostru, cu pregnanţă congresele IX şi X, Plenara C.C. din noiembrie 1971, Conferinţa Naţională din iulie 1972 ş.a. evidenţiază că evoluţia naţiunii socialiste depinde într-o măsură considerabilă de pregnanţa manifestării ideilor şi sentimentelor naţionale la nivelul mentalităţii publice. Afirmarea la acest nivel a conştiinţei naţionale este determinată obiectiv de faptul că dezvoltarea socială are loc în condiţii conturate, de faptul că viaţa spirituală, psihologia maselor nu pot fi concepute în afara proceselor economice, sociale şi politice. Aceste procese se oglindesc în mod necesar, în conştiinţă, în doctrine politice şi artă, în atitudinea spontană, afectivă.

Pe baza conştiinţei unor trăsături şi tradiţii comune a apărut **posibilitatea unei comunicări eficiente între membrii naţiunii,** al cărui rezultat îl constituie actuala dezvoltare multilaterală a societăţii socialiste. În condiţiile făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate conţinutul şi formele de manifestare ale conştiinţei naţionale implică o îmbogăţire permanentă. Conştiinţa naţională primeşte tot mai mult accepţiunea unei conştiinţe patriotice care include idei şi sentimente ce exprimă ataşamentul faţă de naţiunea română şi problemei ei, tuturor cetăţenilor României socialiste. Acest proces se impune a fi dezvoltat printr-o activitate de cunoaştere reciprocă pe plan spiritual care fără îndoială include fenomenul conştiinţei. „Trăind şi muncind împreună, maghiarii, germanii, sîrbii şi celelalte naţionalităţi trebuie să se cunoască cît mai bine unii pe alţii, inclusiv pe plan spiritual. Această îmbinare a valorilor culturale, această cunoaştere reciprocă pe plan spiritual este o parte integrantă a educaţiei patriotice a oamenilor muncii din ţara noastră..." [2].

De altfel cultura socialistă, care include organic fenomenul conştiinţei naţionale, este unică prin spiritul şi conţinutul său principal. Această cultură include cele mai preţioase caracteristici şi tradiţii ale culturii şi vieţii naţiunii române ca şi ale naţionalităţilor conlocuitoare. În acelaşi timp cultura unei naţionalităţi conlocuitoare se alimentează nu numai din sorgintele proprii ci soarbe din bogăţia spirituală a celorlalte naţionalităţi şi la rîndul său exercită asupra lor o influenţă favorabilă. o îmbogăţeşte.

Egalitatea condiţiilor economice şi social-culturale, identitatea intereselor şi ţelurilor, conştiinţa faptului că de progresul României socialiste este legat indisolubil destinul fiecărui cetăţean, indiferent de naţionalitate face ca naţionalităţile conlocuitoare din ţara noastră prin comportamentul lor teoretic şi practic să contribuie la însăşi afirmarea conştiinţei specifice naţiunii române. Conştiinţa specifică naţionalităţilor conlocuitoare se manifestă din ce în ce mai mult doar pe planul caracteristicilor psihosociale. Apropierea continuă dintre naţiunea română şi naţionalităţile conlocuitoare reprezintă un proces obiectiv. Partidul nostru este împotriva unei accelerării artificiale a acestui proces, el fiind dictat de întreaga evoluţie a existenţei socialiste. Totodată el consideră ca inadmisibile orice fel de încercări de a frîna procesul apropierii naţionalităţilor conlocuitoare de naţiunea română. În acest mod concepe partidul nostru obiectivarea ideii leniniste după care la baza unităţii tuturor naţionalităţilor stă : „încrederea deplină, conştiinţa clară a unităţii frăţeşti" [3].

În acest context, sentimentul mîndriei naţionale nu este o caracteristică numai a naţiunii române propriu-zise ci şi a tuturor naţionalităţilor care muncesc în limitele statului naţional român, un sentiment de mîndrie faţă de aceeaşi problematică, faţă de aceleaşi perspective, faţă de acelaşi scop. Mai mult, sentimentul datoriei şi al responsabilităţii faţă de destinele naţiunii se concretizează în respectarea şi dezvoltarea valorilor sale, în grija pentru manifestarea multilaterală a personalităţii umane, a creşterii calitative şi numerice a naţiunii socialiste.

Procesul de omogenizare a societăţii noastre, unitatea tuturor membrilor săi cunoaşte în etapa actuală forme instituţionale bine conturate. Tovarăşul Nicolae Ceauşescu referindu-se la scopul şi rolul Frontului Unităţii Socialiste sublinia că în acest cadru instituţional tuturor cetăţenilor patriei le revine sarcina creării unei „puternice alianţe frăţeşti între români, maghiari, germani, sîrbi, ucrainieni şi alte naţionalităţi, între toţi cei ce muncesc în România, fără deosebire de naţionalitate, hotărîţi să înalţe pe pămîntul patriei comune socialismul şi comunismul, să asigure dezvoltarea liberă şi independentă a ţării noastre" [4].

În acest efort comun conştiinţei naţionale îi revine rolul de catalizator al voinţei membrilor societăţii noastre.

IOAN PELEŞ

1. Lenin, V. I., op cit. vol. 1, Editura politică, Bucureşti, 1960, p. 156.
2. Ceauşescu, Nicolae, op. cit. vol. 5, p. 464.
3. Lenin, V I., Opere vol. 40, p. 44
4. Ceauşescu, Nicolae, op. cit., vol. 3, p. 691.

Opinii

O școală unică pentru 20 de milioane de elevi

● DESPRE TELEVIZIUNE ȘI CONSECINȚELE EI

Televiziunea ocupă un loc important în existența noastră cotidiană. In privința locului pe care il ocupă in viața societății, el este, ca să spunem așa, in curs de fixare. Cotele însă sînt dintre cele mai inalte și, dacă vor exista in viitor surprize, ele nu vor face decit să sublinieze cit de hotăritor este contactul pe care il realizează cetățeanul, uneori ceas de ceas, cu cetatea prin intermediul acestei cutii magice. La vremea lui, radioul a produs și el o revoluție, fiind socotit una dintre minunile epocii moderne. Dar forța de captare a cuvintului fără imagine nu a devenit fascinație și, chiar dacă a devenit pentru unii, ei erau in număr redus. Televiziunea nu numai că are o putere de atracție incomparabilă, dar a pătruns intr-un mod masiv in mase, astfel incit, de regulă, putem considera că orice om activ din societatea noastră este „conectat" la rețeaua televiziunii. In asemenea condiții, a considera televizorul un mijloc de a oferi spectacole ni se pare lucrul cel mai nepotrivit, pentru simplul motiv că societatea nu oferă numai spectacole, ci multe alte lucruri utile sau cel puțin necesare a fi cunoscute.

In toate țările, pentru mase mai mari sau mai mici de oameni, televiziunea a venit prea repede, prin surprindere și in chip șocant. Oameni care in toată viața lor n-au citit cinci pagini, au vizionat în 10 ani 500 de spectacole, au intrat intr-un contact total și brutal cu marile idei ale societății și cu marea literatură. Cred că incă nu cunoaștem rezultatele acestei confruntări.

Televiziunea a anulat distanța, in toate sensurile. Ceea ce inainte părea inimaginabil, de pildă ca un țăran să privească un spectacol de operă, sau să vadă pe membrii guvernului in acțiune, astăzi televiziunea realizează acest lucru la scară de masă. Distanța psihică între ignoranță și cele mai înalte realizări ale geniului uman s-a topit prin intermediul micului ecran. Este un fapt revoluționar in sensul cel mai profund al cuvintului, ale cărui consecințe incă nu le putem evalua exact.

Televiziunea are un enorm avantaj – față de orice alt canal de informație – captarea imediată a atenției unui număr practic nemăsurat de auditori de toate virstele și de toate categoriile. In fața televizorului se află și copilul de trei ani, fascinat de pozele mișcătoare de pe micul ecran, se află țăranul intors de pe cimp ,se află academicianul. In timp ce o publicație, oricit de populară ar fi, nu este cumpărată sau citită decit de un public mai mult sau mai puțin asemănător, in timp ce chiar radioul se inchide, cind „vorbește", de către cel care nu vrea să audă ceea ce crede că nu-l poate interesa, televizorul transmite informațiile cele mai variate datorită imaginii. Inainte de a asculta, la televiziune, publicul „vede" – act incomparabil mai facil decit cel auditiv. De aceea consumatorul lasă televizorul deschis chiar dacă simte că ceea ce se spune acolo nu-l interesează direct.

Sigur că televiziunea are și ea dezavantaje față de publicații. Emisiunile ei, cu excepția celor inregistrate, sint anihilate in timp, pentru telespectator. Cel ce a văzut sau a auzit ceva care, in fața micului ecran, i-a plăcut sau l-a interesat, nu poate să-și consolideze impresia sau informația, deoarece nu o poate reauzi sau revedea (decit dacă și cind se va considera necesar să se reprogrameze). In timp ce un text citit recompensează efortul depus de consumator prin posibilitatea pe care i-o oferă de a relua citirea in orice moment pentru consolidarea informației a impresiei sau pur și simplu pentru retrăirea emoției.

Televiziunea impune schimbarea conceptului de cultură generală a individului. Pînă nu de mult, acesta avea trei surse principale : cartea (lectură), teatrul (spectacol) și concertul (audiția). Posibilitatea de contactare a acestor surse, dacă nu era dificilă, oricum, solicita un efort : efortul de a citi, efortul de a merge la teatru, efortul de a audia muzica. In practică, numărul celor apți, dornici și cu posibilitatea reală de a realiza aceste eforturi, era redus.

Televizorul a răsturnat acest traseu al omului spre cultură și știință, prin două elemente noi pe care le conține : pătrunzind in orice locuință, practic este la indemina oricui, spre deosebire de carte și sala de spectacol care, oricum, limitează numărul beneficiarilor. Al doilea element, nu mai puțin incărcat de consecințe, il reprezintă absența efortului. Un telespectator zelos și receptiv poate inmagazina in decurs de numai cițiva ani o bună parte din cultura umană prin intemediul micului ecran. Să ne gindim că in urmă cu 30 de ani un om cu o cultură teatrală acceptabilă avea la activul lui mai puține spectacole (piese și filme) decit vede un telespectator din zilele noastre in 2–3 ani.

Iar numărul telespectatorilor este incomparabil cu numărul celor inițiați din trecut. Ar trebui ca societatea să resimtă in bine efectele acestei laturi a revoluției culturale. Dacă, in urmă cu trei decenii, un adolescent intra in viață cu un număr restrins de cunoștințe, azi el pășește in aceeași viață cunoscind – sau trebuind să cunoască – marile valori ale culturii umane, inclusiv înțelepciunea presupusă a se realiza din acest volum imens de cunoștințe.

Dar, pe cit de utilă este televiziunea, pe atît de dăunătoare poate ea deveni. Ca și cititul, receptarea imaginii televizorului poate deveni un viciu. In definitiv, ce face telespectatorul, in comparație cu cititorul, decit să citească pe imagini și să asculte, ceea ce celălalt lecturează pe literele tipărite ? Și după cum nu avem motive să lăudăm oricum pe cineva care citește tot ce-i cade in mînă, susträgindu-se de la alte indatoriri, tot așa n-ar trebui să dăm certificate celor care vizionează tot ceea ce se televizează. Emisiunea TV este o revistă ilustrată, să zicem. Rareori un om cu gust citește o publicație din copertă in copertă, nici măcar in tren. Există probleme care il interesează, altele care il lasă complet indiferent. trecind mai repede peste paginile respective. Se produce un proces de selecție aproape automat, care limitează, cantitativ in primul rind, dar și calitativ, produsul care urmează să fie receptat. Intrucit in cazul utilizării televizorului timpul nu poate fi depășit decit prin consumarea lui, procesul de selecție funcționează greoi. Omul nu inchide televizorul, preferind să aștepte emisiunea dorită, vizionind ceea ce de fapt nu-l interesează.

Televiziunea fiind o formă de informare dintre cele mai pasive, beenficiarul putind face orice cu celelalte simțuri, in afara văzului și auzului, pericolul de a prefera lincezirea in fața micului ecran devine extrem de mare.

A citi ziarul, a intra intr-un cinematograf, a vizita o expoziție de artă plastică, a viziona un spectacol de teatru, a participa la o intrunire publică – toate acestea presupun un cit de mic efort din partea individului. A privi micul ecran nu implică nici un fel de efort : acest lucru să-l facă cel mai „oblomovist" dintre leneși, cu condiția să nu adoarmă. Particularitatea aceasta nu merită, oare, a fi luată in considerație ?

Greșeala fundamentală pe care o fac atit marele public cit și cronicarii in legătură cu televiziunea este de a identifica micul ecran cu scena sălii de spectacol. E atît de puternic inrădăcinată convingerea că apăsarea pe butonul de deschidere a aparatului echivalează cu o ridicare de cortină, incît orice emisiune care contrariază această concepție este supusă focului necruțător al criticii, al blamului public. Dacă întreaga emisiune ar consta din spectacole, această tendință nu ar fi firească. Dar programul este, din fericire, de o mare varietate, astfel incit devine absurd a dori ca minut cu minut să nu plictisești pe o parte din telespectatori.

Telecronicarii nu ostenesc in a depista cu precizie tot ceea ce nu place, nu interesează sau nu e bine pezentat din punctul de vedere al gustului tuturor telespectatorilor. Cită eroare ! De ce trebuie televiziunea să fie totdeauna pe gustul tuturor telespectatorilor ? Oare este o sală de teatru sau de cinematograf pentru a oferi permanent numai spectacole ? Televiziunea este, sau ar trebui să fie, cu totul altceva decit un nesfirșit ecran de proiecție. Televizorul se află in casa oricărei familii și nu in orice seară trebuie să i se ofere un spectacol, chiar dacă din cind in cind i se oferă și un spectacol real.

Televiziunea este incă prea puțin „casnică", deși ea ar fi trebuit să inceapă prin a inlocui nu sala de spectacol, ci telefonul. In loc ca gospodina sau gospodarul să ceară un sfat la telefon, televizorul ar trebui să ofere nemijlocit și pe viu toate sfaturile posibile. Cel puțin in ce privește televiziunea noastră, sectorul acesta casnic este cu totul minor.

Televizorul este tocmai, prin atributele sale, cel mai formidabil instrument de formare a conștiinței, a conștiințelor. La folosirea acestui extraordinar irstrument este o treabă la care trebuie să conlucreze toți factorii de răspundere din societate. In caz contrar, pot apare, dacă nu cumva au și inceput să apară, urmările cele mai neașteptate.

N. COPOIU

NOTE FILOLOGICE

GRAMATICA ȘI STILISTICA

Fiind un tipar general, însușit din primii ani ai copilăriei odată cu vocabularul, gramatica ține de organizarea materialului verbal Deși procedeele gramaticale sînt — ca și cuvintele unei limbi — limitate, posibilitatea lor de a forma fraze, adică facultatea minții omenești de a genera comunicări structurate gramatical, este teoretic infinită. Oricine știe însă că felul de a utiliza limba ne definește ca oameni și că progresul limbajului poartă semnul dezvoltării sociale și spirituale a unui popor. Toți vorbitorii aparținînd unei limbi anumite folosesc aceeași gramatică, dar fiecare din ei o întrebuințează într-un mod propriu, în funcție de temperament, de gradul de cultură sau de împrejurări. Din această utilizare **individuală** a gramaticii **generale** ia naștere, cu concursul lexicului, „stilul" vorbitorului sau al scriitorului, în care particularitățile de exprimare proprii se grefează pe fondul mijloacelor limbii naționale De aceea se înțelege ușor că un vorbitor care construiește frazele ca Nae din schița **Situațiunea** de I L. Caragiale își face singur portretul intelectual :

— „Ce mai nou ? (întreabă autorul).

— Prost, monșer . . . Este o criză, mă-nțelegi, care poți pentru ca să zici că nu se poate mai oribilă . . . . S-a isprăvit . . . E ceva care poți pentru ca . . etc."

Îngrijorarea lui Nae capătă „relief" nu atît prin ceea ce spune, cît prin felul cum și-o exprimă. Formula stereotipă și goală de conținut „mă-nțelegi" introducerea propozițiilor cu **care** și **pentru ca să** reprezintă o marcă, pe de o parte de incultură, pe de altă parte, de pretenție a vorbitorului de a trece drept om cultivat.

O formă gramaticală poate fi folosită intenționat pentru a crea un sens echivoc și a disimula astfel subtextul unei comunicări. În **Ultima noapte de dragoste, întiia noapte de război,** unchiul Tache îl întreabă la un moment dat pe Gheorghidiu :

— „Ei, Nae, ce se aude, intrați sau nu în război ?"

Folosirea verbului la persoana a II-a este comentată astfel de personajul central al romanului : „N-am înțeles bine dacă prin acest „intrați" în loc de „intrăm" unchiul Tache înțelegea să lase doar partidului liberal problema intrării în acțiune, sau folosea persoana (a) două numai pentrucă el se și considera mort".

Alteori gramatica poate sugera nu atît cultura ori gîndurile nemărturisite ale vorbitorului, ci mentalitatea acestuia, o trăsătură a felului de a fi care străbate involuntar din modul său de a se exprima. Un personaj din comedia lui Al. Mirodan. **Șeful sectorului suflete,** ripostează altuia :

— „Eu.. eu... mie... mie... Lumea este pentru d-ta un pronume...

Replica este inteligentă și „demascatoare", nu numai pentru că dă în vileag infatuarea celui vizat, ci și fiindcă termenul „tehnic" poartă cu el conotații în plus, sugerînd individualismul celui care se substituie lumii, subordonînd-o, așa cum pronumele se substituie lucrurilor, încorporîndu-le.

Gramatica este mai mult decît o schemă ideală ; ea este un tipar din ale cărui forme gîndirea noastră se înalță lucidă și triumfătoare sau coboară pînă în substratul nemărturisit direct al slăbiciunilor noastre.

ȘTEFAN MUNTEANU

FORUM

BASM ȘI REALITATE

„Astăseară, puișor, mergem la han, vrei ?" Dacă tăticu mă ia cu „puișor" înseamnă că are mare nevoie de încuviințarea mea. Am aprobat imediat, cu gîndul că am să văd și eu un han adevărat. „Mergem la hanu' Ancuței ?" voiam să știu, amintindu-mi de cele ce văzusem la televizor, la care tăticu mi-a dat un răspuns care m-a cam pus pe gînduri : „La hanu Ancuței sau cum i-o zice, numai han să fie !" Dar hanul la care-am ajuns, după ce-am schimbat de două ori tramvaiul, nu era nici pe departe ca la televizor, curat, frumos și cu tăvi mari, pline cu mîncăruri ca-n basme, nu, in zadar l-am tras pe tăticu de mînecă — „Asta nu e hanu' Ancuței, nu !" Am mers mai departe în hărmălaie și fum, ne-am așezat la o masă îndestul de pătată și tăticu s-a grăbit să comande „o carafă".

„Nu-i așa, puișor, că-i zice carafă ?" Ospătarul arăta negru de supărare, nu semăna cu cei văzuți de mine la televizor și n-a strigat cum știu eu „Vine". În schimb, tăticu m-a invitat să cîntăm cîntecul nostru de primăvara : „Vine, vine primăvara". N-a venit nici o primăvară și dacă venea n-am fi văzut-o de fum, dar nici carafă n-am primit. Era o sticlă ca toate sticlele. „Și-acum puișor, să mîncăm ca haiducii, fripturică la proțap !" Ospătarul tot încruntat — nu avea habar de așa ceva. Nu putea oferi decît mititei. „Atunci, a strigat tăticu, mititei la proțap. Nu-i așa, puișor ?"

Aerul rece de-afară m-a trezit, după somnul ce-ncepusem cu capul pe masă. Mi-am ridicat fruntea de pe umărul lui tăticu tocmai cînd ne urcam într-un taxi. Tăticu mi-a șoptit să dorm, adăugînd : „Și-am încălecat pe-o șea Ce fel de șea ? Era doar un taxi sadea ! N-am încălecat pe șea, ci ne-am așezat pe banchetă, bucurîndu-ne că ne întoarcem acasă, la televizorul nostru cel drag.

N. A. – Și-am încălecat pe-o șea și v-am spus povestea mea.

MIRCEA ȘERBĂNESCU

RADAR

● **La consfătuirea cu tema „Factorii de poluare", ținută la Turnu-Severin, cu participarea unor specialiști din București, Iași, Cluj, Timișoara, Brașov și Craiova, prof univ. dr. ing. Vasile Berindeanu și Mircea Ancușa au prezentat comunicări. Comunicările celor doi profesori timișoreni au fost urmărite cu deosebită atenție. ■ Ursul polar, amenințat de dispariție, este pus sub protecție printr-o convenție intervenită între țările care au sub jurisdicția lor teritorii arctice. Vînatul va fi strict interzis pe timp nelimitat. O singură excepție se face, pentru eschimoșii din Groenlanda, Canada și Alaska, pentru care vînatul urșilor este o necesitate vitală. ■ Trei tineri polonezi și-au construit, folosind motorul unui automobil Trabant și o elice lungă de 6 metri, un original aparat individual de zbor, denumit de ei autogivă. Și nu numai că l-au construit, dar l-au făcut să și . . . zboare ! Deocamdată experimental. Dar poți să știi ? . ■ Ultrasunetele, după cum opiniază cercetători de la Universitatea Stanford-California, vor lua locul radiografiilor in practica medicală. Printr-o „cameră" conectată la un centru de control și un ecran se va obține imaginea organului intern analizat. Undele nu prezintă nici un pericol, fiind imperceptibile urechii omenești. Se dă și un termen pentru punerea la punct a noii aparaturi : viitorii doi ani.**

V. D.

ŞT. AUG. DOINAŞ

Atena, sfîrşit de secol

Alcibiade stricător de herme,
scuipate căşti şi fildeş la mezat.
A fost de-ajuns : un snop de săbii ferme
ţişnea stelar din braţul retezat.

Socrate surîzind, în blid cucuta
şi-n preajma lui bronzatele tulpini.
A fost de-ajuns : în trupuri învăscuta
mînie-ardea ca singele din pini.

Dar pînă cînd ? Peste tăişuri moarte
se vede-o mare umbră din profil.
Ce-i mai uşor, pentru cetăţi, să-şi poarte
ca sufletul şi zeii în exil ?...

Uzurpatorul

Zale – : între buzele fierbinţi
ale-ndrăgostiţilor ; prelegeri
picurind otravă – despre sfinţi.
Stai în dricul unei veri, şi degeri.

Scoici – : la pîndă-n formele de lemn
din tăblia patului ; baremuri
pe sub care-ostaşii trec solemn.
Dai porunci argaţilor, şi tremuri.

Cîrtiţe – : sub drumul colbăit
pînă-n malul mării ; adevăru-i
ca un melc bălos la pipăit.
Scoţi obrazul dintre flori, şi-l vărui.
Umbre – : verzi tăişuri de pumnal
rîd pe tron ; rebeli încredinţară
Charta-n vîntul gri, autumnal.
Iscăleşte, Ioan fără de Ţară !

Birul dregătorilor

Peste minarete-n Istambul
clocoteşte-n vînturi isteria.
Tropotind, ceambul după ceambul
vin şi-ngraşă zilnic visteria.

Din desagi curg galbenii duium :
bir pe stupi, pe oi, pe prunci, pe sare,
dajdie pe dragoste – uium
sigur la soroace necesare.

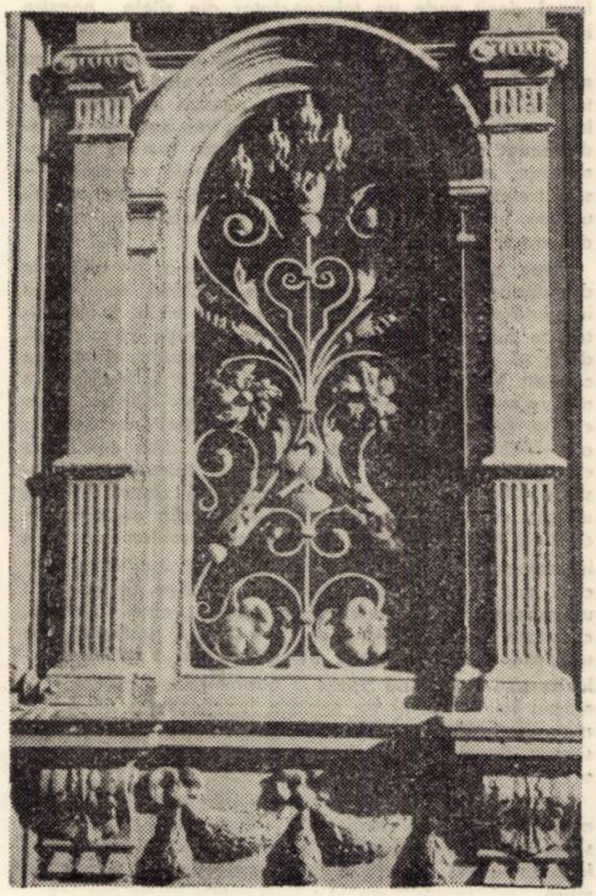

Metafora frontonului

Şoarecii Sublimei Porţi în dinţi
rod creiţari mărunţi, ştirbesc parale,
zloţi polaci, coroane vechi, arginţi,
taleri oploşiţi în zagarale.
Roadă-i toţi ! Venitul otozbir
va spori...
Sultanul se-mburică
îndopat de cel mai proaspăt bir :
birul dregătorilor – pe frică.

Sub mesteceni

În pădure, sub verzi geamandure
de mesteceni – un tril :
somnolenţă în crengile dure,
solz de aur pe foi – ca să-ndure
un verde febril.

Ce ninsoare, ce stele trasoare
prin mesteceni ! Un ou
într-un cuib, alintat ca un soare :
se ascunde şi iarăşi răsare
şi-apune din nou.

Întocmite de blîndă uimire
în mesteceni – un zeu :
învăscut în sfieli, ca un mire
coborind pe pămînt să se mire
de sufletul meu.

Ce plăcere amară mă cere
sub mesteceni ? Un vînt
mă-nfăşoară în albe lăicere,
mă stropeşte cu vin şi tăcere,
şi nu mă mai zvînt.

Sărutul dimineţii

Sunt ultimele stele-n părul tău.
Mai dormi, mai dormi sau printre zori visează
Trecut de mult în noapte-i ceasul rău
Suntem intraţi în veşnică amiază.

Ies oamenii la lucru din păduri
De sonde, ori de brazi, ori de furnale
Ca prospeţimea fermecatei guri
De raiuri în surîsuri matinale –

Contur divin, răcoare salutară
Din suflet te reverşi ? Vii de afară ?
Sărutul dimineţii-i infinit
Cum cuibul căprioarei de aur a-nflorit.

FLORIN MIHAI PETRESCU

Mi-e ţara suflet ales şi cetate

Mi-e ţara suflet ales şi stea spre care lunec.
Cu ea de mînă trec în fiecare noapte,
În libertate ca-ntr-un fluviu să mă scald şi
limpezesc

Şi să simt că făr' de ea nimic nu se poate,
Atît de curat să mă simt ca-ntr-o adorată
cetate
Neräzbătută de-amurguri, neatinsă de
moarte...

OLGA NEAGU

Gesturile şi sentimentele fireşti

N-am apă pentru tine, nici pîine, nici cer !
sarac sau zgîrcit, iată-mă cerc
şi-n jurul meu alergi pînă la moartea ta din
iarnă
în care turţur ţi-e răsufletu-ntre dinţi
şi stau sub semnul molimei nădăjduite turme...
Să-ţi fie pace !

voi veni cu tine în chip de cerc etern
şi-ţi voi fi dar
cu toate cele neavute pentru tine
şi voi goni în jurul tău
cerşindu-ţi apa, cerul şi pămîntul
pînă la moartea-mi de sub semnul iernii...

FLORIN DAN MEDELEŢ

Natală

Cunosc mîna ta caldă cu daruri pentru oameni
De cînd îmi sui zidirea pe glia ta de har,
Cunosc tîmpla de iarbă a blîndelor coline,
Neostenita-ţi veghe, moşie de hotar.

Cînd te cutreier, paşii-mi sînt cuiburi de
uimire,
Pămînt cu nume straniu insinuînd durere,
Cînd te ating, străbunii tresar în matca ta,
Trecînd din mînă-n mînă merinde de putere.

Îngenunchez pe rana de pîine născătoare,
Să-ţi spăl călcîiul aspru, să-mi fie prag de
cînt,
Mă leg să fiu zidarul desăvîrşirii tale
Şi demna bucurie soliei care-ţi sînt !

SONIA TEOFAN

GH. SCHWARTZ

UN MARTIR AL CONCURENȚEI

Vă mai amintiți de concurență, dintr-o lume burgheză apusă la noi, lege supremă, blestem și unic mod de existență, regulă nescrisă și cod atotputernic ? Concurența, care subliniază opoziția unuia față de toți ceilalți, poate oferi dispute de „onoare", cite unui Don Quijote orb la ghilimelele care-i împodobesc morala. Sînt amintiri dintr-o lume asemenea burgheză. Povestirea de față face parte din volumul „Pietrele nu înfloresc niciodată" în pregătire la Editura „Facla".

Secretarul își închise cu grijă servieta. Purta pe față un aer jignit care se asorta perfect cu hainele sale de culoare închisă.

– Bună ziua, zise, și pe obraz i se putea citi disprețul pentru întreaga omenire.

Apoi se intoarse încet și demn, vrînd parcă să-i mai dea o posibilitate celuilalt pentru a se răzgîndi.

De fapt nu avea loc altceva decît ceea ce i se întîmpla de ani aproape zilnic. Venise să aducă actele la semnat, acestea fuseseră iscălite și acum le ducea înapoi. Unui secretar i se cere o ținută corectă și sobră, așa că el își formase personajul după chipul și asemănarea unui chelner deosebit de distins.

– Ia stai puțin...

Cu aceeași mină secretarul se afla din nou în dreapta fotoliului din spatele biroului. Nu era uimit, i se mai întîmplase și asta, adică șeful să se răzgîndească și să-l cheme înapoi, pe fața sa nu se putea citi nimic. Cel mult un reproș respectuos.

– Ia spune-mi, cine-i acest domn... ă ...i.. ă... cu S. parcă...

– Silar ?

– Da, exact. Silar.

– Domnul Silar este noul director tehnic al Mikey-Fred-ului.

– Și ce fel de om e ?

Secretarul se afla în situația delicată a unui oberchelner care fiind întrebat asupra unui fel dubios din lista de bucate nu putea nici să compromită reputația localului, dar nu-i era permis nici să-i vîre pe gît unui client vechi ceva compromițător.

– Domnul Silar a venit, bănuiesc, să rezilieze contractele pe care le avem cu Mikey-Freud-ul.

– Te-am întrebat ce fel de om e ? Ce fel de hram poartă ?

– Ca orice director al Mikey-Fred-ului, director tehnic, vreau să spun...

– Adică ?

– Adică...

Mikey-Fred își avea pe vremea aceea sediul într-o fostă spălătorie comunală (încă nu se mutase în fastuoasele saloane de deasupra ștrandului olimpic). Ca multe alte firme de veche tradiție și Mikey-Fred scăpătase aflîndu-se obositor de monoton în delicata situație a lui „a fi a nu fi". Metodele tradiționale de care-și legase numele îi asigurau stima vechii clientele, dar aceasta și ea era condamnată la pieire, în vreme ce concurența cu noile-i metode atrăgea pe ceilalți clienți. Și atunci unica soluție pentru Mikey-Fred era să lupte pînă la capăt cu armele moștenite de la fondatorii săi, fiecare în parte un adevărat gentleman.

– Adică... mă tem că vom avea duel.

– Ce să avem ? !

– Îmi permit să vă reamintesc că și directorii altor două mari întreprinderi au murit în duel cu directorii tehnici ai Mikey-Fred-ului. Dealtfel și predecesorul domnului Silar a căzut la datorie în același fel.

– Duel azi ? !

– Bineînțeles că nu cu pistoale sau săbii. Domnul Silar vă va propune ceva mult mai modern. (Se părea că după atîția ani secretarul se simțea pentru prima oară mai în largul său. Dealtfel, niciodată nu și-a permis să rostească într-o singură zi atîtea cuvinte).

– Domnul Silar, continuă secretarul cu multă bunăvoință, domnul Silar, vă va propune, domnule Poolo, să încercați personal vanele Mikey-Fred-ului. Apoi se va declara și dînsul dispus să se supună unei demonstrații în băile fabricate la noi. Bineînțeles, ordinea se va trage la sorți... Însă..., permiteți-mi această remarcă de a cărei gravitate îmi dau perfect de bine seama : pînă acum niciodată nu l-au desemnat sorții pe vreun director al Mikey-Fred-ului să trebuiască să se supună primul tratamentului concurenței.

Poolo își privi lung secretarul.

– Nu pricep. Dumneata ai căpiat ?

– Vă rog să mă iertați, dumneavoastră ați întrebat...

– Cînd am atîtea mii de subalterni, de ce să mă bălăcesc eu într-o cadă Mikey-Fred ? Cu toate că, între noi fie vorba, cadele Mikey-Fred nu sînt deloc rele.

(În privința aceasta secretarul avea ideile sale. Nu putea pricepe, de pildă, de ce toate vanele de baie sînt făcute din metale atît de prost conducătoare de căldură încît partea corpului care se afla în apă risca mereu să se opărească în timp ce spatele își atingea tot timpul o suprafață ca de ghiață. Dar pe zîmbetul său politicos nu se putea citi nimic din toate astea).

– Și apoi ce rost ar avea să ne bălăcim pe rînd în căzile concurenței ? continuă directorul.

– Iertați-mă, dar Dumneavoastră m-ați întrebat. Eu vă stau la dispoziție. (De parcă ar fi spus : „Îți place sau nu, eu îți sînt de neînlocuit !"). Dealtfel, îmi permit să vă atrag atenția, este important ca cel puțin unul dintre directorii concurenței să participe la acest „duel".

– Bine, dar n-o să-și închipuie că un asemenea personaj se va dezice apoi de marfa pe care o reprezintă.

– Bineînțeles că nu. Dar vor fi de față fotoreporteri.

– ? !

– Vă dați seama ce reclamă nimicitoare pentru Mikey-Fred ? Un director al concurenței fotografiat în una dintre băile fabricate de ei...

– Și dacă nu accept acest... această confruntare idioată ?

– Evident, nu vă poate nimeni sili s-o faceți, deși...

– Deși ce ?

– Deși văduva domnului director Ragnar de la Trustul Băilor Bizantine ar da azi oricît pentru ca sărmanul domn Ragnar să fi acceptat această luptă dreaptă. Știți, el a fost un fanatic al băilor bizantine. Cred că, în felul său, a avut moartea cea mai frumoasă. A fost găsit înecat într-o cadă fabricată de trustul său, dar din păcate pe pereți se putea citi inscripția : „Într-o cadă Mikey-Fred nu mi s-ar fi putut întîmpla una ca asta !".

Poolo se uită năuc la secretarul său.

– Și crezi că ar îndrăzni... și cu mine ?

Dar celălalt îi oferea doar un obraz de chelner căruia după ce i-au fost solicitate tot felul de servicii, i-a venit, în sfîrșit, vremea revanșei – plata.

– Eu n-aș îndrăzni niciodată să vă dau un sfat...

– Ba, îndrăznește !

– Sînt prea mărunt.

– Dar dacă ai fi în locul meu ?

– M-aș sacrifica... mi-aș sacrifica totul..., dar nu viața. Evident, un director poate judeca altfel. Poate că dacă v-ați angaja o gardă personală care să vă însoțească peste tot...

Poolo îl asculta, dar a doua zi dimineața cînd vru să intre în baia apartamentului său îl străfulgeră gîndul că oamenii angajați de el ar putea fi plătiți de Mikey-Fred și că poate abia așteaptă să-l vadă în cadă. Nu intră în baie și peste cîteva zile simți că nu va mai avea curajul să intre niciodată acolo decît dacă cedează...

– Ascultă, își consultă secretarul, dacă aș accepta circul acela, m-ar lăsa în pace ?

– Ce circ ?

– Cel cu bălăcitul în baie...

În dimineața următoare s-a tras la sorți ordinea. Poolo fu felicitat : domnul Silar, contrar oricăror antecedente, va trebui să intre primul în baie. Pentru aceasta tot trustul amenajă o baie model, fură desemnate două tinere fete care să-l ajute pe domnul Silar la această îmbăiere în fața a cîtorva zeci de fotoreporteri. Fusese invitată și cinematografia.

Directorul Silar era un domn mic și slab. Primul lucru pe care-l făcu a fost că s-a împiedicat în fața vanei căzînd peste ea și rupîndu-și o mînă. Apoi cînd cele două zîne l-au băgat în cadă, omul dispăru cu totul sub spumă. Au trebuit să-l caute pînă să-l găsească în șampon, dar pe cît era de mic și de slab, pe atît era de greu domnul Silar. Cele două încîntătoare fete n-au reușit singure să-l scoată. A trebuit să vină un contabil vînjos care răsturnînd cada l-a putut astfel recupera. Domnul Silar și-a mai rupt între timp două coaste și și-a spart proteza.

Pentru Poolo rezultatul a fost dezastros. Îi veni însă și lui rîndul să se bălăcească în vanele Mikey-Fred-ului. Aceștia n-au făcut atîta reclamă evenimentului. L-au lăsat să intre singur în camera de baie. Dar Poolo nu se lăsă păcălit. Suspectă dușul, gaura cheii, oglinda și becul. Era încredințat că de peste tot va fi fotografiat. Se strîmbă la contactul cu apa, răsturnă cada, arătă pri mimică și gesturi cît de puțin confort oferă Mikey-Fred. Apoi făcu bilanțul și-și dădu seama că față de brațul rupt, coastele fracturate și dantura spartă, ceea ce a făcut el pentru firma sa e apă de ploaie. Într-un entuziasm sublim intră în cada fierbinte și se înecă.

La înmormîntare Mikey-Fred trimise o coroană pe panglicile căreia se putea citi : „Vidi Mikey-Fred, puoi mori".

Iar Silar, cu aceeași răbdare, începu să-și pregătească noua notă de plată.

Creion

UȘA

Undeva trebuia să se ridice un zid și, în mijlocul zidului, să se implanteze o ușă. Zidul s-a înălțat destul de repede, dar cu ușa s-a petrecut un lucru neobișnuit. A doua zi după înălțarea zidului, urma să sosească meșterul creator de uși și el a și apărut, într-adevăr, înconjurat de o droaie de ucenici. Era un ins foarte drăguț meșterul ăsta, așa încît a dat cîteva ordine în stînga și în dreapta ucenicilor săi, și, după această activitate deplină, a dispărut. Au rămas ucenicii, care și-au împărțit munca. Unul din ei a fixat tocul ușii, altul a bătut în cuie zarul, al treilea a prins balamalele, ceilalți au mai fixat un cui ici, o scîndurică colo, încît ușa a beneficiat din partea fiecăruia de cîte o mică atenție. Așa se face că, destul de grabnic, ușa din lemn alb de brad a fost fixată, accesoriile erau acum la locul lor, totul fusese precizat, desenat tăiat, încleiat, un singur lucru însă nu se realizase : să se închidă ușa !

A fost un moment de tăcere, un fel de zguduitură după care toți ucenicii priviră speriați spre ușă și apoi unul spre celălalt. Primul dintre ei rupse tăcerea și afirmă că balamalele sînt prea sus, așa încît trebuie scoase din lăcaș imediat și date cu un centimetru mai jos. Al doilea dădu vina pe broască și zar, care fuseseră fixate, zicea el, într-o dungă. Al treilea acuză scîndurile că ar fi prea ude. Fiecare își aduse cît mai grabnic rectificările, se mai cioplí pe ici pe colo tocul, se mai scurtă ușa, se rebătu broasca, iar balamalele fură fixate în alt loc. Dar degeaba. Ușa nu se închidea. Ea se tîra pe podele, ea nu intra în tocul ei, ea suspina și refuza să devină ușă.

După acest al doilea șoc, ucenicii aruncară imediat, zgomotos, vina unul pe celălalt : că stricase ăla sau ăla ușa, că ăla sau ăla e vinovat și, fiindcă meșterul lor nu era de găsit, și, fiindcă cineva trebuia să iasă culpabil tiptil, pe nevăzute, ei dispărură unul cîte unul lăsînd în urma lor peretele tăiat, ușa izbită de vînt, inutilă și încremenită în gaura ei neagră. În acest stadiu am văzut-o și eu cînd ea despărțea nimic de nimic, fiind, se pare, o ușă a nimănui.

Atunci, pe cînd mă miram și eu de această întîmplare care era, cum să spun, destul de nostimă, apăru prin preajmă un tînăr. El se opri în fața ușii, o măsură din ochi, o încercă chiar, neputînd s-o deschidă, bineînțeles, și învîrtindu-se astfel, el arboră un surîs ștrengăresc, un surîs despre care aș putea spune că era chiar batjocoritor. Văzînd atenția lui încordată în acel surîs, l-am întrebat dacă nu cumva se pricepe el la uși, de surîde în felul acesta atotștiutor. M-a întrebat dacă este ușa mea. Nu, nu este ușa mea, am zis, dar aș fi vrut să mă slujesc și eu de ea, ca de o ușă a mea. Bineînțeles, a spus el. O ușă trebuie să fie o ușă. Să poți să intri și să ieși prin ea. Și, pentru asta, ea trebuie, pur și simplu, să se închidă.

A doua zi, apoi a treia zi, tînărul acesta apăru din nou plimbîndu-se distrat prin fața zidului în care era tăiat lăcașul ușii de prisos. Acum necunoscutul, avea un metru în mînă, pe care-l manevra de-a lungul și de-a latul și îmi făcea plăcere să-l văd cum măsoară și notează, cum privește și surîde, deși surîsul lui batjocoritor mă exaspera în continuare.

Apoi n-a mai dat pe-acolo vreo șapte zile, încît mi-am zis că am avut de-a face cu un ipocrit. În dimineața celei de-a opta zi, el apăru însă din nou și, fără vorbă, se apucă de treabă. Sta în fața mea și scotea bucată cu bucată ușa veche, descleiată care îmi apărea acum drept un schelet dezmembrat, întristător, și închega în locul gol ușa nouă, adusă de el gata geluită. El apărea un fel de dirijor și, în același timp, executor. Auzeam, din cînd în cînd, vocea lui și mici și scurte cuvinte melodioase, parcă ar fi cîntat, în timp ce lucra, o melodie necesară și ispititoare, în urma căreia lua naștere în fața lui noua lucrare din lemn alb și parfumat. Sub ochii mei se închega simpla minune de scînduri. Fiecare lemn se îmbuca frumos cu alt lemn. Fiecare cui intra în locul potrivit. Limba zarului pocnea perfect în lăcașul ei, iar ușa, în întregime, se mișca neauzită pe balamalele ei, ca într-o lunecare a peștelui prin apă și se îmbina într-o iubire fraternă cu tocul ce o aștepta supus. Și cînd totul se săvîrși, cînd peretele spart își reprimi demnitatea, cînd ușa deveni cu adevărat o ușă, după care întotdeauna se poate ascunde ceva, cînd ușa lunecă și se îmbină bine în tocul ei iubit, tînărul se întoarse spre mine. Mai păstra pe chip urma cîntecului, pe care-l auzisem tot timpul acestui lucru migălos, și, privindu-mă astfel, foarte serios acum, își adună alene sculele, care ar fi încăput foarte bine în două buzunare, și, în sfîrșit, zise : „Vedeți, nu e cine știe ce complicație, dar o ușă trebuie să fie o ușă". Apoi, după aceste cuvinte, deschise ușa nouă, o închise în urma sa și se făcu nevăzut. Am rămas singur, după zidul nou și în fața ușii închise. Cine să fie el ? mi-am zis. Așteptam un răspuns, dar în jur nu se găsea nimeni care să mi-l dea. El e omul care face uși, mi-am răspuns tot eu, după o vreme. Simplu de tot. El a învățat, probabil, acest lucru, încă de mic. A învățat că el e omul care trebuie să facă uși, și, să deschidă o zare spre o altă zare. Asta trebuie să fie el, de bună seamă.

ION ARIESANU

Adevărurile noastre cele de toate zilele

IONIŢĂ BAGIU

ZENO PIRCEA

ION BĂLAN

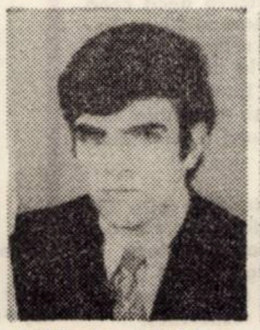
MARINEL COJOCAR

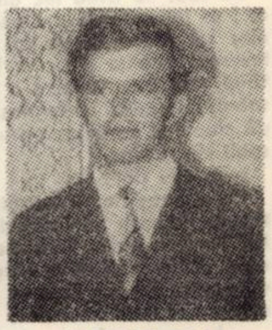
NICOLAE OLARU

Iniţial, reporterii vroiau să scrie un reportaj despre strungarii de la I.M.T. N-au scris un reportaj despre strungarii de la I.M.T., pentru că, în drumul lor spre strungari, au intilnit oameni şi fapte, oameni şi cuvinte, care le-au umplut, nici reporterii nu ştiu cum, citeva carnete Va trebui să credeţi că aceşti oameni despre care ei au scris în acest reportaj sint nişte oameni extraordinari şi că munca lor zilnică şi cuvintul lor responsabil s-ar cere transcris cu majuscule. Reporterii vă cer iertare că, pe pagina puţină a revistei n-au putut scrie mai mult despre formidabilul bărbat care este IONIŢĂ BAGIU, directorul Întreprinderii Mecanice, că din prea lunga discuţie cu ZENO PIRCEA, fascinant interlocutor, nu au găsit loc decit pentru rindurile de mai jos. Că tinerii strungari şi frezori ai uzinei sint prezenţi doar cu atit în reportajul lor.

Reporterii n-au scris despre strungari sau n-au scris numai despre ei. Reporterii n-au vrut să scrie un reportaj arhiplin de cifre. Şi nici un reportaj roz. Reporterii au vrut să scrie despre oameni. Despre împlinirile şi uneori tristeţile lor. Despre bucuriile şi speranţele lor. Dar mai ales despre PROBLEMELE lor. Uneori au fost intimpinaţi cu o anumită neincredere (nu vom rezolva noi, aici, cutare şi cutare) sau cu anume reţineri. Dar reporterii sint convinşi că intre datoriile lor se află şi acelea ale sincerităţii. Pentru că trăiesc intr-o societate in care adevărul e principiu politic. Faţă de acei oameni minunaţi sinceritatea reporterilor era o obligaţie.

Da, se munceşte greu, se munceşte eroic la I.M.T. ! Dar problemele I.M.T.-ului nu sint numai ale acestei intreprinderi şi ale acestor oameni ; sint problemele noastre, ale tuturor, descoperite sau redescoperite aici, intre aceşti oameni care merită din plin admiraţia noastră. Şi cărora reporterii le sint recunoscători pentru viitoarele lor reportaje

De multe ori intrebările reporterilor cădeau in gol : oamenii intilniţi erau oameni care, in majoritatea lor, nu se aflau la prima discuţie cu un reporter. Ori, reporterii veneau şi plecau, scriau sau nu le scriau cuvintele. Faptele au greutate. Cuvintele ? Ce pot spune altceva cuvintele decit „de bine" sau „de rău" ? Şi prezenţa intrebărilor părea stinjenitoare. Ori reporterii căutau acele poduri de cuvinte care să lege I.M.T.-ul de efortul eroic al unui popor, de problemele lui zilnice şi, mai ales, de eforturile lor zilnice. E uneori greu, ni se spunea. E foarte greu citeodată, scriau reporterii şi acest e foarte greu **includea eroismul unor oameni** care inving.

Şi sentimentul că eram in plus acolo, in afara problemelor lor capitale, se va fi topit, pe măsură ce trierea notelor descoperea, dincolo de cuvint, febra prefacerii oamenilor.

– Am vrea să scriem despre tinerii I.M.T.-ului, tovarăşe director.

– Staţi, măi tovarăşi. Cum să scrieţi ? Ce să scrieţi ? Ia notaţi. Staţi să-mi ţin eu spiciul meu şi pe urmă intrebaţi ce vreţi. Scrieţi aşa :

Din anul 1964 I.M.T. işi indeplineşte planul lună de lună. Poimiine (31 dec. n.n.) vor fi zece ani de cind I.M.T.-ul işi indeplineşte planul lună de lună. Faţă de 1963 valoarea producţiei a crescut de 7 ori. In 1980 vom avea un plan de producţie de 3 ori mai mare. Ritmul actual, in care noi ne-am indeplinit planul pe 3 ani la 25 octombrie şi in care ne-am luat angajamentul să facem cincinalul in 4 ani şi 4 luni ne va permite să realizăm această creştere de 3 ori a producţiei. Toate aceste eforturi ale noastre ne dau speranţa că o să primim anul acesta drapelul de fruntaşi pe ramură. Cum acţionăm ? Pe două planuri. Odată in interior, in uzină, luptind pentru imbunătăţirea şi modernizarea producţiei şi a condiţiilor de muncă. Şi apoi pe plan extern, in afara uzinei, prin imbunătăţirea condiţiilor de viaţă ale muncitorilor. Un mare sprijin ne-a fost acordat din partea organelor judeţene de partid. Eu pot să vă spun dv. următoarele : toate, realizări ale noastre in domeniul social. In 1973 – 2 cămine pentru tinerii muncitori de cite 225 de locuri şi la inceputul lui ianuarie unul de 428 de locuri, o cantină pentru 3.000 de salariaţi, un dispensar medical extins şi modernizat cu 5 secţii medicale, unde pot primi asistenţă medicală toţi angajaţii şi familiile lor, un cămin pentru copii, 1.327 de noi locuri de muncă, 108 apartamente proprietate de stat şi 120 proprietate personală şi peste 1.000 de bilete la odihnă. Acestea au fost realizările.

– Scrieţi aşa, măi tovarăşi. Noi vrem aici să creăm un m i c r o c l i m a t asemănător unei familii. Noi vrem ca fiecare tinăr din uzină să se simtă bine. Să vă dau un exemplu. Am iniţiat nişte reuniuni bilunare in care tinerii de la U.M.T. aveau ca invitate pe tinerele de la 1 Iunie şi Arta textilă. Am fost eu personal la tovarăşa directoare Paşca, aşa ca-n peţit intre doi directori, şi am invitat 250 de fete. Noi aveam 300 de băieţi. Eu i-am instruit : voi sinteţi cu 50 in plus, asta ca niciodată să nu văd o fată stind singură. Chiar dacă nu-i frumoasă ca Gina Lolobrigida s-o dansaţi, să le dansaţi pe toate. Am venit şi eu cu copiii mei. Am o fată de 17 ani şi un băiat de 12 ani. Am stat cu tinerii şi ne-am simţit toţi bine.

Acum puteţi să mă intrebaţi ce vreţi.

(A vorbit tovarăşul **IONIŢA BAGIU,** directorul I.M.T.).

– NUMELE ?

– Bălan Ion, născut in 1952 la Tomnatic, frezor la secţia sculărie, am un salar de bază de 1.428 lei dar ajung pină la 1.800. Nu sint nici căsătorit, nici măcar logodit, dar ce vă interesează pe dv. aceste lucruri importante ? Sint seralist la liceul industrial de construcţii de maşini, in anul IV. Deci dimineaţa la intreprindere, după-masa la şcoală. Simbăta mai am ceva timp. Atunci mă intilnesc cu prietenii şi prietenele. N-am o prietenă in special., mai multe şi nici una, cum se zice. Ne vedem in oraş. Cind ne-am ales cercul ne-am ales numai muncitori. N-am văzut un film de nu mai ştiu cind. Am o bibliotecă destul de bogată. Imi place Dumas, Dickens.

– Aţi auzit de Petru Popescu ?

– Nu. N-am nici timp. Acuma dv. vreţi cumva ... să faceţi băşcălie de noi ...

– Nu vrem.

– Eu la 9 cind ajung acasă, după ore, abia pot să citesc un rind din cauza tensiunii nervoase. Cad de somn. Mi-ar place teatrul. La Timişoara am fost de două-trei ori. Acuma nu mai merg. Am nişte motive intime. Şi nu-mi place să discut problema asta. Eu sint vinovat. Interiorul meu e vinovat. Am mai dat eu interviu la televiziune şi am văzut atunci ... Aşa că problema asta n-o mai discutăm, oricit m-aţi intreba dv. şi m-aţi indemna să fiu sincer.

– Să ştiţi că-i ceva dureros la mijloc. Şi eu am păţit-o de citeva ori. Unii zic că adevărul supără şi apoi nu-ţi mai vine nici un chef să dai un interviu. E mai comod să stai in banca ta. Eu mai bine zic să veniţi dvs. de la Orizont in mijlocul nostru, să stăm aşa, oarecum de vorbă impreună.

(A spus OLARU NICOLAE, locţiitorul secretarului U.T.C.).

– Spuneţi-ne tovarăşe Bălan Ion ce credeţi că nu prea merge ?

– Increderea in tineret nu prea merge. Ar trebui mai multă. Atunci se ajunge la ideea că „eu aş munci mai mult dacă aş fi plătit mai bine". După părerea mea aceasta este greşit, căci trebuie pus mai mult accent pe conştiinţă. Intre tinărul care vine in uzină şi şeful lui, e ceva rece, o distanţă. Am o problemă, i-o spun şefului meu, el o transmite şefului lui, dar mai adaugă şi taie ceva şi pină să ajungă problema mea unde trebuie, se schimbă de tot. De aia am ajuns la concluzia că timpul le rezolvă uneori pe toate. Nu vorbesc despre ceva concret. In fond eu nu vreau nimic. Dar acum aş prefera să nu fiu la masa asta şi să vă răspund. Vă repet, nu e ceva concret. Problema e delicată pentru că e sufletul omului la mijloc. Eu am ieşit pe locul IV din 7.000 de concurenţi la Olimpiada strungarilor şi frezorilor. Asta e o cinste, cum se spune. In data de 10 decembrie am ţinut o cuvintare la consfătuirea dinaintea finalei şi am văzut că le-a plăcut discursul meu. Am zis ... era o frază . . de fapt un dicton ... că nu e important să ciştigi, ci e important să participi, ca să-i incurajez pe ei şi ca să mă incurajez şi pe mine. Dar pe urmă am văzut că dictonul ăsta are foarte puţin adevăr in el. Eu nu m-am dus la acest concurs pentru mine, ci pentru uzină. S-ar putea să nu mă credeţi şi să ziceţi că ăsta vă vinde acuma fraze. Dar aşa am simţit eu atunci cind aş fi vrut să iau locul intii. Pentru uzină, nu pentru mine. Poate era mai bine să fi luat locul 38. Poate atunci aş fi fost privit altfel de unii ... Să ştiţi că aici este o problemă de suflet. Una e să ţi se uite cineva drept in ochi şi alta ... Dar de ce scrieţi ? Să ştiţi că hirtia suportă multe. Dar oamenii ...

O INTREBARE PENTRU SECRETARUL U.T.C.

– Il cunoaşteţi pe Bălan Ion ?

– Cum să nu ? El e mindria noastră. Am fost colegi de secţie. Pe urmă eu am fost ales ca secretar U.T.C. Eu i-am dat multe sfaturi, indicaţii pot să spun. Avind in vedere că aceşti tineri, care au ciştigat diferite concursuri sint mindria noastră, am făcut mai multe acţiuni. Pe Olaru, cel care a ciştigat anul trecut „Strungul de aur" am căutat să-l stimulăm punindu-l in postura de profesor in faţa celorlalţi tineri. Să le explice el tinerilor din experienţa sa. Apoi cind avem o excursie sau altceva ii avem in vedere.

(LAŢCU ION, secretarul U.T.C. al uzinei).

– 2 INTREBĂRI PENTRU INGINERUL PIRCEA ZENO.

– Am discutat ieri cu citiva tineri din uzină. Se plingeau de o anume răceală a relaţiilor lor cu superiorii.

– Relaţiile pot fi foarte amicale, atita timp cit ei işi văd de treabă. Un şef are de-a face şi cu cei mai buni şi cu ceilalţi. Natural că relaţiile şef de secţie – strungar bine pregătit şi şef de secţie – strungar slab pregătit sint diferite.

– Băieţii cu care am stat noi de vorbă erau muncitori foarte buni. Şi mai vorbeau de o anume teamă de a spune adevărul. Spuneţi, tovarăşe Pircea e adevărat că uneori unii dintre cei porniţi de jos şi ajunşi in funcţii de răspundere ii cam uită pe muncitori ?

– Ei, aici e aşa de complicată povestea incit e mai bine să nu ne băgăm in ea. Eu zic aşa : realitatea e uneori crudă. Dar in faţa adevărului sintem toţi egali : Eu sint convins că există multe probleme intr-o uzină cu mii de suflete. Ca să meargă treaba bine, trebuie să punem toţi osul. Eu nu vorbesc acum de pe poziţia unui inginer, ci de pe cea a unui om. Dar să vă mai spun ceva. Dumneavoastră ştiţi că uzina a aranjat cu CILT-ul să cureţe gratuit hainele de lucru ale muncitorilor? Mai ales că mulţi sint tineri şi necăsătoriţi. Ei nu trebuiau decit să le ducă la ILCHIM cu un jeton şi să le scoată de-acolo. Am calculat şi faţă de cite trebuiau curăţate s-a dus doar a şaptea parte. Nu vă supăraţi, doar n-o să merg eu să-i d e z b r a c şi să-i imbrac. Şi mai ştiţi că a trebuit să renunţăm la un sistem ultracivilizat de vestiare cu duşuri, cum de puţine ori am văzut in S.U.A., pentru că erau citiva care furau haine. Oamenii ar trebui să ştie ce eforturi face uzina pentru a le face viaţa mai bună. Atunci nu-mi veni mie că directorul sau Pircea s-au rupt de oameni. Aici este in primul rind o chestiune de respect reciproc. Am păţit eu odată cu un strungar care mă saluta in secţie şi pe stradă nu. Eu i-am spus : dragă, mai bine nu mă saluta deloc.

ALTĂ INTREBARE PENTRU SECRETARUL U.T.C.

– Cum se ocupă U.T.C.-ul de viaţa personală a tinerilor ?

– Normal, mai sint şi lipsuri. Avind in vedere sarcinile de producţie şi numărul de utecişti (2.000) plus peste 1.000 de tineri cuprinşi in diverse forme de educare politică, noi am căutat să facem mai multe lucruri. Chiar săptămina trecută am făcut repartizarea la noul cămin. In munca cu viaţa personală a tinerilor eu aş pleca de la prestigiul secretarului U.T.C. in faţa lor. Un secretar U.T.C. trebuie să fie prezent şi cind se repartizează locuinţele. Să simtă oamenii că există cineva alături de viaţa lor personală. Fiind reprezentantul tinerilor in Comitetul oamenilor muncii m-am interesat de ciştigul tinerilor. Concret, am intervenit odată cind un tinăr a fost dat afară pentru repetate absenţe. Am reuşit să-l conving să-l reprimească fiindcă se va indrepta. Pe urmă sport, reuniuni, şedinţe.

★

– Nu, nu mă cheamă Cojocaru, Cojocar, fără u, aşa. Bine. Deci, Numele : Cojocar.

Prenumele : Marinel.

Virsta : 19 ani.

Mama : casnică.

Tata : muncitor.

Locul de muncă : U.M.T., secţia sculărie.

Profesiunea : strungar.

Salariul de bază : 1.225 lei.

– Elev la liceul Loga, anul I B seral.

– Ce-ţi place la şcoală ?

– Româna. Naturalele. Imi place literatura. Poezia.

– Poeţii ?

– Eminescu, Bacovia, Blaga.

– Sorescu ?

– Desigur şi Sorescu. Cred că există in planul uzinei o intilnire cu scriitorii timişoreni.

În căutarea acestor întrebări

– Il cunoaşteţi pe Bălan Ion ?

– Ce faceţi pentru viaţa personală a tinerilor din uzină ?

– Se zice că cei porniţi de jos, odată ajunşi în posturi de răspundere, uită uneori de unde au plecat. E adevărat ?

– De ce nu vin tinerii să se facă strungari ?

– Aţi auzit de Petru Popescu ?

– Credeţi că migraţia sat-oraş e cauza ?

– Ce nu merge încă ?

– Staţi 12 ore în uzină. Cînd mai lucraţi la teza de doctorat ?

– Cum arată o zi din viaţa dvs. ?

– Ce vă doriţi pentru 1974 ? Ce nu vă doriţi ?

În căutarea acestor răspunsuri

– Simplu, de ce nu vin tinerii să se facă strungari".

– „O zi din viaţa lui Cojocar Marinel"

– „Na iacă, aiasta-i nevastă-me, Şandor Iuliana".

– „Am fost eu personal să invit 250 de fete".

– „Pentru S. Gheorghe de la Aurelia".

– „Nu există chestiuni minore".

– „Aici e o problemă de suflet".

– „Dar ce vă interesează pe dvs. aceste lucruri importante ?"

– „Hirtia suportă orice, oamenii însă..."

– „In faţa adevărului sîntem toţi egali".

– „CEA MAI MARE PROBLEMĂ A INTREPRINDERII MECANICE DIN TIMIŞOARA E PROBLEMA OAMENILOR".

– Cum arată o zi obişnuită ?

– Deşteptarea 5,40, la 6,45 la uzină pină la 3,15. Mănînc la cantina uzinei. Trec pe la aeroclub, eventual, sînt membru al aeroclubului. Între 5–9 şcoală.

– Ai o prietenă, Cojocar Marinel ?

– Da, e muncitoare la fabrica de mănuşi.

– Prieteni ?

– Foşti colegi de profesională.

– U.T.C.-ul organizează activităţi pentru timpul vostru liber ?

– Organizează, dar nu prea avem timp liber.

(AFIŞ MAI VECHI)

– Spectacol extraordinar cu fostul copil minune ROBERTINO, azi una din marile vedete ale muzicii uşoare italiene.

*

– Numele dumneavoastră ?

– Pircea Zeno. Inginer.

– Funcţia ?

– Sînt mai multe. Să vi le spun pe toate, ca Trahanache ?

– Vă rog. Noi scriem.

– Şef al serviciului Organizarea producţiei, protecţiei muncii, membru în comitetul de partid uzinal, vicepreşedinte al comisiei de control muncitoresc. Dacă scrieţi de bine de noi, mă interesează.

– Aţi fost in S.U.A. ?

– Da. Cu o bursă. Dar nu cred că interesează asta.

– Pe unde aţi fost in America ?

– Pe unde n-am fost ! Am ajuns şi in Havai. Dar să ştiţi că eu n-am mers in America să văd oraşe şi Havai. Am mers acolo să învăţ ceva. Am venit de-acolo cu ideea organizării unui colectiv de prelucrarea automată a datelor. El a inceput să lucreze din luna august. Acuma vă daţi seama că eu am nişte obligaţii fantastice. Dacă o să mi se spună să muncesc pină mă ia naiba, o să muncesc pină o să mă ia naiba, pentru că eu sînt conştient de cît a făcut statul pentru mine.

– Acuma in legătură cu conştiinţa. Cu conştiinţa oamenilor de aici.

– Ei, vedeţi dumneavoastră, aici sînt nişte probleme. Noţiunea **de al nostru** implică foarte multă conştiinţă. Şi aici mai sînt foarte multe de făcut. Eram zilele trecute în faţă la telefoane, treceau trei tineri, 17–18 ani să fi avut. O fată din grup rupea un plic şi-l arunca in „floare" în sus. I-am atras atenţia să adune hîrtiile. De cîteva ori. Pînă la urmă le-a adunat. Nu ştiu ce-or fi discutat si dacă m-or fi înjurat după aia. Nici nu mă interesa. O chestiune minoră. Dar dacă fiecare zice că e minoră şi că, fiind minoră, nu se amestecă, ce se întîmplă ? Mulţi oameni nu apreciază încă suficient, eforturile care se fac pentru îmbunătăţirea vieţii lor. Se fac încă risipe extraordinare. De prea multe ori.

– Credeţi că migraţia sat-oraş are un rol in toate acestea ?

– Nu, nu prea cred. Am văzut tinerii despre care vorbiţi. Se întorc in sat cu pantaloni Rifle, cu bancuri, cu chică. Dar foarte mulţi băieţi de la ţară devin muncitori foarte buni. Nu e o lege asta. Dar că dintr-un şmecher nu iese un vîrf, asta e lege. Cînd eram şef de secţie scriam la sfatul popular al comunei lor. Să-i afişeze, să-i ştie satul. Asta il doare. Să ştie satul cît e de prăpădit. Altceva nu-l doare.

– Deci, nu originea rurală e decisivă.

– In nici un caz. Satul a ridicat oameni străluciţi.

– Atunci ce e decisiv ?

– Ascultaţi-mă pe mine. Nu-i nevoie să scrieţi asta tovarăşe redactor. Educaţia de-acasă. Asta e decisivă. Viaţa, un copil trebuie s-o înţeleagă de mic. Să-i bagi în cap de mic ce inseamnă societatea. Care e scopul societăţii, al societăţii noastre.

ANATOMIA DRAGOSTEI IN DOUĂ CĂMINE

– Apăi, pă unde n-am umblat noi. Dă cinci ani tă pă drumuri sîntem. Numa-nt-un an am fost pă la Colibaşi, Cîmpulung, Tohan, Cugir. D-aci, dă la Timişoara, n-am vrut şi mai plecăm. Dacă aş vre aş pute să rămîn aici la I.M.T. Tă p-o fugă m-ar primi, da poveste-i cu banii. Io-s mecanic buldozerist la şantierul de construcţii I.C.I.M. Braşov, şi cîştig şi 2.600 de lei pă lună. Is mulţumit. Familia-i mare. Na iacă, aiasta-i nevastă-mea, Şandor Iuliana, dă 27 de ani. Şi mai avem trii micuţi, în afară d-aista ce-l vedeţi cum doarme şi care-i Şandor Daniel, dă doi ani ş-o lună. Mai is Tiţiana de 7 ani, Vasile dă 6 şi Radu dă 4. Bani trăbă şi i-o vreu să-mi cîştig banul cinstit. Apoi noi vă mulţumim c-aţi poftit pă la noi... şi mai poftiţi pă la noi... şi Anu nou şi mai fericit...

(Monolog în locuinţa lui Şandor Vasile din căminul familiştilor. Două camere, baie, cald, apă caldă, un Fram, o lampă de gătit, un brad).

★

Portarul Covaşe Gavril, de la căminul de nefamilişti.

– Io-s taman din Radauţi, Suşava. Am vinit acu-s zeşi ani la Timişoara. Am lucrat 6 ani la fabrica di biscuiţi, di pi strada Ghie Lazar 26 ş-am stat la gazdi undi am platit 400 di lei pi luni. Ş-o fost chestia cu locuinţili ş-am vinit aişi portar undi stau cu soţia me Lucreţia cari ari 34 di ani şi-i cu 2 ani mai batrîni ca mini.

★

In holul caminului de nefamilişti. Scrisori. Pentru Pop Vasile, Radu Constantin de la puncte, puncte, pentru S. Gheorghe de la Aurelia, pentru Serduc Eugen de la Duma Ioana din Hărniceşti, nr. 115 judeţul Maramureş şi „dragostea unei blonde" care ar putea incepe aici oricînd. O voce : „Acuma noi o să mergem la Bega să cumpărăm ceva intr-o pungă mare, galben cu albastru... Mă, Moise, mă băiatule mă, uite la haina mea de costum cum stă ea pe mine. Ea aşa stă la 90 de grade. Io care am făcut noapte albă. Şi am muncit de cad din picioare".

IN ACEST NUMAR : Timişoara cu ochiul fotoreporterului G. PANTEA

CINCINALUL ÎN PATRU ANI ŞI PATRU LUNI !

– Uzina va face cincinalul în patru ani şi patru luni. Greu, dar îl va face. La 25 octombrie noi ne-am terminat planul pe 1973. În ritmul ăsta cred că vom putea îndeplini planul.

– Ce inseamnă, tovarăşe Pircea, acest ritm pentru oameni ?

– Ştiu că uneori se spune că oamenii „trag". Nu e bine spus, pentru că fizic ei nu trag. Un muncitor azi trebuie să-şi exerseze mai puţin forţa fizică şi mai mult gîndirea. Afirm că îndeplinirea cincinalului înseamnă folosirea raţională a utilajelor. În socialism producţia e dinamică. Ce e planificat azi e depăşit mîine. Viaţa te obligă la acest ritm.

REPORTERII IŞI ADUC DEODATĂ AMINTE CĂ TREBUIAU SĂ AFLE DE CE NU VIN BĂIEŢII SĂ SE FACĂ STRUNGARI.

– Chiar, tovarăşe Pircea. De ce nu vin băieţii să se facă strungari ?

– Simplu, de ce nu se fac. Sistemul de plată a meseriaşilor e cam acelaşi. Deci, indiferent că eşti lăcătuş, frezor, sau turnător, în cadrul aceleiaşi categorii ai acelaşi salar pe oră. Bun. În aceste condiţii munca la maşina unealtă e cam evitată. Normarea se poate face cu precizie, se lucrează în trei ture. Şi apoi un strung costă milioare. Eu, strungar, înţeleg că e o mîndrie să lucrez la un colos, dar cred că ar trebui să existe şi un motiv dinamic psihologic care să propulseze prin tradiţie o meserie. Eu ziceam că o să mă fac mecanic de locomotivă după un unchi de-al meu care era mecanic. Cînd el s-a făcut inginer, hop şi eu după el.

– E destul de simplu. Se cunoaşte această situaţie ?

– Da. Sigur că e simplu. Toate se ştiu, am spus de nenumărate ori, dar de ce nu se lămureşte odată situaţia, nu ştiu.

– De ce nu vin băieţii să se facă strungari, Bălan Ion ?

– Unii zic că nu-i o meserie „curată", că pentru un salariu trebuie să munceşti. Nu să tragi. Trasul e aşa, o metaforă.

– De ce nu vin băieţii să se facă strungari, tovarăşe Laţcu ?

– E drept că exsită o criză de strungari. Unii tineri au sesizat că nu cîştigă pe măsura eforturilor. Pentru atragerea tinerilor spre această meserie, în afara agitaţiei mele verbale n-am făcut prea mare lucru. Va trebui să facem mai mult.

– De ce ai venit şi te-ai făcut strungar, Marinel Cojocar ?

– Mie mi-a plăcut de mic să tot cioplesc în lemn. Am avut şi mulţi cunoscuţi care mi-au dat sfaturi şi informaţii despre construcţia de maşini.

O ÎNTREBARE OBLIGATORIE LA 29 DECEMBRIE 1973.

– În 1974 doresc să-mi dau statul, pentru că am terminat recent facultatea de studii economice la f.f. Aş mai vrea ca în 1974 să fac şi pasul cu căsătoria... dar nu ştiu în ce măsură biografia mea poate să vă intereseze. **(FÎNTÎNEANU ION,** 30 de ani, contabil la serviciul financiar, intrat la 17 ani în I.M.T. ca lăcătuş).

– Eu sînt cam nepotrivit pentru întrebarea dvs. În legătură cu '74, ştiţi cum e. Toată lumea pentru plan, toată lumea... **(COVLEA DUMITRU,** de la serviciul CTC, sectorul turnătorie).

– Pentru că în '73 nu mi-am făcut planul personal, lucrarea de doctorat adică, în '74 îmi doresc să rezist la vechiul meu ritm de muncă. Acuma cu uzina. Aş vrea să se centralizeze mai bine proiectele pe care noi le executăm, să se restrîngă gama de proiecte care există la ora actuală, pentru a putea trece la o specializare mai ridicată a oamenilor. **(ING. ZENO PIRCEA).**

– Eu aş dori atît de multe... dar acuma mă gîndesc la esenţial. Aş dori să se îmbunătăţească în primul rînd atitudinea oamenilor, i-aş dori mai receptivi la munca cu tineretul. Şi aş mai dori ca oricare salariat care vine la noi să simtă că intră într-o familie. Numai aşa, de la sufletul omului pornind vom putea face lucruri mari. Pentru că dv. să ştiţi : şi în '63 şi în '73 şi '74 şi în '80 **CEA MAI MARE PROBLEMĂ A ÎNTREPRINDERII MECANICE DIN TIMIŞOARA E PROBLEMA OAMENILOR ! (IONIŢĂ BAGIU)**

Reportaj realizat de :
IOSANA PANTEA şi
VALERIU GANEA

Teatru

La Teatrul de stat Reşiţa

TACHE, IANKE şi KADIR

de Victor Ion Popa

Teatrul reşiţean, la a doua premieră, se înfăţişează publicului cu unul dintre succesele scenei interbelice „Tache, Ianke şi Kadir" într-un spectacol voit de regizoarea Ioana Ottescu nu atit ca o comedie bufă cit ca expresie a problematizării grave a sensurilor general umane ale existenţei. Ca un comentariu al unei iubiri şi prietenii în stare să treacă dincolo de barierele impuse de prejudecăţile sociale.

Aşa gindit spectacolul, ne-am fi aşteptat la zbateri interioare intense, la întrebări şi încercări de răspuns în lumea nevăzută a conştiinţei pentru că, în esenţă, naraţiunea creşte treptat nu prin aglomerare de fapte – pe autor nici nu-l interesează asta – ci tocmai în sensul relevării destinului interior al personajelor.

Zic, ne-am fi aşteptat. Spectacolul comunică numai într-o anumită măsură dezideratul propus. Tache şi Ianke uniţi prin resorturile intime ale unui trai aproape comun par a nu fi tulburaţi de nimic, în afecţiunea lor. Hirjoana în care se angajau fiind doar un pretext de voie bună, o convenţie aprobată deliberat, un pitoresc aproape necesar. Problema diferenţierilor etnice nu-i atinge în chip fundamental. Şi totuşi, izbucneşte o neînţelegere ! O joacă ? Sau prejudecăţi de neinvins ce trebuiau salvate măcar de dragul aparenţelor ? Sau teama de „comunitate"? Încăpăţinarea copilărească în care se complac Tache şi Ianke refuzînd să accepte căsătoria copiilor nu reprezintă, de fapt propria lor convingere intimă.

Spectacolul resitean, l-am fi dorit rotund, comunicind în subtext vibraţia lirică a dramaturgului, ce atenuează uneori, liniile comicului, ori el ni s-a înfăţişat neunitar, trenant într-o bună parte. Regia şi-a demonstrat profesionalitatea, disponibilităţile de creaţie, dovedind a cunoaşte „lucrul" cu interpreţii dar nu a propus o viziune unificatoare ; situaţiile se derulează lent, lăsîndu-i uneori pe actori să se scufunde în virtejul ameţitor al vorbelor. În bunele ei intenţii, regia s-a întilnit prea puţin cu scenografia (Ion Bobeică), funcţională de altfel, dar seacă şi fără culoare, vitregindu-ne de acea atmosferă a dulcelui tirg de provincie, de acel parfum al negoţului desfăşurat în tarabe, cu gust de bazar..., incomodindu-i uneori pe interpreti în jocul lor firesc.

Cit îi priveşte pe cei trei „eroi", ei şi-au găsit, în general, o întrupare fericită. **Ianke** (Cristean Pirvulescu, hîtru, ironic, batjocoritor dar cită omenie nu se ascunde dincolo de ciondănelile pe care le întreţine ? Interpretul a demarat greu dar rolul a crescut, atingind citeva momente de veritabilă creaţie, a crescut poate prea mult în sensul „aruncării" lui, pe alocuri în grotesc. **Tache,** neguţătorul moldovean în carne şi oase, puţin şugubăţ şi cu „prinţipii", a cîştigat în structura-i poematică în interpretarea lui Vasile Balu. Mircea Ipate Mareş a întruchipat nuanţat, punctîndu-l în detaliu, pe **Kadir,** turcul ce găseşte calea de comunicare dintre cei doi vecini, pledînd pentru generozitate şi înţelegere între oameni dincolo de apartenenţe etnice că „român, ovrei, turc, oameni sînt". Vitregiţi de rol, existînd tentaţia de a le privi partiturile comparativ cu ale părinţilor, ori ele nu au o anume problematizare, trăind doar spre a da o replică acestora, **Ana** şi **Ionel** au găsit în Ecaterina Toth-Cristea şi Ovidiu Cristea, o interpretare în limitele textului. O menţiune pentru actorii Coca Mihalache şi Gh. Vilceanu care în roluri nu de mare întindere, au propus măşti de personaje ce se reţin, **Safta** respectiv **Ilie,** acoperindu-le cu suculenţă şi şarm

MIUŢĂ LIZICA

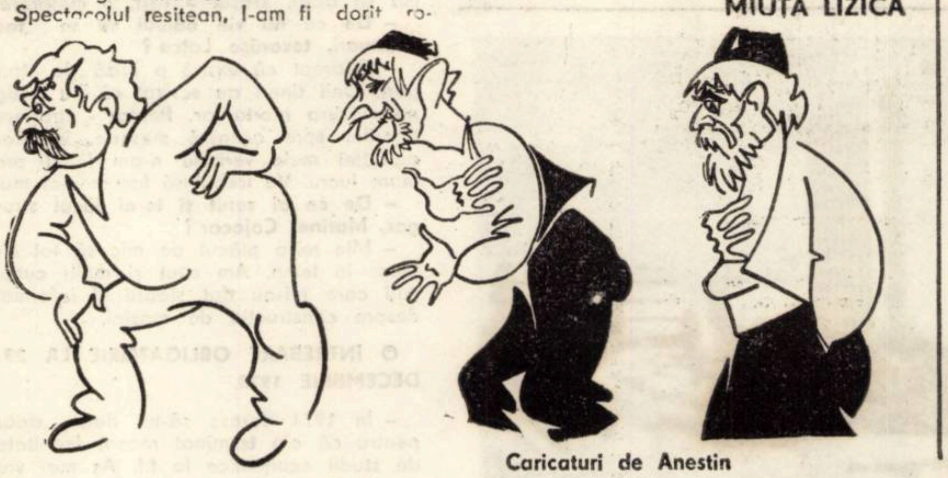

Caricaturi de Anestin

Muzica

Cenaclul Filialei Uniunii Compozitorilor

UN ŞANTIER DE ACTUALITATE

Activitatea unui cenaclu se justifică prin creaţie, în primul rînd, prin promovarea artei autohtone Am găsit cenaclul Filialei Uniunii Compozitorilor – Timişoara în plină tinereţe, ca şi pe compozitorul Ion Crişan, conducătorul său.

– Avem aici un mediu în care ideile zilelor noastre constituie fundalul activităţii creatoare. Dezbaterile se împletesc cu informări privind cunoaşterea exactă a problemelor de ideologie, politică. Facem muzicologie, critică, audiţii mergînd pînă la muzica experimentală. Ţinem o legătură permanentă şi cu tinerii compozitori amatori, care practică muzica uşoară.

(În afara Operei şi Filarmonicii timişorenii se mai mîndresc cu formaţii aparţinînd Uniunii Compozitorilor. „Contemporanii", condusă de D. Sâpcu este compusă din clarinet, pian, percuţie, coarde, voce, profilată pe muzică modernă.. Sigur, au fost doar 2–3 spectacole deocamdată. Apoi formaţia „Canticum" este un cor de cameră care experimentează lucrări de toate stilurile, mai ales contemporane).

– Vă amintiţi, probabil, de colaborarea cenaclului nostru cu acela al Asociaţiei Scriitorilor, realizată cu concursul corului nostru de cameră. E necesar să permanentizăm legăturile cu celelalte arte, ele fiind menite să primenească orizontul spiritual al „părţilor".

(Din proiectele pe 1974: vor fi organizate intîlniri urmărind realizarea educării muzicale. Una la Întreprinderea Mecanică din Timişoara, alta la I.A.S. Giarmata. Apoi intîlniri cu dirijorii şi profesorii de muzică. Pretutindeni vor fi prezente cele două formaţii ale Filialei).

– Şedinţele noastre de lucru se prezintă simplu : citire la pian şi contribuţia soliştilor solicitaţi pentru exemplificarea părţilor vocale. În acest sens sintem ajutaţi de cele două instituţii muzicale din oraş care ne trimit interpreţii. În ultimul timp, dezbateri pe marginea unor lucrări de Filaret Barbu (în septembrie) care a prezentat baletul „Al mai tare om din lume" ; urmează Nicolae Brânzeu care ne-a adus libretul unei opere, „Monna Vanna", care va fi însoţit de citeva exemplificări cu părţi muzicale. Remus Georgescu va prezenta o lucrare simfonică inspirată din „Ţiganiada", probabil o suită. M-aţi găsit lucrind : da, voi prezenta şi eu (Ion Crişan) o uvertură de concert şi o operă cu subiect contemporan inspirat dintr-un fapt real pe care îngăduiţi-mi să-l ţin în secret deocamdată...

(Nu vom trece peste acele şedinţe, în cadrul cărora s-au prezentat lucrări corale, cîntece de masă, dedicate tuturor tipurilor de coruri şi mai ales o foarte bogată recoltă de prelucrări folclorice Autorii ? Aproape toţi membrii cenaclului şi în special I. Crişan, S. Ilin, N. Brânzeu. O pasiune comună, o îndatorire patriotică).

– Un loc aparte îl are şi experimentul, avangarda, constînd în audierea unor discuri sau creaţii autohtone. Sîntem oricînd dispuşi să primim noi membri, să acceptăm noi forme de activitate, să colaborăm cu toate mediile interesate, care doresc să-şi lărgească informaţia, cultura muzicală. Spre deosebire de alte cenacluri noi nu ne diferenţiem pe compartimente de activitate, conform afinităţilor. „Grupurile" sint aprioric restrînse, la toate activităţile participînd toată lumea. Numai în acest fel diversitatea este pe prim loc, ca şi „interesul general".

(Sîntem convinşi că acest cenaclu nu este mai prejos prin activitatea sa celorlalte instituţii muzicale din oraş. Aici se promovează în modul cel mai serios şi riguros creaţiile, aici se fac schimburi de idei, se discută coordonatele muzicii prezentului şi viitorului, aici se consacră tinerele valori. „Un şantier de actualitate", adaugă cu un zîmbet tineresc maestrul Ion Crişan).

REPORTER

Banatica

Contribuţia cărturarilor bănăţeni la înfiinţarea Academiei române

Circulaţia cărţii româneşti (II)

Un fenomen foarte important pentru creşterea şi dezvoltarea culturii noastre, este circulaţia cărţii româneşti dintr-un loc în altul asigurînd o continuă comunicare între românii din Muntenia, Moldova, Ardeal şi Banat, într-o vreme cînd graniţele trasate pe hărţi de împăraţi atotputernici, îi despărţeau pe români, şi astfel am putea vorbi de o anume unitate în feudalismul românesc, datorită circulaţiei permanente a cărţii.

Scrierile lui Coresi, ale lui Dimitrie Cantemir şi Miron Costin au avut o frecventă circulaţie în Banat, au contribuit şi au determinat mişcarea literară din această provincie cu populaţie românească.

În scopul sprijinirii afirmaţiilor de mai sus, am cercetat un însemnat număr de cărţi vechi româneşti, existente în Biblioteca municipală Timişoara, cu însemnările aşternute ici-colo, de cîte un dascăl, preot sau cantor, la locuri foarte discrete din interiorul cărţii. În această muncă migăloasă, dar plină de satisfacţii, am întîlnit cărţi citite sau răsfoite de mîini trudite, dedate cu coarnele plugului, coasei sau altor unelte prin care îşi asigurau traiul zilnic. Aceştia erau dascălii noştri dintr-un trecut nu prea îndepărtat, care alternau cele două munci – a slovei şi a lucrării pămîntului. Truda despre care vorbeam n-a fost zadarnică, descoperind citeva însemnări de o importanţă deosebită. Astfel, răsfoind ediţia princeps din „Îndreptarea legii" apărută la Tirgovişte în anul 1652, am aflat că acest exemplar aparţinea în anul 109 preotului Georgevici din Jadani, „în anul al 26-lea curgător 1809", iar pe verso ultimei file tipărite am descifrat numele „Georgevici Nicolae". Dar cea mai însemnată constatare este că acest exemplar din Pravilă aparţinea, cu 11 ani mai tîrziu, în 1820, cunoscutului cărturar bănăţean – Mihai Roşu – dascălul Normalului din Timişoara, prima şcoală care pregătea învăţători şi preoţi, unde au studiat Dimitrie Ţichindeal şi atîţia alţi luminători ai poporului român în secolul al XVIII-lea. „S-au cetit această pravilă de la începutul pînă la sfirşitul dearindul... Mihai Roşu din Jadani, 1820, aprilie 1820"

Însemnarea de mai sus o făcea Mihai Roşu la vîrsta de 70 de ani, după ce se retrăsese din funcţiile pe care le-a avut. Nu putem şti ce va fi urmărit Mihai Roşu în masivul volum, dar putem deduce că Pravila era una din cărţile de căpătîi din moment ce singur o spune că o citise „de multe ori" de la început pînă la sfîrşit de-a rîndul. Poate îl interesau normele juridice, sau limba românească scrisă. Semnătura eruditului cărturar român, din acea vreme, pe valoroasa tipăritură, ne atestă însă că ea a circulat în Banat cit şi în celelalte provincii româneşti şi că ea a contribuit la evoluţia limbii române scrise. Mihai Roşu fiind dascălul Normalului din Timişoara, prima şcoală de pregătire a învăţătorilor, a folosit-o, în mod sigur, pentru instruirea elevilor săi. Dar iată că alt dascăl, bănăţean, Sofronie Liuba, învăţător în Maidan-Caraş, este adevărat, puţin mai tirziu, îşi aşternea semnătura pe un Apostol, apărut la Bucureşti în 1784. Sofronie Liuba făcea parte dintr-o familie care a dat Banatului mulţi cărturari patrioţi. El nu se mulţumeşte doar a semna pe carte, dar cu un scris caligrafic, foarte frumos, înlocuieşte filele rupte, copiindu-le conţinutul şi ataşîndu-le la locul respectiv. Pe carte mai întîlnim şi semnătura lui Dionisie Liuba paroh în Maidan 1859.

Mintea şi inima, prin intermediul cărţilor, antene de neînlăturat nici chiar de graniţele statale vremelnice, i-a unit pe românii de pretutindeni care şi-au întins mina şi au înfăptuit opere şi aşezăminte de cultură la nivelul popoarelor cu o cultură şi o civilizaţie înaintată.

Prin tabloul redat foarte sumar am intenţionat să înfăţişez aportul adus de cărturarii români, din această parte a patriei noastre, la punerea bazelor, în a doua jumătate a secolului trecut, a celei mai înalte instituţii de cultură a românilor, Academia Română.

FLORIAN MOLDOVAN

Plastica

Expoziția județeană de artă Arad 1973

Moment de confruntare și afirmare a direcțiilor de orientare din plastica arădeană, expoziția anuală județeană ne oferă posibilitatea vizionării unei spectaculoase desfășurări artistice, uneori remarcabilă pe linia cristalizării spiritualității contemporane, care și-a asigurat o prezență originală într-o salutară diversitate stilistică. Există la artiștii arădeni un contact direct cu problemele plasticii actuale, ce depășește stadiul acumulărilor pripite ; acest lucru este îmbucurător, justificînd un optimism sănătos, dar fără jubilări grăbite.

Acuitatea soluțiilor tehnice racordate la tradițiile artei noastre, refuză de la bun început gratuitatea gesturilor epigonice, străine de spiritualitatea poporului nostru, atît de receptiv la frumusețea actului creator, deși există unele încercări de experiment nefinalizate.

Peste 70 de lucrări de pictură, sculptură și grafică, semnate de 36 artiști arădeni, amplifică importanța acestui eveniment artistic dominat de fervoarea drumului spre artă, cu care expozanții se aliniază realității noastre socialiste. Prezența densă a figurativului cristalizează o artă angajată, capabilă să transmită nealterat emoția gîndurilor culese din temeinicele prefaceri ale societății noastre.

Interpretări diferențiate de la pictura tradițională la realismul metaforic și suprarealism, de la asimliarea lecției cubiste la constructivismul contemporan, impun prezența pictorilor mai vîrstnici, Hajos Emeric („Pădurice iarna"), Valeriu Brudașcu („Peisaj de iarnă"), Nicolae Chirilovici („Peisaj"), care alături de tinerii Tiberiu Orvoș („Sărbătoarea orașului"), Arpad Maghera („Olarul"), Mureșan Viorica („Strada"), Sosan Cornelia („Interior"), Szücs Zoe („Actorul") sau Pavel Alașu („Armonie") ne oferă posibilitatea descifrării intimităților plasticii arădene contemporane.

Grafica, remarcabilă prin viziune și acuratețe, impune prezența soților Ioan și Lia Cott („Inspirația portului", „Viziune dantescă", „Desprindere", „Vîrtejul aripei") care compun după legile artei un univers meditativ, Iosif Odry cu sensibile portrete în creion, Maria Tamaș cu două remarcabile „Balade" și Imre Beasz cu sugestive linogravuri color.

Sculptura constituie o revelație prin lucrările în piatră „Nud" (Barbu Bocu) și „Maternitate" (Ionel Munteanu). În continuare cităm ca piese de rezistență ale expoziției lucrările „Mihai Viteazul" și „Odihna la cîmp", semnate de Ioan Tolan și Emil Vitroel. Tapiseriile de mare efect cromatic și compozițional aparținînd Elenei Stoinescu Muntean, Maria Paulik și Maria Cociopolos, precum și două reliefuri („Experiment rombic", „Disociație") semnate de Mircea Senic completează o expoziție care prin limbaj autentic comunică o întreagă constelație de expresivități plastice, afirmînd multitudinea de metafore cu care se poate încărca personalitatea omului contemporan.

RADU MELNIC

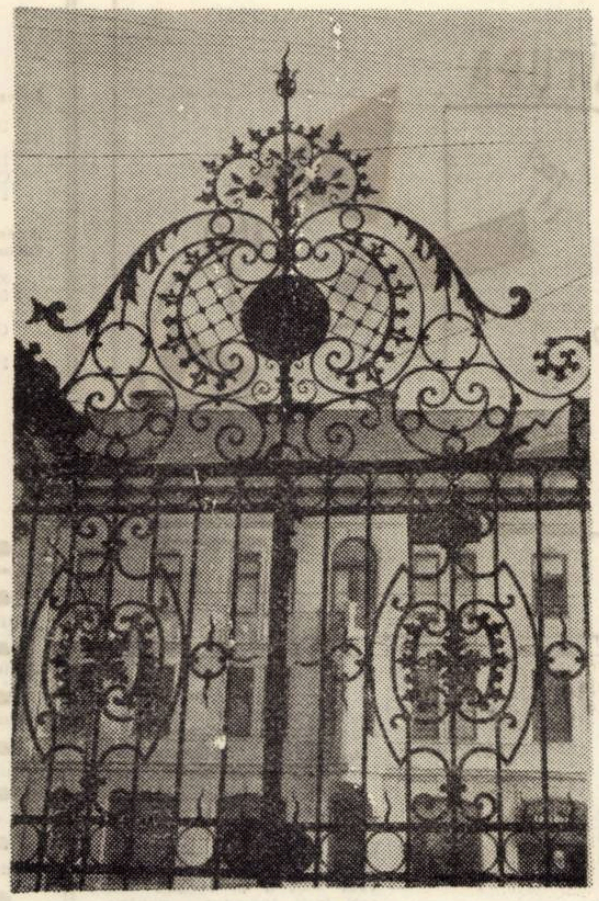

Poem in fier

OFENSIVA GINDIRII CREATOARE

(Urmare din pag. 1).

Fiindcă este vorba **aici** și **acum** nu despre o acțiune de campanie, despre un simplu demers conjunctural, de circumstanță, ci despre un obiectiv fundamental politic care ne implică complex atît ființa noastră colectivă, cît și pe cea individuală într-o conlucrare ale cărei rezultate sînt departe de a fi fost întru-totul atinse. Dimpotrivă, astăzi, mai mult ca oricînd, beneficiind și de conținutul documentelor Conferinței Naționale a P.C.R., putem evalua cu mai multă rigoare rezultatele la care am ajuns, așa cum putem cumpăni cu și mai multă înțelegere asupra celor ce mai avem încă de împlinit. Fundamental, însă, rămîne a gîndi și pe mai departe intensificarea acestui program în confruntarea noastră, ca oameni ai acestui timp și acestor locuri, cu propriul nostru proiect uman, ca purtători ai celui mai înalt ideal istoric și — în același timp — creatori ai celui mai nobil ideal umanist pe care îl vor fi nutrit veacurile — **umanismul socialist.**

Prilejuindu-ne un profund și lucid examen de conștiință, documentele istoricei plenare și-au vădit, în același timp, marea lor forță catalizatoare, aducînd în primul plan al conștiinței noastre imperativul **creației,** căruia i-au conferit un sens social precis și criterii ferme, exigențe de evaluare. Asistăm, așadar, la o ofensivă angajată pe ample și multiple fronturi, ofensivă pe care am numit-o în cel mai propriu chip **ofensiva gindirii active,** ofensiva lucidității, ofensiva nobilei nemulțumiri, îndreptate funciar și total împotriva șablonului, rutinei și conformismului, ofensivă dusă **pentru** și **în numele** personalității creatoare a militantului comunist. Ofensiva marcată nu doar de o răspicată opțiune politică, ci și de o angajare civică și etică capabilă să definească plenar coordonatele umanismului nostru socialist.

Și nu este atunci o altă consecință mai firească decît a vedea încorporate în faptele și năzuințele tinerei generații , generație ce are privilegiul de a se defini în spațiul generos al unui timp implicat, prin toate datele sale hotărîtoare într-o **ofensivă a creației**

Forța cu care se impune astăzi inițiativa creatoare a tinerei generații, pe care cu atîta strălucire o probează zi de zi rezultatele mobilizatoarei chemări a Biroului C.C. al U.T.C. — „Tineretul, factor activ în îndeplinirea cincinalului înainte de termen", este indisolubil legată de înalta învățătură comunistă pe care partidul a propus-o conștiinței noastre ca stimulent și reper al unui destin istoric de excepție. Vorbim cu tot mai multe agumente de viață despre conștiința devenirii noastre, despre ofensiva gîndirii creatoare și nu putem uita nici o clipă izvorul de putere și înțelepciune căruia îi datorăm însemnele de generație. Dintotdeauna, de la Neagoe Basarab urcînd în timp, ființa națională și socială românească și-a făcut un legămînt de viață : acela de a lăsa urmașilor învățătură și pildă de dreaptă cumpănire, de muncă și de dăruire, de omenie și dreptate. Și nu poate fi nici o îndoială că în cartea de aur a înțelepciunii românești, istoria va scrie, cu greutatea pe care știe să o confere numai acelor cuvinte al căror adevăr se nutrește din însuși adevărul vieții, acest îndemn vibrant pe care ni l-a adresat cel care întruchipează simbolul tinereții revoluționare — tovarășul Nicolae Ceaușescu : **„A crește noile generații în spiritul comunismului înseamnă, pe de o parte, a le ajuta să se ridice la nivelul cunoașterii științifice proprii acestei jumătăți de secol, să-și însușească chintesența științei moderne, fără de care nu poate fi conceput astăzi progresul societății, să devină specialiști de înaltă competență și, pe de altă parte, să asimileze o vastă cultură generală, umanistă, să-și însușească concepția materialist-dialectică, care le dă o reprezentare clară asupra rostului lor în societate, îi ajută să înțeleagă perspectivele și sensul dezvoltării istorice, imperativele majore ale vremii noastre".**

Avem cuprinse în aceste cuvinte — al căror sens ne apare cu mai multă claritate în relief atunci cînd le adăugăm reperele generale ale Proiectului de norme ale eticii și echității socialiste, datele unui program clar ce a început de-acum să prindă viață. Program de făurire a omului nou, comunist.

Gîndirea noastră creatoare este acum în plină ofensivă. Sîntem, cu toate forțele, cu întreaga dăruire și maturitate a vîrstei angajați ireversibil pe drumul spre noi înșine. Și nimeni și nimic nu ne poate opri !

SILUETE

Elegie pentru capra neagră.

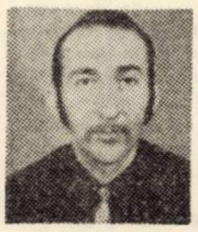

Lucrez de multă vreme la Ocolul silvic din Făget, se confesează sculptorul amator Samson Ianăș. De aceea am îndrăgit atît de mult pădurile. Mă interesau, mă fascinau formele copacilor. Deși, în sculptura în lemn, sînt folosite îndeosebi esențele de nuc, fag și păr. Dv. ne-ați mai vizitat și anii trecuți împreună cu Sorin Titel, și îmi cunoașteți și lucrările mai vechi. Așa începe povestea mea cu sculptura. Acum zece ani, într-o anume zi, stăteam și contemplam pe o copertă o capră neagră. Ce-ar fi să o sculptez în lemn, mi-am zis. De-atunci am făcut tot felul de figurine, variante cu căprioare, fete de la munte, cabane, păsări, și abia mai tîrziu am trecut la o artă mai modernă, de idei. Am expus pînă acum la Casa de cultură din Făget, apoi la Bienala amatorilor de la Lugoj. În curînd voi deschide o expoziție personală la Făget.

Așa începe tangența cu arta a tehnicianului silvic Samson Ianăș. Amintim din lucrările lui un portret-eclipsă, în care este redat doar conturul feței umane văzut din profil. Totul e sugerat, și întregul contur e suspendat în spațiu. În „Meditație" sensurile converg spre „Mademoiselle Pogany" a lui Brâncuși. Poate cea mai condensată este lucrarea „Stolul" Păsări în ascensiune, parcă înnodate unele de altele, culminînd cu pasărea care conduce în vîrful unghiului, micșorîndu-se de atîta depărtare. Am mai putea aminti portretele : „Zi și noapte", „Cap de fată", și lucrările : „Tulnice", „Căprioare" și „Fete de la țară". Admirabilă concepția acestui creator popular care a pornit de la motivele folclorice și năzuiește spre rotunditatea ideii, spre mirajul desăvîrșirii.

D. U.

VIDEOCASETA

CUVINTELE LUI TARKOVSKI

Acum trebuie să transcriu aici cuvintele regizorului pe care l-am iubit cel mai mult în anul care a trecut sau poate din totdeauna : ANDREI TARKOVSKI. Vă rog citiți-le, chiar dacă le-ați mai citit odată undeva : „În virtutea sensibilității mele caracteristice, înțeleg lumea ca fiind împărțită în două (totul e să înțelegi lumea cu dorința de a o schimba) : — prima este produsul părții raționale a gîndirii noastre — știința ; a doua este produsul celei emoționale — arta. Cinematograful se va transforma într-o artă democratică numai atunci cînd va ajunge la același nivel cu știința. Pentru mine este clar : cel mai important lucru este să ne studiem, să ne cunoaștem și să ne înțelegem reciproc. Este singurul lucru care poate să ducă la destinderea atmosferei, descărcînd-o de furtuna care se consumă, deasupra noastră. Eu, ca artist, cred că lumea ar putea fi salvată — s-ar putea să pară cam ciudat — numai prin cunoșterea reciprocă, prin cunoasterea vietii, prin informare. Adică o cunoaștere profundă, care oferă posibilitatea înțelegerii, iar înțelegerea va contribui la dragostea reciprocă . . .". Acestea au fost cuvintele. Am văzut Solaris, cel mai mare film al iubirii OMULUI de către om și nu știu ce s-ar mai putea scrie și nu știu ce film ar mai putea oamenii să facă despre omeneasca lor iubire. Mă neliniștesc pentru Andrei Tarkovski, pentru că știu că e nespus de tînăr, imposibil de tînăr pentru Solaris. Mi-e teamă pentru următorul său film. Dar poate el a și fost scris, dar poate Tarkovski l-a văzut deja și în fond ce importanță are neînsemnata mea temere, pe care totuși am scris-o.

ADRIANA S. BRĂDEANU

CURIER TIMIȘOREAN

● În cursul săptămînii trecute a avut loc la Timișoara consfătuirea cadrelor didactice de la școlile interjudețene de partid și filialele centrului de perfecționare a pregătirii cadrelor de pe lîngă Academia „Ștefan Gheorghiu". Potrivit programului stabilit, participanții au ascultat în acest răstimp expuneri pe diferite teme, au avut acțiuni dedicate studierii experienței Comitetului județean Timiș al P.C.R. în conducerea și îndrumarea vieții economice și sociale, au vizitat întreprinderi industriale, unități agricole, institute de învățămînt și cercetare, luînd contact direct cu experiența organelor și organizațiilor de partid, a colectivelor de muncă timișene, cu preocupările acestora de a face totul pentru îndeplinirea înainte de termen a planului cincinal, de a întîmpina cea de-a 30-a aniversare a Eliberării și Congresului al XI-lea al P.C.R. cu rezultate deosebite în toate compartimentele vieții.

În încheierea lucrărilor consfătuirii, tovarășul **LEONTE RĂUTU,** membru al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. , președintele Consiliului de conducere, rector al Academiei „Ștefan Gheorghiu", a apreciat utilitatea dezbaterilor, a schimbului de experiență realizat, modul în care s-au desfășurat lucrările și condițiile oferite participanților, posibilitățile create de a cunoaște în mod detaliat, sub diferite aspecte, experiența organelor și organizațiilor de partid din județul Timiș.

● Banatul, temă a unei sesiuni organizate de Baza de cercetări științifice Timișoara a Academiei R.S.R. : **ACADEMIA ROMÂNĂ ȘI BANATUL,** perioada 1866—1920. Am reținut din comunicările prezentate : **Coordonate cultural-științifice în Banat în preajma anului 1866, Ecoul activității Academiei Române în presa din Banat (1900—1920), Preocupările lui Paul Iorgovici cu privire la normarea și îmbogățirea limbii literare, Contribuția familiei Mocioni la afirmarea culturii românești din Banat și Ardeal, Din învățămîntul vetrei folclorice bănățene, Contribuția lui C. Diaconovici-Loga la dezvoltarea studiilor de gramatică românească.**

● Cineaștii amatori de la Cineclubul C.F.R. , lucrează la al șaptelea jurnal de actualități al județului care, după cum bine s-a văzut e proiectat lunar pe cel mai important ecran al orașului. Tot la cineclubul C.F.R. , în lucru, mai multe filme, între care **Incertitudini** (Sandu Dragoș), **Bună ziua, ochi albaștri** (Vasile Moise), **Calea cu amintiri** (Lucian Ionică), **Cuvîntul ploii** (C-tin Răceanu) și cîteva documentare tehnice

● Uniunea Asociațiilor Studenților Comuniști din Centrul universitar Timișoara anunță un **Concurs de dramaturgie studențească** dedicat aniversării a trei decenii de la insurecția națională antifascistă armată. Cităm : „Se urmărește astfel crearea unui teatru autentic studențesc "

● Salonul literar științific al Bibliotecii municipale din Timișoara și-a continuat seria acțiunilor cu expunerea — dezbatere a conf. dr. Marius Bizerea. Subiectul expunerii ne dă toate asigurările că seara din 11 ianuarie a fost o seară foarte „bănățeană".

Curierul cititorilor

Zilnic primim la redacție zeci de scrisori prin care cititorii revistei noastre își exprimă, în intenția de a ne ajuta, opiniile despre conținutul și modul de prezentare ale „Orizont"-ului. Le mulțumim tuturor și le așteptăm în continuare aprecierile. Ne vom bucura întotdeauna să primim sugestiile, criticile, ba chiar și... laudele.

Bineînțeles că nu de fiecare dată cererile lor sînt urmate de o împlinire imediată. Dar, pe cît ne stă în putință, căutăm să satisfacem un număr cît mai mare de cititori.

ILARIU ILIE din Craiova, „cititor permanent al revistei", ne face cîteva propuneri cu atît mai interesante, cu cît dînsul, avînd domiciliul departe de Timișoara, nu poate să beneficieze de traducerea în fapt a unora dintre ele. „Dacă este posibil — ne scrie — ca redactorii revistei Orizont să ia legătura din cînd în cînd, sau la date fixe (...) cu cenaclurile literare din oraș sau din județ, pentru a cunoaște pulsul activităților literare, pentru a le da indicații acolo unde este nevoie". „Redacția să se întîlnească cu cititorii, în cenaclurile revistei sau la case de cultură, să le asculte aprecierile, ideile, propunerile, în legătură cu prezentarea revistei și cu formarea unui curent de opinii...".

Vă informăm că, în afară de Centrul de îndrumare a creației populare, Asociația scriitorilor din Timișoara patronează într-un fel, în sensul că a delegat cîte un membru al său care să îndrumeze munca de creație din cadrul cenaclurilor amintite.

În ceea ce privește întîlnirile cu cititorii, în scopul vizat și de dv. încă de la apariția noii serii a Orizontului, redacția a avut cîteva acțiuni (în anul 1974 vor fi mai multe) la Reșița, Lugoj, Buziaș și în alte localități.

Cealaltă propunere a dv. este de fapt și o dorință a noastră, aceea de a elimina „din coloanele revistei teoriile abstracte și nefolositoare marii mase de intelectuali, articolele cu expresii greu de înțeles, poeziile ultramoderniste care nu au nici o legătură cu educația culturală a cititorilor".

Vă mulțumim pentru urări, vă dorim de asemenea „La mulți ani !" și multe, multe satisfacții de cititor al revistei noastr...

LAURENȚIU CERNEȚ

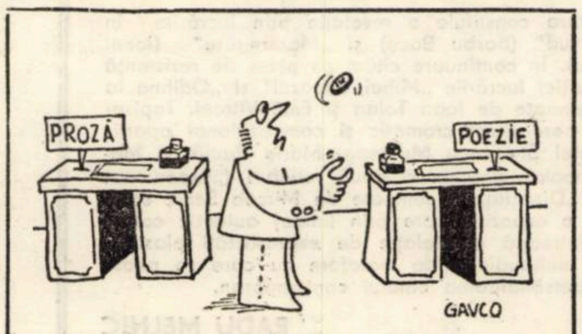

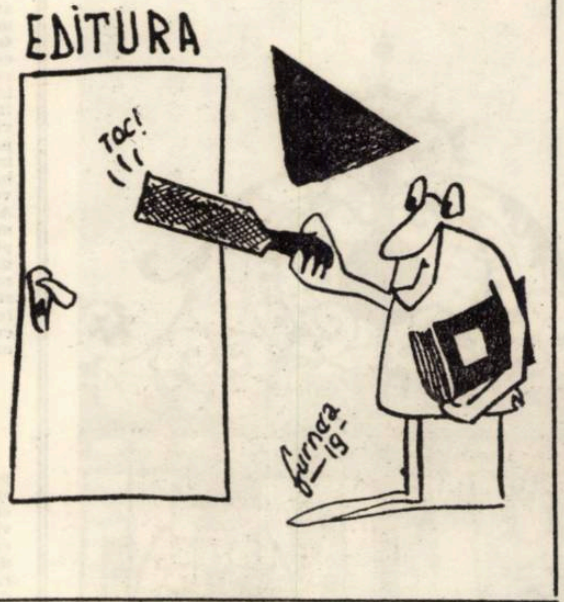

Mario Puzo

NAȘUL

(III)

Serial

Căpitanul Mac Klascky privi ceasul de pe perete. Era timpul să se găsească cu scîrnavia aia de Turc — Solozo și să-l însoțească la întîlnirea cu reprezentantul Familiei Corleone. Se ridică, se duse după paravan și-și lepădă uniforma de polițist. Apoi o chemă pe soția sa la telefon și-o înștiință că nu va veni la cină și că o să rămînă de servici toată noaptea. Ea era convinsă că salariul unui polițist este suficient pentru viața pe care o duceau. Mac Klascky zîmbi mulțumit. Și maică-sa credea la fel. Taică-său avea „șpilurile" sale, pe care le arătase fiului la timpul potrivit.

Tatăl său era sergent de poliție. În fiecare duminică el îl lua pe micul Klascky și vizitau împreună cartierul. Le zicea mîndru negustorilor :

— Acesta e băiatul meu.

Negustorii stringeau mînuța puștiului și deschideau cu zgomot casa de bani dîndu-i cinci sau zece dolari. La sfîrșitul zilei, micuțul Klascky avea buzunarele pline cu bani. Taică-său, bineînțeles, depunea acești bani la bancă pentru școlarizarea băiatului, iar acesta primea de la el cel mult cincizeci de cenți.

Cînd se întorcea acasă și cînd unchii săi, deasemenea polițiști, îl întrebau ce-o să se facă cînd va fi mare, puștiul răspundea cu glăsciorul său de copil: „Polițist", iar ei mureau de rîs auzindu-l. Mai tîrziu, așa cum era de așteptat, intră la poliție de îndată ce termină școala medie.

Era un polițist bun. Delincvenții minori, care terorizau anumite străzi din cartier, o luau la sănătoasa cînd auzeau că vine Mac Klascky. Era deosebit de aspru, dar și harnic la lucru. Niciodată nu intra prin cinematografe sau restaurante în timpul slujbei, așa cum făceau alți colegi de-ai săi, mai ales în nopțile de iarnă. Negustorii din cartierul său apreciau asta. De-altfel o și arătau cu prisosință. El se încadră rapid în acest sistem. Patronii „bombelor" știau că nu vor avea dificultăți cu el și că e mulțumit cu banii pe care îi primește. Numele lui era pe lista de plată cu încă mulți alți polițiști, dar el nu insista niciodată să primească mai mult.

Avea o familie mare, nevastă și patru fii, din care nici unul nu deveni polițist. Toți s-au înscris la universitate, și cum tocmai atunci Mac Klascky fu înaintat în grad, lor le mergea bine. Primea bani mai mulți acum de la patronii agențiilor de pariuri. El considera lucrul acesta foarte firesc. De ce dracu copiii săi să învețe la facultăți ieftine, numai pentru că poliția își plătește prost angajații ? Colțișorul lor de oraș deveni o oază a păcii și siguranței pentru negustori, și de ce să nu plătească pentru asta ?

Bruno Tataglia îi era prieten vechi, cînd își deschise localul de noapte, familia Mac Klascky putea să-și petreacă o seară plăcută cînd dorea — pe socoteala patronului. De Anul Nou primea invitații și Bruno în persoană îi întîmpina și le oferea cea mai bună masă. Cîteodată avea nevoie de vreun serviciu și Mac Klascky îl servea cu plăcere. Căci el avea un principiu : nu arăta niciodată că știe ce intenționează celălalt. Cînd Solozo i se adresă cu propunerea să-l lase pe bătrînul Corleone fără strajă la spital, Mac Klascky nu-l întrebă de ce. Se interesă doar de preț. Cînd Solozo îi oferi zece mii, acceptă imediat. Primi banii înainte și făcu tot ce-i ceru acesta. Dar acum, ca om al principiilor, trebuia să restituie cele zece mii destinate școlarizării băieților. Furios cum era se duse la spital și-l făcu KO pe Michael Corleone. Dar totul se sfîrși cu bine. Se întîlni cu Solozo în localul de noapte al lui Bruno și făcu o afacere și mai grozavă. Nici de data asta Mac Klascky nu puse vreo întrebare, întrucît știa toate răspunsurile. Doar se convinse de preț. Nu se gîndi niciodată că l-ar fi putut paște vreun pericol. Gîndul că cineva ar putea să omoare vreun căpitan de poliție era prea fantastic. Nu era de loc rentabil să omori un polițist.

Ieșind din secție, Mac Klascky îi spuse ofițerului de serviciu unde poate fi găsit în caz de absolută nevoie. Nu considera că ar fi nevoie de vreo măsură de siguranță.

Tom Hagen aranjă între timp totul ca Mike să poată părăsi țara ; îi procură un pașaport fals și un carnet de marinar, îi rezervă un loc pe un tancher italian și-i asigură o locuință la unul din șefii Mafiei din Sicilia.

Sony făcu restul : găsi o mașină și un șofer de încredere care trebuia să-l aștepte pe Mike în apropierea restaurantului, după întîlnirea cu Solozo. Șoferul va fi chiar Tessio, care se oferi voluntar pentru treaba asta. Luînd o mașină veche care nu bătea la ochi, dar cu un motor excelent și cu un număr de înregistrare fals. O astfel de mașină era păstrată numai pentru misiuni speciale.

Mike își petrecu ziua întreagă împreună cu Clemenza făcînd exerciții de tragere. Avea un revolver de calibru 22, cu gloanțe, crestate în vîrf, care „înfloreau" în trupul victimei, făcînd găuri îngrozitoare.

În timpul exercițiilor Clemenza îl sfătui necontenit:

— Aruncă revolverul imediat după ce tragi, lasă-ți mîna să alunece în jos spre coapsă și scapă arma. Nimeni n-o să observe manevra. Toți o să creadă că ești încă înarmat, pentru că toți o să se uite la fața ta. Să ieși cît se poate mai repede din local dar nu fugi. Nu te uita în ochii nimănui, dar nici nu-ți ascunde privirea. Ține minte, nimeni n-o să îndrăznească să se amestece. De îndată ce ajungi în stradă o să-l zărești pe Tessio care te așteaptă. Intră în mașină și lasă restul în seama lui. N-ai nici o grijă, n-o să fie nici o problemă. Și acum pune pălăria asta pe cap să văd cum arăți. Îi puse pe cap o pălărie gri cu boruri late. Mike care nu purtase niciodată pălărie se strîmbă.

— Asta e pentru ca să nu te identifice — zise Clemenza.

— A aflat Sony unde va avea loc întîlnirea ? întrebă Mike.

— Încă nu. Solozo e cît se poate de prevăzător. Dar nu trebuie să te temi. Mijlocitorul rămîne la noi pînă nu te întorci tu.

— De ce-și pune capul la bătaie ?

— Pentru că primește bani pentru asta. De altfel, el e o personalitate marcantă și știe că Solozo, n-ar admite ca să i se întîmple ceva. Pentru Solozo viața lui contează mai mult ca a ta. Deci, nu ești în primejdie. Pentru noi de abia mai tîrziu începe infernul.

— Va fi greu ?

— Va fi nasol. O să se ajungă la un război direct între familiile Tataglia și Corleone. Majoritatea celorlalte familii vor fi de partea lor. Trebuie să-i oprim de la început. Așa cum trebuia oprit și Hitler la München. După aceea a fost prea tîrziu.

Mike l-a auzit pe taică-său spunînd asta încă în 1939, înainte de izbucnirea războiului. „Dacă Familiile conduceau atunci Departamentul de stat, n-ar fi izbucnit cel de-al doilea război mondial" — se gîndi el zîmbind.

(va urma)

EPIGRAME

GEORGE BULIGA

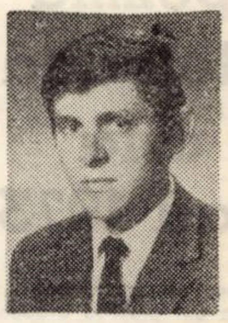

S-a născut la 29 octombrie 1947 în comuna Arbora, județul Suceava. Membru al cenaclului epigramiștilor „Cincinat Pavelescu" din București.

Frizerilor :

De-al Dalilei straniu truc
Breasla lor e onorată —
Caz de treabă terminată,
Fără gînduri la ciubuc !

Agențiile LOTO propun forme noi de joc :

Zălog cîștigului de-apoi
S-adună sumele pierdute,
Ci iată cum în forme noi
Repeți senzații cunoscute !

Telefonică :

Un telefon ar fi un lucru mare,
Dar oamenii, de cînd l-au inventat,
Au folosit tot firul vechi pe care
Îl ține Ariadna... încurcat !

Ioanei Bantaș pentru volumul „Srisori către Orfeu" :

Ar fi curată pierdere de timp
S aștepți răspuns misivei netimbrate,
Căci vezi mata, duduie, în Olimp
Ajung numai scrisori .. recomandate !

EVRIKA !

PE BĂNCILE ȘCOLII

- Și eu am apărat culorile școlii : am spus să n-o vopsească în albastru.
- Pe cînd școala se ținea în aer liber, singura pedeapsă ar fi fost să te închidă într-o sală de clasă.
- În tot timpul școlii Ionescu a copiat lecțiile de la mine. Azi e scriitor.
- A crestat cu vîrful cuțitului pe bancă : „Păstrați bunul obștesc !"
- La purtare se dau cele mai mari note, pentru că diriginții își amintesc de propria lor copilărie.
- Cînd se apropia ora de geografie nici cu busola nu mai găseam școala.
- Nu toți cei din primele bănci au ajuns în primele rînduri.
- Burlacii învață cel mai greu tabla înmulțirii...
- Orele de meditație uneori se plătesc scump.
- Ori de cîte ori luam o notă proastă la istorie profesorul îmi spunea : „Istoria se repetă !".
- Prin mijloace îndoielnice fostul elev demonstrează foștilor profesori unde duce indulgența.
- Am spart un geam și m-au pus responsabil cu fondurile clasei.

ION VELICAN

TERRA MAGAZIN

ASTMATICII SE MUTĂ ÎN PEȘTERI. În ultimul timp medicii acordă o tot mai mare atenție peșterilor. S-a constatat că, datorită nepoluării, a umidității și compoziției, aerul din peșteri este deosebit de adecvat tratamentului căilor superioare respiratorii și pentru cei care suferă de astmă. La aceasta subscriu, în urma cercetărilor făcute, medicii din Cehoslovacia, Gruzia, Ungaria, R.F.G. și Polonia.

UN AVION CU PEDALE. În urmă cu cîțiva ani un industriaș britanic a oferit 50.000 de lire sterline aceluia care prin forța mușchilor săi, va reuși, să decoleze cu un avion de indiferent ce construcție. Asta i-a îndemnat pe foarte mulți să-și încerce iscusința și norocul. De curînd un specialist în aeronautică — Maurice Harrell a construit un aparat care, afirmă constructorul său, își va lua zborul numai prin manevrarea unor pedale. Avionul nu are mai mult de 63 kg.

HARNICELE ALBINE. Zece mii de pachete cu roiuri de albine vor fi trimise anual din Uzbechistan în Nord unde, datorită scurtimii verii, albinele nu se pot cultiva. În părțile nordice ale U.R.S.S. există o abundentă floră meliferă, ceea ce permite o bogată recoltă de miere. După ce-și vor îndeplini „misiunea" albinele vor fi readuse în sud. Ele vor lucra, deci, atît „acasă" cît și în „vizită" !

3.696 DE OAMENI PE KILOMETRU PĂTRAT. Singapore are 2.167.000 de locuitori, ceea ce înseamnă că pe km. p. revin 3.696 de oameni. Grupa etnică de bază o formează chinezii — 1.649.000. Urmează malaiezii — 326.400, indienii — 150.000 și 40.000 alte naționalități. Din 1971 și pînă astăzi, comunică ziarul singapoorez „State Times", populația acestei republici a crescut cu 51.800 de suflete.

„ANTIFRIGUL" FURNICILOR. Pentru a se apăra de frig furnicile secretă o substanță „antifrig", a cărei compoziție este asemănătoare cu a glicerinei, a glicolilor. Aceste substanțe, de fapt, se și adaugă iarna în apa utilizată pentru motoarele mașinilor. Cercetătorii Universității Minnesota (S.U.A.) după o serie de experiențe, au constatat că o furnică în stare de hibernare secretă 10% din greutatea sa substanța „antifrig".

CAPTAREA ENERGIEI SOLARE. Se preconizează construirea unui satelit care să poată capta radiațiile solare, în toate cele 24 de ore acumulînd un milion și jumătate de trilioane cai-putere-ore. Această uriașă energie poate fi îndreptată spre Pămînt cu ajutorul microundelor.

INTREPRINDEREA

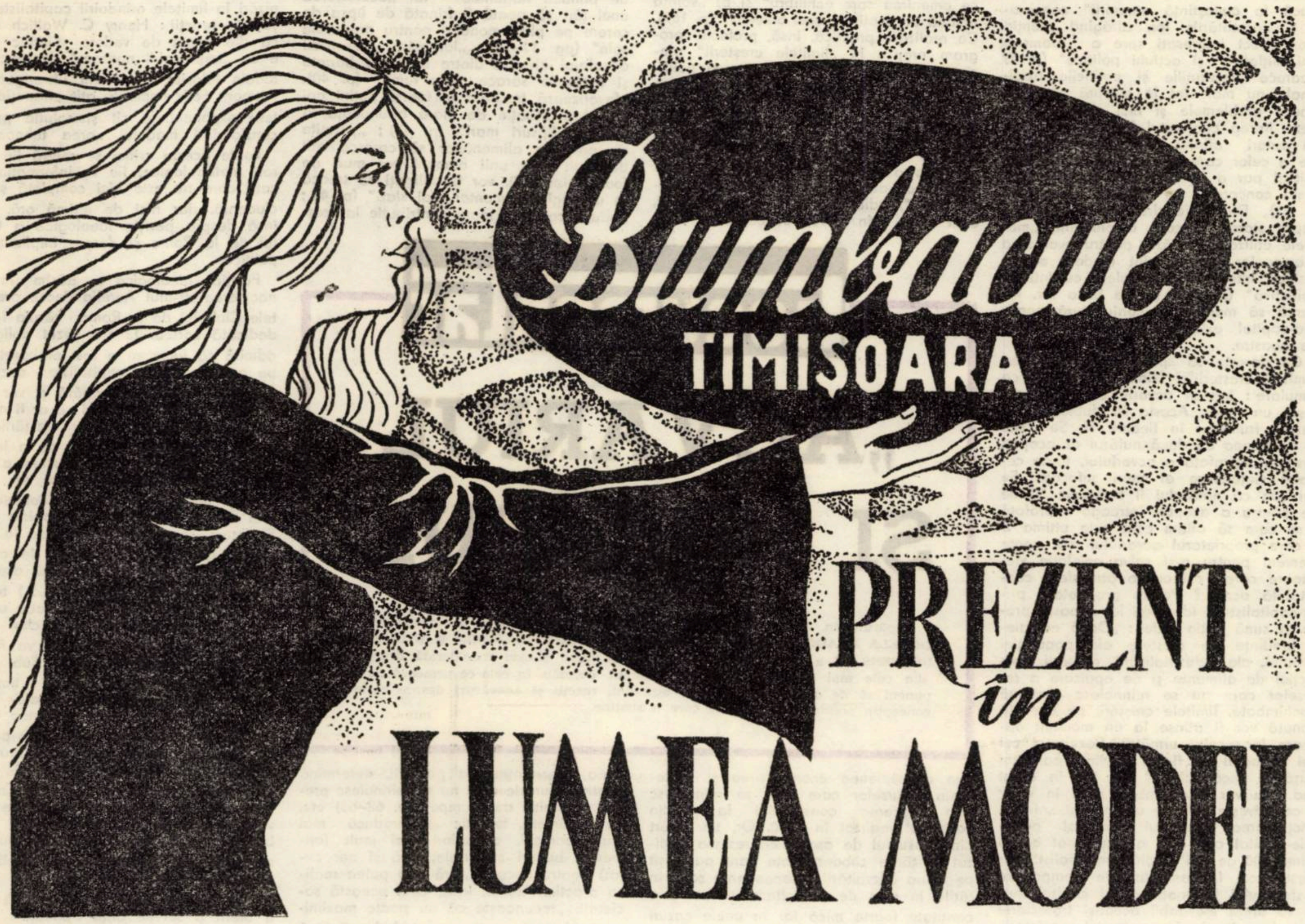

O ţesătură cu emblema intreprinderii „Bumbacul" Timişoara nu mai are nevoie de o recomandare specială. De ani şi ani de zile produsele harnicelor ţesătoare au cucerit aprecierile unanime ale celor mai exigenţi arbitri ai modei : femeile.

Ele poartă cu plăcere pardesiele, rochiile, bluzele, fustele sau pantalonii confecţionaţi din ţesăturile „Bumbacului". Bărbaţii care se imbracă cu sacourile şi lingeria de corp din materialul provenit din aceeaşi sursă, devin la fel adepţii mărcii amintite.

Motivul este lesne de inţeles. Articolele sint realizate din bumbac sută la sută sau in amestec cu tercot. Combinaţia conferă ţesăturii un tuşeu plăcut, o ţinută frumoasă a materialului. In prezent colectivul intreprinderii a trecut la uşurarea articolelor. Tot ca noutate apare şi faptul că s-a inceput realizarea ţesăturilor in bătătură cu fire texturate. Se dobindesc astfel noi calităţi ale ţesăturilor care se remarcă prin faptul că :

- se prelungeşte viabilitatea lor,
- neşifonabile,
- plăcute la purtat.
- devin mai uşoare, vaporoase,

Printre cele 15 articole noi, in zeci de poziţii coloristice reţineţi modelele ,Cabul", „Ibiţa", „Huşi", „Kominato", „Donald" (caracteristice pentru legătura de gazeu, cu atlas sau legătură de armuri).

- , Barcarola" tercot cu desene in carouri.
- „Timo" material pentru bluzele cu broderie.
- „Pichet" din tercot.
- „Suva" material de balonseide.
- „Găvana", „Silcia" pentru compleuri.

Ţesături creponate din fir 100% bbc. (bumbac) uni, in dungi sau carouri, in diferite poziţii coloristice, sint mult mai solicitate de beneficiari din S.U.A.

De mult succes se bucură şi materialele ale căror modele au interferenţe folclorice. Creatorii s-au inspirat pe baza ţesăturilor din cele mai bogate zone folclorice din ţară.

Colectivul intreprinderii fiind in pas cu cerinţele modei internaţionale şi-a asigurat o faimă binemeritată şi solicitări ale produselor sale atît in ţară cit şi in străinătate. Se livrează beneficiarilor din S.U.A., U.R.S.S., R.F.G., Japonia etc.

Astăzi ţesăturile cu marca intreprinderii „Bumbacul" Timişoara sint prezente in lumea modei internaţionale. Femei, bărbaţi, copii din : Bucureşti, New York, Tokio, Montreal, Paris le poartă cu plăcere.

Creatorii lucrează febril şi cu imaginaţie in avans cu un an. Ei au şi conceput peste 100 modele pentru colecţia anului 1975, pentru ca faima mărcii „Bumbacul" să cîştige noi terenuri in lumea modei mondiale.

Documentar

„ACVARIUL ȘI NUFĂRUL"

Apărută în 1972, cartea „The limits to growth" („Limitele creșterii") de DONELA MEADOWS, DENNIS L. MEADOWS, JORGEN RANDERS și WILLIAM W. BEHRENS III a stîrnit mari controverse în lume și este considerată drept una din cele mai disputate cărți din ultimul deceniu. În cele ce urmează ne propunem să ne oprim asupra unor atitudini, reacții și adevăruri despre carte și concepția politică implicită pe care o susține.

Cînd grupul de cercetători numit „CLUBUL DE LA ROMA" și format – spun ei înșiși – din oameni de știință care nu urmăresc „să exprime nici un fel de punct de vedere ideologic, politic sau național izolat" (p. 7) tipăreau la New York cartea „Limitele creșterii" declarau deschis că urmăresc "... să aducă la cunoștință omenirii" concluziile și constatările lor, atrăgînd atenția celor direct interesați spre a promova „noi inițiative" și acțiuni politice" (p. 7) deoarece „instituțiile și politicile tradiționale nu mai sînt în măsură să soluționeze problemele și nici chiar să sesizeze întreg conținutul lor" (p. 8). Aceiași autori afirmă că „marea majoritate a celor care răspund de elaborarea politicii par a urmări activ obiective care nu concordă cu aceste rezultate" (p. 21). Din nefericire, spune raportul despre starea precară a omenirii, „modelele utilizate astăzi pentru evaluarea fenomenelor politice sînt modele ce amestecă informații incomplete cu intuiția subiectivă" (p. 110) și, pe baza lor, încearcă să mențină o conjunctură populație-capital existentă întîmplător în zilele noastre.

Ce dorește să spună în fond cartea „Limitele creșterii"i? Nimic mai simplu ca formulare : într-un acvariu cu viețuitoare crește un nufăr. Acesta își dublează suprafața frunzelor în fiecare zi. Se știe de asemenea că dacă nufărul ar acoperi întreaga suprafață a acvariului, toate celelalte viețuitoare ar muri sufocate. Se mai știe că nufărului îi trebuiesc 30 de zile pentru a acoperi întreaga suprafață și se cere să aflăm care este ultima zi în care proprietarul acvariului mai poate interveni pentru a-și salva celelalte viețuitoare care-i asigură o atmosferă confortabilă acasă ? Pentru proprietarii privat-capitaliști și ideologii lor această problemă sună puțin altfel : „Dacă actualele tendințe de creștere ale populației globului, ale industrializării, poluării, producției de alimente și de epuizare a resurselor care nu se reînnoiesc continuă neschimbate, limitele creșterii pe această planetă vor fi atinse la un moment oarecare în secolul următor. Rezultatul cel mai probabil va fi un declin oarecum brusc și necontrolabil" (p. 27) în cazul cînd „nu vor fi schimbări mari în viitor în ce privește valorile umane" și „nici în funcționarea sistemului mondial populație-capital așa cum a funcționat ea în ultimii 100 de ani", adică imperialist. Dar acest mod fundamental de comportare a sistemului internațional al capitalismului va urma inevitabil aceeași traiectorie care duce la depășirea limitelor creșterii, adică la risipă urmată inevitabil de prăbușire chiar dacă se presupune orice număr și orice fel de schimbări tehnologice. Calculatorul le-a demonstrat că problemele social-umane și politice ale omenirii nu pot fi rezolvate doar cu ajutorul revoluției tehnico-științifice contemporane.

Autorii cărții admit, însă că „pacea și stabilitatea socială, educația și posibilitățile de muncă, ca și progresul tehnologic continuu" (pg. 42–43) sînt de asemenea factori fundamentali de care depinde creșterea și dezvoltarea reală a economiilor naționale și a populațiilor. Ba mai mult, ei admit că dacă nu „vor predomina cele mai bune condiții sociale posibile" (p. 43) prăbușirea va avea loc într-un timp mult mai scurt deoarece „problema politică" poate interveni – prăbușind sistemul capitalist – „cu mult înainte de prăbușirea fizico-economică finală" (p 62–63). Aceste concluzii au rezultat din analiza a cinci factori reali fundamentali : populație, producție agricolă, resurse naturale, productie industrială și poluare.

Raportul Meadows are și o alternativă a acestui mers spre risipă și prăbușire incontrolabilă : „Este posibil ca aceste tendințe de creștere să fie modificate și să se creeze o situație de stabilitate ecologică și economică care ar putea fi menținută pe o perioadă viitoare îndelungată. Situația de „echilibru general" ar putea fi în așa fel proiectată încît nevoile fundamentale ale fiecărei persoane de pe pămînt să fie satisfăcute și fiecare persoană să aibă o posibilitate egală de a-și realiza potențialul uman propriu" (p. 27). Ca proiect. recomandarea lor pare încă tentantă pentru mulți, mai ales că grupul Meadows spera să ofere prin aceasta lumii lor cele două elemente care-i lipsesc pentru a „crea o formă absolut nouă de societate umană" : a) „un obiectiv realist pe termen lung care să poată conduce omenirea spre echilibru" și b) „voința umană de a atinge acel obiectiv" (p. 169). Ca realizare practică. însă, proiectul program propus în „limitele creșterii" prezintă cîteva curiozități teoretice și politice : în timp ce numărul copiilor care se vor naște în viitor va trebui încă din 1975 să fie egal cu numărul morților din aceeași perioadă, (se știe că în țările capitaliste dezvoltate sîntem departe de a constata o explozie demografică !) capitalul, spun autorii, „să fie lăsat să crească firesc", adică burghez și imperialist, cam pînă prin 1990, deocamdată. Propun deasemenea economisirea și protejarea resurselor care nu se reînnoiesc prin reducerea consumului la 1/4 din consumul realizat în 1970. Or, un sfert din consumul de asemenea resurse realizat în țările subdezvoltate care au pășit pe calea dezvoltării independente sau în țările în curs de dezvoltare înseamnă o cantitate foarte mică iar în unele cazuri o cantitate inexistentă sau neglijabilă, în timp ce pentru țările dezvoltate acest sfert înseamnă cantități foarte mari de asemenea resurse consumate, evident de la alții deoarece ele însele nu mai sînt posesoarele unor asemenea resurse. Cine ar impune reducerea aceasta care defavorizează majoritatea țărilor ? Marii consumatori, adică S.U.A., Japonia, R.F.G. etc. „De modul cum aceștia vor lua unele decizii în viitor" atît pentru consumul lor cît, mai ales al celorlalți, va depinde evitarea prăbușirii. Ei vor putea „încuraja" aplicarea unor modele sociale și economice care să satisfacă nevoile oricărei persoane „minimizînd și nu maximizînd substanțele de neînlocuit pe care le posedă și le difuzează" (p. 63). Adică, prin aplicarea unei politici impuse cu forța, direct sau disimulat, restului lumii de către marele capital internațional. În plus, restul globului, va trebui „lămurit" că e necesar ca încă din 1975 să renunțe la consumul de bunuri materiale industriale din cauza epuizării resurselor și a poluării și, în schimb, să se ocupe de sport, muzică, religie, relații interumane etc.

Grupul Meadows nu vorbește însă numai din lumea capitalistă. El are pretenția de a da soluții pentru întreaga lume deoarece, afirmă autorii – problemele și tendințele analizate „apar într-o anumită măsură în toate societățile" (p. 8). Iată însă cîteva din caracteristicile lumii pe care o au în vedere : „... conține sărăcie în mijlocul belșugului ; degradează mediul înconjurător ; face oamenii să-și piardă încrederea în instituții, să trăiască mereu sub presiunea nesiguranței unui loc de muncă, determină o extindere necontrolată a urbanizării, înstrăinează tineretul, înlătură valorile tradiționale, suferă de inflație și alte crize monetare și economice" (p. 8). Mai permite ca „planurile autorităților locale să fie răsturnate de politica națională" iar „dezvoltarea unei țări să poată fi frînată de lipsa de cerere pe plan mondial pentru produsele sale" (pg. 17–18) ; „lărgește inexorabil decalajul absolut dintre națiunile bogate și națiunile sărace ale lumii" (p. 40), „favorizează trecerea în foarte puțini ani de la o situație de mare abundență la una de lipsuri mari" (p. 47) ; „permite ca prețurile alimentelor să crească atît de mult încît unii oameni vor muri de foame, iar alții, vor fi obligați să treacă la un regim alimentar mai slab" (p. 48 ; „aduce cea mai mare contribuție la creșterea exponențială a poluării, determină pentru resursele care nu se reînnoiesc prețuri prohibitiv de scumpe" (p. 62–63) etc. Ea urmărește, teoretic „să producă mai mulți oameni, asigurînd mai mult (alimente, bunuri materiale, apă și aer curat) pentru fiecare „fără a o putea realiza practic. Atunci, însă, cînd această societate „recunoaște că nu poate maximiza totul pentru toți – ea **trebuie** să facă „opțiuni" care pentru clasa dominantă nu par prea dificile mai ales cînd, pentru o evita reculul consumului pe locuitor trebuie să-i convingă pe săraci (de la ei, dar mai ales din țările sărace), să fie fericiți de sporirea avutului lor, chiar dacă el, relativ, scade deoarece, în anumite condiții „împărțirea egală devine o sinucidere socială..." (p. 163).

Prin publicarea cărții la editura Potomac Associates grupul Meadows au comis cel puțin două greșeli : 1) au spus prea mult în raport cu ceea ce ar fi dorit și cu ceea ce le era permis ; 2) spuneau totuși, mult prea puțin în raport cu ceea ce trebuia spus, sau trebuia repetat deoarece fusese demonstrat complet de teoria marxist-leninistă și realizat practic în forme particulare în țările socialiste. Pentru a doua greșeală aveau o scuză nu știau sau nu vroiau să știe să gîndească marxist. Dar chiar și fără baza teoretică marxistă, informațiile utilizate erau prea bine filtrate pentru a rămîne incomplete mai ales referitor la sistemul mondial socialist. Altfel pretenția de a vorbi de întreaga lume ar fi fost prea evident cu intenție împotriva faptelor. Pentru prima greșeală însă trebuiau sancționați. Și au fost : în S.U.A., inițial „raportul Meadows" a produs multă liniște. Evident, după ce a fost citit. Jumătatea lui de adevăr nu trebuia să producă panică. În Europa occidentală, panica s-a produs mai ales după scrisoarea președintelui C.C.E., Sicco Mansholt către țările pieței comune în care își însușește concluziile raportului aderînd la teoria zegiștilor, reprezentată în principal de Edward Goldsmith și Robert Allen care au realizat chiar un „plan de supraviețuire" a Europei prin scăderea ratei creșterii economice la zero. Același Sicco Mansholt pune totuși sub semnul întrebării posibilitatea unor astfel de reorganizări în limitele orînduirii capitaliste. Iată și alte reacții : Henry C. Wallich afirmă că din punct de vedere științific cartea e un „ireproșabil nonsens" deoarece metodele folosite „nu sînt ultrariguroase". Fremont Felix combate atît afirmația creșterii exponențiale cît și soluția propusă considerînd modelul „prea tehnocratic".

Toate aceste critici se referă fie la erori metodologice, fie la informația utilizată care nu este nici completă și concludentă, dar nici de ultimă oră. Nimic însă despre poziția ideologică a Clubului de la Roma și despre implicațiile ei politice.

Poziția ideologică o găsim în recunoașterea dr-ului Aurelio Pecci, președintele Clubului de la Roma căruia i-a fost dedicată cartea. El s-a văzut obligat să admită că lucrarea a fost elaborată de pe pozițiile țărilor capitaliste dezvoltate ale căror interese le apără și vor să le conserve în perspectivă și că ar fi necesar un model conceput prin prisma țărilor mai puțin dezvoltate cu scopul de a înlătura decalajul. Este aici o recunoaștere a faptului că problematica abordată se poate face și de pe alte poziții ideologice dar mai este și o notă de filantropism utopic. Și totuși, semnalul Clubului de la Roma merită atenție : „Fiecare zi de creștere exponențială (după chipul și asemănarea S.U.A.) aduce sistemul (...) tot mai aproape de limitele finale. dacă societatea burgheză așteaptă pînă cînd aceste restricții vor deveni evidente, va fi așteptat prea mult" (p. 168). Sub acest raport, scopul lucrării devine limpede : a găsi mijloace politice, morale, economice și sociale cu care ar putea fi prelungită supraviețuirea unei lumi pe cale de dispariție prin „prăbușire bruscă și incontrolabilă. Soluția lor o cred unică. Este însă curioasă afirmația că „n-ar exista nici un precedent istoric de rezolvare a acestor „probleme" ale lumii burgheze. Că nici o societate burgheză modernă n-a recunoscut ca legitimă o asemenea soluție este întru totul adevărat, în schimb, se omite faptul că istoria a oferit o soluție deja aplicată : revoluția socialistă. Să nu știe autorii ce lume ar rezulta din aplicarea revoluției socialiste ? Fără îndoială, știu, dar dacă ar și spune-o, soluția propusă s-ar dovedi exact ce este, adică o formulă de tipul : „sîntem de acord să se modifice pe ici, pe colo, prin punctele esențiale, cu condiția să nu se schimbe nimic în afară de etichetă. În loc de societate burgheză, s-o numim „stare de echilibru global dinamic". Aceasta ar fi într-adevăr o nouă „revoluție" trăită în cap din pricina neputinței de a o trăi și accepta ca realitate. Memoria filistinilor burghezi contemporani n-a uitat că vorbele le-au fost date, în orice „sistem populație-capital" spre a-și ascunde gîndurile.

Tot probabil, dintr-o pură întîmplare autorii – adică cei care spun că nu se amestecă în politică au uitat că sistemul socialismului dispune de acel obiectiv pe termen lung – în cazul nostru socialismul multilateral dezvoltat care, neîndoielnic va fi gata înainte deoarece dispune și de voința și de forța de a-l urmări consecvent. După cum au uitat că însăși lumea lor creează oamenii și armele ce-i vor accelera pieirea : proletariatul, comuniștii și mișcările de eliberare națională și socială. Aceștia nu au de ales. Viitorul le aparține și-l vor avea exact așa cum și-l fac adică, deliberat și conștient.

ROMULUS DABU

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu, (redactor șef). Albert Francisc. Nicolaus Berwanger. Ignat Bociort (redactor șef adjunct). Ioan Cornea. Coriolan Drăgulescu. Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct). Ispas Moțiu. Gabriel Popa. Dan Popescu. Svetomir Raicov. Ion Românu. Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție). Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ !

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Orizont

● SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXV ●

TIMIȘOARA ● JOI, 24 IANUARIE 1974 ● NR. 4 (308) ● 16 PAGINI 1 LEU ●

Convorbiri

Cu CIK DAMADIAN

– Stimate tovarășe Cik Damadian, ați putea să definiți umorul ?

– Umorul e o vitamină care se poate procura fără prescripții medicale, deoarece **el există cu sau fără voința noastră,** oamenii consumîndu-l în cantități de masă. Încercați să faceți o operație în opera lui Shakespeare și veți observa că tragedia nu mai stă în picioare. Asta înseamnă nașterea dramei. Oamenii nu pot trăi fără umor. Din punct de vedere psihic, **umorul e echivalent cu aerul pe care-l respirăm, cu somnul, cu dragostea.**

Ideile care emană din două lucrări foarte importante, după părerea mea, pe care le-am citit în ultimul timp și care abordează și tema umorului, ca și starea de lucruri în legătură cu umorul nostru, cred că ar trebui să ne dea de gîndit. Cu atît mai mult cu cît cele două personalități, autorii la care mă refer, au o cultură vastă. Filozoful **Henri Wald** surprinde, în **Limbaj și valoare,** cea mai curentă expresie a dogmatismului : **„Seriozității i se opune neseriozitatea, nu umorul, iar umorului i se opune lipsa de umor, nu neseriozitatea".** Următoarele două afirmații, ale aceluiași filozof, cred că sînt acceptate de mulți, deoarece sînt enunțări teoretice, de principii : **„Umorul e unul din feed-back-urile spirituale prin care se autoreglează dezvoltarea unei societăți înaintate"** și **„Fără umor oamenii ar înainta mult mai încet și cu o mult mai mare risipă morală și materială".**

Mircea Malița, un gînditor care anticipează fenomenele dezvoltării spirituale, un erudit, care, pe lîngă faptul că e un filozof, are și calitatea de a fi matematician, afirmă în **„Aurul cenușiu"** volumul III, **„...o chestiune care dispare în cultura nouă : diferența dintre lucrurile serioase și cele amuzante".** Iar mai departe : **„În cultură lucrurile serioase pot fi spuse sub o formă antrenantă. Divertismentul nu e un joc gratuit, ci un minunat vehicul de idei".**

– Dacă ați terminat, aș dori să-mi răspundeți la cea de-a doua întrebare.

– Dar n-am terminat ! E ca și cum în vîltoarea progresului am spune : gata, am ajuns ! Nici umorul nu se poate disocia de ideea de mers înainte. De aici și formele care apar în caricatura modernă, avînd caracter escatologic și denumirea de umor negru. **Umorul** este un element al progresului și al mișcării, opuse nemișcării, neantului, întunericului. Asta presupune continuitate, deci acceptarea tradiției, avînd, însă, în același timp, un caracter anticonservator. Trebuie să preluăm și acele tradiții care ne vor duce spre progres.

– Vă rugăm să faceți o analogie între caricatură, umor și satiră.

– Practic nu se poate face o asemenea analogie. **Caricatura** la început se referea la un portret, reprezentînd șarja unui personaj. Azi acest termen s-a extins asupra multor altor forme. În sprijinul acestei afirmații vreau să-l citez pe **Jean Laran** care, în monumentala operă **L'estampe,** îl consideră pe **Goya un caricaturist,** printre altele. Se poate deduce, deci, că termenul de caricatură cuprinde categoria comicului, categorie în cadrul căreia avem, la un capăt, forma cea mai ușoară de amuzament, de glumă, de umor alb (în sine, deci) de voie bună (deci cu alte cuvinte se poate exprima nu numai sub formă de desen, ci și sub formă de muzică, literatură) mergînd la umor, ironie, sarcasm și ajungînd, la capătul opus, la satiră. **Satira** face parte din categoria comicului, dar **accentele folosite de ea pot fi amare, deoarece ea e cea mai apropiată de tragic.** După părerea mea, deosebirea principală dintre umor și satiră e următoarea : **umorul, fiind un joc spiritual, face apel la rațiune, nefolosind emoția,** adică tocmai ceea ce e specific artelor. Referindu-mă doar la Brecht sau Valery (care declară că ar dori să treacă de la pasiune la rațiune) voi releva că și în arta modernă caracterul rațional tinde să înlocuiască pasiunea. În timp ce umorul folosește deci, un element caracteristic științelor, împrumutînd, de fapt, limbajul artei, **satira** nu se încadrează în această excepție, **folosind emoția.**

– Cred că o comparație între umorul din literatură și cel din grafică ar fi justificată, deoarece cele două forme s-au completat reciproc, pînă în zilele noastre.

– Literatura folosind metafora, care e o transcripție a imaginii în scris, iar desenele folosind – pe lîngă imagini – un text. La început, desenatorul se asocia cu un textier. Așa proceda și **Honoré Domier,** care publica des în **La caricature** (al cărui redactor șef era) și textele adăugate de **Philippon.** Desenul are tendința de a se elibera de explicatii. căutînd să-și capete deplina specificitate. Eu, de exemplu, ca și alți colegi, am în apariție un album care

Convorbire realizată de :
VIRGIL OANCEA

(Continuare în pag. 12)

ÎN ACEST NUMĂR, DESPRE UMOR CU :

COCA ANDRONESCU, AUREL BARANGA, ȘTEFAN BĂNICĂ, ILEANA BERLOGEA, MARCEL POP CORNIȘ, OCTAVIAN COTESCU, ALEXANDRU DEAL, MIHAI FOTINO, CIK DAMADIAN, I. ILF, ILEANA STANA IONESCU, MATTY ASLAN, E. PETROV, DEM RĂDULESCU, EMIL ȘAIN, ȘTEFAN TAPALAGĂ, RODICA TAPALAGĂ, C. UNGUREANU, ION VELICAN.

Mică antologie bilingvă a epigramei românești de G. CORBU.

Eveniment

UNIREA

24 ianuarie a fost doar o zi dintr-un an, 1859, în care cugetul și simțirea unui neam au înfăptuit o dorință de veacuri UNIREA punînd piatra de început la edificiul statului României moderne. Au fost înainte un Iancu de Hunedoara, un Ștefan cel Mare și un Mihai Viteazul pe care i-au avut întregul popor din toate țările române și care au rămas ai tuturor românilor. Și-a mai trecut un timp pînă ce unirea de la Milcov să fie continuată, într-o altă zi, 1 decembrie, dintr-un alt an, 1918, la Alba Iulia, desăvîrșind trupul unei țări al cărei popor se știa dintotdeauna unit.

A rămas martoră cugetului comun al poporului, această unică istorie pe care o purtăm în suflet, noi urmașii Iancului de Hunedoara, urmașii lui Ștefan „domn cel Mare", ai Viteazului Mihai, primul domn al „Țării Românești și Ardealului și a toată țara Moldovei", la 1600.

Și-au mai rămas martore cărțile, primele apărute pe acest pămînt care prin mîna cronicarilor lăsau generațiilor următoare crezul unității poporului român, al originii sale comune latine. Grigore Ureche, Miron Costin, Constantin Cantacuzino, Dimitrie Cantemir și demnii lor frați întru luminare din Transilvania. Iluminiștii transilvăneni ai Școlii Ardelene fundamentau în veacul al XVIII-lea unitatea românilor, originea romană a poporului, continuitatea populației daco-romane pe acest pămînt. Și Gheorghe Lazăr trecea munții pentru a făptui o unire a spiritului luminist ardelean cu cel moldo-valah. Și truda lor și a urmașilor a fost să ridice un popor la conștiință națională pregătind faptul măreț al unirii.

Martor a fost și anul 1848, în care la Islaz, la Iași și Blaj, în plină revoluție română ideea unității naționale era formulată clar. La Blaj, poporul adunat pe Cîmpia Libertății scria răspicat în Istoria României : „Vrem să ne unim cu țara !".

Și a venit sărbătoarea, 24 ianuarie 1859, cu marii ei oameni Alexandru Ioan Cuza, Mihail Kogălniceanu, Costache Negri, Vasile Alecsandri, C. A. Rosetti, Dimitrie Bolintineanu, Cezar Boliac. Și, unit, poporul și-a cîștigat independența la 1877, pregătind actul desăvîrșirii unirii la 1918.

Purtăm în noi istoria neamului, avînd pentru fiecare an și pentru fiecare nume și pentru fiecare faptă cîte o cinstire. Acum, la 24 ianuarie, și la 1 decembrie, cînd sărbătorim unitatea țării, cinstim toată istoria României pentru că aceste zile au fost capătul unor secole de dorință fierbinte și speranță.

Purtăm în noi istoria poporului ca pe o temelie a conștiinței noastre răspunzînd astăzi, uniți, efortului secular, prin ridicarea României socialiste pe cele mai înalte trepte ale civilizației.

PAUL EUGEN BANCIU

VLADIMIR CIOCOV

Bucuria cîmpiei

Se-ntinde cenușie și-nghețată
Cîmpia largă, fără văl de ceață.
Ea pare un drumeț trudit ce-și cată
Odihnă sub lințoliul alb de gheață.

Ar vrea să doarmă lîngă sat, sub cerul
Împresurat de flori și, ca o mamă,
În timp ce vîntul cîntă printre ramuri,
Să ocrotească lanul de aramă.

Se-ndură norul. Cîtă bucurie !
Viteiii soli ai armiei de fluturi,
Ușori și albi ca spuma, spre cîmpie
Coboară lin, pe-a visurilor scuturi.

E jos în aer. Țarina tresaltă,
Salcîmii reci ce dulce se-nfioară !
A foame croncănind, sub bolta naltă,
Doar corbul trist și melancolic zboară.

De iarnă celui fericit ce-i pasă ?
Și ninge, ninge fără șir, într-una.
Cîmpia-n voia liniștei se lasă.
Țăranii – din recoltă-și țes cununa.

În românește de FLOREA RARIȘTE

Parada filozofilor*)

1. Ciudată e evoluţia literaturii lui Teodor Mazilu ! Prozatorul a trecut şi el, ca alţi confraţi de generaţie, prin gazetărie. Nuvelele mai vechi se sprijină pe eroi care lucrează în fabrici şi uzine sau, mai exact, în birourile fabricilor şi uzinelor. Transferind vechiul personaj pozitiv, al literaturii deceniilor trecute, în birou, autorul îl înzestrează cu vocaţia iubirii de înţelepciune. Primii filozofi ai lui Teodor Mazilu păşesc în pas de front în faţa cuvintelor infidele :

„Tovarăşul Sasu, şeful, ţinea cu tot dinadinsul ca tovarăşul Măcinoiu să-şi întemeieze o căsnicie fericită, bazată pe dragoste, stimă şi înţelegere reciprocă. Sasu dorea să demonstreze organelor superioare că nu e indicat ca doi soţi să se dedice cauzei în cadrul aceleiaşi instituţii".

Prima etapă (demnă de luat în seamă) a prozei satirice a lui Teodor Mazilu este legată de un tovarăş Sasu care vrea să-şi vadă subalternul fericit, conform unei viziuni proprii. Şi odată cu fericirea tovarăşului Măcinoiu, să prospere şi tovarăşul Sasu, cam în felul următor :

„Planul tovarăşului Sasu era diabolic de simplu : îl ajută pe tovarăşul Măcinoiu să-şi întemeieze un cămin, după aceea îl transferă în altă parte, iar în locul rămas liber îşi instalează prietenul, căruia îi datorează tot ce-a reuşit în viaţă".

In primele volume de schiţe ale lui Teodor Mazilu (Insectar de buzunar, 1956, Galeria palavragiilor, 1957) se ţin un număr infinit de şedinţe, se scrie mereu la gazeta de perete, şi se duce şi muncă de lămurire : „Ce-i aia că nu înţelegi revoluţia ? Ce-i aşa de complicat ? Cîteva noţiuni, acolo... Desfiinţarea exploatării omului de către om... Naţionalizarea principalelor mijloace de producţie. (...) Arta, mă rog, a poporului. Clasa muncitoare, natural, în calitatea sa de hegemon, ne conduce şi, cum e şi normal şi logic, are o situaţie mai avantajoasă, un rol primordial... Asta e tot ! Ce ţi se pare aşa de greu ?" In culegerile următoare (O plimbare cu barca, 1964, Vara pe verandă, 1966) unite în retrospective, filozofii lui Teodor Mazilu se concentrează asupra problemelor sentimentale. Absurdul acestor proze nu e de import, el figurînd în programul etapei portretistice a scriitorului. **Pălăria de pe noptieră** ar reprezenta una din porţile absudului în literatura lui Teodor Mazilu, dar şi cheia unui anumit alegorism. (**Demeter** e terorizat de întrebarea „Unde ţi-ai ascuns pălăria" – inexistentă pălărie – de diverşi indivizi. In momentul în care posibila mare dragoste – mare dragoste sună funebru în proza lui T. Mazilu – îi descoperă locul pălăriei, Demeter moare). Ultimii filozofi ai lui Teodor Mazilu păşesc deci, tot în pas de front, dar în faţa întrebărilor infidele.

2. **Inmormîntare pe teren accidentat** introduce, în secetoasele interioare ale personajelor lui Teodor Mazilu, umbrele unor înţelegeri. Prozatorul îşi pune eroii să se automărturisească, le dă dreptul discursului la persoana întîi, le descoperă jurnale. Teodor Mazilu s-a cam plictisit să fie ‚singur printre prozatori" şi, la modul ironic, abordează sondajul psihologic (psihologie însemna neant în proza scurtă a scriitorului). Cei ce confesează sînt scriitori, artişti deci tovarăşi de breaslă ai autorului, filosofi şi ei, ceva mai prudenţi decît predecesorii dar şi dezabuzaţi, priviţi de autor cu clasica detaşare a prozei din secolul trecut. **Inmormîntare pe teren accidentat** conţine nuvele despre **dragoste şi moarte, văzute cam aşa** :

„Moartea nu mai constituia pentru scriitorul nostru o obsesie, ci mai mult un joc, o sfidare. Moartea nu i se părea pe măsura lui, de aceea, cînd scria despre ea, avea sentimentul că se degradează, că se umileşte. Dar – judecată intelectualistă, expresie a unui spirit lipsit de energie şi de claritate – Valentin credea că în acest fel umileşte şi el moartea... chemînd-o, analizînd-o şi jucîndu-se cu ea. Jucîndu-se cu moartea de atîtea ori, îşi imaginase chinurile agoniei, murise de atîtea ori în cele mai bune pagini ale sale, încît socotea că în acest fel taina morţii îi devenise familiară".

După ce ani de-a rîndul **dragostea** a fost obiectul paradoxurilor (ironiilor) lui Teodor Mazilu, scriitorul dezlănţuie un război (de agresiune) şi împotriva celuilalt sentiment fundamental al literaturii : al morţii sau (altfel spus) al necunoscutului. Obişnuinţa morţii anulează sentimentul morţii, aşa cum dirijarea birocratică a dragostei anulase dragostea. Cele două îşi dau întîlnire aici, una fiind maladia simbolică a celeilalte. Bolnav (de cancer) Valentin se retrage la Amalia Rozovici, actriţă „bună la toate", pragmatică, vulgară, ş.a.m.d. Actriţa e, în realitate, prostituata cu stil, vindecînd sufeinţele de amor ale tuturor interesaţilor (femeile prozei lui Teodor Mazilu sînt fie semiprostituate fie dezaxate). Valentin, „nu ştia dacă Amalia era moartea sau iubirea", egalitatea termenilor fiind, la rîndul ei, simbolică. Variantă (a nuvelei „Inmormîntare cu termen redus") poate fi **Viaţa de spital**, în care, tot scriitor, eroul (Benedict) e trădat de iubită şi consolat de o doctoriţă. In braţele ei îşi dă duhul. De data aceasta finalul e opitmist : „Benedict îşi ridică privirea, o simţi pe Liliana aproape, la fel de inconsistentă ca şi el, la fel de aeriană, nu-şi dădea seama dacă primejdia morţii dispăruse, dar îşi dădea seama că iubeşte această femeie care se agită în jurul lui. Şi asta îl făcu fericit".

Literatura secolului XX a lansat, în numele secolului, o sumă de semne de întrebare. Abundenţa lor a creat, nu odată, o literatura facilă, răstălmăcirea sau vulgarizarea lor, o literatură mistică. Literatura secolului XX a înaintat, prin capodopere, pe teritoriul tragicului, descoperind, în numele acestor semne de întrebare, noile sale structuri.

Teodor Mazilu exclude din literatura sa **semnele de întrebare**, ba, mai mult : le descoperă drept ridicole. Violenţa negaţiei nu e de origine caragialescă (criticii au descoperit, justificat, filiaţii caragialeşti în literatura lui Teodor Mazilu) ci, păstrînd proporţiile, similară avangardelor literare, gata să refuze orice relaţii cu tradiţia constituită.

3. Nici un scriitor de azi (una sau două excepţii) nu s-a explicat mai „pe larg" decît Teodor Mazilu. Culegerea de eseuri **„Ipocrizia disperării"** şi dialogul cu Andrei Strihan, **„O aventură estetică"** (mai degrabă prelung interviu) ambele, ne grăbim să scriem, remarcabile, explică intenţiile scriitorului. Replicile (de

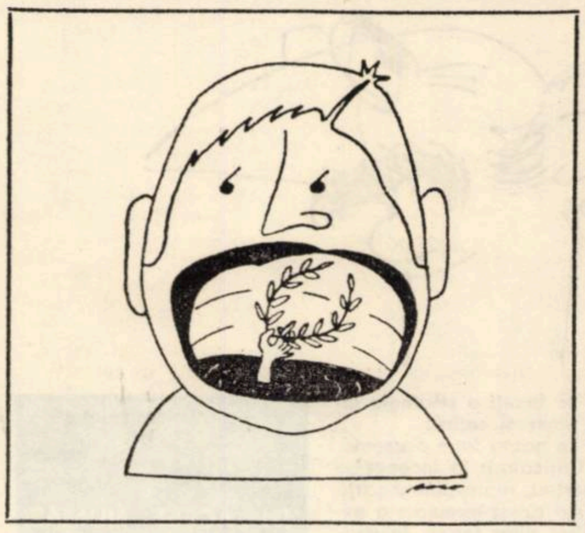

eseist) ale lui Teodor Mazilu, mereu paradoxale, îşi explică eroii, încît criticul nu are altceva de făcut decît să transcrie pentru fiecare piesă textul respectiv. Fireşte că mai întotdeauna inteligenţa dezlănţuită operează cu sofisme, dar trebuie subliniată, încercarea autorului de a-şi teoretiza poziţia, subtilitatea argumentării. **Tragicul** e, pentru Teodor Mazilu, o treaptă a comicului, unui comic adînc (există deci şi comic adînc) ajungîndu-se doar prin depăşirea „treptei tragice". „Dacă starea tragică nu este depăşită, înseamnă că personajul nu dovedeşte o extraordinară pasiune de a trăi acest sentiment". E drept că (sub privirea admirativ mustrătoare a lui Andrei Strihan) Teodor Mazilu huleşte, prea puţin filozofic, lucrurile sfinte ale esteticii (care e o ştiinţă bineîntemeiată). Dincolo de subiectivismul autorului, regăsim însă explicaţii. Amestecînd viaţa cu literatura, amestecînd ficţiunea cu realitatea, personajele din viaţă cu personajele din cărţi, Teodor Mazilu refuză inflaţia amintită mai

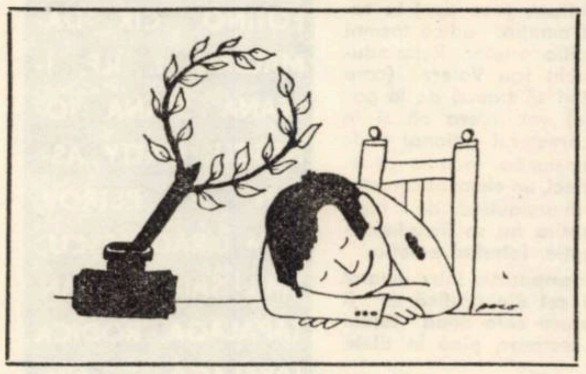

înainte : „In fond, de ce atîta disperare, de ce atîta nemulţumire, de unde atîta angoasă ? Oare nu mai există nici o bucurie căreia merită să-i dedicăm existenţa noastră ? Dacă noi nu reuşim să depăşim starea tragică şi ne instalăm bine în ea, devenim nişte personaje ridicole şi vina se datorează numai lipsei noastre de luciditate. De aceea eu consider comicul starea de eliberare, a cărei treaptă superioară e libertatea interioară".

Din nou Teodor Mazilu face din mai marii filozofiei soldăţei de plumb, punîndu-i, amuzat, să defileze înaintea noastră. Atîta doar că scriitorul e contaminat de replicile personajelor sale, suprapunînd, pînă la confuzie, concepte distincte. Dacă admirăm Hamlet, nu înseamnă că devenim Hamlet şi dacă citim Regele Lear nu înseamnă că vom renunţa la luciditate. Comicul nu înseamnă stare de eliberare şi cu atît mai puţin un drum către libertatea interioară. La fel de bine putem afirma că numai belferii obţin libertatea interioară rîzînd. Nu putem pune pe aceeaşi treaptă pe Ziţa, cea dezvorţată de Ţircădău, cea ambetată de **Dramele Parisului**, pe aceeaşi treaptă cu Gelu Ruscanu. Sigur, pentru Ziţa problemele se pun ca în textul de mai sus, dar pentru Gelu Ruscanu, de pildă ?

Intre personajele teatrului său, Teodor Mazilu vorbeşte, în cele două cărţi, în numele lor. Argumentaţia e, nu de puţin ori, eclectică, şi de multe ori, peticită, dar asta nu înseamnă că Teodor Mazilu nu e un remarcabil eseist, gata să defileze, în fruntea personajelor sale, pînă în marginile literaturii universale. Şi un remarcabil scriitor, gata să-şi asume toate păcatele multiubitelor sale personaje. Puţini scriitori ştiu să-şi susţină atît de bine literatura cum o face Teodor Mazilu.

4. **Frumos e în septembrie la Veneţia** reproduce minus o piesă) volumul **Teatru**, apărut tot la editura **Cartea românească**, în 1972. E un fel de ediţie a doua, uşor revăzută, dar secretul operaţiunii e păstrat cu sfinţenie, probabil pentru a nu atenta la frumuseţea titlului. Oricum, ediţia a doua sau a patra, volumul e bine venit, teatrul lui Teodor Mazilu fiind actual, necesar. Dramaturgul Teodor Mazilu e superior prozatorului Teodor Mazilu. Extrase din nuvele sau schiţe uneori insignifiante, piesele au străluciri pe care prozele nu le aveau : scriitorul trăieşte **în replică** şi **dialogul** relevă adevărata sa vocaţie.

Despre teatrul lui Teodor Mazilu s-a scris foarte mult (însuşi scriitorul a scris mult) şi n-am vrea să reluăm comentarii mai vechi. Să remarcăm însă abundenţa filozofilor în teatrul lui Teodor Mazilu. Ziţa, de altădată face filozofie. Nu se mai duce cu jupîn Dumitrache la Iunion, ci discută probleme abisale. Venturiano nu mai doreşte **sufragiu universal**, ci adoră absolutul, „fiindcă absolutul are căutare". Personajele paşnice ale pieselor lui Teodor Mazilu suferă de lecturile autorului lor. Mediocri, vor să fie îmbrăcaţi după „ultima modă a culturii". Cultura se poartă, filozofia se poartă, e de bon-ton, eroii lui Teodor Mazilu fiind nişte falsificaţi ai ideii de cultură, expresie vie a kitschului. Vorbeşte **Camelia** („Aceşti nebuni făţarnici", Actul I, Tabloul I) : „In schimb cînd îmbrac un taior simt nevoia să mă căsătoresc, o idee care nici nu-mi trece prin cap cînd pun pe mine o rochie de vară. Atunci m-aş da primului venit. Ca şi cum ar fi o diferenţă tragică între „primul venit" şi al doilea venit"... Te supără vulgaritatea ? Nu sînt vulgară. Eu le vorbesc bărbaţilor despre lucruri frumoase, poezie, plastică, muzică şi chiar metafizică, nu mi-e ruşine de nimic... (...) O înjurătură şi un citat din Platon, un citat din Platon şi o-njurătură – are un efect sigur. Am fost silită să procedez aşa. Dacă era după mine eu m-aş fi mulţumit cu Platon, dar glumele deşucheate au mai multă căutare decît Platon. Ce tristă, mizerabilă viaţă ducem !"

Filozoafele lui Teodor Mazilu sînt dominate de interese mizerabile, afectarea culturii născînd comicul. Filozoafele lui Teodor Mazilu sînt niste fiinţe vulgare înzestrate cu texte culturale „la modă", precum cele referitoare la „mizeria existenţei". Juxtapunerile de livresc şi vulgar nasc un comic accesibil oricărei inteligenţe, filozoafele lui Teodor Mazilu glăsuind precum curtezanele lui Pietro Aretino. Gradul de inteligenţă şi sensibilitate al eroilor e egal cu zero, texte disparate, extrase din ziare, reviste, curgînd, în delir, peste întinsurile aspiraţiilor absurde. Trecînd prin vraiştea expresiilor osificate, filozofii lui Teodor Mazilu dau sfaturi, ţin ei între ei, conferinţe, amestecă nume, citate. Nu altfel făcea Farfuridi. Şi sînt şi ei, bineînţeles, experţi în problemele artei (vorbeşte **Gherman**, Somnoroasa aventură, act. I, tabloul I) : „Dar să ştiţi, stimată doamnă, iertaţi-mă că v-o spun fără menajamente, cinematograful nu e totuşi singura artă. Sînt mult mai multe... Numai simpla lor enumerare şi ar fi de ajuns... Poate să vi se pară o extravaganţă ceea ce susţin eu, dar dacă ar fi numai sculptura, arhitectura, teatrul, stimată doamnă, poezia chiar, şi tot ar fi fost de ajuns. De altfel, să ştiţi, stimată doamnă, asta nu-i numai părerea mea, ci şi a multor specialişti, parte contestaţi, parte adulaţi. Ar fi simplist să credem că diversitatea e ceva specific artei. Oraşele sînt şi ele multe. Paris, nu mai departe Londra, Santiago de Chile, Veneţia, de exemplu".

Viaţa cotidiană se amestecă între romane sentimentale, eroii lui Teodor Mazilu urcînd mereu în cărţile sentimentale ale veacului trecut, sau în romanţele mahalalei, făcînd naveta între un ideal stupid şi o realitate puţin idilică, schimbînd măşti, aspirînd către ficţiune şi fugind de ea. Mereu filozofînd, precum modelele lor, mereu **cugetînd**, ei reprezintă, în fapt, reacţia autorului lor faţă de cîteva probleme ale culturii. Dar şi a unor probleme acute morale.

Teatrul lui Teodor Mazilu poartă pecetea indelebilă a autorului său. Pînă unde Teodor Mazilu, **autorul care spune nu**, oferă un drum al construcţiei (referindu-ne la creaţie). E o problemă ce ar putea fi încă discutată.

C. UNGUREANU

*) **Teodor Mazilu**, Inmormîntare pe teren accidentat, **(Ed. Eminescu, 1973), Teodor Mazilu**, Frumos e în septembrie la Veneţia, **(Ed. Cartea Românească, 1973). Andrei Strihan :** O aventură estetică cu Teodor Mazilu

Retrospectivă Aurel Baranga

Judecind după cele două masive volume antologice publicate de Editura Eminescu **(Teatru și Poezii)** in imprejurări festive (aniversarea a șaizeci de ani de viață ai scriitorului), imaginea pe care vrea s-o transmită autorul posterității este aceea de comediograf (volumul de teatru conține numai comedii, cel de poezie consacrată o treime fabulelor) al cărui destin se confundă cu insuși mersul comediei românești contemporane. Pendularea dramaturgului intre drama politică, cu un caracter patetic-evocator și drama „contemporană" **(Anii negri,** 1951, **Arcul de triumf,** 1955, **Recolta de aur,** 1951) stingace, ilustrativă, reportericească, și abia mai tirziu comedia satirică, dovedește indecizia și reținerile cu care dramaturgul s-a apropiat de actul critic, demistificator, care ii era mai propriu. Nu intimplător prima comedie satirică **(Bulevardul impăcării,** 1952)

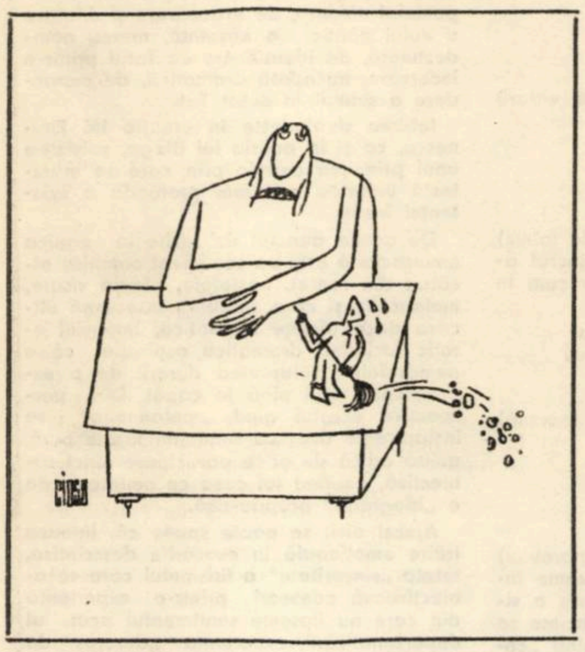

reconstituia cu mijloacele caricaturii și pamfletului atmosfera politicianismului burghez, nedepășind pe alocuri situațiile și tipologia cunoscută a lui Caragiale. Abia in **Mielul turbat** (1953) autorul aplică procedeele comediei satirice la realitățile contemporane, depășit de piesele următoare ce au cedat nu odată tentației burlescului, a farsei sau a comediei de moravuri, specii evident inferioare.

Este sigur că entuziasmul criticii față de profilul dramaturgului A. Baranga a rămas cu mult in urma entuziasmului „public" ce a luat forma unui adevărat plebiscit. Credem insă că este exagerat să se acrediteze in legătura cu A. Baranga ideea unui scriitor contestat, minimalizat a unui „caz" de respingere și inaderență critică, comparabil in datele lui principale cu cel al lui Caragiale (așa cum incearcă să sugereze Dinu Săraru in **Al Treilea Gong,** pag. 83). Ni se pare că intre atitudinea criticii față de Caragiale și cea de mai tirziu față de Aurel Baranga este o deosebire substanțială de argumente și de ... obiect. Impotriva afirmației destul de obișnuite care subordonează geniul lui Caragiale comediei umane aflată in stare „naturală" in epoca sa („Nu Caragiale a creat această lume fascinantă in agitația ei bezmetică, ci ceastă lume l-a creat pe Caragiale" – T. Mazilu) este clar că geniul acestuia nu a fost exclusiv satiric, de circumstanță, mărginindu-se la a transcrie comedia „momentului", la a face „fișa" patologică a unor distorsiuni morale și sociale in scopul unei profilaxii imediate, ci a avansat decisiv spre teritoriul ficțiunii literare, prin supunerea datelor reale de viață unei structuri integratoare, unei viziuni interpretative care le-a potențat valoarea lor de **esență,** social-umană.

In cele mai bune comedii ale sale **(Mielul turbat, Opinia publică, Interesul general),** A. Baranga reușește să depășească parțial succesul datorat exclusiv pregnanței satirei sociale, comediei ce se degajă firesc din manevrarea unor tipuri satirice clasice, anistorice (demagogul, arivistul, intrigantul venal, oportunistul, etc.) dind o anumită coerență și valoare literară universului creat, incercind să dezvăluie insesi mecanismele sociale ce fac posibilă existența unor atari tipuri. Autorul construiește atunci o intrigă convingătoare ce nu se degajă exclusiv din datele caracterologice ale personajelor ori din abilitatea dramaturgului de la le pune in situațiile cele mai compromițătoare, ci se inspiră din fenomenele sociale, își apropie d i n a m i c a lor adesea contradictorie. In **Mielul turbat** și in **Sfintul Mitică Blajinu** (1965) lumea prezentată are o anumită pregnanță, fiind un univers aproape circular, inchis, care reproduce toate relațiile sociale posibile, toate mișcările și deplasările semnificative in plan social. In unele cazuri această coerență a universului evocat impune dramaturgului propriile sale legi și un deznodămint conform realității lui intrinseci, așa ca in ultima piesă a volumului, **Interesul general** (1971) in care intriga finalizează surprinzător, dramatic, sau mai exact, nu are nici o „incheiere" in sensul convențional teatral.

Interesul general reprezintă totuși o comedie („farsă atroce") de excepție in dramaturgia de pină acum a lui A. Baranga. In piesele mai vechi autorul supralicita virtuțile de „pedagogie literară" ale teatrului, un determinism etic adesea excesiv ce il obliga să acorde pieselor un deznodămint nefiresc, nejustificat decit parțial de evoluția caracterelor. Aproape fără excepție, comediile sociale ale lui Baranga reiau același conflict oarecum schematic in care un personaj „pozitiv" (Spiridon Biserică, Mitică Blajinu, Adam Vintilă, Chitlaru) rezolvă i n g e n i o s in favoarea sa disputa cu formele : ș a b l o n u l de gindire, ș a b l o n u l de exprimare,... lenea imaginației, p a r a l i z i a fanteziei", prejudecățile, impostura, oportunismul. Din cite se vede, conflictul este de natură pronunțat **etică** și el se duce in planul conștiinței acolo unde se confruntă tendințele inaintate și rezistența vechiului, după un tipar cunoscut destul de bine și de alți dramaturgi (Paul Everac, Al. Mirodan, V. Em. Galan, Dorel Dorian). Nu odată personajele „negative" sint prezentate destul de caricatural, schematic, mai mult pentru a stirni risul, dramaturgului mizind prea mult pe comicul care se degajă din atitudinea lor naiv-mistificatoare, din opoziția dintre realitatea obiectivă și iluziile pe care le susțin prin stratageme ingenui, usor demascate. Tipurile de personaje implicate in conflict sint mai puțin caractere sociale depline, convingătoare (deși nici acestea nu lipsesc ; vezi portretul lui Vasile Vasile din **Sfintu Mitică Blajinu,** al zbirului mărunt și veros, Plătică din **Interesul general,** al conducătorului dogmatic, Hrisanide sau Carapetrache al birocratului, etc.) cit tipuri comice prin excelență, multe amintind tipologia lui Caragiale. Așa bunăoară cuplurile Manolache-Victor, Cristea-Colibaș, etc. sint variațiuni ale aceluiași „duet" al puterii- unul este „șeful", aferat, perfid, ipocrit, care sub masca generozității ocrotitoare domină pină și existența intimă, familială a inferiorului său ; celălalt este slujbașul docil, cameleonic, agresiv față de inamicii „șefului", „subalternul absolut. Omul decorticat. Executantul perfect". Un alt tip de personaj reluat cu oarecare ostentație este cel al intrigantului, al ipochimenului, al canaliei istețe, afaceriste, care animă insăși intriga comediilor, dar care, după un procedeu prea simplist de rezolvare dramatică, se incurcă in cele din urmă in plasa propriilor sale urzeli (Cavafu din **Mielul turbat,** Băjenaru din **Opinia publică,** Manolache din **Adam și Eva,** etc.). Semnificativ este faptul că planurile lor sint dejucate cu aceeași abilitate și adesea cu aceleași mijloace ale complotului, mistificării ipocrite, chiar ale șantajului **(Adam și Eva),** stratageme ce pentru moment conferă intrigii un caracter senzațional, dar nu sprijină prea mult mesajul „etic" al pieselor. Chitlaru, eroul-prezentator al **Opiniei publice** va accepta să devină temporar un erou „negativ" in sensul că va recurge la expediente adesea nu prea „morale" in războiul său declarat impotriva impostorilor.

O tentativă similară descoperim și in **Interesul general,** piesa care aduce, după opinia noastră, o substanțială revizuire a tipologiei și tehnicilor comediei sale, evoluind spre „comedia tragică" in care personajele (Carapetrache, bunăoară) și conflictele părăsesc zona comicului facil și a satirei burlești, indemnind la o meditație gravă. Soluționarea conflictului nu se mai face printr-o intervenție salvatoare a autorului ; o „schimbare" de „șefi" se produce și aici, dar locul lui Hrisanide este luat de Carapetrache, personaj mult mai amenințător căci oportunismul său veros, agresiv, nu mai este atenuat de caricatura comică, burlescă. Primul care va cădea victimă acestei amenințări sociale este Bocioacă, „ultimul mohican" din linia lui Spiridon Biserică.

Din păcate această piesă a lui A. Baranga pierde mult prin intorsătura absurd-macabră din final, prin alunecarea spre „farsa atroce". La fel se intimplă și in **Travesti** (1968), in intenție o comedie tragică cu subiect moral, dar care pierdea mult din gravitatea ei prin imixtiunea de melodramă burlescă și farsă. Aproape toate comediile de moravuri ale lui Baranga, comedii ce se ocupă de „rețeta fericirii" (titlul primeia din ele neantologată aici) personale, a realizării in viața de familie și existența socială, recurg la procedeele intrigii facile, bulevardiere, a vodevilului cu eroi „liricizați", „misionari" fără prea mare convingere, idealiști burlești precum Adam Vintilă sau Fifi **(Siciliana).**

A. Baranga s-a realizat deplin nu in comedia de moravuri și de situații (care recurge prea des la procedee ‚consacrate" de comedie precum intorsăturile paradoxale, imprevizibile, confuzia de identități, vechiul procedeu **qui-pro-quo,** intriga sinuoasă, antrenantă) ci in comedia și satira socială pe care de curind incearcă să o imbogățească atit sub raport tipologic, cit și structural recurgind la procedee mai complexe de construire a intrigii („teatru in teatru", angajarea „opiniei publice", a spectatorului in intriga piesei, fnalurile deschise", etc.). Succesul literar viitor al dramaturgiei lui A. Baranga poate fi legat de această deplasare imbucurătoare din zonele comediei burlești, a farsei precum și a comediei de moravuri sau situații, de factură exclusiv tradiționalistă, inspre viziunea mai lucidă, mai dramatică a comediei tragice (chiar dacă pentru moment ea este reprezentată de o variantă evident inferioară, „farsa atroce"), in ultimă instanță prin contaminarea comediei „pure" sau a satirei reportericești cu problematica și procedeele superioare ale teatrului de idei.

MARCEL POP-CORNIȘ

CORESPONDENȚA

EMIL ALBIȘOR : V-am răspuns de cîteva ori în acest colț de pagină, arătîndu-ne încrederea în posibilitățile dv., citindu-vă versuri care ni s-au părut remarcabile. Am putut constata, după cum rezultă din acele răspunsuri, un progres în ceea ce scrieți, lucru pe care-l spunem și acum, după lectura ultimelor poezii trimise. **Vînătoare și Naștere** ne conving încă o dată că vă aflați pe un drum bun. Ați devenit însă nerăbdător și ne cereți insistent o părere **exactă.** Mai **exacți** decît ne ajută puterile nu putem fi, deși facem mereu efortul de a înțelege cît mai bine versurile corespondenților noștri.

Ne place reflexivitatea ultimelor Dvs. poezii. Credem însă că acestea sînt inegale, versurile cu adevărat frumoase coexistă cu altele parazitare, sau care scapă exigenței necesare. Sperăm că veți reuși mult mai bine și că vom putea publica în curînd. Așteptăm noi poezii.

MIRCEA TAMAȘ : Noile versuri sînt mult mai interesante, lăsînd să se întrevadă unele calități. Să mai vedem.

M. KATIAN : Trimiteți manuscrise lizibile. Sînt unele impulsuri lirice, dar și mult prozaism. Impresia noastră este că scrieți cum vă vine, fără preocupări de ordin artistic Rarele sintagme reușite sînt, probabil, rezultatul sensibilității – nu și al muncii literare.

S. VASDAN : Încercări timide. Atenție la ortografie.

MARIAN GHEORGHE : Nu se pune problema publicării. Unele versuri justifică, demersul dv. Rămîne de văzut ce veți face în viitor.

S. O. GRIGORE : Printre-atîtea manuscrise întîmplătoare, versurile dv. sînt o frumoasă surpriză. Aveți o remarcabilă imaginație și o reală putere de plasticizare, sensibilitate și „idei" poetice. Ne place mai mult atmosfera generală a poeziilor. Altfel, sînt multe inegalități, însă credem în evoluția dv. Reproducem aici, pentru simplitatea și farmecul ei, poezia **Auzisem cîntecul privighetorii :** „Auzisem cîntecul privighetorii / în pragul zorilor din munți, / adierile aduceau din departe / iz de iarbă crudă și frunze / și nu îndrăznisem să dau uitării / aceste fantasme prin plecări ... / Auzisem cîntecul privighetorii / și gîndurile îmi zburară tulburate / ca niște stoluri de lăstuni / spre infinirea mării, albastră, / întregul trup înfiorat părea / purtat către largul de eter al lunii". **Dezlegarea de sine** (frumoase versurile : „O să ne batem cu crinii / în largile piețe ale planetei") are un final eșuat. Multe versuri reușite în **Pe granit** și **Ochilor tăi.** Mai trimiteți.

CRINA LIBIU : Versificări modeste, care nu servesc intențiile tematice.

AIDA FERZIN : Bine compusă poezia **Stiloul.** Cîteva versuri sugestive din **Decembrie** indică posibilități asupra cărora am vrea să ne pronunțăm, după ce mai citim și alte poezii.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

NOTE FILOLOGICE

IMAGINE ȘI LIMBAJ

Termenul de imagine și-a lărgit atît de mult limitele semnificației cu care este folosit în cercetarea literară și în analizele stilistice, încît există primejdia ca el să nu mai acopere un concept suficient de riguros. Imagine a devenit un „macrocuvînt", cum numea cu cîțiva ani în urmă Paul Everac noțiunile prea cuprinzătoare desemnate prin cuvinte din limbajul zilnic, fără grija vorbitorului de a individualiza și a nuanța conținutul lor. Există cuvinte care spun atît de „multe" încît ajung să stea sub semnul riscului de a nu mai spune prea „mult".

În sensul curent, transmis de manualele școlare, imagine este sinonimul oarecum cu așa numitele figuri de stil. Tot imagini sînt însă și reprezentările de natură estetică, create pe baza utilizării unor astfel de mijloace. Ele țin de originalitatea gîndirii artistice a unui scriitor și definesc viziunea lui distinctă față de creația altui scriitor. Altceva simbolizează marea în poezia lui Alecsandri și altceva la Eminescu. „Oceanul cel de gheață" dintr-o poezie a lui Eminescu este „o imagine" purtătoare de alte semnificații conotative decît „castelul de gheață" din poezia lui Barbu.

Nu există prea multe obiecții ce s-ar putea aduce unor asemenea interpretări. Dar uneori se afirmă că imaginea trebuie explicată prin revenirea la sensurile originare ale cuvîntului încărcat de mit și de mister. Se știe că Vico a făcut din această presupunere o teorie prin care explica metaforele literaturilor vechi descoperite de el în țesătura limbajului. Tot el recomanda să se studieze poezia din unghiul zonelor acoperite de metaforele străvechi, pentru a se descifra sensurile poetice.

Teza filozofului italian nu poate fi respinsă, cu condiția să se aibă în vedere două lucruri esențiale, anume : a) limbajul poetic al vechilor literaturi ,saturat de asemenea imagini, corespundea unei forme naive și primitive de cunoaștere a lumii ; b) nu toate cuvintele limbii, simțite de noi azi ca imagini purtătoare de sensuri metaforice sau simbolice, s-au născut, dintr-o concepție mitică a primilor creatori de poezie. Ele au putut lua naștere printr-un proces de analogie, fără implicații de natură magică, cum de altfel se petrec lucrurile și astăzi. Din faptul că latinii foloseau verbul a se naște **(oriri) pentru a numi răsăritul soarelui și a cădea (occidere) pentru a desemna asfințitul, nu rezultă neapărat că ei luau cuvintele în sensul lor propriu. Nu spunem și noi astăzi** vine primăvara, vîntul suflă, locomotiva gîfîie, **fără să atribuim fenomenelor un suport animist ?**

Etimologia ne informează despre originea unor sensuri create sub presiunea nevoii de comunicare, și nu neapărat despre mentalitatea sau harul poetic al acelora ce au cuvîntul. Afirmația lui Emerson, după care cuvîntul e „poezie fosilă", este prea frumoasă ca să fie și pe deplin adevărată.

Imaginea funcționează ca procedeu „figurat" prin substituție de sensuri, iar substituirea duce la anularea parțială a înțelesului vechi care supraviețuiește în limbajul poetic ca reziduu semantic, apt să favorizeze sugestia prin conotație. Fiind un mijloc al artei verbale, substituția se întemeiază pe mecanismul de funcționare a limbii, în cazul de față pe posibilitățile extinderii semantice, adică pe transferul de semnificație : grefată pe suportul altei semnificații, aceasta se transformă în conotație prin faptul că este mijlocită de un termen concret. Din acest motiv foc **este mai „expresiv" decît** dor, **a** vărsa lacrimi, **decît a** plînge **și tot astfel** veacul de aur **în comparație cu** epoca glorioasă. **Restituirea semnificației primitive a cuvîntului luată ca „sens propriu" complică lucrurile și intră în contradicție cu ceea ce știința limbii ne autorizează să credem.**

ȘTEFAN MUNTEANU

DIMENSIUNI MODERNE ÎN POEZIA LUI EMINESCU

Cînd E. Lovinescu observa că în poezia lui Eminescu există versuri şi strofe întregi care se refuză oricărei analize, întregul lor adevăr fiind unul de ordinul sugestiei, criticul intuia de fapt una din valorile esenţiale ale lirismului eminescian, în care tot ceea ce este pur particular în subiect se suprimă, printr-un proces de transfigurare a sentimentului, în aşa fel încît poezia nu mai „comunică" viaţa intimă a sentimentului, ea nu mai este afect brut, ci exprimă o viziune generală asupra lumii propunînd un chip nou, concentrat şi revelator al universului. In acest mod, dincolo de ceea ce s-a numit un „tipar al epocii", înţeles ca o constrîngere de ordin structural şi stilistic, realitatea intrinsecă a oricărei opere autentice obligă cercetătorul la relieferea unor valori permanente ale acelei opere, căci, aşa cum observa T. Vianu în Estetica, „Ceea ce o operă devine depinde şi de conţinutul de valori pe care ea îl cuprinde" (p. 345). In literatura română, Eminescu este scriitorul care a reprezentat pentru evoluţia ulterioară a poeziei, un adevărat punct de plecare, în sensul că poetul a fost un iniţiator care a dislocat cadrul oarecum rigid al unei sensibilităţi ameninţată de desuetudine, experimentînd o universalitate de simţire, pe care poezia de la începutul secolului al XX-lea a fructificat-o în direcţii multiple.

Rîndurile de faţă îşi propun să surprindă acele structuri ale poeziei eminesciene prin care se verifică dimensiunea ei modernă în direcţia categoriilor de esenţă ale lirismului eminescian, spaţiu care continuă să ofere cercetătorului o imagine nuanţată şi tulburătoare asupra unei creaţii reprezentative a culturii şi literaturii române.

In literatura universală, punctul de plecare a ceea ce s-a numit poezie modernă a fost, îndeobşte, identificat cu simbolismul, în înţeles de curent literar, istoriceşte bine determinat, în care există o unitate de convingeri estetice, un anume program literar etc. Afirmaţia rămîne adevărată în măsura în care, prin acelaşi simbolism, se înţelege şi o anumită formă de manifestare a unei simţiri noi şi profunde, în care esenţială rămîne acea aspiraţie spre o plenitudine primordială, acea încercare de cuprindere intensivă şi totalitară a realităţilor lăuntrice, astfel încît, fără a putea „descoperi" zone sufleteşti noi, poezia reuşeşte însă, să-şi surprindă propria ei esenţă printr-un contact spiritual cu întreaga lume. Ea va transmite, prin intermediul formei sensibile a limbajului, un sens general uman, în care mai pulsează încă elementele unui eu unic bine diferenţiat. In felul acesta, dimensiunea istorică a poeziei moderne rămîne variabilă, supusă chiar unor schimbări şi deplasări continui, accentul fundamental căzînd asupra elementelor noi pe care le aduce în planul care a prilejuit descoperirea tărîmurilor simţirii, poezia modernă fiind rezultatul unui proces intern de maturizare, proces autonom al poeziei, înţeleasă ca realitate în sine, ca rezultat al unei experienţe din care lipseşte tot ceea ce este strict particular în subiect.

Din acest unghi de vedere se poate vorbi, credem, de un Eminescu, poet modern, şi afirmaţia lui G. Călinescu, potrivit căreia Eminescu „era un anacronic printre ai săi trăind cu obsesia altor idealuri de cultură", trebuie înţeleasă în sensul că, în chiar epoca sa, creaţia eminesciană realiza la noi primul mare capitol de literatură comparată, era adică sincronică cu o sensibilitate europeană modernă, pe care dintre arte, mai ales poezia o va fi experimentat şi adîncit în pragul secolului al XX-lea.

Intr-o cercetare asupra modului în care poezia lui Eminescu participă la modernitate, nu interesează asemănările formale – existente desigur – între poezia eminesciană şi creaţia marilor poeţi a căror lirică se înscrie în poezia noastră modernă ci, în primul rînd, acele asemănări prin care se verifică atitudini lirice profunde izvorîte din capacitatea poeţilor moderni de a se identifica cu esenţele, aspiraţie mereu reînnoită şi întreţinută de o facultate perceptiv-poetică prin care realitatea însăşi – metaforic vorbind – este surprinsă de la „rădăcinile" ei.

In studiul Structura liricii moderne, H. Friedrich observa că în pragul secolului XX lirica devenise cea mai pură şi cea mai înaltă manifestare a poetului în opoziţie cu restul literaturii.

Se poate spune că, în ceea ce priveşte literatura noastră, înaintea lui Arghezi şi Blaga sau ca şi aceştia, Eminescu renunţă la desfăşurările de largă respiraţie epică sau dramatică, modalităţi, de altfel, improprii structurii lui sufleteşti şi concentrează întreaga substanţă poetică în strofe care oferă mai puţin ca volum dar în care pulsează un lirism sublimat, de o intensă forţă sugestivă. Din acest punct de vedere se poate vorbi de cîteva valori interne ale lirismului eminescian care-l apropie pe Eminescu de Blaga, Arghezi, Philippide etc., adică de acea familie spirituală de poeţi reprezentativi pentru ceea ce s-a numit faza modernă a scrisului românesc.

Categoriile de esenţă ale lirismului eminescian, ca de pildă natura, erotica, visul, universul, moartea se întîlnesc în acea surprinzătoare capacitate a poetului de a le experimenta în forma lor absolută ceea ce face ca, tocmai în acest strat esenţial al operei eminesciene, să întîlnim ceea ce acelaşi H. Friedrich numea caracteristici fundamentale ale liricii moderne şi anume: vizionarismul, sfîşierea în extreme, fantezie scormonitoare, atracţie spre neant, înstrăinare etc.

In poezia lui Eminescu, natura şi iubirea – ca să ne oprim asupra aspectului celui mai cunoscut – este, cum se ştie, mult mai mult decît o „temă" poetică. Romanticii au făcut din natură o proiecţie a unor stări copleşitoare de sentiment, de aceea natura apare la ei în dimensiunile ei infinite.

Concepînd „lumea într-un uriaş elan simpatetic" (E. Papu: Poezia lui Eminescu, ed. Minerva, Bucureşti, 1971), natura înseamnă la Eminescu, de fapt, o spiritualizare a sensibilului, o încercare de a o re-construi pornind, mai degrabă, de la efectele pe care ea le are asupra spiritului. Strofe ca:

„Peste vîrfuri trece lună
Codru-şi bate frunza lin
Dintre ramuri de arin
Melancolic cornul sună"
(Peste vîrfuri)

sau:

„Numai colo, unde teiul
Lasă floarea-i la pămînt
Eu încep să urăsc din buze
Şi trimit cuvinte-n vînt"
(Ce şopteşti atît de tainic)

nu mai sînt nişte „peisaje" (şi lucrul acesta s-a observat de mult) aşa cum în poezia lui Arghezi versuri ca:

„Prin singurătatea lui brumar
Se risipeşte, parcul cît cuprinzi
Invăluit în somnul funerar
Al fumegoaselor oglinzi"
(Tîrziu de toamnă)

sau:

„Norii lungi, în hore pure
Trec şi ei pe calea lumii
Şi ne coace turta lunii
In arşiţă de pădure"
(Inscripţie pe paravan)

prilejuiesc, ca la Eminescu, o viziune internă în care ceea ce tulbură este o vibraţie sufletească de o mare adîncime ce se „instăpîneşte" înlăuntrul imaginii „copleşind" suprafaţa propriu-zis lingvistică a versului însuşi.

„Melancolia cosmică" a naturii eminesciene la care se oprea I. Negoiţescu în studiul despre Eminescu anticipează, credem, acele tablouri halucinante din poezia noastră modernă (Blaga, Arghezi, Bacovia) în care pulsează parcă un rău cosmic, ceea ce provoacă în conştiinţă percepera înstrăinării de sine, ca atitudine lirică fundamentală. Sentimentul acut al depersonalizării este comun poeziei moderne. La Eminescu, în poezii ca Melancolie, Despărţire, Apari să dai lumină etc. se insinuează o atitudine de singurătate tragică ceea ce provoacă o înaltă tensiune intelectuală şi afectivă izvorîtă din conştiinţa propriei dezintegrări, din intuiţia neantului şi a esenţei celei mai profunde a existenţei însăşi.

Retragerea în vis, anularea duratei obiective a timpului, regresiunea inspre o natură originară sau spre mit, iată cîteva din modalităţile prin care eul poetic încearcă o recucerire a propriei lui identităţi. La Eminescu visul prilejuieşte o asemenea tentativă în sensul că poetul devine un vizionar dar nu numai în înţeles romantic.

Aici intervine ceea ce H. Friedrich numea „fantezie dictatorială" ca o caracteristică a poeziei moderne căci la Eminescu, visul nu construieşte o lume pornind de la date ale realului existent. El este o facultate prin excelenţă „productivă" şi, în spaţiul fără de margini în care stăpînesc plăsmuirile fanteziei, cititorul descoperă acea vocaţie, specifică poetului modern, de exacerbare şi dilatare a eului poetic, o năzuinţă, mereu neîndestulată, de identificare cu Totul printr-o încercare, nu odată dramatică, de cuprindere a sinelui în acest Tot.

Iubirea dobîndeşte în creaţia lui Eminescu, ca şi în poezia lui Blaga, valoarea unui principiu cosmic prin care se manifestă unitatea cea mai profundă a existenţei însăşi.

De aceea punctul de sosire în erotica eminesciană este un sentiment complex alcătuit din regret, nostalgie, blîndă visare, melancolie şi care, laolaltă, înseamnă altceva decît tristeţe romantică, impulsul erotic facilitînd dramatica aspiraţie către nemărginire, voluptatea durerii de a experimenta totul pînă la capăt. Din perspectiva acestui gînd, „melancolia" se instăpîneşte doar ca sentimentalitate pură, golită adică de orice participare strict subiectivă, anulînd tot ceea ce aminteşte de o „biografie" propriu-zisă.

Ajunşi aici, se poate spune că, intensa trăire emoţională în evocările descriptive, totala „sinceritate" a lirismului care se obiectivează adeseori printr-o experienţă din care nu lipseşte sentimentul acut al depersonalizării, experienţa „dureros de dulce" a iubirii – iată cîteva din trăsăturile care conferă versului eminescian dimensiunea lui modernă.

RODICA BĂRBAT

„Să vorbim cu cuvintele noastre..."

(O posibilă continuare a reportajului „Adevărurile noastre cele de toate zilele" apărut în revista Orizont nr. 3/1974).

– Tovarăşe, eu am aici cursuri. E clar!... Poate să fie oricine... Uite eu am să dau treaba asta la ziar... Sînt ziarişti aici? Foarte bine!... Cu atît mai bine... Categoric. Sala-i ocupată de noi...

Se caută o sală în care să se poată desfăşura întîlnirea tinerilor muncitori de la Intreprinderea Mecanică Timişoara cu cîţiva scriitori timişoreni. Momente de aşteptare. Locţiitorul secretarului U.T.C. pe întreprindere, Nicolae Olaru, caută o sală. Controverse. Tinerii veniţi la întîlnire aşteaptă nedumeriţi, în faţa unor uşi care rămîn închise... Intr-un tîrziu, se intră într-o încăpere. Inăuntru, cîţiva instrumentişti, în costume populare, cîntă. Lumea se aşează în bănci şi la masă. Uşa continuă să se deschidă.

Dialogul debutează pe marginea reportajului despre oamenii întreprinderii apărut în revista ORIZONT. Se vorbeşte în continuare despre tineri, cărţi, aspiraţii, realizări şi realităţi.

– ...aveam un plan, să mă ridic prin cărţi pe trepte de perfecţionare... şi citesc tocmai pentru asta... Mi-a plăcut reportajul. Este real. (Marinel Cojocaru).

– Să încercăm să vorbim cu cuvintele noastre, nu papagaliceşte...

– ...eu n-am avut o vizibilitate cu o rază atît de mărită ca alţii care au o largă deschidere de memorie... ca să pot să citesc şi să exprim starea sufletească şi ceea ce vreau... Sînt însă unii care s-au dezvoltat universal şi au conversaţie... Eu simt mult şi de aceea învăţ acum... Eu aş propune, dacă şi ceilalţi sînt de acord...

– De ce? Nu e suficient numai acordul Dvs.?

– Păi... aş propune să se scrie mai mult despre tineri, frămîntările lor zilnice şi ce planuri au pentru viitor... Să se scrie clar despre noi, ca să înţelegem... La unii scrierile lui Arghezi nu le plac, cuvintele şi rimele pe care le foloseşte. Poezia lui e foarte încuiată, e – scuzaţi de exprimare – încîlcită... Dar de aceea este foarte mare pentru că te pune să gîndeşti... Noi nu prea avem timp, dar... (Mircea Mocioiu).

– Aş sublinia un punct de vedere în relaţia dintre inimă şi creier. Vorbim despre noi, tînăra generaţie, despre aspiraţiile şi mai puţin, numai uneori, despre realităţile noastre. Despre adevărul nostru. Sînt unii, în secţiile în care lucrăm, care hotărăsc cu uşurinţă, în numele a treizeci sau mai mulţi tineri, fără să ţină cont şi de noi. Unele lucruri se mai fac din creion prin relaţii... O adevărată muncă politică se face de la om la om, nu cu şabloane fixe, în care să intrăm cu toţii. Adevărul nostru, al tinerilor de aici, trebuie să fie o însumare reprezentativă a adevărurile fiecăruia. Un om, un tînăr, şi în întreprinderea noastră sînt majoritatea tineri, să fie judecat din toate punctele de vedere... (Siller Iosif).

– Aţi pus în discuţie, în şedinţele Dvs. de partid, aceste probleme?

– Personal, am ridicat problema vieţii tinerilor... Nu mi-am luat şi nu-mi iau angajamentul pentru că nu e important ca peste o lună să vină cineva şi să constate o acţiune cu tinerii. Important este să schimbi ceva în viaţa lor...

. . . .

– ...cînd mi-a zis maistrul „îţi dau fata asta, să dansezi cu ea!" a sunat ca un ordin... Şi nu numai atunci, uneori, nu ştiu, dar sîntem luaţi ca nişte maşini.

Nu ca oamenii... Pentru a munci cu tinerii, cred că trebuie să fie lăsaţi să se manifeste liber fiecare, cu sufletul deschis... Şi-apoi şi la reuniuni. (I. Georgescu).

– A te distra nu înseamnă a bea un kilogram de coniac şi după aceea bătaie... Ştiţi, sînt unii care aşa înţeleg să se distreze. Noi am organizat reuniunea la care au fost aduse cele 250 de fete, cu citro, prăjituri şi la 10,30, cu patru microbuse şi un autobuz, le-am dus acasă. A fost frumos şi vom mai organiza (N. Olaru).

– (Cornelia Fedelean, secretară): S-a scris mult şi de foarte multe ori despre întreprinderea noastră. Dar sînt o serie de lucruri despre care nu ne întreabă nimeni. Secţia la care lucrez este cea mai mare. Aici vin oameni, îi înregistrez, pleacă. Eu n-aveam încredere în tineri şi anul trecut, la liceu, nici nu credeam că voi ajunge azi să vorbesc în numele lor. Aici de-abia am început să cunosc oamenii. Ce am observat, de la început, este frica de şeful secţiei... Şefii nu vorbesc cu tinerii despre viaţa lor nimic. Numai program, analiză, operativă, cifre. Şi sînt oameni tineri. Unii foarte tineri, departe de familiile lor, fără să aibe un suflet apropiat, căruia să i se destăinuie... Fetele nu prea vin aici la reuniuni... Tovarăşul director Bagiu ţine foarte mult la noi, tinerii, dar nu e suficient ca un singur om să te înţeleagă...

(Uşa se deschide şi se face semn să fie eliberată sala).

– (Grigore Birtoi, strungar): Eu am încredere în mine şi-n munca mea. Dar îmi dau seama că priceperea de muncă nu o poţi pune în aceeaşi oală cu a celorlalţi. Eu o contrazic pe tovarăşa... Tinerii îşi văd de munca lor... Totul poate fi o impresie fulgerătoare, ca o primă realitate... In legătură cu faptul că unii ne-ar considera maşini. Cine se consideră robot în muncă înseamnă că nu înţelege angajarea noastră şi se leagă ca un automat de sarcinile pe care le avem aici. Eu caut să mă ataşez propriului meu loc de muncă. Munca e o pasiune. Omul care munceşte e creator... Şi-apoi mai e şi vina noastră, nici noi nu ştim să ne apropiem de superiori, aici nu e vorba de afirmarea ta particulară, ci de ceva controlat şi coordonat. Fără coordonare nu se poate face nimic...

(La ora 17 se deschide uşa, intră un tovarăş şi roagă să se încheie întîlnirea, deoarece sala urmează să fie ocupată pentru un curs)

Iată, pe scurt, filmul întîlnirii tinerilor utecişti de la I.M.T. cu scriitorii Ion Arieşanu, Alexandru Deal, Lucian Bureriu, Adriana S. Brădeanu şi Paul Eugen Banciu. Intîlnire organizată de Biroul organizaţiei de bază U.T.C. pe întreprindere, [illegible] de 18 ianuarie, ora 16.

P.E.B.

Despre comici și comedie, cuvintele...

Actorii noştri au devenit mesagerii obişnuiţi ai culturii noastre peste hotare. Nu trece an în care teatrele bucureştene, în ultimul timp din ce în ce mai mult şi cele din provincie, să nu înregistreze noi succese, culegînd pretutindeni aplauze, aprecieri laudative, cuvinte calde de admiraţie. Cei care i-au văzut pe maeştrii **Naţionalului**, pe interpreţii **Teatrului de Comedie**, ai **Teatrului „Lucia Sturdza Bulandra"**, ai **Teatrului de Copii şi tineret „Ion Creangă"** îşi aduc aminte cu bucurie de arta lor, încercînd să le ghicească secretul, taina farmecului, a firescului şi mai presus de toate a pasiunii sincere, fierbinţi pusă în slujba omului.

Uimeşte, în primul rînd, măsura. În jocul actorilor noştri nu-şi face loc niciodată exagerarea, caricatura supradimensionată, grotescul. Personajele lor, indiferent dacă sînt eroi shakespearieni, clovnii lui trişti din familia lui Feste, admirabil interpretat de Florian Pitiş în spectacolul de la Teatrul Lucia Sturdza Bulandra, sau Jupîn Dumitrache, Titircă – Inimă rea din **Noaptea furtunoasă** de I.L.Caragiale, sînt în primul rînd oameni cu pasiuni, dureri, slăbiciuni dar şi mici licăriri de măreţie sau autodepăşire. Ani la rînd, spectatorii bucureşteni l-au admirat pe **Al. Giugaru** în rolul chiristigiului caragialian. Acum, Lucian Giurchescu le propune o altă viziune în spectacolul pus în scenă la Teatrul de Comedie, **Jupîn Dumitrache** cu silueta, gesturile şi vocea lui **Cornel Vulpe. Şi** unul şi altul dintre cei doi actori au asociat în jocul lor ironia şi spiritul critic, înţelegerii, descoperirii compasionate a omului, a frămîntărilor lui.

Actorul român a fost însă de la începuturile teatrului nostru modern, din anii luptelor pentru făurirea culturii naţionale, un colaborator al autorului. S-a străduit să interpreteze personajul dar a adăugat întotdeauna şi propriile sale observaţii, completîndu-l. Eroii lui Vasile Alecsandri s-au născut din studiul atent al realităţilor noastre din perioada paşoptistă, dar ei există inspiraţi şi de talentul inegalabilului **Matei Millo,** care le-a dat viaţă, descoperind nuanţe în voce, intonaţii şi gesturi nebănuite de dramaturg, **Ion Brezeanu** l-a creat pe **Cetăţeanul turmentat,** dezvăluind, pînă şi marelui Caragiale, semnificaţii surprinzătoare. Articolele închinate de G. M. Zamfirescu creaţiei lui **G. Storin**, în gigantul **Vulpaşin,** sînt de asemenea o recunoaştere deschisă a puterii de pătrundere actoricească dincolo de cuvînt.

Studiul vieţii, întreprins de actorii noştri, alături de scriitori, angrenarea lor directă, deschisă în viaţa socială, patosul creator le asigură independenta, constituind totodată izvorul forţei şi originalităţii lor. **Theodor Mazilu** este un remarcabil judecător al viciilor contemporane. Dar oare ele ar avea suficientă strălucire fără zîmbetul şăgalnic, privirile aparent naive, dar încărcate de sensuri, **fără** vocea uşor tărăgănată a lui **Octavian Cotescu ?**

Actorul român iubeşte oamenii şi arta lui e pusă în slujba umanităţii, iată secretul lui, secretul succeselor noastre. Scena română a respins şi respinge exagerările, strigătele prea puternice, ocolind grimasele şi rînjetul. Atitudinea critică se formează în afara violentărilor exterioare, dar ea este permanentă ori de cîte ori trebuie condamnate viciile şi ideile dăunătoare.

A vorbi despre comedia contemporană este destul de greu. Fără să-l parafrazez pe **George Steiner,** sînt dispusă totuşi să spun că trăim o epocă a morţii comediei, în sensul păstrării cu dificultăţi din ce în ce mai mari a formelor pure... Lumea contemporană este lumea exploziilor, a interferenţelor, a amestecurilor, graniţele dintre genuri se topesc, risul se tansformă cu uşurinţă în plîns, farsa în tragedie, ironia în dramă. „Dramă grotescă", „farsă tragică", „comedie serioasă", „comedie tristă", şi atîtea denumiri pe care le întîlnim ca subtitluri ale lucrărilor moderne nu sînt cochetării şi nici cuvinte anume căutate ci exprimă firesc imixtiunile, imposibilitatea precizărilor. Comedia definită de **Aristotel,** chiar şi aceea formulată de **Boileau,** au dispărut de multă vreme. Creaţia lui **Molière** n-a fost în realitate altceva decît un efort permanent, dureros, de a rămîne credincios unui principiu teoretic, în timp ce cunoaşterea vieţii îl ducea către imprecaţiunile lui Alceste din **Mizantropul,** moartea lui Don Juan sau alungarea din propria lui casă a lui Orgon.

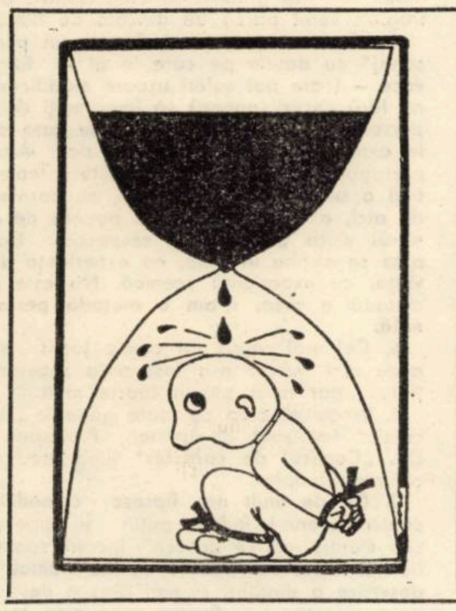

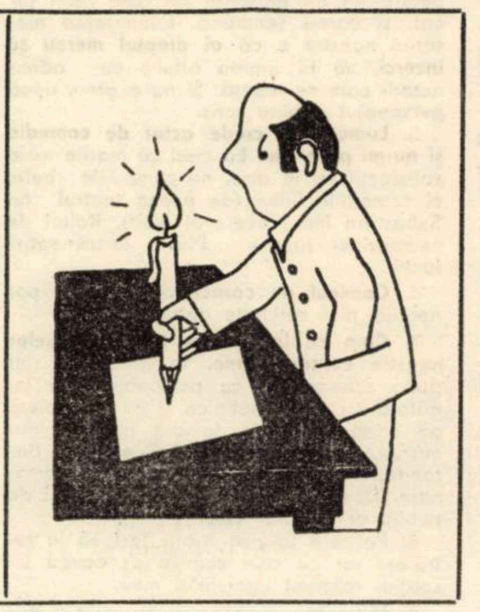

Comedia presupune o anume distanţare faţă de obiectul judecat, sentimentul superiorităţii, bucuria înfrîngerii răului. Atîta timp cît obiectul satirei l-au constituit viciile morale, risul a izbucnit spontan şi puternic. Apropiindu-te însă de problemele mari ale existenţei, risul dispare, nuanţele şi neliniştea aduc în locul lui zîmbetul, compasiunea, poate chiar lacrimile.

În tradiţia noastră teatrală şi literară comedia ocupă un loc de seamă. Caragiale, cu inegalabila lui artă comică, cu origini străvechi în arhetipurile plautiene şi ur[illegible]rul lui **Karagöz,** este un maestru minunat şi pe drumul lui au mers mulţi scriitori, chiar dintre contemporani. Dar el a trăit într-o perioadă de luptă deschisă cu duşmanii sociali. Rămînerile în urmă, greşelile – dacă vrem să le numim astfel – contemporanilor nu mai sînt de aceeaşi natură. De aceea, dramaturgii contemporani trebuie să-şi găsească mijloacele proprii, limbajul original, iar elaborarea lui nu se face cu prea mare uşurinţă.

Celor nemulţumiţi cu situaţia comediei româneşti contemporane le-aş pune o singură întrebare ? Care sînt comediile contemporane de pe alte meleaguri ? Răspunsul este destul de greu de dat pentru că accentele posibile de găsit sînt cele grave, protestele furioşilor englezi, amărăciunea grotescă a teatrului absurd, negarea tulburătoare a lui Edward Albee, constatările amare ale lui Peter Handke.

ILEANA BERLOGEA

Cine rîde atît de aproape

‚Gagul. pentru arta **„moving pictures"** a însemnat cam ce înseamnă pentru un prost înotător, colacul de salvare. Şi, respectînd legea severă a gagului – succesiune a, ce înseamnă pentru colac. aerul pe care îl conţine.

Nu ştiu bine cînd s-a născut gagul. Există destule cărţi plicticoase care se străduiesc din răsputeri s-o spună. Adică cine, cum, pentru ce l-a descoperit. Dar asta este ca şi cum un campion contemporan de echitaţie este aruncat într-o situaţie disperată, atunci cînd cuiva îi trece prin minte să-l întrebe cînd a avut loc primul **rodeo.**

Gagul a fost un ghiont straşnic tras omenirii mahmure.

Gagul este echilibrul dezechilibrului, este frumosul jongleur bine strîns în vesta sa tăiată aritmetic, **jonglat** de propriile sale bile frumos colorate ; logica proporţiilor răsturnate este topită în forme incredibile, dar armonioase. Gagul, în sfîrşit, este gheata scîlciată a vagabondului solitar. cu melon şi baston, lovind cu sete în turul pantalonilor ce îmbracă o lume atît de găgăuţă. Gagul a intrat în salonul acestei omeniri, fără să-şi prezinte cartea de vizită ori să se şteargă pe picioare, fără să sune ; salon à la **unamienouăsuteşiceva :** şi lumea a început să se tăvălească pe jos de rîs.

Această forţă monstruoasă, **sinceră,** şi contagioasă, venea spre privirile dilatate ale spectatorului, injectată din pătrăţelul miraculos aprins pe un perete, într-o sală „specializată" în proiecţia de **„moving pictures" :** acel pătrăţel, ca o incizie în slăbiciunea spiritului uman, în curiozitatea frenetică a începutului de secol.

Nimeni n-a brevetat gagul, nimeni n-a semnat un act de naştere nimeni n-a băut şampanie din pahare de cristal ; nici gagmanii, nici **„Motion Picture Patents Company",** adică producătorii-negustori grupaţi într-un singur organism. Nu din necesităţi estetice, nici spre binele bebeluşului de lumină şi umbre ce se dovedea atît de împodobit cu calităţi, ci, fireşte, interese mult mai înţelepte îi îndemnau la unire : controlul financiar asupra bebeluşului-gigant. Deci, nu i se cunoaşte vreun certificat de punere în legalitate.

Şi totuşi, gagul dădea abitir din coate, întins ca o dulceaţă aurie pe lungimea teritoriului de celuloid, ca o tartină dramatică şi hazoasă. Neverosimilul, „qui-pro-quo"-ul vodevilului, urmăririle furibunde, căzăturile, salturile, un întreg haos contagios şi dement, o cantitate uriaşă de mişcări imprevizibile, bătăi de iarmaroc, bunicuţa uscăţivă şi severă mînjită, vai, toată, cu frişcă, surpriza-pardon a pantalonilor pierduţi în învălmăşeală, dezgolind în hohotele de rîs ale spectatorilor veniţi să viseze frumos, chiloţaşii trei sferturi, presăraţi cu o mulţime de buline, ai **starului** adulat, o adevărată meserie a pantalonilor pierduţi ! Vreau să spun că acestea ar fi cîteva din semnele particulare ale gagului.

Recunoaşteţi gagul, bucuraţi-vă de gustul de miere şi feerie, de această agitaţie lipsită de limite şi, la urma urmelor, ruşine, aceste limite ale noastre aruncate cu uşurinţă şi dispreţ la coşul de gunoi.

Adică se face noapte şi vis, nepoţelul ciclopic al bunului **Kinetoscop** (în treacăt fie spus, spre deliciul pedanţilor, K.-ul a fost prezentat publicului la **Expoziţia Universală de la Chicago,** de către Thomas Edison, inventator genial. dar cu apetit de bussinesman. el. inventatorul. amestecat în cîteva scandaluri cu cei care, pur şi simplu, îi plagiaseră cu neruşinare invenţia), mormăie respiraţia lui de lumină şi umbră, aprinzînd o mică lume, nebună de legat, pe un zid ; o mică lume ce tremură şi bîzîie pe ziduri.

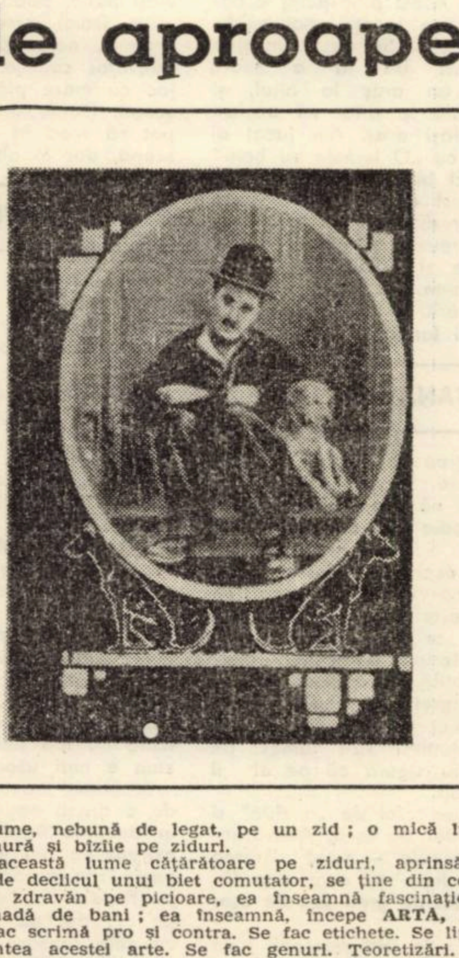

Şi această lume căţărătoare pe ziduri, aprinsă şi stinsă de declicul unui biet comutator, se ţine din ce în ce mai zdravăn pe picioare, ea înseamnă fascinaţie şi o grămadă de bani ; ea înseamnă, începe **ARTA,** deşi mulţi fac scrimă pro şi contra. Se fac etichete. Se lipesc pe fruntea acestei arte. Se fac genuri. Teoretizări. Un adevărat drum, o adevărată cursă : de la melodrama stereotipă şi rudimentară, la mulţimea altor genuri, de melodramă. De la ecranizări pitice, infidele, de la documentare (!) pînă la acel **The Law of the Range** (Legea cîmpiei), primul western realizat în întregime la Hollywood în jurul anilor 1910. Şi apoi începe o adevărată rafală de filmuleţe : **COMEDII.** Şi, pentru că pe atunci nu existau decît filmuleţe, adică filme foarte scurte, eu o să le numesc **filme.**

Şi adevăratul monstru, care va iubi foarte lumea, şi pe care lumea îl va iubi foarte, acoperindu-l cu munţi de aur, vise, sinucideri şi publicitate, va fi nu drama, nu westernul, nu documentarul, ci **COMEDIA.**

Cum s-a spus : **EPOCA DE AUR.** Cum s-a spus : **COMEDIA, DRAGOSTEA LOR.**

La „Electric Theater", cascade luminoase sînt înghiţite, pier efemere, nesăturînd gura bolnavă de aceaste forme ce devoră **imagini.** Ce devoră o privire obiectivă care imaginează din răsputeri o lume subiectivă.

Atotputernici ai maşinăriei de măcinat vise, îşi fac intrarea prinşi, pentru eternitate, cu giumbuşlucurile lor atît de rapid perisabile, atît de chinuiţi pentru **a inventa,** încît, într-un tîrziu, în hohotele şi aplauzele mulţimii, ei, regii rîsului, proprietarii de veselie. se scufundă încet, cu feţele crispate de atîta rîs şi disperare, în acea lumină, se scufundă, acea lumină care le-a dat viaţă, ca într-un iac fără de adînc, devin din ce în ce mai şterşi, contururile din ce în ce mai vagi — şi nu rămîne decît zidul, peretele gol, sărac şi acoperit de pete, şi cornetele mototolite ale pungilor de bomboane, şi uitarea ca o izbăvire

Dar luminile se aprind din nou !

Dar comedia, dar gagul care-i osifică articulaţiile cam şubrede, sînt departe de sfîrşitul lor ,departe de suficienţă. Comedia, gagul, poartă încă pantaloni scurţi. Şi, cu timpul, pantalonaşii s-au făcut smoking, gagului nu i se va mai spune **tu,** sau, **tu eşti băiat bun, avem numai simpatie pentru tine.**

Pentru că a intrat (printre alţii) cel mai ales, în lumina orbitoare, deschisă pe perete ca o floare cu străvezie carne, emanînd fascinaţie, a intrat, spun, **Domnul** Charles Spencer Chaplin. adică Charlot, pentru totdeauna Charlot. Deşi, ca într-un gag, el s-a numit şi **domnul Verdoux** şi **Calvero** şi **Majestate** (Un rege la New-York, 1957).

Deci gagul devine pur şi simplu omuleţul perpetuu ghinionist şi solitar, care se află în relaţii extrem de curioase cu destinul.

Charlot cel în conflict cu toată lumea.

Cu obiectele, cu legea, cu societatea, cu absolutul.

Vagabondul ingenuu şi mazilit rîde dincolo de uşa noastră.

Undeva, în buzunarele strîmb cusute ale pantalonilor lui fîlfîitori, stă cheia de înţelegere a lumii.

Condamnat la umanizare prin gag, condamnat să se ridice din gag la condiţia de om, Charlot rîde în vestibulul nostru. îşi lustruieşte unghiile cu bastonul şi noi îi vom spune · **Dumneavoastră. Pe Dumneavoastră vă iubim, şi Dumneavoastră însemnaţi tot ce ni s-a întîmplat nouă într-o viaţă, şi noi n-am observat.**

Ultimul gag al Domnului Charlot a fost acea confesie, şoptită, tulburătoare : „Iubesc tragedia. O iubesc pentru că la originea ei se află totdeauna ceva frumos. Iar pentru mine frumosul este elementul cel mai preţios pe care îl găsesc în artă şi în viaţă. De comedie merită să te ocupi doar dacă reuşeşti să găseşti acel element de frumos, dar e atît de greu...".

ALEXANDRU DEAL

SERIOS DESPRE COMIC

Spre documentare, concurenţei. – FAPTUL a necesitat : douăzeci şi unu telefoane locale şi cinci interurbane, trei refuzuri (Toma Caragiu fiind : „cu circumvoluţiunile blocate in altă parte", un actor de la Comedia nelăsindu-se nici fotografiat, Gh. Dinică – gripat), o deplasare (vai !) par-avion in Capitală, citeva eşecuri din lipsa subiecţilor, citeva (opt) satisfacţii şi o „mină reportericească" bine intreţinută, plus o constatare tragi-comică : tristeţea marilor noştri comici. Se spune că asta innobilează şi ...multe altele Se impun mulţumiri intervievaţilor şi fotografului Teatrului Naţional din Bucureşti.

ANTOANETA C. IORDACHE

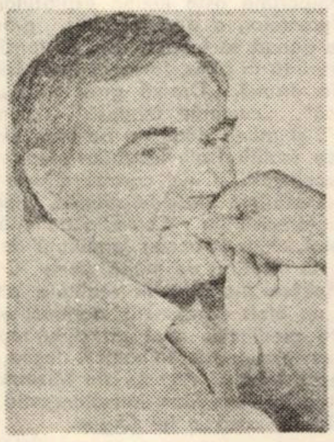
DEM RADULESCU

MIHAI FOTINO

ILEANA STANA IONESCU

OCTAVIAN COTESCU

DEM RĂDULESCU

1. Asta e greu de spus. Nu fac o delimitare precisă intre comedie şi dramă. Actorul complet le face pe amindouă şi-mi place cind le are. Totuşi ... Jerry Lewis, Denis Key.

2. Nu, **e mai greu.** Omul vine preocupat in sală. Trebuie să-l scoţi din atmosfera lui, să-l aduci la tine şi să-l şi faci să ridă. **Drumul e mai scurt pină la dramă.** Fiindcă nu e obligat să plingă. Dar dacă vine la o comedie – trebuie să ridă.

3. Ajută, nu e indispensabil. **E bine să-l şi aibă.**

4. Totul se rezumă la studiul personajului, să te duci cit mai mult spre el. Sint impotriva ideii care neagă asemănarea actorului in diferite roluri. E el in roluri, el in alte situaţii.

5. Imi place şi ... „Cristofor" şi „Siciliana" şi „Ursul" lui Cehov şi „Poveste din Irkutsk". Că, de fapt, **nu risul e comedia,** ci starea aceea plăcută – de miros de portocală. La Moliére nu se hohoteşte.

6. **Singurul comic e cel de situaţie,** cu suport interior. Restul e făcătură. Mişcarea vine dinăuntru. Dacă nu, totul e fals. Nu sintem la gimnastică. De aceea şi vorbim despre „proces psiho-motor". Gindul şi scopul trebuie bine lămurite ... Mă duc la piaţă să cumpăr ceva nu pentru... proces.

7. **Avem.** Contrastul comic e pretutindeni. Ce. **nu sint comice piesele lui Baranga ?** Mi-a venit in minte fiindcă am jucat in multe din piesele lui.

8. **N-am intimplări, am muncit cinstit.**

9. De ce nu te-ai apucat de altceva ? Fiindcă **aşa mi-a fost scris, să ridă lumea de mine.** Trebuie să ai şi de cine ride.

10. **Eu joc pentru plăcerea mea ca bunii mei străbuni** Aşa-mi invăţ şi studenţii. Publicul ia din această plăcere a mea. Dacă mă imbată pe mine ... Două lucruri aş vrea să le spun confraţilor : să joace pentru plăcerea lor şi ... să nu se mire cind le iese bine. Un mare chirurg nu sare intr-un picior cind ii reuşeşte o operaţie. Să se mire cind le iese prost.

MIHAI FOTINO

1. Sint mulţi foarte buni şi, neglijind pe unii, mi-ar părea mie, in primul rind, rău. **Sigur c-aş incepe cu Beligan. Sint subiectiv ? !** Unii au o priză foarte mare la public. Avem o generaţie de mijloc dar şi tineri foarte buni ... **Avem un pămint rodnic in actori de comedie**

2. Eu nu cred că asta ar fi părerea publicului sau criticii. **Publicul este dornic de comedie,** asta se vede. Din păcate **nu intotdeauna şi de cea mai bună calitate.** Că un critic sau altul crede ... nu ştiu să rid sau să pling de o asemenea părere. Grele sint amindouă, sau uşoare, dacă vreţi. Eu socotesc că un ris sănătos, cinstit, nu e foarte uşor de declanşat. Iar un plins cinstit, din inimă ... E vorba aici de har. Mi se pare că intervievat de un tinăr gazetar, Jean Gabin, ar fi răspuns cam aşa, la o intrebare ce suna ... cam aşa : „Azi sinteţi Maigret, miine latifundiar, poimiine rege ... **E grea meseria asta de actor ?"** ... „Nu e grea. **E foarte uşoară sau imposibilă".**

3. Indispensabil nu, dar e foarte important. Dovada cea mai bună – Malec= risul fără nici o grimasă şi in acelaşi timp – Birlic – cu un succes la fel de mare. Sigur că **mulţi au făcut carieră din pricina asta.**

4. Metoda mea de lucru ? La un rol ?... Vreau să aflu intii ce a vrut cu el autorul, apoi imi caut alte mijloace, decit pentru un alt personaj pe care l-am jucat, şi care-i seamănă. Frumuseţea meseriei noastre e că **ai dreptul mereu să incerci,** să fii mereu altul ; nu admir actorii care se repetă. Şi nu e greu, dacă personajul e bine scris.

5. **Lumea mă crede actor de comedie şi nu-mi pare rău.** Eu cred că marile mele satisfacţii mi le dau, nu comediile bufe, ci comediile lirice (de aceea teatrul lui Sebastian imi place mai mult). Roluri de compoziţie=succes. Plus lirism = satisfacţii.

6. **Comicul de caracter.** Deşi nu pot neglija nici celelalte categorii.

7. **Cam ce le lipseşte tuturor pieselor noastre contemporane.** In general sint puţin schematice, cu personaje fără legătură cu viaţa, netipice şi care se pierd pe drum. Socotesc, la ora actuală, numărul unu in comedie rămine Aurel Baranga, care ştie să creeze nişte personaje. Dovada – succesul incontestabil de public al pieselor sale.

8. Pe cele tragice n-are rost să le retrăiesc iar cu cele comice aş ocupa tot spaţiul rezervat interviului meu.

9. Niciodată pină acum nu mi s-a pus această intrebare. Sint in incurcătură. Dar ... **Ce rol nou pregăteşti Mihai Fotino, ce rol nou şi frumos pregăteşti Mihai Fotino ? Şi ... să-mi pot răspunde.** Norocul meu că nu m-aţi intrebat asta.

10. **Ascult reacţia sălii.** Cred că un spectacol de comedie e foarte mult ajutat de public. La dramă publicul trebuie să tacă. La comedie, tu-l soliciţi şi el răspunde, sau nu. Acest ping-pong e important. De la prima reacţie, noi calificăm natura publicului. Se naşte un gen de relaţie diferit de la o seară la alta, de la un oraş la altul, şi chiar de la o sală la alta, cu acelaşi spectacol, in acelaşi oraş. Am jucat al 500-lea spectacol cu „O femeie cu bani" de G. B. Shaw. Ei bine, la „Studio" şi „Comedia" n-a fost acelaşi lucru. Mare succes la una, iar dincolo, scontind pe succes, nu ne-a reuşit. In general imi iubesc personajele şi dacă portează in sală cu atit mai bine. **Nu prefer risul galeriei,** in sensul urit, **zimbetul parterului mă face mult mai fericit.**

ILEANA STANA-IONESCU

1. Este foarte greu să răspund direct la această intrebare : chiar şi la o simplă enumerare, pentru că **avem destui actori excelenţi de comedie – n-aş şti cu cine să incep.**

Pot insă să-mi exprim o părere cu totul subiectivă, adică ce resping şi ce gen de comedie imi este mai aproape. Personal resping tot ce este vulgar in comedie, iar ca preferinţă **optez total pentru o comedie subtilă, lirică dacă vreţi, – al cărei ideal interpret este Radu Beligan.** Iar dintre cei străini – atit de mulţi la număr – mă mulţumesc să-l numesc pe Bourvil, fără să fiu sigură că pe el il iubesc cel mai mult.

2. Există un anumit fel de „a ride" şi de „a plinge" la fel de facil. Adevărata comedie sau tragedie – după părerea mea – stă in credinţa cu care este făcută – şi **este la fel de greu sau de uşor de făcut.**

3. **Nu cred că este indispensabil un „fizic comic",** care **te poate ajuta** dar **şi limita.** Horia Căciulescu „amorez" n-are nevoie de comentarii. Personal, accept că un actor de comedie poate avea un haz personal, după cum in cealaltă extremă – dacă se poate spune aşa – există actori care au un tragism, un fior dramatic izvorit parcă dintr-o parte tainică a fiinţei lor. Mă gindesc la Emil Botta ; un tragism venit parcă de dincolo de fiinţă.

4. Ideal este ca, plecind spre un personaj" cu datele pe care le ai – fizic, voce – (care pot suferi uşoare modificări, nu fără riscuri, uneori) să imprumuţi dela personajul dat datele psihice pe care să le exprimi in totalitate. Ideal zic. Asta presupune nu numai o cunoaştere teoretică a biografiei personajului, ci, pornind de aici, o disponibilitate, o putinţă de a retrăi viaţa personajului respectiv. Dar asta se obţine in timp, cu experienţă de viaţa, cu experienţa scenică. Nu este o metodă a mea, **n-am o metodă personală.**

5. Cel mai reuşit rol comic jucat de mine nici măcar n-a fost prea substanţial ... dar mi-a plăcut foarte mult.

6. Vreau să cred că toate genurile „de comic" imi sunt apropiate. Preferinţă ? Da. **„Comicul de caracter"** fiind cred şi cel mai complex.

7. **Cit de mult ne lipsesc comediile contemporane !** Ridem puţin şi superficial Pentru că se „atacă" lucruri superficiale. **Risul nu trebuie să fie numai o desvelire a dinţilor,** ci mai ales o destindere a sufletului. **Pentru asta este insă nevoie** – cred eu – **de un curaj dat de o mare răspundere şi conştiinţă politică. Şi ce ciştigaţi am fi cu toţii !** Nu-i uşor, recunosc.

8. Cind am fost **respinsă** la examenul de admitere al IATC (dramatic ?) Cind am luat un **premiu de** interpretare (nostim !).

9. Nu m-am gindit. Orice intrebare v-aţi pune, poate fi şi a mea ...

10. Dacă personajul este bine scris, organic, neforţat, dacă situaţiile sint cu adevărat comice, atunci da, mă amuz, joc cu mare plăcere, **parcă plutesc in scenă.** Dacă, din contra, este forţat, nu pot să cred in el **şi** atunci **plutesc in scenă,** dar in alt sens : sint in aer !

OCTAVIAN COTESCU

1. Eu inţeleg fondul gazetăresc al acestei intrebări, dar nu este conform cu fondul convingerilor mele. In conformitate cu aceste convingeri, imi este foarte greu să privesc profesia de actor din punctul de vedre pe care mi-l impuneţi. Dramă – comedie ? ! De aceea la această intrebare sint tentat să vă pun eu insumi una. De exemplu, **să-mi spuneţi mie, aşa, cu tendinţa dv. de a specializa, următorii mei colegi sint actori de dramă sau de comedie : Gh Leahu, Gh. Dinică, G. Constantin, Marin Moraru ? Dar Florin Piersic ?** Exemplele nu se opresc aici, dar presupun că v-am pus o intrebare incuietoare.

2. Ar fi trist pentru un actor bun sau mare, care, să zicem, in cariera lui mai face din cind in cind lumea să ridă, să-şi exercite profesia, conştient, cu scopul acesta. Există şi asemenea actori care pe mine nu mă interesează. Deci, **nu ştiu cum e mai uşor.**

3. Sinteţi consecventă in tendinţa dv. de a diviza noţiunea de actor, formulind in această intrebare, cel puţin aparent, extragerea din personalitatea actorului a unuia din aspecte : cel fizic. L-aţi văzut pe Piersic (la TV) interpretind magistral pe ..., da, pe Marius Chicoş Rostogan, cu atita savoare comică şi v-aş ruga să vă mai amintiţi de marile momente tragice realizate, cel puţin in ultimii ani ai carierei sale, de către Birlic.

4. Dacă ieşim din sfera specializării, putem discuta că personalitatea unui actor poate contribui la viabilitatea unui personaj, intii prin inţelegere, apoi prin **gindire personală** (atitudinea faţă de personaj) şi **prin umor personal** (in sensul de distanţare). Da UMOR – in absolut toate cazurile, in dramă sau in comedie. **Eu nu văd Hamlet interpretat de un actor care** in afară de alte calităţi bineinţeles, **să n-aibă şi umor**

5. Da, in măsura in care acceptaţi că **un rol comic foarte substanţial, raportat la scopul teatrului de a produce modificări in condiţia umană, este tragic.**

6. Diferenţierea se face, nu in profesia de actor, ci in analizele literare ale comediilor.

7. Se spune că unor comedii le lipseşte curajul, **eu cred că le lipseşte şi talentul.**

8. Tragică ! ? Momentul in care am imbrăţişat profesiunea de actor. **Cit de comică va deveni, voi vedea.**

9. Care e **diferenţa dintre dramă şi comedie** şi mi-aş fi răspuns : **niciuna.**

10. **Atita lucru am invăţat şi eu,** că **risul** nu **se** poate **naşte** decit **din ridicolul unei situaţii in contract cu seriozitatea eroului ei.**

COCA ANDRONESCU

1. E o intrebare foarte grea pentru că **implică un răspuns in primul rind abil.** Cred că cel mai bun e cel care convinge publicul. De exemplu Giulietta Masina – in film – face un soi de tragi-comedie, o comedie foarte omenească ; ea şi este o actriţă cu o mare sensibilitate. Ai o senzaţie de mingiiere, de duioşie. La noi, Eugenia Popovici merge tot pe linia aceasta.

2. Nu sint de părerea acelor critici. Comedia trebuie făcută cu multă sensibilitate. E o treabă de farmacie. Ca să poţi face comedie e nevoie de o anumită stare (sigur că şi drama iţi cere aşa ceva dar te ajută şi textul şi oamenii care sint mai dispuşi să plingă), poate fiindcă eu fac comedie mi se pare mai greu. Cu atita migală pregătesc un rol şi atit mă străduiesc pentru fiecare situaţie ... Nu tot ce-am scontat portează la public **şi-mi dau seama cit de greu porneşte un hohot de ris din sală**

3. Da, cred că da. In primul rind **un actor trebuie crezut din punct de vedere fizic, intr-un rol.** Poţi avea pe dinăuntru toate datele personajului. Eu n-am să pot juca niciodată Julieta. Birlic, Lotobar sau Fernandel ca Romeo ...? Oamenii te ştiu oarecum, te văd pe stradă şi-i apucă risul, apoi vin la spectacol. Oamenii care mă intilnesc pe mine – zimbesc. Asta nu inseamnă nimic altceva ! Am

jucat : „Fiicele" Sidoniei Drăguşan – aveam momente de dramă, Magda Minu a lui Sebastian – cu o exaltare aproape dramatică, „Duşmanii" lui Gorki... dar fără să fiu sigură că am convins publicul. El şi regizorii pun pecetea pe tine şi nu poţi scăpa toată viaţa. **E „un fel" de dramă.**

4. Nu mi-am pus nicodată întrebarea aceasta. Cît dau din mine, cît cîntăreşte amprenta mea ? Încerc să mă apropii de datele personajului fără să mă gîndesc la asta. Îmi vine în minte Jean Gabin – are o atît de mare personalitate încît aproape acoperă personajul. Îl crezi... **Şi-mi mai vin în minte cîţiva despre care se spune : „le greşeşte aşa de bine că..."**

5. Nu. N-am întîlnit încă un personaj care să mă satisfacă din toate punctele de vedere. Şi cred că-mi va fi şi greu să-l întîlnesc. Mă răspîndesc, trag o linie, fac un calcul, şi **am senzaţia, cîteodată, că sînt mulţumită. Aştept.**

6. Unui actor talentat de comedie, toate trebuie să-i fie apropiate. **Există doar comic !**

7. **Scrie că nu le prea avem.** În afară de „Siciliana", n-am prea avut norocul să joc în piesele lui Baranga (pe care-l consider un mare autor), nici în cele ale lui Mazilu, cu Băieşu m-am mai întîlnit. După ce voi avea **acel imens noroc** (nu să le citesc) am să pot răspunde mai concret.

8. Întîmplările din viaţa mea ori au fost îngrozitor de comice, ori îngrozitor de dramatice. Şi pentru că-mi **iubesc foarte mult publicul,** nu vreau să-l fac să moară de rîs ori de plîns.

9. În primul rînd n-aş fi vrut să fiu reporter (o meserie frumoasă dar ingrată). **Nu m-aş fi deranjat cu nici un fel de întrebare ca să nu mă oblig la nici un fel de răspuns.** Îţi mulţumesc că te-ai gîndit, totuşi, la mine.

ÎN 10 ÎNTREBĂRI

1. Care ar fi cel mai bun actor de comedie ?

2. Publicul crede, şi chiar o parte din critici, că e mai uşor să faci lumea să rîdă, decît să plîngă De ce asta şi care e de fapt adevărul ?

3. Am auzit spunîndu-se despre un actor de comedie „vai ce figură comică". Credeţi că „fizicul comic" e indispensabil unei cariere comice ?

4. Fără îndoială, actorul împrumută personajului jucat ceva din personalitatea sa şi, pentru o vreme, intră – la rîndul său – în sfera de influenţă a datelor personajului. Între aceşti poli (personalitate – personaj) s-ar putea defini la un moment dat maniera de interpretare. Care e „metoda" dv. ?

5. Cel mai „comic" rol jucat a fost şi cel mai substanţial ?

6. Teoretic există: comic de atitudine, de limbaj, de situaţie... Care vă este mai apropiat ?

7. Ce le lipseşte comediilor noastre contemporane, dacă le avem ?

8 Povestiţi-mi o întîmplare tragică (dramatică), şi alta comică din cariera dv.

9. Dacă dv. aţi fi fost reporterul, ce întrebare v-aţi fi adresat (şi nu figurează aici) şi ce v-aţi fi răspuns ?

10. În momentul în care sînteţi pe scenă, în plin spectacol, vă amuză personajul jucat ? Nu mă gîndesc neapărat la detaşare – ci la complexul de sentimente care se naşte atunci...

10. Este un soi de joacă, dacă n-ai senzaţia asta, ci una de ridicol – de exemplu, nu mai faci asemenea meserie. Aşa că **trebuie să te amuzi.** Rolurile de comedie nu sînt „pozitive"... Asta-i ca-n viaţă, dacă nu eşti puţin detaşat şi nu te amuzi din cînd în cînd...

ŞTEFAN TAPALAGĂ

1. Actorul cu cea mai mare popularitate, fără îndoială, cel mai solicitat. **Cel preferat de mine – EU !**

2. Nu-i adevărat. E mai uşor să-l faci să plîngă. Dacă un actor trebuie să intre în scenă şi deschide uşa (într-un rol de dramă) publicul e pregătit să primească tensiunea. Să intri pe aceeaşi uşă, să spui o glumă şi ea să fie recepţionată – e mult mai greu. Aşa cum un public care a rîs pe tot parcursul unei piese, poate fi oprit printr-o intrare în scenă. **Reacţia lui depinde şi de categoria în care te integrează.** Textele mult mai valoroase de dramă decît de comedie sînt un alt argument.

3. Nu, acel actor are „comic de apariţie". Faţa şi fizicul mai mobil cîştigă pentru început. Dar **actorul de replică, de pauză,** pe care-l consider mult mai valoros **îl depăşeşte pe drum.**

4. Actorul de comedie se plasează în situaţia dată de rol, dar încearcă să tragă rolul la el, **pentru că e imposibil să nu fii tu, într-un rol, de comedie sau de dramă.** Şi **publicul,** cred, **vine la teatru şi pentru a-şi vedea actorul favorit** pus în diverse situaţii ale pieselor pe care le joacă. Nu te poţi separa de tine, de eul tău.

5. Două roluri comice care mi-au plăcut au fost şi substanţiale, primul în film, al doilea în teatru **(Hurjui** din „Alo, aţi greşit numărul", care m-a lansat ca actor şi a fost unul dintre cele mai bune filme-comedie la vremea aceea ; **Nic-Nic** – cu care am ajuns la al 460-lea spectacol). Bineînţeles, nu se poate face comedie decît în compania unor parteneri talentaţi şi din acest punct de vedere nu mă pot plînge **la Teatrul de comedie,** unde **toţi sînt ridicători şi trăgători la plasă.**

6. Comicul de situaţie.

7. **Situaţiile le lipsesc.** După părerea mea o comedie se scrie mult mai greu decît o dramă, de unde şi lipsa de comedii în dramaturgia noastră. Ca să reuşească o comedie, ca să fie gustată de public, trebuie ca fiecare spectator care vine să se găsească pe el sau pe aproapele lui. **Să nu existe situaţii false** Publicul nu crede în astea.

8. Am debutat pe scena Teatrului de comedie, dublînd un rol, avocatul Jackson din „Celebrul 702". Se jucaseră cam o sută de spectacole, titularul era Ion Lucian. Făcusem o repetiţie şi seara – debutul. Prima mea apariţie într-un teatru. Emoţii, disperare dacă vei putea juca lîngă mari actori ca Radu Beligan, Florin Scărlătescu, Alex. Gărdescu, Dem Savu. Gong ! Începe piesa. La momentul intrării, mă reped în scenă, uşa nu se deschide, publicul vedea ce se întîmplă fiindcă în faţă erau gratii. Uşa se blocase, o forţez, vreau să intru şi rămîn închis între gratii. Toţi rîdeau în scenă, iar eu, disperat, spuneam textul de acolo, fără mise-en-scene, fără nimic. **Situaţia a fost salvată de Dem Savu,** care, spărgînd convenţia decorului, s-a repezit şi-a rupt gratiile, strigînd : – „Intră şi spune". Eu eram foarte nenorocit. Pentru toţi ceilalţi a fost de haz.

9. **Dacă sînteţi mulţumit de comediile contemporane existente ?** Şi mi-aş fi răspuns : **NU !**

10. Ca să pot convinge publicul trebuie să-mi iubesc personajul. Chiar dacă la prima lectură nu-mi prea place. Obligat, mă îndrăgostesc „pe parcurs". Deci, mare sinceritate. Te poţi gîndi că fiecare spectacol e o premieră din cauza publicului care nu te-a văzut. **Am emoţii „de premieră" de fiecare dată.** În special, cînd joc roluri de compoziţie.

RODICA TAPALAGĂ

1. E foarte greu de spus fiindcă **avem o zestre de care sîntem conştienţi.** Foarte subiectiv, pentru motive diferite, anumite resorturi declanşează rîsul. Instinctul comic există în fiecare. Important este ca „actorul" să schimbe ceva în tine. Diverşi mă satisfac pe diverse planuri. Din păcate nu sînt egali cu ei înşişi. Puiu Călinescu îmi place cîteodată foarte tare (un Jerry Lewis – ceva mai căptuşit de emoţie) dar... Marin Moraru, ar fi un alt exemplu sau Dan Nuţu, în Mazilu (de necrezut, cu mijloace de o fineţe deosebită). N-aş vrea să-mi jignesc colegii, vă împărtăşesc gîndurile mele de azi Ph. Noirét te face să zîmbeşti, nu rîzi în hohote, dar te face
Îţi creează o stare amuzantă în care percepi nişte lucruri grave. Sau Bibanu – conştient de ceea ce face – intră într-un fel de transă unică ; la repetiţii este o plăcere să-l urmăreşti, mai mare decît în spectacol unde se simte că matca rolului îl încorsetează. E un actor de mare fantezie. De altfel nu cred că există actor comic şi actor tragic, nu se poate face această delimitare, nu că n-ar trebui, ea nu există. Un actor ca George Constantin are acest mare atu, îmbină cele două extreme luînd din fiecare doar o notă. Un mare actor. **Eu i-am văzut şi pe Bălţăţeanu şi pe Aura Buzescu** şi de aceea-mi permit afirmaţia. La fel, Clody Bertola.

Dacă aş da o definiţie a comicului – o simt dar nu pot s-o exprim – atunci aş avea o unică preferinţă.

2. Cred că s-a ajuns deja la concluzia inversă, **aş vrea să cred că s-a terminat cu această dezbatere.** E foarte greu ca lumea să accepte o modificare a stării cu care vine în sală, indiferent că mijloacele ţin de comedie sau de dramă. Criticii ! ?... Din nefericire sau, poate, din fericire, criticii noştri sînt răsfăţaţi fiindcă au de unde să aleagă. Există o pleiadă de actori comici (a nu se confunda cu... „cei vestiţi ai ecranului") şi asta înlesneşte asemenea judecăţi. Sînt mulţi, la noi, şi ei cred atunci că e şi uşor...

3. Fără discuţie, cred că da. În general **pentru meseria asta e nevoie de un anumit fizic.** Farmecul – sau lipsa de farmec – ca un har, o notă personală, izul antipatic...

4. E ceva ce nu se poate explica, un soi de vrajă... Într-un anumit moment poţi fi conştient de apropierea ta de personaj, ţi-e mai uşor să-l faci. **Personajul e construit din cîteva trăsături esenţiale. Tu – din foarte multe neesenţiale.** Te pui în situaţia de a te cunoaşte şi încerci să obţii coincidenţa esenţialelor. Cu cît sînt mai multe, cu atît eşti mai aproape.

5.**Eu nu sînt un „actor instituţie",** nu mă consider un actor comic, nu fac lumea să se prăpădească de rîs la gîndul că mă va vedea jucînd. Am avut roluri de farmec şi de haz (în „Comedia erorilor" Shakespeare, sau în „Opera de trei parale" – Brecht). Nici nu există, din fericire roluri, prin excelenţă comice, pentru femei. Mijloacele, da, dar substanţa... Nu ne venea să credem, actorii de la Royal Shakespeare Company, ne-au văzut jucînd „Comedia erorilor" şi s-au prăpădit de rîs... Există între rîs şi zîmbet o diferenţă esenţială. Privilegiul zîmbetului îl au doar oamenii. Încerc să-l provoc. Acesta e cel mai preţios lucru. Şi aplauzele şi rîsul sînt ceva foarte primitiv şi nu te asigură că ai reuşit să operezi şi în creierul spectatorului. E foarte curios acest mecanism de declanşare a rîsului, depinde de majoritatea spectatorilor şi e derutant. **Actorul care se vrea modern nu trebuie să-şi propună „efecte de nici un fel".** Dacă vin, bine. Să înţeleagă ce spune, înainte de a simţi, să se facă înţeles şi poziţia sa să fie adoptată de public. **Altfel e un clown** sau orice altceva, în altă meserie.

6. Teoretic, există o delimitare. Mazilu, de exemplu practică o comedie al cărei instrument am putea zice că e limbajul. Dar substanţa – filozofică... Are un punct de vedere şi ţi-l însuşeşti, eventual... **Sînt pentru ceea ce-ţi oferă textul mai preţios.** Scopul este să-l schimbi pe spectator şi dincolo de ora în care stă şi se uită (hlizeşte) la tine. **Nu sînt pentru amuzament în sine.** Deşi e un lucru extraordinar, bun pentru TV, ca o pastilă de tranchilizant. Eu ştiu cînd vreau acest lucru, cu acest scop. Atunci totul e virtuozitatea cu care-l faci. Să încerci ştacheta cea mai înaltă. **Bucuria estetică poate veni din profesionalism nu numai din text.** Aici e vina Televiziunii – vrea totul repede – şi nu la cea mai înaltă exigenţă. Înţeleg că ea este şi o industrie, dar trebuie anticipate şi rezultatele.

7.**Gradul de cultură, în primul rînd.** Nu-i simţi pe autorii noştri dramatici de gen nişte scriitori în adevăratul înţeles al cuvîntului. Parcă scriu comedii printre altele. Nu e bine şi nu trebuie făcută comedia cu invective, chiar dacă se poate şi aşa. Informat nu înseamnă cultivat. În acest context, înţeleg cultura ca pe asimilare profundă, gestare...

8. Pot să vă spun cum am ratat premiera cu „Scrisoarea pierdută", mai tragic pentru mine nu se poate. **Eu mă vreau un actor foarte lucid.** A existat atunci un concurs de împrejurări pe care nu le-am putut stăpîni, mi-am scăpat eu însumi din mînă. Sigur că nu există nici o scuză. O lipsă de stăpînire, asta a fost. Şi o întîmplare foarte comică : să joc în „Melodie varşoviană", în care nu credeam să pot face ceva şi să am un surprinzător succes. N-am bănuit, a fost în cele din urmă, pentru mine, o creaţie cum poate întîlneşti o dată, de două ori, în viaţă.

9. De exemplu : **ce problemă aţi vrea să dezbată cea mai apropiată comedie în care aţi urma să jucaţi ? Şi aş răspunde: problema imposturii.**

10. Fără îndoială, te pui într-o stare comică, de éclat interior, cu toate lămpile aprinse, cînd joci comedie. Şi poate aici completez răspunsul la o altă întrebare : consumul de energie vitală e mai mare şi mai evident pentru tine atunci – decît cînd joci dramă. Voltajul e mai ridicat. Poate fiindcă **eu practic un gen de comedie temperamentală** şi nu unul rece, flegmatic, să zicem... Părerile pot fi împărţite, pentru mine este valabilă aceea pe care v-am expus-o.

ŞTEFAN BĂNICA

1. **Cel care nu pare actor de comedie.**

2. Rîsul şi plînsul, manifestări extreme de exprimare a sentimentelor, se provoacă la fel de greu ; dar **să faci lumea să rîdă** este puţin şi mai greu.

3. **Figura comică** ajută, **nu este** însă **o garanţie de succes.**

4. Un personaj creat fără personalitate nu se poate impune publicului, dar poate crea o „manieră" ! Un actor fără personalitate nu poate da personalitate unui personaj. Un personaj complex împrumută pentru o perioadă de timp o parte din datele sale actorului interpret. Nu ştiu dacă am vreo metodă. În orice caz, **mă străduiesc să nu-mi creez o manieră de interpretare.**

5. Nu întotdeauna.

6. Comicul de calitate.

7. **Hazul !**

8. Întîmplarea tragică – ziua admiterii în Institutul de teatru, iar cea comică – ziua absolvirii – aceluiaşi institut.

9. Ştiind cît sînt de ocupat, **m-aş fi „omis !"**

10. Da, în special în cazul unui rol care mă stimulează în primul rînd pe mine.

COCA ANDRONESCU

ŞTEFAN TAPALAGA

RODICA TAPALAGA

ŞTEFAN BANICA

AUREL BARANGA

fabule

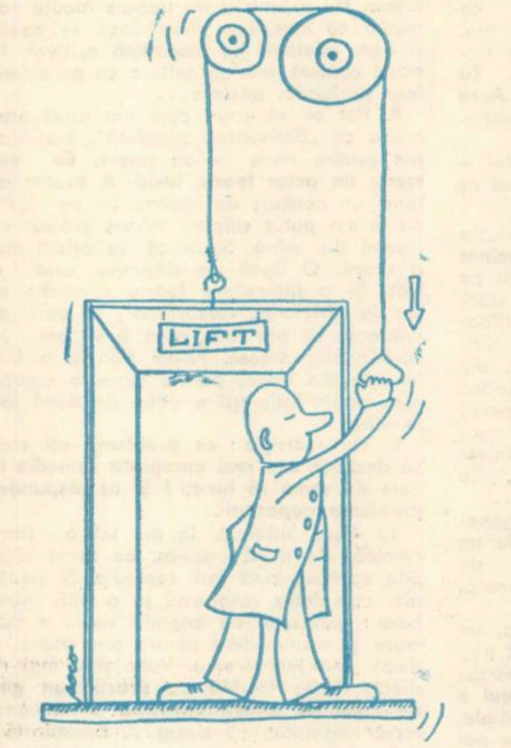

FABULA CONCEPȚIEI

Pleoștită ca o varză,
Plinge o barză :
— „Le-am adus la toți copii,
Dolofani, frumoși și vii,
Iară ei, nici un cadou
Nici măcar un ou !"
I-a răspuns un cocostirc,
Dintr-un smirc :
— „Ca să nu rămii golașe,
Păguboasă și codoașe,
Fă-te moașe !"
De-atunci barza, răbdătoare,
Zace-n recalificare,
Iar

MORALA

(Iua-o-ar boala)
E că ochii de-ți arunci
Nu mai vezi pe lume prunci,
Căci pe horn ne vin adulți,
Principiali, serioși și culți.
(Cei mai mulți).

FABULA ÎNĂLȚIMILOR

Un plop,
Suplu ca un periscop,
Scruta înălțimile
Dominind vremurile,
Patimile,
Și mulțimile.

O omidă,
Abia ieșită din crisalidă,
Se cățără pe trunchiul lui,
Și, din ram în ram,
Încă un pas,
Și încă un dram,
Fără frică,
Fără risc,
Ajunse pe creanga cea mai înaltă,
Din pisc.

Zise, surîzînd, plopul :
— „Ți-ai atins scopul
Ești cu mine deopotrivă...".
La care omida i-a spus :
— „Chiar cu un deget mai sus !",

Plopul tăcu, zîmbi,
Și, numai într-un tîrziu, foșni.

Ce s-a întîmplat
Nu găsești consemnat
În nici o

MORALĂ

Sceptică sau ironică
Ci în ... CRONICĂ.

FABULA DESTINULUI

Un blid
Vid
Spune unei farfurii pline :
— „Vai de tine,
Te-a făcut maică-ta
De porțelan.
Ai să durezi
Cel mult un an
Pe cînd eu vin din preistorie...".

Răspunde farfuria :
— „N-ai memorie
Și-ai uitat un lucru sfînt :
Sîntem amîndouă
O apă și-un pămînt !",
Iar

MORALA

care completează stanța
se exprimă în absolut :
Din lut
Vin și se duc
Și blidul și faianța.

FABULA PLASTICĂ

Fiică a unor zîne maștere
O cîrtiță oarbă din naștere
Spunea cu glas tare :
— „Sînt o pictoriță mare
Am șevalet și paletă,
Plete, beretă,
Atelier cu fereastră,
Pensule-n glastră.
Un singur detaliu n-am
Și mă doare :
Nu le prea văd la culoare".
La care
I-a răspuns un critic :
„Condiția exactă :
Fă artă abstractă !".
Iar

MORALA

Este că de-atunci încoace
Face.

MATTY ASLAN:

„Românul e născut... umorist"

— Alo ? Bună ziua. La telefon Virgil Oancea, în numele revistei „Orizont". Aș dori să vorbesc cu tov. Matty Aslan !

— Bună ziua. Eu sînt.

— Spuneți-mi, vă rog : puteți să ne acordați un interviu ?

— Ca vechi ripensist nu pot refuza.

— Dvs., care v-ați născut și ați copilărit la Iași, ripensist ?

De la celălalt capăt al cablului mi s-a răspuns prompt : „Pavlovici, Bürger, Chiroiu, Moraveț, Kotormani, Lakatoș, Bindea, Beke, Ciolac, Schwartz, Dobai". Tocmai numele fotbaliștilor de la Ripensia... Și mai departe : „Acum te rog să-mi faci o vizită ca să discutăm la o cafea".

Peste 30 de minute aveam să-l cunosc pe renumitul nostru caricaturist, chiar la el acasă, în camera de creație. Răspunzînd invitației amabile a ospitalierei mele gazde, mă așez pe unul din cele două scaune săsești datînd din . 1888. Admir interiorul aranjat cu atîta gust ! În cele din urmă îmi fixez privirea pe două gravuri : una semnată de **Perussi**, cealaltă de **Săttoiu** După ce admir un tablou de **Ion Gheorghiu** și două cahle vechi ardelenești observ, într-un colț, numeroase unelte de pescuit Fotografia care le străjuia ni-l înfățișa pe Matty Aslan în Delta Dunării, ținînd în brațe un pește de...

— 5,6 kg

— Adevărat ?

— Paraon ! Pescuitul e singurul lucru cu care nu glumesc

Pe peretele din fața mea stau afișate cîteva rînduri de laudă și recunoștință ale lui Geo Bogza față de opera lui Aslan și „la care eu țin foarte mult, deoarece atunci cînd am momente de dezamăgire, îmi arunc ochii pe ele. Atunci simt ce mare obligativitate și responsabilitate morală am față de Geo Bogza și față de unii cititori care s-ar putea să gîndească la fel, dar nu mi-au scris încă".

— Ați amintit de „dezamăgire ! ?" Și umoriștii au momente de tristețe, de neliniște ?

— Mai ales ei ! **Pentru că umorul nu-i o treabă ușoară** și cred că nimic nu poate fi mai dureros ca atunci cînd simți că trebuie să-l faci, cînd dorești să produci umor și... totuși nu iese.

— Ce condiții credeți că trebuie să îndeplinească o caricatură pentru a fi „gustată" de public ?

— Eu cînd spun **„caricatură"** nu mă gîndesc la o singură caricatură, căci publicul fiind stratificat (oamenii avînd educații și dispoziții diferite) și caricatura va fi diferită. Umorul va fi gustat de public cînd va fi.. pe gustul publicului. Deci trebuie găsit diapazonul potrivit. Sau cheia cu care deschizi cele mai multe uși, pentru a fi recepționat de cît mai mulți. Publicul te aprobă cînd reușești să ți-l apropii și te va îndrăgi cînd poate și el contribuie la reușita poantei, anecdotei. Pentru aceasta însă trebuie să-i pui pe masă chibritele și cutia, nu să-i aprinzi chibritul, nu să-i explici un lucru pînă la capăt. **Scînteia trebuie să se aprindă la cititor cu puțină întîrziere, trebuie să contribuie și el la ideea pe care ai avut-o la baza caricaturii.** Și cu atît mai mult la o idee morală. **Umorul e făcut din generozitate, dar nu numai pentru el.**

— Și totuși, există și un umor egoist, sofisticat...

— Care își are și el publicul lui. Eu cred și militez pentru un umor generos, inteligent. O glumă trebuie să plutească în aer, să aibe veridicitate, astfel ca atunci cînd cineva se întîlnește cu ea să creadă că a trăit-o, că s-a întîmplat la el în birou sau în fabrică. Poate că de aceea **umorul pare facil.** Există și un umor fabricat, cerebral. Eu îl recunosc, nu-i contest valoarea dar îl consider mai mult un exercițiu.

— Umorul de prost gust..

— [illegible] e orice, dar nu umor ! **Căci umorul implică spirit și inteligență.** Nerecepționarea umorului se datorează în primul rînd incapacității, lipsei de competență și de înțelegere ale celor care-l promovează

— Cum credeți că e gustat umorul la noi ?

- **Românul** nu **e născut...** poet, ci **umorist,** căci nimeni n-a văzut doi români care se întîlnesc, să-și spună poezii, ci anecdote La noi există o enormă receptivitate pentru umor. Doar de noi, care-l fabricăm, depinde ca s-o satisfacem cît mai mult și mult mai bine. **Căci umorul îți ajută să ieși din multe...**

— Ce părere aveți despre „Urzica" ?

— Hai să vorbim despre ceva mai vesel...

— Despre ce ?

— Ideea Dvs. de a dedica un număr special umorului mi se pare foarte bună, utilă și fericită, pentru că nimeni, încă, nu știu să-i fi acordat atîta importanță. Probabil că timișorenii au mai mult umor, iar în „Orizont" e mai multă dragoste și înțelegere, pentru el, decît în toate celelalte reviste la un loc.

— I-am mulțumit și l-am lăsat pe interlocutorul meu în compania cotoiului său, Rajah. Multă hîrtie albă, imaculată care aștepta să fie „compromisă", „dezonorată" de către Matty venea să-mi confirme volumul mare de muncă care-l aștepta.

VIRGIL OANCEA

ION VELICAN

MUNCA PE MANUSCRIS

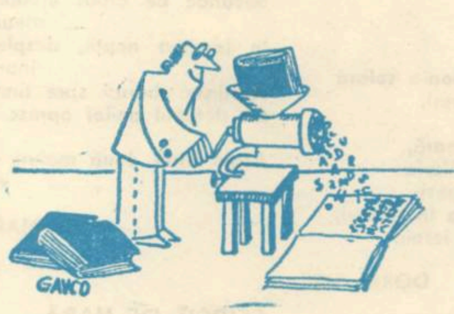

De multă vreme responsabilul gazetei de perete n-a avut atita bătaie de cap ca astăzi. Șade la birou, cu un vraf de dosare in față și se joacă cu creionul printre degete. De fapt, el nu-și dă seama că se joacă cu creionul pentru că il frămintă o problemă neobișnuită, care in fond ar putea fi rezolvată dintr-o singură trăsătură de condei, dar in același timp își dă seama că ar putea să nu fie rezolvată, și singurul care ar suferi din această pricină ar fi el insuși.

S-a obișnuit cu poezii simple, care sună frumos, roadele modeste ale vreunui salariat mai inzestrat cu har. Poezia din fața sa, insă, il pune pe ginduri. Își trece degetele răsfirate prin păr, nemulțumit, creionul nu-și găsește astimpărul și dinspre filatură vine un zgomot, un vuiet mai bine zis, uniform și insistent, care-i macină nervii. Recitește poezia :

„Iubim grădina asta roditoare
și pe cei ce-și jertfesc liniștea
intru apărarea fertilității ei.
Dar cel ce minte e printre noi,
inzorzonat cu vorbe deșarte...
Aplaudă, se agită, mimează,
dar nu suferă niciodată ;
nici cind omizile ne calcă livada,
nici cind grinarul anevoie infruntă
seceta,
nici cind cel necăjit își caută
dreptatea,
nici cind o mină hapsină golește
hambarul tuturor.
Cel ce minte e printre noi ;
uneori e atit de bine ascuns incit avem
impresia că nici nu există,
alteori e atit de stălucitor
entuziasmul său
incit ne și temem să-l arătăm cu
degetul.
Iubim grădina asta roditoare
și pe cei ce-și jertfesc liniștea
intru apărarea fertilității ei,
de aceea, iată, il arătăm cu degetul
pe cel ce nu ințelege
Chemarea Timpului !"

Subliniază unele cuvinte, dă noi semne de nervozitate, de neliniște. „Ce simplă li se pare unora munca asta de responsabil al gazetei de perete... Dar oamenii citesc ce publicăm noi aci ! Ce-o să spună tovarășul director, cind o să afle că cel ce minte e printre noi ? Se va pune problema cine este acest tovarăș, și poate vor fi suspectați oameni nevinovați, sau, pur și simplu, cei ce se vor simți avizați nu vor spune nimic, dar imi vor purta pică, vor fi cu ochii pe mine, nu pe Geo Spiridon, autorul. Auzi... „Aplaudă, freamătă, mimează, dar nu suferă. .". Păi dacă citesc cei din minister, nu-mi tai craca de sub picioare ? Și, in definitiv, Geo Spiridon ar fi cazul să-și definească poziția. Despre cine vorbește el ? Da, da, da ! In fond nu știu de ce-mi bat capul. Asta nici nu e poezie. Nu are nici rimă, nici ritm. Mă mir, Geo Spiridon nu scria asemenea versuri. Ia să-l chem eu, poate cu puțină muncă pe manuscris...

„Alo, tov. Spiridon ? Veniți pină la sediu citeva clipe, da, da, neintirziat vă rog".

Dar ce să-i spună lui Geo Spiridon ? Că-i proastă poezia ? Ce va spune el ? Va fi de acord cu sugestiile sale ? Dacă vor fi diminuate anumite sensuri va mai avea poezia valoare ? Nu va scăpa oare totuși cuvintul care să trezească suspiciunile cuiva ?

– Am venit, tovarășe Mirciulescu.

– Tovarășe Spiridon, dom'le, am citit poezia dumitale, nu e rea, imi place, e indrăzneață, are unele cuvinte frumoase, dar in general scirțiie. Ai scris-o probabil in grabă. Trebuie lucrat pe manuscris. N-ai auzit dumneata cum muncea Eminescu ? Și ce lucruri pozitive a dat ! Dumneata te grăbești...

– Dar tovarășe Mirciulescu...

– Nu mă intrerupe. Uite, concret : „Iubim grădina asta roditoare și pe cei ce-și jertfesc liniștea intru apărarea fertilității ei" Buuun ! Foarte bine, mai departe : „Dar cel ce minte e printre noi". Asta nu merge, iți dai seama. „Dar cel ce trage chiulul e uneori printre noi" asta-i altceva. Schim-băăm.

– Merge și așa, dar atunci...

– Stai să vezi mai departe : „Inzorzonat cu vorbe deșarte". Cum vine asta ? Un tovarăș de-al nostru „inzorzonat cu vorbe" ? Eliminăm și poezia nu pierde, ciștigă in conciziune. „Aplaudă, se agită, mimează...". Fără ! , dar nu suferă niciodată". Nu te izbește in mod neplăcut cuvintul „suferă" ?

– Ba, parcă...

– Păi vezi ? Schimbăm : „El nu se sinchisește niciodată. Sună altfel. Fără „nici cind cel necăiit își caută dreptatea". Ce-i aia „necăiit" ? La noi nu mai există necăjiți. Partea asta o scoatem toată si poezia nu pierde. ciștigă. Adăugăm „E printre noi. chiulangiul". Incheierea e bună. Dar fără „iată. il arătăm cu degetul" ! Prea sună a pamflet... Mai bine „iată, il indemnăm la treabă !" Nu ? Asta-i munca pe manuscris... Cum ți se pare ?

– E bine și așa.

– Cum să nu fie bine ? Păi crezi că eu n-am făcut poezii la viața mea ? Ia s-auzim cum sună ?

„Iubim grădina asta roditoare
și pe cei ce-și jertfesc liniștea
intru apărarea fertilității ei.
Dar cel ce trage chiulul e uneori
printre noi.
El nu se sinchisește niciodată.
E printre noi chiulangiul.
Dar noi
iubim grădina asta roditoare
și pe cei ce-și jertfesc liniștea
intru apărarea fertilității ei,
de aceea, iată, il indemnăm la treabă
pe cel ce nu ințelege
Chemarea Timpului."

Și responsabilul gazetei de perete, ca omul care și-a luat o piatră de pe inimă, se lovește peste dinți cu creionul său, mecanic, urmărind privirea mirată a tinărului de alături.

EMIL ȘAIN

„Omul care și-a pierdut memoria"

Discuția de mai jos am consemnat-o la un cabinet de neuro-psihiatrie, in momentul cind medicul de gardă il intreabă pe pacient :

– Dumneata cu ce-ai venit ?

– Cu tramvaiu' domn doctor.

– Cu ce problemă, adică ce te doare ?

– Nu mă doare, mă, mă... uite că am uitat...

– Ce ai, omule ! ?

– Asta-i ! N-am. N-am memorie, domn doctor, uit de la mină pin' la...

– Și ce-ai vrea să-ți fac eu ? !

– Să mă ajutați, să-mi spuneți unde mi-am pierdut memoria !

– Păi eu de unde să știu ?

– Dar eu de unde ? Dacă n-am memorie ? ! Ajutați-mă, domn' doctor !

– Cu ce să te ajut ?

– Cu... ăsta, cum ii zice ? Poftim, iar am uitat !

– Ia spune-mi, ultima dată ce-ai uitat ?

– Ultima dată am uitat... am uitat, na, că am uitat ! A... da, ultima dată am uitat să dau salariul soției...

– De la casierie l-ai ridicat ?

– Nu, domn' doctor, nu, luna trecută am uitat să merg la lucru...

– Și ce-ai vrea să-ți fac eu ?

– Să-mi dați o recomandare pentru o slujbă, că, spunea nevasta-mea, că in '74 nu are de gind să mă mai țină !

– Nu tot timpul, numai noaptea, cind mă scoate din restaurant.

– Copii ai ?

– Am, domn' doctor, dar ce ajutor pot avea de la ei, nu au decit doi-trei anișori.

– Și dumneata nu te gindești la copiii ăștia mici ?

– Ba da, mă gindesc. Abia aștept să crească mai mari să-i trimit să lucreze !

– Dumneata ești inconștient.

– Nu, domn' doctor, sint ospătar și era să intru la apă fără să fi fost trimis la mare.

– Cred că nu-ți prea place să lucrezi.

– Imi place dar nu pot. Uit, domn' doctor, ce trebuie să fac. Cind am funcționat pe post de vinzător, la o pompă de benzină, in loc să introduc furtunul in rezervor, eu spălam roțile cu benzină și le ungeam

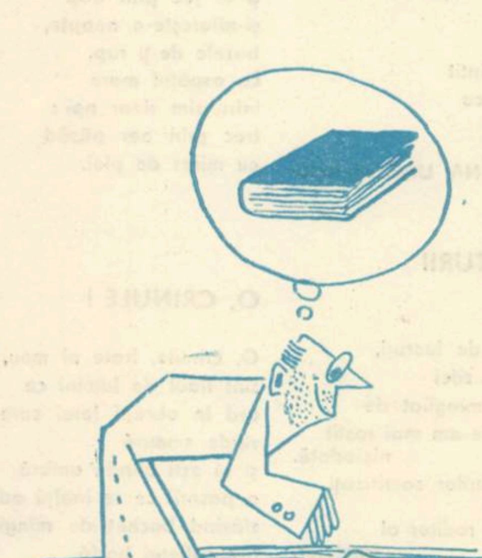

cu ulei... Sau cind eram ospătar, uitam, domn' doctor, uitam să dau restul clienților. Pe urmă, am fost paznic de zi, și uitam să dorm noaptea și recuperam ziua, cu un ochi dormeam, iar cu celălalt vegheam, să nu mă vadă cineva. Pe urmă am fost organizator de spectacole, făceam de toate, eu făceam afișul, eu vindeam biletele, eu incasam, eu nu decontam, pentru că uitam ! Numai controlorul financiar nu a uitat și a dat de mine. Eu le-am dat bună ziua, iar dumnealor mi-au dat șase luni... Am fost și depanator de televizoare și mergeam la țară, luam avans de la oameni, pentru a cumpăra piese de schimb necesare reparării televizoarelor, dar eu uitam că nu mă pricep la televizoare și nu mă pricep și nu am mai trecut prin satele vizitate...

– Domnule, dar dumneata ești bolnav rău ! ?

– Asta ziceam și eu. Domn doctor, am găsit !

– Ce-ai găsit ?

– Mi-am adus aminte, știu de ce am venit la dumneavoastră. Pentru a-mi elibera un certificat medical.

– Spuneai că nu lucrezi niciunde ? !

– Ba da. Am fost angajat aici la policlinică, pe post de liftier.

– Liftul nu funcționează la noi de trei zile.

– Exact de trei zile mă ocup eu de el.

– Te rog să ieși imediat afară !

– Domn' doctor, chiar dumneavoastră ați spus că sint rău bolnav.

– Poftim, din cauza cui trebuie să urc zilnic șapte etaje !

– Dați-mi certificatul, să-mi văd de drum și liftul are să funcționeze din nou.

– Dacă nu ieși, să știi că te iau eu de guler și te scot din cabinet.

– Nu-i nevoie, ies eu și singur că doar nu ești matale singurul medic in toată policlinica asta ! Om fără suflet ! N-ai pic de inimă pentru un om bolnav ca mine ! N-am să mai trec pe la dumneata, n-am să te mai salut, n-am nevoie de nici un certificat, n-am să te prind eu odată in lift ? Am să te uit intre etaje și te scot la primăvară, cind s-o topi zăpada... sau cind mi-o reveni memoria...

ELOGIU

In focul tău, țară,
Avem destinul cuvintelor.
In focul tău, țară,
Răsărim printre lucruri,
In timpul acesta.
In focul tău, țară,
Ni se umplu ochii de cintece
Așa cum ploaia-n cimpie
Așează semințe noi
Pentru viitorul rod al României.
In focul tău, țară,
Existăm
La porțile deschise spre iarbă,
Cu peceți de tricolore dorinți.
In focul tău, țară,
Trăim : strămoși, copii, părinți.

MIHAI MORARU

ULTIMA NOAPTE

Ultima noapte
a păsărilor prinse cu năvodul
in fintini inălțate ca ochiuri de cer.
Și păsărarul ride la piept cu colivia
in care miine va-nchide pădurea
și ultima noapte
a păsărilor cu ciocuri strimbate
de setea cerută.

E ultima noapte,
in care caii necheează
pe sub ferestrele păsărarului ;
doar miine va inflori pe ultima creangă
vechea colivie – și păsărarul ride.

CONSTANTIN MĂRASCU

ASCUNDE-MĂ DE TOAMNA

Ascunde-mă de toamnă și de iarnă
in cald surisul tău neprihănit,
ascunde-mă de frigul ce se lasă
ca o brumă de platină in suflet.
Așează intre mine și mine
o perdea de iubire, o geană
să nu mă mai simt răstignit pe un
aisberg,
să nu mă mai lupt inutil cu oglinzile.
Alungă-mi din ochi inserarea
și șterge-mi din trup orice semn,
al trecerii mele prin ceață :
redă-mă coroanei solare !

VALERIU PRUTEANU

POEM CU ZĂPEZI

Ninge peste Țara Carașului
Ca-n zodia lui Decebal,
Crengile arinilor desenează
Semne ciudate, pe deal...

Ninge peste Țara Carașului
Fierbe, sălbatic, pologul de nea,
De parcă ies lupii și fură,
Ca-n noaptea cu nașterea mea !

Ci ninge frenetic, pină,
Curg flăcări lungi pe zăpezi,
Și crește in vers o fintină,
Și brazii sint păsări mirate și verzi...

IGNEA LOGA

ANIVERSARE

Am ajuns un cintec
Al culorilor
Și ochii mei au imprumutat
Libertatea boltei și a razelor.
Brațele mele s-au inălțat,
Iar setea de soare,
Deplin satisfăcută de ceea ce
Visele au sclipit odată...
Astăzi mersul e lin și larg,
Virsta numărindu-se in ani-lumină.

PETRU ILIEȘU

CÎMPIA

Duci in suflet, iubito, această cimpie,
Ziua și noaptea in suflet o duci,
pină cind din griu și din lanuri
zărim drumuri sfirșind in răscruci.

Cimpia parcă ar sui spre cer
ca un mușuroi de scări greoaie,
cind ochii ți se zbat inlăcrimați
precum arborii pătrunși de ploaie.

PANN STELARU

FIICA PĂMÎNTULUI

Am privit pădurea
și ochii mi s-au umplut
cu păduri.
Am sărutat copacul
și pe buze mi-au rămas
urme de copaci.
Am mirosit floarea
și pe obraji mi-au crescut
flori.
Mi-am culcat capul in iarbă
și părul mi s-a făcut una cu
iarba.
Incetul cu incetul,
am simțit cum incep
să-mi crească rădăcini
din intreg trupul,
am simțit gustul
sevei țărinei.
Și-atunci mi-am amintit
de o poveste veche cu
o fiică a pămintului.

IRINA UNGUREANU

ODATĂ CU FLUTURII

Ești lingă mine
și nu mai ascultăm de lucruri,
coborind in pleoapa zilei
umbra chipului tău mingiiat de
cuvinte, pe care nu le-am mai rostit
niciodată.
Spulberă aripile fluturilor sacrificați
de vestalele toamnei
in invocarea singelui roditor al
fructelor.

Albastru leagăn, ochii tăi,
ramă chipului meu,
in mătasea aburită a brațelor
invăluie-mă,
iubito,
și crede-mă
de fiecare dată :
fluturii coboară din aripi cu
genunchii plecați !

DANUȚ DIACONESCU

ZIUA CÎND

Aștept ziua
cind vom alerga prin ploaia solară
spre casa de lingă ierburi,
cind ne vom ascunde
in zborul fluturilor de seară,
cind ne vom trimite copilăria
dincolo de căderea zăpezii
și ne vom cobori dorința in ramuri,
inmugurind in mijlocul iernii.

DOREL SIBII

„Dintre sute de catarge..."

Numărul impresionant al celor care incearcă să deprindă limbajul poeziei, frecvența in creștere continuă a plicurilor care ne aduc la redacție versurile unor tineri, adesea inzestrați, ne-a determinat să inițiem un dialog, in paginile revistei, cu acești visători. Am pornit acest dialog numai din dorința sinceră de a nu lăsa fără răspuns, cum se intimplă adesea, efortul, oricum, salutar al celor ce se apropie de poezie. Rezultatul acestei intreprinderi s-a dovedit măgulitor, in sensul că am putut observa interesul sporit, al tinerilor noștri colegi, pentru revista noastră. dorința lor de a găsi in modestele noastre cuvinte un sens pozitiv, folositor. Dar satisfacția noastră cea mai mare vine din faptul că am descoperit, intre ei, talente reale sau in devenire și că, de la o intilnire la alta. (pe calea corespondenței, bineințeles), unii din aceștia arătau o evoluție – corolar al seriozității cu care se angajează in demersul lor temerar.

Ca o urmare firească a lucrurilor, redacția noastră incepe astăzi publicarea unei pagini de poezie semnată de acești noi autori. Această pagină, ce stă sub semnul atit de semnificativ al versului eminescian, va apare, o dată pe lună, in măsura in care va fi justificată de rezultatul selecției pe care o incercăm, selecție ce nu se vrea și nici nu poate fi sustrasă intrutotul propriilor noastre ezitări, oricit vom incerca să ne obiectivăm in exigențe de care vrem să fim conduși totdeauna.

Am dori ca toți cei pe care-i publicăm aici să devină, in timp, scriitori, dar aceasta depinde mai puțin de noi și mai mult de ei. Intr-adevăr, Dintre sute de catarge ... cite vor ajunge la limanul visat ? E o intrebare la care nu putem răspunde, dar la care ne gindim cu legitimă speranță.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

IDILĂ

Trandafiri din mare
ți-am adus la țărm ;
lujerii de soare
sub picioare-i sfărm
și hrănesc lăstunii
ca să-ți cinte ție-n
colivia lunii.
Sevele planetei
ți le joc prin trup
și-nflorește-o noapte,
buzele de-ți rup.
La ospățul mare
infrunzim doar noi ;
trec prin aer păsări
cu miros de ploi.

GH. VOICA

O, CRINULE !

O, crinule, frate al meu,
sint flaut de lumini ce
ard in obrajii fetei care
vinde smeură
și tu ești blinda umbră
a paserii ce se inalță adinc,
slăvind buchet de mingiieri ;
ți-e sufletul harfă
cu inimi de copil
și gindul senin,
de parcă a zăbovit
să-mi zămislească trupul...

IOAN IUSTIN PURZA

VISCOLUL INIMII

Iată-mă navigator prin anotimpul
căutărilor,
Himerice vinturi defilează pe timpla
albită.
La marginea zilei imbrățișez speranțe
aride,
Secunde de bronz urcate-n poeme,
aleargă-n neștire.
In lacrima nopții, despletite acorduri
inundă văzduhul.
Nestinse zboruri spre tine mă poartă.
Cu defileul anilor opresc morile
memoriei,
Acolo intre două maluri de ginduri și
viscolul inimii.

MARIUS C. NICA

SFÎRȘIT DE VARĂ

Plopi cintă-n frunze de sticlă sub
seară,
Mureșul curge domol și de-acum
Foc mocnit arde trecuta vară,
Lăstunii mei se pregătesc de drum.

Cucuruzele cheamă foșnind la cules,
Vintul toarce funigei in amurg
Si povestește riul cu alt inteles
Și alte slove cu valul său curg.

Au ruginit prunii, nucile cad de pe
ram,
Pe brazdele negre pleznesc bolovanii ;
La noapte, rotunde, aici lingă geam,
Atitea mere, cite-mi numără anii.

GEORGE BERA ARĂDEANU

EMINESCU

In drum spre Copou,
ploaie de ginduri
incearcă să stingă
văpaie de foc.
In parc,
iedera incolăcește timpul,
păsările brodează in aer,
cu tremur de aripi,
o vioară.
Marele Enescu,
ridicind arcușul
spre nemurire,
ușor se-nclină.
Acorduri line, tulburătoare,
inșiră Balada...
Ciprian zimbește
Neintrecutului Bard de la Mircești
ce visător ascultă
Istoria Țării.
La loc de cinste,
Muza, ea insăși poetă,
caută in apa tulbure
o ființă
pe care s-o urmeze.
Sub teiul bătrin
frunzele picură versuri nemuritoare.
Eu semăn tăcere
și caut ochii ingropați
ai celui
ce Luceafărul
cu fruntea l-a aprins.

CORINA VICTORIA SEIN

RUGĂ IN ZORI

Ingăduie ca să ridic fintină,
Pămint inmiresmat al țării !
Eu mi-am smerit această mină
In truda zilei, in lumina zării.

Ingăduie olarului din veac
Tu, lut al nesfirșirii mele,
Să umple cana aprigului dac
Cu vin sfios ca pulberea de stele.

Ingăduie să nu mai plec nicicind
Din malurile tale credincioase,
O, Dunăre ! Frumoasă ca un gind,
Despre strămoșii care-i port in oase.

Aceste adevăruri le rostesc
In ruga mea din zori cind mina
Atinge iar pămintul românesc,
Smerită, să-și continuie fintina.

AURICĂ OPREA

Reportaj-anchetă

PROBA ÎNCREDERII

La capătul unui intins parc e o intreprindere textilă timișoreană, pe care o vizitez in acest inceput de iarnă. Sint in căutarea unui om aflat și el – și ceilalți pe care i-am cunoscut – in fața unei neobișnuite probe morale. Aș numi-o a Increderii...

Săvirșise un accident in plină noapte, la volanul unei mașini, și, in mod normal, trebuia să se afle acum in detenție. Dar in 1973 a fost promulgată o lege, grație căreia cei ce au comis infracțiuni nu prea grave, fără recidive, sint lăsați in libertate, cu obligativitatea de-a executa o pedeapsă corecțională, prin muncă.

Traian Șneider, șeful serviciului personal și Emerik Kociș loctiitorul secretarului de partid, imi relatează că „Nicolae V. are in jur de 26 de ani, doi copii, iar soția lucrează tot la noi, ca țesătoare. I-am pus pe amindoi in același schimb. Pe tinăr l-am luat pe incredere, văzind că dorește mult să se reabiliteze. Mergeți, însă, mai bine la locul lui de muncă".

Trecem prin holuri, prin ateliere, răzbatem prin zumzetul războaielor de țesut, urcăm scări și iată-ne intr-o incăpere de la „preparație". Ne primește Ioan Hahn, șeful sectorului.

„Vă interesează reglorul nostru ? Au mai venit de la justiție să intrebe de el. Cind a fost repartizat să lucreze la mine, l-am chemat : „eu nu doresc să-ți vorbesc ca un șef, ci ca un om, ca un frate. Dacă vei munci serios și vei face treabă bună, va fi nu numai mindria ta, ci și a mea. A noastră, a tuturor. Că, vezi, noi sintem o mină de oameni aici, dar ni-s uniți și nu ni-i indiferent pe cine primim alături. Ni-s legați de locul nostru de muncă. Iată, se implinesc 30 de ani de cind lucrez in această intreprindere. Fii binevenit la noi ! Eu atita am vrut să-ți spun .."

Mă emoționează căldura cu care acest om a știut să intindă o mină aceluia ce simțea acut nevoia de sprijin.

– Și chiar așa i-ați spus? Doar știați că el era vinovat.

– Da, pentru că m-am gindit că nu e drept și nu e omenesc ca o greșeală făptuită intr-un moment de nechibzuință să fie determinantă pentru cursul vieții unui om. El e băiat de perspectivă, are familie, merită să ne ocupăm de el, să-l ajutăm să-și redobindească increderea in forțele proprii. E un bun meseriaș, are la bază o școală profesională, a lucrat in construcții. La noi s-a reprofilat, aș putea zice, rapid. L-am ajutat și-l vom ajuta in continuare. De-acum inainte, totul depinde de el".

'n cadrul ușii se ivește o tinără mărunțică : e Silvia, soția lui Nicolae V. E un om bun și harnic bărbatul ei, poți vorbi orice cu el. Ține la ea, la copii. A ținut și pină acum, ciștiga frumos, dar prietenii .. de n-ar fi fost. Pleca dimineața de-acasă vesel și-i promitea că după terminarea lucrului se va intoarce grabnic. Dar... uita totul. Venea noaptea tirziu, sau deloc. Așa a fost și-atunci cind s-a răsturnat cu mașina. Silvia oftează. Acum, insă, sint mulțumită. Venim și plecăm impreună. El e liber, lucrează bine, a făcut și-o inovație. Am văzut cu ochii mei că omul se poate schimba.

Nicolae V. mă privește ingindurat, intrebător. „Pentru acea noapte m-am mustrat foarte mult. Nu am accidentat pe nimeni, doar eu am fost puțin rănit. Știu insă că greșeala e greșeală și eu trebuie să plătesc. Incă mi-e foarte greu". „Prietenii cu care ai băut, ei ce mai zic ?" „Nu știu, nu i-am mai văzut de-atunci și nici nu mai vreau să-i văd. Am inceput o viață nouă. Aici e locul meu de-acum inainte. M-am recalificat". „Și cu inovația ?" „Da, am adus imbunătățiri unei mașini de dublat". „Mi se pare că suferi incă". „Da, nu voi putea uita. O hotărire judecătorească trebuie trăită". „Dar noii colegi ?". Chipul i se luminează : „sint buni și ințelegători cu mine". Apoi o umbră trece fugar pe chipul lui. „Toți ?" „Mai sint și unii care ... Intr-o zi am surprins un dialog la garderobă care, cum să vă spun, m-a indurerat foarte tare. Doar n-am furat și nici n-am ucis. Am greșit și pentru asta trag ..."

★

Ioan Corneliu P. a fost deferit justiției pentru „inșelăciune in dauna avutului particular". Pedeapsa i s-a comutat in muncă corecțională Nu s-a prezentat insă unde fusese repartizat. A fost citat pentru o anume dată la sediul Procuraturii județene. N-a venit. I-am lăsat un bilet in cutia poștală. L-am așteptat. Nici un semn. Impreună cu procurorul Teodor Chindriș l-am căutat la domiciliul său. O dată, de două ori. Zadarnic. Am făcut noi investigații și-n cele din urmă l-am găsit in apropierea Pieții N. Bălcescu.

Sunăm și ne deschide o femeie in virstă, cu o mină ingrijorată. Ii spunem că il căutăm pe Ioan Corneliu P.

– Da de ce ? ne intreabă ea cu glas rugător

– Dorim să vorbim cu el intr-o chestiune care-l interesează.

Așteptăm in fața ușii, apoi sintem poftiți intr-o incăpere cu tavan inalt, unde ne intimpină un tinăr in pijama, nepotul bătrinei, cel pe care-l căutăm de atitea zile. Bănuia de ce-am venit și-a ... inceput să se căineze.

– La șantierul ăla nu mă duc. Oriunde, dar acolo nu.

– De ce ?

– Pentru că am și eu ambiția mea.

– Există vreun motiv special ?

– Da, acolo-i șef un fost elev de-al meu de la seral. (Interlocutorul nostru fusese profesor).

– Bine, dacă nu v-ați dus pe santier, de ce nu ați incercat, poate vă dădea un alt loc de muncă ? Doar trebuie să executați o pedeapsă.

– Am fost o dată și afară, la gară, dar m-au luat tare de la inceput.

– Trebuia, totuși, să mai incercați.

– N-are rost, acolo...

– Din ce trăiți ?

– ...

– Am eu pensie, zice mătușa.

– Cu tatăl ați vorbit ?

– Nu, eu nu vorbesc cu el. La 1 martie m-a dat afară.

– Bine, dar sinteți vinovat !

– Aș vrea să-mi cunoașteți viața, să stați de vorbă cu mine, să mă ascultați...

– De ce nu incercați să vă reabilitați ? Să incepeți viața de la capăt ? Să vă incadrați in muncă ? Altfel va trebui să fiți inchis.

– Voi face inchisoare.

(Il privim și nu știm ce să credem. Nasul ii e, și acum, suspect de roșu. A fost internat și la Gătaia. Cum de-a fost posibil ca un om cu pregătire superioară, un intelectual și educator pe deasupra, trăind in familie, in societate, inconjurat de părinți, de colegi, să decadă astfel ? A strins bani de la elevi pentru excursii, pentru procurarea unui televizor, dar nu s-a ținut de cuvint. I-a cheltuit, i-a băut)

Ne incearcă un simțămint penibil. La despărțire, mătușa ne șoptește : „soția, ea l-a adus aici. De cind s-au despărțit, e tot așa. Ce se mai poate face ? ? !" Nu știm, dar merită a se intreprinde ceva. Ioan-Corneliu P. are doar 32 de ani !...

★

In drum spre casă, procurorul Teodor Chindriș imi spune că a fost la Lugoj, unde s-a interesat de cazul lui Ioan C., un delicvent care fusese și el obligat să lucreze pe un șantier. Nici ăstuia, insă, nu-i plăcea să muncească. O zi mergea la lucru, alte două, nu.

Judecătorul Romulus Costescu, care răspunde de executarea acestor pedepse, l-a chemat la el, atrăgindu-i atenția asupra comportării sale necorespunzătoare. A promis că se schimbă. Dar n-a făcut-o. A fost convocat la miliție A promis din nou, printr-o declarație scrisă. Nu o respectă, insă. Vorbește cu el și șeful serviciului dar el pleacă in alte localități, fără să anunțe. Lui Ioan C. i-a fost revocată măsura inițială. Acum e in detenție.

★

Afară, pe Calea Buziașului, la Stația de utilaj și Transport. Nicolae B. șade pe scaun, in fața mea. Nici nu-mi vine a crede că acest om poate fi infractor. Figură sobră, ochi albaștri, virsta in jur de 40. Inspiră incredere. De fapt, așa și este. Viața lui a fost o cursă neintreruptă pe drumurile și șantierele țării A fost șofer de cursă lungă. Stimat, respectat. Optsprezece ani la volan nu-s o zi ! Optsprezece ani la volan fără nici un talon lipsă, fără nici un accident ! Un caz rar.

Intr-o seară, insă, s-a intimplat.

„Am vrut să mă omor, atunci. Mi-a fost o rușine mare ce nu semăna cu nimic. Am avut insă noroc și sint recunoscător pentru asta. Dacă mă inchideau, eram in stare de orice. N-aș fi suportat așa ceva. Acum sint liber. Și-mi caut de lucru. Unde e nevoie de mine, acolo mă duc. Am fost fericit și sint pentru că eu iubesc munca"

Da, mi-o confirmă Silviu Cocan și Ion Dagomir de la serviciul personal, e un om harnic și-a suferit mult pentru acea intimplare nedorită. Tovarășul Pavel Jiva, fostul lui șef direct, imi spune că au plecat de multe ori impreună pe teren. Era foarte disciplinat, foarte corect și foarte punctual. Acum, insă, muncește și mai mult ca inainte. Dar vorbiți și cu actualul său șef de echipă. Voislav Pavlov imi mărturisește că Nicolae B. e decan de virstă, acolo in echipa lor. „Noi incepem lucrul la ora 7 dimineața. Dar el vine totdeauna la șase, să fie primul. Dacă nu-l ajutam in momentul critic, atunci cind i s-a intimplat necazul, nu știu ce pățea sărmanul. L-am luat cu binișorul. Nu-ți face atita inimă rea, că te-mbolnăvești. El nu vorbea nimic și ținea capul tot plecat Și plingea ca un copil. In viață se intimplă multe. Omul insă nu trebuie să dispere.

Care poate fi acel final ce se potrivește unei anchete despre forța regeneratoare a muncii, despre proba de incredere in fața căreia se află cițiva oameni ? Nimic mai firesc, nimic mai reconfortant decit unul care afirmă, dincolo de eșecuri, puterea omului de a se autodepăși, de a infringe propria lui infringere de-o clipă. Se poate pierde, da, o luptă, dar bătălia pentru recuperarea omului se ciștigă totdeauna.

VALENTINA DIMA

Remember

O întîlnire în savană

E soare, e cald, respirăm greu acest aer umid și moleșitor, mașina aleargă liniștit pe marea autostradă spre est. Sintem din nou in savană, la marginea Havanei, și ne indreptăm spre șantierul Complexului de produse lactate din zona industrială a capitalei cubaneze.

Coborim. E un cer de un albastru adinc, pe care plutesc marile ambarcațiuni albe ale norilor. Savana respiră ușor cu răcoare, pilcurile de palmieri își tremură imensele evantaie verzi. Intrăm pe șantier. Sintem intimpinați de arhitectul Bernabé Perez, care conduce lucrările acestei vaste construcții, și de Rafael Ortiz, secretarul nucleului de partid al șantierului. Apoi sintem conduși in baraca unde își au biroul, ni se aduc, in ceșcuțe minuscule, cafele tari și pahare de apă rece de la frigiderele atit de prezente și de indispensabile aici, la tropice

Sint impresionat de amploarea acestui complex — care va prelucra un milion de litri de lapte pe zi, adus din zona de nord a provinciei Havana — și care se va intinde pe 130.000 m.p. Proiectul complexului este elaborat de tehnicieni cubanezi, iar echipamentul tehnic este adus din Suedia. Bernabé Perez vorbește cu insuflețire și-n fața noastră se desfășoară tabloul grandios al unui complex uzinal automatizat care va prelucra laptele și derivatele lui. Va fi prelucrat, ne spune, pină și zerul, care de obicei este folosit ca ingrășămint pentru animale, extrăgindu-se concentrate de proteină, ori lactoza indicată in bolile digestive, la copii

Bernabé Perez are 35 de ani. A terminat facultatea de arhitectură abia de un an, insă acest an, ne spune, a insemnat cit o experiență de 5 ani. Il intreb de ce și-a făcut studiile atit de tirziu și-ncepe să-și depene viața. După un an de facultate, a fost chemat in atelierele de scenografie, unde a lucrat timp de 6 ani. N-a ezitat să-și intrerupă școala — a mers acolo unde revoluția avea nevoie de el. Apoi și-a reluat studiile. Părinții, fratele, unchii au plecat in Porto Rico. Tatăl fusese proprietar de bancă, străin de revoluție. Bernabé și soția sa, amindoi studenți, ajutați de Universitate, și-au desăvirșit pregătirea și astăzi sint cadre de nădejde in construcția socialistă. Are un copil, dar familia lui, ne spune cu mindrie, e mult mai mare, e familia Cubei revoluționare.

Trecem pe șantier. Sintem intr-o vastă hală, acoperită cu asbest. Datorită condițiilor de extremă umiditate, postamentul halei are o construcție specială, folosindu-se nisip, polietilenă, beton, siporec etc. Sint mulți muncitori tineri, incadrați in Coloana tineretului din construcții. Ne vorbește despre vizita lui Fidel Castro pe șantierul lor, cu ocazia unei ședințe de primiri in Uniunea Tineretului Comunist. Cuvintele primului secretar al Partidului Comunist Cubanez le-au rămas adinc intipărite in memorie, ca un imperativ al muncii lor in această etapă a revoluției cubaneze : „Trebuie să invățăm repede totul despre munca pe care o facem". Iar ei se străduiesc să facă acest lucru cit mai bine.

Bernabé Perez este un arhitect foarte iubit și foarte respectat. Și foarte modest, așa cum trebuie să fie un revoluționar. Crede că nu e atit de important cine face o operă, important e ca ea să fie realizată cit mai bine și să treacă in viață, să folosească oamenilor. Bucuria arhitectului, ne spune, este, ca munca lui să se includă firesc in munca oamenilor. Contribuția personală, adaugă, nu e importantă decit in măsura in care se exprimă in realizările colectivului. Ne vorbește apoi despre dăruirea oamenilor, unii dintre aceștia stind aproape tot timpul pe șantier, despre ajutorul pe care-l primește din partea muncitorilor cu o experiență mai mare.

Ne despărțim greu de noul nostru prieten. E inalt și subțire, are ochii ușor oblici și surinde blind. Ne conduce pină la mașină și rămine acolo mult timp, pină ce vehicolul dispare in fluxul marii artere care traversează savana spre capitală.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Banatica

De la Societatea Academică, la Academia Română (III)

Primele incercări de constituire a inaltului for de cultură datează din anul 1860, cind Evangelie Zappa „Zelos de eternizarea neamului român, pietos către o națiune martiră in orient oferă statului român 3.000 galbeni pentru cultura limbii și literaturii române și zice : „facă-se dicționarul român ; facă-se gramatica română ; fie productul genului omenesc dat in limba română. Și lasă voie liberă guvernului de a urmări acest scop".

Oferta amintită se face in anul 1860, in luna februarie, iar domnitorul insărcinează ministerul cultelor pentru a lua act de această ofertă" și să aibă siguranță pentru realizare".

In luna aprilie a aceluiași an, ministerul cultelor și instrucțiunii publice face următoarele propuneri Consiliului de miniștri :

a) a face mulțumită lui Zappa cu decret domnesc, spre indemnul altora ;

b) a se face subscripțiune națională care cu fondul Zappa să servească la instruirea unei societăți academice ;

c) hotărăște din fondul Zappa felurite premii"

Consiliul de miniștri și domnitorul aprobă propunerile și zelosul Zappa mai donează 2.000 de galbeni declarind că „după săvirșirea acestor lucrări, adecă : dicționarul și gramatica, dobinda capitalului să se intrebuințeze tot numai pentru cărți trebuitoare limbii și literaturii române".

In acest stadiu se aflau pregătirile la sfirșitul anului 1862. Cu toate că in anul 1863, se resimte o pauză pentru punerea bazelor societății academice, totuși se lucrează, iar „bărbații care se ocupau și cari au imbrățișat această idee nu puteau să nu cugete la intreaga românime și așa Societatea nu putea să fie compusă, decit din bărbații tuturor țărilor locuite de români". Se intocmesc statute, se fac regulamente, Alexandru Ioan Cuza donează un fond de 1.000 galbeni pentru societate.

Academia Română și-a luat inceputul printr-un decret al locotenenței domnești, respectiv de guvernul provizoriu din anul 1866, adunindu-se și constituindu-se mai intii in luna august 1867, sub titlul de „Societatea Academică Română", iar in luna iulie 1879 „Societatea Academică", pe baza unei legi, votată de camera și sancționată de suveran, s-a transformat și constituit in Academia Română.

Academia Română adună in jurul său, incă de la intemeiere, pe reprezentanții tuturor provinciilor locuite de români, și printre nume marcante ale culturii noastre ca : Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi, V. A. Urechia, Ion Heliade Rădulescu, Titu Maiorescu, Timotei Cipariu și alții, figurau și bănățenii Andrei Mocionl și Vincențiu Babeș. Un număr de 10 români bănățeni, au făcut parte din rindul academicienilor in secolul trecut.

Bănățenii după cum vom vedea in continuare au sprijinit dezvoltarea Academiei ca donatori de bunuri spirituale, incepind cu cărți, manuscrise etc.

Academia la rindu-i imprumută unor bănățeni documente pentru a-i sprijini in elaborarea unor lucrări. Așa, spre pildă, istoricul Ion Sirbu din Rudăria – Caraș, in anul 1899 prezintă Academiei lucrarea „Relațiunile externe ale lui Matei-Vodă Basarab, 1632–1654" apărută in limba germană la Lipsca, și cere a i se da pentru continuarea studiilor istorice colecțiunea documentelor Hurmuzaki și alte publicații istorice ale Academiei.

In ședința din 15 octombrie 1899 cind s-a pus in discuție cererea amintită, membrii marcanți ai Academiei au făcut aprecieri la activitatea lui Ion Sirbu propunind aprobarea documentelor solicitate. Printre cei care au luat cuvintul acad. D. Sturdza saluta această lucrare ca „un studiu istoric făcut pe bogate izvoare și intocmit cu multă competență", – iar B. P. Hașdeu sublinia că a citit-o și că „este o lucrare de valoare din toate punctele de vedere".

De altfel, aprecierile Academiei asupra seriozității operei istorice a lui Ion Sirbu se manifestă concret in anul 1905 cind ii este premiată lucrarea Istoria lui Mihai Viteazul cu premiul „Năsturel". Acest premiu nu-l obținuseră pină atunci decit V. Alecsandri (1861), Al. Odobescu (1889) și Coșbuc (1897). Acest lucru nu-i impiedică insă, cu un an mai tirziu, in 1906, pe unii calomniatori din sinul clerului din Caransebeș, să-l acuze pe robustul intelectual care nu accepta in nici un chip „să se ridice peste neințelegerile sociale – și să-l facă „ateist ceea ce pentru cercurile clericale era după cum este de ințeles, foarte grav".

Legăturile strinse ale cărturarilor bănățeni cu Academia Română s-au concretizat și prin alte diverse activități cu caracter științific sau cultural. Astfel, I. Bălan, profesor, la Caransebeș, trimite Academiei o interesantă scrisoare care prin importanța ei provoacă obiect de discuție in ședința din 30 septembrie 1894. Scrisoarea se referea la niște notițe vechi slavone, scrise cu litere latine in anul 1748, de către preotul din comuna Iaz, de lingă Caransebeș. I. Bălan aprecia in scrisoare că „aceste două notițe din două puncte de vedere a fi insemnate :

1. Pentru că sint scrise cu litere latine in prima jumătate a secolului trecut (XVIII, n. n.) de un preot român ortodox.

2. Pentru că, precum se zice in a doua notiță, respectivul a invățat gramatica la o școală din Caransebeș.

Se observă limpede preocupările majore pe care le avea profesorul din Caransebeș privind limba și trecutul cultural al poporului român și increderea cu care se adresa Academiei pentru a fi pusă in lumină această constatare a sa.

Diversele asociațiile culturale de pe teritoriul Banatului care luaseră ființă in toate centrele culturale, ba chiar și in unele sate de peste munți in a doua jumătate a secolului al XIX-lea solicitau cu incredere sprijinul Academiei. Astfel, Reuniunea română de lectură din Caransebeș solicită in același an „să i se dea publicațiile Academiei pentru biblioteca sa". Sintem convinși că asociațiile culturale din Banat au fost sprijinite prompt de către Academia Română.

Ion Bianu avea să menționeze mai tirziu – cu ocazia intocmirii lucrării „Bibliografia românească veche", despre rolul pe care l-au avut aceste asociații și bibliotecile lor in dezvoltarea culturii din Transilvania și despre activitatea intelectualilor ardeleni, care au dat un neprețuit sprijin mai ales prin depistarea a o serie de cărți de rară valoare in fondurile lor de cărți, de pildă la Blaj. „La sfirșitul acestui volum (I) – arată I. Bianu – s-au adus wcințele pe cari le-am primit din diverse părți in timpul tipăririi lui. Toți acei care au contribuit intrucitva la această lucrare și a căror nume se vor vedea in capitolele respective, sint rugați a primi mulțumirile noastre cele mai vii. Ținem insă a mulțumi aci in deosebi Xanononicului I. M. Moldovan de la Blaj și episcopului Dimitrie Radu fost al Lugojului care ne-au comunicat citeva tipărituri rare".

FLORIAN MOLDOVAN

Cu Cik Damadian

(Urmare din pag. 1)

cuprinde 100 de desene fără cuvinte, tendință de pe urma căreia desenul are doar de ciștigat. Iar această evoluție consider că e in deplină concordanță cu istoria omenirii. **După Floyd, imaginea a fost inaintea vorbirii.** Eu aș indrăzni chiar să spun mai mult : că **limba universală** a existat, ea fiind simbol, simbol-imagine. Era o limbă pe care oamenii nu o vorbesc, dar care vorbea, ea, oamenilor. Este indubitabilă azi existența unor simboluri universale, care aparțineau preistoriei și care se pot intilni in Egiptul antic, predinastic, in China și in cele mai vechi civilizații precolumbiene.

– Risul gras...

– E gras la propriu, căci pune in mișcare chiar și stomacul, ca și cum două sau trei guși n-ar fi suficiente. De multe ori, risul poate deveni vulgar. Nu mă refer la un subiect vulgar, căci asemenea subiecte nu cred că există, vulgară e doar modalitatea de exprimare, tratarea. Mulți vor ca umorul să stirnească un ris pantagruelic. **Eu, insă, sint partizanul zimbetului,** considerind **că umorul nu e un scop, ci un mijloc.** Căci zimbetul rămine, pentru mine, o cale spre mai multă ințelepciune.

– Care e cel mai hazliu moment pe care l-ați trăit ?

– Mi-ați pus o intrebare foarte grea! Poate că, intr-o zi, așa cum e la modă, voi incerca să-mi scriu memoriile și să-mi fac inventarul situațiilor hazlii pe care le-am trăit. Sint foarte multe, căci viața e hazlie. Uneori e și tragică. De aceea și facem haz de necaz.

Caricaturistul, intrucit **mereu își proiectează gindurile dinspre prezent spre viitor,** crede că cea mai interesantă clipă e cea pe care o va trăi miine. E acest **„miine" permanent** care face din mine ceea ce sint, sau, dacă doriți (căci ați venit să-mi luați un interviu, ca unui umorist) ceea ce credeți că sint și ceea ce doresc să fiu. Iertați-mi fraza contradictorie, dar **fără contradicție nu există umor.**

– Vă rugăm să ne vorbiți despre caricatura de la noi.

– Din păcate, nu pot răspunde la această intrebare in citeva fraze, căci problema trebuie abordată in profunzime, dar putem discuta citeva aspecte. Conducindu-mă după criterii birocratice și redacționale, presa publică un număr redus de desene, adică după cerințe și nu după necesități și nici după posibilitățile noastre, pe care le dorim depășite ; acțiune care ne-ar stimula.

Salonul umorului, din anul acesta, de la Vaslui, e o expoziție cu caracter republican, care implică un gir și recunoașterea unei necesități reale. Tot la Vaslui, anul trecut, a avut loc, pentru prima dată, un festival al umorului, cu diverse manifestări, care i-au inclus și pe epigramiști. Păstrind entuziasmul primului festival și adăugindu-i experiența lui, acesta ar putea deveni, intr-adevăr un focar, mai ales dacă va găsi modalitatea de a transforma această manifestare intr-o formă de participare permanentă a intregului județ și, bineințeles, cu colaborarea umoriștilor din intreaga țară. Aștept cu nerăbdare și optimism, cel de-al doilea festival de la Vaslui cu dorința ca următoarele să nu fie o infățișare a umorului in haine de duminică, ci expresia vieții cotidiene, in haine de lucru.

– Cum stă azi caricatura pe mapamond ?

– Pe plan mondial, in domeniul caricaturii se remarcă Jugoslavia (țară in care există ... 1 000 de caricaturiști), Bulgaria, Polonia, U.R.S.S. (care nu participă cantitativ – ci numai calitativ – cu forțele ei la competițiile internaționale) și, in ultimul timp, Cehoslovacia. Caricaturiștii țărilor socialiste folosesc un element important : cel al ideii, al temei care atacă și dezvoltă probleme esențiale. Calitativ, țara noastră se situează alături de cele mai avansate curente din lume. Numărul desenelor e oarecum staționar, vinovată făcindu-se de acest lucru și presa noastră. Oricum, pentru noi e o adevărată minune că participăm la expozițiile internaționale anuale de la Skoplie, Bodigera, Heist (Belgia), Moscova, Montreal, Sarajevo și la bienalele de la Cracovia, Liublijana și Gabrovo.

Muzica

Rodica Miloia

– Nu-mi plac dirijorii care fac concesii. Să fie expliciți și riguroși...

(Prin difuzorul instalat in cabina de machiaj auzim repetiția, de altfel, foarte riguroasă și explicită la „Flautul fermecat" ultima dinainte de premieră. Și reporterii au talentul de a deranja tocmai in toiul emoțiilor iar interlocutorul numai de asta nu are chef. Totuși...).

– Am debutat in „Rigoleto", acum șase ani. Mozart mi-e o revelație ; am mai „făcut" un „Don Juan" și mă așteaptă „Nunta lui Figaro".

(Rodica Miloia este din Cluj. Familia a stimulat-o considerabil in alegerea profesiunii. Succesele au venit repede și totul este luminos in viața tinerei cintărețe).

– Liedul ? O pasiune de-a mea, dar se cintă extrem de rar la Timișoara. (Inexplicabil, n. n.). Noi am abordat un fel de spectacol coregrafic, in cadrul reciclărilor, unde am cintat lieduri. A fost un eveniment. Doar la radio, la studio am imprimat citeva lieduri, sau in cadrul unor seri de poezie și muzică.

– Tineretul vrea să cinte muzică a zilelor noastre ?

– De exemplu, munca de pregătire a operei „Secretul lui Don Giovanni" a fost deosebit de plăcută și interesantă. Muzica actuală stimulează multe din resursele noastre mai puțin folosite. A fost un studiu colosal. Trebuie să fii foarte bun solfegist, trebuie să „joci"

să faci coregrafie, să memorizezi și să „iei" niște intervaluri dificile. Nu, n-am cintat muzică dodecafonică incă. Dar un Mozart nu pune mai puține probleme decit compozitorul contemporan. Pentru mine e o plăcere, aș vrea să mă desăvirșesc in ținutul lui Mozart. In Wagner ? Nu, eu am o coloratură lirică. Și apoi, repertoriul nostru inseamnă mai mult Bellini, Donizetti, Verdi.

– Un repertoriu care ar trebui puțin lărgit, nu ? Ca interpret, probabil, v-ar procura multe satisfacții...

– ...un Richard Strauss, de pildă. Sint multe și lucrările contemporane in care glasurile noastre ar putea fi solicitate.

– Cintați operetă.

– Imi dă satisfacții, dar... Publicul, sigur, reacționează prompt, e drăguț, sincer. La inceput nu mă prea acomodam cu opereta. Multă proză. Ea insă te face să fii mult mai degajat punindu-ți aceste probleme. Să treci de la proză la cintat fără să-ți dăuneze glasului, fără să sufere expresia.

– Opereta e un rău necesar ?

– Dacă e bine pusă in scenă, altceva. Orice spectacol bine realizat este un eveniment artistic, un act de cultură util pentru educarea oamenilor. Uneori ai un spectacol după altul, abia poți să te deconectezi, lucrezi cantitativ...

– Apropos de deplasări. Stagiunile permanente...

– Sint incintată de felul in care ne primesc orădenii sau resitenii, de entuziasmul publicului. Nu e un public care intră in sală in lipsă de alt program, cum doriți să insinuați. Sint și acolo discofili. Publicul timișorean e și el excelent. Uneori n-am nici un cunoscut in sală și ovațiile, chemările la rampă mă stimulează, mă obligă.

LUCIAN BURERIU

Plastica

TIMP ȘI SPAȚIU UMAN RECREAT

La sfirșitul acestei veri în holul Universității din Timișoara a fost terminată lucrarea de artă monumentală semnată de Romul Nuțiu și Gabriel Kazinczy, lucrare care afirmă din capul locului caracteristici plastice inedite.

Concretizarea acestor caracteristici la nivel de operă se realizează într-o structurare simbolică deschisă și acest fapt o situează într-o zonă artistică de evidentă actualitate.

Lucrarea este investită cu o realitate proprie ale cărei linii de forță însumează un timp și un spațiu spiritual uman recreat. Are loc o anulare a timpului istoric și convertirea lui într-unul de proporții simbolice. Conținutul anecdotic este construit pe două dimensiuni fundamentale : una lirico-mitologică de condensare a lăuntricului, de introversiune, realizată pe peretele din dreapta holului, iar cealaltă, o dimensiune cosmică, de conexiune, a proiectării omului către exterior, aflată pe peretele din stinga.

Ca modalitate de expresie este folosită substituirea sugestivă, ușor ambiguă, a unei civilizații istorice cu scrierea care îi aparține. Aflată într-o regizare expozițională scrierea (hieroglifică, cuneiformă, gotică, cirilică, arabă, etc.) poartă o încărcătură concentrată chemată să definească în general culturile respective.

Soluția este fertilă tocmai pentru că grafismul scrierilor are prin definiție nu numai un conținut literar anecdotic ci, în egală măsură, unul artistic sau simbolic, suficiente pentru a jalona specificitatea unei civilizații. Iar semnele provenite din diferite domenii ale științei și inserate în structura compozițională a lucrării sînt golite de conținutul lor curent și li se oferă în schimb o identitate artistico-simbolică.

Semnul grafic, în felul acesta, este scos din contextul semantic obișnuit și pus să vorbească în numele unui ansamblu istoricește consemnat.

Ca punct principal de rezistență valorică este gîndit efectul plastic pe care il permite tehnica specială folosită în realizarea efectivă a lucrării. Este vorba de un efect care se realizează în funcție de cum se întrepătrund la turnare pigmenții de nuanțe diferite punînd în valoare un aspect specific frumosului natural. Petele de culoare, întrepătrunderile care se găsesc în marmura de extracție naturală sînt folosite în cazul de față și dirijate într-o structură compozițională unitară și controlabilă. Este ceea ce se numește în genere marmură artificială.

Gama coloristică, formată din negru, ocruri și griuri, una prin excelență grafică și decorativă, participă organic la existența lucrării ca mesaj artistic și emotiv.

În totalitate, lucrarea din holul Universității timișorene, unde tehnica a fost ridicată la rangul de artă, este o realizare, la scara valorică a secolului XX, a unei pagini de manuscris din Evul Mediu.

ION IOVAN

DRAGOȘ COCORA

Ziua concertmaistrului Dragoș Cocora e foarte încărcată ; el cîntă în orchestra mare, apoi în cea de cameră a înființat un cvartet numit „Timișoara" (care a debutat în cadrul festivalului muzical din acest oraș), cîntă împreună cu soția, pianistă, tinde spre singurătatea celui ce cîntă în picioare, în fața orchestrei, spre solistică...

Ai spune că un concertmaistru trece neobservat, eclipsat de eleganta gimnastică a dirijorului, de ținuta privilegiată a solistului, cuvenindu-i-se munca și iar munca, ingrate repetiții cînd trebuie să „prepari" orchestra, să „pui șeaua" pe sunete pentru încălecatul voievodal. Lăsînd la o parte literatura, Dragoș Cocora se și bucură, la cei treizeci și trei de ani ai săi, de reputația pe care o merită acel sunet deosebit emis, însoțit de gesturi pasionate, trădînd o electricitate romantică.

A lăsat la Iași un cvartet în cadrul căruia a muncit zece ani ; dar și cel timișorean are multiple calități.

– La un moment dat, după Haydn, echilibrat, senin, oferim publicului, prin contrast, cvartetul nr. 6 al lui Bartok. O muzică extraordinară veți asculta marți. Dificil de executat, de o mare sugestivitate ; vom introduce în execuție intenționate durități de instrument..

Da, cvartetul nu s-a demodat. Intr-o formă intimă se pot declanșa cavalcade de gînduri sentimente. Cvartetul lui Cocora nu intenționează să se profileze pe o muzică anume : Mircea Popa, Debussy, Schumann (cvintet) ori Dvorak. Vom asculta în Timișoara, în execuții de nivel mondial lucrări pe care orchestra mare nu le poate include în repertoriu.

In ceea ce mă privește, l-am ascultat pe Dragoș Cocora ca solist în dublul concert de Bach. Cîntase cu o colegă din orchestră. O interpretare de un patos echilibrat, marcat sentimentală.

– Sînt un romantic, se scuză aproape interlocutorul meu. Ca solist voi cînta Brahms, Chausson, Sibelius...

Născut în București, în 1940 și-a făcut școala muzicală în Timișoara, a activat apoi la Iași, unde a studiat și i-a învățat și pe ceilalți.

Turnee în Italia, R.F.G., Elveția, Polonia, Ungaria (la un colocviu internațional „Bartok").

Ne punem și noi nădejdi în acest cvartet care deschide brusc și alte orizonturi într-un repertoriu mai puțin cunoscut timișorenilor care preferă sălile de concert discului.

Ziua concertmaistrului e foarte încărcată de muncă și satisfacții.

Jindrich Rohan primul dirijor al Pragăi îmi spunea : „Cu Dragoș Cocora orchestra are un mare noroc".

L. B.

CURIER TIMIȘOREAN

● La Făget și Dumbrava au avut loc, miercuri 16 ianuarie – simbătă 19 ianuarie, consfătuiri cu intelectualii de pe raza comunelor respective, acțiuni de tradiție, cu bune rezultate. A fost dezbătut planul de muncă al Căminului cultural pe trimestrul I și planul de măsuri avînd ca obiectiv atragerea tuturor cetățenilor la activitatea culturală de masă. Un punct important în dezbatere : propaganda ideologică și politică.

● Vineri, 18 ianuarie, la Clubul Universității timișorene, cineastul Iosif Costinaș și-a prezentat trei filme : Ah, cît de mult iubim viețuitoarele pămîntului !, Story-love, Plaja, ultimul recent terminat. Iosif Costinaș a fost invitat de Art Club '73 să participe la una dintre următoarele ședințe.

● La Centrul metodic Făget s-a desfășurat marți, 22 ianuarie 1974 consfătuirea cu directorii căminelor culturale de centru, de comună și bibliotecarii comunali. Au luat parte activiști culturali din 25 de comune.

● Azi, 24 ianuarie, ora 19, la Sala „Lira" o întîlnire cu poeții Dușan Petrovici și Lucian Bureriu. Vor recita cîțiva actori de prestigiu ai Naționalului timișorean.

● Teatrul de păpuși din Timișoara, oferă, exclusiv pentru copiii salariaților Întreprinderii Poligrafice „Banatul", duminică 27 ianuarie, un spectacol.

A.I.C.

SILUETE

FLORI PENTRU SUPERMAGAZINUL „BEGA"

La etajul I al supermagazinului Bega, în plin centrul civic al Municipiului Timișoara, l-am întîlnit pe unul dintre cei 570 de salariați, pe admirabilul lucrător în comerț Ilie Teodorescu. In acest torent de oameni care vizitează etajele, între aceste gestionare și gestionari amabili, șirul gîndurilor noastre se întrerupe. Facem loc celor care urcă pe scările rulante spre etajele superioare. Îl întrebăm pe Ilie Teodorescu ce părere are de fascinația și estetica comercială. El întinde o mînă și ne arată șirul neîntrerupt al oamenilor, ne arată amabilitatea cu care lucrătorii din comerț întîmpină cereri și dorințe. Interlocutorul nostru mărturisește că aici vin peste zece mii de cumpărători și vizitatori zilnic.

Exigențele cumpărătorilor sînt cu mult mai ridicate, iar noi lucrătorii din comerț trebuie să le satisfacem toate dorințele. Politețea, serviabilitatea, promptitudinea sînt indispensabile în relațiile vînzător-cumpărător. Colectivul de lucrători de la magazinul Bega e foarte tînăr. Vîrsta medie e 23 de ani. O reclamă comercială, o vitrină făcută frumos. Totul se apropie de, artă. Asta pentru că și eu uneori scriu poezie, iubesc estetica urbană și mă alătur cu toată dragostea demiurgilor care aduc o notă de frumos contemporan în Timișoara. Mă refer la Alexandru Kiss, competența lui apoi la lucrătorii exemplari ce se remarcă din șirul mare selecționat pentru acest magazin, cum ar fi : Nicolae Pricop, Rodica Laica, Eugen Mirea, Ghizela Contescu, Jana Rogobete ș.a.

Incepe o nouă zi de lucru la magazinul „Bega" și cîtorva dintre vînzătoare cumpărătorii le aduc flori. Mă uit la prietenul meu Ilie Teodorescu, cel care în secret scrie și poezie, și-mi dau seama că florile erau de fapt cîteva din cuvintele lui tăcute care deveneau în clipele acelea vers, și poate un omagiu adus oamenilor și arhitecturii magazinului Bega.

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

RISUPLÎNSU

N-aș vrea să vă întristez într-un număr de revistă care ar trebui cumva să scrie risul, dar n-am văzut în ultima vreme vreun film vesel. Aș fi vrut să scriu ceva despre clovnii lui Felini și să mă joc puțin cu un titlu ca acesta : „Felini și clovnii felini", dar Clovnii a fost un film nespus de trist, deși au fost clovni acolo și în sala cinematografului Studio din Timișoara unde el a rulat, puțini au fost cei care au ris. Pe urmă am așteptat un alt film, pe care l-am văzut aseară (18 ianuarie) la Cinemateca studenților : La întîmplare, Balthazar al lui Bresson și pentru că citisem prin cărți că Balthazar e un măgar și că Au hasard... e povestea unui măgar, mă și gindeam la o video-veselo-casetă.

Ei bine, n-a fost nimic de ris acolo și iar n-a ris nimeni în sală, căci nu era nimic de ris în acea poveste a măgarului Balthazar care-și poartă o viață întreagă în spinare întreaga viață. Și sigur, ar fi multe lucruri, care văzute altundeva ar putea stîrni risul, căci măgarul e măgar și el face tot soiul de figuri glumețe, căci oamenii sînt și ei măgari cîteodată (vedeți, comunul sens al locului comun) și astfel fiind, ei fac tot soiul de figuri glumețe, dar acolo, în film, toate astea nu erau de ris.

O ciudată tristețe, un risuplînsu de nespus și de nescris veneau din povestea măgarului Balthazar și a oamenilor lui. Vă rog să mă iertați că nu v-am făcut să rîdeți într-un număr de revistă care ar trebui cumva să scrie risul.

ADRIANA S. BRĂDEANU

CENTRALA CĂRBUNELUI PETROŞANI

STRADA 23 AUGUST Nr. 2

Telefon 14-61 Telex 032514

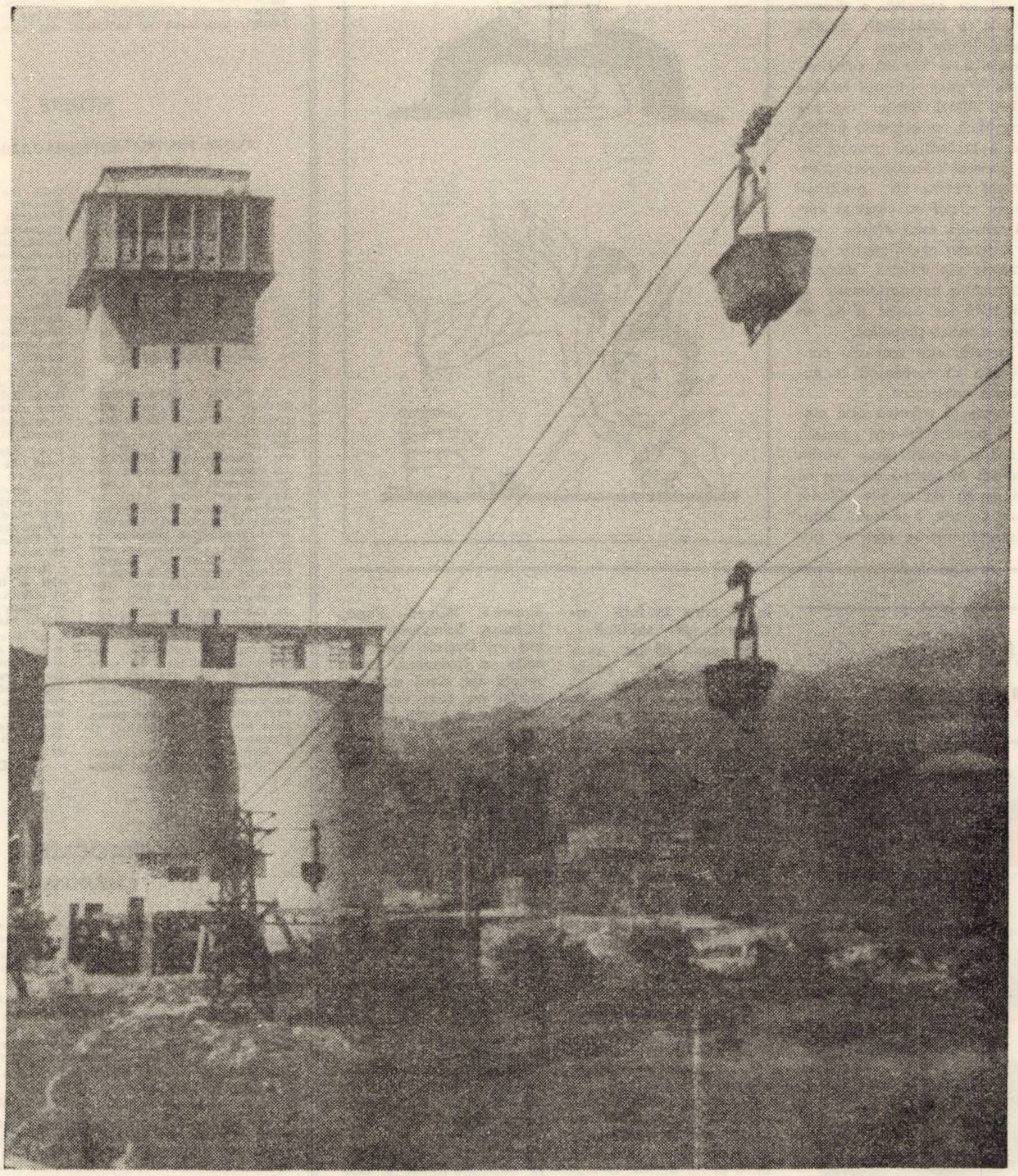

PRODUCE ŞI LIVREAZĂ IMEDIAT
fără repartiţie

(posibilitatea de livrare : autobasculantă şi vagoane C.F.R.)

– SLAM CĂRBUNE extras din IAZ-COROIEŞTI % 42–52

conţinut de umiditate % 20–26

putere calorică Kcal./kg 2200–3000

dimensiunea mm. 0–1

Se utilizează la termocentrale şi la fabricile de cărămizi.

Mică antologie bilingvă a epigramei românești

de George Corbu

Redarea în altă limbă a unor „spirite" românești este o întreprindere temerară. Intrăm într-un domeniu din care pot fi recrutate exemple ilustrînd ceea ce s-ar putea numi „fondul intraductibil" al unei limbi. Dacă pînă acum asistăm. însă, la spectacolul dat parcă în beneficiul nostru, de a ni se traduce din umorul universal, scris în limbi de largă circulație, de această dată este rîndul nostru să intrăm în scenă cu producțiile noastre, de loc inferioare celor de „import".

Rod al acestei convingeri, amplificată pînă la dimensiunile unei obsesii — la aceasta contribuind hotărîtor vechea noastră pasiune pentru epigramă — prezenta selecție are semnificația unui început. Dintre cei ce s-au asociat acestei lucrări, amintesc pe Valeria Cristescu, soția poetului și epigramistului Nicolae T. Cristescu (1894—1964) și pe scriitorul Aurelian Păunescu, unul din clasicii în viață ai epigramei.

Elaborată încă de acum 6 ani și supusă unei opere de cizelare, în care am stăruit și stăruim încă, „ANTOLOGIA EPIGRAMEI ROMÂNEȘTI ÎN VERSIUNE FRANCEZĂ" rămîne, ca orice traducere, perfectibilă prin definiție. Este și motivul pentru care o înfățișăm, parțial, lectorilor amatori, precum și oastei epigramiștilor români, revendicînd pentru noi, nu atît concretizarea unei inițiative — ceea ce n-ar fi tocmai puțin — cît, mai ales, cum spuneam, sublinierea caracterului de pionierat al acesteia.

CINCINAT PAVELESCU (1872–1934)

Unui poet netalentat, dar foarte pletos

Găsesc că prea se-ngîmfă el
Cu păru-i arhiabondent :
Alecsandri era mai chel
Și... parc-avea mai mult talent !

A un poète sans talent, mais fort poilu

Ygrec se dresse comme un fauve
Avec ses cheveux surabondants.
Alecsandri était plus chauve —
Mais il avait plus de talent.

I. IONESCU-QUINTUS (1875–1933)

Unui scriitor

Dacă scapi de sărăcie,
Spui că nu mai scrii de loc.
Joacă la o loterie
Poate c-om avea noroc.

A un écrivain

Si tu t' sauvais d'la pénurie
Tu dis n'écrire plus une stance.
Prends un billet de loterie,
Peut-être nous aurons la chance.

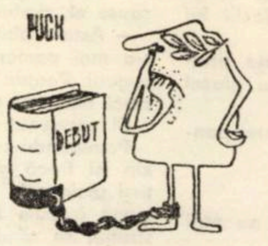

ION I. PAVELESCU (1889–1924)

Nigrim

Zace-aici în țintirim
Un lipsit de duh, Nigrim ;
Duhul lui a existat
Doar atunci, cînd și l-a dat.

A l'épigramatiste Nigrim

Ci-gît un homme sans esprit
C'est le nommé Nigrim, amis,
Son esprit n'exista, Madame,
Qu'alors quand il rendit son âme.

GHEORGHE RANETTI (1875–1928)

Cugetare

Sînt și-ntre viermi, în viață,
Deosebiri de clase :
Sînt viermi ce fac... doar greață,
Și viermi ce fac mătase !

Pensee

Il y a des vers partout
Mais parmi eux il y a — ma foi —
Des vers qui donnent le dégout
Et d'autres vers... des vers à soie

D. TELEOR (1858–1920)

Unor medici

O, boalele la voi
'S nimicuri :
Vin la spital trăsuri,
Ies dricuri...

A certains médecins

Les maladies pour vous
Sont des riens-pillards...
On vient en voiture,
On sort en corbillards.

ȘTEFAN IVANOVICI-TERENȚIU (1882–1967)

Unei domnișoare

Am comparat-o cu-o icoană
Și n-am greșit — o știe bine —
Căci pe-amîndouă, deopotrivă,
Le poate săruta oricine.

A une demoiselle

Je la compare à une image
Et c'est bien juste. elle le sait,
Car toutes les deux et sans ambages
Par n'importe qui sont embrassees.

TUDOR MĂINESCU (1892)

Unuia care scrie pentru sertar

— Succes volumul va avea
Nu azi, ci după moartea mea ;
Îl văd voinic și-mi spun : „— Se poate,
Contează pe longevitate !".

A un type qui écrit „pour le tiroir"

— Mon livre, disait-il, aura du succès
Certes, mais aprés mon décés
— Je dis l'voyant en bonne santé
Il compte sur la longevité.

AURELIAN PAUNESCU (1894)

La premiera unei piese care a căzut

Timpu-a stat... Sentința-i dată.
Peste piesa terminată
Implacabila cortină
Cade ca o ghilotină.

A la première d'une piéce tombée

La sentence est prononcée
Sur la piéce terminée
Le rideau — par sa routine —
Tombe comme une guillotine.

FLORIN IORDACHESCU (1899)

Pe mormîntul unui scriitor

Stai, trecătorule grăbit.
De pe mormîntu-mi șterge praful
Că-n viață tot nu m-ai citit..
Măcar citește-mi epitaful.

Sur le tombeau d'un écrivain

Passant pressé, arrête-toi,
Essuie la poussiére de mon tombeau
Car n'ayant lu rien de moi,
Lis donc au moins mon écriteau

N. CREVEDIA (1904)

Cafeneaua

„La Capșa" unde vin toți seniorii —
Local cu două mari despărțituri :
Într-una se mănîncă prăjituri
Și-ntr-alta se mănîncă... scriitorii

A ceux qui fréquentaient le Café et le Restaurant Capșa

A Capșa où l'on parle en coulisses
— Local à deux salons mondains —
Dans l'un on mange des écrevisses
Dans l'autre se dévorent les écrivains.

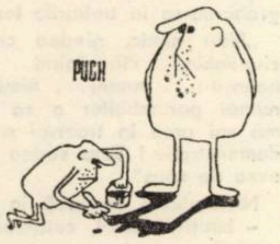

MIRCEA PAVELESCU (1908)

Lui Victor Eftimiu, care-și citește versurile pe un ton elegiac

De ce Victor cînd citește
Brusc devine plîngător ?
Să vă spun : compătimește
Publicul auditor.

Au poète Victor Eftimiu qui récite ses vers sur un ton élégiaque

Pourquoi Victor, poéte divers,
Devient plaintif, lisant ses vers ?
C'est qu'en son for intérieur
Il plaint son pauvre auditeur.

CONST. C. BRĂIESKU

EVEI

Cum că Eva fu cinstită
Nu e lucru de mirat ;
Căci Adam pe vreme-aceea
Era singurul bărbat...

A Eve

Qu'Eve fut alors honnête
On n'en devrait être surpris
Car y avait-il. pour la quête,
Un second homme au Paradis ?...

CURIERUL CITITORILOR

S-a strecurat în paginile revistei noastre un plagiat. Ne facem cuvenita culpă în fața cititorilor, de la care am primit numeroase scrisori de... nemulțumire. Dar mai bine să cităm din scrisoarea epigramistului Mircea Ionescu-Quintus :

„Ca devotat cititor, ca unul ce, alături de mulți alții, prețuiește în mod deosebit ținuta săptămînalului „Orizont" și mai ales strădaniile Dv. de a reașeza epigrama pe făgașul ei literar, ca un vechi slujitor al dreptății și al genului epigramatic, m-am hotărît să vă scriu aceste rînduri și să vă semnalez cu amărăciune și indignare că ați fost înșelați în buna Dv. credință, făcînd loc în coloanele Orizontului, unui plagiat. Este vorba de epigrama „Sfatul medicului", publicată la rubrica EPIGRAMA din nr. 52 (305) din 27 XII 1973 sub semnătura lui ION P. STOICA, cu următorul text :

Statu. medicului

Doctorul i-a spus odată
Să nu mai bea mult lichid !
El l-a ascultat îndată
Și de-atuncea bea... solid !

Această epigramă aparține lui Radu D. Rosetti și a fost publicată în volumele sale apărute în 1906 și 1936 (Ed. „Universală" Alcalay, București, pg. 49) și a fost citată în „Antologia Epigramei Românești" a lui Calotescu Neicu și N. Crevedia, Ed. „Cartea Românească" 1933, pg. 94) cu următorul text :

Unui bețiv

Doctorul i-a spus odată
Să nu bea prea mult lichid ;
El l-a ascultat îndată,
Și de-atuncea bea... solid.

Plagiatorul a schimbat titlul, a schimbat în versul doi cuvîntul „prea" cu „mai", a păstrat pînă și punctele de suspensie dintre cuvintele „bea" și „solid", singura contribuție personală fiind semnele de exclamație puse după versurile doi și patru !"

În continuare, **avocatul** Mircea Ionescu-Quintus citează un articol de lege, conform căruia plagiatul se pedepsește.

Aviz plagiatorilor !

CASS

EVRIKA !

(PE MARI ȘI OCEANE)

- Pirații se legau la cîte un ochi, ca să descopere prada dintr-o singură privire.
- Ancora nu-i ajută pe marinari să se simtă legați de pămînt.
- Cînd ești văzut în primejdie se strigă „Om la apă !", cînd nu ești văzut în primejdie se spune simplu : „Om la pămînt !".
- Cel mai bine poți dormi într-o navă cu pernă de aer.
- Comoara de pe fundul oceanului e o minciună, pentru că adevărul iese singur la suprafață.
- Hoții de tablouri încă mai așteaptă o corabie cu „pînze".
- Lasă-te dus de valuri și vei ajunge la fund.
- Nici așa nu e bine, să descoperi o mie de izvoare și să nu știi cum arată oceanul.
- Cum să fi ajuns lup de mare, cînd toată viața a păzit oile ?
- În caz de naufragiu, căpitanul rămîne ultimul pe vas, ca să țină jurnalul de bord.
- Cînta un matelot la prora și l-au luat la televiziune.
- Lui Robinson Crusoe i-a apărut la Orizont o corabie.

ION VELICAN

TERRA MAGAZIN

INFRACTORUL CU PLETE. O întîmplare neobișnuită a avut loc la Haga, cînd un infractor a reușit să pătrundă într-un magazin și să deschidă casa de bani. Grăbit fiind și impresionat de marea sumă de bani ce se afla în seif, hoțul, după ce și-a încărcat geanta cu bancnote, a închis ușa seifului dar și-a prins părul său aspru și netuns de multă vreme. Și cum n-avea nimic la îndemînă pentru a-și degaja părul din capcană, iar pentru a-l rupe ar fi fost prea dureros, hoțul a început să cheme într-ajutor. Întrebat de ce n-a deschis din nou casa de bani, el a răspuns : „Părul îmi căzuse în ochi și nu mai distingeam cifrul".

BANII ȘI BOLILE MINTALE. Cauza multor boli mintale este încă necunoscută psihiatrilor, dar așa cum afirmă doctorul H. Brener de la Universitatea „John Hopkins" din S.U.A. , banii ar fi „dacă nu cauza, atunci cel puțin stimulatori ai bolilor de această natură". În raportul său bine documentat : „Bolile mintale și economia", doctorul Brener conchide : „Este clar că instabilitatea economiei naționale e unul din cei mai importanți factori care dirijează fluctuația pacienților în spitalele de psihiatrie".

FARUL „SOLAR". Pe una din insulele din Nord-Estul Japoniei a fost construit un far care funcționează pe baza energiei solare. În far se află 24 de baterii care se schimbă o dată la două luni.

GÎNDIREA ȘI ZGOMOTUL. Paradoxurile lumii contemporane se țin lanț. Acum, cîțiva cercetători ai Universității din Cambrige afirmă că zgomotul, acest inamic nr. 1 al omului marilor orașe, stimulează în mod favorabil gîndirea umană. Oricît ar fi de ciudat, experiențele pe care acești cercetători le-au efectuat, demonstrează că persoanele supuse testelor de activitate intelectuală, în prezența zgomotelor produse de anumite surse, sînt mai „apte" decît în mediu silențios, probele de perspicacitate fiind trecute cu nota maximă.

FIINȚE EXTRA-TERESTRE ÎN PERU ? Savantul peruan Enriuqe Parra Costaneda a emis senzaționala ipoteză că în provincia Trujillo, în nordul țării, ar fi trăit în urmă cu 23.000 de ani ființe care ar fi venit pe Pămînt de pe alte planete. Savantul își menține presupunerea pe baza a peste zece mii de desene rupestre pe care le-a studiat, și care reprezintă „oameni îmbrăcați în costume asemănătoare cu ale cosmonauților de astăzi".

UN CEAS CÎT O VEȘNICIE. Este vorba de aproape un perpetuum mobile, adică de un ceas construit de inginerii americani, mecanism care nu se va opri decît în cazul uzării părților metalice care îl compun. Ceasul este montat într-o ramă de argint, iar principiul de funcționare se bazează pe oscilațiile termice din cursul unei zile.

În acest număr, caricaturi de : CIOSU, CORNEL POPA, CONST. GAVRILĂ, PUCK, AUREL T. FURNEA.

DIN CAIETE

Orice om este nobil doar în mediul său.

★

Întrebări inovatoare.

★

Nu există cuvînt injurios care să nu poată fi transformat în nume de familie.

★

Un om atît de incult, încît a văzut în vis o bacterie de forma unui cîine mare.

★

– Minți !
– Nu, nu mint. Greșesc.

★

În timpul revoluției mulți n-au apucat să mai crească, așa că au rămas tot gimnaziști.

★

Un vis de groază. Visează Troia și pe porți o inscripție : „Priam lipsește !"

★

Ivanov se hotărăște să facă o vizită regelui. Aflînd de asta, regele renunță la tron.

★

El avea o mînă artificială. Mîna asta nu știa de milă.

★

Bolnavul își spălă un picior înainte de a se duce la medic. Ajuns acolo, el observă că și l-a spălat pe celălalt.

★

De ce trebuie s-o respect pe bunica ? Ea nu m-a născut pe mine.

★

S-au ruinat cu ospețele pe care și le-au oferit unuia altuia.

★

Un concurs de mincinoși. Premiul întîi l-a luat cel care a spus adevărul.

★

Toți oamenii talentați scriu în mod diferit ; toate nulitățile scriu la fel și chiar cu același scris.

★

Motanul atîrna de divan ca Romeo pe scara de mătase.

★

Un nas atletic.

★

Munca socială e considerată la noi aceea pentru care nu se plătesc bani.

★

Cîntare medicale pentru persoanele care își respectă sănătatea.

★

O față nerăvășită de exercițiile gîndirii.

★

Cu ocazia inventarierii șnițelelor, cantina e închisă definitiv.

★

Spune-mi ce citești, și-ți voi spune de unde ai furat cartea.

★

Omul care și-a pierdut genul.

★

Oare ce produce asociația tovărășească „Iubirea" ?

★

Adevărul obiectivului, al binoclului, al telescopului.

★

Cel mai ticălos dintre îngeri.

★

El este pentru puterea sovietică, însă se plînge pur și simplu pentru că nu-i place sistemul nostru solar.

★

O casă de nebuni în care toți sînt normali.

★

Cîinele este într-atît de credincios, încît nu-ți vine să crezi că omul merită o astfel de iubire.

★

Fraza hazlie trebuie legănată, îngrijită, mîngîindu-i duios subiectul (gramatical).

Ilf (fără Petrov)

Pe linia minimei rezistențe toate merg foarte bine.

★

Eu nu sînt artist al cuvîntului. Eu sînt șef.

★

Vorbea cu obrăznicia unui prooroc.

★

„Ei ar fi putut scrie mai bine". Dar de unde știu ei că noi am fi putut scrie mai bine ?"

★

Inflația cărții, o boală istovitoare, ca diabetul.

★

Compozitorii nu mai făceau nimic ; scriau doar denunțuri unul contra altora, pe hîrtie cu portativ.

★

El avea un ultim vis. Undeva, pe pămînt, există un dezmăț nemaipomenit. Dar visul ăsta i l-au spulberat.

Fie ca un țînțar să cînte pe acest mormînt.

★

Pe obrazul său mai ardea sărutul incandescent al trădătorului.

★

Slabi și înfometați ca niște draci tineri.

★

Cînd mi-am aruncat ochii pe lista asta mi-am dat imediat seama că nu va ieși nimic. Asta era lista în vederea distribuirii locuințelor și nouă ne trebuia o listă de oameni care știu să lucreze. Nu s-a mai pomenit niciodată ca cele două liste de scriitori să coincidă.

★

E foarte ușor să scrii : „cămăruța lui n-a cunoscut nici o rază de soare". Nu-i furată de la nimeni și în același timp nu-ți aparține.

★

Era un timp cînd romanul se numea „document de creație". Versurile erau tot documente. Și asta aducea nu cu arta, ci mai de grabă cu un birou de pașapoarte. „Prezentați documentele și treceți. Pentru tovarășii fără documente intrarea este oprită !"

★

Ediția de seară a ziarului a scris despre eclipsa de soare cu un astfel de orgoliu, de parcă ea ar fi provocat-o.

★

„Cînd voi fi mare și îmi voi însuși cultura umană, mă voi face casieră".

★

Dumnezeu m-a trimis la voi, pentru ca voi să-mi dați de lucru.

★

În locul dv. eu aș rămîne în loc.

★

Dumneavoastră credeți că pe copii îi chema Cain și Abel. Nu, istoria nu se repetă.

★

Atena – protectoarea adunărilor generale.

★

O porție de barză !

★

Veniți, veniți. Nu sînteți la biserică, n-o să fiți înșelați.

★

Și-a pierdut reputația din cauza cîinelui, a servilismului față de acesta din urmă.

★

Cum scriem noi împreună ? Iată cum scriem împreună : „Era o zi (seară) de vară (iarnă), cînd un bărbat (fată), tînăr (mai puțin tînăr) trecea cu o pălărie de fetru (șapcă) pe aălăgioasa (liniștita) stradă Miasnitkaia (Bolșaia ordinea)". Și totuși se poate ajunge la un consens.

Din I. ILF. E. PETROV
Sobranie socinenij. t. V.

Petrov (fără Ilf)

Principialul Niciundukin

Vasia Niciundukin își dădu cu pumnul în pieptul său scofîlcit și spuse :

– La dracu rușinea, care nu ne lasă să realizăm adevărata egalitate între sexe... Jos cu pantalonii și jos cu fustele !... La dracu cîrpele ce acoperă lucrul cel mai minunat, cel mai grațios ce poate exista pe lume – corpul uman ! Vom ieși cu toții pe străzi și în piețe fără aceste nimicuri ! Vom opri trecătorii și le vom spune : „Trecători, trebuie să ne urmați exemplul ! Trebuie să vă despuiați !" Așa că, jos cu rușinea ! Uraaa, Urrraaaa !

– Și ce le mai minți tu, Niciundukin. Niciunde nu te vei duce. Și nici pantalonii, Niciundukin nu ți-i vei scoate, îi spuse unul dintre entuziaștii lui admiratori.

– Cine ? Eu nu-mi voi scoate pantalonii ? întrebă Niciundukin cu glasul stins.

– Tocmai tu. Nu-ți vei scoate pantalonii.

– Și nu voi ieși gol ?

– Și nu vei ieși gol.

Niciundukin păli, dar acum nu mai putea da înapoi.

– Mă voi duce, a bolborosit el posomorit. Și mă voi duce... Acoperindu-și cu palma un mare furuncul albăstrui de pe coapsă, Niciundukin oftă adînc și ieși pe stradă.

Începea să picure, cu stropi mici, tăioși.

Chircindu-se de frig, clătinindu-se pe picioarele strîmbe și păroase, Niciundukin o luă spre centru. Trecătorii suspicioși se uitau chioriș la figura vînețe și cocîrjată a lui Niciundukin, grăbindu-se la treburile lor.

„Nu-i nimic, gîndea curajosul Niciundukin, clănțănind din dinți, nnnn-u-i... nnnni... nimic... Stați numai porumbeilor o să vedeți cînd mă voi urca în tramvai și voi face o demonstrație ! Vom vedea ce veți mai avea de spus".

Niciundukin se urcă în tramvai.

– Luați-vă bilet, cetățene, îi spuse severul conductor.

Niciundukin își duse mîna acolo unde oamenii au de obicei buzunarele, dădu peste furuncul și-și zise : „Voi face o demonstrație".

– Jos cu asta, cum se spune... a mormăit el, cu pantalonii și fusta !

– Cetățene, nu țineți tramvaiul în loc ! Coborîți !

– Jos cu cîrpele care acoperă tot ce-i mai sublim pe lume : corpul uman ! rosti Niciundukin, curajos.

– Ce dracu o mai fi și asta ! s-au indignat pasagerii. Luați-vă bilet sau plecați de-aici !

„Oameni orbi, se gîndi Niciundukin, retrăgîndu-se spre platforma din spate. Ei nici nu observă că eu sînt gol".

– Eu sînt gol și mă mîndresc cu asta, spuse el, zîmbind strîmb.

– Asta-i bună, așa neobrăzare nu s-a mai pomenit ! se scandalizară pasagerii. Poama asta reține tramvaiul de cinci minute ! Conductor, ia măsuri !

Și conductorul luă măsuri.

Pomenindu-se pe trotuar, Niciundukin își frecă genunchiul lovit, apoi își tîrși picioarele spre piața teatrului. „Acuma trebuie făcută o mare demonstrație, se gîndi el. Mă voi înfige în centrul pieții și voi rosti un discurs. Sau mai bine voi opri un trecător și-i voi spune : „trecătorule, dumneata trebuie să te despoi".

Pielea lui Niciundukin, apucînd să treacă în răstimpul plimbării prin toate nuanțele curcubeului, era asemănătoare cu un portofel din piele sagrinată. De frig, maxilarele băteau în ritm de step. Mîinile și picioarele îi erau chircite. Niciundukin îl opri pe un trecător mai în vîrstă apucîndu-l de poala paltonului.

– Tiri... trecătorule... vvvv... jos ... c... cu... vvvvv... cu pantalonii... vvvvv...

Trecătorul, cu un aer serios, puse în palma lui Niciundukin o monedă nouă, strălucitoare și spuse aspru :

– Trebuie să lucrezi, tinere, nu să umbli hai-hui ! Atunci o să ai și pantaloni. Așa !

– Bine, dar eu sînt gol din principiu, gînguri Niciundukin. Vedeți că eu sînt gol... despuiați-vă cetățene și dumneavoastră... Nu vă ascundeți frumu...

– Ei, frățioare, lucrează și nu vei fi gol ! îi spuse trecătorul pe un ton didactic.

Niciundukin se uită la bănuți și se puse pe plîns.

Noaptea și-o petrecu la miliție.

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vloicu.

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ !

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Orizont

● SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXV ●

● TIMIȘOARA ● JOI, 31 IANUARIE 1974 ● NR. 5 (309) ● 16 PAGINI 1 LEU ●

Convorbiri

Cu Ștefan Popescu

— „Sărut pragul în fața căruia am ajuns". Pentru convorbirea noastră, am ales acest frumos vers din volumul „Neobosita laudă". Ați publicat o mulțime de cărți, aveți o prodigioasă activitate literară. Care ar fi „pragurile" evoluției D-Voastră literare și nu numai literare ?

— Fiecare frază, fiecare vers e un prag. Pragurile evoluției literare sînt înseși cele ale vieții. Trăind, urcăm sau coborîm. Uneori urcăm, alteori mai și coborîm. De la naștere pînă la mormînt e un drum. Poate că e neted — în ceea ce privește trecerea, impasibilă, ireversibilă, continuă, mereu egală, uniformă, cum sînt secundele, ca durată. Trecerea asta mă interesează însă **numai în măsura în care o valorific sau nu.** Și cred că anume **această** trecere te interesează și pe tine.

Să defalc evoluția literară de celelalte, mi-ar fi imposibil. Le-am îmbinat pe toate la un loc în chip indestructibil. Trăiesc literatura, mă trăiește, mă ține în viață și mi-o justifică. Bună, rea, mai pitică sau mai... Oricum, sînt al ei și e a mea.

— Cred că aveți un prag al bucuriei și un prag al nebucuriei, ca să nu spun al tristeții. Vreți să mi le spuneți ?...

— Prag al tristeții, prag al bucuriei ? Vrei să ți le spun ? Geografia vieții e ca a Pămîntului. A Țării în care te-ai născut — cel puțin. Cu piscuri trufașe și șes fertil. Cu hîrtoape din ce în ce mai puține și cu autostrăzi din ce în ce mai multe ; cu poteci și drumuri pe ape, uneori. Alteori plutești prin văzduh. Așa e și cu bucuriile, cu tristețile. Cu firea am contribuit ca viața să nu-mi fie un pustiu de nisipuri și nici doar un bărăgan, mănos de n-a fost secetă. Sînt munți senini și podișuri înalte în relieful vieții mele. Le-am urcat, le-am coborît, am străbătut întinderi căutînd, căutîndu-mă ; să mă aflu, să mă știu, ca mai bine să pun umărul la atîtea cîte avem de făcut cu viața noastră și în ea.

GEORGE SURU

(Continuare în pag. 12)

Eveniment

Marea întrecere

Am inserat în cadrul rubricii editoriale pînă acum, cuvinte pentru o parte din cele mai importante evenimente politice, culturale și aniversare care s-au scris de la o săptămînă la alta, acordînd un loc principal evenimentului de politică internă, dezideratului major al întregului popor — realizarea înainte de termen a acestui cincinal. Apariția în coloanele unei reviste de cultură a unor idei și probleme specifice momentului actual al evoluției economice și sociale a țării noastre, în cadrul unor dezbateri, articole ș.a. este un fapt caracteristic etapei pe care o parcurgem, problemele culturii fiind indisolubil legate de viața oamenilor, de activitatea lor. Este firesc, deci, să revenim asupra emulației create de chemările la întrecere lansate la începutul acestui an, fenomen amplu, cu vaste implicații, care rămîne un „eveniment" permanent în viața țării, constituind caracteristica acestui an.

Remarcam, încă în primele zile ale noului an, bunele auspicii sub care a debutat în '74 industria țării, importantele fapte de muncă, peste angajamentele luate, care au creat posibilitatea devansării planului cincinal. La capătul primei luni din noul an ca răspuns la chemările lansate de către cele mai reprezentative colective de muncă din diverse ramuri economice, bilanțul este mobilizator. Presa informează cotidian asupra realizărilor obținute de diferite întreprinderi din țară, asupra intenselor p r e g ă t i r i care se fac pentru noul an agricol. Angajați în marea întrecere oamenii muncii timișeni raportează zilnic succesele alături de celelalte județe ale țării răspunzînd ferm chemărilor adresate.

Marea întrecere este în plină desfășurare. Și pentru că este dedicată Aniversării sărbătorii noastre naționale, și congresului al XI-lea trăim un an festiv. Dar cu realism evidențiind neajunsurile, criticîndu-le și luptînd pentru îndepărtarea lor. Trăim sincer o întrecere înțelegînd importanța efortului depus pentru viitorul țării. Trăim firesc cifre sintetizatoare regăsind dincolo de ele sensul adînc social și uman al emulației, tinerețea acestui gest. Trăim acest efort comun modelîndu-ne prin el conștiința spre cele mai înalte idealuri umane

ORIZONT

Civitas

Monumente

Monumentele configurează o epocă. Trec prin Piața Unirii, splendidul ansamblu baroc timișorean, și o întreagă perioadă istorică reînvie pentru mine, și nu numai pentru mine, pentru două sute de mii de cetățeni, prin aceste monumente dăltuite în piatră.

La o răspîntie de drumuri, într-alt punct timișorean care, ca entitate urbanistică, aparține mai mult viitorului decît prezentului, dau de... promisiunea unui monument : O piatră de calcar și în mijloc o inscripție, care amintește de o aniversare — 700 de ani ai orașului. Știu, forurile culturale ale municipiului și județului au în vedere o rezolvare, am văzut cîndva, nu prea demult, cîteva proiecte nici prea originale, nici prea adecvate. Pînă la aflarea unei soluții acceptabile, piatra de deal, cu soclu cu tot, stăruie ca un memento al îndatoririlor noastre față de monumentele orașului.

Și dacă ne păstrăm strict în acest cadru, memoria noastră afectivă, reflex și ea al unui simț civic — ne spune că și proiectul monumentului Vuia e demn a se apropia de etapa finalizărilor artistice, revista în care apar aceste rînduri adăpostind, la vreme, cu o invitație, cîteva interesante variante.

Să prezentăm o listă ? Poate cîteva mențiuni pentru o listă a restanțelor monumentale timișorene în care și-ar putea găsi locul, inclusiv în spațiul urbanistic, atîtea evenimente și personalități ale istoriei Banatului, începînd cu Doja și Pavel Chinezu. continuînd cu Unirea din 1918, cu eroi ai clasei muncitoare.

Fără a calchia soluția din Cișmigiu, o alee a scriitorilor și artiștilor nu e de exclus într-un oraș al parcurilor. Ce mîndru le-ar ședea aici lui Delamarina, Popovici-Bănățeanul, Ladea, c h i a r lui Traian Grozăvescu (nu în reprezentarea actuală, căreia răbdarea noastră îi dă șanse de viețuire). Dar, cum ziceam, nu de liste e nevoie, cel mult de o inițiativă stăruitoare și responsabilă. Fiindcă, vorbind de monumente, vorbim de fapt de educarea simțului artistic și — mai ales ! — vorbim de patriotism.

SIMION DIMA

Deasupra brazilor doar cerul...

Foto : Marius Popovici

ÎN ACEST NUMĂR :

● Cercul de SEMIOTICĂ al revistei ORIZONT. Semnează : LIVIUS CIOCÂRLIE, ȘERBAN FOARȚĂ, CRIȘU DASCĂLU, VASILE CREȚU, MICAELA LUNGU.

● POEZIE : PETRE STOICA, DAMIAN URECHE, ION MÂRGINEANU, VALENTIN TUDOR și ELY RADOVAN.

● PĂMÎNTUL ALBASTRU — reportaj realizat de ION ARIEȘANU, LUCIAN BURERIU, PAUL EUGEN BANCIU, VALENTINA DIMA și LAURENȚIU CERNEȚ.

Volumul, intins și bine alcătuit, cuprinde următoarele cicluri, precedate de poemul **Ceea ce nu se uită : Surisul Hiroshimei, Cintece impotriva morții, Elegie pentru floarea secerată, Hanibal** (cu cele două subcicluri : **Riul pe obraz și Parabole civile**).

Culegerea este insoțită de o prefață (semnată de Ovid S. Crohmălniceanu) și de un tabel cronologic (intocmit de Corneliu Simionescu), ambele constituind un judicios și prețios indreptar.

Faptul că „prefața autorului" este reprezentată de **Ceea ce nu se uită** are un tilc care depășește simpla cerință a inșirării cronologice (chiar dacă poetul numai pe aceasta va fi avut-o in vedere). Intr-adevăr, cea mai mare parte a poeziei lui Eugen Jebeleanu se naște din traumatismele memoriei. Scriitorul cunoaște chinul de a nu fi in stare să uite, de a tiri cu sine cicatricele nevindecate ale războiului, ale nedreptății și, mai recent, arsurile rănilor intime. Căci ce altceva sint aceste versuri decit expresia unui veșnic prezent al trecutului ? : „Ești in mine ca un filfiit / necontenit de aripi. / Nu pleci niciodată, te intregești de pretutindeni : / din ochiul fintinilor in care ne-am oglindit, / dinspre marea pe care o iubești, / din munții pe care ți-am sărutat fruntea rece, / din cuvintele ințelese numai de noi, / din unghiurile casei unde lumina-și mișcă păianjenii, / din ochii crengilor privite ultima oară, / dinspre străzile unde-ți aud pașii, / tocurile grăbite să ajungă acasă. / Pe toate drumurile vii, / pe cele de pămint, și de văzduh, și de apă. / Ești in mine și-n afară de mine. / / Dar nu poți să deschizi ușa".

Dar nu numai persistența memoriei se cuvine relevată ci și insușirea ei de a fi eminamente selectivă ; temperamental Eugen Jebeleanu este inclinat să inregistreze și să rețină – dintr-o puternică dorință de bine – forța destructivă a răului. De aceea, afirmația sa nu este directă, nemijlocită, ci se realizează ca urmare a unei negări paroxistice. Tabloul catastrofei este adincit și extins pină la dimensiuni halucinante, pină atinge cea mai profudă rădăcină a strigătului de revoltă : „Dați-mi și pletele / a patruzeci de fete-asasinate : / plete-mpletite-n cozi de toate felurile, / ca riurile cind se-nvolbură sau ca / secara, sau stacojii, ca toamna, / sau ca un cintec ondulat / de flaut negru. / Și să nu poată fi un om pe-acest pămint / sau pe-orisice planetă / să nu strige, / de groază, și de milă, și iubire, / chiar dacă n-a avut niciodată o fată : / – Dar e chiar părul fetei mele ! / / Și dați-mi chipurile vii / ale-asasinilor / ca să le pot preface in /neant".

Pentru a nu mai făptui ce-a făptuit, omenirea trebuie supusă incă unei asemenea dure reamintiri (catharsis ?). **Surisul Hiroshimei,** care i-a adus lui Eugen Jebeleanu o largă notoritate, este capodopera creației sale antirăzboinice. Intitulindu-și selecția **Surisul Hiroshimei și alte versuri,** autorul pare să-i acorde

EUGEN JEBELEANU

Surîsul Hiroshimei și alte versuri

(Ed. Minerva, 1973)

statutului de operă nu numai preferată, dar și reprezentativă, în general. In bună măsură așa și este. Și totuși cel puțin un alt ciclu (cel intitulat **Riul pe obraz**) poate sta oricind alături și neumbrit (artistic) de marele oratoriu al Hiroshimei. **Riul pe obraz** este reflexul poetic foarte personal al unei teme eterne. Nu dispariția silnică, nu asasinatul in masă sint infruntate acum, ci moartea „pașnică", inevitabilă, in fața căreia ura este neputincioasă. In poemele anterioare, cei doi poli ai tensiunii erau limpede delimitați : victimele – călăii. „Fierăstraiele de piatră" ale urii aveau o menire precisă : aceea de a sfărima cuibul crimei. De data aceasta, vina e a nimănui. Chemarea nu intilnește decit golul. Inainte abundau invocațiile, adresările furtunoase, indemnurile. Acum versul se infiripă din intrebări aproape șoptite și nesigure sau din temătoare dialoguri imaginate. Drama are doi eroi : poetul și cea dispărută, confruntarea lor atinge zonele, la fel de halucinante, ale unui limbaj intre regnuri : „Crescuseră ierburile incă o dată. / M-am dus s-o deștept. / – Lasă-mă, te rog, lasă-mă să mai dorm puțin. – / m-a rugat. / / M-am dus să mai aștept un an din / puținii mei ani, un an / din nesfirșiții ei ani..."

Acesta este portretul femeii, prefigurat incă in **Elegie pentru floarea secerată** (vezi **Iarbă,** p. 263) ; tot acolo este anunțat și un autoportret (al poetului) (**Izvor,** p. 214), intregit apoi in tușele aspre ale **Riului pe obraz** : „Pe străzi sunt eu cu fața spartă / de-un riu al cărui nume nu e / intipărit pe nici o hartă / și care din pustiuri suie / și-așteaptă clipa-neștiută – / când pe pămint or să mă-ntindă / iar apa lui pe fața mută / va fi o netedă oglindă".

Izbucnind violent in **Elegie pentru floarea secerată,** durerea se sublimează in **Riul pe obraz,** se spiritualizează imens, caută și găsește tonul unor impresionante elegii.

Așa cum a procedat mereu, coborind pină la temelia suferinței, Eugen Jebeleanu ii descoperă, curind, reversul : „surisului", triumful vieții și al ințelepciunii. Versul se urnește agale, șovăind parcă, dar luminindu-se treptat in memorabile acorduri : „Laudă dragostei, primăverii, / unduirii trupurilor neincătușate ale apelor, / meteorilor de muguri, / iubirii, mult mai puternice / decit teroarea / nourilor căluși / asasini ai luminii ; / castanilor, care ne vor dărui lampadare / necerindu-ne nimic... / cred in forța descătușetoarelor vânturi, / in tine, primăvara mea, și in / eternitatea celor care așteaptă / invăluiți in giulgiuri mari de piatră".

Din acest teritoriu (re)ciștigat, cresc **Parabolele civile,** crește și noblețea declarației din final : „Aș putea să sbor și să vă părăsesc, / dar inima mea este urechea unei pinde : / palidă-n intunericul surd / așteaptă să audă foșnetul sborului vostru / smulgind frunzișuri de păsări..."

Ceea ce frapează chiar de la primele cuvinte citite este bogăția imagistică, uimitoarea capacitate asociativă, vigoarea gindirii analogice. Aceasta insăși se arată selectivă, ca și memoria poetului. Imaginea este un ecou al luptei, al incleștărilor bărbătești, al suferinței virile.

EUGEN DORCESCU

Cronica literară

1. După serialul epico-eseistic (Vestibul – 1967, Interval – 1968, Cunoaștere de noapte – 1969), puțini bănuiau integrarea scriitorului in structurile consacrate ale romanului, și poate și mai puțin inaugurarea, odată cu Păsările **(1970) a unei cronici de familie. Remarcabilele nuvele** Corn de vinătoare **și** O altă vedere **(apărute in volumul** Corn de vinătoare, **1972) trădau intenția unei viziuni unificatoare in care, personaje risipite in alte romane, să-și dea loc de intilnire in opere ulterioare.** Apa **(1973) consacră preocupările scriitorului pentru istoria clanului Dunca, prezent (vag) in cărțile inainte amintite, ca și pentru „orașul din nordul Ardealului" sau din Maramureș a cărei protoistorie fusese subiectul „Cornului de vinătoare". Tot** Păsările **inaugurau, ca inceput de serial, tema** legii și a forței **in proza lui Ivasiuc. Aflată și in cele trei romane precedente, ea (tema) se leapădă, aci, de ficțiunea analitică, de psihologia infinitezimală, intrind cu brio intre personaje pe care literatura deceniului opt le va cultiva din plin. Biografia lui Liviu Dunca, personaj central in** Păsările, **și drama sa de conștință premerge conflicte mult reluate azi.** Păsările **mai sint un roman al puterii și al arbitrariului, și nu intimpiător alt erou central, Vinea, e directorul unei mari uzine.**

Păsările **dezbate, cu inteligență, probleme lăsate altădată pe seama reportajului. Un accident de muncă declanșează revelații și retrospective.** Păsările **e un roman născut pe fundamentul unui editorial, și numai forța romancierului de a descoperi, intre personaje excepționale, dialectica sentimentelor comune dă personalitate decisă cărții.**

2. Apa **se supune mișcării de retragere a scriitorului intre cadrele tradiționale ale prozei. Ca in alte romane sau nuvele anterioare, există** un loc **al romanului, adică, pentru Ivasiuc, orașul din Ardeal, aflat intr-un moment de cumpănă.** Străinul **lui Titus Popovici,** Crepuscul **și** Treptele Diotimei **de Radu Ciobanu,** Patima **lui Mircea Micu nu exploraseră altă lume. Deosebirea (minimă) ar fi că, izolat undeva in nordul Ardealului, orașul lui Al. Ivasiuc e unul** izolat, **un fel de margine de lume, in care infruntarea dintre** lege și forță **(constantă in opera scriitorului) capătă nuanțe noi**

Romanul lui Alexandru Ivasiuc este, in acest sens, o carte spectaculoasă, nelipsită de facilitățile prin care, de pildă, policierul se bucură de succes public. Infruntarea dintre lege și forță, **pedagogie a westernului, asigură** Apei **succesul public, sau pot să-l asigure. Micile ocoluri (picante) de cultură generală a autorului fac și ele parte din același arsenal de ațițare a curiozității (un gazetar american vizitează orășelul din nordul Ardealului, descrierea mizind pe o cultură vastă a lui Al. Ivasiuc in materie de publicistică anglosaxonă).**

Nu lipsește spectacolul in cartea lui Alexandru Ivasiuc : bandiți care terorizează un oraș, polițiști vinduți bandiților, contrabandiști, femei intoarse din lagăre sint elemente care pot asigura o viteză de lectură astronomică. Părăsind serialul eseistic, Alexandru Ivasiuc iese, in Apa, **in fața cititorului mediu, prin renunțarea, in bună măsură, la orgoliul intelectual. Și prin organizarea materialului epic in așa fel incit heppy-endul să rezolve absolut toate incurcăturile posibile și imposibile ale eroilor.**

ALEXANDRU IVASIUC

Apa

(Ed. Eminescu, 1973)

3. Ca și Păsările, Apa **este un** roman al evenimentului. **Evenimentul, in** Apa, **este cel al luării puterii de comuniști in numitul oraș de provincie. Sintem in anii de după război, ani tulburi, dar decisivi pentru evoluția țării. Economia e dezorganizată, specula e in floare, partidele „istorice" speră victorii in alegeri și sprijin străin, administrația e coruptă și lașă. O crimă (intimplătoare) e prilejul grăbirii procesului de radicalizare al maselor, singura forță capabilă de a păstra** legea **fiind comuniștii** Roman al puterii, **Apa urmărește un drum al radicalizării conștiințelor,** ilustrind **momentul preluării puterii de către comuniști. Ilustrație facilă ? Mult mai puțin, in orice caz, decit in celelalte romane consacrate momentului. Fiindcă personajele lui Alexandru Ivasiuc sint credibile, chiar dacă unele nu reprezintă decit variante adincite (prefectul, primul procuror) ale unor ipostaze romanești cunoscute.**

4. Punctele de maxim interes al romanului sint paginile consacrate clanului Dunca ; făcusem cunoștință cu el in „Păsările", dar in momentul „Păsărilor" nu exista, bănuim, ideea acestui roman. Eroii sint sensibil diferiți. Dr. T. M. (cel din nuvela „O altă vedere"), unul din conducătorii partidului național român, erou al luptelor pentru drepturile românilor din Transilvania își intinde, prin fiica sa, umbra și asupra acestui roman. Așadar, subiect ascuns al romanului ar fi oboseala unei vechi generații de luptători, o anume „ieșire din timp", din miezul evenimentelor. **Timpul, cel legat pină „inainte de sfirșitul evenimentelor"** de istorie **(„inainte de Memorandum, pe vremea crizei" „pe vremea impăratului" etc.) capătă altă unitate de măsură. „Două sute de ani de obsesie istorică, de credință in document, de scormonire a unui trecut care justifică. Cei insemnați ridicindu-se pină la veac, cei mai mărunți măsurind timpul după schimbări mai efemere de putere Și deodată ea obosi. Redeveni intr-un fel o bătrină țărancă și nu măsură anii, iar dacă trebuia să-i măsoare spunea : „După gerurile cele mari, din iarna cind mi s-a născut al doilea fecior" sau „cind a fost seceta aceea, și ne-au murit toate vitele, și atunci s-a născut Vasile, fratele meu cel mai mic. Schimbările timpului, clima, frigurile și arșițele, prășirea turmelor și nașterea oamenilor erau singurele puncte de referință acceptate".**

Urmele ilustrelor acțiuni se pierd in freamătul unui timp zbuciumat, sau, mai exact : pentru bătrina doamnă Dunca, simbol al gintei, al eroilor rezistenței naționale, sensul inscrierii in timp e legat de intoarcerea in vremurile străvechi ; vechimi in care clanul ei nu avea incă valoare exponențială. Firește că, in aceste condiții, eroul este fiul ei, Paul Dunca, intelectual derutat de haosul lumii ieșite din război.

Paul Duca refuză legea clanului, devenind consilier al bandiților, repudiindu-și soția, despărțindu-se de ritualurile lumii sale. Dumnezeu e mort **exclamă Paul Dunca dar personajul nu e nietzschenian cum s-ar putea bănui : e doar convins că** ordinea **lumii din care făcea parte s-a destrămat pentru totdeauna. Există, bineințeles, printre mobilurile acțiunii lui Paul Dunca și fascinația puterii brutale (leit-motiv al literaturii lui Al. Ivasiuc) și nostalgia** libertății **(dialectica necesitate-libertate e altă constantă a operei prozatorului). Renunțind la analiza infinitezimală din celelalte cărți ale sale, scriitorul nu renunță la „tablouri" mai vechi, oarecum refăcute, in care trăiesc mai vechi antiteze (curaj-lașitate, etc.).** Apa **e un roman al unor oameni politici și al unor evenimente hotăritoare in istoria contemporană a țării. Importanța lui e direct legată de adincimea dezbaterii.**

C. UNGUREANU

Lecturi

RADU BOUREANU :

„Viața spătarului Milescu"

(Editu-a „Dacia" – 1973)

Cartea poetului de subtile grafeme plastice, Radu Boureanu, **Viața spătarului Milescu,** se înscrie printre acele apariții editoriale care fac deliciul amatorului de lecturi rare aflat intr-o derută pasageră, intre realitatea faptului brut transcris linear și reveria compensativă prin metaforă a aceleiași realități, în cazul de față de tip istoric. Căci, în cartea de care vorbim, nu „biografia" personajului dă greutate și extensie compoziției, nici măcar corectitudinea transcrierii documentare, exactitatea de fișă a cercetătorului – cît mai ales vibrația, transcrierea, transfigurarea artistică a acestor date de către o structură eminamente poetică, acceptarea noii realități, integrarea în acest spațiu romanesc care, ciudat, satisface în același timp nevoia noastră de cunoaștere, sentimentul acestei cunoașteri.

Fără îndoială că, pornind de la **Viața spătarului Milescu** ne-am putea angaja nu atît intr-o discuție despre exigențele și cerințele romanului de tip istoric (aici, în volumul discutat, istoria jucînd mai degrabă pretext de atribut exotic) cît mai ales despre romanul istoric ca teritoriu fascinant pentru o călătorie spirituală în spațiu și timp, sau, cum spunea cineva, către „regresiunea odihnitoare spre un alt prag de viață, mai inocent, mai primitiv, mai aproape de origini".

Credem că **Viața spătarului Milescu** invită tocmai la o astfel de călătorie. Personaj fascinant și misterios, de o cultură impresionantă pentru vremea sa, temperament nestatornic, contradictoriu în acțiuni dar abil diplomat, călător neobosit din pasiune dar și prin împrejurările timpului său, ambasador al Rusiei in China, etc., etc., spătarul Milescu, la distanță de atitea veacuri, continuă să rămînă, dincolo de datele exterioare ale biografiei sale, el însuși un teritoriu fascinant, o promisiune pentru scriitor.

Incursiunea întreprinsă de Radu Boureanu se pare că pornește tocmai de la datele expuse mai sus. Imaginativ, cultivînd diversul plastic, fabulosul, lăsîndu-se, dîndu-se prins, uneori, lumii prin care ne conduce, de legendă și basm, de poezie și grandoare, Radu Boureanu cultivă cu deosebire descrierea suculentă in culoare, prin exces. („Acoperișul cu țigle galbene sfirșeau în cerul albastru, prin cupole aurite", p. 133). Metaforă rară, straniul, limbajul ușor arhaizat, mai ales prin construcție sintactică etc.

Viața spătarului Milescu este o carte care se citește cu plăcere la orice vîrstă.

A. BALTHAZAR

ION OCHINCIUC :

„Nopțile colonelului Bîrsan"

(Ed. Eminescu, 1973)

Bănuiesc, cu regret, că acest colonel Bîrsan, ale cărui nopți formează subiectul consemnărilor scrise de I. Ochinciuc, a fost sau este un personaj real, după cum, la fel de reale trebuie să fie și faptele redate, nu știu cît de exact, dar cu o sigură superficialitate și cu o consecventă neștiință literară de către autor.

Dialogurile rămîn artificioase, iar personajele sînt biete manechine nediferențiate intr-o informă ceață de fraze și exclamații searbede, minuite de un păpușar nepriceput. Acțiunea, al cărui fir epic s-ar fi pretat la scrierea a două bune romane de aventuri, dintre care primul dedicat distrugerii bandei, iar cel de al doilea prinderii tardive a șefului rămas în libertate – este lipsită de dinamism, pentru simplul motiv că avem de a face cu o carte scrisă de mîntuială : niciuna din paginile ei nu depășește nivelul unei maculaturi difuzate în 60.000 de exemplare, tiraj, se pare, devenit stas pentru romanele de aventuri, bune sau proaste, publicate în ultimul timp.

Apariția unor astfel de romane (și în acest an au apărut cîteva de acest fel), nu se justifică prin necesitățile financiare ale planului editorial : dincolo de rapida vînzare care reflectă doar un raport între cerere și ofertă, de fel imuabil, se conturează la orizont spectrul eșecului definitiv al unor colecții care, deocamdată, trăiesc – foarte bine chiar ! – de pe urma leopardului ascuns după gardul vopsit.

În ce mă privește, am convingerea că activitatea colonelului Bârsan și a altora asemenea lui are dreptul la o soartă literară mai bună.

FLORIN DAN MEDELEȚ

AUREL RĂU :

„În inima lui Yamato"

(Ed. Albatros, 1973)

Cea mai frapantă constatare a itinerarului „liric" întreprins de Aurel Rău în Japonia este, fără îndoială, rezonanța pe care o are, în țara cu o tradiție literară de 1.300–1.400 de ani, poezia. Versul constituie, ne informează, prin intermediul autorului, Yasunari Kawabata, deținătorul „primului premiu Nobel al Japoniei", un mod curent de exprimare, în asemenea măsură extins încît lozincile sau răvașele se alcătuiesc adesea în stihuri, iar poeții, ca o dovadă a prețuirii pe care națiunea o acordă genului, au o breaslă a lor, independentă de cea a prozei sau criticii. E aceasta expresia unui tenace conservatorism ? Nu : „Așa cred, că poezia în formele ei vechi – spune Kawabata privindu-și degetele subțiri, de romancieră din epoca Heian – poate să exprime și problemele actuale. Există totodată posibilitatea să scrii versuri în care silabele nu sînt numărate. După cum, probabil, e și în Europa situația, printre poeții de azi există diferite puncte de vedere față de poezie ca exprimare a frumosului". E aici mai mult decît tradiție, este semnul unei anumite psihologii, al unui fel particular de a integra lumea exterioară universului individual. („Poezia lui Yamato are ca rădăcină inima umană și ca frunze, mii de cuvinte. În această lume unde oamenii se cheltuiesc în ocupațiile cele mai încîlcite, poezia constă în a-ți lăsa sufletul să se exprime prin lucrurile care se văd și se aud" observă, sintetic și generalizator, in 922 Ki-no Tsurayuki, alcătuitorul „celei de a doua Antologii **Kakinsku"**). De aceea, jurnalul turistic al lui Aurel Rău se transformă firesc intr-unul poetic ; **În inima lui Yamato** fiind nu numai o călătorie în istoria poeziei nipone ci și o interpretare lirică a peisajului japonez. Focarele care-l atrag pe Aurel Rău sînt, ca urmare, străvechile izvoare ale culturii : teatrul Kabukiza, sintetizînd două genuri îndepărtate ale spectacolului dramatic, Muzeul Național, recipient al unei impresionante istorii artistice, Kamakura, cu „una din cele mai înalte statui de bronz ale lui Buda" și locuința lui Yasunari Kawabata, Nara, „acest oraș ireal", „sălaș de temple" și „leagăn" al unor alese monumente sculpturale sau Kyoto, capitală între 794 și 1868. Aici umbrele trecutului se întrețes cu statuia masivă a unor clădiri „ultramodernizate" intr-un ansamblu bizar în care occidentalul Hotel Myoko, blocurile verticale sau Palatul Conferințelor Internaționale trăiesc alături de amintirea „perioadei clasice" a literaturii.

Aurel Rău încearcă, antrenînd cunoștințe mai vechi sau frînturi din lectura autorilor japonezi, să refacă această atmosferă fascinantă. Impresiile, transcrise precipitat, uneori, poate, prea concis, mereu invadate de tensiunea trăirii lirice, alunecă spre poezie. Atunci autorul se exprimă în versuri.

OLIMPIA ȘERBAN

CORESPONDENȚA

Popp Mircea : Versurile din **Compatriot** lasă să se întrevadă unele posibilități : „Tîrziu, / Cînd fotografiile cfilesc / sub umbra tremurată / De gene. / / Pasărea măiastră / Dezleagă timpul din aripi". Celelalte ne-au surprins, prin contrast, în mod neplăcut – cuvintele vă scapă de sub control, versurile sînt de-un retorism bombastic, hilar, compromițînd ideile pe care ați vrut să le comunicați : „Din ritual de țară, decembrie dezbate / Puterea circumscrisă în rodul unui an / Balanța socială, clădită în echitate, / Și nobilul mesaj al gestului uman. // Revirimentul care îl pregătim spre mîine ..." etc.

Nicolae Irimia : Ne place voluptatea cu care scrieți, dorința de a vă perfecționa mijloacele de expresie, în sfîrșit credem că, lucrînd astfel, rezultatele bune nu vor întîrzia. Oprim, deocamdată, poezia **Un viscol albastru.**

Ghirișan Cornel : Versurile trimise ni se par foarte sentimentale și de un interes mai mult personal. Sensibilitatea pe care-o arată aceste versuri ne face să credem că n-ați ales prea bine și că aveți, probabil, lucruri mai bune.

Mihai Măceș : Poeme de remarcabilă cursivitate, desene sugestive. Se pare că nu sînteți chiar un începător, că aveți un anumit „stagiu" în munca literară. Ne surprinde plăcut felul în care vă decantați lexicul, cum și o anumită simplitate expresivă la care ați ajuns. Reținem poezia **Stare.**

St. Pătruț : Nu ne ocupăm, în acest colț de pagină, de epigrame, dar, fiindcă cereți un răspuns aici, v-aș spune că nu vă lipsesc posibilitățile. Cu alte cuvinte, aveți floreta, dar rămîne să-nvățați cum s-o folosiți cu artă.

Dobre Ion : Merită să continuați.

Băbțan Constantin : Rămînem la ceea ce v-am spus data trecută. Intre timp, nu s-a petrecut nimic nou.

Ginel Sara : Și nouă ni se pare că faceți progrese. Dovadă – poeziile : **La marginea cuvintelor, Chemarea florilor, Trist și gol,** care cuprind pasaje remaracbile, subliniind înzestrarea Dvs. reală. Din păcate, poemele cuprind și versuri parazitare sau inexpresive, ceea ce tulbură unitatea și armonia compunerilor. Dar să citām versuri în care întrezărim valențele de mîine : „și-am văzut păsări / ascunzîndu-se-n lumina sîngelui / și brațele-au început să tremure / de-o fericită durere / și cînd descopeream / cu palmele în întuneric / că iubirile sînt fluvii / fără fund / simțeam chemarea către fruct / a florilor". Cît privește întîrzierea cu care răspundem corespondenților noștri, vă întărim convingerea că ea se datorește, într-adevăr, abundenței de scrisori, dar și spațiului restrins de care dispunem pentru acest dialog.

Percea Maria, Stuhmüller Wilhelm : (nu ne trimiteți poeziile lui Alecsandri, sub bunele Dvs. chiar dacă le-ați memorat atît de exact !).

Eusebiu Camiar : Tot ceea ce vă putem spune este că am citit versurile trimise.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

DIAGRAME

Primul număr al revistei **România literară** din acest an a fost dedicat unui jubileu : 25 de ani de la apariția primului mare roman scris după Eliberare : **Desculț,** de Zaharia Stancu. Evenimentul se cerea, evident, sărbătorit și gestul **României literare,** care a publicat un interviu luat de Valeriu Râpeanu autorului romanului de la apariția căruia s-a scurs un sfert de veac, ni se pare firesc. Firesc și totuși capabil să ne reamintească o situație care ar putea îndemna la meditație : operele care, în urmă cu cîteva decenii, au prilejuit dispute aprinse și luări de poziție au devenit – cele care bineînțeles, au rezistat timpului – valori clasice. Și că o istorie a literaturii române din ultimele decenii încă nu a văzut lumina tiparului. Dar asupra acestui din urmă aspect ne vom opri, poate, cu altă ocazie.

Să notăm, deocamdată, cîteva dintre mărturisirile făcute de Zaharia Stancu în legătură cu romanul **Desculț.** În primul rînd, modul în care a fost scrisă cartea : **„Am continuat să scriu (...) printre picături, cum se spune, numai duminica ; poate că multora li se va părea curios acest mod de a scrie și de a construi o carte ; eu vă spun, însă, că așa s-a întîmplat cu mine și așa s-a întîmplat cu Desculț".**

Cît despre titlu, un alt citat poate fi edificator : **„Văzînd recent o colecție a ziarului Lumea românească, la care fusesem director înainte de al doilea război mondial, se afla un articol de fond intitulat Desculții, în care se vorbea de țărănime, de mizeria țărănimii. Gîndesc că, încă de atunci, în mintea mea, s-a hotărît ca această carte despre țărani, dacă o voi scrie, să se cheme Desculții și înainte de a intra la tipar, în tipografie, am renunțat la „i" și am spus să se cheme Desculț și Desculț s-a chemat".**

Rețin atenția, în continuare, opiniile lui Zaharia Stancu despre proza scrisă de Sadoveanu, Agîrbiceanu, Galaction, Rebreanu, Cezar Petrescu, ș.a. – proiecte literare – continuarea ciclului deschis prin **Desculț** – precum și date interesante pentru cunoașterea laboratorului său de creație.

VIDEOCASETA

Am văzut la un cinematograf din oraș * poate nu cel mai mare film al lui Wajda, dar cu siguranță un FILM, care vine de departe, din Cenușă și Diamante și care e o NUNTĂ. O unire adică, o iubire adică de început și de sfirșit, de viață și de moarte. O unire-iubire de bărbat și femeie, de poet și țărancă, de suflet și trup, de cer și pămînt, de închipuire și adevărat. Un început și sfîrșit de veac, un început și sfîrșit de țară, de iubire, de unire.

Dincolo și dincolo de acele geamuri-oglinzi în care toți se văd se săvîrșește însă încă o nuntă, o unire-iubire și ură-a cuvîntului rostit și a imaginii văzute. Nunta teatrului și filmului, a spusului și privitului, a încremenirii și mișcării. Nunta lui Andrej Wajda care a spus că n-o să mai facă niciodată film, ci teatru, cu Andrej Wajda care a făcut Nunta.

Și n-am sărbătorit de fapt Nunta, căci au venit zorii și cocoșul n-a vrut să cînte spre trezire și totul s-a sfîrșit, — cine-a furat cornul de aur ? — și toată nunta a ieșit afară și s-a făcut inel de dans ciudat și alb

Din Val oprit
Sus, pe Veacul împietrit,
O select
Intelect
Nunta n-am sărbătorit.

ADRIANA S. BRĂDEANU

* Cinematograful **STUDIO,** unde noi am mai văzut **Rubliov, Clovnii** și alte filme, ceea ce înseamnă că acest cinematograf are un program „program" și ceea ce înseamnă foarte mult pentru noi toți.

Dicționar: Semn

● „Semnul este noțiunea de bază a oricărei științe a limbii ; dar tocmai datorită acestei importanțe, este una dintre cele mai greu de definit"

(O Ducrot, T. Todorov, Dictionnaire encyclopédique des sciences du langage, Ed du Seuil, 1972, p. 131).

● „... A fost deci nevoie ca oamenii să aibă, pentru a-și împărtăși unul altuia gîndurile, un semn legat și de rațiune și de simțuri. Căci, avînd de primit ceva de la o rațiune și de dat unei alte rațiuni, trebuie să fie rațional ; iar nimic neputînd fi dus de la o rațiune la alta fără mijlocirea simțurilor, trebuie să fie sensibil. Într-adevăr, dacă ar fi doar rațional, n-ar putea să treacă într-o altă minte ; dacă ar fi doar sensibil, n-ar putea să primească de la minte, nici să așeze în minte. Și acest semn este tocmai nobilul lucru despre care vorbim : este sensibil în calitatea lui de sunet iar în măsura în care se dovedeste în stare să însemne ceva, după voie, este rațional".

(Dante. De vulgari eloquentia, I, 3 — în românește de Petru Creția).

● „.. Cînd acum reprezentarea generală, liberată de conținutul imaginei, își dă formă intuitivă într-un material exterior, ales de ea în mod arbitrar, ea dă naștere la ceea ce trebuie numit, – spre a fi deosebit precis de simbol — un semn (...) Arbitrarul care apare aici, în legătura materialului sensibil cu o reprezentare generală, are ca urmare necesară faptul că înțelesul semnelor trebuie învățat. Lucrul acesta este valabil cu deosebire despre semnele limbii"

(Hegel, Die Philosophie des Geistes, § 457 – în românește de Constantin Flora).

● „Un semn este orice care face ca altceva (interpretantul său) să se refere la un obiect la care însuși se referă (obiectul său) în același fel, intepretantul devenind la rîndul său un semn, și așa mai departe ad infinitum... întregul univers este pătruns de semne, dacă nu cumva este compus exclusiv din semne.

(C. S, Peirce, Prolegomenă la o apologie a pragmatismului, in The Monist, (1906).

● „Numim semn combinarea conceptului și a imaginii acustice : dar în limbajul uzual acest termen desemnează în general doar imaginea acustică (...).

Ambiguitatea ar dispare dacă s-ar desemna aceste trei noțiuni prin nume care se chemă unele pe altele, opunîndu-se în același timp. Propunem să se păstreze cuvîntul semn pentru a desemna Totalul și să se înlocuiască concept și imagine acustică prin semnificat și, respectiv, semnificant".

(F. de Saussure, Cours de linguistique générale, Payot, 1967, p. 99).

● „Ceva este un semn numai pentru că este interpretat ca semn a ceva de către un interpret".

(Ch. Morris, Bazele unei Teorii a semnelor, 1938).

● „Conceptul de semn (semnificant / semnificat) poartă în el însuși necesitatea de a privilegia substanța fonică și de a erija lingvistica în „patron" al semiologiei".

(Jacques Derrida, Positions, aux Editions de Minuit, 1972, p. 32).

● „1. Semnul verbal (lingvistic) este o entitate sui-generis care constituie o clasă specială de semne.

2. Semnul verbal este capabil să genereze sisteme derivate (sau autonomie semiotică).

3. Semnul verbal poate trimite la alt semn. În acest caz, el devine simbol (verbal).

4. Domeniul de transformare a semnului verbal în simbol este mesajul poetic, transformarea în cauză fiind o practizare (deturnare) a mesajului. Limbajul poetic este deci limbajul în care un număr de entități — semne verbale — se transformă în simboluri".

(I. Coteanu, Stilistica funcțională a limbii române. Editura Academiei R.S.R. 1973, p. 23–24).

● „... prin semn vom denumi orice stare a unui sistem semiotic în fiecare moment dat al timpului, dacă această stare e diferită de cea anterioară și de cea posterioară. De exemplu, îndoirea tulpinii unei flori sub acțiunea luminii solare este un semn, noi îl deosebim în funcție de starea tulpinii pînă atunci și după aceea".

(J. S. Stepanov, Semiotika, Iz-vo „Nauka" M. 1971, p. 84–85).

● „Un lucru devine semn din clipa în care încetează să mai fie interesant prin ceea ce prezintă și începe să fie interesant prin ceea ce re-prezintă, din clipa în care materialitatea lui sensibilă întruchipează o idee care nu poate fi decît inteligibilă. De aceea orice semn are întotdeauna două dimensiuni fundamentale : semnificantul, care poate fi perceput și semnificația care nu poate fi decît pricepută".

(H. Wald, Limbaj și valoare, Ed. Enciclopedică română, 1973, p. 10).

● „Incepînd din momentul (...) în care se pune în discuție posibilitatea unui (...) semnificat transcendental și în care se recunoaște că orice semnificat este de asemenea în poziție de semnificant, distincția între semnificat și semnificant (semnul) devine problematic în însăși rădăcina sa".

(J. Derrida, Positions, p .30).

● „...„elementul minimal" al textului nu distinge net și radical semnificantul de semnificat, ci ca să spunem așa, le retopește, le strivește unul de altul. Fila saussuriană care reprezenta semnul, devine în text un punct în care s-au topit semnificantul și semnificatul".

(J. Kristeva, Quelques problèmes de sémantique littéraire, în volumul colectiv Essais de sémiotique poetique, Larousse, 1971, p 224)

● „Vom defini deci, prudent, semnul, ca o entitate care 1) poate deveni sensibilă și 2) pentru un grup definit de persoane care îl întrebuințează („usagers") marchează o lipsă în sine. Partea semnului care poate deveni sensibilă se numește, de la Saussure încoace, semnificant, partea absentă semnificat, iar relatia pe care o întrețin, semnificație".

(O. Ducrot, T. Todorov, Dictionnaire .. p. 132).

● „O cotitură marchează azi istoria conceptului de semn (...), Toate definițiile „clasice" ale semnului (mai mult decît oricare alta cea a lui Saussure) se bazau pe un echilibru (dacă nu o simetrie) a acestor două forțe : ori semnul este, la capătul unei serii de reflecții, pe cale de a se apleca înspre latura semnificantului, a cărui primordialitate se subliniază".

(Idem, p. 438)

● „Descoperirea faptului incontestabil că semnul nu este numai un mijloc de transmitere a informației, ci și un mijloc de elaborare a ei, i-a determinat pe mulți teoreticieni contemporani să exagereze importanța semnului în dauna semnificației ...

De pe urma acestor exagerări, cunoașterea s-a ales totuși cu un cîștig : semiotica, teoria semnelor, o nouă metodă de cercetare a culturii".

(H. Wald — Limbaj și valoare, p. 8–9).

● „... nedemonstrat și nerelevat rămîne caracterul artei și literaturii în sisteme de semne".

(J. S. Stepanov, Semiotica, p. 26).

LITERATURĂ ȘI SEMN

În jurul nostru și pretutindeni, lumea mișună de semne, iar fiecare dintre noi – ca și prelungirile instrumentale ale simțurilor noastre – nu încetăm de a recepționa și a transmite semne. E cît se poate de firesc, așadar, ca o disciplină științifică – semiotica – să se preocupe de semne. Cum una dintre ramurile acestei discipline este semiotica literară, rezultă din chiar existența ei afirmația că textul literar, la rîndul său, este alcătuit din semne. S-ar părea că e vorba aici de o evidență ce nu mai necesită problematizări. Totuși, ne vom preface pe parcursul acestui articol că evidența nu este probată, încercînd să vedem dacă prudența în această privință este sau nu de natură să ducă la unele observații utile

Definiția saussuriană [1] a semnului – reunind într-o unitate indisociabilă, comparată cu foaia de hîrtie și cele două fețe ale ei, ceea ce fusese numit formă și conținut – a avut meritul pentru studiul literaturii de a interzice separarea lor ca și ideea că forma ar fi numai un înveliș al conținutului sau, invers, că sensul ar fi numai un suport al jocului formal. Pornindu-se de la relația analogică dintre semnificant și semnificat, s-a ajuns la părerea – a lui Jean-Pierre Richard, de exemplu – că opera literară este un semn vast în care semnificantul – „sintactic, retoric, melodic" – e un ecou al semnificatului „tematic sau ideologic, al profunzimii trăite..."

M-am referit la J. –P. Richard pentru că tot el constată și paradoxul literaturii moderne, constînd din refuzul acesteia de a se conforma analogiei presupuse, din conflictul permanent între cele două „fețe" – sintactică și semantică – ale semnului. S-ar părea deci că noii literaturi nu i se mai potrivește concepția despre semn elaborată de Saussure. Să nu uităm că primul „poetician" care a stăruit asupra ideii de analogie a fost Baudelaire și că poetica lui era fundamentată metafizic, sensul al cărui ecou devenea perceptibil în poezie fiind pentru poetul „florilor răului" divinitatea. Ar rezulta de aici că împărțirea literaturii în una modernă, întemeiată pe o relație conflictuală între semnificant și semnificat, și o literatură nemodernă supusă analogiei dintre părțile semnului e artificială și că un cititor actual și-ar putea propune să observe în literatura dintotdeauna, dincolo de eventuala analogie, tensiunea mai mult sau mai puțin ascunsă dintre semnificant și semnificat. Ar fi atunci necesară și o redefinire a semnului, iar aceasta cu atît mai mult cu cît în formula saussuriană sensul apare ca neschimbător, în timp ce concepția contemporană despre literatură tinde tot mai insistent să vadă în ea, indiferent de vremea cînd a fost creată, o productivitate de sens.

O astfel de formulă, mai apropiată de specificul literar, pare să fie aceea a lui Jacques Lacan, axată

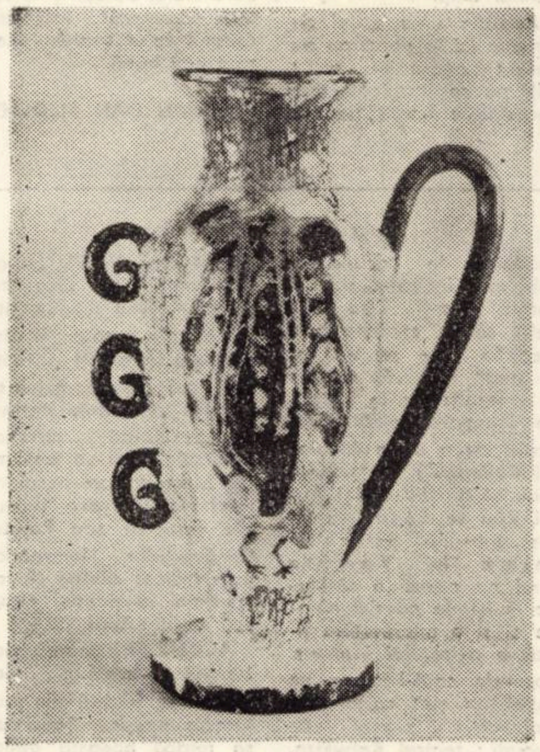

Margareta Sterian, „Vas decorativ"

tocmai pe ideea formării sensului de-a lungul desfășurării textului, și anume datorită acțiunii transformatoare a semnificantului asupra unui sens inițial. Este o concepție în stare să dea un suport teoretic părerii că literatura nu e expresia pasivă a unei ideologii, purtătorul ei seducător, ci este participant activ la procesul de elaborare a ideologiilor, în mod hotărît ostilă față de orice sens care încearcă să se impună ca definitiv

Dedus din teoria lacaniană, enunțul literar nu se mai înfățișează ca un șir de semne avîndu-și fiecare semnificantul și semnificatul ci, mai curînd, ca o înlănțuire de semnificanți sub desfășurarea și acțiunea cărora, formîndu-se și transformîndu-se, alunecă sensul, ceea ce implică o avansată dezarticulare a semnului. Pe de altă parte, acea producere a sensului este, totodată, formarea în actul de limbaj a subiectului uman. Logic și cronologic, subiectul e considerat de Lacan ca avînd mai întîi o fază, o vîrstă a copilului cînd acesta nu are conștiința identității sale separate

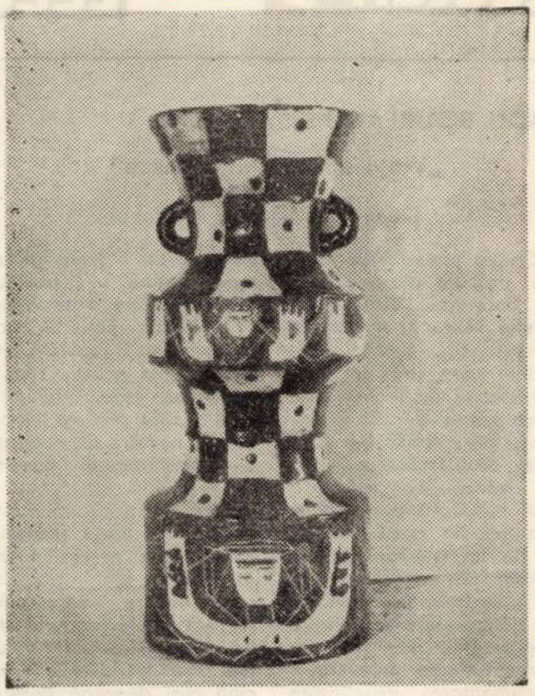

Margareta Sterian, „Vas decorativ"

de restul lumii, ci își apare ca un corp fragmentat, aflat în contact nemijlocit cu lumea din jurul său, făcînd corp comun cu ea. Abia în faza speculară – a oglinzii – copilul se concepe pe sine ca entitate autonomă și abia atunci el are nevoie de semne pentru a stabili o legătură mediată cu restul lumii. Rămîne însă vie dorința de a relua contactul direct, fizic, iar modalitatea de satisfacere a dorinței este arta. Servindu-se de semne, activitatea artistică le schimbă statutul, încercînd să facă din ele organe de simț ale omului, locuri de reintegrare a lui în realitatea nemijlocită și nu, ca în procesul comunicării, instrumente de semnalizare la distanță. O forță de deplasare și desfacere a suprafețelor calme pulsează din interior și proiectează limbajul – semnul – asupra lumii. Sub acțiunea ei se șterge bara de separare dintre semnificant și semnificat care făcea ca fiecare semn să fie o microcomunicare mediată. Rezultatul : „...elementul minimal" al textului nu distinge net și radical semnificantul de semnificat ci, ca să spun așa, le retopește, le strivește unul de altul. Foaia saussuriană care reprezenta semnul devine în text un punct unde s-au retopit semnificantul și semnificatul . ." (J. Kristeva).

O asemenea situație ne îndreptățește să ne întrebăm dacă se mai poate vorbi, în legătură cu textul artistic, de semn : „...semnul – devine problematic la rădăcina sa" (J. Derrida). Desigur, răspunsul nu poate să fie unilateral. Rămîne evident că literatura tot de cuvinte – care sînt semne – se folosește. Însă e tot atît de adevărat că a neglija particularitata funcționării lor literare, a nu le deosebi de unitățile limbajujului de comunicare înseamnă a nu putea surprinde specificul textual al literaturii. Dacă între cuvîntul literar și cel al limbii de comunicare n-ar fi nici o deosebire, toată literatura ar fi simbolică, adică purtătoare de sensuri de dincolo de ea, fundamentate – în ultimă instanță – metafizic. Or, literatura este o tensiune între simbol [2] – purtător de sens, subordonat față de lumea d e p ă r t a t ă – și text – producător de sens, fragment al (textului) lumii. Cuvîntul literar este și nu este semn. Dincolo de aparenta reflectantă de sens comun predeterminat, se desfășoară în el o multiplă activitate de relaționare cu contextul, activitate care-l striază și tinde să-l fragmenteze. Să ne amintim că Saussure însuși, în Anagrame, a semnalat travaliul intern cuvîntului poetic, încît dacă suprapunem definiției date de el semnului pe aceea a activității paragramatice din cuvîntul poetic, și dacă observăm tensiunea ireconciliabilă dintre ele, obținem tocmai răspunsul la problema pe care ne-am pus-o

[1]. Articolul cuprinde observații pe marginea următoarele lucrări : F. de Saussure, Cours de linguistique générale, Payot, 1960, și Anagrammes, „Mercure de France", 1964 ; J. Lacan, Ecrits, Seuil, 1964 ; J. Kristeva, Le sujet en procès, „Tel Quel", 1972 și Sémanalyse et production de sens, Larousse, 1971 ; J. Derrida, Positions, Minuit, 1972, J. P. Richard, Onze études sur la poésie moderne, Seuil, 1964.

[2] Ion Coteanu, într-o remarcabilă cercetare recentă – Stilistica funcțională a limbii române, 1973 – socotește despre cuvîntul poetic că este diferit de cel din limba comună, că nu este semn ci simbol pentru că instituie un raport cu alt cuvînt, amintindu-l pe cel cu referentul (obiectul denumit). E limpede că accepția dată de I. C. simbolului e alta decît cea din articolul nostru, dar e de reținut că se ajunge la aceeași concluzie : cuvîntul literar e rezultatul transformării semnului.

LIVIUS CIOCÂRLIE

Onomatopoetul

Un fenomen pe care gramàticii îl constată, îl confirmă sau îl tăgăduiesc, iar filosofi ca Hegel (1) îl aprobă, fie şi ignorîndu-l sub numele-i – nu tocmai potrivit – de „arbitrar al semnului lingvistic", pentru poeţi, cu toate că le stă-n putere să-l desfidă, e un afront direct! Pentru poeţi ca Mallarmé (2), să zicem, cînd, între altele, în **Les Mots anglais** (3), face elogiul onomatopeii, nu fără a deplînge „necuviinţa" cu care e tratat acest vocabul :

„O legătură, atît de perfectă între semnificaţia şi forma unui cuvînt încît nu pare să trezească decît o singură impresie, a propriei sale reuşite, în spirit şi auz, nu este rară ; dar mai ales în cele ce se zic ONOMATOPEE. De neînchipuit : cuvintele acestea, admirabile şi fără înconjur, se află, pe lîngă celelalte ale limbii (...), într-o stare de inferioritate. Motivul : lipsa de titluri de nobleţe şi imemoriale ; după cîteva secole de existenţă, asemenea vocabule, ce nu sunt nicidecum de neam mediocru, par a se fi ivit pe lume ieri..."

... Explicaţie, nu numai subtilă ; tulburătoare, mai cu seamă !

Ceea ce, dar, nu li se „iartă" onomatopeelor, este impresia ce ne-o lasă : de „generaţie spontanee" ; aerul lor quasi-irepetabil : de semne oarecum suspecte, improvizate într-o doară şi-n echilibru veşnic instabil – condiţia semnului (a celui care ... se respectă) fiind repetabilitatea (4). Cu un cuvînt : naturaleţea lor. Căci, într-un fel, nu sunt acestea : „spontan", „irepetabil" (în măsura în care boicotează orice statut semiotic), două din atributele Naturii ? Or, tocmai un asemenea inoportun : Natura (care, mai mult sau mai puţin, e – totdeauna – ireductibilă şi subversivă), într-un spaţiu social şi de cultură cum e Limba (şi instituţiile acesteia), pune, vai, în primejdie „les mots de la tribu" – şi „tribul" însuşi!

O „naturalizare", de fapt, li se întîmplă – a **posteriori** – şi acestora : „les mots de la tribu" – pe care, însă, NU spontaneitatea & Co., ci – dimpotrivă – experienta (veacurilor), ereditatea (5), vechimea, un contract pe termen lung : aceste „titluri de nobleţe" le-o certifică. O „naturalizare" ; o **naturalitate** ... Astfel făcindu-se că, astăzi, cînd, în fine, se recunoaşte că raportul : „sunet" / „reprezentare" e unul, totuşi, **necesar** (6), iar „arbitrarul semnului lingvistic" (baremi sub acest nume), o himeră, elogiul (onomatopeelor) şi plîngerea lui Mallarmé ar putea trece drept fără temei ...

... Ceea ce e o falsă ipoteză – fie şi numai (7) pentru faptul că, într-însele, e în secret, deplîns şi lăudat Poetul însuşi !

Căci nu e el, Poetul (8), o ... onomatopee („irepetabilă" (9), „spontană"), un ... semn fără istorie (evidentă), fără „categorie" : un **ne-semn** – cu toată dificultatea ce-o implică o astfel de situaţie ?... De unde – pathosul (şi **romantismul**) acestor rînduri – dintr-o carte de... gramatică (englezească) !

Deci :

„... lipsa de titluri de nobleţe (...). Întreabă-l (e) de origine, şi el (e) n-o să-ţi dezvăluie decît justeţea proprie : nu se cuvine, totuşi, să-l (e) umilim, căci el (e) perpetuează, în graiurile noastre, un fel de a crea – care a fost, poate, cel dintîi".

1) În **Enciclopedia ştiinţelor filosofice** (III, „Filosofia spiritului", paragraful 459).

2) ... care, în **Crise de Vers,** notează că : „Pe lîngă **ombre,** care e opac, **ténebres** se întunecă puţin ; şi ce dezamăgire, faţă cu perfidia care face ca **jour** şi **nuit** să aibe, anapoda, un timbru : obscur întîiul, cel din urmă clar..."

3) „Petite philologie à l'usage des Classes et du Monde, par Mr. Mallarmé, professeur au Lycée Fontanes, Paris..." etc. (**Apud** Stéphane Mallarmé, **Oeuvres completes,** NRF, Bibliotheque de la Pléiade, Texte établi et annoté par Henri Mondor et G. Jean-Aubry, 1965, p. 1328 – din care reproducem ... Traducerea citatelor ne aparţine).

4) „Se ştie ce valoare avea pentru Artaud aşa-numita – aici, foarte impropriu – **onomatopee.** Glosopoieza („la glossopoiese"), ce nu e nici limbaj imitativ, nici creaţie de nume, ne readuce-**n preajma** momentului în care cuvîntul încă nu-i născut, cînd articularea deja nu mai e strigătul, nefiind încă discursul, iar repetiţia (sublinierea noastră, ş.f.) e **aproape** imposibilă, şi cu aceasta limba în general ..." (Jacques Derrida, **L'Écriture et la Différence,** Éditions du Seuil, 1967, p. 352). Şi : „Abia ivit, un semn se şi **repetă.** Fără de care, n-ar fi semn ..." (op. cit, p. 432, s.n.).

5) „La langue – spune Saussure – est toujours un **héritage ...**" (Citat după Roland Barthes, **Le Degré zéro de l'Écriture** suivi de **Éléments de Sémiologie,** Editions Gonthier, f.d., p. 123) s.n.).

6) „... reunirea sunetului cu reprezentarea este fructul unui dresaj obştesc (acela al învăţării francezei, de exemplu) ; această reunire – care este semnificatia – nu este arbitrară nicidecum (niciun francez nu este liber s-o modifice), ba dimpotrivă : necesară". (Roland Barthes, **Ibid., p. 123).**

7) Un „numai" care, pentru noi, este aproape **totul ...** De-altminteri, o „gramatica nova" nu l-ar fi surprins pe Mallarmé – care, dacă stăruie asupra zisului „arbitrar", o face, totuşi, pentru a-l impune – prin onomatopee – pe Poet !

8) ... desigur, à la Mallarmé.

9) „... stînd în individualitate, talentul e un exemplar unic, căruia natura îi zdrobeşte tiparul pentru a nu putea servi la multiplicarea lui în serie". (E. Lovinescu, **Scrieri 2,** Editura Minerva, Bucureşti, 1970, p. 79).

ŞERBAN FOARŢĂ

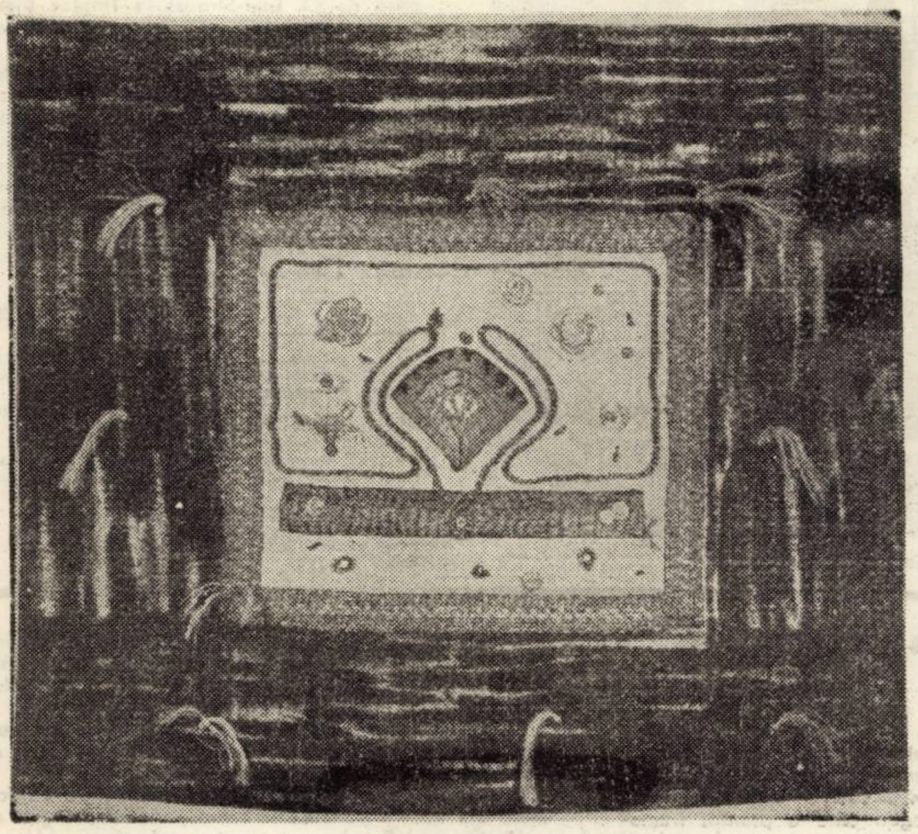

Margareta Sterian, „Fereastră cu flori"
– tapiserie –

SEMNUL CA STRATAGEMĂ ŞI STRATEGIE

În TEORIA FORMELOR FĂRĂ FOND cultura unei epoci este interpretată ca TEXT, reproşul vizînd nu numai **dezacordul** dintre semnificant şi semnificat (adică **imposibilitatea constituirii semnului),** ci şi mimarea unui **acord,** prin ocultarea semnificatului autohton (adică **iluzia semnului constituit).**

Aceeaşi contemporaneitate îi prilejuieşte lui EMINESCU un comentariu în termeni vădit maiorescieni : „În noi totul e **spoială,** totu-i **LUSTRU FĂRĂ BAZĂ",** „Noi în noi n-avem nimica, totu-i **calp,** totu-i **străin", „Minciuni** şi **fraze-i** totul ce statele susţine" etc. Autarhia semnificantului (TOTUL e **spoială, lustru, calp, străin, minciună, frază** etc.), simetrică faţă de aceea a semnificatului, vine nu din înţelegerea **dialectică** a universului ca **unitate şi luptă a contrariilor,** unde între semnificat **(ideal)** şi semnificant **(real)** există o relaţie reversibilă, ci din contemplarea sa **metafizică** ; el este conceput nu ca SEMN, ci ca SEMNE polare, ireversibile : idealul, avînd ca semnificat **unitatea** contrariilor şi realul, avînd ca semnificat **lupta** acestora. Unul este dominat de **ipseitate,** celălalt de **alteritate :** „În veci ACELEAŞI doruri mascate cu-ALTĂ haină", ALTE măşti, ACEEAŞI piesă, / Alte guri, ACEEAŞI gamă", „Se pare cum că-i ALTĂ toamnă, / Ci-n veci ACELEAŞI frunze cad" etc. Dominat de simultaneitate, idealul năzuieşte iluzoriu spre diversitate, astfel cum tot iluzorie este nostalgia concomitenţei pe care o are realul divers : conservare obscură a memoriei COSMOSULUI ca SEMN în care „UNUL erau TOATE şi TOTUL era UNA". Dar orice concretizare a acestor aspiraţii, dată fiind situaţia metafizică instituită, se transformă în contrariul ei : rîvnit de ideal, realul nu poate fi posedat decît ca ideal „O vin' odorul meu nespus, / Şi **lumea ta o lasă")** şi invers („Fii **muritor ca mine").**

Participarea omului la ideal fiind mereu aparentă, ea nu poate lua decît forme **deziterative,** între care se numără şi plasarea cuplului erotic în spaţiul simbolic al **codrului,** alături de **izvor** ca permanentă geneză : „Vino-n CODRU la ISVORUL / Care tremură pe prund", alegoria iubirii eterne devenind expresia reconstituirii **unităţii** originale prin proiectarea în imaginar **(vis** şi **viitor),** unde contrariile se conciliază, EU (masculinul) şi TU (femininul) unificîndu-se în NOI : „VOM VISA un VIS ferice", „Şi surîzind VOM ADORMI sub înaltul / Vechiul salcîm ...". Atingerea iubirii ideale îşi are corespondentul în regresarea insului matur spre vîrsta copilăriei, limitrofă momentului genetic şi de aceea beneficiind de asociaţii identice : „Fiind băiet, PĂDURI cutreieram / Şi mă **culcam** ades lîngă ISVOR", astfel încît **viitorul** (iubire preoiectată) şi **trecutul** (copilărie reconstituită) se anulează în eternitate **(codru) :** „Hai şi NOI la CRAIUL, dragă, / Şi să fim din nou COPII".

Această funcţionalitate a spaţiului simbolic este evidentă în poezia DORINŢA, care se desfăşoară între două momente, unul iniţial, în care realizarea sentimentului este enunţată ca posibilă („Hai în CODRU la ISVORUL") şi celălalt final, unde se comunică realizarea acestei posibilităţi („ADORMIND de armonia /CODRULUI bătut de gînduri"). În FLOARE ALBASTRĂ, pare să se afirme aceeaşi posibilitate : „Hai în CODRUL cu verdeaţă / Und-ISVOARE plîng în vale", dar realizarea lui NOI („VOM vorbi-n întunecime") este aparentă de vreme ce opoziţia dintre EU (feminin) şi TU (masculin) se menţine intactă prin anticiparea revenirii în real : „Apucînd spre SAT în VALE" ... / „Şi sosind l-al PORŢII PRAG", adică prin refacerea în sens invers a drumului parcurs în SARA PE DEAL (dinspre real spre i-DEAL) : „Ah ! în curînd SATUL în VALE-amuţeşte". Aşadar, EA se substituie lui EL, transformînd semnificatul LUI (aspiraţia către ideal) în propriu semnificant, prin ocultarea semnificatului El (imposibilitatea ieşirii din real), rezultatul fiind o **aparentă** unitate **între** EU (provenit din TU) şi EU (devenit TU), fapt ce şi explică acceptarea chemării de către EL. În felul acesta, nu are loc o **contestare** a metafizicului, ci doar o **eludare** a sa, în care semnul este constrîns să participe la STRATAGEMĂ.

O **situaţie metafizică** apare ca premiză şi în LUCEAFĂRUL unde **idealul** (celest) şi **realul** (teluric) se găsesc într-un raport de evidentă inadecvare. Postulat ca SENS, idealul este o **unitate** imuabilă de contrarii, uşor de recunoscut în comportamentul verbal al Demiurgului : „Dar **piară** OAMENII cu toţi, / **S-ar naşte** iarăşi OAMENI, „Cînd VALURI **află un mormînt,** / **Răsar** din urmă VALURI", „Un SOARE de **s-ar stinge**-n cer, / **S-aprinde** iarăşi SOARE" etc. Ipseitatea idealului rezultă şi din imposibilitatea de a se constitui, altfel decît aparent, ca semn : Demiurgul nu este decît semnificatul pe care Hyperion şi-l ocultează temporar (pe durata ipostazierilor sale terestre), pentru realizarea compatibilităţii sale cu Cătălina care, aparţinînd realului, nu îl poate percepe decît ca semnificant. Într-adevăr, Hyperion acţionează în conformitate cu situaţia metafizică pe care o semnifică : fiind **concomitenţa** de contrarii, el sesizează realul ca **succesiune** a acestora, astfel încît, pentru a se face „lizibil", se manifestă **suuccesiv şi contradictoriu** („Un ÎNGER se arată", „Un DEMON se arată").

Realul este alcătuit din termeni distincţi şi opuşi (femininul, devenit EU şi masculinul, devenit TU), dar care deţin, în însăşi opoziţia lor, premiza concilierii (CĂTĂLINA şi CĂTĂLIN). Aspiraţia internă a realului este aceea de a se constitui în SEMN. Această disponibilitate este evidentă în atitudinea Cătălinei faţă de Hyperion : văzînd în el un semn (ale cărui laturi sînt asimilabile, pentru ea, cu semnificantul şi semnificatul realului, deveniţi metaforic **casă** şi **gînd :** „Pătrunde-n CASĂ şi în GÎND"). aspiraţia ei fiind un efort de **semnificare.** Existenţă celestă (=**departe),** Hyperion este inteligibil ca semnificat, dar intangibil ca semnificant „existenţă" terestră (=**aproape),** el devine tangibil ca semnificant, dar ininteligibil ca semnificat („Deşi vorbeşti PE ÎNŢELES, / EU NU te POT PRICEPE"). El este steaua care **„era** pe cînd **nu s-a zărit. / Azi** o **vedem,** şi **nu e",** este succesiv, „frumoasă FĂRĂ CORP" şi „fond FĂRĂ FORMĂ".

Dirijat spre **ideal,** efortul Cătălinei de a participa la constituirea unui semn, în componenţa căruia urma să fie semnificantul, iar Hyperion semnificatul, rămîne pură virtualitate, căci ea nu poate să tindă spre ideal decît **ridicîndu-se** la starea de semnificat. Dirijat spre **real,** acest efort este, iniţial, compromis prin situarea ei de către Cătălin într-o postură de **inferioritate** („Şi ochii tăi nemişcători / SUB ochii mei rămîie"), pentru ca el să se concretizeze în final prin ocultarea, de către Cătălin, a propriului semnificat (nostalgia realului) şi adoptarea, în această funcţie, a nostalgiei ei pentru ideal. Astfel, semnul se înfăptuieşte **în real,** Cătălin devenind semnificant concomitent cu situarea Cătălinei ca semnificat („Şi ASUPRA mea rămii"). Dar, întrucît el este semnificant prin însuşirea conduitei ei verbale **(EA :** „LUCEŞTE cu-un amor NESPUS" – **EL :** „Sub RAZA ochiului senin / Şi NEGRĂIT de dulce", **EA :** „Dar se ÎNALŢĂ tot mai SUS" – **EL :** „Şi DE ASUPRA mea rămii", **EA :** „Pătrunde trist cu RAZE RECI" – **EL :** „Cu farmecul LUMINII RECI"), metamorfoza are loc şi în sens invers : ea îl contemplă ca semnificat, identificîndu-l cu propria ei aspiraţie. **Luptă** a contrariilor, realul este şi spaţiul în care se realizează **unitatea** lor, perpetuă virtualitate şi concretizare permanentă a semnului în care fiecare termen este, concomitent, semnificat şi semnificant. **Negînd** idealul ca sens metafizic, realul **afirmă** un ideal în măsura în care îşi înalţă propriile semnificaţii

CRIŞU DASCĂLU

Structura și rădăcinile basmului fantastic în accepția lui V. I. Propp

Lucrările lui V. I. Propp dedicate cercetării structurii și genezei basmului [1] au avut o dublă importanță pentru folcloristica mondială : pe **plan metodologic** ele au reabilitat analiza **lucidă**, științifică a faptelor și fenomenelor de cultură populară, în speță a basmului fantastic, descalificînd prin temeinicia discursului exegetic empirismul istorizant, iar pe plan teoretic au meritul de a fi redeschis dezbaterile asupra basmului înțeles nu ca o sumă arbitrară de episoade epice, ci ca **pe un sistem** care funcționează după o anumită logică. Desigur, Propp nu este integral întemeietorul metodei sale de lucru, întrucît, după cum bine se știe, el a făcut parte din grupul așa-zișilor „formaliști" ruși. Cert este însă faptul că autorul **Morfologiei...** a dovedit pe lîngă finețea judecăților, și o reală vocație de folclorist și etnolog. A fost, poate, printre primii cercetători care a înțeles un lucru simplu, dar fundamental, și anume că nu poți emite concluzii generale despre un fenomen atita vreme cît nu-i cunoști alcătuirea internă (în terminologia lui Propp, **morfologia**).

Rod al unor îndelungați ani de trudă, **Morfologia basmului** propune o nouă descifrare a modului de funcționare a basmului. Înainte de toate, Propp studiază basmul după funcțiile personajelor, prin funcție înțelegînd „o faptă săvîrșită de un personaj și bine definită din punctul de vedere al semnificației ei pentru desfășurarea acțiunii".[2] Mai importante rămîn, așadar, prin **constanța** lor funcțiile personajelor decît personajele ca atare. Iar aceste funcții, 31 la număr, demonstrează Propp, sînt limitate și organic înlănțuite, ele constituind **arhitectonica** basmului ca **întreg.**

Admițînd toate aceste funcții ca obligatorii și permanente la nivelul axei paradigmatice, Propp reușește să demonstreze că aparentul polimorfism al narațiunilor populare este, la nivelul structurii, „o admirabilă monotipie" și că, respectînd acest prototip sintetizator, pot fi reconstituite și o serie de basme dispărute. Această sugestie și, implicit, traducerea basmului la cele 31 de funcții nu-l conving pe Claude Levi-Strauss. Etnologul francez consideră drept nesistematică reducția lui Propp ; de asemenea, se îndoiește de eficiența operațională a unei astfel de reducții care nu pornește de la opozițiile fundamentale ale narațiunii.

Ca orice lucrare deschizătoare de noi drumuri, **Morfologia basmului** nu este invulnerabilă. Dincolo însă de „pedanteriile" ei metodologice, ea rămîne o cercetare fundamentală în studierea alcătuirii și „mișcării" basmului. Ea a pregătit, oferindu-se drept fundament, apariția celei de a doua lucrări importante a lui Propp, **Rădăcinile istorice ale basmului fantastic.** Dacă **folcloristul** Propp, redactînd **Morfologia...**, atrăgea atenția că „un istoric neinițiat în problemele morfologiei nu va vedea o similitudine acolo unde ea există într-adevăr, doar un specialist în morfologie va putea arăta, în cazul că se constată o asemănare, că fenomenele comparate sînt de fapt absolut eteronome" [3] în **Rădăcinile istorice...** ne întîlnim cu etnologul Propp, care, la rîndu-i, conchide : „Basmul a păstrat urmele a numeroase datini și rituri : sînt multe motive care își află explicația genetică doar prin comparație cu riturile" [4]. Prin această idee autorul nu se întoarce la principiile teoretice ale „școlii mitologice", — cum au sugerat vulgar cîțiva recenzenți, — ci, dimpotrivă, circumscrie „morfologiei" basmului un nivel semantic. De altfel Propp își nuanțează premizele cercetării declarînd : „Lucrarea de față constituie o cercetare genetică. În mod necesar, prin însăși esența ei, cercetarea genetică este întotdeauna istorică, fără a se identifica vreodată cu cercetarea istorică propriu-zisă. Genetica are drept țel să studieze **originea** fenomenelor, în timp ce istoria le studiază dezvoltarea. Genetica precede istoria, îi deschide calea" [5]. Cu alte cuvinte răspunde, prin lucrarea amintită, acelei întrebări formulate cu două decenii înainte : **de unde provine basmul ? Care sînt rădăcinile sale istorice ?**

În vădită polemică cu supozițiile cîtorva predecesori precum D.K. Zelenin, A.L. Kroeber, J.G. Frazer, F. Boas, G.A. Dorsey etc., dar și cu un sincer respect față de realele contribuții ale acestora, V.I. Propp, într-un spirit comparatist, supune analizei basmele rusești, mai ales cele cuprinse în colecția lui Afanasiev, după ce, în prealabil, discută în detaliu coordonatele gîndirii arhaice, instituțiile sociale, religiile, riturile și miturile diverselor colectivități „primitive". Între realitățile sociale gentilice și semantica basmului Propp descoperă multiple punți de legătură. Tocmai de aceea, „concluzia noastră — spune autorul — nu corespunde cu opiniile curente în materie de basm. Se consideră de obicei că basmul este presărat cu diferite elemente din perioada preistorică, iar ca întreg — că e un produs al creației artistice „libere". În ce ne privește, am constatat că basmul fantastic este alcătuit din elemente care își au sorgintea în reprezentări specifice societății anterioare împărțirii în clase" [6] cînd, pe plan cultural, se petrece desacralizarea miturilor. Prin **desacralizare** Propp înțelege pierderea virtuților cultice de către mituri, deci anularea calității **veridicului** din perspectivă sacrală. În momentul în care miturile, acele „povești sacre" [7] după Mircea Eliade, își pierd demnitatea esoterică, ele trec din sacral în profan, devin realități poetice. Dar teza conform căreia basmul derivă din mit nu e nouă. Este suficient să ne gîndim la teoria fraților Iacob și Wilhelm Grimm, ivită acum un secol și jumătate, ca să ne dăm seama că Propp nu face altceva decît să ajungă cu procedee analitice mult mai adecvate la aceeași concluzie. Totuși, acceptarea unei atari teze îl pune pe autorul nostru în dezacord cu cei care susțin că basmul este anterior mitului (A. Lang, Fr. Panzer etc.) cît și cu aceia care susțin **coexistența** mitului cu basmul (Mircea Eliade, Lévi Strauss). Înclinăm să credem că Eliade și Strauss au în principiu dreptate atunci cînd susțin că este cel puțin riscant să se impună o ierarhie cronologică în relația mit/basm, cele două structuri putînd tot atît de bine să coexiste, dar îndeplinind funcții deosebite.

Ceea ce ni se pare întru totul remarcabil în exegeza lui Propp este descoperirea celor două filoane instituționale care stau la temelia basmului fantastic : **ritul inițierii** (transmițînd basmului cîteva motive definitorii precum **izgonirea copiilor în pădure, înghițirea și regurgitarea eroului, dobîndirea ajutorului năzdrăvan, frăția din pădure** etc.) și reprezentările despre lumea cealaltă, ținînd de ritualul înmormîntării și oferind basmului motivul esențial al peregrinării. „Aceste două cicluri rituale — notează Propp — ne oferă toate elementele fundamentale de construcție ale basmului".

Trecerea eroului din lumea reală în cea imaginară sau, în limbajul cîntecelor rituale românești, din lumea cu dor în cea fără dor, se petrece doar în momentul în care călătorul îndeplinește toate rigorile ritului de inițiere. Am putea spune că, spre deosebire de basmele rusești analizate de V.I. Propp, basmele românești au conservat ipostaze mai complexe de inițiere.

„Casa mare" care se află așezată la hotarul dintre cele două tărîmuri amintește pregnant de „Casa bărbaților" descrisă de Cl. Levi-Strauss în **Tropice triste,** cu deosebire că aici predomină inițierea matrimonială.

Între cele două lumi se interpune **călătoria** eroului. Prin virtuțile ei inițiatice, peregrinarea feciorului viteaz îndeplinește, exceptînd finalul, aproximativ aceleași funcții ca și drumul „dalbului pribeag" din cîntecele rituale de petrecut. Dacă acestea propun o inițiere în moarte, basmele semnifică o inițiere în viață. Chiar dacă V.I. Propp nu formulează acest adevăr, cercetările lui îl sugerează.

VASILE CREȚU

Margareta Sterian, „Tapiserie"

[1] Ne referim la **Morfologia basmului**, Leningrad, 1928 și **Rădăcinile istorice ale basmului fantastic,** Leningrad, 1943.
[2] V. I. Propp, **Morfologia basmului,** București, Editura Univers, 1970, p. 26.
[3] V. I. Propp, **op. cit.**, p. 23.
[4] V. I. Propp, **Rădăcinile istorice ale basmului fantastic,** București, Editura Univers, 1973, p. 12.
[5] V. I. Propp, **op. cit.**, p. 23.
[6] V. I. Propp, **op. cit.**, p. 458.
[7] Mircea Eliade, **Aspects du mythe,** Idées, N.R.F., p. 15.

SEMIOTIC ȘI ESTETIC

Forma este o coeziune, starea limită de inregistrare a obiectului general, adică a lumii, o condiție actantă și operantă, deci comunicantă. Și sigur, prepararea comprehensivă a organizării expresive a lumii obiectelor. Căci totdeauna forma e o promisiune de conținut !

Evident că se poate foarte bine gîndi o lume fără formă, o lume fără principiul ordinii, fără intîlnirea ordine-dizordine, fără contraste de tipul figură-fond.

Tot așa cum se poate gîndi o lume fără magie. Omul creează forme nu pentru plăcerea de a le crea (de tipul unui joc) și nici pentru că aceasta ar corespunde cu o necesitate de act gratuit.

Primele (în sens de ierarhie comunicantă) din nenumăratele forme create de om, au fost semnele de toate felurile și pentru toate sectoarele de comunicare de la formele sonore și pînă la cele modelate, de la formele grafice pînă la cele simbolice sau magice.

Omul se dedică sistemelor de semne nu din cauză că formele în sine îi revelează ceva din misterul naturii ci sigur, dintr-o foarte pragmatică necesitate de optimizare a semnelor și sistemelor de semne. Așa s-au născut în copilăria omenirii, familiile de semne cel mai universal uzitate în existența culturală : numerele simple și alfabetele. Optimizarea e, credem noi, răspunsul modern la întrebarea despre cum se generează mulțimile sistemic congruente, de semne

Designul (de exemplu) care trebuie considerat modelul general de gîndire despre problemele de azi ale omului și ale ambianței sale — aparține științei optimizării și înseamnă legea care a plantat frumosul în miezul fenomenului utilitar.

Știm — pe de altă parte — că nu există optimizare a condiției, a cauzalității. În schimb, există o nelimitată optimizare a modalității, care este una dintre implicațiile fundamentale ale lumii fenomenale. Ea se retractează înfășată în întrebarea „cum ?"

Pentru noi în acest teritoriu de optimare a semnelor, se naște esteticul, ca un produs secundar al optimării semnelor și sistemelor lor.

Cu cît semnul își crește și îmbogățește redondanța, cu cît își „diluează" abstracția, cu cît se „des-universalizează" cu atît planul semiogenezei alunecă spre calogeneză sau morfopoetică, spre metamorfozele frumosului. Paradoxal — dar real — esteticul este un produs în subsidiar (și neașteptat), de aici magia frumosului !, — al perfecționării expresive a semnului.

În artă, semnul devine substanță deci capătă o funcționalitate în direct. Asistăm astfel la o „codare a limbajului" în formă comunicantă. Toată creația artistică (în lărgimea maximă pe care poate să-l aibă acest concept) se desfășoară nu pe realitate, ci, pe sistemul de notație comunicantă „semnică" a realității. Antecedentul discursului artistic este prins în metamorfoza metaforei.

Natura semnului este triadică **(EU-TU-EL), implicînd illeitatea valorizantă (EL), singura dimensiune fără replică în componența fenomenală a Universului, funcție etică a persoanei umane.**

Conform acestor considerații, esteticul se instituie astfel ca legea cea mai vastă, mai cuprinzătoare, ca un reper absolut al naturii umane.

Frumosul nu se poate naște în competiție cu formele din nautră pe care le-am supune unui regim de perfecționare. Ceea ce se poate perfecționa și ce există continuu comentat în chip optim în artă nu sînt părți sau forme din natură, ci sînt semne supuse unei complexe și misterioase metamorfoze care generează două linii de neo-geneză : aceea a rapidității și eficienței semnului (pregnanța semnului), respectiv apariția unei noi categorii de fenomene eundante, **eundanța fiind zona optimă a întîlnirii dintre informație și redondanță, în care frumosul izbucnește în chip axiomatic, ca mod de a fi în lumea supremă a valorilor (împreună cu adevărul, binele și dreptatea).**

Datorită intercomunicării dintre valorile morale, sentimentul general al existenței, încheie orice tentativă de „supradescriere" a ființei umane. Acesta e de altfel secretul definiției omului-om ; el este un fenomen, o enigmă fără replică și comparație în combaterea urîțeniei (cacofilaxie) și amplificarea frumuseții lumii (calogeneză).

Nu există artiști predilect ai viitorului, ai trecutului sau ai actualității. Duratele măsurate sînt peste tot, în jurul lor, ca vîntul din pînzele de corăbii.

EDUARD PAMFIL
DORU OGODESCU

Modelarea și viața psihică

Deși, de la introducerea experimentului în cercetarea fenomenelor psihice (1879) și deci de la data dobîndirii de către psihologie a dreptului de cetate în lumea științelor, a trecut aproape un secol, viața psihică mai este, în bună parte, învăluită de „misterele". „Cutia" care adăpostește organul psihicului mai este încă – chiar dacă nu total – „black-box" („cutie neagră"). Și acest lucru nu este lipsit de consecințe negative, nu numai pentru psihologie, ci și pentru domeniile ei de aplicare (educație, muncă, artă, sport etc.), domenii în care investigarea psihologică și mai ales acțiunile bazate pe aceasta nu au rigurozitatea pe care o au investigațiile și aplicațiile lor în domeniul științelor pozitive (chimie, fizică, matematică etc.), motiv – printre altele – care l-a determinat pe profesorul Pavelcu să scrie o „Dramă a psihologiei". Este cuprinsă în această carte „drama" unei științe conștientă de valoarea sa (valoare rezultată din utilitate), dar încă în imposibilitatea de a o demonstra plenar, chiar dacă prin psihotehnică, psihopatologie și alte ramuri a făcut dovada utilității sale sociale Dar, cum spuneam, nu la toți parametrii.

În drumul său de constituire ca știință, psihologia s-a întîlnit, pe la mijlocul acestui secol (1948) cu cibernetica. Întîlnirea a fost de bun augur, căci prin cibernetizare psihologia a făcut un pas important spre scientifizare. De fapt părintele ciberneticii moderne (Wiener) considera în mod apodictic necesitatea includerii psihologilor în grupul ciberneticienilor. Deci psihologia îi era necesară ciberneticii congenital. Dar – cum spuneam – și psihologia avea de „cîștigat" din această „întîlnire". Este tocmai ceea ce vom încerca să punem în evidență în rîndurile ce vor urma.

Stabilirea principiului analogiei ca principiu de bază al ciberneticii presupune și implică posibilitatea reproducerii pe plan obiectiv a unor operații și procese subiective. De vreme ce atît organismul uman cît și mașinile, funcționează (conform analogiilor stabilite de cibernetică) ca un sistem format din mai multe elemente (aparate, organe, piese) corelate între ele, înseamnă că anumite organe și funcții din organismul uman ar putea fi transpuse în mașini. Așa a apărut ideea posibilității modelării nu numai a funcțiilor biologice (bionica), ci – de ce nu ? – și a funcțiilor și proceselor psihice.

Ajungînd aici considerăm necesar să lămurim conceptul de „model" și cel de „modelare".

Modelul (nu este vorba de accepțiunea obișnuită a acestui concept cu sensul de exemplu sau eșantion etc.) este un sistem ideal sau material, simplificat, cu ajutorul căruia pot fi studiate indirect structura și proprietățile unui alt sistem mai complex (sistemul original), cu care modelul prezintă o anumită analogie. În cazul nostru, sistemul original – viața psihică – este un sistem ideal și foarte complex (poate cel mai complex dintre toate sistemele originale). De aci și marea dificultate a creării unui model material care să-l reproducă, adică să-l modeleze. În ipoteza că s-ar încumeta cineva să modeleze acest sistem, ar avea de învins, în primul rînd, o mare dificultate : volumul lui, căci un asemenea model obiectiv ar avea dimensiunile unui mare bloc cu foarte multe etaje și apartamente.

Modelarea este operația de reproducere a unui sistem complex, în altul mai simplu. Bineînțeles că, simplificarea nu trebuie să degenereze în vulgarizare ; simplificarea trebuie luată, în acest caz, în sensul de esențializare și – în cazul proceselor psihice – de izolare (a memoriei, a percepției, gîndirii etc.) de alte procese.

S-ar putea naște întrebarea : se pot modela procesele psihice, știind că ele sînt procese ideale, iar modelarea lor s-ar putea realiza într-un sistem material (mașina care percepe – perceptorul, mașina care memorează, mașina care gîndește, care compune etc.) ? Dacă da, cum este posibilă această transpoziție (convertire) ? Care sînt premisele teoretice ale acestei modelări și care sînt posibilitățile ei practice ? Dar limitele ?

Deși activitatea psihică a omului în stare de veghe este, în cea mai mare parte, o activitate conștientă, ea conține în structura sa elemente de automatizare. Memoria, percepția, limbajul, gîndirea etc. – deși procese conștiente, funcționează normal, cu o anumită fluență, tocmai datorită elementelor lor componente care, printr-un îndelungat exercițiu, s-au automatizat : sînt conștient că vorbesc și de ceea ce vorbesc dar nu sînt conștient de fiecare sunet pe care-l scot sau de structura fonetică a fiecărui cuvînt ; sînt conștient de soluțiile pe care le caut la o problemă, dar calculele de adunare, scădere, sau înmulțire se produc „de la sine" ș.a.m.d Activitatea psihică ar fi de neconceput fără aceste automatisme funcționale. Tocmai această caracteristică a activității psihice – automatizarea – constituie premisa de transcriere (transpunere) a ei în formule matematice (modelul teoretic) și de construire, pe baza acestor formule a modelului material al ei, adică al unuia sau altuia dintre procesele sale (memoria, percepția, gîndirea etc.). Iată deci că, prin intermediul unui model teoretic (formulă matematică, sau sistemul de formule) sistemul ideal (psihicul) poate fi convertit în sisteme materiale simplificate esențializate (perceptorul, mașina de memorat, mașina de compus versuri sau muzică etc.).

Modelarea a produs o adevărată revoluție în investigația științifică în toate domeniile, dar mai ales în domeniul de investigare a fenomenelor psihice.

Se pune problema care este valoarea cunoașterii cu ajutorul modelului. Adică, avînd în vedere caracterul simplificat al modelului, cît putem cunoaște cu ajutorul lui ?

Întrucît modelul vieții psihice se constituie în mod probabilistic, înseamnă că și cunoașterea pe care o realizăm cu ajutorul lui este tot o cunoaștere de tip probabilist. Deci, cu ajutorul unui model material (perceptronul, de exemplu), care nu este altceva decît o extrapolare a unui sistem ideal (percepția) – noi putem cunoaște modul posibil în care se produce acest proces în capul omului și putem anticipa – după experimentarea lui – ce se poate produce în percepția omului într-o situație dată (cea pe care am experimentat-o cu ajutorul perceptronului). După cum vom putea anticipa, cu ajutorul mașinii de jucat șah, figurile pe care le va utiliza adversarul nostru într-o situație strategică dată (avînd în vedere că orice situație tactică și strategică își are algoritmii ei, algoritmi pe care mașina îi descifrează).

În afară de funcția sa metodologică de cercetare, modelul mai îndeplinește și o funcție praxiologică. Procesele psihice modelate sînt solicitate într-o activitate concretă : învățare, muncă, creație, etc. Cunoscîndu-le modul de funcționare (cu ajutorul modelului material), vom putea interveni, pe de o parte, pentru ca în activitatea concretă să fie solicitate în mod rațional și prin aceasta vom spori eficiența activității,

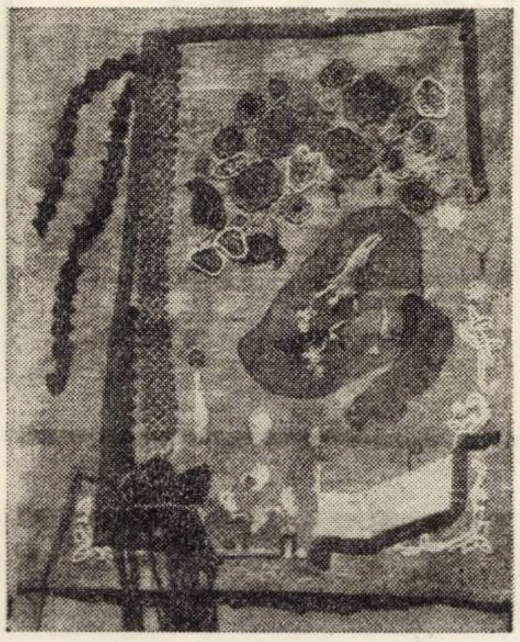

Margareta Sterian, „Tapiserie"

iar pe de altă parte, putem organiza activitatea învățătura, de exemplu) în așa fel încît să contribuie în cea mai mare măsură la dezvoltarea psihică (a proceselor în speță). Deci, cunoscînd temeinic viața psihică (procesele și legile lor de producere și funcționare), vom putea să intervenim cu mai mare eficiență la solicitarea ei și la educarea ei.

Afirmam, într-un alt context, că modelarea obiectivă a psihicului uman în întregime ar crea dificultăți de natură materială (modelul material ar ocupa un volum care l-ar face, practic, nefuncțional). Considerăm însă că nu aceasta ar fi dificultatea cea mai mare și în nici un caz ea nu ar fi insurmontabilă. Dificultatea de nedepășit – deocamdată – este de altă natură. Este vorba de caracteristicile unor variabile psihice care le fac inabordabile din punct de vedere cibernetic. Ne gîndim aci la procesele afective superioare, la sentimente și la motivațiile umane interne care nu pot fi algoritmizate, deși citeam într-o lucrare de literatură fantastico-științifică despre modelarea sentimentului de dragoste la un robot. Dar, ca de obicei, și această lucrare era mai mult fantastică și mai puțin științifică, căci robotul din povestea citită făcea declarații de dragoste, cu aceeași „formulă", atît unei fete cît și unui bărbat.

Un alt resort al vieții psihice care nu poate fi modelat este cel al motivelor intrinsece. Cine se va încumeta să modeleze curiozitatea epistemică, pasiunea pentru cunoaștere, pentru știință, setea nepotolită a omului pentru adevăr și pentru dreptate ? Și cum ar putea să modeleze asemenea variabile psihice, ai căror parametri sînt atît de specific omenești ?

Încercînd să conchidem, constatăm cu optimistă bucurie că modelarea, ca metodă de investigare științifică, are un larg spectru de aplicabilitate și în studiul fenomenelor psihice, fapt care contribuie, pe de o parte, la procesul de scientifizare a psihologiei iar pe de altă parte, la sporirea eficienței activității în domeniile în care se aplică cuceririle psihologiei (educație, medicină, artă, sport, muncă de industrie etc.).

În același timp, constatăm că viața psihică nu poate fi, deocamdată, modelată în plenitudinea ei atît din cauza unor dificultăți de ordin material (volum prea mare), cît mai ales pentru oprelişti care țin de natura intimă a sufletului uman și care fac din el un miraculos și grandios unicat, în care se răsfrînge, ca într-un strop de rouă sau într-un cristal de zăpadă, ceva din marea enigmă a macrocosmosului.

ION DRĂGAN

NOTE FILOLOGICE

TREBUIE SĂ FIE O GREȘEALĂ DE TIPAR

Dacă Profesorul Haddock n-ar exista ar trebui inventat.

„România literară" și-a găsit în pana domniei-sale un apărător al ideii de cultură în forma ei de exprimare scrisă. Căci modul de a folosi limba, cînd trimitem cuvîntul așternut pe hîrtie să colinde prin lume, nu mai este și n-a fost niciodată o chestiune particulară, ci una publică Și dacă există o libertate neîngrădită a scriitorului de a recurge la bunurile puse la îndemînă de mijloacele exprimării naționale există și dreptul de a aprecia cum sînt folosite ele.

Îndeletnicirea este delicată, fiindcă are darul de a indispune mai ales tagma scriitorilor: *genus irritabile...*, cu atît mai mult cînd judecata e presărată și cu puțină ironie, oricît de blîndă ar fi ea Reacția celor vizați este, într-un fel, legitimă, întrucît atinge o sensibilitate ușor vulnerabilă, dublată de un orgoliu foarte puțin dispus să primească lecții de la un „grămătic". (Iată, o vocabulă născută în umbra ignoranței satisfăcute de ea însăși !).

Nu doresc, însă, deoarece nu cred că este necesar, să mă fac apărătorul rubricii semnate de autorul pomenit. Mă refer aici la altceva și anume la articolul Profesorului Haddock din „România literară", nr. 2 din 10 ianuarie 1974. Am citit cu același interes, dar de data aceasta cu nedumerire, următoarea frază, dintr-o scrisoare adresată unui cititor : „De aceea, îmi permit să apreciez la Dv. nu atît dreptatea pe care o aveți (că o aveți), cît mai ales felul cumpătat și, aș zice : reverențios în care **vi-o** puneți în valoare".

Am în vedere construcția subliniată „vi-o (puneți...)" care, deși se aude în unele graiuri mi se pare nerecomandabilă. Pentru a mă verifica am deschis Gramatica Academiei, vol. I. ed. a II-a, p. 140, unde autorii afirmă într-o notă : „Scrierea și pronunțarea vi-o dau, vi-o cumpăr sînt incorecte ; trebuie scris și pronunțat : v-o dau, v-o cumpăr".

Nu vreau să spun că unele norme recomandate de gramatică nu pot fi corectate sau chiar, uneori, eludate, deși e bine ca lucrul acesta să se întîmple cît mai rar. Dar în cazul de față nu există, după mine, o justificare obiectivă a introducerii formei pronumenale de dativ : vi în locul celeilalte : vă. Cea dintîi apare pe lîngă formele verbale impersonale, cu pronumele reflexiv se : vi se dă, vi se spune etc., nu și pe lîngă formele personale, unde varianta este vă : vă dă (dau, dăm etc.), vă pune, vă spune etc. Așadar, distribuția celor două forme pronumenale – la pers. a II-a, cazul dativ, numărul plural – este diferită și determinată de carcterul impersonal sau personal al verbului O dovadă în plus e și faptul că prin înlocuirea complementului direct o cu un substantiv corespunzător construcția în discuție reclamă numai forma vă : vi-o dau (cartea) = vă dau cartea (nu vi dau cartea). În cazul particular din vi-o puneți nu găsim o motivare convingătoare a întrebuințării lui vi în funcție de complementul indirect în dativ („dreptatea pe care o aveți și felul în care o puneți pentru dv. ?").

Să fi scris Profesorul Haddock așa ? Poate. Mă gîndesc totuși că e posibil să se fi strecurat o greșeală de tipar... Oricum ar fi, eu tot voi citi și de acum înainte în „România literară" mai întîi rubrica semnată de domnia-sa.

ȘTEFAN MUNTEANU

ERRATA

In articolul **Imagine și limbaj** din numărul trecut al rubricii noastre se va citi : „este sinonim" în loc de „este sinonimul" (rîndul 13 de sus) ; „au creat cuvîntul" în loc de „au cuvîntul" (rîndul 19 de jos) ; „s-au născut dintr-o concepție" în loc de „s-au născut, dintr-o concepție", (rîndul 32 de jos).

FORUM

Rogu-vă să ne-oprim. Cîteva clipe numai. Atît cît e nevoie pentru un popas de reculegere. Cît să cugetăm, despărțiți temporar de forfota și preocupările noastre presante, de fiecare zi. Nu de mult a plecat din cetate un om deosebit. A plecat pentru totdeauna. Și după ce-a trăit și-a muncit printre noi, dedicîndu-se orașului natal. Tot ce-a avut bun în sine, talent, conștiință, putere de muncă a adăugat firesc efortul tuturor pentru o existență colectivă demnă, civilizată, făcînd parte dintre acei oameni care-și îndeplinesc negălăgios datoria, tenace și responsabil, întotdeauna la post.

Cel care-a plecat nu de mult, a fost deosebit și pentru că, dascăl fiind, a contribuit cu ceea ce avea mai ales pentru ca în urma lui să rămînă un schimb de nădejde, bine format, demn să ducă mai departe opera începută de demult. Viața celui la care cugetăm acum, venind de dincolo de începutul acestui veac, a căpătat semnificații ample în dinamica acestui timp. Am scris despre munca lui la începutul profesiei mele de reporter. M-a ajutat cu discreție să prezint cititorilor o problemă esențială. Atunci ca și acum : asigurarea cu apă potabilă a populației timișorene în continuă creștere. Ceea ce altădată era doar un început, astăzi s-a remodelat pe dimensiuni superioare și în lumina unor perspective deosebite. Inginerul și profesorul universitar Vasile Zbegan, ne lasă exemplul unei vieți demne de momentul acesta de reculegere. Să ne mai concentrăm o clipă în acest puțin întins popas, înainte de a relua din plin și dinamic forfota și preocupările noastre obișnuite.

MIRCEA ȘERBANESCU

PETRE STOICA

Tocmai

Tocmai cînd trebuia să speli acești ciorapi
tocmai cind trebuia să alăptezi copilul
tocmai cind trebuia să gonești ariciul
din grădină
tocmai cind trebuia să-ți sufli nasul
tocmai atunci ai început să asculți flașneta
pasărei îmbrăcate în frac

Gravitate

Se spune întotdeauna acesta-i viitorul
parașutei
nu se spune niciodată acesta e viitorul
prepeliței
sau acesta e viitorul poetului
ca atare să stăm cu ușile închise
să ne punem vată în urechi
să ne punem mănuși de asbest
și în lungile nopți de germinație
coborîți într-o pivniță de argint
să schimbăm experiențe
ca între noi cultivatorii de varză

Peisaj

Totul se desfășoară normal în viața intimă
a căpițelor de fîn
totul se desfășoară normal pe suprafața
rîului
totul se desfășoară normal în relațiile oilor
care pasc în depărtare
în ciuda faptului că negura
provoacă o anumită dezordine

DAMIAN URECHE

Etica

Să învățăm discreția din șoapte
Și verbele tăcute din hîrtii,
Mai bine-un licurici în miez de noapte
Decît să fii un far în plină zi.

Am regăsit pe pagină sublimul
Și simfonia visului pe roți,
Nu egoismul de-a ajunge primul,
Ci măreția de-a ajunge toți !

Să dăm secundei viață pentru viață,
Să bea pămînt luceferii înalți.
Dacă destinul te așează-n față,
Să nu se uite umbra celorlalți.

Un stol de riuri holda ne-o ridică
Și norii roditori îi pun peceți,
Chiar dacă-n palma globului e mică
Această mare țară de poeți.

Dă energie soarelui atomul,
Furtuni se sparg pe frunți de mateloți.
De veacuri omul vrea să fie omul
Egal cu sine și egal cu toți.

ION MĂRGINEANU

Portretul patriei

Patria-i cel mai frumos port
luminii să bea
sufletul acestui popor,
trainic, ctitorind o stea.

Patria-i cea mai frumoasă amiază,
în care sîngele se naște – adolescent
și curge-apoi peste pleoape-griu

Patria-i cel mai frumos văz
al miinilor tăiate-n jar,
al trupului care rodește ;
floare de veghe la hotar.

Geografie colectivă

Frații mei, în plină putere, construiesc :
unul cer pentru avioanele sănătății
și de vinătoare – cer albastru,
cu emblema patriei ;
celălalt, soare pentru jocul copiilor
și hale mari și cuptoare...
Eu trec printre ei ca o bucurie tricoloră

Zbor cîștigat

Iată, uzina aceasta
este un zbor cîștigat ;
mă îmbrac în sufletul lui
pentru o altă veghe de urcat.
Iată, uzina aceasta

incendiindu-mi tinără gura,
adincită în pleoape. Țara
ne cere drumurilor, scuturi
mai mîndre începuturi să răsară.

„Profil cu brad" Foto : Marius Popovici

VALENTIN TUDOR

Veneai

Veneai de undeva și te-a cuprins
O spaimă de necunoscut
În verdele privirii de cetină
Crescută primăvara, crud.
Erai alunecarea unui val,
Erai ideea care mă tulbura tăcut,
Sau zvelta alergare a unei căprioare.
Veneai de undeva și m-a cuprins
O spaimă de necunoscut
Încît și-acum încă mai văd
Cum trece spre izvor cîteodată
Din orizontul larg, încins,
O căprioară, dimineața, însetată.

Dedemult

În copilăria mea,
Nu era zi fără cal,
Nu era zi fără moară,
Nu era zi fără lan.
Calul, moara, lanurile
Iluminară anii aceia.
Calul era vîntul de seară
Curgîndu-mi pe umeri,
Moara era pîine și liniștea ;
Lanurile – sîngele meu.
Reveniți seară de seară,
Voi, lanuri de griu, voi cai aripați,
Reveniți pe lungimile-mi drumuri,
Voi, lanuri de aur,
Cai aripați,
Copilărie, plecată de mult.

Semințe de viață

Dacă vreți undeva să mă duceți,
Duceți-mă-n lanul cu floare de soare.
Nu vor ști semințele pline
Cît de mult le-am iubit.
Cînd toamna va trece prin noi cu lumină,
Va găsi floarea întoarsă spre brazdă
Plîngînd cu semințe de viață,
Veți uita că m-ați dus undeva,
Veți uita că m-ați dus.
Veți uita că-ntre tulpinele florii de soare
A rămas în țărînă
Căutarea celui plecat

CORNEL MARANDIUC

ZBORUL SPRE VENUS

(Povestire)

Pilotul ieși și merse la bar după țigări. Ceață, ceață..., mai avea jumătate de oră pînă la decolare. Rutină — parașutare de medicamente, singe. Singe pentru cineva care în clipa aceasta plutește poate într-un fel de ceață, așteptînd flacoanele acelea maronii... Ceața se mai ridicase, pînă în jumătate de oră va putea pleca liniștit. Cînd trecu prin hol, bătrînul de pe cisterna de 73 octane pentru „An-2"-ul IAU-ului, venit de pe aeroport, stătea ghemuit și privea în bazinul circular, cu peștișori

— Ce faci nea Geambașule ? Te uiți la pești ?

— Le-am dat gîndac bre...

— Ce vorbești ?

— Mănîncă bre, caracuda —! Îi halește pe toți —! Ian privește și mata... ce, crezi, că face foame, ca mine ?

— Nu mai ai parale, nea Geambașule ?

— Zero la litrometru tataie ! Dai o cafea, bre ?

— Dau. Haide...

Bătrînul se ridică aranjîndu-și părul alb tuns minzește și intrară la bar.

— Cucoană, două cafele, pînă vine și pentru mine radiograma de plecare...

— Nea Geambașule, la Tulcea ai fost ?

— Unde n-am fost bre..., am fost peste tot.

— Și mata umbli în urma lor, le cari benzină...

— Le car bre...

— Ei, sănătate. Decolez îndată și am și musafir pasager. Trebuie să-l întîmpin. Știu eu cine-o fi, l-a trimis medicul șef...

Îndeosebi, în orele de română. La început nu întotdeauna dar mai tîrziu în fiecare oră de limba română apăreau acele flori ciudate pe caietele din banca de lîngă geam. Erau niște flori ciudate, cu petale și mari și mici, cu tulpini nu firave ci gingașe, mlădioase poate odată dar acum încremenite dintr-o imobilitate argintie, suverană. Flori aparent complicate, intortocheate dar apoi, privite atent, de o cuceritoare simplitate. Și poate nu simplitate ci armonie, o armonie tinzînd spre perfecțiune, desăvîrșire. Niște flori, poate niște ființe prin tot ce aveau deosebit, însă descifrabile, ușor de înțeles și iubit și totuși surprinzînd prin acel deosebit al lor poate tocmai, desigur, pentru că încă nu le desenase nimeni. Și ele nu puteau fi desenate pentru că nu erau cunoscute decît de cel ce le plăsmuise. Pentru că nu oricine poate crede că pe Venus cresc astfel de flori, tocmai acolo, pe Venus. Poate era un fel de clarviziune, poate era o imagine călătorind prin univers de mult — și cine știe ce înseamnă acest „de mult" — ajunsă acum aici, spiralînd ușor prin sufletul acesta crud și frumos, vrednic de a le fi ecran, planșetă, negativ al imprimării și, totodată, instrument, mijloc de a le reda viața, înfățișarea. Or, poate nu era un mesaj ci doar acea îndrăzneală, putere a îndrăznelii de a crede, de a imagina, de a dori o existență și o realitate mai bună, mai generoasă, ciudată și deosebită aflată acolo departe pe un alt astru sau, poate nu erau aceste flori decît o copie timidă și sinceră, în același timp, a unei frumuseți lăuntrice proprii.

Ele erau niște flori gingașe, cînd gata să se spulbere ucise de o simplă privire neînțelegătoare, neatentă, cînd un joc aur al unor catene dintr-un metal necunoscut, cu izul pulberilor împrăștiate de meteoritul tungus cine știe cît de adinc în turbăriile Siberiei... Ele erau, desigur niște flori ciudate, desenate de o fată, de o elevă — astfel indisciplinată — în timpul orelor de română pe copertele tuturor cărților și caietelor de școală. O fată cu gînduri și vise de zbor, zbor însă nu încătușat de aripi greoaie, nituite, de avioane vibrînd zgomotos într-o atmosferă terestră învrăjbită de jocul capricios al atîtor curenți nevăzuți — și chiar dacă deocamdată nu se putea astfel, atunci și un astfel de zbor dar, așteptînd acel zbor adevărat, în care se poate crede, un zbor printre astre, spre alte astre și planete, poate chiar spre Venus unde trăiau acele flori care acolo, desigur, dădeau aceeași bucurie pe care aici o dau, uneori, lanurile unduitoare de ovăz înalt, înspicat ori mireasma și amăruie și dulce a salcîmului înflorit.

Pilotul nu ar fi crezut că vreodată se va intîlni cu un astfel de gînd, de vis al zborului...

Zborul acesta de înapoiere din misiunea sanitară, zborul acesta de acum, pe un monoplan obosit, era el însuși o bucurie, o împlinire. Rutina, îndelungata rutină care undeva închidea, ca un cristal o bulă de impurități (e adevărat, o ocluziune acum) — clipele și zilele acelea cînd mîna sa înălbită a strîns manșa bombardierului de picaj — rutina aceasta pleca undeva la naiba, sau poate știa el — și nu că știa dar încă putea — s-o expedieze la naiba rămînînd astfel bucuria, mîngîierea, pentru că desigur, e și un fel de mîngîiere zborul..., rămînea această bucurie a zborului, ca un privilegiu deosebit din care el mușca puțin în fiecare zi știind că odată, poate mai curînd, ea, această bucurie, se va sfîrși.

Avionul trepida normal, aerul devenit ușor cețos la început se înrăia parcă și desenul clar pînă nu demult al solului se estompa cu o nefirească grabă. În acel aer cețos părul blond al fetei venea și pleca din carlingă ca o adiere, ca un joc, ca un foșnet ce, cu un fel de teamă, nu lăsa ca tot ceea ce și-au spus să alunece, să se piardă în această ceață în care obositul monoplan își căuta drum de întoarcere. Apoi, după un timp, acest foșnet încetă ascuns de vibrația aripilor nituite, ușor cojite de vînturi și ploi, ascuns de glasul motorului împins din manete pe ultimii dinți — dinții de fugă acum. Și după ce încetă acel foșnet, rămase doar părul blond în tunsura lui gingașă, copilărească, în care prinseră, odată cu transpirația țîșnită sub fruntea și tîmplele încărunțite ale pilotului, să înflorească acele ciudate flori despre care ea îi vorbise atît de mult la ducere și cînd, zîmbind, corectînd ușor înclinarea avionului, el îi spusese :

— Da domnișoară, probabil că dumneata vei ajunge să zbori spre Venus și probabil că va fi minunat acest zbor...

Nu era o neghiobie și nici o lipsă de răspundere acest zbor, era o reîntoarcere, o reașezare a ceții, generalizată acum și deci fără posibilitatea aterizării în teren și așteptarea ridicării ei. Era acum o fugă, un zbor repezit spre aeroport, ca o șansă de așezare pe pămînt iar și, dacă altceva nu, posibilitatea de-a avea un ajutor prompt în caz de... Dar, acest „caz de..." — catastrofă, rupere nu sînt cuvinte de rostit decît jos, pe sol, cînd motoarele s-au răcit deja... Și la aterizare și restul... foc, explozie... — apoi, încordarea (sub aparența calmului), transpirația (sub cămașă) și răspunderea pentru tot, pentru viața de alături, nevinovată și neștiutoare, aruncă brusc cuvintele, exact înainte, acolo în tabloul de bord.

— Vorbește-mi domnișoară despre florile acelea de pe Venus, o să ajungem imediat...

— Și o să puteți ateriza, nu se vede nimic, absolut ni...

— Da, desigur...

Ar fi vrut să își poată da seama dacă ea îi vorbește tot atît de frumos, de înflăcărată ca înainte dar în afară de litrometru, vitezometru, altimetru și temperaturi nu mai putea înțelege nimic... desigur, existau undeva cîmpii cu astfel de flori — dacă ea spune, dacă ea crede... — dacă poate exista altceva în afară de ceața aceasta plină de amenințare și panică, în afară de degetele amorțite și bordul de atac al aripilor abia ghicit, lins de umezeală...

— Da, e foarte interesant...

Dar fata tăcuse demult, ascunsă abia acum într-un fel de teamă fizică.

Apoi îl izbi imaginea aceea, ca o palmă a spaimei, amintirea aceea..., zborul acela de înapoiere la aeroport. La fel. Ceața drăcească, ultimele picături de benzină, rotirea deasupra pădurii din marginea aeroportului și urletul motorului sunînd amenințător, ca un mieunat sălbatec de fiară scăpată de sub dresură, pregătită să ucidă... Bombardierul de picaj— ! Și totuși n-a fost ultimul picaj..., cel în care se mușcă pămînt în loc de aer, în plămînii presați... L-a pus atunci cu roțile pe beton ca în vis... Iar cei ce-și aveau aparatele acolo, și care se învîrtiseră înnebuniți ascultînd acel urlet de motor, pe sus, nevăzut, al neputinței, l-au scos din carlingă pe sus, l-au purtat pe brațe pînă la popotă și l-au forțat să bea o sticlă întreagă de rom după ce i-au rupt brațele cu atîtea strîngeri de mînă, sincer admirative... Se porni atunci o învrăjbire în el ce-i uscă sudoarea rece, neplăcută și-i zîmbi fetei aducîndu-i înapoi, în fața palidă, ochii adînciți în frica aceea atît de omenească. Se gîndi că lumea aceasta de vis, cu flori de pe Venus, cu zboruri spre astre nu e o lume de vis, ea va fi o lume a adevărului, a realității cîndva, o lume a rutinei și că lumea sa de pilot veteran, cu bombardiere de picaj, lumea celor de jos, rămași acolo în biroul acela de trafic aerian — din discuțiile cărora se smulsese înainte de decolare — lumea acestor foști piloți da bimotoare — lumea lor, chiar dacă nu e, or nu pe de-a-ntregul înca, cu fiecare zi ce trece va deveni tot mai mult un vis... Un vis frumos poate. Se simți dator pentru ei toți, pentru el, pentru cei rămași pe aeroport și care acum desigur așteptau tăcuți acolo privind în ceața aceasta drăcească, se simți dator să mai poată o aterizare în astfel de condiții... Chiar dacă nimeni nu-i va rupe brațele felicitîndu-l și turnîndu-i o sticlă de rom pe gît... Se gîndi că nepoata medicului șef a fost profesorul de data aceasta și el elevul..., chiar dacă zborul de acum a fost întîiul ei zbor.

Și apoi, apoi în ceața aceea umedă, lîngă avionul prelins și rece, tăcut, la care trosneau doar nervurile cilindrilor și carenajele motorului răcindu-se, după aterizare, îi spuse :

— Domnișoară, cînd vei zbura spre Venus, chiar dacă eu voi fi un moșneag neputincios, să mă iei cu dumneata. Iar dacă nu mă vei mai găsi, nu-ți fă griji..., înseamnă că eu am ajuns înaintea dumneatale acolo !

Îi mai privi odată florile acelea ciudate din ochi, din păr și din zîmbet și înhăță aerodina din carlingă pentru viza de aterizare...

„Aib..." — Foto : Marius Popovici

ELY RADOVAN

Confesiuni

Arde în mine toată pulberea lumii,
Poate, tîrziu, voi ajunge
pe o colină stelară, să-mi odihnesc umilința
căci nestatornică a fost umbra mea printre voi,
prieteni,
și pretutindeni tăcerea m-a luat de mînă.
Numai inocența va rămîne vinovată
de tot ce am uitat.
Arde în mine toată pulberea lumii

Duh de libelulă

Lovește-mă cu trufia ta, auroră,
sînt mică și tot mai mică voi fi,
duh de libelulă
plutind.
Tineri numai morții rămîn
și unde să-mi ascund neputința ?
Sînt mică și tot mai mică voi fi,
duh de libelulă
duh de libelulă
plutind.
Răcoare și somn
peste pulberea curajului.
petale de brumă din ochii mei
să cadă.

Mi-am lovit bucuria

Mi-am lovit bucuria
de umerii norilor
și curcubeul s-a spart
la picioarele mele.
E-atîta liniște
în această durere
acum.

Pămîntului

Odihnește-ți fruntea pe pieptul meu, pămîntule,
și trupul meu să-ți fie hrană și apă,
armă și scut.
Fruct negru rupt din soare, viață și moarte
ești tu.
Demon pururea sfînt.

BRAȚARA DE AUR A JIMBOLIEI

Multe lucruri de aici s-ar potrivi unui mare oraș ; rațiunea cu care sînt dispuse străzile largi ca niște bulevarde, inundate parcă de cimpie, geometria lucidă a caselor, fără să excludă familiaritatea acestora ; patosul utilității se potrivește locului fără să strivească acea corolă a sociabilității voioase, a comunicativității omenești. Jimbolia pare croită, încă din primul moment, pentru a fi o așezare urbană și constructorii par să fi prevăzut extinderea și modernizarea deoarece acestea pot continua fără să înlocuiască trecutul arhitectonic, cu fastul său greoi și pitoresc specific european.

S-ar potrivi unui mare oraș și această aglomerare de industrii, se pare, cea mai mare pe cap de locuitor în această parte a țării ; se fabrică aici cărămizi, pantofi, mase plastice, mobilă, există o mare cooperativă meșteșugărească, mult mergînd la export, căci, binecunoscută în Europa, nu este doar emblema țiglăriei, leul. Brățara de aur a Jimboliei este totuși tradiția străveche a meseriilor, lăsate din generație în generație, tradiție de pricepere manuală și inteligență creatoare, de fantezie și hărnicie colectivă, în slujba utilului celui de toate zilele.

Breslele sînt caracteristica locului, prin ele tradiția muncii se perpetuează transformîndu-se calitativ. Oamenii au trecut azi direct în atelierele noi păstrîndu-și sîrguința, dexteritatea și, în general, fac același lucru ca acum un secol, dar cu un considerabil salt calitativ. Acest proces, la scara respectivă, se integrează tendințelor lumii moderne pe care Jimbolia ne-o prezintă în rezumat. In Banat mai sînt localități asemănătoare : Lugojul sau Caransebeșul sau Nădragul. Jimbolia are 15.000 de locuitori ; o treime sînt salariați, așa că problema navetismului aici este practic abolită. ● De o sută cincizeci de ani este atestată o neintreruptă activitate a meșteșugurilor. ● Astăzi, coșurile fabricilor se ridică pînă la 70 de metri. ● Majoritatea copiilor fac muzică și în special instrumentală : vioară, acordeon, ghitară. ● Cîteva monumente se leagă de întîmplări și personalități care au avut implicații mai însemnate în viața orășelului : monumentul celor 7 eroi antifasciști. Apoi casa memorială a cunoscutului pictor Jäger, celebru prin tripticul evocînd colonizările de pe aceste meleaguri, artist de mare forță realistă. ● Există, de prin 1772, o atestare documentară a localității. ● Linia ferată Timișoara – Jimbolia este una din cele mai vechi din țară. ● Impresionant numărul de „vehicole ale viitorului" în acest orășel ! Se pare că fiecare familie are una sau două sau trei biciclete, așa că s-au amenajat rastelurile respective. Ca la Arad sau la Lugoj. Numai la Timișoara n-ai unde parca o bicicletă. ● Liceul din localitate este centenar. ● Trebuie să menționăm ajutorul deosebit dat de deputatul și directorul **CERAMICII,** tovarășul Herișanu, în cadrul acțiunilor de înfrumusețare edilitar-gospodărești. ● In ultimii ani s-au dat în folosință 112 apartamente la bloc. Secția nouă a CERAMICII, baza de agrement cu două bazine de înot, unul olimpic, terenuri sportive, plajă. E drept că, pentru a face baie, unii oameni vin tot la bălțile rămase în urma exploatării argilei. Ambianța e mai „natur". ● Impietruiri, trotuare, spații verzi. Prin muncă patriotică, cinci milioane în plan, opt milioane realizate de facto, ceea ce reprezintă cinci sute de lei pe cap de locuitor. ● S-a extins rețeaua de apă, peste opt km., în ultimul timp. S-au plantat flori.

Si florile vieții, tinerii. La întîlnirea cu noi, scriitorii, un grup inteligent și instruit de elevi pune probleme complexe, e gata să aducă replici documentate referitoare la destinele artei contemporane. Ni se citesc versuri care oglindesc o sensibilitate oarecum diferită de cea a fostelor tinere generații. Există și aici un tineret nou, bine dotat, gata să parcurgă o viață luminoasă într-un mod plenar, angajîndu-se în ea cu toate resursele.

Sub ochii noștri, simplul modelator de pămînt devine sculptor și făuritor de frumusețe, iar fostul meseriaș devine pion al unei industrii moderne. Sub ochii noștri, visurile devin certitudini și certitudinile fericire.

LUCIAN BURERIU

PĂMÎNTUL ALBASTRU

Trenul din zori. Spre Jimbolia, orașul de graniță. Garnitura, cu scurtele vagoane, pare înghețată sub chiciură. Stăm toți cinci, colegii, pe băncile înguste de lemn. Uimitor cîte nostalgii îmi readuc în memorie aceste trenuțuri modeste, aceste vagoane cu bănci rudimentare, care străbăteau și cîmpia copilăriei mele. Ne încălzim glumind. Și cînd nu sperăm să ne mai întîmpine nimeni, în gara friguroasă, ne iese în cale, la ieșire, Dragomir Ciobanu, directorul bibliotecii orășenești. O fizionomie surizătoare acest însoțitor. Un om tonic. Ajungem rapid la consiliul orășenesc, unde nu zăbovim nici cinci minute și ne împărțim rapid „responsabilitățile" pe teren.

Mă îndrept, prin frigul aspru, alături de Andrei Golicza, inspector cu personalul, spre **„Intreprinderea de produse ceramice Jimbolia".** Suflă un vînt pătrunzător de iarnă și lunga șosea, care duce spre „Ceramica", pare și mai lungă, bătută cu piciorul. În stînga, blocuri

moderne, cenușii, în aerul cenușiu și el. În dreapta, un întins cartier de căsuțe-tip, muncitorești, scunde, vechiul cartier proprietate a vechii fabrici de țigle jimboliene. În 1902, exista deja concurența între marca Leul, a jimbolianului Bohn, și marca Elefantul, a lugojeanului Mușong. A învins Leul, Bohn devenind regele neîncoronat al țiglelor din Europa, presărîndu-și alte cîteva fabrici similare în alte orașe.

Inaintăm pe arhaicul drum și intrăm înghețați în incinta întreprinderii. Un gang lung, un gen de verandă închisă cu sticlă, în dreapta ; în stînga, mici birouri din care răzbat glasuri. În capăt, produsele de elită ale fabricii, expuse pe rafturi, la vedere : țigle, cahle de teracotă, în nuanțe de miere, cu altoreliefuri lucrate de meșteșugari inventivi, în pămîntul moale, acum ars, placaje pentru fațade, mozaicuri pentru acoperișuri de biserici medievale, într-o gamă variată de culori.

În biroul auster, directorul Aurel Herișanu. O figură din care emană un calm interior, o bunăvoință despre care voi afla că e bazată pe înțelegerea faptelor, pe pătrunderea lor. Comuniunea de gînduri, de gesturi firești, de legături imediate se face spontan. După două decenii și jumătate, petrecute în această fabrică, care metamorfozează argila în ceramică, descoperi că acest om, pornind de jos, a știut să-și înnobileze viața și personalitatea sa umană prin cunoașterea, pas cu pas, a angrenajului omenesc în miezul căruia a trăit, a angrenajului fabricii sale, pe care a descoperit-o muncind în ea. El mi se pare un suflet atît de spontan și delicat, vorbind degajat despre evenimentele și lucrurile care au făcut din propria lui viață și din viața acestei făbricuțe un colos care acoperă azi o mare parte din necesitatea de țiglă și cărămidă a țării. El vorbește ca și cum totul ar fi pornit dintr-o necesitate înțeleasă pe deplin. Necesitatea devenirii. A ascensiunii. Satisfacțiile lui trec prin satisfacțiile generale și știu că nimic nu l-a putut opri vreodată să-și piardă încrederea în reușita deplină a activității sale supreme. Rememorează greva generală a fabricii, din 1933. Grevă care pornea de la condițiile de lucru, adesea inumane, în căldura terorizantă a cuptoarelor de ars. Rememorează zilele imediate de după 23 August '44, cînd patronul redusese producția la 50%, făcînd masive concedieri. Apoi actul naționalizării, din 1948, cînd cuptoarele fără foc au fost repuse sub tensiunea flăcărilor. El se găsea atunci în curte, în mijlocul mulțimii, și entuziasmul general îl covîrșea. Venit ca simplu militar grănicer, aici, la Jimbolia, și ridicat, apoi, la postul atît de responsabil de director, aici, la „Ceramica" jimboliană, de unde pleacă, în medie, zilnic, zeci de vagoane convenționale cu produse ceramice pentru întreaga țară, Aurel Herișanu pare însuși simbolul acestei deveniri a fabricii sale, pe parcursul a trei decenii.

Ieșim din birou și, după un drum cu mașina spre periferia orașului, întîlnim zonele sparte ale carierei de unde fabrica se hrănește cu argilă. Pe întinderi de sute de metri, în terase, care lunecă într-un blînd unghi oblic, pînă la 20 metri de la nivelul unde stăm în bătaia vîntului, trei escavatoare lucrează. Zeci de cupe coboară, pe un lanț, lunecînd spre adînc, taie din malul de argilă și revin sus, lăsînd să cadă conținutul lor în caroseria de fier a camioanelor ce așteaptă supuse. Mecanicul, dintr-o cabină miniaturală, în care pîlpîie un foc într-o sobiță de fier, manevrează acest colos, în dubla sa mișcare, pe orizontală și pe verticală, deasupra pămîntului răscolit.

Mai jos, în vale, privim și vedem, în irizarea luminii lăptoase, straturi de argilă în tonalitatea de albastru, bleumarin, ca a mării adînci. Argila albastră ! Cea mai prețuită și mai prețioasă dintre toate argilele. Ea a dus faima, din vechime, a acestor produse. Ea face ca acest pămînt să primească pecetea lui unică. Pămîntul albastru al Jimboliei, pe care-l urmărim apoi, în imensele hale de la Preparație, Fasonare, Uscătorie sau Arzătoare. Mai ales la Fasonare m-am oprit uimit și apoi în preajma Arzătoarelor. Intram într-un interior gigant, în care, în fața unui pupitru cu butoane luminate, colorate, manevra o singură fată. Era o imagine izbitoare. Mașina părea, într-adevăr, prin mecanismele ei, că poate ului un spectator. Mașina își tăia singură bucata de lut presat, gălbui-albastru, și, trecînd-o prin filierele ei, scotea la vedere țigla cea de toate zilele, depunînd-o cuminte, tot cu mîinile-i mecanice, în raftul ce o aștepta. Mașina părea, e adevărat, aici, un factotum, dar prezența acelei unice fete, subțiratice în picioare, în hala uriașă, mi se părea că era singurul cîntec frumos și blînd, singura încîntare, care înmuia superioritatea și zgomotul produs de scheletul mașinii și de suspinele ei mecanice, de respirația ei sacadată și gîfîindă, ascunsă în toate încheieturile subtile, aproape amenințătoare.

Mai departe, trecem prin preajma cuptoarelor. Inăuntru, prin vizete, privind, zărim marile focuri încolăcind casnicele țigle. Sînt cuptoare care se țin lanț, pe distanța unui stadion. La capăt, de tot, în hala deschisă, pun mîna pe țiglele arse. Sînt călduțe încă și atît de fraterne, sosite din purgatoriul focului. Focul care purificase acest pămînt, care scosese din el apa și necurățeniile, îi dăduse frumusețe și imprimase marca acestui oraș străvechi produsului acestuia anonim. Acolo, în preajma cuptoarelor, am încercat să aflu ceva despre tînărul inginer Sever Florescu și despre menirea lui pe aceste platouri deschise vîntului, în veșnica rumoare produsă de flăcările injectoarelor și în sunetul ascuțit al pămîntului ars, ciocnindu-se în sfărîmături. Tot acolo am întîlnit un tînăr arzător (ce nume pentru o meserie !) înainte de a-și introduce șarja lui de țigle în cuptorul care o aștepta cu supunere și cu marile lui uși deschise . . .

Jimbolia strălucește și azi prin meșteșugari. Prin oamenii care își leagă existența de o meserie din care fac apoi o pasiune de excepție. Așa sînt pantofarii, cizmarii, breslașii care duc tradiția meseriei lor înaintate de mai bine de o sută și cincizeci de ani. Așa sînt și ceramiștii. Sau sînt pe cale să devină. Din arhaica meserie, privită adesea cu suspiciune și milă, sau cu indiferența altor meserii „superioare", azi, meseria de ceramist devine și ea, la Jimbolia, purtătoarea unei embleme. Se încearcă chiar sădirea, în conștiința acestor muncitori care lucrează cu argila, sădirea simțului onoarei de ceramist. Condițiile omenești, biruința asupra inferiorității în care au fost ținuți, situarea pe o treaptă egală cu celelalte meșteșuguri, pe care aceste trei decenii de la Eliberare le-au produs între acești muncitori ai Jimboliei, toate fac să se ridice aici o nouă umanitate, o colectivitate mîndră, în care ținuta morală și individuală a omului primește caratele pure ale unei noi mentalități și conștiințe.

Jimbolia, prin această întreprindere, va putea intra definitiv în istoria ceramicii românești și mondiale. De altfel, Aurel Herișanu, directorul, visează la un muzeu

care să colecteze produsele autohtone şi străine, de pe întreg globul, mostre preţioase pe care să le adune, sub aura unui muzeu al acestui specific şi în care Jimbolia, de bună seamă, s-ar plasa pe locurile de frunte.

Muzeul din Timişoara păstrează un dinte de mamut preistoric, găsit în carierele de pămînt ale Jimboliei. Argila aceasta, straturile ei, care în dimineaţa în care căutam să aflu locul extragerii ei, păreau cu adevărat de o tonalitate albastră, păstrează nu numai relicve, ci şi înscrisul unei recente istorii. Toate acele locuri erau rezervoarele viitoare ale acestei fabrici. „Va fi aici argilă pînă la sfîrşitul lumii şi încă o zi în plus", nota spontan şi hîtru un bătrîn muncitor. Da, ştiam că va fi argilă, dar că ea nu va putea pieri, dar mai ştiam că ea n-ar avea nici o importanţă pentru nimeni, ea n-ar avea nici o valoare, dacă n-ar fi trecută prin flăcările arzătoare ale acestei munci adinc umane. Flăcările vii, reale, ale focurilor din giganticele cuptoare şi flăcările subtile ale unor conştiinţe treze, uimitoare, care devin şi se maturizează în această comuniune muncitorească. O comuniune ca atîtea altele de pe solul românesc, pe care socialismul a ridicat-o, de la o meserie anonimă, la rangul unui meşteşug căutat, purtător de interes şi nobleţe.

ION ARIEŞANU

În cadenţa vie a anului 30

DUPĂ 151 DE ANI ÎNTR-UN ORAŞ AL BRESLELOR

„Poate ştiţi că noi am sărbătorit anul trecut un secol şi jumătate de la atestarea documentară a primelor bresle la Jimbolia...". **Ioan Vastag**, tehnician la Cooperativa meşteşugărească „Viitorul", interlocutorul şi ghidul meu, vreme de cîteva ore.

„... primul document, ştampila unei bresle, am găsit-o întîmplător la un fotograf, apoi... de la un urmaş al lui Schwartz, meseriaş bandajist cunoscut pe la începutul secolului, am luat o serie de documente, lăzi, sigilii, ştampile, diplome, fotografii şi, cel mai important dintre ele, actul de atestare a primelor bresle, datat 1823...". Urmăream împreună fotocopiile documentelor şi aflam că la numai un an de la înfiinţare, deci în 1824, existau deja patru uniuni de bresle, a pielarilor, cizmarilor, armurierilor ş.a.; apoi că, în 1910, un meşter jimbolian obţinea un Grad prix şi medalia de aur la Expoziţia internaţională a meseriilor de la Paris; că în 1912 acelaşi pielar obţine medalia de aur la Roma. Mai aflăm că la 1884 se înfiinţa la Jimbolia prima corporaţie meşteşugărească; că în 1952 era semnat actul de constituire al Cooperativei meşteşugăreşti „6 Martie" şi că în curînd va fi dată în folosinţă „perla" cooperativei – un microcomplex de deservire. Aşadar 151 de ani de dominare a meseriilor.

„... Mai avem cîteva familii de meseriaşi cu tradiţie foarte veche... în special tîmplari şi fierari, dintre care unii mai lucrează şi azi în cooperativă...". **Fürtz Nicolae**, tîmplar, 59 de ani: „La noi toţi sînt şi au fost tîmplari. Am un băiat care lucrează la secţia de tîmplărie pentru deservirea populaţiei... Eu? De 14 ani lucrez aici în secţia asta... Cea mai mare bucurie pe care o am? Păi, în primul rînd, că lucrez aici şi că unele din produsele noastre umblă prin Europa... Păi, în Elveţia, Ungaria, U.R.S.S. Aici e lucru precis şi migălos. ... Şi nepoţii, am patru, cu ei am bucurie acasă...".

Truth Nicolae, tîmplar 25 de ani: „Am fost fericit anul trecut cînd mi-a născut soţia... Am doi... Cîştig 1.300 de lei, dar aproape în fiecare lună iau mai mult...".

Parcurgem cîteva secţii ale noilor „bresle": mase plastice, croitorie, tîmplărie, tapiţerie... La secţia croitorie, serie mică, asist la un spectacol nou care şochează. O maşină de croit taie spulberător pe verticală vreo 50 de pantaloni dintr-un teanc de stofe. **Henika Alfred**, şeful sălii croi, îmi dă d e t a l i i tehnice, în vreme ce-şi plimbă degetul împreună cu stofele la cîţiva milimetri de firezul maşinii.

Vizităm alte secţii, puşi parcă pe maraton, înregistrînd date, nume, văzînd produse, oameni în plină activitate, oameni preocupaţi care ne acordă un zîmbet sau nici atît. La controlul tehnic de calitate, secţia mase plastice. Două femei şi cîteva mii de trompete din plastic.

La secţia tapiţerie, cu **Zahari Oswald**, şeful secţiei, secretarul biroului organizaţiei de bază pe cooperativă... ne iertaţi, tocmai au sosit nişte beneficiari din Elveţia... Un moment. Poftiţi! ... Avem în total 38 de secţii, din care majoritatea sînt pentru deservirea populaţiei... Cîteva secţii lucrează şi pentru export... Poate aţi aflat de noul complex de deservire care va fi dat în folosinţă în această lună. E construit cu mijloace proprii şi are şase secţii de primă utilitate... Ştiţi, noi, meseriaşii, trebuie să fim tot timpul lîngă nevoile oamenilor... Cîţiva oameni de-ai noştri?... Păi, i-aţi cunoscut pe la secţii... Vegerer Ioan, Jigula Procust, Barna Elena, Kremer Helga, Barna Elisabeta, Vagner Ernst... Vrem, şi vom reuşi să depăşim prevederea angajamentului nostru: **cincinalul în patru ani şi cinci luni.**

La Consiliul popular, un dialog cu tovarăşul W e i d n e r I o a n, director al Casei de c u l t u r ă. „Avem fabrici recunoscute azi în ţară şi peste hotare... Navetişti? Da, e o fluctuaţie destul de mare de oameni... Intelectualii, mulţi, fac naveta la Timişoara. Agricultură avem, sigur, deşi sîntem un oraş cu un profil mai degrabă industrial. Avem un I.A.S. şi un C.A.P. cu producţii bune. Mai greu e cu mîna de lucru la porumb şi sfeclă... Pe aici, e tradiţia meseriilor din tată-n fiu şi vă daţi seama că nu prea ai cu cine face agricultură. Asta a fost specificul oraşului nostru din totdeauna, meseriile".

Acesta a fost, a rămas şi s-a amplificat. Breasla olarilor a ajuns să devină întreprinderea ceramică cu ultramoderne secţii complet automatizate; breasla cizmarilor a ajuns Fabrica de pantofi „Record", iar mai recent, specifică civilizaţiei poliesterilor, a apărut breasla meşterilor în material sintetic, sub numele **Fabricii de nasturi şi mase plastice.** Alături de ele, după 151 de ani, alte 38 de mici „bresle", unite sub numele cooperativei „Viitorul", îşi implică firele unei existenţe seculare cu nevoile cetăţeanului făcîndu-şi cunoscut numele în întreaga ţară şi, cînd se poate, în lume.

PAUL EUGEN BANCIU

EXTEMPORAL CIVIC

O zi obişnuită de ianuarie, un ianuarie geros, a doua zi după vacanţa şcolară. În biroul cu plante exotice, al directorului Liceului de cultură generală din Jimbolia, aflu ceea ce trebuie să ştie neapărat un reporter cînd face cunoştinţă cu o instituţie. Liceul are peste 500 de elevi, aproape 30 de profesori. Directorul, profesorul Alexandru Firan, consacră 19, din cei 47 de ani ai săi, muncii de conducere şi o face cu tact, cu modestie şi cu o pasiune pe care frazele sale reţinute şi demne abia de le disimulează. Discuţie întreruptă de sosirea profesorilor Ana Weaemann, Dumitru Bîrsilă, Petru Krämer. După cîteva minute, intră în încăpere şi profesorul Ioan Bräuner, veteranul corpului didactic al şcolii. „Tata" Bräuner e de fapt în pensie, dar asta nu-l împiedică să vină zilnic la liceu şi chiar să predea, fiindcă, spune el, „eu am ochiul format pentru şcoală". (Anticipez, dar trebuie să spun că, la şezătoarea ce-a urmat în cursul după-amiezii, profesorul ne-a încîntat cu amintirile sale ieşene, a studiat – surpriză! – avîndu-i ca dascăli pe Ibrăileanu şi pe Ralea, păstrînd o admiraţie vie profesorului Al. Philippide şi rememorînd momente şi lecţii ale lui Iorgu Iordan.).

Prin intermediul profesorului Dumitru Bîrsilă port un dialog cu nu mai puţin de 60 umanişti şi realişti ai liceului. E drept, un dialog mijlocit, mai degrabă un test, adică 60 de răspunsuri la două întrebări: 1) **CINE ESTE OMUL LA CARE ŢINEŢI CEL MAI MULT? 2) VĂ INTERESEAZĂ TRANSFORMĂRILE SOCIALE ŞI URBANE, AFIRMĂRILE UMANE DIN ORAŞUL DVS.?**

Pentru sinceritatea absolută renunţăm la nume şi prenume, deşi, spre cinstea lor, mulţi din cei intervievaţi, tineri aflaţi la vîrsta majoratului, nu ezită să-şi asume curajul şi răspunderea opiniei.

Operez o statistică: 40, din cei care mi-au răspuns la prima întrebare, indică pe mama sau tata drept oamenii cei mai dragi, dintr-un sentiment filial, firesc, pe care nu-l mai comentăm. Ar merita, poate, să fie citat un răspuns care lasă a se întrevedea şi reflexele etice ale unei preferinţe: „omul la care ţin cel mai mult este tatăl meu. Este un om bine echilibrat, bun la suflet, iubeşte lumea, viaţa. Mă iubeşte foarte mult. Şi eu, la rîndul meu, îl iubesc: nu numai fiindcă îmi este tată, ci fiindcă este un om multilateral, un om de bine... Aş dori să fiu măcar pe jumătate cum este el".

„Profesorul de matematică; îmi place cum gîndeşte, este foarte calm, se interesează de educarea mea. M-a impresionat mult comportarea sa în familie".

... „Ţin cel mai mult la un prieten din copilărie; cu el pot să discut toate problemele vieţii, pot să am încredere deplină".

... „Am un prieten de sex opus. De ce ţin cel mai mult la el? În primul rînd fiindcă mă înţelege şi-n al doilea rînd fiindcă ... mă iubeşte" (ceea ce e reciproc !).

... „Alături de părinţi, sora mea mai mare; m-a călăuzit pe drumul cinstei, mi-a dat sfaturi, mi-a adus cărţi, m-a învăţat să apreciez o operă de valoare".

... „Mi-am dat seama că ţin foarte mult la fratele meu, după ce s-a căsătorit. M-a ajutat, mi-a dat sfaturi care mi-au prins bine".

... „Dacă sînt astăzi în liceu, o datorez unchiului meu. Este omul pe care vreau să-l dau ca exemplu".

... „Părinţii, îndeosebi tata. E bolnav şi încă de-o boală ce nu mai poate fi tratată. Sufăr pentru suferinţa lui. Încearcă tot el să ne înveselească şi pe noi, cînd se simte bine, să ne menţină moralul. Nici o clipă nu cade pradă disperării !"

... „Bunica mea, deoarece mi-a fost mamă şi tată, m-a crescut de mic copil. Mă impresionează şi fostul fotbalist Tierjung Arpad; i s-a oferit contract la un club din Franţa, dar el a rămas credincios echipei sale".

... „Aş evidenţia în primul rînd pe profesorul Bräuner, fostul director adjunct al liceului. Este legat de şcoală şi de atîtea momente din transformarea socială şi urbanistică a oraşului".

La cea de-a doua întrebare sînt şi răspunsuri de convenienţă, aprecieri epidermice, cert este însă că pe aceşti tineri de 18–19 ani îi interesează ceea ce se întîmplă în urbea lor. Unii sesizează că „la Ceramica şi la Fabrica de încălţăminte s-au construit hale noi", că „oraşul are străzi drepte şi curate", că „se construieşte mult", că „s-a zidit o nouă casă de cultură", „s-a realizat un nou complex de deservire", „s-a înfiinţat muzeul Ştefan Jäger care atrage mulţi turişti" şi că toate acestea sînt un prilej de mîndrie pentru locuitorii oraşului. Păcat că rămîne cam izolat şi cam pierdut în spaţiul judeţului...".

Sînt însă şi nemulţumiri: „Jimbolia ar trebui să aibă cel puţin două cinematografe (a şi avut cîndva), ar putea să aibă o discotecă la clubul tineretului şi nu are etc."

„Viaţa culturală ar putea fi mai vie. M-ar interesa întîlniri cu pictori, cu oameni de teatru"

Alte răspunsuri sînt evazive: „eu sînt navetist; n-am timp să le sesizez (ceea ce ar putea lăsa să se înţeleagă că oraşul nu le este cunoscut). Aş opune acestora din urmă aprecierea a doi din colegii lor care scriau, pasionat: „fiecare element ce contribuie la înfrumuseţarea oraşului şi-a vieţii oamenilor mă interesează; fiecare bloc nou construit, fiecare nouă zonă realizată, cvartalul de blocuri de locuit, din apropierea fabricii Ceramica, cred că este un spaţiu în care viitorul îşi spune cuvîntul de pe acum". „Da, răspund afirmativ la această întrebare, deoarece cred că este o datorie faţă de partid şi de stat să preţuieşti realizările obţinute, să fii chiar mîndru de ele".

★

Dacă pedagogii Jimboliei şi elevii lor vor găsi un subiect de meditaţie în aceste consemnări de extemporal civic, autoarea ar fi foarte bucuroasă fiindcă, dincolo de unele accente sceptice sau negativiste, aproape toate cele 60 de răspunsuri dovedesc bogăţia de suflet şi seriozitatea acestor tineri de 18 şi 19 ani.

Ne-am revăzut cu toţii – profesori şi elevi la şezătoarea de după-amiază, într-o sală de clasă, arhiplină. Şi astfel ziua de vineri, 11 ianuarie, s-a încheiat cu contacte umane mai mult decît îmbucurătoare, cu sentimentul stenic că a fost o „întîlnire de suflet", o întîlnire ce a culminat cu invitaţia: „să mai veniţi la Jimbolia".

Să spunem că vom reveni?

VALENTINA DIMA

UN NASTURE, DOI NASTURI,... UN MILION DE NASTURI

Despre nasturi s-ar putea scrie o carte. Va zîmbi cineva pe sub mustaţă şi va spune că exagerez.

Despre nasturi s-ar putea scrie o carte şi nu din cele mai puţin interesante.

Directorul Fabricii de nasturi din Jimbolia, **Karancsi Gheorghe**, ar putea s-o scrie. Sau, oricum, ar putea să vorbească o lună întreagă numai despre nasturi. E firesc, deoarece conduce de douăzeci de ani (mai precis: de la 1 martie 1953) această fabrică.

Nasturi! Un fleac, un obiect mărunt, pe care-l pierzi în tramvai, te necăjeşti puţin şi-apoi îl uiţi. Dar să ne închipuim o lume fără nasturi!

Vizitez fabrica, însoţit de **Naday Petru**, şeful biroului organizarea şi protecţia muncii, şi de Palade Dorel, secretarul comitetului U.T.C.

Nasturii nu-s o jucărie. Fabrica este o... fabrică în adevăratul înţeles al cuvîntului. Maşini de înaltă tehnicitate – multe realizate chiar aici, prin autoutilare –, oameni pasionaţi.

În 1920 era un mic atelier. Un biet atelier. O magherniţă. În 1953 fabrica producea numai două sortimente de nasturi: din galalit („popularul" nasture de **brînză**) şi din copite.

Astăzi produce cinci sortimente – peste 450 de modele –, din stiplex şi din poliesteri. Pentru a avea o imagine globală a activităţii oamenilor de aici, notaţi-vă că producţia de pe întreg anul 1953 este realizată acum doar în 12 zile lucrătoare.

N-am văzut de cînd sînt atîţia nasturi! O simfonie de culori şi de forme. Apar noi sortimente. Gusturile se schimbă şi atelierul de creaţie este în continuă căutare. Reţin că nasturii de Jimbolia ajung şi la Moscova, şi la Havana...

Numai în opt luni a fost construită hala noii matriţerii. Spre sfîrşitul anului va fi gata şi secţia de ambalaje uşoare din polietilenă şi P.V.C., iar în perspectivă, pînă la 1 ianuarie 1975, va fi realizată sistematizarea întregii fabrici.

Dacă mă gîndesc bine, toate aceste lucruri au o explicaţie şi în existenţa unei tradiţii... jimboliene.

Stau de vorbă cu Mihai Bota. Mă priveşte prin ochelari, şi faţa lui rotundă, roşcovană, exprimă o „aşezare", o linişte, un echilibru de om bine aşezat pe picioare. Este de fel din Beregsăul Mare, dar munceşte aici din 1934. Soţia lui lucrează tot aici, fiul – de asemenea.

A început ca lăcătuş de întreţinere. Mai are doi ani pînă la pensie şi nu ştie ce-i aceea plictiseala. Şi acasă sînt destule de făcut, mai ales că el şi soţia sa lucrează în schimburi diferite. Mai meştereşte ceva, mai e grădina. Fata, asistentă la Spitalul de copii din Timişoara, face naveta. Cînd s-o mărita, ei, „bătrînii" (eu nu-l văd bătrîn pe Mihai Bota!) vor rămîne singuri, fiindcă băiatul stă cu socrii...

O femeie ar fi scris altceva despre Fabrica de nasturi din Jimbolia. Poate. Recunosc că în acest raid-fulger nu am intrat în „fondul problemelor". Nici n-am avut această intenţie. Oricum, am învăţat un lucru important: nici măcar un nasture nu este ceva neimportant. Şi cînd voi privi un nasture, voi vedea aievea miile de rondele colorate alergînd într-un şir neîntrerupt în jgheaburile maşinilor, ochii şi mîinile acelor oameni care ne încheie şi ne înfrumuseţează hainele.

LAURENŢIU CERNEŢ

EUDOXIU HURMUZAKI

100 de ani de la moarte

Aniversări UNESCO

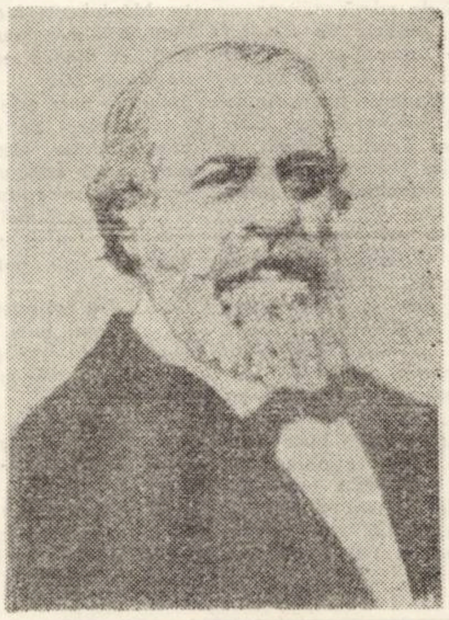

S-a născut la 29 septembrie 1812, într-o veche familie de boieri moldoveni, cunoscută prin dragostea față de neam și de cultura românească.

Tatăl său Doxaki Hurmuzaki, om cu vederi largi, a întreținut strinse legături cu revoluționarii români pașoptiști. După infringerea revoluției de la 1848, fruntașii acesteia, atit cei din Moldova cit și cei din Transilvania, s-au bucurat de o largă ospitalitate din partea bătrinului Hurmuzaki, la Cernanca. Pe aici au trecut Anastase Panu, Alecu Russo, Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, George Barițiu, Timotei Cipariu și alții.

George Barițiu, redactorul „Gazetei de Transilvania", oaspete drag la Cernanca, evocă cuvintele simple, dar emoționante ale lui Doxaki Hurmuzaki, cuvinte ce exprimă grija și dragostea acestuia pentru bărbații de seamă ai națiunii române : **„Să nu vă pună păcatele ca să-mi fugiți in absența mea. Măi George, eu te cunosc din ochi că vrei să fugi".**

Aici, ca intr-un adevărat parlament, fruntașii pașoptiști deliberau asupra destinelor poporului român pe care doreau să-l vadă alături de cele mai înaintate popoare ale Europei.

La Cernanca, Mihai Kogălniceanu, participant de frunte al Mișcării revoluționare de la 1848 din Moldova a redactat **„Dorințele partidei naționale din Moldova"** – program politic al generației revoluționare de la 1848. Tot aici, bardul de la Mircești a scris unele din cele mai frumoase poezii ale sale.

In această casă **„altar al naționalității și limbii noastre"** cum o caracteriza redactorul Gazetei de Transilvania, s-a născut Eudoxiu Hurmuzaki – istoricul și omul politic de mai tirziu – și frații săi, Constantin, George, Alecu, Neculai, Elisa și Eufrosina.

Crescuți și educați în spiritul dragostei față de neam, fiii lui Doxaki Hurmuzaki au fost luptători de frunte pentru progres social și național.

Constantin Hurmuzaki, fratele mai mare al lui Eudoxiu, a fost unul din capii mișcării revoluționare de la 1848 din Moldova. Ca membru in Comitetul central al Unirii a desfășurat o intensă activitate in vederea realizării Unirii Principatelor Române, a apărării și susținerii drepturilor politice ale României. George și Alecu Hurmuzaki au editat revista „Bucovina", publicație în limba română și germană, la care a colaborat și Eudoxiu Hurmuzaki.

Cele două surori, Eufrosina și Elisa, au dat o mare atenție folclorului, culegind numeroase cintece românești.

Eudoxiu Hurmuzaki, al doilea dintre copiii lui Doxaki, a urmat cursurile liceului din Cernăuți. In anul 1830, pleacă la Viena, unde împreună cu Constantin, se inscrie la Facultatea de drept. Nutrind o mare pasiune pentru istorie, a urmat, simultan, și cursurile Facultății de istorie.

In timpul șederii sale la Viena, Eudoxiu Hurmuzaki a cercetat arhivele de aici, adunind și copiind un mare număr de documente referitoare la istoria românilor.

Trăind intr-o epocă de o mare insemnătate în istoria poporului său, a participat activ la lupta politică a românilor care trăiau în Imperiul Habsburgic.

Eminent om politic, a cerut alături de alți fruntași ai românilor autonomie Bucovinei și separarea ei de Galiția. In susținerea memoriilor adresate Curții din Viena, el s-a sprijinit pe o bogată documentație istorică.

Democrat în gindire, Eudoxiu Hurmuzaki arăta că **„țara trebuie să aibă de bază imediată voința poporului".** Față de acest popor, adevăratul creator al istoriei, E. Hurmuzaki a arătat o profundă înțelegere. Cind în anul 1860, țăranii din ocolul Cimpulungului Moldovenesc i-au înfățișat necazurile lor multe și grele de pe urma abuzurilor administrației habsburgice, Eudoxiu Hurmuzaki s-a angajat să-i apere. Procesul cu fiscul imperial a fost ciștigat de țărani. Rezultatele cercetărilor întreprinse cu prilejul acestui proces le-a publicat sub titlul **„Strigătul de desperare a locuitorilor din Ocolul Cimpulungului Moldovenesc".**

O remarcabilă activitate a desfășurat în domeniul istoriei. Ca și înaintașii săi, Inochentie Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior, Eudoxiu Hurmuzaki și-a dat seama că lupta poporului român pentru libertate nu se poate desfășura cu succes, fără o incontestabilă și bogată documentație istorică.

Astfel, activitatea de stringere a documentelor istorice desfășurată după terminarea studiilor, a continuat-o în anii următori și mai intens.

După cum mărturisea intr-o scrisoare adresată fratelui său Constantin, Eudoxiu Hurmuzaki intenționează să scrie **„o istorie documentată a națiunii românești".** Din păcate, n-a reușit să termine această istorie. După moartea autorului, D. A. Sturdza a editat-o în anul 1878, in 5 volume sub titlul **„Fragmente zur Geschichte der Rumänen".**

Semnificativă este evocarea voievodului Țării Românești, Mihai Viteazul care, deși pentru scurt timp, a unit intr-un cadru politic unic cele trei țări românești :

„Astfel muri, spune Eudoxiu Hurmuzaki in volumul III al Istoriei sale, **fără procesuala formă juridică și fără verdict juridic,numai in baza vorbelor neadevărate ale inamicilor săi, cel mai de seamă, cel mai eroic și cel mai vestit principe pe care Țara Românească l-a propus vreodată".**

Dind o inaltă apreciere activității desfășurate de Eudoxiu Hurmuzaki pe tărîm științific, in anul 1872 Societatea Academică l-a ales membru al ei.

La 29 ianuarie 1874, în vîrstă de 62 de ani, marele cărturar se stinge din viață.

In același an, Titu Maiorescu, ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, a transportat la București bogatul material documentar adunat de Eudoxiu Hurmuzaki de-a lungul vieții sale.

Academia română a inceput publicarea documentelor străine referitoare la istoria românilor. Primele șapte volume publicate cuprind documentele adunate de Eudoxiu Hurmuzaki. Astfel, prin marea intreprindere a istoricului, începută în anul 1845, s-au pus bazele vestitei colecții de documente – Colecția Hurmuzaki, **pe care nici un istoric nu o poate ocoli".**

Prin colecția sa de documente, spune istoricul T. Bălan, E. Hurmuzaki pune baza istoriografiei noastre moderne.

MARIA TOADERE

Cu Ștefan Popescu

(Urmare din pag 1)

– Ați publicat primul volum de versuri la 27 de ani. Se pare, deci, că nu mai erați la o vîrstă a intrebărilor adolescentine. Știați drumul pe care urma să mergeți ? Ce vă propuneați ? Ce ginduri ați avut atunci cind ați răsfoit, pentru prima dată, volumul de debut ? Peste ani, ați „renegat" ceva din acele ginduri ?

– De pe la 19 ani, am crezut că am aflat drumul pe care să merg. De pe la 15–16 ani am scris. **Am** vrut să scriu. Am bănuit de pe-atunci că frumosul e o armă. Cu el poți cuceri. Ce ? Totul. Binele, adevărul, dreptatea. Utecist în 1931, însemna inrolarea mea, cu viața și cu munca din ea, în slujba omului. Pentru egalitatea lui in fața vieții și a semenilor.

Cum am răsfoit volumul meu de debut ? Cum imi răsfoiesc oricare alt volum tipărit de-atunci și pînă azi, cu voluptatea pentru lucrul făcut, cu rivnă, cel puțin, spre **desăvirșit.** De aceea n-am renegat și nu reneg nimic din ce am săvîrșit, chiar și ce nu este desăvirșit. Atitea. E omenește.

– Am in față o carte a D-Voastră. A fost tipărită în anul 1942, la editura Alfa și se numește „Poesia Trubadurilor". Intimplarea a făcut, nu știu cum, să ajungă la mine. Poartă o dedicație pe care o reproduc : „Lui Marinică Preda cu sinceră prietenie și cu mult entuziasm pentru realismul literaturii sale" – iunie '942 – Ce vă amintește această frumoasă dedicație ?

– **Poesia Trubadurilor** e abia o cărticică neînsemnată. Fiind acest subiect una din pasiuni, ca și **Tristan și Isolda,** cu care mi-am dat licența (voiam și doctoratul, dar profesorul Tudor Vianu mi-a spus atunci că „nu se poartă"). Aș vrea să reiau problema trubadurilor, să o intregesc și să o insoțesc cu o antologie. Poate cu Rodica-Lucia Străjescu, studentă azi la limba și literatura franceză, la Timișoara, să ne realizăm și această dorință, acum arzătoare pentru amindoi.

Ce-mi amintește dedicația ? O scrisoare a lui Geo Dumitrescu, avind următorul conținut. Ți-o transcriu aici și, dacă vrei să o reproduci foto, ți-o țin oricind la dispoziție. Ascult-o :

Iubite nene Ștef,

Fără a fi intr-o situație cu mult alta decit a individului ce ți se prezintă, indrăznesc totuși a-ți arăta cu „degetul" cazul de revoltătoare mizerie a acestui băiat care are pretenția a nu muri de foame

Il cunosc de la apariția „Albatrosului" cînd ne-a trimis citeva schițe din viața satului, gen Ion Iovescu (mai puțin ostentația) viguroase și realiste, semnate Marin Preda. Apoi a tot venit pe la mine, mi-a povestit necazurile, i-am dat cite un sfat...

Acum e in plină iarnă fără palton, fără ghete, intr-o locuință mizerabilă, etc., etc.

Dealtfel sper să-l descoși matale puțin ca să te convingi că e din o cu totul altă pastă decit B. Corlaciu care totuși s-a bucurat de atenția d-tale.

Pe verso foii de caiet continuă :

E inutil să mai prelungim această scrisoare care vrea numai să-ți pună in față cazul care urmează să-l studiezi puțin.

– Aș vrea numai să concentrez in acest final un pumn de rugăciuni și intervenții pe lingă d-ta, care să-ți innoade și acest băiat nenorocit in șirul celor pe care ii ajuți. Să trăiești, G. Dumitrescu 21 dec. '941.

Ce am făcut pentru Marin Preda și ce a făcut el pentru mine, e o altă poveste.

– Iubiți poeții tineri, iubiți poezia tinără, sinteți, și astăzi un tinăr... In afară de talent, ce cereți de la un tinăr poet ? Aveți preferință pentru o anumită poezie ? Ce credeți că ar putea rata un talent autentic ?

– Pe lingă talent, unui tinăr poet ii cer... (Nu **ii cer) trebuie** să fie sincer pină la cruzime, în munca lui literară, continuă și mereu disciplinată de el insuși. Prefer poezia scrisă cu inima in pumni, arzind. Poezia care să aibă scop, să innobileze sufletul, să limpezească mintea, să te odihnească de oboseală, să te ridice cind ești prăbușit. Poezia scrisă cu artă și pentru om. Numai aceasta își atinge țelul. Un talent autentic se ratează cind face **marfă** pentru a ciștiga. Aceștia cad. Cad încă în floarea vîrstei literare. Unii trăiesc ca scriitori abia cîțiva ani.

– In caietul cultural pe care il conduceți, „Cadran", publicați mulți tineri poeți. Puteți să-mi dați citeva nume (dintre cele pe care le-ați lansat) și in care credeți cu toată ființa ?

–Dintre tinerii publicați in caietele **Cadran** aș putea da nume in care cred cu toată nădejdia : Dan Mitra, Bogdan Lăstun, Corneliu Vadim Tudor, Ion Mesaroșiu, Mariana Heiuș, Doina Barbu, Luminița Petru, Doina Brînzei-Cernica, Rodica Lucia-Străjescu, Dana Chiriță, Anci Dan, Ecaterina Țarălungă. Sint nu numai poeți, ci și prozatori, eseiști. Pentru a nu considera o calificare sau preferință, să-i așezăm în ordine alfabetică.

– Dacă vi s-ar cere să numiți trei poeți (din toate literaturile) fără de care v-ați simți foarte singur, care ar fi aceștia ? Și de ce ?

– Mi-ai cerut, iubite George, să-ți numesc doar **poeți** și numai **trei.** Mare restricție îmi pui ! Fie : Eminescu, Blaga, Ritsos. Dar n-aș putea nici fără Whitman, nici fără Rilke, ar mai fi încă... și încă. De ce m-aș simți simgur ? Fiindcă **consunăm.** Nu-mi place să fluier a pagubă de unul singur, cu miinile adînc înfipte in buzunare, cutreierînd pe ulițe. Imi place să cînt in cor. Să fim împreună. Să mă adaog, chiar dacă am o voce mică, pițigăiată și uneori mai greșesc cu un semiton.

– Ca cetățean, ce vă bucură cel mai mult și ce vă supără cel mai mult ?

– Ca cetățean-poet mă bucură scrisul celor care se adresează cetății, simplu, limpede, de la inimă la inimă, sau **de la suflet la suflet** (tot aia e) cum spune undeva Shakespeare. Cel mai mult mă supără fandosiții, cei care imită fond și formă de la Premiile Nobel, indiferent dacă se potrivește pe lăuta noastră străbună atît de dulce-n viers, precum e feleșagul bunului român.

– Dacă ați putea face o minune, ce minune ați face ?

– Minune ar fi să-i dăm pe toți pe brazdă, cum s-ar zice, ca să fie și ei de folos poporului și lumii.

– Ați putea concepe viața D-Voastră fără literatură ? Dacă, să spunem, printr-o nefericită conjunctură, nu ați fi putut să scrieți, repet, să scrieți, nu să publicați, nici un rînd, ce ar fi fost ?

– Dacă n-aș fi putut scrie, aș fi umblat hai-hui și fără rost, inutil nimănui, nici chiar mie însumi.

– In viața D-Voastră, pe care ați petrecut-o „cu inima in pumni", cum frumos este intitulat un volum al D-Voastră, desigur că aveți o epocă, un prag, la care țineți cel mai mult, de mare, nesfirșit romantism. Care este acesta ?

– Din primăvara lui 1944 și pînă după 23 August, același an. Atunci cînd am spus : „Am intrat pe poarta cea mare a Istoriei", nu numai eu, ci noi toți oamenii locurilor acestora binecuvîntate ce-i spune România. O, cite aș putea spune despre acest prag... O carte întreagă.

– Vă mulțumesc, stimate Ștefan Popescu !

Plastică

Margareta Sterian

Margareta Sterian e un „capitol" într-un drum al plasticii de la Dunărea de Jos, balanță cu pronunțați indici de abstractizare între sideful „păpușilor chagalliene", aflate în idilică levitație și ezoterismul (ca turnură de simboluri), cules din narațiunile tipărite de Petre Ispirescu, pe care unii „analizatori", într-o reminiscență de automatism specios, continuă să le intituleze „basme", – dar care, „încă de la prima vedere", dezvăluie emoționant datele și categoriile parabolice ale unei filozofii.

Acum, în atelierul artistei – sînt martor la minunea unor vase de ceramică, „năvălite" de șuvoiul opulent al glazurilor și la „deconspirarea" așteptărilor tapiserii ; (în cercurile amatorilor de artă se prevăzuse de altfel conceptul inovator al acestor lucrări, dar M Sterian își refuzase publicitatea –, revenind asupra materialelor, refăcînd, perfecționînd, fără vanități sau orgolii deșarte). Cînd întregul set cîștigase însemnele săvîrșirii, abia în lunile „Împăratului Ler și ale ninsorilor", – ale ninsorilor precum voalurile cosmice ale fecioarelor de pe alte planete venite să-și caute mîndrii flăcăi și soți pe dulcea Terră, ori într-o nebunie de suflet străfulgerat de aurora de omăt a Vîrfului cu Dor, deschizînd porțile Țării cu tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte, – ni s-a îngăduit, (prea supusului semnatar al acestor accente și discipolului Magisterei, tînărul pictor Mircea Barzuca), să ne împărtășim din productele celebrate.

Desprind din Sumar :

A) Ceramică : Vas alungit cu păun și toartă, Vas cu toarte, smălțuit cu chipuri și joc de pătrate.

B) Tapiserii : Vas cu flori, Vas cu eșarfă, Germinație.

În „gările" prezentului, originalitatea creativă stăruie defensiv în procedeu, impunîndu-și însă apologiile prin idee. M. S. – abandonează țesăturile de tip Ion Nicodim și Stendl ; operează în elaborație modificări importante. Micșorează dimensiunile pînzei-suport, o apropie fluxul liric, o îndepărtează de hieratismul frescelor și de răceala bizantină. Tapiseria încetează de a mai fi exclusiv destinată sălilor și holurilor publice, majestuoase, cu discursuri ale unor fabule-tematice gigant. Războiul clasic de țesut este în majoritară proporție completat, iar în unele situații pur și simplu înlocuit la modelajele suprapuse, prin aplicarea unui arsenal „înnobilat" – : colaje din dantele, mărgele în șiraguri, bucăți decupate cu îndemînare din bețe, texturi din borangic, stufuri prelungi imitînd spicele de grîu nu e uitat nici acul de cusătoreasă pentru ibrișinuri, fragmentele de goblen ... Rezultatul, efectele se instituie deasupra oricăror așteptări. Avem de-a face cu o linie reformatoare, solid conturată în tapiseria noastră marcînd șanse de a developa un traiect revoluționar-artizanal cu implicații și adaptări ale profesionismului rafinat.

La contribuțiile ceramice, situîndu-se alături de „fruntariile" lui Constantin Bulat, – făuritoarea își susține volumetriile prin alungiri, prin diferențe axiale impozante, prin cromatica smalțurilor în „lavă" derivată din prototipurile culturii de Vădastra și Timiș.

Cîștigînd multiplul examen al artei împotriva ispitelor superficialității și eterogeniei, Margareta Sterian întruchipează o nesovăitoare devoțiune și o aleasă conștiință estetică.

ADRIAN BELDEANU

Teatru

„Soldățelul de plumb"

LA TEATRUL NAȚIONAL DIN TIMIȘOARA

Nu știm cît de mult place acest spectacol maturilor amatori de teatru ai orașului, poate ei știu povestea mai de mult, poate nu mai iubesc păpușile, poate au aflat că războiul, chiar „îngrozitor și nenatural", mai e o jucărie preferată pe alte meleaguri. Poate nu mai vor să fie copii.

Dar cei care își numără vîrsta pe degete și intră în sala teatrului fără să coboare vocea, fără să-și îndrepte ținuta, cei care rîd, plîng, bat din palme, foșnesc, protestează atunci cînd vor s-o facă, cei pe care pentru toate aceste lucruri îi mai numim copii, sînt copleșiți, sînt cuceriți de ceea ce se întîmplă pe scenă. Și sînt barometrul cel mai sensibil. Ei dau măsura cea mai exactă a reușitei ori nereușitei unui spectacol gîndit pentru ei.

Regia și scenografia lui Sergiu Savin înlesnesc piesei lui Sașa Lichy drumul spre înțelegere ; personajele au farmec. Mișcarea foarte simplă, naturală, este o altă punte aruncată spre sală. Ritmul alert, întrerupt doar de cîteva momente „poetice", de respiro – în fapt, frumos concepute și necesare, tonul firesc al repiicii, degajarea interpreților, iată alte cîteva elemente care pledează în favoarea impresiei că întreg acest spectacol se desfășoară sub semnul naturaleții. A celei bine dozate și de bun gust. Adică așa cum, probabil, copiii își imaginează azi basmele, undeva o graniță nesigură între real și fantastic, o asemănare între ele care, nouă, maturilor, ne scapă.

Ni s-au părut bine distribuiți și am fost plăcut impresionați de jocul unor actori pe care i-am văzut mai rar în „roluri principale", aici și-a avut fiecare „importanța", subliniată de aplauze la apariție sau ieșire din scenă. Nu ne vom referi decît la turul de forță al lui Miron Șuvăgău, patru roluri în același spectacol, cu dese prezențe în acțiune, reușind, cu scurte momente de supralicitare, să joace diferențiat și cu verva primei scene. Traian Buzoianu, de data aceasta, nu ni s-a părut atît de inspirat, personajul său, chiar dacă judecat cantitativ, este depășit de altele, ar fi trebuit să capete mai multă greutate . . fie numai pentru a justifica transformarea fiicei lui Olaf. Lipsește „ceva" care să individualizeze aparițiile sale.

Revenind la primele cuvinte ale acestei cronici, pentru a înțelege exact care sînt scăderile, puține, ale reprezentației, nu rămîne maturilor interpreți decît să asculte cu atenție reacția sălii, dintr-o dimineață de duminică, cînd vin – de obicei – destinatarii acestui spectacol. În ceea ce ne privește, invităm părinții și profesorii să-l includă în programul școlarilor, ca pe un mod de a extinde „timpul educației" și în „timpul liber" al copiilor. Includeți în idee și educație estetică.

P.S. Frumoasă „ideea" programului de sală, inteligentă redactarea Doinei Popa.

ANTOANETA C. IORDACHE

IULIA SIMU

La Făget, în 4 ianuarie, anul curent, a încetat din viață acea artistă-pictor care a fost demnă elevă a lui G. Petrașcu, de la Academia de arte frumoase din București. Numele și activitatea sa au fost legate de trei localități de seamă, de București, de Lugoj și de Făget.

În anii 1938–1947, a activat în Capitală, unde a expus (în fiecare an) la toate Saloanele Oficiale, lucrări în ulei și gravură, avînd în acea perioadă și patru expoziții personale ; în anul 1941, juriul Salonului Oficial i-a decernat premiul pentru merituoasele lucrări expuse. În același an, a avut o expoziție de gravură, în grup, cu Fred Micoș și alții, la sala Dalles, iar în 1942 a avut o expoziție personală de pictură, tot la sala Dalles, – asupra căreia reputații critici de artă plastică P. Comarnescu și Gh. Oprescu au scris cronici elogioase.

Tot în anul 1942 i-a fost decernat la Salon premiul „Murgescu" pentru lucrările sale în gravură, care erau remarcabile. În anul 1943 a avut o expoziție de pictură în grupul pictorilor bănățeni Catul Bogdan, Aurel Ciupe și Tase Demian.

În anul 1944 a organizat la Făget o mare expoziție de pictură, împreună cu grupul de artiști ai Academiei de artă din Iași : Corneliu Baba, I. Irimescu, N. Popa și Clavel – În anul 1947 a avut o altă expoziție personală de pictură la Lugoj. Concomitent, a expus și la Tinerimea artistică din București, – în același an, – pe lingă alte expoziții interregionale ce au avut loc în Timișoara și în afară de cele organizate de Cenaclul din Lugoj în anii 1970 și 1971. Încă din 1947–48, Iulia Simu a organizat în Lugoj un colectiv al pictorilor amatori, care în anul 1951 a devenit o unitate autonomă ce activează și acum în municipiul de pe Timiș, cu sporită eficiență și reputație artistică

Iulia Simu a stăruit pentru înființarea, la 1 ianuarie 1950, a secției de artă plastică la Școala populară de artă din Lugoj, unde a funcționat ca profesoară de desen și pictură. În același timp, a activat și la înființarea și organizarea secției de artă plastică a Muzeului din Lugoj, pentru care a pictat tablouri istorice, portrete, panouri și altele.

În 1957 îmbolnăvindu-se s-a stabilit în Făget, unde după o relativă însănătoșire a organizat un colectiv al pictorilor amatori

Iată o activitate depusă sistematic pentru care Iulia Simu va rămîne un exemplu de cetățean și artist, cu o reputație neștirbită, progresiv ascendentă pe tărîmul artelor plastice, în care s-a impus o valoarea afirmată pe deplin.

AUREL BUGARIU

CURIER TIMIȘOREAN

● Tovarăși scriitori și tovarăși plasticieni, creați pentru acești oameni minunați, pentru aceste femei minunate din fabrici și uzine ! Acum, de la Întreprinderea Textilă Lugoj. Au răspuns mobilizatoarei chemări a secției de propagandă a Comitetului județean Timiș al P.C.R. și celei a Comitetului Municipal de partid Lugoj, mai mulți scriitori, ziariști, artiști plastici din Timișoara și Lugoj. În ziua de 24 ianuarie 1974 au scris despre oamenii de la I.T.L., despre eroica lor muncă și au citit în fața unei săli arhipline Alexandru Deal, Adriana Brădeanu, Vasile Crețu și Mircea Șerbănescu. În ziua de 24 ianuarie 1974 au făcut portretele cîtorva oameni destoinici de la I.T.L. sau le-au vorbit despre proiecte prin care li se vor înfrumuseța locul de muncă și viață, artiștii plastici Silviu Orăvițan Crețu, Florica Orăvițan, Vladimir Streleț și C-tin Onae.

● La Secția de artă a Muzeului Banatului Gabriel Kazinczy expune patruzeci de desene în tuș. VERNISAJUL a avut loc joi, 24 ianuarie. Colaborarea Filarmonicii de stat Banatul a conferit evenimentului dreptul la sporit interes și consemnare. Iată, deci, se poate împrospăta și programul unei deschideri. Invităm publicul să nu ocolească această expoziție, invităm organizatorii la o reeditare. ● Timp de două săptămîni în cadrul Salonului studențesc de artă plastică expune studentul Nicolae Trutză. Marți, 5 februarie, își vor lua locul Paula Köttinger și Viorica Abraham. Paralel, Galeriile de artă ale Fondului Plastic găzduiesc expoziția de desene și acuarele a lui Mihail Vîlsan. Deci, o săptămînă a desenelor ... ● Teatrul de Stat „Valea Jiului" din Petroșani, în turneu, a susținut în Sala Clubului C.F.R., sîmbătă 26 ianuarie, un spectacol cu piesa lui Alfonso Sastre „Cornada". Un spectacol urmărit în condiții extrem de dificile. Și, reflex, întrebarea : De ce nu se putea altfel ? ● Comitetul județean Hunedoara ne informează că între 16–18 februarie se va organiza cea de-a V-a ediție a Festivalului „Călușerul transilvănean", manifestare dedicată celui de-al XI-lea Congres al P.C.R. și celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei. O dezbatere pe tema „Elemente specifice ale jocului călușerilor din Transilvania" va întregi programul. Urăm succes, așteptăm amănunte.

A.I.C.

RADAR

Cu prof. dr. doc. LEONIDA GEORGESCU, directorul Centrului de cercetări medicale din Timișoara.

– Spuneți-mi, stimate tovarășe profesor, cu ce bilanț științific a încheiat instituția pe care o conduceți anul 1973 ?

— Am reușit să aprofundăm în ultimii ani o serie de probleme de cercetare medicală.De asemenea, am concretizat colaborări și cu alte institute de învățămînt superior din centrul nostru universitar : Politehnica, Agronomia. Rezultatele acestor cercetări au făcut obiectul a două mari manifestări științifice, organizate de către C.C.M. Menționăm cîteva teme de cercetare, din cele abordate în cursul anului trecut : „Poluarea atmosferei orașelor Călan și Petroșani în corelație cu starea de sănătate a populației", „Studiul potențialului epidemiogen al Dunării în funcție de principalele surse de impurificare și relația cu starea de sănătate a populației".

– Cum vedeți relația dintre cercetarea medicală și imperativele apărării sănătății ?

— Valoarea cercetărilor medicale trebuie judecată după relația lor cu problemele practice, după rezultatele obținute în aplicații imediate, sau prin răsunetul pe care acestea îl au în timp asupra altor cercetări. Unele rezultate ale noastre au fost preluate de către IPROTIM și aceasta a dus la stabilirea unor măsuri practice de protecție privind impurificarea atmosferei unor centre populate în baza indicațiilor primite din partea Ministerului Sănătății.

— Ce teme veți urmări în 1974 ?

— Planul de cercetări pe acest an cuprinde probleme din domeniul poluării aerului, apelor și alimentelor, urmărirea noxelor principale din marile combinate și întreprinderi industriale, profilaxia și combaterea bolilor infecțioase de etiologie variată și altele. În perspectivă, există intenția colectivului nostru de a colabora cu Institutul de medicină din Timișoara și cu alte unități medicale în vederea abordării biologiei transplantului de organ, problemă de mare actualitate pe plan internațional.

VAL. D.

SILUETE

ALO, LA TELEFOANELE PUBLICE !

Lucrez la telefoane din 1968, ne spune electromecanicul Petru Butoi, un tînăr angajat al serviciului de telefoane din orașul nostru, și mă ocup de posturile publice, care îmi dau foarte mult de furcă. Și cu asta nu pun receptorul în furcă. Aș vrea să aduc un mic reproș celor care telefonează cu monede deformate, sau celor care rup receptoarele de la posturile periferice. Găsesc de cuviință că la un telefon nici nu trebuie să aduci înapoi cu degetul numerele pentru că și aceasta cauzează. Am întîlnit niște cazuri cînd niște studenți vorbeau de la un telefon interurban, cu o fisă legată cu ață, și am fost mîhnit profund. Era un fel de înșelare de sine. De asemenea aș mai dori să se îndrepte slaba organizare a serviciului vidare, pentru că un singur om e foarte greu să facă față acestei munci. Sînt unul dintre lucrătorii de la telefoane și aș dori ca toate serviciile să-și facă conștiincios datoria. pentru ca oamenii să poată comunica între ei, rapid și în bune condițiuni. Acasă am niște mici uzine de crescut pești, niște acvarii, și văd cum se înțeleg și peștii între ei. Iubesc această armonie a naturii, așa cum mă înțeleg cu logodnica mea Ioana, cînd ne unește marea poezie a iubirii, așa cum mă duc în grădina cu viță de vie și strugurii abia așteaptă să vorbim, așa cum părinții mei știu să mă primească de la lucru cu toate sunetele orașului în mine. Cînd stau acasă. știu că undeva prin firele nevăzute ale telefoanelor, oamenii continuă să-și vorbească, și eu sînt gata să le ies în întîmpinare pentru a se înțelege mai bine.

DAMIAN URECHE

ÎNTREPRINDEREA CHIMICĂ ORĂŞTIE

Str. Codrului nr. 24, telefon 191

Judeţul Hunedoara

ICD

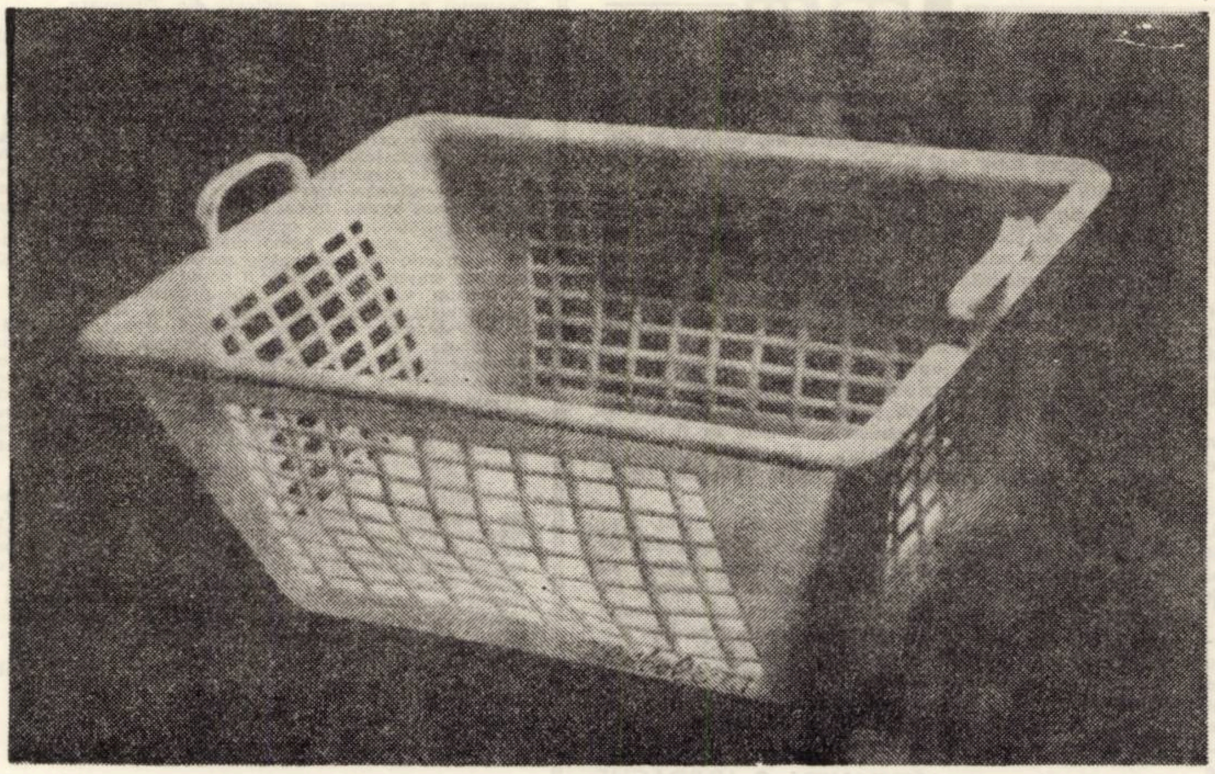

Produce şi livrează

unităţilor socialiste

pe bază de repartiţie

— **BUNURI DE LARG CONSUM**
— **Conteinere de polietilenă de înaltă presiune, rezistente la transport**
— **Coşuri de rufe din polietilenă**
— **Butoaie din polietilenă de 60 litri, cu mîner central şi două orificii**
— **Ambalaje pentru industriile de medicamente şi alimentare**
— **Reductoare de turaţie**
— **Piese de legătură din P.V.C. dur pentru instalaţii de apă şi canal**
— **Navete din material plastic.**

Concurs de creaţie

„CEA MAI BUNĂ PIESA DE TEATRU PENTRU COPII"

organizat în cinstea celei de-a XXX-a aniversări a insurecţiei naţionale antifasciste armate

Concursul este deschis participării tuturor scriitorilor membri şi nemembri ai Uniunii Scriitorilor. Tematicile pieselor de teatru, prezentate în concurs, vor fi inspirate din viaţa contemporană a copiilor din ţara noastră. Ele vor înfăţişa preocupările actuale şi aspiraţiile copiilor, aspecte din activitatea complexă de educaţie desfăşurată de organizaţia de pionieri, grija partidului şi statului pentru formarea constructorilor societăţii de mîine, vor ilustra prietenia copiilor din România cu copiii din lumea întreagă – idee ce se înscrie în lupta poporului român pentru pace şi înţelegere între popoare.

Piesele de teatru vor trebui să aibă un pronunţat caracter educativ, pentru a contribui la formarea şi desvoltarea celor mai nobile trăsături morale, la cultivarea dragostei pentru muncă, — în spiritul eticii şi echităţii socialiste, în spiritul patriotismului socialist. Se recomandă autorilor ca în lucrările prezentate în concurs să realizeze personaje care pot fi interpretate de către actorii profesionişti, iar lucrările să nu depăşească 60 pagini dactilografiate.

Se primesc în concurs lucrări scrise în limba română şi limbile naţionalităţilor conlocuitoare. Lucrările selectate de către juriu, vor beneficia de următoarele recompense :

a) premii acordate de către Consiliul Naţional al Organizaţiei Pionierilor din R.S.R., după cum urmează :

— **premiul I lei 10.000.**

— **premiul II lei 7.500.**

— **premiul III lei 5.000.**

b). publicarea pieselor premiate, de către Editura „Ion Creangă".

c). piesele premiate, adecvate profilului artistic al Teatrului pentru copii „Ion Creangă", vor fi înscrise, cu prioritate, în repertoriile stagiunilor următoare ale acestuia, achiziţionate şi recomandate celorlalte teatre din ţară.

Autorii, vor trimite lucrările în cîte 3 exemplare pe adresa : Teatrul pentru copii „Ion Creangă", str. Pictor Verona nr. 15 sector I Bucureşti — cu menţiunea : **Pentru concursul de creaţie „Cea mai bună piesă de teatru pentru copii".** Lucrările purtînd un motto, vor fi însoţite de un plic închis purtînd acelaşi motto, care va conţine numele şi adresa autorului. Lucrările prezentate în concurs nu se restituie autorilor. Concursul se încheie la data de 23 august 1974. Termenul ultim de predare al lucrărilor este 15 iunie 1974.

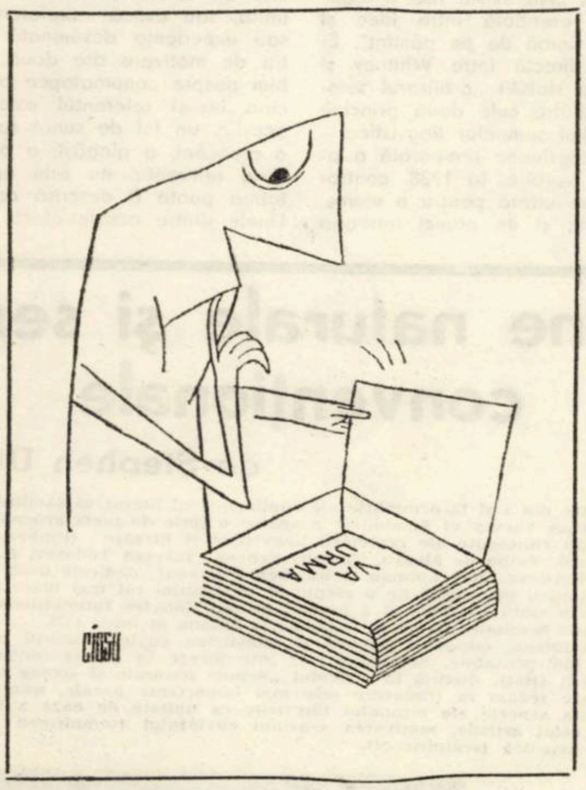

EPIGRAME

MIRCEA CIUGUDEAN

Inginerul Mircea Ciugudean s-a născut în anul 1940 la Ocna Mureş, jud. Alba. Cadru didactic la Institutul Politehnic din Timisoara. A publicat în revistele Viaţa studenţească şi Micron.

Studenţilor pletoşi

Că e obligatorie freza
Nu e scris pe nicăieri,
Dar cu-n păr c-al vostru, teza.
Să n-o scrieţi în . . . doi peri !

Unui student plimbăreţ

Şi-a plimbat un an şi-o vară
Chipul său fermecător,
Cucerind o Anişoară
Dar pierzînd . . . un anişor !

Unui student iubitor de romanţe

Lui îi plac romanţele
Dar din toate (îl trădez)
Cîntă des romanţa bursei :
„N-am ştiut să te păstrez" !

Unui fotbalist, despre care într-o conferinţă a U.A.S.C. s-a spus că atrage mai mult studenţii decît Shakespeare

La conferinţă-ai fost odat'
Cu unu' . . . Şecspir comparat :
Dar tu ţi-ai zis :
— P-onoarea mea,
N-am auzit de el în A !

EVRIKA !

(ÎN REVISTE)

■ Revista **Ramuri** prosperă de cînd Universitatea Craiova trage la titlu.

■ Cînd l-am zărit pe Fănuş Neagu în **România literară** cu pumnul ridicat, mi-am zis că are, într-adevăr, un pumn de talent !

■ În revista **Fotbal** nimeni nu dă cu piciorul !

■ Vai de cei de la **Steaua** ! Redactorul şef e Rău !

■ Colaborează la **Urzica** şi scapi de Premiul Nobel.

■ Anonima revistă **Viaţa Românească** apare broşată, adică „viaţă legată cu aţă" . . .

■ În **Vatra**, fiecare trage spuză pe turta lui.

■ Revista **Albina** de multă vreme nu mai face miere !

■ Scriitorii curajoşi publică în revista **Cutezătorii.**

■ De cînd cu **Cronica** şi **Convorbiri,** s-a zis cu . . . Iaşul literar !

■ În zadar cobi unul : **„Săptămîna** nu are multe zile . . .".

■ Mircea Iorgulescu să scrie în **Luceafărul** despre cei din provincie cînd va schimba întîia oară „sapa-n condei şi plugu-n călimară" !

■ Nu se vede, dar şi eu am publicat prin **Secolul XX**

ION VELICAN

TERRA MAGAZIN

ANTRENORUL . . . VICTOR HUGO. Coincidenţa face ca noul antrenor al echipei de fotbal Red Star din Paris să se cheme Victor Hugo. El este argentinian şi conducerea clubului şi-a pus toată nădejdea în bunele sale intenţii. Doar jucătorii sînt puţin pesimişti. Ei se tem ca nu cumva Victor Hugo să facă din ei nişte . . . „mizerabili" !

UN GARAJIST NEINSPIRAT din Chicago a crezut că va face un business strălucit publicînd următorul anunţ : „Vînd automobilele care au aparţinut lui Cassius Clay, Mark Spitz şi Bobby Fischer. Dar s-a dovedit a nu fi fost deloc inspirat, căci, pînă în prezent, nu a apărut nici un cumpărător !

FRANŢUZOAICELE PREFERĂ MEDICI. În urma unei anchete realizate de o revistă feministă pariziană s-a constatat că majoritatea franţuzoaicelor preferă să se mărite cu medici. Pe locul următor se situează ofiţerii şi marinarii, apoi inginerii şi, numai la urmă, scriitorii şi pictorii. Este interesant că actorii au primit doar un singur vot, iar savanţii, muzicienii şi bancherii nici unul !

ÎNAPOIAŢI-NE ŢESTOASELE este strigătul disperat al supraveghetorilor grădinii zoologice din Port of Spain (Trinidad). E vorba de două broaşte ţestoase pe care hoţii le-au furat într-o noapte. Toate încercările poliţiei de a-i depista au rămas zadarnice. De aceea s-a dat următorul anunţ în ziarul local : „Stimaţi hoţi, înapoiaţi-ne ţestoasele ! Ambele exemplare furate sînt masculi şi sînt unicii „bărbaţi" pentru ţestoasele pe care le avem. Partenerele lor vă roagă să le înapoiaţi soţii" !

COZONACUL REGINEI VICTORIA. Englezii sînt vestiţi în ceea ce priveşte vînzarea a tot felul de antichităţi care au aparţinut cîndva unor anume personalităţi. Acum s-a pus în vînzare şi un . . . cozonac ! Este vorba de cozonacul din care au mîncat invitaţii la nunta reginei Victoria, ce a avut loc la 16 februarie 1840 !

HEPATITA LA . . . PLANTE. Există boli care se pot transmite de la plante la om ? Se poate răspunde afirmativ la această întrebare. Specialiştii au reuşit să verifice experimental lucrul acesta. Dar, rezultatele obţinute au demonstrat şi contrariul. Şi anume : virusologii şcolii de medicină „Saint Thomas" din Londra afirmă că plantele pot fi nu atît purtătorii cît adevărate depozite de viruşi care de obicei atacă omul. Ei susţin că însuşi omul este acela care poate transmite boala plantelor. În urma unei experienţe, o plantă a fost vaccinată cu serul unui pacient bolnav de hepatită. După scurt timp planta s-a îmbolnăvit şi a sucombat !

Mario Puzo

NAŞUL

IV

Serial

Întorşi la Long Beach îl găsiră pe Sony dormind. Pe scaun se aflau resturi de mîncare şi o sticlă cu whisky. Camera, întotdeauna aranjată a bătrînului semăna acum cu o cameră dezordonată de celibatar. Mike îl trezi pe fratesău

— Cît mai ai de gînd să trăieşti ca un vagabond ? Cred că e timpul să se facă ordine în camera asta, zise el. Sony căscă.

— Nu te-a pus nimeni să faci pe inspectorul. Ascultă, Mike, n-am aflat încă unde te vor duce canaliile alea două. Dacă nu aflăm nimic, cum crezi că o să-ţi pasăm arma ?

— Păi, nu pot s-o iau cu mine ? Poate nu mă percheziţionează.

— Nu. Şansa asta nu trebuie s-o scăpăm. Trebuie să-l lichidăm pe Solozo în orice chip. Ţine minte, el e primul care trebuie „aranjat". Mac Klascky e mai moale şi mai prost, pentru el o să ai timp suficient.

Sony se sculă de pe divan şi se întinse.

— Cum stai cu falca, băiete ?

— Prost. Mă doare toată partea stîngă a feţei. Mike luă sticla de pe scaun şi trase o înghiţitură zdravănă.

— Încetişor, Mike, acum nu e momentul să te calmezi cu băutura, zise Sony.

— Oh, pentru dumnezeu, încetează să mai faci pe fratele mai mare. M-am luptat şi împotriva unor duşmani mai dîrzi decît Solozo, şi în condiţii mult mai grele. Unde îi sînt aruncătoarele de mînă, dracu să-l ia ? Ajutor aerian are ? Dar artilerie grea ? El nu e decît un biet ticălos ajutat de un poliţist umflat. Cine se hotărăşte odată să-l lichideze, nu are probleme. Cel mai greu e să te hotărăşti. Tom Hagen intră în cameră. Nici el nu avea noutăţi. Între timp sună telefonul. Sony ridică receptorul şi făcu un semn cu mîna cerînd linişte, deşi nimeni nu vorbea. Însemnă ceva, apoi spuse : „O.K. va fi acolo", şi coborî receptorul.

— Ce credeţi, cine a fost ? – întrebă Sony. Solozo ! E într-adevăr un maestru. Iată ce plan a întocmit. Astă-seară la opt, el şi căpitanul Mac Klascky vor veni după Mike în faţa barului lui Jack Dampsay de pe Broadway. După aceea vor pleca undeva să discute. Iar acum ascultaţi : Mike şi cu Solozo vor discuta în italiana, ca irlandezul să nu priceapă Solozo mi-a şi zis să n-am nici o grijă, Mac Klascky nu ştie o iotă italieneşte, în afară de cuvîntul „soldi" (bani).

— Nu-l lăsăm pe Mike pînă nu vine mijlocitorul, zise Tom Hagen.

— A şi venit, zise Clemenza. E la mine, joacă pocker cu oamenii mei.

Sony ridică receptorul şi făcu un număr. Spuse calm cîteva cuvinte apoi întrerupse legătura.

— O să ne cheme, zise. Aşteptară aproape o jumătate de oră pînă sună telefonul. Era Philips. Sony însemnă ceva în carnetul său şi coborî receptorul.

— Cred că îl avem la mînă — zise, Mak Klasky a spus ofiţerului de serviciu

LA „LUNA ALBASTRĂ"

Sony se cufundă într-un fotoliu de piele.

— De-am afla locul întîlnirii. Tom, noi avem spioni în familia Tataglia, cum de nu ne-au comunicat nimic.

— Hagen dădu din umeri.

— Solozo e al dracului de viclean. Nici pe oamenii lui nu-i ia să-l protejeze. Consideră că e suficient căpitanul ăla şi că tăinuirea e o protecţie mai sigură decît revolverul. Are perfectă dreptate.

Era deja cinci după masă. Cu faţa îngrijorată Sony zise :

— Poate că Mike ar trebui să-i lichideze pe toţi cei din maşina care vine să-l ia.

Hagen se împotrivi.

— Şi ce faci dacă Solozo nu se află în maşină ? Vom lovi în gol şi ne vom trăda intenţiile . . . Ascultă, Sony, acum mi-am amintit. Detectivul ăla . . . Philips. Cum nu-l cunoşti ? Poate căpitanul ştie unde se află ? Merită să încerc. Căpitanul nu ţine atît de mult ca locul întîlnirii să rămînă o taină.

că între opt şi zece poate fi găsit la „Luna albastră", în Bronx. Cunoaşte cineva localul ? Răspunse Tessio.

— Eu ştiu unde se află. E tocmai ce ne trebuie. E un local familist, cu boxe în care oamenii pot discuta în linişte. Mîncare bună. Toţi îşi văd de treburi. Perfect. Se aplecă spre Sony şi începu să deseneze ceva cu mucul ţigării. Asta e intrarea. După ce termini treaba, Mike, ieşi şi coteşte la stînga, iar după aceea fă colţul. Eu o să-ţi vin imediat în întîmpinare. Dacă ai încurcături, strigă, o să încerc să te scot. Clemenza, acum trebuie să acţionăm rapid. Trimiteţi imediat pe cineva să ascundă revolverul. Au o toaletă de tip vechi cu spaţiu mare între perete şi rezervorul de apă. Omul tău să ascundă acolo revolverul, lipindu-l cu o bandă adezivă. Mike, tu vei sta un timp liniştit cu ei în local, iar apoi cere-ţi scuze . . . sau şi mai bine, cere-le voie să ieşi. Nu cred că vor bănui ceva. Dar, după ce te întorci, nu mai pierde vremea. Nici nu te aşeza la masă ; trage imediat. Drept în cap, două gloanţe, pentru fiecare iar apoi fugi afară.

Sony ascultă cu atenţie.

— Am nevoie de un om foarte capabil şi sigur pentru a ascunde revolverul îi zise lui Clemenza – N-aş vrea ca frăţiorul să-mi apară din toaletă fără armă.

— Revolverul se va afla acolo, zise hotărît Clemenza.

— În regulă. Iar acum, fiecare să-şi vadă de treabă.

Tessio şi Clemenza ieşiră.

— Să-l duc eu pe Mike la New-York, întrebă Tom Hagen.

— Nu, tu îmi eşti necesar aici. Treaba ta începe după ce termină Mike, de aia trebuie să fii aici. Ce e cu ziariştii, e pregătit totul ?

Hagen dădu afirmativ din cap.

— Vom primi toate informaţiile.

Sony se ridică şi se apropie de Mike. Îi strînse mîna.

— E rîndul tău băiete. O să te scuz eu la mama că n-ai putut să-ţi iei rămas bun. Şi o voi căuta cît se poate de repede pe logodnica ta. În regulă ?

— În regulă, zise Mike. Ce crezi, cînd voi putea să mă întorc ?

— Păi, peste un an.

— Poate va reuşi Don să aranjeze lucrurile mult mai repede decît ne aşteptăm, zise Tom Hagen. Dar, nu te baza pe asta.

Mike strînse mîna lui Hagen.

— Spune-i bătrînului că sînt fericit că pot să mă revanşez pentru tot ce-a făcut pentru mine. A fost un tată bun. Ştiţi, nu-mi aduc aminte că m-ar fi lovit vreodată. Nu i-a lovit nici pe Sony sau Fred . . . Şi acum spune-mi, sincer, Tom, ce crezi, cîţi oameni a omorît sau a poruncit să fie omorîţi, Don ?

Tom Hagen răspunse :

— Îţi voi spune ceva ce n-ai învăţat de la el : că nu trebuie să vorbeşti aşa cum vorbeşti. Există lucruri pe care omul trebuie să le facă, dar nu trebuie să vorbească despre ele. Să nu încerce să le justifice. Ele deseori nici nu pot fi justificate. Omul le face pur şi simplu, apoi le uită. Mike se încruntă.

— În calitate de „consigliori", eşti de acord că Solozo constituie un pericol pentru Don şi familia noastră ?

— Sînt de acord, zise Hagen.

— În regulă. Înseamnă că trebuie să-l omor.

(va urma)

Semne naturale și semne convenționale

de Stephen Ullmann

In numerele din 5 și 12 octombrie ale suplimentului literar săptămînal, TIMES, sub genericul „A Survey of Semiotics" a apărut o serie de nouă articole semnate de personalități cunoscute ale cercetării lingvistice și literare (Umberto Eco, L. Jonathan Cohen, Tullio de Mauro, Thomas Sebeok, Tzvetan Todorov, Hubert Damisch, Julia Kristeva, Juri Lotman și Stephen Ullmann), dedicate unei treceri în revistă a semioticii cu scopul de a răspunde interesului tot mai mare pentru această știință în statu nascendi și a pregăti primul Congres Internațional al Asociației de Studii Semiotice ce se va organiza la Milano în iunie 1974.

Stephen Ullmann, cunoscut lingvist și stilistician englez, autorul unor cărți de referință indispensabile, Semantica : O introducere în știința sensului **(1962) și** Limbă și stil **(1964), discută în articolul „Semne naturale și semne convenționale", din care redăm în traducere cele mai importante pasaje, unul din cele mai interesante aspecte ale semnului lingvistic ca unitate de bază a limbajului comun și a celui artistic, motivarea sensului cuvîntului (semnificat) în raport cu forma sa acustică (semnificant).**

Sint exact cincizeci de ani de cind C.K. Ogden și I.A. Richards au publicat „Semnificația sensului", care purta subtitlul sugestiv de : „Un studiu al influenței limbii asupra gindirii și al științei simbolismului". In această carte, care a fost semnalată de H.G. Wells, in **Chipul lucrurilor care vor veni,** ca „una dintre primele incercări de a imbunătăți mecanismul limbii", autorii făceau o distincție clară între semne și simboluri. Ei defineau simbolurile ca o clasă aparte de semne și anume acelea „pe care oamenii le folosesc pentru a comunica unul cu altul sau ca instrumente ale gindirii".

La prima vedere, aceasta pare să fie în contradicție cu folosirea termenului de „simbol" de poeți ca Wordsworth. Pe aceeași concepție își intemeiază Baudelaire bine cunoscuta imagine a templului naturii :

L'homme y passe à travers des forets
de symboles
Qui l'observent avec des regards
familiers.

S-ar putea totuși obiecta că, deși au populat natura cu simboluri, poeții le-au reprezentat în termeni antropomorfici, ceea ce ar tinde să confirme punctul de vedere exprimat de Ogden și Richards.

Distincția dintre semne și simboluri poate fi făcută și in alt fel. După Saussure, de exemplu, un simbol nu este niciodată cu totul arbitrar : există intotdeauna o anumită legătură intre forma acestuia și ceea ce el desemnează. Astfel, balanța, care simbolizează justiția, nu ar putea fi inlocuită de un alt obiect care nu are nici o legătură cu ideea reprezentată.

Semnele și simbolurile pot fi clasificate din diferite puncte de vedere. Ele pot fi acustice, vizuale, tactile, sau pot să antreneze alte simțuri ; ele pot fi intenționate sau neintenționate, sistematice sau nesistematice, directe sau derivate : scrierea modernă, de exemplu, este derivată, ea fiind o transcriere, oricum imperfectă a unui alt sistem simbolic, acela al limbii vorbite. O altă distincție importantă este cea dintre semnele „iconice" și „neiconice", adică intre cele care se aseamănă intr-un fel sau altul cu obiectele și experiența la care se referă, și cele care sint pur convenționale.

Această ultimă distincție pune o problemă mai delicată, ce s-a ridicat in repetate rinduri in studiile de lingvistică și in cele de filozofia limbii : problema dacă cuvintele noastre sint semne convenționale sau dacă există o legătură naturală intre forma și ințelesul lor. In filozofia greacă, disputa dintre adepții legăturii naturale și cei ai convenției, intre partizanii **physis**-ului și cei ai **thésis**-ului sau **nómos**-ului, a fost explorată de Plato in **Cratylus,** iar faptul că Aristotel a subscris la teoria convenției a exercitat o influentă decisivă asupra discuțiilor care au urmat.

Dintre filozofii moderni, Bacon a descris cuvintele ca „indicii curente și acceptate ale gindurilor, așa cum banii sint ale valorii". Contribuția lui Locke la polemică a fost deosebit de semnificativă. Vorbind despre felul in care cuvintele au ajuns să fie folosite de oameni „ca semne ale ideilor lor", el scria : „... nu printr-o legătură naturală care ar exista intre unele sunete articulate și anumite idei, pentru că atunci ar exista o singură limbă pentru toți oamenii, ci printr-o stabilire voluntară, in urma căreia un cuvint este făcut in mod arbitrar să desemneze o „anumită idee". Trebuie să remarcăm folosirea termenului „arbitrar" aici. O recentă trecere in revistă a istoriei acestei polemici inșiră o listă de aproape douăzeci de autori care au folosit termenii „arbitrar" și „arbitraritate" cu referintă la limbă intre aproximativ 1750 și 1850 ; lista include pe Leibniz, Berkley, Condillac, Fichte și Hegel.

Intre timp, doctrina legăturii convenționale și-a primit cea mai memorabilă formulare in cuvintele Julietei :

Un nume ce-i ? Un trandafir, oricum
li spui, iți dă același scump parfum.
(trad. Șt. O. Iosif).

Cercetarea recentă a dovedit, totuși, că teoria legăturilor naturale intre forma și sensul cuvintului și-a avut și ea susținătorii (Herder, Humboldt), iar in **Eseul despre critică,** Pope dădea următorul sfat poeților :

Nu e destul ca versul să nu-l tulbure
stridența.
Sunetul după sens să-și ticluiască
mersul.

Dintre lingviști, William Dwight Whitney declara in 1867 : „Nu există nici o legătură internă și esențială intre idee și cuvint in nici o limbă de pe pămint". Există o filiație directă intre Whitney și Saussure, care a stabilit „arbitrarul semnului" ca unul dintre cele două principii de bază in studiul semnelor lingvistice – celălalt fiind succesiunea temporală a acestor semne in vorbire. In 1938, controversa, care fusese uitată pentru o vreme, a fost redeschisă, și de atunci intreaga problemă a fost cercetată de pe o platformă mai largă și cu metode mai sofisticate. Imaginea care a rezultat poate fi cel mai bine reprezentată printr-o serie de dicotomii similare celor care se folosesc pe scară largă in alte domenii ale studiului lingvistic.

Opoziția fundamentală este insă cea dintre două feluri de elemente lexicale : cele in care există o legătură intre formă și sens, și cele la care nu există o asemenea relație. Cele dintii sint cunoscute acum mai ales ca „motivate" sau „transparente", cele din urmă, ca „arbitrare", „nemotivate" sau „opace". Un exemplu din categoria celor nemotivate este seria : **foot** in engleză, **pied** – franceză, **noga** – rusă, **jalka** in finlandeză, **lab** in maghiară. Nu numai că fiecare din cele cinci forme este arbitrară și opacă, dar ele sint și cu totul diferite una față de cealaltă. Faptul că **foot** și **pied** sint inrudite istoric este irelevant pentru situația lor actuală, și chiar constituie o dovadă in plus a lipsei de motivare a acestor termeni : același cuvint nu ar fi putut evolua în forme care nu au nici măcar un sunet comun, dacă ar fi existat vreo legătură intrinsecă intre nume și sens.

Elementele lexicale transparente pot fi motivate in două feluri : direct sau indirect. Motivarea directă – cunoscută de obicei ca onomatopee – apare ori de cite ori structura fonetică a unui cuvint imită, sau evocă „referentul" obiectul sau experiența desemnată de ea. Acest tip de motivare are două variante. Vorbim despre „onomatopee primară" atunci cind insuși referentul este un fenomen acustic, un fel de sunet sau zgomot ca : a croncăni, a gingăvi, a plescăi, a lipăi. Cind referentul nu este acustic, onomatopeea poate fi descrisă ca „secundară". Unele dintre aceste efecte onomatopeice secundare sint remarcabil de consistente. Acum cițiva ani s-a explicat unui grup de zece elevi dintr-un liceu francez, care nu știau de loc limba engleză, că unul din cele două cuvinte **gleam** și **gloom** se referă la lumină, iar celălalt la întuneric ; apoi li s-a cerut să aleagă pe cel mai potrivit pentru lumină, și toți au optat pentru **gleam.**

Alte speculații sint de-a dreptul fantezeiste. Charles Nodier, care a publicat in 1808 un **„Dictionnaire raisonné des onomatopées francaises",** simțea că francezul **catacombe** evocă sunetul unui sicriu care coboară treaptă cu treaptă pe colțurile ascuțite ale pietrelor și se oprește brusc in mijlocul mormintelor. Chiar și numele proprii devin ținta unor atare speculații : poetul german, Cristian Morgenstern vedea toți pescărușii ca purtind numele Emma. Asemenea fantezii se pot extinde și asupra limbii scrise ; astfel, Claudel descoperea coșuri și roți in conturul vizual al cuvintului **locomotivă.**

Motivarea indirectă apare ori de cite ori o unitate lexicală decurge in mod evident din alt element sau elemente ale limbii. Există aici din nou două posibilități, avind in vedere dacă relația este morfologică sau semantică.

Motivarea și arbitrarul, transparența și opacitatea in limbă sint concepte pur sincronice, și se intimplă deseori ca o unitate lexicală să-și piardă motivarea in decursul timpului, sau să dobindească o transparență pe care nu o avea intr-un stadiu mai timpuriu. Valoarea onomatopeică a vocalei latinești **u** lung in **mugire** s-a pierdut atunci cind vocala a devenit anterioară in francezul **mugir.** Și invers, cuvintul francez **gémir,** și mai ales formele sale in **-iss-** ca **gémissons,** este mai onomatopeic decit antecesorul său latin **gemere ...**

Distincția dintre vocabularul transparent și cel opac are o seamă de implicații importante. Ea este in legătură imediată cu predarea limbilor : un idiom care abundă in grupuri strins corelate de cuvinte compuse și derivate va fi predat cu alte metode decit unul in care predomină cuvintele simple, neanalizabile, sau formațiunile tradiționale. S-a mai obiectat că limbile care recurg pe scară largă la elemente latine și grecești ridică o piedică, un fel de „obstacol de limbaj", intre vorbitorii cu și cei fără educație clasică. Aceasta este fără indoială adevărat : Alice ar fi mai puțin incurcată de **latitudine, longitudine, antipozi** și **antipatii,** dacă engleza ar fi un intermediar mai transparent și mai evident. Pe de altă parte, importanța obstacolului lingvistic poate fi exagerată. Nu este necesar să știm că in greacă există un verb **graphein** insemnind „a scrie" pentru a recunoaște elementul comun din seria : **grafologie, grafic, monografie, fotografie, lexicograf.** Folosirea a numeroși termeni greco-latini in cuvintele compuse și derivatele actuale constituie un fel de motivare secundară care, din punct de vedere sincronic, funcționează la fel de eficient ca și sistemul indigen, chiar dacă domeniul lor se reduce de cele mai multe ori la registrele tehnice și semitehnice.

Există de asemenea o legătură evidentă intre motivare și anumite aspecte importante ale stilului. Folosirea onomatopeii in poezie, experimentele in formarea cuvintelor, de exemplu compușii bizari ai lui Hopkins, cuvintele derivate cu efecte comice ale lui Rabelais, termenii telescopați ai lui Lewis Carroll și Joyce, imagistica in cel mai larg sens, cuprinzind metafora, metonimia și celelalte figuri de stil : toate aceste trăsături se susțin la urma urmelor pe diferitele tipuri de motivări pe care le-am discutat.

Din punct de vedere lingvistic, motivarea este parte integrantă a ceea ce Chomsky a numit „aspectul creator al folosirii limbii". Gramatica transformațional-generativă caută să interpreteze „competența" vorbitorului nativ, care ii dă acestuia posibilitatea să producă și să ințeleagă un număr infinit de propoziții bine construite din punct de vedere gramatical și acceptabile ca sens. Dar, este in egală măsură o parte a competenței, capacitatea noastră de a inventa sau cel puțin de a ințelege un număr nelimitat de elemente lexicale : cuvinte compuse și derivate, metafore, metonimii și alte formațiuni transparente. Datorită acestui fapt, neologisme ca : **videofon, zebră de trecere, depozit de informații** și nenumărate altele au fost create și s-au răspindit. In următoarea propoziție, care a apărut in **„The Observer"** din 29 iulie, 1973 : „Și dacă, canal tunelul se va construi, acesta va sifona o parte din actualul trafic aerian dintre Londra și continent", cuvintul telescopat canaltunelul și metafora „sifona" vor fi imediat ințelese, chiar dacă nu le-am mai intilnit niciodată. Acest aspect al competenței lingvistice are o importanță vitală intr-o vreme in care sintem mereu bombardați cu asemenea neologisme de mass media.

prezentarea și traducerea :
MICAELA LUNGU

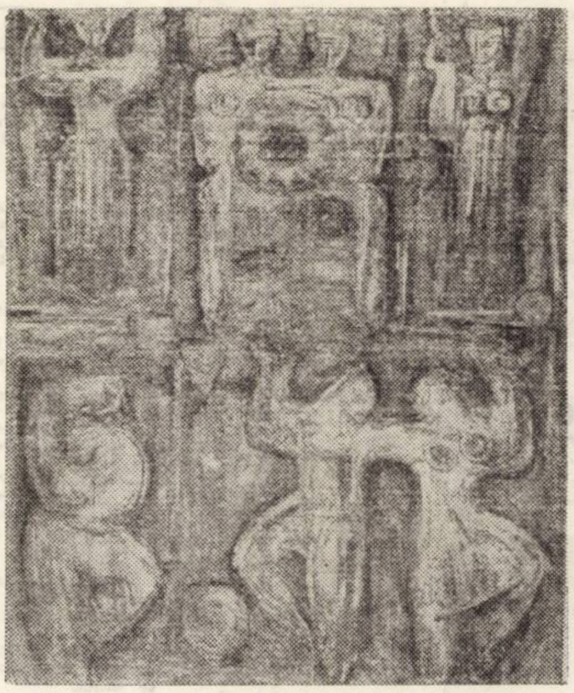

Leon Vreme : „Sărbătoare"

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Romănu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA"

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ !

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Orizont

● SAPTAMÎNAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXV ●

● TIMIȘOARA ● JOI, 7 FEBRUARIE 1974 ● NR. 6 (310) ● 16 PAGINI 1 LEU ●

MIHAIL VÎLSAN Efort

Eveniment

FEBRUARIE

Știm, după toate regulile astronomice, geografice și meteorologice că în februarie este iarnă și ger și zăpadă și regret rece. De-abia intrat în contact cu lumea, pruncul învață reflexul rotirii anotimpurilor și-apoi, mai tîrziu, mult mai tîrziu, rotirea sentimentelor de toamnă, iarnă, primăvară și vară. Apoi și le repetă mereu, în fiecare an din nou, deși ajunge să știe că primăvara e așteptată pentru neliniștea ei permanentă, vara pentru siguranța ei mereu aceeași, toamna pentru roade, întotdeauna altele, și iarna... Iarna, de fapt, n-o așteptăm, așa cum nu așteptăm zilele în care ne odihnim. Vin firesc, trec firesc pentru că sufletul nostru rămîne legat de făptuire, dinamicul fiind condiția noastră de ființă. Dar, încă atunci cînd zăpezile nu s-au ridicat spre munți, există în noi și-n sămînța de sub omăt, și-n toate ființele, miliardele, care mișcă fața împietrită a Terrei, cosmică, o presimțire a unei viitoare, așteptate, dorite neliniști. O simțim toți ca pe o inexplicabilă bucurie. Inexplicabila îngînare a seminței sub brazdă, cu zăpada spre clipa trecerii într-o nouă viață de plantă tînără repetînd primitivul, uitatul în noi, sentimentul primăverii. Retrăim simplu, ancestralul și atît de greu de înțelesul mecanism al devenirii seminței în plantă, în fiecare început de februarie la un registru adînc, renașterea, pregătind din timp dezghețul sîngelui pămîntului, aceste toate fluvii și rîuri oprite o vreme într-o odihnă rece.

Obișnuim să scriem, aici, despre viața țării și-a oamenilor și este firesc să consemnăm universalul, sentimente care ne parcurg independent de vîrstă și gînduri cu atîta timp înaintea orei echinoxului hotărît cosmic. Sentiment purtător al optimismului nostru, al dorinței noastre de viață. Într-un pas, devenim mai deschiși, mai vii din ce în ce mai vii pînă la răstimpul roadelor după care ne vom retrage, din nou între pereții știuți ai sentimentelor noastre și ne vom odihni așteptînd acest februarie, rece și arid să ne șoptească ancestral renașterea.

PAUL EUGEN BANCIU

Convorbiri

Cu GEORGE MICOTA

primarul municipiului Timișoara

— Stimate tovarășe Micota, municipiul Timișoara este cunoscut ca un oraș bine gospodărit și cu un înalt nivel de civilizație urbană. Care credeți că sînt factorii care răspund și care contribuie direct la formarea climatului urban într-un oraș ?

— Factorii care formează climatul urban sînt mai mulți, dar esențiali sînt doi : Primul ar fi gospodărirea orașului, care depinde de priceperea edililor săi și al doilea modul de comportare al cetățeanului, care trăiește la oraș, un factor care contribuie direct la formarea și păstrarea climatului orășenesc.

— Ce trebuie să ofere orașul cetățeanului său, pentru a-l ajuta să-și îndeplinească toate sarcinile de serviciu și de viață, pentru a-l face să simtă că trăiește cu adevărat urban ?

— În afară de un loc de muncă dotat cu toate condițiile necesare unui mediu omenesc, orășeanul trebuie să aibă la îndemînă condiții de viață civilizată — asistență medicală, unități comerciale bine aprovizionate, iar pentru formarea sa estetică și civilizată, trebuie să-i ofere cît mai multe mijloace de culturalizare și pitorești locuri de agrement, unde să-și poată petrece timpul liber plăcut și instructiv-educativ. Toate serviciile de interes comun trebuie să fie în așa fel organizate încît cetățeanul să nu-și piardă timpul inutil pentru lucruri mărunte. De toate acestea trebuie să se îngrijească edilii orașului.

— Ce s-a realizat în ultimii ani în Timișoara din punct de vedere edilitar — estetic și social — cultural, pentru educarea cetățeanului, și pentru a trăi el civilizat la scara timpului nostru ?

— Toată atenția organelor de partid locale a fost îndreptată spre modernizarea orașului, pentru completarea instituțiilor social-culturale care să corespundă cerințelor în raport cu creșterea populației, odată cu dezvoltarea industriei. În primul rînd, noua sistematizare a străzilor asigură o mai bună ordine a circulației. La aceasta se adaugă modernizarea parcurilor, a unor terenuri virane și-a caselor din centrul orașului respectîndu-se stilul lor caracteristic. S-au valorificat modern unele spații, creîndu-se noi săli de expoziții, noi muzee, noi spații de alimentație publică și s-au construit noi edificii social-culturale. Mă refer la noul spital, Sala sporturilor, Ștrandul termal, modernul hotel „Continental", magazinul universal Bega și o Casă de mode — toată cu scopul de-a îmbina utilul cu frumosul și de-a crea cetățenilor o bogată zestre materială în vederea ridicării nivelului lor de viață material și spiritual. Respectînd legile frumosului, mai depinde și cum realizezi ceea ce realizezi.

— Nu numai zidurile formează climatul urbanistic, ci și comportamentul beneficiarilor acestor bunuri. Respectînd tema în discuție, vă rog să-mi spuneți care sînt obligațiile cetățenilor în contextul unei civilizații urbane ?

— Desigur că aici intervine un element important existent în viața orașului — Omul — și care este primordial — de aceea mi se pare foarte interesantă tema adusă de dv. în discuție.

— Concret. Calitatea de cetățean urban (de orășean) se învață ? Care sînt mijloacele prin care se poate realiza acest deziderat ?

— Acest subiect este vast, dar de cea mai mare importanță. De bună seamă că nu există nici o școală în care oamenii să învețe cum să se comporte ca orășeni, dar comportamentul civilizat se învață totuși. El începe cu cei șapte ani de-acasă — necesari oriunde, dar locuitorul orașului trebuie să se manifeste superior, începînd de la faza de copil pînă la omul adult. Fiecare cetățean trebuie să știe că, de cum a ieșit din casă, pășește în sînul marii familii a orașului, unde este obligat să aibă o com-

MIHAIL ECOVOIU DOREANU

(Continuare în pag. a 12-a)

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Crini pentru domnișoara mireasă

(Ed. Cartea Românească, 1973)

Anul trecut a fost un an prielnic pentru Ileana Mălăncioiu : după un volum retrospectiv de **Poezii** care, lăsind de-o parte puține compuneri, impresionează prin amploarea producției poetice de pină acum (dacă ne gindim că poeta a debutat abia in 1967), ea a publicat tot la editura Cartea Românească o carte de versuri destul de unitară, **Crini pentru domnișoara mireasă.** Ca și in precedentele volume, cartea de față probează interesul poetei pentru construcția de ansamblu, ambiția coerenței interioare, nu rareori in dauna realizării integrale a fiecărui pasaj.

Elementul ce conferă unitate acestui volum este **scenariul nupțial** in diferitele sale momente („răpirea miresei", „imbăierea", cintecele de nuntă, „hora") ce constituie adevărate „nuclee" epice, repovestite in numeroase variante. „Narațiunea" are astfel o oarecare cursivitate, trecerea de la un poem la altul fiind asigurată uneori de formule orale, reluări bufone (o poezie se incheie cu „Și mi-e frică de broasca țestoasă", următoarea incepe cu „Ba nu e broască țestoasă, e broască riioasă" ; sau, in altă parte : „Luați-mi degetul de pe rană" – „In treacăt fie zis degetul nu este pe rană"). Exploatind cu consecvență elementele unui ritual bogat in sedimente folclorice și culturale, poeta se deosebește insă radical ca viziune și tonalitate lirică : ea nu scrie un nesfirșit „epitalam" a cărui prospețime se intemeiază pe jubilația necenzurată a simțurilor, „colindele" și orațiile ei de nuntă sint mai degrabă niște litanii, intreg ritualul nupțial se transformă intr-un spectacol grotesc, cu accente funeste, intr-un carnaval al viziunilor coșmarești ce incepe in chiar momentul nunții, moment de supremă implinire, niciodată atins. Aici nu atit mirele (ca in straniul ciclu **Către Ieronim**) cit mireasa suferă asaltul dezumanizant, preschimbată pe rind in „păpușă de pămint", „păpușă de gresie", străpunsă in dreptul inimii ca intr-un ritual păgin, intr-o zeitate monstruoasă ce se confundă cu forțele destructive, dizolvante din univers. Iubitul este imbiat intr-un sanctuar de gresie pentru a primi sărutul morții („In peștera aceasta e patul ei, iubite, / Și perna ei de piatră și invelișul sfint / Cu ciucuri mari de țurțuri imprejur / Și stilpi de gheață albă ciopliți pin' la pămint. / / Tu-patu-acesta rece aștepți ca să te culci / Somn lung să dormi alături de ea și să iți lase / Un semn ușor de gheață pe fruntea adormită / O mingiiere moale cu mina de mătase". – **Interior**). In citeva poezii răpirea miresei se consumă doar pină la un punct, inaintea implinirii, unde mișcarea ingheață, „calul alb de drum se face de gresie, ori este răpus de forțe oculte **(Hotar)**. „Răpirea" este investită astfel cu un dublu sens – atit de „răpire" ritualică, cit și de „răpirea din urmă", trecerea in moarte. Folosind unele sugestii din basmul tradițional, poeta incearcă să intoarcă mineralul la viață, să reanime ritualul nunții, să dezlege mirii de blestemul pietrei. Dar acest ritual al vindecării, al scoaterii din piatră și amorțire a fost posibil in intregime doar la virsta candorilor **(La șapte ani)** Acum ea nu mai poate oferi decit o reconstituire grotescă, de pantomimă, a unei nunți mereu neimplinite (splendidă este in acest sens poezia **Visul calului alb :** „Se scoală calul alb de sub pămint / Și botul rece și-l inalță-n vint / Trece incet prin golul impietrit / Il caută pe mirele pierit / Pe vechea șea a tatălui il poartă / Pe drumul lui către mireasa moartă. / Și parcă nu se știe că nu este chiar ea / Ci urma de pe botul pe care-l mingiia / Și de pe coama albă inghețată / Pe care pieptul ei a stat odată / Iar mirele nu-i mirele cel sfint / Ci visul calului de sub pămint / Care-n adincul pietrei il invie / Să-l poarte către vechea cununie").

Nunta devine astfel un ritual etern, cosmic, al inceputului și sfirșitului, al vieții și morții. O serie de imagini și simboluri revin frecvent pentru a sublinia această dialectică a genezei și morții, a tensiunii creatoare mereu neimplinite : „oul", in care poeta se incarcerează dorind să repete geneza, dar care devine de indată un simbol sepulcral, „crinii", metaforă cuprinzătoare a dialecticii viață-moarte („Ci iată crinul repetindu-se la nesfirșit / Trei crini impreună buchetul divin. / Mai multe buchete o nuntă și o moarte / Toate nunțile și morțile in același crin") și **perspectiva** cognitivă deschisă asupra lumii („Ochiul insuși e un crin cu mijlocul gol, / Vederea se face prin floarea lui albă / Prin care a curs vitriol"). In felul acesta erosul și cosmosul se condiționează reciproc **(E timp de secetă),** intreg universul pare atins de „boala miresei", ca in surprinzătoarea imagine a lumii ca o uriașă broască țestoasă pe care stă așezată mireasa și a cărei răsturnare ar echivala cu o „stingere universală" : „Pintecul ei de os s-ar sprijini liniștit / Pe femeia aruncată cu capul in jos . . . Și rămine doar carapacea pe care o privim / Ca și cum brusc s-a răcit soarele".

Intreg ciclul beneficiază de o **regie subtilă a persoanei :** peste tot deslușim (nu fără oarecare monotonie) „vocea" unei naratoare, un eu-liric care potențează subiectiv epicul, lansează invocații și avertismente iubitului, transcrie viziuni coșmarești sau asistă in calitate de **spectator** la ritualul nupțial. Și in plachetele anterioare poeta adopta adesea „măști" ilustre (Lenore, Crimhilda, Ondina) cu destinul cărora nu se putea identifica pină la capăt, iar intr-o compunere din primul volum, **Nunta,** iși mărturisea suferința adolescentină de a nu fi mai mult decit o spectatoare „ascunsă după stilpul porții", privind „printre uluci la nuntă". Aici suferința este cu atit mai mare cu cit poeta pare dedublată, instrăinată printr-o rană secretă de cealaltă ipostază a ei, „mireasa", sau chiar intr-o rivalitate dramatică cu ea. Poeta-naratoare este gata să accepte sacrificiul nupțial, să se cufunde in piatră, in locul miresei, pentru a aștepta ritualul tainic al dezlegării de blestem de către iubitul ei. Dar ea nu poate fi decit o **inlocuitoare** de circumstanță, pe care o inspăimintă travestiul, faptul că trebuie să suporte jocul iluzoriu al nunții ce nu-i era destinată **(Ascunderea miresei).**

In sens superior acest ciclu, dincolo de unele inegalități și stridențe melodramatice, dramatizează convingător sentimentul neimplinirii și inautenticității „măștilor" pe care poeta e nevoită a le purta, precum și dialectica adesea inșelătoare a vieții și morții, al realității și aparenței intr-un spațiu aproape eminescian cu intrebări obsedante de felul : „Iubitule și dacă noi sintem păpuși de pămint / Făcute ca o simplă jucărie / Și dacă țepușa care ne intră in piept / Alt mort mai mare chiamă in vecie. / / ...Dacă plinsul nostru nu este chiar plins / Ci numai o mare derută / In vreme ce adevărata durere / Trece-n tăcere și necunoscută. / / Și-n vreme ce adevărata moarte / Caută incă acea ființă vie / După chipul căreia, trupurile noastre / Au fost făcute pentru magie".

MARCEL POP-CORNIȘ

Cronica literară

IOANID ROMANESCU

Poet al uriașilor

(Ed. Eminescu, 1973)

Prin titlu (este și titlul poeziei de la capătul volumului), Ioanid Romanescu face o profesiune de credință și de orgolioasă umilință care, desfășurată, sună astfel : „Dacă vine cineva și vă cunoaște, / spune convins : aceștia / au și poeți formidabili / / eu sint unul dintre acei poeți / despre care străinii nu știu prea multe,/ insă mi-e deajuns că sint al vostru / / nu cred că aș putea vreodată / să mă inalț la imaginea pe care alții / o au despre mine – / dar dacă spațiul poeziei mele / de pe acum a devenit imens, / voi sinteți uriașii care il locuiți". Din aceeași nobilă intenție se infiripă și piesa care deschide culegerea, **Pe cintecul meu de onoare !,** piesă stinjenită vădit de paralelismul ieftin dintre titlu și sintagma cunoscută.

Dar Ioanid Romanescu nici nu vrea să scrie (și nici nu scrie) o poezie fastuoasă. Dimpotrivă. El caută, cu orice preț, expresia ștearsă, simplitatea extremă, se teme de cuvinte. Cultivă – cu intermitențe și cu reticențe – un fel de a-poezie, ca un ins căruia i s-a făcut lehamite de supraabundența estetică a cărților de versuri. Are convingerea (presupunem) că nu numai economia de podoabe ci chiar economia de vocabule se impune. Nu e vorba, insă, de o restringere a discursului, ci de pierderea insemnătății cuvintului in sine in comunicarea lirică. Ca urmare, limbajul poetic nu mai atrage atenția asupra propriei realități, incetează să fie opac și se constituie, aidoma vorbirii curente, doar ca mesaj. Este aceasta o năzuință cu totul opusă celei formulate de Mallarmé cindva și apoi de atiția alții (ambele orientări, cu un egal drept la existență, iși au slujitorii și exegeții). Cuvintele trebuie să-și regăsească, așadar, transparența (pentru a face vizibil ce ?) : „nu sint decit singele prin care – o clipă – / cuvintele pulsează / am destinul comun al oricărui mesaj : / nu trebuie decit să luați cunoștință / de ceea ce spun / apoi uitați-mă . . ."

Nu avem a face cu o antifrază : este credința autorului. Dar, dacă e așa, cum se va deosebi poezia de proză, de exprimarea comună, din moment ce, impreună cu neglijarea (sau condamnarea) cursului logico-gramatical al scrierii (care reifică verbul), sint respinse, deopotrivă, rigorile versificației și inlănțuirile de imagini ? Și, mai ales, din moment ce este absent acel suful de subtext care irizează, in cazul fericite, chiar și suprafețele terne ? Autorul nu răspunde (și nici poezia sa). Incit sintem nevoiți să lăsăm la o parte elementele de artă poetică **(Poet al uriașilor** este o amplă artă poetică) și să urmărim cum se dezvoltă, independent de principii (mărturisite sau nemărturisite) versul insuși.

Spre deosebire de Nichita Stănescu, de pildă, (care este un mare iubitor de cuvinte, un creator puternic metaforizant și care, in incercarea sa de a schimba in cuvint intreaga lume fenomenală, se lovește de opreliștea lucrurilor – reprezentată tot printr-un cuvint :**da** –), Ioanid Romanescu rămine la jumătatea drumului dintre obiect (in ințeles larg) și semn, inverșunindu-se, mai cu seamă, impotriva acestuia din urmă dar alunecind, inevitabil, către valorificarea lui. Trebuie spus, insă, (și, cit privește arta sa, altceva nici nu are importanță) că această indecizie este, uneori, admirabil sugerată : „sint un poet fără cuvinte / sint un poet fără masă de scris / eu sint poet cu inima / spre voi mă apropiu de mine insumi / / cindva / in cer se va vedea și urma / zborului de pasăre – / / sint cel care vă apără de prea multe cuvinte" ; sau : „Se pare că aud cuvinte / – va trece, nu știu in ce zi – / nu poți să aștepți, insă eu / sint o lungă tinjire după cel ce voi fi / / o, eu de mult nu mai scriu – chiar acestea / sint versuri ale altui poet / pe care l-am și cunoscut cindva, / nu mi-a rămas decit să il aștept / / va trece prin mine spre cel ce voi fi / – se pare că-l aud mereu – / cuvintele se duc, se pierd / insă nimic decit sufletul nu e mai greu / /cum să nu ințeleg ? ne e dată / o singură viață – dar lasă, / aud cuvinte, vine cel din urmă : / nu-i poezia mea o ușă falsă".

Privite fragmentar (perspectivă greșită, cum se spune), textele sint albe. Intregul este, adesea, memorabil. Totul depinde de optică. Scriitorul insuși, repudiind (măcar formal) cuvintul și lăsindu-l intr-un deplin anonimat (nu intotdeauna, se ințelege de la sine), elogiază poemul (să se vadă **Fericire supremă).** Se poate afirma insă (s-a și afirmat) că nu numai versul, ci și poemul e un singur cuvint.

Este meritorie, fără indoială, această renunțare la excesul sufocant al zorzoanelor, ca și coborirea imaginii poetului din rame fals-aurite, sentimentale sau teribiliste. Iată totuși cum este văzută poezia : „Poezie soldat fără raniță / mergem noi amindoi cu toții / prin acest punct prin acest loc / mergem pină la capătul roții / / Poezia soldat fără raniță/ pentru suflet nu ne trebuie hartă / mergem noi – fii suflet de osie – / bucură-te de roata care te poartă" (apelul la metafore simbolice s-a dovedit inevitabil). Și poetul : „Nu face parte dintre acei copii / rătăciți de guvernante și răsfățați de toți / seamănă cu un grăjdar abia mișcindu-se / printre rosturile lui, / are surisul celui care umblă / cu zahăr in pumni pentru cai / / despre ceea ce toți știu cu exactitate / el incă nu se pronunță, / iși poartă capul sub greutatea / unei decizii pe care o amină / cunoaște : gloria se mișcă numai / cu viteza de un om-lumină pe viață / nu se grăbește / nu se măsoară cu nimeni – / traversează continuu / un drum pe care vor veni alții".

Personal, considerăm superioare acele intocmiri in care se fac „concesii" poeziei. Celelalte ni se par alterate de o inutilă și neizbutită frondă (implicată), de răceală sau chiar (exagerăm, probabil) de banalitate. Micile semiparadoxuri ale evidențelor, pseudoadincimea cumințeniilor (simplitatea ostentativă, pe scurt) vin și trec fără urme.

Dată fiind problematica teoretică a creației sale, Ioanid Romanescu oferă și prin eșecuri (mai mult sau mai puțin evidente), prilej de dezbatere. Că e poet, și incă dintre cei buni, o arată chiar simțămintul (nu declarat, ci trăit) că poezia, se află in stare pură dincolo de orice zicere : „Va trebui să intru cu tine pe brațe / in marea liniște, / va trebui să nu luăm nimic / eu insumi voi avea infățișarea / trupului tău al temelor eterne / / intreită pudoare, suflet al meu / in dreptul ochiului străin / și uneori lovit cu pleoapa / mai dur decit cu pietrele cerului, / poezie / / ceea ce ne făcu să credem / in ceea ce niciodată nu am atins, / bucurie purtată pe brațe și totuși / fără trup – niciodată a mea – / poezie".

EUGEN DORCESCU

Profiluri

Eta Boeriu

Îndelungata activitate de traducătoare din poezia italiană – între rezultatele căreia versiunea românească a „Divinei Comedii" constituie o adevărată **sumă** expresivă a posibilităţilor lirice ale limbii noastre – n-a făcut decît să întîrzie în Eta Boeriu manifestarea unui fond ultim, irepresibil : structura de poet autentic. Apărute la interval de numai doi ani, volumele de versuri **Ce vînăt cring** (1971) şi **Dezordine de umbre** (1973), ambele în Editura „Dacia" din Cluj, impun o voce lirică strict personală, gravă şi delicată totodată, uimitoare prin patetismul vătuit al expresiei, circumscrisă unui „univers" de neconfundat.

Poemul liminar din primul volum constituie un adevărat blazon personal, în care sugestia şi rafinamentul, precizia carnală a imaginei şi haloul afectiv, abstractiv, abstractul convertit în eufonic şi rigoarea care organizează o lume lăuntrică de ceţuri şi impalpabile culori – toate converg fericit, configurind un mic model de lirism emblematic : **O zonă de faguri umbrită de galben / şi ambră topită curgind printre iederi / în aur pecete punind destrămării / pe gura de aburii gurii iubită, / o vreme cu margini fragile şi nopţii / polen scuturindu-i din florile noastre / – o dulce de pulberi fluidă răcoare / la însăşi tulpina luminii fecundă – / o zonă de aur friabilă pulpă / şi dulce cucută în gurile noastre / deschise-amintirii, o vreme cu margini, / o margine-n sine cu lacrimi trecută.** („O vreme cu margini").

Mascată de traduceri, adolescenţa poetică a Etei Boeriu ne rămîne ascunsă : o dată cu debutul, descoperim un poet de o caldă maturitate, în care „ştiinţa" versului atestă o frecvenţă rodnică a clasicului, neconteniț irizată, întunecată, înfrînată sau descătuşată de o infuzie de sensibilitate modernă, descifrabilă la toate nivelele discursului liric. Frazarea savantă, voluptoasă adesea, cînd limpede, cînd incifrată, lunecînd încet pe propriile membre, aminteşte fecunda ucenicie dantescă ; dar nu la modul epigonic, ci ca artă de manifestare a unei substanţe poetice proprii. Universul liric al Etei Boeriu e unul de stări difuze, făcute sensibile în

MIHAIL VILSAN — Flori de cimp

asimilarea lor cu stihia lichidă, mişunind de fauna înşelătoar-transparentă şi polimorfă a mărilor ; o lume de planuri care se întretaie, care proliferează, o zare în care concretul scapă atingerii : **Acest torent – îmbrăţişări/ lichide / cu alge moi ce se lipesc ca mustul / şi lasă-n carne ochiuri verzi de apă / să crească-n umed lunecos dezgustul / proliferînd ca mugurii-n pădure, / / acest torent e fluxul meu, diurnă / contaminare de sudori mature** („Contaminare"). Confesiunea ar fi tipic feminină, în ezitarea felină a spunerii, în unduirile care amînă mereu sfîrşitul frazei, dacă imaginea – cu totul ieşită din comun, prin concreteţea şi plasticitatea ei – n-ar divulga o violenţă virilă a trăirii, o patimă şi o pregnanţă a gestului izvorîte din dăruire şi posesiune. Descompunînd, ca o prizmă, unitatea agresivă a sentimentului mărturisit, arta versului ne oferă, aici, divergente şi atenuate, elementele concrete, imagistice, ale reprezentării vieţii interioare, într-o suită caleidoscopică, urmărită, uneori, cu un fel de rece pasiune, care transcende confesivul pur. Este modalitatea prin care autoarea scapă de propria sa condiţie, feminină, într-un lirism de viziune aglomerată şi de cele mai multe ori sumbră, elementară, tîrîtă pe prundul fiinţei.

La limita precisă unde artificiul devine – e unul din miracolele poeziei ! – substanţă lirică, Eta Poeriu ştie să conjuge un lexic al adîncimilor obscure **(lut, plasmă, gelatină, ape curgătoare, pulpă, melci, meduze, cheag, acre sucuri** etc.) cu o tehnică extrem de rafinată a adjectivului, propriu şi sugestiv totodată : rezultatul depune acea impresie de densitate expresivă cu care receptăm opera poeţilor autentici. Iată aceste două strofe care vădesc putinţa poetei de a prinde în cîteva cuvinte un tablou de începuturi de lume, o investigaţie abisală a vitalului : **Nu ocoleam sărutul lor pe buze / şi nici în palme carnea lor sticloasă. / Era o moarte ca o ploaie deasă. / O, hecatombă dulce de meduze ! / / Le tăvălea prin apă marea sură / şi le-mpingea nisipului şi nouă / Păşeam pe ele cum păşeşti pe rouă, / şi era viaţă, deasă ca o bură.** („Meduzele").

Dezordine de umbre potenţează atît zonele de inspiraţie anterioară, cît şi rafinamentul expresiei lor. Poemele se încheagă acum, mai mult, din sentimentul genuin al posibilităţilor tuturor metamorfozelor, într-un fel de orizont primordial („Perechea aleasă"), din aspiraţia spre un început cosmic în care toate sunt reîmpăcate cu ele însele („Există"), din răscolirea patetică a unor măruntaie cosmice („Plăceri prezise"), din evitarea discursivului, şi din cantonarea într-o zăbavnică desfoliere a unei imagini centrale pînă la epuizarea tuturor analogiilor revelatoare („Dira de fluturi"), din reducerea mecanicii sufleteşti la fortuitul exemplar al unor fiinţe obscure, elementare („Scoica"), dintr-o regresie sugestivă spre geologic, menită să pună în lumină forţa trăirilor noastre, din comuniunea cu elementele naturii, din cultivarea poetică a inextricabilului amestec viaţă-moarte ca un dublet constitutiv al spaţiului afectiv („Cîtă moarte"). Un spor de modernitate – tematic, lexical, prozodic chiar – vine să coexiste, acum, cu aceeaşi adîncă, sensibilă, senzuală capacitate de a pipăi tiparele existenţei, de a le restitui într-o expresie ea însăşi supusă rigorilor.

Măsura deplină a calităţilor poetice mi se pare a se impune în poezia „O vîrstă cu verigi", adevărată piesă de antologie lirică. Aparent, o simplă alternare de tablouri nocturne, ca fond al disputei amoroase ; în realitate, poeta descrie mişcarea dialectică ce se pronunţă în actul iubirii : pendularea continuă între ceea ce poate fi prins, ceea ce rămîne, ceea ce persistă, pe de o parte, şi ceea ce trece, ceea ce ne despoaie, ceea ce ni se fură cu fiecare clipă, pe de altă parte ; joc de umbră şi lumină, de refacere şi desfacere a unui tipar ancestral (ca-n mitologia platonică), alternanţă de greu şi uşor, de materie şi spirit, de mîntuire şi osîndă, ca limite între care umanul oscilează continuu.

Poemul acesta mi se pare, de altfel, reprezentativ pentru întreaga lirică a Etei Boeriu. Fără a fi vreodată afirmată la modul conceptual, fără a se osifica într-o „filozofie" expresă, gîndirea poetică a autoarei trăieşte neîncetat, de-alungul celor două volume de versuri, din cultivarea cîtorva dublete fundamentale, din etalarea jocului contradictoriu care stăpîneşte realul şi – mai ales – vitalul : dialectică a perechii în dragoste, a extazului şi căderii, a refacerii şi a pierderii fiinţei ideale ; dialectică neobosită a realului : între aparenţă şi esenţă, între transparenţă şi opacitate, între convergenţă şi divergenţă ; dialectică a gesturilor esenţiale şi intime : între delicateţe şi cruzime, între spiritualitate şi senzualitate, între posesiune şi dăruire ; dialectică a universului, desluşită în alternanţa ciclurilor : zi şi noapte, început şi sfîrşit, înflorire şi coacere etc. Asemenea dublete, desfoliate cu amănuntul, creează de-a lungul poemelor o anumită tensiune, excesul trăirii lucide a momentului, care ţine loc de orice „filozofie", vehiculînd un sentiment adînc al existenţei receptate ca mişcare, conflict, sinteză de elemente contrarii.

Oaspete familiar, mai întîi în spirit, peisajelor clasice sau clasicizante ale Italiei, Eta Boeriu a publicat, în fiecare din volume, cîte un ciclu de poeme inspirate de anumite realităţi culturale ale fermecătoarei peninsule. Nimic descriptiv, nimic anecdotic în aceste texte: poeta nu notează date exterioare, ci comunică fructul unor meditaţii şi trăiri intime. Italia e, mai întîi, o stare de spirit : aceea pe care o trezeşte, într-un subiect avizat de cultură, un element de artă, de geografie, de istorie. Eta Boeriu nu descrie, de pildă, un „sarcofag etrusc cu miri" : în poezia cu acest titlu, obiectul de istoria artei dispare, gestul erotic trăieşte în sine, se repetă în faţa ochilor noştri, îşi recuperează durata de alătdată : **Un spaţiu rotund copleşea cu penumbre / întinsele morţi poleite şi-o dungă / de zîmbet pe guri începea – începuse / de-o vreme părtăşă iubirii şi lungă, / cuprinsă cu braţul şi carnea lipită / din cuibul subsuorii de-alungul spre gleznă / prin piatra destinsă şi coapsa-ncordată / plăcerilor caste gustate în beznă, / decît celelalte sub greul de aur / o moarte-ncepuse cu mult mai uşoară, / o strîngere-alături în văzul luminii, / atît, şi mureau pentru ultima oară.**

De o senzualitate dramatică, întrucît ancorează în conflictele esenţiale ale existenţei ; de o luciditate stăpînită care conferă transparenţă unor pasiuni elementare ; de o rigoare care vădeşte lucrarea gracilă a artei asupra materiei afective impetuoase, – lirica Etei Boeriu este de o autenticitate care respinge spectaculosul : sub imagistica barocă, elementaritatea afectivă are forţa şi licărul întunecat al unui sonet de Michelangelo.

ŞTEFAN AUG. DOINAŞ

CORESPONDENŢA

Romantic : Sînteţi înzestrat cu cele de trebuinţă la drumul pe care aţi pornit. Bănuim în Dvs. un viitor poet, însă deocamdată nu se pune problema publicării. Poemele trimise sînt aluvionare. Ele au o certă forţă expresivă, însă versurile cu adevărat reuşite sînt amestecate cu versuri scăpate unui control artistic minimal, ceea ce produce această impresie de curgere tulbure. Avem impresia că sînteţi foarte preocupat de ideea demonstrării posibilităţilor Dvs. şi că pierdeţi din vedere esenţialul comunicării, sentimentul, emoţia care v-au stăpînit iniţial. Aadar vă îndemnăm să vă concentraţi efortul artistic, să evitaţi influenţele neasimilate şi să vă exprimaţi mai simplu, fără excrescenţele imagistice de-acum, adesea hilare. Iată patru versuri frumoase din finalul poeziei **Erotica** : „dar numai părul tău răvăşit / călător peste tăceri / învăluie pe aproape / ţărmul însetat care sînt". Vă sîntem recunoscători pentru simpatia pe care ne-o arătaţi şi vă aşteptăm cu poezii noi.

Dan Cernescu : Versuri corecte, poate prea corecte şi asemănătoare între ele. Încercaţi o diversiune lirică.

Teodorescu Ion : Versificaţi curat, însă uneori incolor. Ne-au atras atenţia poeziile **Salvarea, După trecerea nopţii** şi **Umbrela ierbii,** din care cităm : „. . . şi o pornim / prin frunzişurile zilei / ferindu-ne să călcăm pe acolo pe unde / cerul / e mai puţin albastru".

Iarina : Preţiozităţi, formulări inadecvate, exerciţiu în gol, ca în acest exemplu : „Altar de simţ, / în faţa-ţi năpădîrile mi se opresc / uitîndu-şi dezgolirea arătată / tumultului carnal cel prea lăsat în paragină / şi inlăturat de-a necredinţei credinciozitate" etc.

Kovacz William : Ne-a plăcut **Pastel** şi **E bine.** Mai ales prima poezie ne-a atras atenţia prin dinamismul pe care ştiţi să-l imprimaţi versurilor şi prin acuitatea observaţiilor. Un pericol : diluaţia. Mai trimiteţi.

Petru Megheţi : Reţinem **„Cel mai frumos cuvînt",** aşteptînd şi alte poezii care să confirme.

Paic Nicolae : Continuaţi. Sînt destule semne bune care să vă justifice demersul.

Nicolae Şerban Iorga : Versurile trimise sînt de-un declarativism constant. **Fragment de seară** lasă să se întrevadă unele posibilităţi neexploatate.

Aurel Petru Clinteanu : Dvs. versificaţi cu multă detaşare, parcă fără a vă implica în vreun fel. Uneori citim asemenea versuri : „Gura mi se umplea de fotografiile / proaspăt developate / de colosala fecundaţie astrală".

Jan Martin : „Cugetările" trimise au adesea umor. Unele sînt remarcabile.

Ştefan Cristina, Călugăru Nicolae, I. Negescu, Mihail I. Vlad — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

DIAGRAME

Numărul 2/1974 al revistei **Era socialistă** publică, alături de o serie de materiale de cel mai larg interes şi două intervenţii — datorate lui Al. Paleologu, **Funcţia şi arta criticii** şi M. Ungheanu, **Proliferarea criticii** — în disputa – care permite să ia amploare din nou în acest an — referitoare la statutul şi funcţionalitatea criticii literare în cadrul literaturii contemporane. Ne vom oori asupra primului articol, **Funcţia şi arta criticii,** dorind să subliniem cîteva dintre ideile — temeinic argumentate — pe care le avansează Al. Paleologu.

O primă problemă mai importantă abordată în articolul amintit este cea a raportului dintre critică şi celelalte genuri literare, după opinia lui Al. Paleologu critica fiind : „rodul unei vocaţii tot aşa de puternice ca şi vocaţia lirică sau ca vocaţia creatoare în genere, e firesc să se constituie în gen literar, cu egală îndreptăţire ca şi celelalte genuri".

Cît priveşte „proliferarea" cărţii de critică, autorul articolului arată că, departe de a fi „parazitară pe seama operei", este : „un fenomen general şi spontan al societăţii contemporane, cu determinante pe care sociologia culturii le poate corecta, un fenomen organic ce corespunde creşterii gradului de intelectualitate al conştiinţei literare şi al societăţii, ca atare".

L. A.

CENACLU

Joi, 31 ianuarie 1974 : şedinţă a secţiei de dramaturgie condusă de scriitorul **N. D. Pârvu.** Prozatorul **Gheorghe Schwartz,** autor al romanului **Martorul,** ed. FACLA, 1972, premiat anul acesta de C.C. al U.T.C., ne-a citit piesa într-un act **ŞAH.**

Şi acum, orice am face, va trebui să recunoaştem, în acest spaţiu, că autorul ne-a oferit una din cele mai interesante şedinţe din, să spunem aşa, stagiunea cenaclistă '73/'74.

Prozatoarei SOFIA ARCAN i s-a părut că a ascultat o proză dramatizată, adică o proză excelentă.

Colegul nostru de la Radio Timişoara, DANIEL TEI a început prin a spune că piesa este foarte bine scrisă, dar, fără îndoială, ar cîştiga prin concentrare. Şi, din deformaţie profesională, trebuie să recunoască, piesei, calităţile ei radiofonice.

Criticul TRAIAN LIVIU BIRĂESCU crede că replicile sînt prea lungi, de unde se desprinde senzaţia de static. Astfel că piesa pare un discurs, dar un discurs de calitate. Conflictul este doar pe plan ideatic şi, discutînd piesa în perspectiva unui spectacol scenic, se detaşează conflictul ideologic condus cu multă dibăcie şi multă inteligenţă de scriitor.

Dramaturgul SERGIU LEVIN crede, la rîndu-i, că avem de-a face cu o piesă de excepţie. Conflictul o apropie, prin valoare, de modelele ilustre ale teatrului politic. Abilitatea dramatică a autorului este ieşită din comun iar dialogul esenţializat este de o bună factură filosofică. Ritmul este precipitat, în sfîrşit, crede că avem de-a face cu un dramaturg autentic.

Actorul MIRON ŞUVAGĂU a vorbit despre finalul care i-a plăcut în mod deosebit, găsind foarte inteligentă modalitatea de rezolvare a acestuia în timp ce prozatoarea ALEXANDRA INDRIEŞ a găsit textul cu adevărat răscolitor. Domnia sa a remarcat finalul sugerînd cîteva rezolvări foarte interesante a unor situaţii dramatice. A mai vorbit dramaturgul A. G. ARDELEANU, care, deşi a remarcat foarte buna desfăşurare a piesei sub raport dramatic, crede că asupra finalului mai trebuie reflectat

În sfîrşit, scriitorul N. D. PÂRVU, în succintele sale concluzii, a remarcat din nou dialogul consistent şi vocaţia indubitabilă de dramaturg a autorului.

Astăzi citesc **Manolita Filimonescu** şi **Ely Radovan.**

PARTICIPANT

Natura și relația valorică în estetica lui MAIORESCU

In primele sale lucrări T. Maiorescu se găsea in fața unor întrebări pe care estetica lingvistică a epocii noastre le pune in termenii : Arta este un **limbaj ?** Și dacă există un limbaj al artelor, prin ce se deosebește limbajul literaturii, respectiv al poeziei, de acela al muzicii, al picturii, al sculpturii ? [1]. In ce privește prima întrebare, se susține astăzi că poezia este înainte de toate limbă și numai limbă [2] – de unde și pretenția lingvisticii de a fi baza criticii literare. Dar admițîndu-se, pe de altă parte, că enunțurile criticii literare nu se limitează la gramatica și lexicul autorului, ci trebuie să urmărească structurile care „conțin, și sînt valori", cum spune R. Wellek într-o discuție despre aplicarea metodelor lingvistice la studiul stilului [3], trebuie recunoscut că „interpretările operei literar artistice nu pot fi concepute independent de o critică a valorilor". Și pentru că „o operă literară este, prin însăși natura ei, un ansamblu de valori care nu numai că aderă, ci constituie adevărata ei natură" [4], valori care la rindul lor se nasc și își mențin valabilitatea numai într-o viață a „spiritului", critica valorilor iese totuși din domeniul lingvisticii, intrînd in acela mai larg al **culturii,** pentru care limbajul este numai un mijloc de comunicare a unor idei, ale căror insușiri sînt **valorile.** De aceea in studiile axiologice cu bază lingvistică se spune că „ideile generate de vorbire conțin de la inceput toate elementele fundamentale ale atitudinii umane față de realitate : pragmatic, afectiv și intelectual. Orice idee conține in ea un element cognitiv, unul artistic și altul moral Deși in proporții diferite, orice semnificație are toate trei valori : gnoseologică, estetică și etică" [5].

Maiorescu s-a menținut, in această privință, la concepția lui Humboldt, după care limba este o „formă a spiritului", și deci nu e numai un mijloc de expresie, ci și unul de gîndire, el admițînd implicit că ideile generate de limbaj, in sfera largă a culturii umane, sînt purtătoare ale unor **valori,** diferite intre ele după **sensul** lor în viața spirituală a celor care întrebuințează limbajul ca mijloc de comunicare a ideilor, dar unite in „totul" care este opera literară. In articolele lui sînt insemnate treptele acestei înțelegeri a artei ca limbaj.

In studiul **Despre scrierea limbii române** se spune că limba este o formă a gîndirii, căci „cuvintele oglindesc natura logică a limbii și nu natura sensibilă a obiectelor, scopul scrierii fiind deci înțelesul și nu sunetul". Unde este atunci materialul sensibil fără de care nu poate exista arta ? In **O cercetare critică** se explică, în ce privește condiția materială a poeziei, că „materialul poetului nu se află in lumea dinafară ; el se cuprinde numai in conștiința noastră și se compune din imaginile reproduse ce ni le deșteaptă auzirea cuvintelor poetice". Și, se adaugă, in ce privește condiția ideală a poeziei : „Cuvintul nu este, prin urmare decît un mijloc de comunicare, necesitatea fizică de care este înlănțuită ideea in trecerea ei din mintea poetului in mintea auditorului. El nu are existență în sine, ci are singura misiune de a fi un organ de care să se anine gîndirea în comunicarea ei, și trebuie să se mărginească strict la împlinirea acestei misiuni. Și aici, ca și în regulile anterioare, este o linie de demarcațiune foarte pronunțată între poeții cei chemați și intre simplii fabricanți de rime". Pe această delimitare, în ce privește arta ca limbaj, se bazează argumentele pentru **Direcția nouă :** „Cînd mişcarea, altfel trecătoare, a unei inimi pline de simțiri vrea să se intrupeze in forma poeziei, ea prin chiar aceasta intră într-o lume unde timpul nu mai are înțeles ... și cine, inălțat in sfera ei, a știut să plănuiască forme frumoase, acela desigur – dar numai acela – a ajuns pe calea nemuririi". Dar nu numai poezia, ci și proza, ca artă a limbajului, are aceeași calitate : Varietățile eufonice ale cuvnitelor „sint oare cum sufletul limbei poporului, elementul intelectual și estetic al progresului lui". De aceea, forma estetică a artei universale este condiția universalității culturii naționale, se va spune în **Literatura română și străinătatea :** „Căci orice individualitate de popor își are valoarea ei absolută, și indată ce este exprimată în puternica formă a frumosului, intîmpină un răsunet de iubire în restul omenirii ca o parte integrantă a ei".

In incercarea sa **Einiges philosophische in gemeinfasslicher Form,** cu deplină incredere în locul și rostul omului in lume, spune criticul că „nu există o persistență personală după moarte, ci numai viața eternă a individului" ; aceasta pentru că nu există o nemurire alta decît cea pe care omul și-o pregătește prin ceea ce el lasă într-un patrimoniu universal, care este „spiritul omenirii", constituit din valorile generale umane pe care indivizii le realizează în fluxul continuu al nemuririi lor, aici pe pămînt, și la a cărei conștiință ei ajung prin integrarea lor istorică in cultura umană. După argumentarea criticului : „Tocmai pentru că nemurirea n-are conținut, viața nemuritoare capătă mai mult conținut ; tocmai pentru cà nu există o altă viață trebuie să folosim mai bine această viață ; tocmai pentru cà după moarte nu există nici răsplată nici pedeapsă, trebuie să facem binele pentru că e bine și să ocolim răul pentru că e rău. In aceasta constă importanta morală a negării nemuririi". Și putem adăuga, și importanța **estetică,** dacă individualitatea oricărui popor, in patriotatea oricărui popor, în patrimoniul culturii umane, își primește valoarea ei absolută indată ce este exprimată în puternica formă a frumosului. Relația valorilor constituie astfel, in concepția lui Maiorescu, o unitate spirituală cu semnificație general **umană, prin a căror realizare** omul participă la nemurire, în acțiunea lui pentru **adevăr, bine** și **frumos.**

Deci pentru Maiorescu literatura, poezie sau proză, este în primul rînd o problemă de **valoare,** în măsura in care și pentru el, spiritul uman, în deprinderile limbajului, dă obiectelor gindite de om, în calitatea lui de subiect, sensuri ce înscriu expresia lingvistică in sfera largă a culturii. De aceea, după capitolul privitor la fundamentul lingvistic al esteticii lui Maiorescu, inevitabil trebuie să urmeze unul despre **valorile** pe care limbajul le creează în cimpul „spiritului", explicate de el istoric, ca o mică temelie pentru începutul artistic al literaturii romane în cultura modernă. Criticul n-a folosit niciodată termenul de „valoare" în sensul bine determinat al axiologiei moderne, dar din parcurgerea citorva izvoare filozofice ale esteticii lui vedem cum s-a contustiit un criteriu axiologic, ca bază a criticii lui. Definind principiile estetice ale acesteia constatăm că susținătorul lor gindea **axiologic** „avant la lettre", in formulele epocii lui, a căror valabilitate istorică n-a dispărut, fiind vorba in ele de ințelegerea valorilor ca permanentele integrării culturii române in cultura universală. Iar ca problemă mai generală de filozofie teoretică și practică, axiologia criticului își găsește justificarea de principiu și in capitolul despre estetica lui, întrucît este o problemă de estetică judecarea **frumosului** ca **valoare,** in relația lui cu celelalte valori, adevărul și binele care intră, fiecare cu sensul lor specific, in „totul" operei literare.

In studiile lui Maiorescu sint fundamentale noțiunile de **adevăr, bine, frumos,** cu sensul lor de **valori,** pe care se vor și intemeia multe din considerațiile lui filozofice, și prin a căror distincție se vor demonstra in mod special principiile esteticii lui, pe baza constatării de ordin mai general : axiologia nu numai că este un domeniu deschis spre inseși fundamentele filozofiei contemporane, ci oferă tot odată criteriile unei valorificări a operei de artă impuse de propria ei natură și funcțiune, ca răspuns unei reflexii filozofice care separă și tratează in mod distinct valoarea, stabilită prin relația dintre subiect și obiect, in raport cu totalitatea necesităților și aspirațiilor omului.

Intr-o critică a valorilor aceasta inseamnă o apreciere a **frumosului** din unghiul de vedere ale **valorificării** lui estetice în opera de artă, prin **judecata de valoare.** Cu precizarea că la Maiorescu nu e vorba de un sistem de valori, in sensul modern al cuvîntului, ci de schița unei axiologii, pe care urmează să o deducem dintr-un ansamblu de judecăți asupra fenomenului cultural românesc, emise intr-un anumit moment al dezvoltării istorice a acestuia, cînd se simțea nevoia de a se recunoaște în el aspectele lui particulare, deosebite intre ele, pe care filozofia modernă le va numi **valori.**

Un anumit „spirit filozofic" leagă toate aceste valori, indiferent in ce unități se alcătuiesc ele, in condițiile istorice ale culturii. Și inclinarea lui Maiorescu pentru filozofie de aici incepe, pentru că in anii săi de studiu își formează convingerea că filozofia este un fel de „știință a științelor" și că omul este dator să lupte pentru triumful adevărului în toate manifestările sale de cultură, ca și in viața socială și politică. De aceea viitorul critic se pregătea in studii teoretice, de logică, teoria cunoașterii, psihologie, de lingvistică, și își construia fundamentul filozofic al gindurilor sale despre poezie și artă. Și astfel estetica va fi implicată în preocupările sale literare ca un ultim plan al discuției și demonstrației critice.

Adevărul este valoarea fundamentală, la care Maiorescu se gindea mai intii, cind se intreba despre puterea poporului român de a purta sarcina culturii. In **Insemnările zilnice** din 31. dec. 1857, criticul, in vîrstă atunci de nici 18 ani, scria : „Pentru direcțiunea mea științifică a fost de cea mai mare însemnătate cunoștința cu o privire generală asupra filozofiei și cu logica, această știință așa de extrem de interesantă. Ea m-a dus să năzuiesc spre cea mai bună formulare a cugetării, spre o exprimare fără greșeli, scurtă, **adevărată,** spre o ferire de acele cuvinte umflate și goale, pe care tinerii sînt așa de aplecați să le intrebuințeze ; ea mi-a insuflat întîi intr-adevăr iubirea pentru o direcție de gîndire de care niciodată nu mă voi despărți". Iar despre forța adevărului in viață va vorbi el in prima lucrare, **Einiges philosophische :** Adevărul este ca un „instinct sfînt", astfel că „cine nu simte în sine acest instinct este pierdut pentru știință și – ceea ce este identic – pentru umanitate". Iar intr-o altă lucrare de mai tîrziu, **Despre progresul adevărului în judecata lucrărilor literare,** după ce se arată în ce fel adevărul prin natura lui acționează cu necesitate în istoria societății umane, producind o evoluție psihologică în judecățile literare pentru progresul ideilor noi in cultură, se motivează temeiul acestuia : „Căci orice adevăr este o formulare mai clară a regulelor nestrămutate, care sint însuși fundamentul universului, și corespunde direcțiunii veșnice a inteligenței omenești spre intinderea cunoștințelor și sporirea condițiilor binelui general".

Că niciodată Maiorescu nu s-a despărțit de criteriul adevărului, a dovedit-o întreaga lui operă, inclusiv viața lui, pe care și-a organizat-o ca pe propria sa operă, pusă în serviciul ideii de adevăr. Intr-o scrisoare din anii tinereții către poetul Nicolescu, criticul, format în școlile germane la Viena și Berlin, se gîndea și la direcțiile acțiunii lui viitoare in cultura română : „Eu pe aici mă pun pe lucru, traduc filozofia lui Kant, deși o reflecțiune mai coaptă mă convinsese că inceputul filozofiei trebuie să se facă la noi cu Descartes și Spinoza. Inainte de a cunoaște critica lui Kant, trebuie să fie cunoscut obiectul acestei critici" [6]. „Obiectul" criticii lui Kant este obiectul cunoașterii raționale, „realitatea inteligibilă", și lui Maiorescu nu-i scăpa din vedere că Descartes prin „cogito" a enunțat principiul îndoielii metodice : certitudinea lui „eu cuget" intemeiază certitudinea cunoașterii, care in absolut postulează o ființă perfectă, de care să nu ne mai indoim ; iar Spinoza, renunțind la această garanție transcendentă, ca izvor al certitudinii absolute, judeca ideea **in ea însăși,** fără relație cu un obiect, ca fiind potrivită cu adevărul cind are caracterele intrinseci ale ideii adevărate. Kant, pe altă cale decît Spinoza, a vrut să inlăture necesitatea carteziană a postulării unei ființe perfecte, ca „realitate rațională", intr-un sistem de cunoaștere care, îmbinind experiența internă cu cea externă, stabilește o nouă relație între subiect și obiect, al cărui rezultat este **criticismul** la care se gîndea și Maiorescu, cu dorința de a i se face cunoscut obiectul, pentru o mai bună intemeiere a filozofiei românești.

Despre concepția filozofică a lui Maiorescu un prestigios discipol spunea că are preferințe pentru formalismul logic kantian, care forma axa judecății filozofice [7]. Și adaugă un alt comentator : „Cu asemenea inclinări innăscute, tinărul studios avea să devină in chip firesc adeptul unui filozof ca Herbart, după care scopul filozofiei este străduința de a elabora noțiuni clare, precise, din care să fie inlăturată contradicția, și de a plăsmui astfel o icoană a lumii in care armonia de dincolo de speranță (de „noțiunile de experiență"), să fie descoperită prin activitatea critică a spiritului uman" [8]. Contactul cu filozofia germană post-kantiană, cu toate sistemele ei metafizice, a produs in mintea tinărului gînditor o reacție raționalistă, intreținută de influența lui Herbart, care incercase o fundamentare a științei prin determinarea **lucrului in sine,** pus de Kant sub interdicția aprioricului in subiectivitatea cunoașterii, absolutizată de metafizica idealismului romantic. Maiorescu, adept al adevărului va fi atras de Herbart in probabila lui teză de doctorat, **De philosophia Herbarti** și in prima sa lucrare publicată, **Einiges philosophische,** alcătuită pe baza ideilor

tezei de doctorat, dintr-o serie de conferințe ținute de el la Berlin și comentate de membrii **Societății filozofice,** ce avea ca organ de publicitate revista **Der Gedanke.**

Comentind inceputurile filozofiei lui Maiorescu, N. Florian spune că „definiția filozofiei ca știință a relațiilor sau a raporturilor este o interpretare originală și o fericită valorificare a concepției herbartiene", una din primele lucrări citate pentru formația intelectuală a criticului fiind **Introducere în filozofie** a lui Herbart, care corespundea structurii lui raționaliste [9]. Relația e sufletul lumii, raționalitatea ei, și spune Maiorescu : o lume irațională e o lume fără legături, fără iubire – de unde și o nouă definiție a filozofiei : dacă filozofia în etimologia ei e iubirea de adevăr, în esența ei e știința iubirii. Rezultă dn acest enunț, pe de o parte, că filozofia nu este știința, ci iubirea de știință, nu posesia adevărului, ci năzuința de a-l poseda – iar pe de altă parte, că filozofia, ca și pentru Herbart, ocupîndu-se cu raporturile primare, integrează cunoștințele particulare ale fiecărei științe într-un sistem, și astfel este ea „știința științelor". Maiorescu schimbă aici obiectul cunoașterii filozofice, așa cum se încercase ea ca metafizică, dovedită în acest enunț, pe de o parmul kantian. Speculația filozofică, adică idealismul post-kantian, a sperat in zadar că va putea trece peste raporturi pentru a ajunge la **esența** lucrurilor – dar noi trăim în **relații** și nu avem nevoie de nimic altceva : Nu putem cunoaște termenii relațiilor, dar cu atît mai exact e știința relațiilor, adică **filozofia.** E de presupus, în această formulare, că **formele,** care la Kant sînt relative, la Herbart sînt niște **structuri** ale lucrurilor în relațiile lor absolute, de unde și caracterul **normativ** al filozofiei. Toate științele au o latură filozofică – și însăși poezia e neseparabilă de filozofie. Dintre diferitele discipline filozofice avînd ca obiect raporturile speciale ale cunoștințelor, și la care Maiorescu se gîndește pentru o dezvoltare sistematică, sînt : o filozofie a naturii, o filozofie a dreptului, o psihologie, o estetică, o metafizică, alta decît cea kantiană, toate concepute din punctul de vedere herbartian. În aceste raporturi **estetica** este așadar una din filozofiile speciale, importantă pentru că va fi primul domeniu în care se va dovedi lupta lui pentru o **cugetare adevărată,** și care-l va impune ca primul nostru critic literar, cu o concepție **sistematică,** indiferent din ce izvoare filozofice vor proveni elementele ei.

Filozofia lui Herbart a fost baza gîndirii sistematice a criticului, dar aceasta nu anulează formația kantiană, mărturisită de el ca năzuință de a nu se depărta niciodată de **cugetarea adevărată.** Căci în concepția lui este kantiană ideea **adevărului** pe care cunoașterea filozofică îi caută pînă la **limita** naturii sale raționale. Ceea ce a fost recunoscut ca „prima perioadă, herbartiană", în formația filozofică a criticului este perioada propriu zis didactică, de informare, al cărei fundament teoretic rămîne, chiar prin herbartianism, tot kantianismul, cum se demonstrează într-un studiu mai recent [10]. Și este citat un manuscris al criticului dintr-o lucrare **Das Verhältnis** (1859), presupusă teză de doctorat, în care este arătată însemnătatea **Criticii rațiunii pure** : „marele merit al lui Kant este distinctția dintre fenomen și lucrul în sine" [11]. Și tot așa un fragment dintr-o scrisoare particulară, în care el se pronunța pentru **realismul** transcendental kantian : „Așadar **există** lucruri ; asertiunea opusă a sofistului Gorgias e falsă. Dar ce sînt lucrurile este pentru noi o altă întrebare, insolubilă poate. Trebuie să admitem ființa lucrurilor, dar nu putem să o concepem și mai puțin să o lămurim" [12].

Aprecierea aceasta a lui Maiorescu are urmări nu numai pentru orientarea lui filozofică, vădită într-o concepție mai mult sau mai puțin unitară, ci pentru implicațiile filozofice ale esteticii lui, bazată pe o **axiologie,** căci Kant, deși n-a utilizat termenul, i-a aplicat sensul în lucrările sale principale, care s-ar putea numi, după o remarcă a lui Ruyer : **Despre adevăr** (Critica rațiunii pure), **Despre bine** (Critica rațiunii practice), **Depre frumos** (Critica puterii de judecată) [13].

Axiologia sau filozofia valorilor, ce se constituie ca disciplină filozofică o dată cu lucrările neokantianului R.H. Lotze, are ca punct de plecare distincția făcută de Kant între lucru în sine, incognoscibil, și fenomenul în care el apare. Nemulțumiți cu soluția postkantienilor, de a reduce obiectul cunoașterii la o aparență, confundată uneori cu iluzia sau cu neantul, neokantienii au menținut lucrul în sine ca obiect de cunoaștere, încercînd însă a-i da un **sens** prin relația lui cu subiectul cunoscător într-o judecată de apreciere care produce **valoarea.** Deci noțiunea de **valoare** este opusă aceleia de **experiență,** prin ea, axiologic vorbind definindu-se o expresie a unei anumite posibilități de adaptare satisfăcătoare între lucruri și conștiință, pe baza unei dispoziții psihice, adică a unui **sentiment** al valorii.

Dar astfel absolutismul kantian se menține în altă formă, valorile rămînînd de fapt ceea ce era lucrul în sine, oricît ar fi vrut neokantienii să-i dea un alt sens. Școala neokantiană de la Baden, urmînd îndemnul lui Liebmann : „Înapoi la Kant", prin Windelband și Rickert, propunea o soluție epistemologică a valorilor, pentru ieșirea din contradicțiile incognoscibilității **lucrului** în sine : valorile nu sînt, ca pentru Kant, întemeiate pe **conștiința în genere,** în adîncurile transcendentale ale subiectului cunoscător, ci ele se mențin, prin recunoașterea **obiectivității** lucrului în sine, ca entități absolute și autonome, adică avînd în ele însele propria lor condiție. Altfel spus, prin recunoașterea obiectivității lucrului în sine, căruia valorile i se substituie dîndu-i un anumit **sens,** ele sînt ca niște „sensuri în sine", într-o zonă mijlocitoare între subiect și obiect, avînd o existență „ideală", independentă de ființa umană, care „trebuie", la rîndul ei, să și le însușească prin bunurile de cultură în care se dezvăluie, apreciate în judecățile de valoare, universal valabile, și avînd în valoarea însăși temeiul actului de valorificare. Dar ce sens uman pot avea niște „obiecte" ideale care-i rămîn străine omului ca ființă care dorește nu „în genere", valorile, ci prin „ființa" lui reală, individuală, numai supusă unor norme generale stabilite de cultura realizată de omenire prin valori ? În ultimă analiză cultura însăși nu e posibilă ca o sumă de „esențe", independente de ceea ce omul vrea să realizeze prin ele, în istoria lui.

Multe soluții au propus diferitele doctrine axiologice pentru dezlegarea „nodului kantian" al opțiunii pentru obiectivitatea sau subiectivitatea valorilor. Reținem soluția lui T. Vianu, ca mai potrivită cu natura valorilor : „Nici în axiologie, nici în epistemologie, obiectivitatea autonomă a datelor nu garantează valabilitatea absolută a chipului în care le răsfrîngem. Sfera de proveniență a unor elemente apărute în conștiința noastră nu garantează valoarea lor" [14]... „Cum însă, pe de altă parte, autonomiștii afirmă că valorile pot fi cunoscute, ei admit implicit că valoarea ia forma raportului cu spiritul și își pierde, odată cu aceasta, autonomia ei absolută. Propoziția că valoarea este o esență autonomă merge greu împreună cu propoziția că valoarea poate fi cunoscută" [15]. De aici și definiția lui Vianu : „Valoarea este pentru noi expresia unei anumite posibilități, a posibilității unei adaptări satisfăcătoare între lucruri și conștiință. Cine resimte o valoare realizează această adaptare. Cînd o dorește, încearcă să o realizeze. Cine n-o dorește și n-o resimte, n-a realizat-o încă, dar o poate realiza în momentul în care condițiile adaptării vor fi date. Oamenii sînt mereu alții, nevoile lor se pot schimba și obiectele care să le satisfacă pot să dispară sau să se ascundă. Rămîne într-aceasta ceva permanent, și anume valoarea, ca expresie ideală a unui acord între eu și lume, care poate fi oricînd realizat" [16].

Lui Kant i se recunoaște totuși un merit excepțional în susținerea adevărului ca temei al culturii, dacă valorile, în măsura în care sînt dorite de ființa individuală a omului, nu-și pierd prin aceasta caracterul lor obiectiv, de universalitate. Și mai ales, chiar în această situație, adevărul ca valoare, adică ceea ce rațiunea gîndește ca valabil prin actul judecății, devine un criteriu de „obiectivitate" pentru diferențierea valorilor confundate de aprecierea lor subiectivă, în raport cu dorința individuală a omului. „Kant, spune T. Vianu, ocupă un loc excelent în istoria filozofiei pentru ca, pe de o parte, a izbutit să diferențieze valorile, cum nimeni altul nu o făcuse mai înainte și, pe de altă parte, pentru că a izbutit să asigure culturii omenești baze trainice de continuitate, fără de care aceasta nu ar fi putut dăinui. Diferențierea valorilor apare ca o nevoie de libertate a omului modern, care lucrînd într-un domeniu oarecare al spiritului, vrea să se știe liber, neîmpiedecat de autoritatea unor puncte de vedere străine valorii sale. Această poziție este într-adevăr caracteristică pentru Kant" [17]. Și, se spune în continuare, prin diferențierea valorilor filozoful înțelege în primul rînd deosebirea valorilor teoretice de celelalte, care formează cultura în genere, întrucît „ceea ce rațiunea a găsit odată adevărat, ceea ce ea a socotit că este bun și drept și ceea ce gustul estetic a apreciat drept frumos, toate acestea sînt bunuri culturale care nu variază, care nu se pierd, care întregesc laolaltă tezaurul nezdruncinat al culturii umane" [18].

In cultura românească T. Maiorescu a fost un Kant, care din „idealul de raționalitate" făcea un resort al „spiritului critic", indiferent ce alte filozofii vor mai fi întîlnite în gîndirea lui, anunțînd pentru prima dată, în spiritul culturii moderne, cîteva întrebări fundamentale : Ce este adevărul unei culturi ? Cum sînt posibile judecățile de valoare ? Cum pot asigura valorile o continuitate a culturii ? Și totodată : De ce aspirația de libertate a omului modern pretinde o diferențiere a valorilor ? Iar dacă fiecare valoare are un mod propriu de a se realiza, cum devin ele bunuri de cultură, ca o condiție a acesteia ? Și cum răspund ele caracterului de universalitate, prin care, întregindu-se unele pe altele, asigură culturii o continuitate istorică ? Și în ultimă analiză, cum se dovedește adevărul culturii în această dublă operație de diferențiere și totodată de unificare a valorilor ?

Răspunsul la aceste întrebări trebuie să țină seama de două categorii de probleme, în axiologia lui Maiorescu, unele teoretice, de **estetică,** altele practice, de **critică literară.** În ce privește prima, cu un caracter filozofic, răspunsul va fi o definire a principiilor estetice, așa cum criticul le concepea în schița unui sistem încă din primele sale lucrări privitoare la aspectele principale al esteticii : natura frumosului ca valoare estetică într-o unitate de elemente specifice, și, prin aceasta, distincția dintre știință, artă și morală, cu funcțiile lor particulare valorificate în formele spiritualității ei general umane. Iar în ce privește a doua categorie de probleme, cea practică, răspunsul îl vom da altundeva, arătînd în ce fel progresează adevărul în judecarea lucrărilor literare și care sînt valorile literaturii române necesare pentru progresul ei în cultura universală.

EUGEN TODORAN

MIHAIL VÎLSAN — **Fetiță dormind**

---

[1] A. Jacob, **Etat de la philosophie du langage, Revue Philosophique,** 1073, nr. 1, p. 6.

[2] Sol Saporta, **Aplicarea metodelor lingvistice la studiul limbajului poetic,** în **Probleme de stilistică,** Ed St., 1964, p. 162–177.

[3] Apud M. Riffaterre, **Incercări de definire lingvistică a stilului,** în **Probleme de stilistică.**

[4] **Op. cit.,** p. 58.

[5] H. Wald, **Limbaj și valoare,** Ed. Encicl., 1973, p. 44–45.

[6] G. Juvara, **Din corespondența lui T. Maiorescu** (1860–1862) Iași, 1943, p. 21.

[7] I Petrovici, **Studii istorico-filozofice,** p. 224.

[8] Licu Pop, **Ideile estetice ale lui Titu Maiorescu,** Sibiu, 1942 p. 6.

[9] M. Florian, **Inceputurile filozofice ale lui T. Maiorescu, Convorbiri literare,** 1937, 1–5, p. 132–155.

[10] S. Ghiță, **T. Maiorescu și filozofia kantiană, Revista de filozofie** 1972, nr. 11, p. 1347.

[11] Id. **ibid.,** p. 1348.

[12] Cf. **Convorbiri literare,** 1944, nr. 1, p 33.

[13] Apud L. Grünberg, **Axiologia și condiția umană,** E.P., 1972 pg. 43.

[14] T. Vianu, **Introducere în teoria valorilor,** 1942, p. 158.

[15] Id., **ibid.,** p. 161.

[16] Id., **ibid.,** p. 162.

[17] T. Vianu, **Istoria doctrinelor de estetică,** curs univ., 1931 p. 19–20.

[18] Id., **ibid.,** p. 24.

Dialectica ideilor în eseul interbelic

Dacă în literatura beletristică ideea e subjacentă și mediată, într-un eseu ideea constituie condiția „sine qua non" a genului. Eseul autentic nu își justifică existența decît în miezul unei ascuțite lupte de idei. Un eseu placid, indiferent la patosul ideii s-a născut mort. Lumea ideilor încetează, în eseu, să rămînă eterică și transcedentală, ca în filosofia lui Platon. Dimpotrivă, ideile prind viață, coboară în arenă. Eseul adevărat presupune o pledoarie pentru un punct de vedere. Și mai apare încă o caracteristică. „Voluptatea" pe care o stîrnește frumusețea și rigoarea demonstrației se îmbină cu plăcerea pe care o iscă plasticitatea și proprietatea imaginei artistice folosite în eseu. Cititorului i se deschide astfel apetitul pentru o satisfacție de natură estetică.

Care era, în literatura română interbelică situația eseului ? E. Lovinescu în *Istoria literaturii române contemporane* amintește eseul doar în treacăt, considerîndu-l ca o încrîngătură a criticii literare. Mai receptiv, față de literatura de idei, se dovedește G. Călinescu. Monumentala sa *Istorie a literaturii române de la origini – pînă în prezent* conduce cercetarea istoriei literare românești pînă în pragul deceniului al cincilea din secolul nostru. Călinescu deplînge puținătatea și lipsa de originalitate a producției eseistice. Puținii eseiști pe care îi avem, scrie G. Călinescu, sînt incapabili de a privi „lucrurile prin luneta lor proprie. Ei dimpotrivă, cuprinși de spaimă superstițioasă, cad într-o erudiție de suprafață, compilînd pedant izvoare străine" (Op. cit. p. 832). Călinescu suspectează producția eseistică interbelică de erudiție facilă. Camil Petrescu, mai aspru, neconciliant, adaugă bănuiala că în dosul eseului s-ar ascunde, nu o dată, impostura. Articolul *Despre eseu sau „tutti frutti"* e o adevărată diatribă împotriva eseiștilor veleitari, dornici să ofere : „un Hegel întreg cuprins în șapte cîrnăciori de foileton" (Camil Petrescu : *Opinii și atitudini*, p. 197).

Chiar dacă astăzi nu mai putem subscrie, în întregime, la severitatea unor observații ca cele amintite, trebuie să recunoaștem că, din păcate, ele nu erau întotdeauna fără acoperire Eseul a fost întrebuințat în perioada interbelică, ca o armă de luptă în bătălia ideologică. Economia genului, aparent fără rigoare și restricții i-a ispitit pe impostori, pe sofiștii timpului ; prin mijlocirea eseului s-au vînturat, nu puține idei iraționale, retrograde, mistice. Dar, în egală măsură, eseul a fost folosit și ca o armă de apărare și de contraofensivă. Mai întîi, pentru salvgardarea valorilor eterne ale umanismului ; apoi, și nu mai puțin, în condițiile unei supravegheri severe a presei, a unui regim de cenzură, s-au vehiculat, prin mijlocirea eseului, concepțiile democratice, dar și gîndirea marxistă, ideologia clasei muncitoare.

Complexitatea și contradictorialitatea, care caracterizează mișcarea de idei în România interbelică, se manifestă, din plin, în domeniul eseului. Eseul facilitează pătrunderea, în cultura română, a numeroase idei care foiau în climatul spiritual al epocii. Deschiderea spre un orizont larg de idei este observată și de Pompiliu Constantinescu. În 1936 criticul consemna emulația ce se putea constata, în cultura română, în domeniul circulației ideilor. „Micile universuri de idei – scria Pompiliu Constantinescu – sînt mult mai folositoare pentru o cultură decît sintezele ei metodice care pot fi măcinate din deceniu în deceniu" (*Literatura de idei* în *Scrieri*, vol. 6, p. 146) Chiar dacă afirmația e discutabilă, ea învederează disponibilitatea față de idei pe care, neîndoielnic, o avea, în acea epocă literatura și cultura română. Sînt receptați și discutați – din păcate nu întotdeauna cu discernămînt critic – Spengler și Berdiaef, Kirkegaard și Keyserling, Massis și Unamuno, Maurras și Papini. Opiniile lor sînt folosite, contestate, aduse ca argumente peremptorii, sau, dimpotrivă, respinse în bătălia ideologică ce caracterizează atmosfera timpului.

La „importul" de idei străine, unele din ele folosite nu o dată paradoxal (Nichifor Crainic, teoreticianul ortodoxismului etnocrat face apel la... Spengler și Unamuno folosiți întru apărarea doctrinei gîndiriste), se mai adaugă, în eseistica timpului, punerea în discuție, într-o nouă lumină, a unor probleme înainte de primul război mondial G. Ibrăileanu în *Spiritul critic în cultura română*, mai apoi E Lovinescu în *Istoria civilizației române moderne* scoseseră în relief dialogul viu, neîntrerupt între cultura română și cultură europeană în ansamblul ei. Dar, atît Ibrăileanu, cît, mai ales Lovinescu, erau înclinați să subestimeze valoarea fondului originar al patrimoniului culturii naționale. Discrepanța între valorile autohtone și aluviunile străine e, de altminteri, o constantă a discuțiilor privind cultura română. Teoria specificului național formulată de Ibrăileanu, poate fi găsită „in nuce" încă în programul *Daciei literare* a lui Kogălniceanu. *Semănătorul* și ideologia sămănătoristă se revendica de la o tradiție punct de reazăm în dezvoltarea culturii naționale. Dar viziunea idilică a satului, ignorarea conflictelor de clasă în lumea satului, desconsiderarea realităților orașului, au evidențiat repede caducitatea ideologiei sămănătoriste. Pe de altă parte, imitația, teoria sincronismului, citadinismului considerate drept coordonate ale literaturii române, puncte de sprijin ale ideologiei lui E. Lovinescu, explicau puțin, dacă nu chiar de loc, dinamica dialectică a ideilor în epoca interbelică. Minimalizarea valorilor autohtone era, evident, o soluție greșită. Iorga, dar mai cu seamă Vasile Pârvan, în monumentala sa lucrare *Getica* atrăgea atenția asupra originii străvechi, împinsă pînă în protoistorie a culturii care se zămislea pe aceste meleaguri. Distincția între cultură și civilizație folosită de sumbrul profet al *Declinului Occidentului*, Oswald Spengler a fost înpămîntenită, cam anapoda, în eseistica românească a timpului Nichifor Crainic, teoreticianul *Gîndirii*, proclama existența unei culturi românești de sorginte ortodoxă, respingînd c i v i l i z a ț i a apuseană intrată chipurile după cum p r o r o c i s e Spengler, într-un iremediabil crepuscul. Mai filozof (și de loc ortoxist, intrat chiar în conflict cu biserica) Lucian Blaga atrăgea atenția asupra necesității de a se crea o cultură „majoră" „nu ca un îndemn de atașare la folklor și ca îndrumare necondiționată spre rosturi sătești. Cultura majoră nu repetă cultura minoră, ci o sublimează, nu o mărește în chip mecanic și virtuos, ci o monumentalizează" (*Elogiul satului românesc* în *Izvoade*, p. 48). Dialectica mișcării ideilor parcurgea astfel o traiectorie cum nu se poate mai contradictorie. Dincolo de exacerbările naționaliste, condamnate și denunțate cu vigoare de presa de stînga, de presa comunistă legală sau ilegală, dincolo de aprecierile culturii române ca o imitație a celei apusene, în încrîncenata bătălie a ideilor contradictorii, cultura și literatura română a epocii își accentua conștiința de sine.

Pot fi oare sesizate, în vîltoarea acestei dinamici a ideilor, cîteva puncte de reper constante, în funcție de care s-ar putea schița o evoluție a eseisticei timpului ? Mă îndoiesc, că asemenea întreprindere ar fi posibilă ; nu cred apoi, că, prin silnicia prin care am crea o asemenea ordine și ierarhie, ea ne-ar putea fi de folos.

Cîteva idei forță pot fi totuși observate. În înfruntarea între ideologii, un loc de căpetenie îl ocupă antagonismul, constant și perpetuu, între gîndirea rațională și asaltul iraționalismului, al misticismului, al curentelor filosofice extremiste. Într-un eseu, întitulat parcă programatic : *Misiunea unei generații*, Mihai Ralea lua atitudine împotriva misticismului. / Propensiunea îngerilor în literatură de inspirație gîndiristă era ridiculizată de G. Călinescu (*De disparitione angelorum*), iar Pompiliu Constantinescu (cf. *Misticism și ortodoxism literar* în *Scrieri*, 6. p. 429 și sqq.) dizolva în apa regală a logicei noțiunile obscure ale doctrinei gîndiriste, denunța influențele străine, chiar catolice (Charles Maurras) care alimentau o așa-zisă doctrină și națională și ortodoxă.

Bătălia ideologică nu se limita numai la respingerea unor idei străine, sau la demonstrarea fragilității doctrinelor care făceau apologia misticismului. Eseul trebuia să aducă, dincolo de ardoarea polemicei, dovezile peremptorii a capacității de a privi lucrurile, cum spunea Călinescu, „cu luneta noastră". Mai toate eseurile lui Paul Zarifopol sînt, în această direcție, argumente irefutabile. Zarifopol e un dușman neîmpăcat al poncifului. El denunță, pe rînd, ideile gata făcute : retorica ieftină a lui Maupassant, stilul de seminarist al lui Renan, artificiozitatea clasicismului. Inteligența lui Zarifopol, de o agerime asemănătoare cu aceea a unui sofist, introduce în patrimoniul eseului românesc subtilitatea paradoxului care dinamitează opiniile prestabilite. Eseist de mare vocație G. Călinescu în *Impresii asupra literaturii spaniole*, dar și aiurea, nu numai că întreprinde un util tur de orizont asupra peisajului literar iberic (puțin cunoscut românilor în acea vreme) ; eseistul dă dovada, unei uimitoare puteri de sinteză, sinteză care aglutinează ipoteze fecunde privind, de pildă, problema stilurilor literare (Clasicism, romantism, baroc), atestînd astfel aliajul atît de rar și neobișnuit între originalitate și erudiție. Mihai Ralea, în sfîrșit, aduce în domeniul eseului, luminile sociologiei, psihologiei, eticei. Asaciațiile de idei, nu puține surprinzătoare și neașteptate transformă eseurile lui Ralea într-o adevărată încîntare spirituală.

Alături de eseul critic și literar, de eseul moral (sînt citabile atît de proaspetele și pline de vervă *Puncte de vedere* ale lui I. D. Suchianu), eseul epocii se încearcă și în filozofie. La Pârvan el își trage rădăcinile din comoara de înțelepciune a Antichității. Dialogul lui Pârvan se inspiră din Platon, iar filozofia sa, patetică, din înțelepciunea stoicilor. Înainte de a se încerca în cunoscutele sale trilogii ca filosof sistematic, Lucian Blaga a pus în discuție, în eseurile sale, mai toate de filozofia culturii nu puține idei fertile. Operația de valorificare critică va trebui (și în această direcție) să despartă apele de uscat. Blaga nu e singurul filozof care se încearcă în eseu în perioada interbelică. Atracția spre problematica de natură etică poate fi întîlnită la Mihai Ralea în *Valori* și, cu osebire, în *Explicarea omului*. D. D. Roșca accentuează, în eseistica sa filozofică, lupta pentru *Valori veșnice* și schițează, atît de oportune în epocă, dar, nu mai puțin astăzi *Considerații de etică a inteligenței*. Mai cu seamă la începutul carierei sale filozofice (care se va dovedi atît de bogată) Tudor Vianu se lasă atras de eseu. În sfîrșit, în generația tînără, pe atunci, Mircea Eliade, Constantin Noica, Mihai Sebastian, Ion Biberi, sporesc dar nu încheie numărul celor ce, cu strălucire și vervă, patos al ideii și tensiune dialectică, cultivă eseul în literatura română interbelică.

TRAIAN LIVIU BIRĂESCU

Din istoria publicisticii românești

Activitatea culturală transilvăneană pentru cultivarea spiritului național în rîndul maselor populare românești s-a desfășurat, mai ales, prin intermediul publicațiilor vremii. De aceea, încă de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, s-au făcut încercări pentru înființarea unor periodice românești în Transilvania ; prima aparține lui Ioan Molnar-Piuariu, în 1789, apoi în 1793 și 1794 La numai un an, în 1795, Petre Bart, împreună cu Ioan Molnar-Piuariu, Radu Tempea, Aron Budai, Vasile Aaron și Ienăchiță Văcărescu, își exprimă, tot fără rezultat, aceeași dorință.

Dacă primul ziar românesc datează, din cît se cunoaște pînă în prezent, doar din 1827 (E vorba de **Fama Lipsckii**, scos de I. M. C. Rosetti și Dinicu Golescu, în Transilvania, se poate aprecia că începutul presei românești a avut loc o dată cu apariția, în 1837, la Brașov, a **Foii duminicii**, sub conducerea lui Ioan Barac. Publicația era săptămînală și se difuza de dătătorii afară de cea de obște „Foaia duminicii" românească : Al. Gavra, la Arad, Gheorghe Iuga, la Timișoara, Timotei Cipariu, la Blaj, etc. **Foaia de săptămîna din Transilvania**, scoasă tot la Brașov, de Gh. Bariț, îi urmeaza în același an, pentru ca, în anul următor, 1838, tot Bariț să scoată, **Foaia literară**, devenită, după cîteva luni, **Foaia pentru minte, inimă și literatură**. În sfîrșit, în 1838, a mai apărut, după cum se știe, **Gazeta de Transilvania**, cea mai importantă publicație din această parte a țării, care în 1849 a fost denumită **Gazeta Transilvaniei** – avînd o apariție îndelungată.

La Arad – unul dintre cele mai importante centre din sud-vestul Transilvaniei, unde s-a întreprins o susținută activitate o dată cu mișcarea luministă de eliberare națională și socială a românilor, pentru înființarea unor periodice politice și literare care să răspîndească ideile de libertate și dreptate și să dea posibilitatea afirmării poporului nostru pe plan politic, social și cultural – prima încercare în acest sens s-a făcut în 1814, adică la numai doi ani de la crearea Preparandiei – prima școală românească, de acest tip, din Banat și Crișana. Publicația urma să se numească **Efemeridele valahice**, iar inițiatorii acestei acțiuni, care din păcate nu s-a finalizat, au fost D. Țichindeal, C-tin Diaconovici Loga și Iosif Iorgovici – primii profesori ai Preparandiei.

Ideea a fost reactualizată în 1833, tot de profesorii acelei școli, dintre care un rol de seamă l-a avut Al. Gavra. De data aceasta, ziarul trebuia să se numească **Ateneul național**, fiind un organ al societății literare **Cabinetul muzelor romane**. În planul editorial al lui Al. Gavra figura, printre alte lucrări, și **Cronica** lui Șincai, fiind îndemnat s-o tipărească, mai ales de prietenul său din copilărie, Samuil Vulcan, care i-a pus la dispoziție și manuscrisul respectiv, aflat în posesia sa. Pînă la 1847, Al. Gavra n-a tipărit din **Cronică** decît 60 de coli, iar acțiunea nu mai e continuată, deoarece, în 1853, apăruse la Iași, cu ocazia sărbătoririi, în anul următor, a centenarului nașterii lui Șincai, o ediție tipărită după manuscrisul lui Vida, Întrucît nici a doua inițiativă de a înfința un ziar românesc nu a dat roade, s-a mai încercat una în 1849, așa cum aflăm din scrisoarea lui Șaguna, de la 24 noiembrie 1849, expediată episcopului Gherasim Raț, în care îi împărtășește părerea cu privire la scoaterea unei gazete românești la Arad sau Timișoara, considerînd că cei mai vrednici pentru aceasta erau profesorii D. Constantini și Al. Gavra.

În 1869, la 17 februarie, apare prima gazetă în limba română la Arad, **Speranța**.

La începutul lui 1870, **Speranța** n-a mai apărut. Cu sprijinul lui Gheorghe Dogariu, reapare în ianuarie 1871, dar la sfîrșitul aceluiași an încetează din nou. În august 1872, la Arad a apărut a doua publicație românească, **Lumina**, condusă de Gh. Popa, care va dura pînă în vara lui 1875. Au apărut apoi, din 1877 și alte publicații românești în această parte a Transilvaniei.

Pe lîngă aceasta, trebuie menționat și faptul că în acest oraș transilvănean au fost organizate și alte acțiuni, deși sporadice, de tipărire a cuvîntului românesc. Dintre ele amintim pe cea din 1859, a **junimii clericale și studioase a claselor gimnaziale superioare** din Arad, care a scos în **Aradul vechi** un almanah literar intitulat **Mugurii**, dedicat **sexului frumos român.**

Atît **Mugurii**, cît și foaia umoristică. **Strigoiul**, din 1860, fiind primele apariții românești arădene, care au constituit doar începutul unei activități ce va lua amploare în a doua jumătate a secolului al XIX--lea și primele decenii ale veacului nostru, au demonstrat necesitatea apariției unor periodice, sau a altor publicații românești, care împreună cu societățile literare create în scopul ridicării conștiinței maselor populare în vederea organizării luptei pentru drepturi naționale și sociale, au servit pregnant realizării idealului unirii Transilvaniei cu România – act de importanță majoră în istoria poporului nostru.

IULIAN NEGRILĂ

Ceea ce nu poate fi transferat mașinilor...

Nu de mult am scris despre modelarea proceselor psihice, despre perspectivele acestei modelări, dar și despre limitele ei ; despre neputințele ei în fața proceselor afective superioare (sentimentale). Cum însă viața psihică a omului nu e constituită doar din sentimente și cum celelalte structuri funcționale (intelectul, motricitatea etc.) pot fi modelate, înseamnă că există suficient „teren" pentru activitatea de modelare. Semnificative sînt, din acest punct de vedere, modelele de memorie cibernetică, de gîndire cibernetică, de imaginație cibernetică ș.a. Mașinile în care s-au modelat și se modelează asemenea procese psihice sînt în vogă și proliferează mereu. Însă în afară de rolul său metodologic de cercetare, modelarea proceselor psihice (în special a celor de cunoaștere) mai joacă un rol important în cibernetizarea procesului de învățămînt, cibernetizare care se înscrie în aria preocupărilor pentru optimizarea învățămîntului, pentru modernizarea lui. Ba am putea spune că, într-o concepție „simplificată" despre modernizare, aceasta este redusă de obicei la acest aspect : al modernizării mijloacelor de transmitere a informației către elev. Cei mai mulți dintre prozeliții „modernizării pentru modernizare" consideră că dacă au introdus în sala de clasă un magnetofon și un epidiascop au modernizat învățămîntul. Și așteaptă prosternați în fața mașinilor, roadele și... felicitările superiorilor. Fără a subestima rolul acestor mijloace în procesul de modernizare a învățămîntului, dorim să subliniem că acestea sînt elementul exterior al modernizării, mult mai importante, în acest proces, conținutul modern și mai ales concepția modernă de instruire și educare. Fără un conținut modern și fără o concepție modernă asupra învățămîntului, mijloacele de vehiculare moderne sînt, cea ce spunea Maiorescu odinioară, niște forme, fără fond.

Intr-o concepție și organizare modernă a învățămîntului se tinde a se transfera mașinilor principalele funcții ale pedagogului : a) **cea de transmitere a cunoștințelor ;** b) **cea de repetare și recapitulare a lor** și c) **cea de verificare (examinare) a elevilor.** Mașinile cibernetice construite (pedagogii cibernetici) au preluat aceste funcții, fie în bloc, fie, mai ales, cea de examinare (acestea sînt mașinile cele mai răspîndite în practica școlară). Pentru utilitatea și utilizarea lor pledează mai toate studiile moderne de docimologie. Și dintre argumentele invocate în sprijinul generalizării lor, două par a fi mai plauzibile : a) **asigură o verificare exactă și o notare obiectivă ;** b) **sporesc fluxul informației inverse (feed-back).** Desigur că argumentele de mai sus nu sînt minore și nici de neglijat, căci toată docimologia se învîrtește de zeci de ani în jurul ideilor de obiectivitate exactitate și deci de validitate. Dar între profesor și elev în timpul predării, în timpul recapitulării și chiar în timpul examinării se stabilesc și alte raporturi, raporturile educative, care prin natura și complexitatea lor sînt cu totul altele decît cele dintre elev și mașinile cibernetice (de instruire și examinare). O cută în mijlocul frunții, sau un zîmbet abia schițat în colțul gurii o privire senină și aprobatoare, sau una încruntată și mustrătoare înregistrate de elevi la profesorul care se bucură de prestigiu în fața lor, au efecte educative mult mai puternice decît nota cea mai obiectivă dată de un computer. Desigur că omul nu are exactitatea sau precizia unei mașini (un asemenea om ne-ar părea chiar monstruos) și ca atare este susceptibil de erori în notare, în apreciere (errare humanum est !). Totul este ca aceste erori să nu fie sensibil amplificate de reaua credință a profesorului. În acest caz întregul edificiu al personalității sale este serios prejudiciat. Omul-profesor are însă în compensație, ceva mult mai valoros, față de mașina-profesor (profesorul cibernetic) : **căldura sufletească.** Aceasta nu a putut și nu va putea fi modelată în nici una din mașinile de instruire sau de verificare. Nu a putut și nu va putea fi modelată fiindcă constituie elementul cel mai omenesc din om, elementul netransferabil, neconvertibil în nici o mașină, oricît ar fi ea de antropomorfizată. Iată de ce considerăm necesar să subliniem că mașinile cibernetice, a căror introducere în învățămînt constituie o tendință, determinată în mod obiectiv de însuși procesul modernizării vieții și școlii, nu vor putea înlocui pe educator. Ele vor rămîne ceea ce trebuie să fie : un instrument în mîna lui ; un instrument care să-i sporească forțele, să-l ajute la o mai rapidă comunicare a cunoștințelor, la o mai operativă examinare a lor. Dar, de o preluare a tuturor funcțiilor profesorului nu a putut, nu poate și nu va putea fi vorba. Căci, cum spuneam mai sus, sînt funcții care nu pot fi convertite și transferate. În acest context de idei îmi vin din nou în minte niște înțelepte cuvinte ale marelui Rabindranath Tagore : **„omul își poate lua cunoștințele numai de la alt om. Așa, bazinul se umple cu apă, focul se aprinde cu foc, iar sufletul omului se modelează datorită sufletului unui alt om. Tot ce poate primi un om de la alt om, nu poate obține de la mașină... Mașina poate da numai ulei pentru făclie, dar nu poate aprinde și focul".**

MIHAIL VÎLSAN : ION

De aici pornind mi se pare firească și necesară o substanțială revizuire a examenului de admitere la facultățile care pregătesc cadre didactice. Includerea unei probe de aptitudini profesionale (pedagogice) este mai imperioasă ca oriunde. Nu de „enciclopedii ambulante" duce lipsă învățămîntul nostru, ci de oameni înzestrați cu vocație dăscălească, cu acea chemare care se numește altfel și dragoste pentru copil. Acea dragoste care se convertește în exigență și indulgență, în severitate și bunătate (după caz), în tact pedagogic, în măestrie didactică, adică în acele calități care-i sînt necesare omului care formează oameni — pedagogului.

ION DRĂGAN

NOTE FILOLOGICE

TEXT ȘI SUBTEXT

Deși limba este expresia gîndirii noastre — ea fiind „conștiință practică", după cunoscuta definiție a clasicilor marxismului — totuși noi nu izbutim să ne aservim în orice moment și pe deplin toate mijloacele ei aflate în stare potențială. Cu alte cuvinte, procesul gîndirii fiind complex și mobil, materializarea și cristalizarea ideilor prin limbaj nu se prezintă sub forma unei egalități din matematică : gîndire = limbă. Neputința de a ne folosi în mod ideal de limbaj se datorește fie faptului că nu dorim, cu bună știință, acest lucru, fie incapacității noastre de a-l subordona pe de-a-ntregul cugetării. Dacă am vrea să facem de fiecare dată din vorbire aliatul nostru fidel n-ar exista minciuna și fățărnicia ; dacă am fi capabili să facem din cuvinte instrumentul desăvîrșit al ideilor am birui unul din obstacolele științei și ale cunoașterii de sine. Lăsăm la o parte primul inconvenient, care ține de atitudinea noastră ca oameni, și ne referim la cel de al doilea aspect. El nu trebuie privit exclusiv ca o limită în sine a funcției de cunoaștere a limbii, ci ca un fapt determinat de împrejurări momentane și subiective, dar tot atît de reale, care, acționînd asupra vorbitorului, îl împiedică să se comunice în întregime. Gîndurile nu urcă decît fragmentar pînă la nivelul de suprafață-sintactic și semantic — al comunicării ci, o parte din ele rămîn ascunse în subtext. Fenomenul ține de psihologia limbajului, iar cauzele care-l provoacă pot fi variate : tensiunea sufletească a celui care vorbește, prudența, ironia etc. Procedeele stilistice la care recurg scriitorii pentru a sugera lectura, „printre rînduri" a unor stări care „nu încap" în exprimare sînt variate. Liviu Rebreanu, de exemplu, lasă pe seama cititorului să degaje semnificația integrală a unei replici dintr-o frază trunchiată, suspendată. Idila unor tineri din romanul Ion se încheie astfel : „— Va să zică crezi că..." (îngînă Laura) ; „— Cred că..." (răspunde studentul Munteanu). Subtextul poate fi difuz, astfel încît într-un context amplu lectura frazelor la nivelul structurii „de suprafață" trebuie însoțită cu alta, întrucît semnificația reală a discursului vine din structura „de adîncime" a gîndirii personajului, nemărturisite direct. In nuvela Bordeienii de M. Sadoveanu are loc o convorbire între unul din țăranii de pe moșie și un pribeag pripășit pe acele locuri. Dialogul este o capodoperă de subtext, căci tot ce relatează cu subtilă și suspectă obiectivitate humelnicul despre boier și averea lui poartă reflexele unui anumit mod de a privi stările de lucruri de acolo, altul decît cel care străbate din vorba lui cumpănită. O bună parte din nuvela Floricica a lui C. Hogaș, în speță dialogul dintre gazdă și vizitator, se întemeiază pe sensurile virtuale, posibile, lăsate să curgă în subtext, ceea ce conferă schimbului de replici farmecul unui joc de-a v-ați ascunselea.

Subtextul este în astfel de cazuri implicat în text, comunicarea urmînd aici două planuri, dintre care cititorul avizat urmează pe cel real, adică pe cel ce stă în umbră. Altfel procedează personajele lui Marin Preda, pentru care limbajul nu este decît expresia parțială a unor gînduri netraduse adeseori în întregime prin cuvinte. De aceea autorul adaugă un comentariu explicativ, integrînd subtextul în text pentru a face să se desprindă înțelesul completat și „tălmăcit" de autor. Avem de a face cu ceea ce lingvistica numește un metalimbaj, adică un limbaj despre limbaj. Nu știu dacă s-a observat cît de frecvent apare în proza lui Marin Preda adverbul explicativ, de precizare, adică. Autorul nu intervine în replicile personajelor, care se definesc mai mult prin ceea ce nu exprimă decît prin ceea ce spun. E un fel de ezitare, de reținere de a se dezvălui pînă la capăt pe ele însele, asociată cu o exprimare printr-un limbaj al gesturilor sau prin modulația glasului, care trebuie interpretate. Scriitorul reia replica pentru a apropia înțelesul ei de cititor. Exemplele care urmează sînt din Marele singuratic : — „M-am dus eu, na ! făcu Gheorghe și se arătă pe sine cu degetul, holbîndu-se, adică s-a dus el, marele Gheorghe. și n-a stat ăla de vorbă cu el, dar mite dacă s-ar duce altul ? !". „Am făcut drumul degeaba, se miră el. Asta am spus de la început. Adică ce-au pățit ! asta era întrebarea". „— Hai, Ilie, să ne culcăm zise ea în tăcerea care se lăsase în tindă". Și de astă dată vocea ei însemna : lucrurile astea, dacă le răscolești nu le mai termini pînă dimineața. Tot mai bine e să dormi și, cînd răsare soarele, să te scoli odihnit și cu gînduri proaspete".

A stabili raporturile dintre text și subtext înseamnă a face un pas important în psihologia limbajului sau, ceea ce e același lucru, în subtextul gîndirii vorbitorului.

ȘTEFAN MUNTEANU

FORUM

CU SEMN DE ÎNTREBARE

Bine, prietene, bine, să fim de acord și să evităm termenul „inovație" vorbind despre agricultură. E un cuvînt eminamente al domeniului industrial, al activității tehnice. Este adevărat, însă că an după an se înmulțesc și pe ogoare mașinile, se diversifică, amplificînd necesitatea preocupărilor tehnice și în acest domeniu fundamental al economiei naționale. Sînt de acord să nu ne folosim de un termen consacrat, dar să nu ocolim, totuși, fondul grav al chestiunii. Și iată de ce. In carnetul meu de note am consemnat în cîteva locuri forme de INTELIGENȚĂ TEHNICĂ (Așa e bine ?) aplicată unor mașini sau tehnologii agricole. Scuză-mă pentru „tehnologii", nu-mi vine altceva pe limbă. Așadar, îl am notat pe Mihai Ugrai de la I.A.S. Tomnatic și pe inginerul agronom Mircea Oroviceanu de la I.A.S. Giarmata. Ei mi-au explicat anumite îmbunătățiri aduse unor mașini agricole și unor metode — de stropit via, de exemplu — care ar putea fi calificate drept „inovații". Bun. Să nu exagerăm. Așadar, cei doi au contribuit la realizarea unor recolte bogate prin aplicarea inteligenței tehnice ; fermele din care fac parte s-au situat pe locuri fruntașe în agricultura întregii țări. La Tomnatic în recolte de soia, iar la Giarmata în recolte de struguri de masă. De la ei am aflat ce însemnătate a avut contribuția tehnică realizată dincolo de atribuțiile stricte ale activității obișnuite unor lucrători în agricultură.

Firește, n-aș putea să explic la rîndu-mi în ce constă modificările aduse, din toată această discuție rămînînd doar cu un semn de întrebare : cum s-ar putea populariza asemenea modificări aduse unor mașini în funcție peste tot ? Mărturisesc că nu știu încotro să-mi îndrept întrebarea. Dar ea rămîne. Și merită răspuns.

MIRCEA ȘERBĂNESCU

NICHITA STĂNESCU

Strigarea numelui

(EDITURA FACLA, 1973)

Iată un volum de versuri, excelent selectate și traduse de Adam Puslojić. Intreprindere nu numai utilă — cînd e vorba de un poet ca Nichita Stănescu — dar și necesară iubitorilor de poezie, cititorilor în limba lui Dositei Obradovici. Trebuie să spunem de la început că Adam Puslojić nu este un traducător profesionist, — ins care, de obicei, știe la perfecție limba străină respectivă, dar căruia îi lipsesc deseori nu numai îndemînarea de-a realiza superbe construcții sintactice, ci înseși calitățile unui **adevărat** traducător (dacă admitem că traducerea nu este totuși o utopie) : pasiune și dăruire, o cultură adecvată, vocație în primul rînd, o **formație de scriitor.** Iar poetul Adam Puslojić și-a dovedit pînă acum de nenumărate ori aceste calități **sine qua non** ale oricărei traduceri bune. Aplecat cu sîrguință asupra poeziei stănesciene, percepîndu-i rezonanțele interne, melodia și **necuvintele,** inefabilul cuvîntului scris, poetul iugoslav a găsit mai întotdeauna rezolvarea fericită a unor pasaje dificile. Și cum traducerea nu este o copie fidelă a textului original, traducătorul — el însuși un poet de certă valoare — a reușit să aducă cu multă pricepere însuși **spiritul** din lirica poetului român în textul de limbă sîrbă, oferindu-ne, poate, cea mai bună traducere de pînă acum.

În primul rînd, poetul iugoslav a pornit spre o **clarificare** a textului românesc, utilizînd tot aparatul tehnic necesar, scoțînd în evidență mai întîi **forma** poeziei stănesciene, și apoi — cu vocația ce-l caracterizează și fascinat de text — a reușit să transfere starea (sau cel puțin a trecut pe lîngă ea — lucru adeseori imposibil) — care se presupune că l-ar fi bîntuit pe poetul român, — în textul de limbă sîrbă. „Poetul, cu un șoim pe umăr, intră în cetate" — iată un vers în care alegerea cuvîntului în limba sîrbă pentru **cetate** a fost de bun augur. Căci poetul iugoslav alege cuvîntul **fortăreață,** cuvînt care ar fi sunat strident în textul original, dar care de fapt asta vrea să spună — poetul intră într-o fortăreață atunci cînd intră în lume, el are deja o lume **a lui** și totuși el fiind produsul **cetății — al fortăreței —** de aceea... „el se simte foarte tulburat / și întocmai ca steaua Canopus, cea din emisfera australă / cea văzută numai de cei care **poartă ochelari / la** inimă (s. n.)".

O remarcă totuși : în versul : „a intra curățit în muncile / de primăvară", am fi preferat aceeași formă pentru **curățit** și în limba sîrbă, tradus prin **curat,** o „trădare" totuși a sensului original, deși **în** textul tradus „curat" sună mult mai bine decît stridentul „curățit" (v. A unsprezecea elegie, p. 88). De fapt în „Elegii" Adam Puslojić s-a întrecut pe sine, dîndu-ne o inegalabilă traducere a acestora.

Pe scurt, despre traducerea de față nu putem spu- [illegible]ri bune și este cu atît mai lăudabilă inițiativa editurii timișorene „Facla" de a fi mijlocit (grafică excepțională, plus coperta aparținînd artistului plastic jugoslav Radoslav Zecević) apariția acestei cărți.

„Despre traducere s-a afirmat adesea că este o muncă ingrată — spune într-un studiu Francisco Ayala — cere mult și oferă puțin. În orice caz, este nevoie de un spirit de sacrificiu remarcabil, ca să i te consacri : daruri personale deloc obișnuite, care de multe ori ar putea fi folosite pentru crearea unor opere originale...".

Adam Puslojić ne-a dat, consacrîndu-se cu har acestui volum, o excelentă traducere, o **creație,** a cărei fericită finalizare ne fascinează.

DUȘAN PETROVICI

ELECTR

1) Cu un spirit critic și creator, colectivul centrului de cercetări de pe lingă intreprindere, a examinat și realizat peste 100 de sortimente livrate pină in prezent beneficiarilor. Din acest laborator fiecare produs iese in fabricație inmagazinind noi caracteristici tehnologice, și... pasiunea creatorilor.

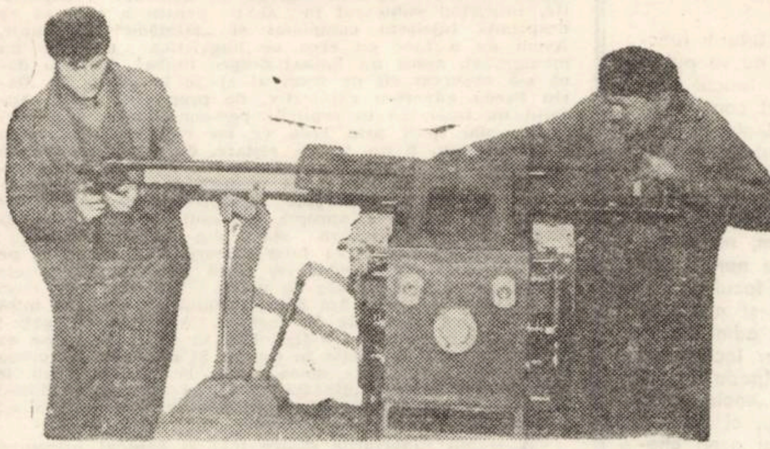

2) Noile obiective industriale din Tg Mureș, și Argeș de pildă, vor fi inzestrate cu mașini de debitat și izolat conductori cu caracteristici tehnici superiori, purtind marca „Electrotimișului".

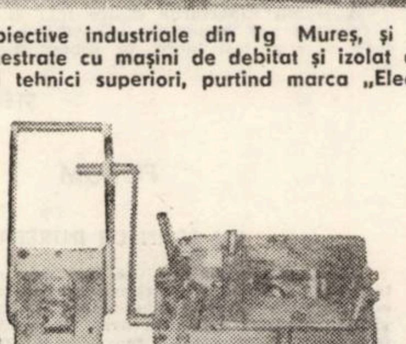

3) +4) +5) Citeva din stanțele și matrițele din profilul intreprinderii.

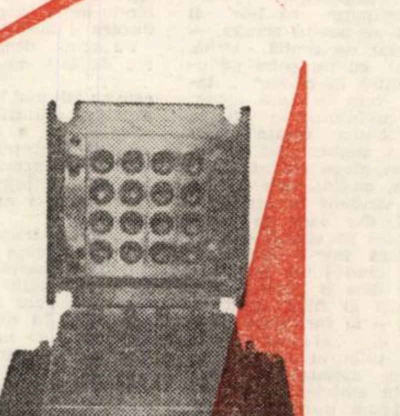

Pe platforma industrială din Timișoara, Calea Buziașului, într-o clădire modernă, se află instalată mezina intreprinderilor bănățene „ELECTROTIMIȘUL". Halele imense, laboratoarele, mașinile silențioase, ghivecile de flori din secții, panourile, fotomontajele, graficele toate iți sugerează de la prima vedere că aici domnește un angrenaj bine pus la punct, bunul gust, eleganța, aspirația către frumos. Ne-am adresat tov. ing Arke Marcus, directorul intreprinderii pentru a ne relata aspectele din activitatea unității.

– Electrotimișul este cea mai tinără și... promițătoare stea de pe firmamentul industriei timișorene. V-am ruga să faceți cunoscute citeva date biografice ale intreprinderii și rezultatele muncii colectivului pe care-l conduceți ?

– O fac cu plăcere deoarece aniversăm primul an de existență. După „virstă", s-ar părea că umblăm incă in „botoșei", totuși sper să fi făcut primul salt...

– Dar inainte de bilanțul, care am aflat că-i destul de consistent pentru un „nou născut" al industriei, ne-ar interesa profilul intreprinderii.

– „Electrotimișul" este singurul care produce pentru industria electrotehnică din țară un insemnat număr de utilaj tehnologic de inaltă tehnicitate. In general pune accent pe mașini unicate-asimilate pentru a inlocui importul. Totodată asigură necesarul de scule, matrițe și cochile specifice industriei electrotehnice, fiind o intreprindere specializată, unică prin acest profil. Iar in cadrul județului, ea reprezintă continuarea tradiției și a capacității oamenilor muncii de a impulsiona complexitatea industriei noastre. Dar să revenim la rolul major al intreprinderii, acela de a contribui la punerea in funcțiune a noi capacități de producție prin utilajele pe care le livrăm, contribuind astfel la realizarea obiectivelor de bază a planului cincinal.

– Ați putea enumera in acest sens, citeva exemple din aportul intreprinderii ?

– Da, am să mă refer in primul rind la produse cu performanțe superioare cum ar fi agregatul din trei mașini pentru format cap tub fluorescent, competitiv cu utilaje similare de pe piața mondială mașinile de bobinat, mașina de debitat și desizolat conductori, grupuri de pregătirea aerului, presa de montaj, standuri de control etuve, aparataje electrice etc. Printre beneficiarii noștri se numără : IAEA Sf. Gheorghe, ICEE Zalău, ROMLUS din Tirgoviște, Electro-Argeș, IEPA Birlad etc.

– Ați enumerat de-acum o bună parte din bilanțul activității de un an. Mai concret la ce cifră se ridică numărul sortimentelor și a unicatelor fabricate de „Electrotimiș" ?

– In cursul anului 1973 colectivul nostru a asimilat peste 100 tipuri de utilaje care se vor livra pentru industria electrotehnică. Cu ajutorul lor, beneficiarii noștri asigură condițiile pentru o calitate superioară a producției,

Știință
TIMIȘOARA

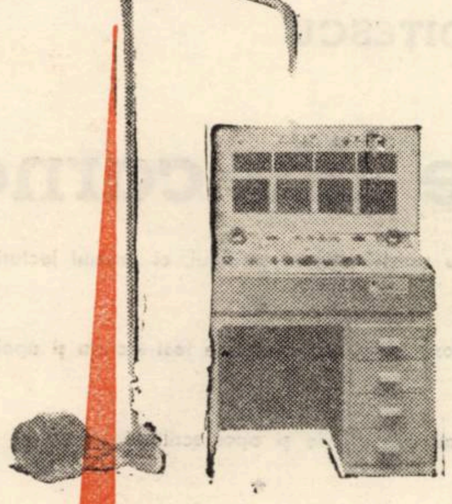

6) Încă din primul an colectivul de la E.T a trecut un examen de maturitate dînd contururi standului pentru verificat statoare,

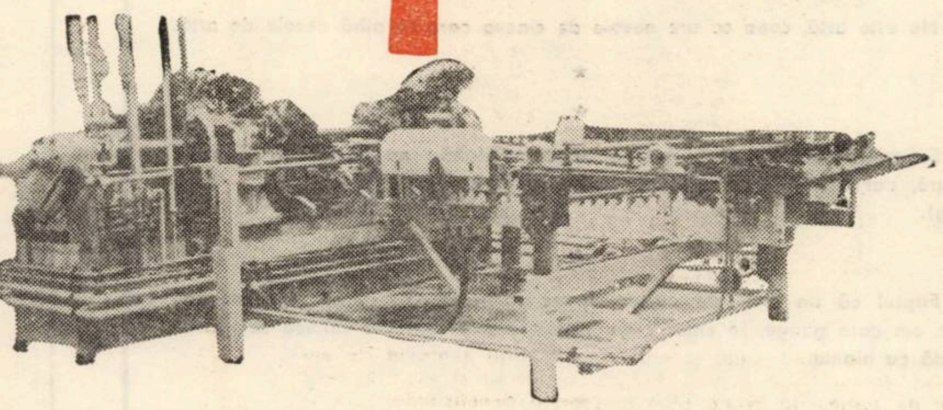

7) Agregatul pentru formarea capetelor de tub fluorescente, alcătuit din mecanisme complexe și de mare finețe, modelează și taie sticla. Chiar și firme străine au făcut comenzi.

creșterea productivității muncii ce favorizează mecanizarea operațiilor de montaj, eliminarea eforturilor fizice și... foarte important, inlocuirea importurilor de mașini similare. In ceea ce privește producția de scule, matrițe și ștanțe, se asigură unităților mijloacele necesare unei producții de serie, de mare productivitate. Pentru colectivul nostru respectarea termenelor stabilite pentru livrări, execuție ireproșabilă și calitatea poduselor noastre constituie îndatoriri de onoare.

– Prestigiul mărcii fabricii și-a ciștigat din primul an de existență, meritul cuvenit. Cum ați reușit această performanță ?

– Nu-i nici o performanță deosebită ci factorii favorabili care au determinat ca să pornim la drum cu dreptul. In primul rind datorită politicii partidului, intreprinderea noastră a fost inzestrată cu mașini și utilaje dintre cele mai moderne. Avem și cadre calificate de prim rang. Apoi organizarea judicioasă a muncii, inchegarea, sudarea colectivului intr-un tot entuziast care luptă pentru același obiectiv, a adus primele roade. De altfel, vreau să subliniez că la noi colectivul participă efectiv și continuu la introducerea noului, la realizarea produselor la parametrii superiori. Trebuie să mai menționez ca pe un aspect specific că, pe lingă intreprindere funcționează un centru de cercetări și proiectări matrițe și utilaje tehnologice pentru industria electrotehnică. Deci avem un număr mare de persoane care se ocupă de cercetare și creează. Pe urmă este vorba de integrare in cadrul intreprinderii a unor catedre ale Institutului Politehnic Timișoara.

– Am auzit de colaborarea fructuoasă pe care o aveți cu Institutul Politehnic „Traian Vuia".

– Mărturisesc că avem o legătură strinsă și eficientă cu știința. Mă refer mai precis la cercetarea cu aplicabilitate. Ne-o atestă nu numai scrisoarea de mulțumire a catedrei de mașini electrice pentru colaborare promptă și fructuoasă. Concret am ciștigat aceste aprecieri deoarece colectivul nostru a transpus ideile unor inventatori cu maximă economie de timp. Așa de exemplu aparatul de control cu impulsuri repetate cit și o mașină de debitat după șablon a pieselor, s-au asimilat in loc de 10–12 luni in numai 6 luni, făcută după proiectul și asistența tehnică a Centrului de sudură Timișoara.

– Din cele enumerate reiese in mod elocvent că la prima aniversare a „Electrotimișului" puteți prezenta un bilanț încărcat de realizări. Nu putem decit să vă dorim noi succese, noi salturi astfel ca noua stea de pe firmamentul industriei bănățene să capete o strălucire și mai puternică. Inceputul e de bun augur

ADRIANA PAULIAN

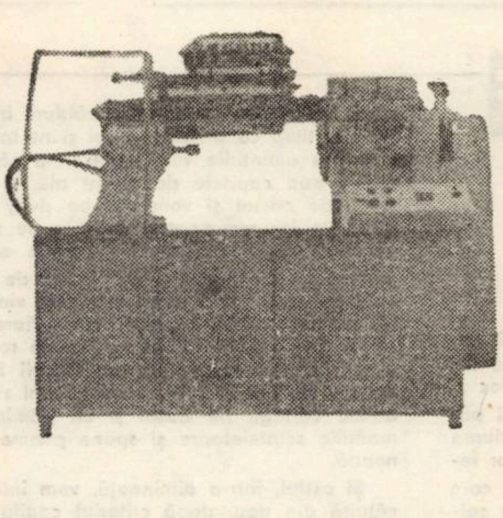

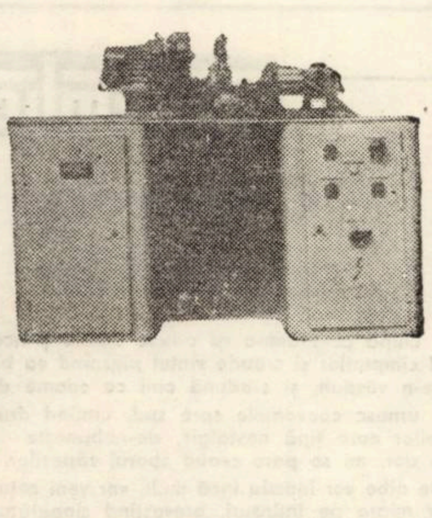

8) +9) Mașina de confecționat bobine și mașina de frezat repere specifice fabricării de motoare electrice.

I. NEGOIȚESCU

File din carnet

Niciodată să nu urmezi drumul scrisului, ci drumul lecturii.

★

Oricit de paradoxal ar părea, inainte a fost lectura și apoi scrisul.

★

DECI : inainte au fost cărțile și apoi scriitorii.

★

Talentul este universal ; scrisul este particular.

★

A te despărți de talent : a deveni scriitor.

★

Nu este artă, ceea ce are nevoie de cineva care să aibă nevoie de artă.

★

★

Superioritatea naturii și inferioritatea spiritului : nu există PROSTIE in natură, dar există in spirit (dintre toate animalele numai omul ride – toate pling).

★

Faptul că un om ride nu ne spune nimic despre bunătatea sa, dar orice om care plinge, in chiar clipa aceea, are o legătură tainică sau invederată cu binele.

★

Se murea cu demnitate pe vremea lui Bossuet : opera lui artistică avea nevoie de aceasta. In CORRIDA, moartea taurului ține de domeniul esteticului (văzind și gustind).

★

Dacă, după cum toți știm, in tragedia ESTHER de Racine condiția materială a personajelor nu se pune, in romanul PARALELA 42° de Dos Passos această condiție materială (hebdomadară) face parte din insăși trama artistică. Nu e vorba de o diferență de concepție estetică, de gen, de epocă. In opera lui Racine, deși trăiesc in OTIUM, personajele NU AU TIMPUL NECESAR (regulă moștenită de la antici) ca să ne trezească vreun interes față de orice altceva decit tragedia in sine. La Racine, 24 de ore ; la Dos Passos, săptămină de săptămină. Trebuie introdus in estetică termenul de OTIUM TRAGIC.

★

Cind se inchid pleoapele
incep tulburele, incep apele,
dar dacă ar curge linele
ne-am instrăina ca felinele.

GHEORGHE AZAP

Tu reazimă-te-n mine

Tu reazimă-te-n mine. Așa. Cu ochii moi.
Și-o să răzbim prin țurțuri și fierăstraie dense ;
Doar mai avem și singe ; intreg ca un butoi ;
Și fluturi ; și iluzii ; și alte recompense.

Numai in mine calcă, doar sint așa de cert,
Și sint atit de verde, ca știucile din undă ;
Am palme noctambule și cai de ritm alert,
Și viespii ințelepte in inima rotundă.

Așează-mi-te-n piscul blindeții de molid,
Ca pasărea venită pe funii de tempeste ;
Să-ți incălzesc rochița și somnul translucid,
Cu strugurii privirii durute și oneste.

E multă piine-n mine și multă sare ii ;
Călciiul tău utopic indeamnă-l să m-asculte :
Rămii pe totdeauna-n prisaca mea. Rămii !
Nu mai zbura-n deriva fetișurilor multe.

Țin minte

– Mariei –

Nu știu in care zimbet m-ai vernisat odată
Nici cite constelații in ochii tăi se nasc ;
Țin minte doar atita : că inflorea o fată
Exact in tragodia unui derviș de vreasc.

Iți mulțumește clipa aceea, peste toate
Toxinele iscate pe urmă-n mod frecvent ;
Cum se petrec atitea, desigur că se poate
Să-nscriu in veșnicie, și eu, un faliment.

Aș vrea să-ți dea viața o lectică de zahăr,
Chervane de alune și ziduri de moar ;
Să scuipi direct in mutra acestui mare mahăr,
Zapciului acesta de Cronos – circiogar.

Retrospective ginduri să nu mi te inducă
Spre inima-mi volantă, tivită cu pămint,
Cind ca să-ți beau bretonul voi deveni nălucă,
Incit să nu-ți dai seama că lingă tine sint.

Remember

Cintarea zăpezilor

După ce toamna ıși aduce carele și-ncarcă aurul cimpurilor și s-aude vintul pleznind cu bicele aspre-n văzduh, și s-adună caii cu coame de foc și se urnesc convoaiele spre sud, urmind drumul păsărilor care țipă nostalgic, de-nebunește pădurea de dor, mi se pare c-aud zborul zăpezilor. Dar ielele albe vor intirzia incă mult, vor veni cețurile care vor migra pe intinsuri, prevestind singurătatea solstițiului, s-alunge aceste fantasme și să limpezească văzduhul sub baldachinele de safir ale inaltului, și din răsuflările ei vor răsări diamantine borangicuri peste ierburi uscate, copacii vor fi intimidați de ciucurii străvezii atirnați in coroanele goale, visind florile și miracolul fructului.

După ce sălile toamnei vor rămine pustii, părăsite de cintec, cutreierate de hergheliile venite din nord, iar odăile vor mirosi a căldură blindă și a gutui și-n timp ce pritocim vinul și ne-mbălsămăm sufletul cu amintirile verii, vom simți că la marginea zării s-aud copitele de argint ale armiilor cu clopoței de cristal și vom ieși pe riuri, uitindu-ne-n gindurile lor resemnate, răscolite de zbuciumul zăvoaielor și de presimțirile pure ale anotimpului. Și vom adormi, povestind intimplări de demult, drumuri cu sănii prin liniști albastre, vinători prin codri adinci, intilniri cu fabuloasele fiare pornite spre stine, vom adormi visind nesfirșitele roiuri ale zăpezi, sărbătorile fantastice ale naturii in aspirațiile celeste de clar și inalt. Vom adormi visind că iarna aduce cortegii de basm și că pămintul imbracă mantiile scinteietoare și spune poeme cu vorbe de neauă.

Și astfel, intr-o dimineață, vom intilni lumea alcătuită din nou, după criteriul copilăriei și-al tărimului de eres și lumină. Cineva neștiut va veni prin intunericul nopții și va șterge cărările, suflind peste fire cu stele coborite din legendă, va așeza peste copaci văluri de nuntă, va imagina grămezi de petale, scuturind zarzării cerului peste casele oamenilor.

Iar cind se va lumina de ziuă, odăile vor fi aprinse de duhurile albe de-afară, copiii vor sări la ferestre, cu fețe transfigurate de bucurie, toți oamenii vor ieși in spectacolul de transparențe și de mirare al firii. Și va ninge mereu, vom alerga prin nămeți, ne vom copilări, vom lua lumina cristalelor fragile in palme și ne vom spăla obrajii cu binecuvintata iluzie, vom alerga prin noianul de astre, buimăciți de mirajul și liniștea fulgilor de zăpadă, de toată această rotitoare intindere, de minunile diafane rătăcite-n văzduh și-n gindul care-nvață acum un zbor mai curat.

Vom lăsa porțile deschise să iasă gălăgioasele sănii și vom privi indelung mișcarea bucuriei pe instelatele pirtii ale copilăriei, vom scoate caii și le vom pune harnașamente de-argint și vom porni noi inșine in cimpiile anilor indepărtați, sub horbota intinsurilor, chemind iubirea și tărimul uitat.

Și ni se va părea că nu ne mai intoarcem niciodată, vom fi mai tineri, vom vorbi mai frumos, vom mingiia mai tandru, vom spera și nu vom mai ști incertitudinea ; și dacă vom reveni in cele din urmă sub corola lămpilor, in mirosul așezat și amețitor al odăii respirate de flori și gutui, aceasta nu va fi decit un popas la fruntariile visului și-ale unei tinereți de care uitasem.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

AM RENĂSCUT DIN PROPRIA-NE CENUŞĂ

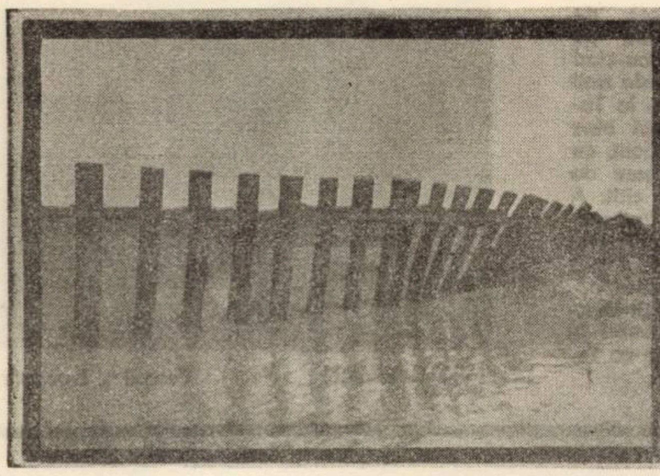
Linia ferată Timişoara – Lipova

Maşinile pe şoseaua Arad – Oradea

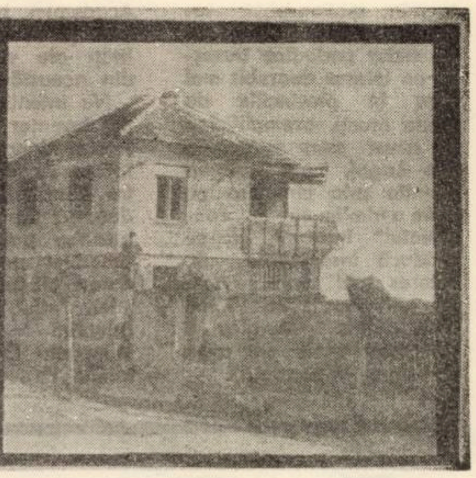
Casele noi, alături

– Mă intorc în fiecare an, precum un mecanism acţionat de un resort-intim, pe meleagurile care au însemnat pentru mine, în acel an tragic, o a doua bărbăţie, o punte definitivă spre o credinţă trainică în puterile şi menirea omului. Există doar puţine lucruri care pot determina în scurt timp destine, care catalizează afinităţi elective transformîndu-le în voinţă, acţiune, principiu. Cel puţin pentru mine era şi momentul să mai plec pe teren. După orele de lucru, cafele, şuete ori sacre dezamăgiri legate de iubiri trecătoare sau probabil dulcegele astenii de primăvară. Probabil că şi presiunea atmosferică, deosebită, un anotimp anormal. Nu, să nu credeţi, tovarăşe, că ar exista incidente binevenite. Nu numai fenomenul acela natural, îngrozitor şi neavenit este îndeobşte tonic celor debilizaţi prin stagnare şi snobism ; ar însemna să avem nostalgia catastrofelor, lucru oribil şi vizind o teribilă lipsă de pregătire în faţa vieţii. Vedeţi, e vorba aici de un gigantic spectacol uman, dacă aş avea dreptul să vorbesc aşa. Am plecat voluntar şi aici tresmis ceva din entuziasmul reportericesc, fantezia şi patetismul cu care privea desfăşurarea evenimentelor.

A fost ceva tonic pentru mine şi acest panoramic al solidarităţii şi omeniei este în stare, dacă eşti norocos şi munceşti în mijlocul evenimentelor să te purifice ori să te facă mai înţelept, ochii devenind nişte superbe cristale, miinile devenind frăţeşti în stringerea lor de salut, cuvintele putind să se ascundă îndărătul gesturilor greoaie şi suficiente, speranţa guvernind pe pămint Ştiţi, îmi plac uneori vorbele mari, cuvintele-sărbătoare ; existenţa noastră însăşi fiind o sărbătoare continuă. Eu numesc secvenţa de azi „Faza Bodrogul-Vechi", existind şi alte faze, evident. Dumneavoastră cunoaşteţi doar problemele locale, uriaşe şi ele ; eu am o oarecare privire asupra ansamblului. E vorba de faza Lipova, poate cea mai dramatică, de Săvîrşin, Lalaşinţ, Conop, Şoimoş, Arad, Nădlac, Şeitin, Şemlac. Colac peste pupăză, Bodrogul-Vechi, nume pe care nu încetez să-l asociez unui violoncel dezacordat...

Interlocutorul mă ascultă în tăcere, nu prea înţelege toată această exaltare ; are problemele sale. A pus pe umeri răspunderea, a fost atita timp criteriul legalităţii, transfigurarea unor deziderate, necesitatea în acţiune ; ce face primarul, asta facem şi noi ! Pentru asta însă primarul trebuie să fie un comunist adevărat. Acest comunist adevărat mă plimbă acum pe mine, reporterul, cu şareta prin noroaie, către Mureş. De ce am venit acum, iarna ? Să văd dacă dulcile revelioane n-au atenuat voinţa de a trăi activ, dacă acele case noi mai păstrează lumina umană care le-a generat, dacă bunăstarea a pansat rănile, dacă bunăstarea nu-l leneveşte pe om. Uitarea mi se pare cel mai prăpăstios lucru. Nu-ţi uiţi duşmanii, nu-ţi uiţi prietenii Şi apoi, Mureşul nostru nu e un duşman. Apa aceasta, minunată, meditativă, inteligentă, imprimînd amprenta sa Ardealului, adăpind un folclor scăpărător, nu poate fi ingrată nici măcar în prag de potop. Ceea ce nu se uită este revărsarea de frumuseţe omenească, de spirit de sacrificiu. Apoi munca istovitoare şi suplă, dătătoare de maturitate şi inteligenţă, munca i-a menţinut pe oameni primordiali, conformi naturii şi adevăratei lor meniri, datorită ei, toate vîrstele rămîn tinere, nesclerozate de prejudecăţi.

Trecem rîul cu un bătrîn de optzeci de ani, care mînuieşte barca. Am ales acest anotimp poate ca să-mi fie autoflagelare. Vreau să văd copaci desfrunziţi acompaniind satul desfiinţat, fără cărări şi drumuri, fără indicator sau cooperativă, distrus ca în război. Vatra lui s-a mutat în Zădăreni, Călugăreni, Felnac, Bodrogul-Nou (Bodrog) şi mai există vreo patruzeci de case dintr-o sută douăzeci şi mai există citeva zeci de locuitori pe acest petec de pămînt defavorabil vieţii. Cursul Mureşului s-a schimbat cu o sută de metri, apele sale nu se mulţumesc cu victoria din 1970 ; sapă într-un mal într-una, avizează şi ceea ce a mai rămas din acest loc unde nu mai e de trăit.

– Ştiţi, există locuri în care ne-am născut şi locuri în care am renăscut. Zile de-a rîndul am stat în cizme, am parcurs mii de kilometri cu toate vehicolele posibile ale acestui veac şi acestor locuri, pe valea inundată a Mureşului şi Crişurilor. Am regretat că nu se putea să fiu trimis la Dunăre. Nu pentru decorul acvatic de anvergură, să nu credeţi M-am obişnuit cu el, ajungeam să nu mă mai intereseze apa, să mă detaşez de exterioare şi natură. Intram în casele oamenilor tot mai nesătul, da, asta e expresia, de căldura fraternă pe care o emană ele, simţeam crescînd în mine pofta de comunicare, nu mă mai săturam să particip, să fiu viu, să mă mişc cu repeziciune în folosul cuiva. Din goana maşinii, alarmam sate întregi să fugă de potop. Ştiam că toţi îmi ascultă reportajele şi simţeam o datorie de onoare să fac publicate faptele eroilor anonimi. Ce noroc să pot fi, în fine, eficient, să mă pot apropia de oameni care să mă primească mereu cu încredere. S-a sfărîmat atunci mitul singurătăţii, panoramicul omeniei era un peisaj mult mai vast decît nenorocirea însăşi. De aceea vin în aceste locuri cu emoţie. Şi, de fiecare dată, nu sînt dezamăgit : oamenii care au trecut prin acea experienţă sînt mai înalţi, au învăţat să iubească omul şi viaţa, mai presus de nimicurile egoiste... Dar ce s-a întîmplat, în fond, la Bodrog ? Elicopterul în care eram, a salvat doar doi oameni.

– Da. Ceilalţi au refuzat De teamă.

– Bine, dar era un cablu solid, un scaun confortabil.

– De jos se vedea altfel. Şi au chemat autoamfibia. Noi i-am avertizat. Ei se făceau că pleacă şi se întorceau prin pădure acasă. Viitura i-a găsit noaptea. Peste o sută de oameni s-au refugiat în şcoală. Sigur, n-au murit nici oameni, nici animalele mari. Însă spaima de a avea din toate părţile acel ocean fără maluri... toată pădurea sub apă, zeci de kilometri .. Strigătele locuitorilor au trezit Felnacul. N-aveau ce le face, pînă n-au venit bărcile.

– Cei doi bărbaţi luaţi cu elicopterul parcă băuseră...

– Da. Multă vreme n-au avut ce mînca. De apă, ce să mai vorbim. Erau palizi, le era frig, băuseră ţuică şi vin, în loc de apă. Asta nu din cauza împăcării cu soarta, ci de sete, pur şi simplu...

..Bodrogul Vechi n-are tăbliţă indicatoare, şcoală, cooperativă, dispensar ; nu mai are nimic. Vatra sa se mută, s-a şi mutat. Peste două treimi din case sînt ruine, scaieţii şuieră subţire, insinuant. Ici-colo, case în picioare, unele crăpate, altele străbătute de cancerul verde al igrasiei. Singura cale de acces spre lumea largă, barca legată de cablu, podul plutitor. Intrăm într-o casă ; o femeie ne întîmpină în aburul intim al bucătăriei. Aflu aceleaşi întîmplări despre noaptea groazei. Lacrimi pe obrazul trecut prin vreme. Cea mai grea e despărţirea de locul natal, mai ales că e inerentă. Există deja, în malul sănătos al Călugărenilor, dincolo, o temelie, deocamdată o temelie Casele care n-au suferit stricăciuni pleacă mai greu spre locurile unde pulsează viaţa. Aici mai trebuie să intervină ajutorul nostru...

– Apoi, tovarăşe primar, am fost şi eu cu acele transporturi de pîine, spre localităţi unde numai zburătoarea putea ajunge, în sate izolate, cu drumul tăiat de apă. Am văzut oamenii aşteptind pe dealuri, îndemnîndu-ne să aterizăm cînd ici, cînd colo, fugeau de la un deal la altul. „Fiţi drepţi şi împărţiţi-vă corespunzător pîinea le spuneam. Vom veni mereu, ţara întreagă se interesează de voi".

– La noi a fost mai simplu. Oameni buni i-au cazat pe sinistraţi. Am avut grijă ca ei să aibă hrană şi acoperiş. Încă din primele zile ale groazei, sinistraţii au revenit printre noi, muncind la cîmp, la cooperativa agricolă de producţie. S-au evaluat pagubele şi s-au calculat ajutoarele. Pentru aducerea resturilor de avere, de dincolo din satul pustiit, se folosea podul plutitor ; o muncă uriaşă...

Părăsim satul pustiit pe care-l cunoscusem atunci, cu ani în urmă, însă din aer. Era atunci ca o insulă, un Ada-Kaleh, peste care vîltoarea, crescînd cu opt metri faţă de cota obişnuită, îşi mîna hoardele tulburi. Trecem pe lîngă mănăstirea albă. Şi ea fusese asediată de valuri. Am strania senzaţie că mă aflu pe fundul unei mări, după reflux, că trebuie să ne grăbim, să ieşim de aici. Trăsura urcă, în afara oricărui „pericol", pe înălţimea unde apele n-au ajuns niciodată şi unde, în coasta satului Călugăreni, se află casele noi, un mic cartier al bodrogenilor.

– Ne-am aşezat aci să putem vedea în vale satul nostru, locul unde nu ne vom mai întoarce, îmi supun cîţiva localnici. Casele sînt încă noi, există satisfacţia unui nou început de viaţă ; ritmul normal al existenţei s-a restabilit. Doar un exemplu aş vrea să vă dau aici, acela al unor oameni vîrstnici, care poate că ar fi putut rămîne în vechiul sat ; au preferat eforturile mari ale mutatului, pentru că nu se mai putea, pur şi simplu. Nu se mai putea începe viaţa acolo, cu toate că s-au născut şi-au copilărit în Bodrog. Nu se mai putea, pentru că acolo e prea multă tăcere, încît se aud fiarele pădurii cum scrîşnesc peste vreascuri. Ei s-au adăugat comunităţii calde, cu formele ei de organizare, de muncă, aici unde se aud copiii şi pasc animalele domestice, unde sînt drumuri, pe care fac zgomot vehicolelor. Dincolo de apă au rămas spaţii încălzite de un cu totul alt astru decît soarele, spaţii aflate în terţiar sau cuaternar, în afara veacului, parcă în afara tuturor timpurilor. Un om nu poate trăi acolo, mai ales dacă are copii, dacă îşi iubeşte semenii. Poate cuvintele sînt prea aspre, rostite astfel, dar foştii sinistraţi poartă în suflet convingerea că, mai presus de comuniunea noastră milenară cu mediul natural, există dorinţa de a fi om printre aceşti minunaţi oameni, pe care vremurile noastre i-au zămislit. Mai presus de izolarea sfîntă, mioritică, exemplul Meşterului Manole, cu îndîrjirea lui modernă, creatoare, ni se potriveşte mai bine.

Mă întorc în fiecare an să văd dacă au fost terminate casele, dacă acel pămînt crăpat pînă la magmă şi-a restabilit demnitatea rodului. Şi de fiecare dată mă uit cu suspiciune spre Mureş, dar rîul acesta al nostru nu e un duşman. Apa aceasta, minunată, meditativă, inteligentă, imprimînd amprenta sa ardeleanului, adăpînd un folclor scăpărător, nu poate fi ingrat. Ceea ce nu se uită este revărsarea de frumuseţe omenească.

LUCIAN BURERIU

Banatica

Donații spre academie (IV)

Încă de la înființarea Societății Academică Română cum s-a numit în primii 11 ani de activitate Academia Română, în ședința de inaugurare a societății, de la 1 august 1866, Timotei Cipariu arăta cu claritate că „națiunea întreagă va fi solidară cu realizarea scopului Societății, care este cultura națională".

Apelul lansat de Ioan Bianu în 1898 pentru cărți vechi în vederea întocmirii bibliografiei românești vechi ; publicat în multe periodice trezește un interes deosebit mai ales în provinciile de peste munți, exemplificînd în acest sens episcopia din Lugoj, care atrăgea atenția prin circulara pe care o trimite ca. în „conspectul" întocmit, să se „inducă însemnările de interes mai mare, care se află înscris cu mîna prin cărțile liturgice și din care unele pot avea oarecare importanță".

Pe lingă membrii societății care au făcut donații importante Academiei, printre donatori se mai numărau profesori universitari, intelectuali de diferite profesii, „pînă la modești preoți și învățători de sate din cele mai îndepărtate margini a ținuturilor locuite de români".

Din rapoartele comisiunii bibliotecii am putut spicui numeroase donații făcute de către membrii Academiei, bănățeni, precum și de alte personalități ale vieții culturale din această provincie.

Nu intenționez să fac un inventar exhaustiv al tuturor donațiilor de cărți făcute Academiei de către bănățeni, intenționînd doar să ilustrez grija cărturarilor patrioți de pretutindeni pentru consolidarea bibliotecii Academiei. Astfel, de la oficiul adunării învățătorilor români din Caransebeș, se trimite Protocolul adunării generale a învățătorilor români din Caransebeș ținută la Biserica Albă în 1878, în Făget al 1879 și în Oravița la 1880, 3 vol.

In ședința ordinară din 12 iunie 1881 Vasile Maniu supunea Academiei epistola lui Broșteanu din Banat, „prin care numitul arăta, că dăruiește pentru Biblioteca Academiei, 50 tomuri din „Enciclopedia economică", scrisă de I. G. Krünitz și 60 tomuri din „Istoria universală" a lui W. Guthrie și I. Gray. Academia primește acest frumos dar cu o distinsă satisfacție, însărcinind pe Delegațiune a exprima d-lui Broșteanu în numele Academiei recunoștința sa".

Din Caransebeș, Onisifor Ghibu, semnala un număr impresionant de titluri de cărți vechi aflate în comunele învecinate Caransebeșului. Andrei Ghidiu, protopop al Caransebeșului trimite în anul 1900 două volume manuscripte :

1. Octoich slavonesc scris pe pergament în secolul al XIII-lea cuprinzînd 162 foi ; și un ceaslov și octoich scris românește la 1693 și 1695 de Vasile Sturza Moldoveanu dascăl la mănăstirea Plasca. Din Oravița, Simion Mangiuca trimitea Academiei cunoscutele sale calendare pe anii 1881 și pe 1883. În anul 1892 Cornel Diaconovici redactorul revistei Romänische Revue, trimitea o colecție a revistei pe anul 1891 și trei broșuri publicate de redacția revistei. Intelectualitatea de pretutindeni sprijinită de popor contribuie cu cel mai mare elan și satisfacție la punerea bazelor Bibliotecii Academiei.

Printre entuziaștii care răspund cu toată puterea lor apelului lansat de Academie, se numără la loc de cinste și modestie preot din Banat Emilian Micu, care în vederea întocmirii monumentalei bibliografii s-a pus cu întreaga sa ființă, trimițind și comunicind Academiei cărți vechi românești și manuscrise, împrăștiate prin satele bănățene.

Pentru a evidenția personalitatea lui Emilian Micu și grija care l-a preocupat toată viața pentru salvarea valorilor culturale și punerea lor în valoare, îmi permit să citez cîteva aduceri aminte dintr-o scrisoare adresată mie de către Sabina Gherga din Lugoj nepoată de frate a lui Emilian Micu. „În mintea mea de copil mi-l imaginez pe unchiul Emilian Micu cînd venea din Lugoj prin anii 1906–1907 în vizită la Topolovăț ; un bărbat bine făcut și bine îmbrăcat, cu o prestantă înfățișare de intelectual cult și citit. A călătorit mult, a fost mereu pe drumuri, peste graniță în România veche, a avut legături și corespondență cu diferiți intelectuali, cărturari membri ai Academiei Române ca Tocilescu, N. Iorga".

Despre publicațiile procurate de Emilian Micu pentru Biblioteca Academiei Române ne informează „Bibliografia românească veche" de Ion Bianu, iar studiul amplu a lui Augustin Z.N. Pop ne ușurează redarea a cîtorva titluri din cele peste 60 de cărți, imprimate și manuscrise, toate datînd din secolele 18 și 19, intrate în patrimoniul Bibliotecii Academiei. Ceaslovul lui Antim Ivireanu, Tîrgoviște, 1703 : Disertație despre zahăr. Buda, 1813 ; Psaltirea, Rîmnic 1751 ; Pravilioara, Rîmnic, 1751 ; Octoih, București, 1746 ; Samuel Micu, Propovedanii, Blaj, 1784 ; Geschichte Walachei und Moldau, Strasbourg, 1720 ; Valachia, Serbi Bulgaria mape din 1607, 1610, 1628.

Am inmănunchiat aceste date, dovezi de necontestat și pilde de urmat pentru generațiile tinere de astăzi și pentru cele viitoare privind strădaniile moșilor și strămoșilor noștri pentru ridicarea nației române.

FLORIAN MOLDOVAN

MIHAIL VÎLSAN Petunii și trandafiri

Cu George Micota

(Urmare din pag. 1)

portare demnă și civilizată, impusă de societate și de mediul înconjurător. Dacă îi oferi un oraș civilizat și bine gospodărit, indirect, îl obligi să se comporte tot la asemenea nivel. Pornind de la folosirea unor obiecte mărunte și de la modul cum trebuie să te îmbraci în diferite ocazii, pînă la comportarea într-o sală de spectacol sau într-un local, se nasc maniere alese, întărite de însăși opinia publică. – Lucrul cel mai greu este însă formarea acestei opinii de masă. Aici trebuie să acționeze organele răspunzătoare de educația cetățenească. La Timișoara, putem spune că există un asemenea climat sănătos. În realizarea acestui scop se duce o intensă muncă politică – educativă cu cetățenii, folosindu-se de cele mai variate și eficace forme, care constau din expuneri și dezbateri pe teme educative, în organizațiile de partid, de sindicat și U.T.C., în orele educative, în școli și facultăți, uzîndu-se de o vie agitație vizuală în întreprinderi, instituții și pe străzi, cu chemări călduroase adresate cetățenilor de toate vîrstele, pentru a participa la opera de înfrumusețare, la păstrarea ordinei și curățeniei în oraș, de-a manifesta în orice ocazie spiritul de buni gospodari și de cetățeni civilzați. În acest sens, este necesară o mai vie și constantă activizare a opiniei publice față de orice manifestări care contravin normelor civilizate de conviețuire socială. Important este modul în care îi învățăm pe oameni să păstreze ceea ce au în dotare, să se comporte, cum spuneți dv. – ca adevărați orășeni.

– Care este raportul de influență al orașului asupra sătenilor nou veniți în întreprinderile și instituțiile orașului ?

– În general, locuitorii comunelor posedă n o ț i u n i l e de conduită civilizată și sînt repede absorbiți de civilizația orașului Oamenii sînt educabili, dacă sînt supuși canoanelor educative. Se mai întîmplă și pe la noi să auzi la balconul etajului șase cîntînd un cocoș, în baie să măcăne o rață, sau la balconul etajului întîi să vezi întinse rufe intime, de toate culorile, dar ceilalți locatari, acționează adesea și lucrurile se îndreaptă. Se mai întîmplă ca într-o sală de spectacol să se mănînce semințe, să se fluiere sau să se comenteze cu voce tare. În localuri, sau pe străzi, cînd apar indivizi în stare de ebrietate, ei pot și trebuie atenționați fără să conturbe urbea.

– Dar tineretul – masa orășenilor de mîine ... ce se întreprinde pentru creșterea viitorului orășean ?

– E bine că ați amintit și această problemă a tineretului, căreia noi îi acordăm o mare atenție – fiind convinși că, pe copil, așa cum îl crești, așa îl ai. În primul rînd, pentru educarea tineretului, un factor primordial îl constituie exemplul adulților și al mediului în care trăiește. Copilul, ceea ce vede aceea face. Mediul îl obligă la o participare activă, dar mediul nu este totul. Avem organizații U.T.C. puternice, în ale căror acțiuni se dă o atenție deosebită temelor educative și civice. În școli și facultăți, în întreprinderi, se organizează acțiuni serioase pentru educarea tineretului în spiritul muncii cinstite și-al comportării civilizate în oraș, în spiritul patriotismului. În adunări cu cetățenii, pe cartiere, în ședințele de lucru ale c o m i t e t e l o r de cetățeni și asociațiile de locatari, în întîlnirile deputaților cu cetățenii, mergîndu-se pînă acolo încît să se discute nominal unele cazuri și să se acționeze asupra lor.

Amintesc că tineretul din municipiul Timișoara contribuie cu însuflețire la crearea bunurilor materiale și spirituale, sînt entuziaști participanți la acțiunile voluntar patriotice pentru realizarea pitorescului urban, pentru întreținerea și păstrarea esteticii orașului.

Desigur, am enumerat numai cîteva, metodele și acțiunile fiind mult mai multe – dar munca de educare a cetățenilor este o acțiune continuă și permanentă, pentru care sînt mobilizați toți factorii răspunzători.

– Cum se acționează împotriva manifestărilor de parazitism la unii tineri și asupra extravaganței (plete, barbă, ținută necorespunzătoare) ?

– În Timișoara există și asemenea manifestări dar organele locale sînt menite să acționeze cu promptitudine pentru combaterea manifestărilor rușinoase, care strică climatul sănătos al orașului. În acest sens este mereu de lucru, dar de mare sprijin ne sînt tinerii serioși ai orașului, care formează adeseori și opinia publică. Pe lîngă faptul că resping, sfidează și dezaprobă frontal asemenea elemente, ei ne ajută și în depărtarea lor. Un lucru nu trebuie uitat de noi toți : că avem datoria de-a face totul pentru o bună creștere a tineretului. Să-i dăm, dar să-i și cerem. E ușor să afirmăm : „Ah, tineretul de azi !" – dar să vedem ce facem pentru acest tineret ca el să devină așa cum îl dorim. Și experiența demonstrează că acolo unde nu se scapă din vedere acest capitol, se obțin și rezultate bune.

– Și alți factori care ar putea contribui la educația cetățenească ... ? Bunăoară cultura de masă. Sînteți mulțumit cum se face simțit acest factor important în realizarea unui climat ridicat de civilizație urbană ?

– S-ar putea face mai mult.

Dealtfel Comitetul municipal de partid acționează, este adevărat cam timid, pentru o activitate mai operativă, interesantă în domeniul muncii politice de masă. Strada însăși trebuie mereu împrospătată cu elemente care să contribuie la continua educație a cetățeanului. Un început bun s-a făcut pe Calea Buziașului în noua zonă industrială. Aici, cu sprijinul Comisiei județene pentru probleme de agitație vizuală și afișaj s-a creat un sistem îmbunătățit de comunicație vizuală privind informarea politică, economică și comercială.

– Dar presa, cum ar putea sprijini mai eficient acest capitol ?

– Prin publicarea mai multor teme cetățenești, interesante, pentru educarea cetățenilor și prin popularizarea unor metode sau experiențe înaintate. Cît trăim avem nevoie de idei mari, acestea se găsesc, dar trebuie popularizate.

– Care sînt noutățile cu care întîmpină Municipiul Timișoara marile evenimente politice ale anului 1974 ?

– Noutăți ar fi multe, dar am să selectez pe cele mai deosebite. Dintre lucrările edilitar-gospodărești aș aminti darea în folosință a pasajului denivelat, din Calea Șagului, o lucrare mare, apoi darea în folosință a unei artere de transportat apă, potabilă în zonele noi, pe o distanță de 8 km., la care se adaugă încă 6 km. de rețele de distribuire a apei. Se vor realiza 10 km de canalizare și se vor moderniza străzi și trotuare însumînd o suprafață de circa 100.000 m.p. Se vor da în folosință 3.185 de apartamente noi, iar pentru dezvoltarea bazei materiale în învățămînt se vor realiza 44 de săli de clasă, 3 grădinițe noi, o școală nouă pentru ambliopi și un cămin de bătrîni cu 120 de locuri. În creșele vechi se vor mai crea condiții pentru 400 de locuri. Se vor da în folosință 4 cămine muncitorești cu 1.860 de locuri și alte asemenea edificii.

Pentru înfrumusețarea și gospodărirea orașului, se vor executa prin muncă voluntar-patriotică a cetățenilor lucrări al căror volum se estimează la valoarea de 115 milioane lei. În ce privește baza economică, în anul 1974, se vor dezvolta capacități de producție în întreprinderile orașului, care vor asigura un important spor de producție industrială. Desigur că cele două mari evenimente politice ale anului vor fi întîmpinate cu realizări deosebite în toate domeniile de activitate.

Nu vreau să las impresia că în activitatea edilitar gospodărească am făcut totul. Sîntem datori, printre altele, să întreținem mult mai bine curățenia orașului, se impun lucrări de amenajare mai rapidă a zonelor noilor construcții de locuințe. Sîntem siguri că prin eforturile sporite ale edililor municipiului, prin contribuția cetățenilor timișoreni vom ridica continuu gradul de cvilizație urbană a localității unde trăim și muncim.

Plastica

J. ED. KRAMER

1937 – născut la Buziaş

1964 – absolvent al Facultăţii de arte plastice

1967 – expoziţie de afişe

1968 – 1972 expune la Saloanele regionale şi judeţene la Timişoara

1970 – participă la expoziţia cenaclului tineretului din cadrul filialei UAP Timişoara

1968 – obţine premiul special al juriului pentru regia filmului de scurt metraj intitulat „Legendă".

J. Ed. Kramer işi extinde structurile în adevărate construcţii tridimensionale. Elementele volumetrice ale graficii sale accentuează materialitatea prin definirea lor ; oceane coagulate de linii şi forme se desfăşoară radial, simetric sau asimetric, construite metodic, într-un dans voluptuos al ritmurilor, care prin spaţii pregătesc ambianţa, geometrii severe ale luminii şi umbrei, ale contrastelor alb-negru, un fascicol de aşteptare, cind linia începe să vibreze convertindu-se în imagini cinematice. Raporturile dintre formele geometrice consolidează unitatea formei, multiplicind planurile şi mişcarea centrifugă, reconstituind spaţii plastice în care dinamica compoziţională este guvernată de spiritul analitic şi ştiinţific.

Structurile sale intitulate sugestiv **„Habitabile", „Giroplane evolutive", „Nivele în V", „Ambianţă B 3"** sau **„Spaţiu util"**, concepute la modul rigorii arhitecturale, işi găsesc filiaţia în creaţia suprematiştilor (Malevici) sau în formele spaţiale ale lui Tatlin, dar fără a se interfera cu creaţia acestora. Stilul graficii sale descoperă unitatea formelor puse în valoare de planurile unei perspective declanşate de ordinea spaţiilor metafizice. Modul de compunere, prin repetarea elementelor sau alternarea lor, amplifică sistemele geometrice care se deplasează cu o libertate internă, fără a se conforma probabilităţilor din lumea exterioară.

Factura constructivistă a lucrărilor lui J. Ed. Kramer stabileşte relaţii de separare a formelor centrale, simplificînd sau agluinînd elementele, urmărind idealurile doctrinare ale ordinii optice, care obţin şi sensuri metaforice pe măsura dezvoltării ideatice a imaginii.

Forme circulare sau unghiulare se întretaie sau se dispersează într-un continuu tangaj – **(„Perfecţiunea sferei", „Fuzee", „Centripetă")**, construind planuri care fixează în geometria lor neutralităţi reprezentaţionale. În mai multe lucrări, dincolo de aparenta glacialitate a structurilor, descifrăm concepţia militantă a graficii lui J. Ed. Kramer ; ritmurile construcţiei socialiste din „Ambianţă B 3", mesajul antirăzboinic din „Fuzee" sau tematica angajată a afişelor politice.

Preocupat în egală măsură de grafică, film sau de „design", J. Ed. Kramer se dovedeşte un artist cu frumoase disponibilităţi de rezolvare a problemelor plastice contemporane.

Expoziţia Mihail Vîlsan

Deschisă în sala Galeriilor de artă, expoziţia de desen-pictură a graficianului Mihail Vîlsan işi înscrie preocupările pe linia unor tendinţe detectabile prin soluţiile tradiţional-figurative de exprimare. O absenţă fortuită din mijlocul problematicii plastice contemporane işi spune cuvîntul, mai ales în modalităţile expresive de transcriere a fenomenului plastic. Senzaţia de agrofobie rezultată din reţinerea faţă de desfăşurarea compoziţional cromatică se manifestă mai ales în lucrările de pictură. Astfel o serie de naturi statice cu flori **(Trandafiri, Petunii)**, dincolo de unele calităţi cromatice, rămîn hibride, la stadiul unui descriptivism de ilustrată poştală, fără a transmite fiorul emotiv care totuşi există cu timiditate în lucrarea „Flori de cîmp", dar mai ales în „Toamnă", o rafinată explozie tonală implicată în tensiunea dramatică a atmosferei, aburită de descompunerile vegetale.

Guaşele expuse, dintre care citām ca notabile **Rocă, Pasăre, Revărsare** şi **Armonie** se impun prin imagistica uşor abstractizată şi prin libertatea interioară a claviaturii cromatice, deşi păcătuiesc prin frica de spaţiu dîndu-ne senzaţia fragmentării unei lucrări ample care prin secţionare se colorează pe suprafeţe neutre.

Fără îndoială însă, piesele de rezistenţă ale expoziţiei rămîn desenele, în care Mihail Vîlsan reuşeşte să surprindă ipostazele mişcării prin linii incisive sau sugestive, prin estompare sau vigurozitate, dovedind un acut simţ al crochierii subiectului. Portrete de introspecţie psihologică, remarcabile în simţul detaliului („Muncitoare", „Cooperatoare", „Dinu") peisaje aerate, viguroase („La pădure", „Margini de rîu", „Ada-Kaleh") sau compoziţii de mişcare ca „Părinţi şi copii", „La sfat" şi altele, dovedesc disponibilităţi de exprimare cu valori interogative. O astfel de lume nu se poate înfăţişa în particularităţi mărunte, nesemnificative şi acest lucru este intuit de artist care esenţializează forma decantînd-o de superflu de gratuitate.

În pofida inegalităţilor, explicabile într-o oarecare măsură, dar care puteau fi înlăturate printr-o mai riguroasă selecţie, expoziţia afirmă un talent pe care îl bănuiesc autentic şi pe care-l aştept cu noi lucrări la confruntările acestui an.

RADU MELNIC

MIHAIL VÎLSAN — Vînzătoarea de dulceaţă

Teatru

Cornada

Tineri absolvenţi ai I.A.T.C. au susţinut, ca actori ai Teatrului de Stat „Valea Jiului" din Petroşani, patru dintre rolurile piesei lui Alfonso Sastre „Cornada", într-un spectacol pus în scenă de Adrian Lupu. Nu ne este uşor să le judecăm „debutul" funcţie de evoluţia în reprezentaţia de pe scena Clubului C.F.R., fiindcă această scenă nu le-a oferit condiţiile tehnice necesare, dacă acceptăm că a nu avea spaţiu pentru mişcare este „condiţie tehnică". Acustica sălii este şi ea inadecvată. Pentru a nu mai insista, jocul actorilor şi întreaga mis-en-scène nu pot fi decît aproximativ apreciate într-o atare situaţie. Mai ales că piesa este o progresie ascendentă, ca atmosferă, fapte, stări.

Am avut deci impresia că Adrian Lupu a reuşit să găsească în piesa lui Sastre motivele dramei şi că accentele puse au condus faptele spre semnificaţia lor socială. Ideea de participare este cel dintîi punct în această discuţie. Sîntem convinşi că în absenţa acesteia, drama eroului putea fi înţeleasă, restrins, ca dramă individuală, ori, considerînd şi finalul piesei, ca reflex al neputinţei de a discerne, de a renunţa, ca „drama unei relaţii aproape antropologice", cum spune Sastre etc. O punere în scenă ambiţioasă care, lipsită de două, trei, rezolvări deja devenite locuri comune (în debutul spectacolului coordonarea joc de şah – replică ; reluarea unei replici de ceea ce am numi cor, pe diferite tonuri ; finalul propriu-zis) şi urmărită în condiţii obişnuite, ar face o bună impresie. Dan Aciobăniţei, unul dintre cei patru, în rolul impresarului Marcos, face dovada unor reale calităţi actoriceşti, de altfel ne-a convins de aceasta încă din Institut. Poate că personajul său ar fi mai plin, mai interesant, în momentul în care relaţia cu Jose Alba, toreadorul tutelat, ar fi simţită ca necesară vital. Există o replică a Gabrielei, soţia lui Joes Alba, care poate indica nuanţa la care ne referim şi există un moment în spectacol care conţine ceva din ceea ce reclamăm : încercarea lui Marcos de a-l atrage pe Rafael Pastor. Refuzul celui din urmă îl afectează în primul rînd pe Marcos. El începe să moară. Deci nu trebuie uitat nici o singură clipă că Marcos depinde ca existenţă de cel pe care-l tutelează.

O bună impresie ne-au lăsat Lavinia Jemna (Gabriela) – şi ea debutantă ; Emil Schmidt (Jimenez), poate că o stare prelungită de tensiune riscă să nu mai fie observată ca stare de tensiune, o mai atentă dozare, deci. În ceea ce-i priveşte pe ceilalţi doi nou angajaţi ai Teatrului din Petroşani, Vlad Vasiliu şi Traian Florin Pretorian, rolurile interpretate în acest spectacol nu ne pot determina o afirmaţie, ori o negaţie. Nici joc „de rutină" nu putem spune, fiind vorba de doi tineri actori aflaţi la începutul carierei. Am dori să-i revedem, pe ei şi întreaga trupă, într-un nou spectacol. La sediu ori într-o sală „de teatru".

ANTOANETA C. IORDACHE

SILUETE

POET LA ŞASE ANI

Am auzit cum a vorbit mintea de versurile astea şi am scris, ne spune Alina Codruţa Turcuş, care deja a publicat o poezie înainte de a împlini 6 ani.

Eu cînd compun poezii stau şi mă gîndesc la lucruri frumoase : luceafărul, florile, zăpada, copacii, poveştile şi viaţa noastră frumoasă de la grădiniţă. Prima dată mă gîndesc bine de tot, iar după ce m-am gîndit, abia atunci spun cum să fac poezia, îmi vin în minte versurile şi eu le zic, adică spun poezia lui mămica şi lui tăticu şi unul o scrie pe caiet.

Dar am voie să spun şi de exemplu ?

„Eu le spun oamenilor / Ce vă uitaţi aşa frumos / la stelele frumoase ? / . . .".

Noi, după stradă / Nu rupem flori / Nici una / Nici măcar degetul nu-i punem pe ele / Să nu le stricăm frumuseţea". Păi, dacă mămica mea îmi citeşte o poveste care mie îmi place, eu compun o poezie despre povestea respectivă.

Am voie să spun şi de exemplu ?

„Luceafărul cu ochi lui reci şi ageri
O fată de împărat a văzut
Frumoasă . . .
Ca ochii mei din cap o iubeam.
Ea avea o păpuşe de aur
Cu rochia ei de aur
Cu părul de aur".

. . . Eu ştiu că poezia nu este o poveste, pentru că poezia este mai scurtă decît povestea, şi sună mai frumos, aşa ca o muzică, şi eu cînd scriu poezii stelele vin mai aproape . . .

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

Practic, s-ar putea scoate aproape lunar cîte un număr de revistă asemănător celui pe care Orizontul l-a dedicat odată Kitschului. Prostul gust e inepuizabil, se pare. E încă agresiv. Sfidează truda celor chemaţi să ne civilizeze privirile. Tocmai de aceea am să scriu, privind cu mînie nu înapoi, ci în stînga şi dreapta, că : 1) e kitsch, super-hitsch toată florăria de plastic din vitrinele şi rafturile unui foarte modern şi de bun gust magazin (marele Bega) din Timişoara, din vitrinele şi interioarele multor cofetării, croitorii, alimentare, cafenele. N-ar trebui să mai scriem prin parcuri „Nu rupeţi florile !", ci „Rupeţi florile de plastic !".

2) că sînt kitsch destule corpuri de iluminat, aplice, veioze, candelabre, produse de industria timişoreană şi oferite nouă spre vînzare. Asta cu atît mai trist, cu cît un ziarist din localitate le-a numit odată în scris — cu o nocivă candoare — design.

3) că e kitsch aproape un întreg magazin din localitate, binecunoscuta **Zurobara**, despre care multe persoane competente au spus lucruri deloc măgulitoare.

4) că sînt kitsch interioarele pe care magazinele **Mobila** ar trebui normal să le ofere drept model de amenajare, cu scoarţe (kitsch şi ele), cu bibelouri de tipul cerb pe gînduri, elefant cu doi colţi şi-o trompă-n vînt, urs polar la tropice, plus nelipsitele vaze cu un smoc de trandafiri vişinii de plastic, despre care nu mai e cazul să scriu nimic. Toate pe o mobilă „stil" (aici fiind o altă chestiune delicată) „Regence" (data observaţiei — 1 februarie a.c.).

Şi încă . . . şi încă . . . şi încă . . . Voi mai scrie, nu vă faceţi probleme, oricîte scrisori de protest şi oricîte justificări voi primi.

ADRIANA S. BRĂDEANU

ILIE IENEA

S-a stins, fulgerător, încă în putere creatoare, prozatorul şi poetul Ilie Ienea, unul dintre cei mai originali scriitori interbelici din această zonă a ţării.

Ilie Ienea s-a născut la 6 iulie 1906 în Orşova. Era fiul unui brigadier silvic la Comunitatea de avere din Caransebeş şi făcea parte dintr-o familie originară din Borlovenii Vechi de pe Valea Almăjului. Şcoala primară a făcut-o la Caransebeş şi Borloveni, iar liceul la Caransebeş şi apoi la Oraviţa. Facultatea de drept şi doctoratul, obţinut la Universitatea din Cluj, îl determină să profeseze ca avocat şi jurisconsult.

Ilie Ienea a debutat, în scris, la revista **Suflet Nou** din Comloşul Mare. A fost colaborator al celor mai cunoscute reviste bănăţene şi la **Societatea de mîine** din Bucureşti. În 1937 i-a apărut romanul **Ard luminile-n Vitol** şi, după zece ani, traducerea în limba română a poemului **Cimitirul marin** de Paul Valéry, căruia i-a dat apoi o formă şi mai adecvată.

Traducător integral al lui Charles Baudelaire şi autor înzestrat al unor volume de proză şi poezie originală, încă needitate, Ilie Ienea, care a avut şi o pasiune statornică pentru muzică şi vioară, a activat în viaţa literară a oraşului Timişoara, cu distincţie şi lipsă de ostentaţie, fiind apreciat de toţi confraţii săi animaţi de o sinceră rîvnă pentru frumos.

Romanul **Ard luminile-n Vitol** depăşea, prin valoarea sa, tot ceea ce se publicase pînă atunci în Timişoara.

Oameni competenţi şi de gust au ştiut să recunoască valoarea deosebită a scriitorului Ienea. Unul dintre ei, criticul de artă Petru Comarnescu nu s-a sfiit să afirme cu convingere şi hotărîre : „Bănăţeanul Ilie Ienea, avîndu-şi obîrşia în Borlovenii Vechi, Bozovici, de pe Valea Almăjului unde arta populară cultivă detaliile de mare gingăşie, de pare că-s filigrane ce împodobesc ţăria unui suflet sigur pe propria-i propăşire – este printre cei mai de seamă stilişti ai Ardealului şi Banatului. Puţini mînuiesc ca dînsul frazele lungi, încordîndu-le de înţelesuri şi construindu-le într-o armonioasă arhitectonică muzicalizată de un suflet ritmat. Cuvintele se înlănţuiesc expresiv, potrivit unui răsuflet afectiv de adevărat artist român".

NICOLAE ŢIRIOI

„FABRICAT LA I.M.T."

Unitate de frunte a industriei timișorene, Întreprinderea mecanică Timișoara, cunoscută pînă acum mai ales sub denumirea de „U. M. T.", este astăzi apreciată în întreaga țară, ca și peste hotare. Sînt numeroși factorii care stau la baza reputației, dintre care cîțiva se detașează ca esențiali și demni de reținut, atunci cînd e vorba să prezentăm uzina și pe oamenii săi.

Astfel, pe întîile locuri se situează nivelul tehnic înalt al producției, caracteristicile tehnico-funcționale superioare ale utilajelor și agregatelor fabricate aici, gama largă a produselor, capacitatea puternicului nucleu de specialiști și muncitori cu calificare superioară. Departe de a epuiza înșiruirea factorilor de natura amintită potențialul tehnic al uzinei, de a realiza o gamă largă de produse, a căror performanțe calitativ-funcționale le fac să fie solicitate pe diferite meridiane ale globului.

Înființate acum 14 ani, prin comasarea Atelierului Pădurea Verde din cadrul Atelierelor de zonă C.F.R. Timișoara, și Întreprinderea metalurgică bănățeană, Uzinele mecanice Timișoara au avut și continuă să aibă un rol de frunte în dezvoltarea și modernizarea a numeroase unități ale industriei noastre socialiste, încît se poate afirma, fără teamă de a greși, că aproape nu există unitatea industrială mai importantă din țară, care să nu fie înzestrată cu cel puțin un utilaj purtînd, ca marcă de fabricație, însemnele „U. M. T.". Între beneficiari de frunte se numără combinatele siderurgice de la Galați și Hunedoara, Uzinele 23 August și Uzina de mașini grele — București, șantierele navale Constanța, Galați, Brăila, Drobeta — Turnu Severin, Uzina de alumină Oradea și altele.

Calitatea și parametri ridicați ai produselor fabricate de iscusitul colectiv de muncitori, tehnicieni și ingineri al Întreprnderii mecanice Timișoara au determinat un adevărat flux de priviri, interese și ... comenzi ferme din partea a numeroși beneficiari, fie din țări cu tradiție industrială, fie aflate în plin proces de dezvoltare.

Astfel, poduri rulante electrice, de nelipsit din halele marilor combinate și uzine, sînt exportate în Uniunea Sovietică, Republica Populară Chineză, Republica Democrată Germană, R.P.D. Coreeană, R. D. Vietnam, Polonia, Republica Federală Germania, Turcia, Siria, macarale portabile și speciale în Iugoslavia, Turcia și Iran, motoîncărcătoare în Pakistan și Iran, autotunuri (utilizabile la stingerea incendiilor) în Iran și Egipt. Un adevărat atestat al maturității și capacității tehnice a colectivului de aici îl constituie și curba mereu ascendentă a valorii planului de export, care actualmente este mai mult decît dublu celui realizat în anul 1970, urmînd ca la finele cincinalului raportul respectiv să fie de 1/3.

Concomitent a sporit și productivitatea muncii. Raportat pe cap de salariat, uzina produce astăzi de aproape patru ori mai mult decît în anul înființării, raport asemănător fiind consemnat și în ceea ce privește numărul total al salariaților. Cadrele necesare producției, în plină creștere, sînt asigurate printr-un sistem închegat de învățămînt tehnico-profesional. Școala profesională ce funcționează pe lîngă uzină asigură anual circa 500 de noi muncitori bine pregătiți, în vreme ce alte cîteva sute de angajați se califică la locul de muncă, prin cursuri de scurtă durată. Drept remarcabilă este considerată și funcționarea pe lîngă uzină a Facultății de subingineri, aparținătoare Institutului politehnic „Traian Vuia". Înființată în anul de învățămînt 1972/1973, facultatea cuprinde actualmente circa 100 de studenți, în anii I și II, adevărate cadre în devenire care, după o zi de muncă în secțiile de producție, laborator ori în fața planșetei, iau loc în bănci, însușindu-și prețioase cunoștințe ale științei și tehnicii moderne.

— Avem mare nevoie de cadre bine pregătite — ne declară tovarășul Dumitru Torneanu, președintele Comitetului sindicatului, student și el la o facultate de științe sociale bucureșteană. Există, la muncitorii noștri, o adevărată sete de a cunoaște, de cultură tehnică și generală. Altfel nici nu se poate merge înainte ! Gîndiți-vă că numai în 1974 trebuie să obținem un spor de 19,5 la sută la producția globală !

Grija pentru schimbul de mîine îmbracă aici și alte forme. Un cămin pentru nefamiliști, cu 225 locuri a fost dat în folosință mai acum doi ani ; un altul, cu 420 locuri este în stadiu de finisare, iar peste cîtva timp uzina va beneficia și de un al treilea cămin, deocamdată aflat în folosirea temporară a constructorilor. Sînt cămine elegante, cu încăperi de 2-3 paturi, avînd grupuri sociale și alte instalații care oferă confort. Cantina-restaurant a uzinei asigură masa pentru 1 200–1 500 persoane zilnic. Meniuri bogate, hrană gustoasă, la preț de cost convenabil.

Mai aflăm că în 1973 un număr de 228 salariați ai uzinei și familiile lor s-au mutat în apartamente noi, mai bine de jumătate din acestea fiind proprietate personală, construite cu ajutorul statului. Mai bine de 500 salariați au beneficiat anul trecut de bilete cu preț redus pentru stațiuni de odihnă și tratament, iar peste 2 000 muncitori și tehnicieni au primit salarii mărite.

Prevederi însemnate există și pentru anul în curs, atît în ceea ce privește producția, cît și latura socială. Dar despre acestea într-o însemnare viitoare.

AUREL CHISĂLIȚĂ

MECANICE
UZINELE UMT TIMIȘOARA

● Producția realizată actualmente de Întreprinderea mecanică Timișoara este egală, valoric, cu cea obținută în 1950 de întregul județ Timiș !

● Factori care stau la baza reputației

● Colectiv evidențiat pe ramură în întrecerea socialistă

● Au fost asimilate peste 500 de produse și familii de produse

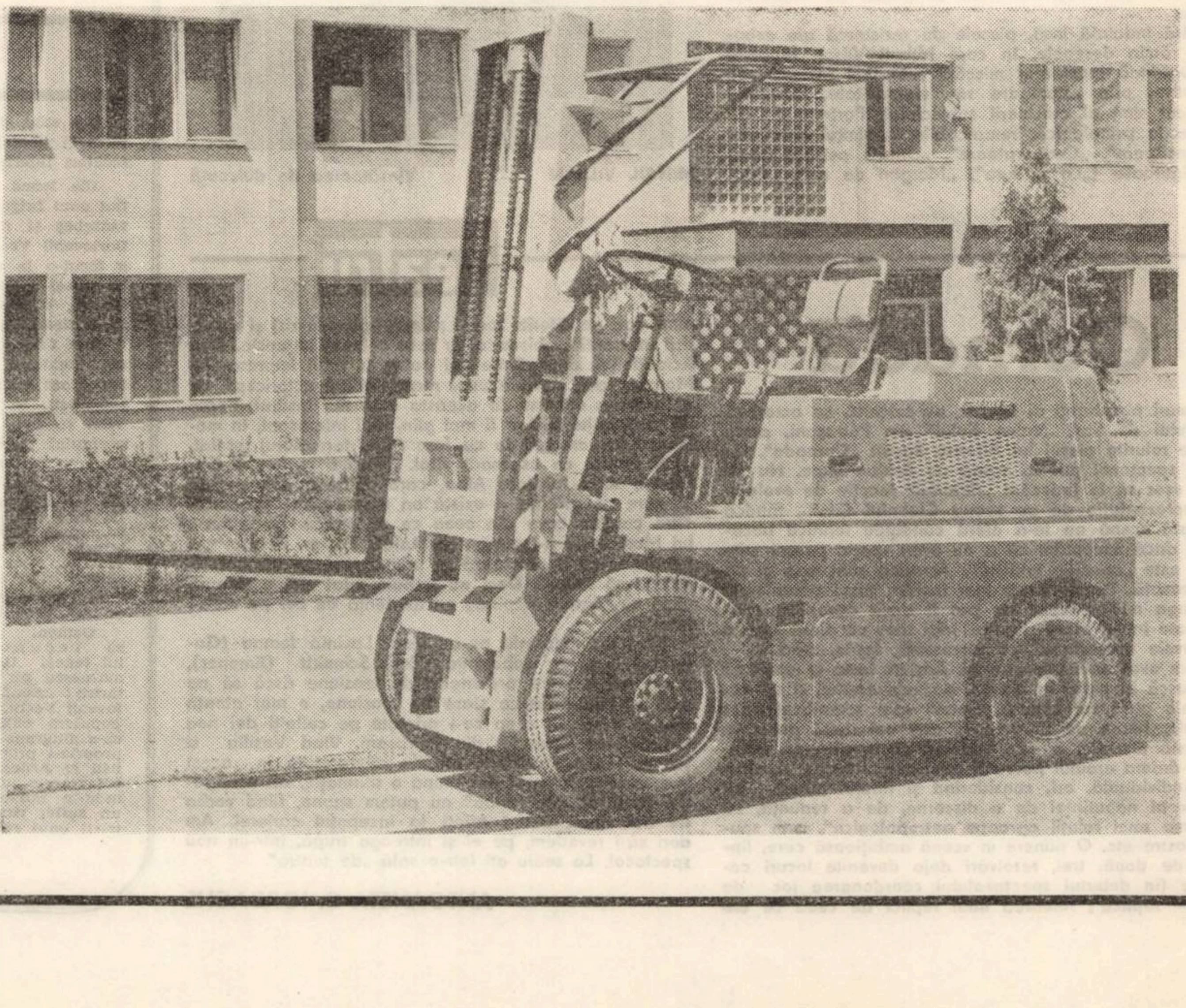

Curierul cititorilor

Scrisori sentimentale

Selişteanu Dumitru, Timişoara, Calea Şagului, BIT 37. Ne bucură faptul că vă număraţi printre cititorii revistei noastre, că îi citiţi consecvent rubricile. În scrisoarea pe care ne-aţi adresat-o vă referiţi la critica, insuficient întemeiată, spuneţi dv., pe care semnatara videocasetei, a adus-o amenajării unei vitrine care aparţine atelierului dv. Nota din nr. 2 a apărut în urma unor sesizări venite din partea mai multor cetăţeni ai oraşului, sesizări care vizau aspectul total inestetic al vitrinei respective. Sigur că multe din argumentele pe care le aduceţi sînt întemeiate, dar recunoaşteţi şi dv. că „aranjarea (obiectelor tăicase) împreună cu păpuşile nu a constituit cea mai fericită soluţie".

Ca fost ceferist şi, acum mulţi ani, colaborator al „Luptei C.F.R.", m-a încercat un sentiment de nostalgie, avînd în faţă **GLASUL ROŢILOR DE TREN, caiet literar al cenaclului „George Călinescu", Bucureşti, 1973.**

După **Cuvîntul înainte** foarte pertinent al preşedintelui comitetului Sindicatului Regionalei de Căi Ferate Bucureşti, Iordan Antofe, **Imboldul** secretarului cenaclului, Teodor Maricaru, şi **Cîntecul ciocanului** de Ion Bănuţă, urmează versurile semnate de nouă poeţi, poezii nu toate „la înălţimea exigenţelor" — după cum recunoaşte Teodor Maricaru – dar, oricum, sincere, dovedind sensibilitate şi o nobilă aplecare asupra idealurilor timpului nostru. Citez o strofă din „Februarie 1933" de Nina Marinescu Popeia : **„Şi ninge cu sînge de om şi de frate / Pe alba mantie a viselor sparte. / Dar paşi uriaşi răsună-n univers / ... eroii intrară-n legende şi-n vers".**

Proza nu depăşeşte limita unor „amintiri" cu vagi tente satirice, deşi se vrea mai mult decît atît. În schimb, umorul, prin Gabriel Teodorescu, este de bună ţinută. Regret însă poantele unor epigrame (**Nemulţumirea soacrei** — uşor vulgară, **Lui Răducanu** – uşor jignitoare).

Le urez succes cenacliştilor ceferişti din Capitală !

Grigore Dunărinţu. Dialogul trimis este sprinten. Ar fi putut fi o schiţă bună, dacă quiproquo-ul n-ar fi fost atît de uzat. Există şi unele neclarităţi care produc nedumeriri. Bineînţeles că dv. mi le-aţi limpezi într-o discuţie, însă este imposibil să-l lămuriţi pe fiecare cititor în parte. Aşa că mai trimiteţi, rar şi cu autoexigenţă.

LAURENŢIU CERNEŢ

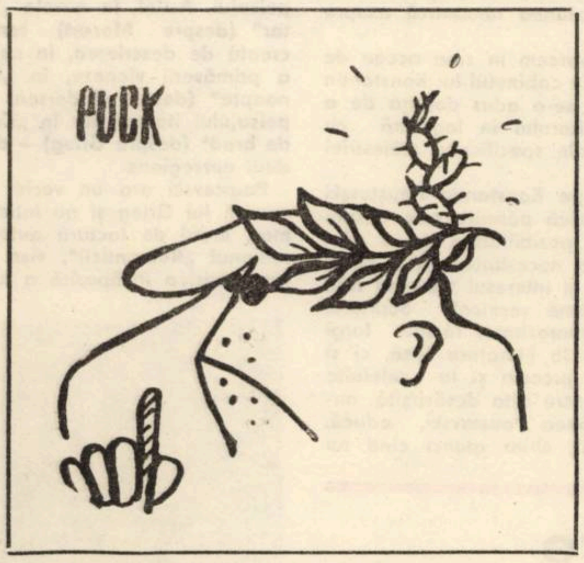

Mario Puzo

NAŞUL

IV

Serial

Michael Corleone stătea în faţa restaurantului lui Dempsey şi aştepta să vină oamenii lui Solozzo. Se uită la ceas : opt fără cinci. Ştia că Solozzo va fi punctual.

În seara aceea rece de iarnă pe Broadway nu era înghesuială, deşi chiar atunci începeau spectacolele. Mike tresări cînd o limuzină neagră stopă în faţa lui şi şoferul se aplecă să deschidă portiera :

— Urcă, Mike !

Pe şofer, un tînăr cu părul lins şi negru, nu-l cunoştea. Intră totuşi în limuzină. Pe canapeaua din spate şedea Solozzo şi Mac Klascky.

Solozo strînse mîna lui Mike. Mîna lui era dură şi caldă.

— Mă bucur că ai venit — zise Solozzo. Sper că vom reuşi să limpezim totul. Asta e îngrozitor, niciodată n-am dorit ca treburile să debuteze astfel.

— Şi eu sper că în seara asta vom aranja totul — zise calm Mike. N-aş vrea ca tata să rămînă în continuare neliniştit.

— Nu va rămîne – zise Solozzo. Jur pe copiii mei. Dar încearcă să mă înţelegi. Tu nu eşti fricos ca fratele tău, Sonny. Cu el e imposibil să faci vreo afacere.

— Mike e băiat bun — mormăi căpitanul şi-l bătu prietenos pe umăr. Îmi pare rău de ceea ce s-a întîmplat acum cîteva seri. Se pare că sînt prea bătrîn pentru treaba pe care o fac. Mă aprind repede şi fac cîte o prostie.

Apoi, suspinînd din greu, începu să-l percheziţioneze.

Mike observă zîmbetul de pe faţa şoferului. Maşina se îndreptă spre vest, trecu pe şosea şi scăpă de circulaţia intensă. Spre surprinderea lui Mike, maşina o luă înspre podul George Washington, ceea ce însemna că se îndreaptă spre New Jersey. Cel care l-a informat pe Sonny, despre locul întîlnirii probabil că era pe o pistă falsă.

Maşina se afla acum pe pod. Faţa lui Mike era total inexpresivă. Vor să-l arunce în mlaştină, sau vicleanul Solozzo şi-a ales în ultimul moment un alt loc de întîlnire ? Dar, deodată, cînd se aflau undeva pe la mijlocul podului, şoferul o luă la stînga. Limuzina grea săltă trecînd ridicătura ce despărţea cele două benzi ale şoselei şi se înscrise pe şoseaua ce ducea spre New York. Mac Klascky şi Solozzo priviră prin geamul din spate să vadă dacă nu sînt urmăriţi cumva. Se îndreptau acum înspre partea de est a Bronx-ului. Era aproape de ora nouă. Vroiau să se asigure că nu-i urmăreşte nimeni. Solozzo îşi aprinse o ţigară, servindu-i în prealabil pe Mike şi pe căpitan, care însă refuzară.

— Ai condus bine — zise Solozzo tînărului. — Voi ţine minte. Zece minute mai tîrziu se opriră în faţa localului „Luna albastră", în cartierul italian. Pe stradă nu se afla nimeni. Mike se temea ca nu cumva şoferul să vină cu ei, dar acesta rămase în maşină.

Solozzo nu vroia să se aşeze într-o lojă, aşa că se aşezară cu toţii la o masă rotundă. În local se aflau doar doi inşi. Mike se întrebă dacă nu sînt cumva oamenii lui Solozo. Dar, în fond, asta n-avea nici o importanţă. Totul se va aranja înainte ca ei să poată interveni.

— Ce fel de bucătărie au ? — întrebă Mac Klascky, sincer interesat.

– Încearcă şniţelul de viţel — e cel mai grozav din tot New York-ul — îl sfătui Solozzo.

Chelnerul aduse o sticlă de vin şi umplu paharele. Spre surprinderea lui Mike, căpitanul refuză să bea.

— Eu sînt cu siguranţă unicul irlandez care nu bea — zise. Am întîlnit în viaţa mea oameni prea cumsecade pe care i-a nenorocit băutura.

— O să discut cu Mike în italiană — zise Solozzo către căpitan. Nu pentru că n-aş avea încredere în tine, ci pentru că nu sînt în stare să mă exprim prea bine în engleză şi aş vrea neapărat să-l conving pe Mike de bunele mele intenţii.

Căpitanul zîmbi ironic amîndurora.

— Bineînţeles, bineînţeles, vă rog ... între timp eu voi ataca şniţelul de viţel şi spaghetele.

Solozzo i se adresă lui Mike vorbind cu accent sicilian.

— Trebuie să ştii că ceea ce s-a întîmplat între mine şi tatăl tău e o chestiune de afaceri. Faţă de don Corleone nutresc un profund respect şi aş fi fericit să pot intra în slujba lui. Totuşi, trebuie să ştii că tatăl tău este omul vechilor concepţii. La un moment dat el poate fi o frînă în acţiunea noastră. Afacerile de care m-am apucat reprezintă un viitor, iar tatăl tău mi-a barat drumul din cauza unor scrupule nereale. Bineînţeles, mi-a zis : „Mă rog, e treaba d-tale", dar ştim amîndoi că fără el nu se poate. Înţelesul real al cuvintelor sale era că nu va ieşi nimic din afacere. Eu am demnitatea mea şi nu pot admite ca alţii să-mi impună voinţa lor, de aceea s-a întîmplat ceea ce s-a întîmplat. Îţi mai spun că am primit asigurarea tuturor familiilor din New York. Dacă mai continuă acest conflict, vă veţi trezi singuri în faţa tuturor. Dacă tatăl tău ar fi sănătos, poate aţi putea rezista, dar Sonny nu-i Don ; nu vreau să-l jignesc, dar aşa este. Şi nici irlandezul ăla, Tom Hagen, nu e omul care a fost Abandando, dumnezeu să-l ierte. De aceea vă propun pacea. Să înceteze toate ostilităţile pînă ce tatăl tău nu se însănătoşeşte. Familia Tattaglia, după multă insistenţă din partea mea, a căzut de acord să nu ceară răscumpărare pentru Bruno. Aşa vom avea pace. Între timp eu voi face puţin comerţ, trebuie să trăiesc din ceva. Nu caut colaborarea familiei Corleone, vreau doar să fiu lăsat în pace. Acestea sînt propunerile mele.

– Spune-mi ceva mai pe larg, cum crezi că vei începe businessul, ce rol ar avea în aceasta familia mea şi ce cîştig am putea scoate din asta — zise Mike, tot în siciliană. Dar, cel mai important e să primim asigurările necesare că n-o să mai atenteze nimeni la viaţa tatălui meu.

Solozzo ridică mîna ca şi cînd ar fi vrut să se apere.

— Ce fel de garanţii pot să-ţi ofer eu ? Eu sînt cel pe care-l fugăresc. Mă supraestimezi, prietene. Eu nu sînt nici atît de deştept nici atît de puternic.

(va urma)

DON CORLEONE – Naşul – & fiii : Michael (Mike), Sonny şi Fred.

EPIGRAME

Gheorghe Roman

S-a născut în anul 1946 în satul Săsar, comuna Recea, judeţul Maramureş. Absolvent al Facultăţii de Drept din Cluj. În prezent lucrează în domeniul Administraţiei Locale de Stat. A publicat în ziarul băimărean „Pentru Socialism" şi suplimentul acestuia „Maramureş".

Unuia care-mi ironizează statura relativ mică

Statura mea sau existenţa,
Dacă te interesează,
Îţi voi spune că esenţa
În fiole se păstrează.

Unui pictor care scrie şi poezie

Îţi pun (deşi mă copleşeşti)
O întrebare fistichie :
Ce unelte foloseşti
Cînd începi versuri a scrie ?

Unei dactilografe

Ştiţi de ce-o dactilografă
Nu-i pune lui „ă" căciulă ?
Pentru-a nu fi acuzată
Că nu bate cu căldură.

Epitaful unui boxer

Azi cînd lacrime abundă
Nu mai număr pîn-la zece,
Că şi-n ultima secundă
Te-ai bătut cu „sînge rece"!

EVRIKA !

(LA TELEFON)

- Alo ! Vorbeşte, dragă, mai urban, ce dacă eşti de la interurban ! ...
- Pleacă de acolo, dom'le, nu ştii că ăsta-i firul ... Adrianei ? ...
- Alo, fetelor, eu înţeleg că dormiţi în timpul serviciului, dar cine vă supraveghează ?
- Alo ! Dacă spuneţi că vin tătarii de ce nu urgentaţi comanda ?
- Alo ! Cine-i la capătul firului ? Parcă ai vorbi de la capătul pămîntului ...
- Alo, deranjamentele, nu ne deranjaţi !
- Ce-ţi veni să-mi dai Constanţa ? De un an nu vorbesc cu ea.
- De cînd am telefon vorbele lui mi-au ajuns la urechi şi mie !
- Alo ! Ce cauţi în casa mea, dom'le ? Furi ? Naiba m-a pus să-mi pun telefon ! ...
- Alo ! Nu vrei să mă mai vezi ? Eu nu vreau să te mai aud !
- Alo ! Informaţii speciale ? Spuneţi-mi tovarăşă, pot instala şi eu un telefon fără ... pile ?
- Cînd greşiţi numărul de telefon faceţi apel la conştiinţă !
- Alo ! V-am cerut pe domnul Kitsch şi mi-aţi dat consignaţia.
- Ultimul zvon : se aude că vine tonul ...

ION VELICAN

TERRA MAGAZIN

SIMPOZION PENTRU UN ... MAMUT. La Novosibirsk oamenii de ştiinţă sovietici au început cercetările prilejuite de descoperirea unui mamut „conservat", de 20 de milioane de ani, care a zăcut, în tot acest timp, într-o mină iakută la 25 de metri adîncime. El are o greutate de o jumătate de tonă şi a fost transportat cu un avion special din Iakuţia la Novosibirsk unde i-a fost dedicat un simpozion. În prealabil, cercetătorii au studiat larvele aflate în stomacul mamutului, larve dispărute de pe faţa pămîntului în aceeaşi perioadă cu mamuţii.

PIERDERILE F.B.I. Direcţia Biroului Federal de Investigaţii (S.U.A.) a comunicat că in anul 1973 au fost ucişi în diverse acţiuni 134 angajaţi ai poliţiei federale. În anul 1972 numărul celor ucişi a fost de 116.

RAZIE LA NEAPOLE. Celebrul port a devenit un adevărat „crater" al crimei şi pungăşiei internaţionale. Într-o razie fulger, în plină zi, poliţia a arestat 117 persoane şi a „capturat" 26 de pistoale, 3 puşti şi 110 maşini furate.

RECORD LA DANS. O tînără pereche din insulele Canare a cîştigat „maratorul de dans" organizat aici, dansînd 12 ore fără întrerupere. La acest concurs au participat 13 perechi, dansul a început la ora 8 seara şi s-a încheiat la 8 dimineaţa. Cele 13 perechi au băut în acest interval 150 de litri de apă şi 210 sticle cu băuturi răcoritoare !

UN TURIST LA UN LOCUITOR. După cum anunţă agenţiile de presă spaniole, în anul 1973 Spania a fost vizitată de 34 milioane şi 560.406 de turişti. Asta înseamnă că la fiecare locuitor al acestei ţări a revenit cîte un turist.

COLECŢIA PICASSO LA LOUVRE. 51 de pînze aparţinînd, printre altele, lui Matisse, Cézanne şi Renoir au fost donate muzeului Louvre de către familia Picasso. Valoarea acestei colecţii, afirmă specialiştii, este deocamdată inestimabilă.

„DATORIA ARTISTULUI ESTE SĂ ADUCĂ BUCURIE"

Amintiri despre Constantin Paustovski

E iarnă. Carnetul de însemnări mă întoarce cu ani în urmă. Îmbrăcîndu-şi straiele ţesute din zăpadă albă, pufoasă, Moscova aştepta cu nerăbdare Anul nou. Dar, într-o cameră luminoasă, dintr-un bloc-turn de pe cheiul Kotelniceskaia, natura uitase de rotaţia anotimpurilor. Iarba, abia ieşită din pămînt, arbuştii împodobiţi cu frunze gingaşe, plantele căţărătoare care despărţeau cabinetul de lucru de o bibliotecă imensă şi florile, ce revărsau împrejur o aromă fină, îţi creau, încă de la început, iluzia unei primăveri veşnice.

Stăpînul acestui colţ de natură primăvăratică era un om mic de statură, slab, cu un zîmbet stîngaci pe buze, unul dintre maeştrii literaturii sovietice, Konstantin Paustovski. Adora natura şi ştia, ca nimeni altul, să o facă să trăiască a doua viaţă în paginile scrierilor sale, surprinzînd în imagini de o imensă forţă evocatoare originalitatea, prospeţimea şi farmecul peisajului rusesc. Tradusă în numeroase limbi, proza lui Paustovski i-a fermecat pe cititorii din alte ţări, transpunîndu-i în stepele şi pădurile nesfîrşite ale Rusiei. Printre cititorii care au fost vrăjiţi de talentul lui Konstantin Paustovski se numără şi Marlène Dietrich. În timpul unui turneu de concerte în Uniunea Sovietică, renumita artistă mărturisea profunda ei admiraţie faţă de Turgheniev şi Paustovski care au ajutat-o, prin operele lor, să înţeleagă şi să îndrăgească Rusia. Întîlnindu-se cu Paustovski, artista a îngenunchiat în faţa lui, în semn de omagiu şi recunoştinţă pentru clipele de bucurie ce i le-au adus cărţile lui. Acest gest este parcă o confirmare a crezului estetic formulat de Paustovski în „Trandafirul de aur" : „Datoria artistului este să aducă bucurie". Într-adevăr, întreaga sa operă cheamă la fericire, dragoste, libertate, frumuseţe.

Paustovski a fost un maestru al genului scurt, dar povestirile sale cu greu pot fi numite „proză", atît sînt de lirice, abundînd de sensibilitate. Atmosfera poetică caracterizează şi stilul, şi eroii, şi acţiunile întotdeauna neaşteptate şi dinamice, scoţînd la iveală tot ce este elevat în natura umană. „Proza, — scria K. Paustovski în eseul „Poezia prozei", — trebuie să fie înaripată, înălţătoare, să se interfereze cu artele frumoase — muzica, pictura". Poate că de aceea eroii preferaţi ai scriitorului au fost oamenii de artă, fie personaje reale — Andersen, Mozart, Edgar Poe, Edward Grieg, Lermonotov, Şevcenko, Levitan, Alexandr Grin, fie personaje închipuite — Maximov, Gorlenko, Dubov ş. a.

Paustovski a fost un romantic nu numai în scrierile sale, ci şi în viaţă. Călătorea mult, căuta mereu ceva neobişnuit, avea sufletul veşnic deschis în întîmpinarea necunoscutului. Viaţa, mai ales în tinereţe, nu a fost prea generoasă cu scriitorul, dar el nu a deznădăjduit niciodată. Îşi amintea că a primit prima „lovitură" încă în copilărie cînd a aflat că e miop şi e nevoit să renunţe la visul său de a deveni marinar. A început apoi să se vadă, în visurile sale, cavaler medieval, dar statura sa mică l-a adus la realitate, provocîndu-i noi suferinţe. În zadar a încercat sora sa să-i insufle încredere în sine, amintindu-i de oameni care au ajuns mari personalităţi în ciuda staturii lor : Napoleon, Puşkin. Au venit apoi adevăratele necazuri : destrămarea familiei, greutăţile cîştigării existenţei, întreruperea studiilor universitare şi plecarea pe front ca sanitar într-un tren al Crucii Roşii. Apoi, în timpul revoluţiei şi al războiului civil a schimbat numeroase profesii : vatman, lucrător într-un birou de reclame, reporter, ziarist. Vicisitudinile tinereţii nu i-au întunecat însă viziunea romantică asupra lumii.

Dar să ne întoarcem în ziua aceea de iarnă moscovită, în cabinetul lui Konstantin Paustovski, unde ne-a adus dorinţa de a afla opiniile scriitorului în legătură cu unele probleme ale specificului măiestriei literare.

L-am solicitat pe Konstantin Paustovski să ne împărtăşească părerile sale despre menirea artei şi posibilitatea de a găsi un echilibru între necesitatea artei de a fi mereu actuală şi interesul crescînd faţă de aşa-zisele „teme veşnice". Scriitorul răspundea cu generozitate, făcînd largi referiri nu numai la literatura rusă, ci şi la alte literaturi, precum şi la celelalte arte. El pleda pentru arta desăvîrşită, autentică. Arta, spunea Paustovski, educă, formează omul şi, chiar atunci cînd nu vorbeşte despre zilele noastre, ea trebuie să fie contemporană nu numai cu noi, dar şi cu generaţiile viitoare. Arta nu poate fi protocolară, mesajul ei nu trebuie să plutească la suprafaţă, ci să solicite pe deplin participarea cititorului. Opera de artă trebuie să se bazeze întotdeauna pe viaţa retorului. Opera de artă trebuie să fie cu un pas înainte, stimulînd activitatea şi fantezia omului. Opera literară are nevoie de armonie şi libertate, iar conflictele din ea să fie bine camuflate, asemenea unui ac ascuns într-un ghem de lînă, care iese la iveală numai la o lovitură puternică.

Am abordat, de asemenea, numeroase probleme legate de romantism şi particularităţile sale. Paustovski nu şi-a propus niciodată să formuleze teoretic principiile romantismului, deşi i-a fost fidel toată viaţa, chiar şi atunci cînd acesta era caracterizat drept un „curent nefolositor şi dăunător". Considera că alegerea unei anumite modalităţi estetice se explică prin particularităţile perceperii individuale a lumii de către artist. Susţinea că literaturii romantice nu i se poate reproşa faptul de a fi convenţională, întrucît această trăsătură, este proprie tuturor artelor, îndeosebi teatrului, picturii şi muzicii. Se pronunţa cu fermitate împotriva naturalismului în artă şi a fabricării de tablouri-fotografii.

Paustovski percepea viaţa foarte ascuţit, din unghiuri de vedere cu totul neobişnuite. Afirma că biografia scriitorului, structura lui spirituală se reflectă întotdeauna în cărţi. Dacă scriitorul n-are o viaţă sufletească bogată, dacă n-are de spus ceva ce-i aparţine numai lui, atunci nu trebuie să se atingă de hîrtia de scris. Aducea numeroase exemple elocvente, de la Homer la Cehov.

Deosebit de interesante au fost mărturisirile scriitorului cu privire la modul său personal de a crea. Mai întîi, spunea Paustovski, simt o tulburare nedesluşită, care apoi se amplifică tot mai mult şi mă îndeamnă să scriu. Mi-e indiferent cu ce încep, uneori pornesc de la un detaliu neînsemnat, apoi apar chipuri, figuri încă neclare, imaginile se perindă din ce în ce mai rapid, conştiinţa cu greu face faţă acestui flux. Atunci mă străduiesc să reţin totul în memorie, ca să aştern mai tîrziu pe hîrtie. Acest proces Paustovski îl asemuia cu improvizaţia şi intuiţia, care deschid o libertate nemărginită în faţa scriitorului, oferindu-i asocieri vizuale neaşteptate.

În procesul de creaţie, scriitorul acorda un rol deosebit tonalităţii. Purtătorul tonalităţii în operele sale întotdeauna este peisajul. Astfel, în nuvela „Bătrînul bucătar" (despre Mozart) tonalitatea este creată de descrierea, în culori de pastel, a primăverii vieneze, în „Diligenţa de noapte" (despre Andersen) — de căldura peisajului italian, iar în „Coşul cu conuri de brad" (despre Grieg) — de foşnetul pădurii norvegiene.

Paustovski era un vechi admirator al muzicii lui Grieg şi nu întîmplător Maximov, eroul de factură autobiografică din romanul „Romanticii", visa să scrie despre „muzica înzăpezită a lui Grieg". Această dorinţă a rămas însă mult timp nerealizată. Cu ani mai tîrziu, într-o discuţie cu Mihail Prişvin, acesta i-a spus că ar dori să scrie o operă pentru o fetiţă. Şi, într-o zi, în timp ce scriitorul asculta muzica lui Grieg, în imaginaţia sa descătuşată a apărut o pădure deasă, unde micuţa fetiţă a pădurarului s-a întîlnit cu compozitorul care i-a promis că-i va dărui ceva neobişnuit cînd va ajunge la vîrsta majoratului. Scriitorul a reuşit să descrie cu atîta autenticitate simfonia lui Grieg dedicată fiicei pădurarului — Dagny Pedersen, încît cititorii au rămas convinşi că este vorba despre descoperirea unei opere necunoscute a compozitorului.

În critica literară au fost sesizate deseori unele similitudini ale lui Paustovski cu Alexandr Grin. Am cerut părerea autorului. Nu nega apropierea de Grin, dar aceasta consta, după părerea sa, nu în imitare, ci în existenţa unor puncte comune în atitudinea faţă de viaţă, în selectarea materialului, în unele elemente de stil. Comune le-au fost, de asemenea, nostalgia vieţii exotice, căutarea neobişnuitului în tot ce ne înconjoară, încrederea în generozitatea şi frumuseţea sufletului uman.

Paustovski a făcut mult pentru recunoaşterea lui Grin. Cu multă satisfacţie a scris prefaţa la volumul acestuia, apărut în perioada anilor '50, după mulţi ani de uitare. Îl recomandă cititorilor ca pe un maestru al subiectului captivant, un visător şi fantast, un peisagist minunat. Eroii săi, scria Konstantin Paustovski în această prefaţă, „sînt mîndri, curajoşi, plini de abnegaţie, ei ne cheamă la o viaţă intensă, plină de primejdii, ne învaţă să iubim şi să fim pasionaţi de munca noastră. Sînt oameni ciudaţi, dar tocmai ei trezesc în noi sentimente înalte, nu ne lasă să fim liniştiţi, ne cheamă spre depărtări noi, strălucitoare, spre o altă viaţă".

Paustovski, ca şi Grin, avea o putere magică, căreia i se supuneau şi natura şi literatura. În plină iarnă, la el apărea vara, iar în cărţile sale zăpada rîde, plînge sau se opreşte, din curiozitate, în faţa ferestrelor, ca să asculte gîndurile oamenilor. Dar această putere magică asupra cuvintelor a dobîndit-o în urma unor ani îndelungaţi de muncă zilnică, perseverentă. Nu cu mult înainte de a părăsi această lume, pe care a văzut-o atît de frumoasă, spunea : „Scopul nostru — unic şi cel mai înalt — este să scriem, să scriem, să scriem... Sîntem obligaţi să investim în fiecare operă a noastră tot ce e mai preţios, tot ce avem... Numai astfel vom contopi indisolubil munca noastră cu munca poporului, viaţa noastră — cu viaţa lui, inima noastră — cu inima lui"

GALINA CERNIKOVA

COLEGIUL DE REDACŢIE :
Ion Arieşanu, (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Redacţia şi administraţia — Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 şi 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Orizont

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXV ●

● TIMIȘOARA ● JOI, 14 FEBRUARIE 1974 ● NR. 7 (311) ● 16 PAGINI 1 LEU ●

Eveniment

GRIVIȚA

Evenimentele istorice care în urmă cu patru decenii atrăgeau, prin amploarea și dramatismul lor, atenția unei Europe neliniștite ea însăși, asupra României, rămîn păstrate în memoria celor de azi ca niște amintiri pe care le-au trăit alții pentru noi și pe care ni le-au transmis odată cu viața în sevă. Amintiri ale căror simboluri au intrat în sentiment, ca repere sigure pentru profilul demn oricărei conștiințe.

Vorbim despre Grivița, și ne gîndim o clipă, poate în prima, la februarie 1933, la cei 7.000 de muncitori ajunși la disperarea condiției umane ocupînd fabrica și apoi.... sau totdeodată, sau mai mult la jertfele de atunci. Apoi de abia, după ce ne aducem aminte de Roșu ca simbol al jertfelor pe altarul pietruit al curții uzinei, vorbim, sau gîndim sau zicem UZINELE „GRIVIȚA ROȘIE".

Vorbim despre orce sirenă și ne gîndim odată, prima dată, o clipă la Vasile Roaită și la toți tinerii străpunși atunci de moarte pentru credința lor în izbînda dreptății și într-o viață mai bună și într-o lume mai bună.

Rememorăm în fiecare an „luptele de la Grivița", înțelegîndu-le importantul rost și locul în șirul luptelor muncitorești care i-au premers în același an 1933 la Iași, Arad, Reșița, Valea Jiului, Brașov. Știm cum grevele petroliștilor din Valea Prahovei ajunși la capătul răbdării suferințelor au deschis anul fierbinte al lui '33 și cum „greva" de la Atelierele Grivița s-a transformat în „luptele" de la Grivița. Mai știm despre solidaritatea ceferiștilor de la Atelierele din Cluj, Galați, Pașcani, Constanța .. a căror însumare vulcanică de ură avea să fie Grivița. Și asta pentru că muncitorii își cereau un drept firesc, acela de a fi oameni.

În anul celei de a treizecea aniversări a insurecției naționale antifasciste armate, luptele de la Lupeni 1929, și Grivița 1933, momente din lupta istorică a P.C.R., și din viața mișcării muncitorești din România, primesc o importanță deosebită justificînd din nou, la 41 de ani depărtare, utilitatea mișcărilor revendicative de atunci ca momente cruciale, în viața socială a României, în maturizarea proletariatului ca și clasă la noi, în întărirea unității lui în jurul partidului.

La numai 11 ani de la „Sirena lui Roaită", altele, zeci, sirenele antiaeriene ale capitalei anunțau izbînda insurecției. Poporul învinsese definitiv. În acea zi numele tuturor acelora care și-au lăsat sîngele în pămînt pentru dorința lor de libertate și dreptate, pentru crezul lor politic comunist, a strălucit. Privim în noi la aceste repere istorice ca popor, ca năzuință a lui și dăruire și le recunoaștem în temelia fiecărui edificiu nou pe care-l ridicăm.

PAUL EUGEN BANCIU

Convorbiri

Cu academicianul ȘTEFAN MILCU

„Medicina nu e numai o profesie, ci și o știință"

– Vă rugăm, stimate tovarășe academician, să ne spuneți care e structura și funcționalitatea Institutului de Endocrinologie „C.I. Parhon", care a depășit un sfert de veac de existență ?

– Chiar din actul de fundație al Institutului i s-au precizat obiectivele principale : studiul și combaterea bolilor endocrine în țara noastră, investigarea structurii și funcțiunii glandelor endocrine îndeobște cele mai puțin cunoscute de noi, sub aspect hormonal, și studiul implicațiilor sistemului endocrinologic în patologia generală. Această tradiție, însă, trebuie actualizată în permanență, acordîndu-se cuvenita importanță unității dintre investigarea clinică și experimentală. În actualul plan cincinal accentul principal al efortului de cercetare a fost dirijat spre problemele privitoare la cercetările medicale din țara noastră așa cum au fost elaborate de Consiliul nostru, Tehnico-

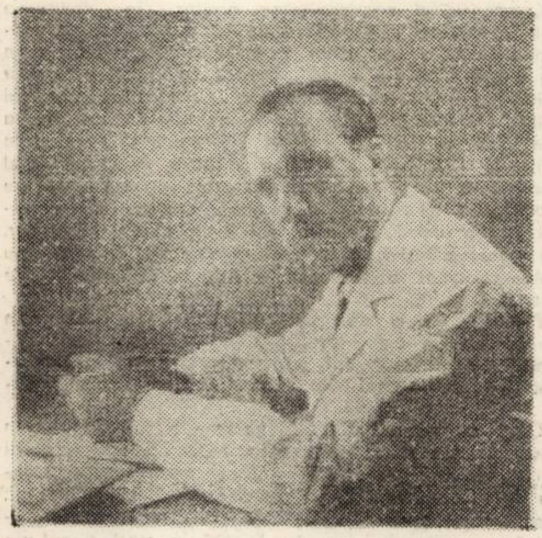

Științific, de Academia de Medicină și Ministerul Sănătății : cercetarea factorilor endocrini în fiziologia și patologia creșterii, investigarea componentei endocrine în sterilitate și fertilitate, studiul bolilor endocrine de origine genetică, cauzele, profilaxia și tratamentul obezității cu componență endocrină, izolarea de substanțe hormonale epifiză etc.

– ... iar multe dintre rezultatele pe care le-ați obținut s-au impus pe plan internațional ...

– ... datorită condițiilor tehnice și competenței colaboratorilor noștri. Institutul de Endocrinologie e recunoscut ca un centru internațional pentru studiul bolilor tiroidei : gușa endemică și cancerul tiroidian. Pentru fiziologia epifizei și a timusului, așa cum o atestă prezența noastră în volumul despre glanda pineală, editat de fundația Sybala-Londra, 1970, și recentul volum despre hormonii timusului, editat în S.U.A., la University Park Press Baltimore, în care contribuția noastră cuprinde 110 din cele 360 de pagini.

– Comparativ cu alte profesii, ce credeți că e mai frumos în profesia dvs. ?

– Un răspuns la întrebarea dvs. nu e ușor de formulat. Între calea subiectivă și obiectivă, pe care o putem alege, o prefer pe ultima. Ca orice profesie, și medicina poate fi definită prin numeroși parametri. Ce poate fi mai frumos decît apărarea vieții, lucru esențial pentru profesiunea medicală ?! Apărarea vieții, la rîndul ei, ar trebui explicată, deoarece implică factori care o amenință, medicul fiind chemat să-i combată. De aceea medicina e prezentă în toate sectoarele vieții sociale : de la școală, uzină, familie pînă la persoana individuală.

E evident că în asemenea condiții **pregătirea medicului, formarea lui morală, capacitatea lui de devotament,** care merge pînă la sacrificiu, **trebuie să corespundă celui mai de preț bun ce-l are omul : viața.** De aceea nu e surprinzător că în istoria medicinii există atîția eroi-medici, care și-au sacrificat viața apărînd-o pe a semenilor, care nu au pregetat să-și mijlocească germenii unor boli necunoscute, pentru a se convinge de nocivitatea lor, de capacitatea lor de îmbolnăvire. N-au șovăit să-și aplice tratamente cu substanțe necunoscute, pentru a le verifica eficacitatea. Și istoria medicinii din țara noastră cunoaște asemenea exemple, dintre care i-aș aminti pe cei care și-au pierdut viața, combătînd marile epidemii : tifosul exantematic și holera.

– Ce e caracteristic profesiei medicale ?

– Devoțiunea și atașamentul pentru om. Importanța acestei acțiuni și responsabilitatea profesională trebuie să se regăsească în lecțiile profesorului și în practica oricărei forme de învățămînt. O formare medicală universitară nici nu se poate concepe fără participarea profesorului, ajutat fiind de personalul didactic. Mai mult, **profesorul trebuie să creeze atmosfera de interes și pasiune pentru asimilarea științei.**

E firească, deci, recunoștința care o port marilor mei profesori C.I. Parhon, Ion Ionescu Muscel, Gheorghe Marinescu, Nicolae Șișești și alți mari clinici, unii cu ranguri modeste, dar care au reprezentat, inegalabil, această concepție umanistă a medicinii, înscriindu-se astfel în tradiția ei milenară. În activitatea mea de profesor am încercat să duc mai departe această concepție științifico-umanistă a învățămîntului medical.

– Care credeți că e rolul autoinformării ?

– **În final toți ne autoinformăm,** prin asimilarea științei și a culturii. Profesorul nu face decît să faciliteze recepționarea informațiilor și prin felul cum realizează această transmitere contribuie la integrarea lor în dispozitivele cerebrale, și le imprimă o anumită direcție și încărcătură morală și afectivă – fără de care învățămîntul ar rămîne mutilat – contribuind.

Interviu realizat de

VIRGIL OANCEA

(continuare în pag. a 12-a)

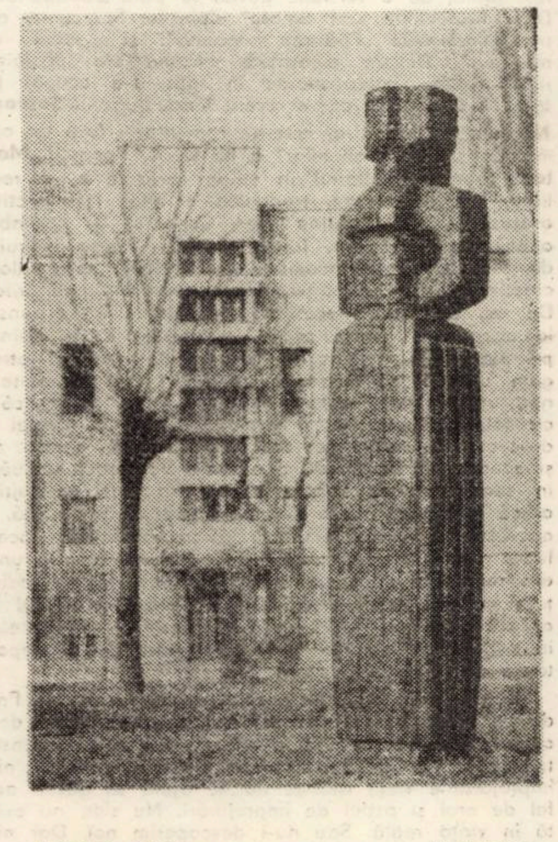

VICTOR GAGA Statornicie

(Muzeul de artă DROBETA TURNU-SEVERIN)

Cronica literară

IOAN ALEXANDRU

Imnele bucuriei

(Ed. Cartea Românească, 1973)

Spirit metodic, asemeni tuturor scriitorilor de descendență transilvăneană, Ioan Alexandru a simțit nevoia de a edifica, paralel cu opera sa poetică, un eșafodaj teoretic, care să o justifice. O carte care să-i definească poziția teoretică poetul încă nu a dat la iveală, dar crezul său artistic, afirmat în repetate profesiuni de credință, îl putem afla în articole și interviuri răspîndite în mai toate revistele literare din ultimii ani. Catalogarea și interpretarea acestora, făcută de unii și pînă acum și susceptibilă, bineînțeles, de a fi continuată, este, din unghiul de interes al istoricului literar, un act necesar, capabil să releve, în liniile sale generale, un program estetic la care, însă, creația poetică, mai ales în cazul unui autor de valoarea și complexitatea lui Ioan Alexandru, este ireductibilă. Aceasta chiar acceptînd de la bun început caracterul (evident) demonstrativ al intervențiilor sale în presă și aflîndu-ne printre cei convinși de sinceritatea și probitatea intelectuală cu care autorul își susține opiniile. Discutarea creației literare din perspectiva unică, propusă de însuși autorul ei ar însemna, în cele din urmă, transformarea criticii literare într-un instrument de justificare a unei atitudini prin excelență subiective față de operă, ori în cazurile fericite în care se poate constata (la anumite nivele) o identitate între perspectiva propusă de autor și sensurile majore ale operei, de a reduce demersul critic la o simplă semnificare tautologică. Alternative care sînt, evident, în egală măsură limitative și generatoare de confuzii asupra rostului criticii literare. De aceea încercarea unui comentator de a vedea în **Imnele bucuriei** (cel de al cincilea volum al lui Ioan Alexandru), „ilustrarea cea mai elocventă a întregului său program literar", ni se pare abuzivă. Și aceasta chiar dacă vom porni de la premiza, așa cum am mai arătat că poetul în discuție prezintă una dintre conștiințele scriitoricești autentice de astăzi, posedînd o informație deloc neglijabilă asupra fenomenului poetic de mai veche sau mai nouă obîrșie.

Încadrîndu-se în contextul mai larg al poeziei contemporane, **Imnele bucuriei** evidențiază o tentativă de revitalizare a lirismului printr-o întoarcere la una dintre primele forme ale poeziei și, în același timp, la sursa ei primară : mitosul.

Semnificativ ni se pare, pentru configurarea formei imnice, a gesticulației largi, ceremoniale din poemele cuprinse în **Imnele bucuriei,** contactul cu **Odele triumfale** ale lui Pindar și apoi cu poezia lui Hölderlin și Rilke (din toți aceștia, de altfel, Ioan Alexandru a și tradus și încă într-un mod remarcabil).

De la discursivitatea descriptivă, de la vitalismul debordant și naturalismul care marcau substanța poetică a primelor sale volume și pînă la imaginile spiritualizate ale **Imnelor bucuriei,** poezia lui Ioan Alexandru a cunoscut un proces lent, dar continuu, de lămurire, de decantare, într-o aspirație irezistibilă, către zonele cele mai pure ale lirismului. Materiei lexicale bolovănoase, expresiei nu o dată forțate îi urmează, acum, un proces de purificare a limbii, de stilizare a imaginii, în ton, de altfel, cu tendința „clasicizantă" a poeziei sale mai noi (începînd cu **Vămile pustiei**). Dominante sînt vizionarismul — comun tuturor marilor poeți pe care i-a dat Transilvania — și înclinația speculativă. Sînt preluate, în acest sens, îmbogățite, amplificate, repetate uneori pînă la monotonie marile simboluri din **Vămile pustiei,** adăugîndu-li-se, acestora, nu neașteptat, o încercare de construire a unui mit autohton, pornind, și de această dată, de la o seamă de simboluri mai mult sau mai puțin ezoterice. Dacismul, obsesie comună a unui întreg șir de poeți români, se înscrie, în intenția lui Ioan Alexandru de a reconstitui o mitologie românească — în centrul căreia se află așezată figura legendară a lui Orfeu — ca un moment originar : „Iarăși te-arăți frumos Orfeu / Prietenul meu de-ntunecime / Să stăm cutremurați și să vedem / Cum la-nceput a fost un mare nime / / Și din făptura lui născînd / În preacurată suferință / Din chaos vremea s-a desprins / Și umbrele luau ființă / / Prieten nocturn bunule Orfeu / Sălașul tău era aici Dacia / Vorbeam un grai pe înțeles / Trecîndu-ne ușor făclia ...". **(Prietenul Orfeu).**

Imaginea unei Dacii mirifice, ca și, în final, viziunea succesiunii civilizațiilor, este, în bună tradiție eminesciană, cea din **Memento mori** : „Căzuți din veghe zeii adormiră / Alături cu păstorii pe coline / Focul în jertfe nu mai pătrundea / Și călătorii ne grăiau de bine / Orfeu plecat demult din munți / Se pogorise lîngă mare / Și-acolo sta pe liră-ntins / Să prindă zvonul de schimbare ...". **(Cîntare veche).**

După fastuoase desfășurări mitologice și ipostazieri vizionare, după peanuri înălțate forțelor cosmice, poetul se oprește, în istorie, la glorificarea Basarabilor, a lui Ștefan cel Mare, Brîncoveanu, Avram Iancu și, mai presus de toate, a Ardealului, a celorlalte provincii românești devenite, în amplele metafore ale acestei cărți proiecții simbolice, sublimări ale unei spiritualități de excepție.

„Poeții sînt ai limbii mai mult decît ai lor..." spune într-un excepțional poem, **România,** Ioan Alexandru. Vom adăuga la acest vers un mai lung citat, simptomatic pentru insistența cu care autorul **Imnelor** abordează problema destinului poetului și al poeziei. Îndoiala, programatic afirmată, că limba din provincia sa natală nu ar fi capabilă să primească mlădierile cîntecului este doar un pretext, simplă figură retorică : „De mult am vrut să-ți scriu să te întreb / Dar socoteam că dintr-o altă ceară / M-au făurit pe dealul transilvan / Și altul mi-este fratele de țară. / / Moldova este sfîntă îmi spuneam, / Ștefan și Eminescu împreună. / / Eu ardelean cu suferința mea / Ce poate ea să știe și să spună ? / / Iancu și Horia nu au fost poeți / N-au ridicat nici imn nici mănăstire, / Șincai muri cu gîndul în desagi / De Ioan Budai cine mare are știre ? / / ... / / Extra-Muros — neamul meu era / Părinții mei muriră fără nume / Pribegi în jale se-nfrățeau / Cu fluturii de dincolo de lume", pentru că raportarea la Eminescu va fi făcută (simplu orgoliu poetic ?) într-un mod care nu mai necesită comentarii : „De mult am vrut prin tine să vestesc / Mihai, Moldova că mai vine / Încă un plîns încet în univers / Din stranele-ardelene lîngă tine" **(Către Eminescu).**

Imnele bucuriei este, neîndoielnic, una dintre cărțile de excepție apărute în ultimii ani.

LUCIAN ALEXIU

CONSTANTIN CHIRIȚĂ

Pasiuni

(Ediție ne varietur)

(Ed. Minerva, 1973)

1. Cel ce va scrie o istorie a romanului contemporan, va trebui să acorde un capitol **revizuirilor.** Aproape fiecare prozator stimabil e considerat necesar să-și îmbunătățească, prin reveniri succesive, opera. Aproape fiecare clasic al prozei actuale a repus în circulație romane mai mult sau mai puțin transformate. Celebrul **Desculț,** recent aniversat, a fost urmat de o versiune fluviu, se pare abandonată. Din „Rădăcinile sînt amare" Zaharia Stancu a extras excelentele „Pădurea nebună" și „Jocul cu moartea". Despre repetatele versiuni ale „Risipitorilor", opere independente în fapt, s-a ocupat pe larg M. Ungheanu iar mai recent Voicu Bugariu. **Șoseaua Nordului,** ediția a II-a, cere alt comentariu față de prima, ca și **„Vara oltenilor"** a lui D. R. Popescu. **Martorii** (Mircea Ciobanu) în ediție revăzută e, în realitate, un alt roman, traducînd o altă perspectivă asupra poeziei. **Baritina** (Ben Corlaciu) își schimbă, odată cu retipărirea, forma inițială. Scurta înșiruire de mai sus este incompletă, tabloul „revizuirilor" crescînd direct proporțional cu numărul reeditărilor. De ce, de unde necesitatea revizuirilor ? Răspunsul la această întrebare poate (și trebuie) a fi amînat pe mai tîrziu. Semnalînd fenomenul, vrem să atragem atenția că „operele revizuite" cer comentarii noi, uneori, sub același titlu, ele fiind **altele,** cărți cu totul independente. Forma inițială a operei e devorată cu voluptate de ultima formă, pentru ca și aceasta, la rîndul ei, cine știe ? Va trebui să luăm în serios, pentru fiecare autor în parte, **revizuirile** adică lupta pentru o definire artistică și socială, a operei. Unii dintre ei reclamă cu insistență acest lucru, așa cum o face Al. I. Ștefănescu pentru unul din romanele domniei-sale, (în confesiunile încredințate generos revistei „Convorbiri literare" scriitorul își așează romanul „Al cincilea anotimp", bineînțeles în ediție bine — bine revăzută, printre cărțile importante ale literaturii contemporane).

2. Unul din subiectele conversației lui Marin Preda cu Florin Mugur era eroul fără prihană : „a descoperi astfel de eroi și astfel de împrejurări constituie aspirația oricărui scriitor (...). Cîteodată, nici împrejurările vieții istorice nu ne ajută să găsim astfel de eroi și astfel de împrejurări. Nu sînt, nu există în viața reală. Sau nu-i descoperim noi. Dar nici alții nu-i descoperă. De pildă, la ora actuală, Franța lui Dumas și a lui Eugène Sue nu mai există".

Dar, am adăuga, există vîrste pentru care literatura înseamnă Dumas. Celebritatea „Cireșarilor" lui Constantin Chiriță, deconspiră aspirația numită mai sus. **Întîlnirea** (1959), **Oțelul** (1960), ca și **Pasiuni** (ed. I. 1962) urmăresc pe largi spații epice destinele unor adolescenți maturi, în numele unui stil literar în care putem recunoaște superlativele literaturii adolescenței. Elevii năzdrăvani de altădată sînt, în aceste romane, personaje extraordinare, capabile de performanțe suprafirești. Capacitatea de muncă a fiecăruia e uluitoare, fiecare fiind, dincolo de romanul de producție **(Întîlnirea, Oțelul, Pasiuni** sînt romane de producție), adevărați giganți ai spiritului. Întîlnirea cu astfel de eroi e reconfortantă, acțiunea lor, pilduitoare. Inginerul Ion Mușat (din **Pasiuni)** citește — sau se străduiește să citească — opera lui Shakespeare (are în bibliotecă ediția Oxford completă), în original, îl știe pe de rost pe Baudelaire, e îndrăgostit de Velasquez, printre cărțile sale se numără tratate de filozofie, eseuri, romane. Inginerul văzuse și muzeele străinătăților, fusese un sportiv de elită etc., etc. Descoperirile sale presupun în Ion Mușat un viitor laureat al premiului Nobel. (Dacă exista vreo consacrare premială mai înaltă, autorul nu ar fi ezitat să depună candidatura eroului său).

Pasiuni e dominat de amintirea **Cireșarilor.** Drumul lui Ion Mușat printre „răi" seamănă cu o expediție cireșerească. Un prieten din studenție, Liviu Filimon, este în realitate un arivist și o canalie sentimentală, un inginer șef Cerbu — birocrat imbecil. Eroul trece impasibil printre intrigi, dominat de ideile sale, complet absorbit de știință : încercuit sistematic de femei (sau fecioare) superbe, Ion Mușat le refuză (cu vagi concesii) în numele obsesiei sale constructive.

Sigur, toți eroii aceștia sînt alături de noi așa cum Pardaillan poate fi ; **Pasiuni** e un basm modern, în care Făt-Frumos e un om de știință, duelînd cu rigla de calcul, înfruntînd răii prin superbia inteligenței. E un romantic Constantin Chiriță ? În măsura în care scriitorul visează titani și descrie titani, sacrificînd complexitatea eroilor în favoarea unei exemplare atitudini, scriitorul e, desigur, un romantic. Adică, un autor care inventează eroi care „nu există în viața reală", pentru a da chip „eroilor și împrejurărilor care constituie aspirația fiecărui scriitor". Constantin Chiriță își permite luxul de a scrie cărți cu adresă exactă. Literatura domniei sale devine o literatură clasică a adolescenței, înlocuind cunoscutele cărți ale genului prin romane în care **actualitatea** își spune, generoasă, cuvîntul. Descoperind într-o uzină, pe un șantier, într-un laborator, eroi fără prihană, scriitorul efectuează tanslații nu odată șocante, actualizînd vechile coordonate ale genului.

Pasiuni, ca și celelalte cărți ale lui Constantin Chiriță, este o carte pentru tineri. Indiscutabil, Constantin Chiriță este cel mai important scriitor al literaturii **adolescenței** din proza noastră contemporană.

Cărți cu adresă directă, romanele lui Constantin Chiriță au un rol important în definirea complexității unei literaturi. In afara oricărei modernități, literatura lui Constantin Chiriță trădează un decalaj, între vocație și aspirație. Distanța dintre vocația firească a scriitorului (care e legată în mod direct de literatura adolescenței) și aspirația domniei sale (care este și a literaturii de producție) se rezolvă în romane adresate publicului tînăr. Ca și Radu Tudoran, (a cărui fascinantă carte „Toate pînzele sus" e, în genul ei, o capodoperă). Constantin Chiriță trece de multe ori prin cărți altfel bine întocmite într-o lume în care cuvintele fundamentale se cer spuse de alții. Dar toate aceste rezerve, care pot continua, implică deja alt cod al lecturii. Dacă vom rămîne partizanii ideii că adolescența are nevoie de o literatură a sa și că există remarcabili scriitori ai literaturii cu și pentru adolescenți, Constantin Chiriță poate și trebuie să fie așezat printre cei mai buni dintre ei.

C. UNGUREANU

Profiluri

Proza lui Radu Theodoru

I. După ce publicase citeva proze scurte, Radu Theodoru debutează editorial in 1954 cu primul volum din Brazdă și paloș (al doilea volum, in 1956), roman care il impune brusc atenției publicului și criticii și care constituie (alături de Muntele (volumul I 1963 ; volumul al doilea 1967) una din principalele realizări ale activității sale literare de pină acum.

Ambele, de proporții ciclopice, stufoase, cu o construcție labirintică, arătau, dincolo de o puternică personalitate artistică, și un anume gust al scrierii de dragul scrierii, plăcerea izvorită din exercitarea, nesupravegheată, a talentului. Așa ne explicăm avalanșa de lucrări care a urmat — intocmiri nu lipsite de interes (ba dimpotrivă), cursive, atrăgătoare, de larg acces (și largă popularitate) dar așezate sub nivelul celor două mari romane amintite.

Intre 1956, anul in care se tipărește volumul al doilea din Brazdă și paloș și 1963, cind iese de sub teascuri prima parte din Muntele, Radu Theodoru scrie două piese de teatru — Nedeia inimilor și Cazul studentului Lotreanu — jucate pe scena Teatrului Național din Timișoara, cea dintii in 1959, cealaltă in 1962. In 1963 apare nuvela Interceptarea, in 1965 o altă nuvelă, Atac la sol iar in 1966 Steaua de mare.

Urmează saltul reprezentat de Muntele (II, 1967) și chiar de Strămoșii (1967) (operă in care se cercetează istoria poporului român in secolele 13–16). Tot in 1967 ajung in librării Popas in Madagascar (povestire) și ediția a II-a revăzută a romanului Brazdă și paloș.

Anul 1968 este la fel de rodnic : Dincolo de linii (dramă), Vitejii (povestire istorică), Taina recifului (roman științifico-fantastic). Pentru 1969 consemnăm romanul A sosit ora !, precum și povestirea Șoimii Moldovei.

Escadrila a patra și Regina de abanos aparțin anului 1970. Din 1971 pornește giganticul roman Vulturul, care se intoarce la una din statornicele obsesii ale autorului : Mihai Viteazu.

Toate aceste tomuri, mai mari sau mai mici, variate ca tematică și inegale ca valoare, dovedesc, inainte de orice, apetența scriitorului pentru „intimplări" extraordinare.

II. Caracteristica esențială a prozei lui Radu Theodoru (proză care trăiește prin evenimente) este ceea ce s-ar putea numi vitalitate faptică. Romanele (ne vom referi, de acum incolo, doar la Brazdă și paloș și Muntele) sint, nimic de zis, ilustrarea unei idei printr-o experiență de viață (George Călinescu). Dar Radu Theodoru acordă experienței insăși o asemenea insemnătate, privește atit de atent faptul de viață, ii consemnează cu atita scrupulozitate detaliile, incit relatarea capătă o concretețe copleșitoare. Romanele sint reconstituiri, eroii aparțin strict unui timp și unui loc, lumea cărții nu poate fi „transferată", cartea nu e un simbol ci o monografie. Se simte dorința de a convinge prin argumentul acumulării, nu prin sclipirea rezumativă a unei situații cheie. Autorul inregistrează, pe cit posibil, tot, lucrează analitic, nu sintetic, expune nu interpretează. De aceea, lucrările sale nu au „taine" ; au, in schimb, o indiscutabilă existență „prezentă".

Intr-o oarecare măsură, prozatorul a fost obligat să procedeze in acest fel. Atit epoca lui Mihai Viteazu (investigată in Brazdă și paloș) cit și realitățile satului bănățean de munte, așa cum se infățișau ele după război (Muntele) erau, artisticește vorbind, puțin cercetate. Insolitul, pitorescul, singularitatea lor se cereau in primul rind relevate. Și Radu Theodoru, avind temperamentul unui explorator, le surprinde cu multă pătrundere și cu o rară minuție. Datele furnizate de hrisoave (pentru vremea lui Mihai) sau cele oferite de contactul direct cu muntenii bănățeni sint, firește, completate, reasamblate, extinse. Imaginația acționează, in suprafață, adaugă tușe, intărește schița ; caută, in spatele primului plan, perspective.

BRAZDĂ ȘI PALOȘ, de pildă, reușește să mobilizeze și să pună in mișcare, după cea mai severă cerință a verosimilului și necesarului, un număr uriaș de personaje, incheagă intr-un edificiu care se susține fără vizibile dificultăți un șir enorm de episoade — toate urnindu-se, greoi, e drept, dar cu supunere, spre topirea in firul central al acțiunii. Voievodul, căpitanii săi (Racea, Mirzea, Ghețea), bătrinul cneaz Ghețea din Cremenari, popa Stoica, dar mai cu seamă cei trei frați Buzești (Preda, Stroie și Radu) sint aduși in lumină cu o mare știință a decupării din fluxul textului. Brazdă și paloș este o frescă in care fragmentele au, intre ele, uneori, o prea evidentă independență (dată de insistența autorului asupra nuanțelor) ; și totuși ansamblul rezistă. Finalul (victoria de la Călugăreni) este pregătit pe intinderea a circa două mii de pagini. O imensă panoramă curgătoare, o stringere treptată, din ce in ce mai amenințătoare, a nenumăratelor șuvoaie, către inclestarea decisivă. Iar aceasta este privită din unghiuri diferite, alternativ, ca-ntr-o succesiune de cadre cinematografice avind același obiectiv.

S-au făcut apropieri intre Brazdă și paloș și romanele istorice ale lui Mihail Sadoveanu. Este greu de precizat ce ii datorează acestuia Radu Theodoru și ce anume ii desparte (inafara legiuitelor distanțe).

Radu Theodoru nu este un liric. Preferința sa pentru transcrierea riguroasă a evenimentelor, profundul simț epic il desprind net de proza sadoveniană. Aceasta din urmă, fiind adinc localizată, este totodată, un model etern, un mit. Metaforizind, am spune că proza lui Radu Theodoru este o „pinză", cea a lui Sadoveanu, un tablou. Radu Theodoru este o structură dinamică, Mihail Sadoveanu un contemplativ. Primul e un vizual, celălalt se lasă atras de muzica peisajului.

Limba romanului lui Radu Theodoru nu are aromele subtile, lenta, armonioasa sintaxă a capodoperelor sadoveniene. Ea se adresează unor graiuri mai aspre, mai sacadate, mai energice (cele oltenești indeosebi). (In treacăt spus, perfectul simplu inlocuiește, deseori, nepotrivit, orice formă de trecut, deși el nu poate desemna decit acțiuni petrecute in decursul unei singure zile).

III. Intrind in competiție cu realizările prozei de evocare istorică, Radu Theodoru trece, după un deceniu, la o altă temă de indelungată și nobilă tradiție : viața satului. Preferința autorului pentru spații „albe" se vădește și de data aceasta. Intimpinăm, străbătind MUNTELE, o comunitate umană cu datini impietrite, stagnantă, izolată și dornică să-și apere cu incrincenare izolarea. Aici vor incerca și vor reuși Pătru, Pițu și alții asemenea lor, să instăpinească noile relații sociale.

Legile acestui straniu sat de păstori sint necruțătoare. Pentru pămint, pentru turme sau pentru o vorbă nepotrivită, oamenii se răzbună crunt și prin toate mijloacele. Nici umbră de idilism. Dar nici brutalități nemotivate (descoperim o poezie aparte a munților și a existenței băștinașilor). Impresia de adevăr se menține constantă.

Muntele este un roman realist in cel mai deplin ințeles al cuvintului (ca și Brazdă și paloș, de altfel) Uciderea lui Gruiță este urmată de un priveghi, unde practicile funerare cvasipăgine sint insoțite de „jocuri" mai mult decit bărbătești, aproape niște torturi. Muntenii sint duri, nesentimentali, lacomi de viață și de avere (familia este ingrijorată de dispariția banilor, pe care Gruiță ii avusese asupra sa și nu manifestă — cu excepția mamei — nici cel mai mic semn de suferință).

Romanul se desfășoară pe două direcții : pe de o parte, este refăcută in amănunt viața acestei comunități anacronice, pe de alta, se urmărește, pas cu pas, procesul primenirii ei.

Muntele nu cade in păcatul simplificărilor, al schematizărilor tipologice, situindu-se, după opinia noastră, in vecinătatea celor mai bune cărți dedicate, in deceniile din urmă, problemei țărănești.

IV. Brazdă și paloș și Muntele ii asigură lui Radu Theodoru un loc distinct in literatura română de astăzi. Proiectele sale sint, probabil, grandioase. Iată ce mărturisește in Convorbiri literare, 30 octombrie, 1973 : „Un scriitor la aproape 50 de ani nu-și poate face decit un bilanț provizoriu. Experiența de pină acum a fost aceea a acumulării. A trăirii. A căutărilor propriului drum... A luptei cu tentațiile clasice, ori cu cele de ultimă oră. A lecturilor, nu intotdeauna selectate riguros. Se pare că, biologic, virsta selectărilor, a calitativului, a sintezelor, abia incepe".

EUGEN DORCESCU

CORESPONDENȚA

Grigore Ionas : Exersați cu multă acuratețā, în căutarea unui timbru propriu. Reținem **Strigătul** și **Ca apele toamna.**

Emil Albișor : Vă citim de cîteva luni, cu multă atenție, manuscrisele, mirați de disponibilitatea Dvs. de a versifica. Ne trimiteți chiar tot ce scrieți ? V-am ruga să reflectați, în acest moment în care ați ajuns la o anumită stăpînire a versului, la necesitatea de a nu scrie cum vă vine, de a adînci materia sentimentelor sau a ideilor pe care vreți să le comunicați. Este absolut necesar să faceți acest lucru, altfel nu veți depăși stadiul ajuns, oricită dorință de afirmare vă consumă. Fiindcă visați atit de mult debutul și fiindcă am găsit o poemă împlinită, vă anunțăm, cu plăcere și cu o anumită ușurare, că am reținut pentru tipar **Am dăruit.** Așadar, trimiteți-ne versuri mai puține, dar mai atent selectate. Și, poate, și mai rar.

Valeria M. Sivan : Și Dvs. ne copleșiți cu vaste plicuri ce vin într-un ritm amețitor. Sintem aproape inhibați de această expresie a cantității. N-avem nimic de adăugat la ceea ce v-am spus nu de mult, folosind întregul spațiu al acestei rubrici. Un semn bun, totuși : reținem poezia **Noi fetele ...**

Anton Stanciu : Brațele și **Te-am căutat** ni se par două poeme pline de promisiuni. Unele ezitări sau facilități care apar în ceea ce scrieți, pot fi depășite cu timpul, prin muncă dăruită și răbdătoare, astfel incit să v-apropiați succesul pe care-l întrezărim.

Adrian Fuchs : Pentru virsta Dvs. încercările ni se par suficient de promițătoare. Aveți o sensibilitate delicată, iar uneori știți să împerecheați imprevizibil, în sensul pozitiv, cuvintele.

Ioan Brie : Ne vine greu să ne exprimăm după lectura unei singure poezii, dar această lectură v-aduce îndemnul de a trimite și alte versuri.

Dan Sauciuc : La întrebarea Dvs. dacă e cazul să scrieți în continuare sau să rămîneți „în exclusivitate cu ochii cufundați în lectură" vă răspundem că ne place întrebarea. Ni se pare că orice v-am spune noi, Dvs. tot veți continua să scrieți. Și să citiți. Sintem de părere că versurile trimise dovedesc o reală înzestrare. Iată ceva în acest sens : „acum / pletele tale / sînt o toamnă despletită / și glasul meu / o privighetoare plecată / în drum / luceferi s-aprind bătrîni / în oglinzile din adîncuri / ropote de cai / s-au înecat în iarba scrum" etc. Dar poate că n-am ales cele mai promițătoare versuri. V-am spune însă că am întîlnit și foarte multe locuri comune, neglijențe stilistice, inadvertențe etc. Cînd ne mai trimiteți, scrieți-vă citeț lucrările și nu le înghesuiți toate pe-o filă E în dezavantajul lecturii.

Traian Traian : Sînt multe indicii bune în ceea ce ne-ați trimis. /Continuați.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

DIAGRAME

Dintre documentele inedite care atestă contribuția scriitorilor pașoptiști la realizarea **Unirii, România literară** publică, în numărul 4/1974, cu o prezentare semnată de criticul M. N. Rusu, un fragment din broșura (rămasă în manuscris) **Unirea Principatelor,** aparținînd unuia dintre revoluționarii de la 1848, pamfletar incisiv, prea puțin cunoscut pînă nu de mult în această din urmă ipostază : Dimitrie Ciocîrdia Matila.

Documentul este de un incontestabil interes, și nu numai prin programul democratic înaintat relevat de articolele din primul capitol **„Principurile sau bazele de constituție ce dorește poporul român a dobîndi cu ocazia reorganizației țării",** ci, în același timp, prin cuvintele înflăcărate din preambulul lucrării, atestînd în egală măsură atitudinea fermă a acestui revoluționar și propagator al ideilor pro-unioniste și starea de spirit din anii premergători **Unirii** convingerea că : „Singură neunirea acestor două popoare de același sînge", de aceeași limbă (...)de aceleași obiceiuri, fu cauza atitor furtuni nenorocite ce trecură peste dînsele ...".

Necesitatea **Unirii** este proclamată clar, în sprijinul acestei idei fiind aduse argumente care nu ar fi putut aparține decît unui luptător revoluționar și unui patriot, așa cum de fapt a și fost Dimitrie Ciocîrdia Matila : „Unirea principatelor este singurul mijloc prin care se pot ridica aceste două popoare la treapta națiilor ce se bucură de independența lor națională și politică, de care depandă dreptul lor autonomic. Drept ce le chezăuiește siguranța din-lăuntru și de din afară (...) prosperitatea civilizației, egalitatea dreptului înaintea legilor și puterea care le fac respectabile în ochii neamurilor care se înconjoară".

L. A.

CENACLU

Joi, 7 februarie 1974, ședința secției de poezie, condusă de scriitorul **Mircea Șerbănescu.** Citesc două poete (în formare) : **Manolita Filimonescu** și **Ely Radovan.** Ședință de cenaclu interesantă, suficient de animată, cele două poete, cum, de altfel, le stă bine, îmbujorate, emoționate, înfruntînd cu... bărbăție opiniile participanților.

În primul rînd, pe ale arheologului-poet, **Florin Dan Medeleț,** care nu subscrie la poezia Manolitei Filimonescu, în care descoperă prea multe cuvinte pentru puținele idei... ceea ce nu se petrece la Ely Radovan unde există imagini frumoase, — dar, nu cumva prea des folosite azi ? Revine la Manolita Filimonescu la care e dispus să găsească cîte un vers notabil.

Ovidiu Șurianu, cunoscutul prozator de literatură științifico-fantastică, descoperă, n poemul Manolitei Filimonescu „Oamenii", o tematică apropiată de preocupările domniei-sale — „ceea ce la poetă denotă îndrăzneală", spune vorbitorul. Antecendente de poezie pe tematică științifico-fantastică există.

Alexandra Indrieș realizează o paralelă între cele două poete, ambele fiind pe cale de a-și găsi un stil personal ; Manolita Filimonescu e o lucidă, cam rece, ce e drept în schimb Ely Radovan este caldă, învăluitoare, scrie o poezie a emoției, a sensibilității. Defectul ambelor e că nu merg prea departe în ceea ce le personalizează.

Anavi Adam găsește o calitate a poeziei Manolitei Filimonescu, faptul că-i lipsește feminitatea. „Avem nevoie de poezie raționalistă, — afirmă, — de poezie manifest, de poezie cetățenească, de lirism realist".

„Ce-i acela lirism realist ? întreabă **Andrei Lillin** continuînd : Manolita Filimonescu e frămîntată de aspectele grafice ale așezării în pagină — cuvinte spațiate scrise cu majuscule, în scară etc.

Ely Radovan se eliberează de metaforismul poeziei ; sinceritatea sa sparge sentimentele prea înguste, e o poezie contemporană bogată în date și fapte.

Mircea Șerbănescu concluzionează în sensul discuțiilor de mai sus.

Azi citește proză Titus Suciu.

PARTICIPANT

Stilistica este, fără indoială, una din ramurile filologiei care se bucură in vremea din urmă de o atenţie specială din partea cercetătorilor. Nu numai lingviştii, ci şi literaţii şi esteticienii s-au socotit datori să-şi spună cuvintul, din perspective diferite, in acest domeniu pe cit de cultivat pe atit de contestat. Stilistica apare astfel ca locul de intilnire al mai multor discipline constituite sau pe cale de a se constitui intr-o ştiinţă interdisciplinară, de unde şi varietatea concepţiilor, a metodelor şi a rezultatelor obţinute de ea pină acum.

In dorinţa de a deschide o discuţie despre problemele actuale ale stilisticii, publicăm materialele de mai jos.

Funcţiile limbii şi limbajul criticii literare

Distingind cei şase factori esenţiali ai comunicării verbale, Roman Jakobson arată că fiecare dintre aceştia determină o altă funcţie a limbii (emotivă, referenţială, poetică, fatică, metalinguală **şi** conativă) **şi că „diversitatea nu rezidă in monopolul uneia dintre aceste multiple funcţiuni, ci in ordinea ierarhică diferită a funcţiunilor" [1], de unde rezultă posibilitatea definirii unui limbaj (inţeles ca totalitate a mesajelor realizate) prin funcţiile pe care le comportă şi prin ierarhizarea acestora.**

Raportind funcţiile limbii la limbajul criticii literare, se pot face următoarele constatări :

1. absenţa funcţiei fatice **(„controlul funcţionării canalului") şi a celei** conative **(„orientarea către destinatar") in varianta scrisă a criticii literare, căci emiterea mesajului se face in absenţa receptorului ;**

2. funcţia referenţială **(„a spune ceva despre obiecte") decurge din prezenţa textului literar ca obiect al criticii ;**

3. funcţia metalinguală **(„a spune ceva despre limbaj") este dată de faptul că opera literară se infăţişează criticului ca limbaj ;**

4. intrucit obiectul criticii este un limbaj, **inseamnă că funcţia** referenţială **se identifică cu cea** metalinguală **;**

5. funcţia emotivă **(„exprimarea atitudinii vorbitorului faţă de cele spuse de el") este o consecinţă a atitudinii axiologice, exprimarea judecăţii de valoare mergind de la entuziasm pină la sarcasm ;**

6. funcţia poetică **(„centrarea asupra mesajului") este caracteristică acestui limbaj in măsura in care criticul este şi un artist.**

7. Prin urmare, funcţiile care se manifestă in cadrul limbajului critc şi care ii conferă o strucutră lingvistică şi stilistică particulară se ierarhizează astfel :

a. funcţia metalinguală **(implicind-o pe cea referenţială) ;**

b. funcţia emotivă **;**

c. funcţia poetică.

Ierarhizarea aceasta are in vedere prezenţa funcţiilor respective in toate, sau doar in unele dintre mesajele care alcătuiesc limbajul criticii literare. Este uşor de constatat că funcţia metalinguală e inerentă oricărui text critic, in vreme ce funcţia emotivă se poate realiza parţial (exprimarea atitudinii axiologice fiind, uneori, neutră sub aspectul afectivităţii), iar funcţia poetică este mai evidentă sau nu, după cum critica este considerată a fi ştiinţă sau artă.[2]

Prin selectarea anumitor funcţii şi printr-o anumită configurare ierarhică a lor, limbajul critic se diferenţiază de celelalte limbaje. In acelaşi timp, diferenţierea mesajelor critice intre ele devine posibilă prin considerarea funcţiei emotive şi a celei poetice, adică a acelora care au o pondere variabilă in raport cu personalitatea fiecărui critic.

Cu ajutorul funcţiei metalinguale, criticul exprimă **(interpretind opera), iar cu ajutorul funcţiilor emotivă şi poetică, el** se exprimă **(enunţind judecăţi de valoare personale şi relevindu-se ca individualitate artistică). Rezultă de aici că limbajul criticii literare este concomitent** metalimbaj **şi** limbaj,[3] **adică ştiinţă şi** artă.

Astfel inţelese, metalimbajul şi limbajul apar drept cazuri particulare ale celor două intenţii care, după Tudor Vianu,[4] sint implicate in orice act de comunicare : tranzitivitatea **şi** reflexivitatea.

DOINA BOGDAN-DASCĂLU

[1] Lingvistică şi poetică. Aprecieri retrospective şi consideraţii de perspectivă, in Probleme de stilistică, **Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1964, p. 88—95.**

[2] **Amintim, in acest sens, două păreri diametral opuse, in formularea lui Garabet Ibrăileanu („nu sint scriitor, eu sint om de ştiinţă şi comunic prin stilul meu aşa cum cineva comunică printr-o carte poştală anumite veşti") şi a lui George Călinescu („Rămin mereu la ideea că afară de rari excepţii care nici nu sint excepţii in sensul strict al cuvintului, critica este hărăzită creatorului").**

[3] **Cf articolul nostru,** Donotaţie şi conotaţie in limbajul critic al lui George Călinescu, **in** Studii de limbă şi stil, **Editura Facla, Timişoara, 1973, p. 55.**

[4] Dubla intenţie a limbajului şi problema stilului, **in** Studii de stilistică, **Editura didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1968, p. 32 ş.u.**

Stilistica funcţională

Există domenii ale ştiinţei oarecum consolidate in care conceptele sint, mai mult sau mai puţin acceptate, cel puţin pentru o perioadă de timp, iar aria de investigaţie delimitată. Stilistica nu pare să aparţină insă unui astfel de compartiment, cu limite tranşante, ale cercetării filologice. Dealtfel, insăşi istoria ei a străbătut etape nu numai diferite, ci şi contradictorii. Redusă secole de-a rindul la studiul a ceea ce latinii numiseră „ars bene dicendi" şi de aici la „ars bene scribendi", echivalind cu „ars orandi", ea a continuat pină la inceputul secolului nostru să se intereseze de arta literară, folosindu-se de preceptele retoricii, devenite in manualele şcolare precepte ale poeticii. Apoi i s-a căutat o motivare strict lingvistică descoperită in substratul afectiv al limbii şi in reacţiile spontane ale vorbitorilor. In acelaşi timp, alţi lingvişti au crezut că trebuie să considere stilul un produs estetic şi o creaţie individuală avindu-şi originea in spiritul unui popor şi determinind progresul limbii, in general. In mod curent insă, lăsind la o parte accepţia dată stilului in filozofia culturii, conceptul in discuţie şi disciplina căreia ii aparţine s-au reintilnit pe un teren vag al expresiei artistice din operele scriitorilor. S-au scris pină nu de mult la noi şi in alte părţi numeroase articole despre „limba şi stilul" marilor scriitori. Metoda a fost combătută pe bună dreptate de unii lingvişti, chiar dacă li se recunoşteau unor asemenea analize şi oarecari merite.

O reaşezare a obiectului stilisticii şi o redefinire a conceptelor şi metodelor ei erau necesare, mai cu seamă după rezultatele, fie şi parţiale, obţinute in ultima vreme de orientările structuraliste, de metodele matematicii şi de teoria informaţiei. Este ceea ce ne oferă cartea prof. I. Coteanu, **Stilistica funcţională a limbii române. Stil, Stilistică, limbaj,** apărută de curind.

Lucrarea cuprinde trei secţiuni : 1. **Principii pentru o teorie a stilului,** unde sint examinate şi redefinite in multe cazuri noţiunile de bază ale stilisticii ; 2. **Determinarea limbajelor şi a stilurilor ; 3. Limbajul popular.** Ultima parte nu este decit un capitol iniţial, căruia ii vor urma altele consacrate analizei celorlalte variante funcţionale ale limbii române.

O primă constatare a cititorului care parcurge secţiunile 1 şi 2 este că autorul a fost obligat „să introducă ordine" in varietatea teoriilor privitoare la noţiunile stilisticii. E un fel de netezire a drumului, dacă se poate spune aşa, prin supunerea la un examen critic a concepţiilor mai vechi şi recente pentru inlăturarea erorilor şi stabilirea principiilor de care va fi călăuzită cercetarea. Nu este, credem, exagerată afirmaţia că primele două părţi ale cărţii constituie prin ele insele o lucrare independentă de teorie a stilului şi cea dintii introducere amplă in studiul stilisticii moderne apărută la noi.

Stilistica funcţională (denumirea „stil funcţional" aparţine şcolii pragheze, preluată şi de lingvistica sovietică) nu se confundă cu **stilistica literară,** adică cu studiul particularităţilor de expresie individuală şi estetică ale operei literare, şi nici cu **stilistica afectivă** a faptelor de limbă comună din vorbirea unei colectivităţi vorbitoare. Domeniul ei aparţinind limbii ca schemă, ca realitate ideală şi generală, cuprinde in acelaşi timp şi realizările lingvistice concrete, dar diferenţiate şi variabile potrivit cu **funcţia** ce şi-o asumă exprimarea in contexte anumite, adică in sectoarele diferite şi specializate ale activităţii vorbitorilor, condiţionate social ori situaţional. Există deci limbaje speciale (stiluri ale limbii sau stiluri funcţionale) : ştiinţific, administrativ, poetic etc. după cum există şi modalităţi stilistice ale limbii, manifestate ca limbaje in conversaţia familiară, in exprimarea solemnă, in cea populară etc. I. Coteanu preferă termenul de **limbaj** celui de **stil ;** pe acesta din urmă rezervindu-l, după cit se pare, variantelor stilistice individuale, pe scurt stilurilor individuale (vezi p. 64).

Dacă cercetarea ţine seama de complexitatea fenomenului **limbă** sub aspectul stratificării funcţionale, criteriu esenţial in utilizarea ei socială şi culturală, atunci structura acesteia ne apare ca o construcţie **etajată, ierarhizată.** Ne vom referi la această parte a lucrării unde I. Coteanu formulează unul din punctele de vedere originale ale concepţiei sale. Pentru aceasta este necesar să facem citeva precizări referitoare la terminologie.

Autorul foloseşte termenul de **semn verbal,** care ni se pare mult mai adecvat pentru demonstraţia sa, dacă avem in vedere că in stilistică cercetarea este confruntată cu planul fenomenelor particulare, in raport cu limba ca sistem. Or, **semnul lingvistic** in sensul saussurian ne-ar duce numai la conceptul de „langue", nu şi la acela de „parole". Dar o ştiinţă a „particularului" intemeiată pe fapte de vorbire nu este posibilă fără un punct de referinţă stabil. I. Coteanu se vede obligat să introducă din acest motiv termenii **idiostil** şi **diasistem.** Prin **idiostil** se inţelege un sistem individual, cuprinzind o „reflectare proprie a datelor de limbă aflate la dispoziţia vorbitorului" (p. 80). Punctul de referinţă nu poate fi in mod exclusiv schema limbii, intrucit in idiotistil intră factori social-culturali, care dau caracter funcţional sistemului astfel conceput. De aceea, este nevoie de un alt nivel „intermediar" care să se comporte ca un nucleu generator de limbaje, apt să dea răspuns in operaţia de caracterizare a varietăţii **mesajelor,** pentru a se stabili dacă şi pină unde avem de a face cu un mesaj poetic, ştiinţific, popular etc. Acest nucleu ar fi „chintesenţa unui idiom natural intr-un anumit moment, adică un **diasistem**" (p. 49). Concretizat intr-un limbaj sau altul, acestea — limbajele — se manifestă prin mesaje ca trepte subordonate de actualizare şi concretizare. Relaţiile dintre **diasistem, limbaj** şi **mesaj** pot fi imaginate ca figurind pe o linie verticală. Plecind de la acest raport, autorul construieşte un model, o **ierarhie stilistică** a limbii in care **diasistemul** se bifurcă iniţial in **limbaj cultivat** şi **limbaj popular,** fiecare din aceste ramuri scindindu-se, la rindul lor, in **limbaj artistic** şi **limbaje nonartistice,** care generează noi raporturi de subordonare pentru „a se cobori" şi concretiza in cele din urmă in mesaje (vezi schema la p. 50).

Nerezolvat rămine in această reprezentare statutul mesajului (mesajelor ?) generat de limbajul standard, adică tocmai una din variantele cele mai complexe ale limbajului cultivat. Cu toate acestea, modelul imaginat de I. Coteanu satisface o cerinţă esenţială de clasificare structurală a raporturilor dintre limbaje, făcută nu din punctul de vedere exclusiv al sistemului sau al realizărilor individuale, ci pornind de la noţiunea de diasistem, care presupune relaţia dialectică dintre cele două sisteme drept condiţie de existenţă a idiostilului.

Consecvent acestor principii, autorul examinează in continuare conceptul de stil, formulind numeroase rezerve faţă de interpretările variate ce s-au dat in ultima vreme acestei noţiuni, fie că este vorba de stil in genere, de stil ca deviere, ca expresie a funcţiei estetice, ca formă a expresivităţii, ca modalitate de gindire etc. Vom reţine din observaţiile făcute in această ordine de idei una, cu regretul de a le fi omis pe altele. Stilul, observă autorul, nu se identifică cu mesajul. El „este o sumă de proprietăţi ale acestuia, suma regulilor pe baza cărora un emiţător alege, combină şi eventual modifică materialul de limbă disponibil". Mesajul este numai suportul fizic al realizării stilistice. El „este spaţiul lingvistic, materialul care poartă in sine proprietăţile amintite" (p. 68).

După larga incursiune teoretică, lucrarea se incheie cu analiza limbajului popular din perspectiva tezelor expuse anterior. Este primul studiu ştiinţific consacrat acestei variante a limbii despre care s-a scris şi pină acum destul de mult, fie dintr-un entuziasm romantic, fie din unghiul particular al unei concepţii limitate. O cercetare intemeiată pe o viziune de ansamblu a limbajului popular, cu trăsăturile lui caracteristice care-i definesc structura şi-i determină funcţia, era de aşteptat. Spaţiul nu ne ingăduie să ne oprim indeaproape la acest capitol. Ne vom mărgini să atragem atenţia doar asupra paragrafelor despre caracteristicile generale (polisemia. simplitatea şi uniformitatea sintactică, anacolutul, elipsa etc.) ale limbajului examinat, precum şi asupra limbajului poetic popular, cercetat sub aspectul procedeelor de expresie stilistică (dramatizarea acţiunii, concretizarea mesajului, comparaţia, sfera semantică a comparaţiilor poetice). Un loc central ocupă analiza cimpului semantic al **dorului** cu implicaţiile conotative produse de interferenţa termenilor **dragoste, jale, urit** — o adevărată monografie a unui concept fundamental şi definitoriu al liricii noastre populare.

La capătul lucrării lui I. Coteanu, cititorul are sentimentul că in faţa lui s-a inălţat pas cu pas o construcţie solidă, după ce terenul a fost asanat, iar uneltele vechi sau imperfecte lăsate de-o parte ca unele ce nu sint de trebuinţă. Metoda structuralistă, inţeleasă ca studiu al ansamblului unei realităţi, se asociază cu cercetarea funcţională, intrucit funcţia reprezintă raţiunea de a fi a limbii ca manifestare umană, socială şi individuală. Noţiunile de structură şi funcţie a limbii se intilnesc şi se unifică intr-o imagine cuprinzătoare, stratificată şi armonioasă. Totul — ca să ne folosim de cuvintele autorului — „ia infăţişarea unui edificiu in care variantele stilistice (ale limbii) se inlănţuie pornind de la faptul că raporturile dintre structura generală a limbii şi cerinţele cărora ea trebuie să le răspundă formează baza acestui edificiu".

Un teren nou de cercetare se deschide in faţa stilisticii eliberate de sub falsa autoritate a impresionismului naiv. Rezultatele ei, ţintind spre o mai adincă cunoaştere a complexităţii relaţiilor intra — şi extralinvistice, se vor putea măsura după gradul in care investigaţia unilaterală şi empirică va ceda locul teoriei şi exegezei ştiinţifice. Cartea prof. I. Coteanu invită la o astfel de abordare a stilisticii.

ŞTEFAN MUNTEANU

ION MIHAESCU : „Animal fabulos"

Stilistica limbii poetice — o lingvistică a substanţei

Dacă ţinem seama că limbajul are o natură (esenţă) dublă, nefiind doar fapt de comunicare ci şi material al artei celei mai subtile care este poezia, semnul lingvistic, conceput doar ca să acopere numai dimensiunea limbajului—comunicare, are nevoie să fie dublat de o altă entitate, corespunzînd celei de a doua esenţe (imanenţa) a lui. Acesta este semnu stilistic (artistic, estetic sau poetic) care trebuie astfel delimitat de cel lingvistic. Toate caracterele definitorii ale semnului lingvistic se reorganizează în cadrul celui poetic care nu este o altă ipostază a semnului lingvistic, aşa cum se consideră adesea, ci altceva.

Structurarea diferită a semnelor limbii în înseşi elementele lor constitutive implică necesitatea unei disocieri la nivelul lingvisticii înseşi. G. Mounin recunoaşte în **Les problèmes théorique de la traduction** că între funcţia comunicativă şi cea estetică a limbajului există „une coupure assez profonde". Limbajul artistic este un fenomen semiotic de o natură specială, iar semnul stilistic, care-l defineşte, se desprinde de cel lingvistic integrîndu-se între semnele iconice, analogice. Din acest punct de vedere, integrarea lingvisticii (cu precizarea foarte importantă că este vorba de această lingvistică, cu o esenţă proprie) în estetică făcută de Croce-Vossler (ceea ce, actualizînd, corespunde integrării studiului limbajului poetic în semiologia artelor) nu pare neîntemeiată.

Problema nu este dacă stilistica literară este **înăuntru** sau **în afara** lingvisticii, ci ea este o **altă lingvistică** ale cărei orizonturi se deschid **în mod necesar** unei perspective interdisciplinare.

Conceptul de semn stilistic (poetic, artistic) se regăseşte difuz, cel mai adesea implicat, în cel de semn lingvistic, profilîndu-se doar ca o derogare a semnului lingvistic faţă de el insuşi. În realitate, avem două concepte (semnul stilistic are caracter autonom) corespunzînd la două domenii în raport de contiguitate, deci strîns asociate, în perpetuă mişcare, sub acţiunea unor forţe în acelaşi timp centripete şi centrifuge.

Iată deci că studierea dihotomică a limbajului (limbă / vorbire, sincronie / diacronie ; lingvistică internă / lingvistică externă) se completează prin adăugarea dualităţii semn lingvistic / semn stilistic, entităţi izvorîte din cele două esenţe (imanenţe) ale limbajului : limbaj ca mijloc al cunoaşterii intelectuale (raţionale) şi limbaj ca mijloc al cunoaşterii intuitive.

Semnul stilistic are un anumit tip de **substanţialitate** care lipseşte celui lingvistic, aceasta fiind caracteristica fundamentală a sa (unul este ce nu este celălalt, după formula lui Saussure că în limbă nu avem decît diferenţe). Această **substanţializare** se realizează pe ambele laturi ale semnului. La nivelul formei avem o **substanţializare absolută**, de la zero (semnul lingvistic este, în general, arbitrar) iar la nivelul conţinutului **o sporire a substanţialităţii.** Dacă „limba" în sens saussurian — limbajul de comunicare socială — este formă şi nu substanţă (adică poate fi investigată astfel) limbajul poetic este atît de mult substanţă încît şi suportul formal devine semnificaţie, avem acea substanţializare absolută de care am amintit care este un dat esenţial al poeziei. Dacă luăm versul lui Mallarmé **Solitude bleu ou blanche agonie** care este referentul către care trimite acest text ? Cum se poate imagina inimaginabilul ? La realizarea informaţiei poetice a contribuit desigur **substanţializarea** formei prin calitatea acustică a sunetelor care „colaborează cu sensul" — intră în procesul de semnificare, în jurul căruia s-au ţesut adevărate „cîmpuri sonore" ca şi o anumită substanţializare a conţinutului (termenii abstracţi **solitude agonie** însoţiţi de determinări cromatice sînt „materializaţi"). Cuvintele care se aseamănă prin sunet se găsesc atrase unele către altele prin sens, spune Jakobson. În lumea pur verbală în care se refugiază poetul regăsim efortul său de a aduce ceva din consistenţa realului prin valorizarea semnificantului — faţa palpabilă a semnului. Orchestraţia polifonică conferă operei încă un canal prin care informaţia estetică pătrunde nu numai în conştiinţa clară, ci infuzează şi subconştientul. Prin această motivare, căutată şi declanşată de poet, semnul dobîndeşte o materialitate care pe cale sinestezică auditiv-vizual, se topeşte într-o reprezentare complexă, conceptele devenind intuiţie. „Asemănarea care se realizează acum nu este între cuvînt şi denotat (referent) ci, cum precizează Dufrenne în **Poeticul,** între ceea ce suscită în noi cuvîntul şi ceea ce suscită lucrul, ceea ce conferă semnului deschiderea. Ambiguizarea substanţială a lumii revine ambiguizare substanţială a verbului".

Această caracteristică deosebit de importantă a laturii materiale a semnului stilistic limitează şi adesea pune sub semnul întrebării traducerea care este posibilă numai dacă şi în limba în care are loc traducerea se realizează acest acord **substanţial.**

Limbajul în artă nu mai este un instrument pasiv al exprimării constatative ci devine activ, şi din expresie a convenţiei devine invenţie, creativitate. Limbajul poetic, şi este vorba în special de un anumit limbaj poetic, deplin conştient de el însuşi, reprezintă o pliere a structurii limbii pe calitatea experienţei subiective care se face pe ambele dimensiuni ale semnului.

Ca şi în cazul limbajului-comunicare şi în cazul limbajului poetic avem de a face cu un proces de denominare, dar dacă în cazul limbii denotative acest proces este puternic ancorat în diacrone, efortul de denominare apare în limbajul poetic ori de cîte ori se împlineşte actul artistic, poetul fiind pus să dea de fiecare dată un alt nume unei realităţi ambigue, polivalente, profund subiective ; el converteşte semnele lingvistice convenţionale în semne lingvistice substanţiale, lexicul se topeşte în sintaxă. Astfel se face trecerea de la structura dobîndită la cea creată a limbajului, de la **érgon** la **enérgeia.**

Stilistica limbii poetice este deci acea lingvistică avînd ca obiect de studiu tocmai această trecere de la structuri lingvistice închise la structurile întotdeauna deschise ale experienţei subiective, iar ca entitate specifică avînd semnul stilistic.

Din această perspectivă limba poetică nu mai poate fi privită ca o anomalie a limbajului (cum face Jean Cohen în **Structure du langage poétique),** ci limbajul propriu, firesc şi necesar al poeziei acolo unde avem o realitate care contrazice percepţia comună şi care trebuie să apară în limbă în materialitatea ei, deci printr-o analogie substanţială. Dacă aşa cum spune Cohen **(lucrarea cit.** p. 224) „la parole poétique est tout à la fois mort et ressurection du langage" atunci limba îşi relevă dubla ei esenţă nu dintr-o dată ci prin anularea semnelor lingvistice şi instaurarea celor stilistice. Nu avem deci un semn lingvistic în două ipostaze (cea conotativă şi cea denotativă), ci două semne diferite cu denotaţii diferite : cea socială şi cea individuală în care se răsfrînge după formularea lui J. Cohen „faţa afectivă a lumii".

Dacă după cunoscuta afirmaţie a lui Jakobson totul în limbă este socializat, în limbajul poetic socializarea nu ne mai apare dintr-o dată şi ca un dat, ci ca un proces istoric îndelungat, tocmai prin această organizare a semnelor stilistice în sensuri istorice ca şi prin grefarea lor pe limba comună.

„Limbajul apare împărţit în fiinţa sa între plenitudinea unui sens trăit ca prezenţă şi exhaustivitatea unui sens reprezentat în afara oricărui conţinut intuitiv, între poezie şi logică" (Dufrenne, **Poeticul,** p. 58), sau, altfel spus, între semnele stilistice şi cele lingvistice.

ILEANA OANCEA

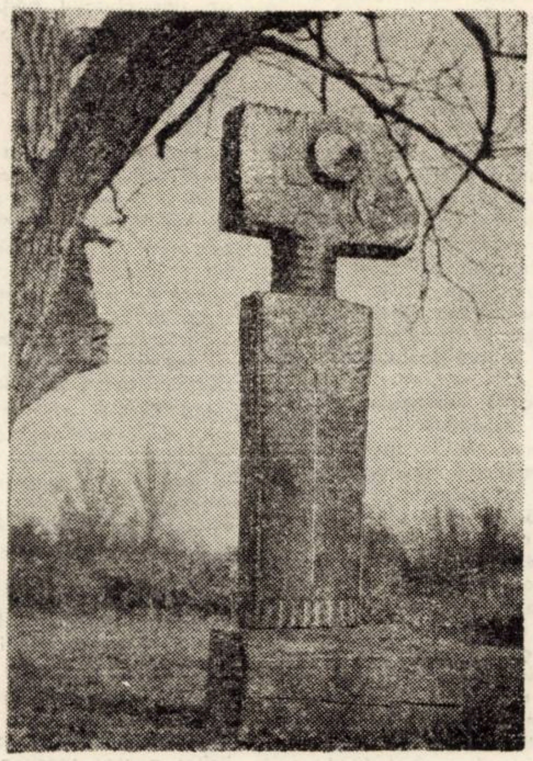

VICTOR GAGA : „Ana lui Manole"
(lemn)

Stilistica şi critica literară

Discipline ale căror metode de lucru constituie încă obiect de discuţie, stilistica şi critica literară adîncesc şi sporesc, prin rezultatele lor, cunoaşterea oferită omului de universul creaţiilor artistice. Etimologia îndepărtată a denumirilor lor ne sugerează deja, deşi vag, diferenţa dintre ele (în vechea greacă, substantivul kritikos **provine dintr-un verb care însemna „a judeca bine", iar în latină** stilus **semnifica „condei", (fig.) „scris, compoziţie, stil").**

Odată cu apariţia stilisticii literare, cercetarea valorilor estetice ale operelor artistice a primit un pronunţat caracter lingvistic. Respingînd diviziunea dintre studiul limbii şi al literaturii, L. Spitzer a cerut cercetătorului să se situeze în centrul operei, singura posibilitate de a afla „etimonul spiritual" al ei. T. Vianu considera că analiza stilului beletristic constituie una din formele cele mai mature ale lingvisticii, iar stilisticianul englez St. Ullmann a afirmat că una dintre cele mai mari cuceriri ale ultimelor decenii constă în apropierea dintre lingvistică şi literatură prin studiul stilistic al operelor artistice.

Aşadar, creaţia artistică constituie obiectul de studiu atît al stilisticii cît şi al criticii. Dar pe cînd criticii literari oferă publicului, în primul rînd, rezultatele unei prime lecturi a operei, ei fiind cititorii cei mai avizaţi care comentează, acceptă sau resping, exprimă întiia reacţie în faţa unei noi creaţii (fac, cum s-a spus, istorie literară din mers), stilisticienii se apropie, în general, numai de scriitorii de valoare, propunînd o lectură analitică, în adîncime, a textului, sau o nouă lectură a lui.

Critica comentează conţinutul, semnificatul operei (raportîndu-l la realitate), stilistica ajunge aici, prin intermediul analizei formei, a semnificantului, forma fiind, cum sublinia T. Vianu, „însuşi conţinutul, sesizat în ceea ce are mai original", etapa cea mai înaintată în procesul gîndirii. „Sîngele creaţiei poetice este pretutindeni acelaşi, indiferent dacă îl luăm de la sursa limbă **sau** idei **sau** intrigă **sau** compoziţie... **pentru că s-a întîmplat să fiu lingvist, m-am plasat sub unghi lingvistic pentru a înainta spre unitatea operei", scria L. Spitzer, întemeietorul stilisticii literare.**

Funcţia criticii este, după cum spunea Sartre, de a critica, adică de a se angaja pentru **sau** contra. **Afirmînd şi negînd, critica literară are rolul de a orienta creaţia artistică şi gustul cititorilor, scop pe care stilistica nu şi-l propune. Baudelaire considera că pentru a fi justă, critica trebuie să fie pasionată, adică făcută dintr-un punct de vedere exclusiv, care să deschidă însă orizontul cel mai larg. Urmînd în interpretare anumite criterii obiective pentru a asigura valabilitatea ştiinţifică a rezultatelor sale, stilisticianul se comportă, în general, ca un om de ştiinţă care îşi stăpîneşte afectele, deşi analiza stilistică este, cum s-a spus, o analiză făcută „din simpatie" (Spitzer).**

Prin unii reprezentanţi ai ei, critica literară ambiţionează să fie, în acelaşi timp, ştiinţă şi artă. Şi, uneori, reuşeşte. Din cititori, criticii devin, în primul rînd, autori. R. Barthes aprecia că a trece de la lectură la critică înseamnă a-ţi schimba dorinţa, a nu mai dori opera, ci propriul limbaj. Marele risc este reprezentat, în acest caz, de posibilitatea creării unui „univers imaginar" al operei, univers în care cercetătorul să-şi verifice intuiţiile. Noua critică franceză (experienţă limită a stilisticii temelor) a mers uneori, în această direcţie, consideră lingvistul francez G. Antoine, cedînd tentaţiei de a descrie unele structuri exterioare creaţiei (amintim aici semnificativa frază a lui Bachelard : „Pedagogia spiritului ştiinţific ar avea de cîştigat explicînd seducţiile care falsifică inducţiile"). Afirmaţia plină de scepticism a lui Du Bos potrivit căreia critica rămîne întotdeauna o „aproximaţie", este întregită de Dubrovski — „aproximaţie metodică".

Acuzată uneori de subiectivism şi relativism, stilistica literară pretinde a fi ştiinţă. Împotriva acestui punct de vedere s-au ridicat mai multe voci. Astfel, Bruneau afirma că o explicaţie de text nu are nimic comun cu activitatea ştiinţifică, iar şcoala italiană (prin Fubini, Contini, Schiaffini) consideră stilistica drept critică apreciativă. Hatzfeld, care recunoaşte stilistica drept ştiinţă (aşezînd-o mai aproape de estetică decît de lingvistică), identifică interpretarea stilului ca mijlocul prin excelenţă al analizei literare, iar Seidler consideră perspectiva stilistică drept o condiţie sine-qua-non a criticii literare.

Nici în privinţa metodelor şi a terminologiei celor două discipline nu există un consens general. Totuşi, se admite că „cititul atent", „lectura repetată", observarea cît mai din apropiere a textului sînt principalele mijloace de a pătrunde în arta cuvîntului. Terminologia stilisticii (fiind, de fapt, cea a lingvisticii) este mai riguroasă şi mai precisă decît cea a criticii literare (în stilistică, pentru o terminologie fixă s-au pronunţat Bruneau, Marouzeau şi structuraliştii, iar pentru terminologie liberă — Yves Le Hir, Antoine şi alţii).

Diversitatea concepţiilor şi a metodelor apărute de-a lungul timpului în cadrul celor două discipline exprimă încercarea perseverentă de a descrie şi de a explica structura operei literare, care este, de fiecare dată, unică şi incomensurabilă, prin alta, şi poate, nu în ultimă instanţă, de a surprinde reflectarea în creaţia artistică a personalităţii — supremă avuţie umană.

FELICIA GIURGIU

Pentru o stilistică a limbajului artistic popular

Limba artistică populară este o realitate pe care cercetătorii valorilor expresive ale limbii române nu o mai pot ignora. In această imprejurare, elaborarea unei stilistici a limbii artistice populare, care să aibă in vedere, ca şi stilistica limbii artistice culte, **expresivitatea poetică,** adică „expresivitatea limbii artistice, in accepţia largă a termenului de limbă a literaturii beletristice, subordonată unui scop estetic" (St. Munteanu, **Stil şi expresivitate poetică,** Bucureşti, 1972, p 10) ar intregi cu un capitol fundamental cercetările de stilistică românească

In prezent, nu numai că ne lipseşte o stilistică a limbii populare, dar şi studiile ample. dedicate mijloacelor de expresie specifice diferitelor genuri ale literaturii populare, sint încă destul de rare. Abia de curind. in recenta carte a profesorului I. Coteanu **(Stilistica funcţională a limbii române,** Bucureşti, Editura Academiei R.S. România, 1973, p. 91–191) se acordă un spatiu mai larg problemelor fundamentale ale limbii artistice de tip popular Dar şi aici, ca de altfel in aproape toate studiile de stilistică a limbii populare, se au in vedere mai ales tropii şi figurile de stil. Lucrarea profesorului I Coteanu mai cuprinde insă un bogat mănunchi de sugestii. observatii şi idei deosebit de valoroase şi utile pentru dezvoltarea cercetărilor de stilistică a limbajului artistic popular, dintre care o reţinem acum doar pe aceea privitoare la existenţa unor **cuvinte-temă** sau **cuvinte-cheie** in lirica populară. Autorul ajunge la această concluzie constatind „că lirica populară românească este un fenomen lingvistic şi literar **general** şi **omogen ;** general, pentru că motivele circulă in toate ariile dialectale, omogen, fiindcă termenii din nucleul lingvistic al motivelor sint inţeleşi şi folosiţi peste tot in acelaşi fel" **(op. cit.,** p. 160). Identificăm aici una din trăsăturile cele mai caracteristice ale literaturii populare in comparaţie cu literatura cultă, de care cea dintii se mai deosebeşte şi datorită faptului că „reprezintă o creaţie orală. colectivă, asociată – prin sincretism – cu muzica, dansul, spectacolul, jocul dramatic" (Mihai Pop. **Perspective in cercetarea poetică a folclorului,** in **Studii de poetică şi stilistică,** Bucureşti, 1966, p 41).

Deci, atitudinea stilisticianului şi chiar mijloacele sale de investigaţie trebuie să fie altele cind studiază limba folclorului decit atunci cind cercetează limba operelor culte. Inainte de a fi citită, poezia (şi proza artistică) populară trebuie ascultată aşa cum este ea rostită de cei care o produc şi o consumă. pentru că modul ei propriu de existenţă este oralitatea. După cum remarca profesorul Mihai Pop. fiind „strins legată de viata creatorilor ei, poezia populară nu poate fi inţeleasă fără datele pe care le aferă o bună cunoaştere **etnografică** (şi istorică n.n.) a satului (zonei) in care a fost culeasă" **(op. cit., p. 41).** Totodată, stilisticianul trebuie să fie şi un bun dialectolog, pentru că. aşa cum vom vedea mai jos, multe fapte specifice limbajului poetic popular se explică numai prin raportarea la situaţia din graiuri şi dialecte. In acest caz, o mare insemnătate pentru lectura exactă şi interpretarea corectă a elementelor expresive din creaţia folclorică o are alegerea colecţiei pe baza căreia se întreprinde cercetarea. Numai culegerile de poezii populare intocmite ştiinţific, aşa cum sint cele publicate de Ov. Densusianu sau Tache Papahagi. pot sluji cu maximă eficienţă un atare scop. Celelalte, din păcate foarte numeroase, in care textul poetic este transliterat nu pot oferi un material informativ complet şi veridic pentru stilist, deoarece modificarea structurii fonetice a creaţiilor populare reprezintă o greşeală tot atit de gravă ca şi „corecturile" operate de primii noştri culegători de folclor.

Dacă studiul limbii scriitorilor conduce adesea la delimitarea unor structuri stilistice individuale, proprii unor anumiţi creatori, cercetarea stilistică aplicată creaţiei folclorice asigură numai identificarea structurii stilistice a unor genuri şi specii literare (ex. poezia lirică, poezia epică, proza artistică etc.). Stilurile individuale sint excluse în acest caz, de vreme ce avem a face cu opere colective.

Pe lingă aceste deosebiri fundamentale de structură, geneză şi formă de existenţă a creaţiei populare in comparaţie cu cea cultă, vom constata că şi in ceea ce priveşte **limbajul poetic propriu-zis** – prin care inţelegem sonoritatea, ritmul şi „anumite fapte de limbă, de exemplu anumite cuvinte. anumite forme gramaticale sau intrebuinţări ale unor forme gramaticale care nu sint uzuale" (cf. G. Ivănescu, **Limba poetică românească,** in „Limbă şi literatură", II, 1956. p. 201) – există deosebiri dintre cele mai mari.

In literatura cultă, un mijloc esenţial de realizare a expresivităţii poetice il constituie abaterea de la norma exprimării curente, realizată premeditat, in urma unui efort de selecţie şi de apreciere individuală Şi in limba creaţiilor populare găsim astfel de abateri, care in final au un efect estetic, dar aici sint incălcate „norme dialectale" prin introducerea unor fapte de limbă cultă sau prin păstrarea unor forme arhaice ori necunoscute în graiul care îmbracă producţia folclorică. In balade şi descintece găsim, de pildă, cele mai numeroase arhaisme fonetice şi lexicale (mai rar gramaticale) pe care purtătorii de folclor le acceptă – deşi nu le mai cunosc sau vin în contradicţie flagrantă cu structura graiului pe care il vorbesc – in virtutea unei tradiţii pe care sint conştienţi că nu o pot încălca fără a păgubi frumuseţea estetică a textului folcloric. Iată, de pildă, un fragment de cintec din nord-estul Transilvaniei, în care arhaismele fonetice abundă :

„Tăt boiţi luiu
La ierbgile-ntrezu,
La izvoră răsu.
Pariş că măi sîntu
To boi bimbor graş.
Las' să sie bgine
Gă ţi sa cuzine".

(Exemplele sint luate dintr-o colecţie personală). Formele cu -u (-iu) final au dispărut de multă vreme din graiul zonei respective. De asemenea, formele **pariş** „se pare", **bgine** „bine", **cuzine** „cuvine" sînt necunoscute vorbitorilor de azi, iar pluralul **boiţ, formă diminutivală** neobişnuită în acest grai, utilizată în text ca termen de dezmierdare, a fost creată pentru a se evita omonimia cu **bouţi** „boi mici, viţei".

Spre deosebire de arhaisme, care sint menţinute in creaţia populară datorită in primul rînd tradiţiei, în cazul elementelor noi, luate mai ales din limba cultă, constatăm o incercare de selecţie intenţionată, asemănătoare cu cea din limba artistică de tip cult, determinată nu numai de raţiuni estetice, ci şi de o tendinţă de a epata printr-o exprimare „aleasă". Poezia populară ocazională (mai cu seamă unele oraţii de nuntă) şi producţiile aparţinînd folclorului nou cuprind destule elemente fonetice şi lexicale de provenienţă cultă, care n-au intrat încă în vorbirea zilnică a omului de la ţară, făcînd parte numai din arsenalul mijloacelor expresive ale limbii sale poetice. Deocamdată elementele de limbă literară pătrunse in creaţia folclorică îndeplinesc, din punct de vedere stilistic, un rol similar cu cel pe care il au elementele populare în limba literaturii culte : evitarea expresiei banale.

Invenţia verbală a creatorilor de folclor este, în multe cazuri (de ex. în descintece), prodigioasă, derivarea cu sufixe şi prefixe fiind procedeul cel mai solicitat pentru sporirea lexicului poetic popular. Totuşi, în această privinţă sursele de înavuţire a vocabularului poetic de tip cult sînt mult mai numeroase şi mai variate.

Diferenţa cea mai însemnată dintre cele două tipuri de limbaj poetic în domeniul vocabularului o constatăm însă în felul cum sint utilizate cuvintele cu sensul lor conotativ. In vreme ce conotaţia joacă un rol fundamental în exprimarea gîndirii poetice culte, contextul poetic conferind cuvîntului un număr aproape nelimitat de sensuri figurate, în limba artistică populară ea este mai puţin dezvoltată şi rafinată, polisemia unor cuvinte indicindu-ne aici mai degrabă sărăcie lexicală decit opulenţă semantică.

La fel ca in vocabularul poetic cult, şi in cel popular putem distinge existenţa unui fond de **cuvinte poetice,** adică termeni folosiţi numai in limba artistică, nu şi in cea uzuală. Intre acestea se numără : **codru, dalb, lerui-ler** etc., numele unor fiinte fabuloase : **făt-frumos, zînă, mama pădurii,** chiar şi **impărat, impărăteasă** etc., animale exotice : **leu** etc. sau termeni, neintrebuinţaţi in graiul local, cum sint, de pildă pentru zona cercetată de noi, **bădiţă, mîndră, măicuţă** etc.

In limbajul artistic popular, mai mult decit cel cult, versificatia, metrica şi accentul joacă un rol esenţial. In concepţia estetică a creatorilor şi purtătorilor de folclor, aceste trei elemente reprezintă latura cea mai importantă a realizării artistice a operei poetice. de aceea studierea lor ar trebui să ocupe un loc aparte intr-o stilistică a limbii populare.

Tropii şi celelalte figuri de stil proprii creaţiei folclorice au fost studiate cu mai multă atenţie decît alte aspecte ale limbajului poetic popular. Ceea ce s-a neglijat insă pină acum este urmărirea circulatiei şi repartitiei temporale şi locale a valorilor expresive de acest tip, operatie fără de care nu se pot delimita etape şi zone distincte în structura stilistică a limbajului poetic popular.

Inainte de a incheia aceste fugare şi incomplete observaţii de principiu, mai trebuie să atragem atentia asupra faptului că cercetarea stilistică a creaţiilor folclorice în proză şi a celor in versuri trebuie să se facă, in bună măsură, diferenţiat. Proza populară (basme, povestiri, snoave etc.) prezintă mai puţine elemente stabile ale limbii poetice decît poezia, deoarece, expresivitatea expunerii atîrnă în acest caz de spontaneitatea şi darul de povestitor cu care este înzestrat cel ce reproduce bucata folclorică. In cazul creaţiei poetice în versuri, cizelarea artistică străbate un drum lung şi beneficiază de intervenţia unui mare număr de creatori „inspiraţi", iar cei care reproduc aceste creaţii respectă mai bine forma pe care ele au dobindit-o în urma unui lung proces de şlefuire.

Deşi sînt încă puţine, valoroasele studii elaborate în ultima vreme de prof. I. Coteanu, M. Pop, Pompiliu Dumitraşcu, Felicia Şerban, N. Constantinescu ş.a. deschid drumuri noi şi creează perspective optimiste pentru dezvoltarea stilisticii limbajului artistic popular românesc.

VASILE ŢARA

Semiotică sau stilistică ?...

„Se poate deci concepe o ştiinţă care să studieze viaţa semnelor in cadrul vieţii sociale ; **ea ar face parte din psihologia socială şi in consecinţă din psihologia generală : o vom numi semiologie de la grecescul** semeion, **„semn".**

(F. de Saussure)

Semiotica : **ştiinţă generală a practicilor semnificante sau a „textelor" (1), proces ce urmăreşte producţia de sensuri şi naşterea de forme, şi quasisinonimul ei,** semiologia : **ştiinţă a sistemelor de semne – in calitate de „substanţe" dublate de limbaj (2), derivă din** structuralism, **din cel** lingvistic **– căruia-i sint şi astăzi (la 58 de ani de la apariţia faimosului** Curs **al lui Saussure) aşa-zicind** vasale, **fie că se recomandă ca atare (Roland Barthes), fie că nu (Julia Kristeva). Şi, dacă cel dintii vede semiotica („la sémiologie") ca făcind parte din lingvistică, majoritatea semioticienilor de astăzi sint – nu, insă, intru totul – de acord cu definiţia lui Saussure, potrivit căreia semiotica e ştiinţa generală a semnelor, incluzind – ea – lingvistica... Ar urma, deci, ca semiotica să-şi dezvolte (fie şi in sensul cel mai larg) o metodă proprie – alta decît aceea a lingvisticii (numai concluziile-i cele mai generale avind a-i sluji acesteia din urmă drept bază teoretică). Dar o asemenea metodă nu există încă, semiotica reiterind – mai amplu – inseşi modelele (structurile) lingvisticii (vorbind, la rindu-i, de structuri „profunde" şi „de suprafaţă", de „limbă" şi „vorbire", de „text" şi „scriitură", de „semnificat" şi „semnificant", de „selecţie" şi „combinare" ş.a.m.d.), pe care le transferă la un obiect de altă categorie, anume la conştiinţa umană (inclusiv subconştientul), ca generator de sesuri. Semiotica ar fi, astfel, fie (după Roland Barthes) o** trans-lingvistică, **fie (după Julia Kristeva) o** teorie a subiectului, **o tentativă (poate „disperată") „de a(-ţi) surprinde conştiinţa** in vitro, **de a(-ţi) dezantropocentriza cunoaşterea lumii numai pentru a** te **inţelege mai exact" (3). Numai că, insăşi situaţia ei de „ştiinţă generală" – ba chiar de superştiinţă făcind-o să-şi apropie neingrădit o serie de „limbaje" (adesea antinomice) : psihanalitic, sociologic, cibernetic şi, cum spuneam, lingvistic mai cu seamă – nu fără unele modificări in propriu-i sens..., inseşi modificările acestea semantizează (4), re-semantizează „limbajele" in cauză, aducindu-le, in cele din urmă, la o stare indeajuns de echivocă, de improprie, deci, unei ştiinţe riguros exacte. Şi poate că doar rivna-i de a „prinde" conştiinţa dincolo de om, in afara oricărei psihologii, va fi făcut să se nască speranţa (sau iluzia) că – pe un limbaj (metode şi concepte) de imprumut şi devenit ambiguu – s-ar putea intemeia o ştiinţă. Nu altfel se explică insuşi faptul „pierderii" din vedere a precizării lui Saussure,** potrivit căreia semiotica („la sémiologie"), **ca ştiinţă generală a semnelor, e** parte **a psihologiei generale. Iar dacă unei ştiinţe ca lingvistica, ştiinţă** particulară **postulind imanenţa metodei in vederea bunei funcţionări a propriilor modele, i se ingăduie – practic – să ignore latura psihologică a limbii (5), o** ştiinţă generală **(a semnelor), ca semiotica, implică necesarmente demersul psihologic. De altfel, la psihologie trimit : şi „imaginaţia colectivă" (Roland Barthes) şi „teoria subiectului" (Julia Kristeva) cu apeluri la psihanaliză, şi conceptul de „cititor ideal" (Michel Riffaterre) şi „mitul colectiv al cuvintului" (Johan-**

Semantică și stilistică

Este paradoxal cite asemănări de structură și de amănunt există intre semantică și stilistică, și totuși, deși observații cu privire la relațiile lor reciproce nu lipsesc din nici o lucrare consacrată uneia sau alteia dintre cele două discipline, studii sistematizate de mare cuprindere intirzie să apară. Ni se pare semnificativă chiar situația din **Tratatul de lingvistică generală** al Academiei unde, cu toate că este studiată **Interdependența compartimentelor limbii in sincronie** (p. 287–293), nu este amintită relația semantică – stilistică.

Ambele științe in discuție parcurg un drum aproape identic. Dacă multă vreme semantica și stilistica au stat departe de interesul major al lingviștilor, domeniile lor fiind adjudecate de alte discipline, actualmente ele cunosc un spectaculos reviriment. Explicația acestei imprejurări trebuie pusă, pe de o parte, pe seama atenției sporite acordate vorbiril (parole) in dauna limbii (langue) care multă vreme a fost obiectul principal și aproape exclusiv de studiu al structuraliștilor. Pe de altă parte, științe ale semnificațiilor (lexicale sau stilistice) cu implicații in realitatea extralingvistică, se lasă greu cuprinse in descrieri sintagmatice sau paradigmatice sau in analize formalizate ca in cimpul expresiei, fapt care a dus la excluderea lor din sfera lingvisticii. Revirimentul trebuie pus in legătură cu reacția majorității lingviștilor impotriva acestui structuralism „asemantic" și „astilistic", care transformă știința limbii intr-o știință moartă. Reacția amintită a dus la creșterea cantitativă și innoirea metodologică, dar incă nu la saltul calitativ așteptat de orientările moderne. Așa se explică că atit in semantică cit și in stilistica structurală, metodele tradiționale n-au fost abandonate, iar cele moderne sint incă nebuloase. Chiar noțiuni de bază, sem-sememstilem, pentru semantică, respectiv stilistică, sint departe de a fi cristalizate.

Funcționarea limbii ca sistem de comunicare la toate nivelele ei (limbajul poetic nu i se poate sustrage, ci o implică intr-o manieră particulară care-i vine din dominația elementelor conotative individuale asupra celor denotative) este principiul unificator de la care trebuie pornit in cercetarea raportului semantică-stilistică.

Baza teoretică, in linii mari comună, face posibil transferul de concepte și metode intre cele două discipline cu rezultate fructuoase. O serie de concepte fundamentale ale semanticii ca polisemie, sinonimie, omonimie, derivație semantică, ambiguitate semantică, motivarea cuvintului, au fost imbogățite cu date noi provenite din cercetarea stilistică a limbajului figurat. Ne vom referi la un singur aspect dintre cele enumerate : motivarea cuvintului. Semantica modernă consideră că pe lingă motivarea fonetică există și una morfologică și semantică, ultimele două numite și motivări etimologice. Aceste constatări au permis ca anumite procedee stilistice să fie văzute sub o lumină nouă. Astfel, I. Barbu, in eseul despre **Jean Moréas,** propune ca sintagma „fumée indolente" din versul : „Compagne de l'éther, indolente fumée" să nu fie ințeles „fum plin de nepăsare", ci „evocarea eterului ne invită să re-gindim cuvintul „indolente" – „indolent", să-l ințelegem in accepțiunea lui etimologică : aceea de **cruțat de durere.** Versul dobindește astfel un sens moral și devine emoționant".[1] Este aici, ca și in alte multe exemple care s-ar putea da, o incercare conștientă de a reinvia motivarea cuvintelor, de a reliefa astfel expresivitatea și culoarea lor, obscurizate de evoluția fonetică sau semantică.

Semantica a demonstrat cu numeroase exemple că legăturile de sens intre cuvinte sinte laxe și că, cu cit imbinările sint mai neașteptate, cu atit crește informația. Studiul limbii artistice ne dă prilejul să constatăm că scriitorii au găsit aici domeniul nelimitat al sugestiilor și semnificațiilor posibile. Dar, adeseori limitele semantice intre cuvinte, mai ales in poezia modernă, au fost lărgite exagerat, ceea ce a avut ca urmare estomparea și pulverizarea semnificațiilor, făcind dificilă sau ambiguă ințelegerea.

Granița rigidă dintre metodele de analiză ale semanticii și stilisticii tinde să se șteargă. Avantajele unei atari situații sint netăgăduite. Se verifică cu mai multă siguranță puterea explicativă, eleganța și simplitatea unei metode. Cimpurile semantice, de pildă, modalitate de analiză proprie inițial semanticii, s-au dovedit fructuoase și in stilistică. Structura semantică și stilistică a unui text descrisă cu ajutorul cimpurilor semantice permite cuprinderea micro – și macrostructurilor noționale la care un scriitor recurge prin intermediul cuvintelor pentru zugrăvirea unei realități. Numărul de cuvinte distincte pentru același concept aduce, in același timp, clarificări in ce privește gradul de varietate semantică a unui text, care poate merge de la repetarea monotonă a vocabulelor pină la eterogenitate. Pentru a sublinia importanța primului aspect in cercetarea stilistică ne limităm doar la ceea ce Baudelaire nota undeva : ...„pentru a ghici sufletul unui poet, sau cel puțin principala sa preocupare, să căutăm in operele sale care este cuvintul sau care sint cuvintele care apar aici cu cea mai mare frecvența. Cuvintul va traduce obsesia".

Plasarea succesivă a lexemelor in cimpuri semantice diferite indică dimensiunile variației semantice a unui cuvint. Din punct de vedere stilistic, inregistrarea variației semantice a unui cuvint este pertinentă „deoarece ea relevă gradul de actualizare individual-artistică a diferitelor posibilități de asociație semantică a cuvintelor, precum și gradul de imbogățire a conținutului lor semantic".[2] T. S. Eliot observa in acest sens : „Sarcina poetului, de a face incomprehensibilul comprehensibil cere imense resurse de limbaj, iar dezvoltind limbajul, imbogățind ințelesul cuvintelor și arătind cit de mult pot realiza cuvintele, el face posibilă, pentru ceilalți oameni, o gamă mult mai amplă de emoții și percepții, pentru că le dă vorbirea prin care poate fi mai mult exprimat".[3]

Dacă acceptăm ideea că dihotomiile de tipul funcție de comunicare, funcție poetică, denotație, conotație, sint de natură teoretică și că, in limbă, realitate unitară și indivizibilă, sint simultane, dar amalgamate in proporții diferite și dacă la aceasta mai adăugăm și ideea că un text poetic „este o structură semantică in care este implicată o reprezentare trăită, autentică și emoțională a lumii",[4] atunci urmează să efectuăm analiza unei scrieri poetice sub o dublă perspectivă, semantică și stilistică. Acest mod de abordare, nu numai că este complet, dar are și avantajul de a păstra unitatea semnificației lingvistice, de a nu despărți net planul denotativ de cel conotativ, evidențiindu-se mai clar mișcarea lor dialectică. Un exemplu strălucit de asemenea perspectivă teoretică, și practică in același timp, il oferă **Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu.** Prezentind in structura fiecărui articol lexicografic accepțiile uzuale ale cuvintelor, dar și valorile poetice particulare grefate pe sensul comun, se reliefează trecerea treptată de la denotație la conotație, adică tocmai faptul că intre cele două aspecte nu se pot stabili limite tranșante.

Notele de față nu au intenționat să epuizeze problema complexă a interdependențelor dintre semantică și stilistică. Dar chiar numai acest succint tur de orizont credem că a reușit să dea o imagine convingătoare a multiplelor puncte in care semantica și stilistica se intrepătrund și se luminează reciproc și totodată să reliefeze ideea că cercetarea interdisciplinară nu este numai utilă, ci și necesară.

LIVIA VASILUȚĂ

[1] I. Barbu, **Poezii,** Ediție ingrijită de Romulus Vulpescu, Ed. Albatros, 1970, p. 351–352.

[2] Paula Diaconescu, **Informația semantică și stilistică a unui text,** in vol. **Sistemele limbii,** București, 1970, p. 69.

[3] T. S Eliot, **Ce inseamnă Dante pentru mine,** Luceafărul, 9 septembrie, 1972.

[4] Ștefan Munteanu, **Stil și expresivitate poetică,** București, 1972, p. 268.

---

sen și stilistica daneză), corespunzind, aceasta, „mitemelor" barthiste și „mitologemelor" Kristevei... La psihologie ca la un „dincolo" antropologic.

Or, un asemeena „dincolo" e reclamat de chiar lingvistică – prin unele ramuri ale ei : semantica și stilistica literară, mai ales), care – ipso facto **– ar urma să apeleze la semiotică... Dar o semiotică ce-și va fi descoperit, in fine, insăși rațiunea de a fi, anume propria-i identitate (care, intre altele, e tocmai** diferența **ei față de lingvistică) : un** limbaj **– nu printr-o (minimă) transgresie de termeni (lingvistici, intre alții) la alte realități. Căci, fie și dacă un asemenea demers poate să aibă, ca la Roland Barthes, efecte din cele mai spectaculoase, ele se datorează – mai cu seamă –** talentului **scriitorului francez, puterii sale transfiguratorii asupra termenilor celor mai arizi. Roland Barthes vivifică, acolo unde alții fac disecții.**

Cit despre acești „alții", ei ilustrează – cu reușite de la caz la caz – situația dificilă și, uneori, am zice chiar eroică a unei discipline in formare, **de o cuprindere incă imprevizibilă, cu un obiect prea larg, prea general incit să-l satisfacă pe de-a-ntregul „limbajele" imprumutate de aiurea.**

Nu-i de mirare că, limbaju-i favorit fiind acela al lingvisticii, semiotica (e vorba de cea literară) pare să fie, deocamdată, o stilistică sui generis.

MIA FOARȚĂ

[1] J. Kristeva, SEMIOTIKE, Recherches pour une sémanalyse, Paris, Seuil, 1969.

[2] R. Barthes... „tout système sémiologique se mêle de langage", in : ELEMENTS DE SEMIOLOGIE, Introduction, Paris, Gonthier-Meditations, 1970, p. 80.

[3] S. Alexandrescu PROLEGOMENON II, Introducere in poetica modernă, in : POETICA ȘI STILISTICA, Orientări moderne, Buc., Univers, 1972, p. CI.

[4] Despre această semantizare universală a tuturor uzurilor, proprie omului și societății, vorbește R. Barthes in „Semiologia" sa.

[5] Latura psihologică și cea socială a limbii este studiată de ramuri specializate ale lingvisticii, respectiv : psiholingvistica și sociolingvistica.

Intenție și interpretare

Metoda arhilectorului **(sesizarea și explicarea secvențelor revelatorii utilizate in interpretări diferite ale aceluiași text) a fost formulată de M. RIFFATERRE cu scopul mărturisit de a asigura cercetării stilistice rigoare și obiectivitate. Sursele subiectivismului in stilistică, dar și in celelalte discipline avind ca obiect textul literar, fiind selectarea** individuală **a secvențelor și explicarea lor, de asemenea** individuală, **rezultă că metoda respectivă este ineficientă pentru** momentul semantic **al intepretării unde se recurge incă la** intenția autorului **care devine, atunci cind este cunoscută, un** mijloc **de verificare și, necunoscută fiind, un** scop.

După fetișizarea **intenției, s-a ajuns, prin formularea unor indreptățite rezerve (1. nu există decit accidental posibilitatea de a verifica măsura in care o interpretare dată coincide cu intenția autorului ; 2. verificarea interpretărilor prin intenție ar duce la excluderea celor incompatibile cu ea, de unde 3. concluzia inacceptabilă că orice text este univoc etc.), să se vorbească despre „**eroarea **intenționalității". Cele două atitudini sint evident reciproc insuficiente, partizanii intenției avind impotriva lor realitatea plurivocității textului, iar adepții acesteia fiind constrinși să ignore, cu bună știință, faptul tot atit de real că textul este, totuși, rezultatul unei intenții. Depășirea dificultății poate veni numai din explicarea imprejurării că unei** cauze univoce **ii corespunde un** efect plurivoc.

Atunci cind intenția autorului este cunoscută, ea exercită o presiune vădită asupra interpretărilor, acestea rămiind u-i mereu adiacente. Exegezele asupra LUCEAFĂRULUI **(cu excepțiile menționate in continuare) nu se indepărtează (uneori cu strălucite rezultate) de interpretarea alegorică știută decit pentru a reveni la ea[1]. Cititorul curent și savantul au in comun (e adevărat că din motive diferite) intenția de a-l identifica pe Hyperion cu Eminescu, ocolind amănuntul că și celelalte prezențe din poem sint rezultate ale aceleiași intenții, semnificația și comportamentul lor verbal fiind ușor de recunoscut și in restul operei. Rectificarea acestei tendințe își are istoricul ei, care incepe cu TUDOR VIANU[2] și continuă cu NICOLAE MANOLESCU[3], MARIAN POPA[4] și ZOE DUMITRESCU-BUȘULENGA[5], drumul parcurs ducind astfel de la univocitatea intenției la posibilitatea (enunțată, sau doar sugerată) a unei lecturi plurivoce. Rezultă că** LUCEAFĂRUL **este un text comportind** interpretări divergente **ca semnificații, dar** convergente **(adică in egală măsură corecte) față de unitatea superioară care este** sensul **: ceea ce pare distinct la un anumit nivel semantic, apare identic la nivelul imediat superior. Semnificația intențională apare, astfel, drept** una dintre semnificațiile posibile **ale textului, iar scriitorul – un „cititor" al propriei sale creații. Intre intenție și interpretare incetează să mai existe o contradicție dacă** plurivocitatea **se definește ca** ansamblu de univocități, incompatibile ca semnificații, dar compatibile in raport cu sensul.

Nefiind identic cu nici una dintre semnificațiile textului, sensul **nu este egal nici cu suma lor, ci el reprezintă doar** posibilitatea **apariției acestora in spațiul dintre** semnificant **și** semnificat. **Intrucit cele două laturi ale semnului se află intr-un raport** flotant, **sau chiar** reversibil, **este dată, teoretic, probabilitatea ca unul și același text să comporte semnificații ce se exclud reciproc. Semnificațiile polare se situează cu necesitate la extremitățile spațiului semnificant și ele apar in** procesul dialectic **al transformării semnificantului in semnificat și invers, constituirea lor ducind la transformarea celor două laturi ale semnului-text in semne de rang inferior, de unde posibilitatea apariției altor semnificații polare ș.a.m.d. Textul se infățișează, astfel, ca o ierarhie de semne** **comportind o ierarhie** de sensuri **capabile să** producă semnificații ierarhice. **Dispunind de semnificații latent-multiple, fiecare semn poate să participe in moduri diferite la constituirea semnului superior. Plurivocitatea semnului-text este o consecință a plurivocității semnului in genere. A atribui textului o semnificație univocă inseamnă a suprima progresiv-ierarhic raportul flotant dintre semnificant și semnificat, prin selectarea constantă a unei singure semnificații dintre cele posibile, adică prin identificarea ei cu sensul semnului respectiv, ceea ce duce** inevitabil **la crearea unor** situații metafizice **succesive. Operind cu semnificații, o asemenea interpretare transformă** ierarhia dinamică intr-o structură statică. **In schimb, o interpretare operind cu semne este mai utilă in măsura in care, asemenea textului, devine ea insăși** productivă, **adică generatoare de semnificații.**

Astfel, inlocuirea lecturii semantice **printr-una** semiotică **evită atit eroarea intenționalității, cit și separarea arbitrară dintre momentul selectării secvențelor și acela al explicării lor.**

CRIȘU DASCĂLU

[1] G. Călinescu, **Opera lui Eminescu,** Editura Minerva, 1970, II, p. 116 ; [2] **Atitudinea și formele eului in lirica lui Eminescu,** in **Studii de literatură română,** București, Editura didactică și pedagogică, 1965, p. 305. [3] **Vocile lirice ale „Luceafărului",** in **Teme,** București, Editura Cartea Românească, 1971, p. 139 și 143. [4] **Relație și mască in „Luceafărul" lui Mihai Eminescu,** in **Modele și exemple,** București, Editura Eminescu, 1971, p. 273–276). [5] **Hyperionul românesc,** in **Caietele Mihai Eminescu,** I, București, Editura Eminescu, 1972, p. 26.

DIM. RACHICI

Puritate

Să ne încălzim sufletele
cu zăpadă, să ascultăm
clopoţeii nuanţelor albe –
atît de diverse
şi-atît de pure.

Ninge fantastic
ca în tăceri de peşteri
un delir de lebede blinde
în copilărie-ntorcindu-ne.

Pe schiuri albastre

Iubire-ntre noi
mai albă ca neaua
pe care şi umbra păsării doare –
prelungi sentimente
pe schiuri albastre
la vale purtîndu-ne.
Oare-n ceaţa adîncă
ce stînci ocoli-vom
ce nedesluşite abisuri ? –

Perechi neperechi
senini ca paharul
din care
la plecare băurăm . . .

VICTOR GAGA : „Ciocîrlie" (lemn)

Drum

Flutură – flutură –
fir de iarbă peren
transformînd intervale
de timp în seminţe.

Pentru lumină
ai perforat
şi asfaltul ! . . .

Caraimanul

El munte nu poate fi ! –
prea se scutură tăcut de zăpezi
prea-l ocolesc cirduri-cirduri pădurile
cum leagă centrul pămîntului
de-a infinitului lespede
şi de înaltul inimii noastre.

El munte nu poate fi ! –
Mai degrabă-o continuă veghe
mai degrabă o lucire-a interioarei ţării
împietrind într-un ochi de străbun
ce şi azi peste lume se uită.

El munte nu poate fi !

HORIA ZILIERU

Gavota

La miini serafe îi închei mănuşa
şi vena ei albastră mai tresare.
O muzică în parcuri solitare
ca vinul cald împrăştie cenuşa

dintr-un poem în ceruri scris – şi bate
un viscol pur şi vocea ne inundă,
şi nu mai pleacă roza muribundă
din patul alb al lacrimii curate.

O luminare plînsul îşi coboară
în cerc etern în urna din retină
şi pîlpîie în matca ei streină
ecouri dintr-o stranie fanfară.

Şi-a amintit de-un foc trecut şi cheamă
pe nume o ţestoasă ce-n obsesii
îi scoate limba mută printre gresii
de parcă-aprinde sfeşnice de-aramă.

Ascultă-n ea cum spuma mării-nghează
o tînguie, o mîngîie, şi-o iartă
şi în fiori de purpură deşartă
se-ncredinţează scărilor de ceaţă.

Departe de oglinzile cernite,
e-o sfîntă între noapte şi văpaie –
şi cineva-n ateliere-i taie
o lojă în deşertul din orbite.

Vorbind în limba astrului

Mi-i sufletul ce-l locuieşti o seră
sau eu o simt, preainocenta slugă
cu gura-n forma crinului în rugă
arzînd polenul dintr-o altă eră.

Cu blînde voci mihnita înflorire
suspină prin ţărîna-ntunecoasă
şi lungile stamine limfa lasă
prin vene cu canale de clavire.

Din lava de argint ţi-l scot în faţă,
în aburii de grea melancolie
şi-n porii mari albinele învie
infernul palid de parfum şi gheaţă.

Ca un linţoliu, pielea fumegîndă
cu cicatrice de scîntei lactee
în aur ţine castele trofee,
iar mîna ta e gata să o vîndă.

Vorbind în limba astrului de ceară,
vin fluturii bogaţi în jurăminte
şi varsă peste-amante oseminte
ulei din scalda lor crepusculară.

Şi nervii-n orchestraţia suavă
îşi lasă capul silnic într-o parte,
peste ruina de icoane sparte
cu chipul învechit de fum şi slavă.

AL. JEBELEANU

Comoara de pe Rarău

Pietrele Doamnei străjuie comoara
Pe creştetul Rarăului 'nălţată,
Surdinizate flăcări ies din piatră
Şi-n viscol urlă, ochi de pară, fiara.

Ci nimeni n-o s-o scormone vreodată,
De secole stă taina-i, legendara ;
Primăveriu, cînd saltă-n stînci mioara,
Fidel Rarăul, înverzind, aşteaptă.

Domniţa se pierdu printre vîltori,
Uită-n adînc tumultul sau însemnul
Şi risul irealelor comori.

În van răsună peste piscuri lemnul,
Domniţa solitară şi cuminte
La glas de bucium nu mai ia aminte.

Climat nostalgic

Spre tine merg pe drumuri cunoscute
Şi niciodată n-o să mai ajung,
Terestrele talazuri cresc pe crug
Cu reci vuiri şi sperioase ciute.

Aş vrea să fie drumul cît mai lung,
Să-mi stăruie şi ore şi minute,
Nuanţe-adoniene nevăzute
Mătăsuiesc printre bătăi de-amurg.

Şi pentru că plîng solzii din copaci,
Din codrii lui Bacovia pe semne,
Foşnind cu plumbul iernii te retragi.

Se şterg brumate frunze şi sprîncene.
Şi pînă la vegheata aurora
Psalmodiez desprinderea sonoră.

Alexandru Deal
ANOTIMPUL ÎNTOARCERII*)

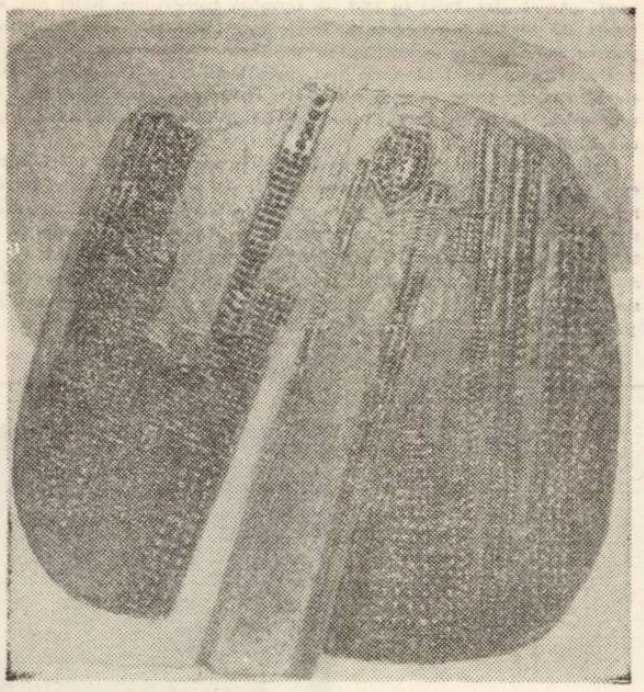

PETRU GALIŞ : „Marele prag"

Am sunat, tîrziu, eu, Valer Septembriu, la uşa apartamentului cu numărul treizeci şi trei. Eram emoţionat, pentru ce aş minţi? După o vreme s-au auzit nişte paşi şi, vocea doctorului Igor, mi s-a părut slăbită, dincolo de uşă, întrebă cine e. Am spus : eu, unchiule. Am desluşit cheia răsucindu-se în broască şi i-am văzut obrazul tras, neras de cîteva zile. Pijamaua era deschisă lăsînd să i se vadă pieptul păros, cu pectoralii cam lăsaţi. Părea îmbătrînit şi asta m-a înduioşat puţin. Dar acum nu mai simţeam nimic. A spus : fii bine venit — şi mi-a întins mîna. Pe urmă, în timp ce priveam casa, străină mie, vocea lui : te-ai îngrăşat. Ia să văd cum arăţi, foarte bine, foarte bine : acolo, se pare, n-ai dus-o rău, ei bravo, bravo.

Pe urmă a căscat şi m-a întrebat dacă mi-e foame. I-am spus că nu şi după aceea am încercat să stăm niţel de vorbă. N-aveam să ne spunem prea multe lucruri, aşa că ne-am culcat. Avea două sofale enorme şi mult timp am auzit cum oftează şi se străduie să adoarmă.

Cînd m-am trezit, Igor plecarse deja la cabinet. Am găsit un bilet pe birou : „Ouăle sînt în frigider, uleiul pe raftul din bucătărie. Dacă ai nevoie de bani, găseşti în sertar. Nu mă aştepta cu masa".

Am deschis sertarul şi am găsit un plic ghiftuit cu sute. Erau trei mii. Am scos un şuierat admirativ şi i-am pus cu grijă la locul lor. Sub un dosar am dat peste un pachet cu ţigări lungi cît viaţa unui cămătar. Am găsit două fotografii, dar nu le-am dat prea mare importanţă. Pe verso-ul uneia scria 1941 şi o semnătură ; era acolo o femeie în rochie lungă, albă, cocoţată pe un leagăn, cu braţele subţiri, fragile, agăţate de funiile groase ce atîrnau legate zdravăn, se pare, de craca unui nuc ; cel puţin aşa se înţelegea din poza aia ; m-a impresionat figura ei serioasă, aş putea spune melancolică, părul scurt, tăiat sportiv. Fotografia fusese luată în momentul în care leagănul ieşea din punctul mort şi revenea alunecînd lin, aşa mi-am închipuit, spre cel ce ţinea aparatul. De aceea mă tulbura într-atît ce vedeam : femeia părea, cu braţele ei fragile, cu ochii topind melancolici anii, o viaţă, gata să iasă din poza aia blestemată, dar era ţinută în încremenire ca într-o capcană drăcească, privirile ei atît de vii, acum atît de apropiate mie, îmi făcură rău. Am pus fotografia la loc, cealaltă era neînsemnată ; un grup de medici în halate, printre ei şi Igor ; mi-am aprins o ţigare şi am intrat în baie. Oglinda mă dete înapoi aşa cum eram : încercănat şi cu părul în neorînduială. Am simţit că mă clatin, pereţii fugiră din jur, oglinda se albi pînă la ţipăt ; şi am ţipat nu prea tare, cu mîna dusă la gură, în mîna mea se aflau îngropate mîinile strămoşilor mei, ţărani şi meşteşugari şi ce-or mai fi fost, îmi îngreuiau carnea, îmi făceau oasele nesfîrşite, îmi răceau sîngele, gest străvechi de spaimă şi uimire : mîna făcută pumn şi dusă la gură cu buzele stirvite.

Din doi paşi am fost în dormitor ; am smucit cu furie sertarul ; calculasem prost mişcarea şi conţinutul lui se împrăştie ca luat de vînt pe covor, sub birou. Am tras o înjurătură ; mîinile îmi tremurau ; înjuram şi pentru asta. În sfîrşit, am descoperit fotografia sub un maldăr de foi volante. Am privit-o acolo, îngenuncheat, răvăşit... Şi, dintr-odată, am început să alunec nebuneşte, tăiam cu sufletul meu sufletul casei, despicam podelele, mai apoi am deschis pămîntul, cădeam tăiat adînc în oase de o spaimă nouă, cădeam şi deschideam pămîntul cu trupul meu străin...

Femeia din fotografie mă dădea înapoi aşa cum eram : încercănat, cu faţa albă, străvezie.

Cînd m-am liniştit, lumina bătea pieziş covorul. Îmi era foame, dar în frigider, în afară de ouă, nu era prea mare lucru ; am băut totuşi un suc de fructe şi mi-a fost bine.

Pe urmă mi-a trecut prin minte să le fac o vizită băieţilor de la garaj ; mi-am amintit cu plăcere cum conduceam noi maşinile, cum vedeam drumurile, ce bine ne încălzea soarele prin parbriz şi după aia cum ne duceam noi toţi la berăria din colţ, cum spuneam bancuri şi ce plăcut era să rîdem. Cum vorbeam despre haine frumoase, despre femei, cum petreceam noi cînd unuia i se întîmpla să-i nască nevasta, şi cum îl tachinam spunîndu-i că nu-i prea seamănă copilul.

La Maria nu m-am gîndit.

Spre seară a venit Igor şi-am trecut în revistă o groază de nimicuri. Apoi l-am întrebat de mama, el a părut încurcat, mi-a spus că nu se aştepta să-l întreb aşa, dintr-odată. Şi, ca să fie sincer, a recunoscut că nu se aştepta să-l întreb deloc. În tot cazul, a izbucnit o ceartă cruntă, dar subiectul adevărat, cum se întîmplă de obicei, a fost acoperit, pînă la dispariţie, de o grămadă de cuvinte. Deşi mă simţeam îngrozitor de prost, l-am întrebat dacă-i curios să-i spun ce cred despre el. Igor mi-a spus că nu-l interesează nici cît negru sub unghie, dar dacă asta îmi face plăcere, n-avea nimic împotrivă.

...A doua zi, după-amiază, am ieşit să mă plimb ; am dat o raită pe la berăria unde se adunau băieţii, dar nu era nici unul acolo. Într-o tutungerie am schimbat nişte mărunţiş, am primit cîteva fise, l-am sunat pe Napo, aşa-i spuneam, şi vocea lui bîzîi în receptor ca o musculiţă prinsă într-un pahar ; mi s-a părut morocănos ; cînd a priceput cine eram, a ţipat atît de tare, încît m-a durut timpanul. Ne-am înţeles să vin la el imediat ; era drăguţ din parteta lui, părea că se bucură într-adevăr. Napo locuia într-o clădire veche, din piaţa Traian, chiar la intersecţia celor patru linii de tramvai. Am urcat treptele pînă la etajul întîi, palierul era întunecos, aşa că am fost nevoit să aprind mai multe chibrituri ca să pot citi numerele de deasupra uşilor. Am sunat şi mi-a deschis o bătrînică uscăţivă, care fuma **mărăşeşti ;** holul era luminat slab de un bec destul de murdar, mi-a spus să intru, să nu iau în seamă deranjul.

— Ar fi bine să te descalţi.

Mi-am lăsat pantofii lîngă uşă, mai erau şi alte perechi acolo. Simţeam răceala cimentului trecînd prin ciorapi. Holul era neaşteptat de lung şi mirosea puţin a igrasie. De-a lungul peretelui erau îngrămădite nişte valize jerpelite ; abia atunci am observat că bătrînica şchiopăta uşor ; se străduia să ascundă lucrul acesta dar rezultatele erau foarte proaste. La capătul coridorului, pe stînga, ultima uşă, era camera lui Napo. Am bătut şi vocea lui răsună, puternică, de dincolo de lemnul înnegrit.

— Haide, mă, ce dracu !

Ne-am îmbrăţişat şi barba lui aspră mi-a zgîriat obrazul. Bătrînica ne privea din dreptul uşii. Nu părea grozav de încîntată. Napo mi- a tras una după ceafă şi un ghiont în coastă. Apoi m-a luat de mînă ca pe un copil şi m-a silit să mă aşez pe pat. Am crezut că mă scufund într-o prăpastie.

— E mişto la mine, nu ?

Chelise niţel, dar îi stătea bine ; avea pieptul larg şi perciunii cărunţi îi dădeau un aer foarte masculin.

— Eşti un dur, am spus. Semeni cu Ventura.

— Semăn pe dracu, a rîs. Cînd ai venit ?

— Acum cîteva zile.

S-a apropiat încet ; pe neaşteptate m-am trezit cu un pumn zdravăn în piept. L-am prins braţul şi am încercat să i-l răsucesc : îmi gîfîia în ureche, stătea deasupra mea şi-mi împingea capul pe spate cu umărul vîrît sub bărbia mea ; ne-am hîrjonit puţin dar era neclintit ca un sfinx; n-am avut încotro şi i-am pus talpa pe unul dintre picioare ; am aşteptat pînă ce şi-a trecut greutatea pe piciorul ăla şi-am împins cît am putut de tare ; am alunecat de sub el şi el s-a prăbuşit cu faţa pe latul patului ; i-am răsucit braţul la spate cu amîndouă mîinile în semicerc, pînă aproape de omoplat ; el a icnit, celălalt braţ îl avea prins sub piept ; am simulat o lovitură cu latul palmei în ceafa aia pietroasă : rîdea în hohote.

Am sărit în mijlocul camerei cu un braţ întins, strîngînd un cuţit imaginar. Cealaltă mînă, cu palma desfăcută, am adus-o deasupra „cuţitului" pentru parare în caz de nevoie. El stătea acum pe pat, roşu la faţă, scuturîndu-se de rîs.

— Gata, a spus. Unde naiba ai învăţat ticăloşiile astea ? şi-şi ştergea ochii cu podul palmelor.

— La naiba ! am strigat, un bun soldat se descurcă întotdeauna, n-o ştii ?

Apoi a fost foarte frumos ; am cîntat împreună **Mesteacănul alb ;** am trăncănit despre garaj şi despre băieţi ; el mi-a arătat o figură de dans ; eu i-am explicat cu lux de amănunte o priză de jiujitsu pentru autoapărare ; pe urmă am răsfoit nişte cărţi soioase de aventuri şi el s-a oferit să mi le împrumute. Într-asta, spuse, criminalul, un tinerel cu ochii albaştri, le trage o clapă pe cinste copoilor : dar îl prind din cauza unei femei. Aşa o sfîrşesc cu toţii, am filozofat.

Apoi dialogul a alunecat spre lucruri mai grave.

—Cînd vii la lucru ? Sau poate n-ai nevoie de bani ?

De bani, har sfîntului, aveam nevoie.

— Dacă munceşti bine, te trec pe curse lungi.

— S-a întîmplat să nu muncesc bine ?

— Eşti un prost. Am spus — **dacă.**

— Adică de-acum încolo. S-a făcut : dar nu pe curse lungi. Uite ce e, Napo : deocamdată, nu vreau să părăsesc oraşul. Tu ştii asta mai bine decît oricine.

— Cum vrei, spuse. Dacă-mi lucrezi bine, treaba ta. Totuşi n-ar fi rău să faci curse lungi. Am încredere în tine : ştii ce înseamnă o maşină şi pui de minune osul la drumurile lungi. Mai gîndeşte-te, îţi ies cîteva bătrîne peste salariu.

N-aş vrea să te superi pe mine, Napo. Tu singur ai zis că-i treaba mea. **Numai treaba mea.** Lăsă-mă să rămîn în oraş.

— Deci, vrei curse interne ?

— Dacă se poate, da.

Se posomori, arăta de parcă l-aş fi silit să-şi spargă puşculiţa. Tavanul coborîse peste noi, ne apăsa creştetele : mă simţeam strivit, umilit. Drept pentru care el spuse :

— Îmi pare rău de tine, băiatule.

Mai auzisem eu cîţiva inşi spunînd asta şi, fără exagerare, de fiecare dată, mă umplea greaţa ; dar Napo era un om adevărat, puternic ca un zid, care nu-şi înnegrea dinţii vorbind de pomană numai de dragul cuvintelor. Ştiam la ce se referă cînd a zis vorbele alea ; şi unul şi altul ne gîndeam la Maria ; numai că eu unul mă gîndeam la ea într-un fel în care altul n-ar fi fost în stare. Ştiam că miroseam pentru jumătate din viaţă a benzină, a ulei de maşină, dar lumea asta minunată miroase a te miri ce. Dar bărbaţii rămîn bărbaţi, şi viaţa le oferă o mulţime de şanse s-o dovedească — şi asta indiferent de patalamaua pe care le stă înscris numele. Nimeni nu ştia mai bine să se bucure de drumurile care mureau sub roţile bătrînei mele maşini ; de soare, de apele ce limpezeau parbrizul, de berea băută cu băieţii, de fetele care se zgîiau chicotind la noi, cînd trăgeam maşinile în faţa cantinei. Cum fumam noi, cum suflam apoi fumul, şi cum ne ridicam noi gulerul scurtelor de piele ; felul degajat în care semnam foile de parcurs ; nu-mi făceam nici o iluzie ; nu eram un pilot, nu aveam uniforma fercheşă a ălora — ştiam eu la ce mă ducea mintea ; şi, desigur, nici banii lor ; dar, vorba bunicuţelor, omul din ţărînă-i făcut, pe ţărînă să muncească ; în ţărînă să se întoarcă, fie-i uşoară ca gîndu'.

Şi, totuşi, cînd rosteam în mine astfel, mă simţeam mai slab ca niciodată. A doua zi, mi-am făcut formele de reangajare. Întîlnirea cu băieţii a fost aşa cum mă aşteptam : gălăgioasă plină de haz, adică frumoasă. Apoi au plecat în cursă, fiecare avea o vorbă pentru mine, îmi lăsa gura apă, văzîndu-l pe slăbănogul ăla de dispecer împărţind foile de parcurs : am rămas singur. Am făcut un tur de onoare pe la întreţinere. Am pus umărul la săltarea unui şasiu pe bancul de demontare. La gresare, Mişi baci, negru pînă în albul ochilor, mi-a spus plin de mîndrie că fi-su intrase la facultate. Am aprins o ţigară şi i-am vîrît-o în gură ; mîinile lui erau ocupate cu spriţul de vaselină ; a strîns din pleoape în semn de mulţumire. Mulţumit eram şi eu. În curte, Ştefan mi-a oferit o tură pe basculanta lui. În cabină mirosea de trăsnea a parfum. N-am făcut nici o remarcă dar toată lumea-i cunoaşte meteahna. Nevasta îl lăsase, şi el, nebunu, folosea parfumul care-i amintea de Voichiţa, aşa o chema. Am executat un opt cu buclele strînse, am băgat în marşalier şi-am mai trîntit un opt de-a-ndoaselea în numele meu şi al tuturor băieţilor de pe pămînt.

A doua zi m-am prezentat la lucru.

M-am străduit, pentru început, din răsputeri, să-mi fac ziua cît mai deosebită cu putinţă ; ce e drept, nici pomeneală de flori, discursuri ; toate fleacurile astea emoţionante lipseau cu desăvîrşire. În ciuda acestor amănunte, cămaşa mea, cravata cu nodul închis ca o şaradă perfectă, scurta de piele, cuprinzîndu-mi bărbăteşte umerii, întreceau toate aşteptările: bătrîna mea maşină strălucea, gemea de atîta bunăstare. Pe bună dreptate : era ziua amîndurora, împărţită camadereşte ca un tort festiv, totul mirosea a aniversare, **bonne-aniversaire,** era prima zi de muncă după lăsarea la vatră.

Alunecam, întreaga fiinţă, prin canale de vis, străzile veneau blînde, supuse, treceau prin carnea mea, mă despicau adînc, plăcut, ca iubirea de început. E foarte adevărat că pălăvrăgeam nespus în mine: dar nicăieri nu stă scris că e interzis una ca asta.

Treaba mea era să transport un compresor de la o întreprindere oarecare. Încărcatul a fost o adevărată poveste. Am tras mai întîi compresorul pe nişte şine, canonindu-ne şi blestemînd toate lucrurile sfinte de care aveam cunoştinţă pînă la ora aia ; în timp ce oameii, adunaţi de inginer pentru treaba asta, mă copleşeau cu sfaturi. Dar pînă la urmă, spre mulţumirea tuturora, totul s-a încheiat cu bine. Apoi a fost foarte frumos pentru că a apărut, dumnezeu ştie de unde, o fetişcană care ne-a împărţit fiecăruia cîte un măr. Aşa că mi-am desfătat în voie privirile (unde mai pui că nu mi se pretindea nici un bănuţ pentru spectacolul ăla) contemplînd mărul rotund, cu pieliţa îmbujorată de soarele toamnei, aşa cum respira el, blînd, ca un sunet ceresc în palma fetei, neaşteptat şi nevinovat acel măr, înflorit ca o inimă, presînd delicat pieliţa albă de sub care pulsau subţire şi aproape şters mici firişoare... Le-am făcut un semn cu mîna şi am întors cheia contactului. În timp ce mă îndepărtam, am tras cu coada ochiului la oglinda retrovizoare ; în ovalul ei sta prinsă fata, ca un semn alb, nemişcat, adîncindu-se în mica prăpastie de sticlă pînă la dispariţie.

Existam. Zilele şi nopţile se aşterneau cuminţi în rafturile vieţii mele.

—

*) Fragment din romanul „Anotimp străin"

STRADA CEASULUI

Se numeşte Mărăşeşti. Este lungă. Este cotită. Este foarte circulată. In colţ are un chioşc de unde-ţi poţi cumpăra, dimineaţa, cornuri sau chifle sau franzele. Treci de Teatrul de marionete şi, după chioşc, intri în Mărăşeşti. Mergi pe dreapta, numai pe dreapta, şi dai de casa poetului. Obloanele albe sînt închise, semn că încă nu s-a sculat, sau că încă nu s-a culcat, încă nu ştie că afară s-a făcut de mult dimineaţă. Urmează casa aceea lungă, galbenă, cu multe geamuri şi, după cotitură, vezi ceasul. Prins în perete, atîrnă deasupra trotuarului, ca un pendul spînzurat de cer. Pe strada Mărăşeşti, căciuli şi fulare şi gulere ridicate şi paltoane şi mîini înmănuşate purtînd geanta, sacoşa, plasa. Pe strada Mărăşeşti, acolo, în spatele geamului oblonit, poetul stinge ultima ţigară în scrumiera plină şi peste drum bătrînul legător de cărţi potriveşte litere aurii pe coperta ultimului tom legat în noaptea aceasta. Deasupra capului meu, ceasul „Victoria" arată ora opt şi treizeci şi cinci. Intru.

CASA CEASULUI

O curte mică. In dreapta, în stînga, în faţă, clădiri. In spate, poarta, închisă acum, strada. Parcă aş fi intrat în curtea unui atelier. Oameni în salopetă traversează grăbiţi. Fiecare poartă, pe piept, în stînga, o plăcuţă : un număr, un nume. Portarul nu are salopetă. Nu poartă nici un fel de uniformă. Numai pe cea a vîrstei. Este cărunt. Şi înalt şi uscat.

– Sînt de la...

– Bună dimineaţa.

– Bună dimineaţa. Sînt de la...

– Poftiţi înăuntru. Priveşte cerul pe deasupra mea. Ce ger, zice. Înăuntru e cald, zice. Intru.

– Ce poftiţi ? Sună telefonul. O clipă, spune, şi ridică receptorul. Da, de jumătate de ceas. Nu, încă nu s-a întors. Am înţeles. E aici, aşteaptă de zece minute. Bărbatul din stînga s-a ridicat şi aşteaptă. Am înţeles, zice. Privesc pe geam. Clădirea din stînga are trepte largi şi uşi înalte de sticlă. Pe cea din capătul curţii, pe peretele dinspre curte, ceasul. Şi aici e unul, pe masa portarului. E opt şi patruzeci de minute.

– Îmi daţi voie ?

– Da, poftiţi. Omul iese. Are în mînă un bilet şi urcă treptele acelea.

Acuma urc şi eu, tot aşa, cu un bilet în mînă. Pe bilet portarul a scris numele meu, numărul buletinului meu, ora sosirii mele

– Tov. director are o şedinţă de lucru. Ce doriţi ?

– Sînt de la... Arăt legitimaţia.

– Să încerc, spune secretara, nu prea convinsă

– Poftiţi, zice apoi, puteţi intra.

Uşa e deschisă, secretara a lăsat-o dinadins deschisă. Şi văd ceasurile. Pe tot peretele din stînga, pe poliţele vitrinei, peste tot. Mari şi mici, albe, albastre, nichelate, deşteptătoare. Şi în dreapta, directorul.

– Berenz – zice şi-mi întinde mîna.

– Sînt de la...

– Ştiu, m-a anunţat portarul. Ştiţi, nu prea am timp acuma. Cu cine vreţi să mai vorbiţi ? Îi spun. Apasă pe un buton. Interfonul are clape şi butoane roşii. Acum văd şi pendulele, pe peretele cu uşa. Două pendule mari, în cutii diferite. Pendulele stau. Nu mişcă şi astfel înţeleg ce mi s-a părut ciudat la ceasurile celelalte. Erau mute. Nu mergeau, nu ticăiau. Pe cadranul ceasului de copii, fetiţa a încremenit sărind coarda.

– Tovarăşe inginer Lixandru !

– Da ! – Vocea se aude de peste tot, parc-aş fi intrat într-un difuzor.

– Vino pînă aici.

A intrat. Halat albastru, un număr, un nume : plăcuţa. E brunet, pe stînga, o cărare perfect trasă. Stăm tot în picioare, ceasurile tac. Un pendul seamănă cu cel stricat al bunicii. Stă atîrnat deasupra patului bunicii, mama mamei mele, şi tace. Tace de cînd l-am cunoscut, de cînd am cunoscut-o pe bunica.

– Tovarăşul vrea să... Te rog să-l conduci prin fabrică şi să-i dai toate indicaţiile necesare. Apasă alt buton.

– Cine-i mai vechi în fabrică ? – întreabă.

– Şimolan, Ciocan, Taller – răspund pereţii – dar au ieşit la pensie. Poate Hollosy. Bărbat sau femeie ?

– Bărbat sau femeie ? mă întreabă tov. director.

– Oricum, oricine, zic.

– Iovanov Elena, Lăzău Olga şi Hollosy Alexandru – se aude.

– Cînd terminaţi, treceţi iar pe aici, spune tov. director, şi eu sînt „din cei vechi".

In cadenţa vie a anului 30

OAMENII CEASURILOR

– De cînd sînteţi aici ?

– Din 1952. Iacă, sînt de atunci..., ce mai, anul ăsta merg în pensie.

– Cum vă numiţi ?

CEASURILE „VICTORIEI"

In anul 1955 coop. „Precizia" din Arad produce primele 200 de ceasuri deşteptătoare, aşa numitul „lot zero", demonstrîndu-se astfel că în ţara noastră se pot face ceasuri. Peste trei ani, producţia ajunge la 34.000 ceasuri, produse în două tipuri, „A" şi „B". Pînă în 1958, se termină construirea halei noi, cu o capacitate anuală de 100.000 buc. ceasuri. Intre anii 1958—1960, sînt investite 4,5 milioane lei pentru mecanizarea operaţiunilor manuale şi pentru dotarea atelierelor cu strunguri automate. La 1 ianuarie 1961, prin Hotărîre a Consiliului de Miniştri, producţia de ceasuri trece în sector de stat, cooperativa neputînd face faţă cererilor pieţei. Astfel ia fiinţă Fabrica de ceasuri „Victoria", din Arad, prima de acest fel din România.

Anul 1969 reprezintă cea dintîi ieşire a produselor fabricii pe piaţa externă : Grecia şi Libia. In 1973 sînt exportate zeci de mii de ceasuri în aproape 15 ţări ale lumii. Acelaşi an înseamnă, pentru fabrica „Victoria", sute de mii de ceasuri în 32 tipuri din care 11 complet noi. Investiţiile din perioada ianuarie 1973 – septembrie 1974 vor permite obţinerea unei producţii suplimentare de 300.000 ceasuri. Deci Anul Aniversar 1974, va bate şi pentru „Victoria", ajungîndu-se astfel ca, pe lîngă extinderea în continuare a exportului, să se poată satisface în întregime cerinţele pieţii interne.

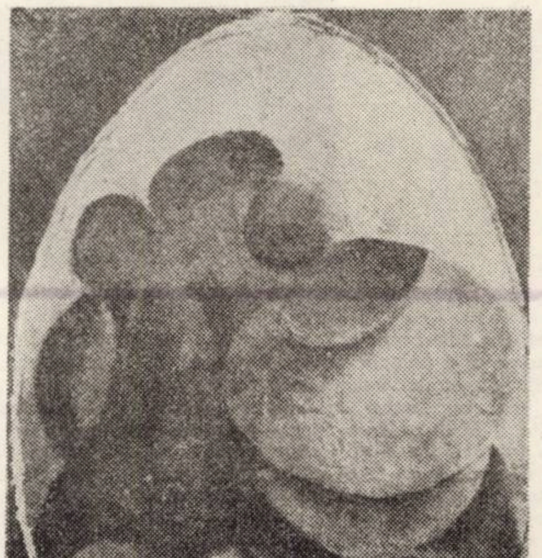

PETRU GALIŞ :

„Cloşca cu pui"

– Hollosy Alexandru. Sînt arădan şi lăcătuş mecanic şi matriţer din 1950.

– De ce din 1950 ?

– Atunci m-am recalificat. Nu se mai renta, eram bijutier.

– Bijutier ?

– Da. Am învăţat meseria de bijutier la un mic meseriaş, aici, la Arad. Da' nu s-a mai rentat. Cine-şi mai făcea pe vremea aceea, după război, bijuterii. Doar cîte o verighetă, cîte un inel. Şi astfel am ajuns unde aş fi vrut dintotdeauna. Tata era lăcătuş şi mama mă trimitea la el cu mîncare. Îi duceam tatii mîncarea şi apoi stăteam şi mă uitam la maşinile acelea. Mie mi-au plăcut maşinile întotdeauna. Acasă mi-am făcut singur încălzire centrală. Toamna apăs pe buton şi primăvara apăs iară, s-o opresc. In rest, merge singură şi-n casă-i cald. De două ori apăs pe butoanele acelea. O dată toamna şi o dată primăvara...

Eram lăcătuş la un atelier şi m-au chemat aici. Au zis că au nevoie de cineva care să le facă maşinile. Pe vremea aceea aici era cooperativa „Precizia", reparau fel de fel, reparau şi ceasuri. Conducătorul tehnic al cooperativei era Taller Francisc. El m-a chemat aici şi mi-a spus că trebuie să pregătim toate maşinile şi dispozitivele de care e nevoie ca să producem ceasuri. Prima dată am fost maistru la uzinaj, apoi am lucrat la serviciul tehnic. Ne duceam şi munceam oriunde era nevoie de noi. Noi am conceput şi am proiectat şi am confecţionat majoritatea maşinilor şi uneltelor de atunci şi pe unele le mai folosim şi acuma...

Era aici unu', cel mai bun ceasornicar din cîţi am văzut, Şimolan Petru. Acuma-i pensionat. El a făcut două ceasuri deşteptătoare, cu mîinile lui, fără nici un fel de instalaţii şi maşini speciale. Numai cu ce aveam aici, în atelier. A făcut ceasurile şi le-a arătat conducerii cooperativei şi a zis să facem ceasuri, că putem. Şi-aşa am pornit. El a desfăcut ceasurile şi ne-a arătat piesele şi ne-a zis : ne trebuie matriţe pentru piesele astea, şi strunguri şi dispozitive, şi toate celelalte. Aşa am făcut eu maşinile de frezat 01 şi 02, strungul 01, maşini de găurit cu turaţie mare, maşina de rectificat vîrful la acul balans şi altele, cine le mai ştie. Aproape toate maşinile le-am făcut eu, le-am făcut noi, aici. Acum sînt lăcătuş la sculărie.

– La ce lucraţi acum ?

– De cîtva timp folosim pentru carcase, pentru cadrane şi pentru picioarele ceasurilor, mase plastice. Aşa că acuma lucrez la o moară pentru mase plastice. Vreau să fac o moară pentru mase plastice. Şi încă ceva. Fac o maşină de rectificat cuţitele la strung.

– Cum faceţi asta ? Cum „vă vine" să faceţi o maşină ?

– Simplu. Conducerea fabricii constată că este nevoie de o maşină sau de altceva ce nu avem şi atunci noi o facem.

– Intr-adevăr, simplu.

– Aşa că în 1955 au fost gata toate maşinile şi matriţele şi dispozitivele şi sculele pentru pornirea producţiei şi atunci au început să fie angajaţi ceasornicari din oraş.

– Cum arăta primul ceas ?

– Primul arăta exact ca celelalte 199 care au fost gata o dată. Pentru că s-a confecţionat un prim lot experimental, format din 200 bucăţi ceasuri. Cu ceasurile alea s-au experimentat maşinile şi sistemul de lucru.

– Şi ?

– Şi gata. Am pornit apoi să facem ceasuri şi, iacă, facem şi acuma...

LA CAPĂTUL BENZII DE MONTAJ

Stă Lăzău Olga. Face prima verificare de 24 de ore.

– Mai mult cu ochiul, zice, şi mai mult cu urechea, zice.

– De cînd ?

– De cînd, ce ?, zice, şi-n timpul acesta banda alunecă spre noi şi ceasurile vin, unul după altul, ca nişte corăbii de hîrtie plutind pe faţa liniştită a unui rîu de cîmpie, din Cîmpia Aradului.

– De cînd faceţi asta ?

– A, nu de la început. Am venit aici în 1960. Sînt ceasornicar şi m-am angajat la montaj. Acuma sînt aici, la C.T.C., fac prima verificare de 24 de ore. Mai lucrez şi la montaj. Îmi place să fac ceasuri, să le montez, să văd cum pornesc, să aud prima lor bătaie de inimă. Aşa m-a-nvăţat unchiul meu, de la care am deprins meseria de ceasornicar, că ceasul are o inimă. Aici îi spunem ac-balans, dar eu tot inimă îi spun...

Are, pe masă, în stînga mesei, într-o cutie de lemn ca un cub' un fel de ceas cum n-am mai văzut. Am să le văd aproape peste tot de aici înainte.

– Cronometru de marină, zice. După el verificăm mersul ceasurilor. Oricum l-ai ţine, oricum l-ai întoarce, tot orizontal rămîne. După 24 de ore le verific din nou, le potrivesc iar după cronometru, scriu în fişă şi le dau mai departe la următoarea verificare, cea de 48 de ore. Pe cele care nu merg bine, le dau înapoi, la reparat...

Iovanov Elena lucrează aici din anul 1951, de pe vremea cooperativei. Şi dumneaei a învăţat meseria de ceasornicar în familie, de la tatăl dînsei. La început a lucrat la secţia montaj, acuma face altceva. Ascultă ceasurile.

– Vedeţi, zice, ceasurilor noastre li se fac, înainte de a li se da drumul pe piaţă, trei verificări. Prima, de 24 de ore, apoi a doua, de 48 de ore şi ultima, tot de 24 de ore.

Văd. Văd o femeie liniştită, între 40 şi 45 de ani, vorbind rar, cu o voce caldă, ca o învăţătoare în prima zi de şcoală, în faţa clasei întîi. Stă în faţa unei mese, încărcată cu ceasuri de diferite tipuri, aranjate pe categorii. In jur, pe etajere, alte ceasuri puse tot pe categorii. Şi toate merg. Se aude un tic-tac general, amestecat, parcă ar toarce o pisică uriaşă.

– Eu preiau ceasurile pentru a doua verificare, cea de 48 de ore. Le privesc şi le ascult. Şi le cunosc, zice. Aşa ştiu ce-a făcut fiecare ceas de cînd a fost gata. Îl văd şi-l ascult. S-ar zice că sînt medicul

lor și le consult. Ăsta a întîrziat ceva, ăsta grăbește ceva. Și le potrivesc.

– Cum ?

– Așa cum faceți și dumneavoastră, acasă, la ceasurile dumneavoastră cînd grăbesc sau cînd întîrzie. Mișc spre plus sau spre minus bara aceea mică din spate, din spatele ceasului.

– Atît ?

– Atît. Doar că o fac în așa fel încît dumneavoastră să nu mai fiți obligat s-o faceți după ce ați cumpărat ceasul.

– Întotdeauna ?

– Aproape, zice. Uneori ne mai ajutați și dumneavoastră, cumpărătorii. Dar vrem s-o faceți cît mai rar, cît la mai puține ceasuri.

– Apoi ?

– Apoi urmează a treia verificare, ultima. Și pe asta o fac tot eu. Este a doua verificare de 24 de ore, după care ceasurile pleacă, dacă îndeplinesc condițiile tehnice, spre ambalare, spre comerț. Elena Iovanov are un băiat de 19 ani, tot ceasornicar. Va pleca în curînd. Ceasornicarul de 19 ani va pleca la armată.

SA INTRODUCEM CONTROALE STATISTICE

Are 36 de ani, este inginer mecanic, absolvent al Politehnicii timișorene. Vechime în unitate : opt ani. Este șef birou organizare, normare și C.T.C.

– Ce înseamnă asta ?

– Asta înseamnă coordonarea activității de control tehnic, și mai înseamnă organizarea muncii și mai înseamnă soluții tehnice adecvate și mai înseamnă calitate. Poate că în primul rînd asta înseamnă, calitate, zice.

Am rămas iar numai noi doi, ca la început, cînd am traversat curtea. Pare mai apropiat, mai binevoitor. Se plimbă prin fața mea agitînd niște chei, eu stau pe scaunul lui (oare de asta ?) și scriu. În spatele lui, lipit de perete, pe patru picioare, un fel de aparat de proiecție, cu ecranul culcat.

– Numele dumneavoastră ?

– Iar ? Vi l-am mai spus. Scrie și aici, și-mi arată plăcuța. Apoi rîde. Sîntem aproape de-o vîrstă, nu ?

– Aproape, zic. Cred că ne-am întîlnit măcar o dată pe treptele liceului I. Slavici din Arad.

– Tot aici ?

– Tot, zic.

– Asta-i bună, zice. (Pare mai destins). Aveam ceva treabă astăzi, zice. În ultimul timp au fost niște probleme. Ăsta din spatele meu e un proiector de profile. Cu ajutorul lui verific și dau, sau nu, avizul pentru profilul primei piese confecționată după reglarea mașinii. Privesc ecranul acela. Trei dinți ai unei roți dințate.

– Vedeți, zice, ăsta-i greșit. Trebuia luat mai mult. Dinții au vîrful plat și nu-i voie. Trebuie să fie așa, ca pe model, ascuțiți. Se uită la mine. Ce mai vreți să știți ?

– Nimic. Totul. Continuați.

– De fapt, aștept un copil. Nevastă-mea va naște în curînd. Ceea ce mă preocupă este controlul. Controlul preventiv, mai ales. Asta ne ajută să dăm produse de calitate. Înainte se făcea cam la voia întîmplării, nu prea științific. Știți care-i marea mea bucurie ? În ultimul an nu am avut nici un refuz de calitate. Facem, mai bine zis, am început să facem, controale statistice.

– Și ce mai faceți ?

– Noi asta vrem să facem. Ceasuri bune, zice inginerul Adrian Lixandru, întinzîndu-mi mîna. Ies. Apoi mă întorc. Deschid ușa. Inginerul privește aplecat la ecranul acela, la profilul acela mărit de nu știu cîte ori.

– Am uitat ceva, zic. Doresc și eu să fie băiat, zic.

– Cine ?, zice nedumerit, ridicîndu-și ochii de pe ecran.

...ȘI SĂ FIM SĂNĂTOȘI

Directorul Fabricii de ceasuri „Victoria" din Arad se numește Berenz Iosif, are 43 de ani, este căsătorit și are doi copii. Înalt, îmbrăcat în gri, pare un pendul așezat perfect pe verticală. Acum este singur în birou. Cu ceasurile în față și cu interfonul în dreapta. Mă așteaptă.

– Asta înseamnă că și atunci cînd sînt obligat să stau aici parcă aș fi tot în mijlocul oamenilor, în fabrică, între ceasuri.

– De fapt, cum a fost cu ceasul acela, de acum 20 de ani ?

– Eram ceasornicar. Nu aveam studii superioare ca acum. Am terminat școala profesională și în 1950 m-am angajat ceasornicar la cooperativa „Precizia". Reparam ceasuri. Nu mult timp pentru că în toamnă am plecat în armată. M-am întors tot aici, peste doi ani, după armată. În 1953 am fost scos din producție și numit la Uniunea Județeană a Cooperativelor Meșteșugărești, la organizare și învățămînt. Acolo am stat un an și...

– Și ?

– Trebuia să spun altceva înainte de asta. Era pe vremea aceea, prin 1953, 1954, la „Precizia", un ceasornicar, Șimolan Petru. Un mare ceasornicar. El examina ceasornicarii și semna documentele de calificare ale lor. Lucra aici și lui i-a venit ideea să facă ceasuri deșteptătoare. S-a apucat de lucru și a confecționat în atelierele cooperativei, două ceasuri. Și le-a arătat conducerii cooperativei. Ceasurile arătau bine și, de mers, mergeau și mai bine. Propunerea a fost repede îmbrățișată de toată lumea, numai că atelierele cooperativei nu erau înzestrate cu cele necesare producției de ceasuri. Trebuia un meșter priceput pentru confecționarea tuturor mașinilor și așa a fost adus aici Hollosy Alexandru, sub a cărui conducere și îndrumare s-au executat aproape toate mașinile, matrițele și dispozitivele cu care s-a început producția de ceasuri. La dorința lui Șimolan, care mă cunoștea, am fost rechemat la „Precizia" și, o dată cu această revenire a mea, în 1954, sînt ales președinte al cooperativei.

Eram cu toții foarte entuziaști, abia așteptam să vedem ceasurile acelea făcute de noi. Nu prea eram dotați cum ar fi trebuit, dar aveam altceva în schimb, o mare încredere în noi, în posibilitățile noastre. Și iată că nu ne-am înșelat. Am făcut ceasurile acelea și de atunci facem mereu, tot mai multe și, credem noi, tot mai bune. Dorința fiecărui ceasornicar este să facă ceasuri cît mai mici. Iacă, anul 1963. Știți ce a însemnat anul acela pentru noi ? A fost un an de examen. Doream de mult să executăm ceasuri mai mici. Zile și nopți de gînduri, de lucru fără răgaz. A trebuit să reproiectăm noul produs în întregime și tehnologia de asemenea. Pînă la urmă am reușit. Așa am realizat mecanismul 105. Acesta a însemnat reducerea materiei prime cu 50 %, a însemnat parametri superiori, o mai mare diversificare, beneficii mult mai mari.

– Asta a fost. Dar pentru...

– Pentru perioada următoare ? Vom trece la realizarea unui mecanism pendul. Acolo, pe perete, sînt două prototipuri. Unul cu o linie modernă la carcasă, al doilea se apropie mai mult de pendulele copilăriei noastre, pendulele bunicilor. Apoi vom înlocui, la unele serii, mecanismul obișnuit cu unul electronic, alimentat de la o baterie de 1,5 volți. Acestea vor putea funcționa fără întrerupere timp de un an. O altă realizare a noastră este calificarea cadrelor în școlile proprii. Pregătim ceasornicari, strungari și frezori de mecanică fină. Am elaborat, împreună cu un colectiv al fabricii, format din Friederich Werner, Kiri Petre și Szabo Andrei, două manuale ale ceasornicarului, unice în țară.

– Care este, tov. director, cea mai mare dorință a dumneavoastră în acest an 1974 ?

– Dorința cea mai mare ? Cred că sînt două : realizarea ceasului de mînă, și să fim sănătoși pentru a ne putea realiza planurile și dorințele în acest an, cînd vom sărbători a 30-a Aniversare a lui 1944.

HORIA UNGUREANU

IRENE MOKKA

Privind de pe pod

De apele iernii
fluviul bătrîn încă

dar ici colo
țîșnesc bărci –
gînduri tinere –
purtînd pe stegulețe
lumina mărțișoarelor.

Urmă în zăpadă

Fii prevăzător, piciorule.
Noaptea a acoperit
vechile brazde.
Într-o copilărie neatinsă
se odihnește țara.

Faci primul pas.

Apoi se face ziuă.
Vine cu lumină.
Și chiar urma ta
se luminează.
O vor însoți
mulți pași.
Și spre lumina cea albă
poți fi
deschizător de drumuri.

Cîntec fără sfîrșit

Dacă tac
cuvîntul meu rămîne
treaz.

Sute de degete
întind ultima mea coardă.

Și ea se scufundă
În adîncuri de argint.

Traducere de HORST FASSEL

Creion

Femeia olarului

Aici, în piațeta veche a orașului, sub aceste ziduri greoaie, se resfiră pe asfalt produsele olarului. Azi noapte a nins și, peste ulcioarele în care va bolborosi apa, peste olcuțele în care va străluci vinul, peste ghivecele în care vor răsări florile, s-a așternut zăpada. Toate invențiile olarului par cu desăvîrșire părăsite în piațeta goală, dar, undeva, sub pavăza unei porți de fier, care stăvilește vîntul de iarnă, stă femeia olarului. Ea are de-acum statura și chipul bărbatului ei și, chiar dacă rămîne mereu în umbra lui, așa cum o văd și aici în umbra acestor porți, ea face totuși corp comun cu aceste minuni închipuite din lut.

Cînd iau în mîinile mele aceste ulciore, aceste olcuțe și ghivece, gîndul meu se întinde pînă la bărbatul ei, olarul. O odaie cu pereții din pămînt, în care se zărește, în lumina filtrată, roata mișcată, ca într-o veșnicie, de piciorul viu și încordat. Crescînd pasămite din această alternare de umbră și lumină, se înalță ispititoarea formă gălbuie, se încheagă și prinde viață, înaintea mîinilor care o modelează, rotunda alcătuire de pămînt. Și, undeva, privind aceste minuni izvodite de bărbatul ei, rămasă puțin în umbra odăii, pot vedea femeia. Ea prinde în mîini creația bărbatului și-o pune la uscat. În cuptoarele burtoase, gata unse pentru a deveni strălucitoare, olarul rînduiește acum oalele lui și dă drumul focului. Undeva, mai într-o parte, și umblînd cu fereală, aducînd oală cu oală în mîinile-i mari, se mișcă, din umbră, femeia.

După ceasurile petrecute în mijlocul flăcărilor, smălțuite, răcite, formele olarului apar la lumină. Le privește omul. Le cîntărește. Le ciocănește. Și, mulțumit, dă din cap gînditor. În pacea din jur, rămasă în umbră, femeia adună tăcută cioburile.

O căruță străbate distanțele spre orașe străine, coborînd din nord spre sud. În ea poate fi văzută, singură, femeia. Olarul i-a umplut căruța, a trimis-o spre tîrgurile străine, iar el a rămas acasă la roata lui mișcătoare. Ajunsă în piațetele în care înșiră minunile bărbatului ei, femeia stă dreaptă și tăcută. Așteaptă. Și, în această așteptare, ulcioarele, olcuțele, ghivecele ei visează alături de ea, la pămîntul de-acasă, unde au fost ele născute. Acolo, sub pădure, pe o coastă de deal cu lut galben, se visează deodată femeia. Bărbatul ei a căutat multe zile locul potrivit și, cînd a dat de el, a înfipt în dreptul lui un țăruș. Apoi a încercuit locul și a spus : „Aici va fi groapa !" Și a plecat la treburile lui bărbătești. Dar înainte de-a pleca, a privit în jur și i-a făcut semn femeii, care era și ea acolo, puțin mai în umbră. „Sapă !" i-a spus el și, fără să mai privească înapoi, a plecat. Femeia a privit locul ales și a început să sape. Mîinile ei, pe hîrleț și pe lopată, semănau cu mîinile bărbatului. Dar mîinile ei nu știau rotunji oale și olcuțe. Ele știau scoate doar pămîntul bun pentru olar. Și femeia sapă și iar sapă și în cîteva zile trupul ei se înfundă în pămîntul galben într-atît, încît, de jos, nu mai ajunge la buza gropii nici dacă ar întinde coada lopeții. Ea se adîncește astfel în hruba din pămînt, tot mai adînc, încă mai adînc, în vreme ce la buza gropii se adună într-o movilă lutul lucind ca aurul moale. După o vreme apare bărbatul ei și încearcă pămîntul în mîini. Scuipă în el și-l frămîntă și mormăie ceva în barbă. Ceva despre care numai femeia lui știe ce înseamnă. Își aduce aminte și apoi întinde spre fundul gropii o rudă de lemn și își trage soața afară. Și pleacă acasă. Și ea îl urmează supusă. Întorși acasă, el se pune la roata lui, frămîntînd noul pămînt și undeva, de aproape, îl păzește femeia...

A nins azi noapte în piațeta unde femeia a așternut pe asfalt produsele olarului. Olcuțele arse se umplu de această zăpadă neprihănită de parcă cineva ar fi presărat în ele flori albe, florile din visul de-acasă al femeii. În umbra porții, singură, sub vîntul de iarnă, ea este unicul paznic fidel al străduniei olarului. Privirile ei, dacă-i treci prin preajmă, le vezi întoarse înapoi, spre un munte, spre o pădure, spre o casă, pe care ea știe că nu le va putea vedea decît la primăvară, cînd cei dintîi dedițel vor țîșni din pămînt și o vor chema, odată cu chemarea bărbatului.

ION ARIEȘANU

Istorie-document

TIMIȘOARA, 1933...

Revista „Der Vuckuck" din Viena publica în numărul său din 5 martie 1933 un articol sub semnătura mea, ilustrat cu cîteva fotografii devenite azi o pagină de adevărată cronică a vieții multora din cei ce trăiau în Timișoara anului 1933...

„Timișoara este capitala Banatului", așa începea articolul pe care, spre aducere aminte, îl reproduc integral în versiune românească.

Orașul este un mare centru industrial și comercial precum și un important nod de comunicație unde, în ultimii trei ani, au fost înființate 27 fabrici mari, 349 ateliere, 67 întreprinderi diferite, 11 bănci și 251 firme comerciale ; cu toate acestea, din cei 97.000 locuitori, cîți numără, 21.000 sînt șomeri.

...Într-o friguroasă dimineață de iarnă, cînd copacii se aplecau, sub greutatea ramurilor înzăpezite, spre pămîntul înghețat ca piatra, iar neaua călcată scrîșnea sub picioare ca sticla pisată, mergeam peste un cîmp golaș, îndreptîndu-ne spre marginea orașului. Am lăsat în urma noastră palatele somptuoase și chiar coșurile fabricilor care se profilează pe bolta cenușie a zării. Ținta noastră, zona dintre Bega Veche și Bega moartă – un braț mort al canalului Bega –, în căutarea Timișorii mai puțin luminoase, mai puțin cunoscută.

În apropierea rîului, întîlnim un copilandru, de vreo zece ani ca vîrstă, cu picioarele pierdute în niște ghete mari bărbătești strîngînd în jurul trupului firav cîteva zdrențe ce nu-l puteau nicicum acoperi cu totul, lăsînd să se vadă pe alocuri pielea învinețită de ger.

– Căutăm colonia șomerilor, îi spunem.

– Iat-o, ne răspunde el, arătînd către niște colibe ce semănau mai de grabă a cocine de porci decît a adăposturi pentru oameni.

Intrăm în prima colibă, unde ne întîmpină un aer înăbușitor, greu de suportat, în care și-au găsit adăpost Ioan Stavlik cu soția și cei doi copii ; băiatul fiind tocmai călăuza noastră, iar fetița, în vîrstă de șase luni, se chinuia tocmai să găsească o picătură de lapte la sînul uscat al mamei. Stăm de vorbă cu Stavlik, care ne povestește :

– Sînt zugrav de meserie, dar șomez de ani întregi. Din cînd în cînd mai găsesc o muncă ocazională. Sîntem obligați să îndurăm mari lipsuri, să facem economii pentru a plăti chiria, căci dacă n-o plătim la timp, sîntem nevoiți să dormim pe sub poduri..

– Cum, pentru coliba asta plătiți chirie ? – ne mirăm noi.

– Pentru colibă nu, căci mi-am făcut-o singur din diferite resturi, dar terenul aparține unui bogătaș și acesta cere 150 lei lunar ca să-mi dea voie să stau pe terenul său. Acum, că a început să se topească zăpada, o ducem și mai greu pentru că nu mai putem cîștiga cîțiva lei cu curățitul zăpezii.

– Copilul nu merge la școală ?

– Pînă acum nu avea ghete, cele pe care le poartă sînt găsite în gunoi. Bine era să fi găsit și un paltonaș... Așa că la școală nu-l putem trimite, deși am fost somat de cîteva ori, chiar și amendat. Bineînțeles, amenda n-am plătit-o, că n-am din ce. Mai bine să mă închidă, că la închisoare n-am grijă nici de încălzit nici de mîncare.

Într-un colț al colibei se văd cîteva lăzi. Întreb ce are acolo.

Cordonul de jandarmi la Grivița

– Ciuperci Champignon... Aerul umed și întunericul sînt foarte favorabile cultivării lor. Le vînd unor magazine de delicatese care le plătesc cu un preț de batjocură, dar ce să facem. Mai rău e că de la o vreme încoace ne fac concurență proprietarii unor case mari care cultivă ciuperci în pivniță.

Ne luăm rămas bun și trecem la o colibă învecinată, unde, cînd deschidem ușa, ne întîmpină un întuneric complet. Aflăm că aci trăiesc părinții, cu șapte copii, al optulea fiind pe drum. Capul familiei cîștigă ceva bani tăind lemne pe la casele altora ; mama fusese cîndva lucrătoare la o fabrică, dar a fost concediată. Acum, pentru a cîștiga bani, se ocupă cu jumulitul gîștelor la gospodăriile celor înstăriți, plătindu-i-se trei, patru lei de gîscă. Copiii participă la întreținerea familiei culegînd rîme și viermi pe cîmp.

– Dar ce fac cu rîmele ? întrebăm noi.

– În Timișoara sînt sute și sute de pescari pasionați și aceștia le cumpără.

– Știți că a început carnavalul ? o mai întrebăm noi.

– Da știm, ne răspunde femeia. E carnaval, lumea dansează, și noi dansăm... ca să nu înghețăm de frig.

În celelalte cocioabe situația e la fel. Pretutindeni, șomeri, femei îmbătrînite înainte de vreme și copii zdrențuiți. Toți flămînzi și toți suferind de frig. Vor avea, oare, vreodată, o zi de sărbătoare ? Ei speră.

„Ei speră", cuvintele acestea încheiau articolul meu de acum 41 de ani. Și cu ei spera un popor întreg, din rîndurile căruia cei mai buni – organizați și conduși de Partidul Comunist Român – nu numai că sperau ci duceau aprige bătălii de

O familie de 8 persoane primea un ajutor săptămînal de 5 kg cartofi

clasă împotriva burghezo-moșierimii, chiar anul apariției articolului înscriindu-se cu litere de foc în istoria luptei pentru libertate din patria noastră.

Iar azi, la 26 ani de la proclamarea Republicii și după 40 ani de la acel 1933, pe fostele maidane se ridică fabrici moderne și cvartale cu mii de locuințe, dotate cu tot confortul civilizației moderne, cvartale din care zilnic mii de muncitori se îndreaptă spre locurile de muncă – scutiți de gîndul înfricoșător al șomajului, iar mii și mii de copii nici nu-și pot închipui că nu te poți duce la școală lipsindu-ți ghetele sau paltonul sau pachețelul cu gustare, pus de mama grijulie.

KUBAN ENDRE

În românește de **TIBERIU MOȚ**

Cu academicianul ȘTEFAN MILCU

(Urmare din pag. 1)

astfel, la formarea personalității. Dar dacă elevul nu are un fond perceptiv, oricît de mare ar fi profesorul, rezultatul e mediocru.

– Cum v-ați hotărît să urmați medicina ?

– În nici un caz întîmplător ! Și nici pentru că n-aș fi reușit la admitere și pe urmă să termin altă facultate. În ultimii ani de liceu am făcut cunoștință cu Biologia, care m-a pasionat. Și prin lecturile mele complementare **am fost atras de problematica omului.** Mi s-a părut că cea mai potrivită cale ar fi să urmez medicina, gîndindu-mă că voi putea avea o satisfacție spirituală, intelectuală, – cu perspective pe care le-am bănuit numai – și asigurarea unei existențe decente.

– Nu ați căutat, deci, în medicină rentabilitatea ?

– În nici un caz ! Ca dovadă, am început să practic medicina după opt ani (!) de la terminarea facultății. Și atuncii fiind silit de dificultăți materiale. Acest fapt surprinzător e explicabil prin dirijarea mea, foarte de timpuriu, spre medicină ca știință și nu ca practică. Mă siliți, inevitabil, pentru logica explicației, să vă mărturisesc că am intrat ca asistent, benevol, în laboratorul catedrei de anatomie, încă din anul II. Astfel am descoperit că **medicina nu e numai o profesie, ci și o știință.** Și m-am devotat ei, continuînd ca să mă dezvolt în primul rînd pe linia științifică.

– Cum vă alegeți colaboratorii ?

– Nu i-am ales eu întotdeauna ! Unii au venit spre mine trimiși sau netrimiși, dar i-am primit pe toți cît mai bine posibil. Știu că am reușit inegal, deoarece și oamenii sînt inegali. Unii au stat mai mult sau mai puțin. Un număr restrîns a parcurs treptele ierarhiei științifice sau didactice, avînd, însă, impresia că cei pe care i-am ales eu au fost mai numeroși în această categorie. **Aș dori,** deoarece cred că ar fi foarte folositor, **ca profesorului să i se acorde mai multă încredere în selecționarea viitorilor colaboratori.** Desigur că se poate răspunde că recrutarea se face prin examen, dar metodica examenelor va trebui modernizată, pentru a le face cît mai obiective (iar tehnica modernă de examinare ne oferă mijloace adecvate), în dificila selecție a cadrelor de perspectivă care decid, uneori, situația și evoluția unor discipline și destinul unor oameni.

– Cum crește capacitatea „de rezolvare" a medicilor în timp ?

– Trebuie să consider răspunsul la întrebarea dvs. la două nivele, cel puțin. În primul rînd la aplicarea cunoștințelor medicale. La absolvirea facultății, tînărul medic posedă un bagaj de cunoștințe care l-a pregătit pentru practica profesională, lipsindu-i experiența clinică și de asistență curativă și profilactică, fără de care nu se poate obține eficacitatea.

Iar „capacitatea de rezolvare" a medicului crește pe măsura experienței lui creatoare. Se impune explicarea termenului. Experiența poate fi repetitivă, sau acumulată prin înregistrări mecanice, care se transformă în clișeu, împiedicînd să progreseze personalitatea medicală. Numai cînd experiența acumulată se integrează în fondul de cunoștințe acumulate în facultate și se confruntă cu diferitele ei forme, ea va deveni creatoare, stimulînd progresul medicului. Această perioadă a fost apreciată, în medie, la cinci ani. Deci un medic dă un plin randament în practica profesională la 27-28 de ani. Perfecționarea și ameliorarea va continua în tot restul vieții lui, atît timp cît condiția lui biologică îi va permite și pe măsură ce se menține în curentul viu al dezvoltării medicinii.

Pentru medicii care au activitatea creatoare în știință problema e mult mai complexă. Eficacitatea lor e determinată de condițiile social-istorice, de existența unor institute în care pot să-și desfășoare activitatea, de echipamentul tehnic, de atmosfera ce favorizează creația științifică. Cei mai favorizați le pot întîlni de la începutul formării lor universitare. Alții se eșalonează în timp într-un mod imprevizibil după timp și după loc.

– În toamnă, într-un articol din „Contemporanul", v-ați exprimat părerea că Academia R.S.R. ar trebui repolarizată ..

– După înființarea celor trei noi Academii (Agrară, Medicală și Social-Politică) s-au creat noi condiții în viața academică a țării, căci o serie de probleme și obiecte s-au transferat, din răspunderea vechii Academii, la cele noi. Deplasîndu-se, de asemenea, și centrul activității oamenilor de știință, cu profilul academic citat, spre aceste noi instituții. E evident, deci, că **Academia R.S.R. trebuie să-și găsească o nouă așezare, să dezvolte o misiune pe care a avut-o de la înființarea ei,** dar nu a făcut-o în suficientă măsură. Nu sîntem în măsură și nici nu cred că e oportun ca să intrăm în amănunte. Probabil că va fi binevenită concentrarea și pe marile curente de gîndire ale științei contemporane, susținerea dezbaterilor problemelor controversate ale științelor. Susținerea și întreprinderea de cercetări interdisciplinare și de orice formă de activitate în domeniul științei și culturii pe o arie națională.

Plastica

IOAN ISAC — pictor bănățean

S-au scurs cinci decenii de la data înfiripării „Asociației Bănățene de Arte Frumoase", cu sediul în Timișoara. Infiintarea Asociației a avut loc la 21 ianuarie 1922, numind ca președinte pe prof I. Velceanu, iar ca vicepreședinți pe ing. A. Diaconovici și I. Ferenczy. Director : C. Liuba și secretar I. Isac.

La 28 august 1923, Asociația a inaugurat o mare expoziție de pictură, sculptură, artă industrială și casnică, aranjată in sala mare din Castelul Huniade. Aici și-au expus lucrările toți artiștii bănățeni, români și de alte naționalități. Au fost expuse 268 de picturi, 40 sculpturi și multe obiecte de artă decorativă și industrială. Au expus pictorii : prof. I Velceanu, C. Liuba, I. Isac, Iosif Ferenczy, Suchanek, Kraus, Simonescu, Gallas, Minișan, Rubletzky, Sipoș.

In anul următor, la 6 iulie 1924, Asociația a aranjat o altă expoziție, dar a fost ultima, fiindcă Asociația și-a incheiat activitatea. Nu și-au incheiat-o insă o seamă de pictori, printre care s-a remarcat și pictorul Ioan Isac, care se inscrie printre protagoniștii din vremea sa.

Născut in comuna Ciclova-Montana (Jud. Caraș-Severin la 2 aprilie 1885. Urmează școala primară in comuna natală, apoi la Oravița și Timișoara, obținind diploma de invățător. Dorința de a pleca la Budapesta, pentru a urma Școala de Belle-Arte, nu i se poate indeplini, deoarece nu avea bacalaureatul. Ajunge invățător suplinitor in com. Sacul, iar după un an la școala de stat din Anina. Nici aici nu stă mult și urmează o serie de transferări In vacanța anului 1912 și 1913 a lucrat in comuna sa natală cu pictorii unguri de la Budapesta, ca Mányai Mihály, Kobor Gyula și Kiss Rezsö, care veniseră la Ciclova ca să picteze peisagii. Incurajat de aceștia Ioan Isac nu s-a mai despărțit de paletă și dăruindu-se in intregime artei a creat mult și a lăsat moștenire multe tablouri care-l vor așeza printre marii pictori bănățeni.

Urmează cursurile pregătitoare de profesori pe lingă Universitatea din Cluj, după care obține diploma de invățător și este numit profesor de desen la Școala normală din Timișoara. Adevărata școală artistică insă a făcut-o pe lingă marele pictor impresionist Marin H. Georgescu din București, venit la Timișoara să-și petreacă vacanța, și care, impreună cu I. Isac, vizitează diferite regiuni pitorești și lucrează impreună.

La 28 august 1923 s-a deschis o expoziție mare de pictură și sculptură. Pictorul Isac expune un număr de 40 de lucrări. Intre vara lui 1924, și toamna anului 1925 organizează expoziții in diverse orașe ale țării. In toamna anului 1926, Ioan Isac pleacă de la școala normală din Timișoara și trece la liceul „Gh. Barițiu" din Cluj In vara anului 1927 face o călătorie de studii la Constantinopol și la Cairo. Se intoarce cu numeroase tablouri și peisagii egiptene, orientale. Nu i-au scăpat din vedere nici portul de la Constanța precum și alte vederi dobrogene. Aceste toate l-au indemnat să deschidă o nouă expoziție la Cluj intre 8-23 aprilie 1928, la care expune un număr de 90 de lucrări.

In toamna anului 1928, se intoarce din nou la Timișoara, unde, intre 4-20 noiembrie deschide o expoziție cu 70 de tablouri. La 6-28 octombrie 1929 verniseează o altă expoziție la Timișoara. Participă cu opt lucrări la „Salonul Artelor Bănățene", din 14-31 decembrie 1930. Din aceste opt lucrări, „Iarna pe neașteptate" a fost premiată. Tot in același timp, de la 14 noiembrie pină la 1 decembrie 1930, ține deschisă o expoziție la care expune 79 tablouri. In anul 1931, decembrie 20 și 12 ianuarie 1932, Societatea Academiei Artelor Frumoase, care s-a constituit in locul Asociației de Arte Frumoase, sub conducerea prof. univ. I D. Ștefănescu, organizează o expoziție de pictură la Timișoara, la care participă și pictorul I. Isac cu 15 tablouri.

Din anul 1932 expune aproape in fiecare an lucrări la Salonul Oficial din București. Multe lucrări au fost reținute. Astfel pinza „Iarna la Timișoara" intră in posesia Ministerului Instrucțiunii publice.

La sfirșitul lunii noiembrie 1993, deschide o altă expoziție la Timișoara, iar in anul 1934 expune la Salonul Oficial din București. In anul 1935 organizează o ultimă expoziție, intre 1-17 decembrie, la care expune un număr de 90 de lucrări. Picturile din această serie infățișează o colecție bogată de peisagii din Belgrad, Sarajevo, Ragusa, Gravosa, Veneția, Roma, Nettuno, Firenze, Anzio, Rocca di Popa, Albano, Frascali, Siena și din alte localități italiene și iugoslave, Moare in anul 1952, in urma unei intoxicații.

Pictura lui Ioan Isac a fost mult timp sub influența impresionismului. I-a fost necesară o perioadă mai indelungată pentru a se putea elibera de orice reminescență și să ajungă in cele din urmă la o paletă sensibilă, și fără stridențe, cu o ințelegere profundă a valorilor cromatice, cu un deosebit gust in compoziția tablourilor. El a fost un perpetuu indrăgostit al naturii, pe care a imortalizat-o pe pinzele sale, scoțind in relief frumusețile și farmecul ei.

Avind ca atelier de lucru „Natura", pictorul Ioan Isac călătorește mult, studiază și aprofundează fiecare colțișor pătrunzind tot mai mult in frumusețile-i ascunse

Intre 10 noiembrie și 1 decembrie a fost organizată, in demisolul clădirii de pe Bv. Victoriei, expoziția retrospectivă a pictorului I. Isac, de către Rodica Medeleț. Cu acest prilej au fost selectate un număr de 41 tablouri, și s-a intocmit și un catalog de către aceeași muzeografă.

PETRU IACOBESCU

Teatru

„Cîinele grădinarului"

comedie de LOPE DE VEGA

Fericită inițiativa teatrului timișorean : reprezentarea unui text dramatic din teatrul secolului de aur (XVI-XVII) spaniol. Interesant e și experimentul incercat : reluarea unui spectacol jucat acum aproape două decenii, in distribuție fiind unii din interpreții pe care i-am aplaudat pe vremuri. Intreprinderea nu era lipsită de riscuri. Principala primejdie era aceea a transformării reprezentației intr-un spectacol de muzeu ; ea a fost evitată, cu măiestrie artistică de interpreți, cu iscusință profesională de regizorul spectacolului, același atunci ca și astăzi : Dan Radu Ionescu . Imaginația fugoasă a tinărului director de scenă de odinioară e, acum, disciplinată de maturitatea artistică. Accentul nu e pus, doar și numai, pe vizualitatea spectacolului ; regizorul depune notabile eforturi pentru a-și defini personajele. Peripețiile piesei marelui Lope sint depănate, in spectacol, cu o mină sigură, dar intr-un ritm ce se cere mai alert. Comediograful castilian incearcă — și reușește — să impace prejudecățile nobiliare (la Honra, onoarea) cu mai puternicele porunci ale iubirii, totul in atmosfera jucăușă, plină de reverberațiile soarelui intr-un Napoli de fantezie.

Personajele reușesc, aproape in intregime, turul de forță pe care și l-au propus. Dacă pentru Alexandru Ternovici a juca rolul unui bătrin zaharisit (majordomul Otavio) nu era o sarcină din cale afară de dificilă și pe care actorul o rezolvă ușor, cu ajutorul citorva mijloace de compoziție, intreprinderea devine mai anevoioasă pentru cele două indrăgostite, contesa Diana de Belflor și domnișoara ei de onoare Marcela. Coca Ionescu in rolul contesei e impozantă, și-a păstrat aceiași frumoasă ținută scenică, care ne-a convins, odinioară. Interpretarea tinde să sublinieze, mai ales, majestatea personajului și, in această direcție, rolul e credibil și autentic. Nu mai puțin sint scoase in relief contradicțiile intre pasiunea iubirii și prejudecățile contesei, nobilă de veche stirpe, care se indrăgostește de propriul ei secretar. Dar, dacă in acest joc de-a v-ați ascunselea, interpreta urmărește și realizează bine mobilitatea și șovăelile contesei Diana, ii scapă insă ingenuitatea și candoarea, gingășia care, lucru de mirare, dar totuși posibil, se ingemănează in personaj cu șiretenia feminină Nu mai puțin remarcabilă, prin nota de prospețime care știe să o insufle personajului, este interpretarea Viorică Cernucan in rolul Marceliei. Apariția convingătoare și grațioasă, Viorica Cernucan se dovedește, incă o dată, in pofida sarcinei dificile pe care o infruntă, una din actrițele de nădejdie ale Naționalului timișorean.

Colaborind, in mod rodnic, cu cele două scene surori din Timișoara, Teatrul Național l-a solicitat pe Sinka Carol, de la Teatrul maghiar de stat, pentru rolul lui Teodore. Inspirație de bun augur. Sinka Carol reușește o creație notabilă, prin dezinvoltura sa, jocul scenic, temperamentul energic, viril, convingător, in pofida unor ușoare, aproape imperceptibile, ezitări de rostire in românește. O bună interpretare, care scoate in relief și panașul și ridicolul personajului, cu indreptățire caricaturizat, reușește Miron Nețea in Marchizul Ricardo. Radu Avram joacă rolul lui „gracioso", slujitorul secretarului Teodore, descurcărețul și istețul Tristian, cel care conduce, de fapt, firele intrigii, reprezentantul omului simplu, din popor. Interpretarea veridică, convingătoare, ciștigă (pe deplin) simpatia și adeziunea publicului. L-am revăzut, pe Eugen Tănase, in rolul contelui Ludovico. Un tinăr actor, Ion Haiduc (Furio) integește o distribuție echilibrată și omogenă.

Foarte frumos, vădind bun gust, echilibru cromatic, decorul, mai mult decit remarcabil, semnat de Doina Almășan Popa. El intregește un interesant și atrăgător spectacol al Teatrului Național din Timișoara cu Ciinele grădinarului.

TRAIAN LIVIU BIRĂESCU

CURIER TIMIȘOREAN

● La Clubul studențesc al Universității din Timișoara s-a deschis în 28 ianuarie 1974, Expoziția de pictură grafică a lui Traian Zorzoliu, dedicată celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei și Congresului al XI-lea al P.C.R. ● În a doua jumătate a lunii decembrie a anului trecut, la Lugoj, a fost constituită Asociația folcloriștilor și etnografilor „N. Ursu", din Județul Timiș. ● În seria de manifestări organizate de Casa de cultură din Lugoj, în holul teatrului popular a expus 40 de lucrări de diferite genuri, artista amatoare Elena Onae. ● Cu ocazia împlinirii a cinci ani de la dispariția unor personalități marcante ale muzicii românești, la Casa de cultură din Lugoj, profesorul Victor Andrei a susținut o expunere despre viața și activitatea muzicienilor Tiberiu Brediceanu, Sabin Drăgoi și Nicolae Ursu. Înregistrări și proiecții, colaborarea corului „Ion Vidu", au asigurat manifestării un plus de interes. ● Sărbătorirea a 115 ani de la Unire a prilejuit organizarea, în municipiul Lugoj, unei bogate seri de manifestări, expuneri, programe artistice cu participarea corului „Ion Vidu", a unor orchestre de muzică ușoară și brigăzi artistice de agitație.

CARTEA ȘI SATUL

Luna februarie este dedicată cărții, în fluxul de activități culturale din timpul iernii la sate. Biblioteca din comună, libraria sau secția de carte din cadrul cooperativei de consum, dulapurile de bibliotecă din casele țărănești sînt realități ale satului contemporan, adăugîndu-se unor vechi și puternice tradiții spirituale specifice ca elevată expresie a unui timp superior, de o deosebită complexitate. Luna cărții la sate dovedește, la cea de a paisprezecea sa ediție, o impresionantă continuitate și creștere valorică. În toată țara, pe drumurile satului pornesc noi apariții editoriale din cele mai diverse domenii de activitate — social-politice, agro-zootehnice, beletristice și de artă — pornesc redactori de edituri, autori și scriitori. Contactele directe realizate în acest fel sînt din ce în ce mai mult caracterizate de spiritul de dezbatere. Glasul cititorilor de la țară răsună cu forță și responsabilitate în acest amplu dialog al lunii februarie.

Anul acesta, anul unor mari evenimente ale poporului român — cea de a XXX-a aniversare de la eliberarea patriei, un sfert de veac de agricultură socialistă, Congresul al XI-lea al P.C.R — Lunii cărții la sate îi revine sarcina de cinste de a fi omagiu fierbinte și de a-și îndeplini, pe trepte superioare. nobila misiune culturală și educativă. Luna cărții din acest an trebuie să atingă un nivel calitativ și o eficiență mai mare decît oricînd în trecut, întrucît și condițiile în care se desfășoară sînt cu mult mai bogate, mai favorabile. Luînd ca exemplu județul nostru, vom sublinia că de puțină vreme dispune de o editură de profil complex, care tipărește cărți social-politice, științifice și beletristice în limba română, precum și în limbile naționalităților conlocuitoare, germană, maghiară, sîrbă. Și, deși tînără, editura „Facla" prezintă cititorilor un curier editorial deopotrivă bogat, variat și de valoare.

Să mai amintim de asemenea că scriitorii timișoreni — români, germani, maghiari, sîrbi, într-o impresionantă unitate — tipăresc anual în medie treizeci și cinci de volume — atît la editura „Facla", cît și la alte edituri din țară — și că nivelul ideologic și artistic, în necontenită creștere, anul acesta marchează incontestabil o ascensiune. În jurul cărților scrise la Timișoara, în această parte a țării, a cărții în general, precum și în jurul activității unor edituri care-și trimit în județul nostru redactorii, cititorii sînt chemați să-și spună cuvîntul și aprecierea, sufletul acestor întîlniri urmînd să fie intelectualitatea de azi a satului, tineretul.

Din experiența unui lung șir de asemenea întîlniri în mijlocul cititorilor de la țară, rămînem cu încrederea că-n publicul nou al satului românesc există, în forme încă mai puternice, acea nepotolită sete de frumusețe specifică poporului, acea năzuință spre cultură și carte care devin suportul de neclintit al artei și culturii într-o societate dedicată binelui și frumosului pentru toți.

SILUETE

CÎND ELEVII DEVIN PROFESORI

Ce-aș putea spune despre viața mea de profesor de desen ? Sînt de foarte mulți ani la Școala profesională de construcții și am o dublă misiune, să modelez caractere și, după ce le-am modelat, să le învăț și pe ele să modeleze. Aceasta am învățat de la maestrul Ressu, profesorul meu la Academia de arte, pe care am absolvit-o în 1932. Pe lîngă obligativitatea profesională a desenului tehnic trebuie să-i învăț, să-i deprind pe elevi cu gustul pentru frumos. Sînt mîndru că l-am avut elev în clasa a VIII-a, la liceul Loga, pe poetul și criticul de artă Ion Frunzetti.

Despre creația mea ? Prima fază aduce cu vigoarea liniei maestrului Ressu, apoi a urmat sedimentarea. Regăsindu-mă în linie și culoare, nu am trădat niciodată obsesiile dintîi ale artei figurative, și, pentru exemplificare, vă rog să priviți variantele „Drumarii", oameni simpli care construiesc poduri și drumuri. Aceștia sînt eroii mei. Obsesia drumurilor este in mine un leit-motiv de veghe-neveghe, sfîrșit-nesfîrșit. La această vîrstă, drumurile din culoare, drumurile din viață au ajuns și pe obrajii mei. Și, totuși, voi rămîne în continuare un îndrăgostit al drumurilor și al drumului ce poartă numele meu, Gheorghe Andrea.

DAMIAN URECHE

MATURITATEA ŞI ÎNALTA COMPETENŢĂ PROFESIONALĂ A UNUI COLECTIV DE METALURGIŞTI

Însemnări din activitatea muncitorilor, tehnicienilor şi inginerilor de la Întreprinderea mecanică Timişoara

- În 1974 un spor de producţie de aproape 20 procente, faţă de anul trecut !
- Valoarea şi forţa materială ale unor preţioase indicaţii date la faţa locului
- Întiia lună din an – intiile succese
- Un adevăr incontestabil : rezervele şi posibilităţile de creştere a producţiei şi parametrilor tehnico-funcţionali ai produselor sint, practic, inepuizabile !

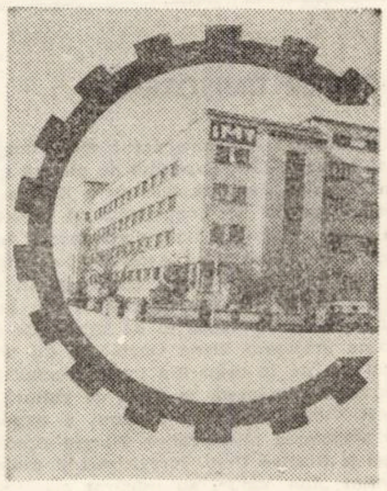

Întiia lună a lui '74, cel de-al patrulea an al actualului cincinal, a consemnat, la Întreprinderea mecanică Timişoara, realizări deosebite, net superioare celor inregistrate obişnuit in perioadele de inceput ale anilor precedenţi. Afirmaţia are in vedere faptul că planul de producţie a fost indeplinit in proporţie de 100,4 la sută, iar dacă aceasta nu spune prea mult, vom face precizarea că, in comparaţie cu luna ianuarie 1973, sporul de producţie reprezintă 24,8 la sută ! Fireşte, nu este la indemina oricărei fabrici sau uzine să inscrie pe grafic creşteri ale producţiei atit de substanţiale, mai cu seamă că succesul este dobindit pe fondul general al ridicării continue a calităţii produselor, al imbunătăţirii parametrilor tehnico-funcţionali ai acestora. Altfel spus, are loc o creştere pronunţată şi constantă a eficienţei economice, scop final al oricărei activităţi productive, din care se poate desprinde contribuţia acestui colectiv, harnic şi priceput, la progresul general al societăţii noastre, la creşterea avuţiei naţionale.

E, poate, de prisos să amintim că rezultatele bune nu vin de la sine. De aceea, vom consemna ca incununate de succes eforturile depuse in direcţiile pregătirii fabricaţiei, asigurării ritmicităţii producţiei, a folosirii cu eficienţă sporită a spaţiilor uzinale, a capacităţii maşinilor şi agregatelor. Apoi, spre acelaşi ţel converg nenumărate măsuri tehnico-organizatorice luate de conducerea intreprinderii la indemnul Comitetului de partid, ca şi intensificarea muncii politice şi educative de masă. Introducerea unor tehnologii şi metode de muncă avansate este impletită armonios cu ridicarea calificării profesionale a intregului personal, cu imbogăţirea bagajului de cunoştinţe tehnico-ştiinţifice şi, de asemenea, cu dezvoltarea spiritului de răspundere şi abnegaţie in muncă.

– Ne străduim să punem in folosul ţării tot ceea ce avem mai bun, ni se destăinuie tovarăşul ing. Ioniţă Bagiu, directorul I.M.T. Pentru acest an, obiectiv principal şi indrumător al activităţii productive sint sarcinile izvorite din documentele Plenarei Comitetului Central al partidului, din luna noiembrie 1973. Analiza ştiinţifică, făcută la nivelul conducerii superioare de partid şi de stat, a dezvăluit importante rezerve interne, existente in fiecare unitate industrială şi loc de muncă. De mare preţ ne sint indicaţiile privitoare la direcţiile principale in care trebuie să acţionăm pentru dobindirea unei eficienţe economice maxime. Adică, rezultate dintre cele mai bune, cu cheltuieli minime ! În ceea ce ne priveşte, pot să vă informez că tindem tot mai mult spre atingerea acestui obiectiv. Respectiv, concomitent cu sporirea producţiei are loc o reducere a cheltuielilor materiale, in special de metal şi energie electrică, a cheltuielilor raportate la o mie de lei producţie.

Realist şi deplin conştient că rezultatele frumoase de pină acum constituie doar o etapă in mersul inainte al uzinei, directorul I.M.T. ne-a spus, in continuare :

– Departe de a ne autolinişti, rezultatele pozitive din ultimii ani, mai cu seamă cele din ianuarie 1974, demonstrează posibilităţile, capacitatea colectivului nostru de muncă de a se situa la nivelul increderii şi atenţiei de care el se bucură din partea conducerii partidului şi statului, personal a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, care, intr-un timp relativ scurt, s-a aflat de trei ori in mijlocul nostru, vizitind uzina. De fapt, succesele intreprinderii sint tocmai rodul aplicării consecvente a planului de măsuri intocmit pe baza observaţiilor şi indicaţiilor secretarului general al partidului.

Aveam să inţelegem, din cele spuse de interlocutor, maturitatea la care a ajuns colectivul de la I.M.T., ridicarea conştiinţei muncitoreşti, raportată la scara celor citeva mii de salariaţi ai unităţii, dintre care peste 700 sint posesori ai insignei rubinii de „Fruntaş in intrecerea socialistă". Inserăm in pagină doar citeva nume ale acestora şi ne pare rău că spaţiul nu permite continuarea inşiruirii acestora.

De la specialiştii ce lucrează in compartimentele tehnic, de concepţie şi constructor am aflat citeva date demne de reţinut. Cu deosebire privitoare la progresul tehnic. La drept vorbind, n-a rămas produs nemodernizat, nereproiectat. Aşa sint familia podurilor rulante (electrice sau manuale) motoincărcătoarele, mecanismele pentru macarale-turn, automacaralele, macaralele portale şi speciale, macaralele pentru lansat conducte, diferitele tipuri de grinzi. De remarcat, apoi, că, paralel cu continuarea producţiei de poduri rulante existente in fabricaţie pină in 1972, in ultima vreme s-au asimilat noi tipuri de poduri rulante, din gama celor de 50–125 tone/forţă, solicitate de diferiţi beneficiari. O adevărată mindrie pentru colectivul de muncă de la I.M.T. sint şi macaralele portuare, fabricate pină acum in număr ce depăşeşte cifra de 30. În toate cazurile s-a avut in vedere imbunătăţirea parametrilor tehnico-funcţionali, linie conceptuală modernă, supleţe, greutate redusă şi puteri sporite etc.

Extinderea şi dezvoltarea activităţii de autoutilare s-a dovedit, la rindul său, a fi o cale dintre cele mai eficiente pentru crearea condiţiilor necesare indeplinirii in bune condiţii a planului economic de stat. În ultimii trei ani au fost realizate aproape 70 obiective de autoutilare, cu o economie, numai in 1973, de peste 12 milioane lei.

Dintre numeroasele obiective de investiţii, amintim că darea in funcţiune, cu un an mai devreme, a fabricii de poduri şi macarale – in felul ei, unică in ţară – precum şi celelalte măsuri arătate, au permis muncitorilor, tehnicienilor, inginerilor şi funcţionarilor de la Întreprinderea mecanică Timişoara să-şi asume angajamentul de mare cinste de a indeplini prevederile cincinalului cu 8 luni mai devreme. Şi, dacă avem in vedere avansul deţinut la ora actuală, nu există nici o indoială că oamenii se vor ţine intrutotul de cuvint.

AUREL CHISALIŢĂ

La panoul de onoare

Citiva dintre posesorii steluţei rubinii, de „Fruntaş in intrecerea socialistă" pe anul 1973.

Nicolae Manea – strungar
Ionel Bogdan – strungar
Dimitrie Bădescu – maistru principal
Ioan Balint – lăcătuş
Iosif Novăcescu – sculer
Ioan Golopenţa – strungar
Milenco Marcov – lăcătuş
Ilie Papavă – maistru
Petre Oală – turnător
Petre Sandu – şef de atelier
Gheorghe Rotuna – lăcătuş
Viorel Tărbună – lăcătuş
Ioan Secoşan – lăcătuş
Valeriu Gorohov – frezor
Henrik Wagner – lăcătuş
Ioan Bunbăcilă – şef de atelier
Ioan Szabo – sudor
Ioan Baciu – lăcătuş

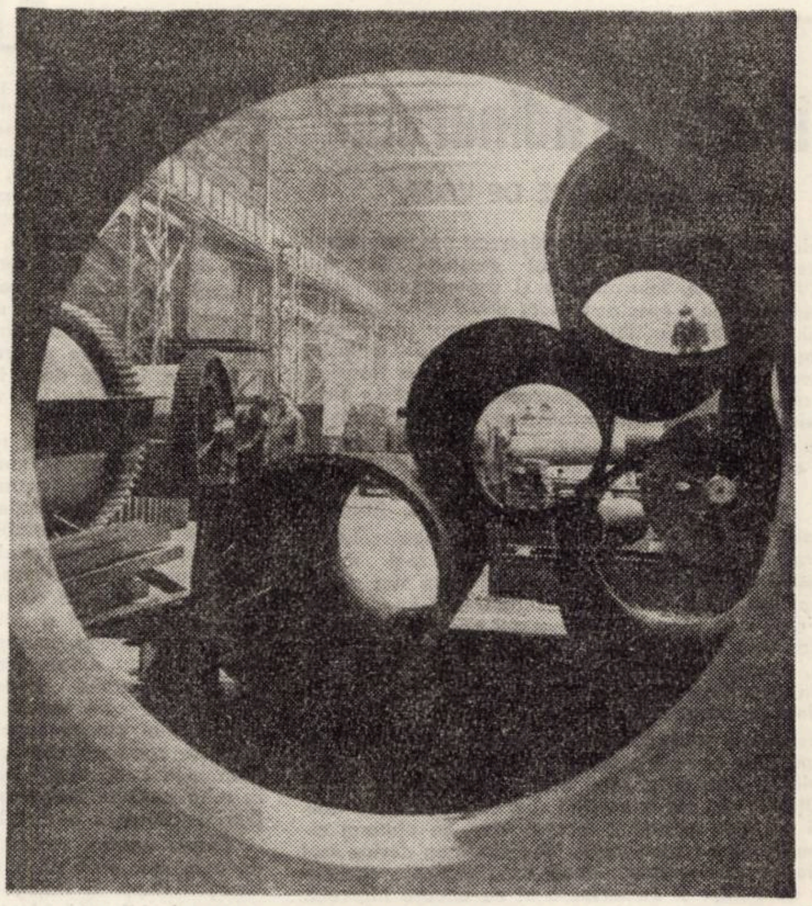

Curierul cititorilor

TOP-POEZIE TÎRGOVIȘTE. Da, ați fost bine informat. Sub auspiciile Comitetului Județean Dîmbovița al U.T.C. și Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Dîmbovița, Societatea literară „Alexandru Vlahuță" din Tîrgoviște a instituit concursul TOP-POEZIE TÎRGOVIȘTE. Participanții vor trimite Societății literare, căsuța poștală 34, Tîrgoviște, titlul celui mai bun volum de poezie apărut în anul 1973 și titlul celei mai reușite poezii patriotice apărută în același an. Este vorba de poezii semnate de poeți în viață și apărute în editurile noastre (volumele de poezii), precum și din poeziile patriotice apărute în volume, reviste, și cotidienele centrale. Rezultatul va fi comunicat public și prin presă cu prilejul celei de a V-a ediție a Festivalului de poezie patriotică „Testament literar" ce se va desfășura în luna martie la Tîrgoviște. Propunerile vor fi trimise pînă la 1 martie 1974 indicîndu-se numele și prenumele, adresa, profesia, vîrsta (pînă la 30 de ani).

V. I. (BUCUREȘTI). Redactorul de specialitate vă răspunde că proza dvs. nu întrunește calitățile necesare publicării.

I. PRUNESCU (Drobeta Turnu-Severin). În orașul Dvs. există o subredacție a revistei ORIZONT. Din nefericire, pînă acum nu am primit nici o informație în legătură cu viața culturală a județului Mehedinți, iar proza și poezia pe care o primim de pe aceste meleaguri este trimisă sporadic.

LUCIA SAVA (Timișoara). Vă mulțumim pentru urări!

GEORGE MILOȘ (Timișoara). Am luat cunoștință de propunerile dv. N-o luați în tragic : absența temporară a unei rubrici nu trebuie să vă alarmeze. Nu putem accepta o colaborare pe care n-o ... vedem. Trimiteți o ... probă și vom mai discuta.

LAURENȚIU CERNEȚ

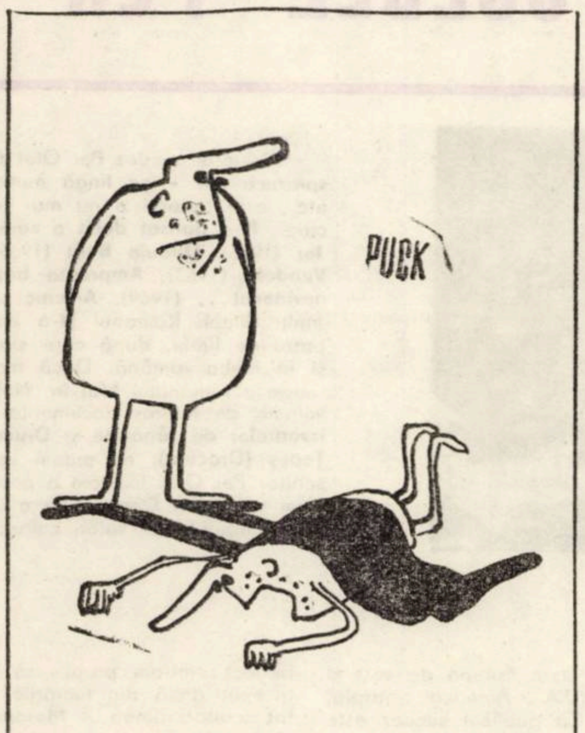

EPIGRAME

NICOLAE GHIURCĂ

Clujeanul Nicolae Ghiurcă s-a născut la 17 octombrie 1924 în Colțirea, județul Maramureș.

Colaborări : Răsunetul, Cuvîntul (Lugoj) ; Papagalul, Veselia, Pițigoiul, Humorul, Radioteleviziunea Română (București) ; Curierul (Sibiu) ; Iașul Literar ; Tribuna Nouă, Lupta Ardealului, Făclia, Tribuna

La patinaj

A urmărit-o toată
dimineața.
Îi despărțea parcă un zid.
Ea distantă, el timid,
Nu îndrăzneau să spargă
gheața.

Gaudeamus

Facultatea e o seră cu
nenumărate flori,
Ce-și amestecă parfumul,
diferitelor culori.
Și nu rareori un flutur,
copleșit de feerie,
Amețit de-a lor parfumuri,
cade la zoologie.

Talent prolific

Proza, poezia, drama ...
Ba mai scrie și idile.
Dar la dînsul epigrama
E călcîiul lui Achille.

Sisif

Cine-a scris proză
(ingrata !)
Mișcă munții cu lopata.
Epigrama și ... huzurul ! –
Apă din fîntîni cu ciurul.

EVRIKA !
(LA TELEVIZIUNE)

■ **Oricît de mare ar fi vedeta, încape pe statul de plată.**

■ **De cînd soțul ei e la televiziune, cum se lasă seara e cu ochii pe el.**

■ **Slavă domnului, avem un car de reportaje.**

■ **Din pricina camerelor, operatorii sînt scumpi la vedere.**

■ **Pe chipul celor ce prezintă Buletinul meteorologic nu s-a zărit nici un nor.**

■ **Dacă defecțiunile tehnice ar fi cuprinse în programul T.V., multe din ele nu s-ar mai produce.**

■ **Cine cîntă mai bine decît Adrian Păunescu, să-și cumpere ghitară.**

■ **Perlele de la Televiziune s-au strîns la gîtul frumoaselor crainice.**

■ **Mica publicitate : Telespectatori, abonați-vă la revista Orizont ! (rubrica Evrika !).**

ION VELICAN

TERRA MAGAZIN

MASA PLASTICĂ DE ... MÎNCARE. La Okoyama, în Japonia, cercetătorii au reușit să producă o masă plastică specială, nu din petrol cum se obișnuia pînă acum, ci din scrob, deci un material netoxic ale cărui calități sînt următoarele : trece ușor în stare lichidă, la ardere nu produce gaze toxice, și, pe lîngă toate astea, se ... mănîncă ! Ea se produce prin fermentarea, printr-un procedeu special, a scrobului și, așa cum se prevede, va deveni în curînd un concurent serios pentru celelalte produse plastice

CU MOTOCICLETA PE KILIMANDJARO. Ziaristul francez Christian Lacombe a reușit o performanță unică în felul ei. De curînd el a ascensionat celebrul Kilimandjaro pe ... motocicletă ! Ascensiunea a fost deosebit de grea, iar ultimii 700 de metri pînă la vîrful înalt de 5.940 m curajosul ziarist i-a parcurs în 7 ore.

PENTRU SALVAREA TIGRILOR. Compania americană de benzină „Esso", cunoscută prin sloganul său de reclamare a produselor „puneți un tigru în motorul dumneavoastră", a oferit de curînd 50.000 de dolari Fondului mondial de protecție a naturii pentru salvarea tigrilor. Pînă acum s-a adunat o sumă de 500.000 de dolari, insuficientă pentru ca aceste animale să fie puse sub supraveghere. Dacă nu se vor lua urgente măsuri, în special în India și Nepal, cele cinci mii de exemplare de feline mai rămase (din o sută de mii cît au existat în țările respective) vor dispare în următorii zece ani.

ÎN JURUL LUMII, CU PERIPEȚII. Francezul Andrè Pririgou, un fel de Ulisse contemporan, s-a reintors în sfîrșit acasă după 18 ani de pelerinaj ! În acest interval, 6 ani și-a petrecut făcînd turul lumii cu autostopul, 9 ani a studiat limbi străine trăind în diverse țări europene, iar după aceea a trecut în Canada unde a rămas trei ani. El a văzut practic întreaga lume, dar numai o noapte a dormit la hotel. Nenumărate sînt peripețiile lui. Astfel, în America de Sud a fost calificat drept „revoluționar" și acuzat de „piraterie", de 6 ori a fost victima unor hoți iar într-un cartier rău famat din Rio de Janeiro a fost bătut și prădat. A trăit la minus 45 de grade în Alaska, sau la plus 50 de grade C în pustiul australian. A trăit într-o colonie de hippies din San Francisco și printre „vînătorii de capete" din Borneo ; la Bangkok l-au adăpostit niște călugări budiști, iar eschimoșii i-au oferit un iglu confortabil la — 45° C ! După cum a declarat, Andrè dorește din nou să facă o călătorie în jurul lumii, de data aceasta ceva mai scurtă, dar nu lipsită de neprevăzut. El a și scris o carte care se cheamă : „Călătorie în jurul lumii — cea mai bună dintre universități".

CU UMBRELĂ ÎN LOC DE PARAȘUTĂ. Trei eleve japoneze, în vîrstă de 12 ani, au sărit de pe fereastra școlii, de la etajul al treilea, cu o umbrelă în loc de parașută. Starea lor este destul de gravă, afirmă medicii, iar poliția a comunicat că acest „salt temerar cu umbrela" a avut loc după ce fetele au luat pilulele despre care li s-a spus că alungă teama !

Mario Puzo

NAȘUL

VI

Serial

Michael era acum sigur că întîlnirea n-a fost fixată decît pentru a se mai cîștiga o zi-două. Știa că Solozzo va încerca din nou să-l omoare pe Don. Culmea era că Turcul îl considera pe deasupra un novice. Din nou simți cum îl cuprinde o ciudată și plăcută răcoare. Privi în jurul său ca și cînd n-avea altă treabă.

— Ce ai ? — întrebă Solozzo.

Michael se bîlbîi :

— Vinul ăsta ... aș vrea pînă la toaletă ... dacă n-ai nimic împotrivă ...

Ochii negri ai lui Solozzo pîndeau o cît de mică zvicnire pe fața lui Michael. Întinse mîna brusc sub masă căutînd arma. Acesta îl privi jignit.

— L-am percheziționat — zise Mac Klascky. — Am avut de-a face pînă acum cu o mie ca el. N-are nimic.

Toate astea nu-i prea conveneau lui Solozzo. N-avea motive să bănuiască ceva, dar treaba nu-i plăcea. Îl privi pe omul care ședea la o masă în partea opusă a sălii și, din ochi, îi arătă înspre toaletă. Omul, abia perceptibil, îi făcu semn că totul e în regulă, că a controlat toaleta și că în ea nu se află nimeni.

— Să nu stai mult — zise Solozzo nervos.

Michael se ridică și porni înspre toaletă. Închise ușa după el și vîrî repede mîna după rezervorul emailat. Dădu de revolverul lipit de perete. Îl luă, îl puse la brîu și-și încheie sacoul. Își spălă apoi mîinile și-și udă părul. Șterse chiuveta cu batista pentru a înlătura amprentele și ieși.

Solozzo aștepta încordat cu fața înspre toaletă. Michael îi zîmbi :

— Acum putem discuta — zise cu un suspin de ușurare.

Căpitanul atacase deja șnițelul și spaghetele. Omul din partea opusă a sălii, și el la pîndă, suspină a ușurare.

Michael se așeză. Își aminti că Tessio îi spuse să nu facă asta, să tragă imediat. Nu-l ascultase, poate din instinct, sau poate de frică. Simțea că o singură mișcare bruscă ar fi suficientă pentru a fi ciuruit din spate. Acum devenise din nou sigur pe sine. Picioarele îi tremurau, dar asta nu observase nimeni.

Solozzo se aplecă spre el. Ferit de masă, Michael își descheie încet sacoul. Nu înțelegea nici un cuvînt din ceea ce spunea Solozzo. Capul îi vuia de năvala sîngelui. Sub masă, mîna lui dreaptă căuta revolverul. Îl găsi și-l trase. În clipa aceea chelnerul veni să facă plata și Solozzo întoarse capul spre el. Cu mîna stîngă Michael împinse masa, iar cu dreapta ridică revolverul, lipindu-l aproape de capul lui Solozzo. Solozzo avea reflexele rapide și încercă să scape, dar Michael era mai tînăr și reflexele sale erau mult mai iuți — așa că apăsă pe trăgaci.

Glontele îl nimeri pe Solozzo dintr-o parte, în spațiul dintre ochi și ureche, împroșcîndu-l pe chelner cu sînge și așchii din craniu. Michael știa că un singur glonte e suficient. În ultima clipă Solozzo își întoarse capul spre el și îi văzu licărul ultim de viață stingîndu-se în ochi, ca o lumînare.

I-a fost suficient o secundă pentru a îndrepta arma spre căpitan. Polițaiul se holba la Solozzo cu un fel de mirare flegmatică, ca și cînd ceea ce se întîmplă n-are nici o legătură cu el. Ținea în mînă furculița, doar ochii și-i întoarse către Michael. Expresia de pe chipul său și privirea sa exprimau o atare furie și convingere că Michael se va preda acum sau va fugi încît acestuia îi veni să zîmbească în timp ce apăsă pe trăgaci. Dar trase prost. Glontele îl nimeri pe căpitan în gît și acesta începu să se sufoce, ca și cînd ar fi înghițit o îmbucătură prea mare de șnițel. Cu sînge rece, fără a se grăbi, Michael trase o dată, drept în tîmpla acoperită cu păr cărunt. O ceață roză plutea în jur. Michael se întoarse spre omul ce ședea de partea cealaltă a sălii. Acesta nici nu se mișcă, parcă ar fi fost paralizat. Își puse în fine mîinile pe masă și întoarse capul. Chelnerul se retrăgea de-a-ndoaselea spre bucătărie, cu o expresie de groază pe față. Solozzo mai stătea sprijinit cu cotul de masă, iar trupul greu al căpitanului alunecă încet și căzu pe podea.

DEPARTE DE INFERN

Michael scăpă revolverul atît de atent încît acesta se izbi de talpa lui și căzu fără zgomot pe podea. Era sigur că nimeni nu observase manevra. Din cîțiva pași ajunse la ușă și o deschise. Mașina lui Solozzo era parcată lîngă bordură dar șoferul nu se afla în ea. Michael o luă spre stînga și apoi făcu colțul. Se aprinseră niște faruri și o mașină veche porni spre el. Portiera se deschise, el sări iar mașina o luă cu toată viteza înapoi. La volan se afla Tessio, trăsăturile feței îi erau parcă cioplite cu dalta.

— L-ai doborît pe Solozzo ? întrebă.

Expresia îi era cunoscută lui Michael, dar totuși era surprins că o utilizează Tessio.

— Pe amîndoi – răspunse Michael.

— Ești sigur ?

— Mai mult ca sigur.

În mașină găsi hainele pregătite și se îmbrăcă altfel. Douăzeci de minute mai tîrziu se afla pe puntea unui vas italian. După două ore vasul părăsi portul iar Michael văzu prin hubloul cabinei luminile portului New York arzînd ca flăcările iadului. Simți o ușurare de nedescris. În sfîrșit se afla departe de lume. Iadul se va deschide, dar el va fi departe ...

A doua zi după uciderea lui Solozzo și a căpitanului, toate posturile de poliție primiră același ordin : toate celelalte probleme să fie lăsate deoparte pînă nu va fi prins ucigașul. În tot orașul începură razii în masă.

Ceva mai tîrziu, în aceeași zi, trimișii tuturor Familiilor newyorkeze puseseră Familiei Corleone întrebarea dacă are de gînd cumva să-l predea pe ucigaș. Răspunsul era să-și vadă de treabă. În aceeași noapte, în cartierul Corleonilor din Long Beach explodă o bombă aruncată dintr-o mașină. Tot în aceeași noapte fură uciși doi oameni care lucrau pentru Familia Corleone. Începuse „războiul celor cinci familii".

INTENȚIILE ADVERSARULUI

Războiul care începuse în 1947 între Familia Corleone și cele cinci familii newyorkeze unite se dovedi scump pentru toți cei încăierați. Complicația era cu atît mai mare cu cît poliția făcea demersuri tot mai acute pentru clarificarea uciderii lui Mac Klascky.

După moartea căpitanului, unele ziare scriseseră despre legăturile acestuia cu Solozzo. Au fost aduse și dovezi că Mac Klascky primea sume importante de bani, chiar înaintea morții sale. Informațiile acestea erau opera lui Hagen. Toate datele au fost furnizate de el. Acum toți știau că Mac Klascky primea nu numai mită (asta nici nu era un păcat atît de mare pentru poliție), dar și banii cei mai murdari – din partea ucigașilor de profesie și traficanților de stupefiante.

Toate acestea făcură ca dorința de răzbunare să înceapă să pălească. Nici pentru poliție războiul acesta nu renta. Fără venituri de pe „listă", polițiștii își strînseră cureaua. Făcînd demersuri la șefii lor, aceștia cedară. Acum familiile lucrau din nou nestingherite, dar polițiștii urcară prețurile. Din nou fură întocmite noi „state de plată" cu numele polițiștilor și a plăților lunare exacte.

(va urma)

CU SCRIITORUL SUEDEZ PER OLOF EKSTRÖM

Scriitorul suedez Per Olof Ekström – romancier încă de la vîrsta de optsprezece ani – pe lîngă numeroasele sale nuvele, schițe, eseuri, reportaje etc., este autorul a nu mai puțin de douăzeci și șase de romane, printre care : **N-a dansat decît o vară** (1949), **Cînd cineva iubește** (1953), **În cercul lor** (1955), **Duduia Berit** (1956), **Fluturele și focuri** (1959), **13 August** (1962) **Vendela** (1963), **Amprenta bestiei** (1967), **Johannes poetul** (1968), **Cine e nevinovat...** (1969), **Arsenic și împărtășanie** (1971). Toate traduse în mai multe limbi. Romanul **N-a dansat decît o vară** – tradus în douăzeci și patru de limbi, după care s-a făcut și un film – a văzut lumina tiparului și în limba română. Dacă mai adăugăm la aceasta traducerea în românește a romanului **Maj in Noiembrie**, în curs de apariție, precum și două volume de interes documentar turistic despre țara noastră : **România, țara izvoarelor de sănătate** și **Drumuri spre Voroneț**, iar în proiect romanul **Vlad Țepeș (Dracula)**, ne putem ușor da seama de simpatia pe care fecundul scriitor Per Olof Ekström o poartă țării și poporului nostru. Tocmai de aceea l-am rugat, iar Domnia Sa a acceptat, să ne acorde un interviu în legătură cu schimburile de valori culturale dintre țara noastră și Suedia.

– Stimate domnule Per Olof Ekström, am luat cu multă plăcere cunoștință de preocupările Domniei Voastre pe planul schimburilor de valori culturale dintre România și Suedia. Aș fi foarte bucuros dacă ați binevoi să dezvoltați această temă și, dacă e posibil, cu o sugerare a căilor pe care considerați că s-ar putea ajunge în mod concret la lărgirea acestor schimburi.

– Consider că schimbul valorilor culturale dintre țările noastre este departe de a corespunde posibilităților actuale sau, mai clar exprimat : atît cultura „umanistică" suedeză cît și cea română merită să fie mai bine cunoscute în mod reciproc. Nu spun, cred, o noutate cînd afirm că viața culturală a Suediei nu este suficient de cunoscută în România, cum nici faptul că suedezii, vorbind în general, nu cunosc manifestările culturale din țara dumneavoastră. Totuși, literatura, dramaturgia și filmul suedez mi se par **mai puțin necunoscute** în România decît valorile culturale ale României în Suedia. Astfel, din discuțiile purtate de mine cu oamenii de cultură din țara dumneavoastră, mi-am dat seama că numele lui Strindberg, sau al lui Ingmar Bergman sînt foarte cunoscute aici. Nu pot decît să regret însă faptul că, cu excepția unor specialiști în problemele de teatru, numele unui dramaturg de talia lui I. L. Caragiale, ca de altfel și filmul românesc, sînt aproape necunoscute la noi. Pentru suedezi va fi de asemenea o mare surpriză cînd vor cunoaște că sculptorul Brâncuși sau dirijorul Sergiu Celibidache sînt români, cum tot o surpriză va fi și cînd vor afla că Eugen Ionescu este născut în România și că tot aici el și-a făcut ucenicia literară. Etc., etc., etc. Revenind la literatura română, sînt cunoscuți în Suedia doar Mihail Sadoveanu și Zaharia Stancu. Au mai fost anunțate viitoare traduceri din Liviu Rebreanu și Panait Istrati, dar care n-au apărut pînă în prezent.

– Și, totuși, cum vedeți dumneavoastră o lărgire a schimburilor culturale dintre țările noastre, cunoaștere reciprocă a culturilor ?

– Interesul din partea românilor pentru cultura scandinavă, în general, și cea suedeză în special, mi se pare a fi în creștere. Spun aceasta, deoarece în ultimii cincisprezece ani au fost traduse din suedeză în română douăzeci și cinci de cărți, în timp ce din română în suedeză s-au tradus vreo zece, douăsprezece cărți.

– Explicația ?

– Să nu credeți că ar fi vorba de o discriminare.

– Atunci ?

– Acest lucru se datorește faptului că literatura din Balcani, și în general din Europa de est, nefiind suficient popularizată în Suedia, interesul general e îndreptat mai mult spre Europa de vest și spre America (S.U.A., America centrală, America latină). Că publicul suedez este receptiv la valorile culturale din țara dumneavoastră o dovedește felul în care au fost primite de el cele cîteva manifestări culturale. Am în vedere succesul obținut de către soprana dramatică Lucia Stănescu, de la Opera Română din Cluj, care a entuziasmat publicul operei din capitala Suediei în toamna anului 1972. Nu este, cred, o noutate pentru dumneavoastră nici faptul că ansamblurile folclorice din România, care ne-au vizitat țara, au fost bine primite de publicul suedez ; iar colectivul Teatrului de Comedie din București a obținut și el o frumoasă victorie cînd, în toamna lui 1973, jucînd pe scena Teatrului orășenesc din Malmö, a fost răsplătit din plin de aplauzele suedezilor. După părerea mea, pentru manifestările de teatru și muzică românească, în Suedia, succesul pare garantat

– Dar literatura ?

– Aici situația de la noi pare să fie ceva mai complicată. „Criza literaturii" suedeze a forțat editorii să limiteze prezentarea unei literaturi „greu vandabilă" ca : tineri poeți suedezi și literatură străină în traducere. În ultimii trei ani, acest gen de literatură a fost redusă la noi cu 80%. Văzînd această situație, guvernul suedez, și în special Ministerul Culturii, a luat unele măsuri și anume sprijinirea de către stat a lucrărilor traduse din limbi străine. Efectul nu este cunoscut încă, dar opinia generală este că această reformă va duce la apropierea literaturii mondiale de cultura suedeză. Această măsură este cu atît mai importantă – în contextul subiectului abordat de noi aci, – cu cît ea e menită a sprijini tocmai traducerile de literatură din **limbi mai puțin cunoscute,** după cîte am fost eu informat de către un ministru adjunct al Ministerului Culturii de la noi. Cînd efectul acestei reforme se va face simțit din plin, putem spune că și literatura română va putea fi introdusă mult mai ușor în circuitul culturii suedeze.

– Îmi este foarte plăcut să constat că pe masa dumneavoastră de lucru se află opera unuia din cei mai valoroși prozatori ai noștri : Marin Preda. Să înțeleg prin aceasta că vă preocupă mai mult decît o simplă lectură ?

– Am citit încă de anul trecut **Marele singuratic** de Marin Preda. Pe parcurs, am mai citit și o parte din **Moromeții**, de același autor. Prin tematica pe care o abordează, Marin Preda se apropie foarte mult de tradiția noastră și sînt convins că, prin capodopera sa, acest autor va însemna pentru publicul suedez un succesor demn al lui Mihail Sadoveanu ca și Zaharia Stancu. Ați intuit perfect : mi-am propus să traduc pentru început două din lucrările acestui talentat scriitor român – **Moromeții** și **Marele singuratic**.

– Mai aveți în vedere și alte traduceri din proza română ?

– Bineînțeles. În această ordine de idei, trebuie să vă spun că, în urma unei discuții pe care am purtat-o la Consiliul Culturii și Educației Socialiste din România, cu domnul Mircea Sîntimbreanu, mi s-a dat și o listă cu prozatorii ale căror lucrări ar merita să fie cunoscute și în Suedia, printre care : Geo Bogza, Eugen Barbu, Radu Tudoran. La rîndu-mi, i-am prezentat diferitelor case de editură de la noi. În ce mă privește, vă dați seama că mi-ar face plăcere să traduc cît mai mult. Aș dori să traduc de exemplu **Groapa** de Eugen Barbu, dar între dorința și posibilitățile mele e o deosebire. Sînt, totuși, romancier și ziarist. Trebuie să realizez măcar o parte din cele cîteva sute din ideile proprii pe care le am în cap. Afară de asta, nu vreau să fac un monopol cu traducerile din limba română. Pentru o astfel de muncă e necesară o colaborare colectivă și colegială, cu atît mai mult cu cît în Suedia avem mulți filologi și profesori pe care i-a preocupat și-i preocupă limba și literatura română, după cum sînt și mulți români care cunosc limba suedeză destul de bine pentru a putea stabili o colaborare în acest domeniu.

– Romanul dumneavoastră N-A DANSAT DECÎT O VARĂ s-a bucurat în țara noastră de un succes deosebit. Legat de aceasta, vă rog să ne spuneți, care din operele deumneavoastră vor mai fi traduse în limba română ?

– Am terminat de curînd, împreună cu Barbu Alexandru Emandi, o traducere după romanul meu **Maj i november** (Mai în noiembrie), care va apare în România sub titlul **Însingurata** sau **Între viață și moarte.** Deocamdată avem o traducere brută, o informație asupra conținutului și atmosfera romanului. Cîteva cărți de-ale mele se găsesc la nivel de discuție în vederea editării lor în România. Printre acestea : **Duduia Berit, Fluturele și focuri** și **Arsenic și împărtășanie.** Un alt roman de-al meu **Bruno von Adlershain** este tot la nivel de discuție în vederea ecranizării, probabil în colaborare cu o întreprindere internațională. Mai am în pregătire un roman de dragoste : **Un oraș deasupra norilor**, care va apare la noi prin mai-iunie 1974 și pe care sper că-l voi traduce și în limba română.

– Fiindcă ați adus vorba de film ; ați repurtat un frumos succes cu ecranizarea romanului dumneavoastră N-A DANSAT DECÎT O VARĂ, care a fost reprezentat și în țara noastră, bucurîndu-se de aprecieri deosebite din partea publicului românesc. Aveți în vedere continuarea experienței începute ?

– Filmul **N-a dansat decît o vară** a fost realizat în anul 1951 după romanul meu cu același titlu (1949). Pînă în 1969 am scris vreo cincisprezece scenarii de film, din care patru au și fost realizate. Pe parcurs, am mai scris cîteva seriale pentru teatru la microfon în Suedia. Am revenit apoi la romane, nuvele, reportaje și articole social-politice. Niciodată încă n-am pierdut din vedere această preocupare. În ultimii ani am făcut și cîteva seriale pentru televiziunea suedeză. În sertarul meu mai am cîteva zeci de manuscrise pentru filme, a căror versiune definitivă nu am făcut-o (sau nu am vrut s-o fac) încă, fiind prins de alte preocupări, care mi s-au părut mai importante.

– Legat de succesul repurtat de Teatrul de Comedie din București în Suedia ; v-ar tenta să faceți traduceri din dramaturgia românească ?

– Fără îndoială. Pentru aceasta însă va trebui să învăț bine limba română. Ceea ce cunosc pînă acum, consider că nu e suficient pentru a avea sensibilitatea necesară ca să redau o traducere într-adevăr **fidelă** a unei piese de teatru.

– Din discuțiile purtate, a reieșit că ați citit mult din dramaturgia noastră. Ce dramaturgi români v-ar interesa în special ?

– Îmi vine destul de greu să vă dau un răspuns satisfăcător. Aceasta deoarece bănuiesc că întrebarea dumneavoastră nu se referă numai la clasicii literaturii dumneavoastră dramatice, ci și la contemporani.

– Bineînțeles.

– Dintre clasici mă interesează în mod deosebit I. L. Caragiale, Camil Petrescu și Mihail Sebastian. Cît despre contemporani, cred că ar merita analizată, în vederea unei valorificări, dramaturgia lui Aurel Baranga, Horia Lovinescu, Paul Everac și D. R. Popescu. Cît despre acesta din urmă, trebuie să vă spun că am terminat de citit volumele sale de teatru și împărtășesc părerea dumneavoastră că, dintre dramaturgii mai tineri, D. R. Popescu este printre cei care și-a găsit un timbru propriu. Într-un viitor nu prea îndepărtat am de gînd să mă ocup în mod serios de teatrul românesc, așa ca, peste un an, să fiu în stare să vă dau un răspuns satisfăcător în această problemă.

– Vă mulțumesc pentru buna dumneavoastră intenție.

ALEXANDRU MARTIN

COLEGIUL DE REDACȚIE :
Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vloicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.
Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Orizont

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXV ●

● TIMIȘOARA ● JOI, 21 FEBRUARIE 1974 ● NR. 8 (311) ● 16 PAGINI 1 LEU ●

PE SCHELE (Foto: Haragos Zoltan)

Eveniment

Pentru o pace trainică

De mai bine de o săptămină opinia publică din țară și din intreaga lume urmărește cu un interes aparte, așa cum a făcut-o de fiecare dată in ocazii similare, vizita oficială pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu o intreprinde in patru țări din Orientul Mijlociu: Libia, Libanul, Siria și Irakul. Ele au fost gazdele celui mai inalt sol al poporului român, marcind evenimente de o deosebită importanță pentru pacea și colaborarea dintre popoarele lumii.

Reafirmind inteleapta politică externă a României, la baza căreia sint așezate principiile suveranității popoarelor, al deplinei egalități in drepturi pentru pace, progres și prosperitate, intilnirile președintelui statului nostu cu șefii statelor arabe vizitate au ocazionat emoționante manifestări de prietenie, care au demonstrat din nou prestigiul de care se bucură astăzi România in lume, stima și prețuirea cu care este inconjurat conducătorul său.

Vizitele intreprinse, convorbirile oficiale, cărora le stau mărturie comunicatele comune care au consfințit cursul viitor al relațiilor dintre statul român și Libia, Liban, Siria și Irak, reprezintă o elocventă mărturie a bunelor noastre relații cu aceste state, configurind auspiciile favorabile adincirii prieteniei și colaborării reciproce, in interesul tuturor acestor popoare, al cauzei progresului și păcii.

Este semnificativ, pentru ințelegerea lucidă a etapei istorice pe care o parcurgem, poziția deschisă a României fată de toate statele lumii, indiferent de orinduire socială, de mărime ori de calea aleasă pentru realizarea dezideratelor lor naționale.

Actuala vizită, intreprinsă in contextul bunelor relații intreținute de România cu statele din Orientul Mijlociu, cu popoarele arabe, prin semnificațiile sale, corespunde dorinței comune de intensificare a contactelor pe multiple planuri, de extinderea lor in spiritul solidarității și prieteniei, a colaborării multilaterale in interesul acestor popoare, de luptă impotiva imperialismului, colonialismului și neocolonialismului. O atenție aparte, in decursul intilnirilor conducătorului statului nostru cu șefii statelor vizitate a fost acordată situației actuale din Orientul Mijlociu, problemelor instaurării unei păci drepte și trainice in această zonă.

Intregul nostru popor este alături, in aceste zile, de cea mai inaltă solie a dorințelor sale de ințelegere, colaborare intre popoare, avind convingerea că vizita tovarășului Nicolae Ceaușescu in Libia, Liban, Siria și Irak reprezintă o nouă contribuție la realizarea dezideratelor majore ale umanității.

ORIZONT

Convorbiri

Cu ION TH. ILEA

Despre ce puteam discuta cu Ion Th. Ilea, dacă nu despre una din generațiile de scriitori atît de nedreptățite de istoria literară? E, în jurul nostru, o atmosferă bacoviană, un tremur al ploilor de iarnă și al cuvintelor ce se desprind cu greu de tăcere: Ion Th. Ilea fumează țigară de la țigară, cu mina tremurindă și priviri obosite. Fața emociată, barbă căruntă: așa mi-i inchipui pe sihaștrii din legende... Ca și aceștia, Ion Hh. Ilea are strînse în jurul lui legende. Intrebările noastre au pornit pe urmele lor.

– Ați cunoscut foarte mulți scriitori. Care dintre ei v-a lăsat cea mai adincă impresie?

– Panait Istrati. **(Și iarăși tăcere).**

– De ce?

– Fiindcă există o comuniune sufletească între oamenii care nu s-au cunoscut și parcă se cunosc dintotdeauna. A fost de-ajuns să ne intilnim, să ne privim ca să ne ințelegem toate gîndurile. Am asistat la multe discuții dintre el, Cincinat Pavelescu, Stan Golestan. Stan Golestan venise in 934 in țară: pe Panait Istrati, il cunoștea de la Paris. Discutau, de pildă, despre saloanele literare pariziene: Panait Istrati nu le suporta. Panait Istrati se afla, atunci, intr-o situație grea. Prin Panait Istrati l-am cunoscut pe Sahia. Cu Sahia am lucrat la **Cuvintul liber.**

– Gazetăria Dvs. a inceput la Cluj...

– Da... In 1931 imi apăruse volumul de versuri **Inventar rural**; țin minte, eram in tipografie, acolo m-a intîlnit Ion Clopoțel. „Nu vrei să fi secretar de redacție?" m-a intrebat. Și am fost. Despre Ion Clopoțel și despre importanta revistă de stinga **Societatea de miine** am mai scris. Aveam, permis liber C.F.R. cl. I, era ceva permisul ăsta! Dormeam prin trenuri...

– De cine vă mai amintiți de la „Cuvintul liber"?

– „Cuvintul liber" era o revistă serioasă, cu oameni foarte bine pregătiți. Gazetari excepționali, ca Tudor Teodorescu-Braniște, ca Miron Radu Paraschivescu, lucrau aci. Sau Nicolae Cristea și Eugen Drăguțescu, pictorul despre care cred că ați auzit. Mai lucram in acei ani la **Adevărul** și **Dimineața.** Eram reporter pentru regiunile muncitorești. Am fost in Hunedoara, Valea Jiului, am scris despre minele din Ghelar...

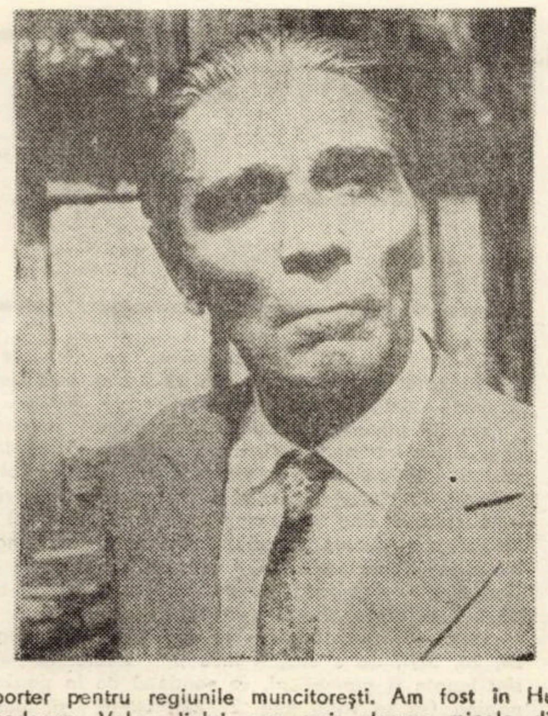

– In perioada dvs. bucureșteană i-ați cunoscut pe Camil Petrescu, Eugen Ionescu...

– Camil Petrescu era un om foarte apropiat. A ajutat foarte mulți scriitori, dar gesturile sale erau discrete. Era fericit că a făcut un bine. Se trăia greu atunci. Eugen Ionescu? Era un om plin de sine, inconsecvent, teribilist, cu o cultură frumoasă. Căuta să se impună prin scandal. I-a înjurat pe toți marii scriitori ai epocii. I-am cerut o prefață pentru volumul **Gloata.** „Nu pot să te laud", mi-a răspuns. „Eu sînt poet proletar și n-am nevoie de laude" i-am spus eu. Volumul a apărut cu prefața lui. Negativă. Ataca acolo poezia socială. M-a intîlnit Lovinescu (făceam parte din cenaclul lui). Bine, măi Ilea, de ce n-ai venit la mine să-ți dau o prefață să te laud? De ce i-ai dat-o descreieratului ăla? Nu-mi place poezia ta, dar te lăudam. I-am răspuns că eu sînt poet proletar și n-am nevoie de laude. Și n-am mai călcat prin cenaclul lui.

– După desființarea „Adevărului" și a „Dimineții"...

– A fost și mai greu. Goga mi-a tăiat permisul pe C.F.R. In iarna anului 1938, am avut Hotel Palton.

– Carlton?

– Palton. Hotel palton. Alții n-aveau nici palton. Intram intr-un local să mă incălzesc, apoi in altul. Mai mincam, mai nu mincam. Mai dormeam, mai nu.

– Și nu vă ajuta nimeni? Aveați mulți cunoscuți...

– Ei, te intilneau, iți dădeau de băut. Dar de mincat nu te intrebau dacă ai mincat. Foarte puțini m-au ajutat. Sculptorul Gheorghe Anghel m-a ajutat. Se intorsese de la Paris. Nici el nu era prea bine văzut in țară, dar era cineva. Am scris despre el in **Almanahul literar.**

– Erau mulți scriitori in situația Dvs.?

– Foarte mulți. Teodor Scarlat, Constantin Nisipeanu. Și alții. Poate că nu m-am putut adapta. Cer-

V. GANEA

(continuare in pag. a 12-a)

Cronică literară

D. R. POPESCU

Vînătoarea regală

(Ed. Eminescu, 1973)

Deși apărută în 1973, după romanul **Cei doi din dreptul Țebei, Vînătoarea regală,** ultima carte a lui D R Popescu și neîndoios cea mai bună de pînă acum trbuie citită imediat după **F** (Edit, Tineretului, 1969), roman față de care se situează într-o succesiune aproape joyceană reluînd majoritatea personajelor, datele esențiale ale intrigii și tematicii, operînd o dialectică amplificare a viziunii, o ridicare de la individual la general ; căci dacă **F** dezvăluia o criză etică și socială la nivelul destinelor individuale, **Vînătoarea regală** reprezintă aceeași criză la nivelul unei comunități umane plasată simbolic undeva la marginea Dunării, între localitățile cu nume sugestive, Turnuvechi, Cîmpuleț și Pătîrlage. Aria geografică este aceeași ca în romanul anterior, dar abia aici acest spațiu ne transmite sentimentul inevitabilului, al cercului închis în perimetrul căruia se petrec întîmplări într-un fel **necesare** cu valoare exemplară pentru o anumită epocă.

Cu tot aspectul de intrigă polițistă, care pe alocuri invită la o lectură grăbită și supralicitarea elementelor senzaționale, autorul nu întreprinde o anchetă propriu-zisă prin intermediul personajului său Tică Dunărințu, procurorul apărînd adesea mai mult în postura unui interlocutor care prilejuiește o serie de spovedanii, a unui martor pasiv sau chiar a unui posibil „inculpat" în anchetarea nu a unor crime (cum e cea asupra tatălui său, simplu pretext) ci a unei atmosfere de neîncredere și violență, a unui **spirit general** de confuzie care a făcut posibilă, la un moment dat, ascensiunea la putere a unor personaje odioase ca Moise, Gălătioan ori „cîrcăreasa". Tică Dunărințu întreprinde această cercetare a istoriei trecute cu un sentiment al **urgenței** (căci a afla adevărul înseamnă „a înțelege trecutul și a învăța din experiența lui" pentru a nu mai repeta acest trecut) a rolului omului în istorie („ținînd cont de un om, trebuia să țină cont de istorie, . . . pentru că fiecare om înseamnă istorie").

Aflarea adevărului implică însă un pasaj anevoios printr-un „labirint" al cunoașterii (spațiul fizic în care se derulează majoritatea întîmplărilor este și aici un spațiu cel mai adesea închis, labirintic, bogat în sugestii mito-poetice, transmițînd un constant fior de mister, obsesie, stagnare) la capătul căruia nu îl așteapă, în nici un caz, certitudini absolute. Căci a **vina certitudini** (unul din sensurile posibile ale titlului) înseamnă a schematiza, a falsifica nepermis realitatea, a provoca noi victime ale unei înțelegeri înguste a istoriei. O frază cheie a romanului este rostită de Tică într-un dialog cu medicul Nicanor, el însuși refuzînd multă vreme entuziasmul excesiv cu care asistentul său Dealatul (sugestiv nume) privește „izbînzile" profesiei sale în căutarea adevărului ultim (în fapt diagnosticarea exactă, dar inutilă, a unei boli maligne, a morții „lucrînd tenace, încet, ascuns, ireversibil") : „Acolo unde începe victoria mea, Nicanor, victoria noastră, începe dezastrul victoriei : cînd noi, procurorii, găsim adevărul și ne bucurăm, victima a pierdut ultima speranță". Să adăugăm aici elogiul pe care un alt personaj, profesorul de istorie Haralamb, îl face la un moment dat **îndoielii dialectice,** dincolo de înțelegerea dogmatică și certitudinile apodictice, căci „din această punere sub semnul întrebării a lumii, lumea a mers înainte".

Nu este, firește, vorba de o eludare a oricărei tentative de aflare a adevărului și renunțare la inculparea celor responsabili. Dar „ancheta" lui Tică Dunărințu vizează, dincolo de adevărurile plauzibile dar adesea neverificabile cu privire la fapte și întîmplări doar parțial cunoscute, „adevărul ce cuprinde și toate cele mărunte ale vieții", dar și „esențialul, chiar viața și moartea, țara, conștiința", ori mai exact „atmosfera care a făcut posibil acest adevăr". Întreaga construcție a cărții servește această anchetă puțin obișnuită deschisă oricărui verdict. Cele șapte episoade ale cărții cu un regim epic de sine stătător (asistăm la surprinzătoare schimbări de cronologie, narator și chiar interes epic) au o încheiere de cele mai multe ori incertă, lăsînd cititorului posibilitatea suplinirii mai multor răspunsuri la întrebări rămase deschise privind vinovăția ori nevinovăția unor personaje. Mai mult, episodul al doilea, **Marea roșie,** atrage atenția încă din titlu asupra dificultății și covîrșitoarei responsabilități care stau în fața anchetatorului. Azi „apele nu se mai separă atît de ușor cu toiagul și stau amestecate, chiar lovite cu ciomagul . . . N-aș vrea în ruptul capului să mă gîndesc că Marea roșie e o mare de sînge unde este inutil să mai cauți adevărul petrecut cîndva, cred doar că uneori e greu să găsești o soluție, răul și binele fiind adesea îngemănat, trăiesc împreună, nu în stare pură" . . . Prozatorul răscumpără schematismul tipologic inițial în care portretele exemplare ale unor activiști și militanți comuniști ca Dunărințu, Calagherovici sau Ilie Manu ar fi putut lesne să pozeze în victimele unor personaje malefice, ca Gălătioan, Patriciu, Moise sau „cîrcăreasa". După un p r o c e d e u ce ne amintește iar de J. Joyce personajele lui D. R. Popescu trec prin metamorfoze surprinzătoare, între ele neexistînd decît deosebiri de nuanță, luînd adesea înfățișări fantastice, mitice ori arhetipale (Moise, Ieremia, sau acele întruchipări de basm, Celce, baba Sevastița).

Deși fiecare episod este în aparență o „mărturisire", procedeul monologului nu este adesea decît o **convenție** ce maschează un fel de **narațiune totală** (ce antrenează adesea o avalanșă de detalii nesemnificative într-o încercare de depoziție „obiectivă", ca în **Frumoasele broaște țestoase,** amănunte faptice ce nu valorează însă nimic fără intervenția „speculativă" a naratorului, ori dimpotrivă simple proiecții de vis și coșmar, viziuni grotești născute dintr-o imaginație surescitată) într-o încercare delirantă a fiecărui martor de a spune totul despre ceea **ce știe,** ori mai exact despre ceea ce crede că știe și a simțit, de a crea adică propria sa narațiune și a se substitui autorului. Fiecare personaj simte deopotrivă necesitatea de a vorbi, chiar fără certitudinea adevărului, și voluptatea povestirii. Nicanor, principalul narator al cărții, asistă la evenimentele dramatice din episodul central, „Vînătoarea regală", cocoțat pe catalige, de unde lumea se vedea altfel, mai scăzută, ori dimpotrivă, mai înfricoșătoare, cutreierată de manștri cu cap de cîine descinși din imaginația parabolic-grotescă a basmului.

Dar asupra multitudinii de sensuri a romanului, imposibil de epuizat la o singură lectură, ne propunem să revenim.

MARCEL POP-CORNIȘ

DARIE NOVÁCEANU

Există nopți

(Ed. Albatros, 1973)

Se pare că sînt tot mai numeroși acei poeți care, în locul culegerilor de poezii, preferă să iasă în lume cu un singur poem, împărțit în capitole, în „episoade" (cum bine le numește unul dintre ei). Exemple mai vechi sau mai noi, se pot cita cu duiumul : **Etica** (Mircea Ciobanu), **Megalitice** (Ion Gheorghe), **Locul sîmburelui** (Sorin Mărculescu), **Madona din dud** (Cezar Baltag) etc.

Piesele cuprinse în aceste cărți (și în multe altele) nu sînt detașabile, independente. Și nu ne referim la unitatea viziunii, a atitudinii sau a mijloacelor, ci, dincolo de acestea, la una tematică. Textele își propun să dezvolte, să dea formă, unui corpus de „idei", recurgînd la serviciile imaginii, ale ritmului și rimei, la tot ceea ce se înțelege prn expresie artistică. Intenționează să facă sensibile principii și norme, etice, estetice, filozofice. Că nu e vorba de antologarea unor reacții pur intuitive o dovedește, printre altele, riguroasa distribuire a poemei în cînturi, precedate de motto-uri, de strofe rezumative etc. ; ca și posibilitatea de a sesiza, cu oarecare efort, intenția demonstrativă care străbate discursul. Guvernate de un punct de vedere teoretic, de meditație, asemenea încercări au, dacă arta ca atare nu șovăie, o mare audiență. Autorii lor nu cîntă „cum cîntă pasărea", ci conferă virtuților emoționale ale versului o direcție precisă.

Poemul amplu, cînd are o curgere neabătută (cînd nu e o succesiune de tablouri ; **Etica, Megalitice**) apelează – inevitabil, se vede – la ideea de epic, la un epic simbolic. Mai clar sau mai estompat, se desprinde, totuși, simțămîntul **călătoriei. Locul sîmburelui,** de pildă, e o călătorie spre esențe ; **Există nopți,** volumul care ne-a prilejuit această introducere, este o călătorie spre **țărmul patriei**.

Poemul are patru cînturi : **Țărmuri și clocote, Rostirea patriei, Există nopți** și **Psalterion.** Fiecare se divide în cîte trei (**Psalterion** în patru) episoade, iar acestea din urmă, la rîndu-le, au în compunerea lor de asemenea trei sau patru subdiviziuni.

Se adaugă un grupaj de **Bilingve** (poezii în limba română și limba spaniolă), unele deosebit de frumoase, dar nelegate organic cu restul.

Darie Novăceanu își deschide volumul printr-un **argument,** resprezentînd, în perspectivă sintactică, jumătatea unei perioade, cu regenta suspendată, omisă. Complinirea este ceea ce urmează, poemul. De aceea, la capătul „invocației", tonul se înalță, ca într-o așteptare : „Pentru că n-ai avut niciodată nimic / decît imposibila suprafață-a cuvintelor / de-atîtea ori deșert în care ploaia / cade zadarnică și tristă / și tot de-atîtea jungiă unde numai / calmii discipoli ai neliniștii / încearcă să cultive aștri inutili // și unde fiecare pas i-asediat / de lungi singurătăți streine-ncît / ca să te-apropii de-adevărul tău / ești nevoit și obligat / să intri deghizat în patruped / și să faci tumbe afective / în umbra statuilor de fum".

Curba intonației este aceeași în versurile care precedă primul cînt. Criza, nevoia călătoriei, este declanșată de contactul tîrziu cu meleagurile natale .

De la primele rînduri se conturează simbolurile care susțin întreaga dezbatere : **țărmul** și **clopotul. Țărmul** este ținta,**clopotul** desemnează chemarea. Totul se întîmplă la nivelul actualizării prin cuvinte (cuvintele – receptacol cînd avid, cînd ezitant al amintirii) : „O liniște ca o plecare de păsări / stăruie uneori înapoia cuvintelor / nici o aripă / nu mai traversează aerul desfrunzit / și țărmul / spre care te-ndreptai de-atîtea nopți / își trage clopotele în adînc".

În primul cînt, **țărmul** este mereu **nerostit** (pag. 17, 24, 28, 37) ; nu e cucerit încă prin zicere. Secvențele sînt legate și gramatical, se continuă de la pagină la pagină (să se vadă pag. 27–28 ; 60–61 ; și, mai departe, 111–112 ; 120–121 ; 160–131 etc). Recîștigarea timpului și peisajului copilăriei se înfăptuiește la „o simplă clătinare noptatecă de vînt" .

Iar descoperirea **țărmului** este o repetată descoperire a patriei. Coborîrea în sine, în propria copilărie și în patrie sînt unul și același lucru : „Trebuia să v-arăt într-o zi și țărmul acesta / pe care-aș fi putut îmbătrîni / frumos și fără de-ndoieli / necunoscînd vicleana împărțire / a-ntregului prin doi și netrăind / absența coarnelor de plug /căci pentru ele-am fost dorit („să are / în locul nostru" . . .) / și de-aceea // brațele-mi cad adesea despărțite / lemnul absent simțindu-l / și țarina visînd-o / și căutîndu-le în somn asemeni celor / fără de mîini cei care numai / cînd dorm mai pot culege flori", afirmă poetul, adăugînd : „Un țărm e patria întotdeauna-ntîiul".

Cîntul al doilea din care am reprodus aceste șiruri, intitulat **Rostirea patriei,** este echivalentul unui popas imnic, acordat grav, este împlinirea călătoriei. Ajuns aici, autorul își cercetează rostirea, caută o nouă noblețe a slovei. La pagina 61, ni se dezvăluie o adevărată profilaxie a termenilor aplatizați ; transpozițiile metaforice sînt deconspirate. Fiindcă, ni se spune, „Poeții ies și plimbă prin cetate / cuvintele erou / știind / din sunetele lor s-alcătuiască / singurătăți fertile și nemoarte".

Odată cu al treilea cînt, ritmul se încetinește. Fragmentele capătă o anumită autonomie. **Există nopți** și **Psalterion** sînt animate, în mai mare măsură decît primele secțiuni, de intenții etice.

Detașăm un elogiu adus păcii („Dacă-aș putea să nu ajung cu trupul / cînd vorbele nu ar mai fi decît / insecte vechi carbonizate-n aer / de fulgerul prelung al nebuniei zero // Dacă-și putea să nu aud vreodată / pașii singurătății singuri / cei de pe urmă pași din din toți / nedumeriți călcînd pe aripi arse") și diatriba la adresa nepăsări frivole („Voi ce-ați putea să faceți stimați ambiguiști / absentiști, esperantiști, sartriști / dacă o pîine neagră / lipsește la amiază duminica pe-o masă / asasinată fiind de-un patruped mecanic / grăbit s-ajungă în weekend ?").

Cele patru părți se articulează fără caznă, limbajul și metrica învăluie textul într-o sugestivă semiobscuritate. Capitolul final – bilingvele – este exterior poemului, astfel încît nu înțelegem de ce a fost subordonat aceluiași titlu. Dar dacă tematic îi este străin, esteticește nu se află mai prejos. **Există nopți** marchează în evoluția scriitorului un moment cu totul semnificativ.

EUGEN DORCESCU

Debut

OLGA NEAGU :

Uneori zborul

(Ed. Facla, 1973)

Refuzindu-și, de cele mai multe ori, plăcerea excursiilor în imaginar, senzitivă, astfel să versurile sale lasă, de regulă, o acută impresie de materialitate — pînă și timpul pare a deveni ponderabil, precum în Crește arșița-n pietre : „O căruță ca oricare alta, / Dar plină cu timp / Și pe deasupra două miini de fin / Ca să nu stîrnească lumea / Trece încet spre pădurea umedă / Cu vîrfuri linse de lună / Și dispare" — cu obsesii adolescentine : timpul, mereu timpul, „fiara somnului", extincția, prea des clamate însă ca să nu pară de împrumut (chiar dacă spunerea lirică— discursivă, totuși — nu displace), Olga Neagu, prezentă și ea în antologia — Uneori zborul, Ed. Facla, 1973 — despre care am mai avut prilejul să scriem atunci cînd ne-am ocupat de versurile lui Gheorghe Azap, cultivă o poezie a jubilației, fără excese, la spectacolul lumii, poezie convertită, în cele din urmă, în autobiografie lirică : „Am văzut de optsprezece ori / Mersul prin zăpadă, / Casa și lampa / Mirosind a iarnă, / A coarne ude de cerb tînăr. // Acum, număr anii / După mulțimea pădurilor crude, / Coborîtoare în noi — / Sînge greu, nestăvilit — / După luminările, / Sorbite pe-ntuneric, / Îndelung, / Cînd ne beam răsuflarea / Atingîndu-ne" etc. (Numărătoare).

Străbătute de un senzualism difuz, majoritatea poemelor Olgăi Neagu — cu unele manierisme, inevitabile și, oricum, în ton cu ultima turnură a modei poetice — conving mai ales prin fragmentele în care autoarea se mulțumește să-și înregistreze senzațiile direct, fără comentarii de prisos : „Am coborît cu pieptul în țărînă / Să pot auzi, vara, / Cum crește arșița-n pietre, / Cum aleargă puii de rădăcină / Sub pămînt după apa scumpită. / ... / Și va ploua de-a latul, / Zborului de pasăre, / Perpendicular pe crengile mestecenilor / Livizi, / Ce ne urmăresc să ne bea, / Și am să aud fuga păstorilor, / Prinși de ploaie / Și gîlgîitul rîului care plecase / Tîriș înspre izvor..." (Crește arșița-n pietre).

O excepție ar putea fi Cinegetică I, în care pluralitatea de forme ale materiei și sentimentul participării umane la schimbarea universală, această „vînătoare ciudată", devin subiect de meditație înfiorată.

Pentru suavitatea și claritatea versurilor ne-a mai reținut atenția poemul intitulat Ceea ce se poate și ceea ce nu se poate imagina și ne-au displăcut, în schimb, Tîrziu, ce tîrziu și După ce-am plecat eu, compuneri ce-și puteau găsi un loc mai potrivit în sertarul cu suveniruri private al autoarei. Dar Olga Neagu este o poetă încă foarte tînără (a absolvit, abia de puțin timp, liceul) și evoluția sa poate să prezinte, în cele din urmă, destule surprize. Un cîștig, cert, al poemelor oferite deocamdată de ea este naturalețea expresiei, ceea ce este mult, uneori chiar decisiv pentru o autoare despre afirmarea căreia se va putea vorbi mai decis, la apariția primului ei volum.

LUCIAN ALEXIU

Lecturi

GHEORGHE GRIGURCU

Înflorirea lucrurilor

(Ed. Facla, 1973)

Cu fiecare nou volum Gheorghe Grigurcu dovedește că este unul dintre importanții poeți ai contextului liric actual. Agreînd un mod specific al existenței poeziei, Gheorghe Grigurcu își urmează acest sens liric cu convingerea că poezia trebuie să continue cuceririle lirismului modern. Poezia sa are o logică specifică, imposibil de tradus în conceptele rațiunii, mergînd spre esențializare în idee și expresie. Am arătat cu altă ocazie (comentînd anteriorul volum de versuri Salută viața) modalitatea de receptare momentană a poeziei lui Gheorghe Grigurcu. Ne aflăm în fața unei mai lente aprecieri a poeziei din cauza spectacolului pe care critica lui Gheorghe Grigurcu l-a provocat.

ÎNFLORIREA LUCRURILOR cuprinde poezii care urmează linia anterioară a creației sale. Cuvîntul este sublimat în poem, tăiat în strălucirea formelor geometrice perfecte și dense prin simplitate. Poemul pare o ascuțită fulgerare diamantină, a inteligenței : **Atît de scurt ți-apare poemul : / o așchie de gheață / în care a-ncremenit apa Uritului.** În cazul volumelor de poezie semnate de Gheorghe Grigurcu nu trebuie să căutăm salturi spectaculoase încercînd iluzia (acceptată de unii) că fiecare nouă carte ar trebui să se situeze valoric deasupra celor anterioare. Poetul Grigurcu pare să fie egal cu sine în fiecare volum, cu mențiunea că face parte din rarele exemple de poeți care au pornit de la început cu o clară și superioară concepție despre poezie. Aproape fiecare poem din **Înflorirea lucrurilor** poate dovedi egalitatea valorică. Aceeași expresie limpidă, frază condensată, plăcută savurare a verbului, ales atent și exact : **cel de clamează singurătatea / cel ce adună văzduhul în pumn / cel ce-și ascunde scînteierea privirii / spre a-și incendia voința // Cel ce //.** Sau, în altă parte, expresia umanizării universului prin cuvînt — **„Nu strică" : Nu strică puțină retorică / aplicată pe coapsa plantei / puțină povară simbolică / așezată pe frunze / o lacrimă de gips / spre-a o fixa în lacrimă.** Cuvîntul prinde virtuți demiurgice, înflorind lucrurile, selectîndu-le, deci, spre un univers purificat, elegant prin tendința spre perfecțiune. Poezia tinde să cuprindă simbolistica și concentrarea aforismului. Direcțiile pot fi diferite — eros, natură, atmosferă citadină ș.a. Ar putea fi amintite pentru exemplificare — **Mierla, Ca și cum, Erotica, Iubire, Bucolică, Octombrie, Umilă și pămînteană. Înflorirea lucrurilor** continuă o creație poetică ce exemplifică condiția de sine a poeziei ca artă a cuvîntului.

ALEXANDRU RUJA

DAN ROTARU

Lacrima Laurei

(Ed. Albatros, 1973)

Dan Rotaru a debutat în revista **Amfiteatru** (1966), iar editorial cu volumul **Plînsul oglinzilor** (1971), numărîndu-se printre poeții tineri talentați. Prin **Lacrima Laurei** (titlu de sugestii muzicale), Dan Rotaru se află la al doilea volum de poezie. Un poet al expresiei elegante, un sensibil și doritor de idealuri împlinite ni-l relevă pe Dan Rotaru această carte de poeme.

Cele două acțiuni ale cărții, **Lacrima Laurei** și **Cînd doare liniștea**, recompun poza poetului sensibilizat la gîndul iubirii sau al momentelor de liniște meditativă. În fond, vîrsta în care se înscrie poezia lui Dan Rotaru este cea a tinereții, cu neliniști și dorinți, cu gînduri și izbînzi, generînd mereu un cîntec de tonalitate elegiacă. Poate de aceea **pasărea** apare stăruitor și obsesiv în poezie cu un simbol al distanțării „văzute", al despărțirii în zbor fîlfîitor, urmărită de ochiul cuprins de regret : „Trec păsări pe deasupra, vin păsări dinspre nord / eu le petrec cu ochii și-aștept într-una clipa / să-apară-n zbor o rană / de pasăre murind / și să te plîngă-n mine, iubito, cu aripa".

Am spune că **Lacrima Laurei** cuprinde poeme ale despărțirii, mai sentimentale, mai afective și pline de emoție, în timp ce ciclul **Cînd doare liniștea** o poezie de meditație, generată, acum, de solitudine și căutarea împlinirii cuplului („Și veșnic sînt doar o jumătate / în căutarea altei jumătăți / care s-a spart, cînd a căzut în lume / și-n fiecare lucru, în bucăți), mai aridă și mai elaborată.

Cred că poezia mai sinceră (deocamdată) și mai apropiată sensibilității poetice a lui Dan Rotaru se află în primul ciclu, **Lacrima Laurei.** Aici poezia îi este mai fidelă autorului și vîrstele interioare își găsesc o mai armonioasă complinire.

A. J.

BARBU ALEXANDRU EMANDI :

La propriu și la figurat

(Ed. Cartea Românească, 1973)

Barbu Alexandru Emandi surprinde cu inteligență și, uneori, cu maliție contradicția comică în care se află prototipurile eroilor săi. Poemele sînt mici scenete, în general amuzante, cîteodată marcate de o abia ascunsă amărăciune înțeleaptă. Respingînd gluma ieftină și jocul steril de cuvinte, volumul prilejuiește o lectură plăcută și reconfortantă care îndeamnă totodată la reflecție : fiindcă, în cele mai izbutite piese ale sale, autorul depășește comicul întîmplător, accidentul hazliu, sesizînd cu finețe nuanțele opoziției dintre adevăr și aparență. Nu e indiferent dacă aparența e un fals gîndit, intenționat, doritor să mascheze precaritatea fondului, sau dacă este o haină umilă, nepotrivită, din păcate, cu însușiri vrednice de laudă. Conținutul zîmbetului este diferit pentru fiecare din cele două situații — comice în esență.

Iată portretul unui „controlor de calitate" : „Controlorul Pavel este, evident, / În uzina noastră foarte exigent. / Pentr-un nit, o șaibă sau un șurubel, / Îți respinge piesa fără drept de-apel. / De la „norma" asta Pavel nu se-abate, / Ca un om ce luptă pentru calitate... / Numai că el luptă cu... intermitență, / Căci la patru zile are o absență... / Astăzi controlorul iarăși a lipsit... / „Ce să fie oare ? Iar un accident ?" / Azi în zori de ziuă, chiar ne-am întîlnit / Vreau să spun adică... numai eu pe el, / Căci era ca mortu, nu mișca de fel, / Într-o „grădiniță" de la noi, din Tei, / Unde se consumă fleici și mititei / Și stătea sub masă sticlele-nșirate, / Lîngă controlorul lor de calitate".

Și, invers, inventarul bunurilor unui savant din vechime care, prin prevederile testamentului, se răzbună, de altfel, crunt pe rubedeniile-i bogate : „Azi, în anul una mie șase sute patruzeci, / Cinci decembrie, la ora două fix și douăzeci... / Am purces la inventarul pieselor mai jos notate. / O lunetă meridiană, un sextant, un scaun scund, / O pereche de izmene rupte în genunchi și-n fund, / Șase farfurii de tablă, una cană fără toartă, / Patru lumînări de ceară, o oglindă ștearsă, spartă... ; ... „Las întreaga mea avere ducelui Henri de Guise / care, spre onoare, e cu mine văr și tiz. / Dacă ține să evite în viață zile grele, / Să-mi citească cu răbdare toate scrierile mele...

Curgerea versurilor ne amintește, parcă, de scrierile lui Anton Pann.

E. D.

Lecturi

CORESPONDENȚA

Cornel Otescu : Am primit și poeziile expediate cu poșta. Vom publica, în curînd, cîteva.

Elev Tharc : Acum, după ce v-am publicat, vă citim din altă perspectivă. Ne bucură faptul că sînteți în această febrilitate lirică, dar vă-ntrebăm : nu credeți că scrieți excesiv de mult ? Ceea ce observăm, în multele poezii trimise în ultima vreme, este apariția unui anumit retorism, care nu vă stă bine. Încercați să vă concentrați și să adînciți elanurile care vă stăpînesc. Unele poezii ni se par de serie : curg unele din altele și curg cam ușor și, cum spuneam, oarecum retoric. Cu toate acestea, poemele vădesc, paradoxal, un progres, în sensul că stăpîniți mai bine mijloacele de expresie. Remarcăm cîteva : **Terental, Noapte de miri, De jale. Nuntă spartă.** Ultimele două le reținem, cu gîndul publicării.

C. T. Șimăndineanu : Sensibilitate delicată, unele imagini sau versuri frumoase. Sînteți, desigur, la primele încercări. Credem că puteți continua, sperînd să vă reîntîlnim cu lucruri mai bune.

Marin Rada : Regret că la acea conferință a elevilor nu ne-am cunoscut, dar se vor ivi alte prilejuri, desigur. Vă înțelegem că aveți nevoie de certitudini. Și noi avem mereu o asemenea nevoie. În ceea ce vă privește, ele vor veni. Sînteți foarte tînăr, aveți tot timpul de partea Dvs. Și aceste versuri dovedesc talent, o evoluție dacă vreți. Ar trebui să scrieți cu o mai mare concentrare, renunțați la versurile parazitare, refaceți mereu ceea ce vi se pare nesatisfăcător și, mai ales, citiți cît puteți de mult. Lectura vă va da posibilitatea de a vă evalua singur și de a găsi singur soluțiile artistice la care năzuiți. Nu așteptați prea multe sfaturi, căutați-le singur în lectură și-n munca pe manuscris. În felul acesta, veți reuși, nu ne îndoim.

M. S. Alexandru : Vedeți răspunsul de mai sus. Nu vă putem spune nimic „mai concludent decît anterior", dar nici n-am vrea să-nțelegeți că nu avem încredere în versurile Dvs. Este în ele o geană de lumină, ceea ce ar putea să însemne foarte mult sau absolut nimic. Depinde de Dvs.

Doru Chinezu : Ați făcut „un avans față de versurile anterioare", dar nu chiar atît de serios, cum presupuneți. Versurile sînt trudnice, greoaie, aveți încă mult de lucrat pînă să le dați suplețe și expresivitate. Nu neglijați nici ortografia !

Gyöngyösi Tiberiu : E mult mai bine decît pînă acum. Ar trebui să evitați ecourile din poeții pe care-i frecventați.

Mihai Leonache : Versurile Dvs. ne-au impresionat plăcut prin tonalitatea lor meditativă și prin discreția caligrafiei. Uneori vă repetați. Reproducem această exclamație, intitulată **Femeie :** „Gînd rostogolit ca un bulgăre de zăpadă / În culorile curcubeului / Născut din somnul / Adînc și pur / Al zăpezilor / Ascunse-n ghețurile veșnice / Ale sufletului".

Mureșan Ioan Octavian : Versificați rece și convențional pe orice temă. Uneori prozaismele devin sufocante, ca în **Ne-am întîlnit,** de pildă. Alteori se ivește pericolul vulgarității, ca în **Ultima.** Ceea ce am vrea să vă spunem este că nu trebuie să continuați astfel, dacă vreți să continuați. Renunțați la acest mod de a versifica detașat. Alegeți-vă motivele lirice și alegeți-le anume pe acelea care simțiți că trebuie să devină neapărat poezie și în care vă simțiți implicat cu însăși existența Dvs.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CENACLU

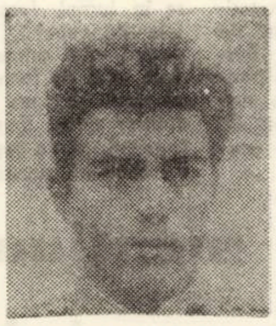

Joi, 14 februarie '74 ; ora obișnuită a ședinței noastre de cenaclu, adică 18. TITUS SUCIU ne-a oferit un fragment intitulat CER ÎNTORS din al său roman în lucru APA ÎNDOIELILOR. Mai știm despre acest tînăr prozator că a debutat în revista noastră, a mai publicat în **Luceafărul,** și, eveniment nu neglijabil, anul acesta urmează să-i apară la editura **Cartea Românească,** romanul DINCOLO DE DESTIN. Ședința a fost condusă de scriitorul I. D. TEODORESCU.

Și acum nu vom uita să amintim că, deși cenacliștii au fost în număr nu destul de mare, că deși s-a făcut simțită absența unor cenacliști cu vechi state de prezență, luările la cuvînt au fost prompte și adeseori pătimașe. Cam așa a fost și menirea noastră să încercăm a spune cum.

Poetul ANGHEL DUMBRĂVEANU a mărturisit, fără rezerve, cît de plăcut surprins a fost de lectura autorului. Că, fără îndoială, ne aflăm în fața unui prozator de foarte bună calitate, care posedă știința de-a „prinde" cititorul. Remarcabil, a spus în continuare, este dialogul bine condus, dozarea dramatică a unor scene.

DORINA MĂRGINEANȚU a remarcat, la rîndu-i, dialogul, rezolvarea psihologică a unor scene, creșterea tensiunii interioare a textului, felul abil în care autorul știe să construiască o atmosferă. Așteaptă cu nerăbdare romanul, a mai spus.

Scriitorul ION MAXIM s-a arătat mult mai rezervat, mai circumspect, după cum spunea domnia sa, fragmentul citit i se pare „deschis", adică exterior, adică prozatorul a încercat să spună „tot ce știe", dar transfigurarea artistică i se pare firavă. Lectura nu i-a creat o emoție estetică : prozatorul, dacă mizează pe o reușită, va trebui să mediteze asupra unei poetici a romanului. Autorul a încercat printr-o proză tere-à-tere să-și găsească locul în cetate.

Poetul CRIȘU DASCĂLU, asumîndu-și subiectivitatea deplină a afirmațiilor, a spus că epicul fiind redus la cîteva mișcări neesențiale, interesul i s-a canalizat spre limbaj și spre personaje. Textul i s-a părut descriptiv, supărător uneori, prin clișeele sale. Totuși nu-i poate nega autorului unele calități de prozator, o anume îndemînare de a construi situații (în prima parte a fragmentului) dar, din păcate, aceste calități sînt puse în slujba unor interese mici. Din nou îi recunoaște, virtual, lui T. Suciu anumite însușiri, anumite dexterități care nu sînt însă finalizate.

Scriitorul MIRCEA ȘERBĂNESCU a recunoscut că a simțit mai „sentimental" proza, c-a intuit în T. Suciu un autor în căutarea mijloacelor sale. Fragmentului nu i se poate nega o oarecare stabilitate. Îi recomandă să muncească foarte serios.

ION DUMITRU TEODORESCU concluzionează pe marginea celor discutate.

Astăzi după amiază citește MIRCEA BÂRSILĂ.

PARTICIPANT

Lecturi

Eugen Barbu la 50 de ani

Arhitectura unei opere

1. „Tata venise desculţ de la ţară, fugind de sărăcie, invăţase timplăria, se căsătorise cu mama, cerindu-i dotă locul şi casele bătrineşti ale socrilor. Toată viaţa lui s-a desfăşurat sub semnul unei voinţe nestrămutate de a avea patru pereţi, ca să poată aşeza pe zidul cel mai expus vederii, o placă de marmură, cu inscripţia : „Nicolae Barbu, proprietar". Placa aceea era mindria şi raţiunea existenţei lui". (Eugen Barbu, Biografie şi Operă, Almanahul Flacăra, 174, pg. 215). Recitesc Groapa : o placă identică fixează, pe casa sa, unul dintre eroi. Se numeşte Stere şi biografia lui ţine cumpăna romanului. O imagine a drumului spre eternitate, sau o nostalgie a eternităţii. Oraşul incepea să trăiască pentru el, pentru Stere, pentru urmaşii lui, odată cu piatra pe care eroul işi săpase, orgolios, numele. Oraşul, lumea, putea să existe dincolo de el, dincolo de viaţa lui, in eternitate. Inscripţia chezăşuia, in trecerea vremilor, permanenţa unui nume, inscris in ritmurile regnurilor, născut in devenirea molcomă a lumilor. Aceasta era opera sa, operă a unei vieţi. Era o intemeiere acest gest, expresie a unei energii dar şi a unui popas contemplativ, semn al unei memorii de ţăran dar şi a bucuriei de a rămine prin slova inscrisă in piatră. Eroii de mai tirziu ai scriitorului vor trăi, sub zodia acţiunii sau sub aceea a contemplaţiei. Pe alte pietre, innegrite de vreme, Manicatide va citi nume de strămoşi, voind a ciştiga, prin ele, o nobleţe. Dar pietrele funerare aparţin altora. In drumurile sale, Princepele trece prin ctitorii ce le-ar vrea ale sale : dar ele nu sint ale sale, ci ale pămintului : pe care rafinatul fanariot nu-l mai poate inţelege, aşa cum nici Manicatide nu inţelesese, in fapt, rostul adinc al mormintelor. Drumul visătoriei celor doi pleacă de la o abdicare, poezia de care se inconjoară, de la o inaderenţă. Poate că nici un scriitor de azi nu a vorbit atit de adinc ca Eugen Barbu de un anumit tip de dezrădăcinare. Şi nici unul, atit de mult, poate despre intemeiere. Il descoperim, surprinzător, pe Eugen Barbu adinc legat de teme şi motive familiare altui mare prozator român de azi, Marin Preda.

2. Opera sa timpurie e alcătuită din proză pe teme sportive, nuvelistica ne poartă, in mediile ţărăneşti, muncitoreşti, mic burgheze. Alt scriitor s-ar fi limitat la o singură temă, dezvoltindu-se in perimetrul ei. Reporterul scrie despre Bicaz, despre Griviţa, despre nopţile Bucureştilor, alternind tonul festiv cu cel inţelegător cordial, fraza percutant ziaristică cu fraza luxos poematică. Poemul in proză are un loc de seamă in clasicele evocări ale anotimpurilor ca şi in descripţia lumii citadine. Exclamaţiile fac parte şi ele din structura acestui personaj dinamic, solidar şi familiar al cititorului său.

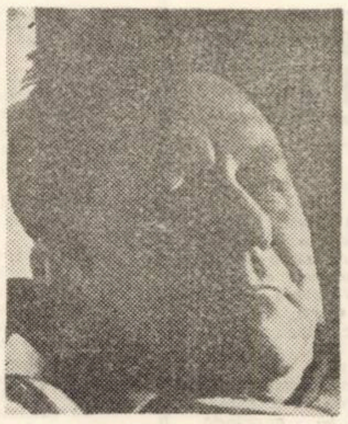

2. Nici o acţiune a condeiului nu i se pare zadarnică autorului, nici un personaj străin şi nici un gest sideral. Multe cărţi ale lui Eugen Barbu sint gesturi de complezenţă faţă de literatură (Osinda soarelui) dar şi de stimă faţă de ea. Scriitorul nu ţine nimic in sertar, deşi sintem mereu ţinuţi la curent (in Caietele Princepelui) cu situaţia sertarelor, cu intimităţile sertarelor. Interminabila confesiune care in Jurnal, Jurnal in China, apoi Caietele Princepelui, (ultimele inglobind şi pagini din primele două) transcrie, pe rind, stări de imens orgoliu şi de pătimaşă umilinţă ; un orgoliu al meseriei de creator quasi demiurgic şi-o umilinţă arţăgoasă, şi ea repede intoarsă către polul fertil al bucuriilor de creator.

Opera pare născută dintr-o involburare a cuvintelor, dintr-o declanşare a energiei cuvintului, dar nimic nu e mai ordonat, de pildă, decit Princepele sau Groapa. Cu fiecare roman (nuvelele par a fi, ele insele, capitole ale unor romane infinite) scriitorul incearcă să realizeze o imagine a facerii lumii, de la riturile fundamentale ale intemeierii ei pină la descoperirea zonei crepusculare, de umbre, a finalului intemeietorilor.

Structura Princepelui ar lumina, mai bine, aceste ambiţii. In Steaua, 12/1972, incercam să surprindem principii arhitecturale, indicind o posibilitate de lectură. Dar romanul mai poate fi citit şi altfel.

Cartea incepe in stil cronicăresc, se inaugurează cu a Apocalipsului lui, salvatorul fiind Malamos Bozagiul, starostele cerşetorilor. E primul capitol al iniţierii in această carte a lumii fanariote, dar mai ales al tipologiei fanariote, Ciuma. E, aici, imaginea iniţiatică a unui timp fanariot, din care umbra unui neam ticălos spurcase totul, a unei omeniri in care pluteşte, dizolvant, principiul morţii. A morţii purificatoare, dar şi a unei morţi născute din refuzul unui „neam ticălos", de a adera la ordinea naturii. Princepele, ne previne intr-un avertisment autorul, e un basm, şi el urmează, in acest sens, legea basmului. Ştim că, prin eroii săi, basmul protejează ordinea lumii, căci fiind mereu infrinţi, binele şi adevărul triumfind intotdeauna. Basmul e un cimp al forţelor magice, al naturii magice, al construcţiei mitice. Ciuma e capitolul naturii magice. Invazia fluturilor — magnifică viziune poetică a sfirşitului — nuanţează moliciunile finalului. Invazia cerşetorilor desacralizează cetatea, ca loc al ordinii. Singurul Princepele incearcă, in van, să apere principiile unei ordini raţionale, să invingă, prin meditaţie, căderea. El vrea să se protejeze de magia acestei lumi in care forţele răului aduc moartea. Princepele, ca simbol al puterii :„Incă nu făcea nimeni nimic, toţi se uitau către palatul Princepe-ului".

Ca basm, Ciuma e deci primul capitol, cel introductiv, in lumea magică a cărţii. Arhitectura cărţii e legată de natura ei magică, dar şi de metafora puterii reprezentată de Princepe. Numărul capitolelor continuă ritmul iniţiatic. Deci : 1. Ciuma ; 2. Princepele ; 3. Melanholia ; 4. Ioan Valahul ; 5. Evanghelina ; 6. La Bistriţa ; 7. Iniţieri ; 8. Sabatul.

Partea a II-a a romanului urmează aceeaşi structură. Capitolele sint simetrice, şi felul următor :

1, I — Ciuma — 8, II Sfirşitul Princepelui
2, II — Princepele — 7, II Rătăcirile Princepelui
3, I — Melanholia — 6, II Crepusculul
4, I — Ioan Valahul — 5, II Intrigi
5, I — Evanghelia — 4, II Gli uomini
6, I — La Bistriţa — 3, II Petrecerile tineretului
7, I — Iniţieri — 2, II Praznic domnesc
8, I — Sabatul — 1, II Treburi domesticeşti

(Pentru semnificaţia numerelor, (a ordinei „numerice") vezi Caietele Princepelui, I. 244—5). Evident că această structură romanescă contestă romanul de tip clasic cu intrigă, deznodămint (care existind in fiecare capitol) cartea lui Eugen Barbu permiţind, ca text alegoric, diverse tipuri de lectură.

Unul ar fi unghiul de vedere al Ciumei, deci, sub semnul ordini anunţată in partea I : ca basm, ca mit, ca roman magic. Dar Princepele se poate citi şi din unghiul de vedere al părţii a doua, ca roman i s t o r i c adică, sau ca roman aflat sub semnul i s t o r i e i. Cifra unu ar veghea atunci Treburi domesticeşti, doi, Praznic domnesc ş.a.m.d. Din acest unghi de vedere, partea a doua (şi Princepele) ar fi romanul unei istorii reale, interpretată prin partea I ca parodie a Istoriei reale, efortul iluzoriu de a inchide, intr-o mitologie malefică a inteligenţei, o lume ale cărei date sint altele. Sabatul ar deveni, in acest caz, capitolul naşterii magiei, Iniţierile, cel al dublului, La Bistriţa, capitolul naşterii lumii celei adevărate etc., etc. Ciuma, capitolul legii (metaforic : divine). Princepele, capitolul perfecţiunii (parodice) a puterii, Melanholia, capitolul lui Ioan Valahul, aşezat acum sub cifra lui cinci.

Sigur că nu sint acestea singurele moduri de lectură ale Princepelui. Protejată deci, de acest cifru, precum şi de altele, analiza cărţii poate, ilumina, pe rind, citeva „romane" sau, mai bine, citeva tipuri de romane. (Experienţa lui Michel Butor cu cartea lui despre Veneţia era tehnică pură, „lectura nesfirşită" a cărţii, joc). Permutările de capitole, analogiile, parodia, dispunerea antitetică a părţilor aceluiaşi capitol creează imaginea unei lumi.

Aşa cum, in alt fel, o crease şi Groapa. Opera devine, prin sensurile ei, infinită, creaţie a unei naturi demiurgice.

C. UNGUREANU

menţiuni literare

Agîrbiceanu şi demonii

Cartea lui C. Regman (Agirbiceanu şi demonii, Ed. Minerva, 1973) tratează un aspect fundamental al operei scriitorului, caracteristic pentru integrarea lui in spiritul literaturii ardelene, cit şi in proza literară românească, pe drumul lung străbătut de la Rebreanu şi Pavel Dan pină la scriitorii zilelor noastre, evocatori ai ţărănimii in diferitele ei etape istorice şi cu psihologia lor proprie. Specific prozei de acest fel este o anumită categorie de personaje, virste, situaţii, pe care Agirbiceanu le surprinde in aspectele lor ciudate, intr-o psihologie aparte, ca naturi neconformiste, cu o parte de umbră, cu traume şi patimi abia perceptibile, cu un cuvint „demonii" eroilor zugrăviţi de scriitor intr-o tipologie, intr-un univers şi mai ales intr-o umanitate aparte, pe care proza românească o ignorase pină la el, şi de la el incoace mai puţin incercată. Adică in miezul operei lui Agirbiceanu este descoperită o altă zonă, structurată altfel decit in literatura care in genere ii este atribuită ca specifică. Secţiunea aceasta in opera lui este unghiul original al autorului lucrării, pentru descrierea „demonilor", puşi de scriitor sub semnul „răului" care ameninţă fiinţa omenească. Cartea se bazează pe această tipologie : O lume fără „obişnuiţi" — mai bine zis o lume a „ciudaţilor" de diferite feluri şi virste, copii, bătrini — Posedaţii, de diferite tipuri demonul dezordinii in Popa Man, demonul orgoliului in Arhanghelii, demonul burlesc in Păscălierul, demonul pierzaniei in Stana, demonul seducţiei in Jandarmul, demonul vitalului in Faraonii — pentru ca in incheiere Strigoiul să fie prezentat ca o operă-sumă a acestei teme şi totodată a intregii proze a scriitorului.

In comentariul intreprins sint citate opiniile unor critici in această direcţie, dar ceea ce işi propune autorul este o rectificare a citorva judecăţi şi prejudecăţi mai vechi, in vederea descoperirii scriitorului intr-o imagine valabilă pentru planul intii al literaturii române. Toate capitolele sint de fapt analize literare, concepute din cele două unghiuri de vedere, complementare in studiul literar : al istoriei literare, pentru determinarea cadrului obiectiv al construcţiei epice in acţiuni şi conflicte umane, şi acela al criticii literare, pentru identificarea resorturilor psihice ale personajelor, nu atit din interes psihologic, cit literar, pentru conturarea lumii scriitorului ca modalitate artistică.

După O lume, capitol introductiv, capitolul Posedaţii analizează operele cele mai reprezentative pentru intreaga operă : Popa Man şi Arhanghelii. Persoanjul din prima este un diavol printre blinzi, conturat intr-un portret revelator, ca proiectare a sufletului sălbatic al unui popă pe fundalul inocent de psihologie colectivă ; in cea de a doua operă, diavolul este mai intii un factor obiectiv ; efectul bogăţiei neaşteptate asupra unor suflete obişnuite, tulburate din adinc, romanul fiind mai mult decit demonstraţia unui adevăr şi decit desfăşurarea unei lecţii : nu unul dintre eroi luptă cu demonii lăuntrici, ci o lume, scriitorul salvindu-se, dincolo de tematică, in analiza acestor cazuri psihologice. Titlul romanului nu este astfel numai numele unei mine aurifere, ci o metaforă a unui proces al căderii oamenilor in propria lor vină de posedaţi. Stana, Jandarmul, in celelalte capitole sint analizate in aceeaşi perspectivă, cu observaţia de ordin general a comentatorului : prea multă explicitare şi o structură depăşită strică aceste nuvele in care dramaticul, fantasticul şi analiza obsesiilor sint intuiţii admirabile, dar oarecum meteorice, cu consecinţe nu indeajuns de durabile in structurarea estetică. Opera apreciată ca o sumă a activităţii literare a lui Agirbiceanu este Strigoiul, elaborată tirziu, cu intenţia de a reconstitui un peisaj social in dispariţie. „Suma" constă in complexitatea sufletească a oamenilor adaptaţi datinilor şi credinţelor folclorice in satul ardelean, după o rinduială care se răsfringe in tipuri foarte variate, in conflicte de mare intensitate. Vocaţia scriitorului pentru construcţia psihologică intr-o operă artistică pare să se fi realizat pe deplin.

Agirbiceanu şi demonii, cartea lui C. Regman, nu are o concluzie, dar este evidentă tehnica autorului de a prezenta o evoluţie a scriitorului de la „minor" spre „major", in etape istorice delimitate prin raportare la factorii dezvoltării intregii literaturi româneşti. Şi este cu totul lăudabil efortul criticului de a restitui o operă valoroasă prin citeva mari legături interioare, dar sufocată de un anumit descriptivism psihologic sau de locul comun al generalizărilor lipsite de perspectiva artistică. Pentru că Agirbiceanu a fost in adevăr un mare prozator, şi dacă el insuşi şi-ar fi ajutat publicul cititor printr-o „rescriere" a operei, ar fi astăzi intr-o poziţie mult mai favorabilă, in comparaţie cu ceilalţi scriitori ardeleni. Criticul Cornel Regman ii vine in ajutor, postum, prin această pioasă dar totodată lucidă analiză, intr-o deschidere a studiului literar contemporan.

In această dificilă operaţie de selecţie şi exegeză se vădeşte formaţia criticului ca interpret al unor teme literare din unghiul de vedere al istoriei literare, pentru valorificarea estetică, dovedindu-şi calităţile şi din celelalte volume : comentariul la obiect, spiritul incisiv, ironia alternantă cu gravitatea, puterea de captare a cititorului prin construcţiile stilului personal, şi in ultimă analiză seriozitatea studiului critic. Dar nu numai a studiului critic publicistic, ci şi a celui fundamentat pe datele istoriei literare, intrucit autorul cărţii nu caută originalitate cu orice preţ, ci stabilirea unui loc al scriitorului in etapa corespunzătoare a literaturii române, intr-o scară de valori pe care timpul o stabileşte in ierarhia scriitorilor clasici.

EUGEN TODORAN

Profiluri

Romanele lui Radu Ciobanu

Debutînd cu un roman, **Crepuscul,** Ed. Eminescu, 1971, urmat de alte două : **Zilele,** Ed. Albatros, 1972 şi **Treptele Diotimei,** Ed. Eminescu, 1973, Radu Ciobanu s-a impus de la început ca un romancier deplin format. Nu s-a hazardat în căutări sterile sau experimente extravagante ci a urmat tradiţiile unor modalităţi epice cunoscute şi consacrate, aplicate însă unor realităţi cu totul noi. Scrierile sale sînt de altfel uşor programatice şi dacă pot fi acceptate chiar de către adepţii unor tendinţe deosebite aceasta este datorită unei tehnici epice echilibrate. Prozatorul a meditat fără îndoială la un model al romanului ce aplică şi sondajul psihologic alături de o desfăşurare epică obligatorie. Cu un cuvînt vom găsi în cărţile sale în afara unei abilităţi ce interferează planurile, evenimente, personaje, situaţii, probleme. Fără să se agite cu adepţii unor direcţii incerte şi-a însuşit uneltele sigure ale unei proze care deşi porneşte de la propria-i biografie are totuşi capacitatea de obiectivare.

Un instinct epic se recunoaşte de la prima lui carte, **Crepuscul,** în care poetica descinde din aceea a lui Camil Petrescu, cel care lansase cîndva formula **artă pentru adevăr.** Acest adevăr despre sine (o parte din primul şi ultimul roman e scrisă la persoana întîia), despre familie, despre structurile sociale trecute şi prezente, despre ceilalţi : oameni, evenimente, împrejurări istorice şi politice, stă în centrul preocupărilor autorului, fiind asemenea unui nucleu (sau mai multe) ce polarizează toate celelalte, indiferent cărui plan ar aparţine. Concepţia implică multă luciditate şi se pare – cărţile o dovedesc – nu-i lipseşte romancierului. După cum nici umorul care nu este însă împins niciodată pînă la caricatură. E o poetică ce-şi are originea într-un model cunoscut în general sub cuvîntul „clasic", contaminat cu elemente moderne uşor de recunoscut, chiar dacă autorul ce a frecventat pe Kafka şi Robbe-Grillet face o trimitere, mai puţin reverenţioasă, decît ne-am aştepta, la cei doi. În **Crepuscul** vom întîlni toate aceste elemente bine conturate deşi tehnica epică ce dă autenticitatea faptelor este abia promisă şi se va desfăşura deplin numai în ultimul roman publicat, **Treptele Diotimei.**

Prima parte a primului roman este o reconstituire a vieţii lui Vlad Moldovanu din povestirile Marilenei, mama lui, aparţinînd familiei Bogdan sau a celorlalţi membri ai clanului Moldovanu, îndeosebi a bătrînului avocat dr. Sever. Abia mai tîrziu în capitolul **Confesiunile lui Vlad** se pune problema centrală a cărţii, în jurul întrebărilor ce-l chinuiau pe eroul ce se mărturiseşte : **„O întrebare m-a urmărit mult timp, chinuitoare, făcîndu-mă să mă aplec adînc asupra trecutului şi a mea însumi în nădejdea de a-i afla răspunsul",** un răspuns nu la formarea lui ca om ce a apărut la una din marile răspîntii ale istoriei, urmîndu-i drumul firesc, ci la aceea a opţiunii : **„aşadar nu DE CE ai ales acest drum – întrebare simplă la care poţi răspunde oricînd – ci CUM DE ai ales TOTUŞI acest drum, cînd totul îţi stătea împotrivă"** (Crepuscul, p. 224). Această problemă a integrării într-o structură socială nouă este rezolvată ingenios iar procesul destrămării vechilor structuri urmărit în amănunt dar fără ostentaţie.

Treptele Diotimei pune în mod direct problema artei pentru adevăr. Adevăr despre propria familie, cu toate riscurile de-a nu se mai putea întoarce în sînul ei, pentru că nu toţi membrii ar fi putut suporta adevărul despre ei. Asistăm, în **Treptele Diotimei,** nu numai la o iniţiere în cunoaştere – cunoaştere pe multiplele planuri ale vieţii luată în totalitate, – problema principală : **„În viaţa fiecăruia, urmează mama, se iveşte la un moment dat Diotima. Unii ştiu s-o urmeze şi, urmînd-o, din treaptă în treaptă, au şansa să ajungă unde trebuie. Alţii o alungă sau pur şi simpul n-o văd, n-o aud, şi rămîn singuri ca şi cum s-ar fi rătăcit pe nişte pămînturi necunoscute şi pustii. Rămîn stingheri şi săraci. Uneori infirmi"** (p. 365), ci şi la construcţia unui roman, la etapele închegării unui roman în care autorul ar vrea, pe lîngă autenticitatea evenimentelor, să se recunoască şi dramatismul unor întîmplări ce au dus la destrămarea familiei Candrea, şi amarul unor evenimente istorice terifiante şi tristele dureri ale vieţii – şi există atîtea drame de la neputinţa şi căutările creaţiei pînă la acelea ale dragostei – ce vibrează în adîncul sufletelor, poate nu chiar ca o parîmă de corabie, dar uneori asemenea unui cîntec, alteori ca un ţipăt sau ca o tăcere într-un pustiu. Problema este tot pe întîiul plan, deşi aflăm în final că nu a fost vorba de altceva decît de o eliberare **„mă aflu într-o stare ciudată, n-am cunoscut aşa ceva pînă acum : trist şi totuşi cu aroma bucuriei în suflet. Romanul despre ai mei nu cred că am să-l mai termin vreodată. La ce bun ? Vinovat nu mă simt, de justificat n-am de ce să mă justific. Important era să aflu eu totul ca să pot porni, eliberat şi fără complexe, mai departe. Asta s-a împlinit. Aşadar nu-şi mai are rostul nici jurnalul acesta".** (p. 485).

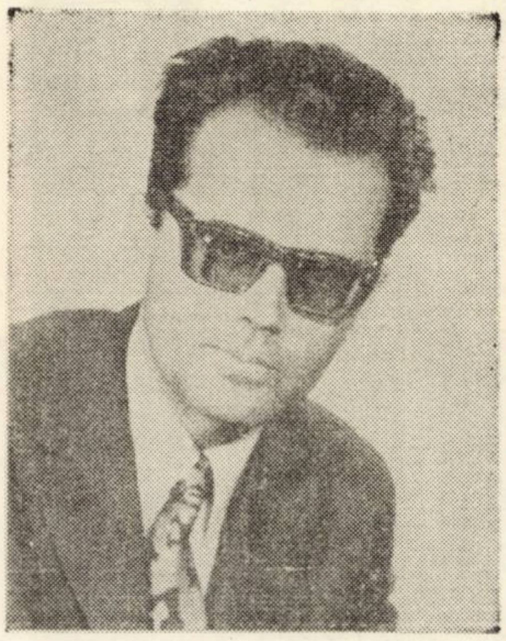

În **Zilele** se adaugă însă două idei noi : aceea că şi scriitorii sînt simpli oameni cu limitele şi dramele proprii, chiar cu slăbiciuni, fără posibilitate de a da soluţii la problemele altora, ci doar de a le pune. Dar tocmai de aici orice d e r i v ă şi slăbiciunile romanului, altfel bine scris, derutant uneori şi sentimental, ce complică aceste zile încercînd să cuprindă prea multe probleme : a tineretului, a dragostei, a relaţiilor dintre generaţii diferite, într-un context social nou ce păstrează încă anumite urme ale unui trecut pe cale de dispariţie. Perspectiva realistă e însă suficient de nuanţată, amuzantă uneori :

Cel mai ferit de alunecări este **Crepuscul,** o relatare aproape seacă a evenimentelor privind marea burghezie a Timişoarei şi angrenarea tînărului Vlad, după multe peripeţii, într-o realitate socialistă ce-l integra datorită valorii personale. În **Zilele** însă apare un sentimentalism ieftin (toţi sînt în căutarea unui suflet de om), ce se va prelungi uneori şi în **Treptele Diotimei,** unde se vădeşte şi o întoarcere la o veche schemă, ceva mai nuanţată e drept, decît am fost obişnuiţi, dar tot schemă. În plus senzaţionalul şi coincidenţele îi micşorează tocmai autenticitatea la care autorul aspiră. Cu toate aceste observaţii pe care criticul, după sfatul romancierului, are datoria să le facă, riscînd totuşi ca autorul să nu ţină seama de ele, cărţile lui Radu Ciobanu au un farmec propriu, prospeţime, substanţă epică. El are tăria de a pune probleme ocolite, lăsîndu-ne nouă satisfacţia să le rezolvăm – sau dacă aceasta este prea mult, să medităm şi să le adîncim – are plăcerea pe care o transmite cititorului, de-a conduce o acţiune, de a întreţine un dialog inteligibil cu personaje ce au o stare civilă determinată, de a confrunta opinii, conturînd portrete ce nu se uită.

ION MAXIM

Cartea străină

Acel rege al comediei...

La aproape douăzeci de ani de la apariţia primei ediţii româneşti a Operelor lui Molière (primul volum din cele patru apărea în 1955 în colecţia Clasicii literaturii universale a Editurii de Stat pentru literatură şi artă) cititorul se reîntîlneşte astăzi cu cîteva din capodoperele tricentenarului autor – Tartuffe, Mizantropul, Avarul, Georges Dandin, Burghezul gentilom, Femeile savante – reunite într-un volum care se recomandă prin calitatea traducerilor şi prin prezentarea grafică excelentă (Editura Univers, Bucureşti, 1973). Apărut la finele anului trecut, volumul marchează totodată – alături de cîteva spectacole remarcabile prezentate pe scenele teatrelor sau la televiziune – un moment culminant al sărbătoririi Anului Molière în ţara noastră.

Marea popularitate a acestor comedii – ca spectacol teatral – a fost închisă în cifre semnificative, cu ocazia numeroaselor bilanţuri ocazionate de tricentenarul morţii autorului : la Comedia Franceză de exemplu, spectacolele Molière au atins pînă în 1973 „Tartuffe" – 3.000, „Avarul" şi „Doctor fără voie" – peste 2.000, „Mizantropul" şi „Bolnavul închipuit" – aproape 2.000 Desigur că majoritatea acestor spectacole nu se remarcă prin căutarea unor noi modalităţi de expresie ; de altfel, nimeni nu merge la Comedia Franceză pentru a vedea un Molière „super-star" ci pentru a regăsi o tradiţie. Sarcina reîntineririi spectacolelor Molière şi-au asumat-o alte trupe teatrale, cu nume mai puţin răsunătoare. Un lucru este însă cert : un spectacol Molière, fie el tradiţional sau de avangardă, se joacă întotdeauna şi oriunde cu săli pline : se pare că în această privinţă zarurile au fost aruncate. Mult mai multe surprize ne rezervă astăzi teatrul lui Molière ca text literar. I s-a întîmplat lui Molière ceea ce i s-a întîmplat şi contemporanului său La Fontaine : comediile unuia, ca şi fabulele celuilalt, fiind uşor accesibile, au fost repede clasate, etichetate şi încadrate în limite bine stabilite. Cu toate acestea, numeroşi critici contemporani analizează, în una sau alta dintre piesele sale, tocmai acele relaţii între elementele textului care, departe de a-l închide în limitele unor interpretări consacrate, îl deschid, dimpotrivă, spre noi interpretări posibile. O piesă ca „Don Juan" de exemplu, este analizată ca structură polivalentă, cu interpretări multiple. Interesul manifestat de criticii contemporani tocmai faţă de această piesă, precum şi numărul mare de lecturi propuse demonstrează că textul respectiv nu are o semnificaţie unică cum s-a crezut multă vreme, ceea ce a dus la interpretarea piesei exclusiv ca o critică a imoralităţii aristocraţiei. Construcţia însăşi a textului respinge orice înţepenire a sensului : este un amestec de genuri, în acelaşi timp tragedie, tragi-comedie, comedie serioasă, farsă, pastorală, pe care autorul le foloseşte pentru a le demistifica, prin intervenţia repetată a elementelor burleşti. Proliferarea burlescului distruge astfel unitatea comediei, opunînd în interiorul textului formele care o compun şi punîndu-le în situaţia de a se nega reciproc. Este aici, evident, o reprezentare a realităţii teatrale a secolului al XVII-lea francez, cu tendinţa sa teoretică de a separa strict genurile cînd, de fapt, în practica teatrală, ele tind să coexiste, printr-o negare dialectică. Piesa poate fi deci citită nu numai prin raportarea la un referent, ci şi ca discurs despre sine, despre condiţia teatrului, despre dinamismul său interior. De aici regretul că această piesă, considerată astăzi drept o culme a creaţiei lui Moliere, lipseşte din sumarul volumului recent apărut. Cu atît mai mult cu cît Don Juan e poate cel mai fascinant personaj creat de autor, amestec de senzualism şi raţionalism, echilibru dinamic între ordine şi dezordine, angajat într-o adevărată „dramă a cunoaşterii". Arta lui Molière constă în esenţă în transformarea unor astfel de situaţii existenţiale grave, uneori aproape tragice, în joc, în spectacol comic „Tartuffe", „Mizantropul", „Avarul", „Şcoala femeilor" reprezintă situaţii serioase, generate de natura relaţiilor dintre om şi ceilalţi oameni : la Molière, relaţia cu Altul este viciată, denaturată de o iluzie (despre prietenie în „Tartuffe", despre dragoste în „Mizantropul", despre aur în „Avarul" etc). Demersul autorului constă, în a demasca iluzia, în a dezvălui adevărul de dincolo de aparenţe : demistificarea este patetică pentru personaj (Alceste, Orgon, Harpagon) dar – şi acesta este marele paradox al lui Moliere – demascarea iluziei personajului se realizează prin iluzionarea cititorului/spectatorului, adică printr-un spectacol lingvistic şi teatral, prin „iluzie comică". Limbajul dobîndeşte astfel capacitatea de a converti în comedie situaţii care, prin ele însele, nu sînt întotdeauna comice, şi de a acoperi de ridicol personaje care continuă să-şi păstreze dualitatea structurală : Tartuffe este ipocrizia însăşi, dar în acelaşi timp el dezvăluie prostia şi egoismul celorlalţi, Alceste întruchipează bunul simţ şi raţiunea, dar comportamentul său este ridicol, Arnolphe suferă, dar o face într-un limbaj comic.

. . . Acel rege al comediei a reuşit aşadar să transforme în rîs tristeţea lumii, fără ca prin aceasta situaţiile existenţiale şi relaţiile umane care i-au servit drept pretext să piardă ceva din gravitatea lor.

MARGARETA GYURCSIK

Punctul de vedere economic în cultură

K. MARX : „Adevărul nu este rezultatul ci și drumul care duce la el".

O societate, ca și o cultură socialistă, nu se poate opri la stadiul pe care l-a atins la un moment dat ca producție, valorificare și difuzare dacă nu vrea să rămînă în urmă. Cînd consumul de cultură depășește starea sa inițială de primitivitate și spontaneitate naturală – și o rămînere îndelungată pe această treaptă ar fi, la rîndul ei, rezultatul unei producții închistate într-o stare de primitivitate și spontaneitate naturală el însuși, ca îndemn, este mijlocit prin cultura existentă, concretă și obiectivă .Trebuința consumatorului de cultură de a consuma un gen sau altul de bunuri culturale se datorește perceperii existenței acestor produse. Rezultă că bunurile culturale existente, ca orișice alt produs, creează un public care le înțelege și le „gustă". Fiecare din noi își închipuie că știe și a pătruns bine aceste lucruri care, preciza Marx în 1850, ca determinații abstracte generale, sînt mai mult sau mai puțin inerente tuturor formațiunilor sociale. Este evident că ele există și în socialism. Toate acestea în conștiința comună se reduc însă la cîteva tautologii din care se pot obține și altele prin particularizare. Astfel, producția și consumul de cultură apar încadrate într-un fel de legi veșnice, imuabile, independente de noi și de istorie și chiar independente între ele ca legi ale producției de cultură sau ca legi ale consumului de cultură.

Trebuie însă de la început subliniat că tot acest efort complex de producție, difuzare și consum al culturii presupune una sau mai multe tehnologii dar, în nici un caz, nu se reduce la vreuna dintre ele sau la suma acestora. Orice asemenea reducție ne-ar aduce în situația în care creatorul de valori culturale (ca subiect) ar motiva insuficiențele operelor sale prin insuficiențele difuzorilor și consumatorilor sau invers. Acest cerc vicios deplasează atenția tuturor de la rezolvarea reală a problemei la căutarea vinovatului și, de regulă, în loc de vinovat se aplică o expresie standardizată : „din motive obiective și subiective mai există și deficiențe dar, cu un plus de atenție și efort, se poate îmbunătăți situația". Oricare ar fi formulările și diferențele stilistice, esența este întotdeauna aceiași.

Conducerea științifică presupune însă o permanentă și exactă raportare și analiză dinamică între starea reală a unei culturi, nivelul consumului de cultură și obiectivele politice actuale care decurg din înseși legile societății și producției socialiste, în etapa și împrejurările date.

Reamintim că Lenin considera că înfăptuirea revoluției socialiste în cultură este o sarcină mult mai grea decît însăși cucerirea puterii politice și în consecință, deși se realizează sub conducerea partidului comunist și cu ajutorul statului, ea necesită în mod obiectiv o perioadă mai îndelungată. Sarcina făuririi societății socialiste multilateral dezvoltată în România este, prin d i m e n s i u n i l e sale multiple, o ilustrare a înțelegerii revoluției în cultură, a problemelor, și soluțiilor c o r e s p u n z ă t o a r e. Este în același timp, momentul real pe care-l prevăzuse Marx încă în „18 brumar al lui Ludovic Bonaparte" : **„Revoluțiile proletare (...) se critică singure meru, își întrerup într-una propriul lor curs, revin asupra celor ce par gata înfăptuite pentru a o lua iar de la început, ridiculizează necruțător și amănunt jumătățile de măsură, slăbiciunile și aspectele lamentabile ale primelor lor încercări (...) pînă (...) se creează o situație care face imposibilă orice întoarcere"**. Că în cultura României socialiste s-a realizat o asemenea situație a devenit evident mai ales după Congresul al X-lea și Conferința Națională din iulie 1972. Programul elaborat, însușit și perfecționat neîncetat, în curs de aplicare astăzi, a permis nu numai circumscrierea noilor obiective în cultură dar și analiza critică a realizărilor și deficiențelor etapei anterioare. Creșterea volumului și calității culturii noastre socialiste este indiscutabilă și, poate tocmai de aceea este necesară și posibilă analiza critico-teoretică a drumului deja parcurs, după cum devine indiscutabilă studierea mecanismelor de formare, difuzare și funcționare a culturii noi, într-o societate nouă. Sub acest raport, o rememorare a teoriei valorii elaborată de Marx și prezentată în „Capitalul" poate părea hazardată dacă am încerca s-o aplicăm producției de cultură dintr-o țară socialistă. Să ne amintim însă că socialismul poartă amprenta trecerii la noua societate comunistă, adică trecerea în imperiul libertății. Pentru p r o d u c ț i a materială în socialism acțiunea legii valorii bazate pe muncă este evidentă și necontestată. Dar pentru producția spirituală a acestei societăți ? Aici, recunoașterea valabilității de principiu a legii nu mai este suficientă. Ea necesită o cercetare și analiză special aplicată. Totuși, pentru a circumscrie problematica în care dorim să sugerăm direcții de analiză teoretică și mai ales practică concretă, vom conveni să considerăm adevărate următoarele propoziții fără vreo altă demonstrație. Evident că, deși stabilite prin convenție, va trebui să semnalăm aspectele principale implicite care considerăm că nu pot fi susceptibile de interpretări și exagerări, cu intenția ca, ulterior, funcție de spațiu, să revenim atît asupra propozițiilor convenite cît și asupra aspectelor lor discutabile.

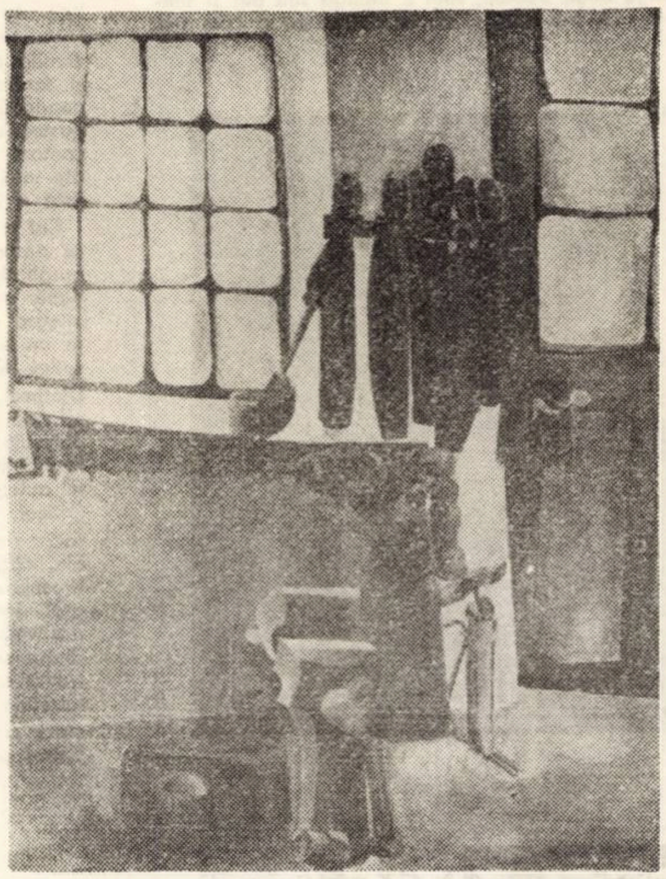

PETRU GALIȘ : „Atelierul bunicului"

1. În orice societate producția de bunuri culturale este o producție, chiar dacă una de ordinul doi. Nu este vorbea aici de a repune în discuție îndreptățirea sau nedreptățirea cu care multă vreme această producție a fost prezentată drept singura demnă de luat în seamă (ca fiind „nobilă") și nici de faptul că alteori a fost considerată ca auxiliară, nobilă prin inutilitatea sa. Marx începe Bazele criticii economiei politice precizînd că teoria sa economică este valabilă în primul rînd pentru producția materială dar că, în esență, este aplicabilă **la orice producție,** deci inclusiv la producția spirituală culturală.

2. Rezultatele producției de cultură sînt bunuri culturale (materiale sau nu) care se pot schimba în calitate de mărfuri. Reamintim aici însă că un lucru poate fi folositor și produs de muncă omenească fără ca totuși să fie marfă. Pentru ca cineva să producă marfă (chiar și mărfuri culturale), trebuie să producă nu doar valoare de întrebuințare culturală, ci valoare socială, adică pentru alții. Dar, nu pentru alții pur și simplu, deoarece produsul trebuie transmis celui ce-l întrebuințează prin intermediul schimbului. Să admitem însă, fără alte precizări, că prima propoziție e adevărată și să notăm totuși, (vezi K. Marx, Capitalul, vol. I, p. 80) că atunci cînd utilitatea pentru om nu e rezultatul unei munci, acel lucru (operă) nu poate fi decît valoare de întrebuințare fără a fi valoare.

Această producție de cultură este recunoscută ca avînd o valoare deosebită fără ca totdeauna să se precizeze despre ce fel de valoare anume este vorba. În orice producție de mărfuri și servicii culturale, cultura sau avuția se prezintă – zice Marx – ca o uriașă îngrămădire de mărfuri iar fiecare marfă-produs, luat separat, ca o formă elementară a acestei avuții. Ultima ediție a Micului dicționar filozofic definește cultura în același sens : **„CULTURĂ = totalitate a produselor materiale și spirituale ale muncii omenești, rezultate ale practicii transformării mediului natural și social, al dezvoltării și perfecționării omului"** (p. 122). Se admite și recunoaște că producția de cultură are elementele sale proprii, distinctive și specifice. Ba chiar, în virtutea acestei specificități, se revendică sau se presupune indiscutabilă ideea că această producție (creație) scapă legilor economice, inclusiv legii valorii și funcționează după legile ei proprii, deseori divergente legilor economice. Totuși, acțiunea acestora din urmă nu este și nu poate fi negată cu desăvîrșire : ea se resimte mai ales în difuziunea operelor culturale, deci în procesul circulației, schimbului și consumului de bunuri culturale (indiferent că sînt sau nu valoroase). Mai dificilă este de urmărit acțiunea legilor economice la nivelul creației culturale propriu-zise sau, cel puțin pare astfel, datorită faptului că ne lipsește aplicația teoriei economice a valorii și plus-valorii la acest domeniu special de activitate. De fapt, trebuie din nou subliniat că a pune astfel problema nu înseamnă în nici un caz o reducere a celorlalte valori la valorile economice. Iată în continuare cîteva noțiuni vehiculate foarte frecvent : valoare utilitară, valoare utilitar-economică, valoare mijloc, valoare dominantă, valori supra – sau subordonate, valoare estetică, valoare artistică, valoare teoretică, valoare culturală, valoare politică, valoare tehnico-utilitară (deosebită de valoarea economică), valoare morală, valoare juridică, valoare normativă, valoare științifică, logică etc. Apoi, se vorbește despre util estetic, bine estetic, adevăr estetic etc. Iată spre exemplu ce spune Radu Enescu în „Critică și valoare" (Dacia, Cluj, 1973) : **„... Opera de artă cuprinde un ansamblu de valori. (...) Absorbirea estetică a valorilor într-o operă este arta. Valorile, intrînd în structura artistică își pierd, într-un sens, caracterul heteronom. Adică heteronomia lor se integrează autonomiei estetice. Ele nu sînt guvernate de propria lor lege, ci exclusiv de legea estetică"** (p. 93). După ce aduce o serie de precizări și corective necesare celor citate mai sus, revine : **„Legea intimă a valorii estetice este ca obiectul artistic să fie suficient sieși, rotunjit în sine, definitiv, deci, într-un fel, închis"** (p. 94). Cartea din care am citat nu este o excepție în sensul că folosește încă insuficient de clar o mulțime de termeni reali sau paraziți pe **valoare.** Am ales-o însă deoarece este excepție prin problematica abordată, și prin multe pagini de real interes științific amestecate, e drept, cu unele inutile și sterile cochetării cu paradoxele logice și semantice. Cu aceasta revenim la o altă chestiune care încă mai produce confuzie și nu permite elaborări teoretice satisfăcătoare de la nivelul individului strict specializat. Filozoful sau teoreticianul culturii rareori este un cunoscător la fel de bun al teoriei valorilor logice, al criticii și teoriei literare etc. Criticul literar sau de artă de asemenea. Același lucru despre economist. Acesta este un fapt. Care este originea lui ? Să ne amintim că în istoria societății munca intelectuală (și de creație) n-a fost socotită realmente o muncă decît de creatorii înșiși. Forța cu care a operat aici, din necesități bine știute, diviziunea socială a muncii și efectele ei negative și pozitive încă n-a fost analizată satisfăcător. Dacă luăm în considerație și efectele diviziunii internaționale a muncii intelectuale atunci procesul se complică și mai mult. Rămîne însă limpede că se admite, spațial vorbind, o producție de cultură internă a fiecărui popor și o cultură externă. Pe măsură ce ne apropiem în timp de epoca noastră, cantitatea de produse culturale crește atît pe plan intern cît și extern. Totuși, totalul mărfurilor culturale aflate în circulație internațională devine din ce în ce mai mare față de orice producție similară națională. Să observăm, de asemenea, că acțiunile de cumulare, tezaurizare, de punere în circulație și valoare a produselor culturii a revenit pînă nu de mult numai cîtorva popoare privilegiate. Meritul lor nu provine însă dintr-o înțelegere superioară a fenomenului culturii și legităților sale ci, în virtutea statutului lor, de mari puteri și metropole mai noi ori mai vechi. Ar merita o discuție specială chiar și numai fenomenul care odată cu trecerea la imperialism s-a numit imperialism cultural, efectele lui nocive dar și formele sale contemporane.

3. Producția de cultură (spirituală) apare observatorului direct, creatorului de cultură și cercetătorului ca un proces de producție autonomă nemijlocită. Oricare ar fi însă unghiul din care-l privim este evident că producția de cultură nu-și întrerupe continuitatea apărînd ca proces de reproducție a culturii, mai întîi simplă și ulterior lărgită. Aceasta nu înseamnă însă că unele din formele sau elementele învechite ale producției de cultură nu dispar în mod necesar.

Din acest fapt rezultă necesitatea studierii proceselor culturii ca ansamblu unitar, în toate momentele sale : producție, repartiție, circulație, schimb și consum – cu recunoașterea explicită a rolului fundamental al producției de cultură. Fără aceasta, orice analiză n-ar face decît să reediteze greșelile vechii economii politice clasice burgheze despre care Marx spunea că duce la împotmoliri teoretice, la subiectivism și voluntarism, la predominarea anarhiei organizatorice, a spontaneității care poate merge pînă la denigrări personale nefondate dar și la apologia nejustificată social dar rentabilă personal. Producția de cultură, ca unitate a momentelor sale, a activității de creare a valorilor și de valorificare a acestora nu poate scăpa legii valorii nici în socialism. Problema este de a stăpîni și controla conștient și eficient acțiunea acestei legi.

ROMULUS DABU

Opinii

Stăpînește medicina viața?

„Mîndria omului care pășește sub povara sa de eternitate, mîndria omului care pășește sub povara sa de umanitate, cînd pentru el se dezvăluie un umanism nou, de universalitate reală ...".

Saint-John Perse

Cu ani în urmă, omenirea se întreba : ce este viața ? Problemei de definiție i-a urmat apoi una de acțiune, rațiunii de a fi i s-a adăugat rațiunea de a acționa. Fără îndoială, biologia a făcut progrese enorme și aceste progrese sînt sursa noilor posibilități. Iar opinia publică este avidă să știe, întîmpinînd explozia informațională pe care o trăim.

ȘTIINȚA ȘI VIAȚA

Desigur, lăcașul științei și culturii este universitatea. În acest sens, René Maheu, directorul general al UNESCO, spunea că „egalizarea șanselor, dezvoltarea, pacea mondială, sînt cele trei mari imperative care cer universităților forme noi de acțiune și de conștiință". Aceste deziderate au devenit viabile în orînduirea noastră socialistă și au deschis ferestre largi înspre universalitate.

Știința constituie un factor dinamizator al dezvoltării. Ea nu conferă însă omului puteri gratuite asupra existenței sale. Știința, în sinea ei, este o societate a cărei menire este prefigurarea omului de mîine. Dar știința schimbă viața ? Jean Dorst, specialist în problemele de mediu, plasează viața umană în cadrul biosferei, pe care acțiunea omului o transformă cu încetul în antroposferă. El insistă asupra echilibrelor ecologice naturale : păduri, oceane, respectul solurilor. Căutarea unui profit imediat, neglijarea consecințelor în timp, pot genera o criză gravă, mai ales în funcție de explozia demografică. Trebuie să înțelegem ceea ce stăpînim, trebuie să redescoperim înțelepciunea practică a progresului.

Revenind la întrebarea „dacă știința schimbă viața ?", este suficient să rememorăm istoria științifică a ultimelor două decenii în domeniul geneticii, embriologiei și teratogenezei, cunoștințe care fac deja posibilă soluționarea unor boli cîștigate ale embrionului și fătului, între care menționăm : rubeola, incompatibilitatea foeto-maternă, toxoplasmoza etc.

Întorcîndu-ne în timp, angoaselor mitice asupra „descendenței omului", lamarkismului elementar al secolului XIX, le putem opune, azi, realitatea omului contemporan beneficiind de longevitate și securitate absolută împotriva multor boli. Desigur, lumea modernă are și ea racilele sale, iar mediul natural este poluat. S-a creat apoi un fals mit al puterii universale a medicamentului. Conștienți de inerția fenomenelor biologice, de pericolul unor pseudo-științe care pot duce la un reflux al efortului științific, putem totuși afirma că niciodată omul n-a fost bine înarmat, ca azi, pentru a-și apăra speța, dacă va ști să-și dirijeze lucid cercetarea.

VIUL ȘI UMANUL, SAU SPECIFICUL UMAN

Specificul uman se întemeiază pe trei principii : 1. subiectul uman este înainte de toate **dorit** (chiar în subconștient) ; 2. pe de altă parte acest subiect **vorbește**, iar discursul său nu este un simplu cod, el este personalizat ; 3. în fine, acest subiect se **recunoaște**. Desigur, la specificul uman se adaugă importanța crescîndă a componentelor colective și sociale. Încă Darwin a arătat că plantele evită pe cît este posibil autofecundarea. Omul este și mai socializat decît animalul, el nu poate trăi în afara mediului uman. La om se acuză prea ușor biologicul. Factor limitativ, cert, dar el are loc doar în cadrul unor inter-relații. Omul bolnav (chiar biologic) nu este bolnav decît pentru relațiile sale. Pînă la un punct, orice terapeutică este colectivă și orice patologie este socială. Cancerul bronșic este, desigur, o maladie organică, dar țigările sînt un mod de viață.

CIVILIZAȚIILE ÎN FAȚA VIEȚII ȘI MORȚII

În esență, istoria civilizațiilor este o sfidare a morții. Dar este destul de dificil a cunoaște exact atitudinile civilizațiilor care ne-au precedat, pentru că nu ne-o cunoaștem bine nici pe a noastră. Este apoi dificil a ști în ce măsură această problemă existențială îl preocupă pe fiecare individ în parte. Iar viața este cînd individuală, cînd socială. Pe plan spiritual (nu biologic !) chestiunea fundamentală este de a ști dacă viața este o pregătire a morții sau, dimpotrivă, dacă prezența morții ne dă **impulsul** de a folosi la maximum viața noastră. În civilizația tradițională a Africii, inițierea este o moarte simbolică, urmată de o renaștere într-o altă societate. În cultura contemporană, viața apare ca o integrare a morții într-un ciclu complex.

Uneori chiar și civilizația noastră escamotează moartea. În condițiile creșterii duratei medii a vieții, bătrînețea și moartea ridică noi aspecte. Iar maladiile încă incurabile (cancerul) au trezit în mintea unora nuanțe de euthanasie pe care etica noastră le combate. Există de asemenea pericolul dezumanizării medicinei prin tehnicizare fără discernămînt. Efortul terapeutic are desigur limite rezonabile, iar între judecățile statistice și ordinatoare să nu uităm elementul uman. Azi, inima bună a medicului este însă rigoarea sa științifică, sprijinită pe instrumente perfecționate. Dar în această știință să recunoaștem individualitatea fiecărei persoane omenești. Moartea nu mai este acum un termen fatal, ci doar o trecere. Moartea a fost deja învinsă, pentru că putem fi resuscitați.

POLITICA VIEȚII

În lumea contemporană se poartă colocvii între juriști, economiști, sociologi, **politicieni** și biologi, referitor la politica vieții. De aceea, biologia trebuie să fie și ea contemporană, să evite deci pericolele care o pîndesc : pseudo-știința, care abate atenția și munca intelectuală spre ipoteze scolastice, întîrziind decizii posibile, iar pe de altă parte, biologia perimată ca amintire arheologică a tezelor lui Aristot. Dar nici să teoretizăm prea ușor actualități senzaționale, ci să radiografiem critic pentru a distinge anecdota de progresul real.

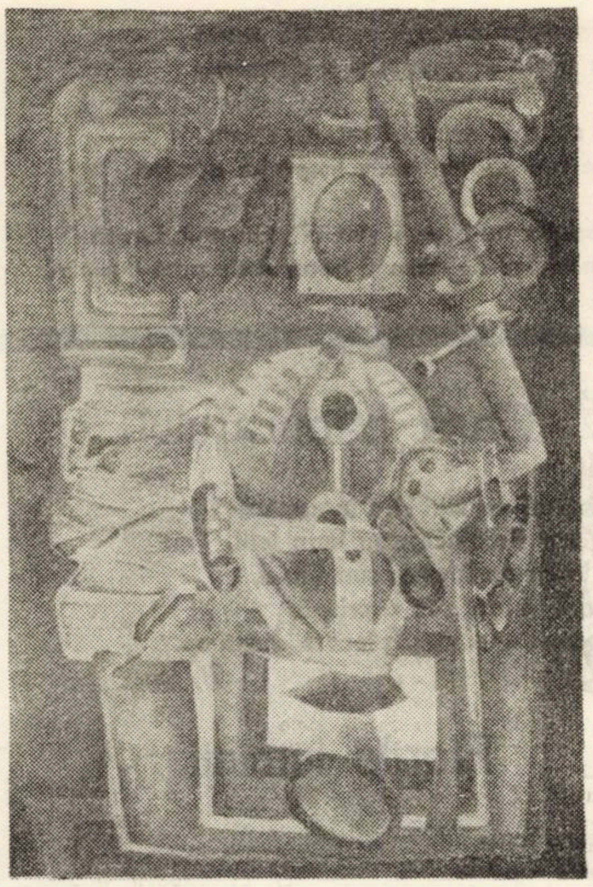

PETRU GALIȘ : „Compoziție cu aparate foto" (ulei)

Medicul, care nu riscă să uite că omul e muritor, înțelege că politica sanitară trebuie să acționeze în așa fel ca informarea sa să fie completă, să-și supravegheze acțiunile, să nu introducă nici o inovație fără să prevadă simultan un dispozitiv de supraveghere și control al rezultatelor și la un ritm care face rezultatele interpretabile. O politică a vieții a devenit posibilă odată cu ameliorarea simultană a cunoașterii (statistica, demografia, economia).

Denatalitatea pune azi în pericol planurile economice. Iar statele sînt legitim neliniștite de problemele economice și sociale ale populației staționare sau în declin. Sociologia prevede consecințe grave.

Fără pretenția aprofundării, am semnalat doar cîteva probleme care frămîntă azi medicina și viața pe plan mondial. Desigur, la noi, aceste probleme sînt rezolvate prin faptul că politica sanitară face parte integrantă din politica de stat. De aceea, față de fenomenele demografice negative s-a intervenit prompt, Această politică de respect a individului, a factorilor economici și sociali, constituie un progres real, dar problema nu este solubilă fără un context mai general în care să promovăm cultura și obligațiile individului față de societate.

Revenind la întrebarea inițială : dacă medicina stăpînește viața ? putem spune azi cu certitudine că încă de pe acum medicina poate limita malformațiile congenitale, iar viitorul se întrezărește plin de perspective.

IOAN POPA

NOTE FILOLOGICE

RISCUL INCREDERII IN CITATELE CELEBRE

Apelul la citate îl pune pe cel care li se adresează la adăpost de afirmarea unor opinii proprii. Un adevăr formulat de alții, mai ales cînd peste el s-a așternut patina vremii, este o garanție că există un punct de sprijin despre a cărui rezistență nu avem motive să ne îndoim. Cînd citatele sînt din limbile vechi, autoritatea și aureola lor cresc și mai mult. „Sine ira et studio" spune oricine a citit sau nu proza latină, fiindcă luîndu-și ca aliat pe un mare scriitor știe că nu e chiar atît de ușor să afirmi contrariul de vreme ce sentința are ca autor pe Tacit.

Transmiterea citatelor fără verificarea lor „la sursă" și în contextul în care apar poate produce însă confuzii sau interpretări unilaterale. Un exemplu elocvent îl constituie binecunoscuta dar aparenta „definiție" a poeziei din **Ars poetica** a lui Horațiu : „Ut pictura poesis"... Prin urmare, după poetul latin poezia ar fi ca și pictura, formulă invocată frecvent pentru a se arăta cum înțelegeau anticii relația dintre cele două arte : între ele ar exista un raport de analogie, una semănînd cu cealaltă și nimic mai mult. În realitate lucrurile nu stau chiar așa, cum se poate vedea din contextul în care apare „definiția" pomenită. Iată versurile incriminate din **Epistula ad Pisones, v.** 361—363 : „Ut pictura poesis. Erit quae si propius stes / Te capiat magis, et quaedam si longius abstes ; / Haec amat obscurum. volet haec sub luce videri". Adică : „Poezia e ca un tablou : te farmecă unul mai mult / Cînd îl privești de aproape, altul de stai mai departe ; / Unuia-i place obscurul, altul se cere privit în lumină".

Judecata lui Horațiu nu este de ordin estetic, întrucît nu se referă la **natura** celor două forme ale artei, ține de critică și are în vedere **modalitatea** de apreciere diferențiată, la obiect, a operei de artă. Or, aceasta este puțin altceva decît identificarea picturii cu poezia.

Se mai citează deseori adagiul latin „Ubi bene ibi patria", cu adresă directă la mentalitatea cosmopolită a romanilor. Interpretată astfel, maxima este simplificatoare și defavorabilă spiritului latin, cîtă vreme nu se ia în considerare contextul în care a fost formulată. În realitate, este vorba de un citat reprodus de Cicero în **Tusculane,** V, 37. Citatul sună puțin diferit decît cel curent și anume : „Patria este ubicumque est bene" **(Patria este oriunde e bine).** Cuvintele aparțin unui personaj, Teucer, din tragedia cu același nume a scriitorului latin Pacuvius. Întors din războiul troian, Teucer este alungat din patrie de tatăl său Telamon, regele Salaminei. Fiul se stabilește din această cauză în Cipru, unde întemeiază pentru el și ai săi o nouă patrie. Cicero amintește de cuvintele lui Teucer nu pentru că i-ar fi fost indiferentă patria, pe pămîntul căreia avea să-și piardă viața peste puțin timp. El face referire la concepția epicureică, pe de o parte și pe de alta, dorește să ofere o consolare filozofică acelora care, o dată cu pierderea libertăților republicane, erau nevoiți să ia drumul exilului. Sînt citate în același context și cuvintele lui Socrate care, întrebat fiind cărei cetăți îi aparține, răspunse că este „cetățean al lumii".

Un citat izolat nu exprimă o întreagă mentalitate. Iar dacă se invocă astfel de exemple, de ce se uită altele care spun tocmai contrariul, cum este acesta mult mai „latin", atribuit de Vergiliu lui Eneas : „Hic domus haec patria est" (**Eneida,** VII, 122).

În sfîrșit, ar trebui să se vadă și ambianța contextuală a unei alte definiții celebre lăsate de Buffon : „Stilul este omul însuși". În discursul de la Academia Franceză, rostit de naturalistul Buffon, în 1753, stilul este pus în opoziție cu adevărurile științei : acestea din urmă se învechesc, se perimează, dar forma de exprimare cultivată aparține autorului ca om și ea supraviețuiește științei. Aceasta este iarăși puțin altceva decît simpla identificare dintre „stil" și „om".

ȘTEFAN MUNTEANU

ERRATUM.

În articolul **Stilistica funcțională,** publicat în numărul trecut, se va citi „ars ornandi" în loc de „ars orandi".

FORUM

BALONUL PORTOCALIU

Se cîntă deseori la radio un șlagăr voios — baloane colorate. Frecvența cîntecului m-a făcut să-mi aduc aminte de băiețelul care, astăvară, pe plajă la marginea mării, se juca plin de bucurie cu un balon portocaliu. Numai că, pe neașteptate, vîntul i-l suflase cu ușurință dintre mîinile grăsuțe, împingîndu-i-l ceva mai încolo. Pînă să se dezmeticească băiatul, vîntul îl mai împinse puțin. Cu un țipăt înspăimîntat, omulețul începu o urmărire asiduă. Nu ținea seama pe unde calcă, pe cine lovește, ce anume strivește sub tălpile picioarelor zorite. Nu auzea pe nimeni dintre cei care strigau după el, îl certau, încercau să-l oprească Balonul portocaliu devenise mai mult decît un obiect oarecare, obișnuit, ieftin, oricînd la îndemîna cui are douăzeci și cinci de bani ; era acum o dorință imperioasă, vis plin de făgăduieli și de chemări tulburătoare, era ideal și năzuință supremă, ambiție și efort fără preget. Băiețelul i se dăruise cu totul, pînă la uitarea de sine, lovind și lovindu-se fără socoteală, călcînd fără milă și poticnindu-se, doborînd și căzînd și el, provocînd proteste și amenințări, dar îndurînd durerea genunchiului zdrelit și îndurerat, nepăsător la orice, nimic altceva nevăzînd decît propria țintă.

Încă o sforțare. Nu contează efortul cînd urmărești un țel așa de prețios ! Încă un obstacol învins. Nu contează prețul cu care învingi și nici ce lași în urmă, lacrimi și ruine. Nimic nu contează, nici durerea din genunchi, nici nisipul adunat în gură și între gene, înțepînd ochii, nimic în afara balonului unic, balonul portocaliu, care, în cele din urmă, se lasă prins de brațele lacome și fierbinți ale celui ce n-a renunțat. Balonul ușor, palpită ca un capriciu, prinde cîte-o rază de soare și-o abandonează imediat, insensibil la bucuria copilului. Iar cînd acesta este mai sigur de victorie, cu un pocnet asurzitor, și neașteptat, își permite să se piardă în neant. Un uriaș efort se risipește astfel într-o ultimă nedumerire fără margini : unde e balonul portocaliu ?

L-am văzut pe băiețel căutîndu-și părinții și locul de unde plecase. Fața lui, încrețită de plîns, semăna cu aceea a unui bătrîn care toată viața a alergat caraghios și stupid, împins de orgoliu și de ușurință, după un biet balon portocaliu.

MIRCEA ȘERBANESCU

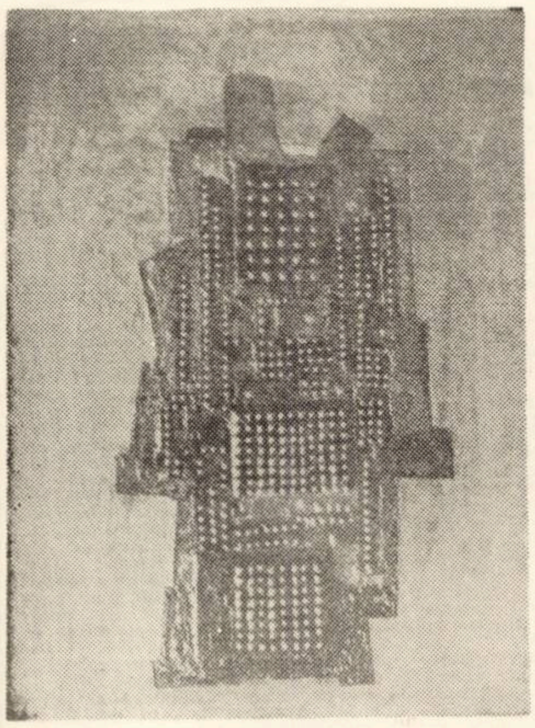

PETRE GALIȘ : „Construcții metalice"

ILIE MĂDUȚA

Naiul

Naiul lui Pan
pe plai strămoșesc
ridică din nou poezia
la ceasul făgăduit.
Din nou curg în urcioare
vinurile cu litere roșii.
Lacrimile strălucesc în soarele trestiilor,
umbra codrului
bate o față de dor
și de fiară.
Din nou ard
tiparele frumuseții,
stelele
dansează albastre în crînguri.

Întemeiere

Iată insula țîșnită din tărîmul furtunilor —
nori purpurateci pe culmi vibrează.

Steiuri de ametist și păsări bete de slava
parfumurilor năzuiesc în aer sălbatec.

Ce frumuseți rostuiesc mîinile oamenilor !
Ce tulnice albe trimit spre visul urmașilor !

Din violente văpăi se-nalță patria
pe tipsia oceanului și-a vîrstelor.

În miez de evuri își rotește stema
precum păunul treaz limpezite odoare.

Cometă nu-i, nu-i vînt ci stea-ngîndurată
din obîrșii de oase și freamăt de pure cuvinte.

Patria

Locul meu este acesta :
vetrele-adînc luminînd de pietre,
crinii sălbateci legănîndu-se —
reflectoare incoruptibile.
Locul meu este cîntarul
purificat de sîngele păsărilor —
zidirea văzduhului pe aripi,
amieze de foc în cuvinte.

Locul bucuriei mele
este acest neastîmpăr sacru
prin spații mari de poveste.

Dacă

Dacă-n ceasul ars de neguri apele cu glas de fiară
încearcă fața țării și destinul ei de zine,
sufletele rămuroase, pumnii aprigi nu cedară
jefuiți de solzi albaștri și de visele bătrîne.

Soarele rotund de pîine se aprinse-n bolta goală,
răsunară într-un clopot inimile de răsură,
bărbăția și virtutea în cadență triumfală
înfloriră ca zăpada scînteind pe ochi și gură.

Dacă aerul de ploaie vijii să-ncerce poate
temelia albă-a țării dăltuită-n cincinale,
astăzi pasul țării tună pe mari lespezi luminate
și un cîntec se-arcuiește din ogoare și furnale.

CALISTRAT COSTIN

Revelație

Dintr-o dată, o, cîtă așteptare, am simțit
cum din ochiul
pe care nici nu-l văzusem pînă atunci,
căzu prima umbră pe lucruri
din mine
în plină amiază, pe cînd mai visam,
și lumina se întunecă la lumină,
și nu voi ști niciodată cum a-nceput să plouă
din senin . . .

Maternitate

Am deschis cartea cu gînduri
în dreptul acelei ființe
a tuturor ființelor
ce doar prin noi
se întrupează
dăinuind,
de necuprins, neîngrădită, pururi,
numelui tău, o mamă,
mă închin
umil.

Casa pădurarului

Cărbuni nu mai sînt în cuptor,
pe cer vîrcolacii dau luna felii,
și lupii, de foame, sînt blînzi,
șerpii tînjesc sub o prispă,
în casă e colb și plecare din timp.

Florile luminii

Neîmpăcate
florile luminii
cu ideea
de captivitate ;
florile pămîntului
românesc
laudă cuvîntului
înfloresc ;
îngemănate
florile vieții
cu ideea
de libertate ;
iubire de semeni
vor apărea
la lumină
florile oameni.

Neterminată

Cum lăutarul cîntă vioara cu trupul păstrînd-o
în gînd pentru lume în seri de iubire,
și, doamne, într-înșii cum strică nomazii
ecoul plecării acestor secunde sublime
de-adio
la semnul bătrînului cel mai bătrîn dintre ei,
cum crede copilul în frații frumoși năzdrăvani,
în vorba ce nu înțeleg, în murgul de lemn,
cum nu pot părinții să uite întîiul născut
și murit pe cînd încă era doar menire de-a fi,
cum gheața se-ncuibă în peșteri, cum razele dor,
cum totul, cîndva, vom fi fost fiind noaptea nunții,
cum sîntem în zilele noastre copiii, cum sîntem . . .

PETRE JUCU : „Omule, unealtă vie"

HORIA UNGUREANU

ULTIMUL CARTUŞ

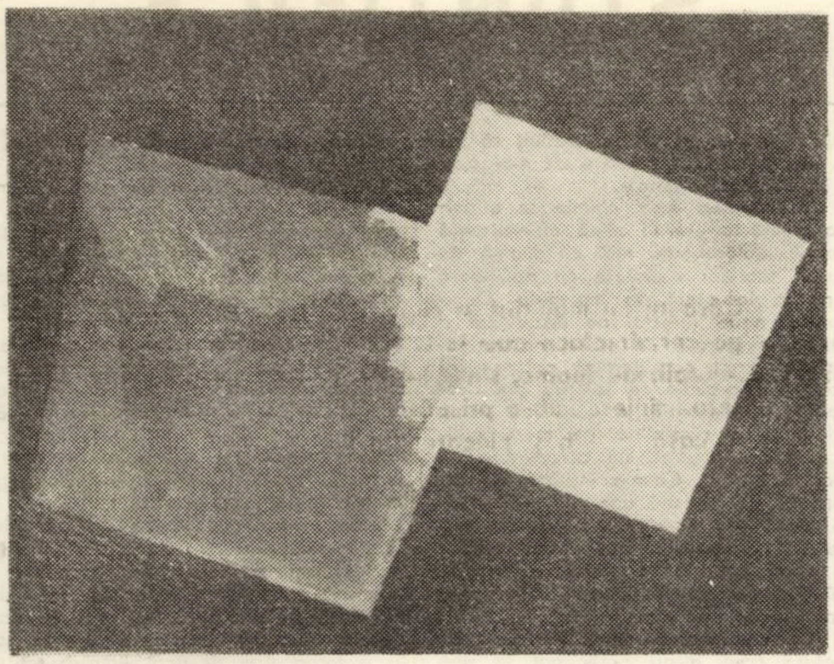

VALENTIN POPESCU : „25"

Erau patru la masa din spate, Nache cu nevastă-sa şi încă doi, gălăgioşi şi netulburaţi în veselia lor.

Ningea mereu, fără oprire, de şase zile şi crivăţul spulbera zăpada măruntă şi îngheţată strecurînd-o prin toate crăpăturile, orbind oamenii ce umblau prin sat.

Birtul era gol, doar cei patru şi, în faţă, în spatele tejghelei, Lup, înalt, uscat şi cărunt, ghemuit de frig, făcea socoteli pe un caiet cu file albe, neliniate.

— Mai un rînd ! strigă Nache şi făcu în aer, deasupra mesei, semnul cercului, cu dreapta ridicată la înălţimea umerilor şi Lup îşi îndreptă spatele şi ieşi de după tejghea cu o sticlă în mînă, ajunse la masă şi turnă şi se întoarse trecînd iar în dosul tejghelei şi chiar se aplecă să pună sticla la loc, cînd uşa se deschise dintr-odată umplînd încăperea cu aburi şi Lup aproape fugi spre ea, spre uşă, s-o închidă, înjurînd printre dinţi"... paştele mă-tii de vînt" şi era cu mîna pe clanţă cînd văzu arma.

Lena, nevasta lui Nache, avea să povestească mai tîrziu, tot îngrozită şi atunci, după o lună sau după un an, cum l-a văzut atunci pe Lup sărind spre uşă s-o închidă şi cum, de odată a încremenit Lup, cu mîna întinsă spre clanţă, de parcă viscolul care năvălise peste el l-ar fi făcut pe loc stană de piatră sau, mai bine zis, sloi de gheaţă, dar numai pentru cîteva clipe, aşa că imediat a pornit îndărăt, dar nu singur, acum la întoarcere, ci trăgînd după el ceva mare şi albicios, un fel de om de zăpadă crescut peste măsură şi învelit în vînt, ori poate că nu el, Lup, trăgînd, ci celălalt împingîndu-l pe Lup, împungîndu-l cu un ciomag sau ceva asemănător şi care, mai tîrziu, au văzut că era o armă proptită în burta birtaşului şi cam în acelaşi timp şi-au dat seama că arătarea nu era altceva decît un ins, un om înalt şi din cale afară de zdrenţăros şi de neras.

Şi Nache şi ceilalţi doi cu care cinstise Nache pînă în momentul acela şi care, Nache, încă mai credea că asemenea lucruri va mai face încă de multe ori în viaţa lui şi de bună seama că şi cu alţi bărbaţi şi sigur că şi cu alte femei, priveau încremeniţi la Lup întorcîndu-se de la uşă cu un frate geamăn şi legaţi între ei pe veci cu arma aceea rece şi plină de moarte, priveau la dansul lor tăcut, aproape aerian în aburii ce se năpusteau de afară, stîngul, dreptul şi iar stîngul şi iar dreptul, numai că Lup, cu spatele înainte, şi fiecare cu privirile aţintite în ochii celuilalt.

Stîngul, dreptul, stîngul, dreptul şi Lup în acelaşi timp stîng, drept şi tot aşa, rar, dar hotărîţi şi încordaţi pînă ce Lup s-a oprit cu spatele de perete şi de bună seamă că pentru cîteva secunde o fi crezut că poate să treacă prin el, prin zidul murdar şi igrasios, pentru că a încercat să continue : stîngul..., dar călcîiul a zgîriat tencuiala udă şi atunci celălalt, bărbosul, s-a oprit şi a lăsat ţeava în jos şi mîna stîngă pe lîngă corp, odată cu arma, împreună cu arma ; „e stîngaci" se gîndi Lup, străfulgerat de un gînd, dar îl alungă repede gîndul, cu o clătinare de cap, aşa cum fac, vara, caii supăraţi de muşte.

— „Nache, închide uşa" zise, şi muierea puse mîna pe mîna lui Nache, „nu te du" zise mîna muierii şi Nache înţelese şi se uită la gura uscată, mută a Lenii.

— Lasă-l, Lenă zise iar bărbosul şi se întoarse cu arma din nou ridicată spre ei, spre masa lor şi Lena scăpă din gură ceva, aşa ca un sughiţ într-o cameră văţuită şi puse repede mîna, astupînd-o, gura, oprind sunetul acela, privind ochii aceia reci şi inexpresivi şi Nache se ridică şi atunci Lup îşi zise „acuma".

— Eu eram atentă la bărbat, mă uitam după Nache — povestea Lena mai tîrziu — aşa că n-am văzut decît puţin şi nu de la început, ceea ce pot eu să vă spun este că deodată l-am văzut aplecîndu-se şi sticla zburînd pe deasupra capului său, izbindu-se de perete şi împroşcîndu-ne cu miros acru şi ce pot eu să spun este că atunci cînd el, vreau să zic bărbosul — preciza Lena — şi-a îndreptat şalele, Lup era deja la pămînt, îl culcase lovindu-l cu patul armei peste faţă, era lungit la pămînt, parcă nimic nu s-ar fi întîmplat, zicînd numai „hai, Nache, închide uşa !".

Aşa că Nache se duse şi se întoarse urmărit, apărat parcă de ochii nevestei şi de ochii lui Moraru şi ai lui Ron, de acolo, din spate, de la masa la care sărbătoriseră, cinstiseră înscrierea lui Nache, victoria lui Nache asupra muierii, asupra spiritului ei de proprietate şi în urma lui uşa era din nou închisă şi cam **în acelaşi timp Lup se ridică de jos, ştergîndu-şi** faţa cu mîneca hainei, la început, apoi cu batista pe care o găsi în sfîrşit căzută la picioarele lui şi se strecură, se prelinse în spatele tejghelei şi coborî mîna şi apucă o sticlă. „E Racolţea" — gîndi şi umplu paharul şi i-l duse — „numai că are barbă, dar îi cunosc dinţii şi vorba" — îşi zise uitîndu-se în ochii celui căruia-i întinse paharul — „şi e stîngaci" — se lumină dintr-odată, zîmbind, aproape trădîndu-se.

Era ca într-o poveste cu multă zăpadă şi cu multe sănii şi cu zurgălăi. Şi cu multe personaje. Pentru că începuseră să vină. Primul a apărut nu mult după ce Racolţea dădu pe gît întîiul pahar şi cam în acelaşi timp cu concluzia şoptită a Lenii : „e Racolţea", dar n-a intrat, era prea mic pentru asta, şi-a lipit doar nasul, cîteva secunde de geamul uşii şi a dispărut speriat de întunerecul de dincolo sau de ceea ce zărise în el, în întuneric, i-au văzut numai căciula şi ochii, iscoditori şi neliniştiţi şi Racolţea le-a făcut semn să tacă, dar fără rost pentru că plecase, copilul nu mai era la uşă.

Aşa că o vreme au rămas tot ei, din nou numai ei, Racolţea continuînd să apuce paharele oferite de mîna lui Lup şi Lup şi, sigur şi ceilalţi, dacă nu toţi, sigur Nache mai sigur nevasta lui, dacă nu cu intuiţia şi cu perspicacitatea, sigur cu memoria faptelor, ziceam : şi Lup în timpul acesta căutînd să înţeleagă ce l-a făcut să vină, să se întoarcă, ce l-a împins de acolo, din munţi, unde fugise cu alţi trei sau patru ca el şi unde s-au organizat alegîndu-şi un şef şi, poate alcătuindu-şi chiar un plan, de vreme ce nu i-a prins încă nimeni. Ce l-a putut alunga de acolo, în afară de frig şi de zăpadă sau în afară de foamea de mîncare sau foamea de muiere, ce l-a putut hotărî să vină aici, chiar cu o puşcă ruginită în mînă şi cu un singur glonţ, aşa cum susţine el, dar s-ar putea să nu aibă nici unul, să ne sperie doar, să intre peste mine, peste noi, se gîndea Lup turnînd iar în pahar, să mă pocnească, dar să nu zică nimic şi să aştepte. Pentru că aşteaptă ceva, pentru că se uită mereu şi cutremurat la uşă, ori de cîte ori o scutură vîntul, se uită şi ridică arma spre ea. S-o fi săturat. Dar de ce ? Ce i-o fi fost prea destul, prea pînă peste cap de şi-a lăsat ortacii **acolo, în munţi şi în ger şi în jurul focurilor**, prost îmbrăcaţi şi sigur nemîncaţi, poate că şi slab înarmaţi, ca şi el, şi de bună seama cu tot mai puţină nădejde care să le încălzească sufletele.

Rafale de vînt fugăreau valuri de zăpadă în lungul străzii, intra mereu praf alb prin slăbiciunile uşii şi Lup privi afară, în viscol, şi-i văzu pe ceilalţi, acolo, în munţi, o pată neagră într-o poiană şi focul la mijloc şi unul dintre ei, şeful, ridicîndu-se şi făcînd hotărît un semn cu mîna, peste foc şi de acolo ridicîndu-se el, Racolţea, luîndu-şi arma şi un glonţ zburînd spre el şi el prinzîndu-l şi introducîndu-l în ţeavă şi pornind în jos, spre sat.

— Ştiu, se lumină pentru a doua oară Lup. L-au trimis pe el, pe cel mai slab şi mai laş, care în viaţa lui n-a ţinut arma în mînă, i-au spus du-te şi ne dovedeşte că poţi, că eşti de-al nostru. I-au spus ia-ţi arma şi uite şi un cartuş şi du-te acolo, în sat, printre ei şi arată-le ce poţi, cine eşti, cine sîntem noi şi ce vrem şi că vom veni în curînd peste ei să ne luăm înapoi pămînturile şi vitele şi uneltele, du-te acolo şi arată-le cine eşti, uite şi un cartuş, aşa, să ai cînd te hotărăşti, cînd nu mai ai încotro.

— Dormi, Lupe ? — Abia acuma văzu Lup că în faţa lui era cineva care îi vorbea şi apoi văzu că în sală intraseră alţii şi că tot timpul intrau, cîte unul sau cîte doi, femei şi bărbaţi şi din cînd în cînd cîte un copil şi bărbaţii îşi luau căciula de pe cap şi dădeau peste păr cu palma întinsă, netezindu-l şi Lup văzu că fiecare ţinea sub şubă un ciomag sau o toporişcă sau o sapă.

— Hei, Lup ! Ce dracu faci ? Şi acum Lup îl recunoscu pe feciorul lui Ban, Savu, beţivul. „Ce-i aici, biserică ? Nu bea nimeni ?" şi Savu se întoarse spre feţele rînduite în spatele său, calme, tăcute. „Cine-i ăsta ?" — urmă Savu, dar nu se uită într-acolo, înspre Racolţea, privea înainte, pe deasupra capetelor din faţa lui, prin fumul albicios ce se ridica din ţigările aprinse, strînse între degete, întoarse cu jarul spre palme.

— E Racolţea, mă — se auzi un glas şi, apoi, scurt, un rîs de femeie, de acolo din mijlocul mulţimii.

— Asta, mă ? — întrebă Savu cu un anume glas ascuţit şi ceilalţi rîseră şi se **mişcară tropăind înveseliţi.**

— A vrut să ne împuşte — zise iar glasul acela cu mai multe guri şi atunci se întoarseră şi-l văzură pe Zdrenghea, călare pe un scaun, stînd cu spatele drept, ca un cavalerist la paradă. „Pe toţi cu un singur cartuş. Ne pune unul după altul şi trage şi glonţul trece prin noi, din om în om şi, în acest timp, el, Racolţea, marele judecător, fuge la coadă...

— Şi se împuşcă şi pe el strigă Nache.

— Şi prinde cartuşul şi-l pune la loc, în ţeava armei, şi apoi ne priveşte pe noi cum stăm neclintiţi în picioare, morţi, legaţi de acelaşi glonţ, sau de gaura aceluiaşi glonţ termină Zdrenghea, îndreptîndu-şi şi mai mult spatele de cavalerist.

— Nu bem nimic ? — făcu unul — Nu dai nimic, Lupe ?

— Plătesc eu — zise Savu — Ce-ai acolo ? — zise întorcîndu-se pentru prima dată spre Racolţea, „puşcă de soc ?".

— Taci, mă, că are glonţ — strigă o femeie cu glas ascuţit şi dispăru în spatele rîndului de bărbaţi din faţă.

— Rahat — zise Nache şi aburii-i ieşiră din gură în două rînduri, parcă-ar fi făcut pfu-pfu şi se ridică de la masă de acolo, din fund, unde stătuse pînă atunci şi trecu printre mese atingînd cu umărul alţi umeri, îmbrîncind, făcîndu-şi loc printre bărbaţii şi femeile şi copiii aceia veniţi cîte unul sau în grup, dar toţi înfriguraţi şi curioşi şi nerăbdători, calmi încă, aproape bine dispuşi, urmărindu-l pe Nache în mişcarea lui, în zigzagul lui înspre lumină, înspre bărbosul acela înalt încă, dar tot mai neliniştit, încordat şi atent totuşi, ce stătea încă rezemat cu spatele de tejghea, numai că ţeava armei era apropiată de podea. Se făcuse parcă mai negru şi barba aproape că arăta ca o barbă, se uita tot mai îngrijorat în jurul lui şi la uşă, aşteptînd parcă pe cineva să-l scape, căutînd ajutor, sau ieşire, sau poate că numai martori pentru ceea ce va urma şi Nache scăpă în sfîrşit, fu expulzat în lumină şi i se văzură mai bine hainele negre şi luminiţele ce-i sclipeau în colţurile ochilor şi mai făcu doi paşi şi se opri. Scoase mîna dreaptă din buzunar şi o îndreptă spre armă, dar aceasta făcu un salt înapoi şi rămase acolo, ridicată acum, acoperită, înghiţită de umbra scării podului, o parte ieşindu-i numai, în lumină, partea din faţă, ca o ţeavă scoasă fără rost dintr-un zid negru.

— Unde-s zise Nache şi lumea se agită strîngîndu-se şi mai mult în jurul lor. „Unde-s cartuşele ?" şi Nache se aplecă mult şi-şi apropie un ochi de ţeava aceea imobilă şi se uită prin ea şi începu chiar să rîdă, amuzat de ceea ce vedea acolo, în ea, sau dincolo de ea, sau, numai el, Nache, ştia unde şi chiar să ţopăie crezură unii şi aproape că nu înţeleseră în primul moment ce a văzut Nache acolo de se tăvăleşte pe jos de rîs şi chiar începuseră şi ei, abia perceptibil, să se legene, spre stînga şi spre dreapta, umăr lîngă umăr, cînd s-a auzit ţipătul şi uitîndu-se toţi într-acolo au văzut-o pe muierea lui Nache sărind peste mese spre ei, spre el, strigînd : „L-a omorît, mă, nu vedeţi, l-a omorît !".

Ceva ciudat şi de neînţeles se petrecuse sub ochii lor, mai aveau încă în urechi pocnetul puştii şi Lena sărea încă peste mese şi peste ei,strigînd îngrozită, dar Nache privea mai departe, netulburat, cu ochiul ţintuit de capătul armei lui Racolţea şi acuma, în sfîrşit au auzit glasul şi s-au întors spre uşă şi l-au văzut pe Huţu, plutonierul, încruntat, cu pistolul în mînă.

— „Ce-i cu voi, aţi înnebunit, aţi surzit, vreţi să mai trag o dată ? — zise Huţu înaintînd pe coridorul acela ce se deschidea în faţă şi se închidea la loc, după trecerea şefului de post. „Cine-i ăsta ?" — a zis. „Ce faci aici ? — a zis spre Nache, punînd mîna pe umărul lui Nache. Lena sta încremenită, în picioare, pe ultima masă pe care nu avusese timp s-o sară, s-o treacă.

— „Ce că are un glonţ, dar nu-l văd" — zise Nache întorcîndu-se — „mă tot uitai dar nu-l văd" — zise Nache.

— „Cine-i ăsta ?" — zise Huţu, apucînd arma şi trăgînd-o din mîinile lui Racolţea.

— „Racoltea" — zise Dudanu.

— „Cine ?" — zise Huţu.

— „Feciorul lui Racolţea bătrînul. Stîngaciul" — zise Dudanu, venind şi el acolo, lîngă Huţu.

— „Mă predau" — strigă atunci Racolţea — „am venit să mă predau, nu mai pot" — zise Racoltea, ieşind din umbra **scării şi începu, scîncit, să plîngă.**

Cu patru oameni de știință timișoreni despre:

ELOGIUL PASIUNII ȘTIINȚIFICE

N-am așteptat, cum e și firesc, la ideea enunțată în titlu un răspuns unic și foarte general, ci am preferat să adresăm interlocutorilor noștri, distinși reprezentanți ai cercetării științifice timișorene, trei întrebări din care să aflăm și unele aspecte mai personale, conforme cu preocupările de cercetare care îi animă. Prin urmare întrebările noastre sînt:

1) CE ÎMPREJURĂRI AU DETERMINAT FORMAȚIA DVS. ȘTIINȚIFICĂ ?

2) CUM VEDEȚI UTILITATEA SOCIALĂ A DISCIPLINEI CĂREIA V-AȚI DEDICAT ?

3) CE PROBLEME DE CERCETARE VĂ PREOCUPĂ ÎN ANUL 1974, UN AN DEOSEBIT PRIN MAREA ANIVERSARE A ELIBERĂRII ?

Prof. dr. doc. PIUS BRÂNZEU, (membru al Academiei de științe medicale, rector al Institutului de medicină din Timișoara):

„Disciplina căreia m-am dedicat este de cea mai pură esență umanistă".

1) În formația științifică a unui clinician, locul cel mai important îl ocupă școala. În ceea ce mă privește, am prins gustul pentru cercetare la școala unui maestru care a dominat chirurgia franceză între cele două războaie mondiale. Este vorba de profesorul René Leriche. Ilustru chirurg, el a constituit pentru noi exemplul viu al unui mare cărturar și savant care a știut să se ridice deasupra preocupărilor rutiniere ale practicii spitalicești și ne-a insuflat dragostea pentru cercetarea calitativ superioară, ne-a învățat să facem studii de fiziopatologie chirurgicală, în care să încercăm dezlegarea mecanismelor de producere ale celor mai comune boli chirurgicale.

Prof dr. doc. PIUS BRÎNZEU

Formația mea științifică a fost influențată și de alți factori, între care de stagiile făcute în alte servicii de chirurgie, de contactul cu alți chirurgi la consfătuiri și congrese medicale, de lecturile de specialitate.

2) Disciplina căreia m-am dedicat este de cea mai pură esență umanistă. Utilitatea ei socială reiese din faptul că redă societății pe mulți dintre cei pe care boala îi invalidează. Judecată sub acest aspect al aprecierii valorii celor redați societății, chirurgia ca și medicina în general este mai productivă decît multe alte ramuri ale producției însăși.

3) Pentru acest an, preocupările mele se limitează la două domenii: acela al studiului clinic al bolilor venoase și la cel al studiului microcirculației în stările de șoc prin biomicroscopie pe animal. Sînt domenii foarte productive, sub aspectul cercetării, pe care le urmăresc de ani de zile. Și aici, ca și în alte ramuri, cu cît stărui mai mult, cu atît îți dai mai bine seama cît de puțin știi despre fenomenul cercetat.

Academician prof. dr. CORIOLAN DRĂGULESCU, (directorul Bazei de cercetări științifice din Timișoara a Academiei):

„Chimia este astăzi o știință prețuită și o ramură de bază a economiei naționale".

1) Preocuparea mea, pentru studiul chimiei, datează din anii liceului, de cînd datorez mult unui dascăl din Caransebeș, pe nume George Velici și ea s-a consolidat însă abia la Cluj, unde, după multe tribulații și căutări, destul de nesigure și de nebuloase, căci pe atunci prin 1930–1932 eșecurile erau grele, am avut șansa să fiu primit asistent la catedra de chimie-fizică, apoi la cea de chimie anorganică ale universității clujene. Am avut profesor pe excelentul chimist care a fost Adrian Ostrogovitch, iar doctoratul l-am susținut cu profesorul Dan Rădulescu. Ambianța foarte favorabilă și stimulativă pe care am întîlnit-o la Universitatea clujeană, școala de cercetare, care curînd avea să cucerească un prestigiu național, au fost determinante pentru formația mea științifică. În acele împrejurări, mult a cîntărit în for-

Acad. prof. dr. doc. CORIOLAN DRĂGULESCU

mația mea umană și de cercetător apropierea de partidul comunist, începusem să desfășor o activitate socială susținută, cu pasiunea de tînăr și cu nemulțumirea ce mi-o stîrneau împrejurările vitrege pe care le străbăteam. Chiar din acești ani eu am simțit o deosebită atracție, care de altfel mi-a rămas pentru toată viața, pentru vocația de profesor, am păstrat tot timpul tragere de inimă pentru ea și m-am străduit să recurg la metode de predare cît mai simple și cît mai raționale.

2) În tinerețea mea, chimia se afirma ca o știință aflată în plină efervescență teoretică, determinată mai cu seamă de impulsul teoriilor înaintate ce apăruseră cu privire la atom, la moleculă. După Eliberare, noua direcție de dezvoltare a științelor, asigurată de statul nostru socialist, a lărgit considerabil perspectivele chimiei. Sarcinile ce izvorau din dezvoltarea multilaterală a țării au făcut din chimie o disciplină de mare utilitate, iar din chimist, un cercetător respectat și prețuit. Chimia industrială este astăzi în țara noastră una din marile ramuri ale industriei și ale economiei naționale. Nu ne putem imagina viitorul fără aportul prețios al ei, a cărei prezență în viața omului devine de la an la an mai directă și mai pronunțată.

3) Voi continua în acest an teme de cercetare care m-au preocupat în anii din urmă. Faptul că îmi apare o **„Introducere în chimia anorganică modernă",** mă determină să grăbesc munca pentru o carte care s-o continue, și anume, una de chimie anorganică descriptivă, în care materialul faptic să fie prezentat în spiritul generalizărilor ce conduc astăzi gîndirea chimistului.

Prof. dr. doc. ing. AUREL NANU, (șeful catedrei de Tehnologia mecanică de la Institutul Politehnic din Timișoara):

„Nu se poate concepe o societate umană dezvoltată fără tehnologie".

1) În cele mai multe cazuri, formația științifică are loc pe lîngă cercetători mai experimentați, de la care se învață mecanismul cercetării, de la care se însușește secretul cercetării. Cred însă că un cercetător își datorește formația sa științifică în primul rînd pasiunii pe care o depune în domeniul cercetat. „Îndrăgostit" de acest domeniu este numai acela care îl cunoaște, îi descoperă frumusețile, golurile și perspectivele. Pentru a ajunge în acest stadiu, trebuie însă muncit foarte mult, căci numai prin muncă susținută și continuă poți afirma la un moment dat că stăpînești suficient fenomenele, fără a ajunge însă la o stăpînire totală. În fine, al treilea criteriu care condiționează formarea științifică a unui cercetător, este mediul în care el își desfășoară activitatea, condițiile create pentru ca cercetarea să se poată dezvălui și să ia amploare.

2) Răspunsul la întrebare reiese limpede din chiar definiția disciplinei căreia m-am dedicat, „Tehnologia materialelor", „Știința ce studiază transformările la care este supusă substanța în procesele tehnologice de lucru și le aplică în vederea obținerii produselor necesare societății în condiții tehnico-economice optime". Fără aportul ei, societatea ar fi lipsită de multe lucruri materiale,

Prof. dr. doc. AUREL NANU

fără de care nu se poate concepe o societate umană dezvoltată.

În progresul forțelor de producție materială, tehnologia a jucat și joacă un rol activ, influențînd tot mai puternic perfecționarea mijloacelor de producție, atît a mijloacelor de muncă și a obiectelor muncii, cît și perfecționarea bunurilor de consum.

3) În 1974, vom continua cercetările în domeniul tehnologiilor neconvenționale, ale tehnologiilor de prelucrare a metalelor cu energii concentrate. Doresc să se finalizeze perfecționarea prototipului de mașină pentru prelucrat prin eroziune electrică, prototip realizat de colectivul centrului de cercetări în tehnologii neconvenționale al Institutului politehnic „Traian Vuia" din Timișoara – Facultatea de mecanică; catedra noastră colaborează cu specialiști ai Întreprinderii Electrotimiș Timișoara. Mai am în planul meu de lucru pregătirea unui manuscris, în vederea tipăririi unei lucrări, tot în domeniul tehnologiilor neconvenționale, la editura „Facla" din Timișoara.

În fine, voi participa cu colaboratorii mei de la catedră la lucrările celui de al IV-lea Simpozion internațional de prelucrare electrică a metalelor care se vor desfășura în Cehoslovacia și din al cărui comitet de organizare fac parte.

Conf. dr. ing. TRAIAN SĂLĂGEAN, (directorul Centrului de sudură și încercări la oboseală din Timișoara):

„Cu cele mai înalte sentimente de stimă evoc totdeauna pe profesorii mei".

1) Cred că la formarea mea științifică a avut o contribuție mediul familial în care am crescut. Mama și tatăl meu au fost profesori de matematică și, încă de la o vîrstă fragedă, am asistat la convorbiri științifice între părinții mei. Venind de la școală, chiar în timpul mesei de prînz, ei discutau o serie de probleme cu care fuseseră confruntați. Eu nu înțelegeam practic nimic din replicile lor, dar pasiunea convorbirilor lor m-a făcut să cred că atenția lor se concentra asupra unor chestiuni foarte frumoase și tentante. Pot afirma deci că părinții mei au trezit în mine curiozitatea, factor primordial în alegerea drumului ce duce spre cercetare științifică.

A urmat apoi școlarizarea mea la Liceul Traian din Turnu Severin și la Institutul Politehnic din Timișoara, unde profesorii de la care am învățat au știut, **cu o deosebită măiestrie, să dezvolte se**tea de cunoaștere, factor determinant în formarea oricărui cercetător. Cu cele mai înalte sentimente de stimă evoc totdeauna pe profesorii mei, grație cărora am ales calea cercetării științifice. Mă consider un favorizat al vieții prin faptul că am învățat matematică cu profesorii Bazacov și Stuparu. în liceu, și cu profesorii Alaci, Arghiriade, Tino și Gh. Th. Gheorghiu la Politehnică. Cunoștințele predate de profesorul Mițulescu mi-au dat fundamentul necesar pentru a asimila cu ușurință fizica predată de profesorul Sălceanu.

La Politehnica din Timișoara, un corp didactic de mare strălucire, dintre care amintesc pe profesorii Nădășan, Răduleț, Ghermănescu, secondați de asistenții lor – azi profesori – Dordea, Șora, Nanu, Brașovan, au împlinit cu artă, căldură și apropiere sufletească ceea ce doream încă din copilărie. În fine, o șansă unică, în formarea mea ca cercetător în domeniul metalurgiei și tehnologiei sudării, au fost anii petrecuți lîngă academicianul Mikloși.

Nu pot încheia acest răspuns fără să amintesc rolul fundamental pe care l-a jucat și pe care îl joacă și acum colectivul în care lucrez. El este o sursă de permanente experiențe de cercetare și de viață, un îndrumător și un stimulator al activității mele zilnice. Doresc să precizez că, prin colectivul în care lucrez, înțeleg personalul Centrului de sudură și încercări la oboseală, cadrele didactice și studenții catedrei de sudură. Cadrele tinere, inclusiv studenții, au un mare rol în menținerea mea în actualitate, ajutîndu-mă să păstrez prospețimea preocupărilor mele.

2) Metalurgia și tehnologia sudării, disciplină de graniță, este folositoare în toate ramurile. Din aceste motive, cine se preocupă de ea trebuie să fie permanent informat de tot ce este nou în multe discipline și prin rezultatele ce le obține se poate face util în întreaga producție de bunuri materiale.

Metalurgia și tehnologia sudării, prin vastitatea aplicațiilor sale, are un rol social determinant. Azi nu putem să imaginăm un domeniu de viață, de producție și de cercetare prioritară la care sudarea să nu aducă o contribuție

Conf. dr. ing. TRAIAN SĂLĂGEAN

3) Strict științific, anul 1974, este dedicat în primul rînd problemei elaborării liniei tehnologice mecanizate, în parțial automatizate, pentru producerea boghiurilor sudate la întreprinderea specializată din Balș. Este o problemă pasionantă, fiindcă tehnologia de sudare, mecanizare, automatizare, formare de cadre, toate au scopul de a realiza o linie de producție capabilă să sporească eficiența muncii entuziastului colectiv de sudori și ingineri din Balș. Este imposibil ca în spațiul grafic disponibil să pot enumera cîte probleme științifice de nivel înalt ne pune nouă cercetătorilor această linie. Vă rog însă să mă credeți că linia merită atenția colectivului ce se ocupă de ea. Anul 1974 mă preocupă intens pentru punerea în funcție a localului nou, modern, funcțional și bine utilizat, al Centrului nostru. Sînt preocupări de mare intensitate, cu mult volum de muncă și care se situează în domeniul organizării științifice. Este deci tot o preocupare științifică, dar într-o accepțiune largă, prin faptul că întregul nostru colectiv trebuie să se organizeze științific pentru a produce știință mai eficient. În fine, în măsura disponibilului de timp, mă voi preocupa în continuare de cercetările mele privind structura muzicală a operelor lui Gioachino Rossini.

VALENTINA DIMA

VENIMOS DEL OTRO LADO DEL OCEAN

(Venim de dincolo de ocean)

Cu patru studenți din America Latină care studiază în Timișoara

FABIAN CEVALLOS BETANCOURT

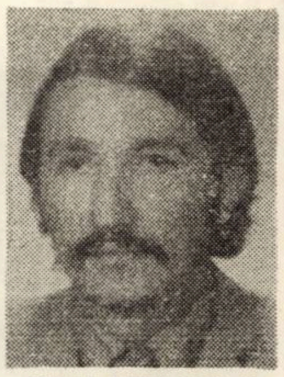

JORGE MERIZAIDE H.

MARCO CARRERA PÉREZ

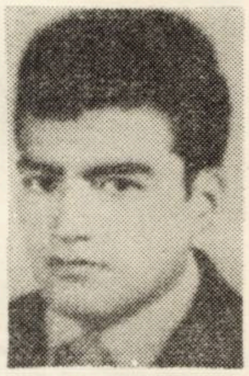

EDWIN ROJAS

Avem fericitul prilej de a fi primii reporteri care stau de vorbă cu tinerii ambasadori studioși ai unor țări din continentul de sud al Americii și, fiindcă n-au trecut decît citeva săptămîni de la sosirea dumneavoastră, vă urăm : Bun venit pe pămîntul României ! Sînteți în anul pregătitor în care vă familiarizați cu limba română. Este greu ? Noi sîntem latini ca și dumneavoastră și multe din cuvintele limbii spaniole se aseamănă cu ale noastre. Dimpotrivă, este ușor, dovadă că putem comunica în limba română.

Ştim despre țările Americii Latine doar din lecturi. Dialogul nostru ne va îmbogăți cu cunoștințe reciproce în acest domeniu.

FABIAN CEVALLOS BETANCOURT

Am 18 ani, sînt din provincia Cotopaxi (Latacunga). Mai am patru frați. Am plecat din Ecuador la data de 21 octombrie 1973, pe calea aerului, străbătînd 15.000 de km pînă în România. Am făcut escală în Bogota, Caracas, cu destinația București, via Madrid. A fost prima dată cînd am traversat oceanul cu avionul și m-a fascinat imensitatea verde-albastră a oceanului. Era furtună. Am văzut cel mai vast apus de soare, care semăna cu un răsărit, la stînga, spre țărmul oceanului nostru. Am făcut chiar o fotografie din avion. Tabloul acela mi-a adus în memorie pe pictorul de faimă mondială OSWALDO GOAYASAMIN, care locuiește în QUITO, și a expus la diferite saloane din Franța și Spania. Este căsătorit cu o franțuzoaică. Dintre clasici îl avem pe pictorul și sculptorul Caspicara, care trata aceleași teme ca și florentinul Rafael. La noi sărbătorile tradiționale de Anul Nou sînt uimitor de frumoase. În 31 decembrie se sting toate luminile, iar lumea iese afară cu torțe. Mulțimea poartă o mare păpușă confecționată din haine vechi, căreia i se dă foc pentru a arde zilele anului care a trecut.

Încă o sărbătoare memorabilă la noi este Fiesta taurina. Lumea iese pe străzi pentru a participa la cea mai mare sărbătoare a Americii Latine. Aici se adună cei mai vestiți toreadori, la uriașul spectacol în aer liber, unde se dă drumul taurilor și începe o luptă aprigă ce fascinează întreaga asistență.

Între lucrurile miraculoase din viața mea se desprinde cel cu zăpezile. Zăpezi am mai văzut și pe munții noștri, adică pe cel mai înalt munte al nostru, Chimborazo, dar cum ninge nu am văzut decît în România. A fost prima dată în viața mea cînd am văzut cum cade zăpada din cer. Am vizitat pînă acum Semenicul și Reșița, și peisajele unice de aici mă îndeamnă să iubesc și mai mult limba și țara dumneavoastră.

EDWIN ROJAS RODRIGUEZ

L-am văzut pe președintele țării dv. în recenta vizită în Ecuador, traversînd marea de oameni, în ropote de aplauze și ovații. Mi-a plăcut foarte mult această vizită care ne apropie popoarele și ne sporește colaborarea în toate domeniile.

Am venit în țara dv. să studiez electronica și observ că oamenii de aici se aseamănă cu oamenii de la noi, îi deosebesc aproape numai pălăriile. Am 21 de ani și am început să mă aclimatizez cu viața de student. E multă ordine la dv. și se învață cu multă tragere de inimă. Am învățat primele versuri în românește ale marelui dv. poet M. Eminescu, „Pe lîngă plopii fără soț", pe care îl aseamăn, pentru muzicalitate, cu cel mai mare poet clasic al țării mele, mort acum 20 de ani, Gil Gilbert, și cu cel din zilele noastre, Medardo Angel Silva.

MARCO CARRERA PEREZ

Studiez în Timișoara la facultatea de construcții, am 20 de ani și mai am patru frați. Îmi place orașul Timișoara, seamănă cu Quito – fiindcă și prin orașul meu trece un rîu Guapllabamba, ce seamănă cu canalul Bega. Cel mai mare oraș al țării mele este Qwayaqwl, care este port la ocean. Știu că și poporul român își are legendele lui. De aceea vreau să vă spun că cele mai frumoase legende ale țării mele sînt legate de vulcanul Cotopaxi. Din legendele acestui vulcan aș putea să enumăr mai multe, însă cea mai frumoasă legendă este Surumbela, numele unei fete frumoase, despre care se spune că Cotopaxi și cîmpul erau frații ei.

Avem și noi un rîu de mărimea Dunării, Napo Pastaza. În acest început de an vă rugăm să transmiteți studenților și întregului dv. popor, de aceeași gintă cu noi, multă fericire și prosperitate pentru anii ce vin.

JORGE MERIZAIDE H.

Am venit să mă pregătesc pentru Institutul de petrol și gaze, dar fac anul pregătitor la Timișoara. Am mai absolvit trei ani de construcții civile în Ecuador. Mai am în țară șapte frați, în orașul Latacunga. Cunosc mai multe limbi, printre care și engleza, deși limba mea maternă este latină. Temperamentul și trăsăturile comune ale vorbirii noastre ne-au ajutat să ne adaptăm foarte repede la condițiile de viață și învățămînt din orașul dv.

Sînt convins că studiind în România vom ajunge nu numai niște specialiști buni, ci și niște prieteni ai dv., cu care vom împărtăși și cunoștiințe și sentimente. Vom trimite această revistă, în care scrieți despre noi, în țara noastră, pentru a arăta cu ce atenție ne-ați primit și vă asigur că acest scurt interviu va fi tradus în spaniolă pentru a fi cunoscut și de cititorii noștri.

Subliniez faptul că, datorită asemănării de limbă și de obiceiuri, mă simt mai puțin străin în țara dv., și depărtarea dintre România și Ecuador devine astfel mai mică. Alături de români mă simt aproape în țara mea, datorită marii călduri sufletești cu care sîntem înconjurați la primii noștri pași de învățămînt superior în România.

DAMIAN URECHE și PETRE DINU MARCEL

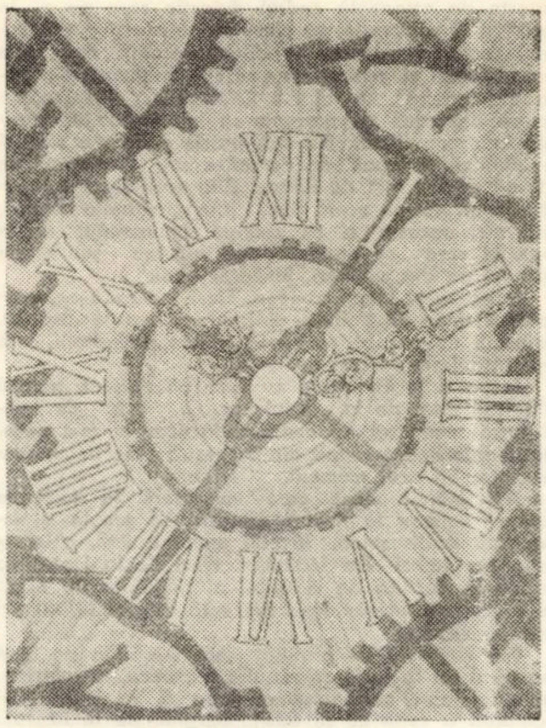

ROBERT SCHIFF : „Mecanismul"

Remember

La Bodeguita

Orice călător în Perla Antilelor știe, sau află îndată ce ajunge la Havana, că nu trebuie să se-ntoarcă înainte de a vedea Bodeguita și Tropicana, că fără atmosfera acelui loc de întîlnire a boemei havaneze de altădată și fără fastuosul spectacol de la Tropicana, imaginea pe care și-o va face despre capitala cubaneză va fi mult sărăcită.

Iată-ne așadar, într-una din ultimele zile ale șederii noastre acolo, traversînd Piața Catedralei, din preajma marelui port, și-ndreptîndu-ne spre La Bodeguita del Medio, însoțiți de cîțiva prieteni cubanezi. Fiindcă se vorbise mult despre această vizită și fiindcă ea fusese programată atît de tîrziu, mărturisesc că mă așteptam la un mare local, ca El Patio sau ca Restaurantul 1830, de pe malul Atlanticului, unde se află – pentru plimbarea de după amiază – o de neuitat grădină japoneză, în care proprietarul de dinainte de revoluție, Carlos Miguel Céspedes, între altele și ministru al lucrărilor publice în acea vreme, plantase o moschee musulmană, cum și o pagodă chinezească.

Dar să lăsăm ciudățeniile acelui personaj și să revenim la întîlnirea de-acum. Urcăm cîteva trepte obișnuite ale unei case obișnuite din Havana vieja și ne aflăm într-un bar marinăresc, sau ceva în genul acesta. Ne iese în întîmpinare un om de statură mijlocie, cu părul alb și zîmbet amabil. E Angel Martinez, cel ce-a avut ideea și proprietatea acestei bodeguțe și care azi e responsabilul localului. Ne vorbește despre Bodeguita, înființată în 1924, și despre celebritățile care au vizitat-o. Sîntem impresionați. Pereții sînt plini de fotografii, de autografe, de trofee. Celebritatea Bodeguitei, ni se spune, se datorează faptului că marele poet cubanez Nicolas Guillen venea adesea aici, strîngînd în juru-i boema havaneză – scriitori, pictor, compozitori, artiști, cîntăreți.

Și-n timp ce ni se oferă paharele de mojito, un preparat de rom, cu gheață și tulpine de ierba buena, cum și farfurii cu jumări, ca o introducere la prînzul ce va urma, în foiala aceea de vizitatori, de întrebări și exclamații de uimire, în atmosfera intimă pe care-o dă lumina filtrată prin acea fereastră de deasupra ușii, cu geamuri colorate, acel semicerc numit medio punto, simbol al arhitecturii coloniale, – amfitrionul, căruia i se alătură figura proeminentă a pictorului Sandu Darie, ne arată un fel de spectacol al vremii în ilustrațiile de pe pereții încăperii.

Aflăm că aici venea adesea însuși Hemingway care avea, după cum se știe, o vilă în împrejurimile Havanei. Bătrînul ne surîde dintr-o fotografie îngălbenită de timp și mîngîiată, desigur, de nenumărați vizitatori. Dedesubt, două versuri, ca un omagiu adus de marele prozator Bodeguitei : „Mi mojito en La Bodeguita / Mi daiquiri en El Floridita".

Iată apoi mărturii despre clipele petrecute aici de Rafael Alberti, Brigitte Bardot, Carlos Puebla, Francoise Sagan, Ignacio Villa, Evgheni Evtușenko, Angela Davis și-atîția alții, într-un fel de mare hartă a Cubei.

Un moment emoționant : o fotografie a lui Salvador Allende împreună cu Nicolas Guillen, la Bodeguita.

Întîrziem multă vreme aici, schimb paharul de mojito cu unul de daiquiri, sorb acea zăpadă aromată continuînd să descifrez semnături, lozinci avîntate, sau cuvintele de laudă la adresa Bodeguitei și-a amfitrionului ei, unele scrijelate direct pe zid, sîntem invitați să ne-adăugăm numele acolo, însă refuzăm, argumentînd că vom face asta altădată, cînd vom reveni în Cuba, argument care nu era, desigur, decît un pretext

În cele din urmă, ne desprindem de atmosfera aceasta pitorească și intrăm în restaurantul propriu-zis. Discuția continuă într-o animație tot mai evidentă, reintîlnim coniacul spaniol „Felipe II", vinurile de Chile.

Stăm la mese lucrate în lemn masiv ; undeva sub acoperiș (căci stilul colonial nu prevede obișnuitul tavan), atîrnă un scaun. E scaunul pe care a stat gazetarul Leandru Garcia, de la ziarul „El Pais", cel dintîi care a scris despre Bodeguita. E păstrat acolo, ni se spune, pentru eventualitatea că ar reveni, deși se știe că bravul publicist a decedat de mult. Admirăm noblețea cu care gazdele noastre știu să perpetueze legenda acestui loc de popas și ne lăsăm legănați de melodia languroasă a ghitaristului care se apropie de masa noastră.

Zilele pe care le mai aveam de stat în Cuba se împuținează, ele ni se par tot mai frumoase, iar orele petrecute la Bodeguita contribuie substanțial la nostalgia despărțirii care s-apropie.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Muzică

Are școala urechi muzicale ?

Oameni in puterea virstei au deseori refulări in privința muzicii Deunăzi, cineva imi spunea că iubește muzica simfonică, dar că ocolește sala de concerte deoarece nu știe cum să se comporte acolo. Mulți consideră că e necesar să intri in acel imperiu al muzelor după o vastă pregătire anterioară. Se știe că instruirea celui ce se pregătește de concert e foarte sumară și nu e necesar ca lucrul să se realizeze de la virsta școlară. Unele lucruri se fac insă cu mai multă dezinvoltură dacă se incepe devreme. Pentru majoritatea oamenilor, procesul de creație rămine un lucru de excepție. După o anumită vîrstă, cunoscind codul muzicii, unii o bagatelizează : totul ar fi o treabă de combinații și rezolvări matematice ! Cite erori nu pot fi evitate printr-un proces de invățămint adecvat. In special in mediul rural, dar nu numai acolo, orele de muzică sint repartizate in completarea catederei de specialitate. Foarte onorabili dascăli de română sau naturale pun elevii să citească singuri „teoria" din manuale, de altfel teoretizante, care nu indică obligativitatea unor anumite audiții. Discoteca incă nu este un elemnt obligatoriu intr-o școală de cultură generală ; fonoteca, dacă există, se rezumă la piese de muzică ușoară, și acelea prost imprimate, pentru „acțiunile" culturale de simbătă seara. Ansamblul coral nu se face intotdeauna pe două-trei voci ; faptul scutește de osteneală cadrul didactic care nu e „in temă" și ii văduvește pe elevi de satisfacțiile plenitudinii, armoniei sonore Și „Electrecordul", așa incet cum lucrează el, a scos un disc cu „Frumoasa din pădurea adormită" a lui P.I. Ceaikovski, o splendidă lucrare didactică cu prezentarea instrumentelor muzicale in exemplificări. Nu știu precis dacă s-a scos și un „Petrică și lupul" de Prokofiev sau „Variațiuni pe o temă de Purcell" de Britten. Cite școli și-au cumpărat, fie și numai acest disc, din „fondurile clasei", fiind aici necesar și un pick-up, imprumutat de la orele in care se predă comod româna sub forma teatrului pe disc : „Take, Ianke și Kadir" ?

Intr-o zi, la Lugoj, concert. Elevii aplaudă cu entuziasm și unde nu trebuie, dirijorul se oprește disperat. Profesorii de muzică au plasat bilete obligatorii, insă fără instruirea de rigoare.

Intr-o zi la Timișoara cu greu au putut fi potoliți gălăgioșii elevi de la liceul nr. 5, care de altfel erau secondați de cadre didactice ; a fost necesar să intervină membrii din orchestră care intimplător nu cintau in acel moment.

Am intilnit eleve care invățaseră la țară, la Curtea ; veneau la fiecare concert. La școală își incropiseră o discotecă, făceau multe audiții, chiar in afara programei Am intilnit și elevi de la Liceul de muzică in postură de vinzători ai propriilor lor bilete de concert. E nevoie de o prezență controlată, stimați tineri muzicieni ?

Am cunoscut un profesor care ii obliga pe elevi (asta era tot la țară) să asculte duminica, la televizor, concertul, să-l comenteze a doua zi, la clasă. Comentarea a ceea ce ai auzit, mergind de la impresii legate de piesă și pină la calitatea execuției ori a imprimării ar trebui să devină tot la fel de obligatorie ca și analiza literară. Atunci ar exista și mai multă muzicologie . . Și ar dispare tabu-urile pe care le fixează deobicei profesioniștii, inconjurindu-și arta cu nepermise văluri de mister, nepermițind nici replică, de parcă muzca ar rămine ultimul domeniu incognoscibil. Și ar dispare atunci acea incapacitate pe care o au unii instrumentiști profesioniști de a vorbi despre ceea ce fac. Este păcat ca pentru atita lume muzica să devină obiectul unei descoperiri tirzii, din cauza neglijării predării ei (in școală) intr-un mod mai apropiat de practică, de realitate. Am un coleg care imi spune aproape la fiecare concert, cind ne intilnim, că nu poate reține un motiv, că memoria muzicală ii e foarte redusă. Ciudat, dar iubește muzica la modul cel mai inflăcărat romantic cu putință ! Cazul este intr-adevăr rar, căci majoritatea urechilor sint dotate de la natură pentru muzică. Și totuși, cite talente nu rămin in afara acestui domeniu artistic pentru că nu le descoperă nimeni ! Casele pionierilor au instrumente muzicale, la fel și liceele pedagogice. Dacă totuși, intr-o școală generală profesorul ar descoperi pe acela care este excepțional dotat și ar exista pe acolo un pian sau o vioară, ca material didactic măcar, atunci muzica n-ar mai fi o simplă „dexteritate" predată deobicei spre sfirșitul zilei de muncă școlară : un viitor Valentin Gheorghiu s-ar putea ivi din satul Birna, instrumentul n-ar mai fi o taină, notele n-ar mai fi semne cuneiforme, dificile ca algebra. Se cumpără atitea mingi intr-o școală. De ce nu s-ar cumpăra și o vioară ? Am intilnit orchestre foarte drăguțe, ca acelea ale elevilor unui liceu din Moldova-Nouă Experiența ar trebui generalizată mai ales la țară, unde impărații muzicii sint doar tarafurile improvizate.

Apoi, radioul și televiziunea nu prea par dispuse să-i inițieze pe elevi. Lipsesc emisiuni dedicate muzicii create de elevi. Ori inițiative de acest fel, dacă sint sporadice, ele lipsesc in fond cu desăvirșire. Sintem oare — in privința educației muzicale — la înălțimea talentului muzical nativ al acestui popor ? La înălțimea tradiției noastre, recunoscută pe plan mondial ?

LUCIAN BURERIU

Teatru

Teatrul celor mici

Inaintea premierei de la Național cu „Soldățelul de plumb", au avut loc unele discuții. Mulți se intrebau dacă viziunea modernă in care se prezenta piesa va fi sau nu o piedică in calea ințelegerii de către cei mici a spectacolului vizionat. Unii spuneau chiar că ar fi trebuit ca „povestea să fie numai poveste", că prințesa să fie prințesă „așa cum știm din basmele copilăriei". Alții — pesimiștii — afirmau că spectacolul in discuție nici măcar nu este spectacol pentru copii, ci numai pentru adulți.

La contactul cu publicul s-a dovedit că pesimiștii de toate nuanțele au greșit : copiii prezenți la premieră — ca și cei ce au văzut spectacolul de atunci incoace — au reacționat peste așteptări, in cele mai diferite momente ale piesei și la cele mai „grele" replici.

In aceeași zi au avut loc — de fapt — două premiere : după amiază pentru cei mici, seara pentru cei mari. Ei bine, micii spectatori au sesizat nenumărate nuanțe de text care, seara, au lăsat insensibil publicul matur. (Și să nu credeți că aceste nuanțe se refereau la „copilării", nu. erau mai mult decit atit — replici care cereau discernămint, simț al umorului și multă maturitate).

Toți cei ce jucăm in acest spectacol, am fost de-a-dreptul entuziasmați de micii interlocutori din stal.

Uităm de prea multe ori, că fiecare generație își are copilăria ei. Uităm prea des faptul că basmele copilăriei — chiar aceleași — sint receptate diferit de la o generație la alta, că aceeași poveste inseamnă altceva pentru copiii de azi, decit pentru cei ce erau copii acum 20, 30 40 de ani.

Iată, la teatrul de păpuși se operează cu simboluri de ani și ani de zile. Iar copiii ințeleg. In cărțile cu poze, pisoii sint uneori albaștri iar urșii roz bombon. Noi, cei mari, ne indignăm : — cum își permit desenatorii să pervertească realitatea învățind greșit pe copii ? Pe copii, insă, nu i-am auzit protestind. Ei știu foarte bine cum arată de fapt urșii din pădure și pisicuțele de pe acoperiș. Dar după părerea lor, in desene pisicuțele albastre și urșii roz bombon sint mai frumoși. Cine nu mă crede, să viziteze o expoziție cu desene făcute de copii. (In holul Teatrului de păpuși se găsește una cu caracter permanent).

Copiii de azi ințeleg sugestia mult mai bine decit cei mari și atotștiutori. Iată, filmele de la „1001 de șeri" fac, de ani de zile, o operă serioasă de educație in spiritul înțelegerii sugestiei și ideii exprimată prin mijloace puține.

Sint gustate nu poveștile greoaie, prăfuite, ci acelea pline de idei care permit zborul liber al imaginației. Copiii vor să decidă singuri, ei au gust și ințeleg lucruri care uneori nouă, celor mari, ne sint inaccesibile.

Să facem, deci, eforturi spre a-i ințelege !

MIRON ȘUVAGĂU

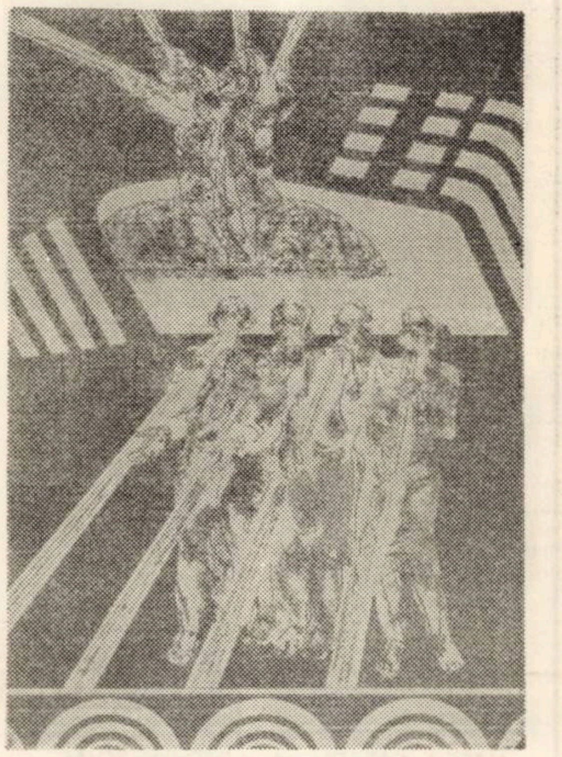

MIRCEA BITCĂ „Chemare"

Cu Ion Th. Ilea

(Urmare din pag. 1)

șetoria nu-mi era in fire. Totdeuna mi-a fost de ajuns puțin. Am trăit totdeauna foarte modest. M-au mai intrebat cine mă ajută. Arghezi. Mă trimitea pentru ajutorare la Societatea Scriitorilor. Avea un cuvint greu acolo. Arghezi era un om foarte dificil. Eu m-am imprietenit cu el și am rămas prietenul lui. Nu-i plăcea să-i vorbești despre el. Cred că i-a plăcut felul meu de a fi, eu nu eram de loc vorbăreț. Știi că eu am dat drumul la **Baroane ?** Am fost de multe ori la el in casă. Marea lui slăbiciune era Mitzura.

— Ați făcut parte din „Societatea scriitorilor independenți" . . .

— Da. Societatea s-a format in 1933, in frunte cu Zaharia Stancu, Ion Valerian, R. Dianu, Dragoș Vrinceanu, Cicerone Theodorescu, așa, adaugă-i pe Cincint Pavelescu, Mircea Damian, apoi Meliusz, Franyo Zoltan, Paul Constant, Octav Suluțiu, Al Negură, Grigore Popa, Copilu Cheatră, Grigore Popa, C. Miu-Lerca, Petre Pascu. Cu această asociație s-au făcut, in cursul anilor 1933–34–35, o serie de șezători in Ardeal și Banat. Acțiunile ei aveau un substrat antifascist. M-ai intrebat de Zaharia Stncu. Avea și atunci mult prestigiu. A fost intotdeauna un om de atitudine și de curaj. Am fost colaborator la „Azi". El m-a dus la Gala Galaction și in cenaclul lui Lovinescu.

— Dvs. inșivă ați fost editor de revistă.

— Da. Am scos **Eu și Europa,** la Cluj, cu Zaharia Popa. A fost suprimată de cenzură după două numere. De unde am avut bani ? Din sacrificii personale.

— Sinteți un autor de poezie socială, cu loc bine fixat in istoria literaturii noastre. (G. Călinescu : „Ion Th. Ilea, ardelean, face o poezie socialistă cu toate caracterele manifestului. El cîntă „gloata", „poporul", „țăranii", „uzina", dă „semnal", îndeamnă la luptă. înriurirea, prin traduceri, a lui Esenin e evidentă" — Istoria literaturii române, 1941, pg. 857). **Pe cine considerați maeștrii Dvs. ?**

— Eu sint plecat de jos. Am făcut școala de elevi meseriași la Cluj. Acolo am învățat ce e lupta de clasă. Odată cu strungăria în fier. Poate de aici caracterul social al poeziei mele. Caracterul ei muncitoresc. Am fost muncitor. Și inainte și după 23 August. Am dus o viață grea, cu multă piine amară. Am avut perioade grele, dar am perseverat : eu sint de origine din Munții Năsăudului. Oamenii de acolo se consideră daci. Azi mă consider foarte tinăr. Mă consider încă foarte tinăr.

Discuția continuă, dar nu mai notez. Iar Th. Ilea are sub tipar o carte de amintiri in care scrie, pe larg, despre Liviu Rebreanu, ca și despre mulți alții. Despre unii scriitori uitați ai generației sale. Despre alții, morți in război. Discutăm despre publicistică, poezie, critică, despre culegerea antologică a poetului Ion Th. Ilea, **Anii vii,** apărută in 1967. Scria, in studiul introductiv, Ovidiu Papadima : „El s-a născut poet pentru a cînta viața, iar aceasta l-a dăruit cu privilegiul de a fi simplu și străbătător in suflete. Vor fi fiind alții mai meșteri și mai rafinați în cizelarea versului și în alegerea cuvintelor ; vor fi fiind alții mai subtili și mai complecși in gîndire. Poezia lui Ion Th. Ilea se salvează și rămîne in peisajul nostru literar tocmai prin starea ei nativă, nealterată de nici o ispită a profesionalizării. Ion Th. Ilea scrie pentru că are ceva de spus, și aceasta se simte și merge la inimă, oricit de noduros i-ar fi cîteodată graiul. Dorindu-și totdeauna un public cititor cit mai larg, el și-a ferit totuși poezia de tonul sentimental al romanței, care l-a ispitit adesea. A fost adesea aspru, fiindcă n-a vrut să fie dulceag. Între brutalitate și candoare, între limbajul neologistic și cel țărănesc, Ion Th. Ilea și-a găsit drumul său și și-a făurit un limbaj poetic propriu. Poet cu o fizionomie originală, el nu însumează numai un moment notoriu în evoluția poeziei noastre sociale dintre cele două războaie. Cîntecul lui constituie și astăzi o prezență binevenită în peisajul atit de divers al liricii noastre contemporane".

Lingă acestea adăugăm aceste cuvinte argheziene tipărite în 1957, intîlnit, la o stînă din Gorj :

„Omul era într-adevăr un om, ca oamenii, nițel cam dus pe gînduri și nițel cam sigilat.

Scot o țigară.

— Mulțumesc, răspunde. Dar trebuie să spui cum mă cheamă . . . Ion Th. Ilea.

Șovăi și-l întreb :

— Nu scoteai dumneata pe vremuri o revistă „Eu și Europa", undeva prin Ardeal ?

— Ba da !

— Fii bine venit !

Ne-am înțeles numaidecît. Avea un manuscris al cărții de față. Nu mi-aduc aminte dacă l-am îmbrățișat, dar mi-a rămas emoția îmbrățișării și un simțămînt de dragoste pentru om și pentru poetul pe care-l cunoșteam din scris.

Mă simțeam al lui."

Rînduri sintetizînd un drum în poezie. Dar glorioasa boemă a anilor '30, cu corifeii și legendele ei ? Am alunecat mereu în jurul ei, însoțiți de cuvintele poetului : A fost foarte greu, domnule. Foarte greu. Viata romanțată a boemei oprește la marginea acestor cuvinte, rostite cu voce tremurată de poet.

Plastica

DIODOR DURE (II)

Viață din viața culorilor

„Compoziții ample, cu subiecte de actualitate în care pictura densă cu o cromatică solară i-au afirmat calitățile, seriozitatea în studiu și o temeinică cunoaștere a profesiunii..."

„Acumulînd materia sau împuținînd-o, stabilind armonii discrete sau mai puternice, făcînd ca cerul să se continue cu apa printr-un joc neîncetat de reflexe și corespondențe sau, dimpotrivă, arhitecturizînd spațiul imitînd formele..."

Cu aceste citate semnate de Jack Brutaru și Eugen Schileriu (Scrisoarea de dragoste) continuăm prezentarea pictorului Diodor Dure, deoarece aprecierile ni se par semnificative pentru creația artistului. Au urmat comentariile elogioase ale lui Petru Comarnescu, Ion Frunzetti, Ciprian Radovan și alții, pentru că Diodor Dure este un artist din aceia care, departe de zgomotul epatării, pășește, cu o siguranță fără tribulații, pe drumul unei arte autentice, a unei arte angajate, pe măsura temeinicelor prefaceri socialiste.

L-am găsit în atelierul său. Pe o stradă de liniște, într-o curte cu vase de lut care mai păstrează culorile focului, din cuptorul care le-a dat durata. Impresia unei domoale adieri a timpului, care se oprește pe pînză sub pasta plină de înțelesuri. Printr-o anume deschizătură a ferestrei, soarele trimitea jucuri de umbră, însăilări severe de contraste, încît tablourile își domoleau, sau își strigau culorile, în funcție de intensitatea luminii. Naturi statice, colțuri modeste și încăperi, irizarea latentă a unei mese care a împietrit în plină mișcare, și un flux solar oprit acolo unde graiul plastic își dilată expresivitatea. Oamenii așezați în cîmp, cu fețe tăiate în anotimp auster, acolo, într-o odihnă egală cu arșița și cu peisajul.

Mesajul trudei lor, în licărul modest al gestului capătă putere de simbol. Viața adîncă și simplă, atît de firească, parcă fiecare mișcare a ei ar fi fost luată prin surprindere. Fețe, profiluri, căldură a lucrurilor. Flori din care jarul staminelor sau clorofila nu vor mai pleca niciodată. Totul atît de viu, prin care circulă tăcut fluidul etern. O pace incrustată în cadrul patriarhal, o compoziție cu trăsături ferme din mediul muncitoresc, o paletă adîncită în euforia unui pastel, starea aceea de limpezime și naturalețe, oglinzi în care se odihnește roua și freamătul, viață din viața culorilor. Portretul, obsesie predilectă a lui Diodor Dure, exprimă, în concepția sa, simplitatea monumentală și vigoarea sondajului în adîncimea umanului.

Conceput la modul introspecției psihologice, el se realizează cu economie de mijloace, dar și cu vădit rafinament ; o tușă, un contur, primind dimensiunile unor trăiri intense. Individuale, țărani, intelectuali, în atitudini a căror discreție, simplitate și expresie se dezvăluie prin mîngîierile luminii care saturează suprafața volumelor. Diodor Dure descoperă frontierele obiectului și subiectului, iar întîlnirea lor tainică se află în dispariția anecdotei și pitorescului. Pîinea, ca simbol al furnalelor fertlității, se află pe masa țăranului, minerului sau într-o natură statică la fel de umilă, dar la temperatura sugestiei extreme. Naturile statice, adevărate realizări ale genului, se compun ca niște efigii severe în care lumina cea mai neutră și atmosfera cea mai cenușie tremură sub descompunerile sonore ale registrelor cromatice.

Compoziții ample constituite cu o rigoare iconoclastă, intitulate „Construcții", „Odihna", „Micul dejun", „Lupeni 1929", se desfășoară în amplitudine într-un uriaș freamăt al muncii. Solemnitatea atmosferei compoziționale, dublată de siguranța plasării subiectului imaginii, vigoarea desenului, cristalizează o concepție plastică pusă sub semnul unui profund umanism.

DAMIAN URECHE și RADU MELNIC

Banatica

Andrei Bălan și revista „SUFLET NOU"

La 20 iunie 1903, în Comloșul Mare, s-a născut publicistul și omul de cultură bănățean Andrei Bălan.

Bunicul său era vestitul țăran cărturar Andrei Bălan, (cu acelaș nume), bine cunoscut prin preocu-

pările sale cărturărești și cunoscut luptător alături de Babeș, Mocsony și Lucaci aflîndu-se întotdeauna în fruntea tuturor inițiativelor sociale și naționale și veșnic militant pentru idealurile de libertate și emancipare socială a neamului său.

...nărul Andrei Bălan, a cărui evocare voim să o facem aici, își avea anii formației sale intelectuale în mai multe orașe, venind apoi la liceul Diaconovici Loga din Timișoara. Facultatea de drept a făcut-o la Cluj.

Vacanțele de vară „studentul" Andrei Bălan și le petrecea în satul natal, unde, în fruntea tineretului studios, organizează manifestații culturale, înființînd biblioteci și societăți de lectură, devenind astfel „cap de generație", fără a-și etala învățătura sau talentul, **admirînd pe cel ce citea o carte mai mult, sau mustrîndu-se pentru neglijența sa. În timpul acestei** studenții a sale, în orășelul vecin, Sînnicolaul Mare, s-a desvălit, în serbări, monumentul lui Eminescu.

Promovat apoi ca avocat de către facultatea de drept clujană, Andrei Bălan nu este tentat a-și deschide o cancelarie avocațială în vreunul din orașele mai importante ale provinciei noastre bănățene, ci, modest și ancorat cu toate fibrele sufletului său în realitatea satului, el își deschide această cancelarie în însăși satul său natal, Comloș, de unde, — pe linie profesională — îndrumă și sfătuiește, împăciuește și ajută pe semenii săi țărani.

Dorința neastîmpărată ce o avea, de-a ajuta și contribui la emanciparea social-politică a țărănimii, din mijlocul căreia a ieșit, și cunoscînd tradiția de cultură și luptă a satului său, dînsul face gestul — oarecum revoluționar — de-a întemeia o revistă de ținută intelectuală în mediul rural, **adecă la sat,** menită însă a populariza țelurile majore ale clasei țărănești în cele mai înalte cercuri intelectuale din țară.

Și, astfel, la 15 august 1934 cu prilejul unor festivități la Comloșul-Mare la cari au participat peste cinci mii de țărani și intelectuali din județele Olt, Slatina, Dolj și Timiș, avea să deschidă o pagină nouă în activitatea culturală a provinciei noastre bănățene **căci lua ființă revista „SUFLET NOU"** revista satului românesc. Timp de cinci an,i apoi luptînd cu greutăți materiale, **Andrei Bălan devenit directorul ei, a reușit** să asigure apariția ei regulată, lunară, și să strîngă, în paginile ei, o seamă de condeie de prestigiu. În programul inițial al revistei, se arată că scopul revistei este să **„...răspîndească tot ce-i bine și frumos"** avînd ca preocupări majore **„nevoile și aspirațiile țăranilor, printre care păstrarea portului național, a obiceiurilor, stimularea natalității, a educației fizice, cu credința în viitorul de aur al patriei..."**

Suflet nou

REVISTA SATULUI BĂNĂȚEAN

S-au publicat multe articole, privind trecutul istoric al satelor bănățene din nordul Banatului, semnate de istoriograful bănățean Gh. Cotoșman, și Ștefan Cioroianu, probleme economice, de Petre Nemoianu, Paul Cocîrlan, Coriolan Comloșan, versuri semnate de D. Florea-Rariște, Gr. Popiți, M. Avramescu, Romul Fabian, proză originală și traduceri de Dorel Draguescu și Ilie Ienea, eseuri de Pericle Martinescu, Romul Vulcănescu, cronici literare de Aurel Contrea, Emanuil Buznea, iar studii sociologice de Traian Herseni și academicianul Dim. Gusti.

În paginle revistei și-au făcut debutul scriitori și publiciști țărani ca Petre Petrica, Pavel Blidariu, Sabin Isac, țăranca Maria Dogaru și subsemnatul, cari **„au desbătut cu competență multe din problemele cari frămîntau lumea de-atunci a satelor, preconizînd ridicarea economică și morală a țărănimei, — inclusiv emanciparea țărancei române, prin condeiul Mariei Dogaru".**

Sufletul revistei fiind Andrei Bălan, romancierul bănățean Ilie Ienea afirma — cu prilejul împlinirii unui an de apariție : **„Andrei Bălan este pelerinul singuratic, plecat în căutarea frumosului și binelui, fără prejudecățile pe care, de obicei le impun o vastă cultură !"...** Modest și însuflețit, el nu și-a părăsit satul natal, cum au făcut-o atîția dintre noi, ci a rămas în mijlocul lui, a problemelor sale, a luptat cu energie rară pentru a-i lecui rănile, spunîndu-și gîndurile și părerile curajos, în toate împrejurările.

Astfel, revista „Suflet Nou", care a apărut la Comloș, timp de cinci ani (1934—1939) pe lîngă partea beletristică, și-a adus contribuția și la dezvoltarea unor preocupări și investigații sociologice, făcînd, totodată, ca acest sat mare românesc, care este Comloșul, să devină un important centru de presă și de difuzare a culturii în popor, avînd în vedere că aici a mai apărut în anii grei ai primului război mondial (1917—1919) și gazeta „Calea Veții", admirabil redactată de Nicolae Brînzeu.

GHIȚĂ BALAN ȘERBAN

CURIER TIMIȘOREAN

● O lună a cărții la sate rodnică. Scriitorii timișoreni au fost prezenți în mijlocul iubitorilor de carte din Gătaia, Sînmartinul Sîrbesc, Cărpiniș, Sînpetrul-Mic, Moșnița Nouă, Cruceni, Fîrdea, Vărădia, Vrani, Gîrliște. Au citit Anavi Adam, Sofia Arcan, Lucian Bureriu, Cedomir Cionca, George Drumur, Dorian Grozdan, Franyo Zoltán, Laza Ilici, Al. Jebeleanu, Kubán Endre, Draga Mirianici, Marius Munteanu, Ivo Muncian, Nicolae D. Pârvu, Neboișa Popovici, Svetomir Raicov, Mircea Șerbănescu, Aurel Turcuș, Nicolae Țirioi, Cornel Ungureanu.

● Salonul studențesc de artă plastică anunță un nou vernisaj : Preda Sima și Alexandru Raita, sculptură și pictură.

● O săptămînă Kurosawa pentru cinefilii timișoreni. Printr-o fericită (și atît de rară) coincidență, în aceeași săptămînă — **Tronul însîngerat** (la tele-cinematecă) și **Barbă roșie** (la cinemateca studenților).

● Naționalul timișorean ne dă de veste că se repetă intens la două spectacole : **A doua fața a medaliei** de I. D. Sîrbu, în regia lui Emil Reus și scenografia Doinei Almășan Popa și **Opera de trei parale** de Brecht, în regia lui Ioan Taub și scenografia Emiliei Jivanov. Așteptăm invitațiile la premiere.

● Cărțile editurii „Facla" în mijlocul cititorilor de la Cărpiniș. O șezătoare a cărei reușită a fost întregită de participarea corului Filarmonicii de stat Banatul dirijat de Diodor Nicoară.

● Un foarte frumos titlu : **Să deschidem coperțile cerului** — pentru o seară de poezie susținută de membrii cenaclului studențesc „Pavel Dan".

● Din nou despre luna cărții la sate. De data aceasta cu invitați bucureșteni. La Moșnița Nouă, Cruceni și Sînmartinul Sîrbesc au citit Barbu Al. Emandi, Marki Zoltan și Slavko Vesnici.

CONCURS DE CREAȚIE

Cu prilejul sărbătoririi a 25 de ani de la **înființare, Teatrul de păpuși din Timișoara,** în colaborare cu **Consiliul municipal al pionierilor Timișoara,** organizează un **CONCURS DE CREAȚIE** (poezie, cîntece, marșuri), cu tema : **„Viitorul luminos al copiilor României socialiste".**

Sînt solicitați să participe pionierii din municipiul Timișoara.

Creațiile vor fi predate Teatrului de păpuși, bulevardul Tinereții nr. 3, pînă la data de **30 martie 1974.**

Rezultatul concursului va fi anunțat în ziua de **28 aprilie 1974,** la sediul Teatrului de păpuși.

Lucrările cele mai valoroase vor fi difuzate prin radio, ziare, publicații etc., în perioada **iunie—august 1974.**

SILUETE

UN MILION DE KILOMETRI

Cît am colindat în viață cu mașina, aș fi dat ocol globului pămîntesc de 25 de ori, ne spune Vartolomeu Peticîn, șofer la GETAX Timișoara. În ceea ce privește kilometrii parcurși de mine, colegii îmi spun, în glumă, milionar. Șofez din anul 1946. Pentru munca depusă, mi s-a pus poza acolo, în centrul orașului. Am fost și decorat cu prilejul semicentenarului P.C.R. Băiatul mi-e tehnician la liceul agricol, iar fata, tot tehniciană, la proiectări energetice. Copiii mei citesc mult, avem și o bibliotecă, pusă la punct cu toate noutățile editoriale, poate și pentru faptul că tatăl meu a fost prieten cu Arghezi.

Meseria de șofer e una din cele mai frumoase, trebuie să fii numai nerv și atenție. E o mare artă să conduci, să dirijezi la secundă volanul. De aceea aș dori să se scrie despre șoferi. La literați mă refer. Muzică ușoară despre șoferi există, dar eu vreau un roman al șoferilor. Pentru că nu mai cunosc o altă profesie în care să te întîlnești atît de des cu neprevăzutul. Poate chiar acel neprevăzut pe care-l cauți cu respirația tăiată într-o carte. Cunosc ca-n palmă străzile din Timișoara, le-am străbătut de nenumărate ori, dar cel mai drag îmi este cînd conduc artiștii acasă, mă tot uit la ei, îmi place limbajul lor ales. Ajut ca oamenii să ajungă mai repede unde doresc, la un tren, la muncă, la o-ntîlnire, glumim, mă tot uit la ei pînă dispar dincolo de transparența parbrizului.

D. U.

Mobila de calitate este fabricată la Intreprinderea de prelucrare a lemnului Timişoara

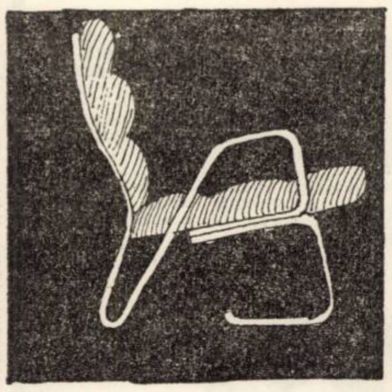

Ne aflăm la Intreprinderea de prelucrare a lemnului din Timişoara, al cărei harnic şi priceput colectiv de muncă s-a impus de mult atenţiei. Cu amabilitate, gazdele ne informează asupra activităţii rodnice a meşterilor in ale fabricării mobilei de tot felul.

Interesul ne este captat de activitatea biroului de proiectare, sector de activitate unde se nasc prototipurile, unde specialiştii in ale creaţiei, înzestraţi cu imaginaţie şi fantezie, dau viaţă, pe planşetă, noilor tipuri de mobilier. Aflăm cu satisfacţie că modernul, utilul, estetica şi forma adecvată işi dau mina ca adevărate caracteristici de nelipsit ale viitoarelor produse, caracteristici pe care s-a grefat şi deviza entuziastului grup de creatori şi constructori de mobilă care lucrează aici.

1974, anul marilor izbinzi ale cincinalului, constituie şi pentru gazdele noastre anul realizărilor celor mai bogate şi incununate de succes. Ne referim atit la faptul că produsele purtind marca Intreprinderii de prelucrare a lemnului din Timişoara se bucură de apreciere in intreaga ţară, cit şi la aprecierile venite din partea beneficiarilor de peste hotare. Recentul şi prestigiosul Tirg internaţional al mobilei de la Köln a insemnat pentru produsele expuse de I.P.L. o participare incununată de succes. Firme beneficiare din Uniunea Sovietică, Iugoslavia, Franţa, Republica Federală Germania, Belgia, Suedia şi alte ţări au făcut comenzi ferme pentru cumpărarea diferitelor tipuri de mobilier fabricat la Timişoara, caracterizat prin eleganţă, comoditate, durabilitate.

Pe piaţa internă intilnim aceleaşi aprecieri elogioase, incepind cu garnitura de hol „RAZVAN", compusă din măsuţă şi două taburete, fabricate din nuc masiv, şi continuind cu elegantele dormitoare denumite convenţional „T 12" şi „TIMIŞ".

La numai citeva luni de la ultima noastră vizită făcută la I.P.L. colectivul de aici este in măsură să ne vorbească de noi şi remarcabile succese, atit in ceea ce priveşte indeplinirea prevederilor de plan, dar mai cu seamă pe tărimul creaţiei. Admirăm garnitura de hol, in stil baroc, biblioteca denumită „FROSSO", compusă din trei corpuri modulate, camera de zi rustică „HELGA", biblioteca „MOZAIC", precum şi fotoliul cu braţe mulate. Pe „certificatul" de naştere al acestor produse este trecut anul 1974 şi nu incape nici o indoială că apropiata apariţie a acestora pe piaţă va fi primită cu deplină satisfacţie.

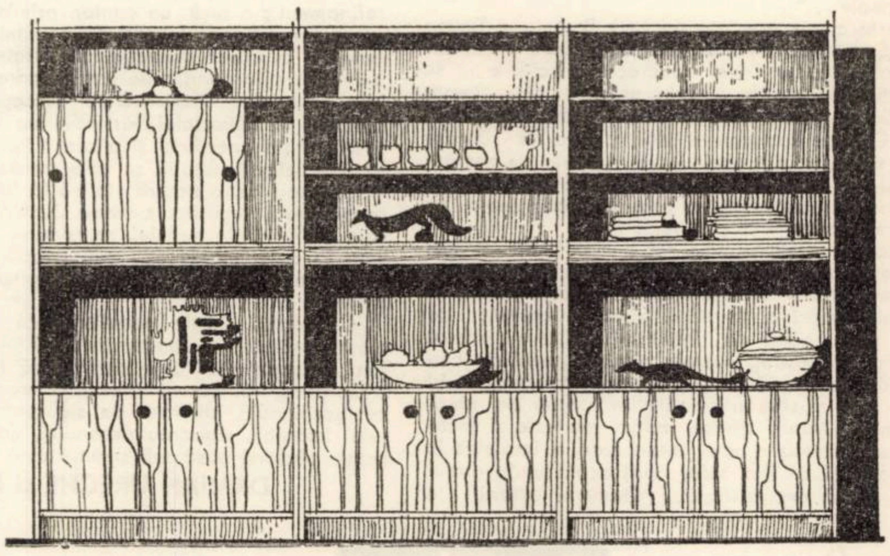

* BIBLIOTECA „FROSO" 1974

La ora actuală, pe planşetă se află camera de copii şcolari, intitulată „DINO 1", compusă din: dulap cu 2 uşi, 2 corpuri de bibliotecă, corp de depozitare, masă de studiu, 2 scaune şi pat pentru o persoană. Garnitura va fi fabricată prin combinarea P.A.L.-lului de diferite culori, realizat după o tehnică specială, şi cu P.A.L.-ul furniruit cu furnir de foioase. Chiar in perioada apropiată vor apare intiile două variante, alb cu furnir de mahon natur (cu luciu oglindă), şi roşu cu furnir de cireş.

In curs de execuţie se află şi garnitura de hol ce va purta denumirea de „BIC-BIC", compusă din măsuţă cu 2 fotolii, canapea şi bar.

La fel, se testează, pentru prima dată, utilitatea şi preferinţele citorva corpuri separate de mobilier, concepute fiecare in linii dintre cele mai moderne. Ca şi in celelalte cazuri, se are in vedere asigurarea unui grad inalt de utilitate, adaptarea in mai mare măsură decit pină acum a mobliei la cerinţele spaţiilor din noile apartamente. Inceputul trimestrului doi va fi marcat de apariţia in magazine a produselor amintite, iar colectivul Intreprinderii de prelucrare a lemnului Timişoara este dornic să satisfacă in cit mai mare măsură cerinţele cumpărătorilor.

ICHIM THEOFIL

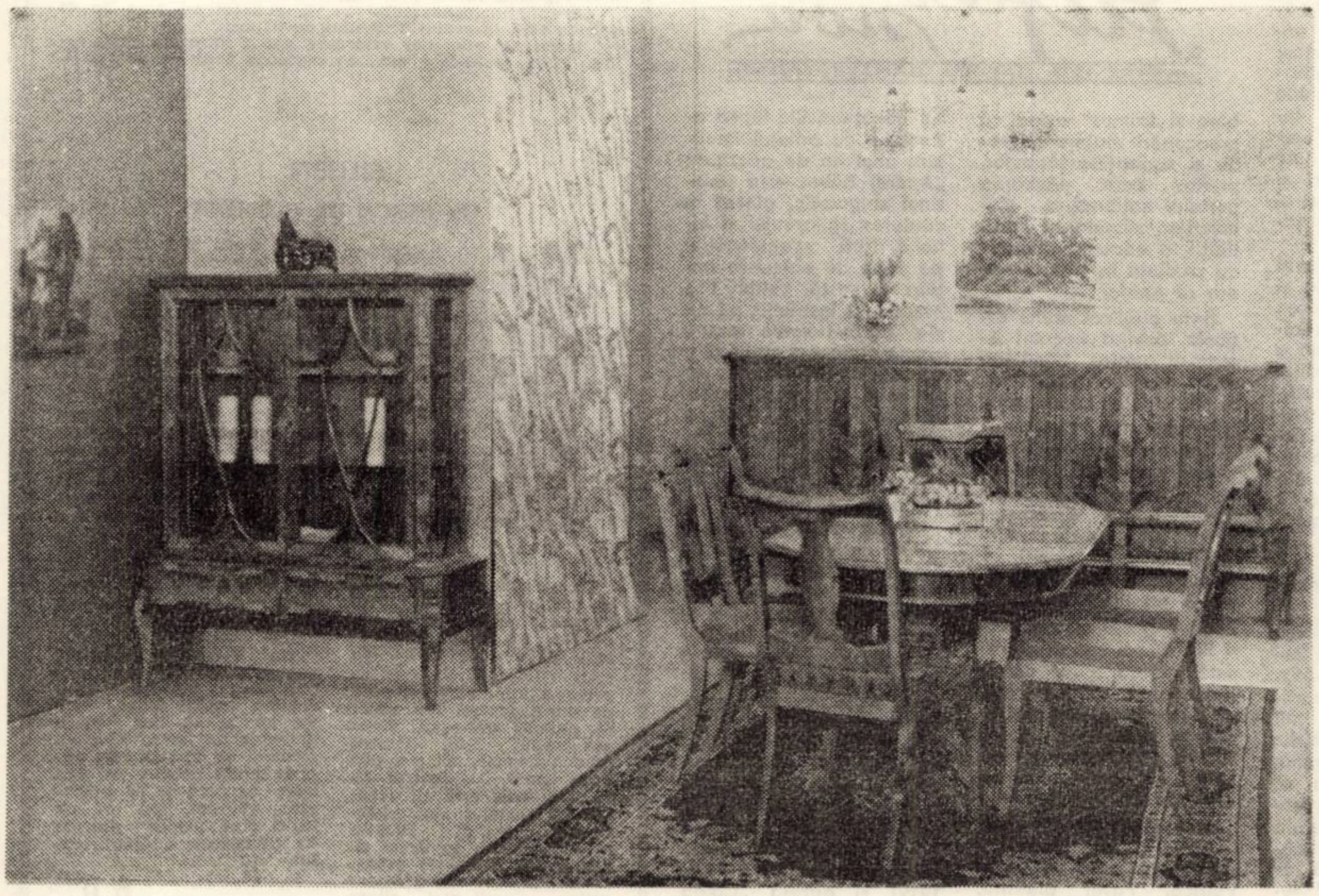

Curierul cititorilor

George Țurcanu. Piesa dv. are o calitate : n-am ghicit încă din actul I cum se va termina. Tema este interesantă. Sînt însă multe lucruri de pus la punct. În primul rînd, replicile : adesea nefirești, prea „construite". Apoi personajele : nu au „carne", nu se conturează decît forțat, inabil (în spatele dialogului se vede autorul), și atunci linear, pe o singură coordonată.

Lăsăm la o parte „scăpările". (De exemplu : la pagina 9, Ionela și Silvia ies din scenă, dar la pagina 10, Ionela încă mai ia parte la discuție. Sau : la pagina 23 apare, nu știm de unde, Virgil, doar pentru o replică, apoi dispare).

Nu credem că este cazul să ne trimiteți și finalul. De altfel, revista noastră nu are posibilitatea să publice piese în trei acte.

P. Dodi. După cum vedeți, „Mica antologie" a fost încheiată, așa că v-ați neliniștit degeaba. Trebuie să recunoașteți că sînt și cititori cărora le place epigrama.

Sebastian Costea. 1. Un reportaj literar ? Sigur că da. Numai să fie bine scris 2. Sîntem de aceeași părere, dar publicitatea este necesară. 3. Răspundem cu plăcere solicitărilor. Scrieți Asociației scriitorilor din Timișoara, Piața Vasile Roaită 3.

LAURENȚIU CERNEȚ

Mario Puzo

NAȘUL

VII

Pe la mijlocul lui februarie Don fusese adus cu mașina salvării acasă la Long Beach. Îi aranjaseră camera cu toate cele necesare pentru o eventuală intervenție. Surori bine alese și verificate făceau de gardă zi și noapte, iar doctorul Kennedy a acceptat, pentru o sumă respectabilă, să locuiască în vilă și să conducă acest spital particular.

Don insistă ca ședințele „consiliului de război" să se țină în camera lui. Sonny, Tom Hagen, Peter Clemenza și Tessio se întîlniră aici în prima seară după întoarcerea lui.

Don Corleone era încă prea slăbit ca să poată vorbi, dar îi plăcea să asculte, folosindu-se, din cînd în cînd, de dreptul său de veto. Cînd îl înștiințară că Fred fusese trimis la Las Vegas, la odihnă, dar și pentru a cerceta sistemul cazinourilor, dădu afirmativ din cap. Cînd auzi că pe Bruno Tattaglia îl lichidară „trăgătorii" familiei, își roti capul bandajat și suspină. Cel mai mult îl zgudui, vestea că Michael îi ucisese pe Solozzo și pe căpitan și că fugise în Sicilia. Auzind asta făcu un semn tuturor să se depărteze, așa că ședința continuă în altă cameră.

— Cred că ar fi bine să-l lăsăm pe bătrîn să se odihnească cîteva săptămîni — zise Sonny. Dar aș dori ca afacerile să înceapă înainte ca el să se însănătoșească. Poliția ne-a dat încuviințarea.

Ceru cuvîntul Tessio.

— De îndată ce vom începe treaba, tabăra ostilă va și porni la atac. Probabil că va lovi întîi în bancherii noștri din Harlem și în tripourile din Est Side.

— Poate nu vor îndrăsni — zise Sonny Știu că vom replica prompt, așa că vor prefera să ajungem la o înțelegere.

— Cred că vor încerca să ajungem la o înțelegere în afacerea cu droguri, zise Hagen. Cu alte cuvinte, businessul lui Solozzo fără Solozzo. Dar, nu ne vor oferi asta pînă a nu ne produce pagube în altă parte. Vor să ne înmoaie și după aceea să ne propună afacerea.

Despre afacerea aia nici vorbă — zise Sonny. Don a zis „nu" și „nu" rămîne pînă ce nu va lua o altă hotărîre. Să începem acțiunea și să așteptăm să vedem ce se va întîmpla. Clemenza și Tessio au suficienți oameni, iar după numărul revolverelor nu sîntem mai slabi nici cît cele cinci familii unite.

Atacul celor cinci familii se întîmplă acolo unde se așteptară mai puțin. Fură uciși doi conducători de seamă ai sindicatelor textiliștilor, ambii aparținînd Familiei Corleone. Directorul celei mai de seamă bănci din Harlem, un vechi prieten al lui Don Corleone, fusese ucis într-un mod barbar. Dar mai exista altă cale. Clemenza și Tessio primiră ordin de la Sonny să treacă la acțiune. În oraș, în cea mai mare taină, fură ocupate două locuințe și umplute cu somiere pentru oamenii care trebuiau să locuiască acolo. Oamenii lui Clemenza ocupară una iar cei ai lui Tessio cealaltă locuință. Toți patronii tripourilor primiră cîte un însoțitor. Bancherii din Harlem însă trecură de partea dușmanului. Toate astea costau scump familia Corleone. Într-un fel familia se supraestimase. Fără Don, care era încă prea slab pentru a putea participa la ostilități, majoritatea legăturilor politice ale Familiei păreau neutralizate. Slăbiciunile șefilor ieșeau acum la iveală. Dar fără Don nu ar putea face nimic. Sonny sesiză aceste slăbiciuni și se hotărî singur să preia acțiunile și comanda. Plănuiră ca lovitura să fie îndreptată spre inima inamicului — adică uciderea, într-o acțiune bine cumpănită, a tuturor șefilor celor cinci familii. Pentru asta trebuia ca aceștia să fie urmăriți pas cu pas. Dar, după o săptămînă, constată că toți șefii părții adverse intraseră parcă în pămînt.

AMERIGO BONASERA

Amerigo Bonasera locuia nu departe de propria sa întreprindere de pompe funebre și de aceea pleca întotdeauna acasă la cină. Apoi, după ce se mai odihnea un pic, se întorcea la lucru.

Așteptînd cina, Bonasera își aprinse o țigară și-și turnă un pahar de whiski. Nevasta îi aduse supa care aburea. Erau singuri, pe fiică o trimiseseră la Boston la o mătușă.

— Ai mult de lucru în seara asta ? – întrebă femeia.

Bonasera dădu din cap. Nevasta lui respecta businessul soțului dar fără o înțelegere clară a lucrurilor. Ea considera că oamenii îl plătesc pentru iscusința lui în a-i face pe morți să semene în coșciugele lor cu niște „oameni vii". Era un adevărat și destoinic slujitor al morții (...).

După ce cină, bău o cafea și mai fumă o țigare. Estimp sună telefonul. Ridică receptorul. La celălalt capăt al firului auzi o voce răgușită.

— Aici Tom Hagen. Vorbesc în numele lui Don Corleone, la cererea lui.

Amerigo Bonasera simți cum cafeaua băută i se urcă în gît. Trecu mai bine de un an de cînd îl rugase pe Don să răzbune cinstea terfelite a fiicei sale, și între timp nu se mai gîndi că poate veni clipa să-i plătească datoria.

— Da, înțeleg. Vă ascult — se bîlbîi.

Îl surprinse răceala tonului lui Tom Hagen. „Consigliori" era întotdeauna amabil, deși nu la un mod italienesc, iar acum vorbea atît de aspru.

— I-ai rămas dator lui Don — zise Hagen. El e convins că te vei achita cum se cuvine, că o să fii fericit că poți să-l servești. Peste o oră cel mult va veni el personal la întreprinderea d-tale și o să-ți spună despre ce este vorba. În afară de d-ta nu trebuie să fie nimeni acolo. Trimite oamenii acasă. Ce să-i transmit lui Don ? Amerigo Bonasera se sperie atît de tare încît îi veni aproape să strige.

— Credeți că aș putea să-l refuz pe Naș ? Voi face tot ce-mi cere. N-o să uit niciodată ce-a făcut pentru mine.

Vocea lui Hagen deveni mai blîndă, dar totuși sună cam ciudat.

— Îți mulțumesc. Don nu s-a îndoit niciodată de d-ta.

— Don o să vină astăseară la mine ? se bîlbîi Bonasera. Asta înseamnă că s-a însănătoșit, har domnului.

La celălalt capăt al firului domni un moment de tăcere, apoi Hagen răspunse încet : „Da" și imediat întrerupse legătura. Bonasera era lac de sudoare. Își chemă asistentul la telefon și-i spuse că în noaptea aceea va rămîne în laborator și că nu vrea să fie deranjat de nimeni.

(va urma)

Serial

EPIGRAMA

MICA ANTOLOGIE – FINAL

Spune un proverb : „Lucrul bine început e pe jumătate făcut !". Sîntem mulțumiți dacă intențiile noastre s-au realizat... fie și pe jumătate, într-un teren atît de accidentat și discreditat cum e cel al epigramei, gen literar uneori adulat peste măsură, alteori contestat cu vehemență.

Tragem cortina peste o întreprindere, după opinia multora temerară, cu sentimentul că am adus un serviciu cititorilor și autorilor de epigrame, literaturii în ultimă instanță Bună, sau rea, despre epigrama românească contemporană putem afirma : asta e ! Am prezentat o vastă panoramă (80 autori) a epigramei românești contemporane : autori din cele mai diverse colțuri ale țării : București Timișoara, Ploiești, Brașov, Cluj, Constanța, Pitești, Craiova, Oradea, Baia Mare, Anina, Reghin, Filiași Hîrșova, Ineu, Bărăganul etc.

O primă constatare, de natură geografică, bineînțeles, ar fi aceea că o puternică mișcare epigramistică se desfășoară la București, Timișoara și Ploiești. În general, în Muntenia, Oltenia și Banat, uneori în Transilvania, și mai puțin în Moldova Despre calitatea catrenelor publicate ne abținem să emitem păreri, dar credem că se cuvine să remarcăm ținuta lor urbană, îngrijită, prezența unui mesaj social și moral, ascuțimea ironiei, prezența unor condeie de excepție, pe care, n-ar fi rău dacă revistele noastre, în general, le-ar promova cu mai mare încredere și consecvență.

Sîntem de părere că ar trebui inițiată o discuție de teorie și estetică literară, care să precizeze locul unor specii literare, așa-zise vetuste. Facem această propunere, gîndindu-ne la o seamă de autori care trudesc o viață întreagă, fără să li se recunoască un minimum de aport la complexul fenomen de cultură.

În cei aproape doi ani cît a durat mica noastră antologie a epigramei, am primit la redacție aproximativ 2.750 epigrame, purtînd semnătura a peste 300 de autori. Azi, cînd tragem cortina, le mulțumim tuturor și ne cerem scuze celor pe care, eventual, i-am omis, dar o spunem cu sinceritate că am fost mereu sub imperiul bunelor intenții, dar și al unui minimum de exigență.

Punem punct, dar nu renunțăm definitiv la epigramă. Atunci cînd ea se va dovedi scînteietoare o vom promova, dar cu exigență mult sporită. Nu vom purta corespondență cu autorii. Tăcerea sau tiparul vor fi cel mai sigur răspuns

I. V.

EVRIKA !

- Am auzit de Ioan fără de țară, dar de țară fără Ion, nu !
- Între literatura care stîrnește zîmbet și cea care stîrnește zîmbetul e o diferență !
- Mă pîndește norocul, dar nu știu după care colț !
- Omul avea nevoie de un progres uriaș, ca să ajungă să lupte împotriva poluării.
- A stăpînit o lume întreagă, numai pe sine nu s-a putut stăpîni.
- Unii oameni răi au umor : cînd încearcă să fie buni.
- Cînd zdravănul garderobier și-a preluat schimbul, i-am urat „Serviciu ușor !"
- Cum să cîștigi un război, cînd șeful îți spune să nu miști în front !
- M-aș teme de voi, dacă mi-ați ști de frică.
- N-a ajuns nemuritor, deși s-a hrănit din timp.
- Unii-și întreabă părinții ce-i doare, ca să știe de ce boli să se ferească.
- În zadar și-a lustruit coatele pe băncile școlii, mintea tot nu-i strălucește !

ION VELICAN

TERRA MAGAZIN

MICROBII APĂRĂ DIGURILE. Varvara Radina, geolog la institutul „Hidroproiekt" din Moscova a descoperit cauza alunecărilor de teren în cazul digurilor. Este vorba de producerea unor elemente gazoase care determină prefacerea zidului compact al digurilor în material fărîmicios, proces provocat de microbi. Studiind această problemă timp de zece ani, Varvara Radina a dat acum și soluția prevenirii unor asemenea procese. Ea consideră că sînt suficiente cîteva „injecții" cu bacterii antagonice, date digurilor, și astfel pericolul să fie înlăturat.

O STRÎNGERE DE MÎNĂ LUNGĂ DE... O JUMĂTATE DE AN ! Statisticienii germani au calculat de curînd că un medic care a fost fidel jurămîntului lui Hipocrate, în cursul carierei sale, dacă aceasta este de aproximativ 40 de ani, și-a cheltuit o jumătate de an, strîngînd mîna, la sosire și la plecare, pacienților săi.

PE SKIURI — SPRE POLUL NORD. Membrii unei expediții sovietice, care are ca țintă atingerea Polului Nord, nu vor mai profita de mijloacele tehnicii moderne pentru a învinge vitregia imenselor spații înghețate. Ei vor parcurge distanța de 1.600 km pe skiuri, adică „pe jos", purtînd în spate toate cele necesare. Scopul acestei neobișnuit de grele expediții este cercetarea condițiilor de supraviețuire în regiunile „continentului de gheață". Se va da o atenție deosebită schimbărilor psihice și fiziologice care vor surveni în timpul acestei expediții.

ȘERPAȘII SUB PROTECȚIE. În această primăvară 21 de echipe din opt țări vor încerca să cucerească cele mai înalte vîrfuri din Himalaia. Aceste expediții însă nu vor putea porni fără binecunoscuții „șerpași", acei oameni curajoși și, de fapt, adevărații conducători ai ascensiunilor de pe acest celebru masiv muntos. Mulți șerpași și-au pierdut viața în nenumăratele expediții care au loc aici. De curînd, guvernul din Nepal, a pus sub protecție pe șerpași". Ei vor primi echipament corespunzător, iar expediția respectivă va trebui să plătească cecuri de asigurare pentru familiile „șerpașilor".

CÎINII DESCOPERĂ DROGURI. Din nou s-a dovedit „perspicacitatea" uluitoare a cîinilor cînd e vorba de droguri. Mirosul lor, într-adevăr, nu dă greș. În portul Calais ei au descoperit 120 de kg de hașiș în automobilul unui englez. După cum afirmă poliția franceză, prin aceasta s-a dat de urma unor traficanți de droguri extrem de periculoși.

Din poezia universală

JOHANNES BOBROWSKI

Johannes Bobrowski (1917–1965) este autorul unei opere (compusă din poezie și proză), care se bucură de mare prestigiu in R.D.G. Și dacă adăugăm și faptul că pagina scrisului său e tradusă pretutindeni in lume, putem afirma că Bobrowski stă in rindul prim al celor mai importanți scriitori germani iviți in anii de după război. In general, poezia lui Bobrowski se compune din peisaje reprezentind sate, ape, țărmuri, mori de vint solitare, drumuri nisipoase, sau chipuri de țărani, pescari și plutași. In majoritatea cazurilor, aceste peisaje sint amintiri din copilăria și tinerețea poetului. Se intimplă ca in această poezie gravă și melancolică, trecutului apropiat să i se suprapună unul depărtat, datele reale conjugindu-se cu cele din domeniul mitologicului, in versuri fiind montate nume de zei și de eroi, indeobște de origine slavă – nu cu rol figurativ, ci cu unul evocativ sau simbolic. Este vorba de o lirică a naturii, de cea mai autentică tradiție germană, in țesătura căreia miticul și fabulosul joacă un rol insemnat.

p. s.

Driadă

Mesteacăn, răcoros
de seve, copac, răsufletul
in palmele mele, coajă
încordată, o sticlă moale,
se simte insă mai jos
o mișcare, strădania urcind
in trunchi,
spre rămuriș.

Lasă,
pe ceafă in jos,
las' să-ți cadă părul, aud
in palmele mele, aud
prin răcoare, aud o adiere,
sub puhoiul ridicindu-se,
torent in creștere.
tumultul
cintind in ureche.

Hoinarul

Seara,
fluviul răsună,
răsufletul greu al pădurilor,
cer, străbătut
de zborul păsărilor gureșe,
malurile
beznei, demult,
deasupra focul stelelor.

Am trăit omenește,
uitind să număr porțile,
cele deschise. La cele zăvorite
am bătut.

Fiece poartă e deschisă.
Cel care cheamă stă cu brațele
larg desfăcute. Așadar pășește la
masă.

Glăsuire : pădurile răsună,
fluviul respirind
e străbătut de pești, cerul
tremură de focuri.

Moartea lupului

Intre pădure și fluviu –
dar
e noapte, sub lună
lupi, umbre lungi,
departe. Dar
vine mistrețul meu cu inimă
viguroasă, un țăran
fericit de recolta
ogoarelor sale.

Toamnă,
risipită
cu negurile. In fața zidului inalt
timp intunecat
chircit acum.

in fața gheții, bufnițele
călătoresc deasupra zăpezii,
amurgul pufăind,
o vintrea, pierdută,
din somn.

Dar frintă. Drumul
are pe aici o urmă
dinspre curte. Atunci
am venit eu,
securea pe umăr.
In fața troianului de zăpadă
zăcea lupul, prăbușit,
cu coastele inmuiate.

Purcelule, spusesem, purcelușule
indrăznet, i-ai plătit-o
răului. Cu plăcere

îți ascult fornăitul,
in beznă
mă umple de căldură.

Bătrînul Höltke

Rezemătoarea de grinzi a nopții
acesteia, ciini
urlă dintr-acolo : intunecimea
ca zborul din asfințit al ciorilor
și vint, clătinata licărire
a florilor de noapte, departe.

Și faunul hoinar (un cring
lucitor in fața sălbăticiei
cu capul pieziș se inalță
dintre ferigi, privește
in urma rindunelelor. Ele
se desprindeau ușor din negreală.

Prin strungă
unduiește
fluviul larg al lunii. Dincolo
peste clină, moșneagul se sprijinea
de gardul de șipci. A viețuit
in livada cu meri. Și acum presară
frunze deasupra adincului.

Dansatorul

Iată :
torentul ce nu poate fi numit
– unde mai sint țărmuri ? –
pintec și șolduri, se inalță
din mădulare făptura.

Săltare, in răsuflet viețuiește
trandafirul, inspumat ca singele.
Sfirșește îmbrățișare !
Umbrele cresc in lumină !

Con amore – totul.
numai odată ni se infățișează
Eros in pas de dans.
Gerul iți străbate părul,
orb, orb
n-o să mai vezi.

Casandra

Cu funie de ierburi ingălbenite
in mina, roș-uscată ștevie
in șuvițele părului, ea se opri,
ea spuse : umbrele umblă
pe drumuri, acolo plouase,
nu mai umblă umbrele.

Ea tăcu. Muștele se tiriseră
in jurul luminii din fereastră. Ea
spuse :

Ai purtat in jurul timplelor
bucuriile drumurilor, fluviul
zilelor și-al nopților instelate
din stuhul plin de ecouri.

Ea spuse : Astfel vei purta
lanțul spaimelor, inspirind
bezna necuprinsă, oprit
in pieire, mărăcinii vaierului
incolăciți în jurul pașilor tăi.
Ea tăcu. Am ieșit in prag,
să umplu ieslea dobitoacelor,
să culeg romanița din porți,
să scot somnul din fintină.

În oglinda pustie

In apele luminii,
frunțile, față în față,
crengi de vară zburau in sus
peste coapsele tale, fulgere
invocam, fulgere, cenușă, voi
veniți de departe,
fulgi de cenușă
cad de pe tine, rochia ta.

Eram lingă umărul tău,
vinele gîtului
se sparseră in gura mea, nu
te-ai prăbușit, te-am ținut
de brațe, te-am ridicat
deasupra abisului, așadar
indepărtează-te de mine.

Ca odinioară : iți aduc din nou
licoarea, cobor zburind
lingă ceruri, ca odinioară : dar vin
in jos, mă auzi
respirind, cimpurile te aud
deasupra vintului, o albă
lumină vorbște cu tine.

In românește de PETRE STOICA

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ !

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Orizont

● SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXV ●

● TIMIȘOARA ● JOI, 28 FEBRUARIE 1974 NR. 9 (312) ● 16 PAGINI 1 LEU ●

POLIVALENȚA CONSTRUCȚIILOR

O simplă veste : in București se construiește un impozant edificiu public, mai amplu decit Sala Palatului. Simplă, deoarece a intrat de-acum in cotidian consemnarea ridicării de noi obiective economice și social-culturale. Și, totuși, ea depășește firescul zilelor noastre. Atit prin capacitate (de 6.000 pină la 8.000 de locuri) și realizarea sa arhitectonică (care va domina noua zonă de agrement din partea de sud a Capitalei) cit și prin faptul că a fost concepută construcția clădirii unei săli cu funcțiuni multiple : pentru manifestări social-politice, culturale și de sport – polivalență care exprimă un grad ridicat de eficiență a construcției . . .

*

Realizarea de clădiri cu funcțiuni multiple nu constituie o noutate. Încă din antichitate era cunoscută folosirea multiplă a unor obiective. În Grecia antică, piețele erau centre sociale și in același timp și comerciale ale localităților. De asemenea, in Roma antică, Forumul cunoștea aceeași suprapunere funcțională de centru social și comercial.

Polivalența, tocmai datorită criteriilcr de eficiență pe care le exprimă, a dăinuit peste veacuri pină in zilele noastre cind constatăm o tendință de lărgire a punerii in practică a posibilităților de folosire multiplă a tot mai multor construcții social-culturale unicate.

Din deceniul al patrulea al secolului nostru, apar construcțiile de clădiri respectiv de hale comerciale, care, pe perioada serilor, se transformă in săli de spectacole sau pentru manifestări sportive. Astfel a fost realizată, de exemplu, hala comercială a orașului Helsinki. Mai apoi și hala comercială a orașului Harkov a fost concepută in așa fel incit să poată fi utilizată și pentru organizarea de spectacole sau manifestații sportive.

Desigur, funcționalitatea unei hale comerciale diferă mult de cea a unei săli de spectacole. O asemenea transformare se poate insă face dacă construcțiile se realizează cu instalații și ziduri despărțitoare mobile cu mobilier ușor. În asemenea situații, conform studiilor Institutului de proiectare din Kiev, timpul necesar transformării funcționale a unei hale comerciale intr-o sală de spectacole se cifrează la circa 1,5–2 ore.

Avind in vedere faptul că atit pentru halele comerciale cit și pentru patinoare trebuie să existe instalații refrigeratoare, incep să se impună tot mai mult construcții cu asemenea suprapuneri funcționale. Mai mult, alături de marile abatoare, au inceput să se construiască patinoare artificiale, cum este de altfel realizat și cel de la Timișoara.

În șirul de exemplificări, de folosire multiplă a clădirilor social-culturale, mai relevăm, că in ultimele decenii nu puține din marile cantine studențești au săli de mese care seara se pot transforma in săli de spectacole, de concerte sau de vizionat filme. O asemenea sală de mese există și la Timișoara, in clădirea cantinei din incinta Facultății de mecanică, de pe bulevardul Mihai Viteazul, care are amenajată chiar și o scenă.

De remarcat apoi și polivalența unor săli de sport, folosite atit pentru competiții sportive cit și pentru manifestări cultural-artistice. Ele sint in așa fel realizate incit o parte a tribunei sau a terenului de joc se poate transforma prin simple manevre mecanice in scenă. În rindul unor asemenea construcții se inscrie și Palatul sporturilor din Kiev. La o capacitate de 9.000–11.000 de spectatori există o tribună pentru circa 800 de persoane care se poate schimba intr-o scenă. Dar să reținem și din acest domeniu un exemplu din Timișoara – cel al sălii de sport „Olimpia". Adeseori, aici, pe o parte a terenului de joc este adaptată o scenă pentru manifestări cultural-artistice.

Consemnind exemplele de față desprindem tendința spre asigurarea polivalenței anumitor construcții. Și aceasta nu este intimplător. Ea apare ca o necesitate impusă de considerente de eficiență a utilizării obiectivelor social-culturale. Or, cu toate că este cunoscut acest lucru, doar arareori se asigură polivalența construcțiilor. Este un fapt care indeamnă la reflecții.

Deși procentul clădirilor polivalente este incă redus, totuși, de-acum, experiența mondială a dovedit că flexibilitatea planului construcției determină coeficientul ei de folosire. Cu cit este mai mare flexibilitatea, cu atit crește și coeficientul de folosire a sălii, ca și diversitatea destinației ei. Elocvent in acest sens este și Teatrul municipal din Malmö – Suedia. Ca urmare a zidurilor despărțitoare mobile, din nișele laterale ale sălii se pot adapta locuri pentru 400, 600, 1.100 sau 1.400 de spectatori, corespunzător tipului de manifestări căruia ii este destinat de fiecare dată. De altfel, o asemenaa flexibilitate ii este caracteristică și noului edificiu public care se construiește la ora actuală in București – și despre care am amintit la inceput că va putea găzdui intre 6.000 și 8.000 de spectatori, pe măsura manifestărilor cărora le va fi destinată.

IOAN IERAN

(Continuare in pag. 12)

IN ACEST NUMĂR :

- NICOLAE SCURTU : „O COLABORARE UTILĂ : CEZAR PETRESCU și VIRGIL MOLIN" (pag. 4).
- FR. KIRALY : „DICȚIONARIUM VALAHICO-LATINUM" (pag. 6).
- ION ILIESCU : „ESTETICA ROMANEASCĂ IN PROIECȚIA UNEI ANIVERSARI (I)" (pag. 7).
- ION ISTRATI : „PRIMA INTILNIRE" – fragment de roman (pag. 9).
- SONIA TEOFAN : „ORAȘUL O CARTE DESCHISĂ" – reportaj (pag. 11).
- AUREL MARTIN BOLOGA : „SCLIPIRI IN NORD" – itinerarii (pag. 16).

Eveniment

Agricultorii

Țărănimea muncitoare din România, care își sărbătorește in acest an un frumos jubileu – 25 de ani de agricultură socialistă, este intrunită zilele acestea, prin reprezentanții săi cei mai de seamă, la București pentru a dezbate căile și măsurile concrete ce se cer urmate pentru indeplinirea și depășirea angajamentelor asumate in intrecere. Conferința pe țară a cadrelor de conducere din unitățile agricole de stat și cooperatiste ținută sub inaltul patronaj al secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, analizează cu spirit de răspundere, realitățile existente in diferitele sectoare de activitate, plecind de la posibilitățile fiecărei unități in parte pentru ca la sfirșitul bilanțier al toamnei anului anviersar 1974 să poată raporta producții agricole record.

Primăvara timpurie a acestui an a intilnit in cimp, pină mai ieri, cooperatorii și mecanizatorii din peste douăzeci și șase de județe, la care se adaugă zilnic altele, pregătind pămintul pentru sămința anului, așa cum fac dintotdeauna primăvara oamenii acestui pămint, purtindu-l in palme și-n suflet. Pornită mai din vreme ca in alți ani, vasta activitate a oamenilor, numită dinamic și pur– campania de primăvară, străbate lungul drum spre cele 18 milioane de tone de cereale, unul din importantele obiective ale acestui an, marcind un răspuns ferm la chemările lansate cu o lună in urmă de cooperatorii din trei unități fruntașe pe țară.

Și in intimpinarea lor, a acestor agricultori, din neamul cărora s-a ridicat un popor muncitor și o minte românească, vin ei, fiii lor, să mecanizeze și să chimizeze agricultura, intrecindu-se la rindul lor intre ei, față de angajamentele luate in importanta intrecere socialistă. În intimpinarea lor vin cele 12,2 miliarde lei alocate din fondurile statului agriculturii, cele 1.348.000 tone ingrășăminte, substanță activă, care vor fertiliza in acest an pămintul ș.a.

Pasul spre viitor trece prin acest prezent fertil și efervescent in care se desăvirșește profilul unei industrii agricole in țară, menită să preia greul muncii cimpului, să optimizeze sămința pămintului pentru o dinamizare a intregului proces la capătul căruia stau recolte tot mai bogate

Actuala Conferință pe țară a agricultorilor, prin caracterul său de lucru, responsabil, prin hotăririle pe care le va elabora, reprezintă un moment, reper, in această importantă ascensiune spre viitor in care sintem angajați cu toate forțele.

ORIZONT

YARODARA NIGRIM : „La Medeleni" I

Cronica literară

RADU CÂRNECI

Cîntarea cîntărilor

(Ed. Cartea Românească, 1973)

Inscriindu-se, previzibil, în nota de virtuozitate formală a poemelor din volumele anterioare ale lui Radu Cârneci, **Cintarea cintărilor** face proba unei dorințe de depășire a cadrului mai limitat al cîntecului liric în favoarea construcției poematice ample, realizate pe o schemă dramatică. O asemenea intenție, prefigurată încă în **Banchetul** prin mitul platonic ce prezidase inspirația poetului, este exprimată în **Postfața** la **Cintarea cintărilor** intr-un mod explicit" : „. . . m-am oprit la ipoteza dramatică a **Cintării cintărilor,** ipoteză pe care Ernest Renan o presupune în cinci acte și un epilog. Eu, din motive de înțelegere și construcție dramatică a poemului am ajuns la șapte cinturi".

Presupunind, ca și autorul **Dramelor filozofice,** că la origine poemul antic a fost menit unor reprezentații dramatice, Radu Cârneci nu se va situa pe o poziție diferită de cea a ginditorului francez nici atunci cind are în vedere funcționalitatea formei dialogice, concepută ca o excelentă modalitate de vehiculare a ideilor : filozofice, din punctul de vedere al lui Ernest Renan, morale, din cel al autorului **Cintării cintărilor.** Dar, în vreme ce piesele lui Renan (nici ele destinate unor reprezentații dramatice !) invită la o sărbătoare a spiritului, a rațiunii umane, **parafraza** propusă de Radu Cârneci este în primul rind un poem al eternei năzuinți de implinire a iubirii, cintec tumultuos al freneziei simțurilor dezlănțuite. Teza, pentru că realmente există și așa ceva în cartea lui Radu Cârneci, ideea morală preluată cu o ușoară corecție din textul clasic și postulată în **Postfață**, dar comprehensibilă și în versurile poemului, nu este nici un moment excesivă și mai ales nu devine un scop in sine. Important rămine, cum am mai arătat, cintecul, expresie lirică a unui sentiment de mare noblete și puritate.

S-ar mai putea observa aici, situîndu-ne în continuare tot în domeniul sentimentelor morale, că modul in care este concepută dragostea se incadrează intr-o viziune mai largă, general-folclorică.

Cintarea cintărilor lui Radu Cârneci nu este însă străină nici de semnificațiile pe care le primește acest sentiment în creația folclorică românească ; o asemenea explicație, chiar dacă nu suficientă, poate fi susținută, cu succes, prin modul identic de „interpretare" a erosului in volumele anterioare ale poetului, și ele (aproape toate) construite în jurul unor teme și motive livrești. Și tot unui model folcloric autohton (și nu unei concepții psihologizante) îi poate fi asociată și dialectica particulară în care se inscrie evoluția sentimentului erotic, ceea ce de altfel constituie și nucleul de maxim interes al poemului. Privită dintr-o asemenea perspectivă, **Cintarea cintărilor** este cartea inițierii erotice, începutul și sfîrșitul nunții ; „închiderea cercului". Dar iată și citeva dintre momentele principale ale acestui ceremonial : Poemul debutează cu invocația mirelui către mireasă (reluată apoi, în același cînt, cu diferențe minime) : „De timp, aștept săruturile tale / și dezmierdări aștept, minunea mea. / precum un călător pe aspră cale / visează oaza insetat, să bea. / / Un foc e-n mine fărăasemănare, / în singe dănțuind și-n duh ceresc : / sosește-mi dară, ploaie-alintătoare – / o, cîntecele-mi păsări te zoresc ! / / Se-mbrățișează cerul cu pămintul / și zarea se acoperă de gind – / sosește-mi dar cu zările și vintul, / lumina mea, adie-mă curind" (p. 9). Vor urma, rind pe rind, chemarea dorinței : „Către altarul tău genunchiu-mi cintă / odăjdiile-mi sună aur lung / și e chemarea ta de taină sfîntă / și te cuprind. Și iarăși nu te-ajung" (p. 39), imaginarea iubitei : „Frumoasa mea acum e-n taina-adincă, / în pace somnu-i leagănă cununi, / abia zărită pasăre-i, dar lingă / suflarea ei poți florile să-aduni" (p. 43), presimțirea apropiatei intilniri : „Sosește dar acum, mireasa mea, / mi-e inima o sclavă către tine, /spre ochii tăi umbrind ispita grea, / spre sînii tăi, candori diamantine . . ." (p. 66). Interludiul este prelungit prin intervenția regelui, răpirea miresei, îndepărtarea mirelui etc., pînă la implinirea iubirii, proiectată, simbolic la dimensiunile unei nunți cosmice. Interesul nu constă nici în aceste pasaje în derularea dramatică a intimplărilor, ci în tensiunea crescîndă a sentimentului, a cărui maximă elevație și intensitate nu trebuie căutate în versurile finale (apoteoza), ci din nou în cîntecul mirelui : „Sunt tot un foc : un cedru-aprins pe zare, / arzînd de duh, în singele-mi arzind / și marea de-ar veni cu vuiet mare / nu-mi va ucide flacăra nicicind. / / O, sunt bogat ! Iubirea e în mine / de nesfirșit ! Odoare-mi lung sunați ! / Veniți, străini, din zările străine, / iată, mă scutur pentru voi, luați . . ." (p. 143).

Ceremonialul, semnele creșterii în tărie a sentimentului sint, cu diferențele de rigoare, identice pentru traiectul străbătut de toate personajele, situație care decurge din structura lor echivalentă, **serială,** am spune, din faptul că acel care cintă în realitate este poetul, ale cărui incercări de personalizare a eroilor **Cintării cintărilor** sint minime. Consecința este viziunea oarecum autoscopică pe care o prezintă personajele : „Priviți-mi chipul, fete minunate : / sunt oacheșă, catifelată sint, / cum în Kedar, în corturi adumbrate, / covoarele lui Solomon cel blind. / / Da, soarele obrajii mi-i sărută, / dogoarea lui e-n singele-mi, adinc" etc. (p. 16).

Personajele : mirele, mireasa, regele, corurile : corul bărbaților tineri, al fetelor, al ostașilor etc., nu sint pină la urmă decit curată figurație, elemente oricum necesare (ca și intreaga recuzită suficientă unei drame antice) pentru evitarea monotoniei și pentru ca poemul să se poată incadra în normele modelului declarat.

Față de creația lirică anterioară a lui Radu Cârneci, **poemul liric-dramatic Cintarea cintărilor** nu aduce suficiente elemente noi care să ne permită constatarea unei schimbări fundamentale a registrului poetic. Poate cel mult o curgere mai firească a versului (cu toată sintaxa arhaizantă și ușor artificială) și, la nivelul expresiei, o tendință mai accentuată de plasticizare a metaforei, comună de altfel tuturor artiștilor ale căror predispoziții stau sub semnul imagismului baroc. Predilecția acestora pentru privire, pentru receptarea directă și selectivă a realului (cu deosebire a faptului insolit și grandios) este notorie. Astfel că atenția cu care Radu Cârneci caută excepția, elementul exotic și contrastant nu este numai o urmare a existenței acestora în sursa principală a poemului, ci și un act meditat sau cel puțin instinctiv.

Cu acest din urmă volum (în ordinea strictă a apariției editoriale, pentru că scrierea lui a fost împlinită între 1969 și 1972) melopeea romantică intonată de Radu Cârneci înregistrează acorduri de o mare profunzime lirică, dovedind, că drumul poeziei contemporane se poate abate fără riscul desuetudinii și pe tărimul de inaltă fervoare al erosului.

LUCIAN ALEXIU

1. NICOLAE MOTOC

Elementele

(Ed. Eminescu, 1973)

2. LUCIA NEGOIȚĂ

Poeme

(Ed. Albatros, 1973)

1. Eugen Dorcescu remarca, intr-unul din numerele trecute din „Orizont", pentru ultimii ani ai poeziei noastre, reintoarcerea la poem. Plachetele de versuri nu mai sint „culegeri" de poezie, alcătuite oarecum intimplător, adunate ani in șir, ci poeme ample, presupunind o organizare, o idee unificatoare ce ar înlătura totonările, reziduurile, compunerea circumstanțială. **Elementele** lui Nicolae Motoc, amplu poem, poate fi așezat în această categorie. Alcătuit din două diviziuni **(Vinătoarea ochiului** și **Elementele),** volumul solicită, deci, un comentariu global, o urmărire a realizării treptate a ideii poetice propuse de autor. Drum dificil, solicitind nu odată descifrări atente, ocolișuri prin meandrele abstracțiilor. O comparație (și o idee de început) ar constitui-o lirica lui Nichita Stănescu, cu ale sale **sunete** de intemeiere ale poeziei. **Nuntă în ferigă,** ciclu al **„Vînătorii ochiului"** se deschide cu aceste **„Adîncuri de nume"** : „sunete de moștenire / și-un semn de început ; / cine să-l vestească, / să-l ridice din noapte / la un prag, / din adîncuri de nume, / ca o stîncă împrejmuită de Mare ? / / teaca de crin ne sună goală la șold ; / sare și griu ars /– dîre de-ntoarcere / și noi, / cavaler în roșu îmbrăcat, / vom coborî-n rotitoarea lui peșteră ; / / . . . labirinturi de cristal, / fulgerate / de șerpi negri / înhămați la harfe de aur, / și lacuri, în șiraguri, de sunete : / / picături de pe buzele / unde s-au fost născut, / sub răsuflarea cărora / s-au fost înălțat ; / sunete de moștenire / și-un semn de început . . .".

E evident că poezia de ceremonial a lui Nicolae Motoc e deranjată nu odată de aceste incizii sadice (ale inteligenței poetice) : fiindcă, în ceea ce are mai autentic lirica lui Nicolae Motoc este una de ceremonial, o poezie mai degrabă intoarsă spre celebrarea mișcării domoale a elementelor, decit spre înalt-abstracta cîntare a **esențelor** : „cînd sîmburii cuminți, / închiși în fructe, / cu sunete de rugă ne-mpresoară / e semn că dormi / și trupul gol, uitat, / respiră ca o harfă din adîncuri ; / / cînd sub pămînt / dau rădăcini în floare / și peștii cad, / sub apă, / precum frunzele / e semn că dinții tăi în întuneric / copilărește strălucesc de sunete ; / / acolo, / în sunetele vechi, / cînd ninge / și cerul se întoarce în semințe / e semn că miinile, / cu fiecare deget, / deschid un ochi, al tău, prielnic . . ."

Descifrarea poemelor necesită, scriam, drumuri aparte, poetul presărind embleme pe un drum ciudat silvestru și auster marin : „cu ochii-nchiși și pulberi vechi pe buze, / pulberi de sticlă tăioase și confuze, / ești coboritul, / călare pe un val, / la curtea-mpărătească de cristal / din sunetul deschis / a l a b a n d i n a / pe care-l inginase și lumina / și unde s-au unit / un punct și-o punctă / în patima lor neagră și defunctă ; / / treci ripe curgătoare / ce-ncremenite ascund / izvoare, / năluciri în clinchete de prund, / albastre țevării și grote de argint / care te mint cind nu te mint, / iar insul de nisip deșteaptă în alt ins / mihnirea somnoroasă, / de unde s-a desprins, / cu semne vii ce nu mai pot să scape / căruntelor cochilii de umbre și de ape . . ."

In „Elementele" se află numeroase „efigii", unele cu valoare inițiatică. Există un mit central al **sunetelor** care punctează și protejează devenirea, subliniind calitatea mișcării. Partea a II-a a volumului **(Elementele)** rămîne citabilă prin incercarea de a primeni, in sensurile de mai sus, poezia **mării.** In continuă luptă cu decorativul (promovat cu prudență), cu exoticul (cultivat fără ostentație), cu lirica de ceremonial (care face parte din structura sa intimă), Nicolae Motoc incearcă a fixa insigne ale inteligenței poetice în fiecare text. Deocamdată eforturile poetului țin mai mult de experiment, foarte interesant în sine, decît de rezultatul finit. **Elementele** este un volum în care inteligența poetică, îndelunga meditație asupra poeziei, devine inchizitorială, terorizind un lirism grav, de autentice resurse. Fie și numai pentru atît, Nicolae Motoc este un poet care trebuie luat, în înaltul context al poeziei de azi, în atenția criticii.

2. Temperament feminin, eleganță discretă, nume de rezonanță muzicală, levitații delicate ale cuvintelor înalță debutul Luciei Negoiță printre serioasele intrări în poezie ale anului 1973. În fapt, aproape nici un semn al debutului în aceste **Poeme** în care cuvîntul e stăpînit cu siguranță și cultivat cu grație și, nu rar, rafinament : „Nu se cuvine, o, Lemuel, / să ostenești mantia zorilor / suflînd feștila de alungat / somn, / / încă un trup îți va crește, / fără să îl poți atinge / cu grijă lecuit / de păstori luminați, / noaptea, zăbavnic, noaptea / va respira / lîngă laptele spinilor subțire, / și leagănul va învia / coaja neprihănită / / sint obosit de lunga mea călătorie" **(Nu se cuvine, o, Lemuel).**

Poezii meditative de bună calitate, prospețimea metaforei incadrează gestica oarecum virilă a tiparului clasic : „. . . pe malul sint și sfirtecat al fecărei întimplări / din strugurii vinovați, în galben rătăciți / se mai arată litere schiloade-amenințînd / și rînjetele smulse, și mugurii împietriți, / / și innoptăm în alge fără să putem adormi / o, pruncii stingaci desenați pe-odăjdii duse / poate că-n locul nostru, alții, într-alt gînd, / dezmiardă recile ziduri lunecînd în cercuri confuze" **(Viața altora, mai mult).**

Poemele își au ritualurile lor, culese din suavități și eleganțe senioriale, din nostalgia candorii infantile, din lecturi (mai rar) dar și din nu știu ce fel de tradiționalism al modei poetice actuale. Prin aceasta nu vrem să afirmăm, cituși de puțin, că **Poemele** Luciei Negoiță ar fi un volum conjunctural. E drept că poezia face ravagii printre frumoasele vedete ale muzicii ușoare, că superbele prezentatoare ale televiziunii române au început să scrie poezii, că actrițele au început să arboreze, prin reviste, vreun vers (ori mai multe) de singurătate, dor și of, dar poza autoarei, anexată Poemelor (cu privirea pierdută în mările melanholiei) nu trebuie să deruteze. Lucia Negoiță este o poetă adevărată.

C. UNGUREANU

Lecturi

ȘTEFAN ROMAN

Grădina stelelor mele

(Ed. Scrisul Românesc, 1973)

Grădina stelelor mele, volumul de debut al lui Ștefan Roman, reușește, prin versurile dispuse cu destulă parcimonie, pe mai bine de o sută de pagini, să nu contrazică în vreun fel prima impresie, deloc favorabilă, pe care o lasă aspectul exterior al cărții.

Prețios : „Munții își veghează umbrele / sărutate de liane de lumini / cînd toamna își cheamă / nucii din ape – / pe stînci cad ramurile cerului“ **(Nucul)**, lăsîndu-se antrenat într-un joc de asociații care nu spun nimic : „gardul — nuiele de stele / împrejmuiește livezi de soare“ (p. 70), „atîta aur pe pămînt / apusuri ning cu puf de prund / e fiecare pom un gînd. / / Întinse ramuri string serile / și dimineți înalte cît așteptările ... / **(Caisul)**. Ștefan Roman dovedește serioase deficiențe în ceea ce privește simțul limbii, ca să nu mai vorbim de o anumită lipsă de logică absolut necesară în niște compoziții, care, în cel mai fericit caz, s-ar putea constitui din notația unor impresii fugare. Iată numai două asemenea mostre, suficiente totuși pentru a ilustra cele afirmate mai sus : „Departe. / fîntîna îngroapă / munți de șoapte“ **(Lumina se stingea)** și „Cînd / pentru tatăl care fluiera / cu boii însoptat ..“. **(Cinî)**.

Ar mai fi poate de amintit panseurile cu care este agrementat volumul : „Cu greutatea sa, pămîntul / ne ține încă“ ... (p. 12), „Pe puntea veche mai urcă alunii — / timpul crește sub lauda lunii“ (p. 87) si versurile în care euforia se realizează dintr-o îmbinare de vocabule precum în **Trecutul** : „Undeva, undeva-i trecutul / departe-n răsărit de zare — / fluxul verde de mare / mușcă cu stele nisipul ...“.

În rest, foarte multe vegetale : gorunii, caisul, iedera, stejarul, crinul, paltinul, prunii, merii, arțarii, trifoiul, mușețelul ș.a. apoi stelele, soarele, curcubeul, lumina, de felurite sorturi și culori, „luceferi, galaxii, carul mare“, „lacteele“ — „cîntece din lactee“, spune autorul în **Lumini matinale** — toate ca pentru a justifica titlul cărții : **Grădina stelelor mele.**

Ne întrebăm, totuși, ce s-ar fi întîmplat cu versurile lui Ștefan Roman dacă în loc să ajungă la o editură ar fi fost trimise unei reviste din paginile căreia nu ar fi lipsit rubrica intitulată, de obicei, **Poșta redacției.**

Am lăsat, pentru a încheia, un ultim citat, de data aceasta dintr-un foarte dens și mai ales „la obiect“ **Cuvînt înainte**, semnat de un critic și istoric literar care, din cîte ne amintim, nu ni se pare a fi lăcrimat cu prea mult entuziasm pe paginile poeților afirmați, să zicem, în deceniul trecut. Ba chiar dimpotrivă. Ceea ce, se înțelege, nu înseamnă că acum nu ar avea dreptul să manifeste o predispoziție cu totul contrarie. Mai ales că este vorba de Ștefan Roman, autor care „după o îndelungată colaborare la revista Ramuri ...“ etc. cultivă, printre altele, „un lirism discret, calm, **comunicînd cu mijloace proprii“** — fraze, propoziții, mai ales interogative, n.n. — bucuria conviețuirii cu lucrurile și ființele, aspirația spre orizonturi nemărginite, nostalgia unui univers liniștit, inundat de taine, **de marele mister al existenței. Nu fără tentația metafizicului, a ieșirii din contingent ...“**. Sublinierile ne aparțin.

L. A.

AL. PIRU

Varia, II

(Ed. Eminescu, 1973)

Descendența călinesciană a criticii lui Al. Piru, mult comentată, de altfel, este un fapt recunoscut de autorul însuși : „Nu e oare bine ca, pe baza unui examen adînc al textelor autentice, să promovăm unghiul de vedere al lui Călinescu acolo unde viziunea sa s-a dovedit cea mai pătrunzătoare ?“. De pe această redută publicistul și profesorul continuă să-și adune articolele într-un **Varia, II, Studii și observații critice** (primul volum, apărut cu un an în urmă, e subintitulat **Precizări și controverse).** Autorul se (re) autodefinește aici într-un limpede și succint preambul teoretic **(În loc de prefață)** precum și în cîteva articole revelatorii pentru poziția pe care o adoptă **(Tehnica criticii literare, Critica poeziei, Desconsiderări gratuite, Cearta criticilor)**. Al. Piru promovează o critică totală, născută din „fuziunea criticii profesionale cu cea jurnalistică și a artiștilor“ care să se dezvolte din opera lui Ibrăileanu, Lovinescu, G. Călinescu, Vianu, Șerban Cioculescu și Vladimir Streinu. Derutantă prin eclectismul ei și, ostentativ modestă, afirmația disimulează orgoliul unui critic și istoric literar lucid, conștient de sine, cu o cultură capabilă să discearnă atitudinea mimetică de preluarea creatoare, căci „aparteneța“ lui Al. Piru este, de fapt, respingerea unei false originalități și așezarea înțeleaptă pe scara evolutivă sub zodia înaintașilor.

Pentru profesorul bucureștean, „adevărata cultură înseamnă, ca și talentul, **creație“** (s.n.). Observația trebuie reținută căci din perspectiva ei se clarifică metoda critică al lui Al. Piru. Faptul de cultură, necesar pentru **„a** dobîndi aptitudinea de a cunoaște și de a găsi soluții“ se convertește, prin **operă** în **atitudine** creatoare. Aceeași privire cuprinzătoare dovedește Al. Piru și în ce privește necesitatea proiecțiunii istorice a fenomenului literar. Și aici confluența cu ideile lui G. Călinescu este evidentă : „... nimeni nu poate fi critic dacă nu e și istoric literar, dacă nu are perspectivă istorică în formularea judecăților sale și dacă nu e capabil să înscrie fenomenul literar analizat în serii istorice“.

Sumarul acestei voluminoase culegeri, înglobează, alătur[illegible] mai ample în care clasicii Ion Creangă, Ion Slavici, Sadoveanu, Rebreanu, sau mai apropiații Voiculescu, Ilarie Voronca, Ion Vinea și Al. Philippide, împreună cu poeții mai puțin cunoscuți Mircea Badea, Gherghinescu Vania sau Constant Tonegaru beneficiază de contribuții serioase, „crochiuri“ la **Istoria limbii române, Cărțile populare ale românilor, Istoria literaturii române, Periodizarea literaturii române,** sau **Introducere în istoria versului românesc,** la edițiile eminesciene sau literatura bisericească, comentarii cu privire la unele monografii sau studii literare, aparente „recenzii“ ori „semnalări“, pune în evidență o activitate critică „la zi“ deosebit de fructuoasă și concentrează, totodată, notabile adaosuri bibliografice, precizări de interpretare sau clarificări. Uneori, însă, vocația exhaustivului devine obositoare și prețioasă.

„Criticul, afirmă Al. Piru, construiește imaginea sa cu mijloace proprii sau, pentru a fi mai sugestiv, cu mijloace împrumutate operei despre care scrie“ și în altă parte, „Critica este (...) un capitol al literaturii (...). Un bun eseu este o dramă de idei“. Și totuși, Al. Piru nu rămîne fidel acestor însemnări ; stilul său se opune literaturii. Obiectiv și direct, limbajul critic al lui Al. Piru se alimentează mai degrabă din construcția exactă (nefigurată) **a** stilului științific.

OLIMPIA ȘERBAN

IRENA PUȘCHILĂ

Adio, Tizian

(Ed. Cartea Românească, 1973)

„Adio Tizian“ este o culegere de schițe inegale, unele cu totul incolore, dar cartea, în întregul ei, este suficient de inspirată pentru a atrage atenția. Autoarea știe să observe, să-și așeze personajele în s[illegible] semnificative și, mai ales, să le ofere libertatea de a se manifesta, netutelate, prin limbaj. Are vocația expresiei concentrate și neutre, în care atitudinea este implicată. De aceea intervențiile sale directe sînt, mai întotdeauna, inoportune. Ele aduc, în dezvoltarea sau în finalul schiței, considerații lirico-meditative, disonante, izvorîte din intenția de a mări dimensiunile clipei pînă la a o proiecta în cele mai largi perspective. Aceste comentarii metaforice, însă, nu trec, în majoritatea cazurilor dincolo de limita banalității.

Eroii Irenei Pușchilă își construiesc, cu naivitate, o lume a iluziilor călduțe, din care sînt scoși apoi brutal și fixați într-o postură ușor comică, ușor tristă. Dramatism, în sensul deplin al termenului, nu se află, fiindcă țelul e mărunt iar eșecul suportabil. Alec, artist, impetuos și visător, o aduce acasă pe Trandafira (el îi zice, transportat, Bilitis) care, după ce i-a declarat : „îmi place de matale că sînteți glumeț“, plictisită, „l-a căutat pe Gică, băiatul de la merdenele“ **(Alec)** : inginerul Enric Dana- [illegible] (Valea **licuricilor**), fermecat de doamna [illegible] Bosoancă, îi vorbește în sfîrșit și îi cunoaște și soțul, vîrstnicul colonel Simon Bosoancă, (cei doi soți își zic : „Pușa tatii“ și „Ticule“ și arată față de problemele artistice — sincer dar minor îndrăgite de Dancu — un dispreț îngăduitor). Pînă la urmă, inginerul, căsătorindu-se cu văduva, va constata, uimit, că nu-l poate uita pe răposatul, cu care atît de bine se potrivise.

Acesta este conflictul preferat. Iar tipul cel mai clar zugrăvit este cel al femeii descinse din mahalaua începutului de secol, amintind de portretele lui Caragiale.

EUGEN DORCESCU

Lecturi

CORESPONDENȚA

Benea Nicolae : Ne spuneți : „fiecare poezie pe care o scriu e o părticică din viață. Să fie așa greu de înțeles cele spuse de mine ? Mi-a fost atrasă atenția de anumite reguli de versificație. Nu e așa“. Cele scrise de Dvs. nu sînt greu de înțeles, ba chiar, am putea spune, ușor. Iată un pasaj din „Mașina“ : „Inima și-a împletit-o cu dorinți, / Capul l-a înțestat cu vise / Ce-nalt e cerul dimineața ! / Iar stelele, cît de numeroase sînt ! / Și vîntul, abia curaj mai are / Prezența să și-o semnaleze-n zori“ etc. Iar în altă compunere : „Dar fata la care țin / La mine nu vrea să privească“. Trebuie să vă spunem că, deși sînt „părticică din viață“, compunerile Dvs. sînt cam banale, nu reușesc să devină poezie.

Em. Crăiescu : Doar în **Pan** am găsit cîteva versuri notabile : „Se apleacă zeul și suflă în ochii verzi ai semințelor / pînă cînd focul cel rece se încinge“.

Victor Petrescu Mărgean : Versurile au o anumită cursivitate. Cîte un stih frumos („caii vîntului au albit de-atîta drum“) ne îndreptățește să vă încurajăm.

Cornel Cerb Lazăr : Scrisoarea Dvs. ne-a impresionat. Nu și versurile. Poate că scrisul v-ar ajuta să vă regăsiți. Mai încercați.

Văratec : Se pare că traversați un moment dificil, un fel de dezorientare. Versurile nu sînt publicabile. Poate altele.

George Daru : Tematica e generoasă. Trimiteți și alte poeme.

Rodia Căpuș : Sînt unele fulgurații promițătoare.

I. V. Dumitrescu : Poeziile trimise ne-au pus într-o anumită dificultate. Ele sînt scrise cu acuratețe, dovedind stagiu în această muncă. Le lipsește ceva — poate o iluminare care să le determine zborul.

Manole Buzea : Încercări traversate uneori de cîte o rază de speranță.

Ștefan Mitroi : Rondelurile Dvs. sînt, pentru noi, o foarte plăcută surpriză, mai ales în ceea ce privește stăpînirea dificilei „tehnici“ a acestei forme fixe. Va trebui să continuați, desigur, și să încercați, eventual, o lărgire a preocupărilor Dvs. Țineți-ne la curent cu ceea ce scrieți în continuare. Epigramele nu ne-au cîștigat adeziunea.

Vasile Filip : Ne bucurăm că v-au încîntat observațiile noastre anterioare. Citiți și scrieți, rezultatele se vor arăta. Dintre noile poezii, **Iubire pentru sălcii** ni s-a părut a respira un aer mai încurajator.

Ion Dogaru, Kylfor R., Cerna Val., Costel Dobra, Ninguno, G. Papp, Oscar Gibb Roll, Elena Narcis, Moldovan Vasile, V. Dîrlea : încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

DIAGRAME

Discuțiile actuale din presă în jurul criticii și criticilor literari își găsesc un ecou și în numărul 1/1974 al revistei **Ateneu** prin interviul luat de Calistrat Costin istoricului literar Const. Ciopraga.

Fără a prezenta elemente cu totul neașteptate, considerațiile universitarului ieșean rețin atenția printr-un ton temperat și, îndeosebi, printr-o examinare lucidă **a** subiectelor abordate. În legătură cu distincția **critică universitară — critică foiletonistică,** Const. Ciopraga afirmă : „Este foarte bine ca o critică să fie în același timp o operă de artă, ea însăși, dar în „critica foiletonistică“ de astăzi, adeseori lucrurile se abat de la problema capitală și lasă loc tocmai elementelor marginale. Pe de altă parte, și o critică așa-zisă de tip universitar poate părea rebarbativă, sau este realmente rebarbativă, atunci cînd este îmbîcsită de tot felul de elemente de „suprastructură“ minore. În acest sens avantajul criticii foiletonistice este evident, pentru că apare mai aerisită, înclinată spre metaforă, spre asociații mai libere, care o fac mai atractivă“.

În ceea ce privește poezia, predilecția criticului merge către o „poezie de confesiune, o poezie care să mă explice pe mine însumi, și dacă această explicare este posibilă, să fie ca un fel de autoportret ...“.

În același număr al revistei băcăuane mai pot fi citite, în afară de rubricile obișnuite, un fragment de roman, **O întîmplare neplăcută,** de Norman Manea, precum și traduceri din Milarepa și Flannery O'Connor.

L. A.

CENACLU

În ședința de joi, 21 februarie, a cenaclului Asociației scriitorilor din Timișoara, a citit poezii **Mircea Bârsilă.** Ședința a fost condusă de **Anghel Dumbrăveanu,** secretarul Asociației.

Tînărul poet **Mircea Bârsilă,** au fost de părere vorbitorii, este un talent remarcabil, cu serioase perspective de dezvoltare. Cel dintîi vorbitor a fost tot un tînăr poet, **Adrian Derlea,** care opinează că ne aflăm în prezența unui poet de factură calmă. El remarcă apetitul lui Mircea Bârsilă pentru cuvîntul plastic, cu mare încărcătură poetică, remarcă luxuria de metafore consistente, care par a veni de la sine, care nu sînt stridente. Îl prinde prozodia clasică — zicea el — chiar și poemele în vers liber au niște păsări sonore în ele, care te farmecă.

Criticul **Eugen Dorcescu,** mai temperat, subliniază „certa vocație pentru transferurile imagistice, gîndirea asociativă“. E de părere că „fulgurațiile metaforice (multe dintre ele frumoase) nu se leagă întotdeauna într-un întreg artistic“. Atrage atenția asupra unor versuri slabe, prozaisme, stridențe, insistînd asupra impresiei bune pe care i-au lăsat-o poeziile și talentul autorului.

Cornel Ungureanu se declară de acord cu observațiile antevorbitorului, arătînd că „Mircea Bârsilă e un talent foarte serios, un talent în care putem avea multă încredere, un talent care nu trișează. E o poezie a cîntării sentimentelor, spune criticul, de bun nivel. Discursul poetic e bine strunit, nu există diluție“. Se referă apoi la unele vagi influențe, excluzînd prezența epigonismului. Arată necesitatea lucrului pe manuscris, reînnoirea permanentă a cuvintelor, adîncirea substanței poetice.

Poetul **Crișu Dascălu** observă că și laudele și obiecțiunile s-au făcut cu delicatețe. Există o atmosferă, un limbaj consecvent cu sine însuși, iar leitmotivele sînt numai niște elemente ale acestei consecvențe“. Remarcă preexistența unor gesturi ironice. Are impresia că poeziilor le lipsește un subtext revelator. E necesară o mai mare concentrare asupra preocupărilor sale poetice.

Au mai participat la discuții : **Florin Dan Medeleț, Olimpia Ternovici, Florica Nubert, Lucian Petrescu, Dumitru Dascălu, Dumitru Bârsilă** (fratele tînărului poet).

Azi, cafenea literară. Citesc : **Laurențiu Cerneț, Ion Martin, M. Munteanu, N. D. Pârvu, Ion Velican.**

PARTICIPANT

In analele istoriei literare românești cazul nu este singular, dar are o notă specifică, aparte, care îi conferă dreptul la excepție. Investigațiile atente au scos și continuă să scoată la iveală tot mereu alte și alte documente, mărturii ce întăresc și mai mult adevăratele valențe și potențe ale operei ce satisface din plin gustul cititorilor.

La Hodora, Averești, București și Bușteni, mai ales, în laboratorul de vis și trudă – biblioteca, rămînea ceasuri în șir spre a șlefui și a da contur noilor sale opere.

Gîndul ne întoarce la aceste ipostaze din activitatea sa de creator, datorită descoperirii a încă patru scrisori referitoare la editarea romanului „Întunecare", ce a stîrnit o nemărginită admirație și prețuire în momentul apariției. Văzîndu-se refuzat atît de categoric de editurile din capitală, edituri ce u r m ă r e a u, evident, scopuri m e r c a n t i l e, prozatorul a încercat să-și imprime manuscrisul în tipografia Institutului de arte grafice „Scrisul Românesc" S. A. Craiova, unde avea un bun și tainic confesor în ale scrisului – pe Virgil Molin. Acesta, cu tact și calm a mijlocit, nu fără succes, pe lîngă directorul general al Institutului, Emanoil Tătărescu, care a cedat, aprobînd editarea „Întunecării", datorită insistențelor persuasive, ce aduceau un cîștig literilor românești. Cele patru misive, inedite pînă acum, dovedesc cu o energie rar întîlnită dorința romancierului de a-și vedea rodul muncii „de trei ani" în sufletele oamenilor și în rafturile bibliotecilor – aceste „temple ale cărților", păstrătoare de valori perene. Invocă o sumedenie de argumente, din fiecare reieșind că încrederea la una din editurile Iașului sau Clujului ? La Craiova, în Institutul mai sus amintit, îl avea pe Molin, prieten vechi și încercat, gazetar la începuturi ca și el. Cezar Petrescu colaborase și a continuat colaborarea la Almanahul Graficei Române în anii 1924, 1928, 1929 și 1931 cu valoroase contribuții referitoare la arta grafică. Îi plăcea colectivul, îl atrăgea munca de

O colaborare utilă:

Cezar Petrescu și Virgil Molin

editura nu are nimic de pierdut. I se părea, pe bună dreptate, „straniu" că întîmpină atîta indiferență și de aceea revenea ori de cîte ori considera necesar sau simțea că nu vor ieși lucrurile așa cum și le plănuise.

Totuși, rămîne o întrebare neclară. De ce și-a ales „Scrisul românesc", cînd putea să se îndrepte cu toată calitate ce se presta aici. Din scrisorile, puse la dispoziție cu o mare amabilitate de Maria V. Molin, constatăm cu uimire felul de a fi și de a proceda al prozatorului, ce era adînc inițiat în tainele „artei negre".

Volumele au apărut așa cum a cerut cel ce trudise la scrierea lor, sub o bandă comună, avînd reclame de inserat și în alte cărți, reclame ce au grăbit vînzarea primei ediții în numai cîteva zile.

Cezar Petrescu credea că nu are succes la public cum avea, de pildă, confratele său Ionel Teodoreanu, lucru ce este numai parțial adevărat. Pentru a se pune bine cu bănățenii, recenzează „Almanahul Banatului", ce apărea sub îngrijirea lui Romulus Molin, fratele excelentului meșteșugar în ale tiparului și scrisului din acest domeniu. Cerea de urgență un număr de 200 de exemplare care îi erau de mare trebuință în ziua de 6 februarie 1929, cînd se ținea la „Fundație o conferință" despre el. La toate aceste dorinți, Virgil Molin răspundea cu promptitudinea-i caracteristică, nefăcîndu-i scriitorului nici o încurcătură pe tot parcursul editării.

Solicitudinea scriitoricească s-a dovedit și de data aceasta de o mare fructuozitate, aducînd profituri scontate în ambele părți.

Virgil Molin rămîne în galeria editorilor științifici de la noi înscriind o pagină, citibilă de oricine, în istoria bibliografiei românești.

NICOLAE SCURTU

Com. Averești – Roman
12 iunie 929

Stimate domnule Molin,

Apelez la D-ta, pentru a afla soarta romanului meu **Întunecare,** încredințat Scrisului românesc și îngropat în sertare.

Am scris tot astăzi D-lui Tătărăscu, rugîndu-l să-i dea o deslegare. Știu că acum editura e în campania cărților didactice, dar mă îngrijesc din vreme, pentru la toamnă. E vorba de lucrarea mea cea mai serioasă, unde am pus suflet și muncă, timp de trei ani. Mi se pare straniu că întîmpină atîta **defiență.** Fiindcă mă văd silit să-mi pledez cauza ca un debutant, îți enumăr D-tale, aici, cîteva din argumentele mele pentru a arăta că în orice caz riscul editurei e mic, cu toată întinderea celor 3 volume.

1. Am o clientelă de cel puțin 5.000 cititori de literatură, care mi-au epuizat celelalte volume din Ed. Cultura Națională.

– – – – – – – – – –

4. Mă voi interesa personal de serviciul de presă în capitală și de distribuție la librăriile din București. Am acolo asigurați cel puțin 1.000 cititori.

5. Dacă apare romanul întreg înainte de 25 Decembrie, îl voi prezenta la premiile Academiei, tot în vederea acestei publicități care să contribuie la desfacerea tirajului.

6. Ceea ce ar constitui dreptul de autor (procentul curent de vînzare) îl accept în volume, a căror desfacere o voi îngriji-o eu, acolo unde editura n'are legături cu librăriile.

La acestea toate, aș adăuga și unele păreri tehnice, ca unul care m-am ocupat îndestul cu soarta cărților românești și am luptat ades pentru a găsi o soluție mijlocie între interesul cititorului și capacitatea lui de cumpărare, și interesul editurii.

Pe o hîrtie mai subțire, de cît cele două volume tipărite de Scrisul românesc, pînă acum (și prea festive) cu o literă mică dar citeață, s-ar cuprinde romanul în 3 volume a cîte 250 pag. fiecare. S-ar desface sub o bandă unică. Prețul, față de publicitatea făcută la vreme și de acuratețea tiparului n'ar fi o pedică prea gravă. Ultimul roman al lui Ionel Teodoreanu, tipărit în halul în care tipărește Cartea românească, a fost 150 lei pentru vol. II și 130 lei pentru vol. III, ceea ce n-a împiedicat să se vîndă cîte 10.000 exemplare. Admițînd că n-am talentul și clientela de lectori a prietenului meu Teodoreanu, cariera mea literară și gazetărească mă îndreptățește să completez măcar pe jumătate din acest contingent de lectori. Ce argumente să mai invoc ?

Cu cele mai bune sentimente
CEZAR PETRESCU
17 Decembrie 928
Com Averești, Roman

II.

Stimate domnule Molin,

Cu poșta de astăzi, expediez ultimele coale cu bunul de imprimat pentru vol. I. Anexez aci și o listă a cărților de acelaș autor, pentru a se insera pe una din paginile interioare sau pe copertă, undeva.

Cînd se compune coperta, te rog trimite-mi și mie una, să am idee. De asemeni și o primă coală tipărită, ca să mă lămuresc pe ce hîrtie și în ce haină se prezintă cartea. Ți-aș fi mult îndatorat, dacă putem zori lucrarea așa, să apară cel mai tîrziu la începutul lui Februarie.

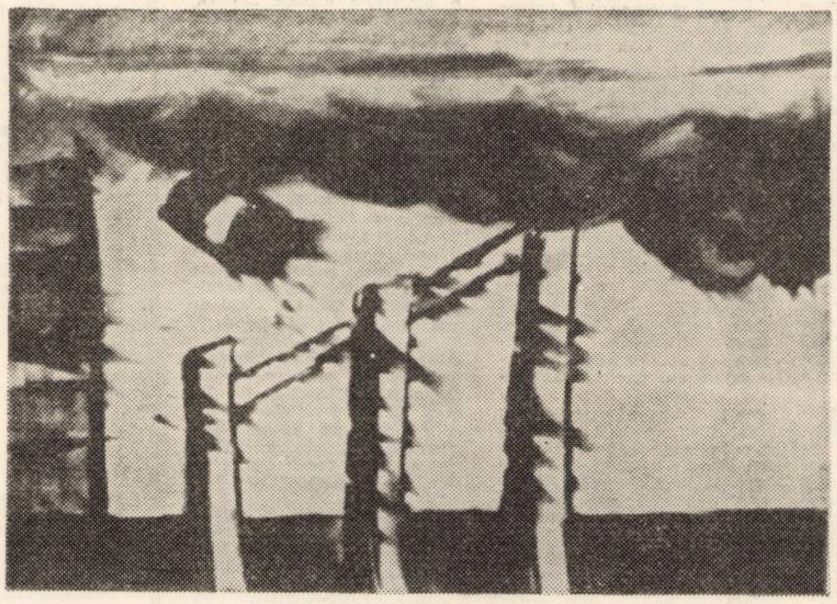

YARODARA NIGRIM : Avînt static

La această dată voi fi în București pentru mai multă vreme (15 Ianuarie – 15 Martie) încît m-aș putea ocupa de aproape cu reclama, recenziile, și chiar cu vînzarea, fiindcă eu, în loc de drept de autor după cum am spus, cer să mi se dea echivalentul în volume și să mi le plasez singur. E o ușurință pentru editură. De asemeni, în afară de aceste volume care mi s-ar reveni în comptul dreptului de autor, stau la dispoziția editurii, să plasez și să controlez vînzarea și la librăriile din București, care nu se află în relații cu „Agenge generale" prin care Dv. distribuiți cărțile.

Toate acestea, mi-ar fi posibile, dacă voi intra cu volumul în plin sezon de librărie. Altfel, D-ta știi că după cum se apropie primăvara, dispare și gustul românului de citit.

Cu cele mai bune sentimente al D-tale

CEZAR PETRESCU

III.

f. a.

Mult stimate domnule Molin,

Te rog să mă ierți dacă am întîrziat și am încurcat cîteva zile cu trimiterea corecturilor. Cu mutatul de la țară în București, am fost nevoit să mă abat de la promptitudinea-mi obicinuită. Cred că acum, am revenit la punct. O coală care se rătăcise mi-a parvenit cu întîrziere. O expediez odată cu ultimele 2 primite, chiar azi. După socoteala mea, cred că n-au să mai fie mai mult de 2-3 coale, încît am calculat bine egalitatea volumelor. Chiar astăzi m-am achitat de angajamentul luat față de fratele D-tale, să recenzez Almanahul Banatului.

Am făcut un foileton extra-elogios (deși superficial, fie vorba între noi) ca să compensez întîrzierea involuntară. Ce s-a făcut cu coperta ? Aș rămîne foarte îndatorat, dacă aș avea o coală două, trasă să am idee cum va apărea în tiparul definitiv. De asemeni te rog foarte mult anunță-mă cînd crezi D-ta, că vor apare volumele și cam la ce preț, vor ajunge amîndouă. Sînt de idee să fie înfășurate într-o banderolă comună – colorată, pe care voi indica să se imprime cîteva aprecieri elogioase ce mi-au fost publicate anticipat în **Les Nouvelles Litteraires.**

De asemeni, dacă n'ar costa prea mult, aș face pe socoteala mea, tot la tip. Dvs., vreo 2-3.000 de foi colorate, reclamă a romanului, cu un succint rezumat și cîteva aprecieri ale criticii, după primul volum apărut la Universul. Aceasta spre mai repede ațîțare a curiozității publice.

De pe coalele actuale, se trag foi de stereotipie, sau se scoate direct ? Întreb, fiindcă poate s-ar păstra culese gata, pentru a doua ediție, care chiar dacă nu ar apărea în editura Dv. aș face-o să fie de alt editor (ca Naționala – Ciornei) să fie comandată pentru imprimat, tot la tipografia Scrisului. Cum vezi și D-ta – nu sînt un autor care dorm și cred că mi-am terminat misiunea, prezentînd ultima corectură cu bunul de imprimat. Vreau să pun umăr la umăr, ca să nu vă știu păgubiți sau cu capitalul imobilizat, de pe urma mea.

Cu cele mai bune și prietenești salutări

CEZAR PETRESCU
Pensiunea Savoya
Str. Riureanu 6
București

IV.

Iubite domnule Molin,

Încă tot n'ai scăpat de mine. Te plictisesc cu o tenacitate eroică. Dar sper că în 2 săptămîni, vom putea discuta și altceva, decît această eternă poveste a romanului meu. Trimit alăturat, textul unui prospect, cum l-aș vedea tipărit pentru a merge intercalat în foile altor cărți puse în librărie.

E de o utilitate verificată mai ales de către editurile străine, care își îndoapă cărțile cu asemenea rezumate. Dacă editura, crede că nu e numaidecît în interesul său, rog să se facă aceasta în comptul meu. Mă voi achita după factură.

Pe o hîrtie velină, fină, de preferință colorată slab, formatul alăturat și îndoită în trei ca să aibă dimensiuni ceva mai mici decît pagina unei cărți și constituind în total 6 pagini, ar merge :

I. pe cele trei din față : 1 (prima) pagină, anunțînd apariția cărții, cu titlul volumelor, prețul, etc., 1 (a doua) pagină, anunțul cărților literare editate de Scrisul românesc, cu indicația unde se fac comenzile, 1 (a treia) pagină, reproducerea textului după Les Nouvelles litteraires, constituind recomandarea cea mai călduroasă a romanului.

II. pe cele trei pagini de verso, cu o literă cît mai mică, rezumatul romanului după textul trimis.

Fiindcă textul meu e cam mare, litera poate fi cît de mică – știu că toată la Scrisul, e citeață și frumoasă. Pentru pagina care ar fi oarecum coperta din mijloc a prospectului, pînă în 2 zile trimit cu poșta un clișeu cu fotografia... autorului. Nu fiindcă mă cred frumos, dar fiindcă face parte din curiozitatea cititorului. Poate o cerneală, bătînd în negru albăstrui, cafeniu, ar fi mai potrivită – adaptată culorii alese pentru hîrtie. Eu rog, pentru mine să mi se facă 2.000 exemplare, cu care voi fi încărcat la socoteală. Dacă editura crede mai mult, va face-o pe cont propriu. Aceste exemplare, vă rog să mi se trimită mie, le voi distribui personal la librării să fie interceptate în cărțile care se vînd ma mult. **Corectura rog să o facă cineva de la Dv., ca să nu mai întîrziem.** Am neapărată nevoie de 200 exemplare, în ziua de vineri, 1 Februarie, fiindcă în ziua de 6 Februarie, ora 6, se ține o conferință despre mine. Vreau din timp, să pun să se distribuie în fotolii, un număr de exemplare, care vor profita vînzării. Interesul editurii e tot așa de mare ca al meu.

Cred că m-am apropiat de sfîrșitul tuturor plictiselilor cu care te-am exasperat.

Cu cele mai bune sentimente, al D-tale îndatorat.

CEZAR PETRESCU
Pensiunea Savova
Str. Râureanu 6, Buc.

Profiluri

Accepțiile date categoriilor istoriei culturii, legate de procesul creației, deschid la Al. Philippide o perspectivă clară asupra viziunii poetului și a propriului său travaliu. Detaliind sistemul de argumentație pătrunzi, așadar, nu atît un mod de a teoretiza cît un program poetic. Așa cum definirea conceptului de tradiție dezvăluie spiritul creator cu care artistul înțelege să i se integreze, elucidarea termenului de „clasic", căruia Al. Philippide îi consacră un compartiment substanțial din producția sa eseistică, trădează afinitățile sale programatice explicîndu-i adeziunea clasică printr-o concepție mai generală care este, deopotrivă, a teoreticianului și a poetului.

Delimitarea noțiunii se realizează în obișnuita paralelă tipologică, clasic-romantic, speculîndu-se vocația termenului de a intra în scheme duale, antinomice. Se urmărește, de fapt, întregirea înțelesului consacrat, tradițional, cu dominantele actualității : ‚ce mai putem noi păstra din vechiul conținut și ce trebuie să-i adăugăm". Evident, demonstrația stăruie intr-un plan strict estetic Ca punct de plecare este luată definiția, întrucîtva uzuală, a lui Sainte-Beuve din „Causeries du lundi". Poetul o consideră, în simțitoare măsură, precară și inactuală, găsind prilejul de a-i aduce amendamente din perspectivă contemporană, conform opticii sale. Din enunțul criticului francez este exclus, în primul rînd. criteriul vechimii pentru a fi înlocuit cu criteriul utilității, „mai puțin general". „Fiecare epocă, afirmă eseistul, privește și primește o operă literară în modul ei deosebit". „Fiecare operă ia din tezaurul clasic ce i se potrivește". Un autor considerat drept clasic la o epocă dată și intr-un mediu social dat, poate să nu mai fie considerat ca atare intr-o altă epocă și în alt mediu". Eliminînd stringența vechimii, ca însușire indispensabilă clasicului, autorul ajunge la o concluzie fermă : „actualitatea nu exclude deloc clasicismul". Se recunoaște, aici, aceeași aplecare a poetului, vădită intr-un studiu asupra romantismului, de a evalua, pur tipologic, curente literare, cu existență cronologică, coercitivă. Intr-o asemenea optică, clasicismul este un tip de sensibilitate, o dispoziție psihică perenă, subadiacentă sau supraadiacentă unor tendințe și orientări varii. „Romantismul și clasicismul — scrie — reprezintă mai mult decît două maniere literare, antagoniste. Ele corespund la două mari categorii sufletești".

In desfășurarea termenului de clasic s-a putut resimți, îndeosebi, teoreticianul intuitiv și prob, pentru care multe din aspectele enunțate fuseseră observate în chiar actul esoteric al creației și-i serviseră la limpezirea formulei proprii. Numeroase eseuri și cronici literare ni-l dezvăluie, însă, pe Philippide poetul, însetat de valori clasice și foarte programatic în a le considera modele de artă eternă. Asemenea observații au o semnificație autonomă, chiar atunci cînd par inaderente la autorii comentați, întrucît ele iradiază, cu deosebire, din concepția poetului care gustă și judecă adînc înfeudat firii sale. Am putea spune că eseistica și critica literară îl atestă pe Al. Philippide clasic mai mult decît, chiar, poezia. Deși cele mai multe din însușirile atribuite în actul critic (echilibru, armonie, concizie, ordine, claritate) se dovedesc numai vag clasice, ele sînt considerate tocmai prin apartenența lor, drept condiții ale perenității operei. „Măsura, armonia, limpezimea", sînt, de pildă, la Racine „calitățile principale ale stilului". Tot lui i se observă „supunerea de bună voie la regulile dictate de rațiune" precum și întoarcerea firească la un „model de perfecțiune". Sub imperiul unei admirații cu adevărat paroxistice, lui Racine i se mai atestă „frumusețea formală, netezimea versurilor, armonia împerecherilor de cuvinte", „perfecțiunea lor, vigoarea, naturalețea și adevărul". Totul este „perfect șlefuit", „bine spus", „armonios exprimat", cu „luciu și strălucire", „ cu multă,

Clasicismul „permanent"

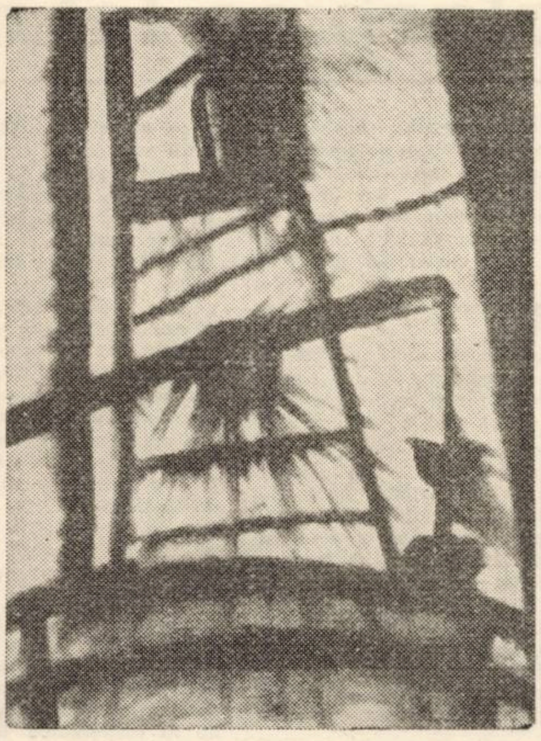

YARODARA NIGRIM : Drumul spre cabina mea

prea multă elocvență". De fapt, potrivit concluziei „teatrul lui Racine" este „risipă de perfecțiune artistică, „cheltuială de frumos". Schiller, avînd o structură sufletească duală, îmbină deopotrivă „măsura clasică și frumoasă dezordine romantică". El vădește în primele piese, „mai mult instinctul său poetic decît meșteșugul". Romanticului, indiscutabil, care a fost Heinrich von Kleist, Al. Philippide îi recunoaște, alături de „neliniștea congenitală" și „stilul umflat și hiperbolic al „Sturm und Drang-ului", un limbaj „nervos, elocvent, fără prolixitate" care dă „impresia de amploare și de imens" (v. nota grandiosului și a monumentalului clasic). Goethe este citat pentru „limbajul măsurat, concis, clar, echilibrat și proporționat chiar în exprimarea celor mai adînci sentimente și a celor mai violente pasiuni". De asemenea, la Poe „arta domină sentimentul". Apropiindu-se de secolul nostru, eseistul mai distinge la Anatole France — „armonia frazei", la Claudel „dezarticularea" care „nu e atît de mare încît să nu se mai perceapă schema versului tradițional, spiritul prozodiei clasice", la Rabindranath Tagore „simțul frumuseții active, al frumuseții în mișcare", „bucurie luminoasă, sănătoasă și deci, moralmente pură", gîndire „limpede, dornică de permanență și de certitudini".

Ancorînd într-un plan de referință național, afinitățile clasice ale poetului, îndeosebi formale, devin singurele criterii de investigație critică. Creangă povestește „cu o simplitate de pasăre care cîntă, de pasăre măiastră însă". In Ibrăileanu se cumpănesc „armonios" o mare capacitate de simțire și o cumplită luciditate a minții". Liviu Rebreanu are „o știință", „un instinct al construcției", „o precizie a frazei". Sadoveanu „rostește" frumuseți în fraze „de o mare armonie verbală". Ion Barbu cultivă „versul regulat supus unei prozodii stricte". „Expresia lui este concisă" și are strălucirea insensibilă a „briliantului". Blaga conciliază „în chip strălucit", „imaginile subtile ale unei poezii de cunoaștere cu temele, cu tonul, cu cîntecul simplu și adînc al folclorului". Arghezi prezenta „totul" „cu limpezime clasică, la fel ca Ion Pillat, care este „în adîncul firii lui un clasic" ce cultivă „adîncimea formei". Cu aceleași instrumente, poetul coboară și în contemporaneitate.

Cumulate, aceste considerații aproximează o sintetică imagine a idealului său de artă, de poezie. „Concizia" pe care Al. Philippide o descoperă, pretutindeni în texte, este și imperativul său poetic. („Suflete, povestește vremea cu clipe simple" — **Odă sihastră**). „Adîncimea formei" este calitatea pe care și-o dorește și o invocă („De ce să încerc s-astîmpăr cutremurul din fund ? / Mai bine alba spumă trecătoare / S-o încremenesc statornic în gerul unui gînd ; / Zăpadă cu străfulgerări de soare" — **Mărturisire**). Ea înseamnă uneori „netezimea versurilor", alteori, „armonia împerecherilor de cuvinte", „perfecțiunea, vigoarea, naturalețea lor". Mai înseamnă „limbaj nervos, elocvent, fără prolixitate" sau „limbaj măsurat, concis", „echilibrat și proporționat". „Gîndirea limpede, dornică de permanențe" este gîndirea la care aspiră poetul. Este „capacitatea de simțire" și de „luciditate a minții". Așadar, aceste observații nu izvorăsc, atît din ambiția criticului de a stabili un sistem de valori cît din intuiția poetului care validează realitatea artistică, predecesoare sau contingentă, în strict consens cu propriile-i deziderate.

MIHAI DASCAL

Cartea de idei

Psihologia proiectivă

Ar fi fost poate prea pretențios să vorbim despre o „psihologie proiectivă", bazîndu-ne doar pe elementele pe care le aduce cartea lui Constantin Enăchescu, apărută în Colecția Psyché, a Editurii Științifice și intitulată **Elemente de psihologie proiectivă.** Cu atît mai mult cu cît termenul nu este chiar limpede definit. Autorul vorbește despre analiza proiectivă (p. 9), ca apoi să considere psihologia proictivă drept o „ramură" a psihodiagnosticului, acesta fiind o „ramură" a psihologiei experimentale, în continuare „un sistem metodologic diferențiat în cadrul acestuia (a psihodiagnosticului, n.n.), direct legat de analiza și investigarea personalității" (p. 11). În alt loc leagă această ramură de „personologie", un barbarism la care s-ar putea renunța, ca în final să aflăm că psihologia proiecției sau psihologia proiectivă „ne apare nu numai ca un simplu mănunchi de metode de investigare globală a personalității, ci și ca un domeniu specializat al psihologiei persoanei" (p. 31). Dar dacă acordăm termenului „proiecție" doar semnificația dată în carte, socotindu-l un simplu mecanism ce eliberează un subiect de conținuturile sale intrapsihice, „conținut ideo-afectiv, penibil sau acceptat de sine", care este exteriorizat prin anumite mijloace și forme de expresie, atunci sfera noțiunii este mai restrînsă decît ne-am fi așteptat. În acest caz analiza proiectivă este un capitol al psihologiei clinice și nu am putea vorbi de un domeniu diferențiat al psihologiei decît în cazul în care toate metodele și modalitățile proiective, atît de complicate și de controversate totodată, ar încerca într-un suprem efort să descifreze în întregime personalitatea, cercetarea psihicului nefiind neapărat legată de fixarea unui diagnostic.

Autorul încearcă să dezbată obiectul psihologiei proiective, lămurind noțiunile fundamentale ce intră în acest proces : personalitate, proiecție, expresie, creație, ca după expunerea principiilor psihodiagnosticului proiectiv să descrie metodele proiective a căror rezultate vor duce în final la psihodiagnosticul proiectiv în psihopatologie. Cartea propune numeroase date și este mai ales fertilă prin problemele ce le deschide. C. Enăchescu consideră personalitatea un ansamblu de structuri ce se autoechilibrează, fiind rezistente la perturbațiile exterioare. Pe de altă parte socotește procesul psihic strîns legat de expresie și creație. Persoana umană are capacitatea de a-și proiecta în exterior conținuturile psihice. De aceea consideră că descifrarea structurii personalității și a conținuturilor intrapsihice este posibilă pornind de la manifestările exterioare, de la forma acesteia. Expresia vehiculează conținutul proiectiv, rezultatul fiind creația „veritabil mesaj psihologic cu valoare psihodiagnostică".

Nu vom stărui nici asupra istoricului problemelor dezbătute, interesante pentru că oferă o privire de ansamblu asupra eforturilor făcute în timp pentru descifrarea psihismului uman, nici asupra tehnicilor sau metodelor utilizate, de la tehnicile asociative, pînă la autotestul și testele noi create. Ele sînt urmărite cu pricepere și dovedesc o experiență îndelungată. Autorul aduce și contribuții valoroase, legate de această experiență personală, mai ales în aplicarea unei singure metode de interpretare la pluralitatea celor aplicate, ducînd la curbele specifice, trei fiind în mare „răspunsurile-creație" la testele proiective de personalitate, corespunzînd celor trei tipuri fundamentale studiate în psihologie : extravertitul, introvertitul și tipul mixt.

C. Enăchescu este încrezător în capacitatea testelor de a descifra personalitatea umană : psihologia proiectivă este „singura capabilă de a da un răspuns global asupra structurii și dinamicii personalității" (p.8), deși în alt loc se afirmă, cu siguranță, mai aproape de adevăr că „nici o tehnică cunoscută nu poate acoperi decît una sau cîteva funcții mentale, nefiind capabilă de a da un răspuns apreciativ asupra întregii personalități" (p. 29). Oare să putem, cu gama largă a mijloacelor existente să abordăm „orice latură a psihicului", vorbind în același timp și de „rigoarea impusă de teste ?" Sau în ce măsură cercetarea primește semnificații în plus comparînd normalul cu patologicul ?

De fapt dincolo de valoarea recunoscută a cărții ce umple un gol, fiind o bună sistematizare și o remarcabilă analiză a acestor metode de investigare, lectura ei pune anumite întrebări și nedumeriri : care este limita dintre normal și anormal și cine o poate stabili ; este fiecare om un univers singular ce nu poate fi redus la un model standard ; complexitatea proceselor psihice pot fi cunoscute prin simplificarea adusă de anumite metode ; schemele, ce se reduc în ultimă instanță la trei, cuprind oare varietatea, nuanțele și inefabilul psihismului uman ?

Sînt cîteva din între[illegible]ile ce nu vor să sublinieze „drama" psihologiei ci doar să amintească anumite limite pe care și psihologia proiectivă le are.

Două observații de amănunt : în primul rînd, lucrările unor autori citați (Pavelcu la p. 17, și Guthrie, p. 18, spre exemplu) în text nu sînt trecute la bibliografie. În al doilea rînd, deși lucrarea are un stil îngrijit, unii termeni tehnici sau unele barbarisme sînt supărătoare : personologie (p. 14), netitate (p. 21), instructare (p. 40), ecfora (p. 44) etc. Poate o nouă ediție îi va elimina ori înlocui cu alții mai adecvați.

ION MAXIM

Dictionarium valachico-latinum

Este un fapt aproape inexplicabil că Banatul, atît de sensibil și de receptiv la succesele sale, nu a descoperit, în sensul deplin al termenului, nici pînă astăzi una din realizările sale de excepție din secolul al XVII-lea : *Dictionarium valachico–latinum*. Se pare că lucrarea a trebuit să plătească un tribut prea mare pentru modestia harnicului său realizator, care a ținut mai mult la terminarea operei decît la punerea semnăturii sale. Deși semnalată de mai bine de un secol de către B. P. Hașdeu, deși publicată parțial și în întregime (adevărat, numai în reviste și nu ca o lucrare independentă), cercetările de pînă acum au urmărit, cu rare excepții, doar identificarea autorului. Chiar și exploatarea unor fapte de limbă din corpul dicționarului se datorează tot dorinței de a descoperi autorul și mai puțin bogăției, de altfel necontestată, a operei. Fără să subapreciem importanța identificării autorului, trebuie să observăm că punerea în valoare a lucrării, adică a elementului esențial din perspectiva lingvisticii, a rămas pe planul al doilea, studiile de limbă, promise de la Hașdeu încoace, întîrziind să se concretizeze În felul acesta, paradoxal, numele de *Anonymus Caransebesiensis*, impus de Gr. Crețu în literatura de specialitate, se potrivește mai mult lucrării decît autorului.

Publicarea integrală a dicționarului de către Gr. Crețu, după încercările nefinalizate ale lui Hașdeu, a netezit mult drumul spre valorificare a materialului lingvistic bănățean. Deși meritele lui Gr. Crețu sînt de netăgăduit, trebuie să observăm că publicarea dicționarului nu a asigurat nici integrarea totală a acestuia în circuitul valorilor lingvistice și nici cunoașterea fidelă a manuscrisului. Faptul că publicarea dicționarului s-a făcut, la sfîrșitul secolului trecut, în paginile unei reviste nu numai că i-a limitat circulația, dar cu trecerea anilor – revistele avînd soarta lor – a îngreuiat chiar și consultarea materialului. Pe de altă parte, poate și datorită răgazului prea mic cît a fost în posesia manuscrisului, adus de la Budapesta, Gr Crețu n-a reușit să redea exact conținutul dicționarului, ceea ce a dus, mai tîrziu, la unele interpretări neîntemeiate. Gr. Crețu nu marchează în nici un fel, de pildă, care sînt cuvintele selectate inițial și care sînt cele înregistrate ulterior de către autor, deși acest lucru are importanța sa. Cu toate că descifrarea manuscrisului este superioară celei făcute de Hașdeu, Gr. Crețu comite numeroase inexactități : a) omite, parțial sau total, unele articole ; b) contopește două articole scrise de autori diferiți ; c) sensul unui articol îl trece la altul ; d) un articol adăugat este înregistrat, ca sens latinesc !, la alt articol ; e) nu reușește să descifreze cuvinte-titlu și sensuri ; f) schimbă, probabil și cu ajutorul tipografiei, ortografia autorului.

Nici Gr. Crețu și nici ceilalți cercetători de pînă acum nu uită să constate că dicționarul e „neterminat". Credem că aici se impune o precizare : dicționarul e scris de la *a* la *z*, inclusiv. Prin urmare, avînd în vedere absența indicațiilor de sens la unele cuvinte, am putea spune, cel mult, că dicționarul e incomplet, dar, după cum vom vedea, și această afirmație ar putea fi în contradicție cu intențiile lexicografului. *Dictionarium valachico–latinum*, arătam mai sus, cuprinde aproximativ 5 500 de cuvinte și variante. Înafara celor 39 de termeni care apar în adaosul scris de altă mînă pe paginile 171–172, toate celelalte cuvinte aparțin dicționarului propriu-zis, adică acoperă paginile 1–167.

Cuvintele de pe paginile 1–167, în număr de aproximativ 5.460, sînt organizate în 5.225 de articole. Diferența dintre cele două cifre se explică prin aceea că numeroase cuvinte nu constituie articole separate, nu beneficiază de poziția cuvintelor-titlu, ci apar doar în îmbinări de diferite tipuri (de exemplu : *kositor* în *banye de kositor* etc.) ! Este interesant de remarcat că numărul cuvintelor nu coincide cu numărul rezultat din frecvența termenilor. Unele cuvinte-titlu reapar (la alt caz, la altă persoană etc.) chiar de mai multe ori. Iată cîteva din șirul lung al exemplelor posibile : *a gol sunĕ, alesul vinyilor, om de omenie* etc. (alături de *gol, sun, ales* etc).

După cum se știe, manuscrisul trădează intervenții ulterioare, înregistrează cuvinte și sensuri scrise de mai multe persoane. Este încă indiscutabil că nu putem vorbi de o lucrare colectivă și nici de o colaborare ca în cazul *Lexiconului de la Buda*. Completările care nu aparțin autorului reprezintă doar 5% din totalul termenilor. Completările făcute de însuși autorul sînt mai numeroase (11%), ceea ce face ca numărul cuvintelor de pe o pagină să oscileze între 14 (p. 1) și 62 (p. 134). Această statistică dovedește că intervențiile ulterioare sînt de o importanță redusă și că dicționarul este rezultatul unei întreprinderi pregătită cu migală și realizată, în ultimă analiză, de o singură persoană.

După cum am menționat mai sus, se consideră că dicționarul n-a fost terminat. Într-adevăr, lucrarea cuprinde peste 800 de cuvinte fără indicație de sens. Explicația care s-a schițat pînă acum a fost aceea că autorul, dornic să înainteze cît mai repede în elaborare, n-a mai dat echivalentul latinesc în cazul derivatelor și al variantelor (de exemplu *budzĕ* „labium", dar *budzat*, –)

Nu sînt însă deloc mai puțin numeroase exemplele care nu se încadrează în aceste categorii de cuvinte. În același timp, trebuie observat că termenii netraduși nu apar de la un anumit punct din lucrare, de unde autorul ar fi început să se grăbească. Elementele netraduse apar – paralel cu derivate și variante glosate ! – atît pe prima, cît și pe ultima pagină. Explicația ni se pare că trebuie căutată în altă parte, în concepția autorului. Ea ar putea surprinde, dar, cum am văzut, nici apariția acestui dicționar nu este mai puțin neașteptată. Autorul, deși acceptă, sub presiunea tiparelor vremii, modelul dicționarului bilingv, urmărește cu un interes aparte problema *cuvîntului românesc*. Dovada cea mai grăitoare în acest sens este că *el așează pentru prima dată cuvîntul românesc în fruntea articolelor dintr-un dicționar* ! El nu țintea doar un dicționar de uz didactic (cum s-ar explica atunci includerea numeroșilor termeni obsceni ?), ci urmărea cu o rară pasiune punerea în valoare a cuvintelor limbii sale. Autorul este atît de dominat de această idee, încît la un moment dat nu mai respectă, nici măcar formal, structura dicționarului bilingv : indică și sensurile cuvîntului-titlu tot în română (*kodru* „munte, pădure"). Falsul caracter bilingv al acestui dicționar reiese și din aceea că autorul nici nu intenționa să completeze articolele rămase fără sensurile latine : în dreptul acestor cuvinte nu lasă liber locul pentru completările viitoare, ci trage, aproape totdeauna, o linie orizontală. Tot în acest sens pledează și faptul că, deși a găsit timp să adauge sute și sute de cuvinte noi, nu a notat ulterior aproape nici un sens Și, în sfîrșit, dacă ar fi dorit să realizeze un simplu dicționar bilingv, greu s-ar putea motiva prezența masivă a variantelor de tipul : *sap – săp, sar – săr* etc. Prin urmare, chiar dacă, strict formal, vorbim de un dicționar bilingv, din subtext, și chiar din text, se desprinde ideea realizării unui inventar de termeni românești, etapă de trecere de la dicționarele bilingve la cele unilingve românești.

Cîteva observații, tot din unghiul faptelor de limbă, în legătură cu localizarea și datarea manuscrisului. Se știe că Hașdeu, bazîndu-se pe apariția toponimului *Logosh* în dicționar și pe descifrarea, greșită, a unei însemnări de pe pagina 172, afirmă că autorul „cu o perfectă siguranță este un bănățean din Lugoj" (*Anonymus Lugoshiensis*). Trecerea numelui topic *Logosh* într-un articol aparte și absența dintre cuvintele românești a toponimicului *Caransebeș* nu pledează pentru localizarea propusă de Hașdeu. *Logosh* face parte din seria articolelor incluse ulterior, or dacă autorul ar fi dorit să strecoare, în acest fel, o informație despre sine în dicționar, desigur că ar fi făcut-o la vreme. Unii cercetători de mai tîrziu, subliniind neînregistrarea toponimului *Caransebeș* și observînd, probabil, dificultățile care apar la încercarea de a localiza manuscrisul la Lugoj, au preferat să evite riscurile asumate de B. P Hașdeu și de Gr. Crețu, prin indicarea unei localități anume. În aces fel apare, alături de *Anonymus Logoshiensis* și *Anonymus Caransebesiensis*, numele de *Anonymus Banatensis*. Această prudență ni se pare nemotivată, nu numai pentru că azi datele extralingvistice probează localizarea propusă de Gr. Crețu, ci și pentru că articolele dicționarului indică, deși numai indirect, ca autor un român caransebeșean de o aleasă cultură. În primul rînd, numele orașului Caransebeș apare, chiar de mai multe ori, la indicațiile de sens, în latină (*Strem*. Sirmium. Plateae Caranseb nomen – deși apare pentru prima dată, este abreviat ! ; *Teiuș* Tilietum. Promontorium Caransebesiense). În al doilea rînd, atît *Strem*, cît și *Teiuș* (lăsînd la o parte Timish) *denumesc* locuri, părți ale „întregului", care este Caransebeșul. Autorul nu indică separat, în română, numele mai multor localități (fără nici o însemnătate deosebită, evident, pe la mijlocul secolului al XVII-lea) care, în cea mai mare parte, se găsesc pe o rază de 20 de km. în jurul Caransebeșului (Bucoșnița, Maciova, Marga, Tincova, Zăgujeni, Zorlenți etc.). O astfel de „orientare în teren" nu putea să apară decît la un om din partea locului. Bogata terminologie din domeniul pomiculturii și al silviculturii ne îndreaptă atenția iar spre Caransebeș, spre zona gugulanilor !

În privința datării, credem că redactarea a avut loc pe la mijlocul secolului al XVII-lea, în Caransebeș. Această ipoteză e susținută și de cronologia relativă a faptelor de limbă din dicționar. Încă Hașdeu făcea observația că, deși termenul de *cucuruz* apare, cuvîntul (*cucurudzul*) a început să fie mai cunoscut în perioada anilor 1630–1650, în unele zone ale Banatului, în contacte mai strînse cu țările din sudul Dunării, eventual chiar mai devreme Autorul a trăit, deci, în perioada cînd această cultură a început să fie cunoscută, împreună, firește, cu numele de *cucurudz*, dar cînd valorificarea ei n-a impus încă nici termenul de *mămăligă* și nici schimbarea sensului la substantivul *mălai*. În sfîrșit, un argument din domeniul ortografiei. Textul, scris cu litere latine, prezintă ortografia maghiară foarte pestriță impusă pe la începutul secolului al XVII-lea.

Observațiile schițate aici și cele asupra cărora nu ne-am oprit acum, sperăm să pună într-o lumină nouă acest monument al culturii noastre vechi, expresie a umanismului românesc.

FR. KIRÁLY

ALEXANDRU DIMA

Aspecte naționale ale curentelor literare internaționale

Afirmarea consistentă și în același timp prestigioasă pe plan național și internațional a comparatismului literar românesc, ca disciplină a științei literaturii și ca orientare metodologică, este strîns legată de numele profesorului Alexandru Dima. Contribuția adusă la fundamentarea teoretică a disciplinei, la cercetarea istorică a comparatismului din România și aplicarea viziunii comparatiste în exegeza istorică și critică a literaturii române și universale reprezintă o realizare valoroasă a științei literare românești contemporane.

După **Principii de literatură comparată**, în care se cercetează problemele literaturii comparate în perspectiva teoretic-sistematică, prin precizarea obiectului și metodei disciplinei, cît și în perspectivă istorică, prin fixarea momentelor principale din istoria comparatismului mondial și a celui românesc, Alexandru Dima își continuă cercetările de teorie a comparatismului și de aplicare a metodei la istoria literară în volumul **Aspecte naționale ale curentelor literare internaționale**, recent apărut în editura Cartea românească.

Studiile sintetice cuprinse în acest volum nu aparțin exclusiv domeniului literaturii comparate, după cum rezultă și din secțiunile principale în care ele sînt prezentate : „Studii de literatură comparată" și „Studii de istorie și estetică literară". Alături de studii care tratează probleme teoretice ale comparatismului, ca „Aspecte naționale ale curentelor literare internaționale", sau „Perioade și curente literare", ne sînt oferite studii care aplică metoda comparatistă în cercetarea literaturii române, ca „Motivul cosmic în opera eminesciană", precum și cercetări dedicate unor probleme de istorie literară, de istoria criticii și a teoriei literare românești : „Relația literatură-societate în concepțiile criticii și teoriei literare", sau „O retrospectivă a esteticii noastre".

Teoria comparatismului beneficiază de o serie de valoroase precizări care afirmă și punctele de vedere metodologice proprii școlii comparatiste românești. Astfel, după ce în **Principii de literatură comparată** s-au semnalat ca manifestări esențiale ale comparatismului relațiile literare naționale și internaționale (cu accentuarea specială a studiului izvoarelor și influențelor), paralelismele (care se manifestă orizontal în cadrul curentelor și vertical în evoluția unor structuri literare) și manifestarea caracterelor diferențiale ale fiecărei literaturi în parte, studiul care deschide volumul **Aspecte naționale ale curentelor literare internaționale** stabilește cîteva criterii de cercetare a curentelor literare în spiritul comparatismului istoric. Astfel, pornind de la ideea coexistenței unor trăsături comune, dar și a unor particularități diferențiale ale curentelor literare internaționale, se elaborează o metodologie a cercetării curentelor care propune două perspective, una a istoriei curentului și alta a conținutului specific. În acest sens, cercetarea curentelor literaturii românești prezintă două aspecte distincte, studiul curentelor care aparțin exclusiv literaturii române (pașoptismul, curentul eminescian etc.) și studiul aspectelor specific românești ale curentelor literaturii europene. Aceeași preocupare pentru studiul particularităților diferențiale ale literaturilor naționale în contextul literaturii universale precum și strădania de a cerceta literatura română din perspectiva literaturii universale se reîntîlnește în studiul „Universalitatea virtuală și reală a literaturii noastre".

Comparatistul Alexandru Dima nu se afirmă doar în studiile teoretice amintite, ci este prezent și atunci cînd ridică probleme speciale ale literaturii românești. În „Motivul cosmic în opera lui Eminescu", pornind de la perspectiva largă a romantismului european, se subliniază particularitățile specifice poetului român în tratarea acestui motiv, cu mențiunea că la Eminescu „tema cosmică... devine de fapt motiv, adică element mai mult sau mai puțin dezvoltat în cazul unor compuneri cu alte finalități" (p. 90).

Preocuparea comparatistului de a integra literatura română în circuitul universal al valorilor, din cercetarea de sinteză „Relația literatură-societate în concepțiile criticii și teoriei literare", se manifestă în legătură cu afirmarea în istoria criticii noastre a unei viziuni aparținînd socologiei literaturii în exegeza fenomenului literar, viziune care se conturează mai evident începînd cu Gherea și se apropie de determinismul lui Taine sau de linia esteticii sociologice care pornește de la D-na de Stael la Brandes și se apropie mai tîrziu de pozițiile esteticii marxiste. Se conturează astfel, în studiul menționat, o posibilă contribuție românească în cercetarea literaturii de pe pozițiile sociologiei literaturii.

CLIO MĂNESCU

Estetica românească în proiecția unei aniversări (I)

Efortul de a reconstitui panoramic estetica românească pe traseul celor trei decenii de viață socialistă impune de la inceput precizarea că succesele acestei discipline se cuvin corelate, nu numai de nivelul și noile direcții ale dezvoltării artelor în țara noastră, de tradițiile gîndirii noastre estetice sau de influențele binefăcătoare ale modernizării esteticii pe plan mondial, ci este necesar să facem trimitere la cauze mult mai adinci. Intre acestea rînduim in primă linie profundele transformări din viața socială care au condiționat vizibil, pe de o parte, dezvoltarea concepției despre lume, idealul estetic și ideologia estetică de care se leagă intim meditația și atitudinea interpretativă a esteticienilor, pe de altă parte, sensibilitatea artistică și aspirațiile estetice, gustul nou și conștiința estetică pe care, intr-o formă sau alta, o vor exprima noile teoretizări de estetică marxistă.

Primii ani de după 1944 au insemnat un proces de limpezire in care viziunea nouă, marxistă, încă timidă, ca in cazul lucrărilor lui Mihnea Gheorghiu, **Modalitatea conformistă a dramei, orientări in teatrul contemporan,** Cartea Românească, 1948, G. M. Cantacuzino, **Despre o estetică a reconstrucției,** Cartea Românească, 1947, Al. Dima, **G. Ibrăileanu, concepția estetică,** Cartea Scoalelor, 1947, subiect reluat cu sporite exigențe de interpretare științifică în 1955 : **Concepția despre artă și literatură a lui G. Ibrăileanu** (Mica bibliotecă critică). Peisajul esteticii din deceniile 5–6 este unul de echilibru și intensă clarificare. Pe de o parte, esteticieni de formație materialistă, raționalistă, fenomenologică etc., cum ar fi M. Ralea, T Vianu, G. Călinescu, Al. Dima, L. Rusu, P. Comarnescu, M. Mancaș, D. Cuclin, Mircea Florian, Camil Petrescu, V. Iancu, I. Biberi, E. Speranția etc își prelungesc laborios activitatea pe tărimul științelor umaniste : literatura universală și comparată, stilistica și istoria literară, dar și pe terenul esteticii, integrîndu-se dinamic noilor comandamente. Intr-un anumit fel ,aceștia au contrabalansat unele rigidități și un anumit manierism cu pretenții categorice de critică, teorie și estetică marxistă. Esteticieni consacrați încă din perioada deceniilor anterioare, se apropie de înțelegerea determinismului și a abordării dialectice, publicînd nu numai studii sau îndrăznețe articole în presa literară, ci și citeva lucrări monografice cum sînt : T. Vianu, **Transformările ideii de om și alte studii de estetică și morală, 1946,** și din același an **Figuri și forme literare, Jurnal,** Epl. 1961 și apoi volumul **Postume,** etc. Rodul unor preocupări mai îndelungate Al. Dima ne oferă o privire de sinteză în lucrarea **Domeniul esteticii** 1947. O lucrare originală este remarcabila monografie **Logica frumosului,** a lui L. Rusu, 1946. Intr-o imediată perioadă însă, înregistrăm și citeva contribuții de critică și teorie literară care s-au postat pe interpretarea esteticii marxiste exprimînd anumite cîștiguri și scăderi proprii acelei perioade. Ne referim la volumele **Probleme actuale ale literaturii realist-socialiste,** E.S.P.L.A., 1959, Ov. I. Crohmălniceanu, **Despre originalitate,** E.S.P.L.A., 1955, M. Novicov, **Realism, realism critic, realism socialist,** 1961 etc. care au reprezentat o anumită contribuție în contrabalansarea unei avalanșe de traduceri, nestimulative pentru investigațiile teoretice autohtone. Treptat, teoreticienii marxiști în plin proces de formare din această perioadă au început să devină mai receptivi la spiritul judicios, ocolind abordarea tranșantă și dogmatică, fără a renunța insă la discernămîntul critic și militant care sînt proprii esteticii marxiste.

In mod firesc, după această primă etapă peisajul esteticii românești înregistrează o a doua etapă în care bilanțul unor valoroase lucrări re concretizează în volumele semnate de Marcel Breazu, Ion Ianoși, Andrei Băleanu, Ion Pascadi, Grigore Smeu, Nicolae Tertulian, Pavel Cîmpeanu, George Bălan etc. Astfel se cuvine să menționăm ca pe un eveniment faptul că prima lucrare monografică de estetică marxistă a văzut lumina tiparului în 1959. Este vorba de cartea lui Andrei Băleanu intitulată **Conținut și formă în artă,** Ed. Științifică, o contribuție la aplicarea cu discernămînt în artă și la o dezbatere în spiritul dialecticii a celor două categorii corelative. De la acest prim imbold, vocația filozofică și umanistă a esteticii marxiste cunoaște treptat o anumită înviorare. Spiritul lucid și echilibrat al noii estetici, intemeiată pe o amplă documentare de specialitate ne obligă să rînduim aici alte două lucrări monografice semnate de Marcel Breazu și Ion Ianoși. **Cunoașterea artistică,** Editura Academiei R.S.R., 1960, reprezintă o cercetare generală a problemelor artei în care autoul realizează o disecție temeinică pentru componenta gnoseologică a creației artistice. Arta oferă osmoza dintre afectiv, intelectiv și concret-senzorial, sinteza asimilării și aprecierii estetice a vieții, comunicat expresiv sau plastic. Cea de a doua lucrare, care asemenea cărții lui M. Breazu, a cunoscut un anumit ecou și dincolo de granițele țării, este volumul lui Ion Ianoși, **Romanul monumental și secolul XX,** E.P.L., 1963. Este o exegeză de estetică a romanului, intemeiată pe viziunea estetică generală a categoriei de monumental, concept atît de potrivit unei epoci de avînt și eroism. Sondările penetrante din unghiul estetic al monumentalului și generalizarea faptelor valorice din literatura română clasică și contemporană, pe fondul unei largi deschideri către literatura universală, au impus această carte ca o reală contribuție de estetică marxistă. Liniile continuatoare ale tradițiilor noastre inițiate de Gherea, Ibrăileanu, Gál Gábor etc. apar regenerate și întemeiate amplu de noile realități care fac obiectul investigațiilor lui Pavel Cîmpeanu, **Condiționarea socială a artei în socialism,** Ed. Politică, 1964. De la aceste impulsuri au plecat alte și noi cercetări de axiologie a artei în care implicațiile ideologice, gnoseologice și valorice sînt argumentate convingător în eseurile lui Radu Sommer : **Autonomie și responsabilitate in artă,** Ed. Politică, 1969 și de același, **Despre luciditete in artă,** Ed. Științifică, 1970, apoi cercetarea psihologică a creației în volumul lui Nicolae Pîrvu, **Studii de psihologia artei,** Ed. Didactică și Pedagogică, 1967.

ION ILIESCU

Omul și funcția semiogenetică*)

Există unele probleme care frămîntă de mult mintea omului. Așa e vechea temă a relațiilor dintre corp și suflet, mai nou dintre creier și psihism. Ceeace e dificil în abordarea unei astfel de teme este că buna intenție nu ajunge. Să spunem de exemplu că afirmăm răspicat convingerea noastră că psihismul nu numai că nu este posibil fără creier, dar, că structura și funcționarea sa se bazează pe structura și funcționarea creierului uman (desigur în cadrul general al conexiunilor și interrelațiilor fenomenale dintre om și lume). Ei bine ,o astfel de afirmație nu ne lămurește cum se intimplă ceea ce afirmăm. Și, pentru o minte iscoditoare, convingerea rămîne convingere, dar pînă la înțelegere, misterul rămîne mister. Se spune că atunci cînd ceva nu poate fi înțeles, e bine a fi desfăcut în părți și, dacă e posibil, să te mulțumești cu cunoașterea părților. Atunci, cum se realizează prin creier percepția, gîndirea, motivația, deliberarea, angajarea și efectuarea comportamentului, cum există și funcționează limbajul, cum se construiesc noțiunile ?

Cu astfel de întrebări se muncesc, de decenii, mulți oameni de știință, cu diverse specializări. Să luăm de exemplu limbajul. Lingviștii il studiază din nenumărate puncte de vedere, de la semantica generală și generativă la psiholingvistică. Pe de altă parte, psihologii se apleacă asupra edificării limbajului în cursul ontogenezei, încercînd să distingă între funcțiile psihice a căror structurare preced și fac posibilă asimilarea limbajului standardizat și, pe de altă parte, procesul de învățare prin educaţe și experiență a limbajului vorbit și scris. Apoi apar neurologii și neuropatologii ce studiază diverse leziuni cerebrale care determină modificări de limbaj. Și ce modificări apar ? Căci uneori omul poate înțelege ce i se vorbește dar nu poate el vorbi ; alteori e invers ; sau, se intimplă să nu poată numi un lucru cunoscut sau să nu poată clasa, după anumite criterii, niște obiecte. Dar, cu aceasta, contribuabilii nu și-au încheiat perindarea. Apar ciberneticienii spunînd, în primul rînd, că e necesar a se face o distincție netă între partea de construcție, de structură (hardware) și sistemul de programe care sînt manipulate și rezolvate (softaware). Ori dacă privim limbajul în perspectica sistemului de programe și adunăm literatura, vedem imediat că structurile reflectante morfofuncționale care-l servesc sînt distribuite în mai tot creierul. Există in plus zone cu influență predominantă asupra înțelegerii vorbirii sau scrisului, a vorbirii, a desenului, calculului. Mai vin și psihopatologii cu cazurile lor variate. Există, de pildă, copii care nu pot vorbi, dar la probe de desen și identificare categorială sînt în rînd cu cei de vîrsta lor. După cum sînt alții care vorbesc dar în exprimarea simbolică în desen și identificare-clasare, sînt mult retardați față de precedenții și față de normali. Ce inseamnă oare aceasta ? Poate că vorbirea e doar un aspect al comunicării standardizate și cu sens prin semne. Există ceva mai adinc decît vorbirea însăși, o funcție parțial simbolică, dar mai bine zis semiogenetică, localizată sub context, în centriencelal și strîns conectată nu numai cu structurile inteligenței ci și cu cele afective, și care susține atît funcția perceptuală cît și cea a cbstractizării, cea simbolizantă, semnificantă și verbalizantă. Și așa mai departe.

Dacă cineva studiază limbajul în calitate de psihopatolog, el trebuie să fie un om de știință interdisciplinar, să nu ignore neurologia și neuropatologia, semantica, cibernetica, psihologia genetică și teoria sistemelor. Interdisciplinarul coboară în uzine și pe ogoare. Iar noi poate incepem să înțelegem mai fin lucrurile în care credem.

MIRCEA LAZARESCU

* Constantin Păunescu : „Limbaj și intelect", Ed. Științifică, 1973.

NOTE FILOLOGICE

DESPRE DIALOG

Convorbirea este forma originară și naturală de existență a limbajului. Omul și-a creat în timpul muncii facultatea de a vorbi, întrebînd și așteptînd răspuns, fiind întrebat și văzîndu-se silit să răspundă. Întrebările erau puse semenilor, lucrurilor, adică necunoscutului. sau lui însuși — atunci ca și acum. Omul a devenit ființă rațională și socială, solidară cu cel din jurul lui, în clipa în care a fost în stare să comunice cu cei în jurul cărora trăia. Prin dialog el s-a integrat din ce în ce mai adînc într-o conștiință din ce în ce mai cuprinzătoare a umanului și a umanității.

Privit dintr-o altă perspectivă, dialogul este — sau ar trebui să fie — calea ce duce spre adevăr. **Dialog** și **dialectică** sînt cuvinte cu aceeași origine : și unul și celălalt presupun prezența a doi factori angajați în vorbire, din a cărei desfășurare trebuie să iasă, prin ciocnirea ideilor, adevărul. În sfîrșit, creînd dialogul ca formă de comunicare, omul a dobîndit sentimentul, specific lui, de libertate interioară care i-a îngăduit să adere la o conștiință comună, dacă se recunoștea în ea, sau s-o respingă atunci cînd se declara în conflict cu ea. Prin limbaj, care este dialog, omul s-a despovărat de singurătate și a biruit-o, ori și-a apărat-o cînd ființa lui intimă părea a fi primejduită. Natura i-a dăruit această admirabilă punte de legătură între el și ai săi care ne ține laolaltă de la începuturile omenirii.

Mi-am amintit de aceste lucruri recitind articolul lui Sorin Stati intitulat **Maniere** și publicat în „Contemporanul" din 20 iulie 1973. Cîteva mostre de dialog imaginate de autorul articolului sînt foarte elocvente pentru ilustrarea profilului psihologic al unor categorii de interlocutori. Printre aceștia sînt : cel ce se grăbește să te corecteze cu un aer superior, cel ce te întrerupe brutal la jumătatea replicii, cel ce te obligă să-l asculți, nelăsîndu-ți răgazul să-i răspunzi, cel care te paralizează prin monotonie sau muțenie etc., etc.

Există și numeroase alte ipostaze ale dialogului. Unul e cel șoptit la ureche cu podul palmei ținut în dreptul gurii, altul e cel în care interlocutorul „te descoase" cu subtilitate, luînd-o de departe. Uneori partenerul îți interzice dreptul la replică, alteori convorbirea este otrăvită de spiritul de șicană, de lipsa bunelcredințe, ori tumefiată de dorința vorbitorului de a se asculta cît mai mult pe sine. Și or mai fi fiind și altele... De exemplu, dialogul — șablon. Cineva se plîngea de un amic cu care se intîlnea cel puțin o dată pe zi. De la o vreme începuse să-l evite, fiindcă de cîte ori se vedeau, amicul îl chestiona invariabil : „— Ce faci ?" „Bine, răspundea celălalt" „— Și ?..." aștepta urmarea amicul. Pentru că de obicei nu se întîmplase nimic deosebit între timp, omul intrase la idee că prea i se ținea socoteala orelor.

Există dialoguri care se întemeiază pe semnificația diferită ce se atribuie de către vorbitor unui fapt, desemnat însă prin același cuvînt. Un sonet de Cicerone Theodorescu începe astfel (este vorba de o întrebare adresată unei fetițe, să zicem a poetului) :

„— Ce face tata, păpușico ?"
„– Nimica. Ce să facă. Scrie".

Dar aceasta este o altă problemă decît a considera dialogul un certificat pe care ni-l dăm nouă înșine despre noi și despre natura psihologică a raporturilor cu alții, sau despre cîte modalități există de a compromite farmecul virtual și reconfortant al unei convorbiri

ȘTEFAN MUNTEANU

FORUM

După ce-și înnodă cravata și-și luă haina, bărbatul o strigă pe soția sa, dorind să știe dacă e gata și ea. Ea nu-i răspunse și atunci el o căută prin casă. Astă seară, îl informă ea în bucătărie, unde-o găsi, nu va putea merge cu el întrucît se apucase să spele rufele. De ce tocmai azi ? se impacientă el, nerăbdător din cauza timpului care se scurgea aproape material ca nisipul dintr-o clepsidră. De-atîtea ori o rugase să nu-și mai facă de lucru, mai cu seamă că o și avertizase de dimineață că azi vor avea program împreună.

Cei doi soți despre care mi s-a povestit nu de mult își făcuseră de ani de zile obiceiul de a asculta emisiunea radiofonică „Teatru la microfon". Nu plecau nicăieri de acasă, dar trăiau întocmai ca atunci cînd „făceau" cu adevărat o seară de teatru. Bărbatul mai ales se îmbrăca în hainele cele bune, după ce-și dădea barba jos și se frecționa pe față cu odicolon, potrivindu-și cravata cu migală în zorul și emoția unei veritabile ieșiri în lume. Ea proceda la fel, deși cu mai puțină consecvență, căci, uneori, luată de treburile gospodăriei, neglija țelul principal al serii respective.

Și-atunci el, în vreme ce-și căuta butonii, sau mai dădea o dată lustru pantofilor săi, n-o scutea deloc : Ce face, de ce nu vine să se îmbrace, de ce nu e gata așa cum se cuvine ? Uite, acuș va bate gongul și ei nu vor fi la locurile lor. Ea, mai cu seamă, va întîrzia întocmai ca spectatorii aceia nedisciplinați, care mai și tulbură apoi sala întreagă cu hîrtia de bomboane și cu comentarii nesăbuite.

— Te rog, draga mea, lasă totul, îmbracă-te iute, începe spectacolul.

MIRCEA ȘERBĂNESCU

RADAR

■ Timp de două zile, la Timișoara, s-au desfășurat lucrările celui de al III-lea Simpozion național de istorie agrară a României. Organizatorii simpozionului au fost : Ministerul agriculturii, industriei alimentare și apelor, Institutul agronomic din Timișoara, Direcțiile generale ale agriculturii, industriei alimentare și apelor din județele Timiș, Arad și Caraș-Severin, Muzeul Banatului, Arhivele statului și Biblioteca municipală din Timișoara. Au fost susținute peste 130 de referate și comunicări științifice de către cercetători și specialiști în domeniul agriculturii din București, Timișoara, Drobeta – Turnu Severin, Iași, Cluj, Craiova, Arad, Galați, Turda, Lugoj, Tîrgu-Mureș, Satu-Mare. Lucrările acestei ample manifestări științifice s-au desfășurat pe specialități, în cadrul a patru secții. Cităm doar cîteva titluri din numărul cu adevărat impresionant al comunicărilor prezentate : „Contribuții la cunoașterea agriculturii Banatului în secolul XVIII" de A. Țintă, „Cercetări botanice în slujba agriculturii din Banat" de S. Grigore și I. Coste, „Particularitățile reformei agrare din 1945 în Banat și consecințele economico-sociale ale acesteia" de C. Anderca, „Morile țărănești din Banat" de M. Bizerea, „Contribuții privind istoricul răspîndirii cunoștințelor zootehnice în Banat" de C. Apreotesei, „N. Iorga și problema agrară în România la începutul secolului XX" de Gh. Buzatu, „Pavel Rotariu, apărător al intereselor țărănimii din Banat" de F. Moldovan, „Aprecierea condițiilor de locuit la sate (gradul de confort 1967), cu ajutorul unor indici complecși" de M. Teleguț și I. Buțiu. Salutăm inițiativa organizării la Timișoara a acestui prestigios simpozion de istorie agrară a României, în anul aniversar 1974 !

V. D.

Brațe deschise

Acolo, pe Bega, prin amintiri nălucite
în bucurie și dor cu zăpezi de iasmint,
ori cu plopi îmtomnați... Cine
le caută inima ca pe-o veche comoară,
și cine le cîntă cîntec de soare ?
Ard în tăcere tăinuite ofrande
flori ce parcă acum se deschid, amețite
de somnul cu privighetori în platani...
O columbă
albastră scoboară cerul în aripi și
de pretutindeni mereu anotimpuri,
mereu dimineți...
Și orașul vuind ca un templu cu orgi
de lumină în el, acolo, pe Bega
cea lin trecătoare prin amintiri nălucite.
Și bunii, dragii convivi întru visuri și trude,
cu care pîine și vin și poveri
de cuvinte-mpărțit-am.
O ! Tuturor, tuturor adierea inimii mele
de taină
mereu dăruită, cu neuitare fierbinte —
acolo, pe Bega cea tandră trecînd
o dată cu noi prin cîmpiile anilor.
O ! Tuturor, tuturor brațele mele deschise
ca arcul unei punți a speranțelor
niciodată tîrzii...

HARALAMBIE ȚUGUI

Cîntec

E un timp în țară, e o bucurie
Ca un fluviu-ntors spre rîurile sale.
O vară adîncă sub stele adie
Cînd respir prin porii patriei natale.
În semințe treze ard făclii de rouă
Zidindu-ne gustul de cîntec pe limbă,
Înspre zări sortite cu lumină nouă
În adînc de albii ochii ni se schimbă.
Pe sub rîuri vom îngenunchea zăpada
Păsări înflorite în amurg să fie,
E un timp aici cu miezul de baladă
Și-o vară adîncă, fîntînile adie.

MIRCEA BÎRSILĂ

Parcă ieșind din apă spune el

Un greiere de sulf
Vagoane
potolite spre triaj
și-ndepărtate
rumori spălăcite
s-aud.
Floarea-soarelui
cenușie-n amiază
e-albastră, e moale, acum.
Într-o vamă a culorilor
pe prag filtrînd norii,
Eu și prietenul
vorbim și sorbim
„Se inserează"
Parcă ieșind din apă
spune el
Prietenul așezat
lîngă mine, pe prag. —

DAN CIACHIR

Rînduri pentru țară

Pămîntul acesta a crescut flori de cîntec
Cerul a crescut cîntece de flori
Rădăcinile noastre sînt în arborii din
Dumbrava Roșie
Și în cei pe care păsările îi transformă în
cîntece
Tăria noastră e-n apele ce ne cresc
belșugul
Și pietrele se aseamănă cu oasele
străbunilor
Aici ne-am născut și ne vom stinge.
Cu balade e seara, pe vîrfuri de munți.

NICHIFOR MIHUȚA

YARODARA NIGRIM : „La Medeleni" II

După ploaie

M-am oprit în prag
înainte de a porni iar ;
crezusem că e semn rău
să te îmbraci dimineața
în soare, crezusem, de aceea,
că stelele s-au scurs
cu ploaia care a căzut
între noi...
m-am oprit în prag
la capătul ploii
înainte de a porni iar.

În căutarea păsării Phoenix

Voi rostogoli, probabil
hohotul de rîs
peste case sau peste gînduri vechi
voi rupe probabil
plînsul meu slab
din încheieturi
și nu voi simți
durerea trecutului
în căutarea păsării Phoenix

CARMEN PETRESCU

Gînduri neterminate

Tristă trecere în lucruri
Din părere în statui
Poți în lume să te bucuri
Toamnă, galbenă-n gutui.

Fulg de amintiri hoinare
Peste liniștea din ape ; —
Trece luna lîngă soare
Vine cerul mai aproape.

ROMULUS COJOCARU

Altfel

Te pomenești deodată zburînd
ridicîndu-te încet peste copaci
case și dealuri ca un animal-pasăre
strîngîndu-te odată din toate oasele
și răsucindu-te altfel
respirînd cu alți plămîni
cu alți ochi văzînd
cu alte urechi auzind
fără aripi să plutești
ca și cînd n-ai fi tu

MARIN MINCU

Cumpănă

Unde ești ?
De ce atît de departe,
Cer al vînturilor
Închegate în gînduri.
În vale,
Ceața curge cernită
Peste tîmplele mele.
Unde e cerul acela ?
Miinile le țin încleștate
Pe cumpăna roză
De liliac înflorit,
Între valuri și cer.

VIOREL T. SĂLĂGEAN

Vulturii

Nimeni n-a îngenunchiat lîngă curcubeu !

Ca o pasăre imperială
Și-a prins culorile în piatră
Friabilă,
A pătruns în stînca rece
Incendiind-o, cu sîngele delirului
Cosmic,
Căzînd apoi peste Carpați, ca o tremurată
Coardă ;
Se încărcase de nuanțe, acolo
În ținutul ploios
Și apoi se scursese printre fisurile
Norilor,
Printre licheni și coamele înverzite,
Prin peisajul ozonului
Unde vulturii se îmbolnăvesc
De putere.

VIANA ȘERBAN

ION ISTRATI

PRIMA ÎNTÎLNIRE *)

YARODARA NIGRIM : Cristina

A doua zi dimineață, cînd am ieșit din casă, m-am pomenit cu o surpriză. În curte, undeva în cornul casei, vicepreședintele Pantelimon Fecioru, înfunda cu paie o sănioară sprintenă. La hlubele acesteia stătea înhămat un roib lat în piept, cu coastele bine învelite și pintenog la picioare.

– Aista-i Puiu, tovarășe Negruț, zise vicepreședintele, dînd cu ochii de mine.

Și după ce bătu calul cu palma în crucea șalelor, începu să-l mîngîie pe gît și-i frecă, una după alta, urechile ciulite.

– Să știți că e cam bătrîior, l-am cumpărat ast-toamnă, cu vreo două mii de lei, de la Ploiești și cam scapătă puțin dintr-un genunchi cînd îa vînt prea tare. Dar dacă nu-l croiți, nici nu vă trebuie biciușcă la dînsul ; odată-i cal, uitați-vă la el : are chișița subțire ca la căprioară, urechile, coada și părul ca la hulpe, îi deștept ca șarpele. Vă urcați ?

Nu m-am urcat. M-am apropiat de Puiu și l-am prins ușor pe coamă, în timp ce el își rezemă capul de umărul meu și prinse să frămînte nervos din copite.

După aceea, i-am strîns chinga de sub burtă, i-am potrivit căpițeala, botnița căpăstrului și gura hamului, i-am petrecut prohilul de după coadă și i-am controlat spătarul și cataramele de la belciugul pieptului și am conchis :

– Acum, e bine !

– Văd că n-ați uitat ce-ați învățat de la bătrînul Negruț, și de la tata dumneavoastră ! Hai sus. – mă mai pofti, vicele.

M-am urcat alături de el pe scaunul cu spătar așezat de-a curmezișul, peste cutia de lemn a săniei. Aceasta din urmă avea bourii tălpilor frumos arcuiți și răsfrînți îndărăt, iar pe oplenele scurte și groase, sprijinite în cele patru mănuși ale tălpicilor, caroseria propriu-zisă, bine fixată în niște solide țepușe, arăta ca o mică și decapotată berlină cu numai două locuri.

– Cam... aerodinamică șanie, am glumit eu, de-ndată ce am ieșit din ogradă, constatînd totodată, în timp ce calul o luase la galop, că aerul rece îmi pișcă urechile.

– Nu face nimic, mă liniști însoțitorul meu. Luați o șubă de la sediu și nu vă mai doare capul.

Sania zboară, iar Puiu, parcă zburdă. Străbăteam la iuțeală hudița care urcă spre șosea, înaintînd printre case cu acoperișurile împovărate de omăt, apoi cotim la stînga pe lîngă firul unui pîrîu înghețat-tun între malurile-i abrupte care îi însăilau cursul, străjuindu-i-l cu o perdea de răchiți, iar peste puțin, ieșim la drum drept și ajungem la sediu.

La sediu, la intrare, gazeta de perete stătea frumos afișată și, în fața ei, se găseau cioatcă vreo șapte-opt gospodari, care schimbau din picioare, făcînd ca zăpada de sub bocanci sau de sub cizme, să scîrțîie. Le ieșeau vălătuci de aburi din nas și din gură, fiindcă afară era un ger țeapăn, vrăjmaș.

Le-am strigat binețe celor ce examinau panoul cu gazeta pentru reușita căreia, într-adevăr, doctorița merita toate felicitările, și-am dat să mă repede înăuntru, în sediu.

– Tovarășul agronom ? mă opri cineva, strigînd de la poartă.

– Da !

– Un moment, dacă se poate.

– Se poate !

– Este-o problemă – se apropie de mine, și vorbi, un bărbat osos, cu piept mare și umeri largi, și-mi întinse o mînă, recomandîndu-se Artenie.

– Tovarășu' Lazăr Artenie, președintele comunei, primarul, cum s-ar zice – întregi, explicativ, vice-președintele Pantelimon Fecioru.

– Cred că era cazul să-mi faceți o vizită, măcar așa, de protocol, cum se zice, spuse afectat și acru președintele. Doar nu ?, eu is tata comunei !

– Abia am venit, am zis. Și-apoi, știam că primar aici era Petru Bărbuceanu. Doar l-am cunoscut și pe el și pe Fanache și pe Ghinea !

– Ohoo ! făcu Fecioru. Păi Bărbuceanu-i director acum la o tipografie din Botoșani, Fanache-i pe la Consiliul orășenesc, iar Ghinea-i secretar de partid la o cooperativă meșteșugărească din Sulița. Mulți s-au dus de-aice, foarte mulți ! Buliga, îl știți ?

– Mi-amintesc de el, de Andrei Călinaru, de Patache, de Adulculesei, de Gălbău... cine mai era ?

– Da'cine nu era ? întoarnă vorba Fecioru. Uite, Boacă Vasile, care a cam jupit lumea, ca și Patache, ca și Nichifor Adulculesei, sînt stabiliți pe niște șantiere prin Delta Dunării, pe la Tulcea și la Mila 23 : s-au recalificat. Pe urmă, ceilalți, Niță Zlei, e cuptorar la Reșița, dascălul Gătinaru s-a făcut betonist la Suceava, a lui Tărăboi e șamotor, a lui Mirăuță, nu Gheorghe, celălalt, Ghiță, îi colonel la Cîmpina, ați fost colegi de școală parcă ?

– Da !

– Ce atîta vorbă, se amestecă și primarul. De-aici, din Poiana Mărului, și din Dudăie, avem așa : avem modelieri, rutieriști, dispeceri, caloriferiști, excavatoriști prin Ardeal, vainbuș, cum e a lui Stelea cel mic, muncitoare la flaјere, cum e Florența aceea care, cînd cu Mitu...

– Unde, am zis. Și unde anume ?

– La „Țesătura" din Iași, s-o măritat acolo, cu-n plutonier de miliție.

– Da, Gheorghe Chițac.

– Ce Gheorghe ? glumi Fecioru. Acum e Jorj, bădie !

– Dar cu Ieotii Nonu ce e ?

– Aista-i cramagiu pe la Roma **Botișanilor** Ca să nu spun că sînt de-aici și merceologi și handbaliști, cocsori la Hunedoara, c-o venit și i-o luat cu camionul, domnește, frate. Pe urmă, uite Raleta, sora lui Mitu, nu-i bufetieră la Fălticeni ? la unde se află. Este de la noi și unul care-i felcer, unul de-al lui Chiributță ; Roșca dinspre școală, e normator la Cîmpulung Moldovenesc, avem autopsieri și buldozeriști, liftier la București, tataie, ca acela a lui Jehac, cel mai mic, enolog cu Pușcașu, jazbandist ca feciorul lui Chihaia, asistentă medicală, cum e Tița Ruzicăi.

– A **boatei**, lămuri cineva care intră în vorbă. A babei ceeia care umbla cu descîntecele.

– Dar ce ? Mozaicari n-avem ? zise o nevastă care ședea mai de-oparte.

– Da, unul de-al lui Cojocaru. Pe urmă, este și unul care-i vatman la Cluj, e a lui Cridei flăcău, avem și asistenți universitari, unul a lui Turic, acelălalt a lui Pintilei, șofer, ca cel mijlociu a lui Zară, vagonetari, funcționari, **profisor** ca a lui Șchiopu.

– Da, glumi primarul. Băietul profesor de matematică, iar tată-său... iaca, s-o îmbătat cui astă toamnă și, cît e el de huidumă, a căzut în closetul de la bufet, intrînd în toată porcăria ceea, pînă la gît.

– **Douăsprezece** căldări de apă a turnat Bardieru pe dînsul ca să-l spele, cît de cît, de parșiveniile de pe haine.

– Acu, să lăsăm cu astea, încheie cu amintirile Lazăr Artenie. Vreau să-ți atrag atenția, tovarășe Negruț, că trebuia să te prezinți imediat la mine. Aici, de organizarea producției și de economia agrară, eu răspund !

– Vă rog să poftiți înăuntru, am zis. Cînd te-am cunoscut eu, păşteai gîștele mătușei Cojocea și ale Catrinei lui Jepușa.

– Nu, lasă astea, zise Artenie. Eu te-aș ruga să vii dumneata la mine la consiliu.

– Chiar acum ? am zis ușor ironic. Îmi planificasem ca azi dimineață...

– Eu răspund de plan, la notă !

– Bine, am surîs, asta mai rămîne de discutat. O să mă sfătuiesc cu președintele nostru, cu tovarășul Ene Boz, cu consiliul de conducere și-o să căutăm să găsim căile cele mai bune de colaborare, dacă nu cumva acestea deja există.

– Mergem ? insistă Artenie.

– Hai, dacă vrea așa... tovărășia voastră. Hai și dumneata, tovarășe Fecioru !

M-am urcat în sanie împreună cu Lazăr Artenie, lăsîndu-l pe vicele Fecioru să se agațe la spatele nostru, în picioare, și am pornit.

– Cum e cu vitele la ora asta ? întrebă așa, într-o doară, Artenie.

– Cum să fie ? zise Fecioru. Stau la grajd, au căldură, au nutreț.

– Părerea dumitale care-i, tovarășe Negruț ?

– După prima impresie, deși nu-s zootehnist, cam aceeași.

– Da... da, dar vitele ce spun ?

– Pot fi întrebate.

– Și dacă-au să afle că o să trebuiască să le mai reducem din porția de nutreț ?

Vice-președintele rîse.

– Asta n-o să fie chip, tovarășe Artenie. Doar s-o calculat precis totul la timp, balanța furajeră s-o verificat și de raion.

– Și dacă eu, Lazăr Artenie, am să vă spun că ORACA și-a redus planul la contractări și n-o să vă mai ia cele vreo șaizeci de taurine pentru tăiere ?

– Eu zic, urmă Fecioru, că dumnealor să nu se joace de-a contractul. Vitele trebuiau predate încă de la începutul lui decembrie, dar văd că tot mereu amînă chestia asta !

– Asta-i o problemă, tovarășe inginer, mi se adresă Artenie. A doua, ce faceți cu ratele la împrumut ?

– Nu cunosc problema.

– Sigur că n-o cunoaşteți, se supără el, dar de înfipt îți place, observ, să fii înfipt, băgîndu-te așa, scuză-mă, ca musca...

– Scuză-mă și dumneata, dar dacă eu sînt muscă, atunci dumneata ești...

– Te rog, pînă aici, se enervă Artenie.

– Și eu tot pînă aici te-am adus cu sania, am zis și am hotărît. Acum, te las jos și mă-ntorc la sediul unității, unde am fost repartizat ca specialist și unde am treabă.

– Biine, accentuă Artenie.

– Bine-ar fi ca dumneata să te ocupi mai întîi de administrarea și gospodărirea comunei, de avutul statului și de celelalte sarcini pe care le ai ! Unitatea la care am venit eu, are conducerea ei și... ea răspunde.

– Biiine, repetă Artenie. O să-l anunț eu pe tovarășul Panait Gobjilă, secretarul cu propaganda de la raion, să vină să te prelucreze !

– Panait Gobjilă ? ! am zis. Îl cunosc foarte bine, din copilăria noastră școlară, am mai spus în doi peri. Pînă-o veni el, aci, la revedere !

Și-am întors sania în drum, reluind-o spre sediu, alături de vice-președintele Fecioru.

– O punem sau n-o punem de mămăligă, tovarășe inginer ? mă întrebă Fecioru.

– N-ai teamă, ne descurcăm noi, sigur.

*** Din romanul „Satul fără țărani", în curs de apariție la Editura „Junimea".**

Radu Bădilă

TOT ACOLO

„– Te înțeleg", mi-a spus Liviu Petcu uitîndu-se la mine cu un aer de complicitate. „– S-ar putea interpreta...", a continuat el, pe un ton care ar fi trebuit să mă facă să pricep că-mi înțelesese intențiile, că **știa totul**... „– Vorbisem cu **Balaurul**... Era de acord... numai pentru tine...". Dar pe mine nu mă interesa absolut deloc ce anume s-ar putea interpreta și ce nu. Nu mă interesa nici faptul că **Balaurul** se declarase de acord să **mă ia** la catedra lui. Nici măcar o singură clipă nu mi-a trecut prin cap să **rămîn** ca asistent. Nu era o treabă pentru mine. Și mă aștepta Comșa. Deși poate că nu s-ar fi supărat peste măsură dacă mă făceam **cadru universitar.**

Cu vreo trei sau patru săptămîni în urmă, cînd l-am intîlnit, Comșa era tare cătrănit și m-a cam repezit cînd l-am întrebat ce se intîmplase. „– Vezi-ți tu de-ale tale! Parcă n-ai ști că intotdeauna pe un șantier se întîmplă cîte ceva...! Sau ai și uitat?". Cum era să uit? „– Stăm de vorbă după ce-ți treci examenul" mi-a retezat-o el cînd am vrut din nou să-l întreb ce se intîmplase acolo de era așa de cătrănit. A doua zi mi-a spus doar că **se va rezolva** și că, în general, să nu-mi fac griji pentru el și să stau cu burta pe carte să nu dea dracu' să nu-mi iau examenul. Eram în restaurantul gării, la o bere, cînd mi-a spus că au un post liber pentru mine și că pot să-l cer la repartizare, dacă vreau, deși nu chiar tuturor o să le convină că revin pe șantier acum, după ce mă intorsesem la facultate, ca s-o termin și să-mi iau diploma de inginer, lucru pe care el ținuse atît de mult să-l fac.

La început, lectorul Liviu Petcu a crezut că Onea refuză doar așa, dintr-un fel de cochetărie. Nu-i venea pur și simplu să creadă că Onea nu voia, într-adevăr, să rămînă la catedră, ca asistent, în acel post atît de rîvnit de toată lumea și pentru care se făcuseră atîtea intervenții. Dar cînd proaspătul absolvent i-a spus, cam iritat de insistențele lui, că se va intoarce **acolo,** unde lucrase ca șofer după ce a fost exmatriculat, și de unde se intorsese în primăvara trecută, ca să-și termine facultatea, lui Liviu Petcu i s-a făcut parcă frică. Sau poate așa i s-a părut doar lui Pavel Onea.

Imediat după ce s-au despărțit, lectorul a alergat să-l caute pe **Balaur.** Șeful de catedră tocmai își bea ceaiul de sunătoare. Și toți știau că se înfuria dacă era deranjat în timpul desfășurării acestui ritual. Dar pe Liviu Petcu l-a ascultat atent.

– Crezi că... de asta...? Crezi într-adevăr că asta e?

– Bănuiesc, domnule profesor. A evitat întotdeauna să discute cu mine despre... **asta**... Deși nu mi-a dat să înțeleg că ar mai fi supărat pe mine... sau pe dumneavoastră...

– Caută-l și stai de vorbă cu el... Cît se poate de deschis... Ați fost doar colegi... Și adu-i aminte că în sesiunea din iarnă n-a răspuns el chiar de **zece...!** N-aveți cumva și vreo cunoștință comună? Cineva în care să aibă el încredere?

„– Azi v-ați adus chiar toți aminte de mine?" m-a întrebat Adriana. Și mi-am dat seama că glumește doar pe jumătate. Ascultam Mahler și beam niște țuică tare, adusă de **acasă** de tatăl Adrianei. Într-adevăr, nu mai trecusem de mult pe la ea. M-a felicitat pentru nota mare de la examenul de absolvire și m-a întrebat de ce nu vreau să rămîn ca asistent la facultate. Se și aflase deci. „– Nu-i pentru mine", i-am răspuns. „– Nu-mi place. Și apoi prea m-am obișnuit cu șantierul. Am ajuns acolo de nevoie, dar m-am obișnuit...". „– ...Te întorci deci **acolo...**". „– Da". Și parcă simțeam la ea un fel de părere de rău. Și cred că era sinceră.

Dar nu știu ce le venise la toți azi să mă bată la cap cu postul acela de asistent. Toți voiau să mă ajute și eu nu mă lăsam. „– Tu crezi că nu e bine încă să te întorci, de tot, aici, în oraș?", m-a întrebat tata. „– Crezi că ți s-ar mai putea întîmpla ceva?... Au mai rămas... să le zicem **urme, de atunci?".** Discuția cu tata a fost pe urmă scurtă și cred că el a înțeles exact de ce voiam să plec.

Ganea l-a văzut cînd se dădea jos din tren. L-a luat aproape pe sus și l-a urcat în cabina basculantei.

– Știe **Bădia** că vii?

Bădia i se spunea lui Comșa. A deschis ușa și fără să-i mai spună altceva i-a întins plicul cu repartiția și Comșa, tot fără nici o introducere, l-a trimis s-o ducă la **cadre** și i-a spus să se întoarcă repede că într-un sfert de oră termină ședința. De la **cadre** s-a dus apoi la **organizarea muncii,** unde Ghiran, șeful, i-a ținut un fel de discurs în care era vorba despre eforturile pe care trebuie să le depună, despre încrederea care s-a **investit** în el, despre modestie și despre multe altele, pe care Pavel Onea nu le-a mai ținut minte. Iar la sfîrșit, spre a fi reținute în mod special, i-a atras atenția că, deși a mai lucrat aici aproape patru ani, acum e totuși numai un **stagiar** fiindcă **vechimea aceea** nu se consideră **vechime în specialitate** (acum e doar inginer nu șofer pe basculantă!), i-a spus apoi că trebuie să fie recunoscător tuturor celor de aici, de pe șantier care l-au ajutat și l-au sprijinit să-și termine studiile și, în consecință, trebuie să fie un exemplu de disciplină. (Onea știa la ce anume se referă celălalt; în urmă cu aproape trei ani, la un sfîrșit de iarnă, din cauza drumului lutos și desfundat, basculantele nu puteau ajunge la Certege; Ghiran a cerut atunci cîtorva șoferi, printre care era și Pavel, să-i linieze niște table – „în loc să stea degeaba". Se înțelege că băieții au refuzat și chiar în aceeași zi și-au reluat cursele, după ce au presărat pe drum cîteva mașini de balast; Ghiran a făcut atunci toate eforturile să li se impute balastul – care **a fost risipit fără aprobare,** după cum spunea el în referatul înaintat conducerii șantierului. Dar ceea ce nu știa Onea – și poate că nici nu avea să afle vreodată – era faptul că imediat ce și-a dat seama că i s-a aprobat reinmatricularea, Ghiran a înaintat la Comitetul de partid un zguduitor de principial memoriu în care-și manifestă indignarea că un **asemenea element** poate fi reprimit la facultate; și ceea ce i se părea **cel mai revoltător** era că **acest element** a fost sprijinit de însuși Comșa, secretarul de partid al șantierului).

Într-adevăr, Comșa terminase ședința cînd a ajuns el înapoi, la sediu. Il aștepta, împreună cu Marcu. Onea a constatat că Marcu mai albise între timp, de vreun an și jumătate de cînd nu-l mai văzuse. Și Onea a înțeles imediat că urma să lucreze în subordinea lui.

– În trei, patru zile te obișnuiești tu iar...

– Poate chiar mai repede.

„– Cred că n-o să mă uiți de tot?" mi-a spus Adriana. „– Chiar dacă n-o să ai timp să vii să ne vezi, mai scrie-ne din cînd în cînd" mi-a spus tata. Și a înțeles de ce nu vreau să mă conducă la gară. „– Cînd treci prin oraș să nu cumva să nu-mi dai vreun semn de viață... Să știi că mă supăr!" n-a uitat să-mi spună Liviu Petcu. Se purta iar cu mine suspect de prietenos. „– De fapt ai dreptate... Poți să te întorci oricînd... Cei care vin **din producție** sînt altfel priviți... Au chiar... un fel de prioritate!" Dar eu depășisem stadiul în care licheaua aceasta mă mai putea călca pe nervi.

Onea mergea alături de Marcu. Simțea în ceafă privirea lui Comșa. Și, privind acum mai atent în jur, și-a dat seama că nu va mai trece mult timp pînă cînd va pleca de aici. În cîteva luni lucrările se vor termina.

– Noi o să plecăm printre primii.

– Cînd începem predarea?

– Conform graficului, pe la întîi noiembrie.

– Și pe urmă?

– Încă nu s-a hotărît. Cred că pe undeva prin Apuseni...

Acolo, aproape de malul Mureșului, oamenii alergau dintr-o parte într-alta, Nu se deslușea încă ce anume strigă. Marcu a luat-o la fugă. Cineva l-a văzut.

– Intră apa la motoare!

Onea l-a recunoscut pe Coman.

Au ajuns gîfîind. Pentru o clipă s-a oprit parcă toată vînzoleala. Apoi iureșul s-a dezlănțuit din nou, cu și mai multă furie. Pe pasarelă tropăiau două perechi de bocanci. Se auzea tușind **Dieselul** de la pompă. Nu voia să pornească.

– Vezi ce-i cu motorul!

Onea i-a găsit potrivind sfoara cu care se pornea motorul.

– Cred că-i înecat.

– Mai redu-i din **ralanti!**

A pornit, dar mergea tot prost. Avea ceva la pompa de injecție. Onea și-a aruncat haina peste niște lăzi și pe cămașă au început să-i apară pete de ulei. După vreun sfert de oră, **Dieselul** a început să meargă mai ca lumea.

– Pe ăsta nu-l mai curățiți?!?

– Eu... eu sînt nou...

– Și ce dacă ești nou?!

Băiatul se uita la el cam speriat. Era foarte tînăr.

Văd că din capul locului am fost **luat tare.** Dacă eram nou aici, pe șantier, m-aș fi speriat poate. Cum m-am speriat atunci, noaptea, la vreo săptămînă după ce am luat în primire mașina, cînd s-a dat alarma și am cărat pînă dimineața, prin ploaie, balast ca să întărim digul. „– Sigur că derapezi dacă smucești așa volanul!" mi-a spus atunci Marcu, pe care-l adusesem în cabină, pînă la dig. M-am obișnuit apoi și cu derapajele și cu drumurile pe timp ploios și pe frig și pe arșiță și pe ceață. Și cînd mă obișnuisem acolo am plecat în altă parte și apoi am venit aici și aici era doar un cîmp marcat cu țăruși și au început întîi să răsară barăcile și pe urmă gropile și, după un timp, au început să se înfiripe și clădirile. Cei mai supărați erau contabilii, că trebuiau să stea în barăci. Se înțelege că acum am uitat să iau cu mine pantalonii de catifea reiată. Dar o să-i scriu tatii să mi-i trimită. Adriana mi-a făcut cadou o bluză de doc albastră, cu epoleți și cu multe buzunare. Și n-o să-mi trebuiască trei sau patru zile ca să mă obișnuiesc din nou aici. Pe urmă o să plecăm din nou, poate că undeva prin Apuseni.

YARODARA NIGRIM : Geneză

Creion

ȚINTA

Știu că există unii pești care străbat multe mii de mile marine, prin apa mărilor și oceanelor, pentru a-și depune icrele și a procrea și pentru a ajunge, la o zi sorocită, la țintă. Ei trec prin mari furtuni, sar peste recifuri ascuțite, sînt resfirați și orbiți de cicloane, sînt înghițiți de răpitoarele apelor, dar, orice i-ar întîmpina în calea lor, după o vreme, ei se regrupează în cîrduri și își continuă, hipnotic, drumul fără greș. Nu știe nimeni cîți din ei vor ajunge, dar, chiar dacă va rămîne unul singur din milioane, el, peștele, singur, va atinge ținta la ora și locul fixat.

Animalele acestea subpămîntene, de atît întuneric cît le-a fost dat, au orbit de-a binelea și, totuși, oriunde s-ar găsi, la orice adîncime sub scoarța terestră, ele își sapă neîndoielnic galeriile lor, cu multă siguranță și destoinicie, ca și cum și oarbe și-ar cunoaște ținta spre care înaintează, pînă cînd dau cu botul de cerul liber, pentru a se reîntoarce apoi în întuneric și a o lua de la capăt.

Privește păsările migratoare! Le șoptește lor cineva care e nordul sau care e sudul, încît pot cu atîta certitudine să zboare spre o țintă precisă? Se conduc ele după o busolă mai perfecționată chiar decît a noastră și chemarea lor spre alte continente se întîmplă oare atît de precis încît îți spui că trebuie să fie neapărat ceva ciudat și magnetic în acest joc? Chiar și cele care pier pe drum, prin văzduh, sau presărate peste ape și munți, după ce cad amorțite, rămîn, totuși, cu micul lor cap împenat și cu ochii lor cercetători fix îndreptați încă spre ținta nestinsă.

Trimite, rogu-te, un porumbel, mult timp ținut închis într-o colivie, într-o țară străină și apoi lasă-l slobod să zboare și el îți va străbate spații necunoscute, va survola reliefuri neștiute, ape și păduri pe care nu le-a cercetat din zborul său niciodată, dar, negreșit, el va ajunge la țintă, la stăpînul și golumbarul său de-acasă.

Cîinele căruia îi întinzi o fișie din haina criminalului, sau chiar numai un mic obiect intim, cu mirosul celui urmărit în nări, te va duce neîndoielnic la țintă. Poate să astupe cineva un foc cu ce va vrea, să-l acopere bine, un firicel de fum tot va răzbate cumva din adîncuri și va da de gol locul incendiului indicînd ținta pe care s-o urmezi. Astupi izvorul firav, îl îngrădești cu pietre și crengi, dar nu va trece mult și el va țîșni prin alt loc, căutîndu-și vechea albie alergînd zglobiu spre ținta lui firească dinainte. Chiar dacă vei îngropa o sămînță cît de adînc, pentru a o sufoca sub pămînt, ea va face ce va face și își va croi, prin straturile dense, drumul ei spre țintă răsărind cînd nu te mai aștepți și dînd fața cu tine sub cerul tăcut.

Pretutindeni, o țintă. Pretutindeni, un drum tăiat de, ceea ce e viu prin lumea de lucruri moarte. Dacă ai spune că ești singurul care ai rămas fără să știi încotro s-o apuci, toate cele din jur te-ar împinge din spate și ai fi nevoit s-o iei din loc, s-o iei și tu încotrova, la dreapta sau la stînga, înainte sau înapoi, spre țintă.

ION ARIEȘANU

ORAŞUL – O CARTE DESCHISĂ

Trec prin oraşul meu, din copilărie şi pînă azi, cu acelaşi pas sigur de om aflat acasă. Şi aici, unde cu ochii închişi pot cutreiera la nesfîrşit străzile, vă primesc pe voi, oaspeţii oraşului: pe voi, care întrerupeţi drumurile voastre pentru un popas. Încerc să cred că v-aţi odihnit bine în hotelurile noastre, că, la recepţie, funcţionara v-a zîmbit prietenos şi că, la plecare, portarul v-a urat: „Petrecere frumoasă" în felul lui profesional şi totuşi binevenit. Să pornim, deci! Înţelegeţi-mi emoţia cu care vă iau de mînă.

Înainte de toate popasurile pe care le-am plănuit, vă voi spune de ce oraşul poartă numele unui rîu care nu-l străbate de fapt şi veţi afla că rîul oraşului s-a numit întîi Timişel, sau Timişul Mic. O stampă datată 1596 indică încă rîul sub numele de „Temes fluss". De abia de la jumătatea secolului al XVIII-lea, rîul în curs de canalizare, capătă numele de Bega, ceea ce înseamnă „porţiunea de canal cuprinsă între ecluze", cuvînt de origine pecenego-cumană, sau avară.

Păşim acum pe acelaşi pămînt de peste mlaştinile de demult, care se întindeau de la dealurile Lipovei pînă la cele ale Silagiului. Peste acelaşi pămînt aducător cîndva de malarie şi ciumă, de nerecunoscut acum, aşa împînzit de verdeaţă şi flori cum îl vedem. N-au trecut decît trei sute de ani de cînd, călătorind pe aceste meleaguri, Evlia Celebi asemăna localitatea cu o broască în mocirlă şi două sute de cînd Iosif al II-lea, temîndu-se de atmosfera insalubră ce domina oraşul, socotea că e păcat să trimită aici un om cumsecade.

Oraşul care şi-a sărbătorit de curînd a 700-a aniversare, vă găzduieşte azi primenit şi în continuă înnoire. Ştafeta a fost luată în mîini destoinice şi harnice, mîinile celor mulţi, făuritori ai timpurilor noi. Ea poate povesti despre fiecare vîrstă a oraşului, arătîndu-vă mărturii păstrate cu migală în Muzeul Banatului. Vorbind despre vîrstele unui oraş, se cuvine dezvăluită întîi copilăria, adîncită în ceaţa timpului, copilărie mereu mai limpede prin truda arheologilor. Aici, în muzeu, se află dovezile neîndoielnice că acest pămînt a fost locuit din cele mai vechi timpuri. Însăşi clădirea muzeului este una din cele mai vechi ale oraşului, ea făcînd parte din perimetrul primei cetăţi ridicate pe acest pămînt neprimitor şi capricios, pe la începutul secolului al XIV-lea.

Cercetez pliantul O.J.T.-ului, unde se află înşirate locurile care fac din Timişoara un centru turistic. Sînt atît de multe pentru un vizitator interesat să cunoască oraşul într-un singur popas! Întreb la Oficiul de Turism, în ce fel este prezentată Timişoara vizitatorilor săi. Mi se răspunde, amintindu-se termenul de „tur al oraşului". Se adaugă: „cu autocarul, incluzînd şi trei sau patru popasuri mai lungi, după cerinţele turiştilor". Mă şi văd pentru o secundă turistă, aşezată comod la fereastra autocarului, privind din mers furnicarul în mişcare, avalanşa de clădiri, labirintul străzilor. Nu, Timişoara nu este un oraş pe care poţi să-l cunoşti din mersul unui autocar. El se cere străbătut pe jos, pentru a-i simţi strînsoarea răcoroasă a străzilor, pentru a putea poposi în voie în faţa caselor care, fiecare aproape îşi are mica sa istorie şi, mai ales, pentru a putea întreba cetăţenii despre oraşul lor, ca şi cum s-ar lua pulsul acestuia direct, fără fraze tip, presărate pe parcursul huruitului leneş al motorului. Şi orice timişorean ai întreba, el ar conduce întîi pe oaspete în Piaţa Unirii, mărturisindu-i că e cea mai veche piaţă a oraşului, mîndrindu-se cu simetria ei neatinsă de timp. Şi aşezîndu-se alături, pe o bancă, ar începe să povestească despre vîrsta Domului – patron al pieţei dreptunghiulare. Timişoreanul ştie că Domul este opera arhitectului vienez Emmanuel Fischer von Erlach. Timişoreanul a primit primele noţiuni de stil baroc, aici, unde şi lui, cineva, i-a povestit despre frumosul ridicat cu rigla, compasul şi setea de armonie. Aşa cum a aflat de la părinţi, el aminteşte vîrstele zbuciumate ale clădirii, pe rînd, lăcaş de cult, depozit de sare, adăpost, sală de concerte pentru orgă şi prin toate acestea – monument spectaculos al unei vîrste numite secolul al XVIII-lea.

Dar bunul ghid nu se mărgineşte la atît. El conduce călătorul în faţa actualei facultăţi de medicină veterinară – fosta clădire a Administraţiei Civile. „Priveşte, spune el, cîtă severitate respiră zidurile. Numai aici, la cele două porţi ale faţadei, liniile evadează de sensul firului cu plumb, îngăduind privirii să se joace. Baroc vienez veritabil", încheie gazda, trecînd mai departe.

Deschide o poartă înaltă de fier pătrunzînd într-o curte. Se apropie de o uşă laterală şi arată o modestă foaie de hîrtie, bătută la maşină, fixată de canat. Dinăuntru răzbate răcoare şi se poate citi: „Catedrala sîrbească. Prima clădire a fost arsă în timpul ciumei care a bîntuit cartierul...". Timişoreanul arată în josul filei: „Acolo-i comoara", zîmbeşte el şi oaspetele trece în revistă colecţia de tipărituri a lăcaşului, toate datorate secolelor XVII şi XVIII-lea, prin truda tiparniţelor Moscovei şi Vienei. „Ai auzit de Constantin Daniel? Aici a lucrat timp de nouă ani, înzestrînd catedrala. E un pictor bănăţean, originar din Lugoj. El a pictat icoanele .

Gazda coboară cîteva scări spre centrul pieţei. „Ai citit adineaori despre ciuma de la începutul secolului al XVIII-lea. Uite, coloana asta din gresie a fost ridicată în amintirea victimelor ei". Sprijinindu-se de gărduţul de fier forjat dimprejurul coloanei el continuă: „Se pare că un bavarez, arhitectul Gustav Major, a lăsat Timişoarei această copie a Coloanei Ciumei din Viena, în proporţii mai mici. Acelaşi stil baroc, după cum bine se poate vedea. După cum vezi, ne-a dăruit multe acest secol al XVIII-lea. Ne-au rămas cele frumoase, aşa ca asta. Dacă vrei, pot să te duc să vezi primele spitale ale oraşului. Ele au fost zidite în 1737. Primul este Spitalul Mizericordienilor, unde călugării ordinului încercau să asigure o parte din asistenţa bolnavilor cetăţii. Al doilea este spitalul civil, ridicat în acelaşi an 1737, şi se găseşte pe actuala stradă Mărăşeşti. Păcat că nici o placă nu aminteşte contemporanilor noştri de importanţa acestui aşezămînt al sănătăţii".

„Ai auzit de casa „La copacul de fier"? Vor străbate cîteva străzi tipic medievale, unde soarele aproape se teme să privească, pînă la o casă de colţ. „Închipuie-ţi că eşti o calfă de meseriaş, venită la noi pentru a-ţi desăvîrşi meşteşugul. Să ştii că nu poţi părăsi oraşul fără a bate un cui în trunchiul de copac pe care-l vezi aici, fixat în nişă. Ca un ritual al muncii...".

Călătorul consultă pliantul frumos ilustrat. „Am să-ţi arăt eu ce e de văzut!", rîde gazda şi restul cuvintelor nu se mai aude, acoperit de huruitul tramvaiului, prea puternic pentru strada ce s-a îngustat din nou. „În curînd ne vom auzi mai bine pe stradă, cînd vom circula cu tramvaie silenţioase. Avem deja cîteva. Ale noastre, timişorene".

Din nou gazda s-a oprit în faţa unei clădiri. Jos, în nuanţe şterse, cîteva litere arabe amintesc de prima destinaţie a ei. „O baie turcească a fost, acum îi spunem Primăria Veche, aşa cum e acum, o datorăm planurilor arhitectului Iosif Aigner, care a renovat-o radical în 1782".

În mijlocul, pieţei, un alt monument fără inscripţie. Timişoreanul avizat înţelege nedumerirea din ochii vizitatorului şi îl informează că este ridicat în cinstea Sf. Ioan Nepomuk şi că prezenţa sa în perimetrul pieţei Libertăţii se datorează lucrărilor de sistematizare a oraşului, mai precis, ea era aşezată în faţa Cazărmii Ardelene, demolate complet în 1964, lăsînd loc modernului hotel Continental.

Străzile duc spre centru. Clădiri etajate sugrumă cerul. Tramvaiele trec în ambele sensuri cu acelaşi zgomot asurzitor. Gazda propune un scurt popas. Din nou, iarbă, aer, soare. Şi multă, multă armonie. Oaspetele îşi resfiră privirile, nehotărît, aşteptînd parcă cuvintele oportunului ghid. Şi acesta, amabil, îi vine în ajutor, depănînd pentru început istoria Teatrului Naţional, a cărui faţadă domină bulevardul, şocînd privirea prin stilul său arhitectonic, cu totul deosebit de cele văzute pînă atunci. „Primul sediu al teatrului timişorean datează din 1875, cînd a fost conceput, după arhitecţii vienezi Hellmer şi Fellner în stil neoclasic. Acum numai faţadele laterale păstrează neoclasicul iniţial, faţada a fost creată în primul sfert al veacului nostru de arh. Duiliu Marcu, în stil neobizantin. De aceea iese în evidenţă, cum de altfel nici Catedrala Ortodoxă nu se supune normelor generale ale arhitecturii timişorene. Aceasta din urmă este inspirată arhitectului Traianescu de siluetele mănăstirilor moldoveneşti, dar are în contextul arhitectural un rol deosebit, dînd graţie şi visare palatelor aşezate de o parte şi de alta a bulevardului central. „Să lăsăm scuarul cu inimă de fîntînă", propune neobositul ghid. Îţi voi călăuzi paşii spre locul supliciului lui Gh. Doja, unde, în marmură albă de Carara, oraşul – mamă îşi plînge unul dintre cei mai viteji fii închipuind o timişoreană pietà".

Abia acum, timişoreanul va accepta să folosească tramvaiul, sau autobuzul. E rîndul distanţelor oraşului, măsurate în staţii. Şi prima distanţă de acest fel se parcurge pînă la universitate.

„Ştii ce înseamnă „apă acră" ?" se va interesa gazda lăsînd în urmă orăşelul studenţesc. „E termenul popular al apei minerale. În Piaţa Unirii există o fîntînă de apă minerală, indicată pentru bolile aparatului digestiv. Aici, însă, e un strand. Cu apă termală". Clădirea cu pereţii din piatră de rîu e nouă şi, vara, pare neîncăpătoare în faţa avalanşei de iubitori ai apei şi soarelui. Iarna, ştrandul e loc de tratament.

Trecînd podul nou Michelangelo, care face legătura între cartierul studenţesc şi centrul oraşului, strada porneşte la drum străjuită de-o parte şi de alta de două dintre cele mai căutate parcuri timişorene. Dar, aşa cum spune gazda, pe aici vor trece mai tîrziu, la ceasul de odihnă a cetăţenilor oraşului. Vor trece dintr-unul în altul, parcurgînd pe neobservate sute de metri de umbră şi respiraţie.

Se cuvine un popas şi pe terasa celei mai înalte clădiri civile din oraş – hotelul Continental. De aici, panorama ce se deschide e un labirint de acoperişuri pătat cu mult verde, împletit cu cele mai suave culori ale curcubeului. De aici, de sus, se adevereşte o dată mai mult înflorirea oraşului, se văd noile cartiere răsărite în ultimii ani în perimetrul său. Şi multe, multe coşuri înalte – verticalele oraşului industrial Timişoara. „Ar trebui să-ţi vorbesc despre multe lucruri noi, dacă ar fi să trec în revistă realizările industriei noastre de azi, continuatoarea pe plan mondial a tradiţiei micilor manufacturi timişorene. Pentru asta, însă, va trebui o altă zi, consacrată în exclusivitate acestora. Îţi spun numai că numele oraşului Timişoara e purtat pe toate meridianele pămîntului, cu respect pentru produsele sale. Asta, cînd vei reveni".

Acum, e rîndul orelor de răgaz ale oraşului. După-amiaza Timişoarei locuieşte în parcuri. Începînd cu cetăţenii cei mai nevîrstnici, populînd Parcul Pionierilor cu larma lor voioasă, la îndrăgostiţii care preferă Parcul Rozelor, pentru aleile sale boltite cu trandafiri şi pînă la pensionarii oraşului, odihnindu-se şi discutînd în Parcul Central, timişorenii sînt primii beneficiari ai oazelor lor. Înălţîndu-se ca o salbă, de o parte şi de cealaltă a Begăi, parcurile păstrează nota de prospeţime şi inedit şi, datorită lor, numele Timişoarei s-a schimbat în „oraşul florilor". Oriunde pasul te poartă, pe străzi şi bulevarde, găseşti armonie şi culoare. Grădinarii sînt mereu în alertă, mereu aduc oraşului veşminte noi, covoare noi, subliniindu-i cu gingăşie florală chipul. Şi, pentru că tot sîntem la orele de odihnă ale oraşului, timişoreanul – ghid va povesti despre după-amiezile sportive, găzduite în moderna sală Olimpia, sau în incinta stadionului 1 Mai ambele făcînd parte din cele mai noi construcţii ale Timişoarei. Va spune cum, la sfîrşit de săptămînă, melomanii umplu sala de concerte din clădirea cinematografului Modern. Duminicile, toate drumurile timişorenilor duc spre Pădurea Verde, a cărei atracţie de ultimă oră o constituie foarte tînărul Muzeu al satului bănăţean.

Gazda se opreşte din cuvinte. Il văd pe călător privindu-şi abia acum ceasul, gîndindu-se poate la drumul de mîine. Şi la un dar. Nu la acela pe care i l-a făcut timp de o zi întreagă timişoreanul, urmînd îndemnul inimii sale şi închipuind o punte spre suflet, ca de la om la om, ci la un obiect tangibil, bun de pus la vedere acasă, spre aducere aminte de la trecerea prin Timişoara. E greu de ales printre atîtea rafturi tixite. Lume multă, schimb rapid de păreri, un pachet şi, din nou, strada. Timişoara, primul oraş european cu străzile iluminate electric, îşi poartă seara pe braţe înalte. „Din 1884", precizează gazda. Şi adaugă: „Mai sînt atîtea de văzut aici. La revedere!" Apoi o adresă, un număr de telefon, între două strîngeri de mînă. Rămas singur, călătorul răsfoieşte pliantul O.J.T.-ului, plin cu adrese utile: hoteluri, restaurante, locuri de interes turistic, ş.a.m.d.

Un reportaj despre oraş nu poate fi încheiat aici. Poate pentru că oraşul însuşi e o carte deschisă tuturor, o carte neterminată, între coperţile căreia se adaugă mereu alte file noi.

SONIA TEOFAN

Banatica

Aureliu Novac din Vasiova

În străvechea așezare românească Vasiova, trăiește scriitorul țăran Aureliu Novac, care se apropie de venerabila vîrstă de 90 de ani. În viața de toate zilele a fost agricultor și muncitor la uzinele Reșița, dar ceea ce i-a dus faima pînă în locuri indepărtate au fost roadele multiplelor sale talente. S-a manifestat și s-a evidențiat deopotrivă ca poet, cîntăreț, compozitor, dirijor de cor și pictor. În ciuda numărului de ani ce-i are, mai scrie și publică și astăzi.

Aureliu Novac a găsit, din tinerețe, un îndemn lăuntric pentru poezie și muzică încă din copilărie a cintat in vechiul cor de plugari din Vasiova. Avea o voce sonoră, ieșită din comun. La vîrsta de 16 ani, devine solistul corului, iar mai tîrziu dirijor. A realizat și o monografie a corului pe care a scris-o așa zicind ca pe o autobiografie, viața lui contopindu-se cu trecutul acestuia. A învățat, din tinerețe, să cînte la vioară și la acordeon. Are numeroase compoziții proprii, pe care le-a cîntat cu corul condus de el. Sînt remarcabile recentele sale cîntece patriotice, inspirate din viața de astăzi a poporului care construiește o țară socialistă. Atît muzica, melodia ritmică, cît și versurile sînt creațiile lui.

Adevărata sa vocație l-a orientat însă spre literatură. Citea mult Cu sete de cultură și cu dragoste pentru poezie, pătrunde in diverse domenii de învățătură pe cale autodidactă. Se împrietenește cu renumitul pictor Filip Matei din Bocșa, de la care învață să deseneze și să coloreze. Are numeroase portrete realizate de el, îndeosebi prieteni și membri ai familiei, dovedindu-și măestria în maniera figurală. Datorită diversității cunoștințelor sale, a fost întotdeauna considerat și stimat de săteni și de plugari ca un cărturar al lor, cu care se mîndreau.

Spiritul său ascuțit, mintea sa de țăran luminat l-a îndemnat încă de la vîrsta de 25 de ani să se afirme în public, cu versuri combative și de luptă împotriva unor moravuri rele ce dăinuiau pe vremea aceea. A colaborat cu versuri la revista „Cucu" din Budapesta, la acest supliment satiric foarte popular al „Foii Poporului Român" pe care le edita și le redacta, împreună cu „Foaia Ilustrată", ziaristul și tipograful bănățean Dimitrie Birăuțiu. În anul 1910 apare în revista „Cucu" o suită de cîteva sute de versuri scrise de Aureliu Novac în colaborare cu prietenii săi, pictorul Filip Matei și Petru Oancea, cunoscut mai tîrziu sub numele de „Tata Oancea". Subiectul versurilor era biciuirea în cuvinte de haz și de glume a comportării unor „domni" cu pretenții de a fi conducătorii poporului Au fost dați în judecată pentru calomnie, iar paternitatea versurilor fiind recunoscută de Aureliu Novac și Filip Matei, aceștia au fost condamnați la închisoare, pedeapsă executată de ei în anii 1911–1912 în temnițele politice de la Budapesta și Komarom.

Activitatea literară a lui Aureliu Novac devine mai laborioasă după Unire. Poezia sa „1 Decembrie 1918", publicată de „Solia Satelor" de la Orăștie, a fost premiată și reprodusă în numeroase gazete. În perioada interbelică a scris și a publicat multe poezii, printre care și unele în dialect bănățean. Cînd în 1926 un grup de țărani înființează ziarul „Cuvîntul Satelor", apărut fără întrerupere timp de două decenii, la început la Lugoj, iar după cîțiva ani la Timișoara, ziar editat și redactat de scriitori țărani din perioada interbelică, s-a atașat și Aureliu Novac acestui grup și a colaborat cu articole, proză și versuri. În paginile ziarului plugăresc „Cuvîntul Satelor" se pot găsi numeroase creații literare ale venerabilului cărturar de la Vasiova.

Călit în spiritul de solidaritate muncitorească din timpul cît a lucrat la uzinele de la Reșița, Aureliu Novac își continuă și astăzi activitatea culturală prin creații literare și muzicale, pe care le închină vremii noastre socialiste.

Maria Ciupe și arta ei decorativă

Compozițiile picturale ale Mariei Ciupe sînt bine cunoscute și apreciate încă din anii cînd a activat la Timișoara. Alături de soțul ei, artistul emerit Aurel Ciupe, fostul director al muzeului din capitala Banatului și profesor la Școala de belle-arte din Timișoara, a desfășurat și ea o valoroasă activitate în domeniul artei decorative.

Afară de expozițiile din Timișoara, a mai participat, cu Aurel Ciupe, nu numai în diversele centre culturale ale României, dar și în străinătate, ca de pildă în Republica Democrată Germană, unde amîndoi au repurtat deosebite succese, în 1971, la Leipzig, Dresda și în orașul Karl Marx.

Acum a expus la Cluj și în alte centre o serie nouă de lucrări în tapiserie, cu ornamente picturale compuse de ea, de o sugestivă și prețioasă valoare artistică, bine apreciate de presă și de iubitorii de frumos. Tapiseriile ei sînt picturi ca niște tablouri de frescă, în mari dimensiuni, care decorează pereții de interior, în lumina unui armonios colorit liric.

Această pictură, eminamente murală, a Mariei Ciupe, este inspirată din arta tradițională a poporului. În viziunea ei cromatică, reflectată în forme de expresii moderne, vibrează o armonioasă gamă de acorduri și imagini, parcă evadate din generoasele și inepuizabilele ei rezerve de gîndire și simțire, ca o avalanșă de tonuri captivante. Execuția tehnică e inovatoare. Tot ce creează este original și poartă amprenta personalității și talentului ei artistic. Printre altele, sînt de remarcat lucrările în tehnica „hautelisse" ca de pildă „Eliberare" și cele în tehnica „batic", ca „Iancu de Hunedoara" și „Vînătoare domnească", toate de mari dimensiuni.

AUREL COSMA

Polivalența construcțiilor

(Urmare din pag. 1)

Evident, flexibilitatea comportă sporuri de investiții. Cu cît se realizează o mai mare mobilitate a pereților despărțitori și a unor părți ale construcției, adaptabile la diferite destinații, cu atît cresc și cheltuielile. De aici, apare și reticența care se mai manifestă în extinderea polivalenței construcțiilor. Și nu este cu nimic justificată, căci sporurile de investiții (dacă vreți nu numai de fonduri ci și de inteligență tehnică) sînt cu mult și pe deplin compensate de avantajele folosirii multiple a obiectivelor social-culturale.

Deci, pledoarie pentru polivalență ! Este aceasta o cale de a ne circumscrie pe coordonatele eficienței, situate la loc de frunte în politica economică a partidului nostru.

Dacă lansăm un asemenea îndemn, se ridică întrebarea : oare la construcțiile de clădiri administrative și locuințe nu se poate realiza polivalența ? De la bun început răspunsul este afirmativ : Se pot realiza clădiri publice pentru administrația de stat și respectiv blocuri de locuințe în care planurile unor încăperi să poată fi modificate, creîndu-li-se o altă destinație prin intermediul unor pereți despărțitori demontabili sau ai unor dulapuri mobile. Flexibilitatea este însă condiționată de mobilitatea acestor elemente de despărțire care trebuie să fie demontabile și montabile cu mijloace simple, fără să deterioreze principalele elemente de construcție. În zilele noastre, această condiție este înlesnită de practica utilizării prefabricatelor și al noilor materiale de construcții în special al materialelor plastice ușoare, rezistente și cu adecvate caracteristici fono și termo-izolante.

Cu toate că încă în practica construcțiilor nu s-au impus planurile de apartamente flexibile, ele își pretind locul cuvenit. Viața a demonstrat că, după un număr oarecare de ani, mai mare sau mai mic, de la o familie la alta, apartmentele necesită adaptări la persoanele care le locuiesc. Și este incomparabil mai ușor și mai convenabil să se facă anumite adaptări în apartamente decît să se facă un schimb de locuință. Deci se simte nevoia realizării unor planuri de locuință flexibilă. Cum posibilități există, ele trebuie transformate în realitate. Aceasta cu atît mai mult cu cît ele vizează aspecte de confort și civilizație care se impun să materializeze eforturile ce se depun pe diferite planuri în vederea ridicării bunăstării oamenilor muncii – țelul suprem al politicii partidului și statului nostru.

Muzica

Folclorul muzical și perpetua reîntinerire

Convorbire cu ACHIM PENDA, directorul Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă a județului Timiș

– Nu îmbătrînește folclorul ? Ce raporturi păstrează compozitorii cu el ?

– Folclorul e un izvor de veșnică întinerire a creației noastre culte. Ca mod de manifestare a creativității, el a fost privit mereu sub două aspecte : cu fața spre trecut ori spre viitor ; formele vechi au conviețuit cu cele noi, pînă cînd noul înlocuiește trecutul. Și acest proces trebuie privit în continuă devenire, prefacere. Folclorul nu poate îmbătrîni...

– Sînteți un optimist ?

– Evident. Ca forme de manifestare, cu toată dezvoltarea vieții moderne, arta populară păstrează structuri premodale, modale, arhaice, deci. Azi găsim și forme „moderne", încadrate în tonal, sub influența sistemului temperat.

– Cum ne putem astăzi inspira din folclor ?

– Problema e veche. Unii creatori preiau folclorul în forma autentică îmbrăcînd-o în diverse specii : rapsodii, dansuri simfonice etc. Alții preiau anumite teme dezvoltîndu-le, tratînd cu anumite libertăți materialul existent. Care metodă e mai adecvată azi ? I. Dumitrescu spunea că nu putem fi împotriva folosirii folclorului în creațiile noastre, dar că nu sînt indicate unele modalități folclorizante, nefirești și inautentice. De exemplu, D. Popovici folosește modalități bizantine, de mare autenticitate. E necesar să cunoaștem creația populară de la obîrșie pînă azi.

– Cum se culege folclorul muzical ?

– Sînt, după cum știți, mijloace moderne de investigație și culegere. Casele de creație folosesc magnetofonul, aparatul de filmat, fișele de informator etc. S-a înființat la Timișoara Asociația folcloriștilor și etnografilor „N. Ursu", cu filiale în Lugoj, Sînnicolaul-Mare, Făget.

– Cum ajung roadele acestea la îndemîna compozitorilor ?

– Benzile sînt puse la dispoziția tuturor. De altfel, în această Asociație figurează și compozitorii S. Ilin, de pildă. Am predat și eu unei edituri o culegere. De altfel, tot ce adunăm, se publică într-un volum complet.

– Ce opiniați despre mass media ?

– Se realizează treptat o depersonalizare a folclorului, prin radio și TV. Se șterg granițele dintre zone ; întreaga țară este o zonă de puternice interferențe...

– Trebuie să ne grăbim cu „culesul" ?

– Da, dar nu la modul campanie. Nu trebuie să fim alarmiști. Nu cred că e vorba de o poluare, de o distrugere. Avem datoria să surprindem folclorul în evoluție, așa cum se prezintă el acum, făcîndu-ne datoria față de prezent. Ceea ce se întîmplă nu e decît un fenomen firesc. Folclorul, cu toate mutațiile sale, va rămîne folclor întotdeauna. Sigur, mai sînt unele oaze de strict autentic, de arhaic. Compozitorii trebuie să le cunoască neapărat, pentru ca să știe de unde venim și încotro ne îndreptăm.

– Unii compozitori cred că doar folclorul poate împrumuta lucrărilor lor o tentă de specific românesc

– Fiecare națiune își are școala sa de compoziție. Sigur, lucrări de largă respirație pot exista și în afara citatului sau prelucrărilor folclorice fără să le putem acuza că nu ar fi purtătoarele unei simțiri românești. Așa cum unele creații încărcate de ostentație folclorică nu ne reprezintă neapărat. Școala românească de compoziție nu trebuie să însemne inspirație volens-nolens din creația populară. Sînt compozitori care nu au nimic folcloric la prima vedere, sau în structura compoziției lor, sau ca pretext ; dar prin tot ce fac demonstrează ca viziune și modalitate pașii autentici ai școlii românești de compoziție. Nu mă refer aici și la experimentaliști ! Un compozitor autentic trebuie să discearnă între ce e simplu material de lucru și ce e creație de mare circuit peren.

– Cred că absența inspirației din folclor nu înseamnă neapărat o mare decantare, un progres și o muzică a viitorului...

– E greu de precizat. Nici prelucrarea folclorului prin creație nu te situează neapărat în veșnicie. Dar școlile naționale și-au demonstrat vigurozitatea, originalitatea. Ele au reprezentat geniul națiunii lor și aici are o misiune fiecare dintre noi... Cine se situează în afara acestui deziderat poate rămîne în afara spațiului și timpului. Trebuie să fii al cuiva. Cei mari au fost întotdeauna ai poporului lor. Secolele au purificat formele cîntecului popular, i-au împrumutat forme finite care prezintă o mare garanție pentru compozitor. Totuși, nu ne e permisă o comodă inspirație, o pastișare a acestor forme.

– Aici ajungem de unde am purces : adică, în măsura în care folclorul este el însuși într-o permanentă și inepuizabilă mișcare ..

– ... compozitorii își pot găsi aici o permanentă resursă de împrospătare a creației lor și puncte de pornire viguroase. Re-crearea unor comori de spiritualitate este în fond garanția trăiniciei unei opere

LUCIAN BURERIU

Plastica

EXPOZIȚIA PETRU GALIȘ

Expoziția pictorului reșițean Petru Galiș, deschisă în sala Galeriilor de artă, semnifică o stabilitate temporală cristalizată sub raportul concepției funcțional cromatice. Lucrările expuse se desfășoară în grupaje unitare, care punctează etapele parțial evolutive ale artistului, deși aparțin unor perioade de creație diferite. Exprimînd o structură psihică dominată de pedagogia rațiunii, aceste lucrări ființează din configurări pe ordonări metodice, care deși nu exclud posibilitățile divagației lirice, se impun prin acuratețea construcției, prin solemnitatea majestuoasă a gestului compozițional.

A n g r e n a j e l e de piese componente ale unor ansambluri m e c a n i c e se convertesc în imagini viguroase în care suprafețele unghiulare se interferează cu cele curbe negind „caracterul plat și fizic al pînzei", dar dobindind sensurile tainice ale zborului liber.

O altă categorie de lucrări din care preferăm „Muzicanții" „Depozit" se inscriu pe linia bună a determinării spațiului de conture estompate sau incisive care coabitează intr-o dirijată asamblare a planurilor, implicate de seismele decorative ale formelor. În continuare d e s c i f r ă m ritmuri în compozițiile „Case I" și Case II", puse în valoare de finețea cimpurilor de culoare, precum și tripticul intitulat „Clopot", o ingemănare cromatico-ideatică a transcrierii sunetului, răscolitor prin sugerarea unui moment de așteptare obsedantă. O transpunere riguroasă dar ingenuă și lirică, intr-o formă care scinteiază inepuizabil din tot ceea ce se inscrie într-un spațiu transparent care exprimă strălucirea. Mai puțin realizate, hibride, ne par lucrările „Natură statică cu 3 etichete" și „Cetățenii" care păcătuiesc prin lipsa unei corespunzătoare organizări a imaginii.

Cromatica dominată de tonurile mate și strălucirile nuanțelor reci, descoperă în multitudinea griurilor colorate, care tremură de trecerile subtile, posibilitățile de realizare a abisului material, liniștea mirifică a logodnei solare, și apusul, și ceața și roua.

RADU MELNIC

Dorel Dobocan

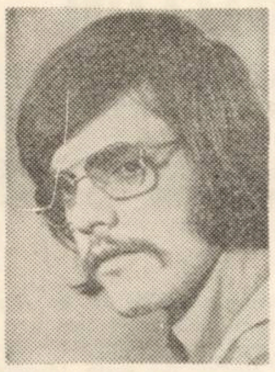

Comentat în presa de specialitate ca unul dintre tinerii artiști plastici de vocație (Contemporanul, Orizont), Dorel Dobocan, sursprins chiar în stadiul asimilărilor și decantării, își rezervă încă surprize în starea de conturare a indivualității. Ideile sale respiră într-un spațiu dens, claviatura cromatică dezvăluindu-se lent pe stările de spirit. Dificultatea de-a aborda în acuarelă încărcătura sonoră de lumini și umbre nu-i oferă șansa unei largi respirații, dar tocmai în acest cadru restrîns sistemul compozițional primește echilibrul voit și necesarul dozaj de tonalități. Naturile statice ori „Alchimie I" și II, printr-o clasică organizare, adie ca o pace poetică a lucrurilor grăitoare prin însăși tăcerea lor lăuntrică. Dincolo de obiecte stă umbra gata să piară, la poarta lor bate lumina, sporindu-le misterul. Întretăierile și atingerile de nuanțe captează mișcarea într-o mirifică împietrire. Fără a demonstra patetic, trecerea clipei pune pecetea unui acord final de muzici suitoare. Mai pregnant, sensibilizînd monumentalul, apare Dorel Dobocan în „Orașul magic", cu o viziune fantastă de peisaj dantesc, retina posibilă primind sonore deschideri spre astre, din greutatea latentă a pietrei severe.

Gama de senzații surprinde parcă o călătorie a gindului, a imaginatului, din plinuri și goluri calde care cer participarea la ascensiune. În acest sens, îi sînt structurale stările de îndelungă a r h e o l o g i e a culorii, nu epatarea expresionistă jenată de-atîta utilizare. Încrîncenarea discretă, plusul de dramatism, accentuarea întrepătrunderii real-fantast în simetrii cromatice, sînt semnul unei sigure afirmări artistice a lui Dorel Dobocan.

DAN UDREA

Ipostaze cromatice ale Yarodarei Nigrim

Impulsurile de dinamism și de har ale actriței Yarodara Nigrim răbufnesc ca o eflorescență primăvăratică cerindu-și dreptul la expansiune, — iar în virtutea știutei sinestezii a artelor, vernisatoarea este tentantă cu vivacitate și de „liberalitatea" penelului. Cromografiile sale se amplifică intr-o lume mirifică probind variații surprinzătoare ale crochiurilor; interferențele dintre aleatoriu și premeditare au ceva din suavitatea ce o incearcă breslașa atunci cind își interpretează rolurile pe scenă, au ceva din caleidoscopul de senzații amestecate cu luminile și iluziile trăite seară de seară sub unghiurile reflectoarelor.

Ciclul de lucrări din care remarcăm: Infern, Întoarcerea din vacanță, Gheișe, — stau sub semnul unei declanșări afective, „denunțind nostalgic" interiorul sufletesc al plăsmuitoarei.

Y. Nigrim ne propune fără reticențe un sens original de organizare al materiei. Petele de culoare răsfring în insemne solare, intersectate de violentări ale nuanțelor de pămînt ars și de triunghiuri acoperite cu pastă brună. E o arhitectură cu racursiuri fantaste, convingindu-ne de însemnătatea ce o are actul împlinirilor multilaterale pentru o înzestrată artistă. Sinceritatea Yarodarei Nigrim își are sorgintea intr-un gest de nedisimulată mărturie spirituală și de elevație.

Aprofundind — vom comenta și Grupajele florale, transfigurate intr-o manieră cu înclinații spre sărbătoresc: e o lume miraculoasă, „tulpinile și petalele sînt parcă prefigurări ale unor mănunchiuri de artificii".

Iată, așadar, cum mînuitoarea uleiurilor, a temperei, a tușurilor obține un impact organic între compunerile înfățișate în prima parte a „sugestiei" noastre și subiectele dintr-un univers vegetal. Avem perspectiva unei continuități și a unor concepte unitare. În pofida, totuși, — a unor inegalități de execuție și măiestrie specifică, în pofida neasimilării unor surse, vom găsi pretutindeni în expoziția Yarodarei Nigrim — zone rezolvate admirabil, valențe predominante de viziune tulburătoare și de voință.

O serie ce onorează eforturile entuziastei debutante este aceea a desenelor în cărbune: Geneză, La Medeleni, Teorema lui Pitagora. Aici găsim sobrietate, o elaborație migăloasă, un fond ideatic solid.

VLADIMIR BRÂNDUȘ

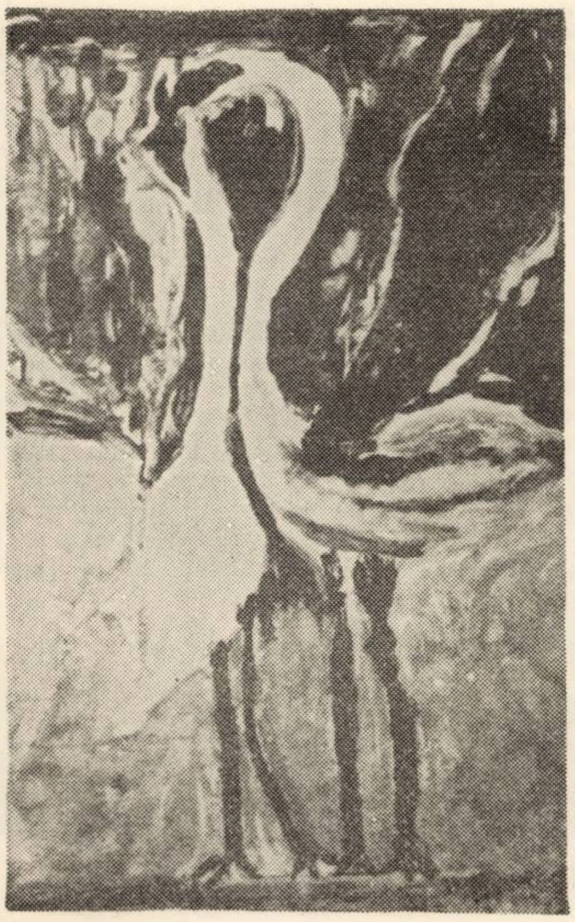

YARODARA NIGRIM: Idilă

CURIER CULTURAL

● Astăzi au început lucrările seminarului: „Caracterul creator al p o l i t i c i i P.C.R." organizat de Centrul universitar Timișoara. ● Teatrul Național în mijlocul oamenilor muncii. În săptămîna care a trecut, colectivul Naționalului timișorean a fost prezent la întîlnirile cu lucrătorii de la Inspectoratul județean al miliției și cu tinerii muncitori de la fabrica Victoria. ● Artiștii plastici amatori din municipiul Timișoara expun la Iași. În cadrul unui schimb de experiență cu artiștii plastici amatori din dulcele tîrg, celor 20 de timișoreni li s-a pus la dispoziție o expoziție. Niciodată proverbiala ospitalitate a moldovenilor nu se dezminte. ● O altă prezență timișoreană dincolo de zidurile Cetății. Cineastul Iosif Costinaș, invitat cu patru filme la Ecran-util Club din București. Deplasare, sperăm, utilă atît cineastului invitat cît și gazdelor. ● La Făget s-a încheiat duminecă Festivalul călușarilor timișoreni. ● Tudor Gheorghe, la Timișoara. Invitat de onoare al unei seri de romanțe, doine și balade, pe care o organizează Casa de cultură a municipiului, în regia lui Miron Șuvăgău. ● Studio-Arte anunță pentru azi, 28 februarie, orele 18, vernisajul artiștilor plastici Margareta Sterian (tapiserie) și Mircea Barzuca (pictură). ● În aceste zile are loc trecerea în revistă a formațiilor studențești. Activitate febrilă, semn că vine, vine Festivalul artei studențești. ● Un alt vernisaj. Duminecă, 3 martie, orele 11, va avea loc la Bastion cel de-al treilea salon anual al plasticienilor amatori din Timișoara. Tema expoziției: Muncă, destindere, frumusețe. Foarte frumos.

● În cadrul lunii cărții la sate, la invitatia căminului cultural și a spitalului din Jebel, scriitorii Laurențiu Cerneț, Damian Ureche, Ion Velican, tinerii cenacliști Petre Dinu Marcel, Marius Componica, precum și criticul de artă Radu Melnic s-au întîlnit cu tinerele cadre sanitare din localitate.

VIDEOCASETA

PĂDUREA ȘI PÎNZELE

Atîția au scris atîtea despre acest film,* încît abia cutez să intru în pădure (a filmului desigur, căci filmul lui Kurosawa nu-i altceva decît o pînză — firește — o întrețesere și-un păienjeniș, asemeni pădurii păianjenilor).

Ascult: **„Nu mergeți pe cărări. Ele nu duc nicăieri"** și mă feresc de locul bătătorit, căci, chiar, unde-ar mai putea el duce? Atunci mă gîndesc doar la pădurea păienjeniș, la această pînză care e filmul, încerc să scriu cumva **altfel** și să străbat pădurea, dar trecerea e anevoioasă, căci pădurea-i încîlcită și mă pot rătăci oricînd. Nu știu în ce **sens** s-o iau și cred că ați prins deja un fir (nu cel străveziu pe care-l deapănă vrăjitoarea) care s-ar prea putea să nu vă conducă spre ieșire, căci nu sînt chiar Ariadna.

Păianjenii secreți ai minții noastre — loc de iubire și ură, de adevăr și minciună, de sete a puterii și de umilință, de curaj și teamă, dar mai ales loc de întîlnire **a înlăuntrului** cu **înafară** — țes haotica pădure care le poartă numele. Ea e dincolo de copaci, pădure de simboluri încremenită în care Macbeth rătăcește de două ori, odată pentru a-și afla mărirea, a doua oară decăderea. Pădurea e pretutindeni: pînză albă, ecran al faptelor (în spatele sfatului războinicilor e întotdeauna pînza albă), grele mătăsuri în care-și împleticește pașii lady Macbeth și tot acest film: uriașă rețea de fire-imagini-sensuri. Pretutindeni, pădurea astfel încremenită, prin care rătăcește Macbeth. Abia **SPRE SFÎRȘIT** pădurea deasă se însuflețește, ea devine **ÎN SFÎRȘIT** „foresta spessa e viva", cum ar spune Dante. Mișcarea ei se prelungește în cea a săgeților care-l străpung pe Macbeth, pădure, pînză, păienjeniș de săgeți în care el rătăcește pentru ultima oară. Însuflețirea (sensurilor) pădurii e semnul morții eroului.

Aici, sensul, firul pe care am pornit, se oprește. Cine știe unde e de fapt ieșirea din pădurea labirint. V-am mai spus: nu sînt Ariadna.

ADRIANA S. BRĂDEANU

* **Tronul însîngerat** de Akira Kurosawa, (1957) miercuri, 19 februarie 1974, Telecinemateca.

SILUETE

PROFESORUL DE ISTORIE

La banchetul seraliștilor, după 10 ani de la absolvire, l-am întîlnit din nou pe Eugen Viscreanu, profesorul de istorie. Era mai molcom decît înainte, purtînd parcă pe față planiglobul unei vieți. Războiul punic, sau cel de-o sută de ani, războiul celor două roze, cele mondiale, răscoale și revoluții, Comuna din Paris.. și lecțiile sale, una după alta, într-o desfășurare caldă. Fugaru, Iacob, Șelaru, ce-am avut pentru azi? Măndica și Zamfira, nu aveți note pe trimestrul acesta...

Istoria, magistral amestec de sînge și fum, de bătălii în marș, de tronuri care cad și tronuri care se ridică, de umilință și revoltă, și peste toate acestea, aspirațiile omului spre mai bine, spre desăvîrșirea unui ideal. Poate de-aici am învățat întîi să iubim pămîntul și strămoșii, căldura cuibului părintesc și treptele de vis ale țării. Poate de-aici, din tezaurul profesorului de istorie, liceenii veniți de la muncă culegeau izvoare de înălțare, și-n jurul nostru fierbea istoria. Elevii care de-acum au familii și destine, în clipele de rememorare, ca un omagiu adus profesorului de istorie Eugen Viscreanu, mai știu să răspundă, din rămurișul anilor, cu fierbinte recunoștință, tradiționalul „prezent"!

DAMIAN URECHE

Prezent şi viitor pe planşetele proiectanţilor de la IPROTIM

- CONTURAREA NOILOR CARTIERE TIMIŞORENE
- LUCRĂRI EFECTUATE PENTRU BENEFICIARI DIN CINCI JUDEŢE
- CONDIŢIE INDISPENSABILĂ PENTRU ÎNFAPTUIREA MAI ACCELERATĂ A PROGRAMULUI DE COSTRUCŢII DE LOCUINŢE
- ANGAJAMENT ŞI FAPTĂ !

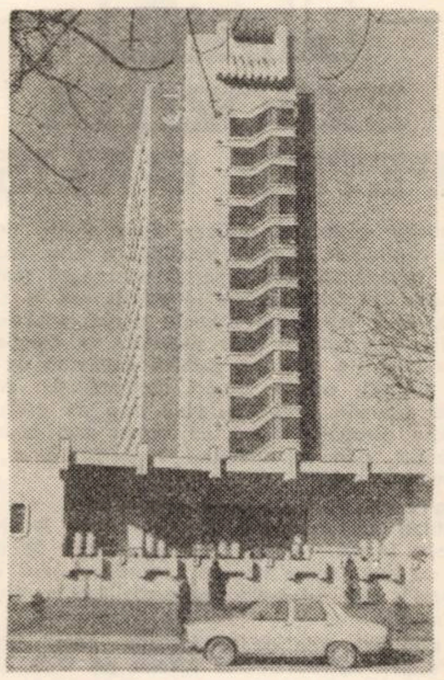

HOTEL CONTINENTAL

Fiecare dintre profesii işi are prestigiul ei binecunoscut şi, mai ales, binemeritat. Ocupaţia, meseria, calificarea sau specializarea inaltă dobindite intr-un domeniu ori altul procură, celui care o practică cu dragoste şi tragere de inimă, satisfacţii deosebite. Există, apoi, după cum bine ştim, un raport direct intre rezultatele muncii şi satisfacţiile ce le incearcă cei care le dobindesc, mărimea acestora fiind dată, indeobşte, de utilitatea bunului produs, de serviciile făcute societăţii, semenilor tăi. Ne-am reamintit de toate acestea zilele trecute, cind ne-am aflat la Institutul de proiectări din Timişoara, situat in strada Paris nr. 2, cunoscut cu deosebire sub denumirea prescurtată de „IPROTIM".

ŞCOALA GENERALĂ DIN PŢA. NICOLAE BĂLCESCU

Cei pe care ii poartă paşii pe amintita stradă timişoreană vor fi remarcat, desigur, clădirea albă şi suplă care găzduieşte institutul, edificiu prin ale cărui geamuri lumina electrică străbate adesea pină seara tirziu. Şi atunci nu e greu să ghicim că undeva sus, la cutare etaj, un arhitect, un proiectant sau inginer constructor zăboveşte la masa de lucru ori la planşetă, căutind să afle o variantă imbunătăţită a proiectului, a unuia din detaliile acestuia, să dea viitoarei construcţii o notă aparte, să conceapă la un preţ de cost scăzut, fără a-i diminua calitatea, rezistenţa, confortul. Notăm, de la inceput, o constatare pe care trebuia s-o facem abia in final : toate sau aproape toate construcţiile de locuinţe, social-culturale, ba chiar şi unităţi industriale, precum şi noile reţele de drumuri, poduri, bulevarde şi străzi, artere modernizate, au fost gindite mai intii aici, la IPROTIM, „văzute" tridimensional, sub raport tehnico-economic-utilitar, de către specialiştii institutului. Abia ulterior obiectivele respective au prins viaţă, conturul in teren şi aceasta numai in limitele cotelor inscrise de arhitecţi, ingineri, proiectanţi şi alţi specialişti ai prestigioasei instituţii IPROTIM.

– În afara realizării sarcinii de bază, care constă in asigurarea şantierelor de construcţii timişene cu proiecte şi documentaţii necesare, efectuăm un important volum de lucrări pentru judeţele limitrofe, devenite beneficiari tradiţionali şi stabili, respectiv Hunedoara, Arad, Caraş-Severin şi chiar Mehedinţi, ne spune ing. Iosif Roth, director al IPROTIM, care a avut amabilitatea să ne acorde o scurtă intrevedere, prilejuită de un răgaz de timp. Ne străduim să facem faţă in condiţii cit mai bune multitudinii de probleme, de sarcini de mare răspundere ce ne stau in faţă. Şi, spre lauda colectivului, reuşim acest lucru de cele mai multe ori, nu insă fără eforturi deosebite. Dar, poate, că tocmai in aceasta trebuie căutate satisfacţia, mindria de sine, care le intilnim la oamenii noştrii. Proiectele pentru construcţiile cuprinse in planul pe 1974, de pildă, au fost intocmite, in totalitatea lor, incă la jumătatea anului trecut, succes consemnat pentru intiia dată.

Lăsăm pe oamenii şantierelor să aprecieze valoarea contribuţiei pe care specialiştii IPROTIM-ului o au la infăptuirea cuprinzătorului program de construcţii, reţinind, in ceea ce ne priveşte, că se tinde spre noi realizări in această direcţie. Bunăoară, angajamentul colectivului de muncă al institutului este ca în 1974 să extindă soluţiile industrializate la 94 la sută din documentaţiile privitoare la construcţiile de locuinţe, şi la 67 la sută pentru obiectivele cu caracter social-cultural. Totodată, vor fi reduse termenele de predare a proiectelor cu cel puţin 3 200 zile, urmind ca pină la data de 31 mai să fie predate 80 la sută din proiectele pe anul viitor şi in proporţie de 100 la sută pină la 30 iunie.

În atelierul de proiectări pentru construcţii de locuinţe şi social-culturale il cunoaştem pe arh. Constantin Bălăcescu, şeful unuia dintre cele mai mari şi importante colective ale institutului. De la dinsul avem să aflăm citeva amănunte referitoare la noile cartiere timişorene. Arhitectul reuşeşte, in citeva clipe, să ne introducă in lumea atit de captivantă a celor care visează urbea de miine care, la figurant vorbind, au pus cărămidă cu cărămidă la temelia de azi a municipiului Timişoara sau a altor centre populate – Orşova, Reşiţa, Lugoj, Arad, ca să ne referim doar la citeva dintre ele. Cu creionul in mină şi coala de hirtie ministerială pe masă, specialistul ne descrie sumar unele dintre cele mai noi şi impunătoare zone de locuinţe timişorene.

– Mai intii, despre Circumvalaţiunii, cartier in fază de definitivare şi care, in cele din urmă, va număra cam 9.500 – 10.000 de apartamente, care pot adăposti 35 – 40 mii de locuitori, ne informează arh. C. Bălăcescu. Deocamdată, numai zona I este gata. Celelalte trei zone insumează şi ele 90 de blocuri ,din care 30 inalte. Blocurile cu parter plus 4 etaje, realizate din panouri mari prefabricate „merg" mai uşor şi de aceea s-a insistat pe ele, oamenii fiind nerăbdători să se mute in case noi. Cartierul nu-şi va putea primi insă infăţişarea dată de noi, decit atunci cind totul va fi terminat, cind vor fi inălţate şi blocurile cu 10 etaje, cind populaţia va avea la dispoziţie reţeaua de magazine comerciale, cinematograful, sala de activităţi cultural-educative, oficiul de poştă şi telecomunicaţii, spaţiile verzi şi florale, arborii ornamentali, reţea stradală pusă la punct, mijloace de transport in comun corespunzătoare. Or, pentru toate acestea mai trebuie să treacă 2–3 ani. Vă asigur insă că va fi un cartier bine dotat şi pus la punct.

Aflăm, de asemenea, că Timişoara sud este noua zonă pe care se „bate". Îndeobşte, este cunoscută sub denumirile de „zona stadion", „zona spitalului nou", „Calea Girocului" şi va cuprinde spaţiul dintre bv. Ştefan Plavăţ, Calea Girocului şi Calea Buziaşului, cu un total de circa 15.000 apartamente. Termen de predare, din punct de vedere al proiectantului, anii 1975–1976. Alte eforturi sint orientate spre Calea Şagului, denumire oarecum improprie, dacă avem in vedere că noile blocuri, aflate deocamdată doar in mintea proiectanţilor ori pe hirtie, vin să intregească cartierul pină la noua fabrică de tramvaie, iar despre toate acestea se vor mai ivi prilejuri să vorbim.

– Activitatea institutului – completează tovarăşul Constantin Vodă, arhitect şef al IPROTIM – nu se limitează numai la proiectarea locuinţelor. Executăm un important volum de proiecte şi documentaţii pentru construcţiile cu caracter social-cultural, construcţii şi modernizări de drumuri şi poduri, reţele stradale şi de trafic auto urban, unele unităţi industriale. Am fost solicitaţi să efectuăm studii de circulaţie pentru Timişoara şi municipii din alte judeţe ale ţării, cerinţe impuse de dezvoltarea societăţii noastre. Noile comenzi ne onorează, dar constituie totodată o obligaţie in plus, iar noi vrem să fim oricind la inălţimea increderii acordate. Aşa este, de pildă, proiectul pentru pasajul peste calea ferată din Calea Şagului, o adevărată lucrare de artă.

De pe aceeaşi poziţie a satisfacţiei pe care ţi-o dă munca implinită, ni s-a vorbit despre sistematizarea rurală, despre construcţiile cu mai multe nivele ce se ridică in sate şi comune, despre reorganizarea stradală a principalelor comune din judeţ şi despre atitea altele ! Am văzut in toate acestea materializarea vie a priceperii şi talentului unui colectiv de oameni care se gindesc la noi, la cei mulţi, la oamenii muncii, pentru care vor să creeze condiţii cit mai bune de viaţă.

NOUL SPITAL JUDEŢEAN DIN TIMIŞOARA

AUREL CHISALIŢA

— Am o treabă urgentă, zise Bonasera nevestei și ieși din casă grăbindu-se înspre întreprinderea sa de pompe funebre. Aceasta se afla într-o clădire care se înalță izolată în mijlocul unei parcele înconjurate cu un zid alb. Bonasera intră în biroul său, se așeză la masă și-și aprinse o țigare. Îl aștepta pe Don Corleone. Avea un sentiment de infinită disperare. Nu se îndoia cituși de puțin de caracterul serviciului care i se cerea. Deja de un an Familia Corleone se afla în război cu alte cinci familii newyorkeze iar ziarele emiteau zilnic note privind victimele acestui măcel. De ambele părți pierderile erau considerabile. Probabil că Familia Corleone ucisese o personalitate foarte importantă și acum dorește ca leșul să dispară. Amerigo Bonasera nu-și făcea nici un fel de iluzie cu privire la treaba pe care o va face. Va deveni complice la crimă. Dacă aceasta se descoperă, va petrece cițiva ani la pușcărie. Soția și fiica lui vor fi compromise, numele lui așișderi. Își aduse aminte de ceva și mai îngrozitor. Cînd celelalte familii vor afla că a fost complicele lui Corleone, o să-l considere dușman. O să-l omoară. Blestema ziua cînd i se adresă Nașului pentru răzbunare. Blestema pe fiica sa, America și treaba pe care o făcea.

Auzi derapajul mașinii cu care veni probabil Don Corleone. Deschise ușa din dos ca să-și întîmpine vizitatorul. Intră masivul Clemenza însoțit de doi tineri cu fețe dure. Fără să zică un cuvînt cercetară prin cameră, apoi Clemenza ieși. Cei doi tineri rămaseră.

Cîteva minute mai tîrziu Bonasera recunoscu zgomotul ambulanței care se apropia. Apăru Clemenza, iar în spatele lui veneau doi inși cu o targă. Pe targă era un mort acoperit cu un giulgiu cenușiu. Clemenza îi îndrumă pe cei doi înspre sala de îmbălsămare. Apoi apăru din curtea întunecată încă un individ. Era Don Corleone. Don era slăbit și pășea cumva ciudat, bățos. Își ținea pălăria în mînă, iar părul îi era parcă lipit de craniu. Părea mult mai bătrîn și cocîrjit decît îl știe Bonasera, dar totuși din el mai iradia o forță tainică. Îi spuse lui Bonasera :

— Vechiul meu prieten, ai vrea să-mi faci un serviciu ? Bonasera dădu din cap. Don păși în urma tărgii în sala de îmbălsămare. La un semn abia perceptibil îi îndepărtă pe cei doi. Rămase doar Bonasera.

Mario Puzo

NAȘUL

VIII

Serial

— Ce-ați dori să fac ? – abia deschise gura Bonasera.

Don Corleone stătea nemișcat la masă.

— Te rog să-ți pui în aplicare toată priceperea pentru prietenia pe care mi-o porți — zise. Nu vreau să-l vadă maică-sa în halul ăsta.

Se apropie de masă și ridică giulgiul. Bonasera scoase un țipăt de groază. Pe masa de îmbălsămare zăcea trupul ciuruit de gloanțe al lui Sonny Corleone. Ochiul stîng, însîngerat, era spart și „înflorit" ca o stea. Nasul și pometul stîng erau o masă indefinită. Don întinse mîna, se sprijini de Bonasera și zise :

— Vezi ce-au făcut din fiul meu ?

★

Moartea lui Sonny Corleone zgudui întreaga lume subterană. Iar cînd s-a aflat că Don Corleone se însănătoșise... se înzdrăvenise și preluase din nou cîrma Familiei, șefii celorlalte familii, își aruncară toate forțele în pregătirea unui război sîngeros. Nimeni nu-și făcea iluzii că va putea s-o scoată ușor la capăt cu Don. În întreaga sa carieră greșise de foarte puține ori și din fiecare greșeală știuse să tragă învățăminte.

Numai Hagen cunoștea adevăratele intenții ale lui Don, și nu fu surprins cînd acesta trimise mijlocitori părții adverse cu propuneri de pace. Se preconiza și o întîlnire a tuturor familiilor de pe întreg teritoriul S.U.A. La început propunerile fură primite cu neîncredere. Nu cumva Don pregătește vreo capcană ! Nu cumva vrea să-și răzbune fiul ? Don Corleone, estimp, dovedi totuși că e sincer. Nu numai că întrerupse toate acțiunile „militare", dar făcu și ultimul pas care garanta securitatea tuturor celor care trebuiau să participe la acea mare întîlnire : ceru serviciile Familiei Bochichio. Această Familie, deși odată fusese una din cele mai sîngeroase secții a Mafiei, acum devenise un adevărat instrument al păcii. Această bandă, care își procurase cîndva mijloacele de existență slujindu-se de cele mai inumane metode, acuma își cîștiga pîinea — s-ar fi putut spu-[illegible]tin". Această familie se baza pe nenumăratele legături de sînge și loialitate familială neobișnuită pînă și pentru societatea în care loialitatea familială este mai presus de cea matrimonială.

Un Bochichio n-ar fi mințit sau trădat niciodată. Dar un Bochichio nu uita niciodată vreo jignire și niciodată nu scăpa prilejul să se răzbune, fără a ține cont de preț.

Așa că, oricînd o familie dorea să facă pace și să ducă tratative cu o altă familie, era chemat într-ajutor clanul Bochichio (...).

În jurul orei zece înainte de masă sala de conferințe începu să se umple. Alături de reprezentanții celor cinci familii newyorkeze aici se aflau și delegați din toată S.U.A., cu excepția Chicagou-lui, aceste oi negre din lumea gangsterilor. Era pregătit un bar și un mic bufet. Fiecare delegat putea să aducă la conferință și cîte un ajutor. Majoritatea [illegible] erau reprezentate de cîte un don și „consigliori" său, așa că în sală se aflau relativ puțini oameni tineri. Unul din ei era Tom Hagen, singurul care nu era sicilian. Toți îl priveau curioși ca pe un fel de ciudățenie. Hagen însă știa cum trebuie să se comporte. Nu vorbea și nu zîmbea. Se ocupa de Don Corleone, șeful său, cu respectul cu care un curtean îl înconjoară pe rege. Îi aducea băutură, îi aprindea țigările, îi dădea scrumieră, totul cu mult respect, dar fără servilism.

(va urma)

EVRIKA !

(ÎN CRITICA LITERARĂ)

■ Scriitorul încălzește universul, criticul stelele.

■ Dacă abecedarul ar fi opera unui anume scriitor, tînărul critic ar învinui-o că prea e pe înțelesul tuturor...

■ Ultima învățătură a lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie : „Dacă nu poți să ajungi Domn, fă-te cronicar, dar nu literar !".

■ În cercul vostru de semiotică norocul vă petrece...

■ Cînd 13 critici literari se cațără pe același stîlp, e firesc ca unul să stea în capul celuilalt.

■ Cartea asta e o comoară, atît de bine și-a ascuns înțelesul.

■ Unul scrie cartea, zece o judecă și demonstrează că nu e realizată – cu argumente atît de convingătoare, încît devin ei membri ai Uniunii Scriitorilor !

■ Are un întreg volum de poezii fără titlu. Încă mai rîvnește la un titlu... universitar !

■ Poezia lui îl îmbată pentru că s-au cunoscut la un pahar de coniac :

■ Criticul cu o intuiție apreciabilă nu renunță la catedră și la cretă.

■ Din cele trei volume criticul a citit două și a lăudat cartea că lasă problema deschisă unor multiple interpretări.

■ Trebuie să fii mare ca să-l poți ridica pe Y în slăvi.

ION VELICAN

CURIERUL CITITORILOR

Am primit de la Drobeta Turnu-Severin o lucrare editată de Centrul județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă Mehedinți (redactor de carte : Constantin Poganu), intitulată TEATRUL SEVERINEAN. Autorii, **Pavel Ciobanu, Mite Măneanu** și **Emil Popescu-Balaban,** pe baza unei documentări aproape exhaustive, au realizat o panoramă a activității teatrale din acest oraș dunărean, oferind cititorului neavizat informații adesea „senzaționale".

Nu este puțin lucru să aflăm că în Turnu-Severin, oraș de provincie, departe de centrul mișcării artistice din țară — capitala, activitatea teatrală organizată depășește un veac (Prima atestare documentară : 12 aprilie 1867. **„Actorul și animatorul teatral Costache Serghie cere Consiliului comunal al orașului Turnu-Severin permisiunea de a construi o scenă pentru spectacolele de teatru în aer liber, în apropierea grădinii publice a orașului")**. În 1869 apare consemnat în documente „Teatrul Național" din Turnu-Severin. În clădirea Casei de cultură, o construcție impunătoare, datînd de la începutul secolului, își desfășoară activitatea Teatrul popular, înființat în 1963.

Ne face plăcere să consemnăm aici apariția acestei utile lucrări și, în același timp, să urăm Teatrului popular din Drobeta Turnu-Severin noi succese !.

LAURENȚIU CERNEȚ

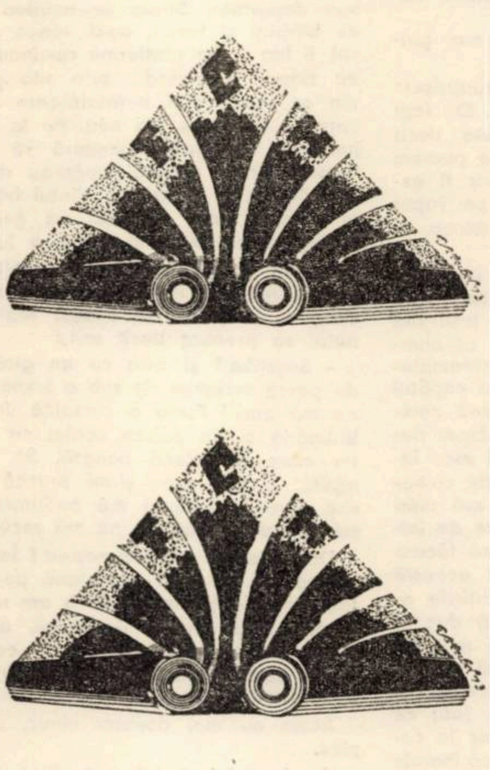

FABRICA DE CELULOZĂ ȘI HÎRTIE

CONSTANȚA

STR. CELULOZEI NR. 5 – TELEFON 6 13 40

OFERĂ pentru anul 1974

– HÎRTII ȘI CARTOANE METALIZATE, ARGINTII, TIPARITE ȘI COLORATE
– HÎRTII ȘI CARTOANE ACOPERITE CU EMULSIE DE POLIMERI
– HÎRTII ȘI CARTOANE CERUITE
– HÎRTII ȘI CARTOANE ACOPERITE CU POLIETILENĂ
– HÎRTII METALIZATE ȘI ACOPERITE CU POLIMERI
– HÎRTII METALIZATE CERUITE
– CARTOANE VELINE ACOPERITE CU POLIETILENĂ ȘI CEARA
– HÎRTII ORNAMENTALE ȘI DE AMBALAJ CU DIFERITE DESENE COMANDATE DE BENEFICIARI

Aurel Martin Bologa

Sclipiri în nord

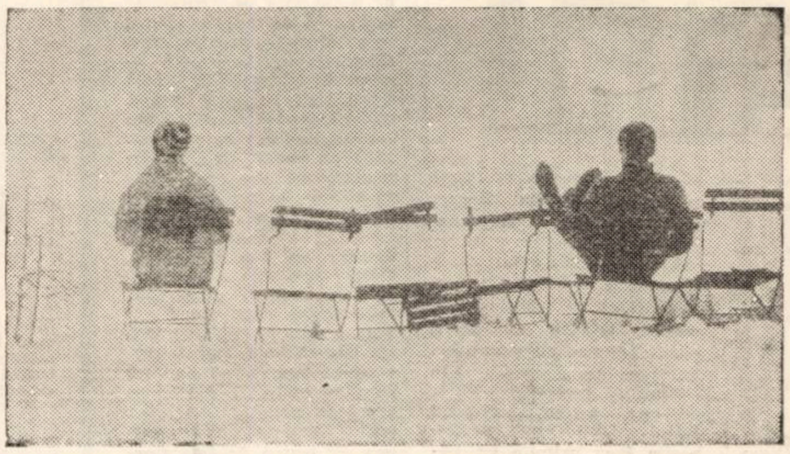

Vaporul intră in port intr-o dimineață geroasă, tăindu-și drum prin gheață. Sloiurile pluteau la suprafața apei și erau cenușii din cauza fumului scos de vapoare. Portul adăpostit intr-un golf ingust și adinc era ințesat de vase. Cele mai multe erau nave pescărești. Portul nu avea nimic deosebit. Era la fel ca orice port pescăresc. Vasele ieșeau in larg, apoi se intorceau, descărcau peștele, apoi plecau in larg pentru o săptămină sau două și se intorceau iar. Din cind in cind, mai apăreau și vapoare aparținind unor țări foarte indepărtate, cum ar fi fost și al nostru – și care se opreau in drum spre marea Bering sau Alaska, să incarce alimente și combustibil.

In prima zi am fost prins de treburi și n-am putut cobori de pe vapor. A doua zi după masă eram liber, am ieșit din port și-am pornit să vizităm orașul. Seara ne-am dus la restaurant. Restaurantul mi-a plăcut pentru că era mare și foarte curat. In holul vast, o femeie binevoitoare se apropie de noi și ne indrumă spre garderobă. Apoi aceeași femeie, ce părea a fi un fel de „maitre d'hôtel", ne conduse pe niște scări late spre sala restaurantului. Ii mulțumirăm și ne așezarăm la o masă liberă. Restaurantul era plin de străini. La masa de lingă noi, patru domni in virstă vorbeau englezește. Ceva mai incolo un mulatru se distra cu doi tipi imbrăcați in niște pulovere țipător colorate.

A doua zi n-am mai ieșit in oraș. Eram de servici. Cind găseam citeva clipe de răgaz ieșeam pe covertă să culeg razele soarelui care, după o lungă absență, se arătase iar. Era o zi frumoasă, cu cer inalt, o zi minunată, cum numai in Nord se poate intilni. De pe parimele inghețate picura apa. In fața mea se vedea cheiul cu instalațiile lui, apoi niște linii ferate și, de-alungul acestora, magaziile de pește, cu o podișcă de scinduri in față. Acolo am văzut-o pentru prima dată pe fata cu oglinda... Stătea cu miinile infundate in buzunarele scurtei vătuite, care-i venea parcă prea largă și prea lungă, și privea la mine, dar eu nu mă uitam la ea decit din cind in cind, intimplător. Pot spune că de-abia ii remarcasem prezența. Ea dispăru și peste citeva minute se intoarse iar și se așeză pe marginea podișcăi. Niște marinari veniră să mă intrebe ceva și-n timp ce vorbeam cu ei imi aruncai privirile spre magaziile de pește. Fata era in același loc, dar ținea capul puțin plecat pe spate și soarele ii lumina fața din plin. Marinarii plecară și eu mă sprijinii cu coatele de parapet, lăsindu-mă cuprins de beția zilei primăvăratice. Atunci fata scoase din buzunarul scurtei largi și prea lungi o oglinjoară rotundă, culese un snop de raze și mi-l proiectă in ochi, orbitor. Făcu același gest de cinci ori la rind. Cind imi reveni, vederea și-mi ridicai privirile, in fața mea se găsea același gard de cărămidă albă, liniile ferate, magaziile de pește, cu podișca lungă de scinduri, dar pe podișcă nu se mai afla nimeni. La prinz, muncitorii de la magazie aveau o oră liberă. Am făcut in așa fel să fiu și eu liber și mi-am reluat locul de pe covertă. Știam că trebuie să vină. Și a venit. I-am făcut semne cu mina, iar ea mi-a răspuns prin sclipirile oglinzii care erau de fiecare dată cite cinci. O căldură plăcută imi umplu inima. Capul incepu să-mi fiarbă și-n minte mi se infiripară cele mai năstrușnice planuri. M-am hotărit să o intilnesc cu orice preț.

In seara aceea era dans la „Interclub". Interclubul era o clădire mare și frumoasă, la capătul străzii principale. Era cea mai frumoasă clădire din oraș. Acolo se adunau in fiecare zi marinarii străini și cei din localitate. Joia și vinerea aveau loc serate dansante și ceva imi spunea că in seara aceea trebuia să vină și ea acolo. Clubul avea o sală mare de dans, cu balcoane. un cinematograf și o bibliotecă. In bibliotecă se găsea o masă lungă, pe care erau inșirate pavilioanele tuturor naționalităților a căror vapoare ancorau in port. Printre ele am văzut și pavilionul nostru, probabil recent construit, deoarece pină atunci nu fusese nevoie de el niciodată.

Cind am ajuns eu, nu incepuse incă dansul. Tineretul umplea sălile stind de vorbă in grupuri-grupuri. La bufet, unde se vindeau bomboane ieftine și sirop de zmeură, era inghesuială. Cind răsună orchestra, perechile incepură să se aleagă, iar cei ce nu dansau se inșirau in picioare, pe lingă pereți. Fetele erau mult mai numeroase decit băieții. Foarte multe nu-și găseau pereche și zăceau uitate pe margini. Orele treceau și cea pe care o căutam nu se arătase. M-am hotărit atunci să urc la balcon. De-acolo puteam cuprinde sala intr-o privire de ansamblu. Ocolii niște băiețandri gălăgioși ce se hirjoneau in fața ușii și mă indreptai spre scenă.

Inima incepu să-mi bată cu putere. Nu, nu mă inșelasem. Ea era acolo, la picioarele scărilor care duceau la balcon, intr-un grup de fete și doi băieți. Era fata de pe podișca magaziei de pește, fata cu oglinda. Mă văzuse fără indoială și ea, căci privirile ni se intilniră indată. Cuprins de tulburare nu mai auzeam spovedaniile lui Neculai. Observai că, in timp ce băieții și fetele din grup vorbeau pe intrecute, ea stătea retrasă și nu zicea nimic. Aștepta – fapt de care eram sigur – să fac primul pas și mintea imi sfiriia in căutarea unui pretext plauzibil ca s-o smulg din grup. In sfirșit, găsisem ceva. L-am lăsat pe Neculai, desigur foarte pripit făgăduindu-i vag că-l voi căuta mai tirziu și mă indreptai intr-acolo. Era atita lume că mă ciocneam la fiecare pas cu cite cineva stirnind pe unde treceam vociferări indignate. Deodată simții o mină grea lăsindu-mi-se pe umăr. Cind mă-ntorsei, mă pomenii față-n față cu comandantul. In jurul lui, un cortegiu de ofițeri. Toți păreau foarte veseli.

– Ce faci, puștiule (așa-mi ziceau mie, fiind cel mai tinăr membru al echipajului) – iți lunecă ochii după fete ? Hai cu noi !

Incercai să protestez dar nu folosi la nimic. Comandantul se intoarse și o luă inainte. Dăduse un ordin. Mă tirii in urma lor. In bibliotecă, avu loc un fel de intilnire prietenească cu oficialitățile locale, care țineau să sărbătorească astfel sosirea primului vas românesc in portul acela. Comandantul era convins că-mi va face mare plăcere invitindu-mă să iau parte. In plus, puteam să le inlesnesc oarecum conversația, deoarece directorul clubului și cu mine vorbeam acceptabil englezește. Timp de vreo două ore n-am putut găsi nici un pretext ca să scap. Timp de două ore am ascultat chinuit glumele lor. Cind s-a terminat intilnirea, lumea părăsise sala de dans. Am plecat printre ultimii. Eram foarte abătut. In drum spre vapor m-am agățat de prietenul meu, cel care știa rusește, și am mers o bucată impreună. El tocmai se despărțise de o fată cu care fusese la cinematograf. Era un ger uscat. Stelele sclipeau

– Cum te-ai distrat, mă intrebă intr-un tirziu.

Ii povestii cele intimplate și el incepu să ridă.

– Nu te necăji, fete se găsesc berechet. Tu prea pui toate la inimă, parcă n-ai fi marinar !

– Simbătă seara mă intilnesc din nou cu Valea ca să mergem la cinematograf, spuse prietenul meu după o tăcere. Vrea iar la kino. Cred că ține puțin la mine. După ce plecăm, m-a rugat să-i trimit ilustrate din porturi. Are un album bogat cu ilustrate, dar, după toate probabilitățile, n-o să ajung să i-l văd niciodată. Sint fete cuminți amindouă, și ea și prietena ei, nu primesc pe nimeni in apartamentul lor. Nu m-aș mira să le văd apărind simbătă seara impreună. Fetele de felul acestora sint foarte solidare : parcă le-ar fi teamă să nu greșească una fără cealaltă. Ce-ar fi să vii și tu la film ?

– O să stau două ore la intuneric fără să pricep nimic.

– In schimb o să ții in palmă o mină călduță și asta o să te mai consoleze... Ar fi bine să vii și tu, altfel, prietena Valei o să se simtă stingheră.

– Bine. Pină atunci o să mă mai gindesc.

Mi se părea ridicol să-i mărturisesc motivul adevărat al ezitării mele. De fapt nu mă interesa in orașul acela decit o singură fată. Cea pe care nu o puteam găsi. Mărturisindu-i aceasta m-aș fi expus să devin obiect de glumă pe vapor pentru tot restul drumului. De aceea ocolisem adevărul.

Totuși, in simbăta aceea, imi indreptai pașii, mai mult pe „n-am-ce-face", spre locul indicat de prietenul meu. Ieșii din port, trecui liniile ferate și-o luai de-alungul străzii principale, spre cinematograf. Strada era foarte lată și la capătul ei se vedea „Interclubul" dominind perspectiva de pe o mică inălțime. Eram desigur așteptat acolo de prietenul meu insoțit de Valea și de colega ei de cameră, dacă va fi venit, dar cind mă uitai la ceas văzui că lipsa de tragere de inimă cu care pornisem la drum mă făcuse să intirzii. Felicitindu-mă pentru această scăpare (de intirziat poate să intirzie oricine), mă hotării pe loc să mă duc la dans. Grăbii pasul ca să ajung mai repede, fiind sigur că – dornică să mă intilnească din nou, va fi și ea acolo.

Ceea ce e de necrezut, insă, fata cu oglinda stătea exact in același loc in care o văzusem data trecută, la picioarele scărilor de la balcon. Dar nu era ea, ci o altă fată, o brunetă ce semănt a georgiană și-și arania buclele grele și transpirate intr-o oglinjoară pe care i-o ținea un flăcău blond la inălțimea ochilor...

Urcai la balcon evitind să intilnesc vreun cunoscut. De acolo urmăream dansul legănat al perechilor unduind intr-un murmur făr cap și fără coadă – și de cite ori mi se părea că o zăresc, mă intindeam, peste balustradă ca să văd mai bine. M-am aplecat de multe ori peste balustradă, apoi am coborit și-am cercetat fiecare colțișor in parte și mi-au trebuit mai bine de două ceasuri ca să mă conving că intr-adevăr ea nu venise. Am plecat după aceea la vapor, fără a fi amărit, dar inima imi era obosită ca după un efort prea indelungat. A doua zi mă intilnii cu prietenul meu in sala mașinilor și-i explicai de ce am lipsit de al intilnire.

– Păcat, zise el, noi te-am așteptat pină la opt și un sfert. Fetele erau curioase să te cunoască. Și Sașenca, in primul rind, incintătoarea ei colegă, care are o inexplicabilă atracție față de români. Probabil i-au plăcut ochii vreunuia cind a trecut pe la vapor...

– A fost ea la vapor ?

– Habar n-am, dar bănuiesc că a fost, de vreme ce lucrează in portul pescăresc.

– Arată bine ?

– Un fel de panseluță plină de nedumeriri și semne de intrebare... E in ea ceva care vibrează prea mult și se risipește. Ca semne distinctive : foarte drăguță de sus pină jos. Și-i place să-și piardă timpul pe cheu, jucindu-se cu o oglindă...

Din clipa aceea n-am mai auzit ce spune. Imi venea să-l omor.

Vaporul urma să părăsească portul peste două zile. Incărcase combustibilul, mai avea de luat niște alimente și-apoi trebuia să plece spre nordul neprimitor. Făcui o ultimă incercare de a o intilni in după-amiaza aceea, la ora cinci, cind ieșeau muncitorii de la lucru. Cum de nu-mi trecuse prin cap pină acum ? Cele cinci sclipiri de oglindă, mereu cite cinci, nu indicau destul de clar o dorință ce nu putea fi exprimată pe altă cale ? La ora aceea, fata iși termina serviciul și imi dădea de ințeles s-o aștept la ieșirea din port... Asta era !

O luai `așadar pe drumeagul ce ducea la șoseaua asfaltată și mă oprii in stația de autobuz. La ora aceea autobuzele treceau des inghițind grupurile de muncitori care ieșeau din port și purtindu-i de-alungul șoselei, printre dealurile argiloase și marea albită de ghețuri, spre cartierele lor mai apropiate sau mai depărtate. Stația se umplea mereu de bărbați și femei, apoi venea autobuzul, ii lua și pe platformă rămineam doar eu singur strecurind prin sita privirilor din ce in ce mai nerăbdătoare oamenii care se apropiau din nou. Pe la cinci și jumătate, grupurile incepură să se rărească. Acum nu mai apăreau decit intirziații, răzleți și grăbiți. Vintul bătea tare dinspre nord aducind un ger uscat care-ți ardea plăminii și eu o luai pe drumeag in jos, spre ieșirea portului. In poartă, mă izbii de un nou grup de muncitori și, lăsindu-i să treacă inainte, nu putui să pronunț decit atit :

– Sașenka ! și asta cu un glas gituit, de parcă vorbeam de sub o lespede. Dar ea mă auzi ! Purta o căciuliță de blană brumărie și un palton verde, cu un guler mare de blană neagră. Se opri liniștită in fața mea și-mi aruncă o privire care la inceput mă nedumeri, apoi mă tulbură. Părea să nu mă recunoască.

Dar chiar nu mă recunoștea ? Imi dădui seama de greșeala grosolană pe care o făcusem. Nu țin minte dacă am reușit să ingaim vreun cuvint de scuză, dar asta n-are nici o importanță. Fapt este că m-am trezit in cabină. Oare chiar nu mă recunoștea ?

Acum nu mai doream nimic, decit să plec.

Vasul părăsi portul a doua zi, incărcat cu toate cele trebuincioase pentru lungile peregrinări in nordul inghețat. Incepuse să ningă. Peste gheața cenușie se depuse un strat de zăpadă curată.

COLEGIUL DE REDACȚIE :

Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi. Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ !

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Orizont

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXV ●

● TIMIȘOARA ● JOI, 7 MARTIE 1974 NR. 10 (314) ● 16 PAGINI 1 LEU ●

Eveniment

Pentru o planetă a păcii și înțelegerii

Monrovia, Buenos Aires, Conakry – trei capitale din două continente, pregătite sărbătorește, primesc in aceste zile, solia de pace și prietenie a poporului român a tovarășului Nicolae Ceaușescu. Sint edificatoare, pentru scopul acestor vizite, cuvintele șefului statului român, adresate, in timpul convorbirilor de la Monrovia, conducătorului statului liberian, William Tolbert-jr : **„Poporul român, ca și poporul dumneavoastră, este dornic de a avea relații de prietenie cu toate popoarele lumii, fără deosebire de orinduirea socială. Trăim o epocă de mari transformări, in care colaborarea este o necesitate pentru progresul și bunăstarea fiecărei națiuni. Să identificăm noi posibilitățile care să contribuie la dezvoltarea economico-socială și, totodată, să găsim căile unei colaborări active in lupta pentru pace, pentru o lume mai dreaptă și mai bună".**

Acest crez al politicii noastre externe, exprimat și cu prilejul intilnirilor avute anterior de conducătorul statului nostru cu conducătorii altor state de pe toate meridianele, și care au pus pe baze noi, ferme, colaborarea României cu majoritatea statelor lumii, a ridicat prestigiul țării noastre pe cele mai inalte trepte pe care omenirea așează înțelepciunea politică, luciditatea și înțelegerea planetară a fenomenelor sociale și politice contemporane.

Zilele vizitei in Liberia s-au incheiat cu un fructuos bilanț de convorbiri pe multiple planuri consacrate unor noi domenii de colaborare, cooperări și promovări, conlucrări intre cele două țări in principalele probleme ale vieții internaționale. Atmosferei de prietenie și înțelegere, caracteristice relațiilor româno-liberiene i-au rămas martore in timp declarațiile solemne comune și comunicatul comun, care reflectă rodnicia vizitei intreprinse de șeful statului român, dorința comună de pace, prosperitate și progres.

Argentina, a doua țară a vizitei conducătorului nostru, găzduiește, în aceste zile, inalta solie a poporului român pornită sincer și deschis in intimpinarea prieteniei tuturor popoarelor pentru o planetă a păcii și înțelegerii. **„Il așteptăm pe șeful statului român cu inimile deschise"** declara, cu citeva zile in urmă, primarul orașului Buenos Aires, și, la ora cind conducătorul României ia contact, la cel mai inalt nivel, cu șeful statului argentinian sintem martorii implinirii acestor cuvinte.

Liberia, Argentina și Guineea, in răstimp de două săptămini primesc gindurile deschise ale unei națiuni europene purtate de conducătorul său iubit, exprimind adeziunea totală a poporului român la politica partidului și statului său.

ORIZONT

Convorbiri

Cu dr. ing. Titus Suba, cercetător principal la stațiunea experimentală Lovrin

„Să crezi în izbîndă!"

Un om obișnuit, cu chip aspru, bătut de vinturi, dar cu o anume indărătnicie in gesturi și expresie, despre care s-a mai scris și s-a mai vorbit. Iată-ne, impreună la redacția revistei noastre, unde l-am invitat la sfirșit de săptămină. Il intreb, la inceput, de cind lucrează in agricultură și-mi răspunde că din '57 (dacă nu punem la socoteală și activitatea desfășurată la cercurile științifice studențești). Il intreb de cind e la Lovrin și-mi răspunde că din '61. De atunci, din '57, a avut mulți colegi, unii au venit, au stat puțin, au plecat. Fie că nu le-a convenit munca, fie că nu erau mulțumiți de retribuție, fie că n-au avut putere să reziste.

– Spuneți-mi, dv. de ce ați rămas ?

Mă privește consternat, apoi suride :

– Eu nici n-aș fi putut proceda altfel. Cercetarea a fost visul meu dintotdeauna.

– Știu că sinteți „părintele" a doi hibrizi de porumb. In cit timp se naște un hibrid ?

– Am inceput ameliorarea la porumb in 1957. Cind m-am apucat, ziceam că nu va trece mult timp și voi scoate un hibrid bun. Dar imediatul ăla a durat 12 ani. Primul meu hibrid a fost omologat de abia in 1969. Cam atita durează crearea unui hibrid, cind o iei de la inceputul inceputului.

– Și al doilea ?

– Al doilea a fost omologat in 1971.

– De care dintre cei doi „fii" sinteți mai mindru ?

– De cel dintii. Hibridul 400. Cea mai mare satisfacție a mea de pină acum el rămine. S-a dovedit a fi foarte bun, față de hibrizii care există și se cultivă azi la noi.

– Enumerați citeva din insușirile lui.

– In primul rind, dă o producție mare față de hibridul pe care l-a inlocuit, un spor de 700-800 kg. la hectar, aceasta in condiții de cultură normală. Apoi este rezistent la boli, la secetă, are o plasticitate ecologică foarte bună (adică poate fi cultivat in zone foarte diferite) e un hibrid simplu, economic, iar sămința lui se produce foarte ușor. Cam așa l-am „văzut" eu și acum am confirmarea valorii lui. Inițial, a fost programat a se extinde pe 250.000 ha. In 1973, s-a extins pe 600.000. Avem solicitări foarte mari pentru sămință. in acest an vom produce pentru un milion de hectare.

– Și cel de-al doilea ?

– Hibridul 415 este simplu, mai specializat, pentru condiții de irigare, unde dă producții foarte mari, de pină la 14.000 kg boabe la hectar... (După o scurtă pauză). A, să nu uit. Vă rog să-i amintiți aici și pe colaboratorii mei, ing. Florin Boldea și Daniil Dumitru.

– Cam cite probe de laborator sint necesare pentru producerea unui hibrid ?

– Avem la stațiune o evidență precisă a lor. Știu eu ? Mii de probe. Gindiți-vă că, anual, inmulțim dirijat cam 100.000 de plante, avem 7.000-8.000 de noi linii și hibrizi. Material in laborator și-n cimp. In fiecare an, acest material trebuie prelucrat. Important este insă ceea ce elimini și mai cu seamă ceea ce reții să prelucrezi mai departe. De-abia un mic procent, căruia cauți să-i imprimi insușirile pe care dorești să le aibă hibridul in final.

– Cit de statornică și de durabilă este influența pe care omul o are asupra plantelor ?

– Un soi, un hibrid o dată creat poate fi menținut un timp nelimitat. Sint soiuri care durează, care pot fi păstrate vreme indelungată. Dar știți pină cind ? Pină cind sint create altele, superioare, care le vor inlocui. Actiunile de creare a unor noi hibrizi și soiuri au loc pe baze din ce in ce mai științifice și, paralel cu aceasta, și durata de naștere a lor se scurtează ; se lucrează cu metode perfecționate, intr-un ritm foarte rapid. In prezent, se obțin mai multe generații pe an, cultivind in sere, folosind deci și anotimpul iernii, sau executind lucrări in zone unde timpul o permite. Iată, la noi, in ultimii douăzeci de ani, potențialul de producție al soiurilor nou create este aproape dublu. Și față de situația actuală potențialul va crește mereu.

– Pot conchide de aici că și dv. lucrați la un hibrid care să-i depășească pe cei anteriori. Care va fi acela ?

Interviu realizat de
VALENTINA DIMA

(Continuare in pag. 12)

MĂRȚIȘOR

Grădinarul pătrunde in grădina lui și privește nedumerit in jur. Nu știe incă să se apuce sau nu de lucru ? Se uită la soare și soarele ii dă de veste că, da, intr-adevăr, e martie. Ce mai așteaptă ? Și grădinarul înțelege și se pune să sape trandafirii, să-i curețe, să-i pregătească pentru inflorit.

Păcurarul, dis-de-dimineață, cind soarele incă e amorțit, iese din stina lui și privește nedumerit in jur. Nu știe ce să facă. Intreabă iarba răsărită dacă e bine ales momentul pentru cei care vor să vină pe lume. Și iarba ii spune că da, intr-adevăr, e martie. Sint bine veniți. Păcurarul se liniștește și intră in stină să-și aștepte primii miei care-și anunță venirea pe lume.

Țăranca apare in cimp și intreabă vintul dacă mai are de gind să sufle mult. Vintul ii spune că, din partea lui, nu mai poate să-și facă de cap. Doar a venit martie. Ce mai așteaptă ? Țăranca ii dă un grăbit mulțam și-și scoate primii puișori galbeni, galbeni ca dedițeii galbeni, in pragul cuiburilor, să privească la soare.

Bunica, de cum se trezește, deschide ferestrele și privește la cer. Cerul ii face cu ochiul : „Sint senin, sint senin ! Pe deplin, pe deplin !". „Ei și-atunci ce inseamnă asta ? Că e martie ?" intrebă bunica. „Da, bineințeles că e martie", ii răspunde cerul luminat la față. Și bătrina ințelege și iși scoate, pentru intiia oară nepoțelul de un an, afară, in fața casei, pentru primii lui pași de copil pe pămintul mare.

Tinerii se țin de mină și merg tăcuți pe aleile curate ale parcului. Fata privește spre cer, băiatul spre pămint. Fata vede o pasăre, dar băiatul vede un ghiocel răsărit la marginea unui rond. Il ia repede in miini băiatul și-l intreabă „Ce-i cu tine ? Ce se-ntimplă ? „Ce să fie ? E martie și atita tot", ii răspunde simplu ghiocelul deschizindu-și nevinovat aripile albe și verzi ca pentru a deveni și el o pasăre. Băiatul il ia cu respect si-l prinde de bluza fetei. Din acea clipă, toți care-i intilnesc in drum, chiar și voi, pot să-și dea seama pe deplin că o floare ce luminează curat la pieptul unei fete nu poate să insemne nimic altceva decit că e martie, cu adevărat martie. Vasăzică, oameni buni, vă dați seama că a intrat primăvara in țară ? Deschideți ferestrele, descheiați-vă hainele, lăsați părul in bătaia vintului, ochii lăsați-i să privească cerul și prindeți cite-un ghiocel la pieptul prietenului iubit, al femeii iubite !

ION ARIEȘANU

Cronica literară

ADRIAN PĂUNESCU

„Lumea ca lume"

(Ed. Scrisul românesc, 1973)

Un loc deosebit de important in revirimentul publicisticii actuale l-a avut (și il are) Adrian Păunescu. Nu ne indoim de faptul că scriitorul (publicist) e un incomod, dar un publicist iubit egal de toată lumea, acceptat cu zîmbete confraterne de toți e un nonsens. Nu ne indoim că entuziasmul (nostru) față de acest volum și mai ales față de cariera publicistică a lui Adrian Păunescu (după părerea noastră, excepțională) poate contraria. Și nu ne indoim de faptul că Adrian Păunescu va fi fost mereu in afara erorii. Dar in balanța, mult mai importantă, a ACȚIUNII publicistice, CAMPANIILE lui Adrian Păunescu trimit, spre infinitul mic, procentele de eroare. (Și nouă ni se pare că un publicist egal aflat in afara erorii poate fi angajat funcționar la pompe funebre). Ne vom ocupa altădată, pe larg, despre rolul pe care credem că Adrian Păunescu l-a avut in transformarea, publicisticii actuale. Acesta nu a fost, după părerea noastră, deloc minor. Fiindcă există, in publicistica actuală, un FENOMEN PĂUNESCU, de care sintem prea apropiați spre a o judeca in intregime : in intregime, adică detașați de ceea ce se cheamă conformism și inconformism, de practica elogiului adulator și a negației vehemente. Adrian Păunescu a recondiționat intrebările simple ale cetățeanului comun, descoperindu-le rolul fundamental in publicistică.

Gazetarul Adrian Păunescu a demonstrat in Magazin, România liberă etc. luni de-a rindul, ce inseamnă să te bați pentru o idee (aparent banală) pentru un fapt (aparent mărunt) pentru adevărurile unui om. Campaniile sale au reabilitat idei și oameni, au scos din inerție instituții, au pus pe ginduri. Intre lucrurile lumii cotidiene, Adrian Păunescu a fost, in anii de grație 1972–73 un extraordinar gazetar, mobilizind, prin exemplul personal, energii, reformulind nu legile genului, ci anumite reguli in floare cu cițiva ani in urmă Lumea ca lume este cartea acestor ani glorioși ai publicistului. Tabletă lingă tabletă, ea rememorează un itinerar fascinant pentru cititorul comun (cel al revistei) și nu mai puțin pentru profesionistul lecturii.

2. Adrian Păunescu are obsesiile sale : cred că fiecare publicist trebuie să le aibă. Obsesii, adică o sumă de adevăruri in numele cărora să acționeze, asupra cărora să revină mereu, făcindu-le familiare publicului, asociindu-și-l pe acesta ca părtaș al acțiunii sale. Nu se poate crea o publicistică adevărată fără implicarea persoanei intii, adică a obsedantelor probleme ale autorului in articolul de ziar, de revistă. Un condei e un **steag**, nu o **păpușă** și nici o cirpă de șters praf. Visul păpușilor și a minuitorilor de cirpe se naște din secăciune și nu din bogăție interioară. Publicistica lui Adrian Păunescu e esențial una vitală, explozivă, tunătoare, cu adinc efect in plan social, inalt educativă. Foarte multe din tabletele lui Adrian Păunescu vorbesc despre intimplări și fapte știute de toți, dar amorțite, cine știe de ce, in pufurile lui lasă-mă să te las Ori aceste foarte banale fapte ale vieții zilnice sint rostite de scriitor franc, fără ocoluri strategice. Rostite, reluate, repetate și iar repetate obsedant. Sarcastic, ironic, pamfletar, Adrian Păunescu poate fi regăsit in aceste voci care sint și ale poeziei sale. Sau in aceste texte care reprezintă, in adinc, și obsesii ale poeziei sale.

Le-am numi obsesii ale poetului cetățean, inscris in eveniment. O obsesie (fertilă) e satul, al cărui elogiu revine mereu in tablete ; lume văzută din interior, lume morală, balanță a judecăților, a cărei apartenență scriitorul și-o clamează cu mindrie.

Istoria și satul față cu secolul XX sint două obsesii fundamentale care generează atitudini. Obsesia (și elogiul) unui șir de personalități ale culturii noastre țin de afinități. Ingemănarea dintre șirul superlativelor păunesciene și violența pătimașă a negației mărturisesc atît un temperament cit și necesitatea, irepresibilă, a confesiunii In Lumea ca lume Adrian Păunescu vorbește, pe aproape 600 de pagini, despre sine.

Firește că „Lumea ca lume" conține și o sumă de cronici sportive ale lui Adrian Păunescu, o vreme și redutabil cronicar sportiv. Pentru mulți din cronicarii sportivi scriitori ai ultimilor ani, **insemna** contactul cu cel mai larg public al presei ; insemna **foileton** alcătuit cu artă și meșteșug, cu **metafore** (după posibilități) și parabole (după lărgimea lecturii), despre cutare echipă sau cutare vedetă. Foiletonul sportiv reprezenta, in felul lui și un anumit drum, relativ comod, al cuvintelor bine aduse din condei. E mai ușor să tuni și fulgeri impotriva unui antrenor, decit impotriva cozii de la, să zicem, cofetăria Gloria, unde selecționerul oficial al gogoașelor a prevăzut, in loc de cinci, doar un ghișeu de desfacere a produselor atît de jinduite de marele public. Adrian Păunescu este un suporter, capricios, fanatic, consecvent sau inconsecvent, continuind, de fapt, aci, o acțiune inceputä in celelalte capitole ale cărții.

3. Judecățile lui Adrian Păunescu nu sint detașate și calme. Virtejul cuvintelor trage după sine și afirmații nedrepte : două pagini mai vechi consacrate unui revelion scriitoricesc (și reproduse in acest volum), vrute umoristice, sint mai apropiate de pamflet decit de anecdotă. Adrian Păunescu nu știe să ridă. El este vehement, patetic, acid : zimbetele sale sint ironice, umorul, negru. El aparține, in fond, familiei de spirite prezidată de Macedonski, pentru care există doar prieteni și dușmani, ideea binelui și coaliția impostorilor. Dincolo de iluștri și de dușmani nu mai există nimic. Literatura are doar virfuri și bolgii, fără intermediari. Dar această vehemență care rănește orgolii scriitoricești, își află loc ideal intre probleme cetățenești. Radicalismul păunescian e salutar aci, creator de tradiție gazetărească, curajul, de atitudine civică. Recitesc Lumea ca lume, ca un itinerar al unor bătălii ciștigate.

In această carte partizană, Adrian Păunescu își flutură, ca un steag de bătălie, originile. E certificatul său de noblețe scriitoricească și românească, zgomotoasa și patetica amintire a unui arbore genealogic. Un fel de arbore genealogic cu ramurile intinse, avar, peste o lume vrută „ca lumea". Carte dinamică, roman și confesiune despre prezent, lumea ca lume este o carte a unei vitalități debordante.

C. UNGUREANU

MIRCEA RADU IACOBAN

Sîmbătă la Veritas

(Ed. Eminescu, 1973)

După ce s-a pus la incercare, cu menționabile rezultate, in proza scurtă (**Estudiantint**, 1962 ; **Nedumerit in Atlantida**, 1968 ; **O mască in plus**, 1969), Mircea Radu Iacoban trece la teatru. In 1970 apare cu **Tango la Nisa** ; volumul acum discutat mai cuprinde două piese : **Fără cascadori** și **Simbătă la Veritas.**

Tematica pomenitelor culegeri de schițe și povestiri și cea a comediilor este, in linii mari, aceeași ; ca realizare artistică, insă, acestea, din urmă sint superioare celor dintii. Ceea ce acolo era impră̆știat, fragmentar, neomogen, se stringe aici in inchegări limpezi, asemănările converg, plusurile sint eliminate, repetițiile anulate. Ca și cind schițele n-ar fi fost, intr-adevăr, altceva decit „schițe", reluate, trasate, mai in grabă sau mai cu stăruință, studii succesive, premergătoare „tabloului" dramatic.

Spre ce se indreaptă atenția autorului ? Spre evenimentele și problematizările curente. Profesori de țară realizați sau incă necăpătuiți, medici așteptați cu teama că vor pleca după primele zile, actori infatuați și lași, intilniri colegiale la zece ani de la absolvirea universității, frămintările celor atinși de invidia și lucrătura prietenilor etc., etc.

Un teatru, așadar, care se adresează unui public numeros, atras atît de o dezbatere care ii este familiară cît și de incontestabila vervă a dialogului, săltăreț, cu replici iuți, mucalite, indemnind la ris și la o foarte accesibilă reflecție.

Succesul este asigurat și de schimbările neprevăzute de situații. Deși, uneori, virajul fiind prea scurt, gluma se răstoarnă, pe negindite, in dramă – impresia de verosimil nu suferă. Poate fiindcă autorul se menține și față de una și față de alta, la o egală distanță, ușor persiflatoare. El nu vrea să zguduie ci să educe blind, printr-o bonomă (diluat acidă) admonestare.

Cum se intimplă in **Fără cascadori.** Actorul Cezar Radian, o celebritate a scenei și a ecranului, insoțit de Mona, are un accident de mașină. In prima scenă, cei doi (el intr-un copac, ea in șanț) iși adresează, lingă automobilul zdrobit, comicele cuvinte de circumstanță (zeflemea binevoitoare, autoironie, acceptarea, cu umor, a realității etc.). Un asemenea ghinion e la ordinea zilei. Publicul va face haz, fără indoială. Dar, in spatele zidului, zace un bătrin, ucis de surparea cărămizilor – și cursul piesei se invălmășește.

De acum incolo, acțiunea se complică, intervin tot felul de deslușiri (unele cam melodramatice), protagoniștii se infruntă in lungi dueluri demistificatoare. Mona (ea este vinovată de cele petrecute căci l-a „deranjat" pe Cezar chiar cind intrau intr-o curbă) se răzbună, astfel, pentru sinuciderea surorii sale, părăsite de egoistul, ușuratecul artist. E prima dată, zice ea, cind Cezar va trebui să ia pieptiș viața, fără a fi dublat de cascadori. Așa că Cezar va merge să-și ispășească greșeala, urmind ca, după un timp (necesar maturizării sale etice), Mona (care se va demasca) să-i ia locul. Pe traiectul intimplărilor intervin și bătrinul Radian, șoferul Miftode, Colonelul, Ioana etc. Multă mișcare, mare agitație vocală și o intrigă destul de confuză. Ideea nu e fără insemnătate, dimpotrivă, dar nefiind adincită, se pierde in curgerea vertiginoasă a textului.

Tango la Nisa, deși vrea mai puțin, obține mai mult. Se află aici citeva secvențe admirabile. In ajunul Anului Nou este așteptată, cu emoție, sosirea medicului in localitatea autohtonă Nisa (autorul mizează, consecvent pe șocul omonimic : **Nisa / Nisa, Roma** (cea din apropierea Botoșanilor / **Roma,** sau pe cel provocat de sonorități exotice : **Veritas** e numele unui motel). Așteptindu-l pe medic, deci, care, nădăjduiesc ei, le va spori și le va inviora grupul, tinerii intelectuali ai comunei (dascăli și ingineri), secondați de Barman, se cinstesc cu entuziasm. Surpriza : doctorul cel nou e femeie. Uluire, veslie forțată, cinismele lui Corneliu (cel dezamăgit de insuccesul nemeritat la un concurs), amnezia și primejdia de a ingheța in care se află Vicepreședintele – in sfirșit, veștile bune pentru Corneliu și pentru agronomul pasionat de biologia guguștiucului.

Comedie spumoasă, bine scrisă, lipsită de evidente intenții moralizatoare. Dramaturgul coboară pur și simplu intr-un loc și intr-o anumită intindere de timp, intr-un mediu, consemnindu-i mișcările fizice și reacția lingvistică – atmosfera. Rămin impărțiți pe retină și in auz Barmanul, Vicepreședintele, Relu. Mai șterse sint tocmai personajele „problematice" : Corneliu sau Petra, doctorița. Fiindcă Mircea Radu Iacoban este inzestrat cu vocația satirizării (Barmanul, Stăncuța, Relu) și a umorului ingăduitor (Vicepreședintele, Gheorghe).

Finalul are o frumusețe aparte, o poezie timidă ; rezolvările care se succed năvalnic sint trecute, brusc, in umbră. Nu spre ele a tins, parcă, neapărat intreaga acțiune.

Aceeași deschidere vădește și **Simbătă la Veritas.** Pe de altă parte, cele două comedii nu sint constituite dintr-un lanț de fapte, ale cărui verigi, treptat aduse la rampă, să fie urmărite cu sufletul la gură. Interesul spectacolului rezidă in comportamentul eroilor și in culoarea replicii. Atenția este captată nu de ceea ce se intimplă, ci, mai curind, de **cum** se intimplă.

Maturi,foștii filologi pun la cale, după un deceniu, tradiționala petrecere. Cițiva lipsesc sau vor sosi mai tirziu, fiecare iși expune realizările, soțiile se suspectează sau iși sicîie și-și birfesc, decent, soții. O mare diversitate de tipuri a căror mișcare este cit se poate de exact inregistrată. Gheorghe, incarnarea spiritului critic, domolit in final de gestul Sofiei (consoarta), Puica, energică, abruptă, cam vulgară dar capabilă de renunțări tandre (unul din cele mai adevărate caractere). Vasile și Ileana, cuplu aproape jalnic ș.a. Tablourile, variate ca dimensiuni, se leagă intr-o trainică unitate. **Simbătă la Veritas** ni se pare cea mai implinită piesă a cărții.

Mircea Radu Iacoban respectă regula unității de timp, de loc și de acțiune (din instinct sau programatic ?). Toate cele trei comedii se desfășoară pe durata unei nopți. Autorul se dovedește, intre altele, un fin cunoscător al psihologiei feminine (episodul din **Simbătă la Veritas** in care doamnele, rămase ele in de ele, se cercetează și se ințeapă discret este memorabil). Spiritul practic al eroinelor și avintul cam necontrolat al insoțitorilor lor imping acțiunea inainte, printr-un șir de cedări și inriuriri reciproce.

Asemenea creații dramatice nu vor cunoaște, probabil, dezolarea de a se derula in fața unor săli pe jumătate goale. Iar Mircea Radu Iacoban se relevă ca un dramaturg de reală vocație și ținută artistică.

EUGEN DORCESCU

Lecturi

AUREL DRAGOȘ MUNTEANU :

Opera și destinul scriitorului

(Ed. Cartea Românească, 1973)

Aurel Dragoș Munteanu se alătură prin această carte acelor critici doritori nu atît să informeze cît, mai degrabă, să se exprime. Ca atare, autorul face eseistică, fie în forma studiului, a foiletonului sau, pur și simplu, a schiței fugare, care notează cîteva, destul de disparate, impresii. Perspectiva pe care o alege criticul, deci, este cea de la subiect la obiect, de la sine spre exterior ; atitudine, în primul rînd, de scriitor care își exersează vocația, care se caută pentru a se înțelege mai bine. Din nevoia aceasta de autoclarificare sînt „atacate" fundamentale întrebări ale relației scriitor-operă-cititor **(Artistul și lumea lui)** și tot acest impuls dă tonul general al multora dintre articole. Căci un anumit tremur confesiv, un anumit patetism se ascunde în subsolurile acestei cărți — mai ales în prima ei secțiune : „Pentru cine scriu ? De ce scriu ? Întrebările rămîn deschise, orizontul lor azuriu se deschide ca o cupolă. Sînt dator cu munca mea și cu abnegația mea" **(Pentru ce și pentru cine scriu ?)**, sau, în altă parte, „Cartea înseamnă pentru tine moartea, fiindcă te oferă, ca pe un obiect, pentru subiectul cititorului. Ești contemplat, împietrit, apoi existența îți este furată, este însușită, asimilată eului frematător al semenului tău. Orice cititor este la urma urmei un vampir atenuat, un vampir al imaginarului" **(Scriitorul și publicul)**.

Caracterul eterogen al subiectelor, inconstanța temelor precum și expunerea grăbită prilejuiesc o informație caleidoscopică — de la poeții plasați „imediat după cel de al doilea război mondial" (Dimitrie Stelaru, Constant Tonegaru, Ben. Corlaciu, Ion Caraion, C.T. Lituon, Alexandru Lungu Geo Dumitrescu) sau suprarealiștii români la Vasile Alecsandri, Anton Pann și Nicolae Filimon, de la poezia lui Miron Radu Paraschivescu, prozele lui Marin Preda, Fănuș Neagu sau Teodor Mazilu la **Valoarea conceptului de „interesant" în filozofia lui Soeren Kierkegaard** (de altfel, des invocat de autor) etc. etc.

Și chiar dacă nu caută cu orice preț ineditul, multe pagini se citesc cu plăcere, iar calitatea criticului de a se entuziasma cu candoare (vezi fragmentele despre Const. Tonegaru „alesul", sau despre C.T. Lituon, „un virtual inovator în literatura noastră" etc.) este, de multe ori, convingătoare. Fără îndoială însă că păstrarea doar a pasajelor de critică, eliminarea, deci, a unor secvențe de prea accentuată notă jurnalistică ar fi fost în favoarea acestui volum.

OLIMPIA ȘERBAN

MIHAI NEGULESCU

Neodihna de a fi om

(Ed. Eminescu, 1973)

Situată, în mare, pe linia trasată de culegerile anterioare ale lui Mihai Negulescu, **Neodihna de a fi om,** ultimul volum semnat de poet, înseamnă, înainte de toate, o încercare (reușită) de poetizare a istoriei. Și numai apoi imn, celebrare a seminței, a ternei deveniri a lumii, ori cîntec liric al unei vîrste ingenue, în cîteva excelente poeme – niște **Copilărești,** în fond — în care autorul, „vrăjitor tîrziu", reconstituie un univers mirific, fermecător : „Unde-i Onucă — Mîndrucă marea albastră ? / S-a făcut tren, s-a făcut gară sau așteptare. / Călătoria e casa noastră, / cine va urca de la stația următoare ? // Va urca o toamnă cu pruni și gutui, / o vară cu soare, pierdut în autobuze ? / Scrie-i bunicii și nu uita să-i spui / că tata înhamă două buburuze — // la o caleașcă roșie, cum nu s-a mai văzut . . ." **(Desen în albastru).**

Istoria însă, trebuie să precizăm, este pentru poet mai mult decît o colecție de subiecte generoase pe marginea cărora se poate glosa cu sau fără talent. Abordînd un registru liric variat, notele imnice succedînd, fără stridențe, celor elegiace, ocolind gesticulația exagerată, rareori discursivă, Mihai Negulescu cultivă o poezie (cu o discretă marcă folclorică), în care glorificarea trecutului, cultul pentru generațiile anterioare se învecinează cu elogiul contemporaneității : „Adastă zbor de mai, severinean, / ascultă Dunăre inveșnicind izvorul . . . / A fost aici, începător de neam, / un rege, podului premergătorul". **(Ctitor la Dunaris).**

Afirmația pe care o făceam la început, și anume că **Neodihna de a fi om** se situează în continuarea creației anterioare a poetului, se verifică mai ales sub raport tematic. Pentru că, în rest, această ultimă carte a lui Mihai Negulescu ar putea însemna, privită din alt unghi, începutul unei înnoiri de esență a poeziei sale. Este vorba de o sporire, de loc neglijabilă, a laturii afective a versurilor, devenite, nu rareori, confesiuni lirice : „Să nu mă-nvinui, n-am să pot să dorm. / Nu-mi căuta de leac prin mirodenii. / Mi-i trupul tras printr-un darac inform, / nu pot visa. De ne-mpăcare și vedenii / mi-s ochii orbi. Mi-s brațele de cere / de ape tulburi, grele de / corăbii . . ." **(Urmele).** Diferența dintre versurile de felul celor citate și orfevreriile poetice din alte volume este de ordinul evidenței. Nu este mai puțin adevărat totuși că și aici vom putea izola cîteva tablouri de gen : **Vitralii de Main, La Rottenburg, Zăpada . . ., Vînătoare de toamnă în Bavaria,** cu o acuzată notă parnasiană, mai ales în componenta lor stilistică.

LUCIAN ALEXIU

MIRCEA MICU

Țară de dor

(Ed. Ion Creangă, 1973)

Volumul „Țară de dor" de Mircea Micu, apărut recent la Editura Ion Creangă, vine să sublinieze, prin cele mai reprezentative versuri ale sale, actualul moment de resurecție a poeziei de inspirație patriotică. Deși pot fi semnalate și în acest volum, cu o frecvență accidentală, unele clișee ale poeziei patriotarde precum și unele alunecări către declamație și retorism, volumul relevă o hotărîtoare restructurare a opticii asupra conceptului de poezie patriotică, restructurate valoric definită printr-o mutare sensibilă a accentului de la înregistrarea cu un entuziasm facil, festivist, a evenimentului și declarații patetice de adeziune, spre un lirism al implicațiilor subiacente, de intimă consonanță cu notele fundamentale ale destinului istoric al poporului nostru.

Interiorizarea discursului liric se armonizează, în plan tematic, cu o febrilă forare către sorginți, demers estetic ce generează un vibrant sentiment al duratei, al vitalității, al statorniciei iubirii noastre pentru această „Țară de dor". De altfel, Mircea Micu definește țara ca pe o fabuloasă matrice genetică și tainic loc geometric al tuturor gîndurilor noastre de bine, „dorul dorurilor toate" : **„E locul unde trec în doruri / Și leagănul unde rămîn / Învăluit de-un aer unic / Ascult silabele sunînd / Din dorul dorurilor toate / Rememorînd, rememorînd. / Aici unde începe lumea / Și unde se sfîrșește ea, / Crește o zodie cu sălcii / Peste îmbătrînirea mea".**

„Rememorînd, rememorînd" – vers cu valoare programatică, ipostază lirică dintre cele mai fertile pentru autorul „Țării de dor". Capacitatea de sugestie a evocărilor convertește la Mircea Micu datul istoric în simbol de reală amplitudine semnificantă și îi facilitează conturarea cîtorva profiluri eroice statuare, memorabile" : **„Regele dac își privea bătrînii în ochi / Și ochii lor străluceau ca niște safire sub frunte / Fiecare din ei putea fi un brad, / Fiecare din ei putea fi un munte. / / Ca să nu plece de lîngă ei, / Să rămînă pe veci zidit într-un plai credincios, / Regele dac a sărutat o spadă / Și s-a făcut stejar rămuros".**

„Legendă cu Mihai Viteazul", „Baladă cu Iancu", „Bălcescu", „Trecînd spre Vidra" au semnificația unor fresce monumentale. La același diapazon înalt vibrează sensibilitatea poetului și în contact cu „miracolul românesc" contemporan, conferind rostirii lirice solemnitate, tensiune, rezonanță imnică.

VICTOR RUSU

MARIA PROTASE

Petru Maior

(Ed. Minerva, 1973)

La capătul unei impresionante sinteze bibliografice, Maria Protase argumentează necesitatea unei noi exegeze asupra vieții și operei lui Petru Maior, prin insuficiența, pe de o parte, a studiilor anterioare, pe de alta, prin importanța **reprezentativă** a cărturarului român. Date fiind carențele de „documentație" și de „construcție" (citim : metodologie) autoarea își propune, deci o monografie care „să înlăture erorile, să completeze documentația și să valorifice tot ceea ce înseamnă aport meritoriu". Abordînd obiectivul din perspectiva „unei triple evaluări : în epocă, în procesul de devenire a literaturii și sub unghi strict contemporan", cercetarea își impune, totodată, o metodă potrivită „unei personalități din așa-zisul fond pasiv", racordată, însă, și la datele criticii moderne **(O retrospectivă exegetică).**

Următoarele pagini fixează personalitatea biografică a lui Petru Maior prin prisma contextului familial, dar și social, definitoriu pentru „așezarea temeliilor sufletești ale viitorului cărturar" și înregistrează, în paralel, acele evenimente culturale care au determinat formația sa. „Perioada romană" (răstimpul studiilor la **Colegiul de Propaganda Fide),** în atmosfera luminismului italian și a enciclopedismului francez (Beccaria, Muratori, Rousseau, Voltaire, Montesquieu) a decis, astfel, orientarea învățatului român, după cum, „popasul vienez", deși de scurtă durată, al activității sale. Urmîndu-i de aproape drumul evoluției intelectuale și morale Maria Protase încearcă să surprindă, de fapt, conturarea ideilor cuprinse, apoi, în operă. Sînt punctate, ca urmare, multiple „elemente formative" : imixtiunile laice de sursă umanistă (Cezare Beccaria, „fondatorul dreptului modern (umanist)" cele ale raționalismului critic, anunțate prin scrierile lui Claude Fleury, sau ale ideii „dreptului natural", însușite prin Hugo Grotius de la Erasmus. Aufklärung-ul german, cu inițierea criticismului filologic, a fundamentat, pe de altă parte, metodologia novatoare a analizei pe care Petru Maior o va înfăptui asupra textului biblic. Corelînd datele ideologiei luministe cu cele ale „filozofiei eclectice a iozefinismului", Petru Maior a năzuit, în același timp, să-și pună în acord gîndirea cu idealurile naționale formate în atmosfera revendicatoare a **Supplex**-ului

Întreprinzînd exegeza operei lui Petru Maior, autoarea are în vedere, în primul rînd, **Procanonul,** „operă de căpetenie a luminismului românesc" (cf. D. Popovici și L. Blaga) care rezolvă în spirit progresist conflictul fundamental al epocii dintre stat și biserică, pledînd pentru dreptul natural și național. Obținînd funcția de cenzor al Tipografiei Universității din Buda, Maior își poate desăvîrși țelurile cultural-politice. Autoarea relatează în amănunt activitatea **Tipografiei crăiești,** transformată prin contribuția cenzorului român într-un focar de luptă națională, care anticipa „într-o altă formă de manifestare, acțiunea „Daciei literare". Concomitent ni se dezvăluie, prin explorarea largă a informațiilor documentare, închegarea și destinul cărților lui Petru Maior. Un însemnat capitol **(Perspectivă asupra preocupărilor lingvistice)** evidențiază paralel cultura lingvistică a lui Petru Maior și ideile sale cu privire la istoria limbii, lingvistică generală, gramatică, lexicografie, limbă literară sau ortografie. Permanenta raportare la ceilalți reprezentanți ai Școlii ardelene duce, firesc, la concluzia că Maior „e cel care apare ca adevăratul fondator al crezului lingvistic al Școlii ardelene".

O. Ș.

CORESPONDENȚA

Eugen Mladin : Unele poezii sînt afectate de retorism, altele de diluție. În schimb, ne face plăcere să subliniem unele acorduri autentice, reflex al unei sensibilități și al unui limbaj cu virtualități artistice, în **Virtute, Destin, Toamnele mele pustii.**

Nicolae Popa : Păreți preocupat de originalitatea versurilor pe care le scrieți, dar ceea ce rezultă din această preocupare e mimetic și hilar,. ca în acest pasaj, de pildă : „întrebat / unde și-a cărat culcușul / cîinele de cărămidă a șoptit / în gură / mă culc pe propriul meu lătrat". Credem că trebuie să vă reevaluați punctul de vedere și să renunțați la asemenea exerciții, de-o exterioritate deconcertantă.

Ștefan Pahon : Distingem, în **Alerg,** un sunet promițător.

Tămaș Mircea : Versurile acestea sînt mult mai convingătoare, deși sînt încă dominate de ceva artificios. Motivele livrești nu sînt asimilate organic în ființa poemelor.

Serdineanț Ioan : Ne spuneți că lucrați pentru brigăzile artistice de agitație. Vă îndemnăm să continuați în acest sens. Mai tîrziu, prin lectură intensă și exigență sporită, poate vă iese și ceva care să depășească acest stadiu.

M. Katian : Finalul poeziilor **Germinație** și **Impresie 4** arată că puteți depăși această exprimare prozaică și această nepăsare față de exigențele exprimării artistice.

Ion Oțelaru : Ne place această concentrare a poemelor Dvs., aceste desene sumare, uneori sugestive. Continuați.

Citavalir : Ne întrebați dacă o să ajungeți cîndva să scrieți versuri publicabile. Vă răspundem : ați ajuns. Poemele Dvs. în vers alb ni se par mai bune **(Dor de uitare, Singur, Poem, De aceea),** dar necesită încă lucru pe manuscris, pentru a verifica rezistența unor versuri sau pentru a renunța la cele care nu se justifică în economia ansamblului. Reținem pentru tipar două poeme **(Regăsire și Patrie).** Retrimiteți-ni-le, semnate cu numele Dvs. și, eventual, cu cîteva informații despre Dvs.

Mureșan Ioan Octavian : Am primit cele cinci plicuri cu versuri și-am dori să le discutăm cu Dvs., personal, la redacție. Vă așteptăm.

Ianira : E mult mai bine.

Iosif C. Ion : Reproducem începutul și sfîrșitul poeziei **Corabia :** „Se-ntunecă și dincolo de diguri / se-nvolbură marea / Întîrziate păsări își strigă întoarcerea / (Fericit cel ce le-a văzut / Învățînd să cînte și să zboare) / Se-ntunecă și pe lungile plaje / Noaptea se-ntinde . . .". **Trebuie să fie acum aproape dimineață / Și cui să spun că am privit / Tot acest timp geamandurile / Și delfinul mort / La margine de-albastru / pe cînd încerca / S-ajungă în oraș".** Citabilă ni se pare și poezia „Sfîrșit de toamnă". Sîntem interesați de evoluția Dvs.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

POEZIA

Mai există receptivitate pentru poezie în zilele noastre în genere sau în mod special în rîndul tinerilor ? Întrebarea care s-a pus de multe ori a primit un răspuns afirmativ prin prezența unui numeros public, în mare parte tineri la „Seara de romanțe, doine și balade" a Casei de cultură a municipiului Timișoara. Salutară inițiativa organizatorilor de a asigura cadrul necesar unor asemenea manifestări, nu lipsite de dificultate, aceasta din 27 februarie fiind a doua în șirul unor acțiuni asemănătoare preconizate.

A fost o seară a poeziei și muzicii. Prima parte a programului a fost susținută de actorii Teatrului Național : Eugenia Crețoiu, Geta Iancu, Victor Odillo-Cimbru, Miron Șuvăgău, soliștii Monica Adâncu și Ioan Minda de la Filarmonica „Banatul", Moise Petrică și orchestra ansamblului „Timișul".

A doua parte a serii a stat sub semnul puternicei impresii lăsate de prezența lui Tudor Gheorghe și a recitalului său. Arta sa, sinteză a poeziei și muzicii, s-a întins de la poezia populară la cea clasică și modernă, servită de o sensibilitate și expresivitate deosebită.

Începînd cu „Repetabila povară" pe versuri de Adrian Păunescu, balada „Voica-n Nadolie" pînă la „Cîntecul străinătății" de George Crețeanu, pentru a aminti doar cîteva, programul susținut s-a bucurat de o foarte bună primire din partea publicului timișorean prezent.

Reușita serii e rezultat al grijei pentru înalta ținută artistică a manifestării cît și aria tematică deosebit de largă, satisfăcînd cele mai diverse gusturi și preferințe. Din această seară a avut de cîștigat în primul rînd poezia și convingerea că tineretul nu e receptiv numai la un anumit tip de manifestări măsurabile în zeci de decibeli. **Depinde de încă „ceva". Acest „ceva" l-a avut** această seară, iar lui Tudor Gheorghe doar atît : Timișoara așteaptă să mai revină.

CENACLU

Joi, 28 februarie '74 : Sub titlul generic de **Cafenea literară,** cenaclul a invitat pe cei mai serioși umoriști ai săi, în fața unei săli ce gemea de lume, să comită umor. Umor spontan sau preparat în lungi nopți de insomnie și trudă după rețete (codificate), ținute în casa de fier sub fotocelulă, la mare fereală, oricum numai umor să fie, spontan să pară să ne doară fălcile de rîs, să înțepenim, să ne tăvălim pe jos, să ne ia cu leșin, să nu ne pară rău de banii dați pe cafeaua care a fost cum a fost.

Prin urmare, ostilitățile au fost conduse de poetul **Anghel Dumbrăveanu** care și-a zis cu resemnare : fie ce-o fi, eu nu port nici o vină.

Prozatorul **Laurențiu Cerneț** a declarat că, întrucît i s-a dat sarcina să citească primul, dorește foarte mult să facă o precizare. Cum că nu e umorist. Cum că dacă s-a rîs uneori cînd a citit, ei bine, s-a rîs din motive independente de voința sa. Apoi a citit schița **Caii aceia verzi din conștiință** (de pe pereții conștiinței, a completat blînd A. Dumbrăveanu) și, în final, **Ion Velican** a întrebat dacă e gata, i s-a răspuns și aplaudat.

In continuare au citit, impetuoși, **Ion Martin, N. D. Pârvu, Aurel Bugariu, Marcel Luca, I. Șt. Suciu,** schițe și epigrame și parodii, din cînd în cînd s-a rîs, din cînd în cînd nu ; așa cum e bine și frumos să se întîmple la o cafenea literară.

Dar acum, spun, dacă ar fi fost să se decerneze un premiu, sau măcar o mențiune, și dacă ar mai fi fost minunata împrejurare ca autorul acestor rînduri să fie în juriu, el ar fi optat pentru **Ion Velican,** care a fost vedeta serii, revelația cum se spune, și care ne-a oferit niște parodii după colegii săi A. Dumbrăveanu, M. Șerbănescu, L. Cerneț, I. D Teodorescu și Ion Arieșanu.

Dar, spre părerea noastră de rău, nu s-a oferit un astfel de premiu, care, în sfîrșit, ar fi făcut ordine în literatura de umor scrisă în această parte a țării.

Oricum, mulțumim tuturora.

Astăzi după-amiază citește **Ion Maxim.**

PARTICIPANT

Lirica, între sinteză și adevăr*)

Cartea lui Petru Poantă este prima realizare de ordonare a poeziei de după Eliberare, sub aspectul distingerii modalităților lirice și a coordonatelor pe care s-a dezvoltat poezia românească in aceste ultime trei decenii. Deci nu o istorie a poeziei contemporane in sensul evoluției cronologice se realizează in Modalități lirice contemporane, ci o grupare a poeților după afinități și probleme comune ori apropiate, sau prin reliefarea unor direcții considerate dominante, in poezia contemporană.

Petru Poantă face parte din generația tinără a criticii contemporane, impunindu-se mai ales, printr-o susținută activitate ca semnatar al cronicii literare la revista Steaua. Fiind vorba de această sinteză critică a poeziei, de o perioadă a literaturii incă in dezvoltare și de poeți care nu și-au incheiat opera (cu excepții), criticul este conștient de dificultatea elaborării unei asemenea lucrări, acceptind relativitatea judecăților de valoare și posibilitatea unor eventuale viitoare revizuiri. Exemplul l-ar putea oferi lucrarea, devenită clasică, de notorietate, a lui Pierre de Boisdeffre, Une Histoire vivante de la Littérature d'aujourd'hui. In general aprecierile criticului sint juste, dirijate de un gust estetic elevat și constant, permanent argumentate și sprijinite pe o lectură atentă a textelor. Lucrări cu atit mai apreciabile cu cit ne aflăm in fața primei lucrări critice de sinteză referitoare la poezia românească de la Eliberare și pină in prezent. In timp ce se tot discută dacă este sau nu posibilă o istorie a literaturii române contemporane, cum ar trebui să arate sau să nu arate o asemenea istorie a literaturii, Petru Poantă a realizat-o parțial, cu referințe doar la lirica acestor trei decenii. Lucrări de sinteză referitoare la poezia acestei perioade nu există, ci doar parțiale tabele sinoptice (ori alte lucrări critice), deși strălucite prin analize – am aminti, selectiv – Ștefan Aug. Doinaș, Lampa lui Diogene ; Gheorghe Grigurcu, Teritoriu liric ; Mircea Martin, Generație și creație ; Ion Pop, Poezia unei generații. In acest context, deci, dincolo de observațiile critice (depinde de perspectiva asupra fenomenului literar și de opțiunea asupra valorilor literare) ce se pot aduce cărții lui Petru Poantă trebuie apreciată realizarea.

Citeva criterii care stau la baza acestei lucrări critice sint discutate de autor intr-un capitol preliminar – Premize. Cartea își propune in primul rind să dovedească vitalitatea poeziei contemporane și să stabilească, pe cit este posibil, citeva jaloane ale dezvoltării acestei poezii. Trei decenii nu este, desigur, o perioadă indelungată cind este vorba de existența unei literaturi, dar suficientă, totuși, pentru a putea incerca o ordonare in contextul unei avalanșe a evoluției liricii. Și apoi aceste trei decenii cuprind momente de deosebită importanță in influențarea dezvoltării literaturii. Va părea, poate, șocantă absența din această carte a lui Eugen Jebeleanu, Miron Radu Paraschivescu, Mihai Beniuc, Radu Boureanu, Maria Banuș ș.a., poeți ce-și consolidează creația după Eliberare (deși au debutat inainte) dar Modalități lirice contemporane se ocupă doar de poeți care au debutat după 1944. Și dacă acest lucru este luat drept criteriu, atunci apare nedumerirea in legătură cu introducerea la capitolul Fantezismul a lui Ben Corlaciu, care a debutat inainte (Tavernale, 1941). Dacă bine ințelegem, rațiunea acestei excepții a fost dictată de apropierea lui Ben. Corlaciu față de Constant Tonegaru (debut Plantații, 1945), amindoi aparținind „generației războiului" sau, ca să folosim o denumire dragă lui Ben. Corlaciu, „generației-punte" Dar atunci credem că acest capitol nu-l poate exclude pe Dimitrie Stelaru (incadrat aceleași generații ca precedenții), un fantast selenar, poate cel mai valoros poet al acestei generații. „Există" și marile absențe din cartea lui Petru Poantă – Arghezi, Blaga, Phillippide, Voiculescu ș.a. – acestea justificate de specificul lucrării.

Petru Poantă operează in Modalități lirice contemporane o selecție a poeziei și „poeților" din acești treizeci de ani de literatură socialistă, incercind impunerea valorilor și eliminarea producțiilor lipsite de valoare. Considerăm, cu autorul, că opțiunile și incadrările sint posibile și necesare, dar că ultimul cuvint in cazul unei literaturi „vii" este greu să și-l aroge ca absolut cineva. Un capitol – Resurecția lirismului – este dedicat poeților grupați in jurul revistei Steaua – A. E. Baconsky, Aurel Rău, Aurel Gurghianu, Victor Felea, apreciindu-li-se rolul in menținerea condiției poeziei, al confesiunii prin peisaj. Sub semnul baladescului este analizată poezia lui Radu Stanca și Ștefan Aug Doinaș. Dacă la acest capitol tot se discută estetica cerchistă, de ce se discută așa sumar poezia lui Ion Negoițescu și de ce nu se discută poezia lui Ioanichie Olteanu ? Mai semnalăm aici un poet care aderă, prin o parte a creației sale, la orientarea cerchistă – Ilie Măduța (debut tardiv – Corabia autohtonă, 1969). Prin Nicolae Labiș, discutat separat intr-un capitol, se inaugurează un spațiu nou de sensibilitate deschizind drumul viitoarelor orientări din poezia contemporană. Ioan Alexandru și Gheorghe Pituț ni se pare nimerit să fie incluși in aceeași orientare – Poezia marilor elanuri, dar, dacă ultimul volum al lui Ioan Alexandru, Imnele bucuriei, scapă comentariului, pentru că a apărut mai recent, cel al lui Gheorghe Pituț, Fum (1971), putea fi comentat, mai ales că el continuă viziunea din Cine mă apără. Fără motiv este, in contextul comentării poeților din generația anului șaizeci, absența lui Anghel Dumbrăveanu, care s-a impus, in special, de la Iluminările mării la Singurătatea amiezii, ca un poet cu profil distinct alături de Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Ion Gheorghe ș.a. Mai ales că, admițindu-l pe Mircea Dinescu, credem prematură (chiar cu severitate) comentarea lui Vasile Poenaru, numai după un singur volum. Și aceasta pentru că au existat debuturi și mai surprinzătoare – să amintesc doar Lebede ale puterii de Dușan Petrovici. Ar mai fi de amintit că Petru Poantă include in diferite modalități lirice poeții de la Echinox, și după părerea noastră talente certe.

Dincolo de posibilele observații, Modalități lirice contemporane este o carte indrăzneață și mai ales necesară, dorind să realizeze o privire cit de cit coerentă asupra citorva direcții ale liricii actuale, fără pretenția de a le epuiza și mai ales fără ambiția de a da verdicte categorice și definitive. Un scop privit cu modestie de critic, dar incununat de bucuria unei munci de pionierat.

ALEXANDRU RUJA

* Petru Poantă, **Modalități lirice**, Ed. Dacia, 1973.

Un dialog despre Cantemir

In registrul bibliotecii lui Gh. Asachi e consemnată și cartea Kratter : **Der Friede am Pruth.** Autorul austriac Franz Kratter (1758–1830) a avut. in cariera sa, un singur mare succes de public și anume cu piesa **Fata de la Marienburg,** in care prezentase un episod din viața țarului Petru I. Se pare că popularitatea acestei piese l-a stimulat pe autor să compună și piesele **Conspirația împotriva lui Petru cel Mare** (1795) și **Pacea de la Pruth** (1799), ultima aflată în biblioteca lui Asachi. Acesta din urmă a scris și el o „noveltă istorică" **Pacea de la Prut** (Iași, 1867) și o „dramă istorică in două acte", **Petru I Tzarul Rusiei,** publicată in „Calendarul pentru Români", Iassy, 1868.

In nuvela sa, de fapt o simplă schiță biografică, materialul prezentat de Asachi conține aceleași date care sint cunoscute de toți biografii timpului și nu lipsesc nici la Kratter. In acest caz nu se poate vorbi de vreo confluență între cei doi scriitori. Drama istorică însă pare a fi sugerată lui Asachi de lectura piesei lui Kratter. Acesta il pusese, ca și în celelalte două piese ale sale, în prim plan pe țarul Rusiei, reprezentant al iluminismului. care, aflat la grea incercare (armata rămasă fără muniții și hrană), reușește să încheie la Huși o pace favorabilă prin care își pune la adăpost patria și reformele înfăptuite acolo. Deznodămîntul are loc după eșuarea intrigilor unui boier rus și ale lui Carol al XII-lea al Suediei, în urma intervenției curajoase a țarinei.

In opera lui Kratter este menționat în treacăt Iașul și Moldova sesizindu-se că „această țară frumoasă și binecuvintată ar prospera dacă ar scăpa de urgia numeroaselor războaie". Dar Kratter nu cunoaște amănuntele luptei de la Huși, iar peisajul descris de el este imaginar : munți abrupți, o strîmtoare străjuită de Petru I și puținii săi ostași. Nici măcar o dată nu este menționat D. Cantemir.

Această prezentare nedocumentată (Kratter a urmărit de fapt doar conturarea unor concepte iluministe) se pare că l-a mobilizat pe Asachi. A urmărit probabil să îndrepte optica istorică din piesa autorului austriac, să întregească tabloul cu înfățișarea vieții sociale din Moldova și să-l așeze pe D. Cantemir la locul cuvenit în această acțiune dramatică. Astfel actul doi al piesei lui Asachi este o simplă schiță nefinisată, formată din replici ce provin de la Kratter, fără ca ele să fie legate reciproc printr-o acțiune închegată. Sfîrșitul, o preaslăvire a lui Petru I, este la fel de suspendat in gol ca și celelalte întîmplări din actul II.

Actul întîi însă începe asemenea dramei lui Goethe, **Egmont,** cu o scenă din popor ; se comentează situația politică și venirea țarului la Iași. Apar cei doi protagoniști : Petru și D. Cantemir. Asachi reia în discuțiile lor știrile transmise de I. Neculce despre această întîlnire. Se vestește apropierea turcilor : se află că Brâncoveanu a refuzat să mai trimită alimente și muniții, punînd pe turci, cu armata lor foarte numeroasă, într-un avantaj evident (aici Asachi aduce o corectură piesei lui Kratter in care a fost menționat faptul că lîngă Iași un convoi cu merinde a fost capturat de turci). Totuși Petru I respinge oferta adversarilor de a încheia o pace condiționată de extrădarea lui Cantemir. Insistînd asupra stimei lui Petru I pentru cărturarul român, asupra contribuției moldovenilor în războiul de la 1711, Asachi și-a făcut datoria de a îndrepta erorile, lipsurile de documentare istorică din piesa lui Kratter. Intriga propriu-zisă nu-l mai interesează prea mult și de aceea o transcrie într-o formă trunchiată.

Raportul de replică dată lui Kratter caracterizează textul lui Asachi. Și astfel Cantemir a ajuns să fie personaj central într-o piesă a scriitorului ieșean.

HORST FASSEL

Mențiuni literare

O nouă „Viață" a lui Eminescu

Lucrarea lui G. Munteanu : **Hyperion I, Viața lui Eminescu,** (Ed. Minerva 1973), prezintă interes pentru un istoric literar, chiar dacă puține lucruri sînt de adăugat in biografia poetului la cele cunoscute pină in prezent. Pentru că nu numai datele biografice sint importante, ci și perspectiva interpretării lor, după o concepție care evoluează paralel cu metodologia studiului literar. După monumentala biografie întocmită de G. Călinescu, concepută intr-un paralelism al vieții cu opera, și după reinterpretarea aceleeași biografii intr-o nouă sinteză istorică, alcătuită de Zoe Dumitrescu Bușulenga – ca să amintim numai pe cele mai importante – lucrarea oferită de G. Munteanu, ca prim capitol al unui studiu mai vast intitulat **Hyperion,** propune o reinterpretare nu atit a istoriei, cit a înseși datelor esențiale ale biografiei eminesciene, pentru a se ajunge într-un comentar revizuit la o altă înțelegere a momentelor esențiale ale operei poetului.

Principiul alcătuirii lucrării este enunțat ca fiind unul al „coerenței" in interpretarea literaturii, potrivit căruia o propoziție interpretativă nu trebuie să contrazică pe celelalte, care toate formează un intreg. Și intregul nu trebuie să fie rezultatul unei creații literare a criticului, ci al interpretării lui, care „reinventează" obiectul cercetării pe baza semnelor lui înscrise intr-un sistem. Pe acest principiu metodic, autorul lucrării își propune să ridice un edificiu din cinci compartimente, primul din ele fiind cel de față. Iar in ce privește ideea călăuzitoare a intregii lucrări, ea este indicată prin metafora lui Hyperion. Spre deosebire de Luceafăr, care reprezintă geniul in conștiința superiorității lui, ce nu-și poate pune problema ieșirii din sine, Hyperion reprezintă o cunoaștere de sine mereu reinnoită in contactul geniului cu lumea, contact din care se naște opera lui. Este un punct de vedere care il integrează pe poetul nostru în literatura lumii, nu prin ceea ce el a avut de la alții, prin cultura sa, cit prin ceea ce a fost el insuși, prin geniul său, asimilator al unei mari culturi.

In studiul prim, despre biografia lui Eminescu, in locul datelor istorice, uneori nelămurite deplin în istoria literară, alteori interpretate intr-o formă convenabilă, fiind vorba de cel mai mare poet al românilor, autorul lucrării susține un comentariu bazat pe amănuntele semnificative pentru intreaga operă, chiar dacă interpretarea contrazice uneori anumite convingeri intemeiate pe cercetările anterioare. Sînt multe momente din viața lui Eminescu reinterpretate in acest fel, care desigur că sint numai niște deschideri pentru viitoarea analiză a operei, după metoda propusă a integrării datelor intr-un intreg care dă semnificație părților : peregrinările cu trupa Fanny Tardini, anii școlarității, relațiile poetului cu Creangă, cu Junimea, cu Maiorescu in special, munca la **Timpul,** dar mai ales ultimii ani ai vieții. Parcurgerea intregii lucrări intărește deci convingerea că oricit de multe s-au spus pină acum despre biografia lui Eminescu, reinterpretarea datelor biografice nu este o operație inutilă cînd scopurile cercetătorului sînt de a revizui nu atît biografia, cit opera poetului, pe care cea dintii o susține.

Nu știm care vor fi tezele celorlalte volume anunțate, dar ideea lor călăuzitoare, schițată în comentariul biografic, este de ajuns pentru a aștepta studiul cu incredere. Cercetătorul și-a dovedit in primul volum calitățile necesare unei astfel de intreprinderi : o informație bibliografică temeinică și o capacitate de interpretare originală, bazată pe o metodă adecvată fazei actuale a studiilor eminesciene. Ținînd seama că o operă ca a lui Eminescu călătorește în timp, cu generațiile care o contemplă, interesul pentru mereu alte unghiuri de interpretare a ei nu este doar un semn de pioasă evocare, ci un răspuns pe care opera însăși îl solicită, ca expresie a unei geniale creații poetice.

Lucrarea prezentată de George Munteanu unei astfel de necesități răspunde, la nivelul unei exegeze interesante și valoroase pentru istoria literară.

EUGEN TODORAN

MACEDONSKI ȘI PARNASIANISMUL

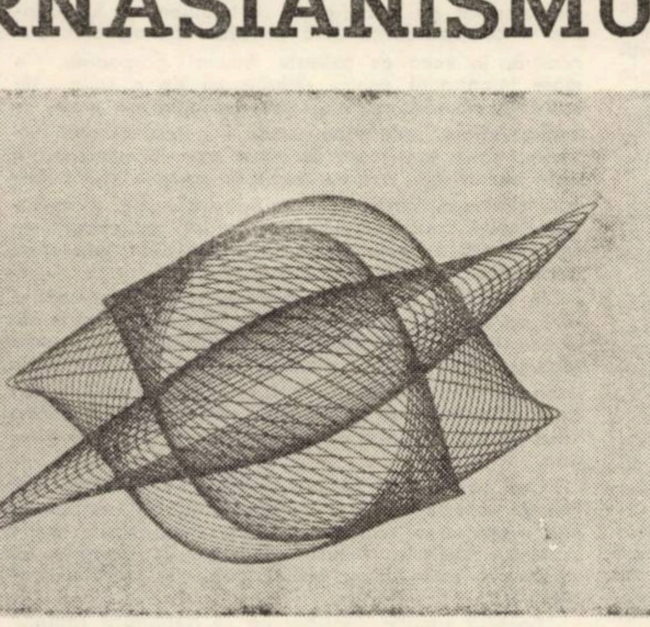

Literatura parnasiană este privită astăzi – nu fără temei ! – cu serioase rezerve, in primul rînd pentru că l-a rupt pe artist de societate, izolîndu-l în așa-numitul „turn de fildeș", apoi pentru că a secat poezia de căldura emoției, impunind un ideal de artă rece, impersonală, a cărei rațiune de-a fi se reduce exclusiv la cultivarea frumosului. Opunîndu-se romantismului din care, ca și simbolismul, descinde, parnasianismul – observă G. Picon – nu izbutește să se realizeze intr-un stil profund original, iar reprezentanții săi, negăsind drumul noii poezii, vor opune romantismului un stil de copiști (Cf. **Histoire des littératures,** vol. III, ed. Pléiade, 1958, p. 936).

În ciuda unor asemenea păreri, îndreptățite, cum spuneam, in mare măsură, rămine incontestabil faptul că poeții parnasieni au adus, intr-un moment de confuzie a valorilor, o poetică nouă, au introdus „o tentativă de ordine" (L. de Lisle), prin fundametarea poeziei pe principiile riguroase ale științei, ale pozitivismului filozofic. „Arta și știința, notează in acest sens L. de Lisle, –, mult timp separate ca urmare a eforturilor divergente ale inteligenței, trebuie să tindă la o strinsă unitate dacă nu chiar să se confunde" (**Préface des Poèms antiques, in Oeuvres de Leconte de Lisle. Derniers poèmes,** Paris, 1929, p. 217). Poetica parnasiană tinde, așadar, să răstoarne teoria romantică despre arta ca produs al inspirației, deci ca act de spontaneitate creatoare, și să demonstreze că „Dacă natura se supune legilor inviolabile care o regizează, inteligența are de asemenea legile sale care o ordonează și o conduc. Istoria poeziei răspunde istoriei fazelor sociale, evenimentelor politice și ideilor religioase...". (Idem, p. 234). Ca o reacție deci la dezlegarea artei romantice, parnasianismul, ca și naturalismul, dar cu rezultate artistice diferite, va căuta să-i asigure literaturii o bază mai riguroasă. Unirea pozitivismului lui A. Comte cu metoda experimentală a lui Claude Bernard va duce la apariția **naturalismului,** în vreme ce aplicarea aceleiași filozofii în explorarea civilizațiilor și artei (greacă și orientală îndeosebi) va genera **literatura parnasiană.**

Dar orientarea spre civilizațiile străvechi, ca și refugiul în contemplația pură, nu presupune o gratuită evadare din prezent, ci își are – cel puțin la unii din poeții în discuție – temeiuri foarte precise. Leconte de Lisle, de pildă, era un militant fourierist, colaborator la organele grupării : **La Phalange, La Démocratie pacifique,** a crezut in revoluția de la 1848, la care se pare că a și participat efectiv, dar eșecul acesteia l-a dezamăgit profund, determinîndu-l să renunțe la activitatea politică în favoarea exclusivă a artei. Prin urmare, retragerea în sfera artei va căpăta la mulți parnasieni semnificația unui protest social, dar estetica lor rămîne inacceptabilă în măsura în care, cum am spus, presupune desprinderea artei de viața socială, orientarea spre valorile trecutului, cu convingerea că arta a devenit incompatibilă cu civilizația modernă. „Imnurile și odele inspirate de vapor și telegraful electric îmi dau o slabă emoție – spunea L. de Lisle –, și toate aceste perifraze didactice, neavînd nimic comun cu arta, îmi demonstrează mai de grabă faptul că poeții devin din ce în ce mai inutili societăților moderne" (Ibidem. p. 222). Concluzia va fi, așadar, fie admirația vechilor culturi, fie recluziunea in turnul de ivoriu al Artei în care poeții parnasieni vedeau incorporată ideea de Frumos, rațiunea și scopul ultim al năzuințelor lor. Neavînd nici o eficacitate asupra publicului, arta devine un lux și, ca în cazul oricărui obiect de lux, valoarea va fi căutată nu în utilitatea, ci în frumusețea sa, căci „din moment ce un lucru devine util, precizează același Th. Gautier, el încetează de a mai fi frumos". Dar ce înțelegeau, de fapt, acești poeți prin Frumosul cu care identificau esența și rostul ultim al artei ?

Frumosul rezultă din combinația savantă, armonioasă de linii, culori și sunete, e reductibil deci la **formă,** elementul căruia parnasienii i-au consacrat întreaga lor devoțiune. Pentru Sully Prudhomme, de exemplu, forma este „Seule mouvante et seule belle, / Il n-est de nouveauté qu'en elle..." **(La Forme).** Orice fervoare sau pasiune trebuie să înghețe în sculpturalitatea versului, în desăvîrșirea lui formală. Creația înseamnă luptă cu materia rebelă și cu cît travaliul este mai greu cu atît opera va ieși mai desăvîrșită, spune Gautier : „Oui, l'oeuvre sort plus belle / D'une forme au travail / Rebelle..." **(L'Art).** Prin abilitate tehnică – credea Th. de Banville – poetul poate atinge sublimul, așa cum, în celebra sa poezie **Le saut du tremplin,** il atinsese clownul-acrobat, prin voință și exercițiu. Trebuie spus însă că acest cult al formei la parnasieni este departe de profunzimea pe care forma și travaliul poetic în general o au in concepția lui Mallarmé ; pentru acesta forma trebuie să fixeze și să materializeze conținutul care în poezia modernă devine tot mai evanescent : „Cu cît extindem mai mult conținuturile noastre – ii scrie poetul lui R. Ghil –, și cu cît le diluăm, cu atît trebuie să le fixăm in versurile limpede marcate, palpabile, de neuitat" (Apud Hugo Friedrich, **Structura lirici; moderne,** p. 120). Anularea realului prin esențializare este deci compensată de frumusețea versului, ideea dă substanță formei în care se sublimează.

Spre deosebire de simboliștii care se străduiau să valorifice virtuțile muzical-sugestive ale cuvîntului, apropiind astfel poezia de muzică, poeții parnasieni cultivă idealul unei arte plastice, decorative, poezia devenind o pictură vorbită, frumusețe rece, expurgată de subiectivism și sentimentalitate. Plasticitatea imaginii este elementul esențial într-o astfel de poezie, iar în scopul realizării ei cît mai desăvîrșite poetul transfigurează limbajul pînă acolo unde dicționarul riscă să se transforme în paletă (Th. Gautier). Spre deosebire de simbolistul care realizează starea poetică prin jocul nuanțelor și-al culorilor evanescente, prin fluiditatea formelor, poetul parnasian preferă culoarea densă, fermitatea conturelor, ca și geometria sobră a unei lumi încremenite în forme și reliefuri. Poezia simbolistă își trage substanța din explorarea eului, a zonelor muzicale ale sufletului, în timp ce poetul parnasian evită în mod programatic efuziunea.

O confruntare a poeziei lui Macedonski cu aceste principii revelează desigur afinitățile poetului cu arta parnasiană, afinități care nu sînt produse de simpla influență a curentului respectiv, indiscutabil prezentă și aceasta, ci au rădăcini mult mai adînci, țin de vocația „estetă" a lui Macedonski, de rafinamentul său innăscut. Citadin prin structură, Macedonski n-are vocația naturii sălbatice, misterioase, ci preferința pentru peisajul modelat după rigorile frumosului, ca în **Lewki,** unde insula îi apare poetului ca o mirifică alcătuire de culori și pietre prețioase, sau în unele rondeluri în care, cum vom vedea, pasiunea pentru decorul artificial, geometria peisajului trădează apartenența lui Macedonski la familia unor poeți ca Baudelaire, pentru care natura sălbatică este inferioară peisajului plasticizat de voința omului, căci acesta din urmă reprezintă încorporarea unui act de inteligență artistică. „Apa în libertate, spunea Baudelaire, este insuportabilă ; o vreau prizonieră, înlănțuită între zidurile geometrice ale unui chei" (Apud J-P. Sartre, **Baudelaire,** Buc. 1969, p. 84). Același lucru gîndea și Macedonski atunci cînd l-a evocat pe japonezul care, nemulțumit de curgerea prea domoală a apei în starea ei de libertate, cum ar zice Baudelaire, o transformă într-o cascadă, întrucît „Spumegată, vrea să vadă, / Împrejurul casei sale, / Apa lui, ce prin ogradă / Prea domol o ia la vale" **(Rondelul apei din ograda japonezului).**

Fiind un vizual prin excelență, interesul poetului e solicitat de plastica rafinată a lucrurilor, de frumusețea și artificialitatea rece a templului „...ce e din piatră cu-ngrijire prelucrată / În inscripții hieratici răspîndite cu belșug / Prin al soarelui praf de aur schînteiează și s-arată / Uriaș prin înălțime, răpitor prin meșteșug" **(Ospățul lui Pentaur)** sau de sculpturalitatea hieratică a vasului, această capodoperă de instinctualitate înghețată în cristale – cum se exprimă A. Marino : „Vasul e de aur virgin schînteiat cu plăci de nacru, / Încrustat cu pietre scumpe, zvelt, dar trainic ca un bronz / ... / Floare-aproape nereală se înalță hieratic, / O splendoare ca de soare răspîndește împrejur, / Magistral și rece vecinic, deși viu ca un jeratic, / Nu e simț sub al său farmec să-i mai poată fi sperjur..." **(Vasul).**

Dacă templul incîntă prin piatra-i „cu-ngrijire prelucrată", și dacă este „răpitor prin meșteșug", vasul, „încrustat cu pietre scumpe", „sculptural, sublim și sacru", este „magistral și rece" în perfecțiunea sa, nimic nu-i tulbură armonia înghețată a liniilor, căci „Nu e simț sub al său farmec să-i mai poată fi sperjur".

Prin urmare, iată, în sinteză, materializate aici principiile bazilare ale esteticii parnasiene : o operă perfect realizată, rod al travaliului și-al meșteșugului de șlefuire și de cizelare a materiei, încorporare rece a unui act de inteligență artistică ; așadar, o artă artificială, de rafinată orfevrerie, manifestă mai cu seamă în preferința pentru obiecte decorative, bijuterii etc.

În voluptatea cu care contemplă universul artificial al metalelor și pietrelor rare, Macedonski se apropie din nou de Baudelaire care, în **Les bijoux,** mărturisește că „Ce monde rayonnant de métal et de pierre / Me ravit en extase, et j'aime avec fureur / Les choses où le son se mèle à la lumière". Mai mult decît atît, Baudelaire încearcă și-o filozofie a **artificialului,** a bijuteriei ca expresie superioară a adevărului artistic și, prin extensiune, a virtuții și autenticei nobleți umane, în opoziție cu **naturalul,** care este răul însuși : „Le crime, dont l'animal humain a puisé le goùt dans le ventre de sa mère, est originellement naturel. La vertu, au contraire, est **artificielle,** surnaturelle (...). Le mal se fait sans efort, **naturellement,** par fatalité ; le bien est toujours le produit d'un art. Tout ce que je dis de la nature comme mauvaise consilière en matière du morale, et de la raison comme véritable rédemptrice et réformatrice, peut être transporté dans l'ordre du beau. Je suis ainsi conduit à regrader la parure comme un des signes de la noblesse primitive de l'âme humaine" (**Op** cit. p. 1.183 ; subl. aut.).

Și Macedonski manifestă tendința „estetizării" lucrurilor, convertind lumea naturală într-un univers decorativ și artificial, ca în **Rondelurile de porțelan,** unde plasticității delicate i se adaugă pitorescul exotic al păpușilor japoneze a căror lume, redusă la dimensiunile unei vitrine, seduce prin gingășie, culoare și rafinament : „Tsing-Ly-Tsi stă-n prispa de-aur, / Cu ochii mici ca de ghierlan, / Sub de-argint frumos tezaur, / Casa e de porțelon" **(Rondelul lui Tsing-Ly-Tsi).** Ca și L. de Lisle, Macedonski găsește în artă satisfacția unor compensații estetice superioare, și tot ca poetul francez se izolează uneori în lumea poeziei, manifestîndu-și astfel protestul împotriva unei societăți incapabile să-i recepteze mesajul. În esență, însă, concepția lui Macedonski despre artă nu se identifică cu cea parnasiană, chiar dacă, sporadic, intîlnim și enunțul gratuității artei, cum se întîmplă în **Rondelul cupei de Murano,** de exemplu.

Problema parnasianismului însă, ca și alte aspecte ale operei poetului, a determinat formularea unor opinii contradictorii, fie că unii vedeau în poezia lui Macedonski produsul exclusiv al parnasianismului (ca E. Lovinescu și N. Davidescu), fie, prin reacție, au apărut interpretări noi, ca aceea, recentă, a lui Mihai Zamfir, care privește poezia macedonskiană sub semnul unui **simbolism ornamental,** adică un „simbolism ușor academizant, refăcut după rețete gracile", un „simbolism de cenaclu" **(Introducerea in opera lui Al. Macedonski,** 1972, p. 129). Firește, e destul de dificil, mai ales în cazul unui poet atît de complex și de contradictoriu ca Macedonski, să izolezi opere întregi care să fie reductibile la o singură formulă sau experiență artistică. Pînă și-n **Ospățul lui Pentaur,** îndeobște considerată o poezie parnasiană, criticul citat identifică elemente ale simbolismului, simțindu-se îndreptățit în afirmația că „simbolismul transpare in cele mai ortodoxe pagini, și vocația fundamentală a poetului iese victorioasă la lumină" (**Ibid.** p. 128). Dar ce se-nțelege prin această „vocație fundamenetală", simbolismul ? Ar fi greu de dovedit printr-o analiză a întregii poezii macedonskiene, după cum riscantă este și tendința de-a absolutiza semnificația unui detaliu pînă la interpretarea întregii compoziții prin prisma acestuia. Faptul că în fastuoasa evocare, în manieră parnasiană, a Egiptului antic, din **Ospățul lui Pentaur,** pot fi, totuși, descoperite și unele „umbre simboliste", nu infirmă, în substanță, opinia că poezia este parnasiană. De altfel, cum spune undeva Călinescu, este imposibilă analiza în retortă a curentelor literare, o operă autentică îmbină de cele mai multe ori elemente aparținînd unor surse diverse, cu preponderența unuia sau altuia. Prezența unui „vers simbolist" ca : **„Floarea tainică de lotus intristat se vestejește"** și-a încă altor cîteva elemente presupus simboliste nu modifică imaginea de ansamblu, și-apoi nu trebuie uitat faptul că parnasianismul însuși, în ciuda programului său teoretic destul de rigid, înregistrează și unele excepții, mai toți acești poeți cad uneori în „erezia" confesiunii sau a unei poezii de sentiment. Pe de altă parte, se știe că anumite elemente pot deveni comune mai multor curente artistice, fapt ce reclamă o mare grijă și suplețe în analiză ; de pildă, exotismul sau cultul pietrelor prețioase sînt aspecte ce pot fi frecvent intîlnite atît în simbolism, cît și-n poezia parnasiană, deosebirea intervine abia prin tratamentul poetic ce li se acordă. Simbolistul, prin bogăția de nuanțe coloristice ale obiectelor, va sugera o anumită stare poetică, o atmosferă, în vreme ce parnasianul se va complace în contemplarea valorilor plastice ale lucrurilor.

Revenind la problema care ne interesează, se cuvine precizat faptul că nu întîmplător, în studiul citat mai sus, foarte interesant de altfel, prin investigațiile subtile și noutatea unor sugestii, se trece peste analiza **Rondelurilor de porțelan,** adică tocmai a poeziilor care l-ar fi obligat pe critic la o recunoaștere a parnasianismului macedonskian. Căci ce altceva, de exemplu, este descrierea pagodei miniaturale, clădită din porțelan roz „pe-o movilă-artificială", decît aceeași expresie, ca și-n **Rondelul lui Tsing-Ly-Tsi** sau **Rondelul podului de onix,** a unui univers plastic și artificial, deci parnasian în ultimă analiză : „De mari fluturi sărutată, / Pe-o movilă-artificială, / E pagoda argintată / De zîmbirea matinală / ... / Picurînd, diamantată, / Porțelanul roz i-l spală / Roua tainic deșirată / Pe fațada sculpturală, / de mari fluturi sărutată". **(Rondelul pagodei).**

Parnasianismul, așadar, nu trebuie privit ca aspectul definitoriu al poeziei lui Macedonski, dar nici ca ceva asimilat doar prin cultură, deci ca un fenomen ce-ar trebui eludat într-o exegeză a operei poetului ;el corespunde unei vocații autentice, reprezentind – cum spune A. Marino – „un **pendant** al romantismului structural al poetului, ca rol de **brillant second**" (subl. aut.) **(Opera lui A. Macedonski,** p. 397**).**

I. CHEIE PANTEA

CONDIȚIA EMANCIPĂRII FEMEII

Socialismul aduce în fața istoriei nu numai producători de bunuri, capabili să răspundă funcționalității sistemului, ci „personalități multilateral dezvoltate", o nouă dimensiune definitorie pentru om.

Superioritatea orinduirii socialiste constă nu numai în caracterul ei mai funcțional și în ciștigarea treptată a celui mai ridicat nivel „de creștere", ci și în obținerea unor valori care exprimă cele mai profunde aspirații de realizare umană.

Orinduirea socialistă, asigurind în mod democratic dreptul la muncă pentru toți cetățenii, a creat ample posibilități de manifestare a talentului, a capacității profesionale, organizatorice și intelectuale a femeii, în toate sectoarele vieții sociale. K. Marx și Fr. Engels, încă la vremea lor, apreciau că participarea femeilor în producția socială constituie condiția esențială a emancipării lor. Femeia a devenit egală bărbatului în drepturi și obligații, în familie și societate, permițîndu-i să-și îndeplinească multiplele sale roluri : mamă, gospodină, producătoare de bunuri materiale și spirituale, de cele mai multe ori una și aceeași persoană înglobîndu-le pe toate

Există, în prezent, sectoare de activitate pe care greu ni le-am putea închipui fără prezența femeii. Femeia soție, mamă, salariată, se bucură de protecția legilor, de stimă și respect, cu toate acestea în privința realizării în practică a egalității femeii cu bărbații nu s-a atins punctul final.

Soluționarea numeroaselor aspecte privind condiția socială a femeii se înscrie într-un context mai larg, de dezvoltare a civilizației socialiste, de ridicare a nivelului de trai material și spiritual. Stadiul de țară socialistă în curs de dezvoltare presupune și necesitatea de a se parcurge un proces de creare a condițiilor materiale și sociale pentru atragerea și mai largă a femeii la viața social-politică, la conducerea societății, un proces de eradicare a mentalităților înapoiate în legătură cu statutul social al femeii.

În cincinalul următor, după cum arată datele demografice, acoperirea nevoilor de forță de muncă în industrie și în general pe ramuri neagricole se va realiza, în principal, prin atragerea de noi salariați din rîndul populației ocupate în agricultură, precum și al celei casnice. În 1990, ponderea femeilor în totalul salariaților va ajunge aproape 45% față de 30% în 1970.

Evident, atragerea unui număr atît de însemnat de femei în munca salariată, îndeosebi industrială, cere adoptarea unui complex de măsuri. Foarte important ar fi să se stabilească de urgență acele locuri de muncă, profesii și ocupații în care femeile pot da cel mai bun randament, urmînd ca în aceste profesii să fie favorizată angajarea femeilor. Rezultate promițătoare s-ar obține prin desfășurarea unei largi acțiuni de orientare pe baze științifice a femeilor spre meseriile și profesiile care corespund cel mai bine caracteristicilor psihofiziologice și antropometrice. Trebuie să se analizeze cu toată răspunderea măsurile ce se cuvin a fi întreprinse pentru a se crea condiții care să facă posibilă atragerea într-o măsură mai mare a femeilor în cîmpul muncii. Este vorba de creșterea numărului de locuri în cămine și creșe, de dezvoltarea prestărilor de servicii, de îmbunătățire a desfacerii mărfurilor, precum și alte măsuri în acest sens, care ar elibera, pe cît se poate, femeile de treburile casnice. În aceeași ordine de idei ar prezenta, cred, interes să se țină seama de necesitatea de a se adapta echipamente tehnice, locurile de muncă la caracteristicile psiho-fiziologice și antropometrice ale femeilor. În sfîrșit, ținînd seama de faptul că o mare parte a femeilor care urmează a fi atrase în rîndul salariaților provin din mediul rural, apare deosebit de util să se întocmească un întreg program de pregătire a calificării viitoarelor salariate.

Precum se vede, problemele legate de atragerea femeilor în cîmpul muncii sînt complexe, astfel, încît găsirea unor soluții acceptabile și eficiente cere neapărat acțiunea concretată a sociologilor, psihologilor, medicilor, economiștilor și inginerilor.

Documentele de partid, o serie de legiferări și reglementări creează cadrul organizatoric, indică direcțiile principale de acțiune care să permită participarea plenară a femeilor în viața social-politică, în activitatea economică. Dar soluțiile adoptate în plan macro-social nu și-au găsit pretutindeni și întotdeauna o corespondență utilă pe plan micro-social. Bunăoară, în ceea ce privește femeia gospodină, o mare importanță pentru degrevarea de o serie de activități obositoare, mari consumatoare de timp — spălat, călcat, pregătirea mesei, — o are sectorul serviciilor către populație. În acest sens funcționează o serie de unități, dar cu rezultate parțiale și relativ satisfăcătoare. Există o serie de neajunsuri – calitatea uneori necorespunzătoare, unități reduse ca număr, durată mare în satisfacerea serviciilor respective, costul unor produse sau servicii etc.

În ceea ce privește situația la locul de muncă, și aici ne mai întîmpină o serie de dificultăți legate de factori subiectivi. Deficiențe organizatorice în unele sectoare de muncă, practica realizării planului în asalt și a orelor suplimentare. consumarea timpului extraprofesional al salariaților cu activitățile insuficient gîndite, afectează timpul liber al femeii, o obosesc.

Unii conducători de întreprinderi sau instituții manifestă rezerve și chiar ostilitate față de angajarea sau promovarea femeilor, acestea fiind legate și de sarcinile familiale. Numărul femeilor în organele de conducere este redus, alteori prezența lor fiind pur formală.

Această situație consider că se datorează faptului că nu toți bărbații au înțeles în mod corespunzător schimbarea care trebuie să se producă în starea socială a femeii în condițiile socialismului. Majoritatea bărbaților (îndrăznesc să facă această afirmație) sînt stăpîniți de vechea mentalitate cu privire la condiția socială a femeii. Deseori chiar și acei care în public se pronunță pentru „emanciparea femeii", pentru drepturi egale, promovarea ei, practic în familie, la locul de muncă, în societate nu se conformează acestui principiu.

Am subliniat, aici, cîteva probleme în dorința de a invita la o discuție pe această temă (la care să participe nu numai femei), considerînd că ea rămîne deschisă, pentru găsirea unor soluții cît mai adecvate.

IELI ELISABETA

„Minunea" vieții

Capitolul privind viața lui Brâncuși, din cartea lui Sidney Geist, închinată artistului, este scris în perspectiva mărturisirii acestuia : „Viața mea a fost un șir de fapte minunate". Dar viața sculptorului a fost, după cum știm, un lung șir de privațiuni și evenimente deloc „minunate", dacă nu precizăm înțelesurile posibile ale noțiunii : copil, a fugit în două rînduri de acasă, ascultînd de o chemare neînțeleasă încă, s-a angajat băiat de prăvălie, ca să poată urma școala, a străbătut pe jos Europa, după un îndemn interior dublat de o mare voință, pentru a ajunge la Paris unde, un timp, a făcut pe chelnerul, pentru a-și asigura existența. O viață lipsită pînă tîrziu de comoditate, dură chiar, și totuși „minunată".

Sigur, în orice condiții, bucuria vieții poate fi prezentă, iar despre Brâncuși știm că a prețuit tot ceea ce existența îi putea oferi, de la cele mai mărunte satisfacții ale simțurilor, pînă la contemplarea operei de artă, fără să uităm tensiunea procesului creator, zbuciumul căutărilor, ca și echilibrul unei munci permanente. Nu a avut sentimentul că munca este un blestem, ci a socotit-o un element constitutiv al vieții, aducîndu-i ea însăși împlinirea în orice direcție s-ar fi îndreptat. Călătorind cu desaga pe umăr. drumul i-a fost plin de mulțumire pentru că s-a oprit acolo unde a socotit că este ceva demn de văzut, întîrziind după voia lui, fiind asemenea păsărilor cerului sau fiarelor codrului integrat în existență. Popasurile au fost dese, fie pentru a privi și înțelege, fie pentru a-și pregăti bucatele — deprindere cu care pare-se a rămas întreaga viață — fie pentru a munci de ocazie, orice și la oricine, pentru ca să-și poată continua drumul în lumea largă, ce-l atrăgea pentru că era toată a lui : se simțea solidar cu existența, făcea parte din ea : era a lui și el a ei, de unde imensa bucurie a ueni participări cosmice, care i se părea unul din cele mai minunate lucruri.

Ceea ce face măreția acestui gînd este că el primește conștiință deplină, fiind inițial un sentiment al bucuriei și apoi o cunoaștere și o înțelegere a ei, urmare a unei îndelungate stări de veghe îndreptată într-o dublă direcție și care, pentru o conștiință receptivă și sensibilă la „miracolul" existenței — înțelegînd prin el un salt de excepție nu un fenomen misterios sau supranatural — pare cu adevărat un fapt minunat. Pentru că, pentru cine meditează asupra existenței, nu poate fi mai mare bucurie decît viața, statutul ontologic de „ființă". Comparativ cu neantul, a fi înseamnă a ieși din nonexistență, a participa la existență, a părăsi întunericul pentru a te bucura de lumină, de conștiință, de înțelegere. În acest sens, viața, oricare viață, oricît de ciudată în desfășurările sau evoluția ei, este asemenea unui „miracol". Iar dacă, pe lîngă gîndire intervine și arta, alte înțelesuri mai adînci și alte popasuri mai rodnice în existența însăși, îl puteau îndreptăți pe sculptor să vorbească de un șir de fapte extraordinare.

O înțelegere ce operează în primul rînd asupra lui însuși și a mijloacelor sale de cunoaștere și realizare. Brâncuși a încercat bucuria cunoașterii, răsfrîngîndu-și gîndul asupra posibilităților proprii și trimițîndu-l asemenea unei săgeți în lucrurile înconjurătoare, pentru a le pricepe alcătuirile, pentru a le întrezări esențele. Și ajungînd intuitiv sau direct la idee, nefiind „refuzat" de ea să găsești și mijloacele adecvate pentru a o sublima în cuvînt, sunet sau formă. Existența i-a oferit mirificele ei forme plastice într-o dinamică proprie, într-un proces ce avea în el însuși o corespondență de forme virtuale și de volumuri într-o permanentă mișcare. Spațiul interior suprapus peste cel exterior, noi spații și forme necunoscute, țîșnind asemenea unor jerbe de apă, solidificate în lemn, marmoră sau bronz, potrivirea dintre lume și conștiință, într-un complicat mecanism de surprindere a limbajului plastic, îndemnul creator cu neliniștile și emoțiile lui, taina procesului de făurire artistică pe care, dincolo de explicațiile ce s-au dat și se mai pot da, a trăit-o, cunoscîndu-i nemijlocit euforia și, în final, „miracolul" operei de artă.

Un drum cu diverse etape, parcurse toate într-o plinătate a conștiinței, ce l-a îndreptățit pe artist să-și considere viața o minune. Pentru că existența omului și destinul său de creator de cultură și civilizație, de producător de bunuri materiale și spirituale, ancorat într-o permanentă zonă de cunoaștere, convertire și realizare, echivalează cu un miracol. În acest sens, cuvintele lui Brâncuși își primesc adevărata lor semnificație, înțelesurile adînci, izvorîte dintr-o înțelepciune imposibil de atins decît într-o ființare care este totuși, în condițiile cele mai nesatisfăcătoare posibile, mai mult decît neființa.

ION MAXIM

Cartea de știință

IOSIF KOVÁCS: „Desființarea relațiilor feudale în Transilvania"

(Ed. Dacia, 1973)

Desființarea relațiilor feudale, înlăturarea apăsătorului jug al iobăgiei, deziderat fundamental al maselor țărănești în lupta lor de veacuri împotriva oprimării sociale, constituie una din cele mai complexe și interesante probleme ale istoriei noastre moderne. Abordarea ei impune nu numai o documentare largă, ci și o analiză profundă, multilaterală a diferitelor aspecte sociale, economice, politice din epocă. Este tocmai ceea ce realizează conf. dr. Iosif Kovács într-o reușită lucrare de sinteză, intitulată „Desființarea relațiilor feudale în Transilvania", apărută în editura Dacia.

Cercetătorul clujean analizează, pe baza unui amplu material documentar, condițiile istorice concrete, ce au determinat înlăturarea raporturilor iobăgești din agricultură, subliniază în mod veridic lupta țărănimii pentru lichidarea completă a relațiilor feudale, pentru dobîndirea dreptului de proprietate deplină asupra pămîntului ce-l muncea.

Se relevă faptul că legile din 1848 privind desființarea sarcinilor feudale au atins numai problema unei părți a țărănimii, a iobagilor și a jelerilor urbariali. O masă mare de țărani (jelerii alodiali) au rămas în dependență. În multe locuri, însă, stăpînii de moșii au impiedicat aplicarea legii privind desființarea iobăgiei, au contestat natura urbarială a moșiilor, impiedicînd astfel intrarea țăranilor în proprietatea pămîntului ce li se cuvenea, pretinzînd robote și alte servituți. Cu largul concurs al organelor administrative, uneltele asupririi naționale, stăpînii de moșii au agravat exploatarea țărănimii, determinînd accentuarea nemulțumirilor acesteia. De aceea, anii imediat următori revoluției de la 1848 –1849 se caracterizează prin adîncirea contradicțiilor sociale de la sate, prin intensificarea luptei maselor populare împotriva abuzurilor moșierilor și autorităților, pentru recunoașterea dreptului de proprietate asupra loturilor urbariale, desființarea robotelor și prestațiilor cu caracter feudal.

În acest context general al luptei țărănimii pentru dreptate socială, autorul face o analiză detaliată patentelor din 1853–1854 cît și legislației agrare din Transilvania în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Rețin, în această privință, aprecierile veridice privitoare la caracterul de clasă al măsurilor adoptate de cercurile dominante în domeniul raporturilor agrare. Patentele din 1853–1854, cît și legile din ultimele decenii ale veacului XIX, slujeau interesele nobilimii, urmăreau rezolvarea problemelor litigioase dintre țărani și moșieri în sensul consolidării marii proprietăți.

La adăpostul acestor legi, în anii dualismului, moșierii fac numeroase presiuni asupra țărănimii, mii de familii sînt tîrîte în procese, adîncind astfel diferențierea socială în lumea satelor, menținînd rămășițe ale relațiilor feudale.

Cu o deosebită stăruință se apleacă autorul asupra acțiunilor țărănimii bănățene și ardelene îndreptate împotriva asupririi sociale și naționale. Lupta continuă a maselor populare pentru lichidarea oprimării sociale, corelată cu avîntul mișcării de eliberare națională este analizată în toată complexitatea factorilor ce au determinat-o și a formelor sale de manifestare.

Lucrarea semnată de Iosif Kovács, prin documentarea sa temeinică, prin claritatea frazei și originalitatea problemelor abordate se impun cercurilor largi de cititori ca o realizare valoroasă a istoriografiei noastre.

IOAN MUNTEANU

Estetica românească în proiecția unei aniversări (II)

In climatul teoretic nou deschis de Congresul al X-lea al P.C.R., o suită de valoroase lucrări, care se disting prin eleganța expresiei, îndrăzneala argumentelor și spiritul concepției originale, au imprimat o neobișnuită dinamizare în domeniul esteticii. In afara esteticienilor amintiți, în **Revue d'esthétique** sînt consemnate numele altor esteticieni „care încă desfășoară actualmente o intensă activitate: Dumitru Ghișe, Gheorghe Achiței, Gheorghe Stroia, Cehi Gyula, Victor Iancu, Victor Ernest Mașek, Radu Cezar, Ion Iliescu, Radu Negru, Alex. Husar, Mihai Nadin, George Văideanu, Ludvig Grümberg etc".[1] Despre aceeași străveche temă a artei au apărut în ultimii ani noi lucrări de estetică. Adrian Rădulescu redimensionează conceptul de artă prin punerea în centrul înțelegerii estetice a acesteia pe creator, așa cum o demonstrează în cartea **Ride Aristofan, plînge Horațiu,** Editura Albatros, 1971. Sub imperativele teoretice, mult mai exigente, volumul coordonat de Gheorghe Stroia, **Creație și ideație,** Editura Minerva, 1971, reunește eseurile privitoare la cultură și valoare (D. Ghișe), fenomenologia socialului în artă (Gh. Achiței), arta ca obiectivare estetică a umanului (R. Negru), principiile dialectice în estetica marxistă (I. Ianoși), repere ale universului artei socialiste (G. Stroia), sensul artistic al creației (I. Pascadi), procesul de creație (A. Marino) etc. Treptat, destinul artei în civilizația modernă a socialismului a ajuns să fie tot mai corect elucidat prin clarificarea în profunzime a faptului că arta are mai multe coordonate. Cîteva din aceste prospecțiuni definitorii pentru artă au fost reunite într-un alt volum colectiv **Artă și comunicare,** Ed. Meridiane, 1971. Rețin luarea aminte problemele receptării artistice și participarea publicului, interesul pentru artă și accesibilitatea acesteia ca un criteriu valoric, obiectul și subiectul estetic în corelarea lor intimă etc. Esteticieni de talent și de viziune au adăugat în preajma **Congresului Internațional de estetică** noi contribuții valorice la aceeași temă generală a artei. V. E. Mașek reia pe un plan subtil discuția artei pentru valoarea ei de mărturie, relevînd acel distinguo al semnificației, adusă de cunoașterea specifică prin artă, vezi **Mărturia artei,** Ed. Academiei R.S.R., 1971. Arta realităților a impus o dezbatere a însuși conceptului de realitate în artă, așa cum este realizat de volumul **Conceptul de realitate în artă,** Editura Meridiane, 1972. Studiul de echipă și necesitatea cercetărilor interdisciplinare ca niște cerințe de seamă ale investigațiilor actuale au adus în prim plan, pe de o parte, corelarea dintre artă și știință, vezi volumul lui Victor Săhleanu, **Arta rece și știința fierbinte,** Cartea Românească, 1971, pe de alta au scos la iveală problemele noi de metaestètică, evidențiate de noile progrese în artă, de limbajul și creația artistică extinsă pînă la aleatorism de morfologia vizualității artistice, a expresivității din arta Contemporană așa cum sînt prezentate teoretic problemele în lucrările îndrăznețe ale esteticienilor Mihai Nadin, **A trăi arta,** Editura Eminescu, 1972 și Titus Mocanu **Morfologia artei moderne,** Ed. Meridiane, 1973.

Interesul sporit pentru artă și destinele creației au prilejuit sondări tot mai ample în asemenea probleme cum ar fi **Arta populară și realitățile ei,** Ed. Minerva, 1971, de Al. Dima, precum și de același Al. Dima **Aspectele naționale ale curentelor literare internaționale** Ed. Cartea Românească, 1973, apoi problema foarte actuală privitoare la **Tradiție și inovație în artă,** Ed. Acad. R.S.R., 1971, de D. Matei, a problemei reale privind corelarea dintre național și universal în artă: **Contrapunct,** Ed. Minerva, 1972, de D. Ghișe și alte numeroase studii care au relevat necesitatea umanismului socialist în artă, au pledat pentru caracterul militant al artei, pentru libertatea și responsabilitatea creației, pentru corelarea esteticului cu eticul și armonizarea artei cu cerințele politice fundamentale solicitate de etapa multilaterală a socialismului din patria noastră. Valorizarea teoretică a acestor probleme de conținut s-a realizat într-o manieră care a permis fără ostentațiile inerente începuturilor, reacția față de înțelegerea sociologizantă, după cum abordarea unor delicate probleme ale structurii și limbajului artei, ale comunicării și expresiei, ale stilurilor diverse și cerințelor de modernizare etc., n-au ocolit tentele formaliste combătute de data aceasta nu numai cu patos și pasiune, ci și cu argumente apte să clădească întemeiate convingeri și o orientare sănătoasă în ansamblul creației artistice de la noi. Toate acestea demonstrează cît de vertiginos am înaintat, pe terenul disecării analitice a artei abordate pe coordonate puțin cercetate pînă acum, că pe baza acestor contribuții s-au putut clădi noi sinteze infra, echi și metaestetice, cum ar putea să precizeze și I. Pascadi.

O direcție fructuoasă a esteticii românești o constituie estetica filozofică. În zona axiologiei estetice, cîteva lucrări au deschis larg posibilităților oferite de teoria marxistă a valorii. Un bun început l-a marcat lucrarea lui Ion Pascadi, **Idealul și valoarea estetică,** Editura Politică, 1966, continuată prin contribuțiile aceluiași autor în volumele eseistice: **Estetica între știință și artă,** Ed. Albatros, 1971 și **Nivele estetice,** Ed. Academiei R.S.R., 1971, în care sînt schițate preocupările pentru problemele filozofice ale artei, ale metalimbajului și structurii artistice, ale componentelor intrinsece și extrinsece artei, progresul în artă, judecata de valoare, idealul estetic și artistic, semnificația artelor pentru celelalte domenii ale cercetării și vieții noastre etc. Aliniem aici și cartea lui Radu Enescu, **Critică și valoare,** Dacia, 1973. Noile contribuții ale esteticienilor români au avut darul să întrețină vie atenția în jurul esteticii. **Efortul de maturizare al esteticii noastre marxiste** se concretizează convingător în preocuparea consacrată studiilor de estetică filozofică, prin eforturile organizării unor colective și prin succesele remarcabile obținute care au ridicat la o nouă altitudine acțiunea de modernizare reală a esteticii. În volumul **Dialectica și estetica.** Editura Științifică, 1971, Ion Ianoși discută nuanțat „impuritatea artei", unitatea și diversitatea artei, relația dintre artă și valoare, militînd pentru tradițiile îndrăznețe ale esteticii ca filozofie a artei. Ion Ianoși pledează pentru criterii axiologice, sociologice și psihologice în valorificarea artei, pentru înțelegerea dialectică a categoriilor estetice, pentru cercetarea elementelor antinomice ale tuturor problemelor de estetică, dezvoltînd principiile unității dintre logic și istoric, obiectiv – subiectiv, real – ideal, concreț – abstract în cercetarea estetică. Rod al unei exegeze colective a centrului de estetică de la București, cartea **Estetica filozofică și științele artei,** Ed. Științifică, 1972, coordonată de I. Ianoși, examinează problemele ardente pentru estetică, adică modalitățile de interpretare și metodologice ale creației, ale stilurilor etc. Autorii supun analizei estetice întreitul izvor de cunoaștere realizat în domeniul filozofiei, științei și artelor în corelarea permanent vitalizată de întreaga dezvoltare socială a epocii noastre.

Străvechea problematică și totodată atît de actuala abordare a categoriilor estetice, a făcuț obiectul unor numeroase exegeze publicate în presa de specialitate de către Al. Dima, I. Ianoși, Gh. Achiței, D. Ghișe, Gh. Bălan, I. Iliescu etc. Consemnăm cîteva lucrări monografice de reală valoare: Gr. Smeu, **Sensuri ale frumosului în estetica românească,** Editura Academiei R.S.R., 1969, o cercetare de sinteză istorico-sistematică și documentar-estetică.

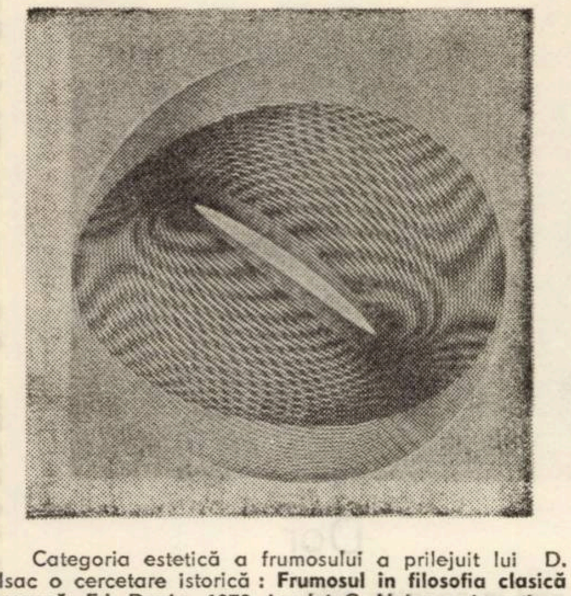

Categoria estetică a frumosului a prilejuit lui D. Isac o cercetare istorică: **Frumosul în filosofia clasică greacă,** Ed. Dacia, 1970, iar lui C. Noica o investigare originală pe tărîmul gîndului și comunicării umane: **Creație și frumos în rostirea românească,** Ed. Eminescu, 1973. Titus Mocanu în eseul **Despre sublim,** Ed. Dacia, 1969, valorifică asemenea lui Gr. Smeu sau D. Isac o remarcabilă teză de doctorat. Pentru estetica tragicului facem trimitere la monografia literară a lui I. Ianoși, **Dostoievski „Tragedia subteranei",** E. P. L. U., 1968, în care există numeroase implicații estetice ale tragicului suferinței. Cartea lui Aram Freukean, **Înțelesul suferinței umane la Eschil, Sofocle, Euripide,** E.P.L.U., 1969 este și ea importantă pentru implicațiile tragicului. Mai reținem pentru tragic încă două lucrări: B. Elvin, **Teatrul și interogația tragică.** E.P.L.U., 1969, precum și lucrarea lui Romul Munteanu, **Farsa tragică,** Ed. Univers, 1970. Firește, o monografie a tragicului își așteaptă încă autorul. Într-o mai largă și justificată măsură, categoria estetică a comicului, lipsită și ea de o amplă lucrare de sinteză, a solicitat un interes mai larg și a beneficiat de o tratare mai bogată. Consemnăm astfel contribuțiile particularizate mai ales la arta teatrală și anume: Vera Călin, **Metamorfozele măștilor comice,** E.P.L., 1967, apoi Virgil Brădățeanu, **Comedia în dramaturgia românească,** Editura Meridiane, 1970, cercetare preponderentă istoric-literară și cu implicațiile estetice necesare interpretării bogatului material faptic, iar mai recent, o doctă și remarcabilă cercetare monografică a lui Nicolae Balotă, **Lupta cu absurdul,** Ed. Univers, 1971, în care absurdul este raportat la conceptele estetice de satiră, umor, grotesc, ironic, comedie și la modul de transcendere a absurdului în artă, teatru etc. O contribuție care prezintă într-o formă accesibilă numeroase probleme ale comicului, a realizat Andrei Strihan în **O aventură estetică cu Teodor Mazilu,** Ed. Științifică, 1972.

Ținînd cont de faptul că tot ce s-a scris în trecut pe tema categoriilor estetice nu poate egala cantitativ și sub raportul exegezei științifice noile lucrări, ne dăm seama de aportul valoric și de analiza sistematizatoare a acestor probleme care vor face loc în continuare unor noi cercetări de stinteză.

ION ILIESCU

1) Revue d'esthétique, nr. 1-2, 1972, p. 210.

NOTE FILOLOGICE

DESPRE STILUL ÎNALT

Reeditarea **Memorialelor** lui Vasile Pârvan, apărute de curînd în editura Dacia, este un prilej de reîntîlnire tîrzie cu eseurile unui filozof al istoriei, ale unui orator și scriitor venind parcă de departe pentru a ne aminti o întreagă și subtilă știință despre una din formele stilului ce părea uitată în vechile tratate de retorică și poetică ale antichității. Căci Vasile Pârvan readuce pentru scurt timp în istoria procedeelor artistice ale scrisului nostru stilul elevat sau înalt, nobil și patetic în substanța lui tematică, solemn și somptuos în expresia lui verbală. Eseurile din **Memoriale** și **Idei și forme istorice** ilustrează o formă de exprimare născută din abordarea unor teme mari, transfigurate în trăire și tensiune intelectuală și emoțională transmise ascultătorului și cititorului prin mijloace ce trezesc sentimentul măreției, pe scurt, al sublimului, în înțelesul dat acestui concept de cei vechi. (Nu întîmplător termenul **sublim** apare atît de frecvent în paginile de eseistică ale scriitorului).

Din această concepție, reactualizată și reașezată în contextul ideilor contemporane cu scriitorul, după Unirea cea mare, Pârvan înalță Patriei un imn de biruință cinstind jertfele ei umane și slăvind puterea vieții, a muncii și a creației înscrise în ritmul etern al devenirii universale. Acest cîntec de bucurie înaltă și pură, umbrită de gîndul amar al suferințelor Țării, ia forma solemnă de odă și panegiric, cu rădăcini în spiritul și preceptele savante ale retoricii antice. De la comparația amplă la alegorie, de la anaforă la antiteză, de la invocare la apostrofă, de la aforism la tonul liric, de la cuvîntul grecesc sau latinesc la arhaismul autohton și neologismul recent, de la numele proprii transcrise prin majusculă pînă la sugestia nuanțelor vocii notate prin accente, toate procedeele de construcție și expresie se adună și se topesc în fraza cadențată, cu orchestrație și ecouri de orgă, sau cu murmur odihnitor de rîu ce-și potolește valurile pe șesuri largi.

Coloritul stilistic, uneori biblic, și aluziile la numele unor divinități trebuie înțelese ca modalități ale artei literare, așa cum invocarea muzelor și a zeilor intra pentru cei vechi într-o tradiție a exprimării poetice. Pârvan este de fapt adeptul unei concepții eroice despre existența umană, în sensul stoicismului antic și mai ales al celui roman. Iar dacă gîndurile sale plutind pe marile ape ale reflecției ajung pînă departe spre zări întunecate, aceasta se explică de bună seamă prin experiențele dureroase ale unui destin individual, care l-au îndemnat să vadă că în lume binele stă alături de rău, fericirea alături de suferință și începutul poartă cu sine semnul inevitabil al sfîrșitului — în afară de nesfîrșitul însuși, în afară de veșnicia ritmului devenirii cosmice și a umanității care ne cuprinde pe toți.

Lectura **Memorialelor,** în care editorul a avut buna inspirație să includă și poemul în proză **Anàxandros** din **Idei și forme istorice,** ne invită să ne întoarcem spre noi înșine în dorința de a ne regăsi, așa cum dorim să revenim acasă după o lungă călătorie printre străini. Expresia ne cucerește de fiecare dată prin desfășurarea ei gravă, prin suflul lăuntric de care e străbătută și care vine spre noi ca un ecou adînc răsunător al frumuseții auguste născute din Idee și generatoare de gîndire poetică: „Se trezesc din adîncul uitării gînduri și forme fecioare: ca puful pe piersica moale, ca brumarea pe strugurii negri, așa acoperă noul imaginile chemate la viață. Și crește în lumina zilei crearea cîntării noastre, cum cresc în nisipul țărmurilor cetăți de copii ce se joacă (...). Singurătate gravă. ca clopotul rar în noapte, Singurătate bună, ca izvorul rătăcind în pustie, Singurătate largă, ca zborul speranțelor noastre...".

Acest stil nu mai are de multă vreme închinători în scrisul nostru. În afară de unul singur (cu deosebirile de rigoare): Geo Bogza.

ȘTEFAN MUNTEANU

RADAR

Cu conf. dr. ing. **RADU VÎLCEANU**, secretar științific al Bazei de cercetări științifice din Timișoara a Academiei R.S.R.

— Ce e nou la Baza Academiei, stimate tovarășe Radu Vîlceanu?

— Din rezultatele colectivelor noastre de cercetare aș menționa: apariția la Editura Facla a volumelor „Studii de limbă și stil" însumînd preocupările cercetătorilor membrilor sectorului de lingvistică și a „Gramaticii românești" a lui Diaconovici Loga, îngrijită de cercetătorii noștri Olimpia Șerban și Eugen Dorcescu. La sesiunea științifică „Filologia și istoriografia bănățeană", 15 membri ai sectorului au prezentat comunicări, am participat și la sesiunea cu tema: „Academia și Banatul", organizată de Baza Academiei.

— Ce ați remarca din activitatea sectorului de matematică?

— În primul rînd, monografia „Introducere în teoria Morse" (autor dr. Bela Rendi), a cărei redactare s-a și încheiat; apoi seminariile privind logica matematică, algebra abstractă și topologia generală, la care au participat – alături de cercetători — și cadre didactice și studenți de la Universitatea din Timișoara.

— Știm că Baza e demult preocupată de ocrotirea monumentelor naturii. Presupun...

— Subcomisia noastră pentru monumentele naturii a efectuat studii asupra corelației dintre evoluția diferitelor asociații de plante și sol, asupra adaptărilor morfo-histologice intervenite sub influența factorilor ecologici; s-a urmărit și pasajul păsărilor, ecologia unor plante ocrotite. Unele din rezultate au fost prezentate cu ocazia unei consfătuiri interjudețene ținută la Carașova — județul Caraș-Severin, la un colocviu de ocrotire a naturii de la Arad, la Conferința a IX-a europeană a parcurilor naționale de la Saarbrücken (R. F. Germania).

— Și acum, o întrebare pentru șeful sectorului de compuși elementorganici din cadrul Centrului de Chimie din Timișoara. Ce ne puteți spune în această calitate?

— Efortul susținut, depus în ultimii ani de cercetătorii sectorului nostru pentru rezolvarea unor teme de cercetare contractuală este răsplătit de satisfacția de a ne vedea rezultatele muncii valorificate sau în curs de valorificare. Numai în anul care a trecut au fost înregistrate șase propuneri de brevete de invenție. Aș aminti, brevetele privind sinteza și aplicațiile unor compuși organo-fosforici cu proprietăți deosebite, tehnologia de obținere și aplicare a unor compuși ignifuganți ai țesăturilor de bumbac din care urmează a se confecționa salopete de protecție pentru muncitorii care lucrează în oțelării și subteran. De asemenea, s-au elaborat tehnologii pentru obținerea unor compuși cu acțiune ierbicidă selectivă. Tehnologiile noastre s-au și experimentat, urmînd a se aplica în producție în acest an; aș cita și un nou agent de luciu folosit la nichelarea pieselor metalice. Produsul, sintetizat în laboratoarele sectorului, îl înlocuiește pe cel de import, urmînd a fi aplicat și de alte întreprinderi similare din județ.

VAL. D.

Memoria lumii

(Sau Vocile celor 5 continente)

—Viziune—

Dînd libertate ochiului văzui
dintr-o carte imensă ieșind un șir de prunci
și niște miei ningeau din pleoape sus
în munți
și pruncii de rase osebite pogorau
asupra lumii
adevărați ca niște fragezi porumbei
înveșmîntați în zale de flori.
Printr-o poartă îngustă
toți încăpură căci curați se aflau.
Ci primul, avînd culoarea nopții, zise :
Există țări în care Minciuna e nestatornic
trofeu.
Spre fiecare vis al oamenilor negri
un tun este îndreptat
iar la marile întreceri chiar și călăii
primesc decorații dacă au trupul alb.
Angela Davis este numele clipei
de vitejie și adevăr unic a oamenilor negri.
Iar al doilea prunc zise :
Ziarele anunță că rănile lumii
s-au hotărît să fie lăsate să se cicatrizeze.
Rănile lumii se numesc Vietnam
și sînt în formă de porumbei alcătuiți
numai din inocenți și anonimi prunci.
Rănile lumii se numesc Hiroshima și
Nagassaki și multe alte izvoare mutilate.
Cine crede însă că o cortină se lasă
atît de lesne și de total încît să acopere totul
în amarnică greșeală se-avîntă.
Multă vreme după ce-a fost minat
fiecare fir de iarbă, după ce
fiecărei păsări i s-au tăiat aripile
cu teribile ferăstraie,
copiii s-au născut ca niște coșmare :
unii fără miini, alții fără grai
sau fără puterea visării.
Multă vreme copiii s-au născut
ca o memorie (fantastică succesiune de
secvențe !) a lumii
care nu iartă și nu uită nimic...
Iar al treilea prunc :
Chile este cea mai tînără rană.
Atît de tînără încît nici nu ne-am dumerit
pentru răscumpărarea cărei vine
ni s-a făcut...
Pe străzi, studenți care au strigat
„Nu ! războiului" au fost uciși
și-acoperiți cu ziare.
Sub ziarele care anunțau păci
și înțelegeri virtuale au fost ascunse
trupurile lor.
Allende este numele clipei lor de-nfrîngere
și de speranță
Al patrulea din șirul de prunci povesti :
Taurii îngenuncheau și sîngele lor
făcea iarba să plîngă ?
Despre distrugerea Guernicăi
stă mărturie tabloul lui Picasso
care a refuzat
să se înfățișeze în marile expoziții
ale țării care a ghilotinat —
pentru a cîta oară ? — ideea libertății.
Dar ucigînd de fapt a nemurit
orașul din care n-a rămas decît un tablou.
Iar al cincilea prunc zise :
Există țări în care frați de-ai noștri,
așezați în bănci, tremură fericiți
în fața literelor, și niște oameni îi învață
frumos
despre o lume în care copiii moștenesc
roua ierbii iară nu puștile taților lor,
porumbeii și măslinii iară nu cancerul
războaielor.
Și pruncii lumii, voci ale celor cinci continente,
s-au petrecut din nou prin poarta îngustă
către cartea imensă
Adevăr numită sau Pace sau...

OLGA NEAGU

Culorile toamnei

Numai tu, dragostea mea,
Dacă ai bănui clipa în care culorile toamnei
Se desprind din fructe
Și rămîne aroma și mustul dintotdeauna,
Din plante
Și rămîne căldura statornică a pămîntului
Din frunze
Și rămîn ramurile neclintite
În lumina amiezii,
Ai auzi seva din trunchiul copacilor,
Alergînd cu pași sprințari ca-n primăvară
Și în miezul rădăcinilor
Rotindu-se esența amăruie
Ce va deveni albastru brumat pentru prune
și struguri,
Roșu îndrăzneț pentru mere
Și maro-gălăgios pentru alune și nuci ;
Numai tu, dragostea mea,
Ai putea ridica spre soare bucuria acestei
seve
Și toate frunzele ar aluneca spre pămînt,
În amiaza aceea,
Ca într-un dans cu soarele.

IOANA CIOANCĂȘ

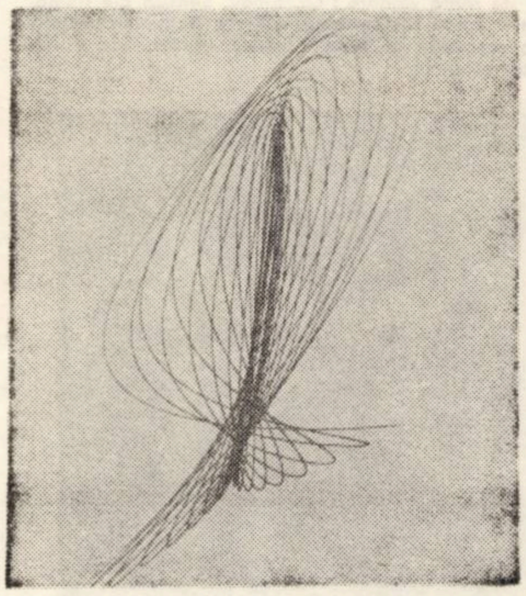

Dor

Cît praf în noaptea asta
pe drumul Carului Mare !
îi cîntă greierii prin ierburi
sirene stelele-l destramă.

Se duce razna Carul Mare
nebune roțile se-aprind,
în noaptea asta de legendă
eu în apus,
iar tu în răsărit.

NICOLETA NEGRU

Zidurile

Din ochii tăi lumină mi-am făcut,
Din miinile tale — cuib de cer și lut,
Din drumurile tale, gînduri, așteptare,
Din popasuri — zile prelungi de sărbătoare,

Din cuvinte — cîntec, temple, din tăceri,
Din iubiri — altare stranii și păgîne,
Ziua ta de miine — veghea mea de ieri,
Visul tău de astăzi — veghea mea de miine !

SONIA TEOFAN

Continuitate

Nu vreau acele linii
Dintre noapte și zi
Netemute gonind timpul
Cu genele, cu ochii,
Obosind linia mea
De lîngă soare răsare,
Pentru că nu s-ar mai vedea
Nici nostalgiile, nici așteptările
Care sparg ferestrele
Și ar rămîne în urmă
Numai sunete prelinse,
Subțiri ca urmele de întîmplări
Incete și confuze
Pe lîngă sîngele nostru.

Cum și pămîntul

Te voi urma peste locuri sticloase
Noapte de noapte cu albul ascuțit
după stăpîna liniștii.
O roată va trece peste nimicul lăsînd
Spre dragoste deschisă o fereastră.
Și ochiul meu limpede noapte de noapte,
Cum îl știu uneori trist în lumină
și trist în întuneric,
Va obișnui pleoapa cum și pămîntul
Supus primește peste locul plîns
sărutul ierbii.

STELA CORA

Tu trebuie

să pleci din mine
acolo unde umbrele
se culcă pe nisipuri
în verile fierbinți
să calci urme umezite de rouă
apei nu te dărui
botezul tău fiind eu
și primul țipăt
vecini de tîmplă fierbinte
ne vom ascunde
în tremur de pleoapă

MIA MĂRGAIANU

Singură

Ce singură mă găseam
acolo, la marginea vinovată a cuvintelor
mele,
palide și obosite cuvinte uzate.
Prea mult mă legănam în poala lor
ca-ntr-un hamac moale
în care uneori visam frumos
ascunsă de toate,
în care uneori plîngeam
și cîntam.
Și toate erau ca și cum
nici n-aș fi fost singură acolo,
la marginea rece a cuvintelor
care și astăzi încă
mă leagănă.

ELY RADOVAN

Mă-nchin

Mă-nchin
în fața
bătrînului Pămînt
care m-a făcut Om.
Mă-nchin
în fața
răsăritului
care mă naște,
cîntînd.
Mă-nchin
în fața mării
atunci
cînd liniștea ei
ridică statui.
Mă-nchin
în fața luminii
și-a dansului ei.
Apoi,
îmi desfac miinile
ca să aduc Oamenii
lîngă mine
pentru că numai așa
închinarea mea
va fi sfîntă
și eternă.

LUCIA WEISS

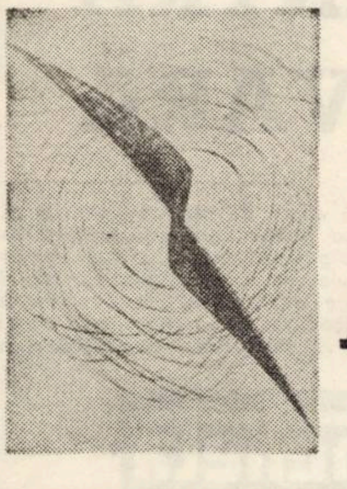

Ion Dumitru Teodorescu

ALBERTA *)

Nu putea uita, nu putea pierde din vedere că, într-o zi, Alberta-i putea spune, în felul ei alb și plin de absențe „cum se poate ca un om cu posibilitățile tale să nu realizeze nuanțele ?".

Atît ; elegant ; cu stil — să-l fi umilit cu stil, asta putea ; avînd aerul că nici n-o face, că ține de ea precum corola de tija florii ; stilul adică, organic, eficace încă din leagăn, încă înainte de-a fi venit surîzătoare pe lume, cîteva generații numai asta făcînd, șlefuindu-i stilul Albertei și dobîndind pentru ei înșiși ca și pentru ea o uluitoare capacitate de rezistență la zăpăceala lumii, o armă de care nici măcar nu era conștientă, dar care nu devenea prin aceasta mai puțin disprețuitoare...

Adio, deci ! Cruzimea de a-i spune adio, privindu-l pînă nu mai rămîne nimic din el decît doar un zîmbet strident, o umbră în amintirea peronului aceluia... Un tren, un vagon așadar, și el, Aftenie, nevoit să coboare — „consider chestiunea terminată", i-ar fi spus, fără ca măcar să-i ofere șansa de-a interveni el însuși în favoarea sa — iată un lucru care-l înnebunea și-l obliga, împotriva voinței sale, chiar împotriva intereselor sale, să se revolte — chit că într-o vreme suferise, ori se complăcuse într-un soi de mistică a suferinței de la care învățase ascultarea și supunerea — căci unde-ar mai fi găsit căldura și lumina aceea blîndă și aerul pe care, de cît îl respiraseră împreună, devenise pe de-a-ntregul al lor, al amîndurora deopotrivă ?

Or, și mai rău : — asta n-ar mai fi fost închipuire — glasul ei de dincolo de ușă refuzîndu-l și din clipa aceea încetînd de-a pururi să mai existe pentru el ; vreau să spun : scrisorile înapoi și toate amuletele înapoi și toate fetișurile restituite — și-apoi așteptarea fără sfîrșit, chinul speranței și tîrcoalele prin vecini și rușinea de-a fi fost îndepărtat și lașitatea de a nu accepta evidența...

Căci începuse, nici nu băgase de seamă cînd. Nebunia lui, faptul că nu se putea stăpîni ; blestemîndu-și slăbiciunea de-a nu se putea lega de piciorul patului, de calorifer, de ceva (oricum, și asta ar fi fost inutil, tot ar fi pornit-o, tîrîndu-le după el, și-n plus și blocul burlacilor unde locuia !) cînd îl apuca dorul după Alberta.

Era fără îndoială, nebun de legat, spunea ea într-un fel foarte rezervat, dar oarecum uimit. Asta-i prea de tot, **în fiecare seară ?** — nebun nu după ea, s-ar mai fi putut înțelege, ci după ce-și închipuia el că trebuie să fie nebun — **zău că nu te pricep,** spunea ea.

Da el — mut ; nu numai tăcut, dar plecat cu încăpățînare de lîngă ea și parcă dus dintre cei vii. Așa că era ca-n ziua cea dintîi, încă nu trecuse pragul, nici nu intrase-n iubire, și-acum și presimțea, aștepta sfîrșitul. N-o iubesc, spunea, și poate că n-o **iubea,** dar mai sigur, nu știa încă nu se lămurise asupra **termenului :** ce-nseamnă iubire : vreau să spun că — ca să știe, vezi bine, nu ce să-i ceară Albertei ca totul să fie perfect — ci să se poată convinge mai întîi dacă Alberta-i în stare să-i satisfacă propriile exigențe în materie de terminologie erotică, dacă-i pregătită să p r i m e a s c ă ceea ce nici lui nu-i era prea clar ; ba chiar nebulos.Din care cauză luase obiceiul să vină în fiecare seară : ca să descopere împreună ceea ce separat le era imposibil...

Așa că, oricum, el trebuia să fie acolo. Nu se gîndea încă la dezastru, avea doar presimțirea lui. Deocamdată — hărțuiala. Nu zic războiul, nu zic vînătoarea — doar hărțuiala continuă și obositoare și starea de-alarmă a nervilor zbîrnîind ca sîrmele de telegraf. Din pricina timpului — prea puțin timp nu de vorbit, dar de stat împreună, unul în fața celuilalt, Aftenie și Alberta respirînd împreună aerul camerei ei mirosind a vopsele și-a ulei crud, de in ; prea puțin chiar pentru pozat — și-atunci gîndind de unde să înceapă ; gîndind, nu mă pot invita singur ; gîndind, să-mi fac un plan, s-o aduc pe ea să spună — dar nemaiavînd timp pentru asta, prea pornit în rușinea și-n oroarea de-a se da prins, legat ei, și spunînd, **numai pentru asta și tot merită să vin mai devreme** — pronunțînd rar, neglijent și cu ochii la perdele...

★

Venea deci mai devreme — soarele de toamnă încă luminînd zidul alb — își lua scaunul, mereu același, de lîngă ușă, aluneca pe lîngă pereții vastei încăperi pînă la fereastra înaltă, în fața căreia se așeza. Sta nemișcat privind la zidul care, treptat, își schimba apele către un gri murdar și indecis, pînă ce ea îi spunea ajunge, îți mulțumesc, aprindea lumina, și exact în clipa în care auzea declicul co**mutatorului, el o pornea,** parcurgea prelins pe lîngă ziduri drumul invers, depunea ușor scaunul la locul lui.

Rămînea lîngă ușă : înalt, uscat, demn în hainele lui la două rînduri, croit din stofa aceea puțin bățoasă și-n dungi, pe care-o cumpăraseră împreună, la cîteva zile după ce-o cunoscuse pe Alberta. Sta drept, tăcut, cu capul ușor înclinat pe umărul stîng și cu mîinile împreunate în față, într-o așteptare părînd calmă și meditativă — pînă ce ea îl striga, spunea ca și cum ar fi continuat o discuție : am avut o lumină bună, spunea. Într-o săptămînă voi fi gata, înțelegi ? Rîdea. N-am să te mai chinui, spunea. Vino odată, spunea : datorită ție. Spunea : sărută-mă. Se apleca, îi săruta gura. Termină cu zîmbetele astea, spunea. Sărută-mă. Se apleca din nou, îi apuca bărbia, începea s-o privească în ochi, să-i mîngîie umărul, sînii, să-i privească sînii prea oblici, prea îndepărtați, prea mici — întindea mîna (Alberta) stingea lumina.

Se îmbrăca pe întuneric, arăt groaznic spunea ea înaintînd precaut, cu mîinile întinse. Pe mîine, spunea. Da, spunea el, se strecura pe lîngă zid, deschidea ușa, pleca.

★

Apoi se sfîrși toamna.

Apoi se sfîrși și răbdarea Albertei, vreau să spun era exasperată. Îmi aluneci spunea. Imaginea ta — n-o pot „prinde". El zîmbea, începea să zîmbească. Pe zidul alb din fața ferestrei, zăpadă ; zăpadă imaculată și pe dalele de piatră ale curții ; în spatele zidului, crengile carbonizate ale salcîmului și, departe, ori foarte aproape în aerul prea limpede, cerul galben al unei frumoase zile de iarnă ; rama ferestrei, vopsită verde, draperiile aurii, scaunul lui — alb, părul lui, galben. O singură culoare decisă, striga Alberta. Costumul. Dar prea puțin, striga. Ajută-mă, îl ruga ; rezemată de el, cu capul pe genunchii lui, gemînd, ajută-mă.

El o privea țintă neînțelegînd. Era fericit că încă nu se sfîrșise.

★

Trebuie să vină și chiar veni primăvara, și el își schimbă costumul.

Arăta foarte elegant îmbrăcat astfel, avea senzația certă că e privit. Deschise ușa, o căută cu privirea ; rezemată de perete, Alberta citea. El luă scaunul alb, se instală lîngă fereastră ; uită după o vreme, ori se plictisi s-o mai aștepte — descoperise florile salcîmului, florile albastre ale salcîmului peste zidul alb. Ești aici, zise ea. Încă nu-l privea, își pregătea culorile ; veni în fața șevaletului, și atunci...

Acum avea certitudinea, acum era sigur, n-avea să mai vadă o astfel de privire : ardoare ; poate nu iubire, dar devotament, umilință și... astea da, totul într-o clipă — știa, descoperise, putea fi de-acum liniștit. Se ridică, duse scaunul la loc, deschise ușa și ieși.

★

...Am auzit ușa și m-am întors. În încăpere se strecura doctorul. Dar mai era ceva : **se terminase. M-am ridicat, am luat scaunul și l-am cărat pînă lîngă ușă.** Eram fața-n față, mi-a făcut un semn din mîna lui micuță, am crezut că se terminase, puteam jura după mutra lui vinovată, după ochii lui care-alergau înspăimîntați. A rîs, a venit lîngă mine, un singur pas, dar mîinile lui, picioarele, el întreg, într-o mișcare continuă și dezordonată — **și era ca într-o disperare. M-am sprijinit de zid, n-avea încă nevoie de scaun.** O serie nesfîrșită de mișcări inutile, și-n plus, obositoare, îngrozitor, e îngrozitor, i-am spus. **Dar eram liniștit — încă puțin și liniștea asta fragilă avea să se destrame.**

„Am o surpriză pentru tine" **și iată disperarea iute și tăioasă pătrunzînd adînc ; fără să simt încă nimic ; pînă am descoperit clanța — mereu cu ochii la Alberta, palidă, frumoasă, de nepătruns în devoțiunea ei.** „Cred c-o să mai rămîn aici cîteva zile...". **Doar expresia, doar bucuria, ea însăși bucuria aceea — și-ncolo spațiul necuprins al deșertului. Am apăsat clanța și am ieșit, pentru Dumnezeu, din camera aceea în mirosul de urină, de igrasie și de mîncăruri sleite de pe coridor.**

★

„N-ai putea sta locului ?", l-am întrebat.

Pentru că mă deranja, al dracului de mult mă irita, doctorul. Cu ființa aceea lîngă el îmi pierdeam tot șirul.

„Nu te mai mișca", am rugat-o — era de partea cealaltă a biroului lîngă scaunul lui Adam. „De ce trebuie să mai rămîn ?", am întrebat...

Eram pe coridor ; la capătul lui ușa prinsă-n ferecături mîncate de rugină și abia aceea strada, libertatea, spațiul ca o mlaștină, ca...

„Ființa acesasta nu ne poate părăsi ? Nu poate ieși din încăpere ?". Ținea în mînă o sticlă ca o grenadă, turna un lichid verzui.

„Trebuie să-ți spun...", a șoptit Adam. **...ca nisipurile mișcătoare, spațiul acela..**

„Cred că o vom pierde", a spus.

A spus „cred", a spus „o vom", a spus „pierde".

Ca nisipurile mișcătoare, spațiul acela colcăiala, și-apoi deșertul galben. .

Cînd a explodat grenada aceea din care turna lichidul verde. Am mai apucat să-i văd fața speriată — a asistentei, infirmierei, ori ce era — surpriza — **și deodată evidența unui itinerariu precis... Dar, între timp, vînzătorul ambulant cu pămătufurile de vată roză, trompetele de carton, tramvaiul cu platformele degajate ; un cal, o capră, o pisică, un cîine plutind ca peștii în albia înaltă a străzii ; o pianină pe taluzul drumului, și-apoi glasul obosit, răgușit al femeii care întreabă cine-i ? — și la urmă, Fluviul.**

Cred că mă gîndesc la Chilezan — se poate să mă fi gîndit la el. Dincolo de Docuri am coborît treptele de granit pînă la fața apei, am început să mă dezbrac..

...Era un asfințit frumos, desigur, cu miros dulce de salcie înflorită ; un braț de macara se balansa grațios părînd că amestecă alene mocirlele de-un violet, de-un galben crud ale cerului...

Am împăturit, am aranjat frumos hainele. Nu mă mai gîndeam la Chilezan, jocul era al meu, singur îl alesesem — dar îl putusem alege, avusesem oare posibilitatea de alegere ? — tot timpul numai la asta m-am gîndit — dar apa era rece.

Poate, într-o vreme, mult prea tîrziu, cînd deja obosisem, să mă fi apucat, nu disperarea, dar panica, o undă de panică scurtă, ca un spasm ; am continuat să înot, era singurul lucru pentru care mă găseam acolo, singurul lucru ce-mi mai rămăsese. Și încrederea, trebuia doar să n-o pierd. ce rost ar mai fi avut încercarea ?

N-o pierdusem, n-o pierdusem încă, nu i-am auzit ; am auzit bîzîitul îndepărtat, un freamăt de motor, apoi, clare, bătăile pistoanelor și la urmă sirena, și la urmă reușisem nici măcar să mă epuizez, cînd vocile lor deasupra capului. Am spus, fac o călătorie de plăcere ; am spus, Dumnezeule, parcă v-am chemat eu, ce bine-mi părea că veniseră, fusesem prea singur, **dar acum îi aveam pe ei deasupra capului meu, așa că mă puteam hotărî,** nu mai era o încercare — cu ei acolo devenise ispășire. Nu încă. Opriseră motorul. Din cîteva bătăi bune de brațe m-am îndepărtat suficient de mult ca să le văd uimirea. M-am răsucit, am început să alunec, să înot liniștit, decis, către adîncurile insondabile ale Fluviului... Cînd m-am trezit eram pe dalele de piatră ale cheiului iar cei doi mă priveau curioși.

Așa că ajunsesem din nou ca la început, eram lîngă hainele mele și-mi era foarte cald. Aș fi vrut să merg așa, gol, pînă-n oraș, numai că-mi era foarte greață — m-am șters cu batista, m-am îmbrăcat...

Brusc s-a lăsat întunericul. Sus, pe colină, orașul explodă din toate luminile sale în noaptea limpede de primăvară.

★

Terminase de adunat cioburile, de șters biroul — foarte obosită, nenorocită de neîndemînarea ei, așa părea.

„Să mai rămîn ?", întrebă. Cu o voce egală, Dumnezeule, ce ființă perfectă era ! Corectă, vreau să spun, cu nervii bine puși la punct, mă așteptam să-ntrebe de prețul sticlei, puteam paria. „Vă rog să-mi comunicați...", a spus.

„Cît are de plătit", am spus.

„Întocmai !", a spus. M-a privit liniștită, nici nu mai arăta obosită, în ceea ce-o privea, chestiunea cu sticla era încheiată.

„Nu-i nimic, a spus Adam. Poți pleca, era o piesă oarecare...".

Am privit-o drept în față în drumul ei nesfîrșit spre ușă. Dar murisem, fusesem împins de-acolo, dispărusem pentru ea, rolul ei luase sfîrșit, ieși din scenă în mînă cu un coș de cioburi.

★

„Cînd o pot vedea ?", l-am întrebat pe Adam.

„Poate spre seară", a spus.

„Acum", am spus.

„După prînz", a cedat.

„Acum, am spus. Nu mai pot, înțelegi ?", l-am întrebat.

„Dacă vrei, odihnește-te", a spus.

„Vreau să beau, am cerut. Ceva foarte tare".

Am băut trei pahare ; lichidul, ușor uleios, mirosea a cuișoare. Mi-a luat sticla. Am mers la dulap, l-am deschis, am băut din nou trei pahare. Adam mă privea. Am așezat cu grijă sticla căci îmi tremurau îngrozitor mîinile. Le-am privit în lumină : prea lungi, cu degetele prea subțiri. Am luat paharul de pe masă — un bol de cristal frumos polizat — l-am așezat lîngă sticlă, am închis ușa dulapului, eram foarte obosit, m-am așezat în fotoliu.

„Acum !", am spus. Îmi tremurau mîinile pe genunchi. „Nu pot dormi", i-am spus. Îmi era imposibil să le stăpînesc, le priveam cum tremură — apoi se termină și cu asta. „M-am potolit", i-am spus. „Acum mă poți duce acolo", l-am rugat — dar a sunat blestematul ăla de telefon.

„Da, a spus. Bine. Într-o clipă sînt acolo".

„De ce crezi că mă aflu aici ?", l-am întrebat.

Mai avea receptorul în mînă, cam la o palmă de ureche ; l-a așezat în furcă fără să privească într-acolo. Se uita țintă la mine. Nu puteai citi nimic pe fața lui mică și negricioasă.

„Cred că ne-am înțeles", a spus.

Terminase cu mine, se pregătea să iasă. Căuta ceva în dulap, se întoarse. Toată vremea mă privise în oglinda de deasupra, era cu paltonul pe umeri cînd l-am oprit Lucrurile din casă pluteau, începuseră mai de mult să-și piardă contururile nete și să plutească într-o ceață roză.

„Spune-mi ce s-a întîmplat de fapt...".

Tocmai apăsa clanța, am sărit, am blocat ușa cu piciorul.

„Spune-mi", am zis. Îl rugam. „Te rog", i-am spus.

„Bine, a spus. A încercat... Da, a spus. În sfîrșit, a spus. Să se sinucidă — cu toate că era supravegheată îndeaproape. Din pricina durerilor", spuse repede. Mă privi speriat.

„Ce ?", am făcut. Se terminase cu ceața roză, doar durerea atroce, deodată, de tîmple. „Supravegheată ?" — am strigat. Cineva încerca clanța. Acum era în adevăr foarte speriat, i-am spus : „Știu că ai îngrijit-o". „Mă rog ?", a spus.

„Că ai îngrijit-o ca pe propria-ți...

„Da", a spus.

Eram obosit, m-am lăsat pe podele. „Mamă", am spus — dar eram foarte obosit, Dumnezeule, cît de obosit eram — și tîmplele stînd gata să explodeze, durerea asta atroce, insuportabilă, și oboseala și nesomnul de patruzeci de ore, și mîna asta, mîna...

---

*) Fragment din romanul „Șase căluți în galop".

ORAȘUL INTRĂ ÎN PRIMĂVARĂ

Reportaj-anchetă

CASA NOASTRĂ CEA DE TOATE ZILELE

Mă îndreptam spre aglomerarea de blocuri a unui tînăr cartier timișorean, Zona Circumvalațiunii III și IV, 20 februarie a.m. Blocuri, camioane, gropi, flori, cărucioare, escavatoare, oameni, noroi,... într-un cuvînt, șantier. Pînă la primul bloc se ajunge relativ ușor, mai departe însă... după puterea și priceperea fiecăruia. Mi se pare firesc. Nu e primul cvartal în lucru pe care îl văd și apoi ultimii ani ne-au obișnuit tot mai mult cu s e n t i m e n t u l viu al devenirii, care este un șantier. Blocul 67 apartamentul 2 din Circumvalațiunii IV. O femeie cu fiica ei: „Soțul meu lucrează la Electrotimiș, lăcătuș... cam departe pînă în capătul celălalt al orașului, tocmai pe Calea Buziașului, dar tare ne bucurăm că avem casa asta... Poftiți să vedeți... două camere, bucătărie, baie,... bucătăria e cam mică, dar pentru noi e bună... De două luni ne-am mutat aici.. treisprezece ani am stat într-o cameră, tare greu ne-a fost" **(ANICA GILORTEANU).** Intru. Îi cam deranj la noi... Sînt elevă la Liceul de construcții anul II... În casa asta stăm si noi ca oamenii..." **(GETA GILORTEANU,** fiica). Mobila obișnuită, fotografii de familie, bibelouri, aparate casnice.

Printre șirurile de blocuri, ca niște faguri, case suprapuse, vieți alăturate, separate în spațiu prin cîțiva centimetri de beton. Moloz, munți de moloz, cofraje legate geometric, ici colo cîte o femeie sau un bătrîn. Un camion cu mobilă caută drumul cel mai scurt spre un oarecare bloc.

(ILCĂU ELENA, țesătoare, la fabrica Garofița, blocul 53, scara A): „Da, e proprietate personală, cu două camere... am doi copii, pe ăsta și unu mai mic,... dacă nu ne ajuta statul, nu știu ce ne făceam. Am depus actele în februarie și în iunie ne-am și mutat aici... Acum ne-am adus mobila... o cameră e încă goală, dar pînă în august... plătim, dar știm că-i lucrul nostru... Doi ani am stat în Fratelia, doi ani în Ronaț, doi ani la București... Acuma zugrăveam, că nu era prea grozav... Avem electrice de toate și un pikup cu o sută de plăci, fără două... Aici toți sînt de la Electrometal, de la bărbatu-meu și asta e bine...".

Traversez un teren viran înconjurat de blocuri. Aici va fi centrul civic al cartierului. Cinematograful, poșta, magazinele.

(UZUN PETRONELA, cu doi copii mici la soare, în fața blocului 21, scara D): „Opt ani a făcut soțul meu naveta la Dudeștii Vechi. E m a i s t r u... De un an și ceva am primit apartamentul, e bun, dar am dat bani ca să ne facem unul cu patru camere... Vedeți grădinițele astea? Liliecii și florile noi le-am aranjat, femeile din blocul ăsta. Să fie mai frumos! ... Ne înțelegem foarte bine cu vecinii... Tare aș vrea să-mi pot cumpăra apartamentul tot aici... Îmi plac oamenii...".

(SISA ANDRAȘ), președintele Blocului 9, Circumvalațiunii III, ap. 10, pensionar): **„Aici stăm aproape izolați unul de altul, fiecare cu viața lui, cu problemele lui,... Avem patru camere proprietate personală"**

(HEITLER HUGO, pensionar, Blocul IX, Circumvalațiunii III, Scara C, ap. 3): „Avem trei camere proprietatea noastră ...ce se poate spune despre un lucru neterminat?... Ne-am mutat aici în mai. Nouă, ca vîrstnici, ne lipsește numai telefonul. N-avem copii... Circulă autobuzul 35, dar cam rar... Am lucrat la Industria lemnului amîndoi... Despre bloc? Tovarășul Sisa vă poate spune mai multe..."

Ies, revenind la o definiție: **casele sînt matricele sufletului, cu îndoielile și măreția și statornicia lui, prin care vin și trec gîndurile oprindu-se doar acelea care ne corespund acum aici, atît... Miine... Nu trăim niciodată întotdeauna.** Nu intenționam o anchetă dar...

(SISA ANDRAȘ): „Istoria Blocului 9 e lungă și tristă. Dat în folosință în fugă, fără să se fi făcut nici pînă astăzi recepția generală... Săptămîna trecută a venit o comisie, s-a așezat la birou, cred că ați văzut la scara cealaltă un birou, care nu a putut fi urcat? Ei, acolo s-au așezat și n-au vrut să se miște. Am refuzat să le răspund, pînă cînd, cu chiu cu vai, am adunat ceva locatari de la toate scările. Luați pe sus, comisia a recunoscut pînă la urmă deficiențele: parchetul prost, calitatea inferioară a mozaicului, apoi f a i a n ț a, care cade în 99 la **sută din băi... Ca să nu mai vorbim de greșelile de construcție. Apa caldă** are într-un capăt al blocului cu 7–8 grade mai mult decît în celălalt. La noi, la etajul IV, n-avem uneori apă sîmbăta și duminica. Și sînt foarte mulți copii născuți în bloc... E un lanț al slăbiciunilor. Dacă ridicăm problema diferenței de preț, pe care normal O.C.L.P.P.-ul ar trebuie să ne-o dea înapoi, vreo 450.000 de lei per bloc, zic că de ce am intrat așa repede. Păi, nu ei au zis că dacă nu intrăm îl iau alții?... Să-i dăm în judecată? Alți bani pentru proces și pînă la urmă... Încercăm ce se poate face fără intervenții tari.

(GHIZELA SISA, soția, pensionară): „Nu-i corect ca un inginer care dă o lucrare înainte de termen, de proastă calitate, să ia un premiu, pentru ca după aceea 60 de locatari să critice O.C.L.P.P.-ul și să-și cheltuiască nervii și banii reparînd nepăsarea lui. Sînt banii noștri, munca noastră cinstită".

(SISA ANDRAȘ): „Imaginați-vă că, dacă faci duș în stil clasic, adică pe sus, riști să inunzi toți vecinii. Apa trece prin planșeuri... Avem unul care face așa și se se vede din stradă. Cînd e pe teren, scade apa. Cînd stă mai mult acasă, crește pînă în dreptul geamului de la vecinul de dedesubt".

O părere, sau o durere a unui proprietar de apartament. Și doar cîteva fragmente dintr-un șir lung de probleme agasante. Părăseam cartierul, fără a mă mai întreba ce este casa noastră cea de toate zilele. Încercam doar să-mi imaginez conturul complet, variat, frumos organizat, al marelui ansamblu de structuri al cartierului, cu blocuri turn, cu noul centru civic, cu străzi, spații verzi... În dreapta, las două clădiri vechi, în care-și are sediul constructorul. Afișe: „Nici un gram de beton și de metal irosit!", „Economisind zilnic cinci bucăți de...!". Și, totuși, constructorul, nu-și amintește întotdeauna că în fagurele făcut de el, dezinvolt și rece, se nasc și trăiesc oameni.

PAUL EUGEN BANCIU

„ZONA VERDE" ÎN PRAGUL PRIMĂVERII

Nu orice oraș are atîtea parcuri. Faptul e unanim apreciat. Dar să vedem cum se prezintă ele acum, în acest început de primăvară. Oamenii care le au în grijă au pornit la treabă. Astăzi (21 februarie), toate frunzele sînt strînse și duse unde trebuie, cu o singură excepție, o porțiune din parcul Poporului. Ei, da, se mai găsesc grămezi, ici colo, chiar în parcul Central, însă nu pot pretinde ca totul să fie făcut într-o zi. De fapt, nu m-aș fi mirat dacă primăvara timpurie ar fi luat pe nepusă masă pe îngrijitorii zonelor verzi. Se-ntîmplă. Dar nu, și surpriza e plăcută... Alei curate. Nu este prea cald, însă aproape toate băncile din parcul Central sînt ocupate. Perechi tinere. Cîțiva pensionari. Cîțiva elevi...

În parcul Doina, doar cîteva hîrtii albe, duse de vînt în mijlocul rondurilor, pătează obrazul. O tînără și frumoasă mamă, ieșită la plimbare cu fetița, mă privește bănuitor. Cînd află despre ce este vorba, surîde îngăduitor și opinează că ar trebui puse mai multe coșuri de hîrtii. Omul trebuie să capete un reflex: cînd vede un coș, să nu poată arunca hîrtia jos. Îi mulțumesc. Dînsa nu vrea să-și spună numele. Probabil că nu-i place publicitatea. Mai încolo, trei elevi de la liceul nr. 5 fumează cu dezinvoltură de bărbați încercați de vînturile și valurile vieții.

Parcul Rozelor e pustiu. Doar elevi și studenți, în trecere. Curățenie. Mă deranjează doar o lampă scundă, de metal, turtită, zdrobită de furia oarbă a vreunui **animal necuvîntător. Om nu putea fi. Nu cred...**

Din nefericire – și despre asta voi mai vorbi – în jurul băncilor sînt mucuri de țigară, coji de semințe, hîrtii.

Parcul Pionierilor este mai animat. „Cum vi se pare parcul?" îl întreb pe Petru Sabău (angajat la Abator), care stă pe o bancă împreună cu prietena sa (de fel din Sovata). „Frumos, dar ar fi multe de făcut. Aici e cam mizerie. Mai sînt copaci uscați, care ar trebui scoși, ronduri distruse. Dar și oamenii... Trebuie mai multe cutii de gunoi și multă muncă de lămurire...".

Doi elevi de la U.M.T. încearcă să joace ping-pong pe o masă de beton spartă. „Curățenia e baiul – spune unul dintre ei. Într-un fel e și vina noastră".

„Da – opiniază Ion Dobosan (de la Electrotimiș), care își „plimbă" băiețelul cu racheta –, e greu de găsit o soluție. Amenzile nu prea au dat rezultate. Vin aici vînzători ambulanți și se umple parcul de semințe... Vin copii mai mari și strică. Bărcuțele acelea sînt fărîmate și stau așa".

Chiar în față – un coș de hîrtii gol. Jos, o grămadă de gunoaie, ambalaje.

Am lăsat la urmă Parcul Poporului. Aspectul este deplorabil. Dorel Lăzărescu, proaspăt venit din armată, este de părere că „horticola" nu se interesează. „Dar și oamenii..." adaugă Ani Ardelean, soră medicală la spitalul din Jebel.

Dar și oamenii, cetățenii... Mai ales ei. Și să vedem de ce. Plutonierul de miliție Poșa Emeric apreciază aspectul romantic a parcului, însă... „E cam murdar și periculos, în timpul nopții. Nu demult aici opera unul care își luase numele de Robin Hood. Acum s-a liniștit, este într-un loc sigur... Nu-s becuri și pe ploaie nu se poate circula. Ar trebui pusă niște zgură pe alei". Două tinere care-l însoțesc completează: „Sînt fel de fel de derbedei. Strigă după femei. Chiar așa să fie? Atunci, întrebarea legitimă care s-ar pune ar suna astfel: Oare organele de miliție au cunoștință de ce se întîmplă în acest parc?

Dacă aș face un inventar al murdăriei, mi-ar fi necesare cîteva pagini. Pe scurt: pungi de la „Bega", ziare, cioburi de sticlă, borcane de compot de struguri, cutii de conserve, pungi de p l a s t i c, pachete de țigări, cutii de c a r t o n ceruit (pentru s m î n t î n ă), hîrtii albe, mucuri de țigări. Adaug: abajururi și becuri sparte, bănci rupte, bănci răsturnate. Un singur colț îmbietor: un patrulater mărginit de trei laturi de bănci. Proaspăt măturat. Nisip curat. Cinci copilași se joacă supravegheați de o bătrînică simpatică foc. „Am 65 de ani, domnule dragă, sînt pensionistă, am fost soră de copii și, uite, am grijă și acum de ei. Nu, nu-s ai mei. Eu am unul mare, s t u d e n t... Da, eu mătur aici, eu curăț. N i s i p u l eu l-am cumpărat. Cîteodată, cînd am timp, mătur toată aleea. Că găsesc aici atîta murdărie, că mi-e rușine să spun ce găsesc, mai ales lunea... Grădinarii nu pot face față, că lumea... Ei, domnule... Să fie și-o sută de cutii, și ei tot jos aruncă. Să fie amenzi mari, pînă se-nvață minte... Eu strig la ei, ei mă-njură. Am un fluier. Fluier ca un milițian și ei fug. Rîdeți de mine și ziceți: Ce bătrînă interesantă! Da! Ei fug și copiii mei rîd... Să-i vedeți cum vin! Și cu bicicletele... Ei, omul trebuie să aibă suflet și inimă... Nu, nu-i nevoie să-mi puneți numele. Mă știu toți".

În loc de încheiere

Deci sîntem în prag de primăvară. Parcurile sînt pregătite să ne primească. Dar noi sîntem pregătiți să pășim pe aleile lor? N-aș vrea să trag o concluzie didacticistă, însă e necesar să ne gîndim mai mult la faptul că omul se cunoaște și după locul pe care-l folosește.

LAURENȚIU CERNEȚ

BĂTRÎNII LUPI DE BEGA

Mulți timișoreni nu știu de unde-și trage Bega apele pentru șenalul navigabil. Din Timiș, bineînțeles; în acest scop există un dig la Coștei. Apele se despart acolo. Apoi, dacă este un surplus de debit, un alt canal reglează apa la Topolovăț, așa că orașul nostru nu riscă niciodată să fie inundat...

Bărcile cu motor trec de-alungul cartierului „Plopi". Acum se dă foc stufului, se retează sălciile pentru noua generație de verdeață. Digurile sînt un excelent loc de promenadă. Și mai sînt timișoreni care nu știu de acea faimoasă crescătorie de crapi, un lac uriaș; vagonete și bărci duc hrană peștilor. Deasupra, se învîrtesc pescăruși. Zilnic, vara la aceeași oră, doi stîrci cenușii se așează pe aceiași pari pentru năvoade, în urmărirea hranei.

De la primul pod din oraș în aval, o porțiune încă „nesemnificativă"; aici fantezia edililor s-ar putea desfășura în anii viitori. Peisajul industrial se cere secondat de vegetație, așa cum aceasta pătrunde, primăvăratic, de pildă, în zona podului „Decebal". Apoi începe acea porțiune de farmec plină; nu numai o esplanadă aerată, cu vegetație suplă și dispusă în trepte, dar și digurile din elemente de beton care încorsetează întru rațiune rîul. Aici, în zona podului, inexplicabil denumit „Michelangelo", lucrare mai puțin fantezistă, dar necesară și încărcată de adecvare, munca de înfrumusețare este în curs de desfășurare, surprizele se ivesc de la o zi la alta. Sigur, nu reclamăm peste tot acea modalitate ikebana din jurul „Florei"; însă modernizarea peisajului prin simplificarea liniilor vegetale (acea încadrare în romburi de beton a florilor sau primatul gazonului, consecință a răririi acelui baroc de tineri copaci) nu se încadrează întotdeauna în arhitectura orașului, în ansamblul dragostei timișoreanului pentru tot ce înseamnă vegetație. Sigur, notațiile mele aparțin acestui sezon desfrunzit; primăvara va fi cel mai bun sfetnic în materie de clorofilă. În această zonă, sigur, creștea o vegetație luxuriantă neîngrijită. E bine că totul devine acum o treabă sistematică și e necesar ca prudența și bunul gust să nu îngăduie prea multe toporului și tîrnăcopului. Și pentru curățenia acestui șenal e necesar ca malurile să fie îngrijite, chiar dacă unii mai oftează după sălciile pitoresc prăvălite în apă, stavile pentru canotaj și cuiburi de șobolani. Principalul lucru de făcut este doar realizarea pitorescului particular în zonele cheiului, dincolo de o oarecare cultivare a spațiilor vaste, geometrice; vor apare arbori și arbuști ornamentali, trandafiri sosiți de pe diverse meridiane. Dincolo de Agronomie, terenurile de sport pot fi ocolite de o alee „de chei", ca aceea din aval de Michelangelo; asta pentru prelungirea promenadei.

Și în orice caz, portul a cam scăpătat. Miniatural și îngrijit în anii trecuți, el pare să aștepte o nouă renaștere, poate odată cu primăvara. Vapoarele se cer revopsite. În anii trecuți se mai făceau croaziere de agrement prin oraș...

„Bătrînii lupi de Bega" au realizat în anul trecut o uriașă lucrare de dragaj, sute de metri cubi de mîl au fost deversați pe mal. Pentru navigație s-a executat drenajul necesar. Dar de la calea ferată în jos, o conductă strică limpezimea apei, fără a deranja peștii, deci nu o poluare propriu-zisă, dar copiii din Utvin sau Sînmihai nu pot face baie, ca aceia din Remetea sau Ghiroda. Măcar de n-ar fi culoarea aceea... În schimb, sălciile înfrunzesc și se poate face o plimbare pînă la ecluza extrem de pitorească de la Sînmihai trecînd pe lîngă fabrica de zahăr, care a amenajat un loc special pentru deversarea reziduurilor lăsînd Bega în pace. Rîul este drept aici, ca un ochean, luciul său se întinde pînă la soare.

LUCIAN BURERIU

VIAȚA ROMANȚATĂ A MĂTURĂTORILOR VIAȚA NEROMANȚATĂ A DIRECTORILOR GENERALI

1. În seara zilei de 19 februarie am vrut să stau de vorbă cu măturătorii. I-am căutat îndelung, ocolind, între nouă–unsprezece, orașul. Abia în ziua următoare **am aflat că, în timpul iernii, măturătorii**

au program de zi, şi că numai norocul ne-a scos în faţă o echipă, cu care, prudent, am discutat despre meseria de măturător.

În dimineaţa zilei următoare am trecut pe la I.G.O.T. Portarul ne-a întrebat cu care dintre tovarăşii directori vrem să stăm de vorbă. Cum noi n-avem vreo preferinţă deosebită, am fost îndrumaţi către birourile tovarăşului director tehnic Popescu Iulian. Dar tovarăşul Popescu Iulian nu vrea să ne spună nimic, noi va trebui să discutăm cu unul dintre tovarăşii directori generali de la **exploatare.** Dar vrem să scriem despre curăţenia oraşului, insistăm. Tovarăşul Popescu îşi declină responsabilitatea („Toată lumea s-a pus pe capul nostru. Da' pe ăia care fac gunoiul nu-i văd. Pe ăia cu basculantele lor, că îi plin oraşul de noroaie, nu îi văd. Ar trebui un pic de conştiinţă, asta ar trebui. Eu nu pot să vă spun nimic, că nu e cazul să discutaţi cu mine ...").

Noi am fost de acord cu tovarăşul director Popescu, păstrînd doar minuscula rezervă a „pusului pe cap". Intenţia noastră era foarte paşnică şi lipsită de orice prejudecată privind importanţa instituţiei pe capul căreia „s-au pus toţi". Noi voiam să scriem despre măturători.

2. În seara zilei de 19 februarie ne-am considerat norocoşi cînd, după ocoluri îndelungate pe străzile (curate) ale oraşului l-am descoperit pe tovarăşul O. V. cecepist, adică muncitor curăţire căi publice, adică, după cuvintele tovarăşului Drăgan, vechi cecepist, hocheist (limbaj profesional). Vorbeşte tovarăşul O.V. :

– Avem 7.000 de metri pătraţi de căciulă şi-i facem. Îi pot face într-o oră, da' degeaba m-oi munci eu să-i fac în două ore şi să fac două norme, că tot ăla salar îi. Trebuie să munceşti ca să ai de lucru ...

Tovarăşul Onuţ Vasile face naveta de la Jebel, a fost ţăran cooperator, acum e şi dînsul c.c.p.-ist. „Unii – ne spune – nu vin că cică-i ruşinos să munceşti aici la mătură. Cel mai uşor e aici la mătură. Şi nici în fabrică, necalificat, nu cîştigi mai mult de 1.200–1.300 lei. Cel mai uşor e la noi. Nu ridici ca să te frîngi cu greutatea. N-ai nici o bătaie de cap. Mătura-i mătură, gunoiu-i gunoi. Asta e ...

În seara zilei de 19 februarie am căutat, fără succes, alte echipe de c.c.p.-işti. N-am găsit.

3. În ziua de douăzeci februarie a.c., orele 12, deci, în anticamera tovarăşului director general adjunct Pegulescu. Fotolii superbe. Tovarăşa Mihoc Voica ne dă lămuriri : „Sînteţi secretară ?" o întrebăm. Nu, tovarăşa Mihoc nu e secretară. E angajată a I.G.O.T.-ului. E stenodactilografă. Nu-i place să-i apară numele în revistă. Ne cerem scuze, dar dacă e să cîntărim toate lucrurile care ne fac şi nu ne fac plăcere, explic, n-am mai scrie nici un articol. Pe biroul tovarăşei Mihoc Voica semnat. Citim o NOTĂ DE LICHIDARE a (mini decent, ochi frumoşi) hîrtii pentru tovarăşei CREŢU ELISABETA, născută în Seceani, 1907, cu domiciliul în Bucovăţ. Motivul : desfacerea contractului de muncă. Anul : 1968. Sîntem curioşi de ce tovarăşei Creţu Elisabeta, cu domiciliul în Bucovăţ, fostă cecepistă, i se face abia acum, după şase ani, documentul care să ateste că dînsa, Creţu Elisabeta, nu datorează I.G.O.T.-ului, nici o mătură, tulumbă sau motopompă. Explicaţia tovarăşei Mioc este că atunci, în 1968, tovarăşa Creţu a dispărut fără urme şi nu se putea încheia documentul în cauză. Acum, fiindcă tovarăşa Creţu vrea să se reangajeze, trebuie întocmită „Nota de lichidare" din 1968. Aşa sînt, ne explică amabilă tovarăşa stenodactilografă Mihoc Voica, cecepiştii : vin, stau cît stau (pînă îşi găsesc altă slujbă) şi dispar fără urme.

4. În fine, soseşte tovarăşul director general adjunct Pegulescu Teodor. Notăm : „Avem un contract cu municipiul de patru milioane şi ceva de lei, prin care avem obligaţia de a efectua întreaga salubrizare a oraşului Timişoara. În contract sînt specificate operaţiile : măturat (de cîte ori pe zi) întreţinere, stropit străzi vara, evacuat zăpada iarna, măturat trotuarele, răzuit şi transportat noroi. Aş vrea să mai spun că în Timişoara s-a cam pierdut simţul gospodăresc, care făcea parte din tradiţia oraşului. Nu-mi pot explica de ce. Ieri, (19 februarie, n.n.), după vijelie, tot oraşul era plin de hîrtii. Presa ne atacă pe noi. Dar cei ce aruncă hîrtiile ? Dar simţul gospodăresc al orăşenilor ?".

5. Din Berini face naveta la Timişoara cecepistul Drăgan. Drăgan a fost căsătorit cu Stela, care l-a părăsit pentru Gogu. Numita Stela mai are un copil, despre care Gogu susţine că-i al lui. Drăgan e în stare să jure că respectivul copil îi aparţine. Oricum, el are meserie să şi e în perspectivă de a avansa mai spre centru, pe cînd Gogu ? Ce poate face Gogu, pentru Stela ? Ei, meseria lor e foarte importantă. Dar ce te faci cu femeile ? Vorba cîtecului : „Dacă vrei să ai nevastă / Trebui' să şti cum ; / Să n-o laşi seara pe drum / C-o-ntîlneşte vreun nebun / Şi-i dă să bea rum".

Povestea e mai tristă, fiindcă băutorii de rom, proprietari de maşină mică, au reuşit să schilodească, în decurs de două săptămîni, două măturătoare.

Întîmplările triste ale străzii : cele două, mamă şi fiică, vîrîte în spital de iresponsabili petrecăreţi, vorba cîntecului : „o-ntîlneşte v-un nebun".

I.G.O.T.-ul nu poartă nici o vină în accidentele de mai sus, cecepistele fiind prevăzute regulamentar cu ochi de pisică.

6. „În perioada aceasta, spune tovarăşul director general Pegulescu, cu timp mai moale, noi ne-am transformat în unitate de transportat pămînt. Pămînt transportăm, nu gunoi. Toţi ne acuză pe noi (noi nu acuzăm I.G.O.T.-ul, n.n.) dar ceilalţi ? Toţi marii constructori lasă în urma lor rămăşiţe pentru zece I.G.O.T.-uri. Vreţi nume ? Vrem, desigur !) : Şantierele de pe 6 Martie, Zona Stadion, Kandia, cel din Bd. Leontin Sălăjan. Şi ceilalţi. Toţi, fără excepţie. Mari producătoare de noroi (pentru străzile oraşului) sînt întreprinderile cu curţi interioare nepavate. Mă rog, notaţi : D.C.A. – Calea Buziaşului, depozitele de mobilă Ialomiţa, depozitele I.C.R.T.I., curtea fabricii de bere şi altele. Ne dau foarte multă bătaie de cap mijloacele de transport neamenajate, basculantele defecte, circulînd cu viteze mari (şi în curbe !). Toată lumea sare în capul lalţi ? Sigur că aveţi dreptate, tovarăşe nostru, dar simţul gospodăresc al celor-Pegulescu. Noi ştim că nu se poate clădi cu mănuşi, că unde există şantiere există şi noroaie şi moloz, dar toate acestea trebuie să aibă o limită, bine vegheată de simţ gospodăresc. **Care suferă foarte serios.**

Din biroul tovarăşului Pegulescu, reporterul trebuia să treacă prin birourile altor directori generali, cei responsabili de noroaiele pe care abia pridideşte să le adune I.G.O.T.-ul.

Telefoanele sunau însă mereu, ocupat aşa că reporterul a fost silit **să-şi amîne** vizita.

Nu fără a lansa întrebarea : Tovarăşi DIRECTORI GENERALI ai trusturilor de construcţii, ai depozitelor de mobilă, (etc., etc.) iubiţi oraşul ? Dacă da, dacă ne iubiţi, atunci protejaţi-l de noroaie ! Dacă iubiţi oraşul, aveţi grijă de ambalajele dv., de şoferii, de basculantele, de camioanele, de deşeurile întreprinderii Dvs. !

Păstraţi curăţenia oraşului !

Printre măturători, la orele dimineţii. Hîrtii care trebuiau aruncate în coşuri şi care plutesc, întoarse de vînt, pe străzi. Dragi pietoni, dragi trecători, dacă iubiţi oraşul, folosiţi cu încredere coşurile de gunoi !

Cam aşa am putea sintetiza apelurile tovarăşului director general adjunct I.G.O.T. Care ar fi şi ale revistei noastre.

Am întîlnit măturători fericiţi.

Am întîlnit directori generali nefericiţi. **Pregătindu-ne, în numele curăţeniei o**raşului, conversaţii (plăcute ?) cu alţi tovarăşi directori generali. Şi cu alţi pietoni, mai mult sau mai puţin fericiţi.

VALERIU GANEA

LUMINI ŞI UMBRE ÎN CALEA ŞAGULUI

● Cartierul Calea Şagului a primit abia în ultimii ani măreţia de care se bucură azi. Cele 6 blocuri-turn tronează majestuos etalîndu-şi arhitectura, iar celelalte cvartale de locuinţe îşi adaugă anual altele.

● Deşi complet desfiinţată pentru circulaţie, Calea Şagului nu renunţă la renume. Artera care leagă Timişoara de R.S.F. Iugoslavia e în totală reconstrucţie. Un adevărat şantier, această şosea de vest va fi înzestrată cu un impunător viaduct ce traversează linia ferată, renunţîndu-se astfel la barierele clasice. (Se permite aici gluma unui şofer, care, în clipa pensionării, spunea că mai are doi ani pînă la pensie, adică anii pe care i-a pierdut la bariere).

● Şi acum circulaţia propriu-zisă. Fatidica maşină 33 e poate cea mai solicitată şi comentată din întregul trafic urban timişorean. S-ar putea spune că, uneori, între orele 6 şi 7,30 lucrurile merg bine. Dezastrul începe după aceea. Retrageri de pe traseu, întîrzieri, staţionări nepermis de mari, uneori chiar pentru a-şi servi şoferul cafeaua la Complexul comercial. Noua linie a lui 33, Hebe-Glad-(Brîncoveanu-6 Martie) s-a desfundat. Au apărut gropile, să se ştie ! Pe unde vom mai circula, pentru că reconstrucţia adevăratei Căi a Şagului întîrzie, întîrzie !

● Lucrătorii de la Complexul comercial Calea Şagului sînt poate cei mai îndeminatici, mai rapizi, mai amabili în deservire ; poate aud şi cei din centru.

● Cea mai mare grădiniţă din judeţ, 500 de copii, e, în Calea Şagului, model de administrare. Directoare, Maria Zăgănescu.

● Blocul B 4, Scara B. Apartamentele 25, 21, 17, 13, 9, 5, 1 au rămas fără tavan în baie. De aproape un an, conducta e spartă pe toată coloana şi apa se scurge pe unde poate, ca la un potop. S-au făcut încercări de reparare, au venit experţii, dar apa curge în continuare. Opriţi şuvoaiele ! Preşedintele de scară, Weis Imre, vă aşteaptă !

● E puţin normal, ca în autobuzele care circulă spre Calea Şagului să fie aglomeraţie, dar nu e deloc normal să auzim de la şoferi şi taxatoare : „Cumpăraţi-vă maşină mică, luaţi taxiul, dacă nu vă place !" ... Oricîtă aglomeraţie ar fi, faceţi loc şi pentru puţină politeţe ! Şi iată un caz. În ziua de 22 februarie, între orele 8–8,30, nici o maşină în penultima staţie din Calea Şagului. În sfîrşit, apare autobuzul 31 TM 4826, şofer Croitoru. Întrebăm taxatoarea, de ce atîta întîrziere. După o tăcere răutăcioasă (altele sînt pur şi simplu centrale telefonice) cu sfidare şi indiferenţă, ne răspunde : „Nu vă priveşte !" Unde sînt panourile de la capăt de linie ce ne anunţau mersul exact al autobuzelor ?

● Blocul 38 are un spaţiu verde, realizat de locatari, pe care posesorii de maşini Uborny Mihai (1 TM 7715), Anastasiu Mihai 1 TM 6656), plus maşina 1 TM 6211, plus o Skodă, un Trabant, şi o Dacia 1100, ale locatarilor de la blocul 39, îl asaltează pe post de loc de parcare. Petru Belega, preşedintele comitetului de bloc, se mai plînge de locatarul Atanasiu Mihai, care ţine un chiriaş neobişnuit, în apartament, adică un cîine ciobănesc. Domnia sa mai aduce în faţa blocului şi o automacara de 5 tone a întreprinderii, pentru completarea peisajului. Şi mai sînt şi părinţii care îşi lasă copii să producă zgomot în orele de odihnă. Tot ce face Nicolae Pisică, un gospodar al blocului, vin ceilalţi şi distrug. De-aceea bietul om spune cu năduf : „Nu lucrez pentru mine, nici pentru tata. De ce nu respectaţi munca noastră ?...

DAN UDREA

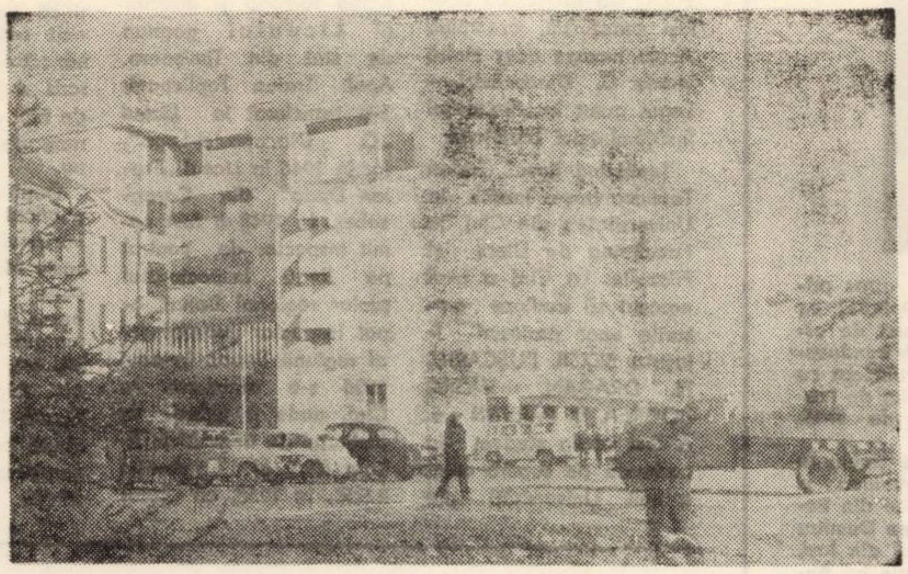

„BEGA" – Noul supermagazin timişorean

ŞAPTE TURE CU TRAMVAIUL ŞAPTE

Tramvaiele şapte nu mai sînt foarte vechi, nu mai au băncile din şipci de lemn maro, lucioase, înşirate de-a lungul vagoanelor, nici uşile cu geamuri ovale care alunecau în stînga şi-n dreapta spre platforma deschisă din spate sau spre cea din faţă, unde stătea vatmanul cocoţat pe un scaun cu un singur picior şi clămpănea mereu într-un fel de ciupercă. Atunci tramvaiele şapte treceau verile încet printre casele albe, cu verande din sticlă colorată, cu alei de bucs, brazi şi globuri aurii în grădinile cu roze, printre copacii care-şi atingeau frunzele de geamuri şi chiar de mîinile noastre, de-o parte şi de alta erau uneori cîmpul cu flori sălbatice şi aşteptai să se întîmple ceva minunat, de pildă să se oprească tramvaiul, să se facă alb şi doamnele să coboare pe acel cîmp ţinîndu-şi graţios poalele rochiilor lungi de muselină, ori pălăriile de pai cu panglici colorate.

„O, ce frumos circuit era. Să scrieţi asta, domnişoară sau doamnă de la ziar" şi ce tot spun eu aici, căci tramvaiele şapte n-au fost niciodată albe şi nici doamnele astfel şi ce tot vreau cu titlul acesta, căci nu se poate face nici măcar o tură cu unul din cele două tramvaie şapte care pleacă din două pieţe diferite ale oraşului, se îndreaptă spre două margini diferite ale oraşului şi nu se întîlnesc niciunde.

Tramvaiele acestea nu sînt foarte vechi, nici foarte noi, merg încet şi se opresc de multe ori, pentru că nu circulă decît pe o singură linie şi trebuie să se aştepte la intersecţii, au două vagoane la fel, amîndouă cu o cuşcă pentru vatmani şi atunci, la capăt de linie, aceştia coboară, iau o manivelă şi trec în cuşca din celălalt vagon, tramvaiul pleacă şi oamenii stau unii cu faţa, alţii cu spatele la cuşti.

Am făcut, totuşi, la sfîrşitul iernii acesteia, şapte drumuri cu cele două tramvaie şapte. Am revăzut acele margini de oraş, atît de ale oraşului, încît le-aş recunoaşte dintr-o mie şi n-am să scriu acum altceva decît că ele sînt nespus de curate, nespus de îngrijite, de liniştite, de tihnite şi celelalte asemănătoare. Cu gemenele lor case, zid în zid, două geamuri şi o uşă de-o parte, două geamuri şi-o uşă de alta, două hornuri la mijloc, două grădiniţe cu cîte un brad, un rond de trandafiri, multe cutii roşii şi albastre de Deval înfipte în beţe, cu piticii lor de gips pe burtă, într-o rînă sau în picioare, ba chiar cu un leu de piatră înfipt pe un stîlp paşnic de pe strada Aluniş, cu păpuşi mirese, prinţese, contese în geamuri, cu migălitele lor plăcuţe bătute la porţi : „cîine rău" scris în trei limbi şi pictat un cîine rău cu limbă roşie, cu bătrînii lor bătrîni care taie ramurile copacilor, sapă prin grădini sau se aşează pe un scăunel în faţa casei veghind găinile şi raţele, cu nespus de bătrînele lor bătrîne care vin de la piaţă şi spun : „iai nechem" ori de cîte ori tramvaiul se opreşte. Acele margini de oraş cu nespusele lor tramvaie şapte, nici foarte vechi, nici foarte noi, care merg încet şi de aceea oamenii se cunosc, îi salută pe taxatori şi vatmani, iar vatmanii şi taxatorii îmi spun : „În Fratelia, oamenii sînt paşnici, gospodari, îşi iau mereu bilete, ne salută chiar pe stradă şi noi ştim aproape unde stă fiecare, la ce casă".

La ultima tură, cu al doilea din tramvaiele şapte, am rămas singură în vagon, taxatoarea a avut un pardesiu cenuşiu, pantofi de lac şi un batic cu fire aurii, a fugit în cuşca vatmanului, el a fost deodată foarte fericit şi i-a spus ceva, au început să rîdă, a venit un fel de cîmp cu bălării uscate, conserve, hîrtii şi un buldozer ; mai încolo, a început un cartier nou, tramvaiul şapte s-a oprit să-l aştepte pe tramvaiul trei, cei doi s-au dat jos din tramvaiul galben, ea şi-a ţinut graţios poala pardesiului cenuşiu şi au luat-o încet peste cîmp.

IOSANA PANTEA

Muzică

Dumitru Sâpcu

Ne-am obișnuit, cei ce urmărim concertele simfonice ale orchestrei filarmonice timișorene, cu prezența unui tinăr scund și blond în colțul din stinga, la partida de clarinet. Acest tinăr, al cărui sunet cald și amplu, a cărui agilitate tehnică răzbate uneori din noianul sonor al orchestrei, se numește Dumitru Sâpcu.

Apreciat de toți șefii de orchestră, el este omul ce se integrează excelent în colectiv, motiv pentru care il găsim, încă student fiind, cintind la pupitrele filarmonocilor din Iași, Botoșani și Brașov, sau în cadrul formațiilor de muzică de cameră, dintre care trebuie amintită „Muzica Viva" din Iași, cu care a repurtat numeroase succese. Turenul cu această formație în R. F. Germa-

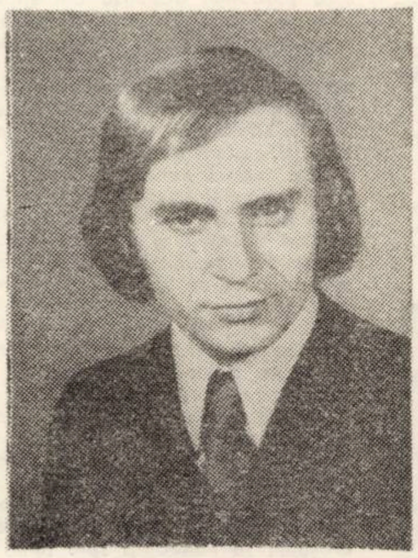

nia, inregistrările la radio și televiziune au atras privirea specialiștilor și a profesorilor săi. Debutul ca solist se produce, încă elev fiind, acompaniat de orchestra de muzică de cameră din Brașov sub conducerea lui Norbert Petri. Peroada de studii a culminat cu absolvirea cu nota maximă și obținerea titlului de laureat al Festivalului studențesc al Institutelor de Artă, ediția I, din 1971.

Dar, in afara preocupării permanente de studiu la instrument, de repetițiile zilnice de la filarmonică și concertele săptăminale, de recitalurile solistice din fiecare an, trebuie să-l prezentăm cititorilor și pe Dumitru Sâpcu – compozitorul. Căci, la Conservatorul din Iași, deseori a frecventat clasele de compoziție ale lui Anton Zeman sau Vasile Spătărelu și roadele s-au văzut încă atunci cînd a compus „Muzica de cameră pentru clarineț și orchestră de coarde", lucrare aprobată de Uniunea Compozitorilor, al cărei membru colaborator a devenit. Această lucrare place publicului cel mai mult după afirmațiile compozitorului, iar celelalte lucrări („Poemul pentru voce, clarinet, pian și percuție" sau „Mica suită pentru trio de suflător") il definesc pe Dumitru Sâpcu, după anumite opinii, drept „avangardist". Nu peste mult timp, in cadrul festivalului studențesc al Institutelor de Artă din 1974, ii vom putea auzi, in execuția orchestrei Facultății de Muzică din Timișoara, două piese pentru orchestră Am aflat și citeva proiecte, dintre care menționez poemele pe versurile tinărului poet timișorean Dușan Petrovici.

Celor două activități, de interpret și compozitor, i se adaugă și a treia, aceea de pedagog la liceul de muzică, unde Dumitru Sâpcu predă la clasa de muzică de cameră. Între toate acestea, mai găsește însă puțin timp pentru a se ocupa și de jazz și in curind il vom găsi la festivalul de la Sibiu. Însă un și mai important festival va fi acela din aprilie-mai al acestui an, la Praga, unde va participa la concursul instrumental devenit tradițional in „orașul de aur".

BUJOREL HOINIC

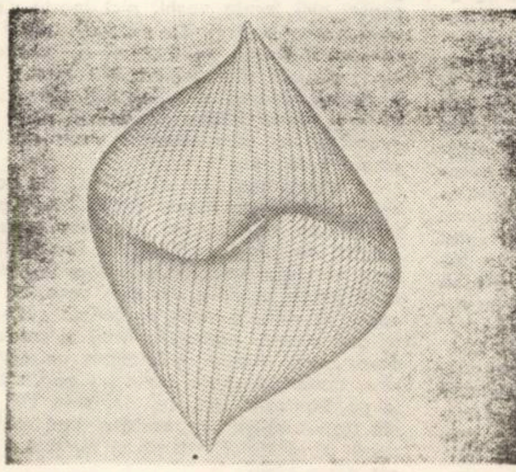

Lucrările reproduse la pag. 5, 7, 8, 9, 12 aparțin artistului plastic iugoslav Zoran Radovic

Banatica

Un cărturar bănățean

Traian Topliceanu

Profesorul Traian Topliceanu s-a născut în anul 1904 în comuna Pîrvova din jud. Caraș-Severin, din părinți țărani săraci. Energia risipită cu atita vrednicie in școală, în publicistică și pe tărim obștesc își are explicația în obîrșia lui rurală. După ce a terminat școala primară din satul natal, a urmat liceul la Caransebeș loc de emulație spirituală căreia copilul de țăran din Pîrvova i-a ințeles tilcul și i-a urmat, cu același entuziasm, exemplul. Acolo lucrase doar multă vreme C. Diaconovici – Loga, acest însuflețitor al învățămîntului bănățean.

Terminînd liceul, Traian Topliceanu s-a inscris la Universitatea din Cluj, la Facultatea de Litere și Filozofie. La Cluj a avut norocul să audieze cursurile unor profesori iluștri : SEXTIL PUȘCARIU, N. DRĂGAN, VASILE BOGREA, V. PÂRVAN ș.a. A fost acolo student în perioada de superb avînt a noii Universități din Cluj, între anii 1922–26. Și-a trecut examenul de licență în anul 1927, avind ca specialitate principală Limba și literatura română, iar specialitate secundară Istoria. A funcționat, la început, ca profesor suplinitor la Lipova, apoi la Caransebeș, iar după trecerea examenului de capacitate (în 1932) a fost numit profesor titular la Școala pedagogică (normală) din Timișoara. Din anul 1935-1940 a fost profesor de limba română și director al Liceului german de stat din Timișoara. Apoi Traian Topliceanu s-a transferat la Liceul „C. Diaconovici-Loga", iar în 1946 la Liceul „Traian Doda" din Caransebeș. In 1948 a fost numit inspector de control pe lingă Inspectoratul școlar regional Banat, apoi inspector general șef al regiunii Banat. In anul 1956 s-a transferat la Cluj, unde a lucrat la Institutul de lingvistică, filiala Cluj, al Academiei R.S.R.. In 1958, cu totul prematur, o boală care nu iartă l-a răpus pe acest om care n-a știut ce e odihna.

Concomitent cu activitatea din învățămînt, bogată și apreciată de foștii elevi, a desfășurat o vie și susținută activitate publicistică, de cercetător al trecutului cultural al provinciei al cărei vrednic fiu era. Dar cărturarul Traian Topliceanu nu s-a cantonat numai în marginile culturii de pe aceste meleaguri, s-a ridicat și la lucrări ce privesc fenomenul cultural național.

Prima lui lucrare a consacrat-o prozatorului Ion Popovici Bănățeanul tipărită în 1930, deci unui scriitor care a depășit perimetrul culturii regionale și de care, precum se știe, s-a ocupat și Titu Maiorescu. Lucrarea lui Traian Topliceanu e cea dintii monografie științifică despre acest nefericit scriitor, mort de tinăr ; tot ceea ce s-a mai scris după aceea pornea de fapt de la datele adunate de Traian Topliceanu.

După doi ani, în 1932, a publicat studiul „Academicianul bănățean Athanasie Marienescu", cunoscutul folclorist al cărui nume și renume a trecut marginile regiunii. In același an, 1932, publică o altă micromonografie dedicată lui D. Țichideal, „gură de aur" ; apoi alta consacrată lui Paul Iorgovici, alt cărturar de frunte din Banat. In 1933, publică lucrarea „Viața și opera lui Damaschin Bojincă, cel dintii pedagog român, iar în 1935, o lucrare de sinteză, in colaborare cu prof. Dr. A. Popovici, și anume „Istoria literaturii române" pe care după 1945 intenționa s-o publice intr-o nouă ediție în colaborare cu subscrisul. In 1938 a tipărit lucrarea „EFTIMIE MURGU. Un capitol de istorie națională a Banatului".

În lucrările sale, Traian Topliceanu a așezat fenomenul cultural regional in relație cu cel național. I-a rămas în manuscris lucrarea „Cărturari, luptători și scriitori bănățeni".

Era un spirit viu, mereu activ. A fost secretar general al Institutului social Banat-Crișana (1933-1935), secretar general al Astrei Bănățene, redactor al revistei „Luceafărul" (1937-1940) și al publicației „Revista Banatului", ambele editate de Astra.

A fost unul dintre fondatorii Sindicatului profesorilor secundari din Timișoara, vicepreședinte al acestui sindicat.

Fără indoială, Traian Topliceanu rămine un cărturar cu merite remarcabile, un animator și un cercetător vrednic al fenomenului cultural din Banat.

C. N. MIHALACHE

Cu dr. inq. Titus Suba

(Urmare din pag. 1)

– Nu știu, dar cu siguranță că le va fi superior. Știți, un salt de 700-800 kg la hectar. Te ocupi de un material urias și numai cu o parte foarte mică poți realiza ceea ce ți-ai propus. In cercetare, ai mai mult insuccese decît succese. Dar esențialul este să poți trece peste ele. Să reiei de fiecare dată totul de la început, să îmbunătățești ceea ce ai făcut. Pe lingă pregătire, îți trebuie intuiție, fler, ochi.

– Ce trăsături de caracter sint proprii cercetătorului ?

– Cred că una principală este perseverența. Să crezi in izbîndă, să speri. Pentru mine, piatra de incercare a constituit-o hibridul 400. A fost un drum greu și lung, presărat și cu momente de deznădejde. Dar am continuat. Cred că această continuitate – mai bine zis, puterea de a continua, uneori dincolo de insuccese – e iarăși o trăsătură însemnată. Dacă cineva lucrează un timp, apoi pleacă și vine altul să-i continue munca, acela nu vede așa cum a văzut primul. Dacă vrei să rezolvi ceva in viață, să lași o urmă după tine, trebuie să lucrezi foarte mult, să încerci foarte multe lucruri și pe parcurs nu se poate să nu apară ceva care să te îmbărbăteze, să-ți arate că ai mers pe un drum bun.

– Sinteți pentru cercetarea individuală sau de grup ?

– Pentru cea de grup, ea este a viitorului. In agricultură, cred că în componența acestor colective e bine să intre oameni de specializări diferite, dar înrudite. Să luăm un colectiv de creatori de soiuri care să aibe un ameliorator, un cercetător de selecție, altul de boli, unul de fiziologie vegetală, altul de biochimie etc. Un colectiv de cercetare bine închegat, unde se ridică probleme, se face un permanent schimb de opinii. Noi, la Lovrin, sîntem in jur de treizeci de cercetători, avem un climat favorabil și rezultate in toate compartimentele: cele mai bune soiuri de griu, sfeclă de zahăr și furajere, ovăz, cînepă.

– Cum vă imaginați agricultura anului 2000 ?

– Noi, cei care lucrăm în agricultură, zicem întotdeauna că civilizația tehnică e foarte bună, absolut necesară, dar că esențială este alimentația. Și cred că trebuie plecat de la ideea că pină atunci se va produce o creștere foarte rapidă a populației. În agricultură ești legat de condițiile naturale, de timp. Trebuie să aștepți. Suprafața agricolă pe glob va crește foarte limitat. Așa că totul va trebui să meargă pe creșterea productivității, pe unitate, pe suprafață. Unora pămîntul le pare mort, dar el e viu, un factor biologic de producție. Va trebui ridicat permanent potențialul de producție al pămîntului, prin investițiile ce se vor face în el, prin metode de punere a lui în valoare, apoi prin cele de cultură intensivă : chimizare, mecanizare, irigații, cultivarea unor forme biologice cu însușiri de producție, cu calități superioare. Care ar fi potențialul de producție în 2000 ? Se fac multe preziceri, dar e foarte greu de știut. Oricum, agricultura va fi complet mecanizată, chimizată, cu principalii factori de cultură controlați și dirijați, cu cel de umiditate la fel, cu soiuri și hibrizi mult mai intensivi și specializați față de cei existenți în prezent.

– Și cu porumbul, cum rămine ?

– Pe plan mondial, se simte o lipsă grozavă de proteină. Deci trebuie asigurată proteina, în primul rînd, prin transformarea ei în proteină animală și-apoi imbunătățit însuși conținutul în proteină al porumbului Există metode de creștere a acestui conținut și-n special a aminoacizilor esențiali din proteină. Aceasta se face tot pe baza legilor geneticii – prescrise și bine determinate. In prezent, la porumb, se pune problema sporirii producției la unitate de suprafață, și-n paralel, un spor de calitate.

Discuția a durat mult. S-au rostit cuvinte ca : gene, cromozomi, consangvinizare. S-au subînțeles sentimente ca : pasiune, dăruire. Și-n final, o ultimă întrebare : dacă dr. inginer Titus Suba mai are timp pentru lecturi, pentru spectacole ?

– Imi place filmul, teatrul și cartea. Cînd sînt acasă, nu există să pierd o piesă de teatru la televizor. Am timp puțin, mă duc rar la teatru, filme văd mai des. Cind sînt acasă, mă ocup de băieți. Am doi. Privim impreună meciurile. Ei intreabă, comentează. Țin la Poli și la Năstase. De citit mi-a plăcut întotdeauna, îndeosebi romane istorice. Cînd sînt chemat la București, iau cu mine un roman și-l citesc în tren. Știu, e puțin... dar munca...

Plastica

Desenele lui GABRIEL KAZINCZI

Deschisă în cadrul „Studioului Arte" din incinta secției de Artă a Muzeului Banatului, expoziția graficianului G. Kazinczy intitulată „40 desene în tuș" prezintă într-un cadru adecvat o serie de desene mai noi ale artistului.

Obișnuiți cu imaginile viguroase și masive, desenele prezente acum ne îndreaptă spre o nouă perioadă de creație a artistului în care puritatea conceptuală a imaginii începe să ocupe tot mai mult spațiu în viziunea plastică a acestuia. Desenele, unele dintre ele linii fugare ce se intretaie și se îmbină pentru a crea imagistic o pînză fină cu vagi aluzii pe un fond profund adecvat, aduc de această dată deosebita înțelegere a artistului a ceea ce înseamnă desenul modern în sine, a ceea ce înseamnă și poate să exploateze imaginea așa zis abstractă care poate vibra însă în sensuri adînci și foarte reprezentative.

Desenele sînt grupate în ciclurile : Francois Villon, Doja, Tisa și Relații. Interesantă viziune plastică, ciclul de desene Francois Villon repetă adesea (sugerate doar) simboluri care apar în multe din poeziile poetului ca elemente tipice și pregnante, simboluri care creează fundalul unor figurări abstracte, cu vagi izbucniri, uneori chiar accentuate, cu referiri la subiect. Artistul reușește astfel să compună și să redea acea atmosferă atît de specifică poeziei bardului medieval francez.

În general, desenele prezentate esențializează imaginea, o reduc la maximum, îngăduind însă trimiterea (chiar dacă uneori numai aluziv) la o ipoteză concretă a temei. Ciclul Doja, în care desenele prin linia puternică, cu vagi aduceri aminte „rouoltiene", aduc același conflict între alb și negru ce dă naștere la rezolvări plastice neașteptate, ne relevă acest lucru.

Observăm și de această dată că artistul este atras de descoperirea corespondențelor plastice în stare să evoce realul în planul abstract al sensibilității, în ciclurile Relații și Tisa și de faptul că tinde să efectueze o economie maximă a mijloacelor plastice, ajungînd la acele imagini de o interesantă finețe, puritate de care am mai vorbit.

RODICA MEDELEȚ

Teatru

Trei întrebări și trei răspunsuri cu dramaturgul I. D. SÎRBU

— Știm de la prietenii dvs. timișoreni că ați fost pe rînd : actor (ați jucat cu profesorul universitar Nicolae Pîrvu în piesele teatrului universitar din Sibiu), profesor de literatură și teorie teatrală (la Cluj), cronicar dramatic (Revista „Teatrul" București), șef de producție (la Teatrul din Petroșani), secretar literar (Teatrul Național din Craiova). E logic să vă întreb : regia nu v-a tentat niciodată ? De ce ?

— Sînt un vechi prieten al regizorilor timișoreni, n-aș dori să-i supăr chiar acum. Dar adevărul e că... mi-e frică de regie. E o mare răspundere : față de text, față de distribuție, față de public. Față de momentul istoric : în care montează, cum montează și mai ales, pentru cine montează. Regia (ca și critica literară) are, mai nou, pretenția de a fi creație în sine. Recunosc : spectacolul este altceva decît textul. Dar textul e materia primă, actorul e organul de prelucrare și expresie, iar „viziunea regizorală" este cea de a doua literatură. (Știi, îmi spunea Zaharia Bârsan, îmi place vinul, dar detest vinificația). Mie îmi plac regizorii care citesc mult, au ureche dramatică, ochiul compoziției, ritmului, măsurii. Cei care „traduc" o piesă în limba scenei, cei care o dirijează, așa cum se dirijează o bucată muzicală. Dar... mă tem, fug dacă se poate, de regizori care văd în „text" ...doar un „pretext". Pentru propriile lor obsesii sau informații. Care posedă în subconștientul lor o recuzită de gaguri — și transformă orice într-o expresie a propriei lor „literaturi" apocrife.

Al doilea motiv, pentru care n-aș îndrăzni să-mi regizez nici chiar propriile mele texte, constă în faptul că un autor știe despre fiecare din personajele sale, de o sută de ori mai mult decît reiese din text. Ori, un regizor bun e acela care clarifică, esențializează, simplifică spre profunzime și cristal o ipoteză de portret.

Și-apoi... permite-mi iubită colegă, să-ți povestesc, nu o anecdotă, nici o fabulă. O întîmplare reală pe care am auzit-o de la Blaga. (N-am să-i trădez morala : n-are nici o legătură cu regia. Și totuși...). „Prin 1921, la Cluj lucra un celebru oftalmolog : Prof. Mihail. Acesta, într-o zi, află că, într-un sat mărunt din munții Bistriței, există un fierar care, cu mijloace proprii, operează cu succes albeața de pe ochi. Nu crede, merge și constată : într-adevăr acest fierar, cu instrumente primitive, fără anestezie sau desinfectante, operează cu succes. (Nota bene : la acea oră clinicile universitare încă nu îndrăzneau să facă această operație). Profesorul Mihail îl ia pe fierar, îl aduce la Cluj și-l prezintă într-un uriaș amfiteatru. Dar înainte de a începe demonstrația fierarului, timp de o oră, pe un uriaș panou reprezentînd ochiul în secțiune, el explică de ce medicina universitară s-a temut să încerce o asemenea incizie. Pentru că aici e nervul, aici e irisul, aici e sclerotica : dacă greșești aici, atunci... dacă tai prea adînc acolo, atunci ...etc. Termină expunerea sa și anunță : Poftim, acest fierar ne va arăta că miracolul e posibil.

Se spune că fierarul care a urmărit atent expunerea, a început să tremure, apoi și-a pus jos instrumentele și a zis : „acum că știu cît și cum e ochiul, nu mai îndrăznesc...".

Si non e vero...

— S t i m a t e tovarășe Sîrbu, nu mai lucrați într-un teatru. E momentul, credem, să vă întrebăm : ce părere aveți despre actori ? Despre actorie ?

— Oh, Dumnezeule, e o întrebare deosebit de dificilă. În primul rînd pentru că toți sîntem obligați să facem puțin teatru : cu copiii, cu vecinii, cu șefii noștri. Apoi, un autor, scriind roluri pentru actori, structural — chiar dacă nu are talent scenic — își asumă și calitățile și defectele acestei meserii atît de divine și atît de „diavolești".

Actorii, cred eu, trebuiesc luați în serios numai și numai cînd j o a c ă. E și normal ; azi joacă un rol de rege, mîine de bufon, intrigant sau ofițer de miliție. Tot jucînd, își uită propriul caracter. Dialogînd cu adversarul pe scenă, continuă, fără să vrea, în viață, dialogul acesta, care e o lege dialectică, o necesitate, o binefacere și un blestem. De aceea actorii au mai multe suflete, mai multe caractere, mai multe firi și temperamente. Depinde de „rolul" în care intră și de rivalul pe care îl înfruntă. Dacă reușești să treci peste vălurile acestea aparente și caduce — **descoperi o naivitate de copil și o candoare de înger inconștient.**

Ceea ce, admir însă în actorie e această vocație de a trăi viața, condiția umană, la maxima intensitate. A interpreta un rol e actul psihologic cel mai complex... și cel mai riscant. E un fel de acrobație spirituală, mers pe sîrmă, sau triplu salt la trapez. La un om obișnuit poți deosebi inteligența de emoție, la actorul bun e imposibil. Un om de pe stradă știi cînd minte sau spune adevărul : actorul spune adevărul abia cînd reușește să mintă frumos, convingător sau cu haz. (De aici și paradoxul pe care îl cunoaște orice om ce a trăit aproape de ei : actorul cel mai blînd, mai cumsecade, mai bun prieten și tată de copii frumoși, joacă pe scenă intriganți, regi, criminali sau sabotori. În schimb, cel care în viață e ca un microb neliniștit, țese și sfarmă intrigi, face și desface găști sau lucrături — pe scenă, de obicei, e excelent în roluri hiperpozitive...).

Există un singur mare pericol în această meserie : ruginirea, însingurarea, complexul — motivat sau închipuit — al ratării. Drama fotbalistului care e mereu rezervă, mereu pe tușă, așteptînd cu sufletul la gură rănirea centrului înaintaș. Pentru că acest actor, cînd intră pe teren, în 10 minute vrea să arate tot ce știe, tot ce poate. Și atunci, deobicei, driblează : uită de coechipieri, uită de poarta care așteaptă golul, el își demonstrează **singur,** măiestria... și, deobicei, ...ratează. (Dar, să nu uităm : nu numai actorii pot „rugini", există și teatre și autori ce pot fi atinși de rugină. Istoria nu face deosebiri, nu iartă... altfel, n-ar fi istorie, altfel n-ar avea istoricii de teatru ce clasifica și inventaria...).

— Piesa „A doua față a medaliei" se joacă la Teatrul Național din București, la Teatrul Național din Craiova, la Galați, Botoșani... și în curînd la Teatrul Național din Timișoara... Mai aveți emoții de premieră ? Așteptați ceva nou de la colectivul timișorean ?

— Desigur, am emoții... chiar dacă nu sînt la primul născut, ca orice „tată" sentimental, stau în acea anticameră unde se așteaptă noul născut. Să văd ce va fi : fată, băiat ; va semăna cu mine, sau va semăna cu vecinul meu, regizorul...

Un text e o polivalență metaforică : orice surpriză e posibilă. Propozițiunea : „tu ai vrut asta", de pildă, primește trei înțelesuri logice total diferite, după cum accentul cade pe „tu", pe „ai vrut", sau pe „asta". Deci la accentul logic adaug infinitatea de nuanțe ale gamei afective, atunci, orice personaj, idee sau situație, poate fi total nouă și neașteptată.

Nu sînt superstițios, totuși cînd dau un text la dactilografiat caut dactilografa care „are mînă norocoasă". E o absurditate, știu... totuși respect această prejudecată a mea. Pentru mine, Teatrul Național din Timișoara (după succesul cu **Arca bunei speranțe**) „are o mînă bună" ; sper și aștept mult de la această premieră care, sînt sigur, nu va fi ultima.

DOINA POPA

CURIER CULTURAL

● Duminică, 3 martie Corul de cameră al Casei de cultură a tineretului din centrul universitar Timișoara, a obținut (menționăm datele fără a fi „amatori de statistici") 99,50 puncte în concursul „Cîntare patriei". Formația a fost înființată în 1969. Dirijor, și deci responsabil de succese, Doru Murgu.

● În aceeași zi, în comuna Traian Vuia, o trecere, în revistă a echipelor de teatru în cadrul Concursului republican al formațiilor artistice de amatori închinat celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei de sub jugul fascist. Au participat paisprezece formații, cu spectacole de teatru, montaje literar-muzicale și recitări. Vom reveni.

● Bogată activitate a Asociației Scriitorilor din Timișoara. În ultima săptămînă : — Anghel Dumbrăveanu s-a întîlnit cu studenți de la secția rusă a Facultății de filologie a Universității din Timișoara.

● Membbrii sindicatului lucrătorilor din cinematografele timișorene au avut o întîlnire cu Mircea Șerbănescu.

● Cadrele didactice din comuna Peciu-Nou, județul Timiș au înființat cercul literar „Mihai Eminescu". La inaugurare au participat scriitorii din Asociația scriitorilor din Timișoara — Mircea Șerbănescu, Ștefan Ludwig-Schwartz și Lucian Bureriu ;

● Ultimele întîlniri din Luna cărții la sate ediția 1974 în județul Timiș au avut loc la Buziaș, Bacova, Silagiu, Recaș, Jebel susținute de următorii scriitori : Anghel Dumbrăveanu, Luciar Bureriu, Laurențiu Cerneț, Valentina Dima, Nicolae Dolângă, George Drumur, Ion Maxim, Hans Mokka, Ovidiu Șurianu, Ion Dumitru Teodorescu, Ion Velican, Damian Ureche.

AIC

VIDEOCASETA

STICLA

La un cinematograf timișorean am văzut nu demult un film care făcea publicitate unui magazin bucureștean, **Stirex lux**, magazin de prezentare al Centralei sticlei și ceramicii fine. Pentru că ceea ce am văzut în acel film era realmente o foarte bună reclamă, ajungînd la București am vizitat magazinul în cauză. Foarte mult bun gust la Stirex Lux. Începînd cu rafinamentul amenajării și terminînd cu cele mai multe din exponate. La prețuri relativ accesibile acolo pot fi cumpărate suficiente obiecte care în sectorul sticlă, porțelan, ceramică sînt o rară și mare sărbătoare pentru ochii noștri.

De ce scriu în fond toate acestea aici ? Odată fiindcă pentru acea mai mult decît necesară civilizare a OCHIULUI nu trebuie — cum se spune — precupețit niciun rînd, care la rîndu-i e tot ceva adresat ochiului. Si apoi, pentru că ceva asemănător s-ar putea face și la Timișoara. Nu știu cît de simplu, dar s-ar putea face. Sticlarii de la Tomești sînt aproape. Au fost chiar foarte aproape de timișoreni cînd au expus tot ceea ce s-a putut crea mai frumos din sticlă (mă refer la expoziția cu un număr record de vizitatori organizată în urma simpozionului național de la Tomești). Am văzut atunci prototipurile și ne-am bucurat. N-i s-a spus : iată ce vă vom oferi în magazine ! N-am avut candoarea să-mi închipui, bunăoară, că voi putea intra la orice oră (din program) si în orice zi, în orice magazin de profil spre a cere cu dezinvoltură un servici de cafea maro cu galben sau unul de ceai portocaliu cu mov, la care vînzătoarea să-mi răspundă cu aceeași dezinvoltură : da, cum să nu, cu plăcere, vă rog achitați la casă atîția lei. Știu foarte bine că pot cumpăra oricînd o mie de pahare cu frunzulițe aurii, cu linii aurii, cu buline și floricele, omie de servicii de ceai sau cafea cu dungulițe (tot) aurii — si dacă ar fi numai atît. N-am deci nicio candoare în materie. Dar un magazin, UN SINGUR MAGAZIN TOMEȘTI LUX (sau fără lux, în firmă, oricum, ce importanță are) tot mai cred că s-ar putea deschide la Timișoara.

ADRIANA S. BRADEANU

SILUETE

MÎINE E 8 MARTIE

M-am gîndit la dumneavoastră, tovarășă directoare Maria Zăgănescu, mamă a două fete și a 500 de copii, cîți adăpostiți zilnic la Grădinița din Calea Șagului. Știți, mîine e 8 Martie...

Da, sînt de 24 de ani în învățămînt, am 15 ani de directorat, și de 4 ani sînt în Calea Șagului. Mi-au plăcut mult poezia, proza, teatrul, dar cea mai mare pasiune a mea o constituie copiii. Nu vă închipuiți cîtă bucurie aduc aceste lujere de viață, aceste scîntei omenești pline de puritate. Am și eu două fete : Carmen, cea mare, în anul I (fără frecvență) la Drept, la Cluj și bibliotecară la Ambliopi, iar cea mică e în clasa a XI-a, Liceul 4. Am desfășurat 17 ani de activitate printre minerii din Anina, poate cei mai frumoși ani. Acolo am întîlnit personajele de azi din romanele lui Ion Arieșanu. Pe Ion Marin Almăjan îl știu ca elev. Am scris și eu cîteva poezii, în care vorbeam despre maniera de educatoare. Ce gîndeam cu 24 de ani în urmă despre frumusețea muncii de educatoare gîndesc și acum. Grădinița aceasta din Calea Șagului e cea mai mare din județ. Ea adăpostește zilnic 500 de copii, iar la creșă și cămin avem 80 de angajați. Fiecare încăpere, sălile de jocuri, cantina, dormitorul, sînt mici labirinturi în care copiii se simt ca la ei acasă. Dacă vreți, vorbim la interfon să verificăm activitățile. Alo, ce face grupa mare ? Da, pictează ! Bine ! Alo, mai departe, da, joc de construcție pe covor. Dar la voi, Iulia ? Desen la tablă, continuați dar voi, a, construiți, apoi, jocul poștașilor, bine, mulțumesc. Știți, de aici de la interfon se dirijează și se verifică toate activitățile, și mi-e atît de drag să mă cufund în acest imperiu al copilăriei !

DAMIAN URECHE

GRUPUL ÎNTREPRINDERILOR DE INDUSTRIE LOCALĂ TIMIȘ

CONSILIUL POPULAR AL JUDEȚULUI TIMIȘ

TIMISOARA CL. CIRCUMVALATIUNII NR. 1 TEL. 34374-34338-34370

Recunoscute și cerute în țară și străinătate pentru superioritatea produselor și grija ca aceste produse să fie calitativ ireproșabile, moderne, în competiție pe piața internă și internațională. la acest sens Grupul dispune de laboratoare, secție de proiectare, cercetare cu un înalt nivel de dotare tehnică și de personal competent, specializat.

Din cele mai noi produse enumerăm : – rulotă minor 200 C pentru transport bagaje, cort, etc., – pompe stropit vie, – pompe insecticide, – fier călcat electric, – boylere, – scaun balansoar, – cameră combinată „Lotru", – canapele extensibile „Mihaela", – diverse articole din beton ca : plăci, stîlpi, înlocuitor cărămizi și altele, – articole ceramice și din șamot, – diverse produse alimentare : napolitane, biscuiți, paste făinoase, băuturi răcoritoare, – produse chimico-cosmetice pentru uz casnic sau industrial, – șurubelnițe, jocuri pentru copii, – diverse oglinzi, – segmenți frînă, – geamantane, – pături, – stofe mobilă, – melană pentru perne, plapome, etc.

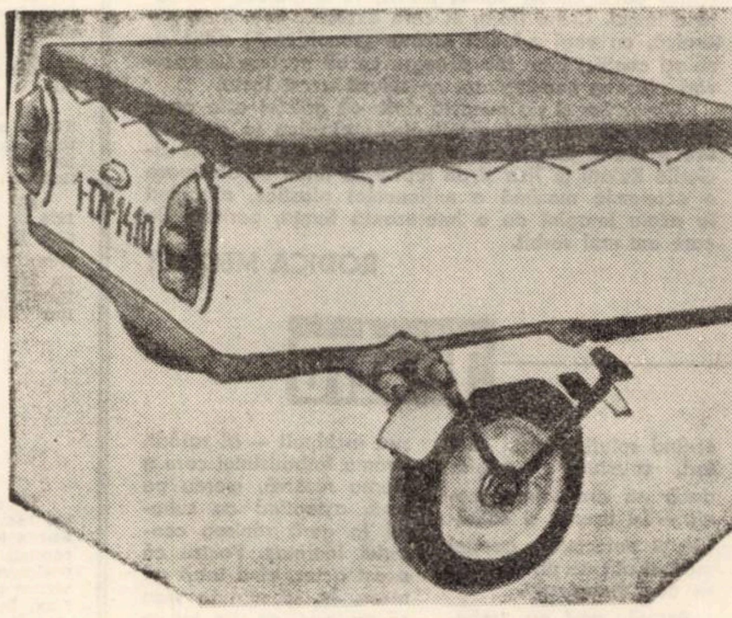

3) Rulota minor 200 C

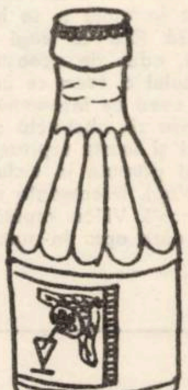

1) Băuturi răcoritoare,

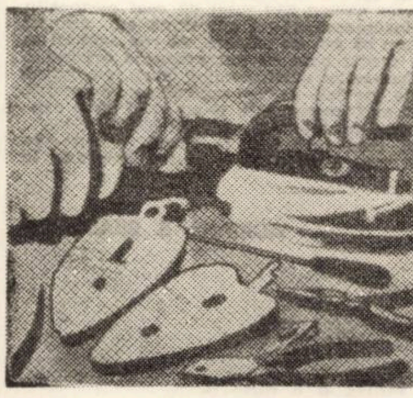

4) Plăci pentru călcătoare electrice

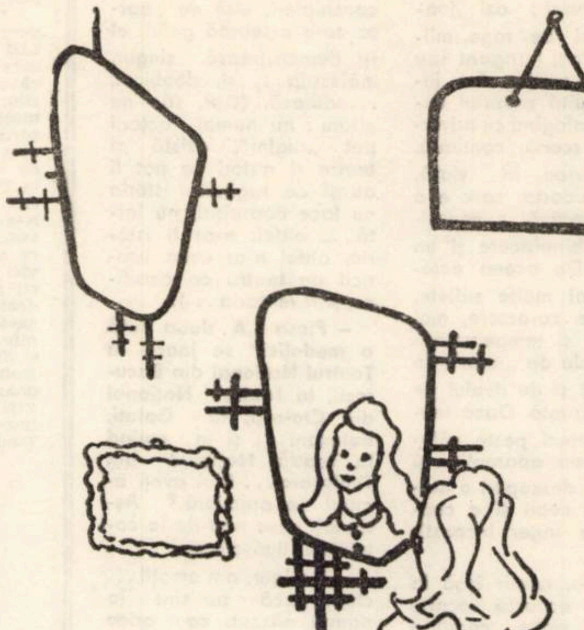

2) Diferite oglinzi

5) Scaunul-balansor

SE VA DECUPA AICI

CĂTRE

GRUPUL ÎNTREPRINDERILOR DE INDUSTRIE LOCALĂ TIMIȘ

CONSILIUL POPULAR AL JUDEȚULUI TIMIȘ

TIMISOARA CL. CIRCUMVALATIUNII NR. 1 TEL. 34374-34338-34370

Vă rugăm a ne trimite catalogul sau prospectul produsului Dvs. : . . . .

Numele, prenumele sau Întreprinderea . . . .

Adresa exactă . . . .

. . . .

Opinii

Caracterul dublu al anticipaţiei în literatura ştiinţifico-fantastică

Literatura ştiinţifico-fantastică este numită adesea „de anticipaţie" nu numai pentru că îşi proiectează acţiunea povestirilor în viitor ; chiar şi atunci cînd ea se desfăşoară pe un fond contemporan – cum ar fi în multe din povestirile lui Wells : Războiul lumilor, Omul invizibil, Maşina timpului, etc. – conflictul e determinat de existenţa unei tehnici anticipate sau de nişte situaţii izvorîte din apariţia unor elemente noi, inexistente încă în sfera cunoaşterii şi experienţei omeneşti – deci tot cu un profund caracter anticipativ. Ba pînă şi în acţiuni proiectate pe fondul unui trecut mai mult sau mai puţin îndepărtat pot apărea elemente de anticipaţie : să ne gîndim la opere literare în care acţiunea şi conflictul se axează pe un episod de paleo-astronautică, sau pe o presupusă civilizaţie dispărută.

In oricare din cazurile acestea anticipaţia ne apare cel puţin pe două planuri : pe planul material şi pe planul uman.

Anticipaţia pe planul material, aceea privitoare la tehnică, maşini, construcţii, materiale, substanţe, energie, fenomene fizice, descoperiri, etc. este abordată cu mai multă uşurinţă de către autorul de literatură ştiinţifico-fantastică poate pentru că are în faţă modelul real ; în zilele noastre, explozia tehnico-ştiinţifică pe scară planetară a fost fermentul şi modelul care a declanşat înflorirea fără precedent a literaturii ştiinţifico-fantastice. Sînt imaginate astronave gigantice care-i duc pe eroi prin timp şi prin spaţiu spre întîmplări ciudate, spre planete necunoscute, spre descoperiri senzaţionale. Sau diferite aparate, maşini, substanţe, procedee, fenomene, declanşează dezbateri şi conflicte literare inedite şi imposibile în condiţiile nivelului civilizaţiei contemporane autorului.

Pe de altă parte – şi poate din acelaşi motiv : existenţa „modelului" – pe plan uman anticipaţia e mai dificilă şi de aceea mai rar abordată de autori. Ar trebui să distingem aici o anticipaţie pe plan social şi una pe plan bologic. În general, pe baza evidentului decalaj dintre viteza cu care se realizează progresul material faţă de progresul biologic (sau evoluţia biologică), eroii literaturii ştiinţifico-fantastice sînt oameni similari contemporanilor, puşi doar să acţioneze şi să reacţioneze într-un context tehnico-fantastic, ştiinţifico-fantastic şi, foarte rar, socio-fantastic. Există desigur şi derogări de la aceasă regulă. Ca în cele mai multe şi mai diverse cazuri, un ax de referinţă în privinta aceasta rămîne tot clasicul H. G. Wells. Astfel, în Maşina timpului, el anticipează peste opt sute de mii de ani o evoluţie a omenirii în două specii foarte diferite între ele, precum şi faţă de contemporanii noştri. Diferenţele sînt de ordin fizic, psihic, spiritual şi social.

Punctul acesta de vedere pesimist şi foarte descurajator este împărtăşit în lumea capitalistă de mulţi autori care au în faţă modelul societăţii în mijlocul căreia trăiesc. Astfel, în Planeta maimuţelor, omul evoluează spre starea de animal fără raţiune, vînatul de preferinţă al quadrumanelor civilizate. În alte lucrări (dintre cele mai cunoscute cităm Ultimul ţărm şi 451° Fahrenheit) deşi nu sîntem în prezenţa unor mutaţii biologice, evoluţia tehnicii şi a societăţii duce la situaţii aberante.

De cele mai multe ori nu se anticipează transformări sociale sau biologice la scara speciei umane ; autorii se mulţumesc să-şi restrîngă previziunile la simpli indivizi. Dar şi în cazul acesta avem de-a face tot cu schimbări în rău : o grefă, un procedeu tehnico-ştiinţific, o substanţă cu proprietăţi ciudate, toate duc la dezumanizarea eroului sau la transformarea lui într-un inadaptabil. E – aş îndrăzni să spun – ecoul unei anumite îngrijorări cu privire la viitor, o adevărată „frică de viitor". Probabil că aici a contribuit şi „modelul" oferit de stupefiante, halucinogene, medicamente-minune cu consecinţe nefaste (vezi thalidomida) şi completa ineficientă în descoperirea unor substanţe cu efect de aceeaşi anvergură, însă benefic.

La noi se recurge rar la anticipaţia pe plan uman, iar cînd autorii o fac, e vorba mai degrabă de utopie şi metaforă decît de anticipare propriu-zisă (vezi Atacul cesiumiştilor de Sergiu Fărcăşan). Stabilitatea biologică, prea bine dovedită de evoluţia Omului în ultimele mii şi chiar zeci de mii de ani, precum şi stabilitatea socială îndeamnă la o autocenzură a imaginaţiei. Ne mulţumim aşadar să ne punem eroii – oameni ca noi, sau cum am putea fi şi noi – în faţa unor probleme generate de posibilul progres tehnico-ştiinţific sau de consecinţele sale şi să-i urmărim cum se descurcă. Desigur, există şi probleme ipotetice, probleme potenţiale, dar toate izvorăsc dintr-o problematică de strictă actualitate.

Prin prisma acestui mod de a aborda tematica sa favorită, autorul de literatură ştiinţifico-fantastică nu este un visător, nu părăseşte actualitatea pentru a se refugia într-un ipotetic viitor idealizat, nu descrie şi nu prezice viitorul. El oglindeşte într-o literatură beletristică – în care manifestă din zi în zi mai multă auotexigenţă – însăşi problematica prezentului. El pleacă de la realităţile, de la ideile, de la problemele, de la aspiraţiile, de la nevoile, de la căutările, de la ipotezele, de la setea de-a cunoaşte, de la idealurile, chiar de la visurile prezentului şi anticipează ca planificatorul, ca viitorologul. Dar merge mult mai departe...

OVIDIU ŞURIANU

Mario Puzo

NAŞUL

IX

Don Corleone, într-un anumit sens în calitate de gazdă, sosi primul la conferinţă. Punctualitatea era una din calităţile sale. Al doilea sosi Carlo Tramonti, care îşi proclamase drept teritoriul său, partea sudică a S.U.A. Era un om neobişnuit de frumos, între două vîrste, înalt pentru un sicilian, ars de soare şi îmbrăcat impecabil. Nu semăna deloc cu un italian, mai degrabă părea unul din acei milionari ce pot fi văzuţi în diverse reviste cum huzuresc pe iahturile lor personale. Veniră şi doi din Vest. Călătoriră împreună, cu automobilul, întrucît erau vechi colaboratori. Erau Frank Falcone şi Anthony Molinari cei mai tineri dintre participanţi. În felul lor de a se îmbrăca mai lejer se ghicea influenţa Hollywoodului. Se purtau ceva mai amabil decît se cerea. Frank Falcone avea sub controlul său sindicatele lucrătorilor din industria cinematografică, tripourile din cetatea filmului şi sistemul complicat de „aproviziona. re" a bordelurilor din Vest. Molinari controla portul San Francisco şi domina împărăţia agenţiilor de pariuri. Se trăgea dintr-o familie de pescari şi era patronul unui restaurant cu specific pescăresc (. . .). Reprezentanţii celor cinci familii newyorkeze sosiră ultimii şi Tom Hagen constată cu uimire că aceştia din urmă fac o impresie mult mai bună şi autoritară asupra oaspeţilor din provincie. Înainte de toate, conform vechii tradiţii siciliene, toţi aceştia erau „oameni cu burtă", ceea ce însemna că sînt puternici şi curajoşi, şi totodată „grei" şi masivi, impuneau deci respect. Şefii celor cinci familii erau oameni corpolenţi, cu capete leonine, cu trăsături marcante, cu nasuri cărnoase, buze groase, cu obrajii lăsaţi. Nu erau prea elegant îmbrăcaţi, păreau oameni de afaceri care nu dau mult pentru asemenea prostii (. . .). Cel mai fidel consilier al familiei Tattaglia era don Emilio Barsini. Ţinea cîteva tripouri în Broocklyn. Se ocupa şi cu traficul de stupefiante. Avea legături serioase cu Clevelandul, cu Vestul şi era unul din puţinii care îşi investesc banii în Las Vegas şi Reno, oraşele deschise ale Nevadei. Familia lui era probabil cea mai puternică după familia Corleone. Influenţa lui se întindea pînă în Sicilia (. . .). Ţelul lui era să-i ia locul lui don Corleone, locul celui mai puternic şi r[illegible]

Don Corleone luă primul cuvîntul, ca şi cînd nu s-ar fi întîmplat nimic, ca şi cînd n-ar fi trăit o mare durere. Vorbea liniştit, cu accent sicilian.

— Doresc să vă mulţumesc tuturor că aţi venit. Consider că, prin aceasta, mi-aţi făcut mie personal un serviciu, şi de aceea vă rămîn mult îndatorat. Trebuie să spun de la bun început că n-am venit aici pentru a mă certa, ci pentru o discuţie serioasă, să fac totul pentru ca între noi să existe relaţii de prietenie. Vă pot da cuvîntul meu, şi cei care mă cunosc ştiu că nu-mi dau oricînd şi pentru orice cuvîntul. Ei bine, să trecem acum la treabă.

Făcu o pauză. Nimeni nu luă cuvîntul. Unii fumau iar alţii sorbeau băutura. Toţi ştiau să asculte, toţi aveau răbdare.

— Cum s-a întîmplat ca lucrurile să ajungă atît de departe ? întrebă. Bine, asta n-are nici o importanţă. S-au făcut multe prostii. Dar, permiteţi-mi să vă povestesc ce s-a întîmplat, aşa cum văd eu lucrurile. Se opri să vadă dacă are cineva ceva împotrivă. Sănătatea, har domnului, mi-a revenit şi poate voi putea face ceva ca lucrurile să se îndrepte. Poate că fiul meu a fost prea nechibzuit şi încăpăţinat, nu spun că n-a fost aşa. Dar, trebuie să vă spun că Solozzo a venit la mine cu propuneri de afaceri, cerîndu-mi bani şi sprijin politic. Era vorba de droguri pentru care eu nu sînt interesat. I-am explicat asta lui Solozzo cu tot respectul meu pentru el şi Familia Tattaglia. I-am spus „nu" deschis şi omeneşte. I-am spus de asemenea că afacerile lui nu mă deranjează şi că n-am nimic împotrivă ca el să-şi cîştige astfel existenţa. El a înţeles asta greşit şi ne-a adus tuturor nenorocire. Ce să facem, aşa e viaţa. Fiecare din noi ar putea să povestească o atare istorie tristă. Dar, nu despre asta e vorba acum.

Don Corleone se opri şi ceru de la Hagen un pahar cu băutură. Acesta i-o întinse imediat.

— Doresc să restabilesc pacea — zise Don Corleone. Tattaglia şi-a pierdut fiul, eu aşişdea. Sîntem chit. De aceea spun : să fie ca înainte. Am un fiu care nu se poate întoarce acasă şi am nevoie de garanţii că, atunci cînd voi aranja totul cu el să se întoarcă, nimeni nu va stîrni autorităţile. Dacă ne înţelegem în această privinţă, poate vom putea discuta şi despre alte treburi care ne interesează pe noi toţi şi în urma cărora vom trage cu toţii foloase. Asta e tot ceea ce doresc.

Îşi jucase bine rolul. Era un don Corleone din vremuri de altădată. Înţelegător. Blînd. Dar, toţi observară că accentuase în mod deosebit buna stare a sănătăţii sale ceea ce însemna că nu trebuie subapreciat indiferent de eşecurile întîmplate. Observară că el ceru status quo, că nu dorea să piardă nimic, deşi Familia lui deja de un an de zile îşi pierdea una cîte una poziţiile.

Lui Don Corleone nu-i răspunse Tattaglia ci Emilio Barsini. Vorbea aspru şi concret, fără durităţi şi jigniri.

(VA URMA)

CURIERUL CITITORILOR

Sub egida Comitetului judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Caraş-Severin şi a Centrului judeţean de îndrumare a creaţiei populare şi a mişcării artistice de masă, la Reşiţa a apărut monografia **„Corul din Grădinari" de Petru Oallde.**

Lucrarea, depăşind aria unui interes restrîns, local sau de specialitate, este scrisă alert, avînd şi calitatea de a întreţine curiozitatea cititorului.

Împărţită în zece capitole (Pagini din trecut, „Reuniunea românească de cîntări" (1880—1907), Corul Reuniunei române de cetire şi cîntări „Doina" (1908—1948), Corul Căminului cultural „Mihai Viteazu" (1908—1936). Cel de-al III-lea cor : „Corul bisericesc", Corul din Grădinari în anii revoluţiei culturale, Teatrul de amatori, Fanfara, Cor şi teatru şcolar, Dirijorii), cartea ne oferă informaţii nu numai despre activitatea culturală din Grădinari, ci şi despre înscrierea ei în sfera culturală a întregului Banat.

„Culturalizarea maselor a fost înţeleasă deci ca o necesitate obiectivă a luptei naţionale. La sfîrşitul secolului trecut şi începutul secolului nostru, realizarea acestei sarcini a imprimat culturii bănăţene o anume specificitate, a determinat situarea Banatului pe nişte coordonate spirituale care nu se regăsesc în alte regiuni ale ţării".

Bibliografia bogată şi seriozitatea interpretării ei asigură greutatea ştiinţifică necesară.

Pe de altă parte, tonul sigur şi captivant, cu care autorul ne evocă avatarele corurilor din Grădinari, ne descoperă un condei de veritabil prozator.

George Miloş. Redactorul de specialitate vă mulţumeşte pentru sugestii. Informaţiile trimise nu sînt inedite. Cît despre rubrica de muzică uşoară, deocamdată nu o putem considera permanentă, ceea ce nu înseamnă că preocupările revistei în acest domeniu au încetat.

Sebastian Costea. V-am răspuns în nr. 8 din 21 februarie. Nu putem întreţine o corespondenţă „personal, prin P.T.T.". Treceţi într-o zi pe la redacţie.

LAURENŢIU CERNEŢ

EVRIKA !

(ÎN BIBLIOTECĂ)

■ Titlul cărţii e „Evadatul". Autorul îmi scapă.

■ Nu da cărţi sub formă de împrumut, pînă mai există colecţia „Biblioteca pentru toţi !".

■ Am în bibliotecă numai clasici. Cărţile scrise de colegii mei le găsesc la anticariat.

■ Cu pilele ei ar ajunge bibliotecară şi pe submarinul „Nautilus" al lui Jules Verne.

■ Cărţile de bucate se reeditează mereu, ca să nu se altereze mîncărurile.

■ N-a mai cumpărat o carte de cînd s-a regăsit în Cărţile junglei.

■ Am şters praful de pe „noul roman francez", ca să văd cît e de vechi.

■ Pentru că nu are bibliotecă, ţine Capra cu trei iezi în baie.

■ Biblioteca lui e un Infern, adică are o singură carte.

■ L-am cumpărat pe Comisarul Maigret.

■ Scriitorul sub legile fizicii : masă are, volum are, îi mai lipseşte greutatea !

■ De cînd s-a lăsat de băutură, citeşte Catrenele lui Omar Khayyam.

■ A cumpărat un editor, de aceea n-a vîndut nici o carte.

TERRA MAGAZIN

„VRĂJITORII" ÎI AJUTĂ PE MEDICI. Ei nu sînt chiar vrăjitori, dar în orice caz oameni clarvăzători, tămăduitori populari, deţinători ai unor taine şi ierburi care pot lecui multe boli nevindecabile cu toate progresele medicinei moderne. Acestea sînt afirmaţiile ministrului sănătăţii din Ghana, maiorul Anthony Célormy, şi în această ţară se discută acum un proiect de lege care să permită acestor oameni — în condiţii adecvate şi alături de medici — să-şi pună în aplicare cunoştinţele şi iscusinţa lor într-ale tămăduirii. Maiorul Célormy mai afirmă că a fost informat de faptul că „vrăjitorii" aceştia, cu ajutorul unor ierburi tămăduitoare — au reuşit să vindece boli incurabile ca epilepsia, cancerul şi paralizia.

NECAZURILE BRITANICILOR. Cîinii — este o veche vorbă — sînt cei mai buni prieteni ai omului, iar în Marea Britanie există un adevărat cult al acestor animale. Totuşi, se pare, că vorba de mai sus tinde să contrazică cifrele alarmante care ne parvin din Albion. Astfel, în fiecare an în accidentele de circulaţie provocate de cîinii vagabonzi mor 1.500 de englezi. Cîinii muşcă anual 150.000 de oameni şi omoară 6.000 de oi şi 3.000 de pui. Dar cea mai mare bătaie de cap o dau britanicilor cîinii vagabonzi. La ora actuală în Marea Britanie există un milion de cîini fără stăpîn, cîini care au devenit un pericol real pentru viaţa cetăţenilor englezi.

UN SEMNAL DE ALARMĂ. La New York poliţia a sechestrat un transport de două mii de pachete de hîrtie „origami", o hîrtie specială, fabricată în Japonia, care în această ţară se utilizează de cîteva veacuri pentru confecţionarea celebrelor decoruri de hîrtie. Sechestrarea a venit în urma constatării că această hîrtie conţine un soi de culoare care provoacă, mai ales la copii, cancerul.

O FLOARE „CAMELEONICĂ". O floare neobişnuită, care creşte în savanele mexicane, îşi schimbă zilnic, de mai multe ori, culoarea. Astfel, la ora şase dimineaţa floarea este complet albă, apoi, sub influenţa soarelui, devine roşie, iar la amiază — purpurie. Mai tîrziu floarea devine violetă, apoi violet-închis şi spre seară, aproape neagră. Mexicanii au denumit această floare neobişnuită „floarea-ceasornic", întrucît îşi schimbă culoarea la anumite ore.

O NOUĂ PROTEINĂ. Doi cercetători americani au descoperit o nouă proteină, mai precis o glicoproteină, care după proprietăţi şi locul din celulă se deosebeşte de alte proteine sensibile la fibrinogen şi trombostenin. Greutatea ei moleculară este de 196.000.

ANTICORPI CU DOUĂ FEŢE. Se ştie că o cantitate mai mare de anticorpi are o acţiune „mortală" asupra tumorilor canceroase. Dar, s-a constatat, aceiaşi anticorpi în cantităţi mici favorizează creşterea tumorilor. Se pune acum problema : cum se poate evita această nedorită reacţie a organismului în lupta împotriva cancerului ?

Din poezia universală

Christine Busta

CHRISTINE BUSTA s-a născut la 23 aprilie 1915, la Viena. E nevoită, în 1938, să-și întrerupă studiile de germanistică și anglistică, lucrind pe post de învățătoare auxiliară. Din 1950 Christine Bust lucrează ca bibliotecară în orașul ei natal. În ciuda acestor greutăți, are o operă poetică de amploare și profunzime. A scris mult pentru copii, a scris poezii de o muzicalitate și armonie remarcabilă. Numeroase premii austriece și internaționale confirmă și ele valoarea certă a uneia din cele mai de seamă poete austriece din perioada postbelică. A debutat în 1946 la revista „Die Furche". Cele mai de seamă volume de versuri ale Christinei Busta sînt **Der Regenbaum** (Copacul ploii) 1951 **Lampe und Delphin** (Lampă și delfin) 1955, **Die Scheune der Vögel** (Șopronul păsărilor), 1958, **Buterwegs zu allen Fenem** (În drum spre toate focurile) 1965. Legendele în proză ale autoarei au apărut în numeroase reviste și volume **Das andere Schaf** (Cealaltă oaie) în 1959.

Către fluviu

Tot mai treci, iar dacă-nchid ochii
te văd aevea : cu strălucirea miilor
de ani de codru, de păsări, de pești
care au fost în tine, deasupră-ți,
cu îndărătnicia și mlădierea colinelor de pe țărm,
cu pajiștile,
cu viziunile de vis al febrelor străvechi din
mlaștinile uitate ;

Vară de vară vin în intîmpinarea ta
pe vechile drumuri ale corăbierilor mă lovesc
clopote de aur
iar eu stau întinsă, nemișcată, coaptă și orbită
și vasele tale lunecînd ca niște străini
poartă constelațiile stinselor anotimpuri de viață
îngropate sub pleoapele mele

Cu brațe deschise

Vezi, asta-i tot ce a rămas,
nici măcar parfumul de trandafiri, nici un
bob de mac ;
iți așez pe genunchi zece luni albe
pline cu spărturi care nu se vor mai împlini.
De la viață a rămas
indescifrabilul scris.

Fundevogel *)

De unde vii ?
Ne era teamă deja
că arbustul de trandafir e crăpat,
biserica despicată,
heleșteul supt pînă la
ultima picătură.

„Acum și nicicînd !
Cît ești statornic,
urmăritorii sînt orbiți,
cît ești statornic,
îi duci de nas pe călăi,
cît ești statornic,
e suficient să existe o rățușcă
și tot răul se sfarmă".

Legendă

Ea s-a gîndit la părul ei cărunt :
se destramă și mușchiul și piatra cenușie,
însingurat sălășluiește lupul în pădurea înghețată.

S-a gîndit la inima ei răscolită :
un om a intrat într-o casă dărîmată,
acolo în curte, încă bolborosea izvorul înăbușit.

S-a gîndit la ultima ei noapte :
... stătea acolo ca o ursită, bătrînă și trează,
iar el dormea în poalele ei ca propriul său prunc.

În românește de **HORST FASSEL**

* Fundevogel este numele unui copil orfan găsit în pădure, dintr-un basm al fraților Grimm. Urmărit de o vrăjitoare, băiatul se transformă într-un lac, iubita sa într-o rață, care o atrage pe vrăjitoarea cea rea în lac, unde aceasta se îneacă.

Vesna Parun

Vesna Parun s-a născut la 10 aprilie 1922, în comuna Zlarin, lîngă Sibenik, în Croația. Este una din cele mai mari poete iugoslave contemporane. Opera ei poetică este cu adevărat impresionantă prin profunzimea și originalitatea ei. A fost încununată cu cele mai mari premii literare iugoslave.

A publicat foarte multe volume de poezie, între care : **Dimineți și furtuni**, 1947,, **Poeme**, 1949, **Măslina neagră** 1955, **Robie** 1957, **Fidelă vidrelor**, 1957, **Lasă-mă să încep**, 1958, **Tristețea și fericirea codrului**, 1958, **Iepurele înțelept**, 1958, **Codrul restituit mării**, 1959, **Tu și niciodată**, 1959, **Călărețul**, 1962, **Vai, dimineață**, 1963, **Eram copil**, 1963, **Vîntul Traciei**, 1964, **Ușa deschisă**, 1968 etc. Un volum de poeme, scris în colaborare cu poetul Radomir Andrić, intitulat **Închinare Carpaților**, publicat în 1971, este dedicat țării noastre.

Mînia dragostei

E trist să rămîi singur în drum,
să te întrebi dacă adevărat este
că zilele s-au copt la lumina lor,
că păsările din cîntec s-au oprit,
și umbrele tulpinilor negre sînt
și dusă e ultima mîngîiere a celor pierduți ...

Poate că vinovată sînt. Poate că dragostea mea
i-a trezit pe dușmanii lui,
ei care se îndoiau atîta vreme de noi.

De ce nu i-a urît pe ei ?
Numai pentru mine și-a păstrat mînia.
Pe umeri așezînd povara
sub care mă voi prăvăli în curînd
pe drum lăsată pradă lupilor.

Liniștire

Ah, să nu fi vîslit niciodată în visul meu, să nu fi
atins niciodată adîncul ochiului meu mai negru ca al
mării ...
Mersul tău mă chinuie prin peisaj necunoscut.
Cînd în întîmpinarea mea vii, să plîng îmi vine, că te
atinge vîntul de noapte.
În prag cînd stai, frică mi-e că te vor duce ploile.
Pe mal cînd merg, mă gîndesc că ar putea să mi te ia
apa ...
N-am liniște cu tine, mă chinuie vocea ta,
fiecare mișcare a ta mă apasă pe gînduri.
Glasul tău mă sperie cît de repede trece,
ca stejarul în întuneric zîmbetul tău e acoperit cu
tăcere.
Amiază în nori.
Dacă se apropie cineva de tine, eu trează pîndesc
pașii lui.
De chipul celui ce vorbește cu tine, mă tem.

Dă-mi mîna, aud tăcută îndepărtarea.
Timpul te trage la el. Noaptea te ademenește în
cuiburile ei.
Ah, cînd va veni odihna, cînd voi lua de pe fața ta
ochii mei,
inima precum cîmpia va fi, precum holda pustie.

Nu întreba mai mult

Nu întreba de ce te iubesc. Întreabă de ce
crește iarba, de ce marea e scoasă din minți.
Întreabă mai bine de unde se stîrnește vîntul
primăvara,
de unde răsare vaporul alb. Din nou cineva ne
stăpînește
cînd noaptea peste lume întinde umbre reci.

Nu întreba de ce atît de drag ești tu inimii mele
ciudate.
Știi de unde vine coralul din abisul oceanului ?
Valurile în furie spun ceva despre frumusețea în somn.
Dar tu trăiești departe de tunetul lor.
Gîndul tău e peștera abruptă
de care se sparge în zadar viața mea.

Nu întreba de ce te iubesc.
Spre mine, vino. Tristă sînt.
Tu și luna ; două plante ce nu pot prinde rădăcini
pe muntele înalt al uitării.

Vine atît de pură ziua

Vine atît de pură ziua în casa mea bucuroasă,
în cortul meu de cîntece, în stupul de flori.
Casa mea ascunsă în nuiele verzi
Cîntecul e casa mea, vastă ziua mea de vară.

Cîntecul e casa mea, coloanele lui zvelte sînt
ca tînără iubirea, izvoare legînd gura pădurii.
Iubire, sora mea ! Mierea ta îmi alină sufletul,
vorbirea ta dulce îmi cîntă prin vuiet de vînt.

Cîntecul e casa mea. În ea se odihnesc păsări,
pe tulpina ei plăpîndă se coace orice fruct.
Fii vesel, oraș al meu, iarbă scumpă,
nu te întrista, ziua răsare încet.

Prin frunze vine și ne surîde nouă,
va intra în curtea noastră, cu voce va striga.
Intră, ziuă albă, cu cîntece, cu tamburine,
taie apa cu vapoare bune,
omenirea în forfotă legănînd.

De demult

Încă de demult marinarii își spun ciudate povești
despre căile de necuprins ale soarelui
despre vuitorul drum de aer.
De demult drumurile lor se întretaie, se izbesc.
Căile mari se întîlnesc,
se desprind apoi deasupra noastră.
Oamenii la fel trec unii pe lîngă alții.
Nimeni nu poate apropia
ecoul de voce,
umbra de munte,
morții de vii.
De mult nimeni nu poate tăgădui
cu gura roșie
atît de simplă, viața.

În românește de
GABRIELA MELINESCU și
SOFIA CARMAZAN

COLEGIUL DE REDACȚIE :
Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vloicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ !

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Orizont

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXV ●

● TIMIȘOARA ● JOI, 14 MARTIE 1974 NR. 11 (315) ● 16 PAGINI 1 LEU ●

Convorbiri

Un copil - un om. Doi copii - o generație

Cu dr. VIRGIL GIȚU, director adjunct al Spitalului Județean, secretar al Comisiei de demografie a județului Timiș

– Referindu-se la „explozia demografică" a lumii contemporane, Antonio Carillo Flores, secretar general adjunct al O.N.U., secretar general al Congresului Mondial al populației, declara intr-o conferință de presă că problema creșterii populației „constituie numai un aspect al dezvoltării" intregii lumi și nu o problemă de suprapopulație, subliniind că intre demografie și dezvoltare există o strinsă legătură. Sintem martori și participanți la o dezvoltare fără precedent in istoria țării noastre. Aspectele locale ale exploziei demografice și implicațiile dezvoltării formează baza unor studii de specialitate complexe care, prin prognozele elaborate, pot permite o coordonare și corelare, pe de o parte, a forței de muncă spre diversele ramuri economice, iar pe de altă parte, o permanentă echilibrare intre generațiile active și cele pasive in societate. In aceste condiții, rolul demografilor crește in mod deosebit. .

– Intr-o accepție mai generală demograful este un soi de statistician care inregistrează fenomene, date, cifre, pe baza cărora poate și face prognoze asupra evoluției viitoare a populației. La o mai atentă analiză apare insă și funcția dinamic socială a demografului, care, pe baza cercetărilor intreprinse, ajunge pină la a propune măsuri de reglementare a unor situații, de a atrage atenția asupra unor fenomene negative ș.a.m.d. La noi in țară, există o Comisie națională de demografie cu filiale in fiecare județ, respectiv Comisiile județene de demografie. La rindul lor, aceste comisii, pe lingă faptul că sint constituite din specialiști de diverse profesii, medici, sociologi, psihologi, etc. colaborează cu principalii factori de răspundere de la instituțiile județene. Dinamismul muncii de demograf constă in urmărirea fenomenelor specifice zonei și proceselor complexe pe care le ridică dezvoltarea, urbanizarea, migrația, fluctuația etc. și, pe cit posibil, in preintimpinarea sau eliminarea factorilor negativi, cu ajutorul acestor instituții colaboratoare.

– Cunoscind situația existentă in această parte a țării, vă rog să ne indicați principalele fenomene demografice care caracterizează in prezent Banatul.

– Un tablou complet este greu de făcut in trei-patru fraze. De aceea, voi puncta doar citeva aspecte legate, in principal, de structura populației și de perspectivele modificării ei. Studiile intreprinse, datele statistice cu care am lucrat, indicau in anii trecuți unele concluzii puțin optimiste privitoare la creșterea populației, in speță, problema numărului mic de copii pe familie. Fenomenul e mult mai complex decit la prima vedere. Pe plan mondial, au fost studiate o serie de date și s-a observat că, in țările dezvoltate, in general, numărul de copii este mult mai redus decit in țările in curs de dezvoltare. Țara noastră intră in categoria țărilor in curs de dezvoltare, deci cu o populație in creștere, totuși, aspectele locale ale natalității sint de domeniul unei mentalități, a unei concepții individua-

PAUL EUGEN BANCIU

(Continuare in pag. 12)

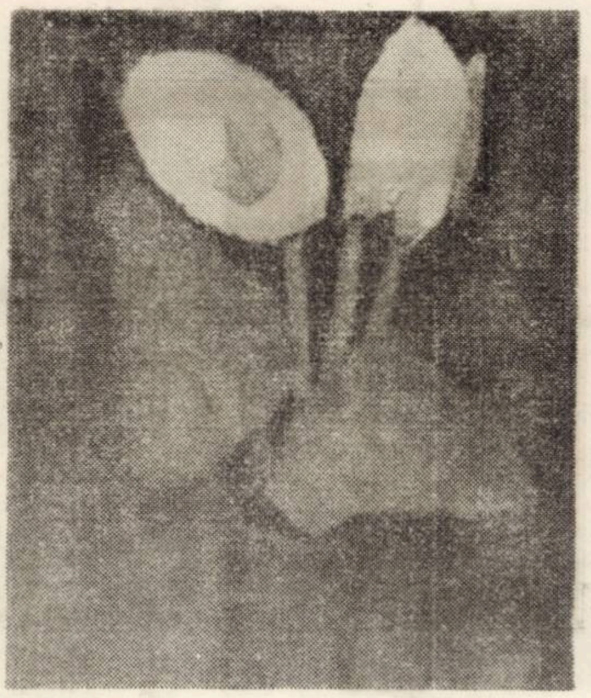

FLORICA ORĂVIȚAN „PURITATE"

Eveniment

Cooperare și destindere

Timp de zece zile opinia publică din țară și de peste hotare a urmărit cu un interes deosebit vizita de prietenie a președintelui Consiliului de stat al României, tovarășul Nicolae Ceaușescu in Liberia, Argentina și Guineea. Intreaga desfășurare a soliei de pace și colaborare a țării noastre, contactele diplomatice avute, schimburile directe de păreri vizind perspectivele unei colaborări pe cele mai diverse planuri, găsirea unor puncte de vedere comune in ințelegerea fenomenelor complexe ale lumii contemporane, precum și semnarea unor importante comunicate comune și a unor tratate de prietenie și colaborare intre România și două din statele vizitate, au polarizat atenția opiniei publice intrunind adeziunea intregului nostru popor. Comentariile din presa țărilor vizitate, aduceau o inaltă apreciere luptei pentru prosperitate și progres a poporului român, subliniind prestigiul deosebit de care se bucură conducătorul său, tovarășul Nicolae Ceaușescu, marcantă figură politică pe plan mondial.

Marți dimineața, mii de oameni ai muncii din capitală, exprimind adeziunea unanimă a poporului român au intimpinat cu căldură pe solii săi, intorși in țară după un fructuos itinerar marcat de puternica afirmare a ideilor de pace și legalitate internațională.

Rememorăm, la capătul celor zece zile ale vizitei, desfășurarea drumului parcurs pe mii de kilometri, momentele principale ale importantului eveniment din viața politică internațională găsind, in documentele semnate, semnificațiile majore ale soliei românești, solie a unei țări in plină dezvoltare multilaterală, pentru viitorul popoarelor noastre și al intregii lumi. Intr-unul din articolele tratatului de prietenie și colaborare dintre România și Argentina se stipula : „Inaltele părți contractante vor coopera in scopul promovării destinderii, păcii, bunei ințelegeri și cooperării in Europa, Amercia Latină și in intreaga lume". Sau, intr-un articol al tratatului de prietenie și colaborare cu Guineea : „Inaltele părți contractante vor dezvolta și intări relațiile de prietenie, solidaritate frățească și cooperare in domeniile politic, economic, tehnologic, științific, cultural și in alte domenii similare intre cele două state, in conformitate cu principiile enunțate la articolul 1".

Vizita incheiată recent se inscrie, prin caracterul său deschis, de lucru , cum apreciau comentatorii de presă argentinieni, in șirul lung de contacte pe care președintele Nicolae Ceaușescu le-a luat cu o serie de state de pe toate continentele, indiferent de orinduirea lor socială, cu scopul unei mai bune cunoașteri reciproce pentru destindere internațională, pace și progres.

ORIZONT

Civitas

Senin

O haltă in cimpia Banatului, in zilele acestei ierni. Cerul pare de culoarea mov. Cerne o ploaie fină care se transformă, pe incetul, in zăpadă și, sub picioarele oamenilor, in zloată pămintie. In clădirea primăriei, unde urma să intru, nu mai speram să găsesc pe nimeni. Seara căzuse brusc, iernatică. In coridorul obscur și rece, un singur om, subțirel, urmărind prin geamlicul verandei ploaia de-afară. Intreb de cineva din conducerea primăriei. „Păi... sintem și noi careva pe-aici, din conducere", spune el și mă invită intr-un biroaș scund, ințestat de fum de țigară. „Tocmai acum am sfirșit aci o adunare, afirmă el, și fumul a rămas după noi". Deschidem fereastra și aerul rece de iarnă năvălește in incăpere. Intind mina bărbatului necunoscut și-l privesc mai atent. Imi intinde și el mina și mă cercetează. Are priviri ascuțite, care devin rapid cuceritoare și prietenoase. Ființa lui degajă pe incetul o naturalețe care convinge... Cine este dinsul ? Păi... este chiar primarul așezării sătești. Hm ! Ce surpriză ! Pe dinsul il și căutam. Cum am avut norocul să dau chiar de el la ceasul acela de seară ? Uite că se mai intimplă, suride el, privindu-mă ștrengărește..

Și, apoi, știți, nimic nu apropie doi bărbați puși pe confesii ca un asemenea ceas de seară, intr-un sat de cimpie, iarna. cind zgomotele insuflețite se sting unul cite unul, cind luminile se aprind la ferestre, cind casele și cei care le umplu intră in calmul sfirșitului de zi care, ca o mamă afectuoasă, intinde, celor care și-au dat obolul zilei de muncă, ceasurile de mingiietoare liniști, de odihnă și intoarcere spre sine a omului...

Poate că imaginea acestui bărbat, intilnit intr-o seară oarecare de iarnă, intr-un sat de cimpie, mi s-ar fi șters definitiv din memorie dacă ea, imaginea, nu s-ar fi legat in mine de filosofia simplă, concentrată și autentică, a acestui om, o filosofie aspră, dar firească, in pas cu propria lui viață. Iată. aveam in fața mea un om care nu-și făcuse un trai pasager la sat sau doar un scop scurt și egoist. El era implintat in solul și conștiința satului pe deplin. El trăia acolo ca intelectual (fusese invățător din 1960) și acum trăia ca primar al comunei sale, fără să găsească in aerul rustic un impediment de a-și implini personalitatea sa umană, de a-și afla rostul pe lume. Copil de țărani, el i-a ințeles pe de-a-ntregul pe țărani. Cind, pentru unii, a rămine in miezul naturii, a fi implintat definitiv in mediul țărănesc, zi cu zi, ar constitui o dramă, ar insemna o desrădăcinare, ar presupune o forțare a habitudinilor, pentru el, totul se mișcă, aici, in curgerea implacabilă a timpului, fidel unei concepții clare și fără echivoc, avute incă de tinăr. Soția lui fusese cu greu convinsă, prin ani, să rămină și ea definitiv acolo. Dar marea liniște și dăruirea soțului ei spre viața comunității, această filosofie sănătoasă, de a-și perpetua ființa intre acești țărani aspri și mindri, făcuse și din ea o fidelă și statornică profesoară de țară. Iși aveau prietenii, colegii, copiii școlii și oamenii satului. „Știu doar că trebuie să fii pătruns de ințelegerea sătenilor. să se reverse căldura sufletului tău asupra lor. Să fii veșnic intre ei. Să cobori la ei și totul să se petreacă, intre tine și intre ei, ca intr-o ințelegere frumoasă și răbdătoare a rosturilor firești ale vieții". Care o fi trăsătura umană cea mai admirată de el la oamenii din jur. pe care-i intimpină zilnic pe ulițele satului sau in acest birou scund de primărie ? intrebam eu, admirind pe geam seara care cădea spre noapte. Cinstea trebuie să fie ! declara el. Cinstea și omenia. Cu lăudăroșii, necinstiții, ticăloșii n-ai ce face, decit să-i dai de pereți. Cu cinstiți, mergi pină la capătul lumii...

La reintoarcerea spre haltă, pe drumeagul inghețat, priveam in jur la șoseaua citadin amenajată, la rondurile unde urmau să răsară florile primăvăratice, sădite de oamenii satului. la pomișorii plantați, la căsuțele cochete. Aerul nopții devenise pătrunzător și inghețat atingind frenetic plăminii. Iar cerul se limpezise, ajungind senin și covirșit de stele, care mi se păreau, nu știu de ce, atit de sfișietor de luminoase acum, după ploaie, in plină iarnă Treceam singur să prind cursa de noapte și ecoul pașilor mei se repercuta intr-o cadență plăcută auzului Se făcuse, iată, senin și in sufletul meu. Fusese indeajuns prezența unui om. Fusese indeajuns să respir un aer de puritate sufletească. De comuniune. De omenie. Lingă un om care, din iubirea de consăteni iși făcuse o emblemă, iar din dăruirea spre un ideal comun, un memento. Cei care veți trece, ca și mine, prin această așezare care se cheamă Sacoșul Turcesc, intrați, rogu-vă, la orice oră veți ajunge acolo, și in odăița aceea scundă și primitoare a primăriei. Veți fi bineveniti și vi se va intinde mina unui om de omenie, mina unui bărbat insuflețit de viitorul satului său, primarul Manole Mănăilă.

ION ARIEȘANU

POEZIA

Maturizarea forței de viziune a poeților, mai exact tranziția de la simpla percepție metaforică a universului la un lirism conceptiv și integrator, a mutat interesul poeților de la latura formală, expresivă, a discursului poetic, la ambiția organicității viziunii, a construcției poematice ; de aceea nu putem fi de acord cu observația lui Emil Manu (Tomis, nr. 24/1973) după care poezia actuală, stimabilă în sine, mai procură impresia „de artizanat, de joc, de epicureism tehnicizat". Cu rare excepții, autorii se străduie să evite obsesia singularizării printr-o regie complicată a verbului poetic, retorica exterioară a imaginii. Ilustrativă pentru pierderea fascinației față de experimentul verbal este cartea lui Darie Novăceanu, Există nopți (Edit. Albatros) care, într-o încercare stimabilă de surpare a vechilor sau mai recentelor mituri, proclamă atitudinea superioară, iconoclastă a poetului „în cetate", dreptul său de a se îndoi și a încerca să deslușească adevărul său și al istoriei dincolo de „ideile mumificate", falsele statui, ori „agonia dilatată a cuvintelor"

Afirmarea unei atitudini mature, de definire a destinului social și civic al poetului se poate desluși la o serie de poeți de factură diferită. Cele mai bune producții din volumul selectiv al lui V. Nicolescu, Secțiunea de aur (Edit. Eminescu) sînt acelea în care „orfismul" de proveniență livrescă este investit cu valori epistemologice, exultînd cosmicitatea gestului creator al poetului, participant pînă la sacrificiu la drama umanității. Cu totul remarcabilă este și tranziția lui Anghel Dumbrăveanu (Singurătatea amiezii, Ed. Facla, 1973) de la jubilația erotică la gravitatea vîrstei mature, tentativa de a pătrunde în purgatoriul unei poezii reflexive în care drama de ordin sentimental, erotic, este resortul intim al unei drame de cunoaștere, unei suferințe etice. O similară răsturnare de sensuri și tonalitate caracterizează și placheta de poezii erotice a lui Radu Cârneci, Banchetul (Edit. Dacia) la care logica interioară a sentimentelor, evoluția spre un „timp de răcoare" și destrămare a utopiei erotice își găsește un autentic ton elegiac în noua condiție a poetului de „refuzat" al cetății. De altminteri Radu Cârneci a revenit recent cu un alt volum, Cîntarea cîntărilor (Ed. Cartea Românească) în care simpla succesiune de cîntece și liduri (bogată în sugestii clasice și metafizice, de la Platon și Ovidiu la Hölderlin) este înlocuită cu construcția dramatică a unui poem în șapte cînturi, în care erosul este integrat unei viziuni etice, definitorii.

Se justifică astfel observația pe care o făceam cu privire la continuitatea de preocupări și registru tematic în volumele de poezie apărute în ultimul timp, precum și interesul unor poeți pentru construcția de ansamblu, ambiția coerenței sub raport structural, nu rareori în dauna realizării integrale a fiecărui „pasaj", în recenzia noastră la volumul Crini pentru domnișoara mireasă (Edit. Cartea Românească) de Ileana Mălăncioiu

Cărțile de poezie ale anului 1973 oferă și alte exemple de „integrare" a discursului într-o sinteză poetică ; în cazul lui Dumitru M. Ion încercarea de a conferi simetrie interioară volumului Orgolii (Edit. Albatros) este destul de artificioasă, rezumîndu-se la repetarea arbitrară a unei succesiuni „în triadă" (poeziile se subintitulează pe rînd „imitație", „umilire" și „orgoliu") sau la construirea unui poem dramatic, cu sensuri politice, dar cu mijloace preluate din teatrul absurd sau poezia sibilică, „înțelepțească" a orientalilor ; totuși atît în acest volum, cît și în Fals tratat de vînătoare, poetul reușește să-și contureze un univers propriu sub semnul unor obsesii metaforizate („vînătoarea", „viața ca vis", etc).

Mult mai convingătoare sînt încercările Constanței Buzea (Răsad de spini, Ed. Cartea Românească) și Sorin Mărculescu (Locul sîmburelui, aceeași editură) de a concentra întreaga forță imagistică și vizionară sub semnul unor motive obsesive, acelea ale „măștilor" și aparențelor, iluziei și visului, la cea dintîi, ale reîntoarcerii „eonului" poetic abstract la sîmburele primar, la cel din urmă. De altfel Sorin Mărculescu și-a subintitulat poeziile „episoade", refuzînd clasica delimitare în compuneri separate în favoarea unui discurs neîntrerupt, cu virtuți exorciste. Ca să nu mai vorbim de Poem-ul lui Mircea Ivănescu (Edit. Cartea Românească) care, adoptînd forma exterioară a unui roman în versuri este o subtilă pledoarie pentru libertatea visului și a ficțiunii neconstrînse de nici un fel de hotare și o convingătoare parodie a convențiilor intrigii romanești (polițiste), o încercare de a recîștiga inefabilul cuvintelor : „Și poate trebuie să începi de la vorbe, nu pentru că astfel am ajunge să înțelegem ceva, ci pentru că așa ne mai dezbărăm noi înșine de cuvinte" – iată o mărturisire ce rezumă foarte exact atitudinea mai nouă a poeților noștri față de cuvînt și experimentul verbal.

Evenimentul anului poetic 1973 îl constituie însă fără doar și poate controversatul volum al lui Ioan Alexandru, Imnele bucuriei ce prăznuiește logodirea cosmică, esențială, a verbului poetic cu sensurile primare ale lucrărilor, împărtășirea poetului-profet, poetului-vizionar, poetului-fecundator din Logosul infinit, din „graiul patriei". Surprizătoare în această carte este ancorarea sentimentală a poetului într-un spațiu geografic bine circumscris, vatră a vechii civilizații dacice, spațiu care reușește prin concretețea lui să anime „metafizica" adesea abstractă a ‚pustiei", bogatele aluviuni mitologice și istorice. Iată așadar cum tentativa inaugurată de Ion Gheorghe de a reconsidera tradițiile vechi ale culturii române ori cea a lui M Ciobanu de a defini o Etică a noului poet, este continuată cu mijloace originale de poeți ca Ioan Alexandru, Darie Novăceanu, Sorin Mărculescu, ș.a., într-un efort comun de a construi o mitologie durabilă a prezentului efervescent, de a prăznui destinul cosmic al „patriei" și al poetului ei.

Dintr-o simplă enumerare a poeților care s-au impus atenției în cursul anului trecut, se poate constata, poate mai mult decît în anii precedenți, un perfect echilibru între generații, între diferitele tendințe și orientări poetice, ce vine să certifice existența unui climat propice pentru afirmarea tuturor talentelor, depășirea unei anumite mentalități beligerante, „de grup". Un atare climat a îndemnat, „confruntarea tîrzie", după propria sa mărturisire, a lui Victor Felea cu cititorii în volumul selectiv Cîntecul materiei (Ed. Dacia, 1973). Un alt poet, din generația lui Eugen Jebeleanu, Virgil Gheorghiu, a publicat volumul Trezirea faunului care repune în circulație universul propriu poetului din Cîntece de faun (1940), părăsit temporar în cîteva cărți de poezie declamativă, prozaică. Remarcabile sînt și echilibratele volume selective ale lui Vasile Nicolescu și Ion Caraion, precum și noua carte a lui Virgil Teodorescu, Heraldica mișcării. Generația „lui 1960" nu a fost nici ea mai puțin reprezentată în cursul acestui an, de la edițiile selective ale lui Gh. Tomozei și Nichita Stănescu, la volumele lui Cezar Baltag, Marin Sorescu, Ioan Alexandru, Florin Mugur, Constanța Buzea, Leonid Dimov ori a mai puțin comentaților Gh. Grigurcu (definitorie pentru activitatea sa este placheta apărută la Ed Facla, Înflorirea lucrurilor). Ioanid Romanescu, autor a două cărți de poezie în acest an și Ovidiu Genaru (cu ale sale Bucolice).

MARCEL POP-CORNIȘ

Anul editorial 1973

PROZA

1. A revenit, în 1973, în atenție, încrederea în ciclul romanesc. Abandonată mulți ani (odată cu finalul lipsit de glorie a romanului tip Bărăgan, cu asfințitul romanului – frescă), intrată în criză prin îndelunga pauză a unor romancieri (Titus Popovici) sau prin abandonarea unor trasee romanești, (Eugen Barbu) formula devine importantă, deodată, slujită de cărți fundamentale. Cei doi din dreptul Țebei și Vînătoare regală sînt romane ce, înconjurînd precedentul F, ridică la cel mai înalt nivel, o tehnică literară. Scriitorul își construiește o geografie a sa, în care trăiește o tipologie ce poartă, distinct, marca D.R.P. Limbajul e alegoric de cele mai multe ori, nu dezlegat de eveniment ; tonul e ironic sau sarcastic, dar niciodată altfel decît fratern realității umile Prin cele trei romane (două apărute în 1973) D.R.P. își întemeiază un fel de a gîndi asupra mitului și asupra posibilei mitologii romanești. Ridicînd cele mai acute probleme ale actualității, scriitorul își manevrează eroii vis-a-vis de modele literare mitice ; narațiunea, discontinuă, își regăsește unitatea înaltă în planul ideii. Cu fiecare carte, ținutul D.R.P. (existînd încă în nuvele) își conturează mai clar hotarele.

Apa de Al. Ivasiuc descinde ca roman, din contextul Păsărilor și al Cornului de vînătoare, mizînd și ea pe ideea de geografie literară și de ciclu romanesc. Din păcate, romanul alege, în final, rezolvări facile Nu altceva decît parte a unui ciclu (Viața postmortem) ar fi putut deveni Sărbători fericite de Romulus Guga, carte vie, prea acut trăind din antiteze, spre a rîvni clasicizarea. Scriitorul i-e superior, pagini întregi fiind excepționale.

2. Oarecum în criză mi se pare generația prozatorilor de 30 de ani, marcată, mai ales, de ritmul de muncă (citește : apariții) pe care și l-a impus. Oboseala lui Petru Popescu (cu Sfîrșitul bahic și Să crești într-o zi cît alții într-un an) sau a Mariei Luiza Cristescu (cu Așteptare) mi se pare evidentă. Autorii sînt obosiți, eroii sînt obosiți, chiar dacă intuiții (unele de remarcabilă valoare artistică) ne vor lega interesul, în contextul anului, și de aceste cărți. Așteptare (de pildă), putea fi un roman excepțional, ratarea lui provenind din tratarea reportericească a unui material ce nu putea suporta așa ceva Tot prin tratare reportericească (și diluție) sînt compromise „Treptele Diotimei" de Radu Ciobanu ca și alte romane (ce nu merită a fi amintite aici). Reportajul e însă emancipat în romanele lui Platon Pardău, romancier fixat serios pe o direcție cultivată cu abilitate și talent, salvată (în Aproapele nostru aproape) de banalitate prin posibila trenă alegorică. O apariție singulară : N. Damian (Pribegi noi visam) cu un roman de o excepțională densitate.

3. Proza anului 1973 a avut destul umor (textele experimentale lipsind) cărțile lui Radu Cosașu (Supraviețuiri), Eugen Seceleanu, (Eternitate locală), Teodor Mazilu (Înmormîntare pe teren accidentat), marcînd revirimentul și diferențierile posibilităților ironiei, spre a ne aminti, că, printre zeii protectori ai literelor românești, se află și Caragiale. Cărțile au fost amplu comentate de critică și, pe drept, Radu Cosașu primește, de fapt, în Supraviețuiri recompense pentru alte cărți, momentul său de „ieșire în lumea bună a prozei" fiind mai vechi (cel al „Maimuțelor personale" și al „Unui august pe un bloc de gheață"), Legat de colajul publicistic. Eugen Seceleanu a fost una din revelațiile (puține) ale anului literar, iar despre Teodor Mazilu a scris, recent, pe larg, Georgeta Horodincă. Fin împletit în proze mai mult sau mai puțin dense, spiritul satiric și-a cîștigat, în 1973, cîteva cărți prin care se poate medita mai bine asupra transformărilor lui.

4 Dar proza propriu-zisă a fost serios talonată de transformările prozei publicistice. Dacă „analiștii" au dat oarecum înapoi (deși cîteva debuturi, debut printre care cel insuficient comentat, al Alexandrei Indrieș, ar părea să infirme acest lucru) prozatorii – publiciști mi se par cei în ofensivă, atît prin cărțile de reportaj, semnate de nume de scriitori de diverse generații (de la Zaharia Stancu la Adrian Păunescu, de la Vasile Nicorovici la Ion Arieșanu, de la Pop Simion la Valentina Dima). Reportajul revine în actualitate, nu numai prin cărțile de reportaj, ci și prin acelea care modelează „faptul divers". Evident, despre toate acestea, desigur, se va scrie cu folos mai tîrziu. Nu fără fisuri, cartea lui Mircea Șerbănescu, (Cerc și dragoste) și (Soarele se uită înapoi) de Ion Velican semnalează opțiuni simptomatice pentru preocupările unui număr destul de întins de prozatori.

În 1973, proza s-a deplasat către un anume alegorism, preferindu-se, altfel, tiparele clasice ale genurilor. Debuturile, mai puțin spectaculoase decît altădată (exceptîndu-l pe Eugen Seceleanu) ne atrag din nou atenția asupra grupului clujean, protejat de silueta generoasă a lui Dumitru Radu Popescu. (Sepia de M. C. Runcanu vine să confirme, după romanele unor V. Sălăjan, Radu Mareș, existența unui stil și a unei atitudini față de proză). Un eveniment aparte, în proza anului 1973 : după Gh. Schwartz (și alături de el) Aradul scoate la iveală un grup de prozatori de indiscutabilă vocație. Numele lor, în curînd, pe copertele unor cărți, credem, noi, remarcabile : Florin Bănescu, Horia Ungureanu, Cornel Marandiuc.

Cărțile fundamentale pentru înțelegerea momentului literar actual (văzut prin vîrfurile lui) sînt : Florin Mugur Convorbiri cu Marin Preda și Caietele Princepelui, volumele II și III. Scriitorii clasici de azi își construiesc, prin cărți independente fundamentele teoretice ale operei lor.

C. UNGUREANU

CRITICA

Simpla enumerare a principalelor cărți de critică apărute în anul 1973 evidențiază, pe de o parte, varietatea deosebită a direcțiilor de investigare, iar pe de altă parte, o tot mai vizibilă orientare spre sinteză și teoretizare. Fără a neglija critica „la zi" (aplicativă), mereu mai mulți autori încearcă, înainte de toate, să-și fixeze o platformă de principii,să-și definească un statut și, bineînțeles, să-i definească disciplinei pe care o practică temeiurile și scopul. Numeroase lucrări aici se situează, în această zonă de obiectivare, de răceală în fața mișcării sincronice a literaturii (poate și ca urmare a campaniei împotriva publicismului), de abordare nu a unei cărți, ci a „operei". Funcția actului critic, natura sa, raporturile cu celelalte științe, urmările „formalizării" criticii, apelul la semiotică sînt astăzi probleme curente. Și dacă există o anumită tendință de autonomizare a criticii, încercarea de a-i găsi mijloacele și limbajul, în aceeași măsură sesizăm așezarea ei în perspective istorico-sociale. practicarea unei critici referențiale de bună tradiție istoristă. După cum, concepția despre ceea ce înseamnă cartea de critică diferă. Căci volume-culegere, de o mai pronunțată factură analitică, înmănuncheri de studii, aparent detașabile, reunite prin comunitatea punctului de vedere (Eugen Todoran **Secțiuni literare** ; M. Ungheanu, **Pădurea de simboluri** ; M. Zaciu, **Ordinea și aventura** ; Șerban Cioculescu, **Itinerar critic** ; Mircea Tomuș, **Răsfringeri** ; Al. Andriescu, **Disocieri** ; G. Grigurcu, **Idei și forme critice** ; Lucian Raicu, **Structuri literare** ; Al. Piru, **Varia, II** și **Analize și sinteze critice**) se alătură unor cărți sintetice (Ion Pop, **Poezia unei generații** ; P. Poantă, **Modalități lirice contemporane**) multe plasate, dincolo de interesul afirmării sau reafirmării valorilor naționale, în cercul mai larg al teoriei critice (Dumitru Popescu, **Ieșirea din labirint** ; Adrian Marino, **Dicționar de idei literare** ; Silvian Iosifescu, **Configurație și rezonanțe** – o reeditare aproape integral revizuită – ; Radu Enescu, **Critică și valoare** ; Savin Bratu, **Ipoteze și ipostaze** ; Titus Mocanu, **Monografia artei moderne** și parțial, Ion Maxim, **Atitudini critice**) sau în domeniul literaturii comparate (Zoe Dumitrescu-Bușulenga,

Valori și echivalențe umanistice ; Nicolae Balotă, **Umanități** ; Dan Hăulică, **Geografii spirituale** ; Al. Dima, **Aspecte naționale ale curentelor literare** ; Al. Philippide, **Puncte cardinale europene** ; Liviu Petrescu, **Scriitorii români și străini)**. Dacă am adăuga bogatul repertoriu din seria „Universitas", monografii care completează util istoria noastră literară (G. Munteanu, **Viața lui Eminescu** ; Const. Ciopraga, **Hortensia Papadat Bengescu** ; C. Regman, **Agîrbiceanu și demonii** ; Maria Protase, **Petru Maior** ; Mircea Anghelescu, **Introducere in opera lui Grigore Alexandrescu** etc.), fără să fi epuizat exemplele, avem imaginea unui an deosebit de fructuos.

Ceea ce se reține însă, dincolo de această diversificare, este nevoia de determinări, nevoia de a circumscrie locul criticii „în topografia valorilor", de a-i fixa raporturile cu literatura, cu un cuvînt, necesitatea clamării unei critici funcționale. Pînă și cele mai modeste cărți își propun, dezinvolt, să reformuleze statutul criticii și „stabilesc" metode. Astfel, bizare rezultate obțin, uneori, Petru Anghel **(Mihai Ralea, vocația eseului)** sau Traian Podgoreanu **(Umanismul lui Tudor Vianu)**, iar Magda Ursache, sufocată de bibliografie și depășită de terminologie, eșuează, de cele mai multe ori, în truisme. Dar, există și atitudinea opusă, cea care respinge tutela oricăror preconcepții și sisteme, proclamînd o critică sprijinită pe efortul de a „trăi" „prezentul de o clipă al operei" : Lucian Raicu în **Structuri literare** practică o astfel de estetică „existențială", in care recunoaștem ecouri din Thibaudet (năzuind altădată să se confunde cu „spiritul creator al romanului"), dar care se valorifică printr-o disponibilitate analitică adeseori remarcabilă.

S-a vorbit, mai recent, despre „supraproducția" literaturii critice a anului trecut și s-a remarcat, credem, pe bună dreptate, că supralicitarea „creației analitice" e semn nu numai de maturizare a gîndirii teoriei literare, ci și a efervescenței pe care literatura o provoacă acum în rîndul teoreticienilor. Această atmosferă se acordează perfect cu apariția importantului volum de eseuri al lui D u m i t r u P o p e s c u **(Ieșirea din labirint)**. După cum, fără îndoială că tipărirea monumentalului **Dicționar** al lui Adrian Marino comportă și un anumit climat de abundență a discuțiilor în care critica se poate contempla și interpreta.

Secțiuni literare a lui Eugen Todoran, autorul unui fundamental studiu despre opera lui Mihai Eminescu **(Eminescu,** Ed. Minerva, 1972) constituie alt indiciu al valențelor „spiritului critic" în actuala cultură românească. Vocația sintezelor istorico-literare dar și a sondării în profunzime, de care a dat dovadă critica noastră prin cele mai importante nume ale ei, se reafirmă aici. Profesînd o filozofie a criticii care țintește dezvăluirea „genezei gîndirii poetice" și a „sistemului operei" prin „secțiuni" succesive, Eugen Todoran nu numai că pledează pentru o anumită metodologie, ci o și validează în cîteva substanțiale analize asupra unor „clasici" (Eminescu, Coșbuc, Blaga, Creangă, Caragiale, Arghezi). Nereceptată încă îndeajuns de critica literară, lucrarea impune o gîndire ferm înclinată spre conceptualizarea actului critic.

Dintre cărțile în care teoria literară sprijină în mod fericit deopotrivă aptitudinile foiletonistice cît și înclinațiile spre proiecții istorice am reține **Pădurea de simboluri** de M. Ungheanu (autor, în același an, al unui mult discutat studiu despre Marin Preda — **Marin Preda, vocație și aspirație)**. Regăsim în efortul de a capta elementele definitorii pentru configurația națională a literaturii noastre tendința (prezentă și în lucrarea lui Eugen Todoran) de a defini scriitorii din perspectiva permanenței noastre etnice.

Fermecătoare, prin eleganța tonului, puterea asociativă și, mai ales, trăirea „estetică" a actului critic sînt **Umanități** de Nicolae Balotă și **Geografii spirituale** a lui Dan Hăulică. Contemplarea creației este pentru cei doi critici un modus vivendi („a ne confrunta îndrăzneț contestînd nonvalorile nu este o insolență, ci o imperioasă datorie" — notează Dan Hăulică) ; valoarea acestei contemplări stînd în puterea ei electivă, în elevația și insistența cu care pledează pentru cultură și frumos.

O oportună panoramă a poeziei românești postbelice prezintă Ion Pop **(Poezia unei generații)**. Evaluînd lirica noastră din unghiul descendenței ei din „generația lui Labiș", Ion Pop face cîteva pertinente precizări care încearcă o stratificare valorică și, totodată, o ordonare a literaturii actuale.

Am menționa, în încheiere, două apariții ale Editurii „Facla" : Alfred Heinrich, **Tentația absolutului** și Alexandru Crișan — o echilibrată monografie a revistei „Familia" ; împreună cu menționata carte a lui Eugen Todoran, ele deschid șirul unei noi „serii" propuse de editurile noastre.

OLIMPIA ȘERBAN

DEBUTURI

1. In ultimul trimestru al anului trecut, am susținut in revista „Orizont" o cronică a debuturilor pe întinderea căreia au fost discutate următoarele apariții : —in poezie : Ioan Matei, Cuvînt pentru tăcere **(„Cartea Românească"), Stelian Oancea,** Timpul știut **(„Eminescu"), Ion Sângereanu,** Cu taxă inversă **(„Dacia"), Vasile Zamfirescu,** Negru și alb **(„Albatros"), Ovidiu Voicu,** Ce întemeiază privighetoarea **(„Junimea"), Daniela Crăsnaru,** Lumină cît umbră **(„Eminescu"), Radu Vasiliu,** Cupa și săgeata **(„Cartea Românească"), Cornelia Maria Savu,** Totem în alb **(„Albatros"), Daniela Caurea,** Primejdii lirice **(„Junimea"), Nicolae Grigore Mărășanu,** Insula **(„Albatros"), Nicolae Ionel,** Cuvînt in cuvînt **(„Junimea") ; — in proză : Maria Baciu,** Tăceri și fugă **(„Dacia"), Grigore Ilisei,** Năvod pentru scrumbii albastre **(„Junimea"), George Maria Banu,** Muntele alb **(„Eminescu").**

2. Cum se vede, proza ne-a preocupat in mai mică măsură. In cele ce urmează ne vom referi, ca și atunci, mai pe larg la cartea de versuri. Citeva precizări se impun, totuși.

Cei trei prozatori amintiți mai sus nu depășesc nivelul unor timide promisiuni. Nu între ei, in orice caz, se află izbînzile lui 1973. Acestea trebuie căutate în altă parte, probabil in volumele publicate de Eugen Seceleanu (Eternitate locală, **„Cartea Românească"), Marcel Constantin Runcanu** (Sepia, **„Dacia") sau Alexandra Indrieș** (Saltul în gol, **„Facla"). Chiar și in privința acestora nu ne putem pronunța fără rezerve, uneori foarte serioase Credem, însă, că, oricum, balanța valorică înspre ele înclină.** Saltul în gol, **de pildă, ar fi meritat mai multă atenție din partea criticii. Dar să revenim la poezie.**

3. Niciuna din cele unsprezece plachete numite mai inainte nu poate fi considerată un eșec. Multe se află chiar deasupra liniei de mijloc, dovadă că exigența de sine a lirismului a crescut.

Compunerile anoste, încropelile imagistice, caznele meditative există, firește, dar nu ele dau tonul. Citeva culegeri (nu le amintim acum) se salvează greu din platitudine. Dar se salvează pină la urmă și numai asta are importanță.

Din grupul suficient de omogen al debuturilor în poezie, se detașează patru, asupra cărora vom stărui in continuare.

Mai intii, Ioan Matei cu al său Cuvînt pentru tăcere. **Spre deosebire de toți ceilalți, Ioan Matei întocmește catrene de arhitectură clasică (limitindu-și, de obicei, discursul la două strofe) ; versul este cu grijă strunit, pare lucrat — nu însă pină la devitalizare și exercițiu retoric. Sensibilitatea poetului este eminamente spațială, de structură și educație parnasiană. Aici se află și reușitele sale Dar nu numai aici. Fiindcă, adesea, vizualitatea trece dincolo de concret, renunțind la descripție (de altfel, rareori rămine doar la aceasta) și adincindu-se spre spațiile interioare : „Lumina-n pleoape curge ca păcura și bate / Un gind pierdut din clopot să nu vii. / Ce echilibru ține in mina lui trădate / Aceste suferințe cu tobe fumurii ? // Privirea ta pe umeri să nu-mi cadă / Ca zalele tocite in surghiun. / Doar haitei tale carnea imi supun : / Să mă gonești pe urmă prin zăpadă".**

Ioan Matei aparține unei orientări tot mai clar conturate in poezia românească a momentului : anume aceleia care, asimilind experiența spirituală a epocii, redescoperă simetria formelor, desprinzîndu-se net de modernismul vetust ce gifiie deja pe propriile urme.

Cine a urmărit consecvent pulsul literar al anilor din urmă nu a putut să nu observe și o revitalizare a poemului. Poeții consacrați și noii veniți il cultivă cu rezultate remarcabile. Un asemenea poem este Cuvînt în cuvînt **al tînărului Nicolae Ionel.**

Autorul insoțește și comentează „călătoria" eu-lui între clipa desprinderii de tot și cea a reîntoarcerii in unitatea cosmică. Versul șovăie, pe alocuri, intregul, însă, este, în multe privințe, memorabil. Ciclul traduce o mare bucurie a contemplării, beatitudinea unui zbor imaginar prin universul brăzdat de flori simbolice : „Am văzut tot cerul înflorit / am văzut salcîmi în glorie / am văzut flori in nadir / corole deasupra nemărginirii / petale curgind / petale umplind universul / petale acoperindu-mă / ducindu-mă-ntreg . . .".

Atit Cuvînt pentru tăcere **cit și** Cuvînt în cuvînt, **două din cele mai implinite debuturi ale anului 1973, au, pe lingă incontestabile merite, nu mai puțin evidente neajunsuri Cumpănindu-le, rămînem, însă, cu senzația propensiunii, a unui miez liric in creștere care se zmulge treptat de sub tirania „perfecțiunii", in numele mișcării, al spaimei de „starea pe loc".**

Nu același lucru se intimplă cu Totem în alb, **culegerea Corneliei Maria Savu. Textele sint, cu puține excepții, intocmite aproape fără greșală ; dar sint statice, închise, nu au suflu. Poeta va trebui, după opinia noastră, să spargă rotirea sufocantă a unei inspirații prea reci care ar putea degenera în intelectualism artificios, pe de o parte, și in trucare festivă de imagini, conforme gustului, pe de altă parte. Extragem, din cuprinsul volumului, o frumoasă stampă : „și să pășim intr-un / tablou votiv / cind trecerea va pierde / din nimbul enigmatic / lumina străbătind-o / arc după arc / și glezne / eu sînt aici / prezența mi-o acopăr / cu numele-mi captiv / in stingeri de cupole / și gestul mai nesigur / de-a vă avea-n genunchi / mi-apleacă înfruntarea — / nțelegerii de sine // eu sint aici / și vid în juru-mi".**

In sfirșit, citeva cuvinte despre Dorin Tudoran, Mic tratat de glorie, **(„Cartea Românească"). Cartea are două secțiuni, apropiate ca valoare (prima fiind, totuși, ceva mai amorfă). Cind lucid, cind dezlănțuit, poetul reflectează constant la soarta operei sale (și a poeziei in general), adesea prin mijlocirea unei exprimări obscure cu intenții de șoc. Fierbere se simte și in** Mic tratat de glorie. **Titlul nu este altceva decit o neliniștită metaforă.**

4. Oprindu-ne, pe scurt la unele din debuturile în poezie ale anului editorial 1973, reluăm, în final, străvechiul adevăr că o siguranță absolută a evaluării (și ierarhizării) in respectivul domeniu, mai cu seamă cind e vorba de inceputuri, nici nu poate fi concepută Deseori este elogiat, cu bună credință, tot ce nu contrariază deprinderile de receptare, ce „aduce" cu timbrul gloriilor constituite. De aceea, am acordat un plus de incredere debutanților care slujesc formule lirice în ascensiune, neexcluzind posibilitatea revenirilor din partea (și asupra) celor rămași deocamdată în umbră.

EUGEN DORCESCU

Selecție „Orizont"

Revista ORIZONT propune, înaintea intrării depline în primăvară, o selecție din cărțile anului 1973. Intîrzierea acestor pagini se explică prin întîrzierea unor apariții, și nu prin fervoarea bilanțieră a redactorilor revistei. Selecția (deci) nu este nici întîmplătoare, și nici legată de vreo „tactică" literară. Ea nu face altceva decît să recapituleze (în măsura în care o selecție poate face acest lucru) opțiunile revistei (exprimate prin criticii literari grupați în jurul ei) față de anumite cărți. Și față de o anumită literatură. Inscriem acest gest nu în cadrul unui provizorat al aplauzei, ci în cadrul unei consecvențe, credem necesare.

POEZIE

IOAN ALEXANDRU : Imnele bucuriei (Editura Cartea românească)

ANGHEL DUMBRĂVEANU : Singurătatea amiezii (Editura Facla)

OVIDIU GENARU : Bucolice (Editura Junimea)

CONSTANȚA BUZEA : Răsad de spini (Editura Cartea românească)

SORIN MĂRCULESCU : Locul simburelui (Editura Cartea românească)

ILEANA MĂLĂNCIOIU : Crini pentru domnișoara mireasă (Editura Carea românească)

VASILE NICOLESCU : Secțiunea de aur (Editura Eminescu)

PROZĂ

D. R. POPESCU : Vinătoarea regală (Editura Eminescu)
Cei doi din dreptul Țebei (Ed. Dacia)

AL. IVASIUC : Apa (Ed. Eminescu)

RADU COSAȘU : Supraviețuiri (Ed. Cartea românească)

NICOLAE DAMIAN : Pribegi noi visam (Ed. Cartea românească)

și

EUGEN BARBU : CAIETELE PRINCEPELUI, II, III (Ed. Eminescu)

FLORIN MUGUR : CONVORBIRI CU MARIN PREDA (Ed. Cartea românească)

CRITICA LITERARĂ

M. UNGHEANU : Pădurea de simboluri (Editura Cartea românească)

LUCIAN RAICU : Structuri literare (Editura Eminescu)

M. TOMUȘ : Răsfrîngeri (Editura Dacia)

GH. GRIGURCU : Idei și forme critice (Editura Cartea românească)

TEORIE LITERARĂ, ISTORIE LITERARA, ESEU

ADRIAN MARINO : Dicționar de idei literare (Editura Eminescu)

DUMITRU POPESCU : Ieșirea din labirint (Editura Eminescu)

MIRCEA ZACIU : Ordinea și aventura (Editura Dacia)

NICOLAE BALOTĂ : Umanități (Editura Eminescu)

GEORGE MUNTEANU : Viața lui Mihai Eminescu (Editura Minerva)

EUGEN TODORAN : Secțiuni literare (Editura Facla)

DEBUTANȚII ANULUI 1973 — POEZIE

DORIN TUDORAN
GHEORGHE AZAP
CORNELIA MARIA SAVU
NICOLAE IONEL
IOAN MATEI

DEBUTANȚII ANULUI 1973 — PROZĂ

EUGEN SECELEANU
ALEXANDRA INDRIEȘ
MARCEL CONSTANTIN RUNCANU

DEBUTANȚII ANULUI 1973 — CRITICĂ

PETRE POANTĂ

TEME PILLATIENE

TIMPUL – DIMENSIUNE COSMICA, ÎN POEZIA LUI I. PILLAT

Dimensiunea cosmică a lumii, obsesie a ireparabilului și irepetabilului, fascinație, timpul se constituie în lirica pillatiană ca una dintre temele ei fundamentale. Mirajul timpului l-a urmărit constant pe poet de-a lungul întregii sale existențe. Expresia sa artistică o găsim întruchipată, în diferite modalități, în poezie.

Sentimentul timpului se manifestă, în primul rînd, ca sugestie a imensității. Poetul a apelat la o serie întreagă de termeni în scopul creării unei perspective temporale infinite : **mileniu, veac, veșnicie, vecie, nemurire** etc. O caracteristică esențială a poeziei pillatiene este dată de îmbinarea contrastelor, unitatea contrariilor. rezultat al diferenței dintre perceperea obiectivă și cea afectivă a timpului. Un volum de poezii poartă titlul **Eternități de-o clipă,** iar un poem de un vers se numește **Nemuriri plăpinde.**

Deseori este exprimat sentimentul absenței în durata istorică sau mitologică. Procedeul stilistic la care a recurs poetul este, în primul rînd, interogația retorică : **„Dar unde e nimfa Calipso, dar unde, fecioarele ei" (Insula), „Dar unde e Ulisse, ce v-a fost drag odată, / Și Troia unde este, stăpina peste mări ?" (Cicladele).** Expresia pe care o dobîndește, alteori, acest sentiment, este aceea a constatării directe.

Alteori, dimpotrivă. sentimentul exprimat este acela al prezenței în durata mitologică și istorică, timpul contractîndu-se pînă la anulare : **„Eschile, Sofocle, aici nu s-au stins / Și glasul le tremură-n aer / Și mierlele fluieră coruri de mult / Și vîntul străvechiul lor vaer" (Epidaur), „Sonor fîntîni mai curg, / Tot spală pînza fetele la mal, / Și-n ape limpezi prinsă în cristal / Nausicaa se scaldă -n amurg" (Insulă).**

Caracterul fascinator al timpului este exprimat în mai multe poezii. Întoarcerea în timp, imposibilă pe cale obiectivă, se realizează uneori, subiectiv, prin intermediul unui obiect străvechi : **(Unei amfore).** Exaltarea provocată de trecerea vremii este întreținută și de sentimentul imposibilității ieșirii din dimensiunea temporală a universului : **„Dau să scap – de tine nu pot. / De-nflorire și de spini / Stau legat cu rădăcini / Trainic ca de cer un clopot" (Cîntec de vremelnicie).** Deseori este exprimată dorința perceperii directe, nemijlocite prin simțuri, a timpului și nu numai a efectelor sale : **„Dar vremea ? Unde-i vremea ? O caut și e lipsă" (A doua elegie) ; În sticlă nu-i, în ceasul cu nisip / Ce curge lin și sec aceeași oră / Nu-i în apus și nici în auroră / Și urma-i pe pămînt nu are chip" (Timpul).** Dacă trecerea timpului nu poate fi oprită, ea poate fi cel puțin măsurată. Frecvent sînt utilizați termeni denumind obiecte care înregistrează scurgerea timpului : **ceas, ornic, orologiu, pendul,** clepsidră. verbul **a bate** și onomatopeea **tic-tac.** Semnificativă este încadrarea acestor obiecte în cadre „spațiale" încremenite". rămase neschimbate de-a lungul vremii, **dinamica** timpului contrastînd cu **statica** interioarelor vechi, parcă aceleași din totdeauna.

Numeroase metafore substantivale exprimă trecerea : **roata timpului (Elegie), apa vremii (Seară la Stînca), rîul vremii (Despăduriri), vreme, fumuriu ogar (Cîntec de vremelnicie)** etc. Cum e și firesc, verbele au un rol deosebit în exprimarea necontenitei și implacabilei treceri : **a pieri, a fugi, a zbura, a curge, a se scurge** etc. : **„Spumă, fulg. vînt, nisip, și ploaie, / Clipe uitate, ceasuri pierdute, zile și ani – Totul se scurge, totul mă lasă, fuge și moare / În necuprinsul, în nesfîrșitul tău ocean" (Panta Rhei).**

Realitatea care face posibilă „păstrarea" trecutului este amintirea. Întîlnim în poezia pillatină numeroase metafore ale amintirii : **„Isvorul amintirii (A doua moarte), giulgiul amintirii (Întoarcere), hora amintirii (În toamnă), năvodul amintirii (Plasa) etc.** O serie de echivalente figurate ale termenului **amintire** apar în **Poeme într-un vers,** constituind, în acest fel metafore în cadrul altor metafore : **„Din ghimpii amintirii trecutul l-am cules"** (Castana). „Pe orice cărăruie **dau iarbă amintiri" (Părăsire), „Cu zeamintirii la foc de cărăuși" (Hanul vechi).**

Dar nu numai amintirea poate îmbăta **(„S-așteptăm să se prefacă mustul fără preț în vin / Și cotnarul amintirii în pahare să ne toarne (În cramă)** ci și uitarea. Starea de beatitudine, provocată de adîncirea în trecut, poate fi și un rezultat al uitării : **„Un singur paltin stă de strajă mării, / Un singur dor și singură o stea. / Mă-mbată vinul negru al uitării / Cînd toate pier în umbra tot mai grea" (Seară pe țărm).**

„SELENARUL" ÎN POEZIA LUI I. PILLAT

Poet „solar", cîntăreț al luminii intense, invadatoare astrului zilei, Pillat este, însă, în aceeași măsură, și un poet al nopții. „Agoniei" zilei îi urmează, în viziunea sa, nu întunericul ci arderea nocturnă, nu pustiirea nopții, ci înflorirea ei. Ceasul cînd amurgul „s-a stins în heleștee" și apa lor rece „se podește cu cleștar", cînd se aprinde noaptea „în pîlpîiri de rază" **(Amăgire)** este ceasul supremelor amăgiri. Intrarea în noapte înseamnă posibilitatea „captării" adevăratului univers, ascuns pînă atunci privirii de lumina orbitoare a zilei. Dacă și pe orizonturi limpezi luceafărul veghează, el „străluce numai cînd noaptea îl atinge" **(Fresca din Orvietto).** Metaforele nopții sînt încadrate în largi construcții metaforice.

Luna reprezintă pe firmamentul nopții, în universul poetic pillatian, o permanență. Sensul primordial al termenului dominat **lună** este acela de „astru ceresc" : „Era aceeași lună-n cer". În alte contexte, **lună** înseamnă „lumină de lună". Privirea este îndreptată spre aspecte ale lumii înconjurătoare, ale căror contururi sînt scoase în relief de razele selenare : „Pe șesul nins fără ninsoare / Cresc codri desfrunziți sub lună", **(Cîntecele stepei VIII).** În corelație semantică cu alți termeni, **lună** sugerează o atmosferă de liniște, împăcare și vis : „Pace pe noi, glas de cimpoi și lună" **(Nocturnă)**

Deosebit de interesante sînt metaforele a căror menire este redarea imaginii plastice a astrului : **cerc, disc, arc, iatagan, corn, cuib, urnă, patină, ulcior, etc.** O întreagă categorie de metafore se fundamentează pe ecuația **lună-floare.** Ea este, în primul rînd, rezultatul impresiei estetice trezite de astrul nocturn și apoi al identificării apariției și dispariției sale de pe boltă cu înflorirea și veștejirea unei plante.

Altă perspectivă este creată de considerarea cerului drept o apă în care sălășluiește luna : „Din tren, în zori, văd cerul ca o apă, / Prea limpede cu scoica lunii-n fund" **(Primăvară).** Asocierea cer-mare, bazată pe similitudinea de imensitate, culoare, adîncime (înălțime) determină apariția unor contexte în care termenii figurați sînt selectați din domeniul navigației **gondolă, caic, bric :** „În geam își desfășoară pînza clar / Pe ape înnoptate bricul lunii" **(Navigatorul).**

Altă serie de versuri conține referiri la acțiunea de a lumina a astrului și la calitatea luminii sale. Lumina lunii devine, în această perspectivă, **ceață, brumă, polei, zăpadă :** „Banchizele diamante șlefuite / Pe cari zăpada lunii ninge clar, / Își duc solemn spre zarea ce le-n-ghite / Fantastice corăbii de cleștar", **(Viziune polară).**

Dar nu numai imaginea astrului pe cer sau răsfrînt în ape, nu numai lumina sa surprinsă la suprafața obiectelor sau saturînd întreaga atmosferă l-a încîntat pe poet. ci și starea de vrajă pe care o trezește, stare prielnică visului și fanteziei. Farmecul revărsării selenare învăluie totul într-o lumină de vis. Lucrurile par ireale. Vibrația poetică. atît de sensibilă la tot ceea ce se opune materialității greoaie, găsește în diafanul lunar extazul împăcării și incantația păcii. Armonia exterioară cuprinde totul, interiorizîndu-se : „Prin ramuri de tei ning molcum scîntei ; / Își cerne vrăjirea văpaie de lună". Metafora cea mai interesantă din această categorie și deschizînd perspective nelimitate, ni se pare a fi **dorul lunii.** Luna nu mai este acum doar agent provocator de vrajă, nu este numai implicată în ea, ci la rîndul ei, influențată de ea : „Dar peste liniști pururi călătoare / Chemînd talazuri noi la luminiș, / Imensul dor al lunii, drum pieziș / Întinde scînteind ca o ninsoare" **(Endimion).**

Un poem construit în întregime pe invocația adresată lunii este **Bătrînii.** Analogia cu structura Scrisorii I de Eminescu este evidentă. În raza lunii, ce luminează, de data aceasta, rafturile unei biblioteci și nu priveliștile schimbătoare ale lumii, învie, din trecut, cărturarii adînc prețuiți de poet. Revărsarea selenară de frumusețe și splendoare, de liniște în poezia eminesciană, devine, la Pillat, și împăcare, ce acționează, precum moartea, ca suprem principiu egalizator curiozitate „filologică" „dor de slovă" și „sete de citire".

Spre deosebire de Eminescu sau Blaga, la care noaptea înseamnă, în primul rînd, atmosferă, la Pillat, ea înseamnă, în primul rînd, peisaj. Imaginația plastică în fața imensității scăpărilor siderale, zugrăvește în forme neobișnuite și în culori strălucitoare, bolta. Depozitară a „sufletului-mărgărit", fantastica „scoică" a nopții este și rezonatoare, în surdină, a dorului și avînturilor poetului, iluminate de aprinsa văpaie selenară.

FELICIA GIURGIU

Mențiuni literare

Preromantismul românesc

Cartea lui Mircea Anghelescu (Preromantismul românesc, **Ed. Minerva, 1971)** merită o deosebită apreciere, trebuie spus din capul locului, fiind alcătuită după o metodă de cercetare riguroasă sub aspect istoric, pe baza unei bibliografii ce cuprinde texte și documente fundamentale, cît și studii generale asupra problemei. Întreaga expunere îmbină documentarea cu explicarea științifică și analiza literară, ajungînd la constatări ce vor constitui, desigur, dincolo de data publicării cărții, fapte importante pentru istoria literară.

În partea introductivă se face o delimitare între romantism și preromantism, prin ideea că preromantismul nu este o simplă prefață a romantismului, ci primul moment al unei crize, provocată în literatură de căutarea unui echilibru, după momentul clasic al încrederii absolute în adevărul rațional Preromantismul este definit astfel nu ca o doctrină, ci ca o atmosferă care se compune indirect, din reflexe ale sentimentelor, din stări de spirit, chiar din perplexități și incertitudini. În limitele acestei atmosfere sînt prezentate, în continuare, elementele preromantice în literatura română, mai întîi în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și apoi în primele decenii ale secolului al XIX-lea.

Față de studiile mai vechi despre preromantism, lucrarea lui M Anghelescu dă o nouă explicație a liricii românești din ultimii ani ai secolului al XVIII-lea, ca proces de efervescență fără de care rămîne de neînțeles literatura primelor decenii ale secolului al XIX-lea. Aici sînt căutate „elementele" preromantismului, în cadrul unei atmosfere poetice în concordanță cu o nouă estetică, aceea a intuiției și a sentimentului, chiar dacă nu e vorba de o bază teoretică în epocă, ci doar de o anumită atmosferă poetică.

Prezentarea poeziilor susține această idee, deși e vorba mai mult de improvizații poetice ale unor scriitori minori. Cu tot limbajul greoi și încîlcit al poeziilor, acestea sînt, în ultimă analiză, dovada unei limbi literare încă neformată pentru o autentică expresie artistică, fiind însă vizibile în ele interferența elementelor clasicizante cu cele sentimentaliste, preromantice, expresia lor lăsînd să se întrevadă nașterea sentimentului, adică trecerea de la exterior spre interior, după mersul poeziei preromantice. Traducerile din literatura europeană ofereau un astfel de orizont tematic, într-un conflict între școala replicii clasice, cu tonul gradilocvent, cu invocațiile sale solemne și accentul pasionat, conținutul afectiv, ca sentimentalism ce deschide drumul preromantismului poetic.

Importantă ni se pare, aici și o încercare de periodizare a literaturii române, care ține seama nu numai de factorii istorici, externi, ci și de o anumită dezvoltare a poeziei sub semnul noii epoci a preromantismului. Preromantismul românesc, privit astfel, nu se poate asimila total preromantismului general european, nu numai pentru că el include caracteristici proprii culturii și geniului nostru național, ci și pentru că este un preromantism retardatar. simultan cu romantismul și cu o serie de evenimente de ordin social și politic care reprezintă o altă epocă istorică. Dar esența fenomenului – adică individualismul, sentimentalismul starea de criză sufletească etc. – sînt. în mare, aceleași. De aici și grija autorului de a determina „elemntele" preromantismului românesc.

O a doua parte a lucrării, foarte bine distinctă de prima, se deschide aici. Pentru fixarea cadrului preromantic în poezia epocii sînt schimbate planurile studiului : documentarea istorică este înlocuită cu analiza tematică într-o formă care, bazată fiind pe încadrarea europeană a poeziei române, chiar dacă lasă pe al doilea plan măsura valorică a operei lor, demonstrează în schimb recunoașterea unei circulații a poeziei europene într-o literatură ce atunci își fixa profilul originalității ei. Confruntarea aceasta istorică nu ne mai dă astfel impresia unei producții minore, ci întărește pe aceea a unei asimilări organice a adevăratului fior poetic, în sensibilități ce încă nu dispuneau de o egală posibilitate de exprimare poetică, într-un stadiu de constituire al limbii literare românești.

Metoda aplicată în analiza poeziilor respective, pentru fixarea atmosferei preromantice, este proprie stilisticii literare, pentru selectarea tematică și explicarea modalităților de expresie prin structurile poetice, apreciate după funcția lor revelatoare de sensuri și idei în planul filozofic al tematicii preromantice, dezvoltate în capitole separate : natura, moartea, timpul, patriotismul, erotica. Tratarea simultană a unor poeți mari și mici, in adevăr, conturează ceea ce s-a numit atmosfera romantică în literatura română Constatarea autorului este că, atît cantitativ, cît și calitativ, către anul 1840 preromantismul românesc își manifestase existența și își găsise expresia. Piesele detașate ale decorului, importate pe căi diferite, unele încă insuficient cunoscute în istoria literară, se regăseau atunci într-o alcătuire proprie, cu un sunet original. Era, de fapt, întîiul sunet autentic și original al poeziei culte românești.

Concluzia reține nu numai ideea fundamentală a lucrării, foarte bine susținută în toată expunerea, ci și un element important al întregii dezvoltări al literaturii române moderne ca fapt poetic, cu consecințe pînă în literatura dintre cele două războaie mondiale. Căci dacă preromantismul a fost un moment de „criză", la începutul secolului XIX-lea, aceleași semne ale „crizei" vor apare, în alte forme poetice, și în mișcarea literară de la începutul secolului al XIX-lea, cu urmări în literatura dintre cele două războaie mondiale, tocmai în ceea ce a fost numit „esența" poeziei moderne, după momentul romantismului și acela al simbolismului european. Cartea semnalează nu numai un „început" al poeziei române moderne, ci și o anumită „structură modernă" a ei, recunoscută în faza de „început" prin „elementele" preromantismului. Fapt important de reținut pentru istoria literară

EUGEN TODORAN

Profiluri

Nichita Stănescu

Neliniștea este calitatea simțirii tinere, virile, neobosite să cerceteze, neobosite să interogheze. Această neliniște pozitivă devine poetică atunci cind eul liric acordă universului culoarea afectivă a neliniștii sale. În poezia lui Nichita Stănescu, mai mult decit atit, dintr-un prea plin generos al simțirii elevate, egocentrismul poetic absolutist care acorda prin tradiție poetică universului această calitate numai în măsura în care folosea unor scopuri lirice imediate, satisfăcute prin transferuri de sens conjuncturale, este abolit, deoarece poetul concepe universul, de la bun inceput, printr-un postulat peste tot presimțit, ca avind-o. Nu este vorba aici de mistica nici unui animism, ci de un dialog al misterurilor materiei la scară cosmică, intemeiat pe o viziune destul de științifică a cosmosului. Poetul înțelege că orgoliul lui de homo sapiens este lipsit de fundament atit timp cit în vecinătatea ființei sale palpită infinite forme misterioase in care a cristalizat, intr-un popas la fel de temporar ca și in ființa lui, materia. Durerea acestor forme mult mai bătrine geologic ca specia sa, supuse și ele agresiunii, cit și exaltata lor fericire de a exista, le descoperă asemănătoare sieși. Naiv poate, dar generos și intreprinzător pină la sublim, incearcă atunci să stabilească punți de legătură, un limbaj comun între lumea sa interioară și lumea exterioară. Din incidența sa ca agent creator al naturii cu Natura se naște astfel poezia asemeni unui izvor cristalin, ca o hemoragie fabuloasă prin care gilgiie durerea, frumusețea și prospețimea celor două glasuri curgind împletite.

Ideea cuprinderii ideale se infățișează in această ipostază ca o empirică sumă a tuturor datelor contigentului. Exercițiul poetic de cunoaștere este mai mult de ordin mecanic, un efort fizic. El constă într-o transgresie continuă spre un orizont infinit, așa cum il și formulează poetul in poemul „Trecere" din volumul Necuvintele : „Treceam parcă săltind pe virfuri de picior, / din trup în trup, ca o arcadă / culcată peste șirul pieritor / de reci coloane-ntr-o Eladă" ... Ca un Proteu, il vedem trecind pe rind prin marile familii de ranguri și forme inconjurătoare păstrindu-și conștiința individualității, dar manifestindu-și și dorul de a o pierde. Mulțimea metamorfozelor sale, semănind cu o risipă treptată, mulțimea mai degrabă a intrărilor sale în obiecte (ca un vrăjitor posedă cheile tuturor lacătelor obiectelor naturii) in care fiecare obiect pare o mănușă fericită să găzduiască pe musafirul ei ingrat, devorator, provoacă o atmosferă de o stranietate nemaipomenită, aflată uneori la hotarul incoerenței și al confuziei, deoarece de la un timp nu numai poetul săvirșește aceste călătorii ci, firesc, și celelalte obiecte ale lumii avide să se cunoască, intre ele. Dinamismul anxios al naturii are astfel un caracter cognitiv : „Vreau să fiu el. / El vrea să fie arbore. / Arborele vrea să fie ciine, / Ciinele vrea să fie pește. / Peștele vrea să fie nour, / Norul vrea să fie cimpie. / Cimpia vrea să fie cal, / Calul vrea să fie iarbă. / Vreau să fiu iarbă". (Măreția frigului, p. 60). Într-o frunză, poetul se întîlnește cu un iepure. Iarbă fiind, poate fi păscut de un cal. Tragismul creste copleșitor deoarece eului poetic neliniștit i se adugă neliniștea ierbii neputincioase, obligate prin condiția ei la pasivitate. Se amestecă astfel mai multe straturi care la prima vedere alcătuiesc un mic haos lingvistic in care domnește arbitrariul ca și in jocurile de copii. „Haosul" este și mai izbitor atunci cind aceste straturi de experiență se inmulțesc. In ciuda unei concreteți violente, poemele par din cauza aceasta aride, propoziții schematice sau naive alăturate de o nervozitate catastrofică, care mai adoptă pe alocuri și tonul oracular.

In aceste migrări, in care se manifestă nemulțumit de ce i se oferă ca un Cezar mizantrop, poetul își descoperă cu imensă surpriză propria formă originară. Cu ciudată cruzime, egalind cu o pierdere de sine, va porni pe loc acea disecare minuțioasă de la care nu s-a putut sustrage nici un obiect al naturii. Intrarea in propriul trup este de un gigantism romantic, ca intrarea intr-o misterioasă piramidă egipteană deteriorată de trecerea mileniilor și inundată de ape.

Dar Proteu-poetul se metamorfozează la infinit tocmai pentru că fiecare formă a naturii este imperfectă. Perfecțiunea este numai suma lor atinsă la infinit. Și una din aceste imperfecte este trupul omenesc. El este un trup utilizat pasager ca și toate celelalte, nici mai bun nici mai rău, uzurpat din idolatrizarea clasică și minor în superba lui armonie antică cu sufletul. În această tranșantă dicotomie, natura termenului secund rămine perfect misterioasă, iar a celui prim, vulgară, proscrisă ca de furia unui fanatic catolic : „... Cum să m-arăt în trup pe care nu-l doresc / și armăsar păscind cimpii asire ? ... (În dulcele stil ... p. 107).

Simțind natura la aceste dimensiuni, poetul devine el insuși natură. La nivelul acestei identificări, nici romanțioase și nici vesele, ci problematice, găsim cel mai mare proces de implicare in real al poetului. Respectivul act este felicitat psihologic de lipsa totală, din conformația lui psihică, a oricărui simț al convenției practice, imediate Pretutindeni el abandonează convențiile comunității pentru a se scufunda in cele naturale, cosmice.

Frenezia contopriii cu elementele naturii conține pe de altă parte și o pornire incestuoasă de a viola și poseda elementele naturii, rudele sale de singe, nu numai dintr-o plăcere a spiritului, ci și dintr-una pur erotică. Mai mult decit atit neințelegind că cele două dispoziții se suprapun, pentru cineva gestul erotic din poezia lui Nichita Stănescu poate părea cinic, de exemplu ca in poemul Creș-te altă iarbă (Măreția frigului, p. 25), deși potrivit pentru discuție ar fi putut fi și Elegia a opta, hiperboreeane. Îmbrățișarea care se continuă și după ce iubita îmbrățișată moare, ar putea fi considerat un gest de necrofil. În realitate erotismul nu se limitează nici o clipă la dimensiunea ființei inlănțuite. Poetul inlănțuie in extazul erotic intreaga natură vie și nu il afectează, gindind dialectic, pierderea unei părți a ei. Instinctul este astfel modificat de elanul curiozității inteligente .

Metamorfoza ca temă și obsesie a eului liric se manifestă și mai tranșat pe plan pur formal, unde neliniștea sa se traduce, aș spune, parafrazind o proză a poetului, printr-o fugă accelerată din „cuvint in cuvint" : cu elan creator și inventează cuvinte, se schimbă sintaxa frazei, categoriile gramaticale etc. Și aici poetul ignoră convenții și cînd își inventează altele le abandonează grabnic pentru a pleca departe. Traducind necunoscutul in termenii cunoscutului, in limitele unui cod lexical. inventează cuvinte : helf, helvol, ehov, ahov, ep, up. sint denumirile unor magice și misterioase fenomene ; unvrop denumește o băutură imaginară ; trimbulind este un adjectiv care consacră un tip special de euforie. Intervenind mai departe, onomatopeea devine adjectiv („acel filf de inger"), substantivul neutru poate fi și feminin (punct-punctă), numeralul și substantivul se verbalizează : „N-ai să vii și n-ai să morți / N-ai să șapte intre sorți / N-ai să iarnă. primăvară, / N-ai să doamnă, domnișoară ... (În dulcele stil ... p. 79) etc.

Exercițiul, departe de a fi arid sau fantezist, este expresia unei colosale suspiciuni și anume că insuși exprimantul ar fi in conflict cu exprimatul. Poetul descoperă că și la nivelul cuvintelor acționează negarea, agresiunea, neliniștea. Nici cuvintele, „cuvintele-tristele", nu sint minate, in frumoasele lor șiruri, de certitudini. Și la baza lor poetul vede același dramatism creator al naturii. Iar cuvintul, pe lingă că e minat de lupta dintre semnificant și semnificat, este negat și de satanicul necuvint descris cu un „horn invers, cu fumul în ripă, / cu ceru-n prăpăstii atras" (Necuvintele, p. 177). Apoi, chiar cuvintul, prin funcția lui de semn, abstract și convențional, nu mai prezintă incredere. Prin arbitrariul său fundamental, el este o „deridere" pentru orice comunicare serioasă care ar vrea să fie lipsită de riscuri (Măreția frigului, p. 48). Singurele „cuvinte" fixe, singure, semne de mina intii ale naturii eterne, le descoperă ca fiind trupurile concrete, vizibile. Elogiul acestor „semne" seamănă cu o intoarcere pe furiș, pregătită ca o mică răzbunare, la concretețea gindirii primitive. Fuga febrilă, in speranța găsirii unei formulări fixe, eterne, perfecte, inatacabile, seamănă cu o acumulare nesățioasă de cuvinte, care se manifestă vădit in structura poemelor, in avintul lor fals oratoric. Se poate vorbi in acest caz in poezia lui Nichita Stănescu de o retorică exemplară a neliniștii pure.

La originea tuturor prefacerilor stă așadar dorința acută a inteligenței creatoare de a avea acces la marele sistem de semne ale naturii care i se refuză in intregime și pe care il constringe să i se revele cel puțin fragmentar. Prin aceasta se consacră o luciditate și o sensibilitate proteiformă, funcționind cu gravitate in infinite lumi și coduri paralele. Odihnitoarea lume unică a lui Ptolemeu a fost inlocuită de obositoarele lumi simultane, din a căror complementaritate se alcătuiește spațiul cosmic curb. Și, ca o ironie, singurele mijloace ale transferurilor de sens, dintr-o realitate in alta, sint tot nesigurele cuvinte .

Pe lingă suspiciunea cunoscută a poetului, mișcarea condurilor, sub influența cinetică a propriei lor curiozități, face și ea permanent dificil fundarea temeinică a alfabetului comun. La acest nivel, poezia (ca și Proteu) trece prin coșmarul ei capital, acela in care propriul cod e susceptibil de a fi supus negării.

MIRELA ROZNOVEANU

Cartea străină

Oulipo

Tiltul acesta bizar e de fapt însemnul unei grupări literare franceze fondate acum aproape cincisprezece ani în jurul scriitorului matematician Raymond Queneau. Ințelesul lui exact : **Ouvroir de Littérature Potentielle**[1]. „Ouvroir", adică un fel de atelier. Alți membri dintre cei mai cunoscuți : romancierul George Pérec s-a puplicat la noi romanul **Lucrurile)**, poetul Jacques Roubaud. Invitat de onoare : informaticianul Abraham Moles. Scopul : în al doilea rind — la primul mă voi referi mai încolo — acela de a elabora structuri literare sau, altfel spus, reguli de compozitie ori, mai exact, constringeri predeterminate urmind a fi asumate de scriitori în viitor, oulipiștii mulțumindu-se să ofere cîteva exemple pentru fiecare regulă. Natura lor : năstrușnică de cele mai multe ori, dar și matematizată adesea. Năstrușnică : a scrie — ceea ce Georges Pérec a și făcut — un roman epurat cu stricteţe de vocala **e** sau de alt semn al alfabetului ; a întocmi texte în care orice cuvînt e mai lung cu o literă decît cel precedent, eventual și cu ordine descrescătoare de la un moment dat : altele ce pot fi citite în ambele sensuri ; a înlocui cuvintele cu definiţia lor din dicţionar (în acest caz „Pisica a băut lapte" devine „Mamiferu carnivor digitigrad domestic a înghițit un lichid alb, dulce la gust, furnizat de femelele mamiferelor"), etc. Matematizată : se aplică algebra lui Boole pentru a se obţine intersecţia a două romane, ori aglebra matricială în vederea multiplicării textelor. Folosind un procedeu de reducţie riguroasă, François Le Lionnais a obţinut încă din 1957 următorul poem :

T

Cum se vede, forța de concentrare a unui asemenea procedeu e impresionantă, după cum e impresionant să constatăm că o formulă atît de redutabilă cum e numărul lui Fibonacci poate conduce la un produs poetic atît de ... subţire :

Focul torcînd
deja aţipind,
binecuvîntează-ţi
oasele
voi lua
o bătrînă ghemuită
trăieşte-ţi trandafirii vieţii !

Au fost recunoscute, desigur, rămăşiţele unui binecunoscut sonet de Ronsard.

Nu ultimul dintre paradoxurile intreprinderii oulipiștilor e următorul : la temelia concepției lor ostentativ moderne se află o mentalitate clasică. Într-adevăr, clasicii au fost aceia care au socotit că doctrina precede operelor, în timp ce mentalitatea modernă implică, dimpotrivă, părerea că teoria se elaborează cu textele și se transformă odată cu ele. Mai mult : dacă clasicii — un Racine, de exemplu — au știut să aplice codul prestabilit fiindu-i totodată infideli, realizînd noi variante, constrîngerea matematizată propusă de Oulipo este intransigentă de vreme ce se afirmă că cei mai buni practicanți literari ai regulilor stabilite ar fi mașinile de calcul. Ținînd seama de tendința teoriei actuale a literaturii, de a identifica citirea cu scrierea, ar trebui să conchidem că adevăratul cititor al unui poem produs de o mașină de calcul va fi, în mod logic, o altă mașină de calcul..

Așa ar sta lucrurile dacă n-ar interveni al doilea obiectiv al grupului. Cine-l ignoră cu seriozitate dogmatică nu riscă ci poate fi convins că se va umple de ridicol. Căci, să nu uităm, Raymond Queneau este genitorele literar al drăcoasei Zazie și membru al colegiului de patafizică, locul de predilecţie al voioșiei ingenioase și inconoclaste prospectat, pe vremea lui Caragiale, de către Alfred Jarry. De aceea. vom recunoaște că, așa cum este dat prin definiţie, matematica e o știinţă ironică, fondată pe principiul quasi-junimist. „Intră cine vrea, pricepe cine poate", și oulipiștii sînt beneficiarii unei bune dispoziţii, greu de imitat în premizele ei. E suficient să știm că R. Queneau a combinat în așa fel versurile a zece sonete încît ele ar putea deveni, prin repetate lecturi combinatorii **O sută de mii de miliarde de poeme.** Prezentîndu-și cartea cu acest titlu, autorul a precizat :

„Socotind cîte 45 de secunde pentru lectura unui sonet și 15 secunde pentru a schimba combinaţia, a 8 ore pe zi și 200 de zile pe an, se va putea citi timp de un milion de secole, iar citind toată vremea timp de 365 de zile pe an, vor fi 190.258.751 ani de lectură plus cîteva resturi (fără a mai ţine seama de ani bisecţi și de alte amănunte)".

Desigur, nu din asemenea glume va purcede literatura de mîine. Dar poate că, atunci cînd cheltuie atîta inteligenţă pentru astfel de glume, **Oulipo** devine oglinda strîmbă a literaturii de azi, sau altfel zis, o oglindă care se strîmbă de rîs.

LIVIUS CIOCÂRLIE

[1] .Oulipo, **La littérature potentielle,** Gallimard, Paris, 1973.

„Prin practică, pentru practica social - politică"

Rolul formativ al activității social-obștești în facultăți

Caracteristică a vieții sociale contemporane în general, activitatea social-obștească primește, în condițiile socialismului o însemnătate și trăsături specifice. Ea crește în amploare, antrenează o parte tot mai mare a populației, acoperă treptat toate sferele vieții sociale, are o funcționalitate social-politică esențialmente nouă și o eficiență crescîndă pe plan economic, politic, cultural, educativ etc. Experiența de pînă acum în construcția socialismului demonstrează că această formă de activitate tinde să devină un mod principal de existență și de activitate a omului noii societăți. De remarcat în acest sens marea atenție de care se bucură din partea conducerii partidului nostru organizațiile de masă și obștești, stimularea activității acestora pentru lărgirea atribuțiilor și răspunderilor lor.

Diferențiată în funcție de sfera de desfășurare de categorii sociale, profesionale, de vîrstă, etc. activitatea social-obștească din mediul studențesc are o serie de trăsături specifice, care decurg, în primul rînd, din compoziția socială, pe vîrste, sexe și nivel de cultură generală a colectivităților studențești, precum și din natura muncii în învățămîntul superior unde se pregătesc cadre care, în general, vor ocupa funcții de răspundere în viața economică și social-culturală a țării, revenindu-le la viitoarele locuri de muncă obligații importante atît pe plan profesional cît și pe plan social-obștesc. De aici necesitatea unui accent corespunzător pe formarea lor multilaterală care să le permită îndeplinirea unor funcții cu multiple solicitări. Pregătirea viitorului inginer profesor sau medic pentru exercitarea profesiunii alese presupune o strînsă împletire a pregătirii lui teoretice de specialitate cu cea practică de-a lungul întregii facultăți. Dar, deviza „prin practică, pentru practică" este tot atît de valabilă și în formarea sa generală, pentru **practica vieții social-politice și obștești.**

În acest sens conducerea Partidului nostru cere învățămîntului de toate gradele să pregătească tineretul „pentru viață, pentru muncă, pentru **activități social-utile** (subl. ns.), pentru a deveni participant activ la opera de construire a socialismului și comunismului în patria noastră"[1].

Prin această prismă, din multiplele roluri ale activității social-obștești din învățămînt (și, mai ales din învățămîntul superior), se reliefează cel de cadru pentru prilejuirea unei practici în acest domeniu al desfășurării activității viitoare, a întregii vieți de după terminarea școlii. Acest rol, al activității social-obștești, se accentuează în cazul studentului. După absolvirea facultății el va fi solicitat, pe plan profesional, la un nivel conform gradului său de calificare. Îndeplinirea sarcinilor sale profesionale implică însă și o serie de obligații în viața social-politică a colectivității în care va intra, solicitări dimensionate, deasemenea, la nivelul răspunderilor funcției de inginer, profesor, cercetător etc. ceea ce presupune o pregătire corespunzătoare și pe acest plan.

Spre deosebire însă de tînărul muncitor care efectuează atît practica profesională cît și cea social-politică în uzină, acolo unde va lucra (respectiv, continuă să lucreze) mai tîrziu, însușind și o experiență a vieții social-obștești din întreprindere, și toate acestea la 16–18 ani, studentul rămîne în mare măsură elev și la 22–24 ani, pînă la absolvire. Mai puțin, desigur, din punct de vedere profesional, și mai mult în privința practicii social-politice și obștești. Timp de 4–5 ani (și aceasta la vîrsta maturității), el trăiește în ceea ce numim „mediu universitar". În mod incomplet, totuși, școala superioară îi poate crea condiții pentru efectuarea unei practici profesionale, folosind în acest scop laboratoare, ateliere, stagii în producție etc. pregătindu-l pentru o rapidă integrare profesională. Mult mai puțin se realizează o practică premergătoare, de inițiere în problemele deosebit de complexe ale vieții social-politice din fabrică, din C.A.P., instituțiile de cultură, unde va lucra tînărul după absolvire. Drept urmare, în privința acestei practici, tînărul specialist proaspăt instalat în muncă, începe o adevărată ucenicie, deloc simplă, și a cărei parcurgere îi este absolut necesară pentru exercitarea profesiunii.

În procesul de apropiere a universității de producție, una din modalități este realizarea unei apropieri și pe acest plan al practicii, al pregătirii viitorilor specialiști. Acestui scop îi pot servi diferite forme ca : unele participări reciproce ale tinerilor din producție și ale celor din facultăți la activitățile de organizație, invitarea la facultate a muncitorilor și inginerilor cu multă experiență profesională și politică, includerea în tematica dezbaterilor adunărilor A. S. a unor probleme din viața social-obștească a unităților unde vor lucra absolvenții etc. Aceluiași scop îi pot servi o serie de discipline și științe sociale care să trateze, la nivelul generalizării teoretice, problematica vieții și activității social-obștești. Și din acest punct de vedere sînt deosebit de necesare alături de cele trei discipline – filosofia, economia politică și socialismul științific – altele ca : știința conducerii societății, sociologia și psihologia muncii, psihologia socială ș.a. care să ofere studenților cunoștințe temeinice în acest domeniu atît de important în practicarea profesiunii.

Partidul Comunist Român promovează în mod consecvent o orientare a învățămîntului de toate gradele care să țină seama de progresul rapid al științei, de necesitățile **viitoare** ale societății socialiste și comuniste, de perspectivele ce se deschid țării[2] pregătind pe tineri pentru a putea rezolva probleme care se vor pune abia într-un viitor apropiat sau mai îndepărtat, un viitor care, în mod firesc, va fi prezentul lor de mîine. Conform acestei concepții, problemele integrării tineretului trebuie abordate în viziunea dinamicii sociale, avînd în vedere faptul că tinerii care vor fi ingineri și economiști peste cîțiva ani, „vor fi la apogeul activității lor la începutul mileniului al treilea al erei noastre" și ei „vor trebui pregătiți astfel pe toate treptele învățămîntului încît să poată lucra cu maximum de eficiență în condițiile de peste trei decenii"[3]. Îndeplinind dublul rol de transmitere al unor milenare învățături și experiențe sociale, și concomitent, de efectuarea a unei imense investiții în acest tineret, cu scopul asigurării progresului societății[4], acțiunea de educare a tineretului nu poate fi concepută decît ca o acțiune atent orientată spre viitor.

În cazul țării noastre, viitorul, următoarele decenii înseamnă făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, caracterizată printr-un nivel superior de dezvoltare economică, social-politică și culturală, printr-un nivel superior de cuprindere, funcționalitate și eficiență a activității social-obștești. Cerință și tendință obiectivă a progresului societății noastre, ridicarea la acest nivel a activității social-obștești este condiționată și de o acțiune conștientă, de educare și formare a tuturor categoriilor sociale și de vîrstă, punîndu-se un accent deosebit pe tineret chemat să preia experiența acumulată și în acest domeniu, și s-o continue în condițiile mai evoluate ale societății socialiste de la sfîrșitul veacului XX și de la începutul celui următor. Din cunoașterea acestor cerințe ale viitorului izvorăște grija deosebită a partidului față de tineret, față de formarea, pregătirea sa ideologică și politică. De aici chemarea către tineret de a fi colaborator activ în acest proces, de a face ca organizațiile lui să devină colective de luptă pentru educație comunistă. Referindu-se la creșterea sarcinilor social-politice în viața universitară, tov. Nicolae Ceaușescu, la Plenara C.C. al P.C.R. din iunie 1973 arăta : „Trebuie să antrenăm mai activ studențimea, să asigurăm o participare mai largă a studenților, a asociațiilor lor **la întreaga activitate din institute** (subl. ns.) și universități".

Calitatea de colaborator în procesul de educație impune organizațiilor de tineret din facultăți obligații mari, la nivelul posibilităților unor colective care cuprind însemnate mase de tineri maturi, bucurîndu-se de condiții deosebite pentru studiu, pentru organizarea și desfășurarea vieții studențești la nivelul exigențelor societății socialiste.

Conf. dr. F. ALBERT
Conf. dr. I. LUCA

FLORICA ORAVIȚAN „DARURI"

1) Hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R. din 18—19 iunie 1973 cu privire la dezvoltarea și perfecționarea învățămîntului în R.S.R., pag. 31

2) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol. III, ed. Politică, București, 1969, p. 163.

3) Miron Constantinescu, Probleme ale integrării sociale ale tineretului în România. În vol. „Integrarea socială a tineretului" sub red Miron Constantinescu, Ed. științifică, București, 1969, p. 29—30.

4) Miron Constantinescu, Direcții ale cercetării sociologice în țara noastră. În vol. „Cercetări sociologice contemporane", coordonator științific Miron Constantinescu, Ed. științifică, 1966, p. 21—22

O enigmă a fizicii moderne : neutrinii solari

Informațiile pe care le-am obținut și le obținem actualmente despre corpurile cerești ne parvin aproape exclusiv prin intermediul radiației electromagnetice, prin fotoni. Spre pămînt mai vin radiațiile corpusculare, radiațiile cosmice formate din electroni, protoni, nuclee de atomi etc. Viteza de mișcare și direcția particulelor încărcate pot fi modificate de cîmpurile magnetice cosmice. Mai există și alte particule materiale, neutronii, mezonii, hipernii, etc. care aproape toate sînt particule instabile ce se dezintegrează înainte de a sosi pe pămînt.

Există o singură particulă care, ca și fotonul este capabilă să transmită informații de pe corpurile cerești îndepărtate : aceasta este particula neutrino. Neutrinul a fost „propus" fizicii teoretice în 1930 de către W Pauli, pe atunci tînăr fizician elvețian – pentru a elimina contradicțiile legate de aparenta încălcare a principiului conservării energiei impulsului și a momentului cinetic în desintegrarea B (beta).

Procesele la care participă neutrinul fac parte din categoria interacțiunilor slabe ale particulelor elementare, neutrinul fiind reprezentantul principal al acestora, deoarece el nu ia parte la alte forme de interacțiuni ale microparticulelor.

Datorită slabei interacțiuni cu substanța între 1930–1956 Leipunski, Allen, Rustad-Ruby, Alihanov au pus la punct metodele indirecte de observare a neutrinului, cum sînt experiențele de recul și corelații unghiulare.

Începînd cu 1956 R. Davis, F. Reines, și C. L. Cowan au reușit să detecteze în mod direct atît particula neutrino cît și antiparticula sa antineutrino.

Cunoștințele actuale ne relevă neutrinul ca fiind o particulă cu sarcina electrică zero, cu masa de repaus foarte mică (uneori egală cu zero).

Pînă nu demult, studiul structurii interne și a surselor de energie solară era legat strict de teorie. Teoreticienii trebuiau să elaboreze modele ale constituției interne a soarelui, modele care să descrie variația în funcție de profunzime a condițiilor fizice ce guvernează soarele.

Principial din 1967–1968 a apărut posibilitatea verificării directe a acestor modele. Bilanțul energetic al reacției termonucleare arată că aceste reacții dau naștere unui flux neutrinic ce reprezintă 3% din energia debitată de Soare. Radiația neutrinică generată în părțile centrale (spre deosebire de radiația fotonică) poate ieși la suprafața Soarelui nemodificată, ajungînd pe Terra fără să sufere nici o alterare. Dacă se reușește captarea acestui flux, se observă de fapt centrul Soarelui.

Cercetătorii din echipa condusă de Raymond Davis jr. de la Brookhaven Național Laboratory au instalat „telescopul neutrinic", o cisternă uriașă conținînd percloretilenă (cisterna are un diametru de 6,6 m. și lungimea de 15 m.) în mina de aur Homestake în statul Dakota de Sud la o adîncime de 1.470 m.

Folosirea acestei substanțe nu este întîmplătoare : e bogată în clor și relativ ieftină. Neutrinii solari reacționează cu izotopul natural al clorului. Este deci suficient de a număra atomii de argon – 37 din cilindru pentru a cunoaște fulxul neutrinic solar.

Pentru a putea obține efctul propriuzis cu eficacitate cît mai mare, este necesară luarea unor măsuri de micșorare a fondului de radiații, ce poate influența foarte mult efectul pur. Aceste efecte de fond se elimină plasînd lichidul detectar la mare adîncime respectiv luînd măsuri speciale de protecție. Luînd în considerare toate efectele de fond R Davis jr. arată că efectul pur produs de neutrinul solar este sensibil mai mare decît suma efectelor de fond produse de radiația cosmică, neutronii rapizi și contaminarea radioactivă.

Ultimele rezultate comunicate de profesorul Davis au produs senzație. Cu experiența sa neutronii solari nu au fost practic detectați.

Dezacordul este suficient de mare pentru a avea o semnificație fizică. Pînă acum nimeni nu a tras concluziile acestei noi probleme de astrofizică. Soarele, steaua cea mai apropiată de noi, este și cea pe care o cunoaștem mai bine. Rezultatele obținute despre structura sa internă au servit ca modele pentru alte stele. O confirmare (sau infirmare) observațională a temperaturii centrale a soarelui, prezisă de teorie, va constitui un mare pas înainte în astrofizică.

„În căutarea neutronilor pierduți" a pornit o adevărată cruciadă științifică. V. N. Gribov și B. M Pantecorve au emis ipoteza transformării neutrinilor electronici solari în neutrini cu energie mai mică, neutrini miuonici, ce nu sînt captați de Clor – 37.

Ipoteza neutrinului ca particulă instabilă care se dezintegrează a fost propusă de J. Bahcall, N. Cabilbo și A. Yahil. Faptul că detectorul lui Davis nu înregistrează neutrinii solari, se datorează caracterului instabil al neutrinului, care se dezintegrează pe dis-

Estetica românească în proiecţia unei aniversări (III)

Intre preocupările majore de estetică modernă se numără citeva care au marcat o innoire fundamentală a esteticii. Este vorba de interferenţa esteticii cu domenii cum ar fi teoria informaţiei şi semiotica, teoria sistemelor şi cibernetica etc. care au operat anumite modificări în metodele de cercetare, dar şi in planul interpretării novatoare. Receptivi la aceste noi direcţii, esteticienii electronişti ca V. E. Maşek, Mihai Nadin, apoi Solomon Marcus şi Radu Cezar au ancorat cercetările lor serioase pe acest tărim pină nu de mult total necunoscut la noi. Solomon Marcus publică **Poetica matematică,** Ed. Academiei R.S.R., 1970, iar V. E. Maşek, **Arta şi matematica,** Ed. Politică, 1972, opere care fac apel la serviciile esteticii de matematică şi informatică. Notăm aici şi antologia ingrijită de V. E. Maşek, intitulată **Estetică, informaţie, programare,** Ed. Ştiinţifică, 1972, care valorifică studiile elaborate de Radu Cezar, privind ontologia semiotică a informaţiei estetice, pe cel al lui M. Nadin, estetică generativă şi ultimul al ingrijitorului, care studiază problemele estetice ale programizării. Prin aportul acestor cercetători, estetica românească de azi înscrie citeva noi capitole de estetică, este vorba de estetica semiotică şi teoria generală a semnelor, determinarea cantitativă a artei moderne şi primele incercări de metaestetică, estetica informaţională şi aplicată matematicii la investigaţiile estetice etc. Aceste cercetări moderne au stimulat noi direcţii ale metodelor estetice, din care un loc de seamă au ocupat metoda structuralistă, cea a esteticii cibernetice, a fenomenologiei, cum reiese şi din cartea **Noi direcţii in cercetarea estetică,** Ed. Dacia, 1972. Prin spiritul unui discernămint critic şi asimilarea selectivă a izvoarelor străine, aceste lucrări pot fi socotite ca reale contribuţii de deschidere către estetica marxistă, de interpretare novatoare ale esteticii, conştienţi fiind că fenomenologia şi structuralismul etc. nu sint doctrine marxiste.

Tot atît de noi şi necunoscute, chiar şi pentru cele mai moderne studii de estetică românească apărute pină in 1944 sint cele privitoare la estetica industrială şi Design, estetica vieţii cotidiene şi cea a urbanismului contemporan, implicaţiile estetice ale civilizaţiei zilelor noastre şi ale mijloacelor moderne de mass media : radio, televiziune etc. In 1966, Marcel Breazu şi A. Moisescu îngrijesc lucrarea colectivă **Estetica vieţii cotidiene,** Ed. Ştiinţifică, iar I. Achim publică prima carte de estetică industrială, o disciplină de mare perspectivă pentru procesul producţiei materiale, carte intitulată **Introducere in estetica industrială,** Ed. Ştiinţifică, 1968. Acestora le urmează alte citeva volume, unul editat de C.I.D.S.P. : **Estetica industrială Design,** Bucureşti, 1972, cartea lui Pavel Cimpianu, bazată pe o stăruitoare cercetare sociologică, **Radio, televiziune, public** şi o culegere a C.I.D.S.P., **Artă şi societate,** 1972. Toate aceste studii au avut un bun ecou şi un real efect practic şi educativ.

Cu aceasta am ajuns la o altă mare problemă, aceea a educaţiei estetice, de prospectare a gustului estetic şi a gusturilor artistice variate etc. ; obiective care au preocupat nu numai pe esteticieni ca atare, pe cei care predau estetica în învăţămîntul superior, ci şi pe cercetătorii din pedagogie, pe criticii şi teoreticienii de artă, pe numeroşi oameni de ştiinţă din domenii foarte diverse. De la volumele **Educaţia estetică,** Ed. de Stat Didact. şi Pedag., 1961 (de M. Bîrsănescu şi G. Văideanu), la volumul lui G. Bălan **Muzica, artă greu de inţeles ?,** Ed. Meridiane, 1963, la cartea semnată de Pius Brînzeu, **Educaţia estetică in chirurgie,** Ed. Didactică, 1966 şi apoi din nou G. Văideanu, **Cultura estetică şcolară,** aceeaşi editură, 1967, la un prim apreciabil moment prilejuit de apariţia culegerii ample **Educaţia estetică prin artă şi literatură,** Ed. Academiei R.S.R., 1964, se cristalizează o direcţie importantă pentru educaţia estetică. Problemele generale dezbătute aici au fost atitudinea estetică, gustul şi idealul estetic. Aportul adus la educaţia estetică prin literatură, teatru, cinematografie, muzică, artele plastice, televiziune etc. Un al doilea moment important pentru activitatea de educare estetică a fost marcat prin apariţia primului manual universitar de estetică marxistă, publicat sub forma unor prelegeri semnate de cadrele didactice din principalele noastre centre universitare. Cele 20 de prelegeri editate de M. I. in 1968 se adresează studenţilor, dar şi altor categorii de oameni ai muncii. In sfîrşit, ca rod al unor preocupări asidue în direcţia educaţiei estetice, rînduim aici lucrarea colectivă a celor 26 de autori care au elaborat cu exigenţă, dar şi cu scăpări inerente grabei cel dintîi **Dicţionar de estetică generală,** Ed. Politică, 1972, un real instrument de informare şi un punct de pornire pentru numeroase probleme ale viitoarelor cercetări de estetică. Intre aceste momente-piscuri, se vor putea alinia şi alte diverse contribuţii, cele ale lui Ion Pascadi. **Gusturile intre da şi nu,** Ed. Tineretului, 1968, M. Breaz, **Dialoguri despre artă,** Ed. Politică, 1970 şi **Convorbiri despre artă,** Ed. Politică, 1971, precum şi amplele culegeri **De gustibus disputandum,** Ed. Academiei R.S.R., 1972 şi **Esthétique roumaine conteporaine,** C.I.D.S.R., 1972, ambele ingrijite de Ion Pascadi. Unei necesităţi de cunoaştere mai sistematizată şi de educare estetică şi politică îi răspunde şi culegerea selectivă din documentele P.C.R., **Literatura şi arta in societatea noastră socialistă,** Ed. Politică, 1972. In cele mai numeroase dintre lucrările citate, accentul cade pe educaţia estetică efectivă, pe elucidarea problemelor de conţinut, pe politica culturii la noi şi nu pe metodica, pedagogia sau sociologia educaţiei estetice, a căror puncte de vedere le include şi valorifică potenţat, esteticienii şi pedagogii.

ION ILIESCU

FLORICA ORĂVIŢAN „SĂRBĂTOARE"

tanţa Soare—Pămint, intr-o particulă cu masa de repaos egală cu zero şi eventual un foton. Această ipoteză ar explica in mod foarte simplu enigma neutrinilor solari, dar ar modifica complet imaginea noastră despre neutrino.

Astrofizicianul american William Fowler a propus in locul unui model de soare staţionar, un model variabil in timp, adică un soare nestaţionar.

Profesorul K. Landé de la Universitatea Pennsylvania din Philadelphia consideră că Soarele ca stea variabilă ar prezenta fenomenul de pulsaţie şi că ar exista o legătură intre diferitele ere geologice ale Pămintului şi perioadele activităţii solare, legătură pe care s-ar baza „arheologia neutrinică"

Profesorul Davis pregăteşte o nouă experienţă, un nou detector ce conţine litiu. In caz că nici noile experienţe ale lui Davis nu vor duce la rezultate care să fie in concordanţă cu teoria, fizicienii, teoreticienii vor trebui să analizeze in mod serios alte modele, teorii şi ipoteze, pentru explicarea enigmei neutrinilor solari.

I. LUMOVICI

VOX CLAMANTIS

MIRAJUL OPACITĂŢII VERBALE

„Modernii, scria cu mai mulţi ani în urmă Victor Eftimiu, au adăugat o coardă nouă poeziei : dificultatea". De fapt, poezia modernă învăţase încă de la Mallarmé că e bine să se ascundă în zona umbrită a cuvintelor, şi nu să afişeze impudic înţelesurile acestora pe la răspîntii în văzul şi spre frecventarea tuturor.

Mulţi poeţi tineri şi-au pus in gind să mărească doza de obscuritate scontînd pe o dobîndă mai ridicată : căci, dacă ceea ce este dificil este aşa pentru că este sau pare că e adînc, atunci o poezie obscură pînă la opacitate are şanse să fie socotită cel puţin tot astfel, dacă nu şi ceva pe deasupra. Mi-am amintit de aceste lucruri citind în Luceafărul **din 19 ian. 1974, la pag. 4, citeva poezii din care transcriu cu fidelitate : „Putrezesc păsările în văzduh / deasupra apelor înfiorate / peştii s-au retras în copaci (. . .) tu însăţi prin somn te visezi şopirle născînd subt zodii umede . . .". Poezia se intitulează** Să vină zăpezile. **Alta, cu titlul** Soarele meu orb, somnul prin păduri **începe astfel : „Soarele meu orb, somnul prin păduri / Laolaltă cu liliecii şi căruţaşii / piatră să fii să poţi lăuda pietrele / floare să fii să poţi innebuni lîngă ape . . .".**

Nu fac parte dintre cei care cred că poezia este, orice i-am face, impenetrabilă, că ar fi sortită să se acopere orgolioasă sub o falsă mantie aristocratică a inefabilului şi că deci trebuie luată aşa cum ţi-a încredinţat-o autorul ei, prefăcîndu-te că eşti cuprins de entuziasm de teama de a nu fi taxat drept ignorant. De aceea, mi-am zis că nu ar fi fără pagubă să strecor versurile printr-un ciur, chiar şi „analitic", pentru a citi ce rămîne din ele.

Aşadar, aflăm că păsările putrezesc în văzduh, **fenomen posibil numai dacă procesul putrefacţiei nu este scos de sub acţiunea legii gravitaţiei. Trebuie deci să ne imaginăm cu oarecare efort că păsările se sprijină pe un suport material, care le menţin în atingere cu pămîntul şi cu factorii care favorizează trecerea lor din regnul animal în cel mineral. Mai departe :** peştii s-au retras în copaci. **Metafora este vidă de sugestie, întrucît anulează statutul acvatic al înotătoarelor care, urcate în copaci de fantezia poetului, nu se pot ţine acolo, sfătuite fiind de instinctul de conservare ; iar dacă acesta încetează să funcţioneze, peştii pot fi culeşi de pe jos. Ni se mai vorbeşte despre un somn în care cineva se visează** născînd şopirle sub zodii umede. **Imaginea vrînd să fie terifiantă este grotescă, pentru că o fiinţă umană care ar aduce pe lume un exemplar din specia reptilelor se situează în rîndul vietăţilor monstruoase. Comentariul celorlalte versuri le las pe seama cititorului . .**

Şi ca să uit, ca să-mi înseninez gîndurile, aşa cum doreşti să te laşi învăluit de lumina primitoare şi bună a cerului după ce ai ieşit dintr-o grotă, am citit aceste versuri de Şt. Aug. Doinaş, intitulate Sub mesteceni **şi apărute în aceeaşi săptămînă într-o altă revistă : „Ce ninsoare, ce stele trasoare / prin mesteceni ! Un ou / într-un cuib, alintat ca un soare : / se ascunde şi iarăşi răsare / şi apune din nou. / Întocmire de blîndă uimire / în mesteceni — un zeu : / învăscut în sfieli, ca un mire / coborînd pe pămînt să se mire / de sufletul meu. / Ce plăcere amară mă cere / sub mesteceni ? Un vînt / mă-nfăşoară în albe lăicere / mă stropeşte cu vin şi tăcere / şi nu mă mai zvînt".**

. . . Şi dintr-o dată m-am simţit dus departe si singur sub bolta de răcoare înaltă şi tremurătoare zvonind neostenit în frunzişurile pădurii, pe poteci de umbră şi lumină umblate foarte de mult şi pe care nu le voi străbate poate niciodată. Şi mi-au venit în minte versurile unui mare poet scrise în liniştea din altă lume a pădurii : Über allen Gifeln ist Ruh' . . .". Si am fost în tristeţea mea fericit că Poezia n-a murit încă.

DEMETRIOS

FORUM

LIMPEZIMI LA TOMEŞTI

Am intîlnit la fabrica de sticlă din Tomeşti ipostazele armoniei şi limpezimii, parcă adunate de la natura înconjurătoare, de la unda rapidă şi transparentă a Begăi montane, de la cerul străveziu de deasupra, de la aerul rarefiat şi bun de pădure, de la lumina bogată în nuanţe. Pare aproape de necrezut ca limpezimile multicolore ale sticlei în diferite ipostaze să-şi aibă obîrşia în pastele cenuşii de la secţia amestec, de unde îmi încep vizita în fabrică. Sub ochii mei se petrec modificări structurale ale materiei, ca şi cînd forţa umană şi suflul omenesc ar însufleţi miraculos totul. În cele din urmă, colectivul de creaţie al întreprinderii adaugă ceea ce ţine de gust estetic, de frumuseţe.

Venind de multă vreme spre astăzi, fabrica de sticlă din Tomeşti a străbătut drumul lung de la anonimat la conştiinţa de sine, la demnitate şi reputaţie. Într-un timp istoric scurt, înnoirile tehnice şi de extindere s-au acordat cu acelea ale întregii industrii româneşti contemporane. Producînd în cadrul economiei socialiste, muncitorii fabricii sînt concomitent şi beneficiarii unor substanţiale înnoiri în planul condiţiilor de trai Detectez la Tomeşti acel raport intrinsec între dezvoltarea şi modernizarea întreprinderii industriale propriu-zise, în armonie cu creşterea şi înzestrarea edilitar-gospodărească a localităţii.

La fel de anonim, Tomeştiul se ridică impetuos. În anii din urmă, la identitate şi conştiinţă de sine, la demnitate. Altădată uitat între munţi, ca un cuib părăsit pe timp de iarnă, azi el este legat cu o şosea asfaltată de lumea înconjurătoare. În aceeaşi măsură în care s-au asigurat construcţii şi spaţii pentru producţie, s-au creat noi locuinţe, magazine, au fost asigurate condiţii social-culturale care, toate tind, să crească, să se desăvîrşească în cadrul unei acţiuni dinamice, de neoprit. Astfel am descifrat tabloul în mic al unui imens şi armonios progres care este al ţării întregi.

MIRCEA ŞERBĂNESCU

COLOCVIU DE SUNET MUZICAL

Academia de ştiinţe sociale şi politice, Centrul de ştiinţe sociale Timişoara şi Uniunea compozitorilor din R.S.R., Filiala Timişoara, inaugurează **„COLOCVIU DE SUNET MUZICAL",** vineri, 15 martie 1974, orele 17 în Sala Bibliotecii Bazei Academiei R.S.R., str. Rodnei nr. 7.

Dăm mai jos titlurile comunicărilor şi autorii : **MIRCEA VOICANA : „Sonorul muzical — concept acustic şi estetic" ; EUGEN WENDEL : „Consideraţiuni asupra oscilaţiei armonice a corpurilor sonore şi un sistem de organizare a înălţimilor" ; CLEMANSA FIRCA : „Cercetări de acustică ale lui George Breazul" ; GHEORGHE FIRCA : „Lege acustică şi sistem muzical" ; VALENTIN TIMARU : „Diapazonul şi sistemele de intonaţie" ; NICOLAE SZALAY : „Auzul logaritmic şi influenţa să asupra formării sistemelor tonale" ; CORNEL SUBONI : „Sunetul iaalian şi construcţia viorii" ; OVIDIU MANOLE : „Criteriu de identificare informaţională a sunetului muzical".**

„Dintre sute de catarge...”

Cel mai frumos cuvînt

Există un cuvint ca o dimineață însorită,
în care munții își apropie piscurile de cer.
Există un cuvint ca o dimineață caldă
în care sufletul se atinge de Soare.

Există un cuvint al destinului nostru,
un cuvint îndrumător ca o flamură,
sub care se adună toate generațiile.

Există un cuvint,
cel mai frumos din cîte știu,
un cuvint
rostit pe toate buzele :
Partid !

PETRU MAGHEȚ

Columna de împliniri

E țara un izvor de biruinți,
Desferecat la poale de Carpați
Și roadele pămîntului, fierbinți,
Se împlinesc ca setea în bărbați.

Un anotimp se rotunjește-n noi
Ca fructele pămintului răscoapte,
Cind urcă seva-n mugur de altoi
Și visele se împletesc în noapte.

E țara o Columnă de-mpliniri,
Sub pașii noștri murmură izvoare
Și soarele ne rîde în priviri
Neintinat, ca pentru sărbătoare

IOAN VASIU

Strigătul

Strigătul acesta se lipește de amurg
ca pasărea dezmierdată cu flăcări
ascunse după clopote :
sună ca o ploaie de uitare
lingă izvorul alb
al sărutului tău.
De fapt,
dimineața ne-a cuprins tîrziu –
am fost lumini de abanos,
iubindu-ne !

GRIGORE IONAȘ

Rugăciune

Hai mai repede, bătrîne, du-mă
dincolo de amintiri și moarte ;
barca să nu lase vreo urmă de spumă
oricît am fugi de departe

Lasă-mă să mă desprind de suflet
ca un fruct prea copt de pomul-tată
și să plîng sub nopțile de farmec
căci știam a suferi odată...

Nu opri, chiar dacă în vreo clipă
voi întinde miinile-napoi,
treci prin sentimentele acestea
cum trec amintirile prin noi...

MARIN ION CĂLIN

Ulise

E drumul lung, se năpustește vîntul
tot mai avan, să îmi oprească mersul,
e drumul lung, acum, cînd vin acasă.
Imi va ieși în cale. orb, un ciine,
abia recunoscîndu-mă la pragul
de ușă, unde-așteaptă Penelopa
Se vor mira de haina-mi zdrențuită,
toți cei care mi-au fost dorit femeia
și risipiți vor fi de-o mea mînie
La dracu dar războaiele, e timpul,
să-mi semăn iar. cu dragoste, pămîntul
și să-i adun în largi hambare rodul
Am fost destul lipsit de-o piine caldă,
de amfore ca șoldul de muiere
umplute ochi, cu vinul cel mai dulce
Și sint destule zile înainte-mi
în care ochiul meu să se incînte

Cornel Otescu

Intr-una din ultimele zile ale lui decembrie, am fost vizitat la redacție de-un tînăr adolescent, elev în anul II al liceului din Făget — Timiș. S-a prezentat cu voce tremurată. încît a trebuit să-l rog să-și spună mai clar numele. Mi-a răspuns, surîzînd ușor încurcat : Cornel Otescu.

Adusese un vraf de poeme. dar, neputînd să le discutăm atunci am schimbat doar cîteva vorbe din care-am aflat că tînărul de 1[illegible] ani conduce un cerc literar în liceul unde învață. lucru care m-a mirat. întrucît rareori profesorii lasă această răspundere pe umerii elevilor. dintr-o neîncredere care nu se poate justifica

Citind mai tîrziu. poeziile lui Cornel Otescu, surprinderea mea a fost cu totul neobișnuită : descopeream un poet în toată puterea cuvîntului. Mărturisesc acum o neîncredere avută atunci. în mine și în el. neîncredere care m-a determinat să pun poemele de-o parte. să le recitesc după o vreme și să-mi verific astfel impresiile.

Între timp. tînărul mi-a trimis alte versuri. însoțite de-o scrisoare. în care nerăbdarea abia de se putea citi printre rînduri.

Scriu aici. cu emoție și cu bucurie. despre un adolescent deosebit de înzestrat. Sensibilitatea lui este ieșită din comun versurile lui au rare ezitări. ele sînt de-o frapantă expresivitate. ele dezvăluie un temperament artistic. ele anunță de pe acum un poet original

Poate că entuziasmul meu ar trebui cenzurat. dată fiind vîrsta noului coleg, vîrstă care este în primul rînd a studiului. a acumulării de cunoștințe. vîrsta lecturilor intense. a pregătirii pentru etapa formării sale intelectuale. Nu știu ce mă face să cred că nu greșesc și că poetul Cornel Otescu va ști. cu aceeași surprinzătoare maturitate pe care ne-o arată în poezie, să se dedice. în continuare. învățăturii, slujindu-și astfel vocația lirică.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Eu n-am fost niciodată

Eu n-am fost niciodată o pasăre
sint prea mult cîntec sint prea mult zbor de cuvinte
glasul meu tremurat
ca o adîncă baladă mioritică
e prea crud
ca să-l puteți asculta
eu n-am fost niciodată un copac
sint prea mult murmur sint prea mult zbucium de frunze
glasul meu subțire
turnat în unduiri de caval
e mai crud decît un cîntec de leagăn
ca să-l puteți asculta
eu n-am cîntat niciodată ca o pasăre
eu n-am cîntat niciodată ca un copac
eu am cîntat întotdeauna ca o pădure
eu am cîntat întotdeauna ca un izvor
eu am cîntat întotdeauna dintr-o mare zbuciumată de voci
sint prea mult zbor de cuvinte sint prea mult cîntec
sint prea mult murmur sint prea mult zbucium de frunze
glasul meu tremurat e prea crud însă
glasul meu tremurat e prea subțire
ca să-l puteți asculta
ca o adîncă baladă mioritică
turnată în unduiri de caval.

Noi răspunzînd

Și timpul ce limpede se scurge
parcă ar fi o oglindă
sau parcă sintem noi
alunecînd pe brațele țării
în ceasurile acestea amețite de taină
departe
departe chemați
de singele buciumelor învălmășindu-ne
cu glasurile statornice
ale bunicilor noștri oieri
de lîngă pămîntul carpaților
la fel apelor mării inspumate
sau ca mîinile de fecioară neînflorite
și noi răspunzînd
pudrați cu aurul griului
sau cu rugina porumbului
sau cu sirena iubirii lui Roaită
sau cu brazdele ogoarelor curgînd
și noi asemeni lor ieșind de sub munți
din gurile izvoarelor mioriței

Păcat în ploaie

Mă joc cu focul ca să pot plînge
peste lume ninge tăcut
arbori răstigniți pe cer...
fîntîni adormind peste cumpeni...
luminile tîrzii scăzînd
la ora asta cineva desenează
cu sufletul mic cît o primăvară
ascunsă într-o floare
cerul plînge o lacrimă pentru noi
pînă la marginea aceea de mare
unde își dorea Eminescu...
pînă peste noi
undeva deasupra de ape
murmurul acela înecîndu-ne
și umerii noștri desfrunziți
sfărîmați ca să cadă
frații mei geamăn
au aruncat fașele ..
pînă la...

de tot ce binecuvîntară zeii.
Dar pînă una-alta lung e drumul
și suflă vîntul ascunzîndu-mi calea,
cu crengi și frunze zmulse din pădure.
Mi-e foame și mi-e sete, obosit e
tot trupul ciopîrțit de răni în lupte
și mi-e destulă silă de ucideri.

Dar dacă, nu-s cu pace-n crengi măslinii ?
îmi potrivesc pe șold unealta morții,
s-o am de-o fi nevoie la îndemînă.

GEORGE BERA ARĂDEANU

Am dăruit

Am dăruit sămînță
cu zbor ușor între brazde
Rana se-nchide,
seva inundă
trupul meu sfîrtecat pînă la undă
și se face lumină –
Dinspre Cornul caprii
se face lumină
Dar care e drumul ?
Semănătorii se pierd între brazde,
chemîndu-se pe nume,
se așează-n genunchi –
florile toate cresc din sudoare.

EMIL ALBIȘOR

Ghilgameș

Pun o întrebare simplă ca o pasăre
și nimeni nu știe să-mi răspundă :
ce este dincolo ?
Taina e veșnică ;
pe cîmpia inocenței cresc ghimpi
cînd nu ne mai ajunge somnul
rădăcina luminii înflorește
în fîntînile nopții
și aripa smulsă vorbește limba durerii.
O, fluviul ce sînt se revarsă pe
maluri abia bănuite
prea plin de dorința oprită –
nu pot rămîne un simplu cuib de-ndoială,
o privire virgină
pipăind temătoare-ntunericul...

VALERIU PRUTEANU

Chemările, chemările

Unde este muntele meu, unde ?
Mi s-au înnodat privirile de poteci
Și au obosit frunzele în copaci
De atita curgere albastră.
Urmele mă gonesc
Și la fiecare răscruce de drumuri
Sădesc cîte un pom
Și îi dau nume de om nevăzut de lumină.
Nu mai văd de pași,
Nu mai văd.
A roșit aerul în urma mea
De rănile nevăzutului.
Mă cheamă
Mă cheamă pietrele,
Cu muțenia frîntă în ele.

ION ȘERBAN DRINCEA

Un viscol albastru

Un viscol albastru în carnea noastră săpase
Preadevreme nume de riuri și de flori
Și trece greșeala din unul spre celălalt, luminînd
Semnul unei necunoscute sărbători

Nimeni nu mai poate întoarce, nici alunga
Copilul ce crește înspre bărbat, fără vină.
Simburele lumii ascunde în fiecare o clipă
Cînd cineva-l tot caută, vuind, în rădăcină.

NICOLAE IRIMIA

„Dintre sute de catarge...”

Iosif Lupulescu

DUMINICĂ DIMINEAȚA

În momentul acela Sbîrcea se ridică. Zîmbea. Privea peste el, spre ușă. Știu atunci că Sbîrcea așteptase pe cineva și acel cineva venise, numai că nu se așteptase să vadă o fată. O privi cu uimire. „Ei da, cînd ai bani" comentă urmărind totul.

Sbîrcea ridică buchetul de pe scaun. Părea emoționat, ori poate că era. Peste obrajii lui trecu un val de roșeață. Fata era de talie potrivită. Să fi avut un metru și șaizeci și cinci. Era îmbrăcată în rochie de vară. Scurtă – mai sus de genunchi cu un lat de palmă, evazată, strînsă pe mijlocul foarte subțire, decoltată și fără mineci. Avea gîtul subțire, lung și foarte alb. Părul negru, tuns și coafat. Purta cercei albi și trei șiruri de mărgele. Intrase rîzînd, și toate mișcările ei erau repezi și agitate. Pe braț avea agățată o poșetă micuță, albă, ca un dreptunghi.

– Bună dimineața, salută ea. Te rog să mă scuzi, am întîrziat la coafor.

Sbîrcea îi oferi buchetul. Ea îl luă și după ce privi vîrful celor trei fire de crin își ridică privirea spre Sbîrcea.

– Ia loc, spuse Sbîrcea și se așezară amîndoi.

Stelică o privi din spate. Se ridică și ieși, trîntind ușa. În stradă se opri. Nu știa exact în ce direcție să plece și unde. Porni totuși spre clădirea teatrului care era dincolo, pe colț. I se păru că Sbîrcea îi face semne. Privi mai atent. Așa era Se întoarse. Intră și se opri lîngă ușă.

– Caută-mi și mie Sportul, îl rugă Sbîrcea și-l privi o singură secundă. Trecu iar pe lîngă vitrină. Sbîrcea îi arăta mingea. „Păi de, acum faci pe sportivul. Poate că-i spui că ești cel mai mare fotbalist. Poate că o să-i spui că ești erou al muncii socialiste. Mincinos nenorocit!" O mașină îl claxonă strident și pe neașteptate. Făcu un salt și privi în urmă. Mașina era, deja, departe. Ridică pumnul și înjură.

Sbîrcea era convins că, dacă ea nu ar fi zîmbit în momentul cînd a intrat în cofetărie, nu ar mai fi recunoscut-o. Chiar avusese un moment de ezitare întrebîndu-se dacă nu cumva zîmbetul e pentru altcineva dar își amintise că la mesele din spatele lui nu era nici un consumator. Încă din primul moment felul ei de a fi, spontan, repezit, îi crease senzația că fata venise doar pentru cîteva minute și că se grăbea să ajungă în altă parte. Nu înțelegea de ce zîmbește, nu mai avea timp să înțeleagă, exact ce se întîmplă. Se gîndise că fata nu avea să vie singură, ci cu una din prietenele ei. Că va fi foarte timidă și că va trebui să facă eforturi foarte serioase ca să ajungă la un punct de comunicare prietenesc. Dar tot ce gîndise era fals Fata rupsese toate distanțele din prima secundă. Alungă prima întrebare care-i venise în minte. Să o întrebe cum o cheamă. Deși era foarte normal să o facă. Alungă și pe celelalte. Făcu toate eforturile ca să găsească o idee, care să-l ajute să spună și el. Oricum ea spusese „Bună dimineața și Te rog să mă scuzi, dar am întîrziat la coafor" pe cînd el nu mai avusese timp să mai spună nimic Privirea îi alunecă spre vitrină. Il văzu pe Stelică, văzu și mingea. O ridică și atunci o privi și rîse.

– Facem un meci?

Ea își deslipi privirea de pe vîrful crinilor și-l privi direct în ochi, rîzînd acum mai liberă, mai în largul ei.

– Facem.

Răspunsul ei fu spontan și cu întreaga ei ființă.

El îi făcu un semn lui Stelică. Nu știa exact pentru ce. Și-i trecu prin cap să-l trimită să-i caute „Sportul" fiindcă știa că nu are cum să-l mai găsească și dacă avea de gînd să-i ceară bani, trebuia să alerge și să-și bată capul pînă avea să dea peste careva să-l servească.

Stelică îi privea din nou. dar de data asta înaintînd spre colțul clădirii.

– Știi că te-am mai văzut într-o zi?

– Pe unde? întrebă el pentru a-și da seama dacă presimțirea care-l încercase în acel moment era adevărată.

– Cam pe aici, spuse ea și îi indică cu un gest strada care coboară dinspre restaurantul Corvinul

– Se poate Servesc uneori masa acolo, la restaurant.

Ea îl privi cîteva momente cu seriozitate de parcă încerca să-i citească toate ascunzișurile gîndurilor.

– Nu erai singur, adăugă ea și prinse iar a rîde.

– De obicei sînt cu prieteni. Singur e foarte plictisitor.

O privi pentru a-și da seama dacă e totul în ordine, dar înțelese că se găsea pe un drum greșit. Buzele ei se țuguiaseră. Ochii mici și negri erau deschiși larg și plini de ironie. El îi ocoli privirea.

– Ce servești, o întrebă simțind ospătara care se apropia.

– O prăjitură, spuse ea.

Cafeaua lui se răcise.

– Cincizeci de lichior și cincizeci de coniac, ceru Sbîrcea și-i făcu fetei un semn cu ochiul.

– Eu nu beau, se apără ea.

– Ei, azi trebuie să bei. Să cinstim evenimentul.

Ea privi după ospătară cîteva momente.

– Toate ospătarele sînt frumoase? îl întrebă.

El zîmbi, dar nu se mai simțea în largul lui. Știa ce e în capul ei.

– Nu chiar toate, făcu el, ridicîndu-și privirea spre tavan.

– Dar unele...

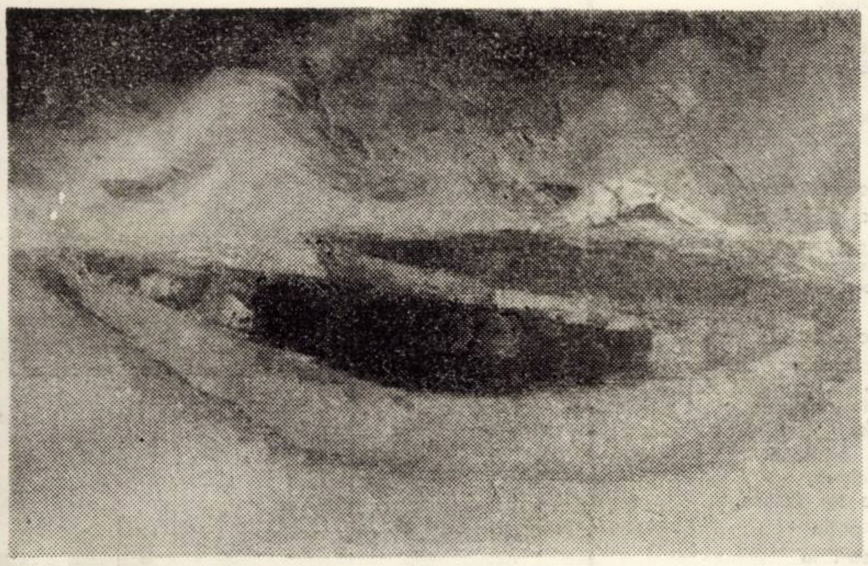

FLORICA ORAVIȚAN „MARINA"

O privi brusc. De data asta cu seriozitate și răceală. „Uite că nici nu știe cum mă cheamă și deja mă judecă".

– Cum te cheamă? o întrebă.

– Ea se jucă cu brățara cîteva secunde. Își ridică privirea spre el. Ochii îi luceau. Pe cît erau de negri pe atît erau de plini de lumină.

Alergase timp de două ore de la un chioșc de ziare la altul fără să găsească un singur număr din „Sportul". Știuse în momentul cînd Sbîrcea îi ceruse acest serviciu că nu va reuși. Dar mai exista în el o fărîmă de speranță. Încă mai credea în noroc ori în întîmplare. Dar nici norocul și nici întîmplarea nu-l ajutară. Se opri și-și șterse fața de transpirație. Descoperi că sandalele îl string. Le privi ca și cum ar fi încercat să descopere cauza. Se așeză pe o bancă și privi lumea care trecea la acea oră prin centrul orașului. Aproape de el era statuia corbului cu inelul de aur în cioc. Mai spre dreapta în parc, fîntîna arteziană care scuipa apă prin cele două guri, ale celor două capete de lei. Oftă. „Știai că nu voi găsi un singur număr din acest ziar. Știai...." Își aprinse o țigară și trase cîteva fumuri. Încercă să alunge gîndurile care îi dădeau tîrcoale fără rost Nu avea sens să se mai gîndească că Sbîrcea încercase să-și bată joc de el, cum nu mai avea rost să se gîndească la ce avea să-i facă în ziua cînd, într-un fel ori altul, avea să-i cadă în mînă. Atunci, dacă o asemenea zi avea să se ivească, era convins că avea să-l ucidă ca pe o muscă. Dar ziua aceea putea tot atît de bine să nu apară niciodată. „Totul e să-l conving să-mi dea cinci mii. Asta e foarte important. Și trebuie să pot să-l conving. Trebuie!". Închise ochii. Simțea că amețește. „Cinci mii. Concediul. O fată și să mă însor". Nu avea planuri grozav de mari.

De ce anume îi intrase ideea în cap că doar în concediu avea să găsească una care să se mărite cu el – dacă ar fi fost unul să-l întrebe – nici el nu ar fi știut. Tot așa nu ar fi știut cum îi intrase în cap ideea că fără cinci mii nu poate pleca în concediu și nu pate să o cunoască. „Dar dacă el a plecat? Dar dacă nu mă mai așteaptă la cofetărie? Sigur a plecat. Cum să stea două ore la cofetărie?"

Începu să alerge. Tot ce închega în fața ochilor era Sbîrcea și mîna, degetele sale lungi, nu prea subțiri și nici prea groase, numărînd cele cincizeci de sute noi Și el, Stelică, așteptînd să termine de numărat să le ia și să-i mulțumească și să-i spună că le va achita în rate lunare.

Se opri la un chioșc și ceru o coală de hîrtie și un pix cu trei lei. Ceru cîteva reviste și cîteva ziare. Încercă pixul pe marginea revistei „Flacăra". pe a cărei copertă se zărea o barcă și trei fete, într-un apus de soare pe largul mării.

Totul era gîndit foarte clar. Adică avea să-i facă o chitanță prin care recunoștea că a primit de la el cinci mii de lei și se obligă să-i dea înapoi în cinci luni. O mie de lei pe lună. Fără dobîndă. Era convins că nu avea să-i ceară dobîndă. „Tot or să stea la CEC. Te rog frumos să mă ajuți. Mă căsătoresc. Fata? Sigur că o să ți-o prezint dar nu e de aici. Trebuie să mă duc pînă la Sibiu". Sbîrcea era tot acolo. Asta îl umplu de uimire. De fapt, nu se așteptase. Nu crezuse cu adevărat că el nu plecase după două ore și ceva. Îi privea prin sticla vitrinei. cu stupoare. Nu putea să înțeleagă ce ar fi putut să-și spună timp de două ore și ceva la o masă în cofetărie. Și încă vorbeau. Acum ea ținea mingea pe masă în fața ei și-și plimba degetele peste cusături. Doar că acum soarele se mutase și cădea pe mijlocul de la masă. Sbîrcea se plecă înainte și-i prinse mîna. Ea ridică privirea. Nu-și retrase mîna. Și doar acum Stelică începu să o vadă cu adevărat. Era mai frumoasă decum crezuse el.

Părăsi vitrina. Planul lui începuse să se destrame. În momentul cînd deschise ușa și privi spre Sbîrcea și-i întîlni privirea, simți că nu va avea curajul să-i ceară bani. Era ca și cum cineva îi pusese brusc mîna în gît. „Poate mîine. Poate în altă zi" își spuse în timp ce se apropia cu timiditate, fără a avea curaj să se așeze la masa lor și fără să spere să fie invitat.

– N-am găsit. Am fost la toate chioșcurile de ziare, dar nu mai există, spuse el, dintr-o suflare.

Sbîrcea îl ascultă măsurîndu-l cu privirea.

– Prietenul meu. Coleg de muncă. Stelică. Îl știi?

Fata se întoarse puțin și-l privi. Îi întinse mîna.

– Stai, spuse Sbîrcea. Ea e Aluna.

Stelică se așeză. Ținea mîinile pe genunchi și în palmele strînse – ziarele și revistele. Încă nu avea curaj să o privească direct în față. Dar începu să-i urmărească degetele care răsuceau mingea de pe o parte pe alta.

– Bei ceva? întrebă Sbîrcea.

Stelică ridică din umeri.

– E un băiat minunat, spuse iar Sbîrcea, ca și cum ar fi încercat să o convingă să se poarte cu el cu indulgență.

– Sînt pe dracu, spuse Stelică, roșind.

Nu-i plăcea să fie lăudat pe față. Îl privi pe Sbîrcea cu reproș.

– Nu e minunat, spuse Sbîrcea. E așa cum îl vezi.

– Așa sînt, spuse Stelică și o privi cîteva secunde. Acum și ea își ridicase privirea spre el cu un fel de surprindere, ori uimire.

Îl privi iar pe Sbîrcea și de data asta recunoscu în sinea lui că Sbîrcea era un om care îl depășea fără doar și poate. Chiar și numai pentru faptul că putea să stea două ore și ceva cu o fată la masă și avea ce să discute cu ea. Asta fiindcă el era foarte sigur că nu ar fi putut să stea atîta timp pe un scaun și să privească într-o cană de cafea, ori într-un pahar, ori chipul unei fete, indiferent cît ar fi fost ea de frumoasă și indiferent ce ar fi spus ea.

– Ei, am plecat, zise Stelică și se ridică.

– Unde? întrebă Sbîrcea, dar de data asta foarte serios.

– Crezi că știu? Dacă nu plec în concediu, o să mor. Să nebunesc dacă mai știu ce să fac. O să mă usuc de plictiseală. Mai bine m-aș duce la lucru. Trece timpul mai ușor.

– Știi ce zic, îl întrerupse Sbîrcea, știi ce zic, hai cu noi pînă la Deva. Servim masa la Perla cetății. E un local grozav. Luăm un taxi. În douăzeci de minute sîntem acolo.

Stelică îl privea, pe gînduri.

– Azi nu, spuse fata, pe urmă își ridică privirea spre Sbîrcea. Trebuie să le spun că nu mă duc la masă.

– E bine dacă ai la cine spune remarcă Stelică. Cînd ne mai vedem, îl întrebă pe Sbîrcea

– Pe la apusul soarelui.

Zîmbi. Își întinse fiecare deget și ascultă cum trosnește.

– Acasă? vru să știe Stelică.

– Cum vrei să știu eu unde voi fi la apusul soarelui. Încearcă. Dacă nu, înainte de a răsări soarele. Tot o să mă găsești. Nu e asta o problemă...

Stelică se întoarse brusc și plecă. Mergea acum încet, adîncit în gînduri. Se opri în stradă aproape pustie. Simți căldura trotuarului prin tălpile sandalelor. Privi spre combinat. Din două coșuri fumul se ridica subțire și roșietic. Îl privi îndelung făcîndu-și vînt cu revista. Își simți gura uscată și transpirația alunecîndu-i de pe frunte pe obraji.

Se întoarse brusc și reintră în cofetărie. Ospătara așeză pe masa lor o tavă. Luă de pe ea două pahare cu înghețată.

– Sbîrcea! spuse Stelică, înainte de a ajunge la masă, după primii doi pași, în timp ce se apropia. Eu nu am timp. Să nu mă iei cu soarele. Cu răsăritul și apusul. Am nevoie de cinci mii și vreau să știu dacă mi-i dai ori nu! Înțelegi? Trebuie să plec în concediu. Vreau să mă căsătoresc!

Se opri și așteptă stînd în picioare și urmărind cum Sbîrcea tăia cu lingurița din înghețata de culoare roz.

– Îți dau. Asta nu e o problemă. Am zis eu că nu-ți dau?

– Cînd? întrebă Stelică, acum cu un alt glas, simțind cum prinde să-i bată inima tot mai repede și tot mai tare.

– Joi, spuse Sbîrcea și gustă din înghețată. Joi dimineața, pe la ora trei. Intri la mine în cameră. Îi găsești sub pernă...

Un pămînt cîntat de poeți - România

CLAUDIU IORDACHE

Versurile esențiale

Poate că totuși ii ințeleg
Acum
Pe cei ce preferă
Cuvintelor nude
Ornamentațiile...
E mai ușor să fii imaculat
Și, saluturilor altora,
Să le intorci,
Surisul tău
Spălat pe dinți,
Decit
Să străbați
Șantierul de mocirle
Pentru a culege o floare rară...
Muncitorii sint tăcuți.
Rid rar.
Și o simplă festivitate
Le este suficientă.
Muncitorii inșiși
Sint cuvintele indispensabile.
Citeodată, crude,
De neințeles
Un timp.
Dar nu există incă
Un dicționar tipărit
La indemina celor
Care preferă
Cuvintelor nude,
Muncitorești,
Ornamentațiile...
Dacă ii ințeleg, totuși,
Pe acești esteți
De moment,
E pentru că
Nu toți
Pot ajunge să vorbească
Limba maternă
Cu trupurile.
Să lași trupurilor dreptul
De a face
Versurile esențiale
Inseamnă să faci adevărata
Poezie...

Tot ce avem mai bun

Așa cred unii :
Comunismul meu particular.
Hai să fim ironici !
Totul merge pe rulmenți.
Hohotim cind nu trebuie.
Copilul se naște după festival.
Acum cind știm ce vrem.
Cind sintem liberi.
Comunismul meu particular.
Pun masca comediei pe chipul
supt.
Dacă s-ar face intr-o doară.
Munca noastră nu ajunge o
săptămină.
Ridem o zi.
Naștem o dată pe an.
Sărbători lucide.
Veghea.
Ce vrem noi.
Mobilierul interior.
Ce dai, ce primești ?
Cuvinte dulci.
Să fim obraznici cu impostura !
Nu se mănincă.
Nu se bea.
E momentul efortului.
Vom aștepta secolul să se
rostogolească.
Mai tirziu vom pleca.
Lăsindu-ne pruncii singuri.
Puneți adevărul in profil.
Tot ce avem mai bun.
Folosiți toate cuvintele.
Țara are unul :
Partidul ! !
Unii cred altfel :
Comunismul particular
Istoria măturilor.
Să ne privim in față.
E suficient să nu se invirtească
o zi...
Pămintul.
In cafea.
Pintecele nu scuză.
Circurile,
Răspundem pentru cinci milenii
viitoare.
Trupurile celor care vor fi.
De aceea.
E momentul efortului.
Puneți adevărul in profil.
Tot ce avem mai bun.
Folosiți toate cuvintele
Țara are unul :
Partidul !

Dreptul scrisului

Poezie sătulă.
Cuvintele poporului meu
Se devalorizează
Intre două cărți cu poeme
Scrise de meșteșugari.
Hemoragia
Și trupul ideilor mari,
Indoite
Sub crucea carnavalelor,
In care adevărul e mască
pasageră.
Lumea literelor e tristă
Sub jerbele nesfirșitei
sărbători...
Văd muncitorii
In haine festive,
Duminica,
Și zăpezile caligrafiate
De pisicile
Șoarecilor bibliofili.
Văd muncitorii,
In hainele lor festive,
Și versul puțin
Pe care să-l ia
In piept
Pentru o săptămină
De muncă.
Văd muncitorii
In asfaltul pe care il calc,
In cartea pe care o citesc,
In piinea pe care o mănînc,
In fructul pe care
Dinții mei
Il strivesc
Să obțină esențiala glucidă.
Văd muncitorii
In varul casei mele,
In lumina pe care o cresc
Pe cer,
Ca pe o pasăre.
Văd muncitorii !
Ii văd ca pe niște miracole
In salopete.
Cine vrea să obțină dreptul
Scrisului,
Să urce pe terasa
De unde munca
Sapă in obrazul cimpiei
O efigie nouă
A eternității !
Văd palma crăpată.
Văd turnurile.
Văd pămintul...
Văd jocurile gratuite ale poeziei,
Ca pe un ritual străin.
Cine nu vede,
Să deschidă
Fluturii privirilor
Umezi...
O sfintă indignare să spargă
Colivia
In care ouăle sint clocite
De vorbe și de vint...
Mireasa așteaptă un semn
Să coboare imaculată
In stradă
Cu POEZIA pe umăr.
Cind se vor aprinde focurile,
Să veniți cu toții
Impreună
Să punem o mină
La reabilitarea cuvintelor !
Văd
Apropiindu-se de mine
Proletarul cuvint.
Munca incetează pentru o
clipă...
„Vorbește PATRIA"...
Care să celebreze,
Șoapta care să mingiie,
Versul care să ridice in picioare,
Poezia care să inalțe
Poporul meu de muncitori
Pe schela unor sunete
Neascultate !
Acolo,
Unde timpul
Nu este decit un portocal
De sădit,
Un prunc de crescut,
Un tinăr de desăvirșit,
O viață de trăit

FLORICA ORĂVIȚAN „FLOAREA SOARELUI"

Cuvîntul în acțiune

„O, de-aș putea să spun
lucrurilor pe nume"...
Nu mai este un plins,
Nu mai este o lacrimă,
Este un semn
Că fintina a secat !
„O, de-aș putea să-mi iubesc
atit de mult
Pămintul"
Asta e intrebarea ? !
O, de-aș putea să fiu eu insumi,
Cărămida
Și treapta
Pe care omul,
Fratele meu,
Urcă și coboară
Veacurile noi !
O, de-aș putea să fiu eu
Cuvintul
Liber !
Cuvintele
Au felul lor
Aparte
De a se apropia de țintă,
In linie curbă,
Ocolindu-și cozile lungi
Ca șerpii.
In linii intrerupte,
Ca un semnal Morse,
Anunțind
Prin tăceri repetate
Naufragii triste.
In linie dreaptă,
Ca un trăsnet,
Ca o săgeată,
Ca o rază de soare
Bombardindu-ne chipurile
Albe...
Poezia
Este cuvintul in acțiune !
De aceea,
„O, de-aș putea să spun
lucrurilor pe nume...".

Nu mai este un plins,
Ci, pasărea aceasta
Impușcată,
Prăbușită
La porțile caselor...

Cu un singur chip

Pruncii noștri nu sint carne
la kilogram.
Din trupuri de muncitori nu se
pot bea ceaiuri la ora cinci.
Poporul nostru nu este o marfă.
Țara noastră nu este o tipsie
cu bunuri
Intr-o zi de pomană.
Sinceritatea noastră nu e
o diplomație.
Noi, toți, nu sintem o cetate
de vindut.
N-avem porți de deschis
prin inșelăciune.
Sintem unul !
Și planeta trebuie să nu
ne cunoască
Cu un singur
Chip
De pămint :
România !

Cheamă-ne țară

Dacă e necesar,
Vom ieși din nou
In stradă,
Cu armele
In sărbătoare,
Indiferent de duminică !
Vom număra
In sfirșit
Pe cei care dorm
Pe cearceafuri
Un somn de cuvinte...
Un semn ne trebuie
Și vom ști să devenim
Utili,
Din nou,
Ca intotdeauna !
Vom ieși in stradă
Cu miile,
In miile de străzi,
In miile de orașe,
Și vom fi de nenumărat,
Pruncii
Vor respira
Insfirșit
Un aer incins
De luptători tineri !
Dacă va fi necesar,
Cheamă-ne, țară,
Să punem umărul nostru
Insetat
De tine,
Vestală,
Și-ți vom reciștiga orele
Pierdute
In cifre rotunde...
Cheamă-ne, țară,
Să-ți reciștigăm
Orele ;
Mireasă, din nou,
Printre noi,
Cu o cută pe frunte,
S-o ștergem
Cu brațele noastre :
Pe arme,
Ciocane,
Lopeți,
Pe armele-seceri !
Inteligențele arme,
In stradă ieșite,
Să facă
Duminica
Muncă...
Dacă e necesar,
Sintem gata.
La dispoziție,
Trupurile noastre,
Materie densă,
Să facem o treaptă
De piatră.
Dacă va fi necesar,
Cheamă-ne, patrie,
Trupurile
Și-ți vom fi
Temelie !...

Cum oferim măriei sale clientul?

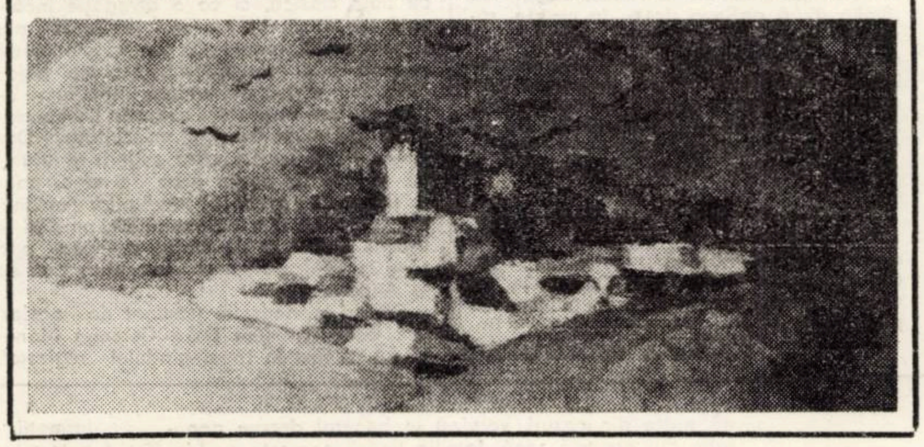

1. „OBRAZUL MESERIEI CU CONŞTIINŢĂ PROFESIONALĂ SE ŢINE !"

Mărturisesc că documentarea pentru un reportaj despre felul în care se vine în întîmpinarea solicitărilor Măriei Sale Clientul a constituit pentru mine o experienţă inedită. Poate mai ales pentru faptul că, fiind şi eu un client ca oricare altul, desconspirîndu-mi raţiunea interesului pentru unele din aspectele întîlnite, am sesizat o solicitudine şi, după caz, atîta pocăinţă din partea şefilor de unităţi încît am ajuns la concluzia glumeaţă că fiecare cetăţean ar trebui să aibe în buzunar o legitimaţie din partea unei reviste.

Ce oferiţi ? Cum oferiţi ? – Răspunsurile, consemnate în două blocnotes-uri, cuprind realizări şi deficienţe, certitudini şi îndoieli, probleme nerezolvate şi, bineînţeles, destule fapte nesemnificative.

Unele răspunsuri există fără a mai fi pus întrebările programatice, pentru că, altminteri, le-aş fi formulat cu prea multă indignare. Ce-ar putea zice de pildă C. Petcovici de la frizeria nr. 33, un campion al rasului de mare viteză ? Te dă o singură dată cu clăbuc, te rade, angrenat în discuţii aprinse cu colegii, cu ochii mai mult la ei decît la brici, te spală rapid, şi apoi, cînd eşti deja în picioare, mai dă o dată „pe uscat" peste insulele de barbă pe care le reclami. Şi, desigur, nu te refuză, jignit, atunci cînd îi strecori în buzunar stupidul tribut sancţionat energic de anunţul anticiubuc de pe perete.

Am început cu C. Petcovici pentru că e tînăr şi ar fi păcat şi trist să-şi dea seama că nu procedează corect poate abia în pragul pensionării, maltratînd pînă atunci obrazul clienţilor şi al meseriei.

2. „NUMAI NOI SĂ N-AVEM ... PENURIA NOASTRĂ ? !"

Cu toate că, în mai vechea mea calitate de client al „expresurilor", de-aici şi de aiurea, nu am avut niciodată prilejul de a observa vreun cetăţean luînd în mînă un cleşte pentru servit chifle şi întrebînd „la ce foloseşte", discutînd cu mai mulţi şefi de unităţi, am rămas neplăcut impresionat de evantaiul larg al părerilor privind raţiunea de a fi a acestui (după unii prea nobil) instrument, în care se merge de la elogierea şi pînă la contestarea sa.

Se cunoaşte prea bine importanţa (legiferată de altfel) ce se dă în alimentaţia publică măsurilor de igienă, profilaxie controlată îndeaproape şi cu competenţă de organe sanitare specializate. Iată de ce socotesc că nu e admisibil ca eforturile ce se depun pentru neutralizarea oricărui posibil focar de infecţie, pentru realizarea sortimentelor în condiţii de igienă absolută, toată munca aceasta să se ducă „de rîpă", la capătul liniei de autoservire, din pricina unuia dintre noi care răscoleşte coşul cu mîna, pentru a-şi alege o chiflă mai moale.

Dacă în timpul vizitei mele la „Corso", „Central" şi „Bodega Nord", tovarăşii Giurgiu Ilie, Halasz Paul şi respectiv Pop Lazăr au dispus imediat scoaterea din magazie şi înlocuirea cleştilor rupţi sau dispăruţi, la „Bistra", tovarăşul Cismaş Ioan mi-a mărturisit că, de doi ani, de cînd conduce destinele acestei unităţi nici n-a auzit despre asemenea obiecte, îndoindu-se de existenţa lor pînă ce, interpelîndu-l telefonic pe Buda Ion de la magazia de bunuri a I.C.S.A.P., a aflat că îşi poate alege, din cele 28 de bucăţi, cîte doreşte.

Mai vechi în meserie, tovarăşul Pistori Francisc de la „Timiş", nu numai că ştie, dar şi are în magazia sa cleştele incriminat, dar nu-l scoate, avînd certitudinea că numai legîndu-l cu un lanţ îl poate feri de o anume specie de colecţionari. Fenomenul e trist, dar dacă nu se poate altfel, fie şi lanţul ! Oricum, absenţa acestui element de civilizaţie, a unui cîştig al civilizaţiei, dacă vreţi, nu se motivează, tovarăşe Pictori, prin absenţa lui, în alte părţi ale ţării, aşa cum susţineţi.

La „Semenic", pe lîngă leit-motivul raidului prin restaurantele cu autoservire – cleştele bineînţeles, care aici se păstra asemenea unui obiect de cult, ferit de ochii muritorilor de rînd, într-un raft întunecos –, vizita se justifica şi prin dorinţa de a lămuri o enigmă.

Iată-mă deci în biroul responsabilului Crăciun Iosif, relatîndu-i despre „interesul" unora din clienţii frecvenţi ai unităţii pentru misterioasa pisică ce-şi face apariţia în preajma orei de închidere.

„Există într-adevăr această pisică" ? mă interesez eu neîncrezător. „Nu, îmi răspunde candid tovarăşul Crăciun, nu e numai una, ci sînt două ; da' nu au vreo legătură cu localul ! Că stau în pivniţă !"... (De parcă clienţii care le-au văzut şi-ar fi servit cina sub bolţile ce adăpostesc murăturile şi cartofii restaurantului).

Nu mă îndoiesc că pisicile sînt uneori mai eficiente în acţiunea de exterminare a şobolanilor decît cursele şi otrăvurile folosite îndeobşte ; dar poate tocmai avînd în vedere contactul nemijlocit dintre cei doi adversari tradiţionali, nu ne este plăcut să ştim că mascotele restaurantului „Semenic" trec spre sala unde se serveşte masa aproape prin bucătărie. Cu riscul de a stărui prea mult asupra acestui subiect, adaug cu titlul de curiozitate şi afirmaţia tovarăşului Pistori, pînă de curînd coleg al tovarăşului Crăciun, că la un moment dat, „Semenicul" se constituise într-o adevărată crescătorie de pisici, ce număra nu mai puţin de douăzeci şi opt de pensionare !

Timişoreanul e pe bună dreptate mîndru de oraşul său, simbioză atît de perfectă între orizontalitatea vegetală şi verticalitatea citadină, între istoria sa şi generoasa-i tinereţe de acum. Cum Gara de Nord e una din porţile oraşului, putem fi siguri că străinul care va intra în restaurantul cu autoservire „Rapid" va fi mulţumit de ospitalitatea ce i se oferă de la bun început.

Punîndu-şi noua înfăţişare din mai, anul trecut, „Rapidul" are un interior plăcut, spaţios, un personal harnic şi bine pregătit care pune zilnic la dispoziţia consumatorilor peste 80 de sortimente ce răspund oricăror exigenţe.

In momentul în care realizăm documentarea acestui reportaj, o problemă o constituie lipsa de înţelegere a clienţilor ce beneficiau de serviciile barului amenajat într-o latură a localului, unde asociau cafelei tradiţionala ţigară, în ciuda stăruitoarelor apeluri tipărite, aninate de pereţi. Potrivit relatării tovarăşului Gicu Dumitru (al doilea responsabil, Sîntîmbenu Gh.), situaţia era pe cale de rezolvare, în cîteva zile urmînd să fie montat un paravan menit să despartă complet barul de sala de mese.

Munca lucrătorilor din restaurantele cu autoservire e departe de a fi uşoară. De aceea, poate, furaţi de obiectivele majore ale activităţii lor dinamice, febrile, perseverente, mai trec cu vederea slalomul unei pisici printre picioarele clienţilor sau nu observă pur şi simplu absenţa cleştelui din coşul cu chifle. Nu acestea sînt coordonatele relaţiilor cu „Măria Sa Clientul", însă, după cum generalul există numai prin particular, garanţia unor servicii complete, civilizate, o poate da doar cuprinderea responsabilă a tuturor amănuntelor pe care le implică o bună servire. Mai multă promptitudine, calitate şi amabilitate.

3. ARITMETICA GESTIONARULUI FIRICEL

Bărbat între două vîrste, potrivit la înălţime, rotund la faţă, cu obrajii sangvini şi ochi vioi, gestionarul Ion Firicel gospodăreşte împreună cu soţia desfacerea mărfii magazinului 11 de încălţăminte, aparţinînd cooperativei meşteşugăreşti.

Salariul unui gestionar nu e prea mare şi oricine îşi poate închipui că omul dă importanţa cuvenită fiecărui leu. In consecinţă, am imaginat o situaţie în care îl presupunem pe gestionarul nostru într-o unitate de „Îmbrăcăminte", fericit că a găsit în sfîrşit un anume tip de scurtă de vînt. Toate bune, numai că lipsesc nasturii. Cum s-a întîmplat, nimeni nu ştie, dar lipsesc ! Şi-atunci, ghinionistul o cumpără totuşi (în preţ fiind incluşi şi nasturii imaginari), după care mai lasă încă o sumă de 7,20 lei (4 nasturi × 1,80 lei) la o mercerie, meditînd apoi la multiplele folosinţe pe care le-ar fi dat acestor bani.

Exemplul de mai sus l-am discutat împreună cu I. F. (înainte de a ne situa în tabere opuse), convenind amîndoi că am avea de-a face cu o practică condamnabilă, nedemnă, contrară normelor de echitate socialistă, într-un cuvînt, lipsă de omenie !

După acest preambul, permiteţi-mi să rememorez cunoştinţa cu gestionarul Firicel.

În după-amiaza zilei de 29 decembrie 1973, am intrat în magazinul 11 împreună cu cetăţeanul Gheorghe Fumor din Deta, care, presat de apropierea revelionului, ţinea să-şi cumpere o încălţăminte mai de „doamne-ajută". Amabil, gestionarul ne oferă o pereche de pantofi cu 254 lei, foarte reuşiţi, nou-nouţi, comozi, însă (aţi ghicit oare ? !), fără şireturi. Ca să ne convingem că nu-i o întîmplare, mai „încercăm" vreo 6–7 perechi (asemenea) şi-apoi, ne exprimăm nedumerirea.

„He, he !" ne încurajează bonom I. F. „Sînt două mercerii pe-aproape, iar o pereche de şireturi costă un leu şi jumătate... Eu v-aş da zău, dar n-am – aşa mi s-au livrat ! Dacă-i luaţi, bine, dacă nu ...".

Şi-am luat pantofii, am mulţumit printre dinţi, pornind după şireturi : prima mercerie închisă, a doua în inventar, iar la a treia un sfert de ceas la coadă şi un leu şaizeci pentru achiziţionarea preţioaselor accesorii.

Dar, iată-ne din nou în 5 ianuarie în pragul magazinului 11, convinşi că Anul Nou a-nceput fără năravuri vechi. Ion Firicel (nu ne recunoaşte), de astă dată secondat de soţie, ne pune din nou cu amabilitate la dispoziţie cîteva perechi de pantofi bărbăteşti cu 254 lei, bineînţeles fără şireturi. E suficient să arăt motivul vizitei, că zîmbetul gazdelor dispare, soţia acoperă cu lamentări energice orice replică, însă, apar şireturile ! Din păcate, stupoarea înlocuieşte surpriza plăcutei revelaţii atunci cînd eu şi păgubaşul aflăm că „Ei, da ! Am avut şireturi, dar cîte unul de „comanda 2", iar noi, n-am vrut să încurcăm pantofii între ei lăsîndu-i dezlegaţi ; de-aia i-am dat fără şireturi ...".

Ne luăm „la revedere" pe leitmotivul „Numai să nu ne daţi la ziar !" şi ajungem la Centrul de comandă nr. 2, aflat pe b-dul Tinereţii 34. Tovarăşul Bechira Gavril, unul din cei doi responsabili, folosindu-se de documente, ne convinge destul de repede că la 12 decembrie, magazinului 11 i s-au livrat 132 perechi de pantofi cu 254 lei, legaţi în cîte un şiret şi încă ceva pe deasupra, restul rămas, omologîndu-se la 4 ianuarie.

Aflat pe urmele noastre, iată că apare şi vechea noastră cunoştinţă, I. F., la timp pentru a spune că în perioada 12–29 decembrie s-au vîndut cca. 25 de perechi cu 254 lei. Pînă la urmă, spunîndu-i că un calcul sumar demonstrează că cele 132 şireturi pot echipa 66 perechi de pantofi, din care pînă la ora primului test a vîndut doar 25, amîndouă sondajele permiţîndu-ne să credem în existenţa unei „găinării", I. F. s-a pierdut cu firea, mustrîndu-ne că „pentru un şiret faceţi atîta caz !".

Într-adevăr, Ion Firicel, facem caz pentru că nu ne poate mulţumi aritmetica aceasta după care pe un cetăţean îl costă 3,20 lei un şiret, iar dumneata la o sută de perechi de pantofi vînduţi, poţi face) 160 lei ! Aritmetica societăţii noastre socialiste e alta – mai exactă, mai echitabilă, mai omenoasă.

4. „NUMĂRĂTOARE INVERSĂ" LA MAGAZINUL UNIC

La magazinul cu autoservire nr. 2 „UNIC", de pe b-dul 30 Decembrie, „numărătoarea inversă" nu jalonează tensiunea şi febrilitatea dinaintea momentului în care efuzoarele unei nave spaţiale se învăluie în flăcări şi ceaţă incandescentă, ci marchează tensiunea şi febrilitatea care preced startul mărfurilor către cumpărător.

Dintre cei doi responsabili, Ioan Jivan şi Dan Micula, în după-amiaza în care am vizitat unitatea, de serviciu era cel de-al doilea. M-au impresionat competenţa, vioiciunea şi sinceritatea acestui tînăr de 25 de ani, în a cărui carte de muncă vechimea în funcţie numără deja patru ani ! Avînd un profil asemănător şi altor unităţi de autoservire din municipiu, poate doar cu un volum de desfacere mai mare, magazinul UNIC pune la dispoziţia cumpărătorului mărfuri generale, mezelărie, lactate, dulciuri, înţelegînd ca o obligaţie nu formală, ci efectivă, întreţinerea unor legături permanente cu întreprinderi ca Fabrica de detergenţi, de plante medicinale, C.I.L.T., Kandia, obţinînd astfel prin achiziţii directe, produse ce lipsesc la un moment dat din depozitul central şi nu se găsesc pe piaţă.

In legătură cu interesul colectivului de aici, pentru promovarea unui comerţ civilizat, se cuvine să notăm iniţiativa de a preambala boiaua de ardei, ouăle şi cafeaua, în pungi de plastic, sau realizarea de către cei doi şefi ai magazinului a unui foarte frumos ştand permanent de „cadouri".

În momentele în care apreciam reuşitele vitrine amenajate de colectivul specializat al tovarăşului Chiticianu sau remarcam existenţa unei veritabile ştiinţe a amenajării raioanelor, după inspirate criterii estetice şi utilitare, gestionarul Dan Micula exclamă scuzîndu-se parcă : „Ştiţi, reclama e sufletul comerţului !...". Într-adevăr, numai că sufletul comerţului care se practică la UNIC sînt cei doi responsabili şi tînărul colectiv de vînzătoare. Aici, reclama cea mai eficientă o face maniera în care se vine în întîmpinarea dorinţelor clientelei. De aceea, găsesc o semnificaţie în faptul că modernul sistem de servire la domiciliu se aplică în premieră la acest magazin, încă din primăvara anului 1973.

E semnificativ şi faptul că în urmă cu un an, tînăra Gligor Lucreţia, vînzătoare la UNIC, a cîştigat locul întîi la faza republicană a concursului „Mercur". Iar dacă dintre fruntaşele acestei unităţi le amintesc doar pe Păuna Călugăru, Elisabeta Rădui şi Francisca Puljer, o fac din considerente de spaţiu.

În treacăt, notez şi cîteva „probleme". În pofida unor dispoziţii date de forurile competente, produsele de pescărie sînt livrate în continuare magazinului, fiind puse în vînzare odată cu mezelurile, situaţie inadmisibilă din motive lesne de înţeles. Alt necaz este provocat de cei care confundă coşul pentru autoservire cu propriul buzunar şi socotesc că e bine să menţionez că majoritatea covîrşitoare a acestora se constituie din tineri fără ocupaţie, ale căror precare „principii de viaţă" se întrevăd şi în preferatul lor obiectiv : sticlele de băutură !

La despărţire, strîngîndu-i mîna lui Dan Micula, i-am simţit palma aspră, bătătorită de lăzile la care „pune umărul", nobilă amprentă a celor ce ştiu să muncească şi să trăiască frumos.

5 UN TRAMVAI PLIN DE „MULŢUMESC" !

In loc de concluzii, sperînd că ele se desprind singure, prefer să propun un moment de meditaţie, ce ar permite o reevaluare şi a atitudinii noastre, a beneficiarilor bunei serviri pe care o reclamăm cu justificată stăruinţă.

De aceea, închei visînd la un tramvai în care, peste murmurul voalat, discret, al conversaţiei pasagerilor, după fiecare staţie, să-i aud fără excepţie pe toţi proaspeţii călători solicitînd cu pertinenţă taxatorului : „Vă rog, un bilet de 25 de bani. Vă mulţumesc !".

MULŢUMESC !

Avem cu toţii aceleaşi obiective, aceleaşi interese şi e nedrept să ne privăm unii pe alţii de acest cuvînt deosebit, cheie minunată pentru sufletul fiecăruia dintre noi.

MARCEL LUCA

Banatica

Publicist și om politic, Vincențiu Babeș, tatăl viitorului savant Victor Babeș, a cunoscut in lunga sa viață toate frămintările politice ale epocii. Născut in 1821 in comuna Hodoni (Banat), va fi infiat, după moartea tatălui său Gheorghe Cismariu, de către bunicul său dinspre mamă – Mitra Babeș, care-și va trimite nepotul la studii și va avea grijă de instruirea lui. Mitra Babeș avea intenția de a face din nepotul său preot in satul natal, inscriindu-l la școala românească Sf. Ilie din Timișoara, Fabric. Vincențiu Babeș trece de aici la școala sirbească și apoi la școala germană din Cetate. Studiile secundare le face la gimnaziul din Timișoara și la Liceul din Seghedin. Cursurile teologice le urmează la Carloviț și la Seminarul din Arad. Vincențiu Babeș n-a vrut să se facă preot și atunci pleacă la Budapesta ca să studieze dreptul.

Revoluția din 1848 il găsește la inceputul tinereții, pe cind se pregătea să devină magistrat. In timpul evenimentelor revoluționare V. Babeș se pronunță răspicat „pentru dreptul poporului român la unitatea sa politică... dreptul la impreunare a toate mădularele strins laolaltă și a forma o națiune și o naționalitate politică".

Profesor la Institutul pedagogic român din Arad, apoi in 1849 numit in funcția de director al celor trei districte ale școlilor românești din Banat, el rămine credincios revoluției difuzind invățătorilor bănățeni circulare cu conținut revoluționar. Alte cercetări mai recente din arhivele vieneze ne aduc noi dovezi despre revoluționarul V. Babeș, care „in timpul revoluției, a distrus insemnele regale de pe sigiliile oficiale (ale Curții de apel din Arad n.n.) și a fost in legătură cu Partida lui Gheorghe Magheru din Principatul Valahia...".

In 1851 il găsim grefier la Inalta Curte de Casație și Justiție, iar mai tirziu, consilier la Curtea de Apel din Budapesta. Destituit din magistratură, el se consacră exclusiv activității politice, fiind ales, incepind cu anul 1861, deputat in circumscripția electorală Sasca Montană, apoi la Sinnicolaul Mare. In calitate de deputat in dietă, a incercat să creeze un front comun al deputaților români cu opoziția radicalilor unguri și cu reprezentanții celorlalte popoare din Ungaria (sirbi și slovaci) pentru libertăți democratice și naționale. A redactat pe această linie o serie de proiecte de legi, respinse bineințeles de Dieta reacționară. A luptat pentru introducerea votului universal, crearea de instituții de cultură in limba română, democratizarea vieții de stat. Vorbind in numele unui popor oropsit, el a condamnat naționalismul și șovinismul, făcind apel la necesitatea conviețuirii pașnice intre popoare, stabilirea unor relații de prietenie intre români și unguri.

Dar meritele de luptător pentru binele neamului său nu se opresc aici. Incepind din anul 1866, cind frații Mocianu inființează la Viena ziarul „Albina", care va apare timp de zece ani, Vincențiu Babeș, va fi sufletul și conducătorul publicației progresiste, in coloanele căreia erau exprimate aspirațiile generale ale poporului român, pentru libertate, precum și lupta in mod deschis impotriva absolutismului.

Academicieni bănățeni (V)

VINCENȚIU BABEȘ (1821–1907)

O orientare și o perspectivă deosebit de largă are articolul lui Vincențiu Babeș „Dreptul la revoluție", in care autorul se apropie de ințelegerea științifică a rolului clasei muncitoare in societatea capitalistă. Făcind o adincă analiză a cauzelor sociale ale mișcării muncitorești, Vincențiu Babeș constată că „munca și muncitorul n-are alt preț, altă valoare decit pe care binevoiește a i-o da capitalul și capitalistul ...". „La această imprejurare regretabilă – **continuă articolul** – faptul că pe cind capitalul și averea in toate intreprinderile se inmulțește și ingrămădește in miinile in care deja se află și in proporții colosale, munca și muncitorii prin care se face acea inmulțire, rămin, trebuie să rămiie după ordinea de zi, in calicie, rămin și caută **(in sensul de „sint siliți" n.n.)** să rămină unelte capitalului, capitaliștilor – dar oare cultura, libertatea personală – valoarea socială a muncitorilor, nu este astăzi absolut dependente de cei ce dispun de capital ? Dar chiar in viața de stat nu oare averea decide, face legi ?".

Apreciat de către intemeietorii Academiei Române, el face parte din primii mentori ai Societății Academiei, iar apoi din Academia Română, secția istorie, pe care a condus-o mult timp in calitate de președinte.

FLORIAN MOLDOVAN

Teatru

„POGOARA IARNA"

de M. ANDERSON

După ce Teatrului reșițean i s-a reproșat mereu menținerea în apele călduțe ale comediei pare-se că in ultima vreme există tentația abordării unor piese de rezistență ale dramaturgiei românești și universale. „Pogoară iarna", una dintre „reprezentativele" calitative ale teatrului american contemporan constituie un cert argument in acest sens.

Posibilitățile de glosare pe marginea textului sint infinite, am zice. Este tocmai „soarta" marilor texte de a comunica mereu ineditul subtextului, de a transmite ceva dincolo de aparența sterilă a replicilor. In piesa lui Anderson și-au dat oare intilnire Shakespeare, Recine și Corneille ? Tematica sa motivează trimiterile spre Gorki, O'Neill sau Dostoievski ? Eroul trgaic Mio va pleca asemeni prințului danez in căutarea ucigașilor tatălui său. Se retrăiește aici acea incordare dramatică hamletiană, acea tulburătoare atmosferă a răzbunării și remușcării. Dar Mio are și ceva din Rodrigue, știutul etalon al clasicismului, eroul andersonian pierde însă in luciditate cu prețul aplecării asupra sentimentului, corneillani biruință a datoriei ingemănindu-se cu racineana eficacitate a pasiunii.

„Pogoară iarna" este departe de a fi o copie a marilor modele ci ea tratează în spiritul acestora, o temă foarte contemporană, comunicind la modul poetic tragismul unei anume vieți cu coordonatele ei spirituale. Cu acest text generos, regizorul bucureștean Gh. Rada a gindit un spectacol nu neapărat ca o inclestare dramatică tipic clasică, ci ca o divagație incărcată de lirism despre situații limită ale vieții contemporane. Ca un spectacol de superioară poezie. Ca un spectacol baladesc. Prin cintec pătrundem intr-o lume alienată, intr-un unviers șubrezit de contradicții, de mirșăvie și promiscuitate. Dar cintecul este acela care sugera și triumful nemijlocit, poate prea devreme, poate țirziu, dar triumf al idealurilor umane, al aspirațiilor din totdeauna ale omului. Și frumos a fost acest cintec simbolic prin care in final, ne-am și luat rămas bun de la Anderson.

Cadrul scenografic (semnat de același Gh. Rada, asistent Erika Cercega Manolescu), a fost în tonul gindului regizoral. Un decor auster, aerat, strict funcțional, dat fiind prea plinul incărcării emoționale, ceea ce a făcut ca actorii, in general bine distribuiți, să joace în voie, neclaustrați de obiecte.

Trock nu este gangsterul de duzină cu blue jeans și cu pistoale dosite în hamurile holsterului, ci ireductibilului Trock ii dorești compania, il inviți cu tine la masă, in superbul lui costum bej, nebănuind un moment că este un demon al răului și că acest „blind" înfuriat, va ucide senin, cu zimbetul pe buze. Nuny Anestin, interpretul său, l-a creionat în linii sigure, ce se rețin multă vreme. **Shadow,** zămislit din aceeași plămadă cu Trock, un rol intens dramatic, a scăzut în densitate în interpretarea ușor parodică a lui Dan Turbatu. Un mare rol face Mircea Ipate Mareș, actor de excepție, aș zice, realizatorul **Judelui Gaunt,** „balaurului care se ascunde în robă", a omului care, în ceasurile tîrzii ale vieții, este ros de viermele remușcării. Intiia dată verdictul său este pus la indoială. Obsesia nedreptății făcute cindva il mistuie, il devorează și interpretul l-a inzestrat cu o mare forță de expresie. **Mio** este fiul lui Romagna, pornit in reabilitarea postumă a tatălui său. O intilnește pe Miriamne. Cum va acționa ? Își va urma planul propus și atunci o va pierde pe fată pentru că Garth ii este frate ? O datorie. Un sentiment. Un personaj dramtic, nuanțat interpretat (poate uneori, ușor uscat) de către Cornel Manolescu. Miriamne este un strigăt de lumină in acest univers alienat, un strigăt poate palid, dar încărcat de omenie și candoare, un strigăt ce se vrea auzit in pustietatea spirituală a mediului social. Temerară și simbolică va fi tentativa ei de evadare. Povestea Miriamnei este tulburătoare și actrița Lelia Columb a comunicat-o pe deplin. **Garth,** martorul ocular al crimei lui Trock, cel care il putea reabilita pe Romagna, acuzat pe nedrept de crimă, a fost interpretat nefiresc de Aurelian Georgescu. L-am simțit fals, necomunicind dinăuntru, ci afișind un dramatism exterior, ne in stare să-l facă credibil. Buni, Vasile Balu (Esdras) și Florin Mihail Miron (Extremistul). O mențiune pentru rolurile pitorești, realizate inedit de Coca Mihalache (Piny) și Zeno Balint (Lucia). Și Ovidiu Cristea (Carr), Grigore Alexandrescu (Sergentul), Florin Timpu (Comisarul), Iuliana Doru (Fata 1) și-au adus contribuția la realizarea unui spectacol frumos, unitar, e drept, puțin cam lung și pe alocuri trenant, dar, în ansamblu, o veritabilă biruință artistică a Teatrului reșițean.

LIZICA MIUȚĂ

Un copil - un om

(Urmare din pag. 1)

liste asupra vieții, perimată, legată de condițiile materiale, problemă care astăzi este anacronică. A fost tras un semnal de alarmă atunci cînd s-a observat că, la o populație activă relativ mică, numărul de bătrîni este dominant, iar schimbul de miine, copiii sint in minoritate. La acest fenomen adăugindu-se implicațiile dezvoltării economice, care au determinat o migrare a tineretului spre orașe, și, in principal, spre Timișoara, s-a ajuns ca in mediul rural, la munca cîmpului, să rămină bătrinii și femeile. Fenomen cunoscut care, la rîndul său, fiind un județ agricol, deci cu o mare nevoie de mînă de lucru, a permis o a doua migrație, mult mai amplă ca spațiu geografic, de populare, in decurs de cîțiva ani, a satelor, cu muncitori agricoli din județele de nord și de sud ale țării, unde coeficientul de natalitate este foarte ridicat. Se obține astfel un echilibru mai stabil la oraș și unul încă instabil la țară. Desigur că aici sociologii au un material imens de studiat. Este vorba de impactul noilor veniți cu specificul local, adaptarea lor, care se face relativ repede și, în fine, stabilizarea lor, toate în condițiile unei creșteri a satului bănățean, a urbanizării lui.

– Vorbeați de o mentalitate. Să revenim la ea și la consecințele care decurg din ea.

– Vă dau un exemplu. A fost efectuată o anchetă paralelă între femeile de la două intreprinderi timișorene : **U.T.T.** și **„1 IUNIE"**. Prima dispunind de creșă și grădiniță de intreprindere, a doua, nu. Problema pusă era : numărul redus de copii pe familii. Mare parte din femeile unde era creșă și grădiniță susțineau, ca o condiție, răminerea mamei în afara producției, pentru ca la a doua intreprindere să fie cerute creșa și grădinița de incintă. Evident, că o asemenea situație dă de gindit, fiind vorba pină în cele din urmă, nu atit de niște condiții materiale, cit de un anumit fel de a vedea lucrurile. Iată de ce, intr-o bună parte din cazuri, vorbind în general despre populația din această zonă, familia tinără pornește cu ideea unei case, pe cit posibil proprietate personală, apoi, odată realizată, dorește o mașină și de-abia in final, sau cu totul accidental, se pune problema copilului sau copiilor. Este o poziție egoistă. Sigur că fiecare familie tinără pornește cu o firească dorință de bună stare, vrea să aibă o casă proprie și chiar o mașină. Dar acestea de-abia în momentul în care nucleul respectivei familii il formează copiii. Mentalitatea de care vorbeam și care este recunoscută uneori cu cinism chiar de purtătorii ei, creează familia în care copilul dacă vine, crește undeva alături de „problemele părintelui", ca un apendice obligatoriu, nu întotdeauna dorit, însingurat, căutind să se agațe de orice semn de afecțiune. Acest fel de a gîndi este mai caracteristic, în special, orașelor mari.

– Întotdeauna cei mai mulți copii s-au născut în mediul rural ?. .

– Da, tocmai aici e specificul local. Dacă Clujul, Iașul și capitala, ca orașe păstrează, la unele familii, o optică individualistă asupra vieții, poate și ca un reflex la civilizație, zonele rurale din județele a căror capitale sint cele enumerate dau un număr mult mai mare de copii decît la noi. De ce ? Aici e vorba de satul bănățean, bogat, care a creat familii purtate de iluzia acumulărilor materiale. Ori de aici, pînă la familia cu un copil sau doi, nu mai e decit un pas. Problema este mult mai veche și întotdeauna mințile lucide care au trăit în Banat au semnalat pericolul la care se expune această zonă datorită natalității scăzute. Astăzi, fiind o preocupare a insuși statului, interesat pentru dezvoltarea lui de o creștere substanțială a populației, s-au luat o serie de măsuri, de altfel cunoscute. Și cu toate acestea, numărul nașterilor continuă să fie încă scăzut. Anii trecuți se înregistrau multe avorturi, acte incalificabile etic și moral, care sfidau legile țării.

– Din punctul de vedere al medicului Gițu, care-l dublează pe demograf, ce implică renunțarea la sarcină ?

– Sint cunoscute mare parte din consecințe, dintr-o literatură popularizată deja tocmai pentru a preîntimpina fenomenul. Poate mai puțin cunoscut este faptul că un avort ratat duce la nașterea unor copii cu malformații. Acțiunea chimică asupra embrionului are o putere nocivă formidabilă. Sensibilitatea lui este inimaginabilă. S-a constatat chiar că o mamă, care nu-și dorește copii, va transmite unele tare psihice născuților ei, pe care un copil dorit de mamă nu le are. Iată deci că firele care leagă copilul cu mama sint infinit mai sensibile. Și, uneori, există cazuri în care se renunță cu atita brutalitate la un om al viitorului. Cind un copil are deja 3 sau 4 ani nici un părinte nu-și poate imagina că l-ar putea pierde. Dar inainte de a se fi născut ? Deși, ori atunci, ori mai tîrziu, renunțarea la copil tot omucidere se cheamă. Nu sînt aspecte caracteristice pentru toți oamenii, dar suficient de grave pentru a determina încă un serios semnal de alarmă.

– Fiind vorba de o concepție de viață, se impune probabil o intensificare a educației ?

– Dar o educație făcută cu responsabilitate de către toți factorii care concură la ridicarea unui vlăstar. V-am dat un exemplu adineaori cu copiii nedoriți de mamă care se nasc cu deficiențe psihice. Este, deci, clar că educația incepe chiar inainte de naștere, prin mamă. E greu de înțeles de ce in cămine și grădinițe există tendința de a stimula copiilor imaginația și gîndirea fără a fi dublate de o educație în spiritul dragostei pentru familie. Adică de ce fetițelor li se dau în primul rind mașini, cuburi, jocuri de construcții și numai accidental păpuși, cînd atracția spre păpușă este naturală ? Nu este indiferent ce simte o fetiță pentru o păpușă și ce simte pentru o macara, deși se joacă cu amîndouă. Această educație trebuie continuată în școală și facultate sau uzină, cu mare atenție in etapele cheie ale pubertății și adolescenței, pentru a nu deschide răni de nevindecat în sufletul viitorului tînăr.

– Vorbim despre emanciparea femeii, gîndindu-ne în primul rind la creșterea rolului ei în activitatea economică și socială. În această proiecție considerați că atributele celei care perpetuează specia, mama, vor fi afectate ?

– O mamă adevărată, indiferet dacă este muncitoare, profesoară, ingineră, țărancă sau medic rămine mamă. Există tipuri de psihologii, nu de mame. O femeie poate fi mamă sau nu, în relația sufletească pe care o are cu copilul său. Creșterea rolului femeii are

Plastica

Mircea Barzuca

Ce frumoși sintem, spuneam / Ce frumoși sintem, spuneai / Ce nebuni sintem, spuneam / Ce nebuni sin-, tem, spuneai / Și eram în istoria lumii / Un tropot de cai ... /

Aceste ritmuri omagiale scrijelate de Geo Bogza pe una din paginile Caietului de impresii cu prilejul expoziției de debut, (vara anului 1973) de la Biblioteca de artă a Municipiului București, a pictorului Mircea Barzuca, — sînt o introducere și o recomandare de bun augur — aș zice — și un sigiliu al criteriului estetic. Învățăcel al Margaretei Sterian, sîrguincios și plin de răbdare, modest și perseverent, Mircea Barzuca, născut în 2 noiembrie 1943, la Brăila, absolvent al Facultății de drept și „peregrin" al cursurilor de regie din cadrul Institutului de teatru din capitală, (clasele — lui Radu Penciulescu și Traian Nițescu), sprijinit cu dezinvoltură și de-acum intrată în legendară curiozitate ca atîția alți „încercători împătimiți ai penelului sau cioplitori în piatră" — de cel ce a fost marele și irepetabilul Petru Comarnescu, tînărul cu plete blonde, (o, plete blonde, — un alter ego capilar al coroanei bălaie a lui Fănuș Neagu — evident iar am luat-o razna cu năstrușnicia comparațiilor) — așadar, tînărul cu vise alegorice de peisaj brăilean și neclătinata forță de muncă pentru împlinirea „pe centimetru pătrat" a detaliului, asemuindu-se în versiunea portretului subiectiv cu ucenicul ce transformă mlaștina în aur și înfrîngerea în festinul viitoarelor izbînzi, și-a aflat, în sfîrșit, în mirajul plastic, rațiunea de-a fi.

Întinderile Brăilei sînt paradisele invincibile ale cailor. Efigia tablourilor lui Mircea Barzuca poartă definitoriu cavalcadele cailor albi.

Selecția unor titrări face parte din metodologie : **Calul tînăr, Spaimele calului, Familie (I), Familie (II), Ceasornicul generațiilor.**

Abstractizînd conceptul, Mircea Barzuca se desprinde din fluxul delicat al Profesoarei. Păstrează doar severitatea conturelor. Adîncește și autohtonizează organicitatea simbolului. În cultul vechimii, arareori e reprezentat profilul integral al „trăpașului". Se preferă capul și gîtul înfășurat în coamă abia „dăltuită". Șesurile de lîngă Dunăre ocrotesc mici izvoare cu acoperișuri terminate la extremități cu scînduri tăiate în modelaje de capete de cal văzute din profil. În locurile natale ale lui M. Barzuca, cozile căucelor sînt încrustate cu frunți stilizate de cai. Capul și gîtul calului apar în Oltenia, Muntenia și Dobrogea, săpate în grinzile de stejar ce susțin casele gospodarilor localnici sau străjuie de-a stînga și de-a dreapta intrările pe prispele înalte ale construcțiilor durate din totdeauna, solemnitate arhitectonică perpetuată pînă în zilele noastre.

Cu firul nervos al nuanțelor de platină, creatorul acoperă suprafețele, își perfecționează maniera, dînd „glas talentului" înrobit de dorința comunicării. Acești cai au pupile ce ascund tristeți ireversibile sau inocențe dezarmante. Prin retroversări, ei sînt îndîrjirea și exuberanța, meditația.

ADRIAN BELDEANU

Florica Orăvițan

Cea de a doua expoziție personală a pictoriței lugojene Florica Orăvițan, la Timișoara, afirmă un pas hotărît spre calitate, spre simplificare expresivă. Elementele de echilibru cromatic, decantate de semi-tente, impun o pictură care substituie pretutindeni planul decorativ planului sensibil, instaurînd rigoarea unor forme, care, dincolo de realizarea metodică, reflectă un dinamism psihic inepuizabil.

Viziunea plastică tradițională se confirmă în factura figurativă a lucrărilor expuse, dominate de o serie de naturi statice, în care se vădește filiația cu Ciucurencu, dar în nici un caz interferarea, deoarece Florica Orăvițan reușește o reluare personală a ipostazelor plastice uzitate de maestrul bucureștean.

Acuratețea organizării compoziționale a spațiului prin geometrizare, incisivitatea formelor unghiulare sub curbe, stăpînirea dificilelor game de roșu, flori sau obiecte în singurătăți arzătoare, uneori dureroase, se înverșunează într-o atmosferă a voluptății rafinate („Paletă roșie", „Simfonie în roșu", „Interior cu flori").

Peisajele, evocări nostalgice, surprind liniștea satului montan în miezul anotimpului virginal („Sat de munte"), sau sub apăsarea unui cer crepuscular („Peisaj din Ciclova"), universul răsunînd ca o liră sub aburul culorilor și al luminilor care-l fac solidar cu propria sa măreție. Interesant, la aceste peisaje — comparativ cu alte lucrări — subordonarea imaginii canoanelor perspectivei clasice. Introducerea figurii umane se face într-o serie de compoziții de inspirație folclorică, intitulate „Daruri", „Sărbătoare", „Femei", dintre care doar atmosfera tainică de frescă moldavă, ritmul compunerii și contrastele alb-albastru din „Daruri" dovedesc o ținută artistică, celelalte cu greu se pot desprinde de facil. Pare de necrezut pentru Florica Orăvițan, deoarece artista realizase o serie de lucrări de aceeași factură („Hora", „Bocitoarele"), în care vigoarea, ritmul, explozia cromatică cîntau atît de frumos osîrdia și aleanul datinilor satului bănățean. O mențiune lucrării „1 Mai", pentru generozitatea ideii și realizarea plastică.

La celălalt pol, tendința de părăsire a figurativului se experimentează cu succes în finețea metaforei din „Satul de vis", în sclipirea minerală a galbenului copleșit de oceanuri brune din „Impulsuri reconstructive", dar, mai ales, în „Păsările". În aceste lucrări, concentrarea devine lirică, armonia sobră, aspră chiar, exprimînd nu forma mișcării ci spiritul ei.

RADU MELNIC

în vedere acest important aspect și societatea noastră face totul pentru a-i ușura activitatea. Ne gîndim la creșe, cămine, grădinițe, la sistemul caselor de comenzi, mai nou introduse, ș.a.m.d. Aș vrea să menționez un fapt îmbucurător ; Timișoara dispune, la ora actuală, de un număr suficient de locuri în cămine, pentru acoperirea întregului număr de copii din oraș. Mai sînt însă multe de făcut în acest sens : creșterea prestărilor de servicii, existența în comerț a preparatelor dietetice pentru copii, creșterea în continuare a numărului de locuri în cămine, distribuirea apartamentelor, proprietate de stat, cu prioritate celor ce-și întemeiază o familie, crearea unor spații de joacă în microraioanele noi ale orașului ș.a.m.d.

— Literatura de specialitate amintește tot mai des despre decalajul dintre generații, care urmează o curbă ascendentă rapidă. Educația spre familie și pentru familie cu copii întîmpină concurența educației spre sine și pentru sine...

— ...pe care generația tînără le respinge poate în primul moment, pentru ca apoi să se integreze uneia sau alteia dintre ele. Diferența dintre generații crește în multe privințe, de la cantitatea de informație pe care o îngurgitează un individ, pînă la concepția asupra vieții Apar diferențe mari de manifestare și optică între generațiile intermediare și chiar între grupele de vîrstă separate doar prin cîțiva ani. Omul nou e mai deschis la ideea de schimbare, de noutate, se adaptează mai ușor. Societatea și-a creat omul de care avea nevoie pentru a merge înainte într-un ritm mult mai rapid și-atunci normal că a apărut primul decalaj față de spiritul în care a fost educat de părinți. Există încă, pentru omul neadaptat dinamismului epocii. poate, sentimentul perisabilității valorilor. E un punct de vedere static. Rămîn însă problemele general valabile ale educației, între care un rol principal trebuie să-l ocupe familia dragostea față de copii.

— Vă rog să vă referiți la cîteva dintre cercetările de demografie ce fac obiectul comisiei județene de specialitate, care reflectă aspectele discutate pînă aici.

— Comisia noastră lucrează pe grupe angajate în ample anchete. Aș aminti una care se desfășoară de cîtva timp în județ și care urmărește fertilitatea femeilor între 15 și 49 de ani. Studiul cuprinde și un test sociologic care să ne edifice asupra întregii vieți de familie a persoanei anchetate. Paralel, se lucrează la studii ce urmăresc migrația populației în județ, prognoza numărului de femei apte de muncă, pentru repartizarea în zonele industriale ale orașului și ale județului, apoi o anchetă asupra locurilor de muncă, cu specific feminin, ocupate de bărbați. O atenție aparte o acordăm studiului femeii gravide, a locurilor și condițiilor ei de activitate și viață. E firesc ca, paralel, să ne intereseze nu numai întemeierea familiei ci și stabilitatea ei. Între alte probleme mari, aș mai aminti studiul asupra fluctuației la locurile de muncă, al urbanizării etc., prin care încercăm să acoperim majoritatea aspectelor ridicate de dinamica societății noastre noi.

— Cum ați vedea mai eficientă colaborarea cu instituțiile județene ?

— Unde există o reglementare legală, nu se pune problema nerealizării unei colaborări eficiente. Mai greu e în munca de educare. Totuși e necesară, în continuare, o susținută campanie de popularizare, prin cadrele de specialitate, a pericolelor la care se expun din punct de vedere legal și biologic femeile în cazul unor încercări de avort. Vom edita un pliant „Caietul copilului" privind îngrijirea lui între 0–3 ani, pe care să-l primească fiecare mamă la ieșirea din maternitate. Mă întorc din nou la familie. Trebuie făcut totul, atît material cît și spiritual, pentru a întări familia, educația, în spiritul unui număr mai mare de copii. O educație a părinților și deopotrivă de formare a copiilor. Omul se va adapta și în condițiile acestei „adaptări" rapide la mediu și ritm, trebuie să-și reamintească doar de condiția lui umană, de obligația sentimentală pe care trebuie să o consume. Amintesc în acest sens cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu, în raportul prezentat la Conferința Națională a partidului din iulie 1972 : **„O problemă esențială este asigurarea unei creșteri mai susținute a populației — factor esențial al dinamismului și forței productive a societății. Avem în vedere adoptarea, în continuare, a unui complex de măsuri de ordin economico-social și sanitar, care să contribuie la întărirea familiei, la stimularea natalității, reducerea mortalității și creșterea duratei vieții oamenilor".**

CURIER CULTURAL

● **„TORMACEANA" — iată o săptămînă întreagă dedicată culturii, între 3—10 martie, în comuna Tormac. O inițiativă ce trebuie aplaudată. Suita de manifestări, diversă, atractivă, de la jocuri sportive la spectacole artistice, susținute de artiștii amatori locali și profesioniști, din Timișoara, au făcut ca în fiecare seară un public numeros și entuziast să umple sala căminului. Ceea ce a fost de un real interes la această manifestare a constat în diversificarea programului pe criterii socio-profesionale, de vîrstă, de sex. Cadrul adecvat vizual, suita de expoziții de artă plastică și de fotografii, ilustrînd aspecte din viața comunei și a colectivității umane din Tormac, au dat o notă de pitoresc și de culoare acestei întîlniri care merită a fi preluată si reeditată și în alte comune de prestigiu ale județului.**

● **Sub auspiciile Comitetului municipal al femeilor, marți, 5 martie, a fost inaugurată o promițătoare formă de activitate, CLUBUL FAMILIA cu întrețineri bilunare (pentru cei interesați în prima și a treia Joi a lunii), avînd drept președinte de onoare pe Conf. univ. Goro Estera. Se vor organiza : cicluri de consfătuiri-dezbateri în probleme privind : educația cetățenească, etica, pedagogia creșterii copilului, condiția și rolul femeii în societatea contemporană, politica internă și externă a partidului și statului nostru. Ele vor fi însoțite de scurte audiții muzicale, seri de poezie, vernisaje, micro-concursuri, consultații oferite de cosmeticiene, arhitecți, microparade ale modei, etc. Din expoziția deschisă cu ocazia zilei de 8 Martie, în sala de marmură a Casei Prieteniei româno-sovietice, ca expresie concretă a acestui plan, am reținut lucrările Sandei Lăzărescu, ingineră la ICPEH — Timișoara.**

● **Teatrul popular cu stagiune permanentă din Lugoj pregătește o nouă premieră. Este vorba de piesa lui H. Lovinescu „Omul care ...". în regia și scenografia lui Dan Radu Ionescu.**

AIC

VIDEOCASETA

Cele ce urmează sînt doar o parte din vorbele pe care le-a stîrnit spre scriere privirea cîtorva tablouri dintr-o expoziție *. Un critic de artă ar putea scrie fără îndoială multe lucruri adevărate despre pînzele celor doi pictori studenți. Această casetă a fost și este însă un spațiu tipografic în care apar scrise cuvintele unui privitor obișnuit, nicidecum ale unui specialist într-ale filmului, artei fotografice, arhitecturii, designului sau, în cazul de față plasticii.

Am să scriu deci, după toate aceste paveze cu care m-am înconjurat doar despre **Gemenii** și **Amintirea** pictorului Viorel Poiată. Aceasta s-ar mai putea scrie și așa : gemenii pictorului si amintirea pictorului, semn că între tablouri si autorul lor începe o complicată și conplice comunicare. Căci cei doi frați (siamezi într-un fel) pot fi și o amintire a copilăriei pictorului privită într-o anume oglindă. După cum, amintirea **În jurul ei** — al acelei minunate pînze chagalliene — prin aceeași iubire a oglindirii și îngemănării picturii cu lumea pictorului, poate fi și amintirea celei mai frumoase zile din viața acestuia.

Puținele rînduri pe care le-am scris despre gemeni și amintiri sînt cu siguranță semn că între tablourile pictorului și privitor începe o complicată și complice comunicare.

ADRIANA S. BRADEANU

*) Viorel Poiată și Rudolph Kuttesch, sala Lyra.

SILUETE

Despre intarsia lui Robert Schiff am mai scris cîndva, și i-am urmărit apoi cu interes evoluția. Spuneam atunci că arta intarsiei e puțin cultivată de plasticieni, fără să-i bănuiesc valențele artistice Pe lîngă lucrările de sine stătătoare, intarsia e ideală pentru decorarea interioarelor. E tocmai ce face Robert Schiff la Casa de mode din Timișoara. Motive imitînd fețele cristalului de diamant, o cheie antică a- [illegible] unei uși, o armonioasă colaborare între arhitect și artist. Robert Schiff a mai expus pînă acum la salonul de toamnă de artă plastică, și la [illegible] avînd o excepțională primire în presă.

O altă ipostază a artei sale este grafica. Artistul amator, de profesie ceasornicar, cunoaște bine secretul detaliului și echilibrul compozițional. Prima serie, cea de ideograme, între care amintim „Victorie", „Familie", „Simbol", „Oboseală", dovedește rafinamentul contrastului, dozajul stilat de alb și negru, o viziune modernă a nonfigurativului. Continuîndu-se în aceeași linie fină și meticulos condusă, în lucrările „Rezonanță [illegible]rică", „Eclipsă", „Aspirație", Viziune cosmică", Pomul solitar" el își cunoaște [illegible] posibilitățile artistice. În proiect, un ciclu de grafică pe temele din Carmina Burana. Ceea ce merită la acest tînăr artist este dăruirea și continuitatea, patosul și viziunea, responsabilitatea febrilă pentru arta adevărată !

DAMIAN URECHE

FABRICA VICTORIA SIBIU

Str. Nicolae Teclu nr. 39

PRODUCE ŞI LIVREAZĂ o diversificată gamă de dulciuri, napolitane etc., bogate în vitamine şi zaharuri, cu diferite creme de fructe şi aromă plăcută. Cereţi produsele „VICTORIA SIBIU" pentru a vă convinge şi dvs. de calitatea lor superioară

Muzică

Făuritori de instrumente

Trebuie să cunoști muzică pentru a putea contribui la fabricarea instrumentelor. Cea mai elocventă dovadă, în afara calității produselor făurite la atelierele timișorene, faptul că mulți realizatori fac parte din diverse orchestre de muzică ușoară sau populară. Citeva instrumente sînt apoi, în premieră pe țară : tipurile de saxofon „Luxor solo" și „Superior", acordeoanele, taragotul aparțin Timișoarei și sînt cunoscute peste hotare. Există, așadar, un sector în cadrul fabricii „Guban" și o secție a cooperativei meșteșugărești „Timișul", care se vor unifica, probabil, provenind din nuclee de entuziaști ce încercau prin anii 1958–59 să realizeze primul saxofon din daltă și ciocan. Astăzi în procesul de producție sînt angrenate citeva sute de oameni. Mai multe meserii coexistă aici : turnător neferoase, galvanizator, argintar, strungar, șlefuitor etc. Doar către sfîrșit cițiva muzicanți pun la încercare și reglează instrumentul.

Calificarea se face pe plan local, arta făuritorului de instrumente muzicale se învață la locul de muncă și iată că, în acest fel apare în orașul nostru o nouă ocupație, o nobilă și răsfățată ocupație bazată pe calități native, finețe și rafinament.

Aflăm că doar aici există în Timișoara o asemenea turnătorie de mare precizie, doar aici se fac șlefuiri cu așa-numita „piatră de sînge" ce realizează pe fațada sclipitoare a saxofonului două nuanțe de argintiu. Mecanica fină e însoțită de o artă de bijutier.

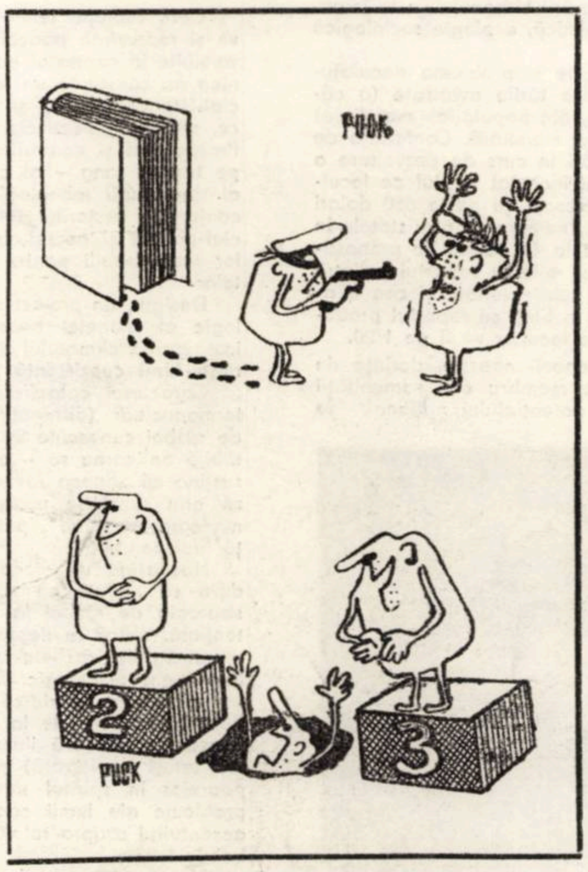

Și secția de acordeoane a început printr-un grup de trei entuziaști. Primul acordeon de fabricație românească ! Aci se fabrică acum tipuri cu 8, 12, 24, 32, 40, 48, 60, 80 de bași, 1.100 de instrumente pe lună. Și aici acordajul este executat de oameni cu urechea fină.

Mulți dintre muzicanții care lucrează în aceste secții și-au luat atestatele. I. Rofa, este șeful tarafului Cooperativei meșteșugărești „Timișul" și e... violonist. Taraful mai cuprinde un țambal, contrabas etc. I. Brezniantski, R. Grösser, I. Killian de la „Guban" cîntă jazz și muzică ușoară pe la cluburi. Cîndva, cu o orchestră a fabricii s-a luat locul II pe țară. N. Voicu, maistru, lucrează de 28 de ani în acest domeniu, el îngrijindu-se de repararea pretențioaselor instrumente în cadrul unui atelier special.

Rareori se scrie despre făuritorii acestor cutii de rezonanță miraculoase. Puțini știu că rezultatul muncii lor are beneficiari în U.R.S.S. sau Suedia, că nu au sosit de acolo niciodată reclamații.

Nimic nu este întîmplător ; se știe că în Banat există o tradiție a instrumentelor, a acelora de suflat, mai ales. Fabricarea lor în serie este un salt calitativ al acestei tradiții.

LUCIAN BURERIU

Mario Puzo

NAȘUL

X

Cuvîntarea reprezentantului din Detroit fu primită cu vii aplauze. Nimerise în plină țintă. Omul nu poate opri pe alții să se angajeze în traficul cu stupefiante. Chestiunea cu negrii parcă nimeni n-o auzise. Oamenii de culoare nici nu erau luați în considerare. Ei nu constituiau o forță.

Toți șefii familiilor luară cuvîntul pe rînd. Toți condamnară traficul cu stupefiante ca pe un rău care va crea probleme complicate, dar erau de acord că nu poate fi oprit în nici un chip. S-a ajuns, în fine, la o înțelegere. Traficul cu stupefiantele se aprobă ; iar Don Corleone este dator să-l sprijine prin relațiile sale din lumea avocaților. În mare, traficul se va afla în miinile familiilor Barsini și Tattaglia.

După înlăturarea acestui obstacol, conferința demară înspre problemele de interes mai general. Căzură cu toții de acord ca Las Vegasul și Miami să fie declarate orașe deschise în care toate familiile să poată să-și desfășoare activitatea. Orice violență era interzisă, iar criminalii mărunți trebuiau înlăturați. În caz că se ivesc acțiuni mai importante, ca de exemplu execuțiile, atunci se va cere aprobarea consiliului tuturor familiilor în frunte cu șefii lor.

În sfîrșit, don Barsini propuse ca întîlnirea să ia sfîrșit.

– Asta ar fi totul pentru astăzi — zise. Am încheiat pacea și permiteți-mi să mulțumesc lui Don Corleone. Dacă mai intervin cîteva neînțelegeri, ne mai putem întîlni ulterior. În ceea ce mă privește, consider că am pornit pe un drum nou și bun. Doar Tattaglia mai era puțin îngrijorat. Din cauza lichidării lui Santino Corleone ar fi fost primul vizat în cazul unui nou conflict. Ceru cuvîntul și pentru prima oară la această întîlnire ținu un discurs mai lung :

— Sînt de acord cu toate concluziile și sînt gata să uit nenorocirea care m-a ajuns. Aș vrea însă ca Don Corleone să ne dea garanții mai solide. Va renunța la răzbunare ? După ce o să-și mai consolideze poziția, nu va uita că am jurat pace și prietenie ? Oare va trebui tot timpul să ne ferim unul de celălalt ? Vom putea lucra și trăi liniștiți ? Eu mă oblig aici ; va face la fel și Don Corleone ?.

După aceste vorbe Don Corleone ceru cuvîntul care va fi ținut mult timp minte, cuvîntul ce-l scoase iarăși, în prim-plan remarcîndu-l ca pe cel mai clarvăzător șef al Mafiei.

— Ce fel de oameni am fi noi — zise dacă nu ne-am sluji de rațiunea care ne e dată ? Am fi mai răi decît animalele din junglă. De aceea să ne gîndim bine : cu ce scop aș putea eu stîrni un nou război, violență și dezordine, nenorociri de tot felul ? Fiul meu e mort, aceasta e o nenorocire cu care trebuie să mă împac. De aceea vă dau cuvîntul meu de onoare că nu voi căuta să mă răzbun, că voi pleca de aici cu inima curată.

Permiteți-mi să vă mai spun ceva. Noi toți sîntem oameni care au refuzat să fie considerați proști de către alții, să fie doar simple marionete ale căror sfori să fie trase de alții. În țara asta ne-am aflat norocul. Copiii noștri trăiesc mai bine decît noi. Unii din ei sînt profesori, savanți, muzicieni, și asta vă face fericiți. Nimeni n-ar vrea ca odraslele s-i urmeze calea ; ar fi o viață extrem de grea. Noi trebuie să urmărim progresul. Vremea revolverelor, a uciderilor și masacrelor a trecut. Trebuie să ne însușim înțelepciunea oamenilor de afaceri, asta ne va aduce mai mulți bani și un viitor mai strălucit pentru copiii și nepoții noștri. După aceste cuvinte Don Corleone se apropie de don Filipe Tattaglia. Acesta se ridică și cei doi șefi se îmbrățișară. Toți izbucniră în aplauze și-i felicitară pentru împăcare.

Se înserase cînd don Corleone, Tom Hagen și șoferul Lampone ajunseră la vila din Long Beach. La intrare, Don i se adresă lui Hagen :

— Nu-l pierde din vedere pe Lampone. Am impresia că băiatul acesta merită ceva mai mult.

Remarca aceasta îl surprinse pe Hagen. Lampone nu scoase toată ziua nici un cuvînt, nici măcar nu-l privise prin oglinda din fața sa. Cînd ajunseră în fața băncii îi deschise lui Don ușa, tot ceea ce făcea era corect, dar orice șofer bun ar fi făcut la fel. Probabil că Don observase ceva ce lui, lui Hagen, îi scăpase.

Don își luă rămas bun de la Hagen și-l invită după cină, dar îl îndemnă să se odihnească în prealabil întrucît vor avea de discutat probabil întreaga noapte. Îi spuse să-l cheme pe Tessio și pe Clemenza. Să vină în jurul orei zece, nu mai devreme. Hagen trebuie să le pună în temă cu tot ceea ce s-a întîmplat la conferință.

La ora zece Don îi întîmpină pe toți trei în cabinetul său, în încăperea din marginea clădirii, cu bibliotecă și telefon special. Pe masă se afla o sticlă cu whisky cu gheață și sifon.

— Azi după masă am încheiat pacea — zise Don. Mi-am dat cuvînaul și m-am legat să-l păstrez cu cinste. Totuși e greu să avem încredere în partenerii noștri, de aceea rămîneți la posturi. Am avut destule surprize neplăcute.

În încăpere tensiunea scăzu. Don umplu paharele și îi servi pe rînd. Își aprinse o țigare.

— Nu doresc să se întreprindă nimic cu scopul de a afla ce s-a întîmplat în fond cu Sonny. E ceea ce trebuie să uităm. Aș vrea să colaborați cu celelalte familii, chiar dacă se dovedesc a fi lacome, și ia din ceea ce ne aparține. Doresc ca nimic să nu tulbure această pace pînă ce nu vom găsi un mijloc de a-l aduce înapoi pe Michael. Asta să vă fie prima grijă. Țineți minte : se va întoarce doar dacă îi va fi asigurată securitate. Nu mă gîndesc la Tattaglia sau Barsini. Mă gîndesc în primul rînd la poliție. Trebuie să găsim ceva deosebit, ca Michael să fie în siguranță. Să ne gîndim cu toții la asta.

(VA URMA)

RADAR

Cu dr. FERDINAND NISTOR, director adjunct al Spitalului clinic județean.

— Prezentați-ne această realizare deosebită care este Spitalul clinic județean din Timișoara.

— Edificiul, cu 12 nivele, are secții de chirurgie, medicală, neurologie, endocrinologie, neurochirurgie, anestezie-reanimare și terapie intensivă, o clinică de nutriție și boli metabolice, o alta de radiologie, un laborator clinic central, laborator de explorări funcționale, de alergologie și radioizotopi. De asemenea, am conexat la spital Policlinica, cu 22 cabinete de specialitate.

— Putem evidenția eventuale performanțe ale sălilor operatorii ?

— Blocul opeartor beneficiază de instalație centrală de oxigen, de aer comprimat, de instalații de aspirație. Există posibilitatea supravegherii monitorizate a bolnavilor, adică se înregistrează automat pulsul, respirația, tensiunea arterială, electrocardiograma.

— În ce sens modifică această nouă unitate ambitusul serviciilor medicale existente la noi ?

— Secțiile sînt dotate cu aparatură modernă, există posibilități de investigație și tratament superioare, se lucrează în sistem unitar : policlinica e legată de staționar, de serviciul de radiologie, de laboratorul clinic.

— Se poate vorbi și de o anume îmbinare a criteriului curativ cu cel al cercetării ?

— Desigur. Faptul că lucrează aici profesori, conferențiari, cadre didactice de la medicină, cu o merituoasă activitate, nu este lipsit de însemnătate, munca de cercetare științifică se îngemănează cu cea practică, curativă.

— Fiindcă veni vorba de studenți, v-ați gîndit și la ei ?

— La fiecare etaj sînt săli de demonstrație pentru învățămînt, există posibilitatea de a urmări prin sistem televizat imagini radiologice, de asemenea, acum se face și o sală de curs cu 240 de locuri, unde studenții vor putea viziona la televizor, cele mai importante intervenții medicale.

— Ce-ați mai dori să relevați despre această unitate spitalicească ?

— Ne putem lăuda cu aprovizionarea. Cămara-magazie e plină, blocul alimentar funcționează bine. Am îmbunătățit masa ; se servesc meniuri la alegere. Se află săli de mese la fiecare etaj. Pacienții noștrii au la dispoziție bufet, servici de coafură și frizerie. Avem stand cu cărți, dorim să înființăm și un chioșc de ziare și o florărie. De asemenea, doi comisionari mediază între bolnav și vizitator.

VAL. D.

EVRIKA !

(ÎN POEZIE)

■ În Infern nu vei auzi de Dante. Nici în Paradis. Poezia e pe pămînt.

■ E bine cînd poetul e o mașină cibernetică, deoarece cînd o ia razna îl reprogramezi.

■ Tristan Tzara a spus de atîtea ori „Da", încît a ajuns dadaist !

■ E băiat bun și ... poet pe deasupra !

■ Pentru ca versurile din coadă să sune, poetul modern le pune clopoței

■ Cassius Clay scrie versuri pentru că are un pumn de talent.

■ Dacă ucenicii în poezie ar bate cîte un nit la poarta Orizontului, s-ar naște un nou punct turistic la Timișoara.

■ A predat și el editurii un roman-fluviu. („Că nu e om să nu fi scris o poezie . . .").

■ Cel ce-și dedică singur un epitaf, mai crede încă în gloria postumă.

■ Poetul de duzină, și cu mîna dreaptă își dovedește stîngăcia

■ Dacă poetul ar trăi în lună, s-ar plimba pe „sub clar de pămînt" și ar îndruga iubitei „cîte în pămînt și-n stele . . .

■ Errare humanum est : „Scrieți, băieți. NU MAI scrieți !"

ION VELICAN

TERRA MAGAZIN

„REGRETATUL" PELE. Se știe, celebrul jucător de fotbal și fostul „național" al brazilienilor nu va mai atinge vreodată mingea cu piciorul. Regretul pentru acest mare jucător, în rîndul tuturor iubitorilor fotbalului, este enorm. Amintirea lui rămîne vie totuși, în mintea și inima lor, iar lucrul acesta este exploatat de foarte mulți oameni de afaceri, pentru reclamă. De curînd o cunoscută firmă braziliană și-a lansat un nou produs : „Brînza Pele", un cașcaval care, în mijloc, are o gaură uriașă. Întrebat de ce cașcavalul are o asemenea gaură, fabricantul a zis : „Este gaura care a rămas în urma plecării lui Pele din reprezentativa braziliană".

DIN LIPSA DE BENZINĂ. În orașul Dallas din Texas, din lipsă de benzină, în locul obișnuitelor curse de automobile, au avut loc curse de biciclete. La una din curse au participat și oameni mai în vîrstă, printre care majoritatea proprietari ai companiilor petroliere. Învingătorul acestei curse a primit drept premiu un automobil.

PĂRUL – PURTATOR DE MICROBI. Medicii centrului medical Cornell din New York au constatat „pe viu" că părul — mai ales cel neîngrijit — este un bun mediu pentru dezvoltarea a tot felul de microbi. O serie de pacienți cu infecții stafilococice s-au îmbolnăvit numai datorită prezenței acestor microbi în părul unei surori medicale. Medicii preconizează utilizarea unor șampoane speciale sau, pur și simplu raderea părului.

PIROMANIE. La Paris un piroman necunoscut a dat foc, numai în luna ianuarie, la 63 de automobile. Pasiunea acestui piroman sînt automobilele mici, foarte populare de tipul „Beach bagy". Un indiciu important pentru poliție, care astfel speră să-l descopere pe maniac.

STICLA DE CERNEALĂ SALVATOARE. Patru gangsteri au atacat o bancă londoneză, dar o fată de 17 ani, pe numele-i Viky Duning, i-a pus pe fugă aruncîndu-le în față o sticlă de cerneală. Unul dintre infractori a declarat după această întîmplare poliției : „Nu poți acționa mînjit de cerneală, urmele pe care le lași oricum te duc direct la poliție".

„PĂMÎNTUL OAMENILOR"

TERRA

anul internațional al populației

Accentuata degradare a cadrului ambiental, importanța și urgența conservării și ameliorării lui îndreptățesc poziția prioritară a proiectului ecologic în „inventarul nevralgic al Planetei".

Nu este inedită afirmația că unitatea om-mediu ambiant constituie condiția primordială a existenței și dezvoltării ființei umane ; amplificîndu-și capacitatea de intervenție și puterea de a transforma mediul, condițiile sale de viață, omul a generat conflicte între biosferă și tehnosferă, impunîndu-se acum – ca problemă vitală – proteguirea mediului ambiant. „Civilizația calului", dat fiind gradul redus de înzestrare și eficiență tehnică, nu ridica astfel de probleme ; industrializarea a adîncit însă dezacordul sus-menționat, relația dezvoltare-ecologie însemnînd de fapt nu colaborare cu natura, ci exploatarea ei accentuată. Astfel, eliberîndu-se din dependența față de natură (hominizare), omul – apreciază René Dubos – a făcut eforturi pentru a o stăpîni și exploata, nu pentru a o înțelege. Preocupată mai mult de a se adapta la mediu, acceptîndu-i condițiile (această adaptabilitate fiind totuși limitată, iar calitatea mediului ambiant de importanță majoră), omenirea a minimalizat importanța adaptării mediului la nevoile ei ; „cucerirea naturii" (expresie a gradului emancipării umane) se definește însă ca alianță cu natura (vizînd protejarea ei), deoarece „nu stăpînim nicidecum natura așa cum stăpînește un cuceritor un popor străin, nu o stăpînim ca cineva situat în afara naturii ci, dimpotrivă, îi aparținem prin carnea, prin sîngele și prin creierul nostru" (Engels).

Dar cadrul ambiental nu înseamnă doar mediul natural ci, mai ales, acela pe care și l-a creat omul însuși, modelînd natura și conferindu-i caracterul unei naturalități secunde. Asistăm la generalizarea acestui mediu artificial (o a doua natură a omului, cum spunea încă Leonardo da Vinci), „lumea făcută de om" nerealizînd integral acordarea cu trăsăturile fundamentale biologice și psihice în cadrul cărora viața umană s-a dezvoltat timp de milenii. G. Friedmann vorbește chiar de noi tipuri de formare psiho-sociologică a omului prin mediu, încorsetat fiind în structuri artificiale (și unilaterale). Tehnicizarea progresivă a planetei, nocivitatea mediilor poluate, îndepărtarea de natură și înstrăinarea omului de mediul său originar au generat **nevoia de natură,** pierderea acestui contact prezentînd consecințe nefaste, dezastruoase.

Observînd că sentimentul primordial al naturii nu este identic cu sentimentul naturii frumoase, Al. Philippide distinge simplul contact al omului cu natura (acel „sentiment al naturii libere" – Alexander Von Humboldt) de sentimentul estetic al naturii (contemplarea estetică a naturii-muzeu). „Îndepărtarea de natură din cauze materiale avea să se producă în chip adînc în epoca modernă, o dată cu dezvoltarea aglomerațiilor urbane" – precizează autorul ; dar sentimentul naturii, completează Al. Philippide, nu este o invenție modernă, el dezvoltîndu-se pe temeiul prieteniei cu natura („sentiment caracteristic pentru firea românească"). Această prietenie umană (solidaritate om-natură) constituie „o trăsătură adîncă și caracteristică a sentimentului naturii la români", fiind dominantă în fenomenul literar românesc.

Orașele sînt un fenomen tîrziu (H. H. Stahl), dar dezvoltarea lor actuală este explozivă. **Pămîntul devine Oraș** – afirmă Wolf Schneider în a sa celebră carte „Omniprezentul Babilon", noi fiind martorii unei expansiuni urbane fără precedent, frecvent anarhică.

Deși ostilitatea lui J. J. Rousseau (după care orașele ar fi prăpastia genului uman) nu are aderența inițială, mulți gînditori reliefează cu realism inconvenientele și vicisitudinile „monștrilor urbani" : supraaglomerație, insalubritate (e mereu amintită „centura de mizerie" a marilor centre urbane, a megalopolis-urilor), dificultatea circulației (ambuteiaje), asfixie urbană datorită dejecțiilor industriale, anonimatului urban, anxietatea în masă etc. Această „presiune urbană" generează fenomentul de **exurbație** (părăsirea dominiliilor din orașe), apariția localităților – dormitor (sir Patrick Geddes) și a orașelor – satelit (încă în 1946 parlamentul britanic a votat „Town Development Act" prin care, în jurul Londrei, urmau a se construi astfel de orașe satelit). Dezvoltarea nebuloasă a aglomerațiilor urbane, (bazinul Ruhr este un autentic Ruhrstadt) îi determină pe unii să vorbească de iminența Ecumenopolis-ului ; indiscutabil, independent de asemenea supoziții și indiferent de dimensiunile proliferării Urbanului, este imperios apelul la urbanistică, ekistică, ecologie sociologică etc.

De o extremă acuitate este și problema decalajului de dezvoltare, actualmente țările avansate (a căror populație reprezintă 34% din populația mondială) deținînd 87,5% din producția mondială. Conferința de la Lima (1971) reunind 77 țări în curs de dezvoltare a făcut cunoscut că în deceniul încheiat venitul pe locuitor în națiunile prospere a crescut cu peste 650 dolari în timp ce creșterea aceluiași indicator pentru statele în curs de dezvoltare s-a ridicat la 40 dolari. Se pronostichează că la sfîrșitul acestui mileniu raportul dintre populația celor 3 continente subdezvoltate și cea a celor dezvoltate va fi de 5/1, în timp ce raportul produsului național brut pe cap de locuitor va fi de 1/20.

Conștiința progresistă a epocii noastre, dorința de autoafirmare a oricărui stat, membru al comunității mondiale, prin valorificarea potențialului național de

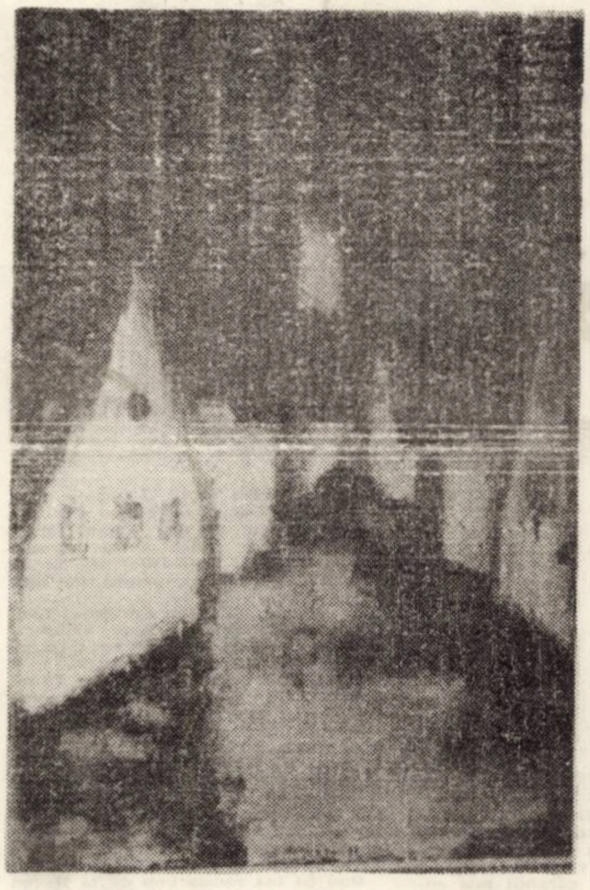

FLORICA ORĂVIȚAN „SAT DE MUNTE"

resurse (naturale și umane) vizează lichidarea acestor discrepanțe, **depășirea subdezvoltării constituind nu doar o exigență etică ci și o necesitate obiectivă.** (Al. Tănase). Diverși teoreticieni occidentali, studiind dinamica industrială și mondială (Jay W. Forrester) sau adepții zegismului indică însă drept unică soluție „limitarea creșterii". Blocarea dezvoltării ar însemna – după acești autori – supraviețuirea noastră, națiunile subdezvoltate fiind condamnate a rămîne în acest stadiu („piese de muzeu", cum plastic s-a exprimat premierul Indira Gandhi combătînd un asemenea punct de vedere).

Stigmatele exploatării coloniale se manifestă încă cu violență : foamea, analfabetismul, patologia subdezvoltării. Anchetele O.N.U. conchid că 3 din 5 oameni nu mănîncă suficient, fiind victimele subnutriției cronice (policarența alimentară) ; pentru o asistență medicală satisfăcătoare O.M.S. apreciază că ar mai fi necesari 3 milioane de medici. În același timp, este sesizabilă o hipertrofiere a „bolilor prosperității" (detașîndu-se infarctul cardiac și tumorile maligne). Se poate vorbi de pandemia bolilor cardio-vasculare, cardiologul suedez Gunar Björk întrebîndu-se dacă acestea reprezintă o boală sau un mod de a muri (ca urmare a unui mod de a trăi). Fătul este deja confruntat cu poluarea, dezechilibrarea cadrului ambiental subminînd potențialul biologic și amenințîndu-i sănătatea.

Omenirea, îngrijorată de propria soartă, pare surprinsă de propriile ei probleme, E. Bonnefous afirmînd că „în zece ani am distrus mai mult decît într-un mileniu". Oceanograful Cousteau aproximează că 40% din suprafața mărilor este poluată ; se preconizează soluții ingenioase pentru ameliorarea actualelor tehnologii industriale, valorificarea deșeurilor (chimiurgia), a materialelor imputrescibile – neafectate de biodegradarea naturală, utilizarea unei noi generații de detergenți, degradabili, nemodificînd prin deversare calitatea apelor. Preocupă și problema apei potabile, știut fiind că omul contemporan consumă aproximativ 3 l. lichid/zi.

Cert, evoluția tehnologică a creat dezechilibre grave și reprezintă pericolul declanșării unor procese ireversibile în contextul poluării multiple ; dar știința, tehnica nu constituie un **fatum,** refuzînd condiționarea social-istorică (ritmul și direcția mișcării gîndirii tehnice, selecția obiectivelor sînt determinate socialmente). Prospectînd și controlînd fenomenul de ambivalență – pe termen lung – al creșterii economice în general și al dezvoltării tehnologice în special, nu putem omite conjuncția factorilor tehnico-științifici, economici și social-politici și necesitatea intervenției active a factorilor responsabili pentru dominarea evoluției evenimentelor.

Desigur, un proiect de restaurare a echilibrului ecologic al planetei noastre impune ca primă premisă instaurarea climatului de securitate, **ecuația contemporană fiind coexistență sau inexistență** (V. Roman).

Caracterul catastrofal, atotdistrugător al războiului termonuclear (diferențiindu-l total de celelalte tipuri de război cunoscute în istoria omenirii) face puțin credibilă aplicarea sa – opinează B. Brodie. M. Halperin susține că „epoca rachetelor nucleare se caracterizează prin războaie purtate fără întrebuințarea armelor nucleare moderne", potențialul nuclear devenind „forță indisponibilă".

Neexistînd un monopol nuclear, A. Beaufre consideră că „odată cu nivelul nuclear se trece de la strategia de război la o strategie de amenințare potențială, adică la descurajare", efectele distructive ale armamentului racheto-nuclear constituind un percutant instrument psihologic. Dar cheltuielile mondiale pentru armament se ridică anual la 200 miliarde dolari. Robert Ginsberg de la Universitatea Pennsylvania pledează (în manieră iluministă, utilitatea demersului fiind totuși nealterată) pentru formarea conștiinței popoarelor în spiritul înțelegerii profunde a marilor probleme ale lumii contemporane și ale viitorului ei, accentuînd asupra rolului filosofiei în „dezarmarea războiului".

Dincolo de seducția euforică a temelor de „ecologie sociologică", umanitatea a conștientizat gravitatea lor ; evoluția tehnică necontrolată (Lewis Mumford afirmă că, de-alungul secolelor, omul a dezvoltat o tehnologie pentru subminarea rasei), impactul ambivalent al progresului științific, tehnic și tehnologic în condițiile timpului intensiv de creștere au perturbat echilibrul ecologic, degradarea mediului fiind de dimensiuni planetare.

Aparținînd întregii omeniri, problema protecției mediului înconjurător, a depoluării, trebuie înțeleasă nu ca o problemă a generațiilor viitoare ; ne revin responsabilități fundamentale în a cultiva o atitudine perspectiv-ecologică, factorii de decizie socială acționînd prin măsuri de control și prevenire, demonstrînd o permanentă grijă pentru resursele și echilibrul planetei noastre („o navă cosmică autarhică" – spune Kenneth E. Boulding).

Se impune reevaluarea criteriilor progresului economic și social, modelele de creștere înglobînd indicatori economici și sociali (S. Tamaș) ; o atare cerință nu este însă acceptată de societatea de consum, unde conflictul eficacitate-valori se manifestă accentuat iar neconcordanța dintre nevoile general-umane și interesele particulare se adîncește. Rezolvarea problemei este – în primul rînd – de ordin politic, contextul social-politic fiind de importanță decisivă ; înseși prognozele trebuie să fie concrete, neomițîndu-se că „viitorul omenirii" ni se oferă ca o pluralitate de viitori ai unor sisteme social-economice (M. Botez).

Utilizînd anticiparea ca metodă curentă a practicii sociale, edificînd în mod conștient, planificat, noua societate, **socialismul** (ca alternativă umană a civilizației științifice – V. Roman), opune pesimismului tehnologic nu doar un optimism retoric ; în România, studiul sistematic al perspectivelor dezvoltării, politica de amenajare și menajare a cadrului ambiant, consfințesc protecția omului și a mediului său de viață, răspunzînd necesităților sale de sănătate, de confort, de frumos, convergînd permanentei ameliorări a „calității vieții".

ADRIAN RACHIERU

COLEGIUL DE REDACȚIE:
Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.
Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76 Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".
Index : 42.907

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Orizont

• SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC • SERIE NOUA • ANUL XXV •

• TIMIȘOARA • JOI, 21 MARTIE 1974 NR. 12 (316) • 16 PAGINI 1 LEU •

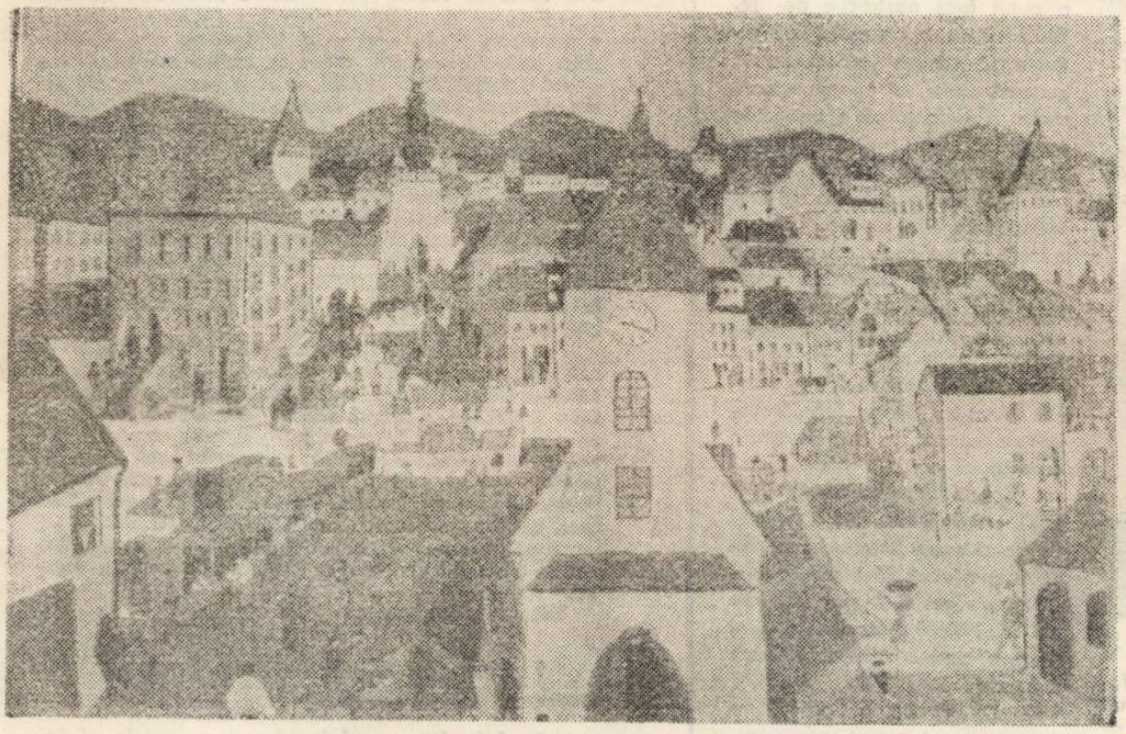

PETRU VINTILĂ, „Tirg"

Eveniment

Ora echinoxului

Pomii și-au pregătit jerbe albe și roz, cîmpul și-a ridicat verdele deasupra pămîntului, depărtind planta de sămînță, oamenii și-au deschis sufletul larg să se pătrundă cu soare și puritate ca să intîmpine clipa echidistanței intunericului cu lumina, după care inevitabil acum, invingătoare lumina. Parcurgem vîrsta adolescentă a acestui an, ca de fiecare dată, contopindu-ne ființa cu pămîntul și verdele și florile și cerul, și statornic, numărindu-ne vîrsta in primăveri, in adolescențe ciclice renăscătoare. Și acum, nu ne gindim la mitul păsării Phoenix, și la oglinzile memoriei ci retrăim, efectiv, dezlipirea de inocență spre vigoare și maturitate peste un intreg uscat și o intreagă apă care se rotunjesc într-un Pămînt.

Undeva, simetric, alți oameni trec in aceeași clipă spre senectute sărbătorindu-și roadele, maturitatea anului, echinoxul de toamnă. Și aici și acolo, in sud, o clipă sîntem egali in primăveri și toamne, in ore de zi și de noapte, după care, apoi, cu aceeași simetrie ne apropiem de minimele și maximele vieții de un an, pulsație cosmică oprită în roca timpului de ființă.

Buni sau nu, ne bucurăm o clipă de tinerețe și atunci, nu putem medita și nu putem plănui pentru că ne parcurge amintirea adolescenței, independent de voința noastră, o clipă, atît cît să ne poată deschide spre dragoste degetele sufletului. Și tot o clipă, ca în pragul primei neliniști, pipăim în jurul nostru după celălalt, fată sau băiat, in care să ne sprijinim nesiguranța și neliniștea și încrederea și visarea. Și cu douăsprezece ore de lumină în dreapta, și cu douăsprezece ore de întuneric in stînga cumpănim spre lumină ca să putem redeveni cei dinainte, dar reimprospătați in sensibilitate și încredere și putere, și să mergem mai departe. Și devenim tot mai fierbinți, pentru ca sămînța să ne cheme vlăstar și mugurii, flori, și apoi, vlăstarul plantă iar florile fruct, și pentrucă fructul este și rod și sămînță, cîndva mai tîrziu, la ora interogațiilor majore de la capătul verii.

Cu treizeci de adolescențe in urmă, pe acest pămînt ora echinoxului vestea vlăstarele și fructele de August — rod și sămînță pentru toate primăverile de pînă la noi. Și acum noi, fierbinți așezăm straturile le numim industrie și agricultură și știință și civilizație. Și straturile le numim cincinale și le numim trepte spre progres.

Ne comparăm plantelor ființa și istoria pentrucă, poate, păstrăm in noi gustul reavăn al pămîntului de primăvară și poate pentrucă, simplu, rotirea anuală a vîrstelor plantei repetă, la un registru esențial demonstrația teoremei existenței peste care renaștem în fiecare primăvară superior. Avem nevoie de fiecare echinox de primăvară pentru a rămîne mereu tineri prin noi și prin generațiile următoare.

PAUL EUGEN BANCIU

Convorbiri

Cu prof. dr. HENRI WALD

— Aș parafraza o intrebare devenită celebră și v-aș intreba: CE POATE SEMIOTICA?

— Mie mi se pare că semiotica poate fi o teorie generală a culturii, pornind de la următoarea idee: cultura e un sistem de semne prin care oamenii comunică unii cu alții, pe de o parte, și își comunică intențiile naturii, pe de alta. Țin mult la această deosebire, care mi se pare esențială. Comunicarea de primul tip e mijlocită de vorbire. Cu totul altceva e a comunica naturii. Nu **cu** natura, pentru că natura nu răspunde. Sau chiar a comunica altora. Nu **cu** alții. E o deosebire. Oamenii își comunică scopurile naturii, în procesul transformării ei. Ei pot comunica și animalelor diverse intenții, scopuri, în fond — mesaje. Dar omul nu comunică **cu** animalul. Dresajul e o comunicare de la om la animal, nu **intre** om și animal. Același fenomen apare chiar în societate, prin massmedia, care prin structură, duce la o slăbire a dialogului. Ori dialogalitatea e proprietatea fundamentală a vorbirii. Cred deci, că din momentul în care ne dăm seama că cultura e un sistem de semne așa cum am spus, putem afirma că semiotica, teoria generală a semnelor, e și o teorie generală a culturii. In ce mă privește, consider cultura un ansamblu al mijloacelor de producție și comunicare prin care oamenii transformă mediul înconjurător potrivit necesității lor. Deosebesc cultura de civilizație prin următorul fapt: cultura e un raport intre om și natură, în timp ce civilizația e raportul oamenilor cu oamenii. Atunci semiotica ar putea fi mai mult: o teorie a culturii și civilizației.

— În ce măsură o teorie CRITICĂ a culturii?

— Da, o teorie critică, pentru că ori de cîte ori în istorie a apărut o criză a semnificațiilor în urma prăbușirii unor idei dogmatizante, prejudecăți și preconcepții, oamenii și-au întors privirea de la semnificație la semnificant, bănuind că demitificarea semnificației nu se face fără dezvăluirea originii ei laice. Așa s-a întîmplat cu școala stoică. Așa s-a intîmplat cu Bacon cînd a analizat critic **idola fori,** cuvintele, care stinjeneau dezvoltarea gîndirii. Și așa se întîmplă și azi. Mai ales după cel de-al doilea război mondial, cînd diversele dogmatisme s-au prăbușit, cînd oamenii au început să caute originile ideilor. Cine studiază azi bine semiotica poate ajunge la lucruri foarte interesante privind intreaga istorie a filosofiei. Eu incerc să demonstrez într-un studiu că ideile nu au o origine transcendentală și nici una transcendentă, ci sînt produse ale activității lingvistice a oamenilor. Apare deci evident caracterul critic al semioticii, în ce privește restabilirea raportului între materie și spirit, între materialitatea sonoră a activității lingvistice și spiritualitatea ideilor.

— În sensul celor spuse de Dvs. mai sus, cum ați vedea raportul semioticii cu materialismul dialectic? Sau ar fi poate mai bine să vă intreb in ce măsură teoria marxismului a influențat semiotica și in ce măsură, la rindu-i, semiotica poate contribui la o adincire a viziunii marxiste asupra realității?

— Întrebarea dv. mi-e clară, pentru că mi-e clar răspunsul. Nici o întrebare nu e clară dacă nu e clar răspunsul. Cred că semiotica contribuie la o înțelegere și mai adîncă a primordialității materiei față de spirit, de vreme ce demonstrează că materia care generează spiritul nu este creierul (pe care-l au și celelalte ființe apropiate de om pe scara zoologică), ci VORBIREA, materia sonoră, substanța sonoră. Putem spune deci că, în

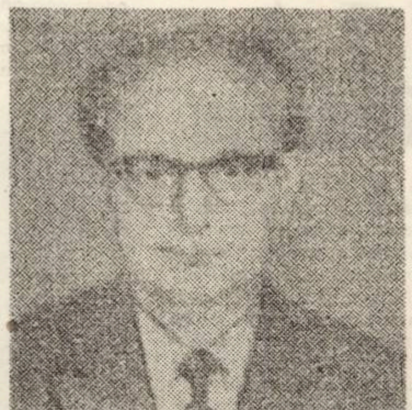

această concepție, spiritul supraviețuiește trupului, celui care a făurit un sistem de idei, deoarece sistemul de idei are propriul său trup: vorba. Multă vreme, orală, de la ureche la ureche, iar mai aproape de noi și scrisă, de la ochi la ureche. Da, da, de la ochi la ureche. În fond, aceasta e confirmarea acelei teze fundamentale. Semiotica mai contribuie la înțelegerea mai adîncă a dialecticii acestei tensiuni, deoarece semnul este, ca orice creație umană, și materie și spirit (și semnificant material și semnificat spiritual, adică). Dialectica lumii nu se poate reflecta în dialectica gîndirii umane, în mintea omului, decît prin intermediul acestei unități dialectice care e semnul. Spirit materializat și materie spiritualizată. Întreaga paradoxalitate a omului se manifestă în structura paradoxală a semnului.

— Pentru că tot ce ați spus pînă acum se circumscrie sferei limbajului, v-aș ruga să faceți o ‚lectură" a următoarei intrebări pe care și-o punea Lenin cu ani în urmă: „Istoria gîndirii: o istorie a limbajului?"

— Mi se pare profund justă această observație a lui Lenin. Astăzi apare chiar mai limpede decît atunci, pentru că astăzi știm mai bine decît atunci, că vorbirea nu e numai un instrument de comunicare a ideilor, ci și un instrument de formare a lor. Azi știm mai bine decît atunci că oamenii gîndesc așa cum vorbesc, mai mult decît vorbesc așa cum gîndesc. Azi știm următorul lucru: comunicarea orală a determinat un model mito-magic de gîndire, iar cea scrisă un model de gîndire științific și cîteva secole — mecanic. Azi, amploarea pe care au luat-o mijloacele de comunicare electronice determină un model cibernetic de gîndire. Mentalitatea oamenilor depinde mai mult decît s-a crezut de mijloacele de comunicare pe care le utilizează.

ADRIANA S. BRĂDEANU

(Continuare în pag. a 6-a)

Nicolae Manolescu

România literară

1). Vrei, cu adevărat, să le spun pe toate ? Eu sînt un om sistematic și lucrul ne-ar lua timp. Așa încît voi da un singur exemplu, schimbînd apoi unghiul sub care discutăm. **Principala dificultate a devenit,** în ultimul an, **penuria de cărți.** Apar mai puține decît înainte, urmare directă a constatării unora (pe care eu o cred greșită) că literatura română a suferit în deceniul încheiat un proces de inflație. Rezultatul ? Azi, ea tinde spre unul invers, de diminuare ca titativă. Și nu e bine, fiindcă de obicei calitatea presupune cantitatea, chiar dacă se mai întîmplă ca într-o literatură săracă să apară o capodoperă ; dar aceasta este excepția care confirmă regula și regula e necruțătoare, procentuală chiar. Șansa apariției cărților mari scade odată cu scăderea producției totale de carte. Oricît s-ar încurca un critic în labirintul literar (și orice epocă trăită dinăuntru, de cei care o facem, seamănă cu un labirint), el nu are dreptul să-și simplifice munca pretinzînd reducerea numărului de cărți. E un preț al comodității pe care un critic adevărat nu-l cere și nu-l plătește. A tipări mult se poate și în condiția existenței unor criterii foarte ferme de valoare. Nu despre îngăduința față de autorii fără talent e vorba. E vorba de altceva : **literatura unui popor la un moment dat este,** – mai ales astăzi, în societățile evoluate și complicate, **– și o problemă economică.** Rentabilitate, eficiență, stocare – iată termeni din economie deveniți familiari scriitorilor. Dar cartea, în deosebire de producerea de bunuri materiale, nu poate apărea decît dacă acceptăm unele riscuri, între care acela al unei vînzări proaste. **Pierderea planificată e necesară în literatură** (nu, vai, în economie !) **și a voi s-o eliminăm cu totul înseamnă a distruge de fapt literatura.** O carte trebuie să stea în librărie un timp. Să fie văzută, prezentă, acolo. Editurile au mijloace de compensare pentru cărțile ce

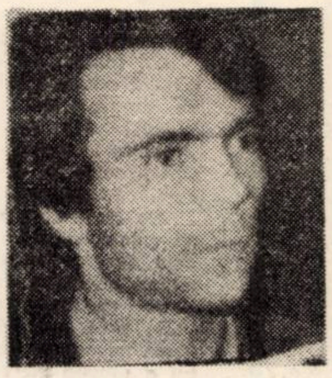

nu se vînd și ar putea să le folosească mai bine. Teama de risc duce, apoi, la teama de risipă. Caracteristică, în genere, culturilor noi, în construcție, care dispun de mijloace limitate. O frază, de altfel celebră, a lui Maiorescu (din martie 1874 !) rezumă această teamă : „Ai un singur bloc de marmură : dacă îl întrebuințezi pentru o figură caricată de unde să mai poți sculpta o Minervă ?". Eu cred că, valabilă acum o sută de ani, fraza aceasta nu mai are sens astăzi deși, cum s-ar părea, continuă să ne obsedeze. O cultură care se ferește de astfel de riscuri, economisind marmura, riscă altele mult mai grave.

Și spre a reveni la întrebare : nu cunosc dificultate mai mare pentru un cronicar decît aceea de a nu avea din ce să aleagă, de a fi obligat să scrie la orice apare numai pentru a scrie. Dacă celelalte dificultăți ale meseriei, pe care nu le-am numit, deși multe sînt ușor de bănuit, pot fi învinse – și e chiar o probă pe care cronicarul arată că știe s-o treacă – lipsa de cărți e o dificultate insurmontabilă, care rărește rîndurile cronicarilor, îi alungă spre istoria literară sau, doamne ferește, îi desființează cu totul.

2. Desigur. Dar nu e cel mai grav lucru. Au fost și vor mai fi, **relațiile literare sînt atît de complicate încît rareori un critic a putut face abstracție de ele.** Pericolul ar fi ca astfel de articole să devină un „fenomen" general, cum se spune uneori, ceea ce nu cred că e cazul. Aș semnala, mai curînd, prezența în multe reviste a unor cronicari fără nici o chemare și care induc lumea în eroare. „Săptămîna" are un astfel de cronicar, pe **Emil Manu,** cercetător informat, dar lipsit de vocația cronicii. La „Luceafărul", **Nicolae Ciobanu** scrie despre cărțile de proză într-un stil ilizibil și adesea ilar, iar **Florin Mihăilescu,** despre poezie, cu o pedanterie care arată că și-a greșit meseria. **Sergiu Nicolaescu,** la „Argeș", umple lunar cîte o pagină de considerații banale și confuze despre cărți fără merite literare cum ar fi bunăoară cele ale lui **Mihail Diaconescu.** Sînt deajuns aceste exemple ? Dacă mai vrei...

4). Ca să fiu cu desăvîrșire sincer, nu am acest sentiment. S-a întîmplat ca un scriitor ori altul să admită că eu am jucat un rol oarecare în evoluția lui. Dar sînt foarte sceptic în această privință. Acțiunea criticii, cînd e reală, se exercită global asupra literaturii și devine sesizabilă după mult timp. E un paradox și nu prea : **un critic poate schimba mai ușor o literatură** (Maiorescu, Lovinescu) **decît pe un scriitor anume.**

ANCHETA „ORIZONT"

Ce se întîmplă cu cronica literară ?

Ultimele discuții din presa de cultură, nu odată polemice, nu odată pătimașe, au avut ca subiect critica literară. Ancheta ORIZONT le continuă, punînd în centrul ei CRONICARUL LITERAR.

Trece „cronica literară" printr-un moment de criză ? DA, avînd în vedere că, în multe publicații, ea este expediată cu dezinvoltură, legată nu de realitatea vie a literaturii, ci de mici – să le spunem așa – întîmplări redacționale. DA, avînd în vedere rulajul, la capitolul CRONICA LITERARĂ, a unui număr de semnatari. Și încă odată DA, dacă observăm că, nu odată, cronicarii literari ocolesc cărțile care pun probleme, în numele celor comode, cărți în fond inactuale și nereprezentative pentru literatura de azi.

Ce se întîmplă, deci, cu cronica literară ? Ce se întîmplă cu eroii ei ? Fiindcă noi am crezut întotdeauna în drepturile cronicarului literar și în onestitatea lui, și fiindcă mai credem că, în momentul literar care îl trăim, CRONICA LITERARĂ nu trebuie să fie o rubrică (sau să devină) o rubrică de servici am lansat această anchetă.

Am mai lansat această anchetă fiindcă credem în rolul și rostul director al criticului literar, în necesitatea prezenței lui vii, fertile, în contemporaneitate. Revista ORIZONT a lansat această anchetă avînd în vedere și faptul că, în momentul de față, cronicari literari ai revistelor sînt și critici cu îndelungate „state de servici" dar și mulți tineri Oferim coloanele revistei noastre pentru un „schimb de experiență", sperăm fructuos, asupra „meseriei" de CRONICAR LITERAR.

Am fi deosebit de bucuroși dacă toți cronicarii literari ai revistelor din țară ar participa la ancheta noastră.

Tuturor le mulțumim !

1. Care ar fi dificultățile „meseriei" de cronicar literar ?

2. Ați citit cronici „de compromis și întrajutorare" ? Numiți cîteva

3. Despre ce cărți n-ați scris așa cum ați fi dorit ?

4. Aveți sentimentul că ați înrîurit evoluția vreunui scriitor ? Care ? Ce evoluții v-au contrazis previziunile ?

*** Publicăm răspunsurile în ordinea sosirii lor la redacție. Se subînțelege că redacția nu împărtășește întotdeauna opiniile exprimate.**

Gheorghe Grigurcu

FAMILIA

1) Cronica literară e un mod de a răspunde provocării **actualului,** cel mai sincer și totodată cel mai complezent. Sinceritatea cronicii e un factor de o importanță decisivă, deoarece în afara ei afirmațiile ca și negațiile (mai cu seamă acestea din urmă) se prăbușesc invălmășindu-se în sunetul fatal al molozului. Complezența cronicii decurge din însăși actul de atenție pe care-l realizează, invitînd la dans anume opere dintr-un șir inevitabil mai numeros decît cele ce pot fi epuizate, acordîndu-le acestora statutul exemplarității. Chiar dacă selecția volumelor nu e rezultatul unui infailibil criteriu selectiv (ceea ce nici nu e practic cu putință), cronicarul consecvent înfăptuiește o istorie literară în mers. Dozajul sincerității trebuie să fie maxim, ceea ce am numit complezență nefiind decît o față a sincerității. „Dificultățile" cronicii literare sînt, în mare, două. Pe de o parte e vorba de „confesiunea" necesară oricărei substanțe literare, exercițiu de autoanaliză și rigoare, de concentrare a unei existențe spirituale pe suprafața mereu labilă a „temelor date", care sînt volumele în discuție. Pe de altă parte faptul că elementele cu care operează cronica nu sînt, decît cel mult în mod implicit, simboluri de responsabilitate pur interioară sau termeni de fabulație, ci operele altora, fixate de numele acestora, ducînd la o tensiune specială, extraliterară. În spatele cronicii, mai mult decît în cazul oricărei alte spețe critice, se profilează spectrul relațiilor omenești... Felul în care cronicarul izbutește a transcende feluritele susceptibilități contemporane pentru a da o proiecție curată a convingerilor sale e un merit egal cu cel al înzestrării sale literare.

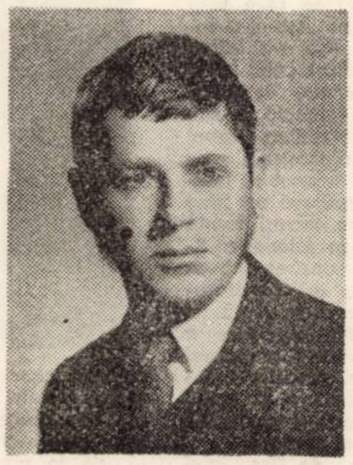

2) Cronicile de „compromis" sînt cele care vizează avantaje de carieră. Ele au ca obiect autori influenți fie prin funcțiile administrative ce le ocupă, fie prin autoritate literară, supraevaluîndu-le producțiile, într-un spirit de adulație care nu înșeală pe nici un cititor avizat... M ă v o i o p r i asupra unui caz de altă factură. Un cronicar literar al uneia din revistele clujene a scris entuziast despre creația unuia dintre poeții pe care îl socotim nu lipsit de însemnătate în cadrul generației sale (încă tinere !). Alcătuind un tablou al liricii de azi de proporțiile unui volum, n-a mai păstrat nimic din judecata inițială. Starea sa de spirit s-a voltalizat în cel mai scurt timp, iar contradicția între o situare și alta jenează ca un ciot de credință carbonizată.

3) Nu retractez nimic din ce-am scris pînă acum. Regret că ritmul mensual de apariție al revistei la care lucrez nu mi-a îngăduit a mă ocupa de mai multe cărți.

4) Deși nu cultiv pseudomodestia (care mi se pare o ipostază dintre cele mai lamentabile), nu-mi pot împinge optimismul pînă la afirmația că aș fi înrîurit evoluția unui scriitor. Nu ! Scriitorii se formează într-o solitudine morală și estetică, nutriți în mult mai mare măsură de experiența lor existențială decît de convenția criticii care, în cadrele acesteia s-ar putea să joace, printr-unul sau altul din prezumțioșii săi reprezentanți, un rol minim. Reacția unui critic poate fi pentru un scriitor un simplu factor de protocol, mai puțin semnificativ decît un fapt social brut, din acelea pe care nu cutezăm a le evoca, din teamă de poncif, în geneza unei opere. Nu cred nici în criticul care face pronosticuri. Rolul unui cronicar onest e cel de a vedea clar o **realitate** artistică și bucuria sa e de a o anunța, dacă se poate, înaintea altora, de a o situa în perspectiva cea mai convenabilă. Dar a devina evoluția unui poet, a face cu alte cuvinte o **liromancie** mi se pare o atitudine neserioasă. Desigur inconsistența naște normal inconsistență, dar poate fi, în chip excepțional, și vălul ingrat care ascunde ecloziunea unui talent autentic. Criticul așteaptă surprizele naturii artistice pe care nu le poate, e drept, provoca, la al căror miracol participă doar indirect, în calitate de producător al climatului estetic-moral.

Al. Piru

Ramuri
Revistă de cultură

1). Cea mai mare dificultate a cronicarului literar este **de a citi tot ce apare.** Chiar făcînd o selecție prealabilă, puțini sînt cronicarii care scriu despre toate cărțile importante. Altă dificultate este aceea de a înfrînge voința unor conducători de revistă care înțeleg publicația lor ca pe o întreprindere menită a-i aduce relații personale bune.

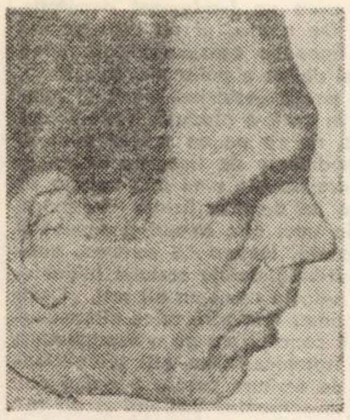

2). Aproape toate cronicile despre volumul La lilieci de **Marin Sorescu** au fost în chipul cel mai ciudat benevole, deși volumul e cel mai rău din cîte a scris autorul. Un singur tînăr critic nu s-a lăsat intimdiat, **Petru Poantă de la Steaua,** cu consecința că cineva a ținut numaidecît să-l cheme la ordine.

3). Dacă nu pot să scriu despre cartea ce cred, nu scriu. Așa cum nu sînt sensibil la îndemnul de a ataca pe cineva, rămîn neclintit la rugămintea de a lăuda fără motiv.

4).N-am sentimentul c-aș fi înrîurit evoluția vreunui scriitor, de altfel un adevărat scriitor nu se lasă influențat de critici ; nu cred că **Maiorescu** a înrîurit pe **Eminescu, Lovinescu** pe **Arghezi** sau **Călinescu** pe **Ion Barbu** Nu fac precizări, ci judecăți de valoare. Am scris în genere despre mai multe volume ale unui scriitor deodată, cînd a fost posibil, despre toată opera. Impresia mea este că n-am spus despre nimeni neadevăruri flagrante, desmințite de o nouă carte. Nu mai spun că **evoluția unui scriitor e uneori ascendentă, alteori descendentă. Nu înseamnă că ne-am contrazis noi înșine constatînd schimbarea.**

Dragoș Vrînceanu

Contemporanul

1). Sînt foarte numeroase. A fi cronicar „obiectiv" e o postură grea ori... abstractă. Gustul literar se bazează pe un criteriu care funcționează după legea irațională a sentimentelor : prin antipatii și simpatii impulsive, cel puțin într-o anumită doză, pe relații de contact care nu sînt niciodată purificate de orice amestec al vieții practice, pe un bagaj aperceptiv care interpune, între opera recenzată și perceperea ei, un promontoriu de considerații neprevăzute, dar, prin forța lucrurilor, deviatorii, îndeosebi în ce privește mentalitatea cronicii și tonalitatea ei. Tonul cronicii scapă, fiind de nesupravegheat. El depozitează **subconștientul uman al criticului, care trebuie neapărat luat în considerare.** Cronica literară e materialul cel mai indicat pentru o critică a criticii, care, după mine, constituie o disciplină absolut necesară.

„Meseria" de cronicar literar trebuie să mai țină seama de publicația în care apare cronica. Această relativizare a primului contact cu o operă literară s-a agravat prin covîrșirea actuală a unei mentalități inferioare, aceea a „luptei corp la corp", care angajează scriitorii între ei pe criterii de avantaje și favoruri legate de rezonanța numelui lor. Cronica literară deține o putere inpură, de care sperăm că se va curăți cu timpul. E o meserie grea, generată de antipatii și buclucuri, chiar și atunci cînd e practicată cu o extremă bunăvoință.

Scriitorul a căpătat o sensibilitate hiperbolică, o susceptibilitate extremă față de propria sa creație, care, în adevăr, nu trebuie atinsă nici cu o floare. Acesta e un simptom de semidoctism în stare gravă, care nu poate fi înlăturat decît cu un tratament care să cuprindă, sau ar trebui să cuprindă, tocmai ceea ce lipsește în mod curent cronicilor literare : procedee dure de examinare și de exprimare ale adevărului, de a deprinde scriitorul cu rezerve și obiecțiuni.

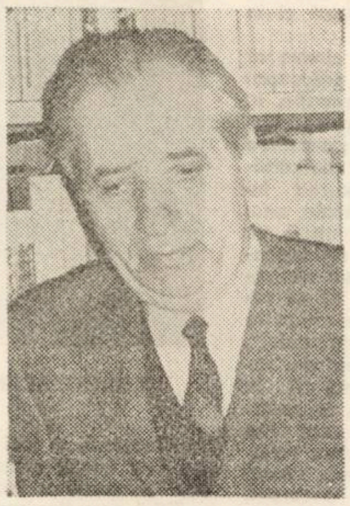

Scriitorul nostru de azi e posedat, în linie generală, de ceea ce filosoful Rădulescu Motru definea **„euforia eului primitiv",** care înregistrează sinceritatea și corectitudinea opiniei drept ultragiu.

2). Cred că citesc în mod curent asemenea cronici. Compromisul și întrajutorarea sînt socotite aproape legi morale ale propășirii literaturii, necesități de altruism public, care nu pot fi călcate mai ales în ce privește „scriptologii", care proliferează zilnic și care **identifică cantitatea scrisului cu progresul mișcării literare.** Apreciez foarte mult articolul tov. **Dumitru Popescu,** publicat într-un număr trecut din **Contemporanul,** privitor la plaga scriptologilor sau „grafomanilor" în proză și poezie.

3). Despre puține cărți socotesc că am scris cum aș fi dorit : cred că pe unii autori i-am dezavantajat pe nedrept, iar pe alții i-am nedreptățit din grabă. A scrie cronică literară este, la urma urmei, și un exercițiu de autoflagelare permanentă. Dar **stihia gustului de a fi înregistrat și comentat e atît de enormă** încît ea trece peste totul și pînă la urmă cronicarul literar are impresia că funcția sa e o necesitate providențială și de primul rang, deși ascunde o insatisfacție acută în condițiile în care se face azi. Rămîne numai speranța într-o fermitate și plasticitate de judecată, care trebuie să apară o dată. Și ea nu poate veni decît simultan, dacă așa ceva se poate imagina pentru toate rubricile respective. Speranța aceasta ne mai ușurează.

4). N-am avut sentimentul de a fi înrîurit fățiș evoluția nici a unui scriitor. Iar de cei care nu mi-au contrazis previziunile cred că-mi dau seama numai eu, pentru că **profetismul meu se exprimă destul de voalat.** E o gratuită și curată satisfacție de interior, pe care caut s-o verific ori de cîte ori pot. E o adevărată împlinire a meseriei de scriitor și aștept vremea severității deschise a opiniilor. Singurul exemplu potrivit în practicarea acestei imparțialități îl socotesc numai pe acela al prietenilor mei, criticii **Cornel Regman** și **Gheorghe Grigurcu.**

Emil Manu

SĂPTĂMÎNA

1. În legătură cu „meseria" de critic literar aș avea o mică obiecție. Mă refer la faptul că **această „meserie",** care nu se învață în nici o școală și nu se deprinde din nici un manual sau carte, **e o activitate legată de subiectivitatea fiecărui critic literar,** lector sau cititor de texte literare. Cu alte cuvinte, consider că semnatarul unei rubrici intitulate „cronică literară" nu face altceva decît să-și exprime părerea „subiectivă" despre o carte, să-și verifice aceste opinii în public și numai în al doilea rînd, sau prin implicitate, să aducă servicii de ordin educativ, didactic, de îndrumare estetică în genere. Critica literară face mari servicii societății, fiind o componentă a conștiinței sociale, dar e în primul rînd o manifestare de jurnal critic, de atelier personal și cînd spun aceasta mă gîndesc la un foarte frumos titlu dat acestei activități de **Perpessicius : „jurnal de lector".** Tot el și-a strîns cronicile literare sub un titlu ce ne conduce tot la jurnal : **„mențiuni critice".** Dar revenind la obiecțiune adaug : critica literară, ca o manifestare de conștiință a literaturii, nu neagă ideea de jurnal critic.

Prima dificultate pe care am înregistrat-o în această activitate a fost cantitatea extraordinară de titluri tipărite. Uneori am impresia, chiar, că trăim în spațiul tragic al unei piese a lui **Eugen Ionescu,** în care scaunele sînt înlocuite de cărți, volume peste volume, pe care nu mai ai unde să le depozitezi. În fața acestui imens număr de cărți apărute, criticul trebuie să facă o selecție. Iar **selecția** prin natura lucrurilor – fiind vorba de artă – **e subiectivă** și alege de multe ori cărțile sau autorii de care se simte legat prin ceva. Criticul de azi, care de cele mai multe ori e și profesor de literatură sau angajat într-o redacție, nu are timpul disponibil pentru o lectură întinsă, așa cum aveau, de exemplu, profesorii și oamenii de litere din timpul Renașterii.

O altă dificultate e legată de faptul că autorii contemporani (despre care scrii) te pot influența, fie prin personalitatea lor artistică, fie prin faptul că trăiești alături de ei. Unii te „aasasinează" cu telefoane, după ce ți-au trimis volumul. Sau **apelează la cei mai apropiați prieteni ai tăi, pentru a-ți atrage bunăvoința. M-am văzut chiar pus în situația de a restitui,** prin poștă, la cel puțin zece poeți volumele trimise, pentru că mereu mă întrebau cînd voi scrie despre ei.

Din mărturisirile unor colegi am înțeles că o mare dificultate, în „meseria"" de critic, constă în faptul că **„trebuie"** (!) să scrii elogios despre autori

care dețin funcții administrative. Eu, însă, nu am avut această „șansă", deoarece colegii mei s-au înscris, întotdeauna, cu cel puțin un minut înaintea mea, ca să-i recenzeze. Din motive care lesne se pot înțelege !... Criticii cei mai „diplomați" scriu numai despre autori clasici, sau numai despre autori consacrați, evitînd, astfel, posibilitatea iritării sau a unor „conflicte" cu scriitorii contemporani.

2. **Se cunosc în istoria recentă a criticii noastre literare cazuri în care un critic și-a schimbat opinia de la o cronică la alta, la un interval de o săptămînă !** Nu citez nici un nume, deoarece aceste penibile situații sînt foarte cunoscute și au fost chiar discutate pînă și în cadrul unei conferințe a Uniunii Scriitorilor.

Am citit și mă interesează, în mod deosebit, cum se scrie despre tinerii autori, urmărind chiar rubricile în care se dezbat debuturile. O mențiune pozitivă fac în acest sens comentariilor **lui Laurențiu Ulici** din **România Literară.** **În legătură cu îndrăzneala de a spune, în mod clar, răspicat : „da" sau „nu" unei opere citez numele unui prozator, care face, uneori, critică literară :** **Eugen Barbu.** Domnia sa a îndrăznit să ia atitudine foarte hotărîtă în legătură cu evoluția ușor regresivă a unor poeți de mare talent ca : **Marin Sorescu** și **Nichita Stănescu.** Cronici literare ce au compromis definitiv pe autorii lor sînt destule, dar citez, pe cele semnate de **Dumitru Isac** (în Tribuna – 1957) și de **N. Doreanu** (în **Viața studențească** – 1957), ambele ocupîndu-se de **Groapa** lui Eugen Barbu. Opiniile acestor critici ca și ale altora din epocă (M. Novicov, N. Moraru, Tr. Șelmaru etc.) au fost infirmate de timp.

3. Din lipsă de spațiu în revista la care colaborez, **Săptămîna,** aproape la fiecare carte despre care scriu nu pot dezvolta decît două, trei idei. Aproape despre fiecare carte aș fi dorit să scriu mai mult, aș fi dorit să realizez un comentariu comparativ și o încadrare istorico-literară. Majoritatea cronicilor mele s-au ocupat de cărțile de versuri. Aș fi dorit să scriu și să exprim lucruri mult mai tari în legătură cu **poezia contemporană,** minată, într-o oarecare măsură, de **un manierism, gîndită ca un joc de cuvinte și îndepărtată prea mult de vraja și fiorul poetic.**

N-am scris încă un comentariu mai întins asupra poeților din generația mea. Dintre aceștia consider că m-am achitat obiectiv și colegial față de **Ion Caraion** și **Geo Dumitrescu,** publicînd articole monografice. Voi completa această suită de monografii arătînd că această generație, formată în timpul celui de-al doilea război mondial, numită, uneori, **generație cinică,** face legătura între marea poezie interbelică și poezia nouă. Despre acest lucru regret că nu am scris pînă azi, dar o voi face. Referindu-mă la contemporani, recunosc că nu m-am ocupat, decît într-o mică măsură, de : Nichita Stănescu și Marin Sorescu. Am scris despre **Constanța Buzea, Ana Blandiana, Ion Gheorghe, Ioan Alexandru** și **Adrian Păunescu.**

Eu dețin o cronică literară la o revistă unde redactorul șef nu-mi impune opiniile Domniei sale, de multe ori părerile noastre fiind diferite și exprimate aproape o dată în reviste diferite : **Magazin** (de către Eugen Barbu) și în **Săptămîna.** Aș dori, de asemenea, să precizez că la revista unde colaborez nu este înscris, pe vreo listă negativă, nici un autor. Singura indicație pe care Eugen Barbu mi-o comunică uneori se referă la noțiunea de **dreptate în literatură,** rugîndu-mă să scriu și despre autori, pe care alți cronicari îi ocolesc, considerîndu-i în afara cercului lor. Un exemplu ? **Ion Lăncrăjan.**

4. Cred că la această întrebare ar trebui să răsund pe la 60 sau 70 de ani. Practic, n-am urmărit deloc acest lucru și nu știu dacă aș putea face un asemenea studiu. Cum nu dețin rubrica de critică literară, la **Săptămîna,** decît de doi ani, iar pînă atunci publicam, mai mult, istorie literară, nu pot spune că am lansat prin cronicile mele vreun scriitor. De altfel, să mă ierte colegii mei de breaslă, criticii, **eu cred că mai degrabă un mare scriitor lansează pe criticul care l-a descoperit, decît invers.**

Anchetă realizată de
VIRGIL OANCEA

DICȚIONAR

Sens-semnificație

● „Problema semnificațiilor este una din problemele fundamentale ale tuturor științelor din sfera semioticii. În ultimă instanță, scopul cercetării oricărui sistem de semne îl constituie stabilirea conținutului său".

(I. Lotman, **Problema semnificațiilor în sistemele modelatoare secunde, în Poetică și stilistică**, Ed. Univers, București, 1972, p. 345).

● „SENS, înțelesul unui nume și în același timp conceptul denotatului respectivului nume. La nivelul limbajului formalizat, sensul este elementul prin intermediul căruia un anumit nume sau enunț se referă la denotatul său. Analiza sensului și a raportului dintre sens, nume și denotat constituie obiectul semanticii".

(**Mic dicționar filozofic**, ediția a II-a, Ed. Pol., 1973).

● „Sensul este latent în limbaj", disimulat de simboluri interpretabile (A. Marino), „semnificatul unui sistem semnificant" (Roland Barthes), în timp ce semnificația este sensul activat, unit cu o formă, este unitatea semnificatului cu semnificația. (...) Schimbările sensului sau semnificației implică modificări reciproce, iar acestea se exprimă în unitatea dialectică a semnificatului cu semnificantul".

(Ion Pascadi, **Nivele estetice**, Ed. Academiei R.S.R., 1972, p. 48).

● 1. Semnificația este lucrul a cărui denumire este sensul.
2. Semnificația este o proprietate a lucrurilor.
3 Semnificația este un obiect ideal, respectiv o proprietate lăuntrică a gîndirii.
4. Semnificația este o relație :
a) între semne
b) între semn și obiect
c) între semn și ideea despre obiect
d) între semn și activitatea oamenilor
e) între oamenii care comunică cu ajutorul semnelor".

(Adam Schaff, **Introducere în semantică**, p. 244).

● „Sensul nu semnifică doar ce vor să spună cuvintele, el este deasemenea o direcție, o intenționalitate și o finalitate. Tradus în limbajul lingvistic, sensul se identifică cu procesul de actualizare orientată, care, ca orice proces semiotic, este presupus de — și presupune — un sistem sau un program, virtual sau realizat. (..) Producția literară se prezintă, în această perspectivă, ca un caz particular al acestui proces de actualizare a sensului virtual".

(A.J. Greimas, **Du sens, Essais sémiotiques**, Seuil, 1970, p. 15—16).

● „Dacă gramatica generativă obligă astăzi gîndirea semiotică să considere sensul nu ca pe ceva dat spre a fi structurat, ci ca pe o sintaxă a unei fraze de creat, diversele practici semiotice indică, după știința noastră, faptul că această producere, pentru a fi cea a semnificației, trebuie să fie, concomitent și în mod inseparabil, cea a subiectului vorbitor. (...) Semiotica va putea astfel deveni o știință a producerii sensului și a subiectului său, știință care dizolvă — analizează — aparența opacă sub care ele se prezintă, urcînd pînă la apariția lor : acolo unde ele muncesc, generează, produc".

(Julia Kristeva, **Sémanalyse et production de sens**, în **Essais de sémiotique poétique**, Larousse, 1972, p. 207).

● „Sensul cuvîntului se dovedește a fi, așadar, întotdeauna o formație dinamică, mobilă, complexă, care are cîteva zone cu stabilitate diferită. Semnificația este numai una dintre zonele sensului pe care îl capătă cuvîntul în contextul oricărui limbaj ; ea este zona, cea mai stabilă, cea mai ansamblată, mai precisă. În contexte diferite, cuvîntul își schimbă lesne sensul. Semnificația dimpotrivă, este acel punct care rămîne fix, cu toate modificările sensului luat de cuvînt în contexte deosebite).

(L. S. Vigotski, **Gîndire și limbaj**, Ed. Did. și Ped., Buc. 1972, p. 294—295).

● „Fiind un mijloc de comunicare și de elaborare a informației, semnul unește în și prin el materia și ideea : materia semnificantă cu ideea semnificată (...) Creșterea distanței dintre semnificația ideală și semnificantul material sporește tensiunea gîndirii și duce la intensificarea elaborării unor idei din ce în ce mai generale Istoria culturii este istoria stilizării semnificantului și a abstractizării semnificației. (...) Dezvăluind contribuția semnelor în formarea semnificațiilor, semiotica aduce pe pămînt raiul ideilor „pure" și permite înțelegerea mai adîncă a gîndirii creatoare".

Henri Wald, **Limbaj și valoare**, Ed. Enciclopedică română, 1973, p. 7—10.

LITERATURĂ ȘI SENS

A. J. Greimas, autor în 1966 al unui de pe acum clasic tratat de semantică structurală[1], publica patru ani mai tîrziu o carte de „eseuri semiotice". S-ar putea crede că pornesc de aici pentru ca, pledînd — dacă mai e nevoie — în favoarea rațiunii de a fi a semioticii literare, să mă folosesc de argumentul autorității. Aceasta cu atît mai mult cu cît chiar în prima carte Greimas și-a aplicat teoria la texte literare, pentru ca în 1972 să patroneze un volum de „semiotică poetică", iar între timp metoda lui de lucru a ajuns să fie cu insistență practicată de numeroși cercetători ai literaturii. De fapt, însă, îmi propun — dimpotrivă — să formulez cîteva rezerve față de concepția despre literatură pe care se întemeiază analizele de acest tip.

După cum reiese din amintitele eseuri, aderarea lui Greimas la semiotică este justificată, cel puțin în parte, de constatarea că universul sensului nu este, cum îi apărea lui Saussure, un ecran de fum pe care se proiectează, încercînd să-l capteze, „pînza de păianjen" a limbii, ci este la rîndul său organizat în rețele semnificative. Lumea sensibilă își dezvăluie sensuri în măsura în care i se descoperă forme. În mod natural, omul intră în relație cu „texte" ce-i sînt exterioare — cu textul social, de pildă — și produce transcodări, adică transpuneri de forme și, prin aceasta, de sensuri, din textul exterior observat în limbajul său, potrivit codului acestuia din urmă. Atunci cînd operația transcodării dobîndește caracter de construire a unui limbaj artificial adecvat descrierii sensului, este vorba de o operație semiotică. Greimas mai observă că activitatea de înregistrare într-un text a sensului altui text prin transcodare nu este neutră, că ea produce o transformare a lui, fiind deci activă și din punct de vedere axiologic și ideologic. Printre practicile cele mai dinamice de actualizare transformatoare a sensului se află literatura. Totuși, dacă Greimas aderă cu toată convingerea la concepția despre construirea unor tehnici semiotice de transpunere a sensului, el e mai reticent față de ideea transformării lui. Explicația dată este că se ivesc cu acest prilej licențe metodologice inadmisibile pentru un om de știință. Fără îndoială, argumentul e de reținut dar aș vrea să arăt că el e dublat de unul subiacent decurgînd din faptul că gîndirea lui Greimas este una a sensurilor definitive, neschimbătoare.

Temeiul acestei gîndiri este structura mitului. Ca și R. Barthes, Greimas înțelege prin mit un metalimbaj care se servește de un limbaj natural — limba vorbită — pentru a-și strecura propriile semnificații. În mit se constată, deci, o deslipire a semnificantului de semnificat, întrucît mitul filtrează un număr mic de sensuri fundamentale în bogăția de semnificanți împrumutați care sînt cuvintele limbii naturale. Alunecînd din termen în termen, de la mit ca povestire la povestirea populară, de la aceasta la povestirea literară în genere și apoi la literatură ca atare, extrapolînd, Greimas îi atribuie literaturii structura de mit, adică sub o aparență diversă și figurată un sens de adîncime neschimbător, „indiferent la modurile de manifestare". Or, încă din 1958, Lévi-Strauss distingea tranșant socotind că mitul „este opus poeziei" deoarece în timp ce poezia, ca fapt specific de limbaj, este „trădată" de traducere, „valoarea mitului ca mit persistă chiar în cea mai slabă traducere (...). Substanța mitului nu se află nici în stil, nici în modul narațiunii, nici în sintaxă ci în istoria povestită".

Alunecînd invers, dinspre literatură spre mit, cineva ar putea să presupună că de fapt Greimas e preocupat de organizarea discursului narativ în orice situație, în primul rînd mitică, nu de literatură ca fapt specific, și de aceea se ocupă mai cu seamă de povestirea populară, cea mai apropiată de mit dintre modalitățile literare. Dezmințirea ar veni chiar din partea lui Greimas care, într-o expunere făcută cu ocazia unui colocviu consacrat problemelor predării literaturii cît și în studiul introductiv la volumul colectiv de semiotică poetică, nu-și modifică în esență punctul de vedere susținut în cartea mai sus comentată. El se referă în comunicarea *Transmission et communication* la forme „mitice, literare de transmitere a conținutului", făcînd evidentă identitatea, din punctul său de vedere, dintre literatură și mit. Apare tot atunci că în timp ce *conținutul* e conceptualizabil, univoc, *forma* literară e figurată și polisemică. Conținutul, care nu trebuie confundat cu *sensul*, e referentul exterior textului, realitate a lumii înconjurătoare. În schimb, sensul este integrat în text, forma fiind „organizare discursivă a sensului". „Formele, luate ca atare, sînt inocente, doar finalitatea le dă valoare ..." Cum finalitatea constă din transmiterea conținutului, înseamnă că existența specifică a textului — organizarea discursivă a sensului — e „inocentă", adică fără putere proprie de intervenție asupra gîndirii. Însușirea formei literare este „de a transmite într-un fel deosebit de eficace conținuturi mitice". Aceleași conținuturi pot fi transmise și altfel, „în diferite feluri", căci ele „nu sînt specific literare", dar transmiterea nu e la fel de „eficace". Secretul eficacității formelor literare stă în aceea că sînt „pregătite să ascundă conținuturile pentru a ușura transmiterea". În anii trecuți, spune Greimas, s-a pledat mult pentru demitificare, adică pentru dezvăluirea mecanismului și a conținutului transmis. În ceea ce-l privește, se întreabă dacă demitificarea e necesară căci „este oare luciditatea o valoare în sine ?" Mi se pare, dimpotrivă, că demitificarea este demistificare și că ea contribuie ca lectura să nu mai fie asimilare pasivă de conținuturi pe care cititorul nu le poate controla nefiind conștient de procesul a cărui țintă este. Mi se pare, deasemenea, că textul literar nu e, prin specificul său, un loc de înregistrare pasivă a unui conținut predeterminat pe care l-ar organiza gospodărește ca sens, ci este locul activ de producere a unui sens nou prin dialog reciproc transformator cu sensurile lumii. Ceea ce, la prima vedere, reprezintă o necesară — din rațiuni de ordin științific — disociere de planuri (formă, sens, conținut), se dovedește a fi puternic marcat de o gîndire pasivistă, încît cred că tratamentul analitic al literaturii întemeiat pe concepția arătată trebuie întreprins cu prudență, cu conștiința limitelor sale.

Ce-i drept, ideile cuprinse în studiul introductiv la volumul de semiotică poetică sînt mai nuanțate, ceea ce corespunde în parte faptului că acel capitol e un fel de loc geometric al diferitelor poziții teoretice reprezentate de autorii celorlalte capitole. De exemplu, Greimas se ridică aici împotriva părerii că în limbile naturale enunțurile ar avea un fundament denotativ, adică un sens univoc. De aceea, el nu distinge net între limbaj poetic și nepoetic considerînd, pe bună dreptate, că și cel de al doilea e polisemic. În schimb, reia ideea că discursul poetic „este indiferent, în principiu, față de limbajul în care e produs". Vede faptul literar ca pe un obiect, nu ca pe un proces aflat în continuă generare și modificare de sine, de unde și părerea că lecturile succesive ale unui text trebuie să țină seama de structura lui definitiv fixată. Respinge prin urmare concepția unei alte ramuri a semioticii care, identificînd, în esență, lectura cu scrierea, consideră că cititorul redistribuie datele textului inițial — al autorului — obținînd pînă la urmă un alt text, al său și al epocii sale. Pe Greimas îl supără orice distorsiune a textului deoarece el îl concepe ca pe o suprapunere echilibrată de niveluri isotopice. Cum alți teoreticieni au elaborat conceptul de *écriture* pentru a defini capacitatea textului de a dezorganiza limbajul și a-l reordona *altfel*, Greimas încearcă să neutralizeze acest concept imaginîndu-l ca pe unul dintre nivelurile structurii. Procedînd astfel, de fapt îl desființează pentru că în ideea unor Barthes, Kristeva sau Derrida *l'écriture* e tocmai activitatea ce străbate structura în toate direcțiile și-i compromite echilibrul. În ceea ce privește subiectul producător al enunțării (scrierii), Greimas socotește că trebuie lăsat la o parte ca nefăcînd parte din operă, urmînd a fi contactat după stabilirea structurii. E vorba din nou de o anihilare totală, căci subiectul e însăși activitatea care face ca textul să fie proces și nu obiect cu structură definitivă. În sfîrșit, aș mai observa că Greimas admite ideea de intertextualitate — dialog între texte —, dar îi găsește temeiul în existența a cărei formalizare o speră posibilă a unei gramatici a limbajului poetic, ceea ce — în treacăt fie spus — cam contrazice părerea că acesta nu trebuie separat de totalitatea limbajului. Dacă o gramatică poetică există, ni se pare că ea e extrem de discontinuă și că n-ar putea fi definită ca ansamblu de reguli actualizate

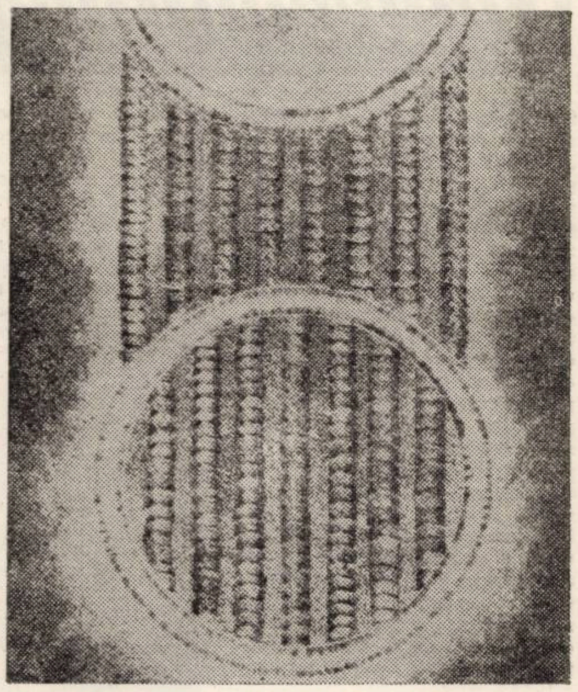

ROBERT SCHIFF „Rezonanță folclorică"

în literatură, ci mai curînd ca ansamblu de reguli care au fost odată actuale și față de care, prin specificul ei, literatura nu încetează să se diferențieze.

Titlul eseurilor semiotice ale lui Greimas este *Despre sens*. În cele de mai sus, am încercat să susțin că sensul conceput de el, este unul fixat, lînced sub suprafața operei și că, de aceea, dacă e incontestabil că teoria sa poetică poate servi și servește analizei structurilor literare, pare îndoielnic că ea ar fi calea potrivită a cercetării specificului (modern) al sensului literar.

1. Articolul cuprinde observații referitoare la următoarele articole ale lui A. J. Greimas : *Du sens. Essais sémiotiques*, Seuil, 1970, *Transmission et communication* în vol. colectiv *L'enseignement de la littérature*, Plon 1971, și studiul introductiv la vol. colectiv *Essais de sémiotique poétique*, Larousse, 1972.
2. Claude Lévi-Strauss, Anthropologie structurale, Plon 1958, p. 232.

LIVIUS CIOCÂRLIE

CRIZA SENSULUI LIVRESC

„Lăsaţi-ne singuri, fără carte la indemină, şi ne vom incurca imediat..."

F. M. DOSTOIEVSKI

Pe materialul povestirii lui Anton Cehov **Criza (in orig. Pripadok)** am dori să reexaminăm modul in care un text produce sensuri (literare) prin aşezarea altor sensuri (livreşti) intr-o stare de „criză".

Există, la nivelul evident al simptomelor, o criză a **personajului romanesc.** Versiunea românească o absolutizează in titlu (**Criza de nervi,** trad. rom. Otilia Cazimir şi Nicolae Gunea, in: A. P. Cehov, **Nuvele,** ELU, B., 1966, p. 503 şi urm.). Insuşi Cehov s-a lăudat: „boala sufletească am descris-o exact, după toate normele ştiinţei psihiatrice" (din **Scrisoarea către A. Pleşcev,** 13. XI. 1888). Personajul avea şi doi prototipi: eroul hipersensibil (cam isteric) al lui Vsevolod Garşin şi Garşin insuşi (I. Eiges). Şi „polemica literară şi social-filozofică" a lui Cehov cu Garşin constituie şi astăzi cadrul exegetic exclusiv pentru această povestire. Citită doar pe acest plan, „Criza apărea drept o „dramă psihologică" (Bialii, Berdnikov ş.a.).

Criza personajului are loc in cadrul mai larg al crizei structurii narative. La inceput povestirea pare să se construiască pe o schemă specifică basmului: **trei eroi** (unul, Vasiliev, cu trăsături „excepţionale" + două personaje „obişnuite") parcurg un **traseu iniţiatic** şi, in căutarea unor **valori,** pătrund intr-o **altă lume.** Există in „Criza" şi **trei incercări capitale** (v. cap. II, III, IV), chiar şi o „luptă" (cap. V) etc. Şi, poate, nu intimplător, ceea ce putea să fie un basm devine tot mai mult un basm invers: „rivalii" se dovedesc superiori (din punct de vedere uman) protagonistului, acesta din urmă se dovedeşte incapabil de fapte „eroice", iar „valorile" pe care le caută protagonistul nu există şi „lumea cealaltă" se dovedeşte a fi doar caricatura cinică a realităţii, de aceeaşi substanţă cu aceasta ş.a.m.d.

Un „basm invers", **Traseul iniţiatic** e constituit de drumul parcurs de doi studenţi impreună cu al treilea („protagonistul") pe care primii vor să-l iniţieze in realităţile caselor de perdiţie de pe strada S-v (litere „parodice" şi ele in măsura in care S-v reprezintă „varianta rusă a prescurtării Sf: sfint).

Valorile căutate de protagonist apar la inceput in imaginaţia „ritualistă" a acestuia: Vasiliev se vedea cum, impreună cu amicii lui, „or să se furişeze la femei, trecind prin coridoare mici şi odăi intunecoase, cum ei, profitind de intuneric, o să aprindă un chibrit şi la lumina lui o să vadă o faţă chinuită şi un zimbet vinovat" (506). Aceste valori sint insă doar **sensuri livreşti** cărora nu le corespunde nici un semn din lumea reală. „Chibritul aprins", „faţa chinuită" trimit la „realităţile" şi „experienţa" eroului dostoievskian – omul din subterană (comp.: ... „am scăpărat chibritul şi i-am descoperit faţa palidă, schimonosită...".

Criza sensurilor livreşti („literare") o prezintă şi dubla proiectare in povestire a cuvintelor: **zăpadă, tenebre** ş.a. Pentru Vasiliev cuvintele se găsesc dincolo de fenomene. Dacă pentru amici (neeroii din basme), zăpada există pentru a putea fi „călcată in picioare" (505), pentru Vasiliev ea este o sursă de sentimente (v. 504), un **sens** metafizic in legătură cu **cerul** şi **lumina.**

Un basm invers. Trecerea intr-o **altă lume. Incercările** (sau „probele"). Aici vom surprinde alte aspecte ale crizei sensurilor. In locul unei „alte lumi", **pro[illegible]ii,** cu „femei pierdute" in sensul livresc al aşteptărilor protagonistului, lui Vasiliev „i se părea că in faţa lui **nu erau femei pierdute,** ci o altă lume, o lume cu totul aparte, **străină** şi neinţeleasă" (512, subl. ns. – I. G.).

Aceasta deoarece in locul „stilului literar" („viciul are farmec numai atunci cind e frumos şi tăinuit, cind se ascunde sub vălul virtuţii", 510), aici există „stilul stradelei S-v" (id.). Costumaţia, arhitectura şi decoraţia interioară, mobilierul etc., totul era menit să **indice,** nu să **ascundă** sensul real al acestei „lumi". Or, Vasiliev nu poate descifra decit simboluri, metafore, **sensuri** mediate in aşa măsură, incit nu mai corespund nici unui **semn** al lumii de **aici,** vizind insă o lume metafizică, in cazul nostru, „literatură", livrescă. Pentru Vasiliev, obiectele şi fenomenele sint transparente, nu pot avea statut propriu de existenţă. De aceea **semnalele** sau **indexurile** nu pot fi descifrate de el. Şi, paradoxal, sistemul critic născut din fetişizarea personajelor „principale" („negative" sau „pozitive") nu poate depăşi, de regulă, tipul de comportament semiotic implicat in Vasiliev (nici un critic n-a citit textul din punctul de vedere al tovarăşilor săi, nişte neeroi şi ei, insă oameni). Apare astfel o altă „criză": cea a lecturii „simbolice" (numită uneori lectură „stilistică"). Impotriva unei astfel de abordări avertizase şi M. Bahtin (indeosebi in lucrările sale din 1938, v. articolul **Epos i roman).** Criza c o m u n i c ă r i i devine pentru cititor treptat, pentru erou-brusc, in final, un

MIRCEA BARZUCA „Familie II"

act de **autoindicare** – „Sensurile" personalităţii lui Vasiliev se „topesc" şi ele in criză. In final, protagonistul **trebuie** să recunoască faptul „că n-avea darul vorbirii, că era fricos şi laş... un biet om de nimic şi peste măsură de timid, şi că adevăratul apostolat nu stă numai in predici, ci şi in fapte..." (523). Şi **sensurile noi** se produc prin purificarea semnelor de sensurile lor metafizice, acest basm invers este un dialog al „metafizicului" cu „fizicul". Şi dacă maniera pare „impresionistă" este de vină doar lectura ancorată doar in sensuri", textul propunind, dimpotrivă, o poetică a literaturii ca act lingvistic de autopurificare prin care sint demistificate autocomunicările şi emisiunile de mesaje efectuate intr-un spaţiu metafizic, cu registrul lui de „semne" (simboluri). Dar, şi aici e paradoxul, **crizele** din povestirea cehoviană au loc doar atunci cind cititorul posedă cunoştinţe de istorie literară, cu alte cuvinte, in prezenţa unui spatiu **livresc.** Or, nu toţi cititorii sint obligaţi să cunoască istoria literară pină la nivelul ei **literar.** Cehov insă o cunoaşte.

ILIE GYURCSIK

Adevărul limitelor şi limitele adevărului

Disciplinele avind ca obiect textul literar işi asumă adesea un rol hermeneutic, confirmind, prin producerea de noi semnificaţii, definirea operei ca sistem capabil să degaje o informaţie mai mare decit cea introdusă in el iniţial. **Semiotica,** abordind semnul ca **unitate dialectică** intre semnificat şi semnificant, işi r e v e n d i c ă şi obligaţia de a e x p l i c a mecanismul acestei eliberări de informaţie suplimentară. Dar este ea, intr-adevăr, suplimentară?

O interpretare ştiinţifică, marxistă, a semnului este incompatibilă atit cu identificarea arbitrară a sensului cu una sau cu totalitatea semnificaţiilor existente ori prezumate (căci aceasta ar duce la apariţia unei situaţii metafizice), cit şi cu ruperea sensului de semnificaţii (căci acestea ar apărea ca efect al interpretantului şi nu al interpretării, inţelese ca situare **in** procesul de semnificare).

Semnificaţiile sint rezultate ale **tensiunii** dintre semnificat şi semnificant şi se instituie in intervalul dintre aceste laturi ale semnului, iar sensul este insuşi **spaţiul semnificand.** Caracterul dialectic al semnului implică reversibilitatea semnificatului şi a semnificantului, de unde probabilitatea, teoretic dată, a existenţei unor **semnificaţii polare,** situate la extremităţile spaţiului semnificand: o semnificaţie a semnificatului şi o alta, a semnificantului. Celelalte semnificaţii se inscriu cu necesitate intre aceste limite, alcătuind două serii descrescind dinspre semnificat, respectiv semnificant, spre centrul „ideal" al spaţiului semnificand, astfel incit aceste fluxuri semnificative sint subsumabile celor două semnificaţii polare şi, prin urmare, exprimabile prin ele. De unde posibilitatea definirii sensului, spaţiu semnificand, prin intermediul limitelor sale semnificative, ca **unitate dialectică de contrarii.**

Adevărul sensului nu rezultă din opţiunea pentru una dintre semnificaţiile polare, nici din „impăcarea" lor, ci din considerarea concomitentă şi obligatorie a acestora. In acelaşi timp, laturile contrare ale sensului sint şi limitele sale, intrucit **dincolo** de ele semnul insuşi incetează să mai existe şi intrucit **dincoace** de ele incetează să mai existe sensul.

Excluzindu-se ca semnificaţii, cele două limite coexistă şi se presupun ca laturi ale sensului. Dacă **semnul** este o unitate dialectică intre semnificat şi semnificant, **sensul** este o unitate dialectică de semnificaţii polare. Dialectica sensului fiind dată de aceea a semnului, inseamnă că **semnul şi sensul sint laturi ale unei alte unităţi de contrarii**

CRIŞU DASCĂLU

Alexandru Sincu, „Literatura în perspectivă semiotică" *)

Dintru inceput şi la modul implicit, autorul consideră că semiotica: "disciplină care să studieze semnele şi dinamica sistemelor de semne in viaţa societăţii" (semnul fiind un act de comunicare) nu are posibilitatetea unei constituiri organice din moment ce ar ignora faptul că actul de comunicare este „o relaţie necesară intre două planuri neomogene"). Ceea ce trimite la referinţe şi opinii asupra semnului, datind nu mai demult decit din antichitate.

In cadrul studiului insă, discuţia semnului este concepută dintr-o perspectivă selectivă, pornind de la timpurile moderne. Intreaga teorie a semnului, expusă de autor cu competenţă, este utilă in măsura in care trimite, nemijlocit, la realităţile literare, creaţii spirituale umane. In cazul de faţă, fundamentală, deşi de mare generalitate, devine observaţia lui Marx: ‚Omul se dedublează efectiv prin muncă şi astfel, se contemplă pe sine insuşi in lumea creată de el" Inteligibilul este, aşadar, convertibil, ori semnul insuşi este convertibil. Totuşi „semiotica se făureşte aplicind modele lingvistice, la obiecte translingvistice, percepute ca sisteme de semnificaţie"; Literatura (textul) traversează limba, dar se constituie pe baza unor anumite convenţii de comunicare. Semiotica, trebuind să studieze convenţiile comunicării, are un maximum de aplicabilitate literară, efortul semiotic fiind concentrat, in cercetarea literară, asupra relaţiei dialectice a raporturilor specifice de comunicare şi semnificare dintre text şi lector, propunind o teorie a lecturii, deci a actului semiotic particularizat" „o decodificare, intr-un anume fel, numai că literatura prezintă o identitate semnificativă a semnificanţilor (cuvinte), şi o semnificativă absentă de identitate a semnificaţilor" (p. 144). Textul literar este ireductibil, iar semioza (acţiunea de a semnifica) este suprapusă actului semiotic fiind deci, autosemioză" (p. 45). Meritul semioticii, in cazul literaturii, este de a releva eroarea profundă a separării conţinutului de expresie, a intelectului de sensibilitate" (p. 147). Valoarea literară este, in perspectivă semiotică, un comportament orientativ intre sisteme, o eficienţă semiotică a textului in evenimentul comunicării (p. 146) prin raportarea constantă a obiectului la obiectele recunoscute in praxisul estetic şi social drept valori; (adică raportarea la anumite postulate).

Opera ar putea fi definită realmente ca „suprapunere istorică a două coduri" (p. 154): astfel se explică şi „tensiunea intre intermitenţa expresiei lingvistice şi desfăşurarea continuă a conţinutlui" (Solomon Marcus, apud, p. 135—154) şi se relevă prin intermediul conotaţiei (autocomunicare) „accesul la polisemia textului clasic, la aceea pluralitate limitată (...)" R. Barthes, cit. p. 154).

Tensiunea intre planul expresiei şi planul conţinutului sistemului conotativ pretinde o colaborare efectivă a lectorului in observarea migraţiei de la sensul de sine stătător la dependenţa de context. Ce relevă, la rindul ei această migraţie? Două lucruri. Primul s-ar exprima printr-o afirmare estetică făcută de T. Vianu, care califică operele de artă drept „original şi imutabile" şi „ilimitat simbolice"; faţă de evidenţa opiniei „lectorul cu care se apropie de text este el insuşi, o pluralitate de alte texte, de coduri infinite sau mai exact pierdute; a căror origine se pierde" (R. Barthes, cit p 163).

Explorarea literară este astfel o semioză, prin chiar faptul că intersecţia dintre text şi cititor manifestă o interpretare, opera fiind un semn (Cf. Ogden — Richards, p. 163) Această interpretare, in lipsa unui referent extern (textul autosemnificindu-se), creează, pentru asigurarea inteligibilităţii, echivalente interne Iată de ce, nimic mai revelator in situaţia de faţă decit opinia lui Barthes „a interpreta un text nu inseamnă să-i oferi un sens ci, dimpotrivă, să apreciezi din ce pluralitate e făurit". Opinia autorului, in cazul de faţă, este că autocomunicare nu înseamnă anularea comunicării, ci redimensionarea ei pe plan estetic" (p. 174) fiindcă conform unei opinii acceptabile, orice semn lingvistic este un mod virtual omonim şi totodată sinonim Ceea ce permite o reconsiderare a „funcţiei poetice, care proiectează principiul echivalenţei de pe axa selecţiei pe axa combinării" (p 176) In acest proces insă, orice „introducere a intenţionalităţii conferă textului o funcţionare univocă şi in consecinţă, perisabilă."

Fără a duce tehnicismul metodei semiotice la limitele sale extreme, considerăm că in studiul literaturii, experienţa semiotică este mult mai complex revelatoare şi mai viabilă decit lecţia structuralismului.

RODICA IACOB BINDER

* *In volumul* Analiză şi interpretare.

„De cîte ori, iubito. . ." sau înghețarea metaforei

Metaforă de tip romantic, destinul poetic simbolizat prin destinul unei păsări. și o primă apropiere posibilă : cu „Albatrosul" lui Baudelaire.

Refuz al simbolismului romantic, încremenirea textului în autoreflectare, și o ultimă (pentru noi) apropiere posibilă : cu sonetul zis „al Lebedei" de Mallarmé („Le vierge, le vivace et le bel aujourd'hui").

Astfel delimitată „De cîte ori, iubito . . ." este și altceva, mai ales altceva, decît o elegie romantică de dragoste.

Construcția poemului este cea a unui simbol cu denotație univocă : destinul poetic este sugerat printr-o **imagine** („oceanul cel de ghiață") **descrisă** cu migală (în 9 din cele 14 versuri) iar apoi **descifrată** de poetul însuși. Semnificațiile sînt clare, iar lectuspirarea referentului și cu fixarea sensului într-un unviers metafizic, transcendent : „. . . poezia este un peisaj maritim dezolant, menit să redea prin sugestie pustiul din sufletul poetului după ce iubirea s-a stins" ; „Și mai departe, oceanul cel de gheață înseamnează viața deznădăjduită, ruinele peste care conștiința lirică, hrănită din amintiri, pîlpîie încă, înainte de a depune definitiv" (Ion Dumitrescu, **Metafora mării în poezia lui Eminescu,** Ed. Minerva, Universitas, 1972, p. 182–183).

Lectura se poate opri aici, pierzîndu-se în universul exterior poeziei.

Sau poate începe de aici, cu constatarea că deschiderea simbolului spre un univers transcendent, sugerat de albul metafizic al ghieții, este în egală măsură închidere în sine, autoreflectare. Cele două momente ale poemului – crearea imaginii și „citirea" ei de către poet – nu se suced, ci se suprapun, reflectîndu-se reciproc:

a) Poetul **își amintește,** iar amintirea sa poate fi **vis, halucinație** :

„De cite ori, iubito, de noi mi-aduc aminte
Oceanul cel de gheață mi-apare înainte"

Și pasărea **își amintește, visează :**

„Visindu-se-ntr-o clipă cu anii înapoi".

b) Pasărea rămîne în oceanul de gheață. **in-gheață ; poetul îngheață** la rîndul său : „Din ce în ce mai singur mă-ntunec și îngheț".

c) **Și se întunecă.** Asemenea oceanului de gheață : „Pe bolta alburie o stea nu se arată".

d) Pe cînd poetul rămîne pe loc, încremenește, se întunecă, iubita înaintează spre lumină, **se îndepărtează, se pierde** („Cînd tu te pierzi în zarea eternei dimneți"). Pasărea moare, în timp ce perechea sa **se îndepărtează, se pierde** („C-un pîlc întreg de păsări pierzîndu-se-n apus").

Textul tinde astfel să se constituie printr-o reflectare reciprocă a semnificanților săi. Demersul poetic constă deci în configurarea unui univers specifc. prin refuzul transcendenței, al sensului de dincolo de text.

În acest context, îndepărtarea iubitei și a perechii păsării cu întregul pîlc de păsări semnifică izgonirea lor – ca elemente ale lumii exterioare – din spațiul poetic, care rămîne al păsării ce moare înghițită de oceanul de gheață, contopindu-se cu el, și al poetului care se întunecă și îngheață, contopindu-se cu același ocean. Îndepărtarea a tot ce nu este ocean de gheață, încremenire (iubita poetului, perechea păsării, celelalte păsări – respectiv lumina, mișcarea, zborul) reprezintă însă o „eternă întoarcere", deoarece lumea exterioară revine în poezie, dar de această dată nu ca element exterior, ci ca poezia însăși : Păsările se pierd în apus, aparent dincolo de oceanul de gheață. Dar apus înseamnă crepuscul, amurg (al zeilor, al muritorilor și al păsărilor) deci încremenire, ocean de gheață. Iubita poetului se pierde în zarea eternei dimineți. Dar eternitate înseamnă întunecarea și înghețarea timpului, deci din nou ocean de gheață.

Totul se topește astfel în „oceanul cel de gheață" care este textul poetic : poetul nu mai este **asemănător păsării** (Baudelaire : „Pe poète est semblable au prince des nuées"), poetul **este** pasărea, este oceanul de gheață (Mallarmé : „Ce lac dur oublié que hante sous le givre / Le transparent glacier des vols qui n'ont pas fui !"). Textul îngheață în propria sa reflectare și transformă în gheață tot ce se reflectă în el din exterior : valurile devin sloiuri care reflectă și pe care le reflectă „bolta alburie", dimineața și apusul sînt reflexe ale eternității oceanului și a ghieții, pasărea „cu aripi ostenite" nu-și mai poate lua zborul ci „plutește" pînă se scufundă în ocean, iar poetul încremenește în contemplarea propriei sale imagini, reflectată de oceanul de gheață, pînă cînd devine una cu această imagine, devine pasăre prinsă în cercul de gheață, devine gheață și ocean. Citindu-se pe sine, poetul se surprinde în ipostaza unei vietăți prinse într-o metaforă înghețată, într-un text.

Două elemente, cu rezonanță deosebită în universul poetic eminescian – luna și stelele – rămîn totuși în afara cercului de gheață. Stelele „nu se arată" ; această absență semnifică implicit o renunțare la căutarea semnificației lor într-un plan exterior poeziei, un refuz al sensurilor dinafară (stelele sugerînd deșertăciunea, infinitul, idealul, eternitatea, etc.). La rîndul ei **luna** rămîne departe de oceanul de gheață ; ea este **„o pată",** adică o înghețare a luminii și o metaforă a textului poetic însuși.

„Departe doară luna cea galbenă – o pată".

Luna este **galbenă,** iar galbenul sugerează „un foc stins", sfîrșitul, moartea, nostalgia (deschidere spre lume); dar ea este și **o pată,** o zonă în care sensurile îngheață și devin indescifrabile (închidere în sine).

Așadar, poezia eminesciană include în această pagină uimitoare două tipuri de „poetică" opuse : una romantică, actualizată în nostalgia unor sensuri vii, dar mereu în mișcare spre un „dincolo" de text ; și o alta, care reprezintă intrarea în procesul anti-romantic de textualizare, prin reproducerea metaforică a „gradului zero" al scriiturii începînd cu acel grad zero fizic, în care apa, valurile, se transformă în gheață, și pînă la înghețarea metaforei romantice înseși. Astfel fixată, metafora închide în sine imaginea poetului transformat în text, în poezie. Dar procesul se oprește aici : textul nu reușește să-și distrugă propria încremenire, să se vadă pe sine ca fiind și **un altul,** asemănător și diferit totodată. Cercul de gheață nu se sparge și nu se topește, nu devine adică „productivitatea numită text".

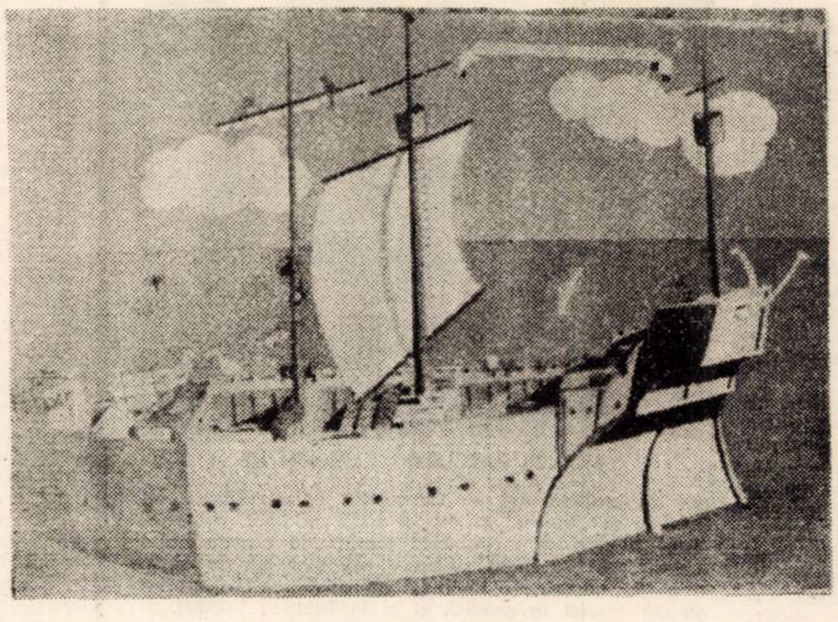

PETRU VINTILĂ „Arca lui Noe"

MARGARETA GYURCSIK

Cu Henri Wald

(Continuare în pag. 12)

– „Limbaj și scriere – două sisteme de semne distincte ; unica rațiune de a fi a celui de-al doilea este de a-l reprezenta pe primul". Aceasta e o binecunoscută afirmație a lui Fernand de Saussure care a suscitat numeroase comentarii. Dumneavoastră vă raliați opiniei lingvistului genevez ? Considerați „scriitura" un simplu instrument al vorbirii ?

– Eu spun așa : că vorbirea, înțelegînd prin vorbire comunicarea orală, e instrumentul fundamental al construirii ideilor. Vorbirea ne-a făcut oameni cel puțin în aceeași măsură ca uneltele. Scrierea are într-adevăr niște primejdii, pentru că ea e sortită să existe în absența celui care o produce. Mai e pericolul uniformizării prin scris, cel al alienării omului. Scrierea e deja un început al slăbirii dialogului. În **Fedru,** Platon spune foarte clar acest lucru.

– Și totuși, dumneavoastră pledați pentru supremația lecturii în „Limbaj și valoare", adăugind că „a citi înseamnă a reconverti vizualitatea scrierii în oralitatea vorbirii care a precedat-o".

– Așa e. Aici e toată tensiunea. Pentru că, în același timp, scrisul prezintă și numeroase avantaje. El stimulează activitatea intelectuală, rațională, științifică, mai mult decît vorbirea. El construiește formele logice ale gîndirii. Fiind o spațializare a temporalității vorbirii el ajută la transformarea trăirilor ireversibile în operații logice reversibile. A spus-o și Piaget. Tensiunea apare în mod inevitabil, căci dacă am lăsa oamenilor numai cartea, ei ar trăi într-o societate tehnocratică, pozitivistă, pragmatistă, unidimensionalizată. Dacă am fi rămas fără scriere, numai cu vorbirea, nu ne-am fi îndepărtat suficient de expresia noastră primară și n-am fi ajuns la logosfera culturii europene. Nu putem salva bidimensionalitatea omului decît în măsura în care cultivăm scrierea și vorbirea, punînd restul mijloacelor de comunicare ale epocii electronice în subordinea audierii și a lecturii.

– Nu se poate însă vorbi și de o lectură a imaginii ?

– Se poate vorbi și de o lectură a imaginii. Este deosebit de important pentru dezvoltarea gîndirii teoretice a omului, faptul că literele imprimate sînt uniforme, că se succed de la stînga la dreapta. Această regularitate și această succesivitate are proprietatea de a se face nevăzută prin caracterul ei uniform. Ea lasă gîndirea să treacă aproape **i-mediat** la semnificație. Imaginea, reținînd atenția asupra ei e în preajma trăirii senzorial-afective, în vreme ce litera îngăduie gîndirii și o stimulează spre o continuă abstractizare și generalizare.

– Dar în beletristică, poate fi activat corpul literei ?

– Arta literară încearcă să recupereze dimensiunea infralogică a limbajului care se usucă treptat, pe măsură ce dimensiunea logică se accentuează.

– S-a insinuat nu de puține ori că asemenea tentative – și nu numai ele – ar „subversiona" sensul.

– În arta contemporană e tendința de a se feri de semnificație și de a prezenta celui ce receptează arta doar **semnificantul,** din ce în ce mai șocant. Experiența mi se pare valoroasă pentru progresul culturii, pentru că, în fond, ajută la înlăturarea unor semnificații uzate și permite apariția unor semnificații noi, pe măsura gustului contemporanilor. E necesară această acțiune de ecarisaj. Dar consider că sub aspectul originalității în artă, ea, originalitatea, nu aparține nici semnificatului singur, nici semnificantului singur, ci unității lor, deoarece în artă actul creator, contrar unei prejudecăți persistente, nu se desfășoară prin crearea unei semnificații și ulterioara ei împodobire cu un semnificant. Semnificantul bate odată cu semnificatul, pentru a-l parafraza pe Arghezi care spunea : „cuvîntul bate odată cu ideea". Aș mai vrea să adaug ceva foarte important pentru o înțelegere mai clară a lucrurilor. Limbajul nu comunică numai cunoștințe despre realitate, ci și atitudinea oamenilor față de această realitate. Cu atît mai mult limbajul artistic, care are ca menire să comunice nu atît informații cognitive despre această lume, ci mai ales informații emoționale și emoționante despre ea. Arta a fost de la începuturile ei o transcriere a atitudinii oamenilor despre realitate, nu o d e s c r i e r e a realității înseși. De aceea, realismul înțeles ca descriere a realității așa cum este ea, mi se pare a fi un moment decadent al literaturii, pentru că exprimă indiferența față de ea (de realitate), lipsa de perspectivă sau, cel mult, aruncarea într-un entuziasm mimat. Realismul e, dimpotrivă, un act militant, orientat spre transformarea realității. De aceea arta autentic realistă are ca dimensiune fundamentală **dimensiunea critică** și nu cea **apologetică.**

– Pentru încheiere, am să reiau întrebarea cu care am început interviul, restrîngîndu-i însă domeniul. Am să vă întreb atunci, ce poate semiotica literară ?

– Față de ce toată lumea știe că poate semiotica literară, deci pe lîngă ce s-a realizat prin analizele semiotice ale textului literar, cred că ar fi interesant să se studieze ceea ce eu aș numi **cîmpul semiotic** care se formează și se dezvoltă între semnificant și semnificație, prin energia metaforică a vorbirii. Cîmpul semiotic care e, după părerea mea, și un cîmp axiogen.

– Atunci ar putea fi înlăturat și permanentul reproș adus practicii semiotice. Anume acela de a nu putea emite judecăți de valoare

– Da, pentru că el e un cîmp generator de valori. Valorile nu se pot naște decît în acest cîmp. În vreme ce valoarea cognitivă, adică adevărul, constă în reflectarea aproximativ adecvată a obiectului în mintea subiectului, iar valoarea etică constă în ameliorarea relațiilor interumane, deci individuale, **valoarea estetică** constă în comunicarea emoționantă a atitudinii subiectului față de obiect. Niciuna din aceste valori nu se poate forma în afara cîmpului semiotic. Cu cît semnificația e mai distanțată de prima semnificație a semnificantului, cu atît artistul trebuie să apeleze la reînvierea cîmpului metaforic din care e format cîmpul semiotic axiogen. Și asta o poate face pe măsura intensității trăirilor sale afective. Mai puțin decît în oricare alt domeniu, în artă nu se poate minți. Artistului nu i se poate cere decît să exprime onest ceea ce simte și gîndește. Accesibilitatea nu e o treabă a creatorului, ci a celor care gustă arta.

Paranteze la un eseu exemplar despre rostirea românească

1 PROEMIUM

Îmi dau bine seama că mă aflu în fața uneia dintre acele **cărți anume** despre care Sallinger spunea ceva brutal – dar cît de convingător și pitoresc ! – că „te trântesc la podea și-ți vine să-i dai telefon autorului". După **Rostirea filosofică românească",** după **„Douăzeci și șapte trepte ale realului",** după **Lysis, sau înțelesul grec al dragostei de oameni și de lucruri",** și după toate acele savuroase comentarii la Platon și Hegel, la Goethe și Theophil Gorydalen, nu-ți mai rămîne decît să-ți temperezi **entuziasmul** și **admirația,** pentru a primi cum se cuvine, lecția de **înțelepciune** și **muzică** a filosofului Constantin Noica. Căci, o asemenea lecție este **„Creație și frumos în rostirea românească"** (Editura „Eminescu", București, 1973) **Din lăuntru** și cu **luciditate** să primești lecția aceasta de maieutică și filosofie, una întru puternică și fierbinte dragoste de neam, un poem pindaric închinat cuvîntului românesc. Și, se mai poate spune : o lecție de elocință și hermeneutică, una de erudiție și „bon sens". Dar mai cu seamă : o „ars vivendi". În ceea ce privește **autorul,** el ne trimite cu gîndul la Ortega și Unamuno, la Teilhard de Chardin și Papini, îți sporește nostalgia pentru ducerea în neant a lui Blaga și Ralea, Vianu și Călinescu. Domnia Sa nu este doar un lingvist. Și nu un lingvist în primul rînd, fie acesta cît de doct. Nu doar etnograf și folclorist, dar filosof al istoriei și filosof al culturii, etician și estet ; ba chiar, pedagog și umanist desăvîrșit care trăiește în cultul aceleia **„veneratio vitae"** a lui Albert Sweitzer. **Noica** îți vorbește despre **limba română** cu tonul unei exegeze pînă în ultimele temeiuri, a sistemelor filosofice universale de la Thales pînă la Heidegger. Este o **problemă cosmică,** ba chiar, **una cosmogonică,** graiul omului din Carpați, îți zici, după ce ai citit cartea lui Noica. Ea îți vorbește despre acea **„parte netraductibilă"** a graiului românesc, despre **„adevărata avere proprie" a neamului nostru** –

II EXCELENȚA LOGOSULUI

Platon spunea că **forma este surisul Ideii. Atunci cuvîntul este carnea, substanța sa.** Într-un cuvînt palpită istoria însăși, așa cum palpită în monadele lui Leibnitz, „armonia prestabilită" a Cosmosului. Omul este prin excelență o **problemă cosmică,** dar în ceasul acesta de **apoteoză** a puterilor minții sale, în veacul tehnicii, el justifică pe viu supozițiile acelea ale Ionienilor, că **ființa umană este fiul Logosului.** Nu am înțelege cum se cuvine admirabila carte a lui Constantin Noica fără o adîncire a acestor supoziții ale Ionienilor, Goethe, **care a trăit lumea „prin ochi"** – observa Noica într-un eseu **„Tinerețe și sănătate la Goethe"** – a crezut că-i înțelege pe Greci. Și i-a înțeles, cu adevărat, grăind că ei au viețuit în **„zeitățile-sfere".** Dar, recunoaște Goethe, **dincolo** de acestea există **ceva, „ceva care-mi scapă".** Acest „ceva" este, de bună seamă, **„Logosul".** La drept vorbind, el este **conceptul-cheie, conceptul-mamă** și **conceptul-tată** al filosofiei hellene, temeiul ultim al filosofiei europene. Cînd Constantin Noica se întreabă : **„cum vor vorbi oamenii de mîine, dacă vor înțelege să înfrîngă spărtura logos-ului în limbi naturale ?",** el ne trimite la **cosmologia** lui Heraclit. Căci, ce poate să însemne **„spărtura Logos-ului ?". Problema obsesie** a filosofiei europene, de la Heraclit la Heidegger, este chiar : **„spărtura Logos-ului".** Este **problema Temeiului,** în limbajul lui Martin Heidegger. (**„Der Satz vom Grund"). „Logos"**-ul (Cuvîntul-ca-lume), sinonim la Heraclit cu **„Physis"** (Natura, ieșirea din tăinuire a lumii), **„Aletheia"** (Adevăr), cu **„Arché"** („principium", temeiul ultim al lumii) și **„Kosmós"** (ordinea, armonia lăuntrică), printre multe altele, „singur" la **începutul începuturilor,** „tautologie ontică", se autopune sieși și se desface prin **„spărtura"** pricinuită **de-el-însuși-in-el-insuși** printr-o iluminare spontană, prin „fulger" **(„Kéraunos").** Or, nu este **altceva** acest „fulger" decît **„focul pur"** („tó Pyr"), substanța permanent în mișcare a „Logos"-ului(Omul locuiește în „Logos" **numai deschizîndu-se** către el, către lume. **Ne intemeiem in lume, intemeind rațiuni** (Logosul), sau, cum se exprimă Martin Heidegger – atunci cînd aprofundăm și intemeiem rațiuni **(In allem Er-gründen und Be-gründen")** mergem spre drumul care duce către Temei („Grund"). „Spărtura" Logos-ului heracliteian duce în filosofia europeană la un dualism între **temeiul ontic („tó on")** și **temeiul gnosic („nous").** Această despicare a Logos-ului este confirmată de principiul lapidar enunțat de Leibnitz : **„Nihil sine ratione" („Omne ens habet ratione").** Însuși Heidegger confirmă **despicarea** printr-un titlu de carte care spune : **„Der Satz vom Grund"** (adică „Satz" : propozițiune gînd despre și **„Grund"** = prăpastie, temei al temeiului).

Există în cartea lui Constantin Noica un paragraf care se numește **„Iscusirile ființei românești"** și care are ca punct de plecare, nemărturisit, o aserțiune din textele lui Heraclit : **„Naturii ii place să se ascundă" („Physis kryptesthai philet").** Dar, zice Noica, verbul nostru „A fi" prin toate modulațiile și petrecerile sale în timp și spațiu spune foarte bine despre această ciudată proprietate a **Naturii,** (Logos-ului) de a se tăinui, dezvăluindu-și **treptele sale de adevăr.** Verbul nostru „A fi" refuză, din capul locului, mulajul pe logicile curente (bivalentă și trivalentă). **„Este să fie", „era să fie", „ce-ar fi să fie", „va fi fiind să fie", „de n-ar fi să fie", „este să fie"** etc. Iată numai cîteva **modulații** ale lui **„A fi",** modulații care pătrund foarte adînc în **nivelele de adevăr** ale Ființei, integrînd deci, prin nuanțare, mișcarea lăuntrică a „Logos"-ului heracliteian, întregul demers al ascunderilor și dezvăluirilor Ființei. Răsărit și apus al Ființei, totodată prin acea **„Apophansis"** atît de vie în limba română.

„După filosoful contemporan Heidegger, ființa (odată cu adevărul) este „ceea ce se dezvăluie", sau ar trebui să se dezvăluie ; După gîndirea românească implicită vorbirii, ființa e ceea ce se ascunde, sau poate oricînd să se ascundă și ar trebui să facem odată puțină dreptate și gîndului nostru, de vreme ce ne ostenim atita cu al altora".

III GENEALOGIA CONCEPTELOR :

Nu cerea prea mult Hașdeu, **limbii** în al său, **„Magnum Ethymologicum** – se întreabă autorul nostru – voindu-i studiul la **nivelul istoriei ?** Ar fi această **intrebare** „ignoratio elenchi" însuși miezul cărții lui Constantin Noica, dacă ne-am lămuri pe deplin ce poate să însemne „la nivelul istoriei". Hașdeu intenționa o **maieutică** completă a **cuvintelor** limbii române, conștient că în ele germinează istoria neamului nostru. Hașdeu deci, cu o jumătate de secol înaintea lui Heidegger, se gîndește la o „maieutică" a cuvîntului, la ceea ce Heidegger va întemeia ca **„genealogie a conceptelor".** Dar încrederea aceasta a lui Hașdeu în puterile neistovite ale cuvîntului de-a conserva vie istoria, are temeiuri ferme în însăși viziunea Românului asupra lumii, **căci pentru el natura grăiește ca un om.** Este panteismul neamului nostru, „ionianismul" său limpezit de credința bizantină, că **„Sophia"** („întelepciunea-lumină") cuvîntează de pretutindeni omului ca un duh bun și ocrotitor. Zice **Antim Ivireanul : „În scurte cuvinte toate lucrurile către chendrul lor se pleacă"** („Dedicația" la traducerea **„Noului Testament").** De asemenea, Samuil Micu, în a sa **„Învățătura Metafizicii"** proclamă : **„nimica nu este fără cuvîntare destulă ; fiște ce ins are cuvîntul destul** (pricină destulă) **pentru că așa este și și așa este adevărat",** adăugînd : **„Românii noștri în vorba cea de toate zilele, în loc de cuvînt (cum – ventum,** n.n.) zic **minte** și **pricepere** (prae + începere = întru-începere). Și exemplificările pot fi foarte multe cu texte din Cronicari, Cantemir, Petru Maior, Eufrosin Poteca, Simion Bărnuțiu, Russo, Bălcescu etc. Prin cartea sa, Constantin Noica propune o gramatică desăvîrșită a limbii române, nu o artă conjuncturală, ci una „înrudită cu muzica și filosofia" (Sextus Empiricus).

DANIEL LASCU

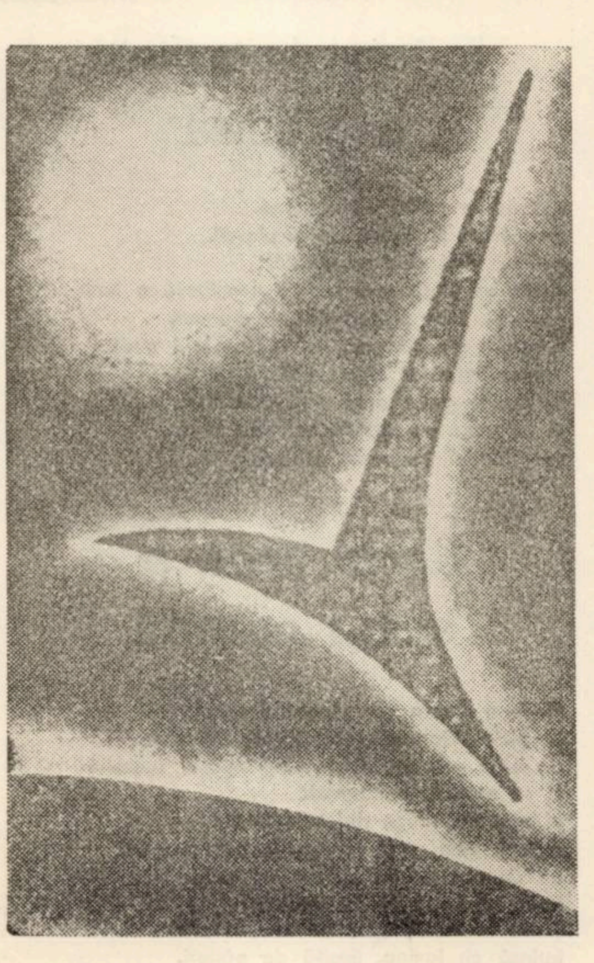

ROBERT SCHIFF „Aspirații"

NOTE FILOLOGICE

Se împlinesc în curînd 40 de ani de cînd Camil Petrescu publica în „Gazeta" un articol intitulat Gramatica și Universitatea. *Scriitorul răspundea astfel la o invitație a Universității din București care inițiase o acțiune îndreptată împotriva „stricării limbii" Erau vizați între alții scriitorii, dacă nu în primul rînd chiar aceștia. Răspunsul lui Camil Petrescu merită să fie amintit, căci, nu și-a pierdut actualitatea nici azi. deși împrejurările sînt altele.*

Autorul articolului afirma că discuția privitoare la ceea ce numim astăzi — ca și în trecut — cultivarea limbii se punea nu numai greșit, ci și pe dos. Scriitorii au libertatea de a folosi mijloacele de expresie, fără a se supune unor canoane prestabilite. Cultul exagerat al formelor corecte a fost totdeauna un simptom al civilizațiilor ajunse în stare de agonie. Antichitatea, bunăoară, își dădea pe față, la un moment dat, istovirea spiritului creator, cînd se complăcea în voluptatea de a atinge desăvîrșirea formală. Cultura bizantină își făcuse din perfecțiunea formei un idol, în lipsa unor idealuri de cultură autentică Dimpotrivă, marii scriitori, cu excepția citorva, au scris „lamentabil" în privința gramaticii și a stilului. Shakespeare, Balzac, Stendhal, Tolstoi sînt o parte dintre aceștia. „Dacă pretindem, pentru scriitori, observă în continuare Camil Petrescu, libertatea de a nu se preocupa excesiv de mărunțișurile stilului, n-am vrea să se înțeleagă însă că aprobăm anarhia gramaticală, forma lăliie, împestrițarea galinacee, acolo unde nu există scuza necesităților impuse de fond"

Chestiunea limbii, ni se spune mai departe, trebuie privită dintr-o altă perspectivă, mai generală, și anume ca o îndatorire de natură intelectuală o oricărui om trecut prin școală : „Nu poate fi admis ca românii cari (sic) știu carte să scrie și să vorbească necorect *(în text cu majuscule, n.n.). Limba vorbită sau scrisă e mai întîi un mijloc de relație, în urmă unul de creație. Nu poate fi îngăduit ca doi oameni cari discută despre chestiuni curente să facă vreo greșeală gramaticală sau de formă". Că limba românească e în primejdie e adevărat, dar nu scriitorii — care au menirea lor — strică limba, ci vinovați sînt, ne asigură autorul lui* Danton, *„marea masă a intelectualilor" mijlocii, de la profesorii de limba română la profesori în general, de la avocați, ingineri etc., pînă la cei cărora li se încredințează manuscrisul pentru a fi tipărit. Aici vede scriitorul rădăcina răului : printre cei care utilizează limba literară în diversele sectoare ale vieții sociale. Este o boală ce se agravează și se întinde, luînd proporțiile unei metastaze, conchide Camil Petrescu.*

Evident, îngrijorarea scriitorului își avea atunci temeiurile ei. Datoria păstrării și apărării tezaurului național al limbii revine și azi nu numai artiștilor cuvîntului și „grămăticilor". Se aud în ultima vreme voci ale unor reputați oameni de știință —nefilologi — care deplîng pe bună dreptate falsa modernizare a limbii cu expresii la modă de tipul „a lectura", „în principal", „a atenționa" etc. Acad. Miron Nicolescu este una din aceste voci care ar trebui ascultată (vezi „Contemporanul" din 15 februarie), dacă glasul altora rămîne în pustiu.

ȘTEFAN MUNTEANU

FORUM

25 DE ANI DE COPILĂRIE

După douăzeci și cinci de ani, aceeași prospețime. „Sîntem la fel de plini de visuri ca la-nceput !" Ca și cînd zilele nu s-au scurs unele dintr-altele, aducîndu-ne în neant vlaga și tinerețea, anii plini ai maturității. „Am purtat în lume sufletul de copil al artei românești — Păcală, Punguța cu doi bani ." Păpușile nu rostesc nici o vîrstă. Sînt aceleași ca la început. Nici teatrul nu rostește un număr de ani. El e același, etern, pentru nevîrstnici și fericiți, neîmbătrînit în nici un fel, neatins de trecerea vremii. Trăiește în continuare tot ani de copilărie, cunoscînd doar o singură schimbare, la 29 aprilie, acum un sfert de veac, prin ridicarea lui din bîlciuri și din anonimatul popular la rangul de teatru de stat.

Micul teatru și-a dovedit, însă, măreția prin muncă prin seriozitate și simț de răspundere, prin efortul de-a rămîne întotdeauna la locul lui de drept — în copilărie Ceea ce înseamnă, și repertoriu, și stil de spectacol, și mijloace artistice adecvate dar și drumuri fără început și fără sfîrșit cu „chivot"-ul, cu lădița tradițională a acestui gen de teatru.

Ascultînd-o pe Florica Teodoru, înțelegeam acești douăzeci și cinci de ani de tinerețe, citeam pe îndelete în ridurile săpate pe fața ei, „dăruire". Și am înțeles că numai așa e posibil. Numai așa.

MIRCEA ȘERBANESCU

Marea capricioasă

La malul mării agitate, ce liniștea-o
despică și-n dans de valuri crenelate
odată, ca din glumă,
stind pe-o plajă-ntinsă
cu-n băț subțire fragil
desenai in grabă
două – trei cuvinte despre mine, despre lume,
despre viață,
sub o semnătură clară,
cu dorința de-a rămine, de nu mai mult,
măcar citeva zile, de nu destul,
măcar un șir de ore,
să le citească cerul in furtună
ori călătorul sau poate Ea in trecerea-i fugară.
Dar marea-n după-amiaza-aceea de-ntomnare
fierbea in ritmuri de infern, gemea cumplit
și-și scutura innebunita-i coamă,
in alb și violet străfulgerau cumplite valuri
și ochi de-abis se căscau in sunet de apocalipsă.
Surprinzător, in timp ce eu stăteam
cu visele-mi alături, adincit in ginduri,
ca imaginea acestui larg in răscolire,
cu norii coboriți și negri,
marea se opinti in țărmul moale
și-n grabă șterse scrisul, semnătura,
așa dintr-un capriciu, poate,
sau ca să-mi spună doar că totul piere
ori poate numai ca să-și laude puterea ?

Cum se desprinde frunza

Cum se desprinde frunza de pe crengi in legănare
Galbenă și de rugină, tremurătoare frunză,
Cade pe alei, pe aspre trotuare,
Peste răcoarea apei, tulburi, făr-de valuri,
Curgind nepăsătoare in strimte albii,
Purtind aceste stinse vieți mărunte
Spre blindele coclauri, intru odihnă dulce.
Da, cuprinsă-i apa de frunzișuri ninse
Hălăduind prin parcuri și pe ulițe de cetate

Mamă mai dă-mi puțin timp

Te-am văzut in cămașă albă așa vii mereu in cămașă
albă
prin umbra pămintului.
Nu e umbră să te poată opri,
nu e ceață care să te poată intuneca.
Vii și nu ne arăți nimic decit umbrele lui
care ard intr-o groapă plină cu var.
Cele două păsări de la geam de atunci au glas de om
și te strigă
iar orbitele păsărilor amuțesc
poate in umbra părului se află fiul tău
cele două păsări care ard intr-o pajiște verde
vii și nu ne arăți nimic. Totul pare
cunoscut. Nu ne arăți nici ceasul
care bate in ierburi
vii gol și despuiat
prin umbră.

Adormi încet

Eu nu mai văd iubita mea fără de franjuri
și fără unelte,
am rămas intr-o curte seara – plutim
prin intuneric și cind ne atingem
sub trupul tău tresare steaua
aburind căzile pline cu griu

VLADIMIR CIOCOV

Și tot mai cade frunza-n muzici ce le stirnește vintul
Cu rele răbufniri intr-a copacilor coroană.
Din nou tirzie toamnă in oraș se zbate,
Din nou rămine teiul despovărat de haină
Iar băncile in parcuri insingurate de iubire.
Și, totuși, nu-mi pare tristă toamna,
Și nici durere n-am atunci cind pică frunza
Căci vii culori imi pilpiie in suflet
Și noi speranțe cheamă-o nouă primăvară.

Neașteptare

Ca orele, ca zilele, cele prea-cotidiene zile
trenurile vin
trenurile pleacă, –
tren după tren, clipă de clipă
se oprește, pe neașteptate-și
pune roțile-n mișcare
Și, tulburat, le-aștept pe toate,
cind pleacă nostalgică-i a mea privire,
de zile lungi prea intristat,
de albe nopți
ce-mi fură somnul
Dar fața ta nu o zăresc niciunde
pe tine nici un tren nu te aduce.

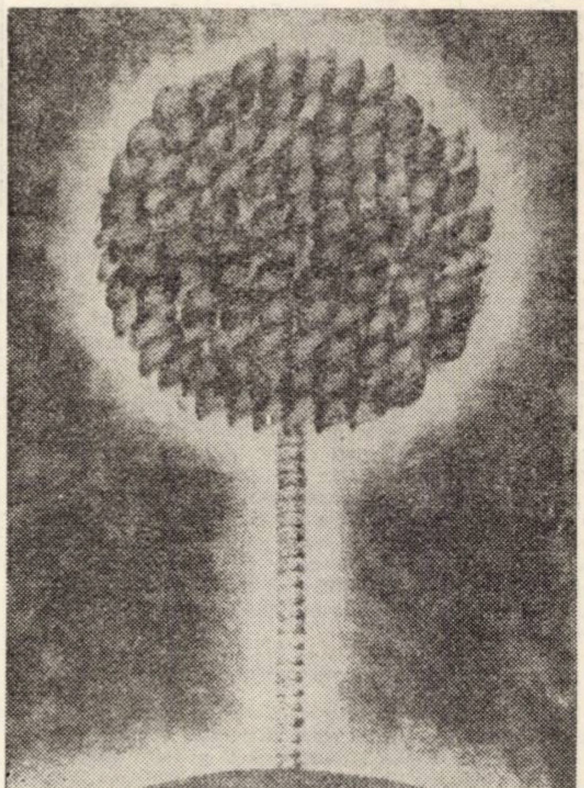

ROBERT SCHIFF „Pomul solitar"

NICOLAE IOANA

Steaua e innodată ca o fundă in lac,
acolo in străfund
cresc cereale acum le vom putea vedea
se coace o piine, vederea noastră
dă sfișietorul semnal de adio.
Noaptea intr-un cimp
cind pămintul se ridică in aer
mai mirositor decit steaua, mai adinc decit frunza
e lacul unde ard stele vechi,
ca lemnul podului
ca lemn al podului
pe care ne intilnim.

in inimă de-aceea simt o apăsare,
piatră grea,
și-n suflet, uragan dezlănțuit,
in timp ce trenurile negre vin și pleacă
cu locomotive ce in șuier trec năpraznic
parcă mi-ar prevesti intunecate zile,
amenințări de ultim drum, de ultima oprire.
Și tot mai mult se-nalță-n slavă munții,
deznădejdea de pe fața mea să nu o vadă,
nici lacrima cea tulbure ce-mi inundă ochiul.
Și tot mai mult in sinea mea imi adun ființa,
iar cel ce-am fost e-acum un fir de praf ;
parcă m-a-nghițit pămintul, nu mai sint,
iar cei din jur in moarte mă cred dus,
tot așteptindu-te să vii-n zadar,
fără să-mi dau seama pe cine mai aștept –
pe tine oare – ziua sau amurgul – veșnica tenebră
viața să mi-o smulgă, să-mi dăruiască viața,
in timp ce alte trenuri vin și pleacă
speranțele in mine să le stingă
așa cum vintul stinge-o luminare.

Cîntec nenăscut

De s-ar fi-ntimplat atunci
imbrățișarea mea să te cuprindă
s-ar fi imprimăvarat grădina
desfăcind o albă floare ;
și poate-un soare nou s-ar fi născut,
un cintec nou pe buze
intr-al meu suflet,
in inima ta,
dar
tu avuta-i altă vrere
nimic nu ai știut
nici bănuit măcar ;
Și-n locul florii albe
al soarelui și al grădinii,
suspinul de căință se născu,
durerea pentru tot ce-ar fi putut să fie
și niciodată nu a fost ;
pentru tot ceea ce mocnește incă,
o veșnică iluzie – nimic mai mult.
Pășind acum pe largi alei
de roze-nmiresmate parcul geme –
in suflet parcă port in taină
cintarea incă nenăscută.

In românește de **DUȘAN PETROVICI**

E totul în asfințit o grădină

E totul in asfințit o grădină
și neamul și cioara ca o ploscă,
greierii mici care ne desfid,
puritatea broaștei și umbra nemiloasă a lunii,
oamenii care pleacă intr-un murmur,
(vorbesc și nu-i aud, nu vorbesc și-i aud)
oamenii stau și umbrele li se intind.
Copiii se grăbesc să nu-i prindă asfințitul,
și in spate se intinde suflarea rece,
a ierburilor tăiate de curind.

Iubito unde e seara noastră

Unde e Doina am pierdut Doina
la picioarele mele sub picioarele mele
au fugit umbrele mari după apusul soarelui
și se aruncă in intuneric
a fugit cum fuge riul sub călciie
a fugit cum cade nisipul după incheieturi
pe degete, pe suflet, pe inchipuiri.
Fluier dintr-un os de străbun
și nu te mai găsesc pe tine femeie
intinsă cit lumea, lipsită de păduri,
ascunsă in guri, căzută la marginea riului,
cit pe pămint, cint dintr-un os de pămint.

Florin Bănescu

ANA ILOVANA *)

Tăceau amîndoi, întinși în iarbă. Mai tîrziu, Afilon avea să-și aducă aminte de acele după-amieze petrecute în cîmpie, ciudata senzație pe care o încerca el ridicîndu-se, privind de sus cele două trupuri întinse alături, în cîmpia aceea imensă răsărind distinct cele două pete, cămașa lui albă, rochia ei roșie, în rest numai verde, „ce fac cei doi de acolo, se întreba el care-i privea de sus, ce pot face doi tineri cufundați în verdele cîmpiei ?", Afilon — cel rămas jos tăcea, tăcea și Ana, se țineau de mînă.

„Se țin de mînă și tac, se lămurea Afilon cel care-privea-de-sus, sînt doi tineri de douăzeci de ani care se odihnesc, sînt liniștiți, cuminți chiar, cei care s-ar scandaliza că o fată de vîrsta ei stă acolo, singură în cîmpia verde cu un tînăr, ar fi sigur și mai scandalizați aflînd că nu se întîmplă nimic. Acei doi își vorbesc doar, din timp în timp, s-ar putea ca el să-i propună un zbor peste Cordilieri, o aterizare în Azore, o traversare pe mare, între Florida și Cuba, sau, de ce nu, să urce la Trei Ape, sînt atîtea locuri în care trebuie să meargă, numai că ei nu știu dacă vor putea merge peste tot împreună, nu ajunge că el îi ține mîna ei, poate că ea vrea să meargă în altă parte, poate că a și plecat în altă parte".

Era una din obișnuitele după-amiezi, cînd Afilon, după terminarea lucrului, se spăla la cișmeaua din curtea școlii, unde trebuia să-și aștepte îndelung rîndul, băieții se țineau de programul stabilit la plecare și în fiecare zi făceau drumul de cinci kilometri pînă în comuna unde lucrau fetele. Bineînțeles că nu chiar toți făceau acest drum, erau și unii care doreau să se odihnească sau să facă o partidă de fotbal cu tinerii din comună, ori să citească ori să stea pur și simplu la umbră discutînd, examenele și meciurile echipei Poli, mica bîrfă despre colegi. Discuțiile se întindeau la nesfîrșit, cei care voiau să plece terminau pregătirile și treceau prin fața celor întinși la umbră, „vă prinde ploaia, măi fraților", strigau aceștia, „salutați fetele și din partea noastră și spuneți-le că le așteptăm să vină ele încoace ...".

Porneau în grupuri. Marcu era lîngă Afilon, pînă ajungeau acolo, el mergea pentru plimbarea în sine, Alexandru vroia s-o vadă pe „aia mică, ce s-o fi pierdut în rapiță", Costin o vizita pe Ileana, Mihai era absolut necesar la întîlnirea lor, îl ajutau toți să-și transporte acordeonul.

„De fapt, cine ești tu, Afiloane ?", întreba Afilon-cel-de-sus, era un lucru grozav să-l privească de acolo pe tînărul ce purta numele de Afilon Jurchescu, era mai grozav să-l asculte, să-i vorbească, să-i aducă aminte :

„Te-ai născut pe valea Timișului și iubești satul și rîul și pădurile. Pădurile mai ales, oriunde ai fi, vezi pădurile ninse și, dacă ți-e greu într-o împrejurare, ești inedit acolo, în inima pădurii, la Trei Ape, și-ți regăsești liniștea și curajul și poți porni din nou, cu apele care-ți curg la picioare, poți porni din nou, poți să ajungi pînă la mare dacă vrei, pînă acolo poți să ajungi ...".

În drumul lor, băieții treceau pe lîngă niște bălți, descoperiseră că au pește și într-o zi improvizaseră un năvod din cearceaful lui Alexandru, prinseră caracudă prăpădită, cearceaful mirosise apoi tot timpul, cît au stat acolo, a nămol și a pește, băieții rîdeau, nu-i nimic spuneau, „ești obișnuit cu mirosul acela din bălțile Dunării", fetele oricum se bucuraseră de prada nemaipomenită adusă de pescarii improvizați și aranjaseră o cină pe cinste.

... „Ce jucării ai avut, Afilone, te-ai născut cînd izbucnea un război, războiul de care ai învățat la școală și din scrisorile lui Iosif mai întîi și ai văzut cu ochii tăi o parte din acel război, avioanele acoperind cerul și zgomotele exploziilor îndepărtate și armate care se retrăgeau, fugeau cuprinse de panică, și pe cei care înaintau, trudiți, flămînzi uneori, cu bucuria numai în ochi. Oamenii întorși de pe front și povestind și jalnicul război pe care crezuseră că-l pot purta unii în munți, mai rău ca în jocurile voastre care sigur nu făceau rău. Aveai jucăriile tale, dacă de-a războiul te puteai și juca, cu săbii și puști și cai ciopliți în lemn. Mai erau pietrele. Și caii adevărați și peștii. Îi prindeai cu mîinile goale, mrenele și clenii, încercai mereu să prinzi o mreană de aur, toate mrenele erau aurii și nimeni nu-ți spunea dacă ai prins-o pe cea adevărată. Iosif era la război și Iosifa purta grijile casei. Seara cînd se adunau cu toții împreună apăreau sosind din adîncul cîmpiei. Mihai le cînta la acordeon și ei dansau, băieții stăteau pînă tîrziu, drumul era ușor la lumina lunii și oboseala n-o simțeau, erau tineri și puteau munci cu plăcere atunci cînd îi sculau în zori și porneau în cîmpie cu remorcile trase de tractoare.

... „Cînd nu trebuia să merg la școală, spunea Afilon-cel-culcat-în-iarbă, mergeam la lucru. Plecam dimineața, în frunte mergea Iosif, la cîțiva pași îl urma Iosifa, ultimul ieșea pe poartă Afilon, adică eu, asta numai în unele dimineți, de multe ori plecam numai cu mama, fiindcă tata urca la pădure sau era plecat la război. Mergeam în fața cailor, în urma noastră se răsturnau brazdele și acum se mai ară la noi cu plugul tras de cai. În luncă nu e pămînt mult, iar pe dealuri, unde pămîntul era pietros, abia îl desțeleneam. Mergeam la cositul fînului și la cules, merele și prunele umplînd lada căruței, serile îmbătate de mirosul răchiei. Mai ales bucuria cînd tata mă lua la pădure, bucuria asta era mai mare decît toate, curățam trunchiurile de crengi, păzeam caii, aduceam apă proaspătă pentru tăietori. Toate le-am făcut cu bucurie și fiindcă așa trebuia. Ce rost are să te lauzi acum ? Nu mă laud, spun numai, îmi amintesc ...".

Stăteau de vorbă despre munca lor acolo, unii rîdeau sau își exprimau îndoiala, rîdeau de stîngăcia dovedită de cei care abia atunci țineau pentru prima oară o unealtă în mînă. Învățaseră majoritatea să vorbească despre viitoarea recoltă. Marcu ținea adevărate conferințe despre porumb și despre grîu și despre rapiță. Afilon se temea atunci că va dezlănțui un potop de glume, îl vor lua pe Marcu peste picior și se mira cînd vedea rezultatul. Era curios cum ceilalți ascultau ce spunea acesta despre țărani, cel puțin pentru Afilon era curios că pe ei îi putea interesa un astfel de subiect și subiectul era grija pentru recoltă. Treptat, ajungeau la circumscripțiile sanitare. Vizitaseră pe cea din comuna în care lucrau, fetele făcuseră la fel, medicii de acolo erau tineri și bucuroși că pot da explicații, le prezentau cazuri deosebite. Foștii, pînă nu de mult studenți, erau încîntați că pot face pe profesorii și erau ascultați cu respect.

... „Poți fi sigur că ai colegi buni, spunea Afilon-cel-care-privea-de-sus, aproape toți sînt așa, tu și mulți din ei ați terminat școala medie cam prea repede, vorbesc de vîrstă, la șaptesprezece ani încă neîmpliniți trebuia să vă hotărîți ce veți face. După zece clase ai intrat în facultate și abia în anul întîi ai început să te bărbierești. Nu uita că faci parte din noua generație și este nevoie de voi, se așteaptă multe, oho, cîte sînt de făcut ! Iosif s-a bucurat că vrei să te faci medic, te-a lăsat să alegi singur și ți-a socotit înțeleaptă hotărîrea ta, l-ai văzut cît era de mîndru, el, gugulanul, stînjenarul, Iosif Jurchescu din Slatina Mică, că are un fecior la medicină și Iosifa care plîngea liniștit. Și tu, feciorul lor, erai cel mai mic de statură din cei care au dat examenul de admitere, abia prin anul doi ai început să crești brusc, să te lungești și să semeni în sfîrșit cu cei din neamul tău. Purtai atunci la început, întotdeauna, o haină, păreai mai solid așa cu un veston cu umerii largi, cînd nu se putea altfel, umblai în cămașa cu mîneci lungi, să nu se vadă că ai brațele slabe. Era de mirare că erai mic și slab, nu forța fizică îți lipsea, asta nu, doar ai ținut în mîini securea și furca și hamul de cal, dar împlinirea a venit mai tîrziu. Acum umbli ostentativ, pe dracu' ostentativ, doar te-ai obișnuit cu noua ta înfățișare, umbli așadar cu mînecile suflecate, ți-a mai dispărut o parte din timiditate, marea timiditate care te copleșea uneori. N-ai fumat, nu vorbesc că nu vrei încă să aprinzi țigarea în fața celor de acasă, aici nu te-ar opri nimeni, de fapt ai vrut s-o faci crezînd că e o dovadă de bărbăție în plus, nu ți-a plăcut și gata, ba chiar își făcea rău, te durea stomacul după o țigară. Cu băutura a fost altceva. Cunoșteai mirosul și gustul băuturilor tari, mergeai la restaurant, colegii tăi beau bere sau vin, tu, obișnuit cu tăria, credeai că e ceva să dai pe gît trei pahare de coniac unul după altul, la statura și chipul tău credeai că e o compensație, arătai teribil, ... un caraghios. Important era că nu te îmbătai. Pînă la povestea cu ședința, aia a fost altceva, dar te-ai potolit oarecum. Atunci Marcu te-a întrebat de ce nu te-ai apărat imediat. Sigur că știai să te aperi. În toate chipurile. Iosif te-a învățat că nu trebuie să te bați decît atunci cînd nu se poate altfel, cînd nu-ți mai rămîne altceva de făcut, nu să cauți gîlceava cu lumînarea dar să știi să lovești hotărît cînd trebuie. Ai făcut și sport, te-ai dus la clubul de box, ca să arăți că ai curaj, tremurai un pic cînd ajungeai pe ring, ai încercat întotdeauna să te comporți onorabil, știi cît ți-a trebuit să-l convingi pe antrenor să te primească așa mic cum erai. Loveai tare și credeai în fiecare lovitură pe ctre o dădeai adversarului ...".

Înainte ca toți să se adune și să asculte muzică ori să danseze, se plimbau, existau cîteva perechi cunoscute de toată lumea, se alcătuiau și noi perechi sau se pleca în grupuri. Afilon și Ana căutau un loc izolat, se cufundau în verdele cîmpiei și uitau de ei privind cerul, se întîmpla de multe ori să fie plecați departe unul de altul, regăsindu-se abia tîrziu, sărutîndu-se după o lungă despărțire.

... „Nu, nu pot să-i povestesc despre o altă Ana, spunea Afilon-cel-întins-în-iarbă, pot numai ție să-ți povestesc ce s-a întîmplat atunci, ție, care vrei să mă asculți, fiindcă și ție ți s-a întîmplat asta. Sau mai bine să prvim și, iată, din ce în ce mai ciudat, cei doi Afiloni îl privesc acum pe un al treilea Afilon-cel-de-pe-malul-Timișului : e seară, aproape, căldura a amorțit totul, caii dorm în picioare, copiii au lăsat jocul și dorm la umbra sălciilor, cu pălăriile puse pe față. Nu se clintește nimic în luncă, numai apa se aude și cîntecul care vine din rîu. Afilon pornește pe mal, caută cîntecul acela, lîngă apă e bine, simte cum crește răcoarea bună și atunci o vede. Apa îi trece peste umeri și ea cîntă. Pe iarbă sînt aruncate niște haine de fată, mai încolo, caii, legați de un trunchi subțire. Îi cunoaște, caii aceia împiedicați sînt caii Ilovenilor. Ana cîntă și cîntecul ei încremenește totul mai mult decît căldura. Iată, ea iese din apă, stropi grei întîrzie pe umeri și pe sîni, vine spre el, nu mai cîntă, rîde, apoi spune sau lui numai i se pare că spune ceva, — „nu mă vede nimeni, nici tu nu mă vezi, i-am adormit pe toți, eu am adus căldura și i-am descîntat, dacă vreau, pe tine te dezleg", și se apropie tot mai mult. A ieșit din apă. Șerpi limpezi pornesc de sub sîni și alunecă rotund. — „Pot să te dezleg, spune iar, trebuie să mă vezi, să mă auzi, ai plecat Afiloane la oraș, ai uitat Timișul și pădurea și caii, îți aduci aminte cînd eram copii, uită-te la cei care dorm acolo sub salcă și sub răchită și adu-ți aminte, păzeam caii împreună și împreună ne scăldam în rîu". S-a apropiat atît de mult încît nu-i mai vede decît buzele care rostesc vorbele și el se miră că le aude. — „Sîntem de-o vîrstă, mai spune ea, tu încă mai semeni cu Afilon de atunci, n-ai încă împlinirea bărbaților din neamul Jurcheștilor, dar ai început s-o cîștigi și o vei cîștiga mai repede decît poți crede. Eu am avut doi bărbați, primul s-a dus în armată și eu n-am vrut, n-am putut să-l aștept. Al doilea s-a îmbolnăvit de curînd, încă mai am bărbat, s-ar chema, dar numai cu numele. Mă duc să-l văd la spital și mi-e milă. Ce să faci cu mila pentru un bărbat ? Tu ce cauți aici Afiloane ? Copiii dorm, numai pe mine m-ai găsit". Și simte trupul ei ud, nu-i mai vede nici măcar gura, numai ochii în care se scufundă adînc, în întunericul pădurii și miroase a pădure, vîntul rupe crengi tinere, e vuiet de ape, se revarsă apele ... După aceea nu mai spune nici unul nimic, doar tîrziu, Afilon : — „a început vîntul, mi-e frig", și ea rîde : — „o fi nins la Trei Ape". Apoi se aud rîsetele copiilor și strigătele lor, îndeamnă caii spre casă ...

Rămîn numai Afilon-cel-care-privește-de-sus și Afilon-cel-care-stă-întins-în-iarbă, „nu poți să-i spui nimic din toate acestea Anei care stă lîngă tine, spune primul, toate cele pe care le-am văzut îți aparțin ție și Anei de atunci, aceea avea ochii negri ca adîncul pădurii, încearcă s-o uiți pe Ana Ilovana". Și rămîne numa Aifilon.

Se auzeau strigați.

— Să mergem, ne caută.

Se ridicau și porneau spre ceilalți.

MIRCEA BARZUCA „Spaimele calului"

---

* Fragment din romanul **„A nins la trei ape"**.

„N-am fost nimic altceva decît un agricultor, dar unul care iubește din toată inima poemul sublim al holdelor”

CU NICOLAE DOGARU, EROU AL MUNCII SOCIALISTE, DIRECTORUL I.A.S. – GIARMATA

– Aceeași ploaie măruntă ca în reportajul din 27 septembrie 1973, ca-n zilele cînd am scris despre campania recoltării, cînd strugurii nu părăsiseră încă lujerii viței de vie, cînd reporterii deveniseră și ei culegători. Atunci, tovarășe Nicolae Dogaru, ne-ați văzut venind la dv. prin perdeaua de ploaie, atunci ne-ați primit și ne-ați arătat cu mîna roadele toamnei și bucuria de a le culege. Din cei 30 de ani de la Eliberare, 20 i-ați petrecut în calitate de conducător al I.A.S. – Giarmata. Acum vă regăsim după cîteva zile de la întoarcerea dv de la Conferința lucrătorilor din agricultură.

– S-a vorbit acolo, de la tribuna Conferinței, despre prezentul și viitorul agriculturii, despre perspectivele ce se deschid. Oamenii de știință au discutat despre noile cuceriri în acest domeniu, despre noile soiuri, iar noi învățăm de la dînșii ce ni se pregătește pentru viitor, iar oamenii de știință învățau de la noi, pe viu, cerințele stringente ale agriculturii. Această învățătură reciprocă o vom continua fiecare la locul de muncă, adăugîndu-i o mai mare ridicare a conștiinței lucrătorilor, apropiindu-ne mai mult de greutățile și năzuințele lor. Dacă ar fi conștiința dezvoltată la nivelul dorit, problema navetiștilor s-ar fi rezolvat de la sine. Dar trebuia să se legifereze această necesitate de a lega oamenii de locul de muncă, pentru că și în fermele pe care le conduc existau oameni care plecau la jumătatea zilei de lucru, alții care întîrziau, alții care abia așteptau ora plecării, ceea ce, bineînțeles, aducea prejudicii producției.

– Vorbiți-ne despre șansele organizării, pentru că aici la Giarmata am surprins destule elemente care ne aduc imaginea unei apropieri de profilul orașului.

– Sîntem singurul I.A.S. care avem radio-recepție și centrală telefonică, iar în perspectivă vom cupla centrala radio la centrala telefonică și vom putea vorbi chiar din cîmp cu Timișoara, sau cu Bucureștiul. Am luat măsuri ca în permanență să întreținem drumurile, pentru o mai evidentă eficiență economică. Unitatea noastră e ca o familie. La noi nu sînt neînțelegeri, iar, dacă prin excepție există, lucrătorii trebuie certați ca pe propriii copii, iar cînd sînt buni sau excepționali, trebuie îmbrățișați tot ca pe propriii copii. Se întîmplă să duc din unele familii copii bolnavi în brațe la școală sau la dispensar. Avem două grădinițe de zi și una săptămînală. Am amenajat opt apartamente la Bencec, iar aici, pe lîngă cele 50 apartamente existente, se află în construcție încă 20, toate acestea ridicate din fondurile de consolidare. Nu am avut o evoluție ușoară. În cei 20 de ani m-am întîlnit cu mari necazuri și cu mari satisfacții.

– Ne adăugați ceva biografic ?

– M-am născut la Sînnicolaul Mare. Am fost orfan, munceam și nu aveam nici o vacanță. Munceam zi și noapte ca să pot exista, și de-atunci iubesc pămîntul, acest pămînt care ne dă miraculoasele roade și nu pot uita că acel copil orfan a fost printre primii care, plecînd din Timișoara, a trecut oceanul în Canada și Statele Unite.

– În timp ce vorbiți vă uitați continuu pe fereastră ...

– Sînt o fire sentimentală, și mă bucură ploaia. Parcă dv., reporterii, sînteți oameni care aduc ploaia, cum ați adus-o și anul trecut. Mi-amintesc de un expert din Danemarca care a adus niște specii noi de animale la Sînandrei și, într-o seară, a fost oaspetele nostru. Era un intelectual, dar un intelectual care muncește. Mi-a plăcut felul lui de a gîndi, mi-au plăcut ideile lui în legătură cu creșterea nivelului nostru de viață, impresiile sale, iar după ce l-am dus la grădinița săptămînală, în plină noapte, să vadă copiii cum dorm, mi-a zis : **„Domnule, mi-ați arătat multe lucruri despre comuniști, de-a dreptul impresionante și-mi pare rău că nu voi ști niciodată totul”.** Somnul copiilor era vegheat de halate albe.

– Ce părere aveți despre continua pregătire a cadrelor de specialiști ?

– Avem facultăți și aș vrea ca fiecare inginer să poată fi și director, fiecare director să poată fi și inginer, dar, mai mult, fiecare din acești specialiști să fie în stare să urce pe tractor. Mi-amintesc cum odată s-a îmbolnăvit un șofer și trebuiau luate măsuri urgente. M-am urcat imediat la volan și am adus muncitorii de la Bencec la Giarmata. Acolo eram așteptat de un inginer. Era fericit că eu am putut să conduc mașina și că puteam începe munca în condiții normale. Mă mîndresc cu inginerul Frank, care a lucrat la mine. Asemenea ingineri sînt puțini. S-a căsătorit cu o române și mă impresionează această armonie între naționalități. Mă impresionează tot atît de mult ca atunci cînd văd steagul românesc ridicîndu-se la întîlnirile sportive internaționale.

– Vă rog să ne spuneți ceva din vizita dvs. în Canada, America și Europa.

– În trei luni am învățat enorm de multe lucruri. Am învățat pînă și ce înseamnă adevăratul, devorantul dor de țară. Dacă noi am avea condițiile din Canada, cu inteligența și mîinile noastre, am scoate producții mai mari. Cu o singură diferență, poate că în Canada și America, poate că în R.F.G., agricultura se bucură de mai multă mecanizare. Ceea ce noi, intens, abia în ultimul timp am început să facem. Sînt prea întinse impresiile de călătorie, principalul e că mi-au folosit și-mi folosesc. Mă bucur că oamenii vizitați de mine acolo, după ani, m-au vizitat și ei pe mine la Giarmata, și nu am fost la o mai joasă înălțime. Cînd am ajuns la autocar, după trei luni, la autocarul ce ne readucea în patrie, și am auzit în românește „bună dimineața” mi-au dat lacrimile.

– Lucrătorii din unitatea dv., cei de care depinde producția, cum vă ascultă ?

– În 20 de ani nu s-a întîmplat ca o decizie de-a mea să nu fie ascultată. Nu vreau să dau nume de oameni excepționali, pentru că toți sînt buni sau foarte buni. Și dacă aș vorbi despre unii, s-ar supăra ceilalți. Am avut însă un tractorist care mai tîrziu a devenit mecanic de sector, Munteanu, fratele epigramistului Marius Munteanu, care era de-o admirabilă, nealterată cinste țărănească, de la care toți muncitorii ar merita să învețe. Mulți dintre ei au vechime de 20 de ani aici. La început, toți voiau casa unde să poată crește păsări și animale. Mai greu îi puteam convinge să se mute în blocuri. Acum cererea de a se muta la bloc este foarte mare. Am avut grijă față de tractoriști, pentru că ei au nevoie de dușuri și de somn liniștit, pentru că ei au nevoie de odihnă bună, ducînd munca cea mai grea. Unii îmi spun că am făcut la I.A.S. Giarmata lux. Eu îi contrazic și sînt convins că am făcut toate acestea de dragul necesităților moderne. Am construit 16 dușuri pentru muncitorii sezonieri. Și aici, iar vreau să revin la conștiință. Înainte, aveam oameni care, întîrziind dimineața în campanie, săreau prin grădină ca să nu fie văzuți. Azi nu mai e nevoie de acest lucru, ei vin la timp la lucru. I.A.S. Giarmata nu are vîrfuri și căderi, are o continuă ascensiune, nu spectaculoasă, dar continuă. 4.571 kg. grîu la hectar e un record. Noi, agricultorii, dacă vedem că în oraș nu sînt legume sau fructe, primii să simțim vina că nu sînt. Rău e că uneori se caută panta cea mai ușoară a rezolvării, justificarea. Erau perioade cînd, în Timișoara, nu existau struguri și piersici, iar la noi stăteau neridicate cu vagoanele. Au venit o dată de la O.C.L.F. Oradea să ia struguri de la noi. Aveau lădițe de alt tip. Și-au găsit calea să verse strugurii din lădițele noastre într-ale lor, zdrobind strugurii, disprețuind astfel și munca noastră și cumpărătorul.

– Cum veniți în întîmpinarea intereselor oamenilor ?

– Da, încerc să fac totul pentru oamenii mei. Mă duc la oraș, îi ajut la un doctor sau la un profesor, dau sugestii copiilor pentru școli și facultăți, sînt foarte apropiat de oameni. Dar, să știți cred că și oamenii țin enorm la mine. E nobil să ajuți, să fii lîngă ei, lîngă durerile și gîndurile lor. Eu le apăr interesele deși, uneori, unii dintre ei mă întristează. Am prins o femeie furînd furaje și lapte, dar n-am dat-o afară pentru că are trei copii. Știu că dacă azi nu plouă, eu pierd și oamenii nu mai sînt vinovați de asta. Ei trebuie însă, în campanie, să fie la înălțime ; agronomii să știe, să cunoască pulsul vremii și pulsul muncii. În agricultură, comoditatea nu are ce căuta. Strugurii poți să-i lași neculeși pînă la brumă, dar piersica moare și grîul se scutură. Județul nostru a fost apoi de multe ori bătut și de grindină. Dacă oamenii mei ar fi răi, eu aș fi vinovat că nu știu la timp cum lucrează. De aceea am numai oameni buni și excepționali, pentru că-i cunosc și-i urmăresc tot timpul. Ședințele de la trust sînt uneori ședințe de justificări, în loc să fie tribune vii ale dezvoltării agriculturii noastre. Unii se plîng că nu au cutare sau cutare. Eu nu mă plîng, pentrucă plînsul e un semn al neputinței, și unde nu-i ordine, nu-i nici producție bună. Giarmata e un orășel. I.A.S.-ul le-a adus, oamenilor de-aici, asfalt și lumină. Cînd am scos viile vechi, nu puteam să fac nici chimizare, nici mecanizare. Erau o mie de parcele. Soiurile erau inferioare și amestecuri. Am hotărît scoaterea viței vechi. Oamenii s-au revoltat. De la bătrîni la copii, toți, știu cît am făcut pentru această localitate. Uneori am pus copii bolnavi în mașina mea și i-am dus la Timișoara. Unul era verde la față. Îi salvasem viața. Peste două săptămîni toată familia a venit la mine. Tatăl spunea așa : „eu i-am dat viață, dar dv. i-ați salvat-o. Vă mulțumesc !” A conduce înseamnă să te deprinzi cu oamenii, iar dacă nu-i cunoști, nu-i mai poți conduce. Să-i iubești, să vină la tine ca la un părinte. Nu mi s-a întîmplat, în 20 de ani, să mi se refuze o dispoziție. Ajut oamenilor din sat chiar dacă nu lucrează la mine. Uneori recunoștința lor vine cînd am uitat de binele ce l-am făcut. Încerc să nu greșesc, străduința mea e să fim corecți. Eu nu prea am vrut să fiu director. Mi-ar fi plăcut să conduc o fermă, să-mi fac meseria acolo pe viu, dar acum fac administrație și protocol, dirijez mersul I.A.S.-ului. Am primit uneori dispoziții să cultiv ceea ce nu mergea pămîntului de aici ; mi s-a dat ordin, însă am refuzat să execut ceea ce era contrar firescului, și, pînă la urmă, mi s-a dat dreptate. I.A.S. Giarmata e singura unitate care n-a avut struguri stricați. E adevărat că am fost și foarte mult ajutat, dar întotdeauna și eu am plecat de la o cunoaștere adîncă, de la o mare necesitate. Spun mulți că agricultura este ereditară. Dar nu e adevărat. Ea trebuie învățată. Agronomii trebuie să aibă diplome, nu de drept și justificare, ci diplome de agronom, pentru că tinerii agronomi n-au învățat dreptul și justificările, ci agronomie. Mai presus de plăcerile mele am pus interesele întreprinderii. Totul depinde de felul în care te porți, cum discuți cu oamenii. Decît să fiu servit brutal, mai bine un refuz civilizat.

– Ați primit din nou o distincție. Ordinul „Meritul agricol” clasa I

– De fapt, acum satisfacția morală e singura de care am nevoie. La vîrsta mea, problemele materiale nu mă mai interesează ; deși sînt bolnav, mă bucur ca un copil de orice împlinire spirituală, de orice afirmare a unității mele. Acum, la bătrînețe, nu vreau să fac eronări de care să regret, nu vreau să-mi murdăresc părul alb. Totul se îndreaptă spre oameni. Le-am creat toate condițiile. Nu mă simt bine cînd e dezordine. Și, cu multă operativitate, restabilesc ordinea. Avem 6,2 milioane beneficiu peste plan prevăzute. La 400 ha de struguri, media este de peste un vagon. Nu s-a întîmplat ca oamenii mei să nu primească cei 20% la sfîrșit de an. Pentru că ei și-au îndeplinit planul.

– Ce au însemnat cei 20 de ani de muncă pentru dv. ?

– O foarte mare iubire a pămîntului, o mare iubire a oamenilor. Repet, deși nu o duc bine cu sănătatea, iubesc extraordinar munca. Cînd îmi voi da seama că nu mai fac față sarcinilor, mă voi retrage singur. Am primit odată sămînță necorespunzătoare. L-am chemat pe director și i-am spus : „n-o pot primi, eu seamăn ca să culeg, nu ca să raportez”. Sămînța nu corespundea. A doua zi după refuz mi s-a dat sămînță foarte bună. Încerc să le dezvolt oamenilor mîndria profesională. Dacă n-ai orgoliu profesional, lasă-te de meserie. Ne lipsește adeseori educația, dar nu ne lipsește mintea. Cu posibilitățile canadienilor, noi am face foarte mult. Dar chimia noastră nu-i pusă încă la punct. De mic, am cărat gunoi la răsadnițe. Am avut grijă ca pămîntul să dea tot ce-i în stare. Practica e singura care te învață meserie. Creîndu-le condiții oamenilor, le întărim și educația. La început nu vroiau. Dar azi mă roagă să le primesc copiii la grădiniță. Eu, în 28 de ani, n-am avut discuții cu soția, sau certuri în fața copiilor.

– Ce vă doriți dv și familiei Dvs. ?

– Sănătate, de trei ori sănătate. Am satisfacția unei munci împlinite. Am doi copii. Cel mare a terminat fizica nucleară. E cercetător la Universitate. Pentru cel mic am fost felicitat, a făcut Construcții civile, acum e la repartiție. Și copiii și-au făcut datoria, deși puteau să se piardă, că aveau tot ce le trebuia. De la școala inferioară de agricultură, pînă azi, n-am fost nimic altceva decît un agricultor. Dar unul dintre aceia care iubește la modul cel mai înalt, din toată inima, poezia recoltei, poemul sublim al holdelor țării.

Interviu realizat de

DAMIAN URECHE
și RADU MELNIC

Romul Fabian

APA VIE*)

PETRU VINTILĂ „Autoportret în atelier"

Erau patru tineri — din care unul, feciorul lui Gheorghe Lala, — toți cam de-o vîrstă.

Munca, destul de grea, era pentru ei o jucărie. Își aruncau unul la altul sacii în spinare parcă erau cu fulgi, apoi fugeau de-i deșertau în magazie, rîzînd și glumind.

Zburdălnicia lor îi apuca, cîteodată, în glumă, și pe cei doi bătrîni cercînd să se lupte, dar zbenguiala acestora era de scurtă durată, se lăsau păgubași și se așezau la vorbă, pe prag :

— Nu merge ! se văita fostul crisnic, îmbătrînit, către moș Iancu. S-a stricat foiul, mă astup, nu pot răsufla și îmi tremură picioarele.

— He, hei făcea Moș Iancu celălalt bătrîn om înalt, dar uneori se lăsa puțin de spate, mai ales cînd îl furau gîndurile. Avea mustața mare, albă pe fața osoasă, cu pielea de lut, un nas puternic care despărțea doi ochi căprui cu albul curat. Din cauza căldurii și stînd în umbra magaziei, umbla fără pălărie, cu cămașa slobozită peste cureaua cu care era încins, pe dedesubt, peste izmene.

— La mine, șalele nu-i bun. Ne-a trecut a nostru ! Cîți ani ai ? Ai șaizeci ?

— Și vreo șapte.

— Ce mai vrei ? Ești mai bun de cît mine cu doi ani... Merge pînă la o vreme... după aia... Noi ar trebui să stăm undeva să păzim la gîște, niște rațe, că alea nu fug...

— Numa ce să facem dacă ai tineri toți pleacă intraltă parte la lucru ?

— Eu cred că-s duși vreo două sute din sat.

— Dacă nu mai mulți ! Nu vezi că peste săptămînă îs numai cîțiva la lucru ? Unde cauți numai muieri și moși... Pe ai tineri îi vezi numai dumineca prin sat.

— Măi, pînă mai vin dumineca prin sat, tot nu-s pierduți. Dacă o începe să meargă mai bine aici la noi cred că s-or întoarce ei iar acasă. Numa așa... ce să facă ? Se duc la Resița, la Bocșa, la Anina — în toate părțile. Ce zici? a întrebat cu înțe'es fostul crîsnic mai în șoaptă, ridicînd un colț de mustață și făcînd cu ochiul spre cei tineri care-și căutau de joacă.

— Cam așa-i ! a aprobat și moș Iancu privind cu coada ochiului spre cei de alături.

— Cu mîncarea duci greutatea lucrului

— Cu ea, zău ! Pînă ești mai tînăr, ca ăștia, mai merge și cu mîncarea mai slabă. Să fie numai ceva să-i dai rînzei să macine, să nu lucre în gol, numa cînd ajungi la vîrsta noastră, dacă nu ai mîncare mai ca lumea — amin lucru !

— Uită-te la ei ! Nici nu le pasă că au descărcat de azi dimineață cîteva vagoane de grîu. Zburdă ca mînjii.

— ... Măi, Iancule, să-ți spun ce am auzit... Nu știu o fi adevărat, o că a glumit nepotul de la fată duminecă seara cînd a venit la noi, că a fost venit și el de la Reșița pe o zi. Spunea că a citit undeva în foaie cum că la București ar fi un spital unde-i întinerește pe ai bătrîni. Icică le dă ceva injecții și, după cîtăva vreme, începe obrazu să li se întinerească și se simt — cum să zic ; ... prind putere. Ai auzit ?

— N-am auzit așa ceva. Tu crezi ?

— Măi !

— Așa-i, acuma nu-i mai de mirat de nimica.

— Taica Iancule, s-a amestecat în vorbă Costa, feciorul lui Gheorghe Lala, care era cam mucalit și care după ce s-a trîntit prin grîu cu ceilalți, a venit de s-a așezat lîngă bătrîni, pe cîntar, ascultîndu-le vorba. E adevărat cu spitalul din București, am auzit și eu, adecă am citit într-un ziar d-a lui tata.

— Măi, ce ar fi ?... Să mai fim odată tineri !...

— De vreo douăzeci de ani... a spus gînditor moș Iancu.

Celălalt bătrîn privea în ochii lui parcă asculta un glas de demult, tînăr...

— Tînăr și cu mintea de acuma...

— Așa ! Fiuuuu ! mamă mamă !... Mîna fostului crîsnic s-a dus la mustață, a prins-o rămînînd cu ea în mînă, gînditor.

— Oare să se poată ?

— Dacă au ajuns să se gîndească să zboare în cer !...

— Alaltăieri am mai citit ceva, le-a spus Costea venind și așezîndu-se iar lîngă ei, pe cîntar. Lîngă ei s-au strîns și ceilalți tineri ascultînd. S-au așezat transpirați, pe pragul ușei. Doi răzemîndu-se de o parte sprijiniți cu spatele de stîlpii ei, iar ceilalți, în mijlocul pragului, cu picioarele spre cîntar, cu gurile deschise, gata să asculte noutatea lui Costa.

— Ce-ai mai auzit ? au întrebat de-odată bătrînii.

— Ați auzit că sovieticii, a pornit Costa serios, privind în ochii bătrînilor, au trimis în cer, către lună, o stea, ceva ca o minge mare în care au pus diferite aparate. Unul filmează, face fotografii — și de-acolo trimite pe pămînt, tot ce-i iese în cale. Cei de pe pămînt văd ca la cinematograf la cămin, tot, tot ! Intr-o zi, — glasul lui Costa dintr-odată s-a făcut grav, — bătrînii au devenit mai atenți, numai să-i fure vorbele de pe buze, prietenii și ei cu țigările uitate între degete, îl priveau în gură. Unul a strănutat de cîteva ori repede, una după alta, de parcă era grăbit.

— E adevărat ce ne spune Costa, că iaca, strănută copilul, a spus moș Iancu, întorcîndu-se spre fostul crisnic. Acesta o dat din cap fără să grăiască nimic.

— Să trăiești, Costa, cu taica, și s-ajungi ca noi și mai bătrîn, să-ți spună și ție alții povești.

— Semăna cu tată-su, cu Gheorghe, că și el, pînă ce-a fost tînăr, multe znoave știa și făcea.

— Costa glumi, numa dacă or ajunge oamenii în lună, cine știe ce minunății or să mai găsească acolo...

— Or afla apa vie, ca să ne învie după ce murim, cum spuneau poveștile.

— Să ne învie, dar să ne și întinerească, pentru că așa, bătrîni, la ce amarul să mai trăim ?

— Să ne facă barem de douăzeci de ani.

— Cam așa !...

— Hei, ai din umbră, lăsați poveștile, săriți că iaca sosec cociile, a strigat magazionerul Cercel.

... Căruțele veneau una după alta și s-au îngrămădit în fața magaziei. Unii cai nărăvași mușcau pe cei din apropiere, aceștia săreau în sus, nechezînd cumplit. Oamenii, furioși, transpirați, cu cămășile leoarcă în spate, negre de praf și sudoare, intrau între ei, îi izbeau peste capete cu biciul, potolindu-i.

— Măi, arhanghelilor, a strigat un bărbat mai în vîrstă, sărind jos din ultima căruță, celor ce așteptau să le vină rîndul le descărcat. Hai cu toți să dăm ajutor să descărcăm mai repede cociile din față, să plece înapoi că nu au saci unde să pună grîul. Trebuie să oprească batozele. A început să curgă grîul ca apa pe duduroiul de la școala mare cînd ploaie cu găleata.

— Auziți-măi ! au strigat unii la alții cei din căruțe, sărind jos, la cei ce stăteau pe lîngă ele, aprinzînd cîte o țigare în așteptarea rîndului.

— Hai măi, haj să descărcăm, că auzi nu mai au unde pune grîul.

— Hai, hai ! a răspuns unul pentru toți.

— Lăsați țigările, că-i grabă foc !

Cîte doi-trei s-au urcat într-o căruță să ajute sacii în spatele celor ce-i duceau. Unii cărau la cîntar, iar alții de pe cîntar în magazie.

Fostul crîsnic abia reușea să noteze. Tot tinerii îi spuneau și-i luau greutățile de pe talger, el a rămas numai cu creionul și notesul. Cum se golea căruța, mînătorul o și pornea în goană îndărăt ca s-o încarce din nou.

---

*) Fragment din romanul în lucru „ULTIMUL CAR".

Remember

Los Caneyes

Părăsim Trinidadul, mașina rulează o vreme de-a lungul Mării Caraibilor, între colinele Sierrei del Escambray și nesfîrșirea de ape albastre. Inaintăm spre nord, spre interiorul Cubei. Din nou savana, ierburi înalte, mari turme de vite, los guajinos călări, cu lasouri și sombrero, păduri de palmieri, apoi întinsuri de canya de azucar, livezi de bananieri (los platanos), mărăcinișurile de marabú, ca niște ziduri verzi, pilcuri de cocotieri la marginea drumului, iar din cînd în cînd cîte-un exemplar din palmierul numit Barigona, cu trunchiul lui umflat la mijloc, ca-ntr-un fel de obezitate vegetală.

După cîteva ore, sîntem la Los caneyes, aproape de Santa Clara, capitala provinciei Las Vrilas. Vom rămîne aici, ni se spune, și sîntem conduși într-un motel construit în stilul vechilor case indiene. Sînt o mulțime de asemenea case cu pereții de bambus, de formă circulară, cu acoperișe țuguiate. Construcțiile n-au, bineînțeles, tavane, astfel încît comunicarea între camerele unei astfel de căsuțe se face ușor, zidurile despărțitoare avînd o funcțiune oarecum convențională. Pe sub streșini, circulă în voie vîntul cald al savanei. Paturile sînt prevăzute cu baldachine de tifon numite mosquitero, ceea ce înseamnă apărătoare de țînțari, ne mărturisim o oarecare teamă de brava insectă, cu care n-am avut încă de-a face pînă acum, nefiind ea iubitoarea jeturilor de aer condiționat din hotelurile în care trăsesem pînă atunci. Gazdele noastre ne asigură că putem fi liniștiți, ne vor învăța să ne-nfășurăm în tifonul cu pricina și totul va fi în regulă

Motelul este de o fascinantă culoare locală, iar flora luxuriantă împrăștie mirosuri dulci de oleandri, pinion mexicano, ori floarea miresii. Fiind în amiază, moleșiți de soarele arzător, ne abandonăm deliciilor piscinei. Lîngă paharele de anejo, aprecierile noastre sporesc și ne spunem, uitînd de iminenta invazie a țînțarilor, că însoțitorii noștri au fost inspirați cazîndu-ne aici. Însă bucuria n-avea să dureze prea mult căci seara a adus cu sine armiile de mosquito care-au găsit suficiente posibilități să ne atace somnul cel dulce al nopții tropicale. Ceea ce a fost, într-un fel, tot spre binele nostru, căci, părăsindu-ne somnul, am ieșit în vasta sală a nopții, sub cupola ei cu stele mari ca niște fructe exotice și-am putut să ne-nchipuim că la ora aceea, acasă, am fi fost agățați de tramvaie în drum spre birouri sau spre cotidienele treburi.

Căci zilele și, putem zice, nopțile petrecute la Los caneyes erau mai mult un wekeend al călătoriei noastre, wekeend pe care a trebuit, în cele din urmă, să-l întrerupem, în favoarea apartamentelor de la Havana, schimbîndu-ne, cu destule dificultăți, ruta și întîmplările la care aveam să participăm.

Dar asta nu înainte de-a merge în mai multe rînduri la Santa Clara, oraș important, de-un pitoresc evident și mai ales la Universitatea de-aici, cea mai tînără din cele trei care există în Cuba.

Cîteva cifre semnificative. La înființare, în 1952, universitatea avea 2 facultăți și 3 edificii. Acum are 7 facultăți și 60 de edificii, incluzînd, bineînțeles, căminele studențești, cantinele etc. Înainte de revoluție, erau 700 de studenți și 96 cadre didactice. Acum : 5.000 studenți și 700 cadre didactice, iar vîrsta medie a acestor cadre este de numai 29 de ani. Ceea ce caracterizează învățămîntul universitar din Cuba, ca și cel de toate gradele, de altfel, este o anumită legătură directă între muncă și învățătură. Orarul studentului cuprinde zilnic ore de producție și ore de școală. Se urmărește integrarea studentului în procesul muncii, cum și integrarea muncitorului în procesul universitar. Sau, cu alte cuvinte ale gazdelor noastre, ei tind spre universalizarea universității.

Discutăm îndelung cu Mariano Seile, directorul pentru relațiile internaționale al Universității, care ne dă, afabil, toate informațiile pe care le dorim, apoi vizităm săli de curs, laboratoare, teatrul universității și astfel ne dăm seama de amploarea acestui nou și fermecător oraș universitar de lîngă Santa Clara, expresie a înnoirilor structurale aduse de revoluția cubană.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Istorie-document

Documentele-martori autorizați ai evenimentelor

„Nu e destul să urim pe hitleriști și războiul. Trebuie să distrugem tot ce servește pe Hitler și războiul!" scria în mai 1944 ziarul bănățean „Lupta patriotică", larg răspîndit pe atunci în această parte a țării. În perioada regimului fascist în România (septembrie 1940 – august 1944) chemările la rezistență îmbrăcau forme variate și aveau ca rezultat numeroase și ingenioase acțiuni concrete, realizate de masele populare la chemarea P.C.R. Despre diferitele mijloace propagandistice folosite în Banat ne vorbesc oamenii, cei ce le-au realizat, dar în același timp și documentele.

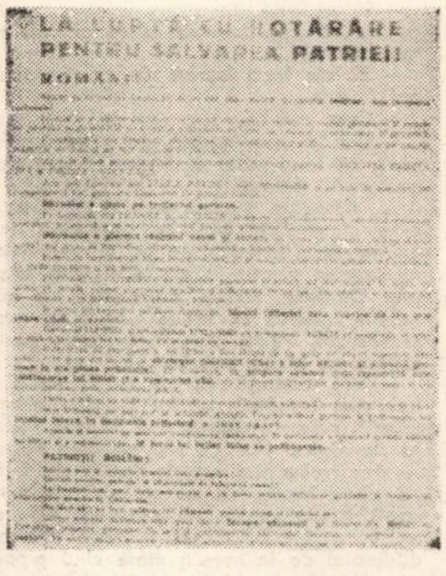

LA LUPTĂ CU HOTĂRÎRE PENTRU SALVAREA PATRIEI!

Manifestul... Cît de dificilă era pe atunci tipărirea lui, cîte primejdii comporta difuzarea lui. Și cîți au fost aceia care, și în Banat, au plătit cu libertatea sau chiar cu viața pentru că le-au scris, le-au tipărit, le-au răspîndit sau doar le-au citit.

Documentele nu au glas, dar ele cuvîntă, ele vorbesc în felul lor. Se păstrează în Arhiva C.C. al P.C.R. numeroase manifeste originale, dintre cele care, în Banat, au trecut din mînă în mînă, exprimînd marea încleștare, din august 1944, dintre cele mai bune forțe ale națiunii, cu fascismul, cu ocupantul hitlerist, chemînd la răsturnarea dictaturii militaro-fasciste și întoarcerea armelor împotriva Germaniei fasciste.

Cronica acestor documente prinde în focarul ei ampla luptă antifascistă pe care, în Banat, a condus-o Comitetul regional de partid, al cărui secretar, în timpul insurecției, a fost Leontin Sălăjan. S-au răspîndit în Banat asemenea documente ale P.C.R., cum ar fi: **Circulara C.C. al P.C.R. din 8 iulie 1941, Platforma program din 6 septembrie 1941, Rezoluția C.C. al P.C.R. din ianuarie 1942** și altele care exprimau poziția partidului pe linia unirii tuturor celor loviți de regimul antonescian și de jugul fascist, a întregului popor, în vederea scoaterii României din războiul hitlerist, a doborîrii prin forță a dictaturii militaro-fasciste.

În momentele acelea, cînd prin radio și presă autoritățile chemau la sprijinirea războiului hitlerist, se intensifica în Banat acțiunea de răspîndire a manifestelor, de șablonare a lozincilor pe zidurile caselor: **„Nu mai vrem să murim pentru nemți! Afară cu asasinii hitleriști".** Scrise de mînă, șapirografiate, sau dactilografiate, manifestele nu conteneau să circule la Timișoara, Reșița, Lugoj, Caransebeș, Oravița, în satele bănățene. Oamenii erau îndemnați să încetinească producția, să lupte pentru mărirea salariilor, să se ridice împotriva militarizării întreprinderilor, a aprovizionării trupelor hitleriste. „Scînteia" partidului scria la 17 septembrie 1940 că, în majoritatea fabricilor din Timișoara, între care Fabrica electrotehnică „Dura", Fabrica de lanțuri, Fabrica de bomboane „Kandia", Moara Prohasca s-au desfășurat nenumărate conflicte de muncă.

Comuniștii, utecîștii bănățeni, primejduindu-și viața, difuzau manifeste antihitleriste: **„Alungați lăcustele de ocupanți germani", „Nu vrem război!"** Tipărite în adîncă clandestinitate, ascunse sub pulpana hainei, în valize, coșuri, în casete cu dublu-fund, erau, unele, citite pe ascuns, altele, cu miile, lipite pe ziduri, pe stîlpii de telegraf, pe geamurile tramvaielor. Le citeau cu luare aminte muncitorii, țăranii, intelectualii, soldații, gospodinele. Apăreau manifeste, cele mai multe în limba română, dar și în maghiară, germană etc. La 27 octombrie 1940, 300 de manifeste antifasciste în limbile română și maghiară au fost difuzate de către M.A.D.O.S.Z. la Timișoara.

Munca de propagandă, în Banat, era puternic întărită prin difuzarea publicațiilor centrale și manifestelor editate pe plan central, dar și printr-o serie de publicații bănățene, gazete și periodice antifasciste între care: „Presa liberă" (septembrie 1941), „Szabad Szo" (iulie 1941), „România liberă" (ianuarie 1942 – februarie 1944), „Apărarea" (iunie 1942 – aprilie 1944), „Libertatea poporului", (iunie 1943), „Lupta patriotică" (martie – mai 1944, și multe altele. Un puternic ecou în rîndul populației maghiare l-a avut chemarea, apărută într-un articol din „Nepszabadșag" din 1942, editat la Timișoara, în care se spunea: **„Drumul eliberării noastre este zdrobirea jefuitorilor poporului român, a hitleriștilor și mercenarilor lor. Susțineți lupta antihitleristă de eliberare a poporului român care ne scapă de cotropitorul comun, fascismul".**

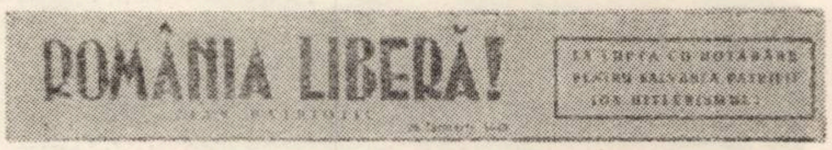

Rezultatul chemărilor P.C.R. nu întîrzia să se arate. În 20 martie 1942, ziarul „România liberă" semnala că muncitorii reșițeni, după ce au risipit o adunare organizată de hitleriști, au participat la o puternică demonstrație pe străzile Reșiței. Începînd din toamna anului 1941 și pînă la 23 August 1944, activitatea de sabotaj a devenit una din preocupările permanente ale comuniștilor bănățeni. Acțiuni de sabotaj aveau loc la Timișoara, la Reșița și în alte centre. În iunie 1942, o comisie de anchetă a respins, ca fiind defecte, 80% din minele livrate de la Reșița.

În februarie 1943 s-a răspîndit vibrantul manifest al Comitetului regional Banat al P.C.R. intitulat: **„Români! Muncitori! Țărani! Tineri! Femei! Către patrioții aparținînd tuturor partidelor și grupărilor politice!"**

În iulie 1943, pe străzile Caransebeșului au fost lipiți sute de fluturași, cu chemarea de a se pune capăt războiului hitlerist. La Lugoj, în noiembrie 1943, un manifest al Comitetului local al P.C.R. glăsuia: **„Români! S-au împlinit 3 ani cînd Ardealul a fost furat. Vom suferi și mai departe jugul german? Jos Hitler!"** Manifestele se adresau diferitelor categorii sociale între care și țăranilor. Una dintre chemările Comitetului regional P.C.R. Banat din 1943 suna astfel: **„Țărani! Nu dați nimic pentru războiul lui Hitler! Formați gărzi țărănești pentru apărarea muncii voastre!"**

În anul 1944, activitatea de propagandă a partidului în Banat, devine tot mai penetrantă, numărul manifestelor adresate populației sporește: se cerea intensificarea acțiunilor de sabotaj, înrolarea în formațiunile de partizani, întoarcerea armelor împotriva hitleriștilor. Activitatea organizatorică amplă a făcut ca mișcarea de rezistență în Banatul acelei perioade să fie una din cele mai viguroase, mai eficiente dn țară. Era răspunsul chemărilor, între care citim printre manifestele Consiliului regional Banat din 1944: **„Patrioți! Muncitori! Intelectuali! Bănățeni! Jos Hitler, jos fascismul!"**

Istoria a consemnat eroismul rezistenței antifasciste bănățene, spiritul de sacrificiu, ingeniozitatea acțiunilor la care au luat parte tineri și bătrîni, bărbați și femei, români, maghiari, germani, sîrbi.

Martorii autorizați ai evenimentelor acelora – documentele – readuc la lumină vîlvătăile luptei, în a cărei încleștare au fost angajate de o parte a baricadei cele mai multe forțe, cele mai bune și sănătoase forțe ale poporului român.

Lupta de rezistență din Banat este parte integrantă a luptei eroice a întregului nostru popor pentru răsturnarea prin forță a dictaturii militaro-fasciste, scoaterea țării din războiul hitlerist, alăturarea la coaliția antihitleristă.

HERBERT RABINOVICI

Invitație la o discuție despre „cultura de masă"

I

Încerc, de fiecare dată, cînd formularea se impune atenției mele, o nedumerire. Mă gîndesc atunci la cauze și scop, mă întreb dacă ea (nedumerirea) e tributară unui anume tip de educație, lipsei mele de informație etc. Dar, o recentă întîlnire cu mai experimentați colegi de breaslă, mi-a revelat existența unor reacții similare, și încă mai îndreptățite, dacă am lua numai experiența în discuție. Fiindcă experiență înseamnă și zile după alte zile de întrebări fără răspuns operant și multe lucruri făcute cu un sentiment de neîmplinire. Îmi amintesc fragmente de interviuri... „am cunoscut muncitori despre care puteam afirma că sînt oameni culți"...„cunosc și eu oameni care știu despre teatru și despre Mozart și despre Gheorghe Zamfir și despre atîtea altele în același timp și sînt..."

Toate acestea vor să fie o întrebare: pentru ei facem oare ceva util scriind doar „la un anumit nivel"? Dar celor care n-au auzit încă despre toate acele lucruri, rutina și o anume înțelegere a accesibilității, nu le fac un deserviciu?

Din păcate, această datorie morală, omenească și înaltă, această necesitate stringentă, acea atît de comunistă atitudine pe care întregul complex de acțiuni posibil de inclus în „cultura de masă" le presupune, este înțeleasă ca o datorie de serviciu și mă opresc aici cu aprecierile. Evident, despre accesibilitate e cazul să vorbim dar este și cazul să ne gîndim că, în acest proces de culturalizare, există trepte, există devenire, deci progres, și trebuie să ținem pasul cu toate acestea, altfel sîntem undeva în afara evenimentelor. Îmi vine în minte un elementar exemplu – acela al școlii – desigur e vorba aici de educație sistematică și continuă. Dar „sistematic" și „continuu" sînt adjective proprii oricărui sistem educațional. Țin să precizez că aceste rînduri nu au decît pretenția unei invitații la discuție.

ANTOANETA C. IORDACHE

II

Este inutil de a medita asupra locului și rolului montajului în activitatea culturală de masă. I se spune, în lipsa unui termen mai bun, „montaj literar", ori de cele mai multe ori se înțelege prin el un program alcătuit cu vădita intenție de a accentua politicul, agitatoricul din literatură și uneori din muzică.

Am avut ocazia să asist la confruntarea unor echipe la recentul concurs din comuna Traian Vuia, vizionînd cinci asemenea montaje. Aștern gîndurile și observațiile de mai jos cu intenția de a fi de folos celor care abordează genul, invitîndu-i la o mai mare atenție, fiind cel mai dificil gen; o spun cu convingerea că pînă și cele mai nobile intenții eșuează atunci cînd ele nu se constituie în valoare.

Prima și pare-se cea mai mare dificultate este că în transpunerea scenică a montajului trebuie să ne rezumăm la două elemente de bază ale spectaculosului: mișcarea și declamarea. Stîngăcia în mișcare sau recitare riscă să compromită spectacolul – ori amatorismul prin natura lucrurilor este deficitar la aceste capitole; chiar și atunci cînd s-a lucrat mult – lucru evident pentru ochiul avizat din siguranța cu care se interpretează și se greșește – se comit unele erori grave ca: uniformitate și lipsă de prea multă inventivitate în mișcările de grup, nesincronizarea mișcării cu textul recitat, suprapunerea neadecvată a recitărilor pe mișcare, lipsa unei discipline scenice, atenția, participanților – componenții unui cor din care se desprinde din cînd în cînd cîte un solist – este prea difuză, ei nu realizează efectul de masă unitară.

Spectacolul agitatoric, bazat pe colaj de texte, recitat alternativ de cor și soliști, presărat cu cîntece de masă și folosind mișcarea mai mult ca element care să înviorează prin vizualitate, uneori reușind chiar să sublinieze, să accentueze anumite adevăruri enunțate – a apărut după primul război mondial în mișcarea muncitorească și a fost folosit cu multă eficiență în munca agitatorică, de propagandă.

Textele folosite au abordat realități imediate și bine cunoscute publicului căruia i-au fost adresate, au avut o mare concretețe pentru că urmăreau și un efect imediat, o comunicare directă, nesofisticată; ele convingeau prin adevărul evident și incontestabil, avînd un caracter de document. Ori la manifestarea despre care este vorba (au participat peste 15 echipe din mediul rural) textele folosite au corespuns scopului propus doar în parte. Ele au păcătuit prin lipsă de concretețe, au vădit prea puțină preocupare pentru realitățile cunoscute și de fiecare zi ale interpreților. De exemplu: în loc să arate ce a însemnat în cadrul micro-social al unei anumite comunicații un eveniment pe plan național s-au rezumat la o redare festivistă a acestuia Cînd montajul pleca de la date sau evenimente și mai vechi, evoluția și transformările petrecute în rîndul țărănimii muncitoare, în agricultură, nu ocupau un loc atît de important cum pe bună dreptate s-ar fi așteptat din partea unor participanți care au trăit și trăiesc aceste evenimente, aceste transformări revoluționare.

Rațiunea existenței brigăzilor artistice, agitatorice, este justificată de eficiența cu care își fixează repere apropiate, ele trebuind să plece totdeauna de la concret la abstract, de la particular la general și nu invers, sau rămînînd cu desăvîrșire în zona generalului. Spectacolul agitatoric nu are voie să se confunde cu enumerarea, relatarea unor documente de partid.

O primă concluzie: instituțiile profesioniste vor trebui să acorde un sprijin mult mai substanțial mișcării de amatori din județ; lor le revine datoria de a asigura o asistență pertinentă în realizarea unor obiective al căror conținut va trebui să fie însă fixat de brigăzile respective; pornind de la realitățile locului și înțelegînd că datorii au în primul rînd acolo unde muncesc și trăiesc, și că abia în măsura în care reușesc să convingă acolo vor fi beneficiarii unor experiențe demne de o atenție mai largă.

S-ar putea pleca poate de la o formulă care le este familiară: cea a șezătorilor. Este o idee și o propunere. Pentru că, ceea ce m-a mirat cel mai mult, nici una dintre brigăzile artistice care s-au prezentat cu montaje literar-muzicale, nu a adoptat o formulă care să le fie familiară. Elementul folcloric – chiar și în sensul de contribuție personală – a fost prezent în aceeași proporție și pondere ca în oricare program de estradă, cu aceeași lipsă de organicitate – cu sau fără el, tot program de estradă rămîne.

KOCZKA GYÖRGY

Teatru

„Menajeria de sticlă"

Iată, fără îndoială, după **Cutia cu muzică (Die Spieldose),** o nouă reprezentație reușită la Teatrul German de Stat din Timișoara. Un spectacol care învederează echilibrul în distribuție, nimerita repartizare a forțelor artistice tinere și mature. Poate că, privită astăzi retrospectiv, **Menajeria de sticlă** apare nițeluș prăfuită. În spectacol, s-a mizat pe această trăsătură a piesei. Căci nimic nu se ostoește mai repede, în teatrul contemporan, decît noutățile „absolute" de acum două sau trei decenii **(Menajeria de sticlă** s-a jucat, în premieră mondială, la Chicago, în 1944). Un ușor anacronism e subliniat de decorul discret al scenografului Virgil Miloia : un interior modest, care ține să-și ascundă sărăcia lustruită. Scaun balansoar, lampă cu picior, mobilă desperechiată. Plăci de patefon cu cîntece vechi, acum uitate. O lume de mică burghezie scăpătată. O lume care trăiește în partea de jos a unei liziere invizibile, hotar nestatornic care îi desparte pe eroii piesei, vitregiți de soartă, de lumea de muncitori mai modești, lume cu care nu ar vrea, în ruptul capului, să se amestece. E o lume a iluziei, cultviată cu bună știință, iluzia folosită ca un tranchilizant, pînă ce realitatea crudă o sfărîmă, aidoma micilor statuete cu care se joacă Laura, menajeria de figurine de sticlă.

Aceasta e piesa pe care, cu un remarcabil simț al nuanțelor, a pus-o în scenă regizorul Ioan Taub, de la Teatrul Național din Timișoara. E o montare de Kammerspiel, prielnică atît scenei mici a teatrului cît și textului care cuprinde în sine o dramă vătuită, aceea a deziluziei celor trei personaje, membrii familiei Wingfield.

Ne-a plăcut, în munca regizorală, cîrmuirea atentă a jocului celor doi tineri actori, Ida Jarcsek și Raimund Binder. Nu mai puțin, atenția acordată sublinierii ravagiilor iluziei mic burgheze asupra personajului protagonist, mama, Amanda Wingfield. Astfel, actul întîi e construit riguros tocmai pe reliefarea ipostazelor deosebite ale iluziei : acuzată și vădită la mamă, discretă la fiică, ascunsă la fiu. Regia imprimă astfel, de la actul întîi la actul al doilea, un crescendo mai puțin al conflictelor, cît al înfiripării unor speranțe în cele din urmă prăbușite.

Margot Götllinger e una din cele mai cunoscute actrițe ale Teatrului German, cu o mare experiență scenică, o experiență care depășește simpla rutină profesională. Ne-a convins, mai ales în scenele tumultoase, de temperament, dar și în acelea care îi reliefau incorigibila credulitate. Actrița realizează astfel o întruchipare veridică, convingătoare și, tocmai prin aceasta, reușește să scoată în lumină o dramă tăcută care nu e străină de „modul de viață american". Amanda Wingfield rămîne în memorie ca un soi de întruchipare a destrămării speranțelor iar protagonista a știut să imprime rolului ei credibilitate.

Interpretarea Idei Jarcsek ne-a convins, cu osebire, prin acuzata dimensiune a candorii, dimensiune care apare, la interpretă, drept trăsătură caracteristică a Laurei. Mai puțin reușite au fost, poate, scenele confesiunii în fața lui Jim O'Connor, unele efecte apărîndu-ne supralicitate, în contrast cu linia discretă pe care a impus-o rolului actrița. Raimund Binder s-a străduit și a reușit să dea relief și culoare personajului abulic Tom, cel ce vrea să se smulgă din plasa iluziilor. Hans Jacobi, nu lipsit de unele stîngăcii a împlinit, în rolul lui Jim O'Connor, o distribuție omogenă, într-unul de spectacolele de bun augur ale Teatrului German de Stat din Timișoara.

T. L. BIRĂESCU

Plastică

Petru Vintilă

Prozator, poet și publicist, „descoperindu-și" treptat un univers cu edificate posibilități, – Petru Vintilă nu este nici în plastică „un amator" în sensul „domestic" al cuvîntului, – ci un căutător cert de valori și armonii, semnul roditor al talentului nativ cultivat și rafinat cu sîrguință – partizat al unui echilibru de organicitate ce îmi reține firesc atenția. Stilul în care sînt elaborate panourile trădează un naivism structural, îmbinat cu o metodologie „de inventar" a fiecărui amănunt. Aliajul rezultat îi este propriu condeierului și eficace, cu dezinvoltură estetică „zugravului de subțire".

Ultima expoziție a lui P. Vintilă, legat profund de meleagurile bănățene prin anii de formație intelectuală și debut artistic, expoziție vernisată la Casa Scriitorilor din București, face cu prisosință dovada celor afirmate mai sus : expresivitate și maturizarea imaginilor redate de un penel migălos pe carton și pînză, au sporit substanțial. Gamele de intensitate cromatice recreează infantilul flancat de prospețimea viziunii. Însă, dincolo de stratul „simplei comunicări", între plăsmuitor și receptor se statornicesc, după „ o anume perioadă de acomodare" – sensuri mult mai profunde. Conceptele vizează raportări ale unui „edificiu" de tipologie specifică, în care elementele de „susținere" se verifică tranșant. Compunerile sînt de fapt „erezii" ale unei sugestive pelicule fotografice în care marcajul sever al geometriilor realiste adăpostește în matca „aparentelor înțepeniri" ale obiectelor și plantelor, ale oamenilor, „parcă decupați cu foarfeca din reviste ilustrate" și lipiți pe suporturi, – fuleuri regeneratoare, fecunde abstractizări și simboluri. **Cavalerul lui Cervantes,** – deși așteaptă de la Rosinanta sa forța galopului, cu străluciri împrumutate din povestirile de epocă, zăbovește zadarnic în șea : picioarele sale ajung pînă la pămînt iar tălpile cizmelor grele apasă „încleștînd" într-o alegorie pajiștea, dominată în planuri secunde de șiragul morilor de vînt. În tabloul **Arca lui Noe** –, (în media neconstetat calitativă a celor cîteva zeci de bucăți „prezentate publicului examinator", această întruchipare cu tente de ocru, albastru și platină, – se impune drept una din rezultatele de netă excepție). vasul menit să salveze grupul de viețuitoare de avatarurile diluviului, – are „spetezele" de sprijin ale bordului alcătuite din „enorme picioare de scaune" ; pe unul din catarge anină, arcuită la zbaterea vîntului, o filă zăpezie ... În jurul axelor de echilibru, siluetele păsărilor, lăcașurile lor de odihnă, au ceva din rigiditate ce maschează teama alunecării în derivă spre neprevăzut. Nu mai puțin impresionant, – **Autoportretul din atelier,** – îmi stăruie în memorie cu gestul timit al celui ce îndreaptă mătasea pensulei spre patratul suprafeței „nude", instalate pe șevalet în așteptarea temei „purtătoare", – ce va prinde să se înfiripe după îndelungate ore de trudă.

Pretutindeni, în plăcile de materie aplicate cu acuratețe, se observă un simț al sculpturalului. Astfel, conturele se adîncesc, (vezi : **Tîrg în Piața unui oraș de provincie),** – semnele se succed volumetric aidoma bazoreliefurilor. Tenace, înzestrat cu acele atribute ce l-au făcut capabil de a răzbi prin tensionări, împlinind considerabile experiențe, „omul dedicat, de o viață, literelor românești și culorii" – prietenul și confratele nostru – Petru Vintilă – dăruie semenilor, cu generozitate și spirit fructele alese ale harurilor sale.

ADRIAN BELDEANU

PETRU VINTILĂ „Don Quijote"

ERATĂ

În articolul „Nichita Stănescu" de Mirela Roznoveanu, apărut în numărul trecut, se va citi corect :

Col. I. r. 54 :
regnuri în loc de **ranguri.**

Col. I. u. r. :
minat în loc de **minor.**

Col. III. r. 6 :
facilitat în loc de **felicitat.**

Col. IV. r. 19 :
considerată în loc de **considerat.**

Col. IV. r. 31 :
frază în loc de **proză.**

Col. IV. ultimul aliniat, r. 4 :
dificilă în loc de **dificil.**

CURIER CULTURAL

● De curînd la Bocșa, o întîlnire a scriitorilor timișoreni Ion Arieșanu, Anghel Dumbrăveanu, Damian Ureche, Ion Velican, Ion Dumitru Teodorescu, Lucian Bureriu, Paul Eugen Banciu, Alexandru Deal, Radu Melnic (critic de artă) cu membrii cenaclului literar al liceului din localitate. Invitații și gazdele au citit din creațiile lor, au schimbat impresii. Interesul participanților și dorința perpetuării unui atare gen de manifestare, au fost exprimate de prozatorul Titus Suciu.

● Lugoj, joi 14 martie, Salonul literar al Cenaclului „Ioan Popovici Bănățeanul". A citit Cristian Sișman fragmente din nuvela „Umbrelă pentru umbra mea". Cenaclul de ghitariști „Meteor" a prezentat un program muzical. Prozatorul Mircea Șerbănescu, din partea Asociației Scriitorilor timișoreni, Iosif Costinaș din partea Centrului de îndrumare, ziaristul A. Vajda, poeții Lucian Bureriu, Claudiu Iordache (care a citit cîteva pagini din ciclul „Poeme pentru muncitori") și semnatara acestei rubrici, au invitat la discuție, au promis să revină. Mircea Șerbănescu a apreciat activitatea numitului cenaclu condus de Ion Subțire, a concretizat posibile căi de dezvoltare.

A. I. C.

VIDEOCASETA

Iată o expoziție cu fotografii și fotografi din Franța, la Timișoara. Neexistînd vreun criteriu alcătuitor anume, tematic or de tehnică fotografică, în această expoziție se pot vedea de toate (ceea ce, în fond, e chiar foarte bine uneori).

Așadar, de la monumentele de arhitectură veche franceză (care alcătuiesc un ciclu color demn de invidia oricărei agenții de turism), pînă la ciclul de ABATOARE al lui G. Brochet (semn că „Marea crăpelniță" — așa cum au prezentat-o pozele din revista CINEMA — a fost văzută pînă și de francezi), de la tandrele iubirii ale parizienilor pentru zidurile, copacii, iedera și caldarîmul din Montmartre, Insula Saint Louis Place de la Concorde, Sacré Coeur, pînă la galantele lor iubiri pentru gracilele pariziene, de la felurite viețuitoare, pînă la monstrul automobil — de toate.

Am privit mai mult, un ANTICARIAT văzut de J. Besnard, punctele de fugă ale Lisei Aubray, un foarte ingenios STUDIU DE SCARĂ semnat de L. Petitjean. Am privit foarte mult, cu o secretă nostalgie, imaginea răsfrîntă a unui fragment de Amsterdam, așa cum îl oglindește tremurător apa canalului

ADRIANA S. BRADEANU

SILUETE

LA 18 ANI CONDAMNATĂ LA MOARTE

Mă numesc Ecaterina Lazăr și, la 18 ani, eram în ilegalitate. Am scris și o carte : „Aveam 18 ani". Conform sentinței nr. 1405, din mai 1942, pronunțată de un tribunal militar antonescian, am fost condamnată la moarte Așteptîndu-mi sentința, pentru vina de a fi împărțit manifeste și a duce propagandă împotriva hitlerismului, tovarășii mei nu m-au uitat. După cîte știam, ei încă nu puteau face nimic pentru mine. Un eveniment intim a determinat însă ca sentința să fie amînată. Eram însărcinată. Copilul trebuia să împlinească vîrsta de trei luni, și numai după aceea să mă execute. Au trecut și cele trei luni, și trăiam ultima zi din viața mea. În seara respectivă era o liniște diabolică. Auzeam ceasul din turn care parcă număra orele numai pentru mine : 9, 10, 11. Auzeam fiecare bătaie, torturant sfîșietor. La ora 12 s-au auzit jos în fața porții niște zgomote care pentru mine erau nelămurite. N-am înțeles sensul acestor zgomote, dar de fapt venise avocatul trimis de tovarășii mei, care obținuse o altă amînare a sentinței, pînă va împlini copilul 2 ani. Moartea mea se tot amîna, fapt ce nu s-a mai întîmplat, pentru că a venit 23 August 1944. Dimineața, plutonul de execuție, care nu era încă încunoștiințat de amînarea sentinței, venise să mă execute Se auzea zăngănit de arme în curte. Deodată ușa se deschide, și trebuia să fac primul pas spre moarte, dar picioarele nu mi le mai simțeam. „Execuția a fost amînată", spune gardianul. Dar cuvintele treceau pe lîngă mine, fără să le pot auzi. „Execuția a fost amînată", abia am izbucnit în salvatorul hohot de plîns ... Ecaterina Lazăr și-a trecut în revistă aceste momente biografice, în fața auditorilor de la Clubul C.F.R., Școala profesională M.I.U. Timișoara, Liceul „C.D. Loga", Consiliul municipal al sindicatelor, I.T.L. Lugoj ș.a.

DAMIAN URECHE

INDUSTRIA LÎNII TIMIŞOARA

Edul Leontin Sălăjan nr. 46 b. — Telefon 3 25 30

INDUSTRIA LÎNII

TIMIŞOARA

PRODUCE:

* FIRE PENTRU TRICOTAJE ŞI ŢESĂTURI

în următoarele sortimente:
- PNA 100%
- Tricotaje lînă în amestec cu celofibră

* ŢESĂTURI PENTRU ROCHIŢE

din:
- lînă 100%
- în amestec cu celofibră
- celofibră 100%
- celofibră în amestec cu poliester

* ŢESĂTURI PENTRU COSTUME BĂRBAŢI din:
- lînă în amestec cu poliester (tergal)
- lînă în amestec cu celofibră
- poliester în amestec cu celofibră (semitergal)

* ŢESĂTURI PENTRU PARDESIE din:
- l ină pură 100%
- lînă în amestec cu poliester

* ŢESĂTURI DIN FIRE CARDATE pentru:
- sacouri
- paltoane bărbăteşti

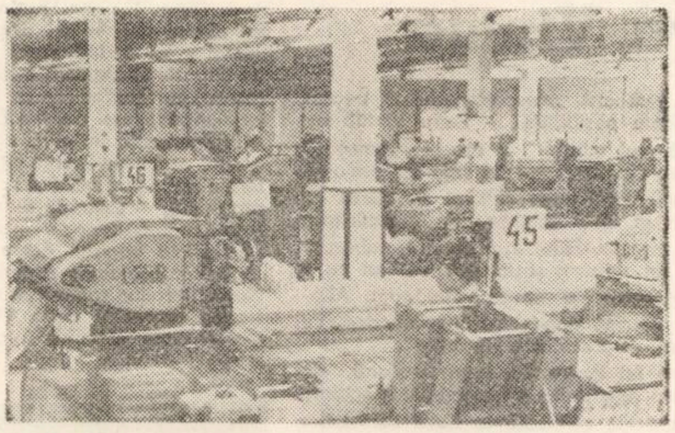

TOATE ACESTE ŢESĂTURI SÎNT DE ÎNALTĂ COMPETITIVITATE, CERUTE ÎN ŢARĂ ŞI PE TOATE PIEŢELE MONDIALE, FIIND ÎNTRE ALTELE EXPORTATE ŞI ÎN FRANŢA, ANGLIA, R.F.G., U.R.S.S., S.U.A. ŞI ÎN MAI MULTE ŢĂRI DIN AFRICA ŞI ASIA.

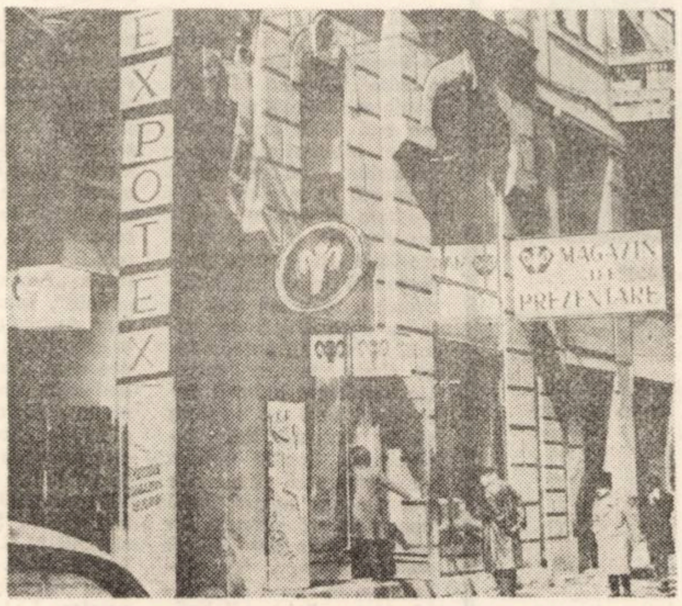

Articolele produse de INDUSTRIA LINII TIMIŞOARA stau la dispoziţia cumpărătorilor la magazinele O.C.L.-urilor din toată ţara şi în special la MAGAZINUL DE PREZENTARE ŞI DESFACERE A ÎNTREPRINDERII din TIMIŞOARA I. strada Engels nr. 7 „EXPOTEX".

Muzică

Spectacol folk

INTERVIU CU MIRCEA FLORIAN

Duminică, 10 martie a.c., a avut loc la Casa de cultură a studenților **angrenajul de poezie cu muzică nr. 11** din ciclul **spectacolelor irepetabile** al celor amintiți mai sus. Aproape două ore, Mircea Florian și Sorin Chifiriuc cu Costin Petrescu (bateristul PHOENIX-ului) la percuție, plus desenele graficianului Anton Petrașincu, proiectate pe fundalul scenei, au dat atmosfera și substanța unui spectacol de ținută. În cele ce urmează reproduc o discuție pe care am avut-o cu Mircea Florian în dimineața următoare concertului.

— Îmi spuneai o dată că termenul de **muzică folk** nu e adecvat lucrărilor pe care le faci...

— Adevărul este că termenul a fost împrumutat în accepțiunea lui inițială desemnînd **muzică folklorică** — aceasta se întîmpla mai ales în țările de limbă engleză — ulterior au apărut derivate din produsele folclorice : de protest social, muzica orașelor, realizîndu-se o imagine a cîntărețului de folk ca aceea a unui **om cu ghitară** singur pe scenă. O nouă sinteză ce s-a impus într-o anumită vreme (nu de mult) este cea a poeziei cîntate, deși, periferică, această direcție fiind de foarte mulți îmbrățișată. În ceea ce mă privește sînt mult apropiat de ea.

— De fapt, ce meserie ai ?

— Inginer cibernetician.

— Crezi într-o mișcare folk la noi ?

— Ar exista ceea ce s-ar putea numi un rudiment de mișcare, după părerea mea însă doar puțini interpreți înțeleg exact esența acestei arte.

— Nume ?

— Nu dau nume.

— Acum vreo trei săptămîni ne-am întîlnit la Cluj, știu că ai mai fost la Sighișoara, cu cîteva luni în urmă în Timișoara, faci dese deplasări cu cenaclul „Flacăra". Nu ți se pare că într-un anumit fel condiția interpretului de folk la noi se apropie de cea a vechilor trupe ambulante (asta pentru că în general deplasările nu le faci niciodată singur, ci ori cu colaboratori, ori cu parteneri de concert).

— Da, îmi place foarte mult să mă știu pe drumuri, iar în ceea ce te referi la o existență artistică itinerantă sînt perfect de acord.

— Care e părerea ta despre primul disc ?

— Nu mă mai satisface aproape de loc. În primul rînd, că muzica pe care o fac acum e oarecum deosebită de aceea a discului și apoi pentru că mi se pare că un disc scos cu doi interpreți îi fărîmițează unitatea. Subliniez că părerea mea despre Marcela Saftiuc este absolut excelentă, dar muzica noastră fiind deosebită nu trebuia ca Electrecordul să ne facă un disc împreună.

— Știu că zilele acestea înregistrezi un al doilea disc cu trei piese, m-ar interesa ce crezi tu despre el ?

— Mi se pare că un disc este cam același lucru cu o carte. De aceea, el trebuie realizat după aceleași principii de arhitectură și de compoziție ca o carte. Îmi pun mari speranțe în discul acesta, pe care l-am înregistrat în cea mai mare parte cu colaboratorul meu principal Sorin Chifiriuc.

— Care este, în ceea ce te privește, raportul dintre poezie, ca text literar, poezie ca text cîntat și muzica făcută cu ajutorul calculatorului, cu care știu că te ocupi.

— Acestea reprezintă de fapt cele trei direcții oarecum independente și totuși strîns legate, ale preocupărilor mele. Nu cred că voi opta niciodată pentru una din ele și cred în poezie ca într-un text literar, iar în poezia mea cîntată ca într-o muzică propusă de mine propriilor mele poezii.

— Crezi în existența unui grup de creație care se poate constitui la un moment dat într-o mișcare, legătura dintre membrii lui fiind și „de diviziune" nu numai de generație, grup care ar include nu numai interpreți de folk ci și poeți, graficieni, cineaști, etc. ?

— Cu toată convingerea.

Ultima mea întrebare s-a adresat lui Sorin Chifiriuc, colaboratorul lui Mircea Florian, el făcînd, de fapt, muzică progresivă.

— Ce te satisface mai mult din munca ta cu Mircea Florian ?

— Înregistrările și inevitabila experiență de trăire.

ANDREI UJICĂ

Mario Puzo

NAȘUL

XI

Don Corleone continuă :

— Cred că fiecare are dreptul să greșească odată în viață. Eu am greșit. Doresc acum să ne baricadăm cît mai bine. Să ridicăm în jurul clădirii un zid de netrecut, iar paza să fie mereu cu ochii în patru. Pe scurt, doresc ca de-acum înainte să trăiesc într-o fortăreață. Și încă ceva, nu voi mai ieși în oraș, mă voi retrage într-o pace provizorie. Simt nevoia să-mi lucrez grădina, să fac vin din strugurii viei mele. Vreau să trăiesc în casa mea. Să nu mă înțelegeți greșit, nu pregătesc nimic... de-acum înainte vă voi da tot mai mult mînă liberă. „Regimul" lui Santino se va destrăma și oamenii vor fi repartizați sub comanda voastră. Arta va convinge pe prietenii noștri de bunele voastre intenții. De aceea, vreau să formez echipa care va merge la Las Vegas. De asemenea vreau să știu ce e cu Fred, ce s-a schimbat la el. Se pare că îl preocupă arta culinară și fetele, mai mult decît trebuie.

— Să-l trimitem pe ginerele nostru ? întrebă Hagen. Carlo e din Nevada, așa că presupun că se va descurca ușor. Don Corleone nu fu de acord.

— Nu, soția mea s-ar simți singură dacă n-ar avea alături de ea pe vreunul dintre copii. Să se mute Constanza și soțul ei într-unul din apartamentele vilei. Lui Carlo găsiți-i o muncă mai de răspundere, se pare că am fost prea aspri cu el. Scoateți-l din afacerile cu lumea tripourilor și dați-i sindicatele, undeva să poată pălăvrăgi și mîzgăli hîrtiile, în chestii din acestea e un as. Hagen dădu din cap

— O.K. Voi discuta cu Clemenza despre toți oamenii noștrii și voi forma echipa pentru Las Vegas. Doriți să vină Fred pentru cîteva zile ? Nu, Don nu dorea asta.

— De ce ? Soția mea nu e în stare să ne facă de mîncare ? N-are decît să rămînă acolo.

Cei trei oameni se mișcară pe scaunele lor. Nu credeau că Don este atît de supărat pe fiul său.

Don Corleone suspină.

— Sper că în anul acesta voi avea o recoltă bună de ardei și salată. Doresc puțină liniște și pace la bătrînețe. Deci, asta ar fi tot Mai turnați-vă cîte un păhărel dacă doriți.

Întîlnirea luă sfîrșit. Se ridicară cu toții. Hagen îi conduse pe Tessio și Clemenza pînă la mașină, apoi se întoarse în casă, unde, așa cum presupuse, Don îl aștepta.

Don își scoase sacoul, își slăbi cravata și se întinse pe canapea. Pe fața lui severă, acum trasă, era evidentă oboseala. Cu un gest al mîinii invită pe Hagen să ia loc.

— Ei bine, consigliori, am făcut azi ceva cu care nu ești de acord ?

Hagen se gîndi înainte de a răspunde.

— Nu, zise însfîrșit, dar într-un fel treaba asta nu-mi place, nu e în concordanță cu firea dumneavoastră. Ați spus că nu veți cerceta cum a murit Santino și nu vă veți răzbuna Nu cred în asta. V-ați dat cuvîntul că veți menține pacea și o s-o mențineți, dar nu cred că veți acepta victoria pe care dușmanul crede că a avut-o asupra dumneavoastră. M-ați pus în fața unui lucru pe care nu pot să-l rezolv. Cum să spun atunci da sau nu ? Pe fața lui apăru o expresie de satisfacție.

— Într-adevăr, mă cunoști mai bine decît oricare altul. Am făcut un sicilian din tine, deși nu ești așa ceva. E adevărat tot ceea ce ai spus, dar există o rezolvare, și tu ai să înțelegi înainte ca lucrurile să se sfîrșească. După cum ai văzut, toți au acceptat propunerea mea și eu o să mă țin de cuvînt. Vreau ca, în legătură cu aceasta, ordinele mele să nu fie încălcate. Dar, dragă Tom, cel mai important este ca Michael să se întoarcă acasă cît mai repede cu putință. Cercetează toate căile legale, nu contează cît costă. Dar, securitatea lui la întoarcere trebuie să fie absolută. Sfătuiește-te cu cei mai buni specialiști în dreptul penal. O să-ți dau cîteva nume de juriști, care te vor primi Pînă atunci trebuie să avem grijă să nu fim trași pe sfoară.

— Ca și pe dumneavoastră — zise Hagen — nici pe mine nu mă prea interesează dovezile reale ; mă tem mai mult de cele ticluite. S-ar putea întîmpla ca vreun prieten al poliției să-l omoare pe Michael după arestare. Sau să-l omoare în celulă, sau să pună pe vreun deținut să-l lichideze. Consider că nu trebuie să admitem arestarea și condamnarea lui Michael. Don Corleone suspină.

— Știu, știu. În asta cunstă problema. Și mai trebuie să așteptăm prea mult. În Sicilia domnește desordinea. Michael s-ar putea trezi în capcană. Deocamdată e bine supravegheat, dar asta n-o să dureze veșnic. Acesta e unul dintre motivele pentru care am încheiat pacea. Barsini are un prieten în Sicilia și deja l-au descoperit pe Michael. Trebuia să închei pacea pentru a-mi apăra fiul. N-am avut altă ieșire. Acum ai înțeles ceea ce-ți era neclar. Ai observat poziția lui Barsini în afacerea asta ? A stat tot timpul în umbra lui Tattaglia si Solozzo. Tattaglia e un pește obișnuit dar e mai tare ca Santino.

Hagen așteptă ca totul să i se sedimenteze bine în cap. Don îi dădea acum pe rînd cheile enigmei, dar lipsea ceea ce era mai important. Hagen știa despre ce e vorba, dar era conștient că nu el trebuie să pună întrebări. Îi ură lui Don noapte bună, dar acesta îl mai opri cîteva minute.

(VA URMA)

CURIERUL CITITORILOR

BASILIUS V. BOTA. Nu putem fi de acord cu punctul de vedere al lui Valeriu. Ne veți replica în gînd că dv. știți mai bine, că așa și nu altfel s-au întîmplat faptele. De acord, dar schița nu ne convinge. „Merg, merg" merge mai bine, minus unele considerații sentențioase din pagina 1. Simbolul urcușului — frumos, însă nerealizat decît în intenție. Păcat ! Aveți frază firească, exactă. Vă este necesară încă multă muncă. V-am sugera să începeți cu ortografia („s-au mai bine zis", „băieții aceea"), „o lume puțin s-au mai mult deosebită" Cam mult pentru un singur paragraf !). Și totuși dactilografierea este indispensabilă. Vă închipuiți că primim sute de manuscrise, iar noi nu sîntem grafologi.

BARBU ȘTEFAN (Sibiu). Am primit poezia, precum și fotografia Sentimentul dv. este notabil și m-a impresionat Poezia însă mult mai puțin, deci .. Dacă citiți revista noastră, ați observat, sper că nu publicăm fotografii-anexă la versuri.

CONSTANTIN BRÂNDUȘOIU. Regret că nota dv. mi-a parvenit abia acum. Cu întîrziere, e drept, reproduc totuși pe scurt conținutul ei : La 28 februarie, cenaclul „Semenicul" din Reșița a ținut o ședință bogată și interesantă Ordinea de zi : „Informări asupra revistelor Orizont și România literară — privind materialele de esență", omagierea lui Bacovia (prin prelegerea prof. Daniel Lazăr și referatul prof. Lizica Miuța), un recital poetic susținut de O. G. Secca. Invitata cenaclului pictorița Nora Szalkay, a expus miniaturi „care au stîrnit prin proiecțiile sale imagini feerice pe micul ecran avînd impresia că participi la un spectacol rupestru". Fond muzical : Bach „Ședința aceasta a fost prezidată de Gh. Zincescu".

LAURENȚIU CERNEȚ

EVRICA

(ÎNRUDIRI ONOMASTICE... CELEBRE)

- Laurențiu Fulga și Sașa Pană.
- Nicolae Ciobanu și Păstorel (rezervă Iosif Bita).
- Ion Bănuță și N. Argintescu-Amza (rezervă Tr. Iancu).
- Cezar Baltag și N. Topor (rezervă Virgil Cuțitaru).
- Dinu Flămînd și Edgar Papu.
- Mircea Micu și Călina Mare.
- Livius Ciocîrlie și Al. Graur (rezervă Lazăr Vrabie).
- Dinu Săraru și Radu Zaharescu.
- Paul Ochialbi și Dan Fruntelată.
- Anghel Dumbrăveanu și Ion Crînguleanu.
- Alexandru Deal și Axel Munthe (rezervă Lucian Valea).
- Constanța Buzea și Corneliu Buzinski (rezervă Doina Limbășanu).
- I. D. Lăudat și Modest Morariu.

TERRA MAGAZIN

SOMN DUPĂ COMANDĂ. În U.R.S.S. s-a construit un aparat numit „ritmosan" care, se pare, va pune capăt insomniei. Dimensiunile acestui aparat nu întrec pe cele ale unui telefon obișnuit și acționează asupra pacienților prin impulsuri sonore ce amintesc de răpăitul ploii pe acoperiș. Două ochiuri „magice", în fond filtre luminoase, emit o lumină blîndă și intermitentă. Toate acestea se pot manevra după plac. Aparatul se poate utiliza și ziua, calitatea lui fundamentală fiind o plăcută destindere după o zi de muncă.

SATUL CIREȘOAIA UNIC ÎN LUME. Satul CIREȘOAIA din țara noastră, în apropierea Bistriței, după cum arată și numele este unic în lume prin numărul imens de cireși. În acest sat, încă din vechime, există obiceiul să se planteze cîte un cireș la nașterea unui copil. Astăzi satul Cireșoaia se poate mîndri în fiecare primăvară cu înflorirea a 65.000 de cireși !

REGIZOR — SPĂRGĂTOR DE BĂNCI. Regizorul francez Jean-Claude Dag nu în film, ci în realitate a făcut șapte spargeri la diverse bănci. Justificarea acestor acte : strîngerea unei sume respectabile de bani pentru turnarea unui film polițist !

ALCOOLUL ATACĂ ȘI PE CEI SĂTUI. Se știe că alcoolul, luat în doze apreciabile, poate provoca ciroză și alte îmbolnăviri, deseori fatale. Totuși medicii n-au descoperit încă precis ce anume determină o atare îmbolnăvire. S-a presupus că persoanele care nu mănîncă în timp ce beau, tocmai datorită nealimentării fac ciroză. Dar experiențele mai noi arată că alcoolul atacă și pe cei sătui și nu numai componentele artificiale care se introduc în vin sau în altă băutură, ci însuși alcoolul pur, din cel mai bun vin sau altă băutură „întăritoare".

FRANCIS PONGE

în româneşte de

ŞERBAN FOARŢĂ

CUVÎNTUL TRADUCĂTORULUI

(„PROEM")

Premise :

1) **„A mi-chemin de la cage au cachot la langue française a cageot..."**
(Francis Ponge, Le Cageot)

2) **„Quel plaisir d'y passer l'éponge".**
(Francis Ponge, L'Ardoise)

Intre éponge **(„burete") şi** pierre ponce, **o rocă buretoasă (articol – astăzi – de toaletă), vocabularul franţuzesc cunoaşte numele de** PONGE.

Deci : intre-aceste două mari spongiozităţi (plastică, una, şi vie, ţeapănă, cealaltă – un soi de arhetip al primei ori de cadavru-al ei ...) se cade să-l punem pe poetul care rimează – 'ntîmplător – cu songe...

... nefiind un „visător", acesta, ci mai curind o proprietate **de-a suge in(t)ima substanţă, sinea şi tîlcul a o mie de carapace, coji, cochilii, concavităţi ... ; deci : „une éponge",**

in care,-aşijderi unui vrednic delfin şi-a altor saponide (o „peşti solubili" !), işi dă drumul printr-un prudent plonjon (Ponge plonge **!),**

ca să revină : plin de miez – la suprafaţă –, de lichide de preţ, de singe şi de limfe, de lacrimi (poate) şi (adesea) de mizga cea mai tristă, care – candoarea paginilor însăşi – o murdăreşte şi,

atunci,

e cazul „d'y passer l'éponge",

in (inedita) carapace, concavitate ori cochilie ce-i, àstfel, pagina: o dată, de două ori, de trei, de patru ... ; adică : d'y passer les Ponge !

(Intr-un jargon, de altfel, foarte direct, meticulos şi sincer – pe care-ar fi putut, de pildă, să-l folosească intre ei d-nii de Lavoisier şi Monge).

Ş.F.

Născut la 27 martie 1899 la Montpellier. Familie cu ascendenţi pină la Ludovic VI. Studii la École Normale Supérieure. Mobilizat in 1918. Debuturi la **N.R.F.** şi **Commerce.** Combatant in Rezistenţă sub numele de Roland Mars. Opere principale : **12 mici scrisori** (1926), **De partea lucrurilor** (1942), **10 cursuri asupra metodei** (1947), **Creveta in toate stările ei, Despre cristalele naturale** (1948), **Proeme** (1949), **Sena, G. Braque, reconciliatorul** (1951), **Furia expresiei** (1952) **şi trei volume de Opere complete** in 1961.

Dintre numeroasele aprecieri (Camus, Sartre, René Char, A. Robbe-Grillet, Ph. Sollers şi, in genere, grupul Tel Quel) asupra operei lui Francis Ponge, o alegem, ca mai succintă, pe aceasta : **„Atitudinea lui F. P. (..) este aceea a unui materialist ; astfel merge el inspre lucruri, „ia partea" lucrurilor, incearcă să se identifice cu lucrurile printr-un minuţios şi quasi ştiinţific travaliu de descriere-decriptare ... Visul lui este o lume nouă in care oamenii şi lucrurile, deopotrivă, vor cunoaşte raporturi armonioase"** (Jean Rousselot, **Dicţionarul poeziei franceze contemporane,** Larousse, 1968).

Peste şase zile de la apariţia acestui număr, la 27 martie poetul Francis Ponge implineşte 75 de ani.

Stridia

Stridia, de dimensiunile unui galet intermediar, e de un aspect mai zgrunţuros, de o culoare mai puţin egală : un alburiu strălucitor. Este o lume-nchisă cu indărătnicie. Cu toate astea, poate fi deschisă : o ţii atunci intr-un căluş de cirpă, slujindu-te de un cuţit – nu prea loial, acesta – cu ştirbituri şi revenind asupră-i in repetate rinduri. Curioase, degetele se zdrelesc, insingerindu-şi unghiile : e o activitate grosolană. Şocurile ii marchează, din loc in loc, invelitoarea cu nişte cercuri albe : un soi de-aureole.

In interior e o intreagă lume, care se bea şi se mănincă : sub un **firmament** (vorbind la propriu) de sidef, cerurile superioare se prăvălesc pe cele inferioare, spre-a nu alcătui decit o mlaştină : un săculeţ cu bale verzui, tremurătoare şi adiind mirosuri, tivit cu ciucuri de dantelă negricioasă.

Rarissim, o soluţie inrourează sidefiul lor gîtlej – cu care ne gătim numaidecît.

Plăcerile uşii

Regii nu ating uşile.

Ei nu cunosc această fericire : să deplasezi, amabil ori brutal, unul dintre aceste panouri familiare, să te intorci asupră-i ca să-l aşezi la loc, – să-mbrăţişezi o uşă.

... Fericirea de a impunge-n pintec prin nodul lui de porţelan unul dintre aceste obstacole inalte ale unei odăi ; acest repede corp-la-corp prin care, mersul incetinit o clipă, privirea se deschide şi-ntreg corpul se familiarizează cu noua-i incăpere.

Cu-o mină amicală o mai reţii o vreme, 'nainte de-a lăsa-o, decis, şi-a te-ngrădi – de care, agreabil, declicul arcului puternic dar bine uns te-asigură.

Pîinea

Suprafaţa piinii e minunată graţie, in primul rind, acestei quasi-panoramice impresii pe care o dă ea : de parcă ai avea la dispoziţie, sub propria-ţi mină, Alpii, masivul Taurus ori Cordillera Anzilor.

Astfel, dar, o masă fără formă, gata să eructeze, fu, pentru noi, impinsă-n cuptorul sideral, in care, intărindu-se, s-a modelat in văi, culmi, sinuozităţi, crevase... Şi toate planurile-acestea, de-atunci atît de net articulate, lespezile-acestea subţiri pe care-şi culcă, atent, lumina sclipetele ei, – fără o singură privire pentru nedemna moliciune subiacentă.

Acest destinat şi rece subsol, pe nume miez, işi are ţesutu-i propriu, asemănător cu al bureţilor : frunze sau flori, aici, sunt alipite ca nişte siameze, pe toate laturile deodată. Piinea invechindu-se, aceste flori pălesc şi se adună : se desfac atunci unele de altele, massa devenindu-le friabilă ...

Să fringem, insă, piinea : căci ea se cade-a fi, in gura noastră, nu atît obiect de contemplaţie, cît unul de consum.

Cele trei prăvălii

In apropierea pieţei Maubert, in locul unde, de dimineaţă, zilnic aştept autobuzul, trei prăvălii stau una lingă alta : Bijuterii, Lemn şi Cărbuni, Măcelărie. Privindu-le pe fiecare-n parte, observ comportamentele diverse ce par a le avea metalul, piatra scumpă, cărbunele, butucul, halca de carne.

Să nu ne pierdem vremea cu metalele, care nu sunt decit urmarea unui act. – silnic ori separatoriu – al omului asupra unor roci şi sedimente care, prin ele insele, n-au năzuit vreodată la aceasta ; nici cu nestematele, raritatea cărora se cade, ea insăşi, să ne facă să nu le acordăm decit puţine cuvinte prea-alese, intr-un discurs despre natură, fără părtinire intocmit.

In ceea ce priveşte carnea, un tremur la vederea ei, un soi de scîrbă ori de afecţiune mă obligă la o maximă discreţie. Proaspăt tăiată, de altminteri, un abur sau o piclă **sui generis** o sustrag privirilor, fie şi cind ar vrea să facă probă – vorbind la propriu – de cinism ; voi fi spus tot ce aş putea să spun, atrăgind o clipă luarea-aminte asupra aspectului ei **palpitind.**

Dar contemplarea lemnului şi a cărbunelui e un izvor de bucurii pe cît de lesnicioase tot pe atît de sobre şi de certe, pe care mi-ar plăcea să le comunic. Ceea ce, desigur, ar cere multe foi, iar eu nu am acum la indemină decit una singură, şi aceea injumătăţită. E pentru ce mă iimitez a vă propune acest subiect de meditaţii : „1) TIMPUL, DEŢINUT SUB FORMĂ DE VECTORI, SE RĂZBUNĂ DE FIECARE DATĂ – PRIN MOARTE. – 2) BRUN, PENTRU CĂ BRUNUL E, PE DRUMUL CARBONIZĂRII, INTRE VERDE ŞI NEGRU, LEMNUL COMPORTĂ INCĂ – FIE ŞI ORICÎT DE PUŢIN – O EPOPEE, ADICĂ PASUL STRIMB, EROAREA ŞI TOATE NEINŢELEGERILE CU PUTINŢĂ".

Romul ferigilor

De sub ferigi şi drăguţele lor fiice, oare am eu priveliştea Braziliei ?

Nici lemn pentru construcţii, nici steri de aprinjoare : soiuri de frunze-ngrămădite pe pămint, pe care le inmoaie un vechi rom.

In creştere, tulpini cu bătaie scurtă, fiice risipitoare fără tutori : o amplă turmentaţie de palmate ce şi-au pierdut orice control de sine, dosindu-mi fiecare două treimi din cer.

Cele coapte

In zmeurişurile tipografice alcătuite de poem de-a lungul unui drum neducînd dincolo de lucruri nici intru spirit, anumite fructe-au luat fiinţă din aglomerarea unor sfere pe care e de-ajuns, ca să le umpli, o picătură de cerneală.

Negre, trandafirii şi verzi-cazon de-a valma pe ciorchine, ele oferă mai curind tabloul unei familii mindre la vîrste diferite, decît o îmbiere la cules.

Dat fiind decalajul dintre simburi şi carnea lor puţină, păsările nu le prea fac haz, cu mai nimic nealegîndu-se la urma urmei cînd, de la cioc la anus, acestea le străbat.

Poetul, însă, 'n cursul promenadei lui profesionale, pe drept le ia ca pildă : **„Astfel, işi spune el, reuşesc deci in mare număr eforturile pline de răbdare ale unei flori foarte firave, fie şi dacă ocrotită de un hăţiş rebarbativ de mărăcini. Fără prea multe alte calităţi – ,coapte,** cu desăvîrşire-s ele coapte – la fel cum şi acest poem e scris".

COLEGIUL DE REDACŢIE:

Ion Arieşanu, (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Redacţia şi administraţia – Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 şi 3-33-76 Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din intreprinderi Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ !

Orizont

● SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXV ●

● TIMIȘOARA ● JOI, 28 MARTIE 1974 NR. 13 (317) ● 16 PAGINI 1 LEU ●

Eveniment

Plenara

Timp de două zile atenția întregii națiuni a fost polarizată spre înaltul for politic al țării, unde, sub președinția secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, s-au desfășurat lucrările Plenarei Comitetului Central al Partidului. Plenara a adoptat importante hotărîri privind eliminarea unor paralelisme între organele de conducere ale partidului și creșterea operativității și coordonării efective a activității de partid și de stat, stabilind unele modificări ale Statutului P.C.R.. Ținînd cont de noile necesități ale politicii interne și externe a țării, plenara a aprobat instituirea funcției de Președinte al Republicii Socialiste România, cu menținerea Consiliului de Stat, hotărînd în unanimitate să propună Marii Adunări Naționale alegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în această funcție.

Din analiza etapei actuale de dezvoltare a țării, și avînd în vedere importantele evenimente care vor marca anul 1974 ca an reper în istoria țării, au decurs proiectele de legi privind remunerarea după cantitatea și calitatea muncii, a legii privind sistematizarea teritoriului și a localităților urbane și rurale, proiectul de teze al C.C. a P.C.R. pentru cea de a XXX-a aniversare a eliberării patriei de sub jugul fascist, și planul de măsuri pentru întîmpinarea acestui eveniment, aprobate de plenară. Un loc important a fost acordat problemelor organizatorice din structura partidului și statului, propunerii de delegați ai Partidului la Congresul Frontului Unității Socialiste

Multitudinea problemelor supuse aprobării Plenarei converg spre o cît mai eficientă structurare a aparatului de conducere a partidului și statului, spre noi trepte în edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră.

ORIZONT

Convorbiri

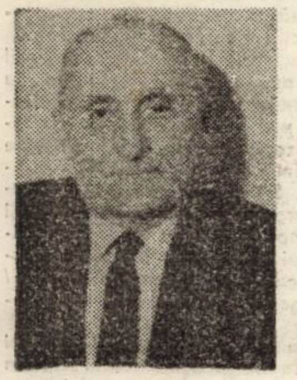

Cu prof. universitar Nicolae Mărgineanu

După apariția lucrării **„Condiția umană"**, de o deosebită valoare științifică, am ținut să-l revăd pe autor, profesorul Nicolae Mărgineanu, care, cu acest prilej, a acceptat cu multă bunăvoință un interviu. Am procedat, deci, în consecință, formulînd întrebări corelate unor probleme de interes general.

– În conștiința generală a celor ce vă cunosc activitatea științifică, apăreți drept un consacrat al problemei centrale : PSIHOLIGIA PERSOANEI, referitor la care, în CONDIȚIA UMANĂ, faceți următoarea precizare : „Azi aceste cursuri (de psihologia persoanei) sînt generalizate în toate universitățile mari ale lumii". Considerînd că „universități mari" avem și noi, vă rog să ne spuneți în ce stadiu se află problema în țara noastră și ce s-ar putea face util pentru viitor ?

– Problema se află în centrul preocupărilor cercurilor de specialitate, dovadă fiind unele lucrări ale Institutului de psihologie din București. Progrese prea mari nu înregistrăm, totuși, cît timp documentarea bibliografică se limitează la lucrări dintr-o singură țară sau școală psihologică, neglijîndu-se chiar și contribuțiile naționale. Remediul este, desigur, extinderea documentării pe plan universal, conform cunoscutelor directive ale conducerii noastre de stat.

– Lucrările ce v-au apărut în ultimii ani atestă o sferă largă de preocupări, ceea ce mă face să cred că vă puteți pronunța asupra implicațiilor privind INCONȘTIENTUL, devenit, prin freudism, un gen de mit. Dovadă sînt aprecieri de genul : „INCONȘTIENTUL ESTE ISTORIA" (JACQUES LACAN, LE DISCOURS DE ROME) și DESTINUL UNIVERSAL ESTE ÎN TENDINȚELE INSTINCTUALE" (H. MARCUSE, EROS ET CIVILISATION). Nu credeți că s-a depășit măsura și că problema inconștientului evoluează în dauna culturii ?

– Ignorarea inconștientului, în trecutul mai îndepărtat, a fost o mare greșeală. Transformarea lui în izvor unic al creației umane, cum o parte din oamenii de litere și artă pretind astăzi, este o altă greșeală. Cred că pledoaria lui Marcuse pentru Eros, nestăpînit de rațiune, a avut urmări negative asupra tineretului din zilele noastre – mă refer, desigur, la tineretul apusean pe care l-am avut în față ca profesor oaspe la Universitatea din Hamburg. Buna credință a tineretului era de necontestat, dar ea nu ajunge. Lipsind controlul rațiunii, o parte din tineret a alunecat abuziv spre amor, muzică și flori – bune cînd sînt cu măsură, – înclinînd apoi spre marijuana, drogul distrugător atît al sănătății trupești cît și a celei sufletești. **Spectacol mai trist și mai dureros decît acest tineret îmbolnăvit n-am văzut.**

– Păstrîndu-ne în sfera aceleiași probleme a inconștientului, vă rog încercați referințe mai directe la creația literară.

– De acord. În acest caz, aș ține să precizez că, în atmosfera favorabilă prețuirii exagerate a inconștientului, s-a dezvoltat o **literatură onirică**, acceptabilă în anumite limite.

VICTOR ISAC

(Continuare în pag. 12)

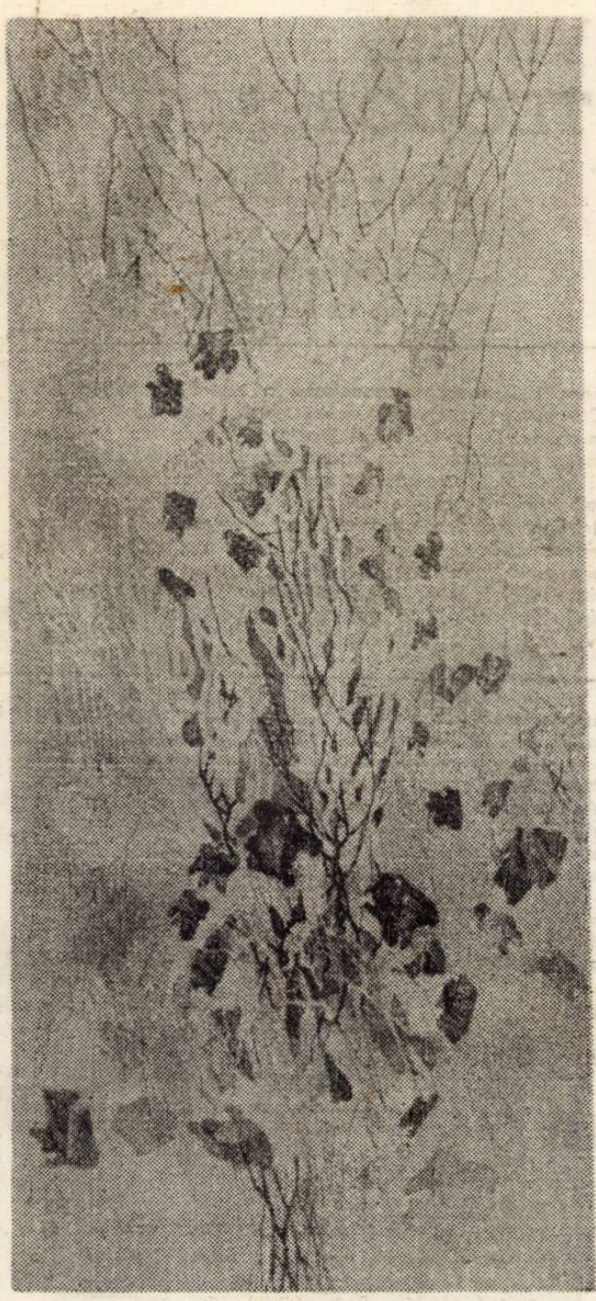

GHEORGHE VĂLEANU „Pulsație"

DIN SUMAR :

● ANCHETA ORIZONT, răspund MIHAI UNGHEANU și MIRCEA IORGULESCU
● AUREL GH. ARDELEANU : „APPASSIONATA" – (scenariu)
● REPORTAJ : DOMNIȘOARELE NU-L IUBESC PE MICHELANGELO
● „TRIPLE JANUS" sau Metamorfozele unei literaturi, ALEXANDRA INDRIEȘ

Civitas

Unde-i rîul ?

Mă întreabă cineva : „Știi că în satul cutare există o uliță numită „Ulița tristă ?" Ei, asta nu o știu. Și nici nu o cred. Dar prietenul se încumetă să-și susțină ideea, afirmînd că, într-un sat anume, s-au zidit sumedenie de case noi, s-a tăiat o uliță domnească, s-au plantat pomi tineri, s-au alcătuit curți întinse, s-au tras porți mari, dar toate acestea plutesc oarecum în gol, fiindcă pe ulița aceea nu vezi picior de copil, ca să bată toate acestea. Oamenii, de tineri, pe-acolo, au luat viața în piept, ei s-au gîndit la case bogate, la garduri rezistente, la curți pietruite, la fîntîni adînci, cu apă limpede, la pomi cu fructe dulci, dar fără glasurile tinere, fără nebuniile copilărești, fără dorințele și chemările vîrstei buimace la ce au mai ridicat ei pe pămînt toate astea ? De aceea, e de mirare, zice prietenul, că, după o vreme, vecinii din sat numesc locurile acelea „ulița tristă" ?

Ascult toate acestea și gîndul mă duce la ulița mea veche, unde am văzut lumina. O uliță nevoiașă, într-o așezare minerească, de dinainte de război. Case din lemn, ajungînd unele la o sută de ani, din vremea cînd așezarea fusese colonizată și transformată în oraș minier. Case joase, cu bîrne negre, bulgărite cu pămînt galben. O uliță strîmtă. Garduri scunde, mărginite de un șanț adînc, prin care se scurgeau șuvoaiele, cînd ploile cădeau repezi pe dealurile din preajmă. O uliță modestă. O uliță anonimă. O uliță pe care revenea, seara, mica cireadă de vite de la păscut, de se împrăștia obosită prin ogrăzile mici. Și, cu toate acestea, cîtă însuflețire, cît sunet, cîtă culoare, cît zvon și cîtă seninătate adunate, într-un cadru sărac proletar, de cei nouăzeci și nouă de copii ai uliței noastre, care făceau să duduie pămîntul, să scînteieze pietrele, să irumpă bucuria jocurilor copilărești pînă la cer...

Ulița noastră scurtă care înainta spre o pădure iar după pădure înainta spre rîu. Căci fiecare dintre noi, cei nouăzeci și nouă, iubeam înainte de toate rîul. Acum știu că fiecare copil trebuie să crească pe lîngă un rîu și să iubească un rîu. Rîul e inima copilului. E sîngele copilului. E visul copilului. Sau poate că fiecare copil e chiar un rîu Cei care au numai case goale, și nici un copil în fața casei, pe p r i s p ă, *sau în uliță înseamnă că nu vor nici rîuri în preajmă. Înseamnă că nu iubesc rîurile. Și casa, și ograda, și grajdul, și grădina, și fîntîna, și gardul, fără un rîu-copil, nu valorează nimic. Și vine vîrsta cînd toate prind rugină : și ograda bogată, și mobila nouă, și grajdul plin de vite, și fîntîna zidită și te pomenești că te întreabă cineva : Unde-i rîul ? Ca și cum te-ar întreba : Unde-i bucuria, unde-i fericirea, unde-i copilul ? Și ce să-i poți răspunde ?*

ION ARIEȘANU

Cronica literară

VIRGIL TEODORESCU
Heraldica mișcării

(Editura Eminescu, 1973)

Lirica românească inregistrează in momentul de față un efort, reconfortant pentru lectorul de poezie, de clasicizare. Autori de rafturi și din generații diferite, odinioară fervenți ai curentelor de avangardă ori ai idiliicului sămănătorist, incearcă o experiență ale cărei semnificații ar putea fi rezumate prin formula lansată in urmă cu aproape jumătate de veac de către Ion Barbu : „Faptul poetic inițial – cununa inflorită și Lira". Intr-o asemenea direcție, dar schițind gestul de supunere numai pe jumătate (și uneori chiar mai puțin decit atit) se inscrie și Virgil Teodorescu prin poemele cuprinse in noul volum apărut la Editura Eminescu : Heraldica mișcării.

Reprezentant, alături de Geo Dumitrescu, Gellu Naum, Paul Păun ș.a., al ultimului val suprarealist de anvergură, Virgil Teodorescu a fost, se pare, dintre toți aceștia și cel mai puțin predispus prin temperament către gesturi spectaculare excesive. Ceea ce nu inseamnă că nu a asimilat și el foarte exact lecția poetică a suprarealismului și, nu in ultimul rind, spiritul protestatar al acestuia față de o morală ce subordona totul eficienței pragmatice. Terapeutica radicală pe care manifestele avangardei de odinioară o propuneau pentru scoaterea artei de sub tutela rutinei academizante – dicteul automatic, plonjarea in inconștient, incoerența imaginilor, asocierea șocantă a termenilor realului etc, – iși găsesc in primele volume ale lui Virgil Teodorescu ilustrarea corespunzătoare, fără ca aceasta să ducă totuși la o totală pulverizare a poeziei sale. Explicația poate fi căutată in predispoziția spre echilibru a poetului, prin structura sa afectivă „conservatoare" – cum demonstra odată Gheorghe Grigurcu – pe care programul suprarealist a reușit să le mascheze, dar nu și să le suprime. Vocația demolatoare a exponenților curentului respectiv nu s-a transmis intr-o asemenea măsură poetului incit să-i anuleze orice preocupare pentru conturarea unui nucleu ideatic, pentru o minimă organizare a poemului, iar evoluția de pină acum a poeziei sale este, in esență, o confirmare elocventă a acestei aserțiuni. Ar mai putea fi invocată, in legătură cu poemele mai noi ale lui Virgil Teodorescu, și o altă imprejurare care vizează, de data aceasta, nu atit pe poet cit dinamica internă a mișcării suprarealiste ale cărei date inițiale s-au convertit in timp – soarta aceasta au cunoscut-o toate avangardele literare – intr-o nouă retorică. Redescoperirea suprarealismului de către generațiile mai tinere și reintoarcerea, relativă de altfel, a reprezentanților curentului din deceniile al patrulea și al cincilea la vechea manieră s-a produs in contextul unor noi sinteze artistice care nu au putut reține din doctrina suprarealistă decit elemente disparate și nu intotdeauna definitorii.

Plasat intr-un asemenea context, noul volum al lui Virgil Teodorescu solicită stabilirea unei distincții intre poemele (nu foarte multe) in care marca suprarealismului rămine dominantă și cele de o factură preponderent clasicizantă. Avem in vedere, evident, in egală măsură atitudinea existențială particulară ce poate fi degajată din textura poetică și, corespunzător, componenta stilistică a versurilor.

Ceea ce frapează de la bun inceput este numărul destul de mare de texte care conțin, programatic, o artă poetică (sau care pot fi citite ca atare) : Lăsați cuvintele..., Timpan, Fapta, Fără virstă, Regret, Ovații, Marele privilegiu etc. Vom exemplifica cu un fragment din poemul liminar, deși oricare altul din cele citate este la fel de semnificativ : „Cel care cată blana de aur in cuvinte / Peregrinind pe-o mare-ncărcată de blestem, / Cel care-și pune visul nocturn intr-un fonem, / Și-n marea parafrază a ținerii de minte .." Concepută ca un act vizionar ori pusă sub semnul memoriei lirica lui Virgil Teodorescu face mai intii de toate proba unui sentimentalism filtrat prin clasicism și modulat, de regulă, in registrul grav : „Prin ce ținut la margini de abis / Mai porți veșmintul tău de-argint lichid, / Prin ce paragini sure care-nchid / Sărutu-n piatra palidă proscris ? / / ... M-am cheltuit puțin cite puțin / In toate cite-au fost și au să fie, – / Ca vintul rătăcit intr-o cimpie / Ca licărirea unui strop de vin" (Supliment). Și aceasta in ciuda grijii cu care poetul incearcă să-și „corecteze" disponibilitățile afective prin apelul la viziunea grotescă, ironie, umor negru etc. Tendința respectivă apare cu o și mai mare pregnanță in poemele acuzat suprarealiste (intre care, in treacăt fie spus, pot fi reperate și citeva texte ce nu reușesc să depășească notația prozaică, anecdoticul).

De la Blănurile oceanelor și Butelia de Leyda și pină la Sentinela aerului, versurile lui Virgil Teodorescu au vădit, constant, virtuți plastice. Păstrindu-și aceleași posibilități de sugestie concret-picturală, poezia din Heraldica mișcării relevă, paralel cu accentuarea caracterului discursiv, o capacitate sporită de vehiculare a ideilor. Imaginilor luxuriante și petardelor lexicale le sint preferate, progresiv, vocabule de o tot mai mare generalitate și abstractizare, tinzind către sfera categorialului : „mișcarea", „efortul", elanul", „viteza", „cercul", sinteza", „negația" etc. devin termeni comuni ai poeziei.

Poemele erotice se mențin, in general, intr-o notă clasicizantă : Somn greu, Absența, Acasă, ca și meditațiile in care eroziunii timpului : „Mai e puțin, și cum mereu se-ntimplă, / Va podidi ninsoarea obrajii mei leali, / Sau dacă nu, patetici și egali, / Fulgi moi de nea vor poposi pe timplă" (Puțin), i se opune creația, poezia.

Actul contemplației naturii ii provoacă poetului revelația trecerii timpului, a nașterii unui imens depozit geologic : „Privind aceste insemne solare săpate / in trunchiul unui fag / In care sevele proaspete iși continuă cursa /. ./ Prefigurez cosmogonia tuturor pădurilor de pe suprafața pămintului /.../ Prefigurez teribilele catastrofe vegetale /.../ Viitoarele turbării constrinse să cedeze". (Insemne solare). Dar rostirea calmă a poemului, detașarea poetului de obiectul contemplației sale nu anulează și tendința de contorsionare a imaginilor, predilecția pentru viziunile stranii.

Clasic prin temperament, prin sensibilitate, Virgil Teodorescu face un efort permanent de incărcare a versului prin tehnica acumulărilor succesive și deformarea detaliilor Imaginile proliferează fastuos, – amenunțător uneori – dinspre zona reprezentărilor liliale către un spațiu minat de mișcări imprevizibile și substituții onirice copleșitoare. Stilistic, contradicția relevată se traduce in degradarea – metodică – a imaginii ideale a obiectului contemplației ori a proiecției vizionare : „Acolo unde ziduri se dilată / Iar somnul rațiunii naște crini, / Crini carnivori, retrași in vizuini / Insingerați de-a visului săgeată .." (Sacrificarea lămpilor).

Heraldica mișcării inseamnă, in ansamblul poeziei de pină acum a lui Virgil Teodorescu momentul suprem al construcției, instaurarea ordinii, a echilibrului intre barocul imaginii, idee și regimul prozodic dominant clasic.

LUCIAN ALEXIU

Cronica măruntă

POLIȚISTE ȘI NU PREA

1. Din nou, in floare, literatura de agrement. Clasicii genului tipăresc in serie, proaspeții veniți imbobocesc văzind cu ochii. Rodica Ojog-Brașoveanu (Plan diabolic, Ed. Militară, 1974), aproape clasică a genului, altădată comestibilă in cărți pasibile, d o c u m e n t a r e de arhivar ticăit, fantezie idem. Situațiile – limită propuse, mic bovarism de literată, dovedesc cum că ambitul singur nu ajunge. Găselnița finală a prozatoarei ar fi legată de următorul indemn : Spioni, vizitați teatrul din Brăila ! (vol. citat, pag. 235) Livia Ardelean (Exercițiu de vacanță, Ed. Dacia, 1974) e la al doilea roman polițist : ca in foarte multe producțiuni ale genului, cel amestecat in rele e un pictor, iar detectivul iși pierde concediul spre a-l descoperi pe cel rău. Eroii iși petrec vara la mănăstire, printre cinstitele obrazuri care apar fiind și citeva călugărești. Livia Ardeleanu a văzut citeva filme, a citit mai multe cărți și a scris incă una. Viitorul ii aparține. Debutantul (?) Stelian Sirbu (Eu am ucis moartea, Ed. Militară, 1974) preferă, spre deosebire de Livia Ardeleanu, oamenii de știință, in speță chimiștii. Personajele se plimbă prin străinătăți unde dau peste femei frumoase și spioane. Se trage cu gloanțe oarbe, mai un document sustras, mai o demoazelă sexă, și lectura este cum nu se poate mai agreabilă. Dacă Stelian Sirbu nu se va lua in serios, vom avea, pe viitor, in domnia-sa, un admirabil autor de romane polițiste. (Și incă ceva : să nu cumva să viziteze vreun Institut de cercetări chimice). Breasla autorilor de roman polițist a ciștigat prin Petre Sălcudeanu (Un bunic și o biată aventură, Ed. Albatros, 1974), incă un autor făcut, parcă, pentru altceva. Pină iese la pensie, Bunicul (el e eroul lui Petre Sălcudeanu) mai caută cite o aventură (aceasta fiind a doua). Precizez că romanul lui Petre Sălcudeanu este foarte plăcut, condus după toate legile genului, uneori cu supliment de viteză. Ca și detectivii Liviei Ardelean, Bunicul iși ratează concediul (la mare, nu la munte) intru bucuria cititorilor. Il insoțește și o frumoasă adolescentă care mai știe karaté și care poate fi utilizată in următoarele romane. Nu spunem cum se cheamă criminalul, căci nu se obișnuiește, dar cititorul poate bănui că se ocupă de restaurante și că are rubedenii inșirate in posturi bănoase, cum ar fi cele de șefi de cantină. Autor de cărți dedicate problemelor morale ale tineretului, (Prea cald pentru luna mai, operă mai veche, prefața ideii de aici), Petre Sălcudeanu ii pune in centrul cărții de față pe tineri : derbedeii romanului sint copiii unor părinți indiferenți. Delicvenții juvenili sint, spune apăsat Petru Sălcudeanu, nimic altceva decit opera unor părinți denaturați. Ultima carte polițistă de care ne vom ocupa aici este Dispărut fără urmă de Haralamb Zincă (Ed. Militară, 1973). Detectivul e aici insuși autorul, care mărturisește vocație in această direcție. Pe parcursul cărții Haralamb Zincă intilnește personaje care-i citiseră din doască in doască operele. (Precizăm că in tot romanul nu are loc nici o șezătoare literară). Bune pagini asupra unor momente ale insurecției (despre care Haralamb Zincă a scris, nu cu mult timp in urmă, un folositor documentar), citeva situații incredibile, lovituri de teatru, pe urmă colaje de documente, schimbări abile de planuri etc. etc. Haralamb Zincă nu-i primul scriitor care se propune ca erou principal de roman polițist, intiietatea deținind-o (pentru literatura română contemporană), Nicolae Mărgeanu. Cu deosebire că Nicolae Mărgeanu nu era, ca Haralamb Zincă, erou pozitiv.

Dintre cărțile de umor am reținut Cind plouă taci și-ascultă (Ed. Albatros, 1974) de Valentin Silvestru, autor de altfel foarte cunoscut, celebru prin răspunsurile la Poșta veselă a emisiunilor duminicale de radio, răspunsuri pe care le reproduce și in această carte. Valentin Silvestru este un erudit, paginile sale provenind dintr-o cultură enciclopedică. Valentin Silvestru știe, de pildă, că Vittoria Colona era mai inaltă decit Michelangelo, lucru puțin la indemina altor umoriști români contemporani. Pe urmele lui Ion Băieșu (departe incă de Tanța și Costel) Valentin Silvestru este un umorist in ascensiune.

2. Citim in Munca (22. III. 1974, pag. 2) un interviu cu Fănuș Neagu, in care se spune : E rușinos să distrugi in om dragostea de carte cu o carte proastă. Scriitorii insă lucrează pe ruptelea, după cum atestă ultimele Șantiere din România literară. George Păun a predat un volum de poeme Editurii Militare, a terminat pentru Facla volumul de proză Viața incepe miine, pentru Ed. Ion Creangă un „roman de vitejie" și mai lucrează la altul destinat Editurii Dacia. Nici Florin Mihai Petrescu nu se lasă mai prejos : patru volume de poezie și unul de traduceri sint gata să plece in diverse edituri. Marin Iancu Nicolae e mai modest, fiind prezent doar cu patru cărți. Nici vorbă că teama de cărțile proaste e cum nu se poate mai intemeiată, că ele apar in serie, dar parcă pină la urmă bravul soldat Svejk nu s-a descurcat cu fulmicotonul ? S-a descurcat. Ce ne facem insă cu mai tinerii, cei ce n-au incă 6–7 volume pe masa de lucru, și trimit zilnic cite 2–3 scrisori tuturor redacțiilor din țară ? Ceilalți mai ies la pensie, mai pleacă la odihnă, mai iau o gură de aer curat, dar ceilalți ? Printre maldărele de hirtie adunate pe mesele redacționale se rătăcesc și scriitori adevărați, răs-debutați a șaptea sau a opta oară. Gheorghe Azap, de pildă, debutează a zecea oară in revista Tribuna (nr. 12/1974), Olga Neagu cam a unsprezecea, in aceeași pagină. S-au incurcat și numele de nu le mai dai de capăt. Din Brașov t r i m i t e la reviste poezii un Cornel Ungureanu, din Oțelul Roșu trimite poezii alt Cornel Ungureanu, la Arad scrie proză Horia Ungureanu, in București, eseu, poezie, traduceri, Mihai Ungureanu și tot traduceri Silvia Ungureanu, istorie literară Maria Luiza Ungureanu, de curind a apărut la redacția Orizont autoarea Irina Ungureanu, in Iași trăiește și scrie, cu mult folos pentru cultura română, Gheorghe Ungureanu. Și exact cu un minut inaintea incheierii acestui articol, a apărut in fața autorului, in chip de Svejk junior, manevrind fulmicotonul, Dan Ungureanu, colaborator al lui Cornel Ungureanu, redactor la Orizont. Mai dați-le pseudonime pină nu e prea tirziu, dacă devin mari o să pună la index Miorița.

ANEMONE POPESCU

P.S. Panseurile săptămînii : „In sfirșit, Conferința cineaștilor a fost anunțată" (Elisabeta Bostan), „Colombo e un inger, iar Călinescu spunea despre ingeri că sint androgini (a. 6) in „Contemporanul" din 22. III, pag. 5.

orizont critic

De la poezia conceptuală la cartea-poem

1. Cultivat cu asiduitate o vreme, căzut în dizgrație și, peste un număr de ani, recîștigat (într-o altă înfățișare), poemul amplu reintră în actualitate prin stăruințele cîtorva dintre cei mai dotați poeți de astăzi. Explicația o căutăm în creșterea gradului de reflexivitate a lirismului (fapt obiectiv), în dorința autorilor de a depăși atît stadiul exploziei îngust emoționale, cît și proba de dificultate a „bijuteriei" lingvistice.

Poemele nu sînt narative, în înțelesul consacrat al termenului. Unora, totuși, ideea de epic nu le este străină, fiind vorba, însă, în cazul acestora, de un epic interior, de o acțiune cu desfășurare pur subiectivă, Secvențele se ordonează, de altfel, fie în prelungirea numitului pretext epic (de cele mai multe ori se închipuie o „călătorie") fie într-o succesiune de tablouri – imagini diverse subsumabile aceleiași realități

2. O suită de tablouri este, de pildă, *Etica* (Mircea Ciobanu), carte care dezbate raporturile individului (poetului) cu semenii și cu sine însuși. Este interesant de observat că, pornind de la meditații asupra cuvintelor (*Imnuri pentru nesomnul cuvintelor*), Mircea Ciobanu ajunge la întrebări vizînd situarea creatorului între cei din jur, întrebări al căror răspuns constituie materia poemului *Eticii*. Drumul poeziei sale (întotdeauna conceptuale) pleacă de la estetică și descoperă etica ; era de prevăzut o necesară continuare spre ontologie ; și ea s-a întîmplat, într-adevăr, cum o dovedesc piesele grupate sub genericul *Cele ce sînt și răspîndite în reviste*.

Etica se plasează, deci, la mijlocul acestei peregrinări. Cele treizeci de capitole, tăiate într-o metrică impecabilă, cu o corporalitate colțuroasă și un ton inimitabil, aduc, rînd pe rînd, în prim plan, autoportrete stranii, „atmosfera" prieteniei sau cea a iubirii. Textul nu comunică, ci propune întreguri semnificative, ambiguitatea enunțului lasă mereu, între gînd și imagine, posibilitatea unor noi apropieri și respingeri. Starea e construită, nu expusă. Neschimbată se menține înțelegerea vieții (și a creației) ca înfăptuire trudnică, dăruire și asceză.

Poemul e traversat de personaje simbolice (Uran, Celălalt), sentimentul dedublării, al autocontemplării aduce repetate reflectări reciproce ; se încheagă fugare cosmogonii din dialogul reluat la nesfîrșit cu apa (mediu străin, ostil dar și oglindă) : „Spun apei : la-nceput a fost amurgul / și lucrul însuși era umbră ; umbra / vibra-n văzduh cu sine, fără umbră, / și ne-nsoțită dovedea mai lesne / decît acum cînd îmi îngînă mîna. / Să cred că sînt – și sînt abia la ceasul / rostirii și-al abaterii sub streșini, / nu cînd, pe ziduri, brațele suite / (de șapte ori mai lungi !) arată cîtă / lumină a rămas necucerită ..."

Țesătura textului e atît de deasă, păienjenișul mișcărilor metaforice atît de compact, încît *Etica* nu satură niciodată lectura : „Exil să-ncep, las apele, cobor, / s-alătură la mal promișii vulturi ; / amfibii mestecînd în gușă spuza / văzduhului mă-ngăduie cu țipăt. / Spre locuri întîmplate-n unde pîlnii / pe treapta măcinată și de-a lungul / acestui pod în clătinare, scripeți / se-mbină larg și tremură pilonii / (de osii moi și drumuri despicate / spuneau valeții azvîrliți pe mese), / iar flancurile zilei se închid. / Sub streșini voi fi dus, dar fără martori / cu degetele-n unghi, și cîte pietre / vor mai roi spre mine : să le număr. / Din marginea atinsă cer dreptate / cuvîntului și-l uit-și iar începe / în mîluri scrisa numelui cu talpa". Un timbru similar au destăinuirile erotice : „De cînd aș fi dormit, dar tu mi-acoperi / auzul cu suflarea să nu aflu / că dus a dura-i numele ce-l port, / să nu-l ascult, măntuneci, și-o pădure / dospită-n jarul ei hrănește cerul / nepresupus oricît aș sta la pîndă.

Pe aceeași tehnică a adăugării succesive de tablouri se întemeiază și *Megaliticele* lui Ion Gheorghe. De data aceasta cunoaștem o cuprinzătoare frescă a îndeletnicirilor țărănești, privite hiperbolic, proiectate mitic și „interpretate", în final, printr-o alegorie. Capitolele au ca eroi „țărani neguroși de viață și veșnicie, ctitori al unui templu veșnic și nespurcat", ale căror gesturi și ocupații sînt zugrăvite pe fundalul unui timp și al unui spațiu nemăsurate.

La povarnă, De plantarea viei, De prins roiurile, Descîntec de frămîntat pîinea etc. sînt tot atîtea fragmente dintr-un fel de (cum s-a mai spus) *Munci și zile* autohtone.

Poetul are o mare capacitate de a sesiza „geneza", uriașa încrucișare a formelor, dospirea grea a „zolurilor", frămîntarea germinativă a materiei : „Precum ființele vii s-au născut din nămol / fecundat de sămînța sufletului din haos, – / așa zicea înțelept și domol / Archelaos ... / Crește fără grabă, fără grabă cade / pieptul legănat de respirație al zmîrcului copil, / nedesprins din zolul numeroaselor plămade / fierte în retorta oceanului fosil ; / hleiuri mucede, nerupte paste, / tremurînd pleacă din matcă, se ridică, fug / și din nou le trage-n scorburile-i vaste / Marea Mărilor, arsă de rug" (*Asupra plămadei*).

Istorie și etnografie colorată mitologic, cu subțiri infiltrații expresioniste, (*Machina*) dar, înainte de orice, un foarte închegat volum de poezie, *Megaliticele* se încheie cu *La căpătîiul gigantului*, piesă alegorică de rară vigoare (gigantul este metafora întocmirilor agrare care, primenindu-se neîncetat, nu-și schimbă, totuși, înțelesul lor de arhetipuri).

3. Cu totul altă alcătuire are *Locul sîmburelui* (Sorin Mărculescu). Aici, țelul este înfățișarea drumului străbătut de gînduri și simțăminte spre primordial, spre esențe. Se înscenează, în consecință, o „călătorie", o adîncire a eonului către sîmbure.

Ca factură, poemul este îndatorat experiențelor moderne, fără a rămîne (nici nu s-ar fi putut, dată fiind natura lui simbolică) doar la o explorare a sintaxei și lexicului : „tu singur / te regăsești din pulberile duse / din aerul trecut prin tine leneș / și din tipare sparte și te-aduni / în miez mai dens pe cît mai deasă-i umbra / în comprimări de punct tăios tu numai / inexistent întemeind iubirea / și cerc spre centrul tău în prăbușire / atît de dur storcîndu-te din tine / și-atît de greu de nicăieri căzînd spre tine / tînjind să pieri sub apăsare-n sinea-ți / încît străvechi oglinzi murite-n chipuri / vechi ape de bazalturi neurnite / tu așteptată piatră tu menită / zăbavă crudă-n cumpenele lumii / să le izbești și să-ți răspundă-n unde / ...cu iazurile ultime să tremure / spre cristalinul ochi zvîcnind de noapte / și turn al nopții nopților / e timp".

GHEORGHE VĂLEANU „Prometeică"

„Narațiunea" parcurge un șir de episoade (numite așa chiar de autor) : *trezirea solului, alegerea sîmburelui, bucuria închegării, imagomahia, căderea spre sîmbure*. Nu vom insista acum ; o analiză mai amănunțită a poemului – în *Orizont*, 2/1974

Formula „epică" (un epic al evenimentelor sufletești) pe care *Locul sîmburelui* o ilustrează, după opinia noastră, suficent de clar (și cu rezultate estetice remarcabile) este prezentă și în *Țărmuri și clopote* (Darie Novăceanu) precum și, într-o anumită măsură, în *Crini pentru domnișoara mireasă* (Ileana Mălăncioiu).

4. O situație aparte are *Madona din dud* (Cezar Baltag). Nu avem a face nici cu niște cadre care se urmează, nici cu imaginarea unui exod. Cezar Baltag oferă în recenta sa apariție un strălucitor spectacol „sonor" în primul rînd, (cu trimiteri la unele din speciile folclorului românesc), spectacol care intenționează a fi, totodată, un comentariu poetic al existenței. In jurul echivalenței timp trăit – joc, se rotește întregul poem, desfăcut în diviziuni și subdiviziuni : *An, dan, dez, Starostea, Tarot*, cicluri cu oarecare autonomie, se varsă, privite din unghiuri foarte frumosului *Sempiternum* care închide volumul, într-un singur discurs.

Intîlnim în *Madona din dud* o extraordinară varietate de rime, asonanțe, aliterații. Din păcate, cercetările de estetică a versului sînt nu numai sporadice ci și superficiale (excepție făcînd substanțialele contribuții ale lui G. I. Tohăneanu). Cităm, spre exemplificare, „înregistrarea", prin cuvînt a măsurii și melodiei jocului (a căror funcție „reprezentativă", aluzivă, devine, pe nesimțite, tot mai evidentă) : „An, dan, dez, / zizi, mani, frez, / Bat cu palma, palma dreaptă / și piciorul îl lovesc, / bat cu palmele-amîndouă, / patru palme se-ntîlnesc, / patru palme de sultane / și-un picior dumnezeiesc. / An, dan, dez, / zizi, mani, frez...

5. In sfîrșit, demn de reținut, în ce privește „soarta" viitoare a structurii ciclice, ni se pare faptul că printre debutanți ea se bucură de o promițătoare atenție. *Nopțile migratoare* (Dan Verona) *Cuvînt în cuvînt* (Nicolae Ionel), *Cupa și săgeata* (Radu Vasiliu) aparțin – aflîndu-se, între ele, la nivele diferite și, față de cărțile înainte discutate, la cîteva nivele mai jos – aceleiași orientări.

EUGEN DORCESCU

CORESPONDENȚĂ

PETER GROSZ : E un început promițător. Traduceri n-ați încercat ?

SĂLCEIANU O. GRIGORE : Aveți, din cîte ne dăm seama, ambiții mari. Uneori sesizăm acorduri vestitoare de bine. Sperăm ca timpul (deci munca, lectura), să confirme aceste prevestiri.

SORIN ROIANU : Vă mulțumesc pentru cuvîntele pe care mi le adresați. Cît privește poeziile : continuați în acest sens.

OCTAVIAN GIRIGAN : Am remarcat o anumită sensibilitate, cum și efortul de a găsi un limbaj original. Versurile sînt dominate însă de artificiozitate. Stilul e căznit, malformat, bizar. Iată cîteva versuri de acest gen : „păzind dintre nuferi cu clopoței de gloduri. / în bube de bură îmi storc / călcîiul împletit printre cărunte vînturi".

EMIL ADELMAN : Incercări naive. Ici-colo, cîte o imagine notabilă arată dorința Dvs. de a depăși acest stadiu.

ROMULUS MITU-MERIA : Sînt destule indicii de înzestrare literară, dar și destule ezitări și stîngăcii. Trebuie să munciți mult, cu răbdare. Nu ne îndoim că rezultatele se vor arăta.

EUGEN MUTZIU GLAD : Sînt multe cuvinte ; căutate, aglomerate. Deocamdată se pare că nu știți ce să faceți cu ele.

JANIS MARTIN : Nimic nou. Poate doar „Un fel de sonet".

DORA DORCEA : „Amintirile" trimise se citesc cu un anumit interes. Dacă veți continua, vă sugerez să trimiteți manuscrise dactilografiate sau scrise mai citeț. Și să le adresați secției de proză.

D.Ș. : Am predat schițele Dvs. secției de proză.

ANA FRANȚ : Cîteva poezii (Indemn, Singurătate, Și dacă nu ești soare) sînt argumente în favoarea Dvs. Mai trimiteți.

TĂMAȘ MIRCEA : Ca mai înainte.

VICTOR CERBICEANU : Vă publicăm poezia „Eu înțeleg patria". Mai trimiteți.

STUHMÜLLER MARIANA : Avînd în vedere vîrsta pe care o aveți (14 ani) proza Dvs. este fermecătoare. Trimiteți-ne (sau aduceți-ne) și alte lucrări.

B. STANCIU-DOLJ : Nu știu nimic despre poemul Dvs. Dacă găsiți necesar, trimiteți-mi-l.

EMILIA RĂDULESCU : Vă mulțumim pentru gîndurile Dvs. In ceea ce privește poeziile, vă îndemnăm să continuați.

M. N. FLORIAN : Subscriem întrutotul la prezentarea pe care v-o face criticul de la revista „Contemporanul". Vă vom publica și noi, în curînd.

DRĂGOESCU NICOLAE, EUSEBIU CAMIAR, CIOC ALEXANDRU-DAIA, CONSTANTIN BRÂNDUȘOIU, ARDELEAN ELENA, GINEL SARA, NICOLAE HUIDUȚU, THEMESSIENSIS, TELLU R., : Incercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CENACLU

Joi, 21 martie 1974 ; la obișnuita oră, la obișnuitul sediu al Asociației Scriitorilor, prozatoarea SOFIA ARCAN a citit, treizeci de minute, un fragment de roman. Ședința a fost condusă de scriitorul MIRCEA ȘERBĂNESCU.

Au urmat cuvintele, obișnuitele, luări de cuvînt : prin urmare a vorbit, primul, tot un prozator : I. D. TEODORESCU a fost de acord că ne aflăm în fața unei scriitoare sigure pe mijloacele sale, a remarcat ritmul interior nervos, povestirea bine condusă, universul prozei fiind un univers familial ; îi reproșează, însă unele dialoguri lungite, semnificativul pierzîndu-se pe parcurs.

A continuat criticul CORNEL UNGUREANU (din care cităm cu fidelitate, n.n.) : „Autoarea ne-a oferit o proză care se desfășoară pe coordonatele unei construcții epice sigure. Nu se impun tipologii, personajele sînt generice – mama, fiica ș.a.m.d., personaje feminine care nu se individualizează. De altfel, analiza psihologică este excesiv feminină. Uneori acele confesiuni, mult lungite ne apar lacrimogene. Remarcă însă niște note de lirism, ele există, sînt imagini de bună calitate. Să ne invite pe linia acestor note „de finețuri" pe acele stări de oboseală, de neliniște".

Scriitorul ION MAXIM a spus că, aflîndu-ne în fața unei proze obiective, ea trebuie discutată din această perspectivă. La un asemenea gen de proză accentul se pune pe realizarea stilistică. Se pare că autoarea este conștientă de acest lucru, oferindu-ne o proză îngrijită, în care se remarcă o anume finețe a stărilor. Există o bună tensiune în subtext, se face simțită o anume tensiune interioară care salvează, cu știința autoarei, acest tip de proză obiectivă.

In final, M. ȘERBĂNESCU concluzionează în spiritul celor discutate, pe marginea fragmentului citit.

Astăzi după-amiază citește PETRU ILIEȘU – proză.

PARTICIPANT

Cu privire la istoria literară: o seamă de opinii

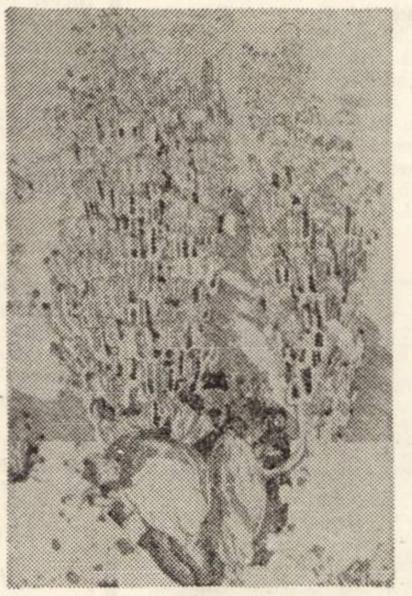

GHEORGHE VĂLEANU „Germinație"

Dacă „... clasicismului și romantismului le-a fost opusă clasicitatea", și dacă Benedetto Croce le-o preferă – ca termen desemnînd doar „excelența expresiei, expresia perfectă, frumusețea ..." (1), e pentru că el nu prea ... gustă istoria literară, în care vede numai ca un aperitiv la masa propriu-zisă ce, după el, e tocmai **critica** (estetică). Istoria însăși n-are sens în sine, fiind numai mijlocul prin care criticul (estetic) s-ar așeza din unghiul de vedere al autorului **in** „mediul" ori „momentul" – ca să vorbim ca Taine – al zămislirii operei de artă ...

... „Ca să vorbim de Taine" – căci pînă și un Croce nu neagă, totuși, o „istoricitate" (ca post-hegelian ce se găsește) : „Orice operă este bine interpretată și reevocată numai în așezarea ei istorică, prin care converg în ea toate operele precedente, laolaltă cu intreaga istorie precedentă, din care ele fac parte ..." (2) ; un antiistorism – antihegelianism – „fără ferestre" și integral fiind cultivat – la noi – numai de un M. Dragomirescu : „... opera de artă trebuie cercetată în afara condițiilor de timp, de spațiu și cauzalitate. Nu e nevoie să știm nici cine a făcut-o, nici unde, nici cînd" (3).

Și – fie zis în treacăt – să fi visat însuși poetul **Jocului secund** la o astfel de – absurdă – „impersonalitate" a operei de artă – ori a autorului acesteia ? ... Paul Valéry – notează (4) el – „... plătește un bir trecutului analitic și didactic al țării sale. Precum a lui Racine, poezia lui rămîne poezie Isle-de-France. Experiența lui Mallarmé se așeza într-un Absolut, într-un antihistorism, care interzice o prea mare apropiere poeziei lui Valery".

... Că și Mallarmé e tributar altui trecut (al țării lui ori nu : cultismului și gongorismului, să zicem), Ion Barbu nu vrea să știe, că, trecutului lui Valéry, el unul i-l preferă pe acela al lui Mallarmé (și, lui Racine, pe ... Maurice Scève), nu e, din parte-i, decît o dovadă de anticlasicism, că „epigon" al lui Racine ori nu, „clasicizantul" Valéry e, astăzi, istoricește mai puțin **databil** decît un Mallarmé e lucru sigur; ca și, de altfel, faptul că Mallarmé a cîștigat un ... rămășag cu Poezia mai **important** decît acela al lui Valéry – tocmai fiindcă NU „se așeza în antihistorismul" acestuia din urmă. consimțind – pînă la un punct – la descendența-i baudelairiană și la comunitatea-i de climat cu un Rimbaud, Verlaine ori ... Morèas !

Mai rezonabil va fi fost Baudelaire : „Modernitatea, adică tranzitoriul, fugitivul, contingentul, constituie jumătatea artei, cealaltă jumătate fiind eternul și imuabilul ... Elementul acesta trecător, fugitiv, cu atît de dese metamorfoze, nu aveți dreptul să-l disprețuiți sau să-l nesocotiți. Suprimîndu-l, veți cădea, vrîndnevrînd, în vidul unei frumuseți abstracte și nedefinite, ca aceea a unicei femei înaintea primului păcat" (5).

Oricum, poetul nostru era– fără s-o știe – un ... dragomirescian ! Și tocmai unuia dintre dezideratele-i cu neputință – și anume : „În certitudinea liberă a lirismului omogen (...), nimic din concurența încă darwiniană, a formulelor individuale. Glasul ar continua glasul, cum un adevăr pe cel(ă)lalt ..." (6), pare să-i dea riposta însuși ... Croce – prin : „Dacă operele ar decurge unele din altele, ele ar alcătui (...) un proces unic, și nu ar exista decît o singură operă poetică, iar aceasta, de fapt, nici nu ar mai exista de fel, deoarece s-ar afla mereu într-un proces de elaborare, și n-ar fi niciodată evocabilă și comprehensibilă în intregul ei, spre deosebire de ceea ce se întîmplă cu o operă determinată, care doar în acest fel constituie obiect al plăcerii și al înțelegerii ..." (7).

... Or, o astfel de operă „unică" și **continuă** („Glasul ar continua glasul ..."), cu totul nedeterminată – nu doar (în termenii treimii taine-iene) de către „race, moment, milieu", dar **în afara principiului individuației** ca atare (ce face cu putință o operă ...), ar fi ceea ce G. Călinescu numea (8) un „fenomen unic absolut inedit !" Atunci – încheia acesta – „... lipsind putința comparației și a disociației (9), mintea umană ar fi lovită de monotonie și anulată de absurditate. De fapt ea nici n-ar putea exista, procesul fiind definiția ei. Dar tot de monotonie s-ar sufoca și o minte expusă unui inedit continuu ...".

... Și nu la un asemenea „inedit continuu" ne-ar duce, între altele, exagerația unui relativism estetic ca acela al lui E. Lovinescu (cu a sa „Mutație a valorilor") ? ... Iar dacă, după el, estetica nu e posibilă – cîtă vreme : „Esteticul nu e o noțiune universală uniform valabilă ci numai expresia unei plăceri individuale ; pe cînd proprietățile triunghiului, de pildă, sunt egale pentru toți, cele ale frumosului exprimă numai formula estetică a individului care percepe ..." (10), ceea ce e, desigur, un sofism ..., nici – **ipso facto** – o istorie a literaturii (fie și dacă pare un paradox, acesta) nu e mai cu putință : „Dacă în primii ani am renunțat a mă consacra exclusiv domeniului literaturii clasice, n-am făcut-o din îndemnuri de actualitate ci din convingerea incapacității sufletului modern de a se identifica formelor de artă perimate ..." (2). Și așa-numita **Istorie** („a literaturii române contemporane"), vizînd circa treizeci de ani, este, de fapt, o **Panoramă** („vie", cum zic franțujii) a respectivei epoci literare.

Eroarea lui E. Lovinescu e de-a vedea – în critică – doar **identificarea** (cu „formele de artă perimate" ori – zicem noi – **revolute),** cînd critica poate să fie, dimpotrivă, o abordare a acestor „forme" tocmai din unghiul de vedere al „sufletului modern", și, într-un fel, **bătrîn** – ce nu se face tînăr (cu, vai, ipocrizie !) citindu-l pe un Shakespeare, ci proiectînd asupră-i intreaga-i experiență (estetică) a lui și a anilor ..., demersul criticii nefiind numaidecît jocul și miza pe nu știu ce – incontrolabilă – identificare, dar pe ireductibilul – în toate sensurile – al operei de artă, **id est :** pe sentimentul **alterității** ei ...

... E ceea ce un Roland Barthes exprimă (12) prin : „Ca și pentru (citiți : **in cazul)** teatrul(ui) antic, acest teatru ne privește într-o măsură cu mult mai însemnată și cu mult mai îndeaproape prin înstrăinarea decît prin familiaritatea lui : raportul lui cu noi este îndepărtarea lui de noi. Dacă vrem să-l păstrăm pe Racine, trebuie să-l îndepărtăm".

Căci, expresie a principiului individuației (pe care îl afirmă chiar negîndu-l), operele sunt – numai – solitare (13), izolate : un soi de „insule" – fie și dacă această **Inselhaftigkeit** a lor se scaldă în apele unui „prezent etern" ori într-un „rîu" ca al lui Heraclit ... O plasmă – **împrejurul** lor și **între** ele – există totdeauna ..., fie și doar ca ... plăsmuire a istoricului (ce o descoperă sau o inventă), însăși această „plasmă" (desigur : **afectîndu-le** la infinit) fiind ceea ce se cheamă **istorie literară.**

ȘERBAN FOARȚĂ

(1) In **Poezia** (traducere de Șerban Stati), Univers, 1972, p. 125.
(2) Op. cit., p. 135.
(3) **Apud** Z. Ornea, „Studiu introductiv" (p XIV) la Mihail Dragomirescu, **Scrieri critice și estetice,** E.L., 1969.
(4) In **Versuri și proză,** Minerva, B P T, 1970, p. 178–179.
(5)Cf. **Curiozități estetice** (traducere de Rodica Lipatti), Meridiane, 1971, p. 193–194.
(8) In **Principii de estetică (Istoria ca știință inefabilă și sinteză epică),** E L., 1968, p. 158.
(9) Cu alte cuvinte : „Și tout fût irrégulier ou tout régulier,, point de pensée, car elle n'est qu'un essai de passer du désordre à l'ordre, et il lui faut des occasions de celui – là – et des modèles de celui-ci ..." (Paul Valéry, **Introduction à la Méthode de Léonard de Vinci,** N R F, Idées, f.d., p. 30).
(10) Cf. **Istoria literaturii române contemporane,** vol. VI, Editura „Ancora", f.d., p. 8.
(11) Op. cit., p. 79.
(12) In **Despre Racine** (traducere de Virgil Tănase), E L U, 1969, p. 179.
(13) „De quoi vivraient **les** livres, que seraient-ils s'ils n'étaient pas seuls, si seuls, mondes infinis et séparés ? ..." (Jacques Derrida, **L'Écriture et la Différence,** Éditions du Seuil, 1967, p. 21, sublinie-

Mențiuni literare

Antinomiile criticii lui LOVINESCU

După multe reluări ale operei lui Lovinescu din unghiul de vedere al criticii actuale, volumul lui Florin Mihăilescu (E. Lovinescu și antinomiile criticii, **Ed Minerva, 1972) aduce o interpretare nouă, prin baza ei teoretică, pentru explicarea istorică a conflictelor intrinseci ale criticii, considerate antinomii fundamentale : impresionism – dogmatism, sincronism – diferențiere, relativism – permanență axiologică, autonomie – eteronomie a esteticului. Aceste antinomii sînt privite în evoluția istorică a operei criticului, ceea ce permite și explicația conflictelor interioare, prin factorii lor determinanți, ca urmare a situării scriitorului în ideologia epocii. Ni se prezintă astfel un proces în intreaga lui semnificație istorică și literară, în măsură să determine cu mare exactitate ceea ce se poate numi actualitatea sau inactualitatea unui scriitor. Actualitatea lui Lovinescu, privită în aceste condiții istorice, este de fapt actualitatea criticii literare în cursul istoriei literare, actualitate apărată de criticul însuși, cu argumentele propriei sale opere, și recunoscută de noi, astăzi cu argumentele științei literare.**

Acestea sînt premizele studiului operei lui Lovinescu, conceput într-o amplă expunere, după o metodă care are în vedere particularitățile obiectului asupra căruia se aplică, urmărindu-se în primul rînd o interpretare a gîndirii literare lovinesciene, mai mult decît o descriere a operei.

Fiecare capitol are o introducere teoretică – uneori extrem de lungă, ca în cazul definirii impresionismului sau al considerațiilor asupra autonomiei artei – mai cu seamă că însuși criticul înțelegea prin impresionism un procedeu de realizare artistică, ce nu depinde de nici o doctrină filozofică. Utilitatea introducerilor este incontestabilă însă pentru valoarea ideologică a interpretării, ținînd seama că „lovinescianismul" n-a fost o măsură permanentă în interpretarea literară. Uneori părerile personale ale autorului completează discuția sub acest aspect, în direcția studiilor actuale ale esteticii marxiste. Astfel, cu privire la natura și dialectica valorii estetice, autorul susține că în mecanismul profund al relației dintre generalul uman și concretul istoric, contactul cu primul termen nu se realizează decît prin cel de al doilea, dar acesta nu în mod direct, ci numai ca un rezultat al contemplării valorii estetice. Lecția lui Lovinescu aici trebuie căutată, integrată într-un comentar de valori – fiecare a moștenirii literare : în ultima analiză, lecția lui Maiorescu, la care Lovinescu aderă și pe care nici noi nu o putem respinge astăzi, căci particularitățile specifice, implicate de valoarea estetică, nu suspendă acțiunea legilor generale. Trebuie recunoscută valabilitatea acestei idei, cu toată demonstrația ei. Credem însă că pentru o și mai clară concluzie asupra acestui aspect ar fi fost necesară o terminologie mai adecvată scopului demonstrației : în loc de „extrinsec" termenul de „implicat", pentru a denumi extrinsecul integrat în ideologia istorică, prin valoarea estetică, adică devenit intrinsec, pe care critica noastră actuală trebuie să-l mențină în explicarea științifică a valorii artei prin raportul dintre subiectiv-obiectiv, estetic-istoric

Capitolul cu cea mai complexă semnificație istorică este cel privitor la maiorescianism și lovinescianism, susținut pe o reluare a vechii polemici asupra autonomiei și eteronomiei artei. Lovinescu, ca participant la discuție, dădea o replică de mare importanță pentru poziția sa ideologică, opusă oricărui extremism, indiferent de natura lui : artistul trăiește în sînul clasei sale sociale, al neamului său, al epocii sale, al omenirii în genere – de aceea el lucrează, în linie generală, pe baza unei psihologii determinate de valorile etice, sociale, naționale, cu care însă valorile estetice nu trebuie confundate.

Concluzia este că soluțiile antinomiilor criticii lui Lovinescu, care aparțin criticii literare în general, reflectă un spirit conciliant, disprețuitor al extremelor, clasic – echilibrat și modern – lucid. Dar de vreme ce criticul găsește perspectiva practică a unei soluții, cum intreaga lucrare a lui Florin Mihăilescu demonstrează, întrebarea pusă este dacă aceasta înseamnă că antinomiile nu sînt cumva eronate și artificiale ? De o „soluție" a antinomiilor, se știe, nu poate fi vorba decît într-o viziune dialectică, așa cum, în istoria filozofiei, Hegel l-a completat pe Kant. Autorul lucrării enunță tezele în tiparele antinomiilor kantiene, în considerații asupra rolului intermediar al puterii de judecată, recunoscut în estetica filozofică, dar rezolvarea acestora nu mai este urmărită în dialectica hegeliană. Nici nu s-ar fi putut, pentru că Lovinescu, chiar dacă ar fi fost un spirit hegelian, cum se admite în lucrare, nu și-a propus o „soluție" a antinomiilor în demonstrația unei logici dialectice, aplicată la fenomenul literar. Această schemă dialectică este introdusă de noi în sistemul criticii sale, din necesități metodologice, pe care nu trebuie să le suprapunem interpretării operei însăși.

Florin Mihăilescu ne-a prezentat mai mult decît un portret al criticului, el ne-a înfățișat un foarte interesant capitol de istorie literară, pentru surprinderea circulației ideilor literare și a sensului lor ideologic. Materialul parcurs este foarte bogat, cuprinzînd și articolele rămase însă în publicațiile vremii. Apreciem spiritul riguros științific al intregii cercetări, originalitatea comentariilor și rezultatele valabile pentru istoria literară, într-o problemă mult controversată și de mare actualitate.

EUGEN TODORAN

ANCHETA „ORIZONT"

Ce se întîmplă cu cronica literară?

1. Care ar fi dificultățile „meseriei" de cronicar literar?

2. Ați citit cronici „de compromis și intrajutorare"? Numiți cîteva.

3. Despre ce cărți n-ați scris așa cum ați fi dorit?

4. Aveți sentimentul că ați inriurit evoluția vreunui scriitor? Care? Ce evoluții v-au contrazis previziunile?

• Publicăm răspunsurile în ordinea sosirii lor la redacție. Se subînțelege că redacția nu împărtășește întotdeauna opiniile exprimate.

Mihai Ungheanu

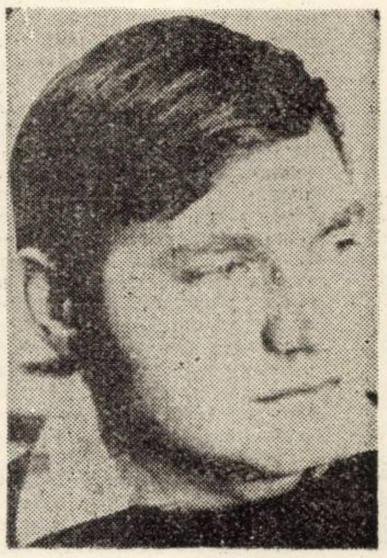

1.) Este bine că „meserie" a fost pus intre ghilimele. De la sine înțeles a face cronica literară nu este o **meserie.** Meseria presupune rutina și **o cronică literară intemeiată exclusiv pe rutină ar inceta să mai intereseze.** O dată divulgate, prin repetarea lor, procedeele ar putea oricine imagina cronica în locul autorului, înainte chiar de a fi scrisă. Cronica literară nu se poate scrie în indiferență față de cărțile ce vin pe masa recenzentului. Este nevoie, cel puțin, de dragoste pentru literatură, de plăcerea de a apela la existența cărților și la conținutul lor. Intre multele observații profunde și de bun simț **Chesterton** o făcea și pe aceasta: **„Dragostea sinceră pentru cărți nu are nimic de a face cu inteligența sau cu prostia, ca nici o altă dragoste sinceră. E o trăsătură de caracter, o prospețime, o capacitate de plăcere, de credință".** Această dragoste care se situează dincolo de inteligență și prostie este temelia muncii de cronicar literar. Dacă i se mai adaugă inteligență și talent cronica are toate șansele să fie ceea ce trebuie să fie o cronică. Adică un comentariu viu, captivant, plin de căldură sau pasiune. Desigur că e dificil rolul și că în puține cazuri el este jucat așa cum ni-l arată definițiile. Una din condiții este ca rolul să fie înțeles ca atare și de aici din jurul cronicarului literar. Dificultățile sporesc atunci cînd evoluția acestuia nu-i sprijinită de cele mai potrivite imprejurări. **O rubrică de cronică literară își găsește expresia proprie atunci cînd este rezultatul unei selecții unice și a unui singur gust.** Forța cronicii stă tocmai în posibilitatea cititorului de a se confrunta cu reperul său. Desele schimbări și improvizații de la rubricile de cronică literară nu favorizează decît o derută a gustului public, o nesiguranță a selecției și a criteriilor. In același timp și o scădere a insemnătății cronicarului literar, pentru că o cronică literară — trebuie s-o mai repetăm? — înseamnă mai intîi un cronicar literar aflat intr-un exercițiu de durată. **Foarte solicitată din mai multe părți, cronica literară nu este însă susținută la inălțimea solicitărilor.** In momentul de față ea presupune aproape un apostolat. Cine vrea să scrie despre cărți și să trăiască numai din munca de predicator al literaturii ar trebui să facă întocmai ca eroul lui Dickens comentat de Chesterton: **„Micawber iubea elocvența și poezia cu tot nemuritorul său suflet", iar „cuvintele și imaginile vizionare il țineau în viață cînd n-avea bani de mîncare", ca pe „un sfînt postind în deșert".**

2). Sînt o fatalitate a oricărei mișcări literare. Primul termen este intr-adevăr acuzator. Al doilea mult mai puțin sau, mai exact spus, abia atunci cînd ia forme extreme și nejustificate. Cronica, esențial vorbind, este o formă de intr-ajutorare a literaturii. O cronică nu se va scrie neapărat pentru informarea cititorului, pentru edificarea lui ci, de foarte multe ori, pentru clarificarea și edificarea autorului care a scos volumul. Dialogul acesta intre critic și autor este extrem de important și de multe ori mai prețios decît acela dintre critic și public, care își are, fără îndoială, rostul său indispensabil și el. Fără o anumită capacitate de a admira, de a se entuziasma, de a fi generos exercițiul critic nu-și are îndreptățirea. Totul este ca admirația, entuziasmul sau generozitatea să nu înece luciditatea judecății de valoare, să nu se liberteze dizgrațios. **Observațiile criticului n-ar trebui să fie altceva decît puncte de sprijin pentru un autor.** Cît despre judecata prin compromis ea presupune atîtea nuanțări și disocieri în interiorul ei incît discuția ar deveni prea lungă. „Intr-ajutorarea", pentru a folosi termenii atît de relativi aleși de revistă, este o opțiune, totuși, pe cind în „compromis" nu putem recunoaște decît fuga de opțiuni reale, o retragere din dezbatere, o falsificare. Nu de numit cronici este vorba ci de descris mentalități ale compromisului, boală mult mai generală.

3.) **Un cronicar care-și respectă vocația nu scrie despre cărți decît așa cum dorește.** Dacă o face altfel decît a dorit-o el pune în discuție insăși rațiunea de a fi a actului critic, a cronicii literare în speță. Lipsa de spațiu nu poate fi un obstacol de vreme ce se știe că în mod concentrat patru pagini pot fi la fel de substanțiale și de suficiente cît patruzeci sau patru sute. E o problemă de „scară", de proporții. Nu am scris despre cărți altfel decît am dorit. Erorile mele îmi aparțin.

4.) Răspunsul cerut este dintre cele care se trec numai în memoriile postume. E prea devreme pentru a rosti propoziții atît de importante, chiar dacă ele n-ar fi lipsite de un temei real. **Critica,** deși atît de asediată uneori, **își are reala ei forță de seducție și influențează nu o dată pe scriitori.** Orice critic adevărat știe că nu puține din observațiile lui ating ținta și că uneori sugestiile lansate de el n-au fost lansate in zadar. „Inriurire" poate să insemne mult și puțin. Cred că intrebarea privește marile inriuriri dar de cele mai multe ori ele se revelează mai tîrziu și nu sînt efectul unui șoc imediat ci al unei acumulări. A vorbi acum despre ele mi se pare cu totul prematur. Știu doar că am publicat prima proză a **Danei Dumitriu** și nu din intîmplare, după cum nu din intîmplare am făcu. din **Mircea Iorgulescu** cronicar literar la revista **Ramuri.** Alături de **Ana Blandiana,** care a făcut-o în **Contemporanul,** am publicat primele versuri ale lui **Mircea Dinescu** în revista **Luceafărul.** Apariția primului volum de versuri al lui **Dorin Tudoran** este legat, în parte, și de numele meu. Dar astea toate sînt mai mult sau mai puțin decît inriuriri. „Inriurirea" presupune afinitate sau dominarea celui influențat. Ceea ce în ultimă instanță nu putem ști cît de bine este. **Cît despre previziuni ele sînt loteria criticii.** O previziune este un risc și adesea e mai vinovat cel ce o face decît cel care nu respectă o previziune străină lui. Iarăși un capitol lung și delicat. Sînt mulți scriitori care nu validează previziunile pe care le-au declanșat. Și felul lor de a infirma o previziune e foarte diferit. Turmele lui **Eusebiu Camilar** promiteau un alt autor decît cel ce s-a ilustrat ulterior. *Bărăgan*, volumul unu, ne indreptățea să sperăm un cu totul alt traseu scriitoricesc, unul descendent, decît cel pe care a mers volumul următor al romanului și apoi intreaga proză a autorului. Este o contradicție evidentă intre romanul *Casa* de **Vasile Rebreanu** și microromanul *Călăul cel bun* al aceluiași prozator. Iată un alt tip de previziune contrazisă. **Ion Băieșu** a dat un volum de proze remarcabile, dar acum scrie Teatru. Derutant s-a manifestat și **Sorin Titel** care a început prin a scrie un tip de proză pentru a trece la altul. Și aici previziunile conturau un profil pe care prozatorul a ținut să-l dezmintă. O evoluție intrucîtva neașteptată a avut și poezia lui **Ioan Alexandru.** Și nu numai ea. O schimbare surprinzătoare de itinerariu artistic se poate nota pentru foarte mulți autori. Sînt apoi scriitori care pur și simplu au tăcut după un volum promițător, (I. Neacșu, Șt. Stoian). Chiar un scriitor atît de puternic structurat ca **Marin Preda** și-a surprins cititorii cu romane ca *Risipitorii* sau *Intrusul* pe care aproape nimic din ceea ce scrisese înainte nu le anunța. Problema e de un interes mai general și are o arie de cuprindere mai mare decît cea semnalată fugar aici. Este chiar una din problemele cheie ale mișcării literare din ultimii zece ani.

Mircea Iorgulescu

Luceafărul

1. Este oare la noi foiletonismul o profesiune? Este cronica literară o îndeletnicire statornică și exclusivă, o „meserie"? Cronicarii noștri literari sunt aproape toți fie universitari, fie redactori la diverse publicații: și mi se pare impropriu să vorbim despre „dificultățile" unei ocupații care, în principiu măcar, este practicată întotdeauna intr-un fel secundar, trecînd rareori pe primul plan și numai prin conjuncția hazardului cu abnegația.

Adeseori sunt amintite, pe ton acuzator sau nostalgic, numele marilor noștri foiletoniști — care nu sunt alții decît marii noștri critici; ce lipsă de simț al realității! Spre deosebire, de pildă, de Perpessicius, Pompiliu Constantinescu, Șerban Cioculescu, foiletoniștii contemporani se exprimă aproape exclusiv în publicații cu difuziune redusă și, mai puțin Nicolae Manolescu, pe o durată nu mai lungă decît un an-doi: ei sunt, așadar, „sezonieri" și nu altceva explică împrejurarea că foarte rar și numai în treacăt întîlnim cîte unul prin marile cotidiene sau la Televiziune, unde sunt preferați criticii de ocazie.

2. Nu cred că a fi onest în critică inseamnă numaidecit să fii rigid, inflexibil, intolerant; limbajul critic românesc este suficient de bogat și de suplu pentru a evita atitudinile de tip Saint-Just; cred că mai cu seamă criticul foiletonist trebuie să ocolească, reflex decretul și sentința fără drept de apel. Cronici „de compromis?!" Acestea nu privesc literatura, ci diferite persoane, mai exact — anumite functii; le-aș numi circumstanțiale, mai degrabă; nu existența lor displace și nemulțumește, ci faptul că îndeobște sunt cultivate acolo unde se vorbește mai mult despre .. fermitatea opiniei.

3. Am scris întotdeauna așa cum am dorit.

4. Nu cred în scriitorii care „cîntă" după dirijor, fie acesta și critic.

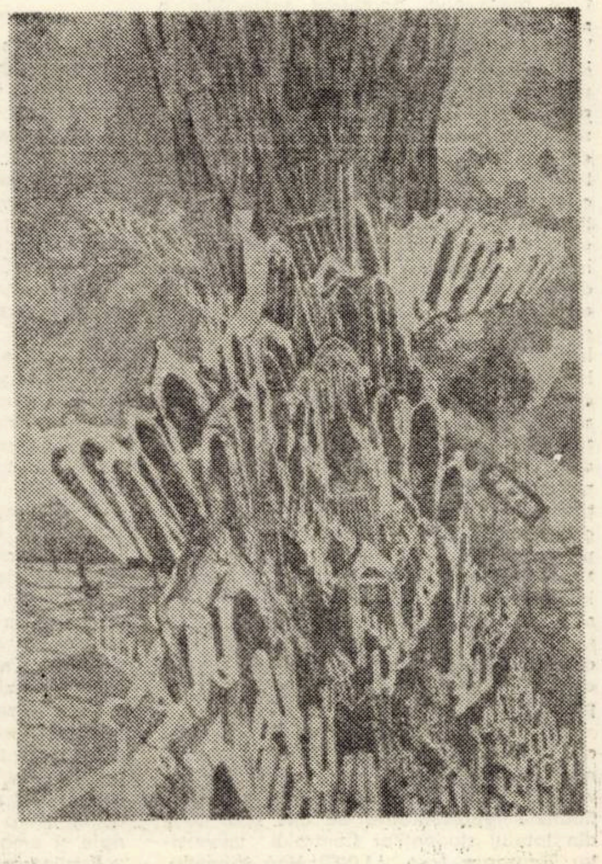

GHEORGHE VĂLEANU „Arborescență"

25 de ore din 24 posibile

● POLIVALENȚA FUNCȚIONAL FORMATIVA A TIMPULUI LIBER STUDENȚESC

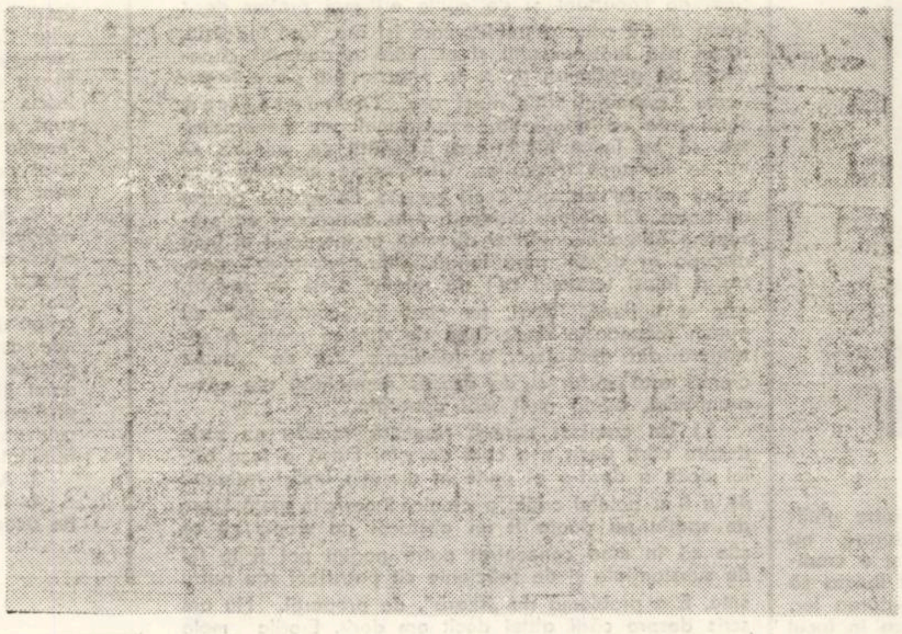

GEORGE VĂLEANU „Meditație"

Pe plan mondial se recunoaște tot mai des că timpul liber solicită azi nu numai un autocontrol individual conștient dar și unul social, consecvent și prospectiv, cu atit mai insistent, cu cit respectiva societate își propune obiective mai inalte pe scara evoluției culturale și civilizației. Si cind o societate construiește nu doar condițiile materiale obiective ci și climatul psiho-social și cultural-politic necesar, deopotrivă cu cadrul organizatoric stimulativ, comentariile asupra necesității și activității studiilor asupra eficienței și raționalizării timpului liber ni se par de prisos.

Transpunind problemele timpului liber din etapa actuală a societății, carcteristice oamenilor de astăzi, asupra societății socialiste m u l t i l a t e r a l dezvoltate vom obține un model abstract, simplificator și simplist. Oamenii acelei societăți și societatea insăși vor avea alte probleme, multe nedeductibile logic din cele contemporane. A favoriza apariția unui astfel de model la unii membri ai viitoarelor generații virstnice inseamnă a permite apariția inevitabilă a unei neconcordanțe intre imaginea subiectivă, abstractă și realitatea de fapt.

Nu pare străină de o asemenea imagine simplistă nici concepția unor tineri care confundă timpul liber, în socialism, cu libertatea absolută de a-și consuma timpul lor și al altora fără o justificare cit de cit rațională și responsabilă. „Dreptul" de a fi liber in timpul liber, mai ales cind ești tinăr, nu se confundă insă cu posibilitatea nelimitată de a consuma „o marfă" pe care nu ai produs-o tu insuți si care deci nu știu nici cum se produce și nici cit costă.

„Scădeți din timpul total ceea ce consumă somnul și hrana, școala și profesiunea, sedințele și activitățile sociale, și veți vedea dacă mai avem ce optimiza. Ni se poate imputa dacă puținele clipe care rămin le risipim pentru zimbetul unei fete frumoase, pentru dialogul cu un prieten sau o plimbare fără direcție ?" Si, același autor : „Timpul liber, nu se măsoară in drumuri, prezențe și mișcări. Timpul singur nu ne spune nimic. Nu răgazul pe care il avem, la dispoziție ne dă cheia utilizării timpului, ci capacitatea de a-l modela, condensa sau cristaliza in serviciul unei idei sau activități creatoare productive".

Astăzi se recunoaște din ce in ce mai deschis că timpul liber poate avea consecințe favorabile sau defavorabile asupra modului de organizare, desfășurare dar și asupra randamentului (in muncă) individual și social.

Chiar și sociologi de talie mondială de orientare nemarxistă incep să recunoască funcția economică a timpului liber in plenitudinea aspectelor sale de la comercializarea activităților de timp liber, la cheltuielile din bugetul familiei cu timpul liber, la exercitarea unor activități – hobby cu rezultate economice și pină la utilizarea timpului liber pentru completarea orizontului profesional permițind subiectului o mai bună realizare in profesiune.

Precizasem cu un alt prilej că, in cazul intelectualilor, elevilor și studenților, timpul liber poate fi studiat eficient nu atit prin determinarea cantitativă a volumului său (deci prin studiul bugetului de timp), cit mai ales prin structura sa caracteristică, prin valențele și funcțiile sale. Cercetările efectuate ulterior confirmă aserțiunea, completind-o cu ideea că, deși utilă, studierea bugetului de timp aduce o imagine deformată (mai ales in cazul studenților) deoarece delimitarea cantitativă este mult mai dificilă. Faptul se confirmă și in încercarea Decanatelor din cadrul Institutului Politehnic Timişoara care, bine intenționate, in perioada 1968–1970 au conceput o planificare săptăminală a timpului studenților, spre a asigura o pregătire sistematică și permanentă la toate disciplinele prezăvute in programă. In principiu, dacă fiecărei activități de invățămint i se rezervă doar două ore de pregătire individuală pe săptămină (inclusiv proiectelor) fiecărui student ii revin practic 12–14 ore de muncă, zilnic. Adăugind la acestea deplasările, timpul de masă și igienă personală plus activitățile A. S. și timpul de odihnă, rezultă că pentru o avea o singură oră timp liber zilnic, studentului ii sint necesare 25 de ore din 24 posibile.

Ori situația reală se prezintă cu totul altfel, in toate inregistrările efectuate anual de Laboratorul de sociologie al Universității in perioada 1968–1971, pe eșantioanele reprezentative de cite cca. 10% din totalul studenților Centrului universitar Timișoara (cca. 14.000) fără excepție, studenții menționează ca activități practicate curent in timpul liber o gamă ce variază intre 23–38 activități și toate, cu frecvențe foarte ridicate. Ordinea activităților de timp liber menționate de studenți cu frecvențe mari plasează pe primele locuri vizionarea filmelor la cinematograf (în medie per subiect un film pe săptămină), lectura (minus lectura bibliografiilor revistelor și presei), teatrul (în medie per student 1–2 spectacole lunar), plimbarea, audițiile muzicale, practicarea sportului, frecventarea spectacolelor de operă și operetă, participarea la manifestații sportive etc. – deci activități care necesită in medie mai mult de o oră timp liber zilnic.

Problema existenței fizice a timpului liber in cazul colectivității studențești trebuie completată cu problema structurii, densității calitative și cu cea a funcțiilor acestuia. Analiza prin această prismă are o multiplă importanță. Dacă elementul central al societății noastre este omul, atunci, o societate dinamică are drept caracteristică fundamentală oameni cu o personalitate plenar-dinamică. Elementul de continuitate reprezentat prin menținerea unor tradiții, deprinderi și mentalități preluate de la generațiile anterioare, chiar și cu ajustări și corețcii necesare, pare să impună o transformare mai lentă a modelelor de comportament. Schimbările survenite în structura social-economică a țării determină schimbări în viața și conștiința oamenilor numai în u l t i m a i n s t a n ț ă. O societate nouă, socialistă, este însă un produs realizat programat, conștient. Se impune deci o accelerare conștientă a transformărilor din conștiința oamenilor. Plenara C.C. al P.C.R. din 3–5 nov. 1971, și programul de măsuri propus de secretarul general al partidului pentru ridicarea la un nivel superior a conștiinței socialiste a poporului este tocmai răspunsul conștient la această problemă. In această lumină, devine deosebit de importantă situația studențimii, și, în general a tineretului, inclusiv în legătură cu utilizarea timpului liber. Orice societate nouă, cere oameni noi. Astăzi însă, cind, sub influența revoluției tehnico-științifice, durata de formare și pregătire a noilor generații crește vertiginos, atingind dimensiuni de peste două decenii, această prelungire reclamă satisfacerea a două grupe de condiții : a) unele legate de nivelul de dezvoltare a societății și economiei naționale ale cărei cerințe trebuiesc satisfăcute prompt și cu maximum de eficacitate și b) pregătirea actuală a tinerelor generații trebuie să țină seama de transformările, mutațiile și problemele societății și oamenilor la nivelul de dezvoltare de peste două decenii evitind astfel uzura morală a investițiilor materiale și umane contemporane.

Realizarea practică a acestor deziderate este, pentru tineretul studios din deceniile următoare, sarcina tineretului universitar de azi, iar pentru tineretul ce se va incadra in sectoarele direct productive (sarcina este a viitorilor ingineri și subingineri) care vor lucra evident mai mult cu oamenii și din ce în ce mai puțin cu mașinile. Ce m o d e l e de comportament vor oferi specialiștii de miine noilor generații ? Unde și cum au apărut aceste modele ? Vor fi satisfăcătoare aceste modele apărute pe baza cerințelor și posibilităților actuale ale societății noastre socialiste și la nvielul actual de dezvoltare a conștiinței oamenilor în noile condiții ? Va fi nevoie doar de adaptarea și perfecționarea acestor modele sau se va impune o reconsiderare totală a acestora ?

Răspunsul la aceste intrebări nu este simplu. Studiul și raționalizarea timpului liber al studenților contemporani poate aduce insă unele indicii și depista căi posibile și probabile de evoluție și intervenție.

Cercetările intreprinse de noi ne permit următoarele constatări.

1. Timpul liber al studentului actual din țara noastră indeplinește o funcție formativ-informativă prin care se aduce un insemnat aport la formația culturală și profesională a viitorului specialist, sporindu-i prin ele inșile nu doar cunoștințele dar și priceperea și deprinderea utilizării lor practice cu minimum de efort și investiții dar cu maximum de randament.

2. O funcție economică (se știe că intelectualii și studenții intelectuali în formare, cheltuiesc in general o parte mai mare din bugetul lor bănesc și de timp cu și pentru timpul liber). Această funcție se traduce practic cel puțin prin următoarele laturi : a) sub raportul condiționării social-economice in sensul investițiilor făcute de societate pentru crearea și valorificarea timpului liber ; b) investițiile efectuate de fiecare subiect in și pentru timpul său liber, c) consecințe ale utilizării acestui timp pentru refacerea energiei consumate în activitatea profesională de bază și pentru imbogățirea orizontului culturii in specialitate cu indubitabile consecințe economice vizibile in timp, d) efectele sale economice se realizează și prin formarea unei personalități complexe, multilateral dezvoltate.

3. Evident, nu lipsesc și nu sint de minimalizat funcțiile etică și estetică prezente chiar și in activitățile cu o pronunțată orientare spre deconectare, destindere și recreiere, după cum în ultima vreme începe să fie vizibilă chiar o funcție politică a timpului liber.

4. Funcția cea mai evidentă și mai ușor de studiat este funcția cultural-distractivă la care în multe cazuri subiecții insuși reduc prin simplificare rolul timpului liber.

Interdependența acestor funcții este mai ușor de evidențiat în colectivitățile studențești dar ponderea lor reală și importanța acordată uneia sau alteia dintre ele diferă de la caz la caz, de la grup la grup. Constatăm în primele inregistrări o relativă restringere a preocupărilor studentelor, un orizont relativ mai limitat, nu doar de unele activități tradițional feminine ci de o anumită inerție. Ele par insă să renunțe mai geru la unele obișnuințe și modele insușite anterior poate chiar – deși mult atenuată, persistența modelelor preluate din familie odată cu unele prejudecăți despre activități la care „accesul" fetelor este permis sau reprobabil. Toate aceste constatări rămin in continuare valabile, cei 4 ani de inregistrări consecutive nu par să fi adus modificări notabile.

In schimb, notăm în cazul băieților următorul fapt : frecvența opțiunilor pentru foarte multe tipuri de activități este foarte ridicată fără să inregistreze scăderi mari nici după 15–20 activități, in timp ce numărul de activități ce revin la un subiect ce practicate curent are o tendință de scădere, indicind intre altele și o constantă mai scăzută față de fete pentru activitățile efectiv practicate. Ne intrebăm chiar dacă această foarte largă deschidere spre activități noi și diverse nu denotă absența unui model rațional conceput de utilizare a timpului liber ? Evident, dacă avem în vedere opțiunile de la întrebarea cu evantai, trebuie să luăm în discuție și măsura in care subiecții au dorit să se prezinte mai multilaterali, deci oarecum „infrumusețați" față de situația reală și mai aproape de modelul de comportament cinsiderat de fiecare ca ideal. Chiar și cu această rezervă gama foarte largă ni se pare reală, simțindu-se uneori chiar pericolul de a se pierde între multiplele activități posibile in absența unui sistem de criterii valorizatoare bine pus la punct. pe baza căruia să opteze.

Această supoziție este confirmată și de observația că, mai ales la intrebarea liberă, in opțiunile lor funcționează drept criterii aproape exclusiv îmbinarea activităților in aer liber cu cele in spațiu inchis (creindu-se chiar o alternanță necesară și binevenită) și intenția de completare a orizontului de cultură profesională și generală prin activități complementare.

Valoarea formativă și estetico-etică intrinsecă unor activități de timp liber nu pare să funcționeze concludent intre criteriile utilizate ca de altfel și valoarea politică a utilizării timpului liber. In schimb, este foarte pronunțată tendința de consum – distracție a acestui timp.

In cazul studenților, in ansamblu, se poate aprecia că subiecții anchetați fac efortul de raționalizare a utilizării timpului liber cu scopul de a-și realiza o personalitate cit mai completă și echilibrată chiar dacă fenomenul nu este in intregime controlat, conștient de fiecare subiect. Decurge de aici, odată mai mult necesitatea de a-și sprijini și ajuta, evident fără didacticism și intervenții administrative să parcurgă intregul proces de clarificare și optimizare în minimum de timp, cu minimum de pierderi și căutări inutile.

Pentru aceste considerații opiniem în favoarea transmiterii tineretului contemporan din țara noastră atit a unor modele a timpului liber considerate azi adecvate, de comportament și de utilizare rațională a timpului liber considerate azi adecvate, cit mai ales a unui sistem de criterii validate și experimentate social, destul de ferme dar și elastice, pe baza cărora aceștia să-și construiască modele proprii, nestandardizate (pericolul standardizării și plafonării existind deja potențial în modul de consum a culturii mass-media) corespunzătoare nivelului atins de indivizi, dorințelor acestora dar și necesităților impuse de crearea civilizației socialiste in țara noastră. Astfel, vom răspunde propunerii tovarășului Nicolae Ceaușescu de a acorda o atenție deosebită (...) activităților cultural-educative și distractive în rindurile tineretului și in special ale elevilor și studenților [1]" in așa fel incit „ei înșiși (...) să acționeze cu toată fermitatea pentru lichidarea tuturor neajunsurilor din activitatea educativă", luindu-și soarta in propriile miini și acționind sub conducerea partidului, de pe poziții comuniste"[2]) să își aducă contribuția la dezvoltarea societății noastre actuale și viitoare.

ROMULUS DABU

[1]) N. Ceaușescu, Propuneri de măsuri pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii, 6 iulie, 1971, Ed. Pol. Buc. p. 13.

[2]) N. Ceaușescu, Expunere la Consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative, 9 iulie, 1971, Ed. Pol. Buc. p. 73–74.

Estetica românească în proiecția unei aniversări (IV)

În paralel cu cercetarea de estetică generală sau aplicată la diferite ramuri de artă a avut loc pe o scară ascendentă procesul de valorificare a moștenirii estetice din cultura națională și universală. Patrimoniul esteticii și al tradițiilor sale înaintate a fost corect valorificat în primă linie prin tipărirea unor ediții științifice, ca în cazul esteticii lui Simion Bărnuțiu, T. Maiorescu, C. D. Gherea, Al. Macedonski, N. Iorga, G. Ibrăileanu, M. Dragomirescu, L. Blaga, G. Călinescu, T. Vianu, M. Ralea etc., volume însoțite de întinse analize, caracterizate printr-o nuanțată prezentare documentar-critică. O parte din aceste studii au fost amplificate și convertite în monografii. Începutul l-a făcut N. Tertulian în **Eugen Lovinescu sau contradicțiile estetismului,** 1959, Ion Biberi, **Tudor Vianu,** E.P.L., 1966. Orientative pentru valoarea și caracterul științific, pentru spiritul critic al valorificării sînt lucrările semnate de Z. Ornea. **Trei esteticieni,** E.P.L., 1968, I. Pascadi, **Estetica lui T. Vianu,** Ed. Științifică, 1968, D. Micu, **Estetica lui L. Blaga,** Ed. Științifică, 1970, Titu Popescu, Mihail Dragomirescu estetician, 1973 etc. Pe terenul cunoașterii esteticii naționale se fac primele încercări care aspiră către sinteze, fie pe o problemă, ca în cazul lucrării citate a lui Gr. Smeu, fie pentru o perioadă ca în cazul cărții lui I. Pascadi, **Esteticieni români,** Ed. Academiei R.S.R., 1969, în care stăruie asupra esteticii lui Lovinescu, Blaga, Călinescu și Ralea. În sfîrșit, o mențiune confirmată de specialiști este aceea referitoare la primul volum de istoria esteticii integrale pentru perioada începuturilor : Ion Iliescu : **Geneza ideilor estetice în cultura românească,** Ed. Facla, 1972. Cu toate că tradițiile esteticii românești, implicate sau explicite, au vechimea celor cîteva secole de cultură și artă scrisă a poporului nostru, nu a fost tipărită pînă în prezent, nici o lucrare antologică pentru această disciplină. Epoca socialistă a încercat să răspundă și la această cerință prin publicarea cîtorva antologii parțiale cum au fost : Elena Vrancea, **Tradiții ale criticii literare din România,** 1930–1940, Ed. Politică, 1962 (cu implicații de estetică), G. Ivașcu, **Din istoria teoriei și criticii litearre românești,** Ed. Didactică și Pedagogică, 1967, antologia patronată de Academia de Șt. Sociale și Politice și C.I.D.S.P., **Antologie des ecrits theoretique sur l'art en Roumanie,** 1972, cuprinzînd texte semnificative pentru artele frumoase, teatru, muzică și cinema. Și totuși o amplă și cuprinzătoare antologie de estetică, dar selectivă **Esthéticiens roumains,** Ed. Minerva, 1972, în cele patru limbi de circulație universală.

În contextul noului climat de cuonaștere cît mai exactă a gîndirii estetice mondiale, au și apărut primele exegeze românești despre estetica universală : M. Petrișor, **Curentele estetice contemporane,** Editura Univers, 1972 sau documentatele studii elaborate de N. Tertulian și reunite în volumul **Critică, estetică, filozofie,** Ed. Cartea Românească, 1972. Dar și în această problemă .există terenul viran pe care urmează să-și facă apariția istoria românească a esteticii universale.

Bilanțul realizărilor esteticii din aceste trei decenii ar fi cut totul incomplet, dacă n-am cunoaște și contribuția esteticilor particulare, adică teoriile privitoare la literatură, teatru, muzică, cinematografie etc. Estetica marxistă a realizat un enorm beneficiu din asemenea lucrări cum ar fi Gr. Smeu, **Previzibil și imprevizibil în etică,** Ed. Academiei R.S.R., 1972, și mai recenta cercetare a creației populare, **Repere estetice în satul românesc,** 1973, Matei Călinescu, **Conceptul modern de poezie,** Ed. Eminescu, 1972, (la a doua ediție), Zoe Dumitrescu Bușulenga, **Umanismul și dialogul artelor,** Ed. Albatros, 1972, M. Grădinaru, **Prolegomene la o poetică marxistă,** Ed. Junimea, 1972, George Popa, **Semnificațiile spațiului în pictură,** Ed. Meridiane 1973. Deoarece în acest caz ar trebui rînduite aici cîteva zeci de titluri ale celor care au analizat curentele estetice, ale celor care se ocupă de filozofia culturii, ale criticilor și istoricilor de artă care în lucrările lor fac apel la numeroase principii estetice etc., vom menționa numai numele acestora, fără pretenția de exhaustiv : Edgar Papu, Eugen Speranția, I. Frunzetti, I. Iosifescu, A. Marino, R. Negru, Val Silvestru, P. Cornea, D. Hăulică, R. Bogdan, V. Vancea, P. Bentoiu, I. D. Suchianu, A. Pavel, E. Schileru, M. Gheorghiu, M. Angelescu, I. Biberi, G. Bălan, I. Toboșaru, I. D. Bălan, I. Vlad, D. Grigorescu, V. Tomescu, Al. Bistrițeanu, N. Balotă, A. M. Codrescu, L. Dragomirescu, N. Nicolaeva, M. Turbăceanu ,Al. Tănase, P. Apostol, H. Deleanu, Ș. Cioculescu, Fl. Potra, Al. Săndulescu etc. Prin aportul acestor teoreticieni care fac apel la estetică, tocmai pentru caracterul integrator și de sinteză a acestei „filozofii a artei", estetica realizează noi cîștiguri și teritorii de manifestare.

Între cauzele care au condiționat stimulativ succesele esteticii din epoca noastră, se numără cîteva fapte noi, demne de luat în seamă. Astfel, amintim activitatea instituțională a esteticienilor României socialiste, organizată prin **Institutul de filozofie,** unde există un puternic nucleu. **Centrul de estetică a Universității din București, Institutul de creație industrială și estetică a Ministerului Industriei Ușoare, Catedrele de estetică** de pe lîngă Institutele de artă din București, predarea disciplinei în principalele centre universitare din țară, activitatea desfășurată de **Institutul „G. Călinescu", Institutul de istoria artelor, Institutul de folclor** sau cel de etnografie, **Centrul de informare și documentare în științele sociale și politice** etc., activitate care în trecut nu era instituționalizată. Succesele reale se cuvin puse în legătură și cu condițiile oferite de publicații cum ar fi : **Analele de estetică, Revista de filozofie, Limbă și literatură, Revista de teorie și istorie literară, Analele** celorlalte Universități, **Revista de istoria artelor,** publicațiile Uniunilor de creație, emisiunile de radio și televiziune, revistele de cultură etc. care acordă spații tot mai largi dezbaterilor, eseurilor și articolelor de estetică, studiilor generale de teoria artei și istoria esteticii, criticii literare și celei artistice etc. Nu ne miră faptul că și creatorii ei înșiși au început să teoretizeze pe terenul esteticii și nu doar al criticii literare. Ne referim la Al. Philippide, St. A. Doinaș, M. Sorescu în poezie ; D. Cuclin, Pascal Bentoiu și S. Toduță în muzică etc.

Din această posibilă și reală prezentare, care cu siguranță este incompletă, se desprind cîteva concluzii. Estetica este un excelent catalizator al vieții umane și al ideilor nobile. Cred că nu greșim dacă am lua estetica drept unul dintre indiciile autentice ale culturii unui popor. În anii socialismului, în care acest bilanț reprezintă abia un început, estetica a trecut un veridic examen de maturitate. Cel de al VII-lea Congres internațional de estetică, găzduit de capitala patriei noastre, a ridicat estetica la o înaltă cotă a afirmării sale și aceasta pentru că, așa cum sublinia și mesajul tov. Nicolae Ceaușescu, estetica „are un rol important în perfecționarea continuă a vieții sociale".

ION ILIESCU

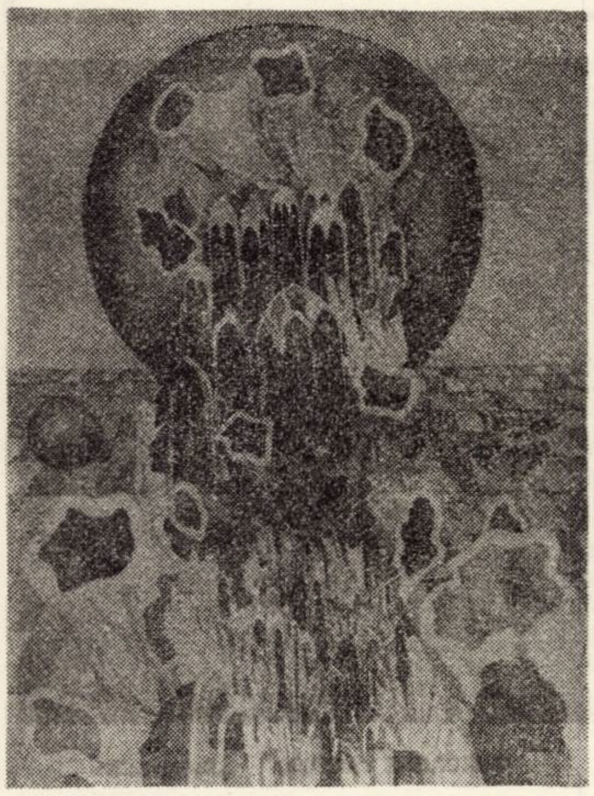

GHEORGHE VĂLEANU „Omagiu cosmic"

Tovarășului Ion Clopoțel

Conducerea Uniunii Scriitorilor din R.S. România a aflat cu adîncă durere de pierderea grea pe care ați suferit-o prin încetarea din viață a scumpei dv-stră soții, Letiția Clopoțel, personalitate culturală centrală a patriei noastre care, de-a lungul anilor, prin munca sa nobilă, a fost un om pus în slujba culturii și în același timp, un sprijinitor material generos al multor scriitori din România.

În aceste clipe de grea încercare, vă rugăm să primiți toată compasiunea noastră și sincere condoleanțe.

Președintele Uniunii Scriitorilor,
academician ZAHARIA STANCU

București, 18 martie 1974

OMUL CIBERNETIC *

Trebuie însă oricum să luăm act de ceea ce se întîmplă în prezent. Și ce se întîmplă ? Este posibilă o carte coherentă ale cărei capitole sînt de ex, percepția, atenția, mmeoria, comportamentul, somnul și visele, învățarea, motivația, sistemul afectivității etc. ; și toate aceste capitole au o tratare eminamente matematico-cibernetică. Este aceasta o impostură, o fatnezie, o neînțelegere a adevăratului om ? Dar unde este adevăratul om ? Și cine deține monopolul adevăratului om ? Trebuie să facem distincția între a avea în față nemijlocit oameni sau interpretări de oameni .Între aceste două extremități putem să avem de a face cu „documente" umane, cu „fragmente de realitate umană", cu lecturi ale omului din diverse perspective și cu diverse finalități. O foaie de observație medicală este și ea o lectură a unui om, (din perspectiva bolii a suferinței a anormalității sale) și transcrierea acestei lecturi într-un limbaj tehnic. O pagină de literatură poate fi o lectură și o interpretare a omului. Un sistem psihologic, este în cele din urmă o interpretare umană, desigur sectorializată, bazată pe ipoteze confirmate de fapte. Dar o psihologie cibernetică ? O psihologie cibernetică va porni mai mult – poate – de la ipoteze spre fapte decît de la fapte spre ipoteze. Nu că le-ar ignora pe acestea din urmă ; dar culegerea de fapte psihologice nu este treaba ei. Și aceasta datorită unei interesante „tautologii" metodologice. Couffignal sublinia cu ani în urmă că, cibernetica poate fi considerată – în esență – ca modelarea actului uman voluntar. Cibernetica se naște dintr-un principiu al activismului, al comenzii și controlului în transmiterea informației eficiente, din analogii structuralo-comportamentale dintre om, mașină și animal. Ea de la început nu este doar o bionică ci și o „psihonică". Cibernetica există nu doar ca o metodologie ci și ca un „lucru ce făptuiește" (cum ar fi spus Noica). Iar făptuirile ieșite din lucrarea sa sînt ordinatoarele. Psihologia cibernetică apare destul de tîrziu după explozia ciberneticii. Și aceasta datorită faptului că, ea se bazează nu pe datele psihologice nemijlocite ci pe faptele psihologice modelate în ordinatoare. Dar odată începută, psihologia cibernetică va exploda la rîndul ei. Poți fi surprins cînd vezi că mai fiecare capitol de psihologie e deja servit de un capitol de matematică (și fizico-matematică) dezvoltat mult în ultimii ani, parcă tocmai pentru a veni în întîmpinarea acestui eveniment : teoria clasificării ,teoria deciziei și teoria jocurilor, problematica euristicii „împotriva" teoriei algoritmilor, modelele logistice și holografia etc. Din perspectivă cibernetică, e comentată percepția cu mai multă acuratețǎ (cu o excelentă precizare a cît știm și cît nu știm) ; se pot modela ceasurile interne ale timpului psihologic, se analizează procesul de rezolvare a problemelor și sinteza motivațională ; și multe, multe altele.

Ce bine că lumea noastră este plină de orizonturi noi și că nu ne vom plictisi niciodată !.

MIRCEA LĂZĂRESCU

* C. Bălăceanu, Ed. Nicolau : Personalitatea umană – o interpretare cibernetică. Ed. Junimea 1972.

FORUM

EFTIMIU

Aparținea fără îndoială unei alte lumi, fără să devină prin asta desuet, anacronic, fiind unul dintre puținii oameni care puteau fi crezuți cînd spunea că l-a cunoscut pe Eminescu. Venind dintre clasici, aducea în ambianța contemporană un suflu de specificitate. Greu de definit din impresii disparate. Azi, spre exemplu, mi se pare logică o veche impresie despre Victor Eftimiu, surprinzîndu-l o dată față în față cu bustul ce-și durase chiar sub balconul apartamentului său, vecin cu celebra grădină Cișmigiu.

La vremea aceea s-a făcut destulă zarvă în jurul fanteziei poetului ce-și provoca insolit propria eternitate. Influențat de presă nu mi s-a părut prea firească scena : ca și bronzul imobil viu își înălța fruntea și-și bomba pieptul, originalul părînd că dorește să semene neapărat cu copia. Eftimiu a fost astfel celebru nu numai prin operă și longevitate. Avea o comportare proprie și în fața publicului.

Însoțindu-l într-unul din turneele sale de conferințe la Arad, am avut ocazia să cunosc minuția pregătirilor sale prealabile întîlnirii cu auditoriul. Cu mai bine de o oră înainte a început o complexă gamă de pregătiri. Pînă în cele mai mici amănunte. Pedantă. Atentă. Migăloasă. Sub privirile mele surprinse, alungîndu-și oboseala drumului și-a vîrstei, el devenea bărbatul impetuos și impozant, impecabil ca înfățișare, așa cum înțelegea să se prezinte ascultătorilor săi. Își folosea și experiența de actor din tinerețe, subordonînd totul scopului esențial al unor relații de respect și stimă față de public și de opinia lui și din acest punct de vedere, Eftimiu rămîne memorabil.

MIRCEA ȘERBANESCU

EUGEN EVU

Unde este mormîntul lui Avram Iancu

Tulnice de aur vin din Apuseni
Apele frumoase cu doiniri și chipuri...
Se dezgheață-n luturi aștrii pădureni
Albăstrind în palmi galactice nisipuri.
Leagăn de izvoare cumpănind etern
Zodiile mindre ale frumuseții !
Mari păduri de purpuri din legendă-ți cern
Glasul pe lumina ochilor cetății ;
Jumătate fluier, jumătate spadă
Iancule firtate, Craiule-instelat...
Ți-e mormintu-n oameni lin ca o zăpadă
Care luminează zorii peste nat
Nu în dimb la Țebea-n iarba cea albastră
De atitea doine care-au răsărit,
Ci prin ochii noștri, ca printr-o fereastră,
Ți se-arată chipul, pe un steag sfințit !

Arminden

Îmbracă-mă-n vîrstele florilor, Țară,
Dă-mi dorul din grîne ce-n verde suspină
La blinda logodnă în steag de lumină
– Dă-mi limpede mierea, nu visul din ceară...
Ai piine cu miez luminos ca zăpada
Și-n fruct apa vie din basm românesc ;
Aici este raiul adinc omenesc,
Prin miini ce-n unealta-și închiseră spada !
Am fost în adîncuri de doină și-n munți
Văzut-am morminte-instelate din veac :
Din ramuri mai picură ghinda de leac –
În brume, pietriș de luceferi mărunți...
Și-n oameni am fost și în ei voi rămîne
Să cînt, să mă leg în zidire frumos ;
Cu straiul de datini din lut luminos
Purta-voi pe creștet cunună de grîne
Și-arminden de Mai strălucind în cuvînt
La poarta deschisă a timpului nou...
În aripa Ta cînd voi trece-ecou,
Cu vîrstele florilor adu-ți aminte...

Mărțișor stelar

Văluri de mirese ard în luturi
Curcubee stinse de ninsori
În Ardeal și flamuri moi de fluturi
Curg sub mioritice albori.
Tulnice-n păduri suspină muguri :
– Glasul voivodal iar va suna !
Singeră, în dimineți sub pluguri,
Tinere, izvoarele de stea.
Străveziul dragostei învinse
În fintini se vindecă ușor ;
– Pădurean din nunți, prin veacuri ninse,
Joc în vatră pină dă izvor !
Dans năuc cu dube. Ies din tină
Învrăjbind piraiele – în pojar...
Am sorbit pe-o gură de lumină
Raza unui mărțișor stelar !

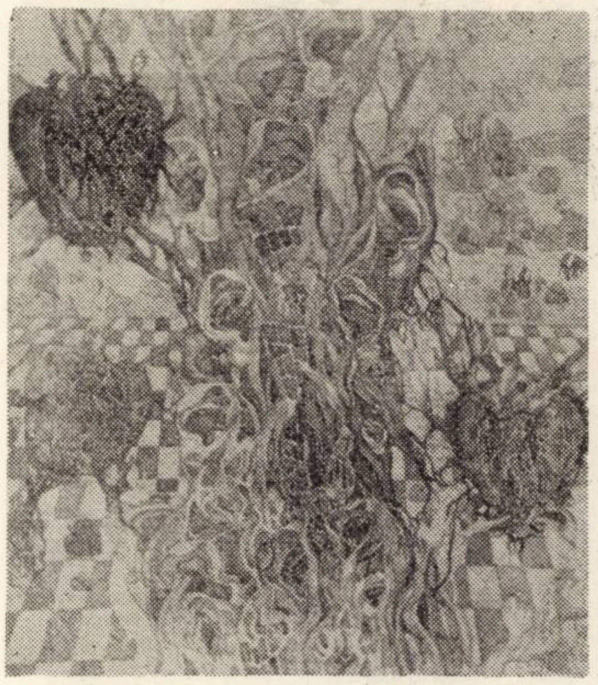

GHEORGHE VĂLEANU „Autumnală"

LUCIAN PETRESCU

Pastel

Azi ce-ar putea să zboare
peste slabele contururi ale zărilor ?
Frig peste nori, din care vine
doar albul cenușiu
O brumă caldă
în albă recea limbă.
Și, totuși, cînd priveai aramele,
cînd priveai jocurile frunzelor,
ce cad peste bănci în parcuri părăsite,
Și toamna ta, și toamna mea,
de departe, glasurile împrăștiate
le stringea peste cimpuri.
Puțin veștejite, puțin inserate,
suflate în aurul cald
al nostru.
Și un pămînt mai vechi
mă scălda ușor. Și nevăzuții săi,
apropiații săi curenți, mă aduceau
spre seară și toamnă.

Dimineață de noiembrie

Sînt dealuri și dîmburi umede
peste zările acelea.
N-au simțit sărutul ars al brumei
decît acum.
Din ce în ce mai rece.
Mi-au obosit gîndurile.
Suflă un vînt ușor peste grădină.
De ce plîngi ?
Uite, au mai rămas vrăbiile ;
ciupesc cu deznădejde aerul.
Una singură stă lingă geamul meu.
N-am crezut că ochii
păsărilor sînt atît de frumoși
Pasărea asta speriată
îmi aduce aminte
de tine.

Amprente

Miinile mele albe,
de aproape descoperă
brazde adinci și vii.
Lutul brazdelor e cald
Și în el privesc palmele
cerului, și ale pămîntului,
ale pomilor și ale oamenilor.
Lutul lor e mai tare
și rodul mai frumos,
născind miresme ce
scaldă de mult pămînturile.
Mingiiați, voi, mingiioți
lutul acela cu brazdele sale,
acoperiți-l de primejdii.
Și mingiiați-vă și voi,
lut mai devreme născut !
Și iubiți-vă.

LUCIAN AVRAMESCU

Acasă

purtind în suflet pașii plecărilor incerte
alunec iar spre leagăn pe ciobul unui crin
și lacrimile mamei încearcă să mă ierte
cînd fratele surîde aceluiași destin

hulubăria veche închide visul tandru
și vîrsta mi-o păstrează tulpina unui măr
mă simt copilul palid îndrăgostit de leandru
și buimăcit de șoapta lăstunilor în zbor

Uitînd...

din părul tău au înflorit alți meri
cînd mama-mi pune plinsul în logodnă
să beau aș vrea cerșindu-te din ieri
o zodie a păsărilor blondă

urme de zar m-au sărutat pribeag
în trunchiul mut al celei care doare
pe fiecare ochi așez un mag
uitind uitind un dans de vrăjitoare

Surîsul iertării

beat se strecoară ochiul într-un amurg de chipuri
sortit la plînsul tainic al ploilor tîrzii
din crizanteme frunte înmuguresc nimicuri
de rouă istovită în peșterile vii

osindă fără haruri cînd nimeni nu greșește
și un păcat e tot ce mai cerșim tăcuți
ne vindecăm exiluri în boli imaginare
căci făptuim surisul iertării nenăscuți

TEODOR CERNAUȚEANU

Petru

Tot mai mult se gîndea, spre sfîrșitul
războaielor, Petru
la femeia de-acasă în care,
ca-ntr-o tranșee căptușită cu ierburi,
se va prăvăli bucuros
întru uitare,
și slobozea gloanțele aiurea.
Lui îi plăceau grînele galbene întinse,
vrejurile de mure să-i singere tălpile goale,
nu credea în moarte
și, necrezind, moartea îl ocolea ;
noaptea, își alegea una din stele
și, ochind îndelungat, o dobora ;
lui îi plăceau vitele mirosind a sudoare,

coarnele plugului înfierbîntîndu-i palmele,
fluierind, gloanțele dușmane treceau
prin trupul lui ;
rupea Petru o frunză și cînta,
nu credea în moarte și, necrezind,
moartea, sfioasă, îl ocolea.
Auzeau dușmanii cum cîntă
dinspre tranșeele noastre pădurea,
strigăte de muncă,
zgomote de unelte,
dinspre tranșeele noastre se auzeau ;
îngîndurați, ridicau țevile armelor spre stele
și trăgeau,
miros de pîine proaspătă răzbătea pînă la ei,
chiote de nuntă,
scîncet de copii ;
se culcau dușmanii pe fundul tranșeelor,
pricepind,
și trăgeau pămînt peste ei...
Tot mai mult se gîndea, spre sfîrșitul
războaielor, Petru
la femeia de-acasă în care
ca-ntr-o tranșee căptușită cu ierburi
se va prăbuși bucuros
întru uitare.

Desen

Să ne umbrească ochii
înfloriți trandafiri uriași.
De atîta lumină,
ne-a crescut din trup un măr
cu frunze lichide și albastre ca marea ;
privim neîncrezători fructele,
țintuiți în rădăcini de pămînt,
întindem brațele,
dar n-ajungem la ele.
Sînii tăi albi s-au acoperit cu licheni
încet-încet trupu-tău se topește-n nisip.
Pe mine, o, nu mă privi,
sînt o întindere uscată
și doar umbra copacului
mai păstrează conturul fostului meu chip.

Aurel Gh. Ardeleanu:

APPASSIONATA

(Piesă pentru un spectacol de teatru politic)

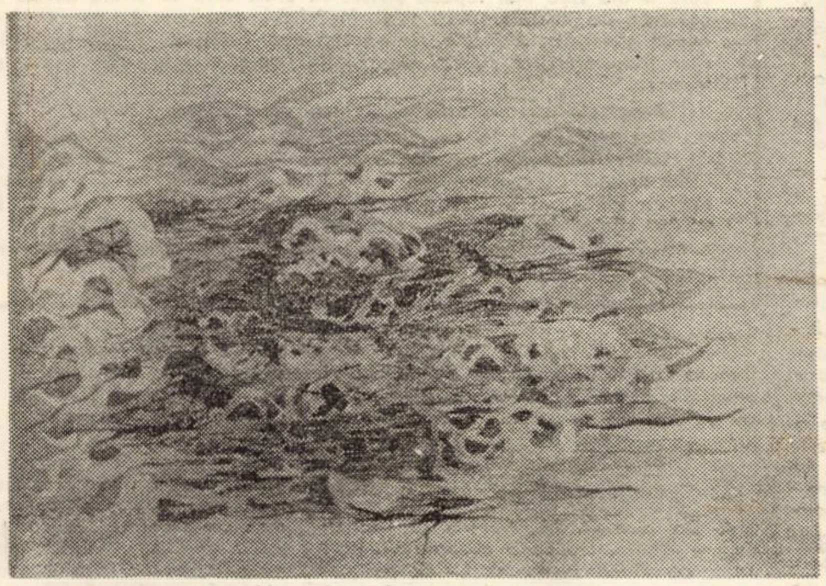

GHEORGHE VĂLEANU „Poem vegetal"

Toiul e de vînzare

La rampă trei tineri, o fată și doi băieți, invață melodia unui cintec revoluționar. Cintecul este inceput, reluat, iar inceput... se rostesc doar frinturi de cuvinte, revenindu-se mereu la : Da, așa, nu, reluăm. Melodia este aproape invățată. Se aude un fluier strident. Cei trei incercară să scape. In scenă năvălesc Chestorul și Agentul. Cei trei sint arestati. Sînt impinși cu pistoalele spre fundal.

Urmează scena unei judecăți sumare. Cei doi, Agentul și Chestorul, își imbracă robe de judecători.

CHESTORUL :
A cinta cintece revoluționare,
cintece subversive,
este incompatibil cu legile țării.
Guvernul acordă drepturi depline
tuturor cetățenilor,
dar „deplin" citit cu atenție, inseamnă limitat.
Voi insă, —
de vină e tinerețea voastră și Uniunea Tineretului
Comunist,
ai cărei membri sinteți —
ați luat sensul cuvintului de-a dreptul din dicționar,
nu din viață.
Deci, fără tăgadă,
Tribunalul hotărăște :
sinteți vinovați.
Deportare in lagărul de la Ribița !
Acolo, destinul vă va fi pecetluit :
Moarte prin impușcare !

(Cei trei fredonează din nou melodia. Chestorul scoate de sub robă pistolul. Se aude o detunătură. Tinărul I s-a prăbușit. Cintecul s-a intrerupt).

TINĂRA : Moartea noastră... (O nouă detunătură și fata se prăbușește și ea. In colțul scenei a apărut un muncitor bătrin. El privea in gol).

TINĂRUL II : Tată !
acum stai pe prispa casei,
privești in gol,
și in colțul gurii iți porți
nelipsita ta pipă...
Te gindești la mine...
(muncitorul bătrin tresare și își ascunde pipa).
Am murit la Ribița.
Eu și incă doi tovarăși.
Am murit pentru un cintec.
Trei oameni am plătit cu viețile noastre
Indrăzneala de a fredona trei strofe
dintr-un cintec revoluționar.
Știu, n-am o voce deosebită,
dar pînă la urmă am totuși o mulțumire ;
am invățat să-l cint corect.
Tată, să te gindești mereu la mine !

(Se aude o detunătură. Tinărul II se prăbușește. Muncitorul bătrin tresare. Nu știe incotro s-o apuce. Se izbește de un vinzător ambulant).

VINZĂTORUL : Domnule, cumpără cafea !
(Muncitorul vrea să-l ocolească).
Cumpără domnule aur, bijuterii, pietre prețioase...
Cumpără domnule asigurări...
Cumpără domnule piele, haine...
Cumpără domnule case...
Cumpără domnule fecioare lipitori,
ele incălzesc pielea inghețată,
ele vindecă reumatismele,
cumpără domnule lucruri furate
din case devastate !
Cumpără și vinde !
Cumpără și vinde !
Asta-i motorul și rațiunea vieții !
(Muncitorul bat in iese)
Hei, unde fugi ?
Cumpără și vinde domnule ceva !

(Vinzătorul il urmează. Intre timp a intrat o doamnă distinsă, imbrăcată sobru)

DOAMNA :
Oh ! Oh ! Nu-i părăsiți !
Este strigătul meu indurerat,
este ruga mea fierbinte :
sinistrați, evacuați,
nu vă părăsiți animalele !
Priviți ciinii hoinari
și sărmanele pisici vagaboande
cum duc in ochii lor
ca intr-o ramă indoială
chipul stăpinului pierdut.
Devotamentul ciinelui
nu mai are asupra cui să se reverse,
iar in sufletul lui, greu, plumb ucigător,
s-a depus durerea.
Nu numai omul este atins de mersul evenimentelor,
ci și sărmanele animale.
Imi repet ruga : nu le lăsați să sufere !
O bucată de piine o mai găsești,
dar un stăpin mult mai greu.
Așa-i legea :
Dumnezeu, regele, patronul și polițistul
sint stăpinii omului de rind,
iar el este stăpin peste
ciini și pisici.
Nu-i părăsiți pe cei care vă iubesc,
ca nici cei pe care voi ii iubiți
să nu vă părăsească !

(un fost soldat, imbrăcat jumătate civil, jumătate militar, trece și oferă spre cumpărare un mantou de blană)

FOSTUL SOLDAT :
Cumpărați doamnă, blana asta !
DOAMNA :
In timp ce eu implor cerului milă
pentru sărmanele animale,
satana cu cuțitul in dinți,
din vanitate omenească, le sacrifică.
Ah, ce act demential !
FOSTUL SOLDAT :
Foamea și mizeria celor de acasă
nu-mi permite să mă scumpesc la preț ;
o dau ieftin.
DOAMNA :
Dacă prețul e scăzut...
putem sta de vorbă,
FOSTUL SOLDAT :
15.000
DOAMNA :
Acum văd gol goluț adevăratul
chip al satanei ! Pfui !
Pleacă !
(Fostul soldat vrea să plece)
1.500 iți ajunge !
FOSTUL SOLDAT :
Regret. Nu ptem cădea la invoială.
DOAMNA (strigind) :
Las', știu eu cine-mi ești !
FOSTUL SOLDAT :
Unul care a dansat după fluierul satanei. Vin din iad.
DOAMNA :
Pfui ! Dispari !
FOSTUL SOLDAT :
Frontul, doamnă, frontul, e adevăratul iad. Am văzut cu ochii mei marele măcel.
(pleacă ; in scenă intră Agentul)
DOAMNA :
Domnule agent !
AGENTUL :
Oh, bună dimineața doamna Pauli !
Ați ieșit să vă faceți obișnuita plimbare ?
Aerul curat ajută sănătății, nu ?
DOAMNA PAULI :
Sinteți curtenitor ca intotdeauna,
dar numai aerul nu ajută
să-ți poți intreține sănătatea.
AGENTUL :
Desigur, desigur.
Obișnuitul dumneavoastră denunț e pregătit ?
DOAMNA PAULI (cu modestie) :
Pentru azi, unul mic.
Adineaori a trecut pe aici un suspect.
AGENTUL :
Da ? Vreau să dau greutatea cuvenită
denunțurilor dumneavoastră sistematice,
de aceea mă inspăimintă gindul
că intr-o zi, atita zel la o amatoare
ar putea trece drept un meschin interes personal.
DOAMNA :
De vină sint zilele grele pe care le trăim, altfel,
cum ai putea să pui cap la cap cite ceva ?
AGENTUL :
Aveți dreptate, doamnă.
Viața-i cinească :
cu toții lătrăm, mușcăm, ne gudurăm.
Oh, dar considerațiile noastre filozofice
despre viață
nu trebuie s-o ia inaintea vieții insăși.
De aceea, spuneți-mi,
suspectul acela ce-a făcut ?
DOAMNA :
Era trist.
AGENTUL :
Tristețea nu-i un motiv,
nu ajunge pentru un denunț.
DOAMNA :
Dar motivul ei, da !
AGENTUL :
Care-i ?
DOAMNA (mecanic, rece) :
Nemulțumit de guvern,
de rege,
de front.
A defăimat armata română.
AGENTUL :
Mișcare de propagandă comunistă.
De se adeverește,
Curtea marțială !
(ies impreună).

La depoul C.F.R.

(Un muncitor, Ștefan, apoi agentul)

MUNCITORUL :
Azi dimineață printre scule
am găsit acest manifest
adresat muncitorilor C.F.R.-iști.
Ștefane, aici scrie clar :
„Citește-l și dă-l mai departe !"
La poarta depoului
scrie tot atit de vizibil :
„Predați administrației
orice manifest comunist".
Vezi bine, pe amindouă nu le pot face.
ȘTEFAN :
Da. Cale de mijloc nu există.
MUNCITORUL :
Ce trebuie să fac ?
ȘTEFAN :
Sfatul venit de-a gata
are gust rinced.
Uite, am să-ți spun povestea mea.
Pe banca din fața casei noastre
de la periferia orașului,
bunicul, ochi albaștri, barbă colilie,
chip de sfint coborit de pe zidurile mînăstirilor,
mă invăța :
„Cind cineva aruncă in tine cu pietre,
tu intinde-i o bucată de piine.
Cind cineva iți scuipă obrazul,
tu sărută-i-l pe al lui".
Dar cind a incercat să-și aplice invățătura,
ea s-a prăbușit lamentabil.
Odată cu ea, și bătrinul.
„Eu te lovesc, tu mă săruți ?
Dar eu nu permit nimănui să-și ridă de mine !"
strigă cel cu onoarea terfelită,
și ca să-și spele onoarea,
i-a virit bătrinului cuțitul in spate.
„Invățătura lui e veche ca și el,
e depășită de timp",
mi-a zis tata.
„Cind vezi foc, ferește-te !
Cind doi se ceartă, tu, ocolește-i,
Fiecare cu ale lui, asta-i viața!"
Cind i s-a dat să îmbrace haina militară,
tata a strigat :
Ce amestec am eu ?
Am casă, copii...
și in grădină am trei butuci de vie nelegați!
Dar un glonte, fără nici-o intrebare,
i se infipse cald la subțiori.
Am ințeles, adevărul nu era al lor,
adevărul era in altă parte.
Nu căuta viață in cenușa stinsă și vinturată.
Adevărul nu-i al celuia cu miinile legate.
Dar singur o să hotărăști,
uite, mai repede decit ai fi crezut.

(Intră agentul. Vine direct spre Ștefan. Muncitorul își stringe pumnii și se interpune intre cei doi)

Stăpinește-ți pumnii,
stăpinește-ți pumnii,
altfel iși pun singuri cătușele.
Și soarele pușcăriașului nu incălzește deloc.
E cu barbă și mustăți.
Iar pe cerul lui doar nori țepoși.
Altul e drumul pe care-l cauți.
AGENTUL (dindu-l la o parte):
Ștefan P. 31 de ani.
Muncitor timplar la C.F.R.
Față ovală, ochi căprui.
Căsătorit. Un copil.
Aderent al ideilor și doctrinelor comuniste.
ȘTEFAN :
Ce aveți cu mine? Nu vă cunosc!
AGENTUL :
Aceleași și iar aceleași metode de arestare,
duc la abrutizare.
Mi-e și rușine pentru mine,
pentru profesia mea.
De cind n-am mai făcut un experiment.
ȘTEFAN :
Repet : nu vă cunosc !
AGENTUL :
Uite, il vom face impreună.
Intii iți vom face pielea ciur
ca prin ea să curgă, fără voia ta,
numele celor implicați
in răspindirea manifestelor.
De ani de cind vă urmăresc știu
că nu temnițele cu gratii de fier
vă pot distruge idealurile,
ci propriile voastre temnițe ;
cele ale remușcărilor.
Ele sint mult mai necruțătoare.
In final, printr-o vizetă,
ca la cinematograf,
o să-ți proiectăm opera :
chinurile tovarășilor trădați.
Vino ! Va fi minunat.
Incepem experimentul !

(Agentul vrea să-l scoată pe Ștefan din scenă, dar in jurul lor s-au adunat in semicerc, un grup de muncitori)

MUNCITORII :
Asta-i un bot de ciine...
– Un copoi ! Huo !
– Sub ciocan cu el !
Strigăte, vociferări, fluierături)
AGENTUL :
Ordon ! Inapoi !
Reprezint autoritatea Statului !
(Strigăte, fulierături, muncitorii fac un nou pas.)
Ce vreți de la mine ?
Execut un ordin.
(Strigăte, muncitorii fac un nou pas)
Ce vreți de la mine, oameni buni?
Dacă m-ați privi cu atenție, s-ar putea vedea,
sint unul la fel de nenorocit ca voi.
(Muncitorii mai fac un pas ; agentul cade in genunchi)
Camarazilor : Camarazilor !
ne-am putea chiar spune frați !
Fraților, fraților !
Ințelegere, ințelegere !
pentru unul mai nefericit ca voi.
(Muncitorii pleacă ; agentul se ridică)
Brutelor, anarhiștilor, comuniștilor !
O să vă impușcăm pe toți !
ȘTEFAN (la rampă) :
Nu sintem bătăuși și nici asasini.
Cind vom lua arma in mină
o vom face doar din necesitate.

Domnişoarele nu-l iubesc pe Michelangelo

„Cu privire la curăţenia oraşului" inaugurează un şir de reportaje care se vor ocupa de PARAZIŢI, dar nu numai despre ei, reportaje care se vor ocupa de INDIFERENŢĂ, dar nu numai despre ea. Reporterii vor scrie despre o anume insalubritate, despre cei ce o generează, dar şi despre cei care privesc indiferenţi fenomenele surprinse mai jos. Nu aceste fenomene sînt specifice profilului moral al societăţii noastre. Cei care le provoacă sînt foarte puţini. Dar nu putem uita că ei întreţin în anumite zone un anume climat, că ei deranjează şi că ne deranjează că ei reprezintă în fapt, nişte urme pe care le-am vrea mai repede şterse. La orele cînd se scriau aceste reportaje, milioane de tineri erau în şcoli, în fabrici, pe cîmp. La ora cînd se scriau aceste reportaje, milioane de oameni aparţineau cu toată fiinţa lor ritmurilor ţării, efortului comun al societăţii noastre spre mai bine, spre mai frumos.

Reporterii au mai scris şi vor mai scrie despre acestea.

Dar nu-i pot privi cu indiferenţă pe ceilalţi.

Itinerarul acestui reportaj a înscris Motelul, barul Bastion, restaurantul Cina, hotelul Continental, (cu barul de zi şi de noapte), hotelul Central. **Sînt locurile unde pot fi întîlniţi la toate orele zilei eroii acestui text. Reporterii au fost ajutaţi în depistarea lor de către căpitan GAVOZDEA VALER şi locotenent LEIA VALERIU, în bună măsură coautori ai reportajului care urmează.**

Domnişoarele iau dejunul la motel

1. Ospătarul se cheamă **Bite Nicolae**, are 20 de ani şi e la liceul seral de alimentaţie publică. Lucrează între 6,30–16 şi face zilnic (nu el, ci unitatea) 5–700 lei. Clienţii obişnuiţi sînt şoferii. Clientele... he, he, he, rîde Bite Nicolae. Clientele sînt cam aceleaşi. Acum au cam dispărut, vara era urgie. He, he, he, pe cele două ? Numai pe blondă o cunoaşte. Pe cealaltă – şi zîmbeşte dispreţuitor, nu ! Nu o cunoaşte. Blonda iese şi intrăm în vorbă (după conversaţia de rigoare pe care ea o întreţine cu ofiţerul de miliţie), **cu cealaltă.** Pare de vreo cincisprezece ani, e cam mototolită şi e din Oţelul Roşu. A plecat de acolo fiindcă acolo n-are unde să muncească (zice dînsa). N-are 15 ani, are 17 se numeşte **Avrămuţ Dorica** A venit a Timişoara să se angajeze, dar, pînă una alta, mai stă prin motel cu prietena ei Larisa, **Mustaţă Larisa,** care are 18 ani. (Domnişoara Mustaţă e blonda). Tata e macaragist, mama e femeie de servici la dispensar, sînt oameni de treabă şi se înţeleg bine. Mai are o soră mai mare, învăţătoare la Bucureşti şi un cumnat, profesor de franceză la Urziceni. Avrămuţ Dorica roşeşte feciorelnic cînd o întrebăm ce părere are despre prietena ei. N-are nici o părere, fiindcă între timp se reîntoarce domnişoara Mustaţă, prietena ei, cea de 18 ani. Pare de vreo treizeci, başca fardul, başca dinţii nepuşi la punct. Domnişoara Mustaţă a mai purtat conversaţii pe la Miliţie, pe teme morale, dar ea n-are nimic cu „celelalte". A, e drept, are un prieten italian. Unul, să precizez. Îl cheamă **Oliver.** Şi nici n-are importanţă cum îl cheamă. (De ce mă interesează ? Ce, parcă dacă l-ar chema Gianni, Giuseppe, Carlo, aş fi fericit ? Nu, îi spun). Pe Oliver l-a cunoscut acum doi ani. Îi scrie, dar să nu înţeleg, vai, greşit : e o simplă prietenie. Ea, domnişoara Mustaţă Larisa, a terminat liceul la Oţelul Roşu şi a fost angajată normatoare la **ICMMR** Reşiţa. Acum se angajează la Timişoara şi de cîteva săptămîni îşi face actul de angajare. O întrebăm de unde o cunoaşte ospătarul Bite ? Vai, de unde s-o cunoască, de aici, de la **Motel.** Ea a mai fost pe la Motel în iunie, iulie, august, cînd a avut concediu. Ospătarul Bite o ştie din concediu, căci dînsa, domnişoara Larisa, aici a petrecut concediul. Cum care concediu ? Concediul de vară, fireşte. Iunie, iulie, august. Că ea n-a fost pe litoral să facă lucruri urîte. (Domnişoara Mustaţă fumează ţigări străine, fumează într-una. De unde le are ?, Păi, să vedeţi, a trecut pe aici un băiat care i le-a vîndut, de afurisit ce era, cu 15 lei).

★

2. În ziua următoare, lungă discuţie cu **D. M.** care (zice) e din lumea bună a „business-ului" (bişniţarilor, adică) şi n-are probleme cu ele. Larisa Mustaţă, zice D. M., e de mîna a doua sau a treia. Vai de capul ei. De mîna întîi e **Vibela** şi **Jambonel** şi **Cavalla.** Vibela e şeful lor, cînd se încurcă lucrurile, le bate de le merg fulgii. Phi, pufneşte nemulţumit D. M. Dacă vreţi să scrieţi despre cineva, scrieţi despre Vibela.

★

3. Dar ce să-i facem, noi am descoperit-o pe domnişoara Larisa şi scriem despre dînsa, căci e o sensibilă. (Ne mărturiseşte că iubeşte poeţii de azi, da, pe Coşbuc). Acum, aici la Motel, îl aşteaptă pe un coleg al tatălui ei, care e şofer de cursă lungă. Da, sigur că e o sensibilă : în viaţa ei a existat o dragoste spre un cetăţean, Lali Craia, pe care dînsa l-a iubit şi care a trădat-o. (Atîta ingenuitate ne emoţionează. Ca-n filmul tele pentru preşcolari : „Povestea mea e tristă / Daţi-mi o batistă") şi, ca să nu răscolim amintirile suavei domnişoare, o întrebăm ce părere are despre... Ne priveşte lung.

★

4. Da, zice D. M., trebuie să scrieţi despre Vibela. De ce o cheamă Vibela ? Toate au alt nume, numele lor de producţie. Nici nu mai ştiu cum le cheamă după numele lor adevărate. Vibela a dat cu vreo lună în urmă, la Conti, o masă de ziua ei, vreo douăzeci şi cinci de persoane, plătea logodnicul şi pe urmă a făcut că se sinucide, a fost circ mare. Toată lumea le ştie la Conti, întrebaţi cine-i Jambonel şi daţi de ea, e la datorie de fiecare dată. Da, au fost la închisoare, s-au întors. Asta e : stau acolo două-trei luni şi după ce ies îşi reiau îndeletnicirile.

★

5. Deci o întrebăm pe Domnişoara Larisa, din nou, ce părere are despre... „Fiecare, zice Domnişoara, are un moment în care trece prin asta". Îi atrag atenţia că exagerează. „Mă refer la fetele de aici". (Deci, există şi fetele de aici, care ştiu că mai există şi **celelalte).**

La Tribunal am descoperit o declaraţie a Domnişoarei Mustaţă, martoră. în care se arată că dînsa o văzuse pe **M. S.** consumînd cu străini felurite lucruri. Întîmplarea avea loc la Motel.

Nişte strigăte urmate de cîteva înjurături, ne întrerup discuţia. În bar năvăleşte altă domnişoară, care e foarte furioasă, fiindcă Gianni (sau Giuseppe, sau Giovanni) o aşteaptă. De ce întîrzie, cum îşi permite ? Domnişoara nou venită e liniştită de tovarăşul ofiţer, care o invită să ia loc la masa noastră. Domnişoara se cheamă **Ioana Necula** şi e din Braşov. Ne propunem o masă rotundă despre dragoste. **I. N.** e în toaletă sumară (o bluză, un mini şi cam atîta) şi tropăie uşurel a nerăbdare. Tace încăpăţînată ca un prozator oniric la o masă rotundă despre literatura păşunatului. Dintr-un dosar, aflat la Tribunal, spicuim cîteva zile mai tîrziu.

Necula Ioana recunosc că am fost găsită pe raza oraşului Timişoara aşteptînd să mă întîlnesc cu un italian şi am fost avertizată. În ziua de 3 decembrie am venit din nou la Timişoara, m-am cazat la hotel Timiş camera 202 şi în ziua de... am cunoscut un jugoslav, Saşa, din Novi Sad. Am consumat un Martini mic şi am servit masa. Am venit la Timişoara să aştept pe italianul Franco cu care am mai venit odată la Timişoara... ş.a.m.d.

Domnişoara Necula a stat două luni la Penitenciar, şi are ifos de doamnă, pare o adevărată lady în meserie. Pe lîngă ea, ingenua domnişoară Larisa pare un motan plouat. Oricum, insistăm, ce părere au domnişoarele despre dragoste ? Domnişoara Necula e distantă şi oarecum plictisită, domnişoara Mustaţă, după o clipă de cugetare, se pronunţă : „Dragostea adevărată nu există. Toate sînt foarte trecătoare. Unul din cei doi se plictiseşte, nu ?" Foarte distins, domnişoara Necula îşi ţuguie buzele şi confirmă : „Prietena mea are dreptate". Avrămuţ clipeşte admirativ, morfoleşte printre buze o vorbuliţă, pe care, cu ochii în faţa de masă, o înghite. E complexată. „Aveţi prieteni ?" Nu, protestează decis toate trei. N-avem prieteni. Şi în acest moment critic, deus ex machina (Citroen), năvăleşte în bar Gianni, sau Giuseppe, sau Giovanni şi aruncă domnişoarei Ioana o sacoşă şi cîteva cuvinte de adio. Plec. Vreau să-mi plătesc ceaiul. Se poate ? se revoltă ospătarul Bite Nicolae, pentru 1,50 lei. Finesse ! Aşa că rămîn dator ospătarului Bite cu 1,50 lei.

★

6. Pe Novac Mărioara n-am întîlnit-o la Motel (era reţinută pentru şase luni). Anexăm însă următoarele confesiuni :

Novac Mărioara declar. Ultima dată am fost depistată de miliţie în această lună cu prietena mea Sîrbu Elena cu austrieci. De şi am fost avertizată am greşit din nou la Motelul din Timişoara în compania a italianului Celo cu care am dormiţ o noapte în cameră în camera 124 cu care am avut cu care am consumat demîncare şi cafeaua. Am insoţit pe colega şi ei pentru a face, cumpărături. (N. N. Ortografia aparţine d-şoarei Mărioara).

Declar, susţin, semnez.

Conversaţii despre domnişoare

1. În ziua de 27.II reporterii au fost în jurul orei 11 la barul din **Bastion.** Tovarăşul miliţian ne propune o conversaţie cu o domnişoară brunetă, cu păr lung. O cheamă **P. Maria Livia,** e din Dumbrăviţa şi a intrat aici să bea o cafea şi să o aştepte pe sora ei care trebuie să iasă din spital. Nu are încă 17 ani, n-a băut niciodată whisky, nu are prieteni şi nici nu vrea deocamdată să aibe. Nu fumează, ea e din Dumbrăviţa şi a lucrat la sere. Acum nu mai lucrează. Soseşte şi sora domnişoarei Maria Livia, sînt gemene, a ieşit într-adevăr din spital. Reporterii ar vrea să le întrebe ce părere au despre..., dar nu e cazul. (Textual, Iosana Pantea : dacă şi astea... eu mă împuşc. Era o figură de stil. Precizăm că Iosana Pantea e vie şi nevătămată).

★

2. În seara zilei de 28. II, într-o sală de serviciu de la **Hotelul Continental.** Tovarăşul căpitan Gavozdea, invită vreo 12–13 persoane, tineri şi tinere, descoperiţi în hol, întinşi alene pe fotolii. Vîrsta 17–18 ani. Muncitori (muncitoare), elevi (sau eleve). S-au parfumat băieţii, s-au rujat fetele şi au intrat aici să fumeze o ţigare. Organizăm ad-hoc o masă rotundă despre domnişoare, despre care toată lumea are o părere foarte proastă, inclusiv Domnişoara **H. Rodica.** Domnişoara **O. Ildi,** mai vorbăreaţă, spune că cine nu lucrează face asta şi anturajele face asta. Ei se distrează la dans, la fabrică, aici sînt întîmplător. Hai să vorbim despre literatură, spunem. Domnişoara O. ne spune că ultima carte citită a fost un roman de Petre Belu, **apărarea are cuvîntul,** dacă îl ştim. Altceva, nu prea. Tot aici mai aflăm următoarele lucruri palpitante. Că, de pildă, Domnişoara **Hilde S.** de 18 ani, muncitoare la „Industria Lînii", a venit exact în hol la Conti, să fumeze o ţigare în grup, că nu are niciun prieten anume, că citeşte lunar cu pasiune revista „Săptămîna", în special ultima pagină, cu gîndurile lui Gigică, moda, şi din interior toată secţiunea de critică. Care critică ? De artă, bineînţeles. Apropo de literatura română, îl ştie pe scriitorul Zaharia Stancu pe care, nu l-a citit, pentru că nu e genul dînsei. Hilde S. are vreo 1,75 m. şi o alură suedeză, preferînd mai mult jurnalele. În legătură cu problema domnişoarelor, domnişoara H. emite următoarea ipoteză : dragostea în genere, „ea depinde de înţelegere" şi, brusc, atletica domnişoară are sentimentul unei acute angoase existenţiale, uitîndu-se mereu la ceas şi tropăind de nerăbdare : „Uneori, omul simte nevoia să fie singur, să se distreze singur". Urmează : „Uneori e bine să cunoşti mai mulţi bărbaţi ca să-ţi poţi alege unul. Ziceam că am un prieten. Primul meu prieten. E cam greu să fie şi ultimul. Unele sînt materialiste : să trăiască bine în viitor. E o concepţie destul de... Materialismul ăsta nu duce la nimic bun".

ATENA ŞI MERCUR

Simion Atena, născută la 1 septembrie 1955 :

„... inafară de acest ospătar, este adevărat că am cunoscut pe Ecio, un italian cu care am dormit la cam. 20 la hotel Banatu după care am locuit la Cina la camera 49. După ce a plecat italianu, am cunoscut un alt bărbat pe Ionel V. în Mercur unde am intrat în discuţie..."

În acelaşi birou, în sensul celor de mai sus, mai aflăm următoarele de la domnişoara Vali Bibere, 25 de ani, pe care ne-o recomandă cu toată încrederea tov. cpt. Gavozdea : că a lichidat la U.M.T. şi aşteaptă să se angajeze undeva. Vine în fiecare zi la Bar să servească o cafea. Acuma a venit s-o ia pe Cavalla la film, vrînd să vadă ceva la Modern, parcă urmarea la „Capcana". Cum spuneam, s-a lăsat de servici pentru că a avut unele neplăceri. A plecat şi de la gazdă, unde plătea împreună cu prietena 800 de lei şi era şi mobila lor. A fost cinci ani la pedagogică, în al şaselea, s-a lăsat. Mai face omul prostii. Tata e maistru, mama casnică, pe ea o atrage mult literatura, scria şi poezii pe vremuri, acum citeşte cărţi de aventuri. În ce priveşte dragostea, nu a crezut şi nici nu încearcă să creadă în dragoste. astea fiind vorbe pentru ăştia mici. (Ăştia mici fiind cei din dreapta, care se înghesuie unii în alţii, tac, gîfîie, transpiră, de emoţie la orice întrebare). Domnişoara Vali a ajuns la concluzia că nu e bine să ai încredere nici în tine. Dînsei îi place să se distreze pînă la o anumită limită, condamnînd faptul că unele fac acest lucru peste limită şi cu bani. Chiar i-a trimis mama un articol dintr-un ziar pe o temă din asta, cu scopul de a nu ajunge ca cele două care stăteau toată noaptea prin bar. Zicea şi tata : „pune-ţi ochelarii să vezi bine ce scrie" şi probabil că

domnişoara Vali a citit cu mare băgare de seamă tot ce scria acolo, cu toate cele patru dioptrii.

★

3. În ziua de 4. III Valeriu Ganea l-a vizitat pe tovarăşul **Grecsik Ioan,** şeful complexului **Continental.** Tovarăşul Grecsik, e foarte ocupat, telefoanele sună mereu, discutăm despre telefoane (foarte proaste, după opinia tovarăşului Grecsik, pe care n-avem de ce să-l contrazicem). Dinsul ne spune că are necazuri cu pasagerii care aduc daune hotelului. Unii, adaugă tovarăşul Grecsik, tratează aşa cum nu trebuie salariaţii noştri. Noi sîntem la dispoziţia pasagerilor, dar oameni sîntem. Sigur că sîntem oameni şi ne exprimăm nedumerirea faţă de prezenţa adolescenţilor în holul hotelului. Nu pricepem (oameni fiind) de ce puştimea oraşului vine să-şi fumeze ţigările în holul hotelului. Conducerea complexului nu poate face nimic, deşi a încercat o seamă de lucruri. Nu există nici o posibilitate de a-i opri să intre în holul hotelului. Domnişoare, da, sînt, cam 5–6, au fost şi aseară. Toţi le ştiu. Speculă cu ţigări nu se face la bar. Acolo servesc un băiat şi o fată care e foarte serioasă, da, foarte serioasă.

★

4. Noaptea zilei de 9 spre 10 martie, acelaşi Valeriu Ganea a petrecut-o în barul **hotelului Continental,** la masă cu doi bărbaţi de treabă, care continuau aici o operaţiune începută cu nădejde la **Palace** şi la **Cina** Oamenii (oameni sîntem) erau necăjiţi că programul nu mai începe (a început la ora 1) şi nevestele îi vor bănui de lucruri urîte, cînd ei, ce să mai vorbim. Ieri le-au dus şi cadouri, că nu de pomană a fost 8 Martie. Acum e vremea să se mai distreze şi ei, că femeile au fost sărbătorite şi la televizor, şi în filmul ăla, care scrie în Cinema că e bun, cu ăia care se tot pupă şi fug pe plajă şi beau whisky şi fumează Kent.

În jurul nostru e o atmosferă de subliniată decenţă, pension să fi fost şi nu puteam pretinde mai mult. Picoliţa poartă maxi (puţin despicat pe stînga pentru uşurinţa deplasării) e sobră, picolo-ul se uită la noi, (cînd îi cerem Kent lungi), ca şi cînd am fi picat din altă lume şi ne repetă sec : „Ţigări găsiţi la garderobă". Ei, dar nu Kent. De fapt, nu se fumează decît ţigări super-long marca Aviator, nimic altceva, fiindcă de unde să se fumeze. În jurul nostru, părinţi ori rude mai mult sau mai puţin îndepărtate, poligloţi, conversează cu nepoatele sau strănepoatele lor în limbile moderne. Domnişoarele, care deprind cu sîrg tainele limbilor străine, nu consumă decît Pepsi, citronadă şi oranjadă. De altfel, picolo-ul întreabă : „Ce doriţi să consumaţi ? Pepsi, citronadă ?" şi, abia după o pauză, cu obidă în glas : „Cinzano ? Martini ?" În spatele nostru un grup de 6–7 tineri o însoţesc pe **Maria-Livia P.,** adolescenta de la **Bastion** care se face că bea Martini şi o salută familiar pe **Caroline,** acrobata. **P. Maria-Livia** trebuie păzită de rele, aşa că cei 6–7 îi povestesc felurite întîmplări din Mandravela. La masa reporterului, celor doi le e somn („Cînd dracu, încep ăştia, domnule ?"). La masa vecină, cel cu mandravela regretă că nu-i aici şi sora domnişoarei Maria-Livia care ... Ca în filmul acela frumos despre iubirile trecătoare, începe şi programul de bar. Prezentatoarea, o doamnă rubensiană, anunţă în cîteva limbi străine (preferînd, nu se ştie de ce, italiana pentru propoziţiile dezvoltate) că ne doreşte o seară plăcută. Începe baletul, pe urmă **George Zaharia,** cu două cîntece italiene, pe urmă maestrul Felini, prestigiditatorul, sparge o farfurie şi pe urmă cunoscuta solistă de muzică uşoară Dana Veverca, mai cîntă două şlagăre în limba italiană, pe care o posedă la perfecţie. Fetele au început să se plimbe printre mese, mai trec, se mai aşează, care la una, care la alta, să nu rămînă locuri libere. Maestrul Felini scoate dintr-o sacoşă (goală) baticuri, scoate şi iar scoate, în timp ce asistenţa îl priveşte sobru, ca interpreta principală din filmul „Despre o anume fericire". Mai un şlagăr italian, mai o Pepsi, mai cîteva fete drăguţe care-şi perfecţionează cunoştinţele şi noaptea se scurge cum nu se poate mai plăcut în barul **Continental** Ne tot întrebăm care e Vibela şi care e Jambonel. De vreo trei ore sorbim Martini şi Pepsi, fără să reuşim să acoperim taxa de intrare. Domnişoara **Maria-Livia** dansează fericită şi noi părăsim localul salutaţi în hol de **domnişoara Vali,** care-şi aşteaptă, elegant întinsă în fotoliu, frăţiorul.

5. Deci, reia ideea tovarăşul **Grecsik Ioan,** noi avem o serie de realizări. Am mărit producţia cu cca. 40% faţă de anul trecut, (despre restaurant e vorba. n.n.) prin cîteva măsuri (În acest moment al conversaţiei intră în birou **Cîmpeanu Voichiţa** din Ghiroda, tînără, drăguţă, care e divorţată şi vrea să se angajeze la bucătărie. Nu, vrea la bucătărie, ospătar nu, fiindcă n-o lasă părinţii). Întrebăm dacă nu ar exista o complicitate, de pildă, între recepţioner şi domnişoare. Nici vorbă de aşa ceva, ne asigură tov. Grecsik. Ei, lume multă, înghesuială, poate mai scapă vreuna, mai trece neobservată, recepţia e mereu aglomerată, asta e situaţia. Ne exprimăm dorinţa de a discuta cu cineva din personalul hotelului. Tovarăşul Grecsik ne recomandă pe tov. **Demus Petru,** 29 de ani, recepţioner. Elegant, sobru, ceas Atlantic pe mîna stîngă. Înainte de a ne lua rămas bun, **tovarăşul şef de complex,** îi atrage atenţia subalternului : **„Vezi să nu divulgi vreun secret profesional".**

Şi azi stăm şi ne întrebăm dacă, în discuţia din 3. III 1974, tovarăşul Demus ne-a divulgat sau nu vreun secret profesional.

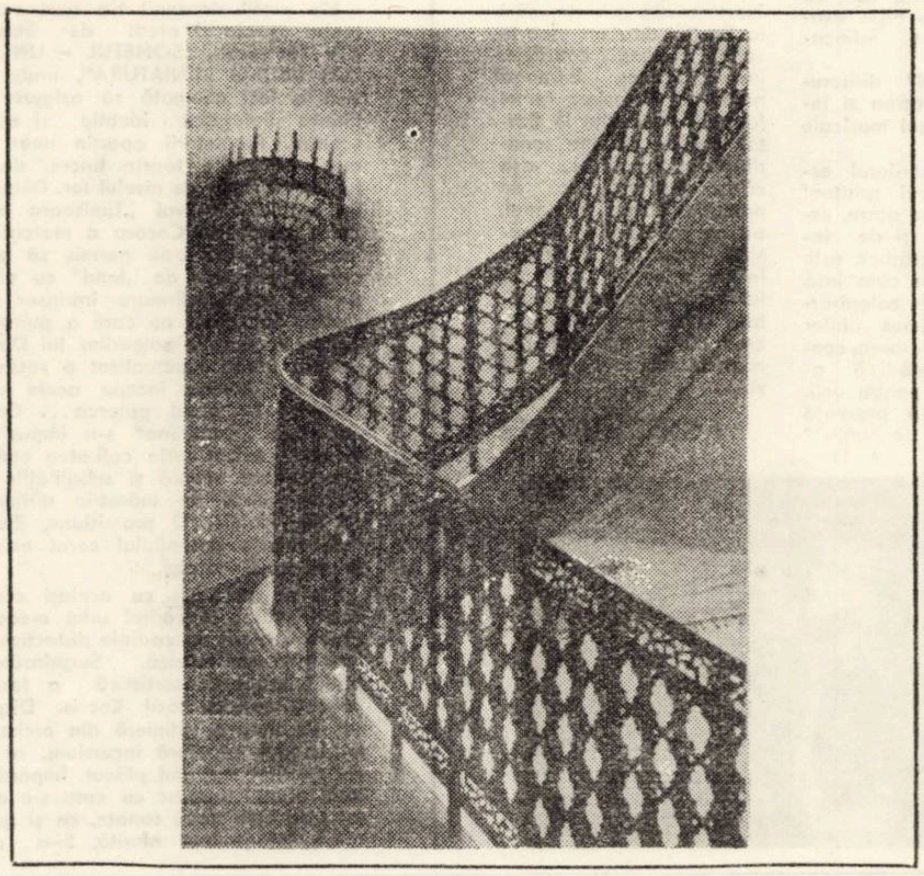

7. Deci, ne spune tovarăşul Demus Petru, recepţionerul, multe nu sînt. Vreo 7–8 permanente, cunoscute de toată lumea. Noi ne-am hotărît să nu le mai primim în incinta hotelului.

ANGAJAMENT

März Maria **din Liebling, născută la 12 mai 1952 (eliberată la 24 noiembrie din penitenciar) : „De cînd m-am eliberat, recunosc că am fost găsită în Conti şi Motel şi că mi s-a atras atenţia să lucrez în cîmpul muncii. Recunosc că la Motel, în urmă cu cîteva zile s-a găsit la mine 100 mărci şi 1.000 lire pe care am dat de bună voie De cînd m-am eliberat am dormit la Motel cu Vitorio şi cu un alt italian. M-am plimbat şi cu maşina lor, mi s-a plătit şi consumaţia ... Am fost condamnată la decret de două ori, şi odată la penal. Acesta îmi este angajamentul şi mă oblig să intru în cîmpul muncii şi n-o să mai dau de lucru la org. de miliţie".**

După ce mai citim că Domnişoara din Liebling a luat şase luni închisoare contravenţională, transcriem dialogul de la recepţie.

„Ei, asta e cu ele. N-au nici o ocupaţie. Calu' aia e o pramatie şi jumătate. Nu sînt singure. Nu, sînt cu tot felul de indivizi. Păi, dintre ăştia, e unul **Gelu,** cunoscut şi el. Pe mine, m-a insultat unul **Georgescu Constantin** (Georgescu Constantin, după spusele tovarăşului Demus e un fel de inspector de telefoane, care venise cu soţia, ori, cine ştie, spune tov. Demus şi, fiind beat criţă, a făcut un scandal monstru. Nu l-am fi pomenit aici pe tov. Georgescu dacă nemulţumirile tov. Grecsik nu ar fi atins şi acest caz).

★

8. În dimineaţa zilei de 8 Martie reporterii au coborît la **Pensiunea Bega** să bea un ceai şi o cafea. Într-o atmosferă festivă, marcată de intrarea unor băieţi, cu cireşe de plastic la pălăriile cow-boy şi ghiocei la tavă, au fost remarcate şi abordate două distinse cliente, în vîrstă de 16 ani, venite taman de la Arad, cu trenul de 5 dimineaţa. **Elena Bulza** şi **Violeta Nagy** sînt eleve în clasa a VIII-a şi verişoare. Au venit învoite de tovarăşa dirigintă să-şi vadă o mătuşă. „Stai puţin, cum o cheamă pe mătuşa ? Că e rudă cu maică-ta. Costea, parcă". După acest foarte scurt moment de amnezie, verişoarele îşi revin din tulburare şi declară următoarele în cor : „Noi nu ne rujăm încă, nu ne facem ochii şi avem mai mulţi prieteni, colegi de clasă. N-am băut niciodată whisky, doar puţin lichior şi coniac. Noi ne distrăm la discotecă şi ne întîlnim pe centru. Cînd trecem pe lîngă Astoria îi vedem pe italieni. Nouă ne place limba şi figura lor. Cum sînt ei îmbrăcaţi. Dar n-am stat de vorbă şi nici n-am avut vreun dialog, dar avem prieteni şi prietene care au avut dialoguri în limba italiană cu ei. Ne plac şi maşinile lor cu marca Alfa Romeo, Fiat şi altele nu mai ştim". Reporterii pun atunci o întrebare moralizatoare : „Dar voi ştiţi cine a fost Leonardo da Vinci ?". „Daaa, fac ele în cor, şi după ce se consultă, **Elena Bulza** zice : „Sigur că ştim, l-am făcut la desen. Dar nu ştim precis ce-a fost : sculptor sau pictor ?". Reporterii nu se lasă cu una cu două : „Dar de Dante aţi auzit ?". La care cele două răbufnesc : „De Dante ? Păi cum să nu ştim noi cine a fost acest pictor ? Vreun nume de tablou nu ştim, asta-i adevărat. O să ne punem la punct cu pictura". Atunci reporterii schimbă tactica şi o iau indirect : „Ce cărţi vă plac vouă fetelor ?" Elena dă ghes : „De dragoste. Cum ar fi „Fata Morgana" şi „Doamna Bovàry". Asta ultima nu mi-a plăcut chiar aşa mult, că după ce s-a căsătorit ea vorbea cu alţii şi totuşi îmi plăcea de ea, că totuşi îşi iubea soţul său. Culmea, că pînă la urmă mor amîndoi şi mie îmi plac sfîrşiturile în care nu moare nimeni".

★

9. Domnişoara **Radu Maria** are în poşetă o hîrtie pe care se poate citi : **Fişa medicală la angajare.** Vîrsta : 22 ani. Sex: femeesc. Domiciliat : Becicherecul Mic. Urmează a fi angajată, fiindcă aşa cum arată fişa medicală, Radu Maria e sănătoasă tun. Tovarăşul căpitan pune întrebări şi domnişoara Radu Maria, după numele meseriei **Carmen,** încearcă să răspundă cum a fost la Conti în noaptea de sîmbătă spre duminică. Domnişoara e deci din Becicherecul Mic, părinţii ei sînt ţărani şi e foarte elegantă. Sîmbătă spre duminică, domnişoara Maria a pierdut trenul de Becicherec şi a fost la bar, asta e, ne lămurim. Sîntem în bucătărie la **Cina,** înconjuraţi de tot felul de arome.

Din diversele întrebări ale tovarăşului căpitan deducem că domnişoara Maria are de plătit o amendă de 1.000 de lei, se ştie pentru ce se dă o amendă de o mie de lei. „O va plăti tata, ne asigură domnişoara Carmen. Tata a vîndut porcul şi are bani". Banii rezultaţi din vînzarea porcului sînt alt subiect de discuţie, porcul n-a fost crescut de Carmen, care e la Becicherec în vilegiatură şi n-a mai ieşit pe cîmp de nu mai ţine minte de cînd.

★

10. Într-un birou de la **Continental** discutăm cu un tovarăş care se ocupă de spectacolul de la bar, despre domnişoare. „E una Carmen care are şi un copil. O dată a venit la bar cu copilul. L-a lăsat la recepţie. **Radu Maria** o cheamă de fapt".

★

11. Aveţi un copil mic ? o întrebăm în bucătărie pe Radu Maria. „Sigur, că am un copil". Un copil pe care ea îl iubeşte foarte tare. Dar de copil n-are timp. De copil se ocupă părinţii. Practic nu ştie ce va face cu fetiţa, fiindcă mama ei nu mai vrea s-o ţină. Privim fotografia copilului. O cheamă Claudia, şi e minunată. Ca toţi copiii.

„Da, a adus-o aici ne asigură maestrul de lumini de la **Continental.** Au avut grijă de ea şi fetele".

O întrebăm pe Radu Maria dacă în satul ei oamenii ştiu cu ce se ocupă ? „Ce să ştie ? Despre ce ? ne întreabă enervată domnişoara Carmen". În sat, ea are un prieten şofer, dar despre căsătorie n-au discutat încă. Prietenul ei nu se interesează ce face ea în Timişoara, ce, parcă a făcut cuiva vreun rău ? Ea se va angaja şi gata, să ne vedem noi de treabă. Nu-i pare rău după anii petrecuţi aşa, după anii ei (căci Carmen arată de 35) ? o întrebăm. Cum să nu-i pară, clipeşte ironic Carmen (care ştie ea ce ştie). Ea n-are prieteni italieni şi nici nu ştie italiana. N-are habar de limba asta.

Roma 22 noiembrie 1973

Cara Carmen,

După ce am primit ilustratele tale m-am bucurat şi-ţi răspund imediat. Am venit odată în România în octombrie şi mi-au spus că te-au vîrît la pîrnaie, ceea ce m-a dezamăgit tare mult. M-am întors în noiembrie şi speram să te văd. Sper să te găsesc cînd mă voi întoarce de Crăciun.

Aici în Italia lipseşte benzina. Să sperăm că pentru puţin timp. Altfel nu voi putea veni. Duminica nu se poate merge cu maşina şi se călătoreşte numai cu taxiul şi tramvaiul.

Te salut şi te sărut

Antonio

(Peste trei zile, într-o dimineaţă în care ar fi putut fi în fabrică, Carmen conversa, în cea mai elegantă italiană, cu un domn cam bătrîior, la intrarea în hotelul Central).

Nimic mai simplu decît a încheia un reportaj ca acesta cu două-trei fraze moralizatoare. Nimic mai simplu decît a constata o stare de fapt şi a pune punct. Repetăm : acest reportaj nu e decît un început. Vor urma : delincvenţii minori, huliganismul, hoţia, violenţa, minciuna, laşitatea, şi tot ce mai ţine încă de o insalubritatea morală. Ştim, am mai spus-o : nu aceste fenomene sînt specifice societăţii noastre, profilului ei moral. La ora cînd reporterii au realizat acest reportaj, milioane de femei erau în fabrici, pe ogoare, în spitale, în şcoli etc. Reporterii au scris (şi vor mai scrie) despre cinste, dreptate, curaj, abnegaţie. Vă invităm, stimaţi cititori, prin rubricile de mai sus, la o discuţie despre muncă, despre tinereţe, despre adevăr. Aşteptînd scrisorile dvs.

VALERIU GANEA şi
IOSANA PANTEA

Muzică

Ianos Ferencsik

— De fapt, este al doilea turneu al orchestrei în țara noastră...

— Da, cel dintîi a fost ceva mai lung, am avut atunci prilejul „să facem muzică" în mai multe orașe — București, Iași, Cluj, Tîrgu-Mureș și ne amintim mereu cu aceeași plăcere de entuziasmul și exigența publicului român care s-a bucurat sincer de această nouă vizită.

— În ceea ce vă privește, știu că ați avut și aveți relații personale cu muzicienii români

— Am avut doi colegi și prieteni deosebit de dragi, din păcate, nici unul nu mai este printre noi ; maestrul George Georgescu și Constantin Silvestri. „Prieteni" îndrăznesc să-i numesc și pe muzicienii din Cluj. Acesta este orașul în care, de 30 de ani, tot revin, așa încît întreaga orchestră mi-e prietenă. Și ar mai fi excelentul dirijor Iosif Conta și colegul meu — directorul Filarmonicii „George Enescu" — Ion Voicu. Prieteniile, contactele dintre artiști sînt necesare, trebuie să ne cunoaștem, trebuie să ne confruntăm cu un public cît mai divers, din cît mai multe țări.

— Dumneavoastră nu vă puteți plînge de lipsa turneelor peste hotare.

— Nu. Și să știți că mi-au fost de mare folos, începînd cu îndepărtata mea angajare ca dirijor asistent la Bayreuth, cu prezența mea îndelungată la Opera de stat din Viena, apoi Statele Unite, Franța, Anglia, Japonia, Grecia, Australia, într-un cuvînt — o viață și o lume întreagă. Și pretutindeni ceva nou, o experiență în plus, oameni, muzicieni, orașe — dar mai presus de toate, muzică.

În orice caz, întotdeauna cîntăm în fața unor săli arhipline. Și acasă la noi și în străinătate.

— Ce credeți că vă datorează Dvs. personal ascensiunea orchestrei ?

— Dirijorul este ca un fel de profesor în clasă. Cum e dirigintele, așa se prezintă elevii. Iar „elevii" mei se pare că au trecut cu bine niște examene dificile și edificatoare.

— Dar „rolul" dirijorului în interpretarea și înțelegerea piesei muzicale prezentate ?

— Desigur, dirijorul este conducătorul spiritual al orchestrei, ca atare, este responsabil și de interpretarea lucrărilor, este un coordonator care însă are nevoie de colegi-artiști, este „primus inter pares". Desfășurarea, concepția interpretării îi aparține. Deși, pentru unii, dirijorul pare o prezență inutilă, sau „decorativă" la pupitru. Îmi amintesc că pe Gustav Mahler l-a întrebat o doamnă, după o repetiție, dacă seara, la concert, va mai fi nevoie de prezența lui. La care marele dirijor i-a replicat înspăimîntat : „Doamnă, nu este nevoie, dar să nu mai spuneți la nimeni, că-mi pierd pîinea". Așa că, vă rog, să nu mă întrebați nici pe mine.

— Pentru turneul din România ați pregătit „Muzica pentru instrumente de coarde, celestă și percuție de Bartok", și Simfonia a IV-a în mi minor de Brahms. Le considerați edificatoare pentru posibiltățiile orchestrei ?

— Categoric da, în foarte multe privințe, căci la Bartok dau un foarte serios examen coardele, iar la Brahms, întreaga orchestră. Folosirea unei formații deosebite la Bartok trebuie să dea sonorități tot deosebite, așa că și instrumentele de percuție, harpa și pianul, au un rol aparte depășindu-l pe cel coloristic. În ce privește simfonia lui Brahms, această sinteză a simfonismului său, cred că nu mai are nevoie de nici o carte de vizită.

AGNETA HOLZER

Săptămîna muzicală

În climatul acestor zile de explozivă primăvară, pulsul artistic al Timișoarei înregistrează cote record. Aproape în fiecare seară un alt spectacol, susținut fie de studenții-artiști, care au luat de altfel startul pentru confruntările naționale, de elevii Liceului „I. Vidu", de cei din Arad plus obișnuitele seri muzicale oferite de operă și filarmonică.

Comentariile despre săptămîna muzicală, făcute în cadrul rubricii noastre, aspiră să ofere cîteva crochiuri semnificative. Vom încerca aici să conservăm, cît de sumar, imagini ale acestor seri de bucurii sau căutări artistice, pe care muzica, prin caracterul ei temporal, le-ar parcurge altfel fără a lăsa nici o dîră.

Un profil deosebit l-a avut consistentul spectacol oferit de Studioul RTV Timișoara, „SONETUL — UN COLOS ÎNTR-O MINIATURĂ", unde muzica a fost chemată să asigure ambianța dialogului ideatic și estetic scontat. Promotorii aparțin unor formații camerale foarte tinere, dar la fel de exigente de nivelul lor. Debutant în trecutul Festival „Timișoara muzicală", cvartetul Cocora a marcat noi incursiuni, care i-au permis să alterneze momentele de „fond" cu altele, de splendidă afirmare intrinsec muzicală. Atmosfera pe care a punctat-o cvartetul, vibrația solourilor lui Dragoș Cocora ne-au reactualizat o veche aserțiune : muzica începe acolo unde versurile își pierd puterea... Corala camerală „Cantilena" s-a impus auditorului avizat, prin calitatea emisiei, prin cultura vocală și subtilitățile stilistice girate de măestria dirijorului Mircea Hoinic. O promisiune, ilustrativă, pentru potențialul coral existent în inima Banatului.

Ne-am reintîlnit cu același cvartet vineri seara, în cadrul unui medalion Brahms, oferit de cadrele didactice ale Facultății de muzică. Surprinzătoare prolificitatea concertistică a fostului concert-maestru Iosif Kocsis. Dispensat de munca rutinieră din orchestră, muzicianul își oferă incursiuni, al căror rezultat surprind plăcut. Împărtășim total elanul tineresc cu care s-a avîntat spre cele două sonate, ca și generoasa interpretare oferită. Și-a ales, temperamental, exact partenera potrivită facturii respectivelor lucrări. Astfel, a optat pentru colaborarea cu pianista Lucia Petroman, în Sonata a II-a, unde romantismul brahmsian are o tentă suavă, turnura tematică emanînd candoarea efuziunii rostite cu decență. Pentru Sonata a III-a, unde aspirația devine clocot, răbufnire pătimașă, a invitat-o pe Alla Popa. Rezultatul, un dialog excelent întrețesut !

Concertul Filarmonicii „Banatul" a înregistrat doi oaspeți — bagheta lui Henry Selbing și arcușul lui Ștefan Ruha. Suita de Jora, dar mai ales Simfonia V-a, „Reforma", de Mendelssohn-Bartholdy, au impus un muzician serios și profund, minuțios pregătit. Fără a excela prin plastia gestului, dirijorul a știut să impună o concepție, să modeleze orchestra într-un rezonator fidel propriilor trăiri. Ștefan Ruha, în Ceaikovski, ne-a apărut mai obosit, mai neglijent în etalarea pasagerilor de bravură. L-am recunoscut doar în cantilena tipic slavă, a lui Ceaikovski, pe care a încărcat-o cu pasiune și sentiment, cu elevația specifică arcașului său.

În sfîrșit, să consemnăm sintetica imagine asupra disponibilităților Liceului „I. Vidu", oferită duminică seara. Ne-a reținut atenția interpreta Concertului nr. 2 de Beethoven, Rita Perva, care, deși a balansat între tracul debutului și bucuria cuvîntului solistic, s-a impus asistenței prin unele intenții interpretative frumoase, printr-o certă sensibilitate. Orchestra ne-a relevat — pe parcursul Simfoniei I de Beethoven — o dominantă impresie asupra calității individuale, raportîndu-ne la omogenitatea viorilor ori la aplombul solistic etalat de oboistă sau fagotist. Discutabilă, concepția dirijorului Petre Ișfanu, care a ignorat caracterul mai mozartin al partiturii, dînd spațiu unor izbucniri prea masive de intensități ; excesiv ne-a părut tempo-ul și unele dramatizări. În limitele acestei concepții, însă, o interpretare coerentă, cu un tonus de participare merituos din partea viitorilor artiști, ce deschide un virtual orizont pentru abordări de ținută.

DORU MURGU

Cu N. Mărgineanu

(Urmare din pag. 1-a)

Cu totul exagerată mi se pare și **literatura absurdului.** Se uită exemplul lui Erasmus care a scris **Lauda nebuniei** (Laus stultitiae), dar a scris de asemenea **Despre studiul rațional** (De ratione studii), neuitînd să elogieze rațiunea ca fiind calitatea primară a omului. Nu tot ce trăim se poate exprima prin cuvîntul luat ca unitate morfologică, dar se poate exprima prin fraza, care nu este simplă sumă de cuvinte, ci o structură a lor, cu semnificație superioară. Tot prin cuvinte este exprimată și metafora, care ține de însăși esența literaturii. De aceea, după modesta mea convingere — aceasta o spun cu multă durere — poezia cu adevărat mare de la Blaga — și chiar de la Voiculescu și Barbu — nu mai avem. Nu-i exclus să mă înșel.

— Dat fiind că vă este foarte familiară opera lui Jean Piaget, care interesează din ce în ce mai mult publicul românesc, vă rog să ne spuneți : în ce măsură apreciați că Jean Piaget, împreună cu colectivul său, realizează actualmente, mai ales prin cercetările în problema cunoașterii, cea mai semnificativă contribuție a psihologiei pentru evoluția culturii contemporane ?

— Am multă admirație față de cercetările lui Piaget, deschizătoare de drumuri noi. Opera lui îmi este bine cunoscută, fiindcă a binevoit să-mi trimită tot ceea ce a realizat mai deosebit. El se bucură de un prestigiu deplin meritat în Franța, U.R.S.S. și S.U.A., unde este invitat și conferențiază. Nu-i fac decît o singură obiecție, aceea că nu s-a apropiat mai mult de logica dialectică. Luminile pe care le-a adus în cercetările inteligenței și ale gîndirii, în general, atît el cît și numeroșii săi elevi, sînt nespus de valoroase și deschid o epocă nouă pentru procesul învățării în pedagogie. De la Rousseau încoace, patria sa a strălucit întotdeauna în această disciplină. Contribuțiile lui Piaget par, însă, a fi cele mai importante, așa cum atestă ecoul lor internațional, resimțit în U.R.S.S., Anglia, Franța, S.U.A. și chiar în Japonia.

— Cum era și normal, PSIHOLIGIA PERSOANEI, v-a apropiat foarte mult în CONDIȚIA UMANĂ, de problema personalității. Care credeți că ar fi cea mai simplă, mai accesibilă și mai sugestivă definiție a personalității într-o societate multilateral dezvoltată ?

— Eu aș zice că cea mai bună definiție a personalității este aceea a omului de omenie, fiindcă **de omenie veacul nostru, cu atîtea orori pe conștiință, are nevoie mai mult decît orice.** Dacă definim omul nu numai prin binele etic ci și prin cel politic, adăugînd adevărul științei și frumosul artei, atunci desigur ne apropiem de cea mai autentică definiție. Omul este atît natură, cît și cultură, adică cuprinde în structura sa o ereditate biologică la care se adaugă și ereditatea socială. Ținînd cont de această complexitate, asigurăm condițiile dezvoltării multilaterale și armonioase, pe care societatea socialistă, cu atîta justeță și competență, o promovează.

— Ținînd cont de actualitatea problemei personalității, nu credeți că s-ar putea reconsidera PERSONALISMUL ENERGETIC al lui C. Rădulescu — Motru ?

— **PERSONALISMUL ENERGETIC** al regretatului profesor de psihologie al Universității din București nu este elaborat în formula metafizică a dualismului corp-suflet, ci în formula vieții clădite pe natură și apoi dezvoltată prin cultură, care este în acord cu organizarea materiei și energiei în structuri bogate, complexe și articulate la nivel fizic-biologic-social-uman. În consecință, o contradicție între teoria personalismului energetic și materialismul dialectic nu găsesc, cu toate că C. Rădulescu Motru nu s-a apropiat suficient de metoda dialectică. Dacă lucrarea ar fi reeditată cu o introducere competentă, care să arate condițiile sociale ale epocii în care a apărut, lectura lucrării ar fi utilă.

— Fiindcă sînteți autorul lucrării : PSIHOLOGIE ȘI LITERATURĂ (1970), puteți să ne spuneți ceva despre condiția umană și literatură ?

— Se pot spune multe lucruri în această direcție, fiindcă „condiția umană" în literatură, reactualizată de **André Malraux** în timpurile noastre, are un trecut istoric. În mod selectiv, îmi îngădui să amintesc că expresia de „condiție umană" aparține lui Montaigne și este actualmente titlul celei mai bune reviste internaționale de psihologie. Pentru literatură, suprema autoritate în problemă o constituie Balzac, care, prin propria operă, a consacrat și a ilustrat strînsa corelație dintre aspectele condiției umane și valoarea realismului în literatură. Pentru contemporaneitate, **„La condition humaine"** (1933) a lui A. Malraux are meritul actualizării și intensificării contribuțiilor literare în interesul problemei, fapt de deosebită importanță. L-am auzit pe A. Malraux vorbind la Paris, alături de A. Gide și Ilya Ehrenburg, în 1935. L-am apreciat drept cel mai strălucit orator, după ce trecusem prin universități celebre din Germania, Franța, Anglia și S.U.A.

— Ritmul și vigoarea activității Dumneavoastră editoriale, din ultimul timp, ne îndreptățește la noi surprize în viitor. La ce anume ne mai putem aștepta ?

— Prepar pentru ediția **Facla** ediție a doua a lucrării **Sub semnul omeniei,** care va fi însă aproape o lucrare nouă sub titlul : **„Particularitate și universalitate în cultura românească".** Este examenul meu de conștiință față de cultura patriei mele. În editura Dacia va apare : **„Psihologie, logică și matematică",** care a făcut obiectul lecțiilor de un semestru întreg la Universitatea din Hamburg, în care am reluat și dezvoltat o seamă de idei din tinerețe, publicate în reviste străine. Așa cum **Psihologia persoanei** a fost înregistrată prin tratatul meu de psihotehnică, tot așa **Condiția umană** va fi completată cu **„Condiția umană a muncii".** În final, socotind că prin toate acestea datoria mea în domeniul de specialitate a fost împlinită, în limita puterilor mele, voi mai încerca să dezbat, într-o lucrare de sinteză, atît frămîntarea veacului în care am trăit, cît și pe a mea proprie conjugată cu el.

— Cum se va numi această lucrare ?

— VEACUL AL XX-LEA, RĂSCRUCE DE MILENII.

Plastica

Limbajul plastic al copiilor

Salonul anual, cu desene ale copiilor din Municipiul Timișoara, a V-a ediție „Mărțișor '74", e un eveniment ce se cere salutat. Iată că, mai mult ca oricind, mijlocite fiind prin culoare, linie și formă sentimentele purtătorilor cravatelor roșii găsesc un drum deschis, de comunicare. Pretențioasa tematică : „Mama", „Ferestre spre viitor" și „O lume curată pentru oameni" a fost onorată cu lucrări de ținută și nivel artistic de majoritotea elevilor. Aproape că bulinele albastre, de selecționare pentru faza republicană, nu au mai ajuns celor din juriu, pentru a marca întreaga activtate meritorie, efortul cadrelor care predau desenul în școli, pentru ridicarea continuă, de la un salon la altul, a calității artistice. Stimularea fanteziei pentru compoziție și culoare vine cu un plus de inviorare in actuala expoziție. Trebuie să subliniem, în același timp, interesul și atenția unor școli acordată prezentării lucrărilor, ca făcind parte integrantă a educației și formării gustului pentru frumos. Modul de încadrare îngrijită a lucrărilor, de la școala generală 11, generală 19, Liceul de arte plastice, etc., ca să ne referim doar la cîteva, pot constitui exemple demne de urmat, nu numai cu ocazia saloanelor pe Municipiu, dar ca o preocupare în școală pentru organizarea expozițiilor permanente. Meritul organizatorilor, Comitetul Municipal al femeilor, Consiliul Municipal al organizației pionierilor și Inspectoratul școlar județean este subliniat cu toată căldura de fiecare vizitator, de la specialistul in artele plastice pînă la cetățeanul dornic să se bucure in fața unui tablou. Municipiul Timișoara oferindu-se de gazdă în același timp pentru cîte o școală generală din județ, invitată să expună lucrările elevilor face un schimb de experiență foarte util pentru creșterea calității. Școala generală din Tormac, care expune, de astă dată, se prezintă la un bun nivel in contextul general al expoziției. Se confirmă faptul că există copii talentați, pretutindeni la sat și oraș.

Pe lîngă tradiționalele tehnici în aquarelă și tempera, care se întrec într-un mod atît de plăcut și lăudabil, apariția unor frumoase lucrări în ceramică smălțuită fac dovada nu numai de reluare și valorificare a tradiției noastre, dar și înviorează in modul plăcut aspectul lucrărilor în expoziție. Pe aceeași linie, școala generală 6, se folosește, ca suport de ceramică, să dea expresie plastică unor compoziții ample care cochetează cu fata morgana.

Florilegiul plastic al acestei expoziții are nobila menire de-a ne aminti, prin intermediul penelului, temperatura artistică a vîrstei candorii dornică de afirmare.

AUREL BREILEANU

Teatru

„A șasea putere"

de VINCENZO DI MATTIA

Numele lui Vincenzo di Mattia este mai mult decit cunoscut în țara sa, iar piesele sale au fost traduse în mai multe limbi europene. Dramaturg cu multiple preocupări (publicist, scenarist de televiziune etc.) este unul dintre autorii italieni evident angajați în problematica majoră a omului modern.

Discuția propusă asupra conflictului „dintre responsabilitatea morală și o mai mare putere" — cum spune autorul „A șasea putere" — ne atrage atenția în primul rînd prin actualitatea sa deosebită. Titlul ne trimite la acea (practic) adesea necontrolabilă putere a științei care, în sens bun sau rău, domină soarta umanității, determinind-o în mare măsură. Dar piesa nu este totuși fatalistă Autorul semnalează doar pericolul iminent pe care ea, știința, îl reprezintă atunci cînd se subordonează unor minți degenerate, unor interese minore, antisociale și poate deci deveni un diabolic mijloc de distrugere.

Ne aflăm în fața unor situații cunoscute nouă din lecturi, din filme. Marele capitalist Furbringer, aflat la strîmtoare, se folosește de toate posibilitățile materiale și umane ce-i stau la îndemînă, pentru a ieși cu fața curată. Ne așteptăm ca, în final, neputînd dovedi nevinovăția fiului său, intr-o crimă, să recurgă la măsuri drastice, violind legi și conștiințe. **Neobișnuitul** să-i zicem — incepe din clipa cînd frenetica mașinație a acestei minți aflate sub impulsurile degenerative ale banului dispune irevocabil să se prepare pe cale medicală vinovăția unei alte persoane, nevinovate, inoculîndu-i-se virusul sentimentului culpei. Scenele curg una după alta și noi parcă nu observăm cum pentru cîteva clipe se revoltă pînă și conștiința medicului. Este o revoltă tacită, neconvingătoare, ce se petrece la suprafață. Așa că : Reușește sau nu psihiatrul să-și desăvîrșească „opera" ?

Realizatorii încearcă și ne sugerează, în acord deplin cu intențiile dramatice, insuficient motivate ale autorului, problematica morală, socială ce stă la baza piesei. Varianta lui **Gyula Cseresnyés** cîștigă astfel în mare parte tocmai prin înțelegerea faptelor dramatice înscrise printre rînduri. Sînt memorabile în acest sens acele momente cînd cei trei stîlpi ai piesei-spectacol, **Ferenc Fábián** — Furbringer, **Imre Szélyes** — pacientul **Johann Efrem, Károly Rappert** — psihiatrul Vogler — se află față-n față, ca ipostaze ale omului ce dispune de forță (bani), putere (știință) și conștiință. Nu este mai puțin adevărat că, simplificat, piesa pare să țină de domeniul teatrului polițist. Și nu-i de mirare că nici Cseresnyés nu poate rezista ispitelor. Sînt scene cînd — susținut și acum de decorul și costumele reușite ale lui **László Paulovics,** pedalează parcă din plin asupra „senzațiilor tari" (lumini, sonor, obsedante). **Astfel** privită piesa, desigur, toate personajele, **János Janó, István Bogdan, Ildikó Bokor, Adám Rajhona, István Köfalvi,** își găsesc locul în economia spectacolului. **Altfel,** însă, perturbează echilibrul, diminuează promptitudinea și claritatea mesajului. Bunăoară, într-o astfel de interpretare, momentul adevărului, șocul produs de desfășurarea evenimentelor (moartea fiului pentru a cărui salvare se întreprinde convertirea) nu pare suficient de bine conturat. Calea de întoarcere pare imposibilă. Tîrzie este căința savantului. Procesul de distrugere provoçat este ireversibil.

ALEXANDRU VAJDA

Societatea culturală „Iulian Grozescu"

SOCIETATEA CULTURALĂ „IULIAN GROZESCU" din comuna Comloșul Mare, între 28—31 martie 1974 va susține ediția I a „Festivalului cărții". Spicuim din program :

● Ședința Cenaclului literar : „Iulian Grozescu" cu participarea scriitorilor : Anghel Dumbrăveanu, Mircea Șerbănescu și Șerban Polverejan. Cu acest prilej scriitorul M. Șerbănescu va fi ales președinte de onoare al Cenaclului.

● Vernisajul expoziției-ștand : „Facla" — coordonate editoriale". Cuvintul de deschidere va fi rostit de Simion Dima, directorul editurii.

● Lansarea concursului: „Biblioteca personală cea mai bine dotată cu cărți apărute în editura „Facla".

● Șezătoare literară susținută de scriitori : Anghel Dumbrăveanu, Alexandru Jebeleanu, Mircea Șerbănescu, Șerban Polverejan, Simion Dima, Nicolae Țirioiu, Valentina Dima, Marius Munteanu, Ion Frumosu.

● Pe urmele tradițiilor culturale comloșene, lansarea concursului : „Cele mai vechi și mai valoroase cărți, reviste, ziare și alte rarități bibliografice aflate în comună".

● Dezbatere pe marginea cărții : „Misterioasa sirenă" de Mircea Șerbănescu, acțiune care se va desfășura în prezența autorului.

● Consfătuire cu cititorii pe marginea unor cărți agricole, susținută de inginerii agronomi și profesorii de specialitate din localitate

● Schimb de experiență între cadrele de specialitate din unitățile agricole de pe raza comunei, privind propaganda cărții agricole.

● Filme documentare agricole.

● Expoziție de carte sub genericul : „Pentru fiecare cititor o carte bună însemnează un prieten de nădejde".

● Montajul literar muzical : România — țara mea de glorii", însoțit de un ștand de cărți cu conținut patriotic.

● Scurt program artistic dat de formațiile Căminului cultural.

● Balul cărții, în cadrul căruia se va desfășura concursul : „Autorul își caută opera".

● Tombola cărții.

● Comunicarea rezultatelor concursului lansat de editura „Facla", premierea cîștigătorilor

● Întîlnire cu scriitorul Ludwig Schwartz.

● Concurs : „Cine citește folosește", pe teme de etică și echitate socialistă.

● Seară de teatru cu o piesă a dramaturgului țăran Holsinger din Comloșul Mic.

● Balul cărții în cadrul căruia se va desfășura concursul : „Autorul își caută opera".

CURIER CULTURAL

● La Recaș, în cadrul Concursului republican al formațiilor artistice de amatori închinat celei de-a XXX-a aniversări a Eliberării patriei de sub jugul fascist, au participat opt formații de teatru. Din repertoriu amintim : „Podul" de Th. Mănescu, „Vaccin contra lenei", de Ion Băieșu, „Omu-și face griji" de Gh. Schwartz ; un singur montaj literar prezentat de artiștii amatori din Belinț. Impresia reprezentantului Centrului de îndrumare al creației de amatori Timiș : „Text bun — interpretare lineară". Neprezentări : comuna gazdă și satele Criciova, Găvojdia, Boldur. Orice explicații ni se par neavenite.

● Între 1—3 martie a.c., Teatrul de Stat din Reșița a efectuat prima sa ieșire peste hotare, prezentînd la STRAJA (1 martie) și VÎRȘEȚ (3 martie) în sala STERIJA, spectacolul „CASA CARE A FUGIT PRIN UȘĂ" de P. Vintilă, în regia lui Eugen Vancea (scenografia Virgil Miloia). Spectacolul s-a bucurat de un remarcabil succes, consemnat de Radio Belgrad și de ziarele de limbă sîrbă și română din țara prietenă.

A. I. C.

VIDEOCASETA

Pentru că cinemateca Televiziunii române ne-a oferit cu o rară generozitate. după mult timp, o capodoperă, ar trebui scris. fie și numai în spațiul unei casete despre Eisenstein și Ivan cel Groaznic. *Nu pot să scriu dintr-o dată despre acest film în vîrstă de peste 30 de ani, în care am văzut aproape tot ce se poate ști despre cinematografie, de la originile ei pînă azi, 28 martie 1974. De aceea privesc mai întîi niște fotografii îl văd pe Eisenstein prin America, prin Mexic. acasă. cu elevii, cu operatorii, cu prietenii. dar mai ales singur, foarte vesel ori foarte trist Pe urmă privesc alte fotografii în care se văd zecile de schițe pentru* Ivan... *citesc despre anii trudnici ai creației și amănuntul că poziția degetelor și mîinilor lui Ivan pentru un singur cadru a fost studiată aproape un an și abia atunci revăd filmul* Ivan cel Groaznic. *Scriu că îmi aduc aminte de ungerea lui Ivan, de cutele caftanelor boierești, de gulerele plisate ale ambasadorilor, de privirile de atunci. de bolțile catedralei în care se rosteau cuvintele măririi și urii, de îndelunga absență pentru ochii noștri a lui Ivan, care e multă vreme doar o coroană și un sceptru, de ospățul la care lebedele de aur îl impresoară pe Ivan și Anastasia, de aproape moartea lui Ivan și de Cartea care-l învăluie, de moartea Anastasiei și priveghere ei, dar mai ales de acel ochi veșnic care-i veghează pe toți. Trebuie să transcriu atunci următoarele cuvinte ale lui Serghei Eisenstein : „...Cum este așezat ochiul-ochiul minții în cazul nostru? Cum privește acest ochi? Cum vede acest ochi? Acest ochi care nu este ochiul oricui..."*

ADRIANA S. BRADEANU

SILUETE

AM ADUS CÎMPIILE ACASĂ

Ceferist pensionar, Rudolf Ionescu nu poate uita munca străbătută de nostalgia trenurilor. A muncit 42 de ani, fiind șeful depozitului atelier de zonă Timișoara. În toți acești ani nu a lipsit nici o secundă de la lucru. Ce faceți acum. cu odihna, cu întregul timp liber, îl întrebăm

Am străbătut toată țara, toate orașele, toate zonele, de aceea natura patriei mă obsedează și mă tulbură mereu Am o grădină pe care o îngrijesc. Din mai 1971, de cînd am ieșit la pensie, nu mai călătoresc atît de mult, dar am adus cîmpiile acasă. În ce fel? Am înființat o crescătorie de iepuri, care-mi ocupă tot timpul Aceste animale ale fricii, crescute de om devin foarte blînde Mai au și avantajul că se înmulțesc foarte repede, vorba folclorului, „se înmulțesc ca iepurii". Cultiv mai multe rase, dar rasa pentru care eu sînt cunoscut în Timișoara și în țară este albaștru vienez. Iată cuștile lor cît sînt de curate, iată cum îi hrănesc. În 1973 am avut 80 de bucăți, o adevărată turmă. Fiecare cușcă poartă o etichetă ce indică rasa, vîrsta și alte amănunte ale exemplarului. Am primit în august 1973 Diploma de foarte bun pentru rasa albastru vienez, la expoziția Fauna Banatului. În 1974, februarie, am primit o diplomă de excepțional pentru aceeași rasă

Mai am o pasiune, aproape din copilărie. Scriu versuri. Am făcute texte pentru muzica unor compozitori precum Andrei Kalman, Ion Crișan, Ludovic Molnar (Marșul feroviarilor) Cînd ninge și plouă scriu iar cînd e timp frumos. îngrijesc iepurii împreună cu nepotul meu Lucian

DAMIAN URECHE

INDUSTRIA LÎNII TIMIŞOARA

Bdul Leontin Sălăjan nr. 46 b. - Telefon 3 25 30

INDUSTRIA LÎNII TIMIŞOARA

PRODUCE:

- FIRE PENTRU TRICOTAJE ŞI ŢESĂTURI

  în următoarele sortimente:
  - PNA 100%
  - Tricotaje lînă în amestec cu celofibră

- ŢESĂTURI PENTRU ROCHIŢE

  din:
  - lînă 100%
  - în amestec cu celofibră
  - celofibră 100%
  - celofibră în amestec cu poliester

- ŢESĂTURI PENTRU COSTUME BĂRBAŢI din:
  - lînă în amestec cu poliester (tergal)
  - lînă în amestec cu celofibră
  - poliester în amestec cu celofibră (semitergal)

- ŢESĂTURI PENTRU PARDESIE din:
  - lînă pură 100%
  - lînă în amestec cu poliester

- ŢESĂTURI DIN FIRE CARDATE pentru:
  - sacouri
  - paltoane bărbăteşti

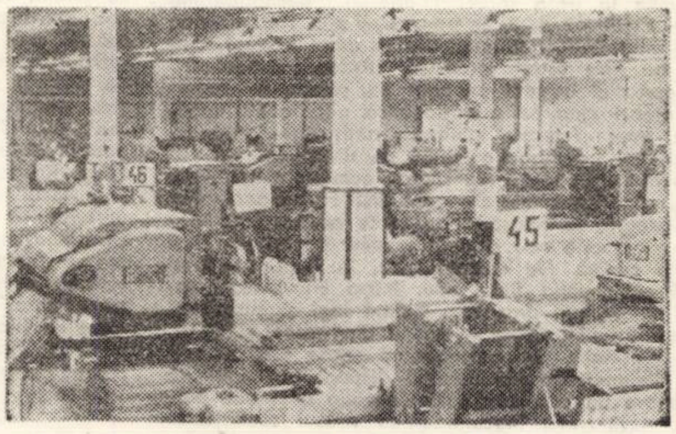

TOATE ACESTE ŢESĂTURI SÎNT DE ÎNALTĂ COMPETITIVITATE, CERUTE ÎN ŢARĂ ŞI PE TOATE PIEŢELE MONDIALE, FIIND ÎNTRE ALTELE EXPORTATE ŞI ÎN FRANŢA, ANGLIA, R.F.G., U.R.S.S., S.U.A. ŞI ÎN MAI MULTE ŢĂRI DIN AFRICA ŞI ASIA.

Articolele produse de INDUSTRIA LÎNII TIMIŞOARA stau la dispoziţia cumpărătorilor la magazinele O.C.L.-urilor din toată ţara şi în special la MAGAZINUL DE PREZENTARE ŞI DESFACERE A ÎNTREPRINDERII din TIMIŞOARA I. strada Engels nr. 7 „EXPOTEX".

Mario Puzo

NAȘUL

XII

– Ține minte, adună-ți toate forțele pentru întoarcerea lui Michael. Și încă ceva Vorbește cu omul nostru de la centrala telefonică să ne comunice, la sfîrșitul fiecărei luni, convorbirile înregistrate ale lui Tessio și Clemenza. Nu am nici un motiv de suspiciune. Pun mîna-n foc pentru ei. Dar, nu e rău să cunoaștem fiecare amănunt înainte de a porni.

Hagen se întrebă dacă nu cumva Don îl controlează și pe el, dar se rușină de această bănuială.

NEFERICITUL FELIX

Trebuia să mai treacă un an ca totul să fie gata pentru întoarcerea lui Michael. Estimp toți membrii Familiei își bătură capul cum să rezolve cît mai bine această problemă.

Problema a fost rezolvată pînă la urmă de familia Bochichio și asta grație nenorocirii unui membru de-al ei. Victima acestei nenorociri a fost Felix Bochichio, tînăr cu deosebite calități mintale, pe care niciunul din membrii acestei familii nu le poseda. El refuză să se angajeze la firma familiei și se însură cu o americană și astfel se îndepărtă și mai mult de clanul său. Ziua muncea la poștă, iar noaptea studia dreptul. Avea trei copii După ce-și termină studiile consideră că va putea de-acum să-și cîștige pîinea fără ajutorul Familiei. Dar n-a fost așa. Un prieten îl atrăsese într-o afacere dubioasă, la o firmă avocățească, și Felix căzu nevinovat în cursă. Fu condamnat și stătu trei ani în închisoare. Cînd ieși din pușcărie nu-și dezminți sîngele lui de Bochichio. Își procură un revolver și-l ucise pe acel prieten. Apoi îi căută și pe colaboratorii acestuia și-i lichidă pe cînd ieșeau dintr-un bar.

Procesul nu dură mult, iar sentința fu nemiloasă : scaunul electric.

Unul dintre Bochichio îl rugă pe Hagen să expună cazul Felix lui Don. Acesta făcu doar un gest cu mîna, spunînd că nu e un magician. Dar, chiar a doua zi, îi spuse lui Hagen să-l cheme pe șeful Familiei Bochichio la o discuție.

Ideea lui Don Corleone era de-a dreptul genială El garantează o pensie frumușică pentru soția și copiii lui Felix. Banii vor fi vărsați imediat la bancă. În schimb, Felix ar urma să recunoască că el l-a omorît pe Mac Klascky.

Pentru asta era nevoie de prodigioase pregătiri. Pentru a recunoaște, Felix trebuia să știe toate detaliile. De asemenea chelnerul trebuia să recunoască în Felix pe adevăratul ucigaș. Asta cerea ceva mai mult curaj, întrucît chelnerul trebuia să-și infirme declarația anterioară ; Felix era mai mic și mai gras decît Michael. Don se angajă să se ocupe și de școlarizarea copiilor lui Felix (. . .)

DOCTORUL CEL SCRÎNTIT

Nici după un an de zile de la moartea lui Sonny, Lucy Mancini nu se putea împăca cu gîndul că iubitul ei nu mai e printre cei vii și trăia cu amintirea lui mai abitir decît oricare eroină de roman sentimental. Visele ei nu erau reverii abstracte de amantă, dorul ei nu era un dor de soție nefericită (. .). El îi lipsea din motive prea importante – întrucît el a fost singurul bărbat în stare să trezească în trupul ei fiorii dragostei. Fiind tînără și naivă, nu credea că există în lume un alt bărbat ca el.

Acum, după un an de zile, stătea întinsă sub blîndul soare al Nevadei. Alături de ea ședea un bărbat blond, suplu, și se juca cu degetele ei subțiri.

– Oh, Jules, încetează – zise Lucy. – Mă gîndeam că doctorii nu sînt țicniți ca ceilalți bărbați.

Jules îi zîmbi mirîndu-se că așa ceva o poate tulbura. Se vedea pe fața ei, deși, încerca să-și ascundă simțămintele. E totuși o fată simplă și naivă. De ce refuză atunci să-i vină în întîmpinare ? Trebuie neapărat să afle motivul ; povestea de iubire cu dragostea pierdută pe care nimeni n-o poate înlocui ? O prostie. Doctirul Jules Segal hotărî că în aceeași seară va trece la ofensivă (. .)

– Jules, ajunge, te rog ! – zise Lucy. Vocea îi tremura.

Jules o ascultă cuminte.

– O.K. dragă – zise, își lăsă capul pe genunchii ei și adormi (...)

Lucy privea oamenii din jurul bazinului. Nu și-ar fi închipuit vreodată că viața ei are să se schimbe atît de mult numai în doi ani. Nu i-a făcut niciodată rău pentru „nebunia" din ziua nunții lui Connie Corleone Acelea au fost cele mai minunate clipe din viața ei.

Sonny o vizita odată pe săptămînă, uneori mulț mai des. Pasiunea lor era una elementară, neîmblînzită de poezie, brutală, pur fizică, trup pentru trup (. . .)

Doar lui Hagen i-a spus adevărul :

– A fost unicul bărbat pe care l-am iubit și nu voi iubi niciodată pe altul. (. . .)

Hagen a pregătit totul pentru plecarea ei la Las Vegas. I-a găsit locuință, a condus-o personal la aeroport și-i smulse promisiunea că îl va chema la telefon oricînd va avea nevoie de ceva . .

Șase luni mai tîrziu, veni Tom Hagen să vadă cum îi merge. În afară de salariu ea mai primea un cec de 600 de dolari. Lucra la un hotel și era fericită. Cînd Hagen îi ceru să-l supravegheze din cînd în cînd pe Fred și pe șeful său, directorul hotelului, ea îi spuse :

– Oh, Tom, nu cumva îmi ceri să-l spionez pe Fred ? Hagen zîmbi.

– Tatăl lui Fred e îngrijorat. Prea s-a împrietenit cu directorul și n-am vrea să i se întîmple ceva.

(VA URMA)

CURIERUL CITITORILOR

Am primit de la MIHAIL I. VLAD, președintele Societății literare „Alexandru Vlahuță" – Tîrgoviște, următoarea notă :

„În zilele de 9–11 martie a.c. s-a desfășurat în județul Dîmbovița ediția a VI-a a festivalului de poezie patriotică „Moștenirea Văcăreștilor", care se înscrie în contextul manifestărilor incluse în „Mesaje dîmbovițene în timp". Ediția din acest an s-a deschis la Biblioteca municipală din Tîrgoviște, prin vizitarea expoziției cărții de poezie contemporană tîrgovișteană, sub genericul „Ritmuri contemporane". În continuare au fost decernate premiile literare ale Centrului județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă – Dîmbovița, pentru anul 1973, și anume : Premiul „Ienăchiță Văcărescu", pentru poezie, lui NICOLAE BOGDAN ; premiul „I. A. Brătescu-Voinești", pentru proză, lui AURELIAN TRANDAFIR ; premiul „Ion Ciorănescu", lui IULIAN PENESCU (elev al Școlii generale nr. 1. „Vasile Cîrlova", Tîrgoviște, pentru debutul său din volumul „Legenda frumoasei", editat de C.J.O.P. Dîmbovița).

În localitățile Tîrgoviște, Lăzvad, Morteni și Fieni au avut loc recitaluri de poezie patriotică susținute de membrii cenaclurilor literare din județ".

L. C.

EVRIKA !

(ÎNRUDIRI ONOMASTICE... CELEBRE)

- Dan Hatmanu și Tudor Vornicu (rezervă Dan Spătaru).
- Ramona Boca Bordei și Alexandr Blok (rezervă Claudio Villa).
- Paul Tutungiu și Samurcaș Tzigara (rezervă Al. Lulescu).
- Florența Albu și George Alboiu (rezervă Gh. Schwartz).
- Herbert Rabinovici și Al. Protopopescu (rezervă Anda Călugăreanu).
- Eugen Barbu și Margareta Bărbuță (rezervă Șerban Cioculescu).
- Damian Ureche și Florina Cercel (fără nici o rezervă).
- Bogdan Amaru și Ion Jalea (rezervă V. Bucuroiu).
- Grigore Arbore și Florin Piersic (rezervă Al. Piru).
- Radu Melnic și Radu de la Afumați (rezervă C. Țoiu).
- Valeriu Rîpeanu și Virgil Ogășanu (rezervă C. Nisipeanu).
- Nicolae Boboc și Victor Gaga (rezervă Puiu Călinescu.

ION VELICAN

Intreprinderea de industrie locală

ILCHIM

TIMISOARA

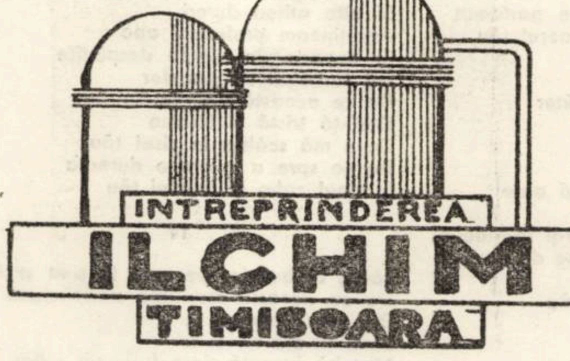

Telefon : 2-23-45, 2-23-46, 2-23-47, 2-23-48. Interurban 30. Aprov.-desfacere : 2-24-20.

Intreprinderea confecționează SALTELE și PERNE umplute cu scaune din lînă și bumbac și PERNE UMPLUTE CU MELANĂ (lînă sintetică), CEARCEAFURI, FEȚE PLAPUMI, FEȚE PERNĂ DIN PÎNZĂ ALBITA sau ȘIFON, după cum urmează :

- SALTELE CU SCAME DE LÎNĂ ȘI BUMBAC

dimensiunea 187×90×12 cm. 1 buc./pat cu 345 lei/buc.
" 90×66×13 cm. 3 buc./pat cu 120 lei/buc.
" 140×70×17 cm. 1 buc./pat cu 200 lei/buc.
" 100×66×13 cm. 1 buc./pat cu 130 lei/buc.
" 80×52×13 cm. 1 buc./pat cu 30 lei/buc.

- PERNE CU SCAME DE LÎNĂ ȘI BUMBAC

dimensiunea 60×38 cm. cu 0,5 kg umplut. cu 44,70 lei/buc.
" 65×38 cm. cu 0,9 kg umplut. cu 78 lei/buc.
" 75×60 cm. cu 1,5 kg umplut. cu 122 lei/buc.
" 90×80 cm. cu 2,5 kg umplut. cu 196 lei/buc.

PENTRU ORGANIZAȚIILE COMERȚULUI SOCIALIST ÎN PREȚ ESTE INCLUS RABATUL COMERCIAL

Intreprinderea mai produce :

- ELASTIC COMERCIAL DIN MĂTASE ARTIFICIALĂ

Elastic rotund 3,5 mm cu 0,80 lei/m. 1.
Elastic comercial nr. 6 4,5 mm lățime, cu 1,20 lei/m.l.
Elastic comercial nr. 8 6,8 mm lățime, cu 1,20 lei/m.l.
Elastic comercial nr. 10 7,6 mm lățime, cu 1,70 lei/m.l.
Elastic comercial nr. 12 9,0 mm lățime, cu 2,30 lei/m.l.

- MELANĂ DARACITA ÎN PUNGI DE 1 kg, cu 58 lei.
- ARNICI PENTRU BRODAT

Ață de bumbac în diverse culori pentru lucru de mînă, se execută din fire simple de bumbac cardat sau pieptănat, conform N.I. 5401-61. 1 kg costă 200 lei.

Se livrează în sculuri de 25 g și ambalate cîte 40 buc. în pungi de plastic.

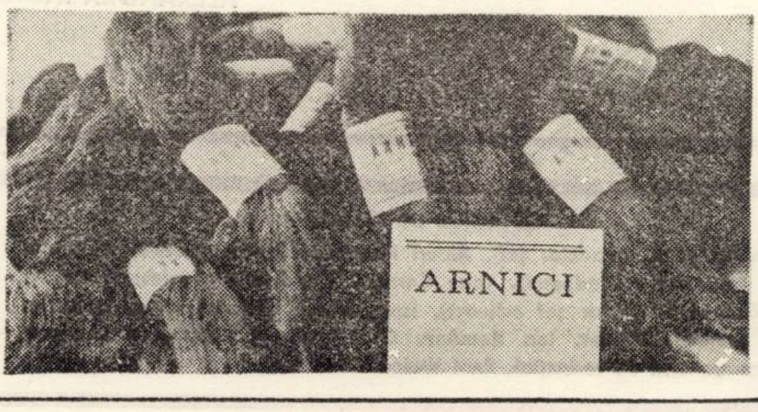

„Triple Janus" sau metamorfozele unei literaturi

Ultimul val al avangardei franceze, situîndu-se în descendența poeticii austere, intelectuale, elaborate, bazate pe o estetică a golului, a hiatusului, a intervalului, a tăcerii a lui Mallarmé, în opoziție cu estetica spontaneistă de tradiție rimbaldiană, a suprarealismului, își propune, în anii din urmă, înlocuirea literaturii ca produs prin textul conceput ca productivitate. Dealtfel Julia Kristeva a teoretizat pe larg, încă din 1969, în Recherches pour une sémanalyse *— lucrare susținută anul trecut la Sorbonne ca teză de doctorat — tentativele de inovare a însăși dialecticii semnificării prin limbaj.*

Revista Métamorphoses *număr special XXIII-XXIV-XXV (1973), care, datorită receptivității la nou a directorului ei, poetul Oleg Ibrahimoff, își binemerită titlul, ca reflex am zice seismografic al transformărilor din literatura franceză, desigur că nu putea rămîne departe de aceste căutări. Numărul acesta este subintitulat „Triple Janus". Figura anticului Janus bifrons, cu o față îndreptată spre trecut și cu alta spre viitor, este înlocuită printr-o perspectivă a viitorului, din trei unghiuri diferite, complementare: două grupaje de texte experimentale și poezii și un roman. Revista e astfel tipărită încît lectura poate începe de la oricare din capete — mod de a refuza, desigur, acordarea vreunei priorități. Întrucîtva mai eclectică, secțiunea îngrijită de Alain Frontier și Pierre Sylvestre cuprinde atît „texte", în accepția dată termenului de Julia Kristeva, cît și „poeme", desigur nu tradiționaliste. Un indeniabil humor subiacent abstracției grave ambiguizează „carnavalesc" (în sensul acordat cuvîntului de către Bahtin, revendicat ca precursor de noua avangardă) demersul creativ al lui Pierre Sylvestre, Alain Frontier și Roger des Roches. În schimb, mai legate de aspectul senzorial și afectiv al realului poetele Francine Colard, Michelle Dutilleux și Julia Reix scriu o poezie caldă, în care salturile sintactice, specifice avangardei actuale, traduc mai ales o semantică a emoției, cu extazele și perplexitățile ei. Remarcăm* Hamlet de fier *de Michelle Dutilleux — lamento-ul unei Ofelii jinduind pătrunderea, prin forța sentimentului, în citadela principiului intelectual și viril reprezentat de un Hamlet care nu mai este un prinț al ezitării ci, dimpotrivă, al rigorii. Însingurării orgoliului cerebralității, noua Ofelie îi opune nostalgia bunătății, a dăruirii neprecupețite.*

Foarte unitară, secțiunea reprezentată de Alain Duault, Jean-Pierre Krop și Christian Limousin se caracterizează printr-o asumare hotărîtă a esteticii „productivității textului". Oiseau désespéré *de Alain Duault, dedicată memoriei lui Pablo Neruda, relevă o atitudine gravă, tragică și patetică. Un decupaj specific al fluxului verbal, o sintaxă torturată, un lexic viguros, ardent și anticonvențional dau o imagine a sentimentului de responsabilitate în fața istoriei, respectiv aici, în fața oprimării poporului chilian, imagine cu atît mai răscolitoare cu cît, prin metoda mesajelor deschise, cititorul este îndemnat să elaboreze el însuși, printr-un efort care-i angajează toate straturile conștiinței, o semnificare niciodată finită.*

De o austeră cerebralitate, Jean-Pierre Krop în Des Sols ocre, *mai truculent în grotesc, C. Limousin, utilizează ambii, din plin, citatele, situîndu-se astfel în descendența lui Lautréamont. Procedeul ni se pare justificat, mai ales pentru caracterizarea universului suprasaturat de informații în care trăim.*

În sfîrșit plasat în centrul revistei, se află finalul romanului La vie et la mort sur une petite place *de J. L. Dino. Intitulat „anti-nouveau roman", lucrarea utilizează de fapt o multitudine de procedee literare, precis delimitabile, de la istorioara edificatoare la monologul interior joycian, de la situații vodevilești la aperçu-uri de o înaltă intelectualitate. Dar totul se fală într-un prodigios echilibru! părțile sînt unificate printr-o neliniștitoare calofilie: în ciuda — sau datorită? — absenței punctuației, dicțiunea e de o limpezime de cristal.*

Literatura franceză de avangardă, așa cum o cunoaștem și din alte publicații, își propune să depășească criza epigonismului post-suprarealist, printr-o practică literară lucidă, ambițioasă, în care cititorul să nu mai fie tratat cu paternalistă condescendență ci, dimpotrivă, ca un partener egal de dialog. Punctul slab al noii avangarde nu ni se pare a rezida atît în dificultatea lecturii — tot ce e nou e dificil! — cît într-un exces de cerebralitate, care poate duce la un hiper-raționalism steril și, astfel, ușor de convenționalizat. Textele în care se simt pulsațiile materiei, tensiunea făpturii umane, asumate în totalitatea ei, în care contorsionările, gîfîitul ori sincopele dicțiunii sînt simptome ale dibuirilor în hățișul existenței moderne și în care neprevăzutul combinărilor sintagmatice indică fervoarea semnificării, ne apar în schimb vrednice de apreciere

Prezentare și traducere de
ALEXANDRA INDRIEȘ

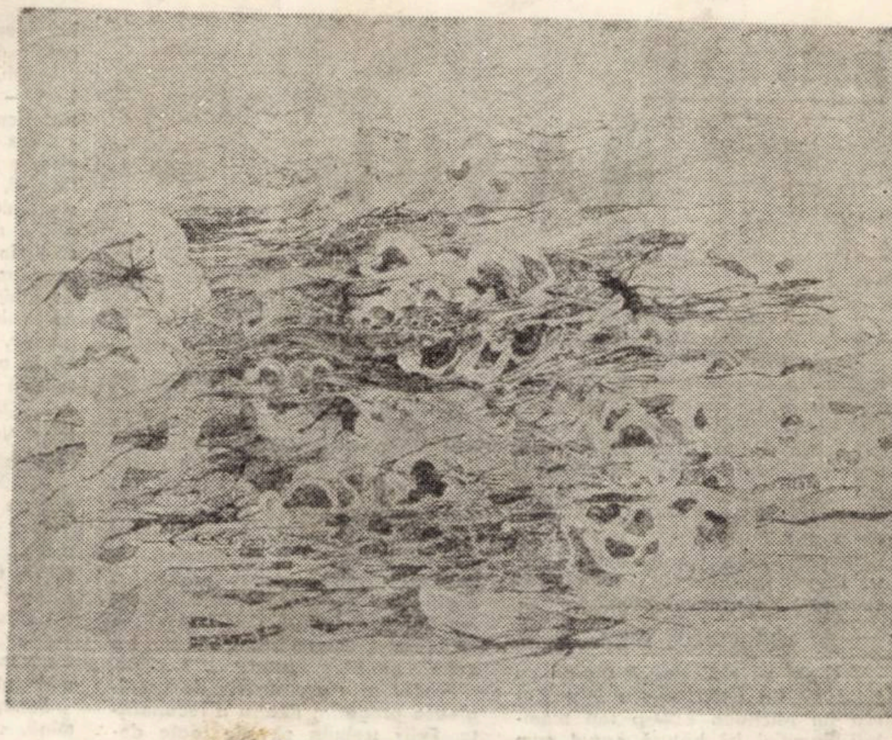

GHEORGHE VALEANU „Bolți vegetale"

Hamlet de fier

recitativ

Constelațiile izvorului tău
Sînt veșminte de fier și de amețeli
Frumoasă spada dorințelor mele
Care nu dezmint nici satenul alb
Nici masca albastră oferită
Asemenea unui debarcader
N-aș vrea
veșnic
Să-mi văd corabia-n aceste rătăciri
Vrăjile amurgului m-au reținut
mult prea îndelung
La primul gest cu care tu mă chemi
Mă reîntorc precum o mreană
Tu ești nisipul meu argintul rîului
Luminile de aprilie pîlpîind
În ierburi
Corp arzînd de inspirație
Pentru orele savante
O prea iubit miez-de-noapte parfumat
Pe care-l sfîșie mîinile tale aerul tău
De om puternic
Lasă-mă să-ți privesc părul
Și să ating visul tău nepăsător

II

Trupul tău e tot ceea ce mă arde
Și galopul durerilor mele
Se hrănește din blestematele-ți făgăduinți
O hainele tale impunse de turnuri
Distante asemenea prinților
Brazda de apă a surîsului tău
Nu poate să învie
Orgoliosul metal
Și strălucirea ținutei tale
Violentă frumusețe în primăvara mea
Tu te joci cu vorbele ca un jăratec slab
Fără să vezi constelațiile
Chipului meu
Dacă meriți o bătaie de inimă
Nu mă respinge
În adîncul grelelor seri
Vreau să-ți ating mîndria pînă la a mă
frînge de ea
Să mă întind în umbră pe pămîntul
mîngîiat
De ghețarul făpturii tale
Și să-ți iau în brațe chipul
Pînă-n apa ucigașă ce mă-mbrățișează

III

Hamlet atît de dur și rece ca o briză
perfidă
Tu ești marea unde inima-mi marină
Se îmbatč
Și ce insultă aceste ace
Pe albastrele-ți flancuri
Eu fetiță nebună cu miozotis și flori de
cîmp
Mă-ntreb ce orori mă electrocutează
Pe rigidele recolete ale veșmintelor tale
E de la tine această rană oare
Acest straniu fruct în despicătura rochiei
mele
Sumbră păstaie din care se răspîndesc
Roșii drumuri curgînd
cuminți
Odată cu viața mea
E de la tine oare-acest frunziș fumegînd
sub ploaie
Neliniștit lăcaș pentru păsările din
Elseneur
Oare de la orgoliul tău îmi vine pe-obraz
Aceste jigniri crude
Și alte atîtea dureri
Aparțineam profundei ape
Și departe de algele despletite
Îmi sorbeam viața-n dor
De ce această violență
Dorință tristă și tenace
De-a mă scălda în visul tău
De ce spre a concepe durerea
În sînul calm al lacului tău

IV

Lăcaș al buzelor pe care le simt secînd
De ce această maritimă amărăciune
Dar rana mea...
Smintită mă vroiai tu
Mistuită înecată de-o furie de iubire
Unde-s malurile întrerupte
În mizeria pîntecului a coapselor
Unde se cațără lumea mea de apă
Și de verdeață
Unde să recunosc acest palat
În veci

V

Călătoresc pe-un pal culcuș
Aci nu plutește de vînt dusă moda
Crud numele tău
Imperială amintirea ta
În plimbarea mea desfășurîndu-se
Ca un haos
Mi-e frig dar verdele reflex al blîndeții
tafe
În jalnica-mi inimă
Spre gingașele tale grădini
Se străduiește să fie puntea

COLEGIUL DE REDACȚIE:
Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.
Redacția și administrația — Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat". Index: 42.907

PROLETARI DIN TOATE ŢARILE, UNIŢI-VĂ !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Orizont

SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ŞI LITERAR-ARTISTIC • SERIE NOUA • ANUL XXV •
TIMIŞOARA • JOI, 4 APRILIE 1974 NR. 14 (318) • 16 PAGINI 1 LEU •

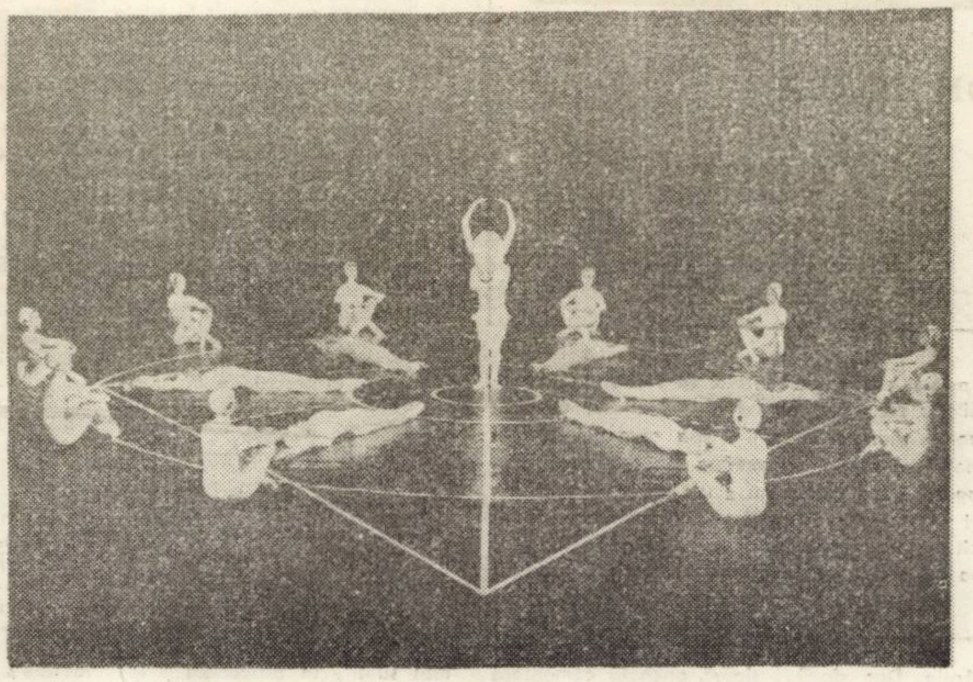

„OMAGIU LUI BRANCUŞI" Foto : Walter Grogloth

Eveniment

Tineret, primăvară, şantier

Vorbim despre primăvară şi ne gindim la tineret. Vorbim despre tinereţe şi ne gindim la elan. Vorbim despre elan şi ne gindim la muncă, construcţie, şantiere. Cotidian, ziarele, radioul şi televiziunea ne informează asupra imensului şantier al acestui aprilie, declarat de tineretul patriei noastre, lună a muncii patriotice. Acţiunea, dedicată marilor evenimente ale acestui an, cea de-a XXX-a aniversare a Eliberării patriei şi Congresului al XI-lea al partidului, işi alătură succesele amplei intreceri a muncii, desfăşurată pe toate planurile economiei, ştiinţei şi culturii ţării. Obiectivele acestei efervescente munci patriotice : desecări, amenajări pentru irigaţii, plantare de pomi, construirea unor cămine pentru nefamilişti sint desprinse din necesităţile reale, stringente, economico-sociale ale acestui timp. Şi tinerii cred in forţa lor, in menirea lor, in importanţa acţiunilor lor.

Un alt eveniment, care va marca un reper important in această primăvară, a 25-a aniversare a organizaţiei de pionieri, inscrie o plenară angajare a celor mai tineri făptuitori de ţară. Sub „semnătura" lor se vor afla construirea unui mare număr de săli de clasă, internate, ateliere, laboratoare, săli de sport şi sate de vacanţă. In grija lor, au fost date plantarea a mii de pomi fructiferi, mii de ha de păşuni şi izlaze ş.a.m.d. Aceşti pionieri au luat in grijă frumuseţea primăverii lor şi a naturii, şi cred in menirea lor, in viitorul lor.

Două grupe de fapte, două importante mişcări de masă care, singure, pot caracteriza foarte bine tineretul de astăzi al ţării noastre, optimismul şi elanul schimbului de miine. Am mai adăuga un fapt. Zilele trecute au fost decernate drapelele roşii şi diplomele de fruntaş in intrecerea socialistă, pe anul 1973, unor colective de muncă din ţară şi, fapt constatat, o mare parte din aceste mari intreprinderi şi instituţii sint formate din tineri angajaţi ferm in activitatea lor. O importantă cinstire a muncii şi, implicit, a tineretului.

Vorbim despre primăvară şi ne gindim la tinereţe. Vorbim despre tinereţe şi ne gindim la elan, muncă, construcţie, şantier. Acestea sint coordonatele vii ale noţiunii de tinăr in societatea socialistă şi angajarea conştientă, tumultuoasă, la edificarea României de miine cumulează răspunsul ferm al intregului nostru tineret la chemarea partidului.

ORIZONT

Convorbiri

Cu conf. dr. GHEORGHE BĂCANU

ŞEFUL CLINICII DE NUTRIŢIE ŞI BOLI METABOLICE DE LA SPITALUL JUDEŢEAN DIN TIMIŞOARA

De cind ne cunoaştem ? De mai bine de zece ani şi ştiu că s-au implinit două decenii de cind conf. dr. Gh. Băcanu se dedică nutriţiei şi bolilor metabolice. Prin urmare, e adevărat : **„fugit irreparabile tempus"**. Dacă aş adăuga că această trecere nu e zadarnică şi că urmele ce le lasă omul sint adinci, aş spune un adevăr, indeosebi despre cel pe care il aştept in biroul său.

Revine de la ciţiva pacienţi dispensarizaţi scuzindu-se şi intrebindu-mă unde am rămas cu discuţia inceputǎ.

– Să zicem că ... la pacienţi. Se spune că zăboviţi mult printre ei.

– Cred, de cind sint medic, că fiecare bolnav merită să fie ingrijit aşa cum am dori să fim ingrijiţi noi, dacă am fi suferinzi.

– Şi e posibil ?

– Cu un efort de durată pot spune că da.

– Spuneaţi că in 7 aprilie sărbătorim tradiţionala zi a sănătăţii şi că, in acest an, O.M.S. a propus ca ziua mondială să aibă inscrisă pe generic deviza : „Alimentaţie sănătoasă, sănătate mai bună".

– E o deviză generoasă, dar cu un conţinut felurit, in funcţie de diferitele locuri ale planetei noastre. Se apreciază că azi aproximativ 15 la sută din populaţia Terrei suferă de foame evidentă. Iar alte 50 la sută, din cauza unei alimentaţii cantitativ şi calitativ insuficiente. Populaţia din şase state ale Africii, de pildă, este victima unei foamete ingrozitoare. In condiţiile ţărilor dezvoltate din punct de vedere economic şi social, problema alimentaţiei se pune cu totul altfel. La noi in ţară este asigurată cu succes baza materială pentru o alimentaţie sănătoasă. Mai sint insă multe de făcut pentru ca această bază să fie folosită in mod raţional. E absolut necesar ca toţi cei ce se ocupă cu organizarea alimentaţiei, cei care produc alimente, să-şi insuşească o seamă de cunoştinţe ce rezultă din ultimele cercetări ştiinţifice intreprinse in acest domeniu Trebuie eforturi şi in educaţia sanitară .

– Nu consideraţi că măcar lucrurile elementare sint bine inţelese ?

– E adevărat, multe se cunosc. Dar populaţia să ajungă la inţelegerea faptului că a minca bine nu inseamnă a minca pe săturate, ci a consuma numărul de calorii necesar pentru activitatea fizică pe care o desfăşoară, iar aceste calorii să rezulte dintr-o imbinare ştiinţifică a alimentelor care conţin glucide, lipide, proteine, vitamine şi săruri minerale.

– Ştiu un proverb care sună cam aşa : omul să ia masa de dimineaţa singur, pe cea de prinz s-o imparta cu prietenii, iar pe cea de seară s-o azvirle la ciini. Conţine un adevăr ştiinţific acest aforism ?

– Nu, nu conţine. Eu v-aş cita dictonul : cu cit cureaua e mai lungă, cu atit viaţa e mai scurtă, inţelegind prin aceasta că e necesar să se renunţe, in general, la consumul abuziv de piine, de făinoase, de dulciuri, de grăsimi animale, care reprezintă elemente importante in apariţia obezităţii, iar aceasta, la rindul ei, e insoţită de o serie de inconveniente.

– Recunosc aici o aluzie la unele obiceiuri gastronomice de-ale noastre. Greşesc ?

– Cred că nu. Fiindcă, din păcate, in alimentaţia unei bune părţi a populaţiei din colţul nostru de ţară, consumul de grăsimi animale şi de făinoase este abuziv.

– Cite, să fie, deci, prinzurile zilnice ?

– Există anumite reflexe create in organism, o pregătire psihologică : stomacul să ingereze ,să zicem la orele 7, la 11, la 14, la 17, la 21. Oricum, alimentele trebuie impărţite in 4–5 prinzuri zilnice.

– Cunosc oameni care dimineaţa iau doar o cafea neagră şi ... atit !

Interviu realizat de

VALENTINA DIMA

(Continuare in pag. 15)

Cronica literară

ION HOREA

Versuri

(Editura Eminescu, 1973)

1. Ion Horea (Versuri, Editura Eminescu, 1973) a avut şansa ca această ediţie a poemelor D-sale să fie întocmită de unul dintre literaţii care într-adevăr au noţiunea de **carte.** Fiindcă, aşa după cum se ştie după cîteva magistrale apariţii (Villon, Rabelais, Jarry, Barbu etc.), pentru Vulpescu **volum** nu înseamnă un stoc de pagini compactate, ci o aventură filologică-estetică, în care cuvîntul, pus la gramaj pe talgerul fiecărei pagini, este echivalat, pe celălalt, de eleganţa tipăriturii şi de veghea lingvistului. Cititorii poeziei lui Romulus Vulpescu au căutat în cîteva mai vechi volume (două, de fapt, la număr) curgerea versurilor, cînd, de fapt, **cartea** trebuia văzută, cartea unei biblioteci străvechi, rubedenie cu cărţile dintotdeauna, străveche nu prin ilustraţie şi pagină netăiată, ci şi prin tipăritură, caseta tipografică aparţinînd şi muncii autorului. Ediţiile înainte numite sînt, în fapt, cărţi proprii, întemeieri (cîte din cele cîteva zeci de ediţii din Villon, de exemplu, scoase pe toate meridianele pămîntului merită acest cuvînt) ale unui mare cunoscător de literatură românească ? Şi, dacă se observă bine, în sensul acestei înţelegeri, pentru Romulus Vulpescu literatura română nu etse echivalentă cu ultimul val literar, ci cu lungul drum al aşezării literei şi cărţii în mersul ei firesc : şi pe acest drum, şi Jarry dar şi Villon sînt scriitori moderni, şi Rabelais, dar şi Ion Barbu. Şi dacă în contemplarea tipăriturii, întrezărim, lîngă mărturiile lui Romulus Vulpescu, o dîră de nostalgii argheziene, în stringenta profesionalizare a sa, urmele unui tip de enciclopedism oarecum inedit, enciclopedism polemic, amintind de acela (cel de demult) al tipăritorilor anonimi. Într-un fel, Romulus Vulpescu şi-a construit un anonimat ciudat (paradoxal) tocmai prin postura de secundant pe care, cu încăpăţînare, ne-o propune. Din prespectiva construcţiei unei culturi, proporţiile însă se schimbă, şi, literele mărunte ale semnăturii din planul al doilea, capătă străluciri fascinante

2. De fapt, în rîndurile de mai sus, n-am scris doar despre Romulus Vulpescu, ci şi despre premizele unei întîlniri spirituale, surprinzătoare în aparenţă. Fiindcă poate părea ciudat lucru ca Ion Horea să publice, în cîteva decenii de scris, doar 6 (şase) volume de poezie. Mecanismul poetului, pus bine la punct, putea produce pe bandă rulantă, versuri, alt mecanism critic (bine organizat) le putea înălţa, la rigoare, în cerurile slavei. S-au mai întîmplat asemenea istorii, şi nu rar. Ion Horea publică tablete (Romulus Vulpescu selectează fragmente) prin revistele ocolite de literaţi, Prozele sînt surpriza ediţiei de faţă, juxtele ei, poezia în pragul distilării. Nici vorbă, textele sînt impecabile, atît prin armonia frazei cît şi prin acurateţea desenului, dar asta deocamdată ne interesează mai puţin : mai mult ne interesează imaginea unei Ţări, a unui spaţiu geografic şi spiritual oferită de scriitor. Este imaginea unui popor străvechi. cel întrevăzut de Călinescu în ultimele pagini ale monumentalei sale istorii, a **muncilor şi zilelor sale.** Structural Ion Horea este un poet **bătrîn,** una dintre acele lentile prin care cei ce studiază specificul literaturii române pot să se bizuie. S-a tot spus că Ion Horea nu e un mare poet, şi de atîtea ori s-a spus (mai pe şleau sau mai prin metafore) încît nu ne rămîne decît să precizăm că, dacă Ion Horea nu e autorul unei literaturi de spectaculară înălţime, el aparţine celor ce ţin dreaptă coloana vertebrală a unei literaturi. În veac numele său, desigur, e anonim, mi se pare simbolic, din înalta treaptă a numelor acestui pămînt. Dar, în perspectiva contemporaneităţii, poezia lui Ion Horea poartă, nu steagul ci efigia unei tradiţii. Şi puţini o fac cu atîta nobleţe, dezinteresare şi, poate pînă la un punct, voinţă a anonimatului.

3. S-a scris destul de mult despre poezia lui Ion Horea, chiar dacă nu întotdeauna la nivelul pe care această poezie îl merită. Înscris în orbita valorilor clasice ale poeziei noastre, Ion Horea este un clasic, capabil mereu de lecţii de poezie şi de lecţii de vers. Lîngă Pillat sau lîngă Voiculescu, Ion Horea devine „natura modernă" a liricii cultivate de aceştia, trecîndu-şi versul pe sub arcade macedonskiene sau argheziene. Ciudat e că acest ardelean (prin geografie literară) datorează prea puţine lucruri literaturii ardelene din preajma sa, şi mult mai multe unui tipar al literaturii transilvane. El e, în spaţiul clasic, un emul al lui Virgiliu, poet, în mai multe volume, bucolic. Un Francis Jammes fără sentiment religios şi fără sihăstria Orthez-ului se poate ghici în alte versuri ; comparaţia e însă folositoare pentru a studia distanţe şi nu apropieri. Poet clasicizant, Ion Horea are o contribuţie, nu minoră la instaurarea momentului neoclasic, în lirica actuală. Cred că „sentimentele anotimpurilor" nu vor fi rămas, la vremea lor, fără ecou între confraţi. Iată un **Sentiment al toamnei** ce actualizează voci lirice străvechi (prin filieră Pillat – Fundoianu) : „Să ocolim şi-aceste cirezi. Pe drumul larg, – În coarnele-nălţate hotarele se sparg, / Şi vitele, mişcate greoi în nori de praf, / Şi mărginite numai de stîlpi de telegraf, / Pracă-s un fluviu leneş mugind pe la strîmtori, / Zvîrlind pe mal mormane de spumă uneori, / Şi cufundat în marea verzuie, la amiaz, / Se-mprăştie sub perii sălbatici pe izlaz. / Dincolo de comună, dincoace de păduri / Mă recunoşti în linii înalte şi-n curburi ; / Nu-s jocuri ireale ceea ce-auzi şi vezi. / Eu mă ridic o dată cu umbra din livezi, / Şi mă rotesc în jurul cuptoarelor de foc / pe care-n drumul ţării le-aprind şi le invoc. / Iubirile rîvnite şi visul îndrăzneţ, / Tot ce-ngropase timpul pe rînd ca un hîrleţ / Răsar acum în trunchiuri de piatră şi-n zidiri / De care în tăcere te-apropii şi te miri. / Mă recunoşti ! Pe toate le-am ridicat pe rînd, / Cîte-o coloană albă, un cîntec, ori un gînd, / Spre care se îndreaptă pămîntul meu şi noi, / Încercuiţi de arşiţi şi limpeziţi de ploi. / Numai de-ar fi o toamnă tîrzie şi de-ar fi / Să ne-ndreptăm în pace privirile spre vii, / Şi, lîngă drumul ţării, de lupte şi tumult / Să pomenim cînd vinu-n butoaie-i fiert de mult".

Desigur, trebuie studiate cu atenţie treptele evoluţiei poetului. Dar, acestea, altădată.

C. UNGUREANU

Cronica măruntă

1. Bîntuie moda teribilismului poetic. Dinţii rozalii ai frumoaselor autoare ronţăie nu numai confraţi de breaslă, oameni în toată firea, fără preocupări literare. O frumoasă excepţie face Virginia Muşat (Ramuri, 2/1974, pag. 11) care e gata să se livreze în cele mai bune condiţiuni partenerului întru nemurirea literară. Peste propusa masă, Virginia Muşat presară şi cuvinţele biblice ca ospăţul (boala de la Platon se trage) să aibă şi nişte arome de cultură generală. În fine, aceste versuri nu ne îndreptăţesc să prevedem nimic bun celui întîlnit de Virginia Muşat : „Hrăneşte-te cu trupul meu / Îngăduie-ţi acest lux de-a-ncerca / Hămesit să mă rupi în fîşii / Cît te iubesc abia atunci vei vedea / / Apoi la capătul tainicei cine / Cînd voi renaşte dureros în tine / Stea tăioasă, respiraţie grea, / De-abia atunci cît te urăsc vei vedea".

2. În ARGEŞ, 2/1974, Camelia Dumitru scrie despre „Ciutele" Mariei Constantinescu-Piteşti : „De foarte multe ori poeta cade sub timp, neputînd să se învingă. Atunci nota elegiacă a versului creşte, regretele inundă, orice rezistenţă pare a se topi. Pare numai pentru că există un prag al demnităţii fiinţei peste care nu trece. Rămîne în faţa lui, cu o lacrimă în gene, surîzînd abătut" ; sau : „Alteori însă poeta găseşte resurse pentru lupte şi victorii... Împotriva asaltului necruţător al timpului, Maria Constantinescu-Piteşti înalţă o baricadă fragil misterioasă, din doruri şi visare, pe care înţelege s-o apere pînă la capăt, fiindcă e tot ce are mai bun şi mai trainic în fiinţa ei", „prospeţimile acestei voci poetice ating uneori un maximum rezonant", iar în final : „Fără patetism, cu infinită candoare, glasul Mariei Constantinescu-Piteşti ne spune eterna poveste despre cum trece omul cu viaţa şi cum poate rămîne cu visul". De fapt, Camelia Dumitru nu e o antropofagă, Camelia Dumitru e o inocentă. Toată recenzia din Argeş (revista practică inocenţa desăvîrşită ca program critic) e un protest împotriva consumatorilor de animale sălbatice. Se pare că Maria şi Camelia organizează (în profundă opoziţie cu Virginia) un amplu program de protecţie al animalelor. O societate anonimă e în curs de constituire. Din toată inima iubitori ai vietăţilor pădurii, vă urăm succes !

3. EXCELENTE ÎN CONTINUARE ARTICOLELE DE CRITICĂ DIN ROMÂNIA LITERARĂ (Şerban Cioculescu, Nicolae Balotă, Al. Piru, N. Manolescu), la fel, comentariile Feliciei Antip. Dar, dacă Homer însuşi aţipeşte uneori, de ce tocmai Felicia Antip ar face altfel ? Iat-o deschizînd rubrica din 21 martie a.c. cu o propoziţie de-a dreptul antropofagă: „Libertatea în moravuri, **înrăirea în** năravuri **sînt foarte** dubioase **titluri de glorie" (sublinierile ne aparţin). Cu ajutorul cuplului** morav-nărav **(nu ne putem închipui că autoarea ignoră înrudirea celor doi termeni) şi a lui** dubios, **„cugetarea" pare şi mai plată. Şi, apoi,** practic **(ceva mai departe), cuvînt care parazitează spaţiul lingvistic neaerisit : „... personajele sînt – practic nedeghizate – tatăl, mama, fratele lui şi el însuşi". Cum adică** practic nedeghizate ?

4. CONVORBIRI LITERARE, 3/1974, difuzează pe prima pagină concluziile la ancheta (de excepţional interes) cu privire la „condiţia criticului tînăr", anchetă comentată şi în articole de bună credinţă dar şi în replici antropofage. Iată cîteva argumente de bun simţ ale redacţiei. „De ce am socotit însă utilă organizarea discuţiei ? – se întreabă redacţia. Pentru că s-au afirmat în ultimii ani mai bine de o duzină de critici deţinători – în prezent – ai rubricilor cheie din majoritatea revistelor noastre culturale şi literare. Pentru că aceşti titulari au fost categorisiţi drept certe promisiuni de către unii ori de către alţii dintre scriitorii şi criticii noştri cu autoritate. Pentru că aceste categorisiri au rămas în vigoare pînă cînd „promisiunile" şi-au permis să scrie şi despre opera autorităţilor sau să vizeze diverse aspecte şi probleme cu un statut ceva mai delicat. Pentru că, dacă în respectivele cazuri au strecurat rezerve ori au formulat obiecţii categorice, s-au transformat subit în absolvenţi mediocri, lipsiţi de cultură elementară, fără gust etc".

De altfel, Convorbiri literare **este o revistă proaspătă, energică (şi incomodă) ale cărei condeie (Daniel Dimitriu, Al. Dobrescu, Mircea Iorgulescu – colaborator dinafară dar mereu prezent – etc.) nu se arată cîtuşi de puţin stînjenite în competenţa lor de vîrstă.**

5. FOARTE BUNĂ TRADUCEREA ROMANULUI DOCTORUL MISTERIOS de Victor Hugo, traducere semnată de Neli-Arsenescu Costinescu. Şi cu totul bizară credinţa lui Petre Stati (Poeţi latini) **că succesiunea armonioasă a vocalelor lungi şi scurte din poezia latină ar putea fi suplinită, la tălmăcire, prin rimă. Temîndu-se probabil, că, altfel, strofele se dezarticulează ,traducătorul le izbeşte de „bariera sonoră", începînd căznite parodii după Catul, Virgiliu etc. Iată ce se alege din faimosul episod al** Furtunii **(Eneida, IV) : „Chiar sub ochii lui Eneas, un talaz cît marea toată, / Dinspre pupă se abate peste-o navă înţesată / Cu ostaşi licini pe puntea lui Oronte credincios ; / Valu-l smulge, îl răstoarnă pe cîrmaci cu capu-n jos. / De trei ori se răsuceşte trupul navei urgisite / Pînă cînd vîrtejul aprig în străfunduri o înghite ... / Pe întinderea de apă, rar le ies înotători, / Coifuri, paveze şi bîrne şi-ale Troie vechi comori / Nava-ţi grea, Ilionee, a viteazului Achates, / A bătrînului Aletes, a lui Abas înecate-s / De potopul vijeliei ... Toate navele-au spărturi. / Valul rău trudeşte coaste cu trudite-ncheieturi". Între antropologi şi inocenţi pretropofagi şi inocenţi pretăm cu stimă, şi pe Petre Stati.**

6. În TRIBUNA (12/1974) Mircea Zaciu scrie despre Infernul literar. **Aflăm că marii scriitori romantici, mult idealizaţi de urmaşi, cultivau între ei cele mai tulburi relaţii ; visătorii, seraficii literaţi ai acelei vremi, erau în viaţa de toate zilele extrem de pămînteni. Hugo desfăcea scrisorile adresate mătuşii sale, Lamartine bîrfea pe ... Chénier pe ... etc ... iar Sainte-Beuve îşi vărsa otrava notînd reacţiile tuturor şi propriile înţepături în tăinuite caiete** (Cahiers, Le Cahier vert **1834 –1847, Paris, Gallimard, 1973). De necrezut. Răsfoirea caietelor spulberă brutal bovaricele noastre retrospecţii. „Nu-i aşa că ne gîndim adesea la secolul al XIX-lea ? Ce frumos era pe atunci să trăieşti între scriitorii veacului romantic ! Oameni absorbiţi de ideal, de reverie, de preumblare singuratecă, plini de avînt sufletesc şi fervoare. Aproape nişte naivi !" – zice Mircea Zaciu, cu o subţire ironie.**

ANEMONE POPESCU

Lecturi Lecturi Lecturi

GABRIEL ȚEPELEA – GH. BULGĂR

Momente din evoluția limbii române literare

(Ed. didactică și pedagogică, 1973)

Autorii principali și redactorii acestei lucrări, profesorii universitari Gabriel Țepelea și Gh. Bulgăr și-au asumat greaua sarcină a primei încercări de sinteză, în domeniul limbii literare, pentru uzul didactic, ajungînd pînă la Lucian Blaga. Intr-adevăr, în acest domeniu de confluență între istoria literară, filologie, lingvistică, stilistică nu există lucrări cu caracter de sinteză care să fi depășit anul 1830 (cea mai completă pînă la data de mai sus este lucrarea semnată de Al. Rosetti, Boris Cazacu și Liviu Onu).

Deși este vorba de o lucrare informativ- didactică, unele puncte de vedere sînt fundamentate pe cercetări personale: este cazul **Noului Testament de la Bălgrad**, a **Alexandriei**, a **Mineielor**, a împrejurărilor în care au apărut manuale și cărți tehnice. Fundamentare științifică a unor teze, – ne spun în prefață cei doi autori – poate fi găsită în lucrările de specialitate, publicate anterior de G. Țepelea și Gh. Bulgăr.

Remarcabile ni se par observațiile asupra lui „Maiorescu și problema stilului poetic", „Caragiale și limbajul epocii", „Macedonschi, Sadoveanu, Anghezi, Blaga, Limbajul criticii literare, Avangardismul românesc, etc.

Itinerarul, în cazul fiecăruia dintre autorii considerați a reprezenta „un moment", adică o dată în evoluția limbii literare este în linii mari acesta: concepția despre limbă, literatură și artă a scriitorului, particularitățile lingvistice și, în fine, realizările expresive. In felul acesta, după ce tinerii au insistat la lecțiile de istoria literaturii asupra biografiei și bibliografiei pot adăuga la lectura lor observații de limbă și stil, făcute de cercetători avizați atît în domeniul limbii cît și al literaturii. Nici un cercetător sau profesor din domeniul literaturii nu poate și nu trebuie să neglijeze achizițiile lingvisticii și stilisticii și este deci obligat să urmărească nu numai subiectul ci și încorporarea lui în veșmîntul sensibil al cuvintului – cum spunea încă la vremea sa Maiorescu. Considerăm această lucrare bazată pe o vastă bibliografie dar și pe cercetări personale, o contribuție la apropierea cititorilor mai tineri de problemele de limbă și stil, realizată printr-o expunere clară, concisă și o renunțare deliberată la termenii specioși.

ERNEST VERZEA

IERONIM ȘERBU

„Vitrina cu amintiri"

(Ed. Cartea Românească, 1973)

Scris sub semnul venerației pentru Lovinescu, volumul de amintiri al lui Ieronim Șerbu ne dezvăluie o lume boemă și contradictorie, fascinantă prin atmosferă și prezența marilor personalități.

Apărută după moartea care -a surprins pe autor chiar înainte de a-și putea face corecturile, cartea are aerul unui **post-program**, ori a unui act de încheiere a socotelilor cu lumea. Scrisă cu acuratețe de profesionist, **Vitrina cu amintiri** păstrează o prospețime ce rezultă din cele cîteva pasaje în care cu toată nonșalanța amintirea devine confesiune și speculația, naivitate.

Admirabil portretist și realizator de atmosferă, Ieronim Șerbu are la sfîrșitul capitolului despre George Călinescu un final demn de „Istoria literaturii române" a acestuia din urmă.

In ciuda tonului de venerație și mare respect pentru personalități trebuie să relevăm calitățile de mare autor comic cu care Ieronim Șerbu vorbește despre acestea, descoperind deseori posturile umoristice de care nici ele nu sînt scutite.

Alteori însă scrie pe un ton foarte serios, cum e de pildă capitolul despre „Generația ezoterică", unde schițează portretul fascinant al unui om pe care dacă șansa ți-l scoate în cale rămîi cu impresia deosebită a marilor intilniri: „Pe departe cel mai interesant om pe care l-am cunoscut din această generație ezoterică este fără îndoială Ionathan X. Uranus pe adevăratul său nume Marcel Avramescu... slab, ascetic, cu ochi mari, negri, (albaștri n.n.) nacturni, omul emana un fluid hipnotic și din întreaga sa expresie fizionomică rezulta o mare putere de concentrare interioară datorită poate trăirii intense a diferitelor experiențe spirituale sau a unei vocații meditative excepționale".

Vitrina cu amintiri mai cuprinde pe Ion Barbu, Eugen Ionescu, Camil Petrescu, Mihai Sebastian și mulți alții.

ANDREI UJICA

MIHAIL CRAMA

Codice

(Ed. Cartea Românească, 1974)

După **Decor penitent** (Premiul Fundațiilor, 1946), **Dincolo de cuvinte** (1967) și **Determinări** (1970), cel de al patrulea volum al lui Mihail Crama, **Codice** (Ed. Cartea Românească, 1974), este, pornind de la titlu, o carte de nobilă (și mai ales veche) armonie cărturărească. Deloc predispus către mari risipiri de vocabule, mai degrabă parcimonios în rostire, Mihail Crama este unul dintre puținii lirici ai generației sale care au avut tăria de a nu-și amenda elocuția poetică sub presiunea atitor valuri și mode literare la a căror succesiune am asistat de-a lungul anilor. Versurile sale, cu inflexiuni discret romantice și chiar sentimentale, suferind, pe alocuri, corecția unei abia sesizabile ironii, trădează o predispoziție irepresibilă către elegie. Postura obișnuită sub care ni se relevă este cea a unui meditativ, fără ca aceasta să devină totuși, prin abuz, așa cum se întîmplă în cele din urmă în cazul multora dintre poeții de o aceeași structură, simplă ostentație.

Și în **Codice**, ca și în celelalte volume apărute înainte, poezia lui Mihail Crama este așezată, de regulă, sub semnul memoriei. Poetul evocă, rînd pe rînd, părinții, iubita, prietenii, spațiul moldav (în ipostaza sa montană, de obicei), ori face elogiul lumii mioritice (cu prea multe diminutive însă și plătind un oarecare tribut idilismului).

Răzbat din acest volum și ecouri ale unui vag sentiment de neîmplinire (deși drumul, încă, nu a fost străbătut pînă la capăt): „Rămînem ghem la poarta-acestei lumi / cu toate c-am fi meritat cu mult mai mult! / O adiere – muzici de departe ... / Rămînem ghem la poarta-acelei lumi" (**Final**). Dominantă rămîne totuși convingerea, stenică, a realizării unui destin în armonie cu altele, multe, ale colectivității umane din care face parte. Reușita incontestabilă și în același timp o sinteză a aproape tuturor motivelor din noile poeme ale lui Mihail Crama. O aflăm în **Rugăciune**, din care cităm fragmentar: „O rugă, maică bătrînă (– / păstrează-ne graiul tîrziu / dincolo de ora la care / nici aceste versuri n-am să le mai scriu. / Păstrează-ne pietrele, / apele, munții, văi și speranțele / ca toaca la cer. / / ... / / Departe-n nord, în munți, cu ciobanii / au să mai fie doine și urși / amintind glorioși anii / tineri și meșteri. / / In pietrile vezi-le, mări / adînci și speranțele – / și de-or putrezi de noapte cîmpiile / tu ține-le drepte și-nalte / cît toate făclile!"

LUCIAN ALEXIU

IUSTIN ILIEȘIU

„Trepte de aur"

(Ed. „Litera", 1973.)

Noul volum de versuri al lui Iustin Ilieșiu, apărut la București cu o prefață de Victor Eftimiu, poate ultima din cele scrise de el, l-a adus din nou în actualitate pe poetul din generația Unirii, care în 1920 scosese la Cluj „**Evoluția**", cea dintîi revistă românească de literatură în capitala Transilvaniei, activind alături de Lucian Blaga, Cezar Petrescu, Adrian Maniu, Ecaterina Pitiș și alții.

In spiritul democratic al principiilor de la Alba Iulia, Iustin Ilieșiu a militat de la început pentru o prietenie și colaborare cu scriitorii maghiari, publicînd de pe atunci, în afară de volumele sale de creații poetice originale, numeroase traduceri de versuri după literații unguri, mai vechi și contemporani, îndeosebi după cele ale poetului progresist Ady Endre. Iustin Ilieșiu a publicat în perioada interbelică, în afară de proză și alte lucrări de istorie literară, vreo zece volume de poezii și tot atîtea de folclor.

Recentele versuri apărute în volumul „Trepte de aur" sînt mărturii ale talentului său remarcabil de a-și exprima sentimentele și gîndurile în lumina unei viziuni tradiționale, păstrind ca inspirație miezul spiritual și clasic al înaintașilor, dar orientindu-se spre o tendință de innoire. In strofele sale sînt uneori versuri de o adîncă sensibilitate, nuanțe de peisaj sufletesc care ne trimit spre modelele amintite. Volumul lui Iustin Ilieșiu ne atrage atenția asupra unui autor cu merite culturale în epoca interbelică.

AUREL COSMA

Lecturi Lecturi Lecturi

CORESPONDENȚA

Adriana Dragoș: O singură poezie (cea intitulată Cai) ne amintește de cele pe care le-am salutat altădată.

Aurică Oprea: De data aceasta se pare că n-ați ales prea bine poeziile trimise. Nu vă grăbiți.

Prinț de dor: Vă regăsim cu plăcere și în aceste poeme fantezia și romantismul de bună calitate. Păcat că exigența Dvs. nu funcționează întotdeauna și lăsați în ființa delicată a poemului versuri prăfuite ori lucrate rudimentar. Reținem „Un trandafir trăgea o diligență" și „Patrie, crin de miere".

George Maich: Sînt multe semne bune. Continuați.

L. Enescu: In „Remember" și „Mic testament", intrezărim calități care vă justifică demersul.

Băbțan Constantin: Sinteți încă inegal, dar mult mai aproape de ceea ce bănuim că puteți înfăptui.

Ardant S.: O atmosferă sepulcrală apasă versurile trimise, altfel verbioase și artificioase. Nu vă putem încuraja pe acest drum.

Nițu Ionel: Ne-am exprimat și asupra celorlalte versuri, așa încît reproșurile sînt neîntemeiate. Cele două compuneri sînt foarte naive. Incepeți prin a învăța puțină gramatică. Și citiți cît mai mult. In felul acesta, poate că versurile viitoare vor arăta altfel.

Dan Emilian Roșca: Parcă ar fi ceva. Mai trimiteți.

Virgil Panait: Te salut din toată inima, drag poet din clasa a XI-a. Deși versurile tale mai poartă uneori amprenta lecturilor, deși în ele găsesc multe ezitări (fermecătoare), sînt sincer impresionat și-ți urez mult succes. Transcriu titlurile citorva poezii care mi-au plăcut mai mult: „Pleoape de marmoră", „Țara miresmelor", „Geneză", „Pohem alb", cum și poezia „Geneză": „și uite-așa dintr-atîta vis într-o noapte mă voi alunga încît voi deveni un fir de ploaie și uite-așa voi picura peste muguri umflați ca nerăbdarea primăverii peste păsări grăbite spre vest în marea somnului etern".

Teodorescu Ion: Așa cum am spus și rîndul trecut, avem bune impresii despre Dvs. și-ncercați să vă concentrați, în sensul de a nu scrie oricum și despre orice.

Anton Stanciu: Poate altceva.

Ioan Dan Bălan: Poeziile sînt de o verbozitate sufocantă.

Dan Cerescu, Pop Ioan, Cornel Jurca, Milan Mircov, Cula Mihai Emil – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CENACLU

Joi, 28 martie '74; foarte puțină lume în acea după amiază, nu știm de ce, ne-am gindit tot timpul cu înfrigurare și nostalgie, la zilele bune, la zilele de glorie, cînd scaunele trebuiau adeseori împărțite, firește, pe din două; și unde mai pui că, se stătea și în picioare, unde mai pui că abia ne ajungea aerul pentru respirat; dar vom continua să sperăm, să credem, (trebuie făcut ceva), în zilele mai bune.

Invitatul secției de proză al cenaclului scriitorilor a fost tînărul Petru Ilieșu, care a citit un fragment de roman; ședința a fost condusă de scriitorul I. D. Teodorescu.

A vorbit criticul Eugen Dorcescu; „Proza lui Ilieșu este o proză alegorică, scrisă cu mijloace sigure. Autorul are vocația detaliilor, trebuie să insiste pe ele, să evite locurile comune, teribilismele de limbaj. Autorul dovedește o reală aptitudine pentru a construi o atmosferă, dialogurile sînt firești, exceptind unele mici stridențe. Eroii se „mișcă" convingător".

In continuare, a luat cuvintul scriitorul Ion Maxim, care a fost de acord că autorul ne-a oferit o proză de bună calitate, o proză metaforică, deschisă oricăror interpretări. Toate intimplările sînt, de fapt, niște stări de conștiință. In bucata citită se intimplă o mulțime de lucruri posibile și, pentru cititor, nu contează decît modalitatea spre care autorul optează. Detaliile nu sînt obositoare, ele suscită interesul. Autorul ne-a oferit, pentru a doua oară în cenaclul nostru, o literatură de bună calitate. Așteptăm cu toții, din partea prozatorului, a încheiat Ion Maxim, noi lucrări de valoare.

In concluziile sale, I.D. Teodorescu a apreciat coerența prozei și a promis tot sprijinul, întrucît ne a'lăm în fața unui real talent care trebuie promovat de revista ORIZONT.

PARTICIPANT

GEORGE BULIC la 50 de ani

Iubite coleg GEORGE BULIC,

Ne face o deosebită plăcere să-ți urăm, la împlinirea virstei de 50 de ani, viață lungă, multă sănătate, împliniri și rodnică activitate literară. Ți-am urmărit cu colegialitate și prețuire evoluția de poet și, cu deosebire, pe aceea de traducător din literatura sîrbo-croată, în care te-ai afirmat atît de pregnant în ultima vreme și ne-am bucurat de succesele obținute.

Fie ca anii ce vin să continuie aceste succese, să le dea o dimensiune mai mare.

In această zi însemnată a vieții îți dorim încă o dată la mulți ani și la tot mai multe împliniri.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Despre Eugen Ionescu

L-am cunoscut la Capşa. Nu trebuie să surprindă că adesea trebuie să pomenesc această cafenea. Era celebră pe atunci. Nu era scriitor român care să nu fi trecut pentru o treabă sau alta, sau pentru că nu avea nici o treabă, pe la mesele Capşei. Ion Barbu, Al. T. Stamadiad, Ion Minulescu, George Gregorian care avea o tabacheră din piele cu etaje şi invita pe tinerii poeţi boemi să-şi facă cîte-o ţigară — i-aş putea oare cita pe toţi? — puteau fi găsiţi ore în şir perorind, discutînd o poezie sau un volum de poezii, la mesele la care nu se consuma decît un şvarţ sau o cafea. Te puteai întreba cum putea rezista o firmă cu astfel de clienţi, de cele mai multe ori politicoşi dar cei mai mulţi cu buzunarele goale. Împuşcau banul. Cei pe care i-am citat nu erau printre cei sărmani, dar pentru ca să nu întind o listă prea mare, pe care desigur figuram, o trec cu vederea. Octav Şuluţiu a fost cel care m-a prezentat lui Eugen Ionescu, prin 1932, şi ne-am împrietenit repede. Am hoinărit t u s t r e i pe străzile bucureştene de la o r e l e 11 z i u a, pînă la 3–4 noaptea. Îmi amintesc că Eugen Ionescu făcea parte dintr-un grup numit, în cerc intim, „corabia cu rataţi" între care erau: Emil Botta, Arşavir Acterian, Ştefan Ion George, Alfons Adania, Pericle Martinescu, Al. Alexianu şi alţii. Se întîlneau pe Calea Victoriei, de obicei în preajma cafenelei Capşa, şi hălăduiau dezordonat pe străzile oraşului, te mirai pentru ce, — seara mai ales. Nici unul nu era în vremea aceea căsătorit şi toţi trăiau boema cu oarecare frenezie.

Octav Şuluţiu, care era prietenul cel mai apropiat al lui Eugen Ionescu, era dimpotrivă un om organizat şi metodic. Pentru Octav Şuluţiu toate problemele, de la cele ale vieţii, pînă la cele literare, erau grave şi serioase. Păreau deosebiţi structural şi totuşi prietenia lor a fost puternică şi trainică.

Eugen Ionescu afişa o inteligenţă sclipitoare şi un superb spirit de frondă. Îmi părea arogant şi împrăştiat, iar teribilismele şi negativismul său mă amuzau. Îmi păstrez părerea că toată această atitudine a lui Eugen Ionescu era numai pentru a se face cunoscut. Era chinuit de dorinţa de a ieşi din anonimat. „Am să mor — se temea Eugen Ionescu — fără să fi jucat un rol pe scena europeană, care se va nimici fără ajutorul meu"*.

L-am vizitat adesea în locuinţa din Şoseaua Bonaparte, unde mama lui Eugen Ionescu, o femeie de o rară ţinută intelectuală, ne primea bucuroasă cu mese îmbelşugate. Anişoara Odeanu era de multe ori prezentă, iar Octav Şuluţiu nelipsit după cum nelipsit era şi criticul Ovidiu Papadima. Discuţiile literare începeau lent şi se terminau adesea vijelios. E u g e n I o n e s c u se socotea ca critic, pe deasupra tuturor. Octav Şuluţiu, ponderat, stăpînea atmosfera, prin calmul şi seriozitatea cu care punea şi rezolva problemele. Entuziast, dispreţuia totuşi teribilismele prietenului său pe care nu întotdeauna îl lua în serios, cunoscîndu-i resursele, care pînă la urmă şi-au spus cuvîntul.

A discuta un om celebru este o întreprindere delicată, chiar dificilă. Ce poate scrie un om modest despre o autoritate aproape indiscutabilă. De fapt poate scrie ceeace am şi scris. L-am adus pe Eugen Ionescu astfel de unde a plecat: printre noi. Am mai încercat odată şi n-am reuşit, — printr-o epistolă, cu intenţia ca la un volum ilustrat de pictorul Eugen Drăguţescu şi în amintirea convieţuirii noastre, să-mi semneze o manşetă. Adresa mea era puţin sentimentală. **„Iubite prietene, Eugen Ionescu"** şi de aceea, poate incomodă. Printre altele îi scriam: „Prin 1934, tînărul protestatar Eugen Ionescu care negase totul pentru a sfărîma adevăruri şi a deschide drumuri noi în literatura românească, îmi semna un cuvînt introductiv — unicul lui cuvînt critic la vreo carte românească — este vorba de volumul de poezii de atitudine proletară pe atunci, pe care îl intitulasem „Gloata", apărut în editura **Şantier** a lui Ion Pas". Doream, cum am spus, „să scrie un fel de frontispiciu, fie cît de restrîns, care să apară la începutul volumului". Sfîrşeam scrisoarea: „Aştept ca rugămintea mea să aibă ecou în inima lui Eugen Ionescu". Am aşteptat zadarnic. N-a avut nici un ecou. Aveam impresia că astfel îl mai aduc în comunitatea în care a trăit. Prin traducerile operelor sale intra, dar pe o altă uşă.

Intîlnind în acest timp un prieten, l-am întrebat: ce crezi, îmi va accepta rugămintea? A ridicat umerii şi mi-a răspuns: un sentimental va răspunde cu un gest sentimental. Apoi, după cîteva momente de tăcere, mi-a povestit o scenă pe care o consemnez: Fusese înrolat (Eugen Ionescu) pentru satisfacerea stagiului militar, la un regiment de artilerie din Slatina. La scurt timp după ce a îmbrăcat haina militară, supus rigorilor armatei, deci constrîns să suporte un program sever, care era egal, pentru toţi, Eugen Ionescu inadaptabil, chiar ostil acestei condiţii, cerea ajutoare. Scrisorile lui, fără să fie plîngăreţe, erau disperate, implorau să fie salvat dintr-o situaţie despre care spunea că îl sufocă. Prietenul nostru comun (m-a rugat să-i trec sub tăcere numele), cunoştea pe colonelul Constantin Dobriceanu, care era comandantul sau ajutorul comandantului de regiment, şi care manifesta slăbiciunei pentru scriitori şi interes pentru literatură. Hotărît să-i ceară ajutorul, a plecat la Slatina. Ajuns acolo, de la gară se duce direct la regiment. Lîngă un zid al unităţii, zăreşte un soldat cu capela strîmbă şi cu o haină largă şi cam soioasă, curăţînd cu un iatagan, stîngaci, nişte cartofi. Poteca spre biroul colonelului trecea chiar pe lîngă ostaş. L-a recunoscut imediat cu toată condiţia deplorabilă în care se afla şi s-au îmbrăţişat. Chiar în după amiaza acelei zile, soldatul t.r. Eugen Ionescu pleca acasă într-o permisie prelungită. Depăşea astfel un moment greu al vieţii sale de poet. A fost primul său succes... antimilitarist.

Şi cu aceasta îmi iau rămas bun de la Eugen Ionescu.

La revedere.

ION TH. ILEA

*) Eugen Ionescu: **Nu**, 1934.

Noi contribuţii la istoricul junimismului

Un oarecare număr de scrisori inedite, aparţinînd Muzeului de literatură a Moldovei, au fost tipărite de curînd în volumul cu titlu sugestiv **Junimea şi junimiştii***. Multe dintre ele îmbie la nuanţări, rectificări şi adăugiri în legătură cu sinuoasa istorie a junimismului; totodată, au calităţile unor pagini atractive de lectură, impunîndu-se spontan prin sinceritatea gîndului şi a simţirii, printr-o expresie adesea mai colorată decît cea întîlnită în evocările memorialiştilor **Junimii**. Autorii scrisorilor sînt în primul rînd intelectuali de o înaltă ţinută, profesori universitari şi junimişti din cercul apropiat al lui Maiorescu; lor li se adaugă schimbul de corespondenţă dintre Ana Maiorescu şi Emilia Humpel, precum şi cîteva pagini scrise de Titu Maiorescu, Iacob Negruzzi şi Duiliu Zamfirescu.

Semnalăm, în continuare, unele dintre datele mai importante care pot fi reţinute în vederea studiului complet al junimismului.

În două scrisori, Titu Maiorescu, adresîndu-se junimiştilor în mod neoficial, reafirmă poziţia sa ostilă socialiştilor. Măsurile luate de el împotriva dascălilor socialişti n-au fost nişte porniri personale, ci exprimau atitudinea comună adoptată în parlament de întregul guvern junimist din 1888. În conformitate cu aceasta Maiorescu îi sfătuie pe colaboratorii săi să-l înţeleagă că orice învăţător „este dat afară dacă face socialism". În schimb, tot ministrul Maiorescu simte nevoia să le explice colaboratorilor sensul acţiunii sale de introducere în învăţămînt a unor intelectuali junimişti, între care revizorii şcolari Eminescu şi Caragiale şi profesorul Ioan Slavici: „Este pentru mine regulă, oarecum un princip de administrare de a introduce elementele din **Junimea** în şcoalele moldovene, pretutindenea în locul ignoranţilor şi fanaticilor din fracţiune. Vorbeşte, te rog, despre aceasta şi cu **Junimea** într-o seară... Pot eu lucra politiceşte cu alţii decît cu elementul de progres intelectual, pe care îl cunosc în **Junimea**?" (Scrisoare către I. M. Melk, 25 mai 1874).

Umorul şi autoironia fac din scrisoarea lui Gheorghe Roiu către C. Meissner un adevărat text antologic, superior evocărilor lui Negruzzi şi Panu; amănuntul caracterologic, povestirea la persoana întîi, o anumită tehnică a compoziţiei sînt elemente care definesc unicitatea evocării atmosferei de la Cenaclul **Junimii**:

Cum intru, dau bonsoir şi apoi nu mă aşez bine pe scaun şi mă scol ca să iau dulceţi. Îndată-mi aprind ţigara şi din cînd în cînd tuşesc, oftez, etc., cînd este ceva de rîs, las pe mine, rîd ca un prost. După aceste mici întorsături şi tuşituri, încep a mă uita la uşă să văd feciorul dacă nu aduce ceai sau cafea cu cele trebuitoare pe lîngă ele. Cum îl văd, îmi vine să rîd de bucurie... Cîteodată bat din palme — şi dacă mă întreabă cineva de această manifestare — eu repede răspund că mă încîntă bucata ce se citeşte şi înşfac cafeaua şi cu posmagii sau alte şi mă pui într-un colţ cu o seriozitate demnă de mine şi într-o astfel de atitudine (destul de demnă) încep a... minca cu un foarte mare tact, căci mă tem să nu mă innec şi să-mi zică vreunul că sînt prost. Cum această operaţie s-a finit, urmează o ţigară şi apoi încep a-mi căuta pălăria şi pe ici mi-i drumul. Halal membru ce are **Junimea** şi, mulţămită lui D-zeu, sînt multişori de aceştia!!! Ce plăcut lucru să fii membru la astfel de societăţi!!"

Obiecţiile privitoare la conţinutul **Convorbirilor literare**, ştirile noi despre soarta manuscriselor lui Eminescu şi lipsa de autenticitate a glosarului Creangă completează şirul problemelor de istorie literară care capătă în cuprinsul acestui volum o rezolvare inedită. Maiorescu însuşi (cel de după 1890) ne apare într-o imagine mai cuprinzătoare. La vîrsta înaintată îi tulbură gîndurile întrebări în legătură cu utilitatea prezenţei sale la catedra universitară, mai cu seamă că nici comportarea unora dintre colegi nu-i este pe plac

Şi totuşi recunoştinţa elevilor săi, a prietenilor, a colegilor universitari şi a colaboratorilor politici se revarsă din abundenţă cu prilejul sărbătoririi lui Maiorescu în 1910. Fără să-şi dea seama, (căci a rămas şi la bătrîneţe o fire raţională, controlîndu-şi pornirile sentimentale de moment) cu acest prilej lirismul estompat atîţia ani şi căldura sufletească se declanşează la sărbătorirea de la Iaşi, unde năvăleau amintirile începuturilor, şi mai puţin la Bucureşti, unde erau încă dureroase imaginile unor confruntări politice adesea epuizante. („Dar la Iaşi totul a fost mai cald, s-a şi vorbit parcă mai bine şi el a vorbit la Iaşi mai bine" — o informează soţia sa pe Elena Meissner).

Informaţii de natură similară celor cîteva pomenite de noi aici fugitiv pot fi desprinse dintr-o serie întreagă de scrisori; ele conferă volumului în discuţie o valoare de netăgăduit pentru oricine manifestă interes faţă de studiul literaturii române din perioada **Junimii**.

VIRGIL VÎNTILESCU

*) **Junimea şi junimiştii**, Scrisori şi documente inedite, ediţie îngrijită, introducere şi note de Ion Arhip şi Dumitru Văcariu, Junimea, 1973, 286. p.

„CARMINA BURANA" **Foto: Walter Grogloth**

ANCHETA „ORIZONT"

Nicolae Ciobanu

Luceafărul

NICOLAE CIOBANU : „Nu există zădărnicie mai mare în activitatea unui critic literar decît aceea de a-și imagina că un scriitor „desființat" de el se va schimba".

1) Cred că specia aceasta a cronicii literare, în multe privințe, **cumulează cele mai mari dificultăți legate de practica criticii literare în general.** Fac această afirmație sprijinindu-mă atît pe experiența proprie, cît și pe argumentele furnizate de aceea a înaintașilor. În linii mari, aceste dificultăți ar putea fi repartizate în două categorii.

a) Dificultățile implicate în procesul de elaborare propriu-zisă a textului critic, în sensul estetic al cuvîntului.

b) Dificultățile de ordin strict conjunctural, generate, cu o deosebită tenacitate, de condițiile concrete în care se află cronicarul literar în momentul desfășurării activității lui.

Sigur că între aceste două categorii de dificultăți există o strînsă relație. Evident că depășirea dificultăților dintr-o categorie, să zicem din prima, presupune tăria cronicarului de a le învinge pe cele din a doua categorie. Și invers. Ce vreau să spun ? În fond, vreau să accentuez asupra ideii de **autonomie estetică și morală a activității criticului literar.** La prima vedere, o simplă enunțare de principiu, la îndemîna oricui să fie formulate, aceste cerințe, tocmai pentru că par atît de elementare, practic, constituie adevărata piatră de încercare a „meseriei" de cronicar literar. Cred că nu există cronicar care să nu fi avut adevărate coșmaruri pe această temă, în momentele de lucidă reculegere ; să nu-și fi deplîns condiția, gîndindu-se la distanța, de cele mai multe ori imensă, dintre posibilitățile reale de a pune în practică acest dublu deziderat și situația ideală la care aspiră în permanență. Abordînd chestiunea dintr-un unghi ceva mai practic, trebuie să spun că în momentul de față condițiile în care își desfășoară cronicarul literar activitatea nu sînt dintre cele mai optime. Aș putea spune chiar că ne aflăm într-un moment cu adevărat dificil, dacă ne gîndim că de foarte multe ori **specia cronicii literare** se bucură de un tratament absolut paradoxal : pe de o parte, **i se cere să rezolve și să spună totul, absolut totul, în afara oricăror aproximații și a oricăror toleranțe despre literatura contemporană ;** pe de altă parte, specia cronicii literare **este disprețuită, trimisă la marginea criticii și a publicisticii literare** (cînd nu e exclusă și de aici).

Și mai ciudată apare situația în care rezervele față de cronica literară aparțin chiar unor critici. Paradoxul amintit acum atinge limita maximă, întrucît unii dintre criticii în cauză au făcut ei înșiși eforturi adesea disperate, cu ani în urmă, să-și asigure o anume notorietate de cronicari literari. Mă gîndesc, de exemplu, la răutăcioasele, dar, vai, nedreptele „procese" pe care **Cornel Regman** le intentează celor mai tineri cronicari. Și nu numai acestora... Pentru cine cunoaște însă cît de cît istoria carierei de cronicar eșuat a lui Regman, e clar că o asemenea dîrzenie nu are decît o singură explicație : otrava pricinuită de propriul faliment în ale cronicii literare.

2) Din păcate, răspunsul la această întrebare nu poate fi decît afirmativ. Aș semnala întîi situația mai generală în care cronicarii diverselor reviste, adesea au unități de măsură diferite pentru colegii de redacție, pentru amicii de cenacluri etc., de o parte, și pentru autorii pe care nu-i cunosc sau cu care nu vin în contact direct de altă parte. Ca să nu mai vorbim de situația în care bietul cronicar trebuie să scrie despre cartea redactorului șef sau adjunct de la revista la care lucrează. Sau, dacă e cadru universitar, despre cartea șefului său de catedră ori despre a conducătorului său științific la doctorat. Și așa mai departe, fiind vorba de un dregător la Uniunea Scriitorilor, la o editură etc. Cred însă că în această privință nimeni nu-și mai face iluzii că cititorul cît de cît avizat poate fi indus în eroare.

De exemplu, pentru mine și pentru mulți alții, această discriminare în ceea ce privește unitatea de măsură judecării criticii e adesea limpede în cazul unor **recenzenți așa ziși** duri precum : **Al. Dobrescu, Gheorghe Gheorghiță** sau **Petru Poantă.** Acești tineri, bătăioși numai atunci cînd le convine, și, poate, dotați, nu-mi dau încă seama, urmăresc de fapt scopuri care nu au nimic comun cu criteriul integrității morale a cronicarului literar. Din păcate, o asemenea abatere de la criteriul tratamentului critic unic e sesizabilă și în cazul unor venerabili critici de azi, critici care nu scriu decît despre autori care sînt **cineva în ierarhia socială, indiferent de talent,** în timp ce pe ceilalți, — oricît de talentați — dacă nu îi ignorează cu desăvîrșire, îi minimalizează cît pot.

În altă ordine de idei, vreau să arăt că o formă de încălcare gravă a eticii profesionale în critică o constituie neseriozitatea cu care sînt citite și analizate cărțile luate în considerare de unii recenzenți. De exemplu, am ferma convingere că de mulți ani, în ce-l privește pe Nicolae Manolescu, practica „lecturii infidele" face casă bună cu aceea a „lecturii pe sărite". Istoria criticii românești cu greu ar mai putea oferi cazuri similare de superficialitate crasă, mascată meschin printr-o înșelătoare cursivitate a exprimării (nimicul e lesne de comunicat prin cuvinte ce „din coadă au să sune !"), precum acela al cronicarului de la **România literară.**

3) Cred că în această privință criticul literar, mai exact **cronicarul literar,** se află într-o situație similară cu aceea a oricărui scriitor ; adică **recitindu-și textul tipărit trăiește realmente un sentiment de nemulțumire,** gîndindu-se adesea la eventuala rescriere a acestui text. De altfel acesta e și sensul exemplului, exclusiv constructiv, propus de **E. Lovinescu** cu revizuirile succesive aplicate foiletoanelor sale.

Dincolo de această stare de lucruri, care ține de domeniul unei firești stări de autonemulțumire, nu e mai puțin adevărat însă că, cel puțin în momentul în care a fost redactat, textul unei cronici literare trebuie să stea sub semnul inflexibilei convingeri că el, **textul,** nu poate fi decît așa cum este, adică **expresia efortului maxim spre o receptivitate deplină și firesc obiectivă.**

În ce mă privește, toate regretele pe care le am atunci cînd îmi recitesc cronicile izvoresc din sentimentul unei posibile sporiri a calității literare propriu-zise. Fără a fi suspectat de lipsă de modestie, pot afirma că activitatea mea de cronicar literar nu e de natură să stîrnească rezerve la capitolul moralitate. Altfel, trebuie să spun, cu toată sinceritatea, că multe dintre cronicile pe care le-am scris, cu ani în urmă, nu mă mai satisfac, și că, în consecință, **despe autorii sau cărțile asupra cărora m-am oprit atunci, altfel aș scrie acum.** Despre ce cărți n-am scris așa cum aș dori în momentul de față ? Sînt fără îndoială multe ! Și nu aș aminti aici decît cîteva : **SURÎSUL HIROSHIMEI** de acad. **Eugen Jebeleanu, FLUXUL MEMORIEI** de **A. E. Baconsky, MOROMEȚII** (vol. I) de **Marin Preda, GROAPA** de **Eugen Barbu.** De asemenea, nu-mi pot ierta că despre numeroase cărți, unele bune, iar altele foarte bune, nu am scris de loc pînă în momentul de față. Cred că în ambele direcții **singura posibilitate de a mă reabilita în fața contemporanilor e aceea de a mă angaja la elaborarea unui studiu critic de sinteză, consacrat fenomenului literar românesc contemporan.**

4) Nu știu dacă un critic e îndreptățit să nutrească un asemenea orgoliu, adică să creadă că el poate, pur și simplu, influența destinul literar al autorilor pe care-i comentează. În această problemă părerile sînt, după cum se știe, împărțite și în ce mă privește nu am un punct de vedere foarte tranșant. În decursul anilor, de cînd fac critică literară, m-am dezbărat tot mai mult de ideea de a da sfaturi scriitorilor despre care scriu. **Am mai multă încredere în eficiența „pedagogică" a dialogului dintre critic și cititorii săi.** Cred că un critic poate trăi satisfacția imediată pricinuită de ecoul pe care cronica sa îl are în conștiința unui scriitor sau altul atunci cînd, eventual, scriitorul în cauză îi acordă prietenia sa dezinteresată. Aceasta ar fi dovada că afirmația criticului corespunde, într-o oarecare măsură, imaginii pe care scriitorul comentat și-o face despre el însuși. Se înțelege că e vorba de scriitorii nu numai de indiscutabil talent ci și de o mare luciditate intelectuală. În cazul lor, îndreptățirea actului critic, fie uneori și foarte aspru, nu comportă nici un dubiu, ceea ce fac dovedesc că au ei înșiși o conștiință, un criteriu. Cu ceilalți, adică megalomanii, cu veleități, ca să nu mai vorbim de netalentați, nu e nimic de făcut. **Nu există zădărnicie mai mare în activitatea unui critic literar decît aceea în care el își imaginează că un scriitor „desființat" de el se va schimba în vreun fel, adică se va gîndi să scrie altfel, sau că va renunța pur și simplu la scris, căutîndu-și o altă profesie.**

Cînd e vorba de scriitorii tineri, s-ar putea vorbi nu atît de o înrîurire directă, cît de o posibilă confimare a speranțelor exprimate de cronicar la început. Aș, putea spune că o asemenea confirmare mi-au furnizat-o o seamă de tineri scriitori, debutanți în utimii ani. Aș cita aici, dintre poeți, pe : **Paul Emanuel, Mircea Dinescu, Crișu Dascălu, Mihai Ursachi ;** iar dintre prozatori pe **Nicolae Damian, Gheorghe Schwartz, Romulus Guga, Alexandru Deal** ș.a.

Dezamăgiri ? Cred că un cronicar e obligat să se înarmeze cu acea răbdare care să-l facă să spere că un autor care i-a produs o bună impresie la prima carte, ori cîte cărți slabe ar scrie ulterior, într-o bună zi va da la iveală și cartea mult așteptată, în măsură să dovedească că optimismul său n-a fost zadarnic. Sincer vorbind, prefer să fiu infirmat în previziunile mele în sensul acesta, adică al acordării unui credit cît mai mare autorului tînăr, decît să exagerez în sens contrar. Exempul clasic : ce importanță poate avea faptul că **Titu Maiorescu** a acordat oarecare credit lui **Carol Scrob,** de vreme ce l-a înțeles și iubit în cel mai înalt grad pe **Eminescu ?**

Mirela Roznoveanu

TOMIS

1. În cadrul unei redacții, cronicarul literar este primul asupra căruia se repercutează programul literar al redacției. Acesta, desigur, fiind variabil în intensitatea lui și cu forme mai dulci sau mai violente, după cum este temperamentul și formația intelectuală a colectivului redacțional. Programul literar al unei reviste poate fi de stimulare a valorilor redacționale, de stimulare a valorilor locale, de desconsiderare a scriitorilor din afara acestor categorii, politica temeneliii înaintea acestor scriitori. Înaintea acestor pretenții se așează cronicarul literar care dorește ca opinia sa critică, nefundamentată pe alt criteriu decît cel estetic, să-l exprime în în-

tregime. Asemănător, el pretinde libertatea de alegere a subiecților. Cronicarul literar nu cere altceva decît respectarea condițiilor de existență a unui cronicar literar și, firește, a unei cronici literare. Între cele două forțe în care prima tinde s-o subordoneze complet pe a doua, dîndu-i iluzia că îi permite să acționeze nestînjenită, iar cea de-a doua tinde să-și păstreze un statut cît de cît propriu, se nasc disensiuni inevitabile. Acestea sînt mai întîi dificultăți de ordin moral care pe parcurs se pot transforma în dificultăți de ordin administrativ.

Iar în ceea ce mă privește, așa cum copiii visează o țară de turtă dulce, așa visez și eu o revistă care să nu-mi comande lista de titluri, pe trei luni, ale cărților despre care trebuie să scriu ; care nu și-ar menaja zecile de amici literari, obligînd și pe alții să-i menajeze ; care nu mi-ar comanda să laud cu pasiune o carte foarte slabă ; care nu mi-ar respinge cronici pentru că nu știe cine sînt Maldoror și monsieur Teste (citit cu e final), sau pentru că sînt prea mici, după metrul său critic personal, ori pentru că „nu înțelege ce-am vrut să zic" deoarece articolului îi lipsește fraza finală „e bun", „e rău" iar el, neavînd habar de subtilitatea critică, nu pricepe pur și simplu toată „vorbăria" lipsită de o concluzie contabilicească.

Credeți că vă spun vreun basm cu căpcăuni și fetițe mîncate de ei ?

2. Desigur. Dar acest subiect este atît de întristător încît trec peste el. Numai cînd mă gîndesc la critica „corală" și sentimentală de la **Săptămîna** și **Tribuna** mi se risipește orice dorință de exemplificare. De fapt sînt critici specializați în acest oficiu și la alte reviste, cum este Lucian Raicu la **România literară.**

3. Despre toate cărțile despre care am scris, am scris exact așa cum am dorit.

4. Criticul nu înrîurește, în afără de „evoluția" sa, „evoluția" nici unui scriitor în măsura, desigur, în care se poate vorbi de evoluție. El examinează opere constituite, aflate în circuitul public al literaturii. N-am fost niciodată surprinsă de noua carte a unui scriitor atîta vreme cît îi cunoșteam opera. Surpriza a fost de altă natură, prezentată sub alte forme, și anume atunci cînd am sesizat în opera respectivă, grație noii cărți care i se adăuga, noi latitudini ale spiritului creator, alte latențe care au completat și au adîncit intuiția puternică a valorii.

LIMBA POETICĂ

La Baza de cercetări științifice din Timișoara a Academiei R.S. România, își desfășoară activitatea, în cadrul Sectorului de lingvistică de sub conducerea Prof. dr. G. I. Tohănescu, un subcolectiv de poetică. Intrucit respectivul domeniu este de un real interes și de o evidentă actualitate, oferim, in paginile re[illegible] noastre, citeva articole și analize aparținind tinerilor cercetători timișoreni. Ele se adresează profesorilor, cercetătorilor, studenților, elevilor, in general, tuturor celor interesați de evoluția limbii poetice românești.

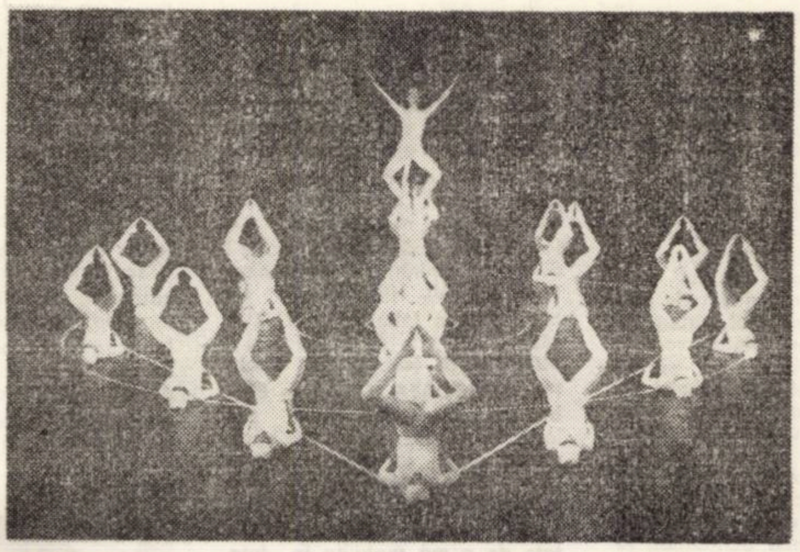

„OMAGIU LUI BRÂNCUȘI" Foto : Walter Grogloth

Sincronie și diacronie în studierea limbajului poetic românesc

Pornind de la o schemă simplificată a comunicării **(poet-text-cititor),** observăm existența a două momente **(emiterea** și **receptarea),** considerate de obicei punctiforme, deci din perspectivă sincronică.

Materialul necesar **emiterii** textului este oferit de trei serii **diacronice :**

a) **lingvistică,** alcătuită din ansamblul unei limbi naturale ;

b) **cultural-estetică,** alcătuită din totalitatea textelor estetice și extraestetice ;

c) **poetică,** insumind textele poetice la crearea cărora se constată contribuția limbii naturale amintite sub a).

Intersectarea fiecăreia dintre aceste serii de către textul poetic este inevitabilă, dar punctul de intilnire este aleatoriu, el oscilind intre programatic și imprevizibil.

Raportind aceste constatări la evoluția poeziei române, vom incepe prin periodizarea ei in trei epoci :

1) **folclorică,** caracterizată printr-un sincretism al celor trei serii : cultură **populară,** poezie **populară,** limbă **populară ;**

2) **poezia cultă tradițională** (ocupind aproximativ prima jumătate a secolului trecut), ale cărei inceputuri coincid cu o masivă receptare a unor informații cultural-estetice, indeosebi din occident, precum și cu inaugurarea procesului de modernizare a limbii literare. Această epocă se definește printr-un eclectism pronunțat, dar s-ar putea spune că tocmai datorită acestuia ea dobindește o anumită unitate.

3) **poezia cultă modernă** (intemeiată de către Eminescu și Macedonski), care admite, in seria cultural-estetică, prezența conceptului modern de poezie și care beneficiază de o limbă literară unificată. Acum, relativei stabilități a seriei lingvistice ii corespunde o mobilitate fără precedent a celorlalte două serii, ceea ce ar putea să insemne că poezia modernă manifestă, in transformările ei, o anumită independentă față de aspectul normat al limbii.

Prin urmare, in timp ce **textul** este o **prezentă sincronică, emiterea** lui presupune proiectarea diacronicului in sincronic, o absorbție a temporalității in atemporalitatea textului, care însă, odată realizat, participă ca termen al seriei la producerea de noi texte.

In ceea ce privește **receptarea,** ea se prezintă sub forma unei mutliplicități, in sensul că unul și același text este decodabil, de către cititori distincți, sau de către același cititor, in momente succesive.

In concluzie, din punctul de vedere al raportului **poet-text,** acesta din urmă apare ca fiind o **diacronie asimilată intr-o sincronie,** pe cind, din perspectiva raportului **text-cititor,** el se relevă drept o **sincronie degajind diacronie** în dublu sens : o diacronie a **interpretării** (cînd cititorul este exeget) și o alta a **seriei** (cînd cititorul este poet).

DOINA BOGDAN-DASCĂLU

Homeoteleuton

Homeoteleutonul („asemănarea terminației" cuvintelor) era inclus de retorica antică între figurile lexicale specifice prozei meșteșugite, artistice – cum obișnuim să spunem noi, iar ca model de astfel de construcții se citează (v. E. R. Curtius, **Literatura europeană și Evul Mediu latin,** p. 59) celebra propoziție a lui Cicero cu prvirie la Catilina, anume: „abiit, abscest, evasit, erupit". Dar, mai cu seamă, homeoteleutonul se recunoaște în proverbele, zicătorile, locuțiunile și expresiile unei limbi, in **idiotisme** deci, in acele construcții particulare (gr. **idios,** „propriu, particular") ce, prin formularea lor, se impun ca memorabile, adică se rețin cu ușurință. Astfel, **Cine alege, culege ; Vorba dulce mult aduce ; Ziua vezi, noaptea visezi** etc. sînt ziceri transmise din generație-n generație, prin viu grai, datorită tocmai perefctei lor formalizări, a structurării lor lingvistice prin excelență. Pregnanța unor astfel de construcții pretinde o mai largă înțelegere a homeoteleutonului decît ne poate oferi simpla-i definiție (dedusă din traducerea acestui termen), ca și punerea lui in legătură cu o serie de figuri retorice asemănătoare... Cum, de altfel, au înțeles anticii să o facă (Cicero, **De oratore),** cînd il asociau **isocolonului** – cuplarea unor părți de propoziție de aceeași lungime, și **antitetlonului** imbinarea a două părți de propoziție care conțin o contradicție de idei (v. Curtius, **op. cit.** p. 93). Cei vechi (Aristotel, Demetrius) il mai tratau fie ca **aliterație** – repetiție de sunete, fie ca **paronomasie** – alăturare de cuvinte asemănătoare sonor, dar nu semantic. Atîtea vecinătăți celebre vorbesc pentru complexitatea funcțională a homeoteleutonului și fac ca această figură de retorică să desemneze insăși calitatea prozei, tendința ei de a transcende in poezie. Memorabilitatea idiotismelor se explică, în primul rînd, prin ritmicitatea lor, așadar printr-o insușire prozodică, iar dacă Cicero vedea in homeoteleuton un isocolon rimat, aceasta va fi fost datorită ritmului. Rimă și ritm își dau concursul la realizarea figurii acesteia. **Vór-ba dúl-ce múlt a-dú-ce ; / cine / a-lé-ge, cu-lé-ge ; / la / tóa-tă cá-sa, bá-te cóa-sa - / î-năl-ță-te, îm-pă-rá-te, / pú-ne pá-ce, nú te bá-te.** Cele mai interesante sint rimele (definitorii pentru homeoteleuton), toate asonante. Întreagă încărcătura semantică se sprijină pe aceste asonanțe, care pot fi interpretate (dar e, aceasta, o problemă de detaliu, cu toată trena ei de formalism retoric) cînd ca aliterații, cînd ca paronomasii sau ca antitetlon. Asonanța, care e „cheia" homeoteleutonului, însumează calitățile acestor figuri din urmă. Cuvintele asonate sînt atrase în aceeași sferă semantică, fie și dacă – denotativ – ele nu justifică o atare atracție. Este, aici, valoarea de antitetlon aceea care particularizează figura : **mic de stat, mare de sfat** nu e numai o construcție ritmică, ci și una de antonime, cea universal- valabilă : **mare/mic** și cea creată de asonanță și simetrie : **stat/sfat,** semnificînd o opoziție între **fizic** și **moral,** o „asonanță" de idei dublată de una a formeilor. Concursul formelor poate să genereze apropieri semantice dintre cele mai spectaculoase. În zicerea : **Nu-s de cînd cu minciunile, ci-s de cînd cu minunile,** ritm, asonanță, aliterație, toate atrag in sinonimie **minciuna** cu **minunea,** ceea ce neutralizează informația – ca în binecunoscutul : **A fost odată, ca niciodată ...** Această din urmă figură, ritmată fără greș, însumează în rimă antitetlonul (antonimia) și figura etimologică **(niciodată < (nicio+dată),** aducînd cuvintele la un „grad zero" semantic, ceea ce este cu adevărat o performanță !

Se ajunge, nu o dată, la forme interne care propun false etimologii, la „pseudo-figuri etimologice" : **Din mură, murătură nu se face,** unde **murătură<mură+„sufix",** ori se pun, involuntar, în evidență etimologii și sensuri al căror tilc singuri filologii îl mai știu : **/ adunată / lume / multă / luminată,** unde se reface sensul v. sl. **sveti** („lume" și „lumină"), care – prin calc – a făcut ca lat. **lumen** („lumină") să însemne, la noi, și „lume". Paralelismele formale creează false paradigme, ca in : **Cine alege, culege,** unde rima **(-lege)** se comportă ca element paradigmatic, constituindu-se într-o așa-zisă „temă" **(-leg-),** căreia i se pot adăuga afixe (precum, aici, „prefixele" **a-, cu-),** cu atît mai mult cu cît vechea distincție dintre temele indoeuropene **leg-/lig-** ale lat. **allego** (>rom. **alege)** și lat. **colligo** (>rom. **culege)** s-a șters în urma evoluțiilor fonetice.

MIA FOARȚĂ

Note la o gramatică a poeziei

Este curios, aproape paradoxal, cum limba poeziei – cea mai sensibilizată formă a limbii literare – ni se înfățișează, adesea, in ipostaze rebele, opunîndu-se rutinei, sfidind, cu alte cuvinte, **norma.** Acest fapt nu scoate însă limba poetică în afara limbii literare atîta vreme cît toate **abaterile** (fonetice, lexicale și gramaticale) se produc deliberat, fiind dirijate nu împotriva „corectitudinii", ci in folosul expresivității, împotriva banalului.

Nu este locul și nici spațiul necesar aici de a clasifica și de a discuta toate aceste **abateri ;** de aceea, ne vom opri la una singură : folosirea unor verbe impersonale și – curent – intranzitive **(a ninge, a ploua)** ca verbe personale și tranzitive : „Vino **să-ți ning** de pe fildeșuri dubla de șase, / Ochii Fortunei !" ... (Ștefan Aug. Doinaș, **Inițiere)** sau : „Și-am să vin cu ochi de orb / Ca **să-ți plou** pe cearcăn norul / patimei din care-ți sorb / trecutul și viitorul". (Traian Dorgoșan, **Centaur).** Dublu transfer gramatical : impersonal – personal, intranzitiv – tranzitiv reprezintă punctul terminus al evoluției începute prin poezia populară, unde verbul devine unipersonal prin conținut, dobîndind un subiect intern, echivalentul persoanei a III-a singular : „Vintu bate, / Nu străbate ; / **Neaua ninge,** / Nu-l atinge". și : „Căci **ploaia** cind **ar ploua,** / Aurul ți l-ar strica !" (Vezi **Gramatica Academiei,** II, p. 95). Cu toate că verbele sînt folosite absolut, ele capătă o vagă valență tranzitivă ; de exemplu posibilitatea : **neaua-l ninge, ploaia te-ar ploua.** Ar mai fi de remarcat că întregirea paradigmei verbale personale, împotriva normelor gramaticale – așa cum ne-o propune poezia cultă – se face, totuși, în consens cu sistemul limbii, în baza analogiei cu unele verbe de conjugarea I și a III-a : **a ploua – să plou** după cum : **a cinta – să cint ; a ninge – ning** după cum : **a face – fac.**

Faptele relevate au semnificații mult mai adinci decît cele sesizate la o lectură superficială. „Eroul liric" (pronumele **eu** inclus în desinența verbală) cîștigă autonomie și puteri cosmice prin raportarea sa la acțiuni atribuite unor existențe din afara teluricului. Imaginea eliberării de preaplinul pasiunilor, exprimată metaforic de verbele **a ninge, a ploua** este întărită prin prezența obiectelor directe **dubla de șase** și **norul** cu care poetul își numește propriile-i „patimi" : harul creației și sentimentul iubirii. Aspirația poetului înspre această eliberare nu comportă sensul unui abandon al trăirilor sale interioare, ci il presupune – prin pronumele in dativ **-ți-** pe acela de a și le vedea preluate și împărtășite.

I. FUNERIU

Analiza poeziei

Și dacă...

Textul reprezintă o **clasă omogenă,** alcătuită din cinci serii guvernate de regula **simetriei de identitate.** Prima se constituie prin reluarea aceluiași tipar sintactic de-a lungul celor trei strofe (I, II, III) și concretizează o **simetrie de identitate absolută** (care implică atit semnificantul), avind datorită amplitudinii ei foarte mari rolul de cadru al întregului text : **(1) Și dacă ...** (A') ... **e ca ... să** ... (B') ... (I) ; **Și dacă ...** (A'') ... **e ca ... să ...** (B'') ... (II) ; **Și dacă ...** (A''') ... **e ca să** ... (B''') ... (III).

Celelalte patru serii concretizează o **simetrie de identitate relativă** (realizată numai la nivelul semnificaților) :

(2) **ramuri, plopii** (I), **stele** (II), **norii, luna** (III), semnificat comun : „elemente ale naturii" ;

(3) **geam** (I), **lac** (II), **luciu** (III), semnificat comun : „suprafață reflectantă" ;

(4) **minte** (în minte să te am) (I), **gindul** (înseninîndu-mi **gindul)** (II), **aminte** (aminte să-mi aduc) (III), semnificat comun : „memorie" ;

(5) te, te (I), **mea, -mi** (II), **-mi, de tine** (III), semnificat comun : „sentiment erotic".

Termenii seriilor **(2)** („elemente ale naturii") și **(3)** („suprafață reflectantă") ocupă succesiv intervalele (A) ale primei serii, astfel incit acestea inchid semnificatul „oglindire a naturii". Termenii seriilor **(4)** („memorie") și **(5)** („sentiment erotic") se inscriu în intervalele (B) ale primei serii, care dobîndesc semnificatul „oglindire a sentimentului". Acest paralelism perfect derivă din faptul că seriile **(3)** și **(4)** au ca semnificat comun pe oglindire", iar seriile **(2)** și **(5)** includ ideea de „infinit" (în măsura în care elementele naturii sînt reprezentări simbolice ale acestuia și în care iubirea ideală este ea însăși eternă). Motivul „oglinzii", implicat astfel in întregul text, dar și in fiecare strofă (A'–B', A''–B'', A'''–B''') sugerează existența unei relații de reciprocitate intre infinitul universului și acela al sentimentului, de unde posibilitatea de a enunța două semnificații **opuse,** dar **echiprobabile :** „iubirea sprijină, prin eternitate, veșnicia universului" și „universul există etern, pentru ca iubirea să fie veșnică". Implicate in sens, simetria și opoziția se regăsesc in text ca principiu generator.

CRIȘU DASCALU

Semantica metaforei în poezia lui Barbu

Poezia lui Ion Barbu a fost și este considerată încă un text dificil, care își ascunde cu grijă intențiile sub răceala impecabilă a formei. Întemeiată în parte, credința aceasta se clatină și cedează cu totul, atunci cînd lecturii i se adaugă o atentă și răbdătoare investigare a simbolurilor. Mai mult decît oricare alta, poate, creația lui Ion Barbu își dezvăluie profunzimile numai prin cercetarea metaforelor ce o compun. Fiindcă, ne gîndim, în primul rînd, la **Joc secund,** ea este în întregime metaforă, în înțelesul cel mai larg al termenului : cel de limbaj.

O primă observație este aceea că traiectoria poemelor se constituie pe verticala care leagă **zenitul** și **nadirul.** Termenii corelativi **munte – vale** apar cu o frecvență obsedantă. În aceleași raporturi, se află **gheața** și **soarele** care, ireductibil opuși în viziunea curentă, sînt, la Barbu, unul și același lucru : simbolul desăvîrșirii spirituale, apogeul elanului (unirea lor e **nunta).** Spațiul interior al poetului, un spațiu al aspirației, cunoaște, așadar, numai verticalitatea **(ceasuri verticale),** cu două direcții – sus, jos – de unde și înțelegerea neoplatoniciană a actului creator. Cum este posibil, totuși, plastic, concret senzorial vorbind, ca extremele să reprezinte, pentru Ion Barbu, nu o unitate contradictorie, ci una substanțială ? Aici intervine metafora **oglinzii** (iarăși termen dominant). **Nadirul** nu există ca atare : e un **zenit** întors ; **uvedenrodele** sînt răsfrîngerea **polului plus, valea** e un **munte** reflectat, un **con** răsturnat într-o oglindă statică. În acest fel, interpretarea dată de George Călinescu **(Istoria literaturii române,** 1941) poeziei **Joc secund** nu ni se pare pe de-a-ntregul întemeiată. **Ceas** nu desemnează contingentul, lumea sensibilă, ci, dimpotrivă, lumea inteligibilă, a prototipurilor (vezi și **dar ceasul sus ; trec valea răcoroasă** – unde **ceasul** și **valea** sînt așezate într-o revelatoare antiteză, sau **ceasul galben, necesar – polul plus** din **Oul dogmatic).** Poetul este atras de **con** și de **prismă,** în conformitate cu un univers de proiecție ogivală, ascendentă.

Două sînt piesele din **Joc secund** de maximă însemnătate pentru scrutarea și eventuala fixare a viziunii sale artistice : **Increat** și, mai ales, **Grup.** Așezat, cum spune, în alt loc, la fundul **mării de aer** (imaginea se regăsește la Platon, **Fedon)** autorul dă, în **Increat,** expresia metaforică de ansamblu a procesului de realizare a aspirației ; **Grup** este cadrul – pus în formulă – al aspirației însăși. **Increat / / Cu treptele supui văditei gale / Sfînt jocul in speranță de pe sund, / Treci pietrele apunerii egale / Sint văile respinse, ce nu sunt : / / Ți-e inima la vîrste viitoare / Ca șarpele pe muzici innodat, / Rotit de două ori la mărul-soare, / În minutare-aprins și increstat.** Poezia reprezintă un amplu semn lingvistic pentru senzația urcușului. Ne întîmpină metaforele : **trepte, vădita gală** (=splendoarea înălțimii și a escaladării ei), **jocul in speranță** (=lumea fenomenală, plină de năzuinți), **pietrele apunerii egale** (=metaforă a treptelor, egal împinse de călcîi în afund, odată cu înaintarea spre culme). Sus, acolo unde se bănuiește ținta, se află **mărul-soare, in minutare-aprins și increstat,** ceasul etern, izvorul vremii, spre care inima tînjește, ca un șarpe robit de muzică. Acolo sus, într-adevăr, Pitagora plasase sursele muzicii pure, astrale.

Grup / / E temnița în ars, nedemn pămînt, / De ziuă, finul razelor înșală ; / Dar capetele noastre, dacă sînt, / Ovaluri stau, de var, ca o greșeală. / / Atîtea clăile de fire stingi ! / Găsi-vor gest inchis să le rezume, / Să nege, dreaptă linia ce frîngi : / Ochi în virgin triunghi tăiat spre lume ?

Aceste strofe închid în ele orizontul mental al poetului, modul în care intuiției sale i se relevă universul. Tot ceea ce este numit în primul catren **(temnița, pămînt, capetele noastre)** își orientează spre ideal, spre puritate, impulsurile **(linia ce frîngi desemnează scara).** Existența concretă se **rezumă** în **triunghiul virgin** în care se înscrie **ochiul** soarelui. Triunghiul cuprins între **spații verticale** (prisma triunghiulară, deci) este soluția acestei ecuații metaforice. Va recunoaște oricine că numai un mare poet putea să închidă în opt versuri doar prisma sclipitoare purtată în adînc.

EUGEN DORCESCU

Funcția de metaforizare a rimei la George Bacovia

Socotită simplu accesoriu al armoniei în poeticile descriptive, rima este încadrată, începînd cu studiile mai recente, în contextul semantic al poeziei. Pornind de la ideea unității structurale a versului, lingvistica modernă a ajuns la concluzia că rima nu este o repetare mecanică de sunete, cu funcție periferică, ci, asemenea celorlalte mijloace expresive, o componentă estetică esențială, „figură de sunet", echivalentă cu „figura de stil" (a se vedea, în această privință, Roman Jakobson, **Lingvistică și poetică,** în **Probleme de stilistică,** București, 1964, p. 108). George Bacovia a sesizat caracterul funcțional al rimei și i-a exploatat atît virtuțile de rezonator, cît și capacitatea de a metaforiza cuvintele cuplate. De aceea, de multe ori, în creația sa, atracția sonoră se însoțește cu atracția metaforică, vocabulele apropiate fonetic fiind cele care decid statutul simbolic al poeziei.

În **Plumb,** „raportul semantic dintre unitățile de rimă" (cum s-ar exprima R. Jakobson) se realizează, mai întîi, prin corelația sens/sunet, pentru fiecare „unitate", pentru fiecare pereche de unități în parte, apoi printr-o vagă sinonimie (de proveniență metaforică) între verigile lanțului rimic, luat în ansamblu. Timbrul întunecat, grav, depresiv, al vocalelor **u** și **i,** din primul catren **(plumb, veșmint, vint, plumb)** găsește o reacție complementară, cu care se „armonizează" prin opoziție fono-semantică, în tonul ascuțit al lui **i,** inserat în catrenul al doilea.

La fel de concludent este un alt exemplu, mai puțin cunoscut ; ne referim la una din nocturnele poetului : **Nu e nimeni ... plouă ... plînge-o cucuvaie / Pe-un acoperiș de piatră-n noapte, cu ecouri de șivoaie, / Vai, e ora dealtădată, umbre ude se-ntretaie / Si-n curentul unui gang ațipesc, plin de ploaie ...** Cum se știe, tabloul trebuie privit, ca, de altfel, adesea în lirica lui Bacovia, nu ca o înșiruire de notații exacte, ci, mai curînd, ca semn al atitudinii sentimentale și sociale. Dincolo de concretețea detaliilor vizuale și auditive rezidă spații simbolice. Termenii generatori de peisaj sînt în această nocturnă **ploaia** și **cintecul cucuvelei.** Ei desfac două serii de imagini, unele plastice, altele „revelatorii". Se poate urmări, pe de o parte, dependența care se ivește între cele două elemente (reflex al corespondenței peisaj/stare de spirit), pe de altă parte, felul în care cuvintele, ajunse în rimă cu respectivii termeni, sînt metaforizate în ambele sensuri, raliindu-se celor doi pivoți nu numai sonor, ci și semantic. Astfel, **șivoaie** (din emistihul **ecouri de șivoaie)** se află la confluența a două semnificații : „sunetul ploii", „cîntecul păsării", iar **vilvătaie** (din versul **O grăbită alchimie filfiie o vilvătaie),** printr-o similară contaminare, se realizează și ca imagine vizual-auditivă a **ploii.** Totodată, parțiala monorimă vocalică **cucuvaie, șivoaie, se-ntretaie, ploaie, vilvătaie),** acompaniată de alterații, dispuse simetric, adaugă simțămîntului un cadru muzical pe măsură. Se închează, la nivelul rimei, un flux melodic vertical – iar la nivelul versului unul orizontal, dat de aliterații **(plouă – plînge – plin de ploaie – plouă ; Tabla tuburilor sună aiurea tuturor),** țesătură de sonuri într-un fericit acord cu fondul poemei.

În **Scintei galbene,** echivalența înfăptuită de rimă între sunete și înțeles se relevă în rima gramaticală **venea, cădea, pălea, trecea, venea** care, aducînd în finalul versurilor nu doar verbe la imperfect ci și „leneșii" diftongi corespunzători, evocă, difuz, atmosfera stagnantă a vechilor tîrguri de provincie.

Studiul rimei, departe de a fi un exercițiu arid, constituie, în multe cazuri, o componentă esențială a cercetării textului poetic.

■ OLIMPIA ȘERBAN

Sinonimie și polisemie metaforică

Între termenii care formează lexicul dominant al poeziei lui Arghezi, cercetătorul înregistrează, fără îndoială, și cuvîntul **pămînt,** cu sinonime multiple și sugestive. Cuvîntul amintit se află în „postura" de **termen dominat** atît prin apariția cantitativă în poezie (cuprindem aici și sinonimele sale), cît și prin înzestrarea lui cu semnificații noi, dezvoltate metaforic.

Poetul „a exploatat" întreaga serie sinonimică a acestui element lexical, relevînd posibilitățile multiple de nuanțare stilistică ale unui atît de bogat șir de sinonime. Enumerarea cantitativă e semnificativă : **pămînt, argilă, arătură, brazdă, colb, glie, glod, humă, lut, mil, mizgă, mocirlă, nămol, noroi, praf, pulbere, tină, țărînă, a șesurilor coaje.**

Reține atenția, în mod deosebit, prețuirea de care se bucură, din partea poetului munca acelora care folosesc **pămintul, lutul,** ca material de creație (sculptorul, olarul). Admirația poetului față de cei care „au iscat frumuseți și prețuri noi" s-a tradus în muta închinare în fața „șubredului vas de lut" din **Dacica. Pămintul,** închipuit în forma **ulciorului,** devine un simbol al creației, al formei desăvîrșite în artă. Vasul dezgropat după mii de ani e semnul permanenței muncii în care artistul și-a întrupat visul, purtătorul unui mesaj adunat „veci de vecii" în „golul" său.

Termenii seriei sînt însoțiți de expresii concrete ale formei pe care o primește, prin prelucrare, materialul : **urcior** de vis și de **pămînt, ghiveciul** de **pămînt,** șubred **vas** de **lut, cuib** de-**argilă, cofă** de **lut.** Aparținînd și ele unei serii sinonimice, cuvintele amintite se unesc prin note comune : fragilitatea, rotunjimea, expresie a gingășiei „formei perfecte" și a măiestriei meșteșugarului.

Termenii seriei sinonimice se caracterizează însă și printr-o altă trăsătură : ei dezvoltă o impresionantă polisemie, mai ales metaforică. Ceea ce frapează în poezia lui Arghezi e metafora cu valoare morală și nu e lipsit de interes faptul că toate sinonimele amintite aci formează nuclee metaforice. Aleg, pentru exemplificare, **noroi** și **mocirlă. Noroiul** e metafora vieții exclusiv telurice. Poetul și-a exprimat de multe ori detașarea de josnicia vieții, el fiind „acel ce-atinge neatins **noroiul /** și poate duce drum și peste cer / și să rămiie fier de este fier / rugina-n el să nu-și puie altoiul". **Mocirla** dobîndește aceleași semnificații : „Cum de-ai orbit atita, să te scufunzi atît / Din pisc, într-o **mocirlă** ajunsă pin'la gît ?" sau „... **Mocirla** adunase / Din loc în loc, să zacă, lăturile spumoase. / O **dîră** de mocirlă legase între ele / Tărîmurile-nchise, palate și castele.

LIVIUS BERCEA

LA 15 MARTIE, SUB AUSPICIILE CENTRULUI DE ȘTIINȚE SOCIALE AL ACADEMIEI DE ȘTIINȚE SOCIALE ȘI POLITICE R.S.R. ȘI A FILIALEI TIMIȘOARA A UNIUNII COMPOZITORILOR DIN R. S. ROMÂNIA A AVUT LOC :

Colocviul de sunet muzical

Cvasi constituirea sunetului muzical, ca o entitate psiho-fizică, atestă dificultatea delimitării bazelor sale obiective de cele subiective, iar ambiguitatea confluențelor determină o pată albă pe harta cercetării. Un lung proces de purificare și cristalizare – pe care specia umană il măsoară în milenii – a populat universul auditiv cu acele mici insule vibratorii, generatoare de acuratețe și culoare sonoră. Tocmai uzurparea acestor calități a devenit tendința manifestă a unor anume practici muzicale actuale Or, întoarcerea sunetului muzical în haosul de vibrații din care a ieșit ar fi o pierdere ireparabilă pentru omenire. Pe de altă parte, domenii din afera sferei muzicale propriu-zise, cum sint : arderea in cimp sonor, tehnica transmisiunilor, tratamentele medicale, etc. pot beneficia de o mai bună cunoaștere a acestui fenomen. Oportunitatea și importanța unui colocviu axat pe tema sunetului muzical se impune de la sine, faptul, ca atare, reprezentînd o premieră în arena investigației științifice.

În ordinea expunerilor, titlurile și substanța ideilor supuse dezbaterii : Eugen Wendel **(București):** Considerațiuni asupra oscilațiilor corpurilor sonore și un sistem de organizare a înălțimilor.

După ce face un istoric al organizării gamelor, autorul exprimă părerea că împărțirea octavei în 53 părți egale corespunde mai bine valorificării resurselor timbrale ale sunetului muzical și fecundează pe această concepție un sistem de notație și gîndire componistică proprie.

Valentin Timaru **(Cluj) :** Diapazonul și sistemele de intonație.

O pledoarie pentru adaptarea diapazonului, cu frecvența etalon de 432 Hz., mai convenabil cerințelor de intonație și acordaj, decît actualul diapazon de 440 Hz.

Nicolae Szalay **(Cluj) :** Auzul logaritmic și influența sa asupra formării sistemelor tonale.

Se demonstrează, în cadrul organizării scărilor muzicale, acțiunea unor legi de natură extramuzicală. Împărțirea octavei, în conformitate cu „secțiunea de aur", conciliază aparenta incompatibilitate între legile acustice, de producere a sunetelor, și legile biologice, de percepere a acestora. Sistemul temperat apare ca o realitate obiectivă

Gheorghe Firca **(București) :** Lege acustică și sistem muzical.

Este pusă în evidență dialectica întrepătrunderii între legea acustică – un dat obiectiv – și sistemul muzical – un produs al spiritului uman – a cărei influență, în epoca contemporană, reinvie, în mod paradoxal, spiritul pitagoreic. Concluzie : o concordanță totală între conceptul acustic și cel muzical este o iluzie. Dar o iluzie generatoare de idei în ambele direcții.

Clemensa Firca **(București) :** Cercetări de acustică ale lui George Breazul.

Ni se face cunoscută o lucrare inedită a lui George Breazul, datînd din anul 1952. Manuscrisul, intitulat : „Standardizarea acustică", prezintă poziția distinsului muzicolog în legătură cu adoptarea noului diapazon, la frecvența etalon de 440 Hz.

Mircea Voicana **(București) :** Sonorul muzical – concept acustic și estetic.

Autorul meditează asupra celor două ipostaze ale sonorului muzical : sonorul acustic și cel estetic, observînd că pragul între acestea, timbrul muzical, este calitatea sunetului cea mai deficitară sub aspectul cercetării teoretice. Fuziunea celor două concepte, acustic și estetic, aparține personalității creatoare.

Cornel Suboni **(Timișoara) :** Sunetul italian și construcția viorii.

Lipsa unor criterii cu adevărat științifice în aprecierea calității viorilor – de unde impresionantul număr de falsuri – menține deschisă problema, încă din epoca de aur a vestiților maeștri lutieri italieni : Guarnieri, Amati, Stradivari.

Ovidiu Manole **(Timișoara) :** Criteriu de identificare informațională a sunetului muzical.

Abordarea, de către autor, a analizei spectrelor sonore cu ajutorul teoriei informației și a unor modalități cibernetice aruncă o lumină nouă asupra investigării timbrului muzical ; o problemă esențială, rămasă imobilă.

În cadrul discuțiilor : competența intervenție a prof. Matei Schorck a constituit, ea însăși, o comunicare ; Dr. ing. Dan Teodorescu a remarcat ținuta științifică elevată a unor idei ; ing. Cuteanu s-a referit la relația dintre domeniile construcției viorilor și rezistenței- materialelor ; legătura directă a dezbaterilor cu problemele muzicale a fost subliniată de prof. Dimitrie Emandi, decanul Facultății de Muzică, și de compozitorul Ion Crișan, secretarul Filialei locale a Uniunii Compozitorilor.

Imaginea complexă pe care natura o oferă cercetătorului atent lasă sunetului muzical privilegiul unei porți deschise spre necunoscut. Noi instrumente de cercetare științifică așteaptă să fie valorificate pe această cale. Lucrările colocviului situează orașul Timișoara în centrul unor asemenea preocupări.

OVIDIU MANOLE

OVIDIU GENARU

Ninsoare și frunză

Țin manuscrisul în bătaia minții
și mă gîndesc la această stranie
existență de artist, fără grandoare, fără scară la zei,
mereu în culisele hipodromului,
și la aceste zile aruncate pe cer,
bijuterii lunecătoare de la răsărit la apus,
tot mai mult luminate, tot mai puțin întunecate
aducînd ninsoare ori frunză...

Ah pentru ce

Ești îngerul păzitor al semințel,
noaptea fără să știi spiritul tău aprinde
Noimele vieții în tot ce e veșted.
Un țipăt dă gură: plăpînd sînt dar mă voi
întrema din țărîna morților simpli,
într-un piept umilit am lucrat toată iarna
restaurînd prospețime. Și curînd
voi umple floarea întîmplătoare cu daruri
dînd buzna în lumea perfecțiunii.

Stampă I

Nici nu purta nume – nu era vîntul
fierbînd în ochiuri amare pe pietre;
doar o cîmpie cu ferestrele trase, iubirea
în care rîndunica își amintea
cum se poate muri cu-ncetul
și fără de patimă printre salcîmii
abia prinși în aspre
arome de sare..

Dar, se-nțelege,
un ținut prea vast începea să urce
asemenea vîrstei;
ceea ce nu purta nume
se-nchega printre roadele libertății

pe cînd duioasa
iubită între fructe și-asini
purta gambele goale și,
asemeni ogarului, își încheia ocolul
între două alice.

„Ca o centură e Fluviul – spunea –
cu miluri albastre
și-un murmur în destrămare
memoria-n zori".
...Sta întoarsă spre mine
-ntre albele stînci și-un fumegos
soare incert.

Sub bolțile Binelui

Pe-acești îndrăgostiți de fum se sprijină
bolțile Binelui. În zori, Mîncătorul de Zăpadă
bătu și pînă seara peria griului
se auri în spic și foșnet. Necunoscută pasăre –
Poezia, ca o nălucă albastră mă lovi.
Nu ca un rău de primăvară.
Ci ca un fel de a iubi.

Daruri

Ah, pentru ce mi-ai vorbit, pentru ce
mi-ai vorbit de făptura aceea inexistentă,
un nume în joacă i-ai dat, un nume
străin numind-o Golemul?
La masa de scris m-am așezat,
era cald în camera mea de lucru și bine,
doar în sertar, doar în sertarul cu manuscrise
mi s-a părut că-i frig cum între două
stele din cer. Și mîna mi-a-nghețat.

Cînd azi, în sfîrșit
o nouă memorie a inimii
îndurînd echivoca,
gracila dorință.

„CARMEN" Foto: Walter Grogloth

I.D. TEODORESCU

Ce altceva decît...

Ce altceva decît amintire printre zîmbete
tandre, supuse, puteau însemna acele
largi volute închipuind o înaintare
șovăielnică?

Ori, poate imaginea unui soare
incert înscris pe înfierbîntatele stînci

(Auzi doar un murmur, totul reverberează
chiar chipul de pește – al fecioarei, alunecînd
printre asprele ierburi ale-nserării –
după care piere cu o singuratecă barcă.)

Dar acum mai limpede-i ziua
călătorim printre
scrumite trunchiuri de sălcii iar sus
un vînt statornic albește
– totul e neted

orbite adînci se deschid în –
piatra sonoră pe cînd departe
pe plajă izbucnește furtuna
Ca niște mrene surprinse-n șuvoi
caprele negre,

și deodată dorul acesta
sfîșietor
care mă pierde.

Atîta...

Atîta doar: îndemnul
de-a te vedea-n refluxul acid
al cărnii; călătorind
asemeni lăstunului spre
depărtata sare a Ursei.

Cînd neștiind încotro amintirea...

Acum, cînd ziua-n risipă albe
culori și rare coline domoale
mai pierde-ntr-o singerie revoltă

Cînd,

neștiind încotro s-a dus marea pe stînci
părăsit numeri urme de paseri
(și-un aburos acord de cimpoaie lesne
te-adoarme-n speranță)

iar

spectrul tău brav îngrădit
de fluturii galbeni o cale
mai aspră și-alege
într-un fel de exod mineral.

Acum,

te-ntorci iară să vezi cerul vîrstat
și plaja într-o de-asemeni penumbră
și-o singură stea cuibărită
în briza de seară

în timp ce cucuvaia sonoră a amintirii
suie ca un miez brun
de pe umărul tău.

Tot mai adesea...

Tot mai adesea cobor
înspre ziuă

pe cînd acea umilă speranță
naște ochiul enorm.

Abia ivit

și miriștile galbene care se trec
în faptul grăbit al dogorii.

Radu Țuculescu

PORTOCALE ȘI CASCADORI

(sau despre frumusețile și mizeriile unei zile de vară)

POVESTIRE

Capitolul unu

IMI ADUC AMINTE DE UN CINTEC PE CARE MI-L CINTA MAMA :

„te iubesc". Afară cerul părea plictisit. Bănuiam că se hotăra cu greu să lumineze ; îmi arunca prin fereastră priviri leneșe și absente lăsîndu-mă să pricep că, fără să vrea, e obligat s-o facă : „te iubesc". Brațul drept îmi amorțise binișor și l-am tras cu grijă, am sărutat-o apoi așa cum săruți un copil care te-a cucerit prin bănuita lui nevinovăție și știam că nu e vorba de plictiseală, n-aș fi vrut să creadă lucrul acesta, nu eram nici absent, ci doar puțin obosit. „Trebuie să plec". Din stradă auzeam cărucioarele cu lapte iar zgomotul sticlelor m-a convins că inevitabil va începe o nouă zi, că oamenii s-au trezit și că vor pleca la slujbă, gospodinele vor porni după cumpărături prin piață, unii se vor întoarce pe la casele lor. „Ce faci, ai început să meditezi ?" Se pieptăna admirîndu-se în oglindă și bineînțeles că zîmbea. Eu nu trebuia să-i răspund, eram la fel un zîmbet din cap pînă-n picioare. De fapt, nu mă întrebase nimic. Zăream borcanul cu flori pe un colț de masă, borcanul păstrat din anii de studenție și așa, din senin, fără nici o legătură cu el sau cu altceva, am început să fredonez. **ACUM SINGUR INTRE PATRU PEREȚI, STRIVESC AMINTIRILE.** „Ce cînți ?" Era un cîntec de leagăn sau cam așa ceva, dulce, roz, călduț, păstrat, fără să-mi fi dat seama, din copilărie, de la mama, și descoperit atunci, habar n-am cum, habar n-am de ce. In tot cazul, mă simțeam bine. „Am plecat, ne vedem diseară". M-am ridicat și am condus-o ușor prin hol, cred că am sărutat-o la despărțire, apoi m-am întors cu sticla de lapte în mînă. E bine să găsești dimineața o sticlă de lapte în fața ușii. Am pus-o pe masă lîngă borcanul cu flori și m-am vîrît înapoi în pat, „doar cîteva minute să mai lenevesc". Cojile de portocală, împrăștiate pe noptieră, nu se uscaseră încă și, dintr-odată, așa, fără nici o noimă, începu să sune telefonul, ca un cronçănit de cioară în liniștea aceea călduță. Am ridicat receptorul și l-am lipit nervos de ureche. Era mama. Treizeci de secunde (cine știe ?) am ascultat-o. „Nu cred". Apoi am scăpat receptorul din mînă (oare l-am scăpat ?) mama vorbea mai departe la fel de strident, m-am repezit în bucătărie, am găsit un cuțit, nu pricep cum, m-am întors în cameră și am tăiat firul de telefon. Cu firul încă în mîna stîngă și cu același zîmbet cabotin pe buze arătam cu siguranță caraghios. Ce am vrut să fac ? Ce mi-o fi trecut atunci prin cap ? Nu mai îmi amintesc. Cele cîteva cuvinte care au urmat nu mi le pot explica. Știu doar că după aceea gîtlejul mi-era uscat și, ridicîndu-mă, am băut pe nerăsuflate jumătate din sticla cu lapte, aflată pe colțul mesei, lîngă borcanul cu flori. Mi-am aprins o țigară și am deschis fereastra. Soarele scuipa deja saci de lumină și năvăli zgomotos în cameră de parcă pe mine m-ar fi căutat toată dimineața. Doi îndrăgostiți care se sărutau sub fereastră, uitați cu siguranță acolo de aseară, n-au reușit nici ei să-mi producă vreun sentiment anume. În momentul acela mă confundam cu obiectele din cameră și era liniște în jurul meu. Doar cîntecul de leagăn, învățat de la mama, se prelungise în gîtlej. Cînd țigara începu să-mi ardă degetele, țin minte, m-am hotărît să mă îmbrac și să ies.

Capitolul doi

DESPRE LAURENȚIU, PRIETENUL MEU.

Să nu vă apucați să scrieți niciodată despre prietenul vostru. Pornește la drum convins că vei fi sincer pînă la capăt, dar, după primele rînduri, gîndul că ar putea citi paginile tale, te subjugă perfid, arătîndu-și colții. Te oprești și începi să alegi cuvintele, atent, ca și cum ai rezolva o problemă de matematică. Apoi ștergi, rupi, iar ștergi, bîjbîi după expresii rafinate pentru a șlefui frazele, fără să-ți dai seama că nu mai lucrezi decît pentru a primi laude. Printre rînduri, un ochi atent va descoperi în cele din urmă, meschinăria. Dar prietenul tău va zîmbi înțelegător și îți va spune că mai bine l-ai fi chemat la o bere decît să-ți fi pierdut timpul cu așa ceva. Un prieten e ca o oglindă în care te uiți și nu vrei să te recunoști dar de care ai neapărată nevoie tocmai pentru a te recunoaște

Venea în fiecare vacanță de vară, din capitală, în satul nostru, născut la poalele munților. Laurețiu, prietenul meu. In prima excursie pe care o făcusem împreună, l-am privit la început cu un ușor aer de superioritate. El, orășeanul, eram convins că se va poticni la fiecare pas, că va obosi în cele din urmă și vom fi nevoiți să ne întoarcem. Dar, (acum cred că roșesc) chiar în prima zi, cînd soarele se hotărî să apună, eu am fost cel care, cu jumătate de glas, l-am rugat să ne oprim și să desfacem cortul pentru că eram obosit și nu puteam merge mai departe. M-a privit cu ochii aceia limpezi ca și gîndurile unei păduri de brazi, și-am înțeles că mă iertase. Ne-am aranjat în cort și pînă noaptea tîrziu am pălăvrăgit. Îmi spunea, printre altele, că scrie poezii ba chiar și scurte povestiri și i-ar place să urmeze istoria, să devină arheolog, sau geologia, dar că tatăl său nici nu vrea să audă de așa ceva și-l obligă să facă matematica, să devină inginer pentru că e „o meserie de viitor". L-am sfătuit să nu se lase cumva influențat de el și să facă numai ce vrea, pentru că și eu, la rîndul meu, voi face la fel. Apoi i-am dezvăluit planurile mele. Nu mi-a mai răspuns. Afară era noapte, era răcoare și se auzea pădurea. Credeam că adormise. Abia mai tîrziu mi-am dat seama că muntele pentru Laurențiu era o altă lume, o altă viață. În scurtele popasuri pe care le făceam, stătea tăcut și nemișcat într-o contemplare stranie așteptînd parcă o străveche făgăduială, apoi se ridica brusc și pornea mai departe, neliniștit să cunoască alte înălțimi mai periculoase, mai amețitoare. Il urmam bucuros, doar uneori, din cauza oboselii, îl lăsam să se cațere singur pe cîte un pisc și-l așteptam să se întoarcă și să-mi spună că a fost minunat.

Au trecut astfel ultimele vacanțe școlare, apoi a urmat facultatea, iar, spre surprinderea și ciuda mea, a intrat la politehnică. Verile continuam să ne întîlnim. Acum urmam trasee mari în diferitele masive ale țării. Asupra lui Laurențiu muntele continua să producă aceeași fascinație. Într-o noapte, ne hotărîsem să ne vîrîm sacii de dormit și să rămînem sub cerul liber, mi-a mărturisit : „Știi ... dacă n-aș mai putea urca, m-aș sinucide". Anul trecut am absolvit amîndoi. Eu am fost repartizat într-un oraș mare, așa cum mi-am dorit, iar el, absolvent eminent, a rămas în capitală. Ne-am înțeles ca primul nostru concediu să-l petrecem în masivul Piatra Craiului.

Capitolul trei

POȚI FLUIERA ȘI CU GURA INCHISĂ

Cofetăria e la capătul străzii, lîngă piață. Se poate bea o cafea bună în picioare cu doi lei și pălăvrăgi în liniște. Vara se pun mese afară. Acum e vară. Fumam mecanic și comandasem o cafea, a doua. Colegul de masă încercase să deschidă o discuție oarecare, dar văzu că nu aveam chef de așa ceva. M-a lăsat în pace. La o masă vecină, un tip în vîrstă îi explica unuia mai tînăr : „Ei dom'le, viața e ca o muscă ..." Era un ziar pe masă și am început să citesc mica publicitate. „Trec zilele așa, fără să-ți dai seama că trec și tot degeaba". „Să luăm un coniac, ce zici". „Eu nu mai beau, gata, m-am hotărît să mă las și de fumat". Citeam atent pagina ca un roman polițist. „Vînd șubă mare, bufet, mobilă stil, astrahan, cărți medicale – tel. 1 74 26, seara". „Cumpăr ochelari auditivi, urechea stîngă și pudel, rasă – tel. 1 47 33 – toată ziua..." Terasa era deja plină cu lume. Vorbeau toți deodată și era un zgomot continuu, plăcut, cred că era plăcut, stînjenit doar de sorbituri prelungi. „Hai, dă-mi un leu că n-am decît unu și vreau să beau o cafea!" „Iar n-ai bani, mă, iar ceri un leu?!" „Să mergem să facem o baie". Simțeam că transpirația îmi acoperă fruntea. Îmi aduc aminte că era rece și îmi făcea bine. Colegul, în timp ce-și ștergea cu palma fruntea, se hotărî să aducă două sucuri mari. N-am zis nimic. **ACUM, SINGUR ÎNTRE PATRU PEREȚI, STRIVESC AMINTIRILE.** „Bea că-ți face bine pe zăpușeala asta". Avea dreptate. A trecut așa un timp, mai ascultam ce vorbeau ceilalți, ne mai sorbeam sucul.

Am început să descopăr piața prin care mă învîrt de atîția ani. Nu arăta prea grozav, ici și colo peticită cu bucăți de asfalt proaspăt și moale, iar trotuarele erau destul de strîmbe, sparte în unele locuri și părăsite fără milă de cunoscuții lucrători, specialiști în asemenea treburi. O stație de taxiuri picotea, ceva mai jos, odată cu mașini și șoferi, în lipsă de clienți. Toate acestea le descopeream atunci, **AZI DIMINEAȚA,** spre prînz, și nu mi se părea nimic curios. „Hai să mergem la ștrand, să facem baie, că altfel înebunesc". M-am ridicat, și eu cred că simțeam același lucru, și am plecat împreună la ștrand.

Ștrandul este un loc în care se adună oameni de toate vîrstele și copii atunci cînd este foarte cald. Fiecare se dezbracă atît cît cere buna cuviință și se aruncă imediat într-un bazin cu apă relativ curată, nici prea rece, nici prea caldă, reușind totuși să fie răcoroasă. Se lovesc unii de alții în apă, le face însă plăcere, unii se joacă cu mingea. Bărbații se uită după femei, femeile la fel, mai discret. La casă, am luat cîte un bilet cu șase lei, apoi la intrare un bătrînel ni le-a rupt pe jumătate și ne-a arătat, cu mîna stîngă, pe unde se merge la garderobă. Am ajuns la garderobă, ne-am dezbrăcat atît cît cere buna cuviință, ne-am pus hainele pe un umeraș, ne-am înnodat numărul primit, la slip, și ne-am aruncat în bazin. Apa nu era nici prea rece nici prea caldă, era totuși răcoroasă. M-am lovit de cîțiva în timp ce traversam cu înverșunare, dar mi-am cerut scuze. Cu siguranță că s-au supărat pentru că n-am auzit nici un răspuns. Pe urmă m-am întins pe solar. Erau cîteva femei frumoase acolo. A început să-mi fie din nou cald și m-am mutat la umbră. Într-un grup gălăgios, colegul meu se juca cu mingea. La munte e multă liniște și niciodată nu e zăpușeală, acolo te simți curat, aerul are greutatea unei spovedanii, muntele iartă greșelile oamenilor, așa îmi spunea Laurențiu, brazii sînt calmi, îmi spunea Laurențiu, atît de siguri pe măreția lor, poți să-i asculți ore în șir, nu te obosesc niciodat, muntele iartă greșelile oamenilor. „Auzi bătrîne, azi, la cinci, pe stadion, dau spectacol cascadorii francezi. Să mergem să-i vedem că cine știe dacă o să mai avem ocazia vreodată și trebuie să fie interesant !". Am fost de acord. Pînă la cinci, țin minte, mai aveam o oră.

Capitolul patru

CASCADORII

Stadionul e plin. Geme. Nici un loc liber. Oameni de toate vîrstele, ca la ștrand. Femei a căror curiozitate sporește tensiunea din tribune. Copiii întreabă mereu cîte ceva dar nu primesc nici un fel de răspuns. Toată lumea așteaptă. In arenă se zăresc trei mașini albe, fără sticlă, sau altceva la geamuri, cu boturile turtite de la celelalte demonstrații, din alte orașe. Pe capota fiecăreia, în culori țipătoare, s-au scris numele cascadorilor. Se mănîncă semințe și se vorbește puțin. Toate mutrele exprimă convingerea că trebuie să se întîmple ceva neobișnuit.

Cascadorii se pregăteau calmi în fața spectatorilor, aveau costume întregi, colorate în albastru, roșu și alb și caschete cu geam protector. „Acum, gata, nu mai pot face trucaje"... „Am auzit că se dau peste cap..." „Păi vezi cauciucurile ălea. De aia sînt ca să nu se lovească prea tare". Mașinile pornesc una după alta, pipăind parcă terenul. Apoi încep să accelereze. Cu fiecare metru înghițit, măresc viteza. După o tură de teren, se întorc brusc toate trei, cu botul spre public, aproape una de cealaltă. Cascadorii se întrec să iasă din mașină, își smulg casceta de pe cap, zîmbind și salută. Se aplaudă. Acesta va fi salutul după fiecare număr, al mașinilor și al cascadorilor. Zgura va scrîșni de fiecare dată. Au pornit din nou. Se înclină într-o parte și rămîn pe două roți. „Abia aștept să-i văd cum se rostogolesc". Continuă drumul, una dintre ele nu reușește să-și mențină echilibrul. Abia la a doua încercare, stăpînă pe ea, pornește, în viteză ca să le ajungă pe celelalte. Au făcut o tură de teren apoi urmează salutul. Aplauze destul de puternice. „Bă, eu cred că ăstea sînt mașini speciale..." „Precis, au alt centru de greutate !"... Acum, într-o mașină, a mai urcat un cascador. Mașina pornește, rămîne pe două roți, iar cascadorul încearcă să iasă pe geam. Cel rămas la volan și-a încordat atenția și a început să accelereze. Cascadorul reușește să iasă și se ridică cu precauție în picioare, pe marginea capotei. „Asta-i mai greu". A reușit să-și păstreze echilibrul și zîmbește publicului. Aplauze puternice. „Destul de greu". „Poate să cadă de acolo". „Să alunece". Un nou număr. Dintr-o mașină înclinată ies pe rînd trei cascadori, parcă ar fi niște gîndaci, și fac o piramidă. Unul stă în cap. Mașina a prins viteză, abia reușește să ia curba. „Colosal"... „Îți dai seama ce se poate întîmpla dacă-i alunecă la unu' piciorul..." „Aici, cel de la volan duce tot greul, de el depinde". Din nou mașini și cascadori salută publicul. Aplauzele sînt furtunoase. „N-ai fost cu mine sus, îmi spunea Laurențiu, nu înțeleg cum poți să fii obosit, nu e minunată stînca aceea ?" Era zgîriat pe mîini și lovit la picioare, dar încîntat de urcușul său și de aerul înghițit acolo sus în vîrful stîncii. Motoarele și-au încordat nervii strident, frînele șuieră des, par gîtuite. Un cascador s-a urcat pe un trepied înalt din lemn în timp ce cascadorul de la volanul unei mașini este legat la ochi. Mașina se află la cîțiva zeci de metri de trepied. O pornește brusc, lovește trepiedul, trece pe sub cascadorul rămas în aer cîteva clipe și se oprește nu departe de el. Tribunele aplaudă vijelios.

Mă simțeam penibil și aș fi dorit să plec, dar trebuia să deranjez prea multă lume ca să pot ieși. **ACUM SINGUR, ÎNTRE PATRU PEREȚI, STRIVESC AMINTIRILE.** „Fii atent acolo și nu mă mai tot bate la cap". Un copil o întreba pe mămica lui dacă pe nenea care a căzut nu-l doare. Nu a mai așteptat răspuns (Nici nu l-ar fi primit) pentru că atenția i s-a îndreptat spre o mașină al cărei motor începuse să fumege. S-a făcut liniște în tribune. Ochii așteaptă să vadă o explozie și eventual un cascador zvîrlit printre rînduri. Fumul este însă repede potolit iar mașina, înlocuită cu alta de rezervă. „Ei, dacă exploda..." „Ăla număr..." „Să știi că totuși e periculos să faci pe cascadorul..." „Lasă că cîștigă bine ăștia". Se pregătește ultimul număr. Sper că e ultimul. Un cascador e stropit cu benzină în timp ce o poartă de cîțiva metri, din paie, este așezată pe pistă. Cascadorul se urcă pe capota mașinii, se întinde pe burtă cu brațele desfăcute, și se prinde cu mîinile de margini. De aici, de sus, arată ca o cruce. Motorul a început să tremure. Cineva dă foc paielor. În tribune se simte încordarea. Doar un băiețel de lîngă mine repetă mereu – „ce face acum, mămico" – parcă ar fi placă stricată. Mașina a tresărit deodată și în cîteva secunde a trecut prin poarta în flăcări. Hainele cascadorului ard. Colegii săi aruncă pături peste el înăbușind focul, în timp ce un pompier își face impasibil meseria lîngă poartă. „Asta a fost tot ?" Lumea aplaudă oarecum dezamăgită. Într-adevăr e ultimul număr. La un microfon special amenajat, șeful cascadorilor spune cîteva cuvinte în franțuzește și termină scurtul discurs cu un „mulțumesc" plin de accente. Aplauze generoase, semn că toți au priceput cuvintele francezului, mai ales ultimul care le-a mers la inimă și i-a îmbunat. Apoi m-am înghesuit la ieșire. „Nu prea merita atîția bani". „Oricum, a fost interesant". „Dar vezi că nu s-au dat peste cap". „Numai la București, am auzit..."

M-am pierdut de coleg prin mulțime. Uitasem de el. Păstram în imagine cascadorul acela întins pe capota mașinii. Părea căzut de pe o stîncă pe un platou din pietre albe și lucioase. Pe urmă, am ajuns acasă. **ACUM SÎNT ACASĂ, SINGUR ÎNTRE PATRU PEREȚI.**

Capitolul cinci.

TREBUIE SĂ ÎNCHEI

Laurențiu a urcat singur în Piatra Craiului. N-a mai avut răbdare, altfel nu pricep, doar bine ne-am înțeles că vom merge împreună acolo. S-a dus pentru cîteva zile singur și i-a promis mamei sale că se va întoarce repede. Așa făcea de fiecare dată și se ținea de promisiune. Azi dimineață mi-a telefonat mama că Laurențiu a murit sus, în munții Piatra Craiului. A căzut de pe o stîncă pe un platou de pietre albe și lucioase.

BOCŞA – oraşul celor trei oraşe

O cronică povesteşte că, pe aceste plaiuri, pe aceste coline domoale, acoperite de iarbă fragedă sau de pietre solitare, în urmă cu mai bine de două secole şi jumătate, un cioban rătăcitor, umblînd după păşuni, a găsit nişte pietre sclipitoare, „parcă erau nestemate", în care se îmbinau aurul, argintul, cuprul, fierul şi plumbul.

Dar pe aceste locuri din Caraş, din arhaica şi îngusta vale a Bîrzavei, chiar şi în urmă cu 1800 de ani, vechii noştri strămoşi, Romanii, au descoperit că pămîntul pe care stau poartă în pîntecele sale de piatră minereuri preţioase. Ei au folosit fierul şi arama pentru arme şi podoabe, iar cei care-au mai trecut pe-aici, Turcii, s-au folosit la fel de binefacerile metalelor. Urmele lor se văd risipite şi azi pe aici, pe Dealul pietrii, Ramna, şi la Gurguiele, zis „Cracu de aur".

Aici, de 250 de ani, oamenii prospectează şi scot minereul de fier. La Dognecea, La Ocna de Fier, pămîntul a fost spart de galerii. Dacă vom merge pe firul acestor bene, care lunecă pe sub cerul primăvăratic, şi vom traversa mari păduri, atunci vom ajunge pe firul lor spre locurile unde contemporanii de la Ocna de Fier scot minereul greu la lumină. Sînt locuri nemaipomenite, pe-aici, mai ales aceste păduri, a căror culoare devine ca de cupru, cutreierate în acest anotimp doar de păsări şi care aşteaptă să fie cutreierate şi de oamenii locului.

De 250 de ani, sau de 1800 de ani, sub aceste coline împădurite, oamenii sfîrtecă piatra şi-o scot la lumina zilei. De 250 de ani, din moşi strămoşi, pe-aici, pe la Ocna de Fier, pămîntenii au fost numai mineri. Galeriile subpămîntene răsună de glasurile lor puternice şi luminiţele lămpilor lor neodihnite ard pretutindeni şi viu în aceste adîncuri, cînd ei se îndreaptă, pe aceste galerii, cu lămpile la piept.

Dar mai cu seamă aici, în faţa muntelui de piatră, poţi întrevedea îndemînarea, cutezanţa şi răbdarea omului de pe aceste locuri, învăţat să se războiască mereu cu întunericul orb, cu primejdia, cu natura ostilă. În aceste abataje, ciocanul de perforat, această mitralieră paşnică, vorbeşte despre efortul uman depus aici, pentru ca viaţa să meargă înainte şi meşteşugul vechi mineresc să se perpetueze.

Minuind maşina, biruind muntele, făcîndu-l supus, minerul Ocnei de Fier ştie întotdeauna că viaţa lui omenească a fost posibilă numai datorită acestui timp istoric românesc, care a descătuşat energia lui de exploatare şi de un trecut întristător. Cît calm în aceste fizionomii. Cîtă putere emanînd din aceste chipuri. Cîtă omenie în aceste priviri.

Dar aceste valuri de oameni ieşind din schimburi, care alunecă pe străzile aceluiaşi oraş închegat din alte trei aşezări? Dar pulsaţia acestei energii, posibilă azi, pe unde se găsea o aşezare prăfuită de provincie. Înaintarea oamenilor spre case se face după o umană şi generoasă dăruire.

Cei care nu cunosc aceste meleaguri, trebuie să afle că Bocşa contemporană este o participantă activă, prin creaţiile şi oamenii ei, la ampla construcţie socialistă a ţării. Podul de la Vadul Oii, partea sa metalică, este montată de oamenii de la U.C.M.M.A. – Bocşa. Echipamentele hidromecanice de la Porţile de Fier, stăvilare, batardouri, sînt creaţii ale Bocşei. Macaralele turn, de le veţi vedea pe şantierele ţării, să ştiţi că au pornit de pe aceste pămînturi bocşene ca şi maşinile agricole şi podurile rulante. Ingineri ca Simu Constantin, Petru Potoceanu, Dimitrie Galu au devenit nume de rezonanţă aici.

Aceste case moderne, dar şi aceste case modeste, cu pomi înfloriţi în grădini şi cu porumbeii paşnic alăturaţi pe ţigle, cu ciclameuri în ferestre, vorbesc despre existenţe omeneşti care şi-au alcătuit în timp o albie stabilă, care au învăţat să trăiască aici, să-şi iubească şi să-şi respecte aşezarea.

Oare ce dacă nu respect şi iubire poartă oraşului său un venerabil creator de artă al Bocşei contemporane, pictorul Tiberiu Botlic? Aura sa romantică, boema unei vîrste revolute, fac din figura sa însuşi simbolul frumuseţii pătrunzînd şi innobilînd acest oraş al său şi, prin el, sufletul contemporanilor săi. Miniaturile sale, dintre care unele realizate la dimensiuni normale, grupuri statuare, pot fi văzute în peisajul citadin al Bocşei. Picturile sale, de un farmec inegalabil, portretele sale, cutreierate de o frumoasă melancolie, peisaje de un calm sufletesc unic, fac din venerabilul pictor şi sculptor, care a creat în tinereţile sale în ambianţa lui Picasso şi Matisse, un suflet vibrant, un spirit lucid şi ales, chiar şi la vîrsta lui de nouă decenii.

L-am întrebat pe primarul Bocşei contemporane, tovarăşul Nicolae Avram, dacă păstrează în amintire o imagine a acestei aşezări, cum arăta ea în copilăria sa. Aceste imagini sînt de album, mi-a spus el. şi ele au putut fi văzute într-adevăr de mine în album, aşa cum, de pildă, profesorul Trăilă le păstrează cu veneraţie.

Dar primarul acestui oraş bănăţean, constituit din alte trei, are mai cu seamă vii în memoria sa imaginea oraşului său iubit de astăzi. Trecutul este glorios, adevărat. Bocşa, această aşezare de 17–20 mii de oameni, a dat ţării personalităţi marcante, ca pictorii Velceleanu, Zaicu, scriitorii Mihai Gaşpar, Tata Oancea, Aurel Novac, cîntăreţii Aurelia Fătu-Răduţu, Nicolae Florei şi alţii. Dar Bocşa de azi, în visele primarului Nicolae Avram, aduce mai cu seamă imaginea clară şi impresionantă a unei aşezări în care timpul prezent, cu uimitoarea sa dinamică, timpul socialist, şi-a pus sigiliul său generos şi de neşters.

ION ARIEŞANU

Flacăra vieţii

Nivelul zero. Cu două cute, întipărite de un praf roşcat pe faţă, o privire blîndă care vede lumina soarelui o dată la opt ore, o salopetă, un ciocan pneumatic şi o cască albă: Ioan Bîrdac, inginer de exploatare la mina Ocna de Fier.

„Am deschis nivelul minus patruzeci, un adevărat muzeu natural. Acolo am lucrat ca şef de sector apoi la minus optzeci. Acum sînt şef secţie schimb pe mină... Se lucrează în trei schimburi, cu care ne rulăm şi noi, inginerii de la extracţie. Producţia este bună şi reuşim să depăşim angajamentele luate în întrecere... Lucrăm la puţul numărul trei care trebuie să facă legătura, în final, cu puţurile minus patruzeci şi minus optzeci. O întreagă ramificaţie de galerii... Avem oameni foarte buni, majoritatea sînt de aici din zonă, din Bocşa, Dognecea şi Ocna, mineri din tată în fiu. problema cea mai importantă pentru noi este acum să schimbăm maşina de extracţie, să facem o nouă casă a maşinii de extracţie şi să începem lucrările la puţul minus 120 fără să se oprească producţia nici o clipă..."

Nivelul nouăsprezece. Un tînăr din Bocşa, prin cincizeci şi ceva pleca la Reşiţa să continue meseria de electrician a tatălui, descoperea mina, pleca la Petroşani, la Institutul de mine şi se întorcea în 1965 inginer minier, aproape de casă, la Ocna de Fier. După nouă ani, un reporter îl întreba, iar el, emoţionat, şi nehotărît în a-şi deschide sau nu sufletul, rememora etape din viaţă.

„Am cunoscut-o într-o tabără studenţească. Eu eram în anul IV, iar ea elevă la Sinaia. Corespondenţă. Am făcut practica într-un an la Filipeşti şi Sinaia. Din nou corespondenţă. Apoi, ne-am întîlnit la mare şi... m-am întors însurat... E profesoară de muzică în Bocşa... Am o fetiţă de 5 ani".

Nivelul douăzeci şi cinci. Un tînăr inginer cunoaşte mina de cărbuni din Valea Jiului, cunoaşte întunericul ei de sub minus o mie de metri, şi munca de acolo, cunoaşte asprimea şi satisfacţiile muncii de miner... „M-am întors aproape de casă, la Ocna de Fier, în primul rînd, pentru că în minele acestea se face mai multă, mult mai multă inginerie, decît în cele de cărbuni. Imaginaţi-vă că noi, inginerii de exploatare, sîntem dublaţi de geologi şi topografi care prospectează permanent terenul. Azi, poţi avea producţie maximă şi mîine... Filonul secătuieşte şi te muţi într-altă parte. Şi toată mişcarea asta trebuie să se facă rapid, fără pierderi de producţie. Şi la asta aş adăuga spectacolul: o mină de fier este fantastică. Aţi văzut colecţia de minereuri a tehnicianului nostru de aici, din Ocna?... Păcat. Pîntecul acestui pămînt a adus şi premii de frumuseţe, nu numai oţeluri".

Nivelul treizeci şi şase. Familia Bîrdac locuieşte în Bocşa împreună cu părinţii, pensionari. La 36 de ani, Ioan Bîrdac... „Citesc romane istorice. Astea îmi plac. Sînt ca nişte poveşti în care crezi. Îmi place Minulescu...

Nivelul patruzeci şi ceva: „Îmi doresc foarte mult să călătoresc, poate şi pentru că sînt dintr-aceia care văd pămîntul dinăuntrul lui, care văd copacii de la rădăcină. Şi, nu ştiu, cînd călătoreşti, oricît ar fi de obositor, te întorci acasă proaspăt pentru un întreg an de muncă".

Din nou nivelul zero, suprafaţa. Omul îşi ia casca în mînă. Uită de reporter. Se îndepărtează relaxat. A trebuit să-şi aducă aminte de sine o jumătate de oră şi asta i-a făcut bine. A trebuit? Poate nu. Dar,... Pe un perete, mai multe afişe colorate: **„Sîngele donat reînvie flacăra vieţii..."** Un sfert de mileniu de minerit la Bocşa, Ocna de Fier, Dognecea, 1723 – 1973". Un fel de flacără a vieţii, nu?

PAUL EUGEN BANCIU

Un erou al timpului nostru: Gheorghe Potocean

1. Omul şi munca sa

Înţelegeţi, reporterul va spune, simplu şi emoţionat: am întîlnit un om, un om care ni s-a confesat, un om modest, cu un fel de pudoare a sentimentelor, care, de cele mai multe ori, a preferat să răspundă evaziv la întrebările directe asupra propriilor sale realizări, oferindu-ne mai curînd date obiective... Ceea ce veţi descoperi în plus, mai jos, vor fi, aşadar, propriile noastre consideraţii:

Un om calm, echilibrat, comunicativ, de o statură medie deci, 42 de ani, tată a doi copii; de 23 de ani, la Ocna de Fier, parcurge, pentru a ajunge maistru, treptele meseriei: vagonetar, ajutor de miner, miner; în 1954 – deci la abia 3 ani de la angajare, este promovat – „provizoriu" scrie în Decizie – maistru, provizorat care se va dovedi, prin priceperea omului, a nu rămîne un simplu cuvînt pe o hîrtie.

Contrar aşteptărilor – eram să spun: comodităţii, – în 1961 pleacă la şcoala de maiştri mineri de la Deva, pe care o absolvă în 1964 – an în care, la înapoierea în mină, este primit membru de partid.

Peste doi ani, primeşte „Medalia Muncii"; peste alţi doi ani, în 1968, „Ordinul Muncii cl. III-a"; stele de fruntaş anuale, alte două medalii jubiliare; o activitate deosebită pe linie politico-socială; membru în Comitetul judeţean de Partid Caraş-Severin, deputat, de patru ani, în camuna Ocna de Fier, unde şi locuieşte. Ca maistru miner supraveghează activitatea a 16 echipe Şi-apoi, în timpul rămas „liber" – o activitate socială susţinută în cadrul comunei, intr-o încercare de continuă ridicare a prosperităţii, nivelului de civilizaţie al satului.

„...un vechi sat de mineri, spune Gheorghe Potocean; bunicul meu a locuit tot aici, în Ocna de Fier. În ceea ce mă priveşte am, faţă de satul meu, vechi obligaţii. Şi iată cîteva realizări ale consătenilor mei: canalizarea comunei, atelier de reparat televizoare, o cismărie, înlocuirea totală a reţelei de iluminat, un club nou, şi speranţa ca, pînă la sfîrşitul anului să fie terminat drumul, şoseaua Bocşa – Ocna de Fier. Vedeţi, dar, că viaţa mea particulară se confundă cu cea a comunei, a consătenilor mei".

2. Conferirea titlului de Erou al Muncii Socialiste

Ziua: 8 Martie. Locul: sala noului cămin cultural din comuna Ocna de Fier. Participanţi: mineri, soţii de mineri, copiii minerilor.

Ora 10. În prezidiul adunării iau loc reprezentanţii Comitetului judeţean de partid Caraş-Severin, reprezentanţii minei, mineri. Se dă citire Decretului Consiliului de Stat al R. S. România, prin care i se conferă, tovarăşului Gheorghe Potocean – cu ocazia sărbătoririi a 250 de ani de activitate minieră, a zonei miniere Bocşa – Ocna de Fier – Dognecea – titlul de Erou al Muncii Socialiste.

A. BALTHAZAR

Secretarul de partid...

...este Nicolae Tănase, care lucrează în uzină de 28 de ani. La început, muncitor electrician, apoi şef de echipă, lucrînd în această calitate timp de 12 ani. Gălăţean, căsătorit aici. Limbajul, gesturile, cunoaşterea completă a treburilor uzinei, de la ciocan la plan, ni-l arată drept un intelectual format, avînd dimensiunile practice ale vieţii în faţă, şi pentru care biroul nu este o bază, ci un temporar refugiu.

– Copilul meu va trebui să parcurgă un drum asemănător, prin domeniul cinstit al muncii; mă va urma în profesiune, după absolvirea şcolii de pe lîngă uzină.

N. Tănase devine membru al P.C.R. în 1958, un moment crucial în viaţa sa. Ne reprezintă ţara în R. S. Cehoslovacia, cu asistenţa tehnică în problema construcţiei podurilor rulante: producător uzinele Bocşa.

Şi apoi, importantă pentru el este însăşi munca pe care o duce cu oamenii, în calitatea sa de secretar; dificultăţi inerente au existat în înţelegerea acelor destine omeneşti de care e legată producţia atît de indestructibil.

– Satisfacţia mea a fost mare, cînd la finele anului 1973, colectivul nostru de muncă şi-a realizat sarcinile de plan... Colectivul nostru de muncă este omogen, foarte harnic şi priceput, a realizat multe obiective majore ale economiei naţionale... Oamenii noştri sînt foarte înţelegători şi receptivi; de cîte ori s-a apelat din partea conducerii uzinei sau a comitetului de partid, aceşti oameni au înţeles şi au răspuns prompt la chemările lansate... Ne-am preocupat ca oamenii să-şi ridice nivelul profesional, să fie încadraţi conform pregătirii lor profesionale.

Şi aceste lucruri nu sînt puţine la număr. Enunţate, chiar în aceşti termeni obiectivi, neutri, lăsînd să se citească modestia, firescul bărbătesc cu care oamenii din Bocşa privesc lucrurile, aceste activităţi reprezintă o sinteză a celor trei decenii care au crescut oameni şi au elaborat calitate pe bandă rulantă.

L. B.

Mihai Timu, sau greutatea reală a fierului

Semnificaţia economică a uriaşului Combinat siderurgic reşiţean am aflat-o abia la Ocna de Fier, cind inginerul Mihai Timu, şef de secţie coordonator la Intreprinderea minieră Bocşa mi-a spus : „Cantitativ noi dăm 8% din fierul ţării. Ştiţi ce inseamnă asta ? Parcă ai arunca un ac in carul cu fin, adică in cuptoarele Reşiţei".

Am simţit atunci, lingă modestia tinărului inginer, greutatea reală a fierului.

Mina Ocna de Fier a sărbătorit nu de mult 250 de ani de activitate neintreruptă. Aici se extrage minereu de fier şi minereu cuprifier. Aici lucrează oameni minunaţi, pentru care exploatarea comorilor subpămintene inseamnă dragoste de ţară, dragoste pentru familie.

Unul din aceşti oameni, inginerul Mihai Timu, la cei treizeci şi opt de ani ai săi, poate face un bilanţ fericit : de douăzeci de ani munceşte şi invată alături de mineri. Jalonez citeva date din viata lui, după propriile-i mărturisiri :

„Vin din Vatra Dornei. Sint miner din 1954, cu o intrerupere de 5 ani (1963–1968), cit am fost student la Institutul de mine Petroşani. In 1960, am intrat in partid ; am fost indemnat să-mi completez studiile. In 1957, am contribuit cu toţii la introducerea perforajului mecanizat la Ocna de Fier. Trebuie să ştiţi că la minele de fier e mai puţină mecanizare, spre deosebire de minele de cărbuni. Dar şi gradul de periclitate e mai mic".

„Meseria, pot spune că am invăţat-o o dată cu minerii. La noi fluctuaţia oamenilor e mai mică decit in alte locuri. Oamenii au familii, unii şi-au cumpărat case".

„Primul meu şef de secţie a fost tovarăşul David Brinzei, azi, director al Intreprinderii miniere".

„Coborim in mină aproape zilnic".

„Citiva oameni buni, cu peste zece ani vechime, cu care mă mindresc, sint şefii de brigăzi : Cotleţ Maftei, Mură Marin, Sporea Ilie, Gogoşan Haralambie, Rucăreanu Vasile. Concurăm pentru locul I pe minister".

„Sintem una din intreprinderile care vor indeplini cincinalul in patru ani".

„Sint căsătorit. Am un băiat in clasa a IV-a. Soţia lucrează tot aici".

Mai reţin, din discuţia cu Mihai Timu, că iubeşte arta, că a fost component al echipei de teatru, participantă la faza finală pe ţară.

Un om obişnuit numai datorită faptului că tot mai mulţi oameni işi găsesc fericirea in muncă. Recent a fost decorat cu Ordinul Muncii clasa a III-a.

Nu mi-a fost usor să aflu toate acestea de la inginerul Mihai Timu. De altfel, la despărţire, mi-a şi spus : „Sint obişnuit mai mult să muncesc şi să tac".

ION VELICAN

Agendă culturală

In timp ce oraşul işi desfăşura diversitatea pitorească, culorile şi miresmele inceputului de primăvară, la etajul I al Consiliului popular orăşenesc l-am cunoscut pe profesorul de muzică Nicolae Petrişor, locţiitorul secretarului de partid, preşedintele Comitetului orăşenesc de cultură şi educaţie socialistă.

Interlocutorul mi-a relatat cu luciditate responsabilă dar şi cu entuziasm despre viaţa spirituală a oraşului, despre rodnice realizări, despre proiectele de viitor.

Casa de cultură orăşenească conduce şapte cursuri ale Universităţii populare printre care : Informare politică, Protecţia muncii, Desen tehnic şi altele, unele fiind predate direct la locul de muncă al cursanţilor. Cercurile de artă populară, de artă plastică, muzicală, filatelic şi de stenodactilografie se bucură de o prezenţă numeroasă şi constantă fiind indrumate de competenţa unor cadre cu o bună pregătire profesională.

Stagiunea săptăminală a Teatrului din Reşiţa face săli pline, iar corul, taraful şi echipa de dansuri completează o tradiţie al cărei „obiect de preţ" este efervescenţa vieţii spirituale a muncitorilor şi minerilor din acest puternic centru industrial al ţării. Cu justificată mindrie, prof. Nicolae Petrişor imi relata despre corul elevilor din Ocna de fier, pe care-l conduce, cerc care a participat la cel de al X-lea concurs republican, faza finală. Este emoţionant şi semnificativ să cinţi pe una din primele scene ale ţării, pentru aceşti copii de mineri din inima munţilor bănăţeni.

Dintre proiectele de viitor, ambiţioase dar realizabile, aş aminti dorinţa unui festival anual intitulat **„DEBUTURI BOCŞENE"**, pentru muzica populară şi uşoară, intemeierea unei orchestre simfonice şi două studiouri, unul al tineretului şi unul al amatorului, care să contribuie la educaţia politico-ideologică a tinerilor.

RADU MELNIC

Mugurii privind nemărginirea

Interlocutorul meu e profesorul Petrişor Nicolae, directorul Casei de Cultură din Bocşa. Discuţia, avind ca subiect activitatea culturală a oraşului, a fost deschisă prin intrebarea : care e ideea de bază a activităţii pe care o conduceţi ?

– Completarea

– ?

– Vedeţi, şcoala satisface doar intr-o anumită măsură setea de cunoştinţe. Există insă in oameni o necesitate de altă natură. Aş numi-o **nevoie de spectacol**. Una e să vorbeşti despre ceva, dar altceva e să vezi şi să auzi. De pildă, muzica lui Enescu.

– In şcoli există plăci, material didactic.

– Dar nu există ambianţa, acel ceva ce satisface nevoia de care vorbeam mai inainte. De aceea, cind nu ne biruie comoditatea, lăsăm televizorul şi mergem la cinematograf, teatru ori stadion. Pentru că intre emoţia globală şi suma emoţiilor individuale există, desigur, o cu totul altă relaţie decit cea de egalitate.

– Şi cum concretizaţi aceste idei ?

– Oferind **material didactic şi pentru suflet** ! Asta inseamnă piese de teatru, spectacole de muzică uşoară, populară, concursuri, intilniri cu artişti, scriitori, oameni de ştiinţă.

– Aveţi un cenaclu ?

– Nu de mult, dar il avem. Ne lipsea ceva şi parcă nu ştiam ce.

– Vorbiţi-ne puţin de activitatea lui.

– S-au intilnit in el producători deja publicaţi, şi tineri care abia acum invaţă să incerce cuvintele cu emoţiile şi frămintările lor. Mărturisesc că aceştia din urmă ne interesează.

– O merită din plin, pentru că atunci cind au citit au existat intr-adevăr citeva momente in care s-a respirat altfel. Apropo, cine a citit ?

– Gheorghe, Melitta, Ana ... Şi, dacă n-ar fi fost copleşită de emoţii ...

– Ne-aţi spus numai prenumele.

– Atit. Gheorghe, Melitta, Ana ... Numele şi-l vor impune ei singuri ! Ei sint mugurii privind nemărginirea ! Ascultaţi-i cum se dezghiocă !

TITUS SUCIU

PUTERE

Eu, un om,
un punct in univers,
m-am simţit tot mai mic
in faţa imensităţii cerului
şi-a mării.
Aveam un sentiment ciudat.
De admiraţie,
spaimă şi mindrie,
veneraţie,
şi am fost stinjenit,
deosebit de stinjenit
cind marea mi s-a-nchinat
la picioare.

MELITTA TUSCHKAN
anul IV, liceu.

MAICĂ

Maică ... e primăvară şi caisul
a uitat să inflorească.
Maică ... e dimineaţă,
dar la geamurile tale
nu s-a făcut ziuă.
– Ce e asta, maică ? – Intoarcere !
– Şi eu ce să fac ? – Rodeşte !

ANA GIRBONI

DRUM DE NOAPTE

O să plec pe drumul ars de stele,
spre marginea anotimpului,
cu umbre de sunet măcinate in
nepăsare.
Şi-am să imprumut lampa vie,
a apelor ameţite-n răsucire,
pentru intunericul lung
ce-şi dă tuise altă faţă
in zilele trecute
dincolo de mine.

GHEORGHE HOBAFCOVICI
anul II, liceu.

DEFINIRE

Eule,
cerb care bei apă
din pumnul viu al pămintului,
să nu te duci
la izvoarele secate,
să nu te imbeţi
cu singele pămintului-lut,
să nu te-adapi
la plasma furtunii de nisip.
Ci caută seva pădurii,
solară.

ADRIANA L. IUGA

Remember

Instantanee antileze

E in ianuarie '72. Se inserează, iar noi privim panorama H a v a n e i din balconul nostru de la etajul 17. Departe, pe ocean, soarele coboară in ceţuri vineţii şi parcă cineva nevăzut schimbă filtrele de lumină ale amurgului. Oraşul alb pare iluminat pentru citeva clipe, trece in uşoare nuanţe de gri, in surisuri violacee, iar apoi se lasă, brusc, umbrele serii.

E o răcoare bună şi oraşul s-aprinde de-odată de lărmuiala unor voci tinereşti, s-aud claxoane, lozinci şi din nou răspunsul unui cor de glasuri agitate. Curind prin piaţa de lingă „Habana libre" trec citeva camioane pline de tineri. Ritmuri de tobe, pilcuri zburătoare de afişe aruncate trecătorilor, ţiuitul claxoanelor, din nou lozinci strigate patetic, din nou participarea acelor coruri de glasuri curate. Aflăm că are loc o manifestaţie a tineretului din Havana.

In altă seară, sintem cuprinşi in fluxul unei coloane de manifestanţi care traversează oraşul, sint steaguri cubaneze şi vietnameze, pancarte, sint tineri şi bătrini, femei cu copii in braţe. La ambasada R.P.D. Vietnam, toate luminile aprinse. Manifiestanţii işi exprimă solidaritatea cu lupta poporului vietnamez, sintem in zilele de după semnarea acordului de pace, entuziasmul este plenar.

Aici, toate mitingurile şi manifestaţiile de stradă au loc seara, după ce căldura de peste zi se potoleşte, iar vintul de larg devine mingiietor.

★

Marele hol al hotelului „Habana libre" este un fel de piaţetă. O fintină susurătoare, tufe de platanos sau palmieri, sub cupola inaltă, sprijinită pe coloane zvelte, ca nişte trunchiuri de PALMA REAL. Aici sint magazine, frizerii, ateliere de coafură, o consignaţie, apoi restaurante şi baruri, cofetării, chioşcuri de tutun şi ziare, săli de conferinţe şi expoziţii. Tot timpul e o adevărată invălmăşeală in această piaţetă interioară : vin sau pleacă delegaţii din ţări ale Americii latine, participanţi la congrese sau colocvii internaţionale, veniţi din Europa, din Asia sau Africa, aici se dau intilniri şi se aşteaptă mult, după obiceiul aşazisei „ore cubaneze", ceea ce ar insemna că intirzierea, oricit de mare, e legiferată de practica locului. Nimeni nu se grăbeşte, e răcoare, discuţia poate fi prelungită oricit, cu o anumită voluptate.

★

Pe cit de luxuriantă şi opulentă e flora insulei, pe atit de redusă e fauna savanelor sau a sierrelor, fapt care se explică prin absenţa migraţiilor pe care le oferă continentul şi, deci prin imposibilitatea regenerării speciilor.

Poate de-aici derivă şi marea dragoste a cubanezilor pentru păsări şi animale, mulţimea grădinilor zoologice, a expoziţiilor de păsări mici, a pasiunii pe care o arată crescătorii de canari pentru aceste vieţuitoare prezente in numeroase locuinţe, ori scoase afară ziua, in colivii delicate, atirnate pe zidurile caselor.

Vizitind citeva grădini zoologice, am fost impresionat mai ales de sectoarele crocodililor şi-ale papagalilor.

Zeci şi sute de vizitatori stau ore in şir in preajma marilor reptile care zac intr-o nemişcare şi-ntr-o nepăsare imperturbabilă, sub platoşele lor verzi. Incerci in zadar să-i provoci cumva, să-i scoţi din inerţia asta nesfirşită, incit ai impresia că sint lipsiţi de viaţă. Cite unul rămine mult timp cu gura căscată, de parc-ar fi uitat s-o inchidă sau de parcă n-ar mai putea face acest lucru. Stă astfel in soare, cu dinţii lui fioroşi, şi priveşti spunindu-ţi că o dată şi-o dată tot trebuie să se inchidă monstruoasa cavitate, plăcile acelea metalice. Şi de-odată, cine ştie cind, prin surprindere, fenomenul se produce, fără ca repugnanta fiară să prindă ceva.

N-am crezut niciodată că papagalii pot fi de o atit de mare diversitate. Am in vedere mărimea şi culorile in care sint spoiţi. La i n t r a r e a in paradisul psitaciformelor, se află un exemplar vorbitor, dar, cu toate insistenţele noastre, exemplarul, dezabuzat, abia de ne adresează citeva sunete.

Am văzut mulţi papagali agreabili, in haine, ca să zic aşa, onorabile. Dar şi din cei de mărimea porumbelului, boiţi strident, cum sint şi oamenii uneori. Şi, ca şi ei, jalnica lor stare ii lasă, bineinţeles, indiferenţi.

Dar vizita pe care-o facem papagalilor este, oricum, plăcută şi relaxantă. Iar pentru copii – un lung prilej pentru mirare, un spectacol fascinant şi instructiv.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

„O structură coregrafică prin care baletul românesc să poată aspira la universalitate"

Cu Alexandru Schneider, conducătorul artistic și coregraful Chore-studioului

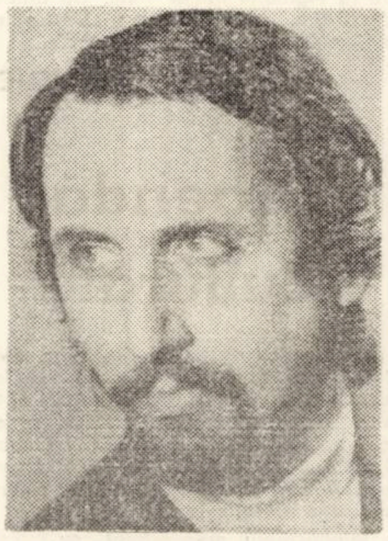

„Temesiensis Chore-Studio Balet contemporan" a luat ființă în anul 1968, rezultat al inițiativei unui grup de tineri absolvenți ai Școlii de coregrafie din Cluj, condus de Alexandru Schneider, repartizați la Opera de Stat din Timișoara. Experimentul a fost generos încurajat de conducerea Operei. Primul spectacol, **Studii**, a avut loc în 1969. Au urmat : **Chore-Patetica** (pe Simfonia nr. 6 de Ceaikovski), **Șase zile dintr-un an** (**Șase piese pentru orchestră, opus 6** de Anton Webern), **Luceafărul** (după poemul simfonic Luceafărul de Pascal Bentoiu) **Memento** (pe Simfonia nr. 10 de Gustav Malher), **Omagiu lui Brâncuși** (muzica Tiberiu Olah și Aurel Stroe), **Interferențe abstracte** (muzica – Frank Martin), **Omagiu lui Țuculescu** (muzica – Doru Popovici), **Mantila neagră – Carmen** (muzica – Bizet – Scedrin), **Carmina Burana** (muzica – Carl Orff) **In memoriam** (muzica – Doru Popovici), și **Bocet** (teme folclorice interpretate la nai de Gheorghe Zamfir). Acestei prodigioase activități i se adaugă două turnee de mare succes în R.S.F. Iugoslavia și Italia. Presa culturală din țară și străinătate a atestat în repetate rînduri caracterul de excepție al acestui Studio de balet contemporan.

– Care au fost premizele programului estetic pe care l-a propus, incepînd din 1968, „Chore-studioul" timișorean ?

– Programul estetic al Chore-studioului" a pornit de la premiza că în zilele noastre nimeni nu mai acceptă, cel puțin teoretic, calofilia, asociată tot mai frecvent cu incapacitatea de a exprima idei sau sentimente profunde. Detașarea de orice problematică filozofică a baletului clasic, cantonarea sa în zona desuetului și melodramaticului prin binecunoscutele librete, uniformitatea mișcării corporale, nu au făcut altceva decît să transforme totul în forme cuminți, anoste.

– Înțeleg că vă referiți la o criză de limbaj a baletului clasic. Propunînd un limbaj nou, baletul contemporan devine implicit un act critic, polemic. Cu ce elemente ale limbajului baletului clasic intră în polemică baletul dvs. ?

– Pentru a demonstra echivocul și criza de limbaj a dansului clasic, cred că este suficient să vă aduc aminte că tot ceea ce în viață e dramatism, aici va fi consemnat prin arabescuri, atitudini, piruete, sărituri, permanent însoțite de o penibilă pantomimă, de care s-au plictisit pînă și interpreţii. Chiar apelul la pantomimă, care e exterioară specificului baletului, aparținînd altei arte, probează criza de limbaj a baletului clasic. În baletul contemporan gestul e esențializat, mișcarea liberă, irepetabilă, devenind, în felul ei, un unicat plastic, o metaforă coregrafică unică, mereu inedită și care sugerează foarte bine sentimente, idei filosofice, situații. Pentru baletul contemporan, spre deosebire de cel academic, latura tehnică nu e un scop în sine, ci mobilizare a întregului corp prin mișcări plastice de mare expresivitate.

– Cum vă raportați însă – din aceeași perspectivă critică la tentativele pe care însuși baletul academic le face pentru a ieși din criză ? Mă refer la baletul neoclasic.

– Prin succesive impulsuri, de la **Baletele ruse** ale lui Diaghilev încoace, baletul a căutat în p e r m a n e n ț ă să iasă din albia „narativului" decorativ. Dansul academic din zilele noastre încearcă să-și prelungească existența prin reîntruparea într-un „neoclasic". El e o ultimă pledoarie pentru limbajul academic, îmbogățit doar periferic, cu unele poziții de brațe și prin lărgirea unei game modeste a plasticii mișcărilor. Ceea ce deosebește baletele neoclasice de cele clasic-tradiționale e faptul că ele se desfășoară fără subiect, libret sau orice alt argument. Dar aceasta ne obligă să fim mulțumiți doar din punct de vedere estetic : ideația e de domeniul literaturii, picturii, sculpturii, deci al altor arte. Și atunci, cred că se poate pune o firească întrebare : totuși ce e baletul dacă nu satisface cerințele esențiale ale unei arte specifice. Să fie doar o simplă gimnastică pe muzică, o partidă de virtuozitate tehnică, și nimic mai mult ?

– Dvs. propuneți ochiului și inteligenței spectatorului de azi o nouă „scriitură" (chore-grafia fiind în fond un tip anume de scriere) distinctă de cele cu care el era obișnuit. Cum se „citește" ea ? Cît de alfabetizat e acest public ?

– Aici apare o problemă foarte complicată. Baletul se „citește" mult mai greu decît alte arte. Pentru majoritatea spectatorilor, baletul a rămas un divertisment și atît. Trupuri grațioase evoluînd în fața retinei, spectacol acrobatic, cavalcade de mereu aceleași dansuri. Un spectacol comod pentru un spectator comod. Sigur că în fața unui limbaj nou, care-l scotea brusc pe spectator din habitudinile sale, care îi deranja o anume comoditate a „citirii", acesta a reacționat, fie refuzînd asemenea spectacole, fie încercînd să se „alfabetizeze". Eforturile studioului nostru au mers de la început chiar în acest sens. Primul nostru balet, care se chema **Studii** (pe Cantate, Fugi și Preludii de Bach) a fost un spectacol programatic, un fel de artă poetică, dacă se poate spune așa.

– Aș remarca faptul că toate spectacolele Dvs. urmăresc o anume unitate plastică. Mă refer la decor, la costume și mă gîndesc la colaborările Dvs. cu artiștii plastici, cu cinefilii.

– Nu programatic am făcut apel la o serie de artiști plastici timișoreni de valoare. Am apelat la Zoltán Molnár pentru că cinetica formelor sale abstracte corespundea vizualizării muzicii lui Ceaikovski sau Webern, după cum în **Omagiu lui Brâncuși** am folosit un fundal circular negru, fiind superfluă orice completare scenografică, după cum aceea exuberanță coloristică (scenografia Dumitru Popescu) era necesară **Carminei Burana.** Deci e vorba de o supunere la specificul muzicii. Am în proiect o colaborare cu grupul „Sigma".

– Cum apreciați tentativele instituțiilor profesioniste din țară pentru modernizarea limbajului coregrafic ?

– În prezent se pune problema depășirii prea riguroaselor tipare clasice în spectacolele coregrafice ale trupelor de balet din țară. Este de dorit ca acolo unde sînt talente și posibilități, în acest sens, să se creeze spectacole coupé, moderne, pentru a impune acel limbaj coregrafic liber, care să se adreseze direct sensibilității omenești, cu teme profunde, revoluționare, ale contemporaneității noastre. Se cunosc începuturile cu caracter experimental ale **Studioului 68** din cadrul Operei Române din București, care s-a născut și a decedat de mai multe ori succesiv și care reprezintă un început salutar, cu toate inadvertențele stilistice ale încercării. Unor oameni ca Mirian Răducanu, Mihaela Atanasiu, Adina Cezar și alții, ar trebui să li se dea mai multă atenție.

– Aveți, probabil, ca orice creator, afinități elective ?

– Se întîmplă ceva curios. Se pare că fiecare artist, are un prototip, un model. Ar fi normal ca pe mine, coregraf, să mă fascineze Jerome Robbins, Maurice Cunningham, Paul Tylor. Pe mine însă mă interesează e v i d e n ț i e r e a unui s p e c i f i c național, a unei structuri coregrafice prin care baletul românesc să poată aspira la universalitate. Nu cred că va surprinde pe nimeni, dacă am să vă rog să transcrieți în încheiere cîteva cuvinte pe care le-a scris Karlheinz Stockhausen, artistul contemporan care mă fascinează în cel mai înalt grad. El vorbește acolo despre muzica mondială, care trece granițele și care va putea fi ascultată și simțită pretutindeni. El vorbește acolo despre o universalizare a muzicii. E exact ceea ce gîndesc eu despre balet : **„Pentru cineva care nu se interesează numai de cultura cercului strîmt în care trăiește, ci care descoperă în sine pe omul planetar, a cărui cultură este întreaga cultură a pămîntului nostru, în care este treaz sentimentul răspunderii, pentru viitorul întregii omeniri, pentru acela îndeletnicirea cu muzica altor culturi nu este un simplu hobby, ci o condiție necesară pentru a-i înțelege mai bine pe semenii săi . . .".**

ADRIANA S. BRĂDEANU

O revitalizare a baletului

Inspirat din paginile glorioase de luptă ale poporului nostru, care au generat actul de la 23 August, baletul „In memoriam", realizat pe muzica lui Alexandru Pașcanu și Doru Popovici, ne-a dezvăluit resurse încă nebănuite ale baletului contemporan. Scenele de o extraordinară putere de sugestie, ca acelea ale războiului, cu trupurile bărbaților secerați la pămînt, sau ritualul de îngropăciune, dansul teluric al nuntașilor, bocetul femeilor și apoi finalul apoteotic sugerînd plastic un omagiu pios adus ostașilor căzuți, toate fac dovada unui înalt profesionalism Virtuțile lui le-a descoperit și cultivat cu dăruire și talent coregraful Alexandru Schneider. El a realizat un spectacol sincretic în care dansul, muzica, geometria și filmul se contopesc oferindu-ne imagini de-o frumusețe rară și de amploare cinematografică. Schneider se dovedește a fi încă o dată unul din cei ce descoperă contemporaneitatea artei baletului, care poate să însemne o expresie nouă, modernă a mijloacelor coregrafice, adecvată sensibilității omului modern, în măsura în care comunică sensuri noi.

Pentru cel de-al doilea balet, coregraful a ales cantata lui Orff, „Carmina Burana", al cărei stil muzical direct și simbolic i-a slujit la creionarea unui tablou sugestiv. Avînd la bază o succesiune de 25 de cîntece medievale lumești cu expresivitate simplă, pregnantă, aspră pe alocuri, și o dinamică persistentă, Schneider a putut aborda un limbaj coregrafic cu expresii dintre cele mai variate. El a reușit să-și materializeze intenția mărturisită cîndva, de a creiona „o succesiune de scene lumești într-o cantată coregrafică pentru soliști cu acompaniament de grupe și ansambluri mari de balet, o cantată prin intermediul cineticii corpului uman".

Și nu în ultimul rînd se cuvine să amintim contribuția dansatorilor din garnitura de elită a Chorestudioului, Dorina Fleșeriu-Valkay, Aurora Paraschiv-Buzoianu, Rodica Murgu, Mihaela Szanto, Ioan Gîrba, Francisc Valkay, Claudiu Lupu, Ioan Bosioc și bineînțeles a întregului ansamblu, toți împreună realizînd pe scena lirică timișoreană o premieră de înaltă ținută artistică.

ADINA ENE OSTOICI

O anumită concepție romantică

Două premiere importante, „Carmina Burana" și „În memoriam", antrenează toate calitățile notorii ale colectivului timișorean. Concepția lui A. Schneider e bazată nu numai pe chore-traducerea muzicii; se adaugă, în limite de bun simț, interpretarea, mai bine-zis, un colaj de stiluri. În „Carmina Burana", baletul contemporan încadrează mișcări sugerînd dansuri străvechi, cu intenții parodice. Este conformă partiturii eliberarea personajelor de orice acțiune scenică ; ilustrarea fidelă a textului ne-ar fi văduvit, poate, de acea plutire în atemporal, nu mai puțin însă discutabilă și ea. Căci au existat totuși remarcabile „reconstituiri", în care fantezia a fost debordantă (scena din cîrciumă), dar și momente de rutină și stereotipie, din care lipseau grotescul tonifiant, necesar la fiecare pas, iluzia de spontaneitate, aleatoric

Atemporalul nu implică obligatoriu situarea în contemporaneitatea noastră ; prin hiper-corectitudinea unor transpuneri, de pildă, se puteau obține efecte de grotesc sporite, fără să se pericliteze invențiunea. Anumite tablouri, prin simetrizare și solemnizare pînă la un grav ce ia în serios tonul partiturii, sînt semnificative pentru modul în care chore-creația poate fi victima propriei ei concepții. Și, apoi, un anume mesaj era necesar și se putea obține printr-o superbă detașare, prin simetrie cu acea viziune orffică. Dar la asta nu ajută nici costumele kitsch, cu sclip, demne de-o „Aidă". Uneori, însă, costumele sînt concepute interesant și mă refer la eșarfele imobilizatoare din „În memoriam".

Partitura românească, cu excepția unor lungiri, a fost mai bine slujită, aici părîndu-se că A. Schneider se află la el acasă, în materie de solemn, statuar, sobrietate de medalie. Ambiția spectacolului sincretic nu se poate însă realiza, în primul rînd, datorită sălii și apoi date fiind renghiurile jucate de aparatura cineclubistă și elementele în plus care distrag atenția de la cei ce trebuie să fie centrul și nu cadrul. Unele elemente de decor (steagurile, cizmele atîrnînd, desenate comun) dau efecte inverse celor scontate.

În cele două spectacole există, e drept, momente în care muzica" o ia înainte", în timp ce pe scenă se execută mișcări de rutină ; aproape simți nevoia unui post-sincron. Este însă evidentă verva, tinerețea imensă a acestui ansamblu, performanța sa fizică. De aceea se putea face mai mult. Dacă în unele spectacole de operă care necesită intervenția baletului, Chorestudioul era acuzat de modernizări discordante pentru gustul conservator al comozilor, în aceste spectacole-cantată uneori se vede opera adică grafica mai puțin nouă a unor mișcări

Strălucirile certe însă umbresc aceste momente de . . pauză. Dacă lipsește un oarecare simț al umorului, o tratare mai puțin rigidă a însăși condiției de coregraf, în schimb, solemnizările realizate de acest studio cultivarea unor desene pline de frumuseți statuare și dinamice totodată, fac casă bună cu o anumită concepție estetică romantică.

LUCIAN BURERIU

Teatru

TEATRUL NAȚIONAL DIN TIMIȘOARA

„A doua față a medaliei"

de ION D. SÎRBU

Naționalul timișorean perseverează în bine reprezentînd o nouă lucrare dramatică a lui Ion D. Sîrbu. **Arca bunei speranțe** vestea, acum trei ani, un dramaturg ; **A doua față a medaliei** îl confirmă cu prisosință. Dacă, în prima piesă, o dramă filosofică, Sîrbu se dovedea adeptul unui teatru poetic, **A doua față a medaliei** ne conduce în realitatea zilelor noastre. O realitate căreia autorul se străduiește (și reușește) să-i aducă, în lumina crudă a reflectoarelor, nu fațetele ascunse, neobișnuite, ci pe acelea cotidiene, acelea pe lîngă care superficialitatea și lipsa de responsabilitate ne fac să trecem zilnic fără să ne ostenim a le descoperi. E o idee dramatică fericită, în piesa lui Sîrbu, fertilă pe planul implicațiilor de natură morală. O idee frumoasă și nobilă, sprijinită de o dibăcie de meșteșugar al scenei. Surpriza, „lovitura de teatru", nu sînt puse aici în slujba unei intrigi banale, ci în sprijinirea unor teze morale. Acesta e unul din aspectele actualității în piesa lui Sîrbu, dar e departe de a fi singurul ; e, în orice caz, cel mai semnificativ. E adevărat că, în această construcție scenică, apar, uneori, fisuri. Replica vie, mesajul mobilizator, intriga bine condusă, problematica morală care călăuzesc textul dramatic impun însă piesa și estompează cusururile.

La Timișoara spectacolul a fost pus în scenă de Emil Reus. Regia artistică a scos bine în relief pitorescul unor personaje și situațiile hilare. A subliniat, mai cu seamă, cu vigoare și expresivitate, mesajul ideatic al textului dramatic. S-a lăsat atrasă poate, prea mult, de necesitatea pregătirii elementului de surpriză ; partea I-a a reprezentației e astfel îngroșată și complicată, se supralicitează o situație melodramatică, mobilele dispar din scenă, ilustrația muzicală e gravă, în răstimpuri, ca și cum s-ar trudi să sublinieze prea plinul (aparent) al gîndirilor eroinei. Mai simplă, mai echilibrată, mai clară și mai omogenă e lucrată partea a II-a a piesei, reprezentația fiind, acum, mai convingătoare.

Nu mic este meritul regiei în munca privitoare la interpretarea actorilor. Rolul doamnei Cluceru, băbătie arogantă și gureșă, chipurile, „cocoană", a prilejuit Eugeniei Crețoiu o creație remarcabilă, prin temperament și dezinvoltură. Actrița, din păcate, nu îndeajuns de des și, mai ales, de bine, distribuită, a creat un rol autentic. Nu mai puțin, într-un rol episodic, dar pe care l-a colorat, l-a înzestrat cu umor și i-a dat greutate, Elena Simionescu în Lilly Sinescu. Foarte bun, de un comic irezistibil, lucrat cu atenție, a fost Traian Buzoianu în Andrei Oancea. Vladimir Jurăscu, actor experimentat, o remarcabilă prezență scenică, a subliniat cu dezinvoltură și siguranță rolul lui Radu Cluceru. Mihaela Murgu (Magda Filip), Gheorghe Pătru (Gherasim), Garofița Bejan (Clarissa) și-au adus contribuția utilă la realizarea spectacolului.

Lucia Doroftei a jucat rolul protagonistei (Fanny). Înzestrata actriță a pus, în slujba acestei interpretări, dăruirea ei actoricească, talentul pe care l-am admirat, nu o dată. Linia compozițională mi-a apărut totuși incertă, într-un zigzag care nu ne-a lăsat să discernem prea bine (probabil tot din imboldul de a se supralicita surpriza) evoluția rolului spre deznodămînt. Spectacolul a cucerit, cu brio de altminteri, simpatia și aplauzele publicului.

Scenografia dovedește bun gust, simț al nuanțelor, echilibru cromatic, dorința încununată de bune rezultate de crea un spațiu de joc prielnic desfășurării rezultate de a crea un spațiu de joc prielnic desfășurării Almăjan Popa, se adaugă astfel trăsăturilor pozitive ale ultimei premiere timișorene.

TRAIAN LIVIU BIRĂESCU

Săptămîna muzicală

Pe scenele de concert ale Timișoarei, s-au perindat timp de trei zile solii artei studențești din întreaga țară. Prin nivelul statornicit, ediția '74 a „Festivalului artei studențești" s-a înscris ca un prolog de rezonanță națională, cu caracter jubiliar, pentru marile sărbători din vara acestui an. Numărul considerabil sporit al participanților, comparativ cu trecutele ediții, nivelul elevat concură la această idee Veteranii edițiilor anterioare s-au văzut asaltați de explozia tinerelor formații, aspirînd spre îndrăznețe afirmări.

Festivalul în Timișoara s-a axat în exclusivitate pe formații corale, instrumentale și vocale de muzică clasică. Este îmbucurătoare constatarea că nu există centru universitar în țară care să nu ilustreze necesitatea de a cultiva acest gen. O fac viitorii medici din Cluj, București și Craiova, o fac matematicienii și fizicienii, filologii și inginerii din Bacău, Galați. Diversiatea formulelor artistice, sub care se manifestă, reprezintă o constantă dorință de afirmare. Hotarul dintre arta amatoare, diletantă, și exigența de profesionalism s-a subțiat într-atît încît sarcina juriului chemat să delibereze o ierarhie absolut judicioasă a devenit dificilă. Parametrii de calitate s-au împletit din entuziasm, conjugat cu pasiunea pentru frumosul sonor. Opțiunile juriului s-au finalizat într-un buchet de titluri de laureați, acordat celor mai buni, dintre cei buni.

La această confruntare, solii artei bănățene s-au prezentat compact, ca de obicei-corul mare al Universității, corala camerală „Menestrelii", orchestra și formația instrumentală, cucerind tot atîtea titluri de laureați aparținînd condeielor contemporane, zonă spirituală în care studenții s-au simțit cel mai exact ancorați, ca sensibilitate. Menirea Festivalului s-a împlinit, în afara caracterului emulativ, în dialogul propus tinerilor din municipiul Timișoara, cît și climatului cultural al altor orașe din județ, unde s-au făcut deplasări.

Festivitatea de premiere și spectacolul de gală au constituit apoteoza celui de al IX Festival al artei studențești. Așadar o sărbătoare a muzicii, în care pasiunea tinereții și aspirația spre artă s-au contopit, testind majore zone de interes, indispensabile orizontului intelectual al specialistului de miine.

Din evenimentele muzicale ale săptăminii se cuvin semnalate cîteva prezențe artistice, patronate de Filarmonica „Banatul" Foarte tînărul dirijor Cristian Brâncuși a oferit un apreciabil sumum de calități, pentru un șef de orchestră, pe parcursul Uverturii Don Juan și Simfoniei Haffner de Mozart. De remarcat precizia tactării, economicoasă și estetică, cadrul stilistic exact dimensionat și elasticitatea cu care și-a dozat sonoritatea diferitelor compartimente. La pian, un mult dorit interpret, Dan Grigore, dezvăluind cu precădere dimensiunea dramatismului conținut sub broderiile jucăușe ale maestrului din Salzburg. Tușeul diafan încarcă de simboluri și profunzime fiecare sunet, individualizînd una din certele personalități pianistice românești.

Sub bagheta lui Nicolae Boboc, am audiat sîmbătă seara „Genesis", de Dan Buciu, o partitură concentrată, densă, ce apelează la un limbaj de ultimă oră. Excelentă alegerea solistului, Sergiu Țapuchievici, un bas ce dispune de forță și penetrație, dar și de sugestivitate pe efectele de parlando-uri. În același concert am aplaudat dificilul examen a două vîrfuri profesionale din instituție — Alexandra Guțu și Dragoș Cocora, în Dublul concert de Brahms. Temperamente romantice, predispuse a se contopi cu fluidul expresiv, soliștii au dialogat preferențial prin intermediul cantilenei, al frazărilor de largă respirație. De consemnat și frumusețea vibrantă a unor interiorizate monologuri solistice.

DORU MURGU

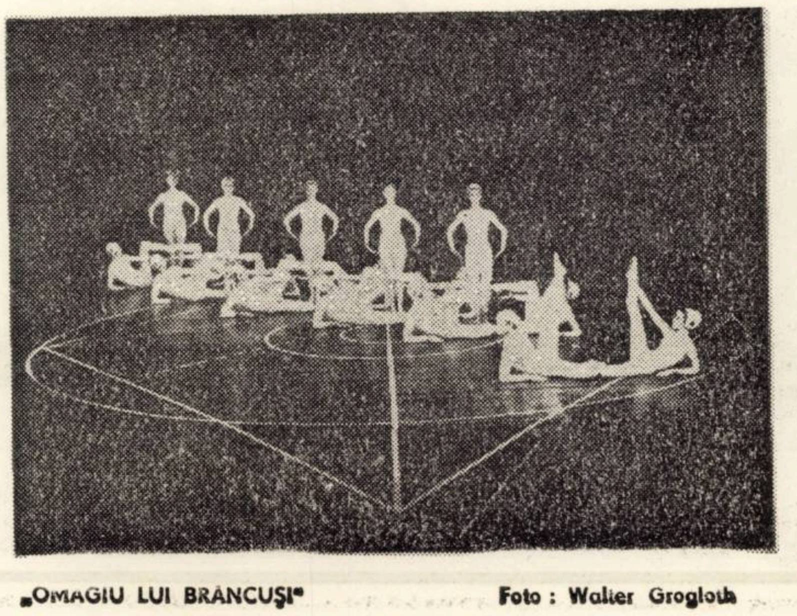

„OMAGIU LUI BRANCUȘI" Foto : Walter Groglob

CURIERUL CITITORILOR

Al. C. Aldea (Cotul-Văii, Albești, jud. Constanța) : După cum sper că ați observat, deocamdată nu mai publicăm epigrame. Poate doar, cine știe, în cazul unor producții de excepție. Pentru poezii ne-ar trebui și spațiu tipografic.

Ion Erwin Bocăneț (Bacău) : De ce nu încercați la Urzica ? Spicuim din „Cugetările lui Ion" : „Nu încerca să întorci elefantul pe dos pentru că astfel riști să nu-i mai poți lua fildeșii". „Boul trage la jug. Nu este însă suficient să-i dai jugul jos pentru a fi leu". Cine ?

Ionescu Nic. Florin și **Ioan Dinu** (București) : Precizăm noi : recenzia a apărut în nr. 51 din 20 decembrie 1973. Vă sugerăm să consultați o colecție de la o bibliotecă. Noi nu avem exemplare disponibile.

L. C.

VIDEOCASETA

Culmea sfidării ! După ce revista Orizont a dedicat un număr întreg fenomenului kitsch, după ce această rubrică a scris nu demult despre kitsch și despre un anume magazin care-l promovează cu nădejde, după toate acestea deci, sîmbătă, 30 martie 1974, o tarabă a mai-sus-amintitului magazin, pe numele său Zurobara, nu și-a găsit spațiu mai prielnic de desfacere a produselor, decît, nici mai mult nici mai puțin, intrarea în clădirea Comitetului județean de cultură și educație socialistă și a revistei Orizont. Așadar, sîmbătă, 30 martie, cetățenii orașului Timișoara au fost invitați să cumpere cu încredere, chiar la sediul revistei, un cîine (de bronz) cu un fazan (de bronz) în gură, un felinar verde pe o frunză metalică, o lupoaică pe soclu, un cuier cu doi cerbi la galop, un stilet de lemn cu un alt cerb, mai potolit, la plăsele, o navă a destinului într-o rînă, o potcoavă de cal mort cu un cap de cal viu, un vultur pleșuv pe o stîncă semeată, un japonez cu coadă și doi trubaduri medievali, tustrei pe aplice de lemn, cu motive românești, un călușar pictat cu gri'ă, trandafiri de bronz și încă multe altele. Cu mare părere de rău am auzit că s-ar fi vîndut deja Beethoven cu tot cu cele două sfeșnice care le ieșeau din urechi.

În încheiere nu fac decît să pun (pentru toate forurile în cauză) un semn de întrebare la finele unei propoziții destul de cunoscute : URÎTUL SE [illegible] DE GREU ? Aș vrea să știu cine va avea curajul să răspundă DA.

ADRIANA S. BRĂDEANU

SILUETE

PEISAGISTUL VASILE IOSIF GAIDOȘ

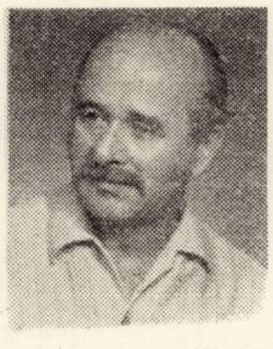

Vasile Iosif Gaidoș este de mulți ani tehnician la Întreprinderea Minieră Bocșa. Obișnuit de-o viață cu minereurile, tot de atîta timp e atras de peisajul acestor locuri, de culorile pe care anotimpurile le risipesc în natură.

Iosif Gaidoș de aceea rămîne un iremediabil peisagist. În ulei, în pastel, în acuarelă, în grafică, el aduce un omagiu permanent stării de spirit a omului în fața naturii, măreției peisajului bănățean. Titlurile lucrărilor sale vorbesc de la sine despre acuarelistul Gaidoș : „Sălcii la margine de rîu", „Simfonie pe malul apei", „Iarna pe Valea Arieșului", „Stradă la Roșia Montană", „Poezia Cetății de foc", „Furnale la Hunedoara", „Primăvară la Bocșa-Izvor"..

Impresionantă în arta lui Gaidoș este îmbinarea peisajului natural cu cel industrial, viața pe care o adaugă omul pastelului. V. I. Gaidoș a donat 20 lucrări muzeului din Reșița, numărîndu-se astfel printre primii săi fondatori. Este tot atît de impresionant faptul că pictorul are pînă acum 34 de expoziții personale. Pe lîngă acestea, a participat la toate bienalele republicane și la expozițiile colective interjudețene și județene. Acum pregătește o expoziție personală itinerantă, care va circula la Bocșa, Reșița, Anina, Oravița. E o dovadă a unui talent autentic și a unei maturizări artistice, iar receptivitatea de care se bucură creația sa e semnul cel mai sigur al recunoașterii personalității artistice a lui Vasile I. Gaidos.

DAN UDREA

La Biblioteca județeană Timiș, Salonul literar-științific, vom putea audia expunerea : „ROMANTISM ȘI REALISM, INFLUENȚE ȘI INTERFERENȚE", susținută de prof. dr. Alfred Heinrich, decanul Facultății de filologie de la Universitatea Timișoara. Acțiunea va avea loc în ziua de 5 aprilie 1974, orele 18, la sediul Secției de împrumut din Bastionul Cetății.

UNICATE ŞI GIGANŢI LA ÎNTREPRINDEREA DE CONSTRUCŢII METALICE BOCŞA

Podurile rulante au mai puţin poezia înaltului, sînt mai legate de peisajul industrial decît elegantele macarale. S-au realizat poduri pentru Constanţa, pentru Galaţi, pentru hidrocentrala de la Porţile-de-Fier. Acesta din urmă este un proiect timişorean. Sînt aduse îmbunătăţiri ca extinderea folosirii microvitezei realizate cu ridicători de frînă electro-hidraulici. Precizia de lucru se măsoară în milimetri, ceea ce dă un plus de spectaculozitate. Unul dintre marile poduri rulante ale Europei ; două asemenea poduri pot prin cuplaj ridica rotorul turbinei.

Podurile acestea se folosesc la asamblări şi reparaţii ulterioare.

Macaralele-portal, aceşti pelicani portuari, sînt şi ele concepute la Timişoara realizîndu-se performanţă tehnică pe plan mondial.

Imbunătăţirile sînt substanţiale, ele constînd în special în frînarea mişcării de basculare realizată prin contracurenţi. O asemenea macara este silenţioasă şi sigură.

„Spectaculosul nu sare în ochi de la prima vedere", ni se spune, „aşa că nu dimensiunile, ci calităţile tehnice trebuie să ne impresioneze la aceste macarale moderne".

Macaralele-portal sînt realizate aici în premieră şi sînt destinate traficului portuar intens.

Am văzut şi uriaşele vane produse pentru hidrocentrala de la Rîmnicu-Vîlcea, destinate închiderii unor porţiuni de apă. Sudură automată executată de cei mai buni sudori. Pentru Porţile-de-Fier se executaseră vane mai puţin complicate ; acestea de acum sînt compuse din părţi fixe şi altele mobile, reglabile.

Intreprinderea de Construcţii Metalice din Bocşa este supusă şi ea unui proces continuu de dezvoltare : în curînd suprafaţa actuală a uzinelor se va dubla, va apare, în locul construcţiilor metalice şi industriale, o profilare pe utilaj metalurgic, echipament hidro şi utilaj chimic. Se vor produce în serie macaralele-turn şi portuare.

Toate acestea vor duce la diversificarea calificării oamenilor, la specializare; şcoala profesională devine liceu industrial.

Va apare un atelier de prelucrări mecanice, în vecinătatea meseriilor tradiţionale vor apare şi altele noi. Mutaţii sociale mari se vor produce în viaţa locuitorilor acestor meleaguri, antrenaţi cu toate resursele lor sufleteşti în procesul de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate.

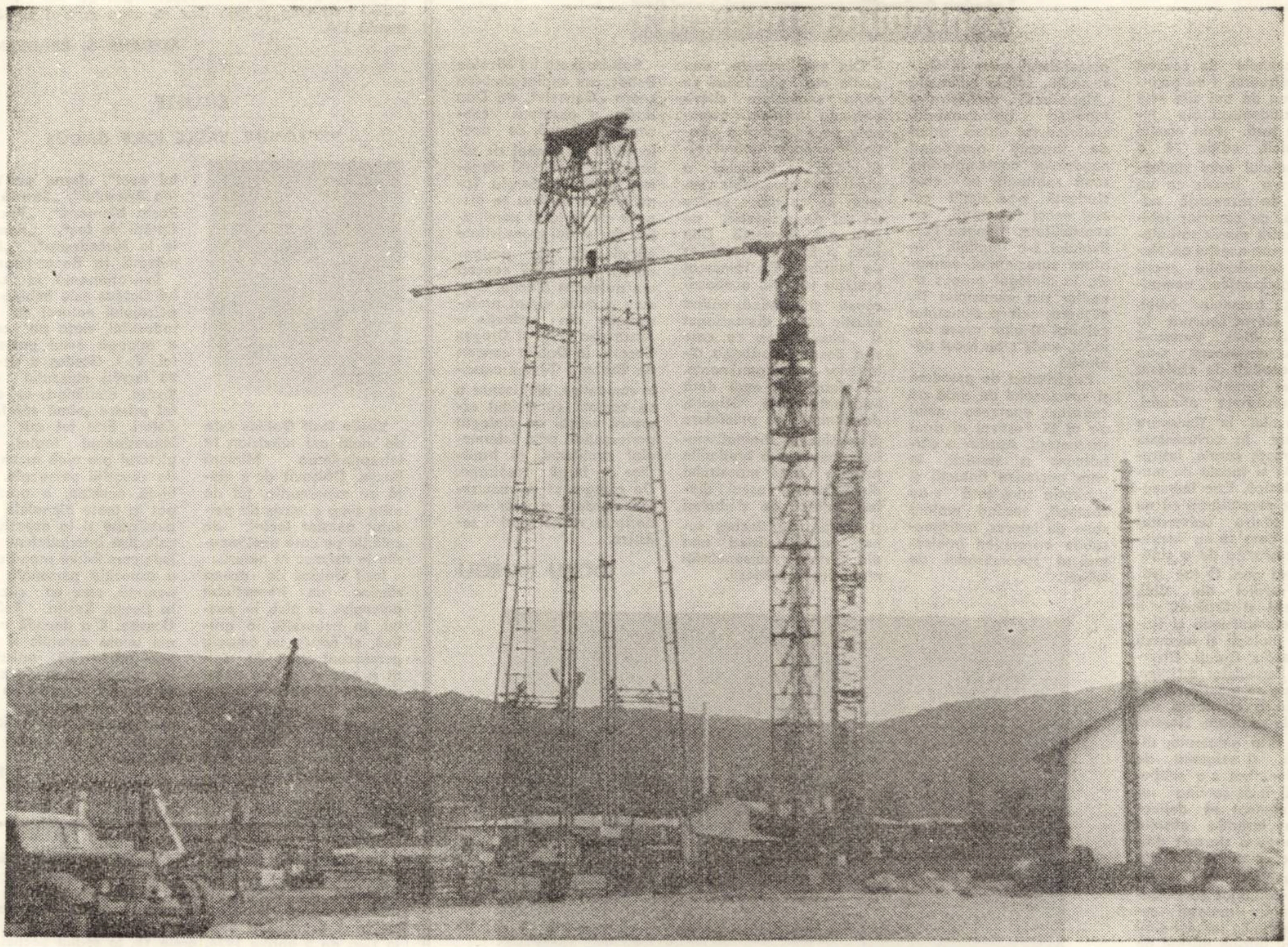

Mario Puzo

NAȘUL

XIII

După aceasta veni doctorul Jules Segal, in calitate de medic al hotelului. Era foarte slab, foarte frumos și părea prea tinăr. Il cunoscu la o consultație (. .) Cind doctorul Segal deschise ușa, lui Lucy ii veni să fugă (. . .) dar cind se trezi in cabinet, ținuta lui era atit de calmă incit ei ii veni inima la loc. Lucy avea o mică umflătură la incheietura miinii și doctorul o convinse că nu e vorba de ceva grav. Luă o carte grea de medicină și spuse: „Intindeți mina". Ea i-o intinse și se intrebă ce va face el acum. El ii zimbi.

– Mă voi ghida după cartea asta și o să inlătur această umlătură O K. ? Ii răspunse cu un zimbet : O.K. In clipa următoare ea scoase un țipăt căci el o lovi cu cartea peste acea umflătură care și dispăru spre marea ei mirare.

– A durut – intrebă el.

– Nu – zise ea. Il urmări in timp ce completa fișa. Asta e tot ?
Fără s-o privească el dădu din cap și ea părăsi cabinetul. O săptămină mai tizriu il intilni la cafenea.

– Ce e cu mina d-voastră – o intrebă.

Ea rise.

– Nu știți nici acum cit sint de neobișnuit. Dar nici eu nu știam cit de bogată sinteți Am văzut lista acționarilor acestui hotel. Puteam să mă imbogățesc pe seama acelei umflături.

Nu-i răspunse ; iși aminti deodată de ceea ce-i spusese lui Hagen. El zimbi din nou.

– Nu vă speriați, știu că sinteți doar un proprietar fictiv. Vegasul e plin dintr-aceștia. Ce-ar fi să ieșim undeva astă-seară ?

Ea stătu in cumpănă dar el nu se lăsă.

– Aș veni cu plăcere, dar nu fac parte dintr-acele fete ușoare pe care le căutați, așa că vă voi dezamăgi.

– De aceea vă și invit – zise Jules vesel.

Lucy zimbi și spuse puțin cu tristețe.

– O K., accept să luăm cina impreună.

In următoarele citeva luni Jules și Lucy deveniră cei mai buni prieteni. Nu făceau dragoste ; Lucy nu acceptase așa ceva. Observă nedumerirea lui, dar fără a se supăra ca alți bărbați, așa că increderea ei in el crescu și mai mult.

Descoperi in el un om care, sub masca sa profesională de medic, ascunde un ins indrăgostit de viață, cu mult umor și o doză de frivolitate Pe timpul week-endului participase la cursele automobilistice ; conducea un M. G. vechi. In concediu pleca in Mexic, se retrăgea in sălbăticia naturii – așa ii spuse, – unde oamenii trăiesc ca acum o mie de ani. Numai intimplător aflase că e chirurg și că lucrase intr-o celebră clinică newyorkeză.

Apoi se miră și mai mult aflind pentru ce venise să muncească la hotel. Cind il intrebă el ii răspunse:

– Spune-mi intii tu taina ta sumbră, iar după aceea iți spun și eu taina mea.

Ea roși și schimbă discuția la o altă temă. Nici Jules nu insistă, iar legătura lor se desfășoară mai departe intr-o atmosferă de caldă prietenie.

Acum, in timp ce ședea pe marginea bazinului cu capul blond al lui Jules pe genunchi simți fiorii unei neinchipuite tandreți. Degetele ei mingiiau inconș'ient părul lui moale. I se păru că el doarme și nu observă nimic și se tulbură acum la simpla atingere a trupurilor lor.

El iși ridică capul de pe genunchii ei și se sculă. O luă de mină și-o conduse prin iarbă pe pista de beton. Il urmă ascultătoare și nu se impotrivi nici cind observă că o conduce spre pavilionul său. Intrară și el umplu două pahare mari. O neobișnuită tulburare o cuprinse și totul incepu să se invirtă cu ea. Jules o imbrățișă și ea simți că se va pierde Sopti doar : „Nu", dar atit de neconvingător incit Jules nu ținu seama de asta . . . După ce se dezlipi de el, Lucy se ghemui pe pat și incepu să plingă. Ii era rușine și nu știa ce să facă. Spre infinita ei surprindere, auzi risul blind al lui Jules.

– Parcă ai fi trăit in Evul Mediu.

Vocea ii era blindă, liniștitoare, dar ea mai plingea.

Jules aprinse o țigară și i-o viri in gură, ea se inecă de fum, dar incetă să mai plingă.

– Iar acum ascultă-mă – zise – Dacă ai fi avut norocul să fii educată modern, in mediul cultural al secolului 20, ți-ai fi rezolvat problemele cu mult mai devreme. Dă-mi voie să-ți explic despre ce e vorba : asta nu e ca și cind ai avea un ten urit sau un neg pe obraz, sau altceva asemănător. Iți voi spune adevărul : ai o deformație de ordin ginecologic, trebuie să te operez.

Două săptămini mai tirziu, Jules Segal se afla in sala de operație a unui spital din Los Angeles și urmărea cum prietenul său, doctorul Frederich Kelner, iși demonstra virtuozitatea operatorie. Inainte de anestezie, Jules se aplecă spre Lucy și-i șopti :

– I-am spus că ești prietena mea, așa că o să-și dea toată silința să facă o treabă bună

După ce operația luă sfirșit, Jules rămase să discute cu doctorul Kelner. Acesta era bine dispus semn că operația reușise.

– Fără nici o complicație, băiete – ii spuse lui Jules. Are un trup deosebit de elastic și rezistent in cazuri de astea. Te invidiez. (. . .)

A doua zi, cind o vizită pe Lucy, Jules rămase surprins că in camera ei se află doi bărbați. Camera era plină cu flori. Lucy ședea rezemată de pernă iar fața ii radia. Lucy ii prezentă. Pe unul din ei Jules il recunoscuse imediat ; era celebrul actor Jhonny Fontain Al doilea era solid, muculos, italian – Nino Valenti. Ii intinseră mina iar după aceea nu-i mai dădură nici o atenție lui Jules. Glumeau cu Lucy și povesteau de vremurile petrecute la New-York. Jules nu putea participa la discuție, de aceea voi să plece. Dar Jhonny Fontain il opri.

– Hei, prietene, rămii să-i faci companie lui Lucy, noi trebuie să plecăm. Ai mare grijă de ea. (. . .)

O lună mai tirziu, Lucy Mancini ședea lingă bazinul hotelului din Las Vegas. Intr-o mină ținea cocteilul iar cu cealaltă mingiia capul blond al lui Jules rezemat de genunchii ei.

– Nu trebuie să-ți faci curaj, zise Jules, ne așteaptă șampania sus in apartament.

EVRIKA !

(DESPRE TRISTEȚE)

● Ce tragedii antice ? Propria mea tragedie nu va intrista pe nimeni, pentru că nu i se cunoaște autorul.

● I-am interzis să fie trist și a ris de mine.

● Aș vrea să fiu un cireș inflorit. Pină la roade ar mai fi un singur pas.

● S-au descoperit in junglă case fără acoperiș. Unii ne acoperim cu țigle, alții cu stele.

● Dacă-n plin zbor tristețea m-ajunge, nu mă lăsați să cobor. Sint și eu o pasăre cintătoare.

● Abia cind cunoști frica de moarte, ai curaj să trăiești.

● Au fost și suflete bune ; să nu desțelenim tot pămintul.

● Să fim optimiști – pe-aceeași corabie și viii și morții !

ION VELICAN

CURIER CULTURAL

● **Iată rezultatele concursului literar „PATRIEI IUBITE, PARTDULUI IUBIT", organizat de Consiliul județean al Sindicatelor Timiș. Juriul, intrunit simbătă, 30 martie 1974, format din Al. Jebeleanu (președinte), Damian Ureche, Ion Velican, Daniel Tei și Petru Ponici, membru in biroul Consiliului județean al sindicatelor, Timiș a acordat următoarele premii : I. Corina V. Sein și Gh. Drinovan ; II. Marius C. Nica și Romulus Mustețiu ; III. Florica Nubert și Ignea Loga ; mențiuni : Vilhelm Weis, Dtru. Alexandrescu, Petre D. Marcel, Dtru. M. Dascălu .**

● **„De ce a furat zmeul mingea ?", simbătă 30 martie in premieră la Teatrul de păpuși din Timișoara.**

● **A doua ședință a Art'Clubului I.P.R.O.T.I.M. i-a avut ca invitați pe Lucian Bureriu, Cornel Ungureanu, Ion Velican.**

● Comitetul județean de cultură și educație socialistă Suceava, organizează a șasea ediție a concursului național de poezie „Nicolae Labiș". Invităm pe tinerii poeți să consulte regulamentul de participare care ne-a sosit de curind la redacție.

● Evenimentul săptăminii : Festivalul Național al artei studențești. ediția a IX-a, organizat de UNIUNEA ASOCIAȚIILOR STUDENȚILOR COMUNIȘTI din centrul universitar Timișoara.

● Editura „Junimea" anunță o nouă colecție Eminesciana". „Se urmărește, astfel, printr-o acțiune editorială susținută constituirea unei imagini sistematice și, pe cit posibil, complete a lui Eminescu, pentru a cărui cunoaștere s-au făcut pină acum (cu excepția exegezei călinesciene și a lucrării lui Perpessicius) eforturi parțiale. prilejuite mai ales de datele comemorative". Citat din programul sosit la redacție.

● Nu fiindcă azi, cind scriem, e 1 Aprilie. cu citeva zile in urmă, in 28 martie, in spațiul de afișaj al Teatrului Național de pe str. Alba Iulia, publicul era anunțat că premiera cu „A doua față a medaliei" va avea loc pe data de 16 martie.

A. I. C.

Cu Gheorghe Băcanu

(Urmare din pag. 1-a)

– A nu minca nimic dimineața este profund dăunător, după cum a renunța complet la masa de seară constituie o greșeală. Să mincăm de mai multe ori pe zi și, pe cit posibil, la ore fixe.

– Ce rol indeplinește alimentația corectă, rațională și diferențiată ?

– Un rol de bază in menținerea sănătății, deci a capacității de muncă pentru o perioadă cit mai indelungată. Ea reprezintă unul din factorii importanți ce contribuie la scăderea numărului de boli cronice, in primul rind a arteriosclerozei și a tuturor consecințelor ei (accidentele vasculare cerebrale, infarctul miocardic, arteriopatiile membrelor inferioare etc.

– Și, totuși, din mai multe pricini, ori chiar și din aceea a unei alimentații neraționale apar imbolnăvirile, care necesită o alimentație dietetică. Știu că v-ați străduit pentru inființarea la Timișoara a unui restaurant dietetic. Funcționează incă, sinteți mulțumit ?

– Spre marea mea amărăciune trebuie să vă spun că eforturile pe care colectivul nostru le-a depus pentru a asigura posibilitatea unei alimentații dietetice, celor care au nevoie de ea, nu au fost incununate de succes. Astfel, după o incercare inițială, in urmă cu aproximativ zece ani, de a inființa o secție dietetică, acum doi ani am reușit să contribuim la inființarea unui restaurant dietetic la etajul V al actualului restaurant „Central". Am instruit personalul, care a dat dovadă de multă bunăvoință ; conducerea administrativă s-a preocupat de rezolvarea in condiții optime a funcționării restaurantului. S-au intocmit zilnic patru meniuri, dar costul unei mese era destul de ridicat. Restaurantul nu mai funcționează. Era necesar ca această importantă operă socială să fie sprijinită prin găsirea posibilității ca unitatea respectivă să fie incadrată intr-o categorie la care regia să nu ajungă atit de mare. In pofida eforturilor personale, a nenumăratelor discuții, ceea ce cred că nu imi revenea in exclusivitate, cei care aveau obligația să rezolve problema nu au făcut-o.

– La cine vă referiți ?

– Mă gindesc la forurile administrative de resort. Eu cred că funcționarea unui restaurant-pensiune de profil dietetic in orașul nostru ar avea o eficiență economică și socială inestimabilă. Alimentația dietetică a celor care au nevoie de ea, uneori pentru o viață intreagă, rămine o problemă nerezolvată. Singurul loc unde se poate primi – de către un număr restrins de consumatori – o alimentație dietetică – este cantina centrului universitar, unde lucrează o asistentă dieteticiană foarte bine calificată.

– Ce inseamnă, la urma urmelor, a minca dietetic ?

– Inseamnă in primul rind a recurge la niște meniuri care să fie și mai gustoase decit cele obișnuite. Este profund eronată părerea acelora care cred că alimentația dietetică reprezintă ceva necomestibil. E o alimentație mult mai pretențioasă și constituie in multe afecțiuni elementul terapeutic fundamental. Din păcate acest termen este uneori vulgarizat. Mincăm brinză dietetică fără să știm de ce este dietetică (conține mai puține grăsimi, sau mai puțină clorură de sodiu ?) Acest fapt nu-l știu nici medicii care urmează s-o recomande bolnavilor.

– Ce propuneri concrete aveți ?

– In primul rind, restaurantul-pensiune despre care am vorbit. Să funcționeze cu sistem abonament pentru diferite afecțiuni. Să se știe dinainte cite porții să se prepare. Apoi e necesară și infiintarea unui magazin in care să se desfacă produse dietetice, inclusiv semipreparate. Aceste produse. in prezent, ori nu se găsesc, ori sint greu de identificat in rafturile **unora din magazinele timișorene. Colectivul nostru promite** că se va preocupa de instrucția personalului care ar deservi asemenea unități.

– Și pină atunci ?

– Ne mulțumim cu cantina dietetică a Centrului universitar, cu ceainăria, a cărei funcționare, desigur, mai poate fi imbunătățită. Medicii din intreprinderile unde există cantină-restaurant ar putea să acorde o importanță sporită acesteia, aducindu-și contribuția personală la intocmirea meniurilor, la instituirea unei alimentații dietetice. Le stăm la dispoziție și lor.

– Asupra citor pacienți acționează direct și sistematic centrul antidiabetic pe care il conduceți ?

– Ne-am extins preocupările de asistență medicală ambulatorie de la diabetul zaharat și la obezitate ; de mai mulți ani, Centrul nostru funcționează la Policlinică, unde acordăm asistență medicală de calitate și celor care au ințeles că e in interesul lor, să-și reciștige greutatea ideală. Referitor la Centrul antidiabetic, sint dispensarizați activ aproximativ 3500 de bolnavi. Această activitate, are – după părerea noastră – semnificații medicale și sociale multiple. Noi asigurăm diabeticilor o capacitate de muncă prelungită, o medie de viață asemănătoare cu a celor sănătoși. La cei dispensarizați, cazurile de comă diabetică sint excepțional de rare. Colectivul nostru a inregistrat și a fișat 12.000 de persoane, de rude de singe ale diabeticilor cunoscuți, care au inceput să fie investigați in scopul de-a descoperi eventuala boală intr-un stadiu incipient.

– Rămineți un optimist, stimate tovarășe doctor ?

– Da, și cred că va veni o zi in care, in materie de producție de alimente, se va apela și la opinia medicilor cu preocupări in această problemă. Sper din suflet și sint convins că, impreună cu colectivul nostru, vom realiza tot ceea ce ne-am propus in lupta aceasta de apărare a sănătății. Chiar și aprobarea inființării Clinicii de nutriție și boli metabolice de către conducerea de partid și de stat a județului nostru reprezintă o operă insemnată care ne indrituiește să privim cu incredere in viitor.

HRANĂ PENTRU TOŢI OAMENII

TERRA — anul internaţional al populaţiei

Au trecut mai bine de 175 de ani de cînd prelatul economist Thomas Malthus emitea predicţiunea că întrucît resursele de hrană cresc în progresie aritmetică iar populaţia tinde să se dezvolte în progresie geometrică, se va înregistra o restringere a posibilităţilor de asigurare a hranei pentru generaţiile ce vor veni, în lipsa unor măsuri severe de control a natalităţii Încă la vremea apariţiei sale teoria maltusianistă a populaţiei a fost pusă sub semnul întrebării de numeroşi oameni de ştiinţă.

Cît de îndreptăţite sînt profeţiile foametei globale şi de lungă durată ? Care este viitorul omenirii în condiţiile creşterii continue a populaţiei ? Sînt întrebări la care o imensă majoritate a specialiştilor, fie ei economişti, demografi, biologi, chimişti sau ecologi dau un răspuns viguros optimist, maltusianismul fiind încă o dată denunţat pentru caracterul său reacţionar, aşa cum au făcut-o încă demult clasicii marxismului.

Este adevărat, tabloul contemporan nu este lipsit de imagini neliniştitoare, suferinţele unei importante părţi a populaţiei globului sînt mari şi îmbracă uneori forma unor tragedii de proporţii. Într-un raport expus recent în Comisia Naţiunilor Unite pentru drepturile omului, Manonchehr Ganji, economist de reputaţie mondială, amintea că în întreaga lume în curs de dezvoltare sînt peste 1 miliard de oameni care suferă de foame şi malnutriţie, în timp ce în fiecare săptămînă numărul gurilor ce trebuie hrănite se înmulţesc cu 1,3 milioane. În ţările Sahelului, foametea a făcut ravagii imense în ultimii ani. Addeke Boerma, directorul general al Organizaţiei Naţiunilor Unite pentru Alimentaţie şi Agricultură (F.A.O.) declară că în 1974, pentru al doilea an consecutiv, lumea este ameninţată de o penurie generală de alimente, în condiţiile în care stocurile de cereale ale ţărilor exportatoare continuă să scadă, iar preţurile lor cresc vertiginos către niveluri fără precedent. Mai mult, criza energiei, respectiv preţurile ridicate la petrol, vor afecta negativ producţia agricolă, o serie de ţări în curs de dezvoltare fiind nevoite a-şi diminua importurile de îngrăşăminte, mult mai scumpe decît în anul 1973.

Şi totuşi.. Fără a minimaliza gravitatea crizei alimentare, problemă numărul unu pe vaste întinderi ale pămîntului, trebuie spus că apar încurajator căi şi mijloace realiste de rezolvare, cu perspectiva unei înlăturări definitive a flagelului. **S-a creat un consens quasiunanim privitor la considerarea asigurării nevoilor alimentare ale întregii populaţii pămîntene ca fiind numai unul din aspectele creşterii demografice, cu concluzia, firească, că soluţiile pentru lichidarea foametei şi subalimentării pot fi plasate numai într-un program global vizînd direcţii şi mijloace dintre cele mai variate. Nu se mai poate nega — decît abandonînd de la regulile elementare ale analizei ştiinţifice — raportul de interdependenţă între sporul populaţiei, dezvoltare, nevoia de hrană şi locuinţe, decalajul economic dintre ţări şi popoare, ecologie, disponibilităţile ştiinţei şi tehnologiei, modul de folosire a resurselor naturale, pentru a nu enumera decît cîteva din faţetele multiple ale amplei problematici a populaţiei, toate urmînd a fi tratate prin prisma factorilor politico-sociali ce condiţionează valoarea soluţiilor şi rezultatelor.**

Este şi concepţia ce va domina dezbaterile marelui forum al populaţiei, la Bucureşti, în vara acestui an.

Circumscrise la aria strictă a cercetărilor şi rezultatelor deja obţinute în domeniul sporirii recoltelor de cereale şi al îmbunătăţirii conţinutului calitativ al plantelor, rîndurile ce urmează încearcă să evidenţieze marile disponibilităţi ale ştiinţei în lupta declarată împotriva foamei.

Progresele ştiinţei şi tehnologiei se fac tot mai resimţite în agricultură. Dar determinant, în măsură covîrşitoare, în ceea ce este cunoscut sub denumirea de „revoluţie verde", le-au constituit relativ recentele descoperiri în selecţia genetică. Impulsul a fost dat de încercările de a rezolva problema balanţei „pai-grăunţe". Lanul înalt, unduitor de cereale, îi sugerează agricultorului nu vreo imagine poetică, ci procesul exact al preluării de către pai, în detrimentul grăuntelui a celei mai mari părţi din hrana extrasă din sol. S-a observat că fertilizarea excesivă adaugă în primul rînd înălţimii plantei, iar practica curentă a arătat că lanurile înalte sînt uşor doborîte de vînturi şi ploi, îngreunîndu-se astfel recoltatul. În căutarea soluţiilor, selecţionatorii şi-au îndreptat atenţia spre varietăţile joase, cultivate în trecut în Europa şi America, dar care au fost uitate În anul 1946 un cercetător american a adus din Japonia cîteva grăunţe dintr-o specie pitică de grîu. Dar primele încercări n-au dat rezultate, varietatea neadaptîndu-se noilor condiţii. Experimentul s-ar fi oprit aci dacă biologii n-ar fi intrat tot în acea vreme în secretele genelor. Ei au descoperit că varietatea japoneză era într-un anumit fel unică, deoarece ea purta trei gene pitice, trei „ordine" către viitoarele mlădiţe de a nu aspira la înălţime. Aceasta tripla şansele ca genele inhibate la creştere să influenţeze randamentul la încrucişarea cu alte varietăţi.

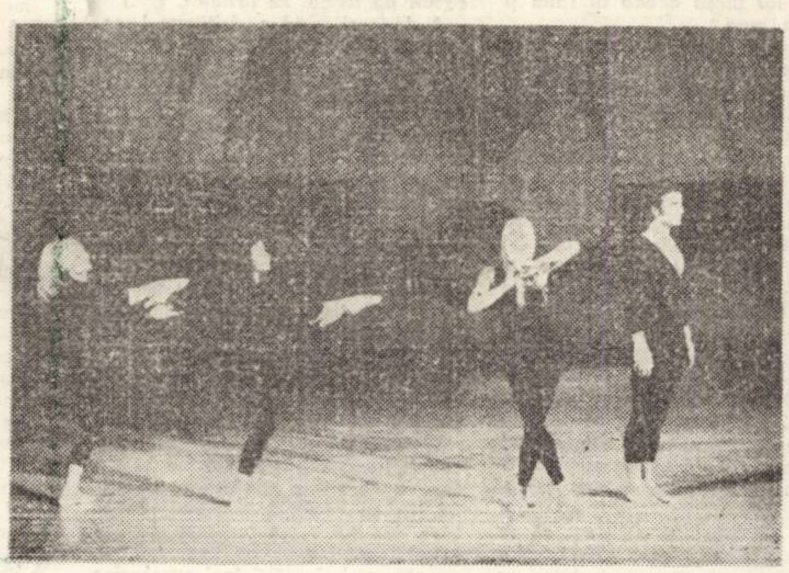

„ŞASE ZILE DINTR-UN AN" — Foto : Walter Grogloth

Experienţele au continuat în Statele Unite şi la Institutul Naţional Mexican pentru agricultură unde cercetările au fost conduse de cunoscutul om de ştiinţă Norman Borlaug. Rezultatele ce le-a obţinut i-au adus premiul Nobel şi au condus la rezolvarea problemei grîului în Mexic. Noile varietăţi de grîu s-au dovedit a fi de trei ori mai productive decît cele anterioare şi perfect adaptabile la zonele tropicale şi subtropicale. Ele s-au răspîndit în mai multe ţări, în primul rînd în Asia. În India, soiul „mexican" de grîu îmbunătăţit de cercetătorii locali se plantează pe o suprafaţă de peste 4 milioane hectare.

Succesele obţinute au încurajat oamenii de ştiinţă să-şi îndrepte atenţia spre alte cereale, orez, porumb, mei. Activitatea de selecţie întreprinsă de Institutul Internaţional de Cercetări a Orezului de la Los Banos — Filipine, favorizată de condiţiile locale ce permit trei recolte pe an, s-a axat pe studiul soiurilor pitice IR-5 şi IR-8, obţinîndu-se o dublare şi apoi o triplare a randamentului şi scurtarea cu o lună a perioadei de maturizare. Mai tîrziu, hibridul IR-400 s-a dovedit mai mult decît promitător, fiindu-i necesare doar 90 zile de la însămînţare pînă la recoltare, în loc de 140—180 zile pentru celelalte soiuri

Nevoile urgente de hrană ale ţărilor în curs de dezvoltare au impus un ritm susţinut pentru adaptarea şi îmbunătăţirea noilor varietăţi de cereale, cercetările fiind îndreptate în special spre acele soiuri ce reclamau cele mai mici şi mai puţin costisitoare modificări ale echipamentului existent în agricultură. Eforturile întreprinse au dat rezultate, uneori spectaculoase în cîteva ţări, cum sînt India şi Pakistanul, unde producţia de grîu s-a dublat între 1966 şi 1971, Sri Lanka care a ridicat producţia de orez cu 60%, Maroc unde s-a dublat producţia de porumb, ş.a.

„Revoluţia verde" a intrat în a doua fază în momentul în care paralel cu eforturile pentru creşterea cantitativă, în focarul cercetărilor a intrat ridicarea calităţii cerealelor, în special creşterea conţinutului de proteine. **Insuficienţa hranei este în adevăr boala cea mai răspîndită în lume, dar un număr şi mai mare de victime este provocat de lipsa proteinelor. Biologii au căutat să sporească cantitatea de proteine în cereale şi legume dar şi să îmbunătăţească balanţa aminoacizilor în proteinele vegetale, de care depinde asimilarea lor de organism. Se întrevedea o singură soluţie, radicală şi anume schimbarea proprietăţilor ereditare ale plantelor .Dar întreprinderea s-a dovedit a nu fi de loc uşoară. Greutăţi enorme s-au ivit la determinarea genelor ce controlează proteinele grăunţelor şi prinderea lor în „capcană". Cercetătorii de la Purdue College — S.U.A. au identificat asemenea gene ce dublează conţinutul de lizină şi sporeşte triptofanul, un alt aminoacid cu 65%, garantînd astfel o balanţă mai bună de aminoacizi. A fost realizată o varietate de porumb cu caracteristici moştenite, ale cărei proprietăţi nutritive sînt apropiate de cele ale smintînei. În statul indian Mysore, această varietate de porumb a dat trei recolte în 14 luni şi folosită la hrana porcilor a făcut inutilă adăugarea de soia şi alte concentrate de proteine.**

Sînt căutate în prezent gene „productive" şi pentru celelalte cereale, grîu, ovăz, orez. Numai la această din urmă plantă sînt studiate 15.000 linii. În Columbia şi Nigeria s-au creat centre internaţionale de cercetări, subvenţionate de O.N.U., în scopul reunirii eforturilor biologilor din diferite ţări pentru smulgerea a cît mai multe proteine de la plantele cultivate.

Preocupările pentru cercetarea aplicativă sînt dublate de cele privind cercetarea fundamentală. condiţie pentru rezolvarea pe termen lung a nevoilor alimentare, în legătură strînsă cu ceilalţi factori de mediu ce concură la existenţa vieţii pe pămînt. Coordonarea eforturilor în această direcţie şi-a asumat-o Programul Biologic Internaţional (I.B.P), prima adunare generală fiind ţinută în anul 1964. Obiectivul principal îl constituie investigaţia asupra productivităţii biosferei la scară globală, luîndu-se în considerare ecosistemele tuturor zonelor climatice. Este studiată în esenţă productivitatea biologică, a cărei unitate de măsură este biomasa, într-o primă ipostază o anumită cantitate de materie vie produsă de plante pe unitate de suprafaţă şi de timp, apoi a doua ipostază, biomasa produsă de animale ce o consumă pe prima. Se urmăreşte evident un raport cît mai favorabil între cheltuielile de energie şi biomasa obţinută.

Productivitatea depinde de asemeni de nenumăraţi factori înconjurători. Prin crearea unor condiţii optime artificiale pentru un organism dat sau pentru o comunitate de plante ori animale, oamenii le pot spori simţitor productivitatea. Scopul I.B.P. este cercetarea legilor ce guvernează productivitatea plantelor şi animalelor şi ecosistemele ce o determină, elaborarea teoriilor fundamentale, în vederea măsurilor practice de natură a asigura populaţiei lumii în continuă creştere, alimentele necesare, fără a se periclita reproducţia resurselor biologice naturale.

Rezultă din această sumară prezentare că ştiinţa şi tehnologia alimentară înregistrează o perfecţionare atît de rapidă, încît disponibilităţile alimentare ale anului 2000, cînd populaţia lumii va atinge circa 7 miliarde locuitori, sînt de natură să stimuleze optimismul

Dar rezultatele ştiinţei nu acţionează ca o baghetă magică. Pentru introducerea şi folosirea pe scară largă a noilor varietăţi de cereale este nevoie de ample investiţii în vederea ameliorării, irigării şi fertilizării solului. Selecţionarea seminţelor şi crearea de noi linii, mai productive şi mai bogate în proteine reclamă la fel fonduri însemnate. De aceea, pe zone întinse aplicarea achiziţiilor ştiinţei rămîne un deziderat al viitorului. **În multe ţări ale lumii în dezvoltare, în care nu s-au efectuat reforme agrare, micii producători nu reuşesc nici pe departe să acumuleze resursele necesare introducerii noilor tehnici. Relaţiile semi-feudale şi chiar patriarhale acţionează ca o barieră puternică la progresul ştiinţei şi tehnicii în agricultură. Chiar instituţiile denumite internaţionale si subvenţionate pot oferi puţine servicii ieftine agricultorilor. Este sugestiv numele de „Varietate Cadillac" dat unui soi de orez de înaltă productivitate realizat în Filipine, datorită preţului ridicat al seminţelor. Mai intervine politica egoistă a monopolurilor capitaliste care sporesc constant preţurile echipamentului agricol, a îngrăşămintelor şi a altor produse chimice.**

Este clar, „revoluţia verde" poate conduce către o victorie totală asupra foametei, cu condiţia să fie însoţită de schimbări sociale adînci, înlocuirea vechilor relaţii în agricultură, înlăturarea actualei distribuţii inechitabile cu producţia orientată îndeosebi spre necesităţile păturilor privilegiate.

În ultimă instanţă, foametea şi subnutriţia rămîn probleme ale dezvoltării economice şi sociale şi tocmai de aceea eforturile se cer îndreptate spre soluţionarea lor, atît pe planul fiecărei ţări, cît şi printr-o largă cooperare internaţională, bazată pe deplină egalitate. Nu controlul asupra natalităţii, pentru a micşora numărul gurilor reprezintă soluţia pentru lichidarea foametei, ci ridicarea economică a păturilor sociale şi a regiunilor vitregite.

PAUL STERESCU

COLEGIUL DE REDACŢIE:

Ion Arieşanu, (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu.

Săptămînal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Persoanele din străinătate pot face abonamente adresîndu-se direct întreprinderii Rompresfilatelia, sau la unul din corespondentii acesteia în străinătate, Calea Griviţei, 64—66, P.O. Box 2001, Bucureşti, România.

Redacţia şi administraţia — Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 şi 3-33-76 Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din întreprinderi Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Orizont

• SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC • SERIE NOUĂ • ANUL XXV •

• TIMIȘOARA • JOI, 11 APRILIE 1974 NR. 15 (319) • 16 PAGINI 1 LEU •

Eveniment

DARUIRE

Dacă ar fi să consemnăm cele mai importante evenimente ale acestor zile, ar trebui să amintim în primul rind un intreg șir de fapte și realizări din industrie și agricultura țării, cărora, la fiecare oră li se adaugă mereu altele, realizări care cuprinse in marea intrecere socialistă desfășurată sub inaltul semn al marilor evenimente din acest an, se inscriu ca ofrande ale muncii aduse zilei tuturor oamenilor muncii – 1 Mai. Și pentru a cuprinde interesul valorii acestor realizări nu trebuie să facem referiri la istoria altor decenii deoarece creșterile sint atit de rapide incit termenii de comparație sint luați de aproape, din cifrele ultimelor cincinale. „In primele luni ale acestui an s-a produs... cit in intregul an 1965". Ne-au intrat in obișnuință astfel de referiri. Și Galațiul, Reșița, Hunedoara, își multiplică jerbele de foc pentru a sta mărturie acestei comparații. Oțel și piine. Kilometrii de lumină, kilometrii de cărbune, kilometrii de apă impinsă spre buza sămînței de piine, kilometrii de oțel, tractoare, camioane, mase plastice... Nu trebuie să ne măsurăm forța intre alți parametri, dar atunci cind spunem: kilometrii, ne gindim la deplasare in timp, la mișcare, ritm inalt, la dezvoltare. Spunind kilometrii avem mai aproape senzația pulsului intens al acestui timp. Și spunem totuși și tone, atunci cind ne gindim că, cu fiecare oră de muncă, oră de zi sau de noapte, prin efortul comun al tuturor oamenilor muncii, români, maghiari ,germani și de alte naționalități, crește avuția, bunăstarea acestui pămint românsec.

Și dacă alăturăm știrile, măruntele, cotidienele dar importantele știri de pe intreg cuprinsul țării desprindem ceea ce este mai caracteristic acestui timp, acestor oameni angajați conștient și ferm in munca lor – efervescența marilor impliniri. Colectivele de muncă anunță, in acest miez de april, incheierea primilor patru ani ai cincinalului, indeplinirea cu succes a angajamentelor asumate in intrecere, depășiri de plan, producții maxime in viața unor tinere intreprinderi industriale, realizarea unor importante economii de energie ș.a. Cuvintele consemnează constant și rămin purtătoarele unor fapte fierbinți. Cuvintele rămin purtătoare constante și reci. Pentru a cuprinde adincul sens al acestor evenimente ar trebui să vorbească despre fiecare om, despre fiecare colectiv, despre fiecare părticică de trudă pusă sub inalte țeluri umane și sociale. Ce alte cuvinte mai sint necesare pentru a exprima avintul comun al tuturor oamenilor muncii aflați in impresionanta intrecere a muncii?

Și dacă ar fi să ne oprim la cel mai important eveniment al acestor zile și al acestui timp atunci am vorbi din nou despre muncă.

ORIZONT

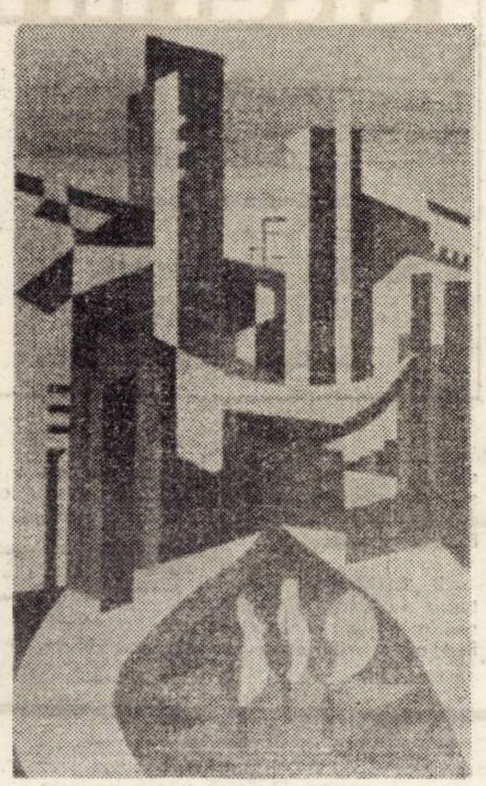

MIHAI MATZEK „CONSTRUCȚII"

Civitas

FIERARUL

Din strada străbătută in sus și in jos de mașini iuți, din această agitație a orașului, zăresc, ca pe o oază, ușa larg deschisă și intunecată a fierăriei. Din soarele puternic, intrind brusc in intuneric, nu disting de indată ce se petrece acolo. Pe jarul care mocnește zăresc virfurile unor potcoave inroșite și capetele unor mari securi. „A, ați venit", mă intimpină bărbatul in cămașa cu minecile suflecate. Stă citeva secunde, ca pentru a-și trage răsuflarea, cu barosul atirnind in mina stingă. Este inalt și are pectoralii foarte bombați. Il privesc in față, fără să par surprins și tac, cercetindu-i fierăria. El se intoarce cu spatele la mine și scoate cu cleștele, din grămada de cărbuni incinși, o potcoavă. Incepe s-o bată, să-i dea forma cuvenită, bună de prins pe unghia calului. „Nu v-am terminat lucrarea", se scuză el, printre loviturile care fac să i se cutremure intreg trupul și să sune ascuțit fierul incins și nicovala. Sudoarea ii șiroiește pe frunte, pe grumaz, și i se scurge pe după urechi, pe ceafă in jos. Bate fierul și continuă: „Așa-i! Promiți, dar pe urmă vezi că nu se poate". Aruncă potcoava bătută la marginea focului, intr-o grămadă, și smulge alta dintre cărbunii incinși. Izbește indirjit, cu ciocanul, și spune: „Promiți azi, dar sfirșești lucrul numai miine. Sau, de miine, il lași pe poimiine!" Incep să ințeleg. Mă ia drept un client care a venit să-și ridice fierul lucrat pe nicovala lui. Nu incerc să-i explic nimic. Las totul la voia intimplării. Și intrarea mea in fierărie fusese o intimplare. Și, la urma urmei, s-a produs de acum intre noi un fel de ciudată intimitate pe care nu doresc s-o destram. Urmăresc spectacolul focului ce infierbintă cărbunii. Suflul focului pare respirația unei ființe ascunse in intuneric care oftează din cind in cind cu putere. Scinteile răsar rapid și se pierd in anonimatul pe care aerul incins il creează acolo, ca pe un fel de nimb luminos. In jur, pe pămint, pe mese, agățate pe pereți, o harababură de obiecte din fier. Și, totul, mirosind a cărbune, a praf ud, a rugină... Ar trebui un ajutor de fierar aici, spun eu după o vreme. Sigur, știe el, ar trebui, dar nu vine nimeni să invețe meseria lui. Cum, tresar eu uimit, o meserie ca asta și nu mai vrea s-o invețe nimeni? Nu mai e nevoie de potcoave, de securi, de sape, de cuie? Eh, dacă ar intra aici un tinăr, in trei ani, ar ieși fierar bun, conchide bărinul. A mai crescut fierari? A crescut o droaie, dar azi sint tot mai rari cei care vin să bată cu barosul in fierul incins. De patruzeci și trei de ani ține el barosul in mină și bate cu el fierul incins. Tot de atunci ține el deschisă și ușa fierăriei, dar azi intră tot mai puțini aici. Il privesc cu un fel de uimire tirzie. Dar ce virstă are el? Eh, e trecut de șaizeci.

Acum fierarul a sfirșit cu potcoavele. Scoate securi incinse dintre cărbuni, pe care le bate făcindu-le o gură tăioasă. Izbește icnind și scinteile sar speriate cit colo, prin intunericul fierăriei. Ies in plin soare, in stradă. Mașinile iuți, intr-un decor citadin, fac să vibreze aerul cald din jurul meu. Dar, din urmă, din cind in cind, ca intr-o calmă zi de primăvară patriarhală de sat ingindurat, aud barosul fierarului căzind pe nicovala sonoră. Acest sunet, atit de familiar in copilăria mea, un fel de clinchet vechi și drag, plutind in aerul liniștit, de demult, acum, nu știu din care pricină, in peisajul citadinizat din jur, imi pare o biruință tirzie a bătrinului solitar din incăperea cu miros de rugină. O biruință a fierarului lucrind răbdător asupra fierului, cu ultima forță a trupului său, incă neincovoiat de vremea și de singurătatea la care, cu voia, s-a supus.

ION ARIEȘANU

Convorbiri

Cu acad. prof. dr. DAN MATEESCU

Am pătruns in lumea de proiecte, calcule, idei și studii a decanului facultății de construcții, șef al catedrei de construcții metalice, a Instititului Politehnic „Traian Vuia", din Timișoara, cu sentimentul că-l voi intilni pe inginerul Eiffel in persoană, un Eiffel al românilor pe care, prin amabilitatea D-sale, l-am răpit dinamicei și vastei sale activități pentru citeva minute de dialog, rememorări și proiecte de viitor.

– Cu patruzeci de ani in urmă, mă angajam ca inginer constructor la Uzinele Reșița, ca absolvent al unei Politehnici de renume mondial, Charllotenburg. Aceasta după ce, un an inainte, făcusem practica de vară la Reșița și primisem, alături de un certificat elogios, propunerea de a mă angaja la uzină. In aproape cincisprezece ani, am parcurs drumul lung, de la inginerul proiectant la, după 23 August 1944, acela de director al fabricii de poduri și construcții metalice din Reșița-Bocșa. Pentru mine, pentru profesorul de acum și pentru inginerul dintotdeauna, Reșița a fost o adevărată a doua universitate. Problemele mari nu apar in laborator, ci in practică. In acea perioadă am participat direct la proiectarea și realizarea Palatului administrativ C.F.R. care, pentru vremea aceea, (1937–1939), reprezenta o premieră prin construcția sa complet sudată. Fiind specializat in construcții metalice și lucrind la o uzină cu astfel de profil, mi-am legat activitatea de majoritatea construcțiilor realizate in acei ani. Aș aminti toate podurile de pe linia ferată Ilva Mică – Vatra Dornei, consolidarea podului de peste Dunăre, Borcea – Fetești, construcții industriale, civile și altele.

– Sinteți de foarte mulți ani și profesor la Institutul Politehnic din Timișoara. Cum ați reușit să imbinați activitatea de inginer, coordonator și director al unei uzine atit de mari cu aceea de cadru didactic?

– In curind se vor implini 30 de ani de cind mă număr printre profesorii Politehnicii, de treisprezece ani sint decan. La inceput, pină in 1948, am ținut cursuri ca director al Uzinelor Reșița-Bocșa. Avind in urmă o activitate practică de atiția ani, imi era relativ ușor să ridic cadrele tinere de ingineri, deoarece știam ce implică producția, ce solicită in primul rind de la specialiști, care sint direcțiile principale spre care tinde această ramură și, mai mult decit orice, aveam un permanent contact cu viața uzinei, cu producția. După 1948, eram profesor titular incă din octombrie 1944, am trecut la catedră ca șef al catedrei de construcții metalice. Școala n-a insemnat insă o rupere de practică. Incă de la inceput a fost inființată o filială a **IPROMET** la Timișoara, pe care am condus-o și prin care au trecut toate cadrele didactice, astăzi majoritatea profesori uni-

PAUL EUGEN BANCIU

(Continuare in pag. 15)

Orizont critic

Cronica literară

I. AL. I. ȘTEFĂNESCU

„Omul de duminică"

(Ed. Cartea românească, 1974)

II. EUGENIA TUDOR-ANTON

„Caruselul"

(Ed. Cartea românească, 1974)

I. 1. N-am putea afirma că Al. I. Ștefănescu a fost, vreodată un prozator la modă, chiar dacă despre proza domniei-sale **(Să nu fugi singur prin ploaie, Al cincilea anotimp)** s-a scris destul de mult. Rîndurile (elogioase) nu aparțineau unor critici improvizați, și nici cărțile, cele numite, nu erau neapărat conjuncturale. Le recitim și observăm că succesul (cît a fost) al lui Al. I. Ștefănescu, la sfirșitul deceniului șase (și inceputul deceniului șapte) era justificat nu numai de media scăzută a prozei respectivilor ani ci și de anumite investiții de inteligență artistică. Prin metaforă, parabolă, eroi dilematici, Al. I. Ștefănescu depășea literatura obișnuită a epocii : nu decisiv, dar cele două romane puteau lăsa criticului speranțe pentru mai tirziu. Azi, cu toată bunăvoința, și înțelegind, cu cuvenita plecăciune, justificarea opțiunilor criticii (de atunci) nu ne mai putem opri asupra acestor romane. Ele se pierd in literatura epocii, prea puțin diferențiate de alte cărți, chiar dacă, după ce citim citeva zeci de romane, sesizăm diferențele numite mai sus.

Patriciu Avram, personaj principal din **Omul de duminică** este o dublură a lui Justin Rădulescu, erou central in „Al cincilea anotimp". Evenimentele surprinse în roman se petrec după 23 August (nu mult după) in știutele condiții istorice. Patriciu se află alături de partid, indeplinește o sarcină oarecum conspirativă (pentru dejucarea intrigilor partidelor istorice). Este, deci, ziarist fictiv, trimis (chipurile) al unui ziar străin, spre a urmări evenimentele. **Omul de duminică** este un comunist prins de „istorici" calomniat, etc. etc., dar bineințeles că nu „omul de duminică" e în centrul romanului, ci Patriciu Avram, argument al unui roman nici de aventuri, nici istoric, nici de analiză psihologică, ci a unui roman care le amestecă pe toate acestea fără originalitate și fără discernămînt critic. Și e surprinzătoare lipsa desăvîrșită a discernămintului critic la Al. I. Ștefănescu, autor de articole de critică literară, și ele citite mult odată.

2. Despre înfruntările anilor respectivi au scris mult mai bine Eugen Barbu, Titus Popovici, Al. Ivasiuc, etc și nu vedem de ce, martor al lor, Al. I. Ștefănescu nu ne-a oferit un documentar, un jurnal de martor, și a preferat romanțarea. Așadar, ziaristul (fals) Patriciu o adoră fără speranță pe Clodi (Claudia) femeie superbă dar inaccesibilă, pură și căsătorită și se iubește profan cu Aspazia (nume simbolic) și ea superbă, și ea căsătorită (dar accesibilă). Bineințeles că Patriciu, intelectual fin și personaj dilematic, nu se lasă supus cu una cu două, dar e și el om iar Aspazia e o femeie cu experiență. Cei doi merg și la un spectacol **(Macbeth)** regizat de Ion Sava, așa că ziaristul (in realitate **biolog)** poate să-și acompanieze frămintările cu versuri shakespeariene. Iată-l pe erou cugetind, alături de vicioasa Aspazia : **„Viața pentru care Macbeth luptă totuși cu-nverșunată disperare,**

E un basm de furii și de nerozie

Băsmuit de-un prost și fără-de nici o noimă

„Nu poate fi așa. Și nici nu este !" răspunde Patriciu in gind și – constată surizind ! – in endecasilab".

Tonul expozitiv și exclamativ, personajele in alb-negru, portretele șarjate, amorul de literatură bulevardieră fac din **Omul de duminică** o carte superficială și, implicit, falsă. Regretăm paginile de unde ar fi putut incepe romanul (ori cartea-document) a acelor ani hotăritori pentru viața de azi a țării. Ele sint trădate cu insistență de un scriitor ale cărui calități au devenit, in timp, hainele stridente ale unei literaturi facile.

II. 1. Intrarea Eugeniei Tudor Anton între prozatoare nu e atît de spectaculoasă precum ar lăsa să se înțeleagă cele citeva recenzii (întinse) ce i-au fost consacrate de presa de specialitate, și nici atit de impersonală, cum s-ar putea deduce (de răuvoitori) din afirmația că, dacă au chef, criticii pot comite, după preferințe, poezie, nuvelă sau roman. **Caruselul** e o carte geamănă cărților Corinei Cristea, și prin această comparație am fixat un nivel și o familie de spirite. (Dacă vreți, seria Maria-Luiza Cristescu, Sinziana Pop, Corina Cristea etc. încadrează, fără dificultate, **Caruselul).**

Originalitatea romanului nu e de loc străvezie, ea fiind legată, mai ales, de descripția unui mediu social. Pictura Eugeniei Tudor-Anton nu e nici monotonă și nici împovărată de divagații reflexive (mania prozatorilor critici) : dimpotrivă, romanul e alert și spumos, ca un vin bine șampanizat. Adolescenta (prozatoarele române contemporane au pasiunea adolescentelor) din **Caruselul** face parte din „lumea bună" și e interesant, pentru cititorul comun, de văzut ce se intîmplă aici. Ce poate să se intîmple ? Tata are, amante, mama are amanți, și se plimbă cu ei, de pildă, la hipodrom, spre stupoarea fiicei. Adolescenta (naratoare) e și ea la vîrsta critică, are complexe și amoruri nevinovate urmărindu-se pe sine și pe cei din jur cu ochi ironic. Firește că în jurul adolescentei (inteligente și sensibile) foiesc tot felul de rubedenii, simpatice sau antipatice. O soră deschide un salon de primire în care se adună somtățile artelor plastice, sora avînd veleități în acest domeniu, alta face balet, visind celebritate. Există și bunică și există și viață la țară în romanul Eugeniei Tudor-Anton, al cărui titlu (simbolic) nu acoperă, în adînc, paginile unei cărți scrise, fără gafe, pe alocuri cu subtilități. Pe acest teren s-a trecut în proza interbelică cu tăvălugul, iar cîțiva autori contemporani au minat acest tip de literatură de atitea ori (prin cărți de mare densitate) încît semnul de începător, pe care il pretind toate vehiculele bine inregistrate trebuie să figureze și pe primul roman al Eugeniei Tudor-Anton.

2. Așadar, dind la o parte cojile inutile și pretențiile exagerate, descoperim in **Caruselul** o carte interesantă, mai mult reportaj decît roman, mai mult proză de larg consum decît literatură de anvergură. Sintem introduși și în lumea artiștilor, prin intermediul unui Murnachi, personaj în care amatorii de curiozități (extraliterare) pot bănui cutare sau cutare model. Murnachi este un fel de boss al artelor plastice, fabricant de glorii și de căderi, gardat de cretini, intrigant, consumindu-și energia in combinații de salon. Există și un mediu salonard, M-me de Stäel a romanului fiind Mutamura, sora naratoarei, nenorocită de ambițiile malefice a numitului Murnachi. **Caruselul** intre cărțile de vacanță ale noastre (și ale cititorilor) presupunînd că, prin acest roman și criticul literar Eugenia Tudor-Anton nu și-a propus altceva decit voluptuos concediu între preocupări de altă natură.

C. UNGUREANU

Farfurii zburătoare, farfurii nezburătoare

Cronica măruntă

1) **COLECȚIA DE POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE** ajunge, in aprilie 1974, la nr. 465. Nu mai e necesar să adăugăm că anonimatul ei este nemeritat, revista contribuind din plin la inflorirea și dezvoltarea literaturii științifico-fantastice. (Se știe că science-fictionul a obținut la noi în țară mari succese, reprezentanții lui fiind premiați la diverse intilniri internaționale). Ospitaliera revistă iși prezintă autorii cu fast, dedicîndu-le un portret, o notă bibliografică etc. Cititorii scenariului științifico-fantastic „O.Z.N.-ul" (nr. 464 din 15. III. 1974) pot afla despre autorul lui, Roger Georgescu, o seamă de lucruri interesante. R. Georgescu s-a născut in 1928 la Rimnicul Sărat, a făcut gazetărie la „Sportul popular", a devenit actor intr-un ansamblu artistic obținind chiar premiul F.N.T.D.R.. Actualmente, este regizor de emisie la televiziune. In scenariul publicat de revistă apar (dintr-o farfurie zburătoare, științific O.Z.N.) extratereștrii, care nu vor să lase urme (fotografii adică) pe Terra. Și nu lasă. Extratereștrii mai au și viciul fumatului, dar nu agrează țigările proaste. In nr. 463 al colecției, Tudor Negoiță publică povestirea **Defectul de a pune intrebări,** în care Max 2, robot pentru uz casnic, face expertiza unor texte literare. Familia Georgescu n-are nevoie însă de corectitudine așa că robotul Max 2, e dus inapoi la magazinul de la care fusese cumpărat. Revista publică și eseuri care, ca și povestirile, sînt mai mult fantastice decît științifice. Citabil (în întregime) ar fi studiul Anei Maria Rebegea **(Science-fictionul – compromis intre fantastic și știință ?** – nr. – 464 și urm.) în care se analizează problemele arzătoare ale genului studiat de **„Roger Caillois, Matei Călinescu, Ov. S. Crohmălniceanu, S Iosifescu, Tzvetan Todorov** etc. Erudiția autoarei este plină de strălucire, pe lingă cei numiți fiind citați copios Victor Ivanovici, Virgil Tănase, Petru Popescu, dar mai ales Rodica Braga, căreia autoarea ii dedică un capitol intreg. Rodica Braga („o scriitoare despre ale cărei date bio și bibliografice nu știu – mărturisesc cu toată jena – nimic") a scris **Singele alb al pietrelor",** carte care a impresionat-o pînă la suferință pe eseistă („poate printr-un reflex al propriei mele sensibilități feminine"). Semnează, în fiecare număr, eseuri Maximin Tracul, grupate sub genericul „Fantezii de centaur". Dacă autorul semna Tracula, garantam succese deosebite. O literă uitată ispitește intotdeauna neșansa, un pseudonim ciung huiduie cititorul.

2) **O CARTE FERMECĂTOARE : VLAD MUȘATESCU – De-a v-ați ascunselea,** (Ed. Dacia, 1974). Eroul, romancier, vrea să scrie un roman polițist și pînă la urmă se pare că il și scrie. În roman nu se intimplă mai nimic, dacă excludem faptul că eroul-scriitor (pseudonim : Al. Conan Doi) trage chiolhan după chiolhan, demonstrînd un apetit gargantuin. Alte personaje din roman se dau drept cineaști, ceea ce se va vedea pînă la urmă că nu sînt (A.C.I.N.-ul ar putea, pe bună dreptate, protesta : dacă și alții, inspirați de Vlad Mușatescu, s-ar da drept cineaști, ba chiar s-ar apuca să facă filme ? Nu avem destui regizori excelenți care an de an produc filme din ce in ce mai bune ?) Detectivul din roman n-are nimic comun cu filmele din ce in ce mai bune, produse de studiourile noastre. El trage chiolhan după chiolhanuri, chef după chef, consumind in cantități științifico-fantastice ciorbă de pește dar și whisky, cafele, vin sau pur și simplu trascău. L-am inseria pe autor in tradiția lui Păstorel, dacă nu ar exista atita indiferență in materie de asortare a licorilor. Admirabila ediție **Al. O. Teodoreanu, Gastronomice** (Editura pentru turism, 1973, ediție ingrijită de Grigore Damirescu și Valentin Borda, postfață George Muntean) este edificatoare in acest sens. Felicitînd editura de turism pentru inițiativă (cîte lucruri nu se pot face in folosul turismului ?) vrem să subliniem că erudita postfață ni se pare total lipsită de umor. („Cartea lui Păstorel este astfel și un indiciu de cîte feluri de bucate se pot prepara dintr-o pasăre... Iar oportunitatea și valoarea ei e dată de procentul in care te ajută să valorifici un produs oarecare fără a pierde nimic din potențialul său" etc. etc.). Iată-l pe Al. O. Teodoreanu făcut bucătar-model, trimis la cratiță, ba chiar încătărămat în soț de fruntaș. Ironie a soartei ! O gospodină care se respectă citește cel mult pe Petru Vintilă **(Codul manierelor elegante),** nicidecum **Gastronomicele** lui Păstorel. O gospodină cu simțul răspunderii își va pune la murat gogonele după **Sanda Marin,** infinit mai competentă, mai doctă decît scriitorul – gastronom. Nobila artă culinară e, pentru Păstorel, nimic mai mult decît divertismentul unui bonviveur : puțini aveau, ca el, geniu mimetic, capabil să facă, prin parodie, dintr-o anostă rubrică de hebdomadar, colț vesel. Or, **Gastronomicele** gilgiie de umor, de vorbe de duh, de epigrame și nu de experiențe și expertize culinare, și citim cartea pentru **scriitor.** Același lucru se poate spune despre excelenta ediție **M. Kogălniceanu, C. Negruzzi : 200 rețete cercetate de bucate, prăjituri și alte trebi gospodărești** (Ed. Dacia, Cluj, 1973) ingrijită de Titus Morariu, prefață de Mircea Zaciu). Tipăritură de lux, ilustrație subtil ironică, încadrările subliniind jocul, vacanța cuvintului : textele sint mereu admirabile, nu pentru cine ar vrea să facă „beltea de gutăi", ci pentru cei ce gustă harurile cuvîntului vechi :

„Acest feliu de brînză este mai bună decit toate celelalte, pentru că nu să iuțăște, n-o mănincă viermii și că se păstrează proaspătă ani intregi. Numai (că) putenile și oalele trebuie să fie bine astupate și puse intr-un loc uscat.

Cind vrea cineva să aibă brinză mai bună, atunce pune patru ocă de cartofe, și două ocă de smîntînă ; cind vrea să aibă insă brinza cea mai bună, atunce să pune două ocă de cartofe și patru ocă smîntînă"

3) Ultimele apariții ale revistelor **România literară** și **Viața românească** recenzează, cu o anumită întîrziere, prin G. Dimiseanu și Florin Mihăilescu, cartea lui Valeriu Râpeanu **Pe drumurile tradiției,** ton competent, uneori excesiv minimalizator. In **Luceafărul,** semnalăm cronica literară inchinată de Paul Georgescu volumului **Zaharia Stancu interpretat de** precum și cronica de televiziune a Sinzianei Pop. Semnalăm, deasemenea, publicistica activă, dinamică, poezia ancorată în prezent, publicată de ultimele apariții ale **Contemporanului României literare** etc. etc.

ANEMONE POPESCU

P. S. Panseul săptăminii : **„Avind asemenea vinuri și asemenea rețete de plăcinte, puteți fi nefericiți ?** („Sadoveanu, Zodia cancerului, citat după Ana Candrea, Casa Scriitorilor, 5. IV. 1974).

Tristețea eroului în confruntare cu destinul

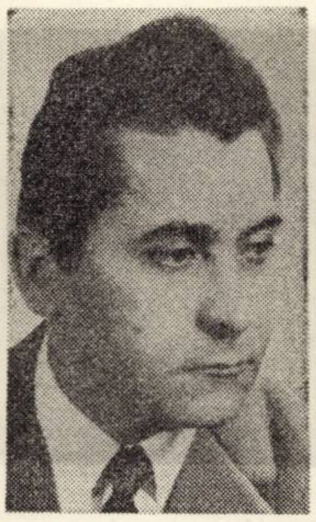

Lucrările ciclice, indiferent de gen, care se publică în secvențe pe măsură ce se scriu prezintă pentru critica literară marele inconvenient că o judecată concludentă asupra valorii lor nu este posibilă decît după încheierea întregului op. Pînă atunci însă chiar și numai desfășurarea lor editorială – succesiunea cronologică a volumelor, confruntarea și integrarea lor dialectică într-un întreg, propus aici de autor – poate să ne ofere, uneori, un spectacol impresionant.

Epica tuturor popoarelor europene are pentru romanul istoric o seamă de eroi predestinați. Nu ne vom căzni aici să conturăm în ce fel Mihai Viteazul este un asemenea erou. Faptele sale social istorice sînt de obște cunoscute românului. Ceea ce în cazul acesta îi rămîne romancierului de relevat este plenitudinea geniului său.

Critic vorbind, noua secvență a romanului **Vulturul** – a treia din monumentalul ciclu proiectat de Radu Theodoru – se prezintă ca o construcție epică interesantă, edificată pe mai multe planuri de motive: istorice, caracterologice și psihologice. Acestea, fie pozitiv, fie negativ, fie inhibitiv se confruntă și se întrepătrund din timp în timp, producînd prin pluralitatea lor un joc dramatic de alternanțe și de comutare a interesului de la recepționarea progresivă directă la recepționarea inversă, recurentă, în procesul de reliefare și pătrundere a caracterelor. Un exemplu printre multe altele la fel de grăitoare, din cele mai către mijlocul volumului: Scena cu Velica, cu stihomitiile, dirze și antitetice, care o încadrează. Și într-adevăr, e inima, e viscolul, e problema socială a vremii care solicită în desfășurarea ritmică a evocării atenția cititorului, sau toate acestea în raport cu structura de caracter a eroului? Bineînțeles, o atentă interpretare nu poate trece pe lîngă faptul că însăși structura intimă a ciclului în specificitatea sa de **roman istoric obiectiv** constituie factorul de bază în determinarea acestei plurivalențe. Dealtfel ca atare, ea este o trăsătură romantică, ce n-a putut fi evitată asemenea unei permanențe de prin veacuri a romanului istoric european.

Nu vom cita comparativ autori și cărți, fiindcă nu ele interesează. Problema de mai sus nu este o problemă a modelelor. Ea e de natură intensivă, legată de felul cum în romanul istoric obiectiv de tip romantic e înțeleasă problema timpului. Iat-o în concepția eminamente dinamică a lui Radu Theodoru, de curent sau impuls originar corespunzător ideii de primat al vieții care corelează procesele și faptele indiferent de planul pe care se desfășoară ele. **„Timpul a lucrat în Nicolae Pătrașcu. N-a înțeles nimeni, ce-a înțeles Nicolae Pătrașcu. Poate nu s-a înțeles el însuși (Mihai-Vodă, n.n.) atît de adînc, cum l-a înțeles Nicolae Pătrașcu. Aproape că se teme de privirea blîndă, înlăcrimată a flăcăiandrului"** etc. (pag. 115).

Și acest scurt fragment este paradigmatic pentru ciclul întreg. Dealtfel însăși „tema" Mihai Viteazul pledează pentru soluția dinamică, evolutivă pe baza diversității posibile a motivelor și indivizibilitatea reală a caracterului.

Totuși la rezolvarea artistică a romanului nu numai această determinantă este cu adevărat activă și hotărîtoare, chiar și dacă prin ea se lămurește în bună parte semnificația mișcării evolutive a acțiunii. Între materialul documentar și reflexiune mai intervin și alți factori cu funcție interpretativă, printre care tensiunea afectivă a autorului, în bună parte responsabilă de temperatura imaginii artistice, dacă nu tocmai de calitatea ei. Or, în această privință, participarea autorului cu eroii săi, în bine și rău, este evidentă.

În prezentul volum, dezbaterea psihologică și caracterologică e plasată sub zodia tragicei întorsături în ascensiunea lui Mihai după cucerirea Ardealului. **„Cu cît îl ascultă pe cavalerul Vasile Boer de Recea, cu atît vede mai limpede că Șelimbăr n-a fost decît începutul unui război cumplit și lung, nespus de sîngeros și crud"**, se notează încă spre sfîrșitul primei jumătăți a volumului. Firește, de aici nu totul apare în cuprinsul volumului drapat în negru. Dimpotrivă! Există chiar pagini festive și înălțătoare ca cele din capitolul **Moldova**, culminînd cu șoapta în grecește a lui Dionisie Rally: **„Ai cîștigat sufletul Moldovei, Mihail"**. Dar cînd voievodul rămas singur îngenunche pe perna de mătase sîngerie: **... dintr-odată îl podidește plînsul. Plîns sec, uscat, dureros..."** (p. 352).

Determinismului fizic universal i se suprapune și aici o fracțiune de neprevăzut datorită unei intuiții mai profunde a destinului ineluctabil. Și ar fi greu să uităm scena halucinantă din capela de la Alba-Iulia, cînd Mihai e cotropit **„de o spaimă nebună și neagră care-i usucă cerul gurii și-l înțepenește, pentru că, iată, capul lui Andrei Bathory se ridică ușor de pe tava de aur, se ridică lin între lumînări, își deschide pleoapele și-i zîmbește și-l cheamă..."** (p. 195). Inițial el crezuse că se poate opune acestui destin cu un puternic: ba! Dar precum între percepție și memorie imaginară nu este decît o diferență de intensitate, propensiunea spre viitor îi luminează nu numai percepțiile și gîndurile în vederea unor acțiuni nemijlocite de împlinit ci și cu privire la consecințele posibile, bune și rele.

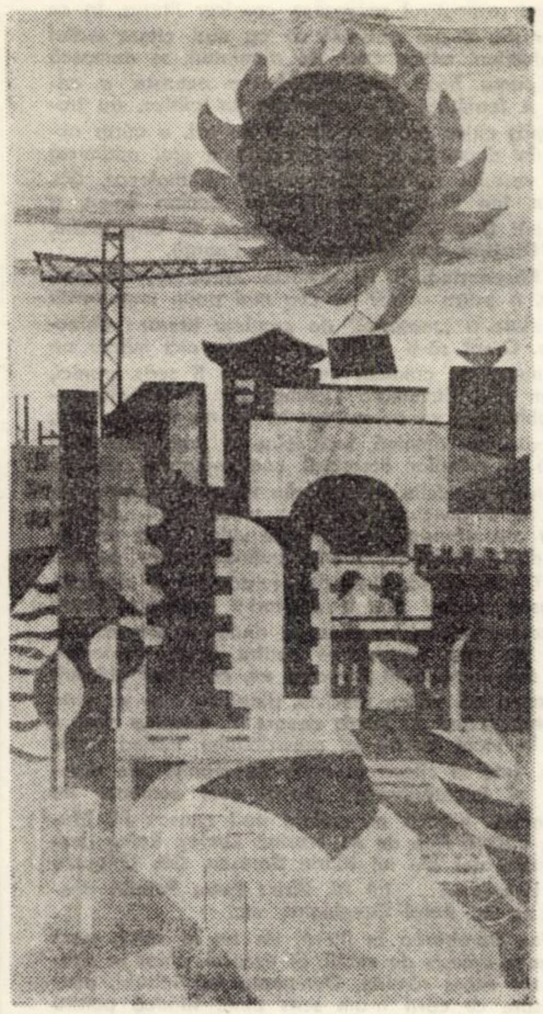

MIHAI MATZER „TIMIȘOARA"

Subtextul tragic din volumul III al ciclului **Vulturul** este o realitate a sa vie, artistică, înglobindu-se ciclului întreg pe baza unei meditații aprofundate asupra materialului întreg ce trebuia biruit artistic. Faptul acesta se cere relevat. Ar fi greșit însă dacă am conchide încă de acum asupra valorii ciclului întreg. Și aceasta nu fiindcă după trei volume de o apreciabilă ținută artistică ar mai trebui să ne îndoim de posibilitățile autorului. Altele sînt motivele. Astfel, ni se pare că, în ciuda unei economii, în genere, bine chibzuite pînă aici în etalarea epică a motivelor care vor atrage căderea finală a lui Mihai, hybris-ul, adică motivul-cheie al tragediei sale, nu a fost încă suficient de clar scos în evidență.

Este cea ce, poate, se va rezolva în uvertura volumului următor.

ANDREI A. LILLIN

CORESPONDENȚA

Mircea M. Pop: Poeziile Dvs. ne-au surprins plăcut. Un sunet sobru, de o anumită gravitate, tăietura expresivă deși ușor greoaie, a versului, ca și preocupările de substanță pe care le aveți, sînt suficiente motive să vă salutăm în acest colț de pagină. Și dacă nu dăm la tipar **Flori de maci** ori **Să merg pe-un drum**, este pentru că bănuim că aveți lucruri cu mult mai bune, pe care le așteptăm.

Mihai Măceș: Reținem pentru tipar poeziile **Acest apus ca o cascadă** și **Epitalam**. Foarte interesantă ni se pare și **De dragoste**. Reveniți cu informații despre Dvs., adresă etc.

Elena: Scrisoarea Dvs. ne-a impresionat, însă noi nu vă putem spune dacă e cazul să renunțați sau să continuați. Decizia trebuie s-o luați singură, chibzuind serios. Sînteți foarte tînără, versurile poartă amprenta lipsei de experiență (a vieții și artei). Sînt multe naivități, sînt însă și unele elanuri lirice de bună calitate, un aer sincer care, citeodată, place. Trebuie să învățați, începînd cu gramatica, să citiți multă literatură, să vă puneți mereu problema găsirii unor mijloace artistice cît mai noi, mai personale, mai apte de a exprima ceea ce vreți să exprimați. Dacă veți simți că literatura este cel mai bun lucru pe care-l puteți face și că fără ea existența Dvs. ar fi sărăcită, continuați. Dacă nu, nu.

Nicolae Hanceriuc: Poeziile Dvs. par a ne spune că aveți un stagiu în munca literară, de unde și un fel de familiarism pe care vi-l permiteți cu zeitatea ei tutelară. Cînd vă uitați mai cu teamă la puterile ei, reușiți să-i aduceți o jertfă mai bună, ca, de pildă, **Moment sadovenian** sau **Poem**, pe care le reținem.

Cornelia Oprea și Traian Cilb: Ar fi fost necesar să precizați dacă poeziile sînt fructul unei colaborări. Lectura lor lasă să se-nțeleagă că nu. În acest sens: ne par mai interesante cele intitulate **Chemare** și **Pași**. Reveniți.

Ion Negescu: Unele acorduri bune în **Pescarii bătrîni**.

Adriana Tudoroniu: E remarcabilă pasiunea Dvs. pentru poezie, după cum rezultă din lunga scrisoare. Poeziile sînt foarte modeste, dar, dacă avem în vedere vîrsta Dvs., putem spera în surprizele plăcute la care visați. Ar fi unele indicii în acest sens.

Sincer: Nu negăm sprijinul pe care-l poate primi tînărul poet. Acesta e și sensul încercărilor noastre, aici. Dar sprijinul nu poate veni decît în prezența talentului și-a unei munci serioase, răbdătoare. Căutați, în continuare, să citiți și să scrieți, fără această precipitare, fără graba asta de a publica. Versurile trimise nu vă justifică pretențiile, însă ne menținem aprecierile de data trecută, sperînd că vom avea ocazia să vă dăm vești mai bune în viitor.

Elena Narcis, Mariana Igaș, Abe Cristea – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

MOMENT ANIVERSAR

Noua serie a revistei „Convorbiri literare" împlinește un sfert de secol de existență. Momentul aniversar a prilejuit, la Palatul Culturii din Iași, o adunare la care au participat numeroși scriitori, oameni de artă și cultură din străvechea capitală a Moldovei, reprezentanți ai conducerii Uniunii Scriitorilor și ai unor reviste literare din țară.

Festivitatea a fost deschisă de Corneliu Ștefanache, redactorul șef al revistei sărbătorite, care a subliniat semnificația acestui eveniment al literaturii noastre contemporane, strădaniile colectivului redacțional și ale colaboratorilor, de a continua, în condițiile societății socialiste, luminoasele tradiții ale „Convorbirilor literare" care își propunea „a servi ca punct de întîlnire și înfrățire pentru autorii naționali".

Luînd cuvîntul, tovarășul Vasile Potop, prim secretar al Comitetului județean Iași al P.C.R., a subliniat contribuția revistei ieșene la îndeplinirea programului ideologic și politic al partidului, la dezvoltarea literaturii române de astăzi, aducînd un cald omagiu redactorilor și colaboratorilor publicației aniversate.

În continuare, Laurențiu Fulga, primvicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, a evocat drumul parcurs de „Convorbiri literare" în cei 25 de ani de apariție, apreciind faptul că revista a fost o tribună de afirmare pentru numeroși scriitori, subliniind sarcinile actuale ale revistei.

Au mai luat cuvîntul: Traian Iancu, directorul Uniunii Scriitorilor și al Fondului literar, Mircea Radu Iacoban, secretarul Asociației scriitorilor din Iași, directorul editurii „Junimea", Gabriel Dimisianu, redactor șef adjunct al revistei „România literară", Teodor Balș, secretar general al revistei „Luceafărul", Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației scriitorilor din Timișoara, redactor șef adjunct al revistei „Orizont", Liviu Leonte, redactor șef al revistei „Cronica". Colectivul de redacție al revistei „Orizont" urează confraților noștri de la „Convorbiri literare" noi și strălucite succese în afirmarea unei literaturi de înaltă calitate, profund angajată în viața și destinele poporului nostru.

ORIZONT

ANCHETA „ORIZONT"

„Critica despre critică"

1. Care ar fi dificultățile „meseriei" de cronicar literar ?

2. Ați citit cronici „de compromis și întrajutorare ?" Numiți cîteva.

3. Despre ce cărți n-ați scris așa cum ați dorit ?

4. Aveți sentimentul că ați înrîurit evoluția vreunui scriitor ? Care ?Ce evoluții v-au contrazis previziunile ?

LAURENȚIU ULICI

1). Cronicarul literar e un caz particular al criticului de literatură. Acesta din urmă judecă opera literară introducînd-o într-un context al celorlalte opere ale unui scriitor, al unor teme literare, al unei ideologii literare, al unor modalități literare, etc. Cel dintîi izolează opera de context, judecînd-o autonom, descriind-o în intenția unui verdict axiologic imediat și explicit. Criticul e preocupat de suma unor termeni, cronicarul de termenii înșiși. Altminteri — exceptînd exhaustivitatea — nu există deosebiri mari de tehnică a demersului critic între criticul propriu-zis și cronicarul literar. În aparență, dificultățile ce le are de trecut unul sînt valabile și pentru celălalt. În realitate, drumul criticului propriu-zis e mai puțin dificultos decît al criticului — cronicar. Cronica literară e avangarda criticii, și, iată, în toată istoria criticii românești nu cunosc decît un singur critic — **Pompiliu Constantinescu** — al cărui prestigiu de cronicar literar să fi rezistat dincolo de momentul în care a constituit o prezență vie, controlabilă. Și nu pentru că el ar fi fost singurul cronicar literar foatre bun — ce zici de un **Octav Șuluțiu,** ori de un **Perpessicius ?** — dar pentru că, întîmplător, destinului efemerid al cronicii literare Pompiliu Constantinescu i-a opus perseverența, recte, o anume continuitate a actului critic, și consecvența rotundă a punctelor de vedere. Bunuri pe care ceilalți nu le-au posedat sau le-au posedat în insuficientă măsură. Ca avangardă a criticii, cronica și cronicarul literar se împiedică mai întîi de **lipsa de distanță** față de opera literară ce le vine sub ochi înainte ca tușul tipografic să se fi uscat. Criticul propriu-zis dispune întotdeauna de un minimum de bibliografie critică, în legătură cu opera pe care o judecă Cronicarul literar nu se poate confunda decît cu el însuși. S-ar crede că acesta e un avantaj, dar, de fapt, e o dificultate. Se poate dovedi că o opinie critică anterioară — fie ea cît de puțin valabilă — declanșează în gîndirea criticului un proces de verificare, o reacție pro sau contra din care, de multe ori, se ivesc sugestii și direcții de interpretare ce altfel, probabil, n-ar fi apărut. Dacă ar fi numai asta și importanța cronicii literare în peisajul criticii ar fi ca și demonstrată. Cronicarul literar se împiedică în al doilea rînd, de greutatea **exercitării de durată** a „meseriei". Foiletonist fiind el are nevoie de spațiul unei reviste în care să se producă un timp cît mai în delungat și cu o periodicitate fermă. Nu se poate închipui o cronică literară prestigioasă fără continuitate. Cazul lui N. Manolescu a fost mult referat ca să mai insist și eu asupra lui. Ca și cazul invers, al unor foarte buni cronicari literari fără cronică : **Ov. S. Crohmălniceanu,** pentru generația de mijloc, **M. Ungheanu** și **Marian Popa,** pentru generația mai nouă. Acestor dificultăți, ca să zic așa obiective, li se adaugă una ce ține chiar de **concepția cronicarilor literari asupra „meseriei" lor.** Citim prin reviste, în spațiul dedicat comentariului de carte, tot felul de recenzii, pasămite cronici, ce nu fac altceva decît să rezume fără haz cărțile de proză sau să citeze abundent din cele de poezie. Comentariul adevărat aproape că lipsește, sau e redus la consemnarea neutră, neangajantă. Lipsa de curaj, sau cum s-o fi numind, în a opina asupra unei cărți, dovedește amatorism ca și curajul de verdicte nete — Da și Nu — fără sprijinul argumentelor specifice criticii literare. Scurta sau lunga recenzie, lipsită de orice criteriu critic, nu se poate numi cronică literară și nici respectivul recenzent, cronicar literar. În ce mă privește, m-am obișnuit să nu mai citesc astfel de producțiuni critice care, de altminteri, se demască de la prima frază. De dificultatea aceasta a criteriilor, a fermității și a argumentelor critice, au trecut frumos cîțiva cronicari literari de azi, a căror activitate în domeniu îngăduie o viziune mai optimistă asupra rostului cronicii literare : **N. Manolescu, Gh. Grigurcu, Ion Vlad, Valeriu Cristea, Lucian Raicu,** și mai tinerii **Dan Culcer, M. Iorgulescu, C. Ungureanu, Daniel Dimitriu, Ion Marcoș, Petru Poantă.**

2). Răspunzîndu-ți la această întrebare, numesc, de fapt, a patra — dar nu cea mai puțin importantă — dificultate a „meseriei" de cronicar literar : **obiectivitatea.** Drept să-ți spun, nu pot da nici măcar un singur nume de cronicar care să nu fi scris cronici, de, cum spui dumneata „„compromis și într-ajutorare". Problema e ca aceste cronici să nu domine, dar, din păcate, ele domină. Încît, cine ar vrea să-și facă o scară a valorilor literaturii contemporane, ghidîndu-se după cronicile literare din revistele noastre, ar ajunge la o concluzie aproape umoristică : „fiecare cronicar are propria lui scară de valori care nu coincide decît în cîteva, foarte puține puncte cu ale altuia. Cutare conducător de revistă are o simpatie omenească pentru cutare scriitori ; cronica literară a respectivei reviste va avea la rîndu-i o simpatie — literară de data aceasta — pentru opera acelorași. Și așa, din simpatie în simpatie, eu, ca lector obișnuit al revistelor, voi ști cu precizie, dinainte, cum va scrie **Luceafărul** despre X, **Tomis** despre Y, **Cronica** despre Z. etc. În jocul acesta al previzibilului intrînd **toate** revistele. Iată și cîteva exemple de cronici „de compromis" și într-ajutorare", dintre cele semnate de critici serioși, fiindcă pe ceilalți nu-i citesc : **N. Manolescu,** despre Apa de **Al. Ivasiuc**, **Lucian Raicu** despre poeziile noi ale lui **Marin Sorescu, Gh. Grigurcu** despre Panorama ... lui **Al. Piru ; Petru Poantă** despre poezia lui **Aurel Gurghianu,** etc.

3). Iau întrebarea în literă, iar nu în spirit, care mi se pare excesiv de subtil. Și excesul, chiar în subtilitate, tot exces rămîne. Dumneata mă întrebi, așadar, despre ce cărți n-am scris bine, fiindcă pentru un critic a scrie cum dorește înseamnă a scrie : exact, convingător, argumentat, ferm, adică bine. Nu crezi că ne-ar lua prea mult spațiu înșiruirea de titluri ? N-am obiceiul să-mi recitesc cronicile și asta pentru că am sentimentul că, recitindu-le, nu voi mai fi de acord cu mine insumi. Cred că situația aceasta este comună și explicabilă cumva prin destinul special al oricărei lecturi critice : fiecare nouă re-lectură contestă lectura anterioară. Dacă n-ar fi așa, critica nu ar mai fi posibilă.

4). Nu numai că nu am sentimentul despre care vorbești, dar nici nu cred în posibilitatea practică a continutului său. Un critic nu poate înrîuri evoluția unui scriitor — uneori nu poate nici scriitorul însuși — pentru că evoluția asta depinde de o mulțime de condiții dintre care una, foarte importantă **talentul scriitorului, nu poate fi „modelată"** ca o piesă metalică la un strung. Și, în definitiv, criticul nu e în relații cu evoluția scriitorului, cel mult cu aceea a gustului cititorilor. E drept că el poate sugera scriitorului, dacă e la începutul activității sale, anume direcții care l-ar prinde mai bine. În nici un caz, însă, nu-i poate înhăma evoluția la carul dorit de el. E o ferice că se întîmplă așa. Gîndește-te numai ce ar deveni literatura dacă evoluția scriitorilor ar putea fi înrîurită de către critic ! Ne-am plictisi de atîtea capodopere și am privi ca pe un miracol apariția unui scriitor mediocru. Cît despre restul întrebării, scriitorii despre care scriu eu n-au avut încă vreme să mă confirme sau să mă contrazică în opinia ce mi-am făcut-o despre ei. Mărturisesc că **aștept clipa unei confruntări,** mă întreb doar la ce va folosi ea.

AL. DOBRESCU

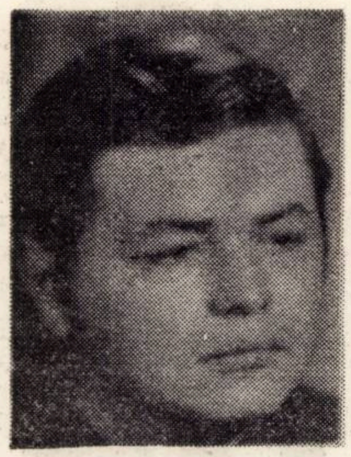

1). Despre greutățile „meseriei de cronicar literar" sînt prea puține de spus și nici nu cred că ar putea interesa pe cineva, după cum nu interesează cît chinuiește scriitorul pînă reușește să-și închege romanul. Sînt dificultăți firești, uneori chiar necesare, din a căror amploare însă nu putem deduce practic nimic despre calitatea produsului finit. Există, în schimb, o altă categorie de dificultăți, inspirate de locul „meseriei" acesteia între multele meserii critice, și a cărei examinare nu e numai posibilă, ci și igienică.

Să spun de la început că ‚meseria" de cronicar nu se bucură de prea mare considerație printre scriitori, ca și printre critici. Chiar dacă nimeni n-ar fi pronunțat pînă acum această propoziție, esența ei am fi putut-o deduce dintr-un fenomen de domeniul evidenței : acela că cine vrea și cine nu vrea se pronunță asupra cronicilor literare ; oricine se crede îndreptățit să dea sfaturi, să admonesteze, să impună „condiții **sine qua non".** Opinia comună, întreținută prin activitatea unor grafomani cu prestigiu, spune că orice ins poate, cu puțin efort, scrie cronică literară. Urmarea ? Sumedenia de teoretizări și — culmea ! — numărul restrîns al cronicilor demne de atenție. Avem foarte mulți „specialiști" în teoria cronicii, dar foarte puțini cronicari.

La nivelul breslei literare, cronicarul are de întîmpinat greutăți de pe urma orgoliului scriitorilor. Fiecare autor e neclătinat în ideea că opurile sale sînt geniale și, ca urmare, pretinde criticilor un tratament pe potrivă. Scriitorul îl agrează pe cronicar atîta vreme cît acesta se pronunță elogios. Însă din clipa în care a cutezat să formuleze niscaiva obiecții ori rezerve, el devine subit incompetent sub toate raporturile. Sigur, brusca modificare a opiniei despre critic e, de obicei, lipsită de consecințe notabile, deși — la urma urmei — nu e tocmai plăcut să-ți pierzi peste noapte prietenii

2). Să ne mai mirăm atunci cînd citim în reviste „cronici de compromis ?" Să ne mai mirăm deci că într-o ocazie ori alta cronicarii preferă să se eschiveze de la o calificare tranșantă ? Compromisul judecăților critice (cu excepția celor ce pleacă din inaptitudine) îl asigură scriitorii înșiși (a se vedea, spre ilustrare, modificarea atitudinii lui Manolescu într-un timp destul de scurt față de cărțile profesorului Alexandru Dima). Despre „într-ajutorare" pot depune mărturie ultimele articole semnate de M. Ungheanu și avînd ca subiect penultimul roman al lui Petru Popescu. Dar cronicarii mai au și alte posibilități de „compromitere" a judecății critice. Fiind și ei oameni, avînd dar și ei orgoliu, vor avea grijă să răspundă cu aceeași monedă celor care nu i-au elogiat cum s-ar fi cuvenit. Și atunci procedează ca Nicolae Manolescu, care a recenzat cu vădită rea vointă volumele lui Marian Popa (în al cărui **Dicționar** „beneficiase" de o frumoasă încondeiere). Cazul-limită îl constituie cronicile negative (sau pozitive) ieșite dintr-o uimitoare neînțelegere a textelor. Al. Piru masacrează cărțile lui Alexandru George pentru că nu poate să prindă subtilitățile, în vreme ce Șerban Cioculescu respinge un serios studiu al doctorului Nica din simpla plăcere de a găsi nod în papură

3). Deocamdată nu pot răspunde favorabil la această întrebare.

4). Nu cred că datoria criticului e de a înrîuri în vreun fel evoluția scriitorului. Criticul nu e chemat să dea sfaturi scriitorului, tot așa cum scriitorul nu are pentru ce da sfaturi criticului. Talentul n-are nevoie de **sfaturi,** iar mediocrității îi sînt inutile.

Profiluri

Nicolae Velea

Deoarece autorul volumelor de proză scurtă **Poarta, Opt povestiri, Paznic de armonii, Zbor jos,** nu manifestă nici cel mai mic interes pentru tenacele, şi adesea disperatele eforturi de sincronizare instantanee pe care le întreprind mulţi dintre confraţii săi, critica, nu odată, cade în eroarea de a socoti că are de-a face cu un scriitor „clasificat" încă de la primele lui cărţi. Căci rar scriitor contemporan, precum Nicolae Velea, în jurul operei căruia să prolifereze comentariul critic bîntuit de practica locului comun cu pretenţie de judecată definitivă. Contribuind la aceasta şi împrejurarea că scriitorul nu vădeşte speciale preferinţe pentru extensiunile de ordin tematic, s-a acreditat judecata unui fatal monocordism. Cu alte cuvinte, acţionînd, chipurile, în virtutea aşazisului său instinct de povestitor popular, Nicolae Velea ar fi predestinat unei cariere literare de reduse proporţii, chiar dacă originalitatea artistică, fie şi la un asemenea nivel, nu-i poate fi contestată.

Adevărul — în toate aceste privinţe — este însă altul. Nicolae Velea aparţine speţei mai puţin numeroase a creatorilor de factură intensivă, care, statorniciţi încă din primul moment într-un anumit punct de confluenţă între tradiţie şi inovaţie, nu fac decît să-şi contemple propria „descoperire" iniţială, fascinaţi de convingerea că prin el însuşi conţinutul acestei descoperiri este inepuizabil. Adîncirea şi nuanţarea în spaţiul formulei, de la început edificată, iată elementul care dinamizează întregul demers epic al lui Nicolae Velea.

În linia prozei munteneşti, de esenţă realist-rurală, vădind o deosebită aplecare pentru anecdotica satirică, Nicolae Velea, beneficiind şi de experienţa prozei lui Marin Preda, se impune atenţiei datorită vocaţiei sale de analist, ce îşi extrage fondul naraţiunilor dintr-o ambianţă social-umană izbitoare prin specificitatea ei locală. Aşadar, această joncţiune dintre intuiţiile psihologice deosebit de subtile şi ineditul autohton al materiei epico-analitice constituie nucleul dătător de originalitate în proza lui Nicolae Velea.

Contemporaneitatea acută a scrisului său rezidă în tulburătoarea şi adesea în neobişnuita însuşire a personajului de a-şi

contempla şi examina propria existenţă. Erorile săvîrşite de personaj în acest proces de autocunoaştere, greşita înţelegere a datelor propriei biografii, stau la baza conflictelor cărora este chemat să le facă faţă. În împrejurarea în care asistăm la rememorări biografice, perspectiva e tragi-comică prin excelenţă, cum se întîmplă, de pildă, în povestirile **Bucurie, Odihnă,** sau la **Groapa de fumat.** Personajele — învăţătoarea Genoveva Panţurescu, ţăranul Dănilă Lenciciu sau grupul de săteni din **La groapa de fumat,** excelează prin darul de a-şi aminti trecutul şi de a-l interpreta de aşa manieră încît filosofia lor de viaţă să apară în toată complexitatea ei specifică ; o filosofie de viaţă gravă şi stenică totodată, conformă atît cu datele unei experienţe istorice milenare, cît şi cu mutaţiile social-economice şi, fireşte, morale petrecute în lumea satului românesc de azi.

În schimb, în povestirile în care timpul acţiunii propriu-zise este cel prezent, disimularea hîtră a autorului face loc accentelor direct critice, implicate într-un subtext psihologic de mare tensiune morală. Este cazul a trei dintre cele mai reprezentative nuvele ale prozei noastre actuale : **În treacăt, Întîlnire tîrzie** şi **Întrerupere.** Cel puţin nuvela **În treacăt,** graţie simplităţii clasice a acţiunii, ingenuităţii dramatic-inconştiente a personajului central, tînărul şofer Duminică — şi perfecţiunii ei stilistice, constituie o performanţă inegalabilă, un model al genului.

Scurtul şi concentratul roman **În războiu un pogon de flori,** apărut în 1972, îşi propune să concentreze în jurul unui nucleu epic-problematic unele dintre cele mai caracteristice tendinţe din întreaga activitate literară de pînă acum a lui Nicolae Velea. Aspiraţia spre sinteză este probată nu numai de faptul că nu ne aflăm în faţa celei mai întinse naraţiuni scrise pînă la ora actuală de prozator. Mai mult elocventă este tocmai această confluenţă a traseelor de pînă acum. Lumea satului muntenesc subcarpatic, atît de particular surprinsă în latura structurilor ei stilistice (în accepţie blagiană) în culegerile **Poarta, 8 povestiri, Paznic la armonii** şi **Zbor jos,** de data aceasta, este propulsată spre o viziune romanescă unificatoare şi, pe cît posibil, esenţializată. Ceea ce era considerat altădată de critică localism şi etnografism insolit în proza lui Nicolae Velea (de unde şi ideea destul de restrictivă a unei directe descinderi din proza lui I. Visarion) acum este supus unui minuţios efort de sublimare, menit a transcende complet viziunea anecdotic-pitorească. În felul acesta, **În război un pogon cu flori** întruneşte calităţile unui roman-povestire de maximă limpeditate epică şi descriptivă. Scriitorul este permanent preocupat de a proiecta totul într-un plan simbolic care să conducă spre degajarea unor sensuri existenţiale de cît mai largă deschidere psihologică şi social-istorică. Valoarea de simbol a povestirii, legată de existenţa straniului „pogon de flori" şi a stăpînei lui, tînăra şi enigmatica ţărancă Olina, apare mai presus de orice îndoială. Ideea prozatorului, de a angaja un aspru şi grav dialog cu destinul, scrutat la nivelul determinărilor social-istorice decisive (acţiunea cărţii aderă direct la evenimentele ultimului război şi la acelea ale anilor ce urmează acestuia), beneficiază, aşadar, de o pregnantă transpunere narativ-simbolică. Hotărîrea Olinei de a se răzbuna pe istorie cu preţul evadării din mijlocul colectivităţii umane — formă de crispată închidere în sine — comportă un înţeles moral de mare reverberaţie poetică. În faţa violenţelor celor mai inconştiente, în sfera cărora limita dintre bine şi rău tinde pur şi simplu să dispară, cea mai potrivită cale de rezistenţă constă nu în reacţii de aceeaşi natură, ci în capacitatea de a-ţi moraliza semenii prin valorificarea celor mai intangibile resurse ale candorii umane.

Ar fi însă eronat să pierdem din atenţie faptul că Nicolae Velea rămîne în continuare un prozator ce excelează în scene de inegalabilă concreteţe analitică şi narativă. Pe acest plan, **În război un pogon de flori** este de fapt o subtilă şi antrenantă derulare de episoade relativ autonome, lucrate cu specială atenţie pentru detaliu. Încîntătorul „calofilism" al prozei lui Nicolae Velea se relevă şi acum peste tot, fie că avem în vedere nestăvilita plăcere de a cultiva „ziceriile" abil aduse din condei, fie că ne îndreptăm atenţia asupra dialogului, atît de pregnant şi atît de mult solicitat de proza acestui autor.

Vorbă în colţuri şi rotundă, ultima carte a lui Nicolae Velea, e o fermecătoare colecţie de „ziceri", în care anecdota de tip groaznic, în linia lui Creangă se uneşte cu spiritul paradoxal-aforistic al autorului. Aceste date primordiale ale prozei lui Nicolae Velea, de data aceasta, se fixează cu o mare dezinvoltură pe un fond tradiţional de sorginte paremiologică — prototipul savuroaselor povestiri fiind, dealtminteri, mintosul Paremie, inegalabil prin spiritul şi capacitatea sa de invenţie lexicală. Căci mai presus de orice **Vărbă în colţuri şi rotundă** are semnificaţia unei scene de teatru imaginare pe care hîtrele sale personaje, în frunte cu Paremie, într-o perfectă uitare de sine, joacă marea, fascinanta şi plina de tîlcuri comedie a limbajului, aşa cum altădată făceau personajele lui I. L. Caragiale şi ale lui Ion Creangă.

NICOLAE CIOBANU

M. Dragomirescu şi critica impresionistă

Esteticianul şi criticul M. Dragomirescu a fost mereu preocupat, pe de o parte, să respingă acele orientări în aprecierea operelor literare ce veneau în contradicţie cu aspiraţiile şi concepţiile sale, pe de altă parte, a încercat o fundamentare ştiinţifică a actului critic. În 1895, prin **Critica „ştiinţifică" şi Eminescu,** respinsese istorismul şi psihologismul din estetică şi din critica literară. Era firesc ca o ţintă a atacurilor sale să fie impresionismul şi E. Lovinescu. Pentru a crea un cadru de discuţii cît mai obiectiv posibil, Dragomirescu publică un articol al lui E. Lovinescu despre impresionism, chiar în **Convorbiri critice,** pentru a-i da un răspuns imediat, în **Impresionismul şi raţionalismul în critică.**

Atribuind criticii (raţionaliste) pe care o practica un rol grav şi profund, activitate a unor spirite superioare, ce se străduiesc în sfera lui **a şti** cît mai mult despre structura operei, M. Dragomirescu, prin antiteză, va plasa impresionismul în sfera lui **a afla** cît mai multe lucruri agreabile, „mai uşor şi mai plăcut" despre artă şi literatură. E vorba de o privire parţială şi părtinitoare a autorului **Ştiinţei literaturii,** deoarece, în esenţă, şi impresionismul se străduieşte să se apropie cît mai mult de nucleul operei, să-şi înscrie prelungitul periplu printre „straturile" acesteia ,în sfera lui **a şti.** E deajuns, credem, să ne oprim la un singur exemplu, ales, e drept, din opera unui critic impresionist, sui generis, foarte echilibrat, Émile Faguet : „Oricum, va trebui să parcurgem textul foarte încet, luînd note şi chiar făcînd fişe. Fişe privind inventivitatea sau ideile noi ; fişe referitoare la modul, planul şi felul în care autorul îşi dezvoltă ideile, conduce povestirea sau combină ideile cu naraţiunea ; fişe asupra stilului, a limbii ; în sfîrşit, fişe cu probleme de discutat în ce priveşte ideile autorului în comparaţie cu ale tale, referitoare la gustul său în raport cu al tău şi iarăşi la ideile şi gustul său comparate cu ale generaţiei noastre sau cu ale generaţiei lui etc. Din toate aceste fişe îţi formezi o imagine generală despre autor, precum şi părerile personale asupra lui şi nu-ţi mai rămîne decît să legi logic sau veridic impresiile proprii cu imaginea generală pentru a face, dacă nu un articol bun, cel puţin unul care să stea în picioare". (Émile Faguet, **Arta de a citi,** Editura Albatros, Bucureşti, 1974, p. 8).

Este drept că impresionismul se vrea mai mult artă decît ştiinţă, aspect subliniat şi de M. Dragomirescu, dar, în ierarhia sa valorică, aceasta însemna o plasare mult mai joasă, în comparaţie cu critica ştiinţifică. Carenţa fundamentală ar consta în faptul că scopul criticii de acest tip „nu stă în convergenţa părerilor, nu stă adică în stabilirea unui adevăr, ci tocmai în divergenţa şi diversitatea lor" **(Impresionismul şi raţionalismul în critică).** Sînt de subliniat aici două aspecte : impresionismul face totuşi efortul de unificare a notelor caracteristice ale operei. E. Lovinescu ne atrage atenţia că impresionism în critica literară înseamnă de fapt două operaţiuni — de simplificare şi amplificare, de intuirea notelor fundamentale (de natură muzicală) şi de prezentarea lor sugestivă pentru sensibilitatea receptoare. În al doilea rînd, e drept că impresionismul (fundamental relativ fiind) nu caută „stabilirea unui adevăr", ştiind că orice operă permite doar „adevăruri", puncte de vedere diverse în raport cu „obiectul" artistic. M. Dragomirescu n-a înţeles că între adevărul ştiinţific, demonstrabil într-un mare grad, pentru toţi oamenii şi „adevărurile" artistice sînt deosebiri de gen, nu de grad. Fetişizînd raţionalul, mai bine zis metoda silogistică, Dragomirescu admite că ajungînd chiar la o judecată de valoare, criticul impresionist alege calea intuitivă şi nu pe cea raţională, şi prin urmare el nu va convinge şi nu va avea autoritate. Autorul **Integralismului** uită că ceea ce convinge în critică este recepţia profundă a operei şi nu metoda raţională, ca atare. Cu tot impresionismul său, E. Lovinescu este un critic incomparabil mai mare decît M. Dragomirescu, raţionalistul cu metodă.

Concepţia despre critica literară a lui Dragomirescu nu refuză aportul intuiţiei, dar el cere mereu demonstraţii în lumina doctrinelor estetice, ceea ce, în principiu admitem şi noi, numai că Dragomirescu a fost mult mai atent la „armonia" demonstraţiilor sale triadice, decît la sugestiile operelor. În legătură cu procesul de raţionalizare a impresiilor, el scrie : „O impresie nu este durabilă decît numai dacă este **raţionalizată** (s.n.), iar raţionalizarea unei impresii, privitoare la valoarea unei opere, nu se poate face decît atunci, cînd cel ce are impresia poate să arate în acelaşi timp temeiurile ei, motivele care îl îndreptăţesc s-o afirme, dovezile care pot face, şi pe alţii, cu mai puţin gust şi mai puţină cultură, s-o admită" **(Metoda istorică şi metoda estetică în literatură).** Procedîndu-se în acest fel — crede M. Dragomirescu — sînt captate cele trei laturi ale personalităţii : sensibilitatea (impresioniştii se opresc aci), inteligenţa şi voinţa.

Impresionismul este acuzat de „judecată subiectivă şi personală", lucru inevitabil pînă la un punct în orice apreciere estetică şi nici critica raţională şi ştiinţifică neputîndu-se sustrage atributelor incriminate. M. Dragomirescu eludează aci un aspect al actului de cunoaştere (subliniat şi de Dilthey), anume că orice fapt istoric (deci şi opera de artă) nu devine „obiect" decît după contactul cu subiectul. Idealul nutrit de M. Dragomirescu în legătură cu critica ştiinţifică este ca aceasta să ajungă la precizia din ştiinţele experimentale, neopozitiviste : „După ultimele progrese făcute în literatură, descrierea unei opere de artă poate să fie executată aproape cu aceeaşi precizie ştiinţifică ca şi aceea a unei materii sau fiinţe din natură" **(Impresionismul d-lui Lovinescu).** Or, această descriere exactă se referă la părţile foarte exterioare şi spune aşa de puţin despre esenţa operei respective. În afară de această descriere coordonatoare, se mai cere criticului ştiinţific să-şi subsumeze „deosebitele observaţiuni unor principii estetice obiective, adică de mai înainte admise" **(Op. cit.).** Dar obiectivitatea principiilor estetice nu înseamnă pentru Dragomirescu un proces de reflectare dialectică şi specifică a unor legi ale naturii şi societăţii, dimpotrivă, el refuză materialismul şi istorismul, pretinzînd că substanţa artei este dată de realitatea psiho-fizică ideală, o a treia realitate descoperită de el. Admiterea principiilor e apriorică şi se transformă pentru estetician şi critic în carcasă dogmatică.

În **Începuturile criticii integrale** (1895–1896) — prefaţa la volumul al II-lea de **Critică** este avansată ideea că Estetica are un „caracter esenţial **normativ** (ca şi al Logicei şi Eticei), presupune, mai întîi de toate, un fundament aprioric". În dorinţa de a ştientifiza estetica, este admis un eleatism fundamental al Frumosului, operele mari, capodoperele, fiind după Dragomirescu, „adevărate cristalizări ale frumuseţii". Structurile capodoperelor îşi trag substanţa din lumea psiho-fizică ideală, „o lume nebănuit de bogată în energie, sentimente şi idei, cu rădăcini adînci în sufletul omenesc, dar cu o existenţă de sine stătătoare, afară dintr-însul şi deasupra lui, — o lume nouă, care merita un studiu — şi o ştiinţă — pentru ea însăşi". **(Op. cit.).** O atare concluzie teoretică i-a permis să nu fie de acord cu Sainte-Beuve şi H. Taine, să respingă relaţia permanentă dintre om şi operă, punînd bazele unei cercetări a capodoperei, în afară de condiţiile de timp, spaţiu şi cauzalitate. Din acest nucleu ideatic se vor desprinde preocupările de a fundamenta o **ştiinţă a literaturii** şi o metodă critică de cercetare a operei, opusă metodelor istoriste.

SIMION MIOC

„Paradoxul" comparațiilor în domeniul artei (I)

Nu, ar fi exagerat, să afirmăm că argumentul cel mai „convingător", cel mai „evident", ca atare, cel mai frecvent la care apelează cei ce neagă progresul în artă și literatură este furnizat de dificultatea de a compara valoric între ei pe marii artiști. Mai mult, modul neadecvat în care au fost comparați între ei unii scriitori în dezbaterile literare a compromis însăși ideea comparației în artă. A rămas, de pildă, de tristă amintire discuția anostă ce s-a purtat în presa literară românească de la sfîrșitul secolului trecut între „susținătorii" lui Eminescu și cei ai lui Alecsandri. Au fost comparați de asemenea Creangă cu Odobescu, Coșbuc cu Macedonski, Sadoveanu cu Rebreanu etc. Teoretic atari comparații au fost respinse, dar practic ele continuă să se aplice nu numai în discuțiile obișnuite, ale nespecialiștilor, ci și în tratatele de istorie a literaturii naționale, ceea ce dovedește că aprecierea literară nu se poate dispensa de perspectiva comparativă, de alăturarea operelor sub un unghi de vedere valoric. Nu se poate admite ideea că doi scriitori constituie termeni necomparabili, ca de pildă „patrat" și „albastru". Nu se poate admite paradoxul că două fenomene, aparținînd aceleiași categorii logice (doi autori, două opere literare etc.) nu pot fi comparate. Practic, se fac de altfel comparații între scriitori, între operele aceluiași scriitor, între diferitele momente ale aceleiași opere. Nici nu se poate altfel. Sentimentul că fenomenele literare se află pe același plan de punctul de vedere al valorii lor ar însemna nu numai sfîrșitul activității de cercetare literară, ci și sfîrșitul literaturii înseși, odată cu încetarea funcției estimante a rațiunii. Rezultatele activităților umane se situează pe trepte diferite în ceea ce privește realizarea scopurilor. Comparația, ca operație logică, alătură două sisteme singulare și stabilește pe această cale caracterele lor comune precum și pe cele distinctive permițînd astfel raportarea structurii fenomenelor la funcțiile lor și aprecierea gradului în care o realizare umană se apropie de finalitatea ei. Factorii care își spun cuvîntul în realizarea unei structuri superioare funcționale în artă i-am putea, desigur, reduce la **model** și **personalitate artistică,** dar fiecare din aceștia cuprind, la rîndul lor, un număr mare de factori care nu acționează simultan și cu o intensitate constantă în diferite epoci, la diferite popoare sau la unul și același individ în toate momentele activității sale. Evident, și sistemul estimant, apreciatorul, este mereu altul. Este deci firesc ca atît valoarea obiectivă a creației, cît și capacitatea de a o recepta să cunoască fluctuații.

Progrese sau regrese pot să cunoască scriitorii, genurile și speciile artistice, literatura unei clase etc. „Nu există artist, oricît de mare, care să nu fie inegal", scria G. Călinescu[1]. Despre romanul **Pădurea spînzuraților** de Liviu Rebreanu se afirmă că este „cel mai bun roman românesc despre primul război mondial, urmat îndeaproape de **Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război ; Întunecare** le urmează în ordinea valorii, deși la o distanță apreciabilă"[2]. Despre romanele lui Titus Popovici citim : „**Străinul** e o carte solidă, în unele privințe (spontaneitate, autenticitatea experienței) superior celui de al doilea roman, **Setea,** care are însă avantajul unei mai sigure stăpîniri a materiei epice. **Setea,** e, cu alte cuvinte un roman mai matur și mai bine construit"[3]. Comparînd trei poezii ale lui Eminescu, **Venere și madonă, Epigonii** și **Mortua est.** Maiorescu scria : „Cea mai bună din cele trei poezii ale lui Eminescu ne pare a fi **Mortua est,** – un progres simțit în precizia limbajului și în ușurința versificării"[4]. Atare comparații, necesare, arată că ideea „unicității" și a „incomparabilității" fenomenelor artistice este, practic, în continuu nerespectată. Comparațiile sînt desigur, foarte vechi în știința literară. Taine, în introducerea la **Histoire de la littérature anglaise,** compară tragedia franceză din timpul lui Corneille cu cea din epoca lui Voltaire, teatrul lui Eschil cu cel al lui Euripide, poezia latină a lui Lucrețiu cu cea din vremea lui Claudian[5]. Fontenelle compară elocința antichității cu poeziile ei și găsește pe Demostene și Cicero „mai perfecți în genul lor" decît Homer și Virgil, compară pre greci cu latinii și-i găsește pe aceștia din urmă superiori, cu excepția tragediei, în care latinii n-au ce opune grecilor[6]. Aristotel compara, în **Poetică,** tragedia cu epopeea, compara tragicii greci între ei, compara pe Homer cu autorii de epopei. Așadar comparația este o operație permanentă în cercetarea literară, ca de altfel în orice proces de analiză a funcționalității unui sistem, o operație logică indispensabilă a lui **homo aestimans ;** ea permite corectarea, prin retroacțiune, a structurii sistemului eficient, ceea ce constituie o caracteristică a tuturor sistemelor autoreglatoare. De aici falsitatea poziției teoretice care neagă necesitatea comparațiilor în domeniul artei. Această poziție nu se bazează pe vreo demonstrație a inutilității unor atari comparații, ci decurge din dificultatea de a găsi criterii obiective pentru aprecierea și compararea scriitorilor și a operelor. Evident, știința compară atribute bine cunoscute ale unor structuri minuțios analizate. Fără descompunerea sistemului în constituanți nu putem stabili criterii de comparație și, evident, nu putem stabili nici programul înregistrat de dinamica sistemului, nu putem **demonstra** acest progres. De aceea, atîta timp cît nu este analizat în spirit critic modul tradițional de a privi comparativ doi scriitori, nu se poate considera înlăturat unul din obstacolele esențiale în calea ideii de progres literar.

DEZIDERIU ELIAS „BIVOLARUL"

Comparabilitatea la nivelul modelului abstract. Trebuie să observăm că, într-o formă sau alta, esteticienii români, cu puține excepții, au admis posibilitatea de principiu a progresului literar-artistic și, ca atare, au adus anumite corectări și limitări argumentelor care îl neagă, inclusiv a argumentului „incomparabilității" sistemelor artistice. Există însă în reflecțiile lui Tudor Vianu asupra problemei, pe lîngă observațiile deschizătoare de perspective, unele momente în care își fac loc îndoielile. Atari momente au fost reluate în discuțiile ulterioare ca argumente în sine, întemeiate pe autoritatea lui Tudor Vianu. Aceasta ne obligă, credem noi, să ne oprim asupra unor atari momente încercînd să arătăm considerentele pentru care, după opinia noastră, problemele trebuie abordate dintr-o perspectivă întrucîtva diferită.

Tudor Vianu nu consideră sistemele artistice incomparabile. El admite comparația între scriitori sau operele de **valoare diferită,** adică între o scriere genială și una mediocră, nu însă și între scrieri „de aceeași valoare" : „Nu ne vom lăsa ademeniți deci de întrebarea atît de rău pusă relativ la eventuala depășire a unuia dintre marii poeți de către celălalt. Stabilirea ierarhiilor în poezie, **în marea poezie** (s.n.) este o operație din cale afară de stîngace și în care n-ajung să se afirme decît afinități subiective, greu de justificat (. . .). Gradații nu se pot stabili decît între **creații de valoare inegală** (s.n.) nu și între cele care aparțin aceluiași rang", scrie Tudor Vianu[7]. Este deci incomparabilă numai „marea poezie" sau sînt incomparabile **toate** creațiile de valoare „egală" ? Ce înseamnează „valoare egală" și după ce criterii deosebim nu numai o capodoperă de o scriere mediocră, ci și operele situate pe diferitele trepte inferioare capodoperei ?

IGNAT BOCIORT

Cartea de știință

IMAGINEA MODERNĂ A STRUCTURII CHIMICE *

Editura timișoreană „Facla" se străduiește, demn de toată lauda, de a aduce la lumina tiparului lucrări ale oamenilor de știință din această parte a țării.

Cartea profesorului Coriolan Drăgulescu și a doctorului Emil Petrovici și-a propus (și atins) obiectivul de a prezenta modul actual în care chimistul reprezintă structura combinațiilor chimice Titlul cărții este restrictiv în raport cu conținutul ei. Este însă justificat de tradiția învățămîntului chimic – ce include acest domeniu de bază în cursul de chimie generală și anorganică. În fapt, această lucrare interesează în egală măsură pe orice chimist, fie el anorganician, organician sau biochimist.

Cele trei mari părți ale tratatului prezintă atomul, cu nucleul și învelișul său electronic, legătura chimică și combinațiile complexe coordinative. Structura atomului și natura legăturii chimice – ce se realizează prin interacțiunea electronilor aflați pe straturile exterioare ale atomilor (așa numiții electroni de valență) – au fost elucidate prin efortul unor generații remarcabile de fizicieni și chimiști, cuprinzînd pe E. Rutherford, N. Bohr, W. Heisenberg, L. Pauling, pentru a nu cita decît nume cunoscute marelui public. Modelele matematice ce descriu aceste structuri fac uz de un aparat de calcul complicat și accesibil, în toate amănuntele sale, doar unui grup înalt specializat de cercetători. Chimistul anorganician, organician sau biochimistul poate fi dispensat de asimilarea, evident dificilă, a acestui întreg volum de cunoștințe, punîndu-i-se la dispoziție un număr de modele intuitive, mai simple, sintetizînd concluziile acestor teorii Chimistul este de altfel familiarizat cu manevrarea unor modele ale structurilor moleculare. Ce sînt altceva binecunoscutele formule de structură, decît modele foarte simple, bidimensionale, reprezentînd poziția reciprocă a atomilor într-o moleculă și numărul de electroni de valență ce asigură legătura chimică ? Desigur că modelele care se manevrează în chimia structurală modernă nu sînt, sau mai precis nu sînt numai reprezentări geometrice, fie și tridimensionale, ale atomilor și moleculelor, ele cuprind și reguli de transformare, de comportament, permițînd explicarea și descrierea rațională a comportării reale a moleculelor în transformările lor, în reacțiile chimice. Situația aceasta ilustrează perfect raportul contemporan în știință dintre teorie și model. Teoria descrie comportarea unor obiecte, limbajul ei abstract este destinat prezentării proprietăților și relațiilor. Modelul constituie interpretarea teoriei, determinînd nivelul semantic primar al acesteia. Modelul este mai apropiat de realitatea descrisă, în sensul că o poate reprezenta mai intuitiv. Faptul că teoria structurii atomilor și moleculelor și modelele ei descriu obiecte aparținînd microcosmosului și avînd proprietăți foarte particulare, nu mai constituie o dificultate pentru omul zilelor noastre. Folosirea unor modele alternative pentru descrierea unui același obiect sau fenomen, așa cum se practică în tot cuprinsul cărții ce o prezentăm, are meritul de a furniza cititorului nu numai o bază de informație mai largă, ci îl îndeamnă la a utiliza schemele ce i se descriu cu indispensabila rezervă pe care i-o solicită progresul foarte rapid al științei. Pe această cale, cititorul este nu numai introdus în limbajul chimiei structurale moderne, ci este și învățat să facă față schimbărilor rapide pe care acest limbaj le suferă.

Un alt mare merit al cărții este claritatea. Se ilustrează perfect o afirmație a lui O Costa de Beauregard : „Adeseori este suficient să te explici în mod temeinic pentru ca eventualul adevăr pe care-l conține orice concepție științifică să-și găsească forma adecvată".

Un tratat de valoarea celui prezentat este o contribuție directă la progresul economic și social. Lucrarea elaborată de Acad. C. Drăgulescu și Dr. E. Petrovici este menită să contribuie la îmbogățirea cunoștințelor oricărui chimist.

• C. Drăgulescu, E. Petrovici : „Introducere în chimia anorganică modernă (Ed. Facla 1973).

BARBU DEMIAN

OM = DIATEZA + STRESS

• Personalitatea ca obiect al geneticii gemelare

Personalitatea umană este considerată în general, prin prisma a ceea ce primește — sau pare să primească — din mediul familial și acțiunea social-educativă largă, extrafamilială, deci prin informațiile dinafară, din cultură. Informațiile generează, cum se admite, nu numai cultură, ci și altceva : trăsăturile caracteriale inseși și cele de personalitate ale oamenilor. Este larg răspîndită credința că experiențele de viață și incercările pe care oamenii le-au suferit în familie, ca și „exercițiul" cîștigat in variatele situații, răspunderi și forme de manifestare prin care trec, și se afirmă în relațiile și competițiile vieții, contribuie mult la cristalizarea profilului de caracter al unui om. Certitudine nu există, însă, decît asupra faptului că apare, ca dintr-un fluid fără contur, un stil de organizare în făptura morală — afectivă și conativă — a oamenilor, din ce în ce mai clar, incepind din preadolescență. In această cristalizare a individualității într-un stil personal — care e caracterul însuși — în tendințe și forme cu reliefuri personale, legătura „etiologică" de la cauză la efect între anumite influențe dinafară și anumite trăsături caracteriale ca nervozitatea, agresivitatea etc. pare să fie uneori deajuns de clară.

In prezent, cele mai bune și mai exacte cercetări experimentale sînt cele gemelare. Gemenii au fost timp îndelungat subiect al miturilor și legendelor. Din secolul trecut, cînd misterul naturii lor s-a luminat, ei au fost introduși în studiul eredității (=genetica) și au devenit principal obiect al cercetărilor acestei discipline. Galton (1821—1911) este vărul lui Darwin și fondatorul geneticii umane (1869), fiind între primii oameni de știință, care a studiat ereditatea la nivelul familiei umane. La șase ani după fondarea ei (prin celebra lucrare (Geniul eredității") el a trecut la studiul eredității la nivelul gemenilor.

Există două categorii de gemeni. Unii sînt cei care au ereditate identică, fiind proveniți dintr-un singur zigot (ovul fertilizat), care in cursul unei faze timpurii se rupe in două și în loc să dea naștere părții stîngi și părții drepte a aceluiași organism, dă naștere la doi embrioni. Aceștia sînț originea a doi **gemeni monozigotici**. Această categorie de gemeni a dobîndit semnificația unui **cadran**, pe care unul din cei doi indicatori permite să citim clar, care este semnificația eredității, iar celălalt care este semnificația influențelor dintre ei sînt datorate mediului, educației etc. (Gemenii dizigotici sint gemeni falși, în fond frați concomitenți).

Cercetările asupra gemenilor au arătat de mult că ereditatea dată de părinți descendenților lor o dată cu sămînța vieții nu este indiferentă ; și că obținerea de rezultate prin influențele socioculturale de tot felul — inclusiv prin educație și cultură — nu-s o justificare ca noi să-i privim ca simple „coji goale" — nuci goale. Părinții în general cunosc acest lucru indeajuns de bine și pot, adesea, să identifice sursa anumitor trăsături, mai pregnante — cu suficientă certitudine.

Trăsăturile de personalitate au fost studiate pe baza unei serii de cercetări de grupe statistice mari de gemeni din diferite țări — inclusiv în România. Intre acestea, grupele naturale formate din două perechi, quadrupleții, par dintre cele mai interesante. In două grupe de quadrupleți, unul studiat de psihologul genetician D. Rosenthal, altul de Newman, au figurat simultan fie două perechi monozigotice, fie o pereche monozigotică, plus una dizigotică. Studiul primului grup a avut darul de a produce dovezi clare despre o influență de mediu familial bine definită în cazul unei turburări cu rădăcini ereditare certe. Prin demonstrarea concursului celor 2 factori, Rosenthal D., a înstăpinit un nou punct de vedere, o nouă orientare in genetica domeniului : teoria diateză-stress, cu repercusiuni asupra intregului curs al cercetărilor americane (in 1968). Studiul grupului a marcat o linie interacțională, arătind ce rol specific are fiecare factor.

Quadrupleții din studiul lui Newman — patru fete de 25 de ani în 1940, examinate longitudinal (1937 și 1958) — sint singurele care au absolvit vreodată colegiul ca grup complet. Indeplinind această unică faptă, quadrupletele au adus, ca epiprodus, o prețioasă contribuție la cunoștințele noastre despre puterea eredității față de puterea influențelor Universului social, dinafară. Ele au oferit șansele admirabile „de a măsura efectele unui mediu similar asupra unei perechi de gemene monozigotice și, in mod simultan, asupra unei perechi de gemene dizigotice".

Din studiul acestui unic grup de quadruplete normale s-au putut trage concluzii deajuns de clare, datorită faptului că lingă perechea monozigotică coexista o pereche dizigotică. Aceasta din urmă, in ciuda asociației lor apropiate de gemenele monozigotice, nu a tins să crească asimilîndu-se celor două monozigotice, sau să se integreze subgrupului lor independent. Concluzia autorilor este că „nu a existat nici o tendință pentru aceste fete de a deveni mai similare nici în trăsăturile fizice nici in cele de personalitate".

Cercetările experimentale pe grupe statistice incomparabil mai largi de gemeni, intreprinse îndeosebi de geneticianul psiholog Cattell, au arătat (1960) că există trăsături de personalitate ca delicatețea, elevația morală, controlul voinței, care sînt predominant peristatice — deci datorită influențeolr sociale culturale și educaționale ale mediului. Altele, cum este conformismul activ, energic, dominanța, suficiența de sine și combativitatea, rezervele nervoase (față de neuroticism), au componente ereditare remarcabile, însă nici rolul influențelor social-culturale nu este mai puțin însemnat ; în structura acestora, componenta peristatică este aproape egală cu cea ereditară, astfel că se poate vorbi cu justificare de un relativ echilibru al celor două grupe de influențe : unele dinăuntru, din predispoziții, altele din afară, din universul imediat al condițiilor de viață.

În alte dimensiuni de personalitate, dimpotrivă, precumpănește rolul eredității. Astfel este încrederea în sine și exuberanța nemoderată, tendința pronunțat extroversivă (de exprimare înafară), apoi

VIOREL CRISTEA „FAMILIA"

ciclotimia cu timbru aventuros versus obediență, precum și inteligența — care prezintă o componentă ereditară foarte accentuată.

Meritul deosebit al acestor contribuții a fost acela de a fi introdus și instăpînit în genetica trăsăturilor normale ale personalității așa numita **linie interacțională** care a fost demonstrată in 1963 magistral prin studiul grupului de „Quadruplețe Genain" studiat de D. Rosenthal, și colaboratorii săi. De atunci incoace cercetătorii gemenilor s-au preocupat tot mai mult de studiul efectelor interactive complexe ale factorilor G și E (ereditatea și mediul). In prezent aceste efecte au devenit preocuparea majoră a geneticii gemelare.

Este de notat, însă, că exista convergență între linia cercetărilor lui Cattell și unele contribuții din abordarea clasică a studiului gemenilor, din timpul războiului. De exemplu, în cele din România, după afirmația lui Rosenthal însuși (1970), a existat o „poziție similară cu a sa indelungat timp înainte". Și intr-adevăr, cercetările românești din timpul războiului (1939 și 1945) asupra a „trei grupe de origine similară", adică din aceiași părinți (două grupe de gemeni și un altul de frați ai gemenilor : 50 perechi + 50 perechi) au arătat că. în diferitele feluri de trăsături neurotice (care sint ușoare turburări nervoase) influența precumpănitoare o are uneori ereditatea (plus o redusă componentă datorită condițiilor de viață) alteori mediul social-cultural (Oancea-Ursu, 1945). Acestea ilustrau modele interacționale clasice — fiindcă niciodată ereditatea nu decide singură 100%.

Rezultatele cercetărilor japoneze, în deosebi acelea ale lui Inda (1961), pe un grup de 20 de perechi de gemeni au confirmat concluziile din datele gemelare românești ad litteram, distingînd prezența a doi factori concomitenți — in diferite proporții. In deceniul al cincilea, însă, domina credința în atotputernicia mediului, credință reflectată în școlile mecaniciste ca behaviorismul Watsonian și psihanaliza Freudiană.

In controversa izbucnită (1947) între școlile mecaniciste și genetica franceză, datele gemelare referitoare la prezența unor modele interacționale (cu o componentă genetică) din studiile românești au constituit un aport științific folosit împotriva acelor școli, pentru o reorientare progenetică a puericulturii.

Datele ilustrau modelul din contribuția gemelară românească (publicată în 1945), analizată de Analele franceze medicale avînd implicația că de acum copilul nu mai putea fi privit de puericultori și pediatri francezi, ca o „coajă goală", o nucă cu miezul uscat, ci o ființă inzestrată cu potențialități genetice de dezvoltare proprie. Aceasta a marcat smulgerea de sub influența Lamarkismului speculativ și a școlilor mecaniciste și îndreptarea spre cercetarea experimentală și datele ei.

In prezent, studiile gemelare au luat o dezvoltare exponențială în cîteva țări și se intensifică tot mai mult. In cadrul laboratorului de medicină experimentală (al Institutului de medicină) s-a inițiat o cercetare interdisciplinară — cu participarea psihologilor și sociologilor — asupra gemenilor maturi aflați în producție în Municipiul Timișoara.

G. OANCEA-URSU

VICTOR V. GRECU

ȘCOALA ARDELEANĂ ȘI UNITATEA LIMBII ROMÂNE LITERARE

Lucrarea lui V. V. Grecu, Școala ardeleană și unitatea limbii române literare, **se singularizează printr-o sensibilă unitate metodologică.**

În ciuda vastului material vehiculat, recunoscînd insemnăatea datelor de detaliu relevat de studiile anterioare, V. V. Grecu reușește să le subordoneze unor sensuri directoare în epocă, integrindu-le în acțiunea comună pentru unificarea și cultivarea limbii române literare, desfășurată de cărturarii Școlii ardelene.

Utilă pentru cunoașterea multilaterală a intregului arsenal ideologic al luminismului transilvănean, lucrarea reunește, într-un nou mod, conform planului menționat în cele zece capitole, etapele, actele de afirmare a Școlii ardelene, in vederea realizării acestui deziderat. In acest sens, Renașterea ardeleană apare înainte de toate, in directă filiație cu programul politic formulat de I. Micu, program reluat și modificat în timp in funcție de evoluția nuanțată a procesului istoric. Dacă acțiunea lui I Micu prezintă un etalon de luptă politico-socială deschisă, Școala ardeleană se înfățișează ca o transmutare a luptei politice directe pe planul ideologico-cultural, ca o etapă de acumulări a argumentelor științifice menite să susțină aceleași postulate ale luptei naționale și sociale : originea limbii și unitatea ei, proeminentă piatră milenară pe drumul afirmării existenței noastre naționale.

Cum era și firesc, cel mai intins spațiu în economia cărții este acordat discuțiilor referitoare la unitatea limbii române literare. Autorului îi revine meritul de a fi intuit, in definirea acestui concept, elementele unei gîndiri dialectice. Ca atare, învățații Școlii ardelene au surprins unitatea limbii in diversitatea elementelor și formelor ei de manifestare. Autorul se plasează pe poziția acelor savanți care admit că, în gindirea cărturarilor Școlii ardelene, imperativul unificării limbii se integrează in noțiunea mai largă de cultivare, constituind una din direcțiile și sarcinile acestui proces amplu.

Se reiau, în continuare, diversele opinii exprimate cu privire la mijloacele prin care trebuie să se realizeze unitatea limbii. Obiectivul fundamental ce polariza toate eforturile consta în curățirea limbii de ingrediente, purificarea ei, pentru a o aduce la nivelul și unitatea originalului, iar pentru satisfacerea neajunsurilor, adoptarea elementelor necesare din latină sau din limbile romanice.

La capătul cercetării întreprinse de V. V. Grecu se specifică, in raport cu preocupările ulterioare, că învățații Școlii ardelene au meritul de a fi marcat inceputul eforturilor sistematice privind unitatea limbii, conturind direcțiile și soluțiile principale în vederea realizării ei

Lectura cărții ne prilejuiește însă și unele nedumeriri, ca și unele obiecții de amănunt, pe care le vom prezenta în cele ce urmează. Ne referim, in primul rind, la paragraful de la p. 56, în care este abordată o problemă dificilă de istoria limbii române literare, privitoare, în speță, la procesul de cultivare a limbii. Fără să pretindem că autorul ar fi făcut o prezentare mai puțin aprofundată, cu tot interesul problemei, nu putem trece cu vederea anumite afirmații inadecvate, precum și insuficienta sudare a unora dintre idei. Raportind conceptul de cultivare a limbii la unele coordonate specifice gîndirii acestor invățați, autorul încearcă, de fapt, definirea acestui proces. La baza corelației dintre acesta și procesele de unificare și de perfecționare a limbii, autorul presupune existența unui raport de includere (în sensul că în sfera noțiunii de cultivare sinț cuprinse sferele noționale amintite). În continuare, nu inainte de a semnala insuficienta precizare a noțiunii de unificare in gindirea acestor cărturari, se arată că, de fapt, raportul dintre cele două noțiuni (respectiv, cea de cultivare și cea de unificare) ar fi unul de interferență.

În altă ordine de idei, ne raliem opiniei exprimate de V. V. Grecu referitoare la acțiunea de „purificare" a limbii care firește că a găsit un imbold și in tendințele similare manifestate in „occidentul" luminilor. Aducem autorului o singură obiecție : o idee, o operă, un autor, trebuie așezate la răspintia cea mai frecventată, fiind de obicei expresia mai multor influențe

O observație de amănunt : autorul consideră că scrierea etimologică promovată de latiniști n-a urmărit schimbarea pronunțării, ci dovedirea prin forma scrisă a originii latine a cuvintelor și a structurii gramaticale a limbii noastre, precum și unificarea acesteia. Trebuie recunoscut însă că optica respectivă nu favorizează, totuși, cum crede V. V. Grecu, conservarea pronunțării. Afirm acest lucru avînd în vedere impunerea, la un moment dat, in limbă, a formelor : sub ; sunt ; se duce **etc., în locul unor forme similare originare, frecvente in limba veche :** supt ; sint ; să duce.

Se știe că tendința de unificare a limbii române literare, in ultimă instanță, este legată de impunerea unor norme lingvistice unitare. Contribuțiile in cauză, putind fi apreciate ca un tot unitar, fac posibilă detectarea unui fir conducător, care să corespundă sensului fundamental, unic, al scrierilor acestor cărturari.

Rezervele formulate nu scad însă meritele lucrării de față. Completată cu o bibliografie bogată, cartea lui V. V Grecu își realizează obiectivele propuse și constituie o contribuție onestă pentru înțelegerea acestui proces atit de complex al unificării limbii literare românești.

DORINA DINCĂ

CRIŞU DASCALU

Elogiu

O, fapte, fructe ale minii,
Călătorinde azi, prin noi,
Şi ale minţii şi ţărinii
Avindu-ne inalt altoi,

Rămineţi strins indeolaltă,
Rotind cu valurile-n mare :
Săminţă suntem, dind o altă
Mereu pădure foşnitoare.

Rotunde fapte, vă aud
Mişcind prezentul, voi şi gindul,
Nu coborindu-l in trecut,
Ci la istorie ridicindu-l.

Demnitatea luminii

Ci peşteri nici nu sunt in vreme,
Fără izvoare doar, vuind,
Ale albastrelor poeme
Visind, supt poduri de argint,

Nu porturi galaşe-n răgaz
Ori nori, inzăpeziţi agale,
Dar, lingă agerimi de brazi,
Imbolduri de hidrocentrale.

Să fim, deci, timpului zăgaz,
Boltindu-i curgerea cu pieptul ;
Un mine este-n orice azi,
Prin care-l respirăm de-a dreptul.

Vibrare

Palizi, obosim lumina,
Ca pe-un aer, dintre noi.
Tu eşti mina, eu sint mina
Unei alte fiinţe, noi,

Care doarme printre frunze,
Lingă turle şi pisici,
In grădinile ascunse
După munţi de gresie, mici,

Şi aplaudă-n somn, cind vaste
Anotimpuri vin pe berzi,
Sau e luna, care paşte
Străzile subţiri şi verzi,

Care-ai stat să le incineri
La fereastră-n aparat ?
Noi eram atit de tineri,
In acel amurg mişcat...

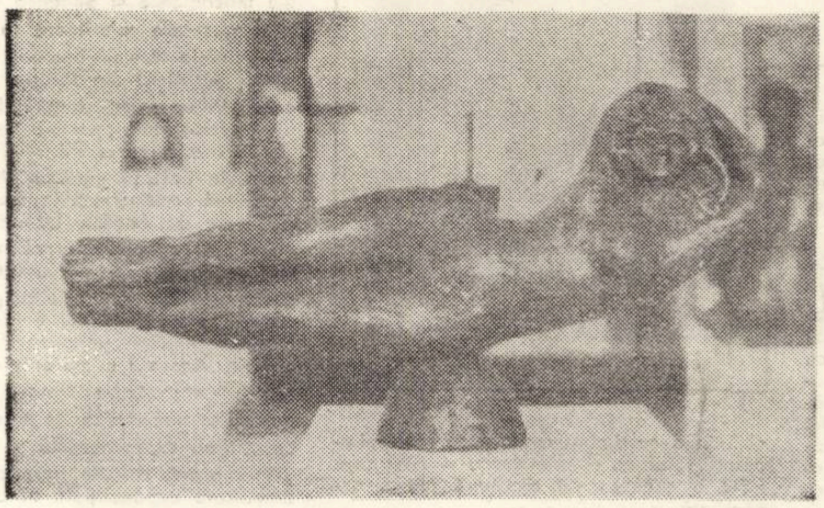

LAZĂR CROITORU „VIS"

ILEANA ROMAN

Gînd de ţară

Gindesc ca şi cind văd
Ţara mea intreagă acum
Ca un turn adinc in miezul zilei
Sărbătorit capăt de drum.

Gindesc şi văd cum drumul trece
Pe la noi prin grădină
Mi-e temelia casei gind de ţară
Eu aparţin acestui turn de lumină.

Pămîntul răsare

Pămintul răsare
De iubirea noastră tulburat, pătruns.
Ascultaţi-i răsăritul, din izvoare către mare
Indeajuns de straniu de seminţe nins.

Dimineţe de memorii de adinc acord
Intre floarea patrie şi ideea sa de turn
Rezemat de timpul, de la rădăcini la rod,
Bate răsăritul ceasului diurn.

Pămintul e cosmos de linii fecund
La ideea braţelor de om ;
Dintr-o plictiseală cercul e rotund
Pentru răsăritul mărului din pom.

Soarele răsare, Dunărea răsare,
Miezul patriei răsare către ţărmi răsfrint
Ascultaţi pămintul cum frumos răsare
Tulburat de o iubire dintre cite sint.

IVO MUNCIAN

Nevoia de echilibru

Rotindu-şi privirile de vultur etern nesăţios
Carpaţii şi-au rezemat timplele de cer,
şi-au inălţat umerii pină la buza norilor
săgetind
şi, tainic, in gind,
arcul soarelui l-au luat tovarăş de vise
şi confrate la impărţit dor.

Dunărea işi plimba speranţele in vale
şi, din cind in cind, pe furiş,
scăpa o privire pătimaşă spre nord.
E nevoie de echilibru, fraţilor,
ne-a zis intr-o vară toridă,
şi-am zămislit HIDROCENTRALA.

Fratele meu, Soarele

... Şi tot mai rar imi dă tircoale zmalţul tăcerilor,
tot mai frămintat imi scot timplele in lume.
Intrebările mi se uită pină şi in somn
şi, iată,
mi-am amintit de vinturi tocmai acum, spre
primăvară,
pentru că am de gind
să mă abat hoinar in cimpie
cu toate ferestrele sufletului deschise,
cu toate gindurile vraişte de amintiri.

Daţi-mi pace, prieteni,
zumzăie pămintul in palma sătenilor mei,
nu e loc de tihnă.
Fratele meu, soarele, mi-a făcut ţăndări geamurile.
Am plecat in cimpie.

ION RAHOVEANU

Flamura anilor

Ecouri şi puteri ale anilor
oglindite in culorile flamurilor !
Harta neagră a trecutului
s-a suprapus pămînturilor noastre,
umbră a palatelor, sau a cui
de se string greu garoafele rănilor ?

De la sine pedepsele se rostesc,
incit din scrum de sacrilegii işi iau zborul
de pretutindeni păsările Phoenix ?
Azurul românesc, din cer şi ape,
il sorb solar, invingători, Carpaţii
intregi, din care sint şi eu o parte.

Noi şi Carpaţii venim de departe,
din milenii de luptă şi piatră,
din timpuri de fulger şi moarte,
de-aceea lumină de vatră
avem veşnicia-n priviri
in cele trei Ţări – Româneşti Nemuriri.

Retrospectivă transilvană

Neasfinţind, stelari, inaintaşii,
e totuşi veşnic loc de răsărit, –
ce prinţ al poeziei transilvane
nu e pe cerul propriu de granit ?

Tăişuri două-aveau aceleaşi săbii :
cetăţi de amăgiri şi apărare,
subsoluri, oseminte şi cruzimi,
de veghe turnuri şi de acuzare.

O, tragică pădure Scorăcet,
trădarea şerpuind spre trupul Horii,
pe Cloşca-ncolăcindu-mi-l incet,
nu ţi-ar răbda pămintul trădătorii !

Meridianul, patriei redat,
cu jertfă-adincă libertăţii-albastre,
culoare violetă de mindrii
adaugă lingă patimile noastre.

Am timpul în mînă

Deasupra creştetului calm am timpul
in zboruri de răscruci şi săgetare,
in piept, pe umeri şi pe braţ am timpul
povară-albastră şi dramatic soare.

Aveam pe mini, şi la picioare timpul
in zornet dureros spre asfinţit,
iar pe genunchi o strigătoare roată
care din oase spade a-nroşit.

In iris porumbei de alb am timpul,
geneză-n ginduri, din pămint izvor,
şi-ntotdeauna mă pătrunde ghimpul
de-a nu-mi ajunge timpul roditor.

IOSIF VINCZE „STRADA VECHE IN CIACOVA"

ARNOLD HAUSER

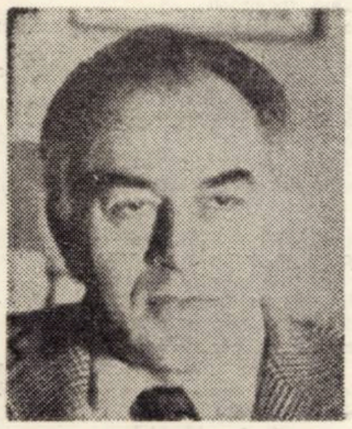

Punctul de fugă

– Vedeți, zise, îl cunosc pe bunicul meu doar din auzite. Se pare că o dată – așa mi s-a povestit cînd eram copil – a trecut prin comună călare pe un bivol. În fața cetățuii, a bisericii, cum îi zicem noi, bisericii fortificate, continuînd să călărească în cerc pe animalul care mugea, și-a încheiat nasturii vestonului de duminică, și-a tras mai pe frunte pălăria neagră cu boruri largi și a strigat ceva către mulțimea care tocmai ieșea pe poarta cetății Ce anume, nu știu, nu mi s-a spus. Dar apoi cineva s-a apropiat de el și l-a admonestat. Să se lase de acest circ, i-a spus omul acela, fiindcă-i nedemn. Acesta e cuvîntul pe care l-a întrebuințat, și mi-a fost confirmat de mai mulți. Atunci bunicul meu a scos din buzunar o sticlă de rachiu și a tras o înghițitură strașnică. Ce s-a mai întîmplat pe urmă, nu știu, ce-i drept. Nu sînt eu de vină că acest tur de călărie pe bivol m-a preocupat prea intens pe vremea aceea – abia împlinisem doisprezece ani – într-adevăr, nopți întregi, între somn și veghe, vedeam în fața ochilor scena din fața porții fortificațiilor, pe bunicul cu mustața-i de un blond închis și cu pălărie neagră, mulțimea de oameni uitîndu-se temător la bivolul taur care mugea furios, dar asculta de comenzile călcîielor din cizmele cu tureatcă înaltă. În cele din urmă m-am hotărît să împrumut de la o vecină bivolița ei drept animal de călărie, ca să-mi realizez visul : să fac aidoma ca bunicul.

Aici Peter Lienerth, strungar calificat și în curînd absolvent al unui curs de maistru, își întrerupse relatarea, își aprinse o țigare și-și drese glasul.

– Vedeți, zise apoi, acuma fumez din nou, deși ar fi trebuit să mă las de mult. Medicul uzinei mi-a interzis fumatul după comoția cerebrală de cînd cu accidentul.. Dar hai să vă spun povestea pînă la capăt. Cînd bara de fier – era o piesă brută de fontă, care cîntărea vreo douăzeci de kilograme – mi-a atins capul în partea occipitală, de m-am prăbușit leșinînd, am revăzut scena. Nu numaidecît, ci în momentul trezirii. Și nu turul meu de călărie de la doisprezece ani, lamentabil, ci pe cel al bunicului. Mi-a zîmbit de pe spinarea bivolului și mi-a făcut semn fluturîndu-și pălăria. Apoi scoase din buzunar... dar asta v-am mai povestit-o. . Da, acum fumez, dar de băut, nu, n-am voie, de atunci. Ajunge un păhărel ca să se producă încețoșarea. Ceața vine întotdeauna de jos : învăluie întîi picioarele bivolului, atunci nu mai văd decît spinarea animalului și dedesubt nimic. Dacă n-aș ști bine cum a fost, n-aș crede că bunicul călărește. Apoi norul gros și cenușiu urcă, nu pot să-l opresc. Chiar dacă-mi clatin capul, el acoperă imaginea pînă la borul pălăriei ; cîtva timp mai disting mustața, pe urmă numai partea de sus a pălăriei și fondul, zidurile fortificației. În același timp toate acestea se îndepărtează într-o viteză turbată, am impresia că lunec înapoi și totodată respir tot mai repede : ca pus pe fugă . .

Apoi stau și mă uit în gol : exact ca acum. În asemenea momente, lumea crede că am băut prea mult. Dar nu e așa : sînt mai lucid decît altădată. Ceața, sau aburii – uneori am impresia că simt niște aburi în jur – pe scurt, acest văl se urcă tot mai sus, și în curînd acoperă tot, nu mai văd nimic, numai sus de tot mai depășesc contururile fortificației, și mi se pare că aud un muget de bivol de la mare depărtare. Dar muget nu e cuvîntul potrivit. Dumneavoastră o să găsiți desigur altul, mai bun. Poate răget, sau bubuit. Da, un bubuit din depărtare îmi mai parvine încă uneori în acele clipe. Mă întreb, singur, de ce e atît de furios bivolul ? Ce motiv are ? Cum vedeți, sînt un strungar ciudat. Cred însă că numai bara de fontă care m-a atins la occiput e de vină, fiindcă înainte vreme nu mi-era gîndul la bivoli. Sigur, cînd aveam doisprezece ani, atunci da, dar partida de călărie de atunci a luat sfîrșit lamentabil, cum v-am spus : am căzut în praful din drum și mi-a trecut pe veci pofta de a-mi încerca curajul

Omul tăcu, respirînd agitat.

Văzînd că nu mai spune nimic, am dat din cap după cîtva timp, repetînd în gînd cuvintele : „Ca pus pe fugă . . .". Atunci mi-a venit în minte expresia „punct de fugă", după dicționar, punctul în care se întretaie liniile cu aceeași direcție în perspectivă, și apoi am încercat să zîmbesc, deși nu-mi venea ușor. Și i-am urat lui Peter Lienerth cu un ton cît se poate de convingător mult succes la examenul de maistru.

ALEXANDRU DANCIU „FLUTURI ȘI FLORI"

Vin roșu cu brînză

Ușa magazinului alimentar se închise în urma lui ; vîrî mîna în buzunar căutîndu-și banii (presupun că avea ceva bani), apoi începu să vorbească cu insistență către vînzătoare, aplecîndu-se puțin peste tejghea. Vînzătoarea dădu din cap întîi afirmativ, apoi și-l scutură : un nu categoric. Atunci omul își duse mîna stîngă la pălărie, o împinse puțin spre ceafă și am avut impresia că zîmbește. Era doar o presupunere, căci stăteam mai la o parte, cu vreo trei metri în urma lui. Rămîn totuși la această presupunere, poate fiindcă zîmbetul lui mi se pare necesar pentru desfășurarea ulterioară a acțiunii – admițînd că putem numi așa ceea ce urmează.

În timp ce își dădea pălăria pe spate, zise, cum mi se părea, zîmbind :

– Nu-i nimica, am crezut că ține oarecum de natura mărfurilor pe care le vindeți, și că se va găsi deci aici

– Există magazine cu profil potrivit, răspunse vînzătoarea, prăvălii unde se vînd de toate culorile. Duceți-vă pe strada asta, ceva mai încolo, pe dreapta, în colțul unde se face strada laterală, înspre stația de autobus, și veți vedea că scrie pe o tăbliță. Intrați acolo.

După aceste cuvinte, omul – să fi avut vreo treizeci și cinci-șase de ani – a mai stat cîteva clipe, nedecis parcă, dar poate că voia doar să se mai uite puțin la vînzătoare, pur și simplu așa, fiindcă i se părea că femeia merită să fie privită. Apoi își atinse iar pălăria – era gri și avea borul neobișnuit de îngust –, se întoarse dintr-odată cu hotărîre, mai dădu rapid din cap de două ori și se îndreptă spre mine.

Vă va mira fără îndoială mărturisirea mea că l-am salutat pe acest necunoscut, dar mă credeam cumva obligat s-o fac, ascultînd probabil de o poruncă dictată de conștiința mea, de vreme ce eram pe cale de a pătrunde în sfera lui intimă. Sau cum ați văzut adineauri, încercam cel puțin să-i ghicesc gîndurile, mai mult chiar, eram surprins asupra faptului de a le comenta, prin urmare, s-a trezit în mine un fel de remușcare.

Îmi răspunse cu o înclinare a capului, părînd destul de mirat, ce-i drept, căci își ridicase sprîncenele, si-mi venea de fapt să-mi cer scuze, spunîndu-i că la mine e vorba de o deformație profesională, că fantezia mea o ia uneori razna. Dar asta ar fi dat loc fără îndoială unei neînțelegeri, așa că am renunțat.

Dar ajungînd la ușă, s-a oprit, s-a mai uitat o dată la mine spunînd :

– Se vede că m-ați confundat cu cineva. Precis că nu ne cunoaștem. Acum zîmbea într-adevăr.

– Da, v-am confundat Scuzați-mă, am răspuns, dîndu-mi silința să zîmbesc și eu.

După ce dispăruse, am încercat să mă justific în ochii mei : iar o luasem pe panta minimei rezistențe, căci – îmi spuneam – orice explicație din partea mea ar fi provocat alte neînțelegeri. Deci la ce bun ?

În ziua aceea m-am străduit cu toată consecvența să-mi controlez privirile, ca să treacă alături de fețele oamenilor, și să nu se repete cele întîmplate, dar asta nu avea să-mi fie de mare folos, căci în aceeași seară eram invitat la domnul Kraus pe care-l cunoscusem cu o lună înainte, în holul unui cinematograf de cartier – mi-l prezentase un vecin. Domnul Kraus avea un mers legănat, pășind totodată atît de ușor, încît îți dădea impresia că umblă tiptil, deși nu călca pe degetele de la picioare în mai mare măsură decît alți oameni, așa că felul său de a înainta s-ar fi putut numi o pășire prudentă. Ce să mai lungesc vorba, intrînd la domnul Kraus, de cine credeți că am dat, stînd lîngă gazdă ? De omul întîlnit dimineața în magazinul alimentar ; i-am zîmbit din nou, iar străinul a schițat și el un zîmbet, căci m-a recunoscut. Acuma, ce-i drept, recunoscut nu e tocmai cuvîntul potrivit în cazul celei de-a două întîlniri a noastre din ziua aceea, fiindcă a recunoaște presupune un a cunoaște, și de fapt nu ne cunoșteam. Dimineața mi-am dat de-a dreptul osteneala să nu leg niște gînduri de persoana lui, căci mi s-ar fi părut că sînt un intrus, un fel de oaspete nepoftit, care se uită la pozele de pe pereții locuinței unui străin ca să tragă concluzii despre locatar.

Involuntar m-am uitat în jurul meu prin casa domnului Kraus, privind peretele în fața căruia mă aflam întîmplător : în peretele acela era atîrnată o natură moartă care reprezenta un maldăr de brînzeturi diferite, iar alături, într-un pahar gen cupă, un vin roșietic. Am înghițit în sec, căci obiectele erau redate cu mare fidelitate. Străinul observă lucrul acesta pare-se – purta de altfel un nume de familie din acelea din care le găsești coloane întregi în cartea de telefon pentru București – părea, deci, să fi observat asta, cum spuneam, căci zise către domnul Kraus :

– Ce ar fi să ne dai ceva brînzeturi la vinul tău roșu ? Și întorcîndu-se spre mine, își puse mîna pe frunte, spunînd :

– Am impresia că ne cunoaștem de undeva ! Sau . . . ?

Nu puteam decît să clatin din cap la fel de categoric cum făcuse și vînzătoarea în dimineața aceea, căci, în clipa aceea, deși nu m-ar fi costat decît cîteva cuvinte să pomenesc de întîlnirea noastră de dimineață, mi-am dat seama aproape cu spaimă că a se cunoaște presupune totuși infinit mai mult decît a fi stat unul în fața celuilalt

În seara aceea am stropit cu vin roșu brînzeturile mîncate la domnul Kraus. Mă așezasem cu fața la peretele cu natura moartă. A fost o seară simpatică, am vorbit despre televiziune, și m-am mirat singur de mine, văzînd că fac față, cu toate că privesc televizorul foarte rar. Cînd ne-am luat rămas bun – omul cu numele de duzină și cu mine – de la domnul Kraus, știam că nu mă voi mai duce niciodată în vizită la amfitrionul nostru, fără ca pașii prudenți pe care-i făcea domnul Kraus cînd umbla, sau brînza, și nici chiar omul întîlnit a doua oară în aceeași zi să fi avut ceva de-a face cu decizia mea – cel puțin așa încercam să mă conving.

Astăzi, dacă stau să mă gîndesc bine, cred că vina e de căutat numai și numai din partea mea, dar totodată mă îndoiesc că e așa : poate că și în acest caz adevărul e la mijloc.

În românește de MARIANA ȘORA

ION JURCA ROVINA

„ÎN AŞTEPTARE"

În microromanul FERICIŢI CÎND RENAŞTEM, personajul central, un tînăr cu o formaţie intelectuală neîncheiată, trăieşte, în virtutea unei guvernări morale, un permanent proces de conştiinţă făcut sentimentelor şi actelor sale. Eliberarea lui sufletească se anunţă atunci cînd înţelege că opţiunile sale în relaţiile de dragoste şi amiciţie s-au bazat pe un perisabil fond moral. Fragmentul publicat surprinde clipa în care Simion Bretan descoperă adevăratul chip al unui personaj feminin, moştenitor al unor perimate moravuri, care mai au longevitate şi în timpul nostru.

Iar sună telefonul. Eva sare de pe scaun şi aleargă în sufragerie. Sîntem într-un fel de anticameră, unde ne întreţinem cu ţuică tare. Pe masa rotundă, resfirate, o pereche de cărţi de joc. Le-a adus şi le-a aşezat lîngă scrumieră, sînt cărţi vechi. Eva se întoarce cu telefonul în braţe, vorbind şi trăgînd şnurul în urma ei.

– Ce mai pot zice ? spune şi tu ! Da, categoric, cel tîrziu ieri pe la prînz, trebuie să fi ajuns la Viena. Aşa ne-a rămas înţelegerea, cînd a ieşit cu maşina pe poartă, că de la primul telefon din Viena îmi dă de veste. Aştept, aştept. Poftim ? Dar cum să nu-ţi faci probleme?! La vîrsta lui... I-am spus să ia avionul. Îl ştii doar, încăpăţînat, doctor deştept ! Păi ştii că anul trecut şi-a dat într-un stîlp de pod.

De ieri, Eva e agitată din pricina doctorului, care se află pe drum. Ieri trebuia, după toate calculele, să primească o veste ce la e

– Senil, ce vrei, zice Eva după ce lasă telefonul pe canapea. Bătrîn idiot ! Să-şi poarte senilitatea pe unde o vrea, dar nu acum, chiar acum şi-a găsit să plece... Merge ţuica asta ?

– Merge...

– Eu am rupt totdeauna cînd am ajuns la concluzia că nu mai merge. Spune-mi, mai era cazul s-o întind cu pictorul, cînd, după cinci ani de căsnicie, vine şi-mi spune : „Evuţa dragă, te rog lasă-mă deseară singur, tu ştii că numai pe tine te iubesc, dar am un apetit pentru una, dracu s-o ia, atît doar, un apetit, înţelege-mă..." Ei, nici pînă aici nu mi-am propus să accept prietenia în căsnicie ! L-am lăsat singur în acea seară, dar nu m-am mai întors. Ia, spune, de ce a recurs la o asemenea „prietenie" cu mine ? Am învăţat să nu insist atunci cînd zarurile cad prost.

Pe urmă iar a sunat telefonul şi Eva s-a ridicat de pe scaun, a luat receptorul şi s-a aşezat pe canapea.

– Servus, fată ! Unde ai fost ? A-ha, şi ? N-a sosit deci... Poate cu vreun tren de după-amiază... Iese, precis iese, dacă a luat examenul, cu blonda. Unde ? Nu cred... O să prefere un loc mai puţin populat. Stai să mă gîndesc unde ar putea... Dai tu o raită ? Perfect. Eu ? Ce să fac, dragă, aştept telefon de la bărbatu-meu. Nu încă, nici un semn. Da, sigur, asta mi-ar lipsi, ar năvăli toate neamurile lui peste mine. Mîine am o întîlnire cu avocatul. Cine ? Îl cunoaşte bine, tu ? Să ne mai gîndim... Bătrîna ce face ? N-o poţi trimite pînă aici ? Dar vezi să nu treacă pe la birt, trimite-o la alimentară să vină pe acolo, să-mi cumpere un săpun de rufe, aşa, îi dau eu ţuică. O aştept.

Eva nu mai este cea pe care am cunoscut-o. Aici e alta, e femeia aceasta casnică, cu telefonul şi şnurul care şerpuieşte din bucătărie în sufragerie sau dormitor, o colecţionară de icoane vechi, cu gîndul la valoarea lor.

– Prietena mea, Monica, o fată excepţională, profesoară de sport, divorţată, cu maşină şi cu vreo cincizeci de mii la C.E.C. Locuieşte cu maică-sa, care nu se mai trezeşte din băutură de cînd a părăsit-o bărbatu-său. Monica s-a interesat dacă n-a apărut „Studentul în engleză". Se pare că l-a prins în mreje o blondă...

– Nu te recunosc, Eva.

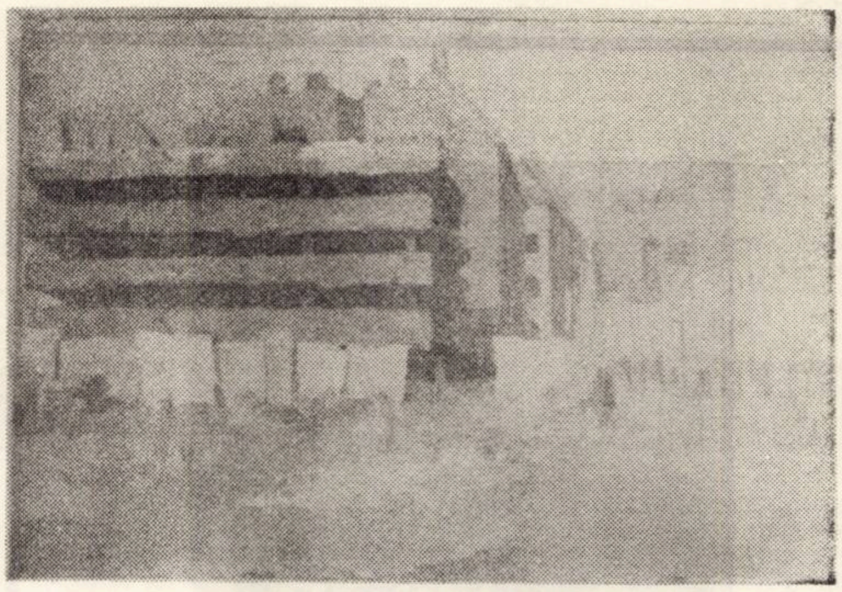

LADISLAU IAHODA „TIMIŞOARA"

– De ce, mă ? Ce zici, mai aduc ţuică ?

– Nu, mulţumesc.

– O să fac o cafea. Vine bătrîna, să vezi ce-ţi citeşte asta în cafea, numai să nu se îmbete prea tare pe drum.

– Nu te mai regăsesc, aici eşti altfel, cu probleme...

– Să nu uit, mîine mă întîlnesc cu avocatul. Am deschis proces pentru împărţirea bunurilor ; doctorul s-a învoit, are în curînd şaptezeci de ani, poate muri în braţele asistentei... Eu am adus aici bijuterii, lucruri de preţ ; icoanele eu le-am strîns. Hămesitele lui de neamuri abia aşteaptă momentul. Asta e : dacă astăzi nu lucrez, mîine pierd. Raila crede că toate astea mi-au venit aşa, numai pe frumuseţe şi noroc. E adevărat, n-am muncit în nici o fabrică, cum zice ea, şi deşteptul de frate-său, la fel, dar nici n-am aşteptat cu braţele deschise. Profesoraşul m-a făcut burgheză, dar cînd i-am adus cadou de ziua lui un costum de haine nu pricepea de unde am scos banii...

– Oribil !

– Ce ?

– Să jigneşti o femeie şi apoi să primeşti...

– Ei, am avut grijă să i le strecor totdeauna sub o formă, să le îmbrac frumos, cadouri de anumite zile...

– Ei cu ce te-a cadonat ?

– Valeriu ? Mi-a cumpărat nişte mărgele albastre ; le-am purtat o zi.

– Gestul...

– Să nu vobim de gesturi...

– Eşti o aventurieră lucidă...

– Am vrut, totdeauna, să nu fiu.

– Aparţii unei alte lumi...

– Şi ai supravieţuit acestei lumi ale tale...

– O luptă cîştigată...

– Ai grijă...

– Nu mă recunoşti...

– Alte vremi, Eva. Vremi care te pot elimina.

– Sînt în siguranţă pe toată viaţa ; o mai exploatez pînă am forţe.

– Dar eşti o sentimentală.

– Ştiu cînd să calc pe inimă şi cînd să frînez.

– Atenţie, la pedală, să nu pui piciorul alături.

– Hai, mă, că vorbim timpenii. Mă duc să fac o cafea, trebuie să apară bătrîna.

– Nu mă interesează destinul...

Mă ridic de pe scaun, îmi place să arunc ochii pe fereastră, în curtea casei, care întreţine un aer de intimitate.

– Să ştii ce nu poţi să schimbi ! se aude glasul Evei. Are un cais bătrîn lîngă streaşină, cîteva viţe de vie...

– Ce nu poţi să schimbi ?

– Viaţa cuiva.

–Nu mi-am propus vreodată.

– Doar să guşti, atît, restul nu ne aparţine.

– Îl căutăm tot timpul însă.

Mă aşez pe canapea, rezemat pe spate. Eva revine, îşi aprinde o ţigară.

– Renunţi pe parcurs, o dată cu experienţa.

– În materie de dragoste experienţa ucide.

– Ai dreptate, dar numai un timp se întîmplă...

Eva scutură scrumul, o parte din el cade pe pachetul de cărţi. Le ia cu mîna stîngă şi le scutură în scrumieră.

– Te regăsesc, Eva, asta eşti tu.

– Trebuie să vină cineva, simţi tu însuţi că dispari, trebuie să vină cineva ca să te regăseşti...

– Ce ne-ar putea face mai durabili în sentimente ?

– Respectul, cred...

– Prea puţin...

– Oricum, e absurd.

– Pînă acolo, la absurd, există destulă frumuseţe.

– Dar cît ne revine şi cît durează ?

– Concluzia ta definitivă ?

– Nu-mi mai pot permite alta la vîrsta mea.

– Te-ai aruncat cu adolescenţă în aventura cu Valeriu...

Tace.

– Regreţi ?

– Nu !

– Cafeaua, Eva !

Stinge ţigara, răsucind-o în scrumieră şi se îndreaptă spre bucătărie.

– Voi, bărbaţii, nu trebuie să vă pierdeţi în dragoste ; s-o iscaţi, s-o faceţi durabilă, dar tocmai de asta nu sînteţi în stare, zice ea, turnînd cafeaua în ceşti.

– Natura e vinovată.

– Creierul, mă, creierul ! Natura poate fi dirijată.

Eva îşi duce ambele mîini la spate, îşi prinde cu degetele părul de după urechi, lăsîndu-se pe speteaza scaunului. Telefonul zbîrnîie !

– Cine ? O, Anişor, tu eşti ? Acasă. Da. Stau cu telefonul lîngă mine. Nu. Nici o veste. Sînt îngrijorată şi eu. De la Viena zicea că-mi telefonează. Da. Trebuia să fi ajuns. Fii liniştită, cînd aflu ceva, te sun : da, da. Ce fac fetele ? La mare ? Ei bine. Nici o grijă, cum pun receptorul în furcă îl şi ridic să te chem. Pa, dragă Anişor.

– Poftim, nici asta nu poate să nu mă zbîrnîie. Soră-sa de la Bucureşti.

– Eşti teribilă !...

– Parcă eu aş fi aici punctul de observaţie, cu binoclul pe drumurile Europei. Ce le-ar conveni lor să îmbrace doliu acum ! Şi să se împartă pe urmă cu mine, frăţeşte, mama lor de rudenii ! Astea ale lui sînt mai veninoase decît ale mele. Cînd mor, îmbogăţesc cerşetorii, dar nu las nimănui o leţcaie, prin testament.

În următoarea zi, Eva s-a dus la avocat, iar eu, la gară. Ne-am despărţit într-un troleibus. Surprinzător, eram bine dispus, ba chiar bucuros dacă mă gîndeam că vizita mea n-a durat mai mult (deşi venisem ca pentru un refugiu). Mă săturasem şi de „salonul" cu mobilă stil şi icoane, descris de Raila, cu fascinaţie, şi în sfîrşit, înţelegeam de ce fusese ea prinsă şi captivată de această Evă (lucru de care şi-a dat seama şi ea mai tîrziu) care pentru mine nu mai era acum o artistă spontană, ci o falsă „icoană". Imaginea ei se măcina în ritmul roţilor de tren, pe care le ascultam, zărind din cînd în cînd pe fereastra compartimentului, luminile şi umbrele cîmpului.

MIHAI NEGULESCU

Păpuşarul

Nu poate fi adevărat. Jucăuş,
pe degetul acestui bătrîn
nu se poate roti sufletul unei păpuşi
cu ochi de mătase, cu gene de fum.

Cum să asculte vraja de prin cuvinte
păpuşile japoneze, păpuşile din
Camerun...
vino tu, Onucă-Mindrucă, şi le
cuprinde
în palmele mici
cît o întîmplare cu o veveriţă şi un alun.

Spune-mi că e adevărat. Scena nu
are harul ;
suflet şi har au doar miile de ochi
de copii
spre care ochii bătrînului, Păpuşarul,
scapără nehotărît sub geană de
năzdrăvănii.

Ferestrele nomade

Îmbătrînesc de atîţia ani,
de atîtea plecări mi-s grele pleoapele.
Spune tu, fata mea :
unde-i departele, unde-i aproapele.

De atîtea păduri, de atîtea culori
ni-i sufletul floare şi rădăcină ;
prin albele noastre sărbători
umblă cuvînt şi ne face
urma lumină.

Îmbătrînesc de atîta vis
plonjînd înaintea-ne către cuvintele
prin care, starnic unui drum
mi-arăţi mai departele, mai înaintele.

„SĂ FACI DIN OM OM"

„... La ce mă întrebi dumneata, eu nu ți-aș putea răspunde decît într-un singur fel : să faci din om om !, că nu există o răspundere mai mare și o satisfacție mai mare și o răsplată mai mare. Ceea ce-ți spun eu nu e o vorbă aruncată acolo, de dragul vorbei și ca să ne aflăm în treabă, să zicem că facem și noi ceva. Pentru mine, omul poate fi de două ori om, de trei ori om, de zece ori om – după cum cum se pricepe să scoată din sufletul lui tot ce are mai bun și mai de preț și după cum te pricepi și tu, pe care el te-a ales să-l conduci, să-l faci să dea celorlalți și vieții tot ce poate, tot lucrul de care e în stare. Ce ne învață tovarășul Ceaușescu? Să fim oameni adevărați, capabili să ia lucrurile bărbătește și să treacă peste necazuri, să se bucure din inimă, să ridă din tot sufletul cînd e de rîs și să dărîme și munții cînd e de muncă !"

Becicherec, Tomnatic, Șandra, Biled, Lovrin, Sînnicolau – așezări în cîmpia bănățeană, nume cu sonorități adînci, amintind de vechimea statornicirii oamenilor aici, și de bărbăția lor, de dăinuirea în istorie a colectivităților acestor locuri. Comune mari, rostuite cu temei, gospodărește, așa cum totul este, prin partea locului, întocmit gospodărește : fîntînile de piatră sculptată la răspintii, gardurile masive, tîmpla semeață a caselor, pe care stăpînii, mînați de același dor al vremelniciei care îi face să-și dureze zăplazurile în piatră pe întinsul unei cîmpii de lut, au scris „Anton și Floarea", ori „Hans și Bertha", ori „Șandor și Ilona". Comune mari, lăcașuri ale unor colectivități cărora nu le poți îndeajuns prețui hărnicia, și aici probîndu-se adevărul acelui cuvînt de cinstită și muncită fală : „Tot Banatu-i fruncea !".

Au un farmec nespus aceste așezări din părțile apusene ale țării, cu geometria aparentă a străzilor și caselor, în rigorile căreia încape destul loc pentru jocul detaliilor de linie și de culoare, pentru ghirlanda albă de ipsos și arcul de piatră de deasupra porții, cu șiriile lor ample de case noi – semn al belșugului, printre care se zăresc, din loc în loc, acoperișuri de țiglă înverzită de patina anilor, clădiri bătrîne de cîte 50, 100 și nu chiar atît de rar cîte 200 de ani. Un farmec nespus au aceste vetre de oameni și de destoinicie din vestul patriei !

... În vreme ce-și rostea amintirile, Petru Feneși, perședintele cooperativei agricole din Tomnatic, ridica din cînd în cînd ochii spre înălțimi, căutînd cu privirile norii, densitatea și nervozitatea lor, culoarea și belșugul lor de apă, de care depinde în bună măsură, pîinea acestui an. A doua zi pleca la București, la Conferința pe țară a cadrelor de conducere din agricultură. și mie mi-a rămas această imagine a lui, a dragostei lui adînci pentru cooperativă : președintele încerca să întrevadă, în starea particulară a acestei primăveri, cum va fi vremea în zilele cît va lipsi el de acasă ...

„De fel sînt dinspre părțile Bihorului. Am venit la Tomnatic prin '41, în timpul războiului. Eram, cum se zicea pe atunci,

Vetre de destoinicie la Tomnatic

„vințelar" – zilier adică, argat, mă tocmeam slugă la unul și la altul, pe la cei cîțiva înstăriți ai satului. După ce am terminat cu armata, după o vreme am fost numit director administrativ la o fermă din preajma Bucureștilor, la Dudeștii Noi, dar nu mi-a plăcut, țineam morțiș să vin acasă, și am venit. Luaseră ființă primele colective din Banat. Am muncit la cîmp, oamenii m-au ales brigadier și după cîtva timp am fost trimis la școala horticolă de la Bîrsești, Tg. Jiu, unde m-am calificat brigadier de vie și pomi și m-am întors la Tomnatic. Ce crezi c-au făcut cu mine ? M-au pus casier și casier am stat vreo jumătate de an Către sfîrșitul anului, mi-aduc aminte ca acu' – era în ziua de 18 noiembrie 1952 – are loc adunarea generală a cooperatorilor. A fost analizată activitatea gospodăriei, oamenii au luat cuvîntul, erau o sumedenie, m-am pomenit că obștea mă propune și mă alege președinte ! Am rămas înlemnit, numai la asta nu mă așteptam, am dat să zic că lumea trebuie să se mai gîndească, poate că n-oi fi eu cel mai bun ... Nimic. M-au ales președinte. Și, iată – am intrat pe-al 22-lea an ca președinte la ceape ..."

... Cineva, zice-se, ar fi sosit aici în vremuri de demult, într-un amurg de toamnă tîrzie, la timpul burelor fără sfîrșit, cernute prin sita unui cer mohorît de noiembrie. Copleșit de tristețea zilei i-ar fi zis locului „Tomnatic" și așa i-ar fi rămas numele.

Este legenda aceasta o posibilă istorie a toponimicului. Judecînd după bogăția de azi a comunei, după greutatea roadelor, numele s-ar asocia mai degrabă cu opulența toamnelor de aur, cu hambare doldora de grîne și cu buțiile pline de vin. Toate acestea sînt însă produse ale *fanteziei*. Mult mai precisă este istoria *cooperativei* agricole de producție, precisă și lapidară : în mijlo-

În cadența vie a anului 30

cul de foc al verii lui '950, la 13 august, 46 de familii, însuflețite de cuvîntul partidului, s-au unit în colectivă. numărînd în 1973, 1.027 de familii. *Averea* – 42 milioane ! Numai producția globală a unui singur *hectar* a ajuns la *valoarea* de 34.000 de lei, cu numai 2.000 lei mai puțin decît puseseră mînă de la mînă cele 46 de familii întemeietoare. Și un record absolut : locul I pe țară la producția globală de pe un hectar !

Un drum ascendent în timp, fără îndoială. Dar și distanța incomensurabilă între epoca de început, a dibuirilor, a încercărilor, și marea producție de astăzi, planificată și dirijată științific, a cooperativei dezvoltate multilateral !

„... Între timp am fost trimis la o școală de tehnicieni agronomi. Trebuia s-o fac și am făcut-o. Nici nu se putea altfel, trecuse vremea cînd agricultura însemna să te uiți pe cer, să aștepți ploaia sau soarele. Anii de la școală, '55–'57, au trecut greu, pentru că îmi era dor de oameni, de ogoare, de Tomnatic, de cooperativă. Atunci mi-am dat seama că munca asta devenise viața mea ! Da, sigur, îmi era dor de oameni – crede-mă, nu-i o vorbă goală ! Fiindcă totul înseamnă omul Și recolta, și planul, și ce-ți propui să faci, și ce realizezi pentru că în spatele acestora se află omul cu care și pentru care lucrezi ! Cine a vrut să meargă la școală a mers, dacă s-a simțit în stare și a dorit lucrul ăsta cu tot dinadinsul. Cine a vrut să se ridice s-a ridicat ; aici, la Tomnatic, nimeni, niciodată, nu l-a putut clinti de la locul său pe omul care s-a dovedit vrednic și cinstit. Eu, personal, în toată viața mea, n-am schimbat vreun cadru numai așa că aș fi vrut eu. Tot ce am cerut, și asta cere și obștea, e să se facă treabă. M-am ferit să dau sancțiuni, deși e ușor să pedepsești ca președinte, sancțiunile iți stau la îndemînă. Dar nu asta e totul. Greutatea e să faci din om – om, să-i arăți de ce fapte e capabil, mai ales cînd nici nu știe ce poate".

Tomnatic ... O comună de frunte în cîmpia bănățeană, o cooperativă agricolă a cărei faimă a trecut dincolo de hotarul acestei cîmpii ajungînd termen de emulație chiar în Dobrogea și pe plaiurile bucovinene. O unitate agricolă ale cărei ramuri de bază au realizat producții cu totul și cu totul remarcabile la legume, la vie și pomi, la plante tehnice, la grîu, la porumb. O cooperativă agricolă care în răstimpul dintre '62 și '74 și-a înzecit veniturile. Tomnatic – o comună în casele căreia, la vremea nceputurilor, ardea lampa cu gaz și care acum, la un bilanț *provizoriu*, are o școală cu 18 clase și peste 1.000 de televizoare, practic cîte unul de fiecare casă, o așezare cu 30 de învățători și profesori, 5 agronomi, 7 medici veterinari, mulți ingineri de alte specialități. O comună din rîndurile căreia au plecat la înalte școli zeci de studenți.

Ținînd bine minte primii pași ai președintelui, părtași la înfrîngerile lui la întîiile lui bucurii și la celelalte momente, care au punctat deceniile sale de muncă – pînă la această ultimă și mare bucurie – „Meritul Agricol" clasa I, veteranii începuturilor – oameni ca Nicolae Dobre, Nicolaus Steiner, Iosif Pinter, Gheorghe Parizon, trec prin filtrul memoriei greutățile de atunci și au de ce să fie mulțumiți ! La fel și generația tînără, cea care a avut sub ochi exemplul lui Petru Feneși, om ambițios, călit în lupta cu necazurile, intransigent cu ceilalți și cu sine însuși.

Într-un cuvînt – oameni din oameni !

MIREL BRATEȘ

philologică

Studii de limbă și stil

Nu este de mirare că lingvistica constituie și pentru știința românească actuală una din direcțiile de cercetare cele mai active. Printre lucrările de lingvistică apărute în ultimul timp se înscrie și volumul colectiv Studii de limbă și stil, **apărut în editura Facla, 1973.**

Apariția acestui volum reprezintă un eveniment științific a cărui semnificație se cuvine a fi relevată. Larga „deschidere" a investigației spre cele mai importante achiziții teoretice ale lingvisticii actuale ca și capacitatea de transcendere a surselor teoretice în analiza concretă, la capătul căreia se înregistrează o nouă cunoaștere, fac ca acest volum să constituie încă o afirmare a posibilităților de care dispune în momentul de față cercetarea din domeniul științelor umaniste în Timișoara ; el se rînduiește astfel în mod firesc, alături de alte realizări importante intrate deja în circuitul științific național. Prezența în volum a studiilor unor tineri cercetători alături de ale unor personalități de mult consacrate în lingvistica românească constituie o garanție pentru viitor și aici trebuie căutată semnificația mai adîncă a acestui „debut editorial".

Stilistica, cea mai cultivată dintre disciplinele lingvisticii, ocupă și de data aceasta un loc privilegiat (volumul este intitulat totuși Studii de limbă și stil, **avîndu-se în vedere ierarhia noțiunilor), fapt reflectat de cele zece articole de stilistică raportate la cele 14 ale ansamblului. Stilistica timișoreană a dăruit stilisticii românești – actuale lucrări de mare valoare, așa încît „proliferarea" acestui interes și la cercetătorii mai tineri nu este de loc întîmplătoare. I G. Tohăneanu, în amplul studiu** Sinonimia dincolo de cuvînt, **zăbovind în special asupra creației eminesciene, degajă cu finețe cîteva din valențele textului poetic ; esența actului creator fiind, în concepția autorului, acea „trudă" a artistului de a găsi cuvîntul „propriu" și unic al poeziei printre posibilitățile instituționalizate, conceptul de opțiune devine cheia de boltă a exegezei. Sprijinind din „interior" pe cel de sinonimie acesta din urmă își „dilată" accepțiunea sa obișnuită dincolo de cuvînt.**

Studiul lui Ștefan Munteanu : Stilistica dialogului în proza scurtă a lui I. L. Caragiale **relevă cu subtilitate și dintr-o perspectivă teoretică modernă unele din izvoarele comicului de natură verbală în opera marelui nostru scriitor, aducînd implicit o contribuție importantă la cunoașterea mecanismului lingvistic de producere a comicului în general. Rețin în mod deosebit atenția și celelalte studii de stilistică. Crișu Dascălu, în** Diminutivele în poezia modernă, **realizează o cercetare originală și convingătoare. Limbajul critic al lui G. Călinescu își dezvăluie una din coordonatele lui esențiale în studiul Doinei Dascălu,** Denotație și conotație în limbajul critic al lui G. Călinescu. **Preocuparea actuală pentru „figurile de retorică" este prezentă în studiul lui E Dorcescu,** Observații asupra structurii lingvistice a metaforei în poezia lui Alexandru Philippide **și al Mariei Foarță,** Rime și metafore tautologice sau despre tautologia poetică. **Studiul Olimpiei Șerban,** Procedee de evocare în poezia lui Șt. O. Iosif **și al Liviei Vasiluță,** Sfera semantică a cromaticii lui I. Pillat **sporesc numărul contribuțiilor axate în jurul limbajului poetic care este, cum se poate ușor constata, cel mai bine reprezentat în această primă secțiune a cărții. Menționăm de asemenea și articolele Doinei Babeu :** Unele probleme ale expresivității în lumina discuțiilor actuale din lingvistica românească și cehă **și al Paulinei Cheie :** Aspecte stilistice în „Istoria ieroglifică" a lui D. Cantemir.

Secțiunea de limbă cuprinde următoarele studii : Lexicologie : Sergiu Drincu, Probleme teoretice ale derivării cu prefixe în limba română, **Maria Purdelea Sitaru,** Uzul sufixelor – anie, – enie, – eală, – oare și ură în graiurile populare ; **Istoria limbii și dialectologie : Francisc Kiraly,** Accentul românesc și împrumuturile. **Dorin Urițescu,** Observații asupra fenomenului de preistorie în limba română. **Studiul lui Fr. Kiraly, abordează și soluționează o problemă mai puțin cercetată pînă acum. Mult mai puțin reprezentative „numeric", studiile „de limbă" aduc și ele contribuții valoroase și originale, volumul cîștigînd acel prețios echilibru „lăuntric" conferit de calitatea lui științifică deosebită.**

ILEANA OANCEA

Plastica

Salonul anual de artă plastică amatoare

Motivul unei cristalizări definitive, lait-motivul care devine tradițional, amploarea preocupărilor artiștilor plastici amatori, iată citeva ciștiguri pentru cel de-al treilea Salon anual de artă plastică amatoare din Municipiul Timișoara, deschisă la galeriile „Bastion" sub genericul **„Muncă-destindere-frumusețe"**.

Confruntare și precizare a unor direcții de orientare, salonul actual, prin prezența a peste 200 de lucrări semnate de circa 90 de artiști, constituie, prin generozitatea devizei, un succes, dar orice speculație de jubilare ar fi pripită, deoarece nici numărul de participanți și nici numărul lucrărilor nu constituie girul în alb al calității, doar valoarea intrinsecă a exponatelor, echilibrul între linia metaforică și expresia plastică, între imaginație și imperiul emoției sint coordonatele idealului artistic contemporan.

Fără a avea pretenția unei prezentări exhaustive, voi incerca o stabilire preferențială a valorilor după unele criterii asociative, care ar putea fi arbitrare, dar care pot constitui o privire de ansambul a expoziției. Voi incepe cu cel mai conturat grup, al pictorilor naivi, care evoluează pe linia bună a părintelui lor spiritual, Rousseau, zis le Douannier. Din acest grup, aș remarca pe Constantin Mugur, Iosif Vincze și Ludvig Popovici care stabilesc, în accidentalul viziunii, măsura concretă a spiritului, acuratețea și candoarea.

Un alt grup, detașat prin sensibilitate și lirism, il constituie acvareliștii, didactici sau intuitori (Todici Milan, Federspies Gertrude, Laza Cornel și alții) care reabilitează această tehnică (uneori greșit catalogată desuetă), prin calitățile ei tradiționale : transparență, difuzie și aglutinare, construcție sau liberă circulație a culorilor. În continuare, descifrăm valoarea unor lucrări care se apropie de arta profesionistă : Vigoare cromatică și compozițională la Panait Stănescu, rafinament și intuiție în organizarea suprafețelor la Yahoda Ladislau, soliditate structurală și lirism, la Aurel Martin, formă și echilibru controlat la Krizanitis Iosif, imaginație și limbaj plastic la Ileana Trancotă. Am alătura acestor nume pe cele ale lui Robert Schiff și Mihai Matzec, pentru intarsiile expuse.

Din păcate nu putem admite pictura vetustă, opacitatea, inerția și, de ce nu, lipsa de talent (Orsilia Oniga, Zorica Ferenczi) și mai ales sculptura (Mihai Ilin, Ciurea Ștefan, C. Mitruț și alte lucrări nesemnate) unde facilul, pastișa, distrug savoarea volumului, transformindu-se in pensumu-uri lipsite de căldură.

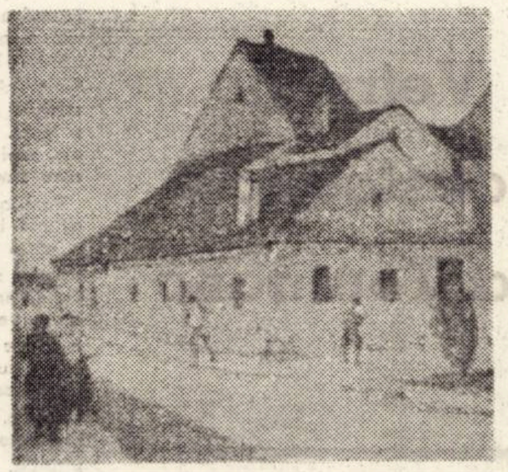

VICTOR ELIAS „CASE VECHI"

În orice caz, acest salon, ca de altfel și cele precedente, se dovedește în general util și mai ales mărturisește existența unei mișcări plastice amatoare, formate în anii socialismului în taberele de creație, cenacluri și școlile populare de artă.

RADU MELNIC

Săptămîna muzicală

Seria concertelor desfășurate sub originala cupolă inversă a LICEULUI DE MUZICĂ „I. VIDU" continuă. Ospitalitatea forului tutelar al acestei admirabile săli de concert manifestă o justificată preferențialitate față de propriile vlăstare ale liceului, ingăduindu-ne cu ocazia ultimului recital să parcurgem nivelul citorva virfuri, aflate in penultimul an de studii Programul de ținută, investigind cu precădere zona barocului și clasicismului, ne-a relevat un promițător nivel formativ. Menționăm in această ordine de idei corectitudinea pedantă, deși oarecum ostentativă, in dauna unui relief de personalitate a violoncelistei Zitta Maszalits, supletea tehnică a flautistului Ioan Bojin și frumoasele promisiuni făcute pe parcursul insoritei canțonete Caro mio ben, de Giordani, de către Liana Vintilescu. Dată fiind minora importanță acordată curent muzicii vocale, ne-a surprins plăcut nivelul rezolvării unor probleme de impostație și emisie, impuse de la debut, de tinăra soprană. Cum românii s-au obișnuit a excela de ani mulți – prin frumusețea și cultura vocii lor – in confruntările internaționale, punerea cu seriozitate a acestor probleme nu poate fi decit de bun augur. În plus, acest rodaj premergător recitalului de absolvență ne apare salutar, avantajind categoric interpretul, prin acomodarea cu focul unor solicitări, care nu arareori pot fi nimicitoare.

LA FILARMONICĂ, ne-am reintilnit cu pianistul Harald Enghiurliu, de o modestie invers proporțională cu calitățile ilustrate. I-am admirat perlajul, precizia, reconfortanta dezinvoltură cu care a circumscris turnurile melodice încărcate de lirism. O prezență solistică pe care o așteptăm reinnoită ! Muzica lui Debussy și Ravel, programată in același concert, a fost binevenită, căci in general se cintă destul de rar față de apetitul manifestat de timișoreni. Acest lucru, dacă facem comparație cu impozantul cuantum repertorial reprezentat de muzica germană. O aserțiune valabilă de altfel și pentru muzica franceză, difuzată pe scena lirică timișoreană ! Bagheta dirijorului Nicolae Boboc ne-a apărut revitalizată de incidența cu această muzică, născută din contactul lui Debussy cu simbolismul lui Malarmé – „Preludiul la după amiaza unui faun". O muzică aerată, apolinică, parcurgind senzații și imagini fugitive, unde visarea și senzualul sint contopite in proiecții vaporoase, șoptite de languroasa melopee a flautului solo. O continuitate perfectă de atmosferă a marcat suita a II-a din „Daphnis și Chloe" de Ravel Poate un plus de sincronizare ar fi avantajat versiunea oferită. Uvertura „Fidelio" de Beethoven, prezentată in deschiderea concertului, a cumlat cea mai omogenă expresie calitativă, atit ca interpretare intrinsecă, cit și ca adresă și sugestie a gestului dirijoral.

LA OPERĂ, spectacol de gală cu un tenor italian consacrat, MANLIO ROCCHI in Rigoletto. Ora, mai puțin favorabilă unui atare eveniment (un matineu de după amiază), nu a impiedicat pe pasionații genului să facă neincăpătoare sala Operei. Ca distribuție, spectacolul a fost eterogen, inegalitățile calitative coborind sensibil nivelul general. Să nu ignorăm frumosul obicei de a prezenta in compania unor oaspeți importanți, garniturile de soliști cele mai reprezentative, evitind experimentul ! Solistul italian a oferit satisfacție deplină, prin acutul său ferm și strălucitor, prin impecabila siguranță și probitate față de amănuntele partiturii, chiar in ariile de dificultate (actul III), pe care noi le mai „sărim" citeodată. O voce frumoasă care răzbate și a cucerit este prin felul in care emancipează cantabilitatea verdiană, obținind un succes unanim. Un partener demn a avut M. Rocchi in Iuliu Mare, interpretul rolului titular. Clamările de dramatism, omenescul rostit cu o vibrație autentică vocea sa de o cuceritoare căldură au concurat la inscrierea acestei creații pe orbita unor notabile căutări ale lui Iuliu Mare, inspre esențializarea personajului intruchipat

DORU MURGU

Banatica

Revista „PRICULICIU"

PRIMA PUBLICAȚIE PERIODICĂ ÎN LIMBA ROMÂNĂ, APĂRUTĂ LA TIMIȘOARA – REVISTA UMORISTICĂ „PRICULICIU"
(aprilie 1874 – sept. 1875)

Evocarea apariției la Timișoara a primei reviste in limba română ni se pare un lucru important. Înfăptuirea acestui act de cultură n-a fost ușor, iar drumul, de peste un deceniu de incercări, n-a fost deloc neted. Încă de prin 1860, intelectuali patrioți și de prestigiu se străduiau să pună bazele publicisticii românești in Timișoara, dar de fiecare dată piedicile au fost de neinvins. Printre cei care au luptat pentru realizarea acestui scop amintim pe cunoscutul filolog Simion Mangiuca, funcționa in acea perioadă profesor de limba și literatura română, la gimnaziul din Timișoara. Abia in 1874, avocatul timișorean Pavel Rotariu reușește să scoată, de sub teascurile tipografiei diecezane din Cenad, revista intitulată PRICULICIU. De numele acestui talentat și inimos ziarist se leagă și apariția in 1882 a primului ziar politic LUMINATORIUL.

Primul număr al revistei PRICULICIU apare la 12 aprilie 1874, revistă fondată de poetul Iulian Grozescu la Budapesta, in 1872, și care va apare la Timișoara, pină in luna septembrie 1875. Evenimentul este salutat de ziarul timișorean „Temesvarer Zeitung", in felul următor : „Jurnalistica locală iar s-a îmbogățit, apărind cu data de astăzi o revistă de satiră și umor in limba română. Aceasta poartă titlul „Priculiciu" și este redactată de către domnul P. Rotariu, remarcindu-se prin ilustrații reușite și o prezentare foarte agreabilă. Această foaie aspectuoasă este tipărită la Tipografia diecezană din Cenad". („Temesvarer Zeitung", nr. 83, 12 aprilie 1874, p. 3).

Titlul revistei, sugestiv

de altfel, le-a fost inspirat autorilor din mitoloaie. Semnificația mitologică a termenului se potrivea cu scopul ce și-l propunea revista, de transformare in sens pozitiv a omului, de combatere a racilelor societății, de îndreptare a unor lucruri petrecute in societate, nedemne de ființa umană.

Revista fiind foarte rară, n-am avut posibilitatea să răsfoiesc decit citeva numere, de unde reiese in mod limpede militantismul pentru cele mai elementare libertăți ale omului și chiar indemnuri la revoltă impotriva asupritorior. În strofa pe care o redăm, din versurile „Lipsele noastre", autorul indeamnă la luptă cu „tărie" pentru libertate :

„Mai intii de toate mare
lipsă avem
Că nu e libertate – după
cum noi vrem,
Dar cam toți de-a rindul
nu avem tăria:
Să rupem odată cu vechea sclavie".

Militind pentru o etică nouă a omului, este combătută corupția, iar in versurile intitulate „Hai d-a dura" sint demascați demagogii care vorbesc de bărbăție și virtute, iar cind este vorba de „un os de ros" se vind, uitind de idealurile pe care le-au propagat

„... Domnul acela ce
vorbește,
și mereu se-nsuflețește
Arătind din istorie
„Vechea noastră bărbăție"
Cind primește o suflare
Despre un post bun
oareși-care
Vezi că vocea sa și-o
schimbă
Și vorbește-n altă limbă..."

Apoi :

„... Și apoi vezi cum
fiecare
caută-sa inaintare
Nu prin minte, probitare,
Ci prin neagră lașitate..."

Atit în perioada cind apărea la Budapesta cit și in cea timișoreană, revista se interesa de soarta tuturor românilor, despărțiți vremelnic prin granițele statale. Dușmană oricărei monarhii, revista demască domnia regelui Carol I ca antinațională, regele conducind țara după bunul plac al lui Bismark.

Balada „Visului greu" de Ghitia Caraba este revelatoare :

„... Domnule ! dar ce
gindești ?
Că de un timp te-ai cam
schimbat,
Și pe semne ai uitat
Toate cele ce-ai jurat
Cind in țară ai intrat ;
Te-ai făcut nepăsător,
Ca să nu zic trădător,
Faci cu al tău popor
Cel prea bun și
muncitor..."

Cu toată perioada scurtă a apariției sale, revista „PRICULICIU" a lăsat urme de necontestat in istoria publicisticii românești, ea fiind, in același timp, o școală de urmat pentru publicistica de mai tirziu.

FLORIAN MOLDOVAN

Teatru

Joc

Noua premieră a Teatrului de păpuși demonstrează efortul acestui colectiv de a-și continua activitatea artistică în sensul unor deziderate devenite program, cunoscute nouă din discuțiile cu regizorul Teatrului, din spectacolele văzute. **„De ce a furat zmeul mingea"** propune o poveste cu „a fost, este și va fi" despre o bunică și-un bunic, o mingiucă-băiețică, un polițai, un dulău, o sperietoare, un soldat și trei zmei. Deci, simplu, deci, așa ca alte povești, deci... Florica Teodoru care semnează regia și viziunea plastică a spectacolului a încercat o repovestire a poveștii, ocolind locurile comune, deviind centrul de greutate al spectacolului. Astfel că personajele principale rămîn cei doi bătrînei, o bunicuță jucăușă, ușor acceptată de copii ca parteneră de joc, și un bunic cumsecade și conciliator.

Joc, iată ce este pentru micii spectatori acest spectacol. Ei sînt solicitați să contribuie la desfășurare, să rezolve incidentele. Regăsirea mingii furate de zmeu este deci și rezultatul participării lor. Am „verificat" interesul copiilor, i-am văzut dornici să intre în competiție, unii erau triști fiindcă pierduseră momentul să răspundă întrebărilor adresate de pe scenă. Mai mult, febrilitatea sălii s-a transmis actorilor (bunicul și bunica nu sînt păpuși ci actori și nu pot să nu mă gîndesc că o asemenea formulă de spectacol pregătește contactul cu teatrul „cel mare").

Din această conlucrare, spectacolul nu a avut decît de cîștigat. De altfel, a fost gîndit scontîndu-se pe reacțiile posibile iar personajele n-au urmărit să violenteze percepția, nici să perturbeze jocul, ori să determine rețineri. Este bine susținut muzical spectacolul! Poate că personalizarea componentelor are ca revers o egalizare a impresiilor. Poate că și scena foarte mică nu suportă o asemenea încărcătură. Fiindcă atunci cînd bunicul, bunica, soldățelul, polițaiul, sperietoarea, mingiuca, zmeul, zmeuții, cățelul se aflau în același timp în cîmpul nostru vizual, am simțit că ne lipsește oxigenul. Și ne-am amintit cu regret de un mic fragment de text din debutul spectacolului: ...„pe această scenă mare..." Pe de altă parte, zmeul și zmeuții sînt „oarecare", nu au adică suficientă personalitate pentru ca momentul justificativ al reprezentației, răspunsul la întrebarea – titlu a piesei, să capete culoare. Momentul de „poezie" al spectacolului se uită, din acest motiv. Ar mai fi de amintit ca nereușite: soldățelul, găinile, un panou pictat.

Le-am enumerat, cu exigența unui cronicar dramatic, obișnuit, de către acest teatru, prin producțiile sale, cu măsura reușitei fără fisură. Trecînd deci peste toate acestea ne alăturăm aplauzelor micilor spectatori.

ANTOANETA C. IORDACHE

Memento

Anton Bruckner (1824—1974)

Nu cred că ascultînd muzică trebuie să-ți pui imediat problema: în ce epocă mă aflu. Dar despre deformarea receptivității moderne, altă poveste. Bruckner nu poate fi neapărat încadrat și mi se par stupide etichetările: cele ce țin de evaluarea inteligenței sale; absența dramatismului (oare acesta se poate exterioriza doar într-un singur fel ?). Sau lungimea simfoniilor, pe care unii binefăcători dirijori de azi au grijă să o reducă prin tempouri apropiate de mersul propriilor lor autoturisme...

Luminozitate la Bruckner, în plină vreme (modă) a sentimentelor obscure dezlănțuite! Măcar dacă ar fi cu totul exact. Amplitudinea stărilor contrastante crește, ca într-o încetinire a derulării lor.

Seninătatea și-a pierdut orice spontaneitate, dramatismului i-a dispărut gifiitul romantic precipitat, fără ca arcul voltaic, dintre polii trăirilor, să dispară. „Feierlich" este o indicație – simbol al unui efect de lucidă distanțare; asta dă senzația de muzică din altă planetă, unde singurul peisaj posibil este dezolarea și stînca, pustiul de neînțeles. (Scherzo-ul din ultima simfonie și nimic mai la modul disperare monumentală și hău, un mediu pentru acvile și asceză). Nu trebuie să refuzăm a-l situa pe Bruckner printre dramatici, chiar dacă aici accepția tradițională a cuvîntului e sortită eșecului, datorită altor modalități de lucru. Moartea e la el „trecere", sigur, în acea „a șaptea"; exuberanța e stîngăcie de uriaș, nu joacă de copii ce se răsfață singuri. Mecanisme sonore greoaie se anticipă mereu pe ele înseși, simetric, nu fără umbra unui grotesc de sorginte tragică, prefigurînd această artă a zilelor noastre. Mă tem, ascultîndu-l, că nu mai pot lua peisajul așa cum este, că multă candoare s-a risipit, că prea iau totul drept reflex și joc secund, păstrînd doar sentimentul „desprinderii de peisaj", sentiment dureros înecat în disimulări. Numai un miop n-ar observa acele secrete încleștări, pe care orchestrația monumentală și armonia stranie... nu le ascund; senin nu este Bruckner la modul preclasic, ci eventual la acela al „paradisului pierdut", cum dramatismul său depășește cu mult faza disensiunilor din zona Erosului, devenind încleștare universală, pînă în zona anorganicului probabil. Orga, cu care a pornit, a determinat în bătrînul maestru acea îndepărtare de tot ce e omenesc la modul cotidian. Căci sună cu totul altfel muzica acelora îndrăgostiți de vioară. Din loja sa Bruckner oficiază, fără a deveni antiuman, propunînd un univers posibil, apropiind specificul unui instrument, înclinat spre glorii și tristeți monumentale, de trăirile singuratice nu mai puțin acompaniate de revelații.

Bruckner în vizită la Wagner – Siluetă de epocă

LUCIAN BURERIU

Jazz-Pop

Cu o săptămînă înaintea Festivalului Național de jazz de la Sibiu (16–17 martie) a avut loc la Timișoara, în sala Lyra, un concert cu formațiile din oraș (Paul Weiner trio, jazz Q Timișoara și foarte tînăra Dixieband Lyra) concert pe care l-am dori reluîndu-se și statornicindu-se printre serile cu muzică de la noi.

Doar cîteva zile mai tîrziu, la Festival, s-a confirmat clasa muzicienilor timișoreni, trio-ul lui Paul Weiner întrunind aprecieri unanime.

În loc de comentarii proprii despre Festival, reproduc mai jos fragmente dintr-o discuție avută cu Daniela Caraman-Fotea, șefa redacției muzicale (muzică ușoară) la Studioul de Radio București.

D.C.F: Organizarea acestui festival reprezintă un act de cultură și pentru mine n-a fost o surpriză că el a avut loc la Sibiu. Sper într-o permanentizare a lui aici. Calde felicitări organizatorilor! (Casa de Cultură a tineretului).

Am asistat la minunate jam session-uri. Remarcabili: Berindei senior, Sile Dinicu și Horia Moculescu, la patru mîini la pian, și o mențiune cu totul specială pentru Jonny Răducanu.

DESPRE PAUL WEINER: bijuterii muzicale, jazz excelent conceput, Hormadka, cel mai bun baterist din Festival. Noi vom înregistra tot programul lor.

Și acum fragmente dintr-o discuție cu Florin-Silviu Ursulescu (Ursin Florinescu) redactor la revista „Săptămîna":

F.S.V.: Sînt „pop" și nu „jazzman", de aceea aș fi vrut să aud jazz-pop, dar din păcate nu prea a fost așa ceva. O intenție bună a avut Erik Manyak. Cel mai bun baterist: Eugen Gondi.

Atît despre Sibiu, unde timp de două zile au cîntat cele mai bune formații de jazz din țară, a căror simplă înșiruire ar depăși spațiul pus la dispoziție.

ANDREI UJICA

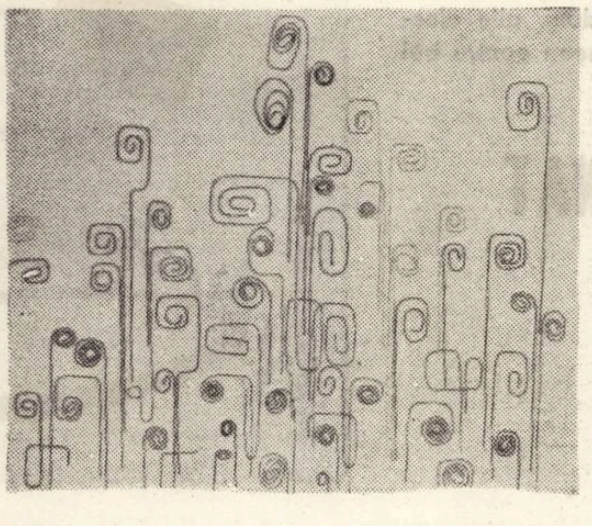

SANDA LAZARESCU „URBANISTICA"

CURIER CULTURAL

● **LA ALEȘD, CENACLUL „ZORI", ne informează prof. Ion Arion asigură, prin structura și dezideratele sale, o largă participare. Ziarul „Crișana" din 24 februarie 1974 consemnează împlinirea unui an de activitate a cenaclului amintit și publică o poezie a unui cenaclist.**

● **LA TEATRUL NAȚIONAL DIN TIMIȘOARA au început repetițiile la „Appassionata" lui A. Gh. Ardeleanu. Vom reveni.**

● **LA TEATRUL DE STAT DIN ARAD, regizorul Dan Alecsandrescu, repetă „Intrigă și iubire" de Fr. Schiller, cu: Larisa Stase Mureșan, Elisabeta Jar Rozorea, Sorin Postelnicu, Liviu Mărtinuș, Elena Drăgoi, Liviu Rozorea, Sorin Lepa, Sebastian Comănici. Scenografia va fi semnată de Paul Salzberger. Succes.**

● **PARALEL, EMIL JOSAN REPETĂ, tot la Arad, piesa dramaturgului grec contemporan T. Psathas „Asociația minunilor". Scenografia, Traian Nițescu. Premieră pe țară.**

● **ÎN ZILELE DE 5–6 APRILIE, în sala Teatrului popular din Lugoj, s-a desfășurat Festivalul cultural-artistic al pionierilor și școlarilor din municipiu.**

A. I. C.

VIDEOCASETA

Avem din nou un semn sigur al Timișoarei imaginii. Scriu cu mîndrie că la această a IX-a ediție a Festivalului Național al artei studențești, secțiile imaginii (film, foto și artă plastică) studenții timișoreni s-au întors de la Cluj cu 11 premii. Așadar, două filme și autorii lor: Vasile Moise (cu artisticul color **Repartizat în provincie**) și Gheorghe Teodosie (cu documentarul **Interferențe**). O fotografie premiată – **Studenta** (Dan Dinculescu) și nu mai puțin de șase premii la Salonul național studențesc de artă plastică: Traian Zorzoliu, Alexandru Raita și Paula Köttinger (pictură), Alexandru Raita (sculptură), Daniela Orăvițan (premiul Vieții studențești) iar Facultății de desen a Universității timișorene titlul de laureată.

Vorbește, numai despre festivalul cinecluburilor, Cornel Secu, metodist la Casa de cultură a studenților: **„Am fost la Cluj, am văzut, am învins. Gaudeamusul s-a prezentat cu opt filme. Cele mai multe în concurs. Poate că era necesară o selecție mai severă, pentru că am avut și filme făcute în pripă. Totuși, cineclubul nostru s-a prezentat detașat cel mai bine. Probă sînt și premiile acordate lui Moise și Teodosie de un juriu foarte exigent (președinte: Mihai Dimitriu, Valerian Sava, Manuela Gheorghiu, George Cornea, Timotei Ursu ș.a.). Despre festival în genere? A fost în nota lui obișnuită. Trebuie totuși tras un semnal de alarmă, căci la Cluj, s-a făcut simțită o anume penurie de idei și o preponderență a reportajului de calitate îndoielnică. Totuși s-au remarcat cîteva filme. A impresionat debutul cinecluburilor din Petroșani și Tîrgu Mureș, au dezamăgit selecțiile Brașovului, Clujului și Iașului. Timișoara, ca de obicei, învingătoare".**

ADRIANA S. BRĂDEANU

SILUETE

ELEGIE LA LICEUL SERAL

El e muncitor și elev, și se cheamă Mihai Brăgău Șimian. Electrician bobinator la Institutul politehnic din Timișoara, urmează cursurile serale ale liceului „Loga", în clasa a XII-a.

Da, nu e chiar ușor să lucrezi și să faci o școală, adică să-ți completezi studiile. Știu că e nevoie de muncitori cu înaltă calificare, pentru toate locurile de muncă Muncesc, învăț, și trebuie să am grijă și de noul meu cămin. De cîteva luni m-am căsătorit, și peste tot trebuie să fiu la înălțime. Cu dăruire și entuziasm, pe care tinerețea le are, se poate realiza totul. Tovarășii profesori de la seral, ne înțeleg pe noi muncitorii-elevi și depun o deosebită sîrguință să asimilăm materiile predate Anul acesta clasa a XII-a va termina liceul seral. Urmează bacalaureatul. Emoții duble, eforturi duble. Și, totuși, o anume nostalgie ne străbate, un fel de regret că terminăm școala, iar prieteniile, și grijile de licean, și profesorii, și notele bune ori slabe, toate acestea apar ca o avalanșă din frumosul șir de amintiri de elev. Poate unii dintre noi vor continua la facultate, poate fiecare va urma alt drum, dar ceea ce ne leagă de pe băncile liceului seral nu se va uita niciodată!

DAMIAN URECHE

I. I. S. „FLAMURA ROȘIE"
SIBIU
Str. Rîului nr. 32 tel. 21080

produce și livrează, de bază de comandă fermă, unităților socialiste:

- FLORI din material plastic
- ARTICOLE DE MENAJ din material plastic
- ARTICOLE ȘCOLARE ȘI DE BIROU
- ALTE DIFERITE ARTICOLE din METAL și MATERIAL PLASTIC

conform catalogului ce se poate obține la solicitare.

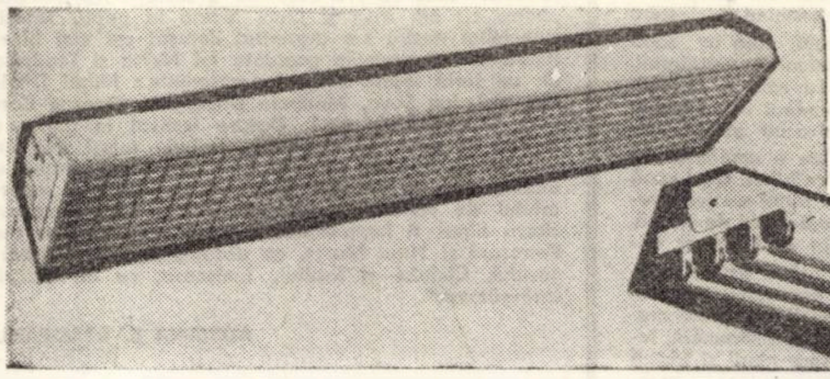

EXECUTA ȘI LIVREAZA :

Corpuri de iluminat cu tuburi fluorescente, lămpi cu vapori de mercur, pentru interioare industriale, instituții, clădiri publice și particulare, precum și pentru iluminatul exterior.

ELBA

SE ASEAMANA CU LUMINA ZILEI,
LINIE MODERNA,
RANDAMENT RIDICAT,
DURABILITATE MARE.

PRODUCE : lanterne, elemente galvanice, dulii, pile electrice, corp luminat casnice și industriale cu tub neon pentru băi și holuri, bucătării, etc.

I. I. S. ELECTROBANAT
TIMIȘOARA
Str. Gării nr. 1

Telex : 01 32 08.

Telefon : 1 15 90 — 1 22 05

Străvechea știință de astăzi

(I)

Istoria științei ar fi arătat astăzi cu totul altfel de n-ar fi ars marea bibliotecă din Alexandria.

Și, de fapt, ce știm noi, oameni „simpli", despre tainele civilizațiilor apuse, noi cei care astăzi privim de la distanța, mai bine zis înălțimea atitor rachete svelte și infailibile — la străvechile și ciudatele (deși de-abia bănuitele) civilizații decedate.

Da, intr-adevăr, sint de neimaginat realizările științei moderne. Stăm și ne mirăm că astfel de lucruri pot fi create de mintea omenească. Televizorul ne face cu ochiul său magic, și intr-o clipită ne transportă in arena vreunei coride singeroase ori in jungla plină de mister, in sinul unor triburi primitive, sau direct pe lună, unde, impreună cu frații noștri „sapienstronauți", scormonim praful astralelor minuni și catastrofe ale enigmaticului nostru Univers. Și așa, inconjurați de reactoare nucleare și nave cosmice, de computere și roboți sentimentali, deseori avem (din păcate) obiceiul să nesocotim „bătrina" știință care cindva (e adevărat, „tinăra" ei nepoată de astăzi, cu toată emanciparei ei, nu ne poate spune exact data) ne-a ridicat pe cele două membre posterioare, lărgindu-ne deodată orizontul de albastre și infinite zboruri, făcindu-ne stăpinii acestei lumi in veșnica ei călătorie. Pină unde, pină cind? Nu cumva am mai trăit odată tot ceea ce astăzi ni se pare „fără precedent", „inimaginabil", „extraordinar". Cuvinte mari! Există dovezi, sau cel puțin indicii demne de crezut care ne spun că oamenii timpurilor de demult apuse ajunseră la descoperiri și realizări strălucite, in fața cărora ne oprim intr-o stupoare ce nu face cinste minții noastre de „moderni" creatori ai „fără precedentelor". Și atunci nu ne rămine altceva de făcut decit să dăm un nume acestor de neințeles făptuiri ale strămoșilor noștri indepărtați. Le spunem cu destulă comoditate „enigme", „taine nedezlegate", „mistere", „mituri". Mituri? Iată ceva de care bunii noștri savanți ar trebui să țină seama, fără a mai consulta explicațiile seci și pedante pină la refrigerare ale dicționarelor. Căci, nimic mai real decit „story-urile" nemuritoarelor mituri și legende. Mitologiile și folclorul nu sint doar fosile ale gindirii omenești care, in alegorii și simboluri descriu (cu cită poezie!) istoria civilizațiilor sucombate. Ele clocotesc de viața autentică, de fapte reale, inaripate de imaginația minunată a creatorilor anonimi, și nu ne rămine decit să desprindem aceste fapte de poleiul lor fantezist ca să avem in față tabloul exact al petrecutelor intimplări. Căci, ce altceva este tot ceea ce ne inconjoară decit o imensă și minunată lucrare a minții și a sufletului acestui veșnic neliniștit homo sapiens.

Penicilina in Egiptul de acum citeva mii de ani? Roboți și computere in Grecia antică? Teoria atomului in vechea Indie? Descrierea amănunțită a unui avion cu mii de ani in urmă? Baterii electrice in străvechiul Babilon? Vaccin impotriva pojarului acum 3.500 de ani? Calendarul vechilor Maya mai exact decit cel de astăzi?

Iată doar citeva enigme, taine, minuni, sau cum vreți să le spuneți, pe care lumea străveche ni le oferă spre o echitabilă și justificată rezolvare, demonstrindu-ne marea și i n e p u i z a b i l ă ințelepciune a ființei omenești, trăgindu-ne totodată de mineca hainei noastre de orgolii nemăsurate, ale cărei folduri debordante ne impiedică deseori să vedem ce se ascunde in obscuritatea atit de cotidienei noastre uitări.

D. SVETOSLAV

In numărul viitor :

E LUNG PĂMINTUL, BA E LAT...

DAR CIT E DE BĂTRIN?

Cu Dan Mateescu

(Urmare din pag. 1-a)

versitari, invățind meserie, da, meseria de inginer constructor. Mulți sint cadre de bază, specialiști de notorietate națională și chiar internațională in domeniul construcției. Și, tot legat de aceasta, fiind singurul, pină nu de mult, cu drept de a conduce doctoranzii in acest domeniu, foarte multe cadre didactice din București și Cluj și-au pregătit lucrările sub conducerea mea. Dar, chiar și cu riscul de a mă repeta, ideea principală, de fiecare dată, a fost și a rămas aceea că, fără o cunoaștere a producției, un inginer nu poate fi un bun cadru didactic.

— Ca profesor universitar și apoi ca decan al catedrei de construcții metalice, ați pregătit mii de ingineri care au ridicat importantele obiective industriale din anii socialismului, cadre care astăzi, alături de Dvs., pregătesc ingineri, dar in afara activității didactice, sau, mai corect, concomitent cu aceasta, ați participat și la proiectarea și la realizarea unor obiective?

— In cadrul catedrei am menținut contactul cu producția, sau, mai exact, am văzut-o integrată producției. Am participat, catedra și implicit eu, la realizarea aproape integrală a investițiilor primei faze de construcție) a Combinatului Siderurgic Hunedoara, Complexul de oțelării noi, proiectat la noi și realizat sub conducerea noastră. Refacerea cupolei Pavilionului Expoziției naționale de la București a fost făcută după o soluție originală care-mi aparține. La Timișoara, in colaborare cu IPROTIM, am realizat, tot după o soluție foarte economică, originală, acoperișul sălii de sporturi Olympia. Soluția noastră a dovedit că, printr-un consum scăzut de oțel, care nu depășea cu mult cantitatea de metal folosită in soluția cu beton armat, s-a realizat o structură foarte ușor de montat, sigură și cu calități estetice. Aș mai aminti dintre alte obiective, la care catedra noastră și-a adus aportul, o sală de sport la Baia Mare, lucrările din cadrul structurilor metalice de la Porțile de Fier și altele. La aceste proiecte antrenăm permanent studenții merituoși. De curind, s-a trecut la proiectarea unor amenajări interioare la uzina Oțelul-Roșu, la care participă, alături de cadre didactice, și studenți. Și, tot pe planșetele studenților, se află în lucru un proiect pentru o nouă hală de pregătire a lingotierelor, destinată Combinatului de la Reșița.

— O activitate atit de amplă se cere secondată de o muncă de cercetare care trebuie să se desfășoare aproape de planșetele proiectanților căutind soluții noi, eficiente, integrării in producție. Care sint preocupările catedrei in acest sens?

— In primul rind, aș aminti de profilurile cu pereți subțiri, laminate la rece, care se execută deja la U.M. Iași și pentru a căror utilizare am pregătit și inaintat și instrucțiunile de proiectare. Ne preocupă apoi comportamentul la oboseală a imbinărilor sudate. In proiect, cercetătorii lucrează la perfecționarea sistemelor de calcul a normativelor și standardelor ce guvernează construcțiile metalice, cu scopul de a le face cit mai apropiate de cele reale și cit mai eficiente economic.

— Citeam undeva că sociologii și psihologii au situat, pe o anumită scară a optimismului, constructorii pe primul loc.

— Nu e de mirare. Sint optimiști și sintem optimiști, mai optimiști decit oricare din meseriile tehnice, pentru că, cred, avem cele mai vizibile satisfacții. Obiectivele noastre rămin, se văd, le văd toți. Cindva, nu de mult, la Porțile de Fier, intr-o discuție, le spuneam unor tovarăși, că noi, constructorii, ne decorăm singuri prin inseși lucrările pe care le facem.

— Continuind pe linia optimism-speranțe-perspective, care credeți că este locul acestui domeniu, incă atit de nou, al construcțiilor metalice, in profilul viitor al orașelor noastre?

— Viitorul incepe ieri. Există deja, după cum am mai spus, construcții civile, care se bazează pe structuri metalice. Totuși, arhitecții, la noi cel puțin, au incă rețineri față de folosirea oțelului in construcții. In țările in care s-a trecut peste acest hop, se folosesc deja cu prioritate aceste structuri. Dacă avem in vedere producția de oțel a țării pe cap de locuitor, care in curind va situa România alături de Uniunea Sovietică și S.U.A., la o densitate in creștere a populației, in principal, in zonele urbane, și dacă ținem cont de eficiența economică a acestor construcții, nu ne rămine decit să credem in viitorul lor. Extinderea pe orizontală a așezărilor urbane va trebui să fie compensată cu verticala, mult mai multe etaje, care permit zone verzi, largi intre construcții, reducerea spațiului de deplasare al oamenilor intre diversele puncte de aprovizionare ș.a.m.d. Avantaje sint foarte multe și totuși se merge incă timid. Și-apoi construcțiile industriale. La ora actuală, aproape peste tot există același tip de hală, ori, la unele intreprinderi, un exemplu ar fi cele textile, unde fluxul producției se poate face mai operativ pe verticală, mă gindesc chiar la transportul prin gravitație, se cer construcții suple care să permită mai mult spațiu verde in incintă, o oxigenare mai largă. La nivelul catedrei pregătim o temă care să antreneze in acest scop toate catedrele de specialitate din țară. Și aș mai adăuga un avantaj al acestor construcții, deși Timișoara nu este vizată, structurile metalice au o comportare mult mai bună la mișcările seismice. Este un fapt constatat.

— Ați fost ales de curind in cel mai inalt for științific al țării, Academia Republicii Socialiste România. Cum ați primit Dvs. și colaboratorii, acest eveniment?

— A fost una din cele mai mari bucurii din viață. Dar titlul de academician pe care l-am primit de curind, il văd ca o incununare a unei activități comune alături de colegi, colaboratori și studenți, de-a lungul unor ani de muncă. Este o apreciere care, mai mult decit tangențial, se referă la ei, la activitatea lor, a noastră, in fond, comună, permanentă. Cind am fost felicitat de către studenți, le-am dorit ca acest fapt să-i bucure și să-i angajeze in același timp, cu atit mai mult, cu cit, la o singură secție au două cadre didactice, membre ale Academiei, pe colegul Avram și pe mine. Titlul rămine deci sublinierea unei aprecieri care ne angajează mai mult pe toți cei care lucrăm impreună.

UMOR

TEMĂ DE COMPUS : PRIMĂVARA

Primăvara este in prezent cel mai frumos anotimp, cind vedem primele raze din acel an. Toate gingăniile se trezesc din hibernare, dar mai bine zis că mai nasc. Părinții inveseliți parcă și ei de natura inconjurătoare incep muncile gospodărești mai cu zor : scuturatul covoarelor răsună toată ziua ca un concert nocturn, zgăndănitul vaselor acompaniază covoarele, iar scirțiitul produs de spălarea geamurilor răsună ca miorlăitul unor pisici inervate. Copii aduceau mamelor lor pe lingă piine legat și un zece mare ciștigat la școală. Agricultorii nu mai terminau cu culesul poamelor care incepeau să dea roade și pomii fructiferi (mere, legume și așa mai departe). Vacanța luă sfirșit... ce să mai lungim vorba? Venise primăvara. Uraa... in urechi imi sunau versurile după cum spuse și poetul T. Archesi : „După atita frig și ceață, / Iar s-arată soarele...". Iezii zburdă pe cimpie, copiii iși reiau j o c u r i l e diferite cu mingea și cu alte o b i e c t e f o l o s i t e de ei in general. Primăvara, dacă este in timpul iernii in m u n ț i fusese zăpadă mare și ploi multe, apele riurilor obișnuiesc să se reverse provocind pagube. Rindunicile au unele necazuri cu certărețele vrăbii care le ocupă cuibul pentru care sărmanele s-au chinuit zile intregi dar totul se rezolvă și din nou toți zimbesc bucuroși. Primele păsări care se intorc din țările calde ca cocorii, berzele, rindunelele aduc o bucurie neasemuită copiilor căci știu că asta e vestirea primăverii și florile la fel ca ghioceii, toporașii, brindușii. Deci, păsările se intorc ca deobicei in formațiile binecunoscute avind foma literei V. Zăpada cu care ne-am jucat iarna s-a topit și dă plantelor apa, care ies din pămintul maro-galben sau negru afară. Zilele la ora șapte iarna erau mai scurte, iar acum se lungesc și nopțile se scurtesc Berzele fac un drum lung din Africa, America, Asia, Australia și din alte țări. Pomii cu mireasma lor imbie insectele ca să le facă polenizarea. Ursul care in vizuina lui este gidilat de muște se trezește din lunga lui ațipire. Omul de zăpadă s-a schimbat intr-o mică băltoacă in care noaptea se pot auzi ocăiturile broaștelor. Primăvara este ziua (un) cind se fac glume. Oamenii care cu graba cimpului urmează un viitor, l u c r e a z ă ogoare care par imense pete verzi, și ca să o cinstească ansamblează hore, compun v e r s u r i frumoase Semne de v i a ț ă dau și gizele dar cine (le bagă) in seamă. cu cine isi impart ele bucuriile și necazurile noi nu știm decit să le strivim cu piciorul. Dar ele sărmanele tac și indură. Așa e cind ești mai mic.

Cam așa se prezintă anotimpul primăvara fără prea multe amănunte. Această acțiune se intimplă an de an doar cu mici modificări.

(Din niște extemporale de clasa a V-a)

TERRA MAGAZIN

UN ATLET AL VOINȚEI. Jack Foster este o nouă stea pe firmamentul atletismului britanic. Dar, inainte de toate, el este un atlet al voinței. In biografia sa sportivă sint inscrise : medalia de argint la ultimele jocuri ale Commonwealth-ului, finalist la Olimpiada din München, precum și la jocurile Commonwealth-ului din 1970. Nu ar fi nimic ciudat dacă Jack nu s-ar fi apucat de sport la virsta de 33 ani, fiind tata a trei copii și funcționar la o intreprindere oarecare, cind, cu disperare constată că se ingrășase peste măsură. De atunci, adică din 1965, Jack incepu sistematic să se antreneze „pentru păstrarea condiției și a siluetei", ceea ce l-a dus, la virsta de 41 de ani, la cucerirea unei medalii de argint. Trebuie să spunem că medaliatul cu „aur", la aceeași disciplină, era cu 17 ani mai tinăr decit Jack. Dar să notăm și disciplina la care participă cu succes „bătrinul" Jack : maratonul!

VAPORUL FARAONULUI. Cu douăzeci de ani in urmă, nu departe de marea piramidă a lui Keops, arheologii au descoperit două inele așezate simetric, adinci și largi. Unul ditre inele a fost deschis și din el a „ieșit", măreață, nava funerară a faraonului. Cercetătorii au studiat cu atenție această navă construită in intregime din cedru libanez. Conținutul celui de al doilea inel a rămas necunoscut pină in prezent. Acum arheologii preconizează introducerea unor camere de luat vederi in incăperile situate sub citeva straturi de pămint. Ce taină ascunde oare acest inel?

VEDETE IN PANTALONI SCURȚI. Industria americană a show-ului lansează, mai nou, vedete intre 4 și 14 ani. Anchetele au dovedit că idolii tradiționali ca Elvis Presley, Beatleșii, și alte ansambluri de popularitate ii plictisesc pe micii spectatori. Idolii lor sint acum gemenii Andy și Davis Williams, precum și ansamblul „Jackson 5". Unul din cele mai populare ansambluri este „Osmonds" al cărui solist Jimmy Osmond, are 5 ani!

FEMEIE SAU TAIFUN. Multitalentatul Peter Ustinov, actor, regizor, scriitor și dirijor a incercat să se erijeze și in postura de psihanalist al femeii, ajungind la următoarea concluzie : „Cei mai buni cunoscători ai femeilor sint meteorologii ; ei dau taifunurilor nume feminine!".

GERARD DE NERVAL (1808-1855)

sau lirismul ca halucinație a culturii

Prezentare și traducere de ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ

Cele 12 sonete intitulate „Himerele" infirmă complet eticheta de „romantic minor" pe care o critică grăbită și superficială a lipit-o pe fruntea tragică a lui Gérard Labrunie. Cristale perfecte, obscure datorită scînteierii unor asociații pe care le realizează prin imprevizibile suprapuneri de simboluri, melodioase, și reci, asemenea unor guri de oracol, – aceste poezii justifică întrutotul caracterizarea lui Gautier care vedea în autorul lor o „natură ușoară, înaripată, pe care adierile par s-o ridice în aer ca pe un Euphorion, fiul Elenei și al lui Faust". Structura atît de contradictorie a lui Gérard – obsedat, pe de o parte, de folclorul francez și german, de „Faust"-ul goetheean (pe care l-a tradus) și de baladele lui Bürger sau Uhland, și, pe de altă parte, atras irezistibil de claritățile și misterele Orientului – își află expresia de neuitat în aceste exemple tipice de poezie a faptului de cultură. „Muza a intrat în inima mea – mărturisea el însuși – ca o zeiță cu cuvinte aurite, și a ieșit ca o pythie scoțînd țipete de durere"

Niciodată forma fixă a sonetului n-a suportat o atît de densă încărcătură culturală. El Desdichado, de pildă, pornește de la o frază din Walter Scott („Ivanhoe", cap. VIII), face aluzie la originea germanică a familiei autorului, sugerează „Melancolia" lui Dürer, asociază un Lusignan, rege al Ciprului, soțul legendarei Melusine, unui duce Biron amintit în cîntecele populare din Valois, trimite la alte texte ale sale în proză (Sylvie), utilizează simbolul mitologic al Acheronului pentru tragica perioadă a delirurilor și visurile sale din ospiciu, și sfîrșește cu un vers în care exegeții au văzut opoziția dintre amorul platonic și pasiune și, deopotrivă, dintre Adrienne (sfînta) și Jenny Colon (zîna), două femei iubite de Gérard. Dar rezultatul e cu totul altceva decît suma acestor date: e un adevărat blazon liric, memorabil prin pregnanța liniilor, muzical și derutant prin timbrul numelor proprii incrustate, dens și dificil, grație planurilor imbricate, emoționant prin tonalitatea sa de inscripție funerară. „Ele nu sunt mai obscure ca metafizica lui Hegel sau ca „Memorabilele" lui Swedenborg... „spune Nerval despre versurile sale. Ca și în celelalte „Himere", datele personale și reperele culturale capătă un caracter halucinatoriu, totul pare un delir adînc semnificativ și totuși inexplicabil pînă la urmă, asemenea foșnetului scos de stejarul dodonic. Exegeții au consacrat sute de pagini acestor cîteva sonete, fără a izbuti să le explice misterul, care fără îndoială ține de condiția inefabilului poetic, și nicidecum de ingeniozitatea unui rebus verbal.

Fantezie

Există-un cîntec pentru care-aș da
Rossini, Mozart, Weber la o parte,
Un cîntec vechi și languros, aparte,
Ce farmecă numai simțirea mea!

Cînd îl ascult, de fiecare dată,
Cu două sute de-ani întineresc...
Era sub LOUIS TREIZE; parcă zăresc
O coastă verde, în amurg scăldată;

Un vechi castel din cărămizi și piatră,
Vitralii nalte-n purpurii culori,
Cu parcuri mari, și-un rîu a cărui vatră
Spălîndu-l șerpuiește printre flori;

Apoi o doamnă, la fereastră-n față,
Blondă, în port străvechi, cu ochi de fum,
Pe care am văzut-o-n altă viață.
Poate... Și îmi aduc aminte-acum!

Punctul negru

Cînd cineva se uită la soare nemișcat,
Îi pare-n jur că vede zburînd neîncetat
În fața lui o pată informă și lividă.

Astfel, și eu, mai tînăr și mult mai îndrăzneț,
Am cutezat să caut spre glorie semeț:
Un negru punct rămas-a-n privirea mea avidă.

Și, ca un semn de doliu, de-atunci, în jur, mereu,
Oriunde se oprește o clipă ochiul meu,
Descopăr pata neagră cum șade, sfidătoare! –

Cum? Zilnic, între mine și fericire stai?
Oh, pentru că vulturul, doar el – vai nouă, vai!
Nepedepsit contemplă și Glorie și Soare.

HIMERELE

El desdichado

Sunt Văduvul – sunt Sumbrul-în-veci-neconsolat,
Prinț aquitan cu Turnul absent de pe cîmpie:
Unica-mi Stea e moartă, – și-n luthul constelat
Port Soarele cel negru numit Melancolie.

În nopți ce-mi ard mormîntul, Tu, ce m-ai consolat,
Redă-mi Pausilippa, italice stihie,
Atît de scumpa Floare din pieptu-mi dezolat,
Și arcu-n care Viața-ntre Roze se-nmlădie.

Sunt Lusignan sau Biron?... Sunt Phoebus sau Amor?
Mi-e fruntea încă-aprinsă de buzele Reginei;
O, am visat în Grota unde Sirena-noată...

De două ori trecut-am de Acheron ușor:
Lin modelînd pe liră precum Orfeu odată
Suspinul blînd al Sfintei și țipetele Zînei.

Myrtho

Gîndesc la tine, Myrtho, divină vrăjitoare,
La mîndra Pausilippă, cu focuri mii arzînd,
La fruntea ta-n lumina din Orient rîzînd,
La strugurii ca smoala din bucla-ți orbitoare.

Din cupa ta sorbit-am sălbatica licoare,
Și furișatul licăr din ochiul tău cel blînd,
Cînd m-au văzut în fața lui Iacchus implorînd,
Căci Muza fiu Eladei m-a hărăzit sub soare.

Știu pentru ce acolo vulcanul s-a aprins...
Pentru că ieri, agilă, cu talpa l-ai atins,
Și zarea dintr-odată păli-n funingini fierte.

De cînd un duce nordic penații tăi de lut
Sfărîmă, sub albul dafin al lui Virgiliu, mut,
Hortensia-mpalidată sărută mirtul verde.

Anteros

Mă-ntrebi de ce-n atîta turbare mă-nfășor
Și port pe gîtul suplu un cap ce nu se frînge;
Pentru că-n trup o spiță a lui Anteu mă strînge,
Întorc aceleași suliți spre zeu-nvingător.

Da, sunt din cei ce-ascultă de-un crunt Răzbunător,
Și buza-i răzvrătită gîndirea mi-o constrînge;
Adesea, sub paloarea lui Abel, vai! în sînge,
De crîncena roșeață-a lui Cain mă-nfior.

Jehova! cel din urmă, învins de-a ta mînie,
Ce din infernuri sumbre, striga: „O, tiranie!"
Este străbunul Belus ori tatăl meu Dagon...

De trei ori mă scăldară-n bulboanele cocyte,
Și, singur scut al mamei din țări amelecite,
În fața-i seamăn dinții bătrînului dragon.

Delfica

Cunoști tu, Dafne, – această romanță de-altădată,
Sub dafini, sau la umbra de tineri sicomori,
Sub sălcii plîngătoare, măslini sau mirți în flori,
O arie-a iubirii într-una îngînată?

Ți-aduci aminte Templul și colonada lată,
Lămîile mușcate cu dinți strălucitori,
Și peștera, fatală atîtor călători,
Unde dormea sămînța dragonului, uitată?

Se vor întoarce Zeii pe care-i plîngi amar!
Bătrîne zile timpul întineri-va iar;
De-un fîlfîit profetic a tresărit pămîntul...

Dar între timp sibila cu pur obraz latin
Mai doarme încă-n arcul zidit de Constantin
– Nimic nu schimbă asprul portic ce-nfruntă vîntul.

Versuri aurite

Cum adică! totul e sensibil!
PITAGORA

Om! care cugeți liber – crezi că ești gînditor
Doar tu, în lumea-aceasta, cînd viața cîntă-n toate:
De forțele din tine dispui în libertate,
Dar universul trece de granițele lor.

Respectă în jivină un duh nelăsător...
Oricare floare-i suflet Naturii-mbălsămate;
Un cifru al iubirii doarme-n metale mate;
Totu-i sensibil! – tu ești supusul tuturor!

Ferește-n ziduri oarbe priviri ce stau la pîndă:
Un verb naiv grăiește-n materia plăpîndă...
Să nu-i întorci menirea spre rost nelegiuit.

Adesea lucru simplu de-un Zeu e locuit;
Și, ca un ochi ce naște-n opacele-i pleoape,
Un spirit pur din coaja de pietre vrea să scape.

COLEGIUL DE REDACȚIE

Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Persoanele din străinătate pot face abonamente adresîndu-se direct întreprinderii Rompresfilatelia, sau la unul din corespondenții acesteia în străinătate, Calea Griviței, 64–66, P.O. Box 2001, București, România.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76 Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

Index: 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Orizont

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUĂ ● ANUL XXV ●

● TIMIȘOARA ● JOI, 18 APRILIE 1974 NR. 16 (320) ● 16 PAGINI 1 LEU ●

Eveniment

Sub semnul unor principii politice majore

În aceste zile, la București, se desfășoară sesiunea de primăvară a Uniunii Interparlamentare — uniune care își sărbătorește al 85-lea an de la constituire — reunind reprezentanți din peste 60 de țări, sub inalta misiune de stabilire a unor contacte mai strinse intre membrii parlamentelor și conlucrarea lor pentru pace, libertate, independență, democrație și progres. Faptul că țara noastră a fost aleasă ca gazdă a acestui important eveniment din viața politică mondială, atestă, din nou, prestigiul de care se bucură astăzi România socialistă in lume, ca promotoare a unei politici de pace și largă colaborare cu toate popoarele lumii.

Cuvintarea ținută, in prima zi a sesiunii, de președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care a onorat cu prezența sa ședința inaugurală, cu care prilej a fost remarcat rolul crescind al parlamentarilor in promovarea unei politici de destindere, colaborare și prietenie intre popoare, a adus salutul cald al poporului român adresat participanților, urarea de succes deplin lucrărilor prezentei sesiuni. Reafirmind principiile politice majore care călăuzesc relațiile României cu toate popoarele, principii majore care trebuie să guverneze relațiile dintre state, in condițiile existenței unor tendințe pozitive in direcția normalizării acestora pe plan mondial, președintele României a reamintit principalele probleme ale lumii contemporane care trenează unui curs ascendent rapid. Totodată a fost subliniat rolul crescind al O.N U. in rezolvarea unor probleme stringente ale contemporaneității.

Propunindu-și spre dezbatere o gamă largă de probleme, actuala sesiune a Uniunii Interparlamentare are ca principal obiectiv problema dezarmării, in cadrul căreia o atenție deosebită este acordată celei de a doua Conferințe interparlamentare europene. Aceeași atenție este acordată dezbaterilor „problemei cardinale" a lumii contemporane, subdezvoltarea, ca și problemelor discriminării rasiale, a creșterii tineretului in spiritul ințelegerii intre popoare, a problemelor energiei ș.a.

Interesat profund de evoluția spre destindere, colaborare și progres a lumii contemporane poporul român salută actuala sesiune a parlamentarilor, alăturindu-și aspirațiile sale efortului comun al tuturor țărilor doritoare de pace, prietenie și progres.

ORIZONT

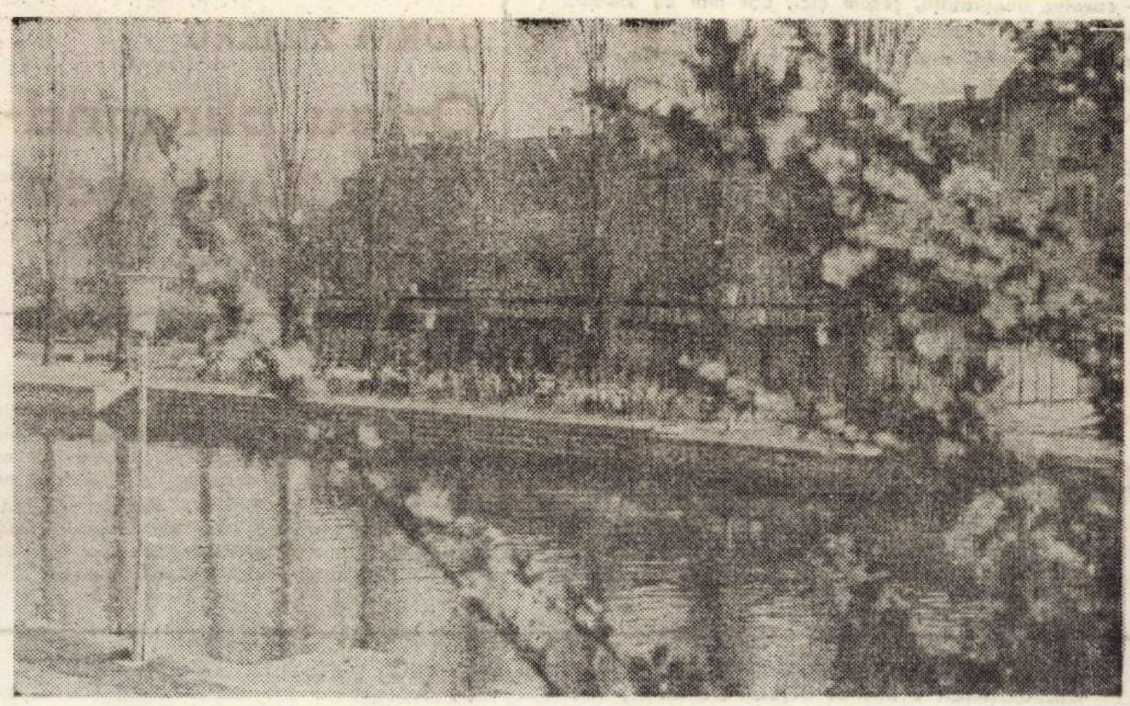

Primele flori peste Bega

Foto : MARIUS POPOVICI

Convorbiri

Cu Acad. ANA ASLAN

De Gaulle, Marlene Dietrich, Picasso, Montgomery, Vittorio de Sica, Kirk Douglas, Pablo Neruda, Salvador Dali, Charles Chaplin, Elisabeth Schwartzkoph, Miguel Angel Asturias... Iată doar cîțiva din cei care și-au prelungit viața datorită perseverenței cu care academiciana **Ana Aslan** s-a dedicat unei nobile misiuni. Căci cum altfel poate fi socotit gestul de a dărui unor bătrîni mulți ani de viață, de muncă, tocmai atunci cînd experiența e mai vastă; de bucurii, tocmai atunci cînd acumulările sînt mai mari? Dar puțini știu că scînteia acestor căutări s-a declanșat chiar aici, la Timișoara, exact acum un sfert de veac (la 15 aprilie 1949, adică pe vremea cînd nici nu se putea visa la efectele **Gerovitalului H 3**), cînd profesoara „începea să învețe, la 50 de ani, o nouă meserie, începea o viață nouă". Într-unul din modestele, pe atunci, spitale ale acestei urbe, un student își ținea piciorul înțepenit între perne. Avea artrită. I-a făcut o injecție cu **novocaină Bayer** în arteră. Instantaneu, băiatul a început să miște piciorul.

La intrarea mea în Institutul de Geriatrie sînt condus de către una dintre secretarele directoarei Ana Aslan, în sala de așteptare. Zărind toate cele 30 de scaune ocupate și auzind cum se învăluiau, în atmosfera sălii, vreo cinci limbi, în care glăsuiau nerăbdătorii pacienți, emoțiile mi-au crescut. Dar chiar atunci, exact la ora pe care mi-o fixase pentru interviu, aveam onoarea să mă găsesc în fața eminentei femei de știință. Emoționată de rîndurile uneia din cele aproape 80.000 de scrisori (cîte a primit pînă acum), pe care tocmai le parcurgea, îmi întinde plicul primit din Carmichael, America: „(...) Trebuie să fi fost inspirată, scria **Gerald Vermilion**, de duhul eternității, că v-ați devotat unei cauze atît de nobile... Dv. ați reușit să ne dați posibilitatea să fim activi și să trudim, pentru ca apoi să fim capabili, fizic, să ne bucurăm de eforturile și de truda noastră. Ce lucru minunat îngăduiți omenirii! Fie ca lumina eternității să strălucească veșnic pentru Dvs.".

— Din 1947 ați fost profesoară („o dublă profesoară, obținînd acest titlu pe bază de lucrări elaborate, dar și pe bază de judecată, așa cum se obișnuia pe atunci"), la Medicina din Timișoara, perioadă în care ați avut ocazia să dovediți, și aici, că aveți un foarte bun spirit organizatoric.

— Dacă vă referiți la lupta pe care am dus-o pentru a transforma o cazarmă în clinica de medicină internă, pentru a obține și laboratoare de cerceta-

Interviu realizat de
VIRGIL OANCEA

(Continuare în pag. 15)

Damian Ureche

Alergare

Sînt mari căderi de apă pe cel mai larg înot
Și nervii cu secunda s-au înnodat pe scări,
Un singur foc e calul cu călăreț cu tot
Sorbit de uraganul acestei alergări.

De-atîta fugă vara se-mbină cu înghețul,
De-atîta fugă vîntul în piatră îl ascult,
Cînd se aruncă-n aer și-n moarte călărețul,
Eu trebuie să aflu cine-a fugit mai mult!

În pagina a 8-a, revista noastră vă prezintă poeme ale aceluiași poet, din volumul „NOAPTE DE ZILE MARI", în pregătire la Ed. „Cartea românească"

Cronica literară

HORIA ZILIERU

Orfeu plîngînd-o pe Eurydice

(Ed. „Albatros", 1973)

Poemele lui Horia Zilieru (din care ni se dă acum o reprezentativă selecție) propun o experiență lirică a cărei originalitate se cuvine subliniată cu toată fermitatea. Ceea ce o impune atenției nu este atît impetuozitatea inspirației, cît neprevăzutul, singularitatea limbajului.

Cititorul format sub veghea calofobă a autorilor moderni descoperă, cu surpriză, intreaga recuzită a unei vîrste poetice considerate depășită dar care se dovedește (ca mijloace de expresie) viabilă încă. Intr-adevăr, dacă strofa clasică a continuat să respire fără intrerupere – uneori destul de slab, e drept – iar in vremea din urmă cunoaște o relativ spectaculoasă revenire, lexicul „artistic" prin excelență căzuse, parcă, iremediabil in uitare. Și iată-l acum din nou la suprafață. Suficient de proaspăt și de viguros.

Horia Zilieru arhaizează, deci (pentru limbajul poetic, respectivele elemente sint arhaisme) in direcția poeziei simboliste de pe la inceputul secolului, sau, mai rar, a celei cultivate de generația pașoptistă (**dulce, amant, amor** chiar **mur**) Poetul este atras de acele vocabule care au ajuns obiecte estetice, de cuvintele care traduceau, cel mai bine, o stare de spirit programatică (pentru romantismul blînd sau simbolismul tîrziu), stare de spirit reluată mecanic de corul epigonilor și devenită doar o înscenare lingvistică.

În recentul volum, procesul poate fi urmărit la toate nivelele limbii (în fonetică : **irumpe, colori** etc., ; în morfologie : **lumine, oglinde, nervure,** dativul posesiei – **cavaler singurătății, șezum** etc.) dar mai cu seamă în ce privește vocabularul : **clavir, clavecin, narcoză, roză, delir, nervi, ospiciu, febre, lebede, craniu, iris, organe, parfum, nuferi, petale, orgie, serafic, pal, carmin, putrid, fraged, galben** ș.a.

Sintaxa evidențiază construcții frecvente în literatura secolului al nouăsprezecelea : formula **în răpire,** utilizarea atributivă a infinitivelor lungi : **Sub rîu de roze mari in izbăvire ; Ca norii cu destin în uzurpare.**

La capătul acestui scurt (și necesar, credem) inventar stilistic, trebuie adăugat că Horia Zilieru întocmește din efluviile retortei post-simboliste (în primul rînd) un univers care-i aparține.

Creația sa are o personalitate clar conturată, dezvoltîndu-se pe două direcții metaforice : pe de o parte, figurația vagă a oglinzii – **ochiul,** receptor pasiv, în conformitate cu această poezie inactivă, fastuoasă, de mare poză și mare decorație („Și dintr-o coastă o femeie iar / s-o face vie repetînd un mit / mărind uimiri in ochiul adormit / la candelabrul coapsei de gheţar" ; „Mă reazim, vai în trestia de aur / și-n prundul beznei pietre mari tresar / și glezna-i ca un nufăr alb pe-un plaur / în apa din orbite-mi joacă iar". Lumina e, intr-adevăr, vitroasă, aidoma celei dintr-un ochi imens, iar lucrurile au exact realitatea unei reflectări subiective – ca și cum autorul și-ar contempla oglindirile din privire) ; de altă parte, cufundarea spre o lume florală, spre **roză** și, mai ales, spre **crin :** „Fiole crinii nu mai sparg în vene / în orga cu obsesii muzicale. / Stau îngropat în cărnuri de petale, / ca-n ochiul mării palida selene. / . . . Instinctele în flori o punte-nvie, / Eurydice mă urmează goală / și coborim pe-un fir într-o gingie, / unde izvoare lumii torc betealä" . . . „La o poartă / aprinde crinul alba luminare" sau „Fecioare vin peste oglinzi cu crini / în ape ingheţate de amor, / în crisalide de văzduh și nor – / fragilă luntre lină de lumini". **Roza** are o autoritate asemănătoare : „În roză intru pe un pod de-aramă / lichenii de uitate-n somn m-apasă / și fără doliu la visata vamă / își lasă ochiul veghea lui în plasă". Luna e o floare și ea, cu lumina **(polen)** curgind din **stamine :** „E organistul de narciși în vine ? / Întorși la semne corpul lunii trece / cu lumi înalte peste malul rece / și mirtul greu îi curge din stamine". Altădată, razele lunii sînt **spini,** ca și ai stelelor **(Pe-o gură de nor / in ocna de roze / e steaua Alcor / cu spini în nevroze) ;** asimilarea lunii cu o **roză** ne duce cu gîndul la Bacovia („luna e o roză de argint"), deși, în rest, versurile lui Horia Zilieru sînt foarte departe de tristețea francă, neceremonioasă, a predecesorului.

Poetul caută cu bună știință savoarea unor asemenea transferuri ; el regizează, somptuos, estetizant, un spectacol elegiac, ca un autor alexandrin, năpădit de o vegetație barocă : „Stîrpit de corzi de-aramă e banchetul / Se-nalță fumul de iertare blîndă / și-n urna goală cu orbita-n pîndă / un trandafir de somn a pus poetul. / . . . Înfige corul lănci biruitoare / în huma ce-l învăluie, și-n rugă / din dulcea cîrmă sufletul să fugă / încearcă obosite forme-n floare".

Și pretutindeni, o atmosferă lascivă, ușor morbidă, alternînd cu un hieratism auriu, de frescă : „O candelă cu chipul pal / c-o Doamnă îmi umplu retina / și-n palmă-n prundul ancestral / e mied înmiresmat lumina".

Cartea este, într-un anume fel, o lamentație, dar orfismul e încărcat, declarativ, supravegheat, teatral. Clamarea e, în mod ciudat, absolut „din inimă", și absolut trucată, poetul „plînge" și se vede plîngînd, fiind sincer în ambele roluri. Totul e **floare, polen, stamină, petală** sau **bulb ;** și, deasupra tuturor, o muzică difuză, estompată, împingîndu-le ca un vînt spre **fresca din retine :** „Prin protoplasma rochiei de moar / par ierburi caste cu pupile vii / de aur moale subt un văl amar / în carne incolțind melancolii . . . / Neinventate, cine le-a trecut ? / La mine-n clavecin e-un ton virgin, / sîngele toamnei s-a prelins puțin / pe coiful ce mă face nevăzut".

I-am reproșa scriitorului, pe lîngă exploatarea nesățioasă a „resurselor" (cu toate că regula numitului gen de lirism pare a fi excesul) și o oarecare neîngrijire a stihului. Cea dintîi lectură este serios împiedicată în hățișul de prepoziții **(în, de pildă)** nu întotdeauna justificate de necesități prozodice sau semantice. Un text care se sprijină cu deosebire pe strălucirea exterioară nu poate neglija sonoritatea și fluența.

Dar curgerea cam răsucită a unor secvențe nu strică totuși armonia ansamblului, aura acestei poezii asemănătoare unei serafice plante dintr-o seră vetustă, vizitată oricînd cu subtile delicii.

EUGEN DORCESCU

Cronica măruntă

CELEBRITATEA E MAMA ÎNȚELEPCIUNII. (1) Vechile calendare de sărbători trăiau din comentariul celor șapte minuni ale lumii, cărți și mai vechi din viețile sfinților Pafnutie, Sisoe sau Eulampia. Modernii au descoperit capodopera și vedeta ; Gioconda devine mai celebră decît colosul din Rhodos, minunile Brigitei Bardot, mai reprezentative decît acelea ale sfîntului Sisoe. (Emanciparea femeii și-a spus și ea cuvîntul). Cartea lui **Virgil Brădățeanu, Întîlnire cu capodopera** (E. p. 1973), nu scapă pulsul veacului. Cinci capitole analizează (ordinea : sculptură, pictură, arhitectură, muzică, literatură), marile opere de artă ale umanității. **Nefertiti, Venus din Milo, Venus în oglindă, Sfînta Sofia** (catedrala), **Iliada, Odiseea, Mama** (de Maxim Gorki), **O scrisoare pierdută** și **Cîntare omului,** dar nu numai ele, capodopere după capodopere, celebrități după celebrități, sînt provocate, prin Virgil Brădățeanu, la o întîlnire cu cititorul.

Dar oricît ar fi de mare amorul artei, care cititor ar veni „la întîlnire" somat de propuneri de felul acesta : „**Ion** (scrie V. B.) prinde cititorul prin atmosfera de rară capacitate sugestivă, prin dramele sale, îl ține irezistibil alături de un erou pe care-l pierde nevoia de a fi și el om între oameni, deformată pînă la aspecte de dezumanizare de credința că unica posibilitate o reprezintă averea". De altfel, mai toate invitațiile (autorului) sînt antologice : „Eroi ai unor mari romane, capodopere ale literaturii românești și universale, Ion, Apostol Bologa, poartă nepieritoare capacitatea de a implica în existența lor ființa cititorului, de a-i pretinde adeziuni sau disocieri, de a-i prilejui clarificări". Expert în dramaturgie, autorul își invită cititorii la o întîlnire cu piesa **Meșterul Manole** (de Lucian Blaga) în acest stil : „„Oamenii se frămîntă sîngeros, din suflet le picură lacrimile durerii de a fi ucigași a ceea ce viața le-a dat mai drag și mai bun, poate pentru o himeră, se tem, se îndoiesc, se bănuiesc, sînt oameni, nu vor să fie singuri, dar se ascund, se roagă". Evidențiind talentele poetice ale autorului, propunem o a doua ediție în versuri. Cartea lui Virgil Brădățeanu ar înfrunta astfel veacurile ca un document, de o inestimabilă valoare, asupra suferințelor cititorului secolului XX, supus caznelor de tot felul de capodopere.

(2) Capodoperei artistice îi corespunde consumatorul–capodoperă, cel care așteaptă trei ore în ploaie **SPORTUL,** îl are atîrnat pe parbriz pe Dumitrache (în cazuri mai bune, pe Fănuș Neagu sau Ion Băieșu, foiletoanele lor sportive adică). Consumatorul–capodoperă are acasă toate cărțile lui Ștefan Berciu (plus un roman de Aurel Mihale, nerestituit de trei ani bibliotecii) și trimite iubitei felicitări cu poza lui Ion Țiriac (se găsește la orice chioșc, e color și costă doi lei. Ultimul e însă nu numai vedetă, nu numai autor de cărți (un album a tipărit și Lollobrigida) ci un scriitor adevărat, un publicist cum avem puțini. Personajul principal al volumului semnat de **Ion Țiriac, Victorie cu orice preț** (Ed. Stadion, 1974), e însuși Țiriac, arhicunoscutul, adulatul Ion Țiriac. Literar vorbind, Ion Țiriac e un antierou, așa cu mustața lui celebră (pleoștită, stufoasă, pe oală) cu ironiile lui și cu autoironiile lui : în patria celui mai nobil sport ,el e un războinic scit, proaspăt descălecat ,spre a-și năuci, prin prezență, adversarul. Paradoxul e că scitul este, fără să fi studiat la Cambridge, un intelectual, care știe că vremile romantismului au apus. Stilul lui bruiază dulcile noastre iluzii, încruntările (literare) ale lui contrariază lenea belferului. Cartea nu e pentru amatorii de rezultate, ci și pentru aceia care caută în sport o morală, un adevăr etern – uman. Din amurgul sportivului Țiriac s-a născut publicistul, din sfîrșitul lui, se poate naște scriitorul. Fascinant interlocutor (altădată fascinat telecronicar) Țiriac este, în cel mai înalt sens al cuvîntului, o vedetă : vedetă, ale cărei lecții de energie pot fi audiate nu numai de sportivi. Precum crainicul tele altădată, spunem : Mulțumim, Ion Țiriac !

(3) În **ROMÂNIA LITERARĂ** (11. IV. 1974) Ioana Mălin scrie despre noul dramaturg Corneliu Marcu, afirmînd că ar fi extrem de interesant ca distincția lui să nu rămînă **„doar o spectaculoasă, dar stingheră coroniță de flori".** Cum asta, **coroniță cu flori,** cînd e vorba de ditamai premiul I al concursului pentru teatru al **Radioteleviziunii române !** Ioana Mălin îl propune atenției A. T. M.-ului pe Corneliu Marcu. Ce atenție, ce să mai fie verificat, după o asemenea reușită, după o asemenea strălucită piesă **(Personalitate pentru concurs),** după un asemenea succes. Corneliu Marcu este, după cum spunea reputatul critic dramatic Radu Popescu, un mare învingător ,un mare-mare învingător, așa încît nu credem că le rămîne teatrelor noastre decît datoria (de onoare) de a monta, de la București la Turda și de la Botoșani la Satu-Mare, piesa eminentului tînăr.

(4) **ISTORICUL TEATRAL IOAN MASSOF** publică, în volumul **Actorul de la miezul nopții** (Ed. Cartea Românească, 1974) o seamă de amintiri legate de începutul teatrului românesc. Schițele memorialistice ale lui Ioan Massof sînt mai ales vesele, anecdota primind : „Și toate au mers cum au mers pînă cînd a intrat în scenă actorul care-l juca pe Spiegelberg. Acesta, din cauza emoției, a tras una din bîlbîielile celebre. În scena din pădure, în loc să spună : „Miroase a pucioasă cale de-o poștă" a strigat „Miroase a poștă cale de-o pucioasă".

(5) Primim din Arad **TIMPURI DE AUR,** culegere a cenaclurilor și cercurilor literare din județ. Despre cei trei prozatori (Fl. Bănescu, H. Ungureanu și C. Marandiuc) precum și despre cei 24 de poeți, cîntăreți ai realităților județului lor, vom scrie în viitoarea „cronică măruntă".

ANEMONE POPESCU

„Provincia" lui Ovidiu Genaru

1. Ovidiu Genaru, poet de incontestabilă valoare, trăieşte în provincie, unde îşi scrie şi cărţile. Tot în Moldova există un Mihai Ursachi, Ioanid Romanescu, Horia Zilieru, Corneliu Sturzu, Mihail Sabin, Sergiu Adam – ca să citez dintre poeţi – fiecare, în felul său, ilustrînd un gen de poezie, fără a suporta presiunea ‚complexului provinciei" chiar dacă revistele „centrale" (dar ce mai inseamnă „central" intr-o lume civilizată ? !) au alte preferinţe, şi apaluzele le sînt, cu multă dărnicie rezervate altora. Faptul că asistăm la o de-complexare a provinciei, proces, cred, incheiat, argumentează existenţa unui moment de maturitate în literatura actuală.

2. Un critic clujean (deci şi el, oarecum, provincial) numea pe Ovidiu Genaru „nou poet al provinciei", şi se menţinea, cu ireproşabilă minuţie universitară, la suprafaţa realităţii **Patimilor după Bacovia** (1972), evitînd tectonica versului, „patimile" incercate de autor, dincolo de instrumentul „de extracţie simbolistă".

3. Nicolae Manolescu, rafinat degustător de poezie, distinge în **Patimile...**, „un soi de agresivitate polemică, un sarcasm făţiş şi spumegător", accentuînd ca „atmosfera mlăştinoasă, filistinismul, egoismul sînt zugrăvite memorabil" – observaţii, mi se pare, esenţiale despre creaţia lui Ovidiu Genaru. Tot Manolescu spune că Ovidiu Genaru este, în **Patimile după Bacovia**, interesant prin viziunea polemică, prin aerul excesiv patetic, prin forţa de a respinge".

4. Ultimul volum – **Bucolice** (1973) – adinceşte latura „sentimentală" a poeziei poetului băcăuan. Se simte aici mai acut – reiau o afirmaţie – un dor după altceva, o princiară „melanholie". Varbeşte un stoic, despre... provincie şi despre viaţă.

5. Ovidiu Genaru nu concepe poezia cu sentimentul culturii, dar scormone în imediata sa realitate. Reia lucrurile de la începutul lor, în felul **Fructelor pămintului** de Gide. Refuz al metafizicii intr-un veac, prin excelenţă „filozof" ? Poate că da !

6. Debutul – **Un şir de zile** (1966) – după cum notează Al. Piru – „venea cu lucruri notabile, deşi fără o unitate interioară ca marcă a unei personalităţi". Uzitînd de sugestii neasimilate, livresc (!), Ovidiu Genaru va evolua ulterior în sensul **realizării,** al dialogului nemediat cu existenţa, cu universul familiar lui. Tonurile reci, clorotice, tentaţiile mimetice (care, în momentul de faţă, imi apar a fi avut un necesar rol formativ), vor fi abandonate în favoarea discursului liric direct, potrivit disponibilităţilor unui talent ce-şi căuta matca. După **Nuduri** (1967) şi **Ţara lui Pi** (1969), Al. Piru era în asteptarea „adevăratului poet Genaru"... De la sterilitate la vitalitate, de la simularea emoţiei la cufundarea in miezul germinaţiei – iată drumul parcurs de Ovidiu Genaru de la **Un şir de zile** la **Bucolice.** Adesea se merge în sensul invers...

7. În **Patimile după Bacovia** şi **Bucolice,** Ovidiu Genaru este cel „adevărat", poet cu o puternică personalitate, creatoare de stil, evidenţiată cu oarecari reţineri de către cronicarii literari.

8. Laurenţiu Ulici in articolul **Critica şi generaţia bifronsă,** răspunde la ideea „Tribunei" de a vorbi despre „poezia altei generaţii" – adică despre un „pluton secund" de poeţi evoluînd alăturea de eşalonul... clasicizat în uzuanţele criticii actuale. Eliberarea de „automatisme" – afirmă cu dreptate Laurenţiu Ulici – „este sau ar trebui să fie visul oricărui critic care se respectă". Cred că Ovidiu Genaru, ca şi un Gheorghe Grigurcu, Mihai Ursachi, Ioanid Romanescu, Anghel Dumbrăveanu, N. Prelipceanu (poeţi cam „provinciali", fireşte) ar putea ocupa cel puţin tot aşa de onorabil, „fotoliile" unor Adrian Păunescu, Marin Sorescu, Grigore Hagiu, Cezar Baltag, Ilie Constantin (cu toţii), „întîmplător", bucureşteni sau bucureştenizaţi), lingă triumviratul Ion Alexandru, Ion Gheorghe, Nichita Stănescu (citaţi aici alfabetic !).

9. **Patimile după Bacovia.** Este revocat, ca o nostalgie, Bacăul lui Bacovia, Bacăul copilăriei şi maturităţii poetului, privind cu veneraţie statuia maestrului. „Provincia nu-i un joc de creioane colorate" – avertizează autorul, dînd singur cheia acestui volum de admirabilă prospeţime in lirica ultimilor ani. Aşadar, să nu ne lăsăm ademeniţi de aparenţe... „Provincia" lui Ovidiu Genaru este însăşi lumea în care omul poet vine să scrie „frumoase cărţi de utopii".

10. Sint versuri de notaţie, adesea intr-o manieră trucat jurnalistică. Ovidiu Genaru lasă a se înţelege că se distrează scriind, că persiflează habitudini meschin provinciale, omeneşti. Poemele au o structură de amalgam. Arta unui atare gen de poezie constă în abilitatea dozajelor, în regia spectacolului. Priveliştea este a unui bazar disparent, poetul considerindu-se printre ultimii martori „după Bacovia", acest al doilea mare sacrificat, vrea să spună autorul. „Piatra filozofală", dacă ar fi descoperită, ar soluţiona, crede poetul sumedenie de nimicuri cu care o viaţă de om vine în atingere. Aflarea ei nu-i posibilă intrucît „toţi işi şlefuiesc viaţa lor în tăcere". Unde ? In „provincie" ori în altă parte ? Desigur, pretutindeni. Genaru nu „construieşte", el livrează o panoramă cu arome mai vechi ori mai noi, orientale, din care cititorul ar trebui să-şi reţină detaliile convenabile gustului propriu. S-au pronunţat despre **Patimile...**, cuvintele „ironic" şi „sentimental". Mai aproape de adevăr, ar fi un altul – „umoresc". Buna dispoziţie, dar şi tristeţea subiacentă, căldura sufletească, dar şi un soi de uscăciune cinică, sincera confesiune, umanitară, înţelepciunea tolerantă, dar şi o expresie învăluitoare, acidă, şarjantă, sînt tot atitea atribute ale unui om cu simţul umorului.

11. De ce **Bucolice ?** După falsul tratat asupra „provinciei", de ce nu şi un pseudo-itinerar vergilian prin natura aceleiaşi „provincii ? !" Se continuă, stilistic, timbrul **Patimilor...**, dar „mai temperat şi mai cenzurat in pasiunile polemice" ; titlul „este o ironie tandră la adresa propriei formule lirice, poetul simte nuanţa idilizantă a elogiului pe care il face boemei, nonconformismului său faţă de măruntele şi meschinele reguli de viaţă ale mediului provincial" (Dana Dumitru). Doar „recuzita" este „bucolică", pentru că „temele" sînt ale poeziei dintotdeauna, privilegiată apărînd **tema poetului.** Din enunţuri prozaice poetul restituie în **Bucolice** impresii poetice profunde. Redusă la funcţia primară, de comunicare, fraza **Bucolicelor** capătă neaşteptate rezonanţe, printr-o alchimie al cărei meşteşug secret Genaru il stăpîneşte cu siguranţă. Poetul este un vizual, un senzorial, volubil.

TIBERIU BOTTLIK – Primăvara

12. Dar... **„Va trebui in graiul meu fierbinte să ridic pentru / seminţele enorme / un cintec"...**

13. După toate probabilităţile, la acest stadiu, în pragul vîrstei de 40 de ani, Ovidiu Genaru se poate considera un poet cu şansă...

C. COSTIN

CORESPONDENŢĂ

Lucia Omuţescu : **Dacă scrieţi „relativ de multişor", de ce ne-aţi trimis o singură poezie ? Lectura ei ne face să aşteptăm şi altele, după care ne-am putea exprima in cunoştinţă de cauză.**

Emil Albişor : **Poeziile trimise acum par a aduce un aer schimbat, expresie a experienţei pe care o traversaţi. Apreciem sinceritatea şi, am zice, dramatismul lor, insă înfăptuirea artistică e incă nesatisfăcătoare.**

Constantin Mărăscu : **Sintem alături de Dvs. Nu vă putem scrie, vom comunica insă pe această cale. Poemele trimise ne-au lăsat o bună impresie. Am dat la tipar ceea ce am reţinut data trecută. Mai trimiteţi.**

Cornel Jurca : **V-am răspuns şi la plicul anterior. Trebuie să faceţi un mai pronunţat efort spre ceea ce se cheamă „transfigurare artistică".**

Ginel Sara : **Poeziile de faţă reprezintă intr-adevăr un progres faţă de ceea ce aţi trimis inainte. Sinteţi pe un drum bun. Iată cîteva versuri notabile : „Ce singur, acolo / la marginea cuvintelor prăfuite / in care visam păsări / cu lumina pe aripi / şi trupul meu ţipa / de-o fericită durere".**

Oswald Spengler : **Sintem plăcut impresionaţi de felul în care stăpîniţi tehnica versificaţiei. Sint multe versuri memorabile. S-ar pune problema să evitaţi structurile îngheţate, să încercaţi ceva care să vă deschidă lirismul spre un fel mai personal de a interpreta şi, am zice, de a simţi poetic lumea sentimentelor.**

Petra Cernăuţeanu : **Versurile Dvs. satirice dovedesc aptitudini. Continuaţi.**

Anca Nicolau : **Caligrafii remarcabile. Reproducem** Descoperire : **„De bucurie au înflorit trandafirii / Grămezi peste noi. / Te-am găsit în sfîrşit / Prin fluidul de fiinţe / Neastimpărat de humă / Cutremurat de vise / Şi n-am să te pierd". Mai trimiteţi.**

Em. Crăiescu : **Ne place lejeritatea exprimării, care, cîteodată, are farmec. Ea poate deveni însă şi un pericol, cum se şi intimplă în unele poezii, ducînd la prozaism. Ne-au reţinut atenţia poeziile :** Puternic eşti soare, Să cruţăm copacii, Pe faţa ţării, La început. **Reveniţi, dîndu-ne şi amănunte despre Dvs.**

Mihai Cula : **Nu se pune problema să vă cumpăraţi o pilă, după cum vă exprimaţi, ci să învăţaţi ortografia, de pildă, să citiţi, să fiţi mai exigent cu ceea ce scrieţi. Textele trimise sînt foarte modeste, ca să ne exprimăm printr-un eufemism.**

Călugăru Nicolae : **Vă intrebaţi, intr-o epigramă, ce se va intimpla cind veţi fi „un Eminescu sau mai tare". Vă răspundem : vom fi copleşiţi de admiraţie. Deocamdată, citindu-vă compunerea intitulată** Sadoveanu, **întilnim asemenea versuri : „Sadoveanu scriitorul acesta celebru / Nu a fost numai atit un om cu numele Mihail / Ci a fost şi este însăşi fiinţa neamului nostru" etc. Aşadar – multă banalitate.**

Vladimir Jaleş : **Unele versuri ne determină să sperăm că veţi reuşi mult mai bine.**

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CENACLU

Joi, 11 aprilie '74 ; Ne-am intilnit cu toţii, mulţi, la CAFENEAUA LITERARĂ ; invitatul cenacliştilor, criticul de artă DELIU PETROIU, ne-a vorbit frumos, sobru, cu eleganţă despre relaţia dintre pictură şi poezie ; in sală am zărit prozatori, poeţi, vechi cenaclişti credincioşi joilor noastre ; dar pentru că era vorba şi de pictură, am remarcat, incintaţi, prezenţa sculptorului VICTOR GAGA şi a graficianei LIDIA CIOLAC. Cred că nu mai e nevoie să spunem că le dorim prezenţa, din toată inima, şi la obişnuitele noastre şedinţe de lucru.

În partea a doua a serii, scriitorul MIRCEA ŞERBĂNESCU, conducătorul şedinţei, i-a invitat pe poeţi să recite cite ceva din volume, manuscrise, sau chiar din memorie ; primul care a recitat a fost DAMIAN URECHE : Baladă pentru nunţile totale. LUCIAN BURERIU ne-a citit foarte frumoasa poemă Carcasa dintre două puncte, cu binecunoscuta lui vocaţie actoricească ; poetul TRAIAN DORGOŞAN a recitat Privighetoarea mută.

La cererea publicului (şi-a poetului DAMIAN URECHE) criticul DELIU PETROIU a recitat in prelungirea satisfacţiei noastre un poem de Păstorel Teodoreanu.

Le mulţumim tuturora pe această cale.

Astăzi, la obişnuita ora, adică optsprezece, vă invităm la o dezbatere despre poezia tinerilor poeţi.

PARTICIPANT

Alexandru Ivasiuc, între comentariu și povestire

Intr-un fel Al. Ivasiuc poate fi apropiat de experiența lui Camil Petrescu. Nu în direcția, semnalată de anumiți critici, privind factura scrierilor, din aceeași familie cu Anton Holban, Camil sau Hortenzia Papadat-Bengescu, ci în opțiunile sale teoretice. Nu trebuie uitat că. asemenea autorului **Sufletelor tari,** și Al. Ivasiuc se consideră un teoretician, un ideolog, chiar dacă **Radicalitate și valoare** (Ed. Eminescu, 1972) nu se apropie de nuanțările și subtilitatea din **Teze și antiteze.** Este totuși din aceeași categorie temperamentală și se pare, așa cum vom vedea, cu aceleași sinuozități. Le este însă comună o anume frămîntare și neliniște, privind nu numai problemele artei și literaturii cît și cele existențiale.

Limpezirile teoretice sînt concomitente realizărilor epice și este de subliniat perseverența lui Ivasiuc în fixarea unor puncte de sprijin ce i se par esențiale și apoi grija de a nu fi în contradicție cu ele. El se vrea un **„inovator reflexiv"** și proza, sa trebuie să recunoaștem – dincolo de simpatiile și antipatiile personale – reprezintă un moment al confruntării dintre literatura-reportaj, caracteristică unei epoci, și una structural deosebită și structural solidară unei noi culturi specifică revoluției socialiste parcursă de țara noastră. O societate în construcție nu poate, după părerea prozatorului, accepta **„o artă cu modele prestabilite, cu un aer de familie, cu minime inovații formale, lipsită de radicalitate și de curajul noului"** (R.V. p. 50). Această judecată oferă elementele noi pe care Ivasiuc le aduce prin scrierile sale : radicalitate și curaj, ridicînd pe aceste noțiuni un întreg eșafodaj teoretic : **„a fi radical înseamnă a merge la rădăcină, iar la rădăcină întîlnim contradicția generatoare de viață". (p. 6).** Dar sesizarea contradicției și dezbaterea fenomenelor de viață necesită curajul într-un dublu sens : acela de a renunța la modele prestabilite și privirea dialectică a lumii și universului prozei, această altă lume. Caracteristicile prozei i se par a fi, la al treilea roman publicat, prioritatea **„întrebării active față de răspunsul confecționat",** urmare a creșterii **„lucidității și dinamicii"** și transmiterea **„unor arzătoare puncte de discuție"** în **locul unor simple postulate.** Interesul său merge spre **„investigația în adîncime, descoperirea noilor valori corespunzătoare epocii, surprinderea ego-ului supraindividual în plină dinamică"** (Universul prozei și necesitatea, G. L. nr. 11/1968). Și ca un ultim element nu trebuie să uităm că Al. Ivasiuc este ardelean și în evoluția prozei obiective ardelenești el adaugă exact ceea ce-i lipsea : problematica, analiza și adîncirea, reflexivitatea.

Se pot desprinde cîteva etape în activitatea sa epică, după modalitățile folosite : prima, a comentariului și analizei (Romanele **Vestibul,** 1967, **Interval,** 1968, **Cunoaștere de noapte,** 1969), urmată imediat de premisele unei sinteze posibile și de semnele unei modalități contrarii (volumul de nuvele **Corn de vînătoare,** 1972), sinteza (romanul **Păsările,** 1970) și renunțarea la speculație în favoarea desfășurării epice (romanul **Apa,** 1973).

Simplificînd lucrurile, orice roman trebuie să sintetizeze povestirea și comentariul, desfășurarea epică și problematizarea, întîmplările și sondajul interior. Neputința unei sinteze duce la forme unilaterale, exagerînd una sau alta din cele două modalități, accentul căzînd fie pe tehnica interioară și abstractizare, fie pe fabulă și conflicte exterioare. Adesea însă pledoariile de început și optarea pentru o anume modalitate, datorită împrejurărilor, mai rar nevoilor interioare, este trădată ori suferă o schimbare și atunci cînd ne așteptăm mai puțin ne aflăm la antipod. Așa cum a făcut Camil Petrescu scriind, după **Ultima noapte de dragoste** și **Patul lui Procust,** romanul **Un om între oameni,** găsind firește și justificări teoretice, și cum, se pare, repetă procedeul și Al. Ivasiuc.

Al. Ivasiuc nu era singurul între scriitorii nemulțumiți de literatura-reportaj, înfloritoare cîndva. Primele cărți, urmate una după alta, la un foarte scurt interval, sînt izvorîte dintr-o necesitate lăuntrică față de invazia concretului, a faptelor nesemnificative. În acest sens romanele aparținînd primei etape reprezintă o necesitate istorică cu toate exagerările lor, supărătoare poate azi dar cu atît mai pregnante în ostentația lor de atunci. Dincolo de arhitectonica lor unidimensionată, unilaterală, merită subliniat curajul de a pune unele probleme fundamentale și abordarea unor demersuri etice, urmare a unor momente de tensiune și criză lăuntrică. Doctorul Ilea, Ilie Chindriș și Olga, Ion Marina, paradoxal, deși în căutarea concretului (doctorul e îndrăgit de o studentă nu de o nălucă, Ilie și Olga încearcă, fără să reușească să pună de acord două unde sufletești diferite, Ion Marina atinge o înțelegere nesperată datorită bolii incurabile a soției sale), ancorează mereu în abstract. Întîmplările din aceste romane sînt doar niște pretexte ce se pierd de altfel în umbrele și luminile unor conștiințe predispuse la analiză și comentariu. Exclamația doctorului Ilea justifică perfect tendința : **„Vai, din nou abstractizarea, nu pot să ies din ea"** (V., p. 247). Personajele sînt prizonierii propriilor lor abstracțiuni și stări de conștiință, se adîncesc asupra lor înseși, meticulos, pe îndelete, într-o voluptate analitică, în lungi călătorii prin teritoriile umbrite ale sufletului, încercînd să justifice gînduri, acțiuni, fapte, printr-un principiu sau o teză de la care s-au abătut sau căreia nu au reușit să i se conformeze.

În economia romanelor, faptele nu sînt importante decît pentru a dezlănțui criza sau pentru a o întreține : criza doctorului Ilea, asemănătoare crizei lui Ion Marina, – la primul declanșată de dragostea (viața), la ultimul de boală (moartea), – criza lui Ilie Chindriș și a Olgăi datorită unei întîlniri tardive, toate reeditînd întîmplări ce-i pun să se supravegheze, să vadă desfășurarea argumentelor și a stărilor de conștiință, desprinzîndu-și vălurile în febra analizei, pentru a ajunge la ultimul, acolo unde sînt umbrele și secretele. Fiecare procedează asemenea medicului din **Cunoaștere de noapte : „vorbe și vorbe, și mereu avea tendința să se miște în cerc și să mai repete ceva, ca să mai tragă din timp și să astupe golul creat de tăcerea bărbatului din fața lui, și cuvintele sale avea o legătură cu apariția de amănunte și apoi din aceste amănunte(...) alte amănunte, și din ele altele"** (p. 10). Prin galeriile mai mult întunecate decît luminate ale conștiinței despicarea și iarăși despicarea faptelor, punerea lamelor la microscop, apoi la ultramicroscop, bucuria descoperirii unor noi amănunte, comentariul acelor elemente ascunse, privelegiul de a le ști învîrtindu-se doar în cercul propriei tale conștiințe, plăcerea de a stărui, amănunțindu-le.

S-au reproșat acestor trei romane voluptatea comentariului în detrimentul povestirii, uitîndu-se cauzele acestei reacții, justificată după cum am văzut. Pentru o inteligență speculativă ele constituie un punct de sprijin. Reflexivitatea este negreșit exagerată dar ea se voia, în celălalt taler al balanței, înclinată doar spre exterior și întîmplări nesemnificative, un prilej de echilibrare, lucru ce nu trebuie neglijat.

Dacă în primele romane concretul ducea la abstract, în **Păsările** abstractizarea, problematica, ideile, analiza filosofică a unor concepte duc la concretul oferit de evenimente, la acea latură palpabilă și vizibilă a fenomenelor sau la ansamblul desfășurării lor în timp și spațiu, legînd generalul de experiență și de viață. Și-n primele radicalitatea era vizibilă dar contradicțiile se purtau pe planul conștiințelor. În **Păsările** contradicțiile generează viața, viața concretă a indivizilor, nu lipsită însă de puterea de analiză și concretizare în sensul filosofic al cuvîntului, primit de la Hegel încoace. Nu știu în ce măsură Ivasiuc a și **rezolvat** problemele, dar ele sînt puse cu acel curaj despre care vorbea în teoretizările sale iar arhitectonica este un echilibru a celor două direcții : comentariul e paralel povestirii, obsesiile și simbolica interferează problematica acută a unor personaje trăind plenar istoria, revoltele și neînțelegerile se desprind din întîmplări sau doar din stările de conștiință circumscrise cu exactitate. Neprevăzutul și necunoscutul, misterul tensiunea se întretaie cu regizarea calculată, cu realitățile crude, destinele frînte cu cele eroice într-o dialectică specifică.

Apoi, în acest an, **Apa,** ultimul roman în care, surprinzător, după **Păsările,** revine la modalitatea epică din **Corn de vînătoare,** cu care se leagă nu numai prin atmosferă dar și prin personaje. Întîmplările sînt ale unei epoci tulburi ce a urmat imediat după insurecția de la 23 August 1944, cînd într-un oraș din Nordul Transilvaniei se confruntă banda lui Piticu cu încercările unei administrații încă neconsolidată, între care vechii politicieni încercau, în așteptarea lor „prudentă" să pună mîna pe putere. Cartea mustește de întîmplări și senzațional (e într-un fel și o carte polițistă) și oricît încearcă autorul s-o echilibreze prin problematica pusă de Dăncuș și Grigorescu, lucrul este imposibil pentru că întîmplările se desfășoară ca o apă mare ce duce fapte, personaje pitorești (Piticu, Hermina. Meseșan, Dunca etc.), situații neprevăzute, spectaculoase chiar într-o avalanșă epică ce nu mai lasă loc analizei și comentariului. Rezervele noastre privesc doar abandonarea sintezei dintre cele două direcții, abandonare nejustificată de nimic, deși așa cum a făcut Camil Petrescu, justificări se pot oricînd găsi. **Apa** este însă un moment în evoluția epicii lui Al. Ivasiuc care atîrnă doar de el să fie depășit.

ION MAXIM

Mențiuni literare

Vocația socială a scriitorului

A vorbi despre vocația **socială** a scriitorului este a vorbi de **vocația** scriitorului, căci opera lui nu există ca un lucru din natură, **gata** făcut (natura naturata), ci ca un lucru care **se face** (natura naturans). Iar o natură care se face are pentru om o **valoare,** e un obiect al conștiinței lui, cu o anumită **semnificație** pentru el. Conștiința scriitorului este confruntarea operei sale cu forța lăuntrică a creației, în prezența unui martor, prezent în **viața** lui sau invizibil – publicul, pentru care el scrie. Sau, să cităm un filozof contemporan : La întrebarea pusă uneori **Pentru cine scriem ?** se poate răspunde : „Dacă opera nu e făcută pentru public, ea îl întîlnește și-i presupune existența. Sticlă lansată pe mare în disprețul mîinilor profane, ar fi ea oare lansată fără speranța încăpățînată că o așteaptă mîini demne de ea, pe un oarecare țărm viitor ?" (Gaetan Picon, **Scriitorul și umbra lui).** Adăugăm numai că operele scriitorilor, duse de valurile timpurilor, au șansa de a fi găsite cînd sclipesc în lumina soarelui, înfruntînd furtunile și cețurile nesfîrșitelor mări ale istoriei, pentru a-și comunica mesajul, nu numai celor prezenți, ci și celor nevăzuți, cărora cu speranță le-a fost adresată.

Și sînt opere și opere. Mesajul lor nu este același. În valurile istoriei se văd semnele valorii lor. Opera de artă nu există cu adevărat decît în conștiința și memoria oamenilor și ei o judecă după felul cum ei înțeleg mesajul ei, după ceea ce ei așteaptă să găsească în ea, pentru ei – și de aceea îi recunosc o **valoare,** singura care o justifică istoric.

Pentru cine scrie scriitorul ? Dacă ar scrie numai pentru el n-ar mai fi scriitor, căci el n-ar mai intra atunci în **literatură.** Or literatura este nu numai ceea ce scriitorii creează, ci tot ceea ce întreține ideea creației, ca **spiritualitate :** o conștiință, a scriitorilor mai întîi, și a publicului, în măsura în care acesta este prezent în comunitatea spirituală a umanității, istoric condiționată de realitatea vieții oamenilor, care este o realitate socială.

Dar nici realitatea socială nu este aceeași, în orice operă. Istoria se schimbă, schimbînd așezările sociale și înțelegerea lor. Istoria este un **prezent** în **toate** schimbările și prin vocația socială a scriitorului opera lui este prezentă în **istorie.** Dacă scriitorul își caută un anumit public, prezent sau imaginar, după propriile sale gînduri, **și** publicul își dorește scriitorii, după propriile lui gînduri, adunate într-o filozofie a vieții, exprimată în toate formele conștiinței sociale.

Dialectica istoriei nu mai are nevoie de a fi dovedită. Ea este o realitate pe care o descoperim nu numai în istoria socială, ci și în literatură, care este și ea o istorie. O istorie spiritualizată însă, dincolo de fapte, în **ideea** pe care faptele istorice o poartă, ca valoare. Și această idee, pe care noi o numim **ideologie,** în sensul cel mai istoric cu putință, impune operelor anumite reguli și rînduieli, proprii culturii, în care și literatura se integrează, ca formă specifică a conștiinței sociale. Și cea dintîi regulă sau condiție a artei, istoric determinată, este de a nu se confunda cu istoria. Vocația socială a scriitorului, dacă este un demon lăuntric, ca izvor al creației, apare în opera de artă ca un fel de „dublu" al lumii, în care aceasta se reflectă, totdeauna foarte aproape, dar care rămîne mereu o „interioritate", pe care n-o putem explora cu uneltele celorlalte forme ale cunoașterii realității. Arta, **obiectivă** ca reflectare, este **subiectivă** ca imagine reflectată, rezultată din **actul** reflectării. Imaginea artistică este mai mult decît ceea ce pare să spună că este, ea este imaginea **scriitorului** în lume.

Dar atunci ce valoare obiectivă mai are arta, creată prin vocația socială a scriitorului ? Arta, **unică** prin subiectivitatea scriitorului, servește **prezentului** istoriei în măsura în care gîndul creatorului ei cuprinde viața dincolo de prezent, în ceea ce istoria este **viitor.** Arta servește astfel unui anumit **progres** social, chiar cînd ea nu este imaginea unei lumi ideale. De aceea toate revoluțiile și-au asociat noi formule de artă, dar nici una din ele, în cursul istoriei, n-a negat **idealul** artei ; dacă aceasta s-a întîmplat în anumite schimbări sociale, înseamnă că în perspectivă istorică schimbarea n-a fost o revoluție. Idealul artei, ca mărturisire **totdeauna** a prezentului, vorbește omului **de totdeauna,** reflectînd momentul istoric al scriitorului care a creat-o. De aceea spunea Marx că arta este o compensație a **slăbiciunii** umane, momentul scriitorului fiind văzut de el în perspectiva istorică a culturii. Cu alte cuvinte, arta este o **forță** în istoria umană, iar vocația socială a scriitorului este sentimentul forței sale sociale.

Toate operele de artă răspund acestor condiții ? Toate, dacă sînt adevărate opere de artă, care trăiesc **în timp** pentru **toate** timpurile. Și numai de acestea vorbim acum. Cu cît societatea este mai avansată, cu cît scritiorul este mai mult al vremii sale, cu atît mai puternică este forța umană a artei, care vorbește tuturor timpurilor. Popoarele și-au lăsat mărturia trecerii lor prin istorie în arta lor. Și din această mărturie redescoperim istoria, al cărei semn etern este cultura umană.

Societatea epocii noastre are un astfel de ideal, ce tinde, din prezent, spre depășirea prezentului, ideal pe care îl recunoaștem în vocația socială a scriitorului. Un ideal al progresului social, al viitorului. Ceea ce, pentru scriitor, în **prezent** trăind, presupune nu numai o vocație, ci și o **responsabilitate** a lui, pe care timpul trebuie să o confirme. Numai așa poate fi așteptat mesajul lui pe țărmurile depărtate ale viitorului, ca venind din partea unui artist adevărat, care însoțește cu gîndurile sale **istoria.**

EUGEN TODORAN

ANCHETA „ORIZONT"

„Critica despre critică"

1. Care ar fi dificultățile „meseriei" de cronicar literar ?

2. Ați citit cronici „de compromis și intrajutorare ?" Numiți citeva

3. Despre ce cărți n-ați scris așa cum ați dorit ?

4. Aveți sentimentul că ați inriurit evoluția vreunui scriitor ? Care ? Ce evoluții v-au contrazis previziunile ?

Florin Mihăilescu

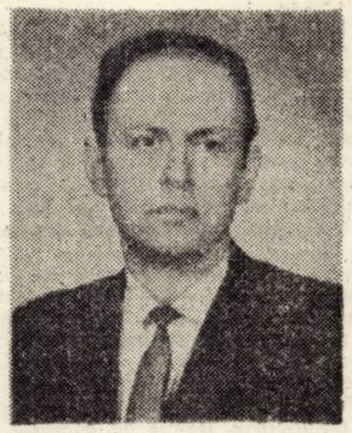

1). Dificultățile „meseriei" de cronicar literar sint numeroase și țin să fie de fatalitatea conjuncturilor umane, fie de specificul cronicii literare ca modalitate a criticii în general. Trec peste cele dintii, intrucit implică elementul imponderabil al caracterului în ințelesul său moral. Absența acestuia invalidează în ultimă instanță orice demonstrație critică. **Adevăratul critic nu poate fi decit un caracter. Cind poți produce dovada tranzacției de orice fel in insăși substanța actului critic, acesta se anulează de la sine. Cind lipsește conștiința responsabilității profesionale, imperativul probității intelectuale și sentimentul elementar al constringerii in fața evidenței, nu mai e nimic de făcut.**

Mai utile meditației și discuției publice sint dificultățile care decurg din condiția cronicii literare. Chemată să inregistreze evoluția literaturii curente și să opereze selecțiile necesare, ea se vede copleșită literalmente de abundența producției editoriale, probă de altfel a vitalității culturii noastre contemporane. Ce poate face cronicarul ? Am crezut și cred că o soluție practicabilă e specializarea pe genuri. Chiar și așa, insă, cantitatea rămine impresionantă și nimeni nu citește tot ce se scrie fie și numai intr-un singur gen. Un cronicar exclusiv al debuturilor poetice îmi mărturisea odată că, din circa 250 apariții anuale, el poate recenza corespunzător numai vreo 50. Dacă adăugăm însă la debuturi celelalte volume de poezie care apar cu regularitate în decursul unui an, ințelegem că pină și integralitatea orizontului liric al unui cronicar, ca să nu mai pomenim proza, dramaturgia și critica, rămine discutabilă.

Bineînțeles, se poate răspunde că nici nu e nevoie să citești tot. Despre multe cărți știi dinainte că sint neinteresante. Dar de unde știu ? Tot din recenziile și din informațiile literare ai căror autori vorbesc la rindul lor din aceeași perspectivă lacunară și incapabilă deci de o selecție corespunzătoare. **Criticul nu poate fi computer – e drama, dar și demnitatea lui.** Și totuși cărțile bune, cu foarte mici excepții, nu se pierd. Explicația stă în faptul greu de contestat, deși adesea neglijat, că gloria adevărată a cărților o fac în ultimă instanță cititorii. Despre o carte bună, și cu atit mai mult despre un scriitor care promite, se vorbește totdeauna și cronicarul autentic trebuie să fie atent la evoluția gustului public, nu neapărat pentru a-l urma, dar totdeauna pentru a-l discuta. Repercusiunile abundenței editoriale sint firește delicate, dar rezolvabile în genere în planul mai cuprinzător al opiniei colective.

Deosebit de complicate, prin exigența lor neiertătoare, sint însă obligațiile de principiu ale cronicii literare. Un reproș care se reinnoiește adesea se referă la inerența *unilateralității*. Cronicarul se limitează în chip *deliberat* la o anumită perspectivă asupra *cărții* despre care scrie, singura lui aspirație fiind *esențiallitatea* demersului analitic și interpretativ. El acceptă să nu spună totul, dar se consolează cu gindul că a sesizat aspectele fundamentale. De fapt cronicarul de vocație așa și procedează, orientindu-se către nucleele operei și nicidecum către totalitatea ei. Reușita depinde cu siguranță de personalitatea lui.

Obligația obiectivității provoacă adeseori nedumeriri, dar ea nu e mai puțin decisivă, aș zice chiar, fără intenția vreunui paradox, că **unui critic al valorilor clasate ii e mai curind ingăduită subiectivitatea recepției, pentru a *imbogăți* virtualitatea operei, in timp ce cronicarului, tocmai dimpotrivă, căci el determină o opinie generală, ceea ce incumbă o altă responsabilitate socială. Cronica trebuie să fie limpede și exactă, speculațiile aparțin criticii viitoare. Imprecizia cronicii, excesul de subtilitate analitică și aerul paradoxal al interpretărilor o compromit și o elimină din circuit.**

Cit privește putința și natura obiectivității critice aceasta e o problemă filosofică pentru care ne lipsește spațiul aici și pe care de altfel am discutat-o cu multe alte prilejuri. Că există spirite sceptice în privința acestei posibilități e adevărat, dar atitudinea lor nu mă privește, atita timp cit argumente convingătoare din partea celor care o adoptă nu s-au produs incă și nici nu mi se pare că se vor produce.

O împrejurare cu adevărat gravă o creează obligativitatea **competenței.** Prin natura ei, cronica se ocupă de o varietate cvasiinfinită de cărți. Cind e vorba de literatură, deși nici aici nu sint puține mutațiile de formulă care invită la readaptări pe critic, lucrurile se soluționează totuși prin sensibilitate și examen estetic. În cazul lucrărilor de critică și istorie literară, cronicarul trebuie să facă însă dovada unei abilitări exemplare in cimpul specialităților filologice. Cine evită efortul prin mimarea superiorității sau prin facilitatea ironiei superficiale nu ciștigă partida, căci mai devreme sau mai tirziu cineva va reconstitui procesul și va împărți dreptatea după cum se cuvine. **Cronicarul literar poate invoca mutațiile gustului, dar cronicarul criticii nu are și nu trebuie să aibă scuza ignoranței.** Am putut măsura eu însumi oscilațiile competenței critice cind am citit cronicile consacrate celor două cărți ale mele despre Lovinescu, ultima, o antologie de texte despre marele critic provocind, pe lingă aprecieri pozitive și obiecții gratuite a căror inconsistență și inadecvare la obiect nu mi-ar fi greu să le demonstrez, dacă n-aș recunoaște aici o servitute mai generală a cronicii literare, servitute care trebuie negreșit deplinsă, dar care nu poate fi eliminată cit ai bate din palme. **În nostalgia niciodată satisfăcută după o competență aproape universală, cronicarului se impune o oarecare prudență, astfel timpul ii va dezvălui oricum adevăratele margini ale competenței intr-un subiect sau altul.** Cine a studiat și aprofundat un autor sau o problemă știe totdeauna inevitabil mai mult în aceste privințe decit cronicarul său. Nu vreau să scot de aici concluzia vreunei inhibiții in fața tomurilor de specialitate, ci doar ideea necesității studiului atent și bine macerat al fiecărei cărți despre care urmează să depunem nu numai o mărturie sinceră, dar și una avizată.

Cronicarului i se cere apoi **receptivitate,** nu numai obiectivitate, dar e de subliniat insistent că nici una, nici alta nu înseamnă neutralitate sau absență a opiniei. Neutralismul criticului e negarea spiritului critic, adică a substanței și îndreptățirii sale. Nu există o receptivitate universală. Critica e un act de selecție și de opțiune, iar acestea nu se efectuează în virtutea capriciilor individuale ale criticului care azi „gustă" o carte și miine o găsește desuetă. Criticul trebuie să aibă un program literar și, în cazuri fericite (v. Croce, Lukács etc.), chiar un sistem estetic. Intre program și receptivitate e inerentă o anumită tensiune dialectică, pe care criticul de vocație o soluționează totdeauna după o formulă proprie. Mizind pe reacțiile imediate ale gustului, mulți cronicari neglijează principiile și coerența lor și consideră critica o formă de literatură, uitind însă că gust și sensibilitate estetică au mulți, dar critici sint puțini.

E drept, cronica e constrinsă la **reacțiuni estetice rapide.** În intervalul unei săptămini nu izbutești întotdeauna să meditezi la toate implicațiile unei cărți și, chiar de-ai izbuti, în spațiul unei cronici nu le poți trata. Iată aici o altă dificultate obiectivă a „meseriei" de cronicar. Dar nici a scrie sub imperiul inspirației de moment nu poate constitui o soluție. Ideală continuă să rămină cronica rezultată din asimilări, elaborări și confruntări complexe. **Impresia, oricit de grațios sau inventiv exprimată, se innobilează și se consolidează numai prin reflexivitate estetică. Posibilitatea de a-ți „mortifica" impresiile spontane prin meditație lucidă, sistematică, dar evident intotdeauna liberă de orice fel de „idoli", reprezintă diferența specifică a criticii și semnul incontestabil al celor aleși pentru ea**

Peste toate aceste dificultăți, și peste altele eventuale, cronicarul are însă compensația de a contribui la apariția și fixarea unei opinii literare, satisfacția de care vorbea Lovinescu de „a crea ! a lua materia informă încă, curgătoare, și a organiza, a o distribui în categoriile judecății estetice, a opera, deci, în inedit, pe riscul propriei inițiative". Și criticul exclama : „nu există o menire mai nobilă și o satisfacție mai mare !". Și nu există, aș zice eu, un elogiu mai frumos și mai drept al cronicii literare.

2) Am citit, din păcate, destule, dar le-am uitat pentru că niciodată ele nu se referă la autorii mari. Aceștia nu comportă compromisuri și n-au nevoie de „ajutoare".

3.) Niciodată nu scriem despre cărți exact așa cum am dori, căci totdeauna dorim să scriem perfect, iar perfecțiunea în critică (și peste tot, desigur !) inseamnă, intr-un singur cuvint care adună totul și ne scutește de detalii : geniu. Iar geniul e o lungă răbdare. Să ne străduim s-o dovedim !

Înțeleg că intrebarea vizează aspecte mai concrete, dar prin ele am intra in domenii prea complicate : „hic sunt leones !", cum ziceau străbunii. Susceptibilitatea omenească e prea mare pentru a nu o menaja.

4.) Mi-e greu să răspund la o atare întrebare după o activtate de cronicar destul de recentă. Nu însă numai din acest motiv. Răspunsul cel mai potrivit ar trebui dat de aceia despre care am scris. Să nu li-l cereți însă ! **Ideile și acțiunile unui critic își dovedesc ecoul mai tirziu și mai presus de oameni și imprejurări incidentale. Influența criticului vine din personalitatea lui.** Despre aceasta, insă, in ce mă privește, nu sint eu acela nici chemat și nici autorizat să vorbesc.

OCTAVIAN DOCLIN

Izvor de dor

De moare – albina pe un veșted crin
s-o naște-n lume un izvor de dor,
Poetul dacă-ajunge pe munte prea senin
ne va-nflori o pace precum un somn ușor
Dar de tot incearcă a păsării tăcere
in suflet s-or aprinde nisipurile lin,
Poetul dacă știe că pleoapa-i o durere
neliniștea ii fi-va o frunză de măslin.

Și dacă-ai vrea...

Și dacă-ai vrea așa cum doar aripi de flutur
insenineazǎ disperarea-n trandafirii cruzi
și dacă-ai vrea ca mina să mi-o aprinzi cu mina-ți
și-apoi cum infloresc de tine să auzi
Și dacă-ai vrea să te iubesc mai veșnic
să te iubesc o dacă-ai vrea mai tandru
atunci ai fi o adiere calmă
atunci aș fi eu floare de leandru

TIBERIU BOTTLIK – Peisaj cu floarea soarelui

LENIN : Receptivitate şi atitudine faţă de creaţie

Este privilegiul unor personalităţi geniale, care văd mai adinc, mai cuprinzător şi mai departe, de a aduna, concretiza şi simboliza intr-o vie sinteză aceste mari prefaceri şi izbucniri sociale pe care le înţeleg, le slujesc şi le conduc. In acest sens sint sugestive cuvintele lui Bertrand Russell : „In timpul revoluţiilor apar trei tipuri de oameni. Cei care animă revlouţia deoarece au un temperament anarhic şi inălţător. Cei pe care suferinţe personale i-au făcut răzbunători. Sint apoi cei care au o concepţie clară despre o societate diferită de cea care există, cu care, dacă revoluţia triumfă, lucrează fără preget la făurirea unei lumi noi, in acord cu concepţia lor. Lenin aparţinea acestui de-al treilea tip, cel mai rar, dar cel mai util dintre toate trei". [1])

Într-adevăr V. I. Lenin s-a profilat in istoria omenirii prin extraordinara sa personalitate ale cărei dimensiuni au fost şi rămin obiect de admiraţie, fascinaţie şi termen de raportare pentru oricine caută existenţei umane un sens măreţ. Dedusă din operele sale şi parţial din mărturiile contemporanilor a depăşit stadiul de ipoteză afirmaţia că personalitatea lui Lenin are ca una dintre determinantele sale fundamentale deosebita receptivitate faţă de tot ceea ce ţine de fenomenul uman, inclusiv faţă de creaţie. Tocmai această receptivitate dă, am spune, relief şi stil multora dintre atitudinile concrete ale titanului.

Totuşi, n-ar fi lipsit de interes în absenţa unei analize detaliate a tuturor faptelor cunoscute să ne oprim cel puţin la unele aspecte ale receptivităţii sale faţă de creaţia filozofică şi cea literar-artistică stăruind mai cu răgaz asupra unor indicaţii leniniste privind problemele valorificării culturii trecutului şi edificării noii culturi socialiste Pină către 1894 Lenin citise şi asimilase remarcabil tot ce este esenţial in gindirea clasicilor marxismului. Totuşi, intr-o scrisoare adresată lui A. N. Potusov la 27 iunie 1899 Lenin „se plinge" de ignoranţa sa filozofică". Chiar şi în 1908, după ce se afirmase ca discipol şi ca continuator al lui Marx, după ce polemizase indelung cu diferite „isme" specializate in gnoseologia idealistă, Lenin declara intr-o scrisoare adresată lui Gorki că nu e in filozofie decit un „marxist de rind", că nu se simte destul de competent pentru a interveni in acest domeniu, că lecturile lui nu sint satisfăcătoare (7 şi 25 februarie 1908).[2]) In realitate, fără să fi fost un „erudit de catedră", Lenin, intocmai ca şi Marx a fost un desăvirşit dialectician. Acest fapt se dezvăluie nu numai in lucrările sale teoretice dar şi in modul său de asimilare, critică şi creatoare, a oricărei filozofii şi deci şi a celei marxiste. In această ordine de idei e necesar să subliniem un fapt extrem de important şi caracteristic : dată fiind structura fiinţei sale, in care receptivitatea pentru idee, pentru teorie se altoia pe un **fond dinamic,** indreptat nu spre contemplaţie, ci spre acţiune. Lenin dovedeşte o suverană ţinută de libertate, de independenţă de spirit in faţa oricărei idei sau teorii, măsurindu-le valoarea in primul rind in funcţie de gradul lor de eficienţă practică, de capacitatea lor de a sluji cauza pentru care a luptat şi a trăit.

Punctul culminant al itinerariului filozofic al lui Lenin – moment cu adevărat revelator pentru receptivitatea şi atitudinea sa faţă de creaţia filozofică il reprezintă „Caietele filozofice". Aici, in aceste note il regăsim pe Lenin plenar : conştiinţă acută a ceea ce inseamnă valoare şi originalitate in orice creaţie, conştiinţă a necesităţii de a crea din nou pe baza ciştigurilor şi moştenirilor anterioare, intreprindere intelectuală a unui om care n-are pretenţia exacerbată a abcsolutei originalităţi dar care este hotărit să meargă intr-adevăr inainte. La Lenin se simte mereu, in tot şi in toate, prezenţa spiritului viu al marxismului. Dar Lenin este in acelaşi timp intelectualul incontestabil, receptiv la valorile artei şi culturii in general, intelectualul conştient că, frecventindu-le, intelectul şi sensibilitatea se rafinează. Dar, din nou trebuie să subliniem ca pe o trăsătură definitorie a personalităţii lui Lenin, ideea că titanul dispreţuia diletantismul şi ezita să-şi exprime părerile sale despre artă in discuţii intime.

Format cum era la şcoala aspră a revoluţiei proletare, lui Lenin ii plăceau indeosebi operele trecutului străbătute de un mesaj dinamic, mobilizator, orientate cu bună ştiinţă spre activizarea conştiinţelor şi călirea sufletelor.

Interesului de principiu, exemplar, manifestat de Lenin pentru fenomenul creaţiei spirituale, pentru problematica actului de creaţie artistică, pentru raporturile dintre artă şi societate, ii corespund intre scrierile sale citeva lucrări puţine la număr şi relativ restrinse. Mult mai numeroase sint reflecţiile ocazionale, nesistematice privind aceste domenii. reflecţii care surprind însă gindul nud, esenţa atitudinii. Lenin nu are propriu-zis o activitate de teoretician al culturii sau de estetician, in sensul că n-a scris nici un tratat despre cultură sau creaţie deoarece aceste fenomene ale realităţii umane n-au constituit pentru el o preocupare specializată, constantă. Dar Lenin a făcut mult mai mult : a militat direct şi mai ales indirect pentru emanciparea culturii şi artei, pentru „exproprierea" acestora din miinile clasei dominante şi indrumarea lor spre adevăratul lor destinatar : poporul.

Ducind mai departe ideile lui Marx şi Engels despre cultură şi artă Lenin a dat şi aici dovadă de o profundă înţelegere a specificului lor, de multă adincime şi luciditate : a fost un maestru în aplicarea dialecticii marxiste a continuităţii şi discontinuităţii elaborind numeroase teze cu privire la valorificarea moştenirii şi includerea valorilor create de vechea societate in cultura noii societăţi. Formă specială de cunoaştere şi de reflectare a exstenţei, arta, ca şi cultura in general, işi are legile ei specifice de dezvoltare. Spre deosebire de statul socialist care, neavind precedente istorice, trebuie conceput, inventat şi verificat zi de zi in practica revoluţionară, arta n-are nevoie să fie „reinventată" cu orice nouă etapă în dezvoltarea politică a omenirii. Ea este un domeniu al statorniciei şi al permanenţei creatoare, innoirea rezultind dintr-o evoluţie organică. Iată de ce Lenin blama pretenţia născocirii unei noi „culturi proletare", esenţial deosebită de cea veche ca fiind o curată prostie. **„Fără înţelegerea limpede a faptului că numai prin cunoaşterea precisă a culturii create de intreaga dezvoltare a omenirii, numai prin prelucrarea ei se poate construi o cultură proletară, fără această inţelegere noi nu vom putea indeplini sarcina aceasta"** – spunea Lenin. Bun cunoscător al culturii sale naţionale el a dat indicaţii concrete asupra modului cum noua cultură preia valorile culturii vechi, a analizat profund fenomenul cultural al vremii sale vizind manifestările culturale ale factorilor social-istorici, funcţiile culturii şi rolul ei în dezvoltarea personalităţii etc. Şi sub acest aspect se reliefează ca un adevărat marxist, care subliniază de cite ori e nevoie că societatea socialistă nu se poate edifica decit cu oameni a căror cultură şi bogăţie sufletească este in continuă perfecţionare.

Conştient de complexitatea fenomenului de creaţie artistică s-a străduit permanent să-l abordeze în consecinţă. Premizele create prin aliniamentele teoriei reflectării cuprind in esenţă fundamentarea tezei după care izvorul artei sale este realitatea pe care o reflectă opera prin modalităţile ei specifice.

TIBERIU BOTTLIK – Modista

Opera de artă adevărată, spune Lenin, trebuie să aibă prelungiri puternice in viaţă şi o simplitate neafectat pentru a fi in stare să cucerească conştiinţele. Literatură şi artă mare e aceea care se desfăşoară pe arii sociale intinse, care oglindeşte viaţa multilateral, dar fără complicaţii inutile, fără gratuităţi. In felul acesta Lenin a dat o fundamentare teoretico-filozofică politicii comuniste in domeniul culturii şi creaţiei artistice. Ca om de acţiune, a depăşit sistematic graniţele unei meditaţii sterile pe tema artei, intervenind cu fapta acolo unde şi cind se simţea nevoia unui impuls sau a unei indrumări.

Dar Lenin n-a făcut din gusturile şi preferinţele lui personale criterii de directivă ideologică în activitatea de creaţie recunoscind caracterul specific al muncii de partid în acest domeniu : ideea că nu sint de conceput metode administrative de conducere, de egalizare mecanică, că nivelarea profilurilor creatoare prin impunerea unor norme absolute este mai mult decit periculoasă, chiar fatală – este deasemenea leninistă. Problema cimpului larg de manifestare a individualităţii creatoare în artă, a unei adevărate eflorescenţe de stiluri şi modalităţi de creaţie a fost pusă în termeni care păstrează nealterată actualitatea.

Să nu uităm însă că multe din noile forme artistice sau literare care s-au născut imediat după revoluţie i-au rămas străine, necunoscute sau nu-i produceau nici o bucurie. Format la şcoala valorilor mari şi a realismului riguros, Lenin, omul de vibraţie intelectuală, nu pune nici un preţ pe idolii noutăţii efemere. Fetişizarea noului – spunea Lenin – ascunde uneori **„o mare doză de ipocrizie şi, desigur, o admiraţie inconştientă faţă de moda dominantă în apus in domeniul artei"** [3]). Sintem buni revoluţionari, dar ne considerăm – nu ştiu de ce – obligaţi să dovedim că sintem şi noi „la inălţimea culturii moderne". Eu am insă curajul să mă declar „barbar", adică rezervat faţă de snobismul modei apusene şi faţă de imagismul abstract al „momiii futuriste" cerind artei opere cu stacheta spre nivelul tolstoian. Deşi consideră că, orice artist, oricine se consideră artist are dreptul să creieze liber, conform idealului viu, fără a cunoaşte vreo dependenţă [4]), dar optează personal pentru arta mare şi responsabilă, capabilă să pătrundă în adincurile maselor largi, să fie apreciată de acestea, să unească sentimentele, gindirea şi voinţa acestor mase, să le ridice.

Mai trebuie reamintit că în anii revoluţiei şi construcţiei socialiste cind şi pe plan artistic, mai cu seamă în arta plastică, poezie şi film asistăm la o mare emulaţie şi innoire care face ca Moscova să devină la un moment dat capitala artei moderne, Lenin aprecia mai mult acele opere „atît de trebuincioase acum muncitorilor şi nouă tuturora". De altfel, lirica hiperbolică, avangardismul plastic şi futurismul i-au stirnit in general o reacţie negativă dar, preciza Lenin, cu toate că nu le socoteşte „manifestări superioare ale geniului artistic" (...) „nu părerea noastră despre artă contează" mai ales cind nu ne socotim competenţi in astfel de probleme.

Este, credem, limpede că judecăţile sale cu privire la arta modernă, nu provin din cimpul esteticii, iar unele probleme şi forme ale artei moderne i-au rămas necunoscute. Structural, gusturile şi receptivitatea sa vizau un alt gen de literatură şi artă dar poziţia nu e exclusivistă. Sarcinile etapei şi momentului l-au obligat să pună pe prim plan alte aspecte şi, în consecinţă, să privească arta, teoria şi creaţia în general, în strinsă legătură cu nevoile practice imediate sau de perspectivă ale luptei revoluţionare şi ale construirii noii societăţi.

Exagerări şi răstălmăciri inutile – existente mai ales în munca practică – au făcut ca tezele leniniste din cunoscutul articol „Organizaţia de partid şi literatura de partid" – principii care aparţin in primul rind teoriei construcţiei de partid şi de stat şi care au fost elaborate intr-un anume moment al luptei revoluţionare să fie plasate şi aplicate uneori tale-quale in cimpul esteticii propriu-zise. Izolate de contextul în care au fost formulate, de întregul organic al operei lui Lenin şi citate de multe ori trunchiat au provocat o reacţie ostilă care-l nedreptăţeşte pe Lenin şi care a dus la consecinţe practice negative. Astfel, s-a tras eronat concluzia – falsă de altfel – că partinitatea în artă ar echivala cu introducerea din afară în operă a unor precepte ideologice. Intr-o astfel de optică ar fi suficient ca artistul să se declare conştient ca fiind pe poziţiile ideologice ale partidului pentru a avea asigurată reuşita artistică şi valoarea operei sale sau pentru a primi girul de „marxist" pe orice „produs" al activităţii sale. Aceste procedee – realitatea a dovedit-o şi o face mereu – pun sub semnul întrebării atît reuşita artistică, autenticitatea talentului cit şi sinceritaea adeziunii partinice.

Partinitatea in artă nu e ceva care să semene a ilustrare de teze ideologice prin intermediul imaginilor şi tehnicilor artistice ; ea rezidă şi rezultă in, şi din structura lăuntrică a operei, fiind efectul contopirii organice, afinitare a personalităţii creatoare cu nevoile şi aspiraţiile contemporanilor săi, cu întrebările şi problemele arzătoare ale epocii care l-a creat şi în care trăieşte. Inţeleasă astfel, partinitatea inseamnă, fără îndoială, prilejul fericit, pentru artist de a da glas propriilor nelinişti şi întrebări, de a crea in deplină libertate, aşa cum simte şi concepe, de a fi intotdeauna alături de poporul său, de substanţa vitală a contemporaneităţii. Arta mare şi responsabilă pe care o preconiza Lenin pretinde, fireşte, ca societatea să asigure „cimp liber gindirii şi fanteziei, formei şi conţinutului" pentru a-şi putea împlini rosturile ei fundamentale. In schimb, Lenin, care aprecia uriaşul rol educativ al artei şi culturii, sublinia că nu e permis nimănui să ofere, poporului surogate artistice, că poporul are dreptul la o artă adevărată, la o artă sublimă.

Opere de artă, ca de altfel orice rezultat al creaţiei umane in domeniul artelor şi conştiinţei este cu adevărat partinică numai în cazul şi măsura în care este atit rezultatul unei atitudini faţă de realitate şi oameni cit şi rezultat al receptivităţii emoţionale a artistului. Un artist „făcut" sau „acomodat" conjunctural nu poate fi partinic. El este însă cu adevărat numai in cazul cind se prezintă prin operă ca fiind „născut şi crescut" partinic în artă. Sub acest unghi, partinitatea deşi s-a spus de prea multe ori că este un punct de plecare, este in primul rind unul de sosire, nu este atît explicită cit implicită în operă, fără ca acesta să concontravină afirmării deschise a ei în faţa oricui. In artă însă, mai ales astăzi la noi, a fi partinic înseamnă cu osebire, „a face bine" şi mai puţin a vorbi despre cum ar trebui să se facă. Partinitatea deci este echivalentă angajării libere şi responsabile pe coordonatele epocii şi ţării.

GHEORGHE BUŞ

---

[1]) Apud „Dictionnaire des idées contemporaines", Paris, Editions Universitaires, 1966, p. 435.

[2]) V. I. Lenin, Despre literatură, Ed. P.M.R., Bucureşti, 1950, p. 73.

[3]) V. I. Lenin, Despre literatură şi artă, ed. cit. p. 616.

[4]) Idem, p. 611.

„Paradoxul" comparațiilor în domeniul artei (II)

Ierarhizarea și în genere comparația, ca operații logice, devin oare imposibile atunci cînd, intuitiv, simțim că avem de a face cu autori de valoare aproximativ egală? Atare concluzie n-ar putea fi fundamentată teoretic. Gîndirea logică funcționează în același fel în cazul egalității, ca și în acela al inegalității, are mijloace lingvistice adecvate pentru exprimarea tuturor relațiilor posibile pe care le stabilește între A și B în urma comparării lor. Ar fi necesar să se arate după care criterii putem compara între ei scriitori de o valoare inegală și apoi să se demonstreze că aceste criterii nu funcționează în cazul comparării **a doi scriitori de o** valoare aproximativ egală. Asemenea demonstrație este însă imposibil de făcut. În realitate „gradațiile" care se stabilesc între scriitori de valoare inegală nu sînt ele însele demonstrate: sînt produsul intuiției. Concluzia la care trebuie să ajungem în cazul comparării unor sisteme complexe, este că intuiția constituie un instrument cognitiv imperfect, că sînt necesare mijloace superioare de investigație. Acordînd intuiției o prea mare încredere, nu mai putem observa capcanele pe care ni le întinde cunoașterea bazată pe „bunul simț". Esteticii tradiționale, și în special celei croceene, i se poate reproșa faptul de a nu fi cercetat condițiile și limitele funcționalității intuiției. Asemenea cercetare, care însă **nu se poate face în limitele cunoașterii intuitive,** relevă, mai întîi faptul că în domeniul esteticii intuiția capitulează nu numai în cazul marilor scriitori, ci și în acela al scriitorilor „egali" de o valoare medie sau al unor scriitori la fel de insignifianți, precum și în cazul unor scriitori **de o valoare inegală, dar care au trăit în condiții social-istorice cu totul diferite.** Cu alte cuvinte intuiția ne ajută doar într-un domeniu limitat, unde lucrurile sînt „bătătoare la ochi". Pe cale intuitivă nu se pot stabili așadar nici măcar limitele de funcționare normală a intuiției.

Argumentul cel mai derutant care conduce spre negarea progresului literar-artistic este acela al comparației dintre marile genii creatoare care s-au manifestat de-a lungul veacurilor sau între momentele de înflorire culturală din istoria omenirii. Încă în 1923, în teza sa de doctorat **Das Wertungsproblem in Schillers Poetik,** Vianu arată că este imposibil de stabilit o normă unică a perfecțiunii artistice și că, prin urmare, comparația și ierarhizarea creațiilor în domeniul artei trebuie să întîmpine greutăți de netrecut. El neagă, alături de Schiller, superioritatea absolută a artei antice, fără a susține totuși superioritatea artei moderne; trecerea de la atitudinea „naivă" la cea „sentimentală" poate însemna apariția unei noi tipologii, a unor noi teme și motive etc., dar nu neapărat un spor al inspirației poetice, al realizării și al valorii artistice, arată Vianu. Trebuie observat mai întîi, că o normă unică a „perfecțiunii" nu există în nici un domeniu de activitate umană. Progres nu înseamnă dezvoltarea spre un punct fix, prestabilit și înzestrat cu atributele perfecțiunii, ci o dezvoltare a funcționalității unei structuri în vederea unui rezultat maxim în anumite condiții ale mediului extern. Valoarea acestui rezultat se apreciază totdeauna în raport cu o anumită finalitate, prin urmare problema progresului artistic trebuie începută nu prin căutarea criteriilor unei perfecțiuni absolute, ci prin stabilirea finalității sistemului **artă;** abia apoi se pot căuta căile care au dus la realizarea unor structuri superior funcționale.

Inspirația poetică nu sporește, desigur, o dată cu simpla trecere de la atitudinea „naivă" la cea „sentimentală", dar aceasta nu poate infirma ideea progresului în artă; inspirația artistică poate și trebuie să fie raportată la alte categorii decît la una sau alta din cele două atitudini schilleriene. Apariția unei noi tipologii, a unor noi teme, motive, a unor noi personaje etc. nu atrage desigur, automat, valori artistice superioare, dar aceasta nu înseamnă că universul tematic, fabulatoriu, problematic etc. este indiferent pentru valoarea creației: toate aceste elemente constituie subsisteme ale operei, iar funcționalitatea lor sporită, (extensiunea, importanța, actualitatea etc.) reprezintă implicit un fenomen de optimare a modelului ideal, abstract, cu care operează arta unei epoci în comparație cu epoca premergătoare. Prin această primenire a tematicii, a problematicii, a tipologiei umane etc. crește valoarea **modelului** artei în confruntările interumane. Inspirația poetică nu poate fi legată direct de atitudinea „naivă" sau „sentimentală" a autorului, dar aceasta nu înseamnă că în general o atitudine, adică o **concepție,** nu poate crea premize favorabile sau nefavorabile unei inspirații autentice. Important ni se pare să observăm că raportul esențial care trebuie avut în vedere este acela dintre inspirație și **model.** Talentul, inspirația etc. își spun cuvîntul în realizările care deosebesc între ei pe diferiții scriitori ai aceleiași epoci, care deci pornesc de la același model artistic ideal. Progresul nu este un rezultat **exclusiv** al inspirației, al talentului și genialității, ci este totodată și un elaborat atent și metodic, un rezultat al studiului și al reflecției. În toate domeniile, progresul se realizează prin contribuția unui mare număr de indivizi, unii dintre ei foarte modești ca talent.

Tudor Vianu a luat, adeseori, ca punct de pornire pentru considerațiile sale, teza sceptică cu privire la progresul artei, dar niciodată n-o formulează în termeni categorici, ba, mai mult, uneori relevă fapte care o infirmă. Este semnificativ în acest sens studiul său **Cercetarea stilului.** „S-a pus uneori întrebarea dacă există sau nu un progres în domeniul creațiunii artistice, scrie Vianu. Este evident că întrucît toți artiștii reflectă cîte un moment din dezvoltarea societății, în împrejurări proprii speciale, fiecare din ei are de rezolvat probleme deosebite, cu mijloace adaptate la felul acestor probleme. Marii artiști sînt deci incomparabili între ei și nu este cu putință a stabili un progres, o gradație ascendentă a drumului care-i desparte. Nu se poate spune că Dante este superior lui Virgil și Ariosto lui Dante. Arta – a spus Goethe odată – se găsește în fiecare moment la scopul ei".[8]) Este important de remarcat însă că în același studiu, urmărind evoluția limbii literaturii artistice românești, de la Vasile Alecsandri pînă la Mihai Eminescu, Tudor Vianu observă cu mult adevăr că „nu este cu putință a-i alătura fără a băga de seamă că, în trecerea de la unul la celălalt, lexicul s-a îmbogățit, că sectoare ale limbii, rămase, înainte de Eminescu, în afară de uzul literar, sînt anexate acum expresiei poetice, că limba poetului mai tînăr (a lui Eminescu, n.n.) este mai mlădioasă, prin formele și construcțiile lui mai numeroase, că metaforele, comparațiile și epitetele lui sînt mai expresive".[9])

Această observație a lui Vianu este extrem de valoroasă, ea are o mare importanță metodologică pentru cercetarea problemei pusă aici în discuție.

IGNAT BOCIORT

NOTE:

1. „Iarăși despre măiestrie", Contemporanul, 18. I. 1963. La Bruyère afirma despre Corneille **(Les caractères, I, 54)** că este excelent, dar inegal.
2. Paul Georgescu, **Polivalența necesară,** București, 1967, p. 285.
3. D. Micu, N. Manolescu, **Literatura română de azi,** București, 1965, p. 199.
4. T. Maiorescu, **Critice,** București, 1967, vol. I, p. 162.
5. H. Taine, **Histoire de la litterature anglaise,** I, 2 Aufl. 1866, p. XXX.
6. Fontenelle, **Oeuvres,** procédés d'une notice sur sa vie et ses ouvrages. Melanges, Paris 1825, Tome IV, p. 253.
7. T. Vianu, **Eminescu și Arghezi,** în **Studii de literatură română** Ed. didactică și pedagogică, București, 1965, p. 529.
8. T. Vianu, **Despre stil și artă literară,** Ed. tineretului, 1965 cuvînt omagial de Acad. Al. Philippide, ediție îngrijită și prefață de Marin Bucur, p. 241.
9. Ibidem, p. 242.

TIBERIU BOTTLIK – Bătrînii

Cartea străină

„Oameni costisitori"

Joyce Carol Oates, conferențiară la catedra de literatură engleză de la Universitatea Windsor din Canada, a cucerit interesul publicului cititor american prin romane de remarcabil succes. Un egal interes stîrnește ea și în rîndul criticilor literari care îi apreciază proza în numeroase recenzii publicate în cunoscutele reviste Time, Saturday Review *și* Publishers Weekly. *Faptul că pînă în 1970 i se decernă premiile literare* The Rosenthal Foundation *A*ward *of the National Institute of Arts and Letters și The National Book Award for fiction, iar în 1968 beneficiază de o bursă Guggenheim o consacră ca pe o scriitoare experimentată. Totuși lectura romanelor ei deconcertează adesea cititorul dîndu-i vaga impresie că recitește pagini cunoscute. Să ilustrăm acest lucru răsfoind unul dintre ultimele ei romane,* Expensive People *(Oameni costisitori).*

„Oameni costisitori" se construiește cu scheme cunoscute, dezvăluind cititorului avizat o doză substanțială din J. D. Salinger, ceva din Faulkner, cîte ceva din Updike și o urmă din Henry James. În romanul lui Henry James What Masie Knew *(Ce știa Masie) personajele sînt tratate în mod similar – detracarea unei căsnicii este văzută cu ochii unui copil. Deloc inhibată de o asemenea rezervă, Joyce Carol Oates inspirată, pare-se, de* Das Wunderkind *al lui Thomas Mann și de* The Sound and The Fury *al lui Faulkner, simte o inexplicabilă nevoie de a-și converti copilul într-un fel de idiot schizofrenic genial. Autoarea ar dori ca cititorul să perceapă acțiunea prin ochii copilului, dar pastișa literară este atît de evidentă încît cititorul refuză participarea considerînd personajul neverosimil.*

Părînd să intuiască fragilitatea poziției sale, autoarea întrerupe narațiunea din cinci în cinci minute pentru a-i reaminti cititorului că ceea ce citește nu este doar o simplă povestire, ci „viața autentică".

Personajele lui Joyce Carol Oates aparțin lumii create de Salinger – ființe bogate, lucide, inteligente, dezrădăcinate, fără un țel în viață, trupuri investite mecanic cu roluri sociale net definite.

În „Oameni costisitori" putem întîlni valoroase accente de critică socială, cu toate că dificultățile legate de punctul de vedere al personajelor dau criticii o notă difuză. Din perspectiva mamei, un personaj al cărții, tema constă în dificultățile întîmpinate de un imigrant intelectual, excentric și boem, în încercarea de a se „înfige" într-un anumit strat al societății americane. Această societate a fost, pe drept cuvînt, demascată de numeroși scriitori americani, printre care se înscrie și John Updike cu unul din ultimele sale romane „Couples". Este vorba de o textură complexă de avuție, educație (cît se cere), luciditate ironică, ipocrizie puritană, risipă agresivă, politețe disprețuitoare, nonșalanță studiată și aroganță umilă. Aspirațiile acestei societăți „vicios închise" îl împing pe „eroul" de zece ani al acestei cărți mai întîi la stări de vomă incoercibilă, la nebunie, apoi la crimă și în cele din urmă la sinucidere. Ironia acestei cărți se explică în parte și prin faptul că nici unul din personajele principale nu pune la îndoială sistemul de valori al acestei societăți. Lamentabila patimă a acestor personaje pentru valorile societății lor este cel mai dur rechizitoriu ce i se putea face.

Critica societății este însă subminată de faptul că nu este făcută de pe o poziție consecventă. Autoarea nu pare să se fi gîndit la vreo alternativă și de multe ori ea însăși ne face impresia că acceptă valorile acestei societăți și că este atrasă de aspectul ei exterior, confortul pe care îl oferă, intimitatea degajată din bibliotecă etc. Într-adevăr, ea pare să fie un simptom al societății pe care o critică și care este caracterizată de oameni a căror nemulțumire sterilă nu face decît să contribuie la înăsprirea normelor ei. Singurele soluții pe care le propune romanul sînt pur și simplu intrarea în alte pături ale aceleiași societăți, unde jocurile sînt identice, dar miza este mai mică sau mai mare.

În concluzie, putem spune că Joyce Carol Oates este o romancieră care își cunoaște foarte bine meșteșugul și de aceea popularitatea ei este ușor de explicat. Romanele ei fac dovada unui simț bine dezvoltat al acțiunii și intrigii iar scrisul ei reușește să stîrnească interesul cititorului. Pe de altă parte, contribuția ei la evoluția romanului este minimă, dacă nu chiar inexistentă. Multe din procedeele și tehnicile pe care le folosește sînt fie de împrumut, fie stîngace. În special, tema lucidității pare să-i fie greu de tratat. Pe bună dreptate ea nu este convinsă de propriile ei convenții cu privire la punctul de vedere al personajului literar și de aceea distrage atenția cititorului cu repetiții și scuze inutile. Scrisul ei n-ar avea decît de cîștigat dacă ea s-ar concentra asupra punctelor ei forte, cum ar fi intriga, incidentul, și satira socială, și ar abandona experiențele artificial „literare" în domeniul formei, psihologiei și nivelelor multiple ale conștiinței.

LORING TAYLOR

DAMIAN URECHE

Noapte de zile mari

Ploaia dă culorii profunzime lichidă,
Și seara ezită să se supună
Cu ultimul spasm in arterele beznei,
Lingă conturul negru al oglinzii,
Cind spațiul ineacă piatra in sine,
Cind pacea se sparge sub tremurul vieții,
O pierdere in care-ncap corăbii
Ori calde năvoade in calde lagune,
Și tirguri de jeratic se desfășoară-n daruri
Să ridici un gind la inălțimea amurgului,
Fiindcă ciudata formă din aerul secret
Incape vie in oglinda lumii
Cind stele clipocesc și se răsfring
Imbălsămate-n vise minerale
Cu imperiul de ani al materiei,
Și pat de piatră in delir de forță,
Cu imensa orgă de granit,
Spre trecătoarea de la frunte,
Unde ne primește cintecul,
Intr-o casă mare cit aerul !

★

Pină cind focul e cuprins de iubire,
Și polenul singeră in marginea nopții,
Scinteie pe rana deschisă,
Și lungile tăceri ale singelui cu prag de ecou,
Grăbindu-se pe roți muzicale,
La intilnirea sacră-a luminii suind,
Flacăra e ascunsă, broderii de amurg
Cumpănă dintre lut și grai.
Și-i un dans pe germinarea lentă
Izvorind din suprafețe tremurate
Și eu nu mai știu sfirșitul undelor,
Cind un fluid tăcut mă stăpinește,
Ea vine cu pași ce-mprăștie clipa,
Pericol, zic, pericolul viorii
Fulgeră și-mi bea respirația
Ia seama, spun nopții, mă sfișie
Aerul băut la trecerea ei,
Ea vine ghilotinindu-mi voința,
Păianjeni imensi imi leagă privirile

★

Și numai umbra poate să decidă.
E lingă mine mult mai mult ca mine,
Și freamătul se dăruie-mpietrit,
Lumina se trage și descrește lent,
Și-acum cu bezna gura se-nrudește
Ca mersul in nocturnă al fintinii,
Ating cu fruntea limitele umbrei
O delicată umbră ce mă asfixiază,
Cum iese crinul din obscuritate,
Tăcut prizonier al iernii tale
S-a dezgolit fiindu-ne complice
Uitat in armonia care ineacă gleznele,
Cum lași să cadă picături de stele
Pe steagul voluptății cald ingropat in perne,
Tăcerea doar pindește in vena unui zeu,
Tăioasă precum sania secundei,
Viltori din intunericul insuflețit,
Și talpa piciorului gol licărind,
Unica floare ce nu bea lumină,
Stau incleștat de gitul neantului
Cerșindu-i eroismul de-a nu mă părăsi.

★

Dar se trezește frigul și explică,
Apus de soare incrustat pe umeri,
Și raze de umilă măreție
Legindu-se să nu ne scape clipa,
Ea, care ne măsoară in magică durere,
Eclipsa miinilor in uitarea de sine,
Ca piatra saturată de plinsul
Statuilor culcate in brațele furtunii,
Iarăși dorind o suferință hrănitoare,
Acoperind cu valuri căderile cometei,
Parcă mi-aș pipăi propria teamă,
Parcă se deschide petala și mă absoarbe
Și mă inghite cu propria-mi foame,
Oprite-n luciu doar obiectele vorbesc
Și doar indiferența lor eternă
Stă dreaptă-n dinastia umbrei,
Și numai ea in lenea abundentă,
Și numai ea in partea de răspuns a ecoului,
Imi vizitează pustiind adincul,
Tăcerile din gura care tremură.

★

Pedeapsa fericită-n umbra vie,
Și ordine-n nisipuri mișcătoare,
Uimirea ține toate firele nopții,
Lăsind boarea pe retina difuză,
Fluviul primit in brațe de alt fluviu,
Pe loc șerpuind, ingăduind valuri zidite,
Ingrămădind sorii in spinul singelui,
Și dreptul cald de-a fi aleasă,
In impozantul repaus al spațiului,
Dar chinul unei vilvătăi se roagă
In punctul solitar ieșit din haos,
Sprijin dorinței in călătorie,
Și tu, pe coridorul insomniei,
Și spaima de răcoarea unei glezne
Cind numai supunerea suie-n candoare,
Dar față-n față foc și pasăre,
Pindindu-se unde se-ncheie gindul,
Acolo unde forma ei a pus peceți,
Vor dăinui in clocotul plecării
Abstracțiuni mai limpezi decit roua
Dar două umbre-n clipa desfăcută,
Dar față-n față foc și pasăre.

Baladă pentru Fata-Morgana

Limpezi mai sint rătăcirile păsării,
Dacă din ele răsare cintecul,
Precum intind mina spre tine, fata de aer.
Cavalcadă de cai și-un singur călăreț
Alergind spre timpanul iluziei,
Cu cit mai departe, cu cit niciodată
Nu poți imbrățișa trupul fumului,
Sclipitorul și lunecosul fum de astru.
Așteaptă-mă, nu mai am piatră !
Pe ce voi păși, pe ce-mi voi cheltui soarele,
Dacă nu pe respirația unei luntri ?
Să fiu legat de copaci, am alerga impreună,
Am fugi pe rădăcini disparate,
Balansind sferele zilei și nopții,
Intilnind civilizații de flori in spectacol,
Pentru care nu ne ajung
Piinile timpului.

★

Dar tu ești bună, fată-morgană,
Nălucă suind descheiată la haina surisului,
Dă-mi nisipul tot inapoi, fată-morgană.

DAMIAN URECHE – „Elogiu nostalgiei"

Dă-mi averea pașilor, și ea eternă ca tine,
Pulberea de curcubeu inșelat,
Ai o frunte acolo, ți-o desenează linia dorului,
Ai un cintec de spus pe-nchiderea buzelor,
Răstignită in fugă, lumina ți-l cere,
Și mai sint umerii, și mai sint brațele –
Dar cine trebuia să le știe cu-așa deznădejde,
Cu-atita intrupare de rai a dorinței ?
Arde iarba sub cupole de frig,
Morgana, zic, orga morgana,
Prin care cinți și incinți soarta drumului –
Lingă statui lucitoare de beznă.

★

Orga-morgana dă semnul virtejului,
Din patru vinturi vorbind, rătăcind,
Orga-morgana, alături fumegă lacrima,
Zăvorul unei flori in plină primejdie.

★

Pe urmele mele umbra,
Șarpe legat cu mișcările lumii,
Imi pierd stolul de lucruri,
Cercul se desface și-mi dă cerul.
Ce belșug in mine se ascunde,
Cite adevăruri pe arșița mugurilor ?
Intinderi pe gheață de platină.
Unde-s hotarele, orga morgana ?
Sub mesteceni topiți de pulberea lunii.

★

Luăm de la-nceput nisipul
Ce ni se dă la drum nepăsător.
Iarăși se-arată,
Făcind semne cardinale orga-morgana.
Cine are inimă să-ncerce caldul pustiului,
Să-ncerce dacă nu ascunde nisipul
Cea mai ieftină comoară a zeilor.
Și comoara se joacă cu viața morganei
Ca o fintină ce umblă pe lume iubind
Focul stirnit de vijelia visului.

Bega și un gram de zăpadă

Era o primăvară in expansiune
Mă buimăcise ca să mă exprime,
De la celălalt capăt al lumii
Un fir de iarbă se intronase aici
Cu toate vijeliile lui aburinde,
Miracol de martie innebunise aerul,
Bolnav de uimire creștea cu-nverșunare
Năvălind in meandre secrete,
Lingă lumina necruțătoare,
Ce bate in reflexe opaline,
Iși incearcă drumul inflexibil
Pentru a suspenda piatra in spațiu,
Silind cerul să ne recunoască,
In nopți somptuoase domnește flacăra,
Ritmind intre plinuri și goluri,
Ca un zeu ce ține in mină fulgerul
Devastind pinza uitată pe turnuri,
Unde mișcarea simplifică opera clipei,
Pentru simfonia care se naște
Vrăjind durerea unei noi creații.

★

Dar norii strinși din nou pentru supliciu,
Dar zările se organizează spontan,
Pentru inscăunarea iubirii,
Cum in săpăturile pietrei se simte veșnicia,
Ceva ne doare că nu știm ce spune,
In seama țărmurilor șerpuim
Ne desenăm cu setea de-a trăi
Și arborii nu uită pardosind limpezimea,
Cind iarba urcă pe acoperisuri,
In dantele de frunză ostenită,
Pentru a-și cere dreptul de a rămine-acolo,
In plin soare și in plină ploaie,
In plină libertate a senzației,
Cum dealurile imprumută de la munți
Aprinsul gest de-a-ncăpea-n imensitate,
Și case albe cu obloane insetindu-ne,
Dintr-un efort al despărțirii ce ne urmărește,
Cum după vijelia unei iubiri iți mai răsar in față,
Cum din tirania iernii mai bintuie pieptul
Bega și un gram de zăpadă.

★

Un cer prea blind pentru a iubi primejdia,
El ne arată surisul primordial,
Răvășind ceața pină la inimile mărginașe,
Glasul de iarbă gigantică dă ocol epocii,
Perpendiculară pe sfișierea albastră,
Să deschidă pumnii de bronz din ziduri,
Să țișnească din pămint statui uitate,
Intr-o altă ambianță a mării,
Și cai ținuți in friu de piatră,
Să nu-și mai cheltuie galopu-n pacea drumului,
Cind mișcă miinile o ploaie clocotită,
Și tu săruți femeia in dangăt de clopote,
Și iși pierde virsta pe arsuri de-mbrățișare,
Să iei forma sensibilă a dansului,
Și aerul pe braț să se topească,
Invincibilă să fie uitarea de sine
Pentru dușmanul drag, o, trupul nostru
Irosindu-se-n grăbita-nțelepciune a cărnii,
Ca o vestire rară ce și-a pierdut limita,
Intr-o magnifică devastare.

★

Dar te indeamnă la marile-armonii
Să plingi de bucurie la adierea vintului,
Apa umilă și lașă, imbrăcindu-ți picioarele,
Răspindește această agonie a zilei
Și febra soarelui ingălbenind nervii destinului,
Cind moare iarna să ne certăm pe oasele ei,
Intr-un spațiu greoi, inscris in tunete,
Și noi refuzăm să urmăm iarba,
Se curmă și-ncepe, sinteză invelind anotimpul,
In minunatul covor albastru cad zorile,
De vreme ce ne bănuim dincolo de răgaz,
Și-nchidem pleoapele ca să vedem mai bine,
Ca două flori impreunate, ce imploră,
Și nu-i decit o consolare in orgoliu,
Și-un drum rotund in centrul pasiunii,
Cind pe valuri de dragoste se zguduie-ntunericul,
Și doar un vint puternic mai usucă roua,
Nervos și suplu crește raza dorului,
Te voi cuprinde azi, te voi infășura
Intr-un păienjeniș de tristeți necruțătoare,
Incit se poate vedea calmul din răstignire,
Să-ți fac leagăn de alungat singurătatea
Vin să tulburi creșterea-n piept a norilor.

★

O ființă care ia parte la mersul dramei,
Și se crispează in căldura ce-și atinge ținta,
Și-un imn deasupra catedralei intonează tăcerea,
Cum omul se dezvăluie sieși,
Intr-un potop de harfe ce ne-au inlănțuit,
Fecunda destrămare a ierbii și-a iubirii
Vorbește despre o salcie străfulgerată
Ce m-a-ngropat in viața unei flori,
Și-acum parfumul in declin mai fumegă
Săltind din ape ruinele unui amurg,
Dar nu-ți intoarce privirile, dragoste,
Mai am o mină de străluciri să-ți arunc,
Și-un zvon nedeslușit și o trezire nouă,
Cum vin augustele grădini cu brazi,
Și ochii mei clocotind de imaginație
Să te mai vadă trecind, se leagănă crinii,
Care de-atita plins s-au liniștit,
Războinicii acelor dragi miresme
Pe care trupul tău le-nchide in seiful plecării,
Și eu te cint cu pleoapele in piatra orașului.

TITUS SUCIU

DREPTE PARALELE

„Haide !". Atît, fără să se fi oprit măcar să fi încetinit, îi spusese bărbatul cînd ajunsese în dreptul ei, după care se îndepărtă oarecum nemulțumit, străin și rău. Iar ea, care-l urmărise de cum se ivise la capătul aleii, ori poate de și mai dinainte, de la ultima lor despărțire de la care nu trecuse prea multă vreme dar de la care trăise atîtea și atîtea neliniști – pentru că de foarte multe ori nu vrem să dăm importanță tonului sperînd că mai apoi vom reuși totuși să găsim în sufletul celuilalt ceea ce cuvîntul trezește în noi spontan și năvalnic – se ridică și-l urmă. Pe chip cu un oarecare început de zîmbet, abia descifrabil, ce avea rădăcinile înfipte numai în amărăciunea din ea.

Nu mergeau în același rînd, între ei exista distanța care se crease în timpul scurs de la momentul în care bărbatul rostise cuvîntul și cel al ridicării ei de pe bancă. Iar cei trei pași care apăruseră astfel între ei se păstrau mereu pentru că nici bărbatul nu-și încetinea mersul, nici femeia nu se grăbea, aveau același fuleu și mențineau același ritm – care putea veni de la cunoașterea perfectă a lui, de la însușirea exactă a desfășurării acestuia în lungi plimbări în care pașii se înmulțiseră știindu-se alături, ori se împletiseră în același timp prin covorul gros de frunze galbene și moarte. Care putea însă veni și de la cu totul altceva, de la torturanta obișnuință de a păstra mereu aceeași distanță pînă la el, de la teama, aproape sălbatică, ca nu cumva să rămînă atît de în urmă încît să nu mai fie băgată în seamă dar nici să nu se apropie prea mult și să încîlcească firavul fir de legătură pe care ea îl spera existînd totuși între ei.

„Nu, n-o să te dezamăgesc niciodată !". Așa îi spusese atunci, la început, într-o zi care nu putuse fi decît a lor, Și, pentru că nu găsise nici un cuvînt atît de cald cum erau cele pe care le simțise revărsîndu-se peste ea, îi răspunsese printr-un gest, în care pusese și ceea ce era al cuvintelor ce nu voiseră să vină și ceea ce era a gestului însuși – îi întinse mîna. Tînărul nu i-o sărutase posesiv – asta poate că i-ar fi displăcut și ar fi făcut-o să-l creadă nesincer, ori poate că totuși i-ar fi plăcut, mai mult chiar decît s-ar fi așteptat pentru că atunci nu erau prea multe gesturi care să-i fi displăcut dacă le făcea el, tînărul acela care nu era desigur ca alți tineri – i-o sărutase scurt, de-a dreptul fugar, fără să guste, din cauza tremurului ce-l năpădise, frăgezimea și tinerețea întregii ei făpturi. Dar strîngerea de după sărut, de după acel moment neașteptat nici de unul dar dorit în taină de amîndoi, cînd se întorseseră și pășiseră în aceeași direcție, se prelungise mult. Apoi li se sloboziseră și vorbele, și aflaseră unul despre celălalt amănunte noi dar și din acelea pe care le smulseseră deja de la persoane oarecari, și acestea, ca și cele aflate abia atunci pentru prima dată, li se păreau cele mai neobișnuite întîmplări, pentru a căror cunoaștere timpul folosit nu putea fi socotit nicidecum pierdut ci adăugat propriilor lor existențe.

El era și acum în față, la aceeași distanță de trei pași, înaintînd și acum hotărît dar parcă și chinuit, iar ea-l urma supusă, cu ochii țintă pe făptura lui, ori, cine știe, privindu-l oarbă pentru că gîndurile i se întorseseră undeva înapoi și mergea doar așa, din inerție și poate că împotriva voinței ei. „Ce cauți aici ce vrei de la mine ?". „Mihai..." „Asta mă sîcîie, și cînd ceva mă sîcîie o apuc peste arătură !". „Mihai dragă...". „Termină, lasă mutrele astea și spune-mi ce vrei. Știi doar că asta nu-mi place !". „Nu înțeleg ce spui, Mihai, nu înțeleg ce vrei". „Să pleci, asta vreau, să pleci imediat !". „Mihai nu, nu..." „Pleacă. Nu auzi ? Pleacă imediat acasă. Pleacă !". Asta fusese prima lor ceartă, ivită atît de nefiresc din pura lor iubire de pînă atunci, pe care o avuseseră la vreo zece luni după ce-și juraseră la nesfîrșit și atunci cînd se priviseră în ochi în fața oficialităților. Pînă atunci nu-l mai căutase pentru că uzina era departe și ieșea și ea tîrziu de la serviciu, dar atunci. pentru că de o săptămînă era în concediu – nu se simțea bine – se plictisise și venise după el crezînd, fiind de fapt sigură, că o să-i facă plăcere. Venise încet, pe jos, într-o plimbare de peste o oră și era foarte obosită, dar cînd se gîndea la zîmbetul și bucuria cu care avea s-o întîmpine nu putea să scape de ideea că și de data asta prețul era mai mare decît valoarea efortului ei. Și tocmai de aceea, nu numai atunci imediat dar și mai tîrziu, ori de cîte ori încerca să-și explice atitudinea lui, toate drumurile ce duceau spre vreo justificare a acelei neobișnuite ieșiri deveneau impracticabile și mereu înșelătoare. Atunci, își zise ea ușor pierdută, atunci am mers pentru prima dată așa, în spatele lui, la distanță, fără să am curajul să mă apropii... Ieșise din uzină, după cearta aceea, sfîrșită, și gîndurile acelea, că o să cadă și o să se facă de rîs o înnebuneau și mai rău. Avusese noroc că mai găsise totuși atîtea puteri cu cîte să ajungă pînă la cofetăria de vizavi. Pe prima masă de lîngă intrare găsise resturile unei consumații și un pahar, pe jumătate folosit, pe care îl duse la gură cu amîndouă mîinile fără să se fi gîndit la motivele pentru care n-ar fi trebuit să facă acel gest. O ajutaseră îndată și fetele de la tejghea, îi aduseseră apă proaspătă, o frecționaseră pe frunte și la încheieturi. Și își revenise, încet-încet haosul ce nu-i permisese un timp să se folosească de puterile ei se convertea în reală capacitate de a lua hotărîri și a le duce la împlinire. Ar fi putut de acum să meargă acasă ! Dar n-o făcu ! Și de fapt nici nu se gîndea s-o facă pentru că gîndurile începuseră să cuprindă realitatea mult mai analitic. Doamne, doamne dacă asta era realitatea... Și aproape că-i păre rău că dăduse peste acel spin pentru că știa că n-avea să și-l poată scoate din inimă nici dacă realitatea era alta decît cea din închipuirea ei. Asta pentru că, sigur, așa era, bănuiala ei era de fapt celălalt capăt al toiagului cu care o lovise bărbatul cînd vorbiseră. Și rămase acolo privind oarbă poarta uzinei.

Nu peste mult timp strada se umplu de oameni – era ora schimbului – și femeia deveni atentă. Dar cînd îl văzu ieșind, cu toate că asta fusese în fond rațiunea rămînerii ei în acel loc, tresări, se cabră ca mușcată de teama aceea rea și atît de nouă pentru ea. Și doar atît se strădui, să nu scape nici un gest de-al bărbatului. Nu i se păru însă nimic suspect. Dar nu, doamne nu, și femeia simțea din nou cum i se scurg puterile, bărbatul nu apucase înspre casă. Daci bănuiala acea, situația aceea pe care nu o poate suporta nimeni... Și acum i se părea că și în gesturile lui, cele de la ieșirea din uzină. distinge ceva ce la prima interpretare îi scăpase ; o oarecare grabă, nesiguranță, și poate, chiar și altceva. Frica însă c-o să-l piardă din ochi o smulsese de pe scaun chiar și în starea în care era. Și porni pe urmele lui bezmetică, privind numai înainte dar lovindu-se de toți cei pe lîngă care trecea, cu voluptate, chiar dacă din cauza asta înainta mai greu, de parcă asta era un fel de autobiciuire prin care cerea tuturor celor mai tari decît ea un strop de cumpătare și înțelepciune. Pentru că, sigur, n-ar fi trebuit de fapt să facă ceea ce făcea...

Nu știa de ce-i vorbise așa, ce-l apucase să înșire cuvintele acelea pentru care simțise regrete chiar în timpul rostirii lor. Poate unde colegii lui n-o văzuseră pînă acum și ea apăruse în starea aceea, lipsită total de grație și tinerețe, deformată și congestionată de sarcină ?... Dar nu, explicația ieșirii lui nu se găsea în aceea că n-o iubea. Acasă, în căminul lor, pe nici o altă femeie nu și-o închipuia mișcîndu-se în vreun mod mai plăcut. O privea de atîtea ori cu ochi ce spuneau totul, la care ea, mascînd foarte stîngaci încîntarea ce-o cuprindea, murmura. „S-a întîmplat ceva ?". „Nu știu. Simt doar atît, că privindu-te sînt fericit !" Și se trezeau înlănțuiți, striviți în îmbrățișări, devorați de dragoste. Dragoste, da... dar cînd se ridicau... și se îndepărtau fără să se uite unul la celălalt... Era însă convins că o iubea, că se iubeau, pentru că se uita din nou la ea într-un anumit fel. „S-a întîmplat ceva ?". „Nu știu. Simt doar atît, că privindu-te sînt fericit..."

Atunci nu mersese direct acasă ci în oraș, ca să cumpere flori. În buchet pusese o explicație, de fapt mai multe pentru că cu cît încerca să fie mai convingător și aducea explicația mai înspre forma finală, cu atît își dădea seama că nu se putea înțelege nimic din ea, și atunci încerca să atace altă idee, la care trebuia să renunțe curînd pentru o alta, în care la început credea dar care se dovedea pînă la urmă a fi tot atît de perfidă ca și cele de pînă acum, ceea ce-l făcea să nu mai aibă putere să creadă în nimic și să lase totul așa cum era, un haos de cuvinte ce pluteau peste ei și-i aruncau în lături gîtuind orișice gest prin care se mai puteau găsi. „Știi", – îi spusese ea atunci cînd și lui i se contură aceeași impresie, de parcă i-ar fi intuit gîndurile – nu trebuie să rupi nicodată ceea ce mai vrei să dăinuie. Va avea un nod, în care se vor opri bucuriile încă de la început !". Și pentru el nodul era senzația de culpă, pentru ea aceea de mințită și înșelată.

I-ar fi plăcut, dar acum strada era pustie, să meargă ca atunci, să se lovească de trecători și să întîmpine rezistență, o pulsatorie împotrivire care să-i biciuiască înaintarea și hotărîrea, oarbă și bezmetică, de a se ține mereu la aceeași distanță de el. Și poate că ar fi vrut, ca, în răstimpurile scurte în care s-ar fi lovit de cineva, să se sprijine de el, de acel trup complet străin, mai obosit fizicește, poate, decît al ei, dar în care, desigur, flacăra care în ea abia mai pîlpîia ardea viguros și încurajator. Pentru că, doamne, cît de obosită se simțea, și nu de mers ci de hotărîrea aceea a ei de a se ține mereu în urma lui. Asta fiindcă așa trecuse timpul de atunci, fără să readucă ceea ce distrusese, ceea ce acum părea frumos și odihnitor așa cum pare orice sentiment pierdut, fără să readucă nici măcar acel ceva în a cărui strălucire domestică și plină de mulțumiri mărunte ne obișnuim să credem că găsim tot ceea ce ne poate da viața. „Azi am putea, oboseala asta de pe chipul tău nu-mi place, să...". „O să mă întind puțin, tu fă ce vrei...". Așa se împotmoleau toate încercările, ale amîndurora, de a rechema ceva ce se rupsese poate prea devreme ca să se mai poate regenera, poate prea neașteptat ca să mai poată fi refăcut. Iar sarcina înainta, și femeia se închidea tot mai mult în ea însăși, în psihoza ei, ieșind din ce în ce mai rar în întîmpinarea bărbatului, care o înțelegea totuși atunci cînd sentimentul acela de culpă îl biruia, cînd îl încerca senzația că distrusese toate temeliile din lume. Dar în acele clipe femeia era adunată în sine, cu punțile ridicate și chemările lui, încercările lui disperate de a reclădi, pe fundamentul unor sincere recunoașteri a greșelilor, ceea ce odată se ridicase atît de frumos din tremur interior și fascinație ireală, nu reușeau să treacă peste zona dificilă a explicațiilor și se înecau sfîrîind în neagra lucire a veșnicelor refuzuri. Și atunci se întorcea și el cu spatele și se îndepărta, fugea de ea și de sine însuși zicîndu-și că greșeala nu o făcuse atunci, la uzină, ci mult mai înainte, atunci cînd luase o anumită hotărîre, în a cărei sferă, după cum vedea, se găseau numai regrete și păreri de rău. Iar toate aceste frînturi de nesocotințe, neacoperite de gînd matur și chibzuit, îl duceau acolo unde nu mai vedea ca posibil gestul pentru care înainte luptase, acolo unde îl țintuia demonic o perifdă incapacitate în a îmbrățișa chemările ce veneau acum din privirea și dispoziția femeii deși pe undeva era conștient că, dacă în acele clipe, ar fi primit mîna ce i se întindea, ar fi îngenunchiat și ar fi sărutat chipul în care lovise atît de crud odată, din prea multă prostie tinerească, pacea i-ar fi cuprins din nou în brațe și le-ar fi adus în sînge gestul mărunt și bucuria împlinirii lui. Dar nu, n-o putea face, și continua să fugă, și de ea și de el însuși, fără să știe de ce.

Și apoi venise ceasul acela nefericit, în care sperase, în care știa bine că sperase și ea – băiețelul lor se născuse mort !...

Atunci, de la maternitate, merseseră alături, în același pas, în același ritm și totuși nu se simțiseră unul pe celălalt pentru că erau atît de departe încît nu gemetele li se pierdeau ci și strigătele, chiar și semnele acelea ce și le făceau cu mîna ridcată deasupra capului pentru a putea fi văzuți de cît mai de departe. Asta pentru că mîna trecută pe sub brațul ei putea fi o mînă oarecare, poate chiar mai puțin, în orice caz nu a aceluia care sădise viață în pîntecele ei ci, dimpotrivă, a aceluia care o... „Nu, nu !", își striga ea disperată, „nu mă lăsa doamne să ajung la închegarea literelor din acel cuvînt !"

Zilele trecuseră apoi și mai greu, așa cum trec nenorocirile, încet și parcă totuși rămînînd. Și nu mai putea sta în casă, atunci cînd din colțul în care se retrăgea, în care o vedea mereu în aceeași poziție și în îmbrăcăminte neagră, se îndreptau înspre el fiarele unor imputări nerostite dar reluate pînă la durerea și a ultimei celule din acelea a căror secreție este acest atît de ciudat produs, gîndul și neliniștea, izbea ușa de perete și se arunca în stradă, în zgomotul înnebunitor și liniștitor al ei.

Dar toate acestea, în fine, trecuseră, rămăseseră în urmă pentru că de astăzi avea să se schimbe totul. Ea îl așteptase, neștiind prea bine de ce dar înțelegînd, ca și el de altfel, că după ce întîlnirea va fi avut loc, va ajunge și la înțelegerea motivului pentru care acceptase să vină. Bărbatul nu se întorsese niciodată, e adevărat, mersese mereu cu privirea aruncată undeva înainte dar o simțise tot timpul, cu atîta exactitate încît își putea preciza nu numai poziția ci și starea ei lăuntrică. „O !", își zise el mulțumit și încrezător, „dacă aceste stări, ale ei și ale mele, s-ar fi întîlnit mai devreme..." Și doar cîțiva pași mai aveau pînă acasă, doar atît și vor arunca peste pervazuri căutătura aceea neagră și cuvîntul ce lovește, peste prag gîndurile rele și gesturile ciuntite, lăsînd totul deschis pentru ca soarele și vîntul să usuce orișice jilăveală de pe pereții iubirii lor. Și speranța aceasta îl încălzește, și-l încălzește îndoit pentru că i se părea c-o simțea și în femeia ce venea în urma lui, și-l face, ca și conștiința faptului că aceștia erau ultimii pași ce nu se mai împleteau cu ai ei, să meargă mai repede, tot mai repede, de-a dreptul să se arunce în ușă și să se întoarcă cu brațele deschise pentru a o cuprinde pe femeie la piept. Dar, întorcîndu-se, rămîne așa, răstignit, cu un încremenit început de zîmbet pe chip – femeia nu era nicăieri !

În fond femeia de mult nu mai era în urma lui, dar asta abia acum o înțelegea pe deplin !

TIBERIU BOTTLIK – Casă turcească

Vulcan, noroc bun!

„A doua tinerețe a Vulcanului"

Ne-am obișnuit să credem că un primar se ocupă aproape în exclusivitate cu probleme de gospodărire a orașului, deci cu probleme oarecum pur administrative. Primarul orașului Vulcan, însă, ne-a infirmat această prejudecată. Ca unul care a lucrat în mină (la Aninoasa) timp de 6 ani, cunoaște problemele omului și se preocupă îndeaproape de rezolvarea lor.

„Orașul Vulcan, avea în 1951 doar 8.500 locuitori Azi are peste 30.000. Sintem intr-o continuă dezvoltare. Mina din Vulcan este considerată ca cel mai bun colectiv din Valea Jiului".

Despre ponderea economică, Petru Barbu, (încă) tinărul primar al tinărului oraș Vulcan ne vorbește cu vădită mindrie și emoție :

„În ce privește producția industrială, deținem locul 3 pe județ. Ne depășește Hunedoara și Deva. Pentru județul Hunedoara, Vulcanul dă 7% din totalul producției globale.

Cărbunele ! Această piine a industriei !

Eroii cărbunelui, oamenii de azi, ai Vulcanului, au istoria lor, locul lor bine definit în societate.

„Construim anual 450 apartamente. De altfel, peste 75% din populația orașului locuiește în blocuri noi".

Aflăm de la primarul Petru Barbu ce e nou și vechi în mentalitatea minerului.

„Vocabularul minerului s-a schimbat De asemenea atitudinea lui față de problemele sociale, conștiința s-a schimbat și ea. De pildă, la brigada lui Vespasian Catană s-a produs o d e f e c ț i u n e. Vespasian nu a ieșit din mină 24 de ore. Dar aceasta nu-i decit una din nenumăratele dovezi de e r o i s m al oamenilor noștri".

Mai aflăm lucruri bune despre asistența sanitară (spital cu 300 de paturi), despre buna gospodărire a resurselor interne, despre activitatea cultural-educativă și sportivă. In ultimii doi ani au fost date în folosință două noi complexe comerciale. Pentru viitor se prevede construirea (in 1976–77) unei Case de cultură, a unui cinematograf, a unui local pentru poștă, noi unități comerciale etc.

Date interesante despre activitatea culturală și sportivă ne dă și Aurel Bârlea, secretarul cu problemele de propagandă.

Ca o concluzie a discuțiilor noastre purtate la sediul primăriei, tovarășul Petru Barbu declară : „Dezvoltarea orașului e legată de minerit. Orașul e nou, dar oamenii vorbesc de a doua tinerețe a Vulcanului".

ION VELICAN

Fișă pentru un portret

Îmi va fi imposibil să înghesui în două pagini dactilografiate toate impresiile din aceste zile petrecute la Vulcan. Nu mai vorbesc de faptul că oamenii aceia minunați, noii mei prieteni, nu pot fi „micșorați", incit să „incapă" in această coloană de revistă. Promit insă că voi reveni pe Valea Jiului și atunci, cine știe, voi incerca să scriu o carte. Despre ei. Deocamdată aș dori să-i știți măcar după nume (pe cei cărora le-am aflat numele) : Gheorghe Cimpean, Teodor Arvinte, Mircea Plic, Gheorghe Popescu (Gheghe), Nicolae Vasiu, Maria și Marin Bouleanu, Argint Dorel Alexandru, Ștefu Ionel Teodor, Budu Tiberiu, Constantina și Gheorghe Dricu, George Holobică, Tiberiu Lăpădătoni (muncitori, profesori, activiști, tehnicieni) și ... Șați !

Cine nu-l cunoaște pe Șați ? După numele celălalt, mai puțini. Ei bine, să vi-l prezint pe Kardos Anton, șeful complexului de alimentație publică din Vulcan ! Scund, rotund, păr in inele mari, castaniu inchis, nas de boxer, buze pline, ochi verzi-albaștri ; 42 de ani ; născut la Aninoasa, in casă de mineri, el insuși miner (din '48 și pină in '68, 20 de ani, de la muncitor necalificat, miner, maistru principal electromecanic), pină la un accident care l-a obligat să-și schimbe meseria : intr-un cuvint, Șați !

Astăzi conduce acest complex format dintr-o cofetărie, o braserie, un „lacto-vegetarian", o „gospodină", un „expres", un restaurant (PERLA), o „incintă la Preparație" și un „punct de agrement". Bun și apreciat gospodar, inteligent și cu simțul umorului. Mi-am notat cu plăcere și cu uimire citeva fraze „șoțiene" :

„Eu am să trăiesc foarte mult, fiindcă dorm puțin".

„Nu fumez, din lene".

„Meseria asta e grea. Oamenii pretind. Trebuie să ai psihicul necesar ca să-i ințelegi".

„În orice meserie, ca să ceri celor pe care-i conduci, trebuie să cunoști și să dovedești că știi și poți să faci ceea ce le ceri".

„Trăiesc pentru satisfacția celorlalți și sint mulțumit".

„Lumea consumă – eu servesc".

„Nu casca trebuie să apere capul, ci capul trebuie să apere casca".

„La un bun umor nu trebuie să rîzi, trebuie să te gindești".

Sint gata să fac prinsoare cu mine insumi că și Șați va ocupa un capitol intreg din cartea pe care o visez.

LAURENȚIU CERNEȚ

Scoala Vulcanului

Primul contact cu elevii liceului din Vulcan l-am avut în sala mare a Clubului muncitoresc, aparținind minelor. O sală caldă, activă, participare masivă. Este pentru a doua oară cind, în acești ani, avind mereu intilniri cu elevii și în general cu tineretul, am rămas plăcut impresionat de interesul și dorința celor din sală de a cunoaște scriitori, a-i asculta și primi de la ei o semnătură pe o carte. Simplă curiozitate, îndemnul și exemplul profesorilor, interes pentru literatură, stirnit de laboratorul audio-vizual despre care aflasem cu o zi mai inainte ? Poate toate acestea la un loc. De aceea eram cu atit mai curios să le cunosc liceul condus de profesorul Iulian Antoce care este in același timp și președintele Comitetului culturii și educației socialiste al orașului.

Vulcanul are azi 4.600 elevi și numeroase școli generale, majoritatea clădiri construite recent. Liceul nu funcționează de prea mulți ani dar a reușit, îmbinînd inițiativele conducerii sale și interesul cadrelor didactice cu înțelegerea și sprijinul organelor locale și a unităților productive, să atingă un nivel de dotare, în ceea ce privește mijloacele moderne de învățare, cu care se poate mindri. Ceea ce m-a impresionat în mod deosebit, dincolo de laboratorul de fizică și chimie sau muzeul de științe naturale – la nivel obișnuit – au fost laboratoarele fonice, cel de biologie în construcție și atelierele-școală.

Laboratorul audio-vizual pentru învățarea limbilor străine, cu 38 locuri, a costat peste 120.000 lei, fiind construit după modelul celor de la Baia-Mare și Turda, cu numeroase îmbunătățiri însă. Inspectoratul școlar a contribuit cu 50.000 lei, restul fiind acoperit de unitățile productive locale. La construire au contribuit elevii, în special seraliștii.

Laboratorul de limbă română este construit într-o sală asemănătoare, avind tot 38 de locuri. O apăsare pe buton și lecția înregistrată pe placă este transmisă, fie la difuzor, fie în căștile elevilor. Alt buton și perdelele acoperă automat geamurile mari. Ecranul se desfășoară la comandă și aparatul de proiecție ne-a delectat cu imaginile vieții lui Sadoveanu.

Atelierele-școală sînt foarte bine dotate : bancuri, aparate, scule, mașini-unelte. Dar, dincolo de ceea ce elevii deprind sub supravegherea profesorilor, munca productivă a elevilor se desfășoară mai ales la Intreprinderea de fabricat elemenți pentru susținere minieră, una din industriile locale de bază.

O școală modernă, o școală model pe care, trebuie să mărturisesc nu mă așteptam s-o găsesc în orașul Vulcan. Ceea ce demonstrează o dată mai mult că astăzi, în orice parte a țării, condițiile pentru dezvoltarea optimă a învățămîntului sînt asigurate.

IOSIF MIRESCU

Impresii perechi

De cind am coborît pe Valea Jiului, in localitatea Vulcan, impresiile vin necontenit către noi şi intotdeauna perechi, una, copleşitoare şi aspră din trecut, alta, tonică şi optimistă, din prezent. Un simplu gest şi-o explicaţie – acolo va fi noul nostru bulevard – declanşează aceleaşi impresii perechi. Emoţia şi fiorul faţă de suferinţele individuale şi colective ale minerilor rămaşi acum patru decenii fără mină, siliţi să-şi caute un refugiu aiurea, imperechindu-se patetic cu bucuria şi mîndria oraşului prezent, reînviat şi semeţ, a perspectivelor sale deosebite.

Tot aşa mai departe. Coborîm drumul către Intreprinderea de stilpi hidraulici. Am mai văzut întreprinderi de acest gen. Prelucrătoare de metal. Cu ateliere de strungari, frezori, rabotori. Cu maşini pentru roţi dinţate, de filetat, de găurit. Destinaţia producţiei cheamă impresiile împerechiate. Nu-l putem uita pe minerul de altădată, trăgind după sine, legat de piciorul sleit stilpul de lemn necesar armării galeriilor, privind şi înţelegînd funcţia stilpilor metalici de azi, inlocuitori moderni ai pădurilor mutate de sub cer sub pămint ! Tradiţie şi progres.

Fiecare fază de aclimatizare a produsului la realităţile minereşti din ţara noastră, se adună la un loc, alcătuind un singur şi emoţionant tablou.

– Şi cine e autorul, cine-l semnează ?

– Întreg colectivul.

Iată-ne, mai pe urmă, în faţa unei mini-expoziţii interne, in citeva vitrine, piese deteriorate la montarea stilpilor metalici în subteran. Sint neglijenţe ce se cer imperios inlăturate. Convingătoare demonstraţie practică : atenţie, aici nu se bate cu ciocanul ! iar acest şurub nu se forţează în filet ! O lecţie vie, dramatică despre viaţă, despre grija faţă de om ! Nu e permisă nici o neglijenţă, tovarăşi. Viaţa tovarăşilor noştri la locul de muncă depinde de corectitudinea montării acestor stilpi de susţinere !

Sute şi sute de oameni semnează calitatea acestui important produs al mineritului modern din ţara noastră. Urmărind pe traseele tehnologice munca lor, avem in curind plăcerea să constatăm o masivă întîlnire cu tinereţea. Tineri şi tinere, în salopete de lucru, întorc către noi feţe rumene, curioase şi vesele. Fericită întîlnire ! O repetăm şi seara, la balul de 8 Martie organizat de sindicatul intreprinderii. Aceiaşi tineri, dar fără salopete. În rochiţe şi haine de sărbătoare. Fetele coafate şi tinerii parfumaţi. Aproape să nu-i identificăm cu cei văzuţi de dimineaţă la maşini. Voi sînteţi ? Aceiaşi ? Vă recunoaştem acum şi vă dorim petrecere bună.

Nu putem pleca imediat. Nu. Tinerii ne înconjoară şi ne cer să facem fotografii cu ei. Acceptăm. Era absolut necesar să ne fotografiem laolaltă. Cu tinerii aceştia de la bal. Doar ne fotografiasem cu ei şi-n atelier, în orele lor de muncă. Şi mai era nevoie pentru a păstra impresiile tot laolaltă, perechi.

MIRCEA ŞERBĂNESCU

La un pas de centrul pămîntului

Dincolo de gura minei, brazii sînt la fel de drepţi şi aspri – se aude acelaşi duduit surd de motoare. Prin aerul încărcat, printre vorbele noastre dezlinate şi sparte din cînd în cînd de ciudata cădere (11 metri pe secundă), auzim destul de clar vocea lui Teodor Arvinte.

– Coborim la 518.

Sîntem la orizont. Străbatem labirintul subteran către abatajul lui Nicolae Stoica din stratul 3, blocul 3.

Cînd am ieşit din gura suitorului, printre armături şi transportoare, veniseră în întîmpinarea luminilor, zîmbind candid ca în faţa ochiului mohorît al unui aparat de fotografiat.

Jenică Tudose coboară de pe scară, tavanul geme sub greutatea muntelui, o clipă ochii mari, cu paloarea ivită pe chip, de surprindere, dar inima-i vine la loc, cînd Petru Rujoi, minerul, îi ia locul. „Măi Jenică, băiatule, tu eşti falnic mă, nu trebuie să ai teamă de nimic ; tu să îndrăzneşti măi, că poţi ... Nu vezi cum rîde lăcătuşul de tine ?" Interpelare dintîi, de o duritate forţată, şi care nu-i stă în fire unui tată a două fetiţe, s-a şi topit în căldura gestului cu care-şi apropie, cu braţul, pe ajutorul de miner, pe ale cărui buze înfloreşte un zîmbet incert:

– El e oltean, eu ...

– Ce-ai mă, neică, cu oltenii ? ! ...

Rîdem şi noi şi el. Rujoi a prins golul dinspre ort cu o dască, Coboară. „Tocmai d-aia, măi Ştefane, că eşti singur printre noi ..." priveam chipurile umbrite de căşti, nu par supăraţi ; zîmbetul, uşurinţa cu care se mişcă, le întregesc rîsetele. „De 16 ani cobor în mină, şi niciodată nu m-am gîndit să mă despart de familia asta a noastră, a bărbaţilor. Nu mi-a plăcut să umblu de colo-colo" —ne spunea Rujoi şi ne arăta pe ceilalţi : Constantin Macovei, Jenică Tudose, Ştefan Surdu. Cînd vorbeşte, ochii îi licăresc uluitor de viu ... Stăm între armături, aproape de ort, aici lingă „izvorul" diamantului negru. La ziuă ni se spusese „ăia de la 7 C au scos în plus 1.100 tone numai într-o lună", iar acum, faţă-n faţă cu „ĂIA", nu ne mirăm, n-avem de ce s-o facem. Feţele negre nu le cunoşti cît ai bate din palme, nu le pătrunzi atît de lesne, iar în cazul interlocutorilor noştri, încercarea se dovedeşte cu adevărat temerară.

CHIRON ILIE
şef brigadă sect. VIII

DUDESCU MIHAI
şef brigadă sect. I

CATANĂ VESPAZIAN
şef brigadă sect. II

– Îţi mai aminteşti ziua dintîi, tovarăşe Macovei ?

– Asta nu se uită niciodată, şi glasul lui Constantin Macovei nu se mai aude, dar trece prin noi, ne mîngîie într-un fel ciudat, cald parcă şi rămîne aninat undeva în gol.

– Şi dumneata Jenică ?

– Uitarea nu-i de noi. Omul are forţe pe care nu le bănuieşte şi nu ne mirăm cînd ne-aduce aminte de greutăţi. Apoi ştiţi ... ortacii mei ! ... Dacă e greu, apoi să ducem cu toţii greul ăsta ! Că meseria asta a noastră are multe părţi grele. Nu că mă laud, deşi aşa e obiceiul, să te grozăveşti cu munca, cu meseria ta ... Apoi uruitul racleţilor în scoc îi îneacă vorbele. Iar noi urcăm la suprafaţă.

De teamă de a nu cădea în retorism, ne hotărîsem să nu vorbim despre eroii din adînc. Să lăsăm faptele să vorbească. Dar ne-am răzgîndit, o facem pentru că avem deplina convingere că aceşti oameni sînt nişte eroi în sensul cel mai adevărat al cuvîntului. Citisem undeva tulburătoarele cuvinte : EROII au curajul să rămîne anonimi. „Gîndul ne este acolo, în adînc, la viaţa şi munca lui Petre Rujoi şi a celorlalţi.

Un om pentru un poem

Ce au aflat despre tine, Vespasian Catană ? Lingă vatra casei în care ţi se adună drumurile, pe Crividia în sus, mai încoace de Dealul Babii, stînd cu inima înclinată la vorba aspră în înţeles, dar atît de caldă în felul de a fi modulată, a nevestei tale, dar, tot nedumerit sînt. Ea-mi spunea, mărturisesc, nici nu-mi venea la îndemînă, tu nu eşti nici statistician şi nici contabil, după cum te ştiu miner din întîia zi în Valea Jiului şi pe deasupra brigadier. Şi, încă, unul straşnic ! Îmi spunea că, încă din prima zi, te-a bătut gîndul unei evidenţe la zi, cu alte cuvinte, într-un mod practic, tu, Vespasiene, voiai să ştii pentru ce investeşti efort, inteligenţă şi timp. Şi ai reuşit. În anii tăi de coborîşuri în adînc ai trimis la ziuă sute de mii de tone de diamant negru, un număr de peste 1.700.000 de vagonete care, cap la cap, ar forma cinci trenuri egale cu distanţa Bucureşti–Londra. Numai în anul 1973, trenul de cărbune al brigăzii tale ar lega Aradul de Timişoara. Urmărindu-ţi evidenţa simplă – crestarea în stîlpii tinzii, în care, sau pe care alţii cioplesc păsări şi spice de grîu – dar riguros ţinută, eram captivat, emoţionat. În marele edificiu al minei, tu ai îndeplinit şi funcţia de cronicar al livezii carbonizate, seculare, care a rodit prin mîna ta fructele dătătoare de lumină.

Şi mi-au venit în minte, spusele tale : ... „Că munca e un izvor de avuţie şi că fiecare om (şi nu numai el) o ştie ... Omul ia „materialul" de la „Autoservirea naturii şi-l converteşte în tezaur ; că munca a creat nu numai mîna ci şi treptele în spirală ale templului inteligenţei. Ea a complexat utilizările pîrghiei braţului, dar şi reflexele flacării care se zbate sub tîmplă. „Le travail pense...", munca gîndeşte ... Şi omul – aici e cel mai tulburător firesc – nu poate exista fără ea". Iată de ce nu m-am mirat că tu îi cunoşti pe toţi cei peste 3–4.000 de oameni ai minei şi după nume şi după chip şi după necazurile şi bucuriile fiecăruia. Nu m-am mirat de fel cînd Alecu Filip, fostul tău ortac, acum miner plin, ţi-a asemănat colectivul cu o imensă vioară, căreia tu te pricepi să-i asculţi şi cel mai subtil sunet.

DUMITRU DEM IONAŞCU

Vulcan

Foto : ION LICIU

Teatru

25 de ani de teatru pentru cei mici

Ghiocei în zăpadă

1. **Am invățat străzile orașului.** Intr-o casă m-am așezat de curind. Va fi primăvară. Duminică de duminică urc intr-un autobuz, trec prin piața Operei, iau un tramvai și cobor la capătul unui bulevard. Al Tinereții. Mulți copii, părinți, prea puține locuri.

2. **Teatrul de păpuși** din Timișoara. Ani numărați, de la 30 aprilie 1949 incoace, de la o „Fetiță a pădurii". Anii unui om, director sau regizor, spuneți-i cum vreți.

3. **Florica Teodoru, cum a fost inceputul ?**

– Aș minți dacă n-aș spune, greu. Luptă mare. Dar aș minți dacă n-aș spune că au fost cei mai frumoși ani ai vieții mele. Spun **Teatru pentru copii** și, pentru mine, spun totul. Fără modestie, sint mindră că am fost prima in aceste locuri. Torța a pilpiit, dar am păzit-o cu trupul și sufletele noastre...

– Ați folosit pluralul ?

– Am inceput cu studenții, eram conferențiară la Institutul de artă. Am avut așa ceva in Timișoara. Sabin Drăgoi era rector, Lenuța Ioan și Constantin Adamovici mi-au fost elevi...

Colectivul Teatrului in prima stagiune : Florica Teodoru, Constantin Adamovici, Graziella Albini, Marina Bașta-Cosma, Mircea Bașta, Gheorghe Bibarț, Maria Blănaru-Rusu, Maria Cosma, Mircea Dumitru, Traian Fericeanu, Lenuța Ioan, Petre Popa, Maria Răduș-Vodă, Maria Kerenyi, Honora Lupașcu, Ioan Skala, I. Tereniuc.

... O scenuță, o cutie, apoi eram o secție a Teatrului poporului, eu fiind conducătoarea secției. După școală, făceam teatru de păpuși. Institutul s-a mutat la Cluj. Au rămas cițiva oameni. Am avut nevoie de dăruire. Adevărată și sinceră. Privesc cu bucurie in urmă și uit toate celelalte lucruri.

4. **Și acum, 25 de ani, Florica Teodoru, vi s-a implinit un vis...**

– Independența ne-a crescut aripile. Ne-am maturizat, zborul a fost mai rapid. Am invățat meseria aceasta cu răbdare și muncă, am călătorit mult, am cunoscut familia păpușarilor din lumea intreagă. Sint oameni capabili de dăruire, oameni care nu așteaptă laude, nici consemnări in presă. Festivalurile internaționale, organizate de țara noastră, ne-au oferit și ele un asemenea prilej.

– Ce insemna teatrul de păpuși pentru și printre celelalte instituții teatrale ?

– Exista un zimbet ironic – Teatru de păpuși ?! – dar i-am șters ironia. Au fost la noi cițiva animatori care au muncit pentru faima mișcării păpușerești.

– Florica Teodoru, știam și mi-ați confirmat, Teatrul (și d-voastră) a călătorit mult. (China, Mongolia, Polonia, Cehoslovacia, Bulgaria, Italia, R.D.G...).

– Este adevărat că am fost și doi ani in Egipt, consilier artistic, dar nu e mai puțin adevărat că am muncit și pentru inființarea unui teatru de păpuși la Botoșani. Și m-am intors aici. Apoi, in diferite țări, la festivaluri, nu mi-am căpătat liniștea și aș fi fost nefericită dacă cei cu care munceam n-ar fi ajuns și ei peste hotare. Eu singură nu puteam reprezenta o mișare. Păpușerească.

– Cum devenea cineva păpușar ?

– Cu mulți ani in urmă, Ministerul n-a fost pasiv, organiza vara școli pentru minuitori, regizori, la Brașov sau in alte locuri. Am condus aceste cursuri...

– Evitați să-mi vorbiți despre prezent.

– Am propus inființarea unei secții pe lingă Institutul de teatru din București. A rămas o propunere. Un timp am predat păpușerie la Institutele de trei ani. Absolvenții plecau cu o păpușă in geamantan.

– In Timișoara există o școală populară de artă cu secție de păpușerie, pe urmă Casa pionierilor...

– N-au luat legătura cu mine. Nici măcar la un examen nu m-au chemat. (De ce, nu vă intreb pe dumneavoastră). Va fi un gol, am in teatru oameni cu 20 de ani vechime, se vor pensiona. De ce s-o ia alții de la inceputul acela ? Nu vor să înțeleagă.

– 5. **Florica Teodoru, cum a fost și cum este Florica Teodoru ?**

– Niciodată n-am trăit pe ceea ce am dobindit, ca experiență, profitind de ea, veșnic am căutat ceva nou. Nu gindul de a face piesa, planul... In intimitatea mea, mă complic și-mi mănînc viața. Nu-mi doresc mijloacele care se cunosc. Altfel m-aș plictisi, chiar dacă asta-mi cere multă energie și am 63 de ani (Mulți inainte !), dar n-am astimpăr. Nici cind n-aveam un local propriu, o odăiță sus la Operă, stăteam pe un dulap, ca să pot vedea paravanul să pot face regia, nu m-am descurajat și nu credeam altfel. Am găsit oameni ințelegători și plini de suflet, au fost entuziaști, porneam cu sau fără mașină, cu trenul, cu tolba de păpuși. Nu ne păsa că n-avem organizator de spectacole, că de la gară aveam sau n-aveam căruță... Intii ne-am gindit să ne facem datoria, față de copiii de la sate, din centrele muncitorești, apoi la ieșiri peste hotare. Ce schimbare, azi, să aveam acest local, ce fericită am fost călătorind intr-un avion plin de păpuși... E atit de plină viața acelor 25 de ani... S-a scurs ca o clipă. Parcă n-a fost adevărată. **Eu ce pot să doresc sincer acum după 25 de ani ? ...** Să nu se stingă această făclie și cei care-o preiau să nu uite această generație de ghiocei in zăpadă. Vor fi mai ințelepți ca noi, mai pricepuți. Dar să păstreze această cinste, această dăruire, acest entuziasm. Cred că n-am să uit niciodată momentul cind s-a făcut acest teatru.

– De asta vă amintiți cu cea mai mare plăcere ?

– Poate că nu. A fost un moment cind eram singura instituție de artă cu mijloc de transport. Obținusem un camion, găsisem o carcasă părăsită, agățasem o perdea, dintr-o pinză oarecare confecționasem costume, păpușile erau făcute tot așa, pe perdeaua aceea, mi-amintesc, era scris **Teatru de păpuși,** iar eu stăteam și plingeam de fericire. Față de alții n-aș vorbi de toate aceste lucruri. Așternute pe hirtie, sint mult prea palide. Cit de mult inseamnă 25 de ani pentru un teatru de păpuși !... Cu palmele goale, cu sufletul plin, bucurindu-te la orice mișcare reușită a păpușii... Mi-e rușine că n-am invățat să stau in fotoliul meu de director. Acolo mă simt stingheră, străină. Eu sint pe scenă, in atelier. Viața mea a fost peste tot. Am fost decorată, de multe ori aleasă deputată, vicepreședintă ARLUS...

Tot ce-am făptuit...

6. **Cele mai dragi spectacole, Florica Teodoru ?**

– „Antropomorfismul" după Eminescu, „Hai păpuși, păpuși lumești"... o evocare de Nella Stroescu.

7. **Erik Kolar,** profesor la secția de păpuși a Academiei muzicale din Praga : **„M-a impresionat deosebit dimensiunea metaforei, poezia și farmecul spectacolului timișorean. Apreciez mult regia, scenografia, minuirea și muzica".**

Robert Lago, directorul Teatrului de păpuși al Institutului de arte frumoase din Mexico : **„Găsesc spectacolul Teatrului de păpuși din Timișoara foarte original in toate componentele lui și, mai cu seamă, in maniera de transpunere a textului și structura păpușilor".**

Wiliam Bill Baird, S.U.A. : **„... in ceea ce privește spectacolul Teatrului de păpuși din Timișoara nu am decit cuvinte de laudă pentru extrema finețe cu care a fost realizat „Antropomorfismul". Mi-a plăcut foarte mult și pot spune, așa cum se spune la noi cind iți place ceva foarte mult, – al dracului de bun spectacol. Transmite-le din partea mea, că au un mare viitor..."**

George Speaight (Anglia) critic de teatru : **„...a fost cel mai bun spectacol din intreg festivalul. In sfirșit, ne-am odihnit mintea după atita teatru negru. Mi-a plăcut felul cumpătat și gustul cu care a fost montată piesa. Nu am decit cuvinte de laudă...".**

Dr. Jan Malik din Praga : „...spectacolul admirabil care m-a uimit, atit pe mine cit și pe toți ceilalți participanți. Vă mulțumesc pentru dăruirea spectacolului „Hai păpuși, păpuși lumești".

Contemporanul nr 21/1958 : „Spectacolul e multicolor vesel, bine ritmat, autentic popular. Unul din puținele spectacole care se pot adresa in egală măsură celor mari și celor mici".

8. **Există fapte, există lucruri, există oameni, vieți care te obligă.** Am invățat străzile orașului. Intr-o casă m-am așezat de curind. Și duminică de duminică voi urca intr-un autobuz, voi trece prin piața Operei, voi lua un tramvai și voi merge acolo, pe Bulevardul Tinereții, pentru teatrul de păpuși. Sau pentru Florica Teodoru ? **Vă invit la t i n e r e ț e. Vă invit la Teatrul de păpuși din Timișoara.**

ANTOANETA C. IORDACHE

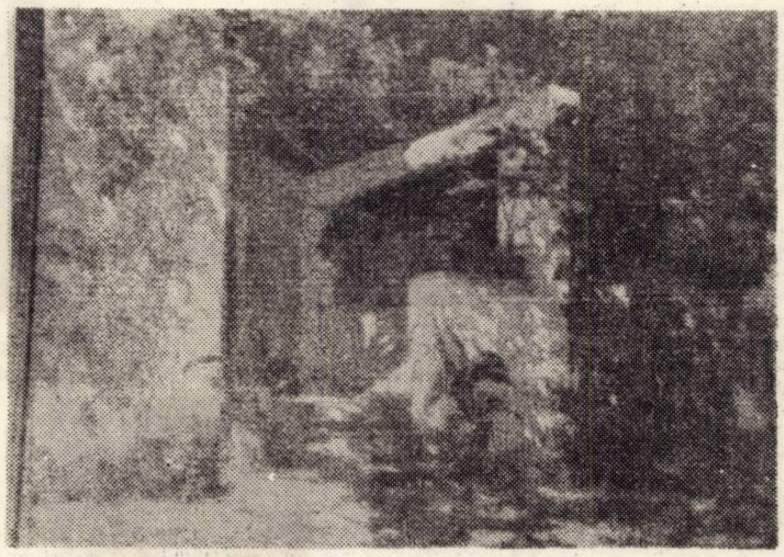

TIBERIU BOTTLIK – Casă la țară

Săptămina muzicală

După incursiunea in lumea sonoră impresionistă a concertului anterior, FILARMONICA „BANATUL" *ne-a propus acum un popas in lumea romanticilor. Protagoniști, dirijorul Remus Georgescu și pianistul Alexandru Slobodianik (U.R.S.S.) In deschiderea concertului,* SIMFONIA CANTABILE *de* Theodor Grigoriu, *lucrare reprezentativă prin suita de imagini cvasi-programatice vehiculate. Limbajul utilizat nu se vrea in mod expres original, bruscindu-ne atenția prin contururi antimelodice sau printr-o ritmică excesiv augmentată. Dimpotrivă, muzica lui Grigoriu aspiră spre o cantabilitate vădită, spre o reevaluare a potențelor melodiei, atunci cind ele sint filtrate prin sensibilitatea unui creator contemporan. De reținut, gravitația lucrării in spre un spațiu sonor, specific național, prin inglobarea in elementele tematice și de dezvoltare, a unor elemente proprii folclorului nostru.*

CONCERTUL NR. 1 DE CHOPIN, *in versiunea lui* Alex. Slobodianik, *a insemnat reconstituirea imaginii suavului poet al claviaturii, prin sonorități de o finețe extremă. Din bogata zestre tehnică de care dispune, pianistul sovietic a ales aproape exclusiv o recuzită menită a oferi o atmosferă de intimitate, de invăluitor și cast lirism : sonorități perlate, pianissime de mare sugestie, frazări impecabil rotunjite. O versiune ce a slujit evidențierea arabescului grațios al confesiunilor efective, lăsind pe un plan secund pregnanța ideilor ce defineau pe tribunul idealurilor revoluționare ale Poloniei anilor 1830. Dirijorul i-a ințeles intențiile, concurindu-l adesea prin rafinamentul culorilor orchestrale obținute.*

O creștere a diapazonului emoțional, circumscris de romantism, a marcat interpretarea SIMFONIEI A IV-A *de* Ceaikovski. *Dialogurile dintre generosul elan umanitar și forța oarbă a fatum-ului s-au purtat acum in ciocniri dușmănoase. „Eroica" ceaikovskiană, sub bagheta lui Remus Georgescu, a insemnat o polarizare a acestor oponente, esențializindu-le pledoaria. Ne-a plăcut in special tenta de tragism obținută, elasticitatea dinamică, tempo-ul accelerat al ultimei părți. Melancolica temă a părții secunde, intonată de oboi, ciștiga in cursivitate, dacă respirațiile erau distribuite mai economicos.*

LA OPERĂ, Manlio Rocchi *și-a continuat seria spectacolelor, transformate, grație ținutei lor artistice, in adevărate spectacole de gală. Factura vocii oaspetelui italian – tenor spint, s-a incadrat cerințelor impuse de noile partituri abordate, Tosca și Lucia de Lammermoor. Astfel, in Cavaradossi, Rocchi și-a conceput personajul drept un pasional ce-și trăiește interns drama, ințelegind, inaintea Toscăi, farsa execuției „doar in aparență". Vocal, a fost la inceput ușor sub ton, după care, revenindu-și, a oferit una din cele mai impresionante „Victorii" din cite am auzit. Schilodit de torturi, Mario atacă temuta acută, de jos, unde fusese trintit de zbiri, inălțindu-se apoi cu fiecare silabă spre intensități și străluciri apoteotice. Marieta Grebenișan și Iuliu Mare i-au fost parteneri de valoare, omogenizind spectacolul, la nivelul acelor parametri anterior amintiți.*

In Edgardo, Rocchi s-a resimțit ușor de turul de forță efectuat in compania operei timișorene – patru roluri mari intr-o săptămină, ceea ce constituie bineințeles o adevărată performanță ! – acoperind insă momentele dificile printr-o solidă tehnică de cint, aptă de a le „para". De reținut, ierarhizarea precisă a momentelor de maximă expresivitate, ca, de pildă, scena unde-și blestemă logodnica infideiă cu o violență de temperament latină, ori cea a morții sale, admirabil interpretată. In rolul titular, Viorica Pop-Ivan, a ilustrat o calitativă creștere a siguranței de emisie, de pătrundere a personajului, oferind liniștea savurării șerpuitoarelor cadențe născute de geniile bellcanto-ului italian. Mai semnalăm intervențiile impregnate de personalitate ale lui Emil Rotundu ca și debutul lui Dorin Văideanu, posesor al unei frumoase voci de tenor liric. O mențiune in plus pentru solicitudinea manifestată de Viorica Pop-Ivan, de a da replica in limba originală a partiturii. Un gest nu de simplă curtoazie față de oaspete și compozitor, ci de respect față de o practică comună teatrelor lirice de prestigiu : audierea lucrărilor și in original ! Generalizat, acest efort va fi recompensat cu siguranță in viitoarele turnee internaționale ale operei noastre.

DORU MURGU

„Timişoreanul ascultă săptămînal tot atîta muzică precum un vienez"

Cred că afirmaţia directorului Operei, artistul emerit Nicolae Boboc, nu cuprinde nici o exagerare : într-adevăr, „timişoreanul are prilejul să asculte săptămînal tot atîta muzică precum un vienez". La şapte zile Filarmonica ne prezintă un concert nou ; cîteva spectacole de operă alternează cu acelea de teatru. Dacă ar fi şi numai atît... Cert e faptul că o instituţie muzicală trăieşte în viitor şi prin imprimările ei. Aici succesele sînt mai puţine la număr, dar avem un disc reeditat, „Requiemul" lui Mozart, o capodoperă şi numeroase benzi magnetice aparţinînd fonotecii studioului teritorial de radio şi televiziune. Succesele discografice mai sînt şi personale, aşa că merită de amintit aici imprimarea maestrului Ion Românu, cuprinzînd lucrări de Vidu şi Drăgoi.

Iniţiativele Filarmonicii merg dincolo de obligaţiile săptămînale. Elemente valoroase au constituit orchestra de cameră şi cvartetul, în felul acesta deschizîndu-se perspective asupra unui repertoriu considerabil lărgit. Asta şi in cazul in care aceste formaţii ar avea apariţii mai mult decît sporadice, dacă şi-ar avea propria stagiune. Lucrul ar însemna însă o supralicitare doar a unor instrumetnişti.

Un capitol care pare să rămînă deschis este acela al unei posibilităţi colaborări cu Opera, în cazul unor montări mai fastuoase, solicitînd un număr mare de corişti ori instrumentişti.

Şi în cadrul Operei se desprinde iniţiativa celor ce ar fi putut constitui un simplu grup de balerini, obligatoriu operelor de compozitori latini. Chorestudioul însă nu numai că încearcă revitalizarea clasicei viziuni din operele cele de toate zilele, dar realizează şi spectacole independente, de balet contemporan. Totuşi, cred că „spectacolul total" constă mai puţin în utilizarea proiecţiilor şi-n elementele de decor. Doar cu comoda bandă magnetică sîntem văduviţi de ceea ce am putea numi creaţia, contribuţia orchestrei ; ori „Carmina Burana", de pildă, putea deveni un spectacol extraordinar prin includerea corului şi aparatului orchestral. Asta însă pe o scenă cu o deschidere mai mare, actuala făcînd cu greu faţă celor mai moderne cerinţe.

Trebuie să amintim aici şi formaţiile camerale care activează în cadrul cenaclului Filialei Uniunii Compozitorilor, care experimentează unghiuri noi ale tratării vocii şi instrumentului. Faptul că încă prea puţină lume ştie de ele se datoreşte unor probleme organizatorice care însă nu împietează asupra calităţii lor. Ca şi celelalte formaţii timşorene, acestea îşi fac vădită prezenţa pe teren, ducînd o activitate în sensul educării muzicale a publicului. De altfel, două instituţii prestigioase creează o pepinieră de talente din care se detaşează oameni de mare vocaţie ; liceul pe profil, educînd cea mai mare parte din viitorii suflători, atît de necesari, dar şi alţi instrumentişti, apoi Facultatea. Ambele şcoli îşi au formaţiile proprii, care apar uneori în public. Ele ar putea răspunde eventual unor solicitări în momentul în care Filarmonica nu mai poate face faţă, ar putea deci efectua mai multe deplasări în centre dornice de muzică „pe viu". Orchestrele şi cîntăreţii timişoreni îşi au, fireşte, stagiunile lor permanente în cîteva localităţi urbane şi rurale care oferă condiţii optime. (Căci sint şi localităţi in care s-au construit săli monumentale fără fosă ori cu fosă neîncăpătoare şi sînt proiectanţi care numai la orchestra operei nu se gîndesc). Pretutindeni a fost găsit un public entuziast, uneori chiar mai proaspăt, mai receptiv decît la sediu.

Reîntinerirea efectivului se produce treptat ; mai ales talentul şi orchestrele beneficiază de oameni noi. Cîteva nume s-au detaşat, unele şi prin prezenţa la o serie de competiţii internaţionale : A. Guţu, D. Sâpcu, D. Cocora. Iată trei dintre cei ce pot oricînd sta în faţa unei orchestre susţinînd dificile partituri solistice. I-am dori mai des cap de afiş. Ca şi pe dirijorii mai tineri ca B. Hoinic şi D. Vulpe.

Multe din lucrările prezentate în cenaclul Filialei ajung să prindă viaţă pe podium. Ele poartă semnături ale unor creatori timişoreni ca R. Georgescu, N. Boboc, S. Ilin, I. Crişan, O. Manole, D. Sâpcu. E necesar un cadru adecvat pentru aceste „lansări" cu eventuale prezentări sau „cuvîntul autorului" ; publicul simte nevoia unui dialog şi în acest fel. Scriitorii noştri, deseori prezenţi în faţa publicului nu numai că-şi citesc lucrările, dar ascultă opinii şi elucidează probleme. Cu atît mai mult, discuţiile despre muzică trebuie să iese din cadrul cenaclurilor şi sesiunilor de comunicări de uz intern şi strict profesional. Şi nu numai sub forma suplimentului vorbit, acea prezentare stereotipă din concertele educative, ci mai degrabă sub aceea a discuţiei compozitor—public.

Publiciştii noştri, L. Füredi, D. Murgu, O. Giulvezan, urmăresc în paginile presei concertele, festivalului „Timişoara muzicală", turneele diverselor personalităţi. Sigur, nu se poate rămîne la cronici şi prezentări, ar trebui ca eventual cenaclul să stimuleze o muzicologie bazată pe contribuţii la fenomenul muzical actual, dincolo de practicismul cotidian.

Avem o viaţă muzicală de excepţie. Ultimele decenii au creat un cadru propice şi un mare apetit pentru activitatea oamenilor muzicii. Se simte din ce în ce mai mult nevoia diversifcării formelor de activitate. Printre altele, aceea a depistării unor neprofesionişti, nu numai ocazional, de către redactorii televiziunii ori ai radioului.Azi, arta fiind la îndemîna tuturor, viaţa muzicală nu mai înseamnă doar actvitatea instituţiilor profesioniste. Există numeroase formaţii în întreprinderi şi şcoli care găsesc condiţii mai mult sau mai puţin propice de activitate. Visăm o legătură mai strînsă (aşa cum cenaclul compozitorilor a şi început să aibă cu tineri reprezentanţi ai muzicii uşoare), dintre profesionişti şi diletanţi, în care nu se poate să nu se unească rutina de bun augur cu prospeţimea viziunii, siguranţa mînuirii instrumentului cu pasiunea timidă şi ardentă. Visăm, desigur, un podium pentru toţi, cu spectacole inteligente şi entuziaste, cu dialoguri „din apropiere", fără clişee, şi formalism ; să se facă educaţie fără ca publicul să observe, fără catedre şi mentori. Muzica să-şi găsească. cea mai completă definiţie.

LUCIAN BURERIU

Plastica

Expoziţia Tiberiu Bottlik

„A dărui oamenilor viaţa din preaplinul frumuseţii sufletului tău, iluminîndu-le viaţa, înseamnă a trăi o eternă tinereţe". Este sentimentul pe care îl resimţim în aceste clipe sărbătorind împlinirea a 90 de ani a pictorului Tiberiu Bottlik, născut într-o familie de intelectuali, la 16 octombrie 1884, în oraşul Biserica-Albă.

Incercînd să delimităm etapele de studii şi influenţe care au determinat formarea personalităţii artistice a lui Tiberiu Bottlik, semnalăm primul popas făcut la Budapesta, unde studiază la o şcoală particulară de arte. În 1903 devine student la Academia de arte plastice din Viena. Anii petrecuţi la Viena coincid cu debutul promiţător al tînărului Bottlik. După acest succes a fost ales printre membrii fondatori ai Salonului Naţional de pictură din Budapesta (1905). Un an mai tîrziu îl găsim la München, unde îşi continuă studiile. O etapă hotărîtoare a peregrinărilor sale artistice a fost Parisul. Anii petrecuţi în metropola artei (1907–1914) contribuie la împlinirea personalităţii lui Tiberiu Bottlik. Format în atmosfera spirituală a post-impresionismului, artistul încearcă să se exprime pe sine, rămînînd credincios acestei viziuni.

Două tablouri mai mari „Lusana cu vioara" şi „Modesta" au fost expuse la Salonul de toamnă din Paris. Ele pun în evidenţă calităţile portretistice şi compoziţionale ale pictorului, bazate pe cunoştinţe solide în domeniul desenului şi culorii.

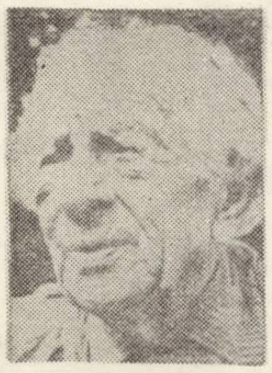

Încă de la prima sa afirmare distinctă„ „Expoziţia de toamnă" din 1911 la Paris, unde a expus, într-o suită de 12 tablouri, privelişti şi chipuri de ţărani români din Caracas, şi pînă în zilele noastre, etapă fecundă în opere ce reflectă chipul muncitorului – artistul s-a străduit să fie de folos semenilor.

Începînd din anul 1927 îl întîlnim mai des la Bocşa, unde se va stabili în cele din urmă. Aici, Bottlik a trăit aproape cincizeci de ani, modest, dedicîndu-se în întregime pasiunii sale pentru arta penelului şi a dălţii.

Peisajul bănăţean şi oamenii din jurul său devin principalele izvoare de inspiraţie. Bottlik pledează în lucrările sale pentru o artă legată de observarea directă a realităţii. În anii socialismului, Bottlik a desfăşurat o fecundă activitate. Lucrările sale sînt inspirate din viaţa clocotitoare a uzinelor, chipul muncitorului intră în centrul preocupărilor sale artistice.

Bottlik abordează în acelaşi timp şi sculptura. Grupuri statuare de muncitori, grupuri statuare de copii, sculptura „Maternitate" şi multe altele se încadrează în urbanistica oraşului Bocşa.

Expoziţia deschisă la Timişoara oferă vizitatorilor doar cîteva opere semnificative din vasta activitate a lui Tiberiu Bottlik – temperament viu şi minte sclipitoare, care se apropie cu zîmbetul senin de respectabila vîrstă de nouăzeci de ani. Felicitîndu-l din inimă, îi urăm multă sănătate şi fericire, noi succese în artă.

ANEMARIE PODLIPNY

CURIER CULTURAL

● Trecerea în revistă a echipelor de teatru de amatori, **în judeţul Timiş, s-a încheiat. În ultima lună, centre de concurs au fost Ciacova, Cărpiniş, Cenei, Lovrin, Biled. Sperăm să vă putem comunica în săptămîna care urmează ce formaţii au întrunit aprecierile juriilor. Ele vor participa în mai la etapa judeţeană a acestui concurs închinat celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei.**

● **Aceloraşi intenţii se circumscrie** Trecerea în revistă a brigăzilor artistice **de agitaţie. Pînă acum mamanifestarea a fost găzduită de localităţile Jebel şi Bethausen.**

● **În zilele de 3–4 mai, la Casa de cultură a Municipiului Tîrgovişte va avea loc** cea de-a V-a ediţie a Festivalului de poezie patriotică „Testament literar". **Organizatori : C.C.E.S. şi Societatea literară „Alexandru Vlahuţă".**

● Sîrbu Petru **se numeşte un viitor absolvent al Liceului nr. 2 din Lugoj, pe care l-am ascultat cîntînd într-una din şedinţele cenaclului „Ioan Popovici Bănăţeanu", apoi la Art Club din Timişoara. Face parte din Cenaclul „Meteor". Încă nu ştie dacă va deveni electronist, dar, sigur, va continua să se ocupe de muzică. Folk – acum. Îi dorim succes.**

● **La Teatrul maghiar de stat din Timişoara, în 7 aprilie, premiera „Festivitatea nu a avut loc" de Sinka Karoly.**

● **Cu aceeaşi întîrziere, consemnăm : La Reşiţa, în 6, 7 aprilie, simpozionul** OBICEIURILE DE PRIMĂVARĂ, **un** ALAI AL OBICEIURILOR DE PRIMĂVARĂ, **şi un** SPECTACOL SELECTIV. **Regretăm de a nu fi fost printre participanţi.**

A. I. C.

VOX CLAMANTIS

Aici va fi transcrisă acum o voce, **REclamînd** un singur lucru : frumosul cel de toate zilele. Pretext e supermagazinul oraşului Timişoara. Problema e însă una de principiu. Anume, al unui ciudat principiu al divorţului între intenţie şi realizare, între creatorul de frumos şi beneficiarul de frumos. Chiar aşa începe vocea, adică arhitectul **VASILE OPRIŞAN,** creatorul magazinului Bega : **„Eu nu am divorţat de acest magazin, dar nici dragoste cu sila... Ce vreau să spun ? Dacă execuţia în sine a mers bine, s-a lucrat economicos şi a ieşit un lucru decent, un magazin reprezentativ al unui întreg judeţ, după terminarea lui au început cîteva intervenţii la care cu siguranţă n-aş fi subscris dacă aş fi fost consultat.** E vorba, în primul rînd, de mobilier şi decoraţia interioară. Aici intrînd pînă şi aranjarea mărfii în rafturi, care trebuie să fie tot un gest estetic. Produsele au fost înghesuite, rafturile încărcate pînă la refuz. Multe lucruri sînt provizorii. Decoraţia casei, scărilor, afişajul, tavanul braseriei, sala de aşteptare pentru copii – toate făcute de mîntuială, nefuncţionale unele Apoi mai apare şi problema, după mine mare, a lucrărilor mici, a amănuntelor, care pot părea unora nesemnificative. Într-un magazin care are o anume ţinută, e inadmisibilă prezenţa unor coşuri de gunoi oribile, răspîndite foarte generos peste tot, e inadmisibil cum sînt lăsaţi hidranţii, da, da, vă rog să mă luaţi în serios, e foarte important şi cum arată colţul hidranţilor, pentru un ochi care trebuie educat. Nu e voie să ne scape nimic. incredibil de uşor, ca vitrina rotundă să poată găzdui creaţiile elevilor de la Liceul de arte plastice, ele sînt chiar pe profil, ambalaje făcute cu mult gust. Aproape că nici nu îndrăznesc să mai am o idee, la fel de uşor de realizat. Magazinul acesta, care trebuie, ca orice alt spaţiu, să aibă şi o funcţie educativ-estetică, ar putea deveni o permanentă expoziţie care să educe publicul în acest sens. Mă gîndesc la lucrările pe profil ale elevilor de la Arte şi ale studenţilor de la Arhitectură. E prea frumos ca să fie... ?".

I. D.

SILUETE

Am făcut cunoştinţă : Ioan Albu, inginer agronom. (De ce oare mi-a întins mîna stîngă ?)

Îmi obesrvă nedumerirea. Eu nu pot să întreb. Începe, firesc, mărturisirile :

În august 1944, eram locotenentul Ioan Albu, comandantul unui pluton de paraşutişti. Lupta împotriva hitlerismului ajunsese la apogeu. Toate forţele armatei noastre erau concentrate pentru înfrîngerea inamicului. Trăgeam cu o puşcă mitralieră, pe frontul de la Băneasa. Într-o secundă, braţul drept mi-a fost retezat şi aruncat în aer. Am continuat să trag cu mîna stîngă, dar puterile mă părăsiseră. M-au tras doi soldaţi din bătaia gloanţelor, apoi m-au evacuat din luptă la un spital de răniţi. La o lună după aceea am fost decorat pentru fapte de arme săvîrşite împotriva hitlerismului.

După război am încercat din nou să fiu util ţării, şi, în 1948, am devenit inginer agronom Am fost printre primii care au ajutat, în judeţul Timiş, la socializarea agriculturii. În 1949, am înfiinţat la Tomnatic un cerc agrotehnic. Am fost apoi profesor de specialitate la şcoli medii tehnice agricole, director la şcoala tehnică zoo-veterinară Mediaş, apoi la Grupul şcolar agricol Salonta. După aceea, în august 1955, am trecut la Oficiul de cadastru şi organizarea teritoriului Timiş. Sînt fericit că am 30 de ani de serviciu în folosul patriei, deşi sînt rănit de război !

D. U.

Întreprinderea de transporturi auto Timișoara asigură tuturor beneficiarilor SERVICII IREPROȘABILE

● DEZVOLTAREA BAZEI TEHNICO-MATERIALE

● NOUL TARIF LA TRANSPORTURILE DE MARFURI STIMULEAZA PE BUNUL GOSPODAR

● CONFORT SUPLIMENTAR PENTRU CEI CE CALATORESC CU AUTOBUZELE

● NOI TRASEE DE AUTOBUZ

Transporturile auto, a căror rețea de trasee, unități de capacitate și prestații sînt în continuă creștere și amplificare, fac, tot mai mult, parte integrantă din viața noastră, contribuind necontenit la dezvoltarea economiei naționale, la modernizarea societății. De altfel, acesta este tocmai obiectivul principal al activității neobosite a colectivului de muncă al Întreprinderii de transporturi auto Timișoara, colectiv dornic și capabil — fapt dovedit în mod constant — să se situeze la înălțimea sarcinilor încredințate prin planul de stat, să îndeplinească angajamentele asumate în întrecerea socialistă. Chiar și o scurtă privire de ansamblu asupra unui sumum de cifre și fapte este de natură

să demonstreze convingător că cele două mari evenimente ale anului: a XXX-a aniversare a eliberării patriei de sub jugul fascist, și cel de-al XI-lea Congres al P.C.R., sînt întîmpinate cu realizări prestigioase. Să consemnăm:

După ce în anul trecut planul la capitolul „călători—km transportați" a fost depășit cu 5.675.000 unități, sarcinile pe 1974 cresc cu 7,7 la sută, ceea ce este în deplină concordanță cu cerințele populației și economiei naționale. Deși atît de însemnată, această prevedere a fost depășită simțitor în intervalul ianuarie—aprilie, ceea ce constituie o premisă a realizării depline a planului pe întregul an 1974.

De curînd, au fost înființate noi trasee de autobuz, urmărindu-se satisfacerea tot mai deplină a cerințelor exprimate de cetățeni, prin intermediul unităților economice, deputaților, a a consiliilor populare. Astfel, cu începere de la 1 aprilie curse regulate asigură legătura directă a municipiului Timișoara cu municipiul Tg. Mureș (prin Lugoj — Ilia — Deva — Sebeș — Alba Iulia — Teiuș — Blaj — Tîrnăveni, cu plecarea mașinilor dimineața, în ambele sensuri), iar un alt autobuz face zilnic cursa Lugoj — Boldur — Jabăr — Ohaba Forgaci.

În același timp, ca urmare a sporirii numărului de autobuze a fost posibil să se treacă la suplimentarea curselor, pe unele trasee, cum ar fi Timișoara — Seceani, Timișoara — Remetea Mare, Timișoara — Dragșina, Timișoara — Petroman, Făget — Ohaba Română, — Reșița — Tirnova.

O contribuție de preț la dezvoltarea transportului de călători, la sporirea gradului de confort îl reprezintă programul de construire a unor autogări moderne, de mare capacitate. Astfel, după autogările din Timișoara și Făget (ultima fiind inaugurată anul trecut) într-o etapă apropiată vor fi construite autogări la Lugoj și Caransebeș, termenul de punere în funcțiune fiind chiar actualul cincinal. Nu trebuie, însă, uitat că gradul de confort al călătorilor este asigurat și de starea șoselelor și drumurilor, avea să ne informeze inginerul E. Rohr, șef de birou la I.T.A. E tocmai ceea ce nu se poate spune, cel puțin deocamdată, despre drumurile Biled — Iecea Mare, Biled — Iecea Mică, Timișoara — Bobda și altele, de unde cerința pentru comitetele executive ale localităților interesate de a trece la declanșarea unor acțiuni pentru repararea arterelor respective de circulație.

Discuția avută cu ing. Ivan Heigl, director adjunct tehnic al întreprinderii, avea să ne edifice mai complet asupra obiectivelor majore ce stau în fața colectivului de muncă de aici, cît și asupra felului cum se acționează pentru atingerea acestora. Desigur, este vorba, înainte de toate, de buna funcționare, zi și noapte, a mecanismului pe care unitatea îl are în viața economică și socială a județelor Timiș și Caraș Severin, arie deservită de I.T.A. Timișoara. Salariații întreprinderii sînt pe deplin conștienți că orice dereglare în activitatea unității se repercutează negativ asupra muncii altora și de aceea fac totul pentru a preîntîmpina asemenea evenimente nedorite.

Autobazele au fost dotate cu instalații și echipamente moderne pentru efectuarea lucrărilor de întreținere, revizuire și control la autovehicule, acțiune aflată în curs de generalizare la toate unitățile. Concomitent cu primirea și exploatarea autovehiculelor cu motoare Diesel, a căror capacitate și forță au permis efectuarea unor transporturi în volum sporit, inclusiv extinderea utilizării remorcilor, s-a trecut la instruirea corespunzătoare a șoferilor printr-un sistem de școlarizare bine pus la punct.

De real efect economic se dovedește tariful unic pentru transporturile de mărfuri auto, stabilit prin Decretul 523/1973. Cu caracter unic și obligatoriu pentru raporturile cu toți beneficiarii, tariful are la bază principii care stimulează transporturile economice, astfel încît la nici o prestație să nu se mai înregistreze pierderi. Masa veniturilor, respectiv cheltuielile unităților deservite, este aproximativ aceeași ca și înainte de începutul anului 1974, cînd a intrat în vigoare Decretul amintit, numai că noul tarif determină afluirea spre transportul auto pe distanțe scurte, respectiv efectuarea acestora pe calea ferată, în cazul traseelor lungi. Expeditorii sînt cointeresanți în exploatarea cît mai rațională a autovehiculelor puse la dispoziție, mai ales cînd este vorba de prestații locale, expeditorul fiind obligat la plată și pentru orele cînd mașina nu este folosită, deși se află la dispoziția sa. La fel, sînt avantajați acei beneficiari care folosesc unitățile de mare capacitate, cu deosebire dus-întors precum și în timpul schimburilor II și III.

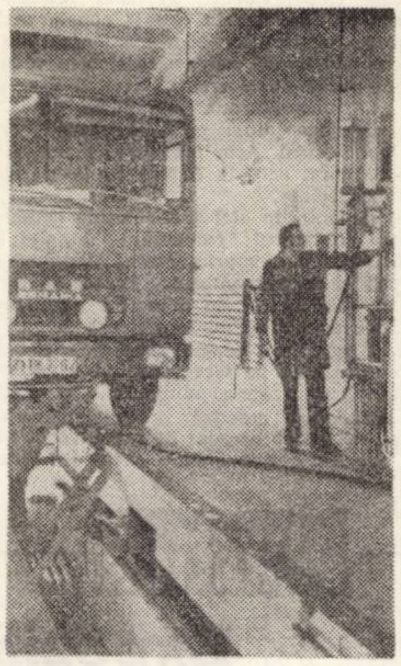

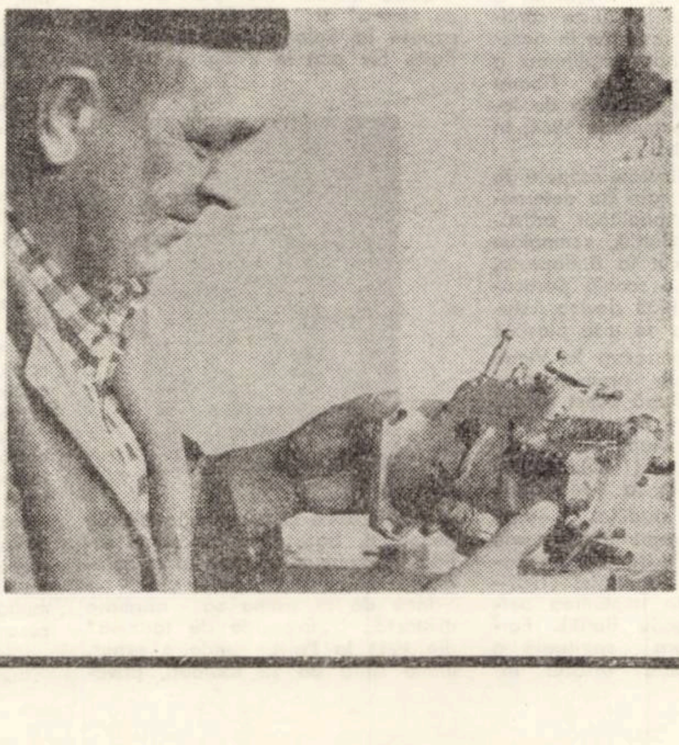

Străvechea știință de astăzi

II

E LUNG PĂMÎNTUL, BA E LAT... DAR CÎT E DE BĂTRÎN ?

Stăm pe spinarea unei tinere sau bătrine planete, iată intrebarea ? Și nu e ușor să răspunzi, ținind seama că in ultimele citeva sute de ani părerea multor invățați s-a schimbat (și probabil se va mai schimba incă) odată cu evoluția pe care ni se pare că a avut-o știința. Clarvăzătorii de talia unui Bruno, Galileu ori Darwin s-au impotrivit interpretărilor mărginite ale contemporanilor lor, susținind că lumea noastră este mult mai mare și mai bătrină decit se credea. Cu două sute de ani in urmă, naturalistul Buffon a avut curajul să aprecieze virsta rotunjoarei noastre Terra la 35.000 de ani. Atunci, cică, s-ar fi „rătăcit" buna noastră Mamă, iar viața (probabil ca o compensație a acestei fatalment de necesare răciri) a apărut cu 15.000 de ani in urmă (cu aproximație). Dar, oricum, cu toată inexactitatea, această cronologie a fost mult mai rațională ca aceea a credinței generale din vremea incoronării reginei Victoria (1837) care spunea că Pămintul și omul s-ar fi născut in anul 4.004 inaintea erei noastre !

Geologia veșnic la pindă și darwinismul dinamitard din acea epocă au minat, nu fără riscuri, această interpretare de Ev Mediu, și numai cu 25 de ani mai tirziu, lordul Kelvin a mai adăugat (luindu-și toate riscurile) la virsta fragedă a Terrei incă 10 milioane de ani ! Dar nu se poate cocheta la infinit cu o asemenea divă, ai cărei copii adeseori atit de neascultători sintem. Așa că, inarmați cu o tehnică de inaltă precizie, am apreciat că epiderma „frumoasei noastre" are cam 3,3 miliarde de ani, iar in intregime, cu „trup și suflet" cam 4,6 miliarde de ani. Deci, numai în două sute de ani virsta scoarței pămintești a „crescut" de la 35.000 la 3.300.000.000 de ani !

Dar noi, oamenii, de cînd oare facem umbră pămintului ? Numai in urmă cu citeva decenii se credea că omul are apreciabila virstă de 6.000.000 de ani. Dar noile descoperiri din Africa de sud și cea de est ridică stacheta acestei virste la nu mai puțin de două milioane de ani ! O falcă și urme de labă descoperite in Etiopia de către Clarck Howel in 1969 atestă această cifră.

Tendința de a se „mișca" din loc anumite reprezentări cu privire la inceputurile civilizației noastre este cit se poate de firească ; și ea vine odată cu dezvoltarea tot mai mare a tehnicii din epoca pe care o trăim acum. In istorie, de pildă, inaintea lui Schliemann (1822–1890) nici unul dintre savanți nu și-ar fi putut închipui că Troia existase cu adevărat cu 2.800 de ani inaintea erei noastre. Pină ce Evans nu-și incheiase săpăturile, mai bine zis, dezgropările din Creta, nimeni n-ar fi avut curajul să-și inchipuie măcar existența unei nemaipomenite culturi cu 2.500 de ani i.e.n.

Numai cu patru veacuri in urmă, nici unul dintre invățații lumii n-ar fi putut accepta ideea că in America Centrală ar fi existat civilizații ajunse la perfecțiune, care au durat neintrerupt 4.000 de ani !

Aceste și multe alte dovezi istorice, ne arată clar că originea omului și apariția primelor civilizații trebuie „mutate" in epoci mult mai indepărtate decit se crede astăzi. Totodată, ele sint mărturia vie a existenței unei foarte vechi și dezvoltate științe arhaice pe care noi o subapreciem adesea. Inconjurați de minunile științei noastre contemporane, noi uităm cu prea mare ușurință de minunații noștri strămoși, cărora, de fapt, le datorăm intreaga noastră existență de astăzi.

(va urma)

D. SVETOSLAV

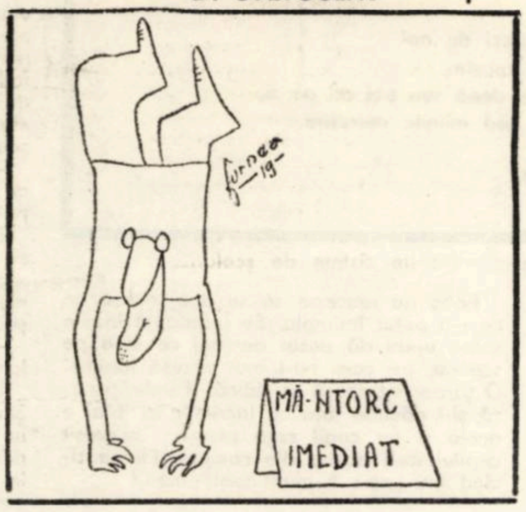

PERFORMANȚA SPORTIVĂ

Performanța sportivă se apropie astăzi din ce in ce mai mult de limitele relative ale posibilităților omenești. Pentru ameliorarea ei, nu mai este suficientă experiența empirică a antrenorului, ba chiar nici măcar o știință izolată nu este suficientă. Așa cum se intimplă în majoritatea domeniilor unde sint chemate științele umane in optimizarea comportamentului uman, este necesară abordarea multidisciplinară și interdisciplinară. Acest lucru se reflectă în ultimă instanță în activitatea antrenorului însuși care trebuie să se folosească la modul operativ de către diverse științe conexe fenomenului sportiv. Este una dintre concluziile care se degajă din recenta masă rotundă cu tema **„Aparate și metode noi privind obiectivizarea pe baze științifice în pregătirea sportivilor de performanță"**, organizată de către Centrul de studii și documentare de pe lingă C.J.E.F.S. intre 30–31 martie 1974 la Timișoara, manifestare inchinată celei de-a XXX-a aniversări a eliberării României de sub jugul fascist și a celui de-al XI-lea Congres al P.C.R.

Reunind participarea unor specialiști de prestigiu din țară, cum sint prof. dr. M. Epuran, șeful catedrei de psihologie a sportului, secretar științific al I.E.F.S. București, C. Răduț, director adjunct al Centrului de cercetări științifice „23 August" București, dr. I. Ștefan, șeful serviciului de coordonare a cercetării medicale al C.N.E.F.S., I. Moscu, cercetător științific principal la Institutul de psihologie București, la care se adaugă colectivul Centrului din Timișoara, condus de prof. dr. C. I. Bucur și alții, comunicările și discuțiile au scos în evidență necesitatea obiectivării pe baze științifice a activității în vederea obținerii rezultatelor sportive de valoare.

VIOREL PRELICI

DOSAR

Faptele sint foarte simple : A. P., om de 56 de ani, a rămas văduv. Copiii sint mari, oameni maturi, la casele lor. A. P. este încă în putere. Il omoară singurătatea și de aceea hotărește să se căsătorească. Omenește, foarte explicabil și firesc. Își găsește o femeie potrivită, crede el, o femeie de 35 de ani. Alegerea fiind făcută, se duc împreună la Ofițerul stării civile.

După două săptămini „de miere", noua soție, în timp ce A. P. este la serviciu, primește vizita unui bărbat. La aniversarea a trei luni de căsnicie, părăsește domiciliul conjugal, lăsîndu-l pe A. P. nemingiiat.

P. V. se îndrăgostește fulgerător. Ea, la fel. Fac nuntă și sint fericiți. Se înțeleg de minune. N-au de ce să se certe, totul decurge normal, intr-o atmosferă idilică. Nu-și dau seama cum au trecut trei săptămini. Trei săptămini pot părea o clipă sau o veșnicie. Intr-a patra săptămină, P. V. își ia bagajul și dispare. Stupoare. Nici un cuvint, nici o explicație. P. .V. a plecat și dus a fost !

P. V. se căsătorise pentru „a scăpa" de o altă femeie. Inteligentul mod de rezolvare s-a dovedit a fi ineficient. După trei săptămini, cuprins de remușcări, P. V. revine la prima (prima ?) dragoste (On revient toujours...) și în curind are un copil. Certificatul de naștere este depus la dosar... Și, în sfirșit, totul s-a lămurit.

N-am întrebat-o pe, de-acum, fosta soție ce-a simțit în momentul pronunțării sentinței de divorț. Mi s-a părut că era bucuroasă. Undeva, în ochi, îi bănuiam un rest de uimire. El lăsa impresia că, înainte de a veni la judecătorie, s-a încurajat cu un pahar, două.

Ce comentariu aș mai putea să fac ?

L. C.

EPIGRAMA

Legenda treptelor

Născîndu-se atit de sus,
Undeva sub dalbul soare,
Grabnic omu-a inventat
Treptele ca să coboare !

Unui retrograd

Doar odată, oameni buni,
După cit mi-aduc aminte,
Cind avea cîteva luni
A făcut pași înainte !

Despre lacrimi

Zise un pios confrate :
Cite lacrimi varsă proștii !
Și eu pe nerăsuflate :
„Ele curg sub ochii noștri" !

Unei viitoare mame

(Chiar de vă pare acidă,
Epigrama-i cu temei !)
Dînsa de cînd e gravidă
A crescut în ochii mei !

Civilizație

Omul a atins o culme,
Cind prin ere s-a-nălțat,
Căci desculț vine pe lume
Și-apoi pleacă încălțat !

Autoironie

Înspre groapa cea de veci,
Unde-s spiritele reci,
Voi pleca discret, o știu,
Însă ca argintul : **VIU !**

ION VELICAN

Cu ANA ASLAN

(Urmare din pag. 1-a)

re, dar mai ales pentru a le utila corespunzător nivelului muncii pe care aveam aspirația și ambiția de-a o depune în ele, vă pot confirma că nu a fost ușor. A trebuit să susțin un memoriu în fața eminentului om de stat, dr. Petru Groza. Am pledat poate prea înflăcărat. Dar i-a plăcut. Și pentru că în Timișoara mai exista doar un singur (!) spital neparticular, pînă la acea dată, l-am primit împreună cu frumosul parc din împrejurimi. A fost o perioadă grea. Aveam studenți mulți și cu greu găseam săli unde să putem ține cursuri. Ale mele, de exemplu, le țineam la spitalul militar.

— După trei ani de navetă între București și Timișoara („noaptea în tren, ziua la curs") începind să descoperiți posibilitățile novocainei, v-ați reintors în capitală.

— Unde colegii m-au primit bine. Mai tîrziu, însă, cînd s-a aflat că Parhon și cu mine ne ocupăm de problema bătrîneții, a început să se rîdă de acest lucru. În 1955, regretatul profesor mi-a dedicat pe **Biologia vîrstelor.** Sînt cîteva cuvinte, pe care le țin minte și acum : „Tovarășei profesoare Aslan îi urez să împrăștie cu dărnicie largă tinerețea pe tot cuprinsul țării și a pămîntului întreg". Doar el mi-a acordat înțelegere și încredere deplină. Era de altfel singurul capabil, deoarece el avea atîtea idei încît își putea da seama că și altul poate avea. Știam că nu se poate înșela atunci cînd și-a exprimat convingerea că o **întinerire biologică e posibilă.** Căci nu ne refeream la una cronologică sau la o regenerare.

— Afirmați deci că optica colegilor dv. se schimba...

— ...frecvent. Am să vă dau un exemplu. În 1959 s-a desfășurat o ședință pe țară, pregătită de către societățile de : gerontologie, endocrinologie, neurologie, psihiatrie și medicină internă. Am făcut o cerere ca această ședință să fie dirijată de societatea de gerontologie, dar ei n-au dorit să facem nici măcar o ședință de geronto-neurologie. Am prezentat raportul asupra rezultatelor mele. Parhon participă doar la introducere. Rezultatele cercetărilor semnate **Parhon-Aslan,** in urmă cu cițiva ani, erau judecate cu realism. Acum aceiași oameni vorbeau diametral opus. Fiecare mi-a criticat raportul, negîndu-mi rezultatele. Negînd și calitățile superioare ale Gerovitalului H 3, unii cereau să nu se fabrice acest nou produs, deoarece există... procaina ! Mă mai întrebau că de ce l-am botezat „Gerovital H 3" ! ? !

În 1959 ați afirmat, la un congres din Italia, că presa stimulează cercetarea...

— Interviurile și reportajele mi-au făcut un mare serviciu și mie și țării. Reporterii, fiind curioși prin excelență, forează foarte multe aspecte ale problemelor pe care le abordează cu multă obiectivitate. În fața ochilor neastîmpărați ai cititorilor se naște un tablou fidel, li se înfățișează fotografia autentică a cercetărilor fructuoase. Ele, ca orice noutate, vor fi purtate în lume mai repede ca... sămînța suflată de vînt. **Populația dorește să trăiască mai bine și să fie cît mai mult timp sănătoasă.** (Sîntem întrerupți pentru cîteva clipe, academiciana fiind anunțată că au sosit pacienții britanici. Iar mă tem. Dar...) : **De aceea e foarte receptivă la apariția Noului.** Chiar a doua zi, de exemplu, de la vreo apariție de-a mea pe micul ecran, crește numărul de scrisori pe care le primesc. Institutul nostru a informat mulți medici despre rezultatele cercetărilor noastre, ei fiind nevoiți să ne solicite aceste noutăți sub presiunea pacienților, care aflaseră despre ele din presă. Și nu **de la medicii din țările lor.**

— Parhon vă reproșa că sînteți cam milităroasă ?

— Altfel n-aș fi răzbit ! Căci am avut foarte mult de luptat. Altcineva cred că ar fi renunțat, descurajîndu-se. Sau ar fi fost el cel învins, cel distrus.

— Cît timp vă răpesc interviurile ?

— Le sacrific, cu plăcere, destul de mult timp. In medie, acord cite două ore zilnic. Sint atit de multe încît nu le pot citi pe toate. Și nu numai în țară. Acum, de exemplu, scrie o carte despre mine cineva din Danemarca. Intrucit nu am timp să-i primesc la București pe toți reporterii, care doresc să discute cu mine, sînt nevoită să le fixez întîlniri în escalele itinerariilor mele de lucru, din diferite orașe ale lumii.

— Aveți colaboratori bănățeni ?

— Da. Doi dintre cei mai buni colaboratori ai mei sînt din Banat : doctorul Dascăl, care lucrează la Otopeni, și doctorul Vascan, din Făget.

— Vă rugăm să ne spuneți în care țară au avut cel mai mare răsunet cercetările dvs. ?

— In Italia. Ei, cu binecunoscuta lor înflăcărare, dar mai puțin conciși în interpretarea răspunsurilor mele, **m-au făcut și magă și... sfîntă.** Sînt foarte elogioși, dar explicațiile lor rămîn mai puțin fundamentate științific. Căci eu sînt de părere, că și interesului manifestat de populație trebuie să i se răspundă cu o nuanță mai științifică. O bună presă am avut și în America. Aici, am fost confirmată la un nivel foarte înalt. **S-a constatat că Gerovitalul H 3 e un medicament și cu efecte antidepresive, fiind mult mai puternic decît procaina.**

În cabinetul de lucru al academicienei se strecoară (din nou !) secretara, care o informează, discret, că „au sosit mexicanii. E al treilea grup". Reamintindu-mi și de tabloul din sala de așteptare, nu-mi rămîne decît să mă retrag, mulțumindu-i pentru bunăvoința cu care am fost primit și pentru amabilitatea cu care mi-a răspuns. Ca și pentru invitația de-a o mai vizita.

Federico Fellini

Cu citeva luni in urmă, a apărut, la editura italiană „Rizzoli", cartea „Amarcord", rod al colaborării regizorului Federico Fellini cu poetul și scenaristul Tonino Guerra. Am numit „carte", savurosul volum, deoarece inșiși autorii il revendică in afara oricărui patronaj generic. Insolitul ei, susțin Fellini și Guerra, se află tocmai in refuzul oricărei definiții.

Titlul are o dublă verificare, insă, este de două ori inchinat imaginii : o dată fiindcă amarcord, **in jargonul de la Cinecittà, inseamnă** decupaj, **termen tehnic aparținind procesului elaborării unei pelicule ; a doua oară, fiindcă** A m'arcord, **in dialectul romagnol, comun obirșiei scriitorilor, inseamnă** „Eu îmi amintesc".

Amarcord este o carte a amintirii, ciudată, afectivă.

Capitolul prim, din care desprindem citeva pagini, este cel al pălălăii — „o petrecere populară in orașul nostru" — din care e lesne de priceput că Fellini „simte enorm și vede monstruos".

Amarcord, ce se deschide cu un poem, se păstrează poem pină la ultima filă.

D. C.

Amarcord

— fragmente —

Pălălăile sint focuri ce sărbătoresc venirea primăverii. Fiecare mahala și fiecare casă pregătește resturile de lemn. Este adunat orice lucru care poate fi ars : acoperăminturi bătrine, navete de fructe, mobile stricate, vechi toate și soioase, birne, scaune desperecheate. Este noaptea din 19 martie, in masa intunecoasă a munților care aproape că se contopesc cu cerul, apare un mănunchi de limbi de-un roșu astral. Mai apare altul, apoi altul.

Iată unul dintre aceste focuri privit de aproape : o mină de lemne in bătătura unui dijmaș. Vilvătăile sint limbi roșii care spoiesc chipurile copiilor și pe un țăran bătrin ce stă și privește.

Și in centrul Tirgului, in Piața Ierburilor, se află o grămadă de lemne. Inaltă de ajunge la acoperișul caselor. In virful grămezii se găsește Raționament, un fel de inapoiat mintal din aceia care se găsesc in mai toate așezările și care adesea dau din ei adevăruri scinteietoare. Rostuiește lemnele pe care un tinăr i le intinde stind in cumpănă pe scara rezemată de-o latură a grămezii. Alți tineri cu furci și prăjini consolidează temelia muntelui de lemnărie. Peste tot imprejur se inghesuie lume care privește. Sint familii intregi ce mișună pe locul larg al pieții intr-o așteptare ațițată. Trei tineri pătrund trecind printre spectatori cu o imensă grămadă de lemne pe care o trag cu repeziciune.

Bobo, un puști de vreo cinsprezece ani, duce deasupra capului un scaun cu un picior rupt. Tocmai cind să treacă prin mijlocul curioșilor care fac cerc imprejurul grămezii o mină il apucă de-o ureche. E tatăl său, un bărbat bondoc și indesat ce pare tiparul mai mare al fiului.

— Ce faci, criminalule ? Du-l imediat acasă ?

— Tată, dar noi n-am adus nimic ! Și apoi e stricat.

Domnul Amedeu, așa se numește tatăl lui Bobo, se adresează soției, o femeie de aceiași virstă cu bărbatul.

— Miranda, al cui e coimanu' ăsta ?

Femeia face un gest pentru a-i da să ințeleagă soțului că nu se face să inceapă asemenea discuții in piață. Atunci Amedeu se adresează fiului și ii impune să se intoarcă acasă.

— Te fac să-l inghiți ! Du-l acasă !

Incintare și cele două surori sosesc sub portic și stau in picioare lingă o coloană. Incintare este cea mai frumoasă dintre cele trei. O cercetează Vulpica, o fată cu ochi albi, fosforescenți, ca de felină, devorată de femeioșia ei sălbatică, pisicească. Cum stă izolată, parcă s-a pus la pindă. Imbrăcată intr-o rochiță de ațică, Vulpica se indepărtează ca și cum ar stinjeni-o apropierea Incintării. Părăsește zidul magazinelor inchise, pe urmă apucă la stinga, pradă unei hotăriri luate dintr-o dată, traversează piața aruncind ocheade hoțești și piezișe(. . . .)

E noapte adincă.

Piața este pustie. Murdară de hirtii și cenușă. Se mai află acolo pantoful Vulpicăi. O bătrină umple cu lopățica un bidon. Adună cenușă din grămada intunecată care insemnează locul unde se inălțase pălălaia. Dinspre Corso, ducind bicileta de coarne, inaintează Avocatul. Este ultimul care merge la culcare. Cind ajunge in mijlocul pieței, se oprește și, după o scurtă socoteală, vorbește cu glas sigur și persuasiv dar și nițel scăzut și confidențial.

— Nașterea acestei așezări nu se pierde in noaptea timpurilor. La Muzeul Comunal există unelte de piatră ce aparțin preistoriei. Eu insumi, mai apoi, am descoperit anumite necropole extrem de vechi in grotele Conților Căcărează. Insă prima dată sigură este a n u l 268 i.e.n. cind devine colonie romană și punct de plecare al viei Emilia . . .

Deodată o voce răsună in piață :

— Dom' avocat !

Avocatul se oprește și intoarce capul inspre locul din care s-ar presupune că pleca chemarea. Se aude, violent, un zgomot licențios. Avocatul vrea imediat să minimalizeze gluma. Mai mult, pornește chiar de la acel „zgomot" reluind discursul.

— Chiar și acest lucru ține de felul de-a fi șugubăț al populației noastre, in ale cărei vine curge singe roman și celtic și un fel de-a fi voios, leal, generos și tenace. De la divinul Dante la Ortegas și D' Annunzio numeroase sint mințile sclipitoare ce au cintat acest pămint și nenumărați fiii care au onorat cu chezășii terne arta, știința, politica . . . (. . .)

Sună clopoțelul de la intrare și clinchetul se aude-n tăcerea incăperilor. Bobo se trezește și sare din pat. Aprinde veioza de pe noptieră ce luminează palid camera. In pătuțul de-alături fratele său doarme. Se aud pași grăbiți urcind scărița casei. Apoi o șoaptă la intrare. Și acum zgomotul unui automobil demarind. Bobo trage cu urechea, insă tăcerea cea mai desăvirșită s-a așternut din nou. Atunci stinge lumina și se culcă la loc. Alte zgomote il deșteaptă iarăși, in zori.

O firavă rază de lumină cernută printre persiene limpezește camera de culcare. Bobo ia seama la glasurile ce răzbat de pe culoar, din celelalte incăperi. Trebuie să fi sosit lumea. Se-aude chiar un copil plingind. Coboară din pat. Deschide ușa, străbate emoționat coridorul pină in bucătărie unde o zărește pe Gina plingind in colțul din spatele cuptorului.

Eu îmi amintesc

Știu, știu, știu
Că un om de cincizeci de ani
are mereu miinile curate
iar eu mi le spăl de două sau trei ori pe zi,
Insă ajunge să-mi văd miinile murdare
ca să-mi amintesc
de cind eram copil.

Bobo nu reușește să se dumirească de ce s-a putut intimpla. Se indreaptă inspre salon unde dă peste oameni ce stau pe scaune, pe care nu-i mai văzuse inainte. O țărancă trupeșă se ridică, il imbrățișează și-i năclăie fața cu lacrimile ei. Mai e acolo și un copil care plinge, negreșit copilul de-l auzise din cameră. Plinge zicind intr-una : A murit tanti' mea !

Minoaia unui virstnic i se așază pe creștet. E ceva consolator in mina aceea puternică. Și atunci Bobo se indepărtează pentru a scăpa de alții ce vor să-l imbrățișeze și să-l sărute. In capul său incepe să pătrundă adevărul. Un adevăr cumplit. Apucă spre ușa dormitorului părinților. O deschide și se incuie pe dinăuntru.

Patul e strins și gol. Pe noptieră ochelarii mamei. Cineva de pe culoar incearcă ușa și apasă de mai multe ori clanța.

— Deschide, Bobo.

Bobo, cu ochii plini de lacrimi, strigă buimăcit :

— Nu, nu deschid. Nu deschid.

Și iși dă drumul să alunece pe jos in colțul dintre șifonier și fereastră. Plinge descurajat . . .

. . .Clopotele bat de mort. Carul mortuar e de-acum in fața porții. Mai alături e trăsura vizitiului Fecioară. E-acolo și Balilla. Muzicanții fanfarei incep să se adune. Sosește cite-un intirziat . . .

. . .Mulțimea se indreaptă inspre centrul așezării. Fanfara incepe să cinte. Muzicanții merg alene, indoindu-se pe un picior și pe altul, cum fac patinatorii. Apoi vine carul mortuar inconjurat de bătrinele cu luminări aprinse in miini. Urmează membrii familiei. Apoi o mulțime dezlinată, cu bicicletele de coarne. Intre aceștia — Avocatul. Apoi trăsura vizitiului Fecioară. Și, in fine, automobilul Balilla numai cu șoferul, la volan . . .

. . .Bobo, prin ferestruică, descoperă un sicriu geluit cu numele mamei pe el. Zărește coborind un oblon pină la un metru de pămint și-o mină de oameni descoperindu-se. Raționament face salutul roman. Apoi trăsura pleacă brusc și verișorii zmuciți și zgîlțiiți izbucnesc in ris, iși dau cu tifla unul altuia, se zgiiesc. Fecioară, de pe capră, viră biciul printr-o crăpătură, să-i domolească. Bobo ii apucă mineca, il ține pină cind, cu o zmucitură puternică, Fecioară izbutește să se elibereze.

Acum trăsura se oprește. Tot convoiul s-a oprit la bariera de cale ferată. Dincolo de șine e cimitirul. In boarea liniștită se aude trilul unui clopoțel, neincetat. Zgomotul poate vine din cabina cantonierului.

In mulțimea ce a urmat convoiul pină la cimitir apare Incintare cu un văl negru pe cap. E-acolo și directorul Zeus. La ferestruica trăsurii se arată mutrișoarele zgiite și zimbărețe ale verișorilor lui Bobo.

Acum trece trenul ințesat de copii ce salută sărbătorește. Bariera se ridică.

Cortegiul trece peste șine și pătrunde in cimitir.

Mai apoi merge de-a lungul digului. Ajunge la farul din capătul portului. Apoi privirea sa și potolita-i curiozitate se indreaptă către un nor de fulgi de păpădie ce dansează deasupra capului său și deasupra mării. De-abia acum iși dă seama că zarea e plină de acest polen luminos. A venit iarăși primăvara.

Două mese de invitați la umbra citorva sălcii bătrine care domină un cimp, verde pină la mare. E ospățul de nuntă al Incintării. Poartă rochie lungă și albă. Alături de dinsa — mirele : un năpîrstoc de carabinier meridional cam țeapăn și descumpănit. Masa inconjurată de rude și cunoștințe e plină de pahare și de sticle imbrăcate in rafie. A venit și momentul toasturilor și un om la vreo șaizeci de ani e intiiul la cuvint.

— Ridic paharul in sănătatea mirilor și cu finu' și cu scaiu' ; zic : Fericiți la Batepaiu' !

Toți bat din palme. Apoi fiecare incearcă să iși ciocnească paharul de paharul miresei. Numai Raționament continuă să mănince. Are dinainte trei metri de cirnat și-o luminare. Zice :

— Pe tot il halesc și p'ormă halesc și luminarea.

Un grup de curioși se află in spate. Sint acolo animale libere : un curcan și un porc, citeva găini. Bobo e beat și ride-ntr-una. Aruncă cu bucăți de piine in găinile care se răspindesc. Ride la curcan. Ride la porcul pe care-l lovește in dos cu o bucată de brinză.

Porcul se indreaptă in fugă spre claia de care, rezemați, iși vorbesc doi tineri. Ea e o țărăncuță inaltă și curățică ; el — clasicul găinar local :

— Imi placi.

— Molozu'ț place !

— Ești frumoasă.

— Frumoasă din față.

Acum orbul Cintătoare și-a pus acordeonul pe genunchi și după primele acorduri ale instrumentului incepe să cinte cu glas sugrumat un madrigal miresei : Chiar dacă e plină / lumea de lucruri frumoase, / dacă geme de locuri / mai plăcute decit Tirgu'mult, / de cum se lasă soarele și / seara vine / așezată pe-un scaun / cine știe unde / incet-incet in mintea ta / locu' ăsta ajunge' / 'l mai frumos din lume. / Cum vei putea / trăi departe de Tirg ?

Incintare plinge consolată de mire și de toți ceilalți invitați care bat din palme in semn de veselie.

In românește de
DAN CIACHIR

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Romănu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Viaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Persoanele din străinătate pot face abonamente adresindu-se direct intreprinderii Rompresfilatelia, sau la unul din corespondenții acesteia in străinătate, Calea Griviței, 64–66, P.O. Box 2001, București, România.

Redacția și administrația — Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76 Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din intreprinderi Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ !

Orizont

• SĂPTĂMÎNAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC • SERIE NOUĂ • ANUL XXV •

• TIMIȘOARA • JOI, 25 APRILIE 1974 NR. 17 (321) • 16 PAGINI 1 LEU •

Eveniment

Eroism cotidian

Mai intîi a fost o primăvară timpurie, cu secetă, apoi o trenă rece, de iarnă uitată, peste un pămint deprins să inverzească la ora aceea și-n tot acest timp – oamenii, țăranii cooperatori, in lupta pentru fiecare strop de apă, in lupta cu brumele, in lupta cu zăpada, pentru ca recolta din acest an să nu fie atinsă.

Ploua și aspersoarele continuau să imprăștie apa, vitala apă, peste pămintul secătuit. Ningea și oamenii, sutele, miile de oameni deschideau făgașe noi apei spre cimpiile viitoarelor roade. Apoi tot oamenii, cu focul in palmă, au stat de strajă livezilor și serelor, in nopțile brumate ocrotind rodul florilor de pom și răsadul firav din solarii Și aceiași oameni, in tot acest timp, așezau sub brazdă sămința cimpurilor foșnitoare de porumb.

Simplu, cu seriozitatea statornică a agricultorului, iubind pămintul și ințelegindu-l, acești oameni minunați, țăranii, au dus și duc bătălii hotăritoare, atunci, de fiecare dată atunci cind rodul muncii lor este in pericol. Și pentru ca griul și porumbul și fructele anului să vină la timp, mereu mai multe, pentru mereu mai multe milioane de oameni, iși poartă bătăliile anonim, uneori eroic, zi și noapte. Angajamentele luate in capăt de an cuprindeau intreaga dăruire de acum, intreaga hotărire de a invinge orice greutăți pentru un an cu producții record. Și pentru acești oameni, marea intrecere la care iau parte alături de toți cei ce muncesc, se numește bătălia pentru apă, bătălia cu frigul, bătălia pentru porumb. Acum, pentru că mai tirziu se va numi bătălia pentru recoltare. Dar pină atunci, pentru acești oamein calendarul iși măsoară timpul in hectare de porumb insămințat, in kilometrii de irigații, apropiind ziua in care, așa cum s-au obișnuit să facă, vor raporta simplu terminarea semănăturilor. Și bătălia pentru recoltă continua ciclic un an, de la chemările la intrecere pină la clipa de la capătul verii cind se fac bilanțurile pămintului.

De fiecare dată cind bătăliile noastre cotidiene o cer, recunoaștem dincolo de dăruirea acestor oameni același spirit eroic făptuitor al evenimentelor fierbinți de acum treizeci de ani, astăzi luptind intre alte coordonate pentru desăvirșire. Este obișnuit să insămințezi porumbul, să faci irigații, să ajuți natura cind nu e darnică, să stai zi și noapte de veghe mugurilor, gest gingaș și grav ; este obișnuit ca săptăminile să nu le inchizi intre zile de odihnă, dacă pămintul o cere, pentru că astăzi este obișnuit să nu te numești erou, dar să fii impreună cu toți, egal cu toți in fața conștiinței muncii tale. Nu este un eveniment aparte insămințarea porumbului, nici lupta pentru apă, cu frigul, cu timpul și poate nici toate acestea la un loc, ca reflex al unei inalte conștiințe umane, dacă ne gindim la toate realizările celor treizeci de ani de construcție socialistă, evenimentul il constituie contextul aniversar al anului 1974, in care oamenii acestui pămint se dăruie simplu propriei lor sărbătoriri.

PAUL EUGEN BANCIU

Convorbiri

Cu prof. PAVEL PETROMAN

inspector școlar general adjunct la Inspectoratul școlar județean Timiș

In ce constă la ora actuală esentialul aspect formativ și informativ al școlii ?

– Școala – principalul izvor de cultură și civilizație – trebuie să contribuie la formarea omului integral. Menirea ei este să realizeze educația multilaterală (intelectuală, politehnică, etică, estetică etc.) in consens cu idealul social.

– Școala noastră străbate o perioadă de răscruce – generalizarea invățămintului de 10 ani ; care este consecința pe plan uman și formativ a acestei măsuri ?

– Intr-adevăr, generalizarea invățămintului de 10 ani, de fapt, trecerea la generalizarea sa in cadrul primei trepte a liceului, constituie o realizare extraordinară, datorită căreia toți absolvenții de clasa a VIII-a – ce vor fi cuprinși din toamna acestui an in anul I de liceu. Este doar unul din aspectele generale ale perfecționării sistemului nostru de invățămint care va permite școlii să acționeze in mod organizat in vederea pregătirii și urmăririi integrării tinărului in societate. Trecerea la școala de 10 ani, in prezent, iar in viitor la liceu, nu trebuie văzută insă numai in creșterea duratei de școlarizare, ci ca o nouă posibilitate dată fiecărui elev de a dobindi intr-o măsură mai mare puterea rațiunii, condiția realizării scopurilor și obligațiilor sociale.

– Vorbind la modul teoretic despre atenuarea diferenței intre oraș și sat, in ce măsură se revelează acest proces in activitatea școlară ?

– Diferențele existente intre oraș și sat in activitatea școlară au scăzut și vor continua să scadă in continuare, pină la estomparea lor totală. Asigurarea condițiilor didactico-materiale, dotării și autodotării permanente, creșterii și diversificării rețelei școlare, in strinsă legătură cu nevoile economiei țării și județului nostru, cu nevoile sociale și culturale ale acestora, asigurarea incadrării școlilor din mediul rural cu invățători și profesori calificați constituie doar cițiva din

Interviu realizat de

VALENTINA DIMA

(Continuare in pag. 15)

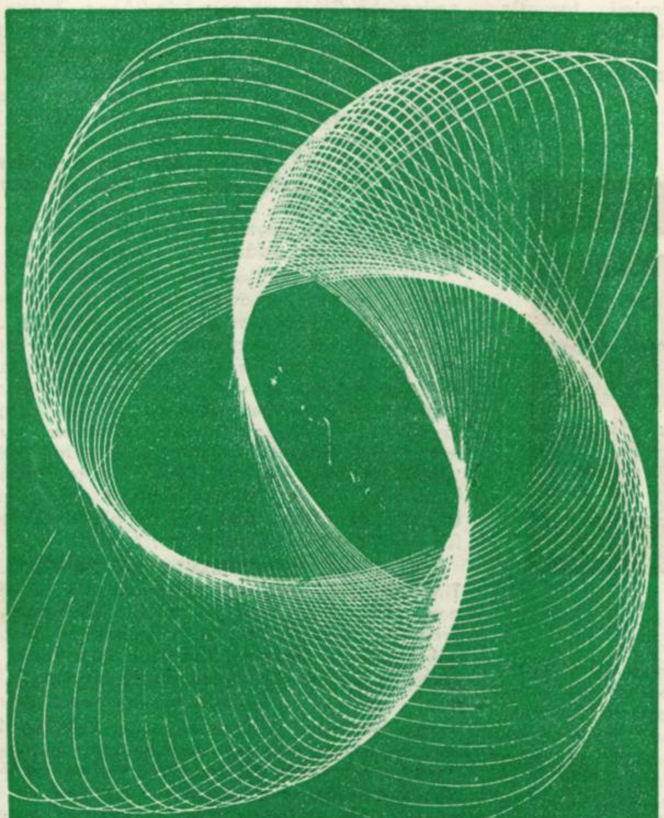

Sever C. Barbu : „Simfonie"

Civitas

Romantica

– Cind mai e timp de visare ? o intreb pe tinăra subțiratică, știind-o mereu pe drumurile județului, activistă a U.T.C.-ului.

– O, intr-adevăr, nu prea e timp, recunosc. Dar să știți că in tot ce fac, cred că intră o anumită visare, de un tip diferit decit cel cunoscut indeobște de mine inainte. Nici nu mă gindesc că aș putea trăi fără visare. Și ca elevă și ca dăscăliță mi-a fost necesară visarea. Dar acum cred că felul meu vechi de-a visa a trecut in altceva...

Tac. Și tăcerea mea e o acceptare.

– Străbat tot timpul cimpia, continuă ea. Bat drumuri de țară intre un sat și altul. Cind văd un camion, ii fac semne șoferului. Mă ia repede in cabină. Și nu știe ce caută singură o fată pe cimp. De fapt, nu știe nici cine sint și ce fac. Și aflu, chiar și in felul acesta, multe despre viața tinerilor.

Ajung intr-un sat, alerg in stinga in dreapta și adun niște tineri la o acțiune. Unii vin. Alții nu. Alteori mă bat, intr-un alt sat, ca tinerii să primească un sediu, cit de mititel, dar să aibă o incăpere a lor. O mindrie a lor. Apoi, ca să nu zacă serile in birt, intervin ca să mai primească o a doua cămăruță, ca să-și incropească in ea un club. Clubul lor. Asta e. Două-trei măsuțe, citeva reviste, dar e casa lor și nu mai intră intre sticle și pahare, să-și irosească serile. In altă așezare trebuie schimbat secretarul comitetului comunal U.T.C. E un om slab. Pe cine punem ? Pe cine ? Mi se recomandă o fată. Cercetez viața ei, caraterul și imi dau seama că nu merge. E influențabilă. E slabă de inger. Ar duce-o de nas tinerii. In plus, are un bărbat gelos. Nu vrea s-o vadă serile „cu alții". Ce vrei, probleme intime. Te poți lega de ele ? Așa, căutind, căutind dau de un tractorist. Un fecior cu mintea scăpărătoare. Intr-o seară, la o adunare, el dă răspunsuri strălucite, de mult bun simț, unor intrebări grele, in locul meu. El va fi ! imi zic. L-am găsit ! Și hai cu propunerea la superiorul meu. El stă un timp la indoială. O fi bun ? Să nu ne pripim. Să mai verificăm. E bun, pe cinstea mea, pe increderea mea, strig eu. Pină la urmă, acceptă. Alerg din nou la om. Ii spun totul. Sint entuziasmată. Pun mare bază in el. Se aprinde un anumit foc sacru al virstei acesteia frumoase și in sufletul tinărului și, de unde, inainte, in satul său, veneau cinci-șase la o acțiune, la chemarea lui, apar intr-o dimineață două sute. Victorie ! Uit de oboseală. De drumuri. De ceasurile de noapte cind ajung ostenită acasă. Totul cintă in mine. Acum că m-ați intrebat, știu că ceea ce cintă in mine e visarea. Așa cred. Ea s-a transformat, in mine, de la un fel de melancolie inactivă, intr-o acțiune. E un fel de răsfringere in ființele din jur. Așa cred. Esențială rămine visarea, chemarea aceasta romantică, fără de care mi-ar fi acum greu de trăit. Nu credeți ?

ION ARIEȘANU

Orizont critic

1) La intîlnirea retoricii barbiene cu o sensibilitate impresionată de ecourile universului matein : **„La curtea cu trei crai valahi / a lui Matei, bătrînul rege, / născu femeia mea de frig – / din stirpea rea, intîiul rege, (Curtea Veche),** volumul de debut al lui Miron Cordun, cuprinde o poezie elegiacă, de clamori desuete și elanuri sentimentale abia reprimate, peste toate acestea suprapunîndu-se lecția de modernitate o poeziei contemporane (însușită, chiar dacă nu integral, prin Ioan Alexandru) și o interpretare, o înțelegere de sorginte folclorică a lumii, a cosmosului, de unde, se pare, ca un complement, tonalitatea de descîntece, aparența sibilinic – ermetică a versurilor.

Curtea veche este un mod de a sugera, topic, mai mult decit o posibilă – dorită descendență culturală : situarea (mai curind ca intenție) in interiorul unui univers revolut, cercetat cu o oarecare nostalgică reverență, ca un domeniu, cert, al poeticului. Consecințele imediate ale unei asemenea ipostazieri sint turnura veche a frazei, limbajul arhaizant, alegorizarea (discretă, totuși) și, aceste elemente insumate, o doză constantă de artificialitate a poemelor. De altfel, Miron Cordun face parte din acea categorie de poeți care-și elaborează opera pe indelete și minuțios, dozînd cu grijă efectele, este, ca să fim mai expliciți, un estet al cărui efort permanent vizează constituirea unui cod poetic (de extracție livrescă in ultimă instanță), fără ca totuși rafinamentul formal, scriitura artistică să rămînă scopul ultim al poeziei sale. Literaturizarea, manifestată chiar in forme extreme, nu presupune intotdeauna și o deficiență lirică fundamentală – și acest lucru este valabil și pentru poezia lui Miron Cordun – ci mai curind opțiunea pentru o anumită formulă poetică, superioară din punctul de vedere al autorului. Pornind de aici, **Curtea Veche** își are originea intr-o concepție artizanală despre poezie : aluzia, alegoria, perifraza sint solicitate spre a reține, intr-o rețea de referințe culturale, reacțiile unei sensibilități predispune către stări difuz-depresive ori către o indicibilă, altfel, crispare interioară, avind in vedere că poetul ocolește de regulă tentația rostirii spontane își refuză plăcerea efuziunilor lirice necontrolate, nefiltrate prin intelect. Aflată sub imperiul lucidității, poezia devine un mecanism de cuvinte articulate muzical : **„După șapte veri de rană, verde / trup de boală in cuminecare / am venit noi și-am pus pietre / de la stirpea de stilpare. / Vechi, moșnegii pe hotar / provegheau de rău, de riuri. / ca și cum subt pămînturi / neamul lor trăia, umbla" (Pietre),** ori de sugestii livrești (folclorice adeseori), directitatea indicării oscilind intre vagul unui sentiment : **„O, patimi de noiembre cind bem vin / la curbea veche-a clopotelor sparte / și stă-n genunchi poetul pe destin / și pe o roabă-și scrie-ntiia carte. ." (Acest poem l-am scris pe-o roabă)** și numirea exactă a sursei, avind la origine o pornire didactică (și ușor moralizatoare) nu intotdeauna suficient controlată : **„E-atita tristețe aici, atita hrană de suflet / și lingă rugă atita blestem... / Poate că Toma Alimoș muri lingă tine / și poate că de ropotul aspru al calului / de zeul haiducului fără mireasă / mă tem" (Echinox).**

Acest gen de poezie va avea așadar la origine o contradicție generată de alterarea, prin reflexivitate, a stării lirice primare, dar artificializarea, progresivă, a unui fond afectiv bogat conduce, in mod curios, nu la

Cronica literară

1) MIRON CORDUN

Curtea Veche

(Ed. Cartea Românească, 1974)

2) VASILE DÂNCU

Cîntecele

(Ed. Dacia, 1974)

uscăciune, la vane speculații verbale, ci la un fel de corporalizare a afectelor. Trăirile primesc frecvent o proiecție supradimensionată, la modul expresionist : **„Ce dracului mai e și cu o troiță verde, / dragul meu G. / Sufletul meu ți se-nchină surpat / ca unei prăpăstii de rugă de orb : mi-aș-nchina carnea pe tine / a greu induratului corp. / O, numai capul mi l-aș opri, de zeu / cu corn spart in săgetător / și numai la-nviere mi l-aș duce / candelă-amară, / blestem rugător –, / o, lingă lacrimi l-aș culca, păzind / făptura sfintei noastre vinere : / tu arzi ca o troiță verde, „dragul meu G" (Febră).**

Să mai adăugăm la acestea încercarea de a afla in și prin poezie un proiect etic imanent, ca un ultim substrat al lumii, și vom avea o imagine aproape completă ásupra naturii lirismului lui Miron Cordun.

Panteist, urmărit de obsesia unității originale dintre om și natură, poetul caută in amintirea copilăriei, o retrăire a stării pure, germine, a omului nedeformat de rigorile civilizației : **„Copil pe cai e trupul meu. Se poate / să-ți faci din el de slujbă, să te mintui, / că el nu-și darmă vremea, o, el nu-l / rupe de voi pe zeul orb. / .. / El e copilul, el e-ngăduința : / de nu ne-am rătăci de fuga lui / ce nume ar purta ființa noastră ? / (Copil pe cai).** Poezia este cercetată și ea ca o soteriologie, totuși, inșelătoare : **„Și nu sint decît singur și rupt / și nu mă mai rabdă nici numele, nici / cartea cu care imi mintui / această ingăduință de zicere"** sau insuficientă, intrucit cîntărețul, „heraldul", se mistuie in lăuntrice sfîșieri, in felul unui Nastratin Hogea, oprit din drumul său către un țel himeric: **„La lucru de moarte! spun zei, blestemind, / la lucru de lucru ! / Și sint ca un ciine turbat / și mă rod / pe iarba pe care mă jelui. / / Și nu sint decit singur / și rupt" (Cordun).**

Miron Cordun debutează cu un volum de poeme pe care l-ar fi putut semna, acum, oricare dintre poeții afirmați la sfirșitul deceniului trecut. un volum care face proba unei cunoașteri a meșteșugului literar, puțin obișnuit la un autor tinăr.

2. Vasile Dâncu (și el, bănuim, debutant), adună in **Cintec** (Ed. Dacia, 1974) versuri caligrafiate corect, mereu egale in platitudinea lor, neintreruptă decit rareori de o autentică înfiorare lirică. Autorul își raportează biografia la spațiul transilvan, povestește despre pădure : **„neinvinsă Troie verde, / cintată in doine / nimbată de stele",** ori convoacă, de-a valma, autori preferați, personaje și personalități celebre : Jack London, Cristofor Columb, Tasso „domnul intreprinzător dela Mancha". Magelan, Ulise Nică a lui Ștefan a Petrei și ... Dâncu Vasile, pentru popularea unor compuneri suficient de banale prin intenția de demitizare pe care o vădesc. Iată aici un fragment din Odiseea, repovestit pe scurt : **„Numai după ce-și trimise săgeata / să străpungă / cele douăsprezece inele – / abia atunci și numai atunci – / și-au dat seama pețitorii / că sosise moartea / in chip de cerșetor. / Pe urmă instrăinatul / intors din războaie / se bucura de pacea / vechiului cămin. / Uitase marea și catargele, / nu voia să audă / de alte bătălii. / De la o zi la alta, / Ulise nu era Ulise / aluneca incet / spre bucătărie. / Adormi intr-o zi /in liniștea grădinii / cuceritorul bărbat iscusit, / dar nu i s-a găsit in buzunare / o singură monedă de aramă / din prăzile bogate de la Troia" (Ulise).**

LUCIAN ALEXIU

1.) O culegere de folclor, **FLORI DIN CARAȘ,** primim din Reșița. O ingrijește Petru Oallde, animator cultural local, bărbat energic, dascăl remarcabil, ale cărui acțiuni cinstesc tradițiile locurilor. Structura culegerii dovedește nu numai pasiune folcloristică ci și calificare profesională. Dacă am semnala citeva absențe, (printre care a lui Damian Izverniceanu din Ciclova Montană, harnic cărturar de altădată, ale cărui culegeri de folclor – inedite – puteau figura la loc de cinste aici) o facem doar pentru a sublinia dificultatea unei asemenea alcătuiri. Patrie a scriitorilor țărani, a cărturarilor de țară, innobilat de un folclor de excepțională valoare, Carașul va onora mereu astfel de intreprinderi. In numărul trecut al revistei semnalam **TIMPURI DE AUR,** culegere a cenaclurilor și cercurilor literare din județ. O îngrijesc (culegerea) Florin Bănescu, și Ovidiu Cornea. Poezia (semnează chiar și autori insumind zeci de ani de activitate literară ca Volbură Poiană Năsturaș, Alexandru Popescu Negură, Ilie Măduța) nu depășește in general un nivel cenaclier. Autorii pot alcătui, cred, excelente texte pentru brigăzile artistice de agitație, manifestind talent in acest sens (ușurință in versificație, vers dinamic, frazare corectă etc.). Bine diferențiați sint prozatorii, și incep să cred că Aradul va putea oferi, in curind, prozei actuale, foarte plăcute surprize. Cornel Marandiuc scrie o proză oarecum senzațională, cu accente asupra structurii morale a personajului **(Din șapte in șapte zile),** Horia Ungureanu descinde dintr-o foarte solidă tradiție a prozei ardelene (cea a lui Slavici). Eroii (ultimului) trăiesc intr-un sat bogat in rituri, in care oamenii se supun legii pămîntului ; inferioară altor texte (publicate in **Orizont** sau **Tribuna),** nuvela de aici **(Biciul)** poate defini o structură de prozator. Complexă e literatura propusă de Florin Bănescu, bun analist, capabil de caligrafii grațioase. In pagini puține, scriitorul știe să construiască personaje colorate dar și caractere. Lipsește din culegere Gheorghe Schwartz și e păcat că lipsește : Schwartz e unul dintre inteligenții prozatori ai tinerei generații și prezența sa era aici necesară nu numai pentru a da culegerii și mai multă greutate, ci și pentru a schița imaginea unui grup de scriitori. Atenție, deci, la proza arădeană. TOT DE UN COMITET JUDEȚEAN PENTRU CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ (Tirgu Mureș) a fost tipărită și piesa lui Aurel Gheorghe Ardeleanu. Vreo editură putea face ea operațiunea. A. G. Ardeleanu are, in repetiție la diverse teatre, alte citeva piese, altele prin sertare. Un volum se poate alcătui cu ușurință, și acest volum ar arăta că autorul lui este unul dintre dramaturgii serioși apăruți in ultimii 4-5 ani. Creator de teatru-document, de teatru-politic, in linia lui Brecht – Peter Weis, Aurel Gheorghe Ardeleanu este unul dintre scriitorii de teatru al cărui talent și originalitate se impune atenției.

2) **CITIM CU PASIUNE PREFEȚE ȘI EDIȚII DE TOT** felul. La editura **SCRISUL ROMANESC** apare **FINTINA** de **Fănuș Neagu,** ediție critică și prefață de Ov. Ghidirmic (așa scrie pe pagina de titlu : ediție critică și prefață...). **Scrisul românesc** preferă clasicii. Inovația în materie de „ediție critică" e absolută, noua ei rețetă ar fi : a se lua opera scriitorului, a se pune textele unul lingă altul, după care, cu o „notă asupra edi-

Cronica măruntă

ției" s-a încheiat operațiunea. În materie de prefețe, nimic nou : o prefață poate fi alcătuită și dintr-o repovestire a operei. Ov. Ghidirmic povestește, in bună tradiție oltenească, frumos. Prefața și tabelul cronologic (de V. Moglescu) la **John Galsworthy, Domeniul** (B.P.T., ed. Minerva, 1973), pot fi citite ca o operă independentă. Tabelul cronologic e exhaustiv (in limitele colecției). El poate fi rezumat și așa : Ce face, deci, John, in 1895 ? John e cu iubita sa la Monte Carlo. „Se pare că acolo și-au mărturisit dragostea (el și iubita n.n.). Toată vara își fac probleme de conștiință dacă să comită sau nu adulterul". Adulterul, scrie V. Moglescu, se comite in septembrie. John și Ada (iubita) se intilnesc, urmăriți de V. Moglescu, tot mai des. Așa că „își dau pe deplin seama că viețile lor nu mai pot fi despărțite". Își schimbă locuințele, se plimbă (în Alpi, in Italia), și peste încă 3 pagini, se căsătoresc. După căsătorie, incep intotdeauna marile încercări ale vieții, pe care pana talentată a lui V. Moglescu ni le dezvăluie in infricoșata lor măreție : in 1911, lui John ii moare prepelicarul. Iată momentul, evocat de insuși V. Moglescu : „Moartea prepelicarului Chris, pe care-l indrăgeau foarte mult, provoacă lui John Galsworthy și Adei o mare tristețe(...)" In 1915 „Ada se imbolnăvește de gripă". Fiindcă V. Moglescu nu precizează în care lună a anului, presupunem că era gripă Hong-Kong și că a durat tot anul. In afara acestei mici imprecizii, romanul lui V. Moglescu este cum nu se poate mai impresionant. Propunem editare separată, cu titlul **Moartea prepelicarului"** sau **„Cum a făcut John, ajutat de Ada, literatură".** Bineînțeles că numele lui Galsworthy poate fi evitat, așa cum, din stimă pentru V. Moglescu, am făcut-o și noi mai sus. Se vor adăuga (din prefață) texte precum :

„Desigur, o mulțime de amănunte din viața intimă a unui scriitor sint destinate să rămînă necunoscute posterității – mai ales cînd este vorba de un om ca Galsworthy, renumit printre contemporani pentru pudoarea și discreția sa – și în absența lor se pot face tot felul de speculații privitoare la imprejurările, starea sufletească și motivele care au inlesnit înfiriparea simțămintului de dragoste pentru viitoarea sa soție. Un lucru, însă, este cert : intilnirea cu Ada il găsește maturizat, călit de dezamăgirea – cu tot cortegiul ei de amărăciuni – ce-i fusese incontestabil pricinuită de împotrivirea tatălui său față de prima pasiune a vieții lui, nutrită pentru Sibil Carr". (...)

3) **FOARTE INTERESANTĂ (ÎN PRINCIPIU) COLECȚIA COGITO** a editurii Albatros. Cărțile apărute in această colecție pină in prezent **(N. Iorga, Cugetări, Proverbe turcești, Munca reflectată in proverbele lumii, Iordache Golescu, Proverbe comentate, M. Sadoveanu – Cartea de ințelepciune)** oferă publicului tinăr o literatură de tip aparte iar istoricului literar, argumente de lucru. Ultima apariție **Voltaire-Maxime și reflecții** ni se pare că lărgește abuziv aria colecției. Procedeul e acela al ciopirțelii. Cărțile lui Voltaire sint pisate mărunt, spre a obține, din fiecare, cantitatea necesară de vorbe de duh. Alcătuit din proverbe și zicători, marele scriitor devine bucătarul propriei sale opere. Opriți masacrele, un Camil Petrescu sau un Anton Holban făcut din **Maxime și reflecții** ar intrista peste măsură.

ANEMONE POPESCU

Poezia română în versiune englezească

Considerațiile de mai jos, prilejuite de publicarea recentă de către Editura Junimea a antologiei **46 Romanian Poets in English** (in tălmăcirea lui Ștefan Avădanei și Don Eulert, cu introduceri și note, precum și o post-față de Const. Ciopraga) vor privi vrind nevrind probleme mai generale referitoare la actul traducerii și modul in care se popularizează literatura română in țările cu limbi de mare circulație. Vom remarca de la inceput sporirea numărului de antologii și volume selective din opera unor poeți români ce s-au impus atenției in ultima vreme: de la excelenta ediție in șase limbi a **Mioriței** publicată de Edit. Albatros in colaborare cu Comitetul național UNESCO 1973 — versiunea engleză, inedită, aparținind cunoscutului poet american William D. Snodgrass —, la traducerile lui Roy MacGregor Hastie din poezia lui Nichita Stănescu (**11 Elegies,** Edit. Eminescu, 1970) și M. Sorescu (**Frames,** Edit. Eminescu, 1972), sau două antologii de poezie română una aparținind aceluiași MacGregor Hastie (**The Anthology of Contemporary Romanian Poetry,** London, 1969) și **Romanian Poems. A Bilingual Anthology of Romanian Poetry,** editată de Sever Trifu și D. Ciocoi-Pop (Edit. Dacia, 1972).

Utilitatea și eficacitatea efortului de traducere nu mai trebuie demonstrată, chiar dacă statutul ei critic nu a fost incă definit, asupra posibilităților de a traduce poezia continuind să prolifereze puncte de vedere extrem de diferite. Numai in ultimii ani, indeosebi sub impulsul comparatismului literar (care a transformat traducțiile intr-un util instrument de cercetare a influențelor și fenomenelor de paralelisme) bibliografia operelor teoretice dedicate traducerilor s-a imbogățit cu citeva studii semnificative (Edmond Cary, **La Traduction dans le mond moderne,** Geneva, 1956, Theodore Savory, **The Art of Traslation,** London, 1957, Horst Frenz, **„The Art of Translation"** in **Comparative Literature,** Southern Illinois Univ. Press, Carbondale, 1961, etc.).

Desigur, mai mult decit alte genuri literare, poezia ridică in fața traducătorilor anumite probleme speciale:

1. **PROBLEMA FORMEI POETICE.** Disputa se duce aici intre cei care se declară in favoarea păstrării intocmai a formei exterioare (ritm, schema rimelor, efecte prozodice și fonetice) și cei ce, dimpotrivă, consideră caracteristicele „fizice" ale poeziei ca fiind de importanță secundară, traducătorul avind de ales intre acestea și „tonul limbii", neputind reproduce ambele. In cazul antologiei in discuție, cei doi traducători, Ștefan Avădanei și Don Eulert au preferat adesea echivalarea schemei ritmice și a rimelor prin „blank verse", rime imperfecte („Slant rhymes"), asonanțe ori rime ocazionale, căci se punea problema trecerii de la o limbă bogată in rime și efecte muzicale la o alta ce se lasă mai greu incorsetată in rimă și ritm. S-a incercat astfel o apropiere de dicția poeziei engleze (conversațională, adesea neglijentă, un stil poetic „impersonal") ceea ce a facilitat și transpunerea mai fidelă a mișcării interioare a versului original, conținutul de idei. Trducerile din O. Goga, Al. Macedonski, Bacovia, Al. Maniu, Ion Pillat, Ștefan. Aug. Doinaș, etc., deși de un nivel calitativ superior, sacrifică adesea schema prozodică, cadențele clasice, efectele sonore, incantatorii (in poezia lui Bacovia, bunăoară), in favoarea unui discursivism, pe alocuri prozaism, al versului liber. La fel se intimplă și cu majoritatea poeziilor traduse din Eminescu care dacă ciștigă sub aspectul concentrării și economiei imagistice, ele suferă pe alocuri de o vădită **„abstractizare"**, epicizare, retoricizare. Tot astfel „Cintecele țigănești" ale lui M. Radu Paraschivescu sint prea „intelectualizate" pierzindu-se concretețea lor senzorială, rafinamentele verbale și cadențele „naive" ale baladei și cintecului de mahala (se găsesc in schimb bune echivalențe pentru stilul oral, pentru interjecțiile și pitorescul lor verbal. Pe de altă parte, acest stil discursiv, abstract, se potrivește mai bine in cazul tălmăcirilor din Tudor Arghezi, Ion Barbu („Oul dogmatic", „Aurora", ultima tradusă impreună cu prof. Loring Taylor, ca autor al unor fericite versiuni pentru citeva din poeziile acestei antologii), Tristan Tzara, Sașa Pană, Ilarie Voronca, etc. In citeva cazuri, calitatea ridicată a tălmăcirilor se explică și prin invecinarea, sub raport formal și stilistic, a unor poeți români cu experiențe ale poeziei anglosaxone (Ilarie Voronca putind fi considerat unul din primii „imagiști" europeni, Tristan Tzara invecinindu-se cu tehnica discontinuă, ironică, discursivă, a poeziei engleze din anii 1930, etc.).

2. A doua problemă dificilă ce a stat in fața traducătorilor a fost aceea a **fidelității,** noțiune prin ea insăși destul de neclară, căci in unele cazuri ea este redusă la fidelitate față de litera textului (reproducind nu numai „ideile", ci și expresia, vocabularul, topica originalului, chiar in dauna inteligibilității), in alte cazuri ea vizind nu litera, ci „spiritul textului" (sau cum spune traducătorul **Vulgatei,** (**„Non verbum verbo, sed sensum exprime de sensu"**).

Atitudinea adoptată de traducători se explică prin deosebirile de ordin stilistic, prozodic și conceptual dintre poezia română și anglo-saxonă, deosebiri ce sint insă exagerate in introducere de Don Eulert. Astfel, traducătorul american are impresia că poezia română in ansamblu ilustrează un „spirit cvasi-oriental", intemeiat pe cosmicitatea gestului poetic, preocupări metafizice și largi mișcări, afective. Accentul, se spune, cade mai mult pe **idei** și nu pe obiecte (dar oare poezia americană nu a cunoscut disputa intre un W. Carlos Williams, atent numai la „lucruri, nu și idei", și Wallace Stevens, cu un program poetic radical opus ?); de aceea poezia română ar fi o poezie a unor „vocații plenare, histrionice", a unui metaforism pregnant și a unei atitudini contemplative, sub semnul unui **romantism** al unei „conștiințe nediferențiate", căreia nu i-ar fi congenital clasicismul. Mai exactă ni se pare aprecierea poeziei românești contemporane ca o poezie „post-modernă", reintoarsă la resursele ei cele mai vechi, unele de natură afectivă, chiar și in cele mai „esoterice" și mai ‚moderne" forme ale ei (simbolism, ermetism, suprarealism — in treacăt fie spus prefațatorul acordă prea mult importanță acestui ultim curent in poezia actuală).

In fine, in ceea ce privește selectarea autorilor, se observă o anume preferință a traducătorilor pentru poezia ultimilor 15 ani (căreia i se incredințează 148 de pagini sub titlul „Noii afirmați", față de cele 184 de pagini care acoperă celelalte trei secțiuni: I „Prima generație" II „Experiment și confirmare", III „Voci la jumătatea secolului"). Se reproduce in sprijin afirmația discutabilă a unui interlocutor român după care „Inainte de primul război mondial au existat doi mari poeți: literatura populară și Eminescu. Intre cele două războaie existau șase sau șapte. In ultimii zece ani sint nenumărați". O cit de rapidă trecere in revistă a poeților antologați va descoperi nenumărate „goluri" și absențe, deși evident sintem avertizați incă din titlu de faptul că această antologie nu și-a propus să fie exhaustivă, ori o dispunere istorică pe perioade și curente, deși acestea s-au conturat vrind nevrind prin inserierea cronologică pe generații și utilele introduceri ce prefațează selecția fiecărui poet. In ultimul capitol, abundența poeților traduși (mulți prezenți aici cu totul intimplător, in locul altora) și criteriul cronologic duce la oarecare confuzie și chiar nivelare valorică (bunăoară lui N. Labiș nu i se incredințează decit patru pagini față de cele 8 ale lui M. Ursachi, și el apare in urma lui L. Dimov, Radu Cârneci, Horia Zilieru, etc., fară a se scoate in evidență rolul seminal pe care l-a avut in resurecția lirică a anilor 1960).

MARCEL POP-CORNIȘ

Corespondența

VIRGIL ȚEPELEA: Scrisoarea Dvs. este realmente interesantă și vă felicităm pentru tot ceea ce faceți in orașul Dvs. in serviciul literaturii. Intuim in Dvs. un om tenace, dăruit muncii sale, astfel incit ar fi posibil să reușiți in demersul pe care-l faceți.

MARIUS ȘTEFAN: Sinteți, se pare, foarte la inceput, incit ne vine greu să formulăm o părere. Ar fi, ici-colo, cite un vers notabil, care ne determină să sperăm, o dată cu Dvs., că-n viitor veți reuși mai bine.

GHEORGHE CECOTA: Din cite ne dăm seama, ar merita să continuați.

ANA I. DIMACRI: Aveți o anumită experiență a scrisului, versurile sint corecte și reci, sinteți prea detașată de obiect. Dacă ați găsi punctul in care să fixați pirghia in stare să miște lumea din loc...

S. O. Grigore: Deocamdată vă luptați să supuneți cuvintele. Cind veți reuși, va fi frumos să le urmăriți zborul liber.

AVRAM IOAN: Dacă aceste poeme, scrise acum cinci ani, sint ultimele, e păcat. Dacă ați mai scris intre timp, am vrea să cunoaștem expresia la care ați ajuns. Avem multă incredere in posibilitățile Dvs.

MAIER PETRU: Versurile Dvs., calchiate după structuri populare, au un anumit farmec al naivității. Vă trebuie multă lectură și muncă răbdătoare.

LILIANA PRIPICI: Ni se pare că sinteți destul de aproape de reușită. Pasul pe care trebuie să-l mai faceți depinde de Dvs., de felul in care vă veți implica in ceea ce scrieți, de dorința și (voința) de a evita locul comun, căruia ii plătiți incă tribut.

GOLDAN VALERIU: Continuați să citiți și să scrieți. Veți găsi astfel răspunsul la intrebările care vă frămintă.

IOAN DAIA: Vă mulțumim pentru catrenele omagiale adresate revistei noastre. Lucrările trimise arată diversitatea preocupărilor Dvs. Poate-ar trebui să vă decideți pentru unul din genurile literare abordate. Cel puțin deocamdată.

ANGHEL DUMBRAVEANU

Cenaclu

Joi, 18 aprilie '74: ȘERBAN FOARȚA, poetul, criticul, ne-a oferit al său referat vorbit despre poeții tineri și poezia lor Ședința a fost condusă de AL. JEBELEANU.

VASILE CREȚU, a spus că „Foarță a incercat o rememorare a „evenimentelor" literare (poetice) de la anii '60 — incoace. Prin poezie tinără (alăturarea termenilor incită firește, interminabile dezbateri) se ințelege, de mulți ani, poezia nouă, veritabilă. Mulți din cei ce au luat poezia pe cont propriu, indiscutabil, au devenit poeți autentici. Am incredere in poeți ca Dușan Petrovici, Traian Dorgoșan, Aurel Turcuș, Marcel Turcu".

NICOLAE ȚIRIOI i-a reproșat referentului că sentințele date vis-a-vis de poezia tinerilor n-au fost argumentate; și că discuția trebuie să plece de la o analiză atentă a limbajului, a cuvintelor folosite de poeții din acest colț de țară.

MIRCEA ȘERBANESCU: „Mi-a plăcut foarte mult modalitatea in care Șerban Foarță a trecut in revistă poezia tinără de la noi. Dar a avut o sarcină ingrată să „acopere" exhaustiv cu referatul trecutul literar, prezentul poeților tineri (...)

I. M ALMAJAN a plecat in cuvintul său de la „referatul serios, foarte clar expus de Foarță; e foarte bine că la noi există un climat favorabil impunerii tinerilor poeți. Nu sint de acord cu termenul de scriitor tinăr: există doar scriitori și nescriitori".

ANGHEL DUMBRĂVEANU a spus că avem un eșalon serios, un număr de poeți tineri care incearcă să se afirme in contextul poeziei tinere contemporane. Dușan Petrovici, George Suru s-au desprins deja, ei sint poeți afirmați.

In concluziile sale, AL. JEBELEANU a spus că trebuie să le acordăm mai mult credit tinerilor poeți

In ședința de azi citesc tinerii poeți: Cristian Șișman și Val Antim.

Marginalii

Proza poeților

Intr-o mai veche carte, intitulată chiar Proza poeților, *spuneam, sub forma unei aprecieri liminare dar și concluzive, că proza elaborată de poeți este productul unor... poeți. Oricit ar părea un lucru de toată mina, o judecată mult prea evidentă pentru a mai trebui să fie cocoțată la rangul de principiu, ceea ce am spus mențin și acuma. In sensul că un poet autentic, un poet care își extrage forța din propria-i sensibilitate și tiranicele-i inclinații, arareori, in rarisime cazuri, va putea da la lumină pagini de proză de o valoare egală versurilor sale. Poetul cu izbinzi notabile in genul epic vădește fie disponibilități mediocre pentru o intinsă arie literară, fie pur și simplu, modicitate sau lipsă de talent in... planul liric. Evident, cum lăsăm să se ințeleagă, există și excepții. Dar pină a parveni la exemple, să menționăm și alte judecăți, considerate elementare, dar frecvent ignorate de poeții care se incăpățineează să pătrundă pe poarta largă a ne-liricului. Proza inseamnă studiu al oamenilor și moravurilor, inseamnă detectarea și consemnarea mutațiilor sociale, psihologice și politice care au marcat și marchează orice epocă istorică. Proza nu este echivalentă cu divertismentul romanțului de altădată sau cu relația (documentată sau nu) de călătorie, ci cu acea literatură care ridică la putere neliniștile proprii omului inteligent — de unde sentimentul de comuniune dintre autor și cititor, — care iți dă certitudinea că. citind, devii o chintesență a condiției umane. Proza, fără să se substituie filozofiei, „redă" filozofia omului dintotdeauna, dar indeosebi cea specifică omului de azi. Proza nu e poveste a traiului ci meditație asupra Vieții.*

Caracteristicile acestea sint uitate de mai toți poeții care scriu proză. Așa s-a intimplat la inceputurile literaturii noastre moderne, așa se intimplă și astăzi. Așa s-a intimplat, să zicem, cu Bolintineanu, așa se intimplă, azi, cu... Dar de ce să dăm numele unui contemporan. Mult mai instructiv este să ne referim la citeva exemple din trecut. Față de ceea ce spuneam, vom aprecia, deci, că, in pofida locului important pe care il ocupă lirica lui Alecsandri in istoria literaturii noastre, proza bardului de la Mircești ni se pare infinit superioară poeziei. Alecsandri și-a ignorat talentul epic, prețul cel mare acordindu-l pină și unei compuneri ocazionale cum a fost Cintecul gintei latine. *Mai aproape de noi, V. Voiculescu reprezintă un caz similar, oricit ar spune unii exegeți că* Sonetele după Shakespeare *ar incununa o prestigioasă carieră poetică. V. Voiculescu vădește har epic, plăsmuiește oameni, nu concepte ca in poezie și teatru, ambele atinse de pe acum de aripa vetustității. Și pentru că veni vorba de concepte, să mai adăugăm că proza lui Eminescu (fază a inceputurilor și in majoritate rămasă in manuscris) va sta de-a pururi in umbra excepționalei sale creații lirico-filozofice. După cum niște „năluci din vechime", datorate de astă dată etnografului, și fiziologului, nu vor putea nici ele fi așezate vreodată lingă* Poema rondelurilor *sau* Noaptea de mai, *perle ale unui colier de valoare inestimabilă.*

Egalitatea intre genuri pare a o fi realizat un scriitor contemporan: A. E. Baconsky. Este singurul poet care a ințeles imperativele prozei, singurul care își incrustează prezența distinctă atit in Cadavre in vid *cit și in* Echinoxul nebunilor, *singurul care, potrivit filozofiei unui scriitor al secolului 20, și-a dat seama că poezia și proza, prin mijloacele lor deosebite, nu pot izbucni decit dintr-o profundă scrutare a existenței.*

VIRGIL ARDELEANU

Ancheta Orizont

1. Care ar fi dificultățile „meseriei" de cronicar literar ?

2. Ați citit cronici „de compromis și întrajutorare ?" Numiți cîteva.

3. Despre ce cărți n-ați scris așa cum ați dorit ?

4. Aveți sentimentul că ați înrîurit evoluția vreunui scriitor ? Care ? Ce evoluții v-au contrazis previziunile ?

M. N. Rusu

Aș vrea, mai întîi, să răspund la întrebarea din titlul anchetei dv., **Ce se întîmplă cu cronica literară ? Nu se întîmplă nimic.** Ce să se întîmple cu cronica li-literară din moment ce existența ei nu este periclitată, ci, dimpotrivă, ea reprezintă una din rubricile cu tradiție și vitalitate în presa românească mai nouă sau mai veche. Poate că întrebarea-titlu vrea să obțină de la protagoniști altceva : care este **fizionomia actuală** a cronicii literare ? Dar nici aceasta nu mi se pare a fi scopul anchetei, din moment ce chestionarul ei vădește o curiozitate mai mult reportericească, anecdotică, despre ființa cronicii literare, decît una în conformitate cu statutul ei autentic, cu cauzele reale, organice care o modifică sau o tulbură. Totuși, dacă s-a urmărit obținerea unor biografii subiective despre soarta cronicii literare, întrebările sînt adecvate (sau camuflate ? !). Dacă intenția anchetei este de a defini situația cronicii literare la ora de față, atunci, iarăși, ancheta dv. intră în contradicție cu structura cronicii literare, care, aparținînd relațiilor interferente dintre estetică, istorie literară, ideologie și filosofie, nu acceptă o viziune anecdotică asupra sa – adică exact acea înțelegere pe care o arată unii slujbași ai acesteia. Și, totuși.

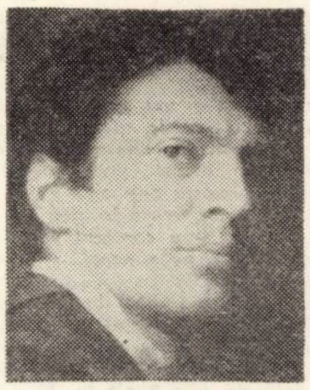

1. Dificultățile meseriei de cronicar – pentru că, dintr-un fals democratism literar, ea nu este văzută de unii ca meserie, din moment ce tot omul la el acasă poate fi cronicar literar (nu-i așa ?) – deci dificultățile ei provin, cel mai adesea, din lipsa de specializare teoretică a cronicarului literar. La noi, recrutarea acestuia are un anume pitoresc. Cronicarul literar se naște din empiricul cel mai mărunt al revistelor literare, din lipsa lor de unitate redacțională și de program estetic, cu alte cuvinte, cronicarul este adesea nu ideologul revistei, la rubrica prin ea însăși cea mai ideologică a revistei, ci un fel de pass-partou pentru Uniunea și Casa scriitorilor. Nu pregătirea teoretică, vocația critică și cultura generală îl împing spre exercitarea spiritului critic, ci **obiceiul** cronicii literare, interpretarea ei ca oficiu de reprezentanță. Deci, una din dificultățile meseriei de cronicar literar s-ar ivi chiar la nașterea acestuia. Depinde deci de ursitoarele sale.

Dar cele mai frecvente dificultăți ale cronicii literare (profesioniste) se nasc din insuficienta (sau, adesea, inexistenta) bază teoretică a cronicarului literar. Exponentul genului la noi este aproape total lipsit de o viziune teoretică asupra literaturii și culturii românești. El scrie recenzii și cronici pentru că există o rețetă în acest sens, dar el nu scrie în numele unui program estetic bine definit, sau bine reliefat pe parcursul activității sale. În general, cum spunea Călinescu, criticul literar fuge de acesta, de teorie, de zona ideilor abstracte, în care prinde contur conștiința de sine a actului critic.

Fără meditații îndelungi asupra resorturilor intime ale cronicii literare, fără descoperirea structurii ei intermediare între literatură și filosofia literaturii (a culturii, în general), cronica literară nu este altceva decît un permanent „lunecuș impresionist" (Camil Petrescu). Or, dificultatea principală rezidă tocmai din această dilemă : este cronica literară (demersul critic) un act științific ori nu este ? Dacă este, cum trebuie să arate programul ei estetic (înțelegînd prin estetic o totalitate de factori), iar dacă nu este și nu are nevoie de program, atunci care îi este rostul ? Indiferent de răspunsul pe care îl dau unii și alții, vă propun această parabolă a cronicii literare. Un cronicar de pe b-dul Ana Ipătescu avansează, într-una din cronicile sale, termenul (peiorativ) de **oieritudine** (de la neamul de oieri al țării), ca definitoriu pentru poezia care cultivă una din realitățile imanente ale plaiului românesc și la care respectivul cronicar face alergie. Foarte bine. Numai că personajul în cauză, născut – se vede – la oraș, în apartamente luxoase, dacă poate să facă din cronica literară un pamflet la adresa Mioriței noastre, ceilalți cronicari literari ce fac ? Iată, așadar, unul din scopurile cronicii literare, și una din dificultățile ei : pentru cine pledezi. Cred că autenticul cronicar literar nu scrie despre autori și cărți, ci despre idei. Apără sau combate anumite idei. principii etc.

2. Răspunsul este conținut mai sus.

3. Despre multe. Dar cea mai mare dorință este de a le rescrie pe cele de la **Luceafărul** (seria Eugen Barbu), a căror angajare estetică a rămas neschimbată și se dovedește mereu actuală.

4. Nu sînt sigur că n-am făcut-o. Ceea ce sînt sigur este că m-am străduit să apăr tot ceea ce este pozitiv și definitiv cîștigat în tipologia spiritualității românești, continuitatea legilor ei specifice. Altfel, ce rost ar avea cronica literară ? Să legene orgolii, să producă iluzii ? Nu este timpul.

Petru Poantă

1. Nu am sentimentul că cronica literară este un gen minor al criticii și, cu atît mai mult, nu cred că trebuie practicată în conformitate cu un **cod** care poate fi învățat. Nu există vocație de cronicar literar, de monografist, de critic al ideilor literare ș.a.m.d. Asemenea delimitări sînt simple prejudecăți. Dificultatea cronicii literare nu-i altceva decît însăși dificultatea criticii. Detractorii ei sînt criticii fără gust sau, mai exact, cei care au pierdut sensul noțiunii de critică, pentru simplul fapt că îi ignoră obiectul : creația propriu-zisă. Cronicarul bun nu este un „meseriaș" ci un virtual mare critic. Așadar, nu genul în care se exersează un critic contează, ci calitatea lui. Cronicile lui Pompiliu Constantinescu despre Lucian Blaga, să spunem, valorează mai mult decît eseul lui Dumitru Micu. Distanța nu e de la cronicar la eseist, de la critica impresionistă la cea de sinteză, ci de la un critic de avengură la altul mai modest.

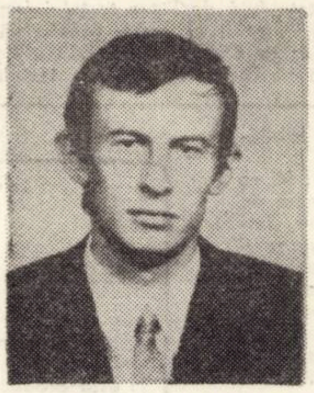

2. În general, cronica literară este la noi o cronică de „năravuri". Căci, de multe ori, are o manifestare „corală", pierzîndu-și astfel, în bună parte, personalitatea. Opinia cronicarului se confundă cu „politica" revistei, cu prejudecata redactorului șef. Cronicarul exprimă un punct de vedere „colectiv", derutîndu-și în felul acesta cititorii. Pe de altă parte, se manifestă la cronicarii noștri o anume **grabă** în judecarea unei cărți, care lasă impresia vioiciunii stilului, a detașării de obiect și a superiorității. E modalitatea în care excelează în ultimul timp Nicolae Manolescu. Cronicile sale au, într-adevăr, stil, dar lipsește răbdarea demonstrației. Stilul ține mai mult de grație iar demonstrația de seriozitate. L-am numit aici tocmai pe Nicolae Manolescu, întrucît fusese la un moment dat criticul cu cea mai mare autoritate, mai ales cînd publica la **Contemporanul** și întrucît reprezintă un caz paradoxal de subminare a acestei autorități prin stil și nu prin „compromisuri". Căci, deși nu o susțin, compromisurile nu alterează vocația critică și credem că nici probitatea profesională. Ele abia dacă întrețin micile răutăți ale confraților. Văzînd astfel lucrurile trebuie să disociem, însă, compromisul ca fapt de conștință ca o chestiune de gust. În primul caz avem de-a face cu o decadență a moravurilor, iar în cealaltă, cu subiectivitatea gustului. Criticul adevărat nu poate intra decît în „greșala" celei de-a doua alternative. Cealaltă este o pură împrejurare „redacțională".

3. Întrebrea iarăși vizează două nivele : unul „social", conjunctural poate ; altul, profesional, strict estetic. Mă voi referi la cel din urmă, prin două exemple : Eugen Jebeleanu și Dumitru Popescu. Despre **Hanibal** și **Un om în agora** am scris cu teamă și nu cu prudență. Sînt două cărți care m-au tulburat. Am scris cu teama de a nu-mi trăda această reacție pur sufletească și de aceea, cred, destul de inexpresiv. Le simt în continuare chemarea. Simt că e ceva teribil în ele, pentru care critica n-a găsit încă expresia cea mai potrivită.

4. Această problemă nu se mai pune astăzi. Cred că libertatea creației este înțeleasă abuziv de către scriitori. Orgoliul lor a devenit prea mare. Nimeni, aproape, nu mai crede decît în laude. Dar, la urma urmelor, aceasta se reduce la veșnicul conflict dintre critic și scriitor. Pentru a avea dreptate, criticul trebuie să fie puțin „dogmatic", chiar prin faptul elementar de a nu-l putea comenta pe un scriitor decît în spațiul unor noțiuni consacrate. El nu-și poate schimba sistemul terminologic în funcție de fiecare carte nou apărută. De aici vin, apoi, nemulțumirea și neîncrederea scriitorului.

Titu Popescu

1. Un aspect care poate deveni „dificultate", încă de ordin general, deoarece ține de statutul criticii, este permanentizarea teoretică a echivocului asupra esenței creativității în critică : act dependent și subordonat operei sau modalitate autoexpresivă, operînd cu noțiunile intelectului în contact cu o realitate artistică dată. Nu am adus întîmplător în discuție acest reberbativ teren minat din disputele criticii, deoarece nemulțumirile pe care inevitabil le produce, pe parcursul existenței sale publice, o rostire critică, au întotdeauna șansa neloială de a se refugia în abstracția amendamentelor de principiu, de unde se reîntorc atacînd însăși validitatea modalității respective. Se uită ușor că o cronică se bazează pe profesionalizare, deci că trebuie luată ca atare, raportată la o logică internă, impregnată de o sensibilitate atent dirijată. Deci, o anumită autoritate i se poate postula prin însăși existența ei ca modalitate distinctă, configurată, a criticii. Aici intervine o anumită situație subtilă, care există, în cazul cronicii, tocmai spre a o salva din condiția unui exercițiu mecanic, la dată fixă, Ne gîndim la bipolaritatea oficiului critic al cronicii : raportarea la o sensibilitate, care este cea a criticului. De aceea, în orice cronică, există un sens afirmativ, dornic de a se face cunoscut, chiar cînd ia forma contestației. Se spune totdeauna un **da** sufletesc, chiar cînd se fixea-

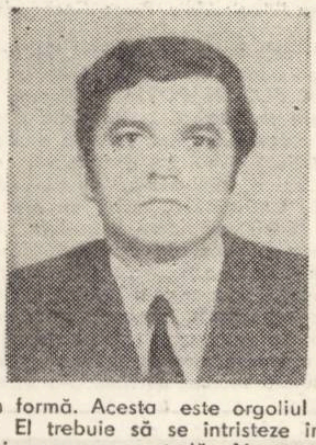

ză un **nu** în formă. Acesta este orgoliul și suferința cronicarului. El trebuie să se întristeze încrezător și să se entuziasmeze cu metodă. Ajungem, astfel, la ceea ce aminteam ca imanență a exercițiului cronicii : profesionalizarea în scopul menținerii unui echilibru rodnic, fertil, prospectiv, în dinamica imprevizibilă a vieții literare curente.

Altă „dificultate", pe care am vrea să o mai amintim, ține de inoperativitatea semnalărilor dinspre critică spre edituri, care își chibzuiesc planurile conform unor imperative organizatorice interne. Dificultatea credem că provine dintr-o cam birocratică alcătuire a planurilor editoriale, generoase cu titluri (în special de poezie) care devin „victime" ale criticii.

2. Aproape toate cele care se ocupă de scriitorii din redacția la care lucrează și cronicarul, sau a revistei în care apare cronica.

Am mai semnala, ca indicator al „cronicii de compromis", abdicarea sau nesprijinirea profesionalizării prin titularizarea semnăturii pe rubrici. Fragmentarismul ocazional, „rotația" în cadrul redacției, ca și lipsa de har, de abilitate a folosirii noțiunilor operative și abandonarea în perifraze sustrase sincerității, sînt tot atîtea simptome ale aspectului de compromis. Țin să precizez că aș fi greșit înțeles dacă cineva ar socoti aceste observații ca fiind generate de aspecte manifestate mai ales în cadrul generației criticilor tineri : din contră, aceștia se afirmă, în marea lor majoritate, încurajator și promițător, bine informați și – ceea ce este cu totul notabil – știind să dezvolte sentimentul responsabilității pentru destinele literaturii naționale.

3. Formularea răspunsului la această întrebare nu poate ignora tropismul valoric pe care îl ilustrează cronica literară a revistei la care lucrez. Anume, încercarea de practicare a unei critici de tip afirmativ, care să pună în valoare lucrările bune, să le individualizeze în conștiința cititorilor sub aspectul lor de exemplaritate, putînd cel mai bine educa gustul public și contura destine literare deosebite pe care – desigur, nu în exclusivitate – istoria literară nu le poate omite. Cel mai greu este să scrii despre cărțile bune. Aici, toate componentele profilului etic-profesional al cronicarului literar au rezonanțe deosebite, ceea ce impune puritatea tonului și arta dozării interesului referențial pe un teren tentat și generos. Prin urmare, nu am scris așa cum aș fi dorit despre cărțile proaste.

4. Critica își are orgoliile ei, criticul pe ale lui. Primele exercită seducție, celelalte incită la o stare competitivă : să fii descoperitorul unui mare talent, să fii primul semnalant al unei neașteptate evoluții (sau involuții), să avansezi cel dintîi formulele sezoniere ale limbajului etc. Prin urmărirea ipostazei de protagonist, criticul se pierde în imediat și uită acea calmă meditație a spiritului care îi consacră lucrarea. Înrîurirea este o chestiune de durată. Ea se verifică prin climat, nu prin exemplu.

Un critc este **citit** ca oricare alt scriitor. În plus, el exercită funcția publică de directorat al conștiinței. Deci, înrîurirea se manifestă în direcția educării gustului public spre conștientizarea opțiunii, spre un comportament spiritual selectiv.

AL. PHILIPPIDE: o artă poetică austeră

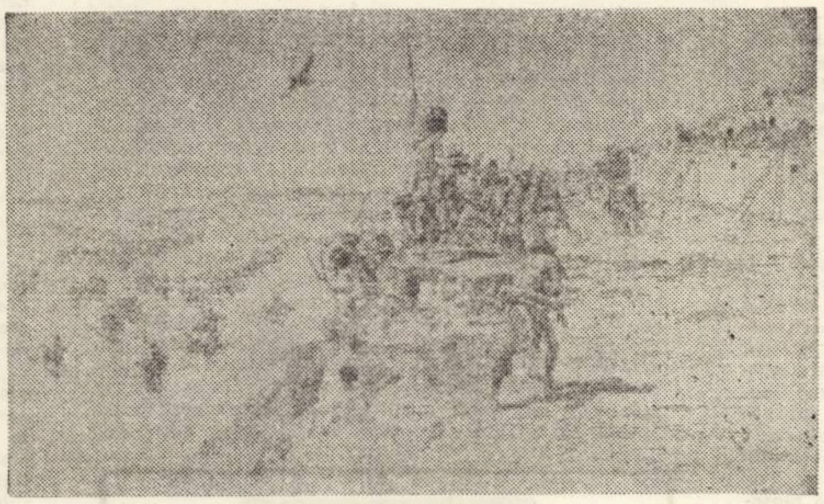

Charles M. Russell: Oastea lui Coronado asaltînd Cihola

Intr-un secol în care s-au propus diverse modalități poetice (și, în general, artistice) non-expresive, perseverarea în expresie poate fi socotită fie un act de rezistență la disoluția anarhistă, fie unul de conservatorism nejustificat. Al. Philippide știe și afirmă adeseori că ceea ce deosebește poezia, de la romantism încoace, de aceea a epocilor trecute, este înnoirea expresiei, sporirea, diversificarea mijloacelor de expresie. Desigur și în această privință, ca și în altele, om al balanței, el ne previne în fața exceselor contrare care amenință poezia : una, că poezia nu trebuie sau nu poate exprima decît anumite teme, alta, că poate să exprime orice. În amuzantul eseu, **Poezia brînzei** (1945) poetul-critic permite un cîmp larg, dar nu nesfîrșit, expresiei poetice. Mai există, însă, prohibiții pe acest tărîm ? Și, apoi, expresia este ea o funcție a exprimatului sau are o realitate și o valoare autonomă ?

Un fapt e cert. Philippide acordă expresiei primatul asupra exprimatului. El știe că **„în artă originalitatea expresiei, a felului cum spui, poate fi mai importantă decît originalitatea subiectului, a temei"**. Cultivarea formei înseamnă, prin ea însăși, adîncirea înțelesului, scoaterea sa în evidență. Arta poetică eminesciană, propusă ca un model exemplar, presupune o grijă deosebită în acordarea unei densități versului, densitate a sunetului plin, ca și a gîndirii poetice. Vizionarul peregrinărilor relevă existența dublă a unui „drum interior" în orice poem. Acesta este, în același timp, o expresie a unei experiențe spirituale, sau mai exact chiar această experiență, dar și un „cîntec interior", o figură muzical-expresivă. Exprimatul și exprimarea sînt una într-o expresie. Pe de o parte : **„... exprimi frămîntările din adîncul sufletului, drumul întortocheat și frînt al amintirii, rătăcirile prin labirintul visului ..."** Dar dincolo sau dincoace de cuvinte, de imagini, e un **„cîntec interior, acea pulsație a inimii poemului, pulsație care e singurul indiciu sigur despre valoarea lui reală. Inima poemului este sub cuvinte, sub imagini, sub sensul inteligibil"** (id.). Te întrebi dacă Al. Philippide, critic al tezelor asupra poeziei pure, nu aderă, în aceste rînduri, la esența pledoariei bremondiene ? Ce este acel „cîntec interior" dacă nu acel **„rythme intérieur"** din tezele abatelui ? Și, totuși, Philippide nu admite vreo „putere ascunsă" misterioasă, imprevizibilă a cu- o valoare artistică astfel cuvintele nu au vîntului" pe care poetul ar avea menirea să o reveleze. Ca și sunetele care luate izolat nu au o valoare artistică tot astfel cuvintele nu au prin ele însele o asemenea valoare. **„Chiotul, oricît ar fi de expresiv, nu-i destul ca să producă poezie"**. Orice fetișizare a verbului este, așadar, vană. Nu există un sens ascuns al cuvintelor, o magmă poetică a lor, nici o sonoritate a cuvintelor cu efecte magice. Orice tentație, de a atribui verbului valori pe care nu le are, duce la „anarhie verbală și la neant", pericolul cel mai grav care pîndește spiritul uman, după poetul nostru.

S-ar părea, într-adevăr, că arta poetică philippidiană, în principalele ei articulații, s-a constituit printr-o polemică secretă, apoi manifestă, împotriva Avangardei și îndeosebi împotriva suprarealismului. Acesta nu poate admite o expresie ce i s-ar **impune** creatorului. Poetul nu poate fi un receptacol pasiv al unor expresii „dictate". O știm prea bine : expresia poetică pentru **a fi**, trebuie **cucerită**. Ea nu este un **datum** — cum ar fi spus scolasticii — ci un **creatum**. Și, iată, o frază elocventă a scriitorului nostru în acest sens : **„Expresia literară** (fie că e vorba de versuri, fie că e vorba de proză) **nu este o însușire a temei tratate ci a scriitorului care tratează tema"** Nu e nici o însușire a temei, nici a cuvîntului, nici a vreunui dat obiectiv. Arta impersonală — impusă din inconștient, ori de realitatea obiectivă — este, ca și subiectivismul excesiv, iluzorie. Om al balanței, Philippide încearcă un echilibru între impersonalitate și individualitate. Echilibru înseamnă recunoaștere a polilor contrari și păstrare a unei distanțe.

Cît de bine îl recunoaștem pe Al. Philippide în pledoaria sa pentru **distanță**. Trebuie să existe — arată el — o **„distanță de la creator la creatură"** în orice operă, în proză ca și în poezie. Nimic mai dăunător decît amestecul planurilor, imixtiunea ilegitimă a naratorului printre personajele sale. **„Nu e nevoie, cînd descriu un mediu de oameni grosolani și vulgari, să vobesc și eu ca ei"**. Aceasta nu înseamnă o delicatețe excesivă, o prețiozitate care evită vulgaritatea. Cînd susține că „personajul grosolan" trebuie să vorbească și să se poarte ca atare, pe cînd scriitorul n-are voie să o facă, autorul **Florii din prăpastie** pledează doar pentru o non-imixtiune a autorului între discursul și fabula căruia trebuie să existe o distanță necesară.

E semnificativ că Philippide nu condamnă prea sever fenomenul afectării ca și acela al rafinamentului formal. Ele corespund unei nevoi de înnoire a expresiei. Și în acest domeniu, căutînd o cumpănă, scriitorul pledează deopotrivă pentru „meșteșugul înnoirii", deci pentru travaliul pur formal, cît și pentru nevoia experienței de viață care în-formează expresia. Rechizitele trebuie, înainte de toate, înnoite, în poezie. Este, de altfel, ceea ce s-a petrecut de un secol încoace. Mai există, însă, azi, „expresii poetice" ? Foarte sever cu poetica și retorica clasică, Philippide declara odată : **„Nu mai există expresii poetice decît în definițiile manualelor de poetică și de retorică, pe care poeții de azi nu le citesc"**. Și, totuși, din textele sale putem desprinde elementele unei prozodii și, chiar, ale unei retorici.

„Sînt departe de a fi părtașul regulilor fixe în poezie" — mărturisește odată poetul. Dar declarația aceasta nu face dintr-însul un partizan al anarhiei prozodice pe care o deplînge și o critică în poezia contemporană. Dimpotrivă. Apărător al ordinii și al organicului, Al. Philippide le vrea neștirbite în universul poeziei. Dar ele nu se susțin, după el, prin tiranice reguli fixe. Această **rînduială** nu i se pare înființată, deci convențională, ci firească. Și aceasta, mai cu seamă în spațiul literelor românești. **„Tradiția versului românesc este întemeiată pe ritm și pe rimă"**. Tradiție cu atît mai fermă cu cît, în lipsa unui clasicism codificator, ea **„s-a înfiripat din firea românească însăși"**.

Așadar, se află într-o profundă eroare cei care încearcă să zdruncine la noi această tradiție, cu viguroase rădăcini, și întreținută prin meșteșug. Sistemul prozodic al limbii române este format **în** și **prin** poezia populară. Acest sistem se întemeiază, spre deosebire de cel francez, pe versul alcătuit din unități metrice, adică dintr-o succesiune regulată de silabe accentuate și neaccentuate. Poezia secolului trecut, și îndeosebi aceea a lui Eminescu, desăvîrșește acest organism prozodic.

Intr-un studiu dedicat artei poetice și îndeosebi prozodiei eminesciene **(Despre arta poetică a lui Eminescu,** 1964) sînt analizate cele trei faze prin care trece această artă poetică : prima, dominată de experiențele numeroase privind îndeosebi ritmul ; a doua, în care versul devine mai dens, forma se adîncește ; a treia, faza versiunii publicate, în care poetul ajunge la o îndoită perfecțiune a expresiei — atît pe planul fluenței cît și al densității. Eminescu fortifică — deci — tradiția versului românesc de la care se va revendica Philippide. E adevărat că justificarea sistemului prozodic tradițional nu urmează în aceste texte căile obișnuite ale poeticii clasice. Normele prozodiei nu sînt fixe. Expresia poetică trebuie să urmeze mișcarea gîndirii poetice. Ca atare, ipostazele expresiei vor apare în funcție de un fond necodificat.

Dar iată cîteva din tezele philippidiene referitoare la prozodie. Și, înainte de toate, despre ritmul care e elementul primordial : **„Poezia în versuri se întemeiază pe ritm"**. Ritmul e, deci, cel mai important element prozodic. Dintr-o poezie, amintirea păstrează, dincolo de orice, ritmul. Numai ritmul determină **„cîntecul adînc al versului"**, pe cînd rima dă culoare, e un element plasticizant ; ritmul e un element de continuitate, rima, de surpriză. Dacă Philippide nu regretă prea mult dezafectarea treptată a rimei în poezia ultimului secol, în schimb, apără cu fermitate ritmul — foarte probabil tocmai ca pe un dat izvorînd din dorința de stabilitate, de echilibru. Dacă părăsirea rimei nu lezează esența poeziei, nu același lucru se poate spune despre ritm. Acel „cîntec adînc" al versului, pe care-l determină ritmul, nu este însuși Poeticul ?

O prozodie foarte cuminte se profilează, deci, din aceste însemnări. Ea este, cu rare excepții, nu numai aceea a lui Al. Philippide ci și a marilor săi contemporani români, a celor pe care îi vedem alcătuind galeria orficilor secolului XX. Nici Arghezi, nici Barbu, nici chiar Blaga — cu toate îndrăznelile sale verslibriste —, nu l-ar fi contrazis pe mai tînărul lor emul. Conservatori în prozodia lor, ei n-au încercat, pe plan formal — cum însuși Philippide remarcă : **„o mișcare de răsturnare, ci de construcție în continuitate"**. Aceasta, nu ca urmare a unui tradiționalism ideologic, militant. Dacă totuși poeții noștri au preferat unor experiențe ceea ce Ion Barbu numea **„versul legiuit : număr consolidator și incontrolabilă tradiție ..."**, aceasta e pentru că fiecare din ei a fost prea ocupat cu înaintarea către acea **„margine a împărăției extreme"** despre care vorbește același Barbu.

Deci prozodia lui Philippide se remarcă prin **corectitudine.** Orice expresie poetică „defectuoasă" i se pare o piedică în comunicarea gîndirii poetice. Ritmul, rima, figurile sînt necesare, ca o armătură de susținere într-o construcție. Fără să impună o pedantă reglementare a versificației, corectitudinea acesteia i se pare necesară.

Dar o **ars poetica** lui Philippide, cu toată apetența sa spre moderație, spre concilierea extremelor (opusă, metafizic și etic, baudelaireienei duble apetențe simultane spre Dumnezeu și Satana) vădește înclinarea către unii dintre polii contrari. Între o estetică a expresiei și una „modernistă" a non-expresiei, alegerea celei dintîi este clară. Apoi, între poezia motivelor programatice exterioare, și aceea a finalității în sine, preferința pentru aceasta din urmă e marcată. Cît privește „înfrînarea cuvintelor", ea este — după poetul critic — necesară, în poezie, dar nu înseamnă adoptarea unor reguli fixe. Tot astfel „exactitatea poetică" sau „precizia impreciziei" este preferată unui haos poetic, unei voite imprecizii cu sorgintea în inconștient.

Artă poetică austeră. Autorul ei urmărește cu severitate căile de minoră rezistență, pantele lesnicioase ale imaginației poetice. Ca un ascet care se abține de la orice ar putea să înmoaie într-însul rîvna duhovnicească, neîngăduindu-și nici un divertisment ispititor, nici o podoabă inutilă, Philippide urmărește cu suspiciune funcția ornamentală a metaforei, a tropilor. Metafora nu poate fi, după el, decît **„un mijloc de cunoaștere și de investigație, al gîndirii"**. Al gîndirii poetice, firește, al cărei rol, în economia poeticii philippidiene, este, cum am văzut, primordial. Această gîndire își are izvorul în **marea mirare,** în acea anxietate ori neliniște care e **„starea cea mai potrivită pentru nașterea și dezvoltarea fenomenului poetic"**. Să nu înțelegem, deci, prin această „gîndire", doar un proces de ideație, o producție de idei poetice. Pentru definirea acelei **forma mentis** philippidiene, care a făcut **posibilă** poezia ca și poetica sa, e necesară înțelegerea naturii intime a acestei gîndiri. Ea este — în mod esențial — rezultanta unei **lupte** spirituale. Ca acel **heautontimoroumenos** baudelairian, Poetul — în viziunea lui Philippide — este cel care-se-luptă-cu-sine. **„Ce este lupta cu materia pentru un artist plastic este pentru un poet lupta cu propriul său spirit, cu întrebările, cu îndoielile, cu rătăcirile prin sine însuși. La unii poeți, la cei mai buni, această luptă se confundă cu viața lor psihică"**. Despre o asemenea „luptă corp la corp cu materia" i-a vorbit lui Philippide, în anii săi parizieni, Brâncuși. În prea puținele sale pagini autobiografice publicate, poetul îl evocă o dată pe meșterul **Pasării măiastre** El a ascultat cu luare aminte lecția acestuia, despre anatomia pe care a studiat-o doisprezece ani, pentru a o uita apoi și a se lupta cu „materia". Lecția pe care Philippide o extrage din spusele lui Brâncuși este semnificativă pentru poet. Vorbind despre acela pe care-l vizitase la Paris în oaza sa de primitivism rafinat, scrie : **„... tocmai pentru că cunoștea la perfecție regulile putea să înfrîngă regulile cu succes"**.

Reguli, convenții, programe („... cît de fecundă a fost ideea de program literar ... de la 1800 pînă astăzi ..."), de toate acestea, economia poeticului are nevoie, fără ca ele să constituie un sistem dogmatic al artei poetice. În cele din urmă, arta nu se reduce la o perpetuă înnoire a celor **vechi ?** Regulile, convențiile, programele se schimbă, dar fondul este inamovibil. Arta poetică philippidiană, în consonanță cu poezia sa, recunoaște valoarea perenă a celor **„vechi" : „Să spui lucruri obișnuite, vechi de mii de ani, să le spui însă** altfel **asta-i o artă grea, este chiar aproape toată arta"**. A spune altfel ! Este oare arta numai exprimare ? Exprimatul e inevitabil un dat etern ? Nu acesta este sensul afirmației criticului. În ce rezidă valoarea poetică, se întreabă el o dată. În nici un caz, răspunde tot el, în dificultatea înțelegerii, în faptul că expresia este radical alta, decît cea obișnuită. **„Sînt esențe poetice, care, prin firea lor subtilă și obscură nu se pot exprima decît prin asociații și corelații neobișnuite de senzații și sentimente"**. Așadar, valoarea poetică nu rezidă exclusiv, nici în raritatea temelor tratate, nici în noutatea, în neobișnuitul expresiei, ci, dimpotrivă, în : **„potrivirea la cît mai multe gusturi și sensibilități individuale sau grupe de sensibilități și tratarea cu mijloace originale a temelor mari, fundamentale, cum ar fi dragostea, prietenia, aspirația către infinit ..."** Poate numai ultima își găsește locul în universul liric al poetului Philippide. Criticul, însă, nu mai puțin decît poetul, care cîntă **„vocile ce străbătînd milenii / Foc lung din ev în ev au tot aprins"**, descoperă valoarea poetică tocmai într-o succesiune de ecouri". Într-o lume pe care Poezia este amenințată de tot ceea ce periclitează Spiritul, nu se putea o mai fermă apărare a ei decît prin revelarea perenității ei esențiale.

NICOLAE BALOTĂ

Aniversări UNESCO

250 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI IMMANUEL KANT (1724–1804)

Semnificația istorică a criticismului kantian

În primăvara anului 1781, cînd editorul Hartknoch publica la Riga prima ediție a **Criticii rațiunii pure,** Kant împlinea o vîrstă care pentru alții înseamnă sfîrșitul activității : 57 de ani. Lucrările sale de pînă atunci, cu subiecte dintre cele mai diferite, din domeniul științelor naturii și al filosofiei, îl făcuseră deja cunoscut publicului german, dar abia acum dă el adevărata măsură a geniului său analitic. Ideile **Criticii** se cristalizează pe-ndelete în lunga „perioadă de tăcere" dintre 1770–1781, iar acum Kant le așterne pe hîrtie în patru sau cinci luni „ca într-un zbor" **(gleichsam im Fluge),** cum se exprimă el însuși în scrisoarea către Mendelssohn din 16 august 1783, preocupat mai mult de exactitatea conținutului decît de forma lucrării sau de claritatea expunerii. Aceasta explică, cel puțin în parte, numeroasele neclarități și contradicții, lacune și erori de care s-au izbit cititorii **Criticii rațiunii pure** încă de la apariția ei și de care se mai izbesc și astăzi aceia ce cutează să înfrunte sfinxul kantian. „Critica lui Kant, spunea Schiller, îmi devine tot mai obscură, cu cît o citesc mai des". Nu e de mirare că lucrarea a fost înconjurată timp de un an de o tăcere mormîntală, iar primul ecou public, celebra recenzie Garve-Feder, s-a dovedit a nu fi decît o penibilă neînțelegere. După apariția în 1783 a **Prolegomenelor** și după publicarea celei de a doua ediții, modificate, a **Criticii** în 1787, spiritele încep să se agite, iar către sfîrșitul deceniului nu se mai vorbea în Germania decît despre filosofia kantiană. Celelalte două lucrări ale „trilogiei critice", **Critica rațiunii practice** (1788) și **Critica puterii de judecare** (1790) incorporau criticismului teritorii noi : cel al moralității și cel al finalității naturii și artei.

Înțelegerea sensului impresionantei construcții teoretice kantiene este condiționată de situarea istorică a acesteia, de studierea raporturilor ei cu viața socială și spirituală germană. Cercetînd raportul dintre filosofia clasică germană și istoria germană, Karl Marx a dezvăluit particularitatea esențială a filosofiei germane de a anticipa pe planul gîndirii dezvoltarea istorică, în condițiile în care societatea germană era rămasă în urmă față de nivelul atins de țările avansate ale Europei. „După cum popoarele antice și-au trăit preistoria în imaginație, în **mitologie,** tot așa și noi, germanii, ne trăim istoria viitoare în gîndire, în **filosofie.** Sîntem contemporanii filosofici ai veacului nostru, fără a fi contemporanii lui istorici. Filosofia germană este **prelungirea în idee** a istoriei germane"[1]). Acest caracter general al filosofiei clasice germane se manifestă deosebit de pregnant la întemeietorul ei, Immanuel Kant. Filosofia lui Kant, scria Marx, „poate fi considerată, pe drept cuvînt, ca **teorie germană** a **revoluției franceze"**[2]).

Patosul critic care animă opera lui Kant este înafara oricărei îndoieli. „Secolul nostru – scrie el – este adevăratul secol al criticii, căreia totul trebuie să i se supună. **Religia,** prin **sanctitatea** ei, și legislația prin **majestatea** ei, vor de obicei să i se sustragă. Dar atunci ele provoacă împotriva lor bănuieli juste și nu pot pretinde stima sinceră, pe care rațiunea o acordă numai aceluia care a putut face față examenului ei liber și public"[3]). Criticismul kantian este expresia filosofică a iluminismului. „Filosofia critică este o creație a epocii luminilor (Aufkärungszeit)"[4]). Ea exprimă tendințele și aspirațiile acesteia și constitue totodată una dintre forțele ei spirituale esențiale. În articolul **Răspuns la întrebarea : Ce este „luminarea" ?** publicat la trei ani după prima ediție a **Criticii rațiunii pure,** Kant scria : „Luminarea este ieșirea omului din minorat, a cărui vină o poartă el însuși... **Sapere aude !** Îndrăznește să te servești de inteligența ta **proprie !** aceasta este deci lozinca luminării"[5]). Eliberarea gîndirii umane de apăsarea obișnuinței și de lanțurile tradiției, cultivarea îndrăznelii de a gîndi sînt deopotrivă obiective ale epocii luminilor și ale filosofiei lui Kant. Ele nu au însă numai o valoare istorică. „Odată în viață fiecare trebuie să treacă printr-o epocă a luminilor, odată în viață concepțiile primite trebuie puse la îndoială. Altminteri nu devii într-adevăr o ființă rațională, ci rămîi un automat al educației și al părerilor autoritare ale altora pe care ea le vehiculează. Desigur, luminarea nu este o poziție definitivă, ea este o trecere, destinația ei este de a-l conduce pe om la autodeterminare autoactivitate și autonomie, de care depinde demnitatea naturii sale"[6]). Criticismul este, din acest punct de vedere, purgatoriul necesar prin care trebuie să treacă orice spirit filosofic.

Punctul de plecare al criticii kantiene este știința modernă a naturii, îndeosebi fizica newtoniană. El însuși om de știință – „cel din urmă mare filosof modern care este și un naturalist original, ale cărui idei au fost apreciate și confirmate mai tîrziu"[7]) –, Kant este un bun cunoscător și un admirator al mecanicii lui Newton, în care vede prototipul științei autentice, care îmbină organic experiența și tratarea matematică a fenomenelor. Problema sa este de a determina **condițiile posibilității** științei moderne, factorii care conferă universalitate și necesitate propozițiilor ei. Această metodă de cercetare, care își propune să studieze nu lucrurile, ci rațiunea care cunoaște lucrurile este, propriu-zis, metoda critică sau transcendentală. Cercetarea transcendentală distinge **materia** sau conținutul și **forma** cunoștințelor. Dacă materia provine dinafara noastră, din afectarea simțurilor de către „lucrul în sine", forma provine din noi înșine, ea fiind anterioară și independentă de experieța senzorială, fiind **a priori.** Cercetarea transcendentală va consta, de fapt în descoperirea formelor a priori ale spiritului și a modului în care acestea se aplică la conținuturile empirice. Spiritul uman are în esență două facultăți de cunoaștere : „există două tulpini ale cunoașterii omenești care provin poate dintr-o rădăcină comună, dar necunoscută nouă, anume sensibilitatea și intelectul : prin cea dintîi obiectele ne sînt **date,** iar prin cel de al doilea ele sînt **gîndite"**[8]). Formele a priori ale sensibilității sînt spațiul și timpul. Ele reprezintă condițiile posibilității judecăților universale și necesare ale matematicii. Formele a priori ale intelectului sînt categoriile, alcătuind patru grupe cu cîte trei elemente fiecare ; cea mai importantă dintre categorii este cauzalitatea. Ele sînt condițiile de posibilitate ale propozițiilor fizicii matematice și legitimează astfel valabilitatea acestora. Atît spațiul și timpul, cît și categoriile sînt simple forme, care prin ele însele nu reprezintă cunoștințe. Pentru a da naștere cunoștințelor ele trebuie să se aplice unui conținut. Acest conținut îl poate oferi numai sensibilitatea, singura facultate receptivă a spiritului uman. Spațiul și timpul se aplică intuițiilor empirice pe care le ordonează și le transformă în fenomene. Fenomenele sînt la rîndul lor supuse ordonării intelectului, care prin categoriile sale le leagă într-o unitate sintetică, aceasta fiind experiența sau natura. Legile naturii nu sînt altceva decît legături universale și necesare introduse între fenomene de intelect, prescripții ale acestuia. Întrucît în procesul de cunoaștere intervin inevitabil formele a priori, noi nu cunoaștem și nu vom cunoaște niciodată, după Kant, lucrurile așa cum sînt „în sine", ci numai fenomenele lor, adică modul în care ele ne apar nouă. Apriorismul se împletește cu agnosticismul, cu negarea capacității omului de a cunoaște realitatea independentă de el. Spiritul uman tinde totuși să transgreseze hotarele experienței fenomenale, să extindă categoriile intelectului în domeniul

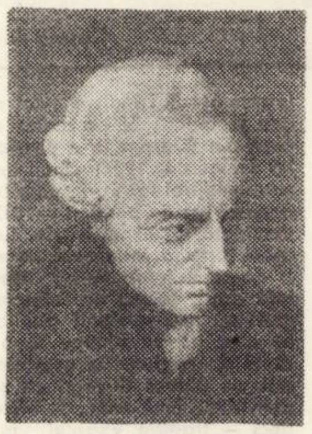

lucrului în sine, al transcendentului. Această extindere este opera rațiunii care, în sensul restrîns al termenului, nu este, propriu vorbind, o altă facultate de cunoaștere decît intelectul, ci este întrebuințarea acestuia dincolo de experiența posibilă. Ideile rațiunii (sufletul, universul, divinitatea) nu reprezintă cunoștințe reale, întrucît lor nu le corespund obiecte empirice. Kant le recunoaște totuși o valoare regulativă, de orientare a eforturilor cognitive ale omului, negîndu-le însă hotărît valoarea constitutivă, caracterul de elemente ale experienței, ale cunoașterii.

Atitudinea lui Kant față de metafizică nu a fost însă niciodată consecventă. Obiectiv vorbind, **Critica rațiunii pure** înseamnă ruina metafizicii tradiționale și a oricărei metafizici, acesta fiind unul dintre meritele majore și permanent actuale ale lucrării. Deosebită importanță prezintă critica argumentelor existenței lui dumnezeu, a căror inconștiență logică este definitiv dovedită aici. Filosoful se manifestă din nou ca un gînditor antifeudal, iluminist, binemeritînd numele de „atotdistrugătorul", pe care i l-a dat Moses Mendelssohn. Dar Kant, acest **Janus bifrons,** cum l-a caracterizat Erich Adickes, se interesează nu numai de teorie, ci și de practica moral-religioasă. El va restabili metafizica pe planul etic, considerînd că nemurirea sufletului, libertatea voinței e și existența lui dumnezeu, pe care nu le putuse confirma rațiunea teoretică, trebuie acceptate drept condiții ale vieții morale, drept postulate ale rațiunii practice. Se poate spune chiar că motivul esențial al agnosticismului kantian, al limitării cunoașterii la fenomene, este unul moral-religios : dorința de a păstra un domeniu inaccesibil științei, care să legitimeze viața morală și credința. Alături de motivul științific, acționează în filosofia kantiană cu vigoare nu mai mică motivul etic-religios. Eterogenitatea acestor motive nu mai are nevoie a fi subliniată. Ea oferă principala explicație a oscilațiilor și inconsecvențelor lui Kant. Filosofia kantiană ni se înfățișează în ansamblul său ca un efort titanic de conciliere și depășire constructivă a unor tendințe deosebite, adesea antagoniste : raționalismul și empirismul, dogmatismul și scepticismul, materialismul și idealismul, intelectualismul și antiintelectualismul. Tocmai în această încercare de conciliere, de combinare într-un singur sistem a unor curente filosofice eterogene, îndeosebi a materialismului și idealismului, vedea Lenin trăsătura esențială, definitorie a kantianismului. Principalele elemente materialiste în filosofia lui Kant sînt : admiterea existenței obiective a „lucrului în sine" și considerarea experienței senzoriale ca singurul criteriu al cunoașterii și singura măsură a realității cognoscibile. O lectură materialistă a operei lui Kant este, datorită acestor motive, posibilă și necesară. O asemenea lectură a fost inițiată la noi de Mircea Florian, al cărui studiu, publicat postum, **Elemente viabile în filosofia lui Kant** reprezintă o contribuție notabilă la exegeza românească a critcismului. Mircea Florian rezumă în următoarele trei puncte ideile valabile și astăzi ale criticii kantiene : 1). Realitatea nu este un atribut logic, un predicat al lucrului, așa cum sînt celelalte proprietăți și însușiri. Această idee dă lovitura de grație metafizicii raționaliste și îndeosebi argumentului ontologic, „stîlpul teologiei raționale și al metafizicii". **Critica rațiunii pure** are ca scop principal să demonstreze că realitatea este dată numai în și prin experiență. 2). Experiența este unirea gîndirii și a senzației, a generalului și individualului. „Idei **(Gedanken)** fără conținut sînt goale, intuiții fără concepte sînt oarbe... Numai din faptul că ele se unesc poate izvorî cunoaștere"[9]). Această unire este precedată încă la Kant de o separare radicală : sensibilitatea și intelectul pe plan gnoseologic, lumea sensibilă și lumea inteligibilă pe plan ontologic sînt considerate absolut eterogene. O asemenea separație este nedialectică, metafizică și ea face extrem de dificilă în kantianism reunirea lor (vezi teoria schematismului). 3). Intelectul, rațiunea nu au o intuiție proprie, superioară celei sensibile, prin care le-ar putea fi date obiecte. Nu există „intuiție intelectuală" cum vor susține Schelling și Bergson. Kant vorbește, e drept, despre posibilitatea unei asemenea intuiții dar numai la nivelul unui **intellectus arehetypus,** divin ; **intellectus ectypus,** intelectul uman, nu are intuiții.

S-ar mai putea adăuga ca elemente viabile din gîndirea lui Kant : distincția între conținutul și forma cunoștințelor care, fără a fi o descoperire kantiană, este totuși elaborată amplu abia la Kant. „Cu toate că «forma» este considerată a priori, rămîne valoroasă distingerea ei de conținut, sublinierea caracterului ei subiectiv"[10]). Înțelegerea cunoașterii ca activitate a subiectului este, de asemeni, dincolo de exagerarea ei idealistă, o idee valabilă. O serie de idei pozitive a dezvoltat Kant în teoria sa morală, în estetică și în filosofia istoriei. Este unul dintre marile sale merite tratarea sistematică, diferențiată a principalelor domenii ale culturii spirituale, ceea ce a făcut ca el să fie considerat „filosoful culturii moderne".

Caracterul complex și contradictoriu al filosofiei kantiene a făcut ca influența ei asupra dezvoltării ulterioare a gîndirii filosofice să fie extrem de eterogenă. Fichte, Schelling, Hegel, Schopenhauer, ale căror concepții sînt atît de diferite, au putut dezvolta fiecare anumite elemente ale kantianismului. La sfîrșitul secolului trecut a luat naștere marea mișcare neokantiană care reprezintă pînă în zilele noastre una dintre orientările principale ale gîndirii filosofice nemarxiste. Unele direcții ale neokantianismului au exagerat, mergînd pe urmele lu Fichte, constructivismul kantian, ajungînd la un subiectivism total. Importanța kantianismului pentru materialismul dialectic a fost mult timp umbrită de pretențiile socialismului reformist de a face din filosofia idealistă a lui Kant baza teoretică a socialismului. Clasicii marxismului au evidențiat însă contribuțiile pozitive ca și limitele sale ; „noi, socialiștii germani, scria Engels, ne mîndrim cu faptul că ne tragem nu numai din Saint-Simon, Fourier și Owen, dar și din Kant, Fichte și Hegel". Filosofia lui Kant nu aparține numai trecutului. Ea este „originea absolută a cercetărilor și conceptelor care constitue și în zilele noastre trama reflexiunii"[11]). Prin elementele sale viabile, prin problemele pe care le-a pus și prin rigoarea științifică cu care a încercat să le rezolve, gîndirea lui Kant rămîne profund actuală. Ea reprezintă unul dintre izvoarele la care ne vom reîntoarce mereu pentru a ne împrospăta forțele și a ne îmbogăți spiritul. Cu condiția însă să ținem seama de principiul formulat de Windelband : **„Kant verstehen, heisst über ihn hinausgeben"** (a-l înțelege pe Kant înseamnă a-l depăși).

VIOREL COLȚESCU

1). K. Marx, F. Engels, **Opere,** vol. 1, Ed. pol. Buc. 1960, p. 418 , 2). **Ibidem,** p. 89 ; 3). I. Kant, **Critica rațiunii pure,** Ed. șt. Buc., 1969, p. 13, nota. 4). Alois Riehl, **Phillosophie der Gegenwart,** 3. Aufl., Teubner, Leipzig, 1908, p. 75. 5). I. Kant, **Ideea unei istorii universale. Ce este „luminarea" ? Începutul istoriei omenirii. Spre pacea eternă** Casa Școalelor, 1943, p. 83. 6). Alois Riehl, **op cit.** p. 76. 7). Mircea Florian, **Elemente viabile în filosofia lui Kant,** în **Scrieri alese,** Ed. Acad., Buc. 1968, p. 287. 8). **Critica rațiunii pure,** p. 61. 9). **Ibidem,** p. 92. 10). Al. Boboc, **Kant și neokantianismul,** Ed. șt. Buc. 1968. p. 20. 11). Pierre Trotignon, **La philosophie allemande depuis Nietzsche,** Armand Callin, Paris, (1968), p. 5.

Întreprinderea de

UTILAJ CHIMIC PLOIEŞTI

STR. DEPOULUI NR. 16

produce și LIVREAZĂ,

UTILAJE PENTRU INDUSTRIA CHIMICĂ ŞI RAFINĂRII :

- condensatoare
- schimbătoare de căldură
- evaporatoare
- reactoare
- coloane
- instalaţii de cocsare
- conducte cu diametre mari
- recipienţi pentru depozitarea și distribuţia gazelor lichefiate – propan, butan – echipate cu capete de distribuţie

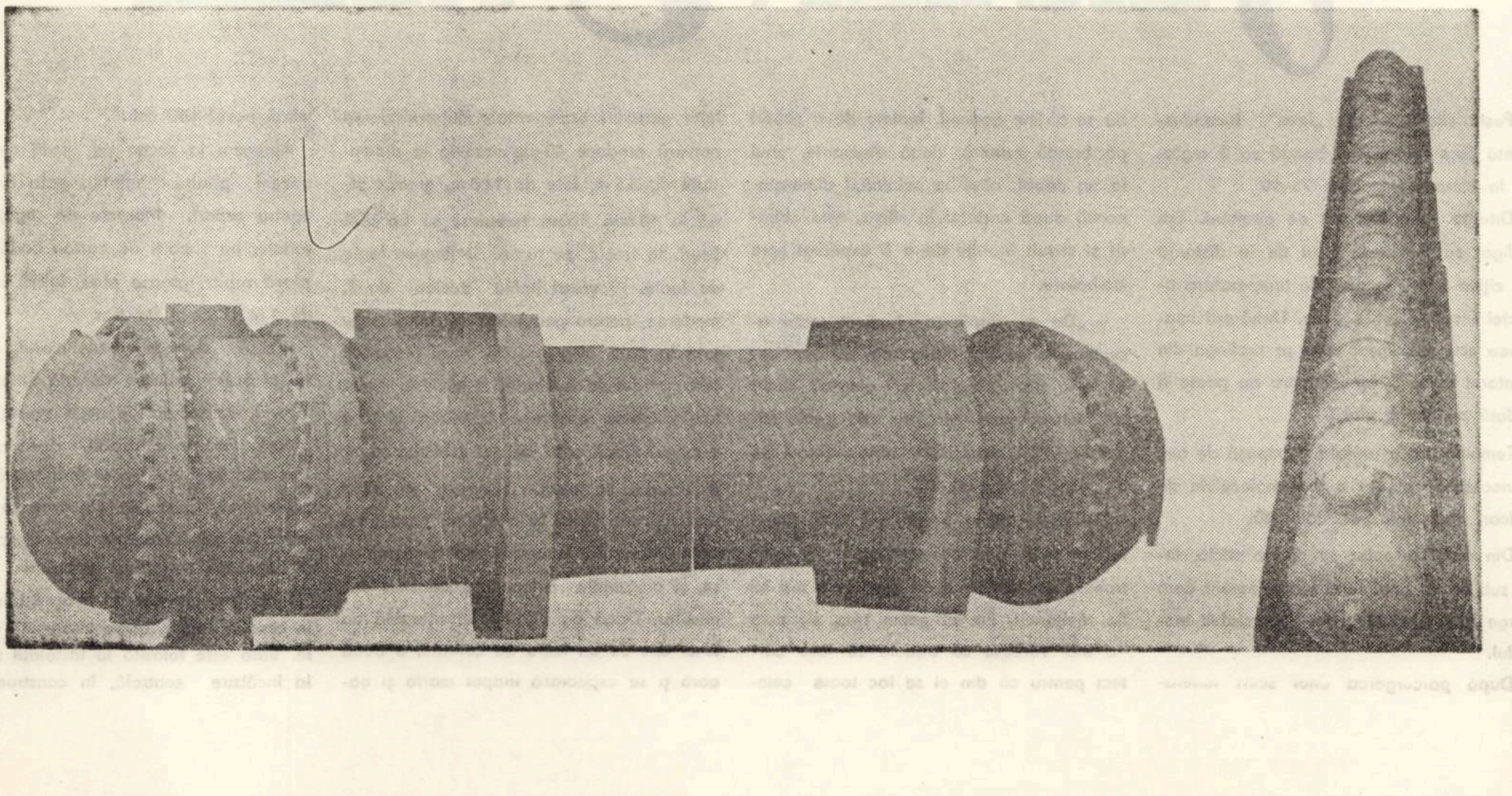

Întreprinderea de geamuri Scăieni

L. BUR

Produce și livrează pe bază de repartiție și comandă fermă unităților socialiste:

- Geamuri ornamentale și imprimate în diferite culori și desene
- Geamuri ornamentale armate
- Geamuri givrate
- Geamuri mate
- Geamuri incasabile pentru uși

Comenzile se vor adresa serviciului Desfacere

Tehnica sticlei

Peste cîteva minute „lava" incandescentă care rulează pe bandă va fi reglată la temperatura între 75–90°.

Diferite modele, mii de geamuri. Ești obligat să urmărești totul de la distanța de cîțiva metri, impusă de temperatura acestei incandescente sticle. Urmărești imaginea scurgerii lavei care se prelinge din cuptorul roșu. O lumină care nu poate fi redată pe nici o pînză.

Temperatura e reglată și impusă de om, e necesară pentru a topi moleculele de calcar, nisip, feldspat, dolomită.

Din acest amestec se obține sticla, întîi sub forma unui fluid incandescent care curge înspre rolurile care-i vor stabili modelul.

După parcurgerea unui scurt itinerariu se obține geamul. Înainte de a coborî pe bandă rulantă, două diamante, unul la un capăt, altul la celălalt,il dimensionează după cerințe. În sfîrșit, este coborît și stivuit înainte de a fi expediat spre ambalare.

– „De ce, după ce ai văzut toate acestea, îmi ceri o întîmplare extraordinară ? Nu știu de ce ziariștii aleargă după știri senzaționale. Aici, nu este nimic miraculos. Aici, nu-s decît niște oameni cu dragoste pentru muncă.

De sticlă avem nevoie cu toții. Dacă faci un lucru pentru o mulțime de oameni, trebuie să-l faci așa de bine încît toți să fie mulțumiți. Fie el geam tras, de asta nu mai vorbesc că trebuie să iasă perfect pentru că din el se fac toate celelalte geamuri ornamentale. Întreprinderea noastră produce 40 de modele la dimensiuni de 3,5 m, late de 1,80 m, groase pînă la 10 mm. Toate trebuiesc să fie fără fisuri. În trecut, se turna cu lingura foaie de foaie. Ai văzut liniile acelea două, moderne, pentru geam laminat, una montată în 1965, alta în 1970. Noul procedeu automatizat de laminare e eficient. Avem laminoriști cu calificare superioară și asta e ceva ! Dacă crezi că s-a schimbat doar o profesie, te înșeli. „Lingura" nu avea pretenții sau dacă le avea, nu erau prea mari. Mașinile automate sînt pretențioase, și pretențiile astea s-au transmis oamenilor. Dacă pe piața internațională nu te-ai dus cu un lucru de calitate, a doua oară ți se expediază înapoi marfa și oamenii noștri știu asta".

Ajungem la secția de vată de sticlă, trecem printre baloturi gata ambalate pentru export. Montate pe rogojini sau saltele, pe suporți de carton ondulat sau plasă rubitz, groase pînă la 10 cm, late de 1 m și lungi de 5 m.

„Dacă dorește beneficiarul, spune Mihai Szecsi, valurile de vată de sticlă se încarcă de îndată. Ai avea senzația unui peisaj montan de iarnă, dacă nu ar fi zgomotul centrifugii care fibrilizează sticla, pulverizînd cristalele din care se obține acest produs. Vata este trasă de pe bandă, așezată, sortată și ambalată.

Sînt faze ale acestui proces tehnologic în care se impun unele intervenții manuale. Vata este folosită la instalații termice, la încălzire centrală, în construcția va-

goanelor speciale frigorifice, la construcţii zootehnice. Este un foarte bun izolator termic".

Sint în birou la inginerul şef al I. G. Scăieni, Toma Gheorghe. Intre una şi alta aflăm şi despre „Cinci", care trebuie să scoată cel mai bun geam din istoria Scăienilor. De cea mai bună calitate. Care va ocoli toate continentele. „Cinci" este unul din cuptoarele de la unitatea Blejoi. Inainte, aici se lucra geamul tras prin procedeul „Fourcault", cel mai simplu, dar nu şi cel mai bun şi cel mai modern. Practic nu-ţi permite obţinerea unui geam cu cei mai înalţi parametri calitativi. Modernizînd reţeaua de fabricaţie şi imbunătăţind proprietăţile tehnice ale topirii, s-a realizat factorul determinant în obţinerea calităţii superioare a geamului, îmbunătăţind calitatea chimică şi cu aceasta creşterea rezistenţei mecanice, proprietăţi optice deosebite. La asta, bineînţeles, au contribuit şi adoptarea unor noi soluţii constructive, redimensionarea arzătoarelor, dotarea cu baraje tehnice în zona de răcire, îmbunătăţirea constructivă a camerelor regeneratoare, măsuri pentru dotarea cuptorului cu instalaţii de măsurare şi reglare automată a principalilor parametri tehnologici şi altele, care şi-au pus şi ele amprenta asupra procentului de calitate (96%) înregistrat pe acest cuptor, performanţă neatinsă pînă acum de nici un altul. Produsul are un luciu plăcut, caracteristic, un grad ridicat de transparenţă, ondulaţii mai uniforme şi mai atenuate faţă de vechiul tip. Folosim cuptorul la temperaturi mai ridicate, iar viteza de tragere a geamului a crescut cu 15–20% faţă de sistemul trecut.

Importantă este durata de funcţionare a maşinilor de tras, durată care a crescut cu aproape 40% între două reîmprospătări, fapt care se repercutează asupra creşterii considerabile a productivităţii. S-a realizat în mai puţin de 3 luni întreaga producţie a anului 1938.

ERWIN KLEIBEL

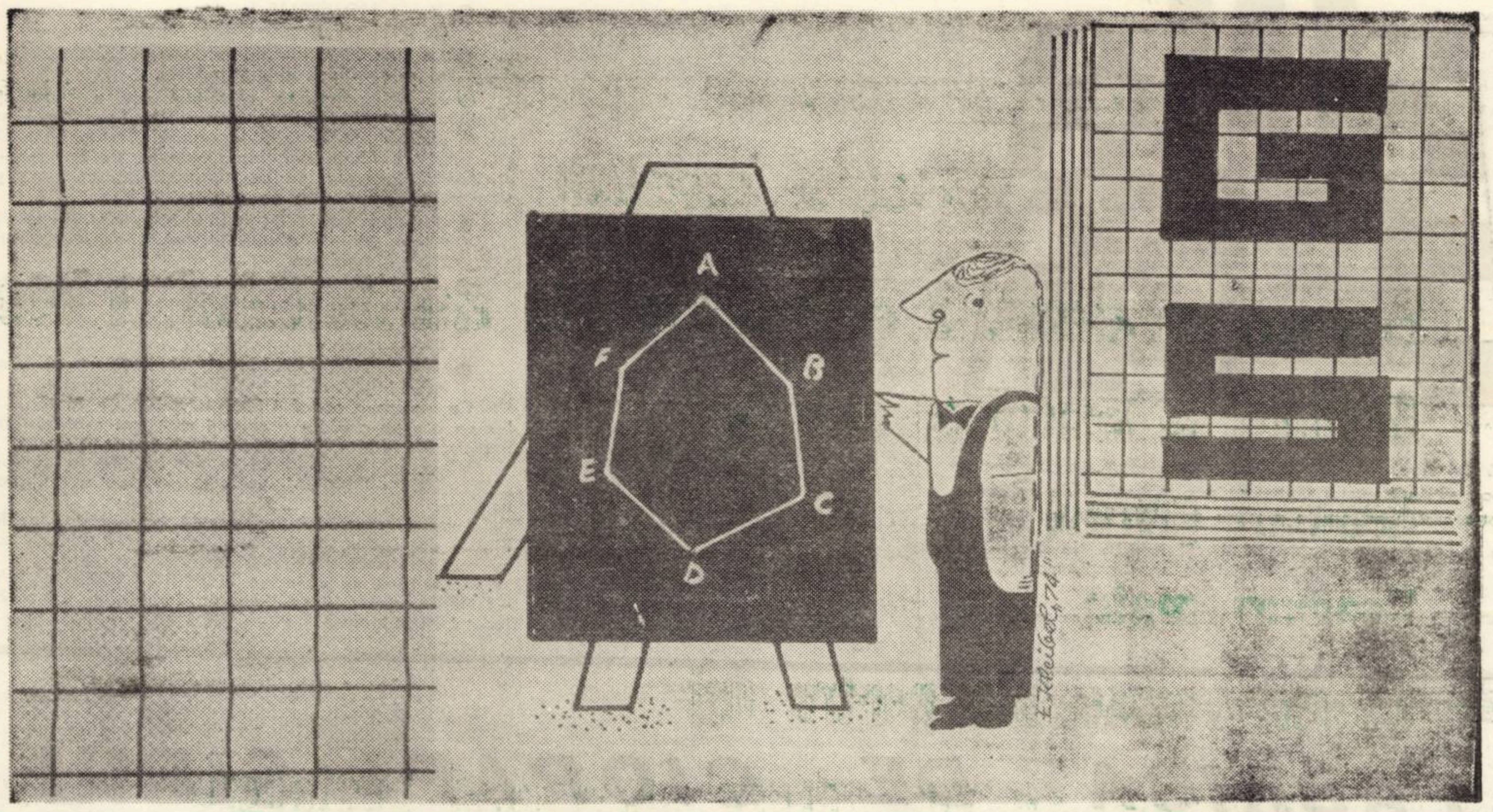

Intreprinderea comercială de stat „ALIMENTARA"

Drobeta Turnu Severin

oferă consumatorilor

un bogat sortiment de produse

ALIMENTARE ŞI GOSPODAREŞTI

pe bază de comandă telefonică prin:

— Unitatea 1 Alimentara telefon nr. 12114

— Unitatea 38 Alimentara Kiseleff tel. nr. 11897

— Unitatea 18 Alimentara Crihala, tel. nr. 13174

De asemenea se fac abonamente la domiciliu pentru lapte, prin unităţile: 18 şi 38 Alimentara

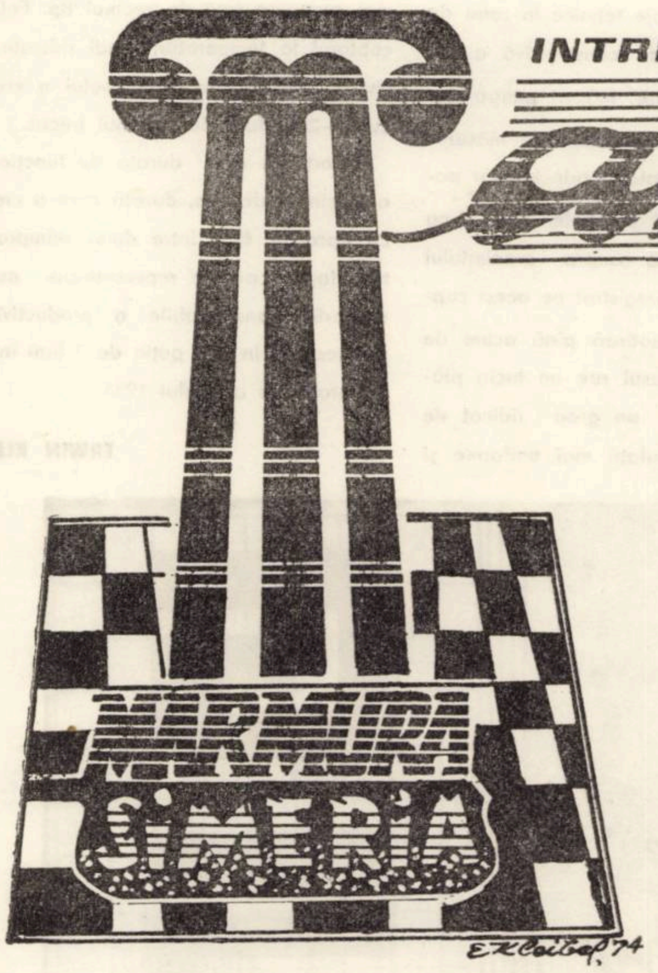

INTREPRINDEREA

MARMURA

SIMERIA, str. Cuza Vodă nr. 24
tel. 131, 132, 133, 85
jud. HUNEDOARA

livrează din stoc, pe bază de comandă fermă, unităților socialiste, sau pentru sectorul particular prin magazinul de prezentare, contra cost, următoarele produse de MARMURĂ și PIATRĂ:

- PLĂCI FINITE DE MARMURĂ ȘI PIATRĂ la dimensiuni libere pentru diferite lucrări de construcții, montaj, tablouri, electrice, etc.
- PLĂCI SEMIFINITE sau SPĂRTURI pentru mozaic venețian,
- MOZAIC MARMURĂ de diferite granulații în culorile alb, roșu, negru și policolor,
- PLĂCI MOZAICATE în diferite culori și dimensiuni pentru pardoseli terase, holuri, coridoare, băi, etc.
- La cerere se execută monumente funerare din marmură în diferite mărimi și modele.

Pentru înfrumusețarea căminului sau a construcției dvs., Întreprinderea „MARMURA" Simeria str. Cuza Vodă nr. 24, livrează din stoc pe bază de comandă fermă, EXECUTIND ȘI MONTAJUL LUCRĂRILOR, întreprinderilor de construcții din țară, ICOMCOOP-urilor, O.C.L., C.A.P., I.A.S., precum și gospodăriilor individuale particulare următoarele:

- PLACAJE FINITE DE MARMURĂ și PIATRĂ la dimensiuni libere, pentru diferite lucrări de construcții, montaj și tablouri electrice
- DALE MOZAICATE formate 25 X 25, 30 X 30, 40 X 40 în diferite tipuri și culori (domeniul de utilizare: pardoseli, băi, coridoare, terase, alei, cantine, cămine, hale industriale, etc.),
- MOZAICURI GRANULATE în colorit alb, roșu, negru, cu granulațiile: 0–1, 1–3, 3–7, 5–7, 7–15 mm.

Ca urmare a aplicării Decretului 524 din 26 sept. 1973, utilizarea acestor produse a devenit mult mai avantajoasă datorită apreciabilei reduceri a prețurilor.

Informații suplimentare se pot obține la Întreprinderea „MARMURA" – SIMERIA, strada Cuza Vodă nr. 24, județul Hunedoara.

Lucrările comandate se execută cu specialiști de înaltă calificare din cadrul întreprinderii, la un nivel calitativ superior și cu cea mai mare promptitudine.

Adresați-vă cu încredere la ÎNTREPRINDEREA „MARMURA" – SIMERIA, strada Cuza Vodă nr. 24, telefon 131, 132, 133, 85 județul Hunedoara. (9).

FABRICA DE CIORAPI SIBIU

STR RÎULUI NR. 24 TEL 13270

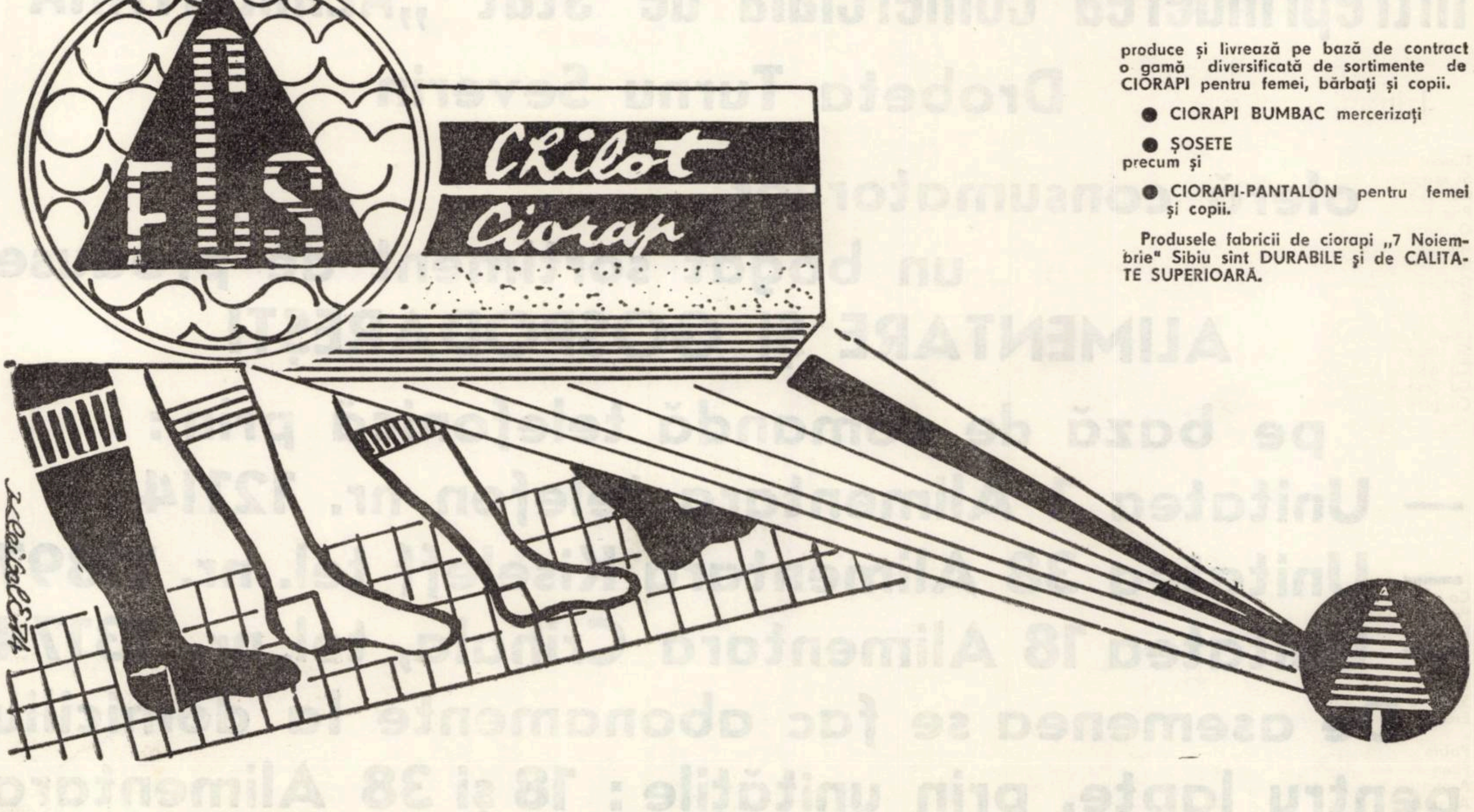

produce și livrează pe bază de contract o gamă diversificată de sortimente de CIORAPI pentru femei, bărbați și copii.

- CIORAPI BUMBAC mercerizați
- ȘOSETE

precum și

- CIORAPI-PANTALON pentru femei și copii.

Produsele fabricii de ciorapi „7 Noiembrie" Sibiu sînt DURABILE și de CALITATE SUPERIOARĂ.

„Dintre sute de catarge..."

Se vede patria

se vede patria-ntr-un bob de griu
ca-ntr-o oglindă cu ochii uimiți,
se vede pămintu-ngreunat de prunci
in oamenii de patrie gindiți

umbra patriei e-un zeu ginditor
de parcă-n aerul egal
soarele-nsingerat de zbor
e capul tăiat al lui Decebal

n-auzi cum se coace vara in ii ?
bărbați-i cer pămintului femei
și lumea e-n noi, și lucrurile-s vii
și-au multe voci in ele și mulți zei

cu ce s-asemăn patria, o, cind
bobul de griu mi se zbate in pumn
ca o pasăre cu aripi de pămint
căruia zborul nu pot să-i amin ?

o cum miroase verdele pămint
și patria-mi aduce cu o stea
și-i e dat fiecărui cuvint
să răspundă cu viața de ea

M. N. FLORIAN

Doină

Se trezește cintecul
In intoarcerea spre dimineață :
Cald, aur de toamnă
Și nostalgia mării
Imi strigă numele.
Se răsucește gindul
Cercetind, in suflet, adinc.
Doare, cit doare bucuria-n
Amurgul fierbinte !
Cu-aprinderi de lună
Mă strigă pe nume
Cintecul !

V. ANTONIA GAYDOȘ

Lîngă-o mireasă

Timpul zvicnește, s-alege
Și scapără-n treapta
Culeasă
Prin boabe roșcate.
O, piramida cea dulce de piine
Aici
In Carpați
Detună-n istorii.
Și sintem aproape cu miinile noastre
Anume-născrite
Lingă-o mireasmă.
Și sintem aproape, atit de aproape
Cu miinile limpezi.
Cu șuierul doinei din doină-n lumină.
Cu pietrele, pietre.

MIRON RUSU BARIAN

Patriei

Pămintul patriei trece prin mine
Ca o coloană inspre infinit,
Pămintul patriei vine in mine
De foarte departe, din nesfirșit.

Fiecare anotimp e o primăvară
Patriei – lanț de bucurii,
Simt cum in adincuri, in mine,
Eroii, morți cindva, redevin vii.

Patrie săpată cu forță-n granit,
Filon de aur și cuib de vise,
Aspirație spre nesfirșit inalt,
Ai porțile, ca inimi, inspre larg deschise.

MIRCEA M. POP

Patrie, crin de miere...

Patrie, crin de miere
desfășurat peste inimi rotunde
in trupul tău semănăm griul iubirii
și cintece dulci precum vinul inmiresmat.
Patrie, crin de aur
in țărina ta sfintă
cresc arbori cintăreți
și cai cu tropot lin
legănindu-ți somnul...

IOAN IUSTIN PURZA

Ca apele, toamna

.. Iar se intimplă ca apele să invețe
toamna,
cum se poate ascunde intre maluri,
să privești incetul cu incetul

Iulia Simu : „Natură Statică"

cum pleci de lingă mal,
cum te imbraci in milul apei
și iar să risipești durerea
privind un mugure cum plesnește.

GRIGORE IONAȘ

Drapel

Pe genunchii mei grei
de voievozi poposiți după lupte,
se-așează in straturi bunicii –
de calcar, de șist de bazalt ..
Un strop de singe tinăr
prin rodia de aur
cu coajă de cer...

Și poate că bunicii și voievozii
se fac răsaduri pe genunchii mei,
care-au uitat să ingenunche,
pe cind tăria vremii toarnă-n ei
culoarea fructei, pirguită-n trei !

CLAUDIA ILIE

Răsărit

Să iertăm soarelui
clipa de rătăcire
cind
chemat de dorul
fremătător al nopții
se-neacă-n oceanul
dragostei ei
și
zămislește ziua.

CORNEL TEAHA

In floare crinii

In floare crinii albi au otrăvit
Tot ce-au găsit fragil in noaptea verii,
De aceea lingă tine am venit
Rostogolit de umbra inserării

Și-am pus cu teamă luna căpătii
Iar geamul ți l-am spart izbit de stele
Că strinsă-n veșnicia mea rămii
Să te cuprind in versurile mele.

C. POPESCU-DOBROTEASA

Noi, fetele...

Noi fetele ne naștem
ca uriașele sfere mereu
aprinse și-apoi indepărtate
umbre negre aleargă in jurul nostru
in lungul lor drum fără hotar,
fără intoarcere.

VALERIA M. SIVAN

Vino

Vino aici prietene
La timpla cimpiei
Adormită pe rădăcini
Să incărunțim impreună cu iarba
Sub respirația pămintului
Ruginită pe coasă

ION ȘERBAN DRINCEA

Stare

Nu sintem inspăimintați
de inălțimi, de nefiresc, și totuși
plouă in noi ca intr-o toamnă,
plouă in noi cu flori de lotuși.

Și nu mai știm să spunem unde
curgem in legănare lină :
Dorim să auzim tăcerea,
să prindem in palme lumină.

MIHAI MĂCEȘ

Obelisc

Inspre zori,
in lumina candidă de rouă,
femeia cu aripi de cocor
sărută clipa supremă
și binecuvintă cu trupu-i
trezirea la viață.
E ca o răsucire de vrej,
etern indreptată spre soare,
așteptind risipirea calmă, in cercuri,
a iubirii.
Acolo, lingă piatră,
se ridică ritul femeii
cu miinile crescute in sus,
către cer, spre lumină

FLORIN CALINESCU

Maria, tu Maree

Să-ngenunchem in noi cutremurat,
Decit genunchii mai frumos,
Liniște să vindem in turnu-nspăimintat,
De nisipul lui rugindu-se in jos.

De două ori mai singur decit tine sint,
Iar tu, friguros de frumoasă iubită,
Peste-ngăduirea de-a fi frumoasă-ncit
Ochii mei își rup zăbrelele-n orbită.

Umărul străinului umbrește clipa,
Vijelios un turn inclină-n noi ascuns
Și nu mai știu să-mi smulg din umbra lui
aripa
Să fugim din cercul de maree strins.

CONSTANTIN GHICIULESCU

Sînt doar o vîrstă a țării

Același necuvint imi năruie vorbirea
Cind zorile se-avintă dinspre soare
Strălimpedele zilei își pleacă unduirea
Peste meduza nopții care moare.

De flacăra rotundă anin colan de vise
Cind viața mă primește in marea-i
frămintare
Peste cimpii inalte cresc paginile-nscrise
Cu flacără de verde descinsă-n fluturare.

Cuvine-se o țară să mă incapă-n starea
De vajnică iubire și candid inceput
Aceeași dimineață ne scaldă intrebarea
De cind deopotrivă plopi falnici am
crescut.

TOMA GRIGORE

Patriei

zi blindă cu duh de zăpadă – culoare a
vorbei
rostită la prima desfacere a crinului alb
cind prelungit echinocțiul rotunjește
sămința
și-n potire de aur clipele sint vise și ard...

amiaza fructului rar – prospețime a
gindului
născut lingă icoane de lut cu nume frumos
cind peste pietre timpul viscolește durată
și singele ne strigă-n larg ca vara-n
chiparos.

simfonia culorilor – foșnet spumos de aripi
pentru cei ce-au fost și pentru cei ce-o să
vină,
de aceea poetul te adună intreagă pe
suflet
zidindu-te pe-o limbă ce n-o să mai
apună !

VALERIU SALCIE

„Dintre sute de catarge..."

Academicieni bănățeni (VII)

VASILE MANIU (1824–1901)

Flacăra revoluției de la 1848 a incălzit spiritele cele mai curate ale epocii și a grupat in jurul său pe toți patrioții care doreau descătușarea națională și socială a poporului român. Printre atiția tineri care și-au inscris numele cu litere de aur in istoria neamului se numără și Vasile Maniu, revoluționar, om politic, scriitor și patriot român.

Născut la Lugoj, in anul 1824, studiază la Caransebeș, Arad și Budapesta, unde termină filosofia și dreptul. Este atras incă din tinerețe de către litere și arte și după intoarcerea in orașul natal se atașează trupei teatrale de sub conducerea lui George Seracin. Urmind exemplul multor tineri din Banat, el trece cu trupa lui Seracin in România unde incepe o fructuoasă activitate literară, intreruptă de evenimentele din iunie 1848 la București, la care participă, ocupind printre altele funcția de comisar guvernal in Craiova.

Legătura intre Murgu și Bălcescu a făcut-o Maniu, fiind și el adeptul apropierii și acționării in comun a forțelor revoluționare române și maghiare din Transilvania, iar după unele documente se crede „că V. Maniu a fost acela care in primele zile ale lunii iulie i-a adus lui Murgu misiva revoluționarilor bucureșteni".

Nerecunoașterea de către capii revoluției maghiare a drepturilor naționale ale poporului român il determină pe Maniu să scrie un articol in care face un „paralelism" – așa cum singur o spune – intre revoluția română și cea maghiară. In articol arăta cum naționalitățile din Ungaria au primit cu bucurie ziua de 15 martie 1848, cind, din toate unghiurile țării, răsuna ecoul libertății și fraternității – „dar guvernanții maghiari uitindu-și de respectul cu care erau datori celorlalte nații, de care era împopulată Ungaria în număr preponderent, sugrumară toate naționalitățile, se încercară a sustrage orice drept a compatrioților săi români și slavi ... Să împărțiți egal libertățile cu compatrioții voștri români și slavi" – conchidea Maniu.

După revoluție se retrage in Banat, unde ocupă mai multe funcții administrative. Activitatea bogată desfășurată in tinerețe, in rindurile revoluției, o continuă și mai tirziu, in timpul absolutismului, cu condeiul in mină, dovedind originea poporului român. In lucrarea „Disertațiune istorică – critică" a sintetizat tot ce s-a scris pentru dovedirea originii noastre, dind in același timp și prima istorie critică a românilor din Dacia – Traiană, drept pentru care Valeriu Braniște nota, in memoriile sale, „că a fost un brav luptător pentru neamul său, a fost un bărbat activ, neobosit pînă la moartea sa, și a fost primul istoric de mare valoare pentru Banat".

Vasile Maniu face o analiză științifică a importanței scrierii istoriei naționale, unde își arată speranța in infăptuirea unității statale a poporului român, spunind: „Istoria română a unui popor brav... de virtute și tărime neinvincibile, de un viitor splendid, așezat într-o patrie concentrată, fructiferă ... are de acum înainte să se compună" (Disertație ...).

In scrierile sale de inceput, pe teren istoric, Vasile Maniu era un latinist convins și susținea originea curat romană a poporului român, teorie bine cunoscută a școlii latiniste din acea perioadă. El este unul dintre adepții introducerii literelor latine in scrierea românească și in acest scop scrie un Răspuns replicator la lucrarea lui Meletie Dreghici din Timișoara care pleda pentru menținerea literelor chirilice.

Activitatea literară și-o desfășoară pe tărim dramatic scriind citeva piese de teatru, prin care răscolește cu scop vădit trecutul istoric românesc, ele fiind jucate printre primele pe scenele patriei.

Banatica

Cercetătorii trecutului teatrului românesc mai amintesc despre un afiș teatral din Lugoj cu „Prodicerea mai din urmă care a avut loc ZSOI (Joi) 18 februarie 1847 „cu piesa Elisena din Bulgaria sau, Pădurea Sibiului". Printre artiștii de pe afiș figurează și „Manyul.. orginar din familia Maniu, sau cum s-a numt in bătrin „Manea", care a emigrat la Lugoj pe timpul cind s-a inființat in Ardeal așa numita „militia limitanea" (graniță, n.n.) ... de origine nobilă Rakosay (Răcășdia – caraș, Severin n.n.) Maniul" ...

Sintem convinși că Maniu făcea parte dintre actorii diletanți insă ce este mai important din această parte a tinereții, mai puțin cunoscută, el apare ca autor de piese originale ca „Arderea amorului" și, in același timp, și traducător al pieselor „Șapte fete in uniformă" de Angeli, sau „Soldatul fugit" de Szigligeti De altfel, el a scris și in anii maturității piesele „Amelia sau victima amorului", dramă in trei acte apărută la București in anul 1894, „Conjurația lui Catilina", dramă istorică in 5 acte, apărută in Columna lui Traian din anul 1872; „Proscrisul român" dramă originală națională in 5 acte și 5 tablouri, București, 1880; „Monumentul de la Călugăreni", dramă națională in două acte etc. Vasile Maniu intr-o vreme făcuse vilvă mare cu dramele lui, reprezentate pe scenele Teatrului Național din București.

Prieten bun cu B. P. Hașdeu, el colaborează la „Columna lui Traian", ocupindu-se in această revistă, ca și in „Buciumul", „Trompeta" și „Românul", de situația politică a românilor transilvăneni, unde lipsea echitatea și dreptatea.

Pentru meritele sale, Vasile Maniu a fost ales membru al Academiei Române, secția istorie, la 12 septembrie 1876. In această calitate și in aceea de secretar al Academiei, el intocmește lucrări care s-au bucurat de succes ca: „Mișcarea literaturii istorice in România și in străinătate cu referința la românii in anul 1879", raport către Academia Română, București, 1880 și „Românii in literatura străină". Lupta pentru existență il face să se indeletnicească cu avocatura intilnindu-l, rind pe rind, in diferite inalte funcții in magistratură.

FLORIAN MOLDOVAN

Interviul nostru

– Dumneavoastră cintați in orchestra Filarmonicii timișorene, la vioară, construiți și reparați viori Dar sinteți... inginer electro-mecanic.

– Totul a pornit din ziua in care am căutat o vioară. Și, de atunci, de 12 ani, fac cercetări in laboratorul meu, colecționez instrumente vechi.

– V-am urmărit, intr-o seară, in sala festivă a unui cămin studențesc, unde ați vorbit despre cercetările dvs., legate de bazele tehnice, fizice, ale construcției viorilor, despre „sunetul italian". Spuneați că, dincolo de inima sentimentală a păsării de lemn, ea rămine...

– ... un „produs al inteligenței industriale".

– Era de față și „Bătrina doamnă".

– Da, ea este un personaj rar.

– Un oaspete de seamă al studenților din acea seară. Nu cumva s-a dat drept altcineva ?

– Bătrina venise in persoană.

– Am ascultat apoi un recital. Și ne-a fost greu să sesizăm diferențele dintre un instrument și altul. Am reținut insă pasiunea cu care ați interpretat o partitură fermecătoare și veche precum o piesă de muzeu.

– Apropos de muzeu, in cadrul unei secții in muzeul „Banatul", special amenajată in acest scop, veți putea vedea intreaga mea donație ; peste o sută de obiecte utilizate indeobște de lutieri, plus o colecție de instrumente.

– Care v-a costat destul de mult. Spuneți, cine este, in fond, „Bătrina doamnă" ?

– O vioară Amati, veche de patru sute de ani. Din 1616. In afară de asta, mai am o Presenda din 1849, un Teckler...

– Ne-ați arătat atunci niște falsuri. „Falsuri nobile și sentimentale", căci cine nu dorește să imite, fie și prin elemente de fațadă, arta vechilor maeștri..

– ... Și o colecție de etichete realizate de falsificatorii de instrumente, din hirtie tăiată din cărți vechi sau „invechită" in mod artificial. Mulți cunoscuți de-ai mei au investit enorm cumpărind instrumente care s-au dat drept altceva. S-ar putea scrie un roman al acestor viori.

– Există insă și viori fără biografii.

– Da, cele produse industrial și pe bandă rulantă. Cei vechi alergau ani intregi căutind un anume copac, un anume lemn, din care zămisleau o generație intreagă de instrumente, azi nu mai avem acea răbdare.

– Și ne-ați mai vorbit atunci despre unele „false expertize", „tensionare de acordaj" ...

– Termeni pe care nu e momentul să-i elucidăm acum. Să nu uităm că sintem doar intr-o pauză de concert.

– Mi se pare că Dvs. puneți, pe viorile care v-au trecut prin mină, inscripția „Reparat și modificat constructiv".

– Asta vrea să insemne că o singură vioară, in decursul vremilor, este opera citorva specialiști. Iată insă că orchestra e deja pe podium și sint așteptat...

(Cu promisiunea unei intilniri viitoare, transcriu aici o idee care a răzbătut din expunerile inginerului CORNEL ȘUBONI ; dincolo de arta ușor inconștientă a virtuozului, de escrocheria uneori sublimă a celor ce imită un Stradivari, există „inteligența industrială" in care principii serios fundamentate științific se adaugă pasiunii pentru sunetul pur. Există știință și pasiune in arta modestului lutier și inginer electro-mecanic, care lăsindu-și la o parte treburile zilnice incearcă uneori corzile acelei păsări bolnave de atitea secole, care este „Bătrina doamnă").

LUCIAN BURERIU

Ch. M. Russell : Intoarcerea lui Radisson

Săptămina muzicală

OPERA TIMIȘOREANĂ *trăiește azi aproape cu exclusivitate din resursele unui repertoriu tradițional. Dintre acestea multe sint prăfuite, așteptind retușul scenografic ori reinprospătarea distribuției, dar sint și altele care reușesc să-ți ofere sentimentul de sărbătoare artistică.*

Un astfel de spectacol a fost „Don Juan" vineri seara. Cadrul scenografic modern, invitind la posibile confluențe cu viziunea unui Chagall, este de o rațională funcționalitate. Scenele actului se leagă organic, schimbarea „la vedere" nu deranjează, dimpotrivă, sugerează posibile soluții și in cazul unor dezastruoase pauze necesare schimbărilor de decor (la „Carmen", „Tosca", „Rigoletto").

In această ambianță scenică inteligent construită a evoluat una din cele mai omogene garnituri solistice. Ca intr-o adevărată promenadă-concurs, personajele sosesc infruntind partituri vocale dintre cele mai dificile. Căci Mozart nu și-a menajat interpreții, fie că ne gindim la Osmin, Regina nopții, la Sarastro sau Constanza. Fiecare arie inseamnă aici o maximă solicitare, in special datorită cerințelor stilistice diametral opuse obișnuitei maniere cu care se cintă un Verdi sau Puccini. Lejeritatea suplă, acuratețea cu care au restituit personajele bogata ornamentație a liniei melodice mozartiene, a apărut cu atit mai valoroasă.

Două apariții noi se cuvin relevate de capo : Dorin Văideanu și Jana Drăcea. Dezavantajat de o ingrată partitură scenică, rezultată din libret, Don Ottavio se „salvează" doar subliniind calitatea muzicalului, evitind cu abilitate ridicolul. Adăugind frumuseții timbrului său de tenor liric o temeinică și dezinvoltă tehnică de cint, Dorin Văideanu și-a justificat meritoriu prezența in rol. Jana Drăcea a oferit insemnele unui evident progres, ale unei maturizări artistice intrezărite prin pianissimele cu care-și incheie frazele, prin jocul scenic cu care anulează insistențele Donnei Elvira. In Donna Ana, Mihaela Grama implinește vechi promisiuni privitoare la calitatea vocii sale de soprană. Poate o reducere a intensității emisiei in registrul inalt ar da evoluției sale un plus de linie, fără a prejudicia astfel acel plafon stilistic.

Cuplul Rodica Miloia – Vasile Tcaciuc a colorat momentele de cint static al majorității partenerilor cu accente rustice, dansante, savuroase pe fondul cadrului general. Pregnantă figura Comandorului – Franz Kadar. Leporello lui Nicolae Popescu a difuzat umor continuu, care a justificat cu brio titulatura de „dramma giocoso".

Deasupra acestor personaje există cu nonșalanța sa epicureică Don Don Juan, in care Emil Rotundu face una din cele mai implinite creații ale sale. Personajul este gindit și jucat admirabil, bucuria de viață bătăioasă fiind difuzată in arii spumoase (poate un tempo mai așezat in „Aria șampaniei" ar fi binevenit), iar transfigurarea personajului in fața spectrului morții din final se realizează cu mijloace actoricești din care ți-e imposibil să separi patosul trăirii autentice. O creație impresionantă, care răscolește prin forța personalității acestui mare interpret.

Orchestra, sub bagheta lui M. Beleavcenco-Popescu se face incă pasibilă de suficiente retușări, in solo-ul alămurilor. Linia generală este insă cea adecvată. Bun corul, elegante intervențiile baletului.

Așadar, un adevărat spectacol de referință care onorează instituția și pe interpreții săi.

FILARMONICA „BANATUL" *ne-a oferit un tinăr pianist maghiar, Laszlo Barany in Concertul nr. 2 de Listz : o versiune nelipsită de un oarecare har interpretativ, dincolo de redarea ordonată a partiturii. Ne-a bucurat prezența la pupitru a lui Ion I. Ionescu-Galați, baghetă ce vizează profunzimi interpretative evidente. Lucrarea lui Mihai Moldovan, „Tulnice" a realizat o atmosferă de joc aleatoric, de timbre muzicale și incantații vechi, reflexe ale titulaturii lucrării, rostite cu eficiență și adresă. „Tablourile" lui Mussorgski au insemnat o vastă paletă coloristică, adesea copleșitoare.*

DORU MURGU

Teatru

LA TEATRUL MAGHIAR DE STAT DIN TIMIŞOARA

„Festivitatea n-a mai avut loc" de Sinka Károly

Ca primă lucrare dramatică a unui cunoscut şi apreciat om de teatru, actor de talent, piesa iese în evidenţă printr-o tematică actuală, inspirată din realităţile noastre imediate. Medicul Szacsvai Zoltàn se pregăteşte, împreună cu familia, cercul de prieteni şi colegi să-şi serbeze avansarea, avansare obţinută prin prezentarea spre publicare a unei noi metode de operaţie. Numai că, prin intervenţia neaşteptată a unui fost coleg, medicul Varga, se rejoacă în faţa celor mai apropiaţi lui, şi desigur în faţa spectatorilor, istoria unei false şi periculoase parveniri. Carierist ce a reuşit ani de-a rîndul să-şi mascheze adevăratul său caracter, medicul Szacsvai, în colaborare cu nişte elemente străine (şi la propriu şi la figurat) de societate, de ţelurile noastre socialiste, şi-a însuşit invenţia (şi soţia) unui prieten devotat pe care chiar el l-a împins spre sinucidere. Acţiunea piesei se desfăşoară atrăgător şi adesea încărcată cu suspence-uri. Personajele se conturează diferit unul de altul. Fàbiàn Ferenc surprinde cu o mare şi profundă sensibilitate coordonatele umane ale doctorului Varga. În acord deplin cu autorul piesei, care a fost poate cel mai darnic cu acest personaj, el cheamă la viaţă un medic de o exemplară conştiinţă profesională, hărţuit atît de conflictul dintre dragostea prietenească şi sentimentul datoriei cetăţeneşti cît şi de anumite complexe — să le zicem — de modestie. Este singurul care deţine şi îşi dă seama de valoarea adevărului privind greşelile şi caracterul doctorului Szacsvai. Aerul pe care-l degajă acest personaj este de un înalt efect dramatic, recomandîndu-ni-l pe Fàbian şi de data aceasta ca un actor de prim rang. Bànyai Irén, (Vilma, soţia doctorului Szacsvai) o altă preferată a publicului teatrului maghiar creează, cît îi cere rolul scris, o soţie mai degrabă naivă, credulă şi fără deosebite pretenţii intelectuale, o femeie pe care o satisface pe deplin conştiinţa rolului de soţie „ideală". Am spus cît îi cere rolul, deoarece Vilma, la început, pare să fie un personaj linear, simplu. În actul doi, după moartea primului ei soţ, parcă devine mai complex şi primeşte o funcţionalitate mai evidentă în economia piesei. Autorul însă renunţă repede la „serviciile" ei lăsînd-o în continuare la periferia conflictului dramatic propriu-zis. Rolul ce-i revine lui Szélyes Imre este un alt exemplu de inconsecvenţă a autorului. Procurorul Jànos, prieten intim cu grupul medicilor — aşa cum bine concepe şi interpretul — are menirea de a reprezenta la un moment dat forţa, conştiinţa publică care se opune cinstit şi hotărît fărădelegilor şi curmă greşelile lui Szacsvai. Interpretul are un rol destul de dificil. Cu, sau fără intervenţie în dialog, dar el este prezent majoritatea timpului în scenă. Jocul degajat şi inteligent al lui Imre Szélyes îl salvează de un anumit ridicol. Aşa că momentele cînd textul îi oferă doar rolul unui burlac naiv, complexat în faţa asistentei Inge, par cel puţin ilogice. Asistenta Inge are în schimb o partitură mult mai rotundă. Ea este tipul femeii moderne, cerebrale, în evidentă contradicţie cu Vilma, soţia amantului. Ea este conştientă de calităţile proprii, o condamnă pe rivala ei, dar nu atît din principiu cît mai ales din milă. Interpreta Koszta Gabriella, actriţă cu certe calităţi, face eforturi evidente să corespundă cît mai bine intenţiilor, dar în cele din urmă pare că rolul o depăşeşte. Mai apar pe scenă două personaje secundare : asistenta Eva (Marietta Gàspàr) *şi portarul* (Ebergényi Tibor). *Dintre aceştia cel de-al doilea ni s-a părut mai colorat. Portarul lui Ebergényi ţine de atmosfera generală a piesei, cum ţin şi gesturile lui Fàbiàn, sau costumele şi scenografia deosebit de inspirată (plăcută, discretă şi funcţională) a lui* Winterfeld Şàndor. *În ceea ce o priveşte pe M. Gàspàr, ea, pur şi simplu, n-a avut ce juca...*

Intenţionat am lăsat la urmă pe medicul Szacsvai, interpretat de însuşi autorul piesei. Credem că Sinka Kàroly şi-a scris un rol pe măsura lui şi pe care l-a jucat cu acea degajare minuţioasă şi subtil juvenilă totodată, cu care ne obişnuise şi pînă acum. Goliciunea mascată, falsitatea penetrantă, carierismul şi egoismul fără scrupule găsesc în el resurse actoriceşti demne de laudă. Doctorul Szacsvai este un model veridic de neom ce, mai devreme sau mai tîrziu, ajunge pe linia moartă în societatea noastră.

Şi în fine, credem că dacă piesa ar fi fost regizată de cineva „din sală" şi nu de „un colectiv (de actori de pe scenă)" cum se precizează, spectacolul : „Festivitatea n-a mai avut loc", ar fi cîştigat şi mai mult în valoare.

ALEXANDRU VAJDA

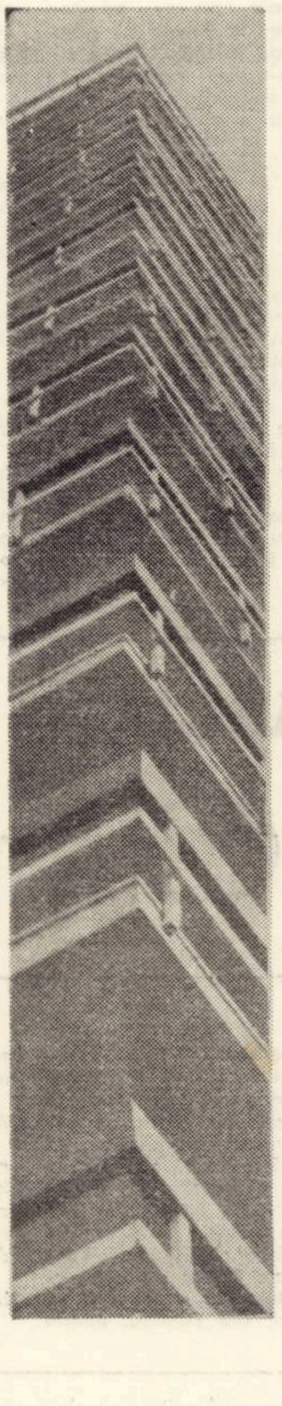

Aproape de soare

Plastica

Vestul american

Deschisă în cadrul relaţiilor culturale române americane, organizată de Muzeul de Artă al Vestului, **Amon Carter, din Fort Worth Texas, expoziţia intitulată Vestul American prezintă publicului timişorean o selecţie de lucrări de pictură şi artă grafică americană ce ilustrează expansiunea americanilor în vest. Expoziţia s-a bucurat de un larg concurs al muzeelor şi colecţionarilor din Statele Unite ale Americii, aflîndu-se astfel printre lucrările prezentate piese ce aparţin Muzeului Metropolitan, Muzeului de Artă Kimbell, Galeria Kennedy, Galeria de Artă a Universităţii Washington etc.**

Sîntem atraşi încă de la început de imagistica deosebită datorată peisajelor proprii preeriei, munţilor Stîncoşi, Canionului Colorado, fluviului Columbia, parcului natural Yellowstone, locuri care, prin măreţia şi frumuseţea lor, i-au inspirat pe Thomas Moran, James M. Alden, Thomas Hill, Albert Bierstadt. Aşa cum ne prezintă Thomas Moran în „Mirajul" (vechea Ţară de Piatră a indienilor) un perete întreg format din „turnuri" şi „creneluri", care revarsă o lumină stranie în ariditatea peisajului înconjurător — fenomen unic şi măreţ — sau James M. Alden în caracterele şi cascadele fluviului Columbia, sau pictorul peisagist Albert Bierstadt, care va contrapune măreţiei lanurilor muntoase europene, lanurile Munţilor Stîncoşi şi care scria „culmile lor ferăstruite, acoperite cu zăpadă şi implîntate în pătura norilor, oferă o imagine pe care oricare iubitor de peisaj ar privi-o cu o încîntare de nedescris", **adevăratul miraj al vestului american, mirajul preriilor, munţilor, văilor mănoase, a lacurilor şi cascadelor, a canionului, ne cuprinde şi pe noi şi ne desvăluie cîte puţin din ineditul unui alt continent.**

Însoţind adeseori expediţiile organizate pentru a cunoaşte mai bine teritoriul vestului, artiştii plastici, care de cele mai multe ori mergeau ca şi cartografii, erau fascinaţi nu numai de frumuseţea peisajului, ci şi de oamenii care cucereau o civilizaţie cu grele eforturi şi fascinaţi de indienii care se retrăgeau în munţi, alungaţi de pe pămînturile întinse. Astfel sînt surprinse în picturile lor forturile, primele avanposturi ale omului alb în vest, satele indienilor şi obiceiurile lor, cu cele mai de seamă personalităţi, scene de vînătoare, turme de bizoni, ambarcaţiuni proprii cuceririi acelor terenuri, nu totdeauna prea ospitaliere, oraşe construite peste noapte şi care, odată valul de oameni trecut, rămîn să moţăie în liniştea cîmpiei. Toate acestea au alcătuit un amplu panopticum al unei perioade din istoria vestului, perioadă de construcţii, care va determina implicit şi o serie de relaţii cu totul şi cu totul acordate cu epoca şi specifice situaţiei respective.

Artiştii plastici americani reuşesc astfel să ne prezinte, într-o manieră realist romantică, în care detaliul redat amănunţit şi redarea idilică şi fantastă a noii regiuni se amestecă cu spontaneitatea unei viziuni noi şi surprinzătoare, adevărate documente istorice, aşa cum sînt cele semnate de John Mix Stanley, Carl Bodmer, Peter Rindisbacher, Alfred J. Miller, Fany F. Palmer, Cherles M. Russel, George Catallin

Însoţită de cîteva obiecte pitoreşti, specifice acelei epoci de cucerire a vestului, ţesături indiene, îmbrăcăminte, diferite accesorii şi obiecte cu valoare documentară, care animă şi îmbogăţesc expoziţia cu atribute vizuale ale unor legende adevărate, expoziţia îşi desăvîrşeşte scopul de a prezenta pe vechiul nostru continent şi la noi în ţară şi în Timişoara, o parte din istoria secolului XIX-lea american.

RODICA MEDELEŢ

Vox clamantis

FESTIVAL WESTERN

Sigur, s-ar putea începe şi aşa : între 15—23 aprilie s-a desfăşurat în Aula Universităţii din Timişoara **Festivalul westernului american.** Dar acolo era vocea copilului Joe, cel care privea cruciş ori de cîte ori se întîmpla ceva şi apoi striga Shane ! şi de aceea ar trebui început astfel, căci toţi oamenii serioşi din Aula Magna au fost între 15—23 aprilie a.c. un fel de Joe, fascinaţi de acei eroi şi de faptele lor mărețe.

S-ar putea începe şi sfîrşi totul cu **Diligenţa** lui Ford, singurul film din festival cunoscut nouă, dar acolo au mai fost **Rîul roşu, Cerul mare, Will Penny, Cum a fost cucerit Vestul,** nu toate la fel de vechi şi nu toate la fel de mari, toate însă nespus de fermecătoare. A fost, mai presus de ele, un film care purta numele eroului Shane, în care totul avea o culoare atît de stranie, încît aproape că nici nu conta ce se mai întîmplă acolo, un film în care oamenii se băteau la sînge cu un firesc neobişnuit, aşa cum se bat oamenii cu adevărat pentru bine, adică greu, chinuit.

Din toate privirile (aspre, încrîncenate, pline de ură ori iubire pentru acel pămînt), din toate vocile, (aspre, încrîncenate, pline de ură ori iubire pentru acel pămînt) a rămas, nu ştiu de ce, privirea crucişă a copilului Joe şi vocea lui piţigăiată, strigînd sfîşietor Shane ! Shane ! Come back ! La sfîrşit, atunci cînd eroul pleacă cine ştie unde.

I.D.

● Sîmbătă, 20 aprilie a.c. la Universitatea din Timişoara s-au desfăşurat lucrările sesiunii comune de comunicări a cercurilor ştiinţifice studenţeşti de la Facultatea de Studii economice a Universităţii din Timişoara şi Academia de studii economice, Bucureşti, dedicată celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei şi a celui de-al XI-lea Congres al P.C.R.

Curier cultural

● EVENIMENTUL SĂPTĂMÎNII : Vernisajul Expoziţiei Julius Podlipny, duminică 21 aprilie la Secţia de artă a Muzeului Banatului. Cuvîntul de deschidere a fost rostit de tov. D-tru Preda, preşedintele C.J.C.E.S. Timiş. O scurtă prezentare a fost făcută de Stela Radu. În încheiere a vorbit Iulius Podlipny Invităm publicul timişorean să nu treacă pe lîngă această expoziţie.

● ÎN ETAPA JUDEŢEANĂ a Concursului echipelor de teatru de amatori AU FOST SELECŢIONATE formaţiile căminelor culturale din Topolovăţ, Dumbrava, Darova, Traian Vuia, Jamul Mare, Peciul Nou, Ghizela, Dudeştii Vechi, Sînpetrul Mare, Variaş, Cenei, Ghiroda ; Caselor de cultură din Buziaş, Deta, Jimbolia, Sînnicolau, Timişoara şi Teatrul popular din Lugoj cu cele trei secţii.

● ESTE ÎN CURS etapa de masă a formaţiilor de teatru de amatori ale Sindicatelor.

● DUMINICĂ, 21 APRILIE de la trecerea în revistă a brigăzilor de agitaţie, etapă desfăşurată la Buziaş, au lipsit reprezenţii localităţilor Recaş, Tormac, Sacoşul Turcesc, Chevereşul Mare. Încă ne abţinem de la orice comentariu.

A. I. C.

Siluete

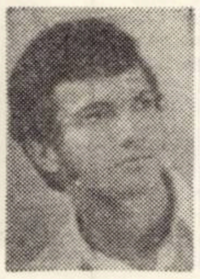

Sînt în anul II, material rulant, la Facultatea de mecanică a Institutului politehnic „Traian Vuia". Numele meu ? Livius Oltenacu. Fiindcă sînt timişorean get-beget, mi-am zis că nu trebuie să pierd prilejul de a intra în această vestită şcoală de inginerie.

Am terminat liceul la „Loga". De la „Loga" pînă la Facultatea de mecanică sînt doar cîţiva paşi, dar cîtă hotărîre, cîte eforturi trebuie depuse pînă să ajungi un student bun, un viitor inginer. „Material rulant" e o secţie foarte importantă în industria de azi. Desigur, deocamdată se pun bazele teoretice în amfiteatre, dar mîine vom coborî în tumultul uzinei şi al vieţii, pentru care trebuie să fim excepţional înarmaţi.

Am nişte colegi admirabili : Doru Marşeu, Dorel Iancu, Vasile Tulbure, dar cea mai adîncă stimă o port singurei colege din anul nostru, Georgetei Mocuţa, pentru curajul de-a şti cu precizie să aleagă un drum în viaţă.

M-aţi întîlnit în acest amfiteatru, cu aceste cărţi în mînă. Da, şi noi, viitorii ingineri, realiştii, lucizii, oamenii exacţi, ştim să punem puţină visare în proiectele noastre. Sînt mîndru, poate ca şi poeţii, de profilul modern al Timişoarei de azi. Poate, într-o zi, o să-i adaug şi eu un strop de frumuseţe !

DAMIAN URECHE

DUMITRU DEM IONAȘCU

CHEIA

Cînd ajunse sus în capătul scării, sudoarea murdară și cleioasă îi curgea șiroaie pe față și-n jos pe gît. O clipă rămase înțepenit în deschizătura aceea fără formă, pierdută în praf și întuneric, iscodind curios în jur. Adam era la ort, cu pikamărul în mînă, așa cum îl lăsase la plecare. Nimic nu se schimbase în lipsa lui, doar grămada de cărbune, singura, crescuse în vatră. Salopeta nouă, cu gulerul ridicat, îi flutura în curentul de aer. „Mă răfuiesc eu cu el", își zise, apoi sări peste bandă, apăsă butonul întrerupătorului, întreruperea își făcu efectul, dar cărbunele cotinua să cadă cu zgomot în adîncul rolului. Nici el, singur, nu-și putea explica de unde îi venise ideea să întrupă curentul și să oprească banda. Desigur, ar fi vrut să-i spună omului de la ort tot ce gîndise, sau poate să primească răspuns la întrebările pe care și le puse urcînd scările.

„Nu știu dacă merita, se trezi vorbind, să fac atîta drum. Crede-mă nu merita, întări afirmația. Numai că eu, unul, sînt sigur că ai vrut să mă pui la încercare".

Cuvintele din urmă, ca un făcut, rămaseră nerostite, deși ele exprimau exact ce gîndea în acele momente, banda începuse să-și ia avînt, prinzîndu-l deasupra, iar el se clătina de-a-n picioarelea, cînd într-o parte, cînd în alta, plutind peste trîmbele de praf, care înecaseră tot abatajul.

– Tu, pui de lele!

Strigătul izbucni pe neașteptate, scurt și puternic. De acolo, de unde se afla, își roti privirea în jur, tatonînd locul unde să pună picioarele, apoi, făcu o săritură în aer, așa cum fac copiii. făcu o săritură în aer, așa cum fac copiii nesiguri, și ateriză pe grămada de cărbune.

– Nea Adame! strigă el gîfîit și se apropie de bătrîn. Acum pîlpîiau și becurile cu aer, iar lumina i se proiecta și lui pe față. Nea Adame!

Aaaa, te-ai întors?!... se miră bătrînul. Ia-n te uită, ai zăbovit cam mult și lopata te așteaptă, îi întoarse el vorba.

– Așaaa... mormăi Socrate uitîndu-se încurcat cînd la Adam, cînd la lopată. Își șterse palmele de turul pantalonilor, nestiind ce să facă.

Mai privi o dată spre bătrîn, spera ca, în ultima clipă, să-l întrebe ceva, fie chiar să-i zîmbească, să-l încurajeze măcar, ar fi fost suficient un gest pentru a-i domoli furia, pentru a-i reda calmul, pentru ca totul să fie în ordine. Încerca să învingă întrebările, acele temeri de tot soiul ce-i năpădiseră mintea, nu mai vedea și nu mai auzea nimic, deși de undeva, din celălalt capăt aștepta să se rupă lanțul – și întîrzierea asta îl înfuria. „Mi s-a părut, își zise într-un tîrziu. Visez. Am început să visez, parcă aș fi singur", și gîndul tremurat, peste apele negre, peste trunchiurile carbonizate, vălul acela de visuri zdrențuite, aruncate în el, poate urme de pași și de scoici, clipe și drumuri, ciudate drumuri!, – pentru că el, da el, Socrate Simoian, el, da, se împiedicase de ceva, lovise cu lopata un obiect tare care la atingere sărise cît colo, peste bandă.

– Socrate!

Bătrînul tuși, dar nu se întoarse spre el.

– Socrate, ce-a fost asta?

Socrate lăsă lopata și nu se apropie de el. Fața lui Adam nu mai era palidă și îmbătrînită cum o știa; acoperită de praf, neagră, arăta ca o mască, iar cînd vorbea, buzele îi tremurau ușor.

– M-ai lovit în șold.

Auzi la el! Eu... eu să-l lovesc! Și, pe neașteptate, îl cuprinse o mînie cumplită.

Măi, Socrate, măi... ai rupt pămîntajul, spuse cu glas stins bătrînul – pămîntajul! Apoi ridică pickamărul, se uită la el foarte scurt și mut, era știrb și cînd vorbea, ochii – două lumini înguste, negre – îi pîlpîiau plini de veselie.

– Asta era... pămîntajul.

Pickamărul începu să bată, constant și monoton. „Tu ești 'iștept, mă Socrate, ești dobă de carte, ai să te descurci! îi spusese Adam, cu un aer care nu admitea contrazicerea. Coborî la Hotea în galerie și-i ceri cheia de pilugă... Te-a trimăs Adam, așa să-i zici, auzitu-m-ai"! Îl ascultase tăcut, mușcîndu-și în neștire buza de jos. Se uita la cărbunele de sub picioarele lor, apoi la mîinile bătătorite și noduroase ale bătrînului, cînd auzise „te-a trimăs Adam", ridicase capul, uitîndu-se rușinat, ba chiar cu înțelegere la bătrîn. „De ce nu se duce el, cunoaște galeriile, oamenii,... eu"..., se întrebase atunci și gîndul ăsta îl rosese tot drumul. Dar las' că pe semne și pe el îl frămîntă același gînd, deoarece, după o mică pauză, aruncîndu-și privirile spre tavan, spusese: „Să nu întîrzii, Socrate!..." E drept, el cam întîrziase. Întotdeauna întîrzia... Aruncă o uitătură aspră, încărcată de mînie, spre Adam, încătușat de cea mai îndărătnică tăcere, făcea eforturi să pătrundă în lumea asta atît de a lui și totodată atît de neînțeleasă, complicată și străină, și cînd se poticnea din nou, fața i se posomora. Necăjit, începu să fluiere. La cămin, unde locuia, ținea mereu tranzistorul deschis și în felul acesta a învățat o mulțime de melodii. Adam însă nu-l lua în seamă. Băieții din cămin spuseseră despre el: „Dacă nu-i place mutra vreunuia"..., el dorise să-l cunoască, să vadă cine e și ce hram poartă. După cît se știa, nu era timid, dar, ca un făcut, se intimida în fața bătrînilor. Mai ales atunci cînd era de unul singur. I se părea că îl judecă. Pentru ce? Pentru orice. Pentru cei optsprezece ani ai lui (uită-te la el, a venit să se grozăvească aici, sub pămînt), pentru trupul deșirat și slab, pentru privirea dreaptă și îndrăzneață. Adevărate sau nu, spusele căminiștilor sporiseră neliniștea care existase și care luase în adevăr proporții atunci cînd îl trimisese după drăcia aia de cheie. „Hm"..., exclamă el rîzînd acum din pricina prafului. Se gîndea: „Cred și eu, el a urcat scările o dată, nu ca mine de două ori! Și cînd o să-i spun, are să-mi rîdă mînzește".

– Am glumit, bă, ce tu nu știi de glumă!?

În abatajul vecin se pușcase. Ecoul surd și înfundat păru fără însemnătate. Aerul răspîndea un miros înăbușitor, greu. Mirosul dinamitei arse, după explozie, le pătrundea năvalnic în piept.

– Așa că n-ai adus? întrebă Adam, trezindu-l din reverie.

– N-aveau...

Adam lasă pickamărul lîngă armătură și se așează tacticos pe grămada de cărbune, așa cum făcuse și în pauza de masă. Socrate nu mai știa ce să spună. Se strînsese pe coada lopeții ghem, trist.

– Spune cum ai cerut? zise Adam, ștergîndu-și fruntea cu latul mîinii prăfuite. Spune, mă, cum ai cerut?... ia s-aud?!

– N-aveau...

– Ba asta nu-i adevărat...

– Ba e adevărat! îl înfruntă Socrate, în sfîrșit, ceva mai potolit.

Gol pînă la brîu, nu prea înalt de statură, dar nici prea mărunt, nici prea împlinit, dar nici prea slab, poate nu era nici măcar de talie mijlocie, ci mai degrabă un om proporționat, bătrînul părea o figurină ceramică bine modelată. „Și

semnele numai la asta nu se gîndise, îl întrebă într-un tîrziu:

– Pentru întors ceasul vă trebuia, nene Adame?

Și-a înghițit vorbele. De mirare, Adam mai să sară în sus. Ce?... Mucosul ăsta își bate joc de mine?!... Oare de ce?... Și... de, nu trebuie să mă bănuiască. La urma-urmei am mai văzut eu de ăștia... deștepți.

– Deci n-ai adus-o? Ehei, Socrate, băiatule!... Ehei!...

Hîrjonitul lopeții, bătaia ritmică, bolnă-

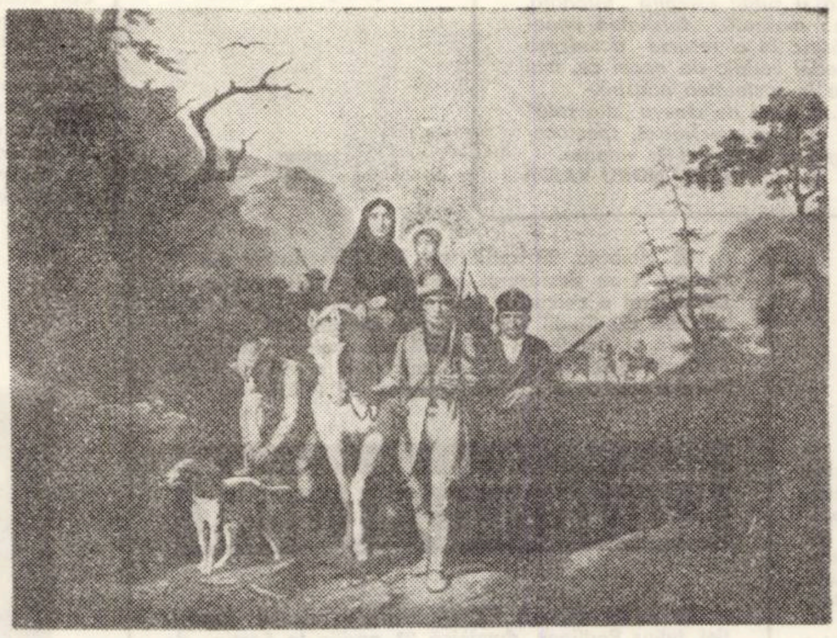

George C. Bingham: Emigrarea lui Daniel Boone

eu aș fi făcut la fel"! – asta punea capac la toate, și Socrate, care după toate vicios de ritmică, a pickamărului, această lume de catifea, lumea asta dură și necruțătoare, îi leagă pe oameni, îi apropie. Ce-i drept, nu-i păcat, Adam n-a țipat, n-a înjurat, ba, dimpotrivă, îl umflase rîsul, și Socrate oftă, întinzînd mîna după bodinca cu apă. Dar bodinca era goală. O singură înghițitură și aia coclită. Asta nu mai e apă, ci leșie! Dimineața o adusese plină. „A băut-o Adam"!... „... nu, ajunge, nu mai pot... Ajunge".

Lui îi arde de hîrjoană și eu a trebuit să alerg în sus și-n jos pe scări, după cheie. Nu, așa nu mai merge, și n-am să i-o iert"! Motorul benzii icnea domol, iar praful innecăcios și uscat se ridica valuri-valuri. „Nu, nu, cu bătrînul trebuie s-o rezolv într-un fel. Să-l înjur?... Ar fi o prostie, mi-ar părea rău. Uite, e o oră, poate două de cînd tot amîn și timpul trece degeaba... Nu, gata, i-o zic"... De-abia își mai putea înfrînge pornirile, mîinile i se umflaseră și se făcuseră piatră pe coada lopeții, iar gura i se strîmbase, spasmodic, a dispreț.

– Spune, Socrate, cum ai cerut, se lansă Adam, rupînd tăcerea.

Stătea țeapăn, cu spinarea dreaptă. Oprise pickamărul. Pe fața lui umedă și neagră se ivise un zîmbet ironic.

– N-ai coraj, văd eu.

– Îți rîzi de mine, așa-i?

Adam se fistici. Tăcură. Nu se mai auzea decît bizîitul ventilatorului și pocnetul racleților pe albia goală a trocilor. De cîte ori era înfruntat, îi năvălea sîngele în obraz. „Deștept băiat"! își spuse, și cu toate că nu iubea „viniturile", cum le zicea el străinilor de pe alte meleaguri, veniți să muncească acolo sub pămînt, cu toate astea, Socrate îi plăcea. N-a avut niciodată băieți, numai fete, că d-aia se certa cu Maria, nevastă-sa, măcar unul dacă era printre cele șase, bine ar fi fost, așa... Și pe bună dreptate. Uite, abia a coborît în măruntaiele pămîntului și – cu o complicitate omenească și firească – m-a dibuit. Nu-i displăcea nici calmul, nici hotărîrea lui bărbătească!... Îi plăcea, era sever, fără fandoseli; îi plăcea nespus de mult zîmbetul lui de adineaori, un zîmbet care nu-i lumina numai fața, ci și sufletul... Și totuși, l-am minat pe scări degeaba. În fond Socrate nu era vinovat cu nimic. Eu îs de vină: „Te duci și ceri cheia"...

– Păi... „da-ți-mi cheia de pilugă, m-a trimis Adam, să i-o împrumutați", așa am zis, suflă Socrate.

Surprins, ca și cum vorbele celuilalt i-ar fi bănuit gîndul, Adam tresări, dar cum Socrate era foarte grav, încredințîndu-l că nu e vorba de o glumă, îi replică scurt:

– Așa ai cerut?!

– Așa.

– Dă-ți cuvîntu' că așa ai zis... „cheia de pilugă".

Socrate se înfurie.

– D-apoi cum altfel.

– Socrate, Socrate, chicotea bătrînul. Am crezut că ăi ști și tu ceva... N-asculți ce-ți zic, ha?!... Se întoarse spre el cu fața. Te-am luat în rîs, băiete! Și ți-am zis dară – îi aminti el, apăsînd pickamărul cu toată puterea, ți-am zis mă, tu n-aveai ce să ceri... Tulai doamne, eu l-am trimăs să ia o gură de aer, și el... Socrate, Socrate!...

Glasul i se auzea limpede, iar figura de tuci, cu ochii mici și tăioși, păstra aceeași strîmbătură, aceeași supărare neprefăcută, deschisă, doar atunci cînd ridica mașina și o înfunda în cărbune, atunci strîmbătura dispărea. Pickamărul bătea nebun, ecoul se pierdea în beznă, iar fascicolul de lumină sălta din nou sus, jos, sus, bam-bam-urile îl forfecau năuce și amenințătoare, un muget turbat, înecat de-atîta rîs, sfîșia negurile pămîntului – bam! bam! bam! – și vuietul ăsta turbat se lupta cu muntele fără să-i pese, se amesteca cu necazul lui Socrate, se rostogolea în el dezdoindu-i spinarea cocîrjită. Și el, și Adam, păreau niște puncte luminoase pe o scenă de smoală. Pickamărul bătea încet și totuși atît de puternic, bătea pe neștiința lui de „boboc",nu lăsa nimic, doar gîndul rămînea întreg, și poate o înjurătură grosolană, un prohod – al lui și al ortacului său. „Mă, țică, mă, nu-i nici o cheie, o groapă, aia-i, se oțărîse Hotea. O groapă în care se bagă armătura, așa să știi"! Un val de căldură se ridicase în el, mișcîndu-și limba anevoie și, în timp ce se chinuia să dea o formă concretă furiei, și-a dat seama că nu putea să deschidă gura. Nervos, începuse să tremure. Acum era aproape, la un pas de Adam, la... Își ridică privirea și un rîs nebun, pînă la lacrimi îl cuprinse, apoi se opri brusc, își șterse mîinile de salopetă și se apropie de Adam.

– Lasă-mă și pe mine! zise și dădu drumul la aer.

Adam rămase timp îndelungat alături. Stătea tăcut. În urma lui pickamărul bătea; bătea rar, îndesat, plin...

Străvechea știință de astăzi

III

Știu, unul din cele mai mari handicapuri ale istoricului din totdeauna a fost și este insuficiența dovezilor. Intorci o filă a istoriei și dai de pagini goale. Mai intorci citeva file și parcă intrezărești ceva printre slovele de o ciudată nălucire ; descifrezi parcă în ele o lume inimaginabilă. Știi bine, multe biblioteci au ars și singele multor ostași ai științei a curs peste hirtia carbonizată, pentru a-i apăra ultimele taine pe care mintea omenească le-a strins cu atita trudă. Și scormonești mai departe, cu și mai mult zel, și oricît de neinsemnat ar fi indiciul pe care l-ai aflat, ești fericit și cu atita, și, trecind prin nenumărate suferinți și nopți de veghe, spre bucuria tuturor, ajungi la dezlegarea tainei. O mai mare fericire nici nu se poate inchipui.

Dar acum se ivește o altă problemă. Cum să păstrezi nevătămată această nouă descoperire, cum s-o predai mai departe generațiilor care vin, s-o aperi de incendii și incendiatori de care, din păcate, lumea nu duce lipsă. Să ne oprim puțin la acest intunecat episod din istoria culturii.

Celebra colecție a lui Pisistrate din Atena (sec. VI i.e.n.) a fost devastată. Din fericire, poemele lui Homer au fost intr-un fel salvate de discipolii marelui grec. Papirusurile hramului zeiței Ptah din Memphis au fost complet distruse. Aceeași soartă a avut-o și biblioteca lui Pergam din Asia Mică, care număra peste 200.000 manuscrise. Un catastrofal incendiu de șapte zile, cu care romanii au trecut prin foc și sabie Cartagina, făcind-o una cu pămintul, a inghițit, se spune, nu mai puțin de o jumătate de milion de manuscrise. Se poate imagina o mai mare catastrofă in istoria culturii ? Și totuși... o lovitură mult mai puternică o va primi istoria cind ambițiosul Iuliu Cezar incendiază Alexandria, acest sfint lăcaș al culturii mondiale, cind piere o bibliotecă conținind 700.000 de opere de o inestimabilă valoare !

Dar lista „neagră" poate continua. Tot cuceritorii și militarizații romani, in frunte cu același imperator și scriitor – ce ironie ! au „aruncat zarurile" distrugind mii de manuscrise druidice din Galia. O serie de probleme din domeniul filozofiei, astronomiei, medicinei și ale altor științe au fost, atunci, pentru totdeauna pierdute.

Un impărat chinez, Civi Și Huang-ti, dă un ucaz prin care nenumărate cărți din această țară au fost date pradă focului in anul 213 i.e.n.

Leo Isauris s-a arătat a fi un convins dușman al culturii cind a poruncit să se ardă 300.000 de cărți din Țarigrad. Iar de numărul cărților distruse în timpul inchiziției Evului Mediu să nici nu mai vorbim.

Din cauza acestor tragedii nu ne mai rămine decit să ne sprijinim pe fragmente disparate, descoperiri intimplătoare și paupere rapoarte. Trecutul nostru pare un vacuum umplut la nimereală cu pergamente, statuete și diverse artefacte, care ne pun, nu rareori, in incurcătură.

Intr-adevăr, istoria științei ar fi arătat astăzi cu totul altfel, de n-ar fi ars marea bibliotecă din Alexandria ! Se impune acum intrebarea : de ce n-a ajuns pină la noi un număr mai mare de documente care vorbesc despre realizările și înțelepciunea strămoșilor noștri, ci doar informația că ei dispuneau de toate acestea ? S-a păstrat doar un mic număr de documente și artefacte care ne vorbesc indubitabil despre inaltul nivel al acelor realizări și cunoștințe. Nu cumva „herostrații" noștri aveau niscaiva ginduri ascunse ? Există două explicații pentru asta. Primo, casta oamenilor dedicați acestor fundamentale probleme n-a fost deloc interesată să le și aducă la cunoștință publică. Probabil că se temeau să nu se facă abuz de ele. Secundo, oamenii inșiși se debarasau de o astfel de moștenire. Căci, pe tot cuprinsul pămintului ardeau ruguri din porunca conchistadorilor, a cuceritorilor romani, sirieni, egipteni, spanioli, care distrugeau tot ceea ce putea să le pericliteze dominația lor nesăbuită.

Rămaseră, deci, numai fragmente și, uneori, documente intacte, păstrate prin cine știe ce minune, precum și alte rămășițe neelucidate ale străvechilor civilizații, pe baza cărora nu se pot trage concluzii definitive, dar se pot stabili ipoteze care incită la acțiune, trezind in noi o atit de omenească și de nestăvilit dorință de a dezlega odată pentru totdeauna aceste enigme ale preistoriei.

Dar pierderea documentelor prețioase nu e numai caracteristica vremurilor apuse. Ea are loc și in vremurile noastre și nu trebuie să ne mire deloc ignoranța și nepăsarea unor indivizi total insesizabili la valorile culturii. Ce să mai vorbim de hoții și necroforii profesioniști ai acestor inestimabile comori. Odată, in haremul unui sultan, izbucni un incendiu. Unul din secretarii ambasadei franceze se amestecă in grupul de gură-cască privind cum hoții fură tot felul de vaze, perdele și alte obiecte de valoare din palatul cuprins de flăcări. Dar cum pe francez il atrag mai mult cărțile, omul nostru observă un individ ce ducea sub braț un tom voluminos care se dovedi a fi fost „Istoria Romei" a lui Titus Livius, carte considerată, de veacuri, definitiv pierdută. Il opri imediat pe turc și-i oferi o sumă oarecare de bani. Din nefericire punga franțuzului era cam goală. Mulțimea de oameni ii despărți și turcul dispăru pentru totdeauna cu valoroasa operă a marelui istoric.

Cu aproximativ o sută cincizeci de ani în urmă, marele egiptolog francez Champollion, descoperi in muzeul din Turin o ladă in care se aflau niște bucăți de hirtie. „Ce e asta" intrebă el. „Resturi nefolositoare, domnule" – răspunse paznicul. Dar Champollion nu se mulțumi cu acest răspuns și incepu să lipească una cite una bucățile de hirtie pină ce, după o muncă disperată, reuși să „citească" unica listă a dinastiilor de faraoni, cu numele și datele domniei lor.

D. SVETOSLAV

În numărul viitor :
PE URMELE LUI ULISE

DOSAR

Recurs

G. P., paznic, avea nevoie de niște scinduri. S-a uitat in dreapta, s-a uitat in stinga și le-a găsit. Le-a rezemat frumos de gardul intreprinderii pe care o păzea și-a așteptat să-l vină prietenii care ii promiseseră c-o să-l ajute dezinteresat, in schimbul a 100 de lei de căciulă, plus niscaiva țuică. Și prietenii au sosit. G. P. trecea scindurile peste gard, C. I. le primea și le stivuia in camionul la al cărui volan se găsea O. C. Gata ! Treaba era făcută. Dar cind să plece, apare nechemat un milițian. G. P. iși reia rondul de paznic, C. I. fuge, fuge și O. C., insă milițianul – ca să vezi cum se brodesc lucrurile ! – era prevăzut cu un ciine. Ciinele il apucă pe O. C. de un picior. Urmează un proces-verbal de prindere in flagrant delict, urmează cercetări, declarații, intocmirea dosarului de anchetă, mă rog, cu tot dichisul. In 17 mai 1973 se pronunță sentința : G. P. – 2 ani inchisoare, C. I. și O. C. – fiecare cite 1 an și 6 luni.

Dar hoții nu-s mulțumiți – și cum ar fi putut să fie ?

„Subsemnatul G. P. (...) in contra sentinței penale nr. 1362 din 17 mai 1973, pronunțată de Judecătorie Timișoara, inaintez prezentul **RECURS.** Sentința recurată este **netemeinică și ilegală** (sublinierile ne aparțin. L. C.). Am recunoscut fapta comisă dar am cerut să se stabilească adevărata valoare a bunurilor ce formează obiectul infracțiunii. **Fapta n-a fost consumată ci noi ne găseam in fază de tentativă. In speță fapta nu se consumase deoarece noi am fost intrerupți in executare de organele de miliție".**

Citind dosarul din scoarță-n scoarță (200 de file) am fost indignat. Cum de și-a permis miliția să-i intrerupă pe hoți? Apoi, se vede clar că dumnealor se găseau in fază de incercare. Scindurile, 32 de bucăți, și placajul fuseseră scoase din incinta intreprinderii așa, de-o tentativă, fuseseră incărcate, dar transportul nu s-a efectuat din motive independente de voința hoților. In plus, se greșise la calcul : o scindură, in mod sigur, era ceva mai subțire.

In fața dovezilor „suplimentare" și a expertizelor, Tribunalul județean pronunță sentința definitivă in 25 februarie 1974 : G. P. – 2 ani, ceilalți – cite 1 an și 6 luni. Deci...

Ințeleg, totul trebuie bine cintărit, nu cumva cetățeanul să fie nedreptățit, dar cită cheltuială, cit timp, cită muncă irosite pentru dreptatea unor hoți !

LAURENȚIU CERNEȚ

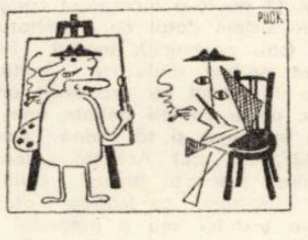

Cu Pavel Petroman

(Urmare din pag. 1-a)

factorii care atestă atenuarea diferențelor intre oraș și sat. Ele vor inceta să mai existe in momentul ștergerii definitive a diferențelor pe care se grefează. A nu le lua in seamă, după cum sintem tentați, să o facem adesea, nu inseamnă că ele nu mai există.

– Ce aspecte definitorii ia modernizarea in etapa actuală ?

– Aspectul definitoriu al modernizării in etapa actuală il constituie, după părerea noastră, transferul preocupărilor școlii in domeniul formativului, transformării elevului din obiect al educației in subiect al activității educaționale, in participant activ și conștient in procesul elaborării cunoștințelor, insușirii priceperilor și deprinderilor necesare integrării sale cu ușurință in viața și activitatea socială, in producție.

– Prin ce forme iși propune școala să cultive, să dezvolte educarea elevului in spiritul eticii și echității socialiste a viitorului cetățean ?

– Idealul educațional presupune, in măsura in care formăm elevul din punct de vedere intelectual, politehnic, estetic, fizic, etc. și educarea sa in spiritul eticii și echității socialiste. Realizarea educării sale multilaterale solicită in egală măsură școală, cadrele didactice, familia, organizațiile de pionieri și U.T.C., pe fiecare om in parte. In acest proces diacronic este necesar să fie angajat, cointeresat să participe, insuși elevul căruia in condițiile societății noastre nu-i mai pot fi indiferente preocupările și eforturile ce se depun in scopul formării sale ca om al societății viitoare. Neindoielnic, școala nu-și propune să modeleze copilul după chipul și asemănarea adulților ; o asemenea intenție este și ar fi un risc. Aspirațiile și entuziasmul unei generații, credințele și pasiunile ei sint și trebuie ințelese aidoma forței cursului unui mare fluviu : ele trebuie cultivate și orientate in consens cu legile ce guvernează dezvoltarea permanentă a societății.

reșterea și educarea copilului in acest spirit nu exclude, ci angajează părinții, educatorii, școala in ansamblul său, organizațiile de pionieri și U.T.C. in conceperea, organizarea și desfășurarea activității educaționale in raport cu particularitățile psihice și de virstă ale elevului, microgrupului și clasei de elevi. In suita metodelor și procedeelor intrebuințate in educarea elevului in spiritul eticii și echității socialiste, exemplul personal a fost și va fi, după părerea mea, elementul peremptoriu al devenirii. Trebuie să-l dea insă nu numai dascălul, ci fiecare cetățean.

– Se poate face selecție umană la nivelul activității școlii privind inclinațiile, aptitudinile și talentele ?

– S-ar putea face, dar in momentul de față se realizează mai puțin, fiindcă nu are cine să o infăptuiască in toate unitățile. Orice și oricite s-ar spune, pentru realizarea acestei selecții e nevoie ca profesorul să fie cit de cit psihopedagog sau, cel puțin, dublat de el, fiindcă nu-ți poți asuma riscul de a orienta pe cineva inainte de a-l cunoaște plenar. Or, ca să-l cunoști, e nevoie să-l studiezi. In problemele de selecție, orientare școlară și profesională acționăm mai mult sau mai puțin după ureche.

– De ce, dacă tendința este să modernizăm ansamblul activităților școlare ?

– E drept, selecția, depistarea intereselor, inclinațiilor, aptitudinilor și talentelor elevilor noștri trebuie să se realizeze științific. Ea nu e nici nu poate fi o acțiune de conjunctură. In acest scop, e nevoie să invățăm cu toții să cintăm pe note. Nu-i de-ajuns că in unele școli funcționează consilieri insărcinați cu orientarea școlară și profesională. E necesar ca toți acei care lucrează in școală să cunoască bine pedagogia și psihologia, tehnicile și mijloacele necesare realizării orientării elevilor. Selecția obligă, angajează și determină o seamă de răspunderi.

– Citi dintre cei pe care ii recomandă școala se confirmă in confruntarea cu viitorul ? Dumneavoastră, ca pedagog, ați avut asemenea satisfacții ?

– Numărul celor pe care-i recomandă școala, dacă se ține cumva seama de această recomandare, este incă relativ mic. Rareori profesorul de o anumită specialitate sau dirigintele elevului iși asumă răspunderea pentru un anumit elev in fața societății, in fața unei instituții sau intreprinderi privind posibilitățile sale native, posibilități ce s-ar impune prin excelență să fie cultivate și dezvoltate. In funcția ce o am, mi s-a intimplat destul de rar să intilnesc diriginți gata să infrunte pe oricine atunci cind este vorba de posibilitățile de devenire ale unui elev, de inclinații, aptitudini și talent. Mai mult, mi s-a intimplat să intilnesc colegi care, dintr-un anumit orgoliu, au refuzat să recomande sau chiar să accepte transferul unui anumit elev cu inclinații și aptitudini deosebite intr-un liceu cu profil (educație fizică, muzică, arte plastice ori in clasele speciale de matematică, fizică, chimie) și asta, din considerente adesea minore.

Personal, cred in puterea unor colegi, in munca lor asiduă cu elevii, pentru a-i ajuta să devină ceea ce sint in stare. Dacă unii dintre elevii cu care am lucrat și i-am orientat spre cariera de profesor, sau spre alte profesii, ajunși astăzi colegii mei, profesori, ingineri, tehnicieni, nu au retractat ceea ce au afirmat cindva, aș putea spune că am avut citeva asemenea satisfacții in cariera mea de pedagog.

– Se schimbă cu ceva sau se anulează anumite funcții ale pedagogului in actuala conjunctură a modernizării ?

– In invățămintul și educația tradițională, profesorul era chemat să asigure cu primordialitate insușirea unui bagaj cit mai mare de cunoștințe. In condițiile vieții contemporane, cind cunoștințele se confirmă a fi din ce in ce mai perisabile, schimbarea tipului de pregătire a elevului devine o necesitate. In acest context, in condițiile in care stocajul cunoștințelor devine anacronic, pedagogul este dator să educe elevul in spiritul necesității reinnoirii perpetue a cuantumului de cunoștințe. Așadar, accentul care astăzi, trebuie să cadă, asupra dezvoltării capacităților intelectuale, afective și volitive ale elevului. Acceptarea acestui fenomen implică mutații calitative in evoluția relațiilor profesor-elev, care tind să devină de colaborare și ajutor reciproc. In acest caz, individualizarea procesului de invățămint devine o necesitate stringentă. In prezent, se intimplă ca pedagogul să-l invețe pe elev ceea ce acesta adesea știe ; in afara școlii, atit profesorul cit și elevul invață concomitent ceea ce nu au ajuns să știe prin intermediul unor instituții specializate ori mass-mediei.

PAUL VALERY și PREJUDECAȚILE LITERATURII

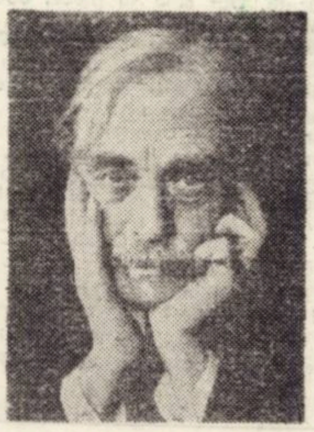

Despre Paul Valéry se spune : poet, prozator, estetician, critic și teoretician literar dintre cei mai iluștri în cultura europeană a secolului nostru. Înșirarea de termeni nu relevă aproape nimic din ceea ce este de fapt și spre ce tinde creația sa, în mod constant și conștient : **o reformă a literaturii.** Preconizată și practicată de cele mai multe ori nedeclarat, nemanifest și într-un plan secund al textului, această luptă cu inerția, cu prejudecățile, produce un revers, care, în mod paradoxal, a fost considerat ca specific întregii opere a lui Paul Valéry : dificultatea lecturii, inaccesibilitatea sensurilor și uneori chiar obscuritatea.

În realitate, ceea ce se numește inaccesibilitate, d i f i c u l t a t e, etc., (nefiind vorba de texte s i b i l i n i c e, de p i l d ă,, în care firul logic este neindentificabil), nu rezidă în textul propriu-zis ci în modul **cum** este el receptat, în maniera de **a citi.** Opera lui P. Valéry este dintre acelea care trebuie cîștigate, ea nu se dăruie : **„Cine spune Operă spune Sacrificii. Marea problemă este de a hotărî ce va fi sacrificat : trebuie să se știe cine. Cine, va fi consumat".** (P. Valéry, Oeuvres, Ed. de la Pléiade, vol. II, p. 629).

Cu mult mai acceptabil și mai comod este să se declare textul ca inaccesibil, decît să se recunoască o anume incompetență, nefunciară a cititorului, față de text. Astfel, opera va fi de la sine calificată ca ezoterică și consumarea ei nu se va face decît de inițiați. Acestor prejudecăți, Valéry le-a opus, încă din timpul vieții, opiniile sale critice și teoretice. El nu le-a incorporat compensativ, într-un sistem dotat cu o unitate extrinsecă (sau polemică), tocmai fiindcă a sesizat perfect dialectica unității unei opere : **„Omul nu are decît un singur mijloc de a conferi unitate unei opere : să o întrerupă și să revină asupra ei"** (p. 627, Op. cit.). Această întrerupere și revenire necesită lecturi multiple sau chiar simultane, cu fixarea atenției nu asupra textului sau a autorului în mod exclusiv, ci asupra a ceea **ce face** opera (parafrazînd astfel o opinie a lui Valéry). (Op. cit. p. 559).

Elaborată conștient literatura se și cere consumată ca atare, cu precizarea că, în cazul operei lui P. Valéry, nu este vorba de un consum, ci de o modificare a operei, după cum vom vedea, prin lectură : **„Cititorul activ face experiențe pe cărți, încearcă transpuneri"** (Op. cit. p. 628). Această activitate ocazionată de text devine, în momentul în care este remarcată ca posibilă, unul din semnele calității operei (caracterul său „deschis") : **„O operă este solidă cind ea rezistă substituirilor pe care spiritul unui cititor activ și nesupus le impune mereu părților sale"** (Op. cit. p. 626).

Virtual creator al operei, cititorul activ discreditează ideea hegemoniei absolute a autorului asupra propriei sale creații. Opera, deși este un **„lucru finit, fix și material"**, totuși **„arbitrariul viu al cititorului atacă arbitrariul mort al operei".** (op. cit. p. 626). Pentru P. Valéry acest tip de cititor energic **„este singurul care contează, fiind singurul capabil să extragă din noi** (operă + autor, n.n.) **ceea ce noi nu știam că posedăm"** (Op. cit. p. 626). Cu atît mai mult acest cititor nu se va supune efectelor textului, nu va accepta în totalitate ideile autorului (el, cititorul, este un rebel). Valéry își activizează cititorul cu scopul convertirii sale în coautor al operei ; toate demersurile critice, teoretice și estimative, pe care cititorul, le va face, trebuie însă bazate pe un postulat firesc.

Prin aceste cîteva idei, Valéry dobîndește virtuțile unui precursor. El devansează în esență, dar cu o altă terminologie, orientarea curentelor actuale (semiotică, structuralism ...) în teoria și critica literară.

Cea mai importantă problemă ridicată de contextul schițat pînă aici este dacă activizarea cititorului este realmente posibilă și care sînt consecințele acestui fapt pentru existența literaturii însăși. Considerînd că **„O operă este cu atît mai clară cu cît conține mai multe lucruri pe care autorul le-ar fi imaginat el însuși fără dificultăți și fără prea multă gîndire"** (P. Valéry, Op. cit. p. 559), dar neadmițînd practicarea unei astfel de literaturi, P. Valéry va exclude din principiile de creație ale operei, pe acela al inspirației : **„Ideea de inspirație le conține pe acestea :**

„ceea ce nu costă nimic este ceea ce are cea mai mare valoare ; și pe aceasta :

a-ți face cea mai mare glorie dintr-un lucru de care ești cel mai puțin răspunzător" (Op. cit. p. 550).

Aceste păreri justifică indirect și opțiunea autorului pentru literatură – ca exercițiu superior al animalului intelectual. Este evident că, în această situație, cititorul va fi cu necesitate dublat de critic. La rîndul ei, activitatea criticului va fi mai funcțională, devenind aproape indispensabilă, chiar la modul implicit : **„Criticul nu trebuie să fie un cititor, ci martorul unui cititor. Operația capitală a criticii este determinarea cititorului".** (Op. cit.) În cazul de față – convertirea lui și la un alt tip de literatură – etichetată ca dificilă, inaccesibilă, etc.

Avînd de acum înainte permanent în vedere rolul criticii, de a fi martor, de a determina cititorul, propunem spre lectură poemul în proză, mai puțin cunoscut (și netradus fiind), intitulat **„CALYPSO"**

Titlul poemului, Calypso, posedă incontestabil o anumită încărcătură mitologică. (vezi „Odiseea", Calypso fiind nimfa din insula Ogygia, care-l reține captiv pe Ulyse, naufragiat acolo, timp de zece ani. La intervenția lui Zeus, nimfa trebuie să-și contenească farmecele, prin care-l făcuse pe Ulyse să uite de dorul de casă, și-l eliberează). Dar lui Valéry, „subiectul unui poem" îi „este tot atît de important și tot atît de străin, ca și unui om, numele" (Op. cit.)

Poemul de față este departe de anecdotica mitologică ; și mai mult, acest poem nu poate fi povestit, el este ireductibil : **„Subiectul unei scrieri, iată la ce se reduce o scriere proastă"** (Op. cit.). Să deducem de aici că scrierea lui Valéry este o scriere bună ? O scriere frumoasă, neîndoielnic. **„Pe cînd interesul scrierilor în proză se află oarecum în afara lor înșile și se produce prin consumarea textului, interesul poemelor nu poate fi nici desprins, nici înlăturat de ele".** (Op. cit. 548). Fiecare referință pe care autorul o face despre Calypso, converge spre text. **SE** produce o concentrare asupra **literalității** poemului. Această convergență are cel puțin două consecințe :

– în primul rînd se relevă fuziunea formă-fond, în cadrul poemului – **„Dacă s-ar imagina toate căutările pe care le presupune crearea sau adoptarea unei forme, aceasta nu ar mai fi în mod atît de prostesc, nicodată, opusă fondului".** (Op. cit. p. 554)

– în al doilea rînd, și printr-un paradox, se ajunge la **„formă din grija de a lăsa cititorului cît mai puțină contribuție posibilă – și chiar de a-ți lăsa ție însuți cît mai puțină nesiguranță și arbitrar posibil ..."** (Op. cit. p. 554).

Cum se explică paradoxul ? Cititorul activ opune arbitrariul viu al lecturii, arbitrariului mort al operei, modificînd-o. Forma nu poate fi, prin urmare, decît un prag, făcut spre a fi depășit.

Ca și structura compozițională, poemul, alcătuit dintr-o serie de descrieri, este asemănător unei lucrări muzicale bazate pe o temă cu variațiuni. Titlul – numele nimfei – polarizează mai multe elemente nu cu totul străine mitologiei : spațiul marin, peștera, marea, capriciile nimfei. Despre Calypso nu aflăm cu nimic mai mult la sfîrșitul poemului decît la început. Fiecare precizare adusă de text se ordonează într-o mișcare concentrică, nu succesivă, ci s i m u l t a n ă. Crescendo-ul este circular, subsumîndu-se ideii inseparabilității subiectului de textul însuși al poemului. Cu toate acestea, fiecare paragraf, reluînd un element unic – Calypso, plasează lectura sub un unghi mereu diferit ; textul se deschide, în mod nedeterminat și nelimitat, în jurul unui punct fix imuabil : literalitatea lui; el există astfel și numai astfel. Iar lectura lui nu face decît să releve acest fapt.

Lecturile multiple ale textului – în cazul operei lui Valéry sînt aproape totdeauna necesare – sînt o legitate. Ele oferă un joc deloc gratuit, fiind ocazionat de semnificațiile pe care textul însuși le degajă. Acestea, la rîndul lor și sub acțiunea lecturii active a cititorului, alcătuiesc o anume unitate, posibilă, reală, dar provizorie și particulară : „Nu se citește bine decît ceea ce se citește într-un anume scop, foarte personal. Aceasta poate să însemne cucerirea unei anume puteri ..." (Op. cit.) Puterea de a deveni din lector pasiv – un lector activ, transformator, coautor al operei. O dată acest statut cîștigat, instabilitatea de sensuri a textului este dirijată spre forma lui ; are loc o concentrare asupra realității lui lingvistice, cu prețul unui anumit efort intelectual :

„Un poem trebuie să fie o sărbătoare a intelectului. Altceva nici nu poate fi. „Sărbătoare : este un joc, dar solemn, dar ordonat, dar semnificativ ; imagine a ceea ce nu este comun, a unei stări în care eforturile sînt ritmuri răscumpărate". (Op. cit. p. 546).

Această opinie a lui Valéry ilustrează și argumentează în același timp eficiența unui astfel de tip de poem, rentabilitatea solicitării cititorului pe parcursul lecturii : accesul lui conștient la calitatea de coautor al operei.

Cele prezentate, cît și textul ales, departe de a se constitui într-o pledoarie pentru acest gen de literatură în exclusivitate, și-au propus să remarce că „dificultatea" multor texte literare, (de autentică valoare) se creează printr-o **lene de a citi.** Lectura este în definitiv o artă; de aceea o dorință exprimată de Paul Valery încetează de fapt să pară o utopie :

„Ce preferați, Domnule Autor, să fiți citit de o mie de ori de un singur om, sau să fiți citit o singură dată de o mie de oameni ?

– De o mie de ori, de o sută de mii de oameni, răspunde ființa Literelor". (Op. cit. p. 633).

RODICA IACOB BINDER

Notă : Traducerile aparțin autorului articolului.

Calypso

CALYPSO, *de-abia ivită în privirea zilei pe pragul peșterii sale marine, totul devenea arzător și amar în inimi, duios în ochi.*

EA *se strecura cu zgîrcenie în lumea vizibilă, aventurîndu-se puțin cîte puțin, cu măsură.*

Prin momente și mișcări de membre admirabile, corpul său pur și desăvîrșit se oferea cerurilor, mărturisindu-se, în sfîrșit, ca singurul obiect al soarelui.

DAR *niciodată nu înainta într-atît în împărăția luminii pline, încît întreaga ei ființă să se desprindă de misterul umbrelor din care se năștea.*

S-AR *fi spus că în spatele ei o putere ar fi oprit-o să se dăruie toată libertăților spațiului, și că ea ar fi trebuit, sub pedeapsa cu moartea, să rămînă pe jumătate p r i z o n i e r a acestei forțe de neconceput pentru care frumusețea ei nu era poate decît un fel de gînd, sau semnul vreunei, idei, gestul unei dorinți, care se încarnase în această Calypso, îndrăzneață, în același timp instrument și act sieși.*

PRIN *aceasta, și prin strategia mișcărilor sale gingaș manifestate și repetate, prin toată carnea sa fremătătoare și sidefie, ea amintea nedefinita parte extrem de sensibilă a animalului pentru care peștera ei ar fi fost cochilia inseparabilă.*

EA *părea că ține și aparține acestei cochilii care se adîncea în întunecimi pe care le bănuiai tapisate cu o substanță vie, a cărei risipire în jurul ei, pe stînca întunecată a marginilor, o înconjura cu o broderie fremătînd în fugi prelungite și falduri ciudat de iritabile, din care răsăreau stropi strălucitori.*

CALYPSO *era ca și zămislirea naturală a acestui caliciu de carne umedă întredeschisă în jurul ei.*

CALYPSO, *abia ivită și conturată în pragul peșterii sale marine, răspîndea dragoste în nemărginirea întinderii. O primea și o dăruia cu un farmec, o forță, o duioșie și o simplitate care au fost dintotdeauna doar ale ei. Dar nu și fără un capriciu, din care făcea neîndoielnic, o lege.*

ASTFEL, *mereu se întîmpla ca ea să-și revină, și să se retragă, fără ca vreodată să se fi prevăzut urmarea acestei reveniri funeste ; și, uneori, scăpa, se topea, aidoma unei reptile, din chiar cea mai strînsă îmbrățișare ; și uneori zvîcnea, tot atît de scurt și de viu, precum mîna abia atinsă de un fier înroșit.*

ȘI *asupra ei se închidea perdeaua vie a cochiliei sale.*

SE *iscau atunci sub cer nenorociri și rele nemaiîntîlnite. Marea toată se umfla și se năpustea asupra stîncii, spărgînd și jertfind pe ea nesfîrșitul număr al celor mai înalte valuri. Se zăreau pe alocuri naufragii, în întinderile apei răscolite. Ea vuia și izbea cumplit în golurile inundate ale insulei, ale cărei adîncuri urlau blesteme îngrozitoare și injurii sfruntate, sau izbucneau în vaiere sfîșietoare.*

COLEGIUL DE REDACȚIE

Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Romănu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Persoanele din străinătate pot face abonamente adresîndu-se direct Întreprinderii Rompresfilatelia, sau la unul din corespondenții acesteia în străinătate, Calea Griviței, 64–66, P.O. Box 2001, București, România.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76 Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Orizont

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL SI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXV ●

● TIMIȘOARA ● JOI, 2 MAI 1974 NR. 18 (322) ● 16 PAGINI 1 LEU ●

Eveniment

Sărbătoarea muncii

Ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc de pretutindeni s-a desfășurat în condițiile în care mai mult de o treime din populația globului pășește pe calea socialismului, iar în climatul general al lumii contemporane mișcarea muncitorească cunoaște manifestarea plenară a unei conștiințe revoluționare. Dezideratele majore ale muncitorimii de pretutindeni : libertatea, progresul, pacea, socialismul determină hotărirea lor fermă de luptă și muncă, spre edificarea unei noi orînduiri mai drepte, mai umane, — comunismul.

La capetele unui timp istoric european, cu 35 de ani în urmă de 1 Mai la București, muncitorimea română transforma mitingurile în puternice manifestări antifasciste. Astăzi, Lisabona, cunoaște efervescența unor evenimente majore pentru poporul portughez, hotărît să-și croiască singur destinul. Două date la capetele a 35 de ani de mutații sociale și politice, timp în care ziua de 1 Mai s-a cimentat în conștiința oamenilor de pretutindeni ca simbol al unirii tuturor forțelor progresiste din lume împotriva exploatării, nedreptății, asupririi, împotriva imperialismului și colonialismului.

La capătul aceluiași timp astăzi, oamenii muncii din România au întîmpinat ziua frăției internaționale a celor ce muncesc mobilizați în realizarea angajamentelor asumate în întrecere, angajamente pe măsura marilor evenimente ale acestui an, a XXX-a aniversare a eliberării patriei de sub jugul fascist și cel de-al XI-lea Congres al partidului. Angajat în opera de făurire a socialismului multilateral dezvoltat, în condițiile unui ritm economic de dezvoltare care situează România la loc de frunte, poporul nostru, într-o atmosferă de entuziasm și insuflețire, își concentrează eforturile spre realizarea dezideratului major al acestui timp — îndeplinirea înainte de termen a planului cincinal — pentru atingerea unor înalte cote de dezvoltare pentru ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii. În aceste condiții, pentru poporul nostru, ziua de 1 Mai a constituit un important reper în întrecere, reper care a concretizat succese de prestigiu, care prefigurează realizarea cincinalului în patru ani și jumătate. Efervescența uzinelor și fabricilor în prag de mai a fost comună întregului popor. Succesele realizate în întîmpinarea evenimentului reprezintă ofranda de oțel, pîine și lumină pe care o aduce marii sărbători a oamenilor muncii de pretutindeni, poporul nostru.

După 30 de ani de viață nouă sub conducerea partidului, România socialistă se bucură de un binemeritat prestigiu internațional, avînd prieteni pe toate meridianele, în neîntrerupta sa luptă pentru pace, progres și civilizație.

ORIZONT

Salut, „Tribuna"!

Să se fi scurs nouăzeci de ani de cînd semnătura bunului prieten al marelui Eminescu, ardeleanul Ioan Slavici, s-a tipărit pe frontispiciul primului număr al „Tribunei" ? Scurgerea timpului spune că da și, în această primăvară, privim cu uimire și prietenie la această vîrstnică și totuși atît de tînără revistă a Clujului și îi aducem omagiul nostru fierbinte, îi urăm o viață încă și mai lungă decît a atins și puterea supremă de a fi, între revistele românești, mereu, o publicație de frunte.

N-a fost fenomen amplu de cultură, manifestare spirituală de prestigiu pe care această revistă să nu le fi consemnat. În vechea cetate clujeană, în inima Transilvaniei, Tribuna a reprezentat, în timp, într-adevăr, un veritabil forum al cuvîntului inspirat, al ideilor tensionate.

Polarizînd în jurul său proeminenți scriitori, artiști, filosofi, oameni de știință și cultură, devenind tuturor acestora rampa de lansare, sau modalitatea de exprimare vie și perseverentă, publicația din Cluj s-a achitat cu cinste și lealitate de menirea de-a impune în spiritualitatea românească valorile sale, numele său coloratura sa, prestigiul său.

Animată, întotdeauna, de îndrăzneala creatoare, făcînd din cuvîntul inspirat și sincer o veritabilă profesiune de credință și un memento, „Tribuna" a știut întotdeauna să afirme crezul partidului comunist ca pe propriul său crez și ideologia comunistă ca pe propria sa ideologie.

La aceste nouă decenii de cînd Tribuna există, colectivul revistei Orizont, această încă atît de tînără publicație săptămînală din Vestul României, vine cu toată prietenia și afecțiunea să felicite revista clujeană dorindu-i în continuare, același verb inspirat și aceeași statornică iubire întru afirmarea culturii românești, în slujba constantă a țelurilor îndrăznețe ale poporului și patriei românești

ORIZONT

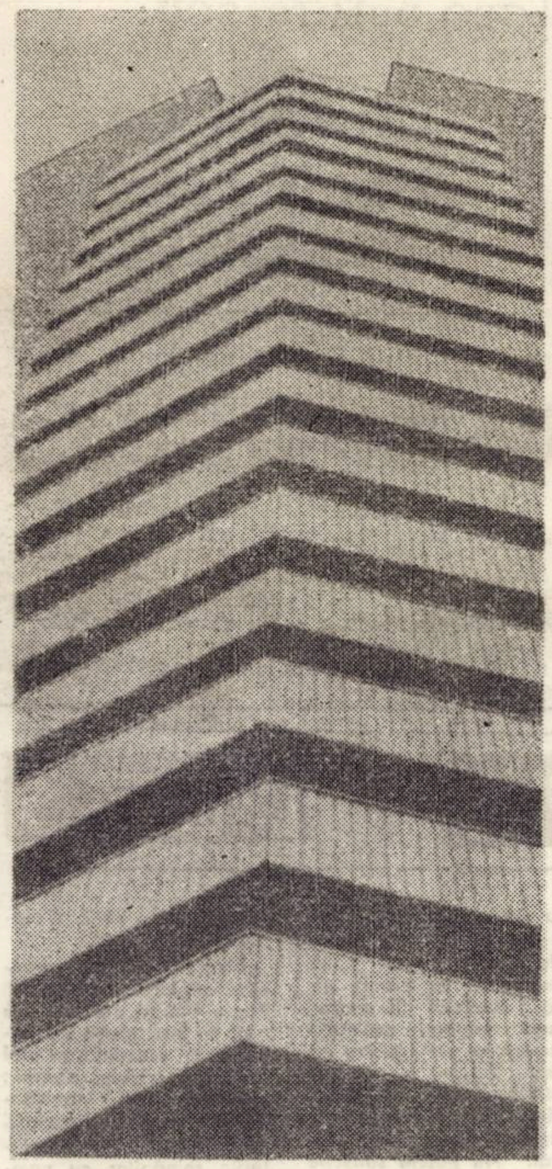

DEMOCRAȚIA SOCIALISTĂ

Sub acest titlu, catedra de socialism stiintific a Universitătii din Timisoara a organizat, cu cîtva timp în urmă, o amplă dezbatere interdisciplinară care, printr-o participare largă, si-a propus să contribuie la elucidarea multiplelor aspecte implicate de problematica majoră a temei. De mentionat că această temă face parte dintr-un program mai larg de dezbateri initiate de aceeasi catedră.

Consemnăm fragmentar, cîteva dintre luările de cuvînt din cadrul acestei dezbateri.

Conf. dr. ILIE LUCA : Dezvoltarea democrației noastre socialiste în toate domeniile vieții sociale, atragerea maselor largi la conducerea societății constituie o preocupare esențială și permanentă a Partidului Comunist Român, direcție fundamentală în evoluția statului nostru spre comunism. De modul în care este înțeleasă concepția partidului despre legătura organică dintre socialism și democrație, în sensul că democrația este cadrul fundamental al socialismului, precum și de felul în care e materializată linia politică în acest domeniu în toate celulele societății noastre depinde, pînă la urmă, dezvoltarea rapidă a forțelor de producție, perfecționarea tuturor relațiilor sociale, creșterea nivelului de civilizație, prin mobilizarea masivă și responsabilă a întregului popor la muncă creatoare în toate sferele de activitate.

În această direcție, Partidul Comunist Român se preocupă de crearea cadrului organizatoric de parti-

(Continuare în pag. a VI-a)

PAUL EUGEN BANCIU

Dușan Petrovici

Țării

iată
pentru moarte am un flaut nevrednic
pentru viață treaz rămîne
ochiul meu albastru

pe mieii pămîntului tău calc
țară românească
și-mi îndoi genunchii
și te rog
primește pe aripile tale
sarea de bucurie și noapte
cuvintele unui poet
și plînsul privighetorilor
istoriei tale îndepărtate

înnobilează-mi vorbele acum
cu tot omenescul tău dor
de a nu greși visul

În pagina a VIII-a, poeme ale aceluiași autor

Geo Dumitrescu face parte din ultima generație de poeți – ultima avangardă de după război – pentru care cuvintele „épater le bourgeois" nu au însemnat doar o simplă metaforă iar proza teribilă, nonconformismul, fronda, vocația polemică, pe scurt, și-au mai găsit un conținut și o justificare în propria lor biografie.

Intr-un interviu acordat lui Ion Biberi și publicat în **Lumea de miine** (1945), poetul mărturisea practicarea sistematică, radicală, a iconoclazei : **„Sintem, o generație fără dascăli și fără părinți spirituali. Ne caracterizează revolta, ura împotriva formelor, negativismul".** Ceea ce nu-l împiedica pe autorul la acea vreme doar al plachetei **Aritmetică** (1941) – **Libertatea de a trage cu pușca** avea să apară abia cu un an mai tirziu, deși manuscrisul fusese incununat deja cu un premiu acordat tinerilor scriitori – să creadă în posibilitatea unei noi arte (poezii, în speță) eliberate de sub tutela filistinismului și pragmatismului burghez. Și dacă cele două volume amintite mai sus erau corespondentul, în plan liric, al unui program (destul de nebulos, dezvoltat cu predilecție pe latura sa negatoare), alte două cărți de poeme, apărute după aproape două decenii de tăcere : **Aventuri lirice** (1963) și **Nevoia de cercuri** (1966), ar fi trebuit să reprezinte replica, de data aceasta „constructivă", la poezia sa de tinerețe. Condiție pe care noua poezie a lui Geo Dumitrescu o realiza numai parțial, întrucît dacă ea a fost, neîndoielnic, mărturia angajării sale cetățenești, răspunsul pe care-l da problemelor contemporaneității, nu este mai puțin adevărat că ultimele două volume au însemnat și o reînnoire (și o amplificare), pe alte coordonate, ale negațiilor anterioare. Situație numai aparent paradoxală, dacă ne gindim că modelul uman propus de poet (structural, un moralist) – fie el constituit în plan social, etic, estetic, etc. – oricît de puțin precizat inițial, viza o himeră de totdeauna : perfecțiunea, absolutul, imposibil de conceput altfel decît sub raportul purei idealități (și ce altceva oare semnifică titlul volumului **Nevoia de cercuri ?**), în numele căreia vindicta sa împotriva a tot ceea ce contrazicea armonia dorită a lumii se putea desfășura, motivat, în continuare. Iar gestul recent al lui Geo Dumitrescu de a oferi, în **Jurnal de campanie** (Ed. Cartea Românească, 1974), nu o antologie clasică, alcătuită după criteriul cronologic al aparițiilor editoriale, ci o selecție în care grupdrea – tematică, oarecum – a poemelor (unele inedite) se face mai degrabă aleatoriu, urmînd cel mult spirala progresiei unui sentiment, poate avea un caracter exemplar pentru demonstrarea unității de viziune – fără a exagera, totuși, în acest sens – a poeziei din cele patru volume publicate pînă acum.

Geo Dumitrescu și-a intitulat, se pare, nu întîmplător, această culegere **Jurnal de campanie.** Semnificația particulară a acestui titlu vădește, pentru noi, o intenție polemică și în același timp de pledoarie **pro domo.** Impresie care ne este confirmată, de altfel, de o afirmație aflată în **Nota autorului,** valorînd în acest context, mai mult decît o artă poetică : **„Unele pagini de odinioară au căpătat aici înfățișări schimbate, în străduința autorului de a reveni la variante inițiale sau de a reconstitui aventura lirică în izbucnirea ei pură"...**

Circumscriere poetică a actului liric atunci cînd poezia vorbește despre sine însăși, „campania" lui Geo Dumitrescu țintește exprimarea inexprimabilului, imponderabilul, starea de grație a celui prin scrisul căruia ni se revelează muzele sau, ca să fim mai în ton cu specificul acestui gen de lirism, conștiința unei epoci istorice. Care sînt, prin urmare, elementele care

Cronică literară

GEO DUMITRESCU: „Jurnal de campanie"

(Ed. Cartea Românească, 1974)

ar putea concura la constituirea acestei poetici **sui generis ?**

Poema liminară a cărții este un **Portret,** datînd din prima perioadă de creație, în manieră specifică de coșmar suprarealist, cu proiecții și dezinserții halucinante ale obiectelor, compus însă la rece, tehnicist, am zice, cu abilitatea celui care posedă știința descompunerii mecanismului oniric : **„Acum pictez un tablou mare – / vreau să-mi fac un autoportret. / Aici o să desenez inima – o gămălie de chibrit, / aici, creierul – un aparat sacru și concret. / Undeva vor fi neapărat nasul, gura, / n-are nici un sens să omit ochii – două semne de întrebare, / aici în colț o să-mi pictez gîndurile – / o claie informă de rufe murdare".**

O **Dramă în parc** reia spiritul dezabuzat – ironic din versurile în românește ale lui Tristan Tzara, într-o polemică, subtextuală, cu arta simbolistă degradată, în epocă, într-un nou romantism minor devenit normă oficială : **„Femeia avea ochii obosiți și buze de anilină ; / îi număram indiferent degetele miinii reci. / Era frig, tirziu, minutele defilau seci / și ne privea de sus, cu capul gol, o lună plină".**

Ca și alți colegi de generație – Constant Tonegaru în primul rînd – Geo Dumitrescu cultivă o poezie protestatară, opusă în expresia ei violentă, în sinceritatea totală a rostirii modulațiilor obosite ale sentimentalilor crepusculari. Desuetudinea recuzitei lor artistice este denunțată metodic, redusă, prin caricatură și sarcasm, la neant ; tentativa de evaziune în „țările misterului" prilejuiește o viziune grotescă : **„Am surprins stelele în somnul lor ciudat / dormind burghez, dezumflate. / ... Erau rotunde, buhăite și murdare / și nici una din ele nu se mișca. / Luna, obeză și colerică, se dezbrăca pentru noapte". (Aventură în cer).**

Protest împotriva războiului **(Libertatea de a trage cu pușca)** ori a distrugerii valorilor umane **(Ford),** poezia lui Geo Dumitrescu este întotdeauna și o interogare a cuvîntului, țintind discreditarea zonelor moarte ale vorbirii – automatismele. Impresia de joc, tonul, adeseori, de badinerie spumoasă, nu înșeală asupra intențiilor sale și un singur cuvînt este suficient pentru a transfera rostirea poetică în registrul grav : **„Și uite-asa – zicea domnu-nvățător – / discutînd, iese adevărul" !... / Și discutam, și ziceam, și vorbeam, / și eu ziceam** dacă, **și tu spuneai** poate, **/ și el zicea** cît de cît. **Și-apoi / a mai zis cineva ceva, un cuvînt tremurat, / ori un cuvînt obligatoriu, /** miine, **ori** piine, **sau așa ceva"... (Dar eu spun mereu).**

Evoluînd pe o asemenea direcție (și fără a părăsi vreodată planul dezbaterii etice), creațiile sale cuprinse în ultimele două volume se încadrează într-o orientare de ansamblu a poeziei românești din deceniul al șaselea. Cele mai reprezentative poeme : **Ciinele de lingă pod, Balada corăbiilor de piatră, Ieremia** – ca și mai recentul fragment dintr-un poem dramatic (cu o marcată notă expresionistă), **Glasurile lumii,** o sociogonie, probabil, în forma finală – sînt construcții epice ample, animate de spiritul poeziei maiakovskiene. Izbînzile, dar mai ales scăderile acestei formule poetice le vom găsi în poemele (aproape niște reportaje) **Macarale la marginea orașului** și **La ghicit.** Afirmațiile și negațiile necondiționate de odinioară se transformă acum în dezbateri ample : **Intrare în atelier, Problema spinoasă a nopților.** Tema preferată este în continuare omul : **„în marele lui zbor către steaua adevărului / în marea lui vinătoare împotriva inerției" (Ciinele de lingă pod),** dar obiectivul ultim al demersului liric rămîne tot poezia.

Jurnal de campanie se citește – și asupra acestui aspect vom reveni, mai pe larg, cu o altă ocazie – ca un roman (voltairian) despre poezie și despre căutarea de sine a poetului.

LUCIAN ALEXIU

Lecturi

Lecturi

Lecturi

IOAN CHINDRIȘ – Al. Papiu Ilarian

(Ed. Dacia, 1974)

Cărturarul și marele patriot de la 1848/49, născut în Budiul de Cîmpie, pe-aproape de Turda, și-a găsit în Ioan Chindriș unul dintre cei mai informați și mai însuflețiți biografi. **Se cuvine să recunoaștem că Al. Papiu Ilarian a fost, după trinitatea Școlii ardelene, personalitatea cea mai des evocată.**

Lui Ioan Chindriș nu-i scapă nici un document de epocă în reconstituirea itinerarului „Societății Academice", itinerar foarte agitat în începuturile lui. Născută din necesitatea fixării limbii române printr-un sistem ortografic unitar, „Societatea Academică și-a luat ca primă sarcină – stimulată și de dorința testamentară a lui Evangeliu Zapa – redactarea unei gramatici a limbii române **și a unui** dicționar. **Se știe că, prin concurs, obținînd premiul I, s-a impus** Gramatica **lui Timotei Cipariu, cărturarul-filolog care se bucura, la acea dată, de un inegalabil prestigiu. Dar, în timp ce Cipariu propunea un etimologism temperat, Aug. Treboniu Laurian, secondat de Papiu și de majoritatea membrilor tinerei Societăți, a impus un etimologism radical, respins la început abia de I. C. Sbiera, iar cîțiva ani mai tirziu și de Al Odobescu și T. Maiorescu**

Lui Al. Papiu Ilarian, secretarul secției istorice, îi revine meritul de a fi introdus, în regulamentul de funcționare a Societății Academice – obligația discursurilor de recepție **pentru viitorii noi membri** titulari **ai prestigiosului for de cultură. Și precede el însuși cu exemplul, rostind primul discurs auzit în aula Societății Academice Române, discurs care l-a impresionat pînă la lacrimi pe Ion Heliade Rădulescu, președintele Societății. Discursul său :** „Viața, operele și ideile lui Georgiu Șincai de Șinca" **poate constitui și astăzi un model al genului. Informația bio-bibliografică trăda pe istoricul și documentaristul exemplar cu al său „Tesaur de monumente istorice pentru România", dar și evocatorul patetic din „Istoria Românilor din Dacia Superioară". Pentru viața sa agitată, foarte asemănătoare cu a lui Gh. Șincai, cum chiar remarcase, cu ani în urmă, istoricul Șt. Pascu, „anii dedicați activității academice sînt, pentru Al. Papiu Ilarian, o adevărată oază de echilibru, calm și muncă creatoare", constată recentul său biograf. Nu putem subscrie în întregime la comentariile autorului referitoare la opiniile „confesionale" ale lui Șincai cît și ale lui Papiu. Ele se impun a fi circumstanțiate și justificate, altfel prejudiciază spiritul critic al cercetătorului onest, pe care l-am cunoscut pînă acum, mai ales prin valoroasa contribuție la editarea volumului „George Bariț și corespondenții săi".**

Pentru stabilirea profilului intelectual al lui Al Papiu Ilarian credem că n-ar fi fost lipsită de importanță prezentarea mai amplă a restului operei : „Independența constituțională a Transilvaniei", „Memorand despre raporturile românilor cu nemții, cu slavii și cu ungurii în timp de pace și în cazul unei revoluții în răsăritul Europei", înaintat domnitorului Al. I. Cuza, cît și despre „Prefața" la ediția latină a „Operelor principelui Demetriu Cantemir".

NICOLAE ALBU

SAVIN BRATU, Ipoteze și ipostaze,

(Ed Minerva, 1973)

Incercînd să-și formuleze un punct de vedere propriu, Savin Bratu trece în revistă, în prima secțiune (Ipoteze) a volumului, direcțiile actuale ale criticii literare, mai precis, diversele formule pe care le-a adoptat structuralismul începînd cu Ferdinand de Saussure. Este reluată controversa cu privire la raportul dintre sincronie și diacronie, căci, afiliindu-se structuralismului, autorul vrea să concilieze, totuși, opoziția dintre „sistem" și „istorie". Soluția ar sta, se pare, în găsirea unei a treia dimensiuni : invocîndu-l pe Greimas, Savin Bratu observă că cercetării „temporale **(dia și sincronice) nu i se poate opune decît o cercetare a**cronică" **(p. 93) ; transformînd structurile în „relate", aceasta le creează posibilitatea de a fi „în același timp stări și momente ale mișcării" (p 96). Studiul operei e situat la intersecția isto**riei imanente **a literaturii („solidarizarea" formelor de conținut și a formelor de expresie") cu** o istorie a literaturii ca instituție socială ; **investigația trebuie condusă însă din unghiul istoriei literare „ca artă, relativ desprinsă de istoria socială, de biografiile autorilor și de aprecierile unor opere concrete" (p. 75). Metoda pe care o propune Savin Bratu în găsirea posibilei soluții se sprijină pe „o sistematizare gradată", e o metodă „s o c r a t i c ă"** dialectică în desfășurarea ei dialogică" **(p. 50), nu odată contrariată prin formulări paradoxale : „E totuși posibilă, afirmă Savin Bratu, și o istorie a formelor literare !" Cum, însă ? Pe linia acceptată și de Roland Barthes, ni se spune. „Dar în diverse locuri, în diverse momente și în diverse perspective. Fiecare dintre acestea acceptabilă în sine și integrabilă într-o concepție unitară** cu condiția „resstructurării" lor împotriva lui Barthes" **(s n. p. 104).**

Interesante ni s-au părut cîteva „resituări" : G. Ibrăileanu – precursor al formaliștilor ruși (Abolirea biografismului în analiza poeziei) **sau** Arta poetică **a lui Boileau, prefigurînd, prin sine, ideea limbajului poetic ca limbaj „special".**

A treia parte a volumului (Palimpsestul românesc) **relevă gustul asociativ al lui Savin Bratu și înclinația sa spre speculație analitică. Desprindem și aici efortul de a încadra creația în fluxul istoriei literare printr-o minuțioasă și inspirată radiografiere a esențelor ei (a se vedea, în deosebi,** Introducere în limbajul emblematic al Crengii de aur).

Ne-am exprima, totuși, rezerva față de unele „inovații" lingvistice rebarbative de tipul : „tema viață-moarte se crengizează" ; „temă a dragostei crengiene" ; **„opoziție** crengiană" ; **„spațiul** crengian" ; **univers** crengian" ; **temă** crengiană" etc.

OLIMPIA ȘERBAN

Lecturi

Lecturi

Lecturi

Profiluri

Poezia lui Ilie Măduța

Ilie Măduța a debutat în 1969 cu placheta **Corabia autohtonă,** după care a urmat, în 1973, **Măști de zăpadă.** O activitate editorială suficient de restrînsă, completată, însă în mod fericit, cu frecventele sale apariții în reviste. Cum ni se comunică, poetul ar avea sub tipar două sau trei cărți la diverse edituri. Retras și discret, Ilie Măduța **„este un poet al jubilației melancolice în fața spectacolului inepuizabil al Firii : captiv în fluxul vital, e un prizonier lucid care-și cunoaște destinul și, mai mult, cunoaște destinul lucrurilor care-l fascinează"** (Ștefan Aug. Doinaș). Frumoase și adevărate cuvinte, în „jubilația" lor metaforică. Ilie Măduța este, într-adevăr, temperamental, tras în două direcții opuse : pe de o parte, spre multitudinea de forme și culori ale peisajului, care exercită asupra sa o tonică atracție (așa cum se ivesc ele ochiului : oricind de o „veselie" neprefăcută) ; pe de alta, spre sesizarea curgerii timpului, care-l surpă, pe cel ce contemplă, din adinc. Confruntarea nu conduce, însă, la inflexiuni tragice. Poemele se lasă în voia intristării bonome, cu unele, e drept, sonuri tulburi : „Omul înalt de zăpadă / cu ochii de cărbune, / nu-și mișcă sceptrul de mătură / nimica nu spune. / Nu-și strîmbă nasul de morcov, / nici tichia împărătească / jocul umbrelor e mut / din copilăria albă, domnească. / — Hei, omule de zăpadă, / nu rizi, inimă n-ai / ca-n zăpada aceea orbitoare / plină de sănii și cai ! ? / Dar iată-l se clatină, / pornește greoi și tăcut, / și-mi trece peste inimă / cu picioare de fier și lut" **(Măști de zăpadă,** p. 66).

Ilie Măduța este un cîntăreț al dealurilor și al munților ; marea îi zmulge acorduri convenționale, fără suflu **(Litoral,** din **Corabia autohtonă,** p. 95). Detaliile naturiste, notațiile și comentariile (implicate sau directe) au o anumită rotunjime, o forță de penetrație medie care le fac ușor accesibile și care ating în memorie zone mult umblate, mereu cercetate. La poeziile lui Ilie Măduța revii cu plăcere, lectura nu contrariază dar nici nu obosește — prin monotonie și platitudine.

Corabia autohntonă este un debut matur în toate sensurile în ciuda faptului că, spre deosebire de **Măști de zăpadă,** se dovedește în mai mare măsură străbătut de tonuri străine. De la Lucian Blaga, în primul rînd — deși umbra maestrului este rarefiată, receptată ca un ecou, ca o componentă a ambiției. **Zi și noapte, Peisaj în așteptare, Buruienile, Fii Patriei** sînt tot atitea compuneri în care topica, ritmul, potrivirea cuvintelor amintesc de Blaga. Înrîurirea acestuia nu s-a produs numai în stratul exterior al poeziei, ci, mai profund, în mecanismul de alcătuire a imaginii (e devărat, într-un număr redus de cazuri). O caracteristică a transferurilor blagiene este „coalescența difuză" (cum o numeam altădată), vizibilă cu precădere în **Catrenele fetei frumoase.** Iată ceva asemănător în **Reproșuri (Corabia . . ,** p. 45) (e vorba, firește, de structura formală a imaginii, nu de calitățile sale estetice) : „Vîntul suie spre larguri / marea se scutură-agale / totul închipuie boarea / și sunetul părului dumitale. / Soarele-și stinge cununa, / cețuri se iscă domoale : / toate sînt umbra scrumită / a mîngîierilor dumitale".

Metaforele **arderii** tot într-acolo ne îndreaptă, deși ele ar putea izvorî dintr-o sensibilitate înrudită (nu dintr-o modelare dinafară). Ilie Măduța scrie chiar un poem intitulat **Focul**

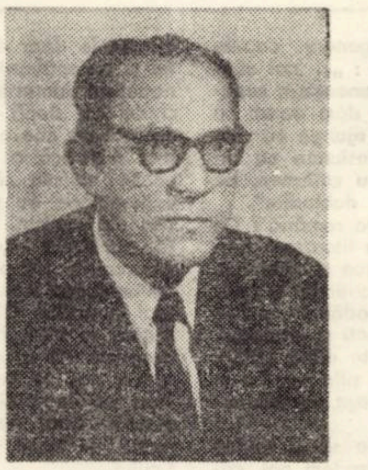

(Heraclit) al cărui final se înfățișează astfel : „Focul, pretutindeni această / hrăpăreață, rodnică arătare . . . / Am fost și voi fi. Scrumul păstrează / forma păsării nemuritoare".

În acest teritoriu al obsesiilor heracliteene, Ilie Măduța se întîlnește și cu Radu Stanca din stihurile căruia a desprins, probabil, unele preferințe medievale sau melodia baladei. Autohtonismul simbolic al lui Blaga, cantilena medievală a lui Radu Stanca, instinctul combustiei veșnice al celor doi sînt, însă, numai pretexte. Ele au fertilizat gîndirea poetică a lui Ilie Măduța, fără silnicie, fără a-l plasa, irevocabil, în anonimatul epigonilor. După cum desfășurarea versurilor din **Pasărea Paradisului,** care amintește de **Corbul** lui Poe, nu împiedică pe autor să dea glas unui gînd care rămîne al său : „Încet rătăceam și-mi aduc aminte / cum dintre spini și uitate morminte, / dintre pietre roase de vînt / și cruci surpate de ceață, / o pasăre stranie îmi ieșise în față, / brusc, ca o solie străină : / o fîlfîire de aur și raze, stropită cu diamante, / un zgomot amar de lumină, / sub zorile aspre, pustii, dezolante. / Sărind neliniștită din pom în pom, / un țipăt scotea, în răstimp, de mirare, / parcă a spaimă sau a chemare, / ațintindu-mă cu-o privire îndurerată de om . . .".

Una din cele mai realizate piese din primul volum ni se pare a fi **Corabia autohtonă,** o amplă și echilibrată alegorie a dragostei de țară. Alături de ea, s-ar putea cita, la aceeași platformă a valorii, cîteva scurte secvențe, cu o oarecare densitate a emoției : **„Iarbă, Șarpele** sau **Alb".** Se cuvine să menționăm, în sfîrșit, sonetele, calm și nostalgic încropite, unele pornind de la reminiscențe horatiene :

Măști de zăpadă este marcat de același timbru domol. Imagistica se menține, ca și în culegerea anterioară, departe de străluciri și obscurități. Se află, însă, aici cîteva strofe memorabile — dovadă că inspirația s-a limpezit și s-a cufundat mult mai hotărît spre propriile-i resurse (cu toate că, privit în ansamblu, acest al doilea volum este mai împrăștiat, mai inegal).

În ceea ce are mai împlinit, poezia încetează a fi reacție voită, declanșată de o „visare" supravegheată și depinzînd uneori de „schelării" străine ; ea ni se relevă ca „răspuns" spontan, rezumat, al unor personale decizii interioare — chiar atunci cînd tiparul este găsit în experiența folclorului.

Pastelurile cîștigă, acum, fundal, autorul nu expune doar ci și, concomitent, interpretează. De aceea, tabloul se întocmește ca un cumul de „corespondențe" fiind, de fapt, o destăinuire sensibilă : „Șuieră bivoli de zinc în cîmpul negru, / paparudele joacă-n văpăi ; / mă urc către varnițele zării, / dangăt mă-ntoare în văi : / Rimele s-au dus pînă-n stratul de fier al pămîntului / acolo ascultă de mai fierbe / cazanul de aer al vîntului. / Zadarnic întoarcem momiile / sperîind vrăbiile ce n-au să vină, / Holdele ard în cuptoare de silex, / ugerele-n neagra lumină" **(Seceta).**

Textul e aluziv, șovăind între precizie descriptivă și imprecizie simbolică, evocarea plastică se însoțește cu luminarea bruscă a unui univers intim, independent de liniile concrete ale peisajului.

Cele două cărți de pînă acum ale lui Ilie Măduța arată, ambele, că autorul lor este un poet demn de toată atenția, al cărui „profil" va fi, fără îndoială, mult mai clar limpezit de viitoarele apariții.

EUGEN DORCESCU

Corespondența

Valeria M. Sivan : **N-ar fi nimic nou față de anterioarele transporturi. O scurtă pauză, de meditație, v-ar ajuta, poate, să parcurgeți o altă etapă.**

G. Dorina : **Poeziile Dvs. sînt o bună vestire și sintem interesați de felul în care veți evolua. Remarcăm două dintre ele** — Unde ? și Cînd ne vom revedea ?. **Pe cea dintîi o transcriem aici : „Ieri, în țara viselor mele / A căzut o stea / Și de-atunci mă întreb mereu : / Unde se duc frunzele cînd mor? / Unde se duc florile cînd mor ? / Unde se duc visele cind mor ?".**

Tamaș Mircea : **Nimic nou față de plicurile anterioare.**

Berți Vasile : **Ne place cum gîndiți și ne plac și poeziile trimise. Sînteți pe un drum bun. Mai trimiteți, transcriindu-vă mai citeț manuscrisele.**

Paul Iruc : **Poemele Dvs., „scrise cu marea la ușă", cum frumos spuneți, sînt dovada unui talent real. Avem impresia că descoperim un poet. Reținem :** Drum către ziuă, Elegia destinului și Elegia călătoriei fără odihnă, **așteptînd și alte poezii, în iluzia unui debut.**

Emes : **Citindu-vă poeziile, am avut, cînd și cînd, impresia că drumul spre reușită vă e accesibil. Noivitățile aparțin, desigur, vîrstei. Sîntem interesați de ceea ce veți scrie în continuare.**

Sorin Roianu : **Apreciindu-vă din nou posibilitățile,** citām din Marele joc : **„Oricum, concentrează-te".**

Mihail Gănescu : **Poate altceva.**

Doina Stoița : **Sînt unele indicii favorabile. Să mai citim și altceva.**

Alexandru Priboieni : **Poeziile acestea nu ne spun prea mult, dar credem că puteți continua.**

Valeriu Pruteanu : **Vă citim cu plăcere și cu speranță. Lucrați mult iar folosul se va vedea mai tîrziu, după ce veți fi traversat acest moment de căutări. Vom mai publica ceva din ceea ce v-am reținut mai înainte.**

Ștef Cristina, Madincea Gheorghe, Theodor Mireanu, Vasile Barna, Gh. Copăceanu, Patrona Mihai, Dima Vasile, Columbo Ion, Silvin Opriș, Adrian Fuchs, Gheorghe Roman, Ion Brie, Ion Firiza, Emilia Rădulescu,

Vasile Erich, Dume Teodor **(începeți prin a învăța ortografia).** Paul Rigolin, Elin Narcis Pridie — **încercări modeste.**

A. DUMBRĂVEANU

S. ORĂVIȚAN-CREȚU Eftimie Murgu

Amintiri și portrete

Gazetar de prestigiu, din generația celor ce la începutul acestui veac au pregătit cu lupta lor în Ardeal unirea noastră statală, și autor al unei valoroase antologii a scriitorilor români apărute în biblioteca Semănătorul *din Arad, înainte de primul război mondial, Ion Clopoțel a condus și editat timp de 23 de ani revista săptăminală radicală* Societatea de mîine *desfășurînd o sistematică și extinsă acțiune sociologică, atît în anchetele sociale pe teren cît și în lucrări științifice apreciate la vremea lor, de prof. Dimitrie Gusti și de ceilalți reprezentanți ai institutului social și cercetători monografici.*

Contribuția lui Ion Clopoțel, în nevoia de actualizare și reconsiderare a unor bărbați politici de talia lui Vasile Goldiș, Valeriu Braniște, Nicolae Iorga, Octavian Goga, Corneliu Diaconovici, Aurel Lazăr, Ilie Cristea, precum și a unor valoroși colaboratori ai revistei Societatea de mîine, *este remarcabilă, fiindcă, dă perspective noi și subliniază trăsături mai puțin cunoscute asupra personalităților lor morale. Dacă evocările acestea ar fi fost mai puțin obiectivizate, mai puțin abstracte, deci dacă aduceau o anumită vibrație subiectivă, direct legată de întîmplări trăite, accidentale, dar încărcate de semnificația particulară și revelatoare a momentului, a concreteței irepetabile, cu alte cuvinte dacă erau mai mult amintiri personale, decît caracterizări convenționalizate prin atitudine nepărtinitoare, generalizată, cartea era mai interesantă, conturul personalităților și a oamenilor pomeniți în ea devenea mai distinct, mai sugestiv. Desigur, nu i poate cere autorului calități stilistice de altă natură decît cea gazetărească, întru care s-a format, dar sînt convins că relatarea unor amănunte de viață necunoscute de alții din atîtea ocazii surprinse în preajma lui Goldiș, Iorga, Goga, Bogdan-Duică, Lucian Blaga și alții, a căror făptură e acum umbră și fum, i-ar fi permis autorului să strecoare în sufletul cititorului imaginea mai emoționantă a destinului lor uman. Oricum, portretul în cuvinte, ca și în alte mijloace de transpunere materială, trebuie smuls pe cît posibil de tendința rațională a atributului comun. Pentru cei ce au cunoscut într-un fel oamenii despre care scrie Ion Clopoțel, considerațiile sale sînt mult mai de preț decît pentru cei ce nu cunosc istoria frămîntată a acestei prime jumătăți de veac din Transilvania. Rolul istoric și politic al unor centre culturale românești, ca Aradul, Lugojul, Brașovul înainte de primul război mondial este afirmat cu justețe în paginile cărții, dar ce poate înțelege tînărul de azi din freamătul luptei de altădată, dacă nu i se dau mai multe date, chiar anecdotice, despre acțiunea politică a gazetarilor de la* Tribuna *și* Românul *din Arad sau despre mediul școlăresc și cultural al Brașovului ? Dedesubtul disensiunilor între 1910—1912, care aveau să desființeze* Tribuna, *era tot atît de util a fi destăinuit, cred eu, bineînțeles în contextul celorlalte evenimente politice ale timpului, ca și demonstrarea pe analiza unor aserțiuni din articolele scrise de Vasile Goldiș relative la atitudinea marxistă a acestuia.*

Faptul că formația spirituală a tînărului student de odinioară a fost atît de fructuos tributară influenței lui Nicolae Iorga putea să reiese și mai clar în relief dacă Ion Clopoțel și-ar fi permis să fie mai puțin gazetar, mai liber și subiectiv în evocarea întîlnirilor sale cu marele nostru cărturar. Nu se poate crede că lui îi lipsește talentul, devreme ce știe să descrie cu multă expresivitate figura istoricului.

Sînt convins că Ion Clopoțel nu vrea ca amintirea unor oameni excepționali cunoscuți lui să dispară și d-sa mai poate să-i cheme în actualitate evocîndu-le mai subiectiv comportările, ce nu li s-au șters definitiv, și pot să le întemeieze mai puternic dimensiunea lor istorică.

NICOLAE ȚIRIOI

Unii resimt din cînd în cînd nevoia de a glosa pe marginea foiletonului critic – ceea ce înseamnă că lucrurile nu se găsesc în cea mai rotundă ordine. Ceea ce vrea să spună că minuitorul acestei specii are, dacă nu dubii în privința valabilității ei, cel puțin temeri asupra finalității sale. De unde vin îndoielile ? Simplu spus, de la lipsa de autoritate a cronicarului. Cu toții vedem că bursa literară este arareori în concordanță cu judecățile emise de critici. Popularitatea de care ajunge să se bucure o carte nu reprezintă urmarea travaliului depus de critic, premiile care o încununează, eventual, de asemenea. Cronica literară își urmează un drum al ei, paralel cu literatura. Nu reușește să impună, la modul autentic, arta adevărată, nu izbutește să descurajeze nonvaloarea. Cine e vinovat ? Vinovat e numai criticul, care, indiferent de vîrstă, indiferent de schimbarea ștafetei, crede că face un mare serviciu literaturii atunci cînd descoperă peste tot numai producte „de excepție". Goana după „afirmare" ne joacă de mult teribile feste. Cînd toată lumea literară are parte numai de „laude", e inutil să te mai întrebi ce rol ar putea să îndeplinească, azi, cronica, și, mai ales, să deplîngi lipsa de autoritate a cronicarului literar.

Dar, pentru că ne-am angajat să răspundem unei anchete... vom zice că este cu adevărat uluitor să constați că ceea ce l-a îndrituit pe mentorul **Convorbirilor literare** să pledeze pentru o critică lipsită de menajamente a fost o situație literară întrucîtva asemănătoare cu aceea din timpul nostru. Pe Titu Maiorescu îl deranjau două lucruri. În primul rînd, lipsa de spirit critc din revistele și ziarele epocii. Revistele și ziarele prezentau, în locul comentariilor critice la obiect, numai amabilități. În al doilea rînd, îl deranja, în egală măsură, poate chiar mai mult, acea iluzie potrivit căreia literatura română nu este cu nimic sub cea occidentală : **„În sfera literară (...) toți autorii par a fi, dacă nu amici, cel puțin camarazi în înțeles de camaraderie. Unii caută a întrece pe ceilalți în atribute lingușitoare, și în literatura română nu se află decît poeți**

Virgil Ardeleanu

și prozaiști admirabili, în genere capete de geniu". Și mai departe : **„... noi căutăm numai să imităm. Recunoaștem superioritatea străină, însă ne dăm aerul a păși în direcția ei și a o ajunge cît de curînd, și confundînd extensiunea cu intensivitatea și cantitatea cu calitatea, ne grăbim a arăta rezultatele dobîndite"**.

Ce vedem azi în literatura română ? Ce vedea și Titu Maiorescu în literatura timpului său. Numai genii lirice și prozaice. Cu mențiunea că numărul criticilor a crescut enorm, profesioniștilor adăugîndu-li-se un contingent serios de poeți și prozatori, care, minuind condeiul critc după criterii numai ale lor, își aduc din plin aportul la preamărirea colegilor, în fapt, la afirmarea literaturii naționale.

Desigur, un critic trebuie să și afirme nu numai să nege. Însă, credem noi, criticul cît de cît autentic afirmă infinit mai puțin decît neagă. Nici o literatură nu se constituie doar din cărți bune, foarte bune și excepționale. Dacă vrem să spunem neapărat lucrurilor pe nume, putem conchide că, după epoca dogmatismului (spartă de cîteva cărți excepționale) a urmat o epocă a experiențelor. Azi oricine poate consta că nici dogmatismul nici experiențele nu s-au soldat cu valori ieșite din comun. E și normal. Totuși, cărțile ambelor „curente" s-au bucurat la vremea lor de o critică favorabilă. Iată ce nu a fost normal și continuă a fi anormal și astăzi. Cărțile noastre bune – și puține – n-au ținut și nu țin de niciun program. Pe acestea le afirmi ? Nu, am spune noi, le constați ca atare. Să nu treci pe lîngă ele, și, implicit, să le plasezi în sfera neantului pe cele foarte multe mediocre – aceasta e menirea criticului.

De aceea, în pofida faptului că paginile de critică operativă n-au îndeplinit și nu îndeplinesc vreun rol serios în orientarea și situarea valorică a literaturii, credem în continuare în... cronica literară. Privind lucrurile la modul ideal, se poate afirma că foiletonul critic reperzintă o instituție de prim ordin. Fără el, pulsul literaturii ar urma să fie luat de pura întîmplare, care întîmplare se poate numi reclamă, autoportretizare etc. Fără îndoială, sînt multe de spus despre criticul-cronicar literar. Ne-am și pronunțat, adesea, și am cere permisiunea, pentru a nu parafraza inutil, să reproducem cîteva gînduri mai vechi. Deci : unii îi refuză cronicii literare dreptul la existență. Evident, nimeni nu-și imaginează că asemenea pagini operative ar reprezenta corolarul criticii literare. Dar de aici pînă la a le trece prin cele mai micșorătoare adjective e, totuși, o cale inacceptabilă. Criticii noștri, marii noștri critici, știau că practică cu bună știință cronica : G. Călinescu la **Adevărul literar și artistic**, Perpessicius la **Universul literar**, Pompiliu Constantinescu la **Vremea**. Cele zece **Critice** ale lui Lovinescu nu sînt și ele decît zece volume de cronici, dovadă desele reveniri și rectificări pe care s-a văzut obligat să le întreprindă criticul. Cine altcineva consemnează, triază, sistematizează și, în cele din urmă, sintetizează producția literară, dacă nu neînsemnatul și mereu hulitul cronicar literar ? Cine „dă note" celor mai pretențioase opuri de critică, marilor monografii și monumentalelor istorii literare, micilor studii de sinteză, dacă nu cronicarul literar ? În fond, nici criticii actuali, specializați în opere monumentale, nu disprețuiesc chiar cu totul cronica literară. Dovadă desele incursiuni, nu tocmai întîmplătoare, ale acestor dușmani ai nesintezelor prin foiletonul critic prompt croit, pe marginea unor cărți importante ale unor scriitori foarte importanți în ordine estetico-administrativă.

Eficiența cronicii literare este direct proporțională cu seriozitatea și priceperea cronicarului literar. Un cronicar onest și înzestrat cu gust nu se plînge niciodată de lipsă de autoritate.

Ancheta Orizont

1. Care ar fi dificultățile „meseriei" de cronicar literar ?

2. Ați citit cronici „de compromis și întrajutorare ?" Numiți cîteva.

3. Despre ce cărți n-ați scris așa cum ați dorit ?

4. Aveți sentimentul că ați înrîurit evoluția vreunui scriitor ? Care ? Ce evoluții v-au contrazis previziunile ?

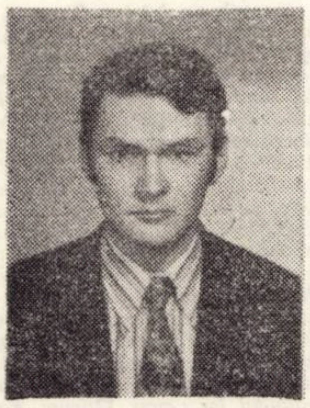

Marcel Pop-Corniș

1. Nu cred să fie vorba în prezent de o o „criză" a cronicii literare ; mai degrabă poate de o oboseală, un anume dezinteres față de activitatea publicistică din partea unor cronicari înainte mai productivi, în paralel cu o mutare a centrului de greutate spre activitatea editorială, acum cînd cartea de critică a început să concureze sub raport cantitativ pe cea de poezie. Se pare că a prins rădăcini prejudecata inoportunității publicării unor culegeri de articole și foiletoane critice, chiar orînduite în așa fel încît să acopere un anume teritoriu și o perioadă literară. Atunci cînd criticul de azi este prin excelență un critic-cronicar, omologarea „magistraturii" sale se poate face firesc atît printr-o „selecție (fie ea și „selecție din selecție") din articolele și foiletoanele sale critice, cît și prin lucrări mai ample, de sinteză, care însă să nu piardă contactul cu literatura curentă. A accepta sentințe apodictice de soiul „marii critici nu s-au recrutat niciodată dintre cronicari" (Adrian Marino) înseamnă a subestima una dintre cele mai **sociale** și mai utile forme de critică literară, transformarea ei într-o activitate ocazională, sub semnul provizoratului și al efemerului.

Ideea de „criză" a cronicii literare purcede probabil și de la constatarea retragerii (nesilite) a unor mai vechi titulari ai rubricilor de cronică și recenzii și înlocuirea lor cu o generație mai tînără de critici privită cu un relativ scepticism. Mi se pare însă că se creează din nou o falsă problemă ; cineva propunea chiar nu demult să se „interzică" debutul în critică la asemenea rubrici, debut ce ar echivala cu un fel de vivisecție, o exersare pe viu a viitoarelor facultăți critice. Există și voci care deplîng absența unui critic sacerdoțial, autoritate unică, fără a se vedea că o asemenea „absență" dovedește în fapt profesionalizarea activității criticii curente, ieșirea ei din faza provizoratului și a „copilăriei" cînd era nevoie de o asemenea autoritate parentală.

Principala dificultate a cronicarului este activitatea sa intermitentă, fragmentară, lipsită prin forța împrejurărilor de continuitate. Cronicarul literar poate apărea în postura unui „sacrificat", cu desăvîrșire absorbit de actualitate, ne mai avînd răgazul de a se opri pe îndelete sau a se întoarce asupra cărților meritorii pentru a le salva de semi-anonimatul în care le cufundă însuși exercițiul săptămînal al recenziei. Cronicarul ar trebui să găsească **timpul** necesar pentru a practica o critică **retrospectivă**, de interpretare și evaluare selectivă a literaturii contemporane, altminteri reputația unor cărți se va stabili destul de ciudat, statistic, în funcție de numărul celor care au scris despre ea, bine sau rău (acest din urmă amănunt neavînd adesea nici o importanță) Totuși nu împărtășim defetismul unor confrați precum că judecata de valoare nu ar fi treaba criticii curente ci a „timpului". În orice cronică literară sînt implicate și un proces de selecție, unul de interpretare, de comparare și ierarhizare, de introducere a cărții într-un **context** istoric, a unei perspective sistematice. Nu se poate cere cronicii să îndeplinească doar un rol funcțional, de informare a cititorului, să fie un simplu „semnal" (ca să nu zicem reclamă). Cronica literară poate implica și o „hermeneutică", o rescriere a operei dintr-o perspectivă ideală și un prim pas spre o posibilă istorie a literaturii actuale. Au tot atîta îndreptățire cronicile care introduc o carte cititorului cît și cele, apărute prin forța împrejurărilor după un oarecare interval, care discută opera din unghiuri noi, presupunînd-o deja citită.

Sînt puțini acei cronicari care se gîndesc în mod serios la activitatea lor ca la o activitate de durată, procesuală, ori care să-și propună un „program" critic, o metodologie preferențială, să renunțe la a mai privi exercițiul criticii curente drept transpunerea întîmplătoare a unui mod „personal de lectură". Se pare că sîntem beneficiarii unei tradiții aproape exclusiv foiletonistice, a unei critici aplicate fenomenului literar, lipsită de vocația teoretizărilor exprese. Ne lipsesc încă și azi lucrările fundamentale de teoria criticii, încercările sistematice de a contura o metacritică a metodologiilor și limbajului critic (puținele încercări de acest fel, datorate lui A. Marino, Ion Vlad, Cornel Regman etc. nu au avut efectul scontat).

În fine o altă dificultate este aceea a **comprehensiunii**, dorită absolută, precum și a **atemporalității**, cronicarului negîndu-i-se adesea dreptul de a evolua în timp, dreptul revenirii și precizării unor verdicte anterioare. Prima condiție a fost adesea echivalată cu necesitatea cronicarului de a citi absolut totul și a da verdicte în legătură cu fiecare autor și carte. Lucru practic imposibil ; este mai realist să i se ceară în schimb să aibă o viziune unitară și o conștiință a întregii literaturi văzută ca un sistem de „serii" literare. Nu odată s-a sugerat transformarea cronicarului într-un simplu **lector**, fie el și profesionist, adoptarea perspectivei cititorului pentru o mai strictă adecvare la obiect, și comprehensiune critică, o postură mai „confortabilă" de vreme ce cronicarul nu trebuie să se conducă după rigorile unei estetici consecvente, ci după plăcerile lecturii. Dar o atare perspectivă relativizează simțitor judecata critică, îl transformă pe cronicar într-un confident amical al operei, scriind, în cel mai bun caz, o așa-numită „critică de atelier". Părerea noastră este că dimpotrivă cronicarul ar putea depăși dificultățile sale printr-o **profesionalizare** a demersului său, ambiția de a deveni un „specialist" al judecății critice pe un fond larg de producții și specii literare, prin aplicarea consecventă a criteriilor ce decurg dintr-o „estetică în acțiune", o teorie a lecturii beneficiind de cele mai noi contribuții ale științei literaturii și un program ideologic ferm.

2. Da, și nu ar fi nici-o nenorocire atîta vreme cît ele ar rămîne în minoritate. Să ne consolăm (vorba vine) că în alte părți recenzia a devenit, de mult, un exercițiu ocazional, lăsată în seama amicilor sau inamicilor autorului. Cu titlu de anecdotă amintim că un apreciat scriitor american contemporan, Kurt Vonnegut, își începe o recenzie astfel : „Dan Wakefield îmi este prieten. Amîndoi am fost la același liceu... Editorul său este și editorul meu. El mi-a lăudat romanele. Așa că i-aș lăuda romanul de debut chiar dacă ar fi un eșec. Dar nu mi-aș da cuvîntul de onoare că este o carte bună..." După acest gest de neașteptată sinceritate, tot restul recenziei demonstra însă cu argumente peremptorii că recenzantul avea toate motivele de a o considera un succes.

4. Nu cred că azi se mai poate vorbi de o înrîurire imediată a literaturii – literatura și-a cîștigat o conștiință artistică ce merge pînă la exarcerbarea spiritului critic (nu și autocritic), scriitorii înșiși întorcîndu-se tot mai des spre activitatea critică. Dar criticul – cronicar poate grăbi conștiința de sine a scriitorului, ceea ce nu este puțin. Reîntoarcerea la vremea **criticii de direcție** nu o văd posibilă decît prin încredințarea oficiului conducerii de revistă unui critic.

Camil Petrescu-Anișoara Odeanu

1). Recitesc eseurile Anișoarei Odeanu, răspindite prin publicații rar cercetate azi. Cred că mai ales in aceste eseuri trebuie căutată influența lui Camil Petrescu asupra Anișoarei Odeanu, și nu in romanele ei ; in formarea ideii de literatură a scriitoarei. Anișoara Odeanu, care nu a ezitat să se recunoască niciodată drept discipol al lui Camil, nu-l urmează in proză. Ciudata viață a poetului (1943), volum de nuvele, unele cred, de excepțional interes, e o carte in care nici cel mai infocat iubitor al literaturii lui Camil Petrescu nu ar putea bănui vreo umbră de inrudire. Nici Călător din noaptea de ajun, roman pe care Camil Petrescu il socotea născut sub steaua programului său (vezi Notă despre romanul feminin, R.F.R. nr. 1/1937, pag. 400–402) nu are, citit azi, prea multe puncte comune cu proza lui Camil Petrescu. Și, cu atit mai puțin, primul roman al autoarei, Intr-un cămin de domnișoare. Prozele Anișoarei Odeanu aparțineau insă literaturii antisentimentale. Iar literatura antisentimentală insemna, pentru Camil Petrescu, argumentul unei bătălii. Ea se infăptuiește prin discipolii săi, aparținind, bineințeles, altei generații : a unei generații pentru care luciditatea camilpetresciană va fi un model și un exemplu. Programul antisentimental camilpetrescian stirnește adeziunea sentimentală a scriitoarei, programul prozatorului va fi urmat, cu fidelitate de eseistă. Luciditatea fascinează și creează, la rindul ei, pasiunea lucidității. Dar meditația lucidă asupra literaturii nu creează o literatură, ci un program critic.

Celebra frază a lui Călinescu „prin el romancierii de miine vor medita asupra tehnicei romanului" ar putea fi reformulată și așa : „prin el scriitorii de miine vor putea medita asupra existenței literaturii".

2). Incerc să cred, uneori, că doamna T a modelat, la rindul ei, o generație de femei, fascinația modelului trecind dincolo de simpla pasiune juvenilă. Doamna T. reprezenta, in epocă, un argument al emancipării ; al dreptului femeii la inteligență și complexitate, la independență și bogăție interioară. Deceniul al patrulea a cunoscut (nu prin imitație : Camil Petrescu prevedea modelul) citeva doamne T. ale literaturii, prezențe fascinante atunci.

Anișoara Odeanu a ținut, in „Adevărul literar" și artistic o cronică a modei, admirabilă, dintr-o sumă de puncte de vedere (definind subiectivismul autoarei). Tonul cronicii modei e nu odată al lui Camil Petrescu, efortul de civilizare aparținind și el programului camilpetrescian.

„Tocmai acum, cind din zi in zi, mai mult din capriciu masculin – timid la inceput, tot mai indrăzneț apoi – se incheagă vaporoasă ca dintr-un fum de țigară imaginea femeii noi – am văzut la București, pe stradă, citeva femei in pantaloni. Și nu veneau nici de la călărie și nici de la tenis, și din nici o altă parte unde se cere așa ceva. Era, acesta, costumul lor de stradă, ceva echivalent cu tailleur-ul clasic ce-i șade atit de bine femeii care muncește. S-au incurajat reciproc, pentru că nimeni nu s-a gindit să le huiduiască, iar cind am auzit-o pe o preacumsecade și drăguță fată că are și ea un proiect asemăntor, m-am gindit să dau de veste tuturor celor care au ignorat această crimă impotriva feminității ce se petrece sub ochii noștri.

Se știe că moda pantalonilor și-a inceput șansele și-n alte rinduri, totdeauna cu puțin succes. Sint sigură că și de data aceasta se va intimpla același lucru. Dar ceea ce interesează in cazul de față nu e insuși pantalonul care e un produs al unei anumite mentalități, ci insăși mentalitatea in sine".

Firește, Anișoara Odeanu, ca personaj al literaturii are puține puncte comune cu doamna T. Intr-un tărim al idealelor, proiecții lor se pot insă suprapune, in numele pasiunii purității.

3). Nu se citează, in numeroasele studii despre Camil Petrescu, interviul din Viața, 18 mai 1942. Nu face parte din interviurile care ne schimbă imaginea asupra unui scriitor și nici dintre acelea care reușesc să smulgă interlocutorului confesiuni bogate. Interviul din Vremea, semnat de Vasile Netea din 14. feb. 1943 (deci aproximativ din aceeași perioadă) este mult mai bogat in date folositoare istoricului literar. Pagina din Viața e mai semnificativă insă pentru cele două personaje puse față in față. Reporterul (Anișoara Odeanu), in postură de discipol, și Maestrul (Camil Petrescu). Confesiunile reporterului dau la iveală un personaj adolescentin, ale cărui trebi reportericești seamănă a escapade adolescentine. Tot procesul abordării maestrului, descris in amănunțime, e filmat color, cu nuanțele necesare de autoironie (un interviu, obținut o săptămină mai tirziu de la Lucian Blaga și publicat tot in Viața, urmează același tipar : un preambul – amplu – descriind, la persoana I, intimplările reporterului, cu autoironiile de rigoare, urmat de intrebările voit stingace, adresate intervievatului ; autoare foarte cunoscută in 1943, Anișoara Odeanu știa să respecte zeii literaturii române. In fond, nimic altceva decit admirație :

Intre literatură, matematici și filozofie

Așa că sunt nevoită să mă resemnez.

Conversația se infiripează mai ușor. La un moment dat, intreb :

– Acum la ce mai lucrați ?

D. Camil Petrescu, drept răspuns, se scoală, mă, ia de mină și mă duce in fața unei vitrine cu rafturile ințesate de cărți. Incerc să descifrez titlurile : sint numai cărți de matematică in mai multe limbi. Il intreb mirată :

– Ce e cu cărțile astea ?

Dă din umeri zimbind și tace. Apoi mă duce la celălalt capăt al dulapului, in fața altei vitrine, la fel cu cea dintii, incărcată cu cărți de biologie. Nedumerirea mea crește, alimentată de tăcerea d-sale.

– Nu pricep absolut nimic. Ințeleg că pot să vă intereseze cărțile de biologie. Celelalte insă mă nedumeresc. E o intreagă bibliotecă de matematician acolo.

– Da, imi răspunde d. Camil Petrescu, in sfirșit. Inchipuieți că de trei ani m-am izolat complet, nu mai văd pe nimeni și fac, cu aproximație, zece ore de matematică pe zi. Uite, imi arată pe o măsuță, oricum niște caiete de școlar, am inceput cu matematicile din liceu...

Iau un caiet plin de cifre și explicații scrise cum erau, intr-adevăr, tezele noastre de la școală.

– Dar de ce toate astea ?

– Pentru o lucrare de filosofie pe care o am in lucru.

– Ce are de-a face filosofia cu matematica ?

– Convingerea mea este că nu poți ințelege filosofia fără să cunoști perfect matematica. Este o legătură pe care nici n-o poți bănui, intre una și alta. In matematica superioară se află toate problemele filosofiei... Să iți dau un exemplu...

Ascult, din ce in ce mai atentă, urmărind firul expunerii ce mi se face, sunt disperată că nu pot să iau stiloul să notez toate expresiile pe care n-am să le țin minte, fiind de strictă specialitate... „teoria quantelor", „teoria indterminării", orice lucru este egal cu opusul lui, ș.a.m.d.

Interlocutorul meu se antrenează. Se scoală iar. Vorbește cu entuziasm.

– Uite, să-ți arăt un băiat frumos – ia o carte masivă, capitonată, dintr-un rafpt, un băiat de 22 de ani, il cheamă **Heisenberg** – este un tip care a răsturnat tot ce s-a crezut in matematici pină la el despre quante... E recunoscut ca un tip de geniu... Ii găsește portretul, imi arată apoi cartea lui. Apoi alta, subliniată cu roșu, albastru, verde, pină la refuz. „Citește aici". Citesc. Rămin apoi pe ginduri.

– Ce-i cu d-ta ? Se interesează d. Camil Petrescu.

– Imi dați voie să transcriu citeva rinduri ?

– Cu plăcere.

Scot stiloul și blocul. Transcriu „au fur e à mesure que l'énergie utilisable d'un corps ou d'un système de corps diminue, il y a autre chose qui augmente et cette autre chose est ce que le savant allemand Clausius a apelle L'ENTROPIE. „Ideé prodigieusement abstraite" disait l'illustre Henri Poincaré, à qui cepedant les abstractions ne faisaient peur. Mot misterieux et obscur sur lequel ont pâli plusieurs générations d'étudiants".

E ceva in textul acesta rece, ce mă emoționează, ca și cind aș fi citit o capodoperă poetică. In clipa asta, intr-o străfulgerare, ințeleg totul. Există undeva, in fundul lucrurilor, un punct in care se intilnesc toate, in care insăși știința devine poezie și poezia devine esență de altceva, punctul terminus al tuturor elevațiilor omenești... Imi repet cuvintele spuse de d. Camil Petrescu : „Stau de trei ani in casă, nu mai văd pe nimeni". Inchid stiloul, pun blocul in poșetă și ridic ochii. Chipul din fața mea mi se pare dintr-o dată schimbat. E poate un efect de lumină, poate privesc eu altfel, nu știu, cert e că trăsăturile jucăușe mi se par dintr-o dată incremenite, intr-o mare gravitate, o oboseală inegurează ochii pe care m-am obișnuit să-i văd limpezi și zimbitori, un fel de oboseală pe care am mai văzut-o undeva, nu-mi aduc bine aminte unde, nu de bătrinețe omenească ci de ani sufletești fără număr. Mă jenez că am surprins mai mult decit se cuvenea și tocmai unul din acele momente interioare pe care oamenii de discreția sufletească a d-lui Camil Petrescu fac continue eforturi să le ascundă. Caut un pretext ca să destind atmosfera, fiindcă imi dau seama că dintr-un nimic a căzut intr-o clipă grea. Văd lingă masa de lucru (d. Camil Petrescu are o masă de lucru la care și-a scris toată opera, o măsuță mică, aproape inconfortabilă – pe care o preferă somptuosului birou – poate dintr-o superstiție) o valiză.

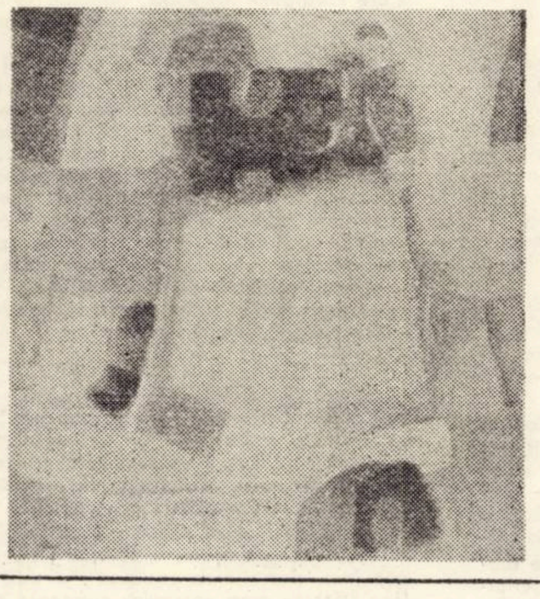

I. STRELETZ
Interior

„Teoria substanței"

Intreb in glumă :

– Plecați in voiaj ?

– Nu. E altceva, spune dl. Camil Petrescu, incercind să surîdă. Nuanța de oboseală din ochi o regăsesc in glas. Insist, sculindu-mă :

– Imi dați voie să văd ce e acolo ?

Face un semn de aprobare cu capul. Valiza nu se poate ridica. Imi dublez efortul și o inalț cu o palmă de la parchet.

– E foarte grea ! Ce e aici ?

– Vreo trei mii de pagini de manuscris. E cartea pe care o scriu.

– Ce titlu are ?

– Teoria substanței.

Deschide geamantanul resemnat (am reale aptitudini de polițist sau de gazetar... american, constat). Nenumărate caiete cu paginile bătute la mașină, ordonat, rece, ca orice scris de mașină. Și totuși, aici se ascund ani de muncă, de zbucium interior, viață mistuită... și poate, o lucrare de filosofie epocală...

– De cind vă ocupați de lucrarea asta ?

– Cam de zece ani, de cind am abandonat... literatura.

– Și cind va apare ?

– Mai am mult de lucru... foarte mult.

Privesc manuscrisul indelung și nu știu ce să mai adaug.

Spun intr-un tîrziu :

– Acum ințeleg de ce nu vă mai interesează literatura.
Aici e numai esență de lucruri.

Nu vreau să devin scriitor popular.

– Da, desigur, admite dl. Camil Petrescu. Am un roman, **Atomul**, ce mi s-a cerut insistent de editor. Intr-un an de lucru l-aș pune la punct. Dar nu mai am timp pentru asemenea preocupări. Și „Ultima noapte de dragoste, intiia noapte de război", dacă nu mi-ar fi mărit chiria la casă, nu-l mai scoteam intr-o nouă ediție. Nu vreau să devin un scriitor popular. M-am ferit totdeauna de lucrul acesta.

– Și totuși Dvs. ați făcut epocă in literatură. Inainte de cartea Dvs. „Ultima noapte de dragoste, intiia noapte de război" n-a mai apărut la noi in țară nici o carte de acest gen. Prin ea ați inaugurat genul acesta de literatură care afectează autenticitatea.

D. Camil Petrescu intervine :

– De fapt, cărțile astea, scrise la persoana intii sint, sub aerul lor de document personal, mai discrete și mai impersonale decit unele cărți scrise la persoana a treia. Cum e cazul romanelor d-tale „Intr-un cămin de domnișoare" și „Călător din noaptea de ajun".

Literatura viitorului.

Schimb vorba (nu știu dacă toți cei ce se indeletnicesc cu ocupația asta a scrisului au atita oroare să li se vorbească de literatura lor) :

– Și care credeți că va fi literatura viitorului ?

– Tot asta. Dovadă succesul pe care l-au obținut și in ultimul timp cărțile scrise in acest gen...

Mai vorbim despre influența, d. Camil Petrescu exprimindu-și dezaprobarea pentru atitudinea acelor scriitori care se apără de acuzarea că ar fi influențați ca și cind acest lucru ar fi infamant. „Toți sîntem influențați, nu e nici un rău in faptul acesta. Totul este cum să prelucrezi acest material prin propria ta personalitate".

– De fapt, spun, cred că toate problemele acestea nu se pun decit la realizările minore. Dincolo se poate desprinde influența ca un adaos supărător. Restul s-ar putea defini prin acel faimos „Je prend le bien oú je le trouvè".

Discuția continuă multă vreme, atingind tot felul de subiecte... scriitori, literatură,... viață,... gazetărie...

4). Nici o altă piesă nu a stirnit in jurul ei bătălii mai aprinse decit Mioara. Mioara „e hotărit, o piesă slabă" (G. Călinescu), dar in seara de 10. IV. 1943, cind avea loc, la Teatrul Național, a doua premieră a ei, in joc nu era doar o piesă, ci numele unui mare scriitor. Despre atmosfera din jurul piesei (și a acestei premiere) a scris, pe larg, Vasile Netea (O primăvară din Viața lui Camil Petrescu, in Interviuri literare, (ed. Minerva, 1972, pag. 233–251), dar unul dintre cele mai importante texte apare, in ziua premierei in Viața, sub semnătura Anișoarei Odeanu. O piesă și un autor analiză a creației lui Camil Petrescu, demonstrează că programul eseistic al autoarei se suprapune, fără șovăire, programului maestrului. Cel mai intins eseu al Anișoarei Odeanu, confirmă o vocație eseistică a cărui criteriu orientativ era literatura Maestrului.

5). Singurele „amintiri" ale Anișoarei Odeanu sint consacrate lui Camil Petrescu (scriitoarea ii cunoscuse bine pe Eugen Ionescu, Sahia, Eug. Jebeleanu etc. etc. fiind unul din polii de atracție a unui grup literar). Textele publicate ale Amintirilor (Tribuna, 30, 31/1966) precum și cele existente in manuscris vin să ne confirme ideea că, in timp, după succesive apropieri și despărțiri de masa de scris, un program literar devine program de viață. Iar scriitorul Camil Petrescu, unul dintre acei oameni exemplari, făcuți nu numai pentru a lumina drumul unei culturi, ci și pentru a inobila, printr-un destin de excepție, condiția umană.

Texte consemnate de
C. UNGUREANU

DEMOCRAȚIA SOCIALISTA

(Urmare din pag. 1-a)

cipare plenară a maselor la intreaga viață social-politică, economică și culturală, ințelegind că insăși creșterea rolului conducător al partidului, competența și caracterul științific al actelor de conducere sînt indisolubil legate de lărgirea democrației.

Avind in vedere insemnătatea și actualitatea acestei teme, faptul că ea rămine inepuizabilă atit sub aspectul teoretic cit și cel practic, dezbaterea de azi se vrea o contribuție modestă la lămurirea unor aspecte ale democrației socialiste, o utilă completare la bogata literatură apărută pină în prezent. Prezența la această dezbatere a unor colegi de la alte catedre, cu alte preocupări de specialitate, deopotrivă de interesați in cunoașterea și adincirea problemei democrației socialiste ne va permite o abordare mai amplă, un schimb de opinii interdisciplinar, care poate supune atenției aspecte noi ale problemei, folositoare tuturor în egală măsură.

Cred că va trebui să ne raportăm cu deosebire la transformările democratice din România de azi, la multiplele rezerve de care dispune societatea noastră pe linia adincirii continue a democrației nu numai ca formă de organizare politică, ci și ca principiu al vieții sociale în ansamblu. Cunoștințele teoretice, experiența practică proprie fiecăruia dintre noi, in mod firesc pot da naștere unor puncte de vedere particulare, unor interpretări diferite, a căror dezbatere, pe terenul marxism-leninsmului, va determina inevitabil o sporire a gradului de ințelegere a temei.

Lector GHEORGHE COMLOȘAN : Democrația reprezintă un adevărat focar în care se reflectă raportul de forțe dintr-o societate și dinamica acesteia.

Consider că procesul de dezvoltare și perfecționare a democrației socialiste, superioritatea acesteia asupra democrației burgheze pot fi relevate mai profund și cu mai multă pregnanță dacă le contrapunem proceselor, legate de chestiunea democratiei, care se desfășoară în zilele noastre in viața politică a țărilor capitaliste.

In altă ordine de idei și în opoziție cu diferite teorii burgheze și pseudomarxiste, trebuie subliniat criteriul de clasă care reprezintă firul conducător în ințelegerea justă și abordarea științifică a problemei democrației, in cele două accepții ale ei : gnoseologică și ontologică. In această privință, este de o deosebită actualitate și trebuie valorificată multilateral în teoria și acțiunea politică teza lui Antonio Gramsci despre condiționarea exercitării puterii pe termen lung de către o clasă de „organizarea consimțămintului activ" a tuturor claselor la aceasta.

Totodată strategia luptei pentru democrație în perioada anterioară cuceririi puterii, precum și modalitățile concrete (gradul, formele, ritmul) de înfăptuire a democrației socialiste în condițiile noii societăți vor fi influențate, într-o mare măsură, de condițiile concret-istorice, de momentul național, adică de gradul de dezvoltare democratică atins, tradițiile existente etc. Referindu-se plastic la modul în care se va reflecta personalitatea națiunii – inclusiv sub aspectul democrației – în perspectiva revoluționară din propria țară, secretarul general al Partidului Comunist Francez, Georges Marchais, într-o carte apărută relativ recent la Paris și semnificativ intitulată „Le defi democratique", relevă : „Socialismul pe care il dorim la noi va avea culorile Franței".

Într-adevăr, așa după cum au intrevăzut clasicii marxismului, participarea maselor la conducere se realizează în funcție de particularitățile istorice și naționale din fiecare țară. Infăptuirea democrației socialiste, cerută legic de însăși natura noii orînduiri sociale, depinde într-o măsură hotăritoare de strategia dezvoltării democrației promovată de partidul marxist-leninist din țara respectivă. Ca urmare a unei vaste activități teoretice și politice, Partidul Comunist Român a elaborat o serie de modalități proprii, o serie de soluții o r i g i n a l e. Astfel, au fost instituționalizate numeroase m o d a l i t ă ț i de participare a maselor la conducerea societății, la adoptarea deciziilor. Au devenit metode permanente și in același timp reprezintă trăsături definitorii ale democrației socialiste in țara noastră: dezbaterea publică a principalelor proiecte de legi și hotăriri, consfătuirile cu specialiștii și oamenii muncii, vizitele conducătorilor de partid, dialogul lor direct cu masele. Printre particularitățile demne de relevat ale evoluției socialismului în România, în etapa actuală, ale dezvoltării și perfecționării democrației noastre socialiste in lumina unor aprecieri și hotăriri ale Conferinței Naționale a P.C.R., din iulie 1972 – se înscrie impletirea tot mai strinsă a activității partidului și statului.

M-aș referi pe scurt la faptul că problema conducerii statului și a societății necesită tot mai mult o activitate calificată, o inaltă competentă. De aceea P.C.R. pune un accent deosebit pe creșterea nivelului de pregătire a cadrelor, înarmarea lor temeinică cu cunoștințe de știință a conducerii care să asigure o fundamentare specializată a deciziilor. Participarea conștientă, creatoare, a maselor la opera de edificare a noii societăți, la actul decizional, este strins legată și condiționată de pregătirea lor in vederea stăpinirii mijloacelor teoretice, metodologice, tehnologice ale acțiunii sociale in condițiile actualei revoluții științifico-tehnice. Răspunzind acestui deziderat, partidul nostru manifestă o preocupare susținută pentru dezvoltarea conștiinței socialiste, pregătirea profesională și perfecționarea ei continuă, lărgirea orizontului de cunoaștere al oamenilor muncii. Această preocupare s-a exprimat în ultimii ani in adoptarea unui ansamblu de hotăriri și măsuri, între care o însemnătate excepțională o are Programul ideologic, adoptat de Plenara din noiembrie 1971 și insușit apoi de Conferința Națională a P.C.R.

Desigur, procesul legic al dezvoltării și perfecționării democrației socialiste nu decurge lin, ci are de invins unele obstacole, greutăți, se desfășoară în luptă cu unele manifestări de formalism, birocratism ș.a. care mai apar la unele cadre, în activitatea unor unități sau organizații și care pot genera nemulțumiri justificate la unii cetățeni. In acest sens, in societatea noastră se acordă o mare importanță creării climatului necesar dezbaterilor libere, afirmării spiritului critic și autocritic. Pe cele mai diferite căi, este stimulată folosirea responsabilă, de către cetățeni, a libertății, urmărindu-se ca ei să-și exprime deschis părerea, să critice neajunsurile din munca organismelor sociale.

Lector IOAN PANDUR : Mă opresc asupra a două probleme care m-au preocupat mai mult în ultima vreme. Este vorba mai intii de problema raportului, a legăturii organice, intre socialism, ca orinduire socială, și democrație, ca modalitate de organizare și conducere a tuturor laturilor vieții sociale.

In primul rind aș sublinia faptul că, fiind un proces creator conștient, iar creatorul fiind inseși masele populare, dezvoltarea socialismului este de neconceput fără descătușarea energiilor creatoare ale acestor mase. Descătușarea acestor energii este posibilă numai în măsura în care există formele organizatorice, instituționale, capabile să „incapă", să cuprindă, aceste energii creatoare ale poporului, în continuă multiplicare. De aceea, putem afirma că asigurarea condițiilor optime pentru participarea tot mai eficientă a maselor la elaborarea deciziilor, la acțiunea de pregătire a lor, în acele „laboratoare" care sînt dezbaterile publice organizate, reprezintă o condiție esențială a progresului societății socialiste.

Faptul că democrația ține de esența orinduirii socialiste, rezultă și din aceea că masele de oameni ai muncii nu sînt numai producătorii valorilor materiale, ci sînt și beneficiarii lor, proprietarii lor. În acest sens, în numeroase ocazii, în ultimii ani, tovarășul Nicolae Ceaușescu atrăgea atenția asupra necesității sublinierii acestui aspect și a creării și sporirii eficienței activității acelor organe și organisme sociale in care masele se exprimă in dubla lor calitate.

Este cunoscut faptul că au apărut unele teze în legătură cu „socialismul democratic" care este explicit sau implicit opus unui „socialism nedemocratic". Socotirea democrației ca ceva dat, inafara cadrului social-istoric concret, este unul dintre păcatele acestor viziuni, exprimate în crearea unui model ideal al democrației, a unui model „pur" și pretenția de a-l vedea realizat nu ca un proces, ca o tendință, ci ca o apariție imediată. Caracterul subiectivist, voluntarist al acestor concepții apare evident. Se pierde, în acest scop, din vedere faptul că realizarea democrației socialiste este un proces condiționat de factorii economico-sociali, politici și spirituali. Atit Marx cit și Lenin au atras atenția, nu odată, asupra faptului că democrația, inclusiv cea socialistă, conține in sine în fiecare moment, etapă a evoluției, propriile limite, peste care in etapa dată nu se poate trece decit atunci cind s-au acumulat premizele obiective și subiective ale acestei treceri.

Partidul nostru a pornit dintotdeauna de la concepția că formele de organizare și conducere a vieții noastre sociale nu sînt date o dată pentru totdeauna ; ca elemente ale conținutului, ele cunosc un proces de schimbare, de îmbogățire. Problema perfecționării democrației s-a pus cu mai multă acuitate în ultimul deceniu – și nu întîmplător : socialismul a invins pe deplin și definitiv, s-au produs schimbări de maximă importanță în structura socială a țării, au fost inlăturate ultimele rămășițe ale claselor exploatatoare, agricultura a fost pusă pe baze socialiste, s-au produs schimbări importante pe planul vieții culturale etc. – toate acestea, coroborate cu creșterea impetuoasă a forțelor productive ale țării, au adus, în fața factorilor conducători ai destinelor națiunii noastre, necesități noi.

Mersul inainte pe drumul dezvoltării socialiste în ritm rapid depindea de valorificarea tot mai deplină a energiilor umane cit și a condițiilor materiale in interesul intregului popor. Toate acestea au determinat importante căutări practice pentru perfecționarea vieții sociale, dar și sintetizări teoretice, afirmări și reafirmări de poziții principiale fundamentale.

Partidul nostru s-a raportat critic față de toate manifestările și tendințele unilaterale. In primul rind impotriva acelora care considerau că lărgirea democrației socialiste ar submina puterea clasei muncitoare, dictatura proletariatului. Sint cunoscute in acest sens teze fundamentale ale clasicilor care subliniau că proletariatul este singura clasă socială din istorie care, instaurindu-și puterea sa politică in societate, nu urmărește permanentizarea dominației sale, ci o va folosi ca mijloc pentru lichidarea oricărei dominații de clasă, pentru lichidarea claselor inseși (vezi scrisoarea lui Marx către Weidemeier 1852). In același sens, puterea clasei muncitoare nu este indreptată împotriva celorlalte categorii de oameni ai muncii, ci ele sînt antrenate la exercitarea acestei puteri.

Exprimind neincrederea în „loialitatea" celorlalte categorii de oameni ai muncii față de lupta pentru socialism, aceasta ar insemna de fapt a ajunge la concluzia imposibilității alianței clasei muncitoare cu aceste categorii de oameni ai muncii.

Intreaga experiență istorică a construcției socialiste arată însă că, dimpotrivă, pe măsura inaintării pe drumul socialismului se produce un proces complex de apropiere, pe linia intereselor fundamentale, între clasa muncitoare și celelalte categorii de oameni ai muncii.

După părerea noastră, tot atît de periculoasă este și atitudinea subiectivist-voluntaristă în problemele dezvoltării democrației socialiste. Experiența istorică a arătat că atit răminerile în urmă față de cerințele obiective ale etapei cît și „salturile spectaculoase" spre

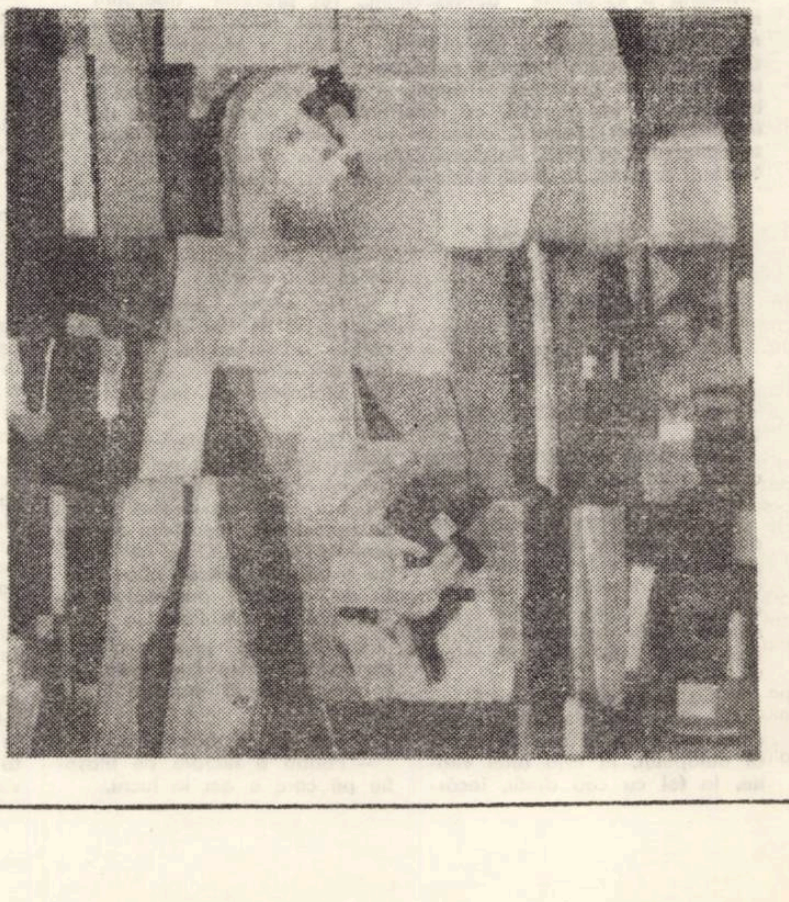

S. ORAVIȚAN-CREȚU
Omul cu laserul
(acvilic pe pinză)

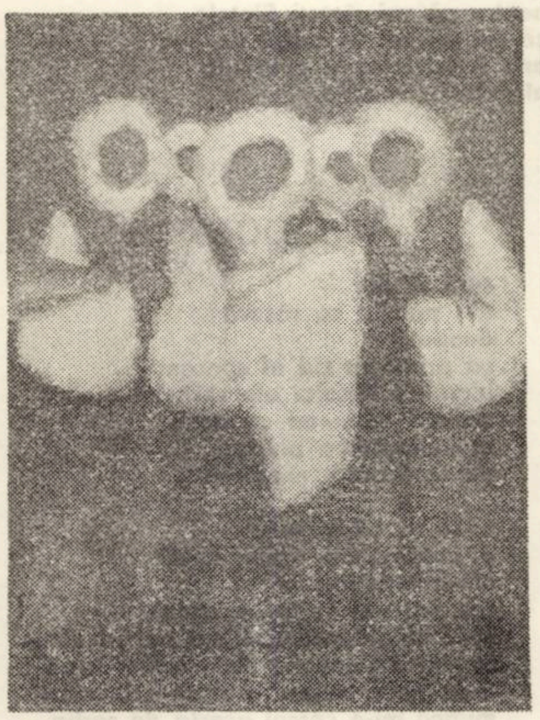

ORĂVIȚAN FLORICA Daruri

democrația „pură" fără a ține seama de cadrul social-istoric concret, conduc la apariția unor stări conflictuale. Cercetarea cu maximum de atenție și competență a proceselor care au loc în viața societății descoperirea tendințelor obiective, compararea lor cu sensul dezvoltării socialiste, crearea cîmpului liber de dezvoltare a acelor tendințe pozitive, prin înlăturarea atît a factorilor obiectivi cît și a celor subiectivi care le-ar putea împiedica ca să se afirme, reprezintă esența procesului de perfecționare a conducerii vieții sociale.

Conf. dr. TRAIAN BUNESCU : Edificarea societății socialiste presupune atît o dezvoltare impetuoasă a forțelor de producție, o perfecționare a democrației socialiste, cît și un acces cît mai larg la cultură, la viața spirituală. Este știut că realizarea operei amintite are loc în mod conștient – aceasta presupune o și mai susținută activitate de educare socialistă a maselor largi populare, de la orașe și sate.

Democrația socialistă instaurată în țara noastră se găsește într-un raport de intercondiționare reciprocă cu fenomenul de cultură. Aceasta, la rîndu-i, constituie un factor catalizator, respectiv de potențare a capacității creatoare a omului contemporan, în sensul că îi permite accesul la valoarea exactă, reală, a noțiunii de democrație socialistă.

Difuzarea largă a culturii (tradiționale progresiste și a celei contemporane), izvorîte din necesități de ordin practic ale revoluției socialiste, este o acțiune definitorie pentru procesul de cultivare a maselor. Cultura în socialism încetează de a fi doar o operă de iluminare, presupunînd un caracter militant, combativ, revoluționar. Datorită noii baze ideologice a culturii socialiste, se asigură o puternică creștere a forței ei transformatoare, valorile culturale sînt puse la îndemîna celor ce muncesc, devin un bun al tuturor. Iată de ce considerăm că între democrație și cultură există o corelație cu influentă reciprocă.

Lector PETRU DOȚIU : În luările de cuvînt de pînă acum s-au evidențiat aspectele generale ale democrației, subliniindu-se, printre altele, și ideea democrației concepută ca proces. În condițiile țării noastre, după cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare, a avut și are loc un proces continuu de adîncire și dezvoltare a democrației socialiste, în domeniul politic, economic și spiritual.

Critica filozofică se dezvoltă azi tot mai mult în țara noastră datorită creării climatului politic, democratic, care realizează cadrul pentru discuții, pentru dezvoltarea gîndirii libere în interiorul filozofiei marxiste. Critica de pe aceleași poziții filozofice are drept scop perfecționarea sistemului conceptual, filozofic și nu trebuie tratată în alt fel.

Astăzi, în țara noastră asistăm la o dezvoltare a criticii filozofice, a schimbului de idei, care vizează dezvoltarea la noi nivele a filozofiei marxiste, a antropologiei filozofice, a filozofiei culturii, axiologiei, eticii etc.

Schimbul de idei – care începe să fie tot mai larg în presa și viața filozofică de la noi – pe marginea lucrărilor de filozofie, stimulează tot mai mult gîndirea creatoare, e menit să ducă la dezvoltarea gîndirii marxiste.

P.C.R. militează pentru un dialog filozofic și politic pe plan internațional, dialog menit să clarifice, să lămurească problemele complexe ale lumii contemporane.

Manifestarea largă a spiritului critic și autocritic în plan filozofic, manifestare creată de dezvoltarea democrației socialiste, reprezintă – printre alți factori – factorul motor intern, de o deosebită importanță pentru dezvoltarea filozofiei și a disciplinelor ei.

Într-o perioadă trecută s-au manifestat poziții dogmatice în sensul că se considera, că nu este necesar ca în interiorul marxismului să se dezvolte o disciplină filozofică aparte, antropologia filozofică, pentru că umanismul este o trăsătură generală a filozofiei marxiste. La fel s-au manifestat atitudini privind axiologia, filozofia culturii etc. Aceste poziții au fost de mult depășite la noi și s-au adus contribuții esențiale, creatoare în aceste domenii ale filozofiei, contribuții stimulate de cadrul democratic realizat în societatea noastră.

Nu ne-am propus să evidențiem și alte implicații ale corelației dintre politică și filozofie.

Filozofia, ca orice domeniu al spiritului, presupune cutezanță, spirit critic, curajul opiniei, libertăți de exprimare a gîndului, climat democratic și cultural favorabil. Democrația noastră socialistă creează acele condiții obiective și subiective apte să contribuie la dezvoltarea filozofiei noastre. În acest sens, **democrația și filozofia se presupun reciproc.**

Lector VERA FARKAȘ : Democrația socialistă este rezultatul unui proces istoric complex, în care factorii obiectivi și subiectivi se intercondiționează. În desfășurarea acestui proces (nespontan) există o strînsă interacțiune între **necesitatea** acțiunii conștiente (latura obiectivă) și realizarea conștientă a necesității (latura subiectivă). De aceea consider că este o iluzie să ne închipuim că democrația socialistă devine o realitate doar prin transformările din baza obiectivă a societății. Elementul uman este, mai mult ca oricînd în istorie, elementul fundamental. Democrația este un rezultat al maturizării oamenilor, ea reclamă ca acțiunile, atitudinile, comportamentul și concepțiile lor să fie adecvate cerințelor, necesităților obiective impuse de progresul societății. Toate acestea presupun cunoașterea, înțelegerea și asimilarea intereselor generale.

Democrația socialistă reprezintă, prin urmare, realizarea libertății umane atît pe planul opțiunilor cît și al deciziilor și presupune, în consecință, lichidarea efectivă a dedublării individului, a alienării omului și pe planul politic.

Pentru aceasta nu este suficientă lichidarea bazei obiective a alienării, este necesară și acțiunea de transformare a omului insuși. Capitalismul actual și formele moderne de alienare, duc la acel „unidimensionalism" atît de mult discutat. Opus acestei situații, socialismul are nevoie tocmai de un „om total", acel om care restabilește în cadrul întregii sale activități unitatea dintre aspectul social și cel particular al activității individuale. Omul, în acest sens, nu este o abstracție ci devine individul real, capabil să valorifice în activitatea sa socială toate valențele sale personale. Numai în acest fel putem înțelege omul ca ființă liberă și numai un astfel de individ este în stare să fie element realizator al democrației socialiste. „Omul total" spunea Marx – este o ființă socială chiar și în existența sa individuală : „după cum în existența sa socială se manifestă pe deplin ca individualitate liberă". Formarea procesuală a atitudinii și comportamentului necesitat de condițiile socialismului poate duce uneori la rupturi între planul teoretic și practic și în acest fel individul poate rămîne și pe mai departe în afara sferei acțiunii, nu prezintă suficient interes ba nici nu se lasă antrenat în acțiunile social-politice. In condițiile socialismului, problema participării omului cu toate valențele sale primește dimensiuni noi, și consider în acest sens că nu întotdeauna capacitățile intelectuale, și chiar activitatea și competența profesională, sînt susținute și de acceptarea, dar mai ales practicarea unui sistem de valori corespunzător. Există încă, pe undeva, și uneori, un oarecare decalaj între ceea ce omul ar putea să facă după cunoștințele și capacităților sale și ceea ce realmente face. Aceasta depinde, deci, nu numai de capacitățile sale, ci și de voința, de felul cum înțelege să se integreze în activitatea socială, să-și aducă contribuția personală la dezvoltarea socială.

Există încă suficiente aspecte de nepăsare, indolență, neangajare, pînă la iresponsabilitate, dacă coborîm din sfera teoriei și a afirmațiilor, pe planul vieții reale, cotidiene, concrete. De altfel, responsabilitatea este măsura gradului de participare la dezvoltarea și decizia în treburile obștești. Omul devine responsabil – nu se naște responsabil, după cum el devine democrat și nu se naște democrat, el trebuie format ca atare. De aceea latura educativă are o extrem de mare importanță. În legătură cu aceasta este știut că omul nu are numai raționalitate, ci și afectivitate și acest element intervine neîndoielnic în acțiunile și comportamentul uman. În acest sens, trebuiesc formate convingeri, deprinderi, obișnuințe. Responsabilitatea, autoexigența, autodepășirea devin imperative, componente indispensabile ale realizării democrației socialiste. Rezultă deci complexitatea deosebită a procesului de educare a oamenilor în spiritul și pentru realizarea democrației socialiste. Formarea noului tip uman este fără îndoială condiționată de noua realitate obiectivă, dar și o condiție a noii realități.

În fond întregul proces de formare a noului tip uman, realizator și beneficiar al realei democrații este procesul numit de clasicii marxismului, procesul „umanizării ființei umane".

Fără îndoială că această problemă nu se reduce, în accepțiunea marxistă, nicidecum la o introspectură asupra eului, ci trebuie privit ca o practică socială și are un înțeles activ, ce se manifestă în acțiunile concrete ale oamenilor. Nu este vorba de o contemplare sau analiză pur teoretică ci de o activitate și activizare a omului pentru a-l transforma într-un factor decisiv în realizarea cerințelor, sarcinilor pe care societatea socilistă le impune, și în realizarea cărora este interesat personal și colectiv.

Conf. dr. I. S. MUREȘAN : Intervenția mea abordează un singur aspect din larga problematică a democrației ; raportul dintre procesualitatea democrației socialiste și afirmarea conținutului și rolului dreptului socialist. În acest scop, am în vedere aceste premise :

În mod firesc, funcționalitatea puterii politice a poporului se concretizează nemijlocit, direct în activitatea de legiferare, adică în instituirea normelor de drept obligatorii pentru întreaga societate și în desfășurarea vieții sociale în toate compartimentele ei pe baza cerințelor legii. Tocmai în acest sens democrația socialistă reprezintă organizarea politică a societății voită (hotărîtă) de popor și înfăptuită pe măsura intereselor sale.

Dar procesualitatea democrației socialiste, evoluția și perfecționarea ei continuă ridică o serie de probleme de cea mai mare însemnătate ,o seamă de contradicții specifice care se cer a fi rezolvate etapă cu etapă. Pe de o parte, elaborarea normelor de drept socialiste, ca parte integrantă a exercitării puterii politice, necesită o participare democratică, efectivă și conștientă a tuturor oamenilor muncii. Realizarea acestei cerințe este însă limitată atît la nivelul și profunzimea conștiinței cetățenilor în fiecare etapă a construcției socialiste, cît și de evoluția tehnicii legiferării. Experiența cîștigată pînă acum de țara noastră mi se pare deosebit de valoroasă. Programul ideologic al partidului vizează, între altele, educația socialistă și activizarea maselor în activitatea de conducere științifică a societății, de înfăptuire a legalității și a ordinii de drept socialiste. Situația existentă astăzi, deși diferită în sens pozitiv față de etapele anterioare, nu corespunde încă marilor cerințe ale edificării societății socialiste multilateral dezvoltate în țara noastră. Sînt necesare forme noi, originale, eficiente de conștientizare și activizare a colectivelor de oameni ai muncii, a fiecărui cetățean. Părerea mea este că cheia problemei se află în munca de jos, în unitățile de bază, în cartiere, în uzine, pe șantiere, la sate, în facultăți și școli etc. Dezbaterea unei probleme, a unui proiect de lege, în adunări cetățenești, chiar considerate reușite (prin reunirea a 10–20 la sută din numărul cetățenilor din cartier, sat etc.) nu mai poate fi considerată satisfăcătoare atîta timp cît un însemnat număr de oameni ai muncii nu participă efectiv la rezolvarea fiecărei chestiuni de interes obștesc. Munca politică de la om la om, sau care reușește să activizeze pe fiecare cetățean, ar trebui reconsiderată și valorificată în cel mai înalt grad de toate organizațiile de masă și obștești, de întregul cadru organizat al vieții noastre sociale. Combaterea formalismului, a festivismului și a rezolvării „în general" a problemelor reale pe care le ridică viața în cele mai diverse forme și locuri se impune în mod cu totul deosebit.

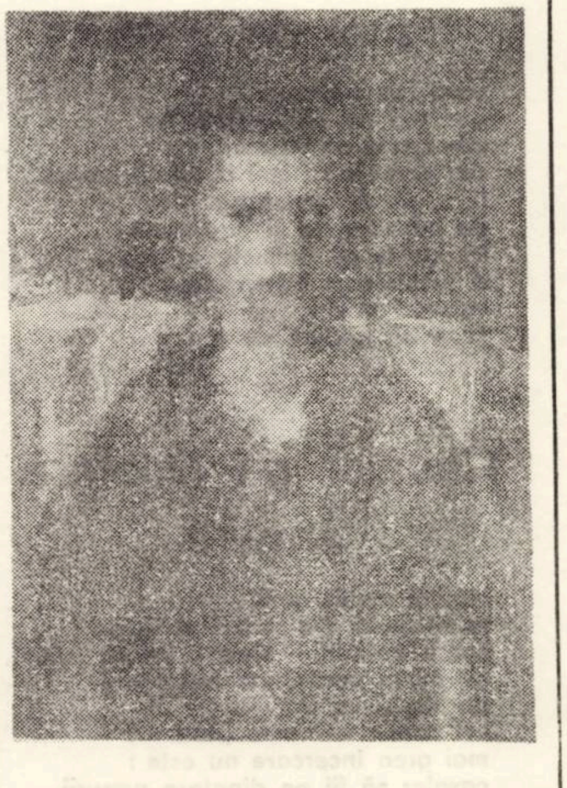

CONSTANTIN ONAE „Fiul"

DUȘAN PETROVICI

Rostire

se știe :
in rigorile stemei
nu-ncape-ndoiala
ca pe o floare imi spulber
in palme
icarul iluzoriu
zic : iubire de țară
spațiu de adevăruri
și-mi flutură pe buze
doina unei emoții prea tari
rostire să fie totuși
in patru zări deodată

Căutare

chinuit de lumină
in taina unei nopți de meditație :
colind prin ființa ta
te caut căutindu-mă
ca pe o monedă de aur
și iată : chip clar
efigie regăsită după indelungi salturi
prin goluri invinse

Ancore

acest catarg sfișiat
și această răcoroasă cămașă a primăverii
semne bune se-arată :
albatroși pe pămint aducind
sarea libertății
spirit lontan al dorului
și alte ancore prind țărmul
ca pe o piine a bucuriei il sfișie

Nume

cinstire bravului nume.
de ostaș i-a fost să fie :
nici dragostea nu poate cunoaște
(uneori) atita nemurire
din oase de petale i-a fost trupul
din dor voința de izbindă
și totuși : cine vorbește de moarte ?
e doar așezarea lucrurilor
cum sunt rinduielile țării ;
din propria-i cenușă
inălțare se face

Inel de viață

prea lesne uneori
alunecă pe nările timpului
miresmele anilor mei
dar vine ziua : inel de viață lungă.
ți-amintești de istorie
de adevăratele ei bastioane ;
iți incălzești palmele la focul țării
o revelare a adevărului :
voievozi prin lanuri
secerind tulpine de frig

Cavaler pe dinafara armurii

lumină multă va fi.
ni se arată din scrieri noblețea :
spuse cuvinte – stele citite cu ochiul,
cu inima cumpănite balanțe și
de strajă va sta
cel care a-nvins noaptea.
mai grea incercare nu este :
cavaler să fii pe dinafara armurii
călător cu ginduri de pace
să pleci peste mări
și atunci :
al propriei tale patrii ecou

Aproape dăruit

aproape dăruit
acestui ochi de univers
ca fructul copt
trecut din mină-n mină
ajung la acei ce au setea
inscrisă pe buze
și mă bucur
o, cit de mult mă bucur
venise timpul
să-mi incerce coaja cu dinții
să-mi sfișie carnea de rouă
coaptă sub soarele țării
să-mi zvirle apoi
dulcele simbur (amar n-aș vrea
să fie)
in lutul acesta liturgic

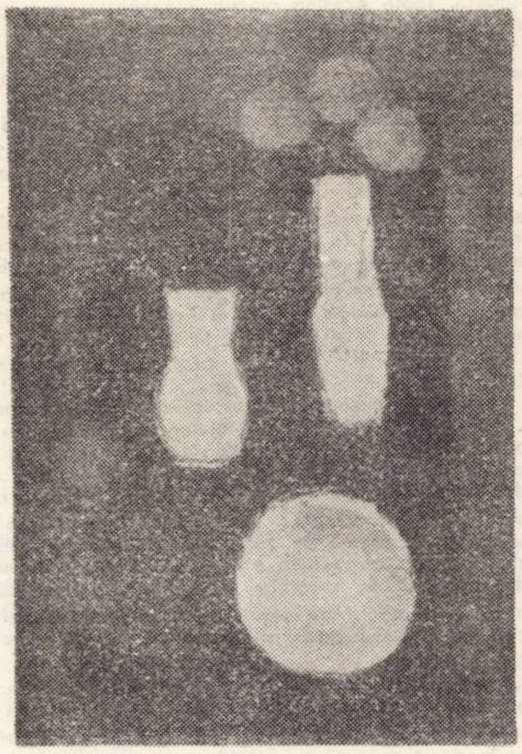

ORAVIȚAN FLORICA : Natură statică

Interogație

cei care
se plimbă prin noile orașe
rumegind lumina stărilor incerte
oameni tineri cu multicolore cronometre
ale țării in palmă
de cită iarbă să aibă parte
de cită rouă

(o, roua dimineții, roua dimineții !)
intreb

de cită zăpadă se vor topi
trupurile lor de fluturi
pină la osul curat al istoriei
intreb
de cită dragoste se-ncarcă o ființă
să poată zbura pe cerul patriei

(o, limpede cer, o limpede cer !)
intreb

cu cit abur vor răsufla
ca să impingă moartea tot mai departe

(o, abur al vieții, abur al vieții !)

intreb
pentru că voi sinteți ființele
ce mă purtați in colivii de aur
prin indepărtatele călătorii
ale viselor voastre

Ars poetica

cum să fac
din pămint să răsară
deodată
ca printr-un zid al speranței
blondele recolte ale vorbelor mele ?
să văd minunea cu ochii
in umanitatea patriei
pe care am asemuit-o

unui copac inflorit
o, catarge ale anilor ce vin
mă-ndrept inspre voi
(cu pași de vultur aș vrea)
cu evidenta melancolie a trecerii virstei
(o, de melancolie nu scăpăm ușor)
doar dacă ne-am preface-n luceferi
munca mi-e cercul acesta de vorbe
in rostogolire pe plaiuri străbune
slăvesc pe acela ce-și cuprinde
in brațe destinul ca pe-o iubită
temerar gind de-a răzbi
prin Europa luminii
cu luptători tot unul și unul
de a fi ceea ce suntem
am merita-o din plin !

Somn pur

acum e bine, nopțile calde
dezgroapă bile roșii din mese
și rostogolul se aude : tic-tac,
tic-tac, prin somnul orașului
pe trotuare
imi pipăi cu dinții singele greu
și locul in care doarme iubita
acolo va crește planta victoriei
in visul unei virste ce nu mi-a fost femeie
dar iată : vine un popor destoinic și bun
și o mamă nouă imi aduce :
o tinără lupoaică –
de unde atita-ndrăzneală, atita putere
sint fiii acestei țări ce mă-nconjoară
veghindu-mi lebăda din vise
adorm din nou
mi-e somnul pur, nopțile calde
dezgroapă bile roșii din mese
și rostogolul se-aude : tic-tac,
tic-tac, prin somnul orașului
pe trotuare.

Visind poate visind

visind
poate visind
de la o vreme ne desprindem
de tot ce altădată am visat
și intrăm aevea
in lanurile propriului nostru singe

ne facem scări de inălțare
apoi
cu mina in mănușa unei zile noi
ne facem alte scări
și tot mai sus ne inălțăm
ca sunetele-n tuburile orgii
doar muzică să devenim
și atit-ar fi de-ajuns
visind
poate visind
dar
să nu uităm :
singele rămine frunză lipită de pămint
putrezind sub privirile noastre
și din pămint vom scoate
acele comori
ce nu au incă nume
visind
poate visind

— Toată noaptea n-am dormit doamnă, am avut așa un fel de greață de la stomac, o fi fost de la prăjitura aia care mi-ați dat-o, că mi s-o părut mie că-i cam veche. Da' am mîncat-o, că așa sînt eu, lacomă, bat-o Dumnezeu de lăcomie, s-o bată, spuse Eva Nada.

— Și eu sînt tare ostenită, spuse mama. I-am spus lui domnu să plecăm mai repede de la bal dar cine să se poată înțelege cu el cînd începe să petreacă. De ce să plecăm, dacă ne distrăm, zicea de cîte ori îi atrăgeam atenția că e tîrziu. Iar acum îmi vine să cad din picioare de ostenită ce sînt și spre dimineață mi s-au cam umflat picioarele, îmi venea să arunc cît colo pantofii ăștia nenorociți, se plînse în continuare mama.

— Lasă-i, doamnă, și dă-mi să-ți frec puțin picioarele, că s-o oprit sîngele, de-aia te dor, de-aia s-or umflat, spuse Eva Nada.

domnu a și început să sforăie. A băut cam prea mult vin, tot timpul i-am făcut observații, dar n-a vrut să mă asculte, spuse mama cu o umbră de nemulțumire în glas.

— Lăsați-l pe domnu în plata domnului, că o fi mort de oboseală și povestiți-mi mai bine și mie cum o fost la bal, spuse Eva Nada luînd lighianul cu apă de sub picioarele mamei, care se și roșiseră ușor.

— Las că-ți povestesc mîine, cînd mă scol, spuse mama și se ridică să se ducă la culcare.

— Și de ce stați așa, unul în poală la celălalt ? întrebase Eva Nada după vreo săptămînă, descoperind fotografiile făcute în noaptea aceea la bal și pe care mama le ascunsese într-un sertar, să nu le găsească nimeni, jenată probabil de frivolitatea lor, considerîndu-le, desigur, deochiate. Ce fel de bal o mai fi și ăsta în care stau unii la alții așa în poală ; se vede că așa-s balurile astea la fabrică

și să răspunzi ; n-ai voie nici măcar să zîmbești. Doamne, ce ne-am mai putut distra !

— Și întrebările cine le punea? întrebă Eva Nada. Cine era cu întrebările ?

— Drăguțoiu, spuse mama... Vezi că furculițele alea numai șterse nu sînt.

— Las' că se usucă ele și singure, spuse Eva Nada.

— Ți-am spus că nu-i bine să le lași ude, că ruginesc, spuse mama.

— Cred că ați fost cea mai prima, din cîte doamne or fi fost acolo, spuse Eva Nada. Din ce-o fi rochia aia a dumneatale, doamnă, că, așa un material frumos, ceva rar ?

— E din mătase amestecată cu lînă. Material de dinainte de război, spuse mama.

— Și nevasta lui Binder cum era îmbrăcată ? C-am auzit că se poartă tare măreață. Am auzit c-o dor mîinile de cît aur poartă pe degete, așa o fi ? Și-am auzit că-i cu burta mare?

zece ori mai bine, asta-i sfînt. Eu nu vorbesc prostii, așa să știți. Știu eu ce spun.

— Nu te mai linguși atîta, că de săpat în grădină azi tot nu scapi, spuse mama.

— Să așteptăm o picătură de ploaie, doamnă, eu așa zic, că acum pămîntu e tare ca piatra.

— Nu mai așteptăm nimic, spuse mama. De o săptămînă și mai bine tot așteptăm. Ne-o fi deajuns.

— Și rochia e în așa fel croită că nu se vede că e însărcinată, spuse mama, iar Eva Nada spuse că, oricum, ea rămîne la părerea ei că e mai mare rușinea ca o femeie să aibă copii la vîrsta ei, apoi cu mîna ei mare și neagră, încercă apa din lighean, să vadă dacă era destul de fierbinte.

— E prea fierbinte, doamnă, spuse. Iar spargem paharele și ne ceartă domnu.

Și mama povesti cum soția directorului a servit-o cu dulceață din niște farfurioare albe, din

SORIN TITEL

ȚARA ÎNDEPĂRTATĂ

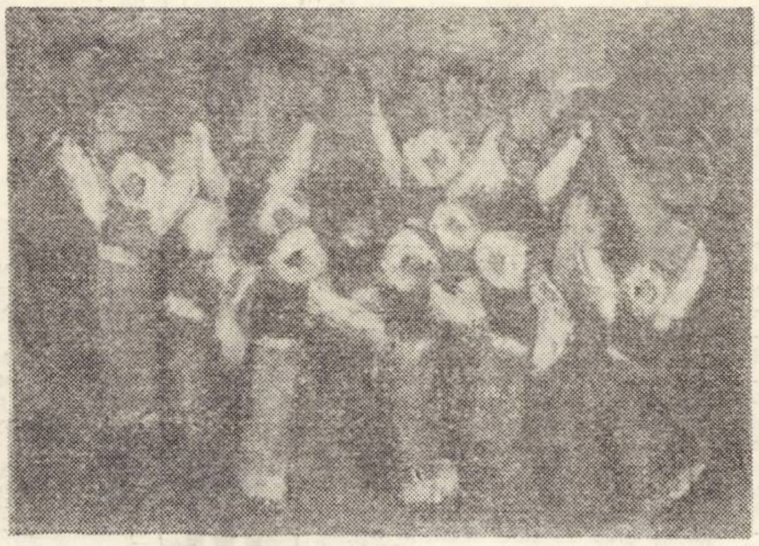

ORAVIȚAN FLORICA : Sărbătoare

— Cred că domnu s-a culcat, că nu-i mai aud, spuse mama descălțîndu-se cu o mînă, iar cu cealaltă ascunzîndu-și un căscat.

— Asta-i sigur, spuse Eva Nada. Că-l știu eu pe domnu, el trebuie, fie ce-o fi, să-și facă porția de somn. Tot mă uit la dumneata, doamnă, ce picior mic poți să ai, așa ceva n-am mai văzut.

Mama zîmbi, auzind-o, amintirii altor complimente pe care le primise probabil în noaptea aceea.

— Și cum o fost, doamnă ? întrebă Eva Nada. Povestiți-mi și mie cum o fost la bal, că nu mai pot de curioasă, să știu cum v-ați distrat.

— Cred că mi s-au umflat picioarele c-am dansat prea mult, spuse mama și căscă din nou.

— Că dumneavoastră sînteți tare pricepută la asta. Nimeni nu vă întrece, spuse cu admirație Eva Nada. V-am văzut eu la nunta lui Serafim, că tot am stat și m-am crucit de unde știți să jucați într-atîtea feluri și așa de frumos. Poate pentru că sînteți așa de ușoară. Omu ușor se mișcă fără greutate, nu un tanc, cum mi-s eu.

— Cred că o apă fierbinte n-ar strica, spuse mama mișcîndu-și în toate părțile degetele de la picioare să și le desmorțească.

— Chiar cum ați spus, doamnă, spuse Eva Nada. O și am pregătită. Am vrut să spăl vasele cu ea, da nu-i nimic, că pentru vase încălzesc eu alta, repede-i caldă.

— Ți-am spus să nu le mai lași nespălate seara, spuse mama cu o voce moale din care lipsea orice umbră de imputare.

— Lăsați că le spăl, spuse repede Eva Nada. Abia ați venit acasă că și începeți, ba că aia nu-i bine, ba că aia, se simți deodată jignită Eva Nada.

Tare mai e bună apa fierbinte, spuse mama și ochii i se închideau de somn. Auzi că

că, am auzit eu că domnii se distrează tare frumos la balurile astea, adăugă ea.

— Ne jucam de-a „baba rădăcină" spuse mama și se roși toată încercînd să smulgă fotografiile, dar Eva Nada nici nu se gîndea să le dea drumu.

— Și cum e jocul ăsta, doamnă ? întrebase ea curioasă peste măsură. Oamenii se distrează și ei cum pot, nu-i nici o rușine în asta, adăugă ea, așa, ca s-o liniștească pe mama.

— Așa e omul la chef, dă în mintea copiilor, se scuză mama la rîndul ei.

— Nu știu cît o fi de copilăros jocu ăsta, așa unu în poala altuia și nici care cu nevasta lui, schimbă Eva Nada deodată tonul, făcînd mare zgomot cu lingurițele pe care le aruncă în apa fierbinte din lighian. Apoi se întoarse la fotografii să le mai privească odată.

— Dintre toate doamnele astea din fotografie, dumneata ești a mai frumoasă, spuse ea. Doamnă, fie-mi iertat că întreb, da în păr ce ai, rogu-te. Că parcă ai legat ceva în păr, dacă văd eu bine ?

— Prostii, spusese mama. Niște șervețele de hîrtie, pe care mi le-am pus așa ca pe niște fundulițe. Ca să mă distrez.

Eva Nada stătea aplecată deasupra lighianului fără să scoată o vorbă. Mama nu-i vedea fața.

— Nu te strîmba atîta, spuse mama. Parcă dumneata n-ai petrecut cît ai fost tînără. Așa-i tinerețea, spuse mama.

— Așa-i, spuse Eva Nada.

— N-ai voie să rîzi cît ține jocul ăsta, spuse mama.

În vreme ce Eva Nada spăla tacîmurile făcînd mult zgomot, aparent neatentă, dar în realitate numai urechi, stau toți în poală unul la celălalt și cineva pune întrebări. Trebuie să ții amîndouă mîinile pe un baston și indiferent ce zice cel cu întrebările, tu trebuie să rămîi serios

O fi adevărat, sau lumea nu are ce face și vorbește ?

— Pînă acum nu se vede, spuse mama. ... E drept că s-a mai îngrășat puțin, dar ce vrei, vîrsta. Are patruzeci și cinci de ani trecuți și, cînd o vezi, zici că abia a împlinit treizeci, așa bine arată. Femeie care a trăit bine, n-a avut necazuri s-o consume.

— Am auzit că așa i-o cerut Hitler să facă un copil și, la ce-i zice Hitler, ăla nu-i neamț care nu ascultă. Nime nu-i iese din vorbă...

— Mi-a admirat rochia, spuse mama cu mîndrie. Mi-a spus că garnitura de dantelă care mi-am pus-o special pentru bal se potrivește foarte bine. Și mi-o zis că are o rochie din dantelă franțuzească, foarte asemănătoare cu dantela de la rochia mea, asta așa, ca să-mi facă plăcere, că ce rochii are ea n-am să ajung eu să port vreodată.

— Umerii se poartă mai drepți, spuse doamna Binder. Trebuie să-i spui croitorului să-ți facă alți umeri, spuse ea încercînd să ridice puțin umerii de la rochia mamei.

— Tot m-am uitat și nu mi-a venit să cred ce păr frumos poate avea la vîrsta ei. Galben ca mierea și nici un fir de păr cărunt, își dădu cu părerea Eva Nada.

— Așa-i părul meu, cum să mi-l oxigenez, spuse cu mîndrie doamna Binder. Cînd eram mult mai tînără, era mult mai deschis, avea color foarte deschis. Așa cum sînt acuma sînt mai frumos adăugă ea și din nou îi zîmbi mamei, așa cum zîmbești unei fetițe căreia i-ai dat o ciocolată și ea îți mulțumește.

— Pare puțin mai împlinită, e adevărat, spuse mama, dar la vîrsta ei e normal să înceapă să se îngrașe. Să arăt eu la anii ei, cum arată ea, aș fi fericită.

— Nu te plîng eu pe dumneatale, spuse Eva Nada. Dumneatale la vîrsta ei o să arăți de

porțelan de Boemia, el mi-a cerut-o, el mi-a cerut să fac un copil, spusese doamna Binder și l-a arătat atunci pe Hitler, că-l avea pe perete, spuse mama și pe bufet avea așa o cutiuță de argint cu o lucrătură foarte fină și cînd a văzut că-mi place, mi-a explicat c-o primise cadou de la Binder, la un Crăciun, înainte de căsătoria lor, cu mulți ani în urmă. Cutiuța aceea avusese un mecanism, acum era stricat, și de cîte ori o deschidea, se cînta începutul unei colinde.

— Crăciunul la noi în familie, spuse doamna Binder. Uite, de cîte ori îmi amintesc, îmi vine lacrimi la mine. Așa ceva minunat și de greu povestit, așa ceva de sentiment !

Dar vitrina Bydermayer pe care o avea doamna Binder nu era un Bydermayer autentic, e o imitație după a dumneatale îi spusese ea mamei (mama cumpărase sufrageria de la niște evrei scăpătați, în aceeași vară) și mama, flatată la culme, se roși toată, vai doamnă, spuse, sînteți foarte amabilă și nemțoaica, umblînd greoaie prin cameră, era în luna șasea, o convinsese că acesta era adevărul adevărat și mama o întrebase dacă vrea să fie băiat sau fată, bineînțeles că băiat, spusese nemțoaica, Germania are nevoie de bărbați curajoși, cu care să cucerească întreg pămîntul, iar tacîmurile erau toate de argint și cu monogramă, povesti mama mai departe, iar Eva Nada încercă din nou apa cu mîna ei uriașă și neagră și spuse :

— Acum e numai bună.

Iar mama spuse :

— Ți-am spus să nu pui atîta sodă !

— Te zgîrcești și dumneata la sodă, spuse Eva Nada. Și după aia s-a stins lumina, era o alarmă aeriană și cît au stat pe întuneric, doamna Binder a început să povestească mamei cît de frumos era Crăciunul la ei

în Germania, ce pom uriaș și cu bomboane foarte multe, cinci șase kilograme de bomboane și cu globuri uriașe și toată familia se aduna în jurul pomului și tata cînta la început el singur O, Tanenbaum, doar spre sfîrșitul cîntecului mama îl secunda cu multă timiditate și că băieții n-au fost în Germania decît cînd au fost mici și acum nu mai țin minte, și că ar vrea să facă o lungă călătorie cu ei prin toată Germania, dar că acum e război și acest lucru nu era posibil și Andrei și-i amintea cum treceau ei prin dreptul gardului de sîrmă pe bicicletele lor trei sferturi, mici Lohengrini, blonzi și cu ochi albaștri, cel mai mic Tuți zîmbind tot timpul și dincolo de gard tufișurile cu smeură, și dincolo de grădină, cisternele mari, vopsite pestriț pentru camuflaj și în timp ce doamna directoare povestea despre frumoasele Crăciunuri din orașul ei natal, din Suabia, avioanele zburau undeva sus, în cerul negru și de nepătruns, le-am făcut anul acesta pantaloni lungi, spuse doamna Binder și acum zgomotul avioanelor aproape că nici nu se mai auzea, Tuți nu vrea să-i poarte, zice că-l împiedică la pedalat, e un copil foarte capricios, probabil l-am răsfățat prea mult de mic, a fost destul de bolnăvicios, am fost din cauza asta foarte blîndă cu el, în schimb, soțul meu e foarte sever cu băieții, pe el îl ascultă, dar nu cred, spusese ea și zîmbi să-l iubească cît iubesc pe mine, dar e vremea, nu-i așa, să fie crescuți într-un spirit cît mai bărbătesc, războiul s-ar putea să mai dureze foarte mult, vor pleca pe front, nu-i așa ?...

— Trebuie sacrificiu, spuse. Trebuie mult sacrificiu, repetă ea mișcîndu-și cu gravitate în toate părțile frumosul ei cap blond.

— Poți să mă bați, doamnă, dar iar am spart un pahar, spuse Eva Nada și rînji cu gura ei mare și știrbă de femeie bătrînă și bună.

— Ai îmbătrînit și te-ai cam ramolit, spuse mama.

— Bată-le Dumnezeu de mîini, spuse Eva Nada.

— Capu e de vină, nu mîinile, spuse mama.

— Ai dreptate, doamnă. Așa o fi. Capu meu prost.

Și în timp ce stăteam de vorbă, băieții intrară în odaie, erau transpirați amîndoi, frumosul lor păr blond era năclăit de sudoare. „Gutentag", spuseră amîndoi, opriți acolo în dreptul ușii și tropăind din picioare, sărutați mîna doamnei și vorbiți românește, le spuse doamna Binder, dar mai întîi spălați pe mîini, Dumnezeule, cum arătați, ar trebui să cert la voi că veniți așa de tîrziu acasă, dacă tata ar ști, dar profitați de bunătatea mea, obligați să mint.

— Mult crește ei, nu-i așa ? întrebă doamna Binder.

— Mamă, strigă Tuți, din baie, mi-a luat prosopul și nu vrea să mi-l dea, spune-i să-mi dea prosopul. Dracu să te ia, veni o înjurătură pe românește din baie. Dumnezeii mătii.

— Copiii astea, din fabrica, tot vorbe urîte învață la ei, spuse doamna Binder

S-au liniștit repede și după un timp mama îi auzi în odaia alăturată exersînd la pian. Cel mare are mult talent, îi explica doamna Binder, cel mic însă e complect afon, toate eforturile lor de a-l face să cînte au fost zadarnice, se pare că are o înclinație deosebită pentru tehnică, anul trecut și-a făcut un aparat de radio cu căști, singur, și la școală notele cele mai bune le are la partea științifică, probabil o să fie inginer la fel ca taică-su și, după moartea lor, Andrei se întrebase, ani la rînd, ce se întîmplase oare cu bicicletele lor trei sferturi, minunatele lor biciclete frumos nichelate, poate că le păstrează pentru cel nou născut pînă o să crească. nu cred, spusese mama, nu cred că pentru copi-

AGREMENT

Există un turism de cîmpie ; trebuie să existe un asemenea turism, pentru timişoreni. Nu cred că oceanul acesta, fără dealuri, fără prea multă varietate în privinţa reliefului, poate fi monoton pentru un om inteligent şi antisedentar. Două rîuri şi pilcuri de pădure, locuri pitoreşti, sălbatice chiar, sînt mai puţin frecventate decît însuşi masivul Retezat. Nu ne putem permite acest lux al plictisului cînd la fiecare pas ţîşnesc fazani, ori ne apar pilcuri de căprioare, aproape domesticite, păscînd lanurile de lucernă printre tractoarele care lucrează, vînat nobil, lăsat în pace, lingînd cortul celor ce, singuratici, preferă liniştea plină de varietate a cîmpiei.

Deocamdată Bazoşu-Nou pare a candida la locul I al agrementului timişorenilor. Pînă la splendidul şi bine gospodăritul parc dendrologic, cu unicatele sale aduse de pe toate continentele, creînd un cadru de mare pitoresc exotic, o şosea bună şi o braserie unde găseşti bere. Localitatea se află la jumătatea distanţei dintre Timiş şi Bega, departe de căi ferate şi şosele zgomotoase. Însă un difuzor rişnit, de la braserie, şi cîntecele chefliilor, neamendate de nimeni, compensează. Aici, la poalele celeilalte păduri, s-ar putea amenaja un camping, bază a unor frumoase drumeţii de o zi spre rîuri, spre păduri. Ar mai trebui curăţită pajiştea şi pusă în lanţuri puzderia de cîini inutili. Şi, neaparat, sistate jocurile cu mingea în interiorul rezervaţiei, care trebuie să rămînă o citadelă a vegetaţiei exotice.

Mulţi lugojeni, azi maturi, plantau acum mai bine de un deceniu, pe cînd umblau în pantaloni scurţi, sute de plopi pe insulele Timişului. Arborii au crescut şi insulele au fost decretate loc de agrement. Nu există copil din oraş care să nu vină aici aproape zilnic. Dar ştiu oare edilii că tot aici începătorii fac îndrăcite curse de motociclete că toate felurile de animale pasc aici, iar hîrtiile şi gunoaiele lăsate de f i e c a r e weekend nu sînt ridicate niciodată. Iarba nu mai apucă să crească mare, plopii sînt şi ei distruşi, rînd pe rînd. Te mai poţi duce la hanul „Ana Lugojana", local cochet, de pădure. Celebru pentru că s-a ridicat clădirea şi nu s-a săpat fîntîna. Negăsindu-se apă, cisternele s-au apucat să facă naveta cîte 9 km, aducînd acest lichid, mai preţios decît berea îmbuteiliată la Lugoj. Te mai poţi duce la cabana „Pescăruş", prea puţin popularizată, de lîngă bălţile fabricii de cărămidă ; construită cu greu, ea rămîne loc de refugiu doar pentru cei dornici să consume băuturi în mijlocul naturii. Dar agrementul propriu-zis ? O natură extrem de darnică i-a dat lugojeanului un peisaj variat, care se cere amenajat. Mai poţi merge apoi la Coştei, braserie şi camping şi nod hidrografic. O reclamă te îmbie să faci plajă acolo, dar dacă ai norocul rarisim să găseşti bere, în schimb, aici, iarba se numeşte „fîn" sau „gazon", în orice caz, nu poate fi folosită la odihnă.

Poţi să pescuieşti pe rîu în jos, sau să te odihneşti pe pietre, ca fachirii. Asaltaţi de condiţii nu prea optime şi de responsabili de tot felul, lugojenii nu au week-end organizat, colectiv. Dacă pleacă fără ţintă, în amonte sau aval pe rîu, ori în pădurile dinspre Făget sau Buziaş, vor fi mai răsplătiţi. Se construieşte mult în acest oraş, dar e cazul să se mai ţină cont şi de clorofilă.

Aşa cum în pădurile Cheveres s-a amenajat pentru pionieri un sat de vacanţă, cu căsuţe, umbrare, bucătărie, pompă de apă, grădină de legume etc., de ce nu şi un mic camping pentru cei mari ? Adevărate deşerturi de nisip a cărat Timişul. O oază de linişte pură şi o debordantă vegetaţie. Vin destui timişoreni pe aici, de ce nu s-ar putea sta şi peste noapte ? E necesară şi o mică braserie şi apă potabilă, să nu fii nevoit să ţii cont de orarul prăvăliilor din localităţile apropiate : Cheveres şi Bozoşu-Vechi. Drumeţii, din acest punct se pot face spre Recaş, Bazoşu-Nou, Albina ori în amonte, pe valea rîului monumental deschisă între diguri.

Să părăsim campingul şi braseria de la şosea, din Şag ; grupul de căsuţe de pe Timiş aparţine unor întreprinderi timişorene, are în faţă o plajă, un grup de sălcii mari. În aprilie, sezonul e ca şi început, terenurile mini de sport sînt utilizate. Contribuţia comerţului de stat aici se reduce la un bufet sumar înzestrat. „Oficial, sezonul se dieschide la începutul lui mai. Atunci deschidem şi bufetul". Ce ne facem, tovarăşe responsabil de braserie, dacă soarele şi turiştii au deschis „neoficial" sezonul ? Cînd ne vom „orienta" şi la faţa locului odată ? Să trecem peste amănuntele nesemnificative şi să observăm acest drum de camioane (printre căsuţe) şi excavatoarele implantate în fosta plajă. Şi dacă n-ar exista cu o sută de metri mai încolo alte sute de locuri, de unde se poate scoate nisipul tot atît de ieftin ! E mai pitoresc însă de aici. Timişorenii vor constata cu stupoare că li s-a „înghiţit" plaja cea mult frecventată, că toată albia rîului prezintă gropi periculoase pentru înot. O vară, la Şag, va fi una înecată în praf şi fum de camioane, zgomot de pompe plasate chiar lîngă tabără, gunoaie pe plajă, neridicate cu anii. Cînd se va găsi un responsabil şi pentru acest cătun turistic, care e o posibilă bază de plecare spre o mare pădure, spre o luncă luxuriant de verde, cu locuri de pescuit şi baie... Dimineaţa, sute de oameni în maşini, pe biciclete şi pe jos, se vor îndrepta spre Şag şi la înapoiere vor pune aceeaşi întrebare.

„Albina", terasa, rămîne un popas pentru cei aflaţi în trafic pe şosea. Căci e preţuită o braserie bună, plus camping, chiar atunci cînd în imediata apropiere nu prea se gîndeşte nimeni să sădească un pom, o floare. Terasa e ca o gară într-un pustiu, jur împrejur, camioanele cară balast, este şi mult praf, gălăgie de cheflii. Se poate însă merge pe rîu, spre Uliuc ori Bazoş. Dar aceeaşi chestiune rămîne în picioare : pînă cînd trebuie să facă natura ceea ce nu face omul ? Un brit mai găseşti, dar un loc amenajat pentru agrement, acesta constînd şi în plajă, sport, plimbări... Omul iubeşte colectivitatea. El se poate retrage şi se distrează şi de unul singur, dar văd că preferă locurile unde se poate simţi bine în colectiv. La „Albina" ar trebui să răsară un mic parc, să nu fii nevoit să alergi cinci kilometri după puţină linişte şi umbră.

Şi la Pădurea Verde se mai pot amenaja terenuri de sport şi locuri de promenadă. Să nu pretind şi o fanfară. Esplanada de pe Beghei şi Muzeul Satului sînt două perle ale oraşului Timişoara. Muzeul însă este muzeu şi pădurea rămîne un loc cu frumuseţi pe care le descoperi întîmplător. De pildă, cine ştie de acel pilc de brazi, ca la munte, aflat undeva, pe drumul marcat ? Cred că l-am putea valorifica într-un fel. Tot mai aşteptăm să reînceapă cursele de agrement ale vaporaşelor pe canalul Bega.

Se vorbeşte, mai nou, despre turismul sătesc ; prin asta trebuind să înţelegem satul ca obiectiv turistic şi nu turismul sătenilor adică satul ca loc de agrement pentru localnici. Unele localităţi sînt grijulii ; un ştrand simpatic există la Giarmata şi unul la Lovrin (în care însă apa se schimbă mult prea rar). Multe localităţi ar putea să se folosească de rîuri sau păduri pentru a-şi amenaja acolo un parc, o plajă. „Sîntem înconjuraţi de teren arabil", îmi spunea cineva la Dumbrăviţa. Dar la o sută de paşi e pădurea. Există acolo un fel de chioşc şi o pescărie, cam inaccesibilă. Nu există un loc unde să faci un foc pentru prăjit slănină, lipsesc alei, bănci, nu lipseşte în schimb gunoiul. Parcul din centru e destul de neîngrijit. Localităţi ca Urseni, Utvin, Sînmihaiul-Român, Bazoşu-Vechi, Remetea Mare sînt favorizate de rîurile cîmpie.; Oamenii nu au amenajat locuri de recreere, totul fiind la discreţia naturii. Ce părculeţ ar iesi la ecluza de la Sînmihai sau lîngă Consiliul Comunal al comunei. E drept că în aval de Timişoara nu se poate nimeni scălda în Bega : apa e tulbure, spuma albă a poluării pluteşte pe şenal. Recaşul şi-a amenajat în centru un mic parc. Baie şi plajă se face „neorganizat", cu toate că s-ar putea amenaja cîte ceva în spatele fabricii de cărămizi, lîngă pepinieră ori în pădurea dinspre Bazoş. La Topolovăt, s-ar putea numi o mică zonă de agrement cea în aval de nodul hidrografic, ori la podul de lemn, dacă s-ar amenaja. Promenadă, plajă, teren de sport, se pot face la Parţa, lîngă rîu. Există atîtea colţuri, uneori nu prea mari, dar în care mîna omului ar putea interveni pentru ca duminicile rurale să nu însemne doar plimbări pe stradă.

Cabana „Căpriorul" (acces prin Nădrag, Gladna sau Luncani, pe Topla), la care se ajunge şi cu I.M.S.-ul, s-a îmbogăţit prin cîteva căsuţe, terenuri de sport în luminiş de brad, o cu greu amenajată pîrtie de ski, după ce s-au tăiat mulţi copaci. Grup electrogen propriu. La mansardă, din păcate, tot neîncălzit. Reale delectări culinare, datorate simţului gospodăresc al unei familii cabaniere profesioniste. Drum de trei ore pînă la piscul Padeş, care nu ştiu cum de n-are şi el cabană.

În drum spre Padeş, trecînd prin Tomeşti, un popas obligatoriu la Valea lui Liman, sediu al festivalurilor folclorice, unde va exista un complex cabanier. În această zonă se pot amenaja locuri de agrement la Făget, pe dealuri, la Curtea, în preajma izvoarelor de apă termală, apoi la Luncani, centru forestier şi zonă submontană de mare pitoresc, rîu cu păstrăvi şi crescătorie de peşti, bază de plecare spre Ruşchiţa, Voislova.

Poate că nu cunoaştem prea bine aceste locuri, poate nu-i atragem pe turişti. Umblăm cu zecile, buimaci să găsim o informaţie ; cu ce se ajunge la Bazoş, cu ce ne întoarcem de la „Albina", ce găseşti acolo de mîncare ? Micul turism săptămînal poate fi la fel de rentabil ca şi acela beneficiind de mari panouri de reclamă. Trebuie să avem mai multe hărţi cuprinzînd amănuntele frumuseţii cîmpiei, indicatoare.

LUCIAN BURERIU

Ţara îndepărtată

(Urmare din pag. a IX-a)

lul ăsta al ei să mai păstreze ceva, s-a întîmplat ceva cu ea după moartea băeţilor, nici să se uite nu vrea la copilul ăsta nou născut al ei, îl creşte Freulein, nemţoaica aia a lor, îl alăptează artificial, dacă n-ar fi probabil femeia aia, ar muri săracul copil.

— Te rog, dumnezeule, încetează, nu-i o oră potrivită de cîntat la pian. Ţi-am spus să exersezi dimineaţa, nu seara, mai ales cînd avem şi oaspeţi. Mă doare capul, încetează odată.

— Ceva i s-o stricat la cap, ascultaţi-mă pe mine, doamnă, spuse Eva Nada.

— Paharele alea numai şterse ca lumea nu sînt, spuse mama.

— Ba că şi dumneatale nimica nu-ţi place, pe sufletul meu. Prea eşti pretenţioasă. Prea strîmbi tot timpul din nas. Cine poate să-ţi facă dumneatale pe voie !

— Am să-ţi tai limba dacă mai vorbeşti aşa urît cu mine, spuse mama.

— Şi dumneatale prea mă dăscăleşti. Că dacă nu s-o prins pînă acum nimic de mine, nici de-acum nu se mai prinde.

— Iar nu te-ai şters pe picioare, cînd ai venit de afară, spuse mama. Acu fă bine şi ia cîrpa şi şterge.

— Ba că n-am făcut eu, spuse Eva Nada. Să nu mă mai mişc de aici dacă alea-s urmele mele.

— Mamă, veni din nou din odaia cealaltă glasul înfundat al fratelui mai mare. Tuţi s-o aşezat cu fundu pe pian. Îl bat măr dacă nu se ridică. O să strice pianu. Şi în sfîrşit mama se pregăti de plecare, conversaţia continuă totuşi un timp în picioare, pentru ca în sfîrşit cele două femei ajunseră să discute o problemă deopotrivă de interesantă pentru amîndouă, mama îşi luase o nouă stofă pentru taior, celofibră nemţească foarte bună, m-a certat soţul meu c-am dat banii pe stofă, că nu prea avem, da cînd am văzut-o, n-am putut să mă abţin, spuse mama, da e foarte ieftină şi e genul de celofibră care se poartă acum cel mai mult, nu mergi toată ziua la oraş ca să prinzi o ocazie ca asta, da, nu-i un croitor prost, unu Diner, stă pe strada Lugojului, la numărul patru sau cinci, nu-şi mai aducea aminte bine, o căsuţă galbenă, cu trei ferestre la stradă şi cu o grădiniţă de flori în faţă, primeşte într-adevăr reviste din Germania, ultimele modele. „Nu mă pot împăca, doamnă Binder, cu moda asta nouă, e atît de caraghioasă, spuse mama. Eu sînt şi foarte mică de statură, spuse ea şi nu ştiu dacă umerii ăştia imenşi care se poartă acum mă avantajează". După părerea doamnei Binder, însă, ei îi stăteau foarte bine umerii aceia, o mai ridicau puţin. „O femeie cu un aşa siluet, spuse, poate purta orice". „M-am îngrăşat două kilograme, în ultima vreme", spuse mama arătînd o mină panicată. Şi cu umerii aştia aşa drepţi parcă era cocoşată, mîine se va duce la proba doua, îl va convinge totuşi pe croitor să-l facă modelul puţin mai clasic, dacă e posibil, bineînţeles, dacă îl va putea convinge pentru că e un croitor care face totul cam cum vrea el, nu prea te ascultă („Uitaţi-vă în jurnal, doamnă, va spune a doua zi croitorul. Uitaţi-vă ce umeri se poartă. Eu nu fac decît ce văd în jurnal"). „In definitiv soţul meu — îi spuse ea nemţoaicei alunecîndu-şi mîna pe clanţa rece a uşii, nu are de ce să se supere. Inchipuiţi-vă că anul trecut, de Paşti, mi-a ars cu ţigara taiorul pe care mi-l făcusem în mod special de sărbători. („Numai să nu iasă prea exagerat, totuşi, îi va spune a doua zi mama croitorului. Şi aşa am avut destule discuţii cu soţul meu. Pînă la urmă o să mă dea afară cu taior cu tot"). Iar doamna Binder remarcase şi ea că e bine ca să fie omul foarte atent cu celofibra asta, pentru că e teribil de inflamabilă, se aprinde repede, a auzit că, la un bal la Timişoara, o femeie a ars cu rochie cu tot, de la o ţigară, apoi tot doamna director îi spuse că va trebui şi ea să-şi caute un alt croitor, pentru că ea avea un croitor de zece ani de zile, un foarte bun executant, e adevărat nu cu prea multă imaginaţie, dar, dacă îi spuneai un lucru, ţi-l executa exact cum i-l spuneai, avea o mînă ca de chirurg, numai că a plecat cu întreaga familie în Germania, avea un frate acolo care a ajuns foarte mare în partidul nazist şi l-a chemat la München să deschidă o mare casă de mode acolo, are şi două fete care vor deschide şi ele un magazin de modă feminină. („O idee poate mai scurt" îi va spune, a doua zi, mama croitorului. „Aveţi dreptate, doamnă, cînd aveţi dreptate, eu execut, nu mă opun" şi Andrei va fi uimit cum poate croitorul să vorbească, în timp ce are gura plină cu ace cu gămălie). Îi va fi greu, bineînţeles, să se obişnuiască repede cu altul, un croitor bun cunoaşte cu timpul defectele şi calităţile fiecărui corp, pe primele ştie să le ascundă, pe celelalte, să le scoată în evidenţă, e adevărat că, de cînd e însărcinată, nu şi-a mai făcut nici o rochie, normal, în afara celei cu care era îmbrăcată, dar, după ce va naşte, va trebui să-şi transforme o mulţime de rochii care acum nu se mai poartă, să-şi facă desigur şi altele noi. „Ce să fac, spuse ea, eu foarte nebun după rochie. Multe, multe", spuse ea mişcîndu-şi în toate părţile mîinile ei grăsuţe şi cu pistrui.

---

*)Fragment din romanul cu acelaşi titlu.

„Plastică și contemporaneitate"

I. Numiți trăsăturile care definesc originalitatea artiștilor plastici lugojeni, luați în parte și global.

II. Sint probleme deosebite, probleme unice, probleme specifice care privesc viața și creația artiștilor lugojeni față de, să zicem, a artiștilor timișoreni ?

III. Credeți că ați îmbogățit, în acești ani, plastica bănățeană și românească printr-o viziune personală și prin lucrări necesare gustului public elevat ?

SILVIU ORĂVIȚAN-CREȚU

I.

Este foarte greu, acum și aici, să răspund la intrebarea aceasta. Din perspectiva istoriei sale, măsurată în mulți ani, arta plastică lugojeană își făurește orizontul contemporan în mod unitar și absolut distinct. Contemporaneitatea artei plastice lugojene este una din condițiile sale fundamentale. Recunoaștem în ea, înainte de toate, un semn de vitalitate și tinerețe primenitoare, muncă individuală și angajament total, nevoia sinceră de a comunica. Poate și o anumită sensibilitate proprie, o anumită poezie transfigurată din iubirea naturii. În tot cazul, un senzorial în mai multă măsură decit imaginativ, preponderent fiind, mi se pare elementul liric.

II

A spune fără inconjur ce gindești poate fi o treabă cu folos, atunci cind o faci intr-adins sau cind, fiind un lucru neobișnuit, trebuie să ți se dea crezare : implicarea mai directă in viața socială, intervenția artistului în spațiul urban, probleme legate de comunicare. Am mai spus și o mai spunem : există în atelierele artistului un potențial de lucru care-și așteaptă o amplă și rațională utilizare socială. Este cu totul insuficient să luăm cunoștiință de prezența latentă a creativității, locul celor mai definitorii lucrări este pentru anii noștri forul public, in cadrul instituționalizării relațiilor artă-public în marile spații ale orașului nostru. Dar intervenția noastră in spațiul urban și de estetizarea mediului muncii, problema inființării unei galerii, a unei secții de artă plastică in cadrul Muzeului municipal, unde un valoros patrimoniu artistic zace in depozite, eșuează regretabil din vicii administrative.

Nu meșteșugul unei materializări, ci conceperea unei rețele ce se naște din creativitate, propria noastră indentitate, ne dă dreptul și ne obligă să cerem orașului in care trăim credit moral și material Să deplasăm discuțiile in altă zonă de preocupare. Iată de exemplu problema metodei și limbajului critic de aici din Banat. Considerind in ansamblu stadiul de dezvoltare al artelor plastice și prin comparație critica de artă plastică timișoreană, nivelul ei a rămas in urmă, complăcindu-se in mare parte in judecăți de suprafață, impresioniste, care, așa cum este de așteptat, nu sint in măsură să releve substanța reală și complex problematică a creației artistice din Timișoara sau Lugoj. Dorim ca actul critic să depășească ingustimea gestului reflex, amabil, înregistrarea de serviciu. Desigur, nu sint in interesul nimănui cronicile care se descalifică singure, ignorind atributele cele mai elementare ale profesiei și exigenței. Ar trebui ca oamenii de talent și bine informați în critică din Timișoara să fie incurajați să scrie mai mult, să fie in miilocul evenimentului.

Acestea sint problemele noastre izvorite de aici, pe care noi le cunoaștem. Nu cunosc bine condițiile artiștilor timișoreni, dar înțeleg aluzia intrebării și spun : noi sintem alături de artiștii timișoreni și le mulțumim pentru atenția cu care ne înconjoară la tot pasul.

Desigur, problemele discutate aici pot fi obiect de investigare și dezbatere, discuția fiind deschisă. Cred, însă, in realizarea lor prin conjugarea eforturilor tuturor factorilor responsabili.

III.

De fapt, cea dintii condiție pentru a putea dărui la momentul potrivit este a-ți păstra o inaltă prețuire ție insuți. Fiecare din noi credem in ceea ce facem, judecata de valoare o vor face alții sau acei care vor veni după noi. Sint prea aproape și prea in mijlocul evenimentelor să-mi dau seama de volumul contribuției noastre și ce ar putea ea să direcționeze ulterior. Cred însă că lucrurile realizate și, mai important, cele ce se vor realiza de azi inainte, vor imbogăți, vor intregi peisajul artelor plastice.

CONSTANTIN ONAE

I

Există in orașul nostru ,asemenea tradiției muzical-corale, o tradiție veche și în arta plastică. Au fost intotdeauna pictori, sculptori care, prin originalitatea lor, au participat activ la diferite manifestări de artă plastică. Exemplu : C. Daniel, St. Szöny, A. Ciupe, Dublea, Covaci, Simu. Mai există apoi un număr foarte mare de artiști plastici amatori care contribuie și el la manifestările artistice ale orașului.

In Lugojul de oazi există un cenaclu U.A.P., inființat in urmă cu cițiva ani. Membrii acestui cenaclu, sint artiști care, prin creația și vizunea lor, manifestă un vădit talent. Luați, fiecare în parte, ei au personalitate și originalitate în creațiile lor.

Grupul celor trei : Silviu Oravițan-Crețu, Tudor Tudan, Vladimir Streletz – pictori înzestrați care abordează modalități diverse de expresie in arta modernă, cu calități prețioase coloristice.

Florica Oravițan tinde în lucrările sale spre o pictură inspirată din folclorul rominesc și în special bănățean.

Lazăr Nicolaie este un pictor al peisajului, iar în ceea ce mă privește pe mine, mă preocupă omul, ideea muncii.

II.

După cum se știe, orașul nostru are mari perspective de dezvoltare. Se construiește foarte mult. Există acum un teatru modernizat, se ridică un nou edificiu cultural cu o impunătoare sală de spectacole, etc.

Înființarea cenaclului U.A.P. este intr-un fel o mindrie pentru noi, avind în vedere că județul nostru este singurul din toată țara cu două nuclee de U.A.P. – filiala din Timișoara și – Cenaclul de la Lugoj. Cred că o problemă deosebită, în ceea ce privește viața și creația artiștilor plastici lugojeni, ar fi in primul rind inființarea galeriei de artă – unde s-ar putea deschide expoziții permanente, cu lucrările artiștilor din diferite orașe din țară, gustul publicului in ceea ce privește arta plastică de diferite genuri. O altă problemă este asigurarea condițiilor de creație, mă refer la ateliere, care, față de cele timișorene, la noi incă nu este rezolvată pentru toți artiștii.

III.

Cred că, în acești ani, prin prezența noastră la toate manifestările artistice ca: Saloanele de artă – expoziții artistice ca: fabrici, expoziții in orașele : Timișoara, Lugoj, Reșița, Caransebeș, București, schimb de experiență în Polonia, plastica bănățeană și românească a avut numai de ciștigat.

FLORICA ORĂVIȚAN

I.

Ca orice artă, pictura necesită perseverență – încercări, experiențe, reluări, adîncirea unor drumuri bătute chiar de pașii artistului, confruntări cu publicul. Pictorii cenaclului lugojean sint conștienți de aceste toate. Cenaclul se definește printr-o activitate mai mult decit intensă și o dorință de mai bine.

II.

Probleme avem destule, printre ele este și aceea că noi nu avem o galerie care ar folosi in primul rind oamenilor muncii, pentru a-și face o educație estetică.

III.

Dacă cred că am îmbogățit în acești ani plastica bănățeană ? Eu, fac o pictură tradițională, românească, sint permanent in căutare de noi forme de configurare, o pictură făcută cu simțul responsabilității, cu intuiția permanentului.

TUDOR TUDAN

I., II., III.

Uneori, cind mă simt departe de marile centre ale artei, gîndul la Cézanne îmi face bine. Acest loc îmi oferă cu prisosință liniștea. Aici, pictura mea se poate naște bine, liberă, cu asemenea putere incit să mulțumească. Dar aceasta nu este mereu destul. Sînt condiții exterioare, fără de care pictura nu poate trăi.

Săli de expoziții, un public larg, o primenire prin schimburi in țară și peste hotare, o solicitare adecvată din partea celorlalți, toate îmi lipsesc. Cred că acei care lucrează alături de mine pot spune la fel. Fără acestea, un loc nu există ca și centru al artei. El nu poate fi pomenit și judecat astfel.

VLADIMIR STRELETZ

I.

Un răspuns la această intrebare imi pare destul de greu de formulat, dată fiind complexitatea problemelor, a punctelor de vedere din care ar trebui privită mișcarea plastică din Banat și contribuția, integrarea, in aceasta a creației pictorilor lugojeni.

Îmi este greu să suplinesc rolul pe care cronicarii cu studii de specialitate ar trebui să-l aibe în lămurirea și popularizarea creației artiștilor plastici din vestul țării. Probleme legate de limbaj și structură, de spațiu pictural, ca univers specific al fiecărui creator, de nivelul calitativ al experienței afective, in reflectarea mediului, societății, a culturii artistice etc., sint numai citeva din subiectele de a căror lămurire ar beneficia nu numai artiștii plastici dar și publicul iubitor de artă, iar intrebarea nu și-ar fi avut rostul.

II.

Viața și activitatea artiștilor plastici lugojeni se desfășoară într-un municipiu de gradul 2 sau 3, cu toate problemele legate de viața acestuia.

Dacă n-ar exista voința artiștilor plastici lugojeni, de a se manifesta în „liga intiia", pe plan republican și internațional, creația lor nu s-ar ridica la nivelul exigențelor actuale, rămînînd la faza amatorismului duminical sau cel mult al artizanatului.

III.

Cred.

Remember

Acasă la Hemingway

Sintem la Havana, in primele noastre „zile cubaneze", zile în care ne adaptăm, intr-o prelungită relaxare, capriciilor fusului orar. „Tropicalizarea" noastră se înfăptuiește cu dificultăți, motiv să ne amintim cum il speriasem, în drum spre Otopeni, pe confratele și prietenul Mircea Radu Iacoban care, răzlețit cu alte treburi prin București, scăpase ședințele obligatorii de la imaginarul Institut de tropicalizare.

După vizitele protocolare din acele zile, aflăm că vom merge la Casa lui Hemingway. Sintem, firește, emoționați și nerăbdători Traversăm capitala cubaneză, trecem de periferii și iată-ne in satul San Francisco de Paulo. Mașina virează la stinga, urcăm o colină și pătrundem pe aleea acelui domeniu al marelui scriitor, cunoscut sub numele de ferma „La Vigia". Sintem intr-un adevărat rai al vegetației tropicale și privim fascinați coloanele monumentale ale palmierilor regali, baudelairienii tamarini, tuburile de fagot ale bambusului. Privim fascinați acest vis floral : orhidee, iasmin, ilangilang, ibiscus, apoi cocotieri, palma areca, ipomeea, tufe de drago, bugambilla și omniprezentele funii de malanquita, **un fel de iederă atimind prin copaci. Multe din aceste esențe de arbori sint aduse de Hemingway din Africa, din însulele ale Pacificului, sau din Mexic, reconstituind ceva din farmecul și aventura nenumăratelor lui călătorii cinegetice.**

Iar la capătul aleii – Casa memorială Hemingway, albă, cu coloane sprjinind intrarea spre care duc trepte de marmură. Pe terasa largă, fotolii de pai și balansoare, intr-o atmosferă de vacanță. Ușile și ferestrele sint deschise, ceea ce sporește impresia că stăpinul vilei e așteptat să se-ntoarcă dintr-o clipă în alta.

Hemingway a venit aici pentru prima oară in 1939, pe cind apărea romanul A avea și a nu avea, **și-a hotărît să cumpere casa, care aparținea unor francezi. S-a stabilit aici, unde a rămas pină in 1960, venind în fiecare an, pentru 4-5 luni, vara, cind lucra. În restul timpului, ne spune insoțitorul nostru, poetul Luis Marée, Hemingwai călătorea.**

Privim interioarele prin ferestrele larg deschise, ocolind intreaga clădire. Marele scriitor și-a desenat singur mobila, în stil castillian Iată masa de lucru, frapiera, etajera cu băuturile preferate, tablouri (între ele o reproducere după Goya, din Prado), imense afișe intens colorate, anunțind celebre corride, iată mașina de scris, discoteca, rastelul cu arme, bocanci din campaniile vinătorești, trofee (un bufallo, o gazelă, o antilopă etc.), fotografiile fiilor săi (unul șef de rezervație în Tanzania, altul inginer in Argentina, celălalt – medic in Mexic), cartușiere, ochelari, lupe, cuțite de vinătoare, blănuri de lei sau leoparzi, hărți, multe etajere cu cărți.

În biblioteca lui Hemingway se pot distinge preferințele sale : Mark Twain, Balzac, apoi Steinbeck, Dos Pasos, Fitzgerald, Caldwel, Faulkner. Intre volumele așezate in rafturi se află și culegerea de nuvele Storm **(Furtuna) a scriitorului de origine română Peter Neagoe, cu următoarea dedicație : „To Ernest Hemingway – the intransigent artist – April 1932".**

Sufrageria este de o mare simplitate. La masă – intotdeauna trei tacimuri. Cel de-al treilea, pentru oaspetele neanunțat.

Ultima soție a lui Hemingway, Mary Wels, a construit lingă vilă, un turn cu trei nivele, sperind să-l imbie mai mult la scris pe impătimitul călător. Dar Hemingway n-a scris aici nici un rînd. Turnul e o superbă colecție de săbii, sulițe, arme de vînătoare, undițe etc. Apoi o imensă fotografie a scriitorului, lingă marlinul devorat de rechini, din Bătrînul și marea. **La ultimul cat, în cabinetul de lucru – un set de șapte fotografii ale actriței Ingrid Bergman și o splendidă trusă de scris, primită cadou din țara bascilor**

Hemingway a stat aici, la Finca Vigia, pină in 1960. Trecem pe alei evocindu-l pe Papa. Printre tulpinele de bambus, se vele piscina albastră, iar mai incolo, in umbra tamarinilor, mormintele pisicilor sale, cu plăcuțe de lemn amintindu-le numele.

La un an după moartea scriitorului, soția sa Mary s-a intors aici și-a dăruit casa, cu tot ce era în ea, statului cubanez, gest care prelungea marea dragoste a lui Hemingway pentru acești oameni și pentru acest pămint unde și-a petrecut a mare parte a zbuciumatei sale vieții.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Pantheon dac

Poetul dac Cotys

În timpul exilului său la Tomis, Ovidiu realizează o operă din care fac parte şi poeziile grupate sub titlul **Scrisori din Pont.** Una din aceste scrisori în versuri este adresată regelui şi poetului dac Cotys, fiu al regelui dac Rhoemetalces.

Iată cîteva din versurile în chestiune [1]:

„Urmaş de viţă regească, a cărei origine nobilă / merge pînă la numele lui Eumolp, Cotys. / În acest ţinut Orfeu nu mai este singurul poet".

Deci, „în acest ţinut" – care, în viziunea geografică a universului poetic al lui Ovidiu, se întindea de la Tomis pînă în sudul munţilor Rhodope şi Marea Egee, – pe lîngă Orfeu mai este şi Cotys. Aşadar o mare autoritate în poezie, un uriaş al culturii Romei şi lumii, Ovidiu, elogiază la modul, putem zice cocolsal, ridicînd deasupra sa însuşi, ba şi deasupra lui Orfeu, pe poetul dac Cotys. Poetul contemporan Antipater din Tesalonic, care cunoaşte opera lui Cotys, îl pune pe poetul dac alături de divinităţile Olimpului ! [2])

E drept că noi nu cunoaştem direct opera lui Cotys, act de cultură pre-romană a poporului nostru, Dacia devenind provincie romană abia după un secol de la aceste întîmplări. Dealtminteri ceilalţi neolatini nu cunosc nici cît noi despre opera scrisă a înaintaşilor lor pre-romani. Ajungă-ne, atunci, cel puţin deocamdată, mărturia unui Ovidiu, cu care alţii, dacă ar avea-o, poate că s-ar mîndri. Considerăm, valoroasă mărturia lui Ovidiu pentru că din ea reiese, ca o certitudine, că poetul dac Cotys era, în timpul acela, cel mai important iniţiat al **misterelor de la Eleusis,** despre care Pindar, Eschil, Sofocle, ei înşişi iniţiaţi, vorbesc cu un respect plin de entuziasm [3]). Dar nu numai ei, căci, sub ocupaţia romană a Greciei, prestigiul **misterelor** atingînd apogeul său, în rîndul iniţiaţilor găsim pe Cicero, de asemeni pe împăratul – filozof Marc-Aureliu, precum şi alte figuri de aceeaşi mărime.

Ovidiu avea în faţa sa **principala figură, din acel timp, a misterelor de la Eleusis,** privilegiul acesta aparţinînd încă în mod cert eumolpilor, de vreme ce un tratat de pace dintre Eleusis şi Atena li-l asigurase, iar dominaţia romană li-l recunoscuse în continuare. De la Eumolp şi Cotys nu ne-a rămas decît mărturia lui Ovidiu.

La data cînd era împărat August, iar Ovidiu se găsea exilat de dînsul la Tomis, prietenul amîndurora, poetul Horaţiu (cam cu un secol înaintea războaielor dintre Traian şi Decebal), caracteriza raporturile daco-romane dintre August şi Cotys, în sensul că, **„puţin a lipsit ca Roma, sfîşiată de lupte interne, să fie nimicită de către daci"** [4]).

În adevăr „imperiul getic al lui Burebista [5]) se întindea de la Dunărea de Sus şi Adriatică pînă la Golful Burgas", scrie V. Pârvan, adăugînd că „geţii din Bulgaria şi Dobrogea nu sînt decît o mică parte din marele neam getic, care se întindea pînă la Oder, Vistula şi Cherson". Acelaşi autor arată că „expansiunea getică din masivul carpatic spre Marea Neagră şi Marea Egee, i-a minat pe geţi pînă în Macedonia, în Rhodope ori în Asia Mică". La rîndul său, Emil Condurachi precizează că „unele enclave tracogetice au putut fi constatate şi în regiunea Mării de Azov şi a Bosforului Cimerian. [6])

Pentru normalizarea raporturilor daco-romane – cu implicaţii valabile pentru echilibrul întregului imperiu al Romei, – se recurge la iniţiativa unei alianţe daco-romane, bazată pe o căsătorie a Iuliei, fiica lui August, cu Cotys, a cărui fiică urma să se căsătorească cu August.

Cele două căsătorii nu vor avea încă loc. Motive de renunţare aveau ambele părţi. Roma nu mai era nici „regală", nici „republicană", ci trumvirat consular, în perspectivă de a deveni monarhie deghizată sub denumirea de „principat", în frunte cu Octavian August. Va stîrni panică în imperiu pe această chestiune Marc Antoniu. fost colaborator prim al lui Cezar, iar acum colaborator prim al lui Octavian August. El are nevoie, din punct de vedere tactic. de această panică, pentru că vrea ca fiica împăratului să-i fie soţie fiului său (pe nume tot Antoniu) iar nu lui Cotys. [7])

În asemenea situaţie, oferta de căsătorie pare să fi venit din partea lui August, spre a şi-l face aliat pe Cotys, care considera mai favorabil poporului dac politica lui Antoniu. Aşa au văzut lucrurile **„dacii lui Cotys, din munţii banato-olteni"** [8]), căci, scrie V. Pârvan : „Cu un spirit politic foarte realist şi practic, geţii vor fi în luptele civile din Roma de partea celor care apără autonomiile locale orientale. Pompeius întîi, Antonius pe urmă şi hotărît, duşmani imperialiştilor desnaţionalizatori, Cezar întîi, Oct. August, pe urmă". [9])

Ovidiu fusese exilat ca unul acuzat că, prin scrierile sale **(Arta iubirii)** „corupe" tineretul, din rîndurile căruia făcea parte şi fiica Iulia, a împăratului. Ai zice că, pe ocolite, poetul Horaţiu, prieten al împăratului, îl face atent pe acesta printr-o odă a sa, să nu se legene în iluzii matrimoniale absurde, ci să ţină seamă că el, poetul, mereu este întrebat de către cetăţenii romani, îngrijoraţi din cauza dacilor, ce mai ştie despre mişcările acestora [10]), – ca unul apropiat lui August. Deci pare a-i sugera să aleagă altă cale, de exemplu lupta, o căsătorie fiind cu neputinţă de realizat cu un Cotys din pricină că în Dacia tineretul nu e „corupt", nici de poeţi, şi nici de nimeni altul, şi cu totul altfel se întemeiază acolo o familie decît la Roma.

LIVIU JURCHESCU

1) Izv. priv. ist. Rom. Ed. Acad. Buc. 1964.
2) **Pârvan V., :** Apropos du „basilé" Cotys, în **Dacia, I,** 1929 ; **Drimba O :** Ovidiu, poetul Romei şi al Tomisului, Ed. Tin. 1960, p. 298.
3) La gr. Encycl. Ed. Lamirault, Paris, 1886–1903.
4) **Horaţiu :** „Paene occupatum sediitionibus delevit urben Dacus", Ode III, 6. 13–16.
5) **Pârvan V., :** Getica. O protoistorie a Daciei, Ed. Cult. Naţ. Buc. 1926.
6) **Condurachi, Em :** Miraculoasa lume a tracilor, Mag. ist. aug./1972.
7) **Plutarch :** Antonius.
8) **Pârvan, V. :** op. cit. p. 96.
9) Idem, p. 72.
10) **Horaţiu : Satirae,** II. 6.

Interviul nostru

„Limba, pe scenă, o poţi face să sune ca o simfonie"

Discuţia ne poartă spre problemele sentimentului şi ale raţiunii. Şi nu în mod gratuit, căci actorul VLADIMIR JURĂSCU declară :

– Sînt un afectiv, pledez pentru sentiment. Teatrul care uzează de efectul distanţării mi-este departe.

– N-avem şanse să vă vedem „într-un Brecht"...

– Sau Frisch, Ionescu... În schimb, în Shakespeare, Camil Petrescu. Cred că dramaturgia română este încărcată de afecitvitate. Sîntem un popor-poet cu o anumită sensibilitate şi de aici o anumită afinitate. Mulţi actori resping modalitatea afectivă a interpretării crezînd că procedînd invers vor fi moderni aprioric. Marieta Sadova îmi spunea : „Tu te poţi emoţiona imediat". Şi asta mi se întîmplă oricînd, la modul spontan, pe scenă...

– De aici, afinitatea pentru poezie, căci vă găsim recitînd pretutindeni. Prefer lirismul interiorizat ?

– Prefer interpretarea dramatică, tensională. Nu visez un Romeo, ci un Othello un rege Lear.

– Să facem un calambur: nu şoaptă ci „delir". Iubiţi declamaţia, gesturile largi, de ce nu stilul retoric. Mergînd pe linia propriului temperament, un actor nu devine monocord ?

– Cultura poate înrîuri caracterul, îl poate determina să fie maleabil în faţa unor cerinţe diverse. Şi cu adevărat poţi arăta acest lucru în rolurile de „compoziţie" care sînt şi cele mai grele. Ar fi facil să „te joci mereu pe tine", să te repeţi. Un Laurence Olivier nu face artă niciodată.

– Cînd devine un actor cu adevărat ceea ce trebuie să fie ?

– La frageda vîrstă de 40 de ani. cînd se poate

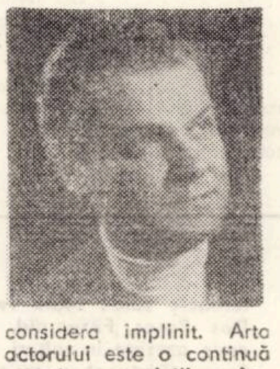

considera împlinit. Arta actorului este o continuă cercetare a vieţii, o împletire cu cotidianul, un studiu asupra manifestărilor omului în toate ipostazele lui.

– Vorbind de ipostaze, în ce măsură vă ajută aceea de crainic la radio ?

– Microfonul sesizează defectele mai mult decît orice. Mi-a fost dascăl de dicţiune chiar. G. Sperantia. Sînt adeptul vorbirii frumoase, spre deosebire de cei ce practică deliberat stîlcirea sunetelor ; falsă modernitate. Avem o limbă frumoasă, muzicală, pe scenă o poţi face să sune ca o simfonie. Sigur, una e teatrul sfătuitor, de paradă ; alta teatrul „penetrant", vorbit clar. E necesară, deci, o ţinută ireproşabilă, se poate vorbi de o „toaletă spirituală" care trebuie să fie perfectă la intrarea în scenă. Căci fiece spectacol e o competiţie şi o premieră. Iar noi, românii sîntem competitivi în multe, peste hotare, cum sîntem şi în domeniul teatrului. Teatrul nostru „bate" peste tot.

– Aşadar, avem îndatoriri faţă de o tradiţie. Revenind la ceea ce consideraţi a reprezenta o permanenţă....

– Adică sentimentul, emoţia.

– Există însă evoluţii şi în conceptul şi gusturile spectatorului. Se pot admite perfecţionări...

– Conceptul, gustul, iată nişte derivaţi. Cei ce refuză azi sentimentul îl acceptă secret. Căci e vorba de o permanenţă umană. Marea artă poate fi şi modernă, cu condiţia să nu aibă datele experimentului.

– Care este citatul Dvs. preferat ?

– „Vreau ca meritul să fie merit, răspunderea răspundere şi răsplata răsplată". Camil Petrescu.

– Aţi trecut prin mai multe teatre...

– Naţionale, da : Craiova, Iaşi, Cluj, Timişoara.

– Şi care este „răsplata" în ceea ce priveşte publicul timişorean ?

– Avem un public avizat, format într-o veche tradiţie. Probabil însă că ne-a cam uitat. Din vina noastră sau a televiziunii.

– Nu scrieţi cumva teatru, pentru a vă înrola în dramaturgia timişoreană ?...

– N-am încercat. Şi tot n-aş putea face nimic, pentru că deocamdată această dramaturgie e încă în faşă.

LUCIAN BURERIU

Săptămîna muzicală

La răstimpuri, schimburile artistice ale operei timişorene depăşesc cadrul strîmt solistic, angrenînd întregul aparat interpretativ. Recenta vizită a Operei din Novi Sad (Iugoslavia) se înscrie pe această traiectorie, oaspeţii sîrbi prezentîndu-ne două spectacole, bănuim reprezentative pentru nivelul lor, de operă şi de balet.

Madame Butterfly de Puccini s-a înscris ca un spectacol care cîştigă în aprecieri cînd este judecat pe ansamblu şi mai puţin atunci cînd operăm detalieri, relevînd ceea ce se numeşte personalitate regizorală. Şochează de la început austeritatea elementului de decor, limitat doar la panouri uşoare, semitransparente, absenţa acelor „corole parfumate" care trebuie să inunde cu beţia lor de arome cadrul uneia dintre cele mai frumoase scene de dragoste din literatura genului. Regizorul a mers în schimb pe efectul unor simboluri, de care nu putem face abstracţie. Este vorba despre acele măşti, ce patronează cu nibmul lor o anume logică, un anume zodiac, concretizînd discret dar insidios fatumul inexorabil, aflat la graniţă cu solarul descătuşatelor expansiuni lirice. Apoi subtilul manevrelor de panouri, operînd deschideri de orizont adiacente celor vehiculate de protagonişti şi nicidecum pe ultimul loc, ponderea fundalului în iluminarea unor idei cardinale ale viziunii conceptuale. Admirabil ne-a apărut astfel, rezolvarea finalului I şi III. Întregul duet din primul act impresionează prin gradaţia nuanţelor, prin nota de intimitate şi comuniune crescîndă. Imaginea statuară a celor două trupuri, înlănţuite, pe acel orizont colorat în tonuri de pastel, a vizualizat excepţional motivaţia pentru ceea ce va urma. Sfîrşitul eroinei, imaginat ca o reîntoarcere în lumea zeităţilor străbune – aidoma unei Ondine – suprem sacrificiu, în numele unei iubiri sublime, devine mai dureros, mai intens. Frumoasă, poate mai pasională decît ne-am obişnuit a-l concepe pe „Micuţul fluturaş", soprana Vera Kovac Vitkai a făcut o creaţie convingătoare, acoperită şi vocal, cu unele rezerve pentru acut. Factura vocii sale, metalică, s-a asortat mai puţin cu timbrul moale al tenorului Sime Mardesic. Acest lucru doar muzical, căci scenic cei doi interpreţi par a fi făcuţi unul pentru celălalt... Un mare merit în reuşita spectacolului se cuvine adus dirijorului Marijan Fajdiga şi orchestrei – suplă, eficientă.

Baletul s-a prezentat cu o lucrare necunoscută nouă, Fata rău păzită de J. Herold. O banală poveste de dragoste, pigmentată cu obişnuita recuzită a genului şi derulată printre orătănii de curte vrute galeşe, printre snopi de grîu şi pe sub furtuni a la Rossini. Muzical o partitură alertă, deseori sugestivă, în care grefele din Bărbierul din Sevilla şi Elixirul dragostei coexistă cu efecte naturaliste. Un spectacol facil, vizînd probabil aspectul de acomodare al tineretului cu genul. De reţinut plăcuta apariţie a Biljanei Maksic şi a partenerului ei. Inspirată şi cu haz compoziţia în travesti a lui Vladimir Jelkic. Bun ansamblul de balet şi excelent autograful muzical al aceluiaş dirijor, Marijan Fajdiga.

La pupitrul filarmonicii, invitatul săptămînii a fost dirijorul ieşean George Vintilă. În program Rapsodia a II-a de Enescu – exponentă de molcomă şi dulce simţire moldovenească – şi-a găsit prin dirijor, una din cele mai apropiate versiuni de tradiţii ce pornesc chiar de la izvoare. Semnalăm aici aportul violei solo şi al artei prin care Ioana Mogoş ne-a învăţat – oare pentru a cîta oară ? – să iubim flautul. Potrivită datelor structurale ale dirijorului, alegerea Simfoniei nr. 97 de Haydn.

Solistul şi succesul serii, un artist ce-şi consolidează prestigiul cu fiecare nouă apariţie – Cătălin Ilea în Concertul nr. 1 de Saint-Saens. Un tînăr transformat din speranţă în împlinire, un prodigios investigator de trasee stilistice, de la preclasic la modern.

DORU MURGU

Teatru

„Singurătatea trăgătorului la țintă"

După montarea din toamnă care a avut loc pe scena Teatrului Național din Cluj, piesa lui Vasile Rebreanu și Mircea Zaciu au cunoscut recent o nouă versiune scenică cu ocazia premierei de la Teatrul de Stat din Oradea, în regia lui Sergiu Savin de la Teatrul Național din Timișoara. Avînd în față un asemenea text generos, cu o problematică vie, desprinsă din viața tinerei generații, dar scris în urmă cu mai bine de un deceniu, timp în care s-au petrecut unele mutații în conștiința și mentalitatea tineretului, regizorul timișorean Sergiu Savin (tînăr și el) a regîndit textul scenic în noile dimensiuni axiologice ale prezentului, izbutind un spectacol care angajează publicul din sală la dezbatere. Bunăoară, conflictul dintre părinți și tineri, care în text este lucrat în dialogul lui Filip cu tatăl, Sergiu Savin l-a adus pe planul conștiinței lui Filip, personajul tatălui, fiiind complet suprimat. Pe urmă, dacă în scriitura piesei Filip, „Ea" și Eugen sînt personaje principale, iar ceilalți doi tineri, Toma, și Costel, fiind secundare, regizorul a reușit să-i aducă pe ultimii doi la un semiton de diapazonul dramatic la care vibrează primii trei, să-i implice direct și mai deschis în conflict, lărgind cadrul dezbaterii. În acest sens, interpreților le-a fost impus un joc dur, violent, cu replici rostite aspru și răspicat, într-o caligrafie a mișcărilor scenice ingenios concepute. Din această pricină, spectacolul, deși static, așa cum spuneam, are o tensiune ce captează, un ritm interior care impune. Greutatea spectacolului este distribuită egal fiecărui interpret și, pe drept cuvînt, se poate spune că spectacolul orădean este un spectacol de echipă.

Eugen, în convingătoarea interpretare a lui Harizomenov, ne oferă imaginea unui tînăr contorsionat de propriile lui ambiții ce-l macină și-l apropie de clipa adevărului. Ion Abrudan ne înfățișează un Filip vulnerabil, în fața ostilităților vieții, dar capabil de a-și recîștiga de fiecare dată echilibrul sufletesc prin demersul secret al eforturilor neîncetate de șlefuire interioară. Mariana Vasile – evoluînd pentru întiia dată într-un rol de asemenea proporții – a exagerat pe alocuri, trăsăturile dramatice ale personajului, în defavorul unui anume lirism pe care personajul îl reclama. Oricum însă, personajul ei rămîne îndelung în memoria spectatorului ca un personaj viu, adevărat. Poate acest rol din „Singurătatea ...." este adevăratul ei debut în teatru. Theo Cojocaru, în rolul lui Abrudan, și Nicolae Barosan în cel al lui Costel, reușesc, printr-un joc dezinvolt și inteligent condus, să mențină trama în unitatea de ansamblu a spectacolului.

Inspirată scenografia semnată de Maria Hațegan-Birea, care a oferit nu numai un cadru propice de desfășurare a acțiunii, dar a adus pe scenă un plus de fior dramatic. Acest lucru s-a observat mai ales în scena tăietorilor de pădure (Dorel Urlățeanu, Marel Segărceanu și Ion Martin), care parcă erau desprinși de undeva din spațiul mioritic.

CORNEL POP

C. ONAE
Tata

Plastica

Vera Marcu

Acuarela artistei sibience (născută la Timișoara) Vera Marcu captivează prin atmosfera recapitulativă a unui univers impermeabil, reprezentațional și poetic. Nivelul rezolvărilor plastice afirmă un temperament meditativ, străbătut de impulsuri emoționale, ce alternează lirismul cu parcurgeri tensionante, vigoarea cu sensibilitatea. Compozițiile se desfășoară amplu, oscilînd între soluțiile tradiționale și cele de căutare, zonele de culoare, satinate de lumină, interferindu-se cu zonele de umbră suprimă trecerile, astfel încît intimitățile tonului răsună în tonul învecinat, această viziune pură înfățișînd subiectul imaginii ca un mănunchi de flori proaspete.

Peisajul, temă preferențială, se convertește în imagini ușor abstractizate impunînd două direcții stilistice ; prima, remarcabilă prin simplificarea expresiei și unitatea cromatică a unei claviaturi redusă la cîteva tonuri („Zi de iarnă", „Răsărit în deltă", „Pădure II"), iar a doua, prin apropierea de matitățile sonore ale vitraliului („Gotic II", „Uzina", „Peisaj industrial"). Zborul, tendința de desprindere de gravitația efemerului, se materializează în lucrări care se organizează după legile artei („Pasărea roșie", „Fluturi", „Cocoșul"), imprimînd o mișcare densă și voluntară. În continuare, remarcăm lecția lui Paul Klee, asimilată pe alte coordonate spirituale („Mireasa din Avrig", „Întoarcerea din tîrg"), în care Vera Marcu rezolvă raporturile dintre formă și culoare apelînd la geometrizarea suprafețelor.

Luminoasă și transparentă, dură și sensibilă, îndrăzneață și nuanțată, vie ca o magnolie în floare, cu forme ferme și pure, acuarela Verei Marcu își cîștigă dreptul la artă.

R. M.

Centenarul impresionismului

15 aprilie 1974. Zi de mare importanță pentru pictura universală, zi în care orgoliul demiurgilor (CLAUDE MONET, PIERRE RENOIR, ALFRED SISLEY CAMILLE PISSARO, PAUL CEZANNE, EDGAR DEGAS), constituiți într-o societate anonimă au expus în sălile fotografului Nadar, aflate în vecinătatea Salonului oficial din Paris, zi care constituie începutul unei noi mișcări artistice cu adînci și permanente rezonanțe în istoria plasticii.

Aflat în conflict cu academismul cu speculațiile teoretice, pariziene, impresionismul care își certifică numele la revista CHARIVARI, caută refugiul fizic și spiritual în anotimpurile sudului, în ambianța miraculoasă și virginală dintre cer și apă, în spectacolele de culoare oferite de sublimele reflexe crepusculare, în transfigurările luminii și mișcării, în imensitățile spațiului, în libertatea spiritului sfidînd controlul materiei atunci cînd „analiza a devenit auxiliarul picturii în loc să-i fie motorul esențial".

Căutînd în permanență, dibuind elementele unei noi convenții bazate pe senzație, impresioniștii „erau la discreția hazardului inspirației spontane, a incertitudinii descoperirii sentimentale". Pissaro îi arăta lui Manet estomparea formelor în aer liber, Manet îi dezvăluia pictura fără umbre, Manet crea sinteza optică, Renoir bucuria senzuală, iar Cezanne, marele vrăjitor, arhitectul artei moderne exclama : „Manet nu e decît ochi, dar ce ochi, Dumnezeule" !

„Canal Grande din Veneția", „Pavatorii, strada Mosnier", „În barcă" (E. Manet), „Repetiția de dans", „Foiaerul dansatoarelor" (Degas), „Malurile apei", „Podul de la Argenteuil", „Bărcile" (C. Monet), „Podetul Pontoise" (Pissaro), „Inundația la Post Marly", „Barca în timpul inundației", (Sisley), „Femeia la baie", „Le Moulin de la Galette" (Renoir), „Zidul de împrejmuire", „Casa spînzuratului" (Cezanne) iată cîteva din capodoperele impresionismului și poate cele mai reprezentative, în care subiectele imagini sînt văzute sub optica implacabilă a eternității și universalului.

Reacțiile anti-impresioniste, în special, împotriva lui Claude Monet „impresionistul tipic", lipsa de succes a primelor trei expoziții i-au descurajat pe unii dintre fondatori, dar avangardismul mișcării, realizările ei și-au asigurat un loc veșnic în istoria artelor. Paradoxal, însuși Monet în pofida unor succese continue, îi scria lui Durand-Ruel în mai 1910 : „Mai mult ca oricînd, constat azi cît de factice e succesul nemeritat pe care l-au avut... Știu foarte bine, dinainte, că-mi veți găsi pînzele perfecte. Știu că dacă le expun ele vor avea un mare succes, ceea ce mi-e complet indiferent deoarece știu că sînt proaste și o știu în mod sigur". Păcat că în acele clipe Monet uita picturile sale de la Argenteuil și să nu uităm că marii creatori vin înspre noi din adîncurile fabuloase ale istoriei

RADU MELNIC

Vox clamantis

Pentru că amenajarea unui interior trebuie să fie un gest estetic, va fi consemnată în rîndurile ce urmează o inițiativă (bună ca inițiativă) a Întreprinderii Comerciale de stat. În cîteva din superbele apartamente ale unui superb bloc proprietate personală, timișorenilor le este oferită o lecție de estetică ambientală. Așa susține, cel puțin, vocea lui Andrei Herzbenger, director adjunct al sus-numitei întreprinderi. „În primul rînd, această expoziție trebuie să facă un sondaj al preferințelor publicului și apoi să încerce să ofere un model de amenajare a interioarelor, cu mobilă de serie, firește. Partea proastă e că mult mobilier e depășit ca linie, demodat, vechi chiar de șase ani. Regretabil e și faptul că industria locală stă foarte prost la acest capitol. La fel, modele depășite și foarte puține prototipuri. Pe '74 doar două modele au fost pezentate la contractări. Acum în ce privește expoziția, să știți că ea a fost amenajată de specialiștii noștri. N-am făcut apel la nici un arhitect, pentru că avem și noi oamenii noștri". Ceea ce, între noi fie vorba, se cam vede. Interioare cu scoarțe și bibelouri de Zurobara, flori de plastic în vaze antedeluviene etc.. etc.

Poate nici n-ar fi avut vreun rost consemnarea acestei expoziții în acest spațiu, dacă ea n-ar putea servi drept pretext pentru a anunța o PREMIERĂ (se pare absolută) : construirea unui grup de design pe lîngă Grupul Industrie Locală și a unui Studio de design al județului Timiș. Ambele cu proiecte deosebit de generoase. Între ele, amenajarea în viitor a unei expoziții similare cu prototipuri pentru gusturile anului 1974. Vom reveni.

I. D.

● Salonul literar-științific al Bibliotecii municipale Timișoara, a programat pentru 28 aprilie a.c. expunerea „Locul P.C.R. în viața politică a României și oglindirea acestui rol în literatura istorică", susținută de conf. dr. M. William.

● „Simbătă la Veritas" de Mircea Radu Iacoban este noua premieră a Teatrului de Stat din Reșița. Regia și scenografia spectacolului sînt semnate de Ioana Ottescu. Din repertoriul teatrului sus amintit : „Pogoară iarna", „Tache, Ianke și Kadir", iar în prima jumătate a lunii mai va vedea lumina rampei „Profesiunea doamnei Warren".

● Membrii cercului de semiotică al revistei ORIZONT au dezbătut în ședința de lucru din 26 aprilie comunicarea lui Crișu Dascălu despre Nivelele textului.

● Din sumarul viitoarei întîlniri a Club Art-ului IPROTIM : poezie scandinavă, poeme de I. D. Teodorescu. „Un Robinson Crusoe Sovietic" proză de Laurențiu Cerneț.

Curier cultural

● Secția de etnografie a Muzeului Banatului a deschis la Bastion, marți, 30 aprilie, o expoziție de cojoace bănățene.

● Vineri, 2 mai, orele 18, la librăria „Ion Vidu" din Lugoj are loc prezentarea volumului de poeme „Umbre de cleștar" al poetului DORIAN GROZDAN. Prezentarea scriitorului va fi făcută de romancierul Mircea Șerbănescu.

● Luni, 6 mai, orele 18 la librăria „Mihai Eminescu" din Timișoara, cartea și autorul vor fi prezentați de către criticul literar NIC. ȚIRIOI.

A. I. C.

Siluete

Ca muncitoare la Fabrica de încălțăminte „Banatul", secția cusut, încerc să fiu la înălțimea planului ce ni se cere, la înălțimea calității maxime. Sînt muncitoare, am 22 de ani (în iunie), dar numele meu a apărut uneori cu majuscule, pe afișe de spectacole, MARIA ALECSOIU, solistă de muzică populară. Sînt membră de partid, membră în biroul organizației U.T.C., membră în Comitetul sindical pentru probleme culturale, și fac parte din brigada artistică de agitație a fabricii și din taraful de muzică populară. După cum vedeți, am destule de făcut, dar la 22 de ani nimic nu mi se pare greu.

Cînt de la 5 ani. Mi-aduc aminte de primul meu spectacol, îmbrăcată în rochiță de hîrtie creponată, purtînd un trandafir la ureche, mai mare decît mine. Așa am debutat, cu cîntecul „La oglindă" (... Și ce fată frumușică are mama..). Interpretez cîntece din toate zonele folclorice ale țării. bănățene, ardelenești, moldovenești, dar parcă am o atracție specială pentru muzica oltenească, asta poate pentru că sînt consăteancă cu interpretul de muzică pop, TUDOR GHEORGHE. Era să uit, chiar am cîntat la sala „Olimpia" lîngă nea Mărin și Tudor Gheorghe. Am cîntat de altfel la clubul C.F.R., la sala Lyra, la Pișchia, Beba Veche, Becicherec, Bobda și în alte localități.

DAMIAN URECHE

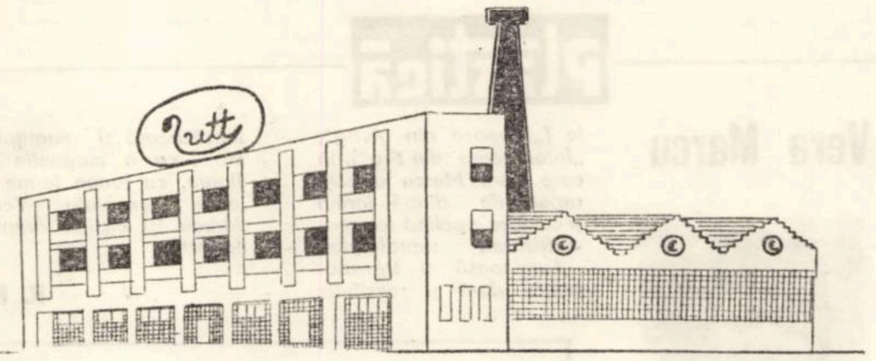

INTREPRINDEREA „TEXTILA TIMIŞOARA"

Timişoara, Calea Aradului nr. 28
Telefon : 3 03 20, 3 03 21, 3 03 22

MAGAZINUL „VENUS" DIN TIMIŞOARA STRADA 13 DECEMBRIE NR. 23 oferă un bogat sortiment de ţesături, produse ale fabricilor aparţinătoare Centralei Industriei bumbacului, ale întreprinderilor aparţinătoare M.I.U. şi ale altor centrale industriale şi în special produsele specifice întreprinderii „TEXTILA TIMIŞOARA", apreciată pretutindeni prin vechea marcă U.T.T. cu lebădă din Timişoara :

- ŢESĂTURI DIN BUMBAC TERCOTURI
- MĂTASURI DIVERSE
- STOFE MOBILĂ
- DIVERSE TERCOTURI
- BATISTE „Romică" pentru femei şi „Romulus" pentru bărbaţi
- LINĂ ŞI TIP LINA (stofe)
- ŢESĂTURI DECORATIVE
- ŢESĂTURI DESTINATE LINGERIEI DE PATURI
- DOC „SEVERIN" (pentru haine protecţie)
- PROSOAPE

Intreprinderea „Textilă Timişoara"

Calea Aradului nr. 28, recrutează tineri şi tinere calificate sau care doresc să se califice pentru următoarele meserii :

— Filatori
— Ţesători
— Finisori
— Lăcătuşi
— Electricieni

Informaţii suplimentare se pot obţine la sediul central, Biroul personal, telefon 3 03 17.

In limita posibilităţilor, intreprinderea asigură şi servicii sociale.

Întreprinderea de HÂRTIE

PETREȘTI JUDEȚUL ALBA

produce și livrează unităților socialiste
pe bază de comandă fermă și contracte
o gamă variată de produse pentru
fondul pieții :

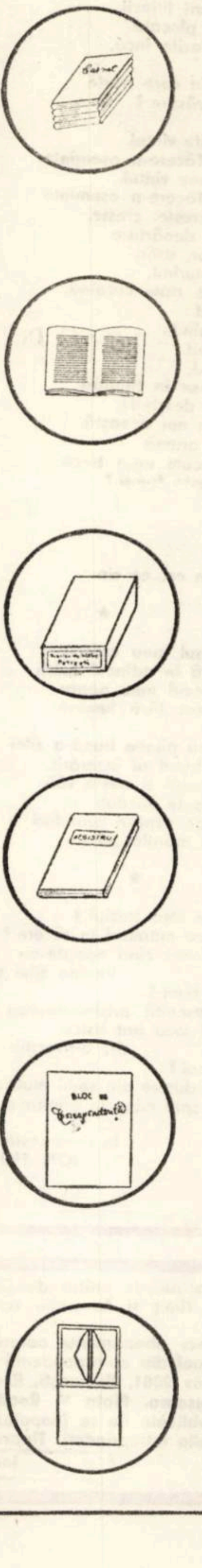

— caiete școlare de 200 file

— registre

— mape cu plicuri

— carnete

— blocuri corespondență

— hîrtie scris și export

Din poezia universală

KNUT SKUJENIEKS

Cind am sosit la Riga, printre poeţii care ne-au întimpinat, numai cu suflet, cucerindu-ne miinile, smulgindu-ne bagajele, poftindu-ne inainte, oferindu-ne una din cele mai frumoase privelişti citadine din preajma unei gări, era şi unul cu o infăţişare de cărturar revoluţionar din secolul trecut, consumat de idei, cu o barbă ascuţită gălbui-roşcată sub o căciulă cit pădurile Nordului. El ne-a spus „Bine-aţi venit" ! şi „Poftiţi", şi „După dumneavoastră", el ştia citeva cuvinte româneşti, înţelegea limba noastră, o învăţa, traducea din poezia română, traducea acum din Arghezi. A tradus şi din versurile noastre ; el era Knut Skujenieks ; am aflat atunci şi aveam să aflăm mai tirziu de cită generozitate este în stare acest poet consacrat mai mult interpretărilor dar şi cu sfinţenie poeziei sale.

In dimineaţa acelei ultime zile, holul Casei Scriitorilor de la Jurmala trebuia să mai reţină ceva din gindurile noastre. In timpul discuţiilor la masa rotundă pe teme ale poeziei, Knut a fost acela care a făcut o inteligentă şi cuprinzătoare panoramă a poeziei letone. L-am rugat să rezume ceva din cite ne-a spus în cinci zile, să spună cum s-a apropiat de literatura română, ce este poezia lui, cine poate fi el cind lasă de-o parte poeziile altora.

In biografia mea literară interesul pentru literatura română nu este o intimplare. N-aş putea spune că am intrat în tărimul ei dintr-odată. Am ajuns treptat, in căutarea poeziei ţărilor balcanice. Intii am cunoscut poezia iugoslavă şi bulgară. Am tradus insă şi din limba spaniolă. Prin limba spaniolă m-am apropiat de limba şi de poezia română in care s-au intilnit elementele latine şi cele slave ; cunoaşterea ei era inevitabilă. De poezia română m-a apropiat în primul rind atitudinea deosebită pe care am descoperit-o pentru poezia populară, pentru ornamentaţia şi în general pentru tradiţia populară. In poezia populară mă atrag adincile rădăcini istorice prin care se apropie de marea lirică cultă. Pe de altă parte, mai descopăr în ea elemente atit de arhaice care-şi au legătura cu miturile legendare. Imi pare că aceasta este o temelie foarte fructuoasă a poeziei moderne. Iată de ce am inceput cu Arghezi. Din cit il cunosc, imi pare că poezia lui intruchipează aceste elemente.

Apoi, simt o afinitate între poezia română şi cea letonă. Temperamente, facturi stilistice, sint deosebite, dar lirismul extrem de accentuat le apropie. Acest lirism il simt şi in cele mai pur epice balade româneşti. Principiile ornamentării poeziei populare au corespondenţe foarte adinci cu poezia noastră. Ne mai apropie apoi climatul emoţional al poeziei populare. Noi nu avem cultul forţei, al patimii, cultul nostru este al frumosului şi al sublimului. Aceste trăsături le descopăr şi în poezia populară română. In ce priveşte poezia cultă, un element de apropiere ar fi cultul pămintului, al gliei. Acest cult are rădăcini foarte adinci în conştiinţa tuturor poeţilor noştri, chiar şi la cei din a doua – treia generaţie citadină. Mi se pare că şi aici găsim afinităţi, şi prin aceasta poezia română poate fi foarte apropiată poporului nostru. Prin aceste elemente m-am apropiat de poezia lui Arghezi, şi prevăd un succes al volumului pe care-l pregătim.

Pe această cale ne-am apropiat de propria lui poezie, de concepţia lui asupra poeziei. L-am rugat să vorbească despre el ; citeva date biografice : ceva despre timpul şi despre generaţia lui.

M-am născut în 1936, dintr-o familie de intelectuali, dar am crescut la ţară. Acolo, încă din anii copilăriei, mi s-a trezit interesul pentru limbile străine. Bunica mea ştia perfect germana, rusa, polona şi letona. Imi cînta din cintecele acestor popoare. Şi în timpul războiului am cunoscut oameni de limbi felurite. Bunica era o foarte bună povestitoare. Din acel timp şi din acele zone ascunse ale fiinţei mele apar frinturi, elemente din care mă adun.

Formarea mea ca poet, este destul de tipică pentru generaţia mea. Toţi am inceput prin a fi foarte activi angajaţi sociali, activişti comsomolişti. Erau trăsăturile specifice ale timpului. Era un timp al descoperirilor unor noi orizonturi poetice. In acel an 1956, am intrat la Institutul de literatură „Maxim Gorki".

Incă din copilărie am inceput să traduc (din Byron, de exemplu) şi mediul internaţionalist din institut corespundea preocupărilor mele, m-a îmbogăţit foarte mult, a avut o importanţă deosebită in formarea mea. Acel mediu m-a făcut să înţeleg cum caracterul internaţional al poeziei şi nu numai a poeziei, merge mină in mină cu adincirea caracterului naţional. Mi-au fost foarte apropiaţi intotdeauna scriitorii cu profunde caractere naţionale, chiar dacă sint mai dificil de tradus.

Programul mă obliga să tai acest stil biografic cu o intrebare care imi era mai la indemină : la ce lucrează in prezent ?

– Scriu destul de puţin. Sint traducător de profesie.

– Ce înţelegeţi prin asta ?

– Nu sint angajat nicăieri. Stau acasă şi traduc. Aşa imi ciştig existenţa. Scriu şi critică literară.

In poezia pe care o scriu mă interesează categoriile filozofice, morale, etice. Poezia socială în înţelesul de pină acum nu mai scriu. Vine timpul cind eşti obligat să-ţi ingustezi aria poetică, să alegi ceva. Prin această ingustare îţi afli poate trăsăturile particulare. Am scris şi in versuri libere. Acum m-am intors la forma clasică, dar experienţa versului alb n-a fost zadarnică. Intr-o sinteză nu prea strins tradiţionalistă, intr-o folosire a cuvintelor mai nuanţată, tind acum spre o densitate maximă care mă înăbuşă uneori, dar pe care o simt firească şi necesară. Cind imi citeşte altcineva poeziile mă doare capul.

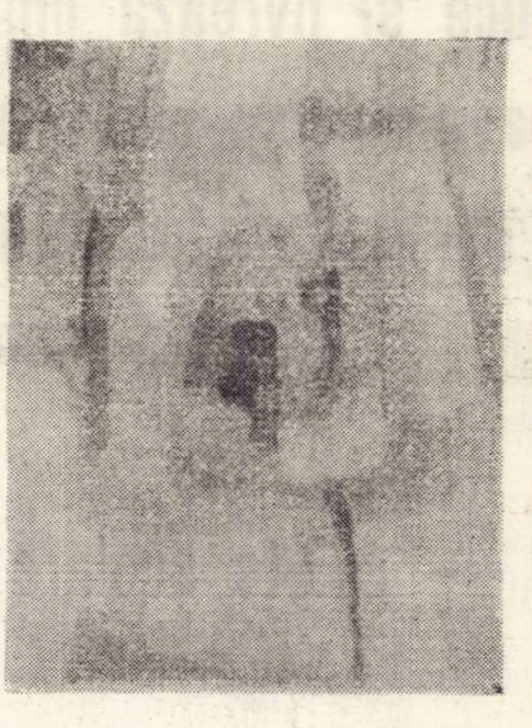

V. STRELETZ — Natură statică

Nu mai ţin minte dacă l-am intrebat, in foaia scrisă atunci n-am însemnat acest moment, numai trecerea dintr-odată la simpatiile lui literare.

Din clasici l-aş numi pe Rainis, dar nu intreaga lui poezie, numai aceea a ciclului filozofic al vieţii lui din perioada elveţiană, de maturitate. Este aşa de organic exprimată că aproape nu-i simţi forma. Sint nişte semnale parcă fără formă. Lectura lor mă umple de invidie. Dintre contemporani, Vacietis, Ceaklais, Balsevica, dar aş putea numi mai mulţi, diferiţi, care au comun o lume interioară şi e greu să spui care-i mai bun. Dintre cei mai tineri, Briedis. (O paranteză : l-am cunoscut, a fost cu noi in acele zile, este student la Chişinău, invaţă limba română, traduce din poezia noastră ; asculta, inţelegea şi intreba din cînd în cînd, – acesta era Briedis). *Şi un alt talentat traducător, Berzins. Vreau să exprim o dorinţă : intilnirea aceasta şi poeziile ce vor tipărite să stirnească interesul cititorului român pentru poezia letonă şi, ca urmare, să se formeze ciţiva specialişti in limba letonă care să traducă din poezia noastră.*

ION HOREA

Riga, februarie 1973

În acompaniament de ghitară

„Empieza el llanto
de la guitarra"...
F. Garcia Lorca

Mai sintem încă arbori
şi gurile ni-s mute,
şi braţele ni-s negre
şi nu avem picioare.

Pe creştetele noastre
incet, incet, trec norii,
şerpi roşii,
şerpi roşii
-n tăcere se tirăsc.

Şi multe oseminte
sub dilme de ţărină
şi-n piepturi liliecii
şi capete plecate
ce nu-s trezite încă.

Ştim noi in care parte
e soarele-răsare ?

Se potoleşte vintul.
Tăcere-n oseminte.
Şi iar incepe vintul.
Tăcere-n oseminte
Şi vintul creşte. creşte,
şi piere-n depărtare.
Atunci uşor, uşor,
stins murmurind.
apoi. incet. apoi curgind,
amenintind
apoi plingind.
şi implorind,
şi lingusind,
spărgindu-se in ţandări
ghitara se deschide.
Cunoaştem noi această
şuviţă de aramă
pe care-acum ne-o trece
ghitara peste frunţi ?
Noi
nici
nu mai
sintem.
Dar sintem cei ce vin.

★

Acolo glasul meu crescuse,
pe-o piatră în adincul mării
acolo cintecul meu negru
s-a-nvolburat fără lumină.

Acum vreau piinea bună-a zilei
şi ceasul blind al inserării,
şi peste munţi şi peste văii
cu ciocirlia in văzduh
cu apele ce sapă-n prunduri
cu floarea mărului să fiu.

★

Ce spui tu stea trezită ?
ce murmuri in tăcere ?
şi unde dormi cind noapte-an
lumina zilei piere ?
de ce te temi ?
ascultă priviahetoarea cintă,
la geamul meu bat sălcii
şi-i o-nverzire sfintă,
de ce plingi ?
ce durere din zodii mute poartă
lumina ta spre mine in pilpiire moartă?

In româneşte de
ION HOREA

COLEGIUL DE REDACŢIE:

Ion Arieşanu, (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu

Săptăminal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara.

Persoanele din străinătate pot face abonamente adresindu-se direct Intreprinderii Rompresfilatelia, sau la unul din corespondenţii acesteia in străinătate, Calea Griviţei, 64–66, P.O. Box 2001, Bucureşti, România.

Redacţia şi administraţia – Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 şi 3-33-76 Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din intreprinderi Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

ORIZONT

● SAPTAMINAL POLITIC-SOCIAL ȘI LITERAR-ARTISTIC ● SERIE NOUA ● ANUL XXV ●

● TIMIȘOARA ● JOI, 9 MAI 1974 ● NR. 19 (323) ● 8 PAGINI 1 LEU ●

Eveniment

Glorioase tradiții

Doar citeva zile ne despart de la ampla adunare populară – de sub cupola marii rotonde a Pavilionului expozițional din Piața Scinteii – consacrată zilei de 1 Mai, ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc, adunarea onorată de prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România.

Am serbat, in acest an, Ziua Muncii intr-un puternic avint și entuziasm constructiv, cu sentimentul că realizările noastre de pină acum reprezintă garanția obținerii de noi și importante realizări pe drumul edificării societății socialiste multilateral dezvoltată, pe drumul făuririi socialismului și comunismului in patria noastră.

Dar gindul nostru, acum, in acest an jubiliar, se indreaptă cu recunoștință și căldură spre comuniștii care, infruntind teroarea și prigoana anilor grei ai ilegalității au pus bazele noii societăți socialiste. Puternice acțiuni de masă cu caracter revoluționar a desfășurat Partidul Comunist Român, acțiuni menite să apere interesele fundamentale ale clasei muncitoare și ale intregului popor. In rindul acestor acțiuni se inscrie și marea manifestație de la 1 mai 1939, din București, – de la care s-au implinit 35 de ani – manifestație care s-a distins printr-un inalt nivel de organizare și de combativitate revoluționară. „La această reușită politică a contribuit in mod deosebit activitatea Comitetului clandestin de organizare care număra, printre cadrele sale de frunte, alături de Ilie Pintilie și Nicolae Ceaușescu, pe Constantin David, Al. Iliescu, Teohari Georgescu" (Scinteia, 3 mai 1974).

Faptul că, pregătirea și desfășurarea manifestației s-a bazat pe concepția Frontului Unic Muncitoresc – cu participarea comuniștilor și socialiștilor – a insemnat o importantă victorie a Partidului Comunist Român, a insemnat, practic, refacerea unității muncitorești.

Dar manifestația de la 1 mai 1939 a marcat și hotărirea de luptă a clasei muncitoare in fruntea intregului popor impotriva hitlerismului, a creșterii pericolului fascist ; s-a impus, cu deosebire, prin caracterul ei antirăzboinic, prin patriotismul fierbinte al comuniștilor și conștiința inaltei răspunderi pentru viitorul României, pentru soarta păcii in lume.

Demonstrația de la 1 mai 1939 a avut cum era de așteptat, un puternic ecou internațional ; in Uniunea Sovietică, Anglia, Franța, apar ample comentarii in presă ; Italia fascistă protestează pe lingă ministrul de externe român ; la Conferința internațională pentru democrație și pace, Paris, 12 – 14 mai 1939 se sublinia importanța manifestației de la București, afirmindu-se că : „poporul român se raliază la mișcarea antifascistă și că voința sa este de a lupta in mod real impotriva agresorului și fascismului".

Serbind anul acesta Ziua Muncii, am cinstit, in același timp și glorioasele tradiții ale partidului : nucleul și forța eroicei noastre clase muncitoare.

ORIZONT

Convorbiri

Cu conf. univ. OVIDIU BĂDINA

– Ce apreciați, din moștenirea științifică a lui D. Gusti, mai valoros și mai util cercetărilor actuale și de viitor ale sociologiei pe plan național și eventual pe plan universal ?

– Prin imbinarea cunoașterii științifice cu acțiunea practică, D. Gusti a făcut in mod real mai mult decit sociologii cu tendințele empiriste din sociologia americană și mult mai mult decit sociologii de cabinet din sociologia europeană. Aspectul cel mai valoros din opera lui D. Gusti, după părerea mea, rămine felul in care a conceput el acțiunea de cunoaștere a realității, ca acțiune de tip monografic, nu după vechile formule ale monografiei, ca descriere a unei realități istorice, ci ca abordare multilaterală a realității respective cercetate. Această realitate socială, supusă investigației suportă ea insăși o serie de influențe. Concepția cercetătorului, modul de a gindi și acționa poate să influențeze, intr-o anumită măsură, asupra mediului investigat. Această idee inseamnă foarte mult nu numai pentru sociologia românească, ci, aș indrăzni să spun, pentru sociologia văzută la nivel internațional, pentru că nicăieri nu se mai pusese problema in acest fel. Inseamnă foarte mult pentru că această problemă rămine actuală, intrucit nu este nici astăzi rezolvată. Căutări se fac, perspectiva unor noi soluții rămînind deschisă, in fața relațiilor dintre cercetare și beneficiar, dintre cercetarea și acțiunea socială.

– Cred că aveți deplină satisfacție că, prin strinsa colaborare cu Octavian Neamțu, ați valorificat din plin opera sociologică a lui D. Gusti. In ce măsură credeți necesară continuarea acestei opere de valorificare a realizărilor sociologice autohtone ?

– Această valorificare a creației ginditorilor inaintați, care au desfășurat activitate valoroasă inaintea noastră, este o sarcină absolut necesară. Ceea ce s-a făcut pentru D. Gusti este doar un inceput. Tot un inceput trebuie socotită și activitatea lui Mircea Miciu in legătură cu valorificarea lui Petre Andrei. Cred insă că ar merita să fie inițiată o colecție a gindirii sociologice românești, in care să fie valorificate toate operele de seamă ale gindirii sociologice din România. In acest caz, ar merita prezentate toate nuanțele, in mod critic, dar, in primul rind, intr-o etapă inițială **ar trebui făcut mult mai mult pentru a cunoaște mai ales gindirea sociologică marxistă din România, care este in cea mai mare parte necunoscută.**

– Ați putea să ne indicați citeva din problemele atit teoretice cit și practice pe care le considerați cele mai importante cercetării de viitor ?

– In ceea ce privește problemele mari de viitor, ca să vorbești, in cazul nostru, de cercetările sociologice in perspectivă, iți asumi un mare risc, incit și afirmațiile mele trebuiesc socotite ca niște păreri strict personale, limitate la domeniul in care eu mă mișc in ultima vreme. După părerea mea, problemele mari ale cercetării sociologice, in perioada următoare, vor fi problemele ridicate de dezvoltarea noastră social-economică. Printre acestea este problema migrației de la rural la industrial, care va trebui văzută altfel decit acum. De asemenea, domeniul educației va constitui o sursă inepuizabilă și deosebit de importantă, pentru că **societatea socialistă multilateral dezvoltată se construiește de oameni pregătiți nu numai din punct de vedere profesional ci și uman.** Indiferent de domeniul in care trebuie să facem cercetările, să nu scăpăm niciodată din vedere că cercetările sociologice și acum, și in perspectivă, vor fi mai ales cercetări proiective, adică vor fi in substanța lor niște cercetări militante in contextul acțiunii desfășurate de Partidul nostru pe plan larg. Aceste cercetări se vor axa mai mult, după părerea mea, pe probleme ale muncii și ale pregătirii omului pentru muncă, ale formării omului, pentru a fi capabil nu numai să se integreze și să se adapteze la niște structuri sociale, economice, politice, culturale, ci și să fie **capabil să transforme aceste structuri in niște structuri apte să permită realizarea omului ca om.**

– Discutind despre viitor, cred că ne-am apropiat de una din cele mai actuale probleme ale lumii contemporane : tineretul. Care apreciați că sint faptele și motivele care au impus și mențin problema tineretului la un nivel superior altor epoci ?

– Pur și simplu pentru că in epoca in care noi trăim nu poate fi indiferent nimănui cum trăiește, cum se pregătește și cum se formează generația tinără. Cu alte cuvinte, sintem obligați să ne punem problema : ce se va intimpla in perioada următoare ? Epoca noastră a depășit vremurile in care omul se năștea, trăia și muncea in aceleași structuri, pe care le considera ca un dat o dată pentru totdeauna, pe ici pe colo, posibil de ameliorat. Acum nu se mai poate pune problema in acest fel, pentru că omul, in condițiile construcției unei societăți socialiste, dorește absolut totdeauna să creeze ceva nou care să fie in concordanță cu nevoile și aspirațiile sale. Tineretul este o problemă practică a intregii societăți. Mai mult chiar, aș zice că in felul in care muncește și trăiește tineretul, sau **in felul in care este pregătit tineretul pentru muncă și viață, se vede de fapt modul in care o societate iși concepe propria dezvoltare și iși proiectează perspectiva sa.**

– Trecind in mod special la tineretul țării noastre, căruia ii sinteți consacrat prin calitatea de conducător al Centrului de cercetări, desigur că ne puteți spune : care sint aspectele specifice și deficiențele tineretului și care sint sarcinile acute ce revin operei de educare a lui ?

– Cred că tineretul țării noastre, acum și cu atit mai mult in perioada următoare, se va afirma, din ce in ce mai mult, nu numai ca o forță **capabilă** să participe la dezvoltarea socială, alături de intregul popor, ci și ca **o forță care trebuie invățată să gindească și să-și proiecteze dezvoltarea in perspectivă.** In ceea ce privește deficiențele și obligațiile cele mai acute, care revin factorilor de răspundere in opera educativă, mi se pare că aici lucrurile sint foarte clare. Există un document al Partidului, sau chiar mai multe, in care aceste lucruri sint deplin precizate. Mă refer indeosebi la hotăririle plenarei Comitetului Central al Partidului din noiembrie – decembrie 1967, unde se pun pentru prima dată, intr-o manieră deosebit de clară, sarcinile care stau in fața tuturor factorilor responsabili de munca de educare a generațiilor tinere. **Practic, toată societatea este vizată.** La fel, in programul ideologic al Partidului din plenara din 1971, s-au trasat o serie de sarcini, care cred, că nu s-au realizat deplin. Mă refer la modul de coordonare efectivă, la nivel național, a intregii activități de proiectare și coordonare pe verticală, pină la nivelul comunității rurale sau urbane, a muncii de educație.

– Din activitatea de cercetare și rezultatele obținute, pe care le coordonați, dat find că ați insistat asupra fenomenelor de : „schimbare" și „integrare" la tineret, cred că ne puteți spune : care sint concluziile, implicit proiectele de perspectivă ce le puteți sugera in legătură cu viitorul tineretului nostru ?

– Aș fi lipsit de modestie dacă aș putea spune că se pot face de către persoana mea niște proiecte formidabile, dar nu pot să ascund totuși că nu mi-am pus problema. Intr-o lucrare care, probabil, va apare in acest an : **„Tineretul și societatea noastră socialistă"**, al cărei text este predat Editurii Academiei R.S.R., am un capitol final in care incerc să arăt cum trebuie văzut tineretul român in perspectiva anului 2000. Practic, eu văd tineretul sub trei aspecte : 1) ca parte a populației, 2) ca forță de muncă cu toate implicațiile și 3) ca o categorie de oameni, de cetățeni instruiți, educați și pregătiți din toate punctele de vedere a face față unor nevoi viitoare, unor nevoi din care unele le putem sesiza, altele nu, ca să nu mai vorbim de cele ce incă nici nu le putem bănui. Lucrarea amintită cuprinde formularea unor proiecte de perspectivă, asupra cărora nu-i cazul să ne oprim acum. Pentru moment, aș ține să amintesc că toți factorii noștri educogeni : organizațiile de tineret, școala, familia, instituțiile de cultură, poartă răspunderea procesului de educație, care nu se realizează prin dispoziții. Dispozițiile sint bune pentru a orienta o activitate, dar, in sine, ele nu rezolvă problemele. Viitorul implică sarcini din ce in ce mai grele, intrucit generațiile tinere trebuie să devină capabile să participe la schimbare, transformare și, mai ales, să se adapteze ritmului din ce in ce mai accelerat al schimbării.

– Aș dori să incheiem cu o problemă de care sinteți preocupat și entuziasmat : politica științei. Ce rol și ce aport considerați că va aduce știința in organizarea de viitor a societății omenești ?

– In mod practic, n-o să se mai poată desfășura absolut nici o activitate de importanță socială fără o cunoaștere științifică, fără o intemeiere științifică a oricărui program de acțiune. **Perioada următoare va marca o etapă in care nu numai că știința va pătrunde peste tot, dar ea nu va putea lipsi de nicăieri, din activitatea nici unui om care gindește și activează in viața socială.** Știința devine un instrument indispensabil. De altfel, nici acum nu se poate face politică fără o cunoaștere științifică. Orice politică ce nu se intemeiază pe cunoaștere științifică nu poate fi o politică reușită, corespunzătoare sarcinilor sociale. Cu atit mai mult, in perspectivă, acest lucru nu va mai fi posibil.

VICTOR ISAC

Profiluri

Nicolae Ioana

Cu o evoluție mai înceată, de la început, Nicolae Ioana, se desprinde de ceilalți prin sobra distanțare în competiția curentă și printr-o cerebralizare exagerată a discursului liric. Nicolae Ioana e un elaborat ce-și **conceptualizează** intens orice poem. În „Moartea lui Socrate", tonusul conceptual era dincolo de îndoială, liricizările fiind de aceea aride, poate de aici venindu-i și puțina popularitate. Poezia derulează silogisme complicate, care, singure, creează starea tensională, transcriind împrejurările-limită, legate de legenda existenței marelui filozof.

Toată noutatea constă în opțiunea lirică și tratarea ei programatică, dar și în capacitatea de a emoționa. Poetul și-a ales deliberat un activ de o gravitate esențială — reprezentînd obsesia conștiinței umane de mai bine de două mii de ani. Lirismul e conținut în însuși destinul tragic al Filozofului, în strania sa existență și în simbolicul său eșec, exemplificînd chiar soarta Poetului, explorator al capcanei crîncene, ascunsă în cuvinte: **„Nu mi se trage moartea din vis, / mi se trage moartea din mine, / din ochi, din brațele, din picioarele mele / nu mi se trage moartea din vreo pășire, / din sufletul meu ca dintr-un iaz înflorit / mi se trage moartea dintr-un cuvînt / ce-a crescut în mine ca plăminii în lupi, / în acest cuvînt aleargă toate și plîng . . .".**

Situația poetică se află în ceremonialul socratic, ca mod de cunoaștere devenit celebru. Și ce-ar putea fi mai profund decît aceasta, cînd orice gest, orice cuvînt al Filozofului avea un rost fundamental în fața discipolilor: inițiere ultimă și definitivă. Starea de tensiune se crea din așteptarea obsedantă a unei cunoașteri misterioase, din ritualul practicat, cu ajutorul rațiunii travestite în metaforă: **„Să nu șoptiți, în umbră e fiecare / rob stins, clătinat de sete / au fiecare în voce sunete luminoase / iar vorbele prin aer ard schelete / și lucrurile fac semne dintr-o depărtare / părînd apropiate — cu ochiul / închis le aduni — sînt ale tale / nu le scapă din pupile / și nu ridică pleoapa că din / ochi lucrurile curg".** Livrescul este însă fastidios cînd devine singura sursă a poeziei.

Este de ajuns să încerci refacerea itinerariului cunoscut din legendă și deja lirismul este intrinsec faptelor evocate. Poetul își va asuma hybrisul lui Socrate, de a vorbi despre orice. Dar care poet poate fi absolvit de această vină: **„fug de cuvinte ca de moarte / un cuvînt se cască sub picioarele mele / un cuvînt mă înghite mă preface în țărînă / pentru un cuvînt mă iubiți mă ucideți / pentru un cuvînt mă nașteți . . .".**

Conceptul e dintr-o dată cutremurat de emoție și imediat după „Moartea lui Socrate", Nicolae Ioana se rupe din inerția conceptualizării și lirismul său se dilată subit. Uscăciunea livrescă de pînă acum dispare, discursul liric revărsîndu-se tulburător, în șuvoaie elementare. Vizionarismul se instituie fundamental și temele poetului se interiorizează, căpătînd forță și adîncime: **„Aici e întuneric, dincolo / mă duc să ascult ploaia / măsurînd sufletele. Aici e soare / sau numai închipuiri de soare. / Aici sfinții au părul pe gît retezat / de o lumină Acolo se învelesc / și adorm în propriul lor păr / fără coșmaruri, cu miinile / molcome pe piept, adorm".**

Prin „Monologul alb" și prin „Cartea de nisip", Nicolae Ioana își găsește starea lirică, individualizatoare pe care doar o dibuie pînă acum. Totul devine poezie, orice atingere a simțurilor materiale sau chiar palparea prin intelect. Lucrurile se schimbă, se trădează, se convertesc. Într-o clipă de har, poetul țintește în sîmburele lor nerelevat și totul este prins și oprit din curgere. Universul se colorează, capătă alt dinamism, mișcările se ordonează conform cu imaginea nucleu a poetului. Biografia lirică se conturează ca o sinteză între biografia reală și una livrescă, mitologizată. De aici decurge un lirism vizionar, foarte modern, de extracție existențială. Poetul, cu mirare infantilă, reașează lucrurile în gravitatea lor inițială. De aceea ele vor fi „luate în discuție" într-o manieră nonșalantă. Scuturîndu-le de uzura cotidiană, el se trezește la o nouă existență, mai adîncă decît ne-am fi așteptat, ca un „copil care se joacă cu un deget la orgă".

Un suflu exitențial de duritate extremă zguduie versurile marcîndu-le noutatea. Poetul se angajează deliberat în miezul timpului și vocea sa rămîne încă un punct de rezistență împotriva tenebrelor ce asaltează conștiința umană în acest convulsionat secol. El devansează pe mulți din generația premergătoare prin gravitatea subterană. Din toate poeziile mocnesc robuste energii și versurile au adesea inflexiuni dure. Evocarea spațiul natal se amplifică mitic, devenind un suport spiritual viguros. Lirismul acesta cu deschidere vizionară nu se complace în sterile lirozofeme, cum se întîmplă la alți confrați de generație, ci se încumetă să dezghioace din mister cele mai cutremurate zvonuri ale umanului. Astfel, poezia devine însăși universalizarea conștiinței încărcate a acestui timp.

Ceea ce era exces conceptualizant în „Moartea lui Socrate", după cum am mai spus, se șterge definitiv, mizîndu-se acum pe fluxul interior care nu se oprește decît în epuizare. La un moment dat, vizionarismul acesta ajunge să obosească și cineva se poate întreba dacă nu cumva ține de o rețetă industrioasă. Totuși calitatea este aici indiscutabilă. Poetul e în permanență conștient de tragicul conținut sub gratuitatea actului liric. Poetica sa se complică treptat și într-un „mic tratat despre noul stil", el e „grădinarul" care mîngîie florile ce umplu universul, salvîndu-le de aleanul uitării. Tonul nu mai este unul crispat-silogistic ca în primele volume, ci detașat suav. Nicolae Ioana și-a consolidat un teritoriu liric personalizant ce-i individualiziază personalitatea în devenire.

MARIN MINCU

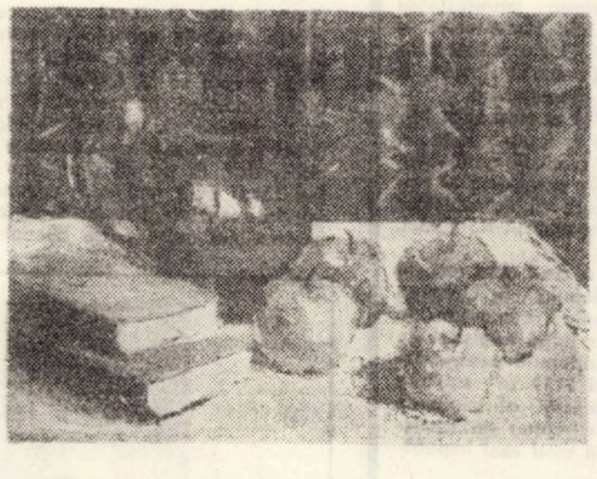

IULIA SIMU: „Natură statică cu fructe"

inedite

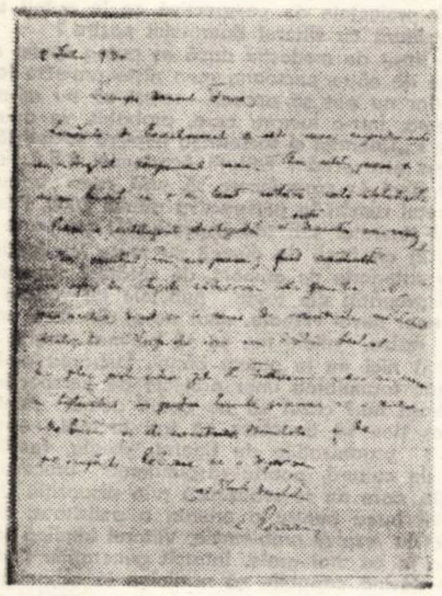

O scrisoare a lui Eugen Lovinescu

Critica dramaturgiei nu ocupă un loc prea întins în opera lui Eugen Lovinescu. E suficient să menționăm că o istorie a genului, scrisă în 1937, avea doar 60 de pagini, deși cuprindea o întreagă pleiadă de creatori, de la Davilla și Delavrancea la Gib Mihăiescu și Anton Holban. Severul critic a fost însă receptiv la creația dramaturgică, chiar dacă manuscrisele nu veneau de la scriitori consacrați. Faptul în sine reprezintă, desigur, o prelungire a activității de la Cenaclul „Sburătorul". Oricum, este semnificativă din acest punct de vedere scrisoarea — extrem de concisă, e drept — expediată la 22 iulie 1930 lui Dimitrie Fara, profesor de limba și literatura română la un liceu din Timișoara, care i-a trimis lui Lovinescu un manuscris. Poate că o legătură mai apropiată cu marele critic, fie și epistolară, i-ar fi oferit lui Dimitrie Fara (autor al cîtorva scrieri dramatice publicate și reprezentate în perioada interbelică) posibilitatea confruntării cu opinia unui critic de primă mărime.

ION CRIȘAN

★

2 iulie 1930

Scumpe domnule Fara,

Lucrările de bacalaureat și alte mici impedimente au întîrziat răspunsul meu. Am citit piesa și m-am bucurat că n-ai lăsat uitării cele intelectuale.

Piesa e inteligent dialogată și eroii discută cu miez, dar, eventual, nu e o piesă, fiind construită în afară de legile interioare ale genului. Nu pare, așadar, decît ca o serie de considerații intelectuale dialogate Nu poate avea un destin teatral.

Eu plec peste cîteva zile la Fălticeni, așa că numai în septembrie ai putea trimite pe cineva să o ridice.

Mă bucur și de avocatura dumitale și de preocupările literare ce o depășesc.

Al d-tale devotat

E. Lovinescu

Corespondență Camil Petrescu - Cornel Grofșorean

În vara anului 1932, Cornel Grofșorean, sociolog din școala lui Dimitrie Gusti și un mare animator al vieții culturale din Banat, primea o scrisoare de la Camil Petrescu, pe care l-a cunoscut în cercurile intelectuale timișorene imediat în anii de după primul război mondial. Scrisoarea — reprodusă mai jos în facsimil — cuprindea aprecieri calde și sincere la adresa lui Cornel Grofșorean, pe atunci primar al orașului Timișoara, care i-a dat un sprijin moral și material hotărîtor lui Franyo Zoltàn în vederea tipăririi volumului de traduceri în limba germană a volumului „Rumänische Dichter" (Poeți români) — după cum mărturisea Camil Petrescu într-un articol publicat la 9 iunie 1932 în ziarul „Țara noastră". Volumul respectiv a fost dăruit tuturor participanților la Congresul Pen-Clubului din acea vară, ținut la Budapesta, o adevărată carte de vizită a literaturii române într-o limbă de circulație mondială. Gestul își are semnificația în faptul că s-a reușit ca „poezia noastră", chiar fragmentar, să fie prezentă într-o demnă ținută", cum însuși Camil Petrescu observa în articolul amintit, manifestare literară de prestigiu internațional constituind și un succes al poeziei românești. Camil Petrescu aprecia în articol, ca și în scrisoare, că gestul lui Cornel Grofșorean este acela al unui „părinte al municipiului", exprimîndu-și mulțumirea.

Scrisoarea lui Camil Petrescu conținea nostalgia depărtării de orașul în care tînăr fiind a scris versuri de dragoste, piese de teatru, a editat ziare și a trăit intens viața spirituală a unei provincii românești preoaspăt reunită cu țara. El și-a dat din plin obolul său la renașterea și dezvoltarea culturii și a limbii române. De aceea, scrisoarea lui către Cornel Grofșorean era un semn al permanentei sale atenții față de metropola Banatului.

L. C.

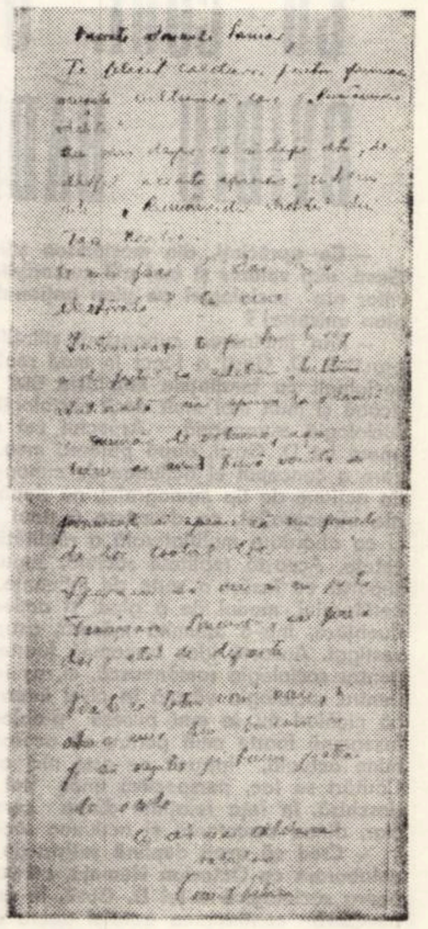

Proza lui Laurențiu Fulga

1. Laurențiu Fulga a debutat editorial în 1942 cu un volum de nuvele: **Sraniul paradis.** O vreme este atras de teatru: **„Ultimul mesaj (1951), Ion Vodă cel Cumplit** (1953), **Meșterul Manole** (1958), **Este vinovată Corina?** (1964). Între timp, însă, apar două din proiectatele sale romane de război, **Eroica** (1956), **Steaua bunei speranțe** (1963) și, trebuie să recunoaștem, încercările dramatice sînt lăsate (prin acestea și prin cele ce vor urma) mult în umbră. Pînă în 1966, cînd se tipărește **Alexandra și infernul,** Laurențiu Flga mai scrie **Pe viață și pe moarte** (1960) și **Concertul pentru două viori** (1964).

O proză patetică, ușor retorică, aplecată spre teritoriul de interferență a realului cu irealul, nescutită de ezitări și stridențe – dar, în ceea ce are mai împlinit **(Eroica),** o bună proză de atmosferă.

Lentele acumulări, clarificarea stilistică, lărgirea perspectivei (a retrospectivei) îl conduc pe autor – la fel de lent, dar nebănuit de categoric – spre realizarea primei sale lucrări într-adevăr problematice. E vorba de **Alexandra și infernul,** o carte ciudată și impresionantă, în care se înfruntă, pe temeiul unei alegorii, „ideea" de iubire cu cea de moarte și de suferință.

2. Romanul (între 1966 și 1974 trei ediții) are șapte capitole (cifra 7 revine în **Moartea lui Orfeu).** Compoziția este deosebit de interesantă, deși oarecum confuză. Expunerea se face, alternativ, la persoana întîi (capitolele 1, 3, 5, 7) și la persoana a treia (capitolele 2, 4, 6); legătura dintre capitole este înfăptuită pe două planuri: cel strict formal, sintactic (de pildă, sfîșitul capitolului al doilea: „Căzu chiar a doua zi, în prima luptă..."; începutul capitolului al treilea: „A avut o agonie lungă, inexplicabil de lungă..."; subiectul celor două propoziții diferă; cel profund, al semnificațiilor adiacente, unde identitatea personajului nu mai contează. Dimpotrivă, stratul intermediar, al faptelor, al desfășurărilor epice, este fragmentat, discontinuu.

Cele șapte capitole sînt tot atîtea tablouri, atașate, prin „rădăcina" lor, aceleiași surse, asemenea segmentelor unei rozete. Fiecare segment relatează întîmplări de pe front, văzute în ceea ce au ele rezumativ, ilustrator, repetabil. Haotica, îngrozitoarea lume a războiului, este infernul. Iar bărbații care o străbat de la un capăt la altul (de obicei cîte doi și adesea prieteni apropiați) au un singur sprijin și o singură nădejde: **Alexandra („Apărătoarea")** – imaginea feminității înseși, bîntuindu-le și fortificîndu-le conștiințele.

Personajele urmează, în mișcarea lor, o permanentă trecere de la **triadă** spre **cuplu:** din cei doi, unul dispare (întotdeauna logodnicul sau soțul), celuilalt rămînîndu-i (prin Alexandra) șansa și puterea de a spera și lupta mai departe. În acest fel, indiferent ce s-ar ivi, perechea se menține – garanție a victoriei, a supraviețuirii, a perpetuării.

Aceasta ar fi – în puține linii – schema compozițională a volumului. Din punctul de vedere al concepției, a structurării înțelesurilor, al genezei ideii și al desenării ei pe un fundal etern uman, romanul pornește de la mitul orfic. Atîta doar că protagoniștii își schimbă rolurile: femeia îl caută pe bărbat în infern și nu invers (în capitolul al patrulea, Alexandra „coboară", chiar, acolo, pentru a-l întîlni pe Golia în ziua căderii lui"). Și mereu cel care piere este continuat de cel viu, izbînda infernului, neîndoielnică în particular, fiind – în fond – iluzorie.

În ultima secțiune, intențiile prozatorului sînt clar dezvăluite. Un ofițer român și un ofițer german, dușmani înverșunați și răniți amîndoi, sînt adăpostiți (și salvați din infern) iarăși de Alexandra – o Alexandră mică, o fetiță – în preajma căreia redevin ceea ce erau înainte de război, mai mult, se luminează și se îmbogățesc sufletește. Alegoria întregului se sprijină pe microalegorii subiacente: cei doi zăcuseră în „nămol", peste cîmpul de luptă ninge apoi și zăpada purifică panorama dezastrului, ofițerul român îl îngrijește pe german iar fetița asistă „la această nouă facere a omului", toți trei fiindcă vorbesc limbi diferite, sînt obligați „să creeze lumea din nou, cu un limbaj unic pentru toată omenirea", ofițerul german se numește Johann, celălalt Tudor, Șandor, Michel sau John etc. La sfîrșitul războiului, la ieșirea din infern, Alexandrei celei vechi i se alătură, alătură o Alexandră nouă, o nouă apărătoare și o nouă încredere.

Romanul se întocmește din confruntarea a trei entități: viața-dragostea-infernul (moartea). Și eroii – cum am văzut – tot trei sînt în esență. În acest din urmă raport (derivînd din cel dintîi), există permanent o invariabilă: Alexandra, memento și chezășie ale iubirii și ale vieții. Interpretarea operei se oprește, satisfăcută, aici; cartea este o alegorie, o metaforă închisă, univocă. Termenii sînt precizați, unul din ei e stabil, relația dintre ei relativ ușor de descifrat.

3 **Moartea lui Orfeu** (1970) aduce în creația lui Laurențiu Fulga o mare deschidere – una din acele fericite scrieri care emoționează și incită la meditație în egală măsură.

Spre deosebire de **Alexandra și infernul, Moartea lui Orfeu** se constituie ca un simbol, ca o metaforă echivocă. De aceea, poate fi scrutată îndelung (oricît), rotundă cum e și lăsînd spre miezul ei căi de acces la fel de lungi, de ațîțătoare și de stranii din orice direcție s-ar porni.

Orfeul lui Laurențiu Filga, aidoma celui străvechi, este omul în general și artistul în general (în roman e sculptor); Euridice (Horația) reprezintă suportul vieții și al muncii lui de dăltuitor. Celor trei piloni care susțin edificiul alegoric din **Alexandra și infernul** (viață-iubire-moarte) li se adaugă încă unul: arta – patru parametri, deci, în variate și numeroase combinații generatoare de sens, fiecare în parte și toate laolaltă.

Temelia e frîntă prin eliminarea din angrenaj a Horației; eroul și ceilalți „ipochimeni" pierd din consistență, secvențele sînt, concomitent fantastice și credibile.

Personajele își întorc vertiginos chipul unele spre altele, închegînd, fugar, amintitele grupuri de trei, desfăcîndu-le brusc și iar reluîndu-le, într-o horă amețitoare, ca într-un coșmar.

Astfel, o primă triadă este cea alcătuită din Orfeu, Horația și medic (acesta însuși va dispărea odată cu pacienta sa); o a doua: Orfeu – Horația – bărbatul femeii cu părul de culoarea mierei (bărbat care, dincolo, îi va fi Horației logodnic, cum îi este, aici, Orfeu); o a treia: Orfeu – femeia cu părul de culoarea mierei – soțul acesteia; o a patra: Orfeu – Horația – Sibylla ș.a.m.d.

Triunghiurile au o „latură" comună (Orfeu), de unde s-ar conchide că ecuația metaforică nu e fără soluție. Dar, în final, constanta se destramă, surpînd toate celelalte echilibre, și așa suficient de tulburi. Plecată acum, Horația trage după sine, absoarbe, vigoarea fizică și spirituală a partenerului. Șapte ani (romanul are șapte capitole și un epilog) i se îngăduiseră pentru a-l ocroti și a-l „inspira". Iar Orfeu va descinde nu pentru a o aduce înapoi, ci pentru a-i fi alături (Zeii i-au interzis celuilalt Orfeu să se întoarcă și să-și privească iubita, din generozitate, poate, fiindcă nu avea ce vedea, nu-l urma nimeni). Noul Orfeu a intrat în infern în același timp și împreună cu Euridice – după ce, mai întîi, se cufundase în infernul său interior, prilej de rătăciri printr-un abis al rememorărilor și remușcărilor.

„Măștile" nu numai că se asociază schimbător între ele, dar se și suprapun, se confundă sau se arată a fi unice și, totodată, multiple. Din Orfeu se desprinde un alter-ego al distrugerii care-l îndeamnă să-și nimicească statuile (în pactul cu acesta se simt infiltrații faustice), Sibylla e o ființă tînără și atrăgătoare sau o bătrînă dușmănoasă și rău prevestitoare, femeia cu părul de culoarea mierei este, parcă, totuna cu **Doamna străină** (autorul are și o nuvelă cu acest titlu, 1968).

Moartea lui Orfeu este un cutremurător elogiu adus iubirii, elogiu a cărui țesătură se complică la nesfîrșit, sugerînd complexitatea existenței și neprevăzutul ei

4. Romanele lui Laurențiu Fulga (îndeosebi **Moartea Lui Orfeu)** nu au, în sine, corporalitate, îl determină pe cititor să le-o dea. Textul nu este altceva decît o „pînză" lingvistică subțire, retrasă deasupra și stăpînind un spațiu dispus oricînd să reprimească desfacerea celor sintetizate, schițate, abstrase.

Prima reacție la lectură este una de rezistență. Fraza pare (pentru moment și este) zgomotoasă, încărcată de neoolgisme, deseori sofisticată. Dar limbajul solemn este adecvat situațiilor excepționale în care eroii se găsesc necontenit (chiar dacă ei – și cititorul de asemenea – nici nu bănuiesc încă. Scenele cele mai „obișnuite" sînt redate și comentate grandilocvent, într-un perfect acord **(anticipat)** cu ceea ce ni se va limpezi curînd că au însemnat ele. De aceea, romanul se înfiripă anevoie, dar crește vertiginos, atingînd pe alocuri (capitolul al cincilea, epilogul) o încordare halucinantă.

Remarcabilă în ansamblu ei, proza lui Laurențiu Fulga trece – prin **Alexandra și infernul** și, mai ales, prin **Moartea lui Orfeu** – în zonele de prim plan ale literaturii române de astăzi.

EUGEN DORCESCU

Marginalii

Inflația literară

La noi se scrie mult și s-a scris mult întotdeauna. Nu zic, se tipărește, pentru că ceea ce apare prin librării reprezintă numai o cîtime din tonele de manuscrise pe care le primesc revistele sau pe care le vei găsi la o percheziție prin sertarele neliteraților. Puțini citesc, foarte mulți scriu. Aș zice chiar că un om cu cît este mai scriitor cu atîta publică mai puțin. Groaza de repetare, îndoiala, conștiința limitelor, valoarea confraților de aiurea îi impun scriitorului veritabil o muncă neagră pe care încetul cu încetul, cu greu o mai transformă în carte. Fericiți și convinși că au de spus lucruri cardinale sînt numai debutanții. Citește: tinerii poeți, căci poezia este moneda debutantului și în genere a diletantului. Tinerii trecuți prin școală și nu întotdeauna parveniți la studiile universitare stabilesc cu de la sine putere că au talent și de aceea scriu poezii. E și ușor, mai ușor decît să trudești la un roman care pretinde, dincolo de „talent", experiență de viață; există și modele: poezia din manuale. Nu e de mirare deci că mai toți debutanții sînt, pe față sau pe ascuns, niște amatori ai pastișei. De mirare e doar că revistele iau în serios asemenea producții, deschizînd nu o dată coloanele debutanților, prezentînd, și cu poze, debutanți, făcîndu-și un titlu de glorie din lansarea debutanților, înconjurîndu-se, spre a nu se spune că reprezintă un grup închis, de neutrii debutanți. Așa se face că mulți elevi, în loc să-și prepare examenele la „intuiție" sau să-și păzească nota zece la purtare, își consumă timpul bătînd pe la ușile redacțiilor și apoi citind de sute de ori pagina în care au apărut. Așa se face că, la noi ca la nimeni, avem un număr impresionant de tinere poete, fete drăguțe în general, flori ale banchetelor scriitoricești, gospodine cumsecade în cele din urmă. Da, cele mai multe poete ajung gospodine (ceea ce nu înseamnă că renunță a vizita, lunar, revistele, adică a se planta, fără să scoată un ton, prin secretariate și holuri), cei mai mulți tineri poeți ajung excelenți medici și ingineri, juriști și agronomi (ceea ce nu înseamnă că la vîrsta presupusei înțelepciuni nu solicită, Uniunii Scriitorilor, rotunjirea literară a pensiei). Debuturile fulminante i-au marcat pe viață, și-ți trebuie mult sînge rece și teribilă răbdare pentru a le explica odată și încă odată că apa nu arde și că tinerețea, nu-i așa, este ireversibilă.

Impresia de inflație literară n-o creează, prin urmare, cum mulți ar înclina să creadă, scriitorii propriu-ziși, ci debutanții, transformați cu timpul în simpli grafomani. Aceștia asaltează redacțiile și librăriile. Aceștia cred că a scrie și publica este un lucru la îndemîna oricui.

Ce este de făcut? Mai nimic, dacă nu vrem să apelăm la exigență. Nimic, dacă ne gîndim că la noi se publică totuși mai puțină literatură decît în Franța, țara cu 3–5 titluri pe zi, țara care suferă și ea, cum ne spune Boisdeffre, de aceeași boală a debuturilor neconfirmate: „Pe timpuri, a scrie nu era puțin lucru, îți puneai în joc toată viața. Balzac și Proust au intrat în literatură așa cum alții intră într-un ordin religios. Dar astăzi, oricine vorbește, publică și se poate face auzit. Nimic mai ușor decît să editezi o primă carte; dar ceea ce contează este să continui și să supraviețuiești. Și, vai, cei mai mulți renunță repede, dacă nu să publice cărți, în orice caz să creeze o operă".

VIRGIL ARDELEANU

Nicolae Dolângă

Nedespărţire

Cum să te calc, pămint,
Cum să te calc ?
Cum să-ţi sporesc dantela
Drumurilor,
Cu arcul căii mele-nfipt
În suitoarea rază
A osemintelor străbune
Care desface mugurii ?
Zăpada lor adevereşte
Lumea
Precum un gest pe bolta
De colindă.
O, tu, pămint,
Necunoscută inimă imensă !
Ce fiinţă-a trecerii solare
Te-a aruncat din piept
În spaţiu,
Că singele luminii căutătoare
Mai abureşte
Peste munţi şi dealuri dimineaţa ?
Ori ceara moale-a dragostei
De noi
O arzi pe culmi să ne aduci
Aminte
Că peste noapte am uitat
Să te chemăm la visul
Înstelat.

Metamorfoză

Ne despărţim de bunici
Şi părinţi
Cite puţin,
Cite puţin...
Indisolubil cite ceva
Din picioare li se preface
În rădăcini,
Ceva din braţe
În ramuri,
Din cuvinte, în frunze...
Şi aşa intorcindu-ne acasă
Păşim prin neştiuta
Şi ciudata pădure.
Ne miră ozonul,
Îi strigăm pe bunici,
Apoi pe părinţi...
Răspunde ecoul ciudatei păduri
În trainicul drum
Către noi inşine.

Casa

O ipostază-a noastră-i casa ţărănească
Ea este sensul unei părţi din noi
O virstă străbătind eternitatea
Ca respiraţia celor dintii eroi.

Lipiţi-vă urechea de pereţii ei
Să auziţi lumina galopind
Prin fiinţa pietrii descinzind din taina
Din care noi am coborit pe rind.

Plai

Primiţi-mă nemuritoare-ntoarceri,
Eternităţi cu nume colorat
Tot cutreierindu-vă nenumăraţi,
Paşii mei se-opriră lingă voi.
Primiţi-mă, intoarceri fără timp,
Eu sint din o parte şi vă strig
Pe poarta voastră albă voi păşi
Fiu insingurat cu a luminii
Viaţă sfintă tremurind pe piept.
Primiţi-mă, intoarceri spre-nceput,
Eternităţi cu nume colorate !

Ioan Şerb

Rapsodia patriei

Vatră strămoşească, vatră sfintă, veche,
Te-au visat străbunii mindră, bucuroasă...
Prin vad de milenii, ne-ai fost dulce casă,
Vatră sfintă, veche, vatră strămoşească.

Vatră glorioasă, vatră preafrumoasă,
Visul inalt şi plaiul liber pină-n ceruri,
Lupta-ţi spre lumină doinele-n veci cintă,
Vatră preafrumoasă, vatră glorioasă.

Vatra mea bogată, vatra mea iubită,
Zestrea-ţi de victorii, nouă sau mai veche,
O-ndrăgesc c-o dragoste fără pereche,
Vatra mea iubită, vatra mea bogată.

Vatră strămoşească, vatră viitoare,
Cine pentru libertatea-ţi sfintă luptă
Va trăi-n memoria Neamului, nu moare,
Vatră viitoare, vatră strămoşească.

Vatră luminoasă, vatră norocoasă,
Te inalţi din jertfe, biruinţi, iubire,
Ţara mea, columnă fără de sfirşire,
Vatră norocoasă, vatră luminoasă !

Codrul neamului

Vechi popor de arbori, drept ţişnind din glie,
Rădăcini infingi in vatră-n aer ramuri.
Virfurile, flamuri, bat pină-n tărie !
Nasc chemări din soare, ca-nspre ciocirlie...
E-un avint al tuturora spre lumină !
În frunzişul verde-un cuib e pe-orice creangă
De-ale păsărilor cintătoare neamuri.
Sună buciume pe culmi, prin văi talangă.
Miruie pe creştet Codrul, il lumină
O foşnire in devălmăşie, lină.

II

Vajnic freamătă oştirea ta de frunză
Cind, vulturul vint imi bate din aripă !
În primejdie, frunza gata-i să răspundă,
Codrului tăria-n rădăcină-ascunsă
Să o apere de-a timpului prigoană.
Taină sfintă-mi leagă vecii-n rădăcină,
De a frunzei soartă, zburătoare clipă.
Cind iţi moare frunza, viermilor de cină,
Viaţa-ţi prin ţărină moartea o prigoană !
Din armia-apusă dă verdea-ţi coroană !

III

Codre, ţi-i destinul Neamului meu geamăn :
Veacuri, Neam, invingi in soare şi furtună,
Şi coloane-nalţi, spre-o lume fără seamăn.
Nu te-nclini sub vintul ades vitreg, lotru,
Geniu-ţi revelează-n bolţi de generaţii.
Ţara-mi din legendă raze mi-o-ncunună.
Sorii, ii descintă-aripile prin spaţiu
Codre-n sfintă vatră-mi creşti, pe Criş, pe Motru...
Cintec sint din frunză veşnicului Codru !

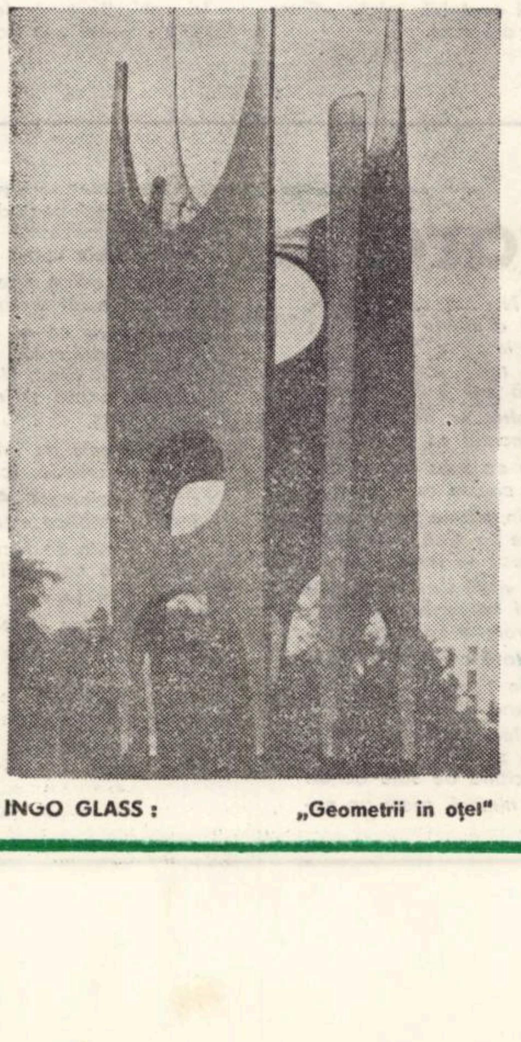

INGO GLASS : „Geometrii în oţel"

Ion Mărgineanu

SĂ LUĂM EXEMPLU NUMELE ŢĂRII

Sentimentul maturităţii

să luăm exemplu numele ţării
inalt moştenit de la griu
meşteşugit trandafir şi jăratic
fior al fructului cu care scriu

să luăm exemplu numele ţării
cumpănit dintre bulgări de soare
leagăn şi domn prea inflorit alfabet
şi lut odihnit mereu pentru altă culoare

să luăm exemplu numele ţării
templu aşezat al dreptăţii umblet
şi brazdă a frunţii nobilă adincă
nemărginită dragoste inrămată in suflet

Portret

să ne căuătm străbunii
in numele griului
frumoasă intoarcere a cerului prin lucruri
chemat de cringuri jurămint al creşterii
şi veghe a adevărului simplu
al ochiului mulţimii de raze
zămislind aceeaşi naştere
şi legănare aurie
prin care copilăria omului
mai seamănă cu arborii
cu drumurile şi apa
cu sunetul luminii
numele griului
bătut in diamante
in numele ţării

Libertatea

libertatea avea chipul amiezii
bătindu-ne la geam
cu florile anotimpurilor
intrindu-ne in casă
aşezindu-se in lemnul grinzii
şi al cintecului pentru a fi brodată
răsărea in aerul simplu al vetrelor
in părul lung al femeilor
imprumutindu-le sărutul de rouă şi paşii
se prindea de miini pe ţarină cu copiii
ce abia rosteau zimbetul lin
şi-i petrecea pină ajungeau scuturi
prin ochiul neamului
umbla pe jos imbrăcată curat povestind
despre virtuţile singelui românesc
prefăcut in Zamolxe in Mioriţă in gură de rai
in Manole in pasăre cintătoare
pină cind adormea cu ochii deschişi
in NUMELE ŢĂRII

Să învăţăm de la numele patriei

patria-i cel mai frumos obicei
pe care-l ştim de la părinţi
il scriem il citim şi il rostim
peste tot cu buzele fierbinţi

să invăţăm de la numele patriei
să fim tineri bătătorind
mina harnică a mulţimii
in inima lucrurilor cu noi diamante şi avuţii
să invăţăm de la numele patriei să fim tineri
cinstiţi impodobindu-i stema cu demnitate şi curaj
cu mindrie eroică cu odihna şi flacăra frunţii
să invăţăm de la numele patriei să fim tineri
de la numele ei sfint obişnuit cu iubirea
aproapelui tău cu chipul plin de bunătate
inflorind mai inalt prin cenuşa victoriilor
germinind noi stilpi de epopee şi PACE

patria-i cel mai frumos piedestal
pe care flamura urcăm
ii mulţumim cu inima adinc
şi toţi pe chipul ei jurăm

să luăm exemplu de la numele ei tinăr !

Debut

ANA POP SÎRBU

LUDOVICA

(povestire)

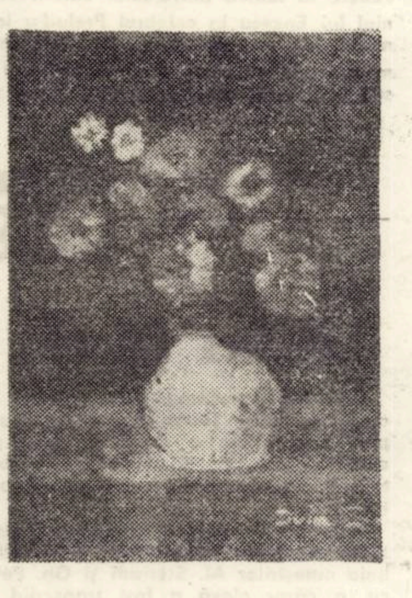

IULIA SIMU : „Flori"

Ochii Mariei luceau în întuneric. Își luă ca pe un talisman icoana cu chipul lui Ioan. Și-o puse la cap. O privi. Amindoi se priveau. O pace de vară se așeză între ei. Celălalt, deși mort, reprezenta cea mai semeață și mai puternică și mai agreabilă liniște. Simțea un dor, adumbrit de iritarea provocată de venirea Ludovicăi, ceva ce încă Maria nu-și putea lămuri, un ascuțit simț al libertății, o tărie sau poate pur și simplu o răsturnare caldă de senzații, un fel de a doua față a copilăriei. Obrazul i se acoperi de pete mici, roșii, miinile începeau să se agite cu șovăială, cu teamă. Își aminti perfect, era-n '30. De la fereastra cea mică a casei, înconjurată cu cei patru brazi sticloși, privea satul. Jody Lupanul, pe vremea aceea singurul preot în sat, venea des pe la ei, era ca și cum ar fi fost de-al casei. Pășea în pragul ușii țeapăn, drept, ridicind adeseori sprinceana stingă care-i adumbrea fruntea. Nici acum nu știa prea bine, ea, Maria, ce se petrecuse atunci cu Jody Lupanul, amintirea lui era pecetluită ca o firidă, în cel mai strîmtorat ungher al lumii...

Într-o simbătă seara, cind peste sat se lăsa noaptea indiferentă, înceată, Jody Lupanu, scund, mic și gras, tinăr și totuși îmbătrînit prea iute, o aștepta pe Ludovica. la capătul satului, la locul unde vadu' își dă întîlnire cu moșia lui Könf.

„Ești josnic", rosti Ludovica, aproape pe neauzite.

„Taci și ascultă, eu sint Jody Lupanul, am să te fac cucoana mea, spuse cu un aer de prim-pretor... Îți voi da de toate, casă, piine flori..."

„Taci, și nu-mi vorbi de flori, tu care ești tot timpul beat".

Pe fața-i desenată lin, ochii de-abia se zăreau ca două mici comete. Se uită la el, duios, dacă se poate spune, părea că din nou e cuprinsă de acea slăbiciune feciorelnică, și-l închipui pe loc, tîrit de două femei, dus pe brațe, legănat, spurcat, întins pe pat, cu privirea aceea a lui somnolentă, de popă tinăr și ursuz, așa, pe neașteptate, se gindi la toate astea, acum, cind aerul serii ar trebui să-i îndulcească imaginația...

Cimpia de la marginea satului se întindea albă, netedă, fără grai, lucind nemărginită, plină de arțari, fazani, iepuri și vulpi misterioase ; pînă noaptea tirziu se auzea susurul greierilor, al puștilor, chiotele cosașilor, de loc idilice, ci pline de trudă, de forță. Ludovica simți strînsoarea lui Jody Lupanul, tresări, se retrase, îi observă fața, cind lucioasă, cind plină de bube, îi simți suflarea... Ar fi spus Ludovica, parcă în vis, că pentru prima oară ar fi văzut o priveliște cind de alin, cind de spaimă...

Se făcea că popa Lupanul s-a transformat în cal. O minie ciudată o cuprinse. Din toate părțile cimpiei inundară iepuri pușcați, agățați de gîtul unor puști zburătoare. Iepurii înaintau pînă la via răpitoarelor, via lui Könf. În jurul iepurilor, calul frumos, blond, cu pielea lucioasă, necheza, sărea, se dădea peste cap a încintare. Ludovica îl fugări, gemind, spre primul deal, dealul lui Peleac, cel mai blestemat deal. Nu dură o jumătate de oră că o herghelie de cai, albi, sălbatici, o înconjurară pe Ludovica într-un dans sterp, sec, ca de moarte. Calul cel singur, țeapăn, lucios, stătea deoparte, privind dansul Ludovicăi cu herghelia cailor nou veniți, se știa aproape de ea, el, calul blestemat, fermecat, plin de ic, știa că Ludovica n-o să reziste dansului.

„Ascultă, Ludovico", îi ziseră caii albi, încet, molcom, stins..

„Nu, n-am să ascult, făcu Ludovica.

„Ai știut că îl cheamă Jody Lupanul" ? Se uitară la ea toți ochii aceia de cal alb. Era lună plină, Ludovica simțea bezna din jurul ei asemănătoare strîmtorii, traversă fără frică încet cărarea, de-a lungul căreia stătea întinsă, pe picioarele din față, toată herghelia de cai.

[L]udovica simți că înainta spre ei, lejeră, demnă, ca o plută fără cîrmaci. Numai în partea dreaptă a cimpiei, ca un stîlp fulgerat, stătea calul alb-Jody, o urmărea, cind și cind necheza văzînd alintarea de care e cuprinsă Ludovica la vederea cailor albi. De la marginea cimpiei se auzea satul, opac, somnolent, duminical.

Maria, sora Ludovichi, își făcu boccea și plecă la curtea lui Isop. Pe drum se întîlni cu cele două fete mai mari ale lui Ambrosie, Anastasia și Varvara.

„O să faci bătături la picioare, Mario", spuse una dintre ele, cea mai mică, Varvara, bălaie și cu niște ochi timpi, de-ți era frică să te uiți mai mult la ei.

„E răcoare și drumul nu e prea umblat. Archiudenii sînt la lucru, în vad" se auzi că răspunde Maria neavînd chef de palavre

„[Ai] auzit ce s-a petrecut azi-noapte în vad ?".

„Da", zise ea dur. Se opri din mers, se făcu că-și înnoadă sandalele urîte, murdare crezind că fetele lui Ambrosie o să-i observe nepăsarea, și-o s-o lase în pace să-și vadă de drum.

„Chestia cu fata cea subțire, găsită în vad" zise Anastasia și se uită cu coada ochiului, bănuitor, la Maria.

„Eu zic, că nu-i vorba de nici o fată, o fi fost vreo nălucă pe care oamenii obosiți, care stau la coasă prea mult noaptea, le cam văd, așa, în zori, cind aerul e mai rece și mintea lor se beteleşte alene" zise Maria încet, în treacăt, numai pentru sine. O bucată de vreme au mers pe același drum, gîndindu-se fiecare în parte la vorbele Mariei, cu näluca din vad, o frică de moarte li se băgă în gind, căci ele, fetele lui Ambrosie, se scoală în fiecare zi de la trei noaptea, să ducă mîncare celor șase frați a lor, ce cosesc în parte finul moșiei Könf.

Maria se pierdu, fără să știe cum, de fetele Abrosie, trecu de Dealul Mare a lui Peleac, și-ajunse în ograda lui Isop. O curte goală, fără orătănii, stearpă, cu pămînt galben, fără iarbă, rostogolită departe mult de șanțul drumului. O ogradă scăldată în plină amiază de vară. Simțea ea că trebuie să stea de vorbă cu Unchioaia mare.

„Ieși afară, bestie afurisită" țipă Isop unei scroafe mari, gata de-a făta. Era în cocina porcilor. beat, cu o barbă mare, slinoasă, aspriță și-ntunecată parcă de vreme. În miini avea o bită cioplită frumos, albă și cu mici forme cafenii pe alocuri, niște pătrățele răsturnate unele în celelalte. Ori de cite ori se îmbăta, de frică să nu o ucidă, Unchioaia Mare — vrăjitoarea satului, Isop, în marea-i fierbințeală ce-l apuca încăleca porci, vaci, viței, cai, plăcerea lui erau tot porcii descărcindu-și de fiecare dată tot în alt chip nesățioasa lui furie, furie ce-i venea cam de șase ori pe săptămînă. Maria îl văzu acum pentru prima oară, tot auzise de el dar îi era frică să vină, ca nu cumva cele vorbite în seama lui să nu se adeverească prea pe față. Se oprise. Se uită îndelung la el. În cămașă și izmene cu ochi bulbucați a beție, cu un nas roșu, mare, de se puteau sui într-o clipă o mie de furnici văratice, cu părul vîlvoi, cu o expresie ciuntită a mirare, Isop nici nu băgă de seamă că Maria e în curte, de fapt ea veni la Unchioia vrăjitoarea...

„Ah, ah, ohho, ehh, haide, dă-i înainte, fugi dacă te țin șalele, scroafă afurisită, na, satură-te de farmecele țiitoarei"... Isop îngăima niște vorbe anapoda, mai mult le mîriia decît le spunea, încăleca scroafa, o fugărea, așa grea cum era, o plesnea cu bîta-i albă, cu o față aproape iluminată de fericire, iar o mingiia a dragoste iar o bătea, era în toată povestea asta ceva hilar, ceva scabros, și, undeva, o mare și adîncă alinare În felul ăsta, spurcat, înțelegea Isop să-și glăsuiască patimile. Cu ochii închiși, într-o curte mare, lată, cu o iarbă năclăită de ațițarea pămîntului galben, scroafa nici nu vedea bine unde calcă. O juma de oră, Isop o încăleca, iar o descăleca, iar o fugărea, iar îi arunca scorbaciul legat de bita albă cu pătrățele cafenii, era un dans diavolesc, fără sens, mut, repezit, cind cu mișcări uniforme, cind sacadate, de luptă anapoda...

„Am venit la Unchioia Mare", se auzi că strigă, cit putu de tare Maria. „La ea am venit, unchiule Isop".

„Și zici că la ea ai venit", răspunse Isop, atunci, fă, de ce te holbi la mine, eu am treabă aici prin ogradă", zise Isop alene și-și văzu mai departe de hora lui nebună. Și Maria, cu ochii ei rostogoliți a mirare, cu pupilele cit două boabe de fasole, lipită de peretele coliviei de se făcu una cu el, nu reuși nicicum să-și revină. Și tot Isop ăsta îi părea ei, fetei de șaptesprezece ani împliniți la lăsatul secului, omul cel mai întors și mai cătrănit și mai fără de pereche din cîți oameni a întîlnit ea pînă acum.

„Și, zici, că ai venit", făcu Isop, de data aceasta, urechile și fruntea și bărbia și toată figura lui emana cea mai paradisiacă bucurie...

„Am venit, da nu la dumneata, unchiule Isop, ci la Unchioaia Mare".

„Și... vasăzică"

„Și trebuie să scoată, unchiule Isop, duhurile rele, din soră-mea"

„Și zici că are duhuri rele, făcu Isop, a plictis. Treci, pășește mai adinc în ogreadă, pășește, Mario"

„Am pășit, unchiule Isop"

„Mai, mai, mai," striga unchiul Isop ca scos din minți, furios acum, cu fruntea încrețită a gîlceavă, cu ochii scoși din orbite, gesticulind larg cu miinile, de parcă ar fi fost cel mai nenorocit orator de pe pămînt.

„Sînt chiar în fața dumitale, unchiule Isop, chiar în fața dumitale, mă vezi" făcu Maria

„Pășește, spre partea dreaptă a ogrăzii, acolo sub șopron se află castelul țiitoarei mele, Unchioaia Mare, cum îi ziceți voi, deși nici pe departe nu vă e unchioaie"...

„D' așa-i zic oamenii, unchiule Isop"

„E un moft cu numele ăsta. Și zici că ești trimeasă de ai tăi să scoată unchioaia duhurile rele din Ludovica" ? Acum părea ceva mai puțin cătrănit, chiar curios de ce vrea nepoata, se așeză încet pe movila pitită sub șură, începu alene să mingiie scroafa și toate astea însemnau că unchiului Isop i-au trecut furiile beției că-și revine la normal, că-ncepe să cam aibe de-abea de acum chef de palavre...

„Eh, Mario, vezi tu ceva primprejur" zise cuvintele măsurat, privind lin și cumpătat la Maria.

„Văd" dar Maria dintr-o dată se desprinse parcă de sub vraja vorbelor lui Isop, el dispăru, Maria ajunse în ușa castelului, un fel de pivniță din pămînt galben, acoperită cu mușchi verzi, pe deasupra crescînd, ca din senin, o mulțime de puieți de nuci de toate mărimile. Se opri. Se trase nițel, a teamă amestecată ușor cu o trecătoare senzație de curiozitate, și, de ce nu, de plăcere, va ști, așadar, ce are Ludovica și-și va sfirși misia dată de tatăl ei.

De la o jumătate de metru, aveai impresia că te afli în preajma celui mai supus și mai umil coteț de șobolani, și totuși înaintind alene, puteai observa trei trepte mici care duceau în josul castelului și, pe o scîndură albă, împletită pe margine cu trestie nouă, agățată ostentativ, se putea citi : „Cine crede, să intre pe ușa din față, cine nu, să nu intre" mai jos stătea o altă inscripție, poate pentru alt soi de oameni ce veneau la unchioaia... De data asta, cuvintele erau mai uniforme, mai subțiri, mai cuminți parcă : „De-ar fi să-i înhami pe oameni, drept cai sub un cer liber, de ce ai mai năduși pe pămînt aiurea ?" Maria pricepu prima inscripție, o pricepu așa cum putea ea să priceapă un fapt dat, dar din a doua nu prea înțelegea ce-o fi vrînd Unchioaia vrăjitoarea o spune cu privire la acel „năduşit" — căci de bună seamă unchioaiei îi aparțineau aceste seci înțelepciuni nelămurite.

O sală pustie, cu niște pereți spoiți în portocaliu spre verde, Unchioaia stătea în mijloc, lîngă un presupus foc împărătesc, și-alegea mazărea de fasole, pesemne ăsta era timpul ei liber, cind, n-avind cui proroci, alegea fasole pentru hrana lui Isop.

„Pot să vă văd, Unchioaie" ? se auzi că strigă iar Maria.

„Parecă aud pași, eh, arată-te mai la lumină... „Păcat că n-are vestminte de vrăjitoare", își zise-n gînd Maria

„A cui ești tu" ? o întrebă unchioaia, anii deja și-au spus cuvîntul, deși părul îi mai era negru, fața avea atitea cute că le puteai număra într-o vară, de dimineață pînă seara, pleoapele îi erau plecate în jos, mult prea mult, peste locul normal, pomeții obrajilor semănau cu o vale secătuită de mult, tot ce mai rămînea a viață era gura. O expresie curtenitoare, agreabilă, plină de sinceritate, o sinceritate în felul ei, căci chipul acestei sincerități era cind indignat, cind uimit, cind sec, impenetrabil, detașat...

„A cui ești, din vad" ?

„După ce știi că-s din vad, Unchioaie Mare. Sînt a lui Augustina a Petrii, ce-i măritată cu Toma din vad".

„Aha, frumos neam, făcu Unchioaia, n-ați dat la mine niciodată de cînd v-ați mutat, n-ați prea fost de loc, pot zice". Vorbea alene, amestecînd cuvintele ciudat intonind cu multă muzicalitate frazele spuse, ți se părea dintr-o dată că Unchioaia vorbește cîntînd într-un cor bisericesc.

„Ce-ai în spate, unchioaie" ?

„Tot felul de lucruri"

„Ce-s alea" ?

„Hm, curioasă mai ești. Iaca, o masă cu hîrtie și cerneală, mai în spate sînt caprele mele, ce mănîncă numai fîn uscat, după cum îl mănîncă știu ce vreme va fi, cît e ceasul și ce fel de oameni vin la mine, mai în față, am tot felul de cămăși, zdremțe, haine, fuste, rochii, cercei, mărgele, bricege, frunze, lighene, cravate, rufe, bărci, pietre prețioase, agrafe, toate aparținînd celor ce-s căutați noaptea de duhurile negre. Cu ajutorul acestor obiecte, știu să scot din ei toate mîncărimile duhurilor".

„Hei, unchioaie, mi se pare că lucrurile astea sînt așezate ca o piramidă, ce-s alea de la vîrful piramidei" ?

„Ha, ha, ha, ce te mai tot holbi ? Acolo se află noutățile : catîri, cai, gînsaci, gîște, ouă de nunți (se pare că unchioaia nu era numai vrăjitoare) ouă de înmormîntare, de logodne, de dezlegări de logodne, că și la de-astea mă pricep, nepoato".

„Pot să-ți aduc aminte de ce-am venit, Unchioaie" ? zise cu sfială, încercînd să se cuibărească la picioarele Unchioaiei vrăjitoarea, furată parcă de mulțimea însemnată și totuși neînsemnată a obiectelor din spatele vrăjitoarei. Deodată, în fața ei, Maria vede apărînd un fel de vad, plin cu bulboane, cu apă albicioasă, ori murdară, plumburie ca leșia și, fără să vrea, Maria începu să creadă pe loc în farmece...

„Ha, ha, hai stai mai cu fața spre întuneric. Uuită-te într-acolo. Ce vezi" ?

„O fată".

„Păi ce fată" ? o întreabă unchioaia, cu gura larg deschisă, cu un rînjet roșu scos a eliberare, ochii aprinși, miinile întinse înainte a vrajă.

„E Ludovica, unchioaie, e acolo"...

„Unde acolo" ?

„Acolo, aproape de vad"

„Și" ?

„Și mai e și Jody Lupanul cu ea".

„Ha, ha, da sigur. Da acu' ce vezi" ?

„Pare că Jody nu mai e om, ci e un cal, un cal, alb, și parcă Ludovica e înconjurată de mai mulți cai care stau aplecați în fața ei, pe cele două picioare din față"

„Și"

„Și, calul alb e atît de alb, că nu pare a fi nici mînz, nici cal, e mai mult așa... o..."

„Ce doamne, o, furie" nu mai sta, Mario, nu-ți fie lehamite de ce vezi, fugi acasă, că Ludovica e la pat. [z]ace. dă-i

(Continuare în pag. a VI-a)

Teatru

„PLICUL" de L. Rebreanu

LA TEATRUL DE STAT DIN ARAD

Urmăresc spectacolul de la Arad într-o sală aproape goală, cu interpreți care se căznesc mai mult sau mai puțin să intre in rol și mă intreb, volens-nolens, de ce „Plicul" ? Pentru a confirma știuta „chemare" a Teatrului spre dramaturgia românească? Sau doar pentru că este semnat de marele romancier Liviu Rebreanu ?

„Plicul" este o comedie cuminte, fără răsturnări spectaculoase de situații, fără un intens conflict dramatic, cu personaje consecvente cu ele însele, poate prea consecvente, așa incît ajung schematice, o comedie politică, însă, care se angajează să dezvăluie culisele vieții sociale, moravurile unei societăți corupte, localizate în primele decenii ale secolului nostru.

Într-un orășel de provincie, un oarecare Arzăreanu, ajuns primar prin grațiile nevesti-si, draga Victorița, mai ales că și avea reale veleități, fiind... ordonanță in spatele frontului in vremea primului război, și deci... pe merit (? !) decorat, va practica apoi o demagogie sui-generis, demagogia responsabilității față de eroii căzuți la Mărășești. Ca un veritabil Cațavencu va vorbi Arzăreanu despre „tărișoara" lui care „cere muncă și cinste multă", aruncindu-se în tot felul de afaceri dubioase care-i umpleau buzunarele în numele unei cauze oneste, gata fiind să mituiască pe șeful de gară, care-i putea incurca ițele, cu o sumă vărsată din fondul sărăcimii, așa numitul fond al „minelor".

Dar „plicul" buclucaș se ambiționează să părăsească poșeta iubitei și „fidelei" soții spre a poposi în cele din urmă în miinile aceluiași Arzăreanu, în sfirșit, scăpat de pericolul anchetei și obsesia incoronării. Cu acest text, regizoarea Mușata Mucenic a realizat un spectacol ce nu depășește intențiile imediate ale autorului, propunind o viziune insuficient de unitară, așa incit interpreții par a constitui linii paralele, ce este puțin probabil că se vor și intilni undeva.

Decorul, semnat de Traian Nițescu, crează atmosferă, îmbracă scena determinîndu-i pe interpreți să-și modifice mereu locul de joc incercind să înviorează un spectacol, în bună parte, trenant. În rolul primarului, Alexandru Fierăscu, părea a juca fără chef, arătîndu-se a fi cind plat și uscat, cind ingroșind nepermis unele replici, cu toate că partenera sa, aliatu-i de afaceri — soția-i Victorița — a fost interpretată cu poftă, dovedind vervă și finețe, candoare și șiretenie, abilitate și șarm in interpretarea Marianei Stere. Fratele Victoriței, omul nr. 1 al primarului (Flancu) și nașul ei (Hurmuz), cel care face politică de mai bine de 25 de ani, reprezintă roluri ușor schematice și, cu toată bunăvoința actorilor Mircea Gherdan și respectiv Mișu Drăgan, ele nu au putut fi salvate de șablonism. Omul presei, abil și corupt, incilcitorul deliberat al unor intîmplări, ovreiul Albeanu a fost întruchipat subtil și inteligent de Sebastian Comănici. Galan — șeful de gară în stare să-și trimită pe false piste confrații, în stare să domine cu cinism și pedanterie primăria, dar și... primărița, a căpătat nonșalanță și aplomb prin interpretarea actorului Ion Petrache. În roluri de mică întindere Iulian Copacea (Taman) și Teodor Vușcan (Tudor Popescu) dovedesc că atunci cind ai har poți realiza din aproape nimic măști de personaje ce se rețin.

În alte roluri : Elena Drăgoi, (Văduva), Rodica Postelnicu (Tincuța), George Sofei (Aprodul), Ion Văran (Inspectorul Minta) contribuie la realizarea unui spectacol la care numai pe alocuri subscriem.

LIZICA MIUȚA

Scenă din spectacol

Săptămîna muzicală

La pupitrul ultimului simfonic Nicolae Boboc ne-a propus o incursiune intr-o lume sonoră despre care pină acum mai mult citisem grație compozitorului Theodor Grigoriu, anume în universul creator al lui Ionel Perlea. Un nume intrat in cartea de aur a șefilor de orchestră din Europa și America, care ne este încă viu, prin sărbătorile muzicale oferite țării chiar și atunci cind virtuozitatea gestului fusese inlocuită de forța fluxului imaterial pornit din priviri. Am audiat acum poemul simfonic „Don Quijote", conceput la Paris cu aproape trei decenii in urmă.

Lucrarea lui Perlea parcurge cunoscutele aventuri ale eroului, operind incă valoorase generalizări, in tentația de a portretiza condiția umană. Intervin in lucrarea lui Perlea nu numai intonații de cîntec românesc, ci ceva din particularul psihicului nostru, particularitate ce dă un farmec aparte partiturii. Melopeea clarinetului bas de pildă, plutind de-asupra unisonului cordarilor, rămîne un moment evocator de maximă concentrație, o nobilă raliere la lumea universului ctitorit de geniul lui Enescu in celebrul Preludiu la unison. Din execuția orchestrei se cuvin remarcate intervențiile pline de aplomb ale suflătorilor de alamă, prompți și bine acordați, alături de restul compartimentelor, receptive la indicațiile baghetei dirijorale. Clarinetistul Vladimir Jikic ne-a oferit pe parcursul Concertului in La de Mozart o imagine autoritară a ceea ce însemnează potențialul unui artist-orchestrant, cucerindu-ne simpatia prin calitatea execuției sale. Cu toate că nu vizează miraculosul sugestiilor furnizate de clarinetul unui A. Octav Popa, interpretarea lui Jirik s-a inscris ca o lecție de muzicalitate, de eleganță a frazării și bun gust in tot ceea ce a realizat. „Pastorala" lui Beethoven, punctul final al acestui concert, s-a dovedit mai mult o reluare, vădind mai puțin ambiția de a da acesti partituri sclipiri inedite.

La operă, gala spectacolelor susținute de oaspeții jugoslavi a continuat in această săptămînă cu reprezentanții teatrului liric din Sarajevo. In „Don Juan" ne-a bucurat reintilnirea cu excepționala voce a Lilyanei Molnar-Talajic, care a frizat in rolul Donei Ana perfecțiunea. Un acut strălucitor catifelat și o mare frumusețe a timbrului. Ne-a surprins ideea de a invita la un Mozart cîntat in limba sirbă pe școlarii amatori de operă, prea puțin familiarizați cu genul. O partidă pierdută cu siguranță.

DORU MURGU

Plastica

Iulia Simu

Expoziția retrospectivă Iulia Simu, deschisă în sălile Teatrului popular municipal Lugoj, reunește lucrări dintr-o perioadă de aproape 40 de ani și se constituie într-o prezentare monografică a artistei.

Rezultat al unei ireversibile necesități spirituale, pictura Iuliei Simu evoluează pe linia maeștrilor Al. Steriadi și Gh. Petrașcu, a căror elevă a fost transcriid cu modestie și delicatețe nedisimulată stările afective ale contactului direct cu mirajul voiajului prin realitate. Obsesia unor lucruri care țin de vizualitate și memoria timpului se convertește în peisajele ușor geometrizate („Peisaj cu case în Făget", „Stradă în Făget", „Cartier in construcție") puse în valoare de vigoarea unghiulară a liniei compoziționale sau de tonalitățile mate ale unei atmosfere acut senzoriale. Pictind zidurile fațadelor, jocurile luminii și ale umbrei, ale norilor văzduhului, răsfringerile sclipitoare ale apei, feeria reflexelor dansante sau vibrațiile spațiului liber, Iulia Simu redă treptat echilibrul și profunzimile peisajului tradițional de calitate

Compozițiile cele mai uzitate, interioare, naturi statice, sint pretexte pentru etalarea virtuților formei și culorilor. Dense, materiale, aceste lucrări fixează tonuri învecinate de incidența eclerajului descompunîndu-se în nuanțe subtile de griuri colorate punctate uneori de virulența roșului permanent sau vermillon. O notă aparte pentru portrete („Mama", „Portretul soțului") care se organizează unitar în gesturi elaborate, avind o luminozitate sobră.

Grifica Iuliei Simu este angajată, militantă, imortalizind momente semnificative din istorie („Eftimie Murgu și comitetul revoluționar", „Semnarea actului de intrare in colectivă", „Colectiviștii după muncă") sau din munca de construcție a socialismului („Peisaj citadin", „Peisaj industrial", „Suflători in sticlă"). Sensibilitate, simțul acut al detaliului, organizarea compozițională a spațiului, iată cîteva calități ale unei grafici de comunicare rafinată.

Omagiu pentru Iulia Simu, plecată dintre noi in iarna acestui an pe drumul fără intoarcere, expoziția retrospectivă ne prilejuiește o intilnire cu creația unui artist meritoriu, care a prezentat cu pasiune și dăruire viața și plaiurile lugojene.

Am părăsit expoziția cu sentimentul prilejuit de contactul cu arta Iuliei Simu dar și cu regretul justificat al opacității unor jurii locale care nu i-au prilejuit in viață bucuria recunoașterii artei sale.

RADU MELNIC

Ludovica

(Urmare din pag. a V-a)

înainte ceaurile și-o să scape de blestem. Fugi mai repede. Îi întinse o pungă roșie, plină cu ceva semințe sunătoare, o pungă fierbinte și-ușoară ca o nălucă.

În aceeași săptămînă, Clanul bisericesc, adică Consiliul poporenilor a zis : vinovat e Jody Lupanul, preotul nostru, să fie pe viață scos din popie, să nu mai poată purta haină preotească, să fie scos din lumea credincioșilor pentru totdeauna, Amin. Jody nu mai avu timp să răspundă contrariul. Semnăturile, fie cu degetul, fie cu inima, erau puse. În cîteva zile, Jody Lupanul trebuia să părăsească satul din vad. Nu mai putea fi vorba de nici o pîndă. Ludovica va naște și va fi socotită pentru totdeauna mamă fără bărbat". Ce stupiditate, se gîndi Jody, n-am știut să ochesc situația înspre binele meu. Totul a fost de fapt o răstălmăcire. Ar trebui să le explic poporenilor". Ieși pe drum. Se opri in fața prăvăliei lui Könf. Pe lîngă el trecură două babe, linse pe corp, îmbrăcate în negru, cu două sticle în mînă. Se opri spre a fi ascultat de ele. Babele se făcură însă că nu-l observă. Trecură liniștite mai departe. „Da, desigur, au uitat pesemne să-mi dea binețe. Se descotorosesc toți de mine, își zise repede, cu gîndul de-a le ține piept, măcar printr-un anume fel demn de-a merge. Se intîlni cu clopotnițarul.

„Să trăiești, părinte. E cam răcoare". Avea acum un alt fel de-a se uita și de-a zice „răcoare", ochii lui negri deveniră pe loc mai siguri, parcă dădea mai mult din umărul sting, un tic enervant pentru Jody, mai de mult, toată înfățișarea lui explica, așa mai în șleau, mai în chioriș, o anume jignire latentă.

„Ai aflat pesemne ce-au hotărît poporenii" ?

„Hm" !

„Chestia cu fata subțire găsită în vad"

„Cu Ludovica"...

„Eh, și" ? Pe Jody il trecură sudorile lui preotești, își aminti că e vremea de tras clopotele și că clopotnițarul nici nu se sinchisește de așa ceva, că-l doare auzul acestui „Hm" sec, spus așa, in treacăt, de clopotnițar.

„Dacă te-ai dus și dumneata în vad tocmai la lăsatul serii albastre" ?

„Mda, parcă așa-i spuneți voi nopții ăleia cind infloresc albăstrelele". O voce constantă, apoasă, apropiată mult de vocea celor morți, înainte de vreme. Clopotnițarul se întoarse, parcă, mai cu fața spre el, și se făcu a-și scoate pălăria întru respect, ca pe vremuri, dar...

„Părinte, am auzit că..."

„Mda, m-au alungat, chiar fără a mă vedea și-a mă apăra".

„Și" ?

„Da, părinte, și că de-acu înainte..."

„Ce de-acu înainte" ?

„Că nu veți mai putea sluji niciodată". Jody il privi. Se gîndi o clipă să-l pălmuiască, așa, cu palmele lui lucind a curățenie, peste obrazul ăsta ars de soare, ciupit de vărsat, vînăt de curiozitate de ce soartă va avea după ce va pleca.

„Să trăiești, părinte", zise clopotnițarul, și plecă unduindu-și șoldurile a falǎ înțeleaptă. Bărbatul începu să calce și el bănuitor, țeapăn, monoton, patriarhal, pe lîngă foștii lui creștini. Se uită la ceas. Acoperișurile caselor i se păreau acum mai anonime.

Siluete

POEM PENTRU PESCARI ȘI VÎNĂTORI

Aș fi dorit ca aceste rînduri să constituie șirul unor povești senzaționale despre vînători și pescari, o plimbare prin păduri misterioase și pe ape încărcate de un apus de soare. L-am căutat pe secretarul A.J.V.P.S. (Asociației județene de vînătoare și pescuit sportiv), tovarășul Mihai Rebenciuc. E la București, nu a venit încă, sau e în ședință. Cum, și pescarii țin ședințe ? Aș fi dorit acolo niște laude de pescar, cu vînătăi pe mînă, tot arătînd cît de mare e peștele pe care l-a prins recent, aș fi dorit un vînător cu un semn în frunte, tot indicînd punctul unde a fost lovit vînatul, dar...

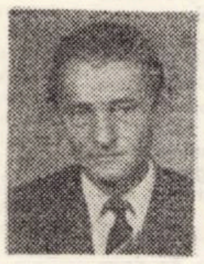

... Avem trei filiale de care răspundem : Timișoara, Lugoj, Deta, ne spune Mihai Rebenciuc. Pe linie de vînătoare, ne îngrijim de producerea fazanilor pentru a-i coloniza în terenuri. Pentru aceasta avem incubatoare seminaturale și multă, multă pasiune. În ceea ce privește pescuitul, avem iazuri în care creștem puiet (crap, caras) pentru repopularea apelor din județ. Aceste iazuri de 17 ha se vor amplifica la 27 ha. Se va da drumul pe ape unei cantități de 1,5 vagoane puiet. Pentru turiști, există Cabana Pescăruș (Lugoj), unde se poate servi pește și vînat. Desigur, mai avem de lucru cu unele persoane care încalcă legile vînatului și pescuitului, cu cei care poluează apele, cum ar fi zona de lîngă crescătoria de porci din Beregsău. Timișul, cu apele în scădere în ultimul timp, pierde din oxigenul necesar vietăților acvatice. Personal, doresc să cultiv vînatul și peștele, să întîlnesc pescari iscusiți și trăgători de performanță. Și să fie timp frumos pentru aceste pasiuni.

DAMIAN URECHE

Autor: tineretea

• ZI DE PRACTICĂ ÎN MICROINTREPRINDEREA LICEULUI NR. 1

Noi despre noi. Noi sintem elevi și trebuie așadar să vorbim despre viața noastră. Deci trebuie să fim, pentru un scurt timp, e drept, un pic reporteri. Lucrul nu e ușor, dar ne-am înarmat cu de toate, cu creion, cu hîrtie, și mai cu seamă cu răbdare ; capetele... ei bine, capetele le avem pe umăr și picioarele pe pămînt.

O zi începe... cu inceputul, adică cu sculatul de dimineață, căci așa ajungem departe inainte de a ajunge la școală. Limitele orare sînt cuprinse în mod normal, între 5,30 și 7,30. Cei care se scoală la 5,30, scot de sub pernă cărțile și zic : „Mai repet odată". Cei care se scoală la 6,30 sînt cei mai ordonați. Și spunem asta pentru că, plecînd la școală cu mintea limpede, au conștiința faptului că sînt temeinic pregătiți. Cei care se scoală la 7,30, din fericire foarte puțini, nu mai ajung de loc la prima oră. Ei participă la ea, doar pe plan emoțional : „Oare ce fac băieții la mate" ? Și pentru că elevii de la 6,30 spuneam că ar fi cei mai ordonați, să-i urmărim pe parcursul unei zile. Ei sînt marea majoritate. Să luăm, de pildă, ziua de miercuri. De ce tocmai ziua de miercuri ? Să zicem, pentru că este la mijloc de săptămînă. Și să ne oprim la Liceul nr. 1 din Timișoara. De ce tocmai aici ? De loc neintenționat vom răspunde. Pentru că acest liceu, pe lingă excelente rezultate la învățătură, deține in momentul de față o microintreprindere despre care merită să vorbim.

In fiecare zi, începînd de luni, cite un grup de clase au practică tehnico-productivă. De fapt, munca elevilor in această microîntreprindere nu mai este, doar practică pur și simplu, ci și un izvor de bunuri necesare îmbogățirii procesului de învățămînt.

Multe sînt trecute în planul microintreprinderii, la capitolul „autodotare". Tot în acest plan apare și capitolul „contracte". Adică niște legături ferme și care se cer onorate, cu intreprinderile patronatoare. De menționat că acestea nu sînt doar în planul de producție al „Micro", ci și în planul de producție al întreprinderilor. Cert este că elevilor li se acordă incredere și ei nu se fac de rușine. Miercuri au practică elevii anilor III.

La început, că, bineințeles, a existat un început, ne-am făcut practica în întreprinderi. Și nu a fost rău, căci ritmul trepidant, însuflețit și îndemînarea oamenilor, sentimentul datoriei, trăia „la cea mai inaltă tensiune", au insemnat pentru noi un fel de resort al ambiției de a ști, de a putea. Am văzut aici că oamenii ne privesc cu încredere, încredere pe care nu o dăruiesc oricui și ne-am gindit atunci să avem o intreprindere a noastră, ceva în miniatură. Dar cu elevi ingineri, cu elevi muncitori, elev director chiar. Și noi sintem azi în colectivul de conducere al microintreprinderii, și cred, fără falsă modestie, că am fi în stare să vă povestim despre inceputuri. Dar am considerat că este mai firesc să facă acest lucru Adrian Pîrjol, în curînd absolvent al liceului, directorul microîntreprinderii noastre :

— Ce-aș putea să vă spun ? Cunoașteți ca și mine inceputul care azi ni se pare ciudat de departe, poate că privim deja cu ochii prezentului sau chiar cu cei ai viitorului. A fost mai întii un singur atelier, cam mic, cam sărăcuț și totuși drag, pentru că era primul și era al nostru. Era „în școală". La numai un an după aceasta, am înființat trei ateliere electrotehnice, plus ceramica, plus țesătoria. Le puteam face deci. Și am mai făcut. Astăzi avem patru atelierere de electrotehnică, fiindcă în municipiu există numeroase asemenea intreprinderi, printre care **ELBA, IAEM,** care ne-au ajutat tare, tare mult ; atelierul artiștilor, adică cel de artă ceramică și sculptură, țesătoria, tîmplăria — mezinul atelier — pus pe fapte mari, și stenodactilografia. Anul trecut am realizat sume frumoase. Anul acesta am planificat mai mult, iar la anul nu ne vom mai mulțumi nici cu asta. Să-ți dau cifrele : 1972–1973 — valoarea producției marfă — 6 milioane. E clar, ce zici ?

— Parcă ai uitat, ceva ?

— Lasă că știi și tu, îmi zîmbi directorul. Scrie acolo și gata.

— Eu mai am un an la dispoziție, să tot zic, pe cind tu...

— Bine, bine, află că și studenții au ateliere așa că oi fi mai departe „in temă". Fabricăm la noi semnalizatoare de toate felurile. Dacă tot trebăluiești cu condeiul, deși, intre noi fie vorba, nici cu șurubelnița nu-ți șade rău, spune și tu mai frumos : semnalizatoarele noastre licărind pe șoselele patriei, etc. Și mai află că și **ELBA** are acum încredere în noi, și vom prelua poate intreaga producție de semnalizatoare. E grozav, nu ? Aoleu, sună și mă trece nemotivat. Oricum, nu-i șade bine unui director. Este ?...

E bine să vă spunem că, noi toți, elevii utecîști ai liceului, sintem convinși definitiv că munca în această microintreprindere este o adevărată... școală. Că aici simțim plăcerea de a munci. Și convingerea aceasta cred că ar fi suficient dovedită prin rezultate. Credeți-mă, nu sîntem singurii care am obținut rezultate dintre cele mai bune.

Elevul muncitor fruntaș Cișinescu Benone îmi spunea :

— Asta e ca povestea cu dulciurile. Cine nu a simțit de mic că sînt bune, nu le dorește niciodată. Așa e și cu munca. Părinții mei nu mi-au spus niciodată să nu fac sata, să nu mă amestec dincolo, ci din contră, mic fiind, mi-au solicitat mereu ajutorul, pe măsura puterilor mele — firește. Așa s-a născut plăcerea pentru muncă și mai apoi pentru a iscodi, a gîndi, a face un lucru nou...

Într-adevăr la Cișinescu Benone, elevul din anul III R. 4 plăcerea e dublată acum de bucuria creației. Creație, în adevăratul sens al cuvîntului, pentru că el lucrează, nu v-am dezvăluit încă acest secret, în atelierul de cercetare și prototipuri, alături de alți elevi cu înclinații deosebite înspre electrotehnică. Pînă acum, aici, au fost create sesizoare de prezență, o lunetă astronomică, o orgă electronică, sinapsa pentru laboratorul de biologie, lampă de acari și o mulțime de relee și alte aparate electrice de măsură și control pentru laboratoarele de fizică.

In atelierul de tîmplărie, extrem de util, in primul rînd pentru școală, se lucrează bine. Ceea ce nu il impiedică pe Emil Raicov să fluiere o melodie veselă.

— Imi place să lucrez, imi spune el, așa cum altora le place... jazz-ul. Pe mine mă înviorează. Asta, zîmbi el, nu înseamnă că nu ascult și nu îndrăgesc muzica...

În atelier se fabrică acum mobilierul pentru laboratorul de literatură, din fondurile obținute de noi la munca patriotică. Se fac de asemenea, numeroase materiale de propagandă. Se fabrică dulapuri cuier pentru clase și multe altele. Și pentru fondul pieții chiar se fabrică. Ca și aici, artiștii de la ceramică și sculptură ne fac, prin ceea ce creează, școala mai frumoasă.

V-ați dat seama din ce v-am spus pînă aici că lucrurile merg bine. Asta nu inseamnă că nu mai sînt numeroase lucruri de făcut. Dar ne place să credem că toate se vor face, pentru că drumul inceput acum se cere adîncit și întărit de noi cei care, alături de dascălii noștri, învățăm să construim cu propriile noastre brațe și cu însetata putere a minții lumea României de miine.

PONEȚKI ADRIANA
DUMITRU ADRIAN
(Elevi la Liceul nr. 1 Timișoara)

MICROINTREPRINDERE — Liceul nr. 1 —, **„unde sentimentul datoriei**, trăit „la cea mai inaltă tensiune", **a** insemnat pentru noi un fel de resort al ambiției de a ști, de a putea"...

„CASA TINERETULUI" - simbol al muncii și entuziasmului

Noi, tinerii timișoreni, sîntem romantici. Poate nu știați acest lucru. Poate nu știați că, în urmă cu cițiva ani, tineretul timișorean a pus piatra de temelie a unei construcții, ce mai tîrziu va purta o emblemă simbol : CASA TINERETULUI !

Romantismul nostru înseamnă și 27 ianuarie orele 14,14 data la care s-a început această construcție. E frumos acest romantism al nostru, în care visul se împletește cu realitatea. Vis — pentru că vedem în această construcție, minunat palat de educație a năzuințelor noastre ; realitate — pentru că cei care au înălțat acest edificiu sînt miile de muncitori, elevi și alți tineri ai orașului.

„Ce e atît de neobișnuit în a ridica o clădire modernă" ? ne veți întreba dumneavoastră, oameni maturi. Vă răspundem: e neobișnuit, pentru că niciodată tinerii nu s-au angajat atît de responsabil ca acum, pentru realizarea unui obiectiv de asemenea amploare.Cu elanul ce îi caracterizează au ridicat SINGURI *acest edificiu. Vă puteți imagina ? O construcție ridicată* NUMAI *de tineri ? Și nici unuia dintre ei nu i s-a pus la fabrică, la școală, vreo absență !*

Intreaga construcție este rezultatul MUNCII ȘI CONTRIBUȚIEI PATRIOTICE *a tuturor tinerilor din municipiu și județ. Și încă un lucru ! Tineretul timișorean este milionar ! Pentru că simbolul muncii lor este de ordinul milioanelor : peste un milion de ore de muncă patriotică, peste 3 milioane de lei economisiți în urma acestei munci. Nu e puțin lucru să fii un „Meșter Manole" modern.*

Despre această „Casă a tineretului" se pot spune multe. Și mai poetic și mai prozaic. Dar oricum am spune, ar ieși aceleași lucruri. Clădirea e unicat în țară, nu atît prin structură cît prin modul în care a fost ridicată. De la prima găleată cu beton, turnată la temelia clădirii, și pînă la vopsitul pereților, ușilor, ferestretrelor etc., cei care și-au lăsat pasiunile din timpul liber la o parte au fost tinerii — muncitori, elevi. Operațiuni care necesitau o strictă specializare au fost efectuate de muncitori calificați, ajutați de elevi.

Casa tineretului va avea în final un specific tehnico-științific. Aici vor exista cercuri mecanice, tehnico-aplicative, vom putea vorbi despre un univers tehnic în miniatură. Deocamdată, cercurile sînt trecute în proiect în funcție de probabilitatea solicitării lor, in mod deosebit de către tineri. De altfel, sugestiile tinerilor vor fi permanent binevenite în legătură cu ceea ce ar dori ei să găsească la „Casa tineretului".

Dar, dați-ne voie pentru cîtva timp să lăsăm modestia la o parte și să fim mîndri. Și să ne mîndrim cu ceea ce au dat miinile noastre și sufletul nostru, timpul viitor : CASA TINERETULUI ! *Palat în care la confluența dintre năzuinți și împliniri, stăm noi* TINERII !

Vă așteptăm !

OLIMPIA SÎRBU
(Liceul „C. D. Loga" — Timișoara)

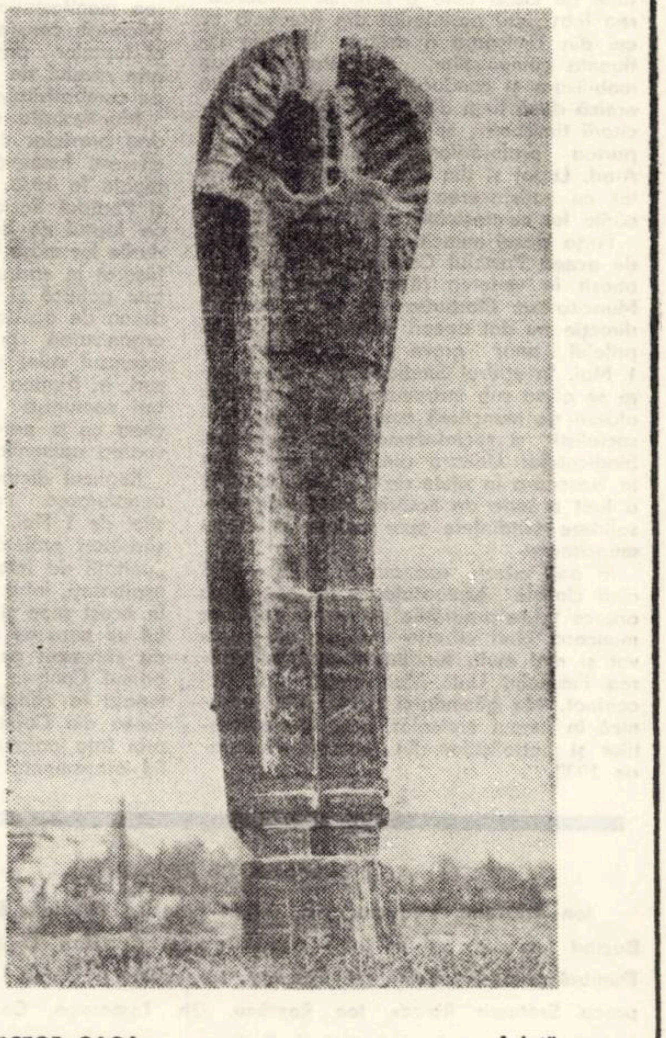

VICTOR GAGA : „Avînt"

Una din preocupările tradiționale ale presei muncitorești era ca în primele numere din luna mai să prezinte momente semnificative din trecutul de luptă al clasei muncitoare, să tragă învățăminte din experiența bătăliilor de clasă și a drumului ascendent parcurs. Reluarea acestei tradiții în acest an jubiliar, cînd întîmpinăm a 30-a aniversare a Eliberării este cu atît mai necesară, cu cît numai așa se va înțelege mai bine faptul că „actul de la 23 August nu a venit din cer, ci a fost rezultatul luptelor îndelungate ale poporului român, a faptului că partidul comunist, în alianță cu partidul socialist, cu celelalte forțe revoluționare și patriotice s-a aflat tot timpul în fruntea luptei de apărare a intereselor vitale ale întregii națiuni". [1])

Sărbătorind pentru prima dată în 1890 Ziua Muncii 5.000 de muncitori din București au manifestat pe străzi cîntînd „Internaționala", „Marseilleza", „Deșteaptă-te române". Cifra participanților era însemnată dacă se are în vedere numărul redus al proletariatului român din acea perioadă. Manifestații de 1 Mai au avut loc și la Arad, Baia Mare, Bocșa, Brașov, Cluj, Dognecea, Oravița, Reșița, Timișoara.

An de an sărbătorirea lui 1 Mai a cunoscut o amploare mai mare, o combativitate crescîndă. Crearea în anul 1893 a Partidului Social Democrat al Muncitorilor din România a marcat o etapă nouă în desfășurarea procesului revoluționar din țara noastră, în dezvoltarea luptelor sociale.

Un deosebit avînt de luptă au cunoscut manifestațiile de 1 Mai din anii 1918–1920. Era o perioadă cînd grevele și manifestațiile muncitorești se desfășurau aproape zilnic în marile centre industriale ale țării. La 1 mai 1920 peste 80.000 de muncitori au demonstrat pe străzile Capitalei. La Timișoara numărul manifestanților a depășit 20.000, la Galați – 15.000, la Cluj – 20.000. Pe bună dreptate, unii istorici consideră acțiunile muncitorești de la 1 Mai 1920 ca un preludiu al grevei generale din octombrie 1920 la care a participat întregul proletariat din România.

Ziua internațională a celor ce muncesc a fost sărbătorită în 1921 sub semnul pregătirilor nemijlocite a congresului Partidului Socialist, care peste cîteva zile va lua hotărîrea istorică de creare a Partidului Comunist din România. Au fost adoptate adeziuni însuflețite la ideea creării partidului marxist-leninist al clasei muncitoare, precum și moțiuni de protest împotriva politicii antipopulare promovate de guvernul Averescu.

Partidul Comunist Român nepregetînd nici o jertfă a servit cu fidelitate interesele clasei muncitoare, ale poporului. Deși a fost supus la o aspră prigoană din momentul nașterii sale, el a reușit să-și mențină legăturile cu masele muncitoare, să se situeze în fruntea luptei lor.

Este semnificativ faptul că deși în aprilie 1924 a fost aruncat în ilegalitate, în luna următoare, el a inițiat și condus greva generală din mai–iulie 1924 a muncitorilor timișoreni. Această mare bătălie de clasă care a prilejuit solidarizarea întregului proletariat din România cu cei din Timișoara a arătat limpede influenta comuniștilor, capacitatea lor de mobilizare și conducere a maselor. Lupta eroică dusă timp de 7 săptămîni de muncitorii timișoreni, sprijinul primit de ei din partea proletarilor din București, Cluj, Arad, Lugoj și din alte centre s-a încheiat cu satisfacerea multora din revendicările lor, cu creșterea prestigiului P.C.R.[2]).

Forța clasei muncitoare stă în unirea ei, de aceea Partidul Comunist a militat neobosit în vederea făuririi Frontului Unic Muncitoresc. Eforturile depuse în această direcție au dat uneori roade, mai ales cu prilejul unor greve și manifestații de 1 Mai. În cadrul Sindicatelor Unitare care se aflau sub îndrumarea P.C.R. activau alături de muncitorii comuniști și lucrători socialiști și social-democrați. Congresul Sindicatelor Unitare din România ținut la Timișoara în zilele de 2–5 aprilie 1929 a luat o serie de hotărîri menite să consolideze tendințele spre unitate a clasei muncitoare.

În anii crizei economice 1929–1933 cînd clasele exploatatoare au căutat să arunce toate greutățile pe umerii celor ce muncesc, cînd mizeria maselor s-a agravat și mai mult, tendințele spre înfăptuirea Frontului Unic Muncitoresc s-au accentuat, ele găsindu-și o expresie puternică în timpul eroicelor lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie–februarie 1933.

Instaurarea în ianuarie 1933 a dictaturii hitleriste în Germania, intensificarea activității organizațiilor fasciste în întreaga Europă inclusiv în țara noastră a impus cu necesitate înfăptuirea unității de acțiune a clasei muncitoare, menită să devină temelia Frontului Popular Antifascist. În anii 1934–1939 s-a produs o apropiere între Partidul Comunist Român, Partidul Socialist Unitar, Partidul Socialist Independent și unele organizații ale Partidului Social Democrat. Unitatea de acțiune realizată de unele partide și grupări muncitorești a facilitat unirea forțelor democratice împotriva fascismului.

Istorie-document 1 MAI 1939

UN MOMENT CULMINANT AL LUPTEI UNITE ANTIFASCISTE A CLASEI MUNCITOARE DIN ROMÂNIA

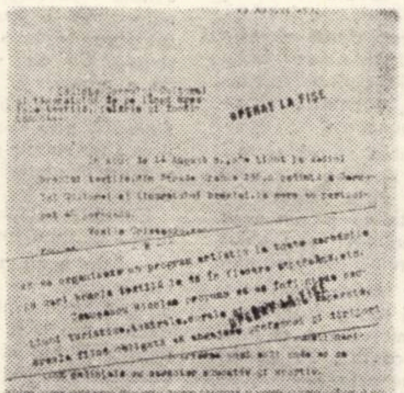

În șirul marilor acțiuni antifasciste, marea manifestație de la 1 Mai 1939 din București constituie un moment culminant al luptelor populare, ea remarcîndu-se prin nivelul de organizare și gradul înalt de combativitate revoluționară.

Manifestația a fost organizată în cadrul breslelor deoarece sindicatele muncitorești fuseseră dizolvate de dictatura regală în 1938. Partidul Comunist Român și Partidul Social Democrat ținînd seama de faptul că breslele cuprindeau în rîndurile lor mase largi de muncitori au desfășurat în cadrul acestora o largă activitate politică și ideologică folosindu-se adesea de aceste organizații legale pentru organizarea grevelor și altor acțiuni, în interesul celor ce muncesc. În multe cazuri, în fruntea breslelor au ajuns muncitori comuniști sau socialiști de stînga ceea ce a permis utilizarea lor în favoarea oamenilor muncii.

Regimul dictaturii regale a preconizat denaturarea caracterului și semnificației zilei de 1 Mai, prin transformarea acestei sărbători proletare în sensul evidențierii „unității de interese" între exploatatori și exploatați, între regim și masele populare. În acest scop și pentru a da evenimentului un caracter cît mai oficial, autoritățile au convocat pentru ziua de 1 Mai 1939 primul Congres general al breslelor. Delegații la congres împreună cu muncitorimea din Capitală trebuiau să defileze prin fața palatului regal manifestînd astfel atașamentul lor față de regimul dictatorial al lui Carol al II-lea. Era o inscenare care urma să afișeze sentimente în fond inexistente în cadrul maselor muncitoare!

Este meritul istoric al Partidului Comunist Român că a reușit să dejoace inscenarea regimului dictaturii regale și în colaborare cu socialiștii, să transforme radical caracterul și conținutul demonstrației, să-i imprime un caracter democratic antifascist.

La această reușită politică au contribuit pregătirile temeinice făcute de organizația P.C.R. din București. Într-o ședință lărgită a Comitetului municipal de partid s-au dezbătut modalitățile concrete de acțiune în vederea imprimării unui sens revoluționar sărbătoririi lui 1 Mai. Un rol de seamă în îndeplinirea acestor sarcini a avut activitatea Comitetului clandestin de organizare care număra, printre cadrele sale de frunte, alături de **Ilie Pintilie,** membru al C.C. al P.C.R. pe tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** pe atunci în fruntea Comisiei centrale a tineretului comunist, pe **Constantin David,** secretarul organizației P.C.R. din București, **Alexandru Iliescu, Teohari Georgescu** și alții. Un rol de seamă în activitatea de pregătire și în desfășurarea manifestației de 1 Mai, pe linia afirmării unității de luptă a clasei muncitoare, au avut **Ștefan Voitec, Vasile Bigu** și alți militanți comuniști și socialiști.

Membrii comitetelor raionale de partid, ai celulelor P.C.R. din întreprinderi și cartiere au depus o susținută muncă de propagandă în rîndul maselor muncitoare, în scopul mobilizării lor la acțiune în scopul mobilizării lor la acțiune în ziua de 1 Mai.

Un rol însemnat în activitatea politică pregătitoare au avut tinerii comuniști trimiși de partid în interiorul breslelor să lucreze în cercurile culturale ale acestora, printre care **Elena Ceaușescu** (născută **Petrescu), Eftimie Iliescu, G. Prodan, Ilie Căpățînă, Eugenia Herșcovici, Gheorghe Velcescu** și alții. Ei au reușit să imprime programelor o linie revoluționară, de educație muncitorească și patriotică, în spiritul unității proletare, de combatere a pericolului fascist, de apărare a independenței și integrității teritoriale a țării. [3])

Rezultatele activității intense organizatorice și politice depuse de partidul comunist s-au concretizat în acțiunile revoluționare ale maselor muncitorești cu prilejul zilei de 1 Mai. Sala „Tomis" din Capitală unde fusese mobilizat și o parte din activul de partid a devenit arhiplină. Deasupra mulțimii entuziasmate, comuniștii, muncitorii social-democrați și fără de partid înălțau pancarte cu revendicări proletare și antifasciste: „Vrem 8 ore de muncă!", „Cerem mărirea salariilor!", „Să apărăm granițele împotriva agresorului hitlerist"!, „Jos fascismul!", „Unire cu toate popoarele democratice!", „Trăiască U.R.S.S.!", „Trăiască pacea!". În contrast cu discursurile de sprijinire a regimului dictaturii regale, ținute de cîțiva oratori „Oficiali", de la tribuna întrunirii sau din mijlocul muncitorilor a răsunat clar și puternic cuvîntul partidului comunist.

După terminarea tuturor întrunirilor, inclusiv a celei din sala „Aro" unde se desfășurase congresul breslelor, participanții s-au încolonat și au manifestat pe străzile Bucureștiului. De la 4.000–5.000 persoane participante la cele trei întruniri, numărul demonstranților a ajuns la 20.000 Spre stupefacția autorităților aflate în fruntea coloanei, participanții au început să scandeze chemările partidului comunist. La intrarea în piața din fața Palatului regal, miile de manifestanți strigau: „Trăiască 1 Mai, ziua muncii!", „Trăiască frontul unic al muncitorimii!", „Pace, pîine, pămînt, libertate!", „Vrem România liberă și independentă!", „Vrem respectarea granițelor!", „Jos hitlerismul!", „Să ținem piept agresorului!", „Trăiască Frontul Popular Antifascist!" ș.a. [4]) Pe traseu s-au scandat și lozinci antifasciste ca: „Jos agenții hitleriști!", ș.a.

Ajunși în fața Prefecturii Poliției Capitalei, unde se aflau închiși muncitori revoluționari, demonstranții au cerut eliberarea deținuților politici comuniști și antifasciști.

La serbarea cîmpenească ținută după masă pe stadionul muncitoresc din cartierul Filaret, comuniștii au continuat activitatea lor revoluționară. Într-un raport al organelor de represiune se arăta: „Iliescu Eftimie și Nicolae Ceaușescu, ultimul fost condamnat la 3 ani închisoare pentru activitate comunistă, pedeapsă executată, au strigat la terminarea serbării lozinca comunistă: „Trăiască frontul Popular".[5]).

Întruniri umncitorești cu ocazia zilei de 1 Mai 1939 au avut loc și la Timișoara, Galați, Brăila, Tg. Mureș, Oradea, Bacău, Piatra Neamț, Alba Iulia. La adunarea din Timișoara activiștii P.C.R. și P.S.D. au reușit să exercite o influență politică pe linia apărării păcii și a luptei antifasciste.

Evenimentele de la 1 Mai 1939 au fost pe larg analizate de plenara a VI-a a C.C. al P.C.R. care a apreciat că „întrunirile și demonstrațiile de 1 Mai pregătite de partid sub semnul mobilizării clasei muncitoare pentru apărarea țării împotriva fascismului extern și intern, în conlucrare strînsă cu muncitorii social-democrați, au constituit o victorie de prestigiu obținută de P.C.R. pe linia făuririi unității de acțiune a clasei muncitoare, împotriva ofensivei patronale, fascismului și pericolului de război". [6]).

Demonstrația de la 1 Mai 1939 a avut un puternic ecou internațional exprimat în relatările și comentariile presei din Uniunea Sovietică, Anglia, Franța, în protestul oficial al guvernului Italiei fasciste adresat ministrului de externe român, ca și în înalta apreciere dată de Conferința internațională pentru democrație și pace, desfășurată la Paris între 12–14 mai 1939, care sublinia că manifestațiile de la București demonstrează că „poporul român se raliază la mișcarea antifascistă și că voința sa este de a lupta în mod real împotriva agresorului și fascismului". [7]).

Continuînd și dezvoltînd mișcarea antifascistă în anii următori, Partidul Comunist Român a stat în fruntea forțelor politice care au înfăptuit insurecția armată națională din august 1944 – moment de cotitură radicală în istoria patriei.

WILLIAM MARIN

---

1) Nicolae Ceaușescu. Cuvîntare cu prilejul decorării fruntașilor întrecerii socialiste, în „Scînteia" din 4 mai 1974.

2) William Marin. Luptele muncitorilor din Timișoara în mai–iulie 1924, în „Anale de istorie" nr. 2 din 1958, p. 23–40.

3) Olimpiu Matichescu, 1 Mai 1939, comuniștii în fața Palatului regal, în „Magazin istoric" nr. 4 din 1974, p. 3.

4) Ibidem, p. 7.

5) Ibidem, p. 8.

6) „Lupta de clasă", anul XX, nr. 6 din august 1939, p. 23–24.

7) „Așa a fost la 1 Mai 1939" în „Scînteia" din 3 mai 1974.

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Persoanele din străinătate pot face abonamente adresîndu-se direct întreprinderii Rompresfilatelia, sau la unul din corespondenții acesteia în străinătate, Calea Griviței, 64–66, P.O. Box 2001, București, România.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața M. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76 Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

Index: 42 777

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ !

Orizont

● Săptăminal politic-social și literar-artistic ● serie nouă ● anul XXV ●

● Timișoara ● Joi, 16 mai 1974 ● nr. 20 (324) ● 8 pagini 1 leu ●

EVENIMENT

Acord unanim

Săptămina parcursă a impus atenției publice o seamă de luări de contact ale tovarășului Nicolae Ceaușescu cu personalități de peste hotare. Acest fast este caracteristic politicii deschise, constructive, in spiritul solidarității internaționale a tuturor forțelor progresiste, politică dusă de partidul nostru.

Desfășurată in zilele de 11 și 12 mai, vizita secretarului general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu in Republica Populară Bulgaria a marcat un moment important in șirul intilnirilor dintre conducătorii celor două țări vecine și prietene. Primirile călduroase făcute pretutindeni conducătorului partidului și statului nostru, ca expresie a bunelor relați de vecinătate dintre popoarele noastre, rezultatele fructoase ale convorbirilor avute cu tovarășul Todor Jivkov, prim-secretar al C.C. al P.C.B., președinte al Consiliului de Stat al R.P.B., privind cursul ascendent al relațiilor bilaterale pe toate planurile, precum și in alte domenii, convorbiri desfășurate intr-o atmosferă de cordialitate și ințelegere reciprocă, au fost apreciate ca fiind o nouă contribuție la dezvoltarea prieteniei și colaborării dintre popoarele român și bulgar.

Agenda politică a acestei săptămini a inscris intre evenimentele sale semnificative, schimbul de mesaje dintre președintele statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu și generalul Antonio de Spinola, președintele juntei de salvare națională din Portugalia, care a pus in evidență perspectivele pozitive ale colaborării viitoare româno-portugheze. Selectind din bogata activitate diplomatică a ultimelor zile și intilnirile avute de tovarășul Nicolae Ceaușescu cu reprezentanții mișcării de eliberare din Angola și Guineea-Bissau, cu conducători ai unor state africane avem coordonatele caracteristice ale politicii partidului și statului nostru, de pace și colaborare cu toate popoarele lumii, de solidaritate cu forțele patriotice angajate in lupta pentru eliberare, de prietenie frățească cu toate țările socialiste, politică externă care intrunește acordul unanim al intregului nostru popor.

ORIZONT

JULIUS PODLIPNY „Peisaj"

CIVITAS

Nevoia de teatru

Deși intrebarea „cui trebuim" o găsesc in ultima vreme foarte răspindită, intre actori absența cozilor la casele de bilete părind a-i confirma valabilitatea, personal, o găsesc total inutilă și nefondată, pentru că niciodată in istoria umanității teatrul n-a fost mai extins și conceptul de teatralitate mai prezent in acțiunile omenești zilnice.

Televiziunea și filmul nu-mi apar — in acest context — decit ca adoptări și a-adaptări teatrale in făgașul tehnicii electronice.

Filmul mi se pare o strădanie și mai indrăcită, de aceea, cu atit mai costisitoare, de-a se preface că e cu totul altceva decit teatrul și mult mai mult decit el. Desigur și televiziunea și filmul fac și altceva decit teatrul și multe lucruri mai bine ca el, dar asta e cu totul altă problemă. Teatralmente — dacă mă pot rosti astfel — nici filmul, nici televiziunea n-ar putea trăi fără teatru și actori, și-i sint intotdeauna inferiori, pentru că bătălia — dacă există vreuna — e dinainte pierdută : forța umbrei și absența publicului viu din fața actorului nu vor putea rivaliza — pe acest teren — niciodată cu omul viu, actorul de teatru, față-n față cu publicul său la fel de concret și viu. De aceea ințeleg perfect de ce absolut toate marile vedete de film, mereu au revenit — ca artiști pentru aer și viață, pe scindura modestă a scenei de teatru.

Amatorismul teatral, atit de răspindit astăzi prin sute de mii de echipe in toate mediile și profesiunile, imi apare tot ca un semn cert al explozlei forței contemporane a nevoii de teatru. In zilele noastre, nu te mai poți descurca pe scenă ca actor făcind sau prezentind o simplă lecturare — la prima mină — a textului, cind in sală oricine poate face, in locul tău, acest lucru.

Niciodată teatrul n-a trebuit mai multor oameni ca in zilele noastre, dar niciodată acești oameni nu s-au lipsit mai ușor de teatrul oarecare, ca astăzi. Cum să fie acest teatru — atit de dorit și atit de absent — este o intrebare de al cărui răspuns, depinzind insăși existența lui viitoare, nu se mai poate da oricum și de oricine. Aici e nevoie de o atitudine intelectuală responsabilă care presupune o activitate științifică de investigații migăloase și chiar de durată. Aceasta ar fi doar inceputul răspunsului complex pe care-l datorăm unei intrebări complexe și de mare răspundere : cum trebuim, cum să fim ca să trebuim tuturor sau celor mai mulți.

GH. LEAHU

CONVORBIRI

Cu prof. univ. D. D. ROȘCA

MEMBRU TITULAR AL ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMANIA

In cadrul lucrărilor sesiunii generale a Academiei din 28 februarie–2 martie 1974, din partea secției de științe filozofice a fost ales membru titular prof. D. D. Roșca, ilustru reprezentant al facultății de filozofie din Cluj. In semn de cinstire a acestui eveniment, am cerut permisiunea, acceptată cu deosebită bunăvoință, a unei convorbiri, desfășurată după cum urmează :

— Cu prilejul alegerii Dvs. ca membru titular al Academiei, vă rog să primiți felicitările redacției revistei noastre, „Orizont", pentru care binevoiți să vorbiți astăzi In primul rind, vă rog să ne redați citeva date mai importante, prin care să ne edificăm asupra evoluției procesului ce a culminat cu această alegere și distincție supremă.

— Cele hotărite recent constituie atit o confirmare cit și o continuare a premiului Academiei Române din 1935, acordat cu prilejul apariției lucrării : „Existență tragică". In anul 1955, Academia și-a ținut sesiunea sa generală la Cluj, sub președinția lui Traian Săvulescu. Am fost ales membru al prezidiului ce a condus lucrările alături de Iuliu Hațeganu, Ion Agirbiceanu și Constantin Daicoviciu aleși membri corespondenți. Eu n-am fost ales la acea dată, intrucit, ocupat cu refacerea cursurilor de istoria filozofiei, de pe poziții noi, publicasem puțin in ultima perioadă.

La viitoarele alegeri, din 1963, am fost ales membru corespondent. Alte alegeri n-au mai fost pină acum in 1974, cind am fost ales membru titular.

— In această ultimă sesiune a Academiei, s-au acordat premii pentru lucrări apărute in perioada 1969-72. Se pare că originalitatea creației științifice a fost criteriul principal al decernării distincțiilor. Care este părerea Dvs. in această privință ?

— In acordarea premiilor din acest an, s-a putut desprinde constatarea că, intradevăr, s-a pus in mod deosebit accentul pe aportul personal adus de lucrările prezentate și mai puțin pe caracterul lor de erudiție. Este incontestabil că **această schimbare față de trecut, chiar și față de trecutul apropiat, trebuie apreciată ca un fapt pozitiv,** intrucit el incurajează integrarea cercetărilor științifice făcute de oamenii de știință români, in ansamblul cercetărilor științifice ce se intreprind pe plan universal.

— Alegerea Dvs. ca membru titular, in aceste imprejurări, inseamnă recunoașterea unei contribuții originale. Din ansamblul operei, ce credeți că vă consacră mai mult acest merit ?

— Consider că o contribuție și o interpretare personală este aceea pe care am dat-o gindirii și indeosebi dialecticii lui Hegel, incepind cu **„Influența lui Hegel asupra lui H. Taine"**, pină la lucrarea intitulată **„Insemnări despre Hegel"**. In aceasta din urmă, apărută in 1968, am menținut **interpretarea recunoscută la Paris ca personală, in 1938.** (1928)

Desigur că o contribuție personală o constituie și **„Existența tragică"**, recunoscută ca atare de toți recenzenții, printre care C. Rădulescu-Motru, Athanase Joja și Dumitru Isac.

— Dat fiindcă sinteți cunoscut ca autoritate filozofică, imi permit să trec la o problemă majoră și actuală, **prin intrebarea : Cum explicați că, cu toată diversitatea și contradicția de opinii, filozofia iși păstrează prestigiul și autoritatea, fiind incă apreciată drept unul din factorii fundamentali ai culturii ?**

— Este cunoscut faptul că, pe măsură ce au luat ființă și s-au dezvoltat științele, cimpul de cercetare al filozofiei propriuzise s-a strimtat. Multe probleme, care păreau inainte că aparțin filozofiei, au trecut ca material de cercetare in cimpul științelor. Se impune, insă, a fi luat in considerare faptul (care ar trebui să fie cunoscut de toată lumea), că **există probleme, că există intrebări la care nu poate răspunde decit fiozofia.** Este vorba de **eternele și marile intrebări referitoare la valoarea vieții in general și la valoarea vieții umane in special, la condiția omului ca ființă creatoare de cultură in univers.** Dacă recunoaștem acest lucru, răspundem implicit, fără prea ample dezvoltări, la intrebarea care ați pus-o. Or, să precizăm acum, că amintitele intrebări nu sint intrebări științifice. **Omul de știință se intreabă ce anume este un lucru, și nu : ce valoare și ce rost are acest lucru in legătură cu noi, ființe creatoare de valori ale culturii.** Această ultimă intrebare este proprie și revine cu exclusivitate filozofiei.

— Definiția dată de Dvs. filozofiei, acum patruzeci de ani, ca fiind „incercare de motivare a unei atitudini moral-estetice", **apare incă destul de actuală. Dată fiind această situație : Care credeți că ar fi astăzi „atitudinea moral-estetică" ce ar onora mai mult omul sub inspirația filozofiei și in fața problemelor majore ale epocii ?**

— Grea intrebare imi puneți. Pentru a putea răspunde cu suficientă putere de persuasiune la această intrebare, am avea nevoie de dezvoltări care, firește, nu pot intra in cadrul unui interviu. Incerc, totuși, să dau un răspuns cum nu se poate mai lapidar. Cred că atitudinea moral-estetică, la care vă referiți, ar trebui să fie aceea care s-ar desprinde din convingerea că **omul este o ființă neterminată, neterminată in opoziție cu toate celelalte ființe ale lumii.** Astfel stind lucrurile, **această ființă numită om trebuie să considere ca precept de ințelepciune și de conduită a sa minunata lege a autodepășirii veșnice,** lege care in practică devine **imperativ al creației de valori etice și estetice,** servită de o inteligență lucidă și mereu in propășire.

— Numele Dvs. rămine legat de expresia devenită notorie : „Existență tragică", **titlul lucrării ce vă reprezintă cel mai mult originalitatea de gindire. In acest caz, ar fi interesant să ne spuneți : In ce măsură apreciați că științele pozitive ca și cele umaniste au atenuat, in dezvoltarea lor : 1. „incertitudinea punctului de vedere in care sintem așezați pentru a observa existența" și 2 „brutalitatea oarbă a existenței", de care vorbiți in** „Existența tragică" **și erau atit de actuale altă dată ?**

— Tulburătoare intrebare. Dacă n-aș crede din străfundurile ființei mele in omenia speței noastre umane, omenie nu prea mare, dar reală, aș răspunde negativ la intrevarea Dv. Mă gindesc că, de la data in care au fost formulate cele două poziții relevate de Dv. adineaori, a trecut peste noi ingrozitorul al doilea război mondial, că, in plus, au existat vietăți cu chip uman cum au fost Hitler și alții, pentru care m-aș vedea silit să răspund că nimic nu s-a schimbat, din „existența tragică", in cei patruzeci de ani ce s-au scurs. Intervine insă **amintita credință a mea in puterile de redresare a poziției noastre.** Firește, la această redresare, ar contribui in măsură hotăritoare, după părerea mea, o **radicală inlocuire a scării**

VICTOR ISAC

(Continuare in pag. 7)

CRONICA LITERARĂ

NICHITA STANESCU
CLAR DE INIMA

(Ed. Junimea, 1973)

O antologie lirică amplă, indiferent de rațiunile care prezidează actul selecției, este sau ar trebui să fie și o carte reprezentativă pentru un poet. Și *Clar de inimă*, subintitulată *versuri de dragoste*, indeplinește in mod exemplar o asemenea condiție în măsura in care oferă premizele unei discuții mai largi, dincolo de ințelegerea modului particular in care poezia lui Nichita Stănescu există și ca un elogiu al erosului, asupra unui destin literar ce acoperă o arie deloc neglijabilă a poeziei de astăzi.

Nichita Stănescu face parte din familia (fericită) a poeților pentru care raporturile amiabile cu verbul – chiar și in situația cind este denunțată, programatic, o criză a limbajului – se convertesc in poezie sau sint capabile, cel puțin, să declanșeze mecanismul acesteia. Atunci, bineințeles, cind poetul și cuvintele nu incearcă să se inșele reciproc, dintr-o prea mare oboseală, după o mult prea indelungată comuniune ; pentru că Nichita Stănescu este, intre autorii contemporani, și aceștia foarte puțin circumspecți in cea ce privește cantitatea de literă tipărită, unul dintre cei mai productivi.

Poezia din primele volume ale lui Nichita Stănescu se naște din introspecție dar mai ales din scrutarea realului, dintr-o fixare a atenției asupra aspectelor direct tangibile ale lumii. Se poate vorbi aici de un veritabil senzualism poetic pe care mișcarea imaginației (destul de indrăzneață, deja) nu reușește decit rareori să-l atenueze in favoarea viziunilor ample, a proiecțiilor grandioase, la dimensiunile cosmosului : „Cuvintele se roteau intre noi, / inainte și inapoi, / și cu cit te iubeam mai mult, cu atit / repetau, intr-un virtej aproape văzut, / structura materiei, de la-nceput" (*Poveste sentimentală*). Consupțiunea cuvintului nu este deocamdată declarată, deși reprezentarea lui, corporală aproape, o anunță de pe acum : „Să stăm de vorbă, să vorbim, să spunem cuvinte / lungi, sticloase, ca niște dălți ce despart / fluviul rece in delta fierbinte, / ziua de noapte, bazaltul de bazalt" (*Cintec*). *Amfion, constructorul* rămine, intre poemele din această perioadă, o probă certă a increderii in virtuțile magice ale cuvintului, cu singura corecție, insă, că Nichita Stănescu le asociază potențialitățile erosului : „Cele mai tainice / și mai adevărate cuvinte de dragoste / ți le spun, inainte de-a te zări. / ... / Din umerii mei și din intreaga mea putere / țișnesc două pantere, / pe ape s-aștern, curcubee, / și se fac viaducte și poduri curind, / peste căi ferate lucind peste trenuri trecind".

Intre ipostaza, in esență, romantică, de cintăreț inspirat (nu numai al iubirii) și o alta, aflată sub tutela reflexivității, elogiul aparențelor fenomenale fiind părăsit intr-o incercare de depășire a datelor contingentului, Nichita Stănescu străbate un drum care, finalmente, inseamnă o deromanticizare a poeziei. Exercițiul indoielii asupra excelenței limbajului convenit ca instrument al comunicării (și deci al poeziei, după o poetică rezonabilă) va avea drept consecință tentația de a-l inlocui (limbajul) cu un altul, construit, artificial.

Ceea ce nu inseamnă decit asumarea condiției demiurgice a poetului in raport cu cuvintul, experiența pe care au incercat-o, cu rezultatele cunoscute, mai toți reprezentanții curentelor derivate din suprarealism. Condiția de entitate emblematică pe care o are cuvintul in raport cu obiectele este anulată, limbajul devenind o existență de sine stătătoare, alcătuind o lume paralelă și, dinamic, opusă celei reale. O asemenea opoziție intre curgerea heracliteană care iși pune amprenta asupra universului real și eleatismul lumii instituite prin cuvintul poetului este indicată, cu suficientă precizie, încă in *Spre Andromeda* : „Fiecare cuvint pe care-l spun e un trup străveziu / de bărbat, de femeie, / e-un șir unduit tăind in două / gheața unui deșert cu scinteie. / Vechile nuanțe-ale lucrurilor in zadar le mai cauți / statura lor necrescută, culorile lor in schimbare / atirnind spre gri, ca niște capete de băieți / aplecate pe-o balustradă, visătoare".

Elegia a opta, hiperboreeană, nu face decit să reia datele problemei, fixindu-le, cu o și mai mare insistență, in plan ontologic : „Ea mi-a spus atunci, văzind lucrurile fixe / ale alcătuirii mele : / Aș vrea să fugim in Hiperboreea / și să te nasc viu, / asemenea cerboaicei pe zăpada, / in timp ce aleargă și urlă / cu sunete lungi atirnate de stelele nopții" ...

Incercarea de comunicare a experienței umane in integralitatea ei și obiectualizarea limbajului sint, încă odată, teme de meditație intr-unul din numeroasele poeme programatice reținute in acest volum : „Ah, cuvintele, tristele, / ele curg in ele insele, / deși sensul lor este static. / ... / Cuvintele – tristele / jumătate Timp – jumătate lucruri, / atit de lucruri incit / ne lămuresc timpul, / atit de timp / incit adumbresc lucrurile. / ... / Cuvintele – tristele, / numai dacă se lovesc de ceva, / numai dacă le apasă ceva / există. / Cuvintele / nu au loc decit in centrul lucrurilor, / numai inconjurate de lucruri. / Numele lucrurilor / nu e niciodată afară. / Și totuși, / cuvintele, tristele, / inconjoară citeodată timpul / ca o țeavă, apa care curge prin ea. / ... ca și cum ar fi lucruri, ... / oho, ca și cum ar fi lucruri" ... (*Impotriva cuvintelor*). Susceptibile să fie interpretate dintr-o perspectivă fenomenologică, asemenea texte il situează pe Nichita Stănescu in imediata apropiere a lui Vasko Popa (din care a tradus și de care il leagă, se pare, mai mult decit niște simple afinități) ori a lui Francis Ponge, preocupat și el de a realiza o nouă retorică.

Dificultatea pe care o presupune insă in mod obișnuit poezia lui Nichita Stănescu nu constă in caracterul ei speculativ și intr-o simbologie ezoterică, cit in aparența ei de mare facilitate (în ordinea receptării, nu a valorii), cititorul lăsindu-se furat de muzicalitatea frazei, de cantilena neintreruptă a versului, ignorind tocmai ceea ce este realmente esențial : viziunea. Structura poemului fiind de regulă digresivă, pletora de imagini nu face decit să explice, să complice uneori și chiar să obscurizeze o constatare, o idee poetică. Progresia notațiilor și, mai frecvent, a reprezentărilor insolite, bizare – poemul constituindu-se in sfera imaginarului – nu propune intotdeauna o ordine a lucrurilor carteziană, raționabilă, ci cantonează adeseori in fantastic și absurd. Poetul este un *magister ludi* liber să improvizeze cu virtuozitate urmind tiparul folcloric (descintec, blestem, strigătură) : *Ciuleandra, Strigături, Se uita cu ochii negri* etc., ori să imagineze o falsă parabolă : *Descripție, Scurtă vorbire*, de cele mai multe ori printr-o abilă solicitare a automatismului verbal și a clișeului poetic : *Strigăt, Rău de frumusețe, Pînză de păianjen de Goya*.

Nichita Stănescu este un barochist moderat a cărui predispoziție către decorativ și teatralitate este corectată, atunci cind poezia nu rămine un joc superior al conceptelor, de aspirația către rigoare intelectuală și către sistem.

LUCIAN ALEXIU

CORESPONDENȚĂ

Mihai Dalian : Ceea ce ne-ați trimis nu ne convinge. Poate altceva.

Niti Sado : Aveți unele disponibilități latente. Trebuie să citiți, să învățați.

I. D. : Evitați discursivitățile și aerul general. Citeodată versul Dvs. are un relief prevestitor de bine.

Constantin Cotea : Sint unele semne incurajatoare. Altădată scrieți-vă versurile mai citeț (și cu atenție la ortografie).

Nicolae Preda : Remarcăm poezia „Va veni o clipă".

Nicolae Rogobete : E bine. Implicați-vă mai mult in ceea ce scrieți. Și reveniți cu alte poeme.

Elisabeta Mihu : Caligrafii adolescentine.

L. Enescu : Vă îndemnăm să urmați sensul mottoului pe care vi l-ați ales. Poate că rezultatele demersului Dvs. vor fi altele.

C. E. : Poeziile Dvs. au o vigoare remarcabilă. Ceea ce le-am reproșa este lipsa unei organizări interioare, cum și o insuficientă verificare a rezistenței artistice a versurilor.

Iosif Caraiman : E foarte bine cum ați procedat spre a vă verifica. Ne place **Rezemat de un turn** și **Nu știu de-am fost.** Mai trimiteți.

Paic Nicolae : Sint multe naivități, dar și o culoare bună, de primăvară.

Em. Nestor : Poate altceva.

I. Savu : Incercați să evitați retorismul. Faceți un efort de innoire a mijloacelor de expresie.

Mariana Zavati : Versificați corect, dar cu rezultate insanguine.

Nicolae Irimia : In sensul celor trimise anterior.

George Achim : Bune intenții, nu și realizarea lor. Poate că de data asta v-ați grăbit.

Gheorghe Nechifor : Reținem, cu intenția de a le publica, poeziile : **Cintece pentru cimpie și Poemele mele.**

Anton Gagiu, E. B., Ion Negescu (trimiteți manuscrise lizibile), **Cula Mihai Emil, Afină Dafina, Al. C. Aldea, Dan Cernescu, Dan Emilian Roșca, E. Camiar, Tellu R.** – Incercări modeste.

A. D.

DIAGRAME

ATENEU, NR. 4

Bine gindit, interesant ca problematică și frumos redactat – așa ne apare ultimul număr (4) din revista băcăuană *Ateneu*.

Remarcăm, cu deosebire, *Convorbirea* cu criticul virulent și incomod care este Cornel Regman – „despre cronicari, polemici, scriitori" ; (cităm, cu titlu de curiozitate, din răspunsul reputatului critic : „Dintre criticii actuali, cel mai indicat pentru o astfel de operă – o panoramă a literaturii românești contemporane, n.n. – mi se pare Marian Popa" (?). Dicționarul său, cu toate nedesăvirșirile, e un inceput de ierarhizare a literelor actuale care ..." etc etc.) fragmentele din volumul al V-lea din *Caietele Princepelui* ale lui Eugen Barbu : *Istoria plagiatului*, vast excurs – „lapidar ca focul" (Dylan Thomas) în istoria culturii. (Cităm la intimplare, dar nu fără o minimă selecție : „Nu-ți poți clădi o reputație numai pe ceea ce ai de gind să faci" – Henry Ford ; „Omul e un animal care secretă dragoste" – Malraux; „Micii croitori ai neantului" – Camus ; sau acest splendid și lapidar ... poem i-am spune, datorat lui Lucian Blaga : „Să cadă frunza și să te uiți in ochii unei femei pină ce privirea ii orbește") ca să nu mai vorbim de proza lui Patrick White, *Groapa* o nuvelă din seria scrierilor despre periferie ale reputatului scriitor australian, laureat al premiului Nobel pentru literatură, 1973.

SAPTAMINA (NR. 178)

Interesantă ca întotdeauna prin bogata informație și nervul cu care e scrisă, revista *Săptămina* (nr. 178). După foarte citita rubrică *Săptămina pe scurt*, – remarcăm cu deosebire *caligrafiile* datorate poetului Ion Lotreanu (partea a II-a) despre nivelele receptării operei de artă, articol inteligent scris, reușind să prindă, pe un spațiu restrins, ceva din esența fenomenului atit de controversat al receptării ; cam expediat cursivul lui Dinu Săraru despre Festivalul dramaturgiei românești 1974, dar bogate in informație cuprinzătoare deci, insemnările lui Iancu Dumitrescu despre mișcarea muzicală bucureșteană in săptămina care s-a scurs ; in sfirșit, antrenorul de mare nerv care este C. Teașcă semnează a XXXVI-a parte din amintirile sale sub titlul imperativ și, nu ne indoim, adevărat : „Jos cu lașitatea" !. Ciudatele doamne de pe ultima pagină ne invită să le vedem „cum intră in port .

A. BALTHAZAR

PROFILURI

Aurel Buteanu la 70 de ani

Șaptezeci de ani de viață, din care cincizeci petrecuți in serviciul literelor românești – ca publicist, redactor și traducător. Dar formula e prea ingustă. Ea nu epuizează cît de cît elanul creator, puterea de entuziasmare și bogăția de idei, cheltuite in afara desăvirșirii propriei opere, in calitate de confident și animator, in zeci de prietenii literare și artistice, dintre care unele deosebit de trainice cu V. Eftimiu, I. Vinea, A. Demian, Zoltan Franyó ; mai departe, prezența sa ca om politic cu vederi inaintate in conștiința celor porniți la drum in perioada interbelică și maturizați după Eliberare, protestind ca deputat și director de ziar neinfricat impotriva masacrelor din Valea Jiului, introducerii stării de asediu, desmembrării Ardealului ; in sfirșit, participarea sa in noaptea lui 23 August 1944, aci, in Banat, alături de Leontin Sălăjan, prof. V. Novacu și Méliusz József, la preluarea puterii in folosul poporului.

Și cite s-ar mai putea adăuga despre juristul, pledind in procesele intentate intelectualilor comuniști din Ardeal sau despre omul de teatru care, in circumstanțe deosebit de grele, a reorganizat Teatrul național din Cluj, modernizindu-i totodată repertoriul și inițiind scrierea istoriei scenei sale.

Ca mulți alții din generația sa, Aurel Buteanu a fost un prodigios care și-a strins numai tirziu in volum opera vieții, răsfirată in zeci de periodice. Un prim tom de scrieri alese va apare in editura „Facla", intr-un viitor apropiat, altele, la fel de interesante, sint in fază de pregătire, vădind robustețea spiritului său, puterea sa de muncă și increderea sa in viață.

Să ne amintim că, alături de ele, in patrimoniul nostru literar vor mai rămine aproximativ patruzeci de volume de traduceri literare, printre care opere de mare prestigiu artistic, necesitind un adevărat act de re-creație, ca *Neamul Varju* de Kós Károly, *Arde Tisa* de Illés Béla, urmate de pagini antologice din schițele umoristice ale lui Karinthy Frigyes, sau traducerea in limba maghiară a comediei *Omul care a văzut moartea*, urmată de traducerea in limba română a teatrului lui Fr. Dürrenmatt.

Desăvirșirile și mutațiile axiologice și etice in opera vieții sale pe plan organizatoric, publicistic și literar, i-au cerut lui Aurel Buteanu o permanentă și neobosită orientare spirituală in toate problemele epocii, i-au impus ordinea in gindire și combativitate neinfricată in practică.

Incă și astăzi, el este la curent cu tot ce se intimplă in viața literară și artistică in țară și peste hotare, zeci de volume și reviste cu sublinieri și adnotări vorbind despre interesul său și puterea sa de recepție față de cele mai noi apariții in lumea literelor. Setea de cunoaștere și de frumos a adolescentului din anii săi băimăreni, larga uvertură spirituală și rafinamentul publicistului clujean din perioada primei maturități și mobilitatea și puterea de expresie a traducătorului literar de mare pestigiu din prezentul său timișorean, de mai mult de trei decenii, se leagă in felul acesta intr-un lanț continuu care entuziasmează.

Dorim acestui fiu al Șomcuței-Mari, descendent al unei familii de vechi luptători pentru drepturile democratice ale poporului român din Transilvania și Banat, cu ocazia sărbătoririi a șaptezeci de ani, implinirea tuturor năzuințelor din activitatea sa bogată ca și tumultul pasiunii mai departe pentru adevăr și bine.

ANDREI A. LILLIN

ANCHETA ORIZONT

1. Care ar fi dificultățile „meseriei" de cronicar literar ?
2. Ați citit cronici „de compromis și întrajutorare ?" Numiți citeva.
3. Despre ce cărți n-ați scris așa cum ați dorit ?
4. Aveți sentimentul că ați inriurit evoluția vreunui scriitor ? Care ? Ce evoluții v-au contrazis previziunile ?

Victor Felea

1). In orice „meserie" există dificultăți de diferite categorii. Nimic nu se face ușor. In ceea ce îl privește pe cronicarul literar, el are de întîmpinat două genuri de dificultăți : unele sint de ordin interior, legate de specificul muncii, altele se referă la imprejurări și condiții exterioare. In avalanșa de cărți ce se tipăresc în zilele noastre, cronicarul literar nu mai are posibilitatea să se țină la curent cu tot ce apare și iată-l pus în situația de a opta pentru un domeniu literar sau altul, către care simte înclinații mai puternice. Există, desigur, în acest fapt, un avantaj, acela de a te „specializa", de a urmări cu atenție sporită un fenomen, de a-i consacra în cele din urmă comentarii aprofundate, nuanțate, priviri de sinteză etc. Dar acest avantaj e însoțit, în cele mai multe cazuri, de un sentiment de insatisfacție. Criticul și în speță cronicarul literar e în primul rînd un cititor avid de lecturi diverse, cu multiple curiozități în sfera mai largă a culturii, dornic mereu să-și consemneze reflecțiile pe marginea celor citite. Constată însă cu tristețe că „domeniul predilect", în zona căruia și-a statornicit activitatea, nu-i mai îngăduie să „evadeze" decit rareori și ceea ce l-ar interesa **in plus** rămîne o autopromisiune mereu amînată. Și apoi, cantonarea într-un sector anumit duce, un timp, la saturație și la necesitatea schimbării, dar, în practică, lucrurile nu mai pot lua atît de ușor întorsătura dorită și te vezi constrins, într-un fel, să continui ceea ce ai început. Și, astfel, o ocupație așa zicind fericită, poartă cu sine umbra unor inevitabile renunțări.

Sint și eu de părere (ca și alți confrați) că situația ideală pentru cronicarul ideal e aceea de a deține singur și vreme îndelungată, fără întrerupere, o rubrică la o revistă sau la o publicație de mare tiraj. Numai așa ai șansa de a te afirma și de a obține un veritabil prestigiu. Din păcate, realitatea e alta și numeroși critici tineri sint nevoiți să colaboreze pe unde pot, pe unde sint acceptați.

2). Relația cronicar literar — scriitor — public — moment istoric, nu e deloc una simplă și, rareori, primul factor izbutește să se mențină pe o poziție de totală interdependență. Nu cred în cei ce se proclamă „incoruptibili", dar admit că se poate realiza o atitudine de echilibru în care onestitatea și adevărul să cîștige cît mai mult teren. Orice cronicar știe foarte bine ce însemnătate capătă dozarea și filtrarea aprecierilor și sentimentelor într-un foileton. Uneori, acestea coboară pînă la compromis, alteori nu. Chestiunea „compromisului" în critică ar putea fi studiată mai degrabă cu mijloacele sociologiei.

3). Există cîteva cărți — și din cele bune, și din cele slabe — despre care n-am scris așa cum aș fi dorit, dar ele nu ocupă un loc important în activitatea mea. Criticul, ca și creatorul, își are momentele lui fericite, ori mai puțin fericite. De aici, meritele și slăbiciunile scrisului său.

4). Numai un critic foarte prestigios poate influența la un moment dat, cariera unui scriitor, mai ales cînd acesta se află în preajma debutului. Se cunosc, în istoria literaturii, cîteva asemenea cazuri. In genere, critica inriurește și formează prin operele ei cele mai izbutite, mai incitante, care nu totdeauna se referă la cărțile cele mai apropiate de noi. In ce mă privește, nu cred să fi inriurit vreun scriitor ; sper, însă, că pe unii i-am intuit în trăsăturile lor autentice.

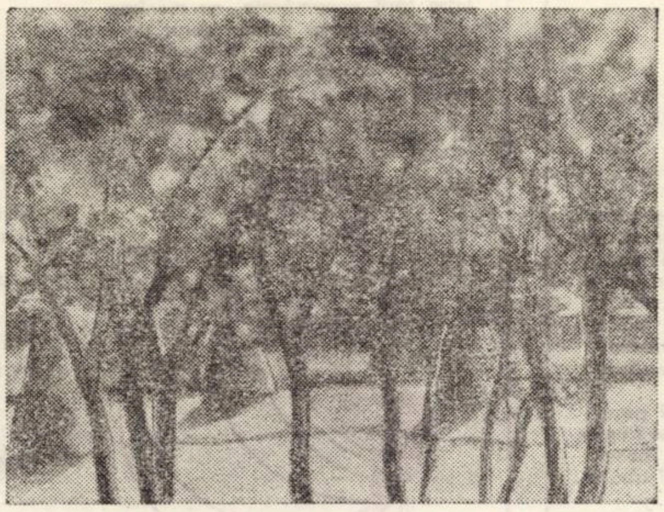

IULIUS PODLIPNY : „Peisaj"

Voicu Bugariu

1). Dificultatea principală a „meseriei" de cronicar literar este, în primul rînd, faptul că cel ce semnează este o persoană fizică. Dacă ar exista posibilitatea unei abstractizări, totul ar fi mult mai bine. Niciodată un cronicar nu poate renunța cu totul la anumite „prudențe" (chiar dacă unuii declară în intervenții de principiu că ele le sint cu totul străine). **Un cronicar perfect ar fi, deci, acela care nu ar avea trup, nu ar fi angajat la o revistă, sau nu ar primi drepturi de autor de la o revistă, nu ar face parte din Uniunea Scriitorilor** și nu s-ar întîlni deci la sediul acesteia cu cei despre care tocmai a scris sau se pregătește să scrie, nu ar publica cărți despre care alții ar urma să scrie și așa mai departe. Dificultate este și neputința parcurgerii tuturor aparițiilor. Cel ce scrie cronică literară nu mai este capabil în ziua de azi să aleagă, în sensul cel mai adevărat al termenului, cartea despre care urmează să scrie. De cele mai multe ori cartea despre care va scrie se ivește întîmplător pe masa sa de lucru. Faptul acesta este relevat și de activitatea celor mai consecvenți autori de cronici de la noi. Că parcurgerea majorității aparițiilor a rămas o utopie o probează și faptul că au apărut cronicari specializați în debuturi, ceea ce este, să recunoaștem, ceva paradoxal. O mare dificultate este și aceea manifestată de cei care doresc să fie originali cu orice preț în cronicile lor literare. Adesea ei semnează simple speculații, în care valoarea cărții despre care este vorba este uitată undeva în urmă, de parcă nu despre ea ar fi în primul rînd vorba. In fine, pentru a epuiza această listă de dificultăți, să mai menționăm un fapt. Există o categorie de cărți despre care se spune, imediat după apariție, că sînt **„de cronică"**, după cum există multe cărți **„de recenzie"**. S-a format un fel de baricadă ciudată, ocultă aș zice, între cronicar și o anumită categorie de cărți ; această barieră este destul de greu de trecut și de multe ori cronicarul se vede aproape silit de o ciudată hipnoză să scrie despre o anumită carte. Desigur nu este vorba despre o micșorare a prerogativelor sale profesionale ; se întîmplă că diferite voci să spună, în trecere : „Domnule asta nu este carte de cronică. Poți să scrii, desigur, despre ea, dar nu face de o cronică. De o recenzie, da !". Și așa mai departe...

2). Am citit astfel de cronici. Nu există critic să nu fi scris asemenea texte. Ele trec însă imediat în uitare și din acest motiv nu contează : nimeni nu le ia în serios.

3). Totul se poate demonstra. Și chiar dacă uneori am pornit să scriu despre o carte niște lucruri care erau poate neconforme cu convingerile mele intime, pînă la urmă m-am convins că cele ce-mi ieșiseră de sub condei erau legitime. Cred că nu am semnat nici o cronică nelegitimă.

4). Adevărul este că **activitatea unui cronicar literar de provincie este destul de platonică.** O dovadă este faptul că un asemenea cronicar reușește să stirnească oarecare animație doar atunci cînd recurge la negații violente. Și chiar atunci lucrurile rămîn tot la un stadiu destul de trist.

ISTORICUL AUGUST 1944

Crearea Frontului Unic Muncitoresc

● UN MOMENT ESENȚIAL IN VICTORIA INSURECȚIEI NAȚIONALE ANTIFASCISTE ARMATE DE LA 23 AUGUST

Incă în anii premergători Congresului de constituire a P.C.R., Partidul Socialist a militat pentru unificarea conducerii mișcării muncitorești din România, pentru păstrarea unității mișcării sindicale. După crearea sa, P.C.R. a depus eforturi pentru refacerea unității mișcării sindicale, pentru realizarea unei colaborări cu P.S.D. Deși, în perioada pericolului fascist, cele două partide s-au găsit, de cele mai multe ori, pe aceeași poziție în lupta clasei muncitoare pentru revendicări economice și politice, pentru apărarea independenței și suveranității statului român, împotriva fascismului, totuși, nu s-a putut ajunge la o colaborare decît în prima jumătate a lunii aprilie 1944 cînd, pe baza unei platforme comune, s-au pus bazele F.U.M.

Conform înțelegerii survenite între conducerea celor două partide ale clasei muncitoare, vestea încheierii Frontului Unic Muncitoresc a fost adusă la cunoștința maselor populare în ziua de 1 Mai 1944, printr-un manifest, care chema toate forțele antihitleriste din România la o luptă comună pentru pace, răsturnarea guvernului antonescian, formarea unui guvern de coaliție națională, izgonirea armatelor hitleriste, sabotarea și distrugerea mașinii de război germane. Manifestul a avut un larg ecou în rîndurile maselor muncitoare din România. La Ploiești, Cîmpina, Brașov, Brăila, Timișoara și în alte centre industriale din țară, muncitorii au primit manifestul cu o mare bucurie.

Expresie a intereselor fundamentale ale clasei muncitoare, front unic n-a însemnat doar o însumare aritmetică de forțe, ci o puternică bază de unire a maselor, coloana vertebrală a coalizării tuturor grupurilor patriotice și democratice pentru înfăptuirea insurecției armate. Pe scheletul lui s-a realizat, în mai 1944, înțelegerea dintre P.C.R. și gruparea burgheză condusă de Gh. Tătărescu, iar la 20 iunie, același an, s-a constituit Blocul Național Democrat, care era format din P.C.R., P.S.D., P.N.T. și P.N.L. Crearea unei astfel de coaliții largi de forțe, care mergea de la comuniști pînă la cercurile palatului, au constituit factorul hotărîtor în înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944.

Răsturnarea dictaturii militaro-fasciste a deschis în istoria României o epocă nouă de adînci prefaceri, a marcat începutul revoluției populare. In aceste condiții, cerința primordială ce revenea P.C.R. era de a întări și dezvolta F.U.M. printr-o strînsă colaborare cu P.S.D. Faptul că P.S.D. și P.C.R. colaborau în cadrul Blocului Național Democrat și al guvernului, prevederile programatice comune ale celor două partide muncitorești referitoare la lupta antihitleristă, la democratizarea vieții publice, la înfăptuirea unei reforme cu caracter burghezo-democratic, au creat climatul favorabil unei tot mai strînse conlucrări la nivelul organizațiilor regionale, județene, orășenești, comunale, de întreprinderi și instituții. Realizarea la 1 septembrie 1944 a unității mișcării **sindicale din România,** a marcat un pas înainte pe calea colaborării strînse între comuniști și social-democrați, a contribuit la creșterea forței și a capacității de luptă a clasei muncitoare. Răspunsul P.S.D. la proiectul de platformă elaborat de P.C.R. și publicat la 24 septembrie 1944, în care se precizează că punctul de vedere al P.S.D. este principial același cu al partidului comunist și acceptarea acestei platforme ca bază de discuție, a făcut posibil ca la 2 octombrie 1944 conducerile superioare ale celor două partide să se întrunească și să hotărască crearea C.C. al F.U.M. și a comitetelor locale ale frontului unic. In același timp, platforma propusă de P.C.R., în vederea constituirii Frontului Național Democrat, să fie însușită de F.M.U. și susținută ca platformă proprie.

In condițiile noi, istorice, de după 6 martie 1945, se impunea cu stringență continuarea și întărirea colaborării de front unic între P.C.R. și P.S.D. Instaurarea la 6 martie 1945 a guvernului democratic a determinat schimbări însemnate și în activitatea organizațiilor de masă. Ele erau chemate să lupte activ pentru ridicarea nivelului de organizare și a conștiinței politice a oamenilor muncii, pentru atragerea acestora, pe baza comunităților de interese, la munca constructivă pe teren economic și la întărirea noii puteri de stat. Pentru realizarea acestui obiectiv, în aprilie 1945, C.C. al F.U.M. a hotărît să se constituie organe de front unic pe întreaga scară organizatorică a celor două partide și a precizat sarcinile acestora : organizarea și coordonarea tuturor acțiunilor întreprinse pe plan politic și sindical. Pe baza hotărîrilor adoptate, în întreaga țară se dezvolta acțiunea de consolidare a comitetelor regionale și județene de front unic. Un pas important în realizarea unității politice, ideologice și organizatorice a clasei muncitoare, l-a avut Conferința Națională a P.C.R. din 16-21 octombrie 1945. In Rezoluția adoptată cu această ocazie, se sublinia că „muncitorimea a cărei unitate în acțiune a constituit punctul de plecare al unirii forțelor democratice, are datoria de a întări și pe mai departe această unitate de acțiune și de a desăvîrși prin înfăptuirea unității sale politice. In final, rezoluția chema în mod solemn pe social-democrați „la înfăptuirea unității politice a clasei muncitoare printr-un mare partid unic muncitoresc".

Un moment de o deosebită însemnătate în lupta P.C.R. pentru înfăptuirea unității clasei muncitoare din România l-au constituit alegerile parlamentare din noiembrie 1946. Inlăturind greutățile provocate de elemente scizioniste, existente în conducerea P.S.D., Congresul extraordinar al P.S.D. din 10 martie 1946 a hotărît ca P.S.D. să meargă în alegeri alături de P.C.R.

Victoria Blocului partidelor democrate în alegerile parlamentare din 19 noiembrie 1946 cît și victoria în alegerile sindicale din vara anului 1947 a consolidat și mai mult unitatea dintre cele două partide ale clasei muncitoare, au creat premisele necesare pentru făurirea partidului unic al clasei muncitoare. Hotărîrea comună, adoptată la 27 septembrie 1947, de a pune în discuția forurilor conducătoare ale celor două partide „mijloacele practice pentru grăbirea înfăptuirii unității politice, organizatorice și ideologice a mișcării muncitorești", cît și platforma Partidului unic al clasei muncitoare au fost primite cu mare entuziasm de către clasa muncitoare.

Convocat pentru zilele de 21-23 februarie, Congresul al VI-lea al P.C.R. a consfințit : **crearea Partidului Muncitoresc Român.**

Referindu-se la importanța creării partidului unic al clasei muncitoare, secretarul general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu, arată că „unificarea a asigurat clasei muncitoare condițiile organizatorice și politice pentru a-și putea îndeplini înalta misiune de clasă conducătoare a societății în opera de construire a socialismului".

GH. I. OANCEA

Alexandru Jebeleanu

FRUMUSEȚEA DIMINEȚILOR

Cunoscut-am frumuseți nepieritoare,
Le descoperii prin orașe, în văzduh,
În fluențe subterane, în nuanțele florilor,
Pe valurile mării și-n ferestrele aurorii.

Mi le dăruiră miinile prietenilor
Cu ei învățai să te iubesc, țară,
Și n-aș putea trăi fără fanteziile,
Fără prospețimea și limbajul pădurilor.

Speranțele noastre izvoresc
Din arcadele și văile tale
Cu mozaicuri sonore,
Ca sîngele din zvicnirile inimii.

Oamenii socialismului își caută
Viitorul și legendele noi
În frumusețea dimineților.

PENTRU CĂ CERUL VA FI ALBASTRU

Numele noastre săpate-n bronz
Vor fi de eroi ai entuziasmului.
Cine iubește viața mai cu pasiune
ca noi
Cei ce-am ascultat șuierul morții
Atît de-aproape de timple.

În betonul temeliilor ne-am exprimat
Vigurosul zbucium. O, pe ruinele
Încă fumeginde am visat, am visat,
Fagurii blocurilor optimiste!

Oamenii de miine vor trece pioși
Pe lingă amintirea noastră
Și noi vom fi liniștiți,
Întotdeauna liniștiți
Că v-am obișnuit, copii,
Să țineți în miini
Uneltele vieții. Și pentru că cerul
Va fi albastru.

NOAPTE DE PRIMĂVARĂ

Vino! Și numai tu-mi vei rămine
Să-mi trezești din naufragiata iarnă
Parcurile și fervoarea nuferilor. Vino,
Să-mi despoliezi mierea luminii,
Să-mi refaci fragmentele potecilor!
Vino!
Dansează cu arborii, cu gizele!

Vino! Și lebedele somnoroase
Vor fantaza pe lacurile
Cu lotuși roz, pe apele
Bucuroase-ale țării. Vino!
Dansează cu arborii, cu gizele!
Noaptea de iarbă pilpiie-n aer
Ca o sirenă pe-așternutul Mării Negre.

DRAGOMIRNA

Ziduri tihnite, sumbre te-mpresoară
Veghind întruchiparea ta măiastră!
Prinții din Nord voiră s-ocrotească
Făptura ta cu grații de fecioară.

O navă neclintită și sihastră
Cu turnul drept catarg de primăvară,
Furtuni și încleștări se succedară
Lovind mereu în nemurirea-ți castă.

Cu svelta, siderala-arhitectură
Ți-ai cumpănit prin legănări de brad
Voievodala soartă și măsură.

Strămoșii ne lăsară avuție
Să cutezăm, zeloși, spre veșnicie,
Urcuș suav în piatră profilat,

AMPRENTE

Aș vrea să revăd ce-am vegheat atunci
împreună
Piramidele nordice: superbele noastre
arhitecturi
Cu virfuri albe, magnifice pe negre
păduri,
Unde gînduri de voievozi moldoveni
mai răsună.

Tot ce-ai smălțat cu mina îmi pare
acum mai frumos
Aceste stihuri cu desmierdări, acest
inalterabil abajur.
Din privirile tale își impliniră
suflet contur
Heruvimii din frescă, valahii cu fețe
de bronz.

Să ne căutăm amprentele în reflexele
secularului oraș,
Pe bătrîna manta a lui Hogaș, pe
sanctuare, pe flori,
Sfruntind scrișnetul timpului neiertător.

Și-n noaptea nemțeană, cînd pe străzi
imprimi gînduri sau pași,
Sub fosforica sclipire a cununilor
de stele,
S-ascultăm cum, visător, noul oraș
suie pe schele.

George Suru

ZBORUL

Aplecat sînt într-un cer de semințe,
Între-nouri-iezere, cu stele de secere
Pentru sărbătoarea griului,

Zbor mereu, plenar, deasupra unui ținut
Crestat cu frunza de stejar, născut
pentru a săruta
Ochii de lumină ai pietrelor cu chipuri
de oameni înalți și curați...

Rotirea deasupra înseamnă a sta
aplecat și bucurat,
Mingiind cu trup subțire de ploaie
taina gorunului,
Vestea demnă a drumului – acest
singe alb în care ne legăm
Și mai înseamnă să fii acolo unde din
ape te cheamă
Ochii de lumină ai pietrelor de vise cu
oameni înalți și neîntinați...

Sînt aplecat ca într-o ofrandă fără
de sfîrșit,
Genunchii rodesc în albastrul păsării
vestitoare de dragoste mare,
Fluiere de os se deschid în mine și
coboară peste rășine
Cîntecul duios preluat din ochii
înflăcărați
Ai unui om de piatră înalt și frumos...
Născut pentru a mă înălța prin
aplecarea peste toate cele,
Între țării nenumărate, cu menirea
statornică a valului cerut de mal,
Desprins de cearcăn, limpezit prin
lacrimă, iubit prin datină,
Iubind și proslăvind pentru totdeauna
în destinul de piatră
Al frunzei de stejar...

ȚINUTUL DE DRAGOSTE

În ținutul din apropierea nourilor
Iezerele sînt inimile zeilor arși
Pe rugurile dragostei...
Aici pașii tulbură adîncul
Lor curat
Cu mari nestemate de soare căzute
Pe cînd pe platouri se intîlneau
Cei trei păstori ca să se sărute
Și să-și făurească legenda...

Cînd se întîmplă să se treacă
În lumea fluidă a păsărilor rare,
Brazii sînt visle, zăpezile sînt barcă,
Spre cea mai liniștită și selenară
mare...

În ținutul cu subterane izvoare
Unde magica nuia de alun tresaltă

Ca mijlocul înelat de fecioare
Cînd e mingîiat de floare și de
iarbă,

Aici îmi așez timplele de daltă,
Cum se așează semințele de griu
în cîmpie,
Și curge peste mine o ploaie a
viselor, înaltă,
Și sorb dintre steiuri fuior de Stea Vie..

VIS LÎNGĂ ACVARIU

Lumina peștilor roșii din acvarii...
Îmi las ochii să cînte printre ierburi,
Nici un vînt nu trece peste apele verzi
Și nici o stea nu fulgeră sub sticlă,

Nici o ancoră imaginea fluidă nu
mi-o ridică,
Pe aici nu va trece niciodată o sirenă,
Mă simt ca un abur ușor din care
Se poate imagina cerul într-o stemă...

UN CURCUBEU NE AȘTEAPTĂ

Un curcubeu ne așteaptă la temelia
neamului
Și se albesc toate pietrele din ape,
Ea ascultă cum cîntă fluierele ramului,
Eu ascult rădăcinile dulci de aproape,

Se despletesc mari stele în înalt,
Pe vetre de nouri se pirjolesc șoimi
de vînătoare,

Zăpezile s-au retras în trupul femeilor,
O sărbătoare plutește în jur,
Încep să visez cărțile uitate ale zeilor
Și frescele rupestre dansează în azur...

REMEMBER

PLANETA DE PROFESOR

Aurel Berinde

În anii începuturilor mele literare, pe care vremea mi-i arată acum printr-o lentilă de azur, l-am cunoscut pe Aurel Berinde. Eram amîndoi într-un cerc de visători și făceam legăminte mari de viitor. El recita din cînd în cînd din Blaga, astfel încît intrase în obișnuința noastră ca la ceasurile tîrzii, ca-ntr-o concluzie, să-ntrebăm, cu vorbele poetului: „Cum rămînem" ? La care Aurel Berinde răspundea, cu privirile aprinse: „Cum sîntem! Munții – munți, văile – văi".

În vremea acelor visătorii, Aurel Berinde muncea pe un șantier, iar seara urma cursurile facultății de construcții. Era cel mai studios dintre noi, succesele sale erau prilej de bucurie generală. Într-o zi, constructorul și studentul care ne familiariza, ca să zic așa, cu teoriile lui Einstein și care ne uimea cu dexteritatea lui de a imagina soluții tehnice pentru domenii care ne rămîneau inaccesibile, ne-a pus în față diploma sa de inginer constructor. Iar cînd s-au liniștit spiritele, a recitat iarăși din Blaga: „Dați-mi un trup / voi munților, mărilor"... Și din nou: „Pămîntule larg fii trunchiul meu, / fii pieptul acestei năpraznice inimi, / prefă-te-n lăcașul furtunilor, cari mă strivesc, / fii amfora eului meu îndărătnic"! Atunci, la pragul primei sale mari biruințe, am înțeles că pentru Aurel Berinde visul are conture precise, că el știe visa în termeni posibili, că știe să-și ducă visul pînă la capăt.

Mult timp după aceea, inginerul Berinde, cel preocupat de invenții și inovații, a îmbrățișat cariera didactică. Trecuse la catedră, dedicîndu-se creșterii tinerelor cadre de constructori.

Lucrarea vieții a făcut să ne întîlnim din nou, în vremea în care am vrut (pentru cîteva luni și numai ca un violon d' Ingres) să încerc și eu tainele muncii de la catedră. L-am regăsit la fel de pasionat, dăruit cu totul muncii școlare. La început, am crezut că renunțase la ideile mari, care-l defineau, acelea legate de tărîmul creației tehnice, al invențiilor. Mă înșelasem însă, după cum aveam să-mi dau seama.

Inginerul și profesorul Aurel Berinde este preocupat, de mulți ani, de îmbunătățirea și perfecționarea procesului de învățămînt. El a imaginat, încă acum vreun deceniu, și a realizat, împreună cu meșterii și elevii de la Grupul școlar profesional de construcții, o mașină de învățat, brevetată de Oficiul de stat pentru invenții.

Trebuie să mărturisesc că am avut, multă vreme, o neîncredere obstinată în rostul superior al unor astfel de mașini, neîncredere care venea probabil din admirația pentru profesorii mei din școală, maeștri de vocație care puneau un har nebun în verbul lor. Însă iată că Aurel Berinde m-a convins, prin mașinile pe care le-a creat, de utilitatea și noblețea mijloacelor moderne de verificarea și controlul cunoștințelor și de predare a cunoștințelor noi, în acord cu revoluția tehnico-științifică contemporană.

Am avut astfel privilegiul de a asista, într-un laborator creat sub conducerea lui Aurel Berinde, la o oră de literatură română, susținută de profesoara Iosana Pleavă. Acest laborator ar trebui vizitat ca pe un fel de stație–pilot, cum se zice acum, ca pe un fel de avanpost al preocupărilor de innoire a procesului de învățămînt. Acest laborator depășește tot ce am văzut, în materie, prin diverse școli din multe colțuri ale țării.

Mărturisesc aici emoția cu care am intrat în sala aceea de curs, unde elevii–constructori stăteau la mese utilate cu un sistem de lucru, conectat la un pupitru de comandă care-i dă profesorului posibilitatea de a avea tot timpul imaginea cunoștințelor tuturor elevilor și de a face o notare foarte obiectivă. Apoi diascoapele montate la fiecare masă, ca și aspectomatul care proiectează pe un ecran imagini sau texte alese întru mai buna asimilare a cunoștințelor, concură la realizarea unei lecții în care timpul este folosit cu eficiență maximă și cu rezultate evident superioare. Degajarea și firescul cu care acei elevi, veniți din cine știe ce orășele sau sate, manevrau aparatura complicată îmi prefigura sensul innoitor al procesului de învățămînt.

Spațiul însemnărilor de față nu ne îngăduie să extindem prezentarea acestor creații tehnice ale lui Aurel Berinde și ale colectivului său. Aș spune însă că pasionatul profesor e un nemulțumit și un veșnic iscoditor de nou. Nu de mult, l-am întîlnit lucrînd la realizarea unui alt laborator, mult perfecționat, care mi s-a părut că are ceva din aerul acelor laboratoare care pregătesc călătorii spațiale. Această impresie este desigur de domeniul metaforei, dar ea îmi sugerează dăruirea cu care inginerul Aurel Berinde se consacră școlii, perfecționării procesului de învățămînt, instruirii și educării acelor constructori care vor ridica miine edificiile de lumină ale socialismului.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Radu Ciobanu

IN AȘTEPTARE*)

Se anunța o zi toridă. Abia se iviseră zorile și se simțea o apăsare de nu știu unde, ca și cum aerul s-ar fi îngroșat treptat, devenind greu și fluid. Cînd ne întinsesem pe taluz, roua de pe iarbă era aproape zvîntată. Pe malul celălalt se vedeau ei, în uniformele lor feldgrau, mișunînd printre îngrămădirile de sălcii. Se instalau, tatonau, așteptau ceva, poate un semn, poate întăriri. Cu toții așteptam și de aici o neliniște surdă care se insinuase cu timpul de-a lungul întregului nostru front, mai mult un soi de nerăbdare nervoasă pe care sînt convins că fiecare o simțea fără ca nimeni să fi rostit un cuvînt despre asta. Tăceam întinși la pămînt și ne uitam cu o fixitate obositoare dincolo. Mă incomoda casca. Mi-am scos-o și am trîntit-o alături, în iarbă, convins că voi avea timp să mi-o mai pun iar cînd va fi să înceapă. Între noi și nemți, lacul nu era nici verde, nici albastru ca în poezii, mai degrabă de un cenușiu urît, cu luciri de ochi stins. Cînd ajunsesem se auzeau broaștele. Nici n-am băgat de seamă cînd au tăcut, poate odată cu răsăritul soarelui. Nu-mi era frică, eram mai curînd agitat și curios cum avea să decurgă. Instrucția mea fusese cam precară, ca a tuturor medicilor de altfel, și nici nu știam ce tip de pușcă țineam în mînă. Poate că, dacă mă gîndesc bine și sînt sincer, puțin frică îmi era totuși. Întotdeauna îmi fusese frică de durerea fizică și cît stătusem ascuns în pivniță tot de asta mă temusem : să nu mă prindă și să mă tortureze. Și mai frică în dimineața aceea îmi era însă să nu ne dea peste cap și să intre în oraș. În dreapta noastră erau soldați, nu-mi puteam da seama cîți, se zicea că aveau și două tunuri, pe urmă venea șoseaua și după aceea iar soldați. Șoseaua era pustie, ciudat de pustie, și era și pustietatea asta, ca și liniștea largă care coborîse pe neștiute, o sursă posibilă a nervozității pe care o simțeam crescînd în noi. Nu în mine, în noi, fiindcă era ceva ca un curent care trecea de la unul la altul. Aș fi fumat și fiecare ar fi fumat în clipele acelea, dar ne interzisese Badea. Nu înțelegeam de ce, doar nemții știau că ne aflam acolo, așa cum și noi îi vedeam pe ei. Mi se părea ciudat Badea acum că îl vedeam de aproape și puteam să vorbesc cu el. Dar nu, nu ciudat e cuvîntul potrivit. Mai exact ar fi să spun că Andrei Badea îmi impunea prin toată atitudinea lui de gospodar chibzuit care știe că are o mulțime de treburi de făcut. În Aleea Alexandru, înainte de a pleca spre Băneasa, i-am schimbat pansamentul la mînă. Oasele îi scăpaseră tefere, doar mușchii îi fuseseră striviți. „Ar fi poate mai bine să rămîneți aici", i-am spus. Mi-a retezat-o rîzînd, fără grosolănie, dar ferm : „Doctore, dumneata vezi doar de laba asta că de rest mă ocup eu". Într-adevăr, să folosească arma automată atîrnată de umăr și să comande putea foarte bine și fără mîna stîngă. Avea un aer obosit, dar din fiecare gest și chiar din intonațiile lui răzbea parcă o încăpățînare ascunsă, nemărturisită, de a nu ceda. Adevărul e că și prezența soldaților îmi transmitea un sentiment de siguranță pe care nu sînt sigur că l-aș fi avut dacă ne-am fi aflat doar noi singuri față în față cu nemții. Nu-i tot una să traversezi oceanul cu iachtul unui amator sau cu corabia unui lup de mare. Însăși opțiunea foarte promptă și fără rezerve a întregii armate contribuia la menținerea moralului meu și mă făcea să-mi amintesc mereu și să mă entuziasmez că, în faza conspirativă a unei asemenea insurecții, într-adevăr o insurecție națională, nu se ivise nici un trădător, cu toată Siguranța și cu tot Gestapoul lor, nici o scursoare.

„Doctore, de ce ți-ai scos casca" ? Glasul lui Badea mă făcu să tresar. Nu l-am auzit cînd se apropiase. „Mă apasă. Nu-mi place. Am s-o pun la o adică". „Nu rîde, nu glumesc. Aici nu-i nimic de plăcut sau nu. Te rog să ți-o pui. E un ordin dacă vrei, eu răspund de pielea voastră"... M-am supus oarecum amuzat. Era încă în toate, în casca aceea, în felul cum stăteam întinși în iarbă, în ciripitul bucolic al ciocîrliilor, ceva ce-mi sugera un joc de copii. Mi se părea puțin exagerat felul în care își luase Badea rolul în serios. Dar tot eu mă întrebai în clipa următoare dacă ajungeam acolo de nu ne luam fiecare rolul în serios. Casca aceea era totuși insuportabilă și îmi închipuiam de pe atunci ce plăcere urma cînd va fi s-o înfierbinte soarele. Vorba lui Badea însă, „aici nu-i nimic de plăcut"... Mi-o zisese pentru a doua oară în dimineața aceea. Trecea de-a lungul liniei noastre îndoit de mijloc. Presupuneam că era un fel de trecere în revistă, poate știa ceva ce noi nu știam, cunoștea vreo oră H care era pe-aproape. De la această prezumtivă oră H gîndul mi se întoarse la Dina : mă temeam ca nemții, întărîtati, să nu se apuce să bombardeze orașul. Oricum, se afla în siguranță în oraș, orice treabă i-ar fi dat, decît aici. Era bine așa. Hotărîi să rămîn cu gîndul în preajma ei cu speranța că-mi voi uita neliniștea surdă care-mi zbîrniia în tendoane. Așadar, mi-am zis ca unul care se așază în taclale cu un prieten, va trece și asta și o să ne căsătorim și o să ne așezăm la casa noastră și o să ne apucăm de făcut copii și o să trăim fericiți pînă la adînci bătrîneți dacă, bineînțeles, nu mă va abțigui vreun glonte pînă desearăr. Ar fi fost culmea. Aș fi avut și eu destinul celor ce au murit în ultima și nu prima zi a unei noi bătălii. M-am văzut astfel ajuns din nou în punctul de plecare, mă aflam într-un cerc vicios, în care neliniștea mă găsea pretutindeni. Am făcut încă un efort de a mă întoarce la Dina și atunci m-a fulgerat îndoiala aceea teribilă care niciodată apoi n-a mai revenit : dar dacă n-o iubeam cu adevărat, groaznic, ar fi fost groaznic să descopăr abia **după** că n-o iubeam, că totul n-a fost decît o sugestie potențată de singurătate, de izolare, de imposibilitatea de a vedea altă femeie și să trebuiască să-l spun sau să n-am curajul să-i spun și să încep un teatru oribil, o viață de minciună pornită din teama de remușcare amestecată cu milă. Era un fel de masochism : mă zbăteam în propriile mele gheare. M-am eliberat doar constatînd că toate supozițiile acelea erau absurde căci îmi era dor de ea chiar atunci și m-aș fi bucurat s-o fi știut acolo, în iarbă, lipită de mine, să-i fi putut cuprinde umerii, solidar și protector.

Se întorcea Badea. Mai scăpam de ale mele dacă-l țineam de vorbă. „Ați găsit-o pe Nora, domnu Badea" ? Se întinse în iarbă, alături : „Da, doctorașule, și chiar la comandament, ca să vezi"... „Erați la doi pași și nu știați". „De unde să știi ? Norocul a fost că erau ferestrele deschise și am auzit țăcănitul mașinii și am rămas așa, parcă m-ar fi picat careva cu ceară. Măi, zic, țăcănitul ăsta sună a Nora, ia să dau eu o fugă pînă sus și să vîr capul pe ușă și de n-o fi ea, n-am supărat pe nimeri, zic noroc, tovarășă, și-mi văd mai departe de ale mele". „Și cînd colo, pînă să ziceți dumneavoastră noroc, tovarășă, v-a sărit de gît" ! „De sărit treacă-meargă, da' s-a pus pe bocit, dom' le, de nu mai știam cum s-o potolesc : voi m-așteptați jos, ordinul de plecare se dăduse, da' nici s-o las așa nu puteam"... „Ei, interveni blajin cel din dreapta mea, crezi că ei i-a fost ușor fără dumneata" ? „Ce vă face mîna" ? l-am întrebat. Badea își privi pansamentul și răsfrînse buza a nedumerire. „Trăiește, spuse. Îmi simt fiecare deget bătînd așa, ca o inimă"... „De efort, de căldură. Ar fi trebuit să stați liniștit"... „O să stăm destul liniștiți. Dumneata de ce ești aici, doctore" ? „Pentru că aici mi-e locul, așa cred". „Păi vezi ? Așa crede despre el fiecare din oamii ăștia necăjiți pe care-i bate soarele în cap și se gîndesc la ce-o fi acasă. Și așa cred și eu. De aceea nu puteam să stau liniștit". Vorbea firesc, fără afectare, tot așa cum povestise despre întîlnirea cu Nora. Are vocație de agitator, mă gîndii. „Dumneata, doctore, rîse el deodată, nu te simți în apele dumitale aici, se vede de la o poștă, dar îmi placi pentru că totuși ai venit. Poate nici nu te prea pricepi să tragi cu pușca, dar pentru noi fiecare deget care stă acum pe trăgaci

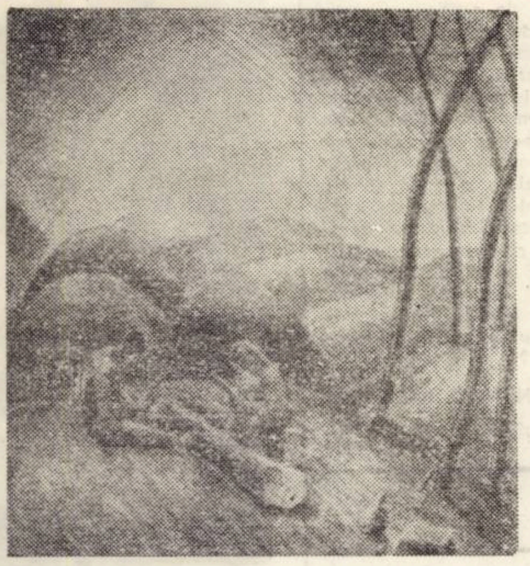

JULIUS PODLIPNY — Tăietori de lemne

e important. Sper ca măcar azi să fii mai de folos ca pușcaș prost decît ca doctor bun". „Credeți că terminăm azi" ? Badea ezită. „Bucureștii o să-i curățim repede, spuse apoi. Două, trei zile. Pe urmă trebuie scoși din țară și asta va dura ceva mai mult. Abia după aceea, doctore, vom începe să facem ordine la noi acasă". Mă bătu pe umăr cu mîna sănătoasă și se ridică : „O s-avem treabă, nici o grijă ! Mă duc să văd ce mai zic militarii aceia"...

Îi invidiam siguranța. Avea aerul că știa totul în cele mai mici detalii și că nu se îndoia nici o clipă de desfășurarea întocmai a evenimentelor : în București două, trei zile, în țară poate cîteva săptămîni, pe urmă curățenie mare în casă. Invidiam și familia lor, adică pe el și pe Nora, pentru că erau atît de solidari, probabil tot atît de una cu ei fusese și ea, mama Norei. Vrînd, nevrînd, de cîte ori mă gîndeam la ei, mă vedeam între ai mei, în perpetuă controversă, ba cu tata care făcuse pe arhanghelul neamului iar după ce-i retezaseră aripile devenise pupăcurul lui Antonescu, ba cu mama care era bigotă și dăduse în mania polemicilor teologale. Situația devenise de nesuportat, ceea ce m-a determinat să nici nu mă mai întorc acolo după ce am terminat facultatea. M-au excomunicat și au aruncat asupră-mi anatema. Poate sînt un ingrat, dar după aceea m-am simțit foarte bine. Singurul pe care aș fi vrut să-l revăd era bunicul. Cu el m-am înțeles întotdeauna : își făcea slujbele lui fără să aibă cu nimeni nimic. Nici măcar nu ambiționase să mă convertească. Singuru-i vis fusese acela de a-mi da numele sfîntului în ziua căruia venisem pe lume și el i se împlinise. Mi se părea curios, dar drept ca eu să reprezint o altă lume și să nu mă mai aflu de mult alături de ei, ci acolo la Băneasa, întins pe un taluz, la pîndă, gata să apăr Bucureștii. Tata îmi aruncase într-o zi : „cu ce drept te erijezi tu în cenzor al trecutului, al generației care te-a crescut și te-a învățat carte" ? ! „Cu dreptul oricărei generații care vine, i-am spus, și care trebuie să aprecieze și să judece ceea ce a găsit. Și noi o să ne învățăm copiii carte, dar sper că nu vom avea lașitatea ca, în virtutea unui gest firesc, să le contestăm dreptul de a ne judeca atunci cînd le va veni rîndul". M-aș fi bucurat totuși ca în clipele acelea lungi de așteptare să nu mă fi gîndit la ai mei. Stăteam cu fruntea culcată pe brațe și inspiram mirosul de iarbă, amestecat cu acela de unsoare al puștii. Mă bătea soarele în ceafă, casca mi se înfierbîntase, de undeva de departe auzeam țîrîind cosașii, iar de prin jur mă învăluiau vocile celorlalți. Și așteptam ceea ce trebuia să se întîmple.

***) Fragment de roman**

Ion Arieșanu

PUNTEA

Trebuia să scriu despre un om și, dacă se putea, să scriu ceva deosebit. Colindam hala enormă a unei uzine de construcții metalice din sudul Banatului. Treceam, ca de fiecare dată prin asemenea locuri, copleșit și, într-un fel, nițel înspăimîntat. Mă copleșea acea pădure metalică în care flăcările aparatelor de sudură fulgerau, marile ciocane pneumatice băteau, podurile rulante lunecau, ducînd gigantice piese în labele lor, și toate acestea se săvîrșeau sub forța mișcării omenești din jurul meu.

Înaintam astfel prin acea pădure metalică, plină de vuiete și vibrîndă, și mai schimbam, din cînd în cînd, cu însoțitorul meu, cîte-o vorbă. Ne-am oprit, pe parcurs, ba la un muncitor, ba la altul, mi-a fost prezentat x, y, z și, după ce am aflat sumar cîteva biografii, cum timpul trecuse, am fost nevoit să mă reîntorc spre birourile uzinei, cu simțămîntul că nu descoperisem nimic deosebit, și, drept urmare, nu aveam despre ce scrie. Mă găseam eu însumi într-o stare deprimantă, demnă de dispreț, așa cum ni se întîmplă cînd inima nu îmi dă semnalul ei roșu, că a descoperit întîmplarea fericită care-i conferă prilejul de-a vibra pe struna ei adevărată.

Plecam din uzină și această stare nu mă părăsea. A fost necesar să treacă zile, chiar cîteva săptămîni, ca uitarea să-și facă datoria. Într-una din seri reveneam spre casă la ora cînd ieșeau din schimbul doi muncitoarele unei fabrici textile din cartierul meu. În poarta luminată a fabricii, cîțiva băieți așteptau, la ora tîrzie, cîteva fete. Se îmbrățișau iute de cum se întîlneau și porneau, profund apropiați, spre casele lor. Am privit amuzat, o vreme, la aceste cupluri solitare care se desprindeau din masa gălăgioasă și, intrînd pe aleea întunecată din apropierea casei, m-am oprit brusc în loc. Înțelegeam. Iată că abia acum înțelegeam și aveam revelația tîrzie a unicului moment, trecut cu vederea de către mine, acel ceva care ar fi trebuit să miște inima mea, în timp ce colindam uzina de construcții metalice.

Ce se întîmplase acolo ? În aparență nimic deosebit. Dar acum revelația mea tîrzie avea să se răspîndească în mine ca un flux pe țărm acoperindu-l pe de-a-ntregul. Revedeam fizionomia fetișcanei oacheșe. Avea o gestică simplă, îngemănată cu o feminitate încă nevinovată, care mă cucerea. În salopeta albastră de sudor ea nu părea de fel o ființă dură, sau grosolană. Delicatețea ei se păstra și în această postură, ca și cum, într-o strălucitoare sală de dans, ea s-ar fi mișcat stăpînă pe gesturile ei. Cine o adusese aici ? Nimeni ! Ea venise, din propria-i inițiativă și voință, vroind să devină sudor. Ca să-și refacă viața dezechilibrată în urma morții tatălui. Și ca să-și întrețină familia. Și nu se temea de greaua-i meserie ? Ba cum nu, se temea, și de flama aparatului, și de gazele ce o înconjurau, și de poziția în care suda, cocoțată pe marile piese metalice. Dar teama durase cam o jumătate de an. De-atunci, învățase să nu se mai teamă de nimic deoarece își găsise în meseria ei unicul echilibru.

De la ea, nu mai departe de douăzeci de pași, în hala vuindă, am dat de feciorul blond și subțiratec, lăcătușul constructor metalic. Ah, ce alură voioasă ! Mi se întîmplă, descoperind asemenea firi senine și proaspete, să am sentimentul că întreaga lume, la începuturi, va fi avut surîsul lor. Vorbea tot timpul cu mine, chiar și cînd desfășurarea vieții lui se anunța dramatică, vorbea cu un surîs uitat pe figura lui deschisă, luminîndu-i dinăuntru și, îndelung, întreaga ființă. Își explica viața sa, de 24 de ani, ca și cum evoluția lui, de la țărănuș, la cunoscătorul valorilor tehnice, n-ar fi însemnat însuși saltul sublim de la primitivism la conștiința creatoare de valori. Întreaga lui existență era dedicată, de la șase dimineața la douăsprezece noaptea, muncii în uzină, studiului la institutul de subingineri, pe care-l frecventa din acest an, culturii umaniste, acasă. Și acest ritm, terorizant pentru unul slab de înger, pentru el constituia ritmul firesc al vieții sale. Și nu exista încă, în scurta lui trecere prin lume, nici o deprimare, nici o cădere, sau, dacă existau, ele puteau fi trecute sub tăcere. Nu exista în viața lui decît, poate, o nostalgie frumoasă după o prietenie curată, pe care nu și-o putea permite din teama că nu-i putea dedica decît puține ore din timpul său măsurat. Deși știa că o asemenea prietenie ar da o altă lumină existenței sale bărbătești.

Îmi aminteam, deci, noaptea, în fața casei mele, de acești doi tineri. Și, deodată, am suferit, am avut un mic șoc, un mic necaz că ei doi lucrau zilnic alături, în aceeași hală, ei, poate, se vedeau, se salutau, se știau, dar cunoștința lor vroiam să fie ceva adînc. Fiecare își ducea, vezi bine, și își desăvîrșea munca acolo, cu încredere și tenacitate. Fiecare își alesese drumul. Și ținta. Și locul pînă unde să ajungă. Dar fiecare se păstra în singurătatea lui. Și mi se părea ciudat și absurd ca doi oameni deosebiți, ca ei, să nu se știe în amănunțime unul pe celălalt, să nu întindă o mînă spre altă mînă, împletindu-și astfel atît de firesc destinele.

Poate de aceea acum, cu întîrziere, scriu aceste cîteva rînduri despre cei doi, despre lăcătușul Florea Amza și Elena Cordu. Mă gîndesc că aceste cuvinte ar putea să reprezinte puntea pe care o fată și un băiat să pășească unul spre celălalt. Ar fi grozav să se întîmple o astfel de minune.

PLASTICĂ

RETROSPECTIVA JULIUS PODLIPNY

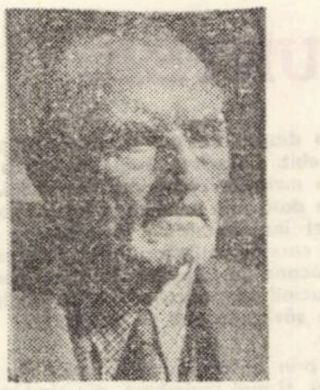

În prima ordine, elementul scrutat este propria individualitate. Dar autoportretele lui Julius Podlipny nu sînt numai, după cum e firesc, puncte de reper pentru o biografie spirituală, ci și secțiuni adînci în condiția omului, martor și părtaș la convulsiile epocii pe care a străbătut-o de la lucrările din tinerețe, în care se citește, fie o undă de nedumerire, fie stăruitoarea curiozitate, provizoriu și incomplet astîmpărată prin „Autoportretul cu proteză", document zguduitor, dar nicidecum pesimist, la autoportretele maturității, de o nobilă gravitate și la efigia anilor înțelepciunii („Autoportret cu garoafă"), dominat de echilibrul definitiv dar cu greu cucerit — aceeși necruțătoare și responsabilă sinceritate față de sine însuși se împletește cu autenticitatea forței de generalizare.

De aici pornesc firele care leagă într-o operă unitară diversitatea genurilor și a tehnicilor abordate. Portretele („Bătrîn", „Portret de țăran", „Mama", „Spălătoreasa" ș.a.) sînt expresii puternice ale unor destine individuale, dar nu mai puțin semne concentrate ale unei umanități zbătîndu-se în viltoarea vremii. Compozițiile („In atelier", „Muzicanții orbi", „Pescar" etc) reprezintă proiecții amplificate, de altfel temeinic închegate, ale aceluiași cîmp de afecte, cînd nu vizează, în afinitate breugheliană, o anumită îngroșare („Petrecerea infirmilor", „Familie de orbi"). Peisajele („Cumpăna", „Peisaj din Gărina") îndeosebi cele cu figuri („Tăietorii de lemne", „La cîmp") precum și naturile statice exprimă, în ultimă analiză, prin absența pitorescului, prin intensa lor spiritualizare, o atitudine, proprie autorului, în fața naturii și a obiectelor. Organizarea compozițională logic articulată, soluțiile ritmice, de o muzicalitate pregnantă, în care succesiunea caldă a curbelor intră în polifonie cu verticale și oblicele dinamice, insinuarea simbolurilor și ale metaforelor plastice și mai cu seamă lumina, imaterială, spiritualizată, tinzînd uneori spre transcendență, cînd tandru învăluitoare a lucrurilor, cîd țîșnind din ele biruitoare, sînt însușiri limpede conturate, care particularizează o operă în ansamblul picturii românești a secolului XX.

Recunoștinței numeroșilor pictori și graficieni față de pedagogul de excepție care le-a fost Julius Podlipny îi asociem omagiul față de ceea ce este și va rămîne creația maestrului.

Organizarea expoziției de către Secția de artă a Muzeului Banatului (prin Stela Radu și Annemarie Podlipny — Hehn) merită cuvinte de apreciere. O panotare îngrijită, pe baza unei selecții atente și sugestive, punînd în valoare atît piesele de rezistență cît și seriile tematice, un catalog alcătuit cu rigoare științifică (prefațat cu semnătura prestigioasă a lui Ion Frunzetti) de ținută grafică impecabilă, un vernisaj cu un public numeros, constituie dovezi concludente ale însemnătății acordate, pe bună dreptate, evenimentului.

DELIU PETROIU

TEATRU

A TREIA FAȚĂ A MEDALIEI LA „A DOUA FAȚĂ A MEDALIEI"

Rîndurile care urmează nu doresc să fie în primul rînd o cronică. Pentru că mi se pare și foarte greu să judeci textul pe care îl auzi rostit pe scenă, de la premieră au trecut cîteva săptămîni și chiar revista noastră a mai comentat-o, apoi pentru că spectacolul în sine nu este convingător. Asistăm la o primă parte trenantă, o suită de confesiuni — monolog care ne pun în vedere că este pe cale să se declanșeze o dramă familială și socială în același timp. Actorii încearcă să dialogheze întrerupți doar de niște zgomote care nu te pot duce cu gîndul la un combinat chimic. Nici dacă se vrea foarte modernă această „ilustrație" nu se potrivește piesei. Acceptînd înlănțuirea monoloagelor, ca formulă propusă de autor, ea trebuia să-și găsească un corespondent într-o formulă de spectacol, gîndită de regizor astfel încît vorbele acelor confesiuni să devină revelatoare pentru spectator. Așa cum decurg lucrurile se așteaptă cu nerăbdare în sală o intervenție, se reacționează la replicile unui personaj de mai mică greutate în conflict, e drept că interpreta, **Eugenia Crețoiu,** își are partea sa de contribuție, dar nu vom amenda un actor pentru că-și joacă rolul. **Mihaela Murgu** și **Lucia Doroftei** sînt cele pe umerii cărora apasă întreaga greutate a primului act. O spun cu toată sinceritatea, am încredere în talentul lor, le-am văzut jucînd minunat și tocmai de aceea nu trebuie părăsite în scenă, obligate doar să înșiruie vorbe. În încercarea lor de a-și scoate personajele la limanul adevărului e un fel de plictiseală, proprie acelor lucruri care sînt făcute pentru că trebuie făcute. Rare momentele de reușită. Accentuez : nu este vina lor. Ca dovadă — în a doua parte a spectacolului, unde posibilitatea de reacție e mai la îndemînă, Lucia Doroftei e sensibil diferită și personajul ei devine personaj. Chiar dacă prea brusc se propune schimbarea de conduită, interpreta reușește să convingă. Supărătoare — lipsa de unitate a spectacolului ca sumă a celor două părți. Interpretarea lui **Vladimir Jurăscu** nu e decît pe măsura partiturii ce-i este oferită. Evoluția sa în scenă nu s-ar reține dacă toți ceilalți nu ne-ar reaminti-o, mereu. În rolul secretarei, **Garofița Bejan,** se reține ca o prezență caldă și modestă, impusă fără nici un fel de artificiu. Conștiincios este susținută de actorul **Gheorghe Pătru** partitura secretarului de partid. **Elenei Simionescu** i s-ar putea reproșa oarecare supralicitare, judecata e valabilă funcție de, să zicem, maniera colectivă de interpretare, totuși actrița își salvează personajul de anonimat. Nu mi s-a părut că **Irene Flaman-Catalina** a găsit soluția întruchipării adolescenței. Intenționat l-am lăsat la urmă pe **Traian Buzoianu,** acest foarte talentat actor, care aduce cu sine o lume, o dată intrat în scenă. Compune cu discreție pe un rol de mică întindere. Despre scenografia acestui spectacol, dacă vreau să scriu, nu văd decît un mare semn de întrebare.

ANTOANETA C. IORDACHE

MUZICĂ

SĂPTĂMÎNA MUZICALĂ

Eveniment inedit pe scena operei : o formație artistică din Stuttgard, **„Eurythmeum",** ne-a oferit o demonstrație de vizualizare a noțiunii de ritm. Spectacolul realizat de Else Klink se constituie într-un interesant sincretism în dorința redescoperirii unor dimensiuni de frumusețe neexploatată, existentă însă latent în artele cu o practică mileranã. Aici, dansul, de pildă, încetează să existe în sine, transfigurîndu-se în sugestii de linii și unduiri, în creionări de atmosferă de un pitoresc captivant, cazul Uverturii Hebridele. Dar ambiția acestui ansamblu rîvnește să realizeze prin accentul vorbirii și intonația mai precipitată ori mai cumpănită, a rostirii unor versuri (Hugo, Novalis, Dante) contururi de lumini și umbre care să reconstituie o stare de spirit adiacentă imaginilor respective. Cele mai abstracte investigații s-au materializat în Interludiile intitulate „Vocale și consoane".

Elementele de care uzează dansatorii apelează la expresivitatea brațelor, acestea amintind de limbajul dansului hindus ; este ignorat total orice element de virtuozitate. Esențial în economia spectacolului ne-a apărut elementul culoare care încîntă privirea. Elevatul suport muzical a fost asigurat de Filarmonica arădeană dirijată de Eliodor Rău. Din prezențele solistice se cuvine relevată excelenta versiune a Concertului de Haydn oferită de către Valentin Arcu, rămas inexplicabil în fosă !

La **Filarmonică,** Remus Georgescu în cadrul Aniversării Smetana a programat integrala ciclului „Patria mea" în primă audiție. O interpretare pe măsura evenimentului, restituind fiorul de duioșie, sentimentul autentic dens ce inundă temele slave (prezent în arpegiile harfei sau în vibrato-ul cordarilor) cît și momente de vigoare sonoră (unde a excelat prin acuratețe trompeta). O narațiune captivantă, cu tablouri evocatoare.

DORU MURGU

VIDEOCASETA

FOTOGRAFIA

La intrarea în sala expoziției, într-un soi de afișier, stau scrise la mașină, pe două coli ministeriale, mai multe lucruri despre **HELMUTH SCHNEIDER,** artist FIAP. Acolo se poate citi, între altele, că fotografiile artistului FIAP Helmuth Schneider au stat pe zidurile a 250 de expoziții în 35 de țări ale lumii, că au fost distinse de 26 de ori și că Photographic Society of America a întreprins o statistică a saloanelor pe care le patronează, din care rezultă clar că locul întîi pentru România în anii 1970, 1971, 1972 îi revine timișoreanului Helmuth Schneider.

Pe urmă poate fi citită într-un anume fel, expoziția. Oameni, oameni, oameni. Bătrîni și copii, femei și bărbați, lucrînd pe cîmp, olărind, cioplind, frămîntînd pîinea, stînd la clacă, spălînd la rîu, păstorind, stînd pe prispa caselor lor sau la umbra copacilor lor, sărbătorindu-și sărbătorile, iubindu-și femeile, ocrotindu-și copiii și bătrînii.

Expoziția de fotografii a lui Helmuth Schneider poate fi un fel de carte despre oamenii acestor pămînturi și pămînturile lor. Despre nespusul lor nesaț de facere și desfacere a Firii.

Un specialist în ale tehnicii fotografiei ar putea scrie, fără îndoială, altfel despre toate astea, dar aici nu s-a făcut auzită decît vocea unui vizitator obișnuit care a intrat într-o zi într-o sală goală de alți vizitatori, pe ale cărei ziduri stăteau filele unei cărți pe care el, vizitatorul singuratic, a încercat s-o citească.

I. D.

IULIUS PODLIPNY : „Portret de bătrîn"

SILUETE

TRAIAN BAIA

Elementele specifice ale sculpturii reșițeanului Traian Baia descind din tradițiile artei populare permanentizate de-a lungul veacurilor. Simplitatea gestuală a construirii și echilibrului volumelor, reluarea ideii de zbor, eternele cîntări de desprindere din atracția efemerului căutate cu severă cenzură („Cocoșul"), îngemănarea tensionantă punctată de simetria mișcării din „Păsări", elevația aleanului prevestitor de încremenirea înălțării din „Manole", atracția spre alegorie și simbol din lucrarea „Victorie", o sinteză între stilizarea folclorică și totemurile primitive, iată cîteva din atracțiile statuării lui Traian Baia.

Lemnul, material preferențial, se modelează sub dalta sculptorului într-o modalitate care oferă materialului să-și desvăluie valențele afective. Voit arhaică, această sculptură nu dorește o finisare excesivă, formele dirijate etalîndu-și monumentalul la scara dialogului impunerii impactului vizual.

Pictura urmează aceeași linie, valorificarea virtuților din frescele moldave cu influențe bizantine, materializate în compoziții în care forma închisă de conture precise, cu desen absolutizat de candoare, se înscrie în frize echilibrate interpolate de semne heraldice cu valori simbolice („Tradiții folclorice"), sau monumentale („Maternitate").

Fără îndoială Traian Baia este un artist cu mari disponibilități, iar felul în care va evolua și afirma depinde numai de capacitatea sa de conturare a unor idei generoase poate încă insuficient de realizate (mă refer în special la pictură).

D U.

Brigada artistică

Din multiplele genuri ale mișcării artistice de amatori, brigada artistică de agitație și-a cîștigat, pe lîngă popularitate, și un atribut specific, acela de instrument politic viu, eficient. E un fapt notoriu că mii de brigăzi artistice prezintă programe la locul de muncă, în întreprinderi și instituții, pe scene de concurs.

Rolul brigăzii este acela de a evidenția manifestările pozitive din cadrul unității productive respective și de a satiriza pe cele negative. Mijloacele artistice însă, au evoluat prea puțin.

Am vizionat recent trecerea în revistă a brigăzilor artistice din cadrul căminelor culturale și ale sindicatelor din județul Timiș. Vîrfuri, ca de fiecare dată, au existat : Electromotor, Banatul, Casa de cultură din Deta, Ciacova, Coștei, Lovrin, Ghizela, Știuca, Nițchidorf, Orțișoara și altele. Au existat însă și brigăzi artistice care nu numai că nu fac o bună propagandă acestui gen artistic, dar îl expediază undeva în cel mai cras amatorism. Nu voi nominaliza (Nomina odiosa !).

Sîntem de părere că trebuie lămurite și reamintite niște probleme de principiu. 1) Brigada artistică trebuie să aibă un caracter permanent și nu ocazionat de concursuri (O, de cîte ori s-a mai spus asta !). 2) Trebuie precizat obiectivul tematic. La ora actuală unele brigăzi sătești ne prezintă satul cu realizările lui (cămin, școală, dispensar medical, cooperativă de consum) și atunci cînd acestea nu mai sînt de mult niște noutăți. Altele sînt acum problemele satului. 3) Brigada artistică să ruleze o gamă și mai variată de mijloace scenice, care să vină în sprijinul ideii scenariului. 4) Brigada, ca instrument politic de educare a oamenilor muncii, trebuie, în sfîrșit, privită cu mai multă încredere și solicitudine de către conducerile instituțiilor și întreprinderilor. Un exemplu tonic în acest sens : în comuna Coștei textul programului de brigadă a fost alcătuit de însuși primarul comunei, Ion Filotie. Nu a scăzut cu nimic prestigiul acestui om. Dimpotrivă.

Iată și cîteva din adnotările pe o foaie de concurs, purtînd semnătura unui specialist, Emil Șain, metodist la Consiliul județean al sindicatelor Timiș : „Atunci cînd brigada împletește cu succes combativitatea, curajul textului, cu măiestria artistică se obțin rezultate remarcabile. Sînt învechite : așezarea stereotipă în scenă, folosirea unor melodii neadecvate textului sau învechite, festivismul. E necesară o ancorare mai directă în problemele majore, concrete, cu curaj și discernămînt, în programe scurte. Mă gîndesc la unele brigăzi foarte bune, operative, pe care le-am văzut în țară — „Tractorul" Brașov, Uzinele „23 August" București, U.C.M.M. Bocșa, „Antibiotice" Iași și cele timișorene, se înțelege".

Credem că se face simțită nevoia unei consfătuiri pe țară legată de problemele actuale ale brigăzii artistice. N-ar fi rău ca această inițiativă să aparțină județului nostru.

IULIAN ZAGORA

Uniţi în cuget

● 80 de ani de la Memorandum

Ultimul deceniu al veacului al XIX-lea a fost marcat de o intensificare a luptei poporului român din provinciile aflate sub monarhia habsburgică împotriva asupririi sociale şi naţionale, pentru recunoaşterea drepturilor sale legitime. În cadrul acestei lupte, mişcarea memorandistă ocupă un loc deosebit, prin amploarea ce a înregistrat-o şi mai ales prin grăitoarea manifestare de solidaritate şi unitate a românilor de pretutindeni pe care a determinat-o.

Incurajaţi de sprijinul României, de solidaritatea celorlalte naţionalităţi oprimare din Imperiul habsburgic, de simpatia opiniei publice europene, românii din Transilvania s-au dovedit a fi la înălţimea cauzei drepte pe care o apărau. Odiseea Memorandului, act cu precumpănitor caracter politic ce pretindea drepturi pe seama poporului român, este cunoscut. În loc să ia în considerare revendicările legitime ale naţiunii române, cercurile dominante au declanşat noi măsuri de prigonire, de oprimare, măsuri ce culminează cu procesul intentat conducătorilor mişcării memorandiste.

Desfăşurat la Cluj între 7-25 mai 1894, procesul memorandiştilor a prilejuit o largă şi emoţionantă adeziune a românilor de pe ambele clinuri ale Carpaţilor şi un puternic curent de simpatie pentru cauza noastră naţională în cercurile progresiste europene. Cu toate că Al. Mocioni nu a făcut parte din grupul apărătorilor la proces, masele largi populare şi fruntaşii români bănăţeni au înţeles necesitatea solidarităţi, cu conducătorii mişcării memorandiste, necesitatea strîngerii rîndurilor şi unirii forţelor în faţa noilor prigoniri dezlănţuite de autorităţile dualismului. În perioada de pregătire a procesului, A. C. Popovici indica, într-o scrisoare lui V. Lucaciu, ca actul acuzării să fie atacat unanim, iar dezbaterile din instanţa de judecată să primească un caracter politic prin care să se dezvăluie situaţia de organizare a românilor din imperiu. Coriolan Brediceanu, la rîndul său, insista ca **„la pertractare să se înfăţişeze cauza cu demnitate"**, iar răspunderea să se primească în mod solemn.

La sfîrşitul lunii aprilie şi începutul lunii mai 1894 au loc numeroase adunări naţionale, mii de oameni exprimîndu-şi simpatia şi încrederea faţă de Comitetul Naţional. Presa românească din Banat publică articole înflăcărate, pentru înălţarea conştiinţei naţionale şi înmănunchierea tuturor forţelor într-o singură voinţă naţională. **„Să fim în curat că astăzi –** scria la 22 aprilie 1894 ziarul timişorean **Dreptatea – ca niciodată stă în joc nu numai avutul nostru naţional, ci şi onoarea poporului nostru, că asăzi nu este timpul micilor certe personale şi că avem datorinţa de a pune în faţa adversarilor noştri o falangă tare şi unitară, în care o singură inimă bate. Să ne strîngem şi întărim deci rîndurile, în cari să nu lipsească nici un suflet român, nici unul din factorii vieţii noastre naţionale".**

Acelaşi ziar bănăţean publică la 25 aprilie – 7 mai 1894 un emoţionant apel („Sus inimile !") pentru sprijinirea fruntaşilor memorandişti : „... **Ori unde ne vom afla, acasă la vatra noastră unde vom întări în ai noştri iubirea de neam şi limbă... ori întruniţi în jurul conducătorilor noştri prigoniţi, în tot locul avem să documentăm cu cumpăt şi seriozitate, dar totodată şi cu energia neinduplecată, solidaritatea noastră a tuturor cu cei ce ne reprezintă astăzi în faţa juraţilor din Cluj. Să arătăm că una sîntem, nedespărţiţi întru apărarea avutului nostru naţional şi resoluţi de a păstra pînă la moarte individualitatea noastră românească... Ziua de 7 maiu** (data începerii procesului – n.n.), **care ne uneşte pre toţi într-un cuget şi într-o simţire să fie un izvor al tăriei noastre naţionale. Sus să avem inimile" !**

Inceperea procesului a provocat o **„însufleţire deosebită şi o impunătoare manifestare a solidarităţi poporului român. În drum spre Cluj** – relata ziarul **Tribuna – membrii Comitetului Naţional au fost întîmpinaţi în tot parcursul, la toate gările şi haltele de mulţimea poporului român, adunat cu mic cu mare, bătrîni, bărbaţi, juni, tineri, fete şi fetiţe... aclamaţi pretutindeni de mii de glasuri, încărcaţi de flori, de buchete şi de coroane".** Au venit la Cluj zeci de mii de oameni **„din toate unghiurile Ardealului, Banatului şi Ţării Unguresci"**, după cum sublinia **Gazeta Transilvaniei**, ca să **„probeze lumii că întregul neam românesc este una cu comitetul său".** Din părţile Aradului şi Crişanei au sosit aici 2.000 de români, iar din localităţile bănăţene au fost trimise mai multe delegaţii să încurajeze pe memorandişti. Cunoscuţii jurişti din Banat : Coriolan Brediceanu, O. Dobrin, N. Petrovici, V. Branişte, au fost incluşi în grupul apărătorilor celor împrocesuaţi.

Încă de la primele şedinţe ale instanţei de judecată, Coriolan Brediceanu condamnă cu îndrăzneală şi demnitate tribunalul care împiedica pe acuzaţi să folosească limba română în timpul procesului, atrage atenţia că preşedintele completului de judecată **„nu se ţine de paragrafii procedurii prescrise, iar apărătorii sînt împiedicaţi în exercitarea dreptului de apărare..."** Pentru că are curajul de a califica **„nemotivat şi nedrepte"** acuzaţiile aduse de preşedintele instanţei, C. Brediceanu, e amendat pe loc cu 100 fl.

În multe localităţi din Banat au loc manifestări emoţionante de adeziune şi îmbărbătare pentru conducătorii mişcării memorandiste. De la Moldova Nouă se trimite apoi o telegramă de aderenţă Comitetului Naţional.

Numeroasele telegrame din localităţile bănăţene, întărite de zeci şi sute de semnături, trimise în aceste zile la Cluj, încredinţau pe cei acuzaţi că românii bănăţeni nutresc aceleaşi gînduri şi simţăminte, că Memorandul este al întregului popor român, că procesul este intentat întregii naţiuni româneşti. **„Poporul român –** se arată în telegrama trimisă din Caransebeş – **din patria străbună, este cu voi unit în cugete şi simţiri, căci cauza naţională o reprezentaţi cu demnitate. În lupta pentru drepturile noastre naţionale vă urmăm cu toţii, pînă cînd vom duce la învingere cauza naţională. Împărtăşiţi juraţilor, tribunalului şi procurorului, că gravaminele cuprinse în Memorand sînt ale poporului român întreg şi judecata ne va lovi pe toţi deopotrivă".**

Aceleaşi sentimente le exprimă şi 300 de români din Sînnicolaul Mare care au trimis o telegramă celor acuzaţi în procesul Memorandului. Pentru cutezanţa lor, nouă oameni din cei 300 semnatari ai telegramei din Sînnicolaul Mare au fost condamnaţi la temniţă şi amendă (Tr. Stoicănescu, A. Minişan, V. Funar, I. Cotoşman, G. Nedelcu, I. Cordoş ş.a.).

Atitudinea demnă a celor acuzaţi, puternica efervescenţă revoluţionară a maselor populare în timpul procesului, au constituit un nou pas în afirmarea conştiinţei naţionale şi în desfăşurarea luptei poporului român pentru desăvîrşirea statului naţional unitar.

IOAN MUNTEANU

D. D. ROŞCA

(Urmare din pag. 1)

de valori, despre care am scris relativ mult şi care practic se realizează acum în condiţiile istorice ale cuceririlor socialismului.

– Problema filozofiei ca artă, **deşi importantă este rareori dezbătută, ceea ce mă face s-o aduc în discuţie, cît timp mai ales, opera Dv. oferă puternice argumente, în susţinerea problemei, ca :** „Atitudinea filozofică nu s-ar deosebi de cea estetică decît în mijloacele de expresie". **În ce măsură şi sub ce aspecte credeţi că filozofia mai poate fi considerată ca artă?**

– Mai întîi, scoţînd învăţătura din mărturisirile marilor creatori de opere de artă, constatăm că **toţi şi-au considerat arta lor ca o formă de cunoaştere,** iar mulţi dintre ei au apreciat-o ca o formă de cunoaştere mai profundă decît aceea ce ne-o poate oferi intelectul. În acelaşi timp, **creaţia artistică a fost pentru ei nu numai zbucium incipient, ci o dată împlinită, şi izvor de inefabilă linişţire şi mulţumire.** Această creaţie a adus după sine nu numai pătrundere în adîncuri, ci şi bucuria pe care o dă spiritului unitatea armonioasă a unui material la prima vedere atît de inextricabil. Or, **la baza filozofiei, trebuie recunoscut ca principal resort propulsor zbuciumul pe care-l produc ceea ce am numit mai sus : marile întrebări ale filozofiei** şi, odată cu ele, aspiraţia profundă şi de neînlăturat spre unitate. Şi aici, mulţumirea şi liniştea, specifice creaţiei artistice, sînt cu atît mai demne de înregistrat cu cît este vorba de unitatea imaginii pe care filozoful a reuşit s-o înfăptuiască despre lume. Şi una şi alta, adică **atît arta cît şi filozofia, atunci cînd sînt autentice, sînt creatoare, de atitudine generală în faţa vieţii, sub toate formele ei.**

– Incontestabil că aveţi meritul excepţional al traducerii celor mai importante opere filozofice ale lui Hegel. Cum aţi ajuns să vă antrenaţi la această grea muncă ?

– Iniţiativa s-a conturat în cursul unor discuţii cu Lucian Blaga, în timp ce traducea pe Faust. El mi-a pus la un moment dat, întrebarea : ‚Ce ar fi dacă tu ai încerca să traduci Logica lui Hegel" ? La această sugestie a lui Blaga s-au adăugat propunerea din partea Institutului de Filozofie al Academiei şi apoi repetatele insitenţe ale fostului meu student, Pavel Apostol.

– Cred că aţi putea să ne redaţi cîteva date interesante asupra acţiunii de realizare a acestei vaste şi importante opere, pentru care filozofia românească vă rămîne pentru totdeauna îndatorată.

– Dacă ar fi să măsurăm meritul, despre care vorbiţi, cu numărul volumelor traduse (12 din cele 18 cît conţine ediţia princeps a operelor lui Hegel), acest merit ar putea fi considerat ca mare. În orice caz, reţineţi faptul că **munca aceasta de traducere mi-a luat 14 ani din viaţă.** Evident că nici cei 14 ani n-aş fi putut tălmăci cele aproape **cinci mii de pagini de text hegelian,** dacă n-aş fi început frămîntarea acestor texte, pentru lucrările cunoscute, încă din tinereţea mea. Fireşte, mi-am dat seama de la bun început cu cine voi avea de-a face, încercînd să-l tălmăcesc pe Hegel într-o limbă neolatină, cum este limba noastră. Însă, lucrul neaşteptat pentru mine, sila de la început s-a transformat, pe nesimţite şi relativ curînd, în pasiune. Ţin să mărturisesc că dacă lucrurile n-ar fi evoluat în acest fel, aş fi lăsat totul în plata Domnului. M-am înhămat la această muncă urmărind o dublă finalitate : 1. Să fac accesibilă lectura şi eventual înţelegerea pe seama conaţionalilor mei a unuia din cele mai grandioase monumente de gîndire pe care le-a realizat istoria gîndirii filozofice. 2. Să asigur cititorului român un instrument de cunoaştere a uneia din principalele surse ale gîndirii marxiste, ţinînd cont de aprecierea lui Lenin ' **„Cine nu cunoaşte şi nu caută să-l înţeleagă pe Hegel, nu poate pricepe, în toată adîncimea lui, Capitalul lui Marx".**

– N-aş vrea să încheiem această convorbire, fără a ne aminti de cei 37 de ani de rodnică activitate didactică, cu care aţi cinstit catedra universitară. Nu vă pot cere mai mult, pentru această situaţie, decît a menţiona cîţiva din foştii dumneavoastră studenţi, cu care vă puteţi mîndri, considerîndu-i demni urmaşi ai muncii şi aspiraţiilor Dv.

– Cu deplină mîndrie şi încredere pot aminti de : **Dumitru Isac,** şeful catedrei de istoria filozofiei la Cluj, **Călina Mare,** prof. de materialism dialectic la Facultatea de filozofie Cluj, **Ion Aluaş,** profesor la catedra de sociologie Cluj, **Dumitru Ghişe,** profesor la catedra de estetică a Institutului de Arte Bucureşti, **Pavel Apostol,** profesor docent la catedra de filozofie a I.P.C.D. Bucureşti, **Titus Mocanu,** conferenţiar de estetică la Institutul de arhitectură Bucureşti şi de alţii.

– De încheiere, vă amintesc versurile lui Octavian Goga, admiratorul şi iubitul Dv prieten : „Nu cîte-au fost îmi vin în minte, / Ci cîte-ar fi putut să fie". **Nu vreau să vă înduioşez, ci să vă stimulez a răspunde ultimei întrebări : Ce probleme, ce obiective, ce îndemnuri ale unor vise neîmplinite, lăsaţi moştenire tuturor celor ce vă urmează în ogorul zbuciumat al filozofiei ?**

– – Frumoasă întrebare şi aş dori să răspund la ea fără lacune. Durata conversaţiei noastre prelungindu-se, însă, şi dorinţa de a putea răspunde cum merită întrebarea Dv. să i se răspundă, mă îndeamnă să amîn răspunsul pentru o altă întîlnire cu Dv.

TELEGRAMĂ

TOVARĂŞULUI AUREL BUTEANU

Stimate coleg,

Ne este foarte plăcut să vă fim prezenţi astăzi în casă, cu prilejul zilei D-voastră de naştere, chiar dacă numai prin mijlocirea acestor cuvinte. Îngăduiţi, mai întîi, să vă mulţumim, pentru strădania D-voastră de a vă aduce aportul la dezvoltarea literaturii române, la cultivarea conştiinţei umane în spiritul principiilor care ne călăuzesc deopotrivă. Fiecare nouă operă a D-voastră se constituie ca factor principal în procesul de edificare a societăţii socialiste, numele D-voastră se înscrie printre valorile contemporane.

Colectivul de conducere al Uniunii Scriitorilor vă transmite, prin noi, respectuoasele sale felicitări, urarea fierbinte să aveţi parte de sănătate şi fericire, să vă bucuraţi de cît mai multe succese în creaţia D-voastră literară.

La mulţi ani !

PREŞEDINTE
Acad. Zaharia Stancu

PANORAMIC

● Salutul revistei ORIZONT, Teatrului de păpuşi din Timişoara **care şi-a sărbătorit sîmbătă, 11 mai un sfert de veac de existenţă. O vîrstă, a tinereţii. ● Foto, grafică, muzică, balet. Dorina şi Francisc Valkay de la Opera de stat din Timişoara în programul Vernisajului expoziţiei** Edmund Höffer şi Helmut Fabini, **vineri 3 mai, la Secţia de artă a Muzeului Banatului. Muzica şi baletul se retrag, poate doar pînă la viitorul vernisaj, expoziţia rămîne deschisă vizitatorilor, între orele 11–18 zilnic. Luni respiro. ● În după-amiaza zilei de 2 mai Tyler Ronnie a vorbit despre „Arta vestului american". Celor care au fost sau n-au fost în** Vestul american, **din Bastionul cetăţii. ● Spectatorilor de teatru, amatorilor de teatru ai Timişoarei ne adresăm cu rugămintea să trimită la redacţie opiniile lor privind spectacolele oferite de cele trei scene ale urbei, în această stagiune.** Intenţionăm să alcătuim o macro-cronică a spectatorului. **Mulţumim şi... aşteptăm. ● Despre Sîrbu Petru, elev din Lugoj, am mai scris la această rubrică, dar nu despre sora lui,** Petronela Sîrbu, **care a deschis a doua expoziţie personală. Una dintre lucrări (ulei pe pînză) se numeşte „Păsările", titlu pe care-l poartă şi o poezie ce a inspirat una dintre compoziţiile fratelui ei.**

Consemnăm : La facultatea de filologie a Universităţii timişorene un Simpozion de stomatologie **● sub auspiciile U.G.S. Timiş o** Sesiune a juriştilor **● la Lovrin o** săptămînă culturală ; **la Arad în curs de desfăşurare „**Primăvara arădeană**", manifestare aflată la a VI-a ediţie.**

● În fine, poetul Nicolae Dolângă **a ajuns la „Ţărmul cuvîntului". Revista „ORIZONT" a găzduit debutul său acum vreo treisprezece ani. ● La Orţişoara, duminică 12 mai o** „Conferinţă a profesorilor de desen" **din localitate şi judeţ. Rezultatele – în viitoarele expoziţii ale elevilor.**

A. I. C.

EVRIKA !

● Dacă ne gîndim bine, Sisif a fost primul navetist din istorie.

● Nimic nou sub soare ? Razele !

● Farfuriile zburătoare bat cîmpii... magnetici.

● Adeseori ochiul critic nu e văzut cu ochi buni.

● Puterea de a uita nu-i caracterizează pe uituci.

● Suferă de boala vitezei ; nu m-aş mira s-ajungă primul la eternitate.

● Uneori omul cu inimă bună moare de inimă rea.

● M-am privit în ochii voştri sclipitori ; eram tare mic.

● Amprentele fosile – o palmă dată timpului.

● Omul are multe păreri, dar cea care-l umanizează în cel mai înalt grad e părerea de rău.

ION VELICAN

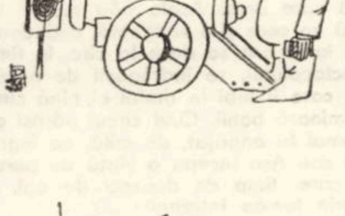

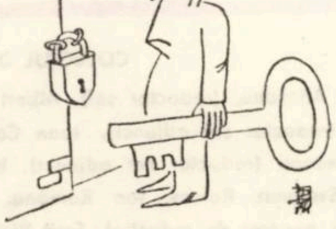

Caricaturi de ANTON DRAGOŞ

DIN LITERATURA UNIVERSALĂ

KURT KUSENBERG

KURT KUSENBERG va împlini în iunie 70 de ani. Iată cum își începe prefața la o antologie a povestirilor sale : „Inițial îmi promisesem să scriu doar o sută de povestiri bune. Eram convins că o voi putea face. Între timp, m-am convins că e aproape imposibil să realizez așa ceva. Desigur, nu-i dificil să aștern pe hîrtie o sută, două, trei sute de povestiri. Dar oare cine a scris într-adevăr o sută de povestiri bune ? De la Boccaccio la Hemingway, sînt multe nume mari și toți au scris multe povestiri bune. Dar nu chiar o sută". **Această confesiune ne arată, pe de o parte, aprecierea critică a propriului opus. Pe de altă parte, ni se explică insistența autorului care a rămas fidel – aceleiași specii literare : proza scurtă. Această formă concisă, densă, presupune mîna unui maestru, se închează greu și nu se supune legilor produselor de serie.**

A debutat în 1931, cu o monografie despre pictorul renascentist Le Rosso. A rămas credincios artei plastice, închizînd-o în tematica povestirilor sale și popularizînd în R.F.G. curentele artistice noi. Traducerile sale l-au impus pe Prévert în Germania. Dar preocuparea sa preferată a rămas proza scurtă, publicată în volumele La Botella **(1940),** Die Sonnenblumen **(1951),** Mal was andres **(1954),** Nicht zu glauben **(1960),** Gesamellte Erzählungen **(1969). Încadrîndu-se într-o tradiție, începută în literatura germană de E. Th. A. Hoffmann, Kusenberg ocupă un loc de primă importanță atît în specia povestirilor fantastice cît și în cea de short story în literatura din R.F.G.**

Plăcintă cu drojdie

Trăia odată într-un sat o soție cuminte. Vrînd să facă, într-o zi, o plăcintă cu drojdie, își dădu seama că n-are drojdie în casă. „Mergi, îi spuse soțului, mergi repede la brutărie și cumpără puțină drojdie, de zece pfenningi. Atîta ajunge. Și vino repede înapoi, pentru că nu pot face plăcinta dacă n-am drojdie". Bărbatul își luă pălăria din cui și plecă. Dar nu se întoarse nici în ziua aceea, nici în cea următoare. Nu se mai întoarse acasă.

Bineînțeles, femeia făcu tot ce-i stătu în putință ca să-și găsească soțul, pentru că doar unu avea și în afară de asta îl și iubea, sau se obișnuise, în orice caz, așa de mult cu el, încît avea impresia că îl iubește. Dar nu-i fu de prea mult folos ce întreprinse : omul era și a rămas dispărut. La un moment dat, dăduse de-o urmă, însă era insuficientă, o urmă care nu a durat mult, s-a destrămat imediat. Omul fusese într-adevăr la brutar și ceruse drojdie de zece pfenningi. Din nefericire, însă, brutarul vînduse, cu puțin înainte, ultima firimitură de drojdie, astfel că nu-i putuse da nimic. Îl sfătuise pe om să meargă în satul vecin și să-l întrebe acolo pe brutar dacă n-are el, cumva, drojdie. Bărbatul a ascultat sfatul și-a pornit la drum, fapt atestat de mai mulți oameni care-l văzuseră.

Femeia așteptă, tot așteptă să-i vină bărbatul. De fiecare dată, cînd auzea pași de bărbat în preajma casei, ieșea să vadă dacă nu e cumva el, iar cînd cineva îi bătea în ușă, inima ei tresărea. Dar bărbatul tot nu venea. Urmară vremuri grele pentru femeie, care trebui să se întrețină singură, iar în toți acești ani nu făcu niciodată plăcintă. Fiind ea bine legată și foarte pricepută la toate, apărură pețitori care-o cerură în căsătorie. Dar cu cît era mai mult sfătuită să-l declare mort pe cel dispărut și să-și ia alt bărbat, ca să termine cu singurătate, cu atît ea îi refuza mai decisă pe toți pretendenții, așteptîndu-și în continuare soțul.

Cînd așteptarea ei împlini 20 de ani, femeia simți cum se ofilește și, făcînd cunoștință cu un bărbat care-i plăcu, se gîndi, în sfîrșit, să se mărite. Dar într-o zi, cum era singură în camera ei, îi veni ideea să scape definitiv de viitorul ei soț, punînd la cale o plăcintă cu drojdie. Bineînțeles că n-avea în toată casa nici o bucată de drojdie, pentru că nu pregătise, în cei douăzeci de ani, nici o plăcintă. Astfel își rugă pețitorul să meargă repede la brutar și să ia, de zece pfenningi, drojdie. Bărbatul își luă pălăria din cui și plecă. Între timp, femeia nu stătu cu mîinile în șold : curăță masa, puse oalele în ordine, scoase lapte și ouă din dulap, cum și făină din ladă.

În acest timp, auzi pași. Ușa se deschise și o voce străină, însă oarecum cunoscută, îi spuse : „Iată drojdia" ! Femeia se întoarse brusc și dădu cu ochii de-un vagabond bătrîn, nebărbierit, neîngrijit, care îi întinse sfios o punguță cu drojdie. Era, cum intuiește oricine, soțul ei dispărut, întors acasă după multe peregrinări. Sosise tocmai la timp, în ceea ce privește drojdia, și tocmai la momentul potrivit, dacă ținem cont de situația femeii.

Dar pe unde umblase oare bărbatul atîta vreme ? Femeia află acest lucru abia acum, ca și noi de altfel. Așadar, pe vremuri bărbatul plecase spre satul vecin fără să se gîndească la nimic rău sau neobișnuit. Mergînd și gîndindu-se numai la obligația sa, găsi, parcă pusă dinadins de diavol acolo, o pungă plină de bani, ca acelea pe care le poartă asupra lor negustorii de vite. Obiectul găsit îi învălătuci capul și existînd în el, probabil de la început, o înclinație spre aventură, aceasta izbucni dintr-o dată. În loc să meargă în satul vecin, se abătu din drum și-o luă spre oraș. Acolo bău mult, își cumpără un ceas și-o verighetă, amîndouă de aur, iar seara se duse la circ. În timpul spectacolului, se îndrăgosti de o călăreață, care îl iubi la rîndul ei, pînă cînd i se terminară banii. Cînd circul părăsi orașul, omul fu angajat, de milă, ca îngrijitor de cai. Așa începu o viață de peregrinări care, timp de douzeci de ani, îl purtă prin lumea întreagă.

Și ce făcu femeia ? N-avu ce să facă, iar cînd se întoarse pretendentul, și el cu o pungă de drojdie în mînă, îl trimise urgent acasă, șoptindu-i că trebuie să plece numai în seara aceea, deși, în realitate, știa că pleacă pentru totdeauna. Asta o știa exact. Deci îl îndepărtă pe acela, îl curăță pe hoinar, îl îmbrăcă, îl hrăni și-l îngriji pînă ce putu ieși din nou împreună cu el din casă. Îl primi, cuminte cum era, din nou, după ce, din cauza lui, pierduse o jumătate de viață. Doar fusese și rămăsese soțul ei.

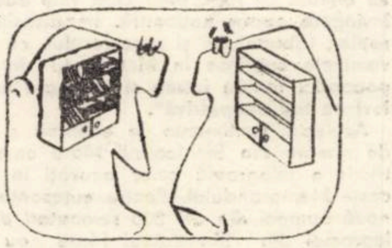

Trăind în grabă

Încă de cînd fusese copil, stîrnise mirare. Crescuse ca și cum ar fi fost tras din pușcă. Apoi renunțase la fel de rapid să mai crească. Cînd vorbea, i se împleticea limba în gură, căci ideile o luau la goană înaintea cuvintelor. Era iute în mișcări, ca vîntul, și nu arareori putea fi văzut în același timp în locuri diferite. Absolvise în fiecare an cîte două clase, dar cel mai mult i-ar fi plăcut să termine o dată toată școala.

Eliberat de povara de a învăța, acceptă un post de curier, rămînînd singurul din breasla respectivă care alergase propriu-zis ceva în viața lui. Se întorcea însă atît de repede de la comisioane încît nimeni nu-și putea închipui că le îndeplinise cu adevărat și într-un timp atît de scurt. Din această cauză, a și fost concediat. S-a năpustit astfel asupra stenografiei și foarte curînd scria 500 de silabe pe minut. În ciuda acestui fapt, nici un birou n-a găsit de cuviință să-l angajeze, căci rezolva corespondența pentru mai multe luni înainte, iar dacă superiorii săi discutau prea încet, stătea și căsca plictisit.

După o scurtă căutare, care lui i-a părut a fi o veșnicie, a fost încadrat șofer de autobuze. Uulterior se gîndi cu groază la această activitate, care se rezuma la oprirea permanentă din mers a mașinii. În fața sa se deschideau artere de circulație și ar fi fost o savoare pentru el să gonească-nainte. Dar în stații se aflau oameni dornici să urce în autobuz, făceau semne cu mîna și lui nu-i rămînea altceva de făcut decît să stea la dispoziția lor.

Într-o zi, se întîmplă să nu țină cont de semnele celor ce așteptau. Conduse autobuzul într-o viteză infernală, cu mult în afara hotarelor orașului. În felul acesta luă sfîrșit și această activitate a lui. Întîmplarea fu publicată în presă și trezi interesul cercurilor sportive. Cariera sa, începînd cu cea de participare la curse de șase zile și pînă la cea de concurent în probă de viteză, fu un șir neîntrerupt de triumfuri. Firme mari făcură totul pentru a obține favoarea lui. În cele din urmă, instituția cu cei mai mulți bani reuși acest lucru. Îl făcu coproprietar și, în acest post de conducere, se impuse rapid, făcîndu-se temut prin felul său de a duce tratative, în timpul cărora își surprindea mereu adversarii, trecînd peste ei.

Cîteva ceasuri după ce luă hotărîrea de a pune temeliile unei căsnicii, o ceru de soție pe campioana olimpică la 100 de metri și împreună cu ea sprintă la Starea Civilă, forțînd o căsătorie de urgență. În acest fel, se uniră două înclinații similare, în vederea obținerii unor rezultate excepționale. Tînăra soție făcea tot posibilul pentru a nu rămîne în urma soțului. Își termina cît ai clipi din ochi treburile casnice, iarna umbla deja în costume de vară, născu prematur la cinci luni și copilul vorbea perfect încă din leagăn, însușindu-și alergatul înainte de a învăța să umble. Soția a și inventat tot felul de mîncăruri express, pe care le înghițeai din mers și le digerai instantaneu. Femeile din casă se perindau una după alta, fiind schimbate la început zilnic, iar apoi după fiecare ceas. În cele din urmă, doamna găsi un bucătar de vagon restaurant și doi chelneri de la aviație care își dădeau seama de necesitățile timpului. Fură reținuți ca atare. Doamna era în permanență, în orice privință, un sprijin pentru soțul ei.

Acesta din urmă continua să-și accelereze viața. Dormind mai iute decît alții, avea nevoie de somn mai puțin. Îndată ce se trîntea pe pat și începea să viseze, iar înainte ca visul să-l fure, se trezea din nou. Își lua micul dejun în cada de baie, citea ziarul îmbrăcîndu-se, un tobogan, special amenajat, îl transporta din locuință direct în mașina care stătea cu motorul pornit în fața casei. Și așa pornea îndată cu mare viteză.

Vorbea atît de concis, încît lăsa impresia unei telegrame. Oamenii mai domoli reușeau foarte rar să-l înțeleagă. Era nelipsit la orice manifestare sportivă la care era vorba de viteză. A și fixat premii pentru recorduri. Dar, condițiile impuse fiind de neîndeplinit, aceste premii n-au fost acordate niciodată. O parte din averea adunată în grabă o investi în construcția de rachete. Una din cele lansate cu un om la bord l-a transportat chiar pe el. A fost cel mai frumos voiaj din viața lui.

Urmările unei existențe atît de rapide n-au întîrziat să apară. A îmbătrînit cu mult mai repede decît lumea din jur. La 25 de ani, avea păr alb, la 30, era un moșneag șubred. Înainte ca știința să apuce să se ocupe de acest caz ciudat, el murise și se descompuse în aceeași clipă în cenușă, neavînd răbdare să aștepte arderea sa la crematoriu. A fost scutit de decepția de a vedea cum necroloagele urmau să apară cu întîrziere de o zi. De cînd a murit el, minutul șchioapătă din nou pe 60 de secunde.

În românește de HORST FASSEL și ANGHEL DUMBRĂVEANU

TERRA MAGAZIN

TESTAMENT LITERAR : TENNESSEE WILLIAMS. **Se pare că celebrul dramaturg american a pus punct carierei sale literare. Cel care a sintetizat atît de zguduitor, în opera sa, complexele sudului american, autorul a nenumărate piese cu acei sublimi ratați, care luptă cu disperare împotriva propriilor lor obsesii, într-un teatru al dezesperării, în care Freud joacă parcă, în culise, rolul ucenicului vrăjitor, declara în aceste zile la Paris : „.. e posibil oare un alt teatru ? Azi totul decade. Abia am terminat o piesă care prezintă două ființe îndrăgostite ce luptă împotriva anarhiei morale a cărei victimă e America de astăzi. Dar ele luptă în zadar. Slaba lor voință e înăbușită de violența ce se naște din corupția din jur. Acest duo va fi testamentul meu literar. În viitor totul va fi foarte greu". Așadar, „dulcea pasăre a tinereții" și-a strîns aripile în sufletul acestui mare însingurat al dramei americane care, pare-se, n-a prins niciodată „acel tramvai numit dorință" !**

TELE-VISIO, **adică TV-ul nostru care ne poartă într-o clipită peste mări și țări, cu alte cuvinte „fereastra deschisă spre lume" a fiecăruia dintre noi, este compus din cele două cuvinte, grecescul** tele (depărtare) **și latinescul** visio **(vedere, privire). Ele se împacă atît de bine încă de acum 74 de ani, de cînd inginerul rus Konstantin D. Perski, profesor la școala de Artilerie din Petrograd, participînd la Congresul internațional de electrotehnică (Paris, 1900) a prezentat referatul „Situația actuală a problemelor de televiziune electrică". Și „botezul" s-a făcut. Pe scurt TV.**

OUL „PĂSĂRII ELEFANT". **Acest ou uriaș aparține acum Academiei de știință din California, deși cu multe mii de ani în urmă aparținea păsării** aepiomix **adică „păsării elefant" din Madagascar. Pasărea a dispărut demult, dar oul a rămas intact și parcă gata să scoată un pui de toată frumusețea. Cel puțin asta se pare că așteaptă profesorul George Lindsay (în fotografie), directorul sus-amintitei Academii californiene.**

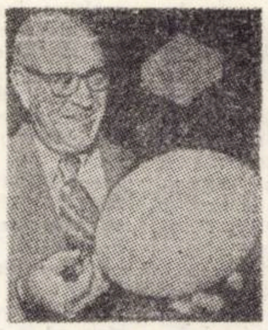

NIAGARA, MON AMOUR. **Mari sînt tainele naturii. Cu mii de ani în urmă, celebra cascadă se afla într-un alt loc, cu zece km mai la vale. Dar iminentele procese geologice au „mutat" minunata cădere de apă în locul în care se află astăzi. Procesele acestea însă continuă, ba mai mult, amenință să „îmbătrînească" și să înăbușe aproape pe cel mai vizitat loc din lume. Un semnal de alarmă a fost tras demult, dar de abia acuma se impune luarea unei hotărîri. Deci : referendum ! „Alegătorii" vor vota pentru una din cele patru variante : a înlătura pietrișul adus de apele cascadei ; a mări debitul de apă ; a consolida marginea superioară sau a lăsa totul în „plata Domnului". Dar, pînă la adică, turiștii care visează la minunatele căderi de apă ale cascadei pot asculta proaspătul șlagăr cu rezonanțe nu prea încurajatoare : „Niagara, mon amour".**

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara.

Persoanele din străinătate pot face abonamente adresîndu-se direct întreprinderii Rompresfilatelia, sau la unul din corespondenții acesteia în străinătate, Calea Griviței, 64–66, P.O. Box 2001, București, România.

Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76 Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi Tiparul executat la întreprinderea Poligrafică „Banat".

Index : 42 907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptăminal politic-social și literar-artistic ● Serie nouă ● Anul XXV ●

● Timișoara ● Vineri, 24 mai 1974 ● Nr. 21 (325) ● 8 pagini 1 leu ●

Frontul Unității Socialiste

Ieri, sub inalta președinție a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, in capitala țării s-au deschis lucrările Congresului Frontului Unității Socialiste.

Strins uniți in jurul Partidului Comunist Român, indeplinind programul vast de dezvoltare multilaterală a României socialiste oamenii muncii, intregul popor participă activ la conducerea vieții obștești implicindu-se intregii vieții cotidiene. Vaste șantiere edilitar-gospodărești, importante inițiative menite să contribuie la educarea tineretului, o gamă largă de măsuri vizind mai buna organizare a muncii și inlăturarea risipei, acțiuni energice pentru protejarea mediului inconjurător, participarea directă, prin echipele de control obștesc la mai buna aprovizionare și servire a cetățenilor iată doar citeva aspecte ale unei vaste acțiuni democratice care ne implică pe fiecare dintre noi, in fiecare zi, ca participanți inițiatori și beneficiari. Nu există localitate in țară sau domeniu de activitate in care acțiunile desfășurate sub egida Frontului Unității Socialiste să nu grupeze efortul comun, ideile și realizările tuturor oamenilor in spiritul unei permanente dorințe de perfecționare socială și umană. Participanți : douăzeci de milioane, beneficiari: douăzeci de milioane de români, maghiari, germani, sirbi și de alte naționalități uniți in jurul aceluiași for – Frontul Unității Socialiste.

Se implinesc cinci ani de la constituirea Frontului Unității Socialiste, in spiritul unei continue adinciri a democrației noastre socialiste, pentru perfecționarea structurilor menite să asigure o tot mai largă și activă participare a maselor la conducerea treburilor obștești, unind in jurul P.C.R., forța politică conducătoare, toate organizațiile de masă și obștești, consiliile naționalităților conlocuitoare, toate clasele și păturile sociale.

După numai cinci ani sintem martorii unor realizări importante ca expresie a antrenării efective a intregii populații, ca participanți activi la luarea deciziilor, la elaborarea și infăptuirea oricăror măsuri care privesc viața și munca noastră.

ORIZONT

CIVITAS

Omul — între oameni

Soliditatea și subtilitatea unui bloc nou mă duce intotdeauna cu gîndul la constructori. Splendid semn al trecerii lor prin lume ! Colosul de beton, împlintat solid în pămintul pustiu pină mai ieri, mărturisește cu forță, convingător, un timp al creației și-al realizării de amplă deschidere epică. Stau și privesc, lăsînd să se deruleze filmul pasionant al construcției, urmărind peregrinarea excavatoriștilor, betoniștilor, zidarilor, parchetarilor, tîmplarilor, electricienilor, instalatorilor, vopsitorilor, și încercind a le intui cît mai deplin încordarea în muncă, tenacitatea și priceperea, accentele dramatice în fața greutăților și a inevitabilei inerții. Sînt departe acum, cu toții, pe alte șantiere, eșalonați pe minunatul lor destin de-a împlini străzi și cartiere și de-a da o față nouă orașelor, mai vechi sau mai noi, patriei în ansamblu.

Privesc acest bloc ocupat simplu și firesc de locatarii veniți ca apele din diferite izvoare într-o singură matcă. Involburarea inceputului nu prea favorizează limpezimea. Sînt amestecate încă mentalități și stiluri variate de orinduire a traiului, unii sosind din lumea arhaică a străduțelor cu grădini și spații pentru orătănii ; alții, din gălăgioase apartamente comune, aparținînd unor profesii diferite și etalînd calități sau năravuri dintre cele mai deosebite, uneori scăpărînd la cea mai mică atingere între ele. Cei care nu intuiesc deosebirile, socotind că vor continua să trăiască întocmai ca pînă acum, se înșeală la fel de mult ca și cei care-și dau seama de schimbare, dar nu se pot ridica pînă la sensurile ei profunde și categorice. Și, iată cum, ceea ce arăta terminat pe deplin și temeinic așezat în lăcașul unei fundații fără greș, revine la funcția șantierului, deschizîndu-se de data aceasta către spirit și conștiință, spre necesare și impetuoase clarificări de conținut contemporan.

Cheia acestui moment delicat și responsabil este omul. Cel mai conștient și sensibil, cel mai exigent și drept, omul destinat să-și asume, în ciuda riscurilor, răspunderea în momentele de cumpănă sau de nevoie ale colectivității. Nu e cu nimic deosebit de ceilalți, nu e însemnat de destin altfel, doar conștiința sa e limpede, stabilind mai rapid și mai precis relațiile ce se cer armonizate. Nu săvîrșesc greșeala a-l gîndi schematic, depozitar atotputernic al perfecțiunii ! Nu ! Nu e nici pe departe „eroul pozitiv", cel imaculat și refractar „petelor" ; dimpotrivă, el însuși om, o dată angajat în acțiune, se corectează dacă greșește, se cizelează în contact cu greutățile și duritatea unor realități, avid să le perfecționeze nu ca scop în sine, ci pentru că acesta e sensul vieții și pentru că astfel își poate îndeplini mai bine, mai amplu, responsabilitățile asumate din proprie voință. E omul care, între oameni, se face remarcat prin fapte și prin exemplu personal, prin cinste și omenie.

MIRCEA ȘERBANESCU

În atenția cititorilor noștri

Începind cu acest număr, revista noastră va apărea in ziua de vineri a fiecărei săptămini. Anunțăm, de asemenea, cu această ocazie, pe cititorii revistei și pe cei interesați, care ne-au cerut acest lucru, că, incepind tot cu acest număr, vom publica și programul săptăminal al Televiziunii române.

Acest număr este ilustrat cu reproduceri după lucrări de A. DEMIAN și I. NANU.

A. DEMIAN
„Portret" de copil"

Orientări actuale în filosofia științei

Deși destul de vechi, relațiile dintre filosofie și știință n-au dus decit recent la constituirea unui domeniu relativ independent al fiosofiei numit filosofia științei. Intrucit, după cum se știe, știința reprezintă azi un element fundamental al vieții sociale, cu implicații deosebit de profunde în toate domeniile societății contemporane, ea a devenit obiectul unor foarte ample cercetări, ce vizează consecințele sale economice, sociale, politice, etice, psihologice, epistemologice, logice, ontologice etc. Toate acestea se grupează într-o cercetare multidisciplinară ce poartă numele de **scientică.**

În cadrul scienticii, filosofia științei ocupă un loc important, atit prin vastitatea problemelor cît și prin varietatea metodelor și scopurilor urmărite de către diferitele orientări existente. Astfel incit, după o părere cvasiunanimă, fiosofia științei tinde să devină un domeniu la fel de vast ca și știința insăși. În cercul său de preocupări intră, printre altele, structura logică a științei, analiza principalelor funcții ale sale, descoperirea și formularea principiilor filosofice care o intemeiază, precum și a consecințelor filosofice pe care le implică, măsura în care, în evoluția ei, știința modifică concepția despre lume (ontologia), raportul dintre cunoașterea teoretică și cea empirică-experimentată, unitatea dintre valorile științifice și cele așa-zise umaniste (etice, estetice, etc.), infuența științei asupra destinului uman etc. Privite în acest raport, știința apare ca o activitate de prim ordin, ce ne oferă cunoștințe despre lumea in care trăim, iar filosofia științei ca o activitate de al doilea ordin.

În funcție de modul cum este concepută știința, de problemele abordate, de metodele folosite și de scopurile urmărite, în filosofia actuală a științei se constată o mare diversitate de orientări, dintre care vom aminti citeva mai importante.

Filosofia analitică, in varianta **pozitivismului (empirismului)** logic, apărută in deceniul al treilea al acestui secol, sub influența directă a ideilor logico-filosofice ale lui Frege, Russell, și Wittgenstein constă, în general, in incercarea de a aplica logica matematică la analiza științei empirice (experimentale) cu scopul declarat de a elimina metafizica (ontologia) ca fiind formată din enunțuri lipsite de sens. Această orientare in filosofia științei a cunoscut mai multe variante : fenomenismul (M. Schlick, R. Carnap, A. J. Ayer), fizicalismul (O. Neurath, R. Carnap) și empirismul pragmatic american (E. Nagel, W. V. Quine, N. Goodman). De asemenea, ea s-a dezvoltat in mai multe școli : cercul vienez, societatea de filosofie empirică berlineză, școala poloneză, empirismul englez și american. În cadrul acestei orientări, in general, (abstracție făcind de unele excepții), știința este considerată în așa-numitul context al justificării (ca opus contextului descoperirii), doar ca un corp de enunțuri și concepte aflate în relații logice determinate. Se face distincția netă intre științele formale (logica și matematica), formate din enunțuri intotdeauna adevărate (numite tautologii), care nu transmit nici o informație despre lumea exterioară (n-au conținut cognitiv, empiric), ci joacă doar rolul de reguli care permit anumite transformări echivalente ale enunțurilor despre fapte, și științele factuale (naturale și sociale), formate din enunțuri despre fapte, numite enunțuri protocolare sau evidențiale, și enunțuri generale, numite legi științifice și ipoteze. Raportul dintre cele două clase de enunțuri din științele factuale, care concretizează raportul dintre experiență și teorie, constituie principalul obiect al filosofiei științifice și, in linii generale, capătă următoarele două sensuri : de la enunțuri protocolare, la legi și ipoteze, care se studiază în teoria inducției numită teoria confirmării sau a suportului inductiv (evidențial) ; de la legi, ipoteze și teorii, la enunțuri despre fapte, care se studiază în teoria explicației științifice.

Intrucit folosește metoda logică (matematică), cu ajutorul căreia incearcă să reconstruiască știința in aspectele sale esențiale (logico-metodologice), abstracție făcind de aspectele istorice, sociologice și psihologice, această filosofie a științei, cel mai bine reprezentată de către R. Carnap, H. Reichenbach, C. G. Hempel etc., se mai numește și „reconstrucționism logic", „analiză sintetică", „analiză formalizantă", „epistemologie formală". Ea constă în construcția de limbaje artificiale (sisteme logice) care să reproducă nu știința reală, așa cum funcționează ea in istorie, ci scheletul ei logic, raporturile logice dintre elementele sale structurale. Este un fel de anatomie a științei. Pe această cale, filosofia este redusă la filosofia științei, iar aceasta este identificată cu logica domeniului cercetat.

CONSTANTIN GRECU

(Continuare in pag. 3)

IMNELE PATRIEI

Nepotolită clipă

Clipă năvalnică, aeve,
Te prind – cristal – in horă calmă,
Nuntind la cupele cu seve
Cind stringi fintinile in palmă.

Tulpini de aer dau vestmint
Tulpini de griu vuiesc spre vară,
De parcă-n ginduri și-n pămint,
Văpăi dansează pe comoară.

Nepotolită clipă, stai !
La timpla patriei, o liră,
Cu toate gurile de rai
Din antimpul nou respiră !

DAMIAN URECHE

CRONICA LITERARĂ

1. EMIL BRUMARU :
Julien Ospitalierul

2. GEORGE ȚĂRNEA :
Testamentele înțeleptului

1. Romanțul domestic pe care îl anunța debutul lui Emil Brumaru (**Versuri,** 1970), cristalizat în jurul unui pretext cvasi-epic în volumul următor (**Detectivul Arthur,** 1970), din care recentul **Julien Ospitalierul** reia și amplifică un ciclu de poeme, pare să-și fi găsit o încheiere (oportună) odată cu ieșirea din scenă a mult prea gracililor protagoniști – Arthur, Julien Ospitalierul. Au rămas o recuzită și un mecanism poetic cu finețe articulat – dintre „stiliștii" apăruți în ultimii ani Emil Brumaru a făcut încă de la început proba unei maturități artistice de excepție – despre întrebuințarea cărora pe mai departe ne este totuși dificil să ne pronunțăm. Excesul de stil amenințind să se transforme în manieră și grația rostirii în monotonie, există pericolul ca această poezie, iscată dintr-o intenție de reabilitare a banalului cotidian și domestic, să devină ea însăși banală. Dincolo, însă de aceste rezerve (exagerate, poate) care vizează nu atît versurile din **Julien Ospitalierul** cît o ipoteză asupra evoluției lirice a lui Emil Brumaru, trebuie să precizăm că noul volum ne-a prilejuit, chiar dacă nu o surpriză, fiind deja avertizați asupra respectivului gen de poezie, cel puțin momente de autentică delectare estetică.

Din familia nu foarte numeroasă a intimiștilor, Emil Brumaru este, pentru cei care doresc să stabilească neapărat filiații sau măcar apropieri, un Emanoil Bucuța mai eterat și în orice caz cu talent, trecut prin școala poeziei post-simbolice. Senzitiv (și nu mai puțin senzual), poetul face figură de îndrăgostit de purități și amator de plăceri inocente : **„Poezia aceasta începe, stingace și blindă / Cu un melc găsit dimineața-ntr-o ceașcă de teracotă albastră / Pe care il iei cu sfială – și mina atunci ți-e mai castă – Și-l duci către-obraz și oh ! il auzi deodată cum cintă / O melodie atit de naivă și tristă / Incit ți-amintești c-ai iubit undeva, intr-un mic orășel, cu mulți ani înainte o verandă sfîșietor de frumoasă / Pe treptele-i vechi cu o veșnic pierdută portocalie batistă"... (Veranda lui Julien Ospitalierul)** întreține, într-un peisaj de butaforie, colocvii sentimentale cu obiecte umile, vag antropomorfe : **Amorurile lui Julien Ospitalierul,** ori, împreună cu personajele care-i populează pastelurile fanteziste, afectează maniere și gusturi de belle époque pe un fundal de tirg bacovian care-i provoacă (și o spunem menținindu-ne în nota de suavitate lexicală agreată de către poet) dulci euforii și mai cu osebire tristețuri decente.

Foarte aproape de spiritul poeziei lui Petre Stoica, mai liric, dar dominind un spațiu poetic mai restrins, Emil Brumaru este și el un ironist fin, capabil să transforme inefabilul în grotesc și caricatură, deși modulațiile de romanță ale versului său împiedică de regulă realizarea impresiei de absurd, evidentă doar la o fragmentare a poemului : **„Și nimeni nu știe că dinsul îngroapă pe-ascuns / În glastre de flori, ca să fie parfumul mai fin, patefoane stricate / Și seara-și dictează doctrina la îngeri, plimbindu-se palid prin casă cu miinile-i strinse de-un flutur la spate / Spre-a nu și le pierre, desprinse extatic, în tainele de nepătruns"... (Melancolia lui Julien Ospitalierul)** ori într-o compoziție suprarealistă : **„Melcul cel mic cu muget lin / Iubea în taină-un serafim / Și bea buton după buton / De bulion c-un gentilom" (Ultimele tangouri...)**

O secretă apetență pentru evaziuni exotice pare să fie satisfăcută prin evocarea unor materii și obiecte precum cafeaua, piperul, portocalele, lavanda, o bilă de fildeș, lemne tropicale etc., convocarea și convertirea lor în poezie fiind posibilă în virtutea existenței unui principiu afectiv – erotic generalizat. Reveria poetului reține frecvent imaginile, formele opulente, de intensă sugestie carnală, proiectează scene de un abia atenuat naturalism : **„În edificii vechi de cărămidă, / Pe canapele moi, ca pe ciuperci / De aur matlasat, mă lăfăi dulce. / Oh, pe plafoane sint serafi cu vergi / Ce bat la tălpi bezmetice fecioare / Și uneori pe sini căci au greșit / Cu ei, dezvirginindu-i, iar pe urmă, / Duioși, le umplu rănile cu chit"... (Primele tangouri"...**

Creație migăloasă și de mare rafinament, a unui estet, poezia lui Emil Brumaru este în situația de a fi reinventată, retorica propusă la apariția primului volum epuizîndu-și, pare-se, toate virtualitățile lirice.

2. Cartea de debut a lui George Țărnea, **Testamentele înțeleptului,** subintitulată livresc și cam pretențios **Descripțio Valachiae,** relevă un baladist (din familia lui Radu Stanca) căruia nu îi lipsesc, atunci cind nu ține neapărat să își artificializeze expresia, o anume fluiditate și naturalețe a rostirii poetice. Măsura întreagă a talentului său este dată, deocamdată, de **Trei cîntece de menestrel,** din care vom cita, fragmentar : **Cind tatăl nostru cavaler / de Saxa de Vellas de Lair / purces din marii cruciați / cu stele-n frunte și-nzăuați / umbla domol către amurg / spre vatra nu știu cărui burg / pe drum pustiu și dosnic drum / s-a nimerit de nu știu cum / a-i ține calea alt drumeț / mai șui și mai puțin semeț / și mai puțin întreg la port / cu strai mirositor de tort / vreun lefegiu din alt hotar / își spuse tata sau tilhar ce n-a simțit că merg feriș / prin lungi hățișuri de tufiș / dar cum ar fi pe cer pe foc / nu-mi poate ține vremea-n loc / străinul i-a strigat atunci / viteazule äst drum prin lunci / făcut e numai pentru cei / ajunși pe lume prea mișei"** etc.

Intruziunea unei fraze sensibil arhaizante conduce la efecte mai puțin fericite, textul ambiționind către parabolă și moralizare (cam facilă), riscind să devină ilizibil : **„A lăsare lucrul de albine / către cei de pradă rivnitori / scotocit-au pravilă și bine / mult prea mulți de neam nedomnitori. / Dintru mana mării de sudoare / mult prea multe tirguri s-au clădit / dar și-n stupul cel fără odoare / fagurii ne-au fost de neclintit" (Testamentele înțeleptului).**

Poemele (baladele) sale cele mai reușite se întemeiază pe o viziune, în esență folclorică, deși materialul poetic este, nu de puține ori, tot de natură livrescă : **Balada mirelui haiduc, Descriptio Valachiae.** Citeva (aproape) madrigaluri : **De dragoste, Priveliște cu hanuri de pripas, Confesiuni în galben efemer** și, mai ales, un poem aflat în fruntea ultimului ciclu, **Al treilea pas,** vădesc capacitatea lui George Țărnea de a se mișca destul de dezinvolt, pe domeniile contemporane ale lirismului : **Rămin condamnabil de tinăr / cu toate că simt mai puțin / și uit sub căldura sentinței / la care iubire să țin / străbat permanent labirintul / aceleiași tandre uimiri / sădind în miresmele nopții / o foame albastră de miri" (Echilibru, II).**

LUCIAN ALEXIU

Ce se întîmplă cu cronica literară?

● FINALUL UNEI ANCHETE

1. Ancheta revistei ORIZONT (realizată de V. Oancea în colaborare cu sectorul de critică literară al revistei) a încercat să scoată la iveală cîteva dintre trăsăturile „momentului actual" ale existenței cronicii literare. Ea și-a propus să dezbată prin invitații ei o seamă de probleme ale foiletonului literar și, fără mînie sau prejudecată, să treacă în revistă șansele speciei. Au avut amabilitatea să răspundă invitației noastre Nicolae Manolescu, Gheorghe Grigurcu, Alexandru Piru, Dragoș Vrânceanu, Emil Manu, Mihai Ungheanu, Mircea Iorgulescu, Nicolae Ciobanu, Mirela Roznoveanu, Laurențiu Ulici, Alexandru Dobrescu, Titu Popescu, Florin Mihăilescu, M. N. Rusu, Petru Poantă, Victor Felea, Voicu Bugariu. **După cum se poate observa, ne-au răspuns marea majoritate a cronicarilor permanenți ai revistelor literare și de cultură din țară. Unii dintre aceștia dețin cronica literară a unor reviste de mulți ani, alții, s-au făcut remarcați în ultima vreme prin luări de poziție ferme, prin corectitudine și prin talent. Așadar sînt voci care trebuie să fie ascultate.**

2. Marea majoritate a răspunsurilor subliniază dificultatea deosebită a meseriei de cronicar literar. Așa cum s-a putut observa din această anchetă, atît frecvența aparițiilor cit și contextul apariției cronicii literare, creează cronicarului literar un statut aparte. Critica efectuată de cronicarul literar reprezintă o poziție etică ; atitudinea etică a cronicarului este în afara discuției, deși. din majoritatea răspunsurilor se poate deduce că nici un cronicar nu a putut să scape de trecerea pe sub furcile caudine ale compromisului. .

3. Toți cronicarii care au binevoit să răspundă anchetei noastre au constatat că un cronicar nu poate înrîuri în mod decisiv activitatea unui scriitor. Este un răspuns de bun simț. Un anume scepticism asupra posibilităților cronicarului literar a existat în răspunsurile acestei anchete. Nici unul dintre autorii răspunsurilor nu-și asumă calitatea de îndrumător, de autor de direcții. Toate răspunsurile (sau aproape toate), neagă posbilitatea unei critici de direcție. Cronicarul este un cititor avizat, o punte între operă și public și mai puțin un îndrumător. Răspunsurile subliniază, de asemenea, calitatea (și posibilitățile) unei critici de sinteză în care actualitatea literară își are rolul ei esențial.

4. Încheiem această anchetă cu certitudinea că răspunsurile ei au fixat cîteva din momentele criticii literare actuale. Toți criticii (unii iluștri) au practicat cronica literară și nu ca obiect de amuzament. Parte din cronicile literare și-au găsit locul în sinteze de mare prestigiu, iar altele se citesc astăzi ca prețioase indicații asupra fenomenului literar al anilor despre care s-a scris. Cronica literară marchează întotdeauna calitatea momentului literar. În foarte multe cazuri o carte este definită prin media opiniilor emise asupra ei. Și de aceea, poate, cu toată prețuirea pe care o acordăm unui sau altui cronicar, trebuie să avem în vedere în acest context cronicarii și nu cronicarul literar. Ancheta noastră a încercat să puncteze, prin opiniile publicate, calitatea unui moment literar.

ORIZONT

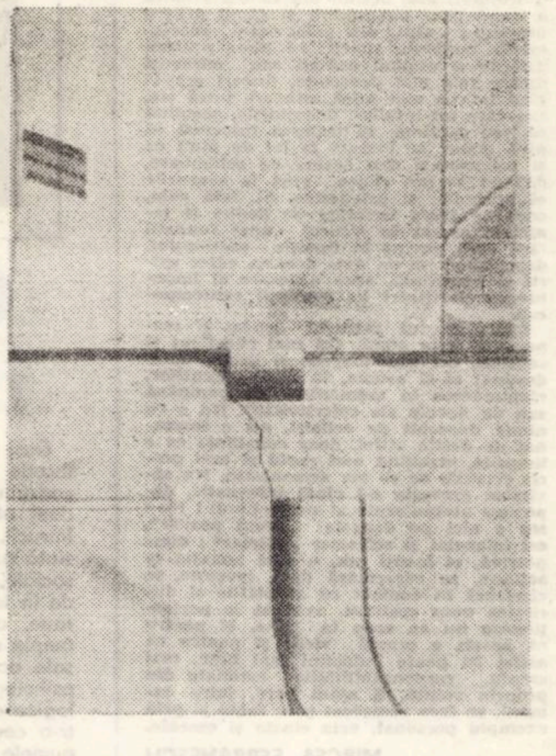

ION NANU „IMPONDERABILE"

CORESPONDENȚĂ

B. Stanciu — Dolj : Versificați frumos, cu patos. Poemul se constituie din generalități, din lucruri știute, astfel încît nu ne rămîne decît să așteptăm ceva nou.

Sandu Eugen : Versuri curate, însă fără relief și, poate, și fără ambiții.

Lutta Ciaco : Sînt unele acorduri bune în **Copilărie** și **Iarna.**

Constantin Brîndușoiu : „Blestemele" Dvs. impresionează printr-o anumită vitalitate a verbului, însă e multă lipsă de rigoare în ele. De unde — verbiajul, inegalitățile, ori asemenea „invenții" lexicale : „privind inimosul și inimoaica la batere de inimă", sau platitudini : „Un ulm e greu să-l îndoi și să-l fringi, / Așa cum alunul nici el nu se lasă — / Dar o ramură de tufă poți s-o dejghini" etc.

Fălcuțescu Greta : Poezia trimisă e promițătoare. Să mai vedem și altceva.

Ginel Sara : Vă împărtășim părerea că „la urma-urmei valoarea literară învinge", ceea ce vă dorim și Dvs., cu toată sinceritatea. Unele versuri vă dau dreptul să credeți în aceasta : „e toamnă și iată se-aprind orhidee / pe masă stau zilele-n plicul cu foi / și păsări se-adună pe marginea apei / marea zdrobește pămîntu-n viori / și-n trupul meu cîntatul vibrează tăcut".

Nicolae Rogobete : „Desprindere de părinți", pe care o reținem, vă arată într-o lumină vibrantă. Sîntem interesați de evoluția Dvs. Mai trimiteți.

C. Teodor Șimăndineanu : Icicolo cîte un vers promițător.

Constantin Laurențiu : Am vrea să vă încurajăm în demersul Dvs., sugerîndu-vă să evitați discursivitățile și să vă concentrați verbul.

Noru Dicol : Sînt unele semne bune.

Tămaș Mircea : Numele Dvs. începe să ni se impună.

Ilea Rodica, Liviu Macea, Teofil V. Sano, Ion Tănăsie (altădată, manuscrise lizibile), **Ecaterina Păunescu, Dumitru Pașa** — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

LECTURI

„CUMINȚENIE GLUMEAȚĂ"

(Ed. Facla, 1974)

(A doua carte de umor șvăbesc a lui Nikolaus Berwanger)

De curînd, editura Facla a scos de sub tipar o nouă carte de umor în grai șvăbesc de Nikolaus Berwanger, a doua publicație individuală, după alte două participări la lucrări colective. Volumul de față este oarecum o continuare a preocupărilor autorului, cansacrat al genului, de a aborda într-o formă epistolară probleme deloc marginale ale existenței noastre sociale și individuale.

În acest scop, el și-a creat un personaj imaginar care sintetizează cumințenia vîrstei și perspicacitatea individualității telurice. Tot imaginar este și colțul de lume, în care acesta trăiește, contemplînd realitățile obiective și subiective, reflectînd asupra lor și comparîndu-le cu imaginea sa despre lume și viață, modelată de bunul simț și de un organic sentiment al dreptății și echității. Satul, aflat pretutindeni și nicăieri, este marcat de o ciudată tipicitate, în sensul că prezintă o seamă dintre anomaliile generate de obtuzitatea omenească.

Monologînd sau dialogînd cu un pretins partener de discuții, autorul, în dosul personajului său, etalînd un mod de a judeca voit greoi, dar totodată plin de subtilitate, refuzînd să înțeleagă ce nu vrea să înțeleagă, supune unui tir satiric, ascuns sub haina bonomă a umorului, tarele și defectele contemporanilor săi. A enunța tematica este un lucru practic imposibil, întrucît paleta largă cuprinde, alături de un savuros comic de situație, accente satirice incisive la adresa celor care nu țin cont de părerile omului de rînd, a celor care sfidează munca, la adresa meschinăriei și a birocrației, precum și a nesocotirii mediului ambiant.

Și acest volum are, fără îndoială un scop educativ bine determinat.

ERWIN LESSL

Filosofia științei

(Urmare din pag. 1)

Filosofia analitică, cea mai răspîndită orientare în filosofia actuală a științei, a evoluat în ultimele trei decenii. Prin problematica pusă în circulație, ca și prin metodele folosite și rezultatele obținute, ea a devenit punctul de referință în raport cu care toate celelalte filosofii actuale ale științei se delimitează. Ba chiar unii autori (cum este sovieticul A. V. Panin) prin expresia „filosofia științei" înțeleg tocmai diferitele variante ale pozitivismului contemporan.

Astfel, logicianul și filosoful american Quine, de orientare empirist pragmatică, a criticat cele două dogme ale empirismului (logic în special), anume dihotomia dintre adevărurile analitice și cele sintetice, din care el face o chestiune de grad și nu de tot-sau-nimic, și teza reducționismului ,adică încercarea de reducere a nivelului teoretic al cunoașterii (ca lipsit de semnificație cognitivă-empirică) la cel empiric-observațional, singurul considerat ca avînd semnificație cognitivă. Spre deosebire de empiriștii fenomeniști și fizicaliști, Quine a dezvoltat și o anumită ontologie, pe care de altfel o consideră implicată în orice activitate.

O altă orientare, care s-a dezvoltat prin raportarea critică la cea analitică a pozitivismului logic, este **realismul**. Dintre formele sale, prima, în ordine cronologică, este **realismul** critic, dezvoltată de filosoful și logicianul britanic K. R. Popper. El critică concepția „antimetafizică" (antiontologică) a pozitivismuui logic, criteriul acestuia de a distinge între enunțurile științifice (cu sens) și cele metafizice (lipsite de sens), ca și esența empiristă a pozitivismului. Popper dezvoltă o ontologie solidară cu științele, dar în cadrul unui realism opus realismului naiv al simțului comun și strîns înrudit cu cel de tip platonician (întrucît admite existența autonomă a unei lumi a treia – lumea conceptelor, enunțărilor existente în afara subiectului cunoscător). În epistemologie și metodologie, logicianului englez a dezvoltat teoria falsificaționismului (considerată ca opusă, dar în fapt complementară, celei a confirmării), după care legile și ipotezele generale ale științelor sînt cu atît mai bogate în conținut, mai verosimile și cu mai mare putere explicativă, cu cît sînt mai testabile și apte de a fi falsificate prin observație și experiment. Această teorie nu e lipsită nici ea de neajunsuri, printre care faptul că nu poate da seama de esența enunțurilor existențiale din știință, ce nu sînt falsificabile.

Cealaltă orientare a realismului este **realismul științific**, reprezentat printre alții de către filosoful-fizician M. Bunge, de R. Harré și M. W. Wartofsky. Acești autori, pe lîngă că dezvoltă o ontologie, de asemenea în opoziție cu pozitivismul logic, elaborează o filosofie a științei pornind de la cunoașterea comună și urmărind trecerile de la aceasta la cunoașterea științifică. Preluînd de la Popper ideea că știința pune probeme și caută soluții (și nu cum susțin autorii empiriști, după care știința pornește de la datele experienței și merge spre generalizări inductive de nivelele din ce în ce mai înalte), realismul științific introduce ideea valoroasă a mecanismelor generative interne, pe care le postulează știința pentru a explica fenomene existente la nivele accesibile cercetării observațional-experimentale. Ipotetizarea unor asemenea mecanisme constituie un răspuns la o întrebare explicativă, pusă în legătură cu fenomene problematice, care creează anumite perplexități subiectului cunoscător. Pe baza unor astfel de ipoteze, omul de știință procedează apoi la descoperirea mecanismelor respective și, după cum reușește sau eșuează, ipotezele sînt verificate sau abandonate (eventual corectate și reformulate).

Tot în dispută cu pozitivismul logic s-a dezvoltat, orientarea pentru care am putea folosi denumirea de **reconstrucționism istorico-critic**, reprezentată de către P. K. Feyerabend, T. Kuhn, N. R. Hanson, St. Toulmin. În analiza științei, plasată în așa-numitul context al descoperirii, acești autori pun un accent deosebit pe istoria științei și încearcă o reconstrucție care să dea seama de știința vie, reală, așa cum se prezintă în istorie și în practica omului de știință. Kuhn a introdus noțiunea de paradigmă (știință model într-o perioadă istorică) și revoluție științifică (trecerea de la o paradigmă la alta). În acest proces se schimbă nu numai semnificația

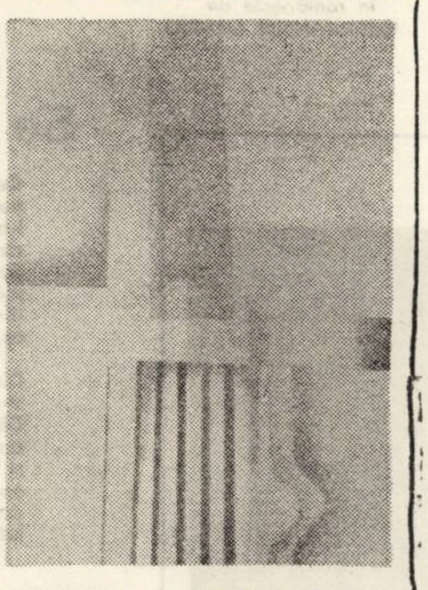

ION NANU „DIRECȚII SPAȚIALE"

termenilor, ci și a celor de observație (și a enunțurilor corespunzătoare) astfel încît, spre deosebire de concepția pozitivist-logică, aici se susține ideea unei anumite încărcături teoretice a elementelor nivelului observațional.

În fine, fără a epuiza panorama filosofiei contemporane a științei, mai amintim **teoria evoluționistă**, reprezentată, printre alții, de către filosoful american R. Ackermann. Acesta asimilează științele unor organisme și specii biologice în cadrul cărora există competiții (lupte) intra și interspecifice. Științele supraviețuiesc sau dispar după legi asemănătoare celor biologice ; de asemenea, este posibilă conviețuirea unor științe noi cu unele vechi.

Desigur, față de fiecare dintre aceste orientări se impun anumite precizări, delimitări și rezerve privind valabilitatea lor, determinate de măsura în care acestea reprezintă sau nu un progres real în înțelegerea științifică însăși.

În literatura filosofică marxistă există numeroase lucrări de critică și de valorificare a unor idei aparținînd acestor orientări. De altfel, însăși filosofia marxistă a științei nu s-ar putea dezvolta fără a ține seama de contribuția și rezultatele altor gînditori în acest domeniu. Deschiderea-i principială și caracterul creator sînt prezente și în acest domeniu al său și confirmă încă o dată teza, subliniată de multe ori în documentele partidului nostru că, fără a renunța la principiile de bază și la partinitatea filosofiei noastre, nu trebuie să uităm că schimburile de idei și dialogul principial cu celelalte curente ale gîndirii contemporane folosesc în ultimă instanță progresului însuși al științelor.

CARTEA DE ȘTIINȚĂ

Colecția Psyché

Dacă traducerea lucrării Despre suflet a lui Aristotel apărea cu un an înainte de întemeierea colecției Psyché a Editurii științifice – carte cu care în mod normal colecția ar fi trebuit să debuteze – este de remarcat faptul că Aurel Dicu, cel ce o îngrijește, a „reparat" această „greșeală" cînd în 1972 a tipărit, de astădată sub semnul cuvîntului grecesc și al culorilor coperții imaginată de Gheorghe Popovici, Parva naturalia, acel opuscul al Stagiritului ce cuprinde Despre simțire și cele sensibile, Despre memorie și reamintire, Despre somn și veghe, Despre vise etc. Iar dacă este adevărat că Aristotel a întemeiat psihologia ca știință, atunci nu i se putea conferi colecției un gir mai prețios decît acesta.

Colecția Psyché, prin titlurile publicate pînă în prezent, a încercat să prezinte cititorilor aspectele cele mai interesante și mai importante pentru cunoașterea personalității umane. Unele lucrări au un caracter general (Introducere în psihologie, Invitație la cunoașterea de sine, Introducerea în psihofiziologie), altele descifrează aspecte particulare ale personalității (Aptitudinile, Talent, inteligență, creativitate, Percepție și activitate), unele anumite corelații (Limbaj și intelect, Scris și personalitate) sau diferențieri psihologice.

Majoritatea lucrărilor publicate în condiții grafice acceptabile se bazează pe cercetări proprii aducînd chiar date noi, ceea ce dovedește prezența și activitatea școlii psihologice românești. Altele (puține la număr) se mențin în generalități cunoscute Este de mirare cum nici una din cele apărute pînă în prezent nu are în vedere aspectele vieții afective, cele iraționale, caracterologia temperamentul sau voința, și nici lucrările anunțate nu arată o asemenea preocupare. Fără îndoială, necunoscînd planul de perspectivă al colecției, nu știm ce anume lucrări sînt în curs de elaborare. Sînt anunțate (oare de ce alături de vor apare nu sînt menționate și lucrările apărute ?) cinci : Psihologia școlară, Bazele analizei factoriale în psihologie, Imaginație și artă, Intercunoașterea, Comportamentul uman ca sistem. Pe lîngă acestea, rămîn atîtea probleme deschise încă și pe care sperăm ca, în anii ce urmează, colecția să le dezbată.

ION MAXIM

IN MEMORIAM

Radu Tomoiagă

A dispărut dintre noi, în mod fulgerător, profesorul dr. Radu Tomoiagă, cercetător principal la Institutul de filozofie al Academiei de Științe Sociale și Politice din București, personalitate de seamă în cultura românească.

S-a născut la 22 februarie 1916, în nordul Bucovinei, urmînd liceul „Aron Pumnul", apoi în paralel secțiile de filozofie și filologie ale Facultății de litere și filozofie din București. Încă din perioada studenției s-a remarcat printr-un mod de a gîndi independent, prin devoțiunea pentru studiu și cercetare continuă.

Apreciat și sprijinit de Camil Petrescu, își face debutul publicistic în Revista Fundațiilor, **în 1937, cu studii de filozofia artei și culturii. În această direcție, Radu Tomoiagă, s-a situat pe poziția unui clasicist și umanist, fiind convins de perenitatea în timp a creațiilor de cultură care plasează în centrul lor omul și aspirațiile lui sociale. Mărturie ne stau studiile** Divagații în marginea Mioriței, **apărut în 1937,** Istoria conceptului de geniu, I. Rădăcinile antice, **apărut în 1939, și altele, în care realizează o analiză multilaterală a problematicii culturii și idealului uman. Cu un interes deosebit a cercetat istoria culturii românești, în deosebi secolul al XIX-lea, cu momentele de seamă ale gîndirii filozofice, aducînd o bogăție de informații și adevăruri de o incontestabilă valoare teoretică. Pasiunea pentru documentul vechi, susținută de vocația cercetătorului, scrupulos și exigent în epuizarea textelor și izvoarelor de referință, vor rămîne pilduitoare pentru mulți dintre cei care l-au cunoscut. Rodul cercetărilor sale s-a concretizat în monografia** ION ELIADE RĂDULESCU. Ideologia social-politică și filozofică, **din 1971, lucrare fundamentală, cu o amplă analiză asupra prepașoptismului și pașoptismului muntean, ca și asupra teoriilor și ideilor filozofice ale lui Eliade Rădulescu, confruntate cu gîndirea europeană. Notabilă este lucrarea lui Radu Tomoiagă :** Materialismul dialectic despre categorii, **apărută în 1958, căreia i se alătură munca de coautor și redactor coordonator al articolelor de filozofie, logică, sociologie, pedagogie din** Dicționarul Enciclopedic Român **(vol. I–IV) 1962–1966, din** Mic dicționar filozofic, **1969, și ediția a II-a, 1973. El a acordat o atenție deosebită ideilor sociale și politice ale lui Alecu Russo, ideilor pedagogice ale lui I. Eliade Rădulescu, ca și filozofiei lui Nicolae Bagdasar, antropologiei lui M. Ralea, gîndirii lui C. Antoniade și altora, despre care cel dispărut n-a mai ajuns să scrie ultima pagină.**

În primele luni ale acestui an a fost prezent la Timișoara cu o comunicare la Simpozionul Național de istorie agrară, **apoi s-a bucurat de premiul Academiei R. S. România, pentru lucrarea despre I. Eliade Rădulescu, după cum, cu aceeași osirdie, a prezentat în acest an la Berlin o comunicare despre Kant și gîndirea românească. Pînă în ultima clipă a fost prezent în paginile acestei reviste.**

Nu vom putea uita pe omul Radu Tomoiagă, atent cu toți din jur, încurajînd și sădind convingeri, cu eleganța atitudinii, pe care numai el o avea, ca dascăl și coleg. Lîngă soția sa, profesoara de filozofie și pedagogie Natalia-Crețu-Tomoiagă, a înălțat un gînd biruitor, dăruit omeniei și dragostei pentru oameni. Radu Tomoiagă, cel pe care un destin nemilos l-a smuls dintre noi în ziua de 4 mai 1974, va rămîne, de dincolo de negură, o amintire luminoasă și de neuitat pentru toți.

VASILE VETIȘANU

PANORAMIC

● **Sub îngrijirea secției de propagandă a Comitetului județean Timiș al P.C.R. a apărut broșura „În sprijinul propagandei și muncii politice". Îndrumar prețios al activității politico-educative, lucrarea cuprinde un bogat material documentar și ilustrativ. Cîteva titluri : „Funcționalitatea cabinetelor de științe sociale", „Contribuția microîntreprinderii școlii la educația elevilor pentru muncă și viață".**

● **Baza de cercetări științifice Timișoara a Academiei R.S.R. și Facultatea de filologie, a comemorat prin conferința prof. univ. dr. VICTOR IANCU, 10 ani de la moartea lui Tudor Vianu.**

● FILMELE CU O DURATĂ MAXIMĂ DE PROIECȚIE DE 5 MINUTE **s-au întrecut la Reșița, în 11 și 12 mai, în cadrul** Primei ediții a Festivalului interjudețean „ECRAN 5". **În concurs, 52 pelicule. „Organizarea excepțională... un fructuos schimb de experiență"... ne declară Iosif Costinaș, participant din partea „Cineclubului 70" al Centrului de îndrumare Timiș și laureat pentru filmele** Prelungiri **(Premiul special al juriului și Premiul** pentru **regie) și Plaja (Premiul pentru cea mai bună satiră, Premiul Teatrului de stat din Reșița pentru interpretare). Juriul (în componență doi conferențiari I.A.T.C. : Mihail Dimitriu și Radu Aneste) a mai acordat lui Silviu Jicman pentru** „Regăsire" **(cineclubul „Aedificium" din Timișoara), Premiul III pentru documentar poematic , o mențiune Cineclubului Casei de cultură din Sînnicolaul Mare și Cineclubului „Aedificium". Cineamatorilor timișeni le-a fost încă o dată certificată valoarea.**

● SĂPTĂMÎNA DRAMATURGIEI ROMÂNEȘTI, **organizată de Teatrul Național din Timișoara, în colaborare cu Comitetul municipal U.T.C., înseamnă pentru amatorii de teatru ai urbei o suită de spectacole lansate în actuala stagiune („Poate acesta e secretul" S. Levin., „A doua față a medaliei" I. D. Sîrbu, „Să nu-ți faci prăvălie cu scară" E. Barbu, „Suflete tari" Camil Petrescu). Dar, pentru Naționalul nostru, ea înseamnă și o întîlnire cu muncitorii de la Fabrica** „13 Decembrie", **sîmbătă, 18 mai, gîndită ca un dialog despre piesa originală** și reprezentarea ei, **actorii jucînd cîteva scene din „Să nu-ți faci prăvălie cu scară", spectacol la care au invitat să participe, în seara aceleiași zile, un număr de 150 de salariați ai fabricii amintite.** Expoziția **de fotografii, afișe, programe, deschisă în holul teatrului, cu participarea tuturor** instituțiilor de artă ale Timișoarei **și dedicată celor două mari evenimente ale anului '74, este un alt aspect al manifestării. Duminică, 19 mai s-au desfășurat lucrările celei de-a VI-a sesiuni** „Teatrul și cultura".

● **Joi, 16 mai 1974, la sediul Asociației Scriitorilor din Timișoara a avut loc sărbătorirea scriitorului AUREL BUTEANU cu ocazia împlinirii a 70 de ani de viață.**

După un scurt, dar cald cuvînt introductiv datorat poetului ANGHEL DUMBRĂVEANU, secretar al Asociației Scriitorilor, actorii Teatrului Național : Irene Flaman-Catalina, Vladimir Jurăscu și Ștefan Sasu au recitat din opera poetică (originale și traduceri) a sărbătoritului.

Poetul FRANYO ZOLTAN, criticul ANDREI A. LILLIN (într-o amplă cuvîntare) și prof. univ. dr. VICTOR IANCU — au evocat viața și personalitatea scriitorului, traducătorului, omului de teatru și cultură care este AUREL BUTEANU.

● **Miercuri, 15 mai, în sala de spectacole a Casei de cultură a studenților, laureați ai celei de-a IX-a ediții a Festivalului național al artei studențești au oferit un** spectacol de gală.

● **În programul TV (emisiunea „Album duminical", din 5 mai a.c.) Gh. Leahu și Al. Ternovits sînt numiți actori ai Teatrului de stat din Timișoara.** Teatrul — este Național **de cîțiva ani buni.**

● **După tradiționalul concurs „Traian Lalescu", la Institutul Politehnic „Traian Vuia" are loc în zilele acestea cea de-a XVII-a sesiune de comunicări științifice studențești (287 de lucrări, 16 secții !,). Organizatorii au în vedere** „dezvoltarea și fructificarea capacității de analiză și sinteză a studentului, a spiritului său creator", **ne asigură Eugen T. Man, vicepreședinte al consiliului U.A.S.C.**

● **Pe scena Operei a debutat, în rolul principal din „Carmen" de Bizet, Lia Macarie Aman. Îi urăm succes.**

● **Secția de artă a Muzeului Banatului inagurează prin expoziția de grafică română contemporană de la „Electrotimiș", ciclul de expoziții care se vor organiza în marile întreprinderi timișorene.**

● **Doi pictori studenți, Păscuța și Ion Iovan vă invită să vizitați expoziția lor, deschisă în sala 104 – 105 a Casei de cultură a studenților.**

● **La căminul cultural din Gottlob se desfășoară săptămîna culturală** „Omagiu țării și partidului".

● **Astăzi, la orele 18, la secția de împrumut a bibliotecii din Bastionul Cetății, puteți lua parte la simpozionul închinat aniversării a 350 de ani de la nașterea cărturarului** Dosoftei. **Expun : lector U. T. Partenie Murariu, cercetătorii Olimpia Șerban și Eugen Dorcescu.**

● **Marți, 21 mai, la librăria „Mihai Eminescu" a avut loc lansarea romanului „Etajul 10" de Octavian Popa, apărut la Editura FACLA din Timișoara.**

A.I.C.

● **ERATA :** În nr. 18 din 2 mai a.c. la „Interviul nostru", pagina a 12-a, se va citi : În col. a 2-a, rîndul 3–4, „nu face asta niciodată". Iar rîndul 9, de jos, „sforăitor, de paradă" ; alta".

Eu-țara !

Mă-ntorc ca după soare după tine,
Tu, țara mea, tu floarea mea de dor,
Și fără tine, ca albina, mor
Cind gindurile-mi nu-s de tine pline !

Ce singe pur, ce zvicnet, ce fior
Grav imi ritmezi in ginduri și in vine !
De unde forța ta in mine vine
Ca o poruncă aspră, ca un zbor ? !

Ori ești chiar EU, dar la o altă scară
Un EU reverberat ca o vioară
Un EU cu ape, cu păduri, cu munți ?...

Da, EU sint TU, nemuritoare vatră
De vise și de carne și de piatră
Trecut prin morți, prin nașteri și prin nunți !

RUSALIN MUREȘAN

Cîntec de toamnă

Omul, cind simte că frunzele-apucă să-i
Se potolește și tihna i-e dragă.

Ochiul și-l plimbă, să vadă : n-a trăit oare degeaba ?
Unduie-n zariștea verde, pe finețe, otava.

Vis i-a fost țelul, acum pirguit in faptele sale,
Fruct cu speranțe in simburi, pe crengile goale.

Bine-i așa – vechea viață nouă mlădiță să dea.
Patimi in luptă să ardă nesfirșit pentru ea.

Și bine-i așa – după luptă omul să-și ia dezlegare
in pacea domoală, trudei găsind alinare.

ENDRE KAROLY

In românește de
CONSTANTIN OLARIU

Grădini

Nu vom capitula, ne-am zis,
nu vom capitula,
și totuși, iată, zările-s departe.

Să porți in tine ramuri de cais
și albul lor să nu te-mpodobească niciodată
să-ți fie lutul flori și vint

Nu vom capitula, ne-am zis,
nu vom capitula,
chiar dacă in noi
vor inflori grădini inmiresmate.

NICOLETA NEGRU

Inima noastră

Inima noastră-i fără zăvor,
Albă ca fața de masă,
Numai dorurile, in ea, ne dor,
Cind sintem departe de casă.

Inima noastră-i din lemn de vioară
Ce cintă și plinge și plinge și cintă ;
Inima noastră-i ciocirlie, ce cintă și zboară
Să crească piinea albă in țarina sfintă.

Inima noastră-i carte domnească,
Scrisă cu litere moi de mătasă
Ca-n ea tot natul să se regăsească
Și să se simtă acasă.

V. COPILU CHEATRĂ

In pag. 4-5, A. Demian – ilustrații de carte

Se rumenește rodul

Cu făclii desprinse de pe gene
noaptea toată cimpul cu temei
l-am pictat cu spice de pe steme
cind se-ară ziua pe la trei.
Sevele le-am smuls apoi din soare
scormonind sobolul dinspre zi,
din culcușul umed de culoare
ce pe dimburi ochii-mi umezi.

Din alt an săgeata mă tot mină
și-o urmez cu sufletul și trupul.
Cărăușii dintr-o săptămină
au umplut și pivnița și stupul,
și ciorchini din țara implinirii
am pornit să-i pirguiesc in harul
dealurilor unde-au sosit mirii
înfățișind văzduhul cu cleștarul.

AL. RAICU

Vino

Nu mai numära
Secundele și anii
Vino acum cind totul se-ntunecă,
In orbitoarea lumină.

Auzi tăcerea
Din măduva pămintului
Ca un arcuș de violă
Tremură vintul.

Polen de fluturi
In aer adie
Vino acum
Necruțătoare iubire.

ELY RADOVAN

Cupola de astre

Cum urcă, azi, cupola mea de astre,
Acestei țări – pridvor către azur ;
Pilaștrii-i sint, cu semn de bun augur,
Carpații, toți, ai inimilor noastre.

Mereu, pe zări ii dăruie contur,
Un herb sculptat pe culmile albastre
Și pe rotundul lor, jur-imprejur,
Mereu deschidem porți de noui castre.

Rășini de brazi in suflete unim,
Cu singele de urs băut de daci
Și cu falernul Romei, cel sublim.

De-aceea ca-n extaz să te complaci,
Căci sorbi in pieptul tău insăși vecia,
Îngenunchiat, cind murmuri – România !

MIHAIL COSMA

Ochii poporului meu

Ochii poporului meu străpung veșnicia
aici s-au deschis din durere de mumă
mult incercată.
Neadormiți au rămas
intru veghea fintinilor limpezi
infipte in liniștea acestui pămint,
a griului copt pe pieptul atitor strămoși
adormiți in ceas de durere.

Semințe grele de rod
așteptind ceasul minunilor,
noile nașteri,
ctitorii așezate in inima liniștii
după vremi de restriște,
ochii poporului meu străpung veșnicia.

Peripatetică

Ne plimbăm printre verbe adverbe
ne plimbăm printre stări sufletești

lumina aceasta
și aburul ei ca de piatră magnetică
de chihlimbar
ne spune drumul soarelui
de la un solstițiu la altul

Ne plimbăm printre amintiri
și ne repetăm intr-una
că lumea va dura prin inovațiile trandafirilor.

DAN MUTAȘCU

FECIORUL

„...La nouă ani am inceput o viață grea. Am fost șapte in familie Eram ciurdar, Am făcut clasa intiia, a doua, a treia. A patra n-am mai făcut-o. Era departe Rișca, peste munte, vreo nouă kilometri. Și atunci, după ce am fost ciurdar, m-am băgat ajutor de cioban prin satele invecinate, Dumbrava, Bălcești. Aveam doi ciini frumoși. Hoțul și Burcuș. Oile erau ale gospodăriei și ale particularilor și eu le păzeam oile. Cintam din fluier și așa păzeam oile. Eram singur pe munte. Cumpăra, pentru mine. frate-meu fluiere din Gilău. Îmi mai făceam și eu fluiere din soc, dar acelea erau prea copilărești. Ziceau oamenii din sat despre mine : „Mă, feciorul ăsta la oi o să moară" ! Eu eram singur. Tata a murit cind eu am implinit unsprezece ani și, ca să-mi cîștig piinea, m-am băgat cioban. Ce era rău in asta ?...

...Mă duceam așa, cu oile, pe Fărcașu, pe Dimbul Prihodiște, pe Urzicaru, și, odată, oile s-au speriat și au fugit. Un lup imi inhățase o oaie și alerga cu ea peste răzoare. Apoi, omorind oaia, s-a intors spre mine. Am strigat tare. Dar n-aveam cu ce să mă apăr. Așa era pe atunci, mai pierdeam cite-o oaie, mai fugeam de lup, mai adormeam in blană, cu nasul ascuns de frig, primeam zece mierțe de bucate și patru sute de lei pe an și ii auzeam pe oameni tot timpul in spatele meu : „Trăian ăsta, feciorul ăsta are să moară cioban la oi" ! Atunci, ca să vedeți, m-a durut asta ce ziceau oamenii și odată m-am hotărit și am plecat la I.C.F. La inceput, la Gilău, apoi aici, pe Mărișel. Atunci abia se ridicau barăcile. Apoi numai ce am și putut dormi in ele...

...Dar stați să vedeți. Pe la 18 ani m-am decis să mă califie zidar, pe un șantier din București. Am ajuns și pe acolo. Însă după un an m-am intors pe muntele meu. Mama mi-a scris să nu rămin pe-acolo, prin străini, și prin 1967 m-ați fi putut vedea iar pe la I.C.F. Am lucrat eu acolo așa, vreo șase luni, apoi m-am hotărit : „Mă, nu-ți faci o calificare ca lumea" ? Și, m-am dus ca glonțul de-am intrat la școala de șoferi din Cluj. Am făcut acolo o școală, o minune ! Stam in gazdă, Mai aduceam de-ale gurii de-acasă, de la munte, mai găteam eu ce știam. Așa a zburat școala și am fost repartizat la 9 Construcții. Dar acolo n-au avut nevoie de mine. Bun, am zis eu fără să mă minii. Hai atunci la Căpuș, la mină. Și acolo am rămas vreo trei ani jumate. Conduceam un „Bucegi". Apoi șefii mi-au dăruit o „Tatră", mașină de tonaj. Acum mă descurc fain pe „Tatră". Îi știu motorul. Îi cunosc hibele. Îi descopăr defecțiunile. Îi sint stăpin..

...In 1971 am fost transferat aici. Ați văzut cum e aici la Mărișel. Ați văzut munții, Someșul, tot ce facem noi aici, minuni, domnule ! Nu zic, am venit aici și fiindcă eram mai aproape de casă și fiindcă mama-i bolnavă, trebuia să am grijă de ea. Apoi mai am grijă și de soră-mea, peste care a căzut o năpastă din naștere. Am venit, vedeți, și pentru asemenea lucruri, dar știu bine că am venit și fiindcă trebuia să ridicăm in munții noștri niște lucruri nemaivăzute. Știți, aisi sint legat de locuri, de munți, de oameni, ca și cum, in jur, toată ziua, deși-s pe șantier, eu aș vedea numai oameni din satul meu, din Lăpustești. Și cam așa și este. Unii din ei zic acum : „Mă, Trăian ăsta, feciorul ăsta ciștigă bine, mă, nu ca atunci pe munte, cu oile". Da, ciștig, dar ați văzut cum intru eu cu motorul in subteran ? Ați văzut ce curent trage acolo ? Ce apă curge prin pereți ? Ce aer circulă ? Ce primejdii te pindesc ? Ați văzut totul, nu ? ! Eu le știu toate astea și vorbele nicicui nu mă ating, ca atunci cind eram cioban la oi. Eu știu un singur lucru : să fiu un bun șofer. Asta-i ! Apoi, mai vreau să-mi aflu pe-aici, ca fecior ce sint, o fată de omenie, care să țină la mine, să muncească frumos, nu numai, ca unele, să o ia lela la plimbare, că, atunci, spuneți-mi, ce-am făcut" ?...

CREION

ION ARIEȘANU

EMANUEL COPĂCIANU

... Cînd au murit Neagoe Vodă*)

Acum, septembrie venise cu zilele lui ceva mai scurte, dar încă frumoase, cu roade multe în cimp, dar și în bordeiele oamenilor și, firește, țara se bucura. Era o toamnă bogată, cu vii pline de must și belșug, cu livezi aurii și cu nădejdi multe în sufletele oamenilor.

Erau nădejdi multe, dar era și mîhnire multă, căci domnul țării era bolnav. Norodul spera în tămăduirea lui, căci auzise că sosiseră niște doctori de seamă de dincolo de mare, dar parcă și de dincolo de munți.

Știind că zilele îi sînt pe sfîrșite, izbutise ca în sfatul cel mare al țării să-l impună țării ca urmaș pe Teodosie, fiul său atît de iubit, de dragul căruia scrisese acele Invățături.

— E mai bine așa, spusese măria sa. Cînd țara are un domn, turcul nu se mai amestecă în treburile noastre.

— Firește, e bine așa, au încuviințat boierii la rîndul lor, dar parcă nu toți.

Avusese vreme să-și scrie ultimele învățături și nu uitase că în „rugăciunea lui Io Neagoe Voievod care au făcut la ieșirea sufletului către prea dulcii mei fii și prea iubitele mele fiice și dragii mei vlasteli și slugi" să scrie :

„Veniți și voi, turturițele mele cocoane, iubitele pustiități, nu stați departe de mine, ci vă apropiați de mine ! Că voi, cocoanele mele, de acum înnainte sînteți ca turtureaoa ceia ce să dăsparte și-i piiare soțiia. Decii multă jale și dor are pentru dînsa și nici odată pre copaci verde nu să pune, ci tot pre uscat, și cînd va să bea apă, întîi o turbură cu degetele piceoarelor și atuncea bea. Și niciodată inima ei nu mai dobîndește veselie. Așijderea și voi, cocoanele mele și turturițele mele, acum vă despărțiți de mine și cădeți în grea sărăcie".

Teodosie fiind încă un copil, — avînd cel mult cincisprezece ani — l-au pus sub epitropia banului Pîrvu Craiovescu, unchiul său după mamă, om luminat, minte înțeleaptă și cu multă trecere printre boierii cei mari. Intr-un fel, Neagoe se putea socoti împăcat, căci pentru Teodosie trudise atît cît poate trudi un om și un domn. Pentru el împărțise în stînga și în dreapta daruri și titluri, nu pentru că ar fi avut atît de demult, ci pentru că voise să-și asigure încrederea turcului și simpatia boierilor pe care-i știa oricînd gata să lucreze altfel de cum era voia domnului. El însuși avusese destui care-i stătuseră de-a curmezișul, dar izbutise să-i înfrîngă și nu se dase înlături, ca unora să le ceară, după obiceiul vremii scurtarea trupului cu o lungime de cap.

Cînd în dimineața zilei de 15 septembrie clopotele au prins a bate rar și duios într-o dungă, țara a înțeles că domnul ei, Neagoe Vodă Basarab nu mai era. Din sat în sat și din clopotniță în clopotniță vestea a cuprins pămîntul și oamenii, întristați și posomoriți, au bătut cruci smerite spre răsărit și cu căciulile în mînă s-au rugat pentru odihna celui ce fusese domn cu minte înțeleaptă și vorbă blajină. Călăreți tineri și sprinteni plecați pe cai iuți au alergat de la Tîrgoviște la Curtea de Argeș să ducă vestea. Aflînd vestea, Vlădica s-a întristat, a bătut alte cruci și a pornit de grabă să slujească liturghia pentru pomenirea slăvitului Voievod și ctitor al bisericii.

— A murit măria sa Neagoe, parcă au spus clopotele mînăstirei, ducînd vestea pe valea Argeșului și inimile, împietrite de durere, s-au cutremurat.

Boierii și oștenii și-au descoperit capetele, prostimea a îngenunchiat cu smerenia pe care omul o are în fața morții și cu respectul pe care-l avusese pentru domnul ei.

Cînd a sosit vestea că noul domn va fi blîndul și înțeleptul Teodosie, țara s-a bucurat, iar boierii care socotiseră altfel au tăcut și știind că este lucru cu primejdie să-și spună părerea au ținut sfat de taină în creierii munților, așteptînd să treacă și ceasul punerii în mormînt a celuia ce-i furase pe unii și-i cinstise pe alții. Oamenii au aprins sute de lumînări de ceară curată și au ținut priveghiu la icoana făcătoare de minuni a sfîntului Nicolae de la Argeș pe care o pusese măria sa cu mîinile sale, căci nu era om care să uite ziua aceea peste care trecuseră cinci ani, zi în care fusese miluit fiecare suflet cum încă nu se mai pomenise în țara asta.

Acum ascultau smeriți și înfiorați slujba pe care soborul de preoți împreună cu mitropolitul Ungrovlahiei o făcea cu un glas trist și duios pentru voievodul care, împăcat în liniștea morții, cu mîinile cruciș pe piept, se odihnea alinat de moarte, lipsit de durere, dar lipsit și de viață.

Boierii, tăcuți și smeriți, priveau cerbiți, gîndind și nădăjduind într-o domnie cuminte din partea fiului așa precum fusese a părintelui său, sau temîndu-se de Teodosie și urzînd planuri de care nimeni nu știa nimic și de care nimeni nu vorbea nimic.

Piatra de marmură din cripta ctitoriei fusese dată înlături și pămîntul cerea pămîntul voievodului să se întoarcă în țărîna sa. Alături se găsea o altă lespede care amintea, tăcut și trist, că sub ea se aflau cei trei copii, Petru, Ioan și Anghelina, pe care el, Neagoe, îi pierduse cu doi ani în urmă, într-un răstimp de cîteva luni numai.

Coroana de nestemate încununa capul celui mort cu o strălucire proaspătă și demnă de gloria sa, iar mîna înțepenise pe sabia bătută cu pietre și diamante de Damasc. Cînd slujba luă sfîrșit, buciumele și tobele oștenilor prinseră să sune cu putere, aducîndu-i cuvenita cinstire celui ce știuse să facă vreme de aproape zece ani să nu sune măcar o singură zi trîmbița, chemînd țara la luptă.

Mitropolitul cel mare, rosti după datină, cuvînt de laudă preaslăvind faptele bisericești ale voievodului și lăudîndu-i înțelepciunea de a fi știut să trăiască în pace cu vecinii, dar mai cu seamă cu împăratul lumii, care nu se mișcase de la Bizanț decît atunci cînd ceruse să i se plătească haraciul de care avea nevoie. Nu uitase vlădica nici de cartea de învățătură pe care măria sa o lăsase urmașilor, carte de care omul avea nevoie în această viață, mai ales atunci cînd acest om este și domnul țării.

Apoi doamna țării, Despina Milița — încă tînără și frumoasă — prinsă de durere și ochi înlăcrimați se plecă cea dintîi peste chipul neînsuflețit al celui ce zăcea tăcut în racla de stejar îmbrăcată în plumb spre iertăciune, și după datină sărută mîna și fruntea celui ce-i fusese soț și stăpîn. Urmă Teodosie — chipeș, dar vădit îndurerat de această moarte atît de timpurie — și cele două copile, Stanca și Ruxandra, mai frumoasă una ca alta. Apoi Marga și Vlădoaia, surorile lui Neagoe și bărbații lor, după care urmară celelalte rude, oștenii cei mari, boierii mai de seamă și în cele din urmă prostimea, atît cît putea îngădui vremea, fiecare sărutînd mîna voievodului care se apropia de ceasul acelei asfințiri veșnice și fără de întoarcere.

Cînd trupul celui ce fusese domnul Țării Românești fu coborît în bolta de piatră alături de copiii săi, mănăstirea s-a zguduit de plîns și vaiet și văzduhul s-a cutremurat încă o dată de glasul sinetelor, de sunetul tobelor și trîmbițelor, iar clopotele au prins a vui și mai tare și mai îndurerate, plîngîndu-și domnul care fusese și nu mai era. Cu ochii în lacrimi și cu o mînă tremurîndă Vlădica zvîrli țărîna simbolică peste cripta pe care meșterii prinseră s-o zidească, punîndu-se deasupra lespede precum ca să se știe și pe care frumos dăltuit, stătea scris :

„A răposat robul lui Dumnezeu Io Basarab Voievod și domn a toată țara Ungro-Valahiei și a părților dunărene, în luna septembrie 15 zile în anul 7029 (1521) crugul lunii 15, temelia 18. Au domnit nouă ani și jumătate. Și rog pe cel ce Dumnezeu va binevoi a-l aduce după noi să păstreze acest mic lăcaș de odihnă și casa oaselor mele ca să fie nestricată" ...

*) Fragment de roman

IRENE MOKKA

„Vreau să rămîn discretă" (I)

(pagini de jurnal)

După moartea neașteptată a scriitoarei Irene Mokka la 12 februarie 1973, ne-a rămas un jurnal foarte interesant. Publicăm cîteva extrase din el.

19. 04. 1949 — Bietul jurnal trădat ! Dar viața e totul, ce dorim mai mult ? Poate doar satisfacția că, după zile meschine și refuzate, vin astfel de sărbători ... Chiar și gîndul la moarte îmi apare aici ca un clar parfum de înflorire. O, încă nu moarte, acum cînd o simt cum coace în mine. Cu toate că nimic nu vestește asta — ceva ce trăiește în mine va fi împlinit. A trăi intens lăuntric este ceva frumos. Nu doresc succes și nici glorie. Totuși, m-aș bucura dacă poezia mea ar fi apreciată.

8. 01. 1950 — Viața mea de relație a pornit pe căi diferite. M-am reîntors la pian. Am șase elevi și-mi place să-i observ, să le găsesc diferite căi de studiu, să le remarc succesele. Sînt poate închipuită dacă afirm că ai mei sînt cei mai talentați ? Fiica mea Heike nu a împlinit șase ani și cîntă atît de frumos ! Fiul meu, Horsti, are abia șapte, dar cîntă Bach și Schuman. Sînt fapte pentru care am ajuns foarte mîndră. Tricotatul devine tot mai rar, învățămîntul pătrunde în prim plan. Mă urmărește o boală supărătoare. Nervii mă părăsesc ; zile urîte, nopți urîte. Părăsită și disperată. Durerile ar fi mai suportabile decît asemenea stări. Orice luptă împotriva acestor stafii devine zadarnică. De nu s-ar mai întoarce ! Altfel ar fi imposibil de trăit.

22. 01. 1950 — Duminică seara. Sînt singură cu copiii. Am fost afară în zăpadă. Dar copiii-și aveau propriile lor bucurii. Era foarte frig, un ger sănătos și reconfortant. Evenimentele lumii exterioare alunecă pe lîngă mine. Uneori, recepționez o parte din ele și meditez. Unii speră o întorsătură în istoria lumii ... și, totuși, baza viitorului va fi socialismul. Deocamdată, fiecare trebuie să treacă peste obstacolele din el fără lamentații. A prospera în vremuri liniștite nu e greu. Dar, în plină revoluție, păstrarea dreptei judecăți morale înnobilează omul.

1. 12. 1950 — Viața are valoare numai atunci cînd poate fi dominată, zîmbind. Restul nu mai contează. Epoca viitoare se va cristaliza în acest sens. Geneza e soarele, să ne bucurăm de el cît mai mult.

20. 12. 1954 — Timpul care a trecut ne restituie temple uriașe, statui de piatră, madone, un imperiu grandios al muzicii ; cu ce putem echilibra, în timpul nostru, giganticele lucrări industriale ? Ce imn de slavă vom desfășura în jurul lui ? Zeii bătrînilor au murit, zeul templelor a decedat. Ce vom face din eroii, din spiritul timpului nostru ? Nu vom avea nevoie de palavragii, de obsedați, ci de minți lucide ...

2. 02. 1955 — Sînt asemeni unui vas prea plin. Mă umplu fără-a scăpa vreo picătură peste deschiderea îngustă. Vreau să muncesc cu dîrzenie și plină de bucurie.

7. 03. 1955 — Moarte — ce delicat este acest cuvînt. Vii fiind, nu-l putem pricepe. A fi sau a nu fi — a dormi, sau poate a visa. O, Hamlet ! Tatăl meu e mort, atîta pot să spun. Restul e îndepărtat ca și el însuși. Testamentul meu : Nu știu cîte zile îmi sînt dăruite. Aș vrea să mor la timpul potrivit, cînd am terminat ce am avut de construit. Dar nu mai mi-e frică de moarte. E mai tăcută decît credeam. Dacă mă doare ceva, atunci e durerea celor care mă iubesc. De aceea diata mea este : fiți veseli, vitali, căci așa vă vreau. Nici o lacrimă ! Vă rog ! Nici o amărăciune. Vreau să mă mîndresc cu puterea voastră, eu, rădăcina știută, acum dispărută privirilor voastre. Cine mă iubește trebuie să fie tare în fața vieții. Căutați puterea nu în uitare, ci în mîndra comemorare a aducerii aminte. Să ne gîndim la morții noștri cu pietate. Oare lacrimile și durerea nestăpînite pot defini viața lăuntrică ? A trăi fără rădăcini e posibil ? Nu haine de doliu și priviri mohorîte. O, semeni ai mei, să fim oameni noi, mereu fericiți și neîndurători cu suferința. Aș dori să nu ne epuizăm în chinuri sufletești și amintiri. Urăsc hainele de doliu. „Priviți, sînt tristă și mohorîtă, priviți cu toții" — nimic din acestea. Vreau culori vii și luminoase. După mine, nici o zi îndoliată. Lăsați lumea să vă vorbească, să vă bîrfească chiar. Dovediți tărie împotriva lor, împotriva privirilor lor goale. Fără preot, fără zbucium, fără slujbă religioasă. Urăsc toate acestea și realizez dezonoarea ce i s-ar aduce celui dispărut. Această dezonoare nu. Numai în ochii formaliștilor mărunți lucrurile acestea au un sens. Clopote — da, sunetul lor e lumină și bucurie ; și-n plus, — cîntece și înțelepciunea oamenilor mari. Nu pentru consolare, nu pentru cinstire, ci ca dovadă a puterii neîntrerupte a vieții.

29. 05. 1955 — Hamsun : mă emoționează prin adevăr și zîmbet. Aichelburg găsește că „Alle Brunnen" („Toate fîntînile") poemele mele sînt frumoase iar „Imer ist der Lenz („Totdeauna este primăvară"), unul dintre poeme — de o măreție deosebită. Dar aștept cu nerăbdare părerea sa critică.

4. 12. 1955 — Nu audiem Simfonia IX, ascultăm Beethoven, omul luptător și îndurerat urcînd spre infinit. La început a fost el și, vindecat de el însuși, și-a îndreptat către noi taina-i, ca s-o pătrundem ... Această voință, așa îmi pare, acest **a vrea** imperios mă îndreptățește să vorbesc. Cine nu e nimic și nici nu vrea să fie decît un slab ecou al timpului de azi, acela în adevăr nu are ce spune. Doar emoția profundă ne poate transforma în vizionari ai zilei de mîine, pe care urmează s-o slăvim.

6. 09. 1956 — Nu mai putem auzi ceea ce ne izbește din plin. De aceea ar trebui să devenim numai auz. Dar aceasta nu acuză interpretările nevolnice. Abia cîteva rînduri — și ei îi spun poezie, poezie cu care asediază, după aceea, toate instanțele competente. S-o confirme și s-o impună ca atare. Dintr-un astfel de must poate ieși un vin bun ?

7. 02. 1959 — Discutăm despre expresia artistică, despre chinul căutării cuvintelor în numele unor forme organic dependente spiritului nostru. O formă nouă, nerepetabilă, valabilă numai pentru această exprimare. Oare formele consacrate, aplicabile de mii de ori, general transmisibile sînt mai valoroase ?

Contrapunct : Trebuie că ai o linie personală în jurul căreia să polarizezi totul. Un ritm muzical, a cărui descoperire să-ți aparțină. De ce fără formă fixă ? Poezia cu structură liberă pretinde expresie puternică în stare să transfigureze totul într-o convingere.

7. 02. 1960 — Ieri — concert Maria Fotino. Numai ea trebuie amintită. Întreagă în muzică — trup și suflet. Rafinament și bunătate. Un Mozart veritabil, în **Sol-major-ul** pentru pian și orchestră. O artistă inspirată. Cum s-ar putea transpune în lirica modernă ? Cum mi-ar reuși în cuvinte ? Am asimilat totul, dar cuvintele sînt aspre și nu vor să curgă.

Construcții noi, mobilă nouă, muzică nouă, lirică nouă : toate ar trebui aduse la același numitor. O voință a omului spre simplificare și esențializare. Balastul, peste bord. Numai autentic și numai cu încărcătură umană în larg. Simplificare pe de o parte, clarificare pe de altă parte. O structură deschisă interpretării.

În românește de

HANS MOKKA și I. D. TEODORESCU

TEATRU

UN FEL DE PROFIL ÎN DOUĂZECI DE PUNCTE

● „Fiecare actor doreşte să joace ceva mai acătării". ● **TRAIAN BUZOIANU, ACTOR**, născut în comuna Meteleu, judeţul Buzău, 1947. ● Uneori teatrul pare atît de departe. ● Din 1949 a locuit în Bucureşti. ● „Iar la **TEATRU** n-am ajuns din întîmplare". ● Elev al liceului „Gh. Lazăr", din 1965, student la **I.A.T.C.** „I. L. Caragiale", clasa Moni Ghelerter, asistentă Zoe Anghel. ● „Vorbisem cu Nicoleta Toia, Ion Cocieru şi Mihaela Murgu să plecăm împreună într-un teatru". ● După absolvire, 1969, repartizat la Timişoara, din proprie voinţă. ● „De fapt, echipa era mai mare, dar teatrul nu avea decît trei locuri libere". ● 1974–1969= vreo 5. Ani. ● Contra cronometru îşi aminteşte : **„Debut – (doi indieni**, unul bun, altul rău) în „Vijelie prin crengile de sasafrass", în regia lui Emil Reus, apoi **Scapin** din „Vicleniile lui Scapin", **Alexandru** din „Să nu-ţi faci prăvălie cu scară". Despre acesta din urmă : „a fost cu totul altceva decît făcusem pînă atunci, eu fiind categorisit aici drept actor de comedie". ● Adun : ajung la trei sau patru. ● „Era să uit, am mai jucat şi **Stefano** în „Furtuna" lui Shakespeare ● Actor de comedie ? ● Tocmai îmi puneam întrebarea cum se face că rolurile în care e distribuit seamănă atît de mult între ele, dar am zis : actor de comedie ? ● De ce nu **actor** ? ● Teatrul Naţional din Timişoara pregăteşte pentru premieră „Opera de trei parale" de B. Brecht. ● **Actorul** Traian Buzoianu va juca rolul unui **tînăr cerşetor** în această piesă. ● Poate că abia acum interlocutorul meu conchide : „Fiecare actor doreşte să joace ceva ... Cu excepţia rolurilor despre care v-am vorbit n-am prea fost mulţumit de"... ● Nici redactorul care e şi cronicar, din întîmplare, cu menţiunea că nemulţumirea mea vizează felul cum **nu este exploatat** acest talent. Deveniţi, vă rog spectator, în serile cînd pe afiş figurează numele acestui actor, abia apoi acordaţi un calificativ. ● Ar trebui să închei cu o listă care să cuprindă repertoriul teatrului pe ultimii doi ani şi rolurile în care Traian Buzoianu ar fi meritat să apară. Eventual, cu o referire la viitorul Brecht.

ANTOANETA C. IORDACHE

MUZICĂ

SĂPTĂMÎNA MUZICALĂ

ŞIRUL INCERTITUDINILOR provocate de indisponibilitatea soliştilor programaţi la filarmonică continuă. Chiar şi înlocuirile afişate în cursul săptămînii rămîn suspensuri rezolvate abia în seara concertului. Iată-ne complet neavizaţi în faţa unui violonist care, din fericire, are o frumoasă carte de vizită la Timişoara – Ladislau Kiss. Solistul a operat o salutară breşă în circuitul închis al concertelor rulate obişnuit de oaspeţi oferindu-ne Concertul Nr. 1 de Mozart. În cuprinsul aceluiaşi simfonic, aflat sub bagheta lui Nicolae Boboc, două reluări : **Simfonietta maestrului Ion Dumitrescu-** – opus tezaurizat în fondul de aur al muzicii chemate să ne reprezinte spiritualitatea – şi **Simfonia VII-a de Dvorak.** Interpretări remarcabile, din care nu au lipsit zonele de autentică vibraţie. Salutară, replica alămurilor, acordate, incisive.

LA OPERĂ, dialogul baletului pe poante cu cel de concept modern, a evidenţiat o marcantă fidelitate pentru capodoperele clasicismului coregrafic, recentul „Lacul lebedelor" înscriindu-se – prin numărul asistenţei, prin atmosfera spectacolului – ca un adevărat eveniment. În dublul rol, Odett-Odillia, prima balerină Rodica Murgu, preţuită adagistă, a impresionat în special prin nervul şi aplombul cu care a cadenţat evoluţia Lebedei negre, interferate cu cele încărcate de lirism ale lui Francisc Valka, Cl. Lupu, I. Gîrba şi tînărul I. Busuioc – impus ca o reală speranţă a baletului timişorean, au concurat alături de aportul îngrijit al ansamblului de fete la omogenizarea celui mai frumos „balet alb" al operei.

ÎN PEISAJUL ACELEIAŞI SĂPTĂMÎNI, importante manifestări ale studenţilor Facultăţii de muzică care, prin ţinuta apariţiei lor au învederat depăşirea plafonului actualei structuri, în sensul unui elevat profesionalism. Realizări legate nemijlocit de efortul unor pedagogi ca Rodica Raţiu, Mircea Mihai, Oct. Nicolaevici. Demn de relevat este şi nivelul concertului coral al Liceului „I. Vidu".

DORU MURGU

PLASTICĂ

EXPOZIŢIA PERSONALĂ ION NANU

Simeza timişoreană găzduieşte în prezent expoziţia personală a pictorului Ion Nanu. Ni se înfăţişează o viziune coerentă, în ansamblul ei subsumabilă termenului de abstracţionism, viziune particularizată aici de factura caligrafic-insinuantă, de laconismul mijloacelor de expresie. Alfabetul de semne, cu care pictorul operează, este simplu şi pare filtrat, extras din imaginile cartografiei, desenului tehnic sau astronomiei. Paginate cu un aer accidental pe fundalurile de culoare plată, fără vreo aparentă legătură cauzală, semnele dezvoltă ideea unor multitudini de spaţii şi implicit, de sugestii semantice. Prevalente sînt sugestiile de imponderabilitate şi perspective planate şi din acest punct de vedere pînzele din expoziţie se compun în două cicluri relativ distincte. Ambele, marchează un simptom general al artei abstracte nefigurale, de fructificare, trasfigurare şi anticipare (limitele sînt greu de distins) a datelor gnoseologice din lumea descoperirilor ştiinţei. Se ascunde în rezolvările sale compoziţionale o idee a energetismului introvertit, neexplicat. Semnele sale, un punct, un traiect, un fragment cartografic, striaţii în degradeu, punctează dreptunghiul pînzei, cîştigînd de la caz la caz, valenţe statice sau motrice prin marcaj cromatic, greutate, orientare şi morfologie diferite. Rezultă o configuraţie deliberat nerelaţională care transferă structurilor sale calitatea unui efect vizibil al unei cauze invizibile. Această posibilă interpretare a imaginilor concepute de Ion Nanu le diminuează şi anulează uneori caracterul pur decorativ de care pot fi suspectate la primul contact. În esenţă, un pictor care imaginează datele existenţei contemporane prin ceea ce au mai reprezentativ : aspiraţie, ascensiune, cuprindere dialectic-panoramică.

CORIOLAN BABEŢI

MEDALION

Atanasie Demian

Unul dintre cei mai reprezentativi artişti plastici români care „ilustrează un sentiment foarte general în întreaga artă românească", cum constată academicianul Tudor Vianu în studiul pe care i-l consacră în volum (Jurnal, p. 259) este Atanasie Demian. Într-adevăr, arta lui Demian este îmbibată în cea mai completă măsură de elemente specifice etnicului românesc. „Spaţiul compoziţiilor lui Demian nu este niciodată gol", ne spune acelaşi analist competent.

Atanasie Demian e născut la Budapesta, la 25 mai 1899. Liceul l-a făcut la piariştii din Timişoara, Recrutat la 17 ani, a participat la războiul prim mondial, cunoscînd grozăvia luptelor de pe frontul italian. În 1918 s-a reîntors la Budapesta, unde a încercat să intre la Academia de Arte frumoase de la Budapesta, dar academismul desuet, care se mai făcea simţit la acea epocă, a refuzat intrarea tînărului care de pe atunci încă încerca să abordeze căi noi în artă. Desenul său suav, stilizat, concentrat la elemente fundamentale, nu a plăcut. Demian a fost respins la examenul de admitere ca „necorespunzător"... Nu s-a descurajat însă şi a început să frecventeze cu atît mai mare ardoare atelierul artistului maghiar Ripl-Rónay, proaspăt întors de la Paris, care, în ciuda verdictului celei mai înalte şcoli de specialitate, l-a găsit extrem de talentat şi de dotat. După un an şi jumătate se reîntoarce în România şi Tiberiu Brediceanu, renumitul compozitor român, pe atunci şef de resort în „Consiliul Dirigent" îi a c o r d ă o bursă pentru Roma. În „cetatea eternă", Demian se înscrie la Academia de arte plastice, frecventează muzeele şi admiră monumentele artistice. După cîteva luni evadează şi de aici. Simte o chemare irezistibilă spre Paris, „oraşul viselor mele" cum se exprimă el.

Demian studiază pictura cu Maurice Denis şi sculptura cu Bourdelle. Ultima îndeletnicire o abandonează însă foarte curînd. Tot din această epocă datează şi debutul

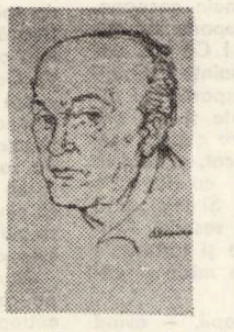

lui ca ilustrator al revistelor româneşti.

Din toate aceste antecedente ar fi greu de tras o concluzie privitoare la felul cum a pătruns Demian în specificul artei populare româneşti, pe care l-a valorificat şi continuă să-l valorifice cu atîta originalitate, graţie şi fineţe. Arta lui Demian constituie un capitol original al plasticii româneşti. Tudor Vianu consemnează în acelaşi studiu : „Artist reprezentativ al poporului nostru ... posibilităţile lui Demian sînt foarte numeroase şi variate ; ele sînt călăuzite de o deosebită pătrundere pentru toate formele istoriei şi ale vieţii populare". Desigur, ar fi multe de spus pentru a înfăţişa, măcar în linii generale, vasta activitate a pictorului Demian. În anul 1926 Demian devine profesor la prima Academie de pictură din Ardeal. La Cluj, se leagă o prietenie strînsă între profesorii acestei şcoli : Alexandru Pop, Capidan, Catul Bogdan, Aurel Ciupe, Romul Ladea, Coriolan Petran. O strînsă prietenie a existat ani de zile şi între Demian şi pictorul maghiar Szolnay. Printre atîtea merite ale artistului se cuvine să nu uităm de marele succes obţinut acum trei decenii şi jumătate cu o expoziţie foarte originală.

În pictura murală românească Demian şi-a înscris numele prin realizări foarte apreciate.

Alt capitol vast : grafică. În acest domeniu realizează un moment important prin „Ciclul 1907" Ilustraţiile sale de carte – piesa de rezistenţă a artei sale – sînt strîns legate de prezentarea în limbi străine a operelor lui Creangă, Coşbuc, Sadoveanu, a poeziilor populare româneşti, dar şi de ilustrarea unor volume de traduceri din literatura universală, ca : Poeziile lui Puşkin, Cîntecul Nibelungilor, Antologia liricii** mondiale de Lucian Blaga etc. etc.**

Nu poate fi lăsată neamintită nici activitatea de decorator de teatru şi de ilustrator de r e v i s t e. Cititorii care au prilejul să viziteze Clujul, se pot delecta şi acum în originalele decoruri pictate de Demian pentru „Carmen", „Femeile vesele din Windsor", opereta „Vînt de libertate" etc., iar la Opera din Timişoara în monumentala montare a „Aidei" care – plastic – i se datoreşte tot lui.

AUREL BUTEANU

RECORDING

● BOB DYLAN este adept al rockului folcloric (folk rock), începînd ca discipol al lui W. Guthrie, una din principalele figuri în cadrul reînvierii cîntecului popular american. Unii pretind că Dylan este un mare poet ; în orice caz, admirator al lui R. W. Emerson şi W. Whitman, adaptează unui stil în esenţă folcloric o subtilă tehnică în versificaţie. A colaborat un timp cu formaţia rock „The Band", o „The Beatles" a Americii. Influenţa a fost reciprocă şi a dus spre unele căi noi în muzica pop. În parte, muzica lui Dylan poartă acea cunoscută figură de stil a „pămîntului pustiu", vizînd alienarea şi absurditatea din civilizaţia modernă apuseană. Metaforele sale sînt deseori un protest, poartă un mesaj de elevată simplitate.

● Poate cea mai senzaţională revenire din istoria muzicii pop : ELVIS PRESLEY este din nou la modă, sau cel puţin asta cred amatorii de rock. „Nu făceam decît mă biţîiam" spune el despre sine, despre trecut. La fel ca acum 17 ani, la vîrsta de 38 de ani, vedeta continuă cu tinereţea. A turnat 32 de filme. În 1972 concertează pentru prima oară în Manhattan unde are circa 80.000 de spectatori doar în patru reprezentaţii de la Madison Square Garden : „E un vis, cîntă EL-VIS" ! Celebra şi intransigenta revistă „Rolling Stone" îl elogiază. Devine brusc autocritic în privinţa filmelor pe care le-a turnat acum un deceniu. Vrea să facă „actorie adevărată" şi turnee în Europa.

LUCIAN BURERIU

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

„URÎTUL COSTĂ MULT MAI MULT"

13 mai 1973. Reporterul ia un interviu despre design arhitectului **DAN CHINDA,** consemnînd cu acel prilej constituirea primului birou de design al unei întreprinderi industriale (ELBA).

19 mai 1974. Reporterul revine, ia un interviu despre design arhitectului Dan Chinda, consemnînd cu acest prilej constituirea primului grup de design care coordonează activitatea întreprinderilor industriei locale şi a primului studio de design al unui judeţ.

— Deci grupul.

— Grupul ... Acest grup afiliat la G.I.I.L. e, cred, în prezent, o formulă optimă de integrare concretă a designului în coordonatele economiei româneşti. Să fim lucizi : sîntem o ţară în dezvoltare. Nu ne putem permite să facem un design rupt de realitate, opulent, de un fast exorbitant, ci unul integrat organic procesului producţiei, pe măsura posibilităţilor şi necesităţilor prezente. La noi, începe să se înţeleagă deja că produsele nu mai intră într-o competiţie atît funcţională, cît într-una estetică. Nu mă gîndesc la un estetic gratuit, ci la unul încorporat în funcţionalitate. Grupul se va ocupa de designarea produselor industriei locale : mobilier, obiecte de uz casnic, produse ceramice, de marochinărie, mase plastice, jucării, ambalaje. Cît priveşte Studioul ...

— Deci Studioul.

— Studioul e o premieră naţională absolută. Momentan, e rezultatul unei activităţi obşteşti. În studio se întîlnesc arhitecţi, designeri, psihologi, economişti, pentru a închega un nucleu de cercetare complexă, de la studiul formelor, pînă, să zic, la studiul pieţii. Concret, grupul se ocupă de amenajările ambientale, de designul urban (sisteme de informaţie vizuală, mobilier urban etc.), fiind deci şi o unitate direct productivă. În plus, studioul trebuie să devină un focar de educaţie estetică a publicului. Prin şedinţe de cenaclu, dezbateri, expoziţii, propagandă vizuală, vom începe lupta împotriva urîtului.

— Deci urîtul.

— Da, urîtul, care costă mult mai mult decît o formă designată. Ne înconjoară încă atîtea obiecte urîte pe care sîntem obligaţi uneori să le şi cumpărăm, pentru că nu avem şansa alegerii. Va trebui să luptăm pentru această şansă. Cred în ea.

ADRIANA S. BRĂDEANU

SILUETE

20 DE ANI PE ŞANTIERE

La Şantierul II al Electromontajului l-am întîlnit pe şeful formaţiei instalaţii linii de înaltă tensiune, Panaite Apostu.

Sigur, poate vă pasionează să scrieţi despre munca noastră, pentru că există şi un roman cu titlul acesta, „La cea mai înaltă tensiune". Ca electrician la linii de înaltă tensiune, am bătut multe drumuri, dar noi a trebuit să tăiem drept, să scurtăm legătura dintre localităţi, să le aducem cît mai repede lumină. În 20 de ani cît am lucrat pe aceste şantiere ale curentului suspendat pe fire contemporane, am împînzit cu linii de înaltă tensiune peste 150 km. Şantierele Electromontajului s-au întins ca o reţea miraculoasă de arhitectură metalică. Sigur că şantierele noastre se întind nu numai în judeţul Timiş, ci şi în Arad şi Caraş-Severin, sau chiar mai departe.

Am sentimentul că în fiecare loc pe unde am trecut am lăsat ceva din sufletul meu, din anii mei. Cele trei medalii pe care le-am primit pînă acum pentru munca depusă adaugă parcă încă o lumină, luminii pe care am dăruit-o şi eu oamenilor !

DAMIAN URECHE

Vitrinele orașului

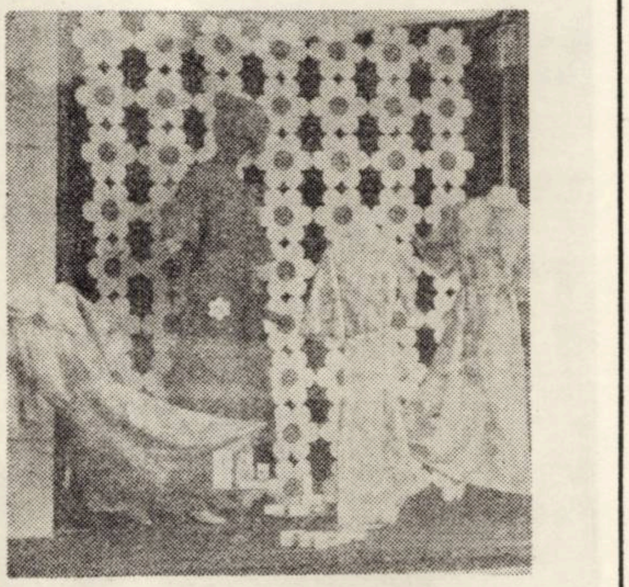

DEFINIȚIA VITRINEI

Facem mărturisirea că, propunind o discuție despre vitrinele orașului, nu vom fi cituși de puțin exclusiviști, nu vom privi exponatele și ambientul lor din unghiul strict estetic, neglijind utilul, funcționalul. Frumoasa tradiție de care se bucură expunerea mărfurilor la Timișoara, ne obligă la o privire în ansamblu, dar fără a neglija amănuntul, în aria celui mai strict cotidian. În căutarea unei definiții a vitrinei, am intilnit frumoase realizări ale lucrătorilor din comerț, precum și lipsuri, în totalitate însă remediabile.

„Vitrina e sufletul comerțului", îmi spunea Saveta Anghel, responsabila magazinului de artizanat din str. Alba Iulia 9. Iată deci un echivalent al reclamei, în conștiința lucătorilor din comerț, frust și la obiect.

VITRINE ȘI VITRINERI

Îmi dau seama că mi-am asumat o sarcină grea : să văd sute de vitrine, să cunosc cit mai mulți dintre aceia, ce în spatele unei cărți de vizită simple și banale — vitrineri decoratori — fac un lucru deosebit, adeseori frate bun cu arta autentică. La supermagazinul „Bega", vitrinerii Mayer Antoniu și Papp Ladislau erau în toiul muncii. Căutau o nouă formulă pentru rotonda, cam incomod proiectată, spre a fi aranjată cit mai estetic. Vitrine exemplare. O scurtă discuție cu Mayer Antoniu, un tînăr cu ochi inteligenți.

— Unde ați învățat meseria asta ?

— Am făcut școala de vitrineri la București. Și de la colegii cu experiență am avut de învățat. Dar trebuie să ai și multă fantezie.

— Cineva spunea că Aradul are vitrine mai frumoase...

— Nu e chiar așa. La Arad, vitrinele sînt concentrate în centru. La noi, există trei vaduri comerciale. Asta ar fi o explicație a unei false impresii.

Încep raidul. Vitrine minunate mi se perindă prin fața ochilor. În afara vitrinelor de confecții și încălțăminte, pentru care vitrinerii decoratori manifestă o vădită preocupare, notez cu bune calificative, aproape în totalitate, vitrinele librăriilor, ale parfumeriilor, alimentarelor (cu cîteva rezerve), Loto-prono, mercerii și chiar ale tutungeriilor. Aflu numele cîtorva vitrineri cu frumoase rezultate în muncă : Matișan Francisc, mentor al cîtorva generații de vitrineri, Kautz Iuliu (pentru magazinul I.C.S. mărfuri industriale, unit. 4 și unit. 6), Boia Tiberiu (pentru magazinul Victoria, unit. 44, unit. 7 și unit. 33), Cornel Ionescu (magazinul Mercur), Katona Ladislau (pentru magazinul Modern, Eleganța, etc.), Lorinczy Fr. (Expotex), Paula Popescu, Sofia Nicolescu, Zogli Viorica.

Am stat de vorbă cu unii din acești vitrineri decoratori. M-am convins că între ei există o permanentă întrecere. Asta în favoarea unităților comerciale, a cumpărătorilor și a celor ce ne vizitează orașul. Pentru că vitrina mai este și o oglindă a orașului. Ea are și un rol multiplu. Cineva a făcut remarca : **„Profesorii de estetică afirmă că și un ac cu gămălie dacă-l expui, trebuie în așa fel s-o faci, încit să atragă atenția"...**

Dar scopul meu inițial a fost acela de a nu trece cu vederea nici o vitrină, fie ea mare sau mică, în centru sau la periferie.

CUTIA PANDOREI

Da, așa arată unele vitrine. Numai geamul oprește parcă zînele rele să iasă în stradă și să strige : **„Cumpărători, vă oferim marfă frumoasă în vitrine urite ! Nu ne ocoliți" !**

La magazinul de Chimicale din strada Engels am văzut într-un fel de vitrină (care de fapt, nu e vitrină, dar de ce n-ar fi ?) 100 bucăți pompe de zugrăvit, destul de voluminoase.

Vitrine = depozit ? Situația se prezintă asemănător și la alte magazine. La Sanitas, într-o piață barocă, cu o pregnantă patină istorică, întilnim un peisaj de un îndoielnic gust, oricită utilizare am găsi frumoaselor noastre băi.

Dar lucrurile nu merg normal nici la Ceasornicărie. La cea din str. Engels nr. 1 e o vitrină goală. Ba nu, nu e goală. Observ două bilețele-anunț : **„Vind urgent cuptor și recamier"**. Responsabilul e în concediu. Locțiitorul său dă din umeri.

Magazinul de Confecții unit. 44, ne p r e z i n t ă vitrine prea încărcate, cu piesele modest aranjate, de fantezie să nu mai vorbim ! Risipă de fantezie nu fac nici magazinele Femina și Luminița, din. str. Bicaz, nici magazinul Turist din Centru, nici chiar Eleganța, magazinul Confecții (str. 12 Aprilie 1961 — vitrine fără gust, mărfuri îngrămădite). Dar numărul unor astfel de magazine s-ar dovedi sporit la o oarecare investigare mai intransigentă.

Ce-i de făcut cu micile vitrine și firme care se fac des observate, cu aspect total neingrjiit, de prost gust chiar ? Încheiem acest capitol, cu remarca subiectivă că cea mai frumoasă vitrină pare a fi cea a magazinului de parfumerie și cosmetică din str. 30 Decembrie, fapt ce mă face să uit de... Cutia Pandorei.

DIALOG

Stau de vorbă cu tov. **Doru Cristian,** directorul I.C.S. Mărfuri industriale Timișoara.

— Un cuvînt despre vitrine, tovarășe Cristian.

— Vitrina e un element important din punct de vedere al propagandei comerciale. Esteții pun pe primul plan plăcutul, dar trebuie să fie un echilibru între plăcut și util. Dacă pentru artă nu există unități de măsură, îi înțelegem și pe vitrinerii noștri, care de fapt sînt și ei niște artiști.

— Într-adevăr, orgoliile profesiilor sînt mari, dar să trecem peste asta. Artiștii plastici...

— Tocmai asta voiam să spun. La Timișoara există o bună școală de artă plastică, de design. Colaborarea cu artiștii afiliați uniunilor de creație este însă costisitoare.

— Unde învață tinerii decoratori ?

— Avem proaspeți absolvenți ai Școlii de la Cluj și avem vitrineri decoratori vechi, cu peste 25 de ani vechime în cîmpul muncii.

— Oamenii cer ca vitrinele să fie frumoase.

— Da, dar eu nu urmăresc numai asta, ci și problema comercială, echilibrul dintre util și plăcut.

— E posibil ca unul și același om să facă o vitrină frumoasă și alta urită ? Care e explicația discordanței ?

— Dacă vitrinerul e și puțin artist, el nu în orice clipă poate fi inspirat, mai ales cînd factorul timp este hotăritor.

— Unele vitrine mi se pare că expun un număr prea mare din obiectele de inventar ale magazinului... Nu e estetic.

— Da, dar e comercial. Cetățeanul vede piesa de care are nevoie.

— Nu știu dacă e totuși bine așa. În multe orașe vitrina e o oglindă vie, pregnant estetică și funcțională în același timp...

— Da, vom medita. În orice caz așteptăm, așa cum spuneam, și adineaori, de la artiștii plastici un ajutor substanțial.

ÎN LOC DE CONCLUZII

E loc pentru mai frumos, e loc pentru mai bine ! Mai multă fantezie, mai mult efort ! Mai multă exigență profesională !

ION VELICAN

MOBILA PE CARE O PROIECTEZ

Pe ICHIM TEOFIL, salariat al I.P.L., l-am invitat la redacție, după ce am văzut într-un magazin o cameră de zi, unicat, a cărei concepție îi aparținea.

— Sinteți proiectant de mobilă. Vă invit să treceți în revistă produsele oferite spre vinzare de magazinele de mobilă ale Timișoarei, cu ochiul cumpărătorului.

— Exponatele nu satisfac nici minimele pretenții. Varietate nu există. Nu pot discuta mostrele oferite spre omologare, ele **vor putea fi cumpărate** doar după ce vor intra în producția de serie.

— Cum ați dori să fie mobila pe care ați cumpăra-o ?

— Frumoasă o vreau. Prin material, culoare și linie. Rezistentă în timp, durabilă.

— Am văzut în magazine două tipuri de mobilă. Așa numitele camere combinate, mari, greoaie, cu o linie demodată și imitațiile de stiluri... „Regence" să zicem.

— E o problemă. Nu există mobilă „de tranzit". Prezența insistentă a unui anume tip de mobilă determină simțul celui care vrea să cumpere. Și ambianța, după ce a cumpărat. O imitație ca cea de care aminteați subminează curentul și stilul în speță, apoi e un fel de înșelătorie. Asupra vizualului. Toate aceste tente arhitecturale, pe o mobilă cu linie clasică, dezechilibrează gustul. Există un decalaj între ceea ce vreau și ceea ce mi se dă să cumpăr

— Magazinele totuși vind și se justifică prin aceasta.

— Cei care fac așa, nu se gîndesc de loc dacă vînzarea în sine exprimă gustul cumpărătorului. Fabricile de mobilă, pe de altă parte, ar trebui să facă un efort. „Asta am, asta dau", nu mi se pare cea mai bună deviză.

— Înțeleg că la proiectarea și producerea mobilei trebuie să se țină seama de toți acești factori. Ce fel de mobilă corespunde omului contemporan ?

— Piese puține, modulate, dintr-un material care să se preteze unei linii mai suple, la un preț de cost accesibil. Fiecare obiect din garnitură să aibă o funcționalitate multiplă.

— De ce nu se produce o astfel de mobilă ?

— Se produc și lucruri frumoase — puteți vedea în expoziții. După ce devin prototip, din păcate, beneficiarul nu le intîlnește pe măsura solicitărilor.

— Care este scopul și care sînt rezultatele concrete ale muncii dv. ?

— Eu m-am specializat în proiectarea de mobilă pentru copii. Vreau s-o aduc în actualitate. Nu se găsesc în țară decît vreo trei variante de paturi pentru ei, de exemplu. Cred că educația copilului este puternic influențată de mediul ambiant. O culoare atractivă și forme foarte variate răspund curiozității copilului, dorinței lui de nou. Nu descopăr Oul lui Columb, dar cum să se simtă un copil la el acasă printre obiecte închise la culoare și nemișcate ca aparență și pretenție ? Ambianța, și aici includ mobila, jucăriile, accesoriile, îl poate determina vizual spre cunoaștere, îi dă o anumită conduită, îl ordonează. De ce să nu echilibreze industria de mobilă produsele atît de frumoase și de ingenioase prin colorit și folosință ale industriei de textile și îmbrăcăminte ? Mobila, mai ales cea destinată copiilor, nu trebuie „să stea ca o mobilă". Nu e decor, ci obiect de funcționalitate multiplă, cu aparență decorativă. Vă rog să pomeniți de serigrafie — metodă care are menirea de a reda grafic aspectele exterioare ale mobilei, de a o completa cu pete de culoare. În fine, vreau ca mobila pe care o proiectez să atragă, să zîmbească, să facă parte dintr-un unvers cu deschidere spre inteligență, spre viață.

A. C. IORDACHE

EVRIKA !

- Dacă oglinzile ar reflecta și propriul nostru suflet, natura cu adevărat s-ar descoperi pe sine.
- Cunoaște toate dedesubturile cinematografiei, pentru că nu s-a putut ridica niciodată deasupra.
- Unele chei au fost puse sub lacăt.
- După gust era un butoi natural, spuse barmanul.
- Pămîntul nu va mai fi amenințat de foc ; are tot mai puțină benzină.
- Și totuși matematica se înrudește cu filozofia : oferă ore de meditație cu onorarii grase.
- Ce e răbdarea ? Să cari tot globul pămintesc cu degetarul.
- „Aventuri în epoca de piatră" — sau ce ar face bătrînii dacă ar fi copii.
- Femeia guralivă îl urăște pe dentist, pentru că deși o lasă cu gura deschisă, nu poate să scoată o vorbă.
- În redacție am ales și în tipografie am cules.

ION VELICAN

DOSAR

UN COTEȚ VALOROS

Să vedem ce spune Dicționarul limbii române moderne : „COTEȚ, cotețe, s. n. Adăpost pentru păsări, porci sau cîini, făcut din scînduri sau din zid". Deci știm ce este un coteț. În cazul de mai jos este vorba de unul făcut din scînduri, nu prea mare, pentru un porc. Dicționarul nu ne spune, din nefericire, cît costă un asemenea coteț.

M. T., în afară de alte bunuri, poseda un coteț. Acest coteț a fost împrumutat (faptul mi se pare ciudat, mie, un profan în materie de împrumuturi) vecinului G. S. M. T., om ajuns la o vîrstă înaintată, se săvîrșește pe neașteptate din viață, lăsîndu-și neclarificate „intrările" și „ieșirile". Moștenitorul său, N. T., ia în primire inventarul și-și aduce aminte de cotețul cu pricina. G. S. afirmă că l-a cumpărat de la răposat, dar n-are acte doveditoare. N. T. îl dă în judecată.

Și se judecă. Angajează avocați. Cei doi nu cad de acord asupra valorii cotețului. Este necesară o expertiză. Expertul face expertiza de evaluare. Cotețul valorează 130 de lei. G. S. cere altă expertiză. Al doilea expert îl evaluează la 120 de lei. Sînt necesari martori. Se propun martori. Sînt aduși martori. Martorii spun ce știu, dar din mărturia lor nu reiese clar dacă G. S a cumpărat sau numai a împrumutat cotețul. N. T. îl vrea. G. S. nu vrea să-l dea. N. T., prin avocat, aduce argumente pentru o nouă expertiză. Al treilea expert stabilește în mod definitiv : 125 de lei. G. S. propune altă serie de martori... Și procesul continuă.

Am făcut un calcul. Pînă acum, fiecare din împricinați a cheltuit 1 000 de lei (expertize + avocați). N-am pus la socoteală zilele pierdute de ei, de martori, transportul la tribunal și... nervii. Mă gîndesc c-ar trebui a patra expertiză. Cotețul ăsta valorează pînă acum 2 100 lei, pe puțin. Scump coteț !

LAURENȚIU CERNEȚ

P. S. Socotind că au cheltuit destul, N. T. și G. S. s-au împăcat, G. S. îi va plăti lui N. T. suma de 50 de lei. Dacă nu se putea altfel ? !

UMOR

PSEUDO — DICȚIONAR.... LITERAR

- **Cărți :** Aspiratoarele de praf ale unor... autori.
- **Pseudonim :** Nume la bal... mascat.
- **Erată :** Mașină de spălat... erorile.
- **Roman :** Nuvelă cu... obezitate.
- **Barda :** Poetă cu... coadă.
- **Proverb :** Măseaua de minte a... folclorului.
- **Anticariat :** Azilul de bătrîni al... volumelor.
- **Drama :** Piesă la care se plînge și după... bani.
- **Sonet :** Poezie cu meniu fix.
- **Editura :** Casa de naștere a ... cărților.
- **Maestre, un autograf ! De mînă sau de tipar ?**
- **Postume :** Scrieri pentru care poetul e... mort după ele.
- **Cică e un bibliofil ;** preferă greco... romane.
- **El critică cu căldură cînd are ... temperatură.**
- **Urmează cursuri de înot pentru lectura unui roman... fluviu.**
- **Deocamdată la piesă a scris :** titlul, prețul și antractele.
- **Dintre cărțile-i...** gustate, e doar cartea de... bucate !
- **Ca să intre în eternitate, bea la... nemurire !**
- **I s-au dublat** cititorii cînd soața-i născu... feciorii

TITI GHEORGHIU

Pierre Reverdy (1889-1960)

Istoria literaturii moderne, a poeziei secolului XX, a fixat, se pare, definitiv, locul geometric spiritual pe care opera lui Pierre Reverdy il are, hărăzit prin insăşi aportul de creaţie şi de teoretizare a poeziei moderne. Revendicat de suprarealişti ca un precursor, Pierre Reverdy a refuzat orice etichetare şi clasificări, deşi revista sa, Nord-Sud (1916) este considerată reprezentativă pentru avangarda modernismului. Aici au publicat primele poezii de valoare — André Breton, Louis Aragon şi Philippe Soupault. Iar Apollinaire tot aici şi-a publicat citeva dintre cele mai frumoase poeme din Calligrammes.

Pierre Reverdy este unul din iniţiatorii poeziei şi artei moderne, alături de ceilalţi mari poeţi ai primelor decenii ale secolului nostru şi alături de Picasso, Max Jacob, Georges Braque, Juan Gris, Henri Matisse (care i-au ilustrat poemele).

Eseurile sale cuprind unele din adevărurile fundamentale despre poezie. Funcţia şi rolul imaginii poetice (astăzi loc comun) au fost determinate de Pierre Reverdy ca elementul decisiv in poezie. Cuvintul, se afirmă, trebuie considerat mai puţin in sonoritatea sa, cit in forţa de atracţie prin asociaţii nelimitate. „Ambiţia şi scopul poetului sint de a crea, printr-o operă estetică, născută din propriile sale mijloace, o emoţie deosebită, pe care lucrurile din natură nu sint capabile s-o provoace in sufletul omului... o emoţie pe care numai arta o poate declanşa". Această emoţie, adaugă Pierre Reverdy, nu trebuie să piardă nimic din valoarea ei umană. „Arta tinde spre o realitate proprie — dacă o atinge, ea se incorporează realului şi participă astfel, incorporindu-se timpului, la durata eternă". (Le Gant de Crin).

Poezia sa are o tentă tragică, insoţită de un sentiment cosmic de aderare la rostul lucrurilor. „Poezia sa este o sursă, nu atit prin experienţa inclusă, cit prin aportul hotăritor al unei concepţii despre lume, prin lumea care ni se descoperă" (Hubert Juin). Realismul expresiei sale işi are sorgintea in foarte mari adincimi interioare, exprimat nu prin obiecte, cit prin ceea ce trece dincolo de obiecte, prin noţiuni, expresii, care uneori şochează şi derutează pe lectorul prea grăbit. A fost apreciat ca poetul numărul unu al generaţiei sale şi considerat un clasic in viaţă. Sint convins că apariţia selecţiei antologice din poezia sa, pentru intiia oară la noi, va constitui un eveniment editorial.

Prezentare şi traducere de IV. MARTINOVICI

Pierre Reverdy, Pablo Picasso, Jean Cocteau in 1944

Surîsul din totdeauna

Căutind bine printre dărimături
Căutind bine prin tainiţele nopţii
Căutind bine pe sub minciuni
Rădăcinile impletite
Zimbetele mucegăite
Planta suculentă
Planta uscată
Cadavrul
Caracatiţa lacomă cu mii de degete
Jongleurul
Pe cel ce inghite săbii lipsit de pudoare
Oglinda instelată a tuturor virtuţilor
Destinul aparte care il toarce
Sub focul fără reflexe in care inima sa arde
Ca o lovitură fără speranţă
Un suspin de culise
Visul său de şacal invăluit in nisip
Această mască de carne crudă
Colorată in unghiuri
De sarea verzuie a viciilor sale

Domnul X

El este acolo
Dind din miini şi din picioare
In redingota sa de duminică
Şi are
maniere asemănătoare lui insuşi
Monoclul său a monopolizat razele soarelui
care se strecoară printre noi
El merge spre biserică
Dar nu va intra
Rugăciunea şi-o va face afară

Din copilărie cred aşteaptă inaintea uşii
să vină un inger să-l ia de mină şi să-i spună
Vino tu care eşti copilul meu celălalt va aştepta
la intrare
Nu-ţi fie teamă cu adevărat totul există
Dar uite nimeni n-a venit vreodată
Şi in dimineaţa aceasta
Salcimii işi revarsă florile albe şi parmul in
micul scuar
Pe bancă el nu indrăzneşte să ingenunche
E inutilă cartea de rugăciuni
Nimeni nu aude ce murmură buzele sale
Dar eu am văzut inima bătindu-i şi ochiul insorit
Reintorcindu-se părea că numără pietrile drumului
Şi nu mai vedea cerul debordind de soare
Şi nici pe acel care urca fără să-l fi ajutat

Vise abea zidite şi surpate
Splendidele ruine rămase din intenţii
Sub lamele prezentului care ne decimă
Capete inălţate lingă taluzuri negre
De miresmele landelor intinse ameţite
Sub vinturi iuţi care tivu-şi ţes
La fiecare linie ce şerpuieşte
Lumina parcă-mi este pe sfirşite
Nici destulă piele destul singe
Moartea imi răzuie fruntea
Şi aceeaşi materie
Se ingrămădeşte in jurul curajului meu cind seara
Dar in flacăra mirajelor sale intotdeauna trezirea
mai luminoasă
se lasă

Afecţiune

Numai din aripile sale inima imi bate
Decit inchisoarea mea nu sint mai departe
O prietenii mei dincolo de orziont pierduţi
Doar viaţa voastră ascunsă o ascult
Sub faldurile bolţii timpul in tumult
Şi toate amintirile care-au trecut pe negindite
Doar vintul il salut pornit spre voi
Obrajii voştri să-i mingiie
Inchideţi poarta la murmurele serii
Sub noaptea ce spaţiul inăbuşe să dormiţi
Plecări nemaivisind
Nicicind nu va veni o oră-a revederii
Prieteni in ghiaţă voi sunteţi zidiţi
Printre paşii fugindele reflexe-ale iubirii mele
Grimase ale soarelui in ochii ce se şterg
După căpuşele norilor mai clară
Destinu-mi torturat de temeri şi minciuni
Tentaţia mi s-a desprins de număr
Tot ce am uitat in speranţa dimineţii
Incredinţată prudenţei miinii mele

Timpul trece

Prima stea ivită pe cer se şi oglindeşte in
fereastra cabanei. Călătorul, pornit la
drum lung, fără o piatră pe care să se aşeze
fără un copac sub care să se adăpostească
de nelimitele nopţii şi de zgomotele
care veneau de atit de departe, fugea
dinaintea ameninţărilor de-abea simţ'te
ale spaimei
El nu avea parte de alt adăpost decit necuprinsul
Lumina coborise incetul cu incetul in unghiurile
crucii, pe creştetul troiţei şi pe treptele dărăpănate,
surpate intr-un şanţ la răspintie, unde incepe
drumul care urcă. Vedea urma luminoasă a
paşilor cuiva care zăbovise acolo indelung.
Acela care e intotdeauna plecat cind
il aştepţi.

Din culegerea selecţiei „PIETRE ALBE", in curs de apariţie la Ed. Univers.

TERRA MAGAZIN

„BUSOLA" PASARILOR MIGRATOARE. Doi biologi vest-germani, după nenumărate experienţe, au ajuns la concluzia existenţei unei „busole magnetice interioare" la păsările migratoare. Trei specii de pitulici au fost supuse unui cimp magnetic care devia cu 120 grade de la polul magnetic al pămintului. Surpriză : pitulicile s-au indreptat intr-o direcţie greşită. Pentru cei doi biologi lucrurile sint acum clare : păsările, cel puţin pitulicile migratoare, se orientează la plecare in primul rind după cimpul magnetic şi in măsură mai mică după constelaţii.

UN PERETE ALB ŞI CURAT influenţează negativ psihicul uman. In „lumina orbitoare la care sint expuşi copiii şi bolnavii, pereţii daţi cu var, constituie o ambianţă care nu este de natură să stimuleze impulsurile vitale" afirma specialiştii Universităţii Tehnice din München. Se impune, deci, o interesare mai mare in crearea unei lumi mult mai bogate in culori căci, aşa cum se afirmă, nu există aproape nici un domeniu al vieţii in care culoarea să nu joace un rol.

O NUNTA LA PATRAT. Intr-un sat din R. P. Polonă o fericită nuntă dură două zile şi două nopţi, iar neobositul fotograf — căci nu s-a pomenit vreodată o nuntă fără imortalizarea unor asemenea clipe — nu mai prididea cu clic-clacul aparatului său. Marea surpriză a fost atunci cind s-a constatat că nici una din poze n-a reuşit la developare. Cum un asemenea lucru nu s-a mai pomenit, nunta s-a mai ţinut o dată ! De data aceasta insă a durat trei zile şi trei nopţi !

LA 85 DE ANI Inca din anul 1914 Charlie Chaplin devine cel mai popular comic al lumii. După şase decenii celebritatea lui, justificată in timp, parcă dobindeşte noi dimensiuni. La 85 de ani, pe care i-a implinit de curind, popularul Charlot nu se dă bătut.

AVANT MOURIR : Există o antologie care reuneşte, sub auspiciile unui pios, dar nu lipsit de umor comentariu, ultimele cuvinte, in preajma fatalei clipe, ale unor oameni celebri. Orice şcolar ştie acum ce-a spus Goethe inainte de moarte — lumină. mai multă lumină — profetic indemn şi profundă semnificaţie, dacă n-am afla că, de fapt, marele poet dorea, pur şi simplu, să deschidă cineva ferestrele camerei sale. Posteritatea poate fi generoasă sau cinică, dar, dincolo de asta, fiecare poate ad libitum să interpreteze aceste ultime cuvinte spuse, cum s-ar zice, „cu sufletul la gură". Mai spicuim citeva. Maria Tereza : iată o zi fericită din viaţa mea. Celebrul actor francez Mounet Sully : e atit de greu să mori fără public. Dostoievski şi Heine au spus in ultima clipă aproape aceleaşi cuvinte soţiilor lor : „nu mă reţine" !

POETUL ŞI TINERII. Cunoscutul poet mexican Octavio Paz scrie intr-un eseu din revista „Dissent" despre tineretul progresist occidental : „Ceea ce mă tulbură in revolta tinerilor dincolo de politica lor nebuloasă dar generoasă, este reabilitarea pasiunii ca realitate captivantă. Nu sintem numai martori la o nouă revoltă a conştiinţei : asistăm la o explozie de emoţie şi simţire. Este punctul in care omul se impacă cu ceilalţi şi cu sine ; este, de asemenea, punctul de răscruce care duce dincolo de trup, către celălalt. Tineretul descoperă valorile care au tulburat sufletele unor figuri atit de deosebite ca Rousseau, Novalis, şi Breton : spontaneitate, negaţie a societăţii artificiale, cu ierarhiile ei, frăţie nu numai intru oameni ci şi intru natură, capacitate de emoţionare precum şi de indignare, minunata capacitate de a se mira. Pe scurt : ei descoperă inima".

COLEGIUL DE REDACŢIE:

Ion Arieşanu, (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moţiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu

Săptăminal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara. Redacţia şi administraţia — Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 şi 3-33-76 Manuscrisele nepublicate nu se inapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din intreprinderi Tiparul executat la Intreprinderea Poligrafică „Banat".

Index : 42.987

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptăminal politic-social și literar-artistic ● Serie nouă ● Anul XXV ●

● Timișoara ● Vineri, 31 mai 1974 ● Nr. 22 (326) ● 8 pagini 1 leu ●

COPIII

Există o zi, o lungă zi de primăvară cu pirg de cireșe, în care ne sărbătorim viitorul. La 1 iunie o planetă de oameni cinstește simbolic civilizațiile următoare, cu personalitățile lor în germene, legîndu-se prin purtătorii speranțelor lor mai mult de viitor. Mamele de azi alăptează deja oamenii secolului XXI, simplu, ancestral, cum au făcut-o întotdeauna. Copiii de azi cresc în universul populat de aspirațiile noastre, sigur, adaptîndu-se nouă pentru ca apoi, mîine încă, determinîndu-ne să ne adaptăm lor, făptuitorilor crezului nostru.

La început de iunie, infailibili, pornind din noi și din viitor spre noi, copiii, continuatorii ființei și personalității noastre în timp, se-ntorc o clipă să ne surîdă cu o fericire gingașă, în ziua lor de dincolo de prezent, din locul în care se aglomerează întreaga noastră dorință de bine, progres și prosperitate. Așa gîndim viitorul în primul rînd pentru că sîntem oameni și nu putem dori copiilor noștri decît binele, apoi, tot pentru că sîntem oameni și nu putem aspira decît spre pace și progres uman și încă o dată, tot pentru că sîntem oameni și nu putem crede decît într-o lume egală, liberă, prosperă, – COMUNISMUL.

Copiii României anului XXX sînt comuniști. Așa au dorit bunicii lor luptînd pentru comunism, așa îi cresc părinții lor, construindu-l și populîndu-le lumea cu giganții realizărilor lui, așa voiește seva lor, pornită din noi, sevă de oameni fermi, conștienți, muncitori, optimiști. Și dacă revoluțiile istoriei, pe care le aniversăm în ani, demn și încrezător, au schimbat violent o lume perimată, sărbătorind azi copiii credem în e v o l u ț i a lor de perpetuă perfecționare, pe un același drum, unic posibil, spre o conștiință planetară. Și știm că zîmbetul dăruit nouă, în ziua lor, cuprinde răspunsul împlinirii noastre sociale și umane în timp.

Copiii României anului XXX sînt mai aproape de viitor pentru că ritmul țării lor ritmul nostru ne-a învățat să-i învățăm cu el. Un an de-al bunicilor comprimat într-o zi, o zi de-a părinților realizată într-o oră, acesta este ritmul lor și li se va părea firesc numai așa pentru că așa îl cunosc.

Sărbătorim această zi a viitorului mîngîind încă pe creștet înțelepții lui.

PAUL EUGEN BANCIU

ANUL XXX

Trepte spre comunism

● INDUSTRIALIZAREA SOCIALISTA

Problema industrializării socialiste a ocupat și ocupă un loc de frunte în politica creatoare marxist-leninistă a P.C.R. de construire a socialismului și comunismului în țara noastră. Încă la Conferința Națională a P.C.R., din octombrie 1945, se sublinia că pentru România, industrializarea socialistă reprezintă o condiție obiectivă, impusă, înainte de toate, de situația economică moștenită de la burghezie, de rolul hotărîtor al industriei grele și în special industriei constructoare de mașini, în dezvoltarea rapidă și multilaterală a forțelor de producție, în înfăptuirea procesului tehnic, în consolidarea și apărarea independenței și suveranității statului român. România era înainte de 23 August 1944, o țară cu industrie insuficient dezvoltată, cu o agricultură de nivel tehnic scăzut, cu o economie în care monopolurile străine dețineau poziții dominante.

Plecînd de la această realitate, P.C.R., a înțeles că pentru România ca și pentru toate țările care au moștenit de la capitalism o economie insuficient dezvoltată, numai industrializarea socialistă, întemeiată pe industria grea cu pivotul ei industria constructoare de mașini, poate asigura lichidarea stării de înapoiere economică și de construire a socialismului și comunismului. Iată de ce, după cucerirea deplină a puterii politice și înfăptuirea naționalizării principalelor mijloace de producție, i n t e r e s u l primordial manifestat de P.C.R. era de a folosi puterea politică și economică pentru a imprima un curs ascendent producției materiale.

În același timp, P.C.R. a ținut seama și de rolul determinant pe care industrializarea socialistă îl are în dezvoltarea agriculturii la nivelul cerințelor construirii noii societăți. Se știe că în România burghezo-moșierească 78 la sută din populația ocupată lucra în agricultură cu mijloace dintre cele mai rudimentare. Practica mondială cît și propria noastră experiență a determinat ca P.C.R. să ajungă la concluzia că fără un înalt grad de mecanizare a agriculturii, fără extinderea chimizării și irigațiilor, fără mijloace moderne de transport și depozitare a producției agricole, de prelucrare agroindustrială nu poate fi concepută în general o agricultură modernă.

Aplicînd în mod creator învățătura marxist-leninistă în condițiile specifice ale industrializării socialiste a țării noastre P.C.R. a creat toate condițiile necesare pentru folosirea de către țărănime a mijloacelor de producție perfecționate în agricultură. Odată cu crearea condițiilor pentru valorificarea superioară a produselor agricole, industria a oferit condițiilor materiale necesare pentru creșterea producției și productivității muncii în agricultură, pentru valorificarea superioară a produselor agricole, pentru schimbarea vieții țărănimii, lichidarea rămînerii în urmă de veacuri a satului față de oraș,

GH. I. OANCEA

(Continuare în pag. 3)

Acest număr este ilustrat cu reproduceri după lucrările în tuș și tempera ale lui Ioseph Ed. Krämer

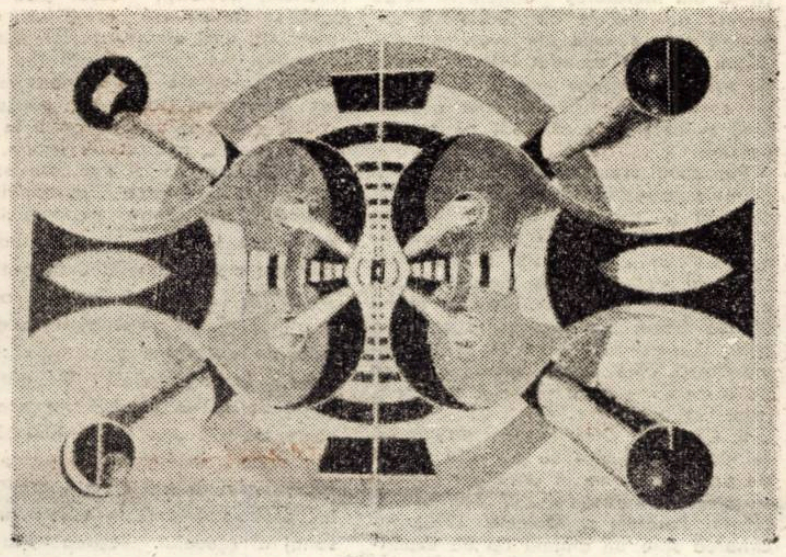

CONVORBIRI

Cu artistul ION NICODIM

PREȘEDINTELE CENACLULUI U.A.P. BUCUREȘTI

– Tema pe care mi-o propui sună așa : **Imagine-idee** ; dar tot la fel de bine putea fi **idee-imagine**. Sigur că e un fel de a glumi al meu cînd îți cer să schimbi între ele locurile celor două cuvinte – ca în întrebarea „ce a fost înainte : oul sau găina" ? În pictură, în plastică, artistul se adresează prin imagine, dar imaginea a fost cu siguranță precedată de idee. Dacă artistul are ceva de comunicat primordială este ideea. E adevărat însă că numai imaginea e cea care poate genera ideea. Din punctul de vedere al asimilării artistice, o suită de imagini poate să genereze și declanșeze într-un ins creator **„noțiunea"** unei noi imagini. Noua imagine este creată de ideea abstrasă, extrasă din imaginile anterioare.

– Ce înțelege un artist plastic prin imagine și ce înțelege prin idee ?

– Imaginea pentru artistul plastic înseamnă un lucru totdeauna foarte complex și s-ar putea să însemne chiar puțin altceva decît pentru receptorul mai puțin avizat. Această imagine este reflectarea unei idei plastice, adică reflectarea specifică de a gîndi într-un mod specific prin mijloace specifice. Nu trebuie confundată, identificată, gîndirea plastică cu un alt fel de gîndire, să zicem literară, sau matematică. Pusă în discuție dintr-un alt mod de a gîndi, reprezentarea plastică dă naștere la confuzii regretabile. Nu mai departe decît într-un articol din **Contemporanul**, semnat de Andrei Pleșu și intitulat „Artă și cultură", în care fără a se ține seamă de mijlocul specific de exprimare propriu artistului plastic, totul este rezumat, printr-un procedeu simplist de interpretare, la exprimarea verbală, și nu plastică, a individului care este sculptor. Andrei Pleșu crede că un sculptor care este întrebat cum face arta pe care o face (poate că nici nu l-a întrebat la ce se gîndește cînd face artă !), i-a și dat un răspuns arătîndu-i miinile bătătorite cu care execută lucrarea. Andrei Pleșu confundă efectul, rezultatul unor gînduri și unor operații manuale cu modul de a se exprima al artistului ! Nu mai punem la socoteală că un artist plastic nu e obligat să se exprime dezinvolt și cursiv și prin cuvinte. Opera nu trebuie interpretată prin cuvintele rostite ocazional de artist, căci pentru artistul plastic cuvintele sînt mijloace ocazionale de comunicare.

– Față de eternul temelor fundamentale ale omului, ce teme noi de stringentă imediatețe pot apărea la orizontul unui artist plastic ?

– Toate temele sînt teme vechi, într-o altă interpretare. Numai că, în funcție de necesitățile spirituale ale epocii pe care o trăim, de fiecare dată reinterpretăm acel context al unei teme și îl punem în judecată, în discuție, în funcție de capacitățile de interogare ale epocii ; dăm un răspuns al epocii si pentru epocă, deci nu un răspuns definitiv temei și întrebărilor ei.

– Cinetismul, constructivismul, op-artul, etc., conțin, dezbat, vizualizează aceleași eterne teme de care vorbeai adineaori ?

– Am putea să interpretăm aceste realități plastice (sau să le punem în discuție) în acest moment, mai mult sub aspectul lor tehnic.

– Adică ?

– Prin ceea ce a rămas în imaginea spectatorului mai puțin avizat, ca o imagine pur tehnică. În domeniul artei cinetice, a op-artului, au pătruns oameni care n-au avut mare lucru de comunicat, dar care au putut să servească momentul respectiv, exprimarea precisă, cunoscînd mijloacele tehnice mai bine decît un artist. Cunosc cîțiva artiști americani care au aderat la cinetism, au făcut la un moment dat vogă, iar, după trecerea „momentului cinetic", s-au retras la serviciile lor – erau ingineri, tehnicieni remarcabili. Azi nu se mai aude nimic despre ei, cum că ar mai practica arta. Un artist adevărat, cum e Vasarely, apelează la acele universuri de gratuități tehnice și le întrebuințează urmărind desăvîrșirea unor idei proprii timpului nostru.

– Ce servicii poate cere societatea unui artist în afară de a re-trata, re-vizualiza, re-formula temele eterne ale umanității ?

– Nu știu dacă societatea îi cere altceva. Știu că sînt nevoit să comunic toate lucrurile de care sînt înconjurat sau frămîntat și care mi se par că sînt aceleași cu ale întregii societăți. Nu știu dacă aștept comanda socială venită din afară sau dacă această comandă există în mine.

– Te întreb dacă impactul dintre artiști și societatea industrializată, societate în

PAUL CORNEL CHITIC

(Continuare în pag. 7)

IMNELE PATRIEI

Fertilitatea vieții

Fertilă este calea acestui neam spre sine
Cînd spiritul și brațul se contopesc curat
Și auriul muncii, culoare pentru bine,
Conferă trăinicie vieții și carat.

Fiind aprins, deci tînăr, în fiece secundă,
Fertil este elanul și visul productiv ;
Întreaga lume-n sensuri și armonii abundă
Și-i sacru umanismul acesta colectiv.

Fertilă-i primăvara cînd, izbucnind cascade,
Ostașul firii-n tine găsește permanent,
Ce-i șieși ziditorul și oglindit în roade,
Clădindu-și fericirea și-ntregul firmament.

LUCIAN BURERIU

CRONICA LITERARĂ

I. MIRCEA HORIA SIMIONESCU :

După 1900, pe la amiază

II. CORNELIU ȘTEFANACHE :

Așteptarea aproapelui

I. Prozele acestui volum inventează literatura **Bibliografiei generale (1970)**, Sensul e parodic, structura lui decurgînd din Caragiale și Urmuz, dintr-o linie muntenească, pe care autorul o cultivă cu voluptate. Există în acest volum și faconda minulesciană (patosul muntenesc al ei), și tîrgul de provincie al lui Brătescu-Voinești ori Radu Petrescu, și micul funcționar și intriga amoroasă și alergarea de cai, și ofițerul de roșiori, și tot ce ne mai putem aminti din această literatură. Nu există personaje în proza lui Mircea Horia Simionescu, nu există intrigă, nu există „loc". Există doar un **mod** de a citi **cealaltă** literatură, și, prin lectură, de a emite judecăți asupra lumii.

Retorica romanului realist e pusă la indoială și sancționată în limbajul lui Brînzovenescu : **„Era pe inserat, orele 18,22 foarte precis"...** Cadrele se schimbă de la o frază la alta (cel puțin în textul care dă titlul cărții), timpul de asemenea. Cu fiecare frază poate începe altă proză care, în linii mari, să se asemene cu cea a autorului. Textul se rupe făcînd loc limbajului oficial (cel al doicii, în **textul** amintit) sau al actelor, ca în **Revelațiile unchiului Robert.** Cuvintele, replicile, **textul** își capătă, în fiecare pagină, prin șiretlic, o anume independență. unul dintre eroii lui Mircea Horia Simionescu este **cuvîntul scris**, literatura, care trăiește, în această carte, o sumă de aventuri. Cine ar incerca să forțeze (poate) interpretarea, ar putea observa că prima dintre proze aparține oratorului (om al cuvîntului rostit). Între prima și ultima proză, cititorul poate descoperi determinările și mai ales indeterminările literaturii. Și in „Dicționar onomastic" sau „Bibliografie generală" paragrafele mai ample urmau aceeași logică. Redus la banalitate este faptul senzațional, autorul amuzîndu-se să inventeze resorturi (teribile) unor gesturi fără importanță. (Sau, invers : unele gesturi fără importanță nasc consecințe teribile). Evident, cel șicanat este bunul cititor de literatură, cel care lăcrimează pe Cezar Petrescu sau vede în cutare pagină îndreptar de comportament. Alături, deci, de textele lui Caragiale, Cezar Petrescu (etc.) rescrie („critic") o sumă de „cărți" Mircea Horia Simionescu se amuză, în secret, de locurile comune ale literaturii. Faptul de cultură (de excepție) se pierde în furnicarul faptului mărunt, ultimul, întemeindu-și cetăți inexpugnabile in centrul fiecărui text. **În căutarea Feniciei,** eseu parodic asupra călătoriilor, ajunge la următoarea concluzie : „Cele mai durabile amintiri ale călătoriilor mele sint : 1. Căderea de la etaj a unui bătrîn, la Londra. 2. O usturime violentă a tălpilor după trecerea prin Renașterea mijlocie, la Florența, 3. **Plasmon** – cel mai bun biscuit din lume". Eroii culturii sint scoși din locul lor cuvenit și amestecați printre cei comuni, posibilitățile ficțiunii fiind, din punctul de vedere al autorului nelimitate. Între literatură și viață **(viața din literatură)** granițele se surpă mereu, personajele din bibliotecă coborînd printre cele ale evenimentului. **„Cum se face scandal intr-un roman de succes"** propune (ironic) un itinerar pe care posibilul romancier pășește braț la braț cu eroii săi pe terenul ficțiunii.

Parodiind **eroul noului roman,** ca și ultimele experimente în domeniul prozei, (ca și „realismul clasic") Mircea Horia Simionescu scrie o carte al cărei personaj principal sînt cărțile. Multitudinea mijloacelor (și perspectivelor) parodiei fac din ultimul volum al lui Mircea Horia Simionescu o carte în care „ingeniosul bine temperat" își manifestă, încă odată, capacitatea sa de a medita asupra șanselor și nesanselor ficțiunii.

II. Corneliu Ștefanache debutează în 1968 cu volumul de povestiri **Cercul de ochi** pentru ca în următorii doi ani să publice trei romane : **Zeii obosiți** (1969), **Paralele** și **Dincolo** (1970). Înclinarea spre un anumit tip de experiment e vizibilă, autorul încercînd, în primele cărți, prin analiză psihologică, narațiune discontinuă, onirism, înscrierea pe o linie a prozei moderne. **Ziua uitării** (1972) înseamnă o abdicare de la pretențiile experimentale, o coborîre înspre **banal**, o concesie făcută **romanescului.** Evenimentul rămîne intact, nouă fiind părăsirea hainelor austere, a încrîncenării analitice. **Ziua uitării** e un perfect **love-story.** Prototipul există în **Zeii obosiți** (Profesorul K – Anca), cel mai interesant dintre romanele „primei etape" a scriitorului. Aci greutatea cădea asupra personajului feminin, rememorările (partea a II-a) aparținîndu-i. Personajele cu care operează scriitorul sînt, în aproape toate romanele, aceleași, **eroul** (sau **eroina** care se confesează ; **eroul** (sau eroina) pierdută, deci urmată de (chinuitoarea) memoria celuilalt ; părinții (lui sau ai ei), măcinați de istorie, consumați de ea ; **profesorul** (socru, soț părăsit, părinte), personaj tranzacțional, în genere, în vîrstă, epuizat de istorie. Toate aceste personaje își dau, din nou, întîlnire în **Așteptarea aproapelui,** cel mai echilibrat dintre romanele de pînă acum ale lui Corneliu Ștefanache. Eroul (naratorul) e șeful unui institut de cercetări, personaj de vază al vieții științifice. Criza personajului e declanșată de destrămarea căsniciei : Mara soția, (prea tînără) îl părăsește. Soțul dorise un copil, dar acesta se naște mort. E una din emblemele cărții : orice încercare de apropiere a profesorului **de ceilalți** e sortită eșecului, profesorul fiind, în esență, un personaj al eșecului. Ieșirea Marei (ca personaj al „ciclului" lui Corneliu Ștefanache) din spectacol, din conveniență adică, provoacă retrospectiva. Profesorul rămîne singur spre a memora „aventurile" familiei Pătrașcu. Bineînțeles, personaj cheie este Tatăl (poate fi ortografiat așa), țăran lovit de o istorie care, nu odată, nu a fost blîndă cu țăranii. Moartea tatălui, om al castei, mobilizează amintirile (urmele lui Marin Preda pot fi descoperite) iscă **Procesul.** (Romanele lui Corneliu Ștefanache sînt **procese** ale eroului central, deschise sieși). **Procesul** este personajul principal și in acest roman. Căci nu Tatăl, despot în familia sa, nu este cel care are dreptate, nici sora eroului, Maria, și nici profesorul. Pe rînd, fiecare personaj devine avocat (și martor) al acuzării și al apărării. Nimeni nu are dreptate, nici tatăl, care urmase orb drumul tradiției, dar nici cei ce contestă acest drum, nici fiica, ce urmase drumul legii biologice, refuzîndu-și tatăl. Dar nici cei ce îl acuză, fără ezitare, pe profesor. În **Așteptarea aproapelui,** Corneliu Ștefanache analizează, cu o acuitate remarcabilă (exercițiul fusese făcut în romanele precedente) prăbușirea în inerție a eroului, siluirea (prin inerție) a relației umane. **Dogma** ucide sentimentul : filial, patern, familial. Istoria e necruțătoare cu eroii lui Corneliu Ștefanache, aflați în expectativă : nu strivindu-i, ci transformîndu-i în mecanisme. Confesiunea profesorului e o expediție **în căutarea sentimentelor pierdute.** Și această expediție nu poate descoperi altceva decît Istoria. Observăm că și **Așteptarea aproapelui** este un roman al evenimentului. Sau a evenimentelor care înlătură protagoniștii, mereu, din miezul lor. Cu tinețe, autorul subliniază inexperiența eroilor (fragilitatea anilor lor de ucenicie) precum și deruta lor în amurg.

C. UNGUREANU

LECTURI

DORIAN GROZDAN :

„Umbre de cleștar"

(Ed. Facla, 1974)

La vremea cînd au apărut Brazde păgine **(1935),** Ciopliturí în lemn **(1936) și chiar** Porți deschise **(1942), volume care alături de o seamă de poeme scrise în ultimele decenii fac obiectul selecției din** Umbre de cleștar **(Ed. Facla, 1974), Dorian Grozdan ar fi putut trece, potrivit rigorilor de clasificare călinesciene, drept un modernist – cu moderația, însă, pe care o presupune preeminența, între celelalte determinări ale poeziei, a unui sentimentalism funciar. Pe de altă parte, apartenența sa la spațiul cultural bănățean este marcată, mai mult decît prin intrusiunea (neexagerată, totuși) în poezie a formelor lexicale dialectale și a frazei vorbite, printr-o imagine stilizată, în tonuri mai blînde, de pastel : „Frate, / toaca toamnei bate / brume peste sate: / picături cărunte / zarea vor să-nfrunte / și-a-nceput să plouă / chiar sub luna nouă / stropi de-argint și rouă, / plouă, plouă, plouă...** (Argint și rouă).

Adeziunea criticii la poezia lui Dorian Grozdan s-a produs, prin urmare, în virtutea identificării unor tentative de aliniere la direcțiile moderne ale liricii, ceea ce nu a însemnat, însă, o mai scăzută prețuire a tradiției, poetul rămînind, în fond, un rural. Situație care este reliefată, de altfel, intr-un foarte ponderat Cuvînt inainte **semnat de istoricul literar Eugen Todoran : „Critica literară i-a primit favorabil poezia, sub semnătura lui Perpessicius, M. Nanu, Tr. Topliceanu, B. Iordan, Franyo Zoltan etc., definindu-i autorului pofilul de „poet bolovănos", și totuși melancolic, cu imagini bogate, într-un zbor reținut de căutări și nostalgii duioase, apropiat prin stil de poezia modernă".**

Poezia inceputurilor literare ale lui Dorian Grozdan stă sub semnul unui expresionism corectat, frecvent, de nostalgii solare : „Răsturnați-mi sufletul peste brazdele de lut, / pe care anii cruzi în ierburi i-am pierdut, / și-n dimineața care-n stropi de rouă moare / lăsați-mă să beau soare, soare, soare...

O infiorare lirică argheziană oprește meditația poetului asupra sensurilor grave ale existenței : „Din bolta de cenușă și funingină / se prăvălește dimineața de lumină, / a plouat în noaptea asta, cineva, cu tină / c-au rămas pereții caselor muiați în văluri de rugină (Cad frunzele) **ori: „Luna-și despletește peste zări argintul, / inima mi-e-n noaptea asta iască, / cerul somnoros o geană-și cască / undeva, a-nceput să crape, greu pămîntul"...** (Luna, peste zări).

LUCIAN ALEXIU

OCTAVIAN POPA :

„Etajul 10"

(Ed. Facla, 1974)

Roman de debut, pentru un prozator care s-a afirmat în publicistica literară clujeană, intre cele două războaie. Deși folosește tehnica epistolară a confesiilor de viață, făcute de trei personaje principale – frații Topan – narațiunea reflectă complexitatea relațiilor dintre oameni și transformările conștiinței omenești in condițiile societății și vremii noastre, avînd un caracter modern atît ca problematică de viață, cît și ca structură compozițională, fiindcă modifică mereu punctul de vedere asupra evenimentelor și atitudinilor relatate și surprinde astfel disponibilități noi în conturarea personajelor. Margareta este un timp de savantă, cu expansiuni psihice comprimate și se realizează pe plan intelectual, chiar dacă rămine deficitară pe cel sentimental. Sora ei, Minodora„ considerată mai puțin înzestrată, este o biruitoare a vieții și își descoperă, lucid și cu îndîrjire, vocația practică și conștiința răspunderii sociale ca magistrat în justiție. Maxim, în schimb cel mai fluctuant și imprevizibil în comportări, rămine deschis unor ciudate virtualități formative în experiențele de viață și în avatarurile erotice.

Puterea de a sesiza cu luciditate reacțiie psihologice temporizate dă personajelor episodice un contur neașteptat și verosimil, chiar dacă par de neințeles pentru cei ce le descriu comportările în imprejurări felurite și trecătoare. Mă refer la Lucia, la Aculina, la Ioana și chiar la Mama celor trei personaje centrale, care se dovedesc atît de obsedate în efortul lor de a-și descifra insușirile. Ascunse dar comune, acestea ii unesc, în ciuda diversităților de preocupări și de destin. Revelatoare pentru viața lăuntrică a fraților Topan, unele fapte iau dimensiuni și forme noi uneori misterioase ca însăși curgerea neoprită și inedită a existenței. Astfel, acțiunea devine mai atrăgătoare, folosind materialul anecdotic numai pentru a sublinia stările sufletești ale personajelor, în atmosfera familiară a mediului orășenesc și a unei profesii contemporane, fără a localiza subiectul sau limbajul folosit și fără să pună capăt, fără să inchidă desfășurarea și perspectiva existenței eroilor.

Romanul mi se pare o reușită certă și pe linia problemelor de creație pe care și le pun prozatorii noștri actuali, atît in strădania de a oglindi omul și problematica de viață a timpului nostru, cît și în aceea de a găsi o formulă personală față de cerințele de cunoaștere și de participare intelectuală a publicului cititor. Stilul ponderat și reflexiv solicită o participare cerebrală în imboldul de a-i judeca pe oamenii despre care se povestesc intîmplări firești, dar pline de semnificații etice și psihologice.

NICOLAE ȚIRIOI

CURIER LITERAR

● A apărut elegantul buletin de informare „Caietele Minerva" ale editurii cu același nume. Conceput în termenii unei cuprinzătoare treceri în revistă a planului editorial pe 1974, buletinul de informare sus amintit ne oferă și surpriza unei „Anchete"... la care răspund : Constantin Ciopraga, Edgar Papu, Adrian Marino, și Ion Vlad. Puncte de vedere : „Minerva este o editură sinteză" (Edgar Papu) ; „Hotărît, seriile și colecțiile Minervei dau expresie unor vechi deziderate ale culturii române" (...) (C. Ciopraga) ; „Edițiile sale bilingve sînt o excelentă realizare, cu deschidere și circulație internațională evidentă" (Adrian Marino) ; „Poate că ar fi de discutat asupra ritmului de apariție a unor ediții" (Ion Vlad).

● O scurtă dar concentrată narațiune dramatică publică D. R. Popescu în ultimul număr (4) al revistei Teatru. Construită din două părți distincte — prima, care este și mult mai „scenică", acumulează datele „obiective" ale problemei, în timp ce următoarea, cu final deschis, „dezbate" rînd pe rînd motivele expuse anterior, — piesa în discuție reluînd o temă mai veche a autorului, aceea a culpabilității a rostului și responsabilității omului față de semenii săi, ne introduce într-un univers de întrebări chinuitoare : cine este autorul moral al sinuciderii Irinei ? Cine este frumoasa Ingerborg ? Cine sînt toate aceste personaje și ce vor ele ? etc., etc. „Întrebările ce rămîn puse sînt firești" (...) „Autorul scenariului, care, desigur, nu este un Shakespeare este tot atît de sigur însă că n-a vrut să scrie decît ce-a scris"... Și anume, am adăuga noi, un emoționant text dramatic care se cheamă Pasărea Shakespeare...

● Bogat program de apariții editoriale la editura Facla din Timișoara, editură care, în curînd, va ajunge la cel de-al 100-lea titlu tipărit. Dintre ultimele cărți apărute : Cea dintîi culegere din publicistica literară a lui Cezar Petrescu („Evocări și aspecte literare") cu o prefață de Mircea Popa ; cartea de poeme („Umbre de cleștar") a lui Dorian Grozdan ; romanul prozatorului Octavian Popa („Etajul 10") ; un debut în lirică : Nicolae Dolângă („Țărmul cuvîntului") și, în sfîrșit, un nou volum în colecția Satyricon (în limba germană : „Scrisorile lui Sepp Zornich") datorat prozatorului Nikolaus Berwanger. În curînd în librării : Marcel Turcu („Tăcerile renului") și Dușan Petrovici („Obelisc") aflați la cea de-a doua carte de poeme — precum și compozitorul Doru Popovici cu interesantul său studiu despre opera contemporană — cărți care vor apărea tot la Editura Facla din Timișoara.

● JOI, 23 MAI, CENACLUL ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA ; a citit poezii Sabin Opreanu, (debutant în „Orizont" acum zece ani), în prezent conducătorul cenaclului literar „Cerna" din Băile Herculane. Majoritatea tinerilor vorbitori (Petru Ilieș, Adrian Derlea, Lucian Popescu, Aurora Luțai), au relevat „fascinația pentru cotidian" a acestor poezii, și-au exprimat rezervele în ceea ce privește unele punctări lirice considerate nesatisfăcătoare. În cuvîntul său, criticul Eugen Dorcescu s-a ocupat pe larg de „contemplația supravegheată" a poetului, cerîndu-i să fie mai generos în inspirația sa, mai consecvent cu modalitatea și mai riguros cu extensiunea, în unele poezii. Conducătorul ședinței, Mircea Șerbănescu, intuind o atitudine lirică specifică, a socotit fertilă calea aleasă de Sabin Opreanu, arătîndu-se interesat de „întregul ciclu, intitulat semnificativ, „Călătorie în poezie"

PHILOLOGICA

Emil Petrovici — folclorist

Opera savantului Emil Petrovici (născut la 2 decembrie 1898) inspiră respect înainte de toate prin **claritatea** şi **temeinicia** ei. Fără a se întinde pe mii de pagini şi în zeci de tomuri, cercetările învăţatului român constituie pentru lingvistica europeană adevărate puncte de sprijin. Ele se înscriu, alături de contribuţiile ştiintifice ale dascălilor săi de la Universitatea din Cluj : Sextil Puşcariu, Iosif Popovici, Theodor Capidan, Nicolae Drăganu şi Gheorge Giuglea, în sfera studiilor fundamentale menite nu doar să constate un fenomen, ci să-i descifreze **structura** şi **istoricitatea.** Slavist de aleasă cultură, Emil Petrovici a studiat cu rezultate strălucite şi la Universitatea din Paris (unde a audiat cursurile unor profesori de mare prestigiu ştiinţific ca Antoine Meillet, Antoine Thomas, Jules Gilliéron, Mario Roques, Rousselot şi André Vaillant), precum şi la Universitatea din Sofia.

Lucrările sale, începînd cu pătrunzătorul articol despre etimologia cuvîntului **voină** (publicat în Dacoromania, anul V) sînt dedicate în general problemelor de limbă. Ele au avut darul să demonstreze, prin profesionalitate şi informaţie, toate acele pseudoetimologii fanteziste şi, în ultima analiză, diletante. De altfel, învăţatul clujean a fost, toţi anii vieţii, un aprig duşman al diletantismului în ştiinţă. Fiind un profund cunoscător al limbilor clasice, al slavonei şi al limbilor slave moderne, la acestea adăugîndu-se germana, maghiara, albaneza şi limbile romanice. Petrovici a adus reale contribuţii în restabilirea adevăratelor rădăcini etimologice ale limbii române. Dar, pe lîngă asidua muncă de lingvist şi dialectolog, Emil Petrovici a trudit, adesea cu izbînzi certe, şi în domeniul folcloristicii. Trebuie spus că Emil Petrovici nu a formulat în pripă teorii „spectaculoase" despre fenomenele culturii populare, pe care le-a cunoscut mai ales în anchetele dialectale realizate între 1929-1938, pentru elaborarea **Atlasului lingvistic român,** partea a doua. Studiile şi culegerile sale de folclor, însă, ni-l înfăţişează drept un intelectual cu o bună pregătire şi în acest domeniu.

D. Macrea, într-un articol omagial apărut în **Cercetări de lingvistică,** anul III, afirmă : **„Din preocupările de dialectolog ale lui Emil Petrovici au rezultat şi cîteva studii de folclor. (..) În aceste studii, pe lîngă textele folclorice notate într-o transcriere fonetică de o rară preciziune, caracteristice întregului material adunat, el prezintă numeroase date etnografice asupra aşezării satelor, ocupaţiei, alimentaţiei, îmbrăcămintei, obiceiurilor şi psihologiei populaţiei cercetate"** (p. 13). Este întrutotul adevărat că Emil Petrovici a aplicat culegerilor folclorice „o transcriere fonetică de o rară preciziune". Credem însă că învăţatul român nu a prezentat doar „numeroase date" despre colectivităţile umane cercetate, ci a venit şi cu o serie de observaţii generalizatoare despre viaţa şi cultura acestor colectivităţi.

Raportat la mişcarea folcloristică românească, Emil Petrovici se circumscrie, prin activitatea sa, principiilor şcolii clujene, mai precis, modalităţilor de înţelegere şi cercetare a folclorului, impuse de Ion Muşlea, atributul definitoriu al cercetării fiind **rigoarea.** Pe plan metodologic, deşi între universitarii clujeni şi cei bucureşteni existau numeroase dezacorduri teoretice, direcţia Muşlea se întîlneşte, prin Haşdeu, cu linia de cercetare preferată de Ovid Densuşianu. Legătura strînsă dintre limbi şi folclor, dintre **grai** şi **suflet,** în spiritul revistei cu acelaşi titlu, scoasă de Ovid Densuşianu între 1923–1927, după dispariţia **Vieţii Noui,** cît şi al revistei **Graiul şi folclorul maramureşan,** editată de Tache Papahagi, au însemnat pentru Emil Petrovici, fără a adera integral la ideile celor doi, posibile modele în munca de culegere a folclorului. Această **dimensiune filologică,** înţeleasă ca o corelaţie organică între limba şi cultura populară a unei colectivităţi, nu exclude, în studiile de folclor ale lui Emil Petrovici, o mulţime de sugestii antropologice, etnologice şi folclorice.

Principalele studii de folclor ale lui Petrovici (însoţite de bogate culegeri de texte) sînt : **Folclor din Valea Almăjului** (1935), **Folclor de la moţii din Scărişoara** (1939) şi **Note de folclor de la românii din Valea Mlavei, Jugoslavia** (1942). **A**cestora li se alătură sutele de răspunsuri date de subiecţii anchetaţi pentru elaborarea **,Atlasului lingvistic român,** precum şi mai multe pagini din lucrarea **Graiul caraşovenilor. Studiu de dialectologie clasică meridională** (1935).

Amintind de cercetările şi mai cu seamă de atitudinea distantă, uşor savantă, arborată de Tache Papahagi faţă de moţii din Scărişoara, Emil Petrovici explică ironic cum de s-a întîmplat ca Papahagi să ajungă la falsa convingere, conform căreia zona moţilor este, din perspectivă etnografică şi folclorică, extrem de săracă. Papahagi se deplasase în ţara moţilor cu sentimentul că pătrunde într-o lume semiprimitivă, din partea căreia puteai să întîmpini tot felul de neplăceri" (cuvîntul aparţine lui T. P.). Comentînd sarcastic o atare atitudine, Petrovici face următoarea trimitere la subsol : **„Ce neplăcere puteau să-i aducă ? Să-l ciopîrţească cu securile sau să-l jupoaie de viu ? S-a auzit vreodată în Munţii Apuseni să i se fi făcut vreun rău unui excursionist, student, cum îi zic moţii oricărui excursionist de la oraş ? Se poate ca d-l Papahagi să treacă, în calitatea sa de etnograf şi folclorist, pe lîngă doi oameni întîlniţi în creştetul munţilor cu un rece „bună ziua" ?**

Aşadar, cercetătorul nu va obţine **niciodată nimic** de la un semen de-al său, creator şi purtător de bunuri spirituale, cu un „bună ziua" **rece.** El va trebui să şi-l apropie prin omenie şi înţelegere. Rigoarea şi exactitatea cu care Emil Petrovici a cules şi transcris faptele şi fenomenele de cultură populară, precum şi sugestiile metodologice transmise nouă, celor de azi, ne îndrituiesc să vedem în savantul romîn un intelectual cu o operă de fascinantă exemplaritate.

VASILE CREŢU

Literatura mărturiilor

Editura „Eminescu" difuzează — în colecţia Mărturii **— o serie de lucrări care, aşa cum ne înştiinţează însemnarea din josul copertei, sînt** documente de viaţă. **Hamilcar Petrescu a vrut, pare-se, să scrie un roman. Privită ca document u m a n, istorisirea (departe de a avea însuşirile literaturii frumoase") este, măcar pe alocuri, zguduitoare. Eroul îşi povesteşte viaţa, pornind de la copilăria petrecută într-o sordidă mahala a vechiului Galaţi şi încheind cu zugrăvirea propriului sfîrşit. Elev, student la Bucureşti, participant la război şi, în cele din urmă, medic la Turnu Măgurele şi în comunele învecinate, „doctorul" duce o existenţă socială exemplară. În existenţa lui intimă apar, însă, dezechilibre şi drame. Cauza ? Întîlnirea cu Gina — de care nu se va desprinde vreme îndelungată — prilej de nesfîrşite rătăciri şi suferinţe. În jurul celor doi se iveşte un vîrtej de complicaţii, de priviri uimite şi dezaprobatoare, ei înşişi se precipită în hotărîri, se despart, revin, alunecă tot mai jos, se macină reciproc şi-i macină şi pe alţii. Nu e ce s-ar chema o evadare, o aventură, ci mult mai mult.**

Scriere viguroasă deşi inconştientă e s t e t i c, „Ochii de piatră" **ne obligă să urmărim incordaţi de la un capăt la altul, linia sinuoasă a unui destin.**

În aceeaşi colecţie, s-a tipărit o lucrare pe care am îndrăzni s-o considerăm drept unul din succesele editoriale ale anului : Memoriul meu. **Autorul : Toader I. Ştefan, ţăran autodidact, născut în satul moldovean Ghindăoani în 1852 şi înhumat tot acolo la 10 februarie 1921. Împrejurările vieţii sale, deloc comode, nu l-au împiedicat pe Toader I. Ştefan să înveţe carte, să-şi agonisească o bibliotecă bogată şi, mai ales, să găsească răgazul de a scrie. Şi n-a scris puţin. Din păcate, după moarte, fiul (analfabet) i-a vîndut cărţile şi o parte din manuscrise (la kilogram, ca hîrtie de împachetat). Mai tîrziu, învăţătorul Mihai David-Ghindăoani a cumpărat textul** Memoriului, **l-a transcris şi la pus la dispoziţia editurilor. Credinţa lui Toader I. Ştefan era că durata vieţii omului este de 84 de ani, adunaţi în grupuri de cîte 7 (în 12 spiţe). Acesta este, cum zice el, scara vieţii : „Fiilor şi dragilor cetitori, cari poate astăzi nici nu sînteţi născuţi, vedeţi cum am scris această scară a vieţii, lungă de 84 de ani, dar cini ştie sau cini poate fi sigur că ajunge etatea aceasta de 84 ani ? ! Însă eu am scris-o aceasta ca o probă de scară pentru toţi oamenii, şi osebit pentru mini, cît voi fi în viaţă. Căci mă uit în această scară ca într-o oglindă, în cari văd tot trecutul meu : ca copil, ca băitan, ca flăcău, ca tînăr, ca mijlociu şi bătrîn".**

Într-un amestec pitoresc de fonetisme şi lexic dialectal cu neologisme (adevărat colaj lingvistic), Toader I. Ştefan, înfăţişîndu-şi, în detaliu, peripeţiile, înfăţişează, totodată, cadrul : satul, îndeletnicirile localnicilor, răscoala din 1907, războiul din 1917. Răsfoindu-i memoriul, **descoperim, fără îndoială, multe file seci, lipsite de fior (valoarea lor istorică nu scade prin aceasta) ; dar ele se pierd în limpiditatea artistică a celorlalte. Impresionante sînt şi capitolele dedicate unor crime (p. 74, 269, 274), cele care vorbesc de invazia lăcustelor (p. 51) sau de inundaţie (p. 126) .**

Asemenea secvenţe şi numeroase altele fac dovada unui talent scriitoricesc deosebit, îngropat pînă de curînd în cel mai deplin şi mai nedrept anonimat. Strădania editorului şi a editurii de a-l scoate la lumină sînt vrednice de toată lauda.

EUGEN DORCESCU

Trepte spre comunism

(Urmare din pag. 1-a)

pentru înlăturarea treptată a deosebirilor esenţiale dintre sat şi oraş ridicarea social-culturală a satului.

Ţinînd s e a m a că întrucît caracterul obiectiv al industrializării s o c i a l i s t e este impus, nu numai de considerente pur economice, ci şi de variate nevoi sociale, P.C.R. a militat, pentru condiţii care să permită o folosire eficientă a forţei de muncă, a capacităţii creatoare a populaţiei. Schimbările survenite în structura pe ramuri a economiei, ca urmare, îndeosebi, a industrializării socialiste, sînt însoţite de modificări importante în structura populaţiei ocupate. S-a mărit considerabil ponderea celor ce muncesc în ramurile neagricole ale producţiei materiale în general, ale industriei şi construcţiilor în special. În acelaşi timp, progresul industrial a sporit rîndurile şi a ridicat nivelul de pregătire al clasei muncitoare, a dus la schimbări în structura ei interioară, întărind astfel baza social-muncitorească a orînduirii noastre socialiste. Tot ca rezultat al industrializării socialiste are loc un proces continuu de urbanizare a populaţiei, oraşele ţării noastre transformîndu-se în puternice centre economice şi culturale.

Paralel cu dezvoltarea oraşelor existente, în mediul rural se construiesc întreprinderi industriale, creîndu-se noi centre muncitoreşti.

Un rol deosebit de important l-a avut industrializarea socialistă în lichidarea disproporţiilor moştenite în dezvoltarea economică a diferitelor zone economice din ţară, în îmbunătăţirea continuă a repartizării forţelor de producţie pe teritoriul ţării noastre, a ridicării judeţelor la nivelul celor dezvoltate şi a punerii în valoare a unor importante surse ale ţării. Realizarea cu succes a acestor deziderate a avut multiple efecte social-economice, contribuind la ridicarea standardului de viaţă, la afirmarea multilaterală a tuturor cetăţenilor, la realizarea adevăratei lor egalităţi.

Fiecare succes obţinut de poporul român în făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate, reprezintă o contribuţie substanţială adusă la consolidarea sistemului mondial socialist, a forţelor care luptă pentru progres social, la victoria cauzei socialismului şi păcii în lume. În acelaşi timp, ţările socialiste constituie un exemplu pentru popoarele care au înlăturat dominaţia străină şi vor să-şi construiască un mod de viaţă propriu, liber şi independent.

Sintetizînd rolul şi importanţa economică şi social-politică a industrializării socialiste, secretarul general al P.C.R., tovarăşul Nicolae Ceauşescu, arăta la întîlnirea cu cadrele de conducere din industrie că : „de-a lungul întregii perioade de edificare a noii orînduiri, Partidul Comunist Român a promovat cu fermitate politica de industrializare socialistă, ca o condiţie fundamentală a lichidării înapoierii economice moştenite din trecut, a creşterii avuţiei naţionale, a făuririi unui nivel de viaţă ridicat pentru întregul nostru popor. Această politică, însuşită şi transpusă cu hotărîre în viaţa de clasa muncitoare, de întregul popor român, a schimbat din temelii înfăţişarea ţării. Structura economică a României a căpătat un caracter industrial tot mai pronunţat".

La aniversarea celor trei decenii de la eliberare, poporul nostru, înfăptuind cu simţ de răspundere şi energie politica marxist-leninistă, a P.C.R., se prezintă cu succese remarcabile în dezvoltarea economiei şi culturii, în toate domeniile vieţii sociale şi de stat şi este ferm hotărît să asigure construcţia victorioasă a socialismului şi comunismului în patria noastră.

PANORAMIC

● **TEATRUL POPULAR DIN LUGOJ** are în repertoriu „Omul care"... şi „Unchiul nostru din Jamaica", piese cu care a prezentat spectacole, în luna mai, la sediu, la Bencecul de Sus şi Pischia.

● **SUB EGIDA COMITETULUI DE CULTURĂ ŞI EDUCAŢIE SOCIALISTĂ** al judeţului Arad s-a desfăşurat (între 11 — 19 mai) a VI-a ediţie a festivalului cultural-artistic **PRIMĂVARA ARĂDEANĂ.** Manifestarea a programat în oraş şi judeţ concerte simfonice, corale, de muzică uşoară şi populară, spectacole de teatru, expuneri, vernisaje, evocări, recitaluri de poezie patriotică, mese rotunde, o paradă a portului popular, un tîrg de artă populară, etc. În toate localităţile judeţului, paralel, au fost organizate manifestări cultural-artistice dedicate celei de-a 30-a aniversări a Eliberării patriei şi Congresului al XI-lea al P.C.R.

● **ACTORII TEATRULUI NAŢIONAL** din Timişoara, Lucia Doroftei şi Vladimir Jurăscu au exemplificat comunicarea lectorului universitar Traian Liviu Biraescu **„Dramaturgia românească în cei 30 de ani de la Eliberare"** susţinută cu ocazia vernisajului celei de-a 4-a expoziţii personale a Mariei Goian („Portrete şi schiţe de actori contemporani"), deschisă la Bastionul Cetăţii, acţiune organizată de Salonul literar-ştiinţific al Bibliotecii judeţene Timiş.

● În întîmpinarea celor două evenimente ale anului '74, Comitetul judeţean de partid Mehedinţi a iniţiat un program complex de activităţi politice şi cultural-educative. „În acest context se înscrie şi acţiunea **„Lauri mehedinţeni",** amplă manifestare cultural-artistică, minunat prilej de omagiere a muncii şi de cinstire a celor care se dăruiesc ei, cu mintea şi cu braţele lor". Un loc important va ocupa **Întîlnirea fiilor Mehedinţului,** programată pentru 7 — 8 iunie în municipiul Drobeta-Turnu Severin. Paralel se vor desfăşura : o sesiune de comunicări şi referate, simpozioane şi mese rotunde, vizite la obiective industriale şi social-culturale, o croazieră în zona „Porţile de Fier". Dorim succes şi aşteptăm în continuare informaţii.

● **S-A BUCURAT DE O BUNĂ PRIMIRE şezătoarea literară** susţinută în cadrul „Săptămînii culturale Gottlob" (manifestare anunţată de revista noastră) de un grup de scriitori timişoreni. Au citit din creaţia lor : Mircea Şerbănescu, Hans Mokka, George Drumur, Teana Şerbănescu şi Petru Meinhardt. Cadrele didactice din comună au prezentat un recital de poezie patriotică în limbile română şi germană.

● **MIERCURI, 22 MAI, la liceul Diaconovici Loga" scriitorul Mircea Şerbănescu** a prezentat, în cadrul unei ore de dirigenţie, o expunere asupra mişcării literare actuale timişorene. În final s-a angajat un viu dialog pe teme literare. O sugestie pentru alte ore de dirigenţie !

● Doi artişti plastici timişoreni la Bucureşti : **Ioana Moga-Mageriu** (pictură) şi **Constantin Grangure** (sculptură) au deschis o expoziţie la Casa de cultură „Friedrich Schiller".

● **DUMINICĂ, 19 MAI** s-a desfăşurat la Făget una dintre etapele **Fazei judeţene a formaţiilor muzical-coregrafice.** La încheierea concursului vom comunica rezultatele.

● **DUMINICĂ, 26 MAI A AVUT LOC LA LUGOJ,** concursul judeţean al brigăzilor artistice de agitaţie. În aceeaşi zi, în **Timişoara,** sub egida **C.C.E.S.,** Consiliul judeţean al U.G.S. şi Uniunii judeţene a cooperativelor meşteşugăreşti s-a desfăşurat „Sărbătorirea cîntului coral", spectacol şi concurs la care au participat formaţii corale din oraş şi judeţ. S-au distins : corul Uzinelor „Ciocanul", corul de cameră al Sindicatului Învăţămînt Timişoara, Grupul vocal Făget, corul mixt Sînnicolaul Mare, corurile bărbăteşti din Mănăştiur şi Igriş, corul cooperativei „Igiena" şi corul Clubului C.F.R. din Timişoara, corurile mixte din Chizătău şi Gătaia.

● **PENTRU 30 MAI,** marele nostru magazin BEGA a programat o **Paradă a modei** pentru bărbaţi, femei şi copii.

A.I.C.

Vasile Versavia

Casa

Vreți să facem noi o casă
cum nu-i alta mai frumoasă ?
Astea-s case ? Astea nu-s !
Noi pornim lucrul de sus :
Mai intîi vom face fumul
casei noastre de pe vale,
el va fi de-acuma drumul
pe-unde vin materiale :
pentru temelii și vatră
vom căra stele, nu piatră,
pentru grinzi și pentru schele
avem razele de stele,
pentru geamuri și intrare
vom aduce cite-o zare...

Și din cite case sint
ridicate pe pămînt,
numai casa mea crească
n-are să mai putrezească !

Melcul școlar

Lunecind pe-o frunză pală
melcul mic pleacă la școală ;
ar fi vrut ca-n viitor
să se facă scriitor.
Școala dacă nu mă-nșel,
e la patru pași de el !
...Trece-o frunză... trece-o
cracă,
se grăbește, ce să facă ?
Străbătu pînă acum
vreo trei degete de drum
și mai are, vai, mai are
de trecut, și-o piatră mare
iată că s-a poticnit
într-un băț cit un chibrit !
Se grăbește, ce să facă ?
trece-o frunză... trece-o
cracă...

Cu ghiozdanul în spinare,
străbătînd așa distanță,
melcul a ajuns la școală
tocmai cînd s-a dat vacanță !

Despre cozi

Coada are-o veveriță
care-o duce în spinare,
toată ziua veverița
se spetește să o care !
Veverița – trup puțin
e făcută pentru chin,
coada mare și făloasă
se crede împărătească !

Altă coadă e stăpînă
pe o mătură bătrînă ;
toată ziua coada rea
o trîntește de podea !

Ride capra din ogradă :
Fericiți cei fără coadă !

Poveste

Mai demult, un moș și-o babă
(moșul gras și baba slabă)
trăiau singuri și pustii
fiindcă nu aveau copii ;
cine să-i fi ajutat
de cădeau, bolnavi, la pat ?

Intr-o zi în cioarece
moșu-a prins un șoarece
și ca la o supărare
era gata să-l omoare,
însă baba mai miloasă,
l-a oprit copil la casă.
Bucuros că are-un fiu
moșu-i cumpărat rachiu ;
și i-a dat apoi un nume
ca oricărui om din lume
să nu-l roadă vreo pisică
i-a dat numele de Tică.
Tică-i tot sărea-n mustoță
bucuros și plin de viață,
moșu-l săruta cu dor
ca pe cel mai scump fecior !

Dar să știți voi, dragii mei,
Tică-avea un obicei :
pe-ntuneric, pe lumină,
țup ! în sacul cu făină
Vezi, năravul de la fire,
nu mai are lecuire !

Intr-o seară, pentru cină,
baba i-a din sac făină
și gătește-o mămăligă ;
moșu iese-n prag și strigă :
„Tică, Tică, cina-i gata,
haide să cinăm cu tata" !

...Il tot strigă și-l tot strigă,
Tică-i fiert în mămăligă.

Eugen Dorcescu

Stampă

Marea, sacră aortă,
pulsind
cu umedul suflu-n nisipuri.
Ce turme
se-neacă-n mareele stepei ? Străjerii
de sare-mpietrită șoptesc.
Plumb mărunt e lumina.
Și luna arde blind peste întinsuri.

Eroul în memorie

Cind ne-am întors, copacii picoteau
Tăcuse, frînt pe portativ, taraful
Cum doarme-n hexametri Menelau
Cum cărțile se-amestecă și praful

S-au desgolit statuile în vînt.
Cine-ar putea acum să le cunoască ?
Movile verzi, un frate de pămînt,
Cu dansul viu al gloanțelor pe cască.

Vesper

Liniștea vînătă dinspre apus
cade
ca o copertă de ceață.
In palmele mele, vînt de februarie
răstoarnă inele.

Pontică

Rămînem singuri aici, la răscrucea
corăbiilor
celor nevislind,
în nisipuri cu pisla amurgului.
Baie de murmure-marea.
Vislașii întorc spre apus privirea sărată.

Lucian Valea

Aripi

Cind am pornit în zori, fericit,
izvorul mi-a șoptit, sunîndu-și undele :
„la seama că muntele e vrăjit" !
Dar eu nu visam decît muntele.

Pe cărări cum urcam, fluierind,
pădurea-mi striga cu-ngrijorare :
„Teme-te de marele vînt" !
Și tragic suna din frunzare

Sus, în pisc, m-așteptau jnepi pitici,
în arcanele lor să mă prindă :
„Mulți trecură ca tine pe-aici,
și-au pierit în albastra oglindă" !

Cum pășeam însă nepăsător,
păsări mari și ciudate veniră :
„Mersul de-aici înainte e zbor" !

Și aripile lor îmi dăruiră...

Șoim

Mereu mai sus, intr-un ceresc avînt,
cu mari rotiri planînd amiaza, zburdă
un șoim, privind mirat către pămînt
spre lumea fără de aripi, absurdă.

Visează mari incendii la zenit
că-l cotropesc și că-l incinerează
cenușa, el, și-o scutură în mit
și în izvoarele ce dorm de-amiază

și pentru noi o lasă în fîntîni,
asemenea c-o stranie ninsoare,
cu ea să ne spălăm uimiți pe mîini,
să ni se schimbe-n aripi zburătoare.

... Nu știe șoimu-n visul lui semeț,
urcind spre soare, treaptă după treaptă,
că îl pîndește cosmicul îngheț
și numai frigul astrelor l-așteaptă !

Literatura contemporană în manualele școlare

In legătură cu prezentarea literaturii contemporane în manualele de liceu (anul al IV-lea) constatarea mai evidentă este că manualul rămîne în urmă cu aproximativ zece ani față de evoluția literaturii de azi. Dacă rămînem tot în domeniul poeziei din generația anului '60, generație cu profil distinct în cadrul liricii contemporane, sînt amintiți (fugitiv) doar Nichita Stănescu și Marin Sorescu. Și aceștia trebuiesc comentați în două ore (după prevederile programei) alături de Nicolae Labiș, Ștefan Augustin Doinaș, Geo Dumitrescu, Maria Banuș, Miron Radu Paraschivescu, Radu Boureanu, Demostene Botez. Poeți de valoarea lui Șt. Aug. Doinaș și Geo Dumitrescu ar putea să beneficieze nu de o consemnare în manualele școlare ci de o tratare monografică. La poezie, manualul nici nu amintește un poet de o valoare deosebită din generația războiului – Dimitrie Stelaru, sau creația poetică a lui Virgil Teodorescu (două retrospective **Blănurile oceanelor** și **Ucenicul nicăieri zărit** fixează imaginea poetului). Manualul ar putea să cuprindă analize din creația poeților contemporani și nu o consemnare de autori și volume sub titlu informativ. Dacă poeți care au intrat în literatură cu mai bine de zece ani în urmă sînt astfel cuprinși în manualul școlar se deduce perspectiva asupra generațiilor mai noi. Manualul (și ne referim la ultima ediție, 1973) încheie poezia contemporană cu Marin Sorescu. Un poet de valoarea lui Ioan Alexandru nu este inclus la capitolul despre poezie (numai pentru motivul că a debutat în anul 1964 ?). Dar și poezia lui Ion Gheorghe, Cezar Baltag, Anghel Dumbrăveanu, Adrian Păunescu, Alexandru Andrițoiu, Ion Brad, Victor Felea, Ion Horea, Horea Zilieru, Radu Cîrneci (și nu epuizez posibilitățile) s-a impus ca parte integrantă a liricii contemporane și nu chiar așa de recent ca mereu să ne ascundem după imperturbabila judecată" să vedem ce rezolvă timpul", cu care mulți își maschează lipsa lor de aderență la valoarea poeziei actuale. Se mai susține că o mare parte din acești autori (ca de altfel și dintre prozatori și critici) pot să fie cunoscuți din reviste, dar se uită că numărul elevilor care se documentează din reviste este relativ mic. Și apoi nu este o acțiune dirijată și controlată. Mai nimerit ar fi ca manualul să cuprindă lecții privind dezvoltarea revuisticii (cu programul revistelor, prozatori, poeți, critici).

Referitor la proză situația nu este cu mult diferită. Din opera lui Marin Preda se analizează **Moromeții**, dar numai volumul I, cu toate că cel de al doilea a apărut de șapte ani și practic **Moromeții** se constituie ca un ciclu. Din creația lui Titus Popovici nu se comentează excepționala nuvelă **Moartea lui Ipu**. Apoi tot în două ore trebuie discutată opera lui Ion Marin Sadoveanu, Eugen Barbu, Ștefan Bănulescu, Fănuș Neagu, Dumitru Radu Popescu, unde de fapt prezentarea prozei contemporane se oprește. Cel puțin pentru Eugen Barbu (**Șoseaua Nordului**), Fănuș Neagu (**Cantonul părăsit** sau **Ingerul a strigat**), Dumitru Radu Popescu (un ciclu de nuvele, **F** ori **Vînătoarea regală**), la care adăugăm pe Alexandru Ivasiuc (**Păsările** sau **Apa**) se pot propune (sau include) în manuale opere pentru analiză. Este anacronică poziția manualului de a-i aminti numai pe Eugen Barbu ori Dumitru Radu Popescu, cînd amîndoi acești prozatori au deja o bogată activitate literară, fiind impuși ca valori ale prozei contemporane. Ca și la poezie de altfel, ar putea exista în manualul școlar un capitol referitor la perspectiva asupra dezvoltării prozei contemporane, cel mai dinamic și mai deschis completărilor, care să fie periodic revizuit și să surprindă cu adevărat contemporan proza actuală. Alți prozatori – Petru Popescu, Ion Arieșanu, Virgil Duda, Romulus Guga, Sorin Titel, Corneliu Ștefanache, Augustin Buzura – impuși deja conștiinței publice, ar beneficia de o cunoaștere și prin manualele școlare, contribuind astfel, la ameliorarea unei situații care mereu dezavantajează generații de elevi.

Cel mai puțin fixat este tabloul istoriei criticii și teoriei literare. Despre el, altă dată.

ALEXANDRU RUJA

MIRCEA MICU

Sfera de sticlă*)

Acum, vremea aceea e pierdută de mult, rămasă undeva în memoria egoistă ; parfumul ei, din cind în cind năvăleşte din adincul necunoscut al singelui şi mă neantizează. Dacă închid ochii, revăd aievea grădina imensă, împrejmuită de gardul de piatră, zecile de trandafiri prăbuşiţi intr-o lene risipitoare, socul cu miros violent, aerul de toamnă, mieros, bintuit de fantome ciudate, strigăte nelămurite răzbind dinspre smircurile pustii.

Intr-o seară de septembrie, neobişnuit de caldă şi luminoasă, la capătul din stînga al aleii ce traversa imensa împărăţie vegetală, am văzut-o, pentru a doua oară, pe femeia aceea stranie călcînd caraghios pe maldarul de frunze uscate, cu mers de barză degerată, privind fix spre un punct desenat numai pentru ea undeva în imensitatea pustie a nopţii.

Am rămas lipit de trunchiul unui nuc bătrîn, speriat de apariţia aproape ireală, urmărind-o înfricoşat cum trece nepăsătoare, cu faţa împietrită, înaintînd sub lumina curată a lunii, cu paşi mecanici, de somnambulă. Venea spre locul în care mă ascunsesem, era la cîţiva paşi, şi o putui privi în faţă cu o curiozitate nestăpînită, fără ca ea să mă vadă, fără să-mi bănuiască prezenţa, deşi, ceva în făptura ei s-a neliniştit la un moment dat, nu ştiu ce anume mi-a dat această senzaţie, că mă simte în preajmă, sau poate a fost o simplă impresie generată de spaima necunoscută ce mi-o transmitea silueta ei sobră şi uscată venind spre mine cu paşi mecanici. Îmi amintesc şi azi, cu o limpezime de necrezut, fiecare colţ al grădinii devastate de întomnare ; mirosul violent al nucului care putrezea la rădăcină şi chiar lumina aceea îndepărtată lucind ca un foc mocnit printre ierbile ofilite, pînă şi putregaiul fosforescent, sensibilizat de ploi, pînă şi ziua (era într-o vineri) şi după douăzeci de ani revăd cu aceeaşi precizie chipul ei pergamentos, ochii imenşi şi fără strălucire ca două găuri adînci şi negre.

Departe, peste coroanele pe jumătate desfrunzite, se zăreau geamurile luminate ale casei şi la una din ele o siluetă profilată stătea nemişcată pîndind parcă plimbarea nocturnă a femeii din grădină. Oprindu-se cîteva momente în faţa mea, izbutisem s-o studiez cu repeziciune şi curiozitate. I-am văzut miinile lungi, cu palmele nespus de albe, ca ale păpuşilor de ceară şi chipul frumos, ireal de palid, strîns într-o imobilitate forţată.

Îmi amintii brusc de prima întîlnire cu această femeie stranie, de senzaţia umilitoare încercată atunci, nu de spaimă, ci mai degrabă un fel de anulare totală, o nepăsare rece răzbind cu un dispreţ neascuns. Mă aşezasem pe un fotoliu vişiniu, adînc, de dimensiuni nemaivăzute, al cărui pluş răspîndea un miros bizar, amestec de naftalină şi busuioc (mai tîrziu acest miros îmi revenea în nări de cîte ori mi-era dat să asist la o ceremonie funerară). M-am pomenit deodată cu **EA** în faţa mea, nu i-am văzut decît partea de jos a trupului şi nici n-am îndrăznit să ridic privirile, mi-a întins o cutie pătrată, un fel de ladă de zestre în miniatură, sculptată fin în cele patru colţuri, avînd în mijlocul capacului uşor bombat o litografie minusculă reprezentînd un mesteacăn firav oglindindu-se într-un ochi de apă.

„Joacă-te" mi-a spus mai mult poruncindu-mi şi eu am rămas prostit, cu obiectul acela în miini, neştiind în ce fel aş putea realiza dorinţa exprimată pe un ton sec şi indiferent. Mă găseam într-o cameră cu tavanul înalt şi scorojit, ceva din strălucirea de odinioară mai străbătea din culorile indecise, de aur vechi, o pată de albastru lăptos îşi iriza apele într-un fel de nimb, din mijlocul căruia răsărea o jumătate de obraz de înger privindu-mă de sus, ca un ochean al divinităţii. Mobila grea, pocnind intermitent, o canapea vişinie, brodată cu trandafiri de un galben violent, se curba la mijloc sub greutatea unchiului Biscu, cel care mă adusese aici şi pe care, în clipa aceea, îl uram şi-l iubeam deopotrivă. O pendulă pătrată, înaltă cît un dulap, avînd deasupra capul unui Buda bătrîn şi apatic, imensa vază de sticlă colorată bogat, cu gura în formă de dragon, toate acele lucruri uimitoare, opulenţa mobilierului, perdelele grele, albite de praf, gata-gata să rupă galeriile cu capete lucitoare de alamă, mă transportau într-o lume de vis. Multă vreme n-am auzit discuţia lor, multă vreme n-am auzit nimic altceva decît tic-tacul pendulei amplificîndu-se în timpanul meu cu sunete mătăsoase şi profunde. Apoi, deodată, în timp ce învîrteam cutia pe toate părţile, în momentul cînd am izbutit să deschid capacul, se răspîndi în cameră o melodie subţire, un fel de vals trist picurînd de undeva din văzduh. Surprins de această întîmplare, priveam prostit interiorul absolut gol al cutiei avînd în marginea dreaptă un fel de compartiment secret, de unde, se pare, izvora valsul acela întristător. Pentru o clipă, cei doi întrerupseră conversaţia şi ea spuse ceva despre măiestria unui ins cu nume de neamţ. Unchiul mă privi cu reproş şi se scuză încă odată" mă iertaţi că l-am adus, dar n-am unde să-l las. E foarte neastîmpărat şi chiar ieri a trebuit să" ... Urmă o scurtă explicitare a ultimei mele năzbitii. Nu l-a ascultat şi nici nu m-am simţit jignit.

Ţineam în miini cutia mirosind stins a trandafiri putrezi simţind cum creşte în mine dorinţa năvalnică de-a o avea. Îmi imaginam finalul vizitei, în care, cu orice risc aveam să mă ridic cu cutia în mînă, ţinînd-o strîns la piept făcîndu-mă că uit cui aparţine. Aş fi ajuns pînă la uşă şi EA ar fi spus firesc cu o bunătate neaşteptată: „ia-o dacă-ţi place, ţi-o dăruiesc" ...

Vorbeau despre Alimandru şi unchiul îşi exprima speranţa într-o grabnică eliberare argumentînd cu gesturi şi vorbe îmbelşugate felul în care izbutise să convingă avocatul de nevinovăţia lui. Bătrîna dădea din cap fără nici o expresie şi, în acest timp, mă privea cu mirare şi blîndeţe.

„Il cheamă Simeon" ? întreabă ea şi unchiul confirmă bucuros minţind fără ruşine.

Eu mă simţii măgulit de interesul ce mi-l arăta şi strînsei cu mai multă putere cutia aceea ciudată în miini încercînd să exprim cît mai fidel sentimentele ce le simţeam în legătură cu viitoarea ei destinaţie. Începui chiar s-o mîngîi drăgăstos, ca pe-o pisică, cînd bătrîna îşi schimonosi deodată chipul într-o strîmbătură dureroasă şi aplecîndu-se îşi duse miinile la pîntece fulgerată de dureri necunoscute..

Unchiul sări în picioare, protector, întrebînd dacă-i este rău dar nu primi nici un răspuns şi, cu mişcări febrile, umplu un pahar cu apă încercînd să i-l ducă la buze. Criza fu scurtă şi femeia se îndreptă de spate reluîndu-şi chipul impasibil, încercînd să zîmbească murmurînd ceva în legătură cu un rac care i se preumblă prin burtă".

. . . .

Întoarse privirile spre mine şi zise cîntat, din vîrful buzelor, cu o duioşie de care nu o credeam capabilă :

— Doamne, cum mai seamănă cu Simeon ...

Se ridică sprintenă şi după ce cotrobăi într-un scrin din colţul încăperii, se întoarse întinzîndu-mi un glob de sticlă de mărimea unui măr.

— Ia-l, ţi-l dau ţie să mă ţii minte.

Am luat cu oarecare teamă bila aceea rotundă şi rece ca ghiaţa lăsînd deoparte cutia miraculoasă din care străbăteau sunete line şi melodioase. Era o sferă limpede ca lacrima în care stăteau pietrificaţi, cu boturile lipite de peretele rotund, doi peşti prelungi şi strălucitori, cu aripioarele roşii. Păreau vii şi în ochii lor spălăciţi şi morţi lumina închipuia cercuri multicolore. Stăteau uşor oblic săltîndu-se parcă spre partea de sus a acelui minuscul imperiu îngheţat încercînd să scape din încleştarea dură şi neiertătoare. O mişcai circular şi corpurile lor mici şi delicate începură să se unduie într-un ciudat joc de refracţie şi ei păreau vii ca şi cum cineva i-ar fi închis cu cîteva clipe înainte acolo.

După moartea Bătrînei, legendele legate de sufletul ei preschimbat în priculici mi-au tulburat multe nopţi, deşi nu puteam să cred nici o clipă în asemenea bazaconii, simţeam o strîngere de inimă şi o ciudată frică de singurătate năpădindu-mă de cîte ori cobora seara ca un fluture cu aripi uriaşe peste trupul cald şi aburitor al pustei.

★

Acum vremea aceea a trecut, melancolia ei lunară îmi tulbură uneori amintirile, memoria mea discerne cu greu semnificaţiile reale şi, uneori, un fulger scurt iluminează în secunda lui orbitoare un timp al cărui sens mi se relevă dureros şi profund ca un ţipăt.

***) Fragment din romanul „PATIMA" — volumul al doilea.**

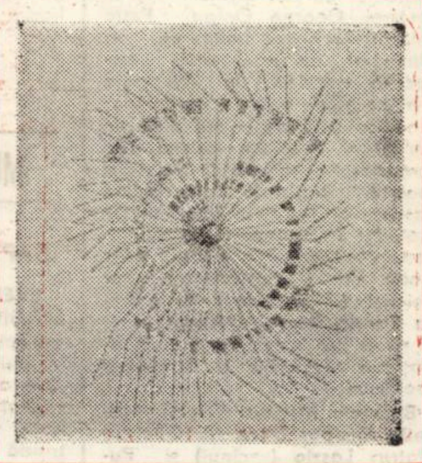

IRENE MOKKA

„Vreau să rămîn discretă" (II)

(pagini de jurnal)

7. 02. 1960 — Reprezentativ în lirica modernă: nevoia de a forţa expresia. Nu numai sentimentul, sentimentul e prea slab. Pentru că nu mai poate amîna, poetul simte nevoia comunicării. El vrea să fie auzit. Are nevoie de strălucire, de ţîşnire. Trebuie să incendieze. Nu să adaste în sentimente. El vrea să-şi capteze cititorul şi să-l transforme. Cele mai de seamă gînduri şi sentimente, netransfigurate, nu pot impresiona artistic. Pentru aceasta avem filosofia. ...„Un inconştient cîntec liric" — zice Lorca. „Un cîntec fără carnaţie nu poate pătrunde în inima lucrurilor, în sufletul vîntului ... în fericirea inimilor nemuritoare ..." Totul, lăuntric, nimic exterior. Polisemie a textului poetic. Trebuie să trăieşti cît mai departe asimilînd, interpretînd, pînă ce imaginea proprie din sîngele tău va deveni a sufletului tău.

19. 11. 1964 — Întîlnirea cu Arp, Gomringer, Heissenbüttel : joc, reclamă, invenţie (poate inconştient). Noutate cu orice preţ. Dar unde este sensul, sufletul care să transforme ? „Löwenzzahn" (Păpădie) poemul meu : „un dar pentru literatura noastră" — e dedicaţia oferită mie de Andrei A. Lillin.

4. 06. 1965 — Metapoezie : poezie dezvoltată din poezie. Poetica mea : o haină simplă, intensitate a expresiei celei mai concentrate. Fără epic, fără morală, numai comunicarea unei stări poetice. A da cuvintelor celor mai simple fascinaţia strălucirii interioare. A lăsa drumuri deschise interpretărilor cititorului. Îmi dau seama de dificultatea receptării. O capacitate dobîndită prin întîlnirea continuă cu lirica. Acum, cu S. J. Perse. Succesiune de termeni surprinzători, frapanţi. Dar nu fără sens.

24. 01. 1971 — Uimitor — după atîta timp — (încă ?) aceleaşi întrebări ... Criticii mei au dreptate. Nu-i cunosc, nu ştiu adică cine anume mi se împotriveşte, nici nu vreau să ştiu. Nu ştiu cine-mi contestă poeziile mele, exprimarea mea, părerile mele. Ştiu doar că tot ce spun ei îmi e nefavorabil. Trebuie să am grijă numai de sănătatea mea prea labilă. Nu pot argumenta nimănui contrariul. Nu sînt specialistă. Pe nici un teren. Cel mai puţin pe terenul viaţă. Dar cine e ? Formă — structură — logică a vieţii. Fiecare explică viaţa — dar nimeni nu-i cunoaşte esenţa. Această structurare pe specialităţi, în lumea intelectuală, e îndreptăţită ? Biologia, medicina, matematica, fizica ar trebui să-mi ofere platforme fixe de pe care să mă pot lansa în explorarea interiorului meu, a lumii mele lăuntrice, încîntată de perspectivă ... Aş fi, atunci, mai puţin o trestie în vînt ?

Presupun că această obligaţie de a scrie este o boală. Aceasta s-ar asemăna, atunci, cu dorinţa acelei femei care-mi propunea, pentru poemele mele, o limbă cifrată ca unic drum de a deveni inabordabilă. Drumul ar rămîne, atunci, cinstit, fără subterfugii, fără cuvinte capcană ; singură între întrebări şi răspunsuri, neobservată, fără frică de păreri contradictorii şi bîrfă. Căci, şi în jurnalul cel mai intim, există neşansa de a nu te exprima îndeajuns pe tine.

31. 10. 1971 — Unde e poezia mea ? Cum pot s-o exprim ? Ce-i dă valabilitate ? În fiecare zi pornesc din nou la drum. Pînă la urmă acesta devine scopul ei.

23. 11. 1971 — Poezia mea : mă confund cu ea numai în momentul în care ia naştere. Clipa următoare înseamnă înstrăinare. Deplinătatea interioară a genezei nu se mai poate atinge : a poeziei, a gîndului, a momentului de concepere. Cînd e definitivă (ce e definitiv ?) scrisă, tipărită, îmi devine străină, ca poemele altora ... O confirmare din afară e ca un dar, mă îndreaptă ca pe o tulpină în zilele cînd vîntul încetează ... Lirica mea apreciată pozitiv. Mica bucurie mă înăbuşe, dar îndoiala e mare.

29. 01. 1972 — Nichita Stănescu : Metamorfoze. Poezii ca acestea populează nu numai o zi, nu înseamnă numai un eveniment. Aceste poeme de N. Stănescu, vor dăinui ?

4. 03. 1972 — Ziua de ieri şi-a adus darul : o scrisoare de la Ernst Jünger la „Cuvintele" mele. E un răspuns mai clar.

5.03. 1972 — De cîteva zile, traduceri. Aud vocea interioară a poeţilor şi le dau versiunea germană. Nu-i greu la Anghel Dumbrăveanu. Un poet ce cîntă dragostea. Poezii foarte frumoase.

24. 04. 1972 — H. Marcuse : o consimţire.

12. 05. 1972 — (...) Norocul meu se numeşte întrebarea mea. Ne găsim la începutul tuturor întrebărilor. Kafka este atît de mare, de important cum se crede azi ? Scrisorile către Felice nu ne dezvăluie prea multe. S-a petrecut ceva în tînărul Kafka, ceva ce nu funcţionează întotdeauna.

16. 06. 1972 — Sovata. În Robert Waliser am găsit un frate. Cele şase proze pe care le-am citit mă fac să cred asta.

18. 06. 1972 — Sovata. Încă nu am avut o masă de scris. Masa mea sînt genunchii. Ce schimbă ea la scris ?

15. 07. 1972 — Dacă aş avea numărul de telefon al viitorului ! Aş avea multe de discutat. Dar aşa, îmi merge ca în trecut : nu primesc legătura.

7. 10. 1972 — Atît de multe au rămas pe parcurs... ce risipitoare am fost cu viaţa. Îmi dau seama, abia acum, că viitorul meu nu mi se anunţă generos. Îmi rămîne numai darul zilelor adunate.

CĂLIMĂNEŞTI — 15. 12. 1972 — Ce dar ! O cameră mică şi călduroasă. Nimeni nu pretinde nimic de la mine. Ziua-mi aparţine de dimineaţa pînă seara. Oameni obşnuiţi pe care-i întîlnesc cu plăcere. Nici un adversar, nici o viclenie.

CĂLIMĂNEŞTI — 22. 12. 1972 — Cei ce mă golesc de viaţă vor şti îndeaproape cine am fost ?

CĂLIMĂNEŞTI — 27. 12. 1972 — Eveniment Blaga. Poezii substanţiale de prima mînă. Nu numai cultură asimilată. Înţelepciune îndurerată în carne şi sînge.

CĂLIMĂNEŞTI — 28. 12. 1972 — Dacă s-ar pune întrebarea naturală, apropiată : de ce scriu ? aş putea răspunde numai foarte banal : nu ştiu, nu pot altfel, scriu, pentru că, dacă n-aş face-o, n-aş mai fi un om întreg.

CĂLIMĂNEŞTI — 30. 12. 1972 — Poeziile de mai tîrziu ale lui Blaga sînt mai rotunjite, înţelegerile cîştigă în claritate .. .

TIMIŞOARA — 29. 01. 1973 — Îmi place să citesc jurnalul altora. În sensul lor nu am scris niciodată un jurnal. Ce se află în al meu din viaţa mea particulară ?

10. 02. 1973 — Un piţigoi sare în faţa mea. Zîmbesc lăuntric. Acum mi-am creat liniştea ... **VREAU SĂ RĂMÎN DISCRETĂ.**

Irene Mokka decedează după două zile la 12. II. 1973.

Traducerea de I. D. TEODORESCU şi HANS MOKKA

TEATRU

„INTR-O SINGURĂ SEARĂ" DE IOSIF NAGHIU IN PREMIERĂ LA TEATRUL MAGHIAR DE STAT DIN TIMIȘOARA

Spectatorului prezent la premiera piesei „Intr-o singură seară" de Iosif Naghiu i se oferă de la ridicarea cortinei un decor echilibrat și semnificativ : o încăpere multifuncțională de culoare cenușie, o grădină în fundul scenei, un ceas de perete care doar prin „grija" celor din casă mai ține pasul cu orologiul micului oraș de provincie : peisaj călduț în aparență, dar sub care se ghicește o mare tensiune.

Iosif Naghiu, după cum și mărturisește de altfel, își construiește piesa, fără să uzeze de ideea înstrăinării sentimentului, idee atit de frecventă la diferiți autori. Regăsirea celor doi tovarăși de arme, destrămarea prin transpunerea in realitate a mitului alimentat timp de un sfert de veac, devine o mare confruntare dramatică, iar spectacolul o convingătoare invitație la omenie și un îndemn la continuă și multilaterală împlinire socială. Pentru că nu trebuie să uităm că în complexul proces de construcție socialistă la care participăm, in cursul permanentei confruntări revoluționare cu lumea noastră se poate ivi riscul să pierdem contactul cu noi înșine. Marcu Onofrei, George Oniga, Petre Onofrei formează un intreg, un triumvirat de importantă perspectivă valorică în tipologia dramaturgiei noastre contemporane, ce dobîndește calitatea de simbol al împlinirii umane prin compensație reciprocă la scara socială. Regizorul **Petre Bokor,** oaspete al Teatrului Maghiar de Stat din Timișoara, a sesizat importanța scenică a acestui miez uman, dar și capacitatea celor trei actori – **Fabian Ferenc, Sinka Karoly, Rajhona Adam** – de a purta pe umeri greutatea emoțional-cerebrală a intregului spectacol.

Bertalan Magda (Oana), **Marietta Gaspar (fiica lui Onofrei) Matray Laszlo** (vecinul) și **Puhala Erno** (șoferul) fideli indicațiilor regizorale ne-au oferit momente de suficientă intensitate in construcția motivațională a spectacolului. Inspirate și funcționale au fost muzica lui **Adrian Enescu,** costumele și scenografia lui **Virgil Miloia.**

Revenind în final la regie, trebuie să remarcăm fidelitatea ei față de textul autorului, fidelitate ce nu l-a oprit însă pe **Petre Bokor,** să ne ofere un exemplu de mare ținută în ceea ce privește prelungirea sensurilor acestei partituri cu reale virtuți scenice și literare.

ALEXANDRU VAJDA

PLASTICĂ

EXPOZIȚIA LAURENȚIU BUDA

O imagine de desen dens, de forță percutantă a ritmurilor, de forme și unghiuri capabile să comunice prin miraculoasele tăceri plastice, se încheagă, prin detașări tonale, în compozițiile pictorului clujean Laurențiu Buda. Construind sau eșafodind arhitecturi posibile, în spiritul lui Frank Kupka, Laurențiu Buda își refulează lirismul în „imagini – slogan", care se compun intr-o riguroasă ordine orchestrală de parcă ar dori să rivalizeze cu muzica.

Inseparabile în spațiu, improvizațiile de pretext folcloric („Prelucrare după ladă de zestre", „Improvizație la un interior țărănesc", „Improvizație pe teme folclorice", „Improvizație pe fond roșu"), sint mutații in planurile formelor, dovedind cunoașterea realului dar și bucuria aportului resimțită de artist la elaborarea artei sale. Ipostaze ale mișcării virtuale a spațiului, lucrările intitulate „Puls industrial I și II", „Instrument muzical", „Gotică", „Structură in gris" se impun prin variantele combinatorii în care metodico energiei esențiale se statornicește în miezul spiritualității pictorului.

Încheiem această succintă prezentare cu o mărturisire de credință a pictorului : „Consider că în artă sînt game nelimitate de existențe inefabile pe care le poți exprima cu toate strunele harfei spirituale de care dispui".

RADU MELNIC

MUZICĂ

SAPTAMINA MUZICALĂ

EVENIMENTUL CAMERAL AL STAGIUNII l-a furnizat sosirea cvartetului austriac Alban Berg. O titulatură sugestivă pentru programatismul repertorial al formației, care realizează o arcadă vie între vechea și noua triadă a clasicilor vienezi. Membrii cvartetului sînt virtuozi de clasă, a căror continuă confruntare creează însăși dimensiunea spectacolului : o superbă luptă de gladiatori care fascinează prin tensiunea confruntărilor (A. Berg – Cvartetul op. 3) sau prin armonioasa confluență în efortul escaladării plafonului estetic (Haydn – Cvartetul op. 76 și Brahms – Cvartetul op. 67). Proiectată în perimetrul care sintetizează densitatea expresiei cu maxima economie de mijloace, arta componenților cvartetului poate fi „radiografiată" cu cea mai mare obiectivitate.

LA FILARMONICĂ, un oaspete care ne onorează mult prea rar, Emil Simon. Dezavantajat de absența virfurilor orchestrei – deplasate la Viena cu orchestra operei – dirijorul clujean a trebuit să-și modeleze corespunzător programul. Semnalăm interpretarea interiorizată, iradiind austeritatea liniilor baroce ale transilvăneanului Gref-Bakfork, filtrate prin măiestritul meșteșug al lui S. Toduță, care restaurează inspirat patina secolelor scurse de cînd au fost gîndite aceste tabulaturi. Mai lucrată ne-a apărut Simfonia a II-a de Beethoven, concepută nu în spiritul mozartian, căruia îi este tributară, ci mai degrabă ca viguros preambul al Eroicii ori Destinului. O stăpînire lucidă a partiturii, materializată printr-o gestică elegantă, eficientă. La pian, Al. Demetriad, în Concertul de Bach în re, a fost departe de strălucirea pe care știa să ne-o sugereze prezența și temperamentul, cu prilejul vizitelor anterioare.

PE SCENA LICEULUI „I. VIDU" am fost martorii unui succes categoric al artei bănățene, în grandioasa confruntare națională „Cintare patriei" Marius Tănăsescu, asimilînd moșteniri artistice prețioase, datorate regretatei Livia Bala, a impus cu prestanță nivelul Liceului de muzică timișorean. Dirijorul Remus Tașcău ne-a reconfirmat încrederea investită în capacitatea sa, evoluînd în fruntea corului lugojean, ca un excelent artist, care, în plus, cunoaște taina de a anima amatorii spre muzică, conducîndu-i spre zone de elevat profesionalism. Două notări maxime care, adăugate prezențelor studențești pe micul ecran, oferă o imagine de ansamblu asupra parametrilor la care se desfășoară azi arta corală în Banatul cel tributar cîtorva primate artistice.

DORU MURGU

RECORDING

● Ei, bine, nu neapărat noutățile trebuie să ne preocupe, cum nu cei mai tineri ghitariști sint și purtătorii celei mai noi și autentice arte. Levon Helm, Gearth Hudson, Richard Manuel și Robie Robertson sint membrii formației „The Band". La început, îndrăgostiți de melodiile ce se cîntă în vecinătatea lui Mississippi (Big River). Nu fac rock de avangardă, ci folcloric, povestind despre America rurală, despre oamenii cu trecutul și tradițiile lor, despre înțelepciunea simplă, cotidiană a acestora. „Au dat cele mai stălucitoare și impresionante concerte din ultimii ani" (Rolling Stone Magazine) „Din cacofonia și furia sunetelor ce reprezintă rock-ul contemporan, THE BAND s-a înălțat ca acel ansamblu ale cărui farmec și talent pot fi comparate cu desăvîrșirea lui THE BEATLES" (Time).

PANTHEON DAC

Un personaj dac din comedia neoatică a lui Menandru

La un secol după dispariția reprezentanților tragediei grecești antice, – Eschil, Sofocle, Euripide, – apare Menandru, „prințul comediei", creatorul comediei neoatice, de moravuri și de caracter, preocupat să înfățișeze omul real, luat din mijlocul mulțimii. Menandru scrie peste o sută de comedii, din care ne-au rămas doar fragmentele a șaisprezece din ele. Ca și inaintașii săi în ale teatrului, la fel Menandru este un inițiat al misterelor din Eleusis. Renumele de care se bucură, îi atrage admirația și îndelungata ospitalitate a curții faraonilor, contribuind acolo, împreună cu Ptolemeu Soter, regele Egiptului, la fondarea vestitei biblioteci din Alexandria.

Din inaintașii lui Menandru se va inspira renașterea italiană și clasicismul francez, iar din Menandru însuși, teatrul din Roma, intii prin Plaut, apoi Terențiu. Prin aceștia doi, comedia romană este puternic influențată, rezultind din ea comedia greco-romană.

Cam acesta este, în linii mari Menandru, iubitorul de personaje de daci și geți. Una dintre caracteristicile acestor personaje de daci este condiția lor socială, anume că, nu numai cel de care ne vom ocupa in mod special, ci absolut toți sînt sclavi in Atena, iar unul din meritele deosebit de mari ale lui Menandru este acela de a fi difuzat timpului, său cu mijloacele atit de eficace, de convingătoare, ale scenei, marele adevăr, disprețuit încă pînă și de pitagoricienii sanctuarelor de la Crotona, și chiar de către Platon și Aristotel, că „sclavul este om" ! [1]).

Nu numai indicația de autor a lui Menandru – in distribuirea rolurilor – că personajul care vorbește este un sclav dac, ci și cuvintele pe care personajul le rostește, privind originea sa etnică, sint o dovadă că el este un daco-get, adică dac sau get, ceea ce e același lucru : „Așa sîntem noi, tracii toți, și mai ales geții, – mă mîndresc că mă trag din neamul acestora din urmă" ... [2]).

Personajul acesta dac ne aparține. Nu pentru că ar constitui cea dintii mențiune scrisă **despre daci, cum s-a crezut multă vreme și se mai crede încă ici-colo, cea mai veche – mai veche decit a lui Menandru, cu mai mult de un secol – aparținind tot unuia dintre luceferii strălucirii grecești, lui Sofocle, unul dintre personajele acestuia din** Oedip rege, **spunînd între altele : „și Charnabon, care in timpurile de față domnește peste geți". [3]). Il revendicăm pe sclavul dac și pentru că, nu vreunui personaj din elita intelectuală ateniană, ci unuia străin de Atena, de Grecia, om de condiție socială modestă, unui get, i-a incredințat Menandru mesajul său propriu de autor, de a-l face cunoscut lumii pe Euripide, căci din Euripide recită sclavul dac. Dar sclavul dac nu numai recită din Euripide, ci face și referiri la lucrarea** Thyestes, **a autorului tragic grec Karkinos, ce constituie obiectul unor considerațiuni ale lui Aristotel, in a sa** Arta poetică. [4]). **Sclavul dac dovedește cel mai înalt nivel de cultură, în cea mai strălucită epocă a culturii și artei. Nu cumva prin personajul său dac Menandru face autobiografie ? E o situație in care, fără să vrei, gindul se îndreaptă spre acea excepțional de interesantă și deosebit de verosimilă opinie a marelui Nicolae Iorga, potrivit căreia,** Menandru e trac de origine [5]). **Sintem de aceeași părere, cu unele completări : făcind noi supoziția unor date autobiografice ale lui Menandru, în spusele personajului dac sau get, ținind seamă că acela nu se mulțumește să facă parte din masa mare a tracilor, ci defalcă din ea „cu mîndrie" nuanța getică, pe care și-o revendică in mod special, ni se pare firesc a conchide, luind în considerare părerea lui N. Iorga, că Menandru a putut fi un trac al ținuturilor locuite de geți, ceea ce, departe de a infirma originea de trac, o incorporează și o implică. Pe noi ne-a interesat aci in primul rind valoarea intelectuală a personajului dac din comedia neoatică, felul în care se oglindește această valoare in spiritul unei personalități creatoare de epocă in istoria culturii omenești, ca aceea a lui Menandru.**

LIVIU JURCHESCU

1. La gr. encycl., Ed. Lamirault, Paris, 1886 – 1903.
2. Strabo : Geogr. VII. 3,4 ; vezi Izv. ist. rom. Ed. Acad. 1964, vol. I.
3. Izv. ist. rom.
4. N. Ștefănescu : St. și cercet. Acad. Rom., XXXVIII, 1939.
5. Ist. rom. I. pag. 89 și 118.

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

„PENTRU SPECTACOL IMI ASUM EU RISCURILE".

cu regizorul

PETRE BOKOR

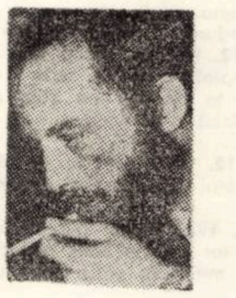

— Spu...

— Adică să încep cu un fel de prezentare ? Bun. Așadar, în 1970, am terminat IATC-ul, secția regie film și am făcut de altfel unul, un film adică. **Apa ca un bivol negru,** împreună cu Pița și Veroiu, am și luat un premiu atunci. Pe urmă, colegii mei au continuat să facă filme. Eu, ca să nu stau, sau cum se zice mai frumos, spre a-mi îmbogăți paleta regizorală, am început să lucrez la televiziune, secția teatru unde am montat **Cavalerul tristei figuri, Ludovic al XIX-lea, Piticul în grădina de piatră** și un spectacol maghiar, **Hilarius.** Am o rubrică permanentă de teatru scurt la Albumul duminical. În plus, circul prin țară, pe la teatre. Așa se face că acum... să continui ?

— Spuneți, spuneți.

— Așa se face că acum sint la Timișoara, la Teatrul maghiar, unde montez piesa lui Iosif Naghiu, **Intr-o singură seară.** De ce tocmai Naghiu ? Pentru că mă interesează dramaturgia lui, destul de contestată de altfel. S-ar putea ca textul pe care-l pun în scenă să fie un eșec. N-ar fi numai vina lui Naghiu. Pentru spectacol, îmi asum eu riscurile. Doresc un spectacol foarte ritmat, bărbătesc. Cred că asta i-ar putea fi una din șansele de distanțare față de viziunea celor două regizoare care montează în țară același spectacol. Am căutat să-i imprim un aer de reportaj, de teatru-verité, dacă se poate numi așa. Ce să vă mai spun ?

— Ceva despre actori și despre caznele la care am auzit că i-ați spus.

— Ei, nici chiar așa. Eu am încercat aici un lucru. În primul rînd, să-i trezesc pe actori dintr-o anume amorțeală fizică. I-am supus, de aceea, la o serie de cazne între ghilimele, i-am pus să facă gimnastică și multă mișcare în genere. Apoi, actorii n-au mai trebuit să intre mecanic, docil, într-un rol, ci le-am dat libertatea de a-și crea, în anume limite, rolurile, ceea ce s-ar putea să fie tot o cazně. Cam asta e cu actorii de aici. Ce să vă mai spun ?

— Tot despre actorii de aici. Pe care ați conta, la o adică ? Adică aceasta însemnind eventual o distribuție de film ?

— Pe mai mulți aș conta. Am și contat deja, pentru că intru în producție cu **Tufă de Veneția,** un film satiric, conceput împreună cu Valentin Silvestru. Filmul ăsta fiind o suită de scheciuri care se vor petrece în mai multe orașe din țară, între care și Timișoara, și apelind noi la actorii respectivelor orașe, se cheamă că ... Dar nu pot și nu vreau să dau acum vreun nume.

ADRIANA S. BRĂDEANU

SILUETE

ATENȚIE LA VOLAN

L-am insoțit pe Lt. maj. Ionel Toma, de la serviciul circulație al Inspectoratului județean de miliție Timiș, pe citeva drumuri de intens trafic rutier, pentru a mă convinge de importanța imensă ce trebuie acordată azi circulației publice.

Intre 1 — 6 mai am avut o acțiune în județ, ne mărturisește Ionel Toma, în care au fost depistați 112 șoferi care au depășit viteza legală. Încălcarea regulilor de circulație se află pe primul loc în producerea de accidente. Cu toate că în luna aprilie au scăzut accidentele de circulație, cit și urmările acestora, nu putem trece cu vederea conducerea sub influența alcoolului (amintim aici accidentul de la Denta cu pagube materiale de aproape un milion), părăsiri de la locul accidentului (le Șandra și Periam), depășirile neregulamentare și neacordarea priorității, care se mențin încă la un nivel ridicat. Ținînd cont de traficul intens din acest sezon estival, încă un semnal de alarmă pentru conducătorii auto.

Pe lingă folosirea intensă a aparatului radar, conducerea miliției județene a luat măsuri de folosire intensivă a tuturor echipajelor serviciului de circulație și a aparaturii din dotare pe arterele intens circulate și în punctele ce prezintă un procent sporit de contravenții și accidente.

Noi, cei din circulație ? Incercăm să fim cit mai obiectivi la examinările viitorilor conducători auto și la aplicarea avertismentelor și sancțiunilor, pentru a preveni, pe cit posibil, încălcarea regulilor de circulație, evitarea accidentelor, prejudiciile materiale și umane. Incolo, drum bun, oameni de la volan !

DAMIAN URECHE

LYCEUM

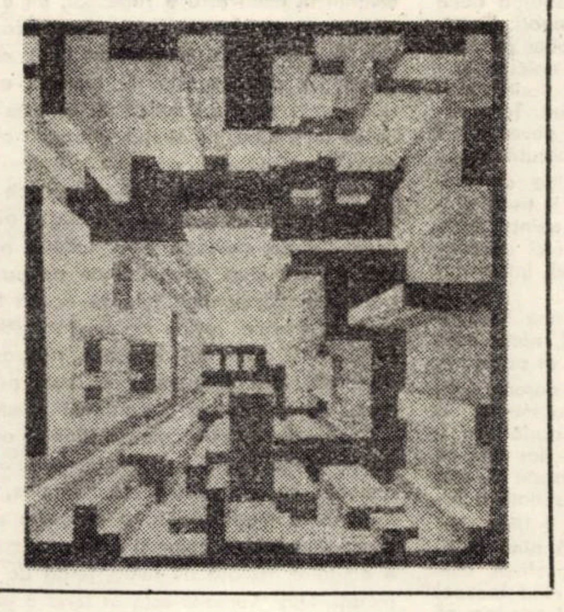

CE SPUN DATELE

Că, în județul Timiș, liceele de cultură generală real-umaniste, vor reprezenta doar 25% din numărul elevilor și că cele de specialitate, peste 70%. In județul Timiș se vor înființa 7 noi unități liceale : liceul de chimie industrială de la Jimbolia, profilat pe materiale de construcții, 2 licee de electrotehnică la Timișoara, un liceu de mecanică, 2 licee de textile și confecții, unul la Timișoara, altul la Lugoj, un nou liceu de construcții la Timișoara ; că în același viitor an școlar, o serie de filiale ale liceelor vor apare pe toată întinderea județului (Peciul Nou, Topolovățul Mare, Orțișoara, Biled, Jimbolia, Lugoj, Lovrin, Sinersig, Găvojdia etc., etc.).

CE SPUNE INSPECTORUL GENERAL

Structura liceelor noastre se schimbă, spune tovarășul Petre Radu, inspectorul general al Inspectoratului județean școlar. Ele se vor integra armonios în structura economică și culturală a județului. Intregul nostru învățămînt va fi astfel mult mai legat de cerințele vieții, de procesul producției. Acum urmează pentru toți o perioadă de muncă intensă cu elevii, cu părinții. Elevii vor trebui orientați în mod just spre liceele pentru al cărui profil au aptitudini, dar și spre acelea pe care noi trebuie să punem un accent deosebit, pentru că avem nevoie, spre exemplu, de mulți constructori, de multe cadre pregătite pentru agricultură. Așadar, dorința corelată cu necesitatea, ceea ce presupune un amplu proces de conștientizare. Prin această restructurare a învățămîntului se vor crea posibilități mult mai largi de integrare în producție, în viață, a tuturor elevilor, subliniez, a tuturor elevilor, a masei de elevi. Peste 10-15 ani liceul va fi generalizat. In final, asta înseamnă un tineret mai cult, mai bine și mai complex pregătit pentru munca productivă și în fond pentru viață.

CE SPUNE O DIRECTOARE

Cum va fi liceul nostru ? Liceul de textile-confecții va rezulta din restructurarea actualului grup școlar M.I.U., spune tovarășa Ghimpu Margareta, directoarea actualului grup și a viitorului liceu. De pregătiți sintem pregătiți pentru restructurare. Avem o bună bază materială, ateliere, laboratoare. Ce vor ieși liceenii textiliști ? Muncitori calificați, evident, dar cu posibilitatea de a urma imediat o facultate. Și nu uitați, cu un grad de pregătire teoretico-generală și de specialitate incomparabil mai ridicat. Părerea mea este că acest tip de învățămînt liceal, cu numeroasele ore de practică productivă, va naște o mentalitate, o nouă mentalitate în spiritul dragostei de muncă, de munca productivă, acolo lingă mașină. Se va schimba astfel o anume optică a unor părinți și a unor elevi, pe care e încă greu să-i lămurești că trebuie să muncească în industrie. Eu sint ingineră textilistă, am lucrat în industrie și nu cred că există o bucurie mai mare decît aceea de a crea ceva cu propriile miini. Nu cred că exagerez.

CE SPUNE UN DIRECTOR ADJUNCT

Faptul că începînd din toamnă Grupul nostru va fi Liceul de electrotehnică nr. 1 ne dă o mare satisfacție tuturor, spune tovarășul Corbuș Ion, director adjunct al Grupului școlar Electromotor. De ce ? Pentru că la liceul nostru vor intra și vor ieși elevi mai bine pregătiți teoretic. Știți cum era mentalitatea privitoare la pregătirea teoretică în școli profesionale. Adevărul e că era cam neglijată. N-aș vrea să se înțeleagă de aici că accentul se va deplasa pe pregătirea teoretică. Dimpotrivă, vom scoate promoții mai bine pregătite teoretic, dar și mai bine calificate pentru industrie. Lucrurile se leagă firesc. Cred că orientarea actuală e foarte justă din acest punct de vedere. Ce ne sperie puțin, e începutul. Avem nevoie de laboratoare de fizică și chimie. Nu sper, ci sint sigur că pînă la toamnă le vom avea. Acum lucrăm la documentarea acestor laboratoare foarte moderne, care vor fi realizate prin autoutilare în timpul practicii productive a elevilor. Ce vreau eu să vă mai spun ? Că sînt sincer mulțumit de un lucru : menirea noastră este să scoatem din școală OAMENI. Buni specialiști, dar capabili să se bucure și de-o carte și de-o simfonie. Cu ce le dăm noi, cu asta rămîn. Pe urmă vor fi asimilați de industrie. Acum le vom da cu siguranță mult mai mult.

CE SPUNE O PROFESOARĂ DE CHIMIE

Scrieți că eu sînt, cum se zice, o tînără absolventă, că n-am avut decît o oră de chimie pe săptămînă și nici urmă de laborator, spune Gașpar Rodica, profesoară de chimie la Grupul școlar Electromotor. Dar o să am două ore și un laborator pe care o să-l invidieze mulți. Asta de la toamnă, cînd o să fim liceu electrotehnic. Eu sînt foarte mulțumită de noua orientare : o să pot să-mi fac, în sfîrșit, foarte serios meseria. Acești elevi, chiar dacă vor fi niște buni meseriași au nevoie de numeroase cunoștințe de chimie. Spun asta, pentru că azi un muncitor nu mai trebuie să execute mecanic, ca un robot, niște operațiuni, fie ele cît de simple, ci trebuie să le cunoască mecanismul, cauza. Avem nevoie de o clasă muncitoare foarte bine pregătită practic, dar și teoretic.

CE SPUN ELEVII

Sondaj fulger la clasa VIII-a B de la Școala generală 22. Total 40 de elevi. Ridicați miinile : cîți la cultură generală ? – 12. Electrotehnică ? – 1. Mecanică ? – 3. Chimie ? 3. Informatică ? – 8. Pedagogic ? – 1. Economic ? 1. Alimentar ? – 2. Sanitar ? – 3. Sportiv ? – 1. Arte plastice ? – 1. Militar ? – 1. Absenți ? – 4 Argumente : „Dau la liceul de mecanică. Dacă o să reușesc în etapa a doua, aș merge la București, la facultate, la Căi ferate. Dacă nu, mă fac mecanic Diesel, ca tata" (Roșu Gheorghe). „Doresc foarte mult să mă înscriu la Liceul de chimie, secția utilaje. Dacă o să reușesc la facultate înseamnă că o să devin ingineră chimistă. Dacă nu, oricum am o meserie, o să fiu laborantă sau tehniciană" (Olariu Adriana). „Dau la teoretic pentru că nu m-am hotărît încă ce meserie să-mi aleg. Probabil arhitectă, dar nu sînt deloc sigură. De aceea, am optat pentru cultură generală, secția reală, de unde, oricum, o să pot să dau admiterea oriunde, la orice facultate" (Brezoianu Adriana). „Imi place matematica, îmi place electronica. De aceea m-aș înscrie la liceul de informatică. Sigur că mi-ar place să fiu inginer electronist, dar dacă n-aș reuși la facultate n-ar fi nici o tragedie. Ies din liceu cu o calificare" (Munteanu Mircea).

Bilanț. Din 36 de elevi prezenți în clasa VIII-a B a Școlii generale nr. 22, doar o treime au vrut să se înscrie la liceele de cultură generală. Restul, în funcție de aptitudini, au optat pentru 11 licee de specialitate, ceea ce, pentru finalul acestui reportaj reprezintă o cifră mai mult decît edificatoare.

IOSANA PANTEA

Cu artistul Ion Nicodim

(Urmare din pag. 1)

care elementele tehnice vădesc capacitatea de a perturba și reorganiza pe alte temeiuri – poate da naștere unor alte teme majore, grave, importante.

– Cu siguranță, dar nu numai pentru artiști. Pentru tot ce e în jurul nostru, acest impact duce – nu la un conflict, dar la punerea în discuție a însăși existenței umane, tot duce ! Mi se pare că omul se află în contact cu un fenomen pe care aproape nu-l stăpînește. Progresul tehnologic e așa de colosal, încît omul e aproape în postura ucenicului vrăjitor care descoperă un instrument pe care aproape nu știe să-l stăpînească.

– In această situație artistul este pionier al unui nou mod de a gîndi – corespunzător statutului tehnologic, sau este doar un seismograf care înregistrează deruta sau tentativa – în afara unei soluții imediate – de punere în acord între individ și noile date ale civilizației sale ?

– S-ar putea să fie un pionier în cazul unor genii. Personal, nu cunosc aceste cazuri ; dar mi se pare că, prin sensibilitatea lui, artistul, în general este un seismograf și un căutător, ca orice om, de soluții de a împinge umanitatea înainte. Acest artist, este un om care înregistrează și reflectează, dar reflectează nu ca o simplă oglindă, ci ca o oglindă care concretizează, o oglindă concavă și care, în același timp, reflectă chintesența lucrurilor. Mi se pare a fi totodată oglindă convexă care răsfrînge multiplicînd lucrurile. Nu știu dacă mă înțelegi, el – artistul – este un punct de intersecție a acelor forțe care vin din afară, se string, se prelucrează în artist și capătă virtualitate și forță de explozie în afară ; în măsura în care omul are forța și spiritul analist, de judecată complexă și de punere în context a lui, el poate genera o explozie în momentul în care are ceva de comunicat.

– Despre generațiile mai tinere decît dumneata, ce ne poți spune ?

– Nu știu dacă pot spune multe lucruri, dar cele pe care pot să le spun sînt foarte frumoase. Mă ocup de ei, prin acest cenaclu al artiștilor plastici. Mă ocup ! E un mod de a zice ! Iau parte alături de ei la dezbateri, înlesnesc, sistematizez modalitatea dezbaterilor. Trebuie găsite forme în care, pe rînd și în ordinea importanței, să își găsească în „Atelier 35" spațiul de dezbatere aceste fenomene plastice contemporane în complexitatea lor. N-aș vrea să rămînă vreodată cineva cu impresia că e favorizată o tendință, o grupare în defavoarea alteia. Cred că am reușit într-un an și ceva să dezbatem aproape toate fenomenele plastice contemporane românești și am căutat întotdeauna să le găsim legături cu înaintașii artei noastre.

– In acest sens, vreau cîteva nume de artiști mai tineri care se dovedesc a avea capacitatea de asumare, de preluare, într-o viziune autohtonă, a unor probleme de artă contemporană ?

– Mai toate expozițiile, grupate în ciclul **„ATITUDINI"** au fost activizate de numele unor artiști care nu au făcut altceva decît să re-pună în discuție o problematică care fusese prezentă în arta plastică contemporană românească între cele două războaie, și care se continuă azi sub o nouă orientare, o nouă lumină ; să-ți dau cîteva nume : Horia Bernea, Ion Grigorescu, Moraru, Epure, Buculei, Breazu, Bulacu, Matei Lăzărescu, oameni care tot timpul au o mare forță de comunicare.

– Cunoști și alte grupări și tendințe plastice care nu sînt prezente în București, ci în țară ?

– Sigur, sigur. Grupul de la Timișoara „Sigma", grupul de la Cluj, de la Iași. Pot azi identifica în jurul Timișoarei o anumită structură plastică, mai constructivistă, în jurul Iașului, o structură mai poetico-visătoare, de ușor surreal ; sînt fenomene deja conturate. Ne-ar face plăcere să știu că aceste grupări vor să participe la expozițiile **„ATELIER 35"** din București.

EVRIKA !

(DESPRE SUFLET)

● Dau un regat pentru o vorbă de duh și încă rămîn rege.

● E un spirit practic : s-a lăsat zămislit de materie.

● Poate că sufletul își pierde libertatea cînd părăsește această colivie care e trupul.

● Am alergat într-un suflet, dar n-am găsit nimic.

● Iubita lui are un suflet atît de mare, încît el o răsfață spunîndu-i... sufletelul meu !

● Scumpă găzduire trebuie să plătească sufletul meu acestui trup, de se simte ca la el acasă !

● Cînd săracii nu mai aveau ce mînca, veneau la boier cu sufletul la gură.

● Pentru unii filozofi spiritul (de contradicție) e materie (primă).

● Dacă ar muri toată suflarea, luminările nu s-ar mai stinge !

ION VELICAN

DOSAR

LOVE STORY

A. L., o fată măruntică, blondă „ca aurul" și curată „ca lacrima", putea în sfîrșit să-și ia zborul și să-și facă un rost. Frații mai mici, cinci la număr, se ridicaseră. Ii dădăcise destul, îi spălase, le făcuse mîncare, măturase casa — mama lor fiind bolnăvicioasă și ea însăși avînd nevoie de îngrijire. Și A. L. s-a angajat curieră la o întreprindere de transporturi. Dezghețată și cinstită, în scurt timp a căpătat încrederea șefilor ei, care au început s-o folosească și în alte munci mai complicate. Cîteva luni a făcut și oficiul de casieră, ducînd în poșeta ei de plastic salariile șoferilor... Pînă aici totul este foarte bine. Avea o leafă — și o leafă se cunoaște în casă !, — era apreciată și respectată.

Intr-o zi a cunoscut un tînăr și A. L. s-a îndrăgostit cum numai la 19 ani te poți îndrăgosti... O dată, la plata chenzinei, n-a găsit trei șoferi și-a rămas cu banii în poșetă. Pînă a doua zi. La sfîrșitul orelor de muncă, o aștepta P. N. Au mers împreună la o grădină de vară, P. N. a tratat-o cu doi mici și cu o sticlă de bere, apoi a condus-o la tramvai. Și acasă A. L. a descoperit că-i lipseau banii, aproape două mii de lei. A refăcut în minte fiecare

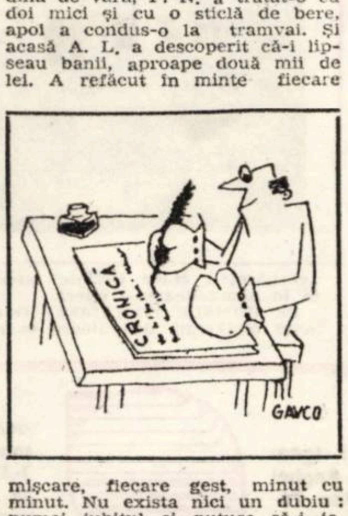

mișcare, fiecare gest, minut cu minut. Nu exista nici un dubiu : numai iubitul ei putuse să-i ia. Totuși nu voia să creadă și-ar fi dorit să nu fie adevărat. A plecat să-l caute. L-a găsit și l-a-ntrebat. Cu jenă și cu teamă, să nu-l jignească. Și el a recunoscut. Avea mare nevoie de banii aceia — i-a spus o poveste complicată, drept argument — și-a învățat-o cum să acopere lipsa cîteva zile, cel mult două săptămîni, pînă cînd îi va da înapoi toată suma, va face el rost cumva, a convins-o, și A. L. a semnat cu mîna ei statul de plată, la trei poziții, iar peste două săptămîni dădea o declarație în fața unui ofițer de miliție. Și-a mințit, din dragoste pentru N. P., că pierduse banii și că i-a fost frică să spună că i-a pierdut. N-a amintit nimic despre N. P.

Ea nu știa că acest tînăr de 30 de ani avea în urmă o existență agitată, de „șmecher" și că de multe ori pînă atunci se strecurase abil printre articolele codului penal.

Dincolo de faptul brut, banal, rămîne o durere triplă. Durerea părinților, durerea ei și durerea noastră : hoțul, P. N., autor moral și al falsului pentru care A. L. și-a primit pedeapsa, reușise să evite încă o dată rigorile legii. Sper că ulciorul se va sparge, totuși. Și mai sper că A. L. a înțeles pînă la urmă ceea ce trebuia să înțeleagă.

LAURENȚIU CERNEȚ

AFORISME

● Nu scuipați în izvoare ! Otrăviți oceanele.

● Universul își ascunde infinitul în om.

● Nu soarele ne orbește, ci distanța pînă la el.

● Bătrîn e copacul ce-l păzește păsările.

● Cîți munți... și ce puține... vîrfuri.

● Invață copilul să moară om !

● Soarele apune cu fața răsăritului.

● Numai în patria ta poți muri erou.

● La aceeași flacără unii se ard, alții se luminează.

● „Marea Indiferenței" e fără valuri, dar cu ochiuri.

● Inainte de moarte, mai citește o carte !

● Aproape e infinitul de noi dacă ne înconjoară.

● Luna e mai orgolioasă decît soarele ; luminează... noaptea.

● Nu regreți că îmbătrînești, ci că-l vezi pe altul tînăr.

LAZAR CERESCU

Cu scriitorul japonez Kobo Abe

– Domnule KOBO ABE, aş rămine foarte îndatorat Domniei Voastre dacă veţi accepta să-mi răspundeţi la citeva intrebări. Încerc, desigur, să profit de faptul că de aproape trei ani intreţin cu Dumneavoastră o corespondenţă. Şi, în cazul acesta poşta rămine intermediarul.

– Deocamdată n-avem ce face, trebuie să acceptăm situaţia. Anul trecut îmi propusesem ca, în '74, să vizitez şi România, cu ocazia unei ieşiri de mai lungă durată în Europa. Mărturisesc că, spre marea mea părere de rău, sînt obligat să-mi amin proiectul cu un an. Îţi promit însă că în 1975 vom sta de vorbă la tine acasă.

– Fiindcă Vă scriu în februarie iar luna viitoare în martie, ziua 7, veţi împlini 50 de ani, vă transmit un sincer la mulţi ani! din partea tuturor acelora care iubesc literatura în ţara mea. Şi cît mai multe succese literare de talia celui pe care l-aţi repurtat cu „Femeia nisipurilor" (Sunna no onna).

– Voi, de fapt, m-aţi cunoscut prin „Femeia nisipurilor", nu? Prin roman şi prin film. Nu pot nega, şi nici n-aş avea de ce s-o fac, e o realizare – sau sînt două? – de care-mi amintesc cu plăcere.

– Dacă ar fi să o luaţi de la început, tot literatura ar avea prioritate? Aţi renunţa din nou la medicină?

– Da, cred că da. Nu văd însă de ce aş mai lua-o de la început. Nu mi-a fost deloc uşor, cei care mă cunosc ştiu asta, dar acum prefer să rămîn exact eu. Sau poate că totuşi ai dreptate cu întoarcerea spre incepututri. Momentan, scenarizez romanul meu **„Harta arsă"**, publicat în 1967. Şi lucrez la un nou roman: **„Pămint sub mare"**. Mă bucur de asemenea că, în noua sa variantă regizorală, **„STRIGOIUL ESTE AICI"** (Iurei wa Koko ni iru) face săli pline. Trebuie să vin în România şi pentru teatrul vostru. Actorii români sînt dintre cei mai buni, ştiu asta, mai ales din presa franceză. Radu Beligan trebuie să fie nemaipomenit. Poate vreuna din piesele mele se va juca la voi. Dar vom mai vedea asta.

– În 1973 făceaţi publice intenţiile Dumneavoastră de a realiza anual un film şi de a scrie, tot în acelaşi interval, una sau două piese. Aveţi timp pentru toate acestea? Nu-i prea mult? Şi apoi... rezistaţi ritmului?

– Timpul îl am după cum îl planific. A, nu, te asigur că nu-i mult. Dacă sînt în pasă bună, pot scrie o piesă de teatru în citeva zile. Iar, fără film, care, ca şi literatura, nu-i aşa? aparţine tot artei, nu pot trăi. Adică **nu mai pot trăi.** E drept, cînd am debutat în ale scrisului, nu m-am gîndit că mă voi ocupa şi de film. Acum însă e prea tîrziu ca să mai pot renunţa.

– Domnule KOBO ABE, vă mulţumesc şi vă sînt recunoscător că m-aţi onorat cu aceste răspunsuri

Nu trebuie să-mi mulţumeşti. Numai că de data aceasta tu intenţionezi să mă arăţi lumii din ţara ta. Mă rog, te interesează, dar atunci, dă-mi voie să fiu eu cel care mulţumeşte. Salutări din Tokio pentru cititorii mei români!

ILIE COSTACHE

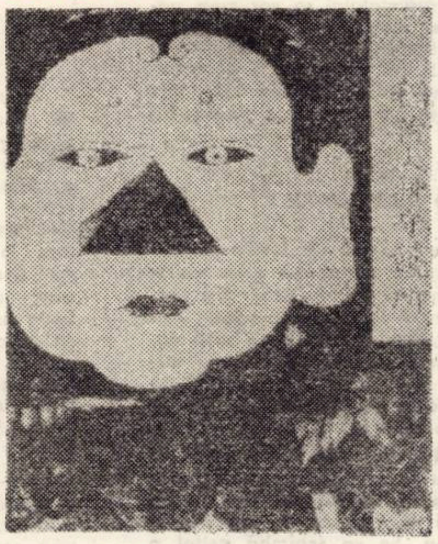

Mască japoneză

KAWABATA

Răspunsul categoric la întrebarea dacă **„Ţara zăpezilor" a lui Yasunari Kawabata** (laureat al premiului Nobel pe anul 1968) trebuie plasată în sfera epicului sau a liricului pare o simplă jonglerie teoretică, iar decantarea superfluă. Ţara zăpezilor este o povestire, dar o povestire ce curge la fel cu poezia, născută parcă din întîmplare, ca o dispoziţie de moment, ca şi cum autorul s-ar fi trezit gîndind cu voce tare, o **curgere neintreruptă,** din care nu se poate reţine nici un contur desluşit, o curgere **fără ţel,** într-o **depărtare nesfîrşită.**

Totul se desfăşoară în ordinea firească a lucrurilor, nimic imprevizibil, nimic care să tulbure ritmul egal cu sine al povestirii.

Shimamura, un vilegiaturist oarecare, începe o poveste într-un sat de munte, o simplă poveste, condamnată aprioric a fi doar atît, o duioasă poveste, dar una ce nu se explică numai prin dragoste ci, mai mult, un soi de osmoză inconştientă a sufletelor, ce, deşi nu comunică, trăiesc simbiotic. Inconştientă, pentru că pînă în final (deşi povestea nu are un sfîrşit, cum de altfel nu o simţim nici cînd începe) Shimamura nu ne va lăsa să înţelegem că a realizat de fapt mobilul perpetuei sale reveniri în acea ţară a zăpezilor, unde totul se repetă identic, firesc, de parcă nu s-ar fi scurs lungi anotimpuri între zilele şi nopţile de dragoste. El creează aparenţa unei detaşări sufleteşti, el este cel ce se lasă iubit, nu simţim vibraţiile obişnuite ale dragostei, pentru că, pentru el, Komako este de fapt mai mult decît iubirea, pentru că prin ei el trăieşte acele momente de excepţie cînd sufletul nu-şi mai ajunge sieşi şi se întinde pentru a trăi simbiotic cu un altul. De aceea Shimamura, revine, revine mereu, inconştient, cu aceeaşi aparentă detaşare, abstras şi dezinvolt, fără a înţelege că este prizonierul condamnat la o perpetuă revenire.

Dragostea nu cunoaşte un itinerar emotiv, ea curge egală cu sine, într-o duioasă armonie, ca o muzică închisă în sine, nedisponibilă modificărilor, o dragoste suavă ce-şi consumă chiar şi prezentul ca pe o amintire, izolată de lume, ferită de impietăţi. Deşi Komako este în fond o gheişă, un „contact fix într-o staţiune de munte, deşi escapedele ei nocturne sînt încărcate de o concreteţe prozaică, condiţia sa nu alterează cu nimic suavitatea dragostei pe care o trăieşte printr-o dăruire totală şi un lirism delicat, învăluind-o într-o linişte calmă aidoma cîntului melancolic al exoticului Shamisen. Iubirea în sine şi pentru sine nu este petru ea o trudă zadarnică, nu este absurdă şi nici dramatică trăind-o cu seninătate şi candoare ca pe o binefăcătoare împlinire a naturii.

Dacă, prin Komako, intrăm în „miezul feminităţii", prin Yoko atingem esenţa, căci această siluetă este atît de imaterială, atît de suavă şi eterică, de parcă ceea ce ni se oferă este doar ecoul femeii ce a rămas altundeva într-o depărtare de neatins.

Totul este estompat, vag, tăcut şi îndepărtat, atît de îndepărtat cum numai o ţară a zăpezilor poate fi. De aceea era firesc ca această poveste să nu se poată închega decît în acel sat tăcut, care **„dădea impresia că s-a retras din faţa zăpezilor chircit şi cufundat în sine"**, unde albeaţa zăpezii e ca un simbol al copilăriei spirituale, pur, naiv, nealterat, şi unde natura şi omul se contopesc într-un destin comun reuşind parcă să se elibereze de sub imperativele timpului. Dacă duioasa povestire o putem simţi ca pe un veritabil poem în proză, aceasta o datorăm fără îndoială şi excelentei traduceri a lui Stanca Cionca, care descoperă, de fiecare dată, atît de fericit „cuvîntul" care păstrează inefabila muzică interioară a prozei lui Kawabata.

RAMONA BOCA BORDEI

POEZIE JAPONEZĂ

HENJO (815–890)

MÎNDRIE

Aşa de mîndri sînt ai mei încît îmi cer:
ca numele ce-l port în veci să fie
pur precum culoarea nopţii
ne-atinsă de aroma părului
meu nepieptănat.

SAIGYO (1118 – 1190)

TRISTEŢE

Chiar pe cel mai împietrit la suflet
durerea îl străbate, iar tristeţea adînc
s-aşează în firea lui,
cînd pe-nserate vede din laudă
coborînd
sitarii-n noapte.

GÎNDURI

Precum fumul trimis de Fuji-Yama
fără ţintă în vînturi urcă,
ca apoi să moară pe-ntinsa boltă,
aşa se-nalţă gîndurile mele, ce
le cuget,
fără ţel şi pe cărărui fugare
în azur dispărînd fără urme.

SAKINO DAISOJO GYOSON (sec. 13)

LA FLORILE DE CIREŞ

înveşmîntate flori de cireş!
Drăgăstoase
cunoscătoare ale chinului meu!
Arătaţi-mi
doar un ram de milă cu inima aceasta
doar voi cunoaşteţi chinul meu;
celorlalţi să tăinuiesc a mea
deznădejde,
ar trebui.

PRINŢ MUNENAGA (1312 – 1385)

LA GIŞTELE SĂLBATICE

Să nu vă grăbiţi voi, gişte sălbatice,
pe ceruri să ajungeţi în patria voastră!
Nu ştiţi că munţii patriei
v-au uitat demult
cînd eraţi în depărtare?

MOTOORI NORINAGA (1730 – 1801)

SUFLETUL JAPONIEI

Cu ce aş asemăna oare cel mai bine
sufletul Japoniei? Cu mirosul tainic
al florilor de cireş cînd soarele de aur
triumfător se ridică din zori.

În româneşte de
VALERIU COSTEA

TERRA MAGAZIN

AL 41-LEA SCAPA! Nu e vorba de personajul cunoscut din celebrul film al lui Ciuhrai. În cazul nostru, al 41-lea este omul culcat alături de ceilalţi 40 confraţi ai săi, pentru executarea celui mai spectaculos şi totodată periculos salt cu motocicleta, care a avut loc în Marea Britanie. Recordul mondial la această probă era pînă acum de „40 de oameni". Numai curajul celui de-al 41-lea a făcut ca noul record să fie omologat în zilele acestea. Drept pentru care, pe podiumul învingătorilor, alături de motociclist, a urcat şi al 41-lea, de fapt, cîştigătorul moral al acestui record.

„URZICA" UMORIŞTILOR Brigitte Bardot se lăuda într-un interviu: „La mine toţi se simt ca la ei acasă". O revistă umoristică îi răspunde: „Bănuim că fiecare se şi comportă ca atare".

L-A ÎNGHIŢIT PE FRANZ IOSIF! După 69 de ani a fost reabilitat post-mortem custodele secţiei de numismatică al palatului imperial austriac. El a fost concediat pe motivul că ar fi furat o monedă de aur cu efigia împăratului. Dar, nu de mult, chirurgii din Lodz au scos din stomacul nepotului acelui nefericit custode „corpul delict", adică moneda de 10 coroane (de aur), înghiţită de năstruşnicul copil în 1905! Sărmanul bunic!

CEL MAI VECHI IMN. Cuvîntul himn vine din grecescul himnos, ceea ce vrea să zică un cîntec ce se cîntă în picioare. Cel mai vechi imn pare a fi imnul olandez care se cîntă din 1563. Englezii îşi revendică însă întîietatea, afirmînd că imnul lor, scris de John Bull, muzicianul curţii regale (a lui James I.), a fost cîntat cu cîteva luni înaintea celui olandez. Deşi disputa nu e încă terminată, cele două imnuri rămîn şi pe mai departe „în picioare"!

„RENOVARE" COMPLETA. După cum afirmă doctorul Paul Ebersold (S.U.A.), 98 de constituenţi ai organismului uman se refac total în decurs de un an. Asta înseamnă că omul are posibilităţi nebănuite de „renovare" în fiecare 12 luni.

VORBE, VORBE, VORBE. Se pare că amarul dispreţ al lui Hamlet pentru banalele noastre vorbe zilnice nu este prea justificat. Statistica Academiei de ştiinţă din Franţa constată că un om cu o instruire medie, în vorbirea lui de fiecare zi, nu utilizează mai mult de 5.000 de cuvinte, iar uneori mult mai puţin. Amintim că „Iliada" şi „Odiseea" lui Homer conţin 9.000 de cuvinte diferite, opera lui Goethe 11.000, iar Shakespeare este cel mai „vorbăreţ": 24.000 cuvinte diferite în nemuritoarea-i operă.

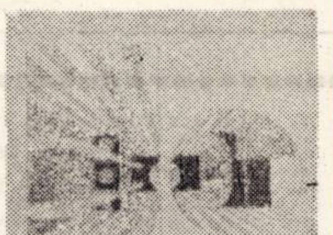

PE URMELE MAHALIEI. O tînără cîntăreaţă de culoare se remarcă tot mai des în interpretarea atît de dificilă şi originală a celebrelor „negro-spirituals". Este vorba de Besty Griffin, cîntăreaţa care, afirmă specialiştii, are toate calităţile pentru a moşteni modul excepţional de interpretare a marii dispărute — Mahalia Jackson.

ELEFANŢI TURBAŢI ŞI CĂMILE NEBUNE. O dată pe an, paşnicii elefanţi-indieni, aceşti ultimi şi impunători reprezentanţi ai proboscidienilor din paleogen, care ating uneori respectabila vîrstă de o sută de ani, sînt cuprinşi de o ciudată stare de agresivitate cunoscută sub denumirea de Musth. Uriaşii cu înălţimea de trei metri şi lungimea de patru metri, înarmaţi cu colţi de fildeş cîntărind mai multe kilograme, cu pasul surprinzător de uşor şi elastic, nu mai sînt de recunoscut. Animalele de muncă şi de călătorie de obicei atît de docile refuză să execute ordinele îngrijitorilor, se iau la luptă cu semenii lor, atacă şi ucid chiar oameni, provoacă pagube enorme zvîrlind trunchiuri de copaci la mari distanţe. Perioada de Musth durează între două şi trei săptămîni fiind însoţită de excreţii ale glandei lor temporale care se află în dreptul urechilor. Accesele de furie care se observă numai la masculi constituie încă o enigmă neelucidată. De dezlegarea ei sînt preocupaţi în mod special cercetătorii de la Institutul de medicină veterinară tropicală din Giessen (Republica Federală Germania).

LUMINĂ PENTRU MARILE JOCURI. Frankfurt pe Main — Cele nouă stadioane care vor găzdui Campionatele mondiale de fotbal 1974 în Republica Federală Germania sînt dotate cu cel mai modern confort tehnic. Printre realizările de acest gen se numără şi noile instalaţii de nocturnă date în folosinţă la Frankfurt pe Main şi Hanovra. Pe fiecare din cei patru piloni înalţi de 55 metri sînt montate 22 reflectoare circulare cu lămpi de halogen de 3.500 waţi. Un număr de 109 reflectoare cu oglindă cu jghiab dispuse la marginile celor două acoperişuri ale tribunelor, dotate cu surse luminoase de 2.000 waţi fiecare, completează iluminarea „Festivalului fotbalistic", garantînd o calitate excepţională a imaginilor TV color. La centrele de presă amenajate în hoteluri, ziariştii din 66 ţări vor avea la dispoziţie pe lîngă dotările obişnuite şi receptoare de televiziune în culori.

COLEGIUL DE REDACŢIE

Ion Arieşanu, (redactor şef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor şef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor şef adjunct), Ispas Moliu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Romănu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacţie), Emil Vlaicu

Săptămînal politic-social şi literar-artistic editat de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş şi Asociaţia scriitorilor din Timişoara. Redacţia şi administraţia – Timişoara, Piaţa V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 şi 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. şi difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat"

Index: 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptăminal politic-social și literar-artistic ● Serie nouă ● Anul XXV ●

● Timișoara ● Vineri, 7 iunie 1974 ● Nr. 23 (327) ● 8 pagini 1 leu ●

Cuvintele timpului nostru

Ne dimensionăm spațiul existenței prin cifre, trudind cu fața spre produsele care ne aparțin acum și pentru totdeauna, pentru ca la capătul unor perioade de timp, decade, luni, trimestre, ani, vreme de o clipă, să comparăm, tot prin cifre calitatea, cantitatea, evoluția. Atunci, niște raporturi matematice reușesc să ne umple spațiul intim cu mulțumirea unei impliniri. Tot atunci, Efortul, Dăruirea, Tenacitatea, Elanul ne apar exprimate prin sisteme de măsură exacte, inatacabile, sisteme care ne creează sentimentul fundamental al pămintului de sub picioare, al parcurgerii lui sigure spre un țel al nostru așteptat, voit, plănuit cu aceeași exactitate pas de pas. Printr-o imensă structură matematică inaintăm pe drumul nostru, știindu-ne fiecare locul și răspunderea. Apoi, cifrele se retrag undeva intre noi și timp. In noi continuăm să purtăm cuvintele și fapta. Construim un edificiu nou la care-i spunem România socialistă și ne rostim cuvintele crezului nostru in viitor. Ridicăm economia pe trepte tot mai inalte și exprimăm in cuvinte răspunderea fiecăruia dintre noi pentru toți. Și tot cu noi, in aceleași cuvinte ale noastre, purtăm amintirile luptei și ale dăruirii, ale trecerii anilor și a implinirii noastre ca națiune și conștiință. Și dacă cifrele sint cofrajele edificiului nostru, iar faptele truda zidurilor inălțate in timp, cuvinetele rămin fluidul care populează spațiul fiecărui an formulind sentimentul mișcării dintre ieri și miine, dind contur faptelor noastre și umanizind cifrele, acele mute și grele de esență invenții ale minții omenești.

Trăim nivelul treizeci al marelui nostru edificiu și ne inconjurăm din mers cu repere, zăbovind in răstimpuri, cu cuvintele in preajmă, să ne explicăm devenirea pentru a ne bucura de ea, prefigurind noul. Faptele se traduc in cifre, iar cifrele in cuvinte retopind esența și cristalizind-o intr-o nouă conștiință socială și umană.

Trăim nivelul treizeci al marelui nostru edificiu și fiecare secundă are greutatea ei de fapte exprimabilă matematic. Faptele și traducerea lor exactă in număr sint cuvintele noastre, iar noi sintem cuvintele timpului pe care-l parcurgem redimensionind adevărurile muncii și omeniei, libertății și păcii, dragostei și progresului pe coordonatele unei inalte conștiințe, sintem cuvintele prin care timpul nostru comunică cu viitorul.

PAUL EUGEN BANCIU

ANUL XXX

Acest număr este ilustrat cu reproduceri după lucrări ale sculptorului amator Ladislau Schmidt

Salt și discontinuitate în cultura română: socialismul

„Noi considerăm și am considerat intotdeauna că menirea socialismului nu este numai de a elibera omul de exploatare și asuprire, de a-i asigura bunăstarea materială ci, de a făuri o civilizație spirituală superioară, care nu se poate realiza decit prin formarea unui om nou, cu o inaltă conștiință și pregătire culturală și profesională, cu un profil moral-politic inaintat".

N. CEAUȘESCU

Fiecare nouă generație vrea și trebuie să răspundă integral și definitiv la toate problemele vremii mai repede și mai bine decit toți inaintașii impreună. Rezultatele cu adevărat remarcabile se cristalizează insă incet, cu timpul, mai ales in domeniul culturii. Iată de ce măsura răspunsurilor deseori nu corespunde decit in parte bunelor intenții, elanului inițial și a adevărului. Lucrurile se petrec aproximativ in același mod și in cazul claselor și societăților noi, cită vreme apariția și dezvoltarea culturii se realizează ca proces istorico-natural, indiferent de nivelul de la care se pornește. Regula are totuși o excepție caracteristică pe care cultura română socialistă o ilustrează din plin: cazul in care oamenii și societatea dintr-un anume timp și loc iși făuresc, cultura și viitorul coordonat, conștient și planificat. Evident, este vorba de punctul nodal prin care trece din imperiul necesității in imperiul libertății culturale adică de revoluția socialistă in domeniul culturii.

Saltul asigură insă continuitatea culturii istorice deoarece este sinteza gindirii științifice celei mai inaintate a tuturor timpurilor, chintesența intregului progres spiritual uman. Realizarea sa implică utilizarea a tot ce este realizare pozitivă in dezvoltarea științei, culturii și tehnicii contemporane cu ajutorul maselor și in folosul lor nemijlocit. Saltul inseamnă insă in primul rind o serie de discontinuități in sensul că pină la el, istoria societății, inclusiv cea culturală a progresat, după cum observa Engels – mai ales prin partea ei rea. Deseori realizările au fost ascunse maselor și ținute ca arsenal monopolizat de clasele dominante, bun de intors prea adesea impotriva inseși creatorilor și maselor.

Revoluția socialistă in cultură este o cerință universală, indiferent de nivelul cultural deja existent, dar realizarea sa este cu atit mai dificilă și stringentă cu cit nivelul maselor revoluționare este mai scăzut și decalajul intre clase mai mare. Accelerarea nemaiintilnită a ritmului dezvoltării sociale și explozia informațională contemporană impun cu necesitate reducerea progresivă a intervalului de timp in care trebuie recuperată răminerea in urmă. Această cerință este insă irezolvabilă fără aplicarea unor mijloace și tehnologii radical deosebite de cele clasice și fără forțe sociale absolut noi și numeroase. Măiestria cu care partidul comunist și noua putere de stat organizează și conduce aceste forțe – ridicate la rangul de făuritoare conștiente a propriei lor istorii – este elementul fundamental de care depinde atit viteza de realizare a progresului cit și calitatea noii culturi. Se ințelege că, obiectiv, revoluția socialistă in cultură imbracă un alt conținut și altă formă in fiecare țară și epocă, in fiecare etapă a revoluției și construcției noii societăți.

Pe de altă parte, oricit de diferite ar fi condițiile in care se desfășoară și nivelurile de la care se pornește la revoluția culturală socialistă, un fapt rămine permanent adevărat: in epocile de mari frămintări și prefaceri sociale, economice și culturale, masele populare și detașamentele lor specializate pe probleme ale culturii se maturizează și iși imbogățesc experiența de luptă și de creație in mod deosebit de rapid și eficient. Dacă evaluăm, spre exemplu, in fapte de cultură și bunuri de civilizație drumul parcurs de România in ultimele trei decenii este ușor de observat că sub raportul densității realizărilor și calității nivelului de cultură in acest interval am realizat un progres deosebit de insemnat.

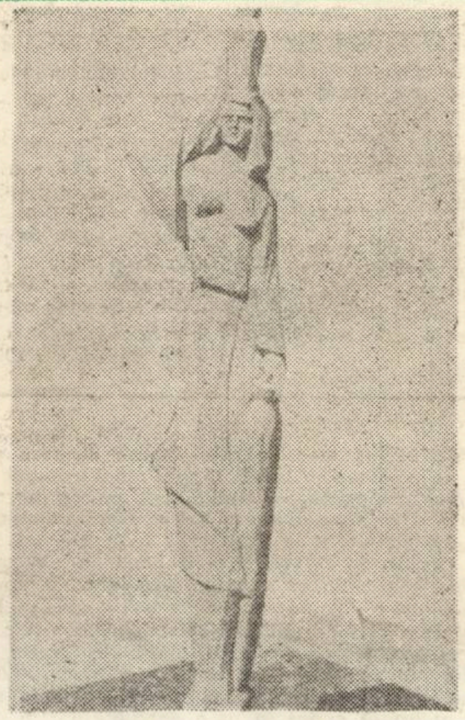

Maria cu ulciorul

Această perioadă dinamică a cuprins o mare complexitate de procese și fenomene: realizarea unui tablou aproape complet al intregului nostru patrimoniu cultural, valorificarea științifică a tradițiilor naționale și internaționale progresiste și democratice, confruntarea și asimilarea critică a celor mai inalte valori ale culturii universale: crearea și dezvoltarea unei baze materiale complexe pentru cultură și educație prin a cărei utilizare a sporit partea de valori nou create in anii socialismului etc.

Rezolvarea acestora intr-un asemenea ritm și intr-un interval de timp extrem de scurt a permis intrarea României in circuitul de valori internaționale ca un element cu realizări și potențial de creație remarcabil.

Rememorarea drumului deja parcurs și analiza lucidă a succeselor și deficiențelor este cel mai puternic argument pentru justețea orientării politicii P.C.R. dar și inceputul unei noi etape – de maturizare a culturii românești contemporane. Măsurile operative: ca vechile greșeli și altele similare să nu se mai repete, crearea condițiilor necesare noii etape de dezvoltare ilusrtează faptul că revoluțiile proletare – inclusiv in cultură – revin critic asupra propriilor lor infăptuiri corectindu-le și completindu-le pină cind istoricește se creează o astfel de situație care face imposibilă orice intoarcere.

Sarcinile fundamentale actuale provin din necesitatea de a duce și conduce pină la capăt procesul odată declanșat inlăturind atmosfera de automulțumire, atitudinile „intelectualiste" prost ințelese și spiritul funcționăresc sau de izolare in „turnul de fildeș". Cultura nouă, aflată astăzi in mina maselor cere să ne intoarcem științific asupra trecutului nostru de eliberare națională și socială, asupra tradițiilor progresiste ale poporului nostru in știință, artă și cultură, asupra trecutului glorios al mișcării revoluționare și protgresiste de la noi și mai ales, asupra anilor trecuți de construcție socialistă in care s-a realizat o Românie contemporană cu epoca și secolul. Trăirea in contemporaneitate a țării cere insă jalonarea riguros științifică a căilor dezvoltării viitoare. Aceasta inseamnă un progres economic, social și cultural astfel incit să dispară decalajele incă existente și socialismul să-și pună practic in evidență superioritatea depășind cele mai dezvoltate țări capitaliste pentru a se dezvolta pe propria lui bază. Istoria noastră se face inainte de a scrie și o scriem măsurind-o in cincinale și oameni ca personalități multilateral dezvoltate.

ROMULUS DABU

Secolul XXI-obiect al cercetării de azi

● VIITORUL PROTEINELOR (I)

In ultimii ani, cercuri și organizații mondiale (F.A.O., W.H.O., U.N.C.F., Protein Avisory Group of the United Nations System), sint preocupate de modificarea structurii cererii de alimente și in special de proteine. Pericolul subnutriției se accentuează in mod deosebit, lagat de lipsa proteinelor in alimentația populației. Se apreciază că cca. 2 miliarde de oameni sint subnutriți proteic și acest flagel mondial, cu efecte, dintre cele mai dezastruoase; psihosociale, fiziologice, patologice, economice, afectează, in primul rind, creșterea și dezvoltarea copiilor. Experții O.N.U. in alimentație, apreciază că pină in anul 2.000, cind populația globului va crește la 6–7 miliarde, producția de alimente trebuie să sporească de cca. 5 ori, iar cea de proteină alimentară de cca. 40 ori. Pentru aceasta omenirea trebuie să obțină realizări remarcabile in organizarea producerii alimentelor din surse proteice cu potențial mare. Se pune intrebare,a dacă omenirea are capacitatea și voința să se adapteze la noile condiții de alimentație ?

In știință este dovedit că, simple curiozități au fost cheia pentru ințelegerea celor mai importante principii ale naturii. Să fie „carnea vegetală", o realizare nouă, numai, ca o simplă curiozitate a omului de știință, sau cercetările sint strins legate de noile condiții sociale ? Da. Este clar, că istoric, se mai poate vorbi de alimente „naturale", iar astăzi și in viitor folosirea proteinelor netradiționale, va corespunde cu revoluția produsă de introducerea piinii in alimentația omului. Ceea ce se poate prognoza despre evoluția alimentelor, nu este numai modificarea lor, ci și proiectarea de produse in scopuri nutritive speciale, alimentație dietetică, infantilă, parenterală și găsirea căilor de obținere a unor alimente complete, avind la dispoziție toate componentele chimice alimentare, dotare tehnică și metode moderne.

Istoria civilizației umane ne oferă lecții privind adaptarea omului la o varietate mare de alimente și regimuri alimentare, cu toate că a plătit scump, pentru unele din adaptările sale. Sint date certe că soia a fost utilizată in China, cu cca. 2.800 ani i.e.n. dar s-au adaptat numai acele popoare care au perfecționat continuu compoziția fizico-chimică, biochimică și prelucrarea boabelor de soia. Tot omul, pe măsură ce a devenit mai stabil, a inceput ințărcarea copiilor cu pastă de cereale și legume. Apoi a făcut un salt deosebit, utilizind laptele de vacă, la care copiii s-au adaptat. Cu aceasta, insă, omul a pus piatra fundamentală a dezvoltării ateromului, consecință, desigur, a unei căi noi de alimentație și pentru care, in final, a fost nevoit să găsească soluții. Azi, știința a pus la punct obținerea laptelui vegetal (de soia) și diferite preparate, precum cel de tip Sustilac, a cărei folosire constituie un nou concept in alimentația infantilă la copii, clinicile de pediatrie rezolvind mai ușor o serie de afecțiuni gastrice.

Un alt aspect al adaptării organismului uman: alimentele poluate cu diferite substanțe chimice, de tipul pesticidelor, care constituie o problemă mult fră-

GHEORGHE NEGUȚ

(Continuare in pag. 7)

CRONICA LITERARĂ

ÎN EDITURA „FACLA" :

I. DUŞAN PETROVICI :

„Obelisc"

II. NICOLAE DOLÂNGĂ :

„Ţărmul cuvîntului"

I. Poezia patriotică a lui Duşan Petrovici nu e circumstanţională şi nici idilică. Ea este esenţial dramatică, existind nu ca fapt conjunctural, ci ca o incercare de re-definire a poetului. Noua definire nu implică părăsirea vechiului său limbaj (acela al metaforei şocante : vezi **Lebede ale puterii)** ci regăsirea lui faţă de o realitate a poeziei : Patria. Corect, volumul s-ar fi putut numai **„Poetul şi patria"** sau **Poetul faţă cu patria sa"**. In cele mai adinci poezii ale volumului (citeva distonează prin facilitate) Duşan Petrovici e un poet tragic (tragică fiind confruntarea Poetului cu marile teme ale lirismului : moarte, dragoste) dar şi unul al riturilor reinnoirii, sub care se aşează **istoria ţării** : „lumină multă va fi./ ni se arată din scrieri nobleţea : / spuse cuvinte – stele citite cu ochiul. / cu inima cumpănite balanţe şi / de strajă va sta / cel care a-nvins noaptea. / mai grea incercare nu este / cavaler să fii pe dinafara armurii / călător cu ginduri de pace / să pleci peste mări / şi atunci : / al propriei tale patrii ecou".

Duşan Petrovici dă (in Obelisc) o definiţie a ţării ca existenţă interioară a poetului, legată de **cuvintul** şi cintecul său : „iată / pentru moarte am un flaut nevrednic / pentru viaţă treaz / rămine ochiul meu albastru / pe mieii pămintului tău calc / ţară românească / şi-mi indoi genunchii / şi te rog / primeşte pe aripile tale / sarea de bucurie şi noapte". **(Ţării).**

Suma contradicţiilor pe care le remarcam în volumul de debut al poetului (orgoliu-umilinţă, duritate-moliciune, etc.) domină şi registrul metaforic al acestui volum. Versuri calofile alternează cu versuri anticalofile, discursul sincopat se completează de o rostire coerentă. Fără a fi in acest volum un poet orfic, Duşan Petrovici anunţă (pentru următoarele volume) această posibilitate. Deocamdată trebuie subliniat gestul voluntar, superlativul de subtext, rostirea apăsată (şi nu banală) a poetului, autor de poezie viabilă pe temă dată : „cind liniştea cade / şi obeliscul muncii mele va tremura / voi spune un jurămint pentru lucrurile ţării / in miezul pămintului / dacă vor invia tatăl meu / şi soţia tatălui meu / voi arde luminările singelui / dacă vor invia şi oasele plugului / care a scos dureroasa sămință / voi aburi la geamuri sticla dimineţii / ţară / aştept să-ţi crească mireasma trupului / ca un arbore de piine".

Se pot descoperi in aceste poezii implantate citeva leitmotive de circulaţie ale lirismului actual : ele se supun mereu unui ton personal, unei expresii mereu proaspete care, dacă nu inaltă traiectoria din **Lebede ale puterii** rămine accentuat propriu. Obelisc reprezintă o experinţă a unuia dintre cei mai interesanţi poeţi tineri de azi. Şi dacă nu o dată, in lirica dedicată patriei descoperim versuri facile, improvizate de autori care, altfel, merită stima noastră va trebui să salutăm această carte in care autorul ei nu-şi trădează uneltele.

II. Debutul relativ tirziu a lui Nicolae Dolângă, nu are uscăciunea pe care o au, indeobşte, cărţile prea lung pritocite in vămile editurilor.

Sscrie Mihail Petroveanu in prezentarea cărţii : „Nicolae Dolângă manifestă inclinaţie, proprie sensibilităţii incă juvenile, poate chiar prelungit adolescentine, spre acel amestec de contemplaţie şi visare in marginea lucrurilor, fără un obiect precis, cu vagi ecouri de meditaţie lăuntrică". Caracterizarea volumului ar putea fi continuată in felul următor : lirismul lui Nicolae Dolângă are ca punct central satul văzut de la distanţele pseudo-exilatului citadin. Muncile cimpului, ritmurile naturii sint leit-motivele unui poet care fără a urma vreunul din marile modele ale literelor române (eventual, foarte vag, Blaga), cintă pămintul, glia, arăturile, roadele şi seminţele : „Ciudate linii prelungesc / Lung, arăturile de toamnă. / Sub rădăcini de orizont / Pe noi, lucios ne prelungesc – / De parcă-am fi incă, suave / Seminţe-albastre-n palma lor. / Întindem braţele şi cresc / Priviri, ori virste paralele, / Ori alături de toamnă, lungi, / Spre zorii marilor ninsori". **(Arpegii).**

Poetul evocă (în stil consacrat) satul natal, din unghiul idilic al copilăriei : „Satul natal e ca pumnul de apă / În care oricum te priveşti eşti copil / Ce curbează-n drumu-i pămîntul. / Primul incendiul-al luminii prealimpezi / Se varsă rotund peste vorba dintii, / Ca vintul în albele jaruri de muguri. / ... M-am intors după ani lingă Nera natală, / Riul numit în Almăj : Nergan ; / O lespede roşie-am scos-o din piept". **(Cit o bătaie de inimă).**

Din aceste locuri (ale Almăjului şi ale Nerei) poetul extrage motive folclorice pe care le prelucrează în versuri suave ; dincolo de ele, poetul preferă „cintecul", cintarea, in care simbolul aparţine aceleiaşi lumi rurale : emblemele ei marchează, în ceea ce are mai definitoriu, poezia lui Nicolae Dolângă : „Porumbiştii-au rămas / Lumina nopţii de pripas./ Subţire aur sunător / Ochilor, tăcerilor. / E pe sub galbenul verzui / Prelungirea vintului. / Iar peste munte-amurgu-şi taie / Berbecii-n roşie văpaie". **(Cintec).**

Ţărmul cuvintului este o carte de nostalgii rostite in şoaptă de un autor senin. Expresionismul rural al ultimului moment literar e la fel de departe de el ca şi excesul idilic. Versul e diafan, trecind nu de puţine ori, prin aceste modelări ale sunetului pur al POEZIEI : „Unde sinteţi, voi, lucruri fără pată / Şi voi copaci şi case şi-ntrebări ? / Sintem atit de puri cind ninge in cetate / Că alergăm spre cei ascunşi în noi ... / Doar fulgii ne găsesc spre neuitare / Arbori ciudaţi şi neştiuţi şi uriaşi, / Bizare monumente şi răspunsuri. / Atita doar, oglinda pe zăpadă / Să n-o privim, să n-o privim, / Să n-o privim" ... **(Retuş).**

C. UNGUREANU

PROFILURI

Ştefan Popescu, poet militant

În poezia lui Ştefan Popescu, militantismul, partinic şi românesc, pleacă de cele mai multe ori de la titlul cărţilor sale. **Cu inima in pumni** sau **Tuturor** sau **Imnuri** – nu sint in fond decit tot atitea inflăcărate chemări, intre coperţile cărora cititorul află conţinutul exact al intenţiei poetului de-a sta, de la prima literă scrisă, in slujba marilor idealuri contemporane.

Ceea ce nu-l impiedică pe poet să se prezinte cu modestie, asemenea omului care, fără nume şi vilvă, inroşeşte oţelul sau pune săminţa in pămint. Iată : „În corul ce-l ridici / sint cit e fiecare : un glas./ Şi-un fir de cintec zic, sfios". Poemele sale, pline pe dinăuntru de dragostea de Partid şi de Ţară, ştiu să poarte haina discreţiei. Poetul scrie : „Ridicaţi-vă gindul bun către Ţară, / el singur, zbucnit, ar dobori / duşmanul greu bulucit in rovinele / hotăririi noastre de-a fi liberi, / de-a ne şti singuri stăpini / pină şi pe pofta inamicilor / rămaşi pe buza hotarelor noastre mofluzi". Cind ideea o cere, Ştefan Popescu ştie insă să ia o atitudine fermă, protestatară : „Luaţi aminte, / atitea poveri de nepurtat / nu ne-au trebuit, nu / şi ni s-au dat. /.../ Am rămas neinfricaţi / şi ne-am statornicit in neclintit, / luaţi aminte".

Nici revolta nu îi este străină poetului. În anul 1946, cind noul abia se ivea, iar vechiul nu incepuse incă să-şi arate ruinele, Ştefan Popescu scria : „Tun şi fulger impotriva aşezărilor vechi-deochiate / şi clintesc greu temeiul pricinilor rele, / dar deşi scurm insuşi zidul ctitoriei sale, / il simt cum ajută umărul său povirnit / să schimbăm pardoseala şi bolţile suitoare / pridvodul naosul şi uşile împărăteşti".

De aci pină la ultimul său volum, dedicat în întregime apărătorilor ţării **(Poeme cu soldaţi)** – 1972, Ştefan Popescu a parcurs in poezie un drum de luptă şi afirmare, de negare a negaţiei, de afişare fără ostentaţie a unui crez de-o mare sinceritate.

Dacă totuşi ar fi să-i găsim un minus acestei poezii, ne-am gindit poate la nerăbdarea cu care poetul se simte dator să ne comunice patosul său interior, graba de-a veni cu un ceas mai devreme in intimpinarea cititorului de poezie, a omului simplu şi de bună credinţă de pe toate meridianele Ţării. De aci uneori, o insuficientă realizare artistică de pe urma căreia suferă unele versuri.

Dar nu despre acest aspect al poeziilor sale ne-am propus să vorbim in rindurile de mai sus, ci doar despre flacăra militantă care arde, fără a i se putea contesta, in lirica lui Ştefan Popescu.

ALEXANDRU MARTIN

ANIVERSĂRI

FRANZ LIEBHARD LA 75 DE ANI

Ieri, la 6 iunie a acestui an, in chiar ziua cind revista noastră se tipărea, poetul, eseistul, istoricul literar şi prozatorul de expresie germană, FRANZ LIEBHARD implinea 75 de ani de viaţă. Născut în fertila cimpie timişeană, cetăţean al Timişoarei de peste cinci decenii, poet al pămîntului şi al realităţilor bănăţene, Franz Liebhard a realizat in opera sa cronică vie şi complexă a populaţiei germane din Banat, înnoirea conştiinţelor in ampla creaţie socialistă, fraternitatea naţionalităţilor.

Eseist de rară nobleţe, istoric literar informat, cunoscător al istoriei şi culturii Banatului, poet de certă vibraţie meditativă şi veritabil orfevrar în sonetele sau miniaturile sale, Franz Liebhard, la vîrsta sa de trei sferturi de secol, aduce înaintea noastră efigia limpede a scriitorului cetăţean, a artistului dăruit cu har şi temeinică înţelegere a vieţii. Acest om şi scriitor discret, de o tandră prietenie în relaţiile cu colegii, ne demonstrează şi la anii săi că activitatea de scriitor este menită a fi izvorîtă dintr-o înaltă pasiune pentru adevăr şi cunoaşterea omului. El ne oferă cu fiecare nouă carte pilda unei creaţii de un generos umanism şi o ardere artistică deosebită. Între scriitorii timişoreni, Franz Liebhard este exemplul unui scriitor fidel crezului că arta autentică pretinde sacrificiu de sine, cunoaştere a realităţilor social-umane.

La cei 75 de ani, colectivul revistei noastre, colegii săi, iubitorii scrisului său, noi toţi îi urăm ani de viaţă lungă, sănătate şi aceeaşi continuă dăruire artei scrisului, pentru împlinirea pe mai departe a unei prestigioase opere, pusă la temelia literelor româneşti, a culturii poporului român.

ORIZONT

CORESPONDENŢA

Tudor Buicea : In „Zbor să fiu" şi „Să mă pierd, să mă uit" sint versuri promiţătoare. Aveţi o lejeritate şi o indrăzneală in folosirea tropilor care ne plac. Nu trebuie să uitaţi că arta inseamnă şi rigoare.

Niti Sado : Noile versuri intăresc aprecierile anterioare. Poezia „Modestie" ni se pare un prim pas bun.

Titi Mladin : Nu ne punem acele intrebări pe care le presupuneţi. Dimpotrivă, ne face o reală bucurie să descoperim talente noi şi să le deschidem, cu modestele noastre posibilităţi, paginile revistei. În ceea ce vă priveşte, versurile vă recomandă mai bine decit o faceţi Dvs. Deocamdată nu stăpiniţi suficient formula lirică, pe care v-aţi ales-o. Dar aveţi, bineinţeles şanse.

Mihai Măceş : Scrisoarea Dvs. ne-a plăcut mult. Urmaţi-vă gindurile. După cum veţi fi aflat, v-am publicat o poemă şi ne bucurăm că noul plic ne confirmă increderea in talentul Dvs. De data aceasta, reţinem „Poem" (fără motto) şi **Pămînt românesc.** Vă aşteptăm, in continuare, cu interes.

Ioan Avram : V-am citit – şi de data aceasta – cu satisfacţie, dar şi cu părerea de rău că poemele Dvs. nu au acea deschidere necesară a timpului nostru, care să le determine publicarea. Trimiteţi-ne ceea ce veţi scrie de-acum inainte.

Tiberiu Neagu Constantin : Epigramele Dvs. dovedesc spirit. Continuaţi.

Titus Alecaz : Sint semne bune. Să mai vedem.

Emilia Rădulescu : Abundenţa şi farmecul corespondenţei Dvs ar necesita o discuţie pe care spaţiul nu ne-o ingăduie aici. Ceea ce vă putem spune deocamdată, este că poeziile „Reintoarcere" şi „După ani" justifică demersul Dvs liric.

Nicolae Rogobete : Noile poezii confirmă aprecierile anterioare.

Nicu Roşianu : Să mai vedem.

Ioan Brie : Impresiile noastre sint mult mai bune de data aceasta. Însă versurile sint incă greoaie, nelucrate suficient.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CURIER LITERAR

● **G. CALINESCU – INEDIT.** Revista **MANUSCRIPTUM (2/1974)** ne face oficiul reintilnirii cu G. Călinescu, de data aceasta prin citeva texte unele inedite, altele, deşi publicate în presa vremii, prea puţin cunoscute. Iată, de pildă, recreată şi interpretată la modul fastuos călinescian atmosfera spirituală a oraşului solar care este Brăila. „Brăila este un oraş care, deşi la Dunăre, a făcut de secole comunicaţia cu marea şi a fost o fereastră a Ţării Româneşti spre Levant şi mai departe spre Caşmir" ... Iată şi oamenii : **„Oamenii sint pletorici, însă cu scintei maliţioase în ochi, sau uscaţi, osoşi, reduşi la formula mediteraneană, dar placizi, contemplativi" ... „Arta anecdotică implică de la sine existenţa socială cea mai cordială, oroarea de solitudine. O veselie cristalină, fără stridenţe, răsună peste tot".**

● **OV. GHIDIRMIC SEMNEAZĂ ÎN RAMURI** (nr. 15/1974) un articol al cărui titlu, **Anecdotă şi adevăr în istoria literară** – nu prea acoperă, după cum vom vedea, lunga relatare descriptivă şi fără nerv, la cele două volume de amintiri (**Amintiri despre Sadoveanu** – Ed. Junimea şi **Ei l-au cunoscut pe Sadoveanu** – Ed. Ion Creangă) despre Mihail Sadoveanu.

Dincolo de – cum am mai spus – aspectul de **inventar** in care e conceput articolul cu pricina, întilnim afirmaţii cel puţin bizare de genul : „(...) **căci, în mod paradoxal, nu Mateiu I. Caragiale este scriitorul nostru cel mai enigmatic – cum se spune – ci autorul Hanului Ancuţei .. în ciuda faptului că el nu a evitat relaţiile cu oamenii"** ... etc etc. Urmează o demonstraţie foarte lungă întru susţinerea „tezei" sale, după care Ov. Ghidirmic, la interval de două coloane, întristat din pricina lui Eugen Lovinescu, **afirmă : „Un singur lucru n-a înţeles Lovinescu şi anume că această „tăcere"** (la Mihail Sadoveanu, n.n.) **nu este de o formă a „nesociabilităţii" ci dimpotrivă o formă de comunicare".**

● **Joi, 30 mai 1974, la sediul Asociaţiei scriitorilor a avut loc şedinţa de cenaclu – dramaturgie. Scriitorul** Ion Maxim **a citit actul II** – Rătăcirea – **din piesa sa în** trei acte Spaimele nopţii.

Vorbitorii (Sofia Arcan, Mircea Şerbănescu şi N. Pârvu) **au remarcat – a cita oară ? – predispoziţia autorului către construcţii de tip poem tico-filosofic. Textul e „de o rară frumuseţe", el exprimă „toate spaimele războiului" ; avem de-a face cu un „teatru agitatoric", în care descoperim „un ecou din piesele lui Lucian Blaga şi Radu Stanca". Nicolae Pârvu – care a condus şedinţa – a rămas plăcut impresionat de „înţelepciunea dialectică a piesei", dar, se întreabă, cum s-ar putea juca pe un astfel de text ? În încheiere, scriitorul Ion Maxim a remarcat justeţea observaţiilor făcute de antevorbitori la piesa sa.**

● **Propunem o şaradă la a cărei dezlegare rămînem interzişi : „Schema lineară medievală rezolvă cu graţie rudimentară conflictul fabulos al acestei juxtapuneri fertile de la răscrucea mai multor civilizaţii ; relatarea ei artizanală nu speculează fastul oniric ci produce un fabulos sprijin pe puternici contraforţi de minuţie memorialistică" (...) „Capturabilitatea lui este riscul suprem al acestei retorici maleabile a vulnerabilităţii ; dislocarea Inorogului de la lăcaşele statornicite, suspendate în acea limpiditate ameţitoare de deasupra „theatrului lumii" şi coborirea sa în exotic şi gravitarea silită şi necesară spre polul contrar, spre incintările malefice din Cetatea Epithimiei, spre mirajul decompozit al Sublimei Porţi, permite acestei pasiuni exemplare, retorica vinatului devenit vinător" (..). „Ea derivă dintr-o conştiinţă acută a posesiei adevărului, dind un sens constructiv şi coeziv virtuţilor sale de fabulator, conotaţiile semantice ale unui** fabulor, **verbul născocirii împărtăşite şi al faimei verificate de interlocutor, născute, esenţialmente prin dialog, dintr-un fapt de comunicare, de vorbire de „a grăi" şi „a spune". „Şi chiar pentru exemplaritatea huronului ingenuu al lui Voltaire, agresionat brutal într-un spaţiu european barbar, Candid devine astfel reflexul degradat al paradigmei licornei, mimată monologic şi pasiv într-un registru trivial".** (Secolul 20, **Cristiana Hâncu** : Cantemir şi fabulosul exotic).

Ca de fiecare dată şi acest număr din susnumita revistă – excepţional !

L. BALTHAZAR

Tudor Vianu – ipostaza lirică

Cenzurîndu-și scrisul și gîndirea printr-o riguroasă disciplină intelectuală, supunîndu-se deliberat, printr-o opțiune apriorică, autocontrolului lucid, tentat de mirajul desăvîrșirii, al formelor perfecte, realizate prin conceperea frumosului ca armonie și unitate, refuzînd speculațiile metaforice și mișcarea liberă pe dimensiunile subiectivității sau ale intuițiilor spontane, Tudor Vianu s-a impus prin structură și metodă ca un spirit clasic.

În toate ramurile culturii umaniste pe care le-a ilustrat, s-a manifestat un fidel al rațiunii, echilibrului și măsurii, al gîndirii organizate, al ideilor sistematizate în categorii exacte. Tinzînd el însuși spre acel olimpianism goethean, spre acea superbă autodominare a omului prin spirit, care se cucerește însă prin „experiența durerii", Tudor Vianu vede în idealul clasic întruchiparea perfectă a omului liber de orice servituți, împlinirea deplină a armoniei interioare, a unității eu-lui. Fără a contesta omul contradictoriu, personajul dostoievskian sau ființa freudiană sfîșiată de contradicții, realități determinate de anumite cadre sociale, Vianu promovează însă ameliorarea omului prin realizarea unei interiorități unitare, a unei armonii lăuntrice, în care să rămînă nealterate unitatea și „consistența interioară a persoanei".

Idealul clasic al omului, al omului liber cu desăvîrșire, înțelept și în mod superior împăcat cu sine, este modelul spre care Tudor Vianu tinde, dar care se atinge cu prețul unor frămîntări tulburătoare, atunci cînd ordinea interioară se rupe sub greutatea ideilor ce se întîlnesc și se despart într-o perpetuă luptă, adesea dramatică. În spatele acestei măști impersonale, care nu rareori a fost atribuită unui temperament auster, încorsetat în propria-i sobrietate, întrezărim totuși, atunci cînd la fel ca altor „distribuitori ai dreptelor judecăți", cum i-a numit pe critici, îi „tremură" și lui nu numai mîna, un Vianu liric, scăpat de sub autocontrol, melancolic, singuratic, înfiorat.

Fiorul liric, după cum era firesc, se manifestă cu prioritate în operele de confesiune intimă, poezia, filele de jurnal, însemnările de călătorie, paginile memorialistice, acolo unde „eul" liric refuză să se lase cenzurat, unde emotivitatea se dovedește adesea mai puternică decît rațiunea cumpătată, zdruncinînd nivnitul echilibru. Nostalgia romantică, ce înfiorează poezia sa care s-ar fi dorit calmă, lucidă, într-un perfect echilibru, apare și mai pregnantă în paginile Jurnalului, unde cu fiecare experiență autorul ne oferă o nouă cale de acces spre esența sa intimă. Spunînd despre sine „nu sînt sociabil dacă nu mă animă un interes emotiv... Sînt taciturn poate dintr-o tristețe lăuntrică... Am trăit cu inima grea", Vianu își trăiește parcă dramatic tocmai imposibilitatea de a atinge idealul pe care-l promova, acel echilibru perfect, care pune de acord omul cu sine însuși, cu natura și societatea, imposibilitate datorată acelui apetit sufletesc pentru contradicțiile vieții, pentru veșnica neodihnă. Căci dacă luciditatea îl îndeamnă spre armonie, în schimb, eul neliniștit îl trage „mai departe, mai sus, într-un punct în care n-ar ajunge pînă la tine decît foșnirea îndepărtată a oceanelor fără odihnă".

Dar nici actul critic, delimitarea, acceptarea sau refuzul, scris și gîndit în același cult al măsurii și echilibrului dătător de armonie, nu este ferit de trădările propriului suflet mistuit de gînduri și întrebări. Descifrînd în opera lui Camil Petrescu, sub controlul lucid al inteligenței, „sîmburele de foc, sîmburele aprins al sufletului său agonic și al sensibilității sale extrem de vii"..., Vianu se descoperă parcă pe sine, cu același peisaj sufletesc, plin de neliniști, care, din mîndrie, discreție și orgoliu se ascunde sub mantia rece a rațiunii. Apreciind comparativ pe Blaga și Barbu, Vianu preferă „adierile de mari neliniști" ce răzbat din poemele lui Blaga, față de „zbuciumările" lui Barbu „ce se aplanează în liniște în adiere împăcată". De Mihail Sorbul, pe care datorită „măsurii" sale îl consideră drept unul dintre cei mai viguroși scriitori, îl apropie tocmai acest joc al contradicției dintre aparență și esență, căci nu poate fi decît o aparență echilibrul omului ce a scrutat „adîncurile cele mai prăpăstioase ale ființei omenești". Dar cum „figura văzută a scriitorilor este însă adeseori o mască", putem lesne înțelege că Vianu însuși a purtat această mască care reprezenta tentația măsurii perfecte, dar ascundea adesea numai de el știute „rupturi de echilibru".

Înțelegerea caldă a lui Panait Istrati, ca unul din reprezentanții duhului românesc, în al cărui haos sufletesc și epic Vianu descoperă totuși armonie și unitate, dovedește limitele foarte largi între care își situează conceptele de sorginte clasică, elasticitate determinată de o înțelegere generoasă și emotivitatea uneori mai greu stăpînită. Desigur, nu întîmplător, omul de știință pătrunde în esență subtilitățile și nuanțele universului eminescian, în fiorul liric al căruia își regăsește propriile-i neliniști, în timp ce Alecsandri, spirit luminos și echilibrat „poet solar", la care perfecțiunea și claritatea amintesc de „spiritul latin unde s-au înălțat templele clasicismului", pare a-i rămîne îndepărtat și străin.

Spre atingerea idealului de perfecțiune clasică în care măsura, echilibrul, ordinea și armonia sînt suverane, Tudor Vianu, omul și gînditorul a înaintat cu pași înfiorați de lirism, în zbuciumate conflicte cu sine însuși, într-o continuă luptă cu ideile, iar superbele „rupturi de echilibru" le simțim prezente, chiar dacă atît de mult le-a dorit, numai de el știute.

RAMONA BOCA BORDEI

Al. Philippide – metafora sufletului

Poet-cugetător care a dat glas în creația sa marilor probleme ale existenței Alex. Philippide a realizat și cîteva dintre cele mai interesante metafore ale poeziei românești. Avînturile și dorurile poetului, împlinite uneori, contariate alteori de realitate, și-au găsit o expresie corespunzătoare în originalele metafore ale sufletului. În definirea structurii adînci și titanice a eului, poetul a apelat la termeni care denumesc realități cosmice : haos astral, vid, hăuri, sisteme solare, sori stinși, bolid : „Mi-am plăsmuit un suflet din țăndări de bolid, / Aerian și aspru, cu nostalgii de vid. / Sori stinși și-au stins cenușa din hăuri să închege, / Năprasnicile așchii de mii de ani pribege. / Ecouri adunate din haosul astral / Mai gem și-acum în asprul meu suflet mineral. / Cu fire de-aur smulse solarelor sisteme / Mai repede ca vremea alunecînd prin vreme" (Frontispiciu).

Zădărnicirea nădejdilor și istovirea elanurilor sînt sugerate prin intermediul epitetelor. Înnegrit de pulberea atîtor clipe moarte (La marginea de noapte a vieții...). Dominant este caracterul concretizator, plasticizant al imaginilor: „Și sufletul mă doare ca un trup" (Romanță), „De-acum îngroapă-ți sufletu-n pămînt, / Spini veștezi îi vor crește pe mormînt, / Cu frunze-nfipte-n vînt ca niște gheare" (Îndemn la drum), „Dar îmi mușcam din suflet să nu plîng / Și parc-aș fi mușcat din zgură" (Ceasul greu).

Un procedeu frecvent în poezia lui Philippide este reprezentarea „spațială" „Și sufletele noastre sînt acum / Firide-n care-au fost cîndva statui" (Prohod), „Mi-e sufletul în hrube-adînci bolți." (Veghe). „Și-n suflet ruguri roșii mi-am aprins" (Elegie).

Într-o viziune cu totul nouă, sufletul e asemănat vechilor manuscrise palimseste în care, „sub psalmi, trăiau gînduri antice". Evocarea trudei monahilor scribii, care neprimind hîrtie „de prin meleaguri arăbești" rădeau vechi pergamente și „copiau pe ele din Scriptură", sugerează procesul de apariție al acestor manuscrise.

Comparația se convertește în poezie, în metaforă: „Mi-i sufletul ca unul din aceste / Ciudate manuscirpte palimseste ; / Șterg scrisul proaspăt și deodată iese / Alt scris cu slove ciunte, nențelese. (O, cîte lucruri).

Starea muzicală a sufletului, nedescătușată încă în cuvînt, e exprimată în poezia Lied. Aluzia la vechea legendă a tulburătoarei Lorelei, care prin vraja cîntecului ei atrăgea în moarte luntrașul dovedit neatent la primejdia stîncii, se constituie ca leit-motiv al uneia dintre cele mai armonioase și melodice poezii ale lui Alex. Philippide. Paralelismul inițial, în plan afectiv, cu atmosfera legendei, se transformă, în final, în identificare metaforică multiplă, creația îmbogățindu-se dintr-o dată, cu sensuri neașteptate și cu lumini noi, ce adîncesc, nelimitat, perspectiva primelor versuri : „Al meu mi-e sufletul ori mi-e străin ? Mi-e sufletul de vechi amurguri plin, / Și-n mine plînge-un cîntec fără grai, / Așa cum într-un vechi amurg pe Rin / Cînta pe-o stîncă zîna Lorelei... Mi-e sufletul adînc ca o poveste / În care e un vechi amurg pe Rin / Și un luntraș îndrăgostit de-o zînă. Sînt cîntecul pe care îl cîntai / Luntrașului pe Rin odinioară, / Sînt cîntecul cu care îl chemai / Să moară. Și sînt luntrașul, / Lorelei...

FELICIA GIURGIU

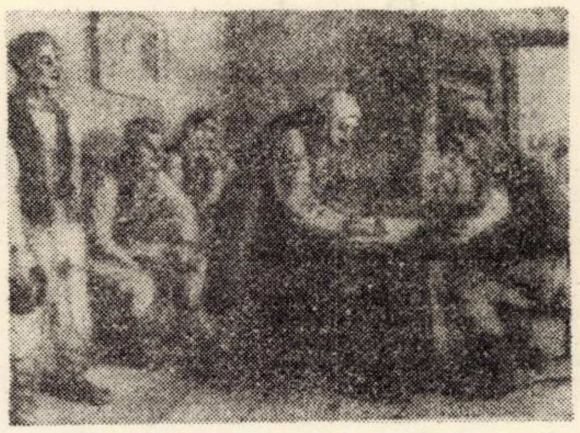

IULIA SIMU : „Intrare în C.A.P."

MEDALION

Un artist plastic miner

„Maria cu ulciorul", „Enescu înainte de concert", „Îndoliata", „Momîrlanul", „Moș Giț", peste 130 de lucrări în lemn, deschid în creația lui Ladislau Schmidt porțile spre figuri legendare românești. Formele sînt căutate numai în scopul ultim al găsirii acelui adevăr al personajului, care îl reprezintă și-l recomandă. Ladislau Schmidt preferă, bronzului și marmorei, supunerea lemnului pe care îl cunoaște și-l simte încă din copilărie. De mai bine de 23 de ani este miner. Universitățile artistului au început la gura minelor. Studia chipuri, cioplea, picta. A învățat la această școală aspră a adîncului. Chipurile cioplite cu barda (printre care grupul statuar „Dincolo de soare") nu le-a creat pentru expoziții sau muzee, ci ele sînt un fel de carte ilustrată a trăirilor artistului, a jocului imaginației. Acum, la 44 de ani, artist matur, Ladislau Schmidt este autorul unor lucrări ce împînzesc Valea Jiului („Trei generații" — mozaic, 54 m.p., „Mina" — mozaic, 30 m.p., „Minerul" — mozaic, 24 m.p.), și alte 5—6, impresionante ca idee și mesaj, sau ansamblul monumental de la Polatiște, la hotarul dintre județele Hunedoara și Gorj.

Ladislau Schmidt n-a avut încă o expoziție personală. dar Valea Jiului îi expune lucrările și le impune privirilor — un lucru de care orice artist ar fi mîndru.

D. DEM IONAȘCU

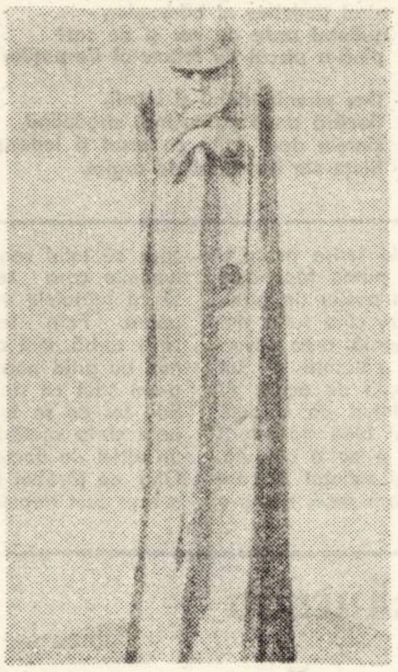

Moș Giț

PANORAMIC

● LA BASTIONUL CETĂȚII trei interesante expoziții : PROTECȚIA MUNCII '74 ; TIMIȘOARA, ORAȘUL FLORILOR — în timbre — organizată cu ocazia aniversării a 50 de ani de existență a CERCULUI FILATELIC TIMIȘOARA ; CENTENARUL „Uniunii poștale universale" organizată de Filiala A.F.R. Timiș și Direcția județeană P.T.T.R. Timiș. Felicitări pentru idee și organizare

● NU DE MULT, LA EDITURA UNIVERS a apărut într-o foarte frumoasă ediție TEATRUL EXPRESIONIST GERMAN. Ileana Berlogea, teatrolog și profesor I.A.T.C., contribuie la reușita cărții amintite : de altfel cunoaștem interesul cu care, de cîțiva ani, se ocupă consecvent de acest capitol al istoriei teatrului.

● PÎNĂ ÎN 14 IUNIE, poate fi văzută la Galeria de artă din B-dul 30 Decembrie nr. 6 — din Timișoara — expoziția de pictură a lui Laurențiu Buda.

● SCULPTORUL TIMIȘOREAN BATA MARIANOV lucrează la un bust al lui Tiberiu Brediceanu. Se pregătește să deschidă o nouă expoziție personală. O așteptăm cu interes.

● POATE CELE MAI BUNE EMISIUNI ale TV., în momentul acesta, sînt REVISTA ECONOMICĂ și VÎRSTELE PELICULEI. Mulțumiri realizatorilor.

● LA CENACLUL CASEI CORPULUI DIDACTIC din Arad au citit marți, 28 mai poeții arădeni Alexandru Banciu, Iulian Lucaciu, Vasile Man și prozatorul Gheorghe Schwartz. Din volumul recent apărut „Umbre de cleștar" a citit Dorian Grozdan, poet timișorean. La discuțiile care au urmat au luat cuvîntul prozatorul Mircea Șerbănescu și criticul literar Cornel Ungureanu. Montajul din poeziile lui Lucian Blaga susținut cu finețe, cu multă pătrundere și cu măestrie actoricească de Marilena Taraș, de la Teatrul de Stat din Arad, a întrunit admirația tuturor celor prezenți.

● Joi, 30 mai și vineri 31 mai în Sala de concerte a Liceului de muzică au oferit concerte corale formațiile SINGING CADETS și QUACHI TONES din S.U.A.

● Cîteva zile în orașul nostru a fost deschisă o expoziție de tehnică bio-medicală din R.D.G.

● Expoziție de cîini de rasă, în 9 iunie, la Patinoarul artificial. Nu vor fi admise decît rasele recunoscute de Federația Chinologică Internațională. Ce nu scrie pe afiș : Publicul-spectator este invitat să vină neînsoțit de alte patrupede și... atenție la impostori !

● O multitudine de manifestări au fost programate pentru 1 Iunie. Parte dintre ele n-au avut loc din cauza timpului nefavorabil Am reținut din cele desfășurate (și din cele prevăzute pentru săptămîna în curs) : La sala de sport nr. 2 : fotbal, baschet, handbal pentru două grupe de vîrstă) și concurs de biciclete și trotinete. La Biblioteca municipală o întîlnire a copiilor cu un ilegalist, un concurs de poezie patriotică și o seară muzicală „Sabin Drăgoi". O altă întîlnire, la Teatrul Național tot sub egida Bibliotecii, cu scriitori care au publicat cărți pentru cei mici. Toate acestea fiind în strînsă legătură cu programul „Zilelor cărții pentru copii". Trebuie amintit și spectacolul de gală al copiilor preșcolari, în sala Teatrului Național. Alte două asemenea spectacole au fost susținute, unul dintre ele la Spitalul de copii. În toate unitățile s-au desfășurat programe adecvate. Concursul de desene pe asfalt va fi reprogramat.

● Tot la Bastionul cetății, Comitetul municipal al femeilor și Inspectoratul școlar al județului Timiș au organizat o expoziție cu lucrările celor mai mici. Preșcolarii, cu vădite disponibilități plastice, au ținut să-și afișeze naiva și copleșitoarea lor viziune despre lume. Inspectoarele Maria Ciocîrlan și Ana Baumhof au dirijat exponatele pe grădinițe, în așa fel încît varietatea și ingeniozitatea lucrărilor să iasă cît mai pregnant în evidență. Piatră pictată, boabe și semințe, cartonașe și hîrtii lipite pe pînză, de la grădinița 29, războiul de țesut din miniatelierul grădiniței Electromotor.

A. I. C.

Marin Mincu

Imn

Să stai cu rădăcinile bine infipte
in pămintul răscolit al Patriei
să te bată vinturi pe plaiuri ridicat
să te mingiie apele cu şoapte lor
şi să te afli surpat in munca ta
precum Manole in legenda fintinii
iarba să te calce
ca pe un lut fertil
muncit de ploi in primăvară
păsări să cadă fulgerate de invidie
tu să cauţi locul cel mai potrivit
pentru o cintare deosebită
pe care pruncii s-o murmure
invăţind numele Patriei

Iarba fiarelor

Lingă pragul casei
tocită de atitea călcături
potcoava stă de veghe
iarba fiarelor să nu deschidă cercul

in casă femeia se roagă
cu faţa tremurind spre răsărit
ca o durere răstignită
văzduhul putred implorind

să nu se surpe noaptea
sub bărbatul ei
drumul să nu-i licăre inainte vedenii
să nu i-l fure fecioare
lingă răscruci spre nebunie

hăituindu-l cu picioarele desculţe
prin spinii intimplărilor

Peisaj

Iată se coboară suav eterica noapte
peste somnul fericit din care ne naştem
simburi de aştri sclipesc in intuneric
dar mai orbitoare e lumina Patriei –
Vale a Intimplării de repetată naştere
legiuită acum şi pururea

lăcrimind Bărbaţii se apleacă puri
insămințind ogorul sacru
ce se pirguie lin sub ploaia astrală –
o Piine albă din care ies Fiii
mişunind ca aburii calzi
revărsaţi in hotarele vieţii ;

cu grabă luindu-şi uneltele paşnice
aceştia pleacă să-şi gospodărească avutul
exemplu de şirg la străvechi seminţii
şi citeodată crudă pedeapsă

Electra

Molatec surpat peste ape
somnul anină flori de vise
in tamarinii obosiţi
peste sălcii zvonuri trec
iar sinii eumenidelor
arzind luminează
pădurile de vise
dospind in ceaţa Văii
corabia a putrezit de mult
şi doar Electra stă tot
trează in turnul ei
păzind minia lui Oreste
nostalgic şi slab
trist aşteptind lingă mare
pe el să nu-l atingeţi
striga Electra el e
numenul vostru uitat
pe el să-l salvaţi
şi pietrele doar mai inţeleg
strigătul ei sfişietor

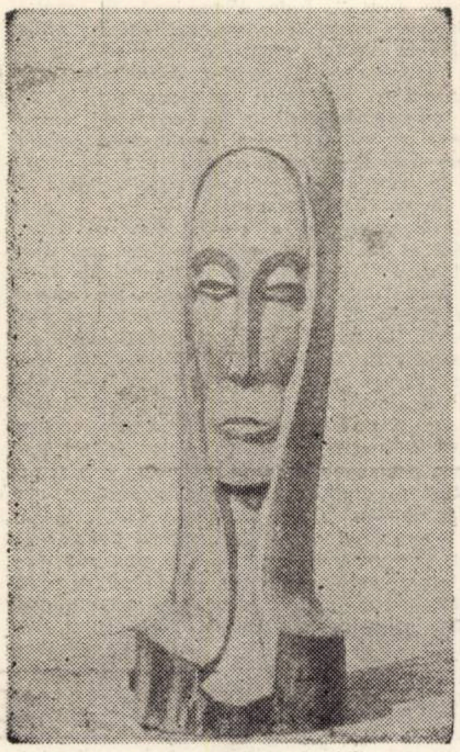
Indoliata

Ilie Măduța

Posada

La Posada in depresiunea Loviştei
zdrobit-am trufia străină,
pe floarea porţilor şi-n soarele iilor
des stete urgia să vină.

Dar şi noi glotaşi, voievozi
am impins-o-n gheara pustietăţii,
avurăm rovine şi lovişti destule
şi inimi pentru durarea cetăţii.

La Posada in ţara de aspre mihniri
ştiut-am năprasnic semnul
destinul nostru nepieritor.
Şi demnitatea. Şi-ndemnul.

Cîntec

Povara viselor
e ca finul
pe faţa poienelor.
Nu doare,
ne-mbălsămează.
Lumini se-ncurcă

in părul nostru
şi totul scinteiază
de sunetele
argintoaselor harpe de aer.

Fluturele roşu

Fluture roşu-n zi timpurie de martie
aşa-mi urzea mama, cu lumini in obraz ;
prin spinii-nfloriţi, fluturele roşu
imi colindă copilăria şi azi.

Mlădiţe de salcie, o fantasmă ce-nvie
in somn inverzit dulce de seve, –
şi fluturele roşu, fluturele roşu
luminind dintre file aieve.

Dans din Oaş

Nu se poate desprinde tropotitul
din pămintul fantastic al ţării,
scintei sar din oasele străbunilor
pină-n solzul de miere al zării.

Ca un val de gorun şerpuieşte
şirul tumultos al bărbaţilor,
sufletul arde de var şi de sare
pină-n piscul de foame-al Carpaţilor

Dar pironit ţărinii şi inimii,
flacără dacă strălucind, sfredelind,
sintem de-o spiţă cu ursul şi iedera –
fiinţe-ale basmului de argint.

FLORIN BĂNESCU

CĂLDURA

(schiță)

Aici ar trebui să mă intilnesc cu el. Şedinţa cred că s-a terminat şi eu mai am timp, am plecat mai devreme de acasă. O să putem sta puţin de vorbă. Numai de n-ar intrzia. E frig şi cerul e limpede, s-ar putea să ingheţe la noapte. Auzi, vorbă, te-ai smintit de tot, bătrine, ai văzut salcimii albi şi ai crezut că vezi zăpada. Noroc că acolo unde mergi e cald, unde te poţi incălzi mai bine decit la furnal ? N-ai avea prea multe răspunsuri de dat, in primul rind, fiindcă toată viaţa căldura asta ai cunoscut-o mai bine şi in al doilea că aşa crezi că trebuie să fie. Ai găsit la ce să te gindeşti acum : la căldură ! Eşti un bătrin aproape inţelept, aşa induri mai uşor răceala care te cuprinde. Cite feluri de călduri or mai fi ? Multe ! Incepe cu aceea a soarelui. Nu se poate să nu incepi cu ea. O bagi de seamă atunci cind e prea mare, injuri cind e năduf şi injuri cind ii simţi lipsa. Apoi urmează cele foarte multe feluri de călduri. Nici nu ştii cu care să incepi. Căldura din casă. Cea mai sănătoasă o dă lemnul. E mai iarnă afară cind stai lingă sobă şi asculţi cum cintă focul, cum troznesc lemnele şi priveşti cum joacă limbile roşii şi cele albastre. Acasă ai calorifer, te cam supără căldura aceea uscată dar casa e curată şi te culci la cald şi te trezeşti in zori de parcă ai dormit după-amiază intr-o cimpie sub cerul senin. Ce-i tot dai cu soba şi caloriferul ? Gindeşte-te la căldura pe care o simţi cind iţi vin feciorii acasă. Cind vorbeşti cu cel mare despre furnal, l-ai făcut tot furnalist, nu te mai mindri atita, a vrut-o şi el. Şi cind citeşti o scrisoare primită de la vreunul din ei, cind o citeşti tu, apoi o citeşte bătrina şi apoi o citiţi de la capăt impreună, adică tu rosteşti rar, spui aproape şoptit cuvintele scrise acolo şi ea te ascultă şi aţi putea face asta oriunde, pe un peron pustiu de gară, de exemplu, dimineaţa, cind suflă vintul ingheţat in gara goală, prea devreme fiind ca să vină călătorii şi tot n-aţi simţi frigul cumplit de acolo. Ai mai cunosc şi alte feluri de călduri. Cind erai tinăr. Mai bine aprinde-ţi pipa, iată şi asta e şi ea o căldură, iţi incălzeşti miinile şi sufletul in care ti s-a strecurat o umbră rece, alung-o eşti incă tare. Doctorul ţi-a povestit de un moş al lui pipaş şi el, ţi-a spus cit e de bătrin, dar se ţine verde şi, iarna, se intimplă să mai doboare cite un lup. Ce fel de căldură o fi simţind cind vede singe roşu de lup pe zăpada albă, albă de lăcrimează ochii, sigur că atunci işi aprinde o pipă deşi numai roşul acela te poate incălzi Poţi face acum citiva paşi, e vremea să vină, acesta e drumul lui şi de aici, de unde te-ai oprit, in capătul scărilor de piatră, se vede intreg combinatul. Uite furnalele tale ! Luminile sclipesc tare in noaptea asta limpede. Are dreptate doctorul, sint frumoase, a spus că totul seamănă cu un port, cu luminile care se aprind intr-un port. Şi că furnalele mele sint ca nişte vapoare. Fain fecior doctorul nostru ! Nu-i vorbă, mai avem destui in combinat, au grija noastră, dar pină acuma, n-am ştiut că sint şi astfel de doctori. Ştie tot ce se intimplă la noi la furnale şi la oţelărie şi in laminoare. E un altfel de doctor de cum cunoşteam. Oho, ce tărăboi face dacă undeva nu merge cum trebuie ventilaţia. Avem nevoie de aer bun. Şi oraşul are. Am auzit ce filtre grozave se montează la coşurile oţelăriei. Incepe o nouă noapte acum. Noaptea e limpede dar cam rece pentru vremea asta. Şi din cind in cind simt cum vin pină la mine pale grele de gaze. Imi aduc aminte cind a stat trei nopţi in combinat. Făcea nişte analize. Nu făcea pe grozavul că stă acolo şi că nu se duce acasă, aşa trebuia să facă aşa credea el că e bine. Atunci ne-am cunoscut… Venea să vadă şarja. „Seamănă cu o furtună pe mare", mi-a spus. Şi mi-a plăcut. Iată-l că vine. Urcă acum treptele, o să cobor şi eu, o să ne intilnim la jumătatea drumului, doctore, şi o să-mi aduci vestea…

Aşadar, doctorul urcă scările de piatră ce taie parcul in două, parcul coborind acolo intr-o pantă inverzită, neagră acum in noapte, numai albul salcimilor infloriţi plutind, ningind peste oraş. Baci Niţă Gheorghioni coboară cei doi işi fac semne incă de la distanţă, s-au recunoscut, ajung faţă in faţă, işi intind miinile.

– E o noapte grozavă, Baci Niţă, e păcat să dormi intr-o astfel de noapte!

– Am plecat la lucru, nu mă duc să dorm acolo…

– Bineinţeles, de mine vorbeam. Aproape că imi vine să te rog să mă iei cu dumneata.

– Acuma nu. Avem timp pentru asta. Cum a fost la şedinţă ?

– Bine a fost, Baci Niţă. O şarjă curată !

– Deci, pot să te laud, să zic bravo, doctore ! N-am aşteptat degeaba deşi era cam rece. Am fumat o pipă şi m-am incălzit oarecum… M-am mai gindit la felurile de căldură care există…

– La ce ?

– La ce am spus, omul are voie să se gindească la ce vrea el, e scris undeva că nu poţi să te gindeşti la căldură dacă aşa vrei ?

– Şi cite feluri ai descoperit, Baci Niţă ?

– Multe. Multe am descoperit. Iacă, descoper mereu…

Cei doi se indepărtează unul de altul, bătrinul coboară treptele pină la capăt şi se indreaptă spre luminile combinatului, tinărul urcă, ajunge in capătul de sus al scărilor, se opreşte, priveşte inapoi, luminile marelui port lucesc puternic in noaptea ninsă de salcimi.

TELE

DUMI
8,30 Deschi
8,40 Cravatele
rial pentru c
Viaţa satului
le noastre 11,
12,30 De straj
duminical 14,
15,55 Drumuri
serial. 17 clip
(episodul VIII
trei. Concurs
19,00 Lumea c
rile unui şcol
20,05 Reporter
tic. Pasărea
TV. Producţie
matografice e
nal. 22,10 Du

LUN
16,30 Emisiu
ră 19,00 Vetr
din Ţara de
19,20 1001 de
19,30 Telejurn
lingă tine. E
agronom. Ero
liste 20,25
Ceaikovski 20
Casa Budden
sod) 21,35 Re
TV. 22,15 24

MAR
9,00 – 11,00
artistic „Sindl
ducţie a studi
Curs de limb
Curs de limb
17,35 Virstele
ţării – legile
ţii TV, pentru
cultură 19,20
lejurnal 20,00
TV. 20,20 In f
toare. Specta
coregrafic de
nie 20,50 Sear
cescu" de Ca
24 de ore.

MIERC
9,00 Album
limbă engleză
de limbă rusă
tele peliculei
legile noastre
pentru toţi :
de limbă gern
de limbă fran
Micii meşteri
şi pe Tirnave
Film serial p
19,05 Tribuna
seri 19,30 Tel
tor 20,15 Tel
Mari vedete.
Nazzari, Alain
ra in „Clanu
24 de ore.

JOI
16,00 – 17,00
lex 17,35 Tel
Agroenciclope
tea TV. 19,00
seri 19,30 Tel
pentru tinere
intrebare ? E
22,05 Surprize
24 de ore.

VINE
16,00 – 17,00
siune in limb
de seri 19,
România anu
cial-politică
tic : Intoarcer
a studiourilor
Riga. Premier
ore.

SIMBĂ
9,00 O viaţ
luare) 9,30 F
17 clipe ale
Muzică pop
Telecinematec
lex 17,50 Din
Caleidoscop
Glasul tinere
poezie. La St
dicată lui Er
preţi de folc
19,30 Teleju
săptăminii
20,50 Film se
dătura 22,00
siune la . . . es

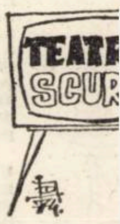

TELE

HORIA VASILESCU

SOMNUL PĂSĂRILOR DE BETON

(povestire)

Păzitorul de cai

Cînd ajunsesem acasă, se făcuse ora cinci. Mă gîndeam că n-ar fi rău dacă m-aș duce la Timiș, fiindcă mai puteam prinde două ore de soare, dar mai ales acea toropeală nesfîrșită a după-amiezii de august.

Nu mi-au trebuit nici două minute ca să mă schimb. Mi-am aruncat cravata și cămașa pe un scaun și-am înșfăcat o bluză ușoară, roșie, elastică, cu mîneci scurte, cînd în stînga mea țîrîi stins telefonul.

Mi-a trecut prin minte că mă cheamă spitalul ; aveam printre pacienți un băiat de cincisprezece ani, pe care îl operasem alaltăieri de apendicită și, deși evolua normal, asistenta Plaur mă apela fără răgaz : ba că e febril, ba că e nefiresc de somnolent, că e nervos, și pentru toate astea, considera ea, nu erau suficiente indicațiile prin telefon, ci era neapărat nevoie să sar în mașină și să-l văd pe băiat. N-am reușit să o conving pe asistentă, altminteri un cadru medical serios, că starea băiatului este mai mult decît satisfăcătoare.

Cel de la aparat (o voce de bărbat, răgușită, repezită și nu tocmai limpede) intuise gîndul meu, fiindcă primele lui cuvinte fuseseră acestea :

— Nu te caută spitalul, doctore ! Fii pe pace...

Credeam că este vreun prieten care îmi aflase numărul de telefon de curînd.

— Iartă-mă că te deranjez la vremea siestei. Bănuiești cine te caută...

— Nu bănuiesc nimic.

— Asta-i bună !

Simțeam că trebuie să fie cineva din partea colegilor, vreo cunoștință apropiată, dar mi-era penibil că nu-mi vine nici un nume în memorie. Vocea aceea răgușită nu se asocia în mintea mea cu nici o înfățișare cunoscută.

— Te caută Sornea, doctore, Te salută Sornea.

— Salut, tovarășe conferențiar, salut !

Salutul meu îi merse la inimă pentru că nu reacționă numaidecît.

— Știi că soția mea tocmai a părăsit spitalul... Am venit să o iau, plecăm diseară acasă. M-am gîndit să ne vedem și fără necazuri. Ce-ai zice dacă te invităm amîndoi la terasă, la „Trei păstrăvi" ? Să nu cumva să-mi spui că nu vii...

Numai la o asemenea invitație nu m-aș fi putut aștepta.

— De fapt, noi sîntem chiar la terasă. Dacă vrei, venim să te luăm. Ce zici ?

— Vin, mulțumesc, dacă spuneți că sînteți deja acolo, vin.

Și am plecat. Am traversat orașul și am luat-o pe dîlmă de-a lungul Timișului. După-amiaza de august vibra insistent, insinuant, sub văpaia unei călduri mult îmblînzite, și lăsa pe case, pe acoperișuri, pe copaci, pe iarbă, pe trupurile oamenilor, o mătase de lumină neașteptat de limpede, o aură lacomă a pămîntului ce dormita viclean.

Cînd am trecut de minuscula haltă feroviară, am aruncat o privire întîrziată în lungul căii ferate și stîlpii aceia de beton, care se implantaseră abia în primăvară, țineau, într-o aliniere monotonă, încordată, cablul electric, ca niște păsări uriașe de beton ; un cîrd de ibiși, înmărmuriți lîngă dunga de fier fierbinte a șinelor, cu pliscurile întinse într-un exercițiu monstruos, stăpînind în pliscuri de oțel un alt monstru adus în sclavaj : energia electrică ce purta odată cu trenurile, utilaje și oameni, animale și obiecte, vise și noutăți, griji și nădejdi, în sus și în jos, sub un cer pe care luceau mai întotdeauna ca luntrile nori lunguieți, de pulbere opalescentă.

M-am apropiat de ei. La ora aceea toate mesele de la terasa restaurantului „Trei păstrăvi" erau ocupate. Peste tot se vedeau gîturile lungi, verzi, ale sticlelor de bere.

El alesese locul din vreme în așa fel încît să mă poată zări de la distanță, cînd aș fi apărut pe alee. Ea era așezată exact cu spatele spre direcția din care veneam eu. De îndată ce mă văzu, el se ridică și veni spre mine cu un surîs atît de destins, încît era imposibil să nu-l consideri sincer. M-a luat de braț și m-a condus atent, subliniind astfel afabilitatea gestului său, pînă lîngă ea. Nu-i cunoșteam intențiile, așa că luai toată povestea ca pe o invitație obișnuită, fără dedesubturi.

— Știi că te-am sunat de vreo șase ori acasă ? La spital mi-au spus că ai plecat de la două. Bine că te-am găsit, zise Sornea, avînd pe față același surîs total.

Vorbea cu o siguranță desăvîrșită. Interesant, în realitate vocea lui nu avea nimic gutural, ba, dimpotrivă, era de o claritate plăcută, odihnitoare. Îi priveam figura și înțelegeam că este un om tînăr încă, mai tînăr decît îmi făcuse impresia prima oară, (cînd am stat în fugă de vorbă și avea un facies îmbătrînit), cu o făptură viguroasă. O asemenea constituție fizică probabil contribuia și ea la susținerea acelei siguranțe pe care i-o trădau cu trufie tonul, mișcările, gesturile scurte, dezinvolte, dar mai ales privirea, liniștită, sănătoasă, sfredelitoare.

— N-aș vrea să interpretezi invitația noastră cine știe cum. De altfel, nu pari deloc un tip susceptibil. Am vru pur și simplu să fii între noi ca un prieten apropiat.

Alocuțiunea lui mă enerva. Începea să se trezească în el conferențiarul, specialistul unanim apreciat în domeniul rezistenței materialelor, care știe totul, care este **à jour** cu cele mai proaspete teorii în meseria sa, care învață mereu pe toți fără a se cruța pe sine, care poartă grija studenților să devină etc. etc.... Noroc că venise ospătara și el se opri. Se uitară la mine.

— O vodcă poloneză, am comandat eu.

— Pentru mine, un coniac, dacă aveți un coniac mai bun.

Amîndoi se uitară din nou la mine, apoi la ospătară, apoi iarăși la mine.

— Sigur, încuviințai eu, și doamna poate lua...

— Un biter, se grăbi Magdalena.

Remarcai cu coada ochiului că lui nu-i plăcu deloc graba ei. Poate socotea, în liniștea lui neclintită de bărbat puternic, că prin graba aceea o scăpase, că o asemenea grabă era ceva nou și mai primejdios decît accidentul însuși, că siguranța lui, pînă aici infailibilă, suferi o fisură, ori poate își închipuia că posesia lui, care nu se punea în cauză, dar se cerea a fi dovedită cu osîrdie, neîncetat, suportă implicit o încălcare prea dură.

Deși cei care se aflau în acele ore la terasă comandau într-una băuturi, fripturi, cafele, ospătara reveni ciudat de repede și ne aduse fiecăruia ceea ce poftisem.

— În sănătatea dumitale, toastă Sornea, și ciocnirăm toți trei paharele.

N-am zis nimic. Am înclinat doar din umeri a mulțumire. Mă gîndeam că, în sănătatea Magdalenei, ei doi închinaseră deja pînă la acea oră, iar mie mi-era nefiresc să toastez pentru sănătatea ei fiindcă ar fi sunat ca o reclamă ieftină în favoarea mea. Suferise un accident de mașină prin luna mai și a fost adusă de urgență în secția mea cu fractură de bază craniană, și pînă astăzi a fost printre bolnavii mei. Nu puteam să le reamintesc ceea ce ei doi știau atît de bine, că sănătatea ei a fost o treabă de care eu m-am ocupat în ultimele trei luni și jumătate.

— Să nu mi-o iei în nume de rău, doctore. Știu cît îți sînt de îndatorat, știu că n-aș putea să-ți mulțumesc pentru tot ce ai făcut pentru Magdalena. O asemenea chestiune nu se poate niciodată aprecia sau evalua. Oricîte mulțumiri ți-aș aduce, n-aș face nimic care să răsplătească meritele dumitale, meritele dumitale de om și de medic.

— Meritele mele ? am reluat eu, sorbind din vodcă.

Incontestabil, doctore ! Magdalena a fost în comă aproape o lună. Dumneata ți-ai sacrificat nopțile. Dumneata n-ai cedat disperării. Nimeni nu m-a încurajat, ți-o spun cu mîna pe inimă. Toți îmi dădeau să înțeleg că e pierdută definitiv. Mă vedeam un ucigaș, ucigașul soției mele... Tăcerea dumitale, pe care la început am luat-o drept un moft, sau o perdea îndărătul căreia se pitește neștiința sau neputința, cum vrei să-i spui, numai tăcerea dumitale m-a îmbărbătat.

Conferențiarul își dădea iarăși frîu liber pasiunii sale oratorice. Se asculta, probabil, cu o nedomolită plăcere.

Ea este, continuă conferențiarul ca în apoteoza unui triumf, ea este acum un alt om. A renăscut.

„Ce neghiobii", îmi trecu mie prin gînd, și, ca să-l strunesc măcar cîteva clipe, mai comandai o vodcă. El mai luă un coniac și un pepsi, iar Magdalena o citronadă. După aceea, comandă, aproape fără să ne întrebe, gustări : brînză de Cornereva, salam de mistreț, măsline verzi și pîine coaptă în țest.

— N-am înțeles niciodată de ce ai venit în orășelul ăsta. Ești de aici, cunosc și aspectul ăsta. Spitalul e nou, ultramodern. Dar de ce ai părăsit o clinică universitară ? (Aflase de mult amănuntul și acum mă trăgea la răspundere, conferențiarul nu putea înțelege lumea altfel). Ai putea să vii în orașul nostru, oricum e cu totul altceva. Am vorbit cu profesorul Tărăbugă, care mi-e amic bun. Are nevoie de oameni ca dumneata, iar dumneata ai avea alte perspective, indiscutabil.

Se făcuse seară. Păstrăvii care ni se serviseră între timp, după gustări, deveniseră niște schelete unsuroase, bicisnice, lîngă felioarele de lămîine stoarse, sub tacîmurile răschirate, ce sclipeau rece, tăios.

Aproape tot timpul a vorbit numai Sornea. Ca și cum m-ar fi convocat la o lecție severă prin care urma să mă lămurească finalmente că trebuie să părăsesc orășelul meu fără întîrziere și să mă reîntorc într-o clinică universitară.

Era de-acum tîrziu. Deasupra capetelor noastre, coroanele copacilor ce împrejmuiau terasa alcătuiseră un alt cer sub cerul cu stele, un cer de frunze ce se retraseră în negrul lor ascuns după nebunia unei zile de august. Magdalena nu spunea nimic. O priveam din cînd în cînd în ochi și îmi plăcea să cred că îl detestă pe Sornea, care o iubea atît de sigur, și care știa totul, care avea totul, care dispunea mai ales, imperturbabil, de siguranța aceea de oțel inoxidabil, Dar ea nu spunea nimic, părea că îl ascultă atentă. Ochii ei erau scăldați de o undă verde, adîncă, prea adîncă spre a se trăda în vreun fel.

Sornea făcu un semn discret ospătarei ca să ne mai aducă o butelie de **Tîrnave**, și zise :

— De ce ai venit aici ? Mă întrema ca și cum era purtat de o ură neîmpăcată față de hotărîrea mea.

— Știam că veți suferi un accident teribil și că trebuie să o salvez pe doamna Magdalena, glumi eu cu intenția fățișă de a-l scandaliza.

Sornea mă privi o secundă, două, trei, atent, mișcă brusc din sprîncene, încreți fruntea, apoi plecă încet capul, fără să-mi dea replica ce o așteptasem.

Plecarăm toți trei pe aleea luminată de becuri răzlețe, chioare. La haltă, bariera cu ochi de pisică era lăsată. Un marfar interminabil trecu în goană nebunească. Troleul locomotivei isca ici-colo scîntei mov-verzui.

Păsările de beton rămaseră în aceeași linie fără eroare, sigure, cu pliscul adormit, încleștat pe frînghia de metal prin care circula viața și moartea deopotrivă.

CREION

POARTA

Duminica era magnifică și tînărul bărbat mă invită să plecăm în satul său de baștină. Acolo, între munți, se înfiripase o mică stațiune care atrăgea, prin apele ei termale și prin natura exuberantă, oamenii ținutului.

Însoțitorul meu era un bărbat atît de plin de elanul și de optimismul unei vîrste încă tinere încît rapid mă cuceri și mă încîntă. Știa să te surprindă, depănîndu-și mai întîi propriile sale intimități, cu o naturalețe dezarmantă. Ți se părea, ascultîndu-l, că întreaga sa existență va fi fost traversată, de la naștere pînă acum, numai și numai de lungi momente de lumină. Cu un asemenea om lîngă mine drumul mi se părea admirabil. Pe la jumătatea lui ne surprinse și o ploaie puternică și, în comuniunea care se crea între noi doi, în mașină, sub susurul ploii care izbea în parbriz, deodată, însoțitorul meu schimbă brusc subiectul și tonul începînd istoria părinților și fraților săi. Mama fusese adînc lovită de o boală. Tatăl, greu operat, abia suportase incizia asupra unui plămîn și extirparea lui. Peste un frate, iată, căzuse năpasta, gata crescut, iar altul, de mic, se înălțase ca o nuielușă firavă, cu mintea rămasă crudă și rătăcită, prinsă tot în vîrsta copilăriei. El trăia cu tatăl împreună, acolo, în așezarea din munți, spre care ne îndreptam noi acum. Vezi bine, dintre toți, însoțitorul meu era cel care le purta de grijă, cel care le ducea norocul.

Îl ascultam cu o tot mai mare uimire. Ca și cum nu puteam crede pe deplin în aceste tragice destăinuiri ale lui. Știam cîtă vigoare splendidă, cîtă expansiune veselă țîșneau din ființa lui, și nu puteam fi convins că el ascundea și asemenea confidențe pe care oamenii îndeobște nu le dau în vileag niciodată, făcînd din ele perpetue taine personale.

Ploaia s-a oprit cînd am atins stațiunea. O vale superbă ne îmbia, încărcată de verdeață, străbătută de un pîrîiaș grăbit, multă lume de duminică umplea, sonoră, șoseaua ce tăia așezarea și se pierdea în munții neguroși.

La capătul satului ne-am oprit în fața unei case umile, care părea astupată de

Momîrlanul

un gard înalt și nou. În fața gardului, parcă ghicind venirea noastră, ne așteptau tatăl și fratele. Păreau calmi amîndoi și fără pic de uimire că ne văd acolo. Apoi bătrînul ne-a invitat înăuntru. În dialogul care se închegă, însoțitorul meu risipea din nou aceeași vervă tînără copleșindu-și tatăl și fratele.

Mă plimbam prin curtea largă. Apoi ieșii în fața porții. Era o poartă nou înjghebată. Din lemn gros și bătută în ținte cu tablă albă, de zinc, lucind în soare ca argintul. Privind atent la ea am văzut că avea gravate în metalul moale două păsări, un soare și o căprioară. Mă uitai spre munții înalți care se ridicau în apropierea casei. Peste ei răsărise soarele. Peste ei zburau păsările. Peste ei colindau căprioarele. Lîngă mine, în liniște, apăru fratele cu înfățișarea blîndă a chipului rămas copilăros și, cu seninul unor ochi nevinovați. Privea și el spre poartă, ca și mine. Apoi spre munți. Și surîdea fără să se intimideze. Și tăcea.

La înapoiere, în zumzetul monoton al mașinii și în întunericul dens, după o lungă tăcere, uitînd parcă de voioșia începutului, cu o voce gravă, însoțitorul mă întrebă : „Oare o să țineți de-acum mai puțin la mine, fiindcă am avut slăbiciunea să mă destăinuiesc și acum știți totul despre familia mea" ? L-am privit cu reproș și umilință. Și nu știam cum să contrabalansez această impresie eronată a lui, așa că, după o altă tăcere, l-am întrebat : „Ați văzut poarta" ? „Care poartă" ?, se miră el. „De la casa părintească". „A, făcu el, ce-i cu ea" ? „Cine a ridicat-o" ? „Fratele meu și cu tatăl meu". „Ei, am zis eu, privindu-l adînc, o asemenea poartă nu meșterește oricine. Ea are un soare, două păsări și o căprioară, înscrise în lemnul ei. Și ea e bătută în ținte și strălucitoare ca argintul. Oare nu ajunge că un om, un singur om, fratele acela, fratele acela copilăros, a putut să lase în urma lui, într-o viață, o asemenea poartă ? Oare nu-i asta o minunăție" ?

Însoțitorul meu tăcu multă vreme. Apoi, tîrziu, formulă un gînd : „Da, e ceva uimitor, e ceva ciudat, de care nu-mi dau nici eu bine seama. Oare chiar el să fi ridicat mîndrețea aceea de poartă ? Oare să fie el așa" ?

ION ARIEȘANU

TEATRU

Un dramaturg : AUREL GHEORGHE ARDELEANU

Nu-mi propun o analiză exhaustivă. A. Gh. Ardeleanu este, în Timișoara, pentru a doua oară, confruntat cu publicul. „Coroană pentru Doja" a fost bine primită. Spectacolul a plăcut. Criticii s-au exprimat laudativ. Simbătă, 1 iunie, Naționalul a prezentat în p r e m i e r ă „Appassionata". Despre această piesă va fi vorba la timpul cronicii. Nu întîmplarea face să fiu în posesia tuturor pieselor, scenariilor pe care A. Gh. Ardeleanu le-a scris pînă acum.

PUBLICATE : (1) **„Așteptarea"** – piesă într-un act este construită pe o amplă antiteză – realitate uzuală – realitate declarat-transfigurată" (M. Dimiu) și lansează două distincte grupuri de personaje, bunii și răii, să zicem, dar încă de aici se ghicește tentația de a le concepe ca entități dramatice. (1969, Casa creației populare Timiș). (2) **„Casa părintească"**, mai recentă (1973, aceeași colecție), bine ancorată în real, un posibil conflict generat, pe de-o parte, de mutațiile survenite în viața materială a satului, iar pe de altă parte de decalajul dintre generații, dar înțelegerea acestora e posibilă, ruptura nu se produce, mi se pare mai puțin reușită în măsura în care o viziune de ansamblu asupra creațiilor sale obligă la exigență.

NEPUBLICATE : (1) „Evadare eșuată", în repetiție la Teatrul de stat din Oradea, cu un singur personaj, **BĂRBATUL.** (Toate celelalte pot fi creația minții sale, expresia nevoii sale de a se exprima în dialog cu ceilalți). **„Pietoni, nu traversați pe roșu..."** face parte din aceeași familie, ea este, zice autorul, o „comedie tristă", există și aici un judecător iar oportunitatea prezenței sale o găsim în vorbele unui **MARTOR** : „Adevărul înseamnă curățenie și menținerea curățeniei e meseria mea". Curățenia și adevărul spiritului sînt puse în discuție. (3) **„Bună dimineața, meștere Hefaistos"**, scrisă împreună cu I. Cocora, nu fac decît s-o amintesc chiar dacă s-a impus și aici **maniera autorului.** (4) **„Descoperire tardivă", „Rețete", „Compendiu de istoria artelor", „Napoleon, soldatul și femeia", „Camera răvășită" „Baticul cu buline roșii"** ar merita a fi luate în considerație. Spațiul nu ne-o îngăduie, însă.

PE RĂSPUNDERE PROPRIE : Am în minte amănuntele acestor creații. Cred că drumul lui A. Gh. A. rămîne acela al poemului dramatic, cu o anume incidență în realitatea contemporană. Istoria nici nu înseamnă pentu el decît conflict dramatic. O strictă localizare a acțiunii ori personajelor obligă la concretețe.

ANTOANETA C. IORDACHE

PLASTICĂ

Trei decenii de artă plastică în Banat (I)

Integrat în viața culturală a țării, pulsul artei bănățene, cu inima în Timișoara, bate astăzi în ritmul amplu și puternic al istoriei noastre înnoite. Manifestările artistice multiple, organizate în săli moderne adecvate, dar și în holurile primitoare ale unor fabrici și uzine, Saloane anuale, expozițiile colective și personale, retrospectivele ca și realizările din domeniul monumental-decorativ asigură continuitatea și eficiența spirituală a legăturii dintre numeroșii artiști ai Filialei U.A.P., sau cei grupați în jurul ei, și publicul larg căruia îi este destinat rodul febrilei lor strădanii.

★

E lesne de înțeles că impulsul innoitor, pe care actul Eliberării l-a determinat în toate sectoarele vieții sociale și culturale, a găsit elemente de sprijin în tradițiile artistice ale unui oraș unde, în perioada interbelică, pictori, sculptori și graficieni ca Aurel Ciupe, Romul Ladea, Atanasiu Demian, Catul Bogdan, Iuliu Podlipny, Ferdinand Galas, Ștefan Szonyi, Andrei Gall și alții ținuseră treaz un exigent interes pentru artă, atît prin creația proprie, cît și prin activitatea pedagogică desfășurată în cadrul instituțiilor de specialitate (succesivele „Școala de Belle Arte", „Academia de arte frumoase", „Școala de arte decorative"). Cu toate accentele impresioniste, post-impresioniste sau expresioniste, ecouri ale unor mișcări artistice care se prelungeau în epocă, opera acestor maeștri purta amprenta dominantei realiste a artei românești, iar atitudinea lor se înscria adesea în tendința ideologică progresistă. Alături de compozitori, scriitori și alți oameni de artă de aceeași orientare, ei s-au unit în 1946-47 în Sindicatul Mixt, care a coordonat și îndrumat eforturile creatorilor pînă în 1951, cînd, la începutul anului, a luat ființă, printre primele în Republică, Filiala Uniunii Artiștilor Plastici. În săli improvizate (cum a fost cea din spatele scenei de la Operă sau încăperea Centrală din clădirea actuală a Consiliului popular municipal) s-au deschis în acești ani expoziții, cu un pronunțat caracter tematic, ponderea avînd-o scenele de muncă din inteprinderi și de pe ogoare, portretele fruntașilor în producție, față de peisaje și naturi statice. Pe lîngă o parte din artiștii consacrați, ramași în Timișoara, ca Podlipny, Ferch, Gallas, Szönyi se întîlnesc plasticieni din întreaga regiune – Tiberiu Bottlik de la Bocșa, Wilhelm Chirilovici de la Arad – precum și o seamă de reprezentanți ai generației noi, elevi ai unora din cei amintiți mai sus, ca Diodor Dure, Ina Popescu, Andrei Szobotka, Andrei Argonaș ș.a.

Publicațiile vremii cuprind cronici și „mese rotunde", spicuiri din caietele din expoziții, care, însușindu-și punctul de vedere al realismului socialist, atestă preocupările pentru tipic, veridic și accesibil în artă. Cu toate că din creația de atunci multe lucrări n-au rezistat v r e m i i, în ansamblu, ea a însemnat un netăgăduit spor în precizarea concepției, limpezirea și perfecționarea mijloacelor artistice.

DELIU PETROIU

BANATICA

Iosif Velceanu

(100 de ani de la naștere)

A trecut un veac de cînd a văzut lumina zilei Iosif Velceanu, cel care și-a închinat întreaga a c t i v i t a t e muzicii corale bănățene. Din 1894 pînă în 1912, activitatea lui Velceanu pe tărîm muzical este legată de orașul Reșița, orașul strădaniilor sale, unde, alături de corul **Reuniunii române de cîntări și muzică,** pe care-l reorganizează, urcă pe treptele împlinirilor. Corul din Reșița, condus de Velceanu, a reușit să se impună pe locurile fruntașe în această branșă, alături de corul lugojenilor, ce-l avea pe maestrul Ion Vidu în frunte. Drumul ascendent al corului condus de Velceanu s-a datorat în primul rînd cultivării creației muzicale românești. Dar acest lucru era destul de dificil în acea vreme. Pentru a acoperi necesitățile unui repertoriu autohton, Velceanu, ajutat la început de Vidu, dă la iveală și cîteva lucrări corale pentru formația sa sau pentru celelalte coruri românești din Banat, care se înmulțeau în orașe dar mai cu seamă la sate. Corul reprezenta atunci unul dintre puținele mijloace de afirmare a culturii românești în imperiul habsburgic. Muzica a fost cea care a înflăcărat inimile românilor care luptau pentru Unire și de aceasta Velceanu era conștient, ba mai mult chiar, a fost un vajnic luptător pentru păstrarea, întărirea și ridicarea a tot ce însemna cultură românească. Din aceleași motive, Velceanu a cultivat în cadrul Reuniunii reșițene și teatrul de amatori, fiind ani de-a rîndul regizor, scenograf, interpret, autor de muzică de scenă, autor al unor articole privind mișcarea teatrală românească de pe aceste meleaguri precum și al unui îndrumător al formațiilor de diletanți („Diletantul român" 1907).

Dar satisfacțiile și realizările cele mai de seamă se leagă de corul său. Tot lui îi dedică el prima sa lucrare de muzicologie : **„Istoricul Reuniunii române de cîntări și muzică din Reșița – Montană"**, scrisă cu ocazia sărbătoririi din 1905. Mo-

mentul de culme al activității din perioada reșițeană îl reprezintă desigur participarea corului dirijat de Velceanu la festivalul coral din 1906, în cadrul Expoziției din București. Diploma și medalia de aur au pecetluit o activitate meritorie pe tărîmul artei corale românești.

Munca depusă de zelosul învățător român nu a fost însă văzută cu ochi buni de forurile de stat, care au hotărît transferarea disciplinară a învățătorului rebel, luptător pentru cauza românilor bănățeni, la o școală dintr-o suburbie a Timișoarei. Începutul noii perioade de afirmare a învățătorului, devenit profesor de desen la Liceul „C. Diaconovici-Loga", din Timișoara, a fost realizat tot în domeniul muzical, prin înființarea corului „Doina". Acum îl întîlnim redactor al unui ziar, „Banatul", fondator și conducător al Asociației bănățene de arte frumoase, pedagog și dirijor de cor și, în cele din urmă, fondator și conducător al Asociației corurilor și fanfarelor române din Banat (1922). Ideea înfăptuirii unei Asociații care să conducă și să îndrume întreaga mișcare corală din Banat a luat naștere încă din primii ani ai colaborării între Iosif Velceanu și Ion Vidu, care și-au pus toată abnegația în slujba acestei realizări. Condițiile istorice noi de după primul război mondial au făcut-o posibilă. Întreaga sa activitate muzicală din această ultimă perioadă a vieții, pînă în pragul morții (1937), este consacrată acestei asociații și programului său. Ea este într-un fel creația sa, țelul activității sale muzicale. Dar poate aportul său cel mai viabil rămîne creația sa muzicală, acele cîntece pentru voce și pian sau corurile mixte și bărbătești îndrăgite de multe formații corale și înscrise în repertoriul lor pînă în zilele noastre. „Pupi de flori", „Răsunet din Banat", „Păstorul", „Seara pe la noi", „Cimpoiașul", „Doina din bătrîni" sînt numai cîteva din corurile sale care stau mărturie capacității sale creatoare.

DAMIAN VULPE

MUZICĂ

Săptămîna muzicală

ÎN PREAJMA ÎNCHEIERII STAGIUNII SIMFONICE, **Filarmonica „Banatul", prin dirijorul ei Remus Georgescu, ne-a propus un program deconectant, cu certe adrese la marele public. În deschidere, Rapsodia I de Enescu, cea pe care ne-am obișnuit să o servim cam masiv drept etichetă a personalității românești. Și, totuși, varianta oferită pe viu a sunat competitiv cu bunele referințe difuzate curent. De la început, clarinetul lui Florian Slusar ne-a introdus într-o atmosferă ce restituia autenticitate surselor de inspirație, înfruntînd rigiditatea cadrului metric în care au fost transcrise.**

Dan Grigore, revenit la Timișoara după un interval de numai cîteva săptămîni, a consolidat impresia că ne aflăm față-n față cu o speranță ce pășește deja pe porțile măestriei. Comparativ cu gustata variantă a vienezului Al. Jener – ce dăduse spațiu lirismului țîșnind în jerbe jucăușe – Dan Grigore preferă deschideri de perspectivă pentru dramatismul Concertului Nr. 1 de Ceaikovski, scrutîndu-i încleștările, tensiunea. Pianistica sa este robustă, impunătoare, poate chiar prea „barocă" pentru calitatea cantilenei. Interpret interiorizat, gînditor al pianului, Dan Grigore nu cedează tentației facilului, rămînînd ancorat în zona sobrietății, gravului, de unde refuză a credita unda de duioșie ce excede din partiturile lui Ceaikovski. Partea secundă a concertului a reafirmat salutara ambiție a dirijorului Remus Georgescu de a face eveniment din fiecare nouă evoluție.

O VESTE ÎNDOLIATĂ DE LA OPERĂ. **MIRCEA EMANDI ne-a părăsit, lăsîndu-ne imaginea unuia dintre cei mai entuziaști animatori ai scenei bănățene. Inimosul tenor, care a dat viață unei impresionante galerii de personaje din marele repertoriu liric, s-a lăsat cucerit și de specificul operetei, onorînd totodată și invitațiile de colaborare ale filarmonicii. Încercăm azi un pios gînd de recunoștință pentru pasiunea cu care a știut să se dăruiască vocației, anexînd excepționalei sale muzicalități un model de orizont intelectual pentru artistul contemporan, pentru șirul serilor cînd îl aplaudam – nebănuind iminentul deznodămînt – în Rodolfo, Faust, Pinkerton, Ciprian ...**

DORU MURGU

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

UNORA ... JAZZUL

Nu numai pentru că a murit Duke Ellington trebuie să ne amintim de jazz și să scriem felurite lucruri despre el. Oricum, acest interviu cu PAUL WEINER, conducătorul jazz-clubului timișorean și al trio-ului de jazz ar fi apărut în revistă, poate doar în altă săptămînă.

— Nu numai pentru că a murit Duke ...

— Ba da, tocmai acum e bine să se vorbească și să se scrie despre jazz. O dispariție ca aceasta rămîne întotdeauna un motiv de mare tristețe, pentru că Ellington nu a fost doar un mare șef de orchestră, doar un mare compozitor și un mare pianist, ci și un mare om. Saxofonistul lui, Johnny Hodges a cîntat cu el timp de 40 de ani. De cînd a murit, de trei ani adică, Duke i-a păstrat un scaun liber în orchestră. Așa a cîntat orchestra și la București. Sau Cootie Williams, trompetistul, care a cîntat cu el de cînd și-a înființat orchestra pînă cînd n-a mai fost. Acesta a fost Duke, pildă pentru toți oamenii care cîntă jazz. Dar moartea lui nu lasă un gol, cum se spune de obicei despre un mare dispărut. Moartea lui demonstrează vitalitatea și neînchipuita forță a jazzurilor. Nu a jazzului, pentru că azi nu mai există jazz, ci jazzuri, o mulțime de diversificări stilistice. O armată de noi cîntăreți de jazz foarte, foarte buni vine după Duke

— Acum despre vii ...

— Parcă aș mai vrea să vorbesc despre el. Sau mai bine cum spui : vii cu vii. Să încep cu jazzul. Pentru jazz-man-ul adevărat jazzul nu există doar pe scenă, ci îl înconjoară pretutindeni. Azi, fiecare interpreț e un soi de oglindă a unei stări de spirit, a unei sensibilități. De aici și marea varietate de stiluri despre care vorbeam.

— Aveai o frază în care era vorba de un vecin sau așa ceva.

— Da, fraza mea preferată. Caz autentic, de altfel. Un vecin mi-a spus : cînți destul de bine la pian, dar de ce de zece ani cînți aceeași melodie ? Mai învață și altele. Asta în legătură cu o anume receptivitate a publicului. Unii mai cred că jazzul e o muzică de circ, cînd ies caii albi în arenă și tropăie veseli, iar băieții tropăie și ei veseli pe lîngă cai. Acuma, lăsînd gluma la o parte, Timișoara, are un p u b l i c de jazz destul de numeros și destul de avizat. Noi am avut o activitate foarte serioasă la club, după cum bine știi. Acum că a venit vara, le-a mai scăzut băieților elanul dar, pînă la t o a m n ă, o să li se deschidă pofta de jazz. Noi, cîntăreții, o să ne limpezim ideile, o să ne întremăm trupa. Avem mare încredere în toamna aceasta. Văd că am spus numai lucruri vesele în final. Mai trebuie ceva ?

ADRIANA S. BRADEANU

SILUETE

SUFLEURUL — un actor invizibil

L-am întîlnit pe sufleurul **CORIOLAN CIOBA,** de la Teatrul Național din Timișoara, avînd sentimentul celui care, prin literele sale, încearcă să aducă într-un cadru de lumină biografii mai puțin cunoscute. Despre sufleur **știm că este omul din umbră,** cel care, prin artere invizibile, comunică cu scena și cu actorii, **poate chiar cu publicul.** Din cușca sufleurului pornesc vasele comunicante de încredere și de emoție între actori și viața textului.

Eu sînt, de fapt, actor, ne mărturisește Coriolan Cioba, dar **meseria de sufleur am îndrăgit-o** îndeosebi. În cușca **sufleurului a** fost odată și Eminescu. Cariera aceasta am început-o la Cluj, în 1946. Mi-amintesc de vremea cînd juca George Vraca în „Fîntîna turmelor". „Tinere, vezi că eu sînt surd de-o ureche, mie să-mi sufli tare". Am suflat apoi în piesele în care au jucat Birlic, Beligan, Moruzan, Sandu Rădulescu, Toma Dimitriu, Emeric Schaffer. E o meserie care-mi place, pentru care mă cunosc și alte teatre. Satisfacțiile mele sînt acelea, să plîng sau să rîd cu actorul. Indirect aplauzele sînt adresate și **sufleurului. Eu stau în cușcă** sau la arlechin. Odată, la Cluj, se juca „O noapte furtunoasă". Un actor nu suporta pe nimeni să **stea acolo.** Mi-a spus să plec. Pe la jumătatea piesei s-a încurcat. Am fost rechemat și piesa a putut **fi jucată pînă la capăt. Sufleurul** e un ajutor sporadic al actorului. În trecut, actorii, nu-și prea **învățau rolul. Dar chiar și acum,** cînd le învață bine, e normal să intervină un lapsus. Încă o întîmplare, la Cluj : se juca „Intrigă și iubire". Eu luasem din greșală alt text. Și șopteam cum puteam, conturam cuvinte, și actorii totuși m-au felicitat în final, avînd o mare încredere și siguranță doar în prezența mea. Am 25 de ani de teatru, și toate aplauzele care vin din sufletul omului știu că sînt adresate **și** mie, anonimul din cușca sufleurului.

DAMIAN URECHE

GENERAȚII FEROVIARE

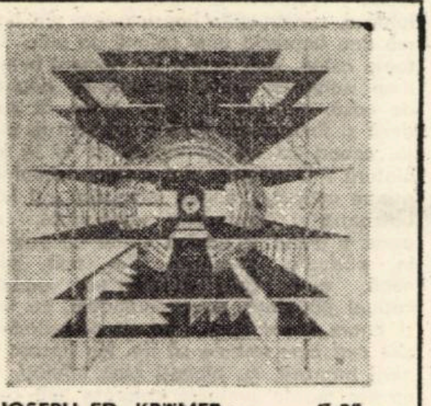

JOSEPH ED. KRÄMER : „C-3"

TREI DECENII INTR-UN CUVINT : PASIUNE

Interlocutorul meu este Ion Nițaș, mecanic de locomotivă. Este ora 19,20 și trenul automotor ce leagă Timișoara de Sinnicolaul Mare este gata de plecare. Găsesc un răgaz, să întreb :

– Cum vă simțiți pe automotor ?

– Ca acasă, vine răspunsul, acoperind zgomotul motorulu. S-a dat semnalul de plecare. În timp ce ieșim din gară, încerc să mă familiarizez cu această a doua casă a lui Ion Nițaș.

– De ce ați ales meseria de mecanic de locomotivă ?

– Tatăl meu a fost cantonier, trăiește și acum, e pensionar C.F.R. Am tot văzut trenuri trecind prin fața ferestrelor și, ca orice copil mi-am dorit și eu să plec cu un tren, să mă fac mecanic. Așa am ajuns la școală. După ce am terminat-o, am dat examen la atelierele Palas din Constanța, pentru specializare în căi ferate. Primii ani de ucenicie au fost destul de grei. Era greu și cu mîncarea. Munca era de așa natură că ne cerea mereu forțe noi, și cum eram aproape copii, ar fi trebuit să ne hrănim mult mai bine de cum erau posibilitățile. Am trecut însă peste asta și am ieșit la drum, ca fochist. Trebuie să știți că fiecare mecanic parcurge fără excepție un drum anume, niște trepte ale meseriei.

– Vă amintiți prima cursă ca fochist ?

– Eram foarte tînăr, cel mai tînăr din echipa care deservea locomotiva. Eram și emoționat, ca la prima cursă. Toți tovarășii mei alimentau cuptorul și treaba mergea ca pe roate. Dar cînd mi-a venit mie rîndul, nu știu cum se făcea că nu creștea presiunea în cazan. Ceilalți rîdeau de mine, spunîndu-mi că nu mă cunoaște locomotiva, de aia nu mă ascultă. M-am frămîntat eu un timp, pînă m-au scos din încurcătură, arătîndu-mi așa-zisul secret al focăriei, și anume, că grătarul cuptorului trebuia acoperit din patru lopeți, fiecare din ele trebuia aruncată în altă parte a lui, nu toate într-un singur loc, că am văzut și eu că nu am spor așa cum făcusem pînă atunci.

– Dar ca mecanic ?

– Ca mecanic am intrat cu dispensă de vîrstă, era nevoie de cadre, timpurile erau grele și oameni puțini, era război. Depoul Timișoara deservea frontul de vest. Plecam cîte 5–6 zile de acasă, nu prea știam cînd ajungem înapoi. Luam de acasă petrol, ață și chibrituri, să le schimbăm la nevoie pe cartofi și pîine. Cartofii îi coceam la cazan, cînd reușeam. Era mai rău cu atacurile aeriene, ținta era totdeauna locomotiva. Circulam mai mult noaptea, cu viteză redusă, pentru siguranță. În sfîrșit...

– După cîte știu, ați condus trenuri de mare viteză, pe liniile principale. Ce calități deosebite trebuie să aibă un mecanic de locomotivă ?

– Nu e vorba de calități. Calități avem fiecare, dar multe nici nu le cunoaștem. Important este să ne canalizăm aceste calități pentru meserie, pentru bunul mers al ei, nu să le risipim. Degeaba are cineva ochi buni, dacă nu este atent la ce trebuie să vadă. Cam așa este și cu celelalte.

– Sînteți mult plecat de acasă...

– Înțeleg ce vreți să spuneți. Soțiile noastre sînt un fel de paznici. Eu sînt căsătorit de aproape treizeci de ani. Căminul meu a fost mai mult sub ochii soției, ea a dus greul lui, ea a crescut fata, eu eram rar acasă și cînd se întîmpla să fiu, trebuia să mă odihnesc pentru cursa viitoare. Așa că înțelegerea de care trebuie să dea dovadă o soție de ceferist este una deosebită.

– Nu peste mult timp vă veți pensiona. Cui i-ați predat ștafeta ?

– Nici nu-mi pot aduce aminte cîți tineri mecanici au fost la număr. Cred că am putut să le dau tot ce știu eu, ca să poată pleca de lîngă mine cu meseria învățată aici, pe viu, pe locomotivă. Cît despre pensionare...

Ion Nițaș nu-și trădează vîrsta de 52 de ani, din care mai mult de jumătate a petrecut-o pe drum, pe locomotivă. Ne luăm rămas bun la întoarcere, în gara Timișoara. Mă îndepărtez strîngînd la piept pîinea și sarea acestei vieți de excepție, cum ar spune poetul, pîinea și sarea cu care m-a primit în pragul celei de-a doua case a lui comunistul Ion Nițaș

DRUM BUN, TINEREȚE !

Trec pasarela înnegrită de fum, grăbind spre Depoul de locomotive Timișoara. Caut să vorbesc cu cîțiva din cei care vor forma schimbul de mîine al căilor ferate. Sînt prea mulți „buni" aici, mi se pare aproape neverosimil să întîlnesc atîtea „piese" bune. Cuvintele lui Ion Nițaș mă dojenesc din memorie : „La noi nu sînt rebuturi". Și, totuși, îmi zic, nici unul dintre pensionarii barurilor nu „lucrează" aici ? Nici un „pierde-zi" ?

Tovarășul Marin Duminică, secretarul organizației de bază P.C.R., îmi întrerupe șirul gîndurilor nepălcute :

– Nu puteți sta de vorbă cu unul dintre cei mai buni, e plecat. Dar vă pot spune eu despre el, sau colegii de atelier.

El, Ion Balmoș, lipsește din depou. Nu, nu e plecat în cursă nici acasă, la Ciacova, nu poate fi găsit. E la București. A cîștigat faza, pe Regionala CFR Timișoara, la concursul **„Măiestrie și Siguranță"** și a fost trimis să reprezinte Timișoara la faza pe țară a concursului. El, Ion Balmoș, nu are încă 24 de ani și conduce locomotiva de aproape doi ani. Din nou aud cuvintele cu care încep să mă obișnuiesc de cînd îi cunosc pe toți acești oameni : disciplină, conștiinciozitate, înaltă calificare. Și nu pot vorbi cu acest tînăr, să-l întreb unde ține cheia acestor cuvinte. Pînă una-alta nu pot decît să-i urez succes la concurs.

Mircea Gogoașă însă e prezent în depou. Nu are prea mult timp. L-am chemat de la atelier, unde lucrează ca montator automotoare. Are 29 de ani și o meserie în care „totu-i frumos", așa se exprimă el, stînd nerăbdător în fața mea. „Frumusețea meseriei constă în răspunderea pe care ți-o asumi la începutul fiecărei lucrări. E și interesant, și greu", iar Mircea Gogoașă este nerăbdător să se întoarcă la ce este greu, interesant și, prin toate astea, frumos.

– Îmi poți vorbi despre Ion Balmoș ?

– Mi-a fost ucenic în atelier. M-am putut baza pe el în orice problemă. E un tînăr mereu nemulțumit de cele pe care le știe, mereu vrea să afle mai multe, iar cînd le află, își însușește cu temei totul. De aceea a și ajuns un mecanic atît de bun. Și va merge mai departe, sînt sigur de asta.

„Aceștia sînt băieții noștri, așa cum ne-am străduit să-i modelăm în școala mare a depoului. Aș putea-o numi școala desăvîrșirii în mers a caracterelor, asta neinsemnînd «repede», ci numai progresiv. Și... fără rebuturi. Sînt foarte mulți la fel cu aceștia doi. Să mai veniți, să-i cunoașteți" !

SEMAFOR

Nu pot porni la drum fără Ion Balmoș, nu pot scrie numai din auzite despre el. De aceea l-am căutat acasă, la Ciacova, la ceas de-nflorire a merilor sub ploi de soare. Este așa cum mi l-au descris : înalt, plăcut, comunicativ. Se mărturisește a fi primul ceferist din familie.

– Ce simți cînd pleci în cursă ?

– Se întîmplă ceva în momentul urcării pe locomotivă, toate celelalte probleme se uită. Devin cu totul al ei, e un sentiment de împlinire.

– Cum a mers la concurs ?

Nu așa cum ar fi trebuit. A fost într-adevăr greu, dar și eu trebuia să mă pregătesc mai bine. Altădată sper că voi reuși să fac față mai bine.

– Oricum, a fost o confruntare între cei mai buni dintre cei mai buni...

– A fost o deosebită cinste pentru mine să reprezint Timișoara. De aceea mă preocupă rezultatul concursului.

– Mi s-au spus atîtea despre tine. Ce ai face fără meseria pe care ți-ai ales-o ?

– Pentru noi, ceferiștii, pentru mecanicii de locomotivă mai ales, viața se confundă cu meseria, așa că... nu pot să-i înțeleg pe cei care se complac în a nu face nimic. Mă irită, mai ales că pe destui îi cunosc, totuși nu le pot spune nimic, devin agresivi dacă le atragi atenția. Nu știu ce fel de viață este asta a lor, fără nici un căpătîi.

– La ce te gîndești pentru viitor ?

– Dacă vara poate fi inclusă în cuvîntul viitor, atunci la vară vreau să primesc autorizarea pentru locomotiva Diesel.

– De ce tocmai pentru Diesel ?

– Pentru că înseamnă punctul maxim în meseria de mecanic de locomotivă.

DRUM BUN, TINEREȚE !

SONIA TEOFAN

Secolul XXI

(Urmare din pag. I)

mîntată de cercetători. Omul s-a adaptat treptat la alimente cu pesticide remanente, unele fiind metabolizate și eliminate iar altele, sub diferie stări chimice depuse în țesuturi și organe. Este drept că s-a produs multă agitație, din cauza reziduurilor de pesticide în alimente, în timp ce cancerigene puternice, ca aflatoxinele, au rămas, aproape, acceptabile pentru că ele sînt „naturale" și nu „chimice" așa după cum consideră unii cercetători. Pesticidele sînt utilizate pentru a salva populația de la foamete, chiar dacă nivelele de remanență în alimente nu sînt acceptate de unii.

În aceste condiții adaptarea omului la alimente realizate cu concentrate și izolate proteice netradiționale nu mai constituie o problemă. Acestea sînt de o reală valoare biologică, în special cele obținute din izolate proteice, care au avantajul unei purificări înalte, evitîndu-ne orice sursă de poluare.

Un aliment complet sau o rație alimentară va conține proteine de bună calitate (intrinsecă) dacă acestea aduc fiecare aminoacid esențial, în cantitate superioară sau egală cu minimul zilnic necesar și dacă, nu conțin alte substanțe poluante care să intefereze calitatea proteinelor. Calitatea intrinsecă este independentă de originea proteinelor depinzînd, practic, de compoziția în aminoacizi a căror analiză chimică trebuie să se facă în mod curent, cel puțin la proteinele puse în consumul colectivităților (unități de alimentație publică, cantine pentru elevi, studenți, creșe, grădinițe, cantine-restaurant etc.).

Trebuie însă, arătat că există diferențe calitative între proteinele animale și vegetale. Totuși, proteinele vegetale nu sînt întotdeauna inferioare celor animale, așa cum se scoate în evidență, uneori. Realitatea este mai nuanțată : proteinele animale sînt mai bine echilibrate în aminoacizi esențiali față de ale cerealelor ; astfel proteinele grîului conțin cca 37% aminoacizi esențiali, față de 55% la ou, iar lizina este în proporție de 8% față de 13-14% la ou. Nu același lucru se poate spune despre proteinele produselor verzi (spanac, lăptucele) rădăcinoaselor, tuberculiferelor, leguminoaselor, oleaginoaselor, algelor care prezintă un tablou al aminoacizilor, mult apropiat de profilul optimal. Și astăzi există triburi care își satisfac, în mod normal, trebuințele în aminoacizi cu pastă sau sucuri din anumite rădăcini vegetale.

Adaptarea la substitutele alimentare este influențată și de interesul public pentru o alimentație rațională. Bazele fundamentale ale alimentației raționale a omului au fost puse de prof. dr. doc. Iancu Gonțea, iar prin cunoașterea și aplicarea lor se pot găsi limitele tolerabile ale divergenței dintre plăcere și necesitate (adică între valoarea atractivă și cea nutritivă a unui aliment sau diete). Cercetările constituie un bogat material experimental și au fost utilizate în cele mai moderne probleme medicale, ca în cazul alimentației oamenilor cu transplant de inimă. Totodată ele constituie și bazele de lucru pentru introducerea alimentelor noi în hrana omului.

Este adevărat însă, că cei mai mulți oameni acordă mai întîi prioritate cerințelor calorice, apoi esteticii alimentelor și pe ultimul loc necesității ca organismul să fie alimentat în mod adecvat. Este greu să schimbi deprinderile alimentare, deoarece convingerile despre alimente sînt foarte puternice. Un mijloc important de progres în ameliorarea denutriției este educația, dar nu bazată numai pe simple sfaturi, ci pe practici alimentare dovedite științific.

În afara condițiilor de calitate a proteinelor, care sînt esențiale pentru alimentația rațională, în noile condiții de viață, ce se schimbă într-un ritm accentuat, problemele alimentației cu proteine netradiționale trebuiesc asociate și cu aspectele economice, urbanistice și de creștere a populației, în special a tineretului.

EVRIKA !

● Deși l-am criticat, mi-a oferit o înghețată, ca să înțeleg că îmi răcesc gura de pomană.

● La o masă rotundă totul e pregătit din bucătărie.

● Are și satul umbrele lui, chiar dacă nu are clădiri înalte.

● Ca să ajungi sufleur la Teatru nu e o condiție ca la școală să fi stat în banca întîi.

● Culmea urbanismului : să-ți mănînce lupii capra din baie.

● Atît de mult își răsfăța soțul, încît toată viața l-a rugat să facă odată ca ursul.

● Avarul nici în mormînt nu poate trăi fără bani.

● Pe risipitori numai cerșetorii îi înțeleg.

● Multe zile îți poate întuneca o femeie cu priviri luminoase.

ION VELICAN

DOSAR

JOACA

Doi băieți, I. N. și Gh. D., amîndoi de 17 ani, au fost la bal, la căminul cultural. Nu au dansat, pentru că sînt timizi și n-au avut curaj să invite fetele. Sînt băieți prezentabili, poate cam prea deșirați – eh, vîrsta ! – și cu tuleiele din mustață nebărbierite, ca să se vadă că există. Bine îmbrăcați, fiindcă ai lor cîștigă frumos. Deci să recapitulăm : tineri, drăguți, prezentabili, dar timizi. Ce rămînea de făcut ? Să fie îndrăzneți ! Însă îndrăzneala nu se găsește pe toate drumurile. Dar unde ? La bufet ! S-au dus la bufet și-au băut. Bineînțeles că nu citronadă. Și s-au amețit. Gestionarului nu-i păsa — el își primea banii. Altor consăteni — nici atît. Ba făceau haz de copilandrii care își dădeau aere de oameni maturi.

I. N. și Gh. D. au ieșit din bufet puși pe fapte mari. Voiau să danseze. Și mai plănuiseră să „r ă p e a s c ă" două fete. Însă n-au mai ajuns la cămin. Pe drum au început să cînte. Au cîntat și li s-a făcut sete. S-au întors la bufet și au mai băut, în hazul celorlalți.

Au plecat din nou și copilăria din ei a răzbit. S-au întrecut la fugă. Se-mpiedicau, cădeau, se ridicau și fugeau mai departe. N-a existat un învins și un învingător, pentru că au renunțat, obosiți, să mai alerge. S-au odihnit pe marginea șanțului și le-a părut rău că nu găsesc un joc mai grozav. Atunci au văzut un tractor. Tractoristul îl lăsase în curtea sediului C.A.P. Și le-a venit ideea să se plimbe. Au intrat în curte, au pornit tractorul și-au început o goană nebună pe uliți, chiuind. Asta da, era o joacă grozavă ! S-au oprit într-un copac. Tractorul — făcut praf, cei doi, ca prin minune, teferi. Acolo unde au fost aruncați de izbitură, acolo au și adormit.

În această întîmplare sînt cîteva coincidențe care reclamă întrebări : De ce le-a dat gestionarul să bea ? De ce l-au încurajat consătenii, cu rîsul lor „bonom" ? De ce și-a părăsit paznicul postul ? Cum de-au putut băieții să pornească tractorul ? Desigur că răspunsuri există. Dar răspunsurile, cît ar fi ele de limpezi, nu-i scuză pe I. N. și Gh. D. și nu acopăr paguba.

LAURENȚIU CERNEȚ

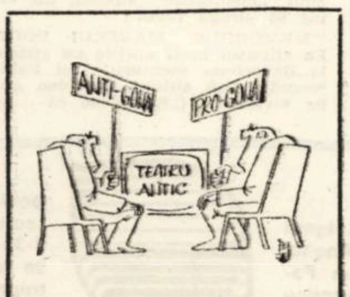

Caricatură de ANTON DRAGOȘ

EPIGRAMA

Moștenire

Mereu este supărat
Că nu i-a lăsat nimica
Soacra, cînd i-a decedat.
(Precum știu, i-a lăsat fiica).

Sfatul medicului

Un doctor mi-a prescris plimbare
Iar altul m-a trimis la mare.
Să-mi fie tratamentul de folos
De la Arad la mare, plec pe jos.

Amabilitate

Ce tot scrii, maestre, în acest caiet ?
– Poezii, duduie, că eu sînt poet.
– Ce te chinuiești îi zise
Sînt atîtea gata scrise.

Ambiție

Zise că nu mai fumează
Începînd cu azi, deloc,
Că tutunu-l enervează
Și de-l vede, îi dă foc.

GHEORGHE GROSU

ITINERAR BULGAR

PLEVNA

Bulgarii au un cult extraordinar pentru monumente. Nu parcurgi un kilometru, uneori chiar mai puțin, și te intimpină o piatră simplă ori un edificiu impunător, o statuie sau un grup statuar care sint menite să-l informeze pe trecător asupra istoriei vechi și noi a Bulgariei. Cultul acesta, devenit obsesie, surprinde în cel mai inalt grad. Omul de peste Dunăre îți explică însă răbduriu, indeobște în limba română că monumentul este singura modalitate prin care reușim să nu-i dăm uitării pe cei dinaintea noastră. Are dreptate ? N-ar fi exclus.

Cultul bulgarului pentru monumente, respectul pentru paginile importante ale istoriei sale, au făcut ca istoria noastră să trăiască și dincolo de Dunăre, indeosebi la Plevna. Plevna, nume cu rezonanțe ample dar și cu aura exotică. De atita vreme știm de Plevna, atit de mult ni s-a pomenit acest nume la școală. Bineințeles, nu vezi nicăieri redute, boarea lui Coșbuc nu se simte, Grigorescu nici atit. Rămii bulversat cind constați că totul e atit de simplu și firesc. Colinele „dulci" dau tonalitatea generală, liniștea e compactă. Dacă ai norocul de o zi cu soare, de o lună a lui mai, atunci cimpul e verde, liniștit, pașnic, pustiu. Nimic nu te îndreptățește să crezi că aceste docile urcușuri și coborișuri au fost cindva, nu prea de mult, obiective militare, cazemate și altare de sacrificiu. Dar asta e numai o părere. În apropierea locurilor atit de zbuciumate cindva – unde s-au încleștat armate pentru a se certifica nașterea unei națiuni și cimentarea alteia – se găsește un muzeu impunător. Este „Mausoleul românesc" din satul Grivița. Parcurgindu-l, sentimentele difuze se limpezesc și lasă locul unei dureroase certitudini. Osuarul, îndeosebi, probează indubitabil că românii s-au bătut pentru a exista. S-au bătut pentru ei și astfel i-au ajutat și pe bulgari. Drept recunoștință, bulgarii ne inchină monumente, lasă casele așa cum au fost pe vremuri, unele chiar cu paturile de campanie ale foștilor conducători militari. Ghidul, ingrijitorul, țăranul sau copilul de pe aici explică românului, mereu in românește, ce s-a întimplat în trecut. E în glasul lui recunoștință demnă, admirație nedisimulată. Oamenii fac monumente, dar oamenii trăiesc în prezent, ori, cel mult, din propriile amintiri.

TIRNOVO

Oraș de basm, cu așezare aproape unică. Cocoțat pe dealuri, străbătut de alei, cărări, străduțe și canale – Tirnovo este un conglomerat de terase. Ca să vi-l puteți imagina, construiți din cuburi colorate, la diverse nivele, niște căsuțe. Mențineți însă oarecare distanțe între „clădiri", așa fel incit un copil, nu mai mare de doi ani, să se poată plimba printre ele. Dacă omulețul se pierde în cetatea construită în joacă de Dv., fiți sigur că ați copiat, la scară redusă, mirificul oraș bulgăresc.

In toate ilustratele luate după Tirnovo există mențiunea „veliko Tirnovo", ceea ce vrea să spună că orașul în chestiune are și o dezvoltare mai nouă. Este însă numai o precauție, inutilă a administrației, o dorință lesne de înțeles la urma urmei, în a informa că tabloul din fața noastră este doar o parte dintr-un bănuit întreg. De altfel, din șoseaua care taie orașul și-l aruncă pe dealuri, în stinga și în dreapta, nu se vede vreo urmă de urbanitate modernă. Și nici nu-ți vine s-o cauți, intrucit ceea ce ți se oferă, în planul vechimii, este mai mult decit fermecător. Casele din lemn, dar și din piatră, acoperișurile din olane potopite de iederă, balcoanele cam ca la noi la țară, „toujours" suspendate deasupra străduțelor, prăpăstiilor în miniatură și firelor de apă curgind, împotriva regulilor, în toate direcțiile, vegetația răspindită peste tot, fără să vezi pămintul care, bănuim, trebuie să o susțină, – formează intr-adevăr, un ansamblu vechi Nu știu dacă Tirnovo este stațiune turistică. N-am idee dacă turiștii care trec pe aici se opresc doar pentru citeva poze și o noapte, se putea altfel, în modernul hotel de la poalele orașului. In ce mă privește, aș sta aici, în fiecare an, cel puțin o lună. Mi se pare însă că pictorii ar vedea în Tirnovo un paradis al lor. In fond, celebrii și necunoscuții pictori din Montmartre nu beneficiază nici pe departe de un subiect atit de poematic, atit de generos. „Place du Tertre" este doar un laborator unde se prelucrează impresii și schițe luate din altă parte. Tirnovo te scutește însă de „deplasări". E suficient să te așezi într-un balcon, să privești și să întinzi niște culori pe cartoane. Dacă mai ai și talent – reușita, nu-i așa, e indiscutabilă.

TIRNOVO

LITORALUL BULGĂRESC

Litoralul bulgăresc nu m-a surprins peste poate. Marea Neagră, pare în fond aceeași. Dar ochii, după ce au călătorit departe, inainte și mult înapoi, încep să ia act de ceea ce intr-adevăr reprezintă specificul locului. Constat, bunăoară, că marile blocuri de la Mamaia, Eforie sau Mangalia cedează aici locul căsuțelor din lemn. Ascunse printre brazi și foioase, construcțiile împrumutate din basme dau impresia unei colonii de pitici. Cu toate astea, sint locuite de oameni în mărime naturală, care, simțindu-se departe de casă, vorbesc în gura mare, în suedeză și finlandeză. Pină a parveni la plajă, cobori un fel de munte, și el în miniatură . Drumurile sint poteci șerpuinde printre copaci, crengile încropesc, ad hoc, balcoane și acoperișuri suspendate, iar aerul e umed și lumina slabă ca undeva în pădurile seculare. Pe apă alunecă, nu-i așa, diverse ambarcațiuni populate, ca pretutindeni, cu fete și tinere femei care, tot ca pretutindeni, sint așa cum trebuie să fie. Nu lipsesc tinerii bronzați, cu bicepși bine infoiați, nu lipsesc marile umbrele colorate sub care se ascund cei ce și-au restructurat mușchii și concepția despre plajă.

Litoralul bulgăresc e împărțit, ca și al nostru, în stațiuni cu nume deosebite, unele mai atrăgătoare decit altele. Cel mai atrăgător nume și cel mai cunoscut este desigur „Nisipurile de aur". Pare curios că bulgarii, posesori ai unui litoral cvasi montan, colorat intens cu verdeață, nu s-au gindit la un nume care să înglobeze adjectivul verde. Nu e lucru neinsemnat ca lingă nisip și apă să ai citeva felii smulse din munte. Dar dacă nu există o stațiune maritimă care să atragă onomastic atenția asupra dotării sale deosebite, aceasta se explică, poate, tocmai prin faptul că ceea ce contează în primul rind la mare e apa, e soarele. Numai acestea pot auri nisipurile, numai acestea te fac mare și puternic, numai acestea îți pot inocula plăcuta și efemera convingere că vezi mult si simti si mai mult.

SOFIA

In primul rind ochii îți sint izbiți de impunătoarea catedrală „Alexandr Nevski". Pașii te duc fără să vrei spre această catedrală. Construită în cel mai pur stil bizantin, enorma biserică este pe dinafară o risipă fenomenală de aur și bronz, iar înăuntru un desfriu de spațiu.

★

Să lăsăm însă lumea de altă dată și să privim la cea de azi. Sofioții aduc mult cu cei din filme. Bărbații sint vinjoși, inalți și, foarte bruneți. Nu le lipsește decit arareori mustața. Au însă cu toții sprincene stufoase și părul vilvoi. Femeile, cu părul lung, adunat de obicei în cozi lucioase, poartă pantofi din pielea unor șerpi răpuși in Singapore și mătăsuri indigene. Parfumul, pe care ai bănui că-l lasă în dire, se găsește în fiolele artistic aranjate pe tarabele bazarurilor cu „souvenir"-uri. E adevărat, în Bulgaria se produce mult parfum și, mai mult, zace, latent, în petalele miliardelor de trandafiri. Surizind, clipind din ochi, urmașa Evei de peste Dunăre pare a-ți spune însă că rozele, naturale sau distilate, trebuie doar dăruite nu și împrăștiate prin haine. Sofia de duminică după-masa este, intr-un fel, mai atrăgătoare decit aceea din timpul săptăminii. Bulevardele, constați acum, sint largi și brăzdează după rațiuni temeinice așezarea. Este multă verdeață. Teii străjuind aleile, aruncă umbre compacte, al căror efect salutar pentru pietoni nu e concurat decit de trimbele, și ele compacte, țișnite din firele de trandafiri, peste tot răspindite. Intilnești, cum e și normal, multe case albe, nu de tot înalte. Ele iți amintesc, dacă ai uitat cumva, că te găsești undeva în sudul oriental. De altminteri, „Moscheia" impunătoare din centrul capitalei, reprodusă și-n ilustrate, este și ea un atribut al culorii locale. Ca să nu mai spunem că, nu departe de minaretul care impunge trufaș cerul, se găsește o biserică (ortodoxă) subterană, mărturie a unei foste inechități nu doar de ordin religios. Astăzi, lumea a uitat însă trecutul, și viața se desfășoară după norme moderne. De ai rămas cumva pe stradă pină la ora serii, constați, încetul cu încetul, că orașul iți scapă. Sofia devine evanescentă. Dispare în noapte și e din nou înecată de lume. Bărbații vorbesc tare (cine o fi ciștigind meciul ?), iar femeile, pină ieri locuitoare obișnuite, iți apar numai în postura de femei. Elegante, însoțite sau neinsoțite, trec agale pe stradă. Tot neparfumate.

Cel mai propice loc de studiu al Sofiei este Vitoșa. Ce e Vitoșa ? Este un munte in coasta Sofiei. Înțelepți, edilii l-au dotat cu o șosea în palpitante serpentine, iar în virf cu un uriaș restaurant. Aici, imi place să cred, își dau intilnire cei mai autentici sofioți. Sint și turiști. Intotdeauna turistul privește peisajul cu un ochi lacom. Indigenul e placid și, de cele mai multe ori, cu greu își maschează zimbetul compus din înțelegere și ușoară ironie. Însă nu trebuie să încerci a părea neturist. Așa că, de veți ajunge pe Vitoșa, după ce ați luat masa în localul cu foarte multe plante, beți un singur pahar de vin parfumat, iar cu al doilea în mină ieșiți pe terasă. La picioare, luminată incredibil, se așterne Sofia. Amestec de culori smulse dintr-o paletă necunoscută, Sofia țișnește în noapte ca un vis de copil. Singura ei rațiune pare a fi aceea de a încinta. Este puțin ?

VIRGIL ARDELEANU

TERRA MAGAZIN

UN NOU CHIRIAȘ. **Grădina zoologică din Scheldon (Marea Britanie) are un nou chiriaș. Nu este altcineva decit însuși paznicul James Pittman care, negăsindu-și nici o cameră convenabilă în oraș și-a instalat un pat de campanie în cușca unui ... piton". „Eu nu prea dorm noaptea, așa că de multe ori pot fi de folos dacă se întimplă ceva. E cam frig, dar pitonul meu are grijă să mă încălzească", afirmă J. P. Totul e ca milostivul piton să nu-l confunde, pe paznic cu vreo pradă de zile mari !**

SI CAII SE BAT, NU-I AȘA ? **Nu e vorba de vreun titlu de film, ci de faptul că John Lockvood, un mare iubitor de animale, l-a dat în judecată pe căpitanul Mark Philips, soțul prințesei Ana, pe motivul că acesta și-a bătut nepermis de tare calul la abia încheiatele curse de la Badmington. Deși calul Colombas a cistigat la această cursă dreptul de-a participa la campionatele europene ale acestui sport, susnumitul iubitor de animale nu vrea să-și retragă cererea de dare în judecată. La ferma lui, J. L. trăiesc 400 de măgari bătrîni, 15 țapi, 12 oi, 19 pisici, nenumărați ciini, multe alte animale bătrine, fără de stăpin.**

CELE MAI VECHI HĂRȚI. **In muzeul orașului Torino se păstrează cele mai vechi hărți geografice din lume. Vechimea lor este de aproximativ 3.500 de ani și au fost descoperite în Egipt. Una din ele indică poziția unei mine de aur din pustiul Nubiei, iar cealaltă drumul de caravană și canalul dintre Nil și Marea Roșie.**

MAI EXISTĂ DUELURI ? **In sensul „clasic" al cuvintului, această modalitate de „spălare a onoarei" nu mai există. Intr-o cronică de la sfirșitul secolului al XVI-lea din Franța se semnalau patru mii de morți în diverse dueluri. Astăzi, se pare, numai eschimoșii mai practică un fel de duel. El constă în tot felul de jigniri aduse adversarului pină ce cei prezenți, nu-l desenează pe „învingător".**

PE SUB GIBRALTAR. **Japonezul Nakayama, în virstă de 28 de ani, a pornit din Tokio spre Kuala Lumpur unde și-a pus în gind să traverseze înot strimtoarea Malaieză lată de 50 km. De aici el va pleca spre Gibraltar unde intenționează — pentru prima oară în lume — să traverseze pe sub apă spațiul dintre Europa și Africa. Bineînțeles, în această acțiune, Nakayama se va folosi de tot echipamentul necesar.**

POMPIERII PE STADION. **O echipă de fotbal belgiană, cu prilejul unui meci în străinătate, și-a luat și „microbiștii" cei mai infocați. Unul, de meserie pompier, și-a adus și sirena de care, pentru orice eventualitate, nu se despărțea. La golul marcat de echipa sa, vajnicul susținător al celor 11 „băieți" ai săi, și-a pus sirena în funcțiune. După citeva minute pe stadion au apărut citeva mașini de pompieri care, auzind „chemările" sirenei, au venit să stingă focul !**

MEMORIILE MARELUI POET. **La sfirșitul lunii aprilie au apărut la Barcelona memoriile lui Pablo Neruda, sub titlul „Confieso que he vividio" („Recunosc că am trăit"). Amintiri din copilărie (marea poetă, Gabriele Mistral a fost prima care i-a revelat măreția unui Dostoievski, Tolstoi și Cehov), din călătoriile sale, portretele unor oameni de seamă, printre care Fidel Castro, Che Guevara, Allende, ale poeților Eluard, Aragon, Lorca, Rafael Alberti, intr-un cuvint memoriile unui mare poet și cetățean, luptător neobosit pentru pace și adevăr.**

UN FEL DE CRITICĂ. **Criticul de artă O. Read scrie intr-o recenzie : „Acolo unde iraționalitatea are statut de artă, proștii sint cei mai buni critici".**

ANONIMII ALCOOLICI. **Este numele unei asociații din Argentina și ea reunește pe toți aceia care, ținînd atît de mult la Bacchus, vor să scape „prin propria lor voință" de viciul băuturii. Argentina este una din marile producătoare de vin ale lumii, iar numărul acelor care consumă zilnic peste 1.500 ml alcool — inclusiv aici și copiii ! — este de un milion cincisute de mii. Deci 10% din populația matură a Argentinei.**

MESERIA DE PROROC. **Administrația europeană din Bruxelles a anunțat că, în viitor, va înființa un nou resort a cărui misiune va fi aceea de a da prognosticuri „pe termen lung" nu numai în domeniul meteorologiei ci și în acela al politicii, economiei și dezvoltării științei „celor nouă". A și fost înființată o „comisie specială de proroci", (în fruntea căreia se află lordul Kenneth), cu scopul de a pregăti terenul pentru funcționarea viitoare a acestui resort. De clarviziunea „prorocilor" va depinde rezolvarea multor probleme care frămîntă la ora actuală Uniunea economică europeană. Acum, prorocii așteaptă să coboare asupra lor „harul" !**

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Ion Arieșanu, (redactor șef), Albert Francisc, Nicolaus Berwanger, Ignat Bociort (redactor șef adjunct), Ioan Cornea, Coriolan Drăgulescu, Anghel Dumbrăveanu (redactor șef adjunct), Ispas Moțiu, Gabriel Popa, Dan Popescu, Svetomir Raicov, Ion Românu, Gh. Tomoroga, Cornel Ungureanu (secretar general de redacție), Emil Vlaicu.

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Asociația scriitorilor din Timișoara. Redacția și administrația – Timișoara, Piața V. Roaită nr. 3. Telefon 3-33-90 și 3-33-76. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la oficiile P.T.T.R. și difuzorii din întreprinderi. Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică „Banat".

Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● Vineri, 14 iunie 1974 ● Nr. 24 (328) ● 8 pagini 1 leu

Reproducerile din paginile 3–7 reprezintă lucrări expuse de membrii grupului timișorean „Sigma" în cadrul expoziției „Artă și energie" deschisă la București în acest an.

Proprietatea socialistă

Eveniment de importanță capitală în viața politică a țării, 11 iunie 1948, ziua din care clasa muncitoare lua în stăpînire principalele mijloace de producție, marchează în istoria celor treizeci de ani de construcție socialistă, momentul de trecere la un nou tip de relații sociale care desființează exploatarea omului de către om și apariția unei nou tip de proprietate – proprietatea socialistă. La numai cîțiva ani de la momentul epocal al lui 23 August 1944 urmînd firesc etapele cheie ale formării noii orînduiri, istoricele date de la 6 Martie 1945 și 30 Decembrie 1947, naționalizarea punea bazele edificiului țării noastre de acum, făcînd posibilă dezvoltarea industriei și în general a economiei conform necesităților reale pe care le avea tînărul stat socialist care moștenea de la trecut tarele unei economii haotice și unilaterale.

În cei 26 de ani, România a cunoscut o perpetuă înnoire care a antrenat, pe parcursul acestui timp istoric, importante mutații sociale, clasa muncitoare dovedindu-și pe deplin capacitatea de a conduce întreprinderile cucerite. Semnificația naționalizării din 11 Iunie 1948, pentru întreaga evoluție a țării noastre o putem constata astăzi, cînd am trecut la o treaptă superioară, aceea a dezvoltării multilaterale a țării, prin creșterea forțelor de producție, printr-o afirmare dinamică în circuitul economic mondial prin edificarea unor noi relații sociale bazate pe principiile eticii și echității socialiste a respectului și dragostei față de muncă. Și dacă am adăuga la acestea crearea unui cadru instituțional care face posibilă participarea directă a oamenilor muncii la conducerea întreprinderilor, fapt profund democratic avem posibilitatea cuprinderii principalelor direcții noi din viața țării al căror început a fost deschis de naționalizare.

În contextul anului aniversar pe care îl parcurgem semnificația acestor momente cheie din viața poporului nostru este deosebită. Comparînd evoluția noastră în cei 30 de ani constatăm că întreaga producție industrială a anului 1948 se realizează astăzi în numai 8 zile, ritmul anual de creștere a industriei în acești ani situîndu-ne în rîndul țărilor cu cel mai înalt dinamism.

ORIZONT

IMNELE PATRIEI

Românie – lanurile tale

Cînd trec, tăcut, prin lanul de secară
În pălmi un spic îngălbenit frămînt
Și simt în ele bucata de pămînt,
De drag dospită-n plină vară.

Arunc suflînd din palmă pleava-n vînt,
În neguri care verdele-l secară,
În vîntul cald născut în cîmp afară,
Să îmi usuce-n buze un cuvînt

De dragoste, în țara fără seamăn.
Chiar dacă-i vînt, furtună-n noapte,
ia-mă-n
Adîncul lanului de grîu crescut
Să-mi fii nădejde țară, să-ți fiu scut.

VALENTIN TUDOR

IULIA SIMU : „Peisaj"

ISTORICUL AUGUST 1944

Lupta antifascistă din Munții Banatului

Partidul Comunist Român, inițiatorul și organizatorul mișcării de rezistență antifascistă din țara noastră, sublinia, încă în Circulara Comitetului Central din 8 iulie 1941 și în Platforma-program din 6 septembrie 1941, necesitatea constituirii unui Front național unic al poporului român împotriva Germaniei hitleriste și a clicii antonesciene. **„Lupta cu arma în mînă** – se arăta în Platforma-program din 6 septembrie 1941 – **împotriva armatei lui Hitler e datoria fiecărui patriot român care iubește libertatea și independența poporului român. Sabotajul și luptele de partizani ale poporului român grăbesc zdrobirea ocupanților hitleriști și eliberarea țării".**

Prin manifeste și gazete antifasciste ilegale. Partidul Comunist Român a demas-

WILLIAM MARIN

(Continuare în pag. 3)

LA A 25-A ANIVERSARE A MILIȚIEI

CONVORBIRI

Cu general-maior

Viorel Tăurăscu

șeful Inspectoratului Ministerului de interne al județului Timiș

Un sfert de veac de cînd miliția românească s-a pus în slujba țării și a poporului român. Aniversările devin mai întotdeauna momente de luminoase retrospective și de bilanțuri. Cu acest prilej, începem aici o succintă convorbire cu Șeful inspectoratului Ministerului de Interne al județului Timiș, generalul-maior VIOREL TĂURĂSCU, a cărui activitate a început în chiar anul nașterii miliției populare, adică acum douăzeci și cinci de ani.

Intrînd în această activitate într-o perioadă istorică de grea cumpănă, cînd lupta miliției era adeseori urmată de încleștări sîngeroase, tînărul ofițer și-a format caracterul și voința în tot atîtea acțiuni și evenimente dramatice, la care a participat din plin. Într-un sfert de secol, Viorel Tăurăscu a parcurs drumul de la ostaș-subofițer-ofițer pînă la acela de general, format la școala pătrunzătoare a luptei revoluționare. Asupra acestui drum și a implicațiilor sale am convorbit cu Domnia sa și asupra misiunii actuale a miliției, cu ocazia acestor două decenii și jumătate de la crearea sa.

– Ce v-a determinat să îmbrăcați haina miliției ?

– Vremurile istorice. Eram în fabrică, la Reșița, lucram la strung, în 1948, cînd mi s-a spus că voi fi recrutat în rîndurile miliției populare, alături de alți tovarăși ai mei, comuniști. Aveam douăzeci și cinci de ani și, sigur, mă dedasem cu munca la fabrică. Era ca o familie fabrica. Îmi venea greu să mă rup de ea. Stam la îndoială gîndindu-mă la viața ce mă va aștepta, dar, pînă la urmă, iubirea pentru binele țării și a celor din jurul meu, pentru a-i vedea și pe ei liniștiți, a fost mai mare. Am zis : „Hai să le venim de hac răufăcătorilor". Și am intrat în miliție.

– La începutul carierei dv., ce calități i se cereau unui bărbat care era chemat în miliția populară ?

– Să știi că aceleași calități ca și azi : să fie cinstit, să fie curajos, să fie incoruptibil, să fie atașat cauzei pentru care merita să acționeze : crearea noii societăți românești.

– Erau ani dramatici în momentul intrării dv. în miliție.

– Da, se întîmpla adeseori, ca în 1951, toamna, de pildă, cînd mergeam în zona de operațiuni alături de cîțiva tovarăși din securitate și de oameni din împrejurimi unde operau bande ascunse în munții Banatului, se întîmpla, zic, să mă gîndesc acasă și să-mi spun : „Oare o să-i mai văd pe ai mei, pe soție, pe fiica mea care abia a împlinit un an" ? Înaintam printr-o pădure întunecoasă. Deodată a început să se tragă asupra noastră. Trăgeam și noi. Trebuia să înaintăm cu orice preț.

– Ați trecut, deci, deși soldat, prin mari momente de teamă ?

– Am trecut și prin șocul morții. Undeva, pe la Glimboca, se găseau doi bandiți ascunși : Mițu și Moraru. Aveau un bîrlog, săpat într-un versant. Și aveau arme. Eu, în haine de pădurar, colindam versantul opus. Ei m-au cunoscut. După ce i-am prins, la interogatorii, au spus : „Puteam să vă pușcăm. Am pus arma la ochi, dar v-am lăsat". A fost, pentru mine, un șoc cu întîrziere. Mă gîndeam : „Vezi, puteai muri".

– Sînt oare deosebiri între calitățile și cerințele unui om de sub arme din perioada de după 1944 și cea din 1974 ?

– În anii de după 1944, orice ofițer, cît de tînăr, părea mai matur, confruntîndu-se cu niște evenimente deosebite. Evenimente care aveau, sigur, specificul și duritatea lor. Posibil ca, azi, unii tineri ofițeri, nefiind puși în situații asemănătoare, crescînd și trăind într-o atmosferă mai calmă, poate și într-o civilizație cu multe, multe accesorii plăcute, ei să nu ia în piept viața cu tot atîta maturitate și cu tot atîtea riscuri ca tinerii ofițeri, care eram noi, cei de acum douăzeci, treizeci de ani...

– Există o trăsătură definitorie pentru cel care poartă haina miliției ?

– Atașament nețărmurit față de pămîntul patriei, față de partidul nostru comunist, față de cetățenii României socialiste.

– Aveți încredere totală în omul din subordine, trimis să rezolve un caz ?

– Dau întotdeauna sarcini pentru rezolvarea unei probleme în raport cu capacitatea fiecăruia și cînd sînt convins că omul este în stare să o rezolve. Și n-am avut pînă acuma surprize. Este adevărat că cer o disciplină fermă, cer pasiune în rezolvarea cazului, dăruire de sine, în așa fel încît cazul elucidat să devină o faptă de încredere a comandantului. Am descoperit, de pildă, o tîlhărie după un an. Prin perseverența ofițerului. Casierița fusese atacată în stradă de cineva ce purta o perucă. I s-a pierdut urma. Dar, și după un an, spărgătorul a fost găsit. Dar asemenea situații avem multe. Și rezultate bune, la fel.

– Există crime perfecte, nedescoperite în veci ?

–Crime perfecte nu există. Nu îmbrățișez ideea. Viața arată că, prin inteligență, prin metodele criminalisticii moderne, crimele sînt în genere descoperite. Numai slăbiciunile, imperfecțiunile noastre umane fac să se ivească și cazuri insolubile.

– Se ivesc cazuri socotite irezolvabile care primesc apoi un final fericit ?

– Am avut un accident de circulație. Un caz mortal, petrecut prin 1971-72, pe care am socotit că nu-l vom descoperi niciodată. Era vorba de un biciclist ucis, noaptea, de un camionagiu. L-a omorît și l-a lăsat acolo mort în șosea. Și el a șters-o. Alarma am dat-o în întreaga țară. Dar criminalul era de negăsit. Am găsit doar niște cioburi de la far. Am ghicit astfel formatul farului. Apoi tipul mașinii. Apoi culoarea. Am strîns cercul informațiilor și, pînă la urmă, am ajuns la Autobaza Făget. Acolo am dat de făptaș.

– Există o trăsătură distinctivă a șoferului ?

– Cred că da : talent, perspicacitate. De altfel, cred că șoferia nu e o meserie, ci un fel de artă. Cere talent și calități deosebite personale.

– Cum îi reeducați pe infractori pentru a nu mai avea parte de recidiviști ?

– În unitățile de detenție se desfășoară o educația atentă și interesantă. Ea pornește de la activitatea productivă, care le dă oamenilor un tonus permanent, pînă la o activitate cultural-educativă. Ei au

ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 2)

CRONICA LITERARĂ

I. EUGEN SIMION :

„Scriitori români de azi"

II. MIRCEA IORGULESCU :

„Rondul de noapte"

Eugen Simion debuta în 1964 cu un volum despre proza lui Eminescu și lăsa, prin această opțiune, să se bănuie un program călinescian. Deriva (către Lovinescu) nu implică un exclusivism nou, ci o pasiune de istoric literar. Eugen Simion, foiletonist conștiincios la sfîrșitul deceniului șase, face parte dintr-o generație de tranziție, care a învățat „din mers" și lecția călinesciană dar și pe cea lovinesciană ; meritul lui Eugen Simion e de a fi rămas, în continuare, cititor al literaturii actuale, în timp ce ceilalți critici – colegi ai săi de generație – au devenit, încet-încet, altceva. Scriitori români de azi, cea mai masivă carte de pînă acum consacrată literaturii române de azi, consfințește, înainte de toate, o consecvență ; aceea a prezenței între cărțile actualității. Titlul nu obligă la prea mult și nici noi nu trebuie să-i forțăm înțelesurile, descoperind în cartea lui Eugen Simion o istorie a literaturii actuale. Nu e cazul. Criticul și-a adunat cronicile, recenziile, foiletoanele aici și a obținut, dacă nu o istorie literară, imaginea unor scriitori importanți ai literaturii române de azi. Printre ei, Eugen Simion are preferințe, și atunci textul se dilată, comentariul repovestește pe larg romanul în cauză sau intercalează ample citate : superlativul e întrebuințat fără zgîrcenie căci Eugen Simion nu este un critic posomorît : dimpotrivă, își iubește colegii de debut, de generație (fără a renunța la analiza exactă a textului). În spatele indiferenței critice se ascund și politețuri amicale, croite în acest stil : „Poemele lui Marcel Mihalaș, poet clar și profund, sînt niște urme într-un cîmp de zăpezi imaculate".

Există în aceste ample și, de multe ori, atît de folositoare interpretări ale lui Eugen Simion, observații fundamentale, nu odată, însușite (în viteza scrisului) și de alți autori de articole. De reținut, pentru viitorii exegeți ai literelor actuale, sînt interpretările poeziei lui Zaharia Stancu, Eugen Jebeleanu, dar mai ales Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Marin Sorescu, Emil Brumaru, Ana Blandiana. Pentru proză, se reține partea consacrată lui Marin Preda, Matei Călinescu, Fănuș Neagu. Capitolul criticii cuprinde, sub titluri înșelătoare („G. Călinescu", „Perpessicius" etc.) admirabile cercetări independente, în care pregătirea de istoric literar a lui Eugen Simion, deasupra oricărei bănuieli, își permite concedii de odihnă lîngă textele maeștrilor. Precum Lovinescu, Eugen Simion își intitulează compartimentele cărții Evoluția poeziei, Evoluția prozei, Evoluția criticii literare. Sînt simple exerciții de titrare, fiindcă Eugen Simion nu urmărește „evoluții" ci comentează cărți și, prin intermediul lor, autori. Profesiunea de credință a criticului, tipărită pe ultima copertă, insistă de fapt asupra „lecturii". Altfel cam eterogen (ori insuficient explicat), crezul lui Eugen Simion pune în centrul acțiunii critice opera, cartea, și nu „evoluția", deci „istoria" : „Critica, așa cum o înțeleg eu, este un sistem de lectură, un mod personal de a te apropia de operă, un demers care, folosind mijloace variate, descoperă figura spiritului creator. Figura se poate defini nu numai prin filosofia existenței și calitatea expresiei, dar și printr-o poziție față de obiecte. În fond, opera exprimă nu numai universul pe care autorul îl poartă, dar și felul în care acest autor asumă universul de care este purtat"...

II. În finalul cărții sale, Eugen Simion numea o nouă generație de critici și începea, pe bună dreptate, șirul numelor cu Mircea Iorgulescu. Rondul de noapte, cartea de debut a lui Mircea Iorgulescu aparține evident altei generații, fiind o carte polemică. Numele scriitorilor nu diferă prea mult de cele propuse analizei de Eugen Simion. Rondul de noapte nu descoperă mari nume ale literaturii ultimilor ani ci pune sub semnul îndoielii numele clasicizate de generația critică a autorului „Scriitorilor de azi". Analizele resping superlativul, lecturile sînt distanțate și, de la distanțarea necesară, Mircea Iorgulescu introduce în „profilurile" scriitorilor, criteriul istoric. Operațiunea mai fusese făcută, fie cu o anume indolență generoasă, fie cu o repeziciune protectoare. Dilatarea valorilor venea din ignorări amicale, voite sau nevoite. Avantajul lui Mircea Iorgulescu (aproape întotdeauna excepțional recenzent) față de alți autori de articole curente, decurge din faptul că, în cele mai multe cazuri, criticul citește tot, vizînd ansamblul și nu secțiunea. Cu un titlu sugerînd libertăți, eseistice, dar și un milităros serviciu de pază (Rembrandt poate fi o subțire ironie), autorul ne servește proiectul unei istorii literare, încă galeș răsfirată în „cuvîntul înainte" al cărții, existentă în sertarele criticului care, de vreo cîțiva ani, scrie într-un ritm formidabil despre aparițiile editoriale, citind, cu egală atenție, fascicole insipide și romane fluvii, eseistică pretențioasă și foiletonistică pasageră. Analizele lui Mircea Iorgulescu nu se complică în „descifrări", în cercetări comparate, ci sînt vii, directe, însuflețite de nerv polemic. Există și rezerve (sau negații) după părerea noastră neîntemeiate, față de anumiți scriitori, dar ele fac parte dintr-un program de lucru, program clar articulat, anunțat fără vreun patetism superfluu (critica noastră se străduiește, și cînd e și cînd nu e cazul, să fie patetică), și fără ostentație. Titlurile secțiunilor mi se par provizorii (arbitrare) decurgînd din aproximația pe care, de altfel, și titlul o fixa. Titus Popovici și Marin Preda încadrează partea a II-a, cea a prozei, primul sub emblema „spectaculosului exterior", ultimul a „spectaculosului interior". Încadrarea e pur și simplu poetică. Pentru „Proza fantastică și alegorică", Mircea Iorgulescu alege opera unor Ștefan Bănulescu, Romulus Guga, Sorin Titel, iar la capitolul situația determinantă, criticul îi plasează pe D. R. Popescu, Bujor Nedelcovici, Laurențiu Fulga, Ion Băieșu. Încadrări din nou întîmplătoare, Laurențiu Fulga și D. R. Popescu putînd figura, la fel de bine, în primul capitol. Sorin Titel nu are nimic comun nici cu Bănulescu și nici cu Romulus Guga, iar Fănuș Neagu absolut nimic cu Alexandru George, Mircea Horia Simionescu și Radu Petrescu, alături de care figurează „Estetismul senzual și intelectualist". Provizoratul (impresia de „selecție dintr-o posibilă istorie literară") e mai vizibil în prima parte a cărții, consacrată poeților. Lîngă A. E. Baconsky, în capitolul „Lupta cu inerția", e așezat Florin Mugur, autor stimabil, dar nu „luptător cu inerția" decît din generozitatea omului de naștere și a lui M. Iorgulescu. Cartea seamănă mai degrabă a șantier decît a operă autonomă, o „formalitate birocratică" a unui critic ce stă, de mai mulți ani, prin informație, talent, putere de muncă, în planul întîi al actualității literare.

C. UNGUREANU

Cu Viorel Tăurăscu

(Urmare din pag. 1)

clubul lor. Presa, pe care o citesc zilnic. Reviste. Cărți. Emisiuni TV. Spectacole cinematografice. Primesc la clubul lor personalități care le susțin conferințe. Drept prevedere, o sumă din banii munciți li se depun la C.E.C. și, după detenție, cînd comisia îi plasează în diverse locuri de muncă, ei duc cu sine și cele cîteva mii de lei economisiți, prin care își reîncep din nou viața, cu șanse mari de a se reintegra în societate .

– Ce sentiment încercați la un caz nerezolvat ?

– De insatisfacție extremă. De mîhnire că imperfecțiunea ta umană a făcut să nu învingi enigma și că abilitatea infractorului a fost mai mare ca inteligența ta. Dar, în astfel de cazuri, trebuie să perseverezi, să perseverezi, să perseverezi...

– A existat în cariera dv. un caz deosebit ?

– A fost o descoperire a noastră aici la Timișoara, cu sprijinul colonelului Dumitru Ciacanica, din Inspectoratul general al Miliției. Tripla crimă a unui psihopat din Nădrag, în 1965. Insul citea cărți ale unor secte, în diverse limbi și avea impresia că acele cărți îl învățau să ucidă 24 de oameni, pentru a învia din morți alții o sută. Crease panică în comună. Și în împrejurimi. Oamenii stăteau cu topoarele în casă. Au fost crime la intervale scurte. Și fiecare se aștepta să cadă victimă. Am făcut o investigație uriașă, zi și noapte, pînă cînd criminalul a fost prins.

– Prin ce atitudini și fapte faceți ca oamenii miliției să devină apropiați și respectați de oamenii județului ?

– Noi înșine ne autoeducăm. Din fiecare caz facem un... caz. Și căutăm ca oamenii miliției să aibă un comportament uman și civilizat. Cei care ne sprijină știm că sînt cetățenii din jur. De fapt, succesele noastre se datoresc acestei colaborări. Noi sîntem puțini. N-am putea stăpîni singuri infracțiunile, fără aportul populației. Fiecare caz, de aceea, îl analizăm, luăm atitudine față de el și, să se știe, nu stăm niciodată indiferenți la o atitudine de nepolitețe a unui milițian față de un om al cetății. Îi ținem pe oamenii noștri, mereu, treji, în atitudinea lor de grijă și respect față de oameni. Și cetățenii, majoritatea, fac la fel cu noi. Este o reciprocitate necesară. O conlucrare necesară.

– Cum vedeți centrele civice ale viitorului și relațiile umane care se vor stabili în interiorul lor ?

– Cred că opera de educație morală, practicată tot timpul, cu perseverență, va face ca omul de mîine, omul viitorului, să devină mai lucid, mai integru, mai atent cu sine însuși și cu semenii săi. De altfel, omul de mîine se prepară încă de azi.

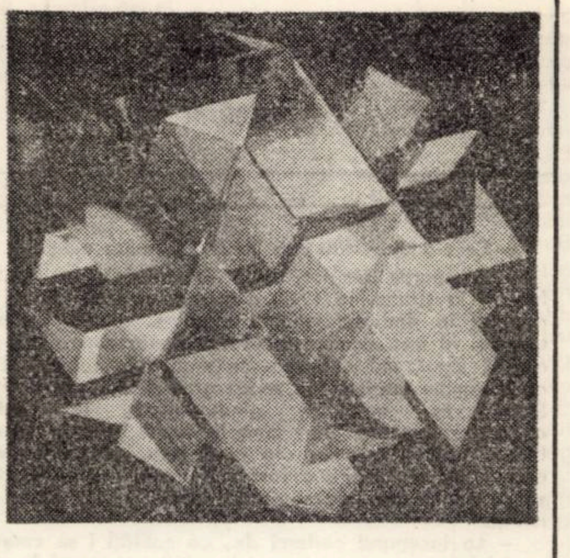

CORESPONDENȚA

Constantin Mărăscu : Reținem toate cele trei poeme trimise. Noua Dvs. experiență dă roade. Vi se limpezește sunetul poetic. Se simte un aer mai grav, de împlinire.

Lavinia Aldea : Lectura poemelor Dvs. ne-a fost una din cele mai pure bucurii de lector al plicurilor ce sosesc pentru rostul acestui colț de pagină. Aproape că ni-e greu să lăsăm vreuna din cele șase poezii în afara alegerii noastre. Aveți o sensibilitate cu totul ieșită din comun, aveți talent și sperăm de la acest talent. Trebuie să ne spuneți dacă pseudonimul ales este numai o formulă de lucru („nu am nici măcar curajul să semnez cu numele meu adevărat"). Așteptăm, în continuare, ceea ce scrieți.

Mircea Duca : Împărtășim punctul Dvs. de vedere și vă urăm ca „prin muncă și strînsă colaborare cu textul poetic (în care includ și lectura)", cum spuneți, să ajungeți la limanul propus. De altfel, **Nu oricine** și **Omagiu** vă dau dreptul să sperați, odată cu noi, care rămînem interesați de evoluția Dvs

Băbțan Constantin : Parcă ar fi un oarecare progres.

Iosif Chirilă : Sînt, în versurile Dvs. multe elanuri remarcabile. Din păcate, realizarea artistică e inegală.

Valeriu Pruteanu : Reținem **Trepte, Timp rotund** și **Elegie**, remarcînd aerul proaspăt care circulă prin noile Dvs. poeme.

Nicolae Hanceriuc : În sensul ce v-am mai spus. Mai trimiteți.

Laura Savu : Chiar dacă poemele poartă încă urmele stîngăciilor de început, sesizăm destul de clar posibilitatea unui timbru poetic. **Chemarea timpului** e destul de grăitoare în acest sens. Considerăm că sînteți îndreptățită să continuați și așteptăm viitoarele Dvs. poeme.

Cherciu Dorin : Amestec ciudat de lirism cald și bizarerii. Cînd vă veți clarifica intențiile, va fi mult mai bine.

C. Vasile — Făget : Nu ne-ați convins.

Traian Putnic : Dilema Dvs. e și a noastră. Răspunsul trebuie să-l găsiți singur, scriind, citind, meditînd la ceea ce faceți.

Herci Viore, Călugăru Nicolae, Emes, Oancea Nedeianu, Dumitru Augustin Doman, Pulbere Petrică – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CURIER LITERAR

● Săptămînă de săptămînă citim cu real interes și, de cele mai multe ori cu satisfacție, prozele publicate în revistele noastre literare — dar cruntă-i dezamăgirea noastră cînd dăm peste texte ca cel publicat de Mihaela Hașeganu în România literară (nr. 22) din 30 mai a.c.

El și ea se iubesc, nu pot trăi prea mult despărțiți și ce alt mijloc decît telefonul ... „Mircea bătu dreptunghiul (?) **aparatului de telefon. Degetele găsiră însemnele numărului dintr-un reflex, ca și și cum ar fi bătut (!) la mașină de scris. Ar fi putut să le formeze și pe întuneric fără telefon" (!). El o așteaptă, – veți citi imediat unde, oricum într-o oază de liniște și puritate : „De trei ani de cînd se cunoșteau, aici se întîlneau, la birt, la masa lor. Simbureanu era numele fostului proprietar, acum gestionar în regulă "(: ?). Tabloul e completat cu „coana Florica la tejghea, care făcea cafele la nisip". Dar lucrurile se vor schimba radical peste cinci minute cînd va apărea ea, Dana : „Încercănată și pornită pe fapte mari". El îi spune : „Știu. Acum** beați **(ah gramatica !) cuminte cafeaua". Știți, el era „un scriitor înnăscut. Prea îi erau candizi ocnii și prea crude adevărurile" ! drept pentru care, abstract plăcutului mediu spiritual sorbi din cafea și „se arse abundent și, odihnindu-și limba friptă între buze"... numai că ea, crudă pe la începutul coloanei a patra, ce credeți că-i spune ? Iată ce-i spune : „Nu cred că-mi place romanul tău... n-ai pic de** vizionarism" ! **la care el, viitorul romancier, fără a clipi : „(...) Nimeni nu zice de el dacă ar avea** vizionarism" ... **Ei, dar finalul, de un pronunțat caracter, filozofic, spală toate petele pe care ne-am înverșunat să le descoperim la o autoare care, vai, n-are nici o vină de vreme ce harul... Iar acum, finalul : „De asta. Că sîntem singuri cînd ne naștem și cînd murim și e de datoria noastră... să trecem dincolo de granița singurătății noastre și eu cred că se poate"... Și noi credem : cu o singură condiție însă...**

P.S. **Sublinierile ne aparțin.**

● LAUREAT AL COLOCVIULUI DE LITERATURĂ – ORADEA 1974 – **pentru critică literară, LU**cian Alexiu **semnează în revista** AMFITEATRU **nr. 4 un articol sinteză pe marginea poeziei lui Ioan Alexandru cu care ocazie ni se relevă a fi același critic penetrant care, printr-o frază concentrată și fluentă, reușește să descopere o nouă perspectivă asupra unuia dintre cei mai comentați scriitori ai acestui moment literar : „De la discursivitatea descriptivă, de la vitalismul debordant și naturalismul care marcau substanța poetică a primelor sale volume și pînă la** imaginile spiritualizate **ale** IMNELOR BUCURIEI, **poezia lui Ioan Alexandru a cunoscut un proces lent, dar continuu, de lămurire, de decantare, într-o aspirație irezistibilă către zonele cele mai pure ale lirismului. Materiei lexicale bolovănoase, expresiei nu odată forțate, îi urmează, în ultimele volume, un proces de purificare a limbii, de stilizare a imagii".**

● REVISTA ARTA **(nr. 1/1974) excelentă sub raportul prezentării tehnice (Sanda Gusti) ; extrem de interesant interviul lui Victor Ernest Mașek cu filosoful și esteticianul Max Bense ; numărul e structurat însă pe comunicările prilejuite de Colocviul Pacurea, comunicări semnate de Ion Frunzetti, Cristina Anastasiu-Condiescu, Octavian Barbosa, (prețios, din care pricină obscur) Adrian Popovici, etc. La rubrica** Laborator **ne este prezentat Ciprian Radovan. „Prezentat" e un fel de a spune, căci, ceea ce citim nu este decît copia fidelă a catalogului de expoziție. Această ciudată situație ne provoacă o serie nesfîrșită de nedumeriri : de vreme ce C. R. e prezentat de revistă, de ce este lipsit de o cronică de expoziție ? Care este deci punctul de vedere al revitsei față de C. R. ? etc., etc. O astfel de rubrică o găsim necesară — numai că, în această formă, ea împlinește doar pe jumătate prerogativele pentru care a fost inițiată (idem rubrica** Atelier, **în care este „prezentat"** Mircea **Vremir).**

● SEMNAL „FACLA" :

Iulius Podlipny, Album, **60 planșe, text de Negoiță Lăptoiu.**

Marcel Turcu – Tăcerile renului, **(versuri).**

Valeriu Armeanu — Imn la cetatea luminii, **(versuri)**

A. BALTHAZAR

Călinescu - sensuri fundamentale

Spirit universal, cu deschidere spre marile implicaţii ale vieţii şi artei, dotat cu acea uimitoare **vocaţie analitică** prin care intr-un mod spectaculos „inăuntrurile" operei de artă par să consimtă de bunăvoie să-şi dezvăluie structura impalpabilă, dar şi cu acel **geniu al sintezei** prin care a decantat o intreagă literatură, George Călinescu a devenit una din marile conştiinţe ale spiritualităţii noastre.

Dispunind de o neobişnuită „vitalitate" intelectuală, strălucire de spirit şi erudiţie, trăind intens printr-o atitudine activă faptele artistice, le-a pătruns in semnificaţiile lor intime, fără a se folosi de estetică ca de o „ştiinţă normativă preceptistică", ci lăsinduşi conştiinţa stăpinită de „sentimentul de valoare". Inzestrat cu un acut simţ al dialecticii, percepe şi inţelege lumea, şi o dată cu ea arta, ca un lanţ de metamorfoze in care semnificaţiile nu pot fi judecate după o rigidă ierarhie de valori, codificate prin norme imuabile. Funciar inapt pentru formulele prestabilite şi ordinea obişnuită a lucrurilor, Călinescu are o propensiune structurală faţă de „speculaţiunea estetică", prin care ajunge la substratul aperceptiv stilistic şi de ideaţie al operei de artă, acolo unde lăuntrica tensiune spirituală devine idee.

Judecăţile de valoare emise, inepuizabila gamă interpretativă prin care a adincit literatura mergind din semnificaţie in semnificaţie spre adevărul ce sta inchis in latenţe şi virtualităţi incă nebănuite, au relevat noi profunzimi generatoare la rindul lor ale unui lanţ interminabil de inţelesuri. Inţelegind că arta autentică nu ajunge niciodată a fi disecată pină la ultimele ei semnificaţii, căci tocmai acest „incă ceva" care rămine neexplicat, ii asigură perinitatea, Călinescu face parte dintre cei cărora le repugnă etichetările şi formulările decisive, care ar incorseta spiritul fixindu-l in forme definitive. Urmărind „procesul critic pe toată durata experienţei" işi permite revizuiri, noi asocieri sau disocieri prin care se descoperă alte valenţe, confirmind astfel vitalitatea artei.

Actul critic in viziune călinesciană este un proces de recreere a operei de artă, o reluare continuă cu puncte de reper din unghiuri diferite astfel incit alcătuirile intim-stilistice inchise in cifrul metaforic să se deschidă pentru a oferi semnificaţia unei opere in dimensiunile ei reale şi esenţa sa adincă, căci „critica este o operaţie pe omul viu, o stimulare a inimii ca să bată mai zgomotos. Dacă opera cercetată moare in miinile criticului atunci nu e vocaţie. A omori inseamnă a risipi atenţia cititorului asupra elementelor scoase din funcţiunea lor de viaţă, a lucra pe piese anatomice moarte". Apropiindu-se de opera de artă nu pentru a o explica, ci pentru a o trăi printr-o personală recreere ea capătă o nebănuită transparenţă oferindu-şi generos sensurile şi implicaţiile. Creator el insuşi, abordează opera din interior, recreindu-i fizionomia cu uşurinţa celui ce se află in posesia marilor secrete ce ţin de alcătuirea universului intim al creaţiei artistice.

Dăruindu-se cu fervoare trăirilor estetice, lăsindu-şi să acţioneze in deplină libertate toate forţele intuitive, savurind frumuseţile speculaţiilor, in ciuda aparenţei de a crea o operă izvorită dintr-un elan, o inspiraţie sau dispoziţie de moment, ca urmare a unor ciudate revelaţii sau surprinzătoare iluminări, intreaga sa creaţie evidenţiază o riguroasă disciplină intelectuală, o superioară ordine a ideilor, un sever travaliu estetic.

Sensul fundamental al artei in concepţia umanismului călinescian, este năzuinţa etern umană spre implinirea armoniei universului interior şi al celui social, de a arunca „spre oameni flăcări de iubire", şi de aceea prin toate formele prin care şi-a manifestat personalitatea a devenit, chiar fără voie, un educator moral şi estetic, fertilizind conştiinţele şi imbogăţind sensibilitatea, reuşind să declanşeze acea stare de spirit de maximă receptivitate in interiorul căreia se modelează conştiinţe şi se infăptuieşte marea artă.

Inţelegind că opera de valoare, transformind in plan estetic viaţa socială, devine una dintre formele majore de influenţare a fizionomiei interioare a omului, exercitind o acţiune stimulativă in direcţia formării unei conştiinţe estetice şi etice, G. Călinescu a ştiut să descopere căile prin care arta apropie omul de el insuşi şi il contopeşte cu ideea de frumos şi adevăr.

RAMONA BOCA BORDEI

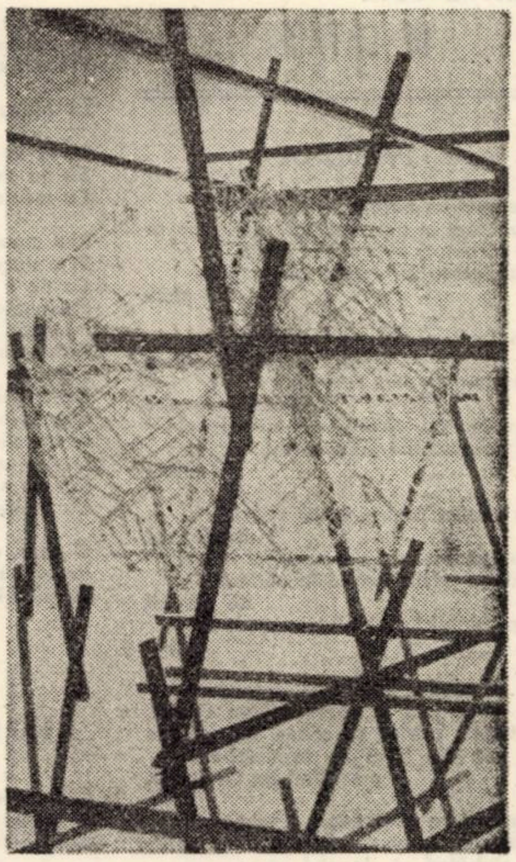

Lupta antifascistă din Munţii Banatului

(Urmare din pag. 1)

cat sistematic caracterul antipopular al dictaturii militaro-fasciste precum şi ţelurile reacţionare ale războiului hitlerist. Ţinind cont de condiţiile specifice din ţara noastră comuniştii români au organizat, in anii 1941–1943, mişcări revendicative, greve şi acţiuni de sabotaj care loveau in maşina de război fascistă. Totodată, in vederea viitoarelor acţiuni armate, organizaţiile P.C.R. s-au ocupat stăruitor de procurarea de armament, muniţii şi explozibile.

Trecerea la lupta armată de către forţele patriotice antifasciste conduse de P.C.R. a fost pregătită in Banat, ca şi in alte regiuni ale ţării, printr-o vastă şi multilaterală activitate organizatorică, politică şi ideologică. Comitetul regional Banat al P.C.R., sub conducerea căruia activau cinci organe judeţene (Timiş–Torontal, Arad, Caraş-Severin şi Hunedoara), dispunea de 60 de celule de partid. Sub indrumarea organelor şi organizaţiilor de partid activau peste 2.000 de patrioţi in cadrul unor organizaţii de masă antifasciste ca : U.T.C., Apărarea, Uniunea Patriotică, MADOSZ, comitetele antifasciste germane, sirbeşti, evreeşti, şi altele.

Pe baza hotăririi comitetului regional Banat al P.C.R., in fruntea căruia s-a găsit in anii 1940–1943 Ioan Kali, a inceput, in cursul anului 1942, stringerea de armament, constituindu-se depozitele secrete din Timişoara (str. Lidia nr. 48 şi str. Gojdu nr. 9) precum şi cel din Lupac. Au fost procurate arme de vinătoare, puşti Z.B., revolvere de diferite tipuri, grenade de mină, dinamită etc. In cursul anului 1943, depozitele secrete de armament au fost substanţial îmbogăţite cu sprijinul unor militari patrioţi, ca locotenentul Adrian Dumitriu din Lugoj, care a pus la dispoziţia P.C.R. arme din magaziile unităţii sale.

Deşi, incă in cursul anului 1942, a inceput instruirea viitorilor partizani de către un specialist, plecarea in munţi a fost mult intirziată de arestările masive operate de poliţia fascistă in iarna 1942–1943 şi in primăvara şi toamna anului 1943. Aceste arestări au dus la o intrerupere vremelnică a legăturilor organizatorice cu Comitetul Central.

In urma reorganizării organelor de partid de către noul secretar regional, **Leontin Sălăjan,** in octombrie 1943, pregătirile, in vederea luptei armate, au cunoscut un nou avint. S-a trecut incă in 1943 la inarmarea cadrelor de partid şi s-a lărgit colectivul care se ocupa cu pregătirea luptei de partizani.

La inceputul lunii martie 1944 s-a constituit, sub indrumarea comitetului regional de partid, Comitetul mişcării de rezistenţă din Banat, din care făceau parte Ilie Drăgan, Ştefan Plăvăţ, locotenentul Adrian Dumitriu şi locotenentul Pavel Popa. In cursul lunii aprilie 1944, Pavel Popa s-a deplasat in Munţii Semenicului pentru a stabili locul amplasării taberei partizanilor. Biroul regional de partid a dezbătut apoi, in prezenţa specialiştilor militari, planul acţiunilor viitoare ale partizanilor bănăţeni. Primul grup de partizani era alcătuit din muncitori comunişti de la Bocşa şi doi militari patrioţi care au dezertat din unităţile lor. Comandant al grupului a fost numit locotenentul Pavel Popa iar locţiitor politic, muncitorul ceferist Ştefan Plăvăţ. Grupul de partizani a primit numele de „Mărăşeşti". Aprovizionarea grupului era asigurată de organizaţia de partid din Bocşa Română.

S-a păstrat jurnalul comandantului grupului de partizani. Iată o insemnare făcută la 30 aprilie 1944 : **„Au sosit armele. Seara am petrecut-o curăţindu-le şi ungindu-le. Legătura a fost găsită in persoana moşului. Totul e pregătit. Sintem gata cu cumpărăturile. Urmează impachetarea şi... plecarea".** Din insemnările următoare rezultă că plecarea a trebuit aminată pentru ziua de 2 mai. In seara acestei zile, partizanii au părăsit Bocşa plecind spre munţi. Tabăra a fost instalată la baza izvoarelor Birzavei, in apropiere de Văliug. După cum rezultă din jurnal, partizanii au trecut la recunoaşterea obiectivelor ce urmau să fie atacate şi distruse. Din alte documente ştim că acestea erau : barajul de la Văliug, care asigura cu energie electrică uzinele Reşiţa, tunelul de la Poarta, spre a impiedica transporturile de trupe pe linia ferată Timişoara – Bucureşti şi altele. La 13 iunie 1944, intr-o scrisoare a comandantului grupului de partizani adresată comitetului regional de partid, se raporta intre altele : **„S-a construit un adăpost pentru 7–8 oameni... Intre timp am făcut recunoaşterile spre obiectivele propuse incă de acasă... Am pus şi degetul in locul unde vom pune bomboanele... Aşteptăm numai cele necesare pentru a trece la fapte".**

Doi membri ai colectivului militar al comitetului regional de partid au efectuat transportul de arme, muniţii şi alimente aşteptat de partizani, dar, datorită unor mari greutăţi intimpinate atit de primii cit şi de ultimii, la 14 iunie 1944, conţinutul preţios a ajuns in mina autorităţilor. Arestarea unui partizan la Anina, in ziua de 17 iunie, a precipitat evenimentele.

In dimineaţa zilei de 18 iunie 1944, unităţi de jandarmi au plecat să captureze grupul de partizani. In lupta care a urmat, Ştefan Plăvăţ a căzut eroic reuşind să acopere retragerea celorlalţi partizani. Cu sprijinul unui trădător, autorităţile au reuşit să captureze in zilele următoare 29 de persoane care au participat la activitatea partizanilor.

Deşi, in cursul săptăminilor următoare, valul arestărilor a continuat, comitetul regional de partid a reuşit să trimită in munţi un alt grup de partizani. Membrii acestui grup au răzbunat moartea lui Ştefan Plăvăţ nimicind, pe drumul intre Ciuchici şi Naidăş, o patrulă a Wehrmachtului.

Colectivul militar al comitetului regional Banat al P.C.R. a organizat, de asemenea, in cursul lunilor iulie şi august, formaţiuni patriotice de luptă alcătuite din muncitori. In fruntea comendamentului regional al formaţiunilor de luptă se găsea Leontin Sălăjan. Membrii acestor formaţiuni au avut un rol insemnat in desfăşurarea insurecţiei naţionale antifasciste armate şi in perioada imediat următoare. Exemplul oferit de eroismul partizanilor a insufleţit pe membrii F.L.P. ei contribuind la capturarea a 200 de militari, mai ales ofiţeri ai Wehrmactului, precum şi a unor nazişti şi legionari. In aceste acţiuni s-au remarcat, prin curajul manifestat, membri ai formaţiunilor de luptă ca Victor Moise, Martin Schnellbach, Tiberiu Steiner, Maximilian Vardan, Iosif Vasile şi alţii.

Activitatea partizanilor antifascişti şi a membrilor formaţiunilor patriotice de luptă din Banat s-a incadrat organic in istorica acţiune de pegătire şi infăptuire a insurecţiei naţionale antifasciste armate condusă de P.C.R.

PANORAMIC

● **VINERI, 7 IUNIE LA ORA 18,** la sediul Salonului literar-ştiinţific din cadrul Secţiei de împrumutat cărţi pentru maturi — de la Bastionul Cetăţii a avut loc simpozionul **„Cartea social-politică şi problematica tineretului".**

● **ETAPA JUDEŢEANĂ** a formaţiilor de teatru, montaje literar-muzicale, brigăzi artistice de agitaţie, recitări, s-a desfăşurat simbătă şi duminică (1—2 iunie) in sala Clubului C.F.R. Propuneri pentru finală : **Suciu Iuliana** (recitatoare) cu „Eminescu" de M. Sorescu. **Intreprinderea Poligrafică** cu poemul dramatic „Cetăţuia Vărădia", **Iulia Nicoruţ** (recitatoare) cu „O ţară de aur" de T. Măinescu, **Căminul cultural din Darova** cu spectacolul „Icoana sfărimată" de H. Kehrer (limba germană), **Căminul cultural din Ghiroda** cu montajul literar-muzical „La noi", **Radulov Anastasie** (recitatoare) cu „Ţara" de Z. Stancu, **Koloşvari Aurelia** (recitatoare) cu „Surisul Hiroshimei" (fragmente) de E. Jebeleanu, **Casa de cultură Buziaş** cu spectacolul „Şi pe strada noastră" de H. Lovinescu.

● **DUMINICĂ, 9 IUNIE,** în Sala Teatrului de păpuşi, s-a desfăşurat Etapa judeţeană a formaţiilor de amatori, teatrul de păpuşi. Au participat : Casa de cultură Buziaş ; Căminele culturale Dumbrava (limba maghiară), Teremia Mare (limba germană), Traian Vuia, Săcălaz, Comloşul Mare, Gătaia, Spitalul de copii — Timişoara şi Sindicatul Invăţămint Lugoj.

● **JOI, 6 IUNIE, ORA 18** la Studioul secţiei de artă al Muzeului Banatului, bv. Victoriei 46, a avut loc vernisajul expoziţiei de desen şi pictură a artistului amator ALFONS VEZOC. Vernisajul a fost însoţit de un scurt concert dat de un cvartet al Filarmonicii „Banatul".

● **VINERI, 7 IUNIE,** în sala Clubului C.F.R. am participat la un frumos spectacol oferit de copiii Grădiniţei nr. 19. Tovarăşa directoare Maria Cojocaru ne-a spus : „Ca în fiecare an, am pregătit **serbarea de sfirşit de an.** Avind în vedere faptul că sintem în aşteptarea a două mari evenimente, a XXX-a aniversare a eliberării patriei şi al XI-lea Congres al Partidului. am hotărit ca această serbare s-o închinăm lor. În acest scop, împreună cu colectivul de educatoare am conceput spectacolul ca pe un POEM, ansamblind poezii dedicate ţării şi partidului, cîntece patriotice şi populare adecvate şi virstei „actorilor" noştri. În mod special remarc reuşita tovarăşei educatoare Bălan de la grupa mică. Deşi aceşti copii frecventează grădiniţa noastră numai din luna martie, s-au prezentat la serbare foarte bine pregătiţi. Alăturăm felicitările noastre.

● **LA ŞEDINŢA DIN 9 IUNIE** a cenaclului „Pavel Dan" (U.A.S.C. Timişoara) au citit **Ion Iovan** „Timpul ca dimensiune a operei de artă" (eseu) şi **Lucian Petrescu** (poezii).

● **ÎN ZILELE DE 7 ŞI 8 IUNIE** la Drobeta Turnu-Severin a avut loc ampla acţiune „Intilnirea fiilor Mehedinţului". Generoasa iniţiativă a Comitetului judeţean Mehedinţi al P.C.R. s-a bucurat de un binemeritat succes. Intilnirea fiilor Mehedinţului statorniciţi în alte judeţe prilejuind momente de mare emoţie şi bucurie. Acţiunea s-a desfăşurat sub semnul celor două mari evenimente ale anului. Mottoul ei, cu un înalt fond etic este un îndemn adresat fiilor judeţului de a nu uita meleagurile unde s-au născut şi au crescut şi de a contribui la realizarea obiectivelor pe care judeţul Mehedinţi le are de îndeplinit.

● **O EXPOZIŢIE DE LARG INTERES,** cu exponate deosebit de frumoase, la Bastionul cetăţii, în **Expoziţia de sticlă artistică şi cristal** din R. S. Cehoslovacia.

● **TEATRUL DE STAT DIN REŞIŢA** a împlinit de curind 25 de ani de activitate. În programul aniversitar : o **Expoziţie de fotografii, documente şi publicaţii,** o **Sesiune de comunicări,** o **Adunare festivă** şi citeva **spectacole** susţinute de actorii teatrului sărbătorit şi de Teatrul din Virşeţ, R. S. F. Iugoslavia.

A. I. C.

DINTRE SUTE DE CATARGE...

PĂMINTUL

pămintul ca pe-o floare il miros
şi-un simţ in plus e fiecare idee, un ax
de sărbători al singelui geros
cind lumea se reflectă-n timplele
lui Marx

minuscule coşuri de fabrici văd in
firele de iarbă drepte
berzele-n aprilie parcă-s
tramvaie-ncărcate
cu muncitori, cind plouă cu salopete
iar sirenele din muguri dau foc la
cetate

din creştet pină-n tălpi stropit cu
cimpie sint
şi-un răsărit invers e amurgul in noi
cind ne privim chipul in oglinzi
de pămint
in pămintul fericit că n-a pierit in
război

om şi pămint, şi-atit de aproape
de parcă una şi aceeaşi fiinţă ci sint,
o, fructul privirii se coace sub ploape
iar noi, din lipsă de veşnicie, ne
preschimbăm in pămint

pămintul ca pe-o floare il miros
şi-un simţ in plus e fiecare idee, un ax
de sărbători al singelui geros
ce lumea ne-o reflectă in timplele
lui Marx

M. N. FLORIAN

AVRAM IANCU

Acolo unde moţii sint munţi şi
munţii moţi,
atiţi români intr-unul şi-atit român
in toţi.
Cind plinsetele tulnic, mindriile ciubăr,
crestau adinc pe lemne opritul Adevăr,
unde ţărina – traistă suspinului
străbun
urca din veşnicia lui Horia – gorun –
un prunc intre atiţia, el s-a ivit intii,
cu ferecatul cintec, şoptit la căpătii ;
apoi, a fost indemnul privirilor adinci,
plăsmuitor de aripi celor impinşi
pe brinci :
simţindu-i neodihna, la Blaj, prindea
să-ngine
şi iarba sub copite : „Desteapetă-te,
Române" !
Tirziu de tot, bătrinul, rătăcitor
prin lume
– un fluier de obidă, făclie fără nume –
cu vise sfişiate sub ruptele vesminte...
(ii sărutau sătenii acele zdrenţe sfinte!)
Apoi, in dimineaţă, a-ngenunchiat
la Ţebea
cea mai curată dintre impărătese –
Plebea –
fringindu-şi in seminţe coroana de
stăpin
să iasă flori pe trupul preasfintului
român !
Spre locul unde moţii sint munţi şi
munţii moţi,
să ne plecăm genunchii de fii şi
de nepoţi.

CLAUDIA ILIE

CÎNTEC PENTRU CÎMPIE

Existenţa mea
In palmele de foc ale cimpiei
Precum copilul in braţele mamei.
Soarele
Işi aşează razele intre oglinzile mele.

Merg in cimpie
Să fiu singur
Cu memoria oglinzilor.

Riul smulge umbra pomului
Şi o duce la corabia mării
Ca pe o relicvă
Privighetoarea arde in cintec
Pămintul e gras de cenuşă
Creşte griul şi piinea miroase a cintec
Cerul se intoarce şi răstearnă
Pe ierburi lumină
Răsună-n ceasuri
Rostogolire de rouă
Cocoşii atirnă de cumpăna orelor
Şi ziua se apleacă
Cu fruntea in cimpie.

O rază de soare
Joacă bătuta
Pe pălăria cosaşului.

GHEORGHE NECHIFOR

NU NUMAI DESPRE MARE

Cită patimă string in ele valurile
in vreme ce pierdute in larg
visează-ndepărtatul ţărm –

şi cit de sfioase il mingiie
cind ajung la picioarele lui.

ANA GRIGORAŞ

REZEMAT DE UN TURN

M-am născut aici pentru a-mi robi
Sufletul in ţara cocoşilor de munte
Şi-a cerbilor, tămăduit
Cu credinţa brazilor pururea verde,
Credinţă inrămurită şi dreaptă.
M-am născut aici pentru a-mi robi
Şi-am rodi
Sufletul in apele doinelor,
M-am născut aici pentru a-mi inălţa
Braţele spre inaltul zeului soare
Şi a-l cinta
Apoi...
In ochiu-mi
Va ride şi va plinge cu mine Zamolxes
Privind lumea rezemat de un turn
Spre chindie.

IOSIF CARAIMAN

UN TRANDAFIR TRĂGEA O DILIGENŢĂ...

Un trandafir trăgea o diligenţă
in timp ce pălăria de vinuri a lui
François Villon
păzea somnul mirelui de camfor
şi noi indulceam burţile peştilor cu
miez de pepene roşu
şi incercam să ridem, dar ridea un cal
şi incercam să plingem, dar plingea
un pian...

IOAN IUSTIN PURZA

NATURA ŞI IANCU

Foşneşte codru-n continuă chemare,
Neliniştea vibrează-n frunze de stejari,
Avizi munţii cer paşii de-atunci inapoi
Cerul işi mişcă norii-n căutarea lui,
Izvoarele susură molcom a neintreruptă
chemare,
Păsările il invocă-n cintec inocent.

Şi codrul acesta şi munţii aceştia şi
cerul,
Izvoarele şi păsările Ardealului
Trecură toate prin inima Iancului.

MIRCEA M. POP

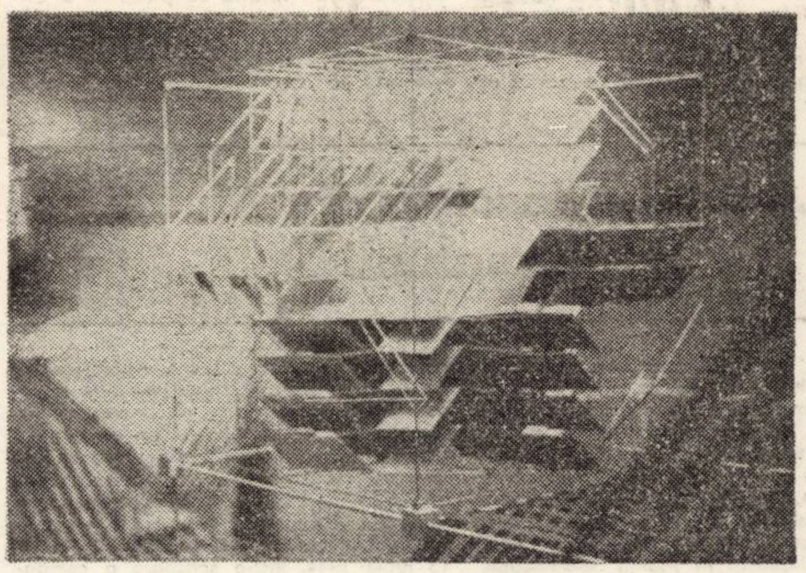

EŞAFODUL ZĂPEZII

Fulgii nu pot in inimi să-i ţin,
Şaluri albe-n cuvinte să bată
Să gustăm plecarea mai puţin,
Să nu ne vindecăm de zăpadă
niciodată.

Clipa sub genunchiul norilor tăcut
Schingiuire frumoasă fie,
Prieteni, prindeţi inima mult
In uşa ninsorii pustie.

CONSTANTIN GHICIULESCU

ANOTIMP ÎNALT

Ştergare de argint aşterne toamna ;
Meleag de basm, tărim de frumuseţi.
Trăieşte ţara anotimp inalt
Şi pur ca un cristal de preţ.

Amiezile miros a piine caldă
Ca floarea-i gura pruncilor ce cresc
Superb, ca o icoană moldoveană
Respiră calm, pămintul românesc.

Mi-e dor, cum de lumină totdeauna
Cind nopţii i-am trecut de prag,
De antimpul cind filtrez tăcerea
Ca pe un sunet, nesfirşit şi drag.

AURICA OPREA

ALBATROS

Mă doare uneori
Această trecere prin lumină
Cu fiecare apropiere de vis,
Cind totul imi pare inchis,
Dar valuri albastre
Bucuria-mi revarsă,
Peste aşteptările
Cu privirile-n jos,
Cind faptele noastre
Poartă lumina
Zborului alb de albatros !

VASILE MAN

MANIFEST

Pentru comoara de peşti a apelor,
pentru cămaşa de flori a pămintului,
pentru versurile scrise pe cer
de zborul păsărilor,
fii neliniştit, poete, şi iubeşte,
chipul ţării !
Pluteşte in ochii iubitei,
in gestul simplu al prietenului,
ce-n arşiţă intinzindu-ţi ulciorul
simplu iţi spune : bea, e apă limpede
din fintinile noastre !

SORIN ROIANU

DINTRE SUTE DE CATARGE...

REMEMBER

În căutarea legendelor

Pornind in căutarea legendarelor Indii, Cristofor Columb a ajuns in Cuba şi trebuie să fi fost cu deosebire incintat de descoperirea făcută, de vreme ce scria in Jurnalul său de bord, la capitolul „Descoperirea şi recunoaşterea Cubei" : „această insulă e cea mai frumoasă dintre toate cele văzute vreodată de ochii omeneşti". Uimirea si bucuria marelui călător, care, in acest fel, deschidea şi drumul literaturii memorialistice inchinată Perlei Antilelor, este bucuria şi uimirea care-l incearcă şi azi pe cel ce ajunge in ţara de visuri florale, legănată de valurile azurii ale Atlanticului şi de melodiile nostalgice care inmiresmează nopţile tropicelor cu nesfirşite şi răscolitoare ritmuri de tumbadore, cu unduitoare şi tinguioase glasuri de flaut.

Căci, după tulburătorul miraj al florei, după spectacolul fascinant al peisajului de savane şi sierre, ceea ce farmecă şi dă dimensiunea adevărată a frumuseţii inedite a acestei ţări este muzica ei, in care recunoaştem spiritul spaniol şi filoanele folclorului negru, intr-o sinteză care exprimă sufletul şi istoria acestui popor.

Vor rămine de neuitat pentru noi imprejurările in care ni s-a relevat muzica şi dansurile populare cubaneze, imprejurări in care artiştii şi ascultătorii fuzionau intr-un spectacol general, intr-o participare unanimă la bucuriile artei. Spunind acestea, ne amintim că programul artistic al unei seri de cabaret propunea perindarea a trei sau patru orchestre, fiecare reunind intre 20 şi 30 de instrumentişti ce se legănau frenetic in melodii cu feţele luminate, purtaţi, incolo şi-ncoace, ca de un vint al soarelui şi al speranţei Inima mea aude şi astăzi ritmurile ameţitoare ale tumbadorelor, peste care ţişnea ţipătul cald, tandru şi invăluitor, plutind ca o pasăre a paradisului, ţişnind spre cer ori intirziind prin intrebări, ţipătul galeş, ameţitor al flautului cubanez. Iar interstiţiile oferite pentru dans adunau mulţimea de tineri in ritmurile sambelor intr-o nesfirşită, mistuitoare privelişte coregrafică, ce nu se destrăma nici in pauzele pe care le făcea orchestra, pauza in care dansatorii işi cintau sau işi băteau singuri ritmul subjugător.

Dar o imagine cu adevărat copleşitoare avea să ne aducă abia spectacolul de la Tropicana. despre care auzisem incă de la Praga, la imbarcarea in avionul companiei Cuba de aviacion. Cind am fost duşi acolo, spre incheierea sejurului nostru in Cuba, ca intr-un fel de incununare a călătoriei noastre, ni s-a părut că abia atunci inţelegeam, in toată grandoarea lui, frumuseţea folclorului cubanez.

Spectacolul avea loc intru-n decor natural, printre imensele coloane ale palmierilor regali, sub ghirlandele de malanquita, pe o scenă ce ocupa intregul spaţiu, de jur imprejur, cu suprapuse estacade circulare, astfel incit spectacolul (numit „Aşa au fost romanii") iţi dădeau senzaţia că te include firesc. Această montare grandioasă, de citeva ore, jubilantă erupţie de muzică şi de umor, fascina nu numai prin strălucirea actorilor, a dansatorilor sau a soliştilor, ci şi prin luxurianţa costumelor, prin ingenioasele, spectacularele jocuri de artificii, altfel incit am avut imaginea (concentrată) a acelor carnavaluri populare, care au loc anual, timp de o săptămină, carnavaluri care se desfăşoară pe străzi, ducind nesfirşite convoaie de muzicanţi şi dansatori, de măşti şi care alegorice, intr-o expresie generală a setei de frumos şi a dragostei de viaţă.

La tropice, in căutarea legendelor, inima mea a fost luminată de clipe ce nu se vor stinge niciodată.

ANGHEL DUMBRAVEANU

CORNEL MARANDIUC

Din șapte în șapte zile*)

(povestire)

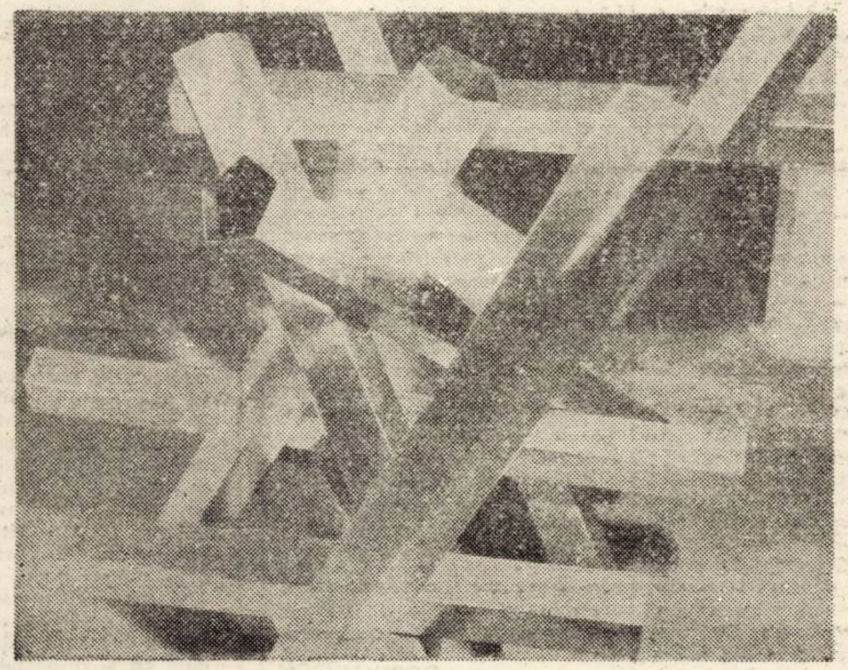

– Haide, vii să-mi ajuți ?...
– Vin, că-i cer voie Comandantului...
– Ei doar...
– Trebuie, neapărat trebuie.

Și mergem. Traversăm platforma, el în combinezon, eu în tunică și gerul mușcă din noi cu aceeași nepăsare cu care picioarele noastre mușcă din zăpadă, și ochii din cele trei avioane spre care ne îndreptăm.

Le pornește din șapte în șapte zile, după ce le scoate husele de pe motoare, carlingă și radiatorul de ulei și după ce învirtim, ridicînd pe umeri palele elicii, să rupem puțin motorul – uleiul și frigul și încremenirea în care au stat acolo, hibernare silită, bine proptite, priponite în cablurile ancorelor adînc înfipte în pămînt, acum ieșind de acolo, din zăpadă, ca antenele tari ale unei gîngănii, prinsă de îngheț într-un chilimbar. Ne încălzim pînă la nădușeală învirtind din elice motorul și zăpada se bătătorește sub tălpi ca o vatră de casă, de tindă, și-mi dau seama deodată, brusc înțeleg, că întreg acest cîmp de zbor, și toate cîmpurile de zbor și platformele de aeroport, și cimentul striat al hangarelor, toate aceste pămînturi ale pașilor, înmuiate de arșiță ori înăsprite de ger, arse de eșapamentele fierbinți ale motoarelor, ori îmblînzite cu creștere de iarbă, măturate și unele și altele de ploi, de ninsori, de fierbințeala ori asprimile vînturilor, ce mereu bat, toate aceste pămînturi ale pașilor noștri sînt o vatră, sînt tinda în care viețuim, în care trăim și pe care o frămîntăm cu picioarele. Simt beția aproape sălbatică a stăpînirii unei astfel de case nemaivăzute, o casă de necuprins, ce poate fi oriunde și oricînd, locul acesta al nimănui și al cuiva totuși, dar acum al nostru, această bucată din trupul pămîntului – ori cum ar fi el acoperit – din jurul avionului. Chiar dacă, după un timp, uneori poate prea scurt, avioanele pleacă, aromele acestor trupuri ce-au stat aici se risipesc, iarba se îndreaptă, crește, și doar furnicile – dacă sînt furnici – ocolesc încă cu grijă urmele, arsurile înnegrite, lăsate de eșapamente, ori acele locuri în care plasmele lui vitale – uleiul și benzina – s-au scurs peste pămînt...

– Vezi că urc, vreo două ture dacă vrei să mai...

Il amorsează, îl șprițuie, nu-l văd, sînt sub elicea ce-mi taie umărul, nimicindu-mă cu împotrivirea comprimată a pistoanelor.

– Ajunge, haide sus...

Și urc. Și... Ce naiba, se smulge din ancore imediat!... Rupe ancorele și o ia de nebun, țîșnește ca trăsnetul peste cîmpul acesta înzăpezit... Tac însă și vibrez odată cu întreg tabloul de bord – plexiglasuri, scaune, podea, și manete... Ochii se înfig scurt pe manometre, degetele apasă, țiuitul unui motor electric scoate voleții de răcire din capota neagră a motorului. Apoi maneta de gaz zboară înainte, elicea e cerc de furie, avionul smucește neputincios, ținut de ancore și presat de manșă, mîna sare mai la dreapta pe maneta de pas... Și cele patru brațe grele dar nevăzute ale elicii aruncă reflexe răsucindu-se de pe o parte pe alta urlînd și șuierînd, cîntînd. Motorul bate normal, temperaturi, presiuni de ulei și benzină normale...

– Îți place ?
– Ce să-mi placă ?
– Ei... Cum merge...
– De ce mai întrebi ?...

Aerul cald, smuls dintre cilindrii fierbinți ai motorului, vine în carlingă lovind în picioare și simt că zăpada aceasta tăcută și albă, netedă și strălucitoare, se va topi curînd. Se, va topi...

– Zici că îți place...

E și nu e glasul său vorbindu-mi în căștile mari ce-mi string cascheta încălzindu-mi capul. Dar ochii sînt ai lui, pînă și-i ia, trimițîndu-i dincolo de mine, și poate și de el, undeva peste cîmpul acesta alb, scînteietor, sfîrșit în zidul îndepărtat și mut al pădurii.

– Desigur...

– Vezi, vara nu am timp... dar, acum, iarna, e tăcerea aceasta din jur, e răgazul acesta în muncă, ai timp să gîndești și la avioane și la tine însuți... Le pornesc din șapte în șapte zile și parcă pentru întîia oară aud cum sună glasul unui motor de avion...

– Acum am timp să gîndesc, să simt că am fost și, întreaga viață, voi rămîne un străin, omul de la mijloc, omul dintre ei...

– Dintre cine, care „ei" ?...

– Ei... ei doi, avionul și cel ce-l zboară, pilotul. Il îngrijesc, îl pregătesc de zbor, știi tu ce și cît, cîte face mecanicul de avion unui avion... Și cînd el se desprinde, ca pasărea din iarbă, de pe beton, cu motorul trăsnet, cînd urechea mea se liniștește odată cu mistuirea, cu ștergerea sa acolo, departe, sus, arunc calele din mîini și rămîn, ei, cum rămîn ?...

Privesc în alb, înainte, mirosurile din această carlingă se simt ca o otravă în plămîni. Știu că, după ce avionul a plecat, după ce arunci din mîini calele ce i le-ai scos, eliberîndu-i roțile, desprinderea, nu poți sta de vorbă cu butoaiele de benzină, cu toate cele rămase acolo, pentru că toate acestea își pierd însemnătatea și rostul cînd avionul nu mai e, toate acestea sînt ca o placentă care, după ce copilul a scos întîiul țipăt, nu mai înseamnă nimic.

– Il privesc cînd pleacă – din mîinile mele pleacă – îi ascult și aștept întoarcerea, alunecarea potolită a aterizării... Și, după rulaj, pentru o clipă, cum bate motorul, cum se stinge apoi. Cum îi pocnesc tăblăriile, carenajele răcindu-se... Și ? Celălalt, pilotul, îmi strînge mîna – dacă mi-o strînge – îmi spune cîte ceva atunci cînd îi pare că ceva nu e bine și pleacă grăbit. Pleacă. Tot ce-au cules ei doi acolo sus se pierde și, prin tăcerea lor, încet, se scurge, se înalță înapoi... Vino și miroase aripile unui avion seara, după aterizare, vei simți mirosul, gustul acela al văzduhului, pe care dimineața, a doua zi, nu-l vei mai găsi, nu-l vei mai simți, atunci aripile miroase doar a avion, a hangar și benzină. Și poate a pămînt... E avionul ca sufletul omului, adună de pe cer frumusețe și bucurie și apoi le pierde, atît de ușor, atît de negîndit...

Presiuni normale, zăpadă normală.

– Și știi...

Ochii i se duc iar spre argintul îndepărtat al pădurii.

– ... Știi, iarna, ți-e dor mai mult ca oricînd de zbor... Motorul merge perfect, a ajuns la regimul normal. E ca un om, ca un drumeț rebegit de frig pe care l-ai primit în casă, l-ai hrănit și încălzit și el începe să-ți vorbească despre casa lui, despre soția, copiii lui...

– Ajunge!...

Maneta de gaz sare, coboară, contactele scot declinuri scurte, elicea încremenește scuturînd carlinga pentru ultima dată. Zăpada pare mai mare, mai albă. Ne scoatem căștile, peste pădure se rotesc pîlpîituri negre – ciori ce vestesc ninsoare... Nu va veni primăvara.

. . . .

– Haide, vii să-mi ajuți ?
– Vin, să-i cer voie Comandantului !
– Ei, iar trebuie să-i ceri voie ?
– Știi cum e, nu am deocamdată ce face, dar se supără dacă te ajut fără să-i cer permisiunea...
– Ciudați sînteți voi aici, aeroportul acesta...

Și mergem. Traversăm platforma, el în combinezon, eu în tunică – ne vom încălzi îndeajuns împingînd cu umerii palele grele și reci... – zăpada e curățată aici, pe „tex way two" – calea de rulaj doi – deasemenea, trecem brîul înalt al zăpezii ce începe la rigolă și pășim peste cîmpul de zbor. Am ajuns, cele trei aparate, la fel de aproape de noi, stau ca niște ciuperci ciudate, uriașe, ce au străpuns coaja crudă a pămîntului prea devreme.

– Cu care începem ?

Nu-mi răspunde, nu se întoarce, golurile pașilor săi se abat încă spre stînga. În clipa aceea îmi ridic privirea din zăpadă și umbra mare, desenul albăstrui al avionului îmi pare greoi și enorm peste întinderea atît de nesfîrșită, de albă, de scînteietoare.

*) Din volumul de povestiri în pregătire „DEASUPRA – CERUL ALBASTRU"

GHEORGHE SCHWARTZ

Oficiul de obiecte pierdute

Poolo avea numai necazuri din cauza lui Silar. Acesta fura tot felul de obiecte și le preda la ghișeul de obiecte pierdute, cu scopul vădit de a-i face responsabilului – deci lui Poolo – greutăți. Îi rîvnea postul și a și declarat, de altfel, la niște cunoștințe comune că, pînă în toamnă, postul de responsabil al Oficiului de obiecte pierdute va fi al său. Îi aducea lui Poolo pălării, serviete, fulare, mănuși, dar și zeci și zeci de creioane, lame de ras sau tirbușoane. Ba i-a mai adus și cîini, pisici, papagali*). Odată a venit cu un acvariu uriaș, altădată cu pălăria și proteza dentară a notarului. Dar ultima și cea mai dură lovitură a fost aceea cînd i-a adus o instalație complicată cu tot felul de butoane și pîrghii, pe care abia a reușit s-o transporte cu un camion cu remorcă. Poolo își ieși din fire :

– Asta de unde o mai ai ?
– Am găsit-o.
– Cum ai găsit-o, domnule ? Ce, s-o fi plimbat cineva cu ea pe stradă și i-a căzut din buzunar ?
– Nu știu. N-am văzut. Eu nu mi-am făcut decît datoria : am găsit-o în colț și am adus-o aici.
– Și unde vrei să bag hardughia asta ?
– Nu știu. Vă privește ! De altfel, credeam că o să-mi mulțumiți pentru sacrificiile pe care le-am făcut pentru a aduce acest obiect. Omul își face datoria dumneavoastră să vă administrați economicos spațiul. Dacă nu puteți, spuneți, poate se va găsi altul care poate !

Poolo trebui să cedeze și, cu ajutorul unei macarale și a muncii mai multor hamali, după o zi de efort susținut monstrul se afla la adăpost de intemperii.

– Știți, îi spuse Silar, trecînd pe acolo spre seară, am uitat să vă dau broșura cu regulile de folosire a agregatului.
– Și ce mă privesc aceste reguli pe mine ?
– Păi, vă privesc, pentru că dumneavoastră aveți datoria să înapoiați obiectele pierdute în starea în care le-ați primit, or agregatul acesta, dacă nu este pus în funcționare, se uzează singur.
– Și ce face, mă rog, acest agregat ?
– Macină stînci. În fiecare zi ronțăie 80 m3 de stîncă.

Poolo nu putu să doarmă toată noaptea. Spre dimineață a ajuns la concluzia că totul nu poate fi decît o minciună de-a lui Silar pentru a-l înfricoșa și pentru a-l convinge să cedeze, să-și dea demisia. A doua zi dis de dimineață observă însă cu groază că mașina macină într-adevăr în gol, dar că s-a apropiat de un raft cu serviete pierdute și că și-a lipit fălcile de acesta. Nu trebui să mai aștepte mult pînă să vadă ce se va mai întîmpla. Mașina înșfăcă raftul și-l măcină împreună cu tot ce se afla pe el. Apoi se îndreptă spre raftul următor. Pentru Poolo era clar că trebuie să se hotărască rapid. Reuși să manevreze agregatul spre șosea și mașina începu să pască asfaltul etalînd o deosebită poftă. După ce îl termină se apucă de zidul casei de vizavi.

– Peste o săptămînă în jurul Oficiului de obiecte pierdute se afla un teren viran. Poolo sperase la început că un agregat atît de puternic și de costisitor trebuie să aibe un stăpîn care să-l caute și că acest stăpîn îl va salva cît mai repede în interesul ambelor părți. Dar pe măsură ce trecea vremea, Poolo se îndoia tot mai mult că ar exista un om normal care ar fi dispus să ia înapoi, liber și nesilit de nimeni, o asemenea pacoste.

Poolo nu mai putea dormi, nu mai putea mînca. se chinuia îngrozitor. Încercă să aducă de la munte roca necesară monstrului, dar aceasta ar fi costat peste puterile sale. Trebui să cedeze. Își înaintă demisia și predă tot ce a mai rămas, adică terenul viran și agregatul, lui Silar. Dar era prea tîrziu, nici Silar nu reuși să mai stăpînească monstrul. În fața acestei situații, Oficiul de obiecte pierdute trebui să fie închis. Odată cu aceasta Silar și-a pierdut slujba, ca o răsplată binemeritată a ticăloșiei sale. Poolo, în schimb, s-a retras la munte, acolo unde oricînd ar fi avut suficientă rocă pentru orice monstru hrăpăreț. A trăit în continuare în liniște și a murit la adînci bătrînețe.

*) De obicei cînd îi aducea păsări vii, Silar avea grijă să strice coliviile astfel încît abia ajungea păsărica în raft că își lua zborul. Apoi Silar dădea un denunț că Poolo n-a avut grijă de obiectele cetățenilor.

EVOCĂRI

Duruiana

Cuvintele sînt evocatoare pînă la magie uneori. Legate de un fapt îndepărtat în clipa cînd le auzim, ele topesc crusta pe care timpul a închegat-o asupra memoriei, căpătînd prospețimea și fiorul imediatului. Astfel s-a întîmplat într-una din dimineți cînd, deschizînd întîmplător aparatul de radio, crainicul anunța piese corale de Filaret Barbu. – Pentru început veți asculta: „Duruiana"...

Acest singur cuvînt mă stîrni, purtîndu-mă vertiginos în urmă cu patru decenii, la însuflețitele concursuri ale tinerimii.

Iată, așadar, amintindu-mi cu rară acuitate cum, la unul din aceste concursuri, corul mixt al liceelor : „Coriolan Brediceanu" și „Iulia Hajdeu" din Lugoj venea cu un repertoriu de chintesență din care voi aminti : „Ana Lugojana" de Ion Vidu, „Bănățana" de Sabin Drăgoi și „Duruiana" de Filaret Barbu.

Repetițiile erau pregătite cu fervoare de însuși autorul „Duruianei", pe atunci profesor de muzică la liceul „C. Brediceanu". Dirijorul era deosebit de exigent. De o energie inepuizabilă, cizela pînă în cel mai mic detaliu frazarea, obținînd nuanțe de mare subtilitate. Bucata era luată și reluată. Ocările se succedau cu vorbe de duh pînă cînd – pe nesimțite – se ajungea la suprema distilare. La rîndul său dansul folcloric bănățean era reprezentat de o remarcabilă echipă de băieți și fete a acelorași licee, pregătită cu competență de cunoscuta culegătoare de dansuri bănățene, profesoara Delia Pașca-Mărienuț.

În acest scop fusese depistat – ca cea mai autentică sursă – ținutul muntos al Bozoviciului, unde printr-o fericită așezare geografică, s-au păstrat nealterate străvechile ritmuri bănățene. Țin minte cu cîte greutate reușisem să ne însușim complicatul pas al „cîrligului". Adevărat joc cu cîrlig ! Sprintenul septuagenar Dănilă Craia, din Rudăria – Bozovici, mîndru descendent al dacilor, în obielele lui scorțoase și în opincile late cît o labă de urs, se legăna din șolduri cu o sprinteneală aproape neverosimilă. El realiză cu uimitoare simplitate acea sincopă, acel pas cu cîrlig.

Astfel derulîndu-se pelicula cu amintiri despre acel concurs al tinerimii, se cade să adaug că Banatul, prin prezența Lugojului, nu și-a uitat nici în acea împrejurare că e „fruncea", medalia de aur.

De cîte medalii de aur se va fi bucurat de-atunci și pînă astăzi alt, mereu, alt tineret merituos ? Cu atît mai mult astăzi, cînd concursuri de mare anvergură antrenează mase de tineret dînd o dimensiune fără egal actului cultural-artistic.

DELIA-PIA BÎRLEA

TEATRU

INVITATIE LA SPECTACOL

„Appassionata" de A. Gh. Ardeleanu spectacol dedicat de Teatrul National din Timișoara celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei, a intrunit aprecierile celor prezenti în sală în seara premierei. Textul — poem condensează o epocă, un complex de trăiri și evenimente. Replica frustă, directă, delimitarea precisă a lumilor în conflict, iată punctul de plecare al punerii în scenă datorate lui **Sergiu Savin.** Regizorul a făcut ceea ce oricind așteptăm să se intimple: a construit un univers (o metaforă teatrală cum spunea cineva) in care se integrează organic toate componentele spectacolului. O minuțioasă muncă pe text, mișcarea gindită pină la amănuntele sale, ritmul (în crescendo) susținut pe intreg parcursul reprezentației, buna dozare a momentelor de respiro fac viața acestei puneri în scenă. Actorii sînt bine distribuiți, rolul și ponderea fiecărui rol avind coordonate exacte, neconfundabile. O anume violență a limbajului scenic, necesară și oportună, face ca puținele oaze de liniște să fie așteptate. Este un spectacol neliniștit, continuu în mișcare în spiritul concepției regizorale, aproape fără fisuri, incitant și penetrant. Nici nu voi face referiri la vreun actor pentru că toți mi se pare să-și fi dat aici măsura talentului și a puterii lor de concentrare. Scenografia **Emiliei Jivanov** dă posibilitate regiei să-ți pună în aplicare intențiile. simplă și sugestivă, ea ne oferă, încă de la ridicarea cortinei, o plăcută surpriză. Ce se intimplă de fapt pe scenă, cine sint și ce fac personajele, deliberat am ocolit a scrie, pentru a invita publicul Timișoarei să afle, văzind și aplaudind această reușită. Poate că postura de spectator nu va mai fi la fel de comodă, cum ați fost obișnuiți. Merită efortul. Drum bun, „Appassionata" !

ANTOANETA C. IORDACHE

PLASTICĂ

EXPOZIȚIA COPIILOR

Era o lume de basm acolo, un basm colorat o suită de candori pictate, însăilări de jocuri pe pinză, microcosmosul văzut cu ochiul liber. La Bastion, s-a deschis expoziția preșcolarilor. Un buchet de vise pipăibile. o galerie plastică a celor mai naivi dintre creatorii lumii. Sint acolo unelte și obiecte lucrate in microatelierele grădinițelor, sint personaje de basm, desenate, așa cum le-au văzut micii autori. Sint castele și bojdeuci pentru sora furnică și pentru fratele greiere, sint Ilene Cosinzene și Feți Frumoși care abia invată primii pași, intre stingăcie și mirare, sint picturi și modelaje sculpturale ale celor ce abia invață să țină condeiul sau penelul in mină. Sint și meritele cadrelor de la grădinițe, ne mărturisește Maria Cojocaru, directoarea Grădiniței nr 19 Da, s-a transmis, prin grija educatoarelor, pentru creație, simtul pentru frumos, unei generatii care acum se sprijină cu privirile de muguri și de soare. E un florilegiu pentru 1 lunie și copiii lumii pictează, mestesc să scape de stingăcie, născocesc miracole noi pentru miine. Copiii din Timișoara pictează fragmente de apă de pe Bega, pictează Opera, sau o bunică ce adoarme înainte de sfirșitul basmului. Dar ei sint și micii mesteri mari, precum cei de la Grădinița Electromotor care in microatelier au creat un război de țesut, covoare în miniatură, suveici și alte unelte casnice, iar cei de la Grădinița nr. 19 au creat un interior de casă bănăteană, cu tot specificul și confortul, totul la scara copilăriei. La Grădinița 29, din deșeuri de pinză și hirtie, copiii au zugrăvit adevărate minuni plastice. La Grădinița 21 există o fetiță care pictează, un copil minune, o pasiune ereditară, și părinții și bunicii ei au fost pictori. Autoportretul Luciana Cotoșman e simbolul unei continuități de reală vocație. Încă o notă bună micilor pictori de la Grădinița din Calea Șagului. Exponatele se întrec să grăiască despre curajul creației, pictură pe piatră, pictură pe ceramică, jocuri de lumini și de umbre cum numai copiii pot inventa. O poezie a puritătii această expoziție de la Bastion, un miraj de care nu te poți desprinde, pină nu exclami : „Unde ești copilărie / Cu pădurea ta, cu tot" ?

DAMIAN URECHE

MUZICĂ

IATĂ-NE, PARTICIPIND CU UN COEFICIENT DE NOSTALGIE LA PUNCTUAȚIA FINALA A STAGIUNII oferite Timișoarei de Filarmonica „Banatul". Amfitrionul concertului, prețuitul muzician Remus Georgescu, care ne-a propus un program pe măsura evenimentului : Enescu și Beethoven. Din creația celui dintii am audiat un opus rar programat, condiționat de existența unor instrumentiști redutabili. Intr-adevăr, Dixtuorul lui Enescu constituie un veritabil regal al măestriei acestora, sonoritățile, ce decupează aproape continuu disponibilitățile fiecăruia dintre cei 12 interpreți — operind trimiteri prețioase la fondul tectonic-muzical național. Curios cum, in această lucrare, spre deosebire de invecinatele sale — Simfonia I, „Eroica enesciană" și cele 7 cintece pe versuri de Clemént Marot — Enescu este dominat de nevoia de a răscoli și adinci straturi din specificul sufletului românesc. Am perceput, din interpretarea oferită, implinirea coeficientului de măestrie presupus și în plus o intuire francă a esenței acestei muzici duioase chiar si atunci cind este drapată la diapazonul confesiunii.

SIMFONIA A IX-A A TITANULUI, cea chemată mai pretutindeni să încununeze festine ale umanității, clamează, inegalată, aspiratia spre libertate, bucurie. Varianta lui Remus Georgescu a avut calitatea de a evidenția liniile de forță care escaladează dimensiunea acestui colos sonor, iluminindu-i sensurile, traducindu-ni-le la nivelul propriei noastre afectivități. O pledoarie unde forța, eroicul părții I, strălucirea Trio-ului, ori diafanul romantic pulverizat în variațiunile părții a IIII-a, au concurat progresiv la justificarea „Odei bucuriei" finale.

Și-au dat concursul orchestra — deosebit de receptivă la chemările fluidului emoțional pornit de la pupitru — corul instruit de Diodor Nicoară și un mănunchi de soliști bine aleși : soprana Elena Duma, mezzosoprana Edith Simion, tenorul Nicolae Stan și basul Adrian Ștefănescu.

DORU MURGU

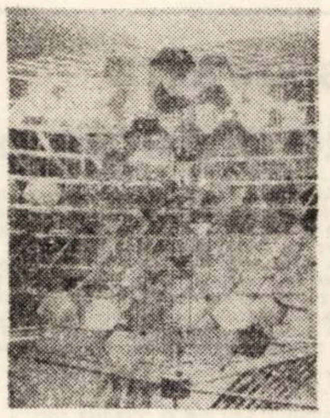

MEDALION

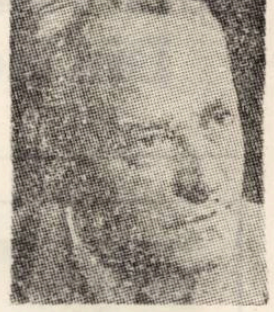

Sabin Drăgoi

80 de ani de la naștere

Cu șase ani inainte de cumpăna ultimelor două veacuri, pe la mijlocul acestei luni, s-a născut Sabin Drăgoi, intr-un sat de pe Mureș cu privirea spre Banat, Siliște. Acum 30 de ani aceste păminturi au izbutit o congruență de rodnicie cu acelea ale Livezilor. Aceasta este dimensiunea la care se cuvine apreciată personalitatea și creația lui Sabin Drăgoi : vizind nivelul atins de George Enescu in definirea noastră in raport cu muzica universală. Creația lui Sabin Drăgoi formează pragul unor orizonturi necesare frămintărilor din deceniile trei și patru și utile pină azi. Căutările noastre se leagă de simbolul creației sale, in ele ne sprjinim pe idei deja afirmate, pe etape cucerite.

Rezonanța viguroasă, de muzică pură, uneori aspră, deseori ingindurată, chiar tristă a creației lui Sabin Drăgoi este rezultatul unei lupte in artă, ce completează aportul enescian cu esențe specifice. Talentul lui Sabin Drăgoi s-a dezvoltat dintr-un creator folcloric virtual și s-a perfecționat mai tirziu in conservatoarele din Iași, Cluj și Praga, încit a pornit de la miezul culturii populare spre muzica cultă și nu a parcurs drumul invers al omului cu minuțioasă educație muzicală, care așează sub lupă folclorul spre cercetare. De aici, aerul tonifiant al muzicii sale, in care nu există acel „du-te vino" intre izvor și creația cultă, ci un singur tezaur măreț de simplitate și care ne aduce echilibrul, adeseori necesar in contact cu răceala limbajului tehnicist. Față de cromatismul enescian, Sabin Drăgoi pune la temelia operei sale robustețea diatonismului. Cursivitatea vocală a scriiturii ca și respectul pe care-l avea pentru melodie, despre armonie lui Drăgoi plăcindu-i să spună că este „o umbră a acesteia", sint alte caracteristici ce definesc creația sa. Receptind realitatea modală a muzicii populare românești, Drăgoi și-a format o gindire melodico-armonică, cu aporturi unice in crearea perspectivei armoniei modale și deschizind astfel o poartă pe lingă care au trecut nu numai înaintașii, dar chiar și mulți din contemporanii săi. Notorietatea sa de folclorist trebuie corelată cu valorificarea cintecului țărănesc autentic, in creație. Cele 2.500 de culegeri, grupate ulterior in : 360 melodii din Arad și Hunedoara, Monografia muzicală a comunei Belinț, 30 de melodii din comuna Maidan etc., dovedesc rivna in acest domeniu și explică contopirea sa cu cintecul din popor. Din cintecul popular au izvorit ritmuri și măsuri, motive melodice cu potrivite inveșmintări armonice, care au dat naștere unei arte zămislitoare, la rindu-i, de structuri „emoțional-atitudinale", care exprimă specificul național al culturii. Pagina semnată de Sabin Drăgoi în patrimoniul muzicii românești, din care să cităm doar Divertismentul rustic, Cîntecele și dansurile pentru pian, Corurile și pilduitoarea operă Năpasta, este o pagină de aur pe care o privim deja cu respectul cuvenit clasicilor.

Noi, bănățenii sintem datori cu un prinos de pietate față de numele său cinstindu-i cum se cuvine opera. Amintesc in acest context, omagiul adus de cel mai sensibil dirijor al cintecului bănățean, maestrul Ion Românu, sub forma discului Vidu—Drăgoi, devotamentul cu care formațiile corale bănățene și din țară se apropie de corurile sale.

OVIDIU GIULVEZAN

RECORDING

● Principalii membri ai grupului „Carusel" din Arad : Laly Miltaler, Tiberiu Minya, Călin Ungureanu, Bubu Șimandan.

● Formația „Stelele" este acum sub aripa ocrotitoare a Teatrului German timișorean. Condusă de Puiu Crăciunescu, ea a apărut recent in spectacolul „Wir un die Sterne" (Noi și stelele). In prezent pregătește un repertoriu propriu. Considerăm că debutul la televiziune nu a fost la înălțimea posibilităților formației, asta tocmai din pricina redactorului care a selecționat piesele bazat pe un principiu ecletic și mai ales, le-a impus o prelucrare pe o melodie... la modă. Putem spera intr-un nou răsărit al „Stelelor".

● Se cintă mult o melodie a lui Marius Țeicu inspirată din viața pisicilor. Puerilă și ingrijorătoare ; „pisica care doarme", „o poveste minunată", „șoricelul și pisica", în fine, aflăm că pisicuța e o prietenă bună care contează. Cintă, bineințeles, Mihai Constantinescu, cu obișnuitele despărțiri în si-labe : „impre-ună" etc. Penurie de inspirație.

● „Divertisment 477", o emisiune de simbătă a Studioului timișorean de radio și televiziune, foarte ascultată. Muzică ușoară de bun augur, variată stilistic și mai ales nouă, prezentări pline de umor, cu conținut educativ, semnate de Adina Ene-Ostoici, Victoria Bobescu și Ioan Tomi. Felicitări !

L. B.

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

ARTĂ ȘI ENERGIE

Membrii grupului Sigma (Ștefan Bertalan, C-tin Flondor Străin, Dorel Tulcan, Ion Gaita) și graficianul Viorel Toma participă la „Artă și energie" manifestare concepută de secția de critică a U.A.P București. Reporterul îi invită pe patru dintre ei la un succint comentariu pe aceeași temă. Așadar de patru ori întrebarea CE REPREZINTĂ „ARTĂ ȘI ENERGIE".

C-TIN FLONDOR STRAIN : „Artă și energie" e. cred, o manifestare argumentată istoric și teoretic. poate prima de acest gen la noi în țară. Începutul îl fac schițele lui da Vinci. Acest lucru nu trebuie uitat Accepțiunea temei pe care a propus-o expoziția a fost foarte generoasă. Așa se face că s-au remarcat acolo diverse tendințe ale artei românești contemporane. În acest context. grupul nostru a prezentat un ansamblu de lucrări care s-au înscris perfect în tema expoziției : de la structurile matematice, riguros delimitate in spații, la jocurile spațiale aleatorii. de la ordine la o anume dezordine. Aș vrea să vă amintesc că noi am participat acum cițiva ani la Bienala constructivistă de la Nürnberg, unde am fost remarcați de Max Bill și de Soto pentru actualitatea si calitatea cercetărilor noastre Făcind o comparatie absolut obiectivă. nu pot să nu subliniez că „Arta și energie" e o reuniune de forțe artistice superioare celei de la Nürnberg

ION GAITA : „Artă și energie" mi se pare remarcabilă, prin faptul că a reusit să creeze o atmosferă, un climat artistic în care grupul nostru s-a integrat organic. Pe noi ne unește interesul pentru cercetarea interdisciplinară ca suport al inovației estetice. Rezultatele noastre se nasc în interiorul unui proces continuu de cercetare la care ne obligă activitatea didactică Pornind tocmai de la acest lucru care ne unește am reusit. în final, să compunem în expoziție un ansamblu stilistic coerent, o lucrare unică.

DOREL TULCAN : Din punctul nostru de vedere, „Artă și energie" a demonstrat **ENERGIA UNUI GRUP** Acest flux unificator, rezultat din colaborarea noastră cotidiană a lăsat însă loc liber manifestărilor individuale asigurind deci și o anume diversitate, un accent particular lucrărilor noastre. Cercetarea rațională a structurii spațiului a fost profund stimulată și a stimulat la rindu-i metode pedagogice foarte moderne pe care le-am aplicat în cadrul Liceului de arte plastice. În legătură cu prezența noastră în expoziție s-a remarcat caracterul inovator al orientărilor timișorene. Cred că e bine să se rețină acest lucru.

VIOREL TOMA : Eu nu fac parte încă din grupul SIGMA, dar ader la punctele sale general programatice. Cred că m-am integrat în această expoziție prin cercetarea mea esențial axată pe exprimarea plastică a unor modele spațiale pulsatorii. Ele sint capabile să reunească sentimentul și principiul pulsatoriu, după care se construiesc arhitecurile organicului și cristalinului. Cînd am spus puls, am spus — cred că s-a înțeles — energie.

ADRIANA S. BRĂDEANU

P. S. „Un singur regret : plănuita bienală „Artă și urbanism" nu s-a deschis încă la Timișoara. Avem. cred. tot dreptul să așteptăm ziua deschiderii ei" (C-tin Flondor-Străin).

SILUETE

CONSTRUCTOR DE LUMINI ALBASTRE

MIRCEA FAUR, tehnician electroenergetic la I.R.E.T. De 22 de ani. Am lucrat împreună cu scriitorul Virgil Birou, ne mărturisește. Timișoara fiind primul oraș electrificat din Europa, am dorit ca și contemporanii să fie la înălțimea tradiției. Sînt șef de lot la șantierul de construcții-montaj al I.R.E.T.-ului, se confesează Mircea Faur. Tot ce e frumos în Timișoara, stîlpii de iluminat cu lămpi fluorescente de pe toate arterele importante ale orașului, luminile albastre, care apar odată cu sistematizarea drumurilor, bulevardelor V. Pârvan, 23 August, Mihai Viteazu, 6 Martie, Sălăjan, Calea Șagului sau Muzeul satului, toate sînt opera noastră, în ceea ce privește iluminatul. Dar noi, începînd cu Caraș-Severin și terminînd cu Aradul, ne-am îngrijit și de electrificarea satelor, pentru că, nu numai orășenii au nevoie de mirajul luminii. Pe șantierul condus de mine se remarcă oameni inimoși, buni specialiști în estetica urbană. Ravasz Gheorghe, Octavian Budugan, Dumitru Sinai, Ladislau Devits sînt șefi de echipă cu care poți să spargi munții, și după aceea, să le dai lumină. Da, Timișoara e un oraș al luminii și eu sînt unul dintre constructorii de lumini albastre.

DAMIAN URECHE

Cu IOSIF COSTINAȘ, conducătorul cineclubului '70

„Să vezi dincolo de cele văzute"

— După 25 de scurtmetraje pe care le-am văzut și răsvăzut, am să te întreb dacă cifra asta, 25 de filme adică, e mult, puțin pentru tine ?

— Știu eu ? Puțin, totuși, după 11 ani de cineclub. Puțin, pentru că am foarte multe idei pe care nu le-am făcut film din multe motive.

— Ce motive ?

— Peliculă, timp, comoditate poate, indoieli poate. Cred că ajunge.

— Vorbeai de indoieli. S-ar părea că, după succesul de public al filmelor tale, n-ar fi cazul să ai indoieli.

— Știu că filmele mele au priză la un public foarte divers. Cred că asta vine din puterea lor de șoc, datorată faptului că sint foarte concentrate și apoi pentru că ele au niște trimiteri la problemele noastre zilnice, care uneori ne dor, ne supără, ne frămintă.

— Pentru că ne-am propus o discuție sinceră, să răminem la indoieli. Știi că am discutat de multe ori despre filmele pe care le faci. Iți mărturiseam atunci, și nu numai eu, anume indoieli legate de modalitatea estetică a „pilulelor" ta'e, de acel manierism care le amenință.

— S-ar putea să fie așa. Eu am găsit un limbaj, o manieră, care poate da i m p r e s i a de care vorbeai. În 1970, la un festival, Alecu Croitoru s-a pronunțat categoric impotriva filmelor mele, spunind că ele nu trebuiesc promovate in finală, pentru că genul va prolifera și toți cineamatorii se vor apuca să facă astfel de filme. Ei bine, au trecut de atunci patru ani și, după cite știu, nici un cineamator n-a făcut ceva asemănător. Acest gen scurt, cu interpreți, pare foarte ușor de realizat, la prima vedere, la indemina oricui. Lucrurile stau puțin altfel. Pe urmă, după cite cred că știi, eu am făcut și voi face in continuare și documentare artistice, eseuri cinematografice, filme de montaj. Acuma, in legătură cu pericolul de care vorbeai, pină la **Plaja** ...

— Care cred că a fost cel mai bun film al tău.

— Se poate... Deci, pină la **Plaja,** seria filmelor „mute", cu interpreți, era pindită de acel pericol al stereotipiei despre care vorbeai. A fost insă o experiență. Cred eu, foarte necesară mie. Abia acum o să inceapă problemele. Una dintre ele ar fi trecerea la metrajul mediu.

— De ce ai rămas cineamator ? Știu că ai fi putut, intr-un fel sau altul, să treci la profesionism.

— Aș fi vrut eu să trec la profesionism, dar am stat și m-am gindit că aș pierde astfel ceva : statutul de amator. Ce-i in fond acest statut ? Adevărul e că cineamatorul poate să facă niște filme pe care profesioniștii nu le pot face din multiple motive, pe care nu cred că ar avea sens să le discutăm aici. Cineamatorul e un privilegiat. El poate incerca, poate experimenta, pentru că filmele lui au un „deviz" infim. Apoi, amatorul nu poate fi silit să facă filme care nu i se potrivesc sau pe care n-ar dori să le facă. In fine, există o anume degajare a amatorului, generată de niște cauze obiective, fapt care ar trebui să-l oblige la o atitudine foarte critică față de tot ce face. In ce privește profesionalizarea mea, prefer să mai aștept și să continui ce am inceput acum unsprezece ani.

— Și totuși, nu crezi că acea doză de condescendență cu care e privit uneori cineamatorul se justifică ?

— Se justifică, se justifică. A trecut totuși foarte puțin, abia 15 ani, și nu trebuie să uităm că ne mai aflăm, ca mișcare națională, la o fază a acumulărilor cantitative. Nu vreau să minimalizez cu afirmația asta o anume tradiție, in special cea timișoreană, care a ridicat o adevărată școală, nu vreau să estompez valoarea unor talente tinere (Vasile Moise, Gh. Obrocea, Nicolae Săbău, Cornel Dimitriu), dar cred că n-am depășit incă acea etapă de care vorbeam. Important e insă altceva : că, prin mișcarea cineamatoare, s-a imprimat o anume atmosferă, o stare de spirit favorabilă asimilării culturii cinematografice, ceea ce nu e deloc puțin lucru.

— Care ar fi viciul cineamatorismului ?

— Amatorismul. Asta este. Munca după ureche, absența culturii cinematografice, crasa naivitate a tratării unor subiecte cu pretenții, nestăpinirea tehnicii cinematografice. Ar mai fi vicii. Filmul trebuie să fie film, adică artă, chit că e făcut de neprofesioniști, chit că e făcut de profesioniști. Altfel nici n-avem ce discuta.

— Fiindcă veni vorba de profesioniști, consideri oportună o scurtă discuție despre filmul românesc ?

— Foarte oportună. Am să-ți răspund ca un simplu spectator, deloc temperat. Ce cred eu ? Filmului românesc ii lipsește in primul rind autenticitatea, mai ales atunci cind vrea să fie de actualitate. Dar s-a discutat și scris atita despre asta. Operetele ar trebui să se joace la teatrul de operetă, nu pe ecrane. Au fost și excepții. Ți le s p u n pe cele mai recente : **Nunta de piatră** și **Dincolo de nisipuri.**

— Ce secvențe te-au jignit ca spectator in ultima vreme ?

— Ce secvențe ! Filme, filme. **Dragostea incepe vineri, Trecătoarele iubiri** etc. etc.

— Ce film te-a bucurat mult ?

— Structura cristalului. Mai scrie că regizorii mei, înțelegi ce inseamnă „ai mei", sint Wajda, Pița, Veroiu, Tarkovsky, Zanussy.

— Acum doi ani ai luat un foarte frumos interviu unui medic oftalmolog. Il intrebai atunci dacă crede că a vedea inseamnă de fapt a exista. Acum sint eu reporter, tu trebuie să-mi răspunzi și eu am să-ți fur intrebarea.

— Da, eu zic așa. Nu există viață trăită intens, fără a vedea și fără a înțelege ce se petrece dincolo de cele văzute. Cred că ăsta e cel mai important lucru : să vezi dincolo de cele văzute.

ADRIANA S. BRADEANU

Mă gîndesc la marile orchestre ...

Mă gindesc la marile orchestre, la interpreții de renume pe care ii crește un generos mediu muzical existent la noi. Mă gindesc la Cornelia Vasile și la alții, risipiți prin țară ori plecați in turnee indepărtate. Trec deseori pe lingă Liceul timișorean de muzică „Ion Vidu". E imposibil să nu sesizezi siluetele zvelte ale copiilor, care se grăbesc spre școală imbrățișindu-și instrumentele, acele chipuri parcă infrumusețate de acordurile sublimei arte, miinile fine, hărăzite prețioaselor claviaturi. Plecind de la acest amănunt, aflu că, intr-adevăr, se ține seama, cind se recrutează viitorii instrumentiști, de datele anatomice ale acestora și nu numai de „ureche".

Dar să rătăcim, ușor fascinați, prin sălile de curs, prin clasele pe instrumente, să ne oprim, bineințeles, in marea supersală de concert, despre care Yehudi Menuhin spunea că e unică. Tapetată cu lemn, cu tavan reflectant și absorbant, romburi și sfere, cu o acustică desăvirșită, sala e dotată de către Studioul teritorial de radio și televiziune cu un perfecționat aparataj de imprimare. Aici au loc nu numai audițiile elevilor, ci și multe spectacole cu public.

Liceul timișorean este mai ales practicist, pornindu-se de la premiza : „noi in primul rind dăm instrumentiști". Marile vocații se verifică in timp. Există aici o pepinieră a „suflătorilor" unică in țară. Mulți dintre absolvenți cintă azi in orchestrele de frunte ale țării. In 1971, de pildă, 93% din absolvenți au intrat in invățămintul superior.

Etapele de invățămint sint aici trei și incep de la primele clase. La inceput se studiază vioara și pianul, apoi toate celelalte instrumente ale orchestrei simfonice. Excepție, orga, cu care, din păcate, incă nu a fost dotată sala mare de concerte. Urmează cursuri de muzică de cameră, de armonie și contrapunct, forme. (E totuși greu să ne explicăm de ce lipsește istoria muzicii !). Incepind cu clasa a V-a pianul devine obligatoriu și asta se pare că dezvoltă gindirea muzicală inspre o viziune de ansamblu care-l ajută pe instrumentist să se incadreze coerent in orchestră. Mai există unele greutăți : elevii de la țară nu pot imbrățișa pianul incă din primii ani din cauză că liceul nu are posibilități in acest sens. Apoi, cei mici trebuie să vină după-amiază aici, la ore, in rest ei frecventind diverse școli din oraș. Mi se spune că mai sint părinți care-și aduc copiii mai tirziu decit trebuie, alții și-i retrag din timpul școlarizării lăsind locurile descoperite. Diverse persoane cu ambiții vor ca odraslele lor să facă p u ț i n t i c ă vioară doar pentru că e „șic". Școala are uneori de furcă mai ales cu părinții, insă lucrurile se aranjează pentru că micii muzicanți prind curind pasiune pentru activitățile din interiorul școlii lor.

Și iată pe podiumul auriu o mare orchestră, cu număr complet de instrumente, „să imprumuți și Operei, nu alta". Iată cvartete și trio-uri, cea mai bună școală a colaborării intru sunet, a supunerii in fața partiturii.

— Interesant ar fi de știut cum substituiți absența predării istoriei muzicii ?

— Elevii noștri știu să se incadreze intr-un anumit stil al unui compozitor, el „simt", inainte de a cunoaște teoretic, suflul romantic ori clasic dintr-un opus, iar intuiția lor e proaspătă, neumbrită de prejudecăți ...

Ascultăm entuziasmați, imprimată pe bandă magnetică, minunata fanfară, acest „rodaj" pentru suflători, Secretul execuțiilor atit de bune : in concertele orchestrei mai ales cordarii sint solicitați, suflătorii neavind atitea posibilități de exersare. Atunci s-a inființat fanfara. Pentru ca registrul modalităților să fie complet, nu lipsește taraful folcloric, dar cu instrumente clasice, bineințeles, apoi formația de estradă, de muzică ușoară.

I-am ascultat pe cei mici : s-au ridicat in picioare și au cintat fără dirijor, pe citeva voci. Corul liceului a luat, de altfel, locul intii pe țară și cintă alături de corul „Ion Vidu" din Lugoj la „Cintare Patriei". Și ne vom plimba cu plăcere in Parcul Rozelor, pe cind fanfara va susține acolo la vară o intreagă stagiune de muzică pentru promenadă. (Sperăm să fie gata și uniformele, că doar e vorba de singurul liceu de muzică aflat in posesia unei fanfare).

Mediul este aici de o mare luminozitate științifică și artistică. Nu știu in ce măsură duhul teoretic ar fi atit de prezent in acest liceu incit să determine și apariția unor muzicologi. Aptitudinile practice insă țin de strictul necesar și orice viitoare personalitate va putea privi inapoi cu duioșie spre anii petrecuți in clădirea prin geamurile căreia răzbat sunete, incercări de sunet, incercări de viață.

LUCIAN BURERIU

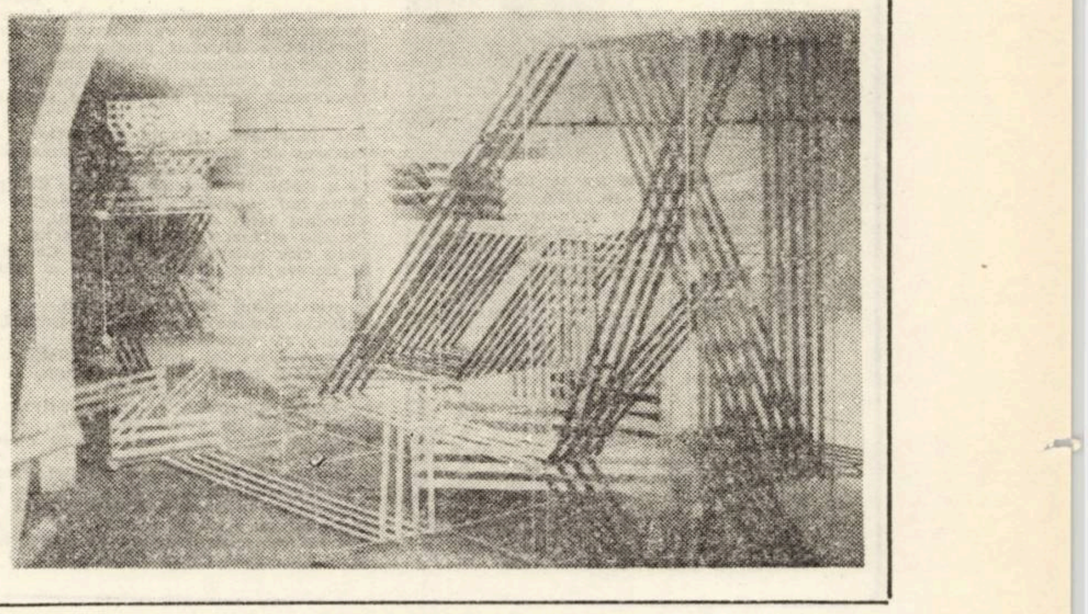

EVRIKA !

(LA MICA PUBLICITATE)

- Găsit ciine ciobănesc. Păgubașului pretind botniță.
- Organizăm concurs post „copii minune". Condiții — vechime in cimpul muncii.
- Vind trifoi cu patru foi volante.
- Ofer ore de meditație. Adresați „Flora".
- Pierdut meci pe teren propriu. Declar nul.
- Schimb urgent nărav contra păr. Adresați Lupu.
- Angajăm doică ingrijire poeți minori.
- Primim in gazdă doi sălbatici cu tot cu ghitară.
- Căutăm bătrini ingrijire. Virsta peste 100 de ani.
- Cu adincă intristare anunțăm reluarea rubricii de umor.

ION VELICAN

DOSAR

TENTAȚIE FATALA

Seară. Atmosferă plăcută. Bere bună. Mititei picanți. Să tot trăiești, dacă nu te supără nici inima, nici ficatul, nici reumatismul. Și mai ales dacă ai casa ta, soție admirabilă, copii reușiți. Te apropii de virsta de pensionare incă viguros și cu mulțumirea că n-ai trecut prin viață ca gisca prin apă.

Prin urmare, totul este O.K. Incă o bere. O țigară bună ... De masa dumitale se apropie o tinără timidă, dar cu niște ochi drăcoși cu un trup proaspăt și imbietor. Ar dori să mănince, celelalte mese sint ocupate, și, dacă i se permite ... Sigur că i se permite ! E foarte ... delicat, se justifică ea, să intre singură intr-un local, insă e nevoită. A apelat la dumneata, pentru că pe ea o inhibă tinerii. Dumneata ești un bărbat cu prestanță, respectabil, și asta creează o stare de incredere și de siguranță. Iși spune numele. O cheamă **Doina.** Dumneata te numești Petre T. Cunoștința fiind făcută, bea și ea, dar nu bere. Dumneata te simți și mai bine decit pină acum. Comanzi coniac, pentru amindoi. Fata mai ia și o friptură. Discuție amicală. Doina e nefericită in dragoste. O plac numai bărbații tineri, or ea ar prefera un domn serios. Virsta nu contează.

Și, uite-așa, se naște tentația fatală. Seara s-a trasformat in noapte. Alcoolul a estompat contuturile lucrurilor. Și dumneata, devenit intre timp Pol, pleci să-ți afli fericirea nevisată in brațele acestei nefericite Doina. Dar, fiindcă există un „dar", in cocheta garsonieră unde ați ajuns, năvălește un tinăr cu mușchi bine dezvoltați, care se recomandă a fi logodnicul junei, ce de-abia intrezărise marea fericire de a cunoaște un bărbat serios, in virstă. El strigă, ea plinge, iar dumneata, Pol, stupefiat, nu știi ce să faci. Rezolvarea vine in mod neașteptat. „Logodnicul" pretinde o mie de lei pentru a „repara" jignirea. Altfel va fi nevoie să se adreseze soției dumitale. De abia acasă iți vei da seama că ești victima unui „aranjament", dar n-ai curajul să reclami organelor de miliție. Și plătești, Petre, fost Pol, plătești ...

Doina și logodnicul iși vor primi pedeapsa, cu ocazia unui alt „aranjament". Dumneata insă vei rămine cu un gust amar și-ți vei da seama de necesitatea de a imbătrini frumos

LAURENȚIU CERNEȚ

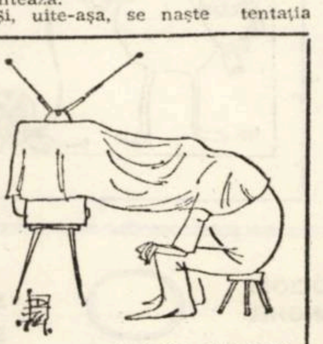

ANTON DRAGOȘ

EPIGRAMA

Poetului Dorian Grozdan, profesor de matematici, autor al devizei : „cine nu-i matematician, nu-i poet" ?

Citind bine tot ce-a scris
Poezii de dor și vis
Iți dai seama că Grozdan
Nu-i matematician.

Cu soția la dentist (rugăminte) :

Aș vrea ca dinții să-i fie
Plombați, fără-a fi piliți,
Căci și-așa, scumpa-mi soție
Ii are prea ascuțiți !

ION MARTIN

1974 – ANUL INTERNAȚIONAL AL POPULAȚIEI

CONȘTIINȚA PLANETARĂ

Omenirea e confruntată cu un cortegiu de probleme a căror rezolvare este imperioasă reclamînd inițiative constructive și acțiuni concertate. Mult comentata „The limits to growth" și-a propus să discute „pericolele și speranțele privind viitorul sistemului global", cu intenția prevenirii unei crize pe scară mondială ; nu vom insista acum asupra indiscutabilelor carențe de fond ale lucrării team-ului Meadows, meritorie fiind însăși această apariție care abordînd o temă de interes public major, a sensibilizat conștiința omenirii (P. Pânzaru). Constatăm în general o creștere a spiritului de raționalitate și intensificarea preocupărilor de soluționare a problemelor prin dezvoltarea conștiinței planetare în contextul accentuării interdependențelor. Unul din faptele cele mai marcante din ultimii ani – se menționează într-un recent număr al publicației „Problémes politique et sociaux" – a fost că societatea a devenit conștientă de rolul nefast al omului asupra mediului său înconjurător. Viitorul nostru – scrie C. Reusghem și D. Rondia în articolul „Calitatea aerului și sănătatea", găzduit de aceeași revistă – este grav compromis prin modul de viață pe care l-am dezvoltat, observația vizînd creșterea responsabilității noastre la scară planetară. Asupra **nevoii de raționalitate** insistă și Kenneth Boulding, în cunoscutul său eseu „Economia corabiei noastre spațiale, Terra" ; trebuie să facem trecerea – afirmă economistul american – de la o economie a cow-boy-lor la una a astronauților, caracterizată prin raționalitate, previziune, prudență, regîndind însăși conceptele economice și problemele planetei noastre.

Creșterea economică – temă controversată a gîndirii economice – prezintă în capitalism un caracter traumatizant și alienant ; un capitalism fără urmărirea profitului este o contradicție în termeni – scrie M. Bosquet, observația învederind conflictul eficacitate – valori, accentuat într-o societate preocupată de maximizarea profitului. Dar acțiunile de salvgardare a resurselor naturale și de apărare a mediului ambiant nu pot fi considerate ca incompatibile cu progresul tehnologic, raporturile om-natură-tehnică fiind mediate de organizarea, structura și relațiile sociale. Promovînd determinismul tehnologic, Jürgen Habermas consideră că tehnica, prin natura ei, ar fi ideologică ; este eludată astfel distincția dintre tehnică și modalitatea socială a utilizării ei, dezvoltarea și dominarea tehnologiei rămînînd o problemă social-umană. În contextul interdependenței factorilor tehnico-științifici, economici și social-politici prospectările tehnologice sau economice nu pot ignora implicațiile sociale, consecințele imediate sau îndepărtate ale deciziilor și acțiunilor oamenilor. Accentuarea traumatismelor creșterii economice în capitalism – generate de o evoluție tehnologică necontrolată – a favorizat poziții diverse asupra rolului ei. Amintim că și recenta sesiune (a 29-a) a Comitetului economic O.N.U. pentru Europa a dezbătut problema rolului tehnologiei în dezvoltarea economică a țărilor membre al C.E.E.-O.N.U., recomandînd revizuirea politicii științifice și tehnologice a statelor, amplificarea eforturilor pentru stăpînirea progresului tehnic. Neignorînd sensul social al evoluției tehnologice Gilbert Abraham Frois, într-o recentă lucrare („Eléments de dynamigue économigue") insista asupra necesității reorientării creșterii, întrebîndu-se însă dacă acest deziderat poate fi satisfăcut în cadrul sistemului capitalist.

Urmările socio-morale ale progresului tehnico-științific produc îngrijorare prin pierderea dimensiunii și perspectivei umane în capitalism, spiritul tehnocratic intervertind raportul dintre valorile – scopul și valorile – mijloace, depersonalizînd și vidînd omul. Orînduirea capitalistă, în ansamblu, cunoaște o **criză de sistem** (P. Pânzaru) ; analiza evoluției valorilor și condiției umane în societățile capitaliste nu poate ocoli reflecția asupra caracterului inautentic și alienant al acestui sistem, criza valorilor sociale fiind un produs al crizei economice și politico-ideologice. Civilizația contemporană se află în fața unui moment socratic – scrie Al. Tănase.

Supraordonînd criteriul eficacității tehnice, „societatea de consum" cultivă creșterea economică ca scop în sine și individualismul exagcerbat, tehnicizînd viața și relațiile umane și manipulînd conștiințele prin mass-media-uri. Bogata literatură a „criticii civilizației" (cu rădăcini în solul european și manifestîndu-se acum cu virulență în Statele Unite) este un simptom al acestei crize, radicalizînd intelectualitatea apuseană. Opiniile contestatare, departe de a fi aprecieri conjuncturale, vizează chiar schimbări de esență a structurilor, abordînd problema revoluționării nu doar a sferei forțelor de producție ci și a societății. Iată ce scrie Maurice Duverger („Janus. Les deux faces de l Occident") : **„dispariția capitalismului constituie probabil o condiție necesară pentru înlăturarea contradicției dintre creșterea cantității produselor și degradarea calității vieții... contradicție iscată de imperativul profitului, fundamentul capitalismului"**.

Sînt intense eforturile de concepere a unei tehnologii mai „umane" fiind vehiculată ideea unei „contratehnologii" capabilă de a satisface și criteriile de calitate. Se afirmă că gradul de poluare este de fapt expresia gradului de ineficiență al tehnologiilor de prelucrare, viteza de inovare tehnologică, dezvoltarea accelerată a acestei adevărate „a doua industrii" contribuind decisiv la reducerea efectelor poluante. Echilibrînd inteligența tehnică și înțelepciunea (P. Apostol), potențialul de creativitate (cu limite în permanentă extindere) poate oferi un sistem de soluții pentru contracararea tendințelor de dereglare a echilibrelor ecologice și a degradării calității vieții. Lumea noastră este finită, iar resursele pămîntului limitate ; problemele privind dezvoltarea speciei și protecția mediului său de viață sînt de o gravitate fără precedent și interesînd întreaga umanitate, lumea devenind – după cum afirmă sociologul canadian Marshall McLuhan – un sat global unde fiecare cunoaște esențialul evenimentelor. Sîntem martorii unor transformări revoluționare și mutații, în raportul de forțe pe plan mondial, de o amploare nemaiîntîlnită ; dar cursul de destindere nu este încă ireversibil.

Propășirea economico-socială a tuturor națiunilor lumii este condiționată de înnoirea relațiilor interstatale, de însănătoșirea climatului politic internațional și generalizarea principiilor echității prin intronarea unui nou tip de conlucrare, liberă, fructuoasă și reciproc avantajoasă. Există acum un înalt grad de acord asupra unui mare număr de probleme – aprecia Kurt Waldheim în cuvîntarea rostită la încheierea recentelor dezbateri generale ale sesiunii extraordinare a Adunării Generale a O.N.U. ; bogăția de propuneri constructive și materializarea unor planuri de acțiune acceptabile pot constitui temelia unei noi ordini economice mondiale – accentua secretarul general al O.N.U. Desigur, preocupările umanității de edificare a unei lumi mai bune și mai drepte, însăși a propriului ei viitor, eforturile de făurire înțelegerea profundă a problemelor majore care privesc întreaga comunitate nu pot escamota formele particulare și intensitățile variate în care acestea se manifestă, în funcție de contextul concret-istoric. În cuvîntarea rostită la sesiunea de primăvară a Uniunii Interparlamentare, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia din nou că năzuințele tuturor popoarelor vizează inaugurarea unei noi ere a relațiilor interstatale, bazate pe principii de egalitate și democratice, punîndu-se cu hotărîre capăt vechii politici și amplificîndu-se procesul de destindere prin participarea activă a tuturor statelor la soluționarea tuturor problemelor. Remarcabilul aport al României la O.N.U. și în alte foruri internaționale, în direcția construirii unei lumi a păcii și cooperării, învederează că intensificarea cooperării economice constituie sursa climatului de securitate în spațiul european și pe întregul glob.

ADRIAN RACHIERU

John Updike

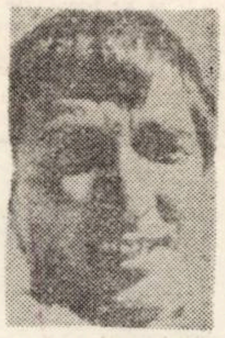

John Updike este un scriitor american încă relativ tînăr (n. 1932), cunoscut ca autor al mai multor volume de povestiri („The Same Door" — Aceeași ușă — 1959 ; „Pigeon Feathers" — Pene de porumbel — 1959 etc.) și romane („The Poorhouse Fair" — Sărbătoare la azilul săracilor — 1958 ; „Rabbit Run" — Fugi, iepure — 1961 ; „The Centaur" — Centaurul — 1963 și altele. Un fervent pasionat al evocării omului și locului său pe pămînt. Updike se remarcă printr-un acut simț al cuvîntului. Cu fiecare carte, opera sa a crescut în maturitate și profunzime. El își limitează gama subiectelor sale numai la lumea cunoscută de el în profunzime, folosind detaliul adecvat și dovedind un simț al miniaturalului în mod deosebit. Eroii săi sînt înzestrați cu mult relief, umor și umanitate Pasionat și de problematica științei. Updike a scris și versuri cu o asemenea tematică tratată original. Din aceste poeme am selectat și DANSUL MATERIEI.

DANSUL MATERIEI

Azi știm cu toții : în miezul lumii e Atomul
Dar drumul cunoașterii l-a deschis Democrit,
Apoi, în haosul alchimist, Paracelsus a născocit
Filosofalul Aur, între speranțe milenare,
Amestecînd Sulful cu Mercur și Sare.
Lavoisier a detronat Flogistonul
Și, sfidînd canoanele de veacuri,
A deschis hotarele Legilor Gazelor,
Dezvăluind sensul adevărat al reacțiilor.

Dar, în cetatea minunii Cristalelor,
Intrarea era zăvorîtă și nu se-aflau chei,
Pînă ce ambrazurele fortăreței
Le-a străpuns fascicolul Razelor Röntgen,
Și-un bal amețitor a fascinat ochii :
Vîrtejuri largi de ioni și rochii,
Pluteau alături Carbonul și Siliciul,
Uniți cîte patru, parcă pentru Cadril,
Și fiecare Ion, era și prinț și — umil.

Și-atotstăpînul tuturor, Metalul,
Reflectă lumina și conduce curentul,
Pentru că Atomii lui generoși
Își dau Electronii potului mutual,
Iar fluxul curge în șuvoi comun,
Asemeni Norului imaterial
În lungul Cîmpului — galop estival
Printre Ioni cu densă simetrie,
Ca niște mingi de ping-pong în cutie.

Ceramica — Împărăteasa Argilei Fragile
Cu toate neamurile — ei a venit la bal.
Și, toți, de la Spat la Rubin, poartă
Oxigenul cu ionii la toartă,
Metalul resemnîndu-se cu un așa destin.
Și, din această cauză minunată,

În Ceramică, în Cuarț și în Rubin,
Electronii slobozi nu mai vin
Cu-amenințări incandescente.

Iar Prințesa — Sticlă, descinsă din Ceramică,
Fără a fi Cristal, îi este-amică
În oglinda fotonilor ei amăgitori
Narcis s-ar fi găsit mai frumos
Alunecînd în uitarea de haos,
Dar Fizicianul a numit-o Haos.
Haosul este și-n Legăturile Covalente,
În firele Polimerilor infiniți,
Dantelării de menuet cu rîs sticlos.

Intrăm acum în zona biosferei,
Urcînd de la Ciob înspre Craniu
În împărăția Vieții ne-apasă taina genezei
Albuminei și universul Polimerilor straniu.
Tărîm încă ascuns lui Robert Hooke.
Sfîrșind apoi sinteza Poliizoprenei,
Ne-am apropiat de memoria Genei,
Dar numai înțeleapta Natură — a zămislit
Osul compact din Colagen și Apatit.

Oare vibrațiile se transmit în solid ?
Și cum se comportă Rețelele la căldură ?
T = 3 NK este ordine sigură,
Precum gazul e fluid și cristalul rigid.
Max Plank a cuantificat energia captivă
E = hv, dar formula rămîne relativă
Pînă la Fotonii lui Debye, cristalizați
În legile cuantice, deși izotopii mai glumesc
Cu formulele lor, între stări amorfe.

Electronul liber ne promite
Descifrarea secretelor Conductorului :
Cum cantități infime de — Arseniu și Germaniu
Transmit banalei sîrme putere de conductor,
Cum poate fi zăgăzuit curentul
Și cum răcirea-l potențează,
Cum „dopingul lui Fermi" strămută echilibrul,
Cum răspund orgile cristalului mut
Dacă Temperatura lor a scăzut.

Doar Manualul și Cerul sînt perfecte,
Sînt imperfecte Corpurile Tari
În unele, Atomii hălăduiesc în voie
Și nici o putere n-a reușit
Să-i ferece în trei Numere Magice.
În altele, Electronii împerecheați cu Vid
Excită suprafețele iradiind orbitei,
Alteori fisurile se ascund perfid
În dosul tensiunii netede a Sticlei.

Iar raza albă a Soarelui nu-i deloc albă :
În curcubeul lui Newton, fiecare Element
Rezolvă cu curaj doar propria-i culoare,
Refuzînd semnătura celorlalte.
Un minus dă albastrul Cloratului de Potasiu,
Cromul scînteiază sîngeriu în Rubin
Și infinitele asocieri Spectrale
Se-absorb, se-amplifică-n Laser,
Apropiind de noi hăuri Astrale.

Cauzalitatea feromagnetică se află
În scoica Electronilor neperechi,
Și fiecare dintre ei este un spin
Care sare peste pereții antiparaleli.
Dar predomină unirea și domenii vecine
Se-aliniază ca algele în curent.
Astfel, din însumarea unor Forțe Infime,
Se naște Armonia Universului absolută
Pe care-o stăpînim, chiar dacă ne domină mută.

În românește de
ION POPA și GALINA SEMENOVA

TERRA MAGAZIN

OMUL ARTIFICIAL. Pînă acum oamenii de știință au obținut rezultate excepționale în înlocuirea unor organe și porțiuni importante din corpul omenesc. Oare se apropie clipa cînd spitalele clasice se vor transforma în servicii și „magazine", pentru vînzarea „rezervelor" corpului uman ? Exemplele sînt nenumărate. Astfel, femururi făcute din titan și alte materii au înlocuit cu succes pe cele naturale zdrobite. Tendoanele au fost înlocuite cu fire împletite din dacron, un material chimic inert, care nu provoacă nici un fel de reacție organismului. Doctorul William Harrison din Oklahoma a „legat" astfel umărul unui luptător care după cîtva timp a putut participa cu succes la campionatele unionale. Lista e lungă : încheieturi, rotule, artere artificiale, fabricate din materii plastice, iau tot mai des locul celor naturale deteriorate. Dacronul face minuni. Cu valvule artificiale trăiesc 7.500 de oameni. Se construiesc cu succes stimulatori electronici pentru auz iar un sistem care va înlocui total artificial ochiul se află acum în „faza experimentală". El constă dintr-o cameră minusculă TV care va fi introdusă în ochiul de sticlă, în legătură cu un computer miniatural și electrozi care vor stimula scoarța creierului mare. Experiența a reușit la un fost militar care și-a pierdut vederea. De asemenea, o inimă artificială a

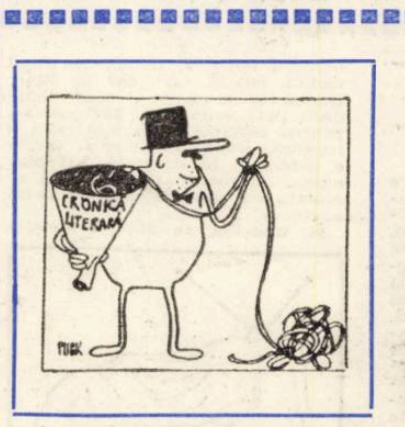

fost construită și „transplantată" unui vițel care a supraviețuit încă opt zile după operație. Experiențele însă continuă și, se pare, într-un viitor nu prea îndepărtat oamenii cu inimă și nervi de oțel vor fi eroi de fiecare zi.

DRAGOSTEA DE MAMA REDUCE CONSUMUL DE BĂUTURI ALCOOLICE. Tinerii consumatori de băuturi alcoolice sînt în genere nemulțumiți de ambianța lor. Iată concluzia cea mai interesantă care se desprinde dintr-un sondaj reprezentativ efectuat de Institutul demoscopic Infratest în rîndul tinerilor între 12 și 24 de ani din Bavaria. Din ancheta organizată la însărcinarea ministerului de interne al Bavariei reiese că fiecare al patrulea adolescent între doisprezece și paisprezece ani consumă în mod regulat, zilnic sau de mai multe ori pe săptămînă, băuturi alcoolice în cantități moderate, preferînd berea sau vinul. Consumul de băuturi tari este cu mult mai ridicat la oraș decît la țară, amatorii lor adoptînd o poziție mult mai critică față de stat, societate și familie decît tinerii care duc o viață cumpătată. Cum relevă studiul elaborat de Infratest, consumul de „tării" este cu atît mai ridicat cu cît părinții subiecților au dat dovadă în metodele lor de educație de mai puțin simț pedagogic, spirit de dreptate și căldură sufletească. Din fericire, cazurile grave de alcoolism sînt însă foarte rare în rîndul tineretului.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

Întreprinderea de Cabluri și Materiale Electroizolante

Șos. Gării Cățelu nr. 4 București

Ot. poștal 24, Telex 011 – 411

Produce și livrează:

— Cabluri de energie de la 1 la 10 kv pînă la secțiunea de 240 kv;

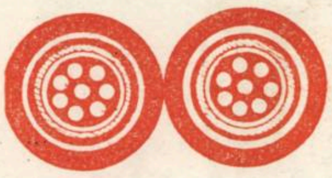

— Cabluri de semnalizare;
— Conductori și cabluri electrice;
— Cabluri telefonice;
— Materiale electroizolante;
— Conductoare de bobinaj;
— Condensatoare de forță;

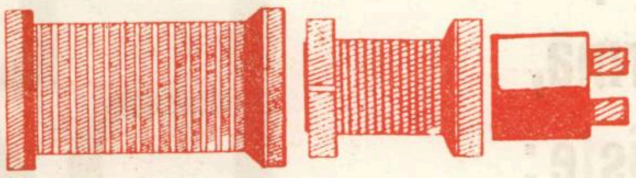

Produsele sînt omologate și corespund standardelor R.S.R. și normelor internaționale

80 ANI
AMBALAJUL METALIC TIMIŞOARA

Ambalajul metalic TIMIŞOARA

Bd. 6 Martie nr. 43 — tel. 137 32

AGATEX

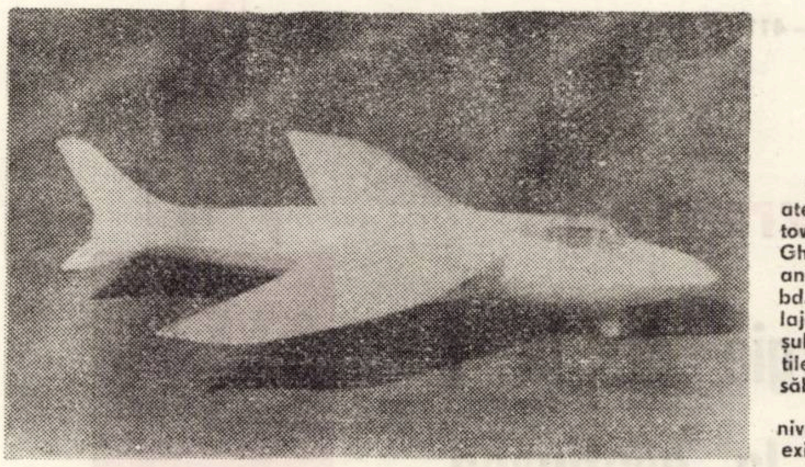

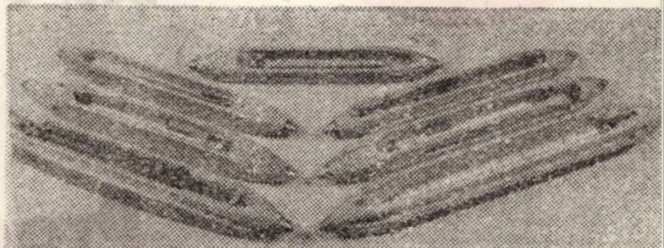

De la infiinţarea modestului atelier de tinichigerie, ne spune tov. director, ing. Goldmann Gheorghe, au trecut peste 80 de ani. Astăzi in intreprinderea din bd. 6 Martie se fabrică : ambalaje, jucării, accesorii gospodăreşti etc. Unitatea s-a extins şi pe Calea Buziaşului nr. 28, unde in incăperi moderne se fabrică accesorii industriale şi textile ca : suveici automate şi mecanice, rame pentru maşini cu iţe, canete, săbii de bătaie din lemn stratificat şi densificat etc.

De aceea nu este de mirare că produsele de inaltă calitate, la acelaşi nivel cu cele mai moderne produse mondiale, satisfac cele mai pretenţioase exigenţe şi sint foarte solicitate in ţară şi peste hotare.

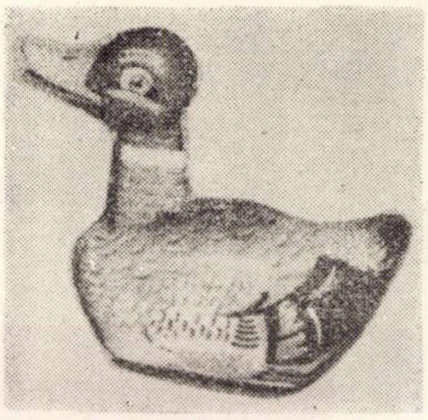

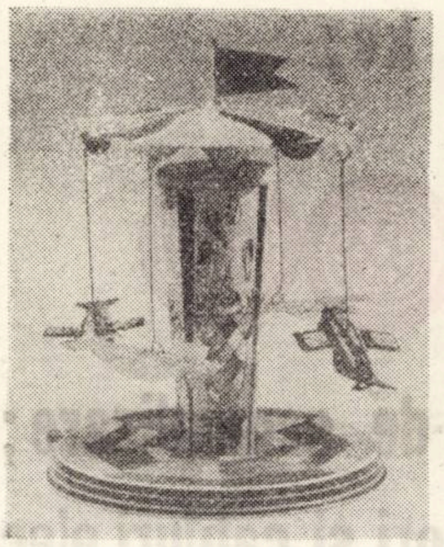

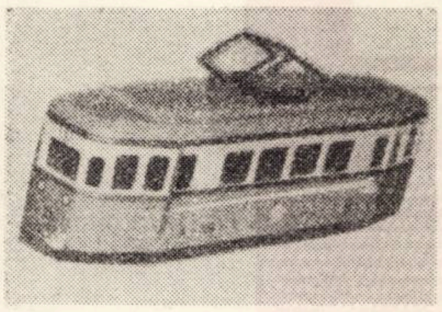

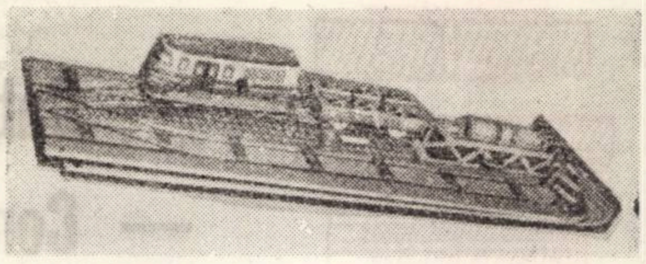

I. I. S. „FLAMURA ROŞIE" SIBIU

Str. Rîului nr. 32 tel. 210 80

produce şi livrează, pe bază de comandă fermă, unităţilor socialiste:

- FLORI din material plastic
- ARTICOLE DE MENAJ din material plastic
- ARTICOLE ŞCOLARE ŞI DE BIROU
- ALTE DIFERITE ARTICOLE din METAL şi MATERIAL PLASTIC

conform catalogului ce se poate obţine la solicitare.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● Vineri, 21 iunie 1974 ● Nr. 25 (329) ● 8 pagini 1 leu

Vacanța

A sosit vacanța ! De cîte ori, cîte glasuri au rostit aceste cuvinte în fiecare an ? Mii, poate sute de mii, milioane care la începutul verii intrau în răstimpul de copilărie acordat spre compensație instruirii. A sosit vremea taberelor și a satelor de vacanță, vom spune, a sosit vremea drumețiilor și a mării, vremea în care, din nou, copiii, milioane de pionieri, școlari, studenți recompun vise, amintiri pentru mai tîrziu.

Anii de școală sălășluiesc în amintirile noastre cele mai intime cu care ne înconjurăm. Dacă ne-am structura viața în nivele, pe primul ne-am afla noi, pe al doilea s-ar afla familia, iar pe al treilea – școala – această primă familie socială care ne crește în timp. Ne stăruie în suflet prima zi de școală, ziua în care am devenit pionieri, apoi aceea, prima, de utecăști. Și primele generații de pionieri sînt astăzi părinți, constructori ai societății noastre. Au trecut de atunci douăzecișicinci de ani, cu tot atîtea generații de pionieri, constructori de azi și constructori de mîine. Și generația „douăzecișicinci" o formează copiii primilor purtători ai cravatelor roșii. Retrăim momentul festiv alături de ei, într-un cadru nou, aniversar, legîndu-ne mai mult de școală, de o aceeași școală care ne-a devenit reper biografic.

Și în fiecare an, la începutul verii generația tînără trăiește momentul bilanțului, a primelor bilanțuri despre sine, dincolo de care pentru un răstimp redevin copii ai tuturor timpurilor. Și tot atunci trăiesc în ani, momentele cruciale ale vieții de școlar, elev ori student, grele de importanță, primele concursuri și primele satisfacții. Admiterile în cursurile medii și superioare, bacalaureatul se desfășoară, în aceste zile, pe fondul unei activități prodigioase, pretutindeni în țară, pe șantierele muncii patriotice, unde, cu o clipă înaintea zilelor de tabără, elevii și studenții își desăvîrșesc profilul complex de om-comunist, descoperind valoarea morală a muncii.

Perpetua înnoire interioară a omului, a noului tip de om, spre o perfecționare polivalentă cunoaște prin generația „douăzecișicinci" a cravatelor roșii purtătorul de încredere a năzuințelor noastre spre un viitor prosper. Deși, sîntem deopotrivă elevi oricînd în perspectiva educației permanente, singura posibilă a desăvîrși un om al secolului nostru.

ORIZONT

Pentru că la Timișoara **40.000** de oameni vin pe stadion cuprinși de un singur sentiment – dragoste pentru fotbal, pentru că s-a încheiat **Campionatul național de fotbal (div. A)**, pentru că Timișoara a cucerit **„Trofeul Petschowsky"**, pentru că Poli își va disputa duminică finala **„Cupei României"** în compania Jiului, pentru că fotbalul a devenit un fenomen social – ilustrăm acest număr... cu fotbal. (Foto : M. Popovici). Citiți în pagina 7 reportajul **Poli – noul mit al fotbalului timișorean.**

ANUL XXX

Umanismul - coordonată de principiu a politicii P.C.R.

Atît trăsăturile definitorii ale epocii contemporane cît și reflexul gîndit al acestor trăsături concură la demonstrarea faptului că problema **subiectivității umane,** a inițiativei și acțiunii omului în cadrul creației continue a istoriei sale, trece pe primul plan. **Istoria autentică și istoria gîndirii autentice se contopesc în a fi istoria perspectivelor omului.** În aceste condiții orice partid comunist, care prin rațiunea sa este și subiectivitate revoluționară, va pune în centrul activității sale problema elaborării inițiativei istorice.

Pentru filosofia marxistă, inițiativa istorică ia forma de manifestare a umanismului militant, și este indisolubil legată de : a) **momentul teoriei** (subestimarea lui sterilizează practica revoluționară transformînd-o dintr-o practică a sensului istoriei într-una a imediatității fenomenale) ; b) **momentul inițiativei maselor** (subestimarea lui conduce spre o concepție contemplativă ; supraestimarea lui conduce fie spre cultul spontaneității, fie spre anarhism).

Este obligatorie pentru orice partid comunist o bună cumpănire a celor două momente ale aceluiași proces : cunoașterea omului, a părții sale de lumină ca și a celei de umbră fiind singura posibilitate de valorizare a omului ca omenire și ca individ.

Activitatea teoretică și practică a P.C.R. demonstrează o continuă preocupare și pentru conturarea noțiunii de umanism socialist pe baza practicii concrete de construire a socialismului și, în primul rînd, pentru crearea condițiilor practice

GABRIELA COLȚESCU

(Continuare în pag. 3)

CONVORBIRI

Cu prof. dr. Ștefan Gavrilescu

Fișă pentru medicul Ștefan Gavrilescu. Profesor doctor. Șeful Catedrei Clinica I Medicală a Institutului de Medicină Timișoara. Președintele Filialei Uniunii Societăților de Științe Medicale — Timiș. Congrese. 1963 — Congresul Unional de cardiologie — Moscova, 1967 — Congresul Național de Cardiologie — Varșovia, 1970 — Congresul Mondial de Cardiologie — Londra, 1972 — Congresul european de cardiologie — Madrid unde susține comunicarea „Potențialul de acțiune al inimii la om". Numeroase lucrări în revistele de specialitate din țară și străinătate.

– Cred că ar trebui început cu un fel de panoramic al preocupărilor din clinica noastră. Profilul ei e axat pe cardiologie, dar cercetările noastre se orientează preponderent spre tulburările de ritm și de conducere ale inimii, spre studiul metodelor de investigație intracavitală. Pînă nu de mult, în respectiva investigație se folosea metoda clasică a electrocardiografiei. Noi încercăm să perfectăm o metodologie nouă, capabilă să ne furnizeze informații mult mai amănunțite despre activitatea cordului. De aici cred că vine interesul cu care e urmărită activitatea noastră în cercurile de specialitate din țară și de peste hotare. Ne interesează în cel mai înalt grad dotarea tehnică a clinicii. Pentru a obține rezultatele scontate într-o cercetare științifică avem nevoie de o strictă specializare și de o tehnică medicală de talie mondială.

– Vorbeați de necesitatea unei stricte specializări. Nu credeți că acest proces poate duce la o anume dezumanizare a asistenței medicale ?

– Dintr-un punct de vedere, da. Stricta specializare poate genera acest fenomen. Dar, analizate atent, lucrurile stau puțin altfel. În medicină există deja suficiente probleme pe care nu le poate rezolva decît un superspecialist care, în mod inevitabil, renunță la aprofundarea celorlalte aspecte ale activității medicale, renunță la o bună parte din informația generală, căci e foarte greu să citești la zi tot ce se scrie despre ficat, despre rinichi, despre piele, etc., etc., atunci cînd vrei să te specializezi într-un domeniu al cardiologiei, să zicem. Acesta e un punct de vedere medical. Întrebarea dv. se referea mai mult la postura bolnavului, care trece din mînă în mînă, schimbă mai mulți specialiști, pierzîndu-se astfel contactul uman mai adînc, atît de necesar în meseria noastră. Acuma să știți că din ce în ce mai mult, pacienții noștri preferă să fie consultați de un specialist. Au o încredere mai mare în el. Adevărul e că un foarte bun medic poate preciza diagnosticul unui caz și poate lua decizii fără să-și fi văzut bolnavul la față. Doar după probele de laborator, radiografii. Dar există o etică medicală care vorbește în numele umanismului, care ne reglează comportamentul. Nu cred să ne sustragem vreodată normelor ei, deși există acea tendință, subliniez, obiectivă, de care vorbeați.

– Dumneavoastră cît timp afectați unui bolnav ?

– Depinde. Unora, trei-patru minute. Altora, trei-patru ore. Depinde de gravitatea situației lor. În orice caz îi văd pe toți bolnavii internați în clinică, stau de vorbă cu ei...

– Ce îi întrebați ?

– Ce poate să întrebe un medic în primul rînd ? Ce îi doare.

– Vă interesează ce îi doare cu adevărat, în afară de inimă ?

– Dumneavoastră vreți să-mi puneți acum o întrebare legată de psihologia bolnavului, de viața lui de dincolo de spital

care ar trebui să mă intereseze. Eu lucrez de treizeci de ani prin spitale. Cunosc bine această psihologie a bolnavului care se agață omenește de tine, vrea să-ți spună tot ce are pe suflet, iar tu nu ești decît unul singur, știi că te așteaptă încă zeci de bolnavi care vor să-ți spună și ei tot ce au pe suflet. Trebuie să ai o inimă foarte încăpătoare ca să fii medic. Nu e indicat să fii sentimental. Nu trebuie să ți se rupă inima, cum se zice, de milă, pentru că omul trebuie în primul rînd vindecat fizic.

– Dumneavoastră vi s-a rupt vreodată inima ? Vreau să vă întreb dacă ați fost vreodată foarte afectat de ceva. De un eșec, de pildă.

– Dacă mi se rupea inima, nu vă mai răspundeam acum la întrebare. Ei, sigur că am fost afectat. Erau clipe cînd credeam că totul a reușit, că omul e salvat, că am rezolvat bine cazul, că munca de cercetare pe care am investit-o în el va da roade, și deodată totul se duce.

– Vă afecta atunci faptul că a murit un om sau că a eșuat munca dumneavoastră de cercetare ?

– Nu se poate distinge, nu se poate distinge. Eu nu mă pot rupe în două. Pe de-o parte omul care ține în mîini viața altui om, pe de alta cercetătorul care studiază un caz. N-am putut niciodată să mă despart astfel.

N-aș putea să decantez între s a t i s f a c ț i a pe care mi-o dă publicarea unei lucrări științifice și aceea pe care mi-o dă salvarea unui om. Într-un singur domeniu simt că mă pot gîndi la succese și insuccese fără acea duplicitate : în activitatea mea didactică. Nu cred că există un sentiment mai nobil decît acela de a ști că cei pe care i-ai informat te vor depăși într-o zi, că vor fi mult mai buni decît tine. Și nici frămîntare mai mare decît aceea de a ști că nu le poți oferi totul. Aș vrea ca studenții mei să lucreze mai mult, mai liberi, mai independenți, aș vrea să le ofer cît mai mult material clinic.

– Pentru că vă iau acest interviu în anul 1974, pentru că anul 1974 este anul internațional al populației și pentru că afecțiunile cardio-vasculare sînt flagelul numărul unu al omenirii, v-aș ruga să comentați această stare de fapte.

– Foarte scurt. Frecvența remarcabilă a afecțiunilor cardiovasculare e o trăsătură generală a dezvoltării, a progresului civilizației. La ora actuală nu există încă pe plan mondial metode eficiente pentru prevenirea acestor maladii. Ea, prevenirea, necesită un amplu proces educativ care trebuie să înceapă cu cele mai tinere generații (reducerea fumatului, controlul greutății, combaterea sedentarismului). În plus, mai apar și factori genetici, geografici, economici, meteorologici, care pot influența activitatea cordului.

– Pentru că se vorbește atîta despre stress...

– Nu e o cauză. După părerea mea, stressul nu e o cauză. Eu n-aș face nici o deosebire între stressul de acum și cel din evul mediu. Credeți că medievalii nu erau stressați cînd începeau războaiele ? Stressul nu e o trăsătură a vieții moderne, ci una specific umană. E o părere strict personală.

– Dar timpul liber ?

– La fel și cu timpul liber. Eu nu știu dacă medievalii aveau chiar atîta timp liber. Sau ce știm noi despre timpul liber al vînătorilor de elefanți și despre neliniștile lor ? S-a descoperit că și animalele au arterioscleroză și că fac infarct. Arterioscleroza și infarctul existau și pe vremea egiptenilor. S-a dovedit pe mumii. Dar acum noi ne-am obișnuit să dăm vina pe stress.

– Dar timpul dvs. liber ?

– Literatură. Citesc multă literatură, proză mai ales. Autorii mei ? Moravia, Calvino, Saroyan, Capote, Faulkner. Mă fascinează Faulkner cu oamenii lui.

IOSANA PANTEA

CRONICA LITERARĂ

I. În teatrul lui D. R. Popescu important e momentul de „teatru în teatru" sau de „teatru în teatru în teatru". Personajele au, la rîndul lor, o plăcere a jocului, a intrării în faptul banal: unii relatează anecdote (dintre cele mai cunoscute), citează, interpretează, „witz-uri", discută despre fotbal şi fotbalişti. Nu astfel proceda autorul în nuvele şi nici în romane. Scriitorul fuge de „literatură" şi literaturizare, ironiind morga scriitoricească: de ce nu s-ar naşte literatura şi din aceste întîmplări, din aceste colocvii a-intelectuale, din aceste conversaţii aparţinînd pieţii, momentului lejer de trăncăneală nepretenţioasă a personajului? Izolat pe anecdota sa, ca Robinson Crusoe, personajul monologhează, jovial, amuză şi se amuză, mai ales se amuză: e, într-un cuvînt, fericit, trăindu-şi cea mai elementară dintre fericiri astfel, fără complexe, complăcîndu-se voluptuos în mediocritatea senzuală a „rostirii". Aşadar, autorul cultivă personajelor sale, nu demonul, ci „glanda" oratoriei şi a conversaţiei. Orator era doctorul (cel din **Bilc şi doctorul pleacă la vînătoare**), maestru de ceremonii cinegetice, scriitor (autor al unui **Manual de prins lupi.** Fantastul doctor era şi poet, autor de versuri („Est-il vrai, bre X Nistor et bre X Ion / Que la realité dépasse toujours la fictions" ?). Prozele scurte ale lui D. R. Popescu pregătesc, pentru mai tîrziu, vocaţia oratorică a eroilor scriitorului. Parodic, fireşte. Adevărul e că, pe măsură ce înaintăm în lectura operei scriitorului, **teatrul,** spectacolul, ia tot mai mult locul momentului oratoric. Personajul intră într-un sistem de opoziţii care îi reliefează condiţia sa de „om al anecdotei", adică de om al faptului perisabil, fără rădăcină adîncă în construcţie. Liniştea monologului (sau a „citatului anecdotic") se destramă brusc şi în urma sa descoperim o lume măcinată nu de fibra efemerului, ci de întîmplări tragice, împlinite altădată, într-o istorie neprielnică. În **Pisica în noaptea de Anul Nou,** paginile iniţiale, de jovialitate festivă, (citeşte: de bucurie vulgară), unind provizoriu personajele, devin sarcastice din unghiul de vedere al celorlalte momente ale piesei, în care eroii se dezvăluie drept „animale bolnave", viciate de erori comise demult. Personajele nu se disimulează (doar „anecdota" disimulează): ele şi călăi nu e însă schematică, subiectul ascuns al piesei fiind acela al **renaşterii.** Erou (simbolic) al piesei e Pasăre (nebun, deci inocent) personaj care crede într-o existenţă a oamenilor cu aripi, a unei umanităţi capabile de zbor. Pentru inocent, Maria va deveni, după moarte, pasăre. Pentru amatorii de comparaţie, amintim piesa lui Blaga, **Avram Iancu,** unde destinul istoric e încadrat de legenda păsării care se face om. Mai departe trimiterea ar fi

D. R. POPESCU:

1. Teatru

(Ed. Cartea Românească)

2. Căruţa cu mere

(Ed. Dacia)

se exprimă, exprimîndu-şi rănile, traumele. Jocul inocenţei şi al maculării (prezent în toată literatura lui D. R. Popescu), ca moment al apărării şi al acuzării dintr-un proces) oferă surprize, şi cei puri sînt, cîteodată, tocmai care, aparent, încalcă norma rigidă, convenţia. Scriitorul utilizează un limbaj dur, fără pudori lexicale, precum şi **lovituri de teatru** succesive, în înţelesul clasic al cuvîntului, izolînd **spectacolul** ca entitate tragică a aspiraţiei şi a memoriei, **(Pădurea cu pupeze).** O anume derogare de la drumul consacrat al teatrului său şi-o permite scriitorul în **Piticul din grădina de vară,** piesă de succes a ultimei stagiuni teatrale. Momentul este al luptei ilegale, scriitorul urmărind ultimele luni de detenţie ale unei condamnate (comuniste ilegaliste) la moarte. Confruntarea dintre acuzat spre mitologica pasăre Phoenix, cea renăscută din cenuşă. Ca şi în proză, D. R. Popescu ipostaziază elementul mitologic, descoperindu-l ca fapt istoric. Împrejurul eroinei, **ceilalţi,** anonimi ai istoriei, construiesc, prin cîntec, oraţie, bocet, spaţiul ritual al evenimentului. Observăm că există în literatura lui D. R. Popescu momente (ciclice) ale purificării (anecdotei, vulgarităţii etc.) prin elementul ritual, dat al istoriei, mărturie a persistenţei unei credinţe în victoria elementului moral. Între anecdotă şi ritual, între transcrierea faptului cotidian şi aluzia mitologică se creează ecuaţia unor adevăruri semnificative, etern-umane. **Piticul din grădina de vară** este cea mai complexă piesă dedicată ilegalităţii, depăşind, pe departe, atît schematismul cît şi festivismul unor producţii anterioare.

Ca şi în proză, violenţa teatrului lui D. R. Popescu acţionează în numele unui cod moral: catharsisul nu e un element secundar, ci, dimpotrivă, un element central al **lecturii** operei scriitorului.

II. **Căruţa cu mere** ne permite o incursiune semnificativă în istoria prozei noastre actuale, o revenire la momentul '58–60 al prozei scurte. Să recapitulăm: este momentul în care D. R. Popescu şi Fănuş Neagu sînt nume care, pornind de la realitatea prozei acelor ani, aduc un timbru nou şi o nouă perspectivă asupra genului scurt. Pornind, deci, de la tradiţia Marin Preda – Eugen Barbu sau, mai exact, de la capacitatea de iradiaţie a operelor acestora, de la realitatea reportajului, de la voga genului scurt, D. R. Popescu işi conturează eroi şi situaţii simbolice, descoperă ineditul unor fapte de viaţă care vor crea, mai tîrziu, osatura dinamică a prozei sale.

Prozele de început ale lui D. R. Popescu oferă cititorului o literatură în care faptul cotidian nu se mai prezintă netravestit ci îmbrăcat în haine simbolice. Momentele „anodine", ale aşazisei literaturi a realităţi imediate, devin în prozele lui D. R. Popescu (cîteodată adînc impregnate de folclor) momente ale unei parabole în care putem descoperi amplititudinea parabolelor viitoare.

Căruţa cu mere figurează cîteva momente ale revoluţiei unuia dintre cei mai importanţi prozatori de azi. Ca şi **Fîntîna** recenta retrospectivă a prozei scurte a lui Fănuş Neagu) ea poate prezenta istoricului literar formarea şi evoluţia unor motive şi a unor leitmotive, dezvoltarea lor şi transformarea lor.

C. UNGUREANU

P.S. În cronica din nr. trecut, în loc de „omului de naştere", se va citi, normal, „anului de naştere".

PREZENŢE BĂNĂŢENE

Cu Grigore Popiţi

Poetul şi cercetătorul istoric Gr. Popiţi, neobosit animator al vieţii literare şi artistice a Banatului, este unul dintre cărturarii bănăţeni care, în perioada interbelică, fireşte şi după aceea, au durat, prin strădaniile lor, prin bogata şi variata lor creaţie, un interesant şi valoros aport la cultura bănăţeană. Între cele două războaie, autorul admirabilelor „Cîntece din fluier", poetul munţilor şi al vieţii ciobăneşti, este, aşa cum spunea Ovidiu Papadima: „unul dintre aceia care au contribuit la integrarea poeziei bănăţene în fluxul larg şi impetuos al liricii româneşti moderne, cu pendularea ei atît de caracteristică între tradiţie şi inovaţie".

M-am născut la Pătaş, judeţul Caraş-Severin, în anul 1900, din părinţi ţărani. Studiile le-am făcut la liceul de stat maghiar şi la Institutul pedagogic ortodox-român din Caransebeş, apoi la şcoli militare. Am activat ca profesor la Şcoala de elevi meseriaşi C.F.R. şi în anul 1929 am intrat în cadrele active ale armatei, ca ofiţer în regimentul de vînători din Timişoara. De aici am fost mutat în Marele Stat Major. În anul 1947 am devenit director al regionalei din Banat a Arhivelor Statului organizind această instituţie.

– După cum se vede aţi avut o viaţă frămîntată?

– Nu, nu a fost frămîntată, ci variată. Frămîntări are omul întotdeauna. Unele sînt plăceri, altele se transformă în pasiuni care pot fi creatoare.

– Aţi scris poezie de dor, molcomă, în forma tradiţională a păcurarilor almăjeni, aţi cultivat poezia protestatară, în versuri suprearealiste, după cum a arătat foarte bine Ovidiu Papadima în prefaţa volumului „Cîntece din fluier" apărut în anul 1968. În lucrările de proză v-au inspirat credinţe populare şi în acelaşi timp aţi scris şi studii de istorie. Nu este acesta un rezultat al vieţii frămîntate?

– Este adevărat c-am scris de toate, însă la vîrsta mea îmi dau seama că, în afară de lucrările de arhivă istorică şi istorie care au un caracter aparte, din ce am scris mie îmi place mai mult, şi a plăcut şi criticii literare, poezia inspirată de natura cu care am concrescut şi de oamenii cu care am trăit cînd mi s-a format viaţa.

– Dar, totuşi, poeziile pe care le-aţi publicat, la început, au fost moderniste?

– Cele publicate, da, pentru că la început m-a răpit şi pe mine poezia modernistă, însă primele poezii le-am făcut în formă populară. Nu sub influenţa poeziei populare, pe care nu o cunoaştem, ci sub influenţa cîntecelor populare. Melodiile le cunoaştem, le cîntam păzind vitele, dar nu ştiam cuvinte. Aşa mi-am făcut eu texte, la vîrsta de vreo 12 ani, ca să pot cînta. Foarte multe din poeziile mele, aş putea spune cele mai bune, sînt apropiate de poezia populară. Este explicabil: am avut acelaşi izvor de inspiraţie.

– Cînd aţi început să publicaţi primele poezii?

– În anul 1922 am publicat poezii în revista timişoreană **Cronica ilustrată,** alături de Camil Petrescu şi în **Lumea copiilor** din Bucureşti. Tot atunci am colaborat la **Flacăra** din Bucureşti alături de Perpessicius. Prima carte de poezii **„Glasul sufletului şi al trupului"** a ieşit de sub tipar în anul 1932, iar Caietul din „Cîntece din fluier" în anul 1935. Debutul în publicistică îl am din anul 1920 cu articolul **„Zile mari"** scris în ziarul timişorean **Banatul românesc,** cu ocazia aniversării Unirii.

– Studii de istorie aţi publicat mai tîrziu. Un lucru cam rar întîlnit, spuneţi-mi Gr. Popiţi cum aţi devenit din poet cercetător istoric?

– În anul 1932, neîntrecutul nostru istoric Nicolae Iorga a descoperit la Timişoara, la Fabrica militară de pîine, arhiva rămasă de la armata austriacă. A luat măsuri ca să se orînduiască această arhivă, ce conţinea acte începînd cu anul 1718, de după scoaterea turcilor din Banat. Arhiva fiind în bună parte răvăşită, a format un colectiv pentru orînduirea ei. S-a considerat că eu, ca scriitor şi fost profesor de istorie la C.F.R., cunoscător de limbi străine, aşi fi potrivit să fiu purtătorul de grijă. Aşa am lucrat acolo pînă la terminarea lucrărilor (1933 – 1938).

Ca să pot face faţă, luni de-a rîndul am studiat ziua şi noaptea istoria Banatului în amănunţime. Aşa am putut aprecia valoarea documentelor devenind un pasionat cercetător istoric.

– Care este documentul cel mai important descoperit de Dvs.?

– Sentinţa de condamnare a minerilor din părţile Oraviţei, pentru **organizarea unei greve în anul 1733,** publicată în lucrarea mea **„Date şi documente bănăţene",** apărută în anul 1939. „Purtătorul de cuvînt" al acestei răzvrătiri era Marcu Ţorna din Ticvaniul Mare. **Aceasta este, de fapt, prima grevă cunoscută pînă în prezent în istoria ţării noastre.**

– Pentru că sîntem la

CORESPONDENŢA

Valeriu Salcie: Ne emoţionează bucuria cu care aţi primit publicarea poeziei Dvs. Noile poeme ne întăresc convingerea că sînteţi pe un drum bun. Va trebui să evitaţi imaginile poetizante şi cu aer uşor vetust, să vă diversificaţi procedeele artistice. Altfel, sîntem bucuroşi să constatăm că poemele Dvs. au o „greutate specifică", o combustie că ele sînt rezultatul unei elaborări, al unei anumite decantări. Srieţi-ne despre Dvs şi trimiteţi-ne şi alte poezii. Din cele trimise acum, am reţinut cîteva, în vederea unui eventual grupaj.

Em. Crăiescu: Aprecierile anterioare se menţin şi după această lectură. Cităm din „Poeţii adolescenţi": Lebede în zbor rotund / zăpezi ale liniştii supreme / în care la miezul nopţii se ascund / toate cuvintele din poeme / copii de suflet ai zăpezii / ne clădim castele şi aeroporturi cu flori / şi frunze adunate / de sub tălpile îndrăgostiţilor. Reţinem „Împlinire", recomandîndu-vă să vă feriţi de explicitări, în poezie, şi să renunţaţi la tonul familiar în poemele a căror structură refuză badineria. Scrieţi-ne despre Dvs.

Elisabeta Mihu: Amintind de Blaga, poezia **Dorinţă** arată posibilităţile Dvs.: „Aş vrea să joc / Să joc cum n-am jucat niciodată. / Un joc al luminilor – / Lumină aprinsă să fiu — / pe pămînt. / Să spintec întunericul / şi să joc" etc. Mai trimiteţi.

Sorin Anca: Versuri de-o anumită puritate, însă adesea de-un simplism deconcertant.

I. P.: Versificaţi uşor, poate prea uşor. Dar insatisfacţiile cele mari vin din faptul că materia rămîne inertă. expusă şi nu iluminată.

Theodor Mireanu: În „Durere monotonă" şi „Deziluzii", regăsim unele acorduri care ne-au reţinut atenţia şi altădată.

I. E. Bocăretz: Intenţii bune. Din păcate nerealizate.

Valentin P. Laţcu: Poeziile arată talent. Totul este să continuaţi, cu răbdare şi cu încredere.

P. S. Eudonim: Versificaţi frumos. Sînt încă ezitări, stridenţe, locuri comune.

George Bucov: Versuri cursive, uneori remarcabile. Mai trimiteţi.

Mihăieş Mircea: Traducerile Dvs. sînt vestitoare de bine. Încercaţi şi autori mai apropiaţi de noi şi mai puţin tălmăciţi.

Ana Piperski: Să mai vedem şi alte poezii.

Vasile Grund: Ici-colo cîte un vers reuşit.

ANGHEL DUMBRAVEANU

CURIER LITERAR

● **ÎN GENERAL BINE CONCEPUTĂ, cu gust şi fantezie paginată, revista CINEMA (nr. 5) deranjează cu prisosinţă prin tonul săltăreţ, viol, al unor foiletoane (şi cîte mai sînt !) scrise grăbit şi cam fără substanţă (Dumitru Solomon, Vivat incompetenţa !: „ — Nu m-aţi înţeles, ori nu m-am exprimat cu destul de limpede. Ce se întîmplă în film? / – Se înfruntă cele două mentalităţi, prima, retro ... / — Cum se înfruntă? / — Printr-un proces dialectic în care sînt implicate forţe etice şi psihologice. / – Cine sînt forţele etice şi psihologice? / — Mentalităţile. / Bine, bine, dar mentalităţile astea de către cine sînt reprezentate? / — De către forţele respective", etc., etc.) alunecînd spre limbuţia agresivă (Marcel Păruş, De ce rîdem?: „(...) ne imaginăm situaţii absolut imposibile, cum ar fi o peliculă proastă (bată-ne să ne bată !), avînd la bază nu un scenariu, ci o înscenare. interpretată de unchi, veri, cumnaţi, logodnice, vecini, etc. (din etc. fac parte pilele ferme de tipul rubedeniilor ierarhice), cîntată de nişte cuscri armonioşi-filarmonici, dansată de copilaşii-minune ai tovarăşei X, pusă în scenă de un bunic din partea Fondului literar, montată de verişoara operatorului, filmată de nepoata scenaristului, mixată de cumnata regizorului ... etc., etc.) ori, şi mai grav, de-a dreptul grosier (Radu Georgescu; „Acest bărbos de regizor: „Aşadar: (...) Bărbosul, pieptănîndu-şi energic barba, simţi ciudate furnicături în propriul blindaj epidermic. La început nu dădu nici o atenţie** presimţirii, **punînd-o pe socoteala îndelungatei cure de suc de roşii (un pahar şi jumătate), pe care hotărî brusc s-o întrerupă. Dar, în tot cursul zilei, datorită desei repetări a gestului autofelativ de mîngîiere a bărbii, resimţi şocant, fizic, prezenţa obiectului" etc., etc.**

● **AM MAI REMARCAT** şi cu alte prilejuri calitatea grupului de critici ai **Convorbirilor literare.** În numărul 4 semnează Al. Dobrescu, (Critica criticii: „Mircea Martin — Introducerea în opera **lui N. Filimon,** Romul Munteanu, **Jurnal de cărţi** şi **Noul roman francez,** H. Zalis, **Scriitori pelerini** Daniel Dimitriu (**Retrospective lirice**) **Val. Condurache, Al. Călinescu**

Umanismul - coordonată de principiu a politicii P.C.R.

(Urmare din pag. I)

de obiectivare a principiilor umanismului, P.C.R. considerînd că umanismul teoretic și cel practic se condiționează realizîndu-se reciproc.

Intelegind documentele P.C.R. ca pe un **corp ideologic unitar,** care exprimă profesiunea de credință a comuniștilor români, desprindem ca trăsătură de esență conceperea socialismului nu numai ca o nouă orinduire socială, ca o alternativă politică radical nouă, ci și ca un **nou model cultural,** al cărui agent și beneficiar este omul : „partidul nostru pornește de la concepția că socialismul trebuie să fie societatea totalei impliniri u m a n e". (Nicolae Ceaușescu).

Modelul preconizat și realizat prin activitatea P.C.R. poate fi caracterizat prin următoarele trăsături : a) receptarea critică și difuzarea largă a valorilor cu caracter exigent universal ; b) transformarea continuă a receptărilor din cultură în știință a conducerii social-politice ; c) valoarea supremă în cadrul modelului este omul ; d) finalitatea praxiologică a modelului : o lume autentic umană.

Primele două trăsături vorbesc despre acțiunea P.C.R. de subiectivizare și umanizare a realului care devine condiție și martor al creativității umane. În termeni politici adecvați acțiunii P.C.R., putem defini aceste trăsături ca : **strategie a integrării umanității în sfera certitudinii.** Această strategie vorbește despre înțelegerea faptului că socialismul trebuie să trateze „premisele spontane ... în mod conștient" să le dezbrace „de conținutul lor spontan și să le supuie puterii" (Marx). Consecvența față de o astfel de pretenție, consecventă specifică P.C.R., presupune o activitate continuă de cunoaștere a sensului dezvoltării, a factorilor materiali și ideali care accelerează sau frînează acest sens. De aici, manifestarea rolului conducător al P.C.R. în triplă direcție : coordonare, anticipativă și prospectivă. Trivalența activității teoretice și practice vizează evitarea arbitrariului, pragmatismului îngust, subiectivismului întîmplător sau aventurismului din acțiunea umană.

În realizarea practică a strategiei integrării umanității în sfera certitudinii, P.C.R. ține cont atit de **realismul programului** (dacă programul are condiții practice de înfăptuire) cît și de umanismul programului (dacă realizarea lui este conformă cu interele fundamentale ale omului). Putem spune că în cadrul politicii de ansamblu a P.C.R. umanismul se manifestă și ca premisă a acțiunii și ca scop al acțiunii.

Ultimele două trăsături amintite ale modelului cultural, reprezintă modalitatea în care și gradul în care, esența umană se poate obiectiva și istoriciza. Aprecierea acestor două trăsături vorbește despre faptul dacă omul este sau nu „măsura tuturor lucrurilor".

Analizind trăsăturile ultime ale modelului propus, așa cum pot fi ele deduse din documentele P.C.R., observăm că strategia integrării umanității în sfera certitudinii funcționează prin **tactica unei pedagogii politice.** P.C.R. urmărește prin intermediul activării politice a maselor, activare și în sensul stabilirii proiectului de dezvoltare și în sensul realizării lui, să edifice nu numai o nouă societate ci și un nou tip de personalitate (ca tip social și nu ca excepție), o personalitate **plenar dezvoltată,** ideal al umanismului din toate timpurile. În procesul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate și al tipului de personalitate corespunzător ei un rol de seamă revine în accepția P.C.R. : **criticii revoluționare.**

Transformată în metodologie a activității teoretice și practice, critica revoluționară permite înlocuirea vechiului, obligă la exigență și responsabilitate față de om. Specificul criticii revoluționare stă în aceea că ea presupune un ideal care depășește prezentul, spre care propulsionează prezentul, subiectivînd la nivel de masă sensul obiectiv al istoriei.

Un rol deosebit în realizarea criticii revoluționare îl are **omul politic activ,** care nu reprezintă un tip aparte față de omul plenar dezvoltat ci este tocmai subiectivizarea necesității creării omului plenar dezvoltat și a societății corespunzătoare lui, este expresia faptului că în societatea de azi și miine, fiecare cetățean este responsabil pentru înfățișarea democratică a țării.

Forma sa vie, în acțiune este comunistul : angajat în făurirea societății și în propria sa făurire „dînd curs liber propriei sale angajări, reproducîndu-se nu într-o singură direcție ci în totalitatea forțelor sale creatoare. (N. Bellu). Comunistul este cel care se încadrează sensului istoriei adoptînd o atitudine critică față de neajunsuri și greutăți. În viziunea P.C.R. el trebuie să devină oglinda vie a faptului că angajarea socialistă nu echivalează cu conformismul birocratic, îngîmfat și suficient, chiar dacă acesta uneori se drapează în lozinci revoluționare.

Putem observa că, dacă politica integrală a P.C.R. consideră omul ca valoare supremă, această considerare vizează și o acțiune normativă față de om, obligatorie oricărei politici axate pe umanism.

Acțiunea normativă față de mediul omului și față de om, acțiunea de înălțare a omului pe continuă verticalitate, sintetizează efortul revoluționar al comuniștilor din România de „a face ca societatea noastră să fie cea mai dreaptă și mai umană din lume". (N. Ceaușescu), sintetizează efortul revoluționar de a îmbina pînă la identificare acțiunea politică cu acțiunea morală, îmbinare obligatorie pentru realizarea unui umanism autentic și integral.

CARTEA DE IDEI

Meridiane pedagogice

Cartea lui Mircea Herivan ce poartă acest titlu și a apărut de curînd în Editura didactică și pedagogică, conține o serie de interviuri cu personalități ale învățămîntului din lumea întreagă. Cele 44 de opinii, din patru continente, oferă cititorului idei multiple și generoase privind procesul de învățămînt, metodele de educație, inovațiile aduse sau specificul fiecărei țări din cele 21 avute în vedere, fiind, în acest sens, o veritabilă pedagogie comparată.

Structurile învățămîntului din lumea întreagă își caută noi căi. S-au petrecut, așa cum se știe și se poate observa în propria noastră țară, mutații însemnate pe toate planurile vieții sociale. Învățămîntul, educația, cultura nu pot face abstracție de ele. De aceea se proiectează pretutindeni modele ale viitorului, se experimentează mijloace noi, se caută soluții, se constituie concepții adecvate pe plan mondial. Progresul cunoașterii și salturile tehnicii obligă procesul educativ să țină pas cu vremea. În acest sens este extrem de instructiv să aflăm sensurile actuale ale educației și dimensiunile pedagogice din Asia (Turcia, India, Japonia), America (Statele Unite, Cuba), dar mai ales Europa (Franța, Uniunea Sovietică, Italia Iugoslavia, Suedia, Danemarca, Elveția, Ungaria, Polonia, Anglia, Olanda și bineînțeles România). Autorul nu a uitat nici organismele mondiale privind instruirea (U.N.E.S.C.O. și U.N.I.C.E.F.).

Autorul a știut să sesizeze esențialul, să insiste asupra unor idei cu largi posibilități de utilizare și să sublinieze opțiunile actuale. Adesea interviul este depășit, cititorul fiind pus în fața unor adevărate eseuri pedagogice ce dezbat limpede și cu trimiteri precise soluțiile la care pedagogii au ajuns și care sînt în curs de experimentare. Din păcate țara noastră este reprezentată doar de doi profesori universitari în cadrul dialogului de opinii și o intervenție la confruntarea multiplă privind matematizarea. Există însă la noi institute specializate în probleme pedagogice și personalități de seamă cu opinii din cele mai utile și mai interesante în domeniul învățămîntului și care ar fi trebuit să figureze într-o astfel de carte. Cu aceste rezerve ce se pot remedia în viitor cartea lui Mircea Herivan, Meridiane pedagogice **trebuie recomandată nu numai specialiștilor ci mai ales publicului larg ce va avea surpriza unei panorame a ideilor pedagogice contemporane directoare din lumea întreagă, scrisă cu pricepere și talent.**

ION MAXIM

---

capitolul istorie, ar fi util să facem o scurtă incursiune în istoria literară bănățeană interbelică. Pentru dvs. sînt amintiri, pentru noi, cei tineri, istorie

– Dacă ne-am opri la deceniul prim de după Unire l-am putea numi **deceniul încercărilor.**

– De acord cu aceasta, dar, au trăit aici, mai mult sau mai puțin, Camil Petrescu, George Călinescu, Lucian Blaga ...

– Acești scriitori, aflați atunci la începutul carierei lor literare, nu au influențat direct pe nici un scriitor bănățean, ci prin activitatea lor au deschis perspectivă creării unui climat de cultură românească în Banat. Am fost mai apropiat de Camil Petrescu, devenind și buni prieteni. De o mișcare literară organizată și de durată la Timișoara se poate vorbi numai începînd cu anul 1933. Sărbătoarea **Zilei Cărții** la Timișoara a prilejuit apropierea scriitorilor locali și la două zile a avut loc șezătoarea literară, mai exact în ziua de 29 mai 1933, cînd ne-am adunat la Grădina de vară **Ciocirlia** și am hotărit înființarea **Societății scriitorilor români din Banat.**

– Regretatul Virgil Birou, în prefața lucrării sale Poezia nouă bănățeană (Pavel P. Bellu, Alex. Jebeleanu, P. Sfetca, și P. Vintilă), editată de Asociația scriitorilor din Banat în anul 1944, scrie că asociația a fost „înființată în 1936 din strădaniile lui Gr. Popiți". Deci sînteți indicat să ne comunicați detalii privitoare la această Asociație a scriitorilor.

– Ar fi multe de spus, mă rezum însă la ce este esențial. Statutul l-am întocmit în colaborare cu Ilie Ienea. Adunarea generală de constituire s-a ținut în ziua de 26 iunie 1936, în sala de ședințe a Fabricii de tutun, sub președinția lui M. Ar. Dan (inginerul Dion Mardan, profesor la Politehnică și director al Fabricii de tutun, amfitrion al cenaclului. L e g e a prevedea să fie 30 de membri f o n d a t o r i, dar nespecificînd ca membrii fondatori să fie necondiționat scriitori și nefiind în Banat, în acel timp, 30 de scriitori, am invitat la adunarea generală de constituire și personalități care activau pe tărim artistic și cultural și aveau legături directe cu literatura : Sabin Drăgoi, Ioachim Miloia, Romul Ladea, Catul Bogdan, V. Ardeleanu, Marius Bucătură, Andrei Bălan, Nicolae Ivan, Filaret Barbu, Pompiliu Șerbescu, și alții.

– Care a fost scopul asociației și ce s-a realizat ?

– Scopul asociației, după statut, era : gruparea, protejarea și selecționarea scriitorilor români din Banat, în scopul promovării culturii românești în general și a literaturii în special. Mijloacele pentru realizarea scopului : șezători intime și publice, conferințe, crearea unei case de editură, acordarea de premii, ajutoare și burse, crearea unei case de odihnă a scriitorilor într-o localitate din Banat și altele.

E bine să știe scriitorii tineri că și scriitorii dintre cele două războaie au avut visuri. Dar visurile lor s-au realizat foarte puțin. Drepturi de autor, onorarii pentru colaborări la reviste și ziare ? Premii, ajutoare pentru documentare, pentru călătorii în străinătate ? Toate erau din domeniul visului. Pentru scriitorii de astăzi, tineri sau vîrstnici, acestea sînt realități.

– În încheiere, o lămurire : cînd ați împlinit vîrsta de 70 de ani, ați publicat în Orizont poezia „Sărutul". E o poezie modernistă și prin conținutul ei și prin formă, aș putea spune că e chiar tinerească ...

– Dacă mergi în pas cu vremea și în ritmul vremii, noul îl simți nu numai ca pe ceva natural, ci și necesar. Ritmul vieții noi mi-a dat elan să scriu cartea „Pe poteci umblate în tinerețe", predată Editurii Facla.

PETRU N. DOLÂNGĂ

Priza

PANORAMIC

● **SÎMBĂTĂ, 15 IUNIE,** sub egida U.A.P. — filiala Timișoara, în sala Galeriei de artă din Bulevardul 30 Decembrie, a deschis o EXPOZIȚIE DE PICTURĂ ȘI SCULPTURĂ, artistul plastic AUREL BREILEAN.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de criticul Deliu Petroiu ; poetul Anghel Dumbrăveanu a citit, în semn de omagiu pentru creația pictorului, versuri.

● **INAUGURATE** de către membrii societății literare „Junimea", acum mai bine de un veac, „prelecțiunile Junimii" au stîrnit un interes deosebit în rîndurile oamenilor de cultură, artă și știință din Iași. La ședința din 12 iunie au fost audiate de către cei prezenți în Aula Bibliotecii Centrale Universitare comunicările : „Determinism și incertitudine în medicină" de acad. Ștefan Milcu și „Psihologie și literatură" de acad. Vasile Pavelcu.

● **ÎN HOLUL UNIVERSITAȚII TIMIȘORENE** a avut loc în 11 iunie vernisajul **Expoziției de pictură** a prof. univ. dr. Constantin Stegăroiu. Sînt expuse peste 60 de lucrări, în guașă și ulei, preponderent — peisajul. Cuvîntul de deschidere a fost rostit de tov. prorector Ioan Cornea. O inițiativă care se cere perpetuată.

● **SPICUIM** din programul manifestărilor prilejuite de **Aniversarea a 18 veacuri de atestare documentară și inaugurarea noului oraș ORȘOVA,** care este în curs de desfășurare (2—23 iunie) : Expoziție de grafică contemporană organizată de Muzeul regiunii Porților de fier și Consiliul popular orășenesc ; Expoziția de fotografii artistice organizată de Consiliul orășenesc al sindicatelor ; o Sesiune jubiliară ; „Din vatră de istorie, la poartă de lumină", spectacol de sunet și lumină ; „Cupa școlilor sportive" ; Cupa „Danubius" ; „Noi în muncă și în viață" — întîlnire cu eroi ai muncii socialiste și fruntași în întrecerea socialistă — spectacol susținut de artiștii amatori ai Casei de cultură ; „Cheia orașului Orșova" — concurs „Cine știe cîștigă", al unor echipaje de tineret din Drobeta Turnu-Severin, Strehaia, Vînju Mare, Baia de Aramă, și Orșova ; o Gală a filmului documentar-politic, etc. Spațiu nu ne permite o mai amplă enumerare.

● **ÎN ZIUA DE 14 IUNIE 1974,** ora 18, la secția de împrumut cărți din Bastionul Cetății, s-a desfășurat simpozionul : BIBLIOFILIA — ROLUL EI INSTRUCTIV-EDUCATIV. Cu acest prilej au vobit : Conf. dr. Ion Iliescu, președintele cercului de bibliofilie, despre „Bibliofilie în slujba culturii" ; Simion Dima, directorul editurii „Facla", despre „Cartea bibliofilă în programul e d i t u r i i „Facla" ; Ion B. Mureșianu, cercetător, despre „Idei educativ-instructive în cartea veche bănățeană".

● **CENACLUL LITERAR MUNCITORESC „LUMINA"** al Electrobanatului Timișoara a avut în după-amiaza zilei de 15 iunie o nouă ședință A citit tînăra poetă Eugenia Gruescu, laborantă chimistă a întreprinderii.

● **LA ȘEDINȚA DIN 18 IUNIE A ART' CLUBULUI IPROTIM** au participat ca invitați Adriana Brădeanu cu o prezentare de poezie scandinavă, I. D. Teodorescu care a citit cîteva frumoase poeme, Laurențiu Cerneț cu două dintre schițele volumului în curs de apariție la Editura Facla „Amintirile unui mincinos", Iosif Costinaș, cu scenariul de film „Apa", Ovidiu Manole care a susținut o interesantă expunere privind aleatorismul în muzică, A. Gh. Ardeleanu, Alex. Vaida. Vernisajul fotografului amator Marius Popovici a fost prilej de dezbatere. Celebrul concert pentru pian de Grieg a servit drept fond muzical pentru un grupaj de poezie scandinavă. Inginerul Ioan Goldiș a concluzionat cu cîteva epigrame.

● **LA CASA DE CULTURĂ BUZIAȘ,** sub egida C.C.E.S. al județului Timiș și a Întreprinderii cinematografice județene, în perioada 24-30 iunie se va desfășura „Festivalul filmului și cărții românești". În program : filme de desene animate, expoziții de carte, filme artistice, un concurs cine-literar „File din istoria patriei", întîlniri cu realizatorii de filme artistice, un medalion ateist-științific „Enigmele miturilor astrale", expunerea „Zilele fierbinți din august 1944", un recital de versuri „România țara mea de glorie", etc. Acțiunea este dedicată celor două mari evenimente ale anului 1974.

● **GHEORGHE LEAHU .** artist emerit al Naționalului timișorean, a fost invitat (miercuri, 12 iunie) la Teatrul popular din Lugoj. Prelegerea susținută cu această ocazie, „Curente în teatrul contemporan", s-a bucurat de interesul celor prezenți (actori amatori, elevi ai Școlii populare de artă). S-a angajat un amplu dialog.

● **SUB EGIDA SECȚIEI DE PROPAGANDĂ A COMITETULUI JUDEȚEAN U.T.C.** a fost organizată o șezătoare literară la fabrica timișoreană ELBA. Au citit din creația lor scriitorii ANGHEL DUMBRĂVEANU, ION ARIEȘANU, LAURENȚIU CERNEȚ, I D. TEODORESCU, ION CĂDĂREANU.

A. I. C.

N. D. Pârvu

SFATUL FLORILOR

Mi-au apucat mîna
Şi-au ridicat-o, la gură, zambilele :
– „Trage-ne duhul în piept şi-aminteşte-ţi fîntîna
Unde-ai sărutat-o, ca să-ţi farmeci nopţile, zilele" !
Rîd trandafirii şi mă muşcă de deget :
– „Nu uita spinii din buzele ei,
Iartă-i, goneşte-i, cheamă-i fără preget
Să-ţi aprindă tălpile pe-alei" !
– „Sărută-i mănuşile,
Roag-o să te pălmuie cu ele,
Să te certe, dar apoi să te ierte" –
Zicem noi, brînduşile
Pierdute-n margini de poieni, printre nuiele.
Păcatele, vinele
Le pot molcomi, seara, gherghinele
Uitate în pridvorul singuratec,
Regăsite-n ceasul aburatec,
Dimineaţa, cînd regretă cearta.
– „Nu mai încuia, seara, poarta
Pentru că, vezi, ne striveşte pe noi salviile,
Încercind zidul ce vă desparte de-un ceas".
Albe, violete, negre – daliile
N-au să-ţi spună niciodată „bun rămas" !
Măcinate de brumă, pe lespezile voastre,
Ne vom risipi mireasma, ca pe vremi, tinere-n glastre,
Veştejindu-ne ca busuiocul
Vom învia murind, îi vom repeta jocul...
Dar pîn-atunci zîmbiţi, zîmbiţi cu noi,
Boarea de vînt va-ntoarce bucuriile-napoi !

ZVONUL CĂ-S IUBIT

În gardu-nverzit
Graurii ciricăie,
Mă gîndesc uimit
Gura ta ce mică e.

În teiu-nflorit
Hulubii îîn turue,
Cerul răvăşit
Cocorii îl şnurue.

Dorul infinit
Căile încurce-le,
Farmec de mit
Zîmbetu-ţi cald urce-le !

Cel vînt ameţit
afle-ţi miezul gîndului,
Ducă-l veselit
În jurul pămîntului.

Ecoul grăbit
Lege depărtările,
Zvonul că-s iubit
Străbată cărările !

DRAGOSTE

Ca gîndul trec nopţile, zilele...
Înfloresc şi zambilele.

Cînd străbatem aleele
Cîntă-n cer eleşteele,

Iar de-ţi pleci spre mine capul,
Înfloreşte liliacul.

Povestim la marginea apelor
Din tremurul sfînt al pleoapelor.
Un vîntoc a azvîrlit peste gard
Ameţeli care ard.

Tremurînd ai tăcut, ai zîmbit :
Uite şi teiu-nflorit !

Nepricepînd la ce-s buni anii
S-au scuturat singuri castanii.

Cu dragostea-n piept palpităm,
Neştiind cui s-o dăm.

Ca floarea, ca frunza, ca vîntul
Cu ea ocoli-vom pămîntul...

Fair play ?...

FLOARE DE SALCÎM

Miroseai a salcîm
Şi salcîmu-a fată,
Cum zîmbit-ai atunci
Nu vei mai zîmbi niciodată.

Sub ochii mei aprinşi
Abureai ca neaua,
Glasul tău fragil
În vînt tremura ca nuiaua.

Paşii, în căutare,
Călcau a pisică –
De iubit ai iubi,
De gîndul meu sincer ţi-e frică.

Dacă fugi, dacă-mi scapi
N-ai să-mi ierţi că te iert...
Tu presimţi şi regreţi
Că-ncercînd să m-apropii, te pierd.

Vezi, la margini de gai,
Răscolite omăt,
Din salcîmii din jur
Zboară florile-n cer şi-ndărăt.

Trist zîmbeşti cum se duc,
Ca cenuşa-nstelată,
Că nici ele, de-acum,
Nu vor fi cum au fost niciodată.

Calci, domol, trupul mic
Trup de flori, aburind
Şi pricepi că sub vîrf
Zîmbetele proprii le striveşti, zîmbind,

Dim. Rachici

RAZĂ CU RAZĂ

În glia afînată-adînc de noi,
în timpul care creşte cu tinerii altoi
şi-n dragostea senină şi-n zîmbetul de prunc,
eşti, patrie, în toate – dor prelung,
înaltă trecere şi nemurire,
iubirea noastră mai presus de fire.

Rază cu rază demnitatea ţi-o adun
din griul ce se coace,
din ochiul mamei, bun,
şi-o prind deasupra inimii ca pe-o emblemă –
Patria mea, nădejdea mea supremă.

PE O LACRIMĂ A LUI BĂLCESCU

Martir al martirilor, răstignit pe-o visare ;
Inimă cît România de mare.

Cum ar putea, cum, s-asfinţească
Fruntea ta ca o boltă cerească ?

Idee rămas-ai şi Dor şi Iubire ;
Coloană-n templul neamului ! –
N E M U R I R E.

MASA TĂCERII

Între pietrele care pleacă
între pietrele care vin
Brâncuşi a oprit cîteva
făcîndu-le să tacă –
vreau să zic să vorbească
mai mult decît toate –
devenind
lume.

PESCĂRUŞII

Ei dorm pe ape –
totuşi
în vis
deschizîndu-se.
Ei spre tăceri ridicîndu-se –
amintiri ale mării
tot mai mult
estompîndu-se.

ADAOS LA MARELE CÎNTEC

Ca pămîntul uscat umezeala văzduhului
ai supt din mine
necredinţa-n iubire.
Trupul meu e-acum
o dimineaţă senină,
cînd în toţi atomii
se întîmplă o naştere,
cînd după noaptea luminată de dragoste
cuvintele devin un adaos
la Marele Cîntec.

Parcă plutim pe-o iluzie ;
parcă dormim pe-un curent ascendent,
pătrunşi de iubire, asemeni păsărilor
pînă-n oase de aer –
Ca pămîntul uscat de norul ce trece,
continuu de tine sete fiindu-mi.

CREION

Băiatul care duce flori

Cît de delicat este băiatul care duce flori. Pare el însuşi un blînd lujer de floare. La început, mi-a venit la ureche o veste simplă : există în oraş un băiat care, în diferite momente, apare în case, sau în diverse alte locuri şi aduce flori. Bineînţeles, pentru mine, a fost o ştire incredibilă. Zvonul acesta însă s-a repetat. Astfel, auzind că s-a născut un copil undeva, într-o casă anonimă, (şi cîţi copii nu se nasc într-o zi !) chiar în casa aceea şi la ora aceea a apărut şi băiatul care duce flori. Se spune tot mai des că nu se face nuntă tinerească în oraş la care să nu apară, fără veste, între nuntaşi, şi băiatul care duce flori. Ceea ce pare însă mai curios este că el a intrat în activitate cu o întreagă promoţie. El a frecventat corect şcoala celor care vor să devină mai tîrziu cei care vor duce flori. Întreaga sa promoţie a fost constituită din zece fete şi zece băieţi. El era al unsprezecelea băiat, dar nu avea pereche o fată Atunci, fiindcă el era singurul singur, nepereche, a început, în tot timpul şcolii, să ducă vorbe bune de la un coleg la celălalt, şi, odată cu ele, învăţa să ducă şi primele flori. El le-a făcut, într-un fel, curte celor zece fete pentru cei zece băieţi şi, de fiecare dată, lăsa în urma sa, odată cu florile, şi micile pete de sînge proaspăt din inima sa. După o asemenea pregătire, la terminarea şcolii, cele zece perechi s-au unit, Iar, după repartiţie, ei s-au răspîndit în toată ţara. Numai băiatul nepereche a ajuns să fie numit aici în oraş. Astfel se face că acum, tot mai des, se aude de el, de băiatul care duce flori, de cel care apare la diferitele momente solemne, la diferitele evenimente ale vieţii noastre de toate zilele, şi aduce flori. Cineva l-a văzut deunăzi sus, la etajul zece al blocului turn. Înmîna florile sale oamenilor de sub cer, constructorilor. Altădată, a apărut în faţa unui cuptor de topit oţelul, chiar în momentul grozav al turnării şarjei, pentru a dărui acelor oţelari, pe trupurile cărora sudoarea şiroia, florile sale. Intr-una din dimineţi, cineva l-a văzut alergînd pe cîmpuri, cu florile în braţe, cică vroia să întîmpine nişte muncitori ai pămîntului, care scoseseră recolte uimitoare. Undeva, într-o şcoală, a apărut în mijlocul copiilor la ora de naturale şi fiecare a găsit la el o floare preferată pentru ierbarul său. Apare, dispare şi nimeni nu ştie încă unde şi-a stabilit sediul cu florile şi de unde posedă atîtea rezerve încît le presară prin locuri atît de diferite, cu oameni vrednici, pe la case unde se ivesc momente unice, prin uzine, prin hale, prin ateliere şi birouri, ba şi pe la pădurarii singuratici.

În zilele din urmă a apărut chiar în casa mea. A fost o surpriză, bineînţeles, fiindcă s-a nimerit să fie ziua de naştere a unui copil care venise pe lume la unu iunie. Şi nu ştiam de unde avea necunoscutul aşa o memorie excelentă. Chipul său pal de băietan se ascundea după un superb buchet de trandafiri în trei culori : albi, galbeni şi roşii. I-a depus pe masă şi l-a felicitat pe copil. Copilul i-a mulţumit şi neavînd ce face l-a întrebat : „Pentru tine au mai rămas flori" ? El l-a privit cu surprindere şi a spus: „Va veni şi rîndul meu, cînd voi primi şi eu, de la un altul, flori. Dar, pînă atunci, mai am atîtea flori de dus, încît nu-mi văd capul. Uite, chiar acum, sînt chemat repede pentru lansarea unei nave pe rîu. Crezi că mai poate trăi cineva, în oraşul acesta, fără flori" ? Şi băiatul care duce flori a dispărut cu repeziciune. Dar, de atunci, tot timpul, am auzit lucruri bune despre el. Şi renumele său a crescut cu fiecare zi. Cine ştie în care ceas vă veţi trezi că are să vă caute şi pe la voi.

ION ARIEŞANU

Condiția debutantului

Revista noastră, constantă în ideea promovării și afirmării tinerelor talente, inițiază, în acest sens, o anchetă privind „Condiția debutantului". La întrebările de mai jos au răspuns prozatorii : Florin Bănescu, Cornel Marandiuc, Horia Ungureanu (Arad) și Titus Suciu (Bocșa).

1.) Ce fapte au premers debutului Dvs. în revistă ? (V-a îndemnat cineva să scrieți ? Ați citit în cenaclu, ați fost remarcat ? V-a încurajat vreun redactor de revistă ?)

2.) În ce reviste ați publicat ? Credeți că publicațiile v-au susținut suficient ? Credeți că sînteți îndeajuns de cunoscut pentru ca debutul Dvs. editorial să atragă atenția cititorului ? S-a scris în vreo revistă despre Dvs. ? Care ar fi modalitățile de lucru ale revistelor cu un tînăr debutant, pînă la afirmarea sa deplină ?

3.) Unde, la ce editură, ați predat volumul de debut ? În ce stadiu de lucru se găsește ?

4.) În ce context literar v-ați plasat Dvs. volumul ? Care vă sînt „maeștrii" ? Care ar fi ierarhia literară pe care o simțiți, prin afinități, alături de Dvs. ?

FLORIN BĂNESCU

1). E foarte greu să răspunzi la întrebările unei anchete care se intitulează „condiția debutantului", cînd, de fapt, debutezi și la un astfel de... gen. Sigur că am citit într-un cenaclu (întîi la Timișoara, apoi la Arad). Și mai sigur că nu m-a îndemnat nimeni să scriu. Încurajări din partea redactorilor ? Cred că singura „încurajare" este publicarea. Și atunci, socotind cronologic, am să amintesc de Ion Arieșanu, Anghel Dumbrăveanu, Sorin Titel, I. D. Teodorescu, D. R. Popescu și S. Damian. Nu am specificat funcțiile pe care le dețin cei enumerați, stima pe care le-o port depășește hotarul unei convenții.

2). Am debutat în revista „Orizont" în 1968. După trei ani, am „revenit" la aceeași revistă. Nu acuz pe nimeni pentru lunga perioadă de tăcere, au fost poate vinovate preocupările mele profesionale (dacă se poate spune așa ceva). A urmat apoi un premiu la revista „Ateneu" și publicarea în „Tribuna" și „Luceafărul". Am colaborat la presa locală, „Flacăra Roșie" și la suplimentul ei cultural „Cariatide". Ce cred despre modalitățile de lucru ale revistelor cu un tînăr ? Abia am amintit de zilele acelea care trec și pe care nu ai ce face decît să le numeri ! Așadar, iată o întrebare „încuietoare" pentru un debutant. Totuși... Cred că un om odată „lansat", trebuie urmărit, deci publicat în continuare (dacă cele scrise de el întrunesc calitățile necesare, bineînțeles), lăsat să-și spună părerile (dacă are așa ceva), prezentat și comentat de cei „consacrați" (dacă aceștia vor să aibe timp). Mă gîndesc la revista „Tribuna", unde „se întîmplă" întotdeauna lucruri mari cu cei tineri și unde s-au format și sînt formați mulți scriitori ; și nu pot să nu consemnez : D. R. Popescu nu e numai conducătorul unei reviste bune ci și un șef de școală ! De asemenea, socotesc ca remarcabil efortul „Orizontului" în sensul lansării tinerilor.

3). În 1973, am obținut mențiune la concursul de debut al editurii „Eminescu" pentru volumul „Să arunci cu pietre în soare". Aștept ieșirea lui în lume, adăugînd că am fost impresionat de căldura cu care mi-a fost primită prima mea carte la această editură. La editura „Facla", am predat un roman.

Aș vrea să mai spun ceva despre un grup. „Grupul de proză din Arad" (de ce nu s-ar numi chiar așa). Gh. Schwartz, Horia Ungureanu, Cornel Marandiuc și subsemnatul. Ne-am întîlnit aici, într-un oraș fără revistă și am scris despre gîndurile dintotdeauna ale oamenilor și despre țăranii pămîntului și despre mașinile de zburat și despre păduri și mare. Poate odată, o să ne alăturăm scrierile într-o carte. Pînă atunci ne-am unit dorințele de reușit. O vor confirma (din nou trebuie să spun poate), cei în drept. Ne-am bucurat însă cînd s-a vorbit de noi (D. R. Popescu Cornel Ungureanu, N. Prelipceanu, Al. Deal, V. Gheorghiță, care de altfel a fost primul ce a consemnat „nașterea" acestui grup).

4). Nu-mi plac clasamentele. Am să numesc în grabă (de teamă că voi face omisiuni invoc o scuză oarecare !) : Dostoievski. Și Faulkner, Steinbeck, Hemingway. Camus... Pentru proza românească, Marin Preda, D. R. Popescu, Contextul literar în care mi-am plasat volumul ? Dumnezeule, de ce mai există criticii literari ? Așadar, aștept (cu emoție cuvenită), apariția cărților mele !

CORNEL MARANDIUC

1). Am debutat în revista „Orizont". Activind într-un cenaclu literar din Arad. scriitorul Ion Arieșanu — redactor șef al acestei reviste — a remarcat proza mea și mi-a oferit loc în paginile „Orizont"-ului.

2). Am publicat în revistele „Orizont" și, o singură dată, în „Tribuna", în ziarele „Flacăra Roșie" și „Drapelul Roșu", în volume colective editate de către casele de creație din Arad și Timișoara. În afara acestor două reviste, restul s-au dovedit a fi fortărețe inexpugnabile. „Orizont"-ul a fost singurul care și-a păstrat ospitalitatea paginilor sale pentru proza mea. Cele două reviste sînt de altfel și singurele care au scris, au semnalat prezența mea în proză. Poate nu e o platformă suficient de solidă pentru a face cunoscut un debut editorial, rămîne astfel o datorie pentru această carte de debut — romanul „Timp pentru zbor" — de a-și dovedi singură puterea și dreptul la apariție.

Asupra modalităților de lucru ale revistelor cu un tînăr debutant pînă la afirmarea deplină — cred în necesitatea și eficiența ajutorului efectiv pe care o revistă îl poate da, în drumul spre afirmare. Spațiul însă și poate alte „rînduieli" fac o adevărată luptă inegală între revistele literare și viitorii scriitori, greu de cîștigat această luptă de către aceștia din urmă.. Cu atît mai omenească și meritorie atitudinea și preocupările acelor reviste ce-și propun, cu sinceritate și obiectivism, promovarea tinerilor scriitori. Revista poate stabili o legătură de sînge, care uneori se păstrează — frumoasă reciprocitate — și după maturizarea „copilului".

3). Editura „Facla". În curs de lecturare romanul „Timp pentru zbor" și volumul de proză scurtă „Deasupra, cerul albastru". Perspectiva apariției, 1975.

4). Aceste volume deci în care, între cer și pămînt, oamenii își află probleme. Promițătoare ca cerul, aspre ca pămîntul. Desgiur, un strict context actual care te obligă la concret și atenție în manevrarea scrisului, cuvintelor. Gîndurilor.

Maeștrii ? E ca și cînd mi-ar pune cineva o carabină în mînă într-un teren de vînătoare suprapopulat, și mi-ar spune: „împușcă vreo trei exemplare frumoase, la alegere". Spuneam că e un teren suprapopulat acesta, e firesc să fie astfel, ridic deci carabina și trag repede în primii cerbi frumoși care trec : Steinbeck, Saint Exupéry, Simonov. Deci, de trei ori „S".

HORIA UNGUREANU

1). Ce fapte au premers debutul meu în revistă ?

Cred că drumul pînă la publicarea într-o revistă literară a fost cel obișnuit, aș zice chiar firesc. Am scris, și scriu încă, proză scurtă. Despre țărani. Adică încerc să spun că mai există țărani, acolo, la țară, unde e locul lor, și nu numai acolo, și că și noi, chiar dacă nu pare, am rămas, într-un fel, tot țărani, adică legați pe viață de pămîntul acesta. Poate că primul pas a fost prezentarea publică a cîtorva proze în cenaclul literar „Lucian Blaga" din Arad, unde am avut șansa să cunosc cîțiva talentați scriitori, deși nu toți întrutotul cunoscuți în țară (mă gîndesc la prozatorii Florin Bănescu, Gheorghe Schwartz, Cornel Marandiuc și la poetul Mihai Traianu) care au contribuit la stabilirea unui nou și frumos suflu literar în Arad.

Am debutat în „Tribuna", apoi revista „Orizont" mi-a publicat cîteva proze și reportaje. De altfel, cu părere de rău, trebuie să spun că aceste două reviste, și în special „Orizont"-ul, sînt singurele reviste din țară care se ocupă foarte serios de promovarea scriitorilor arădeni. Dacă m-a încurajat un redactor de revistă, aceasta a fost cu siguranță Ion Arieșanu, redactorul șef al revistei „Orizont". Am mai publicat în „Cariatide" și, de curînd, într-un volum colectiv editat de „Casa creației" din Arad.

2). În afară de revistele de mai sus amintite, nici o altă revistă literară nu mi-a publicat ceva. „Încercări" am făcut la „Luceafărul", „România literară" și „Familia" dar fără succes, sper, deocamdată, așa că nu pot spune că aș fi cine știe ce cunoscut.

Mai puțin despre mine și mai mult despre o așa-numită, grupare de prozatori din Arad, s-a scris în revistele „Orizont", „Tribuna", „Contemporanul" (prin grija lui D. R. Popescu) și „Transilvania".

Modalitatea de lucru cu un debutant ? Știu eu, poate că în afara publicării producțiilor lui literare (bine selectate pentru a reuși să fie repreztative pentru personalitatea literară a lui, a debutantului, vreau să zic) poate că revista ce vrea să „lanseze" un scriitor-debutant ar trebui să-i și discute public scrierile, să-l prezinte cititorilor, să-i ușureze (în sensul bun al cuvîntului) mersul spre sufletul cititorilor.

3). Am predat editurii „Facla", încă din anul trecut, un volum de proză scurtă și, de curînd, un roman. Sper ca unul din cele două volume să apară în librării în cursul anului viitor.

4). La întrebarea asta aș dori să răspundă alții în locul meu, evident, după apariția volumului meu de debut.

Ce încerc eu să fac prin ceea ce fac, adică prin ceea ce scriu este să fiu cît mai sincer cu mine și, deci, și cu cititorii. Adică cel ce ar citi scrierile mele să poată, să spună : „uite, dom'le, acolo, pe dealurile acelea, am umblat și eu, le cunosc, și în birtul acela al lui Lup am băut și eu un pahar de vin cu Dudanu și cu Mocioc". Dacă am reușit, nu știu. Adică știu, dar nu-ndrăznesc să spun tare.

TITUS SUCIU

1). N-aș putea spune, și e foarte trist, că liceul a fost acela care m-a făcut să mă apropii de literatură. Și, pentru că vreau să servesc ideea anchetei cu cîteva observații nu numai printr-o simplă confesiune, enumăr cîteva motive din cauza cărora situația e în general aceasta și nu alta : a) nu avem manuale de literatură bine întocmite, b) lista lecturilor obligatorii e de regulă prost alcătuită, c) **nu există nici o preocupare pentru citirea, consultarea revistelor de literatură !** (în licee). De aceea nu pot să scap de senzația că un viitor om al tehnicii „crește" în școală, în timp ce literatul „crește" în afară !

Nu, n-am citit în cenaclu înainte de a publica în revistă. De altfel nici nu știu să fi existat pe vremea aceea vreunul în oraș (Bocșa).

Da. Datorez mult (poate că nici nu știu cît de mult) scriitorului Fănuș Neagu. Domnia sa m-a publicat în „Luceafărul", mi-a dat nenumărate sfaturi prețioase, m-a sfătuit să-mi fac volum și mi-a îndrumat pașii spre editură.

Actualmente sînt foarte atașat de revista dv., care m-a „adoptat" cu bunăvoință. O mărturisire aici, foarte intimă. Pînă nu de mult, credeam că am încheiat încă o carte Dar, pentru că am citit pagina tipărită, pentru că, în discuțiile cu dv., mi-am structurat altfel anumite concepte, apreciez situația altfel.

2). Am publicat puțin, doar în „Luceafărul" și „Orizont".

Am fost amintit într-un articol, împreună cu Florin Bănescu, în care se spunea că sîntem în faza de formare a unor stiluri personale.

Modalități de lucru cu debutanții care să nu conțină riscuri pentru o reușită categoric nu există. Dar, aș zice de aceea că, din două reviste, dintre care una refuză zece începători de teamă să nu publice un nechemat, și una care, printre cei douăzeci de tineri publicați, lansează chiar și numai un singur nume, doar ultima își îndeplinește menirea. Cea de a doua. Pentru că o revistă nu trăiește prin anonimii pe care-i respinge ci prin cei pe care îi impune !

3). Pe anul 1974 sînt trecut în planul de apariții al Editurii Cartea Românească. Cred că e bine, că va merge totul bine. Dar, despre ea, cerîndu-mi scuze, n-aș mai vrea să spun nimic.

4). Mă încîntă două stiluri de proză. Unul ilustrat de Fănuș Neagu, D. R. Popescu, Ștefan Bănulescu (Jorge Luis Borges dintre străini), față de care aș zice că sînt în situația unei aspirații asimptotice. Mă fascinează, dar, în același timp mă face să-mi văd limitele, pentru că pagini care să aducă cît de cît cu acest stil nu voi putea scrie niciodată — fantezia ... ceea... (E iubirea mea fără speranță). Celălalt stil e ilustrat de Marin Preda, Vasile Voiculescu (Faulkner, Siegfried Lenz). Proza aceasta o iubesc din alte motive.

Întrebări... Răspunsuri... Care de parcă dictonului : cine n-are bătrîni, să și-i cumpere, o altă formulare : cine n-a vrea să-și crească copii să nu-și spună părinte ! ..

Supliciul lui... Tantal

ZIUNE

23 IUNIE

IUNIE

IUNIE

6 IUNIE

IUNIE

IUNIE

IUNIE

IUNE

TEATRU

Doar despre unele lucruri ...

• Miron Suvăgău, născut la 5 sept. 1940 la Timișoara, elev al actualului Liceu „V. Babeș" • „Și eu am inceput să joc din liceu, de acolo mi se trage nenorocirea" • Intrat la I.A.T.C. din prima incercare i-au fost pe rind profesori Irina Răchiteanu, Dina Cocea, Dem. Rădulescu, Ion Olteanu. • „Am făcut o socoteală acum doi ani (implineam un deceniu de actorie) și am constatat că am la activ mai bine de 40 de roluri, in aproape 1000 de spectacole". • Dintre ele, foarte multe de frumoasă amintire, elogiate de cronicari, așa că nu mai insist. • De ce la Timișoara nu se preia experiența colectivului arădean, cu acele spectacole scurte, de studio ? •

„STUDIO" ? O mare dorință a noastră a fost realizată odată cu acel **Studio 172** și bine-ar fi să mai fie. Scena mare nu e laborator, ea cere producție. Dacă am avea o sală, dacă ar fi invitați regizori tineri care să experimenteze, dacă ... Este o muncă mai mult decit interesantă. Așa au debutat la noi Paul Cornel Chitic, Sorin Titel ... • Gindesc : Poate că ar fi bine și pentru dramaturgii noștri timișoreni. Inaintea contactului cu marea scenă și-ar putea verifica intențiile. Merg mai departe. **O școală** de dramaturgie originală și-ar avea locul pe lingă un Național. Pentru sceptici, să zicem pepinieră ... • „Apropos, sint bucuros că am jucat cite un rol important în fiecare dintre cele două piese ale lui A. Gh. Ardeleanu. E un avantaj să te confrunți cu un autor in viață și din aceeași localitate, din cind in cind. Poți să discuti, să dai și să primești sugestii. Apoi am colaborat excelent cu cei doi regizori : Ioan Taub și Sergiu Savin". • In Brecht ? • „Noi spunem despre roluri ca cel pe care-l voi face acolo „trei vorbe și-un brinci" dar să nu scrii așa, spune că voi avea 3 replici și că personajul e „Părintele Chimbal" • In „Căsătorie prin concurs" de C. Goldoni jucase un rol foarte interesant, de două replici, pe care a reușit să-l transforme in rol principal și să-l impună atenției publicului. Există alternative și soluții • „Mi-ar plăcea să amintești spectacolele pentru copii și acelea de poezie pe care le fac pentru radio Timișoara, au fost 5 pină acum, care sint pentru mine un fel de supapă și mă bucur să constat că publicul se interesează din ce in ce mai mult de ele. Sint dificil de realizat, dar sint și satisfacții. • Sigur că și el a fost catalogat drept actor de comedie, dar a văzut că poate să facă și altceva. Lucru de care nu intenționăm să convingem pe nimeni.

A. C. IORDACHE

PLASTICĂ

Trei decenii de artă plastică in Banat (II)

Crearea Filialei U.A.P. (al cărei prim președinte a fost Iuliu Podlipny, urmat de Andrei Orgonaș) a constituit un cadru organizatoric adecvat și activ, completat in 1954 de infiintarea Fondului plastic, cu o mică galerie de artă și, un an mai tirziu, prin grija organelor locale de partid și de stat, de amenajarea unor ateliere spațioase.

Expozițiile interregionale, organizate cu regularitate și cu o mai atentă ingrijire (jurii exigente, cataloage, achiziții), reunesc, pe lingă artiștii timișoreni, ale căror rinduri sporesc mereu cu nume noi (Octavian Ilica, Vera Kertesz – Marcu, Aurel Breileanu, Adalbert Luca, Eugenia Dumitrașcu-Luca, Victor Gaga, Romul Nuțiu, Vasile Pintea, Virginia Baz-Baroiu, Leon Vreme, Xenia Eraclide-Vreme) participanți din alte centre invecinate : de la Arad, alături de Alexandru Pataky Emeric Hajos. Nicolae Chirilovici, (cu peisaje in ulei și acuarelă) Iosif Odry (grafică). Ștefan Soos (sculptură), incep să expună mai tinerii Ion Tolan, Valeriu Brudașcu, Emil Vitroiel, (sculptură) Sever Frențiu, Valentin Stache, Eva Gyorffy-Stache, Nicolae Bikfalvi, Francisc Baranyay, Sofia Krzsanowska, Simion Lucaciu, Iulian Toader, Petru Buzgău, etc. (pictură și grafică) : de la Lugaj, Iulia Simu, Romulus Covaci, Nicolae Lazăr, ș.a. ; de la Jimbolia, Ștefan Jäger ; de la Hunedoara și Petroșani, Petru Suciu, Koloman Fodor Iosif Matyàs etc. Semnificativ e faptul că o bună parte dintre tinerii plasticieni citați confirmă mai tirziu făgăduielile inceputurilor, ajungind in anii maturității artiști remarcabili și reprezentativi, fie la Timișoara fie in alte centre.

De asemenea, merită subliniat faptul că lucrări ale artiștilor bănățeni intră in expozițiile anuale de stat din București, ca, de pildă, incă in 1953, **Tractoristul,** de Francisc Ferch, **Cadre noi** de Albert Krausz, **Cu Scinteia printre cărbunari** de Diodor Dure, **Minerii** de Andrei Orgonaș ș.a. Trebuie menționată diversificarea genurilor, in expoziții făcindu-și loc afișul (Kovacs Szapanos, Vâlsan) vitraliul, tapiseria și alte ramuri ale artelor decorative, care atestă tendința de a lega, din ce in ce mai strins, și mai eficient, arta de viața cotidiană.

De altfel, ponderea compozițiilor tematice și a portretelor inspirate din actualitate sau din trecutul evocator al luptei pentru libertate (Expoziția inchinată anului răscoalelor 1907, deschisă in 1957, a fost indeosebi apreciată) dovedește aceeași atitudine angajată a artiștilor. In peisaje, incep să apară semnele noului, nu numai in elementele industriale sau cooperatiste, care dau măsura stăpinirii naturii de către om, ci in insăși viziunea tonică și optimistă, in strălucirea cromatică și luminozitatea paletei. Efortul de evitare a schematismului, a retorismului și a grandilocvenței se accentuează pe măsură ce artiștii își aprofundează viziunea, iar preocuparea pentru făurirea unor mijloace proprii de expresie deschide calea spre viitoare impliniri.

DELIU PETROIU

BANATICA

Pascaly și Eminescu la teatrul din Timișoara

Răsfoind presa timișoreană din vara anului 1868, am aflat intr-un ziar german anunțată știrea : „Dl Mihai Pascaly, artist–actor și director al teatrului național din București, in trecere spre Pesta și Viena, va da cu compania sa trei spectacole in teatrul municipal, și anume la 28 și 30 iulie, precum și la 3 august. Se poate conta cu certitudine la o activă participare a populației intelectuale române".

Spectacolele erau un eveniment epocal, iar importanța lor a fost accentuată prin faptul că românii puteau juca pe această scenă oficială, care formal le era inaccesibilă. Din cauza aceasta toate reprezentațiile românești ale teatrelor din fosta monarhie austro-ungară nu puteau să fie jucate în acest teatru. Era pentru intiia oară cind se putea auzi limba română in sala teatrului din Timișoara. Românii din localitate s-au zbătut să obțină aprobarea. Mintea iscusită a tinerilor juriști și gazetari George Ardeleanu și Pavel Rotariu, precum și reputația tînărului și talentatului poet bănățean Iulian Grozescu, prieten cu Pascaly, au izbutit să convingă oficialitățile și pe directorul teatrului, artistul Reimann, că era vorba de un teatru național. și să-i primească pe scena municipiului. Astfel au jucat artiștii bucureșteni în „Stadttheater".

Din teatrul lui Pascaly făcea parte și tinărul Mihail Eminescu ca sufleur de scenă. Genialul poet de mai tîrziu avea pe atunci 18 ani. Cu ocazia vizitei la Timișoara, s-a legat o amiciție între Mihai Eminescu și poetul comloșan Iulian Grozescu, care era sufletul mobilizator al intelectualilor români din localitate, in vederea grandioasei primiri a teatrului bucureștean. Grozescu era prieten intim și colaborator permanent al lui Iosif Vulcan, care scotea revista „Familia" la care a debutat Eminescu.

Teatrul lui Pascaly a dat următoarele reprezentații :

– marți, 28 iulie, 1868, comedia franceză „Ștrengarul din Paris",

– joi, 30 iulie, 1868, drama intr-un act „Sărmanul muzicant" și comedia intr-un act „Nevasta trebuie să-și urmeze bărbatul", iar

– vineri, 31 iulie, 1868 „Mihai Viteazul după bătălia de la Călugăreni" tablou scenic intr-un act, la fel ca și cel reprezentat ulterior cu strălucit succes în teatrul din Oravița, și apoi in cadrul aceluiași ultim spectacol o comedie intr-un act de Scribu „Doi profesori procopsiți neprocopsiți".

Prima reprezentație a stirnit un entuziasm formidabil în sala arhiplină de români, iar populația de altă limbă, care a participat la spectacol, a rămas inmărmurită și extaziată. Dovadă în această privință este și cronica teatrală apărută în ziarul german din localitate. Criticul de la ziarul german „Gastvorstellung" nota : „Oricit am vrea să facem o critică amănunțită, de data aceasta trebuie să renunțăm, și anume din simplul motiv că pe toți am putea să-i lăudăm. Așteptările publicului au fost cu mult depășite și aproape că am putea să afirmăm că satisfacția a fost în raport egal cu raritatea evenimentului ... Nu putem trece sub tăcere că limba română rostită pe scenă nu este deloc inferioară limbilor ei surori, italiană și franceză. Directorul Mihai Pascaly, care a jucat rolul ștrengarului cu o rară perfecțiune, ce îi face onoare maestrului său Bouffé din Paris, și care ne-a prezentat intuitiv de autentic imaginea unui tinăr pierde-vară parizian". Ca incheiere, cronicarul scrie : „In general este evidentă unitatea acestor membri ai ansamblului și desăvîrșitul lor joc in comun, iar noi aducem sincera noastră admirație acestei societăți de teatru pentru precizia jocului ei. In timpul pauzei între acte publicul a fost plăcut surprins de prezentarea unor reușite versuri omagiale de salut din partea tinărului și talentatului poet Iulian Grozescu".

Despre această poezie a lui Iulian Grozescu s-a vorbit încă multă vreme. Tradiția orală a păstrat, in amintirea bănățenilor, grandioasa manifestație românească din sala teatrului municipal.

AUREL COSMA

RECORDING

Scrisorile sosite pe adresa rubricii noastre conțin cu generozitate și citeva informații la zi. Așadar, cititorii pentru cititori ! Octavian Florea (Pitești), ne scrie că in orașul său Mirică Lupu a înființat o formație impreună cu reputatul poet Cezar Ivănescu. Un spectacol de poezie și muzică a și fost prezentat la televiziune. Mirică Lupu, solist vocal, compozitor și ghitarist a participat și la Festivalul Mondial al Tineretului Sofia, cu formația „Sfinx". Autor al șlagărului „Cind curge vremea", obține mai multe premii intîi. Pregătește un spectacol folk de factură nouă. Corespondentul nostru ne mai propune și un top românesc din care citez : 1. „Agonia pădurii" – **Roșu și Negru ;** 2. „Coborise primăvara" – **Sfinx** ; 3. „Spre univers" – **Experimental Qaurtet.**

George Miloș (Timișoara) atrage atenția că Neil Daimond a elaborat single-ul SKYBIRD, apoi Ike and Tina Turner, NEVER GET BACK HOME, Jacques Hustin, FLEURS DE LIBERTE. La „New Musical Express" pe primul loc ar fi „Sparks" cu THIS TOWN AIN' T BING ENOUGH BOT OF US. Cat Stevens a editat LP-ul BUDHA IN THE CHOCILATE BOX (a avut o idee cam originală) și lista cu noutăți ar putea continua.

Ii invităm pe cititorii noștri să-și spună cuvintul în continuare subliniind faptul că RECORDING nu se află in posesia intregului adevăr despre muzica ușoară. Și mai ales ar fi interesant de aflat ce gindiți despre „Țiganiada" formației PHOENIX eternizată pe disc.

L. B.

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

DE DOUĂ ORI MODENA

De data aceasta, intervievați pentru interviul săptăminii, **ROMUL NUȚIU,** președintele filialei **U.A.P.** și graficianul **MOLNAR ZOLTAN,** doi dintre artiștii plastici care au însoțit expoziția **„Orientări în arta plastică din Timișoara",** organizată la Modena, în cadrul schimburilor culturale dintre municipiul nostru și orașul italian, sub egida **C.J.C.E.S. Timiș.**

O intrebare pentru Romul Nuțiu, CE A INSEMNAT MODENA ?

— Cred că ar trebui scris așa despre Modena. 32 de artiști au expus 105 lucrări la Galeria civică de artă modernă. Această expoziție reprezintă orientările plastice de ultimă oră din filiala noastră. Au participat ca invitați patru artiști din Lugoj și trei tineri absolvenți timișoreni. Ceea ce s-a remarcat a fost înalta ținută organizatorică a manifestării, incepînd cu materialul publicitar (catalog, afișe) și terminînd cu sistemul exponistic asigurat de gazde. Să nu uităm că expoziția timișoreană e prima manifestare românească de acest gen organizată la Modena, ceea ce a însemnat foarte mult pentru noi ; dovadă faptul că ni s-a pus la dispoziție cea mai importantă galerie a orașului, singura înscrisă în circuit european. Acum despre succes. Bună audiența la public, bună audiența la specialiști. Artiștii modenezi au declarat că nivelul expoziției îi obligă la o selecție foarte riguroasă pentru expoziția pe care o vor prezenta în toamnă la Timișoara. Cel puțin așa mi-au mărturisit.

Altă întrebare pentru Molnar Zoltan.

CE AR PUTEA ÎNSEMNA MODENA ?

— De la bun început, Modena ar putea însemna pentru noi un mare cîștig moral. Asemenea confruntări internaționale și-au demonstrat întotdeauna utilitatea. Artiștii se pot informa, pot intra în contact cu o serie de orientări plastice contemporane, dar, mai ales, pot face comparații, se pot verifica. În acest sens, pot afirma că expoziția noastră a fost o adevărată surpriză, plăcută, bineînțeles, pentru artiștii și criticii italieni. Noi am probat astfel încă o dată că arta noastră se înscrie într-un circuit estetic european. Am urmărit și alte manifestări din Italia. La Florența, era o expoziție internațională de grafică, cu participarea a 70 de țări, între care și România. Am comparat atunci prezențele românești, ale celor cinci graficieni de la Florența și ale celor timișoreni de la Modena. Obiectiv judecînd, nu pot să spun decît că stăm bine. Asemenea confruntări aduc multă siguranță, multă încredere în forțele proprii și mai ales încredere în vitalitatea unei arte construită, în cel mai bun sens, pe filonul tradiției, al unui specific național.

ADRIANA S. BRADEANU

SILUETE

PREGĂTIND NUNTA UNUI FRATE

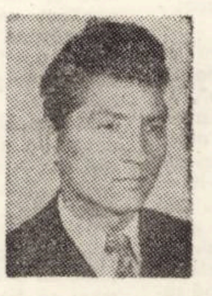

Așa l-am intîlnit pe tehnicianul principal, Dumitru Fugaru, de la I.T.C.V.T., în febra pregătirii unei nunți pentru fratele său. Acum 12 ani eram colegi de bancă la Liceul „Loga", la seral. Era pe atunci muncitor, la turnătorie. Il ajuta nenea Colea, acum pensionar. Mai cunoșteam și alți colegi, tot de la tramvaie, muncitori de nădejde, Iacob, Șelaru, Goia. Nu i-am văzut decît la banchetul de 10 ani de la terminarea liceului. Dar Mitel Fugaru, cum îi spuneam noi, avea un destin deosebit. Era să devină eroul unui roman. S-a născut în inima Gorjului, în comuna Roșia. Apoi a urmat profesionala, după aceea, ne-am cunoscut la liceul seral, fiind colegi de bancă doi ani. Venea ingindurat, nu prea se înțelegea cu soția. Apoi, o bucurie, s-a născut Carmen. Apoi, divorțul și prietenul meu a rămas să-și crească singur fetița. Mai tîrziu s-a recăsătorit, cu o moldoveancă de suflet. Iar familia și-a regăsit făgașul, de data aceasta, unul adevărat. Mă duceam uneori pe stadionul „Progresul" să-l văd jucînd fotbal, după aceea ne-ntorceam la el acasă și ne pregăteam lecțiile. Ne chinuiam cu matematica și chimia, unde nu prea străluceam. Un om de viață. Își ajuta colegii. Un prieten de zile mari. Acum e și președintele sindicatului, la tramvaie. Se interesează de cerințele, de nevoile oamenilor, e foarte apropiat de viața și de munca lor. La Depoul de tramvaie și-a cucerit prestigiul unei munci exemplare, a unui comportament ireproșabil. Acum pregătește nunta fratelui său, acum se-nchează o nouă familie Fugaru. La mulți ani !

DAMIAN URECHE

Poli ! Noul mit al fotbalului timișorean. Echipa care a spulberat din limbajul diurn al microbistului nostalgia Ripensiei. Nimeni nu se mai tinguie după glorii apuse. Băieții de la Poli au alcătuit un team redutabil. Aflasem că se găsesc într-un scurt cantonament, în apropiere de Timișoara, în mijlocul unei păduri cu o bogată și tradițională culoare cinegetică. Am găsit ziua și ora potrivite unor scurte mărturisiri, pe care le vom insera mai jos, cu teama și culpa de a nu fi pătruns cu adevărat în intimitatea lor sportivă și umană, care i-ar apropia cu siguranță și mai mult inimilor noastre.

Liniștea pădurii pusese stăpînire pe ei. Unii păreau blazați, ori, poate, nerăbdarea de a ieși în arenă îi stăpînea. Impresiile culese de mine au fost mult prea bogate pentru a putea fi redate cît de cît succint. Am intuit spiritul de echipă, fairplay, nevedetismul. Iată cîteva scurte convorbiri.

● **SURDAN – Ce vă leagă de Timișoara ? Ați jucat numai aici.** „Ca orice sportiv, mă simt legat de începuturile mele fotbalistice și profesionale. Aici am dat prima dată cu piciorul într-o minge. Aici am terminat facultatea de medicină. Mă simt legat de oraș pentru că aici am familia mea, care ieri (n.n. 7 iunie) s-a înmulțit cu unul – am un băiat. În plus, aici, în echipă, domnește o atmosferă plăcută și avem un public entuziast".

● **DAȘCU – Sinteți mindru de galeria studenților timișoreni ?** „La galeria noastră îmi place stilul de interpretare a fazelor de fotbal. Băieții și fetele din galerie au mereu un repertoriu nou. Ei ne încurajează, acasă și mai ales în deplasare ; e o galerie apreciată în toată țara. Am totuși o obiecție : ar fi mai bine dacă galeria n-ar scanda numele cîte unui jucător, pentru că se nasc invidii. Și notați neapărat o opinie a mea : echipa noastră a demonstrat că poate da randament oricînd fără unul (oricare) dintre noi. Asta pentru că sîntem o **echipă**".

● **JIVAN – Cîteva impresii despre fotbalul brazilian ?** „În Brazilia, toată lumea e moartă după fotbal. La un moment dat, oganizatorii unui meci ne-au ținut la poarta stadionului, neștiind dacă e cazul sau nu să ne lase să ne antrenăm. Ei cred numai în echipa lor. În Brazilia, fotbalul a ajuns la fanatism. Am fost rezerva lui Iorgulescu. Nu am jucat în nici un meci. Cred că ar fi trebuit să fiu încercat în alte meciuri, în Europa, nu direct să fiu dus în Brazilia"

● **MEHEDINȚU – Ce ați face dacă într-o zi o persoană necunoscută ar încerca să vă ofere o sumă de bani în interesul altei echipe ? Și v-ar asigura că nu riscați nimic ?** „Aș refuza orice tentație de cumpărare. Pe cînd jucam la C.F.R., am și refuzat o asemenea ofertă necinstită. Mă gîndesc la colegii mei ; e ca și cum i-aș înșela. Despre orice sumă ar fi vorba, aș refuza un cîștig necinstit. Un sportiv adevărat nu face compromisuri".

● **MAYER – Care sînt fotbaliștii dv. preferați (Din țară și străinătate) ?** „Din țară – Dinu și Lucescu. Din străinătate, Schnelinger și Boby Moore".

● **PĂLTINIȘAN – Cea mai plăcută clipă din acest campionat ?** „Cea mai mare bucurie a mea din acest campionat a fost victoria asupra echipei **STEAUA** din București... în cupă (3-1)".

● **COVALCIC – Care vi se par a fi cei mai duri jucători din divizia „A" ?** „Știu eu... Duri îmi par Niculescu (U. Craiova) și Birău (U.T.A.). Dîrz joacă mulți.

● **POPA – Sinteți sensibil la reacțiile publicului ?** „Nu sînt, dar recunosc că el, publicul, influențează adeseori jocul nostru".

POLI — un nou mit al fotbalului timișorean

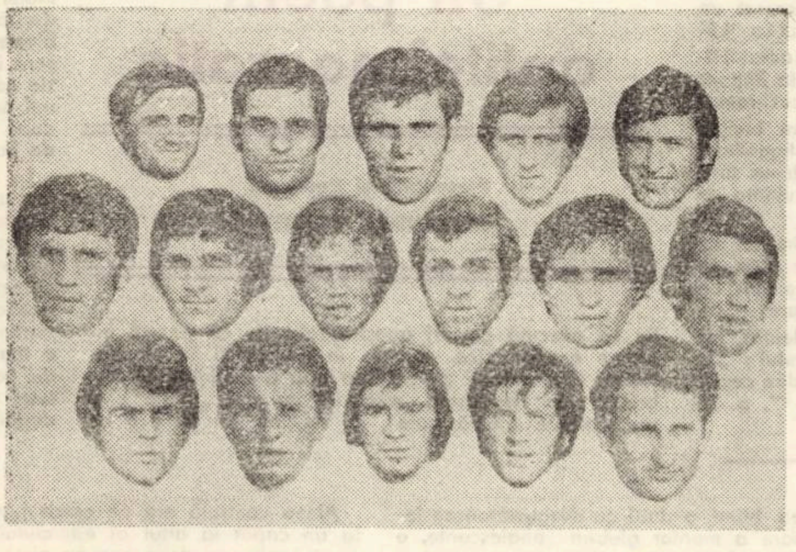

Sus : Dașcu, Popa, Katona, Mayer, Covalcic ; **La mijloc :** Păltinișan, Mehedințu, Jivan, Mioc, Lața, Floareș ; **Jos :** Bojin, Bungău, Arnăut, Pârvu, Surdan.

Cu prof. ION IONESCU
antrenor principal al Politehnicii Timișoara

— Tovarășe profesor Ion Ionescu, purtăm această scurtă convorbire cu puțin timp înaintea încheierii campionatului. Ultima noastră întîlnire, care făcea tot obiectul unui interviu, a avut loc anul trecut cu puțin înainte de începerea campionatului. Ce v-ați propus și ce ați realizat ?

— După cum bine vă amintiți Dv. și cititorii revistei **Orizont**, aproape toate prevederile mele de atunci s-au împlinit. Am furnizat naționalei un jucător (Jivan), lotului de tineret alt jucător (Lața), am avut un cuvînt de spus în cupă, în clasament ne-am plasat aproape consecvent în partea de mijloc : adică ne-am ținut de promisiuni.

— Despre climatul de muncă, disciplină și efort.

— A fost un an de muncă intensă. Am luptat pentru consolidarea pregătirii sportive, dar și pentru formarea unei atitudini corecte față de fotbalul de performanță, pentru îmbinarea obligațiilor sportive cu cele sociale și personale ale jucătorilor. Trebuie să recunosc, am avut și dificultăți uneori, dar ele nu au caracterizat comuniunea noastră. Am luptat pentru eliminarea noxelor (tutun, cafea, alcool etc.) din viața jucătorilor. Pe jucători îi caracterizează o subordonare conștientă la sarcinile clubului.

— Fotbalul studențesc are un cuvînt greu în prima divizie a țării. Vizează aproape anual campionatul și cupa. Găsiți o explicație?

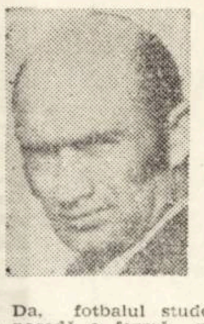

— Da, fotbalul studențesc posedă o formă mai științifică de coordonare a vieții sportive. Institutele dispun de bune condiții materiale. Despre public, ce să mai vorbim... În urmă cu doi ani veneau la stadion 3-4 mii de spectatori. Azi vin 30-40 de mii.

— Anul trecut vorbeați despre un anume complex al echipei proaspăt promovate.

— A dispărut acel complex. Echipa s-a acomodat în prima divizie mai repede decît mă așteptam. Jucătorii ies la atac. În retur, am marcat mai multe goluri decît în tur. Remizele obținute la Craiova, Constanța și București (cu Rapid), victoriile cu 3—1 în fața redutabilelor formații Dinamo și Steaua, au întărit moralul echipei.

— În ce relații vă aflați acum cu F.R.F. ?

— În bune relații. Federația ne stimulează. Șase jucători au fost solicitați pentru lotul național universitar și un antrenor.

— Adică dv. ...

— Da. Vom participa în Franța, (9—21 iulie) la Campionatele internaționale universitare.

— Cum stați cu schimbul de mîine al jucătorilor ?

— Trebuie să vă spun deschis că e o situație nesatisfăcătoare. Echipele din oraș, din județ, nu ne dau elemente talentate, capabile de o angajare la nivelul diviziei A.

— Nu vă întreb dacă veți cuceri Cupa. Vă cer un pronostic pentru campionatul mondial de fotbal.

— Italia !

● **PÎRVU – Care crezi că vor fi finalistele camponatului mondial de fotbal ediția '74 ?** „Cred că finala se va disputa între RF.G. și Brazilia".

● **LAȚA – Ce șanse acordați echipei U.M.T. din divizia B ?** „Echipa e bună. Va avea șanse de promovare în anul viitor dacă se mai întărește cu doi-trei jucători. Eu mă simt încă de-al lor, pentru că sînt doar „împrumutat" la Poli".

● **KATONA – Cum stați cu învățătura ?** „Sînt student la construcții hidrotehnice (anul I). Am luat toate examenele".

● **FLOAREȘ – Cît de greu e fotbalul ? Ce dăruire și ce privațiuni cere ?** „Ca fotbalist de performanță, trebuie să renunți la multe plăceri de care alți tineri se bucură, dar fotbalul în sine nu e greu dacă-l joci simplu, dacă nu îl complici".

● **MIOC – Va cîștiga Poli Cupa ?** „Cupa, sînt sigur va poposi la Timișoara" !

Gînduri. Impresii. Necazuri. Bucurii. Promisiuni. Speranțe. Ovații. Emoții. Toate la un loc – fotbal. Ceream anul trecut : mai multe steaguri ! O facem și cu această ocazie. Fiecare dintre noi – un steag pentru Poli, pentru Timișoara, pentru gloria sportivă.

LA SFÎRȘITUL UNUI CAMPIONAT FIERBINTE

400 de meciuri totalizează Poli în divizia A la sfîrșitul acestui campionat pe care antrenorul Ion Ionescu l-a abordat cu oarecare teamă, dar încrezător în potențialul echipei. Acum la tragerea cortinei trebuie să constatăm că echipa a realizat un nesperat loc 7, înaintea unor echipe de tradiție, ca : F.C. Argeș, Rapid, U. Cluj, S.C. Bacău, Petrolul și altele. Din 34 de meciuri Poli a cîștigat 12, a făcut 10 egale și a pierdut 12. Golaveraj negativ : 41–45. U. Craiova – campioană. Așteptăm din partea oltenilor o figură frumoasă în Cupa Campionilor Europeni. Retrogradează Petrolul, S.C. Bacău și Rapid. Nu sîntem convinși că echipele ce vor veni în locul lor vor fi mai bune. Dar unde-i lege nu-i tocmeală ! Marele stadion timișorean, cu cel mai sportiv public din țară, le așteaptă cu interes. Urmează (de pomîine pentru Poli) o vacanță binemeritată.

Se cuvine însă, acum la sfîrșit de campionat, să facem și cîteva observații care să vizeze nu numai echipa timișoreană. În primul rînd trebuie subliniate cîteva fapte în neconcordanță cu etica noastră sportivă. Să le reamintim : Petrolul și C.F.R. Cluj încearcă să-și asigure ierarhia prin mijloace necinstite. F.C. Argeș acceptă ofertele. Federația află și anulează scorul de 2–1 pentru C.F.R. Cluj și se dă 3–0 pentru F.C. Argeș (Ciudată decizie ! Normal era să se fi penalizat și echipa din „țara prunilor"), se fac destituiri, ședințe fulger, măsuri ; pe stadioane curg cartonașele galbene; la Bacău fotbalul se transformă într-un meci sui generis de box. Urmează sancțiuni aspre pentru S.C. Bacău. În penultima etapă Politehnica Iași cîștigă cu 1–0 la Tg. Mureș, acolo unde aproape toate echipele au înclinat iremediabil steagul. C.F.R. Cluj (devenită brusc specialistă a victoriilor în deplasare) învinge la Arad, după ce Kun și Broșovski au refuzat să se prezinte pe teren. În ultima etapă Dinamo București avea nevoie de 7 goluri pentru a deveni campioană în eventualitatea unui eșec al oltenilor la Ploiești, fie și la limită. U.T.A., cea învinsă la Arad de C.F.R. Cluj, recîștigă punctele la Timișoara, dovedind că de fapt e o echipă... serioară. Comentariile sînt de prisos.

Se vor face bilanțuri, se vor căuta vinovați. Ne bucurăm că Poli nu e amestecată în matrapazlîcuri de culise. Se impune pentru viitor necesitatea unui climat de echitate sportivă și dăruire onestă pentru culorile clubului.

În sport să învingă cel mai bun !

Peste două zile – finala „Cupei României" !

Timișoara a cucerit de trei ori supremul trofeu. În 1934 și 1936 Ripensia și în 1958 Știința. Deci după 16 ani, Poli din nou în finală. În drumul spre finala cu Jiul, Poli a întrecut pe F.C. Constanța 3–2), C.S.M. Reșița (3–1), S.C. Tulcea (1–0) și Steaua (3–1).

Succes, POLI !

Reportaj-anchetă de
ION VELICAN

EVRIKA !

● Așa-i în fotbal : jucătorii cu pletele pe umeri, gazonul tuns zero.

● Se certau doi alpiniști : „Care a fost mai întîi ? Oașul sau Găina" ?

● Columbo e teribil ! A stat mai mult de Cinci săptămîni în balon !

● Oricît ai bate un covor, nu vei afla numele celei ce l-a țesut.

● Pepelea nu agreează locuințele la bloc, pentru că nu mai poate să-și bată cuiul în perete.

● Dacă vocea ta nu are un timbru plăcut, procură-ți cît mai multe timbre fiscale.

● Tăcerea își dovedește neputința prin strigăt !

● Primăvara e un anotimp dezghețat.

● M-am certat cu toată lumea și m-am împăcat cu soarta.

● Din 1.000 de miei unul tot va rîde de lup. (În desenele animate).

● În viitor voi avea grijă să-mi fac un alt trecut.

ION VELICAN

DOSAR

UN PRIETEN CĂZUT DIN CER

Vasile P. este un om cumsecade. Are 40 de ani, nevastă, copii, slujbă și o slăbiciune : îi plac oamenii veseli, la un pahar. Venit cu treburi în oraș (1. O listă întocmită de soție, cu o serie de obiecte pe care trebuia să le cumpere ; 2. Ceasul fratelui său de dat la reparat), se așează gospodărește în primul bufet întîlnit în cale și procedează la întocmirea unui plan de bătaie. Întîi se va duce la „Bega", pentru picup, apoi la „Victoria", pentru... Pînă să le rînduiască pe toate, comandă un monopol cu sirop. Nici n-a avut timp să observe paharul plin, că a și fost nevoit să ceară încă unul. Să fie cu soț. Vasile se simte excelent, dar parcă-i lipsește ceva: un prieten ! Și prietenul nu întîrzie să apară. Așa se întîmplă cîteodată : nici nu-ți dorești bine un lucru, că pe dată dorința ți se îndeplinește. E ceva misterios în asta. Cum de se potrivesc toate ! Cum spuneam, ca din cer, pică Nelu S. Îi cere voie să se așeze la aceeași masă, i se plînge că e necăjit din cauza unei femei. Vasile îl consolează cît poate – are suflet bun, milos — Nelu face cinste cu un rînd de monopol, Vasile se simte obligat să răspundă la fel, în fine, după o oră, se au ca frații, ba chiar mai mult ca frații. Mare noroc pe Vasile să dea de un astfel de prieten : simpatic foc, bun de glume — cu tot necazul sentimental — bun de cinste etc.

Își fac confidențe pînă ce — așa se-ntîmplă cîteodată — constată amîndoi că s-a făcut tîrziu. Magazinele s-au închis. Nu-i nimic, zice Nelu cel simpatic, rezolvi mîine tot. N-are rost să-ți strici buna dispoziție. Dormi la mine și mîine – om vedea ! Bineînțeles că Vasile acceptă bucuros. Și dacă tot au ajuns aici, propune să mănînce o friptură. Nelu nu e de acord. Vor mînca acasă la el.

Pleacă sprijinindu-se frățește, ajung pe o stradă mai întunecoasă și cu trecători rari, intră într-un gang – pasămite acolo locuia prietenul căzut din cer – și... Suspense. Nelu atacă fulgerător : doi pumni în plină față și altul în plex. Vasile cade. Nelu îl ușurează de ceas și de bani și dispare în noapte. Nelu cel glumeț a reușit să facă o glumă strașnică, pentru care va sta 3 ani în închisoare. Dar Vasile ? Nu știu dacă a înțeles că prietenii căzuți din cer fac glume proaste.

LAURENȚIU CERNEȚ

FABULĂ

Ajuns mai mare, cum s-ar zice,
Pe stîna oilor din luncă,
Un lup se hotărî s-aplice
O strictă disciplină-n muncă.
Deschise-o evidență clară
La fin, la sare, iarbă, paie...
Consumul pe întreaga vară
Și laptele pe cap de oaie.
E drept, heraldica potaie
Nu se sfia, cînd avea chef,
Să-nghită-un miel sau chiar o oaie ;
Fiindcă — vezi, Doamne ! — era șef.

Și ce berbec sau ce ovină
Din turma-ntreagă-ar fi-ndrăznit
Să-i cate lupului pricină
Făr-a scăpa nepedepsit ?...
Deci păstorea din greu jivina,
Nici cînd, nici cui nedîndu-i seama,
În colțu-i lung cu disciplina
Și-n burta-i largă... cu pastrama !
Dar iată că, din întîmplare,
Surprinse-odată cum un miel
Atras de drobul gras de sare,
Mai lincăi un pic și el.
Jupînul începu să tune
Adulmecîndu-și hulpav hrana :

— Ast jaf cumplit în gestiune
Mi-l vei plăti pe loc, cu blana !

— Cruță-mi copilul, zice oaia,
E mic și prost. Ce știe el ?
Matale, ditamai potaia,
Să-ți pui puterea cu un miel ?...

— Ba vă mănînc pe amîndoi.
N-am îndurare pentru hoți !
Măcar așa să știți și voi
Că legea-i una pentru toți !
Dar înghițind mielu-ngrășat
Simți cum foamea i se-nmoaie.

— Bine, cumătră, te-am iertat.
Fie și-un lup mîncat de oaie !

... De-atunci, în fiece ședință,
Se plînge nobilul satrap,
Că de prea mare-ngăduință
Ovinele își fac de cap !

SERGIU SIHARU

Tradiția mallaméeană nu este singura care dă roade in literatura franceză actuală, filonul hugolian nu este mai puțin viguros. Faptul nu a atras atenția criticii. Nimic de mirare, intrucit, dacă autorii aparținind primului curent se organizează in echipe, in jurul cite unei publicații (Tel Quel, Métamorphoses, d'Atelier **etc.), teoretizindu-și poziția și afirmind deschis descendența lor din** Lovitura de zar, **hugolienii sint figuri solitare, aparent inclasabile, a căror origine spirituală e camuflată și din cauza că s-a produs o deviație interesantă : Victor Hugo al marilor poeme se continuă nu prin poeți, ci prin citiva romancieri. Malraux e unul din aceștia și faptul a fost intuit. Dovadă că autorului** Condiției umane **i s-a consacrat un ciclu de emisiuni la Televiziunea franceză sub titlul** La Légende du siècle. **Mai puțin s-a observat insă că acestei linii ii aparține J. M. G. Le Clézio, pe care Gerda Zeltner il caracterizase la colocviul din 1970, dedicat romanului contemporan, drept „scandaleusement inclassable". Sensibil și in romanele anterioare, hugolinismul tinărului romancier, născut in 1940, dintr-un tată englez și o mamă franceză, este izbitor in ultima sa operă,** Les Géants **(Gallimard, 1973).**

Doar un nărav prost ne face să denumim tot ce este tipărit in formă de proză, și depășește suta de pagini roman. De fapt, Giganții **lui Le Clézio sint un poem – mare și ca dimensiuni, și ca valoare – de structură categoric hugoliană. Se succed cadențat, introduse prin formele-tip, proclamațiile autorului : „Je vais vous dire", p. 15, „Je voudrias aussi vous dire ceci", p. 63 etc. și viziunile sale : „Que voyez-vous ?", p. 35 etc.**

Peisajele mirifice, stranii și semnificative sint parcurse de citeva puține personaje, denumite adstrus-intelectual : „la jeune fille Tranquilité", „le petit garçon surnommé Bogo le Muet", „la jeune fille qui était l'amie de Tranquilité" și „le jeune homme surnommé Machines". Tot ce fac ei intr-o lume industrializată la maximum este in cel mai inalt grad reprezentativ,

Un poem antitehnocratic

Prezentare și traducere
ALEXANDRA INDRIEȘ

fie că execută gesturi quasi-rituale, fie că poartă insemne emblematice, vorbesc in poeme și in onomatopee. Contaminați de „marea artă a luminilor și umbrelor" din Hyperpolis, gindurile lor sint „inalte" și sentimentele „nemăsurate", iar destinul lor nu e o istorie, ci un act existențial tehnicizat in sensul acordat termenului de Athanasius Kircher, și „profund" totodată.

Tinăra denumită Liniște, iubitul ei, tinărul supranumit ca roboții lui Bracelli sau Calder, Mașini, băiatul evadat de acasă, Bogo Mutul sint pindiți in lumea baroc relațional deformată a Hyperpolisului de forțe fatidice și obscure : monștrii : **„stăpinii limbajului",** slugile răului : **polițiști, psihanaliști,** obiecte malefice : **neonul, reclamele, difuzoarele, oglinda,** efluvii fatale : **electricitatea, fluxul verbal al truismelor. Dezamăgitor e insă deznodămintul, o concesie făcută romanului foiletonistic, de nepermis in contextul poematic de mare ținută al cărții. Tinărul Mașini face o derizorie tentativă de a incendia Hyperpolisul, cetate blestemată a supra-tehnicizării. Stăpinii ei insă fuseseră inștiințați de prietena tinerei Liniște, dintr-o gelozie care atestă sentimente echivoce, prea pe gustul unei anumite pături din publicul francez. In sfirșit, cele două fete se ucid una pe alta. Este un deznodămint de bufonada paraestetică a lui Dali.**

Le Clézio, pe care Jean Ricardou (vezi actele colocviului citate mai sus) il definește, cu jenă, drept „filozofie de boy-scout care privește spre Orient". De aici, preferința sa pentru embleme. Apar astfel in Giganții, **pe tot intinsul volumului, un fel de ilustrații grafice cu caracter de colaje, pe baza unor materiale curente de publicitate, alături de un șir de algoritmi etc. reprezentind, in intenția autorului, agresivitatea alienatoare a mass-mediei in lumea super-tehnicizată a societății de consum. Fragmentul alăturat se deschide asupra unei pagini pe care apar ideogramele Orientului indepărtat pentru „viață" și „moarte".**

Le Clézio: Aleea centrală din Hyperpolis

(Din romanul „Giganții")

Ce vezi tu acum ?

Tinăra care se numea Liniște iși oprise mașina in parking. Parcursese tot drumul spre Hyperpolis. Soarele era sus pe cerul albastru și vintul sufla in rafale, dar ea nu le dădea nici o atenție. Privea marea poartă a Hyperpolisului, deschisă spre esplanadă, un fel de gaură neagră in genul unei guri de ciine știrb. Oamenii intrau și ieșeau fără-ncetare prin această poartă și tinăra inainta, privindu-i Poarta devenea din ce in ce mai mare in zidul alb al edificiului și, pe măsură ce te apropiai de ea, vedeai că nu era o gaură cu adevărat neagră, ci că erau multe lumini de cealaltă parte a canaturilor sale de sticlă, multe luciri și culori străvezii. Pe jos, sub picioare, se aflau semne zugrăvite in galben, săgeți ce arătau poarta, cifre și litere. Lumina soarelui era arzătoare și, cind sufla vintul, se auzea puțin zgomotul mării.

Tinăra poreclită Liniște nu lua in seamă zgomotul mării ; ea privea lumina arzătoare fără a-și miji ochii, deoarece purta ochelari de protecție cu sticle albastre. Vintul sufla in păru-i castaniu și-i lipea țesătura rochiei de piept, de pintec și de coapse.

Cind ajunse in fața edificiului, ea intră brusc in zona de umbră. Atunci gaura neagră a porții uriașă acum, deveni cenușiu-roșcată, apoi albă.

In interiorul Hyperpolisului era mult zgomot și lumină. Adevărate trombe de oameni inaintau de-a lungul galeriilor, cu pasul rotat, venind din necunoscut și ducindu-se spre nu se știe unde.

Uneori, așa, fără rațiune evidentă, se iscau niște goluri pe ambele laturi – momeli ce te inhățau de picioare și te obligau să-ți schimbi drumul. Tinăra inainta repede pe parchetul de material plastic, ea privea toate luminile, ea respira toate miresmele. Drumul ei se incrucișa cu al altor tinere la fel ca ea și deasemeni cu al unor bărbați, femei, copii. Se oprea o clipă in fața unei vitrine pline de confecții ; in mijlocul vitrinei, becuri electrice aruncau străluciri fulgerătoare, se stingeau și se reaprindeau fără istov. Tinăra privea rochiile roșii, violete, albastre, galbene, intinse pe vergele de fier, in timp ce niște globuri mari opalescente se legănau. Le privea fără a putea să-și desprindă privirea, cu ochii liniștiți, cu pleoapele nemișcate. Culorile vii pătrundeau in ea, blind, o dată cu dezgustătoarea legănare a marilor globuri opalescente, o dată cu fulgerările strălucitoare ale becurilor. După o clipă, ea izbutea să se smulgă de la vitrină și scotea din poșetă un pachet de țigări. Era un pachet de un roșu aprins, ce conținea lungi țigări cu filtru, pe care era scris ceva cu litere de aur.

Deasupra ei, deasupra tuturor, se afla un tavan imens, care acoperea Hyperpolisul. El se menținea in echilibru pe niște coloane de beton alb, indepărtat, greu, umflat asemenea unei bolți de nori groși.

Pe tavan, zvineau ca niște fulgere tuburi de neon ; de la ele venea lumina. Tinăra arunca din cind in cind o privire spre tavan, in timp ce inainta pe sol. Era ceva in genul unei oglinzi șterse, care inghițea mișcările și oamenii in loc să-i reflecte. Nu inapoia niciodată imagini. Nu inapoia niciodată chipuri, nici trupuri. Nu inapoia decit lumina, intensă, vibrantă, lumina albă, sură și trandafirie. Tinăra poreclită Liniște incerca să-l uite, dar asta, de asemeni, era greu. Mergea pe sol spre inima Hyperpolisului și incerca să nu vadă nimic.

Aleea centrală era un covor luminos de la un capăt la altul al edificiului și oamenii umblau deasupra ca niște umbre. Ei nici nu existau, poate. Era atita lumină, atita energie pretutindeni, atitea culori, forme, zgomote, miresme incit oamenii nu mai existau. Din toate părțile veneau chemări aspre. Izbucnite din toate cotloanele edificiului, strălucirile lucrurilor dănțuiau. Doar ele erau, aici, reale, doar ele erau aici puternice. Fără incetare, ele străbăteau spațiul, lumini roșii, verzi, violete, lumini albe, zgomote de plezniturí, zgomote de muzică și de

Și noi am fost in Arcadia

vorbe ieșind din difuzoare, forme enorme care barau drumul, mașini care zburau și inotau fără răgaz.

Covorul luminos era intins de la un capăt al Hyperpolisului la altul, iar tinăra numită Liniște pășea deasupra cit putea de iute. Fără-ncetare avea de străbătut străluciri, neasemuite franjuri de lumină ce-și zbirleau razele țepene. Semănau intrucitva cu mii de stele in spațiul negru, dar unele lingă altele, strinsă ingrămădire ce interzicea golul. La capătul covorului luminos se afla un fel de chioșc din material plastic alb, care plutea deasupra solului ca o montgolfieră. Acolo trăia prietena Liniștei, așezată in dosul unei tejghele cu o pancartă pe care era scris :

INFORMAȚII

Dar, pentru moment, tinăra nu vedea chioșcul. Iradierile luminoase alcătuiau o serie de paravane de-a lungul drumului și te impiedicau să vezi. Și mai erau de asemenea atitea cuvinte pe tot parcursul aleii. Liniște nu le citea cu adevărat, dar ele erau acolo. Ii pătrundeau in ochi de-a curmezișul, se instalau in adincu-i, și atunci vorbeau. Erau cuvinte de neințeles, ce se deschideau și se inchideau. Ce se unflau ori se ștergeau. Cuvinte ce puneau un fel de intrebări, ce lansau un fel de exclamații. Și, totuși, erau mute, scrise doar cu litere electrice pe panouri de sticlă, pe cutii, pe borcane, pe bucăți de hirtie. Lunecau prin aer asemenea meteoriților, dire repezi de foc ce se stingeau de indată. Sau luceau fără a se mișca, mari aștri rotunzi suspendați in noapte la capătul firelor. Nu erau cuvinte ce se asemănau stelelor sau, mai bine, farurilor de automobil pe o autostradă in noapte.

Tinăra Liniște inainta anevoie prin toate aceste obstacole. Se străduia să nu le vadă. Nu vroia să le vadă. Dar luminile izbucneau tot timpul din vizuinele lor, sărindu-i inainte. Se strimbau și dănțuiau pe covorul luminos, chipuri diavolești, luminate in roșu și violet. Ochii se deschideau inainte-i, deodată. Imenșii ochi albaștri străvezii, de o ireală frumusețe, incercind s-o paralizeze cu privirea lor.

Desigur, erau ochi calpi, dar știau s-o privească cu atita insistență incit tinăra simțea un gol formindu-se in adincu-i. Inima-i prindea să bată foarte iute și un flux arzător ii urca din stomac spre gitlej. Acum-acum va cădea. Poate se va prăbuși pe parchetul de sticlă, in mijlocul picioarelor celorlalți bărbați și ale celorlalte femei. Deasupra, tavanul era indepărtat. Era suspendat atit de sus pe coloanele de beton alb incit el era cerul. Tinăra se oprea să-l privească și vedea trecind nori cenușii pe sub tuburile de neon, dire de brumă ce-nvăluiau și dezvăluiau lumina. Credea că vede zboruri de pescăruși, lunecind prin fum, repezi proiectile călătorind fără zgomot prin marea sală. Dar probabil se inșela : puteau oare să existe pescăruși intr-un mare magazin ?

TERRA MAGAZIN

CITE STELE PE CER ? **Pe bolta cerului există, bineințeles, nenumărate stele, de unde și multe expresii populare care ne vorbesc despre infinitatea spațiului stelar. Totuși, savanții sovietici au reușit cu ajutorul computerelor și observatoarelor o numărătoare „exactă" a stelelor vizibile. La observatorul „Sevcenko" a fost alcătuit catalogul tuturor stelelor care se pot vedea cu ochiul liber. Numărul lor este de 3.790.**

CENTROMANIE. **Sociologul Oliver Hasenkemp scrie intr-un articol : „Intrucit oamenii nu mai au un centru al lor interior, trăim o epocă a inmulțirii centrelor : centrul timpului liber, centru cultural, centrul producătorilor, al consumatorilor etc. . . .**

UN SECOL ȘI JUMĂTATE : **La Sao Paolo a murit cea mai bătrină femeie din lume : Maria Josepha Conceyco in virstă de 148 de ani. Fiica ei, care are 101 ani, mai trăiește incă. Maria Josepha a lăsat in urma ei o familie numeroasă : 113 nepoți și strănepoți !**

MONALISOMANIE : **După Venera din Millo, in aceste zile se află intr-o vizită in Japonia și celebra Gioconda a lui Leonardo da Vinci, cea mai bătrină „miss" in ciuda celor 450 de ani ai săi. Ea este păzită cu strășnicie iar mii de vizitatori trec stupefiați prin fața zimbetului ei enigmatic. Pe lingă faptul că nenumărate firme și-au schimbat numele in Mona Lisa, principalul business al celebrei Gioconda s-a născut din dorința nenumăratelor fete japoneze să devină „dubluri" ale nemuritoarei „dive". Din cele 2.376 de japoneze care seamănă cu Mona Lisa, dreptul la „dublură" a fost ciștigat de frumoasa Maki (in fotografie).**

„Monalisomania" a atins apogeul. Recent intr-o demonstrație impotriva creșterii prețurilor, sub portretele Mona Lisei erau scrise următoarele cuvinte : „Sub o asemenea inflație și cu acest zimbet, nu se mai poate".

UN AUTOMOBIL PENTRU MARTE. **Există viață pe Marte ? Cum a apărut climatul său furtunos ? Ce procese au modelat scoarța „planetei roșii" ? Pentru a găsi răspunsul la aceste intrebări și multe altele, la expediția marsiană pe care Statele Unite o vor organiza probabil in 1979, va fi folosit un raboter semiinteligent conceput sub formă de vehicul. Studii speciale referitoare la „automobilul marsian" au fost prezentate recent de firma Masserschmitt-Bölkow-Blohm (MBB) din Ottobrunn lingă München (Republica Federală Germania). Comanda este programată in așa fel incit vehiculul să poată investiga la aterizare suprafața planetei ocolind cu grijă denivelările de teren. Vehiculul in greutate de 150-180 kilograme propus de MBB este echipat cu un sistem automat de ghidaj foarte sensibil și va rezista la enormele variații de temperatură intre –80 la +50° C. Automobilul marsian va transmite fotografii și date directe către Pămint,**

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● Vineri, 28 iunie 1974 ● Nr. 26 (330) ● 8 pagini 1 leu

SECERISUL

Ziua cea mai lungă a anului incheia astronomic jumătate din ciclul anual al luminii. Era desemnat astfel inceputul unei noi perioade a naturii care coincide, in milenarul calendar agricol, cu primele recolte din an. Și poate, primul calendar agricol a fost făcut tocmai pentru că in iunie griul apuca să se coacă și trebuia cules și pentru că de atunci și pină tirziu toamna, omul răscolea in urma seminței ascunsă sub brazdă, de mult, incă in lunga noapte a iernii, pentru ca tăcutul univers al seminței să germineze o nouă lume. Și această istorie, de citeva milenii s-a retras in cutele palmei bătătorite care frămintă spicul și cintărește timpul secerișului cu precizia cu care vin pe lume ființele.

Cind intilnim lanuri vorbim despre piine, pentru că ne-am obișnuit să vedem finalitatea muncii, și uităm poate lunga așteptare, grija, teama de uscăciune și de prea multă apă cu care zi de zi, din toamnă pină acum, au stat de veghe oamenii, aceiași oameni despre care de atitea ori s-a spus și niciodată prea mult – agricultorii. Ne inconjurăm cu simboluri recunoscind in spatele lucrurilor și faptelor milenii de cugetare, de descoperire, de acumulare, pentru ca adevărata istorie, adevărata dezvoltare să ne-o măsurăm in decenii. Lanul a rămas un simbol al piinii, iar piinea un simbol al bunăstării. Secerișul, simbolul dinamic al bogăției de la intilnirea omului cu natura este mediat astăzi de mașină, acest copil teribil, puternic dar atit de docil in mina lui. Și dacă cifrele vor fi cele care, pină la urmă, vor estima bogăția de piine a anului, cuvintele noastre, cele de o virstă cu griul și cu secerișul și cu doinele vor căuta in adinc sensul gesturilor noastre de acum și sentimentele noastre in fața teluricelor lanuri care ne vorbesc, in fiecare an, dintr-o lume moleculară născută din acest pămint, despre cea mai veche istorie pe care o avem ca popor de oameni.

Și pentru că in stema țării sint incrustate lanurile, și pentru că ne-am născut cu ele in preajmă, pentru că simbolurile noastre se contopesc cu voința noastră și cu realitatea noastră, credem in seceriș ca intr-un inceput al epocii roadelor dintr-un nou calendar al țării inceput in urmă cu treizeci de ani.

PAUL EUGEN BANCIU

ISTORICUL AUGUST 1944

Apărarea patriotică în Banat

Organizație de masă condusă de P.C.R., Apărarea patriotică a avut o largă cuprindere organizatorică și a desfășurat o intensă activitate pentru libertate, independența națională și prosperitatea poporului român. Apărarea patriotică a desfășurat o multitudine de acțiuni in conformitate cu sarcinile concrete indicate de C.C. al P.C.R. In decursul anilor de dictatură militaro-fascistă, a luptat in modul cel mai energic și eficace pentru ajutorarea morală și materială a deținuților politici din temnițe și lagăre, făcindu-i să simtă neincetat că alături de ei stă poporul intreg.[1])

In Banat, activitatea Apărării patriotice a fost deosebit de importantă, atit sub aspect organizatoric, cit, mai ales, al rezultatelor obținute. Cuprindea organizații in principalele centre muncitorești, a intemeiat patronaje in o serie de intreprinderi, a inființat cercuri medicale, juridice și financiare pentru sprijinirea antifasciștilor. Prin ziare ilegale (la Timișoara editează ziarul ilegal „Apărarea"), prin broșuri, manifeste și afișe lipite in timpul nopților pe străzile orașelor și satelor, Apărarea patriotică din Banat a contribuit la stringerea rindurilor tuturor forțelor progresiste, a elementelor cinstite și patriotice, in lupta condusă de P.C.R. pentru amnistie generală, pentru progres, libertate și democrație.

In anul 1940, cind Doftana s-a prăbușit, Apărarea patriotică din Banat a inceput o susținută campanie pentru sprijinirea familiilor victimelor regimului burghezo-moșieresc. In anul 1940–1941, cind bandele legionare au dezlănțuit o singeroasă teroare impotriva forțelor democratice, a depus stăruitoare eforturi pentru apărarea celor amenințați. Sint procurate acte și locuințe clandestine pentru urmăriții politici, aflați in pericol de moarte.

Cu sforțări deosebite, cu bani și ajutoare date de mii de cetățeni cinstiți, Apărarea patriotică a trimis lunar colete cu alimente, medicamente și imbrăcăminte comuniștilor și antifasciștilor aflați in temnițele din Caransebeș, Lugoj, Arad, Timișoara, Mislea. Tirgu-Ocna sau celor deportați in Transnistria. Este important faptul că la reușita acestor acțiuni au fost antrenați cetățeni din diverse categorii sociale : muncitori, intelectuali, țărani, funcționari, meseriași văduve de război etc., care, cu prețul libertății lor, n-au pregetat să-și aducă contribuția la apărarea și ajutorarea acelora ce luptau pentru dreptate.

Relevind adeziunea maselor la acțiunile acestei organizații, o broșură editată de Comitetul regional din Banat al Apărării patriotice arăta : „Prin aceasta, mină in mină cu masele largi populare, Apărarea patriotică a făcut zid in jurul inchisorilor și lagărelor"[2]). Cu indrăzneală și demnitate și-a ridi-

IOAN MUNTEANU

(Continuare în pag. 3)

Ilustrăm acest număr cu lucrări din expoziția artistului sticlar ceh Frantisek Vizner

„Un festival omagial și de mare consistență artistică"

Cu tovarășul ACHIM PENDA directorul Centrului de indrumare a creației populare și mișcării artistice de masă – Timiș

In ziua de 30 iunie incepe cea de-a 3-a ediție a Festivalului Folcloric Timișan, amplă manifestare ce va angrena, pe parcursul celor șapte zile de desfășurare, forțele artistice ale tuturor amatorilor din județul nostru. Am solicitat tovarășului Achim Penda, director al Centrului de Indrumare al creației populare și mișcării artistice de masă Timiș, să ne dezvăluie citeva dintre datele desfășurării și concepției care vor face ca această amplă manifestare să se inscrie in contextul de acțiuni in curs sau pe ca'e de a se organiza in intreaga țară.

– Mai intii despre scopul manifestării...

– Acest festival, cu tot ceea ce el programează, este inchinat celei de-a XXX-a aniversări a Eliberării patriei și este orientat ca atare. El este expresia dorinței de a transpune permanențele artei populare timișene in contemporaneitate. Nu face decit să prelungească preocupările oamenilor acestor meleaguri pentru arta populară. Este un prilej de afirmare a unor talente autentice din rindul oamenilor muncii, români, maghiari, germani, sirbi și de alte naționalități.

ANTOANETA C. IORDACHE

(Continuare în pag. 3)

IMNELE PATRIEI

Urare

Patrie, izvor lumină –
Ochiul meu deschis in lume,
Fie-ți clipa-n veac deplină,
Lauri nimb să te-ncunune.

Să rodească brazda, pomul
Și metalul și cuvintul,
Omenos să-ți fie omul,
Cum ți l-a-nvățat pămintul.

Lumină izvor – tu, țară,
Imi ești sufletul și trupul !
Fie-ți veacul primăvară
Și pămintul plin ca stupul !

AUREL TURCUȘ

O impunătoare manifestare cultural-sportivă

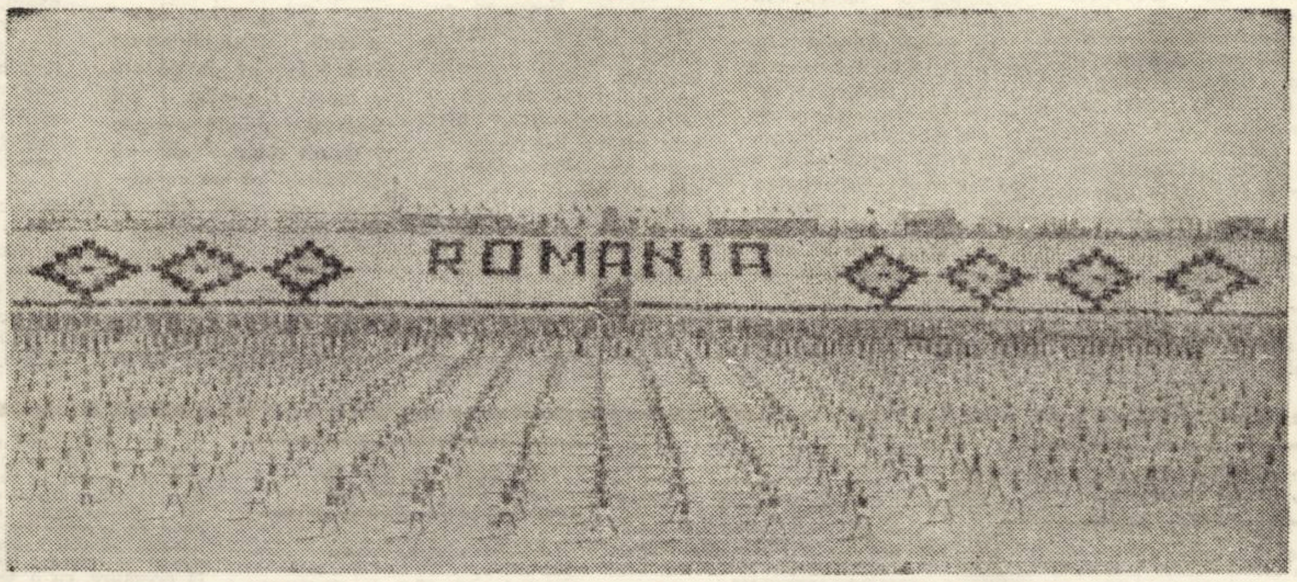

Rar ne-a fost dat să asistăm, pe Stadionul „1 Mai" al orașului nostru, la o asemenea revărsare de tinerețe, elan, dăruire, ca in ziua acestei duminici de sfirșit de iunie și, deci, de an școlar.

Tablourile alegorice, semnificind date și evenimente din istoria partidului și a celor trei decenii din viața țării, exercițiile de gimnastică, supuse unor inedite rigori, miile de tineri elevi, studenți, militari care au impresionat ca o veritabilă energie umană ce se desfășura maleabil in fața noastră, intregul spectacol punctat de coloritul viu sau de fundalul sonor de impresionantă evocare, toate acestea au dus la realizarea unei grandioase manifestări, unice in felul ei, mai cu seamă că ea izvora din miile de inimi dăruite anului aniversar, partidului insuși și patriei.

Duminică, 23 iunie, timișoreanul spectator din tribună, fie el părinte sau frate sau soră, a asistat la o demonstrație tinerească in care inseși trupurile tinere au inscris, pe cerul albastru sau pe gazonul verde, numele noastre iubite : PARTIDUL – CEAUȘESCU – ROMÂNIA. Pentru simțirea și memoria noastră, acest spectacol a fost unul de zile mari. Mulțumim tuturor creatorilor lui.

ORIZONT

CRONICA LITERARĂ

Cărți de călătorie

1. ADRIAN MARINO :

Olé — Espana

(Ed. Cartea Românească)

2. OCTAVIAN PALER :

Drumuri prin memorie — Italia

(Ed. Albatros)

1. Cine și-ar inchipui că, prin recentul jurnal spaniol, Adrian Marino ar fi preferat, fie și pentru vacanță, genul frivol al comentariului de călătorie laborioaselor investigații de bibliotecă, se inșeală. Cine iși inchipuie, că pe cele 157 de pagini ale cărții de față Adrian Marino abjură de la legea tomului imens„ erudit pină la sațietate, se amăgește.

Olé ! Espana nu e decît o confesiune subțire, un jurnal agrementat cu note de călător, fiindcă in Spania Adrian Marino caută cărți, ediții rare, intruvabile in alte biblioteci. Eruditul călător iși completează bibliografiile (ciclopice) la Madrid sau in Canare. Dacă Florita Macedonski „hija uniça del gran pintor Alejandro Macedonski", ar fi trăit in Honolulu, Adrian Marino ar fi scris o carte despre Hawai, cu bibliografia cercetărilor românești despre Oceanul Pacific adusă la zi, revăzută și adăugită. Nici că se putea ca o parte a capitolului introductiv să nu fie consacrată Impresiilor asupra literaturii spaniole de G. Călinescu comentate cu pioșenie, dar și cu ușoară malignitate (și umor). Adrian Marino, care s-a documentat la fața locului, ne asigură că spaniolii mănincă (azi : subl. A. M.) puțin. Insă G. Călinescu, comenta prin lectură, alimentația spaniolilor de-a lungul vremii. La fata locului, Adrian Marino constată ca „la morcilla – pe care-o infuleca și Don Quijote, nu este chiar „un fel de tobă ci un soi de cirnat ieftin, popular, indigest, de expedient, și așa mai de parte". Impresiile călinesciene, culese in bibliotecă, confirmă totuși impresiile de călător ale lui Adrian Marino (G. Călinescu descoperise „morcilla" in Lazarillo de Tormes, ezitind intre „tobă cu singe, ceapă și foarte multe mirodenii, și caltabos. Dacă ne indoim de echivalența caltaboși – cirnat ieftin, popular, indigest, de expedient, vom ajunge la concluzia că subiectivismul călinescian este completat, cum nu se poate mai bine, de cele patru epitete ale lui Adrian Marino, epitete care, in șir indian, dacă nu trădează o deplină o b i e c t i v i t a t e, istorico-literară asigură paginii franchețe și, mai ales, lirism. In acest sens, cartea e superb lirică, mărturisind pasiuni și aprehesiuni, nostalgii). Undeva scriitorul descoperă sportivi români in cantonament, și o pagină e consacrată efortului sportiv. Pagina e admirabilă nu prin exotism (canotori există probabil și la Cluj) ci prin impresia de extraordinar pe care o crează. De altfel, sub condeiul lui Adrian Marino, totul devine aventură unică. Muzeele sint cele mai scumpe din lume, biletele cele mai mari ș.a.m.d. Să nu se înțeleagă prin acestea că scriitorul ne-ar bombarda cu superlative : patosul e de cea mai bună calitate, recomandările trec prin via comparațiilor (Franța, Italia etc.) ca și pe sub bolțile unor fine, dar mereu bine puse la punct, cenzuri ironice. In țara lui Don Quijote, Adrian Marino, unul din străluciții cărturari de azi, nu renunță a impromuta, fie și de dragul cititorului, masca ilustrului personaj. Dar numai pentru o clipă. Fiindcă după zimbetul ce intrerupe aventura, urmează iarăși cutare bibliotecă, sau anticariat sau carte, urmărită printre meridiane sau paralele, urmează iarăși barocul (ș.a.m.d.) descoperit in cutare muzeu sau oraș. Pînă la urmă, Adrian Marino ne oferă o croazieră prin opera sa, prin intermediul unui voiaj iberic.

2. Despre Italia au apărut in ultimul timp numeroase cărți, semnate fie de Alexandru Balaci (preacunoscutul italienist) fie de globtroteuri inteligenți și gata de comparații precum poetul Darie Novăcescu, fie pur și simplu de Aristide Buhoiu. Notele de călătorie de Al. Paleologu sau Teodor Mazilu (și altele) dovedesc nu numai că, etern teritoriu al culturii (și noi de la Rim ne tragem) Italia excită intelectul călătorului ci, in plus, oferă spiritului subtil posibilitatea unor dizertații instructive. Cartea lui Octavian Paler intră în competiție fără complexe : Drumurile prin memorie nu sint note de călător (intr-un cuvînt explicativ autorul se declară a fi... anticălător), ci eseuri ori poeme in proză. Octavian Paler este, deci, un creator prudent, care nu se hazardează să-și asume riscurile unui gen anume. Intre textele sale și cititor, autorul interpune, strategic, linia punctată a unui itinerar, străbătut desigur, educativ fără doar și poate, dar altădată, in anotimpuri care nu fac obiectul cărții. Din acest punct de vedere, titlul nu ne înșală : drumurile sînt făcute „prin memorie", o memorie luxoasă, prevăzută cu lecturi de cea mai bună calitate (și cîteva obsesii : una, Camus), cu o erudiție care nu e nici specioasă și nici ostentativă. Considerațiile lui Octavian Paler sint, nu odată, imprevizibile (lucru nu tocmai facil cind e vorba de cultura italiană), ocolind faptul comun, folosind frecvent parabola și paradoxul, dar mai ales confesiunea-poem ; fapte și intimplări cunoscute nouă devin sub condeiul autorului evenimente vii, proaspete, iluminate de o inteligență ofensivă, capabilă să descopere, dincolo de curgerea istoriei, morala ei. Și paradoxele lui Octavian Paler și aforismele lui, presupun același limbaj de o cuceritoare flexilibilitate.

Limbaj nou pentru cititorul obișnuitelor note de călătorie, in care prezența ființei meditative dar mai ales prezența literatului impune o efigie distinctă. Sobrietatea ideii și sobrietatea metaforei se conjugă pentru a descoperi, mereu, o filozofie a faptei și a geografiei : „Există multe moduri de a bovariza. Dar nu mi-am inchipuit că un oraș intreg, situat la numai cițiva kilometri de mare, poate preface această distanță in destin. Pisa a fost trădată de mare. Ca și la Ravenna nisipurile s-au lățit continuu și țărmul s-a indepărtat impreună cu gloria trecută. Orașul a avut soarta unui animal marin expulzat de valuri in cimpie. In Camposanto, lanțuri roase de rugină au incă urme de sare, iar in ceea ce s-a numit odată Portul Gondolelor plutește o apă moartă care, cind e oxidată de crepuscul, capătă același aspect de metal ruginit". Octavian Paler e un scriitor intrutotul remarcabil.

C. UNGUREANU

LECTURI

GHEORGHE TOMOZEI

La lumina zăpezii

(Ed. Cartea Românească)

Se conturează in poezia lui Gheorghe Tomozei, tot mai distinct, un spațiu liric propriu, circumscris unui balcanism in descendență antonpanescă, mateină, ori, mai apropiat, barbiană. Gheorghe Tomozei iși creează, în a c e a s t ă lume cu parfum de O r i e n t, idolii și iluziile proprii, incercind să-i detașeze farmecul și originalitatea. Reflecțiile poetice pornesc de la motive incluse acestei lumi, trăind sub pecetea tainei, ori scoase la lumină printre firele istoriei. Un asemenea teritoriu liric, refăcut din izvoarele folclorului ori ale istoriei, generează o recuzită verbală adecvată, precum și o atmosferă poetică specifică, frumoasă și acceptabilă tocmai prin vetustețea sa. Poeziile refac epoca și spiritul ei. **Cartea de invățătură ; Hanul fără nume ; Orfeu – transcriere naivă** Mai clar reprezentativă este **Intoarcerea lui Constantin Vodă,** unde limbajul susține mai organic atmosfera **(Mi-ntorc pașii trudiți / in Bucurescii mei mult pohtiți.**

La lumina zăpezii ascunde, sub pretexte livrești, poezii de confesiune directă. Uneori și sub poza ironică se descoperă sentimentul. Alteori atitudinea este discret bacoviană, dominind zăpada, (și sub forma moinei) fulgii fiind intr-un cod al comuniunilor secrete, similari literelor.

La lumina zăpezii este volumul ce indică sursele poeziei lui Gheorghe Tomozei la izvoarele cărții și ale atitudinii afective, cum exact sugerează și o edificatoare **Identitate : Sint litera / inconștient caligrafiată / de un părinte discret / cu o sută de ani / inainte de inventarea / scrisului / și cu fir de iarbă / inainte de impărțirea iubirii / in sute / de ani...**

ION BUJOR PĂDUREANU

„Frunzele pămintului"

(Ed. Albatros, 1974)

Un sentiment liric se putea observa și in **Interogatori la iubire,** ultimul roman a lui Ion Bujor Pădureanu și interesantă carte de proză a ultimelor doi ani, afiliată prin structură prozei moderne. **Frunzele pămintului** este un volum de poezie, poezie surprinzător de densă, alternind meditația cu descripția ori cu inflexiunea viziunii folclorice și a metrului popular. Intr-o comuniune fraternă cu natura, drumul poetului coboară spre un tărim de legendă, unde domină muntele și codrul, evocind „Ținutul pădurenilor". Aici este posibil să se audă glasul de izvoare, iar codrul să indice, prin secrete gesturi ale inițierii, viitoarele căi ale vieții .

Intr-o țară de mit – existentă in poezia din **Frunzele pămintului** – revine viziunea telurică, observind devălmășia din adîncurile terestre, structurată intr-o iluzorie ordine de suprafață : **Frunză de fier / topită / in pădurile / adincului / gilgiie ardearea mileniilor / sub poalele pămintului.**

Țara de dor, pădurea și tărimurile ei, este ținutul eternei reintoarceri a poetului ca spre un pămint aflat mereu sub zodia luminii și a dorului. Aici s-a scurs timpul primelor iubiri și aici sint resimțite mereu izvoarele poeziei : **Am auzit / Fără vintul / cum adie / a poeziei și frunzele urgite, / amețite / de-al verii iubit / Și-am rămas așa / o clipă, / cit se-nfiripă un vint, / in vară de pă ure / lungit, / și-ncet, / am adormit / printre crengile / tăcerii sure, / să nu se-ndure / să mă nască / pasăre cerească, / din liniști uitate / nemăsurate...** Există in poezia din **Frunzele pămintului** o permanentă chemare a Țării.

ALEXANDRU RUJA

NICOLAE CALOMFIRESCU

Drumuri la porțile soarelui

(Ed. Dacia, 1974)

Cartea de debut a lui Nicolae Calomfirescu este un amplu reportaj (un fel de microroman-reportaj) dedicat, in primul rind, „cavalerilor" volanului, acelor oameni harnici și intreprinzători care au cărat in bascule și au răsturnat in fluviu trupul digurilor, temelia impunătorului edificiu de la Porțile de Fier. Munca lor aspră, îndirjită, stăpinită de un entuziasm echilibrat și grav, găsește in Nicolae Calomfirescu un observator atent și un „cronicar" priceput.

Viața șantierului, fierberea lui neintreruptă, ritmul amețitor al caravanelor de mașini, gindurile și gesturile oamenilor – iată tot atitea prilejuri de a scrie pagini inspirate. Și, intr-adevăr, asemenea pagini nu lipsesc. Din mulțimea chipurilor, citeva se desprind și rămin in memorie : Mihai (personajul central), Marcel, Oancea sau Ghelasie..

In conformitate cu structura reporterică a volumului, pasajele cele mai reușite nu ni se par cele dialogate sau cele care refac scene „de interior", ci acelea care se lasă in voia descripției cu largi perspective. Drumul spre carieră și inapoi, străbătut, in mare viteză, de sute și sute de camioane, norii de praf de la cotituri, inaintarea prudentă pe diguri, reluarea cursei au ceva grandios și insuflețitor. Aici se vede și puterea condeiului lui Nicolae Calomfirescu. In rest, cit privește, existența mai puțin spectaculoasă a „cavalerilor" intorși acasă, a familiilor și a altora cu rosturi mai modeste in ce privește „atmosfera" locului, el șovăie și trece pe alături. Cunoașterea mediului (și se vede din text că ea este temeinică) il va imboldi, probabil, pe autor la o reluare și o adincire a temei.

E. D.

CORESPONDENȚA

Iosif Caraiman : Noile poezii vă arată intr-o lumină mai bună. Înțelegem frămîntarea Dvs. ; rezolvările vor veni cu timpul. Aveți ceva de spus așadar aveți un temeinic punct de plecare. Reținem poezia „Scrisoare", care dă măsura stadiului la care ați ajuns. În altă ordine de idei, credem că va trebui să renunțați la tonul minor, la efectele melodramatice, la motivele poetizante care vă strică, adesea buna dispoziție lirică. Nemulțumirile Dvs. față de tratamentul redacțiilor nu sînt întrutotul justificate, ele trebuie întoarse spre propria muncă Cu răbdare și exigență, veți reuși .

Ioan Iustin Purza : Caloriile Dvs. au obosit puțin. Cenzurați-vă mai atent efuziunile lirice. Vă așteptăm, în continuare, cu același interes.

Sorin Roianu : Sint multe platitudini în ultimele versuri trimise: „Sapă-ți în singe / și-or să se afle / urmele luptelor de la Tapae. / Ascultă în noapte cîntînd huhurezul / și-l vei găsi în suflet pe Pavel Chinezu". Sau : „În mai metalul curge / parcă și mai fierbinte / și seva-mbracă arborii / în splendide veșminte".

Nelu Taru : Începutul Dvs este promițător în „Zăpezi" și „Exod cenușiu", dar și în celelalte, sînt versuri care ne determină să vă încurajăm

Constantin Drăghici : Ni se pare că „Joc străbun" exprimă treapta la care ați ajuns și astfel vă răspundem într-un fel la întrebarea pe care ne-o puneți. Aveți posibilități certe și sîntem interesați de evoluția Dvs.

I. Diaconu : Versuri scrise cu îndemînare însă ușor decolorate

Traian Roșianu : Ca mai sus. Dar să mai vedem și alte poeme.

Dan Cernescu : Părerea noastră este că scrieți cu o anumită indiferență, fără să reflectați asupra condiției scrisului Dvs.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CURIER LITERAR

Zilele acestea s-a incheiat „stagiunea" 1973-1974 a Cenaclului Asociației scriitorilor din Timișoara. Un bilanț, oricit de sumar, se impune cu necesitate dat fiind rolul și amploarea, ca fenomen de cultură, de formare și de impunere a noilor talente pe care-l joacă cenaclul literar in viața Asociației noastre

Ca in fiecare an și in această stagiune, cenaclul literar a fost organizat ținindu-se seama de profilul complex — sub raportul componenței — al Asociației. Și-au desfășurat, astfel, activitatea cenacluri în limbile română, maghiară, germană și sirbă – cenaclul român funcționind pe secții : poezie, proză, dramaturgie, critică literară traduceri ... Un spor de culoare au dat-o, cum le-am numit „cafenelele literare", adevărate recitaluri de poezie și muzică (prof dr. doc. Eduard Pamfil, și un grup vocal al Filarmonicii „Banatul" din Timișoara) ca să nu mai vorbim de concentratul excurs în pictura contemporană datorat lectorului universitar Deliu Petroiu.

Două plenare : prima, dedicată prozei — referent Radu Ciobanu ; în pregătire, cu o ședință înainte, au citit prozatorii : Ion Arieșanu, Laurențiu Cerneț, Mircea Șerbănescu, Ion Marin Almăjan, Alexandru Deal Ion Velican ... Cea de-a doua – poeziei : referatul a fost susținut de poetul și criticul literar Șerban Foarță.

În cadrul secției de proză au citit, pe lingă tinerii Petru Ilieșu (o promisiune certă) și prozatorii aflați în preajma primului volum : Titus Suciu, Horia Ungureanu, Florin Bănescu O prozatoare din generația matură, Sofia Arcan, ne-a oferit o foarte frumoasă seară de proză, comentatorii subliniind, și de această dată, dacă mai era nevoie, subtilul talent al autoarei.

Dramaturgia originală — un reviriment la Timișoara, Laurențiu Cerneț ne-a oferit un scenariu radiofonic (gata interpretat de actori ai Teatrului Național timișorean și înregistrat pe bandă), George Schwartz (ah, acești arădeni talentați despre care vom mai auzi !) ne-a citit o frumoasă și emoționantă piesă într-un act, un fel de parabolă despre condiția umană, iar Gheorghe Ardeleanu, fidel formulei sale de teatru politic, a încercat să ne introducă în universul de luptă al clasei muncitoare dintre cele două războaie.

Cum se cuvine, poezia a menținut inaltul tonus estetic al trecutei stagiuni cenacliere ; alături de (surprinzătoare în evoluție) Elly Radovan, mai cerebrala Manolita Filimonescu ; Florin Dan Medeleț, Cristian Șișman, Sabin Opreanu...

Despre probleme ale traducerilor — referent Andrei A. Lillin.

Întreaga activitate a cenaclurilor Asociației Scriitorilor din Timișoara a stat, anul acesta, sub semnul celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei.

A. BALTHAZAR

Apărarea patriotică în Banat

(Urmare din pag. I)

cat glasul pentru oprirea schingiuirilor din beciurile siguranţei din Timişoara, Lugoj, Arad, Reşiţa. A protestat împotriva teroarei din închisori şi lagăre, a organizat apărarea juridică competentă a antifasciştilor ajunşi în faţa instanţelor judecătoreşti burghezo-moşiereşti. Şi nu odată, Apărarea patriotică din Banat a reuşit să transforme procesele politice intentate comuniştilor şi antifasciştilor în tribune publice de demascare a nedreptăţilor şi asupririi.

Răspunzînd sarcinilor primite din partea P.C.R., organizaţiile Apărării patriotice din Banat s-au perocupat şi de ajutorarea, sub diferite forme, a prizonierilor de război sovietici, care lucrau în anii dictaturii antonesciene în diferite întreprinderi din Timişoara, Arad etc. La Reşiţa, şi în unele localităţi miniere din judeţul Caraş, muncitorii dădeau prizonierilor sovietici, pe ascuns, haine, ţigări, medicamente, alimente. Mobilizînd locuitorii, Apărarea patriotică a intervenit energic pe lîngă autorităţi în vederea îmbunătăţirii condiţiilor de trai şi de asistenţă medicală a prizonierilor de război. La Timişoara, organizaţiile Apărării patriotice au iniţiat o largă acţiune de masă în 1941–1942 pentru ajutorarea prizonierilor sovietici internaţi într-un lagăr de la periferia oraşului[3]).

Alături de alte organizaţii de masă conduse de P.C.R., Apărarea patriotică din Banat a desfăşurat o vie activitate propagandistică pentru demascarea dictaturii militaro-fasciste, pentru mobilizarea oamenilor muncii la luptă împotriva terorii din închisori, pentru cucerirea de libertăţi democratice. „Bănăţeni ! – se preciza în numărul din aprilie 1944 al ziarului „Apărarea" – Să pornim şi la demonstraţii de masă pentru apărarea victimelor teroarei hitleriste şi la pedepsirea trădătorilor. Să apărăm pe vajnicii luptători ai libertăţii noastre naţionale" [4]).

În noile condiţii, marcate prin istoricul act de la 23 August 1944, activitatea Apărării patriotice se va desfăşura legal. Alăturîndu-se luptei nobile a eliberării patriei, Apărarea patriotică din Banat desfăşoară după 23 August 1944 o neobosită muncă pentru sprijinirea frontului antihitlerist, şi înfăptuirea sarcinilor mărețe ce au stat în faţa poporului român în acei ani. În timpul luptelor din Banat, mobilizînd, sub îndrumarea directă a comuniştilor, muncitori, intelectuali, săteni, a contribuit fără ezitare la aprovizionarea soldaţilor români şi sovietici, cu cele necesare. La marea întrunire politică a oamenilor muncii din Timişoara (8 octombrie 1944) organizată de P.C.R., Apărarea patriotică lansează o entuziastă chemare maselor largi populare pentru realizarea programului cuprins în platforma F.N.D. arătînd că acest program reprezintă „dorinţele cele mai arzătoare ale poporului" [5]).

Prin justeţea acţiunilor ce le-a iniţiat, Apărarea patriotică din Banat înregistrează rapid o adevărată bază de masă. În martie 1945, de pildă, existau în Banat 145 organizaţii ale Apărării patriotice, cu 22.600 membri. [6]). Prin campaniile de masă iniţiate, a strîns importante fonduri băneşti, alimente şi îmbrăcăminte destinate victimelor terorii fasciste eliberate din temniţe.

Luptînd pentru traducerea în viaţă a lozincii „Totul pentru front, totul pentru victorie", Apărarea patriotică din Banat a trimis pe front importante cantităţi de medicamente, haine, alimente, donate de cetăţeni, pentru sprijinirea soldaţilor şi răniţilor. În martie 1945, de pildă, organizaţia judeţeană Timiş–Torontal a trimis o caravană cu 5.000 pachete ostaşilor români şi sovietici pe frontul de la Budapesta, iar altă caravană pe frontul din Cehoslovacia. Aderînd la programul politic al F.N.D., organizaţiile Apărării patriotice au luat parte activă la lupta pentru democratizarea vieţii de stat, combaterea speculei, instaurarea guvernului democrat-popular la 6 martie 1945.

Rezultate însemnate s-au obţinut în acţiunile desfăşurate pentru ajutorarea orfanilor de război, invalizilor, văduvelor de război şi a populaţiei din regiunile lovite de secetă. Avînd permanent sprijinul comuniştilor, organizaţiile Apărării patriotice au mobilizat pături largi de oameni ai muncii la îndeplinirea sarcinilor incluse în programul P.C.R., pentru vindecarea cît mai rapidă a rănilor provocate de război pe plan economic şi social, pentru consolidarea regimului de democraţie populară şi refacerea economiei naţionale. [7]).

Sub conducerea P.C.R., organizaţiile Apărării patriotice din Banat au desfăşurat o pilduitoare activitate şi luptă pentru libertatea şi progresul poporului român, pentru ridicarea societăţii româneşti pe noi trepte ale civilizaţiei.

1) Apărarea patriotică, contra teroarei fasciste, Timişoara, 1945 p. 134.
2) M. Matichescu, Activitatea „Apărării patriotice" .. în „An. Inst. Ist. P..CR., 6, 1966.
3) Ibidem.
4) Apărarea patriotică contra teroarei fasciste, p. 57
5) Luptătorul Bănăţean, I, 20, 11 oct. 1944, p. 2.
6) O Matichescu, Activitatea Apărării patriotice ... „Revista Arhivelor". 2, 1965.
7) Date concludente sînt în această privinţă în „Luptătorul Bănăţean" din anii 1945-1947, în ziarele „Patriotul" şi „Viaţa bănăţeană".

Un festival omagial

(Urmare din pag. 1)

– Prin ce s-ar deosebi Festivalul timişan de cele care au avut loc în alte zone ale ţării ?

– Multe dintre festivalurile din ţară au fost profilate pe un singur gen : căluşari, fluieraşi etc. Noi l-am conceput ca pe o manifestare complexă, încă de la început. Ca dovadă, programul de desfăşurare al festivalului, care însumează tot ceea ce poate interesa şi prezenta judeţul Timiş în 1974 : tradiţional şi contemporan, etnografic, folcloristic şi aşa mai departe. Parcurgînd lista comunicărilor prilejuite de Simpozionul „Folclorul şi actualitatea", ce va avea loc la Făget, de exemplu, se poate vedea diversitatea şi deschiderea pe care am conferit-o manifestării.

– În funcţie de experienţa celorlalte două ediţii ...

– În primul rînd am scos Festivalul dintr-un cadru fix, oraşul Timişoara, şi l-am extins cuprinzînd întreg judeţul. Punem accentul, astfel, pe centre ca Buziaş, Lugoj, Făget. Apoi, am conferit fiecărei manifestări specificitate. În sensul că, în fiecare dintre localităţile amintite, acţiunile se vor referi şi vor presupune valorificarea creaţiei populare din zonă. Deci o personalizare în zonă. Am evitat să repetăm manifestări pe care, din ediţiile precedente, am ştiut că cer mari eforturi şi dau un bilanţ redus. Ca, de exemplu, acele parăzi ale portului popular, în care erau angrenate mase uriaşe de oameni în schimb nu se putea vorbi nici de un public numeros, nici de rezultate concrete. Aşa că vom aduce **reprezentanţi** ai portului popular pe comune, trecîndu-i în revistă şi jurizînd. Vom acorda premii.

– Pentru autenticitate, mai întîi ?

– Avem criterii ferme. Vor exista următoarele premii : **Un premiu** pentru cel mai unitar grup de purtători de costume ; **două premii** pentru cel mai frumos şi autentic costum popular specific unei zone ; **opt premii** pentru cele mai frumoase piese de port popular (găteala capului, catrinţa, cămaşă femeiască, opreg, şube ...) **cîte un premiu** pentru cele mai frumoase costume ale fiecărei naţionalităţi. Deci şi pentru autenticitate şi pentru frumuseţe.

– Vă rog să vă referiţi în încheiere, la manifestările ce vor avea loc în 4 august la Valea lui Liman ?

– Toate manifestările acestei zile închinate creaţiei folclorice se vor desfăşura la Valea lui Liman, unde vom organiza un tîrg de artă populară, la care am invitat să participe meşteri populari din cadrul aşezămintelor de cultură, din cadrul cooperativelor meşteşugăreşti, şcolilor populare de artă, microîntreprinderilor şcolare cu profil folcloric. Va avea loc şi un mare spectacol folcloric al celor mai reprezentative formaţii amatoare din judeţ, apoi acea paradă a portului popular despre care v-am vorbit şi, în fine, o petrecere cîmpenească la care participarea va fi probabil foarte numeroasă. Numai artiştii amatori prezenţi vor fi peste 2 000. Au fost în mod special invitaţi cam 500 de fruntaşi în producţie. Să nu uităm cadrul natural, amfiteatrul în aer liber, condiţiile speciale deosebite propice, create prin efortul conjugat al organelor de partid şi de stat judeţene şi locale al oamenilor muncii din comuna Tomeşti şi întreprinderea sticlei din Tomeşti.

CORESPONDENŢA RAMURI. DOCUMENTE LITERARE. Ediţie îngrijită şi prefaţă de Florea Firan, Editura Scrisul Românesc, 1973

Păstrînd (ca şi lucrările anterioare – **Studiul monografic** din 1971 şi **Bibliografia „Ramuri"** din 1972) un caracter precumpănitor documentar, **Corespondenţa Ramuri** are, în plus, farmecul „documentelor" de viaţă, al materialelor neinterpretate. Răsfoind cele 582 de scrisori, datorate unor personalităţi de primă mărime sau uitate cu vremea, cititorul pătrunde, pe îndelete, în păienjenişul de fapte şi relaţii care se ascundeau în spatele paginilor tipărite : spectacolul e, adesea, captivant. Aşezate alături, misivele, trimise de pretutindeni şi sosind în acelaşi loc, alcătuiesc, cum bine zice îngrijitorul şi prefaţatorul ediţiei, Florea Firan, „o naraţiune complicată, fragmentată la nesfîrşit, avînd în centrul ei revista, pretext al întîlnirii a zeci de oameni feluriţi – cu preocupările, grijile, cu modul lor de a fi, prinşi în iureşul vieţii, al evenimentelor, cu pasiuni, fidelităţi – anonimi sau cu faimă".

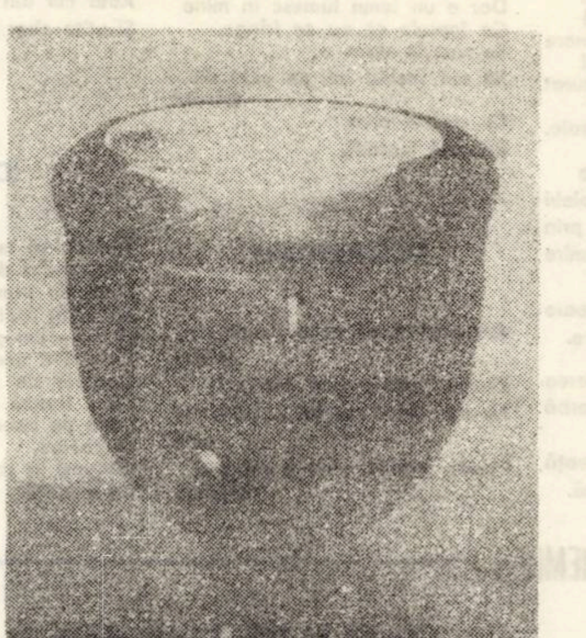

Majoritatea celor care semnează s-a stins. De aici, probabil, şi emoţia aparte iscată din întîlnirea cu efemeridele scrisului lor, texte lipsite de discreţia şi – uneori – solemnitatea operei. Umorul suculent al lui Tudor Arghezi, reacţiile violente ale lui Nicolae Iorga, atins în imensa lui mîndrie, infantarea calmă a istoricului Nicolae Bănescu, probitatea greoaie a lui G. Bogdan-Duică, insistentele respectuoase ale lui Liviu Rebreanu într-un moment de „strîmtoare" (în opoziţie cu tonul mult mai categoric al lui Dimitrie Anghel, mînat de aceeaşi nevoi), inteligentele observaţii (pe manuscrisele unor autori grăbiţi) ale Elenei Farago sau nesfîrşitele încurcături băneşti ale lui Emil Gîrleanu şi Mihail Sălescu – toate se adunau, prin mijlocirea epistolelor, pe masa lui Constantin Şaban Făgeţel şi tuturor li se căuta (deducem din corespondenţa însăşi) un răspuns potrivit.

Florin Firan a cercetat un stoc uriaş de scrisori (1.172 la număr), le-a selectat şi clasat, după opinia noastră, judicios şi a însoţit culegerea cu **o prefaţă** şi o **notă asupra ediţiei** întocmite cu bun simţ şi pricepere. De aceea, **Corespondenţa Ramuri** poate fi consultată cu folos – şi cu încîntare – nu numai de specialişti, ci de oricine vrea să cunoască „intimităţile" muncii şi existenţei întru literatură.

EUGEN DORCESCU

PANORAMIC

● Ca la sfîrşitul fiecărei stagiuni, elevii cercurilor artistice şi de iniţiere muzicală ale Casei de cultură din Lugoj au prezentat în faţa publicului un program artistic atractiv. Au fost înmînate premii

● Comitetul de cultură şi educaţie socialistă al oraşului Deta organizează în perioada 24-30 iunie 1974 prima ediţie a unei Săptămîni Culturale Sub genericul „Slavă celor trei decenii". Din program : Vernisajul expoziţiei „Coordonate ale literaturii social-politice" ; Şezătoarea literară susţinută de scriitorii : Anghel Dumbrăveanu, Alexandru Jebeleanu, Mircea Şerbănescu, N. D. Pârvu, Laurenţiu Cerneţ, Dorian Grozdan, Alexandru Deal, George Drumur. Sesiunea de referate „30 de ani de muncă şi viaţă literară în oraşul Deta", Sfatul Satului etc.

● Gala judeţeană a filmului de amatori desfăşurată la Timişoara în zilele de 21 şi 22 iunie 1974 în sala Clubului C.F.R. a avut drept scop selecţionarea filmelor care să reprezinte judeţul nostru la nivelul interjudeţean Au participat cineclubùrile „Aedificium" (al Trustului de construcţii-montaj Timişoara), I. T. Lugoj, Trustul de construcţii pentru îmbunătăţiri funciare Timişoara, „Electrobanat" Timişoara, Întreprinderea mecanică Timişoara, Întreprinderea „6 Martie" Timişoara, „Gaudeamus" (al Casei de cultură a studenţilor), Casa de cultură Sînnicolaul Mare Centrul de îndrumare al creaţiei populare şi a mişcării artistice de masă Timiş („70"), C.F.R. Timişoara. Cîteva dintre filmele prezentate au fost văzute în galele din anii precedenţi, altele n-au fost terminate – din motive mai mult sau mai puţin obiective. Deficitară a fost această gală şi prin aceea că filmele privind producţia şi protecţia muncii au fost slab reprezentate. Prin contrast : multe filme artistice de bună calitate. Se impune o exigenţă sporită. Materialul de viaţă neprelucrat nu mai trebuie să fie numit film. Discuţiile purtate la deliberarea juriului şi aceste cîteva observaţii notate aici vor sta, sperăm, în atenţia cinecluburilor timişene Organizarea – bună.

Au fost selecţionate următoarele filme (unele vor trebui refăcute – iată încă un lucru ce denotă o oarecare pripă în pregătirea cineclubiştilor pentru această gală) : „Calea cu amintiri", „Autoutilare", „Jurnal de actualităţi", „Sămînţa", „Repartizat în provincie", „Interferenţe" „Mozaic" „Drumul", „Citadela sticlei", „Regăsire", „Ah, ce mult iubim vieţuitoarele pămîntului", „Plaja", „Cuvîntul ploii", „Roua, floarea şi albina", „Pe coordonatele tehnicii" Dar după opinia noastră, dintre cele alese, cele mai bune pelicule ar fi : „Repartizat în provincie" de Vasile Moise şi Gh. Teodose de la Cineclubul „Gaudeamus", „Citadela sticlei" a Cineclului '70, „Ah, cît de mult iubim vieţuitoarele pămîntului" şi „Plaja" de Iosif Costinaş (cin. „70"). Fără să uităm „Jurnalul de actualităţi". Felicitări.

● Teatrul Naţional din Timişoara a prezentat, joi 27 iunie la Jimbolia, vineri 28 iunie la Arad şi sîmbătă 29 iunie – la Reşiţa, spectacolul cu piesa „Appassionata" de A. Gh. Ardeleanu închinat celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei. De menţionat, că spectacolul cu „Soldăţelul de plumb" a fost jucat joi, 27 iunie, la sediu, pentru cei mai mici spectatori, preşcolarii

● La Casa de cultură a Sindicatelor din Reşiţa a deschis prima expoziţie personală pictorul amator Nicolai Columb (4-30 iunie 1974).

● Cea de-a treia ediţie a Festivalului folclorului timişan (30 iunie–6 iulie 1974), prestigioasă manifestare în viaţa culturală a judeţului nostru, este închinată celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei. Organizat de C.C.E.S. – Timiş. Festivalul va avea un vast program de manifestări, într-o serie de localităţi ale judeţului, cu participare interjudeţeană. Spicuim : Spectacol folcloric muzical-coregrafic (30 iunie ora 19.30. Parcul de cultură şi odihnă din Timişoara) ; Expoziţie de carte şi disc folcloric (Librăria M. Eminescu, Timişoara) ; Simpozion : „Folclorul şi actualitatea" (2 iulie, ora 10, – Căminul cultural din Făget) ; Deschiderea expoziţiei de artă timişană. Moment folcloric vocal-instrumental cu participarea unor rapsozi şi solişti instrumentişti amatori (3 iulie ora 17. Secţia de etnografie a Muzeului Banatului) ; Recital de versuri în grai bănăţean (5 iulie, ora 16, Lugoj, Muzeul de istorie şi etnografie) .

A. I. C.

Claudiu Iordache

AMINTIRE

Dimineaţa, fluturii albi
Peste verdele patriei...
Şi umbrele unor cerbi
Rupind vreascurile uscate
Printre arbori...
Simt in aer
Mirosul de sevă
Şi lumina trupurilor de prunci
Ce se joacă,
Desculţe,
Cu pămintul.
E in cer
Chemarea,
Urma vreunui cintec
Apus
Şi trilurile fluierelor
Şi talanga
Şi, in amestecul acesta
De tăceri,
Inima mea imi aminteşte
Cu filfiiri uşoare de aripi
De tine,
Fluture alb in ninsoare,
Peste verdele patriei...

DREPTURILE POETULUI

Poetul şi-a arogat dreptul,
confesorului,
Dreptul părintelui
şi dreptul copilului
linguşitor.
Dreptul pe care ţi-l dă iubirea
tinără,
Dreptul inţeleptului cu degete
uscate
invirtind
globuri de plastic.
Dreptul prietenului
şi al necunoscutului
de pe stradă,
Dreptul profesorului
şi dreptul lăuzei la strigăte
aspre.
Dreptul noului sosit in lume
Şi dreptul răniţilor de
moarte
la o amintire.
Poetul şi-a arogat drepturile
lumii.

SOCIALISMUL

Timplari de mobilă, lăcătuşi,
lopătari...
N-am să aleg dintre voi,
O şoaptă intimă va auzi fiecare
Cind trupul meu se va cutremura
de cuvinte.
Pentru voi,
Socialismul, pentru cei mai
sărmani
Dintre voi...
Cum să aleg din acelaşi efort
Fără pensie,
Cum să aleg dintre voi
Pe cei care n-au cunoscut
Libertatea puterii
Decit prin naştere!?
Socialismul, pentru cei mai
sărmani

Dintre noi,
L-am făcut
Şi pentru cei mai flăminzi
L-am făcut
Şi pentru cei care n-au ştiut
Că se poate, l-am făcut,
Şi pentru numărul nenumărat
din popoare
L-am făcut!...
Nu e timp pentru eşarfe de
piatră
La ochi.
Socialismul, pentru cei mai
sărmani dintre noi,

L-am făcut,
Pentru morţi l-am făcut,
Pentru cei care cred că nimic
Nu s-a schimbat pe pămint
L-am făcut!
O nouă incredere,
O lumină mai albă in piine,
Un prunc mai puternic...
Doar aceste mici semne şi e
suficient
Să vă alerg in intimpinare!
Eu sint un om ca voi
De mă primiţi in cetate...
Dintre pumni,
Mi-e creierul cel mai tare
Şi dintre braţe, cuvintul!
Socialismul, pentru cei mai
uitaţi dintre voi,
L-am făcut!
Şi pentru mine
Nenumăraţii pămintului.

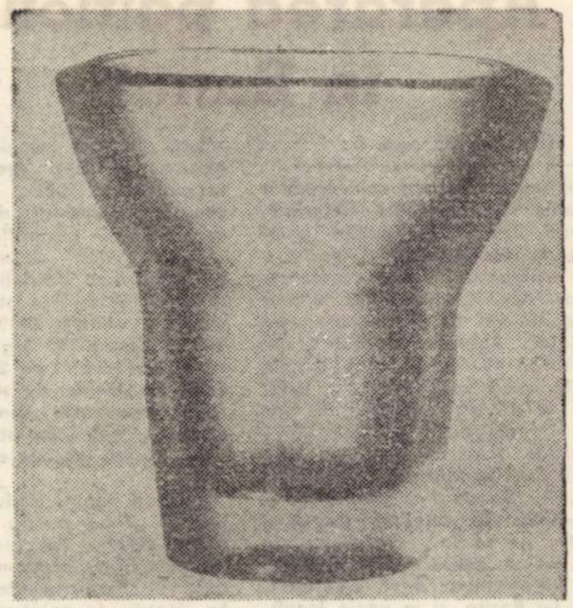

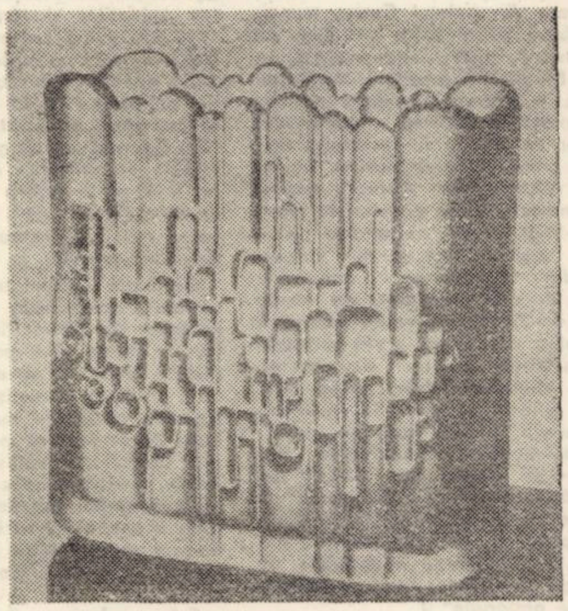

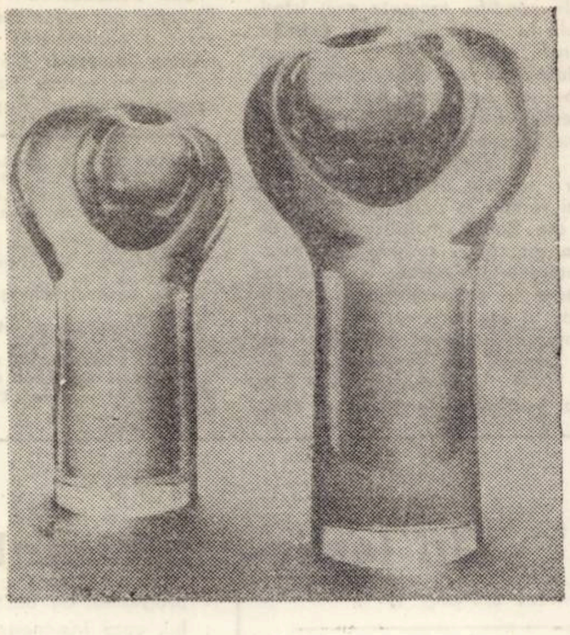

Stela Cora

CERC DESCHIS

Mi se albeşte gindul uneori
Cind aplecat spre cea mai
liniştită mare
Imi cresc cuvintele ca aerul
curat
Spre dimineaţa cu miros de
ploaie.

Sint veşnic dincolo de piatra
indoielii
Lingă contorul care-mi trece prin
uimire
Seminţele-mi rodesc lingă
izvoare
Tot lacome de soare şi iubire.

Aici imi creşte gindul şi tăcerea
Lingă o sete limpede de iarbă
Lumina singelui mă face
dimineaţă
Să cred că sint cea aşteptată.

EU SINT IN STARE

E foarte adevărat
Că orgoliul meu
De multe ori mai stă
Cu perdelele trase la geam,
Că o pasăre răcoroasă
Imi poartă umbra
Din cind in cind pe aripi
Ca pe o dulce lovire
Ca pe un chin credincios.
Ştiu,
Eu sint in stare să mor
Dar e un lemn lumesc in mine
Ca laptele ce nu se frige,
Eu sint in stare
Să mă inchid intr-un ochi de
pămint
Cu umbra mea
Rămasă inafară.

DESPRINDERE

Am păstrat un semn lingă
privire
Pentru fiecare zbor inchipuit
Ne-am numit ca riul in pămintul
cald
Pentru primul gind crescut şi
implinit.

Am lăsat fintină limpede-n
cuvint
Şi zborul drept din trunchiuri
urcător
Pe fiecare creastă am crescut
un gind
Şi pentru fiecare nerostire-un
dor.

Mai drepţi am nins in orice
anotimp
Iar sălciile ni le-am mutat in
pas
Atita cer am adunat pe rind
Şi-atita zbor pe umeri ne-a
rămas.

DRUM

Trebuia să mă apropii
Din nevoia de plecare
Doar de frunza care cade
Să invăţ intii desprinderea
Şi eu eram pasărea
Liniştită-n raza ochiului.
Departe de plinsul
Ca o frunză ce cade.
Eram pe această distanţă
O pasăre,
Atirnind in zborul ei
Ca sunetul.

REMEMBER

Eminescu

De mult, pe cind m-apropiam de ţara adolescenţei, invăţătoarea mea mi-a dat o carte de poezii cu coperţi albastre, intr-o colecţie populară, care, dacă nu mă inşeală memoria, se numea „Căminul". Erau poeziile de dragoste ale lui Mihai Eminescu şi le-am citit toate nopţile acelea, la simburele de lumină galbenă al lămpii de petrol:

„Adormind de armonia
Codrului bătut de ginduri,
Flori de tei deasupra noastră
Or să cadă rinduri – rinduri".

Eram intr-o albă aprindere de nervi, ieşeam in nemărginirea nopţii, ascultam zăvoaiele, mirosea a ierburi inalte incinse de vară, dealurile albeau sub lună, s-auzea piriul strecurindu-şi argintul in maluri. Totul părea rupt din muzica eminesciană şi multă vreme am halucinat versuri după model, intr-un fel de beţie tulbure a spiritului şi a naturii natale.

La Eminescu am revenit intotdeauna, prin toţi anii şi prin toate experienţele, ca la cartea mea dintii, fără să fi avut vreodată sentimentul că-l ştiu, revelindu-mi-se mereu altfel. Poeziile lui ar trebui reeditate in fiecare an, in tiraje de masă, pentru că toate generaţiile vin la ţărmul acestei mări fără margini, in aceiaşi tulburare a frumuseţii româneşti, inginind:

„Peste cite mii de valuri stăpinirea
ta străbate
Cind pluteşti pe mişcătoarea
mărilor singurătate"

Am fost ca intr-un pelerinaj, in repetate rinduri, prin locurile pe unde a trecut Eminescu, de la Ipoteşti la Iaşi, de la Sibiu la Blaj de la Oraviţa la Mare, de la Lugoj la Botoşani şi Giurgiu, insă numai Iaşul mi-a dat sentimentul – prin Muzeul literaturii din Moldova – că-i aduce omagiul care arde sublim in noi toţi. Astfel este paradoxal că Mihai Eminescu, cel mai mare scriitor al acestor päminturi, nu are incă un muzeu care să prezinte, cu exigente criterii ştiinţifice şi cu dragostea noastră eternă, ceea ce a insemnat viaţa şi existenţa ulterioară, in cultura noastră şi in cea a lumii, a Luceafărului.

Acum se implinesc opt decenii şi jumătate de cind privirea de astru fără moarte a lui Mihai Eminescu s-a ridicat, in pilpiiri inalte şi albe, deasupra timpului. Ne naştem mereu sub steaua lui, ii murmurăm inţelesurile nenţeles de adinci, poezia lui face parte din trecera noastră, ca aerul şi ca lumina. Suferinţa lui vine, inainte de toate, din chinuitoarea sete de perfecţiune a unui artist complet, din sorgintea celor mai mari ai veacurilor. Universul lui se multiplică la nesfirşit, pe măsură ce-ncercăm să-l cuprindem, răminind mereu necunoscut:

„Un cer de stele dedesupt
Deasupra cer de stele –
Părea un fulger nentrerupt
Rătăcitor prin ele".

Ctitor al unui ev de aur al poeziei româneşti, prin care trecem fascinaţi de muzica ideilor lui, vizionar depăşindu-şi timpul, Eminescu a fost un caracter mereu pilduitor, respingind „secundogeniturile" suficiente, mindru şi singur intr-o epocă ce nu l-a putut inţelege, iubindu-şi cu mistuitoare nobleţe pămintul şi visind să aşeze la temeliile culturii noastre lucrări fundamentale. Viaţa nu i-a ingăduit să-şi termine edificiul conceput in proporţii colosale. El rămine in conştiinţa duratelor, care se succed ameţitor, „un fulger nentrerupt", cum insuşi a spus cu marele-i geniu.

ANGHEL DUMBRAVEANU

TELE

DUMI

8,30 Deschi
nastica pent
roşii. 9,35 Fi
Daktari. 10,0
Ce ştim şi
11,45 Bucurii
strajă patric
nical. 15,00
„Care floare
lodii popula
17 clipe ale
Cintare patr
ilor. Călător
lejurnal. 20,
miinile curat
canţonetă sa
goste ? 22,1
sportivă.

LU

16,30 Emisi
ră, 16,45 A
Să ne cunoa
une concurs
Debuturi : T
zică uşoară.
nada. 19,20
Telejurnal.
20,00 Anchet
studiourilor
perei din Ti
foileton. Jur
lay. 21,35 R
Tv. 22,15 24

MA

9,00–10,30
artistic. Mar
de limbă ru
limbă engle
Virstele peli
— legile noa
pentru lucr
19,25 1.001 de
20,00 Revista
Seară de tea
zilelor noas
neaţă. De Va
Călătorie in
Ellen şi Alic

MIER

9,00–11,00
slăvim Româ
— legile noa
albumul dur
limbă germa
limbă franc
Steaua pola
Cum vorbim
tru copii. Nă
luare). 18,55
de seri. 19,30
obiectiv. 20,
mânesc. 20,4
mare cineas
sul de pică.

J

16,00–17,00
17,35 Teleglo
groenciclope
neatenţie !
la... revist
de seri. 19,3
ră pentru ti
grădină. 22,1

VI

16,00–17,00
siune in lim
tru : „Fata
să populară
terpretează
lui german
19,15 Imagin
1.001 de seri
România A
cial-politică
Dragul meu
ore.

SIM

9,00 De la
Film serial
unei primă
necunoscut.
(reluare).
gata Snagov
Saltă hora b
zical-coregr
socialiste.
18,45 Cronic
1.001 de ser
catele Anul
săptăminii
20,05 Teleen
serial. Un
Telejurnal.
22,00 Intilni
Magazin mu

TELE

Ionel Moga

FRAȚII

(povestire)

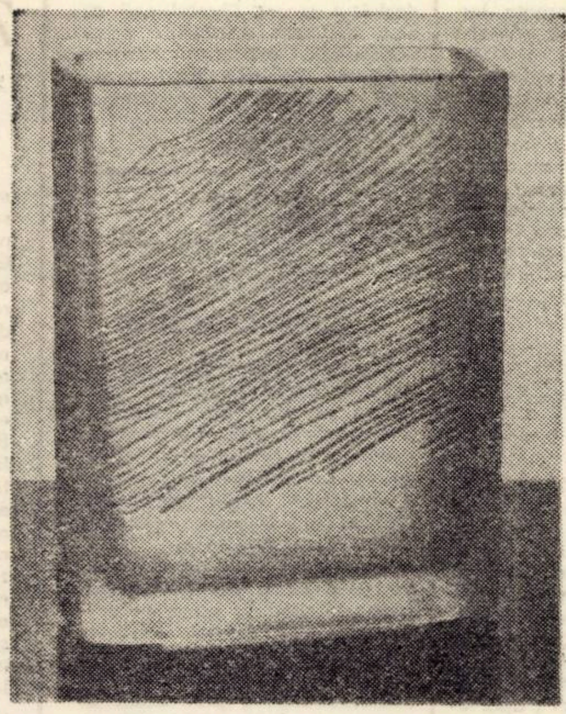

Uica Toader intră în camera mea. E încruntat. Pare cătrănit rău de tot. Închid cartea din care citesc și-l privesc așteptînd să se așeze la locul lui obișnuit, pe fotoliul de lîngă măsuța mea de scris, și să-și descarce năduful. El, însă, rămas lîngă ușa întredeschisă, pufăie cu sete din pipa veche, înnegrită.

Uica Toader Ponoran are la șaizecișicinci de ani. Statura lui înaltă, de uriaș, cu capul mare și greu, grumazul gros, mîinile zdravene au în ele ceva măreț. Toată fața e numai crețuri. Crețuri adînci. Îi curg pe față. De la rădăcina nasului butucănos. De la colțul ochilor mari, albaștri, inteligenți și ageri, îngropați sub sprîncenele bogate, castanii, ce-s ca niște streșini trainice. Privindu-l simți cum vibrează din el o forță ce nu poate fi întîlnită decît la omul ce a trecut multă vreme prin asprimile vieții.

Îi fac semn să ia loc. Refuză clătinînd din cap.

– Ascultă dumneata! începe el agitat.

Ochii i se strîng pînă ce nu mai rămîn decît două liniuțe lucitoare între pleoape. Pipa îi fumegă alene. Aerul înmiresmat, de început de vară, intră în valuri prin fereastra larg deschisă.

– .. De cînd mi-o murit feciorul, un drag de om mîndru și înalt, nu-l mai am în lumea asta decît pe Ionucă, pe băiatul lui. Noră-mea o mai stat doi ani lîngă mine și copil, după ce i-am așezat bărbatul în pămînt. O plecat cu un flăcău de pe Someș, pripășit la noi, la Semete. O plecat și dusă a fost. Am auzit oamenii zicînd c-ar trăi bine pe acolo, că are cu ăla trei copii. Acu, că s-o dus, bine că s-o dus, că nu era să steie, femeie tînără să jeluiască o viață întreagă după feciorul meu. Dară mă doare că iaca, azi-mîine, or fi optsprezece ani de cînd îi dusă și n-o venit măcar o dată să-l vadă pe Ionucă, ori măcar să-i trimită ceva, o scrisoare, fie chiar și o vorbă despre cum se află ea, ori mie, să-mi ceară să-i trimit un chip al copilului ei. Nimic. Dac-așa o vrut ea, apăi așa să fie. Eu l-am oprit pe Ionucă să-i mai pomenească numele, ca și cînd nici n-ar fi fost. Nu merita. Și n-am mai vorbit de ea în casa asta...

Tace. Se uită prin odaie. La policioara cu oale de pămînt.

– Acu, să nu crezi cumva că Ionucă ar să nu ducă nici o lipsă. I-am fost și mamă și tată și bunic, așa, cît m-or ținut puterile și cît m-am priceput. Poate că n-am reușit totdeauna. Eu însă m-am străduit. Am vrut să fac om din el. Nu pot zice că nu mi-o făcut fală și cinste... dară.. acu...

Se reazemă de soba de teracotă. Adus ușor de șale, cu ceafa scurtă, groasă și încordată, pare a purta un sac greu, nespus de greu, în spinare.

– Mda... Vezi... Căutînd să fac om din Ionucă am căutat să mă schimb și eu, să fiu altul decît eram mai înainte. Poate că dacă atunci aș fi fost ca acu, nu l-ar fi lăsat nici maică-sa... Eh, mda, crescîndu-l pot zice că am crescut și eu. Cum ți-am spus: eu nu-l am decît pe Ionucă și Ionucă nu mă are decît pe mine... deocamdată, că, pînă la urmă, tot trebuie să se așeze la casa lui, cu nevastă, copii. Anica, fata lui Bugariu, de ni-i vecin, cu care-i în vorbă Ionucă... bună fată! Bună. O știi, că-i educatoare la grădiniță. Eu n-am vorbit nici cu ai ei, nici cu Ionucă. Gîndesc că la toamna s-or lua. Nu-s contra. De ce aș fi? Casa mea și-a lor ar fi tot una. N-am să stau singur la bătrînețe. Dară mai știu eu cum o fi pînă la urmă și cu povestea asta?

Tăcere. Printre frunzele liliacului pătrund fire subțire, roșietice, de lumină. Raze de asfințit. Cad pe pieptul lui Toader Ponoran. Pe undeva, pe sub prag, țîrîie un greier. Uica Toader tresare. Pipa i s-a stins. Își îndreaptă șalele. E dintr-o dată prea înalt. Masiv. Își drege glasul. Continuă pe un alt ton, ca și cum s-ar fi hotărît să-și descarce năduful.

– Mi-s tare necăjit. Nu știu ce poate fi cu Ionucă. Am gîndit c-o fi vreo boală la mijloc. Dar mi-ai zis, zilele trecute, cînd te-am întrebat, că nu-i, că n-o fost pe la dumneata, la dispensar. Acu gîndesc că alta trebuie să fie buba, ca, vezi, dacă n-ar fi, n-ar umbla atîta pe drumuri. Că umblă. Toată sîmbăta și duminica îi plecat. Și îi așa numai de vreo două luni de zile; de cînd o venit de la Mediaș, de la armată...

Din ograda vecină se aude glasul Anicăi. Strigă la orătănii. Uica Toader tresare. Întoarce capul spre fereastră. Greoi. Ascultă cu ochii mari, ținîndu-și răsuflarea. Oftează.

– Eu, gîndesc că tot la Mediaș umblă, continuă el cu obidă. Tot. Am văzut un bilet de tren. Mai întîi am zis că poate o fi rămas ceva neisprăvit cu armata... ceva nereguli. Dară nu. Mi-o fost de fală și acolo. Știi și dumneata că doar ți-o arătat pozele din ziar și ce scrie de el cînd s-or luptat să scape oamenii de prăpădenia ce-o fost cu potopul de ploi ce-o căzut pe capul ălora de pe la Mediaș. A doua oară am zis că... mă rog... Dar în fiecare săptămînă?! Asta-i prea de totului tot. Săptămîna trecută, după ce-o venit iară de la Mediaș, i-am spus: „Iar ai plecat Ionucă"?! „Iar", îmi zice el. „Ai treburi pe acolo"? îl întreb eu. „Am. Și nu suferă amînare", îmi răspunde el. „Să nu mai mergi, că după aia încep fel de fel de vorbe prin sat și nu se cade". „Bine", îmi făgăduiește el. Și ieri iară o plecat.

Dinspre luncă alunecă o boare răcoroasă. Se înserează. Răsună tălăngile vacilor. Sînt pe uliți. Se întorc de la pășune. Mugesc leneș din cînd în cînd. Uica Toader tace. În lumina mijită a apusului, fața tăiată de crețuri adînci pare că îmbătrînește. Îi tremură pleopele. Văd bine că necazul îl mistuie adînc.

– De ce tot pleacă? reia el. De ce tace? Că tace. Nu zice un cuvînt. Să fie vorba de o fată? Și-o fi găsit una pe acolo? Se duce la ea de tot? Și eu...? Își pironește privirile în ochii mei. Oi rămîne singur cuc... Cum să rămîn? Ce zici? Și Anica? De la ea n-am putut afla nici o vorbă. De altminteri de-a dreptul n-am cutezat s-o întreb. Dumitale nu-ți dă prin gînd cam ce-ar putea fi? Nu? Vi-s prieteni și...

Uica Toader tace. Mă privește drept. În albastrul privirii lui e o nerăbdare. Așteaptă să zic ceva. Ce? Ce pot să zic? Aș vrea să mă ridic. Nemulțumit de mine, scot o țigară. O aprind. Cîștig timp. Cît?

În pridvor se aud pași. Prin fereastra larg deschisă își vîră capul Ionucă.

– Bună seara. Ești acasă, Andrei? M-am temut că nu te-ai întors de la examene. Am nevoie de ajutorul tău.

Ușor ca o pisică sare peste pervazul ferestrei în cameră. Ne strîngem mîinile.

– Uite-l și pe bunicu! exclamă el zărindu-l pe Toader Ponoran. Credeam că ești numai tu, Andrei, singur. Apoi după o pauză: Asta schimbă lucrurile.

Îl prinde de după umeri pe Uica Toader.

Mie nu mi se pare Ionucă schimbat. E același: vesel, deschis, prietenos. E înalt. Ochii îi sînt albaștri. Mustața abia mijită e ca mătasea porumbului. Părul la fel. Așa trebuie că arăta și Toader Ponoran la vîrsta asta.

– O săptămînă întreagă ai lipsit. Cum a fost? Ai reușit, Andrei?

Încuviințez.

Fain! Asta înseamnă că de la toamnă o să lucrezi la Timișoara, în clinici. Fain!

Uica Toader se clatină, plin de arțag, cînd pe un picior, cînd pe altul.

– Cam de vreme... Cum de venişi astăzi și nu mîine? îl întrebă săgetîndu-l cu privirea lui oțelie.

Ionucă îl privește mirat. Începu să rîdă.

– N-ai zis dumneata să nu mai plec?

– Dar ieri tot te-ai dus. Așa mi te-ai ținut de cuvînt...

Ionucă își ridică fruntea. Pendula din perete bate dogit ora șapte.

– Începînd de astăzi mă țin de promisiune Eri am plecat. Azi am venit. Și-am adus-o și pe Ileana Cășei cu mine. S-o vezi și dumneata... să-ți dai cu părerea de ceea ce-o să-ți cer.

– Pe...

Toader Ponoran încremenește. Ochii i se alungesc. Par coborîți dintr-o dată în fundul capului. Se uită la Ionucă. Se uită la mine. O uitătură rece, tare. În umbrele înserării se vede cum îi cade colțul gurii, cum îi cad umerii, cum i se lasă bărbia.

– Și Anica...?

– Anica?! Ce are Anica cu Ileana? întreabă Ionucă.

Lumina soarelui care apune îi joacă în gene. În ochii albaștri. Deodată văd cum i se luminează fața îl umflă rîsul. Rîde și rîde.

– Ce-i de rîs? Mi-i rușine să mai dau ochii cu oamenii. Glasul lui Toader are în el o durere adîncă.

– Dar bine, bunicule, numele ăsta, Cășei, nu-ți spune nimic? Nu-ți amintește de nimeni?

Uica Toader are o tresărire. Ochii căzuți în fundul capului i se însuflețesc.

– Cășei... Ăsta-i numele omului cu care a plecat mamă-ta. Dar nu înțeleg.

Ionucă sare pervazul ferestrei în pridvor. I se aude glasul.

– Hai! Vino! Nu te sfii!

Apare apoi în pragul casei ducînd-o de mînă pe Ileana. Îi ajunge pînă la umeri. Să tot aibă șaptesprezece ani. Rămîne nemișcată lîngă ușă. Cu valijoara lîngă ea. Mai departe nu vrea să înainteze. Părul, ca mierea, împletit gros, îi cade pe piept. Ochii ei negri sînt ațintiți la mine, la Uica Toader. Îl privește și pe Ionucă. Întrebător. „De ce m-ai adus? De ce? De ce crezi tu că-i bine așa?" pare a zice toată ființa ei.

Ionucă zîmbește. Un zîmbet încurajator. Se întoarce spre Toader Ponoran.

– Asta-i sora mea, Ileana Cășei, bunicule! Mama noastră a murit acum patru ani. Știam. Nu te-ai întrebat de ce nu mai amintesc de ea? Tată și frații ei au fost duși de apele ce le-a pustiit satul. Nici mormînt n-au. A rămas singură pe lume. Nu mă are decît pe mine. Numai pe mine. Aș vrea să mai aibă încă un suflet care să-i poarte grija, să țină la ea: pe dumneata. Glasul lui Ionucă are în el o dorință pe care cu nimic nu i-ai putea-o zăgăzui.

Fata se roșește. Apoi se face albă. Își mușcă buzele. Pleacă fruntea.

Bătrînul pare cuprins de-o amețeală. Se sprijină cu mîna de masă. Ar dori să scape de senzația ciudată care îi învăluie ca o negură simțurile. Își mușcă buzele. Parcă ar vrea să le stăpînească să nu vorbească pripit. Tace. Mustățile aspre i se zburlesc. Întoarce capul. Privește pe fereastră.

Ileana se închide și mai mult în ea. Bărbia îi tremură. Își vîră colțul maramei în gură. Vrea să se stăpînească. Nu reușește. Fuge dincolo. O aud plîngînd mocnit în pridvor.

Uica Toader tresare. Caută cu mîinile un reazem. Se întunecă la față. Văd bine că i e ciudă pe el însuși. Fața îi e plină de o duioșie amestecată cu milă. Iese în pridvor. O ia pe fată de după umeri. Îi ia capul în palme. I se uită în ochi.

– Draga de ea...

Fata îl primește nedumerit. Rîs și plîns. Ploaie și soare.

Ionucă iese și el. În pridvor e liniște. O pală de vînt aduce prin fereastră o fumăreală din cuina vecinului care face să ne usture gîtul.

Ion Sîngereanu

VATRA

Ea intr-o lacrimă-atîrna
dar moșii noștri nu mureau
de numele nu i-l șapteau...

Străinii de-o călcau, pustii,
Ea se trăgea în fiice. fii.
Cu care, grîne și izvoare
Și biruia-n vreo trecătoare...

Veacuri s-or duce și-or să vină,
Dar ea va sta tot neclintită
În bucuria împlinită
Ce-o lasă-n freamăt de lumină.

EROUL NECUNOSCUT

Soarele se miră, cum se miră,
Vreme lungă fluturii cetiră
Trupu-acela tînăr ca pe-o carte
Și-a fost dimineață, și-a fost moarte...

Soarele se miră, cum se miră,
Stă în iarba crudă și nu-i pasă,
Doarme și îi sună somnul ca o coasă
Într-un cîmp în care bunii lui cosiră...

Soarele se miră peste el, și el
E pămînt de-acuma, iarbă împușcată,
Nimeni nu-l cunoaște. Fluturii privesc
Floarea de pe fruntea lui
îngîndurată...

INCERC SĂ TE UIT...

Dorinei

Încerc să te uit, dar, uite,
Mi-am amintit de porumbei
Și de un umăr de femeie
Unde veneau să poposească ei...

Încerc să te uit, dar, uite,
pe-atunci la ei m-am închinat
și-n somnul meu adînc și tînăr
de cîte ori nu i-am visat...

Zburau, prin vis, în stoluri albe
zăpezi sortite să nu cadă...
umărul tău parcă plîngea
că nu mai poate să îi vadă...

Încerc să te uit, și, uite,
uitarea vrea să mă doboare
numai adînc, în amintire,
se mai aude-o fluturare...

TEATRU

Primul interviu în 19 ani de teatru !

● Inaugurăm o serie de interviuri-profil ale unor actori ai Teatrului de stat din Reşiţa, colectiv ce a împlinit 25 de ani de existenţă. ● FLORIN TĂMPU, actor din anul 1952, venit la Reşiţa, prin transfer de la Teatrul „C. Tănase" din Bucureşti, în 1955, la 1 august. ● Deci, stagiunea ce se încheie ar fi a 19-a în acest teatru. ● În „Puterea şi adevărul", prezentată în premieră chiar cu prilejul aniversării de care pomeneam, Florin Tâmpu interpretează al 69-lea rol. „Şi mă bucur că am prins la Reşiţa această sărbătorire". ● A început pe prima scenă a ţării, la Teatrul Naţional din Bucureşti, ca student al Conservatorului ASTRA, pe vremea aceea nu era Institut. I-a avut ca profesori pe Costache Antoniu, apoi (după înfiinţarea Institutului) pe G. Timică. ● „La Reşiţa se face teatru ca oriunde în ţară, există un colectiv foarte omogen, mă bucur că am jucat aici în cîteva spectacole de prestigiu". ● Îşi aminteşte de cei doi ani lucraţi cu Ion Delureanu (regizor şi pentru „Puterea şi adevărul"), de Speed din „Doi tineri din Verona", de Cosma din „Doamna Nevăzută", de Barbarosa din „Nota zero la purtare", cu care a avut mult succes la Concursul tinerilor actori, la Craiova ... ● „Nu, nu au actorii din Reşiţa o misiune specială ..., Poate că actorii din provincie au mai multe satisfacţii". ● Titlul acestui interviu nu este o întîmplare. În 19 ani de teatru pe scena reşiţeană, lui Florin Tâmpu nu i-a fost luat, pînă la ora acestei apariţii, nici un interviu. ● „Nu e vorba de ceva spus, aşa, cu uşurinţă... Sincer, eu mi-am iubit toate rolurile pe care le-am jucat, şi cele mari, şi cele mici". ● Probabil şi acesta, în premieră absolută, de intervievat.

ANTOANETA C. IORDACHE

MUZICĂ

Coruri sub cupola albă

Stagiunea Filarmonicii timişorene s-a închis. Asta nu înseamnă că vara aceasta este chiar săracă în acţiuni menite să atragă atenţia. Ce păcat că totuşi sala Liceului de muzică rămine mai puţin cunoscută publicului larg, lucru datorat, în parte, şi faptului că manifestările de aici sînt ocazionale.

● SUB CUPOLA ALBĂ, COR TÎNĂR, DIRIJAT DE UN TÎNĂR. Corul „Schubert" continuă să aibă un loc aparte în rîndul formaţiilor amatorilor. De fiecare dată repertoriul este absolut nou şi mai ales frapează varietatea stilistică a pieselor. Acest recent concert a implicat prezenţa formaţiei instrumentale şi grupului ritmic ca şi o trecere prin istoria muzicii corale, de la preclasic la modern, prin prelucrări de folclor ori de muzică uşoară. Astfel se păstrează treaz şi interesul interpreţilor şi cel al ascultătorilor, un public constant, deci implicat în evoluţia acestei formaţii. Cîte coruri nu cad în monotonie de repertoriu, de modalitate interpretativă !

Şi iată un concert vocal-instrumental, cu folosirea alternativă a unui acompaniament divers, cu solişti ce îşi reliefează individualitatea pe fundalul unei interpretări omogene. Şi piese de Bach, Haendel, Mozart, apoi un „spiritual" negru ...

– Corul nostru, ne spune Herbert Weiss, dirijorul, e divers şi în privinţa categoriilor sociale şi-a vîrstei membrilor. Nu ne-am fixat un profil bine definit ; cert e faptul că se cîntă multă muzică timişoreană : piese de S. Ilin, I. Crişan, N. Ursu, R. Oschanitzky, F. Stürmer. După o scurtă vacanţă, o reluare, „Odă patriei", apoi lucrăm la un oratoriu de Schumann. Utilizarea unui grup de alămuri va colora sunetul corului, îi va conferi un anumit specific, pe linia muzicii populare germane. Sperăm să realizăm un cît mai mare procent de inedit.

LUCIAN BURERIU

● Am asistat recent la cinstirea unui om dedicat timp de patru decenii muzicii, ca dirijor a peste 1 000 de concerte, ca dascăl, compozitor : D. D. Botez. Concertul a avut darul să ne familiarizeze cu un univers de simţire pe care l-am putut intui global doar acum. Îl putem considera un cîntăreţ al trăirilor contemporane, răzbătind în catrene mobilizatoare ca în acea „Vatră a bucuriei" sau „Partid erou victorios", ca şi un îndrăgostit al preluărilor folclorice în care propune interesante culori timbrale rezultate din suprapunerea şuieratului peste sotto-vocele feminin în „Pe sub poale de pădure".

Au strălucit cu osebire preferinţele creatorului pentru versul eminescian, în „Temeiul codrului" ori în pastelatele armonii din „Toamna", punct culminant al întregului program.

Din suitele de largă respiraţie reţinem „Cîntare omeniei", „Bate, vîntule, nu sta" şi „Odă muncii socialiste".

Lumea sonoră a lui D. D. Botez lasă să transpară afinităţi cu unele valori de care s-a lăsat influenţat în munca sa de interpret. Corul lui D. Şerban, venit de la Filarmonica arădeană, a făcut un meritoriu efort în descifrarea acelora dintre partiturile compozitorului care sînt cele mai semnificative.

DORU MURGU

● Cenaclul Uniunii Compozitorilor, filiala Timişoreană, sub conducerea lui Ion Crişan, a dezbătut recent libretul noii opere MONNA VANNA a compozitorului arădean Nicolae Brânzeu. Partitura fiind terminată, textul a fost acompaniat de cîteva ilustrări muzicale.

PLASTICĂ

Expoziţia lui AUREL BREILEANU

Ferventa dorinţă de a explora virtuţile abstracţionismului liric, pentru a-i valorifica esenţa şi energia propulsivă, prin sistematizarea armonioasă a elementelor tehnico-estetice în contextul unor structuri lizibile, declanşează universul formelor picturale ale lui Aurel Breileanu.

Imaginea are un caracter unitar şi dinamic, postulînd jaloanele unei hotărîri sobre de atribuire veridică actului inventiv. Intensitatea expresivă a spaţiilor vibrate, formele cadenţate sau libere, strălucind prin culori aprinse sau luminozităţi crepusculare se desfăşoară pe firul u-

nor traiectorii de apropieri sau distanţări exacerbate de reflexe poetice („Vis, I, II, III şi „Poarta", „Sbucium interior", „Ofrandă victoriei").

Tripticul „Acvatică", diptícul „Echilibru spaţial", dominate de rafinate nuanţe de albastru, „Primăvara", simfonie de tonuri calde „Ecoul pădurii", dominat de subtile ocruri şi verniuri, au, sub paleta lui Aurel Breileanu, o temperatură specială, o multitudine de trăiri şi miracole, o continuă întrebare a razelor care invită la meditaţie. Fluiditatea sinuoasă sau geometria ritmică a formelor compoziţionale acţionează ca vector de prelungiri paralele în care metodica raţională a elaborării nu elimină spontaneitatea sentimentului.

Sculptura în lemn prezentată („Mireasa", „Zîna", „Cocoşul"), ce pleacă de la incrustările populare primeşte sub dalta artistului, vibraţiile artei culte – întregeşte o expoziţie de ţinută, o prezenţă artistică incontestabilă.

RADU MELNIC

BANATICA

Ziarul „Votul poporului" - Timişoara, 1903

La 24 ianuarie 1903 apărea primul număr al ziarului săptăminal muncitoresc „Votul–poporului". Redacţia şi administraţia se aflau la Timişoara, pe strada Huniade nr. 56. Gazeta se înscrie pe traiectoria parcursă de presa muncitorească din ţara noastră. O retrospectivă asupra presei din Banat, pe linia apărării intereselor fundamentale ale poporului român, a năzuinţelor sale spre mai bine, reprezintă o lecţie de patriotism. Răsfoind ziarele bănăţene ale vremii, găseşti în ele o puternică reflectare a stărilor de lucruri din perioadele respective, frămîntările sociale ale maselor, lupta pentru eliberare naţională, deosebit de edificatoare în înţelegerea sensului evenimentelor vremii. Presa muncitorească din Transilvania, din Banat a avut darul de a reuşi să capteze şi să treacă printr-un filtru de gîndire înaintată o largă problematică ideologică, politică şi socială. Sub titluri lapidare, în articole bogate în conţinut, expuse într-un limbaj accesibil, în ziarul timişorean „Votul poporului", sînt reflectate preocupările de a răspunde cerinţelor maselor muncitoare româneşti din Banat. Răsfoind colecţia gazetei bănăţene, pe toată întinderea drumului parcurs de la primul său număr, desprindem o serie de articole ale căror titluri alese de redacţie explică apartenenţa politică a ziarului, ideile socialiste. Între acestea amintim : „Cauzele suferinţelor noastre", „Către surorile şi femeile muncitorilor", „Înţelegerea capitalismului", „Ce sîntem noi şi ce sînteţi voi", „Organizarea e ştiinţă", „Răspuns întrebării poporului – Ce este şi ce vrea socialismul" ? etc.

Meşteşugit scrise, articolele oglindesc o adîncă pătrundere în problematica atît de complexă a vieţii şi luptei populaţiei româneşti din Banat la începutul secolului nostru, ele fac să respire munca dură, condiţiile aspre de viaţă în oraşele şi satele acelui Banat de odinioară, constituind un autentic martor al luptei fecunde a românilor în condiţiile regimului de exploatare,

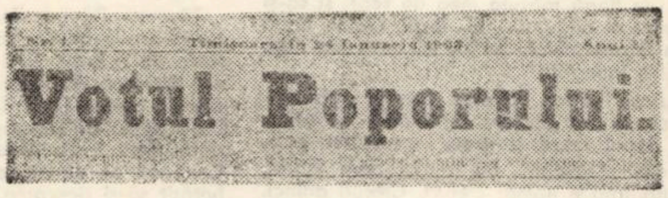
Votul Poporului.

de asuprire naţională şi socială. Ziarul „Votul poporului", cuprinzînd în tematica sa problemele de esenţă ce preocupau masele româneşti, era, alături de alte publicaţii, între care ziarul „Volkswille", larg răspîndit pe atunci în Banat, unde se aduceau şi diferite publicaţii editate la Bucureşti, Iaşi etc.

Mergînd pe linia analizării raporturilor dintre clasele sociale, ziarul „Votul poporului" insera următoarele, într-unul din articolele apărute în numărul din 7 noiembrie 1903 : „vedem ... că am ajuns acolo, în forma aceea că cei cu capitalul mare se fericesc, iar aceia cu capital mic unul după altul se pustiesc. Şi fiindcă dezvoltarea pe astă cale înaintează din zi în zi, sînt tot mai mulţi aceia care ajung la sapă de lemn şi în tot mai puţine mîini se adună (capitalul) care domneşte, stăpîneşte munca".

Urmărind succesiv, în diferitele numere apărute, articolele principale, desprindem ca una din preocupările redacţiei, lupta pentru votul universal, pentru intrarea reprezentanţilor proletariatului în parlament. De altfel, însuşi titlul ziarului vorbeşte clar despre aceasta : „Votul poporului".

Unele articole sînt consacrate situaţiei maselor, a muncitorilor, ţăranilor, din aceste articole reieşind o adîncă preocupare pentru înţelegerea cauzelor reale care au contribuit ca în Transilvania să existe un proletariat şi o ţărănime română săracă, clase sociale care erau puse la muncile cele mai grele, cu plata cea mai scăzută. Sînt numeroase alte articole care trec situaţia reală printr-un filtru de gîndire în general pozitiv, explicînd o serie de fenomene sociale. Se acordă importanţă difuzării ideilor socialiste printre militari.

Publicaţia bănăţeană „Votul poporului", asemenea celorlalte componente ale publicisticii muncitoreşti, democratice, din Banat, se înscria pe linia tendinţelor pozitive pentru găsirea unor soluţii ce se impuneau în rezolvarea contradicţiilor adînci ale vechii societăţi.

HERBERT RABINOVICI

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

SENTIMENTUL STICLEI

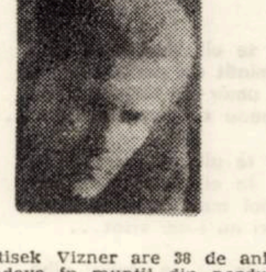

Frantisek Vizner are 38 de ani, stă undeva în munţii din nordul Cehoslovaciei, într-un sat care se numeşte Skrdlovice. Acolo există un soi de manufactură în care el creează acele minunate obiecte. A absolvit Şcoala superioară de arte aplicate. În 1962, un obiect executat de Frantisek Vizner a fost numit, semn al supremei preţuiri – „Produs perfect" în cadrul unei selecţii naţionale. Apoi Premiul I la Charleroi, în Belgia, apoi toate premiile (I, II, III), în 1967 la Expo ' Montreal, apoi expoziţiile din R. F. G., Polonia, Anglia, Norvegia, Finlanda, Canada, Austria, Iran, Ungaria, U.R.S.S., apoi o zi la Timişoara, însoţind expoziţia **Sticlă artistică şi cristaluri din R. S. C.**, despre care s-a mai scris aici, apoi o după-amiază la Timişoara, vorbind cu nespusă patimă despre sticla şi viaţa lui de acolo din munţi, apoi o seară la Timişoara, ascultînd muzică ore în şir, într-o ciudată muţenie.

– Sentimentul sticlei.

— Da, există un sentiment al sticlei. Eu nu mă prea pot ajuta de cuvinte, pentru mine vorbeşte sticla, dar am să încerc să spun următoarele. Pentru mine sticla e o minune a Firii. Totul începe cu bobul de nisip pe care-l strivim nepăsători şi se termină cu acea formă perfectă pe care o privim fascinaţi. Sticla. Ea este o materie unică, pe care n-aş putea-o compara cu nici o alta. N-aş putea lucra cu nici o altă materie, vedeţi, eu fac totul singur, sînt meşterul şi artistul deodată, pentru că vreau să o simt în degete, înţelegeţi, e ca şi cum aş mîngîia pielea unei femei frumoase. Acolo e sentimentul sticlei. Iubirea mea pentru Brâncuşi . . .

– Iubirea pentru Brâncuşi ?

— Da, ea vine din acel sentiment comun, din faţa formelor fundamentale, perfecte. Brâncuşi, românul, a creat acea formă originară care e oul iar tot ce s-a făcut pe urmă şi-a pierdut, cum să spun, şi-a pierdut parcă umanismul. Îi iubesc ordinea şi desăvîrşitul echilibru al formelor.

— Sînteţi un artist fericit ?

– Tot ce voi spune e relativ. Sînt adevărurile mele, în care cred şi pe care nu vă oblig să le acceptaţi. Eu simt astfel. Mă dăruiesc total sticlei, ca într-o mare iubire, mă contopesc cu fiecare obiect creat pînă la dispariţia mea aproape. Acolo, în acele forme, am sentimentul duratei, al trăiniciei lucrurilor mele, al vieţii mele. În faţa sticlei ar trebui să mă simt foarte liber, dar un artist trebuie să se îngrădească pe dinăutru. Asta nu mă face nefericit. Muncesc mult, chinuitor . . . Odată am creat nişte forme din sticlă neagră. N-au plăcut nimănui. Nu s-a vîndut niciuna. Dar eu am continuat să le fac pentru că simţeam că ele trebuiesc create. Mult timp după aceea a venit la mine o japoneză care le-a dorit. A fost un fel de fericire atunci.

ADRIANA S. BRĂDEANU

SILUETE

LITERELE NU ÎMBĂTRÎNESC NICIODATĂ

După 38 de ani de muncă la rădăcina literelor tipografice, m-am pensionat, ne mărturiseşte un vechi prieten al scriitorilor şi ziariştilor, tipograful Nicolae Anghel. Vedeţi dv., pe mine m-aţi găsit în grădină, dar eu tot la litere mă gîndesc. După prima zi de pensionare, eram tare agitat, nu-mi găseam liniştea. Eu am trei meserii : culegător manual (adică zeţar), linotypist şi montor linotypist. Ultima meserie mi-era şi cea mai dragă. Adică eram atent ca fiecare maşină de cules să meargă bine (am şi inovaţii în acest sens), pentru ca dimineaţa să nu întîrzie ziarele pentru cititori. Am calificat mulţi tineri, pe Banu eu l-am crescut, şi brăţara meseriei literelor tipărite am aşezat-o pe mîini bune. Mă cunosc mulţi scriitori şi ziarişti, încă de la „Luptătorul bănăţean". Virgil Birou, Petru Sfetca, C. Miu-Lerca, Ion Stoia-Udrea, Nicolae Ţirioi. Unora dintre ei le păstram zaţul de la articole, pentru a-l folosi mai tîrziu la tipărirea unei cărţi. O dată, din vorbă-n vorbă, cu Miu-Lerca şi Filaret Barbu, am ajuns să tipăresc primul volum de cîntări populare, prin anii '39–'40, care s-a bucurat de mare succes. Fiul meu, Ion, e tot tipograf, iar fata, Aurora, lucrează la telegraf, cumva tot între litere. Eu acum îngrijesc grădina, cresc pomi, aşa cum am crescut şi tipografi. Între căpşuni şi cireşe, între piersici şi gutui, mă simt ca un poet al naturii, nu mai observ trecerea anilor. Însă, din cînd în cînd, mă mai duc pe la Tipografie, să-i văd pe muncitori, să mai privesc din nou literele, pentru că ele nu îmbătrînesc niciodată !

DAMIAN URECHE

REPORTAJ — ANCHETĂ

STRUCTURA CRISTALULUI

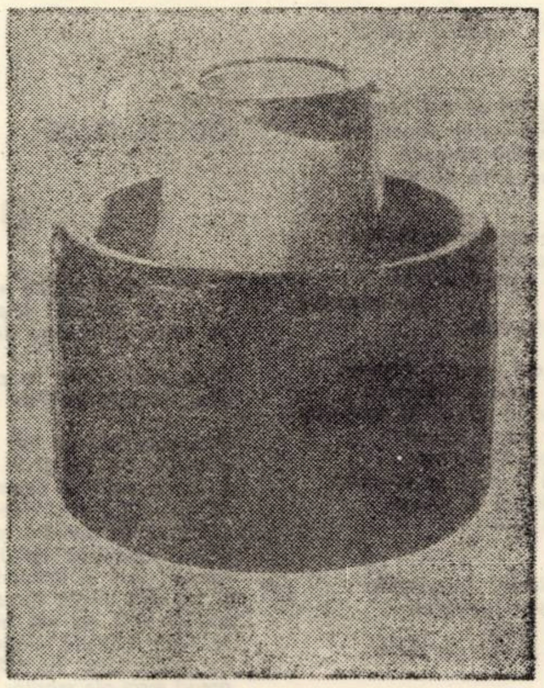

„Temă pentru acasă. Faceţi un reportaj în care să vorbiţi despre Tomeşti". Atunci copiii din Tomeşti scriu astfel : „Urcînd pe Valea Begăi, printre munţii înverziţi de pădure, veţi da de o aşezare nu prea mare, cu oameni puţini, dar oameni mari, deci artişti, pentru că în acest sat se află o fabrică de sticlărie unde lucrează aceşti oameni artişti" şi astfel : „Privită în lumina becurilor noaptea, satul nostru pare un castel strălucind puternic" şi astfel : „Pentru cei din Tomeşti, Tomeştiul reprezintă totul, lumina, viaţa, pădurea, aerul şi viitorul", iar acest reportaj ar putea începe ca un film văzut nu de mult la televizor, cu un om şi o maşină care vin dintr-un mare oraş, intră într-un sat de munte, copiii se întorc de la şcoală, atît doar că aici e aproape vară şi o ciudată lumină învăluie lucrurile. Pe urmă trebuie să descoperi structura cristalului, care e pretutindeni, în munţi, în aer, în lumină, în cristalele albe, ori roşii, ori albastre din mîinile oamenilor şi din vorbele lor. Acum, reportajul poate începe fără metafore, doar din acele vorbe simple ale oamenilor de acolo, din munţi.

El e **Remus Ardelean,** sticlar de 15 ani la Tomeşti, acum stă alături de alţi oameni în jurul unui cuptor uriaş, suflă într-un soi de ţeavă şi deodată apare la capăt un minunat glob incandescent. Ce e sticla ? Sticla e ceva cu care el poate face ce vrea, cu care se joacă şi iar se joacă, chiar aşa spune „mă joc şi iar mă joc" şi mă roagă să scriu neapărat că aici el se simte cumva liber, că supune sticla de cinspe ani, că a învăţat supunerea ei de la tata, că are şase băieţi, din care doi gemeni care sînt mai firavi şi că de-aia numai pe ei doi n-o să-i facă sticlari. Pe urmă, Remus Ardelean tace şi începe un dans ciudat cu globul auriu, iar eu n-are rost să-l mai întreb nimic, pentru că acolo, în dansul lui ciudat, începe să se vadă structura cristalului.

El e **Aurel Paicu,** maistru la secţia de sculptură de 18 ani, tace foarte mult, mai ales atunci cînd trebuie să-mi spună ce e sticla. Ce să fie sticla ? O materie şi un fel de joc. Pentru el e artă. Nu s-ar despărţi de Tomeşti şi de sticlă ? Nu. Nici de Tomeşti, nici de siclă, deşi e moldovean. Chiar cînd pleacă undeva, la cîţiva kilometri doar, gîndul lui e tot la Tomeşti. Cum nu pot să înţeleg asta ? Aici e vorba de oameni, de dragostea şi prietenia lor. Dacă te-ai despărţi de sticlă, e ca şi cum te-ai despărţi de ceva foarte drag. Ce îi e lui foarte drag, de pildă ? Copilăria, copilăria şi bucuria din 1958, cînd s-a prelucrat pentru prima dată cristalul la Tomeşti. A avut vreo contribuţie ? Nu, niciuna, dar ce contează. Nu înţeleg oare că atunci în 1958/1959 a început pentru ei cristalul ?

El e **Gheorghe Securici,** inginer tehnolog, absolvent în 1971 al chimiei din Timişoara. Ce e sticla ? O masă vitroasă. Sau vreau să ştiu ce e pentru sufletul lui ? Da, pentru sufletul lui. Atunci lucrurile stau aşa. În facultate, Gheorghe Securici era un ceramist convins, acum e un sticlar convins. Pentru sufletul lui, sticla ar veni, cum să zică, în procente, cam 70% din viaţă. Şi restul de 30% ? Ei, restul e restul. Mai bine să vorbim de 70%. Acolo e munca lui de cercetare. Despre ştiinţa sticlei trebuie să ştiu că e veche de cînd lumea şi totuşi nouă, căci oricînd se poate descoperi ceva. Pentru Gheorghe Securici sticla e ca o fată frumoasă, dar sălbatică, pe care trebuie s-o supui. Ce bucurie mare a avut aici, la Tomeşti ? Una care să ţină de munca lui ? Da, de munca lui. Păi atunci să scriu că el n-a avut vreo realizare fantastică, dar cînd într-o dimineaţă a văzut-o gata născută, atunci a fost o mare bucurie.

El e **Ion Cioc,** inginer tehnolog, tot chimist de meserie, lucrează la secţia creaţie şi nu de mult un pahar proiectat de el a luat premiul întîi la concursul de creaţie faza pe Centrala sticlei. E căsătorit şi peste cîtva timp îi va naşte soţia, un băiat, desigur, ei stau la bloc, e destul de confortabil. Ce e sticla ? Tace, tace şi spune că e o întrebare foarte grea, prea grea, pentru că are un sens dublu : unul tehnic şi unul sentimental, care se leagă de oameni. Pentru el, sticla e o materie care trebuie modelată creator, care trebuie să educe estetic pe cei care o ţin în mîini, să le dezvolte dragostea pentru frumos. Cînd a venit prima dată aici, a avut un sentiment ciudat, se credea străin. El lucrase înainte în galvanizare şi-l pasiona munca aceea. Cum spunea, a venit aici cu o uşoară strîngere de inimă. A intrat în hala cuptoarelor, i-a văzut pe oameni ca nişte diavoli, frămîntînd sticla şi şi-a zis : „Aici e o treabă extraordinară". De atunci a rămas. A crezut că o să facă minuni. Le-a făcut ? Nu, nu i-a prea reuşit, dar s-a îndrăgostit de sticlă şi n-o s-o părăsească în curînd.

Ea e **Elisabeta Jivin,** are 30 de ani şi e profesoară de limba şi literatura română în satul Tomeşti. A venit aici prin repartiţie acum şase ani, a fost numită directoare adjunctă de curînd, citeşte „Frunze uscate" de Huxley, seara se uită la televizor, îi place mai mult Teleenciclopedia, ultimul film văzut a fost „Păcală", la cinematograful din sat. Cea mai mare problemă pe care şi-o pune e să asfalteze curtea şcolii, să aibe copiii unde să facă sport. Jivin Elisabeta e necăsătorită, dar nu se simte singură. Niciodată ? Nici. Nici n-ar avea timp să se gîndească la asta, atîtea are de făcut. Se întîlneşte cu colegii şi cu ceilalţi intelectuali. Ce face în concediul din vara asta ? Nimic. Stă aici toată vacanţa şi cîteva zile poate pleacă la Bucureşti. Aici e ca într-o staţiune, de altfel şi apoi are foarte mult de lucru, cu pionierii. Nu-i lipseşte nimic ? Nimic. Nimic, nimic ? Rîde. Vine destul de des la Timişoara, mai vede un film, un spectacol, nu prea are nici o tristeţe.

El e **Ioan Bălu,** care are 28 de ani şi este : 1. locţiitor de secretar al Comitetului comunal de partid, 2. directorul căminului cultural, 3. vicepreşedinte al Consiliului popular, 4. vicepreşedinte al Consiliului popular F.U.S. şi 5. bibliotecar. E în anul III la A.S.E., la Bucureşti, Facultatea de economie a producţiei, e căsătorit, are doi copii, unul de 5 şi unul de 3 ani, mai are o soţie foarte înţelegătoare şi nici un dram de timp liber. Cînd ajunge acasă ? Pe la nouă, zece seara. Uneori deloc, cînd are mult de lucru. Îl mai recunosc copiii ? Cel mare da, dar cel mic se cam sperie de el cînd îl vede. Noroc că soţia care e învăţătoare îl înţelege aproape întotdeauna. Ei n-au pe nimeni să-i ajute, pentru că părinţii sînt departe. Ce le lipseşte ? Materialiceşte, spune Bălu Ioan, destule lucruri, dar toate o să vină la timpul lor. Ei au început cu o lingură şi două furculiţe. Cînd văd că le lipseşte ceva foarte mult îşi închipuie că au acel lucru şi le trece. Dar sufleteşte ? O singură frămîntare : să-şi termine studiile şi să intre în producţie, aici la Tomeşti. Îl pasionează sociologia, a citit multe şi-şi dă seama cîte lucruri nemaipomenite s-ar putea face la fabrica de sticlărie. S-ar putea organiza totul pe baze ultramoderne, Aici ar trebui să rămînă şi va rămîne. Îi cunoaşte pe oameni, îi iubeşte pentru că, zice, oamenii de aici sînt foarte buni. Ce înseamnă un om foarte bun ? Un om foarte bun e acela care ştie să-şi supună interesele personale interesului general. Scrieţi, zice Bălu Ioan, cumva mai frumos, mai poetic, lucrul acesta, dar eu aşa simt oamenii buni şi nu vă pot spune decît că într-o noapte trebuia descărcată pînă în zori cărămida din nişte vagoane. I-a rugat pe oamenii care tocmai ieşeau din schimbul de noapte să-l ajute. Şi l-au ajutat ? Da. Fără să spună ceva. Aştia sînt oamenii...

Pe urmă a început să apună soarele, am ieşit toţi afară, ne invitase profesoara la ea acasă, înainte de plecare, mai scriu o dată că începuse să apună soarele şi că o ciudată lumină ne învăluia, nimeni n-a mai spus nimic şi aici reportajul ar putea să se încheie ca într-un film văzut nu de mult la televizor, cu un om şi-o maşină care se întorc spre seară, într-un mare oraş, după ce vor fi descoperit acolo, în satul din munţi, structura cristalului.

IOSANA PANTEA

EVOCĂRI

Amintiri despre Victor Eftimiu

Pe poetul şi dramaturgul Victor Eftimiu, **care era cu doi ani mai vîrstnic decît mine, l-am cunoscut pentru prima oară în toamna anului 1911, cînd am venit la Bucureşti, pentru a-mi face studiile universitare.**

Condus de prietenul meu de o viaţă, Perpessicius, **fost coleg de urbe natală, de liceu şi de universitate, am păşit în acel timp adeseori pragul vestitei terase „Oteteleşanu", unde se întîlneau în fiecare seară mai toţi scriitorii din acea epocă, spre a-şi împărtăşi ideile, consumînd o ceaşcă de „schwartz" (cafea neagră) sau un capuţiner.**

Cu această ocazie, am cunoscut din vedere mulţi poeţi şi prozatori contemporani, precum : Ioan Minulescu, Victor Eftimiu, Dimitrie Anghel, St. O. Iosif, Petre Locusteanu, D. Karnabatt, Alexandru Stamatiad, N. Davidescu, Stan Palanca ş. a.

Dintre aceştia, Perpessicius se împrietenise mai de aproape cu poetul Victor Eftimiu, **care chiar în acel an — 1911 — se făcuse cunoscut prin poemul feeric în versuri „Înşir-te, mărgărite", reprezentat cu un deosebit succes de mai multe ori pe scena Teatrului Naţional.**

Perpessicius **a ţinut să mă prezinte şi pe mine ilustrului literat, atrăgîndu-i atenţia că eram un mare admirator al literaturii şi că venisem de curînd din Brăila, unde condusesem ca secretar de redacţie revista literară** „Flori de cîmp". Victor Eftimiu **era pe atunci un bărbat distins şi frumos, în vîrstă de numai 22 ani şi veşnic bine dispus, iar această bună dispoziţie a păstrat-o toată viaţa.**

Eu care asistasem la reprezentarea frumosului poem „Înşir-te mărgărite" **(întrucît direcţiunea Teatrului naţional luase fericita hotărîre de a încredinţa în fiecare seară** Centrului studenţesc bucureştean, **cîte 40-50 bilete gratuite, la galerie, spre a fi distribuite studenţilor dornici de spectacole teatrale, iar eu eram unul dintre aceştia), — l-am felicitat călduros pe „maestrul"** Eftimiu **pentru remarcabilul succes obţinut prin debutul său fericit, succes care avea să-l însoţească pînă la sfîrşitul vieţii,**

În reprezentarea poemului feeric „Înşir-te, mărgărite", **regizorul respectiv a introdus mai tîrziu o inovaţie, transpunînd în film cinematografic lupta lui Făt-frumos cu Zmeul zmeilor şi intercalînd această peliculă în reprezentarea poemului pe scenă.**

Iar, după războiul din 1916-1918, am avut ocazia să văd introdusă o nouă inovaţie regizorală : apariţia pe scenă a lui Făt-frumos, călare pe un superb cal alb, ceea ce impresiona în mod deosebit publicul asistent la specol. Între timp am aflat că Victor Eftimiu **era numai un** pseudonim **şi că adevăratul nume al poetului era** Athanes Ghergo Ceavou.

În răstimpul celor 4 ani (1911-1915), cît am stat în Bucureşti pentru terminarea studiilor universitare, am avut numeroase ocazii de a-l vedea şi a sta de vorbă cu poetul Victor Eftimiu, **care era o fire foarte populară şi comunicativă.**

IOAN SAVA PROILAVU

EVRIKA !

● **Sala fiind arhiplină, spectacolul n-a mai avut loc.**

● **Fără o brumă de speranţă mi-ar îngheţa sufletul.**

● **Cînd bei peste măsură îi zăreşti în acelaşi pahar pe Bacchus şi Dionysos.**

● **Dintre toţi sportivii doar boxerii se bat cu pumnul în piept.**

● **Umbra trage chiulul, deşi stă în raza de activitate a soarelui.**

● **Cu prilejul unui bilanţ birocraţia a ieşit în ... evidenţă.**

● **Măcelarii se îmbogăţesc pe ... capete !**

● **Pentru diabetici numai viaţa trebuie să fie dulce.**

● **Culesul cireşelor n-a fost fructificat din plin.**

ION VELICAN

DOSAR

CADOUL

Printr-o coincidenţă, S. A. a împlinit 18 ani chiar în ziua în care a primit primul salariu — două evenimente care se cereau sărbătorite cum se cuvine. S. A. îşi făcuse atîtea planuri ! Din prima lui chenzină vroia să-i cumpere mamei o poşetă, iar surioarei — un ceas. Pentru el îşi va păstra o sută de lei, iar restul îi va da „în casă", îi va pune pe masă, ca orice bărbat. Cu suta lui va merge cu băieţii şi va face cinste.

În ziua aceea, prietenul său, N. D., l-a felicitat de dimineaţă şi-a ţinut să-i facă un cadou, un lucru meşterit de mîna lui, un cuţit frumos, cu plăsele de plexiglas.

Cînd au ieşit din schimb, s-au dus la bere. Se strînseseră vreo opt băieţi. Au băut, au glumit. Se simţeau bine. S. A. calcula în gînd timpul necesar pentru a cumpăra poşeta şi ceasul. Dar berea i-a încălzit şi unul dintre ei a propus să bea şi rom. Şi-au băut. Şi altul, crezînd că va fi o glumă, a spus nişte vorbe în doi peri la adresa sorei lui S. A. Acesta şi-a ieşit brusc din fire şi l-a lovit. Celălalt, mai puternic, a ripostat. Răzbit, S. A. a scos cuţitul primit în dimineaţa aceea. Niciodată pînă atunci nu se gîndise că va putea înfige cuţitul într-un om.

Ziua care începuse cu gînduri atît de frumoase s-a sfîrşit trist. Mama n-a mai primit poşeta şi nici sora ceasul. Şi nici S. A. n-a adormit liniştit, cu mulţumirea bărbatului care a adus „în casă" salariul.

Din fericire, tînărul rănit a scăpat cu viaţă. Dar clipa aceea unică, de orbire, animalică, nu se va şterge curînd din amintirea lui S. A.

Vinovaţi ? Există mai mulţi vinovaţi. Însă, în primul rînd, prietenul N. D. Asemenea cadouri nu se fac. A fost suficientă a treia coincidenţă, prezenţa cuţitului, nenorocită, adăugată la cele două fericite, şi iată cum se putea naşte tragedia. Oricum, o dramă, tot s-a născut. E greu să intri în majorat cu o asemenea amintire.

LAURENŢIU CERNEŢ

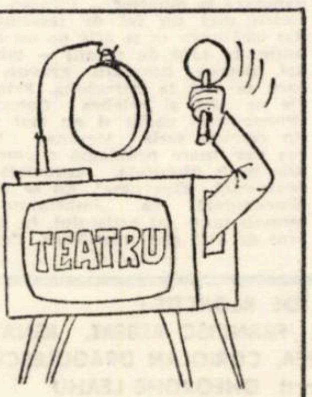

ANTON DRAGOŞ

EPIGRAMA

Prozatorului magistrat OCTAVIAN POPA, la apariţia romanului său „Etajul 10", la editura „Facla".

Ca magistrat, după ştiinţă,
A judecat şi-a dat sentinţă.
Azi, în schimb, îl trec fiorii
Sentinţa dînd-o cititorii.

Rodicăi Tott, de la revista de satiră şi umor „Urzica"

De cînd simpatica Rodica
Stă-n redacţie la „Urzica",
Deosebirea-i foarte mică
Între ea şi-o ... Urzică !

ION ŞTEFAN SUCIU

DIN LITERATURA UNIVERSALĂ

POEZIE GREACĂ

KAVAFIS

Ithaca

Cînd vei porni pe mare spre Ithaca
dorește-ți drumul cît mai lung
rivnit de încercări și de învățăminte plin.
Nu-ți fie teamă de lestrigoni și de Ciclopi
nici de Poseidon, zeul aprig la minie,
în calea ta nicicînd ei nu se vor abate
dacă gînduri înalte și emoții
nu-ți răscolesc spiritul și trupul.
Pe lestrigoni și pe Ciclop, pe Poseidon,
dezlănțuitul nu-l vei intîlni
dacă în suflet nu le porți povestea
și nu te-nconjuri din mituri cu umbra lor.

Dorește-ți drumul cît mai lung
în larg freamătul dimineților de vară,
Atras de-o bucurie veșnic nouă
vei poposi în porturi necunoscute,
te vei opri la negustorii din Fenicia
și mărfuri lăudate le vei cere :
sidefuri și corale, ambră și eben,
mirodenii voluptoase de tot felul,
cît poți mai multe mirodenii voluptoase ;
apoi Egiptul te va chema, discipol
să fii marilor săi înțelepți.

Îndrumă-te mereu pe mare spre Ithaca.
Ea este portul ultim al călătoriei.
Dar nu-ți grăbi sosirea, lasă cirma-n voie.
Amînă-ți dorul printre valuri ani în șir,
pe țărmul drag îmbătrînit să debarci,
îmbogățit cu tot ce-ai adunat pe drumuri
nu dori comori să-ți dea Ithaca.

Ea te-a înzestrat cu harul depărtării,
fără ea tu n-ai fi pornit pe mare,
cu altceva mai de preț nu așteaptă învrednicire.

Săracă de ți se va pare, nu crede că te-a înșelat.
Ești mult mai înțelept acum, mai plin de cunoștințe.
Aceasta, prietene, aceasta e Ithaca.

ANGHELOS SIKELIANOS

Rezistența

Nu e o luptă pe cimpuri de marmură aici,
nu stă de o parte Dighenis și de cealaltă moartea . . :
Pămîntul cît e de mare s-a ridicat cu morții și viii
și-și biruie moartea prin moarte
în munții sihaștri, acolo, pe crestele ninse,
la mari priveghii se călește Rezistența,
Partizanii Greciei sînt prinși într-o temerară horă,
o mie de mese sînt pregătite de ospăț,
iar în luminișuri, la loc de cinste cei ce căzură eroi...

GHIORGHIOS SEFERIS

Discurs despre dragoste

Rodie a destinului, tu, care ai vrut să mă rănești,
iată-te acum supusă și desprinsă încet de mister,
decisă ești să împlinești o frumoasă poruncă,
văd zîmbetul tău ca o sabie pregătită de atac.

Urcai în cercuri odinioară și trezeai lumea zidită,
gîndul drumului ne creștea limpede în singe,
patima mea într-o lungă veghe aștepta să te
cucerească ;
ce ușoară era lumea : un simplu puls.

Au rămas uitate pe țărmuri vechi taine ale mării,
în valuri a rămas uitată bezna grea a adîncului ;
memoria cum trădează, se deschid coralii ei purpurii;
O, nu mișcați nimic ! Ascultați atenți ușorul
freamăt. Ai atins mărul aplecat sub fructe
Mina s-a întins și firul îți arată drumul, te conduce.
O, întunecată înfiorare din rădăcini și frunze,
de-ai fi fost tu aleasă să aduni zorii

Să înflorească iarăși crini pe cîmpul despărțirii,
zile în șir să ne caute îmbrățișările cerului,
să ardă și să tulbure ochii tăi dragi,
sufletul să se înalțe pur ca un cintec de flaut.

Dar noaptea ! A rămas atita spuză, pe lucruri,
parcă din nervi de arcuș a rămas un zgomot surd,
febră și cenușă pe negrul țărm rotund,
un zbor dens închis în închipuire . . .

Rodie a vîntului, știai, dar m-ai luat drept neștiutor,
în timp ce gîndul arunca punți
să se logodească degetele și să treacă două sorți,
lin să curgă prin lumina scăzută și odihnitoare.

O, întunecată înfiorare din rădăcini și frunze,
în liniștea din jur s-a ivit o statură fără somn,
și-a ridicat capul dintr-o dulce îmbrățișare
și s-a făcut voia ta și mi-ai spus o dată

cuvintele ce atingeau și împreunau singele,
fie ca dorul tău să se închine precum umbra nucului
iar păru-ți să ne inunde cu o risipă necumpătată
din patima sărutului și pînă în bătăile inimii.

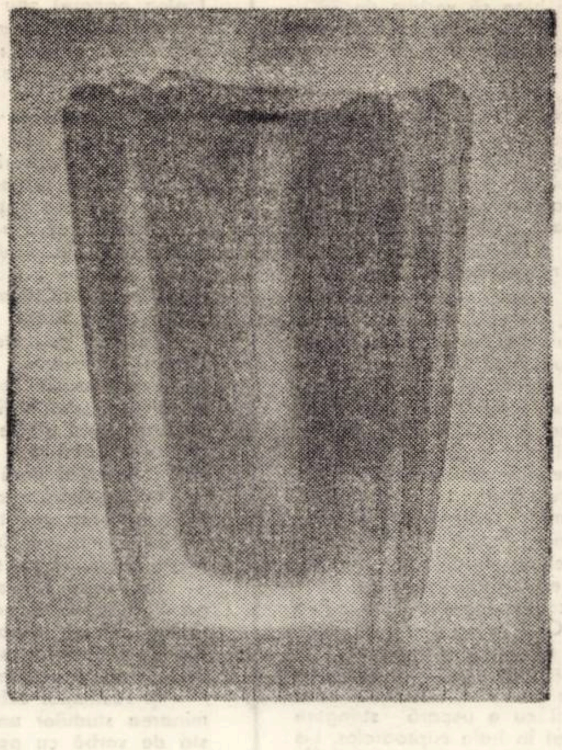

ODISEU FLITIS

Dionysos

Luminoase și idilice aureole ! Căprioare fugiți,
fugiți din această împărăție a căderii de apă,
un sunet se sparge de alt sunet și udă frunțile
fecioarelor nocturne,
Curcubeie plutiți în cristale
și-n cercurile care au trimis pînă aici vaporașe de
chihlimbar,
E întotdeauna un foc magic ce deschide evantaiele
poalelor de munții în călătoriile noastre zgomotoase,
E întotdeauna o coamă hohotind de fericitul coboriș
al dealurilor unei tinereți,
Uitați-vă în privirile noastre strălucitoare și adînci
atunci cînd ard mantiile extazului,
atunci cînd în memorie se întîmplă o mie de explozii
și ies din micile ferestre iacinți.
atunci cînd nu mă uita cu sepalele pline de grație
se încredințează cimpurilor migratoare
ce ademenesc cu naiul străvechilor dorinți –
cercuri mari ale marilor învingători într-o pădure de efebi.

NIKOS ENGONOPOL

Orfeu Xenofob

Lacrimile tulbură viața,
plins amar precum o secetă
bîntuia ochii voștri duioși
femei
ale Greciei.
Acolo unde au căzut pleoapele veștede
înfloresc chiparoși
și întotdeauna în vîrful lor
o pasăre cu sufletul în flăcări

În românește de ION COCORA

COSTAS ASIMAKOPOULOS

Tăgada flăcăilor

Ce zvon pînă-aici a pătruns
și cerbii din suflet prind aripi de foc ?
Nicicînd nu-l simțeam,
nici ei nu-l presimt.

Aici, e pădurea
cu muguri în fașe de-a valma în verde
s-o umble păunii, hulubii sălbatici.

Să tacă cimbalii
și bufnetul focului
hoțește spre noi să nu sune !
Ave ! Simțirea se-mbată de muzica locului

În românește de HORIA ZILIERU
și ANDREAS RADOS

TERRA MAGAZIN

FEMINA : De ce sînt femeile mai bune la volan decît bărbații ? Aceasta a fost întrebarea pusă într-un concurs de către Televiziunea britanică. Premiul întîi a fost cîștigat de Eveline Wood, în vîrstă de 54 de ani, care a răspuns : „Pentru că femeile se comportă cu mașina așa cum se comportă cu propriul lor soț, iar bărbații se comportă cu mașina exact așa cum se comportă cu soțiile lor".

MOȘTENIREA LUI PICASSO. Picasso, copil al Fortunei în istoria artelor și unul din cei mai bogați oameni din lume a lăsat în urma sa o imensă moștenire de capodopere inestimabile dar și o droaie de copii și nepoți care s-au adunat acum nedumeriți și disperați, în fața unei probleme greu de rezolvat : bătrînul Pablito nu a lăsat nici un fel de testament. Prietenul său, poetul Verdi, crede că marele pictor, deși nu prea ținea cont de obiceiurile spaniole, s-a ghidat totuși după zicala catalană — „cine iscălește testamentul, își iscălește propria lui condamnare la moarte" — Picasso n-a iscălit nici un fel de testament, dar iscălitura sa se află pe nu mai puțin de 4.000 de creații — tablouri, desene, litografii, gravuri — care se află la Barcelona. Printre ele se află și celebra Colombe (Porumbelul păcii) și nu mai puțin celebra serie Meninas. Dar cea mai mare problemă o constituie mult discutata, apreciată și contestată „Guernica". Ea se află, deocamdată, ca „împrumut pe termen lung" al artistului, în muzeul de artă din New-York. Capodopera trebuia, după un anumit timp, să revină în Spania. Cui aparține însă celebrul tablou ? Franței, Spaniei ? Discuțiile nu s-au încheiat însă, iar arborele genealogic al lui Picasso ia proporții parcă din ce în ce mai mari

ARBITRUL DE BOX. Arbitrul delegat al Uruguaiului la „mondiale" este Ramon Baretto. Totuși el este cunoscut ca arbitru de box și nu de fotbal. Cum de multe ori terenul pe care se rostogolește balonul rotund se transformă într-un veritabil „ring". Baretto, se pare, va fi unul din cei mai competenți și utili arbitri la acutalele „mondiale".

PREȘEDINTE DE FEDERAȚIE JEFUIT Herman Gesmann, președintele Federației de fotbal vest-germane a fost jefuit pe aeroportul Tempelhof înaintea meciului cu Chile. La un moment dat, în timp ce i se solicita un autograf, Gesmann își lăsase sacoșa jos, după care a rămas cu . . . mîinile goale. Cineva îi furase sacoșa cu 8.200 de mărci și nenumărate bilete de meci.

UN GEST DE ZILE MARI. În minutul 62 al meciului Scoția — Zair, scoțianul Lorrimer avu o șansă excelentă : la patru metri de poartă se afla singur în fața portarului advers. A tras imediat, dar instinctiv partarul Cassady printr-un salt fantastic a reușit să rețină balonul. La așa ceva nu se aștepta Lorrimer. Drept pentru care a început să aplaude sincer „parada zairezului". Împreună cu el aplaudară și cei 15.000 de spectatori.

ALARMĂ FALSĂ. În ajunul meciului Olanda—Uruguai, poliția fu înștiințată că cineva ascunsese o bombă pe stadion, care avea să explodeze în timpul meciului. Urmărind „firul" poliția a reușit să descopere cabina telefonică din care „amenința" anonimul. Spre mirarea lor acesta s-a dovedit a fi un puști de 14 ani care nu și-a putut procura un bilet la susamintitul meci.

OBLIGAȚII După fiecare meci antrenorii echipelor respective sînt sechestrați ; ei sînt obligați — așa s-a convenit — să vorbească cinci minute pentru televiziune, zece minute pentru radio și cincisprezece minute la conferința de presă.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct). IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T Index : 42.907

Intreprinderea „Dumbrava" Sibiu

DUMBRAVA

FABRICA DE COVOARE

Str. Pădurea Dumbrava nr. 20

telefon 1 44 36

DUMBRAVA

Prin dezvoltarea intreprinderii „Dumbrava" cu o nouă secție, s-au pus in producție o serie de sortimente complet noi, intre care :

- COVOARE TUFTED cu desene in relief in diferite culori, executate din materii prime noi, care asigură calitatea superioară a acestor produse.
- PĂTURI TUFTED de diferite calități, ușoare și călduroase, executate intr-o gamă coloristică foarte variată, in scopul satisfacerii cerințelor tuturor consumatorilor.

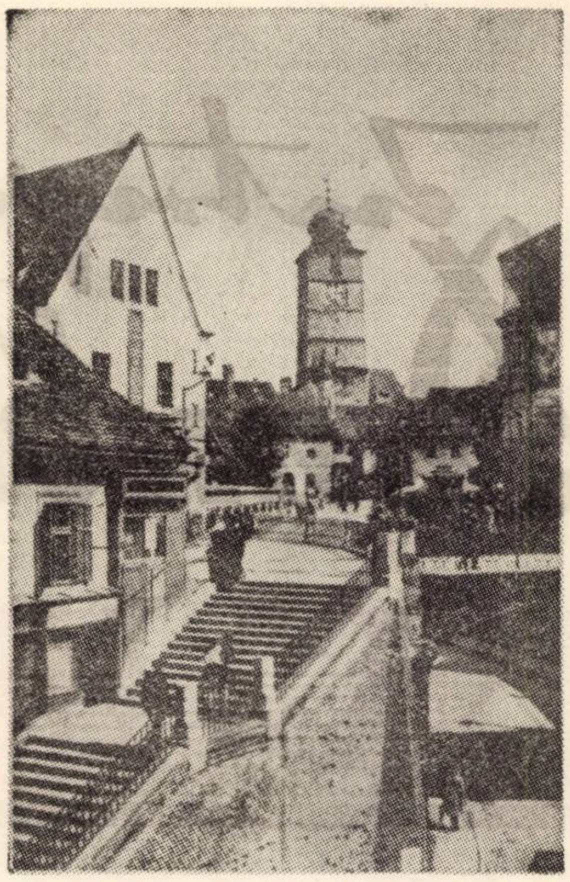

Argumente pentru un concediu în județul SIBIU

SIBIUL, municipiu situat pe valea Cibinului, intr-o depresiune străjuită, la sud de Munții Cindrelului, iar la nord de marginea Podișului Transilvaniei, s-a dezvoltat pe vatra unei așezări foarte vechi (6.000 – 1.800 i.e.n.), peste care s-a suprapus localitatea romană Cedonia. Din secolul al XII-lea, cind s-a ridicat la rangul de oraș, se consolidează ca așezare de meșteșugari și negustori, devenind cu timpul și un important centru politic și cultural. Un tur de orizont al obiectivelor turistice ale orașului ne amintește că aici pot fi vizitate : Muzeul Brukenthal (1780 – 1785) (cu secții de artă, istorie și științele naturii) ; Expoziția de istorie a orașului din Turnul Sfatului (1588) ; Muzeul tehnicii populare ; turnurile : dulgherilor, olarilor și archebuzierilor (sec. XIV), bastionul Haller (sec. XVI) ; Hanul „La mielul alb" (sec. XVI). Iată argumente pentru o călătorie in istorie. Parcul Sub arini, pădurea Dumbrava cu grădină zoologică, Dumbrava Sibiului cu camping (la 4 km) și Valea Aurie, restaurantul Impăratul romanilor (bucătărie universală) sau crama Sibiu Vechi (cu specialități culinare), sint tot atitea tentații pentru orice turist poposit măcar pentru citeva zile in oraș. Oficiul județean de turism este in măsură să vă asigure condiții excelente de cazare in oraș și imprejurimi. Extinderea zonelor de odihnă și agrement, buna lor dotare fiind rezultatul unei preocupări și al unui volum de lucrări intreprinse tocmai cu scopul de a putea satisface cit mai complex dorințele oricărui vizitator. Aceeași plăcută surpriză o puteți avea in oricare dintre frumoasele stațiuni de pe valea Cibinului ori din munții Cibinului.

La PĂLTINIȘ, stațiune permanentă, situată la 32 km sub-vest de Sibiu, la o altitudine de 1442 m, se poate ajunge cu autobuzul. Clima alpină, zăpada abundentă din timpul iernii, atmosfera ozonată, iată condiții pentru un concediu de odihnă. Climatul are insă bune efecte și asupra stării sănătății : calmant al sistemului nervos, tonifiant general al organismului, stimulent al organelor hematopoetice și al sistemului respirator. Modernul hotel Cindrelul cu 170 locuri confort I, cu restaurant de 220 locuri (la parter) și o terasă deschisă, pentru sezonul de vară, călătoriile pe care le puteți face cu telescaunul pină la virful Ocnești, la cota 1800 m altitudine, excursiile la Lacul de acumulare al hidrocentralei de pe Valea Sadului, la cabana Gitul Berbecului, cu autoturismele la Cabana Bilea și apoi, după un drum de două ore, la Bilea Lac (2230 m alt.) vă vor convinge, sperăm, să includeți Păltinișul in programul dvs. de vacanță.

BAZNA, stațiune balneo-climaterică, situată intre Tirnava Mică și Tirnava Mare, intr-o regiune de dealuri și coline acoperite cu păduri, plantații de viță de vie și pomi fructiferi, cu climă continentală moderată, atmosferă incărcată cu aerosoli terapeutici in care predomină iodul, calciul și esențele aromate de pădure, este deschisă celor dornici de tratament, pe tot parcursul anului. Factorii naturali de cură (izvoarele cu ape minerale, nămolul de origine minerală, climatul) și instalatiile și procedurile de tratament (băile salino-iodate, impachetările cu nămol cald, helioterapia, electroterapia, termoterapia, aerosolii etc.) asigura un mare aflux de turiști, români și străini, veniți să-și ingrijească sănătatea.

La 12 km de Sibiu, stațiunea permanentă OCNA SIBIULUI, situată intr-o regiune imprejmuită de dealuri acoperite cu păduri intinse de stejar, la o altitudine de 408 m, are o serie de lacuri formate in vechile exploatări de sare din timpul romanilor, azi intrebuințate in scopuri curative. Apa minerală cloruro-sodică a lacurilor helioterme, nămolul sapropelic fosil, apa cloruro-sodică ușor bicanbonatată a izvorului Horia, sint factorii naturali de cură ai localității.

Confortul este asigurat in oricare dintre stațiunile enumerate. Dacă veniți spre Sibiu, dinspre Rm. Vilcea, la 29 de km de oraș, veți intilni cabana Valea Oltului, unitate a O.J.T. Sibiu, dotată cu restaurant, hotel, căsuțe.

Dacă nu vă aflați in drum, dacă nu v-ați hotărit incă unde să petreceți concediul, ne alăturăm invitației Oficiului Județean de Turism Sibiu, și vă indemnăm să optați pentru una dintre localitățile, stațiunile, cabanele pe care vi le-am prezentat. Fără alte metafore.

A. C.

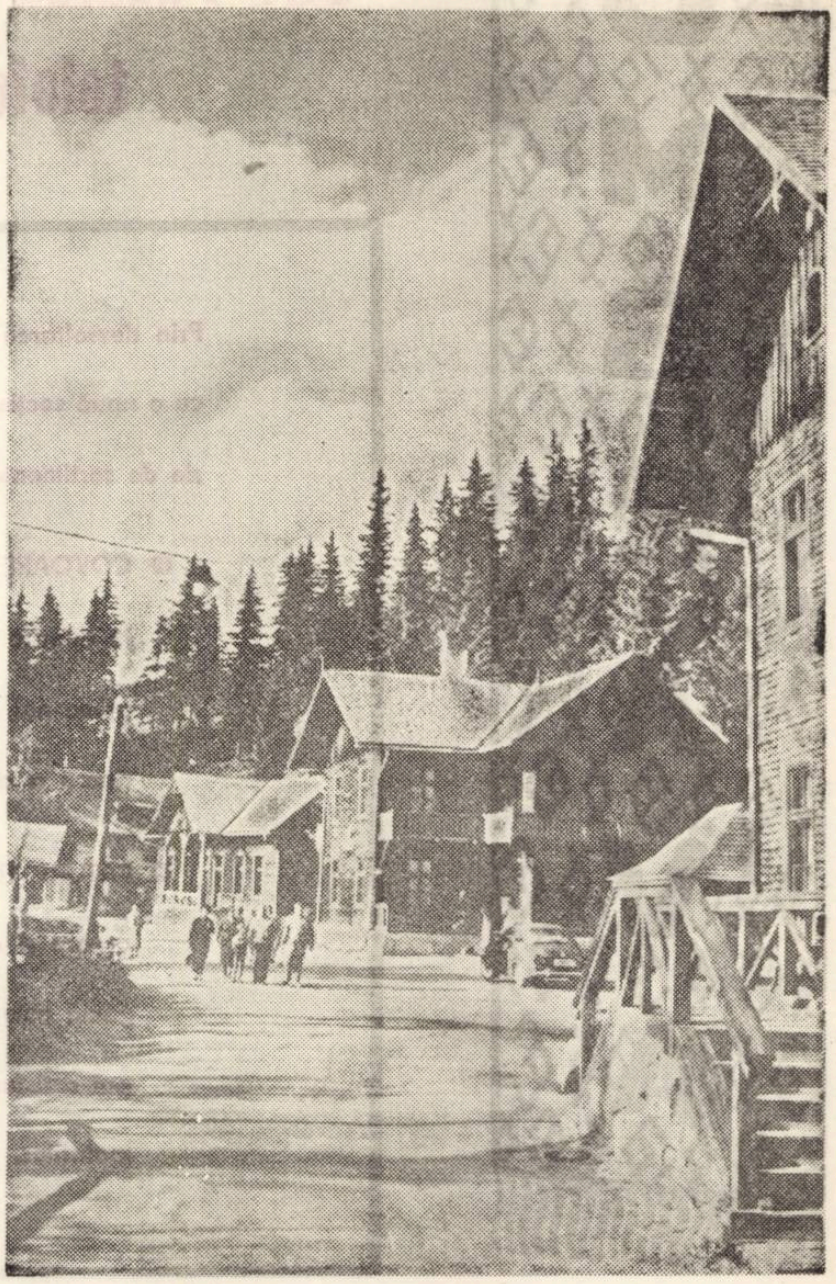

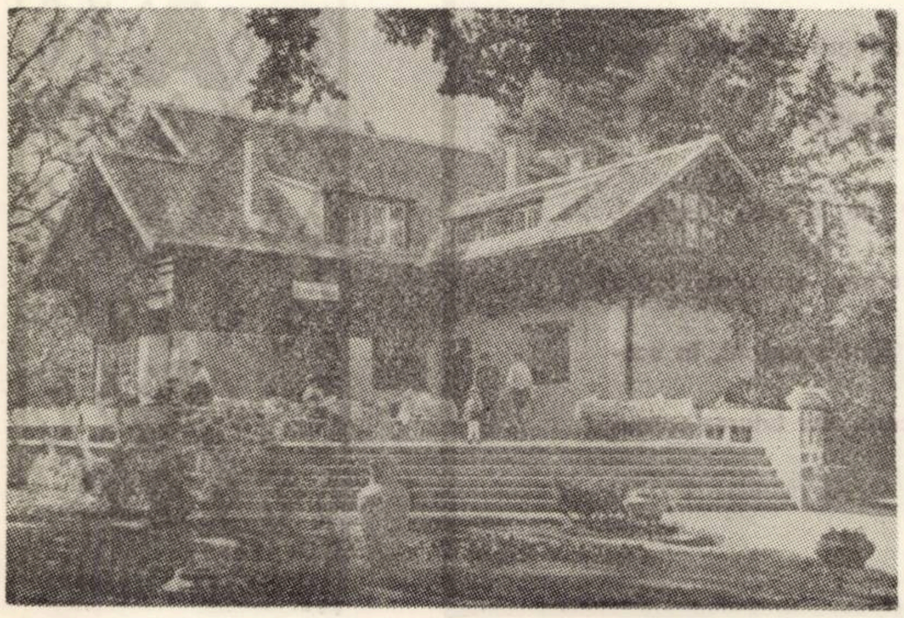

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptăminal oolitic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● Vineri, 5 iulie 1974 ● Nr. 27 (331) ● 8 pagini 1 leu

ANUL XXX

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale artistului plastic Iosif Tellmann

Festivalul folclorului timișan

La intilnirea cu folclorul retrăim, de fiecare dată, sărbătoarea unei confesiuni majore. Propriul nostru folclor il simțim adinc in structura sensibilității noastre, alături de fiecare gest, de fiecare gind, de fiecare sentiment unindu-le in esența unei ințelepciuni specifice. Și dacă definiția folclorului este mănunchiul sentimentelor noastre peste timp, și dacă folclorul este sărbătoarea simțirii noastre ca popor avem nevoie mereu de prezența lui pentru a trăi mai profund măreția clipei prezente. Și pentru toate acestea zilele cintecului, dansului, versului și portului popular timișan, care ne-au contopit simțămintele cu propria istorie, redescoperindu-ne permanența in timp, desfășurate sub genericul „Festivalul folclorului timișan" au fost inchinate marii noastre sărbători – a XXX-a aniversare a eliberării patriei.

Ampla manifestare desfășurată sub egida Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Timiș și a Consiliului județean al sindicatelor – Timiș a dat glas, pretutindeni pe scenele festivalului, sentimentelor unui popor unit față de infloritoarea sa țară – România socialistă. Etnografii, folcloriștii, istoricii aplecați asupra fenomenului de la granița dintre istoria, filosofia și arta unui popor, cei care structuraseră in insăși memoria timpului liniile specifice ale unei culturi populare și-au confruntat, in aceste zile opiniile, au vorbit oamenilor despre folclorul și etnografia specific bănățeană descoperindu-le profunzimea. Paralel, artiștii din popor, români, germani, maghiari, sirbi și de alte naționalități au adus vie, prin insăși ființa lor frumusețea aceluiași folclor pe scenele teatralor sub esențialele simțăminte de dor și bucurie, de dragoste și seninătate. Coordonatele jpe care specialiștii structurează o cultură populară ale cărei permanențe le trăim in preajma dansului și cintecului, a versului și portului popular.

Vom spune acum, după ce am cunoscut zilele folclorului timișan că acțiunea s-a bucurat de succes deși, știm bine, că bucuria acestei confesiuni am trăit-o cu toții, ca pe un intim adevăr sentimental care ne-a relevat coordonatele majore ale sensibilității noastre.

PAUL EUGEN BANCIU

In pagina a 6-a, relatări de la manifestările din cadrul „Festivalului folclorului timișan".

Mutații în structura de clasă a României

Congresul al X-lea al P.C.R., a relevat necesitatea abordării realiste a diverselor procese și fenomene concrete in vederea unei analize științifice a complexelor probleme ale edificării societății socialiste multilateral dezvoltate.

Structurii sociale din socialism ii este specifică evoluția dinamică cu permanente modificări, exprimind procesele obiective complexe proprii acestei orinduiri, precum și perfecționarea continuă a relațiilor sociale.

Pe fundalul evoluției multidimensionale a realității social-economice din țara noastră – condiționată de industrializarea socialistă pe baza promovării și extinderii progresului tehnic, a modernizării producției și a consolidării agriculturii socialiste au loc procese deosebit de importante prin amploarea și actualitatea lor la nivel macro și micro social cum ar fi : urbanizarea, creșterea cantitativă și calitativă a clasei muncitoare, mobilitatea socială in colectivitatea rurală etc.

Ca urmare a profundelor transformări socialiste petrecute in țara noastră, s-a ajuns la o nouă fizionomie a societății, alcătuită din clase și pături sociale, strins unite, prin interesele și aspirațiile lor comune, prin munca și lupta pentru edificarea societății socialiste.

Principalul pivot social, clasa muncitoare, a evoluat in sensul sporirii ponderii ei in ansamblul populației, a suferit schimbări in structura sa profesională și in ridicarea nivelului ei de calificare. Acționind in sectorul cel mai important al producției materiale – industria socialistă, ramura de bază și factorul dinamizator al intregii economii – clasa muncitoare influențează evoluția intregii vieți sociale determinind ritmul progresului economic, mersul inainte al societății. Prin unitatea și coeziunea rindurilor sale, prin spiritul său de disciplină și organizare, prin inalta sa conștiință, principialitate și combativitate, clasa muncitoare exercită o profundă inriurire educativ–formativă asupra celorlalte categorii sociale, asupra unității moral-politice a poporului nostru.

Alături și sub conducerea clasei muncitoare – țărănimea a constituit și constituie o forță socială de bază a societății noastre dovedindu-și energia și capacitatea revoluționară in lupta pentru infăptuirea năzuințelor de libertate a poporului român, pentru progresul social al patriei noastre. Cea mai importantă modificare in rindul țărănimii, survenită in procesul cooperativizării agriculturii, a fost transformarea ei intr-o clasă socială omogenă.

Modificări importante s-au petrecut și in cadrul intelectualității, in sensul creșterii numerice a intelectualității și a rolului ei in viața socială.

Modificări importante, cu implicații social-politice și spirituale dintre cele mai interesante, s-au produs și in alte elemente ale structurii sociale. Una dintre acestea o constituie schimbarea treptată a raportului dintre populația activă ocupată in sectorul agriculturii și cea ocupată in ramurile neagricole, in special in sectorul industrial, corespunzind tendinței obiective pe plan mondial de creștere continuă a populației ocupate in domeniul producției industriale și in alte ramuri neagricole.

Mutații insemnate, ce afectează structura socială a țării noastre se desfășoară și in sectorul serviciilor, unde creșterea ponderii populației ocupate, are loc sub impulsul dezvoltării generale a economiei, pe baza industrializării socialiste, a sporirii productivității muncii sociale. El este cerut, ca o necesitate obiectivă, de extinderea activității sociale și culturale, de continua diversificare a vieții sociale.

Etapa actuală de dezvoltare a țării noastre reprezintă o nouă treaptă calitativă in evoluția raporturilor dintre principalele clase și pături sociale. Infăptuirea sarcinilor privind dezvoltarea forțelor de producție ale țării, consolidarea și perfecționarea relațiilor de producție socialiste, intensificarea cercetărilor științifice, plămădirea omului nou, multilateral dezvoltat, intruchipate in programul stabilit de Congresul al X-lea al P.C.R., va duce in perspectivă la accentuarea procesului de apropiere intre oraș și sat, intre oamenii muncii fizice și cei ai muncii intelectuale, intre clasa muncitoare și țărănime, intre acestea și intelectualitate, va constitui incă un pas spre construirea societății comuniste.

E. IELI

IMNELE PATRIEI

Țară

Sint bolnav de cimpie,
de Bărăganul piinii noastre ;
de munții ce m-apropie de cer,
dăruindu-mi privirii hotarele,
rotundul umerilor tăi, Țară !

De Feți-Frumoși și blinde Cosinzene
cu seninu-n priviri ;
una cu pămintul din care se-nalță,
stupi plini de omenie.

Sint bolnav de Dunăre
și-am coborit impreună la Pont Euxin
să cunosc paradisul păsărilor
și rivnitul albastru, fără odihnă.

Sint bolnav de dragoste,
de dragoste pentru tine, Țară,
tu,
bucuria zilelor mele !

ION MAXIM

CONVORBIRI

Cu Ștefan Aug. Doinaș

– Grupul (Cercului literar") devine „istoric" printr-un manifest publicat in „Viața" (și, mai ales, prin răspunsul lui E. Lovinescu). Cum vedeți, azi, ruperea de structurile consacrate ale literaturii ardelene ? E oare Blaga un intermediar ? Sau mediul sibian ?

– Intrebarea Dv. conține o afirmație cu care nu sint de acord. „Manifestul" nostru n-a constituit nicidecum o „rupere" – cum spuneți Dv. – de structurile consacrate ale literaturii ardelene. Noi n-am avut vocație iconoclastică, și cu atit mai puțin ambiția de a face frondă impotriva valorilor consacrate ale literaturii române, fie pe plan național, fie pe plan regional. „Manifestul protesta impotriva unei **literaturi de conjunctură** : impotriva poeziei patriotarde și belicoase a acelor ani grei, impotriva „păşunismului", forma degradată prin sentimentalism și tezism a sămănătorismului ; adică impotriva unor forme de literatură care substituia valorii artistice pseudo-argumente de ordin conjunctural. Niciodată, nici unul dintre noi n-a fost adversar al „Școlii ardelene", al lui Coșbuc sau Goga, de pildă. „Manifestul" vroia să denunțe tot ce era minor, provincial, r e g i o n a l i s t in c u l t u r a și literatura acelui moment istoric, indicind – in locul acestor multiple „ingrădiri" – perspectiva largă a universalității. Această universalitate – mai e nevoie oare s-o spun ? – nu contrazice deloc specificul național, ci dimpotrivă : se bazează pe el ; dar noi nu ințelegeam să devenim stegarii unui soi de „ardelenism" limitat, exclusivist și lacrimogen-grandilocvent. Rolul lui Blaga ? Marele nostru profesor, poet și prieten constituia pentru noi tocmai un model **al** felului in care t r e b u i a depășit regionalismul, un model al felului in care **n a ț i o n a l u l** accede la **universal.** Sibiul ? acest oraș cu specificul lui de burg, ne-a colorat, ca să zic așa, ne-a oferit – unora dintre noi – un cadru real și totodată ideal, un anume dat istoric, sugestia unui „decor" de epocă, pentru o seamă de scrieri ale noastre (mă gindesc

indeosebi la baladele lui Radu Stanca și la unele scrise de mine). Formația noastră fără indoială, grație profesorilor pe care i-am avut, lecturilor care ne-au alimentat, studiilor care ne-au modelat, spiritului ce domnea in „Cerc" – noi nu ne-am mulțumit cu ideea comodă de a continua o anumită linie de cultură ardelenească, ci am năzuit să fim **români, dar** deschiși spre ceea ce se petrecea atunci in lumea intreagă. Provenind din suprarealism (I. Negoițescu), romanticism (Radu Stanca), tradiționalism (Ioanichie Olteanu, eu), receptivi la modernism, deși unii dintre noi (și nu puțini) veneam de la țară, – cerchiștii sint, in 1945, un grup in care au gravitat orientări, structuri și gusturi diverse. In acest sens, vreau să subliniez faptul, că scurta istorie a Cercului Literar s-ar putea impărți in trei etape : 1. Manifestul, echivalent, oarecum cu un act de naștere. 2. Perioada apariției Revistei Cercului Literar (1945, la Sibiu). Unii dintre semnatarii manifestului incetează să se mai considere cerchiști. In schimb cercul se lărgește cu noi membri, dintre care unii, foarte importanți pentru fizionomia lui ulterioară. Perioada clujeană (după 1945) caracterizată prin nesfirșite intrebări, discuții, purtate, de cele mai multe ori, la o temperatură foarte ridicată. Astfel, in acest răstimp, tensiunea Negoițescu–Cotruș, ne-a obligat, pe fiecare, să luăm poziții față de atitudini diferite, care se infruntau fără menajament. Atunci s-a cimentat prietenia noastră, care, precum vedeți, n-a fost deloc idilică. Am spus și in alte interviuri, că in formația mea, in afara modelului oferit de Blaga, un important rol de catalizator l-au jucat prietenii mei, Radu Stanca, I. Negoițescu și Ovidiu Cotruș.

– Ce ințelegeți prin „provincie culturală" ? Există șanse ale provinciei de a impune tipare de cultură ? Credeți că „Cercul" a formulat, din unghiul provinciei, tipare de cultură ? Sau din unghiul re-

VALERIU GANEA

(Continuare in pag. 3)

Sărbătoare

CRONICA LITERARĂ

1. SORIN TITEL : **„Țara indepărtată"** (Ed. Eminescu)

2. NICOLAE ȚIC : **„Navetiștii"** (Ed. Eminescu)

1. In **Țara indepărtată,** Sorin Titel își simplifică tehnica (mizează mai puțin pe efectele ei) nu fără a renunța la narațiunea discontinuă, la „voci", la interferențe de planuri. Nucleele epice au stabilitate și personajele (parte schițate in nuvele, parte sugerate in **Dejunul pe iarbă)** stăpinesc ritmul narațiunii. Putem face abstracție de tehnica romanului (nu comună), de voința experimentării (serios atenuată față de **Lunga călătorie a prizonierului),** pentru a ne opri la factura realistă a cărții.

Țara indepărtată evocă o lume strict determinată in timp și spațiu. Ne aflăm in Banat, in perioada războiului (și cițiva ani după), perioadă in care copilăria inregistrează seismele vremii. Oamenii vin, cei bătrini, dintr-o lume străveche, cu o anume patimă de noblețe, cu rinduieli incă patriarhale, care insă se destramă rapid. Ne aflăm in zona unor confluențe de vremuri și de drumuri : orașul își pune și el amprenta peste această lume a satului, mai ales prin ciudații lui intelectuali (ori „intelectuali") prin copiii ce urmează, la oraș, o școală sau alta. **Țara indepărtată** poate fi copilăria (transformată de revelația orașului), dar și lumea aceea, a satului, aflat la inceputul marilor ei transformări. **Țara indepărtată** ar fi romanul ieșirii din patriarhalitate, dar și romanul unei lumi in care inocența este, tot mai des, lovită de catastrofe.

Sigur că (așa cum s-a remarcat) insula aceasta de lume creează iluzia unei fericiri perpetue, a unei liniști domestice. Ea provine din faptul că autorul consemnează, nu numai cu minuție, ci și cu o anume căldură (nu fără a fi, in răstimpuri, ușor ironic) măruntele preocupări ale familiei, febra domestică, perceptind infinitezimalul gestului cotidian. O plecare de acasă (a copilului) este descrisă pe mai multe pagini, ca o aventură a lui Ulisse. Prepararea marmeladei ori a colțunașilor devine, prin conversația eroinelor, un act tot atit de important ca răpirea frumoasei Brizeis. Autorul descrie un cozonac așa cum Proust rochia unei contese. Produsele culinare sint, în roman, un fundal asemănător **valurilor** Virginei Woolf. Fiii satului pleacă la oraș la școală ca intr-o expediție transoceanică, aventura lor fiind, pentru părinți, emoționantă ca orice drum in necunoscut. Există și mult umor în toate aceste emoții, dar mai ales înțelegerea unor sentimente etern-umane. Idila și replica naivă conturează un univers și o concepție despre lume.

Scriitorul descrie gesturi fundamentale, și, teoretic, nu sintem departe de lumea lui Creangă. Determinarea temporală e respectată cu strictețe, pină la urmă toate invirtindu-se în jurul factorului economic.

În centrul cărții, e desigur, familia, cu Mama, Tata, Eva, Nada și copilul, din unghiul căreia e văzută lumea : diverșii naratori (ce relatează intimplările satului, ori le comentează) nu fac altceva decit să precizeze psihologia rurală, spiritul vremii și al locurilor. Unele (dintre „întimplări"), repovestite alb, deci falsificind realitatea textului, ar semăna cu acelea ale eroilor unor D.R. Popescu sau Fănuș Neagu. Un **Bantu** are, deci, văzut din exterior, o sumă de ciudățenii ; in realitate, omul e un pragmatic, un as al vieții practice, bineînțeles, nu intotdeauna oneste. Tipologia „disimulaților" rurali i-ar putea înregistra numele, într-o desăvirșită independență de a capului de serie, Ilie Moromete.

Un loc (aparte) e acordat jocurilor. Surdo-muții se „huțulă" cu Dorca (firește, contracost) și legănatul o înalță, ca pe Remedios a lui Marquez, la cer. Mai terestră, Dorca aterizează „pe malul unui riu. Textul e ambiguu, in sensul lui **Moș Nechifor Cotcarul,** nevinovata (și fantastica) distracție sugerind inițierea erotică a personajelor. În fond, pe măsură ce inaintăm in lectură, **Țara indepărtată** se individualizează tot mai mult, ca un El-Dorado jefuit de istorie. Ceremonia casnică, idila rurală a agronomului Cristea, tipică, semănind a Rebreanu), legendarele voci, ale satului, tulburate, rar, la fel de rar, de legendara torogoată a lui Luță Iovіță, străvechile obiceiuri aparțin ethosului acestei țări. Două lumi patriarhale aceea a satului și aceea a copilăriei, se destramă sub ochii noștri, in numele unui proces ireversibil. Morala ei aparține „imposibilei intoarceri".

2. Coperta cărții lui Nicolae Țic induce in eroare, clientul obișnuit al librăriei asociind-o lui **Rocambole** sau **Ucigașul șchiop** cunoscutele romane tipărite in tiraje gigant (și colecție cu copertă tip) de Editura **Junimea.** Dar **Navetiștii** nu au prea multe comune cu **Ucigașul șchiop** ori **Rocambole,** și cu atit mai mult cu alte romane polițiste, cu care cititorul superficial o poate, datorită, copertei, confunda. **Navetiștii** vrea să fie o carte de actualitate, un roman despre șantiere și despre oamenii lor. Pină acum, putem observa că Nicolae Țic a scris despre mineri, despre țărani, despre intelectuali, despre muncitorii de toate categoriile, despre oamenii simpli, despre oamenii complecși, despre adolescenți, despre maturi. **Navetiștii** lipseau in opera scriitorului. În spirit sportiv și expeditiv, scriitorul rezolvă problema. Un navetist e Vasile Calmare, care în urma unei controverse familiale, se însoțește cu domnișoara Amalia, femeie ușoară. Inginerul șef il prelucrează pe Vasile (Calmare, zis Calbreaz) fiind informat in amănunt chiar de gazda Amaliei, care ii este rudă apropiată, adică soacră. Infidelului ii sint promise aspre sancțiuni, dar nu se alege decit cu o infecție (nu degeaba există proverbul : fiecare pasăre pe limba ei piere) vindecată de sora Valeria și de energica doctoriță Banu, care iau în evidență prompt suferindul Pină la urmă Vasile navetistul se împacă și cu nevasta, urmind să se mute la oraș. Pe șantier e director general (două-treimi din roman, fiindcă pe urmă va fi inlocuit și ucis chiar de autor) Anghel Simedrea, fost șef în minister, expediat aici din pricina nevestei, geniul lui rău. Anghel Simedrea face, și el sub patronajul consoartei, fel de fel de afaceri cu oamenii și materialele șantierului, dar din aceste afaceri cu oamenii și materialele șantierului, iese rău un navetist, Mitrea, condamnat la pușcărie. Soția lui Mitrea se sinucide (cu verde de Paris) iar Anghel Simedrea, aflind că este înlocuit, face congestie cerebrală și moare. Există și eroi pozitivi, cel mai important dintre aceștia fiind Mihai Aldea, inamicul numărul unu al lui Anghel Simedrea și iubitul surorii Valeria cea care se ocupa de Vasile Calmare. Mihai Aldea primește o funcție pe măsura energiei sale iar bovarica lui iubită il părăsește. Cu asta se încheie **Navetiștii,** roman în care se mai întimplă și alte întimplări.

Autorul a citit cîteva reportaje despre navetiști, a mai văzut unul-doi din mașină, din tren, și a vrut să scrie o carte despre ei. A scris-o

C. UNGUREANU

LECTURI

Francisc Păcurariu,

RĂZVRĂTIREA DESENATORULUI DE CERCURI

(Ed. Dacia, 1974)

Francisc Păcurariu a debutat editorial cu un volum de versuri, **Psalmii neliniștii** (1942) ; trece la proză, **Furtună sub Detunata** (1957), dedicindu-se apoi, cu serioase rezultate, cercetării literaturii (culturii, in general) Americii de Sud : **Introducere in literatura Americ i latine** (1965), **Scriitori latino-americani contemporani** (1966), **Schițe pentru un portret al Americii latine** (1966), **Profiluri hispano-americane contemporane** (1968), **Nepoții Șarpelui cu pene** (1968). Revine cu poezii in 1967 : **Priveliștile lumii.**

Poemele lui Francisc Păcurariu ascund, sub masca suficient de străvezie a unei ironii subtile, un fond neliniștit, o permanentă ripostă adresată comodităților (și tihnitelor incomodități) ale indeletnicirilor calme, ale viețuirii retrase in spațiul unor înșelătoare scheme de echilibru. La vremea deplinei maturități, autorul descoperă inconsistența „cercurilor" pe care insuși le-a „desenat" peste tot, „cercuri" cărora nu le poate găsi „cvadratura" – himerice tentative de statornicie intr-un univers veșnic schimbător.

Caracterul dinamic al existenței este surprins cu mare finețe in recenta culegere, **Răzvrătirea desenatorului de cercuri** (cu două secțiuni : **Răzvrătirea desenatorului de cercuri** și **Exerciții pe texte din Villon),** culegere tutelată. in ansamblu, de pana tragic-bufonă a lui Villon sau de metrica argheziană. Textele sint atinse de o anumită melancolie robustă, ieșită din confruntarea deschisă cu sine a eroului liric : **„Tu stai printre plopii demult dezfrunziți / care se-ntreabă ca ieșiți din minți / ce-au făcut, ce s-a-ntimplat, ce-au dres / că nimic nu mai are-nțeles, / și te străduiești de-o zi și de-o noapte / să te convingi cu nenumărate argumente rezonabile, in șoapte, / că-i in zadar să te-ncercui / in răsmiilele tale de cercuri / spulberate-n fiece seară de-un vint de rugină și coclеală, / căci ai trecut de cincizeci de ani / virstă la care sărmanul Villon a fost, pare-se fiert in cazan / (pentru a i se-nlesni trecerea grabnică-n eternitate) / ca atiția alți cărturari și-nțelepți / care au preferat să fie fierți / in ulei de calitatea a treia sau perpeliți in frigare / ca niște știuci, ca niște miei, ca niște hartane, / decit să accepte nici / in ruptul capului s-ajungă vlădici, / vel-vornici armași, logofeți / sau doctori docenți".** Se află in carte piese admirabile **(Album, Lingă țărm, Monologul celui mulțumit de sine, Balada celui care a uitat că-i condor** etc.) ; cele prin excelență meditativă **(Alchimii)** rămin, insă, resemnate, in umbra celorlalte, in ciuda unor străfulgerări imagistice, adesea surprinzătoare.

Incintătoare traducerile din creația lui François Villon.

Modest Morariu,

OVĂZUL SĂLBATIC

(Ed. C. R., 1974)

Traducător și eseist de certă autoritate (Stendhal, Camus, Jules Renard etc.), Modest Morariu s-a afirmat, in aceeași măsură, ca poet. **Ovăzul sălbatic** este a treia sa culegere de versuri, după **Povestire cu fantome** (1968) și **Spectacol de pantomimă** (1971). Recentul volum inmănunchează poezii intocmite curat, de intensitate medie, „spuse" parcă in șoaptă. Chiar textele cu intenții demistificatoare au o impetuozitate redusă, explicabilă, probabil, și printr-o indelungată strunire, disciplinare a lirismului.

Inclinat să privească cu un anumit scepticism blind, cu o grimasă ușor meditativă și moderat depresivă avinturile firilor inocente (și ale virstei inocente), Modest Morariu excelează în caligrafiile discrete, al căror ecou învăluie pe cititor ca o boare : **„Cine sintem ? Cine sint ? / O milă nesfirșită, și eu, / plingindu-mi de milă / și-apoi, scirbit, / cu fața spre iarbă, / urmind exemplul ierbii, / și amuțind senin cu privirea oarbă".**

Nici urmă de podoabe in asemenea secvențe. Sinceritatea tonului și distanța prea mică dintre gind și cuvint le respinge numaidecit. Ici și colo, totuși, peisajul (marea indeosebi) il obligă la sporadice (dar sugestive) transferuri metaforice : **„Cine va mai ști că pe vremuri / două fantome, acum, / ascultau pe faleza-nsorită / foșnetul ovăzului sălbatic / și valurile albăstrind / argintul aburit al dimineții ? / Cine va mai ști florile simple / puse cu dragoste in pahare / și bucuria trupurilor / pierdute-n focurile mării ?".**

Impresia care urmează lecturii nu e cea de puținătate a emoției, ci de inhibiție ; ca și cind poetul și-ar oprima deliberat elanurile. De aici și o anume tensiune intre instinct și chingile puse lui de inteligență, o incordare care dă versului vibrație și, deseori, o reală vigoare. Relativitatea infăptuirilor de orice fel (a celor artistice in speță) e prea categoric acceptată. De aceea, bănuim, Modest Morariu înțelege poezia doar ca un divertisment (superior) al spiritului. **Ovăzul sălbatic** este însă un volum delectabil poate chiar prin această zgircită filtrare in stihuri a unui fond artistic zbuciumat și neincrezător cu sine.

EUGEN DORCESCU

LECTURI

CORESPONDENȚA

Aurica Pelea : Poeziile Dvs. sint un fel de acuarele ; culorile au transparențe inedite Am remarcat și unitatea de ton a poemelor, care ne face să credem că nu sînteți tocmai la început, cu toate ezitările care mai există. Ne place **Frescă,** unele pasaje din **Freamăt, Amiază** și **Dor.** Ne exprimăm increderea în posibilitățile Dvs., poate mult mai evidente în alte poeme, pe care le așteptăm.

Aurică Oprea : Trimiteți-ne și alte poeme. spre soarta bună a celorlalte

Virgil Panait : Vă mulțumim pentru exemplarul din revista trimisă, felicitind colectivul redacțional pentru calitatea publicației Poeziile, ca și cele anterioare, dovedesc talent remarcabil preocupări dintre cele mai bune. Pregătiți, în această vacanță, un grupaj amplu, în vederea unui debut în revista noastră. Cărțile solicitate nu vi le putem trimite, din păcate. dar apelați la serviciile „Cărții prin poștă"

Cornelia Oprea : Mai reușite : Zimbet și **Semn.** Aprecierea noastră anterioară se confirmă Continuați și mai trimiteți.

Traian Cilb : E un început promițător.

Petru Mageți : Liniște și **Tablou** justifică publicarea Dvs. într-un număr trecut. Sintem interesați de evoluția Dvs.

Ion Lilă : În credința că vă vom publica în viitor, citám din **Mi-e foarte teamă de trandafirul :** „luna înmugurește pomii în livezi / sîngele lucrurilor aburește de tăcere / corăbiile cu pinze întinse / acostează pe țărmul nimănui / oh ! mi-e teamă mi-e foarte teamă / de trandafirul galben ca un tramvai / căruia îi aud huruind roțile imense spre mine" Mai trimiteți.

ANGHEL DUMBRAVEANU

CURIER LITERAR

TRANSILVANIA Nr. 5 publică în continuare, „articole care dezbat complexitatea funcțională și implicațiile valorice ale valențelor de universalitate a culturii și artei românești" – în care sens, distinsul critic literar **Mircea Tomuș** publică eseul „Poezie și limbaj poezic". Citám din frumosul eseu: „... în poezia lui Anghel Dumbrăveanu, plecînd de la funcția totalei comunicabilități, cuvîntul pierde treptat din virtutea lui semnificativă, păstrînd doar aparența de semn ritualul exterior al comunicării, în vreme ce resursele sale de muzicalitate se accentuează treptat".

Lecturile se ocupă și de cîteva cărți apărute la editura **Facla** din Timișoara. În recenzia, la cartea lui Ion Velican, **Soarele se uită înapoi,** citim : „Cea mai bună povestire a scriitorului ni se pare **Eroul de la pagina 90.** Narațiunea, eliberindu-se de prea multele infuzii de lirism. este condusă cu îndemînare și se convertește în simbol : un scriitor este căutat cu insistență de una dintre cititoarele sale, care a identificat personajele unei nuvele. Se constată astfel că realitatea s-a regăsit în ficțiune, și oamenii pornesc pe urmele personajelor să-și întîmpine destinele. Privite în totalitatea lor, povestirile lui Ion Velican sînt parabole lirice sau lirico-epice pe temele copilăriei, războiului, iubirii".

● **VIRGIL ARDELEANU** despre „Apa" de Al Ivasiuc **(Steaua, nr. 4) :** „(...) Un roman recoltat din cea mai ortodoxă tradiție a prozei de acțiune. Al Ivasiuc a apărut intempestiv în arenă cu un roman de tip vetust dar cu aparențe inedite. (...) În consecință, **Apa,** stîrnește nedumeriri și insatisfacții. (...) **Apa** nu mai poate înregistra gloria celor prime și întinse patru narațiuni ale sale, efeminate variațiuni pe o temă dată. Și asta pentru că asistăm doar la lepădarea unui strai. Corpul a rămas tot fără vlagă. (...) Ineditul transpunerii în scenă a cîtorva momente istorice foarte bine cunoscute a fost substituit cu ușurință printr-o schemă nu mai puțin cunoscută. (...) Cum ar spune cineva, prea mic pentru un război atît de mare, și cum spunem noi, prea puțină imaginație și o serioasă carență de cunoaștere a istoriei pentru a nu conchide că anunțatul caracter politic al romanului este de fapt simplu subtitlu. (...) Credem mai degrabă că avem a face cu o regretabilă confuzie de planuri, cu o teribilă minimalizare a textului artistic. (...) Neglijențele și minima rezistență pot fi depistate peste tot. **Apa** se constituie ca un conglomerat de imagini naive și de multe, foarte multe locuri comune. (...) **Apa,** roman încheiat la 15 septembrie, 1973, și apărut în anul 1973, curge dedesubtul mediocrului".

A. BALTHAZAR

PROFIL

Poezia lui George Alboiu

Anunțind un talent viguros și sancționată, ca atare, de critică, prima carte a lui George Alboiu, **Cîmpia Eternă (1968)**, comunica o încercare de circumscriere a unui spațiu liric pe cit posibil original, aducea un număr de teme și motive (mitice) nu foarte întins dar de o maximă expresivitate lirică, pe care poetul avea să le reia mereu, să le amplifice (să le modifice uneori), în dorința de a structura un univers autonom, un corpus paramitologic personal. Conceptul organizator al acestor detritusuri livrești și folclorice este **„Cîmpia Eternă,** loc al existenței perpetue într-o viziune de basm (numeroase indicii relevă o poetizare a motivului **tinerețe fără bătrinețe și viață fără de moarte).** O plasticizare a toposului respectiv ne va fi oferită, de altfel, în volumul următor : **Cel pierdut** (1969) : „Pentru cei care văd în ceața noroioasă / a giganticei toamne, în mijloc un munte / crescut desparte gemînd cele două / Cîmpii Eterne. / Și Dorul mișună la poale de munte / ca un cîine care-a pierdut urma stăpînului"... **(Boală de-a pururi).** Codificată în motivul folcloric, situația limită în care se află eroul liric – între două **cîmpii**, imagine, simptomatic, argheziană – invederează conceperea a două planuri ontologice distincte și opuse : „Pe o cîmpie veșnică zi / dincolo veșnică noapte", între care tronează simbolic, **muntele** cu „strîmtele trecători" – **vămile** în poezia lui Ioan Alexandru. Ca și **Ascensiunea** pentru **Vămile pustiei,** poemul din care am citat reprezintă, în raport cu creația lui George Alboiu, cheia. În continuare – **Drumul sufletelor** (1970), **Edenul de piatră** (1970), **Gloria lacrimei** (1971), **Cumplita apoteoză** (1973) – desfășurarea secvențelor lirice ale unei utopii criptice.

Poetul – eroul liric – străbate în cele șase volume amintite periplu inițiatic, al cărui sens ascendent pornește de la ordinea comună, de la experiența biografică, proiectată, însă, deja după o percepție deformată, devenind subiectul unui basm liric în care elementele realului, inclusiv evocarea unor obiceiuri, tradiții, practici (conținind, în sine, un anume ezoterism) proprii manifestărilor folclorice autohtone, își modifică semnificațiile prin insinuarea unei perspective fabuloase. O enclavă barbiană și folclorică în același timp în creația lui George Alboiu, ciclul **Clopote,** introduce accente de o rară gravitate (și în ordine strict estetică, muzicalitate). Percepție extatică se potențează în **Drumul sufletelor** în reprezentări iscate sub regimul contemplației continue : „Să umbli pe Cîmpia Eternă / fără răgaz, fără iarbă, fără gînd și poate fără moarte" .. **(Elegia întoarcerii).** O trăire paroxistică a comuniunii cu cosmosul se va desfășura în imaginile unui expresionism colorat de viziuni panteiste : „In miez de noapte geme femeia pămîntului, / pe spate în globul cîmpiei"... **(Primul amurg).** Un ciclu de inspirație livrescă, **Drumul sufletelor,** este o lungă rătăcire a arheilor pe **Cîmpia Eternă.** Cităm titlurile cîtorva poeme : **Daniel în groapa cu lei, Ovidiu în exil, Orbirea lui Homer, Oedip, Nașterea lui Orfeu.**

Volumul următor înalță, în spațiul mitic al unui Bărăgan atemporal – **Cîmpia Eternă** – o morganală (și răvășită) Romă balcanică contopită de efluvii celeste și subterane fluxuri pustiitoare. Un spațiu mitic ale cărui energii genetice se sting sub crusta istoriei, o cetate în deamabulație populată de existente arhetipale, fixate nesigur, adeseori confundate în memoria rapsodului.

Versul devine curînd îngînare a trencsului eminescian **(Veneția).** Un deficit de vitalitate stilizează imaginea în poemele ultimelor două volume, punînd-o sub semnul unei aspirații thanatice mărturisită cu voce înecată. Cîntecul elegiac este intonat în umbra unui Eros meditativ – Grațiile par să se purifice în așteptarea unei experiențe copleșitoare : „Tu goală ai rămas strălucind singură la țărmul de mare / cît un far de înaltă și la fel îndemnînd / oropsitele valuri. Zi și noapte lucești și eu spun : / mai adihnește-ți lumina, Eufros /. Tu în curînd vei muri strălucind singură la țărmul de mare"... **(Și la ei te gîndești).** **„Amore e mórte",** ar fi spus Leopardi.

Versurile finale ale volumului nu fac decît să rezume, superfluu și cu un imens orgoliu, o îndelungată rostire a **Cîntecului :** „M-am născut în Cîmpia Eternă / născut fiind am fost pierdut / pe drumul sufletelor în căutarea lacrimei. / Prin edenul de piatră trecînd / din suferință mi-am făcut o glorie / nemărginirea-mi cîntă apoteoza / cumplită – moartea mea / cu ochi și pîntec de fecioară supremă, / dar tu Patrie din nouă-n nouă vesnicii / mă vei renaște" **(Drumul poetului, III).**

LUCIAN ALEXIU

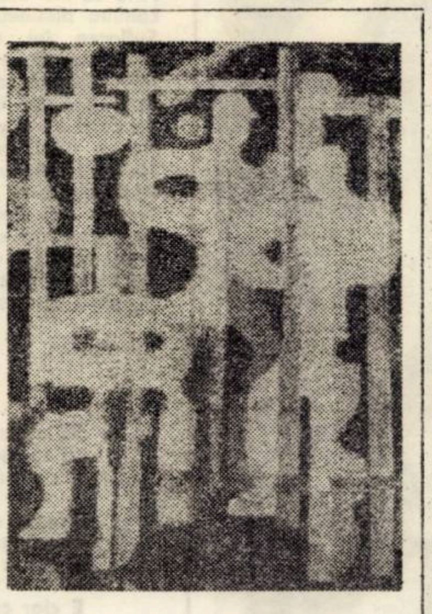

În abataj

Cu Ștefan Aug. Doinaș

(Urmare din pag. 1)

descoperirii universalității (factorul provincial fiind, în acest caz, un catalizator ?

– Cred că am răspuns, parțial, la această întrebare. Dar să fiu mai explicit... Provincia, noțiune de ordin geografic, scapă de accepția peiorativă, a termenului prin afirmare culturală. De-a lungul veacurilor – și, poate și azi – Italia, de pildă, a avut diverse „provincii culturale", pentru că avut, pe rînd, ori simultan, mai multe „Capitale culturale" : Florența, Roma, Milano etc. La noi, atunci cînd marii noștri scriitori se aflau în Moldova (mă gîndesc la a doua jumătate a secolului trecut), se poate spune că Iașul era capitala culturală a țării. Cînd o provincie nu găzduiește pe marii scriitori ai țării, ea cade inevitabil în provincialism. Provinciile italiene își aveau, cu mici excepții, specificul lor foarte pronunțat ; Sicilia, de pildă, și l-a păstrat pînă azi. La noi, cu excepția Transilvaniei, care a avut o cultură dezvoltată în condiții istorico-sociale aparte, harta socială și culturală a fost mult mai omogenă. Ea e perfect omogenă azi. Particularismele ardelenești ale anumitor școli culturale sau literale și-au avut rolul lor istoric, bine determinat. Cercetările culturale artă că „ardelenismul" – de pildă, al „Școlii ardelene", al lui Coșbuc, Rebreanu, Goga, Agîrbiceanu – constituie – mai ales azi – factori de însumare națională, elemente ale unei compoziții omogene care reflectă o singură spiritualitate : cea românească. Există momente istorice cînd o provincie geografică nu-și poate afirma participarea consubstanțială la spiritualitatea unui popor decît prin exacerbarea unor particularisme ale sale : este imperativul social-cultural al momentului. Șansele de a depăși provincialismul țin exclusiv de personalitatea creatorilor respectivi. Aceste șanse sînt mai mari în anumite momente, capătă o pondere deosebită, specială, ele pot să apară diminuate mai tîrziu. Dacă manifestările provinciei, la un anumit moment dat, se înscriu pe linia majoră de dezvoltare a culturii naționale, ele devin parte integrantă a culturii naționale. Ceea ce rămîne, ca element integrator de spiritualitate națională, este **universalul** implicit operei, nu particularul regiunii și al momentului. La gradul de omogenizare culturală de azi de la noi, eu nu văd nici necesitatea, nici posibilitatea ca o anumită provincie să impună un anumit tipar cutural exclusiv al ei. Cultura e fructul unei anumite necesități istorice, oricît ar fi suma operelor unor personalități individuale. Ambiția de a propune astăzi un – de pildă – eventual „tipar bănățean" (asta, pentru că sîntem la Timișoara) ar fi o ispită absolut gratuită. Poate că există – ce zic ? desigur că există, la nivelul nuanțelor, un specific al Banatului ; dar acest specific nu poate constitui – în mod deliberat, programat – baza unei doctrine, nici măcar a unei „școli literare). Provincialul – de data aceasta **nu** în sens peiorativ – nu e decît o realitate geografică, administrativă. Atunci cînd însă e, într-adevăr, un mod specific de viață, un alt mod de viață decît al restului țării, el poate fi – și este, desigur – **un dat** de la care se poate porni, un prag liminar ; dar nu poate fi nicidecum **un scop** de urmărit : „moldovenismul" lui Creangă, ca și „muntenismul" lui Sandu-Aldea, sînt două puncte de plecare ; diferența de valoare între ele rezidă în diferența de acces la universalitate : Creangă e un scriitor național, iar Sandu-Aldea doar unul provincial nu pentru că primul ar fi mai pitoresc, ci pentru că Creangă este mai profund. Copilul din „Amintirile" lui stă alături de copiii din operele unor Dickens ori Twain, purtînd în trăsăturile sale profilul general-uman al unui tip de copil.

– Cum vedeți azi (la modul sentimental) anii respectivi ? Credeți că „Cercul" a reprezentat ultimul grup al literelor actuale ? Ce ar putea fi repetabil și ce nu din „experiența" „cercului" ?

– Ei, cine nu-și idealizează anii tinereții ?... Sibiul și „Cercul" au fost, pentru noi, un moment unic, poate pentru simplul motiv că tocmai nu-l mai putem... repeta. Dincolo de aceasta, însă, a fost, într-adevăr, o minunată școală de studiu, de emulație artistică, de realizări (mai mult ori mai puțin izbutite), de viață spirituală, de dragoste și – mai ales – de prietenie. M-ați întrebat dacă „Cercul" a fost ultimul grup literar. Nu cred. Și nici nu e de dorit așa ceva. Ori de cîte ori scriitorii și artiști, mai tineri sau mai bătrîni, se întîlnesc datorită – cum se zice – afinităților lor spirituale, ei vor forma un grup, mai mult ori mai puțin omogen, fie că vor ține sau nu cenaclu, fie că vor avea sau nu o revistă a lor. Nevoia de prietenie, și de camaraderie literară, e o permanență umană ; ar fi prezumțios din partea noastră să credem că numai noi am simțit-o cîndva, că numai noi i-am răspuns cu fidelitate, că numai noi o păstrăm. Așa că... totul e repetabil : și ce e bun și ce e rău...

– Cum priveați reacțiile („Universul literar" 1945) negativiste față de „Cerc" ? În ce măsură s-a conturat o atitudine față de „călinescieni" în anii începuturilor ?

– Nu-mi amintesc ca „Universul literar" să fi reacționat negativ față de noi, în momentul „Manifestului". Dimpotrivă. Mai tîrziu, lucrurile nu mai aveau aceeași importanță și nu le am mai dat aceeași atenție. Adversarii noștri au fost îndeosebi unele reviste din Transilvania, care vedeau în noi niște „cosmopoliți", trădători ai „plaiurilor natale" – etichete care pe vremea aceea erau denigratoare și puteau să aibă consecințe neplăcute...

Întrebarea referitoare la „călinescieni" – mă miră ! Pe vremea aceea, stimate, nu existau „c ă l i n e s c i e n i" : exista doar G. Călinescu și extraordinara, surprinzătoarea, ne-o r t o d o x a lui „Istorie a literaturii române" : și omul și opera erau victimele unor furibunde atacuri ale presei de dreapta. Pe vremea aceea, noi toți eram mari admiratori al lui G. Călinescu. Așa cum sîntem, de altfel, și acum. Dar și atunci, ca și acum de altfel, ne luăm libertatea – pe care o socotim necesară, chiar – de a scrie despre G. Călinescu ca despre oricare alt scriitor români de mare valoare, adică valorificînd unele lucruri, și exprimîndu-ne rezervele față de altele.. Cu toții, atunci, am fost uluiți, copleșiți, încîntați și amuzați – după caz – de atîtea din capitolele despre poezie din acea minunată carte, pe care o comentam la nesfîrșit. Era principala noastră carte de referință, mai ales asupra liricii române. O să mă întrebați, dacă nu cumva eram ... „călinescieni". Vedeți, Blaga era cu noi, zi de zi, îi cunoșteam bine opera, al admiram, dar noi n-am fost blagieni : „Manifestul" a fost, inițial, o scrisoare de omagiu către E. Lovinescu ; dar oare, ca grup, sîntem noi lovinescieni ? Arghezi – mult mai în vogă atunci era un permanent subiect de discuție și admirație : reciteam necontenit poeziile lui, sau ale lui Ion Barbu. Dar cine dintre noi era arghezian sau barbian ? Marile personalități sînt iubite – sau, în orice caz, erau iubite de noi, atunci – pentru înălțimea lor, către care tinzi, nu pentru gesticulația lor, pe care poți s-o imiți. Aș îndrăzni să afirm că o seamă dintre noi (desigur, nu toți cei care au făcut act public de „anti-călinescianism", cum a fost considerată – pe nedrept, după opinia mea – atitudinea lor de acum cîțiva ani), deci : o seamă dintre noi erau, și sînt și astăzi, mai pătrunși, mai fideli spiritului c ă l i n e s c i a n decît mulți dintre cei care, în acel m o m e n t sau chiar și azi – au imitat și imită stilul călinescian, sau socotesc judecățile de valoare călinesciene ca niște adevăruri de oracol. Există oare o carte mai călinesciană, în spiritul ei, decît „Poezia lui Eminescu" de I. Negoițescu ? Personal, cred că pot să-l admir pe Călinescu, fără a fi de acord cu – de pildă – diviziunile sale de istrorie literară, fără a-i imita stilul și fără a avea exact aceleași gusturi în materie de poezie...

VALERIU GANEA

PANORAMIC

● Revenim asupra Săptămînii culturale de la Deta (cel mai nou oraș din județ). Am participat la vernisajul expoziției „Realizări și perspective în domeniul social-economic", miercuri, 26 iunie, în holul Casei de cultură din lacalitate. Au fost expuse panouri, grafice, fotografii, produse, confirmînd tematica și deci scopul expoziției, dezvoltarea rapidă, de puțini ani încoace, a orașului. Fabrica de placaj, Cooperativa „Drum nou", I.I.L. Banatul, Universalprod, I.A.S și S.M.A Deta, Cooperația orășenească de consum, Liceul, Spitalul orășenesc, I.R.E.T. iată unități de la a căror înființare au fost parcurși importanți pași.

● **ÎN EDITURA „JUNIMEA"**, au apărut recent : „Elemente de fizică modernă" de Emil Luca, „Acțiunea în procesul civil" de Radu Dumitru și „Frații mei blînzi" de Corneliu Popel.

● **ASOCIAȚIA SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA** în colaborare cu Comitetul județean U.T.C. și Studioul de radio Timișoara a organizat luni, 1 iulie, în Parcul Central al orașului, un **Festival de poezie patriotică,** închinat celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei și Congresului al XI-lea al P.C.R. Cei peste 500 de tineri spectatori prezenți au ascultat versuri de Anghel Dumbrăveanu, Anavi Adam, Lucian Bureriu, Ion Cădăreanu, Vladimir Ciocov, George Drumur, Alex. Jebeleanu, Franz Liebhard, Dușan Petrovici și Damian Ureche, în lectura autorilor. Și-au dat concursul, recitînd din poezia românească de azi dedicată patriei și partidului, actori ai Teatrului Național : Lucia Doroftei, Irene Flaman-Catalina, Traian Buzoianu, Ion Cocieru, Horia Georgescu, Miron Șuvăgău.

● **MUZEUL BANATULUI** din Timișoara și Muzeul de artă din Cluj au conlucrat pentru deschiderea (în cadrul Studioului de artă) expoziției de pictură și grafică a artistului Iosif Bene. Vernisajul, joi, 4 iulie, orele 18.

● În finala Concursului formațiilor muzical-coregrafice, care se va desfășura la Timișoara la sfîrșitul lunii iulie, județul nostru va fi reprezentat, din informațiile pe care le deținem, de 22 de formații. Vom da, în numărul viitor, lista completă a acestora. Oricare ar fi, succes !

● **24—30 IUNIE 1974.** C.J.C.E.S. Timiș, Întreprinderea cinematografică județeană și Casa de cultură din Buziaș inițiază și organizează **Festivalul filmului și al cărții românești.** Șapte zile dedicate educării prin și pentru filmul românesc, prin și pentru cartea românească. Vernisaj : expoziția „Realizările poporului nostru în cei 30 de ani, oglindite în literatura română". Apoi zile ale filmului și cărții dedicate celui mai divers public. Pentru copii — trei matinee cu filme de desene animate ; pentru elevi — un concurs cine-literar, cu premii, pe tema „Pagini de glorie din istoria neamului românesc" și filmul „Frații Jderi" ; pentru tineret — filmul „Dragostea începe vineri", pentru femei — o mult așteptată (și nerealizată) întîlnire cu Margareta Pogonat și filmul „Drum în penumbră" ; un ciclu de filme documentare și o dezbatere pentru oamenii muncii din agricultură etc. Rezumă intențiile și reala desfășurare a Festivalului, tovarășa Maria Cristescu, directoarea Casei de cultură din Buziaș : „Noi am dorit — și cred că am și realizat — o acțiune care să satisfacă niște necesități cultural-educative ale diferitelor categorii de oameni ai muncii din orașul și stațiunea noastră. În mod sigur, Festivalul s-a bucurat de o mare popularitate. Dovadă sălile pline și arhipline din toate cele șapte zile. Acest lucru a demonstrat, cred eu, că publicul nostru e realmente interesat de filmul românesc, de cartea românească. Noi i-am oferit ocazia de a viziona filme românești nu sporadic și întîmplător, ci sistematic, în funcție de o anume orientare tematică. Ar fi trebuit să vină și cîțiva din realizatorii filmelor din Festival (Gheorghe Vitanidis, Dan Nuțu, Margareta Pogonat, Silviu Stănculescu). Prezența lor aici ar fi întregit Festivalul, l-ar fi împlinit. „Oricum, notează în încheiere reporterul. **Festivalul filmului și al cărții românești** de la Buziaș rămîne o acțiune de certă reușită, a cărei reluare se impune.

A. I. C.

Dan Rotaru

PATRIEI CINSTIRE

Nu mi-ar ajunge cuvintele, Patrie
dacă nu te-aş simţi respirindu-mă,
Tu imi dai puterea literei, slovei,
dindu-mi punctele cardinale
să ţi le apăr.

Aud cum imi aluneci prin singe ;
Cu tine incepe vederea mea,
Cuvintele mele cu aerul tău
incep şi mereu vor incepe.
Timpul meu, Patrie,
curge sub numele tău.

PASTEL FLORAL

De mult n-am mai vorbit despre o floare.
Ştii, prietene, aş vrea un liliac
pe care-am scris cindva despre o mare.
Cind ni-s datoare, literele tac.

Nu ne ajunge-ntinderea de ape
să ne spălăm privirile cereşti.
Eu am visat cirezi ce-ar să se-adape
din poezii, am stăpinit poveşti,

am fost rege peste răni făcute
din intimplare şi doar cu un gind
pe-aripi de fluturi sau pe vieţi căzute,
de-aceea, poate, mă trezesc plingind,

de-aceea in viitori de liliac
eu caut primăvara şi o fur.
Cind ni-s datoare, florile refac
sufletul nostru minunat şi pur.

IUBIRILE ORAŞULUI

Se preling oraşele printre cimpuri
şi printre iarbă.
Crengile copacilor strecoară nume de străzi.
Plouă cu sărutari
peste caldarimul care inchipuie
iubiri ideale.

Oraşul repetă străzile-n gind,
acolo unde sint iertate şi adresele false.
Se văd casele respirind,
şi s-aud iubirile noastre.
blind iluminind.

PRIVEŞTE

Se cerne, lin, pămintul la mine-n trup acum,
e pace intre pagini, se-aşteaptă un străin
care să lase urme fără-a călca pe drum,
aşa precum poetul prin viaţa unui crin.

Priveşte, se prăvale tot cerul peste noi !
E pace-n tot oraşul, luminile sint reci,
prin chipul meu răsună, asemeni unei ploi,
paşii de ger pe care ii laşi atunci cind pleci.

LACRIMI DE AUR

Trece cuvintul dintr-o pagină-n alta,
se face noaptea-n lume, e tirziu.
Au coborit cuvintele din cartea
care in zori puteam să fiu.

Miine dimineaţă
cineva va duce in braţe o carte fără coperţi,
din care vor zbura păsări de aur ;
lumea va fi in genunchi
la picioarele tale,
rugindu-te iar să mă ierţi.

Dar pentru ce să mă ierţi, pentru ce ?
Dacă ar şti cineva pentru ce, ar pleca.
Ca o mare o dreptate,
cade peste mine lacrima ta.

Recoltă bogata

Márki Zoltán

COMUNIŞTII

Stă trupul ţării-n capilare fine,
să-l apere de-a pururi şi deplin,
şi care simt, cind seara iernii vine,
fiece zbucium, fiecare chin.
Sufletu-i holdă ocrotită-n şes,
gonind furtuna de pe zări albastre ;
vorba : crez de furnal, furnal de crez,
topind metalul dorurilor noastre.

Dirzi, indrăzneţi, cu gind strateg,
lumina noastră-n ei işi scrie nume,
cu vinturile aprige se-ntrec
ca să vestească adevăru-n lume.
Trompet, violă-n coruri rotitoare,
pe ei slăveşte-i, cint al meu spre miine,
şi-n ei slăveşte-l pe cel fără care
nici cint, nici cer, nici apă nu-i, nici piine.

E-o navă inspre cer, cu visuri vele,
şi-i reactor-atomic inima,
şi sfintă-i lupta-n zborul către stele,
cum e pămintul, cum e dragostea.
Din stinci spre şesuri drumul duce fir,
sub fruntea muncii luminind zenitul ;
ca să-nflorească omul-trandafir,

ÎNAINTE DE ZĂPEZI

Pină să mă apuc s-o fac, lumea e gata.
Lumina dimineţii abia se desluşeşte ;
Suflarea lui decembrie, ceaţa veche-şi ia zborul.
Se-mpiedică de pietre şoapta fintinii-n mine.
Nu-i chip să te orientezi prin lucruri.
Aşa că e mai bine să-ncepi cit iarba-i vie.
Să calci pe dig prin urme intipărite-n gheaţă.
De pe stilpii inalţi atirnă vintu-n apă.
Nu se iveşte-un sunet, pe Bega-i pace mută.
Prin degete-mi căldura din mine se revarsă.
Frumos e-n dimineaţa albă, neincălzită.
Mireasma de zăpadă impresură văzduhul.
Pe-acoperişuri cerul e-acum imponderabil.
Cu litere de brumă iarna a scris copacii.
Şi, pin-s-apuc s-o fac, poezia e gata.

ÎNAPOI, REPEDE !

Şi, sigur, n-am fost eu de vină
că se făcuse luni pe-ntinsul gării
şi că-a-nceput să ningă de la sine.

Fireşte, n-am fost eu de vină
că nimeni nu venise, numai zorii,
şi inima locomotivei nu murea.

E clar că n-am fost eu de vină
că-n ochi aveam mereu privelişti line,
că stam s-aştept pornirea deraiată.

Deloc, nu n-am fost eu de vină
că-am dăinuit şi eu cit alţii-acolo,
iar trenu-albastru-a mers in sens contrariu.

In româneşte de HARALAMBIE GRAMESCU

TINERI POEŢI

APRILIE

Copacii infloriţi
prea pătimaş
in această primăvară
nu mai aduc prinos
privirii tale ;

Infiorarea
petalelor albe
nu-mi opreşte paşii
infometaţi de tinereţe . . .
Poate liliacul
imi va povesti
că miinile
noastre intinse
au fost amintire.

CIMPIE BANAŢEANA

Povesteşte-mi,
cimpie bănăţeană,
cu murmurul lunii,
balada spicelor pline.

Povesteşte-mi
de palmele
noduroase
ale bărbaţilor
care-ţi sărută
cu plugul
pintecul mănos.

Cimpie-mamă,
cimpie-prietenă,
povesteşte-mi
despre sufletul
acestor oameni
răbdători
ca o lungă aşteptare.

MARIANA GHERGA

NOI ÎNTOTDEAUNA NE ÎNTÎLNIM VISÎNDU-NE

Ninge peste lumi tăcut
şi-n sufletul meu ninge
e vremea cind trebuie să te naşti
din vis
şi să ne intilnim
noi intotdeauna ne intilnim
visindu-ne
tu-mi apari de fiecare dată
altfel
uneori cetate
alteori pasăre
alteori izvor
aşa că niciodată nu-mi pot da
seama
care eşti tu cea adevărată
să ştiu pe ce nume să te chem
şi cum să te mingii
foc
vint
ploaie
lumină
noi intotdeauna ne intilnim
visindu-ne.
uneori timpul tău e numai
cuiburi
de porumbei voiajori
albi
sau albaştri in ochi
inlănţuindu-mi trupul pină la
zbor
aşa că niciodată n-o să ştiu
pe care să-i prind
al căror cintec să-l ascult
noi intotdeauna ne intilnim
visindu-ne.

ÎNTR-O BUNĂ ZI

Intr-o bună zi
n-am mai putut cobori din
pădurile tale
păsările imi lipiseră trupul in
cintec
un cal alb imi colinda singele
cineva imi cosea finul in oase
şi cerbii nu mai ştiau de unde
să mă pască
abia atunci
mi-am dat seama
că eram tot mai mult
un buchet de trandafiri roşii in
inima ta
şi că mişcindu-mi buzele
iţi parfumam sufletul cu vorbe
de iubire
ameninţindu-mi infrigurarea
trupului singur şi gol
abia atunci insă
mi-am dat seama
că braţele mele
izvorind ca nişte coloane
strivindu-ţi singurătatea
trupului svicnind
iţi erau tot atit de străine
precum aripile fluturilor de vară
sărutind zăpezile.

CÎNTEC CU PLECAREA MEA

Da
am zis
acesta sint eu
inima mea iţi mai aduci aminte
dimineaţa aceea de sticlă
cind am fost alungaţi
peste firele ierbii tăioase
şi peste fintinile furnicilor
lăcrimind
inima mea iţi mai aduci aminte
dimineaţa aceea de sticlă
cu nori spinzuraţi in copaci
cind buzele tale mă muşcau
şi-ale mele inşirau pe rafturile
vintului
strigăte
cind satul era o omidă
zvircolită
muşcind din frunzele zărilor
inima mea iţi mai aduci aminte
dimineata aceea de sticlă
cu un străjer deasupra
bătindu-şi zalele de foc
şi noi doi
alungaţi peste firele ierbii
tăioase
şi peste fintinile furnicilor
lăcrimind.

CORNEL OTESCU

Mircea Şerbănescu

NEOBIŞNUITA AŞTEPTARE*)

În abataj

Ce aşteptare, oh, ce aşteptare! Discul orologiului alunecă în tăcere. Strania solicitare nervoasă o obliga să apeleze la concentrarea resurselor şi posibilităţilor ei, pînă la cele mai ascunse, crezute, uitate uneori sau puse să hiberneze in nepăsare alteori. Nimic nu rămînea neatins de nevoia acestei aşteptări în care discul pendulei – atît de nobil şi de desuet! – părea că-şi întrecea menirea de a măsura doar timpul, devenind o unealtă de tortură care-o diseca felie după felie, cu migală şi precizie, din ce în ce mai adînc şi mai complet, mai aproape de miezul fiinţei ei, fiind deopotrivă real şi concret, fantastic şi neverosimil. Zadarnic işi retrăgea privirea, ca dintr-un coşmar, silind-o să rămînă aplecată peste marele catalog al cărţilor de bibliotecă şi în zadar ocolea locul primejdios printr-o peregrinare silnică peste monumentalul peisaj cu rafturi, din podele pînă-n tavan, cu regimente de cărţi aliniate tăcut şi patetic în disciplina lor perfect simetrică. In apropierea tavanului foarte înalt, o galerie de lemn ieşea in relief, cu sculpturi impecabile. Urmărea repetarea figurilor tăiate fin din daltă, mai bine zis se străduia să le urmărească perfecţiunea extraordinară, sperînd să întîrzie cît mai mult cu privirea aiurea; orice-ar fi făcut, însă, i se reintorcea irezistibil, atrasă tiranic de mişcarea inceată şi egală a ochiului ca de peşte in necontenită rostogolire intr-o orbită fixă şi se reintorcea atrasă mai intii de mecanică exterioară, nici sfîrşind pînă la urmă cu o sfîşiere violentă şi dureroasă adînc inlăuntrul ei.

Îi sugera şi fierăstrăul mecanic, ce-a fascinat-o odată, de mult, în copilărie sau in epoca de trecere la adolescenţă. Imaginea se lega de o impresie vagă de desnădejde, sau poate de derută, de adîncă descurajare; incearcă să-şi dea seama că a fost ceva amar, ce revenea cu forţă, aproape cu materialitate. Într-un amurg cînd se tăiau lemne şi cînd luciul era acelaşi, neliniştitor şi plin de cruzime, neclintit şi totuşi parcă în mişcare, repezindu-se nemilos in carnea lemnoasă şi în propriul ei trup... Mişcarea iute acum se repeta, dar lentisimo, ca şi cînd aşteptarea ei nu se derula spre un capăt şi spre un finiş, ci spre nemărginire, intr-un fel capabil de-a sugera ieşirea din timp şi spaţiu, creînd destul răgaz să intuiască fiecare nuanţă trezită în conştiinţa ei, arzînd ca scînteile şi fugind îndărăt prin întuneric, pierind. E-o aşteptare zadarnică, după toate probabilităţile, dar nu vrea să renunţe la ea, acum cînd intuieşte că nu va fi chemată de nimeni şi că nimeni nu va veni să-i pună vreo întrebare şi să se arate curios dacă are vreo părere şi ce fel de părere are. De ce să se amestece? Nimeni n-o să vrea să afle răspunsul acestei întrebări, căreia ea însăşi nu-i poate stabili un înţeles. Dar aşteptarea de care nu se mai poate despărţi cum nu se poate despărţi de propria ei umbră, l-a deschis o perspectivă, o posibilitate niciodată întrevăzută pînă atunci, aruncînd-o, însă, imediat şi implacabil în incertitudine şi teamă.

Ar insemna să lasă din sine, din aşteptare, să se ridice de pe scaun, să întoarcă spatele pendulei neverosimile, înnebunitoare şi să se ducă în direcţia acestei aşteptări, dîndu-i sens, găsindu-i poate rezolvarea; şi e gata să înceapă truda aceasta negîndită pînă atunci, inedită pentru comportamentul ei, dacă nu s-ar simţi ca de plumb, intr-atît îngreunată de apăsări devenite tiranice şi-a acelaşi timp de trupul greu in el însuşi. Preferabilă să fie numai aşteptarea ei inutilă?

Şi iar pendula.

Pendula i-a fost adusă nu de mult din biroul directorului. Acesta-şi adusese un orologiu modern; motivul pentru care îi găsise celui vechi locul aici era de „stil". Se potrivea cu stilul. Era vorba de armonie subtilă. Cu toate că ceasul nu-i plăcuse încă de cînd păşise pentru prima dată în cabinetul directorial pentru a solicita postul de bibliotecară. Dacă era vorba de-o armonizare cu ceva, orologiul se lipea de senzaţia unei umilinţe şi-a uunui plîns desnădăjduit. Soarta îi destinase nu memento crud ca acesta? Sau era o pedeapsă pentru că **putuse indura**, atunci, prima dată şi pe urmă tot ce mai urmase? Ar fi avut vreun rost să protesteze inutil, să clameze împotriva ideii false de „stil", cînd era vorba de cu totul altceva?

Rămăsese aşezat în faţa ei, în acvariul acela de întuneric, ca un avertisment, ca un semn al timpului necruţător şi al greşelilor ei, obligînd-o să-l evite şi să evite şi multe lucruri în armonie cu verdele putred al apei stătute. Nu-i voise şi nu-l voia. Se impunea din ce în ce mai puternic ca o contradicţie nesuferită cu aşteptarea ei, căreia îi dorea un alt înţeles, ar fi voit-o încheiată printr-o acţiune dinamică, responsabilă, ceva inedit şi superior, aşa cum mai visa pînă nu de mult.

Măcar de-a opri mişcarea limitată, dublată de luciul mereu mutat dintr-o parte în alta şi la fel de ţărmurit în cearcănul întunericului. Încearcă efortul de-a aplica un gînd mărinimos, însă, e peste puterile ei, nu ea va învinge, o ştie prea bine, recade rămîne la masă, rezemîndu-se cu mîinile de tăblia de lemn, în căutarea unor puncte de sprijin, exprimînd prin gestul copilăresc ceea ce poate face în acel moment ca să se apere, să se menţină ea însăşi, să se rupă din vrajă şi să nu-şi piardă şi ultima nădejde; pentru că aşteptarea de faţă o implică nu numai foarte complex, dar şi foarte personal şi profund. Nu e naivă să nu-şi dea seama, n-a ajuns in acel grad de atrofiere să nu înţeleagă sensurile ascunse ale faptului în sine. Mai mult, socoteşte că devine din ce în ce mai mult cheia de boltă a existenţei ei, unicul sens al fiinţei ei, într-un moment de răscruce pentru că – sigur că da! – aşteptarea e ea, ultimul ingheţ al conştiinţei ei sub presiune, suprasolicitată... Imaginîndu-şi cît de departe ar ajunge, dacă ochii nu i-s-ar opri din nou pe luciditatea rece a pendulei care o fixează, vai, într-un ţimp, care e timpul ei şi într-un loc care e locul ei şi nimic altceva! Devine iar conştientă de sine şi limitatele ei posibilităţi de mişcare, de strimta arie care e a ei, dincolo de care şi-a închipuit prosteşte că poate trece, intuind vag şi neliniştitor orizontul nelimitat al celor care se pot duce oriunde în voie, cu trupul şi cu spiritul, de nenumărate ori invidiaţi de ea şi admiraţi de ea, da, de ce nu?, nu e meschină şi idioată să nu priceapă şi să nu determine diferenţele.

Dacă aşteptarea ei ar avea un capăt şi-ar da seama exact dacă mai e posibil să creadă şi-n altceva decit în ceea ce crede acum, dacă mai există şi-o altă portiţă, prin care să se poate împărtăşi şi cu celălalt orizont, dacă... dacă... Introducîndu-se mereu la conversaţia cu care-a inceput neobişnuita ei stare de aşteptare. Octavian Ianculescu a intrat tocmai cînd vorbea la telefon cu Barbu. Exact atunci, schiţînd spontan şi instantaneu, chiar din prag, retragerea şi discreţia. I-a vorbit mut cu braţul întins reverenţios. Să ia loc. Numai o clipă. I se adresa prin gesturi şi prin expresia elocventă a feţei. Între timp, menţinea legătura cu soţul ei.

– Ia loc, te rog, fu silită să-i repete cu o voce aproape tare; nu, nu era pentru tine, dar a venit cineva. Ah, nu, nu te grăbi. Încă o clipă. Părea că rostise asta in telefon, dar lui Ianculescu îi vorbise. Voia să-l reţină, să nu-l facă să-şi piardă din vreme. Continuase cu Barbu: Vreau să ştiu cînd pleci, unde şi cînd te întorci. Da, da, te-ascult. Sînt atentă. Ştiu şi înţeleg. O faci pentru noi, pentru că altfel nu se poate.

Vechiul lui refren – plecarea pe teren nu era decit o obligaţie nesuferită şi tot ce făcea el era pentru ea ş' pentru copii...

– N-am nimerit, îl auzi pe Octavian Ianculescu, am să revin.

– Nu, nu, te rog. Numai un moment. Termin îndată. Ia loc... Atunci, cînd te vedem acasă, or să mă întrebe copiii... Bine, bine, înţeleg. Nu exagera, nu e nevoie. Şii vezi, ai grijă cum te îmbraci şi ce mănînci, să nu te-mbolnăveşti. La revedere, pa. Pe urmă, aproape fără să răsufle, către Ianculescu încă neconvins dacă să rămînă sau nu: Soţul meu! Pleacă pe teren. Ceva urgent şi neaşteptat: în fine, ştii cum se intîmplă. Şi-i dai întotdeauna în grijă să nu se îmbolnăvească. Pare caraghios, dar ce să faci, aşa sîntem noi femeile, mai întotdeauna mame, rămînem invariabil mame...

Încetase subit. Ce tare bătea orologiul: tic, tac! Evita totuşi să se uite intr-acolo să se lase ademenită, da nici spre Octavian Ianculescu nu-i convenea să privească. Reacţiunile lui erau vagi, întîrziate, fără receptivitate. Era clar că nu-l interesau dramele mărunte ale Anei Toader, care continua stupid, neputîndu-se opri. Barbu e copil acasă, se dă-n vînt după jucării, comentează cu o vervă silită producînd un efect exact contrar. Încă nu i-a spus de ce a venit şi vizitatorul ei pare zorit să plece. Îngaimă ceva în felul lui „aşa-i viaţa, ce să facem"! şi ea se agaţă de asta: Sîntem încă tineri, n-am apucat să dăm în mintea copiilor, aproape că nici nu am trăit cu adevărat...

– Da, da, confirmă el vag şi se mişcă neliniştit pe scaun, dornic să se vadă urnit mai iute.

– Spune-mi, profită ea de moment, spune-mi, că mă cunoşti, ne cunoaştem şi de altădată, m-am schimbat mult, nu mai sînt atrăgătoare, nu mai am nimic care să intereseze un bărbat!

– Eu n-am spus asta.

Octavian se ridică.

– Ah, nu. Te rog să rămîi. Încă puţin, dacă e cu putinţă. Mi-ar face enorm de bine dacă mi-ai da o asigurare cît de mică, un ciob de certitudine...

– Cred că vin eu altadată... Aveam şi eu o chestie...

– Iartă-mă, iartă-mă, e adevărat, poate că sînt egoistă. Dar mă cunoşti... ne cunoaştem de cînd eram elevi. N-am fost întotdeauna aşa, nu? N-am fost aşa, dar acum poate că ai nevoie de vreo carte şi eu te ţin de vorbă. Te rog. Poftim.

– Nu pentru carte am venit. Scuză-mă. Pe scurt, iată despre ce e vorba: cererea mea de transfer, depusă la tovarăşul director...

– De transfer? Vrei să pleci de la noi?

– Da, O am depusă de cîteva zile...

– Cum adică? Chiar vrei să pleci?

El îi explică rece că directorul i-a promis mai adineaori că-i va rezolva cererea cît mai curînd.

– De ce? Dar de ce să pleci?

Ce gînd ciudat: plecînd, el i-a lăsat insuportabila aşteptare măsurată fantomatic de pendula sinistră, pe care n-o poate suferi şi aşteptînd în aceste condiţii atinsese limita pînă la care un om poate îndura. A fost în fond o aşteptare absolut fără rost. Inutilă ca o tichie de mărgăritar. Oricît de intens a trăit-o. Şi oricît de mult s-a neliniştit şi a sperat că prin ea va izbuti un salt dincolo de... dincolo de... nu ştie nici ea de ce. Încîntătoarea tensiune de-o clipită! Ce elegant s-a retras, ca un reflux, încetul cu încetul, lăsînd-o din ce în ce mai mult tot ea, aceeaşi, cea de fiecare zi, ajunsă la ora banală a plecării acasă, atunci cînd o ia cu asalt nevoia de a se distanţa cu repeziciune de biblioteca-monument şi de orologiul din cearcănul de întuneric verzui de acvariu.

Înhămată ca de obicei cu plasele încărcate care-i chinuie braţele, reintră în cotidian şi banal. Se va grăbi la tramvai, se va zbate să urce şi să se aciuiască undeva. A încuiat gospodăreşte in urmă şi a predat cheia la poartă, ascultînd o ultimă dată rezonanţa somnolentă a holului de marmoră, sau imitaţie de marmoră, etalînd o aroganţă – nobilă şi desuietă – atît de asemănătoare cu aceea din bibliotecă. Mai speră un ultim semn destinat ei, o chemare de ultim moment, ceva ce nu vine, n-are cum veni spre ea din tăcerea solemnă de care ar vrea să fugă. Face paşi iuţi, depăşind uşa de fier forjat, ieşind la lumină şi-n aer ca într-un liman. Scările o aşteaptă acum, într-un semicerc elegant care s-ar potrivi cu crinolina, cu evantaiul, cu pantofii de bal; pe cînd ea trece încet şi greoi cu sandalele ei ieftine şi cu sacoşele grele, împovărătoare. Ascultă ceva ce nu aude şi priveşte ceva ce nu se vede. Zgomotele şi faţada, cu aere şi cu zorzoane nu se sinchisesc de modesta ei siluetă. Pare mai degrabă un fir de praf într-o ambianţă nepotrivită. Se întoarce cu hotărîre la drumul vieţii cotidiene. Ce larg îi stă deschis în faţă! Cu tot dichisul. Azi ca şi ieri. Mîine ca şi azi. E dimineaţă, e prînzul, e seara. Un program neabătut. Nescris şi atît de crud şi real, din care nu poate ieşi nicicum. E dimineaţă. E prînz. E seară.

* Fragment din romanul **„Descoperirea de sine"**

CREION

Şantierul din munţi (I)

Casa lui Mateş

Orbecăiesc pe drumeagul dintre barăci. Luminile din faţa poştei, a brutăriei, a cantinei şi complexului comercial, punct vital al vieţii administrative a comunei-şantier, nu răzbat pînă aici unde mă găsesc, la ieşirea din baraca profesorului Ghiloan. Şănţuleţele adînci, tăiate de roţi în carnea moale a pămîntului chiftind de apă, mă fac să înaintez greu, să alunec la tot pasul. Şi plouă statornic, mărunt, insistent. Pentru această seară, inginerul miner Titi, ca să-l numesc ca pe un camarad apropiat, mă invitase acasă la inginerul topograf Ioan Mateş („Neluţu"). Îl mai întîlnisem pe acest tinerel blond, cu ochii de un albastru imaculat, în cîteva puncte ale şantierului, ba chiar în baraca Lotului II, unde îşi avea şi el un birouaş, strîmtorat între pereţii subţiri de scînduri. Un obraz limpede, aproape copilăresc, pe care puteai citi o sigură bucurie de viaţă, niciodată alterată, o dorinţă a împlinirii sale depline ca tînăr om, ca inginer, peste care doar uneori luneca un fel de reţinere a unor gesturi prea brusc afectuoase, un fel de inhibare a unor gesturi prea voit sentimentale. Şi, totuşi, cum aveam să descopăr mai tîrziu, deşi nu avusese niciodată aerul să arate acest lucru, tînărul inginer se dovedea a fi un afectuos, o inimă tandră, care ascundea în ea splendide resurse de sentiment camaraderesc.

Dar, deocamdată, eu mă îndrept spre baraca acestui tînăr fără să ştiu nimic din toate acestea. Ne-am dat întîlnire la el acasă fiindcă, se spune, la el se adună parte din „burlacii" Coloniei. Aud, mergînd, nu departe de baraca lui, la intrare, Someşul zvîrcolindu-se între pereţii pietroşi, iar cînd ridic privirile spre vîrfurile din preajmă disting nori alburii fugărindu-se fantomatic peste creste.

Sun şi mi se deschide. Un antreu, apoi, un alt fel de antreu, care e de fapt bucătăria, şi, în fine, odaia propriu zisă. Totul în lemn, scînduri sănătoase, peste care s-au tras apoi pereţii spoiţi şi podele pline. Un interior agreabil, de ce nu! De fapt, un mic apartament, pe care inginerul îl împarte cu mai tînărul său frate. Un recamier, o măsuţă, telefonul negru, de şantier, cu manivelă, un televizor, scoarţe, ţesături pe jos sau prinse pe pereţi şi picturi, uleiuri naive ale unui pictor amator de început, lucrările fratelui său.

Cînd intru, sparg de acum o atmosferă închegată. Sînt de acum aici cîţiva prieteni, obişnuiţii de fiecare seară. Aşa cum voi afla mai tîrziu, această încăpere avea să devină, pentru cîţiva din „burlacii" şantierului, cea mai iubită dintre toate. Aici îşi vor da ei întîlnire în serile obişnuite, cînd vor fi liberi, după orele de şantier. Aici se vor revedea, de asemenea, în zilele de relaş. În sărbătorile de peste an, la fel, se îngrămădesc o mulţime aici, la „Neluţu", cum îl alintă toţi prietenii pe acest inginer de 27 de ani. Uneori pot fi văzute cîte şase persoane pe eternul recamier şi alte şase-şapte pe scaunele disponibile. Măsuţa, plină cu sanviciuri. Alături, bere, vin, vin ars, şi, în această simpatică intimitate, în luminile dulci care menţin o semiobscuritate atrăgătoare, ei îşi amintesc de fiecare dată că pot fi apropiaţi nu numai peste zi, în dificultăţile adeseori insurmontabile ale muncii grele, în, adesea, ameninţarea mută a muntelui scormonit de ei pe dinăuntru, ci şi aici, în momentele de destindere şi de sfat prietenesc.

ION ARIEŞANU

FESTIVALUL FOLCLORULUI TIMIŞAN

„TRĂIM ŞI MUNCIM IN ACEST COLT DE TARĂ"

DUMINICA, 30 IUNIE, ora 10. Sala de spectacole a Teatrului Naţional din Timişoara. Faza judeţeană a concursului formaţiilor muzical-coregrafice din judeţ. In întrecere, circa 35 de formaţii. In mod fericit, in acest an, concursul coincide cu deschiderea Festivalului folclorului timişan. Această a treia ediţie a prestigioasei manifestări este închinată celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei şi „exprimă bucuria şi satisfacţia noastră, a tuturor celor ce trăim şi muncim în acest infloritor colţ de ţară, in faţa măreţelor realizări ale României socialiste". O privire de ansamblu : evoluează fanfare, tarafe, solişti vocali şi instrumentişti, grupuri folclorice, formaţii de dans, fluieraşi, ţiteraşi, ansambluri de cîntece şi dansuri, formaţii şi solişti de muzică uşoară, într-un amplu spectacol reprezentativ. Compozitorul MIRCEA NEAGU, membru al juriului, cunoscind şi apreciind activitatea formaţiilor de amatori din judeţul Timiş, declara, la ora cînd concursul-spectacol era în plină desfăşurare : „Mi-au plăcut, prin originalitatea costumelor şi autentic, formaţia de la Pietroasa şi cea de dansuri populare germane de la Pietroasa Mare. Aceştia din urmă s-au remarcat prin varietatea figurilor şi desfăşurarea scenică". Deci, autentic sau virtuozitatea, mai intîi ? Ne răspunde NICOLAE MUNTEANU, metodist la Centrul judeţean de îndrumare a creaţiei de amatori : „... În legătură cu evoluţia formaţiilor de dansuri ale ansamblurilor „Ghiocelul" şi „Timişul", ele pot fi apreciate pentru calitatea dansurilor, pentru elementele de virtuozitate pe care le-au cîştigat. Ceea ce însă dansează este foarte departe de folclor. După părerea noastră, atunci cînd se fac asemenea lucruri, ele trebuie prezentate ca inscenări de „tip" folcloric – aşa cum, spre exemplu, în muzică se creează suite orchestrale **in stil** folcloric" Opţiunea se poate citi cu uşurinţă. In ce ne priveşte, ne-am pronunţat în favoarea autenticităţii. Mai întîi. Acum, însă, va fi vorba despre faptul (cunoscut ca teorie) că o formaţie se alcătuieşte pe baza unei selecţii (nu mai spunem şi riguroase) şi că un program se supune aceleiaşi cerinţe. Am ascultat şi am văzut programe nemotivat încărcate, am urmărit formaţia de dansuri a Casei de cultură din Buziaş, fără a înţelege motivul prezenţei sale în acest concurs-spectacol. Asta pentru a ne opri la cel mai flagrant exemplu. De altfel, am solicitat preşedintelui juriului, tovarăşa LUCIA ZAMFIR, vicepreşedinte al C.J.C.E.S. Timiş, să ne ofere, drept concluzie, impresiile sale privind manifestarea în totalitatea ei : „Sărbătoarea muzical-coregrafică de duminică a confirmat, ca şi cu alte prilejuri, bogăţia folclorică inestimabilă a judeţului Timiş, talentul şi pasiunea pentru cintec şi joc a oamenilor de pe aceste meleaguri – români, maghiari, germani, sîrbi şi de alte naţionalităţi. Evoluţia orchestrelor populare, a fanfarelor, a formaţiilor de dansuri, a soliştilor de muzică populară a demonstrat o mai bună orientare a repertoriului spre folclorul contemporan, spre cintecul şi dansul cu tematică patriotică, militantă. Mi-a făcut o reală plăcere să urmăresc fanfara Căminului cultural din Lenauheim, a Clubului 1 Mai din Timişoara, formaţiile de dansuri din Pietroasa de Sus şi Pietroasa Mare, taraful căminului cultural din Făget, Ansamblul de cintece şi dansuri „Ghiocelul", grupul folcloric al Căminului cultural din Făget, formaţia de dans cu temă al Fabricii de sticlă din Tomeşti. Scăderile acestei importante emulaţii consider că stau în slaba calitate artistică a unor formaţii, în prezenţa redusă a soliştilor de muzică populară, în neînţelegerea din partea unor instructori de formaţii, a noţiunii de dans cu temă". Sint opinii la care subscriem.

A. I. C.

CARTEA, DISCUL ŞI FILMUL DE FOLCLOR

LUNI, 1 IULIE, 1974, orele 11,00, Timişoara, Libräria „Mihai Eminescu". Se deschide **Expoziţia de carte şi disc folcloric,** organizată de Centrul de librării şi C.J.C.E.S. Timiş. Pentru ambianţă, obiecte de artă populară, aparţinind secţiei de etnografie a Muzeului Banatului. În rafturi, cărţi (mai vechi şi mai noi), discuri (mai vechi şi mai noi) atestînd marea diversitate a manifestărilor folclorului românesc de pe tot cuprinsul ţării, atestind interesul pentru cercetarea ştiinţifică a fenomenului folcloric şi, nu în ultimul rind atestind bogăţia şi originalitatea folclorului românilor, maghiarilor, germanilor, sîrbilor, din această parte a ţării. Pot fi citite, între altele, următoarele titluri : **Ce-am in inimă şi-n gind** (folclor din Banat), **Lung e drumul Dunării** (10 poeţi ţărani), Petre Ugliş-Delapecica : **Poezii şi basme populare din Crişana şi Banat,** apoi : **Poezii populare ale românilor, Cusăturile şi broderiile costumului popular din România, Studii de folclor.** Şi următoarele nume : N. Cartojan, Ov. Bîrlea, T. Papahagi, Gh. Vrabie, R. Vulcănescu, Perpesscius, Ion Vidu, Sabin Drăgoi.

LUNI, 1 IULIE, TIMIŞOARA, orele 17, Aula Universităţii. **Gala filmelor folclorice.** Se proiectează opt filme ale cinecluburilor din Timiş, Bihor, Neamţ. Anunţate în program, dar absente în gală, cinecluburile din Arad şi Caraş-Severin. Absenţi şi mulţi oameni de specialitate care ar fi putut deveni publicul avizat al acestei gale. Dincolo de aceste absenţe, rămin imaginile. Multe, foarte multe imagini, care trec dincolo de document, dincolo de consemnarea ştiinţifică a unui obicei sau altul şi devin artă a filmului. Intr-un vechi obicei românesc : praznicul (care e titlul unui film realizat de Sandu Dragoş şi Vasile Creţu) există citeva secvenţe antologice : bătrina casei oficiind ospăţul, ca în străvechi ritualuri. Sentimentul că te afli în faţa unui documentar care poate fi mult mai mult decît atît s-a păstrat şi la vizionarea filmului lui Iosif Costinaş despre **Dubaşii din Brăneşti.**

S-ar mai putea scrie lucruri lăudabile despre filmul cu olarii şi olăritul din Bihor (Zenobiu Domide) şi despre o minunată melodie care a însoţit filmul, despre **Lemnul care cintă** (film realizat de Mihai Lăcătuş din Cîmpulung Muscel), care aduce la început cu un mare film, **Umbrele strămoşilor uitaţi** (dar pînă la care e o cale atît de lungă) şi care se voia mai mult decît un documentar despre facerea buciumelor, de unde şi modalitatea lui estetică, discutabilă, de altfel. De aici, de la **modalităţile filmului folcloric** a început o discuţie : „La noi se face foarte mult film folcloric. E bine că în această gală am văzut filme diferite ca modalitate de expresie. Ar trebui precizate citeva lucruri, stabilită o linie de demarcaţie între rigoarea (care nu exclude travaliul estetic) filmului circumscris în domeniul documentarului folcloric şi veleităţile unor filme folclorice de a se transforma în filme artistice. Aceasta rămine, cred, o problemă deschisă".

IOSANA PANTEA

„FOLCLORUL ... NU NUMAI JUDECAT" ...

MARŢI, 2 IULIE, DIMINEAŢA, Făget. Asociaţia folcloriştilor şi etnografilor „Nicolae Ursu" – filiala Făget. În sală : prof. I. C. Chiţimia – Bucureşti, prof. Traian Mirza – Iaşi, prof. Crăciun Parasca – Oradea, prof. Eugen Todoran, prof. Vasile Vărădeanu, Aristida Turcuş, Victor Andrei, Aurel Turcuş, Vasile Creţu – Timişoara, tovarăşa Lucia Zamfir vicepreşedinta C.J.C.E.S. Timiş, inspectori ai Comitetului de cultură, tovarăşul Achim Penda director al Centrului de îndrumare, metodişti, membri ai filialei Asociaţiei folcloriştilor, reprezentanţi ai presei judeţene, studenţi ai Universităţii din Timişoara, public. Comunicările susţinute s-au încadrat în tema simpozionului : **FOLCLORUL ŞI ACTUALITATEA.** Pentru o concentrată trecere în revistă ; a fost vorba, despre **„Permanenţe folclorice"** („Popoarele cintă şi acţionează şi cîntă ce ele acţionează", valoarea artistică şi socială a folclorului, actualizare, permanenţa tiparelor străvechi ...) ; **„Conceptele de autentic şi popluare"** („Dacă folosim concepte ce nu ni se supun semantic, ajungem la concluzii ce nu se circumscriu perimetrului ştiinţei", cum acţionăm pentru salvarea autenticităţii folclorului, „culturii populare româneşti – încă proaspătă" ...) ; **„Coordonatele folclorice contemporane"** (folcloristul nu e chemat să stabilească legităţi – asta nu înseamnă că cercetările lui nu se înscriu în domeniul ştiinţei, necesitatea conlucrării între specialişti, dificultăţile urcării pe scenă a manifestărilor folclorice ...) ; **„Tradiţie şi contemporaneitate in folclorul muzical din Banat"** (atestare istorică, depăşirea stadiului de arheologie culturală, traducerea în acţiuni eficiente ...) ; **„Şase variante ale baladei Iovan Iorgovan" ; „Restructurări tematice intr-un obicei tradiţional – Strigarea peste sat" ; „Cultura populară in satul contemporan"** (semnul, relaţia cu receptorul, reacţia la semn, beneficiul mijloacelor de difuzare în masă ...) ; **„Stadiul actual al baladei nuvelistice în zona Făgetului" ; „Izvoare documentare privind marama in Banat"** (atestare documentară a faptului că marama făcea parte din piesele ceremonialului căsătoriei – implicit corectarea afirmaţiei lui N. Iorga privind imitarea unor obiceiuri de la curtea domnească de dincolo de Carpaţi ...) ; **„Folclor şi contemporaneitate"** (folclorul nostru nu e pe cale de dispariţie, subtilitatea unei filozofii sud-est europene, transmiterea din zonă în zonă prin transfigurare şi vibraţie) ; **„Folclorul trebuie trăit, nu numai judecat de la birou",** temele noi, vetrele folclorice încă neepuizate, literatura noastră veche rezultat al exersării stilistice orale ...). Se poate constata faptul, relevat şi de discuţiile ce au urmat : comunicările nu s-au suprapus, probleme de mai largă respiraţie au însoţit cercetări limitate. Punctele de vedere diferite au demonstrat acuitatea nevoii de dezbatere, la nivel teoretic, a temelor propuse.

DUPĂ-AMIAZĂ. Folcloriştii din Făget, Aurel Păuncu („Nunta de la Pietroasa"), Ioan Căliman („Două variante ale Mioriţei culese în zonă") şi Cornel Veselău („Variante ale ciclului baladelor familiale") şi-au expus parte din rezultatele activităţii lor. Filiala a fost constituită acum şase ani şi iată, nu întîmplător, spunea prof. dr. I. C. Chiţimia, lucrările acestui simpozion s-au desfăşurat aici. Se acordă şi se primesc felicitări, se dau îndrumări, se redeschide discuţia pe marginea comunicărilor audiate. Se cîntăresc şansele perpetuării unor tradiţii Se cere mai mult sprijin din partea organelor locale, moral şi material, pentru ca filiala din Făget să-şi poată finaliza entuziasmul. Se încheie, numai din pricina orei înaintate. Colegii folclorişti din Sînnicolaul Mare sau Lugoj, absenţi, au avut ceva important de pierdut. Vor fi fost la mare, vor fi fost la munte ...

SEARA. Spectacol de muzică populară vocal-instrumentală şi poezie în grai bănăţean cu participarea unor solişti vocali timişoreni şi locali. A acompaniat orchestra Căminului cultural din Făget, dirijată de Achim Penda, a cărei evoluţie am apreciat-o şi pe scena concursului-spectacol desfăşurat duminică la Timişoara. În concluzie : sub aproape toate aspectele, o reuşită.

ANTOANETA C. IORDACHE

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

ELECTRONICĂ ŞI MEDICINĂ

Directorul Centrului de calcul al Institutului Politehnic „Traian Vuia" are 38 de ani, se numeşte **MIRCEA FILDAN,** nu vrea să răspundă la nici o întrebare gazetărească despre viaţa **lui,** despre munca **lui,** despre invenţiile **lui,** spune mereu „noi", „munca noastră", „descoperirile noastre", pentru că, mai spune el, „să ştiţi că în cercetarea ştiinţifică modernă, totul e rezultatul muncii de grup, aşa că n-are nici un sens să mă întrebaţi ce am descoperit eu".

– Atunci, care credeţi că ar fi prima întrebare pe care ar trebui să vi-o pună un gazetar deloc specialist în ale tehnicii de calcul?

– Una destul de comună, dar bună pentru început : despre preocupările Centrului nostru. Am să şi răspund. Noi nu ne ocupăm doar de exploatarea mijloacelor de calcul automat, ci şi de cercetări în sfera tehnicii numerice. Ea descrie un domeniu foarte larg care tratează informaţia sub o formă cuantificată. Calculatoarele sint doar o aplicaţie a acestei tehnici

– Vorbiţi despre mecipţi.

– Mecipţii, cum le ziceţi dv., alcătuiesc deja o familie. Despre cel mai tînăr, pot să spun că are o structură logică modernă, ceea ce-i permite o serie de performanţe El poate fi comparat cu celelalte calculatoare moderne din generaţia a treia.

– La un moment dat, aţi vorbit despre calculator ca despre o fiinţă.

– Poate. Pentru că în maşinăria aceea complicată e investit tot efortul nostru de fiinţe creatoare. Vedeţi dv.. pentru oamenii de pe stradă, lucrurile par simple. S-a mai făcut un calculator. Foarte bine. Dar munca, înţelegeţi, munca noastră imensă, chinul şi nopţile noastre nedormite despre care s-ar putea scrie odată un roman..

– Aveţi prieteni poeţi.

– Da, dar nu mă leagă nimic de poezie. N-aş putea să vă explic acum de ce. Muzica, în schimb . . . Şi medicina. Pasiunile mele.

– De ce tocmai medicina ?

– Greu de spus în două vorbe. Am să vă spun ceva destul de banal poate. Pentru nobleţea ei, pentru că e ştiinţa cea mai aproape de om şi de suferinţa lui. Pe urmă, pentru că eu sînt electronist şi cred că am găsit în medicină unul din cele mai deschise domenii de aplicare a tot ce poate descoperi electronica. E mare nevoie de electronică şi electronişti în tehnica medicală Am colaborat şi voi mai colabora cu **A.S.C.A.R.**-ul, cu profesorul Stanciu şi dr. Branea. Am realizat prototipul unei instalaţii de transmitere la distanţă a electrocardiogramei. Pe viitor, m-aş ocupa de modernizarea supravegherii bolnavilor supuşi terapiei intensive, de elaborarea unor instalaţii de teletransmisie. Idei ar mai fi . . .

– Spuneţi-le pe cele mai nebuneşti

– Nici chiar aşa, pentru că s-ar putea crede că avem un Centru cu 2.000 de electronişti care o să revoluţioneze electronica mondială. Vă spun o idee mai puţin nebunească, dar realizabilă într-un viitor mai îndepărtat : diagnosticul automat. Studiem posibilitatea ca, prin mijloacele de calcul automat, să poată fi analizate electrocardiogramele şi stabilit cu maximum de operativitate diagnosticul. E adevărat, el nu va avea niciodată supleţea unui diagnostic stabilit de medic, pentru că, să nu uitaţi ce-am să vă spun acum : calculatorul e o creaţie a omului. Niciodată creatul nu-şi va putea depăşi creatorul.

ADRIANA S. BRADEANU

SILUETE

STATUILE ÎN CARE LOCUIM

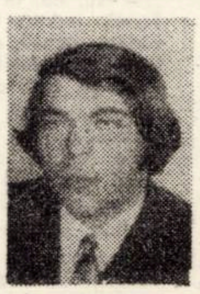

Mă numesc Trifu Petraşcu, şi lucrez la I.L.L.T. Oraşul Timişoara, cel care cunoaşte o adevărată efervescenţă în privinţa extinderii cartierelor a creşterii rapide a fondului de locuinţe, are nevoie şi de-o permanentă supraveghere a spaţiului locativ, a păstrării sale în condiţii cît mai optime. Am observat în unele sondaje că, de obicei locatarii sînt extrem de interesaţi de durata locuinţelor, de remedierea urgentă a unor mici neajunsuri care pot apărea pe parcurs. Ştiu eu ? Mie mi se par aceste apartamente, aceste cuiburi umane, ca nişte statui în care locuim. Ce frumos, ce ideal ar fi ca fiecare dintre noi să aibă această conştiinţă, a durabilităţii şi a esteticului, să o desăvirşim într-o ambianţă exemplară, pentru existenţa, pentru odihna, pentru visele noastre. Eu mă ocup mai mult de conductele care duc apă caldă, care duc necesarul de căldură în zonele termoficate. Avem, aici, o deosebită răspundere, pentru că, am dori, să nu mai fie neajunsuri şi nemulţumiri din partea locatarilor, să fim atenţi din vară ca întregul complex termic să fie pregătit de funcţionare perfectă pentru zilele frigului. Undeva, în sufletul meu, dăinuie convingerea că statuile în care locuim trebuie să fie calde !

DAMIAN URECHE

REPORTAJ — ANCHETĂ

CE SOȚ VĂ DORIȚI?

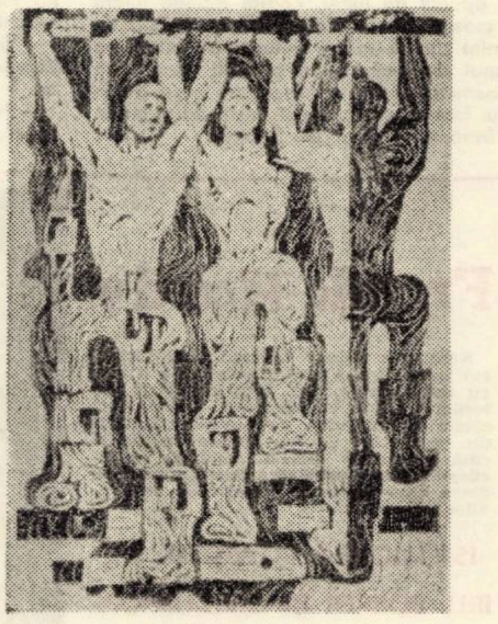

Armare in mină

PRIN FAMILIE ÎNȚELEG VIITORUL, VIAȚA, COPIII...

Această definiție concisă, pe care mi-a oferit-o cu inteligență și spontană feminitate Valeria Crișmar, o tînără de 24 de ani, ospătară într-una din unitățile U.C.S.A.P.-ului, prin optimismul echilibrat pe care il comunică, poate constitui un veritabil „motto" al reportajului de față. Căsătoria este un eveniment crucial in viața unui om. Valeria C. își dorește un soț inteligent, serios, care **„să o cunoască atît de bine, incit s-o prețuiască la adevărata ei valoare"**. De altfel, foarte curind se va căsători și imi mărturisește că o stînjenește pregătirea logodnicului (inginer constructor), care ar putea manifesta, la un moment dat, rezerve față de profesia ei, avind in vedere mediul in care lucrează. Va încerca, de aceea, să-și continue studiile, dorință nobilă și realizabilă, care, totuși, nu trebuie să se nască din negarea „onorabilității" unei profesii, necesare și demne, la fel ca oricare alta. Mariei Damian, tehniciană la Industria linii ii plac bruneții inalți, cu ochi căprui sau (dacă tot e pe alese), negri, adăugind doar cîteva minime condiții pentru a accepta „trecerea peste prag" in brațele mirelui : acesta trebuie să fie inteligent (chiar dacă nu are o pregătire superioară) și ar putea să-și permită să fie mai in virstă cu maximum 6 ani, poate fi un om simplu, numai să aibă caracter. M. D. nu admite in ruptul capului neșansa de a da peste un soț bețiv, sau afemeiat și cu atît mai puțin peste un mincinos, sancționind pe bună dreptate minciuna, ca pe una din rele cele mai mari. Singurul mod in care poate fi cheltuit timpul cîștigat din neexercitarea „viciilor", conchide Maria, e munca in gospodărie, unde bărbatul poate face față mai bine chiar decit femeia : spălatul vaselor, spălatul rufelor, călcatul, grădinăritul (unde e cazul) aprovizionarea de la piață. Ar fi de crezut că interlocutoarea mi-a oferit „un portret robot" destul de reușit al soțului ideal.

PRINȚULUI VISAT DE ADOLESCENTE ÎI POATE LIPSI CALUL, DAR LICENȚA, BA!

Virgina Adincu, elevă la Liceul 1 din Caransebeș, drăguță la cei 16 ani ai săi, cu o fizionomie inteligentă, îmi descrie, alegîndu-și cu grijă cuvintele, soțul prezumtiv : **„O, doar un brunet cu ochi albaștri. Mi-ar plăcea să fie pedant, in nici un caz excentric. Și cred că mi-aș dori să aibă aceeași profesie cu mine — aș vrea să lucrez in invățămînt, să fac Universitatea"** ... Întrebînd-o cum ar privi căsătoria cu un muncitor, cu un strungar, de exemplu, mi-a răspuns cu o siguranță în care se vedea influența mentalității potrivit căreia „dacă soția ar avea o muncă **mai intelectuală** sau o funcție mai inaltă, soțul s-ar dovedi **greșit ales,** deoarece nu s-ar putea **discuta** in familie. Eu voi alege numai unul cu titlu" ... Spunîndu-i Virginiei că eu, personal, cunosc o mulțime de muncitori cu a căror prietenie mă mindresc, că astăzi nu constituie deloc o minune pasiunea unui muncitor ce lucrează la un strung cu programare automată, pentru poezia lui Omar Khayam, sau pentru pictura flamandă, V. A. s-a declarat in cele din urmă de acord cu mine, însă neconvingător, aproape numai din politețe.

Tamara Moroșan, și ea de 16 ani, lucrătoare in I.C.S.A.P., și-a reabilitat în ochii reporterului colegele de generație, cu timiditatea-i dezarmantă, cu obrajii săi îmbujorați copios la auzul întrebării „ce soț iți dorești" ?, cu sinceritatea și decența gindurilor sale. Și pentru că T. M. visează cu grațioasă naivitate adolescentină la un băiat, care am socotit că i se potrivește întrutotul, n-ar mai fi de menționat decît o replică deconcertantă prin candoarea și adevărul ei : „...**Să mă despart vreodată? Vai de mine, dar atunci pentru ce mă mai căsătoresc" ?**

NU CRED ÎN IUBIRE ȘI NU VREAU SĂ-NCEP DE LA LINGURĂ.

„Prefer un soț demn, care să-mi semene întrutotul, la distracție, în gospodărie etc., etc.", declară hotărît Anuța Brînzică. Slăbuță, de statură potrivită, cu părul șaten, încadrindu-i obrajii palizi, A. B. pare să numere mai puțin decît cei 19 ani ai săi. Cu domiciliul în orașul Pucioasa, jud. Dîmbovița, rătăcește prin localurile timișorene în companii dintre cele mai dubioase, c o n t r a c t i n d „prietenii" de-o seară și încredințînd, pe cine e dispus s-o creadă, că tocmai se află „în curs de angajare". Să ne reamintim : Anuța își dorește un soț asemenea, la distracție ca și în gospodărie. Într-un fel, acum un an, i se părea că-l găsise în persoana lui Ioan Velicico din Chilia Veche, județul Tulcea, care a fost arestat chiar în seara logodnei, pentru furt calificat, ispășindu-și actualmente a treia condamnare. Nenorocirea e că, din întîlnirea a doi oameni ce se doreau asemănători, s-a născut acum șapte luni Cristina-Alina, internată în prezent, ca urmare a nepăsării materne, la Casa de copii din Tîrgoviște.

Transcriu din carnetul de însemnări :

— Ai cumva de gînd ca, după ispășirea pedepsei de către I. V., să întemeiați totuși o familie, poate cu mai multă seriozitate...

— Nici nu-mi trece prin minte să-l mai **iau !**

— Dar ai face-o pentru Cristina !...

— Aș ! Velicico nici nu are armata făcută, are și condamnările astea... Prefer să mă distrez cu cine-mi place !

Prietenă cu A. B. și, bănuiesc, mentorul acesteia, Elena Kovacs e, totuși, vizibil mai „orășancă". Are 21 de ani, e bine făcută, frumoasă, veselă și... cinică :

„Îmi trebuie un soț înțelegător, să țină la mine (poate să aibă chiar 50 de ani), însă numai cu condiția să-mi ofere substanțial avantajele materiale ! Mi-ar plăcea să fie totuși un om de viață, să nu mă plictisesc cu el. Dacă ar trebui să aleg între un coleg de muncă mai tînăr și un bărbat foarte in vîrstă, dar cu o situație prosperă l-aș alege pe cel din urmă. Nu cred in iubire și nu vreau să încep de la lingură" !

REABILITAREA ROMANTISMULUI („LOVE STORY")

Am intrat în vorbă cu Anemarie György, modistă la coop. „Progresul" și cu prietenul ei, Nicolae Jifcu, lăcătuș la I.T.C.V.T.T. Anemarie nu numai că numără 17 ani, dar și arată exact de 17 ani : e zveltă ca o trestie, părul blond, ușor cîrlionțat, îi învăluie umerii, are ochii (foarte, foarte) albaștri, e comunicativă, spontană. Soțul pe care și-l visează ? Înalt, brunet, prietenos, dezghețat, politicos și simpatic. Anemarie, pentru a evita posibile reproșuri, e hotărîtă să o înceapă „de la lingură", cu un soț care înainte de toate trebuie să fie... sentimental și romantic ! Cu nostalgia adolescenței mele și acceptînd riscul unei confruntări între „romantismul" înțeles de mine și cel al generației Anemariei, am chestionat-o puțin despre felul în care poate fi „identificat" un băiat romantic. Mărturisesc că răspunsul m-a surprins. Romantismul, în concepția interlocutoarei, **„poate fi pus in evidență numai de muzica lentă".** Ea, A. G. frecventează spre exemplu sala de dans „Lira", unde nu-i prețuiește decît pe cei care o invită să danseze pe melodia „Love story", de pildă. Romanțe nu i s-a întîmplat să fredoneze vreodată.

CE SE FAC BLONZII ? !

Dintr-un eșantion de 40 de tinere, am transcris doar opiniile cîtorva. E de la sine înțeles că întrebarea „ce soț vă doriți" ? declanșează de fapt acele resorturi lăuntrice care pun în evidență mentalitatea, temperamentul și mai ales măsura în care tînăra e pregătită „să dea piept cu viața". Foarte multe din răspunsurile primite sînt neconcludente tocmai pentru că întrebarea a fost socotită... neașteptată ! Cu cîteva mici excepții, interlocutoarele nu aveau prestabilit un „model" cît de vag al ipoteticului soț, fiecare sperind doar că va semăna cu Mannix, Allain Delon, sau Tony Curtis. E concludent în această direcție și faptul că, din 40, o singură tînără acceptă (ca o alternativă) să-și lege destinul de un... blond !

Și-atunci, ne-am putea întreba : ce se fac blonzii ? ! Viața demonstrează, însă, nu numai că aceștia nu se constituie într-o uriașă armată a burlacilor, ci, mai mult, că nu sînt nici măcar siliți să-și vopsească părul pentru a trece prin fața ofițerului stării civile ! Așa că, dincolo de această falsă problemă, în cele din urmă, fetele știu să pornească în viață alături de cel care reușește să le cîștige încrederea. Iar rostul acestui reportaj îl văd doar în aceea că invită, cu o clipă mai devreme, la o meditație ale cărei roade se pot vădi, într-o mai bună, mai conștientă alegere a celui care va fi tatăl copiilor de miine.

Deci, visătoarelor noastre colege de muncă, **CE SOȚ VĂ DORIȚI ?**

MARCEL LUCA

MEDALION

Iosif Tellmann-realism, mit, simbol

Stabilit din fragedă tinerețe in Valea Jiului, unde revine după absolvirea Institutului de arte plastice, „Ion Andreescu" din Cluj, Iosif Tellmann se număra, în urmă cu 18 ani, printre membrii fondatori ai Filialei Uniunii artiștilor plastici din Petroșani, alăturindu-și numele la peste 90 de expoziții, fiind prezent, din 1956, la toate expozițiile regionale și republicane. Expune la Moscova și Budapesta, obține, in anul 1967, premiul II al U.A.P. pentru lucrări murale, este distins cu Ordinul „Meritul cultural" clasa a V-a in 1971.

O cunoaștere adincă a artistului și a subiectelor picturilor sale ne îndreptățește să credem că realismul lui Iosif Tellmann trece mult mai departe de o simplă relevare, firesc in creația sa, dar în egală măsură chemind spre artă — fiindcă ani mulți artistul trăiește printre minerii cu inimi ferbinți ai Văii Jiului, printre momîrlanii păstrători ai unor pitorești și autentice tradiții — a însemnat un dublu cîștig, o pătrundere complexă a vieții și demnității acestor cavaleri ai adîncului, o cunoaștere nuanțată a frumuseții obiceiurilor și datinilor de aci, dar și o dăruire neprețuită, cu toată bogăția de frumusețe spirituală, artistică, oferită generos. Amploarea rar intîlnită pe care o cunoaște arta plastică de amatori din bazinul carbonifer, succesele statornice pe care aceasta le înregistrează de ani și ani se datorează, în mare măsură, și lui I. Tellmann ; multă vreme, numele său s-a legat de cel al cercului de artă plastică de la Clubul muncitoresc din Lupeni, al cărui renume a depășit granițele țării, ajungind in prestigioase saloane de artă din Londra, Paris, Dresda, Tokio, Roma, Moscova etc.

Există, atît in pictura, cît și grafica artistului cîteva reprezentări comune : dominația folclorică a interpretării unor teme, bucuria exprimării plastice, prezența omului. „Nuntă", „Sărbătoare", „În subteran", „Meșterul Manole", „Țărance", „Femeie torcind", revin in grafică, cu grație și sobritate, fantezie și căldură, structurînd cu mult simț al echilibrului compozițiile „Nuntă țărănească", „Generații", „Văduva", „Pastorala". Nimic nu există în afara omului — vrea să spună artistul in creațiile sale — omul este cel ce înfrumusețează viața, lui i se cuvine să-i înălțăm cea mai frumoasă odă a bucuriei ; această înțelegere și deschidere spre om reprezintă o dominantă a artei lui Iosif Tellmann.

DEM. D. IONAȘCU

EVRIKA !

(PE LITORAL)

- **Pe litoral soarele m-a urmărit ca o umbră.**
- **De teama inventarului gestionarul Costică s-a bronzat in dungi.**
- **Unele fete par licurici pe litoral ; strălucesc un sezon.**
- **Pe țărmul mării ospătarul cinstit face castele de nisip.**
- **Angajăm pe vapor o sirenă cu vechime în cîmpul mării.**
- **Am văzut multe stele de mare, dar nici una n-a ajuns stea de cinema.**
- **Birocratul nu se dezbracă nici pe litoral, ca să aibă acoperire.**
- **Neptun — zeul mării ; ospătarul z(m)eul restaurantelor.**
- **Pe litoral se pierd tot atîtea verighete ca și la munte.**
- **De concediu la mare m-am săturat, că am locuit într-o bucătărie.**

ION VELICAN

DOSAR

PORNIND DE LA O MINGE

Totul a pornit de la o biată minge de patru-cinci lei, care, într-o după-amiază, a sărit gardul și s-a oprit în fața ușii lui Ion T. Mingea era a lui Neluțu, un băiețaș, întîmplător destul de puțin zburdalnic. Ion T. tocmai avusese o „discuție" cu soția pe teme casnice și de aceea mingea a picat exact în momentul în care simțea nevoia să se răcorească. De dincolo de gard, Neluțu l-a rugat frumos : „Nene, vă rog să-mi aruncați mingea" ! Este drept că nu și-a cerut scuze. Ion T. a găsit de cuviință să-i dea o lecție copilului. După înjurătura de rigoare, a scos briceagul și-a tăiat mingea. Neluțu a-nceput să plingă. Tatăl lui, Ghiță S., a ieșit din casă și, văzînd catastrofa, l-a înjurat în compensație pe Ion T. Pe terenul de luptă au apărut și soțiile. De unde pînă atunci se-nțeleseră foarte bine, deodată au constatat că nu se pot suferi. Ion T. a inițiat o diversiune, reproșîndu-i vecinului că acesta a încercat să-i seducă soția. Contrar așteptărilor, soția lui Ghiță S. n-a spart unitatea familiei și a ripostat, amintindu-i lui Ion T. că ea l-a văzut într-o seară cu o femeie de braț.

Caricatură de CORNEL POPA

De aici, lucrurile s-au agravat. Nu se știe cine a aruncat cel dintîi piatra — părțile beligerante se învinuiesc reciproc, iar martori nu există — dar fapt este că a urmat un schimb intens de pietre. Cîteva geamuri sparte, țiglele de pe acoperiș făcute țăndări, o claviculă ruptă și un cap însîngerat. Ca-n filmele cu Stan și Bran, vecinii au trecut la o distrugere metodică a lucrurilor. Ion T. cu o rangă, a culcat gardul lui Ghiță S., Ghiță S. cu o sapă a izbit în pomii lui Ion T. Mare minune că nu s-au înfruntat direct, ca Stroe Buzescu cu Han Tătar : Soțiile, folosind armamentul automat al insultelor, au dat un ajutor substanțial la încrîncenarea luptei.

Bineînțeles că au ajuns la tribunal și bineînțeles că nici unul din ei n-a avut cîștig de cauză. Acum își repară stricăciunile și le este rușine. Încă se urăsc, dar într-o zi poate că tot își vor da mîna ca înainte vreme

LAURENȚIU CERNEȚ

MINIATURI

SOȚ... IDEAL

— Tu ce salar ai ?
— N-am salar, că nu lucrez.
— Și din ce trăiești ?
— Din resturi...
— Cum adică din resturi ?
— Nevastă-mea e casieriță.

„ORIENTARE"

— Tot la facultate ?
— Tot.
— Și cum te descurci ?
— Merge...
— Și cînd termini ce faci ?
— Divorțez.

ÎNTRE AFACERIȘTI

— Mai ai tablouri ?
— Mai am.
— Cu cît le dai ?
— Cinci mii bucata.
— Pe ultimul Rembrandt cît ai luat ?
— Șase luni !

EMIL SEIN

Frank Hardy

Născut la Sidney în anul 1917, scriitorul australian Frank Hardy ne-a vizitat cu ani în urmă țara, fiind cunoscut cititorilor români cu romanul Putere fără glorie și culegerea de nuvele Legende din Valea lui Bensen. Opera sa, de acută observație socială, izbutește să închege printr-o tehnică a mozaicului, imaginea unei Australii bîntuite de criza anilor '29—'33.

ISTORIOARĂ POVESTITĂ DE BILL BORKER ÎN CÎRCIUMIOARA „LA FERIGA ROȘIE"

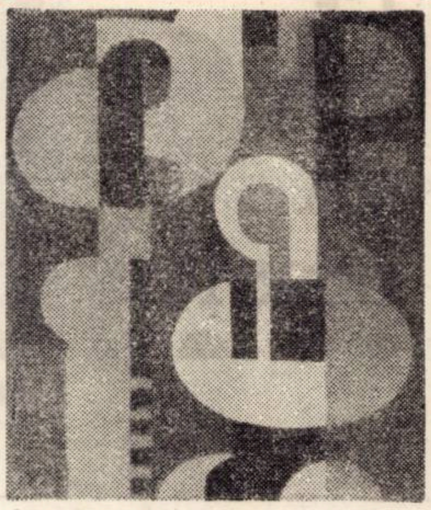

Dimineața

– Eu nu ți-am povestit încă despre cea mai șarlatănească loterie din Australia ?

– Nu. Mi-ai povestit despre loteria cea mai cinstită, despre unica loterie cinstită din Australia, dar despre una șarlatănească nu am auzit.

– Aceea a fost cu totul altceva. Cea mai cinstită loterie am organizat-o chiar eu în Dy Yai pe timpul crizei.

– Mai bea o halbă !

– Ce să fac, n-o să te refuz. Uite, cea mai șarlatănească loterie a avut loc în statul Victoria, în locul numit Dealul lui Bensson. A fost organizată de un tip cu numele de Trigger Machintosch. Nici acum nu am habar de ce tipul era numit așa de caraghios, știu numai că avea treisprezece copii. Era un tip mititel cu o chelie ca o bilă de biliard. El a organizat șase loterii.

– Șase ? Mi-ai vorbit numai de una.

– Vezi, se poate socoti și așa. Faptul este că a pus același bostan la loterie de șase ori în aceeași circiumioară.

– Cine o să-ți cumpere bilet de loterie ca să ciștige un dovleac ?

– Australienii sînt întotdeauna gata să cumpere un bilet de loterie. Asta le-a intrat în obișnuință încă de pe vremea crizei. Așa cum te obișnuiești să mergi la biserică sau să bei bere, tot așa se întîmplă și cu biletele de loterie. In orice caz acest bostan era un bostan deosebit. Era cel mai mare din lume. Era atît de uriaș încît a fost nevoie de șase ore, ca șase băieți să-l poată dezgropa

– Ce tot vorbești, doar bostanul nu crește sub pămînt.

– Știu. Dar ăsta era un dovleac atît de greu încît a intrat în pămînt iar la suprafață nu se vedea deloc.

– Poate ai dreptate.

– Dacă nu mă crezi, poți să-l întrebi pe Machintosch care a crescut acest bostan. Nu ți-am spus că au trebuit șase ore pentru ca șase băieți să-l poată dezgropa din pămînt.

– Bine, asta mi-ai mai spus.

– Da, dar acestor șase băieți le-au mai trebuit încă șase ore ca pe șase scînduri să-l rostolgească intr-un camion de șase tone. Doar bostanul trebuia adus la berărie unde era organizată loteria.

– Și a fost jucat de șase ori ?

– Da. Numai că te rog nu mi-o lua înainte. Niciodată nu e bine să o iei înaintea povestitorului, cum spunea tatăl meu. Inainte de toate trebuie să-ți istorisesc cum a crescut acest bostan, mai precis cum au crescut ei acest bostan.

– Doar mi-ai spus că bostanul a fost crescut de tipul acela. Te rog să-mi amintești cum ai spus că îl cheamă ?

– Trigger Machintosch. Dar de fapt nu el singur a crescut bostanul. El era stăpînul bostanului împreună cu un alt concetățean care se numea Stratton – degete verzi. Bătrînul Stratton putea să scoată cele mai frumoase orhidee chiar din pietre goale, după cum îmi povestea tatăl meu. Odată Trigger i-a spus lui Stratton : „Pot să iau o bucată de pămînt într-o anumită regiune și să fac grădinărie". Iți dai seama ce înseamnă să spui un astfel de lucru lui Stratton care susținea întotdeauna „dacă aș avea puțin pămînt, ce grădinărie aș mai face". Este curios că oamenii de cele mai multe ori nu pot să-și realizeze visele. Eu am cunoscut un lăutar care toată viața lui a visat să ajungă fotbalist profesionist.

– Despre ăsta mi-ai mai spus. Ia și mai bea o halbă și continuă-ți povestirea începută...

– Bine ! Ce se întîmplase ? Trigger a convins pe un bătrîn fermier care avea mai mulți bani decît minte, să-i împrumute o bucată de pămînt pe malul rîului. In acel loc, după un număr de ani, pămîntul era inundat de rîu, iar după retragerea apei pămîntul rămînea gras, bun de grădinărie. Măi, da ce ager era acest Trigger ! Și-ar fi făcut o situație grozavă dacă ajungea în parlament, pe cuvîntul meu ! Nu știu de ce, dar știu că au hotărît să crească bostani și Stratton – degete verzi s-a apucat de lucru. Foarte repede lujerii au crescut și s-au întins pe toată fișia de pămînt de pe malul rîului, s-au întins pe cîmpul de lucernă de alături, au apărut în curte și apoi s-au urcat pe casa bătrînului fermier și au trecut peste drum chiar, la berărie. Trigger și Stratton – degete verzi au început să aștepte recolta, dar bostanii nu apăreau. În cele din urmă a apărut un singur bostan care a început să crească văzînd cu ochii, atît de repede că vedeai cum se umfla, pînă cînd s-a făcut atît de greu încît a început să intre în pămînt și să crească tot mai adînc. Apoi cu șase băieți...

– Da, asta o știu, ai mai spus că au trebuit șase ore ca șase băieți să-l poată dezgropa ...

– Adevărat ! Și le-au mai trebuit șase ore celor șase băieți să-l rostogolească pe șase scînduri pînă la camionul de șase tone...

– Bine, dar de ce nu au vîndut bostanul sau nu l-au trimis la o expoziție ?

– Cum de ce, cînd ei au cîștigat cu mult mai mult punîndu-l de șase ori la loterie ! In orice caz au dus bostanul la berărie. Desigur că bostanul nu a intrat pe ușa berăriei și au trebuit să-l lase în camion în fața intrării. Trigger a agățat de bostan un anunț : „Cel mai mare bostan din lume. Șase pence un bilet". Au cumpărat de la chioșcul de ziare, de alături, șase pachete de bilete de loterie de cîte o sută de bilete fiecare pachet...

– Și au vîndut toate biletele ?

– Cum să nu se vîndă ! Chiar acolo în berărie. Bostanul era enorm, iar fermierii aveau în sînge jocul la loterie. Asta ți-am mai spus-o doar ! Toată ziulica s-au înghesuit oamenii în jurul bostanului, iar după-amiază șase flăcăi s-au urcat pe bostan, tocmai pe locul cel mai înalt și s-au apucat acolo, la soare, să bea bere. Jocul a fost organizat în fața berăriei închise.

– Și cine a cîștigat ?

– Cine putea să cîștige ? Desigur că Stratton – degete verzi. Doar singurul Trigger a scos biletele din bidonul de gaz pe care expres l-a păstrat pentru această ocazie ! Crezi că degeaba am spus eu că asta a fost cea mai șarlatănească loterie din întreaga Australie ?

– Tu mi-ai spus că bostanul a fost jucat de șase ori.

– Desigur ! Așa s-a și întîmplat ! Dacă nu mă crezi, poți să-l întrebi pe Trigger Machintosch...

– Și desigur că acest flăcău Stratton–degete verzi a cîștigat dovleacul de șase ori.

– Nu ! El a fost cîștigătorul dovleacului numai de cinci ori și nu te mai grăbi să o iei înaintea povestitorului. Da ! Prima dată a cîștigat dovleacul Stratton pentru că Trigger Machintosch a însemnat biletul cîștigător. În duminica următoare, ei au adus din nou bostanul la berărie...

– Este foarte curios cum au putut să pună la loterie de șase ori, cel mai mare bostan din lume.

– Eh ! Aici e chichirezul ! De fiecare dată au schimbat anunțul. Au scris : „Cel de-al doilea bostan din lume, după mărime". Din nou s-au vîndut șase sute de bilete și bătrînul Stratton – degete verzi a cîștigat din nou bostanul. În a treia duminică ei au pus la loterie cel de-al treilea bostan, din lume, după mărime, și așa mai departe, pînă cînd, în sfîrșit, în una din duminici au adus cel de-al șaselea dovleac din lume, ca mărime.

– Nu cumva vrei să spui că...

– Dacă nu mă crezi, poți să-l întrebi pe...

– Eu te cred, dar alții nu te vor crede ! Hai, spune mai departe cine a cîștigat bostanul pentru a șasea oară ?

– Totul la timpul potrivit. Ai răbdare ! Se înțelege că uriașul dovleac, a început să arate din ce în ce mai zdrențuros și nu e de mirare dacă te gîndești că a fost rostogolit de atîtea ori de pe pămînt în camion și înapoi și că atîta lume s-a urcat pe el să bea bere. Au apărut zgîrieturi și porțiuni moi, lovite. Trigger Machintosch ne povestea după un timp, că de cîte ori trecea pe lîngă dovleac, acesta parcă se strîmba la el și mormăia. Omenii sînt diferiți. Nu știu de ce, dar invidioșii au început să bîrfească, să spună că loteria nu ar fi chiar cinstit, cinstit organizată.

– Desigur ! Cum nu știi...

– Este adevărat ! Dar sînt oameni cărora niciodată nu poți să le intri în voie. Tatăl meu povestea cum Danni O'Konnel, stăpînul berăriei i-a spus lui Trigger : „Eu parcă am mai văzut undeva acest bostan, al șaselea ca mărime". „Este o curată neînțelegere, a declarat Trigger, – dumneavoastră probabil că faceți o confuzie". Intotdeauna găsește un răspuns acest Trigger. Dar adevărul era altul. O'Konnel nu prea vroia ca în berăria lui să se organizeze loterii, pentru că în buzunarele celor veniți la berărie nu se găseau bani prea mulți și lui îi plăcea ca acești bani să fie cheltuiți pe bere. Cred că pentru asta a și spus : „vizitatorii mei se plîng că Stratton – degete verzi a cîștigat de cinci ori la loteria voastră. De cinci ori la rînd". Dar Trigger avea ca totdeauna răspunsul pregătit : „Bătrînul Stratton are întotdeauna noroc". „Da, a răspuns O'Konnel, mai ales acum cînd are un partener atît de norocos, dacă vreți să cunoașteți și părerea mea". „Nimeni nu vă cere părerea – a spus Trigger – dar noi nu turnăm apă în bostanul nostru și nici nu-l plimbăm cu guler mare de spumă, cum fac unii cu berea"

In orice caz, neluind în seamă conversația neplăcută, Trigger și Stratton au vîndut șase pachete de bilete. Dar chiar în momentul cînd Trigger era gata să tragă afară biletul cîștigător pentru Stratton, din bidonul de gaz, Danni O'Konnel dintr-o dată a strigat : „Un minut ! De data aceasta am să-l extrag eu" ! Poți să-ți închipui ce a simțit Trigger. Știa bine că dacă va fi un străin cîștigătorul loteriei, s-a dus cu capitalul lui. De aceea a spus : „Mie nu-mi place că se aruncă o pată pe numele meu cinstit ! Dar dacă se insistă, pot să vă dau dumneavoastră biletul" și înțelegînd dintr-o dată situația, a adăugat : „Intre orele șase și șapte seara".

– „Dar nu era indiferent la ce oră se cîștiga dovleacul ?

– Tocmai aici era chichița ! El l-a chemat pe Stratton și i-a spus : „Aici sînt șase sute de bilete. Te încui în toaletă și scrii pe toate numele meu".

– Asta înseamnă că bătrînul Trigger a cîștigat dovleacul la a șasea loterie !

– Da de unde ! A cîștigat unul Konnor – nas lung și culmea e că acest Konnor a cumpărat pentru prima oară în viața lui un bilet de loterie. Stratton nu a completat decît o jumătate din cele șase sute de bilete pentru că i-au înțepenit degetele de atîta scris. Ce să faci, soarta, probabil că O'Konnel a extras biletul cumpărat de Nas lung.

– Și ce a făcut acesta cu bostanul ? L-a mîncat ?

– Ce să mănînce ? In timpul acela Nas lung locuia într-un cort. Cu ajutorul dinamitei a făcut în dovleac o gaură și a transformat-o în casă. A trăit acolo șase ani cu soția și cei șase copii.

– Poate... Poate că așa a fost.

– Fără îndoială. Te-aș fi dus să vezi casa aceea numai că a ars la incendiul din treizecișișase.

– Ești grozav ! Mai bea o bere.

– Nu pot ! Sînt foarte ocupat. Am organizat o loterie pentru cel mai mare curcan din Australia. Două pence biletul. Cîte bilete cumperi ?

Traducerea și note
ION PĂSAT
OLEG MISCENKO

TERRA MAGAZIN

MINUNILE TEHNICII : La Köln a avut loc o expoziție dedicată ochiului și urechii. Au fost expuse aparate care servesc „necesităților vizuale, acustice și audiovizuale". Unele aparate reprezintă adevărate minuni ale tehnicii. Astfel, a fost expus un ceasornic care, prin apăsarea unui buton, spune cu voce omenească ce oră e nevăzătorului. Un alt aparat, construit în U.R.S.S., indică nevăzătorului orientarea precisă în spațiu. Aparatul funcționează pe principiul „liliacului", adică al ultrasunetelor.

TREI MII PENTRU UN FLUIER. Trei mii de mărci a oferit un colecționar din Liverpool pentru fluierul care va da semnalul de începere a meciului final la 7 iulie 1974 ; iar o firmă din Brazilia a și trimis o echipă specială care va cumpăra maiourile finaliștilor..

PARIURI. Bucmecherii britanici consideră în continuare că cele mai mari șanse la cîștigarea titlului de campioană mondială le are echipa R. F. Germania. Următoarele echipe sînt Olanda, Polonia și Brazilia.

GANGSTERII NU ȘTIU DE FOTBAL. În micul orășel Santo Andre din Brazilia, o bancă a fost devastată de gangsteri care au luat cu ei o sumă apreciabilă. Totul s-a desfășurat în timpul meciului Brazilia—Scoția. Gangsterii nu știu de fotbal !

VACCIN ÎMPOTRIVA CARIEI ? Obținerea unui vaccin eficient împotriva cariei stă în centrul preocupărilor uzinelor farmaceutice Behring-Werke din Marburg (Republica Federală Germania). Preparatul a fost testat cu succes pe animale. Nu s-a verificat însă pînă acum dacă administrarea sa nu poate da loc la efecte secundare la om. Geneza cariei este cunoscută abia de doi ani : „Agentul patogen este un streptococ", declară cunoscutul imunolog Hans-Gerhard Schwick, profesor la Universitatea din Marburg și membru în consiliul de administrație al firmei. „Această bacterie se găsește la aproape toți oamenii în cavitatea bucală unde secretă o enzimă care transformă zahărul într-o formă foarte greu solubilă". In acest înveliș, streptococul trăiește fără a avea nevoie de oxigen, producînd acid lactic care atacă smalțul dentar. După cum au constatat cercetătorii cu prilejul minuțioaselor lor investigații, numai foarte puține persoane au o dantură perfect sănătoasă. În sîngele lor s-au descoperit cantități mari ale unui anticorp care contracarează efectul enzimei produse de streptococul cariei. „Pentru noi se ridică deci problema de a pune la punct un vaccin care să stimuleze producția de anticorpi de acest tip", relatează prof. Schwick. De curînd, cercetătorii uzinelor din Marburg au reușit să cultive o varietate specială de streptococi din care se poate obține substanța căutată. „Acest vaccin își face efectul asupra șobolanilor, dar va fi nevoie încă de studii îndelungate pentru a se determina eficiența și netoxicitatea sa asupra organismului uman" precizează savantul. O armă în combaterea cariei o va constitui pînă atunci fluorizarea smalțului dentar, folosind între altele paste de dinți care să conțină această substanță. În multe țări de pe glob, caria a devenit un adevărat flagel. Numai în R. F. Germania, casele de asigurări, de boală au cheltuit în 1972 un miliard de mărci pentru trasarea ei.

SCOȚIENII ÎN AUTOBUZ ! La Glasgow s-a venit cu o noutate în tranporturi publice — plătirea biletului la ieșirea din autobuz. După o săptămînă însă, planul acesta a fost abandonat, căci pe străzile Glasgowului toate autobuzele erau arhipline și inabordabile.

REZONEUR SCOȚIAN. Azi-dimineață m-am sculat. Eu mă scol în fiecare dimineață. Numai în felul acesta reușesc ca ziua-ntreagă să fie a mea" – zice humoristul scoțian Schick Mary.

HOȚI NEOBIȘNUIȚI. Trei hoți neidentificați atacară un camionagiu luîndu-l 800 de rupii, din care 200 i le-au înapoiat. Șoferul Makan Lal n-a vrut să primească banii întrucît nu se aștepta la un asemenea gest din partea unor hoți. Replica lor a fost însă promptă : „Numai așa putem împărți banii în trei părți egale" !

FEMEIA ȘI IDEALURILE. Două „panseuri" din revista „Carusel" din Lodz : „există un ideal feminin, există femeia, dar unde e femeia ideală" și „ce-i aia „moarte naturală" !. Naturală e doar viața".

SCRISUL ȘI CITITUL. Hollywoodul nu mai e ceea ce a fost, și un comentator britanic astfel își rezumă impresiile despre „cetatea filmului" : „Hollywoodul mai are și acum oameni care știu să scrie dar nu știu să citească. Dacă ar mai ști să și citească ceea ce scriu, cu siguranță că n-ar mai scrie de loc".

REVISTĂ SONORĂ. Începînd din luna aprilie a.c., în Republica Federală Germania apare o revistă bilunară pe bandă de magnetofon care-și propune să ofere tinerilor nevăzători sau suferind de afecțiuni ale văzului reportaje, documentații, scheciuri și melodii favorite de muzică ușoară. Noul organ de informare intitulat „Der neue kompass" (Noua busolă) cuprinde pe lîngă o temă principală articole din cele mai diverse domenii.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● Vineri, 12 iulie 1974 ● Nr. 28 (332) ● 8 pagini 1 leu

A douăsprezecea intîlnire

Zilele trecute, la invitația tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România și a tovarășei Elena Ceaușescu, ne-au vizitat țara solii dragi ai poporului iugoslav, tovarășul Iosip Broz Tito, președintele Republicii Socialiste Federative Iugoslavia, președintele Uniunii Comuniștilor din Iugoslavia împreună cu soția, Iovanka Broz.

Aceasta este cea de-a douăsprezecea intîlnire prietenească dintre cei doi conducători de partid și de stat, deschizindu-se astfel, o nouă pagină in sfera raporturilor bilaterale și internaționale. In cadrul convorbirilor purtate, s-au subliniat și de această dată legăturile de prietenie, de bună vecinătate și de colaborare dintre România și Iugoslavia, bazate pe egalitate in drepturi, încredere și respect reciproc.

„Pătrunsă de spiritul de răspundere pentru dezvoltarea pașnică a poporului român, pentru instaurarea unui climat de securitate in intreaga lume, – arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu – România promovează o politică activă de largă colaborare internațională". Oamenii muncii din România „urmăresc cu deosebit interes și profundă satisfacție realizările obținute de Iugoslavia prietenă in construirea socialismului, in dezvoltarea economiei, culturii, artei și științei, in creșterea nivelului de trai al celor ce muncesc, in intărirea frăției și unității popoarelor iugoslave".

La rîndul său tovarășul Iosip Broz Tito a subliniat marea prietenie care leagă cele două popoare și partide, țelurile comune pentru care militează cele două partide și guverne : triumful socialismului și păcii in lume. „Este cu totul de ințeles faptul că Iugoslavia și România – spunea tovarășul Iosip Broz Tito – ca țări socialiste, colaborează cu succes pe plan internațional. Relațiile intre România și Iugoslavia, in general, pot servi drept exemplu de colaborare intre țări".

Vizita in țara noastră a tovarășului Iosip Broz Tito, președintele Republicii Socialiste Federative Iugoslavia, președintele Uniunii Comuniștilor din Iugoslavia impreună cu soția, Iovanka Broz, s-a inscris pe linia aceleeași conlucrări sincere și rodnice intre țările noastre.

ORIZONT

ANUL XXX

Politica partidului de transformare socialistă a agriculturii

„Aplicind marxism-leninismul la condițiile concrete din țara noastră, elaborindu-și politica pe baza cerințelor și particularităților fiecărei etape de dezvoltare, Partidul Comunist Român a condus cu succes poporul nostru in vasta operă de edificare a socialismului pe pămintul României" [1]).

Construirea socialismului in agricultură este sarcina cea mai complexă a revoluției socialiste. Ea nu se poate infăptui dintr-o dată, ci in mod treptat, in cadrul unei perioade de timp relativ indelungat. Condiția fundamentală pentru infăptuirea cu succes a acestei transformări revoluționare o constituie conducerea ei de către clasa muncitoare in frunte cu partidul său marxist-leninist.

Linia politică de transformare socialistă a agriculturii in țara noastră a fost trasată de Plenara C.C. al P.C.R. din 3–5martie 1949. Ea reflectă aplicarea creatoare de către partidul nostru a principiilor fundamentale ale planului cooperatist-leninist in forme, in ritmuri și cu metode practice, reieșite din situația concretă din țara noastră. Partidul a conceput cooperativizarea agriculturii ca un proces treptat, continuu, condiționat de dezvoltarea industriei care să asigure agriculturii mașini moderne, de pregătirea cadrelor de specialitate care să organizeze și să conducă agricultura pe baze științifice, de convingerea țărănimii de superioritatea agriculturii cooperatiste, precum și imbinarea permanentă a muncii de lămurire a țărănimii muncitoare cu măsuri de cointeresare materială.

Acest program a stat la baza intregii munci desfășurate pentru cooperativizarea agriculturii, fiind imbogățit mereu cu noi măsuri determinate de fenomenele nou apărute in procesul revoluției socialiste in agricultură.

Elementul esențial pentru dezvoltarea agriculturii pe calea socialismului l-a constituit industrializarea socialistă, care a creat condiții materiale pentru inzestrarea agriculturii cu mașini și unelte agricole din ce in ce mai perfecționate, contribuind la sporirea an de an a producțiilor agricole. Eforturile materiale și financiare făcute de stat pentru crearea bazei tehnico-materiale a agriculturii, activitatea vastă desfășurată de organele și organizațiile de partid și de stat pentru convingerea țărănimii de a trece la agricultura socialistă au constituit factorii fundamentali in asigurarea succesului cooperativizării agriculturii. Inceputǎ in 1949, cooperativizarea agriculturii a cunoscut an de an realizări insemnate, iar sectorul socialist la sate se extindea continuu. Congresul al VII-lea al

ION LUNCAN

(Continuare in pag. 3)

Ansamblul de cintece și dansuri „Ghiocelul" – Industria linii

CONVORBIRI

Cu prof. univ. ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU

Directorul Institutului de istorie „Nicolae Iorga"

Ne aflăm sub cupola Institutului de istorie Nicolae Iorga, de a cărui activitate răspundeți, și chiar in biroul de lucru al marelui nostru savant, care a pus bazele acestui institut și căruia se cuvine să-l consacrăm inceputul convorbirii noastre. Discuțiile privind personalitatea marelui nostru istoric conduc la controverse, de aceea consider că analiza operei este mai fructuoasă. Cu această orientare, vă rog să ne spuneți : Cum apreciați realizările de editare a operei lui Nicolae Iorga și cum vedeți perspectivele de viitor ?

– In ultimii ani s-a publicat mult din opera lui Nicolae Iorga, din păcate, însă, puțin cam haotic, fără o reglementare in acțiunea de valorificare. Editurile au dat curs diferitelor oferte in care s-au resimțit interese de ordin personal, neținiind cont totdeauna de ceea ce este mai semnificativ și mai reprezentativ pentru marele istoric.

Firesc ar fi ca Institutul, care-i poartă numele, să coordoneze intreaga operă de valorificare a creației lui Nicolae Iorga. Ceea ce s-a realizat pînă acum este organizarea unei echipe de cercetători, care urmăresc corespondența și manuscrisele nepublicate. Lucrările sînt in curs, de ele răspunde Nicolae Liu și in curind vor apare primele volume rezultate din aceste cercetări. Din vasta operă istorică, ceea ce merită a fi retipărit, cu oarecare prioritate, ar fi următoarele lucrări : **Istoria imperiului otoman**, 5 volume, apărută în limba germană, în perioada 1908–1913, **Locul Românilor în istoria universală**, 3 volume, apărută in limba franceză și **Istoria Românilor**, 10 volume.

– In studiul Dv. „Concepția și metoda istorică a lui Dimitrie Onciul", unul dintre primii mari istorici ai noștri, amintiți despre una din operele sale principale : „Românii și ungurii in trecut", cu mențiunea : „scriere postumă neterminată". Ce credeți că s-ar putea face pentru reeditarea acestei opere intr-o formă terminată ?

– Lucrarea, tot sub forma ei originală neterminată, a fost republicată de Aurelian Sacerdoțeanu in **D. Onciul, Scrieri istorice**, vol. II, Editura Academiei 1968. Desigur, pe baza planului suficient de detaliat, rămas de la marele istoric tema lucrării ar merita toată atenția. Concepția lui D. Onciul asupra tematicii și obiectivului lucrării se desprinde din partea incheiată, astfel incit **un istoric nou ar putea și ar trebui să reia tema,** avînd bine ințeles datoria să recunoască meritul inițiativei și contribuția aparținînd lui D. Onciul.

– Imi permit să fac aprecierea că aveți atit preferințe cit și merite asupra aprofundării stărilor sociale din perioada medievală a istoriei noastre. Luind drept exemplu „Cu privire la oglindirea răscoalei conduse de Gh. Doja și urmărilor ei in gindirea social-politică a vremii", vă intreb : Ce și cum credeți că s-ar putea face ceva mai mult, față de prea puținul de pină acum, in cercetarea, aprofundarea și redarea gindirii social-politice a intregii epoci feudale ?

– Găsesc îndreptățit gîndul Dv. Se simte realmente nevoia unei lucrări temeinice privind evoluția gîndirii social-politice în Țările Române. In această privință, Academia de Științe Sociale și Politice, organizînd anul trecut expoziția consacrată lui D. Cantemir, a prefigurat o asemenea lucrare relevînd elementele de gîndire social-politică din Țările Române, care au precedat gîndirea social-politică a marelui cărturar, continuator, deci, al unei bogate tradiții. Lucrurile nu s-au oprit la cadrul festiv al acțiunilor întreprinse în 1973. Astfel, reliefarea gîndirii social-politice românești de-a lungul veacurilor a devenit o temă de prioritate în programul de cercetări actuale, cu largi perspective de viitor.

– Fiindcă sinteți preocupat, ați cercetat și ați adus o contribuție la problema legăturilor romăno-bulgare. Din cercetările Dv. ați putea reda ceva elemente noi in această problemă ?

– In momentul de față, pe baza lărgirii c a d r u l u i documentar și a analizei critice a izvoarelor, există elemente de apropiere a p u n c t e l o r de vedere cu vecinii noștri. In ceea ce privește contribuțiile personale, eu n-am făcut altceva decît să adincesc elementele privind **participarea Românilor, nu numai din sudul ci și din nordul Dunării, la crearea Imperiului vlaho-bulgar.** In aceste condiții, am ținut să reliefez strînsele legături dintre ținuturile din nordul și sudul Dunării in perioada Imperiului și să arăt totodată că Imperiul vlaho-bulgar continua în parte o tradiție de stat bulgară, puternic influențată de concepția de stat bizantină.

– Din studiul Dv. : „Realizări și perspective in domeniul medievalisticii românești", rețin in interesul cititorilor noștri amănuntul că opera de imbogățire documentară se realizează actualmente prin colecții ca : Documenta Ramaniae Historica, Inscripțiile medievale ale României, Cronici turcești privind Țările Române, Documente privind istoria României și altele. In imposibilitate de a intra și cunoaște amănuntele, Vă rog să ne spuneți : Ce elemente noi, mai deosebite față de cunoștințele comune ale trecutului, rezultă din descoperirile documentare ale ultimilor ani ?

VICTOR ISAC

(Continuare in pag. 7)

IMNELE PATRIEI

A fi în Patrie

A fi in Patrie rodul cuvintului
și mai apoi lumina din rostire,
a fi credința in raza pămintului
și Patriei să-i fi un veșnic mire.

Inrourată fie pleoapa Patriei precum
albina cind se-oprește pe crin, din an
in an,
fii, Patrie, porunca și dorul meu
de-acum :
să te iubească-n tihnă și fiul meu
Ioan !

OCTAVIAN DOCLIN

CRONICA LITERARĂ

1. MIHAI URSACHI : **Poemul de purpură și alte poeme** (Ed. Dacia)

2. MARCEL TURCU : **Tăcerile renului** (Ed. Facla)

1. Mihai Ursachi e un poet liniștit : el e prea puțin cutreierat de „spaimele" unor colegi de generație, de angoasele, mai mult sau mai puțin mimate ale unor confrați. Versul său nu se fracturează conform canonului suprarealist și nici cuvintul nu e prea dichisit pentru a epata. In „mahalaua celestă a Ţicăului" poezia lui Ursachi are un arbore genealogic rămuros : orice animație plebee a cuvintului e departe de ea. Ironia volumelor anterioare (firavă in acesta) venea din această distanțare. Mereu in ținută de gală, lirismul său are zimbet aristocrat, jongleria fiind dizertația unui rafinat asupra faptelor trecătoare ale lumii. In „Ţicăul bintuit de lună" Mihai Ursachi cultivă sacra umbră eminesciană. Fără a fi un epigon, fără a fi un descendent pe linie directă : fiind doar al acestei **patrii sacre,** nemurită de Poet.

Așadar, **Poemul de purpură** aparține unui gest „aristocratic" și inițiatic. Precum in poezia vremilor renascentiste sau medievale titlurile sint largi, povestitoare, intocmindu-se (aci) din simularea limbajului vechi, naiv, implicit rostitor de esență. Textul trebuie să existe ca „poveste", ca sumă de intimplări, cu rost inițiatic. Criticul poate bănui o sumă de echivalențe (și un alfabet secret) al poetului, cititorul gustă marea sa simplitate. Purpura are ințelesuri simbolice, **Bătrinii cronologi** (Poemul de purpură VI) urmează o legendă tibetană, crinii, rozele, mitologii mai mult sau mai puțin cunoscute.

Poemul de purpură din care scriitorul publică in acest volum numai citeva părți ar reprezenta o definiție a poeziei. Iar Mihai Ursachi e (aci) un poet orfic : „Ci netulburat, ca o stană de smalț in pustie, / sufletul meu stă acum inaintea / deturnării de aur. Primește / ceva ce nu știi ce este, atotștiutorule. / Merindea aceasta atit de fierbinte, de fragedă" /.

In text, unele cuvinte primesc majuscula, marcind momentul alegoric al discursului liric. De fapt, alegorii ne intimpină mai peste tot in această poezie de mare simplitate, cu desăvirșire lipsită de podoabă. Dar alegorismul nu e supărător ; dimpotrivă, el dă poeziei un fel de desfășurare hieratică, de muzică maiestuoasă in dom gotic.

Figurația, de altfel e in intregime a goticului, cu **pescarul, rozele** și **crinii** ei, cu latinismele ei, apartinind unui bine pus la punct limbaj poetic. O **Nox** (cu calcuri după latină) e antologică și prin excepționalul sunet extras din cuvintele siluite conform legii poeziei. „Ascultă păunii in media nopții / Moarte albastră, moarte ferice / ei ne anunță cu glasuri novice. / Ascultă păunii in media nopții. / Căci dinspre codrul supus legănării / glasul lor vine multiplu ca ierbile / eu zic că acesta e foșnetul mării, / cerbii invocă duioasele cerbile. / Ascultă păunii în media nopții. / Căci incă mai sună un bucium in lume / la cumpăna nopții și foarte departe / apare și duhul sublimei huidume / ce guvernează pădurile moarte. / Ascultă, ascultă păunii / La ce să te plimbi pe drumuri de noapte, / de ce să te duci la arhaicul iaz / cind luna revarsă lumină de lapte / și numai știi de trăiești sau ești treaz / Mai bine prefă-te tu însuți in pasere, / plisc ascuțit vei avea, ciuguli-vei / rubinele roșii la fel ca pe mazere / ori mici bombonele deasupra coliviei. / Ascultă păunii in media nopții" . . .

Altfel, in celesta mahala a Ţicăului, poetul e un bucolic. Inocența vergiliană e insă de suprafață. In adinc, cutreieră simboluri grele de ințeles. Și dacă recunoaștem, in rafinata textură a poeziei lui Mihai Ursachi modele eminesciene (dar și macedonskiene) pentru poezia de azi un volum apropiat poate fi **Imnele bucuriei.** Cu deosebirea, de loc măruntă, că substratul lui Ioan Alexandru e bizantin, iar al celuilalt gotic. Epitetul „gotic" e desigur provizoriu, dar altul ne lipsește momentan.

2. In **Tăcerile renului** Marcel Turcu renunță la jocurile suprarealiste din „Farfuria sălbatică", la sarcasm și in bună măsură la ironie. Poetul are acum temele sale de care se ocupă grijuliu, ca nu cumva intre un cuvint și altul să se strecoare vreo neințelegere. Teme bine alese : poezia e exclamativă, ornată cu superlative. Am putea recunoaște in discursurile lui Marcel Turcu (bine aduse din condei) procedee ale generației lui Geo Dumitrescu și dacă poetul ar fi consecvent (nu cu temele, ci cu „stilul comparațiilor") ne-am putea afla in fața unei experiențe poetice, mai mult decit interesante. Din păcate, discursul liric nu prea e ținut in friu, rătăcindu-se prin tot felul de bălării lingvistice. Unde poetul păstrează măsura, reușește poezii citabile : Infășurată-n dans ca-ntr-o / Blană fluidă de zebră / Ce-n lunecări tiranice și suple / Își sfarmă dungile in țăndări – / Virtej, / Incinsă in virtej, ea-nfășoară / In furtuni de trup, chitara toată ; / O-nvăluie, rotește-n buimăcire, / O mistuie apoi și o strivește, / Pină cind singele chitarei, / Se scurge cu blindețe, se prelinge / Ca un fier puternic, de la piept, / Pe miini și șold și coapsă pină cind / Se face iarăși zebră, redevine ; / Se-nfășoară din nou in dungi tăioase – / Lungi fir de oțel și-atunci in trupul dansatoarei arde singe / De animal sălbatec și frumos / Și singele e flacără-nrăită".

Tăcerile renului cultivă destul de multă literatură prozaică, autorului lipsindu-i in genere, **măsura :** cite un vers remarcabil e urmat de citeva cu desăvirșire plate, o idee poetică subtilă e inecată in zgomote stridente. **Farfuria sălbatecă,** volumul de debut al autorului, precum și o seamă de poezii publicate in reviste ne dădeau dreptul să credem in talentul lui Marcel Turcu. Credem in el și după acest volum, care e departe de a-l reprezenta.

C. UNGUREANU

PREZENȚE BĂNĂȚENE

Dorian Grozdan

– Scriitorul Dorian Grozdan, pe numele lui adevărat Rusalin Grozdan, s-a născut la 2 noiembrie 1912 in comuna Ghertiniș, județul Caraș-Severin, din părinți țărani săraci. Copilăria și-a petrecut-o pe malurile riului Birzava pe care-l cintă cu drag in cărțile sale, incit a fost numit pe bună dreptate „poetul Birzavei". Vă amintiți de prima poezie publicată, Dorian Grozdan ?

– Firește că da. Acest eveniment dorit și așteptat cu emoții de fiecare debutant aduce mulțumiri de neintilnit. Pe vremea cind eram elev la Seminarul Pedagogic din Arad am publicat mai multe piese de teatru la Editura Anca din Cluj. Colaboram, de asemenea, la ziare și reviste din Arad, Timișoara și Cluj. Dar prima poezie publicată intr-o revistă, ce se impunea, in acea vreme la nivel național, a fost „Cad frunzele", apărută în 1930 in „Adevărul literar și artistic", condus in acel timp de Mihai Sevastos.

– De ce ați folosit pseudonimul Dorian ?

– De-a lungul Birzavei și a Mureșului se intilnesc multe nume de Rusalin, dar mie numele acesta nu mi-a plăcut.

– Care era viața literară și artistică a Aradului deceniilor 3 și 4 ?

– Aradul, in acel timp, era impodobit cu creatori de talent, dornici să realizeze opere durabile. In toamna anului 1926 l-am cunoscut pe sculptorul Romul Ladea, care avea să-mi devină mai tirziu cel mai bun amic al vieții mele. Imi amintesc că prima expoziție a lui Romi a fost deschisă la Palatul Culturii. Blaga, aflat și el temporar la Arad, a rămas impresionat de ineditul lucrărilor expuse de Ladea. Iar, mai apoi, intre sculptor și poet, s-a statornicit o trainică prietenie. Tot pe atunci l-am cunoscut și pe poetul arădean Al. Popescu Negură, pe Volbură Poiană-Năsturaș, pe poetul și pictorul Marcel Olinescu și mai tirziu pe cărășanul Tiberiu Vuia care a scos la Arad revista „Junimea". Aradul acelor ani continuă frumoasa tradiție culturală, statornicită aici – conferințe, șezători literare, aniversări, expoziții, ș.a. – toate ținute la Palatul Culturii.

– Dar cind v-ați stabilit in Timișoara ?

– Sint in Timișoara de mai bine de 4 decenii. Exact în iunie 1933. Aici lucrau și părinții mei ca muncitori zilieri. In primăvara lui '34, luna aprilie, se intimplă o nenorocire pentru intreaga familie – moare tata. Cum era greu de trăit după criza economică mondială, mama se intoarce la satul Ghertiniș, acolo in sătucul de pe malurile Birzavei. Acum incepe pentru mine, cit și pentru cei de-acasă, o viață grea și plină de lipsuri. Intr-adevăr, eram invățător, dar salarul era mic, așadar iată-mă nevoit să lucrez, in paralel, la diferite reviste și ziare timișorene.

– Referiți-vă la direcțiile de orientare ale publicațiilor din perioada interbelică. Ce nume au impus in literatura română contemporană ?

– Apar, in Banat, in perioada dintre cele două războaie mondiale, periodice cum au fost – „Fruncea", condusă de N. Ivan, „Contrapunct" a lui N. D. Pirvu, „Suflet nou" revista satului bănățean, scoasă la Comloșu Mare, de Andrei Bălan și binecunoscuta revistă a lui Ion Stoia-Udrea „Vrerea". In jurul acestor publicații bănățene, care nu aveau o tentă vădită de bănățenism, chiar dacă erau unele redactate in grai bănățean, s-au impus nume de prozatori, poeți și critici ca : Virgil Birou, Gh. Popiți, Petru Sfetca, Nicolae Ţirioi, Pavel B. Bellu, N. D. Pîrvu, Petru Vintilă,, Alexandru Jebeleanu, Mircea Șerbănescu, C. Miu-Lerca, etc., reale talente unii dintre ei fiind amintiți chiar de G. Călinescu în a sa „Istorie a literaturii române".

– Ce a insemnat „Luceafărul" condus de Aurel Cosma pentru cultura bănățeană interbelică ?

– Cu siguranță, revista care a adunat in jurul ei tot ce a fost mai bun, mai valoros in patrimoniul cultural-artistic, pe vremea aceea în Banat, precum și cei mai cunoscuți scriitori din țară, a fost „Luceafărul" bănățean, condus de cărturarul Aurel Cosma. De o ținută grafică superioară, avind ca prezentator grafic pe pictorul Catul Bogdan și ca sfătuitor pe sculptorul Ladea, revista s-a impus in toate centrele mari, făcindu-i cunoscuți pe creatorii de artă din acest colț de țară. Cred că este interesant să amintesc cițiva colaboratori permanenți ai revistei. Pot fi intilniți în „Luceafărul", pe lingă scriitorii bănățeni, și : Cezar Petrescu, Ion Pillat, Otilia Cazimir, George Bacovia, Ion Clopoțel, Radu D. Rosetti, Coca Farango, Ion Dongorozi, Alexandru Iacobescu, Virgil Molin, ș.a., unind astfel toate colțurile pămintului românesc.

– Ultimul Dumneavoastră volum de poezii a obținut un premiu insemnat la București . . .

– Da, cartea de poeme „Porți inchise", apărută în 1942, a fost premiată de către Academia Română. Tema cărții este aceea a dezrădăcinatului social. Copil sărac de pe Birzavă, părinții mă trimit la oraș să mă fac „domn". La terminarea școlii, porțile orașului mi-au fost închise, somaj, mizerie, și multe altele. Mă reintorc pe ogoarele copilăriei, pe Birzava cea dragă și o intilnesc pe vecina Solomie – dragoste din copilărie. Ea e sfioasă și-mi zice domnule. Așa ințeleg că și pe Birzava mea mi s-au inchis porțile.

– Interesant ! Perpessicius scria că „poetul plinge după Birzava copilăriei, dar plinsul lui e cintec frumos nostalgic". Și acum Dorian Grozdan ce aveți pe masa de lucru ?

– La Editura „Facla" a văzut lumina tiparului volumul de versuri „Umbre de cleștar" in care iarăși Birzava ocupă un loc de frunte. In pregătire, un volum de poeme, „Brazde păgine".

PETRU NOVAC DOLÂNGĂ

CORESPONDENȚA

Ioan Apetri : Îndoielile Dvs. sînt firești. Părerea noastră este că veți reuși. Dovadă poeziile **Cînd** și **Fug din iarnă,** pe care le reținem, așteptînd și alte lucrări.

Cucu M. Murgu : Ar fi un oarecare progres. Trimiteți manuscrise dactilografiate sau scrise citeț.

Prințul Negru : Amestec de versuri frumoase și de locuri comune. Poezia **„La Calafat, lîngă tunuri"** dovedește intuiții remarcabile în latura compoziției. Cu un efort mai mare și cu o exigență mereu trează, lucrurile ar putea lua o întorsătură mai bună.

Nicolae Stoe : Dată fiind vîrsta Dvs., avem cuvinte bune pentru poeziile trimise. Le-am reproșa însă retorismul, patosul ce se exercită în gol.

S. O. Grigore și Grigore Sălceanu : Reprimați-vă tentația verbozității cum și dezarticularea de care suferă poemele.

Mihai Gănescu : Exerciții utile, nu lipsite de interes

Dan Timișan : Ancheta noastră pe tema „Ce se întîmplă cu cronica literară" avea în vedere, după cum s-a putut observa, investigarea opiniilor cronicarilor literari. Așadar, răspunsurile Dvs. n-au putut fi luate în considerație. Cît privește poezia trimisă : așteptăm altceva.

Mircea Severian : Parcă ar fi ceva. Mai trimiteți.

Doina Stoița : Sînt versuri care vă justifică speranțele. Trimiteți mai multe poeme și scrieți-le mai citeț.

Traian Pârvulescu : „Colajele" Dvs dovedesc mult spirit. Continuați. Și țineți-ne la curent cu încercările Dvs.

Burkici Irina, Iiuliu Pop, Kocsis Francisco, Nicolae Bucur, M. V. Columbo — încercări modeste.

Columbo, Petre Iancu-Cioroianu, M. Mermege, Nicolae Trist Depărtatul, Ioan Daia — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRAVEANU

CURIER LITERAR

ÎNTRE INTENȚIE ȘI REALIZARE : din planurile de lucru ale membrilor Asociației scriitorilor din Timișoara :

Anghel Dumbrăveanu lucrează la o carte de poeme intitulată **Intrarea în cetate ;** pregătește pentru tipar un volum de publicistică cu titlul **Singurătatea pescărușului ;** în colaborare cu Adam Puslojic, traduce o carte de poeme aparținînd poetului iugoslav Stevan Raicikovic, iar împreună cu Horst Fassel definitivează traducerea unui volum de schițe satirice al căror autor este prozatorul vest-german Kurt Kusenberg.

Laurențiu Cerneț în curs de apariție la editura Facla cu volumul de schițe satirice **Amintirile unui mincinos** și, în lucru . . . **Romanul vesel** — din viața unui președinte de bloc.

Damian Ureche are în curs de apariție la editura Cartea Românească cartea de poeme **Noapte de zile mari** și a predat editurii Facla volumul de poezii **Spectacolul privirii.** Lucrează la romanul intitulat **Vulturii sînt frumoși numai cînd zboară.**

Al. Deal are în lucru la editura Cartea românească amplul roman **Anotimp străin ;** lucrează la un nou roman cu titlul nefixat încă.

Dușan Petrovici pregătește un nou volum de poeme, lucrează la un volum de traduceri din lirica iugoslavă, precum și la romanul **Viața neaventuroasă a lui Croat Alexa.**

Lucian Bureriu în curs de apariție la Cartea românească cu volumul de poeme **Desprinderea de peisaj,** iar în lucru la editura Facla cartea de poezii **Alb-negru.**

Ion Dumitru Teodorescu are în curs de apariție la editura Facla volumul de proză intitulat **Aproapele ;** lucrează la un roman cu titlul provizoriu **Șase căluți în galop** și la o nuvelă mai amplă, **Agale spre Nord.**

Adriana S. Brădeanu și **Delia S. Vasiliu** pregătesc pentru editura Univers o **Antologie critică „Tel Quel".**

Cercul de semiotică literară de pe lîngă revista „Orizont" lucrează la alcătuirea unui **Caiet de semiotică.**

A. BALTHAZAR

De la morfologia criticii la teoria istoriei literare (I)

Am remarcat și cu alt prilej faptul că asistăm în ultima vreme la un reviriment al istoriei literare, evident nu numai prin publicarea a numeroase monografii și studii biografice, cît și în susținutul efort spre sinteză (istoriile unor curente și doctrine literare), spre teoretizare și generalizare filozofică (încercările de a defini fenomenul literar românesc într-un context universal, ca în sintezele lui Constantin Ciopraga. **Personalitatea literaturii române,** Zoe Dumitrescu-Bușulenga, **Valori și echivalențe umanistice,** Al. Dima, **Aspecte naționale ale curentelor literare universale).** În ansamblu însă, deși se vorbește tot mai mult de o diversificare a metodelor, criteriilor și sistemelor critice, această diversificare nu a atins decît în mică măsură istoria noastră literară. Cu puține excepții (istoricii literari care încearcă să aplice în exegezele lor un model de analiză structurală, fenomenologică, stilistică ori eminamente critică), studiile de istorie literară urmează în general modalități tradiționale de investigație, atît sub raportul formelor, a principiilor de organizare (limitate fie la simpla succesiune cronologică „atomistă", de opere și autori, fie la împărțiri, mai mult sau mai puțin arbitrare, pe perioade social-istorice, ori pe genuri, stiluri anistorice), cît și a modului în care se rezolvă bunăoară problema evoluției interne a faptului literar și a raportării la alte sisteme extraliterare.

Este necesară acum, mai mult ca oricînd, fundamentarea unei teorii unitare a istoriei literare ca domeniu specific de investigație (componentă a istoriografiei generale) care să purceadă de la o critică a formelor tradiționale de istorie literară precum și a curenților și sistemelor critice asimilate adesea forțat în studiul diacronic al literaturii.

O asemenea încercare de fundamentare a unei teorii sistematice a istoriei literare face Savin Bratu, autor al volumului **Ipoteze și ipostaze** (Edit. Minerva, 1973), subintitulat „Pentru o teorie a istoriei literare", și a primei părți dintr-o istorie a criticii literare universale, **De la Sainte-Beuve la noua critică** (Edit. Univers, 1974). La rîndul lor, aceste lucrări se integrează într-o ambițioasă serie teoretică, care avansează de la o istorie argumentativă a sistemelor de istorie și critică literară (un fel de o continuatoare a misivei **History of Modern Criticism** a lui René Wellek, ce se oprește la 1900) la conturarea unei morfologii a criticii literare, a „fundamentelor" teoriei moderne a criticii și istoriei literare. Luînd în considerare interesul sporit al cercetătorilor români pentru diferite sisteme și tendințe critice, autorul își propune ca prim obiectiv o prezentare diacronică dar și sincronică (o „istorie" și o „critică") a diferitelor metodologii și doctrine moderne, din perspectiva teoriei estetice marxiste, în care se îmbină privirea din interior cu evaluarea critică din exterior, cu alte cuvinte expunerea argumentativă, deseori simpla parafrazare a diferitelor doctrine critice cu deschiderea spre teorie și spre fundamentarea unei metodologii și teorii critice moderne (nu se amintesc aici încercările similare ale altor autori ca Ion Vlad, A. Marino, N. Tertulian, Al. George etc., cu excepția **Introducerii în critica literară** a lui A. Marino, menționată în trecere, fără numele autorului).

Ambele lucrări au o structură oarecum asemănătoare. Astfel **Ipoteze și ipostaze** debutează cu o trecere în revistă (o „sinteză orientativă") a diferitelor metode și teorii critice și atitudinea lor față de istorismul literaturii. Se încearcă astfel, deși cam rezumativ, conturarea unei tipologii de atitudini critice în dialogul lor cu istoria literară (de la varianta criticii tematice, criticii de identificare, a hermeneuticii stilistice, la metode de orientare lingvistică — transformismul, structuralismul sincronic și diacronic, poetica structurală de tipul celei sovietice — ori la cele de orientare filozofică și sociologică — Geistesgeschichte, Seelengeschichte, Gestaltismul, critica existențialistă etc.). Se evidențiază atît momentele în care critica literară a părut să neglijeze diacronia fenomenului literar cît și încercările simultane de a reformula relația dintre critică și teorie literară, pe de o parte, și istoria literară pe de altă parte. Apreciind cum se cuvine teoriile formaliștilor ruși, precum și cele ale cercului de la Praga și a noii școli istoriste sovietice, Savin Bratu propune în cele din urmă ca soluție pentru istoria internă a proceselor literare, o „istorie narativă a formelor", deziderat susținut și înainte, bunăoară de G. Călinescu, atunci cînd definea această disciplină ca o „epopee, fie de forme, fie de destine personale", sau mai recent de acei cercetători care încearcă să îmbine metoda structurală cu perspectiva genetico-istorică (afirmînd o „istorie a formelor înțeleasă ca cercetare a mutațiilor structurale", urmărite în dinamica lor neîntreruptă spre „comunicarea unor semnificații conforme imperativelor unui timp social al creației" (Ion Vlad). Savin Bratu preia de la formaliștii ruși (Tinianov) și Roland Barthes ideea unei istorii paralele dispusă astfel : „a). **o istorie a formelor de conținut și a formelor de expresie,** prin momentele de solidaritate a lor în opere care au modificat retroactiv sistemul literaturii, redefinindu-l prin mutațiile aduse în interrelaționarea lui internă" și „b). **istoria literaturii ca instituție socială** (care) relaționează istoria **imanentă** cu istoria generală care o transgresează, pe de o parte, și care e transgresată de ea, pe de altă parte". (p. 67). În primul caz avem de a face cu o istorie a literaturii ca sistem semnificant, deosebită de cea propusă de istoricul american R. S. Crane, bunăoară (bazată pe conceptul de „formă" ca o „sinteză artistică", delimitată istoric de experiența socială și intenționalitatea artistică a scriitorului, prin urmare un concept mai larg decît acela de „structură") prin gradul mai mare de „imanență", de abstragere a problemelor formale din contextul mai general al semnificațiilor operei. S. Bratu acceptă parțial delimitarea lui G. Genètte între „forma expresiei" și forma conținutului" (potrivit terminologiei lui Hjelmslev) dar îl reconsideră din perspectiva cercetării marxiste, avansînd de la studiul formelor la cel al „substanței" (vezi studiile din partea a doua a volumului, bunăoară cel despre „Substanță și formă la Creangă", unde „substanța" conținutului este echivalentă cu „lumea lui Creangă", văzută ca lume concret istorică, a biografiei „flexionată", transfigurată de scriitorul român, ori studiul „Introducere în limbajul emblematic al **Crengii de aur**" unde, din nou, în locul cercetării filologice, arhivistice, a surselor romanului lui Sadoveanu, se încearcă aplicarea unui studiu tematic-semiotic al conținutlui emblematic și arhitecturii formei"). Totuși oarecum arbitrară ni se pare menținerea separației între o istorie a formelor de conținut (adică o istorie a motivelor, culminînd cu o „topică" sau repertoriu de teme) și o istorie a formelor de expresie (adică o retorică a figurilor, a „semnelor literararturii) pe motiv că solidaritatea dintre ele „este tocmai indiciul orignalității individuale, iar istoria nu poate fi a individualităților" (p. 75). De asemenea nu vedem necesară separarea în continuare a istoriei într-o istorie „imanentă" și o istorie extraliterară, a literaturii ca „instituție, obiect al cercetării sociologice și filozofice. O soluție mai apropiată de spiritul dialecticii marxiste ni se pare acea propusă de Vinogradov" care pleda pentru o legătură organică între poetică și istorism, constituindu-se astfel o istorie integrală, organică, capabilă să cuprindă „toate aspectele și varietățile literaturii în dezvoltarea lor, în evoluția lor istorică".

MARCEL POP-CORNIȘ

Politica Partidului

(Urmare din pag. 1)

partidului, din decembrie 1955, făcînd bilanțul succeselor construcției socialiste în anii primului cincinal aprecia că suprafața arabilă a sectorului socialist în agricultură era de 26,5%, față de 12% cît era în 1950. Sarcina fundamentală care revenea cincinalului 1956—1960, trasată de Congresul partidului, era făurirea economiei socialiste unitare, în care, pe baza dezvoltării continue a industriei socialiste, să se asigure transformarea socialistă a agriculturii, astfel ca în anul 1960 sectorul socialist în agricultură să fie preponderent atît ca suprafață cît și ca producție marfă.

Succesele înregistrate în toate domeniile construcției socialiste au creat condiții economice necesare pentru înlăturarea definitivă a ultimelor rămășițe ale relațiilor capitaliste de exploatare la sate. Lichidarea acestora se impunea cu necesitate pentru înaintarea pe mai departe a țării pe drumul socialismului. În acest sens, Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale din martie 1959 a marcat momentul desființării ultimelor forme ale exploatării omului de către om în țara noastră. În același timp, sectorul socialist din agricultură reprezenta peste 60% din totalul suprafeței agricole a țării, iar țărănimea cooperatistă se afirma tot mai mult ca o clasă nouă.

Congresul al VIII-lea al P.C.R., din iunie 1960, sublinia că sectorul socialist în agricultură cuprindea peste 81% din suprafața arabilă a țării, fusese lichidată chiaburimea, desființîndu-se astfel ultimele forme de proprietate capitalistă în agricultură, stabilind ca obiectiv principal pentru perioada 1960—1965 „dezvoltarea bazei tehnico-materiale a socialismului, încheierea procesului de făurire a relațiilor socialiste în întreaga economie". Ca urmare a unei intense munci politico-educative și organizatorice desfășurată de organele și organizațiile de partid, a sprijinului multilateral acordat de statul nostru socialist, în aprilie 1962, cu patru ani mai devreme decît prevăzuse Congresul al VIII-lea al partidului, cooperativizarea agriculturii s-a încheiat.

Aceasta a marcat victoria deplină a revoluției agrare socialiste, a organizării agriculturii românești pe baze socialiste de stat și cooperatiste.

Măsurile luate de Congresul al X-lea, de Conferința Națională a P.C.R. din iulie 1972 precum și de Conferința cadrelor de conducere din agricultura de stat și cooperatistă, reflectă preocuparea Partidului Comunist Român pentru crearea unei agriculturi intensive de înaltă productivitate, organizată pe baze științifice și a tehnicii celei mai înaintate pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate în țara noastră.

1) Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol. 2, Ed. pol. 1968, pag. 488.

PROFIL

Proza lui Ion Velican

Ion Velican s-a afirmat, ca prozator, prin cele două cărți pînă acum publicate : **Rătăciri de duminică** (1969) și **Soarele se uită înapoi (1973).** La acestea se adaugă activitatea sa publicistică precum și interesanta rubrică de cugetări ((**Evrika !**) pe care o susține în revista „Orizont".

Romanul **Rătăciri de duminică** are, cum s-a observat, întinderea și consistența unei cuprinzătoare nuvele. Eroul Marin Prigorie, absolvent al unei școli tehnice de chimie, este urmărit în peregrinările sale (duminicale sau nu) de un ochi atent și deprins să rețină ceea ce poate individualiza un personaj sau fixa o „situație".

Cele mai multe pasaje au înfățișarea unor tablouri care se succed nu neapărat după logica înaintării epice, cît, mai degrabă, după cea a acumulării de date revelatoare pentru personalitatea (și cerute de formarea) eroului. De aici, probabil, aerul oarecum picaresc al cărții (să se vadă, între altele, întîlnirea cu Stanimir sau peripețiile pedagogului), iuțeala cu care anumite chipuri se ivesc, impresionează o clipă prin pitorescul lor și sînt apoi abandonate, poate chiar lirismul (stăpînit) din cîteva secvente sau comentariile

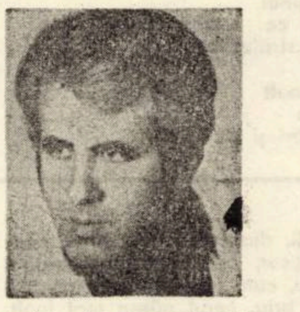

succinte (și deseori notabile) ale autorului.

Soarele se uită înapoi este o culegere de povestiri (patrusprezece la număr) dintre care am reține, îndeosebi, **Eroul de la pagina 90, Căderea, Soarele se uită înapoi** și **Ceasul străzii.** În aceasta din urmă, de pildă, este contemplată joaca unui copil care își întocmește, desenînd pe asfalt, un ceas al său, pe al cărui cadran timpul este măsurat după deplina libertate a acelei vîrste. Remarcabilă rămîne aici sugerarea totalei independențe a psihologiei infantile față de simțămîntul trecerii vremii. În **Căderea** se încearcă o „particularizare" a legendei Meșterului Manole, în **Eroul de la pagina 90** se descoperă, cu emoție, interferența artei cu viața. Nu vom insista. Am făcut-o cu alt prilej. Volumul este, însă în întregul său, demn de atenție.

Expunerea are o curgere firească, dialogul (a cărui stăpînire Ion Velican o dovedește și în **Rătăciri de duminică**) se leagă fără poticneli, dezbaterea găsește, mai totdeauna, tonul potrivit.

Senzația noastră este că **Soarele se uită înapoi** încheie o etapă în creația lui Ion Velican. Și că următoarea etapă ar trebui să aparțină romanului. Un roman care să beneficieze de experiența anterioarelor proze (oarecum grăbite), și să apeleze la acele disponibilități pentru analiza răbdătoare și incursiunile ample, întrevăzute încă în volumul de debut.

EUGEN DORCESCU

PANORAMIC

● Au fost promovate în faza finală a Concursului interjudețean al formațiilor muzical-coregrafice : **Formația de fluierași** de la Remetea Lungă, **Formația de dans cu temă** din Tomești, **Cvintetul german** de la Sînnicolaul Mare, **Tîrg la Făget — Formația de dans cu temă, Taraful,** solista Claudia Veselău — din Făget, **Formația de dansuri** din Pietroasa-de Sus, **Formația de dansuri germane** din Pietroasa Mare, **Formația de țiterași, Fanfara I.T.T., Ansamblul „Ghiocelul", Formația de dans cu temă** a Fabricii „1 Iunie" — toate din Timișoara, **Tamburașii** din Sînnicolaul Mare, **Fanfara din Giarmata, Taraful** Întreprinderii „1 Mai", cu soliștii Filofteia Lungu și Aurica Barbu, **Taraful** din Comloș — Cărpiniș, **Grupul de balet** din Lugoj, **Formația de dansuri** din Seceani, **Fanfara** din Lenauheim, **Formația de dans cu temă** și cea de **dansuri sîrbești, Formația de muzică ușoară** (soliști : Gina Pătrașcu, Gheorghe Olar, Aurel Dincă) — ale clubului C.F.R. Timișoara, solista Lia Gașpar, **Corurile mixte** din Gătaia, Sînnicolaul Mare, „Ciocanul" Nădrag, „Igiena" Timișoara, Clubul C.F.R. Timișoara, „Ion Vidu" Lugoj, **Corul bărbătesc** din Mănăștiur, **Corul de cameră** al Sindicatului învățămîntului din Timișoara, **Grupul coral** din Făget.

● Editura Facla. Semnal. Doru Popovici, **Introducere în opera contemporană,** George Cătană, **Rizuna, doamna zorilor** (ediție îngrijită de Vasile Șerban) și Iozsa Odon, **Bătălia tăcută.**

● **CONSEMNĂM** ultima dintre întîlnirile redactorilor revistei Orizont cu cititorii, în cadrul Săptămînii culturale a orașului Deta, cel mai tînăr centru urban al județului.

● **TEATRUL DE PĂPUȘI** din Timișoara a introdus în repertoriu o piesă destinată celor mai mici dintre cei mici, „Scorușa". Se anunță pentru viitoarea stagiune „Cei trei fiuți"

● **„BUNĂ SEARA DE LA TIMIȘOARA",** de curînd difuzat de posturile noastre de Televiziune, un spectacol realizat de Comitetul de cultură și educație socialistă Timiș în colaborare cu instituțiile de artă ale orașului ; și-a dat concursul și brigada artistică de agitație a Fabricii de încălțăminte „Banatul". Remarcăm și de această dată calitatea și acuratețea dansurilor prezentate de balerinii timișoreni

● **DUMINICĂ, 14 IULIE,** începe finala Concursului republican al formațiilor artistice de amatori de la orașe și sate. La Oradea vor evolua brigăzile arstistice de agitație din județele : Satu-Mare, Bihor, Arad, Timiș. Din județul nostru participă : brigăzile Căminelor culturale de la Ciacova, Știuca, Becicherecul Mic, Ghiroda-Veche, Coștei ; brigăzile U.M.T., Fabricii de încălțăminte „Banatul", O.J.T. Timișoara, I.T.L. Lugoj, Cooperativei „Dinamo" Timișoara, Fabricii „Bumbacul" Timișoara, O.C.L.I. Timișoara.

● **SÎMBĂTĂ, 6 IULIE,** Filarmonica de stat din Arad a susținut, la Timișoara, un concert-spectacol de muzică populară românească intitulat „Drag mi-i cîntecul și jocul".

● **UN HAMBAR DIN LEMN** de la începutul secolului XIX, socotit de specialiști ca fiind un adevărat și rar monument de arhitectură populară, a fost achiziționat de Muzeul satului din Timișoara.

● **RECORDUL DE VIZIONARE,** conform statisticilor alcătuite de Întreprinderea cinematografică județeană este deținut, în primele șase luni ale anului în curs, de filmul românesc „Păcală" (îndeaproape talonat de „Cidul"). Nu poate fi vorba de nici o păcăleală...

Virgil Carianopol

CÎNTECELE MELE

Aceste cintece de astăzi
Pe care-aprins le dăltuiesc
Sint cinturi care cer să lupte
Pentru pămintul românesc.

Nu-mi pasă dacă sint de seamă,
Nici dacă sint sau nu-n zadar,
Știu doar că pentru țară-oricare
Ca piinea e de necesar.

De-asemeni, nu mă înfioară
De vor fi luate-n seamă-acum,
Dar am credința, ca și mine,
Că în curind și-or face drum.

Prea am pus tot ce am în ele :
Și zbucuim și dorinți și vis
Și prea mi-au luat străbunii mina
De-au scris cu mina mea, ce-am scris.

În ele sint și veri și toamne
Și fapte de eroi și joc
Și suferinți și bucurie,
Cu toată țara la un loc.

ARDERI

De-atita foc, pe dinăuntru
Sint inroșit ca un stindard.
Îmi iese vorba foc din gură,
Pe orice pun privirea ard.

Nu mai îmbrățișez pe nimeni,
Pe nimenea nu mai cuprind.
Cu orice gest, cu orice ginduri
Cu orice-mbrățișări aprind.

Mi-s ochii flăcări, ard într-una
Oricite-n drumuri intilnesc.
Feriți, prieteni, nici iubita
De teamă nu mi-o mai privesc.

CÎNTEC DE AZI

Azi braț la braț călcarăm codrul
Umblind pe sub umbrare noi,
În timp ce arborii-nțelepții,
Ședeau uitindu-se la noi.

Mergem alăturea cu luna
Ce din înalturi ne privea,
Așa ca niciodată-n viață,
Cum nimeni nu s-o mai plimba.

Cărarea șerupia de parcă
Se alinta sub mingiieri.
Mergem cu orice pas spre miine
Și totuși rămineam în ieri.

Ne aurise luna drumul
Și tu de aur imi păreai.
Eram în noapte și prin neguri
Ca luna toată străluceai.

Se va tăia o dată codrul
De unde-i astăzi, de sub stea.
În mine însă va rămine
Și nimeni nu-l va mai tăia.

PURITATE

Statuia albă, singură-n tăcere,
Se scaldă-n raze, luna-i face duș,
Cu părul despletit și goală, goală,
În parcul fără nici un fel de uși.

Nu se mai teme. De la miezul nopții
Nu se mai plimbă nimeni pe alei,
Nu mai desface nimenea boschete,
E numai ea-n singurătatea ei.

Dar cind arar mă-ntorc tirziu acasă
Și o surprind fără să vreau așa,
Își pune iute miinile pe față
Și împietrește pină trec de ea.

DEȘTEPTĂTORUL DE SEARĂ

Trezește-te, Omule — poet robotind !
Din zori tot trudești sub emblemele liniștii ;
acum însă e seară. Cintă lumina.
Ia-ți pana din nou, gindește și scrie,
mai frumoase să fie nopțile altora,
și nopțile tale. Acesta
îți este destinul : o veghe continuă
peste viață și moarte. Misiune mai importantă
n-are nici soarele
pe care știința azi-miine
cu flacăra atomului il va-nlocui !
Nu-ți fie teamă, haiduc cu suflet ca un poem,
nu vei fi înlocuit după moarte de cintecul
nimănui, nici de ritmul vreunei mașini —
visul tău, această uimire.
Acum însă trezește-te. Reveria abandoneaz-o,
căci undeva se dezintegrează atomul.
Și nu poeții invelișul i-l sfișie.

BARTIS FERENC

ORAȘ DE MUNTE

vint subțire, vint strălucind
ca lama cuțitului
flaut mic de-aluminiu
vint prin coama muntelui verde
pe care cineva l-a lipit
de hirtia creponată a cerului
ce bine-i să te poți plimba
prin peisajul real
și prin cel imaginat
susur de-argint ce curăță cerul
vint subțire, vint strălucitor
într-un registru
inimaginabil de-nalt
azi noapte arșița
ne-a turnat în nări și pe gură
ceară topită
dar spre ziuă
cuțitul subțire al vintului
răzui fierbințeala din aer
și prinse de bolta curată
muntele verde, casele albe
decupate de mina unui artist
din visele pure, frumos colorate

LENDVAY ÉVA

Taraful căminului cultural Făget
(Solistă : Claudia Veselău)

ÎNCHINARE STEAGULUI

Aleargă anii, se zbircesc obrajii,
încărunțește părul și-i mai rar
iar vechii luptători tot mai puțini sint :
i-absoarbe infinitul rind pe rind.
Voi, ciți au și plecat pină acum
din cei ce-au suportat
prigoana, lanțul,
din cei ce vad țăiară către noi
Istoriei.

Numai culoarea steagului neofilită-i,
numai Partidul n-a îmbătrinit :
el tinăr a rămas și va rămine !
Trec anii, trec deceniile-n zbor,
făcindu-l mai puternic. Nemurindu-l.

KANYADI SANDOR

FIERBINTEA MEA PIINE

Din cuptor abia scoasă —
piine rotundă și rumenă :
pintecul tău palma-ncălzindu-mi.

Mi-amintesc —
pe vremea războiului așa mă-ncălzea
piinea după amorțeala cozii din zori, chiciurată.
Aici e pace acum —
Continuă-n noi
numai lupta ultimei colonii
pentru eliberarea definitivă a sufletului.
Tu mă-ncălzești, mă hrănești cu dragostea ta —
aromitoarea, fierbintea mea piine.

BALOGH JOZSEF

În românește de DIM. RACHICI și CSIRE GABRIELA

Ion Velican
Războiul lui Ion
(Povestire)

Ceilalți alergau aplecați, dintr-un loc în altul, căutindu-și cel mai sigur colțișor, cel mai bun parapet pentru fixarea mitralierei și, cum fugeau cu baionetele și gamelele zăngănind la briu, cerul părea mai înalt, cu mult mai ospitalier morții decit ascunzișurile pămintului, unde singur Ion trecea drept și nepăsător printre frații săi, cu boneta pe sprinceană, cu copcile vestonului descheiate la git, fără să zimbească, bucurindu-se, el, numai el, de o pală de vint invelindu-i fruntea cu o mingiiere binefăcătoare, asemănătoare degetelor prelungi ale unei mame, desfăcute cuprinzător peste timplele unui fiu regăsit.

Bătut de soarele amiezii, Ion se înălțase puțin deasupra pămintului, peste care plutea mirosul florilor, al prafului de pușcă și, cintărindu-și probabil șansele în necuprinsul cimpiei, la marginile căreia dinspre apus se zăreau munții, rămase plăcut surprins de liniștea ce-l inconjura, în orice caz mai covirșitoare decit o contracara frica din adincul firii. Ridică brațul drept, (în stinga ținea pușca) și cu palma sus, ca și cum ar fi vrut să pună capăt acestui joc scirbos, se uită cu silă în depărtări, chemind pacea cu gindul, însă răspunsul fu prompt : o canonadă dobori un ram încărcat cu roșcove. Din singurul copac din apropiere, înfipt într-un tăpșan, la cițiva pași de el. Ion intoarse capul, domol, mirat, dar nu apucă să vadă mare lucru, pentru că în cealaltă parte se auziră fluierături scurte, ce scormoniră pămintul, o dîră de fum se ivi la orizont, un fum negru-albăstrui, o gaiță cu penele ciuntite bătu grăbită din aripi și, înainte ca o izbitură cutremurătoare să-i întunece ochii, două miini puternice il cuprinseră peste genunchi și-l traseră în tranșeu, prăbușindu-l peste un rănit.

„Sintem inconjurați", spuse un căpitan tinăr, adresindu-se nimănui, în timp ce soldatul Ion scoase un ac cu ață de la bonetă și se apucă să-și coase o mineca a vestonului, așezat pe o cutie de conservă, alături de cel rănit, care gemea întinzind mina spre el ; alt gind il apăsa pe Ion, il ducea departe de ceilalți, undeva într-o lume numai a lui, cu cintece nemaiauzite, în care zilele purtau plete de argint, tremurătoare și peste care cineva turnase din înalt limbi de foc, ce-i îneca livezile, ii pirjolea pășunile, îi ucidea turmele. Era un gind ce pierea așa, dintr-odată, cind, de pildă, se înțepa în deget cu acul, sau cind țărina se pornea să-i curgă pe git, năruindu-i spinarea. Peste bocancii săi prăfuiți trecu în mare grabă o soră din echipa de salvare, ce nu mai putuse să se retragă, il împinse furioasă („Ce te uiți, nu vezi că moare" ?) și, îngenunchind alături de cel rănit, ii rupse vestonul și cămașa pină la briu, lăsind la vedere rana singerindă. Ion nu vedea ce face sora, deși ii simțea fiecare mișcare, doar cind intoarse capul, așa aplecat, ca un mucenic purtător de daruri, zise cu vocea sa monotonă, pentru moment blajină : „Închide-i ochii, soră" !, iar sora, aruncindu-i o privire dușmănoasă, făcu întocmai.

Spaima creștea în fiecare, odată cu trecerea timpului, îi unea o înțelegere tacită, îi despărțea pămintul, și nimeni în afară de soldatul Ion nu cuteza să-și arate fruntea soarelui ce se stingea peste munții din depărtare, ca o rachetă avertizoare, alunecind prin văzduh.

„Uite-l a ieșit în cimp deschis", arătă unul, înălțind degetul, dar, în același timp, o rafală scurtă îi zdrobi mina ; rafala renăscu, se prelungi și încetă odată cu sosirea în tranșeu a soldatului Ion, care ținea în mina dreaptă o tabacheră goală. „Mi-am găsit tabachera" spuse el, absent la spaima ce o sădise în camarazii săi, prin aventura de a părăsi șanțul. Căpitanul cel tinăr ridică receptorul telefonului și repetă de trei ori „Am înțeles" ! „Ostași, pregătiți-vă pentru atac ! Frontul a fost rupt. Inamicul se retrage.

Centurile se stringeau, zdrăngăneau, lăzile cu munițíi erau mutate dintr-un loc intr-altul, închizătoarele puștilor se deschideau ca niște guri cu dinți de oțel, se înfigeau baionetele la puștile pe care soldații le țineau de git, așteptind cu coatele rezemate de parapet.

„Salt înainte" ! strigă căpitanul.

O goană mașinală îi impinse pe soldați înainte, nu-și mai simțeau g e n u n c h i l izbind pămintul ; înaintau în salturi, la inceput scurte, apoi tot mai lungi. După fiecare salt rîndurile lor se împuținau. Indiferentul soldat Ion se intimpla uneori să rămină în picioare secunde în șir, după ce toți ceilalți se aflau în poziția culcat, dar ordinele, fiind colective, mișcările se executau mecanic, abaterile constituind riscuri pe cont propriu.

„Salt înainte" !

Soldatul Ion nu cădea, șansele repetate îi automatizaseră acele mișcări și inițiative alandala, care îi îngrozeau pe camarazi. Alături de el, cițiva soldați și căpitanul continuau să înainteze ; pregătiră grenade, dar puțini mai apucară să le arunce.

Cimpul a amuțit. Căpitanul, împreună cu subordonatul său, continuă urmărirea în urale, simțind fiecare în propriul glas gustul victoriei.

Un obuz, căzut parcă din cer, îl ciopirți pe căpitan, nu departe de camaradul său Ion, care, părăsit de orice fel de reflexe de autoconservare, nici măcar nu se culcă la pămint. Aruncă centura cu grenade, luă arma la umăr și, privind înainte și-napoi, spre cimpul presărat cu camarazi, i se păru că aude un geamăt și porni într-acolo, clătinindu-se prin iarba înaltă și rară, ca o suliță de ceară. Un rănit ridică o mină spre cer, dar cind soldatul Ion ajunse lingă el se auzi o pocnitură scurtă, rătăcind prin văzduh și în aceeași clipă spatele i se inconvoie și căzu în genunchi, lingă rănit, apoi într-o parte, pe un covor de romanițe pitice. Cu fața-n jos Ion mai auzi un glas străin țiuindu-i în urechi : „Salt înainte" !.

VALENTINA DIMA

SOFIA *)

Ansamblul de cintece şi dansuri „Ghiocelul" – Industria linii

Bătrîna zace în patul înalt, acoperită în vechea ei plapumă de fulgi. De trei zile, de cînd au adus-o de la spital, stă în nemişcare, pe spate şi, arareori, suspină. De cînd s-a întors n-a pus nimic în gură ; nu cere nimic, nimănui. E slabă, numai piele şi os, palidă, nasul i s-a ascuţit. Toată viaţa a fost slabă, aşa o ştiuse, însă Sofia se lăuda că e sănătoasă, că mănîncă mult şi cu poftă, dar ce folos că nu se prinde carnea de ea. Fiindcă eşti rea, o tachinau vecinele, fiindcă eşti rea ... Acum e aproape de optzeci şi, uite, încă n-a încărunţit de tot, gîndi Valeria, dacă nu intervenea boala, cine ştie ...

Nimerise oarecum întîmplător în ziua asta în casa bolnavei şi şocul fusese viu. Avusese o zi plăcută. Călătorise cu trenul şi un sentiment de uşurare şi veselie o încerca, dublat de bucuria că revine printre ai săi. Silvia, mama, o trimise cu o cană de supă aurie, pentru bătrîna lor vecină, ea nu fusese prea bucuroasă, dar Silvia insistă şi ea nu putu refuza. Însă veghind-o, şi-o reaminti pe Sofia aşa cum fusese cu ani în urmă : dreaptă, voioasă, păşind uşor ; venise într-un decembrie uscat şi fără zăpadă să-i invite la pomana porcului. Pe ea, pe Valeria, o mira şi-o contraria chiar purtarea ei nu lipsită de o distincţie nativă. În fond, era o ţărancă. Purta atunci peste trupul ei înalt şi cam plat o rochie în culori închise, ea, Valeria, tocmai venise în vacanţă şi fu plăcut impresionată că Sofia adusese ca, totdeauna, un mic dar pentru copii ; parcă-i aude vocea voalată, să nu cumva să lipseşti, Silvii, că mă mînii rău şi nu vă mai calc pragul. O să fie frumos, tăiem doi grăsuni, o să vă simţiţi bine, ştiu eu, n-o să avem prea mulţi la masă, că nepoată-mea, Sida, e plecată la oraş, la fecior, şi văru-meu, Ariton, s-a dus la socrii, cu copiii. Silvia primea şi-atunci Lia insista şi ea, să vină Valeria să doarmă la noi, bine, zicea Silvia, care intrase pe panta concesiilor, să se ducă dacă vrea. Fireşte că vroiam ! Dormeam în seara premergătoare la ei cu Lia şi sporovăiam în pat, pe întuneric, trăind cu o incintare febrilă cele ce se pregăteau ; în zori, o auzeam ca prin vis pe Sofia sculîndu-se la cel dintîi cîntat al cocoşilor, tropăind prin cămară, umplînd găleţile de apă din antreu şi dereticind în sobiţă, repede ca o sfîrlează ; căra oale, pregătea butoaie şi bidoane, venea măcelarul şi cele două fete alergau cuprinse de panică, porcii erau scoşi pe rînd din cocină, guiţatul lor le asurzea de-a binelea. Spectacolul acela de du-te-vino îmi plăcea, îl găseam tonic şi amuzant, minus momentul sacrificării animalelor, cînd îmi astupam urechile şi mă băgam de tot sub plapumă, dar asta nu mă împiedica să savurez, la scurtă vreme, feliile de şorici, codiţe şi urechi pîrjolite şi presărate cu sare.

În fine, totul lucea, Sofia ajuta maistorul la preparatul tobei, al cîrnaţilor şi-al caltaboşilor. Ne duceam şi noi în curte, unde rămăseseră urme de paie arse şi de sînge închegat şi mai puneam mîna pe cîte ceva, măturam curtea, alimentam focul de la căldarea unde se prăjeau jumările, deschideam borcane cu gogoşari şi ardei umpluţi cu varză, aduceam făină pentru cornurile cu osînză şi magiun. Artimion, bărbatu-său, alerga de colo-colo, într-un pieptar, cu mînecile suflecate, iar Ieia era şi el toată vremea ocupat.

Spre seară, cînd totul se termina cu bine, cînd jumările erau în cămară, şuncile la afumat şi cîrnaţii pe rude, se întindea o masă îmbelşugată, chiar aici în camera de mijloc, pe-atunci altfel mobilată. Ardea o lumină galbenă ce arunca umbre pe pereţii zugrăviţi în albastru şi ramele icoanelor căpătau relief. Mama, în capul mesei, Sofia voia să-şi arate şi astfel prietenia, preţuirea ei pentru o femeie mai tînără şi mai învăţată ca ea, se servea din toate, tocană, caltaboş, friptură, gogoşarii treceau la toţi comesenii, specialităţile măcelarului atrăgeau exclamaţii admirative, Sofia întreba şi asculta ce părere are Silvia (aşa-i că-s bune ?), iar eu cu Lia pufneam în rîs pentru te miri ce ...

... Doamne, tare-i frumos acolo sus, nici nu pot spune cît îi de frumos, exclamă bolnava cu glas stins, parcă de **dincolo,** cu ochii ţintă undeva înspre dulapul bătrînesc, cu oglindă ovală pe uşa din mijloc, apoi recăzu în aceeaşi stare de cvasisomnolenţă şi Lia, fiică-sa, începu s-o clatine încetişor, apoi tot mai insistent,, în credinţa că, dacă o aude vorbind, moartea va întîrzia să o ducă.

Lîngă uşă, Ieia, pare să fi încremenit aşa, în picioare, e acum un om fără vîrstă. Pielea e tăbăcită, ţinuta, ca totdeauna, neîngrijită, deşi poate mai puţin ca înainte. Tot înalt, dar parcă uşor aplecat de spate. Aş zice, un om muncit. Are trăsăturile mamei sale – nici n-am observat asta pînă azi, gura ei subţire, sprîncenele arcuite, fruntea tăiată drept – şi-o auzi pe Lia, spunîndu-i, fă şi tu ceva, du-te şi adă o cantă cu apă rece de la arteziană şi-l văzu cum luă de grabă vasul de tinichea vopsită, n-aştepta să i se spună de două ori, aşa a făcut el toată viaţa, poarta se închise în urma lui, fîntîna era la colţul străzii, el face tot ce i se porunceşte, e pretutindeni, dar parcă n-ar fi nicăieri...

Despre Sofia auzise destule. Se spuneau multe despre tinereţea sa, cică nu prea fusese ea uşă de biserică. Azi cu unul, mîine cu altul, îi rămăseseră vorbe şi nu ştiu dacă aşa o fi fost, dacă petrecuse într-adevăr buiacă pe la tîrguri şi pe la nunţi, dacă lua calul şi se ducea seara într-alt sat, să petreacă, şi venea în zori, pînă a se lumina.

În anii din urmă, începu să se îngrijească de cele sufleteşti. Nu se schimbase prea mult. Rămăsese tot înaltă, tot slabă, rochiile cădeau drept pe trupul ei uscat, părul nu-i albi nici măcar cu un fir, doar că pierdu ceva din exuberanţa de la treizeci de ani. Deveni bisericoasă, îşi umplu casa de icoane, acestea pe care le are încă. Vreau să mă pocăiesc pentru păcatele mele cele multe şi grele, zicea, şi-ai fi crezut că glumeşte, fiindcă nu-şi ascundea un zîmbet, dar era în gluma ei şi-o umbră, un fel de tîrzie remuşcare, nu mai spun că le auzeam pe mama şi pe bunica vorbind de Sofia că iar s-a dus pînă-n Chindăreşti ori pînă-n Satu-Nou, pe nişte uliţe prăpădite, tocmai la capătul celălalt al comunei şi Măcinişul nu-i o aşezare oarecare, ci una întinsă cît hotarul a trei sate la un loc, un orăşel care are vestigiile sale, un castel pe strada mare, cam ruinat, e drept, trecutul de reşedinţă al unei plase, care odinioară i-a adus un uşor grad de urbanizare. Prin urmare, ea, care în tinereţe se afişa numai **în centru,** unde locuiau intelectualii şi unde se aflau autorităţile, schimba acum drumul, pentru o rută a umilinţei. Descoperea, nu ştiu pe ce căi, un om sărman sau un suferind şi-l căuta apoi asiduu, ca să-i aducă o cană de untură, un dărab de slănină, făină albă din lada lor, pentru colaci. Vizitele astea îi aduceau pe semne o secretă plăcere, erau ca un balsam pentru conştiinţă, cuvîntul de mulţumire al celui miluit o mai liniştea şi, alinînd, zicea, găsea ea însăşi alinare. Se ducea pe furiş, să n-o vadă bărbatu-său, cu toate că el, de cele mai multe ori, n-avea vreme de asta, pleca mai totdeauna în zori, chiar după ce împlinise cincizeci de ani, auzeam şi eu unori poarta deschizîndu-se, la ceasul cînd abia se crăpa de ziuă şi vedeam căruţa lui pierzîndu-se într-un nor de praf de-a lungul drumului de ţară. Cumpătat în relaţiile cu ceilalţi se arăta îndîrjit cu sine la lucru, aspru şi iute la mînie cu ai săi. O simţeam din gestul reflex al Sofiei care spunea, ducînd mîna la gură, fac orice numai să nu ştie **al meu,** că el ţinea ca toate cele să fie în bună rînduială, gospodăria să meargă ca pe roate, de-aia trudea el cît îi ziulica de lungă prin arşiţă şi pe ploaie şi cînd se-ntorcea de la ţarină mîncarea să fie gata, nici prea caldă, nici prea rece, ci cum îi mai potrivită, să i-o servească cu piper şi piparcă roşie şi iute, cu pîine moale, albă şi pufoasă, coaptă de Sofia în cuptorul lor încălzit cu tulei şi paie.

Cred însă că ea avea şi alte motive să-i ştie de frică. Odată, pe cînd mă jucam cu Lia, după o gireadă de paie, am surprins un schimb de replici între ei şi mi-a rămas o vorbă de-a lui mai mult fiindcă fusese spusă cu reproş şi amărăciune : „lasă, lasă, nu te mai jura că ştiu eu, tu niciodată ... şi se opri brusc, ne zări pe noi, dar pe mine cuvintele lui m-au mirat şi m-au urmărit, nu uit nici expresia întunecată a ochilor, cutele dintre sprîncene, obrazul parcă mai aspru ca de obicei, brăzdat de vinişoare roşii, deşi n-am înţeles mare lucru pe atunci.

Cert este că Sofia, cînd auzea căruţa lui apropiindu-se de casă, lăsa baltă orice treabă, cît de urgentă, chiar şi rîntaşul încins pe sobă, şi fugea să-i deschidă ; de altfel şi Lia ştia că mamă-sa nu l-a plăcut pe Artimion, ea iubea pe altul, dar l-a luat de soţ că aşa i-a fost ei dat, deşi soacră-sa a prevenit-o, nu-l lua, că-i rău şi mînios, seamănă cu bărbatu-meu, fie-iertat, că mi-a mîncat zilele ; pe semne l-a luat fiindcă avea de toate în gospodărie şi fiindcă anii treceau, dar căsnicia n-a mers cum trebuie.

Eva, vecina de-alături, şi bărbatu-său, Lazăr, erau de părere că Artimion o sfădeşte pe nevastă-sa pentru că simte el că Sofia o iubeşte numai pe fată, ei îi face toate poftele şi-i dă mîncarea cea mai bună, îşi trage chiar şi de la gură pentru ea, în vreme ce Ieia, sărmanul ...

... Ai, te rog, puţină grijă de mama, îi spuse Lia, mă duc pînă-n sobiţă să fierb laptele, să nu se strice ...

Valeria îşi apropie scaunul de patul bolnavei, care scotea din cînd în cînd un oftat slab şi-şi mişca degetele osoase ale mîinii drepte, întinsă deasupra plapumei. Mi-e milă de ea, o să rămînă casa pustie, ce se va alege din ei doi, se vede cît suferă, e aproape stinsă, pielea uscată şi galbenă pare de mort ; se aplecă fiindcă i se păru că nu-i mai aude respiraţia. Răsuflă uşurată, cînd îşi dădu seama că Sofia mişcă iarăşi, dar i se păru liniştită. Avu atunci răgazul să privească în jur şi descoperi deasupra patului o fotografie acoperită cu sticlă şi înrămată în lemn poleit cu bronz ; înfăţişa un tînăr zvelt, cu păr negru, ondulat, purtînd un palton lung, cu guler mare de blană. Ochii, se zice, îi avea albaştri, dar în imaginea aceea ochii abia se distingeau. Pe Ştefan, băiatul cel mare, nu l-am cunoscut, dar ştiu că mamă-sa ţinea foarte mult la el, cînd era sănătoasă şi venea vorba, căta cu evlavie spre portretul lui, singurul ce le rămăsese ; se pare că fusese un flăcău de treabă, înzestrat şi ea n-avea să se consoleze toată viaţa de pierderea lui. Murise departe de ei la capăt de ţară, în împrejurări nebuloase.

Barbatu-său îşi făcea toată ziua de lucru prin grajd, prin magazie, dormea în casa mică din curte. Ieia era crud, un băieţaş acolo, stătea cu el, în vreme ce Artimion umbla ursuz pe la frate-său, prin vecini, după apă şi-n camera neveste-si nu intrase de fel de mai bine de-o lună. Veneau neamurile ei, vecinele, dar Sofiei îi era ruşine să se plîngă, ştia că lui Artimion nu-i trebuia acest copil, sosit după atîta timp, de la venirea pe lume a mijlociului, zece ani şi mai bine, Sofia suferea şi se smiorcăia în perină să n-o audă nimeni, dar Ştefan cică i-ar fi spus atunci, era de pe-acum june, mamă, nu trebuie să-ţi fie greu de mine, o să am grijă de amîndouă, sînt aici cu voi, zdravăn şi sănătos, numai să-mi zici ce-am de făcut, şi-o să vezi, totul o să fie bine. Şi s-a ţinut de cuvînt, robotea ca o femeie, în zori aducea paie şi tulei şi aprindea cuptorul, deretica şi aerisea încăperile, încălzea apă, gătea, spăla scutece şi le călca cu fierul încins cu cărbuni, îi făcea baie fetiţei, Sofia era tare slăbită şi se simţea rău, poate şi din cauza amărăciunii şi-a nopţilor nedormite şi-afară bătea crivăţul, pe fereastră nu vedeai decît flori albe de gheaţă ...

---

* Fragment din volumul în pregătire „STÎNCA TARPEIANA".

REMEMBER

Poemul verii

Printre capriciile ploilor, printre nestatorniciile echinoxului, vara s-apropie pe nesimţite, lăsînd în urmă soliile tămîioarelor, tulpinele de visătoare egrete ale narciselor, abandonînd florile strugurii ale liliacului, suflînd cu altă vreme în candelabrele albe aprinse de castani în drumul nostru de seară.

Sîntem în vară, ne spunem, de vreme ce teii şi-au deschis privirile blînde şi ameţesc văzduhurile de arome nepămînteşti. Odăile sînt invadate de aerul tămîios şi respiră mirosuri de vis, lucrurile pe care le atingem par trecute prin fumul suav care arde pretutindeni în anotimpul acestor copaci adolescentini şi, legănaţi de aduceri-aminte, murmurăm cuvintele sfinte : „Adormind de armonia / Codrului bătut de gînduri / Flori de tei deasupra noastră / Or să cadă rînduri-rînduri".

Ieşim în nemărginirea cîmpiei, sub cerul de peruzea, lanurile înalte de grîu unduiesc în culorile aurului, bătînd din aripi ca nişte mari păsări pregătite de zbor, ciocîrliile torc ibrişin de lumină şi simţim cum imnul roadelor ne cuprinde cu chemările soarelui.

În curînd, vor ieşi secerătorii, în curînd, marile escadrile ale combinelor. În curînd, arămiile fluvii de grîu vor curge spre hambarele ţării, prin ora de muncă-ncordată, prin căldura toropitoare, prin bucuria culesului. Şi gîndul se întoarce prin vreme, prin nămiaza coclită cînd, îndoiţi pe seceră, cînd trierînd pe arii prăfoase, cu boii, visam mirosul proaspăt al pîinii.

Sîntem în vară, susură vîntu-n metalele grîului, porumbu-şi foşneşte săbiile verzi pe întinsuri, livezile elaborează în laboratoare ascunse, sucuri şi parfume de piersici, iar pe dealuri viile albastre scot în lumină tipsiile de topaz şi chihlimbar ale strugurilor, ca o laudă a pămîntului ţării şi a muncii.

Acum, cînd fierbe aerul şi Fata Morgana dansează pe cîmpuri, cînd bem soare, cînd rîurile-ntîrzie în umbra arinilor ori se exhibează-n oglinzi mişcătoare, cînd ierburile dospesc, s-aud tulnicele pădurilor vorbind cu răcoare în strigătul de lumină încinsă al verii.

Pe bărăgane de aur, pînă în ţărmul albastru al neodihnitelor ape ale mării, pînă acolo unde merg hergheliile vîntului să se adape din genunea de stele, orele verii rostesc oda-mplinirii, oda bucuriei şi-a soarelui.

ANGHEL DUMBRAVEANU

Festivalul folclorului timișan

ARTA POPULARĂ CONTEMPORANĂ

Manifestare de prestigiu, devenită tradițională, Festivalul folclorului timișean a continuat miercuri printr-o masă rotundă a specialiștilor dedicată artei populare contemporane. Dintre participanți : V. Savonea, E. Secoșan (București), E. Lăpăduș, A. Turcuș, I. Țăranu (Timișoara).

Discuțiile au gravitat în jurul fenomenelor ce țin de transformările survenite în creația artistică populară a zilelor noastre, existînd mai ales două opinii : una conform căreia există pericolul stagnării acestei arte, alta care susține că e vorba doar de manifestări în forme noi, cu modalități deseori diferite de cele tradiționale. E. SECOȘAN opinia că este necesară o îndrumare din partea specialiștilor a creatorilor țărani, care ar avea ca efect perpetuarea bunului gust și în general a dorinței de a crea obiecte cu decorațiuni specifice. Imediat s-au iscat voci care au considerat acest punct de vedere paseist ; realizarea unor cercuri și ateliere de „confecționare" a obiectelor ar avea nuanțe de artizanal, dispărînd mobilul firesc care ține de ambianța vieții de la țară. Creatorul popular și viața socială, iată un **tot**, spune V. SAVONEA. Artistul nu se separă de tehnician, așa cum creația populară nu e o detașare speculativă de producția de obiecte. Și apoi, simțul frumosului nu dispare, ci el va îmbrăca aspecte diferite, în funcție de noile necesități, așa că o eventuală îndrumare trebuie făcută cu prudență, pentru a nu se denatura însăși esența acestei arte. Intuiția țăranului poate fi de cele mai multe ori în plină actualitate. Este în orice caz necesară conștiința de sine, a faptului că el se încadrează într-o formă de civilizație care este milenară. Vorbitorul a adăugat că nu este neapărat dorită o întoarcere la modalitățile artistice din trecut, că această sensibilizare a artiștilor față de valorile autentice, realizate în cursul vremurilor, poate determina o „renaștere". I. ȚĂRANU a susținut ideea educării unui mare număr de creatori talentați în instituții special create. A. TURCUȘ : condițiile moderne de viață nu ar trebui luate în mod fatalist ; dacă o formă sau alta dispare, ea tot nu poate fi împiedicată. Se pot face și cercuri de creație, dar folclorul nu se elaborează în seră, cu certificat de artizanat. V. SAVONEA revine cu punctul său de vedere optimist, plasînd discuția în zone teoretice : creativitatea este o permanență, deoarece omul nu se mulțumește cu utilul, chiar dacă observăm că obiectele sculptate sau brodate sînt purtătoarele utilității. Dar frumosul nu este un adaos ci o imperioasă dorință a omului de a-și depăși condiția, o nevoie de afirmare. Sigur, căi de întoarcere la vechile formule, atît de pitorești, nu există. Trebuie studiat amănunțit existentul, cunoscut totul despre geneza unor motive ornamentale. De mare necesitate ar fi mari lucrări de etnografie în care să se poată urmări circulația motivelor și simbolurilor grafice care corespund unor aspirații estetice și în același timp unei funcționalități. E. LĂPĂDUȘ ne-a purtat pe un teren mai concret, vorbindu-ne despre diverse motive ornamentale, despre materiale existente sau dispărute, despre autentic. I se pare că îndrumarea este inutilă dacă este inautentică. Că în orice caz cooperativele meșteșugărești fac uneori risipă de gust îndoielnic, cum face magazinul timișorean „Zurobara" de kitsch. Sigur, au existat și în trecut meșteșugari specializați și anumite vetre folclorice și anumite sate care realizau, de pildă, oale zmălțuite, pentru un ținut întreg. După modelul acesta trebuie să propagăm astăzi doar lucrurile reprezentative, dincolo de orice criterii comerciale.

Discuțiile cu tot cercul lor redus la participarea unor specialiști, au fost fructuoase. Ele au subliniat unele lucruri bine cunoscute în lume : vasta cultură spirituală a poporului nostru, faptul că materialul, modalitatea poate fi în schimbare pe fundalul acestei spiritualități distincte. Numai din simpla dorință de a conserva ceea ce ni se pare valoros nu trebuie să se recurgă la reproducerea pe scară largă (autopastișare) a unor ornamente. Reproducerea fără ceea ce V. Savonea a numit „mobil sufletesc" nu poate fi obligată, trebuind să existe „mobilul creației".

FESTIVALUL FOLCLORULUI TIMIȘAN

ENTUZIASMUL UNOR ACȚIUNI

Încă nu știm în ce măsură este adecvat să fie incluse într-un program de manifestări închinat folclorului acțiuni avînd în centru „derivați" ai acestuia : recitări în grai bănățean, momente coregrafice cu „stilizări", coruri pe texte „de inspirație" folclorică. Am fi încîntați să apreciem în special ceea ce este AUTENTIC. Cert este însă entuziasmul cu care au fost primite unele acțiuni, ca acelea de la Lugoj, cu participarea corului „Ion Vidu" și ansamblului de cîntece și dansuri al Casei de cultură, sau susținute de N. D. Pîrvu, V. Șchiopescu și I. Olariu în postură de recitatori ai creațiilor lui V. V. Delamarina ori Gh. Gîrda. Un moment care a dat satisfacții unanime ni l-a oferit muzeul timișorean : o bogată expoziție de artă populară timișeană contemporană, cusături, broderii, lemn sculptat. În acest decor, un moment folcloric vocal-instrumental oferit de rapsozi și soliști instrumentiști amatori, sosiți în acest scop din diverse localități.

Și se poate afirma că această a treia ediție a Festivalului a însemnat un prilej de afirmare a unor talente, a unor oameni ai muncii români, germani, maghiari, sîrbi și de alte naționalități ; o emulație a culturii populare de pe meleagurile timișene.

L. B.

JOI, 4 IULIE, ORELE 16, BUZIAȘ. Două mese acoperite cu scoarțe, în curtea unei case albe, sub o boltă de viță. Tăcere și o atmosferă patriarhală în odăile-muzeu și în curtea casei Iulia Folea-Troceanu. Colecția de costume populare, scoarțe, cusături și țesături Iulia Folea-Troceanu. Pe urmă, în aceeași curte albă, un colocviu prezidat de Ion Stratan, directorul Muzeului din Lugoj. Patriarhala tăcere se transformă în dialog contemporan despre „Motivul ornamental al cusăturilor și țesăturilor din zona Buziașului" și despre mult mai mult. Despre folclorul românesc și păstrarea nealterată a tradiției. Vorbește Elena Secoșan, cercetător la Institutul de etnografie și folclor. Vorbește cu o rară distincție despre semnificațiile ornamentului în ție despre semnificațiile ornamentului în arta populară, despre asemănarea motivelor bănățene cu cele scandinave sau mexicane. Spune Elena Secoșan astfel : „Țăranca română știe să dea expresie motivului prin tehnici. Există în Banat una din cele mai savante tehnici ale cusăturilor, care le fac foarte dificil de executat. Dar eu zic să lăsăm la o parte teoria și pedanteriile și să începem la concret o discuție foarte serioasă. Spun unii, din ce în ce mai numeroși, că arta noastră populară moare. Țăranul român nu prea mai are timp pentru creație. Atunci cînd îl are și cînd îl creează, noi nu ne putem amesteca, nu-l putem învăța și nici nu avem, de altfel, acest drept. Ce putem face ? Pentru că nu e destul să constatăm dispariția artei populare și să ne doară. Deci ce putem face ? În primul rînd să valorificăm tot ce se creează și tot ce mai există. În dosare, în fișe speciale, catalogat fiecare model. De aici albume, enciclopedii ale portului popular românesc. Apoi trebuie acționat direct asupra creației contemporane. În cooperativele de artă populară să se lucreze numai cu țărănci. Nu pe nylon și nu cu mașina ... Trebuie să mă repet, pentru că revin la ideea arhivării portului popular din această zonă. Văd deja albumul". Vorbele Elenei Secoșan se întretaie mereu cu cele ale Iuliei Troceanu. Se cunosc și lucrează împreună de 50 de ani. Ar trebui reținute vorbele : „Atîta vreme cît cusutul și țesutul motivelor populare nu se va învăța obligatoriu în școli, atîta vreme cît pe fete n-o să le învețe oameni pricepuți și, mai ales, atîta vreme cît cîntărețele de muzică populară se vor îmbrăca de capul lor și vor strica gustul țărăncilor, atîta vreme, spun, noi nici n-avem ce să vorbim despre salvarea portului popular". Din cuvintele celorlalți : „Faptul că acest colocviu se desfășoară la Buziaș, la casa Iuliei Troceanu, nu e deloc întîmplător. Aici e un adevărat tezaur de artă populară, aici se face școală, se predă ștafeta creației autentice. Noi trebuie să fim atenți la modul în care se inserează elementele de contemporaneitate în tradiția populară" (Achim Penda, directorul Centrului de îndrumare). „Această ediție a festivalului probează o maturizare a concepției despre organizarea unui festival folcloric, în sensul renunțării la unele elemente festiviste și al luării în dezbatere a unor probleme grave, care țin de condiția folclorului contemporan. Rolul nostru, al cercetătorilor, este de a influența gustul comunităților rurale, de a-l educa în spiritul celei mai autentice estetici populare, de a-l salva de kitsch" (Aurel Turcuș, etnograf). „Această zonă folclorică desfășoară o mare bogăție și diversitate a ornamenticii. Atitudinea țărăncii în fața elementelor decorative a fost întotdeauna interesantă, pentru că a fost întotdeauna activă. Trebuie pornit cu maximă responsabilitate la tezaurizarea acestui inestimabil fond folcloric". (Aurel Ardeleanu, metodist). Și Lucia Zamfir, vicepreședinte al C.J.C.E.S. Timiș : „Se întîmplă un fenomen ciudat, la scară națională. În timp ce specialiștii se ocupă de arhivarea folclorului, pe scene, în vitrine, la televiziune apar produse folclorice de cel mai îndoielnic gust. Ce trebuie și ce poate fi făcut ? Dezbaterea noastră a răspuns, cred, acestor întrebări referitoare la portul românesc, la arta țesutului și cusutului.

IOSANA PANTEA

BALET — Alvin Ailey

Există în S.U.A. foarte multe trupe de balet, diversificate stilistic, care se nasc și dispar incredibil de repede. Trei însă și-au făcut remarcată constanța și speciala calitate profesională : New York city Ballett (condus de Georges Balanchine), trupa lui Robert Geoffrey și The Alvin Ailey city center dance theater. Dacă New York city e o trupă axată cu precădere pe baletul neoclasic, ansamblul lui Ailey practică preponderent așa-numitul balet jazz, în care fuzionează organic tehnica de dans a școlii Martha Graham (bazată pe disciplina yoga) cu vitalitatea folclorului negru. De aici, decurge fascinanta forță expresivă a baletelor lui Ailey. Ele sînt străbătute de un mesaj pregnant, patetic, revoluționar, inspirat de specificul vieții și luptei oamenilor de culoare. Dar acest mesaj specific e transcens întotdeauna, printr-o deschidere general-umană, care vine din forța sentimentului implicat și, în special, din înalta calitate estetică.

Cele patru balete prezentate la Timișoara (Zborul ciocîrliei, Strigăt, Curcubeu deasupra umărului meu **și** Revelații**) se înscriu pe linia stilistică generală pe care o practică trupa lui Ailey. Primul e un balet în care se apelează la tehnica de dans clasic, dar fiind executat fără poante, e îmbogățită astfel însăși noțiunea de dans clasic.** Strigăt **e un balet de sine stătător, executat de o singură dansatoare, într-o alternanță de ritmuri, pornind de la pasaje lente, lirice, într-un crescendo, pînă la momente de paroxism, pline de vitalitatea unui popor care se eliberează. Pentru un spectator neavizat totul pare că se supune improvizației, dar tocmai în această eliberare de canon, de rigiditate, stă caracterul de excepție al execuției. Pot fi transcrise cîteva nume ale balerinilor care au avut în acest spectacol roluri de mai mare întindere (Dudley Williams, care e și pedagogul trupei, Hector Mercado, Mari Kajiwara, Clive Thompson, Sara Yarborough, Linda Kent), cu precizarea, absolut necesară, că trupa internațională a lui Ailey nu e o trupă de vedete, de capete de afiș, pentru că toți balerinii au roluri principale și dansează și în ansamblu, pentru că toți posedă perfect tehnica de dans a școlii Martha Graham. O singură excepție : extraordinara Judith Jamison pe care, din păcate, spectatorii timișoreni n-au putut-o vedea evoluînd.**

În încheiere se cer scrise cîteva cuvinte despre fascinanta personalitate a lui Alvin Ailey. E minunat să cunoști un coregraf care are o cultură atît de multilaterală, o foame și o sete de informație atît de autentică. Am parcurs împreună cu el întreaga cultură română, de la mănăstirile Moldovei, pînă la Brâncuși și poezia contemporană. E minunat să cunoști un coregraf în care dansatorii cred total, e minunat să cunoști niște dansatori care poartă mereu prinsă în piept o insignă pe care scrie : Ailey trăiește".

ALEXANDRU SCHNEIDER

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

MUZICĂ ȘI COPILĂRIE

La prima întrebare (dar și la celelalte întrebări) din acest foarte scurt interviu săptămînal („Ce trebuie să știe directorul unui liceu de muzică" ?) răspunde, evident directorul unui liceu de muzică (cel din Timișoara), **MIRCEA IDVOREANU.**

— În primul rînd să cunoască toate problemele legate de fenomenul conducerii. Apoi, pentru că e vorba de prezența sa într-o școală, în fața unor elevi, un director trebuie să fie foarte bine pregătit profesional. Și, de loc în ultimul rînd să fie un foarte bun pedagog și mai ales psiholog. Acum încep cîteva aspecte ceva mai speciale pe care vă rog neapărat să le notați. Noi sîntem un liceu în care trebuie să se contopească organic două tipuri de culturi : cea de specialitate și cea generală. În concepția mea despre formarea viitorilor muzicieni nu apare ideea fragmentării celor două culturi. Nu concep un muzician total fără o cultură generală bine structurată, fără sensibilitate în fața poeziei, plasticii istoriei.

— Ce învață despre muzică elevii unui liceu de muzică ?

— Să cînte. Să o execute adică. În liceul nostru se studiază toate instrumentele necesare unei orchestre simfonice (toate instrumentele de suflat, de lemn și metal, pianul, percuția, canto-ul). Ar fi foarte bine, dar nu ne permite încă planul de învățămînt, dacă am reuși să realizăm dubluri ale instrumentelor. Adică un elev care studiază clarinetul să mai învețe și saxofonul. Muzica ușoară, de estradă, solicită din ce în ce mai mult instrumentiști bine pregătiți.

— Ați pomenit de muzica ușoară. O paranteză. Vă deranjează că unii din elevii dv. cîntă pop, folk sau jazz ?

— Mă cam deranjează. Dar în ce sens ? În sensul că ei cîntă în orchestre (de muzică ușoară, populară) alături de oameni nepregătiți muzical. Mă deranjează cîntatul după ureche. Una din dorințele mele, perfect realizabilă, vă rog să mă credeți, era de a organiza o orchestră de muzică ușoară a liceului. Ar fi fost de talie europeană. Cum e de altfel și fanfara noastră. Nu exagerez deloc.

— Vă rog continuați. Ce mai învață despre muzică elevii unui liceu de muzică ?

— Mai învață multe. Poate prea multe. La un moment dat am și scăpat de sub control cît pot copiii aceștia asimila teoretic și practic. Să știți că ei sînt foarte bine pregătiți. Au avut succese mari. Acum așteptăm rezultatele concursului internațional Concertino — Praga, unde participă prin înregistrări 13 suflători. Dar cel mai mare succes l-au avut copiii noștri la emisiunea **Cîntare patriei.** Pe lîngă acel punctaj maxim, corul a fost decretat cea mai bună formație din concurs, iar Marin Constantin a spus atunci că în viața lui n-a auzit un cor de copii cîntînd astfel.

— Ați vorbit mult despre copii. Ce legătură credeți că apare între copilărie și muzică ?

— Copilăria e poezie, iar poezia e muzică. Fiecare copil are muzica lui, cîntecul lui, de bucurie ori de tristețe. Copilăria e toată o nesfîrșită muzică.

ADRIANA S. BRĂDEANU

SILUETE

PILOT LA 16 ANI

Așa ar începe o fișe biografică, a actualului activist cultural Ionel Lițiu, membru în biroul executiv al consiliului municipal al sindicatelor din Timișoara. Născut în 1935. În 1951, brevet de zbor la planorism. Tot în 1951 absolvă școala profesională textilă. La 17 ani, maistru filator. După un an de școală de partid, devine activist U.T.C. 10 ani activist U.T.C., apoi activist cultural și inspector la Comitetul județean de cultură și artă. În total 22 de ani în propagandă și cultură.

Nelipsit de la concursurile artistice de amatori, de la festivalurile folclorice, în care corul de femei din Peciu Nou, era dus pînă în faza pe țară, apoi călătoria în Ungaria cu ansamblul „Ghiocelul", sau călătoria la Kiev și Leningrad. Dar iată o zi de lucru a acestui dinamic activist cultural, Ionel Lițiu : ședință de consiliu științific la Universitatea populară, expunere la C.I.L.T. despre politica economică a P.C.R., repetiție la clubul C.F.R. cu fanfarele reunite pentru pregătirea acțiunilor de la 23 August, ședința consiliului de conducere al Clubului C.F.R., pregătirea celor 4 formații artistice pentru faza finală, iar între aceste acțiuni, audiențe pentru oamenii muncii. Să nu uităm că în această încărcată activitate, Ionel Lițiu și-a completat și studiile, liceul și filologia. Iar, în proiect, pe care-l divulgăm acum, lucrează la un roman despre viața unui activist de partid. Un înalt exemplu de dăruire !

DAMIAN URECHE

REPORTAJ

„Rămînem ce-am fost: romantici"

După-amiază, de fapt, nimeni nu dorea să fie singur. Fiecare aştepta bătaia in geam a colegului şi, peste un timp, tinerii bărbaţi erau din nou laolaltă.

– Azi iarăşi lipseşte agronomul. Nu zic, o fi avind problemele lui, partea proastă e că nu am cu cine să-l inlocuiesc din distribuţie.

Doctorul Ovidiu Lăzărescu regiza. Făcuse un lanke remarcabil, din cind in cind, insă, urgenţele il luau din mijlocul nostru şi repetiţia inainta anevoios. Nu putea fi inlocuit din distribuţia lui „Take, Ianke şi Cadâr" ori „Omul care a văzut moartea", spectacole ţinute cu mare succes la Curtea şi-n satele din imprejurimi.

Mai lipsea uneori Gheorghe Mlynarik, dascălul de istorie, insă motivat : avea omul drumurile lui şi actualmente e căsătorit. Distribuţia a trebuit să fie împrospătată deoarece unii au venit şi alţii au plecat ; doar fundalul acelei tovărăşii rămînea acelaşi.

– Nu sintem romantici, spunea profesorul de matematici, Andrei Budea. Sintem mai ales lucizi, trebuie să ne ascundem sentimentele, să nu ne acordăm slăbiciuni în faţa copiilor. (Orăşean get-beget Budea cutreieră cu bicicletă şi cu pasiune prin natură, scrie, in secret. Importante sint însă pasiunea sa pentru catedră şi instinctul pedagogic). De altfel, contradicţiile dintre profesori se manifestă şi aici la capitolul „cine şi cum să-i atragă pe copii de partea materiei sale". Şi noua şcoală din Curtea era un teren fertil pentru iniţiative. Budea, de pildă, realizase acel seducător laborator fotografic, greu de concurat, in care copiii elaborau cele mai ingenioase trucaje :

– E rateu sau trucaj ?

– Nu se ştie, surîdea misterios conducătorul cercului. Poza poate reprezenta şi o fază avansată a artei fotografilor, ca şi un stadiu primitiv al acesteia.

Oare cine e seara la şcoală ? Hei, cine-i acolo ?

Şi erau astronomii dascălului de matematici. Cu o lunetă de carton observau cu atenţie tot ceea ce nu se petrecea pe lună.

– Măreşte de trei ori, surîdeau copiii.

– Bine-ar fi să măriţi voi un trei, in aşa fel incit să devină un nouă...

Din vechea distribuţie a şcolii mai făcea parte şi Ion Enăşescu, acum pensionar, de un an–doi. Este iniţiatorul muzeului etnografic, din incinta şcolii, dotat cu piese de port popular. Şi Enăşescu era un adversar al nylonului pledînd pentru in şi cinepă, pentru străvechea artă a broderiei, care se găsea la loc de cinste pe aceste meleaguri. Piesa de rezistenţă a bătrînului profesor însă continuă să fie laboratorul de ştiinţele naturii, un veritabil muzeu de animale impăiate. Tinerii naturalişti şi apicultori disecau mereu cite ceva. Umblau cu paie şi sîrme, încercau să redea poziţii cit mai fireşti, „vii", animalelor. Uneori, furaţi de pasiune, rămineau şi-n pauză, o mai şi depăşeau, iar profesorul de română, intrînd cu catalogul, ii găsea aplecaţi deasupra unei şopirle, de pildă...

Acum, vă rog să faceţi să dispară vietatea şi să reintraţi in atmosferă ; azi studiem adjectivul...

(Sigur, contradicţiile dintre profesori vor continua şi după această oră, tot la capitolul cine ii atrage pe copii... Apoi, unele colegiale reproşuri, cind noul pick-up işi demonstra calităţile stereo la ora de muzică, realizind din „Eroica" un fundal sonor auzit prin perete. Totul ar fi adecvat dacă alături s-ar preda tocmai „Campania lui Napoleon").

Pitorească şi semnificativă pentru o concurenţă de bun augur e scena Căminului, la sărbători ; brigadă pe textul dascălului de naturale, sceneta celui de română, dansurile moderne, iscălite de matematician, coruri din opere. Sigur, aceste spectacole sînt de obicei interminabile, deoarece toţi copiii se vor pe scenă. Urmează apoi retragerea cu torţe şi focul de tabără cu pompierii lui voluntari cu tot.

... Şi intr-una din zile, Ion Irimie, cel de geografie, se căsători devenind brusc localnic. Apoi fu făcut director de Cămin. Treptat, satul acesta a devenit şi mai primitor, considerindu-i pe cei veniţi să-i inveţe copiii drept oameni de-ai lui.

In serile acelea, după repetiţii la piese lungi, prietenii se mai conduceau reciproc pe la gazdele lor. Deseori era neverosimil de senin, casele pîlpîiau albe de lună, munţii Padeşului retezau din firmament o porţiune ca o uriaşă respiraţie neagră. Ce frumoase sint aceste locuri, aburite de linişte, clătinate de verdeaţă.

Nu sintem romantici. Poate erau astfel doar dascălii apostolici de odinioară. Acum lucrurile acestea decurg firesc, lucid şi previzibil. Ca şi marea excursie tematică de miine... Totul e să ai f a n t e z i e, chiar in predarea matematicii. Nu poţi să intimpini virsta tuturor inchipuirilor prin platitudine şi stereotipie. Şi, apoi, ce-i cu nostalgiile ? Chiar dacă-i intilnim pe foştii elevi, deveniţi intre timp studenţi, doar nu vom avea senzaţia că am îmbătrînit. Doar nu vijiie chiar aşa scurgerea timpului, cu suveniruri şi retrospecţii lacrimante. E ceva să „dai" generaţii după generaţii, lucrul acesta merge de la sine insă ; tu trebuie să-ţi faci doar datoria. Ei, sigur, cînd in dimineţile limpezi uliţele se umplu de copii, te mai întrebi : oare aceşti omuleţi, care mă salută din toate părţile, spre mine se îndreaptă, spre şcoala mea ? Da, simţi ceva atunci, acea plăcută răspundere, o zilnică emoţie de părinte spiritual. Şi orice gînduri şi necazuri aş avea, totul se inseninează in momentul in care intru in clasă şi spun : Bună ziua, copii ! Iar copiii iţi dau o satisfacţie imediată, ei cresc sub ochii tăi şi, după exemplul pe care il oferi, aproape ajung să-ţi semene. Şi iubirii tale ei ii vin în intimpinare prin puerila, trecătoarea şi permanenta lor iubire.

LUCIAN BURERIU

Cu ŞTEFAN ŞTEFĂNESCU

(Urmare din pag. 1)

– Este un punct de mîndrie faptul că izvoarele documentare se publică în mari colecţii naţionale, în condiţii competitive cu cele mai bune realizări pe plan internaţional. Această publicare sistematică a izvoarelor a lărgit viziunea asupra fenomenului istoric, care poate fi acum privit într-un mod mai larg decît în trecut. Sînt aspecte ale vieţii istorice care nu mai pot fi sudate decît consultînd documentele în totalitatea lor. Prin noile achiziţii documentare, am ajuns în situaţia ca **pentru prima dată să putem cerceta şi cunoaşte, în condiţii de rigoare ştiinţifică, instituţiile trecutului, aspecte ale vieţii social-economice şi ale celei cotidiene, evoluţia demografică, elemente ale mentalităţii sociale şi idei ale gîndirii politice.** Chiar aspecte ale istoriei politice au cîştigat uneori în profunzime, pildă vie fiind perioada urmaşilor lui Neagoe Basarab.

– Faţă de consideraţia Dv.: „Istoria politică şi-a pierdut tot mai mult caracterul de simplă narare a faptelor istorice", imi permit aprecierea că : Istoria politică nu şi-a cîştigat o formă autentică de consacrare, in sensul şi din motivul că ea nu constituie o avidă preocupare. Nu consideraţi necesar a se face eforturi de elaborare a unei istorii exclusiv politice şi in ce fel s-ar putea realiza ?

– Fără a fi vorba de o exclusivitate, trebuie să recunoaştem că, în ultima vreme, se pune accentul pe **istoria politică, dar nu văzută ca o simplă descriere a războaielor, sau de prezentare a personalităţilor istorice, ci concepută ca o prezentare a evoluţiei sociale intr-un mod mai cuprinzător.** Este vorba, deci, de o istorie a structurilor social-politice, a instituţiilor şi a mişcărilor populare de masă şi a luptelor de clasă. Concluzia nu poate fi alta decît că **istoria politică nu trebuie neglijată, ci, dimpotrivă, merită să i se acorde o mai mare importanţă,** ştiind că marile evenimente politice au influenţat destul de puternic structurile socio-economice, instituţiile de toate genurile şi evoluţia generală a societăţii.

– În calitate de conducător al Institutului de Istorie Nicolae Iorga, cred că ne puteţi informa asupra unor tematici majore pe care le-aţi statornicit în cinstea celei de-a XXX-a aniversări a eliberării şi a Congresului al XI-lea al P.C.R.

– Avem deja studii pregătite în cinstea celor două evenimente importante ale acestui an. Principalele publicaţii ale Institutului nostru : **Revista de istorie** şi **Revue roumaine d'histoire vor apare in numere festive şi cu materiale consacrate de specialitate.** Ca amănunt important, ţin să fac precizarea că în studiile ce privesc acţiunea istorică a eliberării patriei de sub fascism, **accentul se pune, nu atit pe cronologia evenimentelor, deja cunoscută, ci pe elementele definitorii ale procesului de acum 30 de ani, constituit şi reliefat drept un model istoric specific in procesul revoluţionar de transformare a societăţii.** Mă refer îndeosebi la problema alianţelor ce s-au realizat, la problema naţională şi la alte elemente de tactică şi strategie care s-au verificat ca valabile pentru situaţii istorice similare.

Grupul folcloric Pietroasa (aspect din „Nuntă la Pietroasa")

Date fiind relaţiile Institutului Dv. cu alte institute similare din străinătate, cred că ne puteţi informa : cum sînt privite realizările noastre de cercetare istorică şi ce credeţi, prin comparaţie, că mai rămîne de făcut pe viitor ?

– La consfătuirile cu delegaţii străine ce ne vizitează, ca şi cu prilejul manifestărilor ştiinţifice internaţionale, istoricii străini remarcă adesea dinamismul şcolii istorice româneşti, „explozia" de carte istorică de bună calitate din ultimii ani şi implicit valoarea istoricilor noştri. Aşa se şi explică, de altfel, faptul că relativ mulţi din istoricii români sînt aleşi în conducerea organismelor ştiinţifice internaţionale şi că este cerută colaborarea lor la periodice de prestigiu mondial. Concret, numai de la Institutul nostru s-au publicat anul trecut 60 de studii în revistele străine de specialitate. Consider ca absolut necesar a continua **tradiţia publicării de lucrări româneşti consacrate istoriei universale.** De altfel, Institutul Nicolae Iorga a fost creat iniţial ca institutut de istorie universală. Este o datorie de a desăvîrşi opera deschisă a fondatorului Institutului. De altfel, valoarea unei şcoli istoriografice este dată de modul în care participă la discutarea marilor probleme de istorie universală. Mai amintesc, apoi, de adevărul bine cunoscut că **istoria naţională nu poate fi înţeleasă în adevăratele ei dimensiuni decît raportînd-o la istoria universală.**

– Să incheiem delimitîndu-ne la cadrul personal de preocupări : ce problemă vă reţine mai mult actualmente şi ce credeţi că veţi realiza in viitorul apropiat ?

– Mi-am asumat o datorie de împlinit, pentru care lucrez de mulţi ani. Este vorba de publicarea unei lucrări de proporţii, pe care mi-o doresc a fi drept una din principalele scrieri, menită a-mi defini activitatea ştiinţifică. Este vorba de : **„Viaţa rurală în Ţările Române în Evul Mediu".**

EVRIKA !

● Inventarele se fac atît de des, ca să se constate dacă nu lipseşte gestionarul.

● Dacă struţul ar şti să cînte, s-ar găsi colivie şi pe măsura lui.

● Şi-a făcut nod la opinci ca să nu uite de unde a plecat.

● Optimistul oricît de sărac ar fi, susţine că toată lumea-i a lui.

● Omul — ce vînător superb ! Ocroteşte vînatul pe cale de dispariţie.

● Deschide ochii pe unde calci! spuse unul din fundul gropii.

● În prezenţa mamei nu-l certa niciodată pe un străin, spunîndu-i „Ai putea să-mi fii tată" !

● Spuse cea mai discretă bîrfitoare : „Fie vorba între noi..."

● Ca să te lupţi cu morile de vînt nu trebuie să-l fi citit pe Cervantes.

ION VELICAN

DOSAR

DINCOLO DE UN BANAL DIVORŢ

Întîmplarea, din nefericire, nu este deloc inedită. Puiu (numele sînt alese la întîmplare) era student şi-a cunoscut-o pe Ileana, contabilă la o întreprindere. Amîndoi tineri, amîndoi frumoşi, se îndrăgostesc pe dată (nu prea cred în aceste „coups de foudre", dar părerea mea nu e autorizată) şi convieţuiesc ani în şir. Soţia munceşte. Soţul învaţă. Amîndoi visează la clipa cînd el va termina facultatea şi va fi inginer. Părinţii lui nu prea-l ajută. Ea nu are părinţi. Din munca ei ţine casa şi mai ales il ţine pe viitorul domn inginer. Puiu este bine îmbrăcat, are bani de buzunar, fumează „Snagov". Ileana, în timpul liber, lucrează dantelă. Se pricepe. Îşi omoară ochii pentru un ban în plus. Dar e fericită. Cînd va avea şi el un salariu, atunci nu va mai fi nevoită să „tragă" atît. Atunci

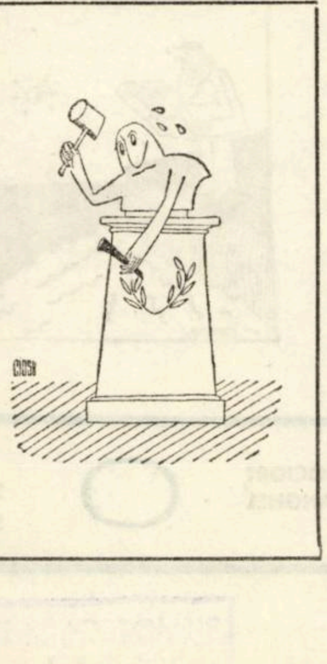

îşi va permite şi-un pic de distracţie. Şi vor avea şi copilul pe care şi-l doreşte. Cîteodată plînge. De oboseală. Pe ascuns, să n-o vadă Puiu. El nu trebuie tulburat cu fleacuri. El are nevoie de linişte, ca să poată învăţa.

Şi aşa au trecut patru ani. Puiu şi-a susţinut proiectul de diplomă. Petrec o seară la „Palace". Apoi, pentru relaxare, îşi ia o mică vacanţă, la mare. Singur. Apoi se prezintă la uzina unde a fost repartizat, în alt oraş. Îi scrie o scrisoare soţiei Şi... tăcere. Ea aşteaptă marea veste : „Am aranjat cu locuinţa şi cu transferul tău . . Vino" ! Dar vestea întîrzie. Disperată, se duce la el şi el îi „mărturiseşte sincer" că niciodată n-a fost fericit cu ea, că nu se potrivesc şi că e mai bine să se despartă.

Proces de divorţ. Motive se pot găsi destule. Şi martori. Doi oameni nu se înţeleg. Sînt tineri, n-au copii.. Nu-i nimic, o să-şi refacă viaţa. Aşa se zice. Dar, dincolo de acest banal divorţ, se vede clar altceva Mai este nevoie să spun ce anume ?

LAURENŢIU CERNEŢ

AFORISME

● Vîrsta munţilor n-o schimbă anotimpurile.

● Goliciunea vieţii n-o acoperi nici cu aurul lumii.

● Pustiul sufletului este cea mai tristă geografie umană.

● Talentul atîrnă greu, deşi nu-i o povară.

● Deschide larg gura, să scoată vorbe mari.

● Întorc spatele ceasornicului, timpului nu i-l pot întoarce.

● Drumul adevărului, deşi labirint uneori, te scoate la lumină.

● În constelaţia Geniului, talentul e doar o stea.

● Strălucirea unui actor nu e dată de reflectoare, ci de focul său interior.

● Sînt artişti care văd în scaunul lor soclul viitoarei statui.

● Toba — un instrument lipsit de modestie.

● Unii preferă cărţile proaste, manuscriselor bune. Oricum, tiparul e un certificat.

ION CRIŞAN

Migrația „creierelor" și imperialismul cultural contemporan

Inițial, expresia „brain-drain" (exodul creierelor) a fost creată pentru a desemna emigrarea in S.U.A. și Canada a inginerilor și savanților britanici. Istoria importului de creiere are insă o vechime mai mare și rădăcini multiple : pe de o parte, incă in timpul ultimului război mondial, cele mai bune cadre de cercetare și un număr de savanți europeni au fost concentrați in S.U.A., la adăpost de privirile curioșilor, inclusiv ale americanilor, în vederea realizării bombei atomice. După război, in perioada monopolului atomic, practica s-a menținut și perfecționat. Forma de realizare s-a modificat, iar aria de pe care se concentrau creierele s-a extins de la foștii aliați la un mare număr de țări coloniale sau foste colonii. Criticile aduse administrației americane după ce U.R.S.S. au lansat primul satelit au pus în discuție inclusiv sistemul de invățămint in domeniul pregătiri inginerilor și tehnicienilor. Rezultatul a fost sporirea fondurilor alocate acestui domeniu și apariția mirajului posibilităților de realizare profesională din S.U.A. și Canada.

Vechile tehnici de manipulare coloniale deveniseră evident învechite. Trebuia găsit ceva nou și subtil. Dispunind de mari resurse, marile capitaluri își pot permite să folosească cei mai buni cercetători, cele mai moderne instalații și calculatoare. Cu ajutorul lor adună o enormă cantitate de informație documentară, istorică și directă pe care o tratează cu ajutorul unor modele matematice, stimulări, „jocuri de conspirație" și, cu ajutorul lor, elaborează adevărate strategii și scenarii posibile despre evoluția altora in viitorul apropiat, dar și pe termene medii și lungi. Vorbind de evoluția pe termen scurt, se pornește de la ideea că țările capitaliste dezvoltate, pentru a-și menține hegemonia, trebuie să știe dacă guvernul dintr-o țară este sau nu capabil să facă față problemelor și sarcinilor directe in care ele sint interesate. Dacă da, totul e O. K., dacă nu trebuie ajutat sau schimbat, după situație. Aplicarea de măsuri concrete în politica resurselor umane a necesitat elaborarea unor adevărate tehnologii de manipulare a conștiințelor și chiar guvernelor. Ea poate fi subsumată termenului de „imperialism cultural", care în perioada interbelică era folosit pentru a desemna politica de expansiune forțată a culturii unui stat.

Marele decalaj între resursele și posibilitățile acestor uriași și ale țărilor slab dezvoltate permite marelui capital să cheltuiască sume imense pentru a-și pregăti astfel dominația. Spre exemplu, investițiile și „ajutoarele" oferite de S.U.A. celorlalte state americane pentru dezvoltarea științei și învățămîntului se întorc prin dobinzi și rambursări dar mai ales prin numărul mare de specialiști latino-americani pe care-i folosește S.U.A. Ca urmare a cerinței de medici, America Latină are 80 de institute de medicină în care își pregătește cadrele, inclusiv cele medii. Totuși, după absolvire, numărul celor care pleacă și se stabilesc in S.U.A. este egal cu totalul absolvenților a 20 de instituite de medicină. Țări ca Honduras, Haiti, Republica Dominicană, Costa Rica și Guatemala pierd cea mai mare parte din numărul inginerilor. Costa Rica, Venezuela și Salvador pierd in proporție mare specialiști in domeniul științelor naturale. Israelul, Republica Dominicană, Columbia, Liban și Haiti, pierd un procent foarte mare de medici, in timp ce Venezuela și Columbia cunosc mari pierderi de personal medical cu pregătire medie.

DOCUMENTAR INTERNAȚIONAL

Este de asemenea cunoscut că serviciul de sănătate al Marii Britanii a fost foarte mult ajutat de medicii indieni și pakistanezi ; personalul său medical subaltern provenea pină nu de mult, in proporție de 44% „de peste mări" și in principal din cele două țări menționate. In deceniul trecut, 36% din oamenii de știință indieni care lucrau sau studiau in străinătate se aflau in Marea Britanie. Faptul este atit de sigur și constant, incit, spre exemplu, S.U.A. pregătește anual numai 2/3 din totalul medicilor de care are nevoie in mod normal. Restul vor fi preluați prin „exod" gata pregătiți. Situația nu e mai bună nici la alte categorii de specialiști dar, in cadrul O.N.U., cifrele cele mai bine puse la punct și complete sint cele despre medici și personalul sanitar.

Toate acestea au loc in condițiile in care țările slab dezvoltate au in medie 7,5 intelectuali proprii la 110.000 locuitori. Să adăugăm că 1/3 din totalul copiilor africani mor înainte de a împlini virsta de 5 ani, că alte tinere state in momentul obținerii independenței nu dispuneau de mai mult de citeva zeci de cadre cu pregătire superioară. După datele E.C.O.S.O.C., 42% din populația zonelor in curs de dezvoltare este ca virstă sub 15 ani, ceea ce înseamnă o enormă cerere de școli și cadre didactice. Dar la acest procent mai trebuie adăugate alte 15–20% pentru tinerii care cer o pregătire superioară. Apoi, marea majoritate a populației adulte este analfabetă sau semianalfabetă și necalificată. Astăzi însă, fără alfabetizarea întregii populații nu e posibilă calificarea și utilizarea deplină a potențialului uman și fără acest ultim pas este greu de realizat dezvoltarea independentă.

Un alt aspect : cadre de inaltă specializare, pregătite cu mari eforturi de țara mamă, pleacă în țările dezvoltate din cauza lipsei de condiții de lucru și de viață, și, cel mai adesea, din cauza subfolosirii sau utilizării lor deficiente în propria lor țară. Aici joacă un anume rol și „ajutorul" tehnic oferit cu specialiști străini care lasă pe margine cadrele autohtone, indiferent de competență. Aproape toate țările recent eliberate practică în mod deliberat politica îngrădirilor pentru specialiștii dispuși să emigreze, precum și alte măsuri protecționiste. Ele sint cu atit mai acute cu cît țara respectivă e mai la începutul dezvoltării, deoarece aici penuria de specialiști poate fi fatală demarajului dezvoltării independente.

O altă dificultate des întîlnită este nivelul precar al resurselor financiare din țările recent eliberate. Este exact momentul în care dezvoltarea se află la primii săi pași și necesită atit „import de inteligență" cît și licențe foarte scump plătite. Cu toate acestea, tinerele state alocă sume apropiindu-se de 50% uneori din buget pentru învățămînt, cultură, știință și sănătate. Scăderea acestor cheltuieli se poate realiza prin organizarea unei cercetări proprii care cere cadre și prin reducerea cheltuielilor cu pregătirea de cadre în țările capitaliste dezvoltate. Cadrele astfel pregătite, sint adesea mai puțin utile țării lor datorită decalajului tehnologic și, in consecință, înclinate să emigreze. In aceste situații, ponderea cheltuielilor pentru învățămînt scade pe măsură ce crește valoarea absolută a fiecărui procent al bugetului și pe măsură ce-și dezvoltă învățămîntul propriu. Orice inițiative de compensare a cheltuielilor făcute cu aceste creiere care migrează din partea țărilor beneficiare și indiferent de mărime și formă sint departe de a acoperi pierderile țărilor frustrate, deoarece daunele sint incalculabile. Exodul de competență întîrzie dezvoltarea economică independentă și anulează eforturile internaționale de reducere a decalajelor existente.

Trebuie spus totuși că nu toate țările au dificultăți cu „fuga creierelor" și că nici primitorii nu rețin specialiști din orice domeniu. Exodul de creiere din științele umaniste spre exemplu este mult mai mic decit al cadrelor medicale și ingineri. Specialiștii din aceste domenii, dar și mulți ingineri, tehnicieni și medici – deși pregătiți în fostele metropole – se întorc în țările de baștină. Nici aici însă investitiile marelui capital nu sint nerentabile. Reintorși acasă, acești specialiști, in 10–20 de ani, vor ajunge în posturi de decizie exact în momentul în care nevoile dezvoltării interne vor cere prospectarea și exploatarea unor bogății naționale azi poate încă necunoscute sau vor avea nevoie de noi importuri de tehnologie.

Socotim de asemenea necesară precizarea că nu toți și nu neapărat cei mai buni specialiști din țările recent eliberate manifestă tendința de migrație. Marea lor majoritate, deși formați in țările dezvoltate, sint conștienți de îndatoririle ce le revin față de propriul lor popor și față de evoluția viitoare a țării lor. Dintre aceștia s-au ridicat numeroşi patrioți, luptători consecvenți pentru eliberare, pace și progres social. Unii au ciștigat increderea și aprecierea maselor și îndeplinesc cu pricepere și curaj sarcinile încredințate. Lor li se adaugă un număr mereu sporit de „creiere" formate in învățămîntul național, in alte țări vecine și prietene din zonă, in țările socialiste – inclusiv România, precum și prin instituțiile finanțate de O.N.U. Deși puține, creierele migratoare din tinerele state constituie totuși o problemă foarte serioasă – știut fiind că, indiferent unde, oamenii sint cea mai de preț bogăție a unei țări.

ROMULUS DABU

LIRICĂ UNIVERSALĂ

Gérald Neveu

Acum citeva săptămini a apărut la Paris, în colecția Poètes d' aujourd' hui", un nou volum : **Gérald Neveu**. Născut la Marsilia, în 1921. Poet „maudit" Fără familie, sărac, veșnic singur. **Această oblică rază,** volum în 1960. **Arșiță obscură,** volum în 1967. Poezii în **Cartea de aur a poeziei franceze.** Poezii în **Poètes maudits d' aujourd' hui.** Toate postume, pentru că în noaptea de 28 februarie a anului 1960, la 39 de ani, a fost găsit în buzunarul poetului următorul **Bilanț : „Gata cu părul / Gata cu dinții (al doilea incisiv din dreapta) / Gata cu femeia / Gata cu apartamentul / Gata cu trupul / Gata cu focul / Gata cu povara".**

CONȘTIINȚĂ

Deasupra cimpiilor așteptare
din rozele soarelui
străpuns de săgeți

Acum
o dulce pace
abate conștiința

Ajunge să vezi luminile străzilor
și dreaptă-i minia

Putere a iubirii
e de-ajuns o boare
pe frunte
ca să crezi că-i aevea

UNDEVA

A ingenuncheat
ca să nu mai fie văzut
A ingenuncheat
o stea pe fiece rană
Vocea lui unită
cu cerul
un biet cer
din lumea aceasta

A ingenuncheat in lumea aceasta
lingă o masă de bucătărie
Cind vine noaptea el trece dincolo.

AMIAZĂ

A căzut – se zice –
pană neagră și pană albă
tirindu-și setea
prin ramuri
și dați-mi-se zice-acest suris
și această floare !

Deschisele uși vorbesc despre aur
Vintul ingheață in scoici
Coboară – tu poți să cobori –
din carul tău de victorie
ca să triumfi mai amar...

Pur era desenul care zăvora
Spațiul !
Cuiburi albe pe cer
Ramuri plecate
Și această amiază care se inchide
ca un obiect

Traducere de ADRIANA S. BRADEANU

TERRA MAGAZIN

VRACIUL PEDEPSIT. Locuitorii unui sat din Nigeria l-au pedepsit pe vraciul lor intr-un mod cu totul original Vraciul era „specialist", cu stagiul de 30 de ani în alungarea ploilor pe timp de sărbătoare. Cum zilele de sărbătoare au sosit, dar impreună cu ele și niste ploi torentiale. locuitorii satului l-au solicitat pe vraci care, primind darurile cuvenite, trebuia să-si facă datoria. De data aceasta însă vraciul s-a dovedit neputincios Tocmai în toiul serbării o ploaie torentială se abătu asupra satului. Drept pedeapsă, locuitorii satului l-au obligat pe vraci să stea in ploaie pină nu va reusi s-o „alunge". Ploaia însă nu s-a oprit, ci a continuat să-l „bată" pe vraci trei zile si trei nopți în șir !

PANSEURI. Iată citeva panseuri din cunoscuta publicație literară sovietică „Literaturnaia gazeta" : – într-un cor profesionist pină și falseturile sună ca atare" ; — nu e totul atit de bun pe cit se pare: multe sint incomparabil mai bune; – cei mari citesc din nou ceea ce în copilărie nici n-au citit ; — l-au întrebat : poți oare să nu fi poet ?

TAINELE „INFERNULUI VERDE" BRAZILIAN. În Rondonia braziliană a fost descoperit un trib de indios supranumiți „capete uscate". De fapt. s-au descoperit în total patru triburi „ciudate" pentru spațiul nostru contemporan. Celelalte trei triburi, „urechile-lungi", antropofagii grozavi" și „fețe negre" vor fi și ele studiate în cadrul unei expediții organizate de Organizația națională pentru protejarea populației indios. În inima junglei braziliene mai există triburi necunoscute, printre care și nu trib de giganți — krenkarora — care a stîrnit cel mai mare interes printre antropologi.

EGOISM Într-o anchetă realizată de o revistă feminină pariziană, despre egoism, actrița Eugenie Labiche a răspuns : „Pentru mine egoist se cheamă acela care nu se gindește la mine".

CUȚIT VEȘNIC. La Institutul de tehnologie pentru industria electrotehnică din U.R.S.S., a fost creat un cuțit pentru strung care nu se schimbă niciodată. Pentru aceasta, cuțitul propriu-zis se fixează cu un surub pe un suport și, pe măsură ce se tocește, poate fi dirijat sub unghiul necesar cu ajutorul surubului, fără să mai fie necesară schimbarea instrumentului.

CAMERA DE TELEVIZIUNE SUPRAVEGHEAZĂ CORDUL. Clinica medicală a Universității din Tubingen a fost înzestrată recent cu cel mai modern laborator de cateter cardiac din Republica Federală Germania Piesa de rezistență o constituie instalația de radiografie, proiectată special pentru examene cu ajutorul caterului și pentru controlul intervenției de implantare a stimulatorilor cardiaci. Noua instalație asigură pe lingă perfecționarea metodelor de urmărire si o examinare mai rapidă, durata controlului reducîndu-se cu 25% De menționat este și faptul că, datorită tubului Roentgen mobil, pacientul rămine în poziție de repaus în tot timpul examenului radiologic, fiind scutit de orice efort. Inovatia este deosebit de importantă pentru grav bolnavi. În plus, aparatul Roentgen este conectat la un televizor, permițind medicului să supravegheze în permanență pe ecran poziția cateterului cardiac introdus și evoluția la nivelul cordului.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef). FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct) IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXV ● Vineri, 19 iulie 1974 ● Nr. 29 (333) ● 8 pagini 1 leu ●

EXAMENE...

Abia s-au sfirșit examenele de an, că, iată, zilele acestea, in toate centrele de invățămint superior ale țării, au avut loc examenele-concurs de admitere in facultăți.

Avind in vedere dezvoltarea continuă și armonioasă a invățămintului, dezvoltare legată direct de perfecționările din domeniul economiei și imperativele edificării societății socialiste multilateral dezvoltate — examenele de admitere in invățămintul superior din acest an capătă, astfel, noi valențe și semnificații sociale multiple.

Elaborind un vast program de perspectivă privind invățămintul de toate gradele din țara noastră pe baza unei concepții realiste, unitare și deschise innoirilor proprii societății noastre socialiste, Plenara din iunie 1973 a Comitetului Central **a deschis drumul dezvoltării complexe a tineretului prin acordarea unei deosebite atenții pregătirii teoretice și ideologice ; a educării tineretului in spiritul tradițiilor revoluționare de muncă și de luptă ale poporului și partidului nostru ; a legării invățămintului de practică, prin care fuziune să se creeze posibilitatea unei utile și rapide integrări in muncă ; a modernizării sistematice și continui a invățămintului sub raportul conținutului și a metodelor de predare.**

Aflate sub aceste imperative ale societății și a timpului istoric concret pe care-l străbatem, examenele de admitere, din acest an, in invățămintul superior, au impus cu necesitate noi exigențe sub raportul volumului și adincimii cunoștințelor, a aprecierii acestor cunoștințe de specialitate, precum și a orientării generale, politico-ideologice a candidaților.

Examenele de admitere in invățămintul superior au insemnat, in același timp, pe lingă momentul sărbătoresc și un hotăritor pas al fiecărui candidat in limpezirea semnelor propriului viitor... Cei care, dincolo de emoții și ezitări, au pășit in primul an de studenție, sint conștienți, desigur, de nobila, dar și de grava sarcină pe care și-au asumat-o, atit față de ei inșiși, cit și de societate. Dar, deocamdată, la inceput de drum, acestor „boboci" — după expresia consacrată — nu ne rămine decit să le urăm succes deplin la invățătură și o cit mai frumoasă și mai bogată in realizări studenție.

ORIZONT

ISTORICUL AUGUST 1944

Rolul presei ilegale în cadrul rezistenței antifasciste

Am in fața mea citeva zeci de foi ingălbenite de vreme, dactilografiate pe ambele fețe, in rinduri dese. Sint documente originale din anii 1941—1944, hotăriri și rezoluții ale C.C. al P.C.R., gazete ilegale editate la Timișoara. Toate aceste texte, bazate pe o bună informare, sint redactate intr-o formă clară, fără alambicări stilistice dar evitindu-se și simplificările rudimentare.

Elaborate in anii intunecați ai dictaturii militaro-fasciste și ai războiului antisovietic, aceste documente aveau rolul de a destrăma țesătura de minciuni și demagogie făurită de presa aflată in slujba lui Hitler și Antonescu. Era o luptă dificilă, inegală ! Marile gazete ale vremii, ca de pildă „Universul", „Curentul" precum și cele locale, ca „Vestul", „Extrapost", trimbițau zilnic victorii ale puterilor Axei, căutind să-și convingă cititorii de infringerea și zdrobirea inevitabilă a tuturor acelora care se opuneau fascismului. In același timp, ziarele vremii anunțau adesea arestări, condamnări și execuții de comuniști și alți antifasciști. Inșelind și izbind fără crutare, regimul fascist voia să lichideze orice rezistență, să descurajeze orice speranță. Angajindu-se intr-o luptă c o n t i n u ă, comuniștii editau manifeste și gazete i l e g a l e. Deși unele din aceste publicații au avut o viață scurtă redactorii lor fiind arestați sau chiar asasinați, Partidul Comunist a găsit intotdeauna puterea necesară de a elabora noi gazete, asigurind astfel continuitatea in răspindirea adevărului. Partidul era conștient că numai luminind conștiințele va putea ridica la luptă antifascistă oamenii muncii, toate forțele patriotice.

Postul de radio clandestin „România liberă" și gazeta cu același nume, „Buletinul capitalei", „Chemarea" precum și unele periodice editate la Timișoara ca „Presa liberă", „Szabad Szo", „România liberă" — Banat, „Apărarea", „Poporul român", „Népszabadsag", „Lupta patriotică" ș.a. au constituit arme puternice ale Partidului Comunist Român in opera de mobilizare la luptă a maselor populare.

Comitetul regional Banat al P.C.R. a reușit să editeze la Timișoara, in anii dictaturii fasciste, aproape fără nici o intrerupere mai mare, gazete și manifeste. Colectivul de presă aflat sub indrumarea P.C.R. a cuprins in acești ani femei și bărbați de profesii diferite, muncitori și intelectuali, toți animați de un patriotism fierbinte și de o voință fermă de luptă. Iată c i t e v a nume : Ion Bănuță, ceferist poet, arestat de siguranță in 1942, Arpad Szabo, publicist asasinat de siguranță in februarie 1943, dr. Alexandru Gartner, medic, trimis intr-un lagăr de muncă forțată in 1942, ing. Ion Gheorghe Cimponeriu, asistent la Politehnică in acea vreme, dr. Valeriu Novacu, fizician, șef de lucrări la Facultatea de științe a Universității din Cluj, evacuată in acea vreme la Timișoara, profesorul dr. Ladislau Bányai, membru in biroul regional de partid, Ecaterina Cimponeriu, activistă de partid, Iosif Méliusz, scriitor.

Trebuie menționat că tovarășii care lucrau pe linia presei antifasciste erau impărțiți in mai multe colective (cel care redacta organele de partid, cel al organizației Apărarea, cel al organizației Madosz ș.a.). Exista o anumită fluctuație de cadre, datorită măsurilor represive ale autorităților fasciste. Cu toate acestea, in anul 1941 au fost editate la Timișoara 3 periodice, in 1942 — 4 periodice, in 1943 — 6 și in 1944 tot 4.

Cercetarea numerelor păstrate ale acestor periodice scoate in relief faptul că redactorii lor cunoșteau documentele C.C. al P.C.R. din acea vreme și se călăuzeau după ele. Astfel, numărul din 26 iulie 1941 al gazetei „Presa liberă" a fost redactat in spiritul ideilor cuprinse in Circulara C.C. al P.C.R. din 8 iulie 1941. Gazeta

WILLIAM MARIN

(Continuare in pag. 3)

CONVORBIRI

Cu prof. univ. RADU FLORIAN

Ultima Dvs. lucrare : „Reflecții asupra filosofiei marxiste", apărută recent in Editura politică, oferă sau, mai mult decit atit, aș putea spune că obligă la reflectare și la discuții privind sfera largă de probleme analizate, pe cit de interesante pe atit de actuale. In interesul familiarizării cititorilor revistei noastre cu unele aspecte originale ale gindirii Dv., v-am rugat să ingăduiți acest prilej de precizări suplimentare.

1. Societatea umană și viitorul ei, ca și in lucrarea Dv. anterioară : **„Sensul istoriei"**, vă este și de astă dată pe prim plan. Față de considerațiile Dv. : **„Existența socială nu poate fi redusă la materie" și „Societatea se definește ca existență obiectivă conștientă", Vă rog să ne spuneți in ce vedeți specificul existenței sociale, obiective, spre deosebire de existența materială ?**

— Existența socială, care este tot una in fapt cu societatea sau realitatea umană, reprezintă un sistem obiectiv al existenței materiale, dar unul cu note specifice, unice, in ceea ce privește cunoașterea noastră de pină astăzi a realității obiective. Fără a incerca să enumăr toate notele posibile, aș remarca drept primă caracteristică faptul că **societatea reprezintă o existență conștientă, motiv pentru** care o putem caracteriza ca fiind implicit **o existență obiectivă conștientă.** Am in vedere faptul că activitatea psihică spirituală de raportare la mediu și la sine este o notă implicantă a realității sociale. **Nu există societate fără această activitate psihică spirituală de diferite forme și niveluri de dezvoltare.** Această caracteristică a societății este indisolubil legată de o **a doua caracteristică** a ei, ca sistem obiectiv aceea de **a-și autoproduce propria sa realitate.** Societatea nu este un dat al naturii, al realității obiective, ci, existind și avindu-și premisele in cadrul ei, **își creează realitatea sa complexă și diversă.** Această autoproducere a realității sociale, in raport cu natura și cu ea insăși, definește in fapt ceea ce Marx a relevat ca fiind rolul activității de subiect in ansamblul realității obiective. Corelind cele două caracteristici, țin să precizez că activitatea practică transformatoare, prin care societatea se autoproduce, presupune in primul rind activitatea ei spirituală, specifică determinației sale de a fi **o existență conștientă.**

O a treia caracteristică a societății, ca sistem specific obiectiv, constă in faptul că **mișcarea socială este o mișcare istorică.** Istoria umană, ca mișcare socială, are trăsături cu totul specifice, care o diferențiază de celelalte forme ale mișcării realității. Aș aminti doar că ea este o mișcare ce reprezintă o unitate indisolubilă intre continuitate și discontinuitate. Ea nu se reia niciodată de la inceput, ci de la treaptă la care a ajuns, ceea ce nu exclude, in desfășurarea ei, să existe sau să producă importante discontinuități.

— Acordind o importanță deosebită praxismului, respectiv acțiunilor umane la ni-

VICTOR ISAC

(Continuare in pag. 7)

Folclorică

IMNELE PATRIEI

Laudă patriei

Cum soarele pătrunde in roade cu lumină,
Iar sub pămint sint focuri ce mai rămin in piatră,
Tu patrie, in suflet mi te-ai rostit, deplină,
Călindu-mi nemurirea in inimă, ca vatră.

In munți cresc brazii tineri. Ei se-opintesc pe stincă
Și razele-i ințeapă cu ascuțișuri dure,
Căci vor străbate zarea și negura adincă
A trunchiului sub ploaie și geruri de pădure.

O, patrie, spre ceru-ți — coroană pentru miine —
Se-nalță-o-nesecată văpaie din cuvinte
Să-ți dea o strălucire, dospită ca o piine,
Și-o frumusețe nouă cei ce te duc-nainte !

NICOLAE ȚIRIOI

CRONICA LITERARĂ

1\. G. CĂLINESCU : **Gîlceava înțeleptului cu lumea,** (Ed. Minerva)

2\. CEZAR PETRESCU : **Evocări și aspecte literare,** (Ed. Facla)

1. Subtitlul „Gilcevii..." („Pseudo-jurnal de moralist") e un indicator de lectură exact. Regăsim în publicistica lui G. Călinescu (pentru volumul al doilea, anii 1943–1949) personaje din **Bietul Ioanide** și **Scrinul negru,** ba chiar idei valorificate mai tîrziu în **Ludovic al XIX-lea. Impresiile asupra literaturii spaniole** vor fi prefațate de numeroase intervenții jurnalistice ale proaspăt hispanizantului (1944) G. Călinescu. Publicistul își dă osteneala să fie agreabil și cultivă și anecdota, curiozitatea istorico-literară. Toate comentariile sînt însă erudite scoase din cărțile rare (abundă, firesc, pentru primii ani ai pseudo-jurnalului, autorii spanioli). Repetatele reveniri la „condiția femeii" urmează tipologia primelor romane (**Cartea nunții, Enigma Otiliei**) și deschid drum spre înțelegerea unor intenții din **Bietul Ioanide** și **Scrinul negru.** O femeie, scrie G. Călinescu, trebuie să-și păstreze condiția interogativă (în cîmp intelectual) „fugind sistematic de orice rezolvare a problemelor". Femeile trebuie să fie doar „de spirit". Se poate ghici educația sentimentală a autorului făcută în bibliotecă. Pentru femeie Călinescu rezervă o servitute inteligentă, sfaturile (repetate : vezi și **Scrinul negrul,** rîndurile pentru posibila fiică) țintind spre formarea unui spirit însoțitor al spiritului viril. In esență, femeia acompaniază plăcut, independența ei subliniată displăcînd marelui om de litere. In romane Cucly, Mimi, Caty, madam Farfara, Sultana, nu depășeau atitudinea admirativă (cînd o depășesc devin antipatice : Sultana, virilă și mustăcioasă, e „antifeminină"). Undeva, publicistul descoperă o femeie în pantaloni – oroare – propunînd (firește, ironic) bărbaților fustiță după moda scoțienilor. Figurat vorbind, G. Călinescu e un conservator și s-a văzut că în „Istoria literaturii"... emancipatele cercului lovinescian (exceptînd cît se poate pe Hortensia Papadat-Bengescu) sînt privite, ca scriitoare, cu cea mai mare prudență. Educația sentimentală a marelui scriitor e așadar clasică, femeia fiind muză, inspiratoare, excitantă a spiritului și nu altceva. Desigur, nu sîntem în lumea lui Camil Petrescu, deși publicistica lui G. Călinescu (dincolo de chestiunea feminină) ne poate scoate în cale și această comparație. Indiscutabil că participarea la bătăliile electorale (citește politice) din anii '45-'47 ale lui G. Călinescu nu poate suferi comparație, cu campania bănățeană a lui Camil Petrescu, că între **Săptămîna muncii intelectuale** și **Națiunea,** se interpune nu numai o epocă. Dar un sîmbure de donquijotism există și în acțiunea călinesciană : viitorul deputat G. Călinescu ține discursuri electorale axate pe fapte de cultură, blînd erudite. In bună măsură, G. Călinescu încearcă a relua (fie și formal) o tradiție maioresciană în care „criticul" trebuie să fie un sfătuitor politic. Dar mai mult decît utilă este campania consecvent democratică a scriitorului împotriva „partidelor istorice". Chiar dacă articolele călinesciene nu ating întotdeauna esența ele contribuie pentru cititorul de o anume condiție (**Națiunea** vrea să se adreseze păturilor de mijloc) la destrămarea mitului „partidelor istorice". In fiecare articol G. Călinescu vine înarmat cu prestigiul intelectualului strălucit, al scriitorului de excepție, al istoricului literar, capabil să furnizeze din bibliotecă date care să facă derizorii atitudinile fruntașilor penețiști sau liberali. Iuliu Maniu (despre care la date diferite, G. Călinescu a scris cu magistralu-i talent portretistic tablete) e privit mai întîi, ca om depășit de vreme. Iuliu Maniu scrie memorii, notează G. Călinescu, precum se scriau în Transilvania secolului trecut. Documentele de bibliotecă slujesc portretului, bineînțeles acid : ce rost aveau în vremile mai noi, memoriile ? Acela de a figura la arhivă ca documente de bună purtare. Iuliu Maniu evită responsabilitatea politică", căutînd, prin derogări și agitație a impune „politicianul". E clar că nu sîntem chiar în miezul adevărului, dar contestarea consecventă a personajului impune o atitudine fundamental democrată. Fiindcă în acei ani publicistica lui G. Călinescu este a unui scriitor democrat și, mai ales a unui scriitor angajat, conștient de necesitatea și sensul înnoirilor sociale. Depozițiile călinesciene pot fi citite azi ca documente de istorie literară, dar febra lăuntrică ne demonstrează că scriitorul G. Călinescu s-a numărat printre cei mai importanți slujitori ai ideilor noii orînduiri. Unele atitudini pot fi socotite consecințe ale unui spirit ludic, dar privind din înalt lucrurile, ele aparțin unei voințe cetățenești.

2. Volumul tipărit de Ed. Facla, îngrijit de Mircea Popa conține amintiri (cca 100 pag.) ale lui Cezar Petrescu, foarte utile istoricului literar. Dincolo de ele constatăm că spiritul de speculație despre care se vorbește în prefață e de tot subțire și că eseurile și recenziile lui Cezar Petrescu nu sînt decît publicistică de serie, întreprinsă mai ales din obligații redacționale. Acest tip de articole există în orice epocă și din selectarea lor se pot obține, după voie, culegeri de diverse dimensiuni. In graba condeiului, Cezar Petrescu citează mult și scrie suficient de neglijent pentru a ne arăta că aceste luări de poziție nu sînt făcute decît să rămînă în paginile revistei sau ziarului pentru care au fost, în mare grabă, scrise. Culegerea îl poate interesa deci pe istoricul literar, preocupat de documentare exhaustivă, de mărunțișul bibliografic și de curiozitățile vieții literare. Întins, bine documentat (alimentat și el cu numeroase citate) studiul introductiv al clujeanului Mircea Popa, altfel unul din cei mai serioși istorici literari ai tinerei generații.

C. UNGUREANU

PROFIL

Mircea Ciobanu, poet

Scrierile lui Mircea Ciobanu sînt rodul (și mărturisirea) unei îndelungate și chinuitoare meditații asupra locului și rostului individului (artistului, în particular) între semeni. Întrebări de permanentă actualitate, care conferă dezbaterii o evidentă coloratură umanistă.

Acceptarea poeziei ca mod de existență începe prin recunoașterea „uneltelor" (**Imnuri pentru nesomnul cuvintelor**) ; se trece apoi la zbuciumul care însoțește creația (sau care îi urmează) (**Patimile**), la descoperirea de sine a creatorului (**Etica**) și, în sfîrșit, la contemplarea și interpretarea lucrurilor, a concretului (**Cele ce sînt,** volum de curînd apărut la editura „Eminescu"). Așadar, un drum care duce (cum spuneam altădată) de la estetică la ontologie. Cele patru cărți de vesuri publicate pînă în prezent întocmesc o „monografie" a actului artistic, văzut, pe cît posibil, în toate componentele și determinările sale : obiect, agent, țel și mijloace. Avem credința că abia acum, cînd s-a rotunjit într-un **sistem,** lirica lui Mircea Ciobanu poate fi înțeleasă la adevăratele ei dimensiuni (și că, pe de altă parte, la o atare înțelegere cercetarea prozei sale este mai mult decît necesară).

Credincios aceleiași fraze neexplicite din volumele anterioare, (din **Etica,** îndeosebi, a cărei „materialitate" lingvistică este dificil de egalat), Mircea Ciobanu nu îngăduie nici de această dată o lectură comodă. Departe de a rămîne la „descrierea" cuminte a detaliilor, a fenomenelor, **Cele ce sînt** se impune ca transcriere a unei senzații globale a lumii, cu temelii în fiecare paragraf.

Iată cum este desfăcută **unimea** (numenul) din aparențe, cum este înfățișat cîntecul adînc al materiei: „Cele ce sînt și la malul avar (unde lemnul / tufelor seacă la vînt) se arată ca pietre, / cele ce sînt se deșteaptă-n amiază și cîntă. / Umede-au fost și hrănite cu var altădată, / rîul de preț le-mbia după chip și măsură, / trainice-au fost și, cum ard, li se-aude unimea / parte cu parte vibrînd sub țestoasele fețe"...

Există și excepții de la această lege a perceperii de ansambluri ; amintim o splendidă „amiază a peisajului" („Șine, traverse dospite-n argilă și smoală, / fierului măduva-i crește și lemnul se-ngrașă. / Dincolo fierbe un dîmb dar acolo vederea / tremură-ntreagă sub aburi odată cu dîmbul. / Podul prelinge unsori, de la ghinturi se umflă ; / iarba se-nvață cu piatra și pîlpiie neagră. / Dunele-adună rugină – otravă e-n spinii / crîngului rar care scutură-n aer cărbune"...) sau tabloul cîmpiei (simbolic și el, fiindcă Mircea Ciobanu rareori se mulțumește cu simpla relatare) : „Goală e-ntinsă de-a latul albitelor drumuri ; / șira ca mai i s-a ros de cît umblet și-nclină / rară priveliștea; doarme sub ceruri învinse, / însăși învinsă, cu scrumul și pietrele-n pîntec. / Vîntul o sapă și-i caută-n dîre leșia, / praful ales de cu zori o petrece la ziduri ; / pînze fierbinți. dezvelind-o aud cum astupă / treapta sub care amin de mînia solară"...

Încordarea lăuntrică (din **Etica, de pildă**) se domolește întrucîtva, corespunzător noii stări a emoției. Privirea (în intenție măcar) este îndreptată în afară ; sînt consemnate „ecouri", nu atitudini. Și totuși, receptarea este mai puțin pasivă decît s-ar crede și decît autorul însuși și-a propus (dacă și-a propus). „Lucrarea" sa este însoțită constant (și crescînd) de neliniște : „Nu mi s-arată în foc și mă biruie miezul / nopții a treia de pîndă ; cu ochii la flăcări / pînă în zori voi rămîne și fără-ndoială / zgurii voi lua de la capăt să-i vîntur în site / partea nerodnică : umbra cu pînze și suluri / suie în jurul lucrării ca singură plată"...

Așa se întîmplă că, explorînd în juru-i și bucurîndu-se de prezența „celor ce sînt", poetul ajunge, treptat, tot la cuvinte, – uimit parcă de puterea și trăinicia propriei vocații. Contactul cu lucrurile devine (și împrospătează) contactul cu verbul. Se cuvine să reproducem aici un fragment din textul care surprinde această r e v e l a ț i e : „Miaza de zi părăsind-o sînt unul și palid ; / vorbe a ș t e p t, între lucruri le-ntîmpin cu teamă – ... / Verde ținutul sub mîini am avut ; cu tăcerea / cai deluroși îndemnau și păduri nencercate, / degetul gol stăpînea peste pietre și turme – / toate s-au dus, cu arcanul s-au prins în robia / ne-ndurătoarelor, mie viclene cuvinte".

Cele ce sînt are, în mai mare măsură decît **Etica,** structura unui poem unitar (cele douăzeci și șapte de piese – „nouă-treite ecouri", cum le numește scriitorul însuși – sînt capitolele, strîns legate, ale unei „călătorii" printre răsfrîngeri). Din loc în loc, autorul își oferă răgazul unor stampe de rară vigoare („Torțe la șir, aplecate-n strîmtoarea cu prinșii, / noaptea o-ncumpănă. Clară treimea rășinii / satură flacăra, flacăra bate pe clinuri, / urne pe clinuri sfărîm și uleiul din urne / fierbe lumină și miruie gresii la vale"...) sau se abandonează fluxului, izbind vocabulele și prelungindu-le rezonanța într-un joc de mare strălucire (nu numai sonoră). Se adaugă supletea și solemnitatea stihului (turnat în pentametri) perfect cumpănit între imagine și sunet.

Poezia lui Mircea Ciobanu exercită asupra cititorului o fascinație stranie, explicabilă, însă, prin multele și variatele sale virtuți.

EUGEN DORCESCU

CORESPONDENȚA

George Luncăvăț : Înțelegem febrilitatea întrebărilor Dvs. Versurile trimise (prea puține pentru a putea formula o părere) cuprind unele acorduri încurajatoare.

Nicolae Miron Oteșani : O anumită comoditate a expresiei face ca versurile să fie lipsite de relief. Încercați să vă smulgeți din această leasă de locuri comune.

Niti Sado : Impresia noastră (menținînd cuvintele bune spuse anterior) este că vă grăbiți. Versurile acestea sînt însăilări, nu poartă amprenta unei munci serioase, temeinice, lucide. Altădată trimiteți manuscrise mai îngrijite.

Toma Dumitrescu : Transcriem epigrama oferită revistei **Urzica :** „— Ce s-a-ntîmplat / De plînge mititica ? / E vina mea că i-am citit / O anecdotă din **Urzica**".

Ștefan Balaci : Continuați Cine știe de unde sare... epigrama bună.

Nelu Taru : Mai aproape de realizare, **Sonet** și **Baladă.** Ne place acuratețea versurilor Dvs.

V. G. Ghican : Ici-colo cîte un stih prevestitor de bine

Ion Teodorescu : Sub clopotele apei și **Cînd apele** ne-au lăsat o bună impresie. Ar trebui să încercați o diversificare a procedeelor poetice. Poemele par a urma același tipar, ușor uzat prin excesul cu care îl folosiți

Ion Vergu Dumitrescu : Scrieri corecte, cu unele inflexiuni mai grave care ne determină să așteptăm lucrări mai bune.

Emil Albișor : Nu sînt noutăți în ceea ce ne-ați trimis, fapt pe care-l recunoașteți și Dvs. Vom aștepta, deocamdată

Dorin Cristina : Reproducem **Poem pentru trei copii,** care se detașează de restul poeziilor și vă pune în evidență talentul : „Știu / din adîncul sînului tău drept / se va naște fiica noastră nirvana / și va fi albă ca amiaza în care / ți-am dăruit trandafiri roșii / și va fi frumoasă ca asfințitul în care / ți-am dăruit trandafiri albi / și va veni în lumină / cu un buchet de nopți înflorite / ținut strîns între gene / știu / din adîncul sînului tău stîng / se va naște fiul nostru nicandru".

T. Mărgineanu, Dan Cernescu, Ion Tănase, Cula Mihai (trimiteți manuscrise lizibile !). **Gheorghe Roman** — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRAVEANU

CURIER LITERAR

● Revista **Amfiteatru** (numărul 6) ne „recomandă" printr-o listă gigant, ocupînd subsolul a două pagini (16, 17) spre cumpărare, („procurare", spune genialul alcătuitor al listei) **cărți cu preț redus,** ceea ce vrea să însemne cărți nevandabile, deci fără căutare la public etc. Ideea nu e nouă, astfel de procedee periferice au mai fost aplicate unor cărți și autori și de alte publicații Treaba lor, vom zice, dar iată că, reluînd, **Amfiteatru** își permite ca, alături de nume mai puțin impuse în conștțiința cititorilor, să apară și numele unor prestigioși oameni de cultură și înaltă artă : I. Vlasiu, I. Frunzetti, R. Boureanu, R. Cârneci, Florența Albu, M. Ivănescu, Dan Laurențiu, G. Grigurcu, N. Tertulian etc etc. Am închide, poate, ochii și de această dată dacă — stupoarea stuporilor ! — ignobila listă n-ar fi încadrată de infamantul — pentru ideea de salubritate morală cu care ne-am obișnuit — „deocamdată nu" al **Poștei redacției..** Iar toată povestea e și mai tristă cînd te gîndești că revista se adresează, în primul rînd, studenților.

● „Omul este singurul animal care rîde", ne asigură abrupt, Aurel Baranga pe prima pagină a revistei **Urzica.** Tot pe această pagină, Al. Andrițoiu se ocupă de „Gura mahalalei" („ noroc că strada-i foarte scurtă /că ultima vecină-i surdă / iar prima are dinții triști / și e mai mult pe la dentiști). pe următoarea, Dan Mutașcu, mai incisiv, dă de pămînt pe „Specialiștii în liră". Mihai Beniuc ne oferă două economicoase fabule (exemplificăm : **Greierul și furnica :** „Dă-mi că n-am ! — a zis greierul către furnică. – Da 'mata ce-ai făcut astă-vară ? — Cum ? Am cîntat ! — E drept. Te-am auzit și eu. — Atunci să-mi plătești ! — Bine. Am să-ți joc" Ei, asta-i tot !) – iar Mircea Horea Simionescu ne demonstrează cum poți rămîne același scriitor sensibil și rafinat în numai cîteva rînduri

Mai semnează : **Eugen Frunză — Vorbe,** Ileana Colomieț cu „Sufletul la gură" (din pricina transportului în comun), Alecu Popovici încearcă din nou ușa unui director de teatru, Mihai Stoian se arată interzis în fața unor reclame ADAS pline de un umor macabru... Și cam atît, dacă nu mai punem la socoteală caricaturile (unele chiar amuzante), paginația cam fără imaginație, tematica generală prea puțin diversificată. Dar, oricum, și pe acolo-s niște probleme care, în definitiv, tot omenești sînt.

A. BALTHAZAR

„Anul XXX al unui destin exemplar. Nicolae Ceaușescu, președintele României"

Largi cercuri ale opiniei publice din întreaga lume, au învățat, de cîtva timp încoace, mai mult decît un cuvînt, România, mai mult decît geografia și istoria unui stat, biografia spirituală a unui popor, puterea de penetranță a unui glas care s-a ridicat constant împotriva a tot ceea ce nu concordă cu statutul demnității omului, societății socialiste, civilizației. Pentru egalitate, pentru neamestec în treburile interne ale unei națiuni, pentru progres. Pentru viața în pace a acestui glob pămîntesc. Diferite edituri din diferite state au tipărit, pînă acum, gîndurile și aspirațiile României, cuprinse în cuvîntările și lucrările tovarășului Nicolae Ceaușescu și, de fiecare dată, aceste ediții s-au bucurat de un deosebit interes. De curînd a apărut la Louvain (Belgia) o lucrare semnată de poetul Michel Steriade, conferențiar de limba și literatura română la Universitatea din Liége și care creionează momentele biografice ale „unui destin exemplar", momentele vieții primului președinte al țării noastre, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Sînt prezentate locurile natale, primii ani de școală, viața de tînăr muncitor la oraș, începuturile activității politice, lupta în ilegalitate, contribuția însemnată adusă la organizarea luptei antifasciste din țara noastră culminînd cu Insurecția națională antifascistă armată de la 23 August 1944, care, a deschis României drumul spre socialism.

Activitatea neobosită a întîiului nostru președinte pe tărîmul relațiilor externe, contribuția la statutul de pace al Europei și lumii ca expresie a profundei sale credințe umaniste și democratice (subliniindu-se vizitele întreprinse și primirile de oaspeți la nivel înalt) formează obiectul unui alt capitol al lucrării. Se folosesc citate din cuvîntările și lucrările tovarășului Nicolae Ceaușescu pentru a se demonstra extraordinara evoluție a țării, pe plan social și cultural, înrîurirea acestei evoluții chiar de către (și prin însăși) gîndirea și munca fără preget a conducătorului statului nostru.

„Anul XXX al unui destin exemplar. Nicolae Ceaușescu, președintele României" este, în acest context jubiliar și alături de celelalte lucrări apărute, încă o emoționantă probă a năzuințelor de pace, libertate și progres ale acestui popor, mărturia adeziunii și interesului tot mai mare de care dezvoltarea noastră, politica internă și externă a P.C.R., din prestigiul conducătorului statului nostru, ca exponent al acestei țări, se bucură pe plan mondial.

A. C. IORDACHE

De la morfologia criticii la teoria istoriei literare (II)

De la „sinteza orientativă" a principalelor tendințe în istoria literară („Ipoteze"), cartea lui S. Bratu trece la un număr de „ipoteze", articole cu un caracter teoretic, de integrare a unor puncte de vedere românești în contextul cercetării literare europene (biografismul călinescian, modelul de analiză stilistică oferit de Ibrăileanu, raportat la critica analitică, stilistică în linia Grammont–Sörensen) ; mai apoi un sector de studii cu un caracter mai general (artele poetice înainte și în vremea lui Boileau, o definire a literaturii memorialelor și „jurnalelor" artistice etc.) precum și un „Palimpsest românesc" în care o serie de articole ocazionale ori introductive sînt revizuite parțial pentru a consuna cu preocupările teoretice din prima parte. Se introduce astfel o nouă metodologie și terminologie destul de eclectică (ce merge de la „glosematica" lui Hjelmslev la studiul tematic, studiul de istoria ideilor sau cel de retorică și ideologie literară aplicat la istoria literaturii ca „instituție socială", ca în interesanta exegeză privind „Locul **Țiganiadei** în istoria ideologiei noastre literare"), care se suprapune peste tipul tradițional de cercetare erudită, biografică, sociologică sau filologică. Cîteva din aceste contribuții au un caracter vădit polemic de reconsiderare a operei unor scriitori ori aspecte ignorate (proza lui I. Călugăru, „programul" și politica literară a lui Camil Petrescu) a unor concepte parțial compromise, dogmatizate (retorica clasică normativă, conceptul de „reflectare" a imitației etc.).

În mod similar **De la Sainte-Beuve la noua critică** îmbină perspectiva diacronică de prezentare (conturarea principalelor momente ale criticii franceze, de la „momentul Sainte-Beuve" la reacția Sainte-Beuve și de aici, prin „precursorii" Thibaudet, Valéry ori prin „intermediarii" Blanchot și Paulhan la „nouvelle critique") cu cea sincronică, deschisă spre teoria conceptelor (metacritică) și clasificarea diferitelor direcții (o morfologie a criticii). Autorul s-a oprit, în primul volum al sintezei sale istorice, asupra „noii critici", din mai multe motive : apropierea spirituală și metodologică între critica franceză și cea română, planul referențial larg în care se înscrie această mișcare, multitudinea de tendințe interne și metodologii propuse. Ca atare, cercetătorul român va putea exploata toate aceste puncte de contact, mai cu seamă cu critica română (de remarcat însă că cel puțin acest prim volum nu rezolvă problema integrării cercetării literare românești în contextul criticii europene, referirile la G. Călinescu, L. Blaga, E. Lovinescu etc., fiind cu totul incidentale) și extinde planul referențial asupra tendințelor premergătoare realizînd astfel o sinteză ce va avea asupra încercărilor similare din Franța, Anglia sau Statele Unite avantajul „universalității", al depășirii granițelor naționale și al permanentei confruntări cu teoria literară marxistă. Principala contribuție a lui S. Bratu vizează nu atît cuprinderea lucrării sale (ca în orice elaborare de acest gen, „absențele" vor fi inevitabile) ci încercarea de a contura principii operative de clasificare și tipologizare a diferitelor tendințe critice, ca un prim pas spre elaborarea unor „fundamente" și morfologii a criticii moderne promise pentru volumul doi. Concomitent autorul își mărturisește deslușit preferințele în cadrul clasificării propusă de el (critica tematică critica existențială, critica psihanalitică, analiza structurală, neoretorica), bunăoară pentru neoretorica și istoria formelor literare J. Rausset sau Genette, ori pentru tipul de critică „completă", totală, a lui Jean Starobinski (autorul reduce însă semnificația demersului critic al lui J. Starobinski la ideea „circularității", deși acesta s-a disociat de la început de metoda „cercului hermeneutic", pe care a amendat-o în mai multe rînduri, bunăoară în „Les Directions nouvelle de la recherche critique", **Preuves**, no. 172, iunie 1965). Cartea lui Savin Bratu depășește astfel simpla parafrază, ori expunerea de principii critice într-un stil eseistic-erudit, îmbogățindu-se cu un substrat polemic ce caracterizează opțiunile sale de critic ori considerațiile istoricului privind destinul și „perspectivele noii critici franceze" (titlul unui capitol) în confruntarea ei cu alte tendințe și școli critice și evaluată din perspectivele esteticii literare marxiste.

MARCEL POP-CORNIȘ

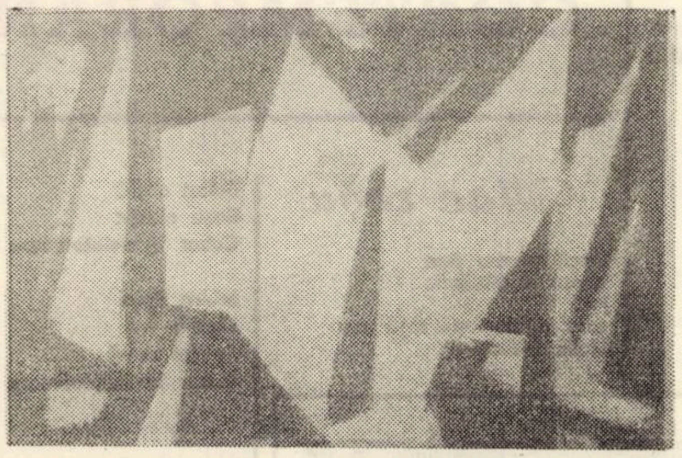

Victorie II (detaliu)

Rolul presei

(Urmare din pag. 1)

„Apărarea" a publicat textul integral al Platformei-program al P.C.R. din 6 septembrie 1941 privind crearea Frontului Unic Național Antifascist. Publicația timișoreană „România liberă" – Banat a inserat, în numărul său din octombrie 1943, textul punctelor cuprinse în platforma Frontului Patriotic Antihitlerist elaborat de C.C. al P.C.R. în iunie 1943. Desigur, în publicarea documentelor C.C. al P.C.R. în Banat au existat uneori întîrzieri mari datorate întreruperilor vremelnice a legăturilor organizatorice. Asemenea întreruperi interveneau mai ales în urma arestării unor oameni de legătură, curieri ș.a.

Redactorii presei ilegale antifasciste au acordat o mare atenție recepționării apelurilor și informațiilor transmise de postul de radio clandestin „România liberă" precum și celor difuzate – emisiunile stațiilor de radio Moscova și Londra. Prin publicația periodică „Buletinul radio", editată la Timișoara, în limbile română și maghiară, cititorii erau informați operativ și sistematic despre cele mai noi evenimente cu caracter politic și militar din țară și de peste hotare.

Popularizarea diferitelor manifestări ale rezistenței antifasciste din România, ca mișcări revendicative, greve, manifestații de stradă, acțiuni de sabotaj în industria de război, precum și a succeselor obținute de Armata Sovietică în eroica sa luptă de apărare ca și de armatele celorlalte țări ale coaliției antihitleriste, a faptelor de vitejie realizate de mișcările de partizani din Iugoslavia, Franța, Grecia ș.a. – toate acestea încurajau la luptă forțele patriotice din țară, le animau încrederea în viitor.

Activitatea de elaborare a presei ilegale s-a desfășurat în împrejurări deosebit de dificile. Se lucra în condiții de strictă conspirativitate, schimbîndu-se adesea casele folosite pentru întrunirea redacției. Materialele erau redactate pe baza documentării proprii cît și a numeroaselor informații-crespondențe primite de la comuniști, uteciști și simpatizanți ai partidului din fabrici, instituții, de la sate și chiar din închisorile în care zăceau luptători antifasciști. Articolele publicate erau scurte, concise, sobre. Ele reflectau situația reală a maselor muncitoare din Banat, le ajutau să înțeleagă cauzele mizeriei în care se aflau și le indicau răspicat soluția de ieșire : lupta împotriva dictaturii fasciste, împotriva hitleriștilor.

Presa ilegală, manifestele, broșurile și alte materiale editate sub îndrumarea P.C.R., în anii 1940–1944, au constituit o armă puternică a forțelor progresiste, patriotice ale poporului român, contribuind la educarea politică a unui mare număr de activiști și cadre cu vederi democratice ferme, animate de idealul socialismului și al libertății. Prin toate acestea, presa ilegală antifascistă a contribuit la pregătirea cotiturii istorice de la 23 August 1944.

PANORAMIC

● **DIN NOU,** prin intermediul acestei rubrici, anunțăm ultimele apariții la Editura Junimea : Gheorghe Zamfir „Poluarea mediului ambiant". Mia Dimitriu „La treisprezece ani și jumătate", Viorica Nicoară „Clopoțelul de argint". Haralambie Țugui „Lîngă vetrele sacre".

● **ÎNTRE 24 IUNIE și 7 IULIE** a fost deschisă la Drobeta Turnu-Severin expoziția de pictură a lui VELICI PETTI Au fost expuse 61 de lucrări. Ioan Lazu scria în caietul-program : „Întîlnisem un pictor și nu puteam decît privi".

● **COLECTIVUL FILARMONICII „BANATUL"** a făcut un turneu în Italia. concertele susținute s-au bucurat de un deosebit succes. Pentru prima oară, publicul italian a avut ocazia să asculte „Recquiem"-ul de G. Verdi, pe viu.

● **BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ȘI CONSILIUL MUNICIPAL AL SINDICATELOR** au prezentat la „Electrotimiș", „Tehnometal", „Electromotor", „Azur", C.I.L.T., „1 Iunie" etc. montajele literare „Poeții cîntă Eliberarea" și „23 August 1944, răscruce în istoria României".

● **„REALIZĂRILE ECONOMICE ȘI SOCIALE** ale poporului în cei 30 de ani de viață nouă" este tema concursului „Cine știe cîștigă" ce se desfășoară în toate unitățile economice din orașul Jimbolia.

● **BĂTRÎNEȚE LUNGĂ ȘI FRUMOASĂ** — fostului director adjunct al Teatrului Național din Timișoara, Alois Johanes, de curînd ieșit la pensie.

● **LA BASTION SE VA DESCHIDE** o expoziție jubiliară „Județul Timiș în 30 de ani", închinată celor două mari evenimente politice. de importanță istorică, ale acestui an.

● **MÎINE ÎNCEPE LA ARAD** finala Concursului republican al formațiilor de teatru de amatori, teatrul de păpuși, montaje literare, recitatori. Sînt anunțați participanți din patru județe : Timiș, Arad, Bihor, Satu Mare. Județul nostru va fi reprezentat de Teatrul popular din Lugoj („Omul care..." de H. Lovinescu), Casa de cultură Buziaș („Și pe strada noastră de H. Lovinesc), Căminul cultural Darova („Icoana sfărîmată" de H. Kehrer), Sindicatul învățămînt Lugoj („Unchiul nostru din Jamaica" de Dan Tărchilă), Căminul cultural Ghiroda („La noi" – montaj literar), Căminul cultural Făget („Numai o patriei și-un partid" — recital de poezie), Întreprinderea Poligrafică Timișoara („Cetățuia Vărădia" — poem dramatic), Formațiile de păpușari ale Căminelor culturale din Dumbrava și Teremia Mare. Casei de cultură Buziaș. Sindicalui învățămînt Lugoj. Tuturor succes !

● **ÎN LUNA IULIE – OASPEȚI AI TIMIȘOAREI :** formația SINGING ANGERS (muzică ușoară — 101 persoane – 18 iulie), formația BAY CITY CHOIR (muzică ușoară și corală — 69 persoane — 20 iulie, formația FREDANIA CHOIR folk coral american — 26 persoane – 25 iulie), YOUNG TULSONS BAND (muzică ușoară, vocală și instrumentală — 30 și 31 iulie) — toate din S.U.A.

● **MARȚI, 16 IULIE** în sala „Alfa" din Arad s-a deschis o expoziție de pictură Kett-Groza Ioan. Sînt expuse 20 de lucrări în ulei și acrilic.

● **ÎN HOLUL TEATRULUI POPULAR** din Lugoj a avut loc sîmbătă, 13 iulie vernisajul expoziției personale a pictorului amator Mihai Negru, membru al cercului de pictură al Casei de cultură din Lugoj. Expoziția cuprinde 31 de lucrări în ulei și acuarelă.

● **LUCRĂTORII DIN SECTORUL SANITAR** (Lugoj) au audiat expunerea „Originea apelor minerale de la Buziaș și efectul lor terapeutic" susținută de prof dr. Alexandru Bartha din Cluj.

● **MEMBRII CENACLULUI LITERAR ION POPOVICI BĂNĂȚEANUL"** al Casei de cultură din Lugoj au organizat un recital de poezie patriotică închinat celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei, manifestare la care au participat numeroși tineri.

A. I. C.

Un dialog literar

Revista noastră are, de cîțiva ani, rodnice legături de prietenie și colaborare cu revista „Bagdala", din Krușevaț. Dialogul care s-a realizat intre cele două publicații, prin schimbul de vizite, prin colocviile literare sau manifestările publice, precum și prin traducerile reciproce din cele două literaturi, s-a dovedit un dialog de valoare semnificativă care se inscrie firesc in cadrul larg al relațiilor de prietenie care leagă cele două popoare.

Orașul Krușevaț, vechea capitală a Serbiei, pe străzile căreia au trecut oștenii Țării Românești, in frunte cu voievodul Mircea cel Mare, in drum spre luptele de la Cimpia Mierlei, este un oraș care simbolizează apropierea de secole, in lupta comună pentru libertate și independență, a țărilor noastre. Astăzi, Krușevațul este un oraș in plină dezvoltare, cu o viață social-economică infloritoare. Demnă de interes se afirmă, in jurul revistei și editurii „Bagdala", literatura ce se creează in acest centru de bogate tradiții.

In acest număr „Orizont" publică un florilegiu de poezie, proză, eseu, aparținind literaților grupați in jurul revistei „Bagdala"

DIN LIRICA IUGOSLAVĂ CONTEMPORANĂ

B. L. LAZAREVICI

Enigmă

Părăsită de frunze
pădurea pare
un oraș devastat
Deasupra ei – cerul :
porți
deschise !

Fără veste
in mare taină
plecară-n neunde
locuitorii
orașului !
pădure !

I-o fi dus
cineva
in bărcile nopții

ori pe aripi de vint
undeva
intr-un timp

cu mult mai durabil !
Rămine
o taină :

e o iluzie poate
ori o speranță !

In românește de
ANGHEL DUMBRĂVEANU

Germinație

La căderea nopții, codrii
iși inchid
pe tăcute
porțile : in borte
negre
s-au cuibărit
vulturii cei suri
odihnindu-se

iși adună puterile
din amorțeală
și din nou
iși clocesc
sămința
tare

Iar miine
din nou
in apele cerului

ca niște marame sure
iși iau zborul

In românește de
DUȘAN PETROVICI

LIUBIȘA GIDICI

Mintuitor cuvînt

A existat oare
un cuvint mintuitor
Eram aproape
de obirșia lui
de vrăjita-i destăinuire

Oare magul
nu l-a -ngropat
nu-l tine ascuns
intr-un sipet de aur
intr-o pădure de taină

Poate copila noastră
il va afla
Ea știe toate poveștile
Putem s-o lăsăm in pădure
singură in marea pădure.

In românește de
ANGHEL DUMBRĂVEANU

... Din nou pădurea

Din nou pădurea
din nou micul ei lup
să-l iei in brațe
și să-l mingii

A trecut vremea lupilor, doamne
Dacă pier și ei
Noe nu știe legendele cele noi
Cum vom apare in fața Vinătorului

Pină cind putem crește
puii de lup
să ne apere pădurea

Dacă ne părăsește Vinătorul
cine va intocmi iarăși
basmul
cu cei șapte iezi

In românește de
DUȘAN PETROVICI

DOBRI DIMITRIEVICI

Jastrebac

Pisc al lumii
Jastrebac

Mindru
precum iulie
cel verde

Vis
in care mă scald

chemindu-mi
tinerețea

Mac roșu

Dacă pentru tine
lumea e intuneric
iată
vara aprinse un roșu mac
făclie inainte-ți

El arde
cu infrigurare
există și cintă
cu intreaga lui nesfirșire
Și nu intreabă
incotro se-ndreaptă timpul
ce il atinge
și nici cum moare
frica
Și tu
trăiește-ți clipa-n veșnicie
Și tu
cu slobodele tale
iubiri.

In românește de
ANGHEL DUMBRĂVEANU

SRBA GEORGEVICI

Cobor in neintoarcere

De-acum alerg
Os de lemn
Agit miinile
Cobor in neintoarcere

Picioarele dansează
Nor ferigă

Suflet sticlă
Roșu elastic
Cobor in neintoarcere

Iubire lipici
Musca om
Spuma armă
Cobor in neintoarcere

RADOMIR ANDRICI

Soarele in spini

La tainica poartă
a Carpaților de-azur
De fratele meu Labiș
Am dat

Indelung m-aștepta
parcă-ar fi vrut
Să-și impartă
Cu mine ursita

Iar soarele dezvelit
Trecea de-acum prin spini
Cu pustia lui roză
Pe amindoi ne-acoperi

Visul drumețului

Nu departe de Brașov
Acoperit de coama grea stelară
Drumețul visează cum din
gitlejul
Lui curat din pămintul de-acasă
Presărat ca o pulbere vie
Inflori deodată un pumn de
clopoței

JIVADIN LUKICI

Inima-i departe departe in cer

O, ce multă este viața
față de puținul ei !

Păsările au dus zăpada
in cer.

In mine palpită primăvara
cu umbre.

și moare focul toamnei
in așteptare.

O, ce adinc e totul
sus !

Golit-au infinitul
pentru a popula pămintul

O, ce inalt e totul
jos !

Și trebuie să cobori
și să ajungi

in mina de cenușă

să invie lumea adormită
și acolo
de tot acolo

coliba verde a nopții
apără un greiere

care se chinuie

să inghită
propriul lui cintec.

Și tunetul se agață
de pămint

și fotografiază drumul,
drum in departe.

O, cit de multă este viața
față de puținul ei !

Departe e atit de aproape
intr-un inel al riurilor mele

un zimbet de moarte
pentru viața feței

fugitul veac
peste sirmă ghimpată

inima-i o mare roză

inima-i departe departe
in cer.

In românește de
DUȘAN PETROVICI

Floarea Pămintului

Lucrările reproduse in acest număr aparțin pictorului
Aurel Breileanu

ANTONIE MARINCOVICI

Iubire

descui un ochi
bitlanul
calc pe-un mal de argint
aripile ii sunt
două lune tinere

descui celălălt ochi
copilandrii
bat mingea afară
cu miini de pămint

descui gura
soarele
naște in toate lacurile
fața lui e de iarbă

descui pieptul
iubirea
fără de aripi fără de lună
fără de soare crescind
dar miinile sint de dor
(buzele-de uitare
ochii

de noapte de noapte de noapte

Lupul

cu intunericul degetelor sale
noaptea-i culege fața
din abisuri
și frigul se-nvolbură

tinăr sunt
și
nu sunt tinăr

o de-ar putea
să-mi vadă ochii pasărea
tandră

in cer cind vine visul

nici visul nu mi-e vis

cu lumină-mi stinge
și naște-n mine totul
un chin neștiut

intreagă noapte sunt azi-noapte
lup

Ivan Pudlo
MILENA

Azi-dimineață l-am văzut din nou. A venit cu pardesiul atîrnat pe brațul sting; stătea pe loc, fără să se miște, și tăcea. A venit din nou în ziua morții ei și a stat timp îndelungat cu capul aplecat, de parcă se ruga.

– Poate că a cunoscut-o și el pe Milena ? – mă opresc și mă așez pe bancă lîngă el. Îl privesc, îi șterg anii de pe față și-l transpun în zilele tinereții.

Nu pot să-mi aduc aminte nici cine e și nici de unde e.

Aveam atunci numai cinsprezece ani și îmi ziceau Trcko, iar mama lui Darko îmi spune și azi așa și cînd pomenește acest nume îmi face impresia că sînt iarăși copilandru și că îl voi intîlni din nou pe Darko sub gutuiul vechi din grădină, ca și atunci cînd s-a întors pe neașteptate.

– Ce mai faci Trcko ? mă întrebase atunci Darko, uitîndu-se la mine cu o privire atît de lungă și pătrunzătoare încît nu știam dacă trebuie să zîmbesc ori să închid ochii. Eu sînt Darko, vecinul tău, ți-aduci aminte de mine ?

Eram elev la școala primară cînd a plecat din oraș, undeva departe, și nu s-a mai întors. Nu-l uitasem, și-l iubeam. Putea s-arunce cu piatra pînă dincolo de apa Moravei, iar eu visam venirea acelor zile cînd voi putea să azvîrl piatra pînă la celălalt mal al rîului. Avea o soră, pe care o chema Milena. Și ea, de asemenea, a plecat de mult, undeva la Belgrad, cică să învețe la școală.

– Aceasta e Milena, zise Darko, ți-aduci aminte de Milena ?

O iubeam în taină pe Milena și îmi apărea adeseori în vis, făcîndu-se de o vîrstă cu mine, cu toate că nu era de aceeași vîrstă cu mine, nu mergeam la școală împreună, nu ședeam în aceeași bancă, nu-mi dădea temele să le transcriu și nu mă învăța să dansez tango.

Dar aceasta de-acum nu era Milena.

– Aceasta e Milena, repetă încă o dată Darko. V-ați jucat adeseori cînd ați fost mici, Milena acesta-i Trcko, care te-a lovit odată cu un băț de trandafir și ți-a zgîriat și însîngerat picioarele. Ți-aduci aminte, Milena ?

Eu îmi aminteam perfect de bine toată întîmplarea aceasta din cauza căreia am vrut să fug în lume, dar m-am ascuns doar în pod și am rămas acolo pînă seara. Noaptea am visat șiroaie de sînge și niște fete care alergau prin livadă. Fetele alergau prin livadă, iar în fața lor a apărut pe neașteptate în iarbă un trandafir roșu, un trandafir proaspăt, pe care cineva l-a rupt și l-a aruncat. Și trandafirul s-a transformat într-un chip de fată frumoasă, necunoscută, cu ochii pe jumătate închiși și cu părul împletit în codițe. Mai tîrziu am recunoscut-o în acest chip de fată pe Elena, vecina noastră cu păr bălai, pe care mai de mult, trecînd prin curtea vecină, au dus-o acoperită cu trandafiri și cu alte flori, al căror nume nu-l știam, dar care semănau mult cu trandafirii. O duceau încet de tot și se văicăreau ; o duceau undeva, dar eu nu îndrăzneam să întreb unde o duc și de ce o duc așa ; presimțeam însă că nu se va mai întoarce.

– Știu, răspunse Milena. Mi-aduc bine aminte. Mi-a zgîriat odată picioarele cu o tulpină subțire de trandafir.

Am intrat în casă și n-au mai ieșit.

Apoi, după trei zile, Darko m-a chemat în cameră, mi-a dat un scaun să șed, m-a privit îndelung drept în ochi și mi-a spus :

– Milena a murit la Belgrad în timpul bombardamentului. Aceasta nu e Milena.

– Știu că nu-i am zis eu. Dar de ce-i spuneți Milena ?

– Pentru ca să trăiască.

Apăream față de mine însumi o persoană neobișnuit de importantă, pentru că știam acest secret.

Milena nu se ducea nicăieri și nici nu venea nimeni la ea s-o caute. Le-am auzit pe fetele de aceeași vîrstă cu Milena, care au cunoscut-o, discutînd pe stradă despre ea și întrebîndu-se una pe alta dacă a supraviețuit în dimineața aceea de Paști și de ce nu se întoarce odată acasă, de vreme ce școlile nu mai funcționează și de vreme ce acolo sînt cu mult mai mulți nemți decît aici la noi.

Iar pe el, necunoscutul cu pardesiul atîrnat pe brațul sting, l-am văzut din nou azi-dimineață cum stă cu capul aplecat și tace.

Am stat mult timp la îndoială, dar mai apoi m-am apropiat de el.

– Ai cunoscut-o ? l-am întrebat, opunîndu-mă în dreptul lui, lîngă placa de marmură pe care o privea fără să clipească.

Nu mi-a răspuns și nici măcar nu s-a uitat la mine ; și-atunci am repetat întrebarea.

– Dar tu ? Tu ai cunoscut-o ? tresări brusc din gîndurile sale.

Nu ! l-am mințit eu. Doream să-mi spună el ceva despre Milena și de aceea l-am mințit. A tăcut din nou. A tăcut timp îndelungat.

– Tu ai cunoscut-o. De aceea ai și venit aici !

– De unde știi ? a tresărit el.

– Știu. Ai venit și anul trecut. Toată ziua ședeai acolo pe bancă. Am crezut l-a început că ești un călător care așteaptă trenul. Dar trenurile veneau și plecau, trenul tău n-a venit însă în ziua aceea. Apoi am crezut că ești nebun. Dar seara, cînd am trecut seara pe aici, mi-a zis : „Omul acesta a cunoscut-o".

– Da ... da, am cunoscut-o.

– Ați fost prieteni ?

N-a răspuns. A clătinat doar din cap și am văzut cum îi seacă cuvintele pe buze. În clipa aceea trebuie s-o fi văzut din nou pe Milena.

– A murit aici ? îl întreb eu. Aici lîngă poteca aceasta ?

El tace din nou. Poate că trebuie să plec.

Romantică

– Desigur știi cum s-a întîmplat ?

– Îți voi povesti altă dată ! mă [illegible] necunoscutul și își aprinse țigara.

– Aș vrea să știu cum s-a întîmplat. Erau alte timpuri atunci. Trebuia să mori la 20 de ani. Și desigur a iubit pe cineva.

El nu răspunse și continuă să fumeze. Simt însă că mă ascultă.

– Am auzit că nemții l-au pîndit pe cineva, continui eu să vorbesc. Ea a strigat să fugă și el a fugit, dar pe ea au ucis-o.

Am tăcut și eu un timp. Poate că nu trebuia să zic nimic, dar nu puteam să mă rețin și am spus în șoaptă, aproape imperceptibil, ca pentru mine însumi :

– Cu siguranță era cineva pe care-l iubea.

– Cînd am ajuns lîngă gard, cineva strigă : „Fugi ! Te omoară" ! parcă îmi răspunde în șoaptă și absent necunoscutul.

Văd că am greșit mult, mințindu-l că n-am cunoscut-o. Acum nu va mai crede nimic din ceea ce-i spun.

Mă uit în ochii lui și îmi dau seama că acum nu mai vede pe mine, ci stă de vorbă cu ea. Și-mi face impresia că disting în ochii lui chipul ei.

– Ea a strigat : „Fugi ! Te omoară" repetă a treia oară necunoscutul și iarăși tace. Și eu am fugit ! se destăinuie el în cele din urmă.

Nu știa că în dimineața aceea îl căutau pe Darko și nu pe el.

În dimineața aceea eu am văzut căștile nemților în grădini, după garduri și după tufișurile de trandafiri și simțeam că se va întîmpla ceva îngrozitor. M-am suit în pod, am dat la o parte o țiglă de pe acoperiș, și atunci am observat că sînt cu mult mai mulți nemți decît am crezut eu și că nimeni nu poate să fugă și să scape din această cursă a lor, alcătuită din căști, baionete, tufișuri și tarabe.

De-abia atunci am observat cît era de aproape Darko și că-l pîndeau pe el.

Apoi am auzit pe neașteptate răsunînd de undeva vocea Milenei și am văzut-o alergînd pe potecă :

– Fugi ! Te omoară ! Fugi ! strigă ea.

Și Darko a luat-o la fugă și-a scăpat. Iar în urma lui, cu mult mai în jos, alerga încă un om, un trecător întîmplător, credeam eu. Alergă, apoi căzu dintr-o dată, se ridică însă repede și dispăru în lanurile de porumb.

– Puteau să te omoare, zisei eu. Ai căzut în timpul fugii, nu-i așa ? Ai căzut, te-ai ridicat numaidecît și ai fugit în lanurile de porumb, nu-i așa ?

– De unde știi ? mă întrebă brusc necunoscutul.

– Am nimerit întîmplător, zic eu, mințindu-l din nou. Simt că mă crede că am nimerit întîmplător. Pentru el parcă n-am existat niciodată.

Stau în fața necunoscutului, vreau să-i spun, ceva, vreau multe să-i spun, dar mi se opresc cuvintele în gît și tac.

Poate că e mai bine ca totul să rămînă așa cum crede el că s-a întîmplat.

Darko a căzut pe frontul din Srem, a patra zi după ce am primit de la el o scrisoare în care mă întreba dacă știu unde au înmormîntat-o pe Milena.

„Încă cîteva zile, scria el, și voi veni. Înainte de toate trebuie să viu pentru Milena. Ea m-a iubit".

Voiam să-i povestesc, cînd vine, cum i-au dus pe mulți inși s-o vadă, dar nimeni n-a recunoscut-o. Numai un ofițer cu picioare strîmbe, originar din Belgrad, membru al partidului fascist al lui Ljotić, încălțat în cizme strîmte cu pinteni strălucitori, a stat mult timp aplecat deasupra moartei, repetînd cu glas tare : „Undeva am văzut-o ! Undeva am văzut-o" !

Am adus acea scrisoare a lui Darko ca să i-o arăt necunoscutului ; și apoi, crede-mă ori nu, mi-e totuna. Nici el n-a existat pentru mine niciodată. Am scos scrisoarea din buzunar și cu mîna întinsă, m-am îndreptat spre el.

– Uite, i-am spus, am o scrisoare. Vrei s-o citești ?

Nu m-a auzit sau n-a vrut să mă asculte ? Stătea nemișcat, privind undeva drept înainte, de parcă ar vrea să devină și el monument.

Recunosc în sinea mea că totul nu mai are acum nici un rost și acopăr scrisoarea cu palma.

– Ea te-a iubit ! îi spun și plec, pășind agale.

Aveam impresia că parcă a clătinat din cap, ușor, abia perceptibil.

În românește de D. SVETOSLAV

CREION

Șantierul din munți (II)

BURLACII

Aici se simt la fel oameni de omenie ca și la lucrul lor de peste zi. Ei se iubesc fără emfază și gesturi teatrale și, iubindu-se știu totul. Fiecare despre fiecare. Eșecurile și le împart ca și victoriile. Nu se vînd niciodată unul pe altul la greu. Și nu disperă. Sînt plini de emoții permanente, care îi cutreieră peste zi, și nu știu niciodată să se prefacă într-atît încît să strice echilibrul stabilit între ei, la bine și la rău. Sînt mai ales buni unii cu alții și numai marile poveri, pe care musai le trec, îi fac uneori irascibili, arțăgoși, aspri la gură, dar niciodată dușmănoși unii altora. Sînt aici ca o plămadă vie, care, în focul zilnic al trudei, în zile de ger, în zile caniculare, sub ploi torențiale sau în vînturi grele, păstrează în ființa lor omenească perpetuu o luminiță aprinsă pentru cel de alături. Ce splendidă comuniune, cum nu mi-a fost dat să văd, din păcate, într-o altă încăpere luminoasă dintr-un mare oraș, bunăoară ! Ce comuniune dusă în apropierea sacrificiului de sine, ce amalgam de spirite aici, pe un șantier anonim, în care aceste chipuri pălesc, sau se îmbujorează, în care acești tineri își observă firele albe, ivite în ultimii ani, și fac haz de ele, în care ei își numără cutele apărute din faptul că viața lor se scurge în aceste singurătăți, că nu au parte din plin de chiar toate binefacerile pe care civilizația nu a reușit să le urce pe munții lor de piatră și în galeriile lor pline de întuneric.

Dar ei rămîn departe de toate aceste excese și se adună aici ca la un consemn. Vine lunganul topograf Nicolae Barbu, ca un flăcău tomnatic, plin de un elan al drumeției, camarad desăvîrșit cu fetele și băieții în excursiile de prin munți. El îi dă doar un telefon lui „Nelutu" să-l întrebe : „Mergem" ? și „Nelutu" acceptă spontan plecarea. Mai în fiecare sat de pe munte ei au cîte o casă de moț în care intră ca la o cunoștință. Mai ales la sărbători, cînd moțul e deschis și bun și harnic. Aici intră intempestiv, clocotind de o tinerețe autentică, senin, inginerul sportemn Valentin Suvăială. Cînd apare inginerul Ion Chețan, plin, mare, roșu, și vesel, de un calm ardelenesc sui generis, cei adunați știu că se pot aștepta la vorbe de duh spuse fără ocol. De obicei, inginerul topometru Gheorghe Amza sosește printre primii. Se instalează cel mai comod, între pături și perne, și, după nu știu cîte minute ațipește ca un bebeluș, cu ochii țintă la ecranul robust, constată prietenii săi zîmbind și acceptînd de fiecare dată aceste intermezzo-uri de subtile și prelungi sforăituri. Pe Mihai Coțovan, topograf și el, aproape că nu-l bagă nimeni în seamă cînd apare și cînd dispare. El privește spectacolul Tv. și spectacolul viu dat de prietenii din garsoniera „burlacilor" cu o reținere absolută și cu o simțire aparte. Cînd apare Titi, inginerul meu miner, bun drumeț, bun coleg, se știe că se va rîde, sau se va cînta. Inginerul Marin Paraschiv este bun ca o fată mare, tocmai ca să contrabalanseze agresivitatea virilă a lui Iulian Dumitrescu, iar gigantul Radu Marino, cu al său „auguri" apărînd, să zicem, concomitent, cu pitica poștășiță, vorbăreața Marioara Varadi, sau cu Ion Vădanu (Oniuc) din Lăpustești, pot introduce o reală destindere în grupul compact al „burlacilor".

Ce seară camaraderească ! Ce seară care îmi va intra în amintire ! Tîrziu, la despărțire, după ce m-am cunoscut cu o parte dintre ei, ieșind în spațiul verde dintre barăci, înaintînd spre casă, aveam să fiu condus, cîțiva pași de unul dintre oaspeții acelei seri, tehnicianul topometru Nicolae Barbu. De fapt, mint cînd spun că „aveam să fiu condus", fiindcă, fizic, nu am fost condus de nimeni. Eram singur singurel, doar cu ecoul pașilor mei repercutat de pereții din jur. Tot ce mi-a spus însă topograful Barbu despre sine și despre primele zile ale șantierului de la Mărișel, se spusese sus, în garsoniera lui „Nelutu". Dar eu vroiam acum, imaginar, ca neapărat el să mă „însoțească" pînă la baraca mea. Glasul său ușor voalat se găsea acum lîngă mine și eu puteam să-i înregistrez pînă și inflexiunile și nuanțele și timbrul atrăgător ...

ION ARIEȘANU

TEATRU

„Au fost ani cînd teatrul mi-a fost primă casă"

● Eugenia Crețoiu, actriță a Teatrului Național din Timișoara. ● Poate ar fi trebuit să scriu cu majuscule. ● „M-ai prins la o răspîntie. De douăzeci și cinci de ani de teatru". ● Nu-i place să acorde interviuri. ● „Noi, actorii, vorbim mai bine cu textul altora, pe scenă. Și atunci spunem mai bine și despre noi". ● Am în față un program de sală, știu că a jucat peste 100 de roluri, parte sînt enumerate acolo, nu văd la care m-aș putea opri și citez : „Am interpretat roluri de servitoare, umile sau revoltate, de prințese visătoare sau mofturoase, de fete sfioase sau răzgîiate, de soții înțelegătoare, sau cicălitoare, de mame grijulii și îndurerate, țărănci,

muncitoare sau intelectuale". ● N-a lipsit niciodată la vreo repetiție, spectacol. ● „Eu cred foarte mult în muncă. Mai mult decît în talent. Cînd am o premieră, nu mai știu altceva. E nevoie de dăruire totală. Și cred că-n orice meserie. Ca în dragoste, nu ?" ● Iubește teatrul. Își iubește colegii de teatru, are mare încredere în ei. Pune mari speranțe în cei tineri și se întoarce din drum, după încheierea discuției, uitase să-l amintească pe unul dintre ei. ● Cum se făcea teatru acum 25 de ani ? ● „Bine. Ne luptam foarte mult, nu ceream mult, dădeam în schimb totul. Au fost ani cînd teatrul mi-a fost prima casă. Teatru, teatru, teatru... Nu aveam condițiile de acum. Nici atîția bani pentru montări. Deplasări cu camionul, rochii de pînză vopsită, nu mai spun pe unde dormeam... Și-mi pare bine că nu mai e așa, nici nu mai trebuie". ● „Știți, mi se spune „mama amatorilor". Merg să-i văd și să-i ajut de cîte ori mă cheamă. Pentru entuziasmul lor. Poate ceea ce nouă, uneori, ne lipsește". ● N-a făcut film. Odată, unul despre grăniceri. Altădată a dat probe pentru un film artistic, dar nu s-a mai turnat. Și regretă, fiindcă trebuia să se filmeze în satul lui Labiș. ● „Să joci într-un spectacol bun, asta este important. Indiferent de rol". ● Este foarte important ca, după 25 de ani de teatru, să poți fi atît de tînăr în viață, atît de proaspăt pe scenă. Și atît de entuziast. Iar lumina aceea de care-mi vorbeați, se simte în pofida convenientelor, riscînd să dedin melodramatică, mulțumesc, Eugenia Crețoiu ! Îmi iau drept aliat publicul tuturor serilor, în care ați jucat și iată, împreună, nu vom putea fi contestați.

ANTOANETA C. IORDACHE

PLASTICĂ

Expoziția absolvenților

Școala populară de artă, din Timișoara, secția arte plastice, și-a lansat în acest an cea de-a zecea promoție. Efigia acestui eveniment a fost expoziția celor trei secții, clasa de grafică, sub îndrumarea Xeniei Eraclide Vreme, clasa sculptură condusă de Dumitru Pălălău, și clasa Iuliei Dinescu, la ceramică. 22 de absolvenți expun afișe pe teme aniversare, grafică utilitară, serigrafie, colaje, sculptură, ceramică. Faptul e cu atît mai impresionant, cu cît acești artiști amatori se dedică studierii creației plastice după orele de lucru, fapt semnificativ al eroismului cotidian. Mai bogată în lucrări, grafica se menține și la un nivel mai elevat prin exponatele semnate de Cristina Renard, Ileana Torje, Monica Irod, Irina Grun, Irina Obreja și Nagy Ervin. O notă distinctivă în conturarea unei personalități artistice aduc lucrările Ilenei Torje.

La sculptură, se detașează „Mamă cu fetiță", „Cuplu", și „Ostașii", în linia clasică, cu o vădită forță de evocare. Am cita dintre autori pe Eugen Boncău, Maria Bartl, Hedric Helmut.

O notă aparte ceramicii : servicii de masă, de cafea, plăci de ceramică decorativă, ingenios smălțuite, într-o bogată armonie de culori, dovedind îmbinarea salutară a utilului cu frumosul. Stela Zala, Maria Luchit, Rozalia Ghilezan sînt doar cîtiva dintre creatori.

Încă o lumină importantă a acestei expoziții : preocupările pentru teme de actualitate. Lucrări dedicate Republicii, sau celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei, mutații și înnoiri în peisajul citadin. O expoziție a absolventilor Școlii populare de artă, a unor veșnici elevi ai muncii și creației.

DAMIAN URECHE

MUZICĂ

Cu ELENA DUMA

Elena Duma a fost eleva Artei Florescu ; s-a specializat la Weimar ; debutează în Timișoara cu „Faust" în 1968 ; devine titulară a acestei Opere în „Boema", „Carmen", „Don Juan", „Nunta lui Figaro" etc. Specialitatea cîntăreței se pare că este Puccini, o operă preferată ar fi „Madamme Butterfly, cu toate că la Weimar i s-a spus că posedă un glas adecvat operelor mozartiene, care, se știe, pun delicate probleme interpreților. Au urmat apoi laurii Festivalului „George Enescu", în 1970, două foarte recente prezențe la festivaluri în Italia și Spania, care i-au adus titlul de laureată. A avut parte de conducători de orchestră de la „Scala", de acompaniamentul unei mari formații operistice milaneze și de... Mario del Monaco în juriu. În acest an ? Probabil iarăși în Italia, apoi în Olanda. Succesul personal al Elenei Duma este și succesul școlii românești de canto, un succes al timișorenilor.

— Îl iubesc foarte mult pe Wagner, dar este necesar un cîntat susținut, ca lied, voce de amploare...

— Nu e asta o prejudecată ? Alții opiniază cu totul altceva. Că nu e necesară „ruperea de voce" neapărat. Ar trebui să existe un mediu...

— Și Timișoara este. Au fost aici cîteva premiere..

— „Lohengrin", „Vasul-Fantomă"...

— ... Care, din păcate, nu s-au reluat. Repertoriul nostru este foarte bogat, dar se abandonează mereu unele opere.

— Ce ați dori din partea repertoriului ?

— Să se îmbogățească și prin lucrări franțuzești, apoi mai mult Mozart. Nu avem încă nimic preclasic.

— În privința muzicii secolului nostru...

— Nu mai vorbesc ! De atîția ani se preconizează înființarea unui „Studio al Operei" în care, de ce nu, să se realizeze și experimente, în orice caz, să existe posibilitatea parcurgerii unui registru cît mai întins de stiluri, modalități, de epoci, deci. Asta implică o cultivare a glasului, a ținutei acestuia, un studiu minuțios întru perfecționare. Trebuie să treci prin toate. Liedul spre pildă, e prea puțin răsfățat.

— Există totuși cîteva lucrări moderne care s-au montat la Timișoara : „Isteața" de Orff, „Măiastra" de O. Manole, „Secretul lui Don Giovanni" de C. Țăranu.

— Da, ele reprezintă certe succese, cu tot colajul de stiluri din unele. Vorbeam însă de un mediu și acesta se crează treptat, prin mari eforturi.

— Înțeleg că un cîntăreț totuși poate găsi în orașul nostru posibilități de afirmare, chiar și la nivel european. Incontestabil, este nevoie de lărgirea repertoriului în direcția varietății, dincolo de orice criteriu comercial ; deduc și faptul că nu sîntem neapărat predestinați lucrărilor italiene, asta prin temperament și voce.

— Evident. Trebuie explorate posibilitățile uneori ascunse ale unui interpret sau colectiv de interpreți. Ele se pot releva în chipul cel mai neașteptat. Asta se poate realiza însă prin muncă și trebuie să ți se ofere prilejul...

— Prilejul de a munci și implicit de a te descoperi pe tine însuți. Vă mulțumesc.

LUCIAN BURERIU

Plasticienii timișoreni peste hotare : La ce-a de-a patra TRIENALĂ DE DESENE de la Wroclav (Polonia), plastica timișoreană i-a avut ca reprezentanți pe CIPRIAN RADOVAN **și** VICTOR GAGA. **Acesta din urmă a fost distins cu premiul al II-lea. Iată în cîteva rînduri încă o probă a valorii, o recunoaștere a calității plasticii timișorene, a competitivității ei**

BANATICA

Societatea secretă „Constituția"

În primele decenii ale secolului al XIX-lea, în condițiile apariției și afirmării conștiinței naționale, a înțelegerii necesității și a luptei pentru realizarea unui stat național român unitar, bazat pe concepții democratice înaintate, în Transilvania și Banat s-au înființat și au activat societăți secrete, unele cu caracter revoluționar. Asemenea societăți au existat la Cluj, Sibiu, Lugoj, Caransebeș etc.

Printre cele dintîi menționate este societatea revoluționară secretă „Constituția" de la Lugoj, care a activat în deceniul al III-lea al secolului trecut, descoperită la sfîrșitul anului 1830, membrii ei fiind purtați în procese pînă prin 1834. Deși încă puțin cercetată și insuficient subliniat rolul și importanța ei (de cele mai multe ori este amintită doar în treacăt, deși însăși denumirea ei denotă o înțelegere superioară a luptei politice a maselor, iar cei 4 ani de procese și socotirea ei drept „primejdioasă" statului și ordinei sociale de atunci, pedepsirea aspră a participanților îi subliniază rolul și importanța), istoricii îi recunoșteau centrul în orașul Lugoj.

Ioan Boroș, cel care în 1928 publică broșura „Constituția – societate secretă română în Lugoj, 1830–1834", analizează, pentru prima dată, pe baza documentelor de care dispunea, aspecte legate de activitatea societății, descoperirea ei, arestarea și judecarea membrilor. Treisprezece erau din Lugoj. În același an, 1928, C. Rudneanu semnează în ziarul „Răsunetul" (nr. 52 din 25 decembrie) studiul „Societatea secretă Constituția **din Lugoj", în care, printre altele, scrie :** „Între 1820–1830 la Lugoj activează o societate secretă, cu caracter revoluționar **„Constituția"**, condusă de un român pe nume Nedelcu, de profesie căldăraș. În rîndurile acesteia erau atrase și unele elemente ale burgheziei românești în formare, dornică de afirmare în domeniul social și pe tărîm politic".

Alte cercetări din ultimii ani recunosc același lucru. Cornelia Bodea, în ampla lucrare „Lupta românilor pentru unitate națională – 1834–1849", editată în 1967 de Editura Academiei R.S.R., afirmă : „Societatea cunoscută sub numele de **„Constituția"** de la Lugoj, de pildă, data dinainte de 1830"... **Într-o altă lucrare, de înaltă ținută științifică, „Unirea Transilvaniei cu România", 1 decembrie 1918, apărută la Editura Politică (1970), sub redactarea lui Ion Popescu-Puțuri și Dr. Augustin Deac, se menționează :** „Încă înainte de 1830 pînă prin 1834 a activat la Lugoj o societate secretă română" **„Constituția"** alcătuită din intelectuali și meseriași, care avea drept scop ridicarea la luptă a poporului român atît împotriva orînduirii feudale, cît și pentru obținerea libertății naționale". **De asemenea, într-un articol închinat semicentenarului, unirii Transilvaniei și Banatului cu România, publicat în „Studii" (nr. 4, 1969), se spune :** „Răscoala de sub conducerea lui Horia, istoricii și gramaticii din Școala ardeleană, memoriul-manifest din 1871, Suplex Libellus Valachorum, răscoala condusă de Tudor Vladimirescu, Societatea secretă **„Constituția"** din Lugoj.

Șirul citatelor ar putea continua.

Cu atît mai contrastantă și uimitoare apare afirmația unui cunoscut istoric, Vasile Maciu care, în „Mișcarea românească pentru republică în epoca revoluției de la 1848", publicat în „Studii" (tom. 26, nr. 3, 1973, p. 440) spune, printre altele : „... se organizează în Banat o societate secretă **„Constituția"** al cărei centru se găsea în satul minier Rusca, sediul unei unități militare grănicerești". **Dublă eroare : În primul rînd că societatea secretă a existat la Lugoj și nu la Rusca, iar în al doilea rînd nu exista acolo nici o unitate militară grănicerească. În sprijinul argumentelor sale, autorul nu aduce nici o altă dată, ci face doar o simplă trimitere la studiul „Conspirația emigrantului polon Adolf David" (1834) al lui C. Göllner, publicat în „Revista istorică" (XXIII – 1927 – nr. 7–9). Se face astfel o confuzie inadmisibilă între societatea secretă „Constituția" din Lugoj, care a activat înainte de 1830, și societățile secrete de mai tîrziu, printre care și cea de la Rusca din 1834.**

NICU DUMITRESCU

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

MUZEUL — SPAȚIU FASCINANT

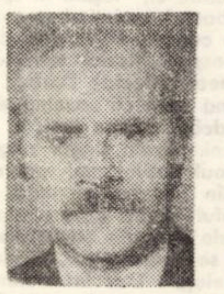

În această săptămînă, MIHAI ZIMAN

— Sînteți noul director al Muzeului Banatului.

— Cu această propoziție mă obligați la o lungă frază despre intenții, proiecte și celelalte asemănătoare. Am să încep prin a spune că muzeul a avut și are o menire deosebită în contextul arsenalului contemporan al mijloacelor de educație. Tocmai de aceea vom insista ca muzeul să-și consolideze, pe lîngă funcțiile tradiționale (de cercetare și conservare a unui patrimoniu cultural), și un ansamblu de funcții educative, politice, culturale, științifice. Mai mult ne gîndim la o permanentizare a unor acțiuni, în așa fel încît patrimoniul muzeal, foarte bogat de altfel, să devină o sursă importantă de cunoaștere, să depună mărturie despre cultura și civilizația durate în această parte a țării. Dar muzeul trebuie să devină și un spațiu contemporan. De aceea am început organizarea unui compartiment de istorie contemporană a unui muzeu tehnic, a unei secții de muzică. Tradiția Banatului le reclamă.

— Credeți că între obiectele din muzeu și privitorii lor ar putea începe de acum înainte un tip special de comunicare ?

— Întrebarea vizează relația muzeului nostru cu publicul vizitator, despre care trebuie spuse cîteva lucruri precise. Vedeți dumneavoastră, fiecare obiect poartă în sine o anume încărcătură care trebuie degajată în timpul acestei relații cu privirea, de mai lungă sau scurtă durată, unică sau repetabilă. Aș imagina un muzeu mereu vizitat de aceiași privitori, dispuși în permanență să descifreze mesajul pe care-l poartă obiectele acestea neînsuflețite. Trebuiesc descoperite modalități noi, pe care să se așeze relația de care ați întrebat. Ne gîndim la niște acțiuni concrete, între care inițierea unor lectorate pe teme de artă, de știință, de cultură, la a căror desfășurare să-și dea concursul toate forțele culturale ale orașului. Am dori să transformăm muzeul într-un centru focalizator al acestor forțe, am dori să-l transformăm într-un spațiu vital asimilării culturii, asemeni bibliotecii, teatrului, sălii de concert. Cred că e o dorință pe deplin justificată.

— Ce credeți că este un muzeu ?

— Doriți un răspuns sentimental?

— Da

— Atunci muzeul .. Atunci muzeul e un spațiu fascinant care păstrează un trecut de care sîntem legați prin mii de fire secrete. E un spațiu cu o viață foarte intensă, pentru că acele obiecte neînsuflețite care-l alcătuiesc adună, precum matca unui rîu, seva tuturor îndeletnicirilor omenești, seva vieții lor creatoare. Aici e fascinația

ADRIANA S. BRADEANU

SILUETE

ARTA DE A MODELA LEMNUL

Lucrez din 1958 la Întreprinderea de prelucrarea lemnului din Timișoara. Mulți ani am fost tîmplar și, în timpul modelării lemnului, mi-am dat seama cîte lucruri, cîte minunății se pot naște din trunchiurile de copaci, din această superbă bogăție a țării. Acum sînt maistru la controlul tehnic de calitate. Veghez la calitatea, la recepționarea mobilei în cele mai bune condițiuni. Secția la care lucrez exportă mare parte din producție. Construim sute de mii de scaune pliante pe an, și la acestea toate n-am avut nici refuzuri, nici reclamații. Exportăm în R. F. G., Danemarca, S.U.A., Suedia și uneori nu putem face față marilor cerințe. La noi se fabrică și rechizite școlare, solicitate și folosite de la elev la inginer. Arta de a modela lemnul nu e ușoară, ea cere meticulozitate, finețe, imaginație. Primesc mult sprijin în munca mea prin colaborarea armonioasă cu șeful unității, Mihai Straky, cu inginerul Constantin Popovici, cu maiștrii Gheorghe Momirov, Traian Copos și Iosif Altmeier. Numele meu ? Demian Ienci. Iubesc mult artele plastice, îndeosebi sculptura, și poate de aceea marea mea atracție și dragoste pentru a obține bijuterii casnice din lemnul pădurilor noastre.

DAMIAN URECHE

REPORTAJ

În lumea fascinantă a chimiei

Intr-o carte dedicată istoricului Timișoarei, apărută în 1921, există printre altele și o reclamă a Fabricii de spirt „fondată în anul 1868, cu o capacitate anuală de 80 000 hl, cea mai mare și modern aranjată fabrică din continent". In iunie 1974, intru pe poarta centenarei fabrici de pe splaiul Titulescu, azi Intreprinderea de produse chimice Solventul, cu intenția mărturisită de a cunoaște nu atît cum au crescut parametrii tehnico-economici ai intreprinderii, cît mai ales activitatea celor care lucrează aici, printre retorte și reactoare, în lumea fascinantă a chimiei. Omul din fața mea este de două decenii chimist : „chiar poimîine avem intîlnirea de douăzeci de ani de la absolvirea facultății", îmi spune dînsul și îmi arată agenda de birou, în care evenimentul era consemnat cu litere apăsate, ca un memento. Inginerul Ștefan Ferenczi, directorul intreprinderii, prins cum e între două ședințe, găsește totuși timp pentru o scurtă discuție cu prilejul căreia aflu că „cea mai mare și modern aranjată fabrică din continent" a devenit la ora actuală „cea mai mare intreprindere de plastifianți din sud-estul Europei", firește, la datele acestui memorabil an 1974. **Solventul** a creat în România o industrie de plastifianți, bazată pe tehnologii proprii, „n-am cumpărat nici un procedeu, nici un brevet, nici o instalație, peste 96 la sută din valoarea producției se realizează pe tehnologii elaborate de colectivul nostru, iar activitatea de creație nu este monopolul sectorului de cercetări".

Cu aceste date pătrund în aripa destinată cercetării, în prima încăpere, unde, printre baloane, refrigerente, filtre și eprubete, tineri în halate albe experimentează noi produse, le urmăresc calitatea, caracteristicile, parametrii de reacție. Intîlnesc aici un vechi cunoscut, chimistul Nicolae Proșteanu, care încă de pe băncile liceului își speria mama cu experiențele pe care le încerca în laboratorul înjghebat acasă. Vreau să știu dacă munca de chimist e spectaculoasă ! După clipe de tăcere îmi răspunde : spectaculos este rezultatul obținut și îndeosebi satisfacția că ceea ce ai gîndit și-ai conceput s-a dovedit a fi bine. Acum l-am găsit aici, dar de obicei este dincolo, în laboratorul nou din secție, aflat în faza de finisare, unde se montează un aparat de analiză modernă, numit cromatograf ; nu de mult a fost trimis la specializare, la București și la Milano.

De la analiză-sinteză trec mai departe prin hala cu instalații pilot, supravegheate de doi tineri în salopetă și mă opresc în ultima încăpere, dotată cu o aparatură complicată, plastograf, valțuri. Operatorul chimist Daniel Irsa, un colos de aproape doi metri, poartă mănuși lungi, de cauciuc, scoate cu mișcări precise, bine știute, folii de p.v.c. din valț, le presează și, ca să putem schimba cîteva cuvinte, oprește pentru scurt timp o instalație. Imi spune că e timișorean, că a absolvit școala tehnică de chimie, că lucrează la Solventul din 1961. Nu ascund, am fost surprinsă, aflînd că acest uriaș, mișcîndu-se dezinvolt printre mașini, e un pasionat de lectură și că în timpul său liber petrece ore multe conspectînd tratate și studii de specialitate. Astfel că ascensiunea sa profesională vizibilă e și rezultatul meditației active prin știința acumulată, cum s-ar putea spune o adecvare nuanțată și conștientă la profesie.

O nouă cunoștință : inginerul chimist Richard Pape, șeful colectivului de cercetare de la **Solventul,** pînă mai ieri inginer șef al fabricii de la Margina. Imi spusese că venind aici are o retribuție relativ mai mică, dar a cîștigat profesional și are bucurii mai depline. Și acolo a muncit, nu-i vorbă, fabrica, veche, se cerea modernizată și s-a preocupat de punerea la punct a unui nou procedeu de carbonizare a mangalului la temperaturi înalte. Apoi și-a îndreptat atenția spre solvenți, mult solicitați de industria de lacuri. O muncă asiduă, care s-a soldat cu o invenție. Acum doi ani ea a fost medaliată în aur la Viena.

Încă din liceu el era îndrăgostit de chimie, devenise mîna dreaptă a profesorului și se decisese pentru această știință a transformărilor materiei, nu fără a-și fi mîhnit familia sa de la Lugoj, în care toți sînt textiliști. De altfel chimistul de azi s-a născut în colonia muncitorească a I.T.L.-ului. Colectivul de care răspunde ?, „foarte bun și sperăm să-l întărim, să primim și absolvenți. Pe baza studiilor și a cercetărilor efectuate la noi în laborator, împreună cu ICECHIM, se lucrează la un proiect de amploare pentru fabricarea de plastifianți speciali și poliesteri".

Nu l-am întrebat pe Richard Pape ce vîrstă are, dar îi atribui cu cel mult 38 ; chipul său stăpînit și calm inspiră încredere și reflectă o conștiință de sine și nimic mai firesc decît să aflu că după cincisprezece ani de profesie inginerul va realiza o sinteză superioară în propria sa activitate intelectuală și profesională : se pregătește să elaboreze teza de doctorat. Să mai adaug că e vorba de o pasionantă chestiune de chimie aplicativă ?

Vreau să știu cum sînt cotate produsele intreprinderii peste hotare. Am fost în Austria, în Ungaria, în Cehoslovacia, în R.F.G., în Uniunea Sovietică și pot să vă spun că stăm bine pe plan competitiv, cu produsele realizate chiar de țări cu tradiție mult mai mare decît a noastră într-ale chimiei. De altfel, nu am cunoștință să se fi înregistrat vreo reclamație la calitate și exportăm în America, R.F.G., Belgia. Dar la secția de plastifianți ați fost ?

Nu, n-am fost dar m e r g acum. Mă întîmpină inginera Doina Morath, șefa secției, tînără, energică, de zece ani la Solventul. O întreb cît lucrează pe zi. Mă de-al nostru manipulează valori fantasti- privește curios și-mi răspunde : cît e nevoie. Vin de dimineață și uneori mă prinde în intreprindere și ora nouă seara. Avem o producție mare, cu importantă pondere la export, fiecare operator chimist ce,, vă dați seama ce muncă de răspundere.

Aici, discutînd cu oamenii, mi-am amintit de cuvintele lui Ștefan Ferenczi : la noi, activitatea de creație nu este monopolul sectorului de cercetări. Urmînd directivele Congresului al X-lea al partidului, indicațiile secretarului general, s-a elaborat o tehnologie proprie pentru fabricarea de plastifianți și toate investițiile ulterioare s-au făcut și se fac pe baza ei și asta înseamnă în limbaj lapidar economii la import licență, la instalații, proiecte, asistență tehnică. Un colectiv în jur de treizeci de tehnicieni și muncitori au lucrat cîteva luni la cercetare și producție împreună cu atelierul mecanic, condus de maistrul Dumitru Bălulescu, omul cu mîini de aur, cum este denumit. Acum doi ani, la expoziția internațională de brevete de la Viena, a fost decernată Solventului o Medalie de aur pentru tehnologia de fabricare a plastifianților. Șefa secției îmi citează numele multor operatori chimiști care s-au distins. Regret că nu le pot insera pe toate : Remus Remiceanu, Petru Murgu, Norbert Szokol, Mircea Țiganu, Ignea Loga. Ultimul, o știu, e un sensibil poet și nu mă mir că îl găsesc aici în lumea miraculoasă a chimiei ; îmi povestește despre acea Medalie de aur și-mi spune cum s-au străduit ei ca acele șarje experimentale să iasă rapid, să fie de foarte bună calitate. Ne întreceam să dăm cele mai reușite șarje, pentru că de la noi, de la esterificare, pornește totul, aici e sectorul de bază și dacă noi, să zicem, vom colora materialul, atunci va fi cu siguranță un rebut. Și ce-ați spus cînd ați auzit vestea cea mare ? Nici nu mi-a venit să cred, nici mie, dar nici altora, știam că la expoziție participă țări mari, vestite în lume în chimie, apoi cînd ne-am dat seama că totuși e adevărat ne-am simțit mîndri și foarte bucuroși.

Drept final la reportajul de față, transcriu din blocnotes doar patru cuvinte : pasiuni convertite în aur...

VALENTINA DIMA

Cu Radu Florian

(Urmare din pag. 1)

vel social, Dv. definiți societatea drept „existență colectivă conștientă", relevați, apoi, „rolul societății ca subiect spiritual" și ajungeți să tratați problema cunoașterii prin prisma raportului dintre „societatea ca subiect și natura ca obiect". Fiind vorba de o opinie filozofică marxistă nouă, Vă rog să ne spuneți în ce măsură raportul societate–natură afectează, modifică sau dezvoltă raportul existență–conștiință din problema fundamentală a filozofiei ?

— Relația dintre societate și natură este, după părerea mea, singurul cadru referențial care oferă răspunsul real raportului dintre existență–conștiință, ca problemă fundamentală a filozofiei. Dar, relația dintre existență și conștiință este numai o latură a raportului dintre umanitate și realitatea obiectivă, o componentă a raporturilor dintre formele activității umane. La drept vorbind, a stabili o relație nemijlocită între existență și conștiință înseamnă a o rupe de om, adică a presupune existența conștiinței fără aceea a omului, iar a acestuia fără cea a societății. De altfel, tocmai pentru că ea poartă pecetea acestei interpretări deformate, relația nemijlocită dintre existență și conștiință a imprimat răspunsului ei **o manieră metafizică de concepere a materiei și a conștiinței ca două entități opuse, ireductibile.**

— Prin unele reflecții, Dv. aduceți un elogiu deosebit filozofiei, atribuindu-i printre altele că : „formează conștiințe integrale, ceea ce nu poate îndeplini nici o altă componentă a culturii spirituale" și că : „fundamentează numeroase manifestări umane, fiind implicată în toate actele care presupun o conștiință de sine conturată a subiectului". Ce considerați că s-ar putea face, pentru ca aceste funcții ale filozofiei să devină în mod preponderent realizări practice și tot mai puțin simple deziderate ?

— Cele ce-ați semnalat sînt atribute ale filozofiei în general și ale filozofiei marxiste în mod special. Pentru ca filozofia marxistă să pătrundă tot mai adînc în conștiința și funcțiile sale să conducă spre realizări practice, consider că este necesară o mai largă cunoaștere a fondului autentic și a spiritului specific, proprii filozofiei marxiste, Cred că trebuie depășită o anumită prezentare didactică, ce continuă să fie preponderentă, pentru a ajunge ca literatura filozofică să răspundă cît mai satisfăcător problemelor vieții contemporane și îndeosebi setei de filozofie tot mai resimțită în rîndurile tinerei generații. De asemenea, o atenție mai mare ar trebui să se dea, în cadrul literaturii filozofice, unor probleme existențiale, cum este de pildă aceea a realizării omului, sau a relației dintre individ și societate, ca și unor probleme deloc atinse ca cea a destinului uman, la interferența coordonatelor sociale dar și biologice. In acest fel, gîndirea filozofică s-ar apropia de conștiința comună îmbogățind-o cu date și premise ale abordării științifice, familiarizînd-o, în același timp, cu numeroasele întrebări de ordin filozofic care-i sînt proprii.

— La inceputul recentei Dv. lucări, citați din îndemnurile tovarășului Nicolae Ceaușescu : „Să se dea curs liber cunoașterii științifice, gîndirii omului".

C o n s i d e r că trebuie continuat efortul de d e z v o l t a r e a gîndirii marxiste, de confruntare a acesteia cu problematica contemporană, renunțîndu-se la spiritul dogmatic. Numai răspunzînd întrebărilor epocii pe care o parcurgem, filozofia marxistă va deschide pătrunderea spre noi și noi cunoștințe. Se știe doar că unul din izvoarele acesteia a fost, de la începuturile ei, abordarea cu prioritate a problematicii sociale și umane. Continuînd și insistînd pe această cale, depunînd eforturi și formulînd răspunderi în deplină libertate și spirit de responsabilitate, în mod sigur și inevitabil, atmosfera discuțiilor și a dezbaterilor critice se va înviora.

— Lucrarea Dv. se încheie cu semnificativa și optimista apreciere : „Umanismul marxist face din rațiune o valoare de prim rang a practicii sociale". Ce credeți că se poate face pentru ca în mod efectiv omenirea să resimtă că rațiunea devine valoarea directoare de prim rang a activității umane în detrimentul absurdului, atît de persistent și de amenințător ?

— Oricît de paradoxal ar părea, drumul spre întemeierea activității umane, în ansamblul ei, pe rațiune, este extrem de lung, deși societatea este, cum spuneam la inceputul discuției noastre, o existență obiectivă conștientă. Chiar dacă astfel privim societatea, aceasta nu înseamnă că conștiința s-a identificat întotdeauna cu cunoașterea, cu valorile rațiunii, după cum nu înseamnă că ea a fost o activitate rațională. Pentru ca activitatea umană în totalitatea ei să fie rațională, pentru ca istoria omenirii să fie rațională, aceasta presupune obligația ca societatea să-și ia în propriile ei mîini mecanismul ei funcțional, ceea ce se poate realiza numai odată cu trecerea la socialism. In al doilea rînd, este necesar ca odată cu trecerea la socialism, activitatea și dezvoltarea socială să se întemeieze cu precădere pe valorile cunoașterii, ale umanismului marxist. Este evident că **transformarea rațiunii în valoarea fundamentală a activității umane este un proces istoric,** care depinde, pe de-o parte, de progresul cunoașterii, iar pe de altă parte, de crearea condițiilor sociale de respectare a datelor cunoaștreii, a valorilor filozofice și etice, proprii umanismului marxist în dialectica socială.

— Ca să încheiem privind spre viitor, Vă rugăm să ne spuneți : la ce problemă mai importantă reflectați, la care, împreună cu Dv. sperăm să aduceți o nouă contribuție meritorie ?

— Așa cum am arătat în ultima lucrare, continuă să mă preocupe una dintre problemele fundamentale ale gîndirii filozofice și sociologice marxiste, anume cea a **determinismului social.** Consider că și în această privință trebuie făcut un bilanț al ideilor de certă valoare științifică elaborate de gîndirea marxistă, concomitent cu eliberarea lor de interpretările simpliste proprii dogmatismului, dezvoltîndu-le apoi pe baza noilor fapte de știință, scoase în evidență de secolul nostru.

Aprofundarea continuă a cunoașterii determinismului social, aprofundarea lui pe multiple planuri este, de altfel, o condiție a înțelegerii și prospectării viitorului uman, a realizării lui.

EVRIKA !

• Cînd dușmanul meu a fost băgat în criptă, mi s-a luat o piatră de pe inimă.

• Încă din copilărie mi-am spart capul cu obiecte zburătoare neidentificiate.

• Dacă ne gîndim bine, toți necunoscuții au rămas în istorie.

• Nimeni nu are curiozitatea de a muri, de parcă prin moarte am fi trecut cu toții.

• Drumul fără spini se umple repede de praf.

• Nu întîmplător politeiștii îl iau pe dumnezeu drept altul.

• La cinema Libertatea rulează un nou film interzis pentru copii.

ION VELICAN

DOSAR

CHILIPIR

M. este un om cinstit. Niciodată în viață nu i-a trecut prin minte să fure măcar un capăt de ață. Poate să jure că „n-a pus mîna" de cînd se știe. Îi place, însă, dacă i se prezintă ocazia, să-și procure unele lucruri mai ieftin. Astfel, dăunăzi, l-a cunoscut în piață (a cunoaște — e un fel de a spune) pe R., care i-a oferit un costum nou de haine, contra a trei sute de lei. M. a socotit că ocazia nu trebuie pierdută. Avea bani la el și a plătit pe loc. Numai că R. nu-i putea da costumul decît după-masă. Și-a notat numele, adresa, și dus a fost. Este de la sine înțeles că n-a „livrat" marfa nici pînă în ziua de azi

Constatînd c-a fost înșelat, M. depune o reclamație. După un timp, R. este prins. Avea la activ încă vreo zece amatori de chilipiruri, deci M. se putea consola că n-a fost singurul păcălit.

Ar trebui să-l plîngem de milă și să zicem : „Uite, el era om cinstit, credea să toți sînt la fel ca el, și iată c-a pierdut banii" ! Dar, oricît ar părea de ciudat, deși, firește, nu aprob înșelăciunea, R. îmi inspiră mai multă „simpatie" decît M. R a escrocat nu cîțiva naivi, ci pe niște „cinstiți" care se bucurau de un chilipir, care chilipir, la mintea cocoșului, nu putea avea o proveniență „curată". R. este un escroc „simpatic" — în literatură, un Ostap Bender al lui Ilf și Petrov, e sublim ! — pentru că, fără s-o știe, pedepsește, în felul lui, niște inși tot atît de puțin onorabili ca și el. M., chilipirgiul, cu toată cinstea lui, este un virtual infractor. Nu există articol de lege care să-l pedepsească, însă fapta lui se abate de la un cod etic nescris, verificat în practică prin ani. Îmi este imposibil să cred că M., oferindu-i-se un obiect la un preț de cel puțin de trei ori mai mic decît valora în realitate (chiar dacă în cazul de mai sus obiectul nu exista deloc), nu s-a gîndit la proveniența lui. Cine ar fi dat un costum de haine, cumpărat cu bani **munciți,** numai pe trei sute de lei ? Totuși, a acceptat tranzacția lacom să aibă un cîștig. De fapt, un cîștig necinstit. Și-a pierdut.

Și fiindcă nu există lege care să-i condamne gîndul, eu zic în sinea mea : Așa-i trebuie !

LAURENȚIU CERNEȚ

Caricatură de CORNEL POPA

EPIGRAMA

Poetului ANGHEL DUMBRĂVEANU, autorul volumului „Oase de corăbii", deținător al mai multor premii literare.

Scriitorii cu talent
Iau pe cărți premii frumoase,
Dumbrăveanu, evident,
Premii ia și pentru oase

Poetului DAMIAN URECHE, la volumul „Tot ce mă doare".

Nu că sînt mic la orizont,
Sau socotit poet local,
„Tot ce mă doare", și țin cont,
E ulcerul duodenal.

Unui confrate rău platnic.

Bani de-i dai, nu-i vezi cu anul.
Explicația e una :
Două fețe are banul,
Însă el n-are nici una.

AUREL CHERLEA

MILOȘ PETROVICI

Momentul literar al Krușevațului

Consemnind citeva calități ale momentului literar al Krușevațului, imi vin in minte cuvintele unui tinăr poet care spunea că pentru el acțiunea Bagdalei, desfășurată de-a lungul țării, sub titlul „Scriitorul – cartea – cititorul", a avut o importanță covirșitoare. Indreptindu-se spre oamenii muncii din ținuturile insuficient dezvoltate, Bagdala a popularizat cartea și literatura prin intermediul autorilor și anume acolo unde propaganda culturală este mai necesară : in halele fabricilor, in școli și in căminele culturale sătești. Importanța deosebită a acestor intilniri constă in apropierea scriitorului de sarcinile sociale comune, in perceperea că inchiderea in grupuri este un reflex al conceperii elitiste a literaturii. Joncțiunea de mai inainte, după afinități reciproce, a contribuit la o mai severă formare a fizionomiei scriitorilor ; dar accentuarea deosebirilor putea să ne aducă la o adevărată separare, să ne indepărteze de treburile comune și de necesitatea unei permanente angajări a scriitorilor și creației literare. Conștiința aceasta a făcut ca la acțiunile literare să participe aproape toți scriitorii Krușevațului, de la Branko B. Lazarević și Antonije Marinković pină la Slobodan Stevović și Dadije Miladinović.

O altă insușire esențială a momentului literar al Krușevațului este depășirea hotarelor regionale, ceea ce, in definitiv, constituie o insușire primordială a vieții literare din fiecare oraș. Acest moment este marcat de cărțile de versuri. (Singura carte de proză remarcabilă este drama, cu insușiri scenice deosebite, Căminele ateilor, a lui Zvezdan Jović ; să amintim insă și culegerea de povestiri cu teme din timpul revoluției, Zile fără fluier de Ivan Pudlo, contribuția literar-istorică a lui Dragomir Lazić cu privire la povestitorul dr. Dusan Radić, precum și contribuția literar-istorică a lui Milovan Gocmanac cu privire la poetul revoluționar Sergije Mihailović).

Momentul literar actual al Krușevațului se află insă sub semnul poeziei. Aci avem cărțile de poezii : Pe urmele lui Nicolae Labiș, Biserica pădurii și Fintinile lui Rados Modricanin, trei cărți care arată că lirismul lui Radomir Andrić a dobindit dimensiunea adincimii : tulburarea noastră este presărată de tulburarea inaintașilor, iar „pasul aerian" al poetului este doar un pas posibil al veșnicei incercări de a se recunoaște pe sine in infinit. Cartea de versuri a lui Dragisa Drasković, Prima iarnă, este interesantă prin folosirea curajoasă a lexicului local in scopuri estetice, a adjectivelor și verbelor și a cuvintelor noi, surprinzătoare, create pe baza melodicii graiului acestui ținut. De acest moment literar aparține și volumul de versuri al lui Bosko Rudinćanin intitulat Nemcevat, cu o originală pătrundere in jocul și lexicul popular ; apoi volumul Venirea in țara necunoscută al lui Todor Terzić care surprinde motivul instrăinării și inadaptabilității in variațiuni particulare.

Un fenomen deosebit de interesant, mi se pare, este adevărul că și in Krușevaț, important centru literar din Serbia, poți fi scriitor și pictor, fără a fii nevoit să te duci in capitală pentru a te afirma. Cred că in acest sens sint edificatoare ultimele culegeri de versuri apărute : Cupa de lut de Dobri Dimitrijević, Sulița infrunzită de Ljubisa Djidić, Secerișul și Versuri de Antonije Marinković, poemul Pămintul lui Adam de Zivadin Lukić, Forță străveche de Branko L. Lazarević.

Dobri Dimitrijević, in Cupa de lut, descoperă „scintei și jocuri" deasupra orașului infășurat de aripile păsărilor, de pe lastrebaț in timp ce riul Rasina ii intoarce „roata miinilor pină la soare". Visător pătimaș, entuziast, el vede in chibritul aprins „lumina viitorului" și drumețește intens in lumea „din jurul orășelului necunoscut".

Ljubisa Djidić cu prima sa carte Cu miinile sus, dar mai ales cu Inelul corodat și Suliță infrunzită, a dovedit că merge pe un drum propriu. Fire retrasă in sine, Djidić iși cultivă grădina poetică fără să se sinchisească de curentele literare și de așa-zisa pătrundere a generațiilor. In Sulița infrunzită el poartă un dialog antitradițional cu tradiția, imbină intelectualul cu sentimentul, convins că in descoperirea sentimentului cu ajutorul intelectului constă creația poetică.

O culegere de versuri din creația lui Antonije Marinković a fost publicată de editura „Prosveta" din Belgrad, sub titlul Versuri. Simbolul central al poeziei lui Marinković este exilul ca „mod de existență spirituală", ca posibilitate a existențialității poetice.

Deși copleșit de munci de răspundere și de o mulțime de treburi sociale, Zivadin Lukić este in ultimii doi ani foarte productiv. Inspirat de marele monument al luptei de eliberare națională Slobodiste, Lukić a scris poemul Pămintul lui Adam, in care motivul general al țării morților l-a inălțot pină la expresie proprie și pină la secțiunea istorică a viziunii vieții compozitorul Slobodan Atanacković a folosit acest poem la alcătuirea unei cantate, iar Lukić a pregătit pentru tipar incă două cărți : volumul de versuri Focul singurătății și piesa de teatru Dincolo de viață.

In prima sa carte, Sărutul pămintului, Srba Djordjević e plin de virulență critică. Mișcindu-se pe matca poeziei protestatare, el se ridică impotriva impărțirii artificiale a lumii, impotriva bombardării Vietnamului și uciderii oamenilor nevinovați. A doua carte a sa, Spune viață, are mai multă flexibilitate potolită.

Viața literară a Krușevațului se caracterizează prin apariția poeților tineri, proveniți mai ales din rindurile tineretului muncitoresc și sătesc. Intr-un cuvint, despre dezvoltarea in continuare a creației literare din orașului Krușevaț se poate vorbi cu destul optimism. La inceput contestată și neluată in seamă, literatura Krușevațului infruntă astăzi mai sever criteriile, răstoarnă planurile și-i pune la incercare pe autorii studiilor istoriei literare și ai antologiilor.

In românește de D. SVETOSLAV

Rolang

In linii mari, despre basm s-ar putea spune că este o narațiune simplă alcătuită din elemente fabuloase și reale, dirijată de un număr de formule stereotipe dar specializate. Intre formule inițiale, mediane și finale, basmul se programează – invariabil după specialiști – pe un traseu care debutează cu infiltrarea unei dezordini intr-o lume armonioasă, culminează cu instaurarea dezordinii și sfirșește cu revenirea definitivă la ordine printr-un sfirșit fericit. Această schemă de funcționare se potrivește insă mai mult basmului european al cărui punct de greutate stă in incărcătura morală a ficțiunii rezolvată prin victoria neindoielnică a binelui asupra răului. Din acest motiv desfășurarea lui epică este prin excelență lineară, preocupată să pună in lumină virtutea victorioasă. In fața unor alte realități ne pune basmul asiatic. Spre deosebire de cel european, al cărui mobil e preponderent moral, didactic, acesta se distinge prin preocupări formale și printr-o inclinație către tragedie. Afirmația lui George Călinescu că „gustul tragicului in basm este inexistent și basmele veritabile au toate happy-end" se potrivește perfect doar unei arii limitate de temperament și sensibilitate. Acest lucru nu trebuie să ne mire atita timp cit știm, de exemplu, că fie și numai unui stil european de gindire și limbaj organizat pe bază de opoziții binare i se opune un stil asiatic cu opoziții stabilite intre termeni mult mai numeroși. Prima trăsătură care individualizează basmul asiatic este neobligativitatea sfirșitului fericit. Formulele lui finale includ in stereotipii, și formule care intăresc victoria dezordinii direct sau, indirect, prin mențiuni de implinire ce vin in dezacord flagrant cu finalul real al basmului. Oricum, basmele care se isprăvesc cu victoria răului sint extrem de frecvente. Alteori, asistăm la un echilibru curios intre bine și rău prin apariția unei a treia posibilități care le inmănunchează pe amindouă. In basmul chinez „Golful mamei", Nie descoperă un loc fermecat unde „iarba nu se mai termină niciodată". Intr-o zi găsește pe acel loc un mărgăritar care are proprietatea de a spori lucrurile. Pentru a nu-i fi furat de stăpinul Zhou Hun, Nie il inghite. Atunci se transformă intr-un dragon inspăimintător care il ineacă pe Zhou Hun și apoi pleacă conform noului destin să trăiască in impărăția apelor spre jalea mamei sale. Și mai elocventă in acest sens este „Povestirea lui Meng Jiang-nű". Fata născută dintr-o tărtăcuță, Meng Jiang-nű, este văzută goală de Fan-Xi-lang, un fugar urmărit de oamenii impăratului și dus cu sila să lucreze la zidul chinezesc. Văzind că soțul nu i se mai intoarce, Meng Jiang-nű pleacă in căutarea lui și după multe peripeții, in care este nevoită să săvirșească și crime, ajunde la zidul chinezesc. In fața lacrimilor ei zidul se deschide și eliberează trupul neinsuflețit al lui Fan-Xi-lang. In acest timp impăratul o vede și ii propune să-i devină soție. Meng Jiang-nű se preface că acceptă dar după inmormintarea soțului ei se aruncă intr-un riu și moare. Impăratul innebunește de durere. Pentru a-l potoli, fiica duhului apelor ia chipul lui Meng Jiang-nű și se căsătorește cu el. După un an se naște un copil. Atunci falsa Meng Jiang-nű ii mărturisește impăratului șiretlicul, după care se intoarce in impărăția apelor nu inainte de a-l abandona pe copil pădurii. Finalul este numai aparent fericit prin declarația absolut convențională că acest copil va distruge dinastia Qin pentru a răzbuna șirul de nenorociri.

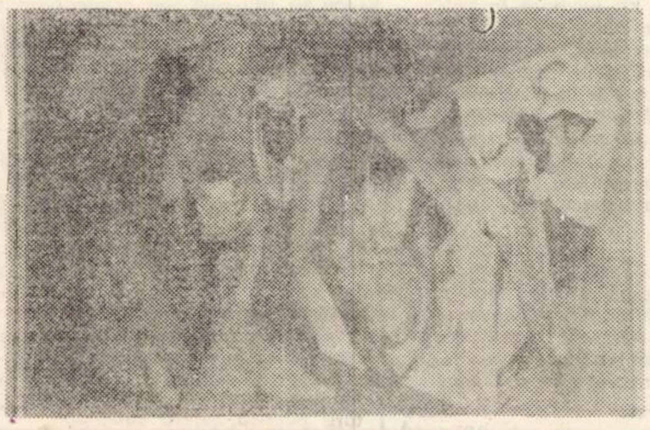

Reconstituiri II

Foarte interesant sub aspect formal este basmul tibetan, atit de rafinat, incit este mai mult decit un basm, un basm-roman. El folosește formula narațiunii in narațiune răspindită in Asia, dar cu modificări personale ca in **Istorisirile lui Rolang – Mortul fermecat.** Dacă in **1001 de nopți** basmele Șeherezadei sint narațiuni armonioase cu scopul de a temporiza prin trezirea unei curiozități in mod gradat satisfăcute, basmele lui Rolang sint senzaționale pentru că firul lor epic se rupe deobicei exact acolo unde curiozitatea (ca și basmul) atinge punctul culminant. Grație unui inalt grad de conștientizare a stereotipei datorită căreia se poate renunța la unele redundanțe ale enunțului epic, interesul se mută de pe povestea in sine asupra cadrului narativ. Spre deosebire de cuplul Șeherezada–Calif și intriga lui pur și simplu estompată de sutele de basme extraordinar de complicate și apoteotic terminate, in **Istorisirile lui Rolang** esențial se prefigurează conflictul dintre două prezențe epice consistente aparținind cadrului narativ : Tenci jup și Rolang. După principiul budist, Tenci jup trebuie să se purifice de murdăria omorului chiar dacă cei pe care i-a ucis erau șapte vrăjitori răi. In acest scop preaințeleptul Nagardjuna il trimite să aducă din cimitirul-cel-plin-de-răcoare pe Rolang, Mortul-fermecat. Acest lucru se poate realiza numai dacă Tenci jup respectă canonul tăcerii. Rolang il ispitește insă mereu pe Tenci jup povestindu-i basme fermecătoare, ațițindu-i curiozitatea, implicindu-l in narațiune prin comparații sau aluzii dibace. La prima exclamație a lui Tenci jup, Rolang capătă puteri misterioase și fuge. In acest fel poveștile tibetane, fără să poată fi detașate din cadrul romanesc, intrețin o incordare epică continuă. Pentru ele este mai puțin importantă finalizarea tendențioasă a vreunei idei morale spre care le poate impinge de fiecare dată stereotipia unui tip de basm, decit relația psihologică dintre Tenci jup și Rolang stabiliți intr-un veritabil dialog romanesc. Demn de remarcat este și canonul straniu al lui Tenci jup : să rămină impasibil la ficțiunea estetică. Sfirșitul **Istorisirilor...** menționează că pină la urmă Tenci jup a fost capabil să reziste unui basm, dar ficțiunea aceea nu este in mod real cuprinsă in cadrul lor. Este și acesta un final fericit de complezență care nu poate diminua cu nimic aureola de gravitate a lui Tenci jup, acest Sisif neputincios să-și invingă sensibilitatea. Pe de altă parte, finalul real tragic figurează simbolic vitalitatea eternă a ficțiunii, a artei. Arta adevărată presupune comunicarea și participarea. Un moment de confruntare amețitoare cu universul prin intermediul unei forme expresive in cel mai inalt grad. De aceea, basmul inaintea căruia Tenci jup nu a exclamat uimit și fericit, nici nu există.

MIRELA ROZNOVEANU

TERRA MAGAZIN

BIOCERAMICA INLOCUIEȘTE OSUL. Nici un risc nu prezintă noul inlocuitor de materie osoasă realizat de firma de produse de ceramică Rosenthal Technik AG din Selb (R.F.G.). Materialul argilos fabricat pe bază de oxid de aluminiu pur se remarcă față de masele plastice și metalele folosite pină in prezent in osteoplastie prin faptul că este mult mai bine suportat de țesuturi, nu se descompune și nu este supus coroziunii. Noua endoproteză bioceramică poate fi implantată fără a se recurge pentru fixarea ei la clasicul ciment special de os, care nu este numai neplăcut pentru pacient, ci și poate da naștere unor complicații.

IDEEA APARȚINE UNUI... PORUMBEL. Specialiștii de la Institutul de biologie experimentală al Academiei de științe a R.S.S. Armene au ajuns la concluzia că ochii sudorilor pot fi bine protejați dacă se aplică proprietățile ochilor porumbeilor. Oamenii de știință studiază mecanismul proceselor foto-electrice care se produc in retina păsărilor. In timpul experiențelor, retina ochiului de porumbel a fost supusă acțiunii unor impulsuri laser, fără să fi suferit de pe urma lor. Cu acest prilej s-a emis ipoteza că terminația nervului optic la porumbel este protejată de un țesut aparte care indeplinește citeva funcții importante. Una din ele constă in absorbția razelor celor mai periculoase care pot produce orbirea, ca de exemplu acelea pe care le emană soarele la zenit. Pe baza cercetărilor amintite, oamenii de știință armeni proiectează dispozitive speciale pentru protecția ochilor la sudori.

UN SĂRUT DE DRAGUL ȘTIINȚEI. Medicii Dick Elliot și Don D' Alesio, cercetători ai Universității din Visconsin (S.U.A.) studiază de ani de zile virușii care invadează corpul uman. Pentru aceasta, ei i-au chemat in ajutor pe studenți. Aceștia nu trebuie să facă nimic altceva decit să se... sărute ! Sărutul „de dragul științei" trebuie să dureze cel mult două minute, timp suficient ca virușii să-și inceapă „plimbarea" de la un partener la altul, iar medicii să poată supraveghea comportarea lor. Numărul studenților care se prezintă la aceste experiențe este atit de mare, incit medicii și-au planificat ajutoare proaspete pentru următoarele șase luni.

UN SOȚ IMPOSIBIL. Tribunalul vienez a dat ciștig de cauză in acțiunea de divorț intentată de Erna Kate. Ea l-a acuzat pe soțul său de „brutalitate și barbarie sufletească"... Tribunalul a luat foarte in serios această acuzație, bazindu-se pe faptul că soțul incriminat ținea in locuință nici mai mult nici mai puțin decit 1 417 cactuși !

UN OM CU GREUTATE. Deși „om cu greutate", zidarul Charley Limer in Manchester a fost concediat. Comisia i-a interzis să mai muncească in calitate de zidar, constatind că schela pe care stă Charley nu poate suporta „greutatea" acestuia. Este vorba de cele 180 kg ale nefericitului zidar !

VULCANOLOGIE. Cel mai mare vulcan din lume este Tamboro din insula Sumbawi din Indonezia, cu inălțimea de 2 851 metri. In erupția din 1825 el a „scuipat" 100 miliarde metri cubi de lavă și cenușă vulcanică. Dintre vulcanii activi cel mai mare este Cotopaxi din Eucuador — 5 896 metri. După numărul de erupții (130), pe primul loc se situează Etna din Sicilia (3 370 metri). In durata erupțiilor, cel mai „tare" e Stromboli (Italia), care „lucrează" de 1 800 de ani neintrerupt !

TABLĂ DE ȘAH ROTUNDĂ. Muzeul britanic are in custodia sa o tablă de șah circulară datind din secolul al XII-lea. Se pare că e singura tablă de șah de acest fel din lume și nu se știe care a fost motivul realizării ei

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef). FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct). IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU. ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. - TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● 26 iulie 1974 ● Nr. 30 (334) ● 8 pagini 1 leu

PRO PACE

Recentele evenimente din Cipru au produs o mare îngrijorare în rîndurile opiniei publice internaționale, determinînd o vie activitate diplomatică, menită să contribuie la rezolvarea, cu mijloace pașnice, a conflictelor din insulă.

Lovitura de stat, organizată de forțele militare grecești, aflate pe teritoriul acestei țări împotriva guvernului legal de la Nicosia, condus de președintele Makarios, încălcare flagrantă a voinței poporului cipriot liber și suveran a fost condamnată prompt și în termeni deciși de către guvernul și poporul român ca pe un act care prejudiciază dreptului popoarelor de a fi stăpîne pe destinele lor și care sfidează pacea și securitatea generală. Totodată, guvernul român și-a exprimat profunda îngrijorare față de acțiunile militare ale Turciei, care constituie o amenințare la adresa păcii din Balcani, din zona Mediteranei, din întreaga lume.

În declarația sa guvernul Republicii Socialiste România recunoaște și sprijină guvernul legal condus de președintele Makarios, cerînd încetarea oricăror acte militare din partea oricărui stat pe teritoriul Ciprului, garantarea independenței și suveranității naționale a poporului cipriot. „România – se spune în declarație – este hotărîtă să acționeze cu toată energia pentru a-și aduce contribuția la stingerea definitivă a conflictului, la instaurarea unui climat de pace și bună vecinătate între popoarele din această zonă și din regiunea Balcanilor".

Poporul român, dornic de a-și construi viața în pace și libertate, își exprimă convingerea că statele lumii vor acționa cu hotărîre, înțelepciune și spirit de răspundere pentru restabilirea păcii și securității în Cipru, în zonă și în lumea întreagă.

ORIZONT

ANUL XXX

Democrație și cultură

Istoria umanității demonstrează cu prisosință că valorile culturii au găsit în regimurile democratice un teren fertil de afirmare și dezvoltare. În general, marile epoci de înflorire a culturii și civilizației au coincis cu organizările politice democratice, în care oamenii au avut libertatea de a cugeta, iar Engels afirmase încă din secolul trecut că orice progres în cultură este totodată și un mare pas spre libertate.

Se pare însă că problemele referitoare la raporturile dintre democrație și cultură au cunoscut cele mai acute controverse teoretice în perioada dintre cele două războaie mondiale, perioadă în care dictaturile fasciste, ideologii și doctrinarii acestor dictaturi, filozofii iraționaliști și pesimiști au lansat cele mai furibunde atacuri împotriva instituțiilor democratice și a celor mai elementare libertăți cetățenești. Crepusculul iremediabil al democrației, falimentul sistemelor democratice au fost puse în legătură directă cu fenomenul crizei culturii. Democrația era considerată de adversarii săi fie sceptică, fie o „sinistră farsă a istoriei", fie o „toxină" care alterează ideile și sentimentele lumii moderne. Încrederea în democrație, rațiune și cultură ar fi echivalat, după teoreticienii regimurilor fasciste, cu o gravă eroare sau cu o „sminteală doctrinară", fiindcă popoarele ar evolua sub năvala instinctelor biologice și nu sub scutul democrației și rațiunii.

Împotriva acestor concepții s-a ridicat o întreagă pleiadă de prestigioși oameni de cultură și gînditori raționaliști, care au dezvăluit – de pe pozițiile democratismului și liberalismului burghez – pericolul grav pe care-l reprezentau regimurile fasciste pentru instituțiile democrației, libertățile umane și valorile progresiste ale culturii. Mihai Ralea, P. P. Negulescu, N. Iorga, Petre Andrei, Virgil Madgearu, Dimitrie Gusti au arătat că într-adevăr, se poate vorbi de falimentul despotismului, de anacronismul fascismului, însă în nici un caz nu poate fi vorba în secolul al XX-lea de năruirea edificiilor democratice, de decăderea rațiunii și culturii. Dezvăluind adversitatea deosebit de dură a fascismului față de democrație și cultură, ei au încercat să demonstreze în chip iluminist că popoarele înaintate în cultură nu suportă regimurile teroriste. Mihai Ralea spunea că atunci cînd masele largi, populare au ajuns prin cultură la conștiința de sine și la nevoia de libertate ele nu mai pot suporta tirania și despotismul. „Pe măsură ce numărul de oameni luminați crește, regimurile dictatoriale devin fatal imposibile". De asemenea, P. P. Negulescu era și el de părere că popoarele lipsite de cultură se supun în mod pasiv absolutismului politic. Istoria demonstrează că „popoarele cele mai înaintate în cultură și civilizație au dus lupte mari și grele pentru cucerirea drepturilor cetățenești ce formează esența regimurilor democratice". Cu toate că au sesizat multiplele legături dintre regimurile democratice și gradul de cultură al popoarelor, totuși acești gînditori au izolat democrația de baza ei economică, materială, de interesele de clasă și de natura orînduirii capitaliste.

Societatea socialistă creează raporturi calitativ noi între democrație și cultură, înlăturînd baza materială care generează inegalitatea economică, politică și spirituală. Socialismul deschide cele mai largi perspective participării maselor la conducerea vieții sociale și la însușirea valorilor culturale. Cultura devine astfel o dimensiune majoră și o latură inseparabilă a participării active și conștiente a oamenilor muncii la făurirea propriei lor istorii. Unul dintre cei mai importanți factori care conferă raporturilor dintre democrație și cultură valențe și resorturi cu totul noi, îl constituie caracterul predominant conștient al activității construcției socialiste. Edificarea societății socialiste reprezintă prin excelență opera creatoare și conștientă a producătorilor bunurilor materiale și spirituale, ea este un proces complex, fundamentat pe cunoașterea și aplicarea legilor obiective ale dezvoltării sociale la condițiile specifice ale fiecărei țări și ale fiecărei etape istorice concrete a evoluției socialismului spre comunism. Cunoașterea în profunzime a cerințelor obiective ale progresului social și participarea maselor la conducerea societății în funcție de această cunoaștere, depind în mare măsură de gradul lor de cultură, de orizontul lor general de cunoaștere, de maturizarea lor politică și ideologică. În acest sens, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că „participarea maselor la conducerea societății este condiționată însă și de înțelegerea justă a fenomenelor economice-sociale, a situației politice, pentru a judeca lucrurile în deplină cunoștință de cauză. De aceea, dezvoltarea democrației socialiste este strîns legată de ridicarea nivelului politic, ideologic, a conștiinței socialiste a întregului popor. Numai așa participarea la conducerea vieții economice-sociale va fi efectivă și nu formală".

Complexitatea obiectivelor materiale și spirituale crește necontenit pe măsura dezvoltării forțelor de producție, a perfecționării relațiilor sociale, pe măsura dezvoltării societății socialiste în ansamblul ei. Această evoluție dialectică complexă a întregii vieți sociale impune sporirea și amplificarea rolului factorului conștient în funcție de gradul în care oamenii înțeleg necesitățile istorice și acționează pentru înfăptuirea lor. Progresul continuu al ontologicului social, al factorilor materiali ai societății determină în mod inevitabil și o maturizare corespunzătoare a factorului subiectiv și a celui conștient. Acest proces de conștientizare a maselor, de ridicare a orizontului lor de cunoaștere și de cultură generală nu se realizează de la sine, ci prin intensificarea activității partidului și statului în direcția răspîndirii cunoștințelor științifice

M. TURTOI

(Continuare în pag. 3)

IMNELE PATRIEI

Țară de cîntec

Doamna mea bună, rogu-te, Țară,
fă-mi cîntul șoaptă, dulce vioară,
de frumusețe fă-mi gîndul pur,
hora ta lină jur-împrejur.

Și dă-mi tăria munților tăi,
leagăn de aer lungile văi,
pune-mi în suflet duh de cetate,
timpul sub frunte bate, se zbate.

Brațe viteze, sînge de dor
din veșnicia strămoșilor,
ochiul de iarbă fă-mi-l etern,
visuri mărețe, iată-ți aștern.

Țară de cîntec, Doamnă aleasă,
te port cu mine, mîndră mireasă,
și-ți pun pe frunte aură-n soare,
Țară de taină nemuritoare ! . . .

RADU CĂRNECI

REPORTAJ – ANCHETĂ

RITMURI DE AUGUST

ATMOSFERĂ DE FIERBINTE PATRIOTISM

Avîntul general al maselor de oameni ai muncii, al întregului nostru popor, în înfăptuirea prevederilor Congresului al X-lea și ale Conferinței Naționale a partidului, succesele importante în construcția societății socialiste multilateral dezvoltate, rezultatele obținute în „dezvoltarea generală a economiei, în creșterea eficienței activității economice și sporirea venitului național – temelie trainică a îmbunătățirii continue a nivelului de trai al poporului" – își găsesc o strălucită expresie în măsurile stabilite de ședința Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. din 22 iulie a.c., măsuri menite să atribuie un nou înțeles și o nouă valoare grijii permanente a partidului și statului nostru pentru ridicarea continuă a patriei noastre pe trepte tot mai înalte ale civilizației și culturii socialiste, pentru ridicarea continuă a nivelului de viață al oamenilor muncii.

În atmosfera de fierbinte patriotism, de muncă însuflețită și totală dăruire față de cauza socialismului, cu care întregul nostru popor întîmpină istoricele evenimente ale acestui an jubiliar – aniversarea a 30 de ani de la Eliberarea țării și Congresul al XI-lea al partidului – măsurile de majorare eșalonată, pe ramuri de activități, a retribuției oamenilor muncii dau un nou impuls activității creatoare a maselor.

Aplicarea acestor măsuri va face ca oamenii muncii, din industrie, construcții, transporturi, din învățămînt, militarii, să obțină venituri suplimentare, pînă la sfîrșitul anului în curs, de 3 miliarde 600 milioane lei, iar la nivelul unui an veniturile suplimentare ale acestora să se ridice la 23 miliarde lei. Majorarea venitului garantat ce se asigură membrilor cooperativelor agricole de producție va conduce la creșterea veniturilor suplimentare ale cooperatorilor cu circa 250 milioane lei în acest an și cu circa 1 miliard lei la nivelul unui an. Măsurile prevăd, de asemenea, majorarea bursei studenților dedicată alocației pentru hrană cu peste 50 milioane lei la nivelul unui an universitar.

Decretele evidențiază, cu putere revelatoare, grija partidului și statului nostru pentru majorarea mai accentuată a retribuției la primele categorii tarifare ale muncitorilor calificați, precum și la celelalte categorii de personal din primii ani de activitate. De o majorare mai mare a retribuției tarifare vor beneficia, de asemenea, prin trecerea în rețele tarifare superioare, toți muncitorii din ramurile : textile, poligrafie, mecanici agricoli, muncitorii din zootehnie și din alte ramuri de producție. Mărirea acestor retribuții tarifare ajunge pînă la 330 de lei lunar. Veniturile oamenilor muncii au crescut în acest cincinal de 2 ori.

Așa după cum se arată în comunicatul ședinței Comitetului Executiv al C.C. al

D. ANGHELESCU

(Continuare în pag. 7)

CRONICA LITERARĂ

1. ZOE DUMITRESCU-BUȘULENGA :

Sofocle și condiția umană

(Ed. Albastros)

2. OVIDIU PAPADIMA :

Ion Pillat

(Ed. Albastros)

Din cînd în cînd, colecțiile editurii Albatros vin înaintea cititorului tînăr nu cu volume strict dedicate unei informări circumstanțiale (presupunînd un anume tipic, o colaborare atentă cu manualul de literatură al claselor liceale) ci și cu cărți de excepție. Observăm că în ultimii ani stilul volumelor de inițiere în literatură (colecțiile „Monografii", „Contemporanul nostru"), e, cel puțin în cîteva cazuri, acut propriu, inițierea „documentară" realizîndu-se paralel cu cea teoretică. Cazul volumului lui Al. Călinescu este edificator. Nu de puțină importanță este în această direcție atragerea în rîndul colaboratorilor a unor personalități de marcă.

1. Sofocle este, în excelentul eseu al profesoarei Zoe Dumitrescu-Bușulenga, **contemporanul nostru,** Antigona, Oedip sau Filoctet fiind părtași esenței unui Kyo sau Katov, dar nu numai atît : martori ai lui Prospero sau Andrei Bolkonsky, ei reiau un drum mereu modern, mereu însemnat de momente ilustre ale gîndirii omenești. Niciodată Zoe Dumitrescu-Bușulenga nu a fost mai **scriitoare** decît în acest eseu, niciodată „stilul Vianu" al literaturii comparate românești nu a fost ilustrat de cuvinte atît de patetice. Descrierea **spațiului** grec (ca spațiu al ideilor) scoate la iveală un prozator de elită și – de ce n-am spune-o – un autor sentimental. Fără concesii, toată cartea e „sentimentală", născută dintr-o mare iubire. Asperitățile problemei, bibliografia indigestă profanului („Nașterea tragediei din spiritul muzicii" de ex.) sînt evitate, polemica fiind, în unele cazuri, implicită. Există o notă romanescă în eseul profesoarei Zoe Dumitrescu-Bușulenga. Ea poate porni din asumarea, fără complexe, a părții a doua a titlului. Montaigne („chaque homme porte en soy l'humaine condition" ori „chaque homme porte la forme entière de l'humaine condition") poate figura drept motto al cărții. Toate personajele cheie ale literaturii tragice își dau, ipotetic, întîlnire în fața „condiției umane" a personajelor literaturii lui Sofocle : analizele marilor tragedii au în vedere aceste puncte de întîlnire, dar mai ales „spiritul grec", piatră unghiulară a culturii moderne. Sofocle s-a adăugat printr-o unanimă acceptare a divinităților tutelare ale locului, permanențele naturii și spiritului grecesc ca și întregii umanități. El poate fi regăsit pretutindeni, dar mai cu seamă în Atena, dar mai cu seamă în Colonos, în orice răsuflare a văzduhului, a apelor, a pămîntului".

Și dacă **l'humaine condition,** consacrata sintagmă, s-a născut pe un sol sceptic, (devenind via Pascal, în modernitate un reper al dramei existențiale), Zoe Dumitrescu-Bușulenga ne propune prin intermediul fenomenului grec un sens constructiv al ei : „Legea măsurii este prima lecție implicită, deductibilă din valorile morale și estetice ale operei lui Sofocle, lecția Kalokagathiei dată de întreaga creștere a paide-ei grecești.

Cel în stare să se supună acestei legi care garantează cosmicizarea adică ordonarea lumii interioare, poate să facă să se străvadă în ființa lui ceva din lumea nepieritoare a nous-ului, care înseamnă lecția stăpînirii de sine, a potențării bune a cuvîntului, faptelor și gîndului, lecția demnității".

2. Probabil nici unul din istoricii literari de azi nu a fost mai apropiat, de-a lungul unei vieți, de cărțile lui Ion Pillat, ca Ovidiu Papadima. Cronicar literar altădată, Ovidiu Papadima a fost printre primii care a scris despre unele dintre ele : entuziasmul său aparținea unei direcții de cercetare a literaturii, autorul comentariilor fiind preocupat insistent de ideea de tradiție. Mai mult decît cei care marcau direcția maioresciană în critica românească, Ovidiu Papadima (pentru care ideea de estetic e sistematic subordonată tradiției spiritului național) încearcă a reabilita atît dimensiunile folclorice (interioare) ale creației tradiționaliștilor. Cartea despre Ion Pillat continuă o pasiune de altădată, paginile ei venind din o prezență de ani în intimitatea unei literaturi.

Monografia se deschide cu un capitol de „recapitulări" ale opiniilor critice anterioare. Cineva imputa cărții absența, la bibliografie, a lui G. Călinescu, dar el e citat substanțial, cu stima necesară în capitolul introductiv. E drept că cercetarea de față merge pe drumuri diferite, dar respectul pentru marele critic e intact. Un capitol foarte dens, utilizabil pentru oricine studiază literatura interbelică este „apropierea de pămîntul natal". Ovidiu Papadima reconstituie, pentru demonstrație, peisajul literar al anilor războiului și al celor imediat următori. „Pe Argeș în sus" e pregătit de o literatură care urmărea prin Rebreanu, Cezar Petrescu, V. Voiculescu, Ionel Teodoreanu, Demostene Botez, preocupări asupra „glasului pămîntului", al gliei, al locurilor natale. O perspectivă acut estetică n-ar reține dintre romanele „În cetatea idealului", „Roșu, galben și albastru", „Babylon", mai nimic, perspectiva istorică abordată de Ovidiu Papadima lămurește geneza unor opere și a unei direcții culturale. Aceste încadrări în contextul național și universal formează tăria monografiei prestigiosului cercetător Ovidiu Papadima. Scriind despre Ion Pillat, domnia sa urmărește de fapt poezia unui moment istoric. „Vremea noastră caută să fie mai dreaptă cu Ion Pillat, tinzînd să-l vadă în complexitatea lui – avînd și perspectiva, distanța necesară – discernind ceea ce este desuet (...) și ceea ce este durabil în timpul nostru, din opera lui întreagă. Și, mai ales, privind această operă ca un tot organic, iar nu izolîndu-i doar unele aspecte. Acest unghi de vedere e necesar nu numai pentru înțelegerea lui Ion Pillat, ci pentru întreaga sa generație. Dacă această generație a izbutit să atingă culmi înalte în realizarea ei artistică – prin L. Blaga, T. Arghezi, G. Bacovia, I. Barbu, A. Maniu, I. Pillat – se explică și prin faptul că a topit în sinteze originale direcții ce păreau greu de conciliat".

C. UNGUREANU

LECTURI

ION PETRACHE :

CER ȘI PĂMINT

(Ed. Militară, 1974)

Închinat aviatorilor, „ca un modest omagiu adus muncii lor pasionate și firii lor viguroase", cum se specifică pe coperta exterioară, noul volum de versuri al lui Ion Petrache reunește poeme mai vechi ale autorului și este o carte de bună poezie patriotică.

„File dintr-un carnet de zbor" – partea din volum care cuprinde cele mai multe titluri – reînvie, retrospectiv, ororile războiului, neliniștile și vitejia, împinsă nu o dată pînă la sacrificiul suprem, a icarilor cerului românesc.

E o poezie de notații fugare, unele de-a dreptul cutremurătoare, o poezie **jurnalistică,** dacă vreți.

Stilul este aici direct, fără înflorituri : „Ridică-te mamă pe culmea dealului / și privește prin ramele viscolului / spre munții înfiorați din Tatra. / Dacă în auz ți se va năzări / glas de corb / să nu dai crezare. / E teama de mine / și bătrînețea care înșeală" („Scrisoare din Tatra").

Cealaltă parte a volumului, intitulată „Pentru cei care nu mor", cuprinde două poeme : „Geneză" și „Nocturnă albă". Ambele ar fi avut de cîștigat, credem, prin renunțarea la unele pasaje. Și așa însă, din ele răzbate marea generozitate a poetului, pentru care dragostea de semenii din jur reprezintă una din condițiile esențiale de viață.

DIM. RACHICI

AL. T. ȚION :

IERBURI ȘI RAZE,

(Ed. Dacia, 1974)

Volum modest, nu lipsit de unele secvențe notabile, pendulînd, însă, la nesfîrșit, între dorința autorului de a face poezie cu orice chip și incapacitatea sa de a depăși, pe de-a-ntregul, exprimarea seacă, incoloră. Versurile sînt, în mare parte, inexpresive, de un prozaism silnic (oarecum poetic adică). Iar strofele rimate, suferind de similare beteșuguri, îl au în plus pe acela al ritmului șovăielnic (lăsînd la o parte abundența rimelor „categoriale" de tipul : **absent / latent, incercănat / impovărat,** rime la care poetul apelează din motive de comoditate).

Și totuși tensiunea lirică se face nu odată simțită, mai curind bănuită, am zice – la mijloc între virtualitate și înfăptuire Citind cu atenție placheta, descoperim suficiente piese menționabile sau, destul de frecvent, fragmente de-a dreptul frumoase. De obicei, însă, poetul încheie neconvingător, diluînd, printr-o frază, comună substanța coagulărilor imagistice anterioare. Astfel încît străfulgerările metaforice, punctele de cristalizare a emoției sînt risipite într-un discurs placid, ca niște ostroave într-o apă indiferentă. Impresia noastră este că autorul nu știe (sau nu vrea ; nu credem că nu poate) să renunțe la ceea ce prisosește. Dar dacă cititorul se hotărăște să ia asupra sa „distilarea" textului (în ansamblu privit), va fi răsplătit, adesea, cu prisosință. Iată : „Peregrinează frunzele / pînă la strivirea sub tălpile / neîndupleca-tului timp. / Se desface / din coasta lui bărbătească / o femeie de fum : (reminiscență din Ion Barbu n.n.) îi curg stele / – îndurerate lacrimi – / din părul înnoptat cînd valsează / ținînd luna deasupra capului / ca pe o amforă ; / cînd se sfîșie printre arbori, printre coloanele / unui templu de demult / cînd frunzele aiurează / fără memorie suspinînd : / „E iarăși vară, / e iarăși frenezie pe pămînt". / Dar spre dimineață / transpar pe aleile fără sfîrșit / doar degradări de timp / în urme de ceață".

ION APOSTOL POPESCU :

DE VORBĂ CU MARCO POLO

(Ed. Cartea Românească)

Delicate peisaje autumnale, blajine (și nu prea **interesante)** „**reflecții**", **mă**runte stampe colorate nostalgic, un vers articulat corect, dar lipsit, în general, de surprize – iată cu ce ne întîmpină recenta culegere a lui Ion Apostol Popescu. (Pînă în prezent, autorul a mai publicat o monografie dedicată lui Ion Pop Reteganul, **Arta icoanelor pe sticlă de la Nicula, Studii de folclor și artă populară,** precum și un volum de poezii intitulat **Iubiri).**

Din această a doua plachetă, sînt de reținut, cu deosebire, „instantaneele vegetale" (reprezentative, oarecum, pentru arta autorului) : „Se-ascunde leneș toamna sub scoarță de goruni. / Uitați pe deal, cireșii / îmi par dărîmături de aur. Azi / Octombrie lumina și-o strecoară / prin sufletul pădurilor de brazi".

Cartea pare rodul unor peregrinări prin duioase spații întomnate (fără profunzime și luminate cu sfială de un soare în declin), a căror singurătate nu are nimic copleșitor. Poetul lasă să se înțeleagă, firește, că pastelurile sînt (măcar în parte) nu doar „notații", ci și simboluri : că, adică, toamna – rămînînd ceea ce este – desemnează totodată și un peisaj interior : „De ramul cu nervi / și-agață toamna forma. / Și ochii ei tîrzii cu-o galbenă privire / îi simt agonizînd / nedefinit în ultimele plante. / Doar cîte-un vînt din Nord, orbecăind / se-oprește de sărută al toamnei umăr palid / întrezărit prin ceață" **(Peisaj interior).** Dar intențiile sale sînt numai parțial servite de text – foarte puțin dispus să iasă din tiparele unei decente și comune emoții.

Volumul se citește, totuși, cu suficient interes (nu în întregime, e adevărat), o privire negrăbită putînd reține cîteva piese **notabile, cum ar fi acesta :** „Întotdeauna vîrsta / e-un peisaj de sălcii în trecere / c-un ritm difuz ciudat de consecvent. / Îl simt într-un tîrziu sunînd / din golul vremii / ce migrează cu formele-i nude / săpate în pereții din sufletele noastre".

EUGEN DORCESCU

LECTURI

CORESPONDENȚĂ

POEZIA

Benea Nicolae : Am primit ambele Dv plicuri. Corespondența noastră cu cei ce ne scriu se face în acest colț de pagină. Nu trimitem răspunsuri la domiciliu și folosim acest prilej pentru a atrage atenția corespondenților noștri asupra acestei modalități de lucru. Dar întrucît nu ne-ați cerut să nu vă răspundem în acest cadru vă vom spune părerea noastră despre lucrările trimise. Apreciem pasiunea Dv pentru poezie dorința de a izbîndi în acest domeniu Cu regret trebuie să vă spunem că versurile Dv sînt de un nivel mediocru. Impresia este că versificați orice, fără să vă alegeți temele. motivele. ideile. Apoi. preocuparea de a da o expresie literară materialului. de a transfigura această materie. este aproape nulă. Scrieți, adică. întîmplător, cum vă vine. Iată un caz: „S-ar părea / că stelele / sînt reci, / Răceala / ce și-ar datora-o spațiului. / infinitului. Dar vai ! / Cît de mult ne înșelăm ! / Ele sînt calde. / Au o căldură mare, / O clădură ne-nțeleasă de toți. / Numai noi / trebuie să știm / Să căutăm clădura / S-o prețuim. Să-i dăm adevărata ei valoare" etc Altfel. compunerile nu au o structură anumită. Selecția la nivelul limbajului e minimă. În această situație, versurile nu propun și nu transmit o emoție. un mesaj. Va trebui să vă reconsiderați punctul de vedere asupra muncii literare să citiți mai mult. să „prindeți" „meseria" de la înaintași, să asimilați valorile literaturii și să încercați o modalitate personală de expresie. Aceasta cere. desigur. timp, dar n-aveți de ce să vă grăbiți, sînteți încă foarte tînăr

Ecaterina Păunescu : E pozitiv faptul că nu v-ați „închis în coordonatele profesiunii" și că ați „căutat noi și noi motive de înaltă satisfacție" Versurile trimise nu vă pot da încă aceste „înalte satisfacții". Citiți și răspunsul de mai sus.

E. T. : „Preludiu pentru somnul de noapte" dă, credem, măsura posibilităților Dv. În celelalte sînteți mai discursivă și mai pletorică. Mai trimiteți !

Oni Rufan : În „Evocare" sînt versuri frumoase Feriți-vă de explicitări în poezie și de retorismul gol, netransfigurat de emoție.

Tiberiu Neagu, Constantin, Petre Purela, Stancu Ion, Rapsodul Delasăbăoani, Ilie I Mirea, Dan Pan – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRAVEANU

PROZA

Katerina Gromov Birta : „Cireșul îndrăgostit" nu rezistă Vă mulțumim pentru plic, îl vom întrebuința data viitoare...

N. Cernei : O proză stranie, nu lipsită de calități. Printr-un susținut efort de limpezire a propriului talent credem că. în curînd, vom mai auzi de dumneavoastră. Mențineți din cînd în cînd, legătura cu noi

Mihai Rogobete Maria : Cităm din **Arșita :** „Soarele trîntea cu fierbințeala. ca un capac de oală clocotită Era o vreme fiartă. Un felinar ardea întunecat deasupra ; la ușa șantierului". Ei. nici chiar așa !

Burkici Elena-Irina : Încă multă, foarte multă gesticulație verbală, Sub vălmășagul cuvintelor întrezărim, totuși. o sensibilitate vie. Depinde de dumneavoastră să ne-o puteți comunica sub forma unei proze convenabile. Mai trimiteți.

Vitalie Munteanu : Încercări modeste care nu ne satisfac ; improprietăți stilistice. Atenție la gramatică : „Iscoadele **aduse** vești". Da, dar nu prea plăcute, spunem noi Oricum. rămînem încrezători în posibilitățile promise de dumneavoastră. Vă urăm succes la Editură .

Mircea Cosmin : La întrebarea dumneavoastră pretindeți un răspuns ferm : dacă aveți ori nu talent ? Noi am crede că nu prea, dar cum să ne putem pronunța pe nici două pagini de manuscris ? Ia încercați, poate vă răspundeți singur, afirmativ, după ce veți mai scrie vreun an. doi.. Dar tot singur spuneți în scrisoare : „Nu trebuie să mă încurajați". Fiți sigur că nici n-am făcut-o.

Bota Vasile : O proză curată dar lipsită de emoție, neinteresantă. Mai trimiteți, să vedem unde ajungem.

Stelea Nicolae : Spuneți, dumneavoastră, cum că între noi există un factor comun : „dorința de a face accesibilă cititorilor literatura de calitate dar și forma modernă în care poate fi prezentată cititorilor" — și ne propuneți, pe considerentele de mai sus, propria dumneavoastră compunere, intitulată, sugestiv, „Cimitirul". Cităm : „Era o plăcere pe care voiam de mult s-o gust, dar pentru care nu găsisem niciodată timp. Voiam să merg într-un cimitir, să mă plimb pe aleile rătăcite printre amintiri (?), să-mi umplu pentru un moment mintea cu nume și istorioare duioase, scrise pe crucile celor dispăruți. Mă distrau nespus zorzoanele și micile construcții din preajma mormîntului, **pe care morții le suportau cu destulă indiferență"** (s. n.) După cum ați observat, am dat curs invitației dumneavoastră.

A. BALTHAZAR

Democrație și cultură

(Urmare din pag. 1)

moderne în rîndul celor mai largi mase ale poporului, în așa fel încît acestea să înțeleagă legile naturii și societății, să interpreteze just fenomenele înconjurătoare și dezvoltarea socială contemporană. În **Expunerea** sa de la primul Congres al F.U.S., din 23–24 mai 1974, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia necesitatea folosirii „cu rezultate mai bune a mijloacelor de care dispune societatea noastră (presa, radio-ul, televiziunea, arta) pentru ridicarea nivelului de cultură, de dezvoltare a conștiinței socialiste a oamenilor muncii. Întreaga activitate cultural-educativă trebuie să se desfășoare într-o direcție unitară, în slujba ridicării nivelului de cunoștințe și a lărgirii orizontului de înțelegere al maselor largi, populare".

Activitatea P.C.R. în direcția perfecționării democrației socialiste și a lărgirii orizontului de cultură al poporului are un caracter permanent și ea se inserează ca o latură esențială a programului general al partidului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate. De altfel, ridicarea gradului general de cultură și lărgirea orizontului de cunoaștere a maselor muncitoare constituie una din direcțiile calitative majore ale perfecționării democrației socialiste în etapa actuală. Fiecare etapă concretă a dezvoltării socialiste reclamă oameni cu un asemenea profil politic, moral și spiritual, încît ei să înțeleagă permanent cerințele legice ale progresului social, să soluționeze cu maturitate și competență obiectivele complexe pe care le ridică etapa respectivă. Așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința națională a P.C.R. din 1972, „trebuie să acționăm pentru a făuri un om cu cunoștințe multilaterale, capabil să înțeleagă, să interpreteze și să folosească just legile obiective ale dezvoltării sociale în fiecare etapă a evoluției societății, să acționeze cu fermitate pentru transformarea revoluționară a lumii".

În condițiile actuale ale creșterii complexității sarcinilor economice și sociale, ale conexiunilor dialectice ample dintre existența socială și conștiința socială, dezvoltarea democrației socialiste și lărgirea orizontului de cultură al poporului se evidențiază atît ca factori esențiali ai conducerii științifice a vieții sociale, cît și ca factori ai accelerării progresului multilateral al societății românești contemporane.

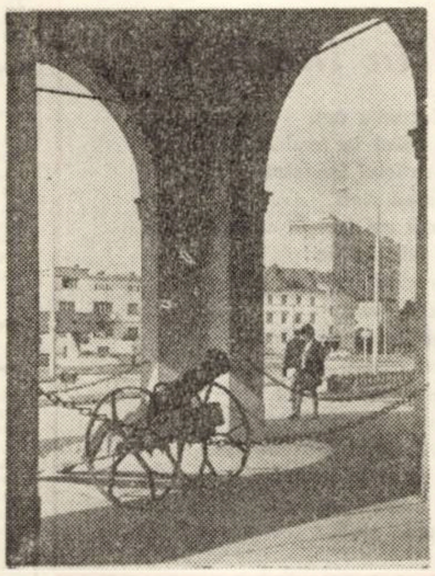

„Portretul" criticului N. Iorga în tinerețe

„Prin muncă de mulți ani de zile, fără alt învățător decît experiența și greșelile mele, am conștiința că am ajuns. Mă simt bine și sigur unde sînt și nu mă pot schimba".

N Iorga : **Împotriva clevetitorilor. 1905**

La nouăsprezece ani. N. Iorga militează pentru o critică literară modernă, receptivă pentru toate direcțiile, formulele și idealurile artistice, toate avînd drepturi egale de manifestare. Critica literară trebuie să fie animată de un profund proces de simpatie pentru opera abordată (Einfühlung), să se supună „obiectului" cercetat (o cerință atît de caracteristică pentru Ibrăileanu) : „Unui critic nu-i e permis să osîndească o direcție pe care n-o împărtășește el, să puie sub interdict orice operă pe care, în locul autorului, n-ar fi scris-o, ori ar fi scris-o astfel", propune Iorga în articolul despre **Delavrancea.** Actul critic funcționează **explicativ,** în legătură cu ceea ce se numește fondul operei, „curentul ideal al operei", cum îi spune criticul **(art. cit.),** și **apreciativ,** în ceea ce privește adecvarea formei la fond. În spiritul epocii, Iorga va numi acest fel de critică : **științifică,** fiind precisă în metode și exactă în verdicte, avînd ca model procedeele științelor experimentale, eliminînd preferințele și idiosincrasiile criticului : „Critica științifică nu admite nici diatriba filipică nici aleluia creștinesc, ea studiază opera cum studiază geologul o stratificație, chimistul un corp ... **(Art. cit.).** Ce neobișnuit sună aceste imperative de critică „obiectivă", sub pana pamfletară prin excelență a lui Iorga, de după 1900.

Dar starea de permanentă ebuliție intelectuală, de proteism enciclopedic îl determină pe N. Iorga să rețină și să nuanțeze, de la un articol la altul, atît concepțiile criticii „impersonale", cît și ale criticii psihologizante, propunînd de multe ori și sinteza lor. N. Iorga ajunge astfel la o variantă a criticii complete, înaintea lui G. Ibrăileanu (amîndoi fiind cunoscători și prețuitori al lui H. Taine). Tînărul Iorga crede că atît timp cît cercetezi elementele alcătuitoare ale operei, „procedurile stilistice", poți fi obiectiv. Numai că spiritul enciclopedic, profund istorizant din cauza adîncimii al lui N. Iorga, nu se poate opri la acest soi de structură. Corelarea părților componente este o operație estetică, axiologică, de stabilire a unei unități vii și atunci, pe bună dreptate, spune Iorga, intervine și subiectivitatea criticului. Format în atmosfera criticii sociologice și psihologice a veacului al XIX-lea, N. Iorga tinde spre complet și multilateral. De la estetic se trece la psihologic : „trebuie să derivi pe artist din om" **(Critica impersonală).** Se recunoaște faptul că : „traducerea aceasta a esteticului în psihologie e deseori muncă grea și gingașă pentru care-ți trebuie multă finețã și multă pricepere" **(Critica impersonală).** Finalitatea actului critic fiind extraestetică, variantele la care ajung mai mulți critici nu sînt lecturi acceptabile, structuri posibile ale operei, ci sînt sublinieri de natură psihologică : în același artist sînt mai mulți oameni. Asupra acestor aspecte tînărul publicist revine în **Critica literară și anticii.** După ce prezintă esențial evoluția criticii din antichitate și pînă în contemporaneitate, N. Iorga se oprește la faza lărgirii conceptului și practicii de valorizare estetică, cu implicații psiho-sociale, cînd opera este considerată **un produs** al unei personalități determinată de epocă, într-un proces dialectic de corelații. În aceste operații multiple, fine și complexe, criticul trebuie să-și dezvăluie „firea cea mai comprehensivă ... mintea lui nu se cade să aibă exclusivismul geniilor literare" **(Op. cit.),** totodată să fie capabil de o amplă intropatie. Cercurile mai puțin concentrice, dar tot mai largi ale criticii științifice (tainiene) conveneau aspirațiilor geniului enciclopedic care era N. Iorga încă din acei ani. Ultimul cerc, cel mai mare, era viziune de istoric dovedind vocația cercetătorului român : prin estetic, prin sociologic, să ajungi să vezi „în lumină deplină o lume întreagă pierdută" **(Op. cit.).**

Practicarea criticii științifice imparțiale se dovedește a fi doar un deziderat al perioadei respective. În 1895, după cinci ani de publicistică literară, N. Iorga își începe colaborarea la **Adevărul ilustrat,** cu un mic preambul despre starea criticii literare a momentului. Carența fundamentală a acesteia este de natură etică : judecățile de valoare, sub presiunea intereselor de grup, polarizează între elogii exagerate și denigrări multiple. Coteriile extraestetice, agresive și cinice, sînt numite de Iorga, „mici zărăfii lacome" **(Înainte de a începe).** A doua categorie de critici este formată din „pasionații ideilor pure", „mințile metafizice", care cercetează operele fără simpatie pentru valorile estetice specifice, individuale, ci pentru a-și motiva abstractele lor doctrine estetice sau extraestetice.

Împotriva prea multor „cercuri de admirație mutuală" (titlul unui articol din 1890), începe să scapere înzestrarea pamfletară a lui Iorga, fie acestea de orientare tradiționalistă (este citat aci A. Vlahuță, pe care însă ulterior îl va admira consecvent și exagerat), fie de nuanțe moderniste (autorul **Paginilor de tinerețe,** orătîndu-se nedrept cu poetul **Nopților :** „Macedonski, pasăre de noapte, strigă strident pe clopotnița revistelor alăturea cu Vlahuță, și fiecare își află adepții".

În „paginile de tinerețe" ale lui N. Iorga surprinde plăcut spiritul nostru contemporan un punct de vedere dialectic în legătură cu evoluția sensibilității estetice. Articolul **Bătrîni și tineri** debutează aproape axiomatic : „o formulă estetică nu ține cît lumea". Cantonarea obstinată, definită într-un singur crez artistic i se pare lui N. Iorga, în 1890, ridiculă. Criticul face distincția necesară între doctrinele estetice, supuse perimării, și operele de talent create în atmosfera acestora, care rămîn : „Soarta tuturor formulelor estetice e, cum se vede, să dispară înaintea unei formule nouă, mai potrivită cu gustul contemporanilor, fără ca pentru aceasta cei care au scris după regulele acestei formule stinse să fie uitați, dacă au avut ceva de spus și au putut să-l spuie". **(Art. cit.).**

Cu totul remarcabil este acum condamnarea mizoneismului estetic, a fanatismului artistic al celor copleșiți definitiv de o manieră estetică perimată. Sînt idei și concepții, susținute cu convingere și căldură de către N. Iorga, dar care produc o maximă uimire dacă le raportăm la doctrinarul sămănătorist de mai tîrziu : „Ideile nouă nu pot pătrunde în aceste capete cu idei definitiv cristalizate. Credincioși obiceiurilor vechi literare, ei ar crede că-și mînjesc conștiința recunoscînd meritul unui om, crescut în alte împrejurări decît dînșii, avînd alte obiceiuri stilistice, aparținînd altei școli literare, **uneia nouă** (s.a.). Soarele ce se ridică li se pare lor o stea care cade" **(Art. cit.).**

N. Iorga, istoricul și criticul literar, care la început de secol XX va ancora patetic într-o „estetică" cultural-eticistă gerontocratică, neintuind evoluția și valoarea marilor săi contemporani întru ale scrisului, în anii săi de debut nu ostenește în a condamna lipsa de deschidere spre sensibilitatea artistică a epocii, cecitate de diverse grade, prezentă și la critici de talia lui Sainte-Beuve : „În literatură mai ales, fanatismul domnește însă și intoleranța pentru cei de altă părere-i stăpînește mai pe toți. Sainte-Beuve n-a vrut să recunoască în viața lui, ca pe un copil legitim al cugetărei contemporane, romanul realist". **(Art. cit.).**

„Portretul" criticului în tinerețe se conturează din inteligență dialectică, cu priviri pătrunzătoare, lucide și sagace, din trăsături de uomo universale care cunoaște adînc trecutul, dar se integrează firesc în contemporaneitate, pătruns de legea permanentei schimbări și înnoiri : „Precum se striga contra curentului cosmopolit, pe care-l inaugurau tinerii veniți de prin universitățile germane, se va striga contra curentului realist, contra lipsei de ideal a tinerilor de mîine. Bătrînii de la vechile cercuri literare nu se vor resemna să facă la courte échelle urmașilor lor. Literatura va trece înainte însă și antagonismul etern dintre tineri și bătrîni nu-i va stăvili mersul. Nu fără necaz și fără dureroase deziluzii generațiile își trec din mînă în mînă făclia literaturei" **(Art. cit.).** „Statuia" genialului erudit e impunătoare, în postură de orator inimitabil, cu fața severă privind stăruitor „corupția" vremii sale.

SIMION MIOC

Gheorghe Atanasiu

S-a stins din viață, la 19 iulie a.c., prozatorul Gheorghe Atanasiu, a cărui activitate literară între cele două războaie s-a impus în viața culturală și publicistică a orașului Timișoara. Născut la 14 august 1902 în Făurei, județul Putna. După ce studiază la Școala Normală din Bîrlad și devine învățător, Gh. Atanasiu urmează cursurile medico-pedagogice de pe lîngă Universitatea din Cluj și este numit profesor la Așezămîntul de surdo-muți din Timișoara, ajungînd director (1931-1951). Între 1934-1939 face parte din echipele pentru cercetări monografice ale Institutului social Banat-Crișana în comunele Sîrbova și Belinț. Entuziast adept al solidarității scriitorilor timișoreni și membru fondator al cenaclului Altarul cărții, **a fost unul dintre cei mai activi publiciști. Debutează în 1935 la revista** Luceafărul **și publică studii, articole și recenzii literare aproape la toate revistele și ziarele locale. Este autor al romanelor** Adelina **(1934),** Desmoșteniții **(1935),** Moara Roșie **(1939), precum și al piesei** S-a spovedit un om, **reprezentată de Teatrul Național din Cluj (1942).**

Dacă primul roman este o replică idilică a Adelei **lui G. Ibrăileanu și se evocă stațiunea balneară a Slănicului,** Moara Roșie **dă o imagine cu tinctură monografică a răscoalelor sociale din 1918 într-un sat bănățean iar** Desmoșteniții **abordează, pentru prima dată în literatura română, problemele de viață și de destin ale surdo-muților în societatea burgheză superstițioasă. Ca profesor de specialitate a avut merituoase lucrări științifice în domeniul învățămîntului defectologic.**

Sfîrșitul prematur l-a găsit pe Gh. Atanasiu în plină muncă de creație, finisînd un nou roman inspirat din viața surdo-muților în condițiile vremii noastre.

PANORAMIC

● **ÎNTÎLNIRE CU FIII SATULUI!** O frumoasă inițiativă a Consiliului Popular al comunei Drăgotești, județul Gorj și a Societății culturale din localitate. Pentru zilele de 27 și 28 iulie sînt invitați de pretutindeni fiii satului. Printre ei și colegul nostru, scriitorul Ion Velican. Spicuim din originalul program : Primirea invitaților ; Cuvîntul de salut adresat oaspeților de către Armășoiu Petre, secretarul Comitetului comunal de partid ; Apelul fiilor satului și semnarea în cartea de onoare a comunei ; Întîlnire la căminul cultural ; „File din cronica satului", expunere prezentată de Toporîște Dumitru, președintele Societății Culturale ; Cuvîntul invitaților ; Vizitarea expoziției și a muzeului satului. Felicitări !

● **S-A ÎNCHEIAT** (în 21 iulie a.c.) „Festivalul filmului și al cărții românești" organizat de Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Timiș, de Întreprinderea Cinematografică a județului Timiș, de Consiliul comunal al F.U.S. Denta, la Căminul cultural Denta. Au fost prezentate 14 filme artistice și documentare, au avut loc întîlniri ale localnicilor cu personalități ale culturii din județ, au fost organizate dezbateri pe marginea filmelor vizionate, au fost prezentate montaje literar-muzical-cinematografice, programe artistice, a fost organizat un concurs cineo-literar .

● **TIMP DE 16 ZILE** la Slobozia de Argeș plasticieni amatori au avut un fructuos schimb de experiență. Din județul nostru — șaisprezece participanți. La încheierea acestei tabere de creație a fost organizată o expoziție cu lucrări realizate în tabără.

● **CASELE DE CULTURĂ** și Căminele culturale din județul Timiș definitivează programul menifestărilor ce vor fi organizate în cinstea zilei de 23 August.

● **LA CASA MUNICIPALĂ DE CULTURĂ** din Timișoara s-a deschis în 21 iulie o expoziție de pictură în care expun Doru Bucur, Constantin Oprea și Gheorghe Bucur din Reșița.

● „**PESTE APUSENII MEI,** iată, ardeau de pe acum luminile viitoarelor energii care se nășteau pe aceste plaiuri, sub mîna iscusită a oamenilor pe care-i cunoscusem, pe care îi văzusem și pe care acum îi cîntam, încet, în inima mea, și, tîrziu, în amintirea mea. Sînt cuvintele cu care se încheie cartea de reportaje „Lumini peste Apuseni" de Ion Arieșanu, de curînd apărută la editura Eminescu.

● **DUMINICĂ, 21 IULIE 1974** s-a sărbătorit „Ziua constructorului". Revista noastră va publica în numărul viitor, un reportaj închinat lor.

● **UN COLECTIV ARTISTIC** al ansamblului folcloric „Banatul" a plecat în turneu în Italia.

● **NU DE MULT LA LUGOJ ȘI JIMBOLIA** spectatorii s-au întîlnit cu realizatori ai unor filme documentare („Apoi s-a născut orașul", „De două ori opt minute despre Timișoara", „De luni pînă joi", „Cutezanța", „Începuturi" etc.).

● **MÎINE ÎNCEPE LA TIMIȘOARA** finala Concursului republican al formațiilor muzical-coregrafice. Pe parcursul celor două zile de desfășurare vor evolua formații din județele Bihor, Arad și Timiș.

MIERCURI, 24 IULIE, la Casa armatei a avut loc o întîlnire a cadrelor și membrilor de familie din cadrul Inspectoratului județean Timiș al Ministerului de interne, cu scriitorii Anghel Dumbrăveanu, Al. Jebeleanu, Laurențiu Cerneț, Aurel Turcuș. A urmat o gală de filme documentare.

● **LA TEATRUL GERMAN DE STAT** din Timișoara au fost repartizați patru tineri absolvenți. Este vorba despre Ursula Nussbächer-Wolcz, Ingeborg Mayer, Berna Bohmches, Friederich Schilha. Așteptăm să-i vedem în viitoarele spectacole ale teatrului.

Valentin Tudor

Basorelief pe Columna Eliberării

UNSPREZECE MII DE ȚĂRANI

(27 – 30 aprilie 1962)

Unsprezece mii de țărani
Sănătatea ogoarelor noastre
Au sărbătorit atingerea unui țel
Pentru care au căzut
Unsprezece mii de țărani,
În o mie nouăsute șapte.
Unsprezece mii de țărani,
Urmașii lui Moș Ion Roată,
Urmașii răsculaților din Bobîlna,
Urmașii războiului țărănesc
Din o mie cincisute paisprezece,
Au sărbătorit libertatea ogoarelor înfrățite,
Au sărbătorit înfrățirea ogoarelor în libertate.
Unprezece mii de țărani !
Și cîtă căldură din sufletul lor !
Cîtă căldură se-adună-ntr-o vară în luncă,
Cîtă căldură se-adună-ntr-o vară în muncă,
Cîtă căldură se-adună în muncă-ntr-o luncă.
Și ce luncă – sufletul lor !
Unsprezece mii de țărani,
Hotărăsc !
Că de-acum,
În truda și dragostea lor
Pentru glia adînc strămoșească,
Au trasat,
Un drum.
Drumul recoltelor pline
De arșiță-n fruct, de acum,
Drumul chemării depline
Prin neîntoarceri din drum.

UN IMN ÎNĂLȚAT – MONUMENT

(30 decembrie 1963)

Un imn înălțat spre nemurire
Un imn înălțat recunoștinței vii
Un imn înălțat eroilor
Eroilor luptei pentru libertatea poporului
Eroilor luptei pentru libertatea patriei
Eroilor luptei pentru socialism
Un imn înălțat monument
O flacără veșnică
Să ardă străjuind
Cîmpia Libertății
Loc de adunare în Revoluția din 1848
Să ardă străjuind
Cîmpia Libertății
Loc de adunare pentru unire
Să ardă străjuind
Memoria
Celor care își închină viața
Partidului
Celor care își închină viața
Luptei revoluționare
Celor care își închină viața
Fericirii poporului
Celor care își închină viața
Patriei
Celor care își închină viața
Socialismului
Celor care își închină viața
Păcii
Celor care nu se închină niciunei umbre
În apărarea suveranității și independenței naționale.

NU POATE SĂ EXISTE ACEASTĂ DILEMĂ

(31 iulie 1957)

Omule – rege al tuturor regnurilor pămîntene,
Omule – înzestrat cu lumină,
Te-ai creat, creînd.
Tot ceea ce-ai vrut, ai făcut să îți aparțină.
Foc născocind, îl potolești în incendii,
Atom descoperind
Descoperi din ce ești făcut
Dar nu îndrepta
Făcutul, omule,
Împotriva ființei tale.
Atomul îți aparține
Aparține omului care l-a descoperit,
Aparține lumii, mai mult decît material.
Prin el te transformi,
Prin el, efecte-n natură întorni,
Prin el, vei face mai mult
Vei face o planetă
Suprapusă – supusă acestui pămînt
Și cîte, și cîte, și cîte efecte nu sînt
În subdiviziunea regelui atom.
Dar nimic nu există dincolo de om.
Peste tot în natură-i atomul...
Peste tot în natură-i și omul...
Nu poate exista dilema :
Atomul distruge omul ?
Omul distruge omul folosind împotrivă-i atomul ?
Folosind în neomenie atomul ?
Nu poate să existe această dilemă !
Nu poate să existe această dilemă !
Nu poate să existe această dilemă !

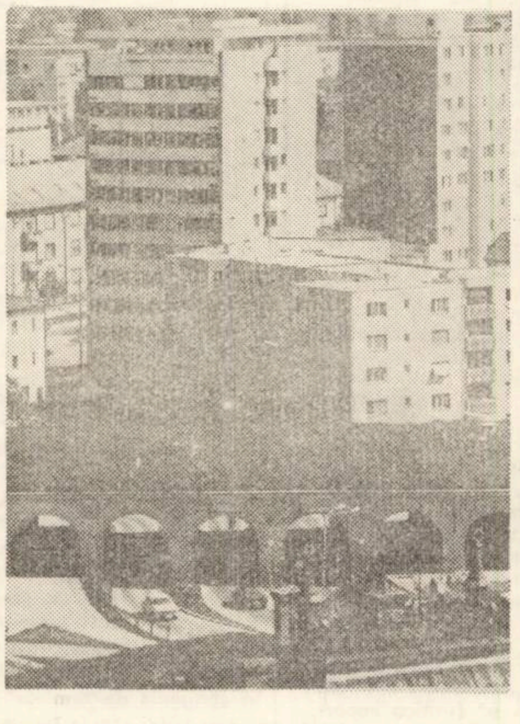

Trepte Foto : S. C. Barbu – H. Schneider

Mihai Traianu

din fiece bucurie

iubind mușchiul arborilor dinspre nord
și mereu maria în senina zi
necunoscuți unul din altul
din fiece bucurie iarbă
crudă va răsări
leagăn de frunze traiul și trecerea
călători pe coaja riului vom fi
lumina lui și tăcerea
și cum se aude vocea puternică
a salcîmului peste luminatul crîng
și în veșnicia rară
rămîi poate chipul meu trecut
să rămîn flacăra ta de vară

cînd un profet de grîne

înfloresc macii pămîntului și sufletul
mereu prin ochii ploilor preacurate
se rupe văzduhul lunei în pătrare prielnice
sfînt e teiul și un curs de înălțare lumina
răsuflă în voie iarba piatra și sinul fetei
legată e pasărea de albastrul
și de ceremonie de fluturi atîrnă cîmpia
cu drept de eternitate atît de limpede
cerul o roată de floarea soarelui acum
justificată e veghea poeților

și odată luminat pornit secerătorul
legați sîntem de puterea spicelor și putem
crede pămîntul și a sta într-o viață nu-i
amăgire
cînd un profet de grîne umblă prin patrie
și inspicat e sufletul truditorului
cu o fărîmă de senină veșnicie.

nemuritori ne vom crede

se văd maria mugurii copacilor
pe lună ca o ninsoare verde
de muguri cerul aplecat
și atît de aproape în zori ne trezim
că ne înmuguresc dinții
te voi cuprinde cu un braț de muguri
înmugurind mă vei săruta
și numai muguri ochii
înmugurită piatra muguri pe aripa păsării
și pe zilele noastre și de atîta înmugurire
vai nemuritori ne vom crede.

poate

poate voi rămîne un bărbat tînăr
romanița poate va podi mereu cerul
poate maria mereu îmi vei răni gura
rîul poate își va afla izvorul
galaxiile vor fi poate mai concesive
poate pămîntul se va roti mereu
poezia mea va fi poate lumea
cu care să vă albăstriți pereții
slava mea va fi poate cu a patriei
voi rămîne un bărbat tînăr poate.

blînd în lumină

maria lucrurile cad
atît de blînd în lumină
de tot sufletul înnoptat
de pururea vină
poate mă vei iubi în adevăr
cum ai iubi un rîu
mîna trecîndu-mi prin păr
sălbăticită tîrziu
vom simți gust de pămînt
de iarbă amară de bună
va bate frunza de vînt
poate va bate de lună
dar zorii maria lucrurile cad
atît de scurt în lumină
de tot sufletul luminat
de pururea vină.

TINERI POEȚI

CONTOPIRE

Patrie – cuvînt din dreptul ferestrei
rotund și alb ca un zurgălău
ai devenit simbol unic al zestrei
și te-am așezat în sufletul meu.

Sînt atît de bogat că mi-e teamă
să cobor în mine și să te caut
că tot ce-i în jur patrie se cheamă
pînă și cîntecul de flaut.

Patrie – cuvînt pasăre măiastră
rotund și alb ca un zurgălău
te știu veșnic în pervaz la fereastră
împreună cu sufletul meu.

PENTRU CĂ...

Pentru că patria înainte de toate
e mîna întinsă
spre visele mele albe,
pentru că din lumina ei
vin anii mei
– telegari aprinși de baladă –
pentru că această vale
în care visele mele sînt
blonde Cosînzene de spice
zic iar cuvîntul PATRIE
ca pe un ecou în care mă regăsesc.

ION CĂLIMAN

CUVINTELE PATRIEI

E patria lumina fără capăt și fără
somn
A zilelor a nopților de-acum
Dar mai ales lumina înfloririlor
viitoare...
Eu însumi știu să cînt pentru
nesfîrșirea
Din inima îndrăgostitului,
Știu cuvintele patriei care ard
Într-o iubire continuă...

Prin fii își înnoiesc uneltele părinții
Și tot prin ei le-așează de la capăt în
lumină
Căci patria e un cîntec fără istov
Dar mai ales patria
E rodul înfloririlor viitoare.

PLOI DE LUMINĂ

Duhuri de rouă trec sub tăcere
Miresmele verii
Departe, departe lacrima mea
Se va rostogoli în ceața orașelor
Ca o aură blîndă
Și răbdătoare.
Ce iau cu mine
Ce cuvînt sub ceruri înnoptate ?
Ploi de lumini vor cădea
Neamuri de frunze
În urma mea vor veni.

IN INIMA

Sună praful polenului nevindecat
Chemînd aripile privighetorilor care
dorm

Mici suspine se preling
De pe ramuri
Umezesc numele scrise
Într-un alfabet melancolic
Lumini în inimi dornice de iubire
În inima patriei mele se deschid.

GABRIEL STĂNESCU

TELEV[...]

DUMINICĂ

8,30 Deschidere[...] Cravatele roșii. [...] pentru copii. Da[...] satului. 11,15 Ce [...] despre... 11,45 [...] 12,30 De strajă pa[...] duminical de va[...] mentar Tv. Om. [...] 19,00 Lumea co[...] jurnal. 20,00 Fest[...] muzică ușoară – [...] terviziune) Gala [...] Telejurnal. 22,1[...] tivă.

LUNI, [...]

16,30 Emisiune [...] ră. 19,00 Avanpre[...] 19,05 Vetre folclo[...] 1 001 de seri. De [...] Telejurnal. 20,00 [...] Fantezie muzicală [...] nel Popescu 20,4[...] Jurnalul doctoru[...] Revista literar-a[...] 24 de ore. O zi [...]

MARȚI, [...]

9,00 Teleșcoală. [...] Televiziunea desp[...] noscute. 10,30 Ci[...] populare. 10,50 F[...] tea din mare. Pr[...] urilor engleze 1[...] de vacanță. Film[...] tul meu. 17,30 [...] 18,15 Legile țării [...] pentru lucrătorii [...] 19,10 Tragerea de[...] 19,20 1 001 de se[...] apa ? 19,30 Teleju[...] ta economică T[...] teatru. Cînd trăi[...] de Paul Everac. [...] zi din 30 de ani [...]

MIERCURI

9,00 Teleșcoală. [...] tic. Semnale — C[...] diourilor din R. [...] R. P. Polonă. 11,[...] (reluare). 11,45 I[...] gile noastre ! 11,[...] bumul duminical [...] tineu de vacanță [...] rișorii 17,30 Telex[...] lară 17,55 Emisiu[...] și critică teatrală [...] bim. 18,30 Film s[...] (reluare). Năzd[...] 18,55 Tragerea [...] Drumuri în ist[...] Dunării". 19,25 1[...] blă vulpea. 19,30 [...] Teleobiectiv. 20,1[...] muzicale române [...] de-a XXX-a aniv[...] patriei (Intervizi[...] cinemateca Ciclu[...] Juan Antonio [...] mare.. 22,15 24 de [...] de ani.

JOI, 1[...]

16,00 Teleșcoală. [...] Teleglob : Berna, [...] 17,55 Agroenciclo[...] ție la... neaten[...] la... Iași. 19,2[...] Moby Dick. 19,30 [...] Seară pentru tin[...] emisiune muzica[...] Julie Andrews. 2[...] zi din 30 de ani.

VINERI, [...]

16,00 Teleșcoală. [...] limba germană. [...] Loto. 19,20 1 001 [...] 19,30 Telejurnal. [...] nul XXX. Revi[...] Tv. 20,35 Tinerețe[...] anii tăi ! Muzică [...] Limbășanu și Ni[...] artistic. Neîmblîn[...] vela lui Muhtar [...] de ore. O zi din [...]

SÎMBĂTĂ, [...]

9,00 De la Alf[...] Album coral. 9,4[...] cunoscut. 10,00 „[...] Emisiune coregra[...] nemateca (relua[...] 15,50 Matineu de [...] tistic. Întîlnirea. [...] cultural-artistic, [...] rin la Porțile de [...] țările socialiste. [...] tului divers. Sel[...] a II-a a spectac[...] muzică, pantomi[...] realizat de colec[...] copii și tineret [...] 1 001 de seri Bra[...] 19,30 Telejurnal. [...] pedia. 20,40 Publ[...] serial Un augus[...] sodul 7. „Vînăto[...] jurnal. Săptămî[...] Întîlnirea de la [...] muzical-distractiv[...]

TELEV[...]

Horia Ungureanu

CASTEL DE NISIP

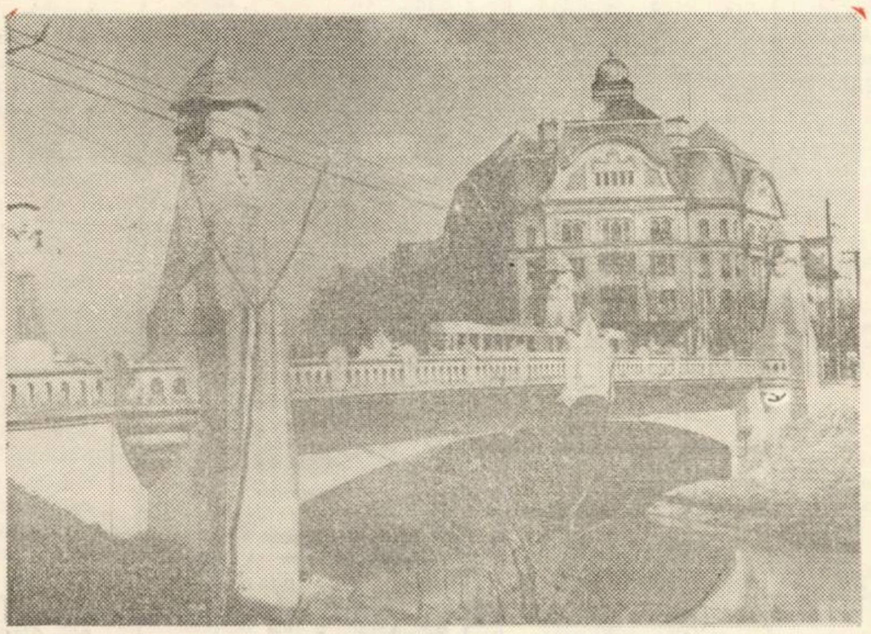

Podul Decebal și baia Neptun — Foto : Șandor Rudolf

Venise toamna cu zile molcome și drumuri pline de frunze mînate de vînt, molcom și el sau încă nehotărît și neutru, c-un aer pur și tremurător și înmiresmat, cu ogoarele grele de porumbul copt neculeș încă, și-n grădini galben și roșu și verde încă și flăcări urcînd pe dealurile cu vii, în nuanțe de roșu incredibile și fără sfîrșit.

Lin pluteau peste sat ai nimănui albi funigei anunțînd toamnă lungă, însă orice toamnă, chiar pură și înmiresmată, tot se sfîrșește odată, așa că acuma începuseră ploile reci și interminabile, la-nceput doar așa, ca o potolire pe frunzele, pe casele uscate și prăfuite, apoi a urmat preaplinul, saturația, în orice caz noroiul și aurul și roșul ș: verdele au dispărut, transformîndu-se, reînviind în gutuile, merele, strugurii dulcilor scurte după-amieze de iarnă.

Dar asta nu se-ntîmplase încă, vreau să spun încă nu începuseră ploile, încă mai cîntau greierii în liniștea serii, dacă nu pentru fericirea și pacea și îndestularea noastră, sigur pentru nesiguranța lor viitoare, pentru fericirea și pacea din ele. În orice caz așa credeam. Pentru că asta trebuie să vină odată : fericirea și pacea. Un anume fel de fericire și de pace sau numai un anume fel de fericire, dacă nu cea mai lungă, sigur cea mai intensă. Vreau să zic iubirea. Vreau să zic acea înclinație către dăruire, către sacrificiu.

Așa că știam. Adică începusem să-l observ. Nu că s-ar fi schimbat într-un fel, că ar mai fi crescut, că ar mai fi îmbătrînit, da-ncepuse să aibă un aer, o privire de lup fugărit, de lup tînăr, puternic, care-n viața lui n-a făcut altceva decît ce i-a plăcut, nu înfruntînd orice și pe oricine pentru această libertate, ci pur și simplu pentru că niciodată nu i-a trecut prin cap, nu și-a închipuit, în orice caz n-a crezut că ar putea face ceva ce lui să nu-i placă și, deodată, fără măcar să i se spună, să fie avertizat, își dă seama că îl paște o primejdie și-ncepe să fugă, să s-ascundă, să tremure, nu de frica luptei, pentru că s-ar bate cu orice și oricine, ci, pentru că acel care-l urmărește nu-i nici vînător, nici lup, nici altă dihanie, nu-i nimic.

Pînă-ntr-o zi, într-o seară, în ultima sîmbătă a lui noiembrie, acuma da, începuseră ploile, cădeau peste sat în rafale dușmănoase aduse de vîntul de vest, cînd mi-am zis – „gata, e suficient, e destul chiar și pentru prima lui iubire, chiar pentru orice fel de iubire". Era a patra săptămînă de cînd începuse să vină tîrziu acasă, ud tot, tremurînd. Așa că l-am întrebat :

– „Cine-i" ?

– „Cine-i, ce" ? – și s-a ridicat de la masă nu chiar uitîndu-se la mine și s-a îndreptat spre ușă și a deschis-o și i-am auzit pașii pe coridor, grei, hotărîți. „Pleacă" – mi-am zis – „da desigur" – mi-am zis – „ce altceva care să-i facă noaptea mai scurtă și mîine s-o poată lua de la-nceput, dacă nu cu iubitul, măcar cu așteptatul în ploaie, ar putea face, decît să se ducă să aștepte, să pîndească" – mi-am zis.

Să se ducă să pîndească, ce ? Imaginați-vă tot statul acela în ploaie, ore de-a rîndul, seri de-a rîndul, nu să-i deschidă ușa, așteptînd doar s-o vadă venind spre casă, noaptea, o umbră doar, o părere, materializată pentru el numai în sunete (cheia la descuiat, ușa la deschis și închis) și imagini, desigur ale ei, proiectate pe perdeaua ferestrei.

„Da, desigur" – am continuat – „fericirea poate fi orice, chiar și așteptatul, privitul unei umbre, noaptea, pe străzi, prin ploaie".

Așa că l-am așteptat să se întoarcă. Era tîrziu, cîntau cocoșii ultimul pătrar al nopții.

– „Foarte bine" – i-am zis – „dar cine-mi garantează mie"...

– „De ce ție, tată" ? – mi-a zis.

– „Bine, bine" – i-am zis – „cine-ți garantează, deci, că mîine seară, sau poimîine seară, sau în orice seară, asta pînă nu s-or termina ploile, pentru că altfel ce rost ar mai avea statul în ploaie, cînd ai fi putut aștepta de la bun început să se termine sau să înceapă să ningă, te va lua în casă, sau că vei avea tu curajul să bați la ușă, sau că va uita ea poarta descuiată" ?

– „Nu-i vorba"...

– „Bine, bine" – i-am zis – „nu se pune deci problema intratului în casă. Ceea ce vrei tu să faci este să vezi cîte nopți poate sta un om, destul de tînăr, în ploaie, așteptînd o umbră, **UMBRA,** să-și consume porția nocturnă de apariții, cinematografice aș zice, în drumul ei spre casă. Sau poate că vrei să fii acolo cînd se va termina ploaia, în caz că o va face noaptea, și să vezi unde va cădea ultima picătură. Poate nu-i vorba nici de asta. Ceea ce vrei tu să faci, sau să faci prin ceea ce faci, este mult mai simplu și atunci iar am ajuns de unde am plecat, pentru că ce altceva mai putem spune decît că asta e fericirea căutată de tine. E-n regulă, atunci putem să ne culcăm. „Da desigur" – mi-am zis urcat în pat, căutînd să mă învelsec – „E-n regulă, dar atunci de ce nu-i fericit" ?

Uite așa, a trecut și toamna cu ploile ei și într-o dimineață, deschizînd ușa, din curte, de pe copaci, de pe dealuri m-a-ntîmpinat cu un zîmbet luminos și rece : iarna. Astfel au trecut zile după zile, aspre, cu cerul neclintit și senin, sau îmbufnate și viscolite și el tot tîrziu venea acasă, tot trist și impenetrabil și indiferent. Umbla îmbrăcat la fel ca înainte, cu hainele lui jalnic mototolite și decolorate de atîta stat în ploaie, părea că nici n-a observat că acuma ninge, călca la fel de absent prin zăpadă cum călca prin noroi și apă.

Și au trecut și sărbătorile de iarnă cu aiureala serioasă și plăcut mirositoare a treburilor de bucătărie, cu forfota și neastîmpărul vizitelor. Așa că acuma ce mai aveam de făcut era să mătur zăpada în fiecare dimineață și, din cînd în cînd, să car o găleată cu apă și un braț de lemne. Și-n tot acest timp : „cine-i, ce poate să aibă ce nu au alte femei, să-l facă să uite și de mîncare și de odihnă și de sănătate ? Ce poate să aibă în plus, sau poate că în minus, să-l facă pe un băiat de șaptesprezece ani și ceva și surd și orb și indiferent și sătul de viață" ?

★

„Sigur" – mi-am zis, (acum era trecut de miezul nopții, zăpada scîrțîia sub picioare, era, oarecum, plăcut) e normal, fiecare e liber să-și găsească fericirea lîngă cine vrea. E liberă și ea, vreau să spun văduva lui Racolțea, să fie fericită, mulțumită, sau să se amăgească, să-și închipuie numai că e fericită, mulțumită, sau să se amăgească, să-și închipuie numai că e fericită, hai să zicem aproximativ, sau măcar momentan fericită, lîngă cine vrea, chiar dacă acesta este un om ca Mileaga. Viața e crudă, sau poate numai nemiloasă, sau poate numai imparțială. Adică nu face concesii. Vreau să zic că avem toți aceleași (aproximativ aceleași) posibilități și drepturi și obligații și dreptul de a ne achita de obligații. Numai să știm cînd, numai să știm cum, din atîtea posibilități s-o alegem pe cea mai bună. Și, încă ceva, să plătim drept și cinstit, sau, dacă vreți, dacă e mai clar, dacă e mai corect, castelele pe care le construim, chiar dacă sînt din cărți sau din nisip, să fie din cărțile și din nisipul nostru. Așa că acuma am înțeles, eram edificat. Pentru că el asta încercase să facă. Să construiască un castel, numai al lui, cu cărțile și cu nisipul altuia. Numai că ea n-a acceptat, n-a vrut să le dea. Ea avea nevoie de alt constructor, avea deja alt constructor.Asta era. Am deschis ușa încet – „poate doarme" – mi-am zis. Stătea întins pe spate, în pat, aceeași scîndură dar culcată acum, cu ochii larg deschiși, neclintiți, privind în tavan. Era liniște, doar tic-tacul pendulei se-auzea și fuga măruntă și nervoasă a șoarecilor în pod.

– „L-ai văzut" ? – spuse încet.

„Deci am avut dreptate" – mi-am zis – asta era, ăsta era motivul. Pentru că asta am văzut, nu o umbră, nu umbra ei, mai bine zis nu numai umbra ei, era acolo încă una, era și umbra tremurată a lui Mileaga. Și și-a întors capul, încet, spre mine, privirea pe tavan, pe perete, pe ceasul atîrnat de perete, în sau dincolo de ochii mei, ai fi zis o lanternă cu care urmărești, noaptea, pe rînd, fără grabă, obiectele dintr-o cameră.

„Dormi" – i-am zis – „n-are nici un rost, nu mai are nici un rost".

– „Da" mi-a zis, lanterna a început să caute tot încet, nehotărîtă, aceleași obiecte, numai că în ordine inversă acum, „asta și fac" – mi-a zis. „Dorm".

REMEMBER

Fragmentarium

Treceam prin orașul acela străin, era iarnă, străzile înecate în ceață, o ceață innecăcioasă și rece, abia respiram. Nu se vedeau decît conture vagi de case, ieșea cîte-un copac și trecea pe lîngă noi. Apoi cartierul vechi, piața aceea lungă, o adunare de restaurante mici, cu ferestrele transpirate lăsînd afară o lumină oarbă, am intrat, am stat la o masă goală și lungă, al cărei capăt de dincolo nu se vedea, stam unul lîngă altul, sala era plină de oameni tăcuți. Femeia mă ținea cu un braț de după mijloc, cu celălalt îmi apropia fața de gura ei și mă săruta, nu vorbea nimeni, numai chelnerul: nu se cuvine› aici, vedeți, sînt intrigați, iată mama aceea cu fiica ei, ce exemplu dați tineretului, zicea. Am fugit, afară ardeau focuri mari în amfore de fier forjat, oamenii strînși în jurul cărbunilor aprinși, femeia m-a tras în altă încăpere. Nilă se uita la noi, privirea lui sașie, stătea în iarbă, vacile pășteau. Nilă rîde, se-nfioară porumbiștile, vine țambalagiul, o țigărică, coană, o țigărică, zice Savu, retras după ușa dughenii. Savu e slab, hainele i-s peticite îngrozitor, petec peste petec, o țigărică, coniță, o țigărică. I se dă țigara, el o pipăie-ncet, o alintă, scoate amnarul, aprinde țigara, se face iar ceață, femeia mă trage-n altă încăpere, stăm la masă c-un ofițer de marină, mai e șeful acelei reviste de umor, se trage cortina, iată Atlanticul, lupul de mare o ia înainte. Mergem în salonul albastru, spune. Face un semn, se deschide o scoică, poftiți zice, ocupați locurile de lîngă perlă ; acolo e Nilă, țambalagiul și Savu, trecem printre corali, prin păduri submarine, se văd vietățile adîncului, balul albastru, pești sferoizi, războinice sepii, aricii de mare. Puteți ieși după mine, zicea, veți rămîne aici. Străzile se luminau, copacii cu chiciură, sărbătoare de alb, ni se lipesc nările de frig, părul ei brumat diamantin. Plecăm în orașul vecin, spune femeia, știu un bar pe-un vapor, Barbaruca. La intrare sînt pești cu fierăstraie aprinse, vă tăiem laba unui picior, îmi spune femeia› vedeți sînteți rănit, aveți gangrenă, vă tăiem laba piciorului și vă salvăm. Se lucrează cu multă finețe, spune femeia și pleacă. Iau aerobuzul de seară, văd jos cîmpiile goale, văd rîurile încolăcite ca șerpi de argint, mă orientez după ploaie. Nu, nu e bine, spune schiorul de la intersecția norilor, ați greșit drumul, domnule inginer, sînteți iradiat, e zona radioactivă, va trebui să faceți băi de garoafe, e adevărat că veți pierde optzeci la sută din materia sentimentelor, dar nu fiți speriat, sînt atinse numai cele privitoare la dragoste, veți putea trăi foarte mult, era chiar indicată o astfel de baie. Intru în estuarul căii lactee, ies două garoafe albe ; cada era pregătită de o lună, îmi spune garoafa din stînga, tratamentul constă în ultima îmbrățișare normală, femeia care vă va da sărutarea e sortită să moară, dar nu e nimic, e o femeie din genul pe cale de dispariție, e ultimul exemplar, așteaptă aici de aproape două decenii, n-a sărutat pe nimeni niciodată, vă așteaptă de mult, sînteți trecut în tabel. Mă înăbuș, caut prin aburii luminiscenți, sînt condus de garoafa din dreapta, mă înăbuș, strig, dar sînt condus mai departe. Veți fi salvat și veți fi avansat, însă piciorul rămîne așa, o să vi se pună o gheată reprezentativă, așa-i spuneam, pentru că reprezintă ceea ce ați pierdut. D e s c h i d e parașuta, zice femeia, lasă meduza să zboare, zice femeia ; iată valea, mi-e sete, ar trebui să opresc la fîntîna din Șleu. Nilă împarte apa și rîde, țambalagiul îmi lipește o strună la piciorul amputat, învîrte cheia Fa, încearcă sunetul. E bun pentru ceilalți, zice. Care ceilalți› întreb, însă nu mi se răspunde. Cetățeanul nu mai înțelege culorile, iată sunetul care-ar trebui să se preschimbe în fluturi, are ghiare de răpitoare, e bun pentru ceilalți. Sînt împins pe sub copaci uscați, vine soldatul sînteți așteptat la comandament, spune. Merg după el. Sînt alei ciudate cu fîntîni țîșnitoare, printre ele se joacă femei cu cap de pasăre, se prind de mînă și joacă în jurul meu : vei fi pedepsit, mi se spune, ai fost nedemn, ai înșelat așteptările.

ANGHEL DUMBRAVEANU

TEATRU

„NU EXISTĂ ŞCOLI DIFERITE DE TEATRU"

● „În această profesiune sînt, de la terminarea Institutului, de 22 de ani". ● **CRISTIAN PIRVULESCU,** actor la Teatrul de Stat din Reşiţa. ● „La Reşiţa, de fapt, sînt de 14 ani. Asta poate însemna mult şi puţin. De ce am stat 14 ani aici ? Pentru că după primele zile am fost salutat de necunoscuţi pe stradă. Asta mi-a făcut plăcere. Erau spectatorii care deja mă văzuseră şi mă acceptau. E un oraş cald, cu oameni calzi, care ştiu să primească". ● Nu are nimic de regretat. Dintre rolurile jucate, destul de multe şi destul de dragi. Îşi aminteşte cu plăcere

de Makarenco din „Viaţă nouă", secretarul de partid din „Noaptea e un sfetnic bun", Vlaicu Vodă... ● Marea satisfacţie – un zîmbet al publicului, aplauzele şi aprecierile lui... Recunoştinţa acestor oameni. ● Reşiţa este un centru muncitoresc. E nevoie de un repertoriu special ? ● „S-ar părea că da. Însă, spun nu. Să le oferim, ce anume, numai piese despre muncitori ? **Un muncitor** este un om multilateral, el **munceşte şi gîndeşte.** Suferă şi ride. Deci are nevoie şi de tragedie şi de comedie şi de dramă, de piese moderne şi clasice. Îl impresionează deopotrivă. El le primeşte la fel". ● Din nou, totul e să faci ca teatrul să fie TEATRU. Nu există exigenţe particulare. ● „Nu există nici şcoli diferite de teatru. Ţinem pasul cu timpul... Mentalitatea de teatru a actorilor tineri ?!... Asta ar fi de discutat. Noi am învăţat teatru de la cei care au fost mari, ei învaţă de la cei care, probabil, vor fi". ● Şi, din nou : nu există exigenţe particulare.

ANTOANETA C. IORDACHE

PLASTICA

MONOGRAFIA „PODLIPNY"

Condeie avizate sau numai pasionate au încercat să descifreze în ultima jumătate de veac datele unei creaţii construite cu rigoarea, calmul şi coerenţa proprii operei autentice. Consemnările sau articolele din presa jurnalieră şi periodicele vremii au meritul modest de a fi înregistrat, cel mai ades, factologic, momentul artistic al unei creaţii în procesul ei de permanentă împlinire. Prima tentativă de panoramare succintă dar cursivă şi cu incisivitate critică a operei lui Iulius Podlipny a semnat-o, recent, istoricul de artă clujean Negoiţă Lăptoiu. Monografia, apărută sub îngrijirea editurii Facla, urmează aniversării a 75 de ani de viaţă ai artistului, precum şi momentului unei ample retrospective patronată de Muzeul Banatului· evenimentul editorial înscriindu-se în suita manifestărilor de recunoaştere a unei opere faţă de care reculul de timp ne-a ajutat să-i pătrundem sensurile, să-i discernem valorile.

În cele peste 40 de pagini de text, istoricul se preocupă de datele comlexe ale operei, evidenţiind în special valoarea sa din perspectivă socială, militantă. După o prealabilă şi rapidă fixare a contextului social politic şi cultural artistic în care arta maestrului Podlipny s-a generat, autorul urmăreşte în succesiune cronologică marile etape ale creaţiei acestuia, descifrînd, paralel cu implicaţiile sale sociale, elementele de limbaj plastic, stilistic care particularizează, interrelaţionează şi explică fiecare etapă. Lăsînd să se înţeleagă că este în posesia unor date mult mai numeroase despre biografia şi opera artistului, Negoiţă Lăptoiu operează mereu o sinteză a profilului biografico-spiritual, artistic, comunicîndu-ne că Iulius Podlipny aparţine familiei artiştilor angajaţi, revoluţionari· a căror operă le-o explică viaţa.

Monografia, fapt iminent oricărui act ordonator, echilibrat insistă mai puţin în comentarea mai amplă a stratului specific al operei în care regăsim ecouri de limbaj şi atitudine expresionistă, simbolistă, post-cubistă, fantastică. Este meritul autorului de a fi refuzat însă etichetări categorice în faţa unei opere care s-a construit organic pe suportul ideii de virtuozitate, dincolo de care numai este posibilă expresia autentică. Este meritul autorului de a fi uzat de nuanţe („poetul intonaţiei în surdină" etc.) în interiorul categoriilor foarte elastice de expresionism, post-cubism etc. Cum spuneam· există şi alte coordonate de discutare critică ale operei lui Iulius Podlipny, mai puţin acoperite în paginile monografiei· cum sînt detaliile de tehnică şi material, sentimentul spaţiului, ecleroiul (clarobscurul, à contre-jour-ul) capabile să explice în mare măsură performanţele imaginii, calităţile ei empatice.

În economia textului se inserează discret şi oportun citatele cronicilor, între care se detaşează, prin acurateţea spiritului de observaţie, cele semnate de Ioachim Miloia.

Aparatul critic, rezumatele în franceză şi germană, tabloul cronologic biografic, bibliografia selectivă, lista ilustraţiilor şi cele 60 de ilustraţii compun în ansamblu o carte ale cărei calităţi tehno-redacţionale sînt din păcate umbrite de greşelile de tipar, de unele inadvertenţe din lista ilustraţiilor (v. fisele pentru imaginile 53, 54).

C. BABEŢI

MUZICĂ

REFLECŢII LA O STAGIUNE

Stagiunea trecută a însemnat continuarea unei politici repertoriale ce şi-a propus menţinerea în circulaţie a capodoperelor creaţiei universale, licitînd poate pînă la ostentaţie lumea sonoră a unui Verdi, Leoncavalo, Puccini, Rossini. Este, probabil, o condiţie sine-qua-non a existenţei teatrului liric, acest permanent contact cu universul estetic făurit de virtuoşi ai genului. Avem nevoie de aceste surse de echilibru şi frumuseţe ca de nişte repere ale spiritualităţii epocilor respective. Iată aspectul pozitiv al consecvenţei cu care servim epoca de aur a genului. Treaptă pentru înţelegerea şi asimilarea acestora rămîne repertoriul de operetă, pe care instituţia l-a difuzat masiv, poate prea abundent, dezechilibrînd balanţa pe care ar fi trebuit să o realizeze în privinţa îmbogăţirii sale. Căci iată o constatare nu prea fericită : în acest an nu s-a găsit cu cale să se aducă în lumina rampei decît o unică – şi aceasta nu cea mai reprezentativă – restanţă faţă de patrimoniul liric naţional, premiera „Capra cu trei iezi". E drept că în prelungirea stagiunii vor putea fi vizionate două premiere româneşti.

Aceasta din repertoriul românesc, căci din cel universal nu am putut viziona nici măcar o singură premieră. Ne fusese promis un „Othello" dar pe acesta rămîne să-l vedem probabil într-o stagiune mai dinamică.

Din punctul de vedere al contribuţiei oaspeţilor, stagiunea nu a echilibrat ponderea prezenţelor audiate în anii precedenţi. După un excepţional prolog – să ne amintim de spectacolul cu „Puritanii", unde au fost prezente două voci de incredibile performanţe, în rest nu am audiat decît puţine spectacole mari, printre acestea rememorînd cu plăcere pe acelea ale italianului Rocchi.

Să nu uităm o reluare de prestigiu, „Turandot", o lucrare de primă mărime, atît ca dificultate pusă tuturor compartimentelor, cît şi ca elevaţie artistică, o lucrare care nici nu trebuia să ajungă în situaţia de a fi reluată. Lucrări de aceeaşi dimensiune, ca „Cneazul Igor" şi „Boris Godunov", riscă acelaşi proces ireversibil. Nu e oare o neconcordanţă între programarea frecventă de spectacole ieftine ca valoare muzicală şi absenţa unor capodopere cu care instituţia continuă să ne rămînă datoare ? Compartimentul care a onorat acest an prin realizări care să depăşească obişnuitul a fost baletul. Într-o singură stagiune : „Carmina Burana", „In memoriam", „Ţara Hălmagiului" şi o seară de „Valsuri vieneze". Modalităţi opuse de conversaţie a artei coregrafice cu spectacolul contemporan unde non-convenţionalul încearcă deschideri de perspectivă iar tradiţiile de dans şi ambianţă se regrupează în versiuni sugestive.

Aşadar o stagiune eliptică de strălucire, de premiere aşteptate, de personalităţi care puteau înviora ternul rutier în care s-a pendulat. Aşteptăm măcar pentru deschiderea stagiunii viitoare omagierea compozitorului bănăţean Sabin Drăgoi, care a creat lucrări cu un intens mesaj patriotic destinate scenei lirice.

Se cuvine să perpetuăm, pentru interlocutorul receptiv care e publicul timişorean, această bucurie artistică printr-o mai atentă şi responsabilă direcţionare a activităţii desfăşurate de opera timişoreană.

DORU MURGU

BANATICA

Academia juridică de la Timişoara

În prima jumătate a secolului trecut, la Timişoara nu funcţiona decît o singură şcoală medie, un gimnaziu cu 6 clase. În 1841, acestor clase li s-a adăugat un curs de filozofie cu durata de 2 ani ; prin aceasta gimnaziul s-a transformat în liceu şi absolvenţii lui aveau dreptul să-şi continue studiile în învăţămîntul superior. Asemenea institute însă nu existau în Timişoara.

Cînd în 1844 a fost abolit acel privilegiu al nobilimii, în virtutea căruia numai membrii ei puteau ocupa funcţii publice, devenea clar că intereselor burgheziei le corespundea mai bine înfiinţarea unei şcoli superioare cu profil juridic, menită să formeze cadrele burgheze pentru funcţiile superioare.

Baza materială atît a cursului de filozofie, cît şi a academiei preconizate a fost asigurată prin înfiinţarea unui fond numit „fond liceal" constituit din aportul unor ctitori şi din contribuţiile unor instituţii şi persoane particulare.

Noul institut a fost instalat în localurile deţinute de cursul de filozofie, care, la rîndul lui, obţinuse spaţiul necesar prin supraetajarea unei clădiri din Piaţa Sf. Gheorghe (azi, Piaţa Vasile Roaită), unde la etajul II s-au amenajat 4 săli de cursuri, club bibliotecă, muzeu şi locuinţe pentru cadrele didactice. Biblioteca dispunea de un fond propriu de 1.200 fl. din al cărui venit se făceau achiziţiile de cărţi.

Cadrele didactice ale academiei au fost jurişti mireni, numiţi după depunerea unui examen de capacitate în faţa unei comisii universitare. Funcţia de director, atît al cursului de filozofie, cît şi al academiei, a fost îndeplinită de Iosif Róka.

Cursurile academiei s-au început în toamna anului 1845. Ele aveau o durată de 2 ani. Obiectele de studii erau : morală, drept natural, drept public, drept de stat, drept bisericesc, drept civil, drept penal, drept cambial, drept minier, stil de cancelarie, ştiinţele politice şi statistică.

În 1847 a ieşit prima promoţie de jurişti din academia de la Timişoara. S-a constatat cu satisfacţie că academia „a intrat în toată amploarea sa în funcţiune" şi urmează „să fie susţinută şi în continuare pentru promovarea culturii ştiinţifice şi a binelui obştesc". Nu se bănuia cît de scurtă avea să fie viaţa noului institut.

A izbucnit revoluţia din 1848. Toamna, studenţii s-au împrăştiat, cei rămaşi în oraş nu şi-au ascuns vederile revoluţionare. Comandantul militar al garnizoanei timişorene a dispus în octombrie 1848 închiderea academiei ; directorul ei s-a refugiat la Makó şi, printr-o circulară difuzată de acolo, în 2 noiembrie, a protestat în contra samavolniciei armatei „răsculate în contra legii şi constituţiei". Drept răspuns a fost scos în afara legii, fixindu-se un premiu de 100 fl. aur pentru prinderea lui. Academia juridică nu şi-a mai deschis porţile.

Academia juridică a fost primul institut de învăţămînt superior laic în Banat. În cursul celor trei ani de existenţă a sa, a fost frecventată de studenţi de toate naţionalităţile.

În 1868 s-a încercat reinfiinţarea academiei juridice, dar fără rezultat ; nu a fost încununată de succes nici acţiunea întreprinsă în acest scop în 1902 de Baroul Avocaţilor. Astfel, Banatul a rămas fără institute de învăţămînt superior laic pînă după primul război mondial.

ANTON BUCHL

INTERVIUL NOSTRU

FENOMENELE PSI

Miklos Jeno 29 de ani. Chimist la Centrul de igienă şi sănătate publică, laboratorul de epidemiologie. Doctorand în biochimie. Studiază teoretic şi experimental parapsihologia. În lucru, **Introducere critică în parapsihologie,** împreună cu dr. V. Săhleanu, dr. V. Muşatescu şi biofizicianul Cornelia Guja. În iunie 1973 a fost reprezentantul României la prima Conferinţă de psihotronică de la Praga. Anul acesta a reprezentat România cu o comunicare la al şaselea Congres internaţional de parapsihologie de la Genova. Colaborator al revistei internaţionale **Psychotenergetics Systems** care apare la New York

– De unde interesul pentru parapsihologie ?

– În primul rînd de la trăirile personale. E vorba de trăirile telepatice cu persoane apropiate, care s-au manifestat în jurul vîrstei de 17 ani. În aceeaşi perioadă am citit cartea lui Alexis Carrell, laureatul premiului Nobel, **Omul, fiinţă necunoscută.** A fost cartea fundamentală, care m-a hotărît. Dar pentru că nu mă puteam face parapsiholog şi apoi pentru că am fost întotdeauna fascinat de ştiinţă, de cercetarea teoretică şi experimentală, am ales o ştiinţă exactă, chimia. Vă rog reţineţi însă: această metodologie ştiinţifică trebuie aplicată — şi eu personal o aplic — în parapsihologie, lucru absolut necesar pentru a delimita realul de ficţiune şi superstiţie

— Ce se poate spune şi scrie despre parapsihologie în cîteva rînduri ?

— Răspunsul standard la această întrebare este că parapsihologia se ocupă de studierea ştiinţifică, vă rog să subliniaţi cuvîntul **ştiinţifică,** a fenomenelor denumite telepatie, clarviziune, precogniţie şi psihokineză (telekineză). Se mai poate spune şi scrie că parapsihologia presupune un studiu profund interdisciplinar al fenomenelor. În această privinţă, pe lîngă psihologie intră în joc în primul rînd fizica, biologia, medicina, chiar şi sociologia şi, nu în ultimul rînd antropologia şi filozofia.

— Consideraţi parapsihologia o cercetare exclusiv fundamentală sau credeţi că ea ar putea avea şi anume zone de aplicabilitate practică ?

= Consider că la ora actuală parapsihologia este în primul rînd un domeniu de cercetare fundamentală, dar cu perspective nebănuite de aplicabilitate : în comunicaţii (vezi telepatia), în medicină (lărgirea alternativelor terapeutice), tehnică (noi dimensiuni energetice), creativitate (cea artistică). În acest sens, pledez pentru promovarea domeniului parapsihologiei (ca domeniu de psihoinformatică şi psihoenergetică) în cercetare. Există în lume precedente remarcabile. Mă gîndesc la cercetările din Statele Unite, la cele din U.R.S.S., Bulgaria, Cehoslovacia.

– Vorbiţi despre senzaţionalul fenomenelor parapsihologice.

— Deşi ştiu că pentru un ziarist parapsihologia e unul din cele mai „bogate" domenii, mă pronunţ împotriva senzaţionalului şi a exploatării fenomenelor parapsihologice în acest sens. Eu sînt un om de ştiinţă, iar ştiinţa, în ultimă instanţă trebuie să judece la rece faptele. V-aş putea aminti cazul, devenit notoriu, al lui Uri Geller. Se pare că el e un subiect veridic, fiind cercetat de numeroşi oameni de ştiinţă. Se mai pare că Uri Geller este un subiect universal din punct de vedere parapsihologic, întrucît manifestă capacităţi telepatice, de clarviziune şi telekinetice. De pildă îndoirea obiectelor metalice, nu prin forţa motoare, ci mental, prin concentrarea psihică, repararea ceasurilor defecte prin simple pase cu mîna. Toate acestea, verificate în condiţii de laborator.

— Titlul cărţii care v-a marcat evoluţia era „Omul, fiinţă necunoscută"

— Am să-l comentez astfel. Ceea ce ne este încă necunoscut din fiinţa umană îşi are izvorul tocmai în zona acestor fenomene psi. Cunoaşterea e însă un proces evolutiv niciodată încheiat. Dacă faptele sînt fapte— chiar atunci cînd ele par, vă rog subliniaţi cuvîntul „par", a fi în contradicţie cu o structură anterioară a cunoaşterii — ele trebuiesc cercetate, verificate, dovedite, reproduse şi integrate, printr-o firească adăugire la structura epistemologică anterioară lor.

ADRIANA S. BRADEANU

RITMURI DE AUGUST

(Urmare din pag. 1)

P.C.R., înaltul for al partidului „își exprimă convingerea că oamenii muncii din industrie și agricultură vor răspunde acestor măsuri acționind cu toată hotărirea, punind întregul lor spirit de inițiativă, întreaga lor pricepere și pasiune pentru identificare de noi resurse în vederea creșterii suplimentare a producției sporirii productivității muncii și reducerii peste plan a cheltuielilor de producție și circulație, asigurării unei înalte eficiențe economice – încît creșterea beneficiilor unităților economice să permită acoperirea alocațiilor suplimentare repartizate majorării veniturilor".

Chemarea Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. către clasa muncitoare – clasa conducătoare a societății – către toți oamenii muncii de a-și intensifica eforturile pentru obținerea unor noi succese în producție găsește un profund ecou în toate păturile sociale, mobilizează mai mult întregul nostru popor, angajat în dezvoltarea continuă a economiei naționale, pătruns de dorința de a întîmpina aniversarea Eliberării patriei și Congresului al XI-lea al partidului cu noi și strălucite victorii în muncă, în construcția socialistă.

BIOGRAFIA UNUI SENTIMENT COMPLET

Mă întîlneam cu peisajul intim, reconfortant prin efervescența sa tinerească, al uneia din cele mai vechi întreprinderi timișorene, Industria linii, la ora la care fețele oamenilor senine, se căutau pentru a-și comunica o unanimă bucurie exprimată simplu, în ritmul firelor ce se întrepătrund în kilometri de țesături. Cîteva ziare, afișate în locurile de trecere, erau parcurse în fugă de muncitoare. „Ai văzut ? ... de la întîi ne crește retribuția" ... „Păi ieri s-a anunțat că a avut loc ședința Comitetului Executiv al partidului. Am ascultat la radio" ... Și degetele se reîntorc profesional să mîngîie firele albe și roșii și verzi, infinite, să le înnoade cu perfecțiune de mecanism.

Florica Platona, țesătoare : „Lucrez de doisprezece ani în aceeași secție și nu m-am gîndit vreodată că aș putea face altceva. Ieri, la televizor, cînd am aflat că ni se vor mări retribuțiile, și încă în procent de 20-25 la sută, am fost foarte bucuroasă. În primul rînd pentru că sînt țesătoare, apoi pentru că am simțit că munca mea are căutare și, nu știu, poate și pentru că sînt femeie și văd că truda noastră este apreciată ... Azi dimineață în garderobă nu se vorbea decît despre asta. Știți, la noi sînt majoritatea femei ... toate vorbeau ... Le-am spus atunci că măsurile acestea trebuie să ne angajeze mai mult ...

Elena Vîlcea, într-o altă secție a întreprinderii : „Sinceră să fiu, anul trecut, în mai, cînd am început să lucrez ca filatoare, nu mă puteam gîndi că voi ajunge să am într-un timp atît de scurt o retribuție mai mare cu aproape un sfert. După ce am citit azi dimineață ziarul, parcă am intrat altfel în secție. Așa ziceau și colegele, sîntem vreo cincizeci cu o medie de vîrstă de 20 de ani, la noi creșterea este mai mare. Toate ziceau că este o măsură foarte dreaptă ... Și apoi mai este ceva, bucuria aceasta a venit peste o alta : intrăm în noul cămin al întreprinderii ... Am lucrat și noi la el cîteva săptămîni de muncă patriotică" ... Și firul vorbelor resfiră emoția omului din fața reporterului ,amintind de așteptata oră 14, cînd vor dezbate în colectiv documentele recentei ședințe a Comitetului Executiv al C.C. al partidului, despre imboldul pe care l-a dat vestea importantelor hotărîri. Apoi un zîmbet și : „Știți, încă nu m-am gîndit ce-mi voi cumpăra din prima retribuție majorată. Poate ... Nu ! Aștept să intru în cămin".

Ar trebui să mai notez încă aproape 2 600 de nume și tot atîtea definiri ale satisfacției celor ce vor beneficia, aici la Industria linii, în această primă etapă, de sporirea retribuției lunare, pentru a cuprinde biografiile particulare ale sentimentelor pe care le trăiesc acești oameni, în dimineața zilei de 23 iulie, adică exact cu o lună înaintea marii aniversări a eliberării.

Ar trebui să mai amintesc niște cifre, care să vorbească despre volumul veniturilor suplimentare realizate anual pe întreprindere de acești oameni.

Voi cita doar o cifră: 8 milioane lei reprezentînd producția globală suplimentară pe care, în telegrama de mulțumire adresată Comitetului Central al partidului, tovarășului Nicolae Ceaușescu, întregul colectiv al întreprinderii se angajează să o realizeze în cinstea celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei și a celui de-al XI-lea Congres al partidului. Există cumulată aici suma tuturor sentimentelor acestor oameni și suma răspunderii conștiente ; și poate, de aceea, această cifră poartă greutatea biografiei unui sentiment complet, multiplicat în tot atîția oameni pe care-i simt pulsînd egal în ritmul firelor albe și roșii și verzi care se unesc definitiv în certitudini și împliniri.

PAUL EUGEN BANCIU

ÎNVĂȚĂTORII

La Inspectoratul școlar județean, scurtă convorbire cu Ioan Mușat, inspector general în minister, și Pavel Petroman, inspector general adjunct la inspectoratul județean Timiș. Amîndoi apreciază prevederile Hotărîrii privind majorarea retribuțiilor cadrelor didactice, drept un salt nemaiîntîlnit. Sînt foarte plăcute discuțiile, mai ales cele prilejuite de asemenea ocazii. Dar aș dori să stau de vorbă cu învățătorii, fiindcă ei beneficiază în mod direct și substanțial de acest spor.

La liceul „Eftimie Murgu" o găsesc pe Voichița Elița, proaspătă absolventă. A venit să-și ia diploma. Da, a aflat aseară. S-a bucurat mult, firește, împreună cu părinții. Îi va fi mult mai ușor să pășească în primul an de dăscălie. Este un imbold, deși, oricum, munca și-ar fi făcut-o cu aceeași pasiune. O-ntreb unde va „funcționa". A fost repartizată la Școala generală nr. 18, din Timișoara în zona Circumvalațiunii. După medie. A absolvit școala cu 9,09. N-are timp, peste o jumătate de oră îi pleacă trenul. Este din Sînnicolaul Mare. O felicit, îi doresc să aibă mulțumirea sufletească fără de care un învățător nu e ... învățător și ...

Caut. Aurelia Marin are toată casa întoarsă pe dos. Zugrăvește. Se scuză. Nu-i răpesc decît un minut. „Nu-s începătoare, am 22 de ani vechime, și nici aproape de pensie. Mă bucur însă pentru breaslă. Pentru faptul că ni se recunoaște astfel un merit. Nu e ușor să educi un copil și să-l înveți carte. Mulți nu știu asta. M-ați luat pe nepregătite. Sînt emoționată. În orice caz, este o măsură foarte bine venită" ...

Și Letiția Ostoia este în concediu. „Hotărîrea ne-a bucurat mult. M-am bucurat cu întreaga familie. Vă dați seama, în 25 septembrie împlinesc 25 de ani de învățămînt. Voi beneficia de o gradație în plus și asta se cunoaște într-o casă. În plus, și fiul meu, care e student, va **simți** la bursă" ...

Aș fi dorit să întîlnesc o învățătoare cu vechime mică, să zicem de un an. Una care să simtă mai „pe viu" trecerea de la vechia la noua retribuție. Dar unde ? Necazul reporterului. Totuși mă mîngîi cu gîndul că ipotetica mea intervievată a trăit mai din plin bucuria : în vacanță, bucuriile sînt mai altfel, nu ?

L. C.

„O BUCURIE ȘI O MULȚUMIRE"

Urcasem în tramvai, un scaun liber, mă gîndeam că voi intra pentru prima oară pe porțile Întreprinderii Mecanice Timișoara. M-a scos din reverie glasul unei tinere, în dialog cu niște cunoscuți mai în vîrstă, „e grozav, ziceau, eu acuma o să-mi cumpăr ... noi mergem în septembrie în concediu, pînă atunci se aplică" ... Transcriu, erau veseli, erau mulțumiți, n-are nici o importanță că n-am auzit ce anume își va cumpăra tînăra aceea, erau mulțumiți, erau veseli. Am coborît la barieră, am mai întrebat o dată încotro trebuie s-o iau.

La Comitetul de partid, tovarășul Gheorghe Maxim îmi arată telegrama pe care oamenii întreprinderii o vor trimite tovarășului Nicolae Ceaușescu. „Noi am primit cu bucurie, multă bucurie, Decretul Consiliului de stat privind majorarea retribuției personalului din diferite ramuri de activitate, este expresia grijii deosebite pe care partidul nostru o acordă oamenilor muncii, va fi un îndemn, va fi, pentru noi, prilej de mobilizare a tuturor forțelor în vederea îndeplinirii exemplare a tuturor sarcinilor ce ne stau în față" – îmi rezumă.

ÎNTREPRINDEREA MECANICĂ TIMIȘOARA LUCREAZĂ CHIAR DE AZI, 23 IULIE 1974 ÎN CONTUL ANULUI 1975, este aceasta o garanție că-și va onora angajamentul de a realiza cincinalul în patru ani și patru luni. Intrasem, deci, pe porțile I.M.T.-ului într-un moment de dublă excepție. Am vorbit acolo, mai întîi, cu economista **LIDIA PÂRLOG,** stagiară și cu soțul ei **TOMA PÂRLOG,** inginer stagiar. Nu sînt timișoreni (născuți la Tulcea și Brăila), au venit la Timișoara în urma repartiției, au primit un apartament cu două camere în Circumvalațiunii IV, „într-un bloc de I.M.T.-iști". O familie într-o altă familie. Și prin statutul gîndurilor și aspirațiilor lor. „Pentru fiecare, recenta hotărîre este o bucurie și o mulțumire. Mai ales pentru noi care sîntem la început de drum. În afară de cheltuielile obișnuite, le avem și pe cele de început de căsnicie. Și, de aceea, pentru noi e foarte important acest ajutor". Mi-au mai spus că n-au avut cine să-i ajute și la început casa lor era cam goală, că ajung uneori mai tîrziu acasă fiindcă nu poți spune „de la o anumită oră nu mă mai interesează ce se întîmplă în întreprindere", mi-au mai spus atîtea altele. Și dacă n-aș fi fost oarecum presată de timp aș fi vrut să le mulțumesc pentru că i-am cunoscut, pentru ceea ce sînt, pentru tinerețea gîndurilor lor, și, aș fi îndrăznit să-i numesc, așa cum o fac acum, oameni adevărați. Sper să-i revăd într-o zi.

ARDELEAN CORNELIU, subinginer (la turnătoria de oțel), a făcut imediat un calcul : „Acum am clasa 16 și voi avea clasa 21. Asta mă obligă la și mai mult. Cred că recenta majorare va determina pe foarte mulți tineri să devină subingineri. Fiindcă și felul cum ești remunerat prezintă importanță. Vedeți, noi ne-am dezobișnuit de cuvinte, gîndim în cifre, totuși doresc să-mi exprim bucuria".

Așteptau cu nerăbdare aplicarea hotărîrii, sigur că întîi vor beneficia de aceasta cei cu remunerații mai mici, cum și trebuie să se întîmple.

Iată, succint, ecouri în cuvinte simple. Gîndurile celor la început de drum.

A. C. IORDACHE

„VA TREBUI SĂ ÎNVĂȚĂM ȘI SĂ MUNCIM MAI MULT"

Miercuri, 24 iulie, 1974. Cuvintele și gesturile oamenilor, ale acestor oameni tineri care învață și muncesc. Reporterul le transcrie. Întîi **MUNTEANU FLORENTIN,** care e student în anul II la Mecanică, bursier, acum e în practică la Atelierul-școală al Institutului Politehnic „Traian Vuia", îl cheamă cineva de la strung, vine, îl întreb ce poate să întrebe un reporter obșinuit în împrejurări ca acestea, adică ce crede, ce simte, rîde și spune : „E un lucru foarte, foarte bun. Eu știu ce înseamnă să ai cîțiva lei în plus, pentru că eu am de întreținut o familie. Nu soția și copiii, ci părinții. Trebuie să-mi ajut părinții. Eu nu mă prea pricep să vorbesc, să spun, cum se zice, vorbe mari, dar sînt foarte bucuros. Știu la ce mă obligă toate astea.

Apoi **LAURENȚIU TURCU,** care e student la Arhitectură în anul II, a trecut pe la redacție pentru o colaborare, vrea să scrie un reportaj, a aflat noutatea, îl întreb ce poate să întrebe un reporter obișnuit în împrejurări ca acestea, adică ce crede, ce simte ; rîde și spune astfel : „Ce pot să zic ? Simplu, neretoric. Că e foarte bine așa, că sînt mulțumit, că asta o să mă ajute mult, o să fie bani în plus pentru cărți, pentru ustensile. Ca-n studenție. Că trebuie să fac mai mult. Simt asta. În ce privește stagiarii, pentru că e un subiect care oricum ne interesează pe toți studenții, nu pot să spun decît că pentru ei s-a făcut prin recentul Decret foarte mult. Părerea mea e că un inginer stagiar reușește să dea în cîteva luni de muncă efectivă în producție același randament ca un inginer mai vechi. Ori retribuțiile stagiarilor erau prea mici totuși. Mulți o porneau de la zero, trebuiau să-și întrețină o familie. Repet. S-a luat o hotărîre foarte bună. Foarte dreaptă".

Apoi **POPA MAGDALENA,** care e studentă în primul an la Electrotehnică, a trecut de fapt în doi, acum e în practică la Atelierul-școală, stă la o masă împreună cu alte fete și meșterește, o cheamă cineva, vine, o întreb ce poate să întrebe un reporter obișnuit în împrejurări ca acestea, adică ce crede ce simte, rîde și spune : „Mă bucur acuma foarte mult, cum să nu mă bucur de asta, nu știu dacă înțelegeți dumneavoastră ce înseamnă pentru mine", pe urmă trebuie să aflu ce înseamnă pentru ea, o mai întreb cîteva lucruri și aflu că Popa Magdalena e de la Porțile de Fier, acolo o să se întoarcă după absolvire ca inginer electrotehnic, are doi frați, un tată muncitor și o mamă casnică, ea are bursă integrală, o să aibă din toamnă 660 de lei, ceea ce e o sumă ... Să știți că totul depinde de conștiință. Fără vorbe prea mari. Cine o să înțeleagă ce înseamnă gestul acesta, o să-și dea seama că va trebui învățat și muncit mai mult și mai bine".

I. PANTEA

EVRIKA !

- **Unii păstori urăsc lupul nu pentru că le mai fură cîte o oaie, ci pentru că se tem să nu le ia locul.**
- **Am fost mereu același : o fire schimbătoare.**
- **Sîntem egali în fața morții ? Tîrzie demonstrație.**
- **Ești un fericit demn de plîns, cîntînd numai bucuriile celor nefericiți.**
- **Mincinosul viclean spune adevărul la momentul oportun.**
- **Cu un singur cuvînt poți mișca planeta. Totul e să fii înțeles.**
- **Mulți regretă că s-au născut în acest secol, nimeni însă nu regretă că nu s-a născut din alți părinți.**
- **Deși afirmi că oamenii sînt foarte diferiți, spui adeseori „semenul meu".**

ION VELICAN

DOSAR

NAIVITATEA ARE ALT NUME

I. F., o fată de 18 ani, n-are încă un băiat, un prieten. S-a dus singură la cinema. Cînd s-a terminat filmul, a ieșit în stradă și-a oprit-o un tînăr : „Sînt de la Miliție ! Buletinul dumitale !". I. F. n-are buletinul la ea „Atunci mergi cu mine". Și ea merge, tînărul o apucă pe strada Cluj, apoi spre stadion, și în sfîrșit ajung pe Calea Girocului, afară din oraș. Fata întreabă unde o duce, el îi răspunde că „la secție". S-a înserat. Pe cîmp are loc violul, sub amenințare. Apoi tînărul îi cere paltonul, ceasul, inelul, banii și, milos, îi dă în schimb scurta lui de vinilin, să nu răcească fata.

În altă zi A. T., de 17 ani, iese de la cinema și același tînăr îi cere buletinul. Ea nu vrea (el este „în civil"), însă pînă la urmă recunoaște că l-a uitat acasă. De fapt el se legitimează cu un fel de adeverință bătută la mașină, pe care A. T. nici n-are timp s-o vadă bine, întrucît „milițianul" este grăbit s-o „aresteze" și s-o ducă spre „secție", înspre Calea Șagului. A. T. protestează, ea știe unde se află Miliția, dar tînărul îi spune că el e ofițer. Și astfel ajung într-o casă pe jumătate demolată. Ce se mai întîmplă ? Un viol și o tîlhărie. A. T. avea ceva bani, un ceas, un medalion.

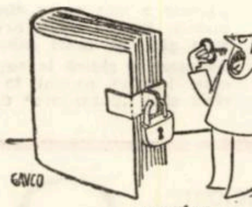
ERMETISM

N-o să-l scuz pe B. C., tînărul acela ce se prezenta drept ofițer de miliție, tînăr care cred că nu era întreg la minte (în general, oamenii de acest fel mi se par a fi niște viitori pacienți ai neuropsihiatrilor) și, de altfel, cei în drept nu l-au scuzat deloc, dar pun cîteva întrebări : Fetelor, unde v-a fost capul ? Pînă să ajungeți la .. locul faptei, ați mers în plin oraș, ați întîlnit zeci de trecători. Ați fost într-adevăr convinse că aveți de a face cu un ofițer de miliție veritabil ? Repet : Ați fost într-adevăr convinse că B. C. era ofițer de miliție ? .. Nu vă acuz (de educația voastră cetățenească ar trebui să se simtă vinovați alții), însă nu mă pot stăpîni să nu constat că naivitatea voastră poartă alt nume. Ea se cheamă prostie. și prostia se plătește.

LAURENȚIU CERNEȚ

EPIGRAMA

La revista „Orizont", I. Velican cultivă aforisme umoristice gen Tudor Mușatescu.

Cînd l-am văzut sclipind în pagini
Prin pana lui cea tinerească,
Mi-am zis – gîndind la Mușatescu,
Păcat ! Putea să mai trăiască ! ...

La apariția noului volum „Lupta cu Somnul" de Ion Grigorescu.

Într-o luptă inegală
Cu sărmanul cititor,
A ieșit, fără-ndoială,
Somnul, cel învingător ...

Lui Fănuș Neagu, cu prilejul apariției ultimului său volum „Fîntîna"

Neagu-n para lunii,
O Fîntînă-și sapă ;
Ca să creadă unii
Că mai bea și apă ...

DIMITRIE JEGA

ROMÂNIA PE GLOB

PARTICIPAREA LA ISTORIE

Stejarii din Parcul pionierilor — Foto : Şandor Rudolf

Epoca pe care o traversăm prezintă tabloul complex al unor schimbări social-economice profunde, comunitatea popoarelor lumii fiind ferm angajată în eliminarea formelor de discriminare, inechitate și inegalitate în relațiile interstatale, a politicii imperialiste de dictat și imixtiune, a tuturor factorilor de poluare a climatului politic și asigurarea unei participări echitabile la organizarea vieții internaționale.

Evoluția spre democratizarea relațiilor internaționale învederează o optică de inovație, confirmînd viabilitatea principiilor înscrise în Declarația adoptată la sesiunea jubiliară a Adunării Generale a O.N.U. (1970), în care se sublinia că „scopurile Națiunilor Unite nu pot fi realizate decît dacă statele se bucură de egalitate suverană și se conformează pe deplin cerințelor acestui principiu în relațiile internationale".

Propunîndu-și eliminarea tuturor obstacolelor în calea deplinei emancipări, popoarele lumii – prin inițiative constructive și acțiuni concrete – își intensifică eforturile pentru intronarea și respectarea unui cod de comportare politică și morală în relațiile interstatale, pentru neingerința în treburile interne ale altor state, asigurarea autodeterminării tuturor popoarelor si renunțării la forță și la amenințarea cu forța. Conștiința publică mondială este vital interesată în edificarea unui sistem eficient de securitate internațională, idealul comun al instaurării unei păci trainice, indivizibilitatea acesteia reclamînd modalități practice noi în desfășurarea tratativelor, intensificarea ritmului negocierilor, a elaborării prin eforturi comune a unor măsuri concrete și eficiente.

Eforturile de negociere, voința de a ajunge la rezultate pozitive răspund cerințelor de progres și aspirațiilor de libertate ale fiecărei națiuni, asigurînd consolidarea destinderii și dezvoltarea prosperă a fiecărui popor în cadrul unor colaborări neîngrădite între toate statele. Expresie a cursului de normalizare a vieții internaționale și a intensificării cooperării pașnice (în beneficiul fiecărei națiuni și a întregii civilizații contemporane), preocupările pe continentul european în direcția edificării unui sistem de securitate și cooperare presupun o strînsă conlucrare între toate statele, respectarea normelor de drept internațional – ca temelie viabilă a păcii și securității.

Firește, securitatea și cooperarea europeană trebuie înțeleasă ca un sistem complex și dinamic, refuzînd statu-qou-ul social-politic ; această nouă perspectivă europeană se împlinește procesual, printr-un complex de măsuri de repudiere a forței și a criteriilor de forță, a eliminării reziduurilor războiului rece, conferind un nou caracter și conținut relațiilor interstatale.

Îmbunătățirea și consolidarea climatului de încredere reciprocă, permanentizarea practicii contactelor și cosultărilor politice, depășirea divizării continentului în blocuri opuse asigură depoluarea atmosferei politice în spațiul european. Dar, așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, înfăptuirea securității în Europa este un eveniment de importanță istorică nu numai pentru țările europene ; lichidarea surselor de conflict și încordare prin soluționarea problemelor litigioase pe cale pașnică reprezintă garanția instaurării unei politici noi de colaborare și pace între toate națiunile.

Însăși propășirea lor economico-socială este condiționată de înnoirea relațiilor interstatale, de însănătoșirea climatului politic internațional și generalizarea principiilor echității prin intronarea unui nou tip de conlucrare, liberă fructuoasă și reciproc avantajoasă. A devenit peremptoriu adevărul că **toate popoarele trebuie să participe acum la istorie,** instrumentul politicii externe a statelor fiind fundamentat pe relații de securitate și cooperare ; realitățile vieții internaționale contemporane, influența profundă a socialismului, schimbările calitative, revoluționare în sistemul mondial și, desigur, pluralismul crescînd al centrelor de putere, rolul activ al statelor mici și mijlocii fac inadecvat modelul unipolar, cu o putere hegemonică. Voința fermă a națiunilor revendică respectarea reciprocă a egalității suverane, încheierea unor reglementări în intersul comun, prin participarea directă și respectarea intereselor tuturor celor în cauză.

Există acum un înalt grad de acord asupra unui mare număr de probleme – aprecia Kurt Waldheim în cuvîntarea rostită la închiderea recentei sesiuni extraordinare a Adunării Generale a O.N.U., bogăția de propuneri constructive și materializarea unor planuri de acțiune acceptabile constituind temelia unei noi ordini economice mondiale.

Crearea unei ordini noi în relațiile internaționale permite fiecărui popor să se bucure de cuceririle progresului și civilizației – accentua tovarășul Nicolae Ceaușescu – toate țările fiind interesate să participe activ la eforturile pentru lichidarea subdezvoltării, a raporturilor economice inechitabile care o generează, valorificînd bogățiile naționale în interesul propriei dezvoltări economico-sociale.

Eradicarea subdezvoltării constituie o necesitate istorică, depășirea acesteia fiind nemijlocit legată de profunde transformări economico-sociale pe plan intern și de amplificarea colaborării internaționale, bi și multilaterale.

Secretarul general al partidului nostru menționa : „Lărgind cooperarea internațională multilaterală slujim interesele poporului român, cauza edificării socialismului în România și, totodată, ne aducem contribuția la întărirea colaborării, destinderii și păcii în lume, la instaurarea unei noi ordini, bazate pe egalitate și prietenie între popoare".

Sînt, desigur, binecunoscute inițiativele României în această direcție ; încă în 1957 țara noastră propunea elaborarea unei Declarații cu caracter universal, care să definească principiile fundamentale „pe care ar trebui să se bazeze relațiile economice dintre toate statele membre, mari și mici, bogate și sărace". Actualmente, concretizînd astfel de eforturi, un grup de lucru al UNCTAD se află în faza finală de elaborare a proiectului unei „Carte a drepturilor și obligațiilor economice ale statelor". Sesiunea extraordinară a Adunării Generale a O.N.U. consacrată studierii problemelor materiilor prime și dezvoltării a adoptat „Declarația asupra instaurării unei noi ordini economice internaționale" și un program de acțiune în acest sens, vizînd corijarea injustițiilor, eliminarea decalajelor, a imenselor disparități dintre diferite zone ale Terrei.

Fiind o țară socialistă în curs de dezvoltare, România este vital interesată în accelerarea dezvoltării economico-sociale și creșterea bunăstării, manifestîndu-și activ prezența pe arena internațională.

Prestigiul în creștere al României, calitatea acestei prezențe în viața internațională sînt indisolubil legate de personalitatea celui care în fruntea partidului și statului nostru a imprimat un nou curs existenței românești. „Realitatea României – scrie prof. Giancarlo Elia Valori (autorul volumului „Ceaușescu", apărut recent la editura Bulzoni – Roma), oferă un exemplu viu și care își găsește expresia cea mai semnificativă în însăși persoana președintelui Ceaușescu. În probleme de însemnătate majoră și de stringentă actualitate ale vieții internaționale, eforturile României și ale președintelui Nicolae Ceaușescu constituie „un exemplu concret de ceea ce poate face o țară mică pentru a contribui la instaurarea în Europa a unui climat de încredere, de colaborare și destindere între toate popoarele".

Unanimele aprecieri și omagii la adresa conducătorului român, interesul față de istoria contemporană a României și pentru poporul său, responsabilitatea în fața propriilor opțiuni politice, confirmă realismul și umanismul politicii noastre, gîndirea originală și aplicată pe care președintele Ceaușescu o demonstrează cotidian. În tot ce s-a scris despre România și președintele ei se subliniază condiția consecventă și angajarea concretă a țării noastre în promovarea cooperării internaționale, a afirmării dreptului fiecărui popor la o dezvoltare de sine stătătoare, statornicirii unor relații noi, de deplină egalitate între state. Transformările progresiste în evoluția vieții internaționale învederează creșterea rolului statelor mici și mijlocii pe eșichierul mondial, corespunzător ponderii acestora, intensificarea dialogului pentru salvgardarea drepturilor sacre ale tuturor popoarelor la libertate și independență deplină. Mesajele de pace și prietenie pe care președintele Ceaușescu le-a dus în întreaga lume prin neobosita sa activitate, extinderea și adîncirea relațiilor României, creșterea rolului ei pe arena internațională justifică aprecierile de înaltă autoritate adresate. Secretarul general al Națiunilor Unite, Kurt Waldheim a ținut să exprime „recunoștință și apreciere guvernului și poporului român pentru sprijinul acordat Națiunilor Unite în efortul de a menține pacea și securitatea internațională"; editorul englez Stan Newens scrie că România se reflectă în persoana președintelui ei, figură majoră în diplomația internațională, „unul din cei mai profunzi și mai reprezentativi oameni politici ai vremurilor noastre". Pentru ansamblul operei dedicate apropierii între națiuni, prieteniei între popoare și păcii în lume președintele României a primit premiul fundației belgiene „Guvernatorul Emile Cornez" pentru 1974 ; René Maheu îl numește „făuritor entuziast al unei politici de cooperare și pace", viața și activitatea sa revoluționară fiind intim legată de evoluția României. În admirabila sa carte „Rumania, sa nueva imagen", Miguel Angel Asturias afirmă : „Vocația României ființează și înflorește din încrederea în om, din puterea de a opta pentru pace și rațiune, pentru o societate de oameni liberi, demni și egali".

Astfel de opinii (prezentarea lor fiind, desigur, incompletă) vădesc popularitatea și prestigiul Românei și al președintelui său, recunoscînd contribuția țării noastre la concretizarea unei strategii globale de pace și prosperitate.

Progresele destinderii, în contextul accentuării interdependențelor și al mondializării problemelor cu care omenirea este confruntată, reclamă participarea activă, efectivă și consecventă a tuturor națiunilor la edificarea unei lumi mai drepte și mai bune, analiza lucidă a proceselor ei fundamentale și abordarea lor responsabilă, prin conjugarea eforturilor întregii umanități.

ADRIAN RACHIERU

TERRA MAGAZIN

PICTURĂ CU AJUTORUL FOCULUI. **Constructorii din Vilnius au pus în practică invenția inginerului leningrădean N. Korsan de realizare a vopsirii clădirilor cu ajutorul focului. Pentru aceasta ei utilizează un furtun care degajă un jet de flăcări spre peretele ce trebuie vopsit**

Secretul metodei este simplu. Sub actiunea flăcării de acetilenă degajată de un arzător cu plasmă, stratul de la suprafața cărămizii se topește, acoperindu-se cu un strat sticlos colorat. Pelicula are nu numai un rol de colorant, ci și protejează cărămida împotriva intemperiilor. Gama culorilor depinde de colorantul care se aplică pe cărămidă înaintea arderii. Constructorii intenționează să utilizeze focul și pentru realizarea de ornamente pe ziduri, fațade, în sălile de concerte și ale unor stații de metro.

BARAJ DIN CAUCIUC. **In cadrul unuia din institutele de cercetări științifice de la Omsk a fost elaborat proiectul unui baraj neobișnuit din cauciuc care poate fi transportat cu un autocamion. Primele baraje din cauciuc au fost utilizate în Tataria (republică autonomă din Povoljie), iar ulterior au fost stabilite cîteva locuri unde astfel de baraje pot fi instalate și în Siberia. De fapt, barajul portabil din cauciuc poate fi instalat în orice loc unde există un curs de apă cît de mic, putînd să ridice nivelul acestuia la doi metri. Barajul se poate utiliza pentru irigarea unor suprafețe de cîteva sute de hectare. El este trainic și ieftin, putînd fi manevrat simplu. Rolul zidului obișnuit din beton îl joacă o membrană din pînză cauciucată, care se fixează pe ambele maluri ale rîului. O brigadă din opt muncitori poate instala barajul în două schimburi.**

LUMINA DIN ADÎNCURI. **Cine călătorește noaptea pe mare cu vaporul sau barca are prilejul să observe miriade de steluțe luminoase care conferă mării o fascinație deosebită. Lumina aceasta aparține unor animale microscopice a căror mărime, deseori, nu depășește a mia parte dintr-un milimetru. De obicei, aceste viețăți stau ziua la mari adîncimi, iar noaptea se ridică la suprafață. Ele emit lumină numai în momentul cînd sînt „deranjate" de ceva din afară. Luminozitatea lor devine uneori atît de intensă, încît la o distanță de 20-30 cm de ele se poate citi un ziar !**

„BEȚIVI ÎNNĂSCUȚI". **Doi cercetători din Helsinki au studiat comportarea unor animale față de alcool. Rezultatele experiențelor demonstrează că cel mai mare „bețiv" este hîrciogul, pe cînd cobaiul bea cu mai multă plăcere apă, întocmai ca și ariciul. Iepurii se pare că nu disting gustul băuturilor, așa că ei beau cu aceeași plăcere și apă și alcool. Cei doi cercetători nu au putut stabili de ce unele animale au comportamente diferite față de alcool. Se pare că este vorba de deosebiri de metabolism ale fiecărei specii în parte.**

VIITOROLOGIE **Viitorologul francez Pierre Pigagnol atrage atenția într-un articol din l'Express, că omul a devenit aproape atît de puternic ca și forțele naturii. „Dacă aruncați o bucată de hîrtie în metro, trebuie să țineți cont că dacă același lucru l-ar face încă o sută de mii de oameni am avea de a face cu o catastrofă. De acum trebuie să avem în vedere că orice acțiune individuală este multiplicată de încă patru miliarde de oameni . . . Forța civilizației tehnice a atins limita marilor catastrofe ale naturii. Este o situație fără precedent, cît se poate de grea, întrucît ea pretinde o nouă dimensiune a hotărîrilor noastre și mai presus de toate, o nouă etică".**

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct). IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU. ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T Index : 42.907

Astra

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXV ● 2 august 1974 ● Nr. 31 (335) ● 8 pagini 1 leu ●

Programul României viitoare

Trăim momente istorice. Săptămina parcursă a inregistrat un eveniment de o deosebită importanță pentru viitorul României socialiste – Plenara comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român și Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale a României. Cu acest prilej, a fost însușit în unanimitate proiectul Programului Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism, exprimînd interesele vitale ale intregii noastre națiuni, ale dezvoltării societății socialiste românești.

În cuvîntarea sa, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, arată că pornind de la realitățile concrete, proiectul de program oferă o perspectivă și o orientare clară pentru ascensiunea țării în următorul sfert de veac, definind strategia și tactica partidului nostru, urmărind conjugarea tuturor forțelor pentru înaltul țel al făuririi statului socialist multilateral dezvoltat, al creării condițiilor pentru edificarea comunismului în România.

Documentele elaborate, – expresie vie a aplicării creatoare a marxist-leninismului la condițiile concrete ale României – constituie, in același timp, un important aport adus cauzei socialismului in general, imbogățind patrimoniul universal al teoriei și practicii revoluționare.

În acest context, proiectul de Directive ale Congresului al XI-lea al Partidului, dezbătut cu același prilej, privind planul cincinal pe anii 1976/1980 și liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a României pentru perioada 1981/1990, creează cadrul concret al dezvoltării in ritm susținut a „industriei și agriculturii țării, a tuturor ramurilor de activitate, ridicarea la un înalt nivel al întregii economii, sporirea venitului național, și pe această bază, creșterea bunăstării materiale și spirituale a oamenilor muncii".

Reper istoric, Congresul al XI-lea este așteptat de întregul popor, angrenat conștient in infăptuirea angajamentului național – realizarea cincinalului înainte de termen. Acest cadru de efervescență creatoare constituie fundamentul sigur al împlinirilor viitoare, realitatea concretă pe baza căreia partidul nostru a elaborat intregul program al făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate al creării condițiilor pentru edificarea comunismului in România.

ORIZONT

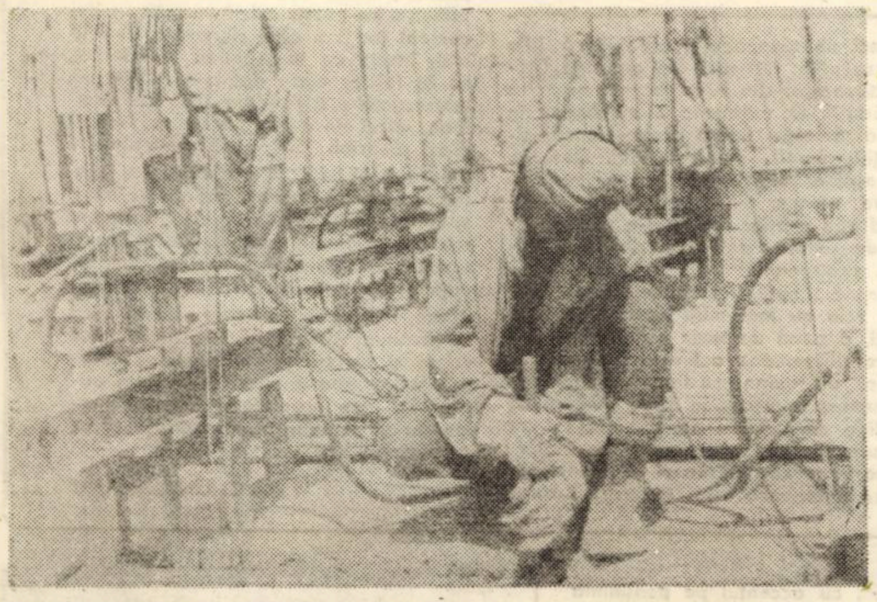

REPORTAJ – ANCHETĂ

Constructorii

VOR SĂRBĂTORI REVELIONUL IN SEPTEMBRIE. Am plecat de una singură. Circumvalațiunii IV. O baracă, un lacăt la una dintre uși – Tovarășul Chifu ? – Nu e, că a plecat la masă cu oamenii. – Dumneavoastră nu vă duceți ? – Noi mîncăm azi aici...

Așa l-am cunoscut pe **Ioan Balaș,** șeful brigăzii de instalatori sanitari, timișorean de 20 de ani, din '54, de vreo 12 ani șef de echipă. A lucrat la Continental, la Casa de mode, la blocurile din zona Tipografilor. A fost și doi ani în R.F.G. Stă intr-un bloc al Trustului, pe Nicolae Iorga. Are un apartament cu două camere, cu familia, fără repartiție prin spațiul locativ, mă lămurește. „Instalația de apă tot de mine e făcută". Bine făcută, mai zice. Are în subordine 13 instalatori „muncitori calificați toți". Inainte stătea cu cei doi copii într-o casă fără incălzire, așa că s-a bucurat de schimbare. Cîștigă 2.000, 2.500 pe lună și acuma lucrează program prelungit.

„Noi sintem o singură echipă nu ca zidarii. Lucrăm și la T 70". Un alt bloc, tot în Circumvalațiunii IV. Vor sărbători Revelionul în septembrie. Cam acesta este angajamentul Trustului. Pe urmă, vor lucra in contul lui '75. Soția stă acasă. Băiatul are 8 ani, fetița merge la o grădiniță cu orar redus. „Ii văd dimineața și seara. După ce termin lucrul, îmi trebuie o jumătate de oră să mă dezbrac, mai fac atita pînă acasă"... Seara, se mai uită la programul Tv, mai bea o țuică, joacă remi sau table citește „Flacăra". Au mai fost reporteri pe șantierele pe care a lucrat, cu ani în urmă (4-5) de la ziar, de la radio și Tv., mai recent la deschiderea magazinului „Bega". Totul este că nu prea e timp liber, nu numai la cei cu familii. Numai 3, cu mine, sint căsătoriți din brigadă. Zece inși au sub 20 de ani și stau în dormitor comun și mănîncă la prinz o mincare caldă. Il duce cu mașina la o cantină". ... Stau pe o banchetă de lemn, la o masă de lemn (făcute de cineva dintre ei) și un tinăr, care n-a plecat la cantină fiindcă a coborît prea tirziu din bloc, n-a prins mașina și mănîncă niște parizer cu piine, intervine : „Nu prea avem timp liber. Să vedem mai multe filme, un teatru ceva..." Continuă șeful de echipă : Sint și greutăți. În ceea ce privește garanțiile, nu ni se restituie întotdeauna. Se justifică prin aceea că remedierile depășesc suma. Să se vadă pe ce meserii... Cei mai buni din echipă ar fi Indrei Liviu, Vlaicu Aurel, Rusu Gheorghe Florescu Gheorghe, Botezan Vasile, Turinski Mihai, Vindichi Constantin... „Să-i spun pe toți ?... Nu, că mai are unul cite-o lipsă.

POATE DACĂ N-AȘ FI STAT VREO TREI ANI PE ȘANTIERE, NU ERAU ACOLO BLOCURI-CĂMIN pentru muncitori, ci barăci, inceputul acestui reportaj ar fi fost o metaforă. Reușită sau nu. Poate că i-aș fi întrebat pe constructori dacă l-au citit pe... Renunțînd deliberat la metaforă, vreau să consemnez aici persistența în amintirile mele, din acei ani, a numelui unui om. Un constructor, un muncitor calificat, Virgil Zărnoianu.

VLAICU AUREL (nu AUREL VLAICU), 22 de ani, din Argeș, comuna Poenari Muscel. Cum a ajuns în construcții ? „E o poveste cam lungă, mai am un frate aicea, am vrut să dau la un liceu industrial, am ajuns cu o zi după examen, am făcut școala profesională de construcții din Timișoara, am fost în armată și m-am întors aicea". Are in sat părinți și o soră. Ii vede la un an sau doi, mai mult în concediu. Părinții zic să se întoarcă, dar s-a obișnuit aici și cu „viața mai de la oraș" și mai are și colegi din profesională. De ce spune șeful de echipă că e printre cei buni ?... „Păi acuma eu ce să zic dacă el zice așa ? După vechime, în primul rînd, și după categorie... Ne descurcăm noi între noi și unde nu știu nici eu, întreb pe șefu". Nu regretă că a ajuns atunci prea tirziu pentru examen. E frumoasă meseria de constructor ? „Da, e ceva folositor, se vede ceva. Un bloc fără instalații n-ar avea nici un farmec, e și-o meserie bănoasă". Dacă ar lucra pînă la 4, ar ajunge la 5 acasă (stă la un frate care e căsătorit și are o fetiță), s-ar spăla și ar merge la un film, sau la o intilnire. Cu teatrul a zis numai așa, de fapt n-a mai fost la teatru de cînd era elev. Dar acum o să se ducă. „Cum să scrieți ? Cum este. Să vadă și alții cum trăim. Da, de ce să scrieți altfel" ? Dacă ar fi să se însoare, poate ar primi o locuință de la Trust.

ANTOANETA C. IORDACHE

(Continuare în pag. 7)

SECOLUL XXI – OBIECT AL CERCETĂRII DE AZI

PROTEINELE (II)

- **Cercetătorii apreciază că, în anul 2.000, necesarul de proteine se va ridica la 65 milioane tone proteină animală ; deficitul de proteină crescind la 57 milioane tone pe glob.**
- **Izolatele proteice de soia au un conținut de minim 90% proteine. Astfel 1 kg de făină de soia poate înlocui 2 kg carne, iar 1 kg de concentrat proteic poate substui 3—3,5 kg carne.**
- **Proteina din drojdie este de 6—8 ori mai ieftină decit cea de lapte și de 20—25 ori decit proteina din oul de găină. 1 kg de făină uscată de drojdie conține tot atitea proteine alimentare cit 3,8—4 kg de carne și se asimilează în proporție de 85—88%, în plus, drojdia conține și glucide (20—30%), fosfatide, (1,2%) și substanțe minerale (7—11%), iar producția se realizează de 300 de ori mai repede decît pe cale agricolă.**
- **Culturile de alge pot oferi 14—29 tone proteină pe ha. față de culturile de grîu (0,4—0,8 tone proteină pe ha). Prin consumul a 100 gr făină de alge se asigură necesarul de proteine și vitamine al unui om adult pentru o zi.**
- **În anul 2.040, prognozează specialiștii, jumătate din alimente vor fi cu totul noi, necunoscute astăzi.**

Pentru cîștigarea luptei cu deficitul proteic, cercetările au scos in evidență rezerve proteice de calitate apropiată de a proteinelor animale. Acestea constau în valorificarea proteinelor din semințele oleaginoase, făinuri de pește și prin sinteza microbiologică, utilizînd drojdii, bacterii, mucegaiuri și alge, iar în ultimă fază sinteza chimică a proteinei.

Soia este foarte mult discutată, dar și cel mai mult cercetată. Ea a fost utilizată de chinezi de la 2 836 i.e.n. Astăzi cei mai mari producători de făinuri, concentrate și izolate proteice de soia sînt S.U.A. și Japonia. Concentratele proteice se pot utiliza mai eficient decît făinurile. Deasemenea la concentrate aroma caracteristică respingătoare este îndepărtată. Ele au și o capacitate mare de a lega apa și a reține grăsimile. În S.U.A. se produc izolate proteice de soia de tipul Promine cu pînă la 94% proteine și Promolin cu 65% proteine și 25% lecitină. Sînt bine cunoscute deja, proteinele extrudate, ce amintesc prin aspect chitfeluțele de carne, și proteinele filate (carnea vegetală). Pentru obținerea gustului specific cărnii de vită, porc, pui, luncii etc. se utilizează aminoacizi, nucleotide, acid inozinic, de fapt substanțe care apar în mod normal, in urma operațiilor obișnuite de tratament termic al cărnurilor animale.

Laptele de soia este un lichid ce seamănă cu laptele de vacă, el are însă un miros și gust diferit. Produsul Tempeh este realizat prin fermentarea laptelui de soia cu Rhizopus, iar în final masa întărită se taie felii, se țin în saramură 10% și se consumă după o prăjire la 190° C. Produsul Sofu este asemănător brînzei și se obține din cașul crud de soia. Maturarea biochimică ce se realizează la produsele fermentate imprimă calități nutritive și organoleptice deosebite, iar adausul vinului de orez la produsul Sofu, satisface gusturile multor consumatori japonezi. Produsele proteice de soia sînt utilizate în panificație, patiserie și pentru realizarea deprinderilor alimentare metoda se poate extinde la preparatele proaspete de carne, ca parizer, polonez, frankfurter etc. În legătură cu utilizarea eficientă a proteinelor din soia, se pare că numai o valorificare complexă a boabelor, extrăgîndu-se uleiul, proteinele sub forma izolatelor purificate de inhibitorii tripsinici și a creșterii, chiar obținerea inhibitorului tripsinic (tip Trasylol), enzima urează, ar conduce la o eficiență biologică și economică a culturilor de soia, care în ultimul timp s-au dezvoltat și în țara noastră. Din istoria acestei materii proteice rezultă faptul că rezerva de proteină din soia nu este nou descoperită ci mai degrabă au fost descoperite metodele de transformare a proteinei necomestibile intr-o proteină alimentară.

Drojdiile sînt o sursă excepțională de proteină digerabilă și cu un spectru complet de aminoacizi, atît de necesari pe „piața metabolică" a organismului uman, pentru realizarea proteosintezei. Literatura de specialitate scoate în evidență că administrarea drojdiilor s-a devedit eficientă în cazul unor maladii de nutriție și canceroase.

În ultimul timp s-a experimentat creșterea drojdiilor pe diferite substraturi, de natură celulozică, leșii bisulfitice, melasă, obținîndu-se proteine de mare valoare, care se apropie, după compoziția în aminoacizi, de proteinele din lapte, iar după conținutul în vitamine B de ficatul bovinelor. Eficacitatea economică a producerii proteinei de drojdie este mare. Posibi-

GH. NEGUȚ

(Continuare în pag. 7)

IMNELE PATRIEI

Cîntec de omenie

Un vis ce curge-n cupe mari de flori,
un gind ce arde-n vetre de oțele,
azi învățăm să fim nemuritori
și țara să ne-o ducem printre stele.

Un gînd ce-așterne boabelor de grîu
focul și umbra germinațiilor,
un roib purtînd de diamante frîu,
un zbor la fel cu vulturul Carpaților.

Azi învățăm norocul și-omenia
la nou destin ce suie-n viitor,
un vis ce-și trece aburind văpaia
și se preface-n cîntec și în dor.

ILIE MADUȚA

CRONICA LITERARĂ

1. AUGUSTIN BUZURA :

„FEŢELE TĂCERII"

(Ed. Cartea Românească)

2. PETRU POPESCU :

„COPIII DOMNULUI"

(Ed. Eminescu)

(1). Feţele tăcerii. Faţă de Absenţii Feţele tăcerii e un roman relaxat ; fără densitatea explozivă a acestuia, fără furia şi autoflagelarea analitică a ultimului, el îl urmează în direcţia confesiunii lucide a eroului central. Absenţii nu e o carte trădată. Intre ziaristul Dan Toma din Feţele tăcerii şi Mihai Bogdan din Absenţii există similitudini temperamentale. Romancierul nu mai rămine insă fixat asupra unui singur erou Furiosul ziarist este un martor dar mai ales „publicul" unui proces in care doi eroi ai istoriei se confruntă. El, ziaristul, pasionatul adevărului, va trebui să aleagă intre un activist pensionar şi Carol Măgureanu› victimă a erorii. Biografia ziaristului se intersectează şi le intersectează pe cele două, intimplător sau neintimplător, biografiile celor doi o luminează pe a sa. In fond, fostul activist (şi viitorul socru al ziaristului) a fost silit de imprejurări să aresteze (etc.), de banda din munţi a legionarilor, ş.a.m.d. In fond, bătrînul Măgureanu trebuia să rămină demn în numele credinţei sale în demnitate şi în istorie. Pe rînd, cei doi i se confesează (Radu şi Carol Măgureanu) ziaristului şi fiecare are dreptate. Istoria e una şi aceeaşi, fiecare în felul ei crezînd că işi face datoria faţă de ea. Activistul e un curajos, e un incercat de viaţă. A distrus o bandă de terorişti riscîndu-şi de nenumărate ori viaţa, a intemeiat în satul respectiv o cooperativă agricolă de producţie. Teoretic, s-a achitat de sarcini : numirea lui ca preşedinte de C.A.P. şi, mai tîrziu› pensionarea lui înseamnă, de fapt, o infrîngere. De ce oamenii din sat il ocolesc, de ce satul nu îl asimilează, ba dimpotrivă, il respinge, atunci cînd toate sînt limpezi şi clare ? Şi de ce în finalul romanului, însuşi personajul, declară simbolic că nu aparţine locurilor „fiind doar în trecere" ?

Carol Măgureanu, fiul bătrînului Măgureanu, a stat ani în şir zidit într-o pivniţă, de unde a urmărit istoria satului. Ca şi activistul› e şi el „scos pe linie moartă" . Anii de claustrare l-au rupt de realitate, omul trăind prin lecturile făcute acolo, în subterană. Dacă primul e constrîns la exces de acţiune, al doilea, va fi condamnat la inacţiune, la reflecţie excesivă. Carol aparţine familiei intemeietorilor satului, are menirea de a perpetua (conform legilor „tribului") speţa : e însă epuizat, consumat, inapt activităţii biologice, aşa cum, după ani de acţiune, celălalt devine inapt reflecţiei. Sînt feţele tăcerii ; istoria e una singură, dar istoria i-a dat la o parte› unică, indestructibilă. Ea i-a redus la ţăcere.

In fapt, ca şi in Moromeţii II, Augustin Buzura scrie romanul unui sat in anii deceniului şase, dar nu satul (deşi coordonatele lui sint excepţional definite) nu îl interesează în primul rînd pe romancier, ci cantitatea de adevăr existentă în orice act uman. Personajul-anchetator, ziaristul (Feţele tăcerii poate fi considerat un roman-anchetă sau un roman-proces) pleacă în căutarea unui adevăr abstract (în inceputurile romanului) cu furia cu care plecase, in Absenţii, Mihai Bogdan, E ziarist, la o gazetă judeţeană, are un şef stupid căruia ii plac a r t i c o l e l e roz, a r t i c o l e l e fără probleme le şi fără ecou real. F u s e s e miner, apoi dascăl într-un cătun de munte, are prieteni care vor să se descurce şi care fac concesii. Vrea adevărul› deci, cu o furie care ii stă bine. Descoperirea adevărului se află insă în urmă, in istorie, în vremile din care s-au născuţ zilele de azi. O parabolă adincă încheie „cercetarea" eroului. In excursie, alături de un prieten cu munci de răspundere, eroul intră (din cauza ploii, intr-una din galeriile (părăsite acum) din mina in care muncise altădată. O prăbuşire îi blochează în mină. Situaţia limită concentrează, situaţiile limită ale celorlalţi. Ziaristul, cunoscător al minei caută disperat o ieşire, trăieşte momente cumplite rătăcind prin interior dar totul e cît se poate de simplu : salvatorii degajă intrarea, zbaterea lui fiind zadarnică.

Feţele tăcerii, roman de 600 de pagini reia cu mai mult cuarj decit alte cărţi, o sumă de teme obsedante ale literaturii române actuale. E un roman frescă, un roman „cu temă", un roman-document construit în bună măsură în tradiţie clasică, cu personajele ce au monumentalitate, cu parabole dense. Lipseşte carebralitatea şi crisparea din proza anterioară a lui Augustin Buzura (De ce zboară vulturul ? Absenţii) dar nu şi remarcabila ei tensiune, strigătul patetic, vigoarea atitudinii. Romanul e adinc moral, în sensul că e un roman „adevărat" iar adevărurile romanului lui Augustin Buzura fac parte dintre adevărurile istoriei noastre contemporane. Alături de Vînătoarea regală, carte apropiată Feţelor tăcerii dintr-o seamă de motive› romanul lui Augustin Buzura este o însemnată victorie a acestui moment al prozei româneşti consacrate actualităţii.

2. Copiii Domnului, legendă munteană, este o carte frumos scrisă. Petru Popescu demonstrează că are stil, capacitate de invenţie epică, şi mai ales că poate trăi independent lîngă modelele literare (aici : Galaction, dar şi Caragiale, Voiculescu etc., deci o întreagă linie esenţială a povestirii muntene). E o dovadă de virtuozitate, disponibilitate, şi mai ales inteligenţă. Şi dacă aici scriitorul işi amăgeşte cititorul prin descripţia în amănunt a supliciilor, crimelor, monstrozităţilor, justificarea ar putea exista nu atît în document (ar fi şi aici) cît, poate, în drumul› invers de la legendă la concret, de la folclor către detalierea livrescă. Interesantă e şi condiţia spaţiului muntean, văzut de autor, „istorismul" cărţii fiind plauzibi. Citeva obsesii mai vechi ale prozei lui Petru Popescu (erotce indeosebi) primesc înfăţişări monstruoase, îndrăgostitul fiind un preot schilod, criminal, ş.a.m.d. Altfel, ar fi vorba aci şi de deformările erosului, incapabil de a se realiza dincolo de candoare. Pentru cine ar vrea să cunoască în amănunt intenţiile lui Petru Popescu există şi un cuvinţ introductiv (Galaction şi legenda munteană) în care autorul işi face arborele genealogic, relatîndu-ne amintiri din copilărie şi adolescenţă.

C. UNGUREANU

350 de ani de la naşterea lui Dosoftei

Cel dintîi poet cult al literaturii române

Cel dintîi poet cult al literaturii noastre, continuator al lui Coresi şi Varlaam în efortul de a impune limba română în cultura ţării, umanist cu serioase studii clasice, Dosoftei este, totodată, primul autor român al unor încercări de teorie a versului. Frumuseţea artistică a Psaltirii ... pre versuri tocmită (Uniew, 1673), bogăţia melodică a ritmurilor› rimele variate şi neprevăzute aşează lucrarea la începuturile liricii naţionale scrise. Mai puţin cercetat, locul lui Dosoftei in evoluţia versului românesc, merită toată atenţia. Grija sa faţă de „estetica" poeziei, grijă prin care depăşeşte condiţia unui simplu transpunător, se manifestă şi în cele citeva cuvinte din prefaţa Psaltirii. După ce mărturiseşte „... cu multă trudă şi vreame-ndelungată, precum am putut mai frumos, am tlăcuit (tradus, n.n.) ş-am scris ... să poată trage hirea omului către cetitul ei", el încearcă să fixeze citeva sumare legi cu privire la prozodie. Invăţatul moldovean desprinde două reguli ale alcătuirii versificate : structura izosisilabică a stihului şi existenţa rimei. Acesteia din urmă Dosoftei reuşeşte să-i surprindă, incomplet, dar exact› una dintre trăsăturile fundamentale – omofonia ultimei vocale accentuate în vers. Pătrunderea sa teoretică, se verifică însă şi artistic. Prin rimă, mai ales, Dosoftei se dovedeşte original ; imensa muncă de a întocmi peste opt mii de versuri i-a pretins, pe lingă talent poetic, strădania de a investiga şi valorifica disponibilităţile latente de cuplare sonoră şi semantică ale cuvintelor româneşti.

Insemnată, în general, pentru complexitatea valenţelor ei fundamentale, rima păstrează cu mai mare stricteţe metrica universală, ceea ce este specific naţional. Aceasta deoarece, prin natura ei, rima e mai dependentă de spiritul limbii : astfel, in cuvintele-rimă accentul metric trebuie să se suprapună accentului tonic al vorbirii› rima reflectă legile fonetice, lexicale, gramaticale etc. Două sînt sursele care l-au inspirat pe Dosoftei in această privinţă : poezia populară şi limba vorbită, cu marile ei posibilităţi de combinare rimică

In covirşitoarea lor majoritate, psalmii sînt alcătuiţi din rime paroxitone („feminine", cu accentul pe penultima silabă), tipice poeziei noastre populare (a cărei metrică este precumpănitor trohaică). Asemenea creatorului anonim, Dosoftei foloseşte o mare varietate de rime „imperfecte", asonante (vocalice : tulbureală / năvală ; teamă / samă ; rămîne / bine sau consonantice : nalte / late ; fugă lungă). Extrem de interesante sînt asonanţele constituite intre sunete înrudite articulatoriu : arce / lance ; multe / munte ; harnic / falnic.

Rimele tautologice (create prin cuplarea unor cuvinte omonime) existente în anumite specii folclorice apar şi in Psaltire (uneori, rima se realizează printr-o omonimie parţială, cei doi termeni fiind in raport de derivare : departe / parte). Cu totul frapant este procentul ridicat de rime noncategoriale (42%) – domeniu in care Dosoftei depăşeşte nu numai realizările similare ale poeziei orale› ci şi pe cele ale urmaşilor săi culţi de pînă la Eminescu. Pe acesta din urmă il anunţă, de altfel, şi prin sonorităţile rare, cu fine rezonanţe semantice de tipul lumină/ senină, rază / străluminează, potoale / moale (prezentă intocmai într-o variantă eminesciană), prin rimele compuse (uita-te / cetate) sau prin cele sprijinite pe nume proprii : Eghipet / ţipăt.

Stihurile intocmite de Dosoftei acum trei secole oferă cercetării largi posibilităţi de manifestare.

OLIMPIA ŞERBAN

CORESPONDENŢĂ

Adriana Dragoş : Referindu-vă la ceea ce scrieţi, ne spuneţi că „poeziile care dau curs sentimentului capătă, de bine de rău, statut de poezie" Amintindu-ne de lucrările din primul plic venit de la Dvs., înclinăm să vă dăm dreptate. Dar ne spuneţi. Dvs. vreţi altceva, vreţi să scrieţi o poezie lucidă, raţională şi sinteţi conştientă că lucrul nu vă iese. că noile compuneri sînt „cel mult redarea unor idei şi prea puţin poezii". Lectura celor trimise confirmă punctul Dvs. de vedere. Intr-adevăr, nu sînt poezii Fiindcă ne cereţi o părere, v-o spunem : încercaţi ambele modalităţi. Timpul (şi luciditatea cu care vă examinaţi) va face lumină în aceste frămintări pe care le parcurgeţi. Şi nu lăsaţi aşa mari intervale în dialogul nostru. Noi credem în şansa Dvs.

Ion Dumbravă : Se observă un progres faţă de ceea ce aţi trimis data trecută. „Imposibila plecare" şi poemul fără titlu ni se par un prim succes al Dvs Şi-n alte poezii sînt unele versuri reuşite. Trebuie să faceţi un efort mai mare de a înnobila materialul. de a evita expresia rudimentară.

Th Buicea : Sînt destule indicii că nu lucraţi în zadar. mai ales în „Trebuie". Să mai vedem şi alte lucrări

C. Vasile – Făget : Ceea ce ne-aţi trimis nu are contingenţe cu poezia. Sînteţi însă un zelos, aşa încît sîntem siguri că veţi continua.

Băbţan Constantin : Frumos citatul din scrisoare. ca şi titlul (din Rimbaud) „Adormitul din vîlcea". Versurile, din păcate, nu justifică pretenţiile. Abia ici-colo cîte un emistih ar putea vesti semne mai bune

Crisar : Mai bine în „Sonet întristat".

Sorin Roianu : Notabilă fantezia intitulată „Iluzionist al florilor".

Nicolae Rogobete : Mai puţin interesant decît pînă acum. Dar să mai vedem.

Liana Pripici : În „Elegie" şi Cercul mării" sînt note de bun augur. Nu trebuie să vă grăbiţi

Şest Gruia, Ogrin Gh. — încercări modeste

ANGHEL DUMBRAVEANU

★

Mariana Stuhlmuller (Timişoara) Am primit scrisoarea. deşi era adresată Soarelui Am citit-o cu plăcere, amintindu-mi de vîrsta cînd mă aflam şi eu în asemenea dileme Salutări ursuleţilor Bobiţă şi mai scrie-ne.

Prof. V Mateescu Vîlcea (Şag). Desenele color. cît ar fi de reuşite, nu le putem reproduce Cu versurile este altă poveste. Recitiţi „Idila agricolă" şi sînt sigur c-o veţi vedea cu alţi ochi : **„O fasole şi-un ştiuleţe / Se-ntîlniră printre rînduri / Şi-ncepură pe-ndelete / Fără a mai sta pe gînduri / Dansul holdelor bogate. / Iar un firicel de mac / Auzi cînd işi şoptiră / C-ar dori să se mai vadă / Şi la toamnă-ntr-un stomac" !**

Ing. Cornel I. Dragomir. Am citit lucrarea Dv., care desigur v-a făcut să consumaţi multă energie şi timp Intenţia este lăudabilă, datele. bănuim. sînt exacte, dar ceea ce ne propuneţi Dv. nu este o piesă de teatru, ci o suită de „dări de seamă".

Mioara Tipărescu, elevă în clasă a VIII-a (Drobeta Turnu Severin). Iţi mulţumesc pentru rîndurile trimise M-au emoţionat. Există cîteva lucruri frumoase în „compunerile" dumitale. dar încă prea puţine

Ioan Paculian. Ne întrebaţi ce să faceţi cu lucrarea Dv., „masivă (800 de pagini) şi foarte reuşită" şi dacă n-am putea să publicăm o parte din ea („o parte sau un fragment, cum doriţi". ne scrieţi Dv.). Am putea. desigur, însă din păcate vă punem nişte condiţii : 1) Să ne trimiteţi fragmentul ; 2). să fie dactilografiat ; 3) să întrunească necesarele calităţi publicării

LAURENŢIU CERNEŢ

CURIER LITERAR

DEMN DE CONSEMNAT ÎN „TRIBUNA" (nr. 28) efortul susţinut pentru reînviorarea unor sectoare ca şi cel al fixării mai pregnante într-o problematică de imediată actualitate – anchetele-dezbateri, prezente mai în fiecare număr depunînd, în acest sens, o mărturie revelatoare.

Iată dar că şi în ultimul număr (28) al revistei, poetul N. Prelipceanu, un ardent publicist, ne „restituie" ceva din farmecul personalităţii unei distinse poete şi traducătoare care este Eta Boeriu. Cităm : „Intîlnirea mea cu Dante a fost decisivă nu atît pentru destinul meu de traducătoare în sensul unui viraj aproape total către poezia şi proza veche italiană, cît mai ales şi mai presus de toate pentru destinul meu de poetă". „... Poezia mea e confesivă, dar prin această autocunoaştere a urmelor danteşti în ea, aş vrea s-o fac să scape din propria ei condiţie feminină".

LA COTA ASPIRAȚIILOR UMANE

ANUL XXX

Trei oameni al căror nume spune ceva, trei destine împlinite, un excurs științific, o discuție despre pasiune și adevăr, despre o anume cotă a aspirațiilor umane, purtată în acest an aniversar, iată, în mare, tema reportajului de față.

„ÎN ACORDURILE SIMFONIEI A IX-a"

Caut o introducere în discuție și cu greu o găsesc, mă intimidează poate, privirea scrutătoare a interlocutorului meu, valoros matematician, prof. dr. Dan Papuc, șeful catedrei de geometrie de la Facultatea de matematică a Universității timișorene.

— Știu că la noi, la Timișoara, există o preocupare asiduă pentru științele matematice și chiar rezultate despre care se vorbește în chip laudativ.

— Așa e, dar în ceea ce mă privește mă pot referi doar la geometrie. Venind de la Iași în orașul nostru, mi-a fost dată bucuria să găsesc un grup de matematicieni remarcabili care lucrau în geometrie. I-aș cita doar pe cîțiva : Emanoil Arghiriade, Gh. Th. Gheorghiu, N. Mihăileanu, Maria Neumann, I. P. Popescu, Petre Stanciu.

— Putem vorbi de o tradiție ?

— Puține orașe din țara noastră se pot mîndri cu acest lucru. Încă în 1823 Ianos Bolyai, care era aici ofițer topograf la cetate, a scris tatălui său celebra scrisoare prin care îl anunța că a descoperit o lume nouă, geometria neeuclidiană.

— Ce schimbare importantă s-a petrecut în știința geometriei ?

— Faptul că s-a trecut de la studii de geometrie locală la acelea de geometrie globală. Și acesta e ceea ce se cheamă un salt calitativ. Un nou tip de matematică, cu metode noi, mult mai variate, mult mai puternice.

— Aveți studenți buni ?

— Din ce în ce mai buni ; gîndiți-vă că la noi vin cei mai dotați elevi de la secțiile de specialitate ale liceelor. Credem că dintre toate promoțiile pe care le-a dat pînă acum facultatea noastră, aceasta din vară a fost cea mai bine pregătită.

— Dar despre matematicienii țării ?

— Talentați, excepționali.

— Cum vedeți relația dintre matematică și celelalte științe ?

— N-aș vrea să repet niște truisme. Dar există o relație strînsă, o interdependență. Științele au din ce în ce mai mare nevoie de matematică, iar aceasta are mult de cîștigat grație lor.

— De exemplu !

— Iată, să luăm geometria riemanniană, care este fundamentală pentru înțelegerea fizicii teoretice, dar aceasta pune la rîndul ei la dispoziția geometriei spații noi de studiat.

— Spuneți-mi, de ce anume este preocupat în momentul de față colectivul dv ?

— De un grup de lucrări dedicat studiului rafinărilor spațiilor fibrate. Am ținut și conferințe pe aceste teme la Iași și în alte centre din țară, iar în străinătate la Cracovia, Strassbourg, Touluse. Pot să vă spun că am primit felicitări.

— E un domeniu nou ?

— Da, un subiect foarte bun pentru cercetare, o direcție pe care eu am început s-o fac și pe care, văd, o continuă alții. Un subiect inedit și să știți : că și noi avem emoții. Ca în artă : cum vor fi primite rezultatele noastre de către critică ? Vedeți, matematica trebuie să-ți placă, s-o faci fără efort dacă vine noaptea și n-ai putut lucra să-ți pară nespus de rău.

— Descindeți dintr-o familie de matematicieni ?

— Da de unde. N-am decît țărani și învățători în familie.

— A fost cineva care v-a vădit dragostea pentru matematică ?

— În liceu mi-am dobîndit-o singur. Apoi, în timpul facultății, profesorul Mayer, cu el am făcut pregătirea științifică. Un mare savant, un om extraordinar, cu un foarte frumos caracter.

— Și ce mai iubiți ?

— Muzica. Muzica clasică. În fiecare vară merg la Humulești, am acolo o casă moștenită de la părinți, aduc discurile și pun Beethoven, tare, să se audă hăt, departe. Și-n acordurile Simfoniei a IX-a, fac matematică.

„ACUM DOUĂ DECENII ERAM UCENIC"

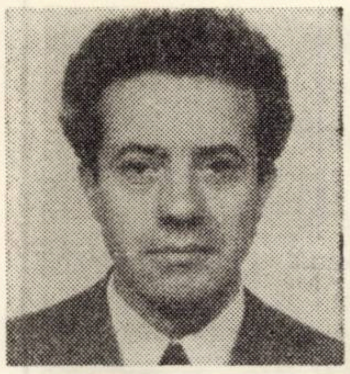

Pe conf. dr. inginer **Radu Vîlceanu**, șeful sectorului de compuși elementorganici de la Centrul de chimie îl cunosc de multă vreme și-i știu pasiunea, dragostea pentru știința chimiei. Dialogul se leagă ușor, în prezența soției sale, dr. ing. Nicoleta Vîlceanu și-a directorului Uzinelor „Sinteza" din Oradea.

— Ce înseamnă două decenii în cercetare ?

— Cîștig de experiență, găsirea unui echilibru, a unui profil, a unei direcții fecunde, încredere în munca pe care o prestezi, experiență în dirijarea și formarea cadrelor tinere, într-un cuvînt, certitudine.

— Cum a fost atunci, la început ?

— Atunci un absolvent de chimie era repartizat într-un soi de atelier manufacturier, incomparabil cu ceea ce reprezintă azi uzinele noastre. Acum două decenii eram ucenic la profesorul Iosif Reichel, am început cu dorința fierbinte de a învăța, de a face cercetare. Am cărat cu spinarea mea, a noastră, grinzile, celelalte materiale, și ne-am amenajat laboratorul aici, în actuala clădire a Centrului de chimie pe care-l știți.

— Dar generația tînără ?

— Bine pregătită, entuziastă, receptivă la nou, preocupată de matematizarea și teoretizarea proceselor de cercetare. Talente reale, aptitudini multiple. E necesar să ne intercalăm în mentalitatea ei, să știm a-i păstra treaz interesul pentru inedit, pentru spectaculos.

— Sînt mulți tineri în colectiv ?

— Media de vîrstă a cercetătorilor noștri este de 75% sub 30 de ani. Foarte pasionați, înscriși la doctorat, angrenați în efectuarea unor cercetări cu caracter prioritar pe țară, de mare interes pe plan mondial. Ei caută și găsesc soluții tehnologice și de instalații complet originale.

— Și dumneavoastră ?

— Generația noastră, să-i zicem matură, și-a asigurat o bază teoretică foarte pronunțată, și-a ridicat calificarea prin forme superioare, s-a specializat, a abordat la rîndu-l domenii noi și a ajuns în stadiul cînd poate mai ușor lega cercetările de a finalizare și o valorificare cu un scop aplicativ.

— Se pot face bilanțuri ?

— Multe și pozitive. Numai în ultimii ani am obținut peste 16 brevete ; colectivul de cercetători a fost antrenat nu numai în efectuarea studiilor în fază de laborator ci, inclusiv de proiectarea și punerea în funcțiune a instalațiilor pilot, în producție. Și vă mai spun că prin valorificarea rezultatelor, a cercetărilor noastre, se vor pune în funcțiune în următorii ani cinci obiective industriale noi, care vor realiza o economie de efort valutar de peste 100 milioane lei.

— Aveți și lucrări publicate peste hotare ?

— Da, în revistele din Anglia, R.D.G., Italia, Franța, Danemarca, R.F.G.

— Știu că vi s-a tradus o carte și în străinătate.

— Da. În Uniunea Sovietică. E vorba de „Chimia compușilor organici ai fosforului și ai acizilor lui", pe care o semnez împreună cu D. Purdela.

— Ce ecou a avut ?

— În două săptămîni s-a epuizat.

— Despre chimia românească ?

— Mi-am dat seama cu diferite prilejuri, printre altele și cînd am fost la Paris la specializare, că ea se bucură de un deosebit prestigiu în lume. E cazul să citez aici numele academicianului G. D. Nenițescu.

— Un mentor spiritual ?

— Am făcut liceul la Craiova, profesorul meu de chimie mi-a insuflat dragostea pentru această știință.

— Ce vă preocupă acum ?

— Elaborarea de procese noi privind sinteza compușilor organici, cercetarea unor corelări dintre structura și reactivitatea lor, în special cu referire la compușii organici ai fosforului și optimizarea unor procese tehnologice privind producția de mic tonaj a unor compuși organici. Asta, în mare...

„TOATĂ VIAȚA MEA E LEGATĂ DE APĂ"

Un chip blînd, doi ochi albaștri, ușor nostalgici, ușor melancolici. Un cunoscut om de știință timișorean.

— Acolo unde m-am născut eu, la Ciacova, trece Timișul, îmi spune dr. ing. Ernest Șișak, cercetător principal la catedra de mașini hidraulice a Institutului politehnic.

Pe urmă îmi evocă în cuvinte cumpănite viața lui. O viață de muncă laborioasă, închinată, cercetării în domeniul mașinilor hidraulice.

— Profesorii mei ? Aurel Bărglăzan, Victor Gheorghiu, Marin Bănărescu, Plauțius Andronescu, Pompiliu Nicolau.

— La Timișoara există o școală de mașini hidraulice...

— ... ale cărei baze au fost puse de profesorul Aurel Bărglăzan și este continuată de academicianul Ioan Anton.

— Știu că e dificil să facem o retrospectivă. Totuși...

— De peste douăzeci de ani, tematica noastră de cercetare s-a fixat la obținerea unor rezultate cu caracter de noutate pe plan național și internațional. Aceste rezultate sînt legate de hidrodinamica transformării de energie în mașini hidraulice ; turbine hidraulice, pompe, turbotransformatoare hidraulice, mașini reversibile (turbine pompă). Apoi alt domeniu se referă la hidrodinamica rețelelor de profile, unde s-a elaborat, între altele,teoria sensibilității la cavitație a profilelor de aripi portante (calculele au fost duse pînă la aplicații practice) și la mașinile reversibile axiale.

— Mereu cavitație !

— Da, în acest domeniu a fost elaborată teoria curbelor caracteristice de cavitație și s-au introdus în literatura de specialitate caracteristicile universale ale profilelor în rețea. De asemenea, cercetări fructuoase se fac și asupra dinamicii bulelor de cavitație și fierbere în legătură cu unele probleme de hidrodinamică aplicată.

— Și despre rezonanța industrială ?

— În cadrul acestei tematici s-au făcut cercetări referitoare la primele hidroturbine construite la Reșița, Văliug, Tîrgu-Mureș. O fază foarte interesantă a fost aceea a fabricării turbinelor la centralele de pe Bistrița, Porțile-de-Fier, Reșița.

— Vă referiți și la prezent ?

— Cu privire la turbine sînt în curs cercetările asupra unui model nou față de cel de la Porțile-de-Fier. Rezultatele de pînă acum sînt promițătoare. De asemenea, ne preocupă centralele care se construiesc pe rîuri interioare, cu cădere mică. În aceste zone devin actuale mașinile reversibile axiale cu funcție dublă, de producere de energie și irigație, în timp ce turbina de tip diagonal este aplicabilă în regiunile deluroase unde căderile sînt mai mari.

— Și în domeniul pompelor ?

— A fost străbătut un drum lung, de la primele pompe axiale construite la Reșița, pînă la cercetările de un impresionant volum pentru industria chimică. Este în plină desfășurare un program de fabricație pe bază de concepție proprie a pompelor necesare instalațiilor chimice a căror performanță să fie la nivelul mondial.

— Cît despre contracte ?

— Sînt numeroase. Cu ICPEH — Reșița, IPROCHIM București, Combinatul chimic Tîrnăveni, Întreprinderea de utilaj chimic Făgăraș, Electromotor, I.M.T. Electrometal.

— Ce reprezintă apa în viața dumneavoastră ?

— Toată viața mea e legată de apă. Bunicul a venit prin părțile astea odată cu construirea digurilor de pe Timiș și-a rămas în administrația de întreținere a lor. Tata l-a urmat. A fost hidrotehnician. Eu muncesc de 34 de ani în această profesie.

— Și ce gînduri vă încearcă ?

— Ciudate. Tot timpul am fost cel mai mic. M-am dus la școală mai devreme. Cînd am intrat în facultate eram cel mai mic student. Cînd m-am angajat, la Sibiu, cel mai tînăr inginer. Și așa, multă vreme. Acum situația s-a schimbat și am rămas cel mai în vîrstă. Încerc să mă obișnuiesc cu acest gînd.

— Proiecte de viitor.

— Sîntem hotărîți să continuăm cercetările asupra principalelor probleme legate de dezvoltarea economiei noastre naționale, să fim prezenți cu lucrările noastre în programele de dezvoltare a construcțiilor de mașini hidraulice și cu cercetări pentru acumulare a unor noi date științifice. Vom continua astfel tradiția existentă la Politehnică de a ne lega în permanență activitatea de cercetare de nevoile industriei.

★

Și plecînd, reflectez la destinul a trei oameni, al căror nume și activitate spune ceva, un triplu destin în a cărui filigrană desluşim limpede însemnele unei epoci a cutezanței și a aspirațiilor umane celor mai înalte.

VALENTINA DIMA

PANORAMIC

● **FAZA FINALĂ A CONCURSULUI REPUBLICAN AL FORMAȚIILOR MUZICAL-COREGRAFICE.** Am solicitat opinii în legătură cu întreaga desfășurare lui **Nicolae Muneanu,** metodist la Centrul de îndrumare a creației populare și mișcării artistice de masă Timiș. În rezumat :

Simbătă după-amiază, ora 17,00, spectacolul formațiilor muzical-coregrafice din județul BIHOR. În concurs 37 de formații ale așezămintelor culturale, sindicatelor și cooperației meșteșugărești. „S-au evidențiat în special formațiile coregrafice Au fost prezentate foarte multe dansuri tematice — chiar dacă nu toate au întrunit condițiile unei calități deosebite — este de semnalat faptul că folosirea din ce în ce mai largă a dansului modern este expresia emulației pe care școlile populare de artă o întrețin asigurînd formațiilor exigențele unei bune prezentări pe scenă. Pentru exemplificare, Întreprinderea poligrafică Crișana s-a prezentat cu dansul tematic „Bucuria muncii", Casa de cultură a sindicatelor Oradea cu „Pași în viața", Casa de cultură din Aleșd cu „Germinație". În legătură cu aceasta din urmă ar fi de menționat faptul că întreaga desfășurare scenică nu a avut deloc un caracter epic, ea bazîndu-se în mod preponderent pe mișcare, pe expresia mișcării. În altă ordine de idei, am văzut dansuri populare de foarte bună calitate (formațiile reunite ale Căminelor culturale din Pietroasa și Hinchiriș — distanțate net prin originalitate și vigoare. Aș mai cita ansamblul folcloric al Casei de cultură a sindicatelor Oradea, „Nuntașii Bihorului", cu o mare rezervă însă pentru lucrătura unor costume care au apărut în spectacol).

Duminică, ora 10,00 a.m. Județul ARAD debutează în program cu 4 coruri foarte bune (de exemplu, corul de cameră „Emil Monția" al Casei de cultură municipale din Arad, corul mixt al căminului cultural din Buteni, din care a impresionat, în mod deosebit, compartimentul sopranelor. Și aici s-a dansat foarte mult și ar fi foarte multe lucruri bune de spus. În programul Ansamblului de cîntece și dansuri al Întreprinderii de vagoane am văzut un prim dans făcut cu eleganță, bun simț și virtuozitate = fără să treacă dincolo de ceea ce se acceptă ca specific pentru folclor Mi-au plăcut : Formația Căminului cultural din Chereluș (comuna Șicula) și cea din Hășmaș. În schimb — un mare semn de întrebare asupra celei a Căpîlnașului Mare — parte din materialul folosit nu era din zonă. Am recunoscut foarte mult din specificul zonei de munte a Banatului. S-au încercat și dansuri cu temă și din nou dansul modern a apărut ca element de susținere a majorității evoluțiilor (mă refer la formațiile din mediul urban, de exemplu „Grupul ritmic" al Întreprinderii de ceasuri „Victoria).

Duminică ora 17,00. Din județul **TIMIȘ, 10** coruri, de bună calitate, fanfare foarte bune, tarafuri bune, Formația de muzică ușoară a Clubului C.F.R cu un program concentrat. În total, în concurs, 32 de formații. Aș evidenția regia lui Adrian Berzescu și scenografia lui Francisc Kovacs care, din elementele existente în magaziile instituțiilor, au reușit să creeze un cadru adecvat evoluției fiecărei formații. S-a lucrat pe trei planuri pentru o cît mai bună succesiune și pentru eliminarea pauzelor. Bine reprezentate au fost formațiile naționalităților conlocuitoare S-au remarcat : Cvintetul de muzică populară germană al Casei de cultură din Sînnicolaul Mare, „Tamburașii" (sîrbi) tot din Sînnicolau, „Țiterașii" maghiari) de la Dumbrava, Formația de dansuri germane de la Pietroasa Mare. În legătură cu aceasta din urmă, este de remarcat faptul că realizarea programului prezentat se datorează, exclusiv, instructorului de acolo — Maria Dippert

Urmează să aflăm și opiniile juriului. Deci, în numărul viitor, premiile fazei finale a Concursului Republican al formațiilor muzical-coregrafice.

A. I. C.

PATRIE

Cit vă iubesc meleaguri necuprinse
cind seara vă adun cu macii dimpreună
în sunetul talăngilor prelinse
în fiecare munte, pe aceeași urmă.

Cit te iubesc fecioară de lumină
cu ochii umeziți de ierburile zării
și te caut singur la fintină
să ard cu tine-n așteptarea buciumării.

Și dealurile-mi se boltesc pe greieri
ca niște clopote străbune peste limba lor
și numai tu iubito mă cutreieri
cind seara mă adun pentru același zbor.

IZVOR FARA SFIRȘIT

Se-nalță teii cu frunzele-afumate
și florile lucind sunătoare.
Cineva se-nclină-n adincuri.
Auziți, buciumul dealurilor
ne cheamă la masa luminii ;
acum e momentul inaltelor fructe,
grelelor fructe de aur aprinse.

Cineva se-nclină-n adincuri,
de-ar putea, ne-ar săruta umerii,
luminindu-ne ochii.
Dar, ascultați,
s-a făcut liniște-n cer
și arborii soarelui s-au trezit.
Cineva ne face să ne-nclinăm in adincuri,
către izvorul fără de sfirșit.

CINTEC DESPRE ROD

„Acest pămint cu miinile ridică-l
la parte la splendoarea fără seamăn"
(„Eliberatorii", Pablo Neruda)

Au plesnit mugurii cei mari ai pămintului,
și au inverzit cimpurile – frunze zimțate de ape
și au ieșit florile pămintului, frumoase și albe.

Ascultă cum imi cresc frunzele ;
miine imi va inflori intreagă tulpina,
Ascultă cum se topește-n mine pămintul de flăcări.
Se scutură din lună semințe de lumină
pe cimpurile noastre, in lacuri oglindind
copacii, care-n crengi imbină
frumoase ciocirlii prin cintec șiroind.

Și oamenii se-ndoaie sub rodul de văpaie,
sub fructele de aur născute in cuptoare.
Și florile de soare le-mpurpură obrajii
cind, incintați, ascultă oțelul cum se culcă.

Se scutură din oameni semințe de lumină
pe cimpuri fertile, sub ploile de lună.

CONSTANTIN MĂRASCU

POEM

cuvintu-mi inflorește pe gind,
auzul alunecă-n memoria lucrurilor
iar singele
prea plin de bucuriile lumii
pune semne de strigăt

de neliniști și imn
pe veșmintu-i transparent
ca o aripă
pînă cind greierii adorm

și iarăși – nevăzutul –
mă-nfioară plecind
rememorindu-mi visul
printre-albe-colinele țării . . .

REMEMORARE

vai, cită ordine-n firele ploii !
printre săgeți albastre de cer
mi-e inima-ntotdeauna străină
de parcă cineva
cu brațe de seve
tot ar muta sămința luminii
dintr-un cintec in altul
și inima mea le-ar insoți
arzind . . .
pe cine să-ntreb de sufletul meu ?
pe cine atunci să implor
dacă femeile
ce cindva m-au rostit
mi-au lăsat pe timple spaimă de zăpezi ?

dacă marea,
ce m-a născut la țărmu-i
cu buzele arse-n iubire,
s-a scufundat demult
in orbite de zei pătimași ?

pe cine să implor
dacă trupul meu
nu e decit un drum de pulbere albă
printre firele ploii
curgind ca o rememorare a lumii
spre tainice clepsidre ? . . .

VALERIU SALCIE

IMN

Simt cum patria-și adună ca un magnet
pulberea de fii, pulberea de eroi
și fiecare steag e-un sentiment
crescut mai inalt decit noi.

Orașele-și fac cuiburi in fiecare
ca niște păsări cu aripi de pămint,
fiecare schelă a patriei e floare
prin brațul nostru rădăcini urcind

Moștenim libertatea săbiei de dac
de-a se-mpotrivi, cit timp in ea există
puterea de-a iubi al patriei copac
și-n noi puterea de-a trăi-ntr-o
țară socialistă.

MĂ GINDESC LA SOARELE ASTA BATRIN

dacă lucrurile au ginduri
o știe doar mina lumii enormă,
formele-ncotro se-ndreaptă ?
omu-i singura istorie formă

banii-s mai mulți decit oamenii,
apă-i mai multă decit uscat,
ce spune setea ? foamea ce spune ?
voința incă n-o fi aflat ?

pentru-această lume, cită disperare !
de-nțelepciunu eroii sint arși,
mă gindesc la soarele ăsta bătrin,
dacă moare,
cine-i ia locul, că n-are urmași ?

n-ar trebui să bat-acuma vintul ?
suflarea noastră l-ar putea inlocui ?
dar cine a luat in miini pămintul
și l-a azvirlit in dincolo de zi ?

Unelte, pină la capăt cu mine ședeți
La masă. Mi-mpart cu voi puținul
Singe, dar spuneți-mi, care dintre voi vreți
Să vă schimbați cu mine destinul ?

Cind pleacă berzele, a doua zi
E frig in aer și in plămini,
Plecarea lor, niciodată nu vom ști
De ce ne zgilțiie ochii din țițini

Trăiesc pin la marginea flăcării din oase,
Adolescență a uneltelor in miinile robuste,
Sint un coș fără fum, pe care, credincioase
Berzele-și fac cuiburi rotunde și inguste
Atit cit să-ncapă-n ele niște cer
Pe care-ntotdeauna poți să-l strici,
Atit cit să-ncapă-n ele un oftat
Adinc, și niște suflete mai mici

Nu vreau să spun că berzele-s
După cum le vedem, gingașe ca niște imaculate,
ierbi,
Cu toate că așa sint, un relief de puritate,
Dar cine mânincă broaște, cine mănincă șerpi ?
O. unde-s berzele, aceste unelte
Fără de care primăvara nu se face ?
Atita alb e-n jur, culori inocente
Se laudă-ntre ele, țipind să se dezghioace !

Ele care s-au smuls din noi oftind
Ca niște frunze din copacu-ndurerat
Dar simt in singe că se vor intoarce curind

in locul vidului care ne ține
două miini uriașe vedem,
dar dintre noi, cine știe, cine,
că degetele-acestor miini, noi oamenii sintem ?

noaptea nu are conștiință,
iar soarele nu vine de nicăieri,
lacrima e lucru ori ființă,
sau numai drumul dintre aceste două puteri ?

timpul nu se vede decit dacă
noi cu trupul ii dăm o formă,
după cum nici ziua nu se vede
decit ca o vizibilitate enormă

ELOGIU PENTRU PUTEREA UNELTELOR

Mirosul de unelte pină-n inimi il simțim,
Trupul bucuros de praguri il soarbe cu sete,
Incit, toți de la tată la fiu, mirosim
Din creștet pină-n tălpi a unelte

Noaptea-i, prieteni, un fel de calapod
Al zilei in care morții n-au loc
Și ochiul cuprinde-atit de puțin
Cit poate o pasăre spre cuib să poarte in cioc

Se mișcă viața, nu-ntotdeauna in sus
Lăsindu-și izvoarele să-i curgă
Și-s triste uneltele că nu pot naște pui vii,
Că nu pot face dragoste, că nu pot să plingă
Lăcrimez pentru ele și lacrima mea țipă
Toate uneltele au in jurul lor un nimb,
O, cit n-aș da, doar pentru-o singură clipă,
unelte, neființa-n ființă să v-o schimb !

Ci, viața s-o vezi așa cum e, doar viață,
Doar sudoare, doar unealtă glorioasă,
Să bijbii prin ea ca prin ceață,
Simțind cum viața e propria ta casă

Să vezi cum cimpiile cu brațul tău se lungesc,
Să simți că iți palpită un munte sub partea stingă,
Că uneltele au in ele ceva omenesc,
Că pot iubi, că pot să ridă, că pot să plingă,

Malul copacilor nu se mai vede,
Uneltele frunzelor cu toți s-au contopit,
Meseria de om in singele meu crede
Cum crede orbul in pipăit
Uneltele-adincesc o luptă de contrarii,
Realitatea lor vine aproape ca o mulțime
In jurul unui condamnat la ardere pe rug
Și răminind pină cind rugul arde-n intregime.

M. N. FLORIAN

VIITORUL INCEPE DE-AICI

Rotundă ca dragostea
e piinea pămintului meu.
Viitorul
incepe de-aici, din această iubire
niciodată invinsă, roditoare mereu.
Și-ascult cum urcă lumina
din timpla străbunilor mei,
in coroană de holde.
Minunată e lacrima din sarea legendelor
acoperă-ți inima cu fulgii de stele
nimic să nu tulbure taina.

NUMAI BUCURIA

Un viscol de aripi
vine să-mi fure
tainica armură din timple.

Un val adăpostind
această scoică de lut,
și iată cum toate
odată cu el dispar.

Abia acum incepe minunea,
lume – izvor de semințe –
numai bucuria
nebiruită să fie !

ELY RADOVAN

PAMINT DE DRAGOSTE ȘI DOR

România, pămint de dragoste și dor,
Unde munții
Se strigă unul pe altul și după apusul soarelui
Și rămin in jurul unei stele
Cutremurați de lumina ei
Pină in adinc,
Unde se rotește materia
Ce a intrat in rezonanță cu soarele,
Materia ce se preface in aur.
Munții se strigă pe nume,
Stăpini pe măreția lor ca intr-o patimă,
Siguri de veșnicia lor ca intr-un vis.
Românie, pămint de dragoste și dor,
Unde bărbații și femeile
Trec din infăptuire in infăptuire
Iar lumina timpului se statornicește in ei
Ca razele soarelui in aurul munților.

IOANA CIOANCĂȘ

BARCA

O ! iată-mă
pe barca mea,
lingă catargul meu
purtat
de vintul albastru

Pe țărmuri neștiute,
voi scrie
legenda unui drum
către soare.
Acolo, voi scrie
cum dintr-o barcă
rămine un catarg
infipt in zenit.

IAR . . .

Te-ai imbrăcat in umbră
Și norii au ingropat
Două rubine
In cenușiu neant.
Vei veni albă
Lumina in a sufletului noapte
Atunci imi vei vorbi
Pe unda vintului
Și prin raza-ți rece
Din nou vom fi aproape.

VIOREL T. SĂLĂGEAN

NOSTALGIE

N-am fost niciodată
in Munții Apuseni
Și nu știu dorul
cind s-a prefăcut
aevea, in piatră și lemn,
in lemn și piatră
peste care oamenii trec
și nu mai rămin
decit umbrele ;
n-am fost niciodată
și nu știu visul
cind s-a preschimbat
in dor, cu durerea schimbării la fața-a
iubirii de pur

ALEGERE

Dacă mi s-ar da caii intr-o mină,
iar cu cealaltă aș semna cimpia
cu iubirea și dorul meu
de străbuni,
aș alege caii –
valurile rodesc mai bine
in amintire ;
Cumpăna fintinii
apleacăte-nspre luna plină,
scirțiie-ncet, ca un schelet mult prea vechi :
cunosc aerul ăsta,
l-am mai văzut
la alt ceas de taină.

CARMEN PETRESCU

TELEV

DUMINIC

8,30 Deschider
nastica pentru t
roșii. 9,35 Film s
„Daktari". 10,00
Contemporanele
tea marii sărbă
ile muzicii – „M
12,30 De strajă
nis de cimp :
Transmisiune di
ția — Mestre. 1
continuă ! Conc
nerală și preg
19,00 Lumea co
jurnal. Un even
tate istorică –
lui Central al
ter '74. 20,30 Ar
ține. „Galați,
nare". 22,00 Tel
minică sportivă.

LUNI,

16,30 Emisiune
ră. 19,00 Ecouri
1 001 de seri : 19
semnul anului j
legănate în pal
mare și . . . ope
foileton : Jurnal
lay. Episodul V
neobișnuit". 21,
artistică Tv.
partid, trăsătur
damentală a li
noastre socialist
— O zi din cei

MARȚI,

9,00 Teleșcoală
vacanță. Film
meu. 11,00 Film
întîrziat. 16,00 T
volei feminin :
garia. 17,30 Te
peliculei. 18,30
gile noastre. 18,
tru lucrătorii di
1 001 de seri :
20,00 Revista ec
Prahovă – apă
muntenești. 20,5
La Colorado, a
Doru Moțoc. 21,
cul ecran. 22,15
din cei 30 de a

MIERCUR

9,00 Teleșcoală
liceului. 11,00 Le
noastre ! 11,10
operetă. 11,35
toți (reluare). 1
neu de vacanță.
rișorii de pe C
lex. 17,35 Jur
Luna culturii n
18,25 Film se
„Năzdrăvanul
18,50 Muzică p
buna Tv. Cuv
Nicolae Ceaușes
mitetului Centra
munist Român .
cepțională înse
și practică. 19,20
Telejurnal. 20,00
nică veche 20,1
Un mare cineas
sen. Viața spo
ore. O zi din 3

JOI, 8

16,00 „Trofeul
feminin : Ro
17,30 Telex. 17,35
capitala Ecuado
enciclopedia.
Tv. 19,00 Famil
seri 19,30 Tele
pentru tineret.
naționale. 22,1
din 30 de ani.

VINERI,

16,00 „Trofeul
feminin : Româ
cia. 17,30 Emisiu
mană. 19,20 1 001
Telejurnal. 20,00 R
– revistă social
Luna culturii m
20,55 Film artisti
ră. 22,15 24 de
de ani.

SIMBĂTĂ,

9,00 O viață p
colas Copernic.
„O barcă în pad
10,15 Muzica po
cinemateca (relu
F. C. Galați –
Tinerii și muzic
tanța. 19,20 1 001
jurnal. Raportul
trecere. 20,05
20,50 Film serial
flacări. Episodul
crete". 21,40 T
22,00 Întîlnirea
Magazin muzica

TELEV

MIHAIL GLĂJA

CIOSU

În așezarea aceasta de sub munte, paznicului sau jitarului oamenii îi spun ciosul. Paza cîmpului se face într-o anumită ordine. Le vine rîndul de pază întîi celor din deal, apoi celor de pe ulițele lăturalnice și, tot așa, în ordinea așezării caselor, pînă în vale. Din ai casei fac de pază numai bărbații, capii de familie sau flăcăii, dar numai cei care și-au îndeplinit îndatroirea ostășească. Cine nu a făcut militărie nu are dreptul de veghe. Femeile au mare grijă ca nu cumva, bărbații lor, sau flăcăii, să nu afle din vreme că li-i rîndul să fie de strajă. Seara le auzi : „vezi, bărbate, că a fost cios Păun, Bufanu, Filea"..., adică oamenii din vecinătatea lor. Dacă la vreo casă se întîmplă ca omul să fie bolnav sau dus cu treburi, la drum lung, altul îi ia locul, de obicei un prieten sau neam. După lege, o lege bătrînă și nescrisă, ciosul are îndatorirea, înainte de toate, să vegheze ca vitele, oile, caii... să nu facă stricăciuni în holde. Pe vremuri, cînd în sat nu era cooperativă agricolă, dacă se întîmplau asemenea fapte, ciosul mîna necuvîntătoarele, lăsate așa fără supraveghere, în curtea primăriei. Seara, gazda își ducea acasă animalele, dar nu înainte de a spune oamenilor cele întîmplate, și că se leagă să răscumpere paguba. Rușine mare pe capul omului! Se întîmpla uneori ca în preajma vitelor să fie și stăpînul lor. Atunci ciosul avea o altă îndatorire și anume să ia un zălog de la omul care a lăsat animalul pe holdă străină. Ciosul lua atunci sau primea un obiect, prin care făcea mărturie în fața satului că și-a îndeplinit datoria. Mărturia putea fi traista în care omul a avut merinde, biciul, sau pălăria... Pînă și copiii erau nevoiți să dea ciosului un obict. Mărturiile acestea, numai cele de la vîrstnici, sînt duse la primărie. Cele de la copii sînt date la școală. Sătenii cu pricina își iau apoi de la primărie mărturia, legîndu-se să plătească paguba. Copiii sînt și ei aspru dăscăliți de directorul școlii, fie chiar și numai pentru o colibă făcută în joacă din crengile unor copaci. Paguba făcută cu bună știință, pricinuită de oameni din sat, nu s-a pomenit. Au fost, nu-i vorbă, și furtișaguri, dar făptașii erau de prin alte părți, de obicei țigani nomazi, care nu se dădeau în lături de la furatul finului, porumbului, fără să mai punem pe socoteala lor găinile luate de prin curțile oamenilor, pe care țigăncile le ascundeau cu repeziciune sub poalele largi. Mai rar, se întîmplă ca ciosul să aibă de lucru cu păcurarii care mînau turmele de oi din hotar în hotar și, ajunse mai ales pe holdele de grîu, făceau mari stricăciuni. În cazurile acestea, ciosul da pinteni calului, primăria are un cal anume pentru cios, și anunța milițianul comunei și nu le era cald de loc celor care nu prețuiau legile scrise și nescrise ale cinstei și omeniei.

Într-una din zile îi veni rîndul de veghe unui tînăr abia scăpat din armată, pe nume Ion Urșică. Orfan de tată era mîndru că și din casa lor cineva poate sta de strajă. Oprit pe o muche de deal, Urșică scruta cîmpul, lanurile de porumb, dealurile cu vii. Gîndea că nu are rost să se facă de veghe în zi de odihnă. Mai ales de cînd s-a statornicit viața în colectivă, este mare ordine la păscutul vitelor, oilor. Dacă ar fi început recoltatul porumbului, atunci ar fi avut, nu-i vorbă, și el de furcă. Ar fi dus de bună seamă la primărie destule mărturii : pălării, biciuri sau alte lucruri. Dar nu pentru furt ci pentru risipă. Cad știuleții din remorci, din căruțe și ciosul nu-i iartă pe risipitori. Ciosul numai ziua face de veghe, noaptea sînt paznici plătiți. Au în grija lor paza averii obștei ca și cea a gospodăriilor de pe vatra satului. Vara au de îndeplinit și o altă misiune : strigările peste sat. De pe dîlme, din mijlocul satului, strigă la ora patru deșteptarea harnicilor, la ora cinci, deșteptarea somnoroșilor, la ora șase, scularea leneșilor.

Urșică se gîndi că în seara asta se va întîlni cu fata dragă. E în vorbă cu fata lui Ursoi, un nume asemănător cu al lui. Pe fată o cheamă Stanca, s-au înțeles ca în toamna asta să facă nunta.

Privind peste cîmp, așa „grănicerește", văzu mișcîndu-se numai într-un anume loc sulițele porumbului. O fi vreo căprioară, un cerb. Taie lanul de porumb să ajungă la apă, la lacuri. Acum auzi limpede cum cineva rupe știuleți. Unul după altul. Auzi apoi pași, foșnet de frunze uscate. La un cot de lan apare un om cu o desagă grea de știuleti. Se uită în dreapta, în stînga și o ia grăbit pe o cărăruie dosnică. Îi ieși înainte și descălecă. Cel cu desaga era... Ion Ursoi, tatăl Stancăi. Omul se opri, fără să spună o vorbă, privindu-l pe Urșică de parcă acum l-ar fi văzut pentru prima oară. Ciosul a înlemnit și el, cu dîrlogii calului în mînă. Ursoi puse desaga jos, își aprinse o țigară, luă pălăria într-o mînă, o privi îndelung și o aruncă la picioarele ciosului. Ridică apoi desagii, îi puse pe umăr și de data asta părăsi cărarea dosnică luînd-o pe drumul de cîmp ce duce spre comună. Dispăru curînd după o culme domoală. Ion Urșică ridică pălăria și, cu ea în mînă, rămase neclintit privind în lungul drumului pe care dispăruse tatăl Stancăi, omul cu nume asemănător cu al lui. Privirea îi era încețoșată, în minte nu i se limpezi un gînd, o judecată asupra celor văzute și mai ales o hotărîre asupra ceea ce avea de făcut. Dacă nu i-ar fi aruncat pălăria, poate n-ar fi cerut o mărturie să-l dovedească că a luat porumb de la colectivă, deși o asemenea faptă cu voia făcută se cheamă hoție și ciosul nu a avut de-a face cu asemenea faptă niciodată. Cu gîndurile astea, cu pălăria într-o mînă și cu dîrlogii calului în cealaltă, porni spre sat să dea primarului pălăria lui Ursoi, dovadă că făptașul este unul de al lor. Și fapta este furt, porumb de la colectivă. Și acum în fața primăriei este lume multă. Peste drum, la căminul cultural, iarăși lume. Acolo este și Stanca...

Abia a intrat în sat și oamenii au început să-l privească, să-l întrebe... Ciosule, numai în ziua asta îi spun așa, mîine altu-i cios, lui o să-i spună pe nume Ion sau Urșică... Ciosule, a cui îi pălăria ? Parcă aș cunoaște-o... Ion Urșică nu le răspunde. Mergea în silă. Se trezi între oameni. În întîmpinare veni primarul, îi luă pălăria din mînă, o cercetă, ridică din umeri. Care a fost, că nu ghicesc a cui e pălăria... Ce pagubă a făcut...

Printre oameni își făcu loc Ion Ursoi, avea fruntea asudată, cămașa udă, fața roșie din cauza poverii purtate în spate drum lung. Fără o vorbă, deșartă acolo știuleții de porumb, depășunați, galbeni și frumoși, frumos porumb are colectiva întotdeauna. Un murmur străbătu oamenii. Toți priveau cînd la cios, cînd la primarul cu pălăria lui Ursoi în mînă, mărturia călcării legii scrise și nescrise. Ursoi își trecu dosul palmei peste fruntea asudată, și rosti tare, să fie auzit de toți: ce vă căscați așa la mine. Nu sînt arătare. Uitați-vă la cios. Pentru prima dată este cios. Abia s-a eliberat din armată. Ce, nu știți că e în vorbă cu Stanca ? Cum să nu știți. Știți. Cum de nu, că doar în văzul satului au crescut. Și ce, nu am dreptul să-i probez cinstea ? Doar va fi bărbatul Stancăi. Va fi și copilul meu. Știți că a rămas de mic orfan de tată. Ia dă-mi pălăria, primare, și poruncește să ducă porumbul la magazie, că am ostenit cărîndu-l atîta drum și tot pe ocolite...

Oamenii au început, unii, să rîdă, alții să se mire de așa încercare aspră pentru Urșică. S-au pus oamenii la alte vorbe, unii au plecat spre case, spre cămin. Ciosul a dus calul la grajd, apoi, tot, tăcut, s-a îndreptat spre casă, fără a privi grupul fetelor din care Stanca îl căuta mereu cu ochii.

Urșică se gîndi să-l întrebe pe Ursoi dacă, într-adevăr, așa au stat lucrurile cu porumbul, se mai gîndi să-l întrebe ce ar fi făcut dacă nu l-ar fi văzut, ar fi dus acasă știuleții pentru porcii lui, are șase, și i-a spus că nu stă bine cu porumbul pentru îngrășatul lor. Să-l întrebe, oare sau să nu mai aducă vorba despre întîmplare ? Oamenii l-au crezut ?

Ajuns în fața casei lui Ursoi auzi grohăit de porci și pe gazdă aruncîndu-le în ogradă peste bostani, poate... mai știi, boabe de porumb... Să fie oare adevărat că a vrut să-l pună la încercare pentru cinste și omenie ? Grăbi pasul spre casă, unde-l aștepta mamă-sa mîndră că și din casa ei face un om de veghe pentru avutul obștei și liniștii sa-

CREION

ȘANTIERUL DIN MUNȚI (III)

TOPOGRAFUL

„... În 1970, pe cînd mai eram în Valea Uzului, s-a pus problema ca o parte a colectivului de-acolo să plece pe Someș. Radu Scutelnicu a fost numit șef de șantier și el întreba : „Care vrea să vină pe Someș" ? Am fost întrebat și eu. Am zis că am să mă gîndesc. Și m-am gîndit repede. Am ținut o primă scurtă adunare unde eram și eu și atunci mi s-a spus : „Tu, Barbule, ai să pleci primul acolo, cu cîțiva însoțitori". Era un maistru. Beșu, era Bateș, șef de personal, era Tita, de la Transporturi, un muncitor, șoferul Juncănaru și era un microbuz cu noi, cei șase care am pornit spre Someș pe 25 ianuarie. Ningea. Era o zăpadă afînată. Am ajuns la Gilău pe la două noaptea. O femeie de servici ne-a adăpostit. Apoi am făcut naveta la Cluj că nu aveam unde dormi. Mergeam la Cluj în fiecare zi cu un camion cu prelată. Eram plini de noroi și așa intram la „Napoca". Apoi ne-am dus să vedem pe unde vom lucra. Pînă la Tarnița, drum de piatră era. Apoi se cantinua un drum forestier. Sau nici ăla. Puteai să te izbești de munte, sau să luneci în Someș. Era o simplă baracă aici unde e azi șantierul. O baracă I.S.P.H., studii geologice. Ne-au arătat : „Aici, aici, aici ! Va fi uzină, acolo lacul, dincolo barajul" ! „Am privit pe sus. Peisajul mi s-a părut sărac. Sau așa-l vedeam eu atunci ? Am plecat dezamăgit. Peste șapte zile, au venit autobuzele cu muncitorii și sculele. Mă gîndeam, cînd eram pe punctul de-a părăsi totul : „Dacă am venit odată aici, mai dau acum înapoi" ? La Lotul unu, se găsea aducțiunea dinspre Someșul rece. Trebuia găurit muntele. Lucram la Tarnița atunci. Îi duceam pe minerii de la Aducțiune la masă, la Tarnița, și înapoi. Așa trecea ziua, pe drumuri. Atunci s-a pus problema să concepem totul : barăci, cantină, magazine. Era zăpadă. Viscolea. Trebuia să trasăm însă barăcile, drumurile, trebuiau aplicate proiectele pe teren. Apoi au urmat proiectele galeriilor. Se știe : o galerie se străpunge din două puncte. Traseele se întîlnesc. Dar o străpungere nu are voie să depășească 20 cm în punctul de întîlnire al traseelor. La Lotul unu am străpuns cîțiva kilometri și a fost o întîlnire perfectă a galeriilor ce veneau din cele două extreme. A fost o îmbinare netedă între pereții galeriei. Asta e o victorie. La o străpungere vine fiecare cu entuziasmul său. Așa are loc un entuziasm general. Odată, la începuturi, cînd ne mai despărțeau doar vreo cpt metri o echipă de alta, eu alergam de la unii la alții. Iar cînd s-a realizat străpungerea, bucuria a fost nemărginită. E vorba de o satisfacție specială. Proiectezi lucrarea. O și vezi în memorie. Îi urmărești, imaginar, traseul prin masa de stînci. Intră în joc și teama, știi bine ! Intră în joc și necunoscutul. Și, atunci, după 1, 2, 3 ani, cînd se forează complet muntele, cînd minerii ciocănesc peretele subțire sau, prin găurile prime ale perforatoarelor își string frenetic mîinile și își aruncă frumoase cuvinte de alint și încîntare a finalului acțiunii, atunci, dar, după 1, 2, 3 ani, cînd totul a ieși ca în calculele tale, pune stăpînire pe tine o bucurie covîrșitoare, o satisfacție care nu-și află comparație. Pe urmă, vine betonarea. Pe urmă, vin inelele metalice care căptușesc galeria. Pe urmă, va năvăli apa, însă emoția aceea primă rămîne neclintită în tine. Pînă la o nouă străpungere. Fiindcă, ea, străpungerea, e nașterea subpămînteană a unui drum. E învingerea inerției, a necunoscutului, a spațiului orb. Așa îmi amintesc că fusese atunci, la începuturi, iarna, cînd oamenii locului mergeau de pe un munte pe altul cu măgărușii sau cu sania, pe rîul înghețat, fiindcă drum nu fusese pînă la venirea noastră, numai cărărui pierdute în hățișuri"...

ION ARIEȘANU

ELEGIE

Fundul grădinii e un tablou de Pissarro :
acolo gura ta visează
și ochii tăi se aburesc
pe-o singură nuanță.
nu vom fi pe țărmul de fugă al mării
vîslele vor rugini în așteptare
mai sînt fructe de cules
din somnul alb al rădăcinilor.
iată, descresc amintirile
zboară spre noi
păsări cu aripi de sare
amețesc în noi depărtările
și-aprind lumini pentru nunta delfinilor.
nisipul ierbii fumegă prin ore
semnul nostru-i umil ca un crin :
cîtă splendoare tresare în carnea
noastră suavă ?
cîtă zăpadă albastră pe care n-o știm ?

TIMP ROTUND

Prin noi, timpul curge rotund
ne învață cuvintele să zboare
spre înălțimi bănuite
Zodia muncii naște eroi și luceferi
iar sub leagănul gliei,
dorm strămoșii cu spadele scoase din teacă
Mai dulce ca fagurul e pămîntul
pe care călcăm
mîndri de-a fi urmașii focului
Sîntem fiii istoriei făurite de oameni
fiii izvoarelor păcii
fiecare zi devine legendă
sub mîinile noastre
Sufletul prinde aripi la glasul
Conducătorului
melancolia ajunge o pelerină prea strîmtă
Și timpul curge rotund,
potolindu-ne setea de viitor,
foamea de frumos
ne întărește gîndul și brațul
pentru cununa de aur a Țării !

VALERIU PRUTEANU

SCOICI

La noapte
Trebuie să plouă
Cu boabe de-ntuneric.
Să mă izbească
Rafale furioase sau neînțelese ;
Eu să mă lupt,
Să mă împotrivesc,
Să reînvăț să lupt,
Să recîștig încrederea
În mine.
Și să-mi închipui
C-am adus eu dimineața.

APUD...

Crîmpeie de noapte tîrzie,
Fire uscate de umbră
Și pași aburind de ninsoare
Găsisem în tine.
Sărmană furtună
Cu urlet de plumb
Mi-ai afînat drumul
Îndepărtării,
Spălînd furibund
Crîmpeie de noapte tîrzie,
Fire uscate de umbră,
Pași aburind în ninsoare
Și tot ce descoperisem pe lume

DESPĂRȚIRE

Suc de noapte în pahare,
Spumă roză pe farfuria zării,
Coji de vise sub pleoape
Au rămas...
Peste tot se înghesuie
Curioase, cioburile serii de ieri
Să mă vadă.

IDEAL

Țin dîrlogii mării
Și scormonesc ascunsul,
Unde degetul sîngeriu
Al soarelui arată
„Acolo e adîncul".
Nu mă tem de brațele
Celor călcați de copitele
Albastre
Și le adun gîndurile
Postume,
Presărîndu-le pe țărm
Ca să-i iubească
Diminețile noi.

TEANA ȘERBĂNESCU

TEATRU

PROFESIUNEA D-NEI WARREN

de G. B. SHAW

Pe scena reșițeană, credem, intiia dată un George Bernard Shaw. Salutăm prezența acestui Molière al secolului nostru, acestui spirit paradoxal și scăpărător, acestui neintrecut maestru al dialogului scenic, acestui G. B. Shaw care a cunoscut metoda „curățirii conștiinței umane" pentru că, după propria-i mărturisire, modul său de a glumi constă in a spune adevărul. Și, această piesă, socotită „neplăcută" de autorul ei, este un dialog, o dispută dintre două lumi ce stau una in fața alteia, se privesc, se măsoară cu suspiciune dar nu pot comunica in mod esențial. De o parte a „baricadei", d-na Warren, o „prezentă" respectată și respectabilă, dar imbogățită fulgerător ca proxenetă ; de cealaltă, Vivie, fiica ce nu isi poate accepta mama din pricina indoielnicei sale „surse" de venituri. In zadar Crofts, asociatul d-nei Warren, ii explică că nu există nimic reprobabil in veniturile mamei ei, deoarece izvoarele oricărei bogății sint murdare

Cu această partitură dramatică, regizorul **EUGEN VANCEA** a propus un spectacol „curat", alcătuit cu minuție și competență din „bucăți" (a se citi tablouri) ce se suprapun etanș intr-un tot unitar inextricabil. Regizorul are meritul de a fi gindit un spectacol nu patetic și exaltat ci unul sobru și ușor poetic. Discursul inedit al regizorului a fost susținut (inspirat) de excelenta scenografie a **FLORICĂI MALUREANU.**

Cit privește **interpreții,** ei au fost in general bine distribuiți. Candida și ingenua dar in același timp, hotărita și inflexibila **Vivie** a dobindit „culoare" in interpretarea dezinvoltă și nuanțată a **ELENEI ALBU,** aflată la prima colaborare cu teatrul reșițean. Elena Albu a comunicat cu discreție și ușoară detașare acest personaj „cheie" al spectacolului dar l-a făcut, pe alocuri, neinteligibil, din pricina unor rostiri pentru sine sau poate (cine știe ? ! !) a unei excesive interiorizări. **Praed,** prietenul și confidentul virstnic al lui Vivie, veșnicul tinăr cavaler, gentil și mereu bine intenționat, posesorul „pe lume" doar a „evangheliei culturii" a fost interpretat in spiritul textului de **VASILE BALU.** Cea care va deveni respectabila **d-nă Warren** va alege calea proxenetismului spre a face avere. Are vreo culpă d-na Warren ? Sau vina este a societății ? „Profesiunea" personajului acuză. Dar pentru Warren, ca pentru orice inavuțit, banul este asemeni aerului și de aceea va renunța, nu fără remușcări, la propria-i fiică de dragul acestuia **TANȚA LACHE,** actriță cu reale disponibilități de creație, a realizat o, credem, parțial, pe d-na Warren. Am simțit o acolo – pe scenă – incandescentă, vulcanică, gata să-și arunce lava și să distrugă totul in jur, dar mereu cenzurată. Ne numărăm printre cei care au aplaudat-o mereu pe Tanța Lache și cu părere de rău consemnăm aceste rinduri in ceea ce o privește.

Crofts, cinicul Crofts, omul de incredere și tovarășul de afaceri al d-nei Warren, „nu cine știe ce intelectual dar nici chiar așa ticălos" a fost interpretat „la obiect" de talentatul actor **ION ANESTIN. EMILIAN BELCIN,** frumosul Frank, ce o iubește pe Vivie numai de dragul banilor ei, realizează citeva scene bune, mai puțin cele in care ține să-și etaleze cu orice preț sportivitatea **CRISTIAN PIRVULESCU** insoirat in rolul ipocritului pastor Samuel. Socotim spectacolul alături de „Pogoară iarna" a lui M. Andersen, unul dintre virfurile acestei stagiuni reșițene.

LIZICA MIUȚA

PLASTICA

LEON VREME ȘI SIMBOLUL CROMATIC

Despovărată de materialitate, culoarea are la Leon Vreme o mișcare aparte, o penetrație in inefabil. Linia nu o oprește, ci o subliniază. Pe deschideri de muzici solare, optimismul spațiilor nu cade in declarativism, nuanțele nu strigă după sens, ci ni-l oferă cu discreție. De-aceea, in lucrările „Zorii erei socialiste" și „Primăvară tirzie", dedicate celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei, semnul adeziunii plenare ni se comunică in stilul cunoscut, spațiile solidare tratate intr-o lumină lină conferă un omagiu de eternitate evenimentului. Accentul pe textură, fidel limbajului abordat ce ține de personalitatea artistului, circulă mai acut in picturile in lucru pentru viitoarea expoziție personală. In sensul cel mai modern al cuvintului, Leon Vreme depune la desfășurarea culorii imprevizibile acorduri cromatice. De aceea, lectura polifonică a tablourilor sale, chiar dacă nu se descoperă cu ușurință, te răsplătește din plin după pătrunderea in stilul pictorului. Modalitatea prin care se comunică sieși ori comunică cu lumea este simbolul cromatic, modul artistic de a reprezenta stările de spirit. Iată atelierul, casa continuă a familiei artistului, aci unde și fiii săi, coloristul Tudor sau desenatorul Sorin, silabisesc alfabetul picturii, ei care deja au participat la expoziția copiilor cadrelor didactice de la Universitate, ori cu lucrări decorative la Policlinica de stomatologie infantilă. Atelier, indelungă și meticuloasă muncă de atelier ! Să crești idei pentru viitoarele tale lucrări, să crești noi minuitori de penel. După binecunoscutele participări in străinătate, după prestigioasele expuneri de pină acum, Leon Vreme, servind cu seriozitate și răspundere majoră sensul nobil al artei, adaugă noi metafore cromatice prestigiului ciștigat.

DAMIAN URECHE

MUZICA

INSEMNĂRI LA O SECUNDĂ EDIȚIE

(Filarmonica „Banatul" in Italia)

Dacă inaintea acelei „prime ediții" din toamna lui '72 emoțiile erau mari și justificate, – fără indoială, este un act de curaj să duci muzica tocmai la ea acasă ! – acum se știe : obliga reintilnirea cu un public deosebit de avid de muzică, receptiv la maximum, dar tot atit de exigent !

Iată-i pe muzicienii timișoreni acum reveniți. Aducind cu ei o imensă satisfacție. Satisfacția acelui „echo" de o sonoritate acum amplificată ! Semnatarul acestor rinduri poate fi acuzat eventual de patriotism local sau de subiectivism. Nicidecum ! Pentru că afirmația sa este susținută de cei peste treizeci de mii de „martori", auditori ai celor opt seri consecutive, saturate de muzică bună, de atmosferă fierbinte, de aplauze entuziaste și ample, care răsplăteau minute în șir prezența timișorenilor pe estradele de concert, răsplăteau interpretările excelente ale unui Beethoven, Enescu, Rumski-Korsakov, Liszt, Rogalschi, Verdi cintat de români in patria sa, Vidu, Ursu.

Dincolo de limitele fixate de pregătirea minuțioasă, dincolo de voința, ardentă a fiecăruia de a se transforma in mesager fidel al artei interpretative românești, cadrul de o frumusețe copleșitoare, oferit de țara amfitrioană inspira, crea o elevație spirituală care și-a dat obolul incontestabil la nivelul de nobilă artă al concertelor. Bologna – orașul „intelept", care i-a dat istoriei muzicii pe un Corelli, Vitali sau Respighi, orașul in care s-a născut prima Academie Filarmonică a lui Padre Martini, instituție la poarta căreia tinărul Mozart a bătut cu sfială – in 1770 – pentru a fi admis, orașul in care ființează prima universitate din lume, Salo di Garda, așezare mică, dar de un pitoresc incintător, de unde Gasparo da Salo a pornit spre istoria construcției de viori, Pisa, orașul in care Galileo Galilei a făcut primele cercetări asupra gravitației, Cesena, locul acelei istorii tragice inspiratoare a lui Alighieri, Pesaro, leagănul unui creator de muzică de talia lui Gioacchino Rossini, Piacenza, sediu al falnicei familii Farnese, inscrisă cu litere mari in istoria Italiei, Ferrara : cu al ei Palazzo d'Este, de unde au pornit spre nemurire Girolamo Frescobaldi, unde s-a născut splendida poezie italiană din pana lui Lodovico Ariosto, unde și-a găsit refugiul un Torquato Tasso și, in fine Modena : orașul de origine etruscă, nesupus nicicind puterii papale, căruia arta universală ii e recunoscătoare pentru atiția Bononcini, pentru Orazio Vecchi și pentru aventurosul Alessandro Stradella.

In opt seri au răsunat bolțile gotice, cupolele baroce de muzică, de artă românească

Ca o concluzie imi sună cuvintele lui Mario Cadallora, directorul artistic al ATER-ului – amfitrioana călătoriei muzicale a timișorenilor „A fost o faptă perfect justificată reinvitarea unei filarmonici de talei acelei din Timișoara, instruită și dirijată cu atita competență, de prietenii noștri Nicolae Boboc, Remus Georgescu și Diodor Nicoară. Dacă muzica este arta care apropie popoarele, atunci pot afirma, cu hotărire, că interpreții români și iubitorii de muzică italieni au devenit frați pentru totdeauna" !

LADISLAU FUREDI

PANTHEON DAC

REGILIANUS, DESCENDENT DIN DECEBAL, IMPĂRAT AL ROMEI

In studiul intitulat „Dacia, 256–275", **apărut in** Magazin istoric **(nr. 5/1971), Dumitru Protase, doctor in istorie, punindu-și intrebarea :** „care este rațiunea că izvoarele literare vorbesc de o pierdere a Daciei in vremea lui Gallienus" ?, **afirmă că :** „o explicație nu s-a găsit pină acum".

In Scriptores historiae augustae (Istoria augustă, **studiu introductiv de Vladimir Iliescu, trad. și note de David Popescu și Constantin Drăgulescu, Cluj, 1971) marii căpitani** daci **ai Romei nu apar ca oameni lacomi de glorie, in schimb, despre Gallienus aflăm că** „acest om absurd credea că înșeală poporul roman, dar romanii, cu dibăcia lor, nu s-au lăsat amăgiți, ci-și manifestau simpatia unii pentru Regilianus, alții pentru Aureolus". **(Op. cit. pag. 401). Aceasta pentru că Gallienus era mereu „ocupat cu băutura și circiumele, era prietenul proxeneților al bufonilor și curtezanelor, degradindu-se intr-un desfriu fără margini". (p. 401). In continuare, biograful relatează : „Mi-e rușine să dezvălui ce spunea adesea Gallienus, sub formă de glumă, in timpul cind se petreceau aceste lucruri, spre nenorocirea neamului omenesc. Căci se spune că atunci cind s-a anunțat defecțiunea Egiptului, a zis : „Ce, fără inul egiptean nu putem trăi" ? După ce a aflat că Asia a fost devastată din cauza zguduirii elementelor naturale cit și datorită incursiunilor sciților, a afirmat : „Fără floarea de nitru nu putem trăi" ? După ce Gallia a fost pierdută, se zice că a ris și a spus : „Oare statul nostru nu poate fi in siguranță decit numai datorită sprijinului militar al galilor belgici" ? Tot astfel in sfirșit glumea** și cind a pierdut celelalte părți ale imperiului" **(p. 381).**

Ei bine, de vreme ce izvoarele literare vorbesc de o pierdere a Daciei in timpul lui Gallienus, – prin urmare anterioară cu zece ani retragerii aureliene, – nu vedem de ce Dacia nu s-ar cuprinde și ea in „celelalte părți ale imperiului", **date fiind atit indiferența lui Gallienus față de pierderile teritoriale, cit și, mai cu seamă, teama sa de armata din Dacia (cele două legiuni și auxiliarii daci), mărturisită fără inconjur,** in scris, **către prietenul său Vetustus : „Nimic nu m-a surprins mai grav, decit ce-mi comunici prin informarea ta, că ruda și prietenul nostru Claudius este grav miniat". (430).**

Cu totul altfel il prezintă istoricul antic pe dacul Regilianus : „S-ar părea de mirare dacă v-aș spune care e originea conducerii sale imperiale" ... „Impreună cu ofițerii aflați cu el la masă, era și un locțiitor de tribun, care a zis : „De unde credeți că i s-a tras numele de Regilianus" ? Altul a răspuns : „Cred că de la domnie". Atunci cel care era de față și urmase cursurile școlare, a inceput să decline ca la gramatică : „Rex, regis, regi ; de unde vine cuvintul Regilianus", iar soldații, cum sint un gen de oameni gata să execute ceea ce gindesc, au sărit cu vorba : „Deci poate să fie rege", iar altul : Așadar, poate fi conducătorul nostru", și incă unul : „Zeii ți-au pus acest nume de rege". Ce să spun mai multe, a doua zi, de dimineață, cind a ieșit din cort, a fost salutat impărat de toți ofițerii". (402).

Se vede din cele arătate că numele de Regilianus i-a venit dacului nostru de la „domnie". De la domnie proprie n-a putut veni, insă, căci purtătorul numelui nu domnise incă. Nu putea fi vorba decit de un inaintaș al lui care domnise, ceea ce biograful clarifică cu cea mai mare exactitate, aducind in sprijinul proclamării impăratului nu numai o origine ilustră ci și meritul personal, recunoscut chiar de către rivalul său, căci zise : „Sigur este că Regilianus a fost un bărbat renumit in arta militară, dar de mult suspectat de Gallienus fiindcă i se părea potrivit pentru conducere ; se trăgea din poporul dac și, după cum se crede, era rudă cu Decibalus insuși". (403).

Autorul celor treizeci și nouă de biografii imperiale consideră cu atit mai valoroase aprecierile la adresa lui Regilianus, cu cit ele au fost făcute de „Claudius, al cărui simț de dreptate a fost, fără indoială, cel mai serios din vremea sa". (Op. cit. pag. 404).

LIVIU JURCHESCU

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

PE CONT PROPRIU

Un interviu al săptăminii 26 iulie – 2 august 1974 cu **Nicolae Mustață**, medic primar la Spitalul din Oravița de peste douăzeci de ani. Se ocupă cu studiul unei boli foarte puțin cunoscute in lume, nefropatia endemică balcanică, specifică zonei din sudul Banatului. Se ocupă așadar cu studiul nefropatiei endemice in laboratoarele unui spital dintr-un oraș de munte A publicat parte din rezultatele cercetărilor in reviste de specialitate.

– Eu nu sint un cercetător care să fi stat toată viața infundat intr-o bibliotecă sau intr-un laborator. Eu sint un practician De la datele pe care mi le-a oferit practica medicală am pornit in cercetare.

– Așa s-a intimplat și cu nefropatia endemică.

– Așa s-a intimplat. Nefropatia endemică e o boală foarte gravă, in cele mai multe cazuri, mortală. A fost descrisă abia prin 1960 și i-au rămas total necunoscute cauzele deși s-au făcut și se fac numeroase cercetări in Iugoslavia și Bulgaria unde boala se manifestă Ipoteza mea pleacă de la observația că in aceste zone s-au găsit in apa fintinilor niște produși fenolici care se pare că produc o intoxicație cronică la rinichi. In momentul de față eu string argumente. fac cercetări experimentale pe șobolani toate desigur in niște condiții modeste Dar trebuie să credeți că voi continua in orice condiții aceste cercetări. pentru că e vorba de viața oamenilor in mijlocul cărora trăiesc de peste douăzeci de ani.

– De ce ați rămas la Oravița ?

– Pentru că Oravița m-a legat de ea Apoi pentru că la Oravița există o foarte bună tradiție medicală Unii ar putea spune că m-am ingropat in orășelul acesta de munte. Am să le răspund că am muncit tot timpul, că am luptat tot timpul pentru ceva. A fost greu. au fost multe obstacole, mai sint incă unele. pentru că nu toți pot ințelege de ce te apuci chiar tu. medic dintr-un oraș de provincie, să cercetezi o boală de care se ocupă institute intregi. Te consideră prea indrăzneț, ca să nu folosesc alt cuvint

– Ce credeți că inseamnă indrăzneala unui medic (sau pentru un medic) ?

– Curajul de a incerca să lupți cu boala in orice condiții. de a incerca să-i descoperi cauzele. Vorbesc acum ca un practician care face cercetare. Nu cred in cercetarea in sine. V-am mai spus: sint un practician. adică un om care stă lingă alt om și-i simte suferința

– Atunci, aceasta e, practic, practica medicală ?

– Vedeți. eu nu sint un om spectaculos, nu pot să dau răspunsuri nemaipomenite care să vă incinte pe dumneavoastră. ziariștii. In tot cazul, da aceasta e. practic, practica medicală : un tip special de activitate umană, umanitară prin excelență.

REPORTER

MEMENTO

CEDOMIR CIONKA KLISURAȚ : „Sărbători pentru ochi și inimă" (Editura Kriterion, 1973)

Vorbind despre reportajele literare ale lui Cedomir Cionka Klisurat, publicate pină acum in patru volume, putem spune că ele sint in primul rind un excepțional ghid de orientare și informare pentru cunoașterea indeaproape și multilaterală a oamenilor și locurilor de pe plaiurile noastre, a faptelor și implinirilor noastre, surprinse cu un spirit analitic impresionant și zugrăvite intr-o limbă literară. Această caracteristică generală a reportajelor lui Cedomir Cionka Klisurat este pregnantă și-n cel mai nou volum al său (al patrulea) intitulat sugestiv și metaforic Sărbători pentru ochi și inimă.

In cea mai nouă carte a sa reporterul sirb timișorean ne infățișează intr-un panoramic larg cuprinzător (și edificator) oameni și locuri din Ardeal, Moldova, Valea Oltului, Valea Argeșului, dar, indiferent unde se află, la Cluj, Gherla, Dej, Săcele, Borșa, Vatra Dornei, Cimpulung Moldovenesc, Tirgu Neamț, Fălticeni, Brașov, Miercurea Ciuc, Harghita, Tirgoviște, Pitești, Curtea de Argeș, in toate aceste locuri pe care le străbate, reporterul nu este niciodată un drumeț grăbit, care se lasă furat de impresiile de moment. Dimpotrivă, mereu preocupat de a fi cit mai pe deplin edificat, sensibil la ceea ce intilnește in cale, și mai ales dornic de cunoaștere și aprofundare, el analizează, raționează și se străduiește necontenit, cu o meticulozitate impresionantă, să pătrundă in esența lucrurilor. De aici documentarea minuțioasă ; de aici bogăția informațiilor, furnizate cu dărnicie cititorilor ; de aici capacitatea autorului de a surprinde specificul local și de a-l infățișa pregnant și convingător ; de aici forța de atracție a reportajelor sale.

GEORGE BULIC

CONSTRUCTORII

(Urmare din pag. 1)

CEI CARE STAU ÎN CĂMINE m-aş fi aşteptat să fie foarte mulţumiţi. Am confruntat părerile. Iată rezumatul ... „Cînd plecăm de aici, mergem cu maşina sau pe jos pînă la Piaţa 700. Luăm pe urmă tramvaiul 6, 1 sau 2 spre Parcul Pionierilor. Trecem podul, pe urmă, mergem pe jos pînă la Trubaduri. Cam trei sferturi de oră, o oră. Sînt nişte blocuri cu patru etaje, cîte 8 în cameră, avem şi vestiare. Rău nu e, dar nici bine nu-i. (Unul zice – curăţenia ne-o facem singuri. Celălalt – de fapt avem femeie de serviciu. Spălatul şi călcatul ne priveşte). Nu prea e curăţenie, mai măturăm şi noi, mai cumpărăm o faţă de masă ca să fie mai frumos. Dar spune şi altceva ! Dacă vrei să-ţi faci o mîncare (să-ţi fierbi un ou, ceai, să fierbi nişte cartofi) n-ai pe ce. Dacă te prinde cu reşoul, primeşti amendă şi te poate da afară din cămin. Asta-i uşor de vorbit să mănînci în oraş, dar e mai scump. Sigur că e o c a n t i n ă. O cantină a Trustului. Dar decît să mănînci la cantina noastră ! ... La Victoria este frumos, costă, 6-7 lei prînzul şi e o curăţenie deosebită. Ai mîncare la alegere. Drept să vă spun, la cantina nouă a Trustului nu prea mănînc. Fiindcă am văzut la cantina veche destule nereguli privind deservirea şi curăţenia. Prietenii mei spun că la asta nouă e mult mai ordonat, dar mie, nu ştiu cum să vă spun, nu-mi vine să mă duc. Pe urmă, de multe ori, nu terminăm treaba şi pierdem maşina care merge la masă. S-au făcut multe şedinţe, a fost vorba să ne aducă un aragaz într-o cameră la cămin, dar nu s-a rezolvat nimic. (Maistrul n-a fost de aceeaşi părere în ceea ce priveşte masa la cantină, consideră că sînt bune condiţiile de cazare. Dar ajungem la oameni şi atunci ... Ştie că e gălăgie în cămine şi că n-au un spălător pus la punct. Cantina e seara deschisă pînă la nouă ...). De un an de zile de cînd stau în cămin Administratorul, în loc să ne ajute cumva, cum ne prinde cu reşoul, cum ni-l confiscă. Unde o fi ţinînd atîtea reşouri ? Pe urmă am avut nişte cutii pentru scrisori, dar acum nu se mai folosesc şi se aruncă toate grămadă. Avem şi-un club dar nu se respectă programul" ...

AM FOST SĂ VĂD. Pe drum, am întîlnit oameni care mergeau să mănînce. 20 iunie ora 12 : „Noi nu mai mîncăm la cantină decît pînă-n 29, cînd luăm avansul. Pe urmă vedem noi ... Alimentarele sînt pline" ! La cantină, curăţenie relativă, nu sînt feţe de masă". („Pe mese de melaminat nu se pun feţe de masă", avea să mi se spună ceva mai tîrziu). Meniu nediversificat ; nu prea aspectuos. Destul de uşor îi găsesc pe tovarăşii Şoica Constantin – secretar de partid şi Vasile Pîrva – gospodar şef. Se declanşează o destul de aspră controversă. Venirea tovarăşului Maticiuc Costache, şef al Sectorului social, ne ajută să aflăm că multe dintre nemulţumirile muncitorilor sînt întemeiate. Ni se explică pe larg situaţia cantinei, a căminelor, a cutiilor de scrisori etc. Am reţinut intenţia de a crea o gospodărie anexă, de a se asigura aprovizionarea cu alimente direct de la unităţile producătoare. In viitorul apropiat vor exista în incintă un bufet şi o grădină de vară. Un bloc, nr. 5 se amenajează pentru tinerii absolvenţi. Se vor lua măsuri împotriva celor care nu respectă regimul de bună convieţuire. Este în curs un concurs cu premii : „Cea mai frumoasă cameră" şi, din cîte am putut vedea, iniţiativa a prins. Am fost asiguraţi că în decurs de o lună multe din cele semnalate vor fi puse la punct. Am promis să revin. Transmit, însă, rugămintea legitimă a tovarăşului Maticiuc, adresată conducerilor Şantierelor ai căror muncitori locuiesc **(trăiesc)** în acest complex de a-l ajuta în educarea dar, şi la urma urmelor de ce nu, în întreţinerea blocurilor. În acest sens, o întreagă istorie este în curs să se scrie pe hîrtie de diferite formate, pentru că Şantierul 6, Grupul 1 şi Grupul 4, care au avut drept ultim termen de execuţie a lucrărilor de reparaţii ale unul bloc – 10 iunie ; pînă la 20 iunie nu efectuaseră nici 5% din lucrări. Şi hazul cel mare : din cauză că n-au avut la dispoziţie decît 1 (unu) tîmplar. Dar între timp au mai făcut rost de 2 (doi), însă lucrările n-au avansat. E nevoie de o numărătoare accelerată, altfel, bunele intenţii ale unora se vor pierde pe drum. Mi s-a repetat de cîteva ori „omul sfinţeşte locul". Şi cred că e adevărat. Voi fi extrem de mulţumită dacă peste o lună, două voi putea scrie că s-a schimbat ceva, şi că cei pe care i-am întîlnit nemulţumiţi au făcut şi ei ceva pentru asta.

„CU CE OCAZIE, CU CE PRILEJ ? Nu mi s-a mai întîmplat". Au fost primele cuvinte ale şefului de echipă – zidari, MARIN STĂNESCU. Este din Craiova, a venit de bunăvoie la Timişoara, are familie, doi copii. „Am ştiut că aici se cîştigă mai bine, am făcut armata aici şi mi-a plăcut oraşul". Trustul i-a dat locuinţă. Pentru ca o echipă de zidari să fie cotată drept bună nu trebuie decît să se încadreze în programul normal şi să-şi execute zi cu zi lucrările. Adică „să-şi facă oamenii datoria". După ce s-a turnat primul nivel încep zidarii munca. I se pare că munca lor e cea mai importantă. De cum lucrează ei depinde cum arată blocul. „Dar oricum ar arăta, ei trebuie să-l scoată frumos". A lucrat în zona Cetăţii, în Circumvalaţiunii, la Bl. 32, în continuare la 25 şi 26. Soţia, Floarea Stănescu, lucrează la „1 Iunie", în două schimburi. Fetiţa are 13 ani şi ea îl duce pe băiat la grădiniţă. „Nu-i e greu". Sigur că nu prea are timp să se ocupe de copii. La ce şcoală e fetiţa ? ! Să vă spun adevărul, nici nu ştiu la ce şcoală e, numai soţia se duce la toate şedinţele. Băiatul e la grădiniţă, la Teba". Am încercat s-o găsesc la fabrică pe soţia dînsului. „Dumneavoastră nu ştiţi că e în schimbul celălalt" ? Nu, nu ştiam. Aşa încît nu vă pot spune dacă mamei îi e uşor, nici dacă e de părerea tatălui în ce priveşte responsabilitatea fetiţei. Stănescu Marin are doar 34 de ani. Tocmai de aceea îl întreb cînd veţi fi pensionar v-ar place să faceţi un tur al blocurilor pe care le-aţi zidit. „Da, mi-ar place. Chiar mai repede şi mai des. De exemplu, după zece ani. Ceea ce nu cred că se poate, că dacă iese omul la pensie nu mai are atîta atenţie de la întreprinderea la care a lucrat. Bun a fost, a plecat".

UNELE REMEDIERI, la blocul în care stau a venit să mi le facă **TARBA ION,** zugrav-vopsitor. E dintr-un sat, Tistag, la jumătatea distanţei între Cluj şi Oradea. Fraţii lui sînt unul mecanic, şi altul electrician. A avut necazuri cu promovarea în altă categorie. A făcut armata, s-a eliberat de cîteva luni. Ar vrea mai bine să facă totul de la început. „Acum nu ca să mă laud" ... decît să-ndrepte ce-au stricat alţii. „Dacă ar fi să rămîn aici, n-am pe nimeni. Asta mi-i greu. Şi eu am zis odată că nu mă mai întorc, dar pînă la urmă ... Acuma mai stau aici vreo doi ani, eu pînă atunci trebuie să strîng şi ceva bani ... De-aia mi-i capul tot plin de gînduri ... Păi dacă fotografiază cineva muncitorii, să fie în timpul lucrului, în salopetă, sigur ... Asta (cu reportajul) păntru care avantajuri" ? Ar fi, să ştie oamenii din Tistag că un consătean de-al lor e meseriaş de nădejde la Timişoara şi să vă aştepte că vă-ntoarceţi.

BETONIŞTII sînt şi ei importanţi. Poate, „cei mai"... Dar despre ei s-a mai scris şi se scrie. Să nu se supere, deci, că nu sînt prezenţi în acest reportaj. Munca lor se vede, căci se văd crescînd blocurile şi trecătorii judecă ritmul de execuţie al unui cartier după ritmul lor de muncă. Zile şi nopţi sub cerul liber. Mai sînt dulgherii care intră primii prin uşile caselor voastre, oameni, şi tot ei vă aşează ferestrele prin care învăţaţi copiii să vadă lumea. Sau macaragiii sau necalificaţii care încarcă pămînt şi beton după ce au ajutat la săpatul locului de temelie. Şi atîţia alţii. Iată, cuvintele acelea despre metaforă, sînt greu de respectat. Şi atunci, care dintre toţi aceştia e mai întîi Meşterul Manole ?

POATE MAISTRUL. Acum el se numeşte **CHIFU DRAGOŞ,** e din judeţul Suceava, a venit în Timişoara în 1959 şi de-atunci a făcut 126 de etaje de blocuri. A ajuns constructor din întîmplare, a venit să dea examen la Electromotor, a reuşit fără loc şi a fost îndreptat spre Şcoala constructorilor. Satisfacţiile ? „Cînd trec pe undeva zic : „lucrul ăsta bun l-am făcut eu. În Circumvalaţiunii I îi cunosc pe toţi locatarii şi cînd veneam dimineaţa la lucru, pe acolo, nu mai ştiam cum să răspund la salut... Nu poate fi mulţumit de toate lucrările sale „Mai mult de Spitalul nou". Are un băiat de trei ani şi ceva pe care-l cheamă Marius. Seara, după ce termină munca, mai are şi şedinţe, aşa că îl vede mai mult noaptea, adormit. În momentul acesta are în subordine 200 de oameni. De obicei, vreo 60 pe lună. Nici nu concepe să nu-i cunoască bine pe cei cu care lucrează. „Trebuie să ştii să munceşti cu oamenii. Şi e foarte greu". Cînd nu ies lucrurile foarte bine înseamnă că „nu se respectă procesul tehnologic, părerea mea, sau termenele nu sînt stabilite chibzuit, pe undeva şi lipsa unor meseriaşi influenţează, sau anotimpul". Ştie ce va face cam pe şase luni înainte. „Ceea ce am eu de făcut în fiecare lună **trebuie** să realizez. Simţi altceva cînd totul merge bine. „Cînd am luat acum doi ani locul III pe ţară a fost ceva. Anul trecut n-a mers ... Să facem cincinalul în patru ani şi jumătate şi să-l facem bine". Realitatea nu se poate contesta şi nu vede altă soluţie, pentru orice reportaj. „Cine mă cunoaşte ştie şi ce sînt şi ce pot şi asta e valabil. Sînt dintr-o bucată şi-mi place adevărul. Cel mai greu îi este să lucreze cu hîrtiile. Cel mai bine se simte cînd e printre oamenii şantierului. Are o echipă foarte bună de dulgheri şi alta de necalificaţi. Conduse de Iosif Franzen şi Ştefan Băbăleanu. Din condica de schimb : „Schimbul II, Jugaru E, 16 V/74. Efective : Băbăleanu 10, Aparaschivei 10, Murgu – electrician. 1. Nu s-a turnat placa din cauză că nu a fost armată. Oamenii au făcut curăţenie la ambele scări. Mîine, cei 20, de la ambele echipe, care au fost în această seară, vor veni la lucru la orele 12,00".

Ce nu scrie în rapoartele de lucru. A plouat. Undeva în blocul de vis-à-vis, la etajul 7, era un fel de sărbătorire. De intrare în casă nouă.

Proteinele

(Urmare din pag. 1)

litatea introducerii proteinei de drojdie în diferite alimente de bază ca adaus, ca şi acceptarea de către cosumator este mult uşurată, ea fiind utilizată din cele mai vechi timpuri la obţinerea diferitelor alimente şi băuturi (pîine, bere, vin, bragă etc.).

Din cît se cunoaşte, în stadiul actual, proteina de drojdie are o perspectivă sigură de utilizare în alimentaţia umană, însă proteosinteza microbiologică (utilizarea şi a altor microorganisme) este o cale de conversie a multor subproduse neutilizate eficient ca şi a unor compuşi necomestibili, în surse de proteină alimentară.

★

Există o grupă mare de plante unicelulare, adevăraţi reprezentanţi arhaici ai lumii vegetale – **algele.** Spre deosebire de celealte vegetale, culturile de alge sînt independente de sol şi anotimpuri (în cazul instalaţiilor amenajate), putîndu-se realiza „secerişuri" zilnice de biomasă proteică, într-un flux tehnologic automatizabil Microalgele sînt plante care se dezvoltă cel mai rapid, în comparaţie cu celelalte plante de cultură şi ele utilizează cea mai mare cantitate de energie luminoasă. În afară de lumină, pentru creşterea lor se necesită CO_2, săruri minerale şi temperatură adecvată. Pînă în prezent cea mai mare dezvoltare au avut-o culturile de microalge în bazine deschise evidenţiindu-se cercetările de la Dortmund şi din California. Evoluţia cercetărilor pentru obţinerea algelor alimentare, şi mai ales prin metodele de cultivare intensivă, apare ca o etapă firească şi inevitabilă. Aceste cercetări se intensifică în R.F.G., Japonia, S.U.A., U.R.S.S., Cehoslovacia, iar în ţara noastră se evidenţiază lucrările şcolii acad. Ştefan Peterfi şi Dr. Nägy Toth Francisc, atît în direcţia obţinerii de surse cu o proteosinteză mărită cît şi pentru folosirea algelor la depoluarea apelor reziduale.

Toate aceste rezerve proteice redescoperite sau descoperite oferă o serie de căi de valorificare în alimentaţie, însă unele din aceste surse (soia, seminţe de bumbac, rapiţă, drojdii dezvoltate pe produse petroliere), prezintă ocazii ample de interferenţă cu agenţi toxici, dintre care mulţi au fost desemnaţi deliberat, ca avînd funcţii dăunătoare faţă de o formă sau alta de viaţă. Cercetările medicale moderne creează probleme deosebite în legătură cu utilizarea proteinelor acestor surse netradiţionale.

★

Problema sintezei chimice a proteinelor constituie preocuparea multor colective de cercetare, această prevedere a sintezei directe din elementele chimice componente, fiind făcută cu aproape 100 de ani în urmă, de către Mendeleev.

Cercetările din ultimii ani sînt orientate spre metoda de sinteză a peptidelor în faza solidă numită şi metoda Merrifield. Purtătorul solid este o răşină sintetică, un copolimer al stirenului cu divinilbenzenul, care conţine grupe clormetilate reactive.

În ultimul timp s-au realizat sinteze folosindu-se peptide cu un lanţ scurt şi acest procedeu s-a constatat că este eficace la sinteza colagenului, la care secvenţa aminoacidă se repetă. Prin combinarea fragmentelor peptidice s-au obţinut proteine complexe ca ribonucleaza pancreatică de bovine, nucleaza stafilococică etc. Se pot realiza proteine mai complexe şi prin condensarea unor fragmente peptidice naturale cu fragmente sintetizate prin metoda chimică.

În etapa actuală, cu toată dezvoltarea vertiginoasă a producţiei de aminoacizi, în special în Japonia, este aproape sigur că omul nu va accepta să bea o soluţie sau să mănînce o pastă de aminoacizi în locul cărnii. Totuşi, dacă omul nu va reuşi să accepte un amestec de aminoacizi, ei vor fi foarte bine utilizabili pentru fortificarea unor alimente cît şi ca „salvatori" în cazurile terapiei intensive prin alimentaţie parenterală. Cheia succeselor omenirii, în rezolvarea problemei deficitului proteic, se pare că va consta în organizarea perfectă a transformării structurii alimentelor existente şi a introducerii proteinelor netradiţionale, de soia sau biosintetizate de microorganisme şi alge, a valorificării tuturor subproduselor proteice neutilizate încă în alimentaţia umană, în deplină concordanţă cu noile condiţii de mediu şi adaptarea omului la acestea.

EVRIKA !

- În inventar a fost găsit în plus un costum vărgat.
- În regimul burgezo-moşieresc ţăranii care nu aveau pămînt se îngropau în datorii.
- Pietonul s-a suit pe cal şi a murit galopînd.
- Căsătorindu-se de mai multe ori, şi-a făcut din verighete un „lanţ al slăbiciunilor".
- Dintre toate animalele numai zebra a fost condamnată pe viaţă
- Nu-ţi asemăna iubita cu luna ; s-ar putea să păstreze distanţa . .
- „Meseria e brăţară de aur" – Mă întreb : e şi arta o meserie ?
- O, cîţi bărbaţi „exilaţi" la Tomis în concediul de vară, dar nici unuia nu i s-a ridicat statuie.

ION VELICAN

DOSAR

CUM NE PUTEM FACE TRISTĂ VIAŢA

În tramvaiul 6, dimineaţa. Oră de vîrf. Oamenii se grăbesc să ajungă la timp la serviciu. Înghesuială. F. S e călcat pe picior. Fapt neplăcut. F. S a scos un strigăt de durere şi imediat caută să-l identifice pe „agresor". N-are de unde să ştie cine este făptaşul, dar i se pare că bărbatul din dreapta lui e vinovat. Urmează un dialog foarte viu : „Ce te-nghesui, dom'le ?". „Nu mă-nghesui — răspunse M C. —, mă presează din spate". „Dar scuze nu poţi să-ţi ceri ? M-ai călcat". „N-am vrut. Scuză-mă". „E simplu să te scuzi, după ce omori omul" ! „Nu te-am omorît". „Te rog să nu fii ironic". „N-am fost ironic" „Ba ai fost. N-ai cei şapte ani de acasă". „Te rog să nu mă insulţi" ! „Ba te insult, că meriţi. Eşti un" . .

De aici încep nişte epitete foarte colorate, cu trimiteri directe la un regn inferior. M. C nu este sigur că el este acela care l-a călcat pe picior pe F. S. şi cu atît

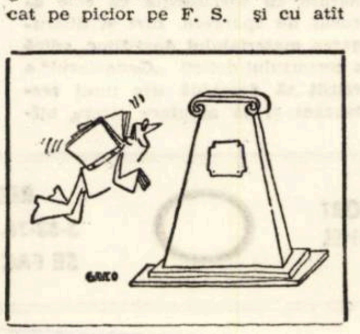

mai mult se simte la rîndul său călcat pe bătătură. Îi răspunde cu aceeaşi monedă.

Primele înjurături decurg parcă firesc din schimbul de cuvinte jenant de reprodus Tramvaiul s-a oprit într-o staţie, cei doi coboară dîndu-şi pumni. Jos, bătaia se încinge în lege. În jur se strîng curioşi, amatori de senzaţii tari Apare şi omul ordinei şi combatanţii îl însoţesc la Miliţie. Urmează amenda de rigoare. Ziua de lucru este pierdută pentru amîndoi Şi, într-un fel, şi pentru noi toţi. Conflictul însă e socotit prea puternic şi cei doi se dau reciproc în judecată. Procesul, sentinţa nu mă mai interesează Mă interesează doar punctul de plecare.

Nu vrea s-o fac pe moralistul, dar mă cutremur la gîndul că o întîmplare ca aceasta, măruntă – cineva l-a călcat pe picior, din greşeală, pe altcineva — poate duce doi oameni, de altminteri serioşi, maturi, la tribunal . . Hai să exagerăm puţin : ce s-a întîmpla dacă fiecare dintre noi am reacţiona la fel ? Cît de tristă ar deveni viaţa !

UMOR

ARMONIE

Pe tema rosturilor vieţii
Filozofau, în crîng, poeţii :
— Năstruşnică organizare
În arta unor zburătoare !
Ascultă numai pitpalacul . . .
Tare-i afon şi surd, săracul !
Bicisnică-i mai e cîntarea,
Dar nu-l ia-n rîs privighetoarea !
Nici cinteza, cea doinitoare,
nu-şi rîde de ciocănitoare !
Ci rămînînd cum le e firea,
În cînt îşi află împlinirea.
Splendidă generozitate !
Ce zici, ilustrul meu confrate ? . . .
Cu gînd la-anume „zburătoare"
Din . . . „Crîngurile literare",
Rosti poetul Vorbă-adîncă :
— NU TOT CE ZBOARĂ . . . SE MĂNÎNCĂ !

SERGIU SIHARU

EDGAR D. MITCHELL ȘI ȘTIINȚA NOETICII

(UN INTERVIU IMAGINAR) *

Edgar D. Mitchell s-a născut în septembrie 1930. A intrat în U. S. Navy în 1952 și si-a completat pregătirea de pilot în 1954. A obținut titlul de doctor (la Massachusetts Institute of Technology) în aeronautică și astronautică în 1964. Doi ani mai tîrziu a fost cuprins în programul spațial NASA.

În zborul lui Apollo-14 în Lună (31 ianuarie – 9 februarie 1971) Mitchell a pilotat modulul lunar „Antares", fiind însoțit de Aian Shepard și Stuart Roosa.

La sfîrșitul anului 1972 a ieșit din cadrul U. S. Navy și de atunci își dedică întreaga sa inteligență și forță creatoare activităților din cadrul Institutului pe care l-a fondat.

– Am aflat recent din „Noetic News" că Drexel University (din Philadelphia) V-a ales pe Dvs. ca titular pe anul 1974 al Premiului Festiv pentru Tehnologie și Știință, care se acordă pentru realizări deosebite în știință, tehnologie și administrație. Știm că printre antecedenții Dvs. la acest premiu se af'a Isaac Asimov un prestigios popularizator al științei, Wernher von Braun. cunoscutul specialist în rachete și J. Robert Oppenheimer, fizicianul atomist decedat cu cîțiva ani în urmă. V-am ruga să ne detailați originea și misiunea noului institut pe care-l conduceți și să ne vorbiți despre noua știință a noeticii.

– „Institute of Noetic Sciences", care a fost fondat sub conducerea mea directă, funcționează la Palo Alto, California. **Noetica** este știința conștiinței umane („human consciousness") în sens de conștient, rațiune, spirit, minte umană. Vine de la rădăcina greacă **nous** (minte), desemnînd la grecii antici dezvoltarea în cel mai înalt grad a spiritualității. Teilhard de Chardin a derivat de la „nous" noosfera, noi l-am folosit pentru derivarea noeticii. De fapt, cuvîntul „noetică" s-a folosit pentru prima dată în limba engleză încă din secolul al XVII-lea, avînd sensul de pătrundere intelectuală, dar în decursul secolelor s-a „spiritualizat" și a căpătat un sens de cunoaștere superioară, achiziționată direct prin conștient. Ar mai trebui să vorbesc și despre simbolul Institutului nostru. Elementul în formă de potcoavă este litera grecească omega, desemnînd noetica. Este ilustrat tridimensional, ținînd aidoma unui tunel către constelația Vărsătorului. Cuvîntul grecesc de pe margine este „gnosis", avînd un sens de cunoaștere directă sau intuitivă, întrecînd ceea ce se poate obține numai de către intelectul rațional.

În ceea ce privește misiunea Institutului ea este multiplă. Aș enumera cinci funcții principale : 1. cercetare fundamentală asupra conștiinței și a relației conștiință-corp ; 2. activități educaționale în scopul expansiunii conștiinței umane și eliberării de potențial uman ; 3. informarea societății pe toate căile de comunicație despre activități, evoluții și tendințe în domeniile transformărilor personale și culturale ; 4. sfătuirea și consultarea cu guvernul, industria, știința, educația și alte arii sociale asupra problemelor planetare și soluționarea lor ; 5. consultarea, sprijinirea și coordonarea acelor indivizi și organizații care lucrează în transformarea conștiinței și culturii umane pe căi compatibile cu filozofia și scopurile Institutului.

– Ce trăiri personale v-au determinat în mod definitiv să întreprindeți fondarea Institutului ?

– Experimentul capital în acest sens l-am trăit în timpul zborului spațial Apollo-14. Iată relatarea în detalii. Eram împreună în capsula spațială . . . Ne pregăteam de primul înconjur al feței nevăzute a Lunii De o parte a vehiculului spațial, departe de Pămînt și Lună, Soarele era o flacără vie, strălucitoare. În cealaltă direcție, spațiul era un covor infinit de catifea neagră presărat cu nenumărate puncte vioaie și nemișcate. Stelele. Luna era pătrunzătoare și clară, luminată intens de Soare. Cum am terminat turul în jurul feței nevăzute a Lunii, ne-am pus centurile anticipat. Am fost în „afara contactului radio, ne-am pierdut contactul cu... casa. Mi-am simțit inima, datorită zvîcnirii ei. Mi-am reamintit teama și admirația din fața unui univers imens. Brusc de după marginea Lunii, a apărut un giuvaer sclipind în albastru și alb . . . o sferă luminoasă, delicată, împodobită cu un văl alb dantelat de-abia mișcător . . . crescînd treptat ca un mărgăritar mărunt într-o adîncă mare de copleșitor mister. Mi-au trebuit cel puțin cîteva momente ca să realizez că acesta e Pămîntul . . . **căminul.**

Sînt foarte puțini cei care au putut trăi senzația de plutire printr-un spațiu fără sfîrșit, de a privi înapoi pentru ați vedea căminul . . . Pămîntul. Acele momente au avut efecte profunde asupra vieții și asupra muncii mele de după aceea.

După luni și ani de antrenament și studiu – ore, zile, luni și ani de perfecționare și încercare a unui sistem om-mașină care urma să mă plaseze acolo în spațiu – toate acestea au fost doar o prefigurare a momentului în care am realizat locul pe care îl deține omul în schema universului

Am fost educat ca om de știință, iar știința – într-un spirit tradițional – ne învață că trebuie să ne separăm oarecum de univers și să fim observatorii lui „reci", obiectivi. Stînd în mijlocul imensității sale și considerînd efortul în virtutea căruia am ajuns acolo, această viziune nu mi se pare posibilă. Sînt o parte inseparabilă a tot ce este. Sîntem o parte a unui univers de de conștiință. Am trăit acest lucru în spațiu. Și-mi consacru viața studiului a ceea ce înseamnă acesta pentru mine și pentru întreaga omenire.

– Știm că datorită Dvs. omenirea poate să-și înscrie astăzi în palmares prima legătură telepatică Cosmos–Pămînt. Ce loc ocupă studiul fenomenelor parapsihologice în ansamblul preocupărilor Institutului Dvs. ?

– Într-adevăr, în urma aranjamentelor prealabile, am participat – în timpul zborului cu Apollo-14 – la un experiment telepatic cu subiecți de pe Pămînt, iar eu – ca „emițător" – în Cosmos. La întoarcerea pe Pămînt, rezultatele experimentale au fost evaluate statistic de către trei „arbitri" (independenți). Deși rezultatele nu au fost spectaculoase, ele au indicat că în cîteva cazuri factorul **psi** a operat într-adevăr. Contrar unor afirmații publicistice, rezultatele experimentale **au fost** publicate (în numărul din iunie 1972 al „Journal of Parapsychology"). În orice caz, înainte de a trage o concluzie definitivă, investigațiile trebuie continuate.

În altă ordine de idei, sîntem martori ai conștientizării inter-relației și interdependenței dintre toate ființele vii de pe Pămînt. Și era și timpul ! Pentru că supraviețuirea umană – și poate a însăși planetei noastre – depinde de cît de bine înțelegem și respectăm această interdependență vastă. O parte importantă cred eu o c o n s t i t u i e dezvoltarea integrală a tuturor potențialităților noastre psihice, printre care și cele „paranormale". De aceea am inclus în rîndul preocupărilor noastre studiul acupuncturii, parafizicii, meditației transcendentale, a stărilor alterate ale conștiinței (cum sînt somnul și visele, transa, extazul, efectul narcoticelor), biofeedback-ul (controlul conștient al „undelor cerebrale"), lingvistica și „inteligența artificială", psihologia transpersonală, exobiologia. Frontiera finală a vieții – moartea, va fi de asemenea în cîmpul vizual al atenției noastre (studii de thanatologie).

– Conferința de Psihotronică de la Praga din iunie 1973 a constituit un moment esențial în continuarea scientizării preocupărilor de parapsihologie. Se știe că interesul față de acest novice al științei este crescînd pe plan mondial, cu toate că mai există numeroase dificultăți în interpretarea și explicarea fenomenelor de genul telepatiei, clarviziunii, premonițiunii, telekinezei etc. Conferința de la Praga a constituit un prilej excelent de confruntare a celor mai variate concepții. De pildă, profesorul Jungermann fizician nuclear la Universitatea California, s-a referit la necesitatea schimbărilor metodologice radicale, facilitînd astfel, eventual, o apropiere dintre „normal" și „paranormal". Ce sugestii aveți Dvs. în această privință ?

– Cred că sînt două eforturi fundamentale care trebuie puse în mișcare cît de curînd posibil. Ambele vor necesita o sinteză a procedeelor obiective și subiective. Iată-le : 1. culegerea de informații care descriu sau pretind să explice activități „paranormale" și catalogarea acestor informații cu ajutorul celor mai moderne tehnici de depozitare a datelor. Informații de genul amintit vor proveni din surse istorice și din rapoarte de cercetare curente ; 2. sprijnirea cercetării specifice a activităților paranormale de către echipe multidisciplinare compuse din fizicieni, biologi, specialiști în comportament uman, precum și din alți specialiști ca : parapsihologi, medici, ingineri, teologi, educatori și filozofi, în mod adecvat pentru fiecare plan de cercetare. Aceste eforturi vor da în final o esență a înțelegerii de către noi a activităților „paranormale". Mai mult ele vor impulsiona cercetarea spre o teorie unificată a funcționării cosmice. O astfel de explicație este cerută urgent, deoarece mi-a devenit din ce în ce mai evident că continuul spațio-temporal în care trăim și pe care-l percepem, este doar un aspect al funcționării universale. Există deopotrivă și alte aspecte și alte d i m e n s i u n i. Trebuie să încercăm să ne dezvoltăm capacitățile și conștiința de a participa la aceste alte fațete ale funcționării universale. Evoluția ne-o cere Omul trebuie privit nu ca o entitate fixă, „terminată", ci ca o ființă ascendentă, infinită, mereu deschisă la noi „imposibilități". În acest context, noile posibilități energetice care constau în fenomene de telekineză, radiestezie, terapia „paranormală", precum și noile potențialități informaționale care rezidă în controlul telepatiei, clarviziunii și premonițiunii (viziunii în viitor) – toate acestea sînt niște „imposibiluri" aparente, temporare.

* Acest interviu imaginar s-a realizat pe baza următoarelor materiale : „Noetic News" (publicația periodică a Institutului condus de Mitchell), „The Institute of Noetic Sciences (Exploring New Perspectives of Humankind)" (broșură prezentînd Institutul lui Mitchell), trei scrieri ale lui Mitchell apărute în revista „Psychic" (aprilie și august 1973) și în „Academy of Parapsychology and Medicine Report" (numărul din toamna lui 1972), precum și pe baza corespondenței purtate cu Mitchell.

J. MIKLOS

TERRA MAGAZIN

CAMION FĂRĂ ȘOFER. Un camion se năpustește asupra unui bărbat care s-a oprit în mijlocul autostrăzii în loc să sară din calea vehicului deși nu poate să nu fi observat că nimeni nu se află la volan. Bărbatul își aprinde imperturbabil o țigară așteptînd parcă asaltul Și iată că, ghidat parcă de o mînă invizibilă, colosul își reduce viteza și se oprește lin la 20 metri în fața lui. Este vorba de o demonstrație a primului camion cu comandă automată din Republica Federală Germania. Realizat în serie de o cunoscută firmă de camioane, noul camion poate fi manevrat prin intermediul undelor radio și a semnalelor transmise prin cablu dar, bineînțeles, și în mod tradițional, cu ajutorul volanului și pedalelor. Testările efectuate de aproape un an pe o porțiune de autostradă special amenajată au adus dovada că „auto-automatul" poate circula cu viteze înalte (80 km/h) în condiții de perfectă securitate și pe străzi normale betonate, conducerea vehiculului fiind asigurată printr-un cablu de ghidaj montat în carosabil. În prezent se experimentează o serie de aparate de determinare a distanței dintre vehicule care vor avertiza camionul fără șofer cînd trebuie să frîneze Lucrările de proiectare vizează între altele automatizarea transportului de autobuze pe trasee închise din centrul orașelor. Într-un viitor nu prea îndepărtat, susțin inginerii angajați în realizarea acestui proiect, camioanele vor rula pe piețe speciale de autostradă de la un centru urban la altul, bineînțeles, fără șofer.

O SIMPLĂ MULȚUMIRE. Automatele care „vînd" tot felul de lucruri pe stradă și în gări nu mai constituie o noutate, dar, oricum, perfecționarea lor a atins în zilele noastre limite nebănuite. Cu alte cuvinte, de la aceste automate se poate obține „totul". Pînă unde s-a ajuns stau mărturie o serie de asemenea automate instalate nu de mult pe străzile Tokio-ului. Ele nu „împart" nici coca-cola, nici țigări, gumă de mestecat sau mărci poștale La introducerea bănuțului corespunzător din „gura" aparatului se aude o voce prietenoasă și caldă : un simplu „mulțumesc". Atît. Dar oamenii nu se supără, nu izbesc cu pumnii în atît de amabilul aparat. Cît de mult contează un simplu „mulțumesc" !

MONDO-CANE. În cartoteca poliției din Amintiville (S.U.A.) se află și fotografia unui cîine bernardin cu specificația că este acuzat de spargere, furt și distrugerea materialului doveditor, adică a corpusului delicti. „Gangsterul" a reușit să deschidă ușa unui restaurant și să mănînce cîteva biftecuri din bucătărie. Patronul restaurantului a cerut ca „hoțul" să fie reținut pînă ce stăpînul său nu se va prezenta pentru plata despăgubirii. Acesta însă n-a apărut nici pînă acum iar „infractorul" a fost salvat de către o societate de protecție a animalelor.

VICLENIA ȘOARECILOR. O problemă care dă multă bătaie de cap parizienilor este deratizarea. Neamul „roade-tot" amenință să roadă pînă și „urechile parizianului" cumsecade scrie un jurnalist. Mijloacele clasice, cursa cu slănină s-a dovedit o armă ineficace. S-a trecut la „războiul chimic". Gaze otrăvitoare au fost pompate în găurile obraznicilor șoricei. Zadarnic. În acest caz se „jertfea" doar un singur exemplar cel mai gras, care acoperea cu trupul său intrarea în vizuină Cu otrava se întîmpla la fel : un singur rozător gusta hrana și numai dacă acestuia nu i se întîmpla nimic năvăleau și ceilalți. Atunci s-a venit cu ceva „sigur" : anticuagulantele. Ele acționează de abia după cîteva zile și produc o puternică hemoragie internă — moarte sigură deci. Dar și această armă s-a dovedit ineficace. Șoarecii, au fabricat (adică micul lor organism) o substanță anti-anticoagulantă. Viclenia lor, după cum se vede, a întrecut-o pe cea a oamenilor.

MĂGARUL SALVATOR. Medicul veterinar Iwamoto din Tokio protestează într-un mod original împotriva poluării excesive a capitalei nipone. Deși are mașină el își vizitează pacienții călare pe un măgar. În felul acesta el ajunge mai repede — mai ales în orele de vîrf — decît confrații lui motorizați. Patrupedul său e cît se poate de răbdător dar se pare că doctorul este totuși în pierdere : fînul e mai scump decît benzina !

COLEGIUL DE REDACTIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef). FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct). IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● 9 august 1974 ● Nr. 32 (336) ● 8 pagini 1 leu

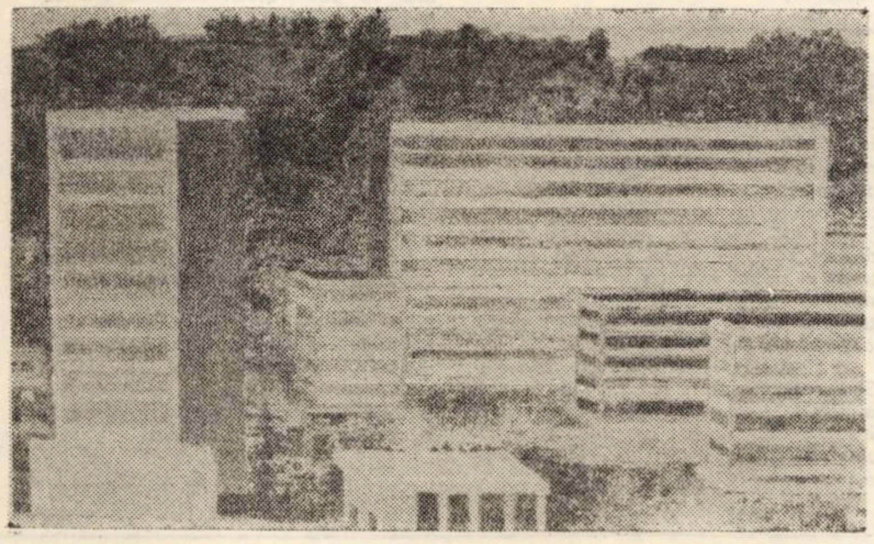

NICOLAI COLUMB — Blocuri

Spre cotele civilizației comuniste

Document de o importanță covirșitoare pentru intreaga viață economico-socială a țării, proiectul de Directive al Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român, privind planul cincinal 1976–1980 și liniile directoare ale dezvoltării României pentru perioada 1981–1990, cuprinde coordonatele principale ale țării la scara unui viitor pregătitor al comunismului. Supus dezbaterii generale, in spiritul democratismului socialist propriu societății noastre, documentul trasează detaliat, plecind de la realitățile concrete ale etapei actuale, principalele obiective și sarcini economico-sociale care revin intregii națiuni in noul cincinal vizind – ca principal scop – edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate și crearea premiselor inaintării spre comunism.

Pornind de la o profundă analiză, documentul urmărește coordonarea tuturor factorilor participanți la edificarea noii societăți accentuind, in continuare, rolul industriei in economia țării, ponderea industriei constructoare de mașini și a celei chimice trebuind să fie de aproape jumătate din intreaga producție industrială a țării. In perspectivă noul cincinal va fi o etapă a perfecționării pe toate planurile, de la creșterea ritmului mediu de dezvoltare in agricultură, prin modernizarea bazei tehnico-materiale, pînă la sistematizarea economico-socială a teritoriului, de la importantele sarcini privind gospodărirea apelor, materiilor prime, energiei pînă la perfecționarea insăși a forței de muncă, prin ridicarea gradului de calificare a tuturor oamenilor muncii ș.a.m.d., obiectivele își intrepătrund planurile de desfășurare corelindu-se echilibrat. Se asigură astfel condițiile de sporire a venitului național „intr-un ritm superior ritmului de creștere a produsului social" și implicit, creșterea nivelului de trai a oamenilor muncii. Realizarea prevederilor Congresului al XI-lea va duce la „o creștere substanțială a potențialului economic, științific și cultural al României" contribuind la continua inflorire a civilizației socialiste asigurind trecerea spre etapa următoare, ale cărei linii directoare au fost trasate încă de acum.

ORIZONT

ANUL XXX

De la conștiința politică comună la cultură politică în socialism

Istoria ideilor politice cunoaște atit reintoarcerile și preluările cit și inaintările furtunoase.

Lenin spunea că de politică poate fi vorba numai acolo unde este vorba de milioane, dar tot el observa că „orice clasă, chiar și in condițiile țării celei mai civilizate, chiar dacă este clasa cea mai inaintată și dacă imprejurările momentului o pun in situația unui avint excepțional al tuturor forțelor spirituale cuprinde intotdeauna și, atita timp cit există clase, va cuprinde in mod inevitabil reprezentanți ai clasei care nu gindesc" (teoretic n. n.), deși au anumite elemente de conștiință politică[2]. Considerăm deci corectă – cum practica o dovedește – opinia după care și in socialism, la nivelul „conștiinței necritice", comune, dintotdeauna se impletesc elemente de cunoaștere științifică și elemente de falsă cunoaștere. Aceste elemente de „falsă cunoaștere" pot fi rezultate dintr-o observare corectă a aparențelor dar și dintr-o observare incorectă. Cită vreme acestea nu reconstituie teoretic realitatea, nu putem vorbi de adevărul lor ci, in cel mai bun caz, de adecvare sau neadecvare la situația empirică a individului sau grupului respectiv.

Gindirea și conștiința politică este deci, in același timp, conștientizarea directă și treptată a poziției rolului și intereselor grupurilor sociale și claselor (nu numai a intereselor fundamentale și in acest sens apare drept „conștiință de sine" adecvată total, parțial sau neadecvată) și fundamentarea pe baza cunoașterii științifice a intereselor fundamentale ale claselor și grupurilor sociale pornind de la poziția lor reală, de la contradicțiile dintre interesele ei și ale altor clase și grupuri sociale etc. In acest caz, conștiința politică a clasei se raportează la adevăr verificabil depășind simpla adecvare.

Ea este eficientă și adecvată numai in măsura in care e fundată pe baza științei, a concluziilor acesteia.

Pe de altă parte, deși conștiința politică este componenta fundamentală a conștiinței de sine a oricărei clase, și, mai ales, a clasei muncitoare – aceasta nu se constituie complet și definitiv niciodată la nivelul conștiinței comune și nici la nivelul tuturor membrilor societății, deoarece, prin insuși acest fapt, și-ar pierde caracterul politic. In condițiile socialismului, conștiința politică revoluționară a devenit dominantă dar aceasta nu inseamnă că fiecare membru al societății socialiste și nici măcar fiecare membru al clasei muncitoare, este posesorul unei asemenea conștiințe. Măsura sau gradul in care fiecare dintre noi are o asemenea conștiință o poate da numai analiza activității noastre practice și, de cele mai multe ori, este evidentă mai ales in situațiile limită sau „cheie" pentru individ și grupul său social.

S-ar părea deci că diferențierea oamenilor pe nivele ale conștiinței politice este și in societatea socialistă un fapt. Una din cauze poate fi considerată adîncirea specializării și diviziunea socială a muncii chiar in domeniul politicului. Acceptind insă doar această explicație, ar rezulta că se poate vorbi de existența unei culturii politice numai la nivelul specialistului. Marxismul, ca teorie politică, și socialismul, ca societate reală, nu recunosc existența unor oameni ai vremurilor noastre care să nu facă politică. Unul din meritele socialismului practic constă tocmai in acest unghi, oricare individ al societății noastre poate și trebuie să facă politică, să

ROMULUS DABU

(Continuare in pag. 3)

CONVORBIRI

Cu Al. Andrițoiu despre poezia patriotică

Sintem intr-o cameră de cămin studențesc, in fața cu o sticlă de apă minerală și cu două conserve de suc de ananas. Ne veghează poetul Nicolae Motoc (e mult trecut de miezul nopții) și care participă cu intermitențe la această conversație.

– Citiți poezia patriotică din reviste ? Cum vi se pare ?

– In parte bună, in parte de servici. Cind am spus de servici nu vreau să-i acuz pe confrații care o publică, fiindcă dintre ei fac și eu parte. Păcatul nostru e că uneori știm mai bine să teoretizăm decit să scriem, și chiar dacă știm să scriem uneori foarte bine, o anumită comoditate pe care mă feresc s-o numesc levantină face să acceptăm varianta cea mai ușoară, privată de munca indelungată pe manuscris. Sint firește și multe poezii patriotice bune in reviste, dar poate tocmai rabatul de neoschematism drapat in metafore moderne ne supără, ca un revers mai prefigurat al dogmatismului de odinioară.

– Există o vocație specială pentru poezia patriotică ?

– Cred că sint poeți care au o mai bună vocație pentru poezia patriotică decit alții, fiindcă lipsa totală a vocației in acest domeniu nu poate fi acceptată. Acceptarea ar fi doar o scuză și comoditate. In Blaga găsim multă, foarte multă poezie patriotică de inaltă calitate. Un poet ca Ion Barbu, de o abstracție geometrică, dovedește lucrurile spuse mai sus. Exemple sint destule. Asta nu inseamnă că intre Goga și Blaga vocația mai apăsată in acest domeniu nu aparține primului.

– Ne intoarcem la tradițiile poeziei ardelene...

– Există in contextul tradiției naționale o specificitate a tradiției ardelene. Scriitorii ardeleni, au fost mai marcați de un acut sentiment al istoriei. Blaga este un poet patriot și vom reveni la asta tocmai fiindcă pleacă de la meditația asupra fondului autohton pe care a incercat s-o tălmăcească in filosofia culturii in tulburătoare metafore. Din imperiul habsburgic veneau vizionari ca Goga, poeți ca Iosif. Mai tirziu, linia numără scriitori ca Blaga și Isac. Tradiția se continuă cu Mihai Beniuc. Acest sentiment al neintreruptei tradiții sint fericit să-l constat in așa numitele generații de tranziție (la Ion Horea, Ion Brad, Tiberiu Utan) și apoi mai departe, prin Pituț, pină la foarte tinerii confrați. Tocmai de aceea mă deranjează unele cărți de trișare a istoriei cărți de poezie fără steag dar care printr-o farsă incep sau sfirșesc cu poezie „patriotică". Nu avem nevoie de-o asemenea poezie.

– Cui se datorează, totuși, asemenea fenomene?

VALERIU GANEA

(Continuare in pag. 7)

IMNELE PATRIEI

ANOTIMPUL FRUCTELOR

Țară de vis e țara mea de dor,
Desprinsă din legende de brațe de bărbați
Aici imi regăsesc ființa din izvoare
Și ritmul inimii a zeci de mii de frați.

E-un anotimp de fructe și de miere grasă
(De greu se-ndoaie ramuri și pocnesc știubeie) ;
Și se innoadă tot mai dens, prin culorile amiezii,
Intiiul dans de nuntă-al peștilor in eleșteie.

Azi, țara ne-o-nvestim cu steme de baladă,
Urzind din bucium de mesteacăn spre străbuni
Chemări in orele de taină, necintate,
La marele ospăț al anilor mănoși și buni.

Din stele am cules insemne de serbare,
Butoaiele-am umplut cu vin – și-s toate pline,
Ni-s sufletele primenite de proaspătă lumină
Precum fintinile cu ape ne-ncepute, carpatine.

Și-acest miracol se-mplinește-acuma, zi de zi,
Dezvăluindu-și salbe de noblețe demn, firesc,
Avem cu noi Partidul – cristal de inimă și faptă
Și ctitor țării, – și-al destinului ei nou, cel românesc.

GEORGE DRUMUR

CRONICA LITERARĂ

1) ION ARIEȘANU :

Lumini peste Apuseni

(Ed. Eminescu)

2) ALEXANDRU MONCIU-SUDINSCHI:

Caractere

(Ed. Cartea Românească)

1) Am mai remarcat și cu alt prilej abundența, în ultimii ani, a reportajului, slujit de prozatori, poeți, gazetari, nume mai cunoscute sau mai puțin cunoscute, mobilizate de disponibilitățile speciei sau de momente aniversare ; cine ar îndrăzni să afirme că șantierele țării, de la Porțile de Fier la Lotru, că țăranii, muncitorii, intelectualii de azi nu și-au găsit, în reportajele scriitorilor, locul și cinstea cuvenită, ar trebui privit cu suspiciune. În ciuda unor asemenea declarații scriitorii bătătoresc șantiere, scriu despre fabrici, uzine : scriu, deci despre România contemporană cărți ale faptei, ale adevărului.

Ion Arieșanu face parte dintre prozatorii cu vechime în reportaj. Stilul reporterului e sentimental, moralizator cu îngăduință. Scriitorul pleacă (în capitolul introductiv – **Semnul luminii** – ni se descriu emoțiile „plecării" reporterului profesionalizat) pe un șantier „izolat în munți". Întîlnirile cu cei izolați ni-l arată pe reporter mai degrabă timid, oarecum complexat de oamenii faptei. Admirația față de ei (o admirație plină de candoare) e atitudinea ce iese în evidență cu prisosință. Ca și în celelalte reportaje ale lui Ion Arieșanu, oamenii întîlniți sînt formidabili, protejați nu de bunăvoința scriitorului, ci parcă de un fel de zeitate a șantierelor sau a muncii. Există un senzațional al reportajelor sau al reportajului de pe Șantierul II Mărișel : acela al luminilor pure. Încercînd să surprindă monografic această unitate a transformărilor, scriitorul trece în revistă și „personalul anexă" care trebuie și el să existe eroic. Trebuie recitit capitolul „O fată printre băieți" pentru a avea, într-adevăr imaginea acestei tentații de a duce pînă la capăt descripția unor atitudini morale. „Fata" e ospătar la cantina șantierului. O cheamă Eugenia Boia și îi respinge consecventă pe „feciorandri care se aprind" : „La cei optsprezece ani ai săi, între atîția bărbați robuști, în care energia irumpea, ea se simțea și se purta curată și distinsă, ca o floare de colț, încă neculeasă de nimeni, deși rîvnită". Scriitorul contemplă „trupușorul de o zveltețe de căpriță" al fetei și se simte înnobilat de, bineînțeles, întruchipata puritate. Cenușăreasa de la **Mărișel** (nu odată, se va vedea, sîntem în plin basm) îl privește visătoare și autorul notează : „I-am dat binețe și am urcat mai departe cu inginerul. Dar în mine se deschisese capacul unei cutii vrăjite din care țîșnise afară o bucurie necunoscută. Da, o bucurie limpede trecea prin mijlocul pieptului meu".

Firește, nu-i vorba, nici pe departe, de eros ci de contemplare dezinteresată, frumosul pentru autor unind eticul (întîi) și cu esteticul. Citatele s-ar cuveni extinse, întîlnirile cu fiecare personaj fiind ieșite din comun, profesiunile aparent insignifiante avînd în adîncul lor o bogăție umană remarcabilă. Din basm nu e numai frumoasa ospătărească, ci și oamenii altei profesiuni outsider brutarii :

„Primul brutar mi-a spus :
– Am lucrat sub pămînt o viață. Am tăiat în piatră. Am tăiat în fier. Am tăiat în cărbune. Acum am venit aici să fac pîine...
Al doilea brutar mi-a spus : (...)
Al treilea brutar mi-a spus : (...)

În fine, scriitorul descrie biografiile fiecăruia dintre cei întîlniți, fără a drămui (pentru subtext) elogiul. Un geolog și un topometru (familie) demonstrează că „nu există singurătate", alt inginer că viața trebuie trăită „cu bărbăție". Cartea, în fond jurnalul unor zile de șantier, trăiește bucuriile prieteniei pentru cei întîlniți, uniți într-o nobilă condescendență :

„Ei sînt bărbații generației mele, despre care nu vreau să cred că vor trece în neant fără ca urma lor să nu rămînă întipărită în ceva mai puțin trecător de pe această planetă și din această țară numită România"...

2) Despre reportajele lui Monciu-Sudinschi s-a scris relativ mult (cartea a primit și premiul U.T.C.-ului) încît însemnările noastre (pseudocronică tîrzie) vor, mai degrabă, să aibă caracterul unor recapitulări omagiale.

Monciu-Sudinschi este un antisentimental, cultivînd o formulă antilirică. Însumarea atîtor **anti** – ar putea să neliniștească dacă nu am preciza imediat că autorul caută (sau „construiește") autenticul. Întrebările, deci, sînt strategice, existînd o veritabilă artă a moșirii adevărului. Subiectul nu e cruțat, ci, dimpotrivă, e mereu scos în afara tipicurilor sale de gîndire și expresie. Oamenii au o viață lăuntrică pe care o desconspiră greu, după ezitări îndelungate, se contrazic, cuvintele îi trădează, **trecerea printre cuvinte** a acestor oameni neobișnuiți cu cuvintele semănînd a trudă sisifică. Scriitorul cultivă, deci, cuvîntul, : o lectură a reportajelor poate pleca și de la rostirea apăsată a unora și ezitantă a altora. Unul din subiectele cărții ar fi arta, mai exact fenomenul – kitsch în viața – cea-de-toate-zilele. Semnificativă e discuția – final, **Despre poezie.** În cenaclul gălățean autorul descoperă o poetă („poetesă" zice dînsa) consacrată drept poetesă la o ședință anterioară. Proaspăta poetesă e invitată să povestească reacțiile din cenaclul gălățean față de opera ei. Reacțiile sînt și ele înregistrate prompt. În cenaclul se discutase (lejer) despre poeta în cauză, în comparație cu Eminescu, Goga, Beniuc. Entuziasta poetesă comite gesturi superbe, fără acoperire în valuta-forte a talentului (și înțelegerii literaturii). Ca și în celelalte reportaje, totul e tragicomic :

„EA

Vin săptămînal. Nu scap nici o ședință, deși, cum v-am spus, dus și întors, pînă la Grivița, sînt 120 km. Cu toate acestea, eu vin. Odată, eram bolnavă, aveam o infecție puternică, și tot am venit, ba chiar am citit cîteva poezii. Este pentru mine o mare plăcere de a comunica în felul acesta cu oamenii ; cult și civilizat".

C. UNGUREANU

MAXIME ȘI CUGETĂRI
în opera lui Shakespeare

Asemenea celor șapte învățați ai Greciei antice, toți creatori de apoftegme, Shakespeare a investit în cugetările sale întreaga lui înțelepciune, conferindu-le astfel permanență și valoare pentru orice cultură și epocă. Ele reprezintă de fapt chintesența gîndirii creatoare a marelui artist, condensînd o bogată experiență de viață, o intuiție a unui bun psiholog și o cultură care, după părerea ultimilor cercetători, a fost destul de vastă. Desigur, Shakespeare a fost influențat și de concepția filozofică elizabethană, ce susține că universul este ordonat ca o splendidă mașinărie, în care fiecare lucru își are rolul și locul său perfect stabilit. Omul e microcosmosul care oglindește ordinea și armonia din macrocosmos. Minunată creație a naturii, el depășește regnul animal prin supunerea permanentă a instinctelor primare în fața gîndirii creatoare. Hamlet spune : „Dă-mi insul / Neînrobit de patimi și-am să-l port / În inimă, în miezul inimii". **(III, 2).**

Iubirea, mila, cinstea, curajul sînt calități ce trebuie cultivate într-o lume armonioasă, pentru a atinge desăvîrșirea și a lupta împotriva haosului și a dezordinii. De aceea : „Oricui e scumpă viața, dar cel vrednic / Socoate cinstea că e mai de preț" **(Troilus și Cressida, V, 3) sau :** „Cea mai de preț avere ce timpuri trecătoare-o dau / E-un nume fără pată" **Richard II, I, 2). O celebră replică din „Henric al V-lea" (V, 1) arată că :** „O inimă, bună e ca soarele și ca luna, sau mai bine zis ca soarele, nu ca luna. Fiindcă strălucește luminos și nu se schimbă și nu se abate din drum niciodată".

Femeia este și ea preaslăvită în nemuritoare rînduri pentru curajul, virtutea și înțelepciunea ei : „Prin buna-i cuviință femeia e-un dar dumnezeiesc" **sau** „Cinstită-i pentru cinstea ei femeia" (Henric IV, **3, I, 4).**

O lume în care domnesc aceste virtuți pare de neînvins. Și totuși în piesele lui Shakespeare apar figuri întunecate ca Iago, Macbeth, regele Claudiu care, minate de răutate, ură și invidie, reușesc să producă haos și ruină. Lumea lor se dezintegrează. În ea, înalte valori etice devin lipsite de valoare, frica și suspiciunea înlocuiesc dragostea, iar răzbunarea triumfă asupra iertării. În versurile sale, Shakespeare va combate aceste vicii care îl înjosesc pe om, lipsindu-l de măreția și frumusețea ce îl înconjoară mereu.

„Mușcă ger cumplit ! Te-ațîne !
Nu ești crud cît sînt de răi
Oamenii uituci de bine" !

sînt versurile unui cîntec din piesa Cum vă place (II, 7). Unele replici condamnă invidia și lașitatea : „Cînd invidia naște dezbinare / Atunci se-aștern ruinile și umbra" **(Henric VI, 1, IV, 1) sau :** „Înainte de-a muri se prăpădește / Cel laș de multe ori. Numai o dată / Viteazul gustă moartea" **(Julius Caesar, II, 2).**

Frumusețea morală a concepției shakespereane apare evidentă în celebrele sfaturi pe care Polonius le dă fiului său Laertes :

„Grai gîndurilor nu le da, și
Pe cel nesocotit nu-l împlini ;
Fii simplu, însă nicidecum vulgar.
Prietenii, o dată încercați,
Cu cercuri de oțel să-i legi de suflet ;
Dar palma nu-ți bătători purtînd
Prieteni noi și nezburătăciți".

(Hamlet, I, 3)

Aceleași idei se degajă din rîndurile pe care le adresează Contesa fiului ei în piesa Totu-i bine cînd se sfîrșește bine :

„Pe toți iubește-i, în puțini te-ncrede,
Rău nimănui nu-i face ! Fă să-ți simtă
Dușmanul forța fără să-l zdrobești !
Să-ți ții sub cheia vieții tale-amicul !
Că taci să fii certat, nu că sporovăi" !

(I, 1)

Unele cugetări, reduse la un singur enunț, reflectă din plin înțelepciunea populară. Iată de ce, traduse, sînt aproape identice cu unele zicători sau proverbe din folclorul nostru românesc : „Fructul stricat cade întîiul la pămînt" **(Negutătorul din Veneția, IV, 1),** „Fapta omului sfințește locul" **(Totu-i bine cînd se sfîrșește bine, II, 3), sau** „Durerile, cînd vin, nu vin răzleț / Ci-n cîrduri" **(Hamlet, IV, 5).**

Cugetările lui Shakespeare asupra timpului au ajuns clasice : „Timpul curge-n veci. Și clipa / Nebunii-o pierd iubind risipa" **(Doi tineri din Verona, III, 1) sau** „Balsamul suferințelor e vremea" **(ibid. II, 1). La fel de bine cunoscute sînt și următoarele apoftegme :** „Nestatornicie, numele tău e femeie" **(Hamlet, I, 2),** „Ispita-i drac cu chipul îngeresc" **(Mult zgomot pentru nimic, IV, 3),** „Speranța e cîrja îndrăgostitului" **(Doi tineri din Verona, II, 1), etc.**

Desăvîrșita armonie care există între fondul și forma cugetărilor dovedește că imaginația prolifică a autorului n-a dăunat cu nimica frumuseții lor. Expresii de o rară plasticitate sînt caracterizate nu numai de o înaltă ținută etică, spontaneitate și intuiție, ci și de o remarcabilă structură poetică. Numai astfel se explică marea popularitate a cugetărilor lui Shakespeare. Strînse într-un volum, aceste remarcabile producții ale spiritului ar încînta tineri și bătrîni deopotrivă, așa cum au făcut-o și o fac și azi maximele lui La Rochefoucauld sau cugetările lui Nicolae Iorga.

PIA TEODORESCU-BRINZEU

CORESPONDENȚĂ

Ileana Cosmineanu : Numele Dvs nu ne este cunoscut, fapt care sporește surpriza pe care ne-a oferit-o versurile trimise. Aceste versuri au o anume libertate în zborul lor și-o anumită eleganță a simplității. Ele nu cad aproape niciodată în greutate, urmăresc un sens anume, care, chiar dacă nu e întotdeauna revelat, noi îl înțelegem ca pe un ecou al cîntecului ce se va împlini cîndva. Dacă cităm, poate că lucrurile nu apar suficient de clare, ceea ce înseamnă că poemul are o structură unitară. Dar să riscăm : „Ca să aud / Glasul zorilor / Nu-mi trebuie / Nici un cuvînt. / Simt numai / O apă de gînduri / care se revarsă / Peste trupul meu / îmbătat de culori" etc. Alături de **Ca să aud** (din care am citat), am mai remarca **Tăcutele poeme.** Așadar să vedem ce veți mai scrie.

Titi Mladin : Versurile Dvs. arată o anumită experință, ca să zicem așa. Ele sînt corecte, dovedesc inteligență, cunoștințe etc. Ce le lipsește ? Iată o întrebare care ne pune adesea în încurcătură. Poate sinceritatea, poate coeficientul de spontaneitate, de surpriză, de fantezie. Sau poate că n-ați găsit o formulă care să convină aptitudinilor Dvs literare. Cu proza e altceva. Se citește cu interes și cu plăcere, conduceți cu abilitate acțiunea. Ni se pare că șansele Dvs. sînt mai clare aici.

Petru Megheți : Mai interesantă ni se pare **Glasul tău**, pe care o reproducem : „Glasul tău, Partid, e izvorul primăverii, / vuietul mugurilor / străbătînd toate cărările țării / și-n sus, dominînd liniștea păsărilor solare, / și-n inima mea pătrunde / prin toate ușile". Celelalte pun în lumină o comoditate a ideilor și a expresiei care ar trebui să vă dea de gîndit.

Costinaș Irina Burkici : Versuri foarte naive. Parcă întrezărim un sunet frumos în **O frunză.** Bănuind că sînteți foarte tînără, vă recomandăm multă, multă lectură și studiu

M. Pârvu : Dacă vă „atrage mai degrabă proza", e bine să răspundeți acestei atracții, pentru că versurile trimise nu sînt prea încurajatoare

Dumitru Florin, Laura Savu, Vasile Barna, Dan Urbino, Constantin Drăghici, Vasile Sevastre, Ghican, Marin Strătescu — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CURIER LITERAR

ȘANTIER

Ion Arieșanu are în lucru un roman al cărui titlu provizoriu este **Prietenul pe care-l caut pretutindeni,** roman insiprat din existența unor tineri intelectuali din mediul rural. Despre personajul central al romanului, prozatorul Ion Arieșanu declară următoarele : „E vorba de un tînăr profesor, o personalitate donquijotescă. În fuga după ideal el aduce de fiecare dată elemente ale unui caracter contradictoriu, cînd ridicol cînd sublim".

Franyo Zoltán a împlinit nu demult 87 de ani. „Sînt fericit că pot să lucrez la această vîrstă, pentru că am foarte multe de făcut. În cinstea evenimentelor acestui an traduc în limba germană și maghiară multă poezie românească patriotică, pentru a o oferi spre publicare presei literare. Peste cîteva zile plec la Viena. Am tradus în germană poezii de Zaharia Stancu. Ele vor apare la cea mai importantă editură austriacă, Bergland Verlag Wien. Merg să pun la punct niște detalii. La aceeași editură, unde acum doi ani a apărut primul volum din antologia **Lirica românească,** am în lucru al doilea volum care va cuprinde în exclusivitate traduceri din lirica actuală, cu precădere poeți ai tinerei generații. La Academia de științe din Berlin îmi va apărea al treilea din cele cinci volume de **Lirică elină antică.**

Vladimir Ciocov are predat editurii Kriterion un nou volum de poezii, **Neliniști albe,** care conține poezii și poeme în proză. Un volum de **Versuri alese** de Tudor Arghezi, tradus în limba sîrbă va apare în curînd la editura timișoreană Facla. **Pentru Portretul patriei** e titlul ultimului ciclu de poezii de actualitate pe care poetul le dedică anului XXX.

Aurel Gheorghe Ardeleanu a reunit într-un volum de **Teatru** trei texte dramatice : **Coroană pentru Doja, Napoleon, soldatul și femeia** și **Evadare eșuată** (a cărei premieră e așteptată cu nerăbdare de dramaturg la Teatrul de stat din Oradea, secția română). Volumul e predat editurii Eminescu. Pe masa de lucru a dramaturgului timișorean se află manuscrisul unui roman, **Digul,** dedicat Timișorii și istoriei ei din anii imediat următori ai Eliberării.

Cornel Ungureanu și **Adriana Brădeanu** lucrează la un volum de reportaje consacrate orașului Timișoara.

(Urmare din pag. 1)

discute și să emită păreri despre politică.

Ultimii ani au adus, însă, o creștere însemnată a judecăților de valoare a acțiunilor politice și creșterea frecvenței afirmațiilor apreciative la adresa activității politice a unor indivizi sau instituții în vocabularul maselor celor mai largi. Aceste fapte denotă măsura în care socialismul începe să atragă masele la politică, informîndu-le și cultivîndu-le.

Dacă cineva ar face sumarul tuturor informațiilor și cunoștințelor politice care ajung zilnic la fiecare individ al societății contemporane și mai ales al societății noastre, ar constata c explozie informațională și instructivă supraexponențială în politică. Procentul informațiilor, cunoștințelor și expresiilor care au intrat în vocabularul activ al

apariția și practicarea tehnologiilor de manipulare a conștiinței maselor. Cultura politică i s-a impus și ei ca de altfel și proletariatului în calitatea ei de cultură colectivă a clasei. A devenit posibil ca fiecare specialist în teoria sau practica politică burgheză să nu mai fie indispensabil ca individ. Nici un specialist nu se mai poate situa în postura de a dirija din umbră politica unui stat. Rolul acesta aparține astăzi sistemelor politice organizate.

În principiu, clasa muncitoare poate duce această bătălie pe propriul său teren și cu mijloace alese de ea abia în condițiile socialismului. Dar chiar și aici este obligată să țină seama de armele și tehnicile adversarului. Accelerarea dezvoltării istorice nu înseamnă preluarea ideologiei și culturii burgheze. Diferențierea lor cere, din partea întregii clase muncitoare și a societății socialiste, un ridicat

DE LA CONȘTIINȚA POLITICĂ...

fiecărui cetățean se accelerează continuu, urmare a creșterii gradului de instrucție și a nivelului de cultură.

Se spune, pe drept cuvînt, că „revoluția socialistă este actul suprem de creație a culturii pentru că ea înseamnă accelerarea și adîncirea procesului istoric de dezvoltare"[3]. **Ar trebui precizat că este actul suprem de creație al culturii politice marxiste pe care nu trebuie s-o considerăm ca o creație din nimic ci, cum spunea Lenin, ca pe o** dezvoltare a celor mai bune modele, tradiții, rezultate ale culturii politice existente din punctul de vedere al filozofiei marxiste. **În ansamblu, pînă la revoluția socialistă cultura politică a rămas apanajul – chiar dacă nu exclusiv – al unor grupuri specializate care lucrau pentru clasa dominantă și al conducătorilor. Chiar și majoritatea membrilor clasei dominante exploatatoare rămîneau în afara acestei culturi. Rezultatul a fost apariția politicianismului. Ca întotdeauna, și astăzi în lumea capitalistă este un decalaj între posibilitățile de acces ale clasei dominante și cultura politică reală de care dispune. De clasele exploatate nu mai vorbim. Lupta lor, pe parcursul dezvoltării capitalismului, a fost impulsul modificării decalajului între cultura posibilă și cea reală atît la burghezi, cît și la proletariat. Pentru prima dată proletariatul pune problema inversării raportului dintre cultura reală și cea posibilă. Rezolvarea ei, în folosul și interesul clasei muncitoare, este posibilă numai în condițiile socialismului. Burghezia, care a profesionalizat politica, a fost ea însăși obligată să învețe politică. A dezvoltat o adevărată industrie și cercetare științifică pentru a-și apăra pozițiile și interesele. Rezultatul este**

nivel (nu numai simț !) de conștiință imposibil de realizat fără un grad de cultură politică corespunzător. Nivelul conștiinței politice socialiste depinde deci de gradul de cultură, inclusiv politică. La rîndul său, creșterea gradului de cultură politică este în funcție de nivelul și caracterul conștiinței politice socialiste existente.

În ce stadiu ne aflăm în acest domeniu după 30 de ani de la insurecție ? Răspunsul cere analiza concretă și multilaterală nu doar la nivelul conștiinței comune a indivizilor ci și al nivelului teoretic atins. Multiinformitatea conștiinței socialiste, îmbogățirea sa continuă, sub raport cognitiv și axiologic, formarea treptată a unor personalității umane multilateral dezvoltate se înfățișează ca o consecință, o componentă și, în același timp, o condiție a procesului de făurire a socialismului multilateral dezvoltat. Procesul se află în plină desfășurare iar printre cele mai semnificative modificări se numără și „procesele de asimilare și făurire a unor noi reprezentări și valori politice ca urmare a procesului vast, ramificat și organizat, de difuzare a elementelor teoriei marxist-leniniste : presă, învățămînt, televiziune și alte mijloace moderne de comunicație de masă, sistemul educației în organizațiile politice și cele obștești etc"[4].

1) Citat după N. Kallos, Conștiința politică, Edutura științifică, Buc. 1968 p. 64.
2) V. I. Lenin, Opere, vol. 31, p. 52.
3) A M. Deborin, citat de Al. Tănase în „Introducere în filozofia culturii", p. 324.
4) Al Tănase și M. Cerbea în „Făurirea societății socialiste multilateral dezvoltată", editată de Academia de științe sociale și politice, sub redacția : Miron Constantinescu, Ștefan Voicu, C. Vlad, C. Ionescu, Buc. 1972.

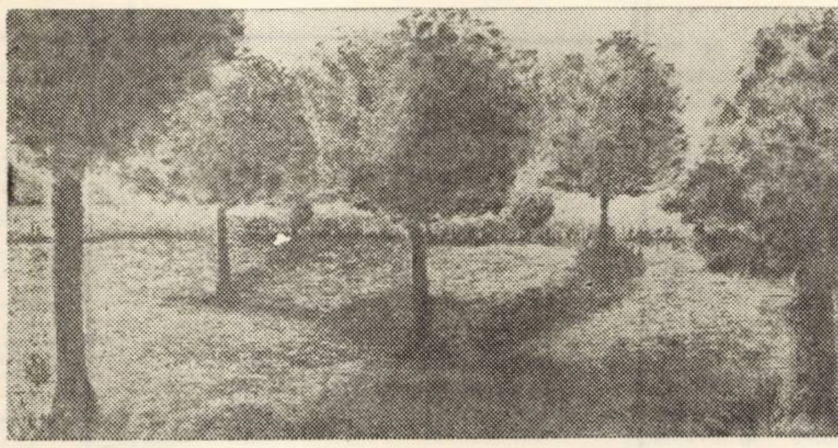

NICOLAI COLUMB — Livadă

CÎTEVA MOTIVE ÎN POEZIA PATRIOTICĂ

Un prim motiv al poeziei patriotice românești din întîia jumătate a secolului al XIX-lea (culminînd cu revoluția din 1848 și Unirea de la 1859) este cel al deșteptării. Literar judecînd, un asemenea motiv își are rădăcinile (conștient sau nu) în structura și semnificațiile mitice ale somnului (ori morții) și trezirii (sau învierii) cu o destul de complexă istorie. Invocarea deșteptării din somn trebuie pusă însă, înainte de toate, în legătură cu datele realității imediate față de care scriitorii români din perioada amintită se sensibilizau și se raportau ca adevărați patrioți. În condițiile dezvoltării unor largi mișcări de deșteptare națională – care animau de fapt Europa la început de secol – poeții se implicau ca misionari și luptători activi în avanposturile istoriei.

Cînd Andrei Mureșanu scria, în 1848, cunoscutul sau **Răsunet (Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte),** motivul circula în epocă, el avînd deja o istorie, iar mai apoi cunoscînd o largă frecvență. Să cităm cîteva exemple. **Vasile Bob-Fabian : „Români ! deschideți ochii,** porniți către mari fapte, / Spre a surpa tiranii, **cu toții vă sculați"! ; Vasile Cîrlova :** „Înaintea fieșcărui îndestul v-ați umilit, / **Îndestul și lenevirea în somn greu v-a stăpînit (...).** Deci, **la arme dați năvală"** ... ; **Cezar Bolliac : „Deșteaptă-ți Românie,** orgoliul străbun, / Că iată **sună ora,** și geniul cel bun / Să îmble început-a pe tot pămîntul tău" ; **Vasile Alecsandri : „Voi ce stați în adormire, voi ce stați în nemișcare,** / N-auziți prin **somnul vostru** acel glas triumfător". **Constantin Stamati** adresează un imn lăutei românești deșteptătoare de vechi glorii : „O lăută a Moldovei, ce să **deștepți** ai putere / A românului simțire agiută geniei mele" !

Exemplele sînt convingătoare în a susține că poezia epocii se integrează conștient, amplu în mișcarea de trezire a conștiinței naționale (poziție exprimată, de asemenea, în articole teoretice și declarații ale scriitorilor –C. Bolliac, Heliade Rădulescu și alții – și demonstrată practic în activitatea socială și politică). Acestui gînd i se subsumează teme ca : resuscitarea gloriei trecute, invocația strămoșilor, evocarea nobilei origini a românilor („Acum ori niciodată să dăm dovezi în lume / Că-n aste mîni mai curge un **sînge de român" – A. Mureșanu),** ca și alte motive literare cu o evidentă „misie" civică și politică mobilizatoare : „istoria acum **fie-ni îndemn"** – Gh. Asachi ; „Fii ai României frații mei de sînge, / Răscoliți cenușa vetrei strămoșești, / **Și văpaia slavei din trecut va-ncinge** / Animele noastre mari și bărbătești" – **Alex. Sihleanu.** În vocabularul dominant al poeziei epocii, sintagme ca mărire strămoșească, sînge strămoșesc, mormînt strămoșesc, trufie strămoșească, loc strămoșesc, dar mai ales **slavă strămoșească** sînt frecvente. Pe de altă parte, un motiv preromantic fundamental ca al ruinelor devine, în literatura noastră, esențial patriotic. Dominante mai sînt teme ca cea a libertății (întîlnită de la **I. B. Deleanu : „Ori la slobozie, sau la moarte",** la **Andrei Mureșanu : „Viață-n libertate ori moarte" !** sau la **Vasile Alecsandri :** „Libertatea-acum sau moarte", căci cum zice **Bolintineanu,** „Patrie nu este unde poporu-i sclav" !), a unirii sau a deschiedrii către viitor (măreț precum trecutul : „La trecutu-ți mare, mare viitor" ! scrie **Eminescu** preluînd mai toate clișeele epocii).

Idealurile Unirii, războiul pentru independență, lupta națională a românilor din Transilvania, Unirea de la 1918 sînt alte momente generatoare de bună poezie. Sentimentul patriotic și literatura ca atare își schimbă, își îmbogățesc conținutul în consens cu evoluția societății, suferind mutații valorice. Poezia sfîrșitului de veac XIX și apoi cea a secolului XX (mai ales prin marii ei reprezentanți) cultivă tema în expresii evoluate estetic, în formule lirice interiorizate sau de largă substanță. După 1944 – cotitură istorică în viața poporului român – intervin elemente noi, caracterizînd „o epocă de pace și lumină". Cum era de prevăzut, reapare acum același motiv mitologic al deșteptării : la Beniuc zîna, adică țara, așteaptă să fie trezită din vraja bolnavă, iar la Ion Horea intervine același îndemn.

Se întîlnesc des alte elemente ce definesc același moment (zorii, cocoșii etc), de data aceasta ele circumcriindu-se îndeosebi sferei luminii, desigur, tot de esență mitologică, în ultimă instanță. Cercetarea structurilor literare reliefează acum teme specifice ca : elogierea noilor realități ale țării, partidul, clasa muncitoare, stema, steagurile, destinul individual integrat colectivității (de unde motivul inimii zvîcnind în ritmul vital al țării), nemaivorbind de teme cunoscute ca : trecutul glorios, libertatea patriei, frumusețile peisajului, viitorul măreț etc. Prin tot ce au mai bun poeții de azi se declară ai poporului și ai patriei, adresîndu-le fierbinte recunoștiință : „Viața lui, viața acestui popor / E fluviul uriaș din care fac parte ; / Cît timp cîntarea cu drumul lui mi-o măsor / Niciodată n-am să cobor / Prea aproape de moarte". (A. E. Baconsky).

GH. JURMA

NICOLAI COLUMB — Flori

PANORAMIC

● **ÎN 27 IULIE a.c.** Teatrul popular din Petrila a prezentat în premieră piesa lui D. Dem Ionașscu „Floare de colț", în regia lui Ion Mircea. Piesa reconstituie un episod autentic din lupta comuniștilor în ilegalitate. Este un îndemn la vigilență, omenie.

● **ÎN PERIOADA 31 IULIE — 6 AUGUST** s-a desfășurat la Nădrag Săptămîna culturală „Slavă celor trei decenii". În program un montaj literar muzical ; o seară pentru tineret ; un concurs „Cine știe răspunde", cu tema „Treizeci de ani de împliniri pe meleaguri timișene". o suită de expuneri privind insurecția națională antifascistă armată — moment crucial în împliniri pe meleaguri timișene, însemnătatea internă și internațională a insurecției naționale antifasciste armate, realizări ale României în anii glorioși ai socialismului ; o expoziție de carte social-politică ; un recital al formațiilor de fanfară din localitate (cîntece patriotice și prelucrări de folclor) ; filme artistice ; simpozionul „Nădragul la treizeci de ani de la eliberare. Realizări și perspective".

● **ÎN STAGIUNEA 1973-1974 TEATRUL DE STAT GERMAN** din Timișoara a prezentat publicului zece premiere — una în colaborare cu artiștii amatori — studenți ai Universității timișorene. Aceasta înseamnă 188 de spectacole din care 89 la sediu și 99 ieșiri. Spectacolele au fost vizionate de 60.887 spectatori. În medie 324 de spectatori la fiecare reprezentație, adică mai mult decît capacitatea sălii. Recordul de spectatori (20.000) și de reprezentații (40) este deținut de piesa lui J. N. Nestroy „Fata din suburbie". Evenimente : colaborarea cu Emeric Schaffer pentru spectacolul „Cutia cu muzică" de G. Kaiser și spectacolul „Menajeria de sticlă" de T Williams, pus în scenă de Ion Taub. Au fost efectuate trei turnee. două în Ardeal și unul, cu piesa lui Goethe „Urfaust", în R. D. G.

● **DIN 12 AUGUST PÎNĂ LA 14 SEPTEMBRIE** se va desfășura la Jimbolia un amplu program de manifestări sub genericul „Partidului, părinte al bucuriei". Spicuim din program : întîlnirea locuitorilor orașului Jimbolia cu tovarășul Dumitru Preda, membru al Biroului Comitetului județean Timiș al P.C.R., președinte al Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Timiș, simpozioanele „Treizeci de ani de muncă liberă – realizări și perspective" și „Locul femeii în societatea contemporană", finala concursului „Cine știe cîștigă" cu tema „Treizeci de ani de viață și muncă liberă a poporului român", o expoziție a realizărilor, un spectacol dat de copii — membri ai cercului de inițiere muzicală, o adunare populară închinată celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei de sub jugul fascist, un program al formațiilor artiștilor amatori din oraș. finala Cupei „23 August" la handbal și fotbal, un spectacol de muzică ușoară, prezentări de cărți pentru tineret, un medalion literar „Te slăvim partid iubit", filme românești contemporane, deschiderea săptămînii ceramiștilor cu ocazia aniversării a 100 de ani de existență a fabricii „Ceramica" din localitate, un spectacol festiv cu participarea celor mai bune formații artistice din oraș, prilejuit de aniversarea a 100 de ani de existentă a fabricii de țiglă și cărămizi din Jimbolia.

● **IATĂ CE VA CUPRINDE, PE SCURT,** programul închinat zilei de 23 August 1974, în cîteva localități ale județului nostru : la Căminul cultural **ȘTIUCA** va avea loc o adunare festivă urmată de un scurt program de cîntece și poezii dat de elevii școli generale, un program artistic dat de formațiile căminului cultural la care va patricipa brigada artistică, formația de teatru, formația de dansuri populare germane. soliști vocali de muzică ușoară, orchestra căminului cultural ; la Căminul cultural al comunei **MÎNĂȘTUR** se va deschide un program cultural sportiv „Mîndră-i ziua libertății", un program festiv „Omagiu eliberării", un program folcloric „Pe-un picior de plai" ; la Căminul cultural din comuna **LENAUHEIM** va fi prezentat un montaj literar-muzical „30 de ani de la marea epopee a poporului român" și un program de cîntece și dansuri adecvat evenimentului; la Căminul cultural **CLICIOVA** va fi prezentată expunerea „România în anul XXX al eliberării", montajul literar-muzical „Partidul, Ceaușescu, România", un recital de poezie închinată patriei și partidului și un program artistic susținut de formațiile artistice ale căminului cultural ; la Casa orășenească de cultură **DETA** va avea loc un miting al oamenilor muncii ; la Casa orășenească de cultură **SÎNNICOLAUL MARE** se va prezenta poemul scenic „Sub faldurile celor treizeci de steaguri" ; la Căminul cultural **DUDEȘTII VECHI**, un program artistic bogat cuprinzînd expuneri, un concurs „Cine știe cîștigă", coruri, poezii. Programe similare dedicate evenimentului vor avea loc în toate comunele (și satele aparținătoare) județului nostru.

A. I. C.

RADU CÂRNECI

INSCRIPȚIE PE CARPAȚI

Sint niște izvoare trainice acolo,
lacrimi ale mamei Dochia
și mă ajung ca un blestem dulce –
sint turme de oi argintii
peste pășunea de lună,
sint niște ciobani de timp
și sint in miezul de piatră
temple in care Zamolxe se bucură
de fiecare moarte a mea
ca de o stea ce se naște mereu.

Noaptea mă afund in Carpați
ca intr-o Dunăre rotundă de piatră,
și-n mine e un somn de timp.

FLOARE E VINUL ROȘU

Floare a vinului roșu,
mărunt deschide-te azi
auzului meu de miresme.

Iată, vin vechi, vin străvechi
pe masa de piatră-a tăcerii,
floare a vinului, vino
și-mprospătează-ne șoapta.

In ține-i un țipăt de stea
vai mie ! și-n singe mă roade
și trece prin mine-n pămint.

Iată, vin vechi, vin străvechi
la masa de nuntă, dar mirii
vor floarea vinului roșu,
iar carnea se sfîși-n dor.

Floare a vinului, taină,
crești ca un abur imens,
lung legănindu-ne chipul...

MAICILE MELE DE PIATRĂ

:... Maicile mele de piatră
– horă cu chiot tăcut –
pe umeri imi țineți rotund
cintecul tot și puterea.

Maicile mele frumoase
și tinere, maicile mele,
de piatră zimbetul stă
și tinere veșnic și tinere.

Jocul de piatră – și vintul
intră prin ochi și in gind
apoi se duce in piatră –
maicile mele rămin.

Iată-ne-aicea bărbații
la inchinarea de neam :
maicile noastre de piatră,
tinere, veșnic tăcind...

ZEU IN ARBORII MARI

Dimineața. Vuiet albastru și zări.
Și riurile trezindu-se aproape de mare
și munții ca niște zimbri tăcind
și cetăți aurind soarele. Și clopote
ca o pasăre subțire. Și omul intrind
in hainele obișnuite, grăbindu-se spre implinire,
iar departe tu, așteptind...

Aici mereu indrăgostindu-mă :
zeu inflorind in arborii mari,
pămintul in mine : orgă și iarbă dansează
și trupuri din dealuri și văi
te așteaptă, pașii tăi să-mi mingiie setea.
Iată umerii și brațele și gleznele mele infrunzesc
și cintece din degete-mi susură. Vino !

Va fi o zi ca toate celelalte : către amiază
va ploua. Răcoarea mă va pătrunde
și ierburile trupului meu se vor bucura
cu semințele intocmindu-se de taină,
pentru toate vietățile ce mă cutreieră. Apoi
va fi o mingiiere lină, tu căutindu-mă
și genunchii tăi se vor pleca peste mine.
O, pămint al meu ! Rotindu-mă te desenez. Și iată
duhul tău in trupul și sufletul meu. Și eu,
dragostea, mereu peste mine femeie de patimă.
Aici inserările vin din strămoși : ceață albastră.
și stelele deasupra : ochii lor sărutindu-ne,
iar intre cer și pămint, tu frumusețe, chip
sculptindu-te, fericind toate de jur-imprejur...

ION DAVIDEANU

PRO PATRIA

Nu mai ghicim ce tronuri umblau să ne supună
Carpații și vulturii săreau in bătălie,
a ars pe cimpuri truda cu flacără nebună,
nu am pierit in țara-izvor-de-apă-vie,

aici avu natura supreme inspirații,
noi plămădirăm piinea și demnitatea noastră,
de pe această glie și lege, către spații,
se vede zborul sacru de pasăre măiastră,

acel ce nu ne știe, nu poate să-nțeleagă
cum luminăm cu gestul iubirii adevărate,
cind scapără avintul din inima intreagă

recolta se măsoară in sensuri și carate
căci cugetele noastre le cheamă la un loc
partidul, adevărul cu glasul lui de foc...

NICOLAI COLUMB — Flori

CINTEC

In marele partid e glasul țării,
cu harul românescului popor
iubireo urcă-n piscurile zării !
spre veacul luminos, nemuritor,

își ia sămința tinără avintul
din lutul strămoșescul, și din gind
rodește demnitatea in cuvintul
ce nu se va rosti decit arzind,

răsună-n noi izvorul, străduința,
alunecă o pasăre-n tării
se luminează pasul și ființa
iar clipa-n care trebuie să fii

soldatul, cetățeanul, conștiința,
e literă de foc in veșnicii...

POETUL

Mereu privirea lui va stărui
in miezurile lucrurilor intrebate,
in zarea unde zorii se limpezesc a zi
pe un hulub, o creangă, o cetate,

trecut abia de rouă, de mare punctul dat,
la braniștile firii sărută serpentine
cu răsfirarea simplă intr-un nemăsurat
orgoliu de-a alege ispitele in sine,

și de acolo totul alunecă in zări,
ca să ajungă sarea albastră in auz,
el este curcubeul acelor arătări

desferecate-n aer de propriu-i havuz,
iar imnurile sale impătimite sint
și soarele din inimi și mană din pămint...

RESTITUIRI

Editura clujeană își asumă, de mai multă vreme, prin seria „Restituiri" (ingrijită cu bune rezultate de Mircea Zaciu), răspunderea unor publicări al căror țel stă nu in interpretare, cit in descoperirea sau redescoperirea momentelor uitate (ori incă nevalorificate) ale istoriei noastre literare. Colecția este utilă, deci, in primul rind, prin interesul documentar al operelor incluse : o parte a prozei lui E. Lovinescu **(Bizu, Acord final)**, publicistica, necuprinsă incă in volum, a lui Lucian Blaga, romanul lui Alecu Cantacuzino sau memoriile lui Gh. Nicola Stoia-Ogrineanu etc. Efortul unora dintre ingrijitori de a stabili identitatea textului sau de a recupera manuscrise dificile este adesea remarcabil : „O parte din ea (publicistica lui Blaga, n.n.) a fost scoasă la iveală de către noi prin consultarea unui bogat material inedit, in marea lui majoritate, nesemnat, a cărui identificare am făcut-o pe baza mărturisirilor scriitorului, cit și in funcție de stil, preocupări, ideație" – Mircea Popa, **Notă asupra ediției ; Lucian Blaga, Ceasornicul de nisip,** Ed. Dacia, 1973.

Succesul acestor cărți depinde, fără indoială, de valoarea creațiilor „restituite". Ele sint, de cele mai multe ori determinante pentru completarea personalității unori autori, astfel incit e de mirare că n-au fost editate (sau reeditate) pină acum. Marian Papahagi (E. Lovinescu, **Bizu)** sau Aurel Sasu (E. Lovinescu, **Acord final),** de pildă, ne informează, cu argumente convingătoare, că romanele „ciclului Bizu" sint autobiografii spirituale, in continuarea memorialisticii și a criticii lovinesciene ; mai mult incă, ele au menirea de a fi „cheia celorlalte construcții" (Marian Papahagi) ; reintroducerea lor in circuit este, ca atare, pe deplin justificată. In același sens, Mircea Popa susține că foiletonistica lui Blaga este „o cheie sigură" in descoperirea sursei multora dintre lecturile, ideile, gindurile sau proiectele scriitorului. „Eboșe", care prefigurează opera sa artistică și filozofică, aceste tablete sint de neocolit in cunoașterea exhaustivă a lui Blaga.

Propunindu-și să lumineze zonele, mai mult sau mai puțin intunecate, pină acum, ale literaturii noastre, ingijitorii acestor ediții se orientează cu precădere spre munca de documentație, nespectaculoasă, e drept, dar care cere atenție și pricepere științifică. Comentariile, (chiar și cele ale unor critici cu inclinații eseistice cum ar fi Marian Papahagi sau Aurel Sasu) nu urmăresc discutarea dintr-o altă perspectivă sau retușarea opiniilor mai vechi despre autori ci reintegrarea scrierilor uitate in opera consacrată ori descoperirea valorilor ignorate (**Cronica din Bechet** a lui Gh. Nicola Stoian-Ogrineanu). Acest tip de interpretare (mai apropiat de ceea ce s-ar numi critica universitară) se circumscrie in aria istoriei literare ca o etapă de mare insemnătate și absolut necesară. Atentă aproape exclusiv la firele de legătură cu „opera" (fie că se referă la un scriitor, fie că are in vedere evoluția unui gen, a literaturii in ansamblu etc.) discuția țintește, in acest caz, nu **reevaluarea** ci **redimensionarea** creației : istoria romanului românesc s-a imbogățit prin reactualizarea **Serilor de toamnă la țară** ale lui Alecu Cantacuzino (carte publicată, doar in revistă, in 1853), memorialistica cîștigă prin cunoașterea paginilor lui Gh. Nicola Stoian-Ogrineanu, Blaga sau Lovinescu apar mai clar definiți in urma „restituirilor amintite" ș.a.m.d.

Prefațatorii nu depășesc, in general, aria sus numită, interesul acestor contribuții constind tocmai in fidelitatea cu care se păstrează linia, in consecvența cu care e susținută pledoaria pentru istoria literară ca sistem.

Una dintre cele mai ilustrative cercetări in acest sens, ni s-a părut cea intreprinsă de Mircea Popa asupra publicisticii lui Blaga. Valoroase și in sine, fără indoială, articolele nu-l atrag pe editor ca atare, căci el privește eseistica lui Lucian Blaga dintr-un unghi invers : nu in devenire ci retrospectiv, mereu de pe platforma operei definitive. („... primele prezențe publicistice din **Românul** (1914–1915), **Gazeta Transilvaniei** (1915) și **Pagini literare** (1914) de la Arad sint expresia contactului său intim cu filozofia lui Bergson, cu școala fenomenologică și idealismul metafizic care il vor ajuta să-și dureze propriul său edificiu filozofic ; „.... teoria blagiană a „spațiului mioritic" va cunoaște citeva etape intermediare marcate de eseurile **Simboluri spațiale** din **Darul vremii** (1930) și de **Miorița in Elveția** din **Drumul nou** (1931), după cum concluziile volumului **Despre gindirea magică** (1941) sint elaborate cu douăzeci de ani mai devreme in articolele **„Inceputuri, artă, magie** din **Adevărul literar și artistic** (1925) și **Arta magică** din **Gindirea** (1924) ș.a.m.d.").

Trecind in revistă principalele chestiuni care l-au preocupat pe Lucian Blaga intr-o anumită etapă a evoluției sale și fixindu-le ecourile ulterioare, Mircea Popa incearcă să găsească „poarta veșnic deschisă spre zarea de mistere", a geniului lui Blaga.

OLIMPIA ȘERBAN

TELEVIZ

DUMINICĂ,

8,30 Deschidere: Gimnastica pentru vatele roșii. 9,35 tru copii : Daktari tului. 11,15 Ce știn despre... 11,45 B 12,30 De strajă pa bum duminical. rine. 15,05 Magaz Drumuri. Vibrant tifasciste. 17,10 Fil tineret. Cireșarii — tantin Chiriță și 18,00 Floarea din Lumea copiilor. (I). 19,30 Telejurr politică internă in imagini. 20,00 20,15 Film artisti Telejurnal.

LUNI, 12

16,30 Emisiune ghiară. 19,00 M 19,20 1 001 de seri. Azi, in perspectiv nist al patriei. 20, ale științei și te (I). 20,30 Din rec lului național de — Mamaia '74. restiului" cu Gică Roman foileton : rului Finlay vista literar-artist de ore. O zi din

MARȚI, 1

9,00 — 10,25 T Film artistic : Ve chel. 16,00 — 17,00 canță. Film serial 17,30 Telex. 17,35 18,10 Biruit-au gin din sufletul neamu ge Coșbuc. 18,30 gile noastre. 18,40 lucrătorii din ag 1 001 de seri : 19,30 relui Jubileu — O Revista economic ră de teatru. Ho Constantin Popa țară. 22,15 24 de de ani.

MIERCURI,

9,00 — 9,30 Tele artistic : Un om 11,10 Biruit-au gi terară : Eftimie gile țării — legi Pagini din „Albu 16,00 — 17,00 Mat Film serial : Veri Constanța. 17,30 T polară. 17,55 Scen bim. 18,30 Film se „Năzdrăvanul De 19,05 Cintec min 19,20 1 001 de seri. Treptele devenir plenare, program țiune. 20,00 Inscr Județele țării, ogl tanța — in al trei Telecinemateca. C aști". Juan Anton ora cinci după-a istorie a operet 22,15 24 de ore. ani

JOI, 15

16,00 Telescoală. ință și tehnică. nerar contempor lui. 17,30 Telex. Hamburg. 17,55 18,25 Tribuna Tv gram al viitorulu cialiste. 18,50 In tuozi. 19,00 Fami seri. 19,30 Teleju partidului răspu Seară pentru tine comunist al patri rației noastre. 2 blemelor. 20,55 21,00 Destinul me Surprize pe mic de ore. O zi din

VINERI, 1

16,00 Telescoală Teatru comentat „Bălcescu" de 17,30 Emisiune i 19,20 1 001 de seri 20,00 România a social-politică Tv ți-ntimpinăm Co du-ți carta-naltei siune de versuri. tic : „Ultimul ca ore. O zi din 30

SIMBĂTĂ,

9,00 De la Alfa clopedie pentru serial : Cireșarii Pagini din opere mateca (reluare Steaua — Unive divizia A 18,45 liste. 18,55 Mari frăţii în cintec de seri. 19,30 Tel enciclopedia. 20,4 August in flăcăr „Disperații". 21,4 nerar XXX. 22,0 ora 10... Mag tractiv.

TELEVI

Dumitru Dem Ionașcu

AȘTEPTÎNDU-L PE FLORIN

(povestire)

Așeză valiza lîngă el, închise ușa, apoi se uită în oglinda retrovizoare și amintindu-și de vorbele lui Oanță ochii i se tulburară.

— Să știi că nu vine !... Auzi ! Să-mi facă mie una ca asta ?! Las-că-i-arăt eu lui !

Ploaia potopise totul, chiar și turnul de comandă, de altfel alb, părea vînăt de umezeală ; avea hainele ude, părul ud, umezeala era neplăcută. Se ridică în picioare, apoi se uită la ceas. Cu cît trecea timpul, cu atît liniștea și calmul lui se subțiau. Adineauri, cînd i se dăduse ieșirea din depou, Oanță zîmbise fin și superior :

— Am patru rezerve, Matei ! Nu te juca...

— Numai cu EL plec în cursă — o ținuse morțiș, dacă îmi trimiți pe altul nu mișc trenul din loc. Numai cu el, auzi !

Scoase laveta din valiză și se apucă să șteargă parbrizul, dincolo de care vîntul arunca șuvoaie de apă. Era o plăcere veche, obișnuită, ce-i alunga toate gîndurile : gînduri iuți, scurte și cu formă precisă. Inainte de plecare în cursă, se apropiase de nevastă-sa cu gîndul s-o întrebe ce-i cu Florin. De cînd erau împreună nu-și ascunseseră niciodată gîndurile, frămîntările, de aceea rămase înțepenit locului cînd îi auzi vorbele „iar ai de gînd să-i tulburi liniștea băiatului, că de asta ești bun, te cunosc eu" ! — și-i întoarse spatele.

— De ce te înfurii pe mine, Claudie ?

— Nu știu, Matei, crede-mă că nu știu.

Se uita la el cu expresia cuiva care se trezește încet din somn.

— Toată viața am trăit liniștiți, nu ne-am înșelat cu vorbele, zisese el. Tu știi că nu te poți ascunde de mine, Claudie.

— Am zis eu asta, Matei ?

— Nu.

— Să nu-ntîrzii, a continuat ea.

Vocea nu-i era aspră, nici dușmănoasă, ci mai degrabă moale, compătimitoare. I se păruse că ea îi ascundea ceva. Nu era sigur, dar între ei intervenise o schimbare.

— Tu nu vrei să-l înțelegi, Matei, și...

— Și ?

— Și...

Claudia oftase, lăsîndu-și capul în piept. Îi bănuise furia. El ședea lîngă masă și se uita pe fereastră. Ploaia care adunase putere izbea în geam și pe acoperiș. Camera se închircise sub tavanul înalt : așteptase să apară Florin, dar așteptarea îi fusese zadarnică. Îl văzuse cînd își pusese cravata, se fițîise cît se fițîise în fața oglinzii, și acum ia-l de unde nu-i. Nu de puține ori, cînd o întreba pe Claudia : „Tu, nu-l prea văd pe Florin !?! —, ochii i se făceau mici și, ca să nu creadă el cine știe ce, îi răspundea într-o doară „E copil, Matei" ! —, așa și astăzi. Cînd o întrebase de Florin, chipul rotund și curat, ca niciodată, căpătase o expresie indiferentă, posacă.

— De ce nu-i dai pace, Matei, să-și rînduiască viața așa cum vrea el, șoptise ea, clar și distinct.

— Claudie !...

— Florin merita altceva, Matei, nu...

El o privise ca fulgerat.

— E bine că ținteşti departe, zisese el, e al naibii de plictisitor să trăiești doar așa de pe o zi pe alta. Faci umbră pămîntului degeaba. Dar nu tu, Claudie, hotărăști asta. El trebuie s-o facă !

— Știu, Matei, spusese ea, întîrzii ! Știu !...

— Claudie, mai spusese el, legănîndu-și trupul masiv și greoi, Claudie, eu nu glumesc. Pe Florin îl aștept în triaj. Să nu întîrzie !

Să nu întîrzie — era ușor de spus. Cum vor deveni aceste vorbe realitate, o știa numai el care-și legase strîns, o viață întreagă, truda lui cu locomotiva și cu drumul de fier, în așa fel că nu mai știa deosebi aceste trei înfrățite temeiuri ale timpului. Era trecut de treizeci și cinci de ani, cînd Claudia, și ea aproape de treizeci, născuse primul copil. Un băiat. Și la drept vorbind, de cînd venise pe lume Florin, își pusese în gînd să-l trimită la învățătură. Numai că despre asta nu pomenise niciodată ; nici atunci cînd vorbea cu sine nu socotea lucrurile pe deplin hotărîte, ci se mulțumea să-și spună : „Să crească el mare și vedem noi" ; mîna cu care învîrtea manetele rămînea o clipă încleștată pe butonul claxonului, un surîs îi tremura în ochi și îndată mărea viteza locomotivei. Acum lumea lui devenise ciudată, în chipul cum se împărțea el între neclintita-i dragoste pentru locomotivă și visurile pentru Florin. Parcă trăia două vieți, și în judecata lui obosită ele nu aveau un punct de întîlnire, dar nici nu deveneau pricină de neînțelegere cu sine. Cînd era întrebat „ce faci cu Florin, măi Matei" ? —, nu știa ce să răspundă, deși, într-adevăr, și el se întreba cam același lucru. Totuși, tăcea și ca o sălbăticiune adulmeca în aer furtuna. În schimb, atunci cînd Claudia băgase de seamă că, deși Florin avea o înfățișare de om indiferent, încercase cam timid ce-i drept, să-i spună „Matei, băiatul... —, i-a retezat-o pe loc.

— Lasă-l ! Știe el ce face ! Ce vrei să stea după sobă, cogeamite bărbatul, și să mi se pitească după fusta ta ?

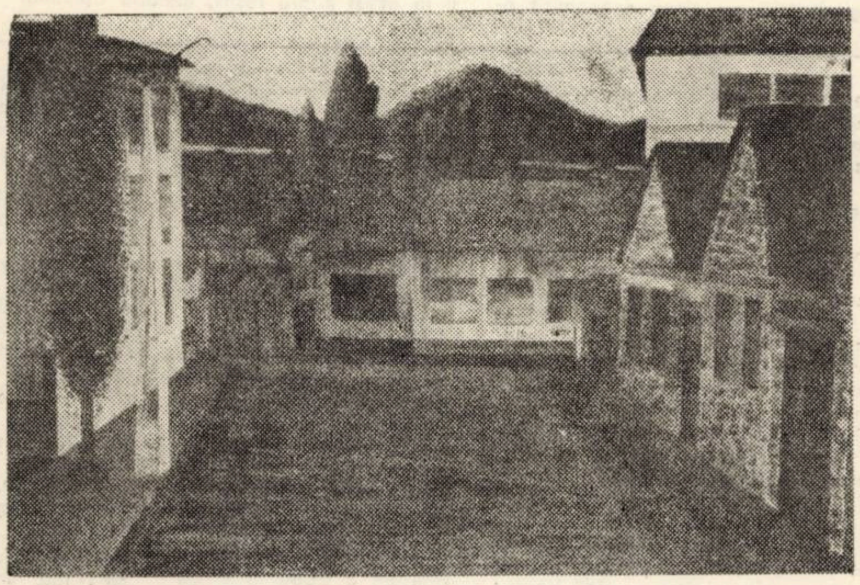

NICOLAI COLUMB — Trei generații

O trîmbă fierbinte de mînie se înalță cu scrîșnet în el. Plin de îngrijorare, încă mai speră. Se întoarse din nou în sala mașininilor. Pipăie fiecare motor, fiecare mecanism, fiecare șurub, simte căldura învăluitoare a mașinii, supușenia ei. Dar ceva aparte, ceva ce nu ieţelegea, îi pleacă de la inimă și se răspîndește în el ca un fior. Pentru ultima oară ; pentru că este ultima sa călătorie în lungul drumului de fier. Și de mîine... E greu de știut cum va fi. Și chiar de neînțeles. Unii își petrec viața mîngîind elefanți, alții pietre care nu sînt decît atît : niște elefanți răpănoși și niște pietre fără viață. Pe cînd asta e o locomotivă. Și nu una oarecare, ci o locomotivă minunată, care a purtat după ea sute de mii, milioane de vagoane, milioane de oameni, pulsînd o dată cu inima lui. Patruzeci de ani !... Ziua asta n-o știuse și, nici nu credea că va veni vreodată. Patruzeci !... Cu optsprezece mai mulți decît anii lui Florin... Florin ! E mai bine să nu mă gîndesc la el. Dacă ar veni ?...

Îl zări de departe. Aleargă printre linii, mers nepotolit, călca prin bîltoace, încercînd să se strecoare printre picioarele ploii.

— N-am întîrziat, tată ?

Măcar de nu i s-ar năzări să mai întrebe altceva, oftă Matei, ar fi o adevărată nenorocire. Apoi, lucru neprevăzut și uluitor. Plin de curaj, Florin se întoarse în tăcere, rugător, spre el, învăluindu-l cu o privire caldă, pornită din adîncul inimii, implorîndu-l cu glasul cu ochii, să-l lase pe el în scaunul din dreapta.

— Nu ți-e frică ? E primul drum.

— Ba da ! veni răspunsul într-un tîrziu. Dar nu mă gîndesc la asta. Nu e bine să te gîndești la asta. Înțelegi, tată ?

După o clipă de tăcere, urmă privindu-l aproape, în ochi :

— Cînd eram la școală, și pe tine te știam în cursă, mă duceam la depou și mă rugam de mecanici să mă lase și pe mine, să stau măcar pe scaunul din dreapta. Unii mă priveau cu neîncredere, ca tine acum. Mi-am dorit așa de mult scaunul ăsta !...

Au tăcut multă vreme. Matei simți atunci că-i el așa cum se știa de-o viață, se uita la Florin, care stătea fericit în scaunul lui, cu mîinile întinse ca niște aripi gata de zbor, și îl cuprinse iarăși acea duioșie bărbătească și o furnicătură de stăpînită mîngîiere în palme. A scos pachetul cu țigări și i-a întins una.

— Aprinde-mi tu, tată !

Îl urmărea cum fumează : jarul îi lumina fața. Liniile triajului, învăluite în cascadele șuvoaielor de apă, sclipitoare în dreptul becurilor cu neon, întunecate și tulburi în umbră, dar la fel de misterioase și tăcute, le așteptau trecerea.

— Ai cale liberă, 804 ! se auzi glasul alarmant și vesel al impiegatului. Drum bun !

Locomotiva se urni greoi, iar bîzîitul și trepidația motoarelor se pierdu într-un zumzăit uniform. „Drum bun" !... Matei simțea cum i se ostoiesc vorbele în gît și nu putea să le rostească. „Florin a crescut, e bărbat iar eu am ajuns... un păcătos, asta sînt !.. Cum de-am putut"... Stătea în picioare. Sigur, pe scaunul ăla din stînga nu-și mai amintea de cînd nu mai stătuse. Acum privea în depărtare și uitase de sine.

Într-o vreme crezu că stătuse ploaia. Își săltă capul și scrută parbrizul îndelung. Era cald, cămașa i se lipise de spate și simțea nevoia să deschidă fereastra.

— O să stea — zise el apoi.

— O să stea, da ! făcu Florin, neștiind ce altceva să spună.

— Florine ! făcu el.

— Ce-i tată ? mormăi celălalt.

— Ai ajuns la șaizeci și cinci ?

— E linia udă și-i pantă... Da' de ce ?

Matei nu vorbi imediat. Se ghemui în scaun. Noaptea se deschidea înainte, și era atîta liniște în jur, atîta liniște în cabină, încît simțea o ușurare.

Își luă inima în dinți :

— Am apucat și ziua asta, măi băiatule, măi !

Vocea îi era caraghioasă, răgușită, încît Florin nu-i prinse înțelesul. In schimb, îi zîmbi cu toată fața, deschis.

NICOLAI COLUMB — Maci

REMEMBER

Venceremos

La 26 iulie, poporul cubanez a aniversat 21 de ani de la asaltul Moncadei, moment care marchează începutul noii sale istorii.

Mișcarea inițiată atunci de un grup de tineri, conduși de Fidel Castro, a fost reprimată sălbatic de dictatura lui Batista. Procesul intentat împotriva insurecționiștilor a avut un puternic ecou internațional, iar cuvintele lui Fidel : „Istoria mă va judeca" au făcut înconjurul lumii, investite cu un înțeles a cărui semnificație avea să se releve mai tîrziu, în marșul început în Sierra Maestra și-n proclamarea Cubei, în 1959, ca primul teritoriu liber al Americii.

Astăzi Cuba este un stat socialist — cel dintîi din lumea latino-americană — și exercită o influență tot mai mare asupra mișcărilor sociale ale unui continent caracterizat de puternice seisme, de setea de independență economică și politică, de afirmare națională și progres a popoarelor acelei emisfere.

În timpul vizitei pe care am făcut-o în Cuba, am putut observa amplul dialog în care sînt angajate țările Americii latine, fascinația pe care o reprezintă fenomenul cubanez, constructor al unei lumi noi, al unei societăți lipsite de exploatare, al unei societăți socialiste în plină dezvoltare. Nenumăratele delegații din țările continentului vin în Cuba spre a învăța din experiența Perlei Antilelor, confruntîndu-se cu realități de ample și luminoase semnificații.

O țară de însemnate și cunoscute bogății naturale a fost ținută într-o înapoiere și într-o ignoranță care nu puteau conveni decît celor ce o voiau de-a pururi în lanțurile sclaviei, ale unei crunte exploatări. Cuba era țara monoculturii — trestia de zahăr — lipsită de industrie, cu imensa majoritate a populației în afara științei de carte, dominată de flagelul rasismului. Moștenind o asemenea situație social-economică, impusă blocadei economice și izolării, Cuba a știut să-și asume, cu eroism și totală dăruire, destinul pentru care luptase, destinul independenței, suveranității, destinul socialismului.

Trebuind să-și apere tot timpul libertatea, să dea riposta cuvenită intervenționiștilor, reacțiunii care nu putea să accepte pierderea acestui rai al desfătărilor și-a acestei bogate surse de venituri, poporul cubanez a știut, în același timp, să înfrîngă greutățile economice și să-și găsească propriul drum în construcția socialistă.

Astăzi, la Matanzas, la Nuevitas, la Havana, la Santiago de Cuba, în regiunea Moron și-n Insula Pinilor, ori la Camaguey și Santa Clara, se ridică impresionante cetăți ale industriei și-ale culturii, analfabetismul a devenit, de mult, o tristă amintire, se afirmă o muncitorime de calificare tot mai înaltă, o intelectualitate nouă, dăruită idealurilor care însuflețesc întregul popor, într-o impresionantă unitate ideologică și-ntr-un avînt general al muncii constructive.

Am văzut Muzeul alfabetizării, unde sînt conservate documentele unei lupte căreia i-au căzut numeroase victime, într-un timp în care reacțiunea proceda mișelește, împușcînd apostolii luminii. Piețele orașelor, drumurile Cubei sînt pline de amintirile unor lupte eroice, iar figurile martirilor, biografiile lor, faptele lor strălucite sînt memorate cu un cult ce se cuvine marilor fii ai acestui popor.

Astăzi, străzile orașelor cubaneze — animate de tineri albi și negri, mulatri și metiși, într-o dulce lărmuială și totală comuniune sufletească — au o expresie de lumină și încredere, de bucurie și speranță într-un viitor despre care oamenii vorbesc cu însuflețire și pentru care muncesc cu pricepere și nobilă dăruire.

La tropice, sub cerul înalt și clar, în nesfîrșitele savane, pe țărmurile Atlanticului și-ale Mării Caraibilor, în albastrele sierre, tam-tamurile folclorului negru, pasionatele explozii solare ale ritmurilor spaniole au exuberanța și înțelesul pe care-l dau vieții, noii oameni ai Cubei, însetați de libertate și de dorința de a-și construi o țară demnă de visul eroilor, demnă de munca lor avîntată, de strigătul cu care au pornit la luptă : „Venceremos" ! „Vom învinge" !

ANGHEL DUMBRĂVEANU

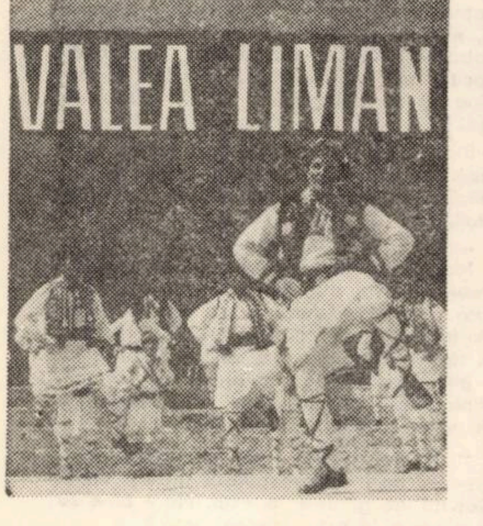

Festivalul folcloric timișean culminează, prin tradiție, cu o amplă manifestare publică in aer liber, lingă Tomești, la Valea Liman ; o tradiție de patru ani, care a avut, duminică, o amploare demnă de anul aniversar 1974.

Și nu poți să-ți faci o imagine completă asupra acestei acțiuni dacă nu ai aruncat o privire in culisele marilor pregătiri. Cu o zi inainte incă mai aveau loc repetiții. autobuzele veneau și plecau, toată noaptea s-a făcut aprovizionarea, se retușau amenajările. Iar, in acest an, luminișul de la poalele Padeșului a suferit modificări care au făcut ca manifestările să nu aibă loc intr-un cadru mai mult sau mai puțin improvizat. In primul rind, zona a devenit una de agrement : o scenă dotată cu un mic studio de sunet, la subsol, un amfiteatru de piatră. deci permanent, locuri de parcare și de amplasat tarabele, ingenioase canalizări care aduc firul apei chiar in fața scenei...

Organizatorii, Comitetul de cultură și educație socialistă, au conceput Festivalul ca pe o reuniune a tuturor forțelor artistice reprezentative din județ, așa că s-au intilnit, ca in anii precedenți, oamenii cimpiei cu aceia ai muntelui, vetre folclorice diferite ca stiluri, români, germani, maghiari, sirbi.

Cu toată canicula, doar un entuziasm care se amplifică de la an la an putea aduna atita lume sub cupola cerului albastru. Totul a fost minuțios prevăzut, organizatorii nu și-au economisit eforturile. In citeva ore, multe sate au devenit aproape pustii, publicul indreptindu-se cu mic – cu mare pe o șosea acum asfaltată, spre valea aceea devenită dintr-odată neincăpătoare !

O concepție cit se poate de potrivită a stabilit ca spectacolul să nu fie predominant, lăsindu-se „ferestre" pentru agrement. Programul artistic a cuprins un amplu repertoriu coral, sustinut de formații redutabile, intre care primul cor țărănesc din țară, cel de la Chizătău, ansambluri de fluierași ori dubași aducind ceva din pitorescul arhaic al vetrei bănățene, dansuri, orchestre, soliști vocali și instrumentiști.

Un sever criteriu de selecționare a funcționat in direcția includerii in program a unor echipe care și-au păstrat din farmecul originar al unui autentic filon de gindire și reflectare artistică, fără interventii profesioniste care uniformizează textele, mișcările dansului, ba chiar costumele. Căci a avut loc și o paradă a costumului popular, o etalare „video" a celor mai autentice și originale mostre de cusături, care, departe de a rămine simple piese artizanale, intreţin treaz gustul pentru frumos. Sigur că asemenea inițiative se cer repetate, ele sensibilizind, fie și in acest cadru festiv, mindria artistului popular, stimulind dorința perpetuării artei realizării costumelor.

Am ascultat diverse păreri din public : foarte vii, de competitie, cu un ascutit spirit critic, deci dincolo de simpla curiozitate și in orice caz altfel decit in fața raftului de muzeu. Premiile acordate nu au urmărit să consacre, ci să atragă atenția asupra unor posibile valori și să incite opinii.

Fanfarele au completat atmosfera cu muzică de promenadă, cu prelucrări de folclor. In acest timp, spectatorii s-au perindat pe la standurile incărcate de produse artizanale ; un adevărat tirg. In diferite puncte ale văii s-a putut sta la iarbă verde, in compania unor tarafuri preferate, intr-o perfectă destindere. Pare paradoxal, dar, cu toată masa de oameni prezentă, ordinea a fost respectată, programul s-a desfășurat așa cum a fost prevăzut.

Această incununare a unui vast festival folcloric a insemnat și o mai temeinică aprofundare a unor valori, o apropiere intre oameni, o mai bună cunoaștere reciprocă intr-un cadru care reprezintă și fundalul firesc al artei născute din popor.

LUCIAN BURERIU

MUZICĂ

Dinspre județul Arad a sosit la Opera timișoreană Nicolae Stan, tinăr interpret al lui Lohengrin și Golestan. Elev al lui Enigărescu, mai cintase in cadrul unor repertorii de filarmonică orădeană in „Damnațiunea lui Faust", „Carmina Burana", „Flautul fermecat", ori in operele lui Verdi, la Cluj.

Piatra de incercare a cintăreților o constituie insă marile opere, care pun probleme deosebite vocii solicitind meditații adinci pe marginea unui fenomen artistic și sensibilizind ceea ce incepe a se contura sub forma concepției interpretative (Oare a cita oară o operă de Wagner izbutește aceste lucruri, redind un interpret propriei sale vocații, care era alta decit aceea a rolurilor episodice prin operete, oratorii ori opera seria).

Dar dacă „Lohengrin" l-a lansat de fapt pe Nicolae Stan, tenorul nostru și-a indreptat atenția și inspre creații contemporane, precum „Măiastra" lui O. Manole, marcind tururi de forță și in „Aida" ori „Carmen". Ca și alți interpreți, dinsul opiniază că de fapt este regretabil că nu se prea cintă la noi liedurile, lucru care ar constitui o școală de voce și inteligență muzicală.

– La Arad mi s-a oferit fericitul prilej de a cinta lieduri de Richard Strauss, Hugo Wolf sau Schubert, in cadrul unor concerte de muzică de cameră. In Timișoara există elemente bune, care n-ar trebui folosite doar in inscenările ce vizează succesul direct. De pildă, s-ar putea constitui un permanent cvartet vocal aici, pentru oratorii și simfonii, cvartet care este mereu „importat" din capitală. Trebuie să ni se acorde această incredere...

– Personal, te-ai fixat pe axa unui anumit repertoriu ?

– Nu, nu „m-am fixat" asupra creațiilor compozitorilor latini sau germani. Deci nu numai in „Lohengrin", ci și in „Tosca" am făcut, cred, treabă bună. De fiecare dată cind sint distribuit intr-o operă precum „Fidelio" mă atașez total rolului și trăiesc noua realitate cu cea mai mare intensitate.

– Cred că nici nu vi se oferă posibilitatea unei „specializări", dat fiind caracterul pestriț al repertoriului. Cum te acomodezi cu muzica zilelor noastre ?

– Cu toate greutățile tehnice implicate, satisfacțiile sint mari. Aici aș sublinia faptul că te poti realiza (așa cum am făcut-o) cintind in „Răscoala" ori „Stejarul din Borzești". Cint in „Măiastra" cu deosebită plăcere ; opera acestui compozitor timișorean e scrisă bine și nu e indeajuns de prețuită. Oferă in special vocii multe posibilități...

– Și acum, vorbind despre cariera plină de visuri și impliniri a unui tenor incă tinăr, care e foarte solicitat de roluri in ultimul timp, iar in clipa aceasta tocmai de masivele mase sonore ale Requiemului de Verdi : de unde a pornit totul ?

– Dinainte de Conservator. Am avut si eu un rol in opereta Crai Nou, la o casă de cultură.

L. B.

TEATRU

Recenta sărbătoare, ocazionată de aniversarea a 20 de ani de la inființarea Teatrului Maghiar de Stat din Timișoara, a avut darul de a dezvălui date și idei noi in legătură cu activitatea plină de abnegație a acestui colectiv artistic, precum și aspecte ale mișcării artistice amatoare de teatru care a pregătit de fapt terenul pentru inființarea și funcționarea noii instituții. Prin anii 1944–1953 au existat la Timișoara o intreagă serie de formații orășănești, uzinale și școlare in limbile română, maghiară, germană și sirbă. Acestea, continuind o mai veche tradiție teatrală și literară, veneau să contribuie efectiv la cristalizarea in conștiința maselor a noilor relații socialiste, la traducerea in viață a sarcinilor trasate de partid pentru dezvoltarea intregii vieți economice-sociale, politice și culturale din țara noastră. Era printre acestea o trupă in limba maghiară compusă din vechi ilegaliști, muncitori, intelectuali care funcționa pe lingă Consiliul popular orășenesc Timișoara.

Ea a oferit secției maghiare a Teatrului de Stat din Timișoara nu numai artiști amatori bine pregătiți, ci și un bine conturat program artistic. In această orientare spre un rol funcțional precis a activității teatrului se exprima imperativul contemporaneității, necesitatea obiectivă a angajării artei și literaturii, a tuturor creatorilor alături de cele mai inaintate forțe ale națiunii aflate pe calea ascensiunii spre socialism.

Printr-o fericită corelare a atenției ce i s-a acordat in mod permanent teatrului de către organele centrale și locale de partid și de stat și a interesului instituției au ajuns la Timișoara Ioan Taub, apoi Fabian Ferenc, Sinka Karoly, Szabo Lajos, iar mai tirziu Kiss Erzsebet, Banyai Iren, Rajhona Adam, Szelyes Imre, actori de bază ai teatrului de azi. Alături și in exemplară ințelegere colegială cu ei au rămas in fruntea afișelor, Emil Josan, Peter Janos, Laszlo Gyula, Rappert Karoly și alți membri fondatori.

Un colectiv artistic matur : iată constatarea ce revine din ce in ce mai des in cronicile revistelor și ziarelor ce urmăresc activitatea acestui teatru sudat. Și intr-adevăr, poate cea mai de seamă calitate a trupei a fost, intotdeauna, integritatea sa colectivă, profesională și ideologică, realizată in jurul unui nucleu de comuniști devotați. De altfel numele autorilor ca Shakespeare, Molière, Gorki, B. Shaw, Machiavelli, Caragiale, Simonov, Moricz Zsigmond, Jokai Mor, Baranga, M. Sebastian și mulți alții ale căror opere s-au perindat pe scena Teatrului Maghiar de Stat din Timișoara ne conving in suficientă măsură de capacitatea și omogenitatea acestui ansamblu artistic care in cele două decenii a prezentat 155 premiere, a ținut 4. 800 de spectacole la care au participat peste 1. 500. 000 de spectatori...

Consecvenți, fideli propriei lor vocații ; Astfel am putea caracteriza pe membrii colectivului teatrului Maghiar din Timișoara, acum in ajunul marii aniversări. Și, intr-adevăr, avem suficiente dovezi pentru a vedea că ei rostind de pe scenă cuvintul frumos erau și sint conștienți că-și aduc contribuția la schimbarea revoluționară a unei lumi, la făurirea unei noi societăți fără invrăjbire și exploatare precum și la crearea unei lumi in care bunăstarea și fericirea oamenilor este supremul țel al mersului inainte. Iată de ce credem că Teatrul Maghiar, rod și expresie a politicii naționale și culturale marxist-leniniste a partidului nostru, pășește alături de celelalte instituții de artă din Timișoara cu fruntea sus in următorul deceniu și că-și va aduce și de acum inainte toată contribuția la plăsmuirea celui mai de preț tezaur al viitorului : omul nou, făurar al comunismului in România.

ALEXANDRU VAJDA

LIMBĂ – STIL

UN ASPECT CONTROVERSAT AL STILULUI INDIRECT LIBER

Stilul indirect liber constituie, de aproximativ cinci decenii, unul din subiectele cercetate cu predilecție in literatura de specialitate. Rezultat al unor căutări indelungate, el lasă impresia prezenței unui auditoriu care il obligă pe autor să-și susțină personajul, mimind continuu, din umbră, participarea la acțiunile acestuia. Impresia aceasta de trăire intensă, reflectind in parte caracterul personajului, dar și un spirit pătruns de generozitatea idealurilor proprii autorului, se realizează prin condensarea elementelor psihologice și a formelor de expresie specifice stilurilor tradiționale : a celui **direct** și a celui **indirect.**

Unii dintre cercetători, făcind abstracție de mărcile gramaticale acestui procedeu (folosirea persoanei a III-a, absența conjucției subordonatoare), incearcă să-l substituie celui **direct,** considerind că ar fi, in esență, **textul cheie,** adică discursul propriu-zis al personajului. In funcție de aceste considerente, ei arată că, ori de cite ori, in cazul **stilului indirect liber,** e simțită prezența autorului, nu poate fi vorba decit de o licență poetică sau chiar de o neglijență din partea acestuia. In realitate și dacă am admite că autorul dirijează numai asocierile făcute de personajele sale, ca și cum ar fi menite să fie exprimate, tot ar trebui să recunoaștem o intervenție constantă și voită din partea acestuia. Pentru a da mai multă precizie afirmației noastre, vom recurge la un exemplu din opera **Un om intre oameni** de Camil Petrescu : „Ințelese abătută că el o uitase. N-o părăsise pină azi nici un bărbat... **Să se vadă dată de o parte, venea ca un meșteșug dureros și nou"** Autorul, indubitabil, nu se lasă corupt de jocul personajului său, ci creează voit posibilitățile care i se oferă. Referitor la acest exemplu, **cuvintele :** „Să se vadă dată la o parte, venea ca un meșteșug dureros și nou" aparțin, desigur, eului lăuntric al eroinei, numai că, in contextul in care apar, ele depășesc orizontul propriu-zis al acesteia. Și mai puțin adevărat este că ea s-ar fi putut folosi de comparația din final. Poate tocmai fiindcă această expresie e atit de nimerită, e răspunzător, față de ea, autorul. Un exemplu similar ne oferă romanul **Frații Jderi** de M. Sadoveanu : „Domnița Chiajna suspină din cind in cind, streină de cintece și de străluciri. **Este rudă Măria-sa cu aceștia, ori cu cei de demult Cei de demult nu mai sint, s-au omorit unul pe altul, poate aceștia de acum nu sint decit o răsfringere a celor de odinioară"** unde constatarea făcută in **stil indirect liber :** „Este rudă . etc", nu reprezintă articulațiile gindirii unui caracter ca cel al domniței. Nu sint cuvinte pe care să le rostească egal, in interiorul ei, ci ele apar in subconștientul eroinei, in contra propriei sale feminități.

In ciuda oricărei obiectivități, scriitorii nu transcriu in stil indirect liber năzuințele proprii eroilor lor. Ei se folosesc de acest procedeu, ca de o imprejurare fericită, pentru a lua cuvintul fără a inlătura posibilitatea menținerii unui inalt nivel lingvistic.

Stilul indirect liber nu este, așadar, nici **„varianta vorbirii directe",** așa cum continuă să creadă, in virtutea unor prejudecăți greșite, unii cercetători și nici **„forma cea mai obiectivă și impersonală de redare a realității",** intrucit scriitorii tuturor timpurilor n-au rămas indiferenți față de valențele expresive ale acestui procedeu, care, prin urmașii lui Flaubert, a devenit una din cele mai elocvente mărturii ale artei literare moderne.

DORINA DINCĂ

SILUETE

ROLUL SĂ SEMENE CU SUFLETUL ARTISTULUI

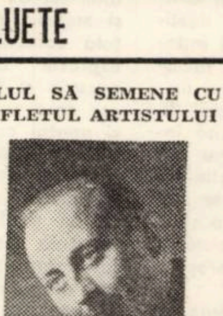

Daniel Petrescu, actor la Teatrul Național : Ne trebuie puțin Shakespeare și puțin Caragiale. M-am simțit in larg și in plin rol in Spiridon Biserică, din „Mielul turbat", in Crăcănel al lui Caragiale, și, apropos de puțin Shakespeare, am jucat și puțin gropar Dar ce n-am jucat : clasici, contemporani in „Dracul uitat" de Drda. Inițial, m-am dus la agronomie, dar apoi m-am răzgindit. Am urmat Conservatorul din Craiova De la Conservator am intrat la Teatrul Național din Craiova 5 ani, apoi am venit la Timișoara. Părinții mei n-au dorit să devin artist, voiau o meserie concretă. Am un frate, Florian, inspector școlar la județul Olt. Al doilea, Paul, e activist la județul U.T.C. Craiova, prislea, Fănel, depanator Tv., și sora, Floricica, a rămas la noi, la locul de baștină, Sadova. Ne leagă mai mult decit o frăție. M-au văzut jucind, chiar și mama, la Tv. Ei il iubesc pe artistul Daniel. Un artist trebuie să se simtă adevărat in fiecare rol, deși eu le prefer pe cele de comedie Publicul te aplaudă sau te trece sub tăcere, după cum știi să-i fii fidel. Am o soție ințelegătoare, Pupa, și trei copii, Marcel, Daniela și Camil, poate predestinați pentru artă.

. . O căldură rară, un om și un artist cuceritor, și, dacă aș scrie vreodată o piesă, rolul cel de-o seamă cu sufletul meu l-aș dărui lui Daniel Petrescu.

DAMIAN URECHE

MEMENTO

NICOLAI COLUMB

Nicolai Columb pictează așa cum crede de cuviință că este frumos. Nu tinde să se incadreze in rigorile vreunui curent. Nu face abstracționism pentru că nu vrea să fie intrebat de vizitator ce-a vrut să exprime. Lucrează mai mult in cuțit, i se pare mai expresiv. N-a invățat să picteze de la nimeni. E pensionar și are nevoie de emoție. A fost marinar in Marina Comercială. A fost aviator... A schimbat, deci, o aventură pe o alta. A citit mult, a văzut marile muzee ale lumii. Ii preferă pe clasici pentru că ii ințelege mai bine. Pictează de 11 ani și mi-a arătat in expoziție tabolul nr. 2 și nr. 3. Așa cum pictorul nu are pretenția de a obține o etichetare, nespecialistul care scrie, iși permite să remarce siguranța cu care Nicolai Columb transpune pe pinză siguranța gindurilor sale despre frumos. Desenul nu este și nici nu intenționează să fie altceva decit redarea fidelă a percepției imediate. Culoarea o respectă pe cea reală. Dar o anume căutată dozare a nuanțelor, o imbinare uneori neașteptată a suprafețelor de culoare, fac personalitatea tablourilor sale și creează, in fața unora dintre ele, senzația de neobișnuit a cărei explicație o găsești destul de greu.

Parcurgind cronologic lucrările sale, se poate subtil creiona evoluția și perspectivele sale. Probabil că viitoarea expoziție, pe care o are in lucru, „Luminile orașului", va fi legată prin tehnică și concepție de tablouri ca : „Peisaj cu blocuri", „Blocuri noaptea" etc. văzute acum In sensul că pictorul va organiza elementele picturale de asemenea manieră incit jocul suprafețelor coloristice să preia intreaga greutate. Rămine să ne-o confirme (sau nu) viitoarea sa expoziție personală

A. I. C.

În atenție:

CULTURA DE MASĂ

● Cu folcloristul VASILE CREȚU, asistent la catedra de literatură a Facultății de Filologie din Timișoara

— Din ce în ce mai mult, în ultima vreme, presa noastră, radioul și televiziunea acordă spațiu discuțiilor privind cultura de masă. Documentele de partid recomandă o analiză atentă a tuturor aspectelor teoretice și practice circumscrise domeniului. Propuneți un punct de plecare dialogului nostru.

— Dacă **CULTURA** se fundamentează pe o atitudine creatoare a omului, atunci și **CULTURA DE MASĂ** trebuie să respecte măcar două dintre atributele fundamentale ale conceptului de cultură : **valoarea** și **atitudinea creatoare** a omului față de faptele și fenomenele de cultură. **Culturalizarea** omului societății noastre indiferent că este cuprins în mediul rural sau urban) nu înseamnă a-l ipostazia drept receptor pasiv, drept simplu spectator căruia i se oferă prin mijloace mass media valorii culturale etice și estetice.

— Am impresia că balanța inclină uneori spre pseudo-valori.

— Din păcate, nu de puține ori, omul căruia ne adresăm e obligat să primească și pseudovalori, neglijîndu-se tocmai acel moment praxiologic al culturii — răspîndirea și integrarea culturii într-un mediu uman. Se uită un lucru esențial, cred eu, anume că omul spațiului cultural românesc a moștenit și creat un fond de valori de indiscutabilă perenitate. Procesul firesc nu este de a stimula o ruptură între tradițional și contemporan.

— Cred că este necesar să insistăm ; vă rog să vă referiți la ceea ce în mod firesc predomină și definește, deci, procesul culturii de masă, funcție de relația dintre tradiție și contemporaneitate, pe care nici eu nu o văd reprezentată ca o discontinuitate.

— Trebuie să spun că acest proces (al culturii de masă) nu e unul de negare a produselor culturale ale înaintașilor ci dimpotrivă avem de-a face cu un **delicat proces de restructurare** a lor, în perspectiva idealurilor și obiectivelor societății contemporane. Cultura în general și **cultura de masă** în special exclud așa zisa receptare spontană a ideilor. O idee nouă trebuie să aibă un fundament cultural și un om circumscris culturalității. Cred că, spre deosebire de occidentali, unde această ruptură între un fond cultural tradițional și produsele culturii standardizate ale societății contemporane s-a produs, la noi, procesul e mult mai firesc și cu șanse reale de fuzionare a celor două domenii.

— Se impun în discuție modalitățile care, odată stabilite, conferă oricărui principiu teoretic dreptul să se transforme în acțiune.

— Orice drum în perimetrul culturii nu poate renunța la criteriul axiologic. În primul rînd, este esențial ca spre omul căruia ne adresăm să trimitem totdeauna valori, nu pseudovalori sau fenomene kitsch. Cum o facem, cred că este în aceeași măsură foarte important de precizat. **Cu luciditate și responsabilitate** adoptînd un limbaj propriu și implicit accesibil.

— Ce ar putea să însemne „limbaj accesibil" ?

— Întîlnirea firească între semnificat (bunurile culturale) și semnificant (modalitățile prin care o facem). Cred că prin **accesibilitate** n-ar trebui să înțelegem un dialog degradat, simplificat și trivializat. Cei care propagă cultura nu trebuie să fie adepții amatorismului cultural. Uităm adesea că omul la care ne gîndim și-a însușit de mult un alfabet al culturii, el însuși fiind un creator de cultură. Dacă-l tratăm cu condescendență s-ar putea ca însuși scopul culturii de masă să nu fie împlinit. Pe de altă parte, cred că acești oameni trebuie lăsați, la rîndu-le, să fie în continuare creatori de cultură.

— Omul e subiect al culturii nu numai un obiect al ei.

— Nu există, cred, în difuzarea unor bunuri culturale prin radio, televiziune, spectacole, programe, suficient spirit de selecție. O activitate de culturalizare, bazată în exclusivitate pe criteriul cantitativ în detrimentul celui calitativ, riscă pe de o parte să nu-și atingă scopul iar pe de altă parte devine nocivă. Ea deformează, degradează și artificializează un gust estetic și un sistem de preferințe și de valori ale omului.

— A fost semnalat formalismul unor acțiuni de cultură de masă. Vă rog să vă referiți la acest aspect al problemei.

— **„Foamea"** unor organizatori și activiști culturali **de rentabilitate** duce nu de puține ori la o negare a obiectivului nostru fundamental, acela al educării prin cultură a omului. Am întîlnit directori de cluburi și cămine culturale care credeau că obiectivul primordial al muncii lor este îndeplinirea conștiincioasă a planului de încasări. Este foarte ciudat cum, chiar într-un oraș mare ca Timișoara, nu rareori, filmele bune sînt programate la cinematografele periferice iar celor mediocre și submediocre li se rezervă sălile cele mai bune, cu cel mai mare aflux de public.

— Cu cîtva timp în urmă cineva a oferit revistei noastre un fel de reportaj privind noua arhitectură a satului bănățean. În momentul în care ne-a prezentat fotografia unei case, ne-am dat seama că obiectul entuziasmului său era de un prost gust evident.

— Restructurările social-economice evidente în viața satului nostru contemporan s-au repercutat și în conștiința oamenilor. Ei au fost nevoiți să renunțe la o serie de idei și structuri folclorice care nu-și mai păstrează azi valabilitatea etică și estetică. Cu ce înlocuim aceste goluri ? În nici un caz cu pseudovalori. Nu popularizînd obiecte etnografice produse în serie, care, surprinzător, au început deja să populeze interioarele țărănești. Cred că cultura presupune profesionalitate în primul rînd. **Un activist cultural trebuie să fie, înainte de toate, un om competent.** De aceea cred că o anumită mentalitate trebuie extirpată din rădăcini. Sînt, încă, încadrați în domeniul culturii, uneori oameni care nu sînt suficient de receptivi la ceea ce noi numim azi valoare. Cultura nu este un spațiu al binefacerii și carității. În condițiile socialismului, ea este de fapt un domeniu dintre cele mai complexe.

Interlocutor : ANTOANETA C. IORDACHE

(Urmare din pag. 1)

Să ne întoarcem din nou la tradiție. Să vorbim de simbolismul mai puțin să-i zicem legat de specificul național, de caracterul social al literaturii. Vom vedea că în acest context simbolismul românesc a înflorit sub steag românesc. Și la Macedonski, și la Bacovia, și la puțin citatul poet Ov. Densușianu. Specificul românesc al său presupune socialul. Atunci de ce azi, cînd arta militantă devine o coordonată spirituală primordială, să asiștăm la preluarea nefiltrată a modelelor și să aducem fără discernămînt în România idei și sentimente din locurile în care Brâncuși, Enescu, au implantat valori și sentimente românești ? Aici e greșeala în care au căzut revistele și editurile noastre, greșeli al căror ecou ea are și un caracter ocazional, cum a avut de cînd lumea. **Bălcescu murind, Muma lui Ștefan cel Mare, Hora Unirii** sînt poezii ocazionale și festive. Dar nu mai puțin monumente ale poeziei. Cînd poetul se gîndește nu numai la o îndatorire imediată, necesară pentru celebrarea unei victorii, ci se gîndește la destinul culturii neamului, atunci lărgim sfera și vorbim despre patriotismul poeziei. Înțeleg aparținînd **patriotismului poeziei** orice operă poetică de valoare care se încorporează tradiției poeziei românești. Care exultă frumusețea prezentului și preafigurează idealurile acestui popor. Optimistă sau dramatică pe toate temele existenței, ea are o singură îndatorire : să corespundă spiritualității contemporane a cititorului.

— Un moment al poeziei patriotice a fost legat de numele lui Labiș. Ați fost unul dintre bunii lui prieteni.

— Am mai spus că s-a acreditat falsa idee că Labiș ar fi avut un cerc restrîns de prieteni. Printre cei mai buni prieteni eu, Mandric, Lucian Raicu, Ștefan Luca, Portik Imre. Nu mai știu ce s-a întîmplat cu Portik.

— E b i b l i o t e c a r. A publicat în Orizont cîteva articole despre Labiș.

— Era un băiat excepțional. Labiș a avut, deci, foarte mulți prieteni, studenți și colegi din provincie. A fost omul cu cei mai mulți prieteni și cei mai puțini dușmani din cîți am cunoscut. Vreau să scriu o carte despre Labiș, Omul și poetul.. El a creat o stare de poezie care ne-a folosit tuturor, un climat nou, proaspăt și îndrăzneț. În acest sens, îi rămînem toți îndatorați.

— În urma lui Labiș a apărut o generație de mare interes pentru literatura română. Ați privit-o vreodată cu suspiciune ?

— Ar fi și un gest lipsit de patriotism să nu-i vezi cu un ochi luminos pe cei ce trudesc să mărească trezoreria poeziei naționale. Nu i-am privit niciodată chioriș. Să presupunem că cineva posac ar privi chioriș la afirmarea superbă a tinerelor generații. Ce s-ar cîștiga din asta ? Oricum, apele primăverii înfring zăgazurile. Totul e ca viitorii poeți să fie mereu mai buni pentru că acest neam are nevoie de ei.

V-ați simțit nedreptățit în anumite momente în care critica ocupîndu-se mai mult de alții v-a ignorat oarecum ?

— Nu m-am simțit niciodată nedreptățit. Nu cred că poate fi problema pusă așa. Cred că în jurul unui anumit gen de poezie se constituie în mod necesar un gen de critică. E firesc să fie așa. Cum fiecare moment istoric are poeți de diverse generații — cu toate rezervele față de poezia proastă care va fi întotdeauna ignorată în timp — cred într-o bună conviețuire a tuturor poeților din toate generațiile. Mi-a plăcut întotdeauna să încurajez tineretul din toate domeniile. Dovadă revista **Familia.**

— De cine vă simțiți mai legat între scriitorii actuali ?

— De poeții generației mele. Și nu prin stratificările unei vîrste, ci prin

Cu Alexandru Andrițoiu

ne mai pîndește. Ducem o politică redacțională bună dar instabil bună mai ales în lumea foarte greu de cîntărit a poeziei.

— Marin Preda spunea undeva că trebuie să scriem ca și cînd noi am fi în centrul lumii. Că scriitorul român trebuie să se simtă el în centrul lumii.

— În parte sînt de acord cu Marin Preda. Între cele două războaie s-a dezvoltat o solidă cultură românească tocmai pentru că aveam un centru al nostru în gîndirea critică a culturii și în gîndirea formelor ei originale și originare. Am dat o mare pleiadă de prozatori, critici, filozofi, sociologi. Am navigat în spațiul și timpul românesc către eternitate fără să refuzăm ceea ce venea din afară, atîta vreme cît aceste împrumuturi nu iscau corpi străini în literatura noastră. Tocmai de aceea mi se pare că această literatură se poate traduce peste mări și țări cu condiția ca traducerile să fie în spiritul originalului. Cred că în noul context istoric o solidă cultură cu centrul românesc deschisă circulației de valori este posibilă și nu vom mai avea nevoie să ne plîngem de dificultățile de limbă.

— Legați poezia patriotică în vreo măsură oarecare de „poezia ocazională" ?

— Poezia patriotică este o speță aidoma poeziei de dragoste, a elegiei etc. Las de o parte faptul că simbolul unui destin. Ni-e sufletul tatuat de toate vămile prin care am trecut. Aș fi nedrept dacă aș face o listă. Sînt mulți.

— Cum vedeți momentul actual al poeziei noastre în contextul literaturii române ?

— Cel mai prețios lucru este astăzi ancorarea artei și literaturii, la m a t c a ei națională, la linia de lumină a tradițiilor sale prin politica ultimilor ani. Fără această reașezare comunistă în matrice nu ne-am fi putut face nici o faimă peste hotare, nici un renume și am fi ajuns într-o situație despre care nu vreau să vorbesc aici.

Admirabilul om și excelentul poet Alexandru Andrițoiu unul dintre cele mai reprezentative nume ale poeziei patriotice contemporane mi-a mai vorbit îndelung despre sine și despre generația sa. Am rămas la aceste rînduri convinși că imaginea scriitorului care, oricum, nu poate fi surprinsă pe deplin în cîteva rînduri de interviu nu va avea de suferit. Și fiindcă sîntem convinși că atît despre admirabilul bărbat Alexandru Andrițoiu, cît și despre poet, se vor scrie mai tîrziu rîndurile pe care Domnia sa le merită.

EVRIKA !

● Cînd dai drumul unui cuvînt e ca și cînd ai slobozi un leu, iar leul, se știe, e regele animalelor.

● Pe poarta gloriei literare a fost pusă o placă comemorativă.

● Sculptorii răsuflară ușurați cînd văzură serialul Tv. „Aventuri în epoca de piatră".

● Uneori căsătoria e o apă tulbure, în care nu știi ce pești înoată.

● Nevoia de a te purta cu mănuși n-a apărut o dată cu frigul.

● Am o singură dorință : să știu pe dinafară tot ce școala nu m-a învățat.

● Cum să nu vă iubesc ! Mă regăsesc în fiecare dintre voi.

● Pentru înțelepți, realitatea e doar o lentilă prin care pri[illegible]sc dincolo.

ION VELICAN

DOSAR

O AFACERE ?

Hai să fac o afacere, a zis A. și s-a apucat de lucru. În primul rînd a gîndit profund. Cît s-a mai chinuit pînă ce a găsit modalitatea de a avea un cîștig ! Ideea i se ivise mai de mult în cap, îi venise, cred, odată cu achiziționarea unui fiețel (adică un Fiat 850) nou-nouț. L-a costat aproape patruzeci și cinci de mii de lei. L-a folosit, bine mersi, vreo două sute de mii de kilometri. Acum s-a săturat de el, fiindcă a început să cam scîrțîie (normal, nu ? Nu numai omul îmbătrînește !), să tușească, să-l lase în drum.

Deci „hai să fac o afacere !", a zis A. și, după îndelungi căutări, cu tact, cu pricepere, cu simț psihologic etc., a găsit un cumpărător. Cumpărătorul voia neapărat un Fiat, îl voia „de ocazie" — adică mai ieftin —, deoarece și el dorea să facă o afacere. A. și-a lustruit mașina, a cîrpit-o pe dinăuntru, a aranjat-o frumos, i-a dat înapoi kilometrajul, a făcut-o capabilă să parcurgă 10-15 kilometri fără pene, și a prezentat-o lui B., cumpărătorul. B. nu se pricepea la mașini. De-abia știa să conducă.

Să recapitulăm : A. a cumpărat un autoturism. A dat pe el aproape patruzecișicinci de mii de lei. L-a rulat pe-o distanță frumușică (200.000 km) L-a vîndut lui B., de la care a primit patruzeci de mii de lei.

Încheiere : B. și-a dus Fiatul la reparat. Reparația l-a costat cincisprezece mii de lei. Și, bineînțeles, i-a cerut banii lui A. ; A. a refuzat — doar încheiaseră un contract de vînzare-cumpărare. Și au ajuns să se judece.

Epilog : nu știu cine a făcut o afacere pînă la urmă, dar ideea în sine a unei afaceri (adică a unui cîștig obținut printr-o înșelăciune) mi se pare reprobabilă.

LAURENȚIU CERNEȚ

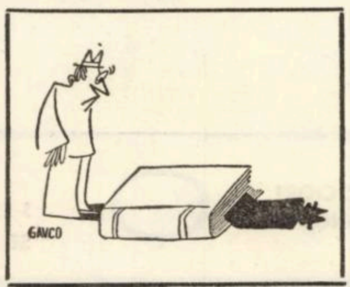

UMOR

VARĂ : Onomastica lui Pierde-vară.

ȘTRAND : Mare cu studii inferioare.

LITORAL : Mare cărcia i se văd ... coastele.

MAIEU : Cămașă ce n-o bagă niciodată pe ... mînecă.

MARE : Lac căzut la examenul de .. ocean.

TRANSPIRAȚIE : Piele care se simte în apele ei.

INSOLAȚIE : Căldură pe cap de locuitor.

MAMAIA : Capul de familie al... litoralului.

RUCSAC : Parazit. Stă pe spinarea altora.

NORI : Apă de ... ploaie.

PLOAIE : Apă cu capul în .. nori.

CABANĂ : Casă care ne privește de ... sus.

FRIGIDER : Beci cu domiciliul flotant.

SALVAMONT : Colac de salvare la ... înălțime.

SALVAMAR : Salvamont intrat la . apă.

TOMIS : Constanța cînd era ... domnișoară.

VÎNT : Aer care își dă ... aere.

SLIP : Chiloți .. prost-crescuți.

TITI GHEORGHIU

DOCUMENTAR INTERNAȚIONAL

Procesul doamnei K sau noua față a fascismului

Presa franceză relatează scandalizată despre un proces absurd. Despre procesul și condamnarea unei femei din Köln.

Iată faptele.

Ea se numește Beate. Doamna Beate Klarsfeld. Are 35 de ani. Naționalitatea germană. A fost condamnată de tribunalul din Köln la două luni inchisoare pentru că a încercat să-l răpească pe Kurt Lischka.

CINE E KURT LISCHKA ?

Astăzi, un venerabil cetățean german al Köln-ului. 64 de ani. Conducător al unei prospere societăți de import-export. Viață exemplară, pașnică.

DAR CINE E DE FAPT KURT LISCHKA ?

Kurt Lischka, venerabil cetățean german al Köln-ului e de fapt Obersturmbannführer-ul SS Kurt Lischka, șef adjunct al poliției de siguranță din Franța și șef al Gestapo-ului din Paris între anii 1940–1943.

Vinovatul numărul 1 pentru deportarea, torturarea și moartea a peste 200.000 (două sute mii) de evrei francezi. Condamnat în 1950 de un tribunal francez la inchisoare pe viață (după **L'Express**) in contumacie.

DE CE NU-ȘI ISPĂȘEȘTE ÎNCĂ PEDEAPSA CRIMINALUL DE RĂZBOI KURT LISCHKA ?

Răspund ziarele : „Din cauza unei anomalii juridice din 1954". Să recapitulăm în urma „anomaliei juridice din 1954" R.F. Germania nu-și mai poate rejudeca criminalii de război odată condamnați în Franța în contumacie. Și nici nu-i extrădează. În 1971 Franța și R.F.G. semnează însă o convenție pentru remedierea situației. Un acord. Acum e august 1974, au trecut deci trei ani și acordul nu funcționează, procedura rămîne blocată. De ce ? Pentru că cineva se opune, tărăgănează, obstrucționează ratificarea acordului. A și declarat de altfel : „În calitate de raportor am să examinez proiectul de ratificare cu grijă, dar asta va dura multă vreme, foarte multă vreme". De ce tărăgănează raportorul ratificarea acordului care l-ar condamna (și) pe Kurt Lischka la moarte ? Pentru că raportorul se numește ERNST ACHENBACH.

CINE E ERNST ACHENBACH ?

Astăzi, un venerabil cetățean german. 65 de ani. Figură bonomă. A pledat ca avocat în procesul de la Nürnberg. Ernst Achenbach a rostit nu demult cîteva lucruri care sunau de-a dreptul impresionant : „Să terminăm odată cu trecutul. Dacă nu, nu o să ieșim din cercul infernal al răzbunării. Pentru o nouă Europă pe care vrem s-o construim cu toții, ar fi timpul să dăm întîietate iertării și să lăsăm de-o parte ideea urmăririlor neincetate". Atunci cînd d o a m n a Klarsfeld a fost condamnată la două luni închisoare, reporterii l-au întrebat pe raportorul Achenbach ce părere are el despre asta. Atunci, cu un zîmbet creștinesc, Ernst Achenbach a răspuns astfel : „Unii oameni au mania persecuției. Ca protestant, cred că ar fi vremea ca peste acel trecut caritatea creștină să tragă o linie".

DAR CINE E DE FAPT ERNST ACHENBACH ?

Ernst Achenbach, raportorul care vorbește surîzător despre caritatea creștină e de fapt fostul consilier al ambasadorului Reich-ului la Paris, din 1940 pînă în 1943. Membru de nădejde al partidului nazist (încă din 1937), Ernst Achenbach e mult mai mult decît o simplă rotiță diplomatică, la Paris. El e șeful secției politice a ambasadei, secție foarte importantă și foarte activă, cu precădere in rezolvarea rapidă a „problemei evreiești". În 1940 Achenbach organizează întîlnirea dintre Hitler și Petain la Montoire. În 1941 participă la prima reuniune importantă a ambasadei în cadrul căreia s-au dezbătut măsurile concrete pentru lichidarea „problemei evreiești". Atunci Ernst Achenbach il însărcinează pe subordonatul său, comandantul SS, Theo Zeitschel, să facă legătura intre delegatul de la Vichy, Fernand de Brinon și – nici mai mult nici mai puțin – KURT LISCHKA, comandantul Gestapo-ului din Paris ! ! !

În iulie 1974 L'**Express** publică facsimilul unei telegrame adresate de Achenbach Ministerului Afacerilor externe de la Berlin. Iată textul :

Paris, 15 februarie 1943

No. 1071

În ziua de 13 februarie 1943, in jurul orei 21 și 10', locotenent-colonelul Winkler și maiorul Dr. Nussbaum de la statul major al Detașamentului III Luftwaffe au fost impușcați pe la spate pe cind se întorceau de la birou spre locuința de la hotelul Louvre din Paris, la puțin timp după trecerea peste pasajul Louvru al Senei. Trei gloanțe l-au rănit pe locotenent-colonelul Winkler și două pe maiorul Nussbaum. Amîndoi au murit in aceeași noapte după ce au fost internați intr-un spital. La locul atentatului s-au găsit 7 cartușe, calibru 7,65 mm, provenind probabil de la aceeași armă. Ancheta continuă.

Ca primă măsură de represalii, este prevăzută arestarea a 2.000 de evrei și deportarea lor spre Est.

Achenbach

Doamna Klarsfeld nu vrea să uite aceste fapte. Merge la centrul de documentare evreiască și cercetează arhivele. Cei 2.000 de evrei intre 16 și 25 de ani, arestați a doua zi după expedierea telegramei, din ordinul lui Kurt Lischka, au fost adunați în lagărul de la Gurs și transferați la 26 februarie și 2 martie la Drancy. Între 4 și 6 martie ajung la Maldanek. Sînt imediat gazați. Toți 2.000.

Paranteză a memoriei. Drancy... Drancy... Ce s-a mai intîmplat la Drancy ? Exact peste un an, la 24 februarie 1944 e arestat și internat în lagărul de la Drancy, evreul francez Max Jacob. Exact peste un an, la 5 martie 1944, moare în lagărul de la Drancy poetul Max Jacob. Ceea ce nu trebuie uitat nici peste 30 de ani, în 1974, cind o femeie e judecată și condamnată absurd, pentru că n-a vrut să uite.

Exact. Un proces absurd. Criminalul de război acuză. În martie 1971 o doamnă a incercat să-l răpească și i-a făcut cîteva vînătăi. Gest spectacular, pentru a denunța nonratificarea acordului, pentru a rupe tăcerea și lanțul odioasei complicități. Iar doamna, care nu cere decît dreptate pentru milioane de morți, se află în banca acuzaților. Incredibilă inversiune a rolurilor, la adăpostul codurilor, al legilor și al procedurilor, scriu ziarele. Incredibilă instanță, scriu ziarele. Un președinte de tribunal e agasat. E plin de înțelegere față de un criminal, dar refuză să audieze martorii. Atunci cînd René Clavel, președintele Uniunii naționale franceze a prizonierilor și victimelor de război a depus jurămîntul ca martor, președintelui i s-a părut că gestul martorului francez ar fi o „parodie a salutului hitlerist". Brusc, a refuzat să-i mai asculte pe ceilalți martori și a ordonat inchiderea ușilor.

„Înțeleptul, monstrul și nebuna" sună un titlu din **Nouvel Observateur.** „Monstrul" e Lischka, „nebuna" e doamna K., iar înțeleptul e judecătorul Victor Henry de Somoskeoy, vechi membru al partidului nazist, azi președinte al primei camere a tribunalului din Köln. Judecătorul ex-hitlerist i-a spus doamnei Klarsfeld : „Vă condamn, căci constituția Republicii, fondată pe drept, ne obligă să garantăm demnitatea unui om, fie el și asasin. Ceea ce Beate Klarsfeld vrea să scoată la iveală in legătură cu soarta evreilor din perioada nazistă e scris deja prin cărți. Nu e nevoie decit de puțină bunăvoință ca să ți le procuri". Să nu fi priceput oare domnul judecător un lucru limpede și pentru mintea unui copil ? Că Beate Klarsfeld are 35 de ani, deci e născută in 1939, deci nu are nici o amintire din anii nazismului. Și că deci a citit totul în cărțile despre care este vorba. Cu „puțină bunăvoință". Și cu multă memorie a literei citite. Beate Klarsfeld știe că cei care uită prea repede trecutul sint amenințați să-l retrăiască. Căci fascismul, înseamnă, înainte de toate, extrema banalitate a crimei, inseamnă oameni care refuză să gîndească, reduși la condiția robotului. Pentru că, iată, în vara lui '74 în coloanele ziarelor care scriu revoltate despre procesul de la Köln, apar și alte știri despre acțiunile fascismului încă neeradicat.

– în Chile, din ordinul generalului Pinochet sînt uciși și torturați mii de oameni,

– În Italia a devenit activă organizația neofascistă M.S.I. (Mișcarea socială italiană). Spre M.S.I. duc toate firele negre ale proceselor de la Genova, Milano, Torino, ale bombelor din Milano '69 pînă la atentatul din Brescia '74. Tot în Italia „Violența neagră", altă mișcare neofascistă își asumă răspunderea atentatului criminal din expresul Roma – München.

– în Japonia extrema dreaptă are vîntul la pupa. „Vrem o bombă atomică, nu ca să atacăm alte țări, ci ca să distrugem Japonia, decît s-o vedem in miinile comuniștilor", declară Hoicho Hamada, secretar general al unei grupări de extremă dreaptă. Hoicho Hamada e, la cei 62 de ani ai săi, o legendă vie a fascismului japonez. Reintoarcere la anii '30 ? Reinviere a vechilor demoni ? – se întreabă ziarele.

Vara procesului doamnei K. avertizează. CEI CARE UITĂ PREA REPEDE TRECUTUL SÎNT AMENINȚAȚI SĂ-L RETRĂIASCĂ. Acesta e sensul gestului acelei femei de 35 de ani, care n-are amintiri de pe vremea nazismului, dar care știe că tăcerea, indiferența și uitarea sînt foarte grave. Vocea ei vrea să depună mărturie. Acuză și nimic nu o va putea opri. O lume întreagă, progresistă și democratică a auzit-o și e alături de ea. Opinia publică și orientările politice democratice din R.F.G. au luat atitudine împotriva acestui act justițiar absurd. Guvernul a luat măsuri.

Neo-fascismul își arată așadar colții. Amenință. Terorizează. Face victime. Dar opinia publică, popoarele lumii, personalități politice, presa, ripostează, protestează, demască, denunță și mai presus de toate, LUPTĂ. Stau mărturie Portugalia, Grecia, Italia, Spania.

A. BRĂDEANU

TERRA MAGAZIN

CA ÎN FILME. Un tren „fantomă" i-a speriat pe feroviarii britanici care s-au pomenit că asistă la o adevărată scenă din filmele de groază. Trenul cu pricina a pornit-o spre Londra fără mașinist, iar viteza lui creștea din ce în ce mai mult, amenințînd să facă „praf" tot ceea ce putea să-i iasă în cale pe una din cele mai circulate linii ferate britanice. Singura soluție a fost iscarea unei ciocniri cu un alt tren lansat în direcția „bolidului fantomă". A fost într-adevăr ca-n filme !

AFORISME. Cunoscutul umanist polonez Stanislav Lec scria următoarele aforisme în „Polske obozrenie" :

– totul se află în miinile omului, de aceea miinile trebuie cît mai bine spălate.

– singurătate, cît de suprapopulată ești !

CULMEA BUSINESS-ULUI. Se spune că acela care va reuși să vîndă frigidere eschimoșilor va fi declarat cel mai bun businessman din lume. În felul său, Tan Yboro din Kenya este un campion al businessului. El a reușit, doar într-o singură zi, să vîndă – într-o localitate situată doar la cîțiva kilometri de ecuator — 21 de lămpi de cuarț !

TRADIȚIE. La intervale de cîte 15 minute din turnul unei biserici din orașul suedez Istad se aude un „dulce" sunet de corn. Regulamentul — vechi de 380 de ani — zice : „Paznicii turnului vor fi tot timpul de veghe, harnici și atenți, cu ochii în toate direcțiile încît să poată descoperi imediat orice incendiu. Ei vor sufla din corn la fiecare sfert de oră ca oamenii să știe cît e ceasul". Paznicii care adorm sînt amendați cu suma de cinci coroane.

CUIBURI DE RÎNDUNELE PE FAȚADELE BLOCURILOR. Ornitologii din metropola cu peste două milioane de locuitori au făcut o constatare surprinzătoare. De cîțiva ani, numărul rîndunelelor este din nou în creștere după ce, de mai multă vreme, această pasăre insectivoră atît de folositoare agriculturii era aproape amenințată cu dispariția. De vină era desigur peisajul modern puternic modelat de mîna omului, cu străzile betonate și cursuri de apă canalizate, care nu mai oferă păsărilor lutul necesar construirii cuiburilor. utilizarea pe scară din ce în ce mai largă a mijloacelor chimice de combatere a dăunătorilor, în agricultură, creșterea traficului pe ulițele satelor. Toți acești factori au avut ca urmare ca numărul de cuiburi de rîndunele în regiunea rurală din împrejurimile Berlinului occidental a scăzut la numai 400 în anul 1971. Totodată s-a observat însă că în oraș, pe fatadele marilor blocuri au apărut 800 de noi cuiburi. Potrivit cercetărilor proporția s-a modificat în ultimul timp tot mai mult în favoarea „rîndunelelor citadine care și-au adaptat în mare măsură modul de viață la condițiile noii ambianțe. Fațadele înalte și balcoanele le protejează de intemperii iar mult căutatul material de construcție pentru cuiburi. lutul, se găsește de asemenea în abundență pe șantiere urbane.

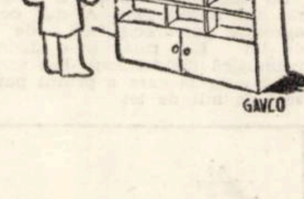

ZGOMOTUL POATE UCIDE. După cum declară majoritatea medicilor, zgomotul marilor centre urbane care atinge în medie 80 decibeli constituie limita superioară dincolo de care organismul uman este serios afectat. Depășirea acestui plafon poate duce, după cum subliniază directorul clinicii și policlinicii pentru medicină nucleară din Marburg (Republica Federală Germania) prof. Emil Heinz Graull în publicația „Deutsches Arzebaltt" din Köln, la surzenie parțială sau chiar totală. Gradul afecțiunii provocate de zgomot este în raport cu felul sunetelor, durata de expunere, dozarea lor și înainte de toate sensibilitatea individului. „S-au constatat că urmări pierderea temporară sau permanentă a auzului, tulburări fizico-cerebrale, ale comunicației prin viu grai, ale odihnei și ale capacității de relaxare în general" scrie prof. Graul. Principalele surse ale poluării sonice sînt motocicletele, trenurile, avioanele, șantierele de construcții, mașinile activitățile gospodărești și . . . vocea umană. Zgomotul cel mai puternic produs de vehicule se datorează rulării pneurilor. Un singur camion poate produce pe șosea un nivel sonor de 98 decibeli la 14 metri distanță în timp ce un tren diesel trecind cu 80 km pe oră la o distanță de 18 metri generează 88 decibeli, iar decolarea unui avion declanșează pînă la 100 decibeli în cartierele vecine de aeroport. Dar și zgomotele din cadrul locuinței constituie o problemă, dat fiindcă echipamentul electro-casnic concurează deseori cu succes vuietul străzii. O mulțime vociferînd însumează cca 60 decibeli, ceea ce reprezintă de asemenea o agresiune a auzului. De la 150 decibeli în sus, capacitatea auditivă este serios compromisă, un sunet de 155 decibeli poate provoca arsuri ale epidermei, iar un șoc de 180 decibeli provoacă moartea individului.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXV ● 16 august 1974 ● Nr. 33 (337) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu imagini ale noului oraș de la Dunăre puse la dispoziția revistei de Comitetul orășenesc P.C.R. Orșova

Tineretul și problemele lumii

Peste cîteva zile, Capitala patriei noastre va găzdui una din cele mai importante manifestări internaționale dedicate omului secolului nostru, problemelor lui stringente în competiție cu evoluția științei, economiei și societății, Conferința Mondială a Populației, acțiune de larg răsunet planetar marcînd punctul culminant al anului 1974, declarat An Internațional al Populației.

Ca un adevărat preambul a acestei majore confruntări de opinii se desfășoară la București, Conferința internațională a tineretului pentru problemele populației. Deschisă în prezența secretarului general al Conferinței Mondiale a Populației Antonio Carrillo Flores, actuala conferință internațională a tineretului prilejuiește un prim schimb de păreri, din punctul de vedere al generației tinere, privind raporturile sale cu populația și dezvoltarea social-economică, cu resursele și protejarea mediului înconjurător, a raporturilor dintre tineret, populație, familie, bunăstare ș. a. Maturitatea problemelor ridicate în cadrul dezbaterilor, complexitatea lor, probleme pe care le reintîlnim în dezbaterea Conferinței Mondiale, este semnificativă pentru seriozitatea cu care un număr tot mai mare de tineri din întreaga lume privesc viitorul planetei pătrunzînd pînă la cele mai profunde aspecte ale contemporaneității, căutînd soluții. Este semnificativă, în același timp, responsabilitatea asumată față de acest viitor, prin însăși participarea unor exponenți ai tineretului din peste 90 de țări, tineri care înțeleg că fundamentul comun al problemelor determină sosoluționarea progresului general al umanității și implicit rezolvarea situațiilor specifice ale fiecărei țări.

Adresînd un cald mesaj de salut Conferinței internaționale a tineretului pentru problemele populației tovarășul Nicolae Ceaușescu, președintele României acorda întreaga încredere tineretului lumii spunînd : „Cu tot elanul și spiritul ei novator, tînăra generație trebuie să fie promotorul luptei pentru victoria idealurilor umaniste de pace și prietenie între popoare, pentru edificarea unei lumi mai bune și mai drepte".

CONVORBIRI

Cu Mihai Botez

DIRECTORUL LABORATORULUI DE PROSPECTIVĂ AL UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI

„NOI ÎNCERCĂM SĂ PĂSTRĂM NEALTERATĂ TINEREȚEA OMENIRII".

– De fapt unde începe viitorul ? Intervalul prezent-viitor se pare că scade mereu. Unii cercetători vorbesc chiar de „viitorul prezent" ?

– Da, există tot felul de segmentări ale axului temporal. Unii încadrează viitorul prezent în intervalul de 10 ani, viitorul viitorului 10^3, 10^2 ș.a.m.d. Dar nu asta e esențial. Pentru noi, viitorul este cîmpul lucrurilor care nu s-au înfăptuit. Puneți în paranteză : **încă**. Deci cîmpul posibilului. Deci resursa întregii omeniri pe care trebuie s-o gestionăm în așa fel încît să nu devenim robii ei.

– În ce măsură putem realiza această stăpînire ?

– În măsura în care lucrăm științific ! Există două atitudini limită deopotrivă de nocive. Prima este nesocotirea totală a viitorului printr-o acută solicitare a prezentului. Mult timp oamenii au trăit cu convingerea că viitorul este un fel de p r e l u n g i r e a prezentului, eventual cu mici corecții. Este un tip de gîndire „istorică", „retrospectivă", în care toate raționamentele funcționează pe bază de analogie cu trecutul.

Apoi, mai nou este obsesia viitorului. Tendința de a nesocoti prezentul pentru un viitor rămas într-o mare zonă de incertitudine. Ca reacție la această obsesie aș cita-o pe Simone de Beauvoire „să nu lăsăm viitorul să ne jefuiască prezentul".

– Între aceste atitudini extreme unde se încadrează prospectiva ca știință ?

– Transformă sau încearcă să transforme viitorul dintr-un cîmp al posibilității lirice, al fanteziei dezordonate, într-un cîmp de posibilități ordonate, care se oferă cunoașterii științifice. Măsoară ceea ce poate să apară – „viitorii posibili", ceea ce e de dorit să apară – „viitorii dezirabili". Ce trebuie să facem, ce nu trebuie să facem, ce este posibil să facem. De pildă, dă contraindicații. Ca să fiu mai concret. Noi, în cadrul laboratorului sîntem pe cale să definitivăm un „scenariu al inacceptabilului" în învățămîntul românesc. Unde am ajunge dacă s-ar mări la infinit cantitatea de informație, durata școlarizării ? Dacă informa-

AGNETA HOLZER

(Continuare în pag. 3)

ANUL XXX

Electromotoarele care parcurg planeta

● MUTAȚII ÎN STRUCTURA INTELECTUALĂ A MUNCITORULUI

Amplul proces de dezvoltare economică a României, petrecut în ultimele trei decenii, la capătul căruia, dintr-o țară potențial bogată în materii prime a devenit o țară cu un potențial industrial marcant, a implicat transformarea întregii structuri sociale și umane a populației. Se vorbește despre „miracolul românesc" avîndu-se în vedere toate realizările ultimilor ani și ritmul de creștere al producției industriale românești (13,7 %), unul din cele mai înalte ritmuri de dezvoltare pe plan mondial. Revoluția economică, care a avut loc concomitent cu revoluția inteligenței umane, ai căror martori sîntem astăzi, a determinat transformarea întregii societăți, a oamenilor, ridicarea lor pe o treaptă calitativ superioară. Procesul extrem de complex care implica importante mutații sociale, culturale, demografice, pornit imediat după naționalizare și amplificat la noi dimensiuni astăzi, viza în primul rînd asigurarea unei forțe de muncă cu un grad tot mai înalt de calificare pentru ramurile industriale care stăteau la baza edificării unei economii prospere. Exista în germene, deja, unul din dezideratele majore ale socialismului : apropierea muncii fizice de munca intelectuală.

Accentul pus încă de la început pe industria grea, „cu pivotul ei principal – industria constructoare de mașini" – singura în stare să asigure un fundament sigur dezvoltării întregii economii, a determinat orientarea masivă a forței de muncă, în special tînără, spre această ramură. În special tineret, pentru că erau mult mai ușor accesibili ideilor noi în tehnică, cu o mai mare mobilitate teritorială, apți pentru a pătrunde în alte categorii sociale. Industria grea, industria constructoare de mașini asigurau progresul tehnic în celelalte ramuri ale economiei. Implicit, noi contingente de tineri acopereau necesarul de cadre calificîndu-se și specializîndu-se în condițiile impuse de o mecanizare și automatizare la nivelul tehnicii mondiale. Analiza, oricît de sumară, a acestui proces complex trebuie să cuprindă ca pe un prim factor hotărîtor – școala.

Dacă în condițiile unei industrii primare, bazată în principal pe forța fizică, muncitorului îi era suficientă o calificare sumară, dispunînd sau nu de un nivel de cultură elementar, progresul tehnic impunea, înafara unor noțiuni de cultură generală obligatorii, o seamă de cunoștințe de specialitate, solicitîndu-i din ce în ce mai mult inteligența. Aceasta numai în ramurile industriale așa-zis tradiționale. Dar, în ultimii ani, au apărut și s-au dezvoltat o serie de ramuri industriale noi : chimia,

PAUL EUGEN BANCIU

(Continuare în pag. 7)

IMNELE PATRIEI

Imn

Livezile primesc lumina pură
Tu, gînd al meu, putea-vei să presimți
Aleasa clipă-n care albii zimți
Te vor străbate-ntocmai ca o bură ?

E-un templu vast, cu ape și coline,
Cu fum de nori împrăștiat în vînt.
Aici ascult, pe-un soclu de pămînt,
Lumini de imn ce tremură în mine.

EUGEN DORCESCU

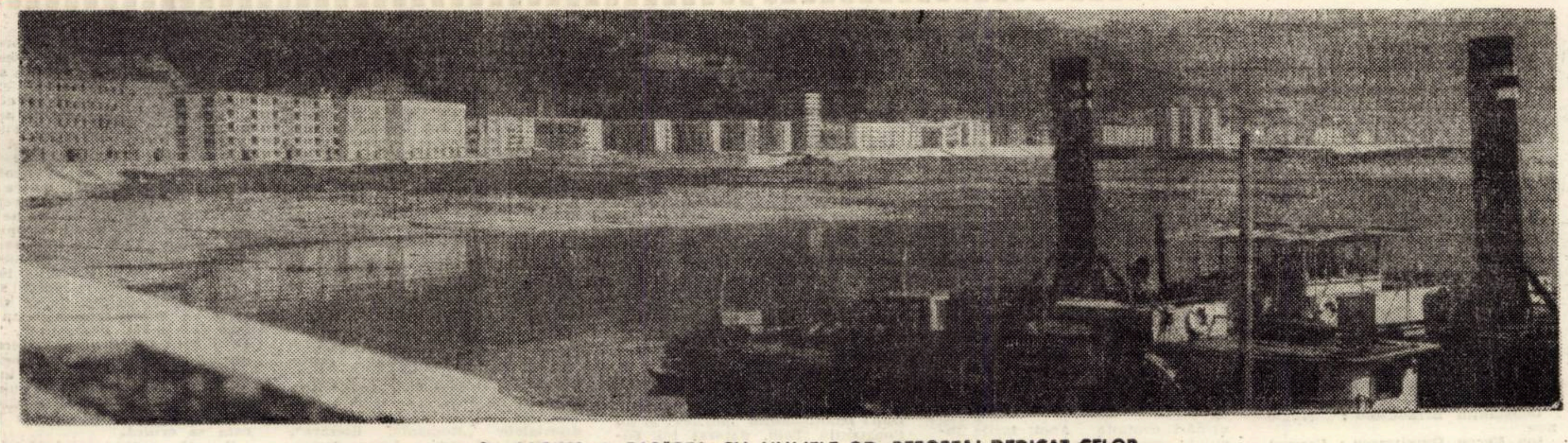

ÎN PAGINA 4, PASĂREA CU NUMELE OD, REPORTAJ DEDICAT CELOR 1 800 DE ANI AI ORAȘULUI ORȘOVA-DIERNA

CRONICA LITERARĂ

Ștefan Augustin Doinaș

Cele mai frumoase poezii

(Ed. Albatros)

Papirus

(Ed. Cartea Românească)

1. Integrarea literaturii române în universalitate presupune, pentru momentul actual, nume și cărți ce, definind epoca, definesc în ceea ce are mai adinc spiritul românesc. Vocația clasică a poeziei românești, ca și reacțiile față de această vocație, primesc, printr-un șir de autori debutanți în deceniul al cincilea, mari poeți azi, o pecete originală. Prin Ștefan Augustin Doinaș, Geo Dumitrescu, Ion Caraion, Virgil Teodorescu, Radu Stanca, Nina Cassian, Gellu Naum, numărăm azi direcțiile evoluției poeziei noastre intr-o epocă istorică. Neoclasiciști, ironiști, suprarealiști, ermetici, ei răspund, prin literatura lor, solicitării unui moment istoric, reacționind, mai mult sau mai puțin mijlocit, față de istorie. Timpul a insemnat diferențele : adeziunea la cultură, ca organism ordonator, a dat fiecăruia dintre ei nu numai un sens al clasicității și, prin el, o operă esențială. Pentru literatura română de azi, fundamentală.

2. Locul lui Ștefan Augustin Doinaș, la aceste mari intretăieri de drumuri este de primă importanță. Eseist, traducător, poetul Doinaș este, prin excelența intreprinderilor sale, un om de cultură de excepție. Studiile și articolele pot fi, ca și traducerile indicative prețioase in munca (anevoioasă, aci) a criticului, chiar dacă ele sint, indiscutabil, realizări autonome. Intr-un studiu cu excelente intuiții (dar, probabil, și cu unele comparații abrupte) Ion Negoițescu iniția această paralelă : „Structural romantic în sensibilitatea-i vizionară, atit de apropiată inițial de cea a lui Eminescu, Doinaș este de asemeni format (modelat) filosofic, dar nu pe căile epistemologiei și metafizicei, ca inaintașul său, ci pe drumurile filosofiei cutlurii și ale esteticii, de unde – între altele – și diversificarea sa modernistă. El n-a frecventat pe Kant și pe Shopenhauer, ci pe Blaga și pe Valery".

Să incercăm să pornim în analiza poeziei lui Doinaș („Cele mai frumoase poezii") de la ultima observație (făcută nu numai de Ion Negoițescu, dar formulată de el cu o admirabilă precizie). Nu ne e greu să observăm, la o lectură sumară a poeziei lui Doinaș, necesitatea – pentru poet – a unui sistem poetic coerent. Preeminența ideii poetice, fie și ca „viziune" constituie simburele înțelegerii lirismului doinașian. Imaginile nu trăiesc in sine, ci ca „funcție-reper". Frecventindu-l pe Valery, Doinaș nu il urmează, ca poet, pe Monsieur Teste, ci il „descrie", intorcindu-se către mithos. Poet vizionar și poet orfic, Doinaș înțelege poezia modernă pornind nu de la Hölderlin, Rilke, Blaga, modelatori ai lirismului său, ci de la înțelegerea, prin aceștia, a viziunii poetice. Presocraticii, Platon, neoplatonicii ii vor furniza miturile fundamentale ale poeziei sale. Prin presocratici, dar și prin Platon și neoplatonici împătimitul intru idee își va formula, pentru o bună parte a literaturii sale, metaforele cheie : ochiul, masca (cu suma intreagă de variante ce semnifică dimensiunea formală a concretului), prin moderni se va intoarce inapoi către Cuvint, ca esență a poeziei. Abstractul și concretul, ele insele izvoare de poezie, sint argumente ale poeziei. In toate fazele evoluției lirismului doinașian există o fabuloasă sete de concret, așa cum există și o invizibilă teroare a ideii. În toate fazele lirismului, ideea și forma nu sint doar elemente cu care operează criticul, ci cu care operează mai ales poetul.

Așadar, viziunea, element teoretic al poeziei primește, prin Doinaș, o formă concretă. Din De visione a lui Nicolaus Cusanus, ilustrul renascentist, poetul extrage ideea similitudinii privire-cuvint. La inceput, spune mitologia – azi – formulată de Cusanus, cuvintul creator a fost, in fapt, privire creatoare, viziune creatoare. Cuvintul echivalează privirea, vederea, privirea lucrurilor naște lumea. Mitul are consecințe majore in înțelegerea sensului abstract și concret, a esenței și a formei in poezia lui Doinaș.

Prin acestea, intoarcerea către Heraclit, de pildă, printr-o intreagă poezie a tiparelor, nu înseamnă decit faptul că poetul epuizează, intuitiv, intreaga sferă de implicații a mitului său central.

Pornită dintr-o insurecție, împotriva purismului, poetica grupului căruia ii aparținea, la inceputurile sale, St. Aug. Doinaș cultiva cu precădere balada, lirismul discursiv și parabolic, nu lipsit de hieratism, implantat in mit. Prima etapă a evoluției doinașiene, numărind citeva capodopere (Balada întrebării lui Parsifal, Mistrețul cu colț de argint) aparține deci discursului liric, cu savantă punere in scenă, trăind in și prin replică. Următoarea etapă a parabolelor lirice, a poeziilor strict mulate pe idee, va continua dialogul implicit filozofic, fără a extirpa total anecdota semnificativă. Mereu aplecat asupra formei, Doinaș va aborda insistent sonetul, poezia emblematică, abstract distantă în care „eroi" ai parabolei sint Ovidiu, cel exilat la Tomis, și Goethe patronul clasicismului. Marea epocă a poetului Doinaș este insă a poemelor, o comparație cu Elegiile duineze ale lui Rilke, pur formal, ar indica totuși citeva repere ale discuției. Din nou sintem in lumea formelor și în lumea ideii, intr-o lume a ideilor ce organizează lumea sensibilă. Poemul nupțial, replică a lui Ion Barbu, ar reprezenta unirea celor două. Izvoarele din volumul Papirus, originea adincă a formelor și a cuvintului, a Patriei.

Ca și celelalte volume ale Șt. Aug. Doinaș, Papirus adună poezii din diverse etape ale creației poetului ; sertarele, așadar, sint totdeauna arhipline, autorul publicind cu parcimonie, abia după ce, în sertar, versul va fi trecut proba timpului, integrindu-se unei „direcții" firesc. Versul cu cadență hieratică, profetic și patriotic, aparține, in acest volum, unui lirism care caută concretul. Eleganța frazării, ținuta somptuoasă a versului, aparține unei direcții estetice, distanțindu-se mereu de facilitatea ce face modă : „... De la riul Milcov suspinat pe undă / pină-n piscul vinăt și țepos, cu brazi, / mi-am simțit ființa una și rotundă, / cu auzu-n aer, gata să răspundă / la chemarea stelei tinere de azi".

Spectaculoasă e, insă, in poeme, primenirea limbajului. Scriind, in Papirus, o poezie a scrisului, Ștefan Augustin Doinaș descoperă cuvinte stranii (localisme, neologisme, termeni specioși, elemente argotice), care dau cale liberă nu numai atitudinii ironice, ci și unui ton oracular : nu numai mimării realului, supunerii necondiționate față de el, ci și trudnicului efort al trecerii printre cuvinte. Modelele mitologice sint prezente, dar prin înstrăinarea lor, și nu prin asumarea lor de poet. Pe un foarte ocolit drum, ne amintim de Blaga și Hölderlin, uniți in numele aceluiași cintec orific. Sau, la modul tragic, al refuzului lui.

C. UNGUREANU

„FACLA" 100 de titluri

(RĂSPUNDE LA 6 ÎNTREBĂRI SIMION DIMA, DIRECTORUL EDITURII)

– Ce semnificație are pentru editură și pentru cititori apariția cărții nr. 100 ?

– Este, cred, o dublă confirmare : aceea a viabilității unei tinere edituri (am ajuns la această cifră intr-un an și șase luni de producție editorială) și ținind seama că 90 din cele 100 de cărți poartă inscris pe copertă numele unor autori din Timișoara și vestul țării, confirmarea potențialului de creație și de cercetare existent aici. Putem privi deci inapoi cu o anume satisfacție : rezultind din efortul întregii noastre echipe și dintr-o formulă organizatorică fericită, cifra atinsă poate fi socotită indicatorul unui cert dinamism editorial. Fără a uita nicidecum că determinant nu este numărul ci valoarea.

– Cum s-a maturizat colectivul de muncă al editurii ?

– Maturizarea, dacă s-a produs, o atestă cărțile apărute. Înclin a crede că a intervenit, în urma experienței ciștigate, a sprijinului și îndrumării Comitetului județean de partid și Consiliului Culturii și Educației Socialiste, o gindire mai deliberată în opțiunile noastre programatice, o mai lucidă estimare a manuscriselor. Maturizarea noastră, un proces ce se desfășoară, o atestă și modul cum sint materializate în gindirea editorială, comandamentele ideologice și de cultură pe care le servim.

– Dar relațiile cu colaboratorii ?

– Avem prieteni numeroși, avem și oferte și manuscrise. Desigur, aceste relații pot fi încă mai strinse, mai particularizate. Primim orice manuscris, dar ne mihnește să vedem autori aducindu-ne tot ce le-a rămas pe fundul sertarelor. N-avem intoleranțe, ci numai exigențe, decurgind din însuși țelul editurii, acela de a ridica nivelul de reprezentare a Banatului pe planul culturii noastre naționale. Și nu vom servi acest țel dacă unii autori de la noi vor gindi „manuscrisul acesta il prezint la Bucureștı fiindcă e bun, iar pe celălalt fiindcă „merge", il dau la Facla". Și chiar cind spunem **nu** grabei și non-valorii, sperăm să putem spune **da** în viitor, de oriunde ne-ar sosi un manuscris valoros.

– Există succese editoriale. Ați putea numi citeva ?

– Succesul nostru global este acela că am dovedit – continuind ce s-a făcut inaintea noastră, cit de substanțial poate fi mesajul literar și științific bănățean ; de asemenea acela de a ne fi subordonat in mod responsabil activitatea îndeplinirii programului ideologic al partidului. Am publicat o proză realistă, intre care romane aducind în atenție viața unor orașe muncitorești, cu o problematică etică vie, autentică, o poezie fără incifrări, directă, caldă, delicată nu rareori cintării sentimentului patriotic. Se conturează colecția de literatură satirică, seria de istorie literară, de limbă și stilistică (amîndouă cu sprijinul Universității timișorene), precum și o substanțială suită de carte tehnico-științifică, promovind cele mai bune rezultate ale cercetării de la noi.

Nume ? În literatură și cercetare literară, Franyo Zoltan, Eugen Todoran, Ion Arieșanu, Anghel Dumbrăveanu, Mircea Șerbănescu, Gh. Grigurcu, G. I. Tohăneanu, Vl. Ciocov, Damian Ureche, N. Berwanger, Endre Karoly, Doru Popovici, Petru Vintilă, Livius Ciocârlie, Dușan Petrovici, Anavi Adam, Laurențiu Cerneț, Iosif Lupulescu, Ion Velican, Ion Maxim, Alexandra Indrieș, Valeriu Armeanu, Gh. Schwartz, Ivo Muncean, Ludwig Schwartz, Traian Dorgoșan.

În știință, C. Drăgulescu, Pius Brânzeu, V. T. Bușilă, I. Cotăescu, Gheorghe Băcan, Dan Teodorescu, Tiberiu Toro, Traian Sălăgean, I. Munteanu, D. Fränkel.

– Ținuta grafică s-a îmbunătățit. Cărui fapt se datorează aceasta ?

– Cred că străduinței cu care am dezbătut în editură aceste aspecte precum și seriozității compartimentului tehnic. Nu mai puțin tipografilor cu care lucrăm. Năzuim să ajungem la o formulă grafică a noastră. Dar mai e mult...

– Ce va insemna nr. 200 ?

– Sper că deplina cucerire a maturității.

LUCIAN BURERIU

CORESPONDENȚĂ

Viorel Simpetrean : „Semn magic" e blagiană : „Să nu strivim tăcerea / macilor de griu" etc. Tutela marelui poet se observă și-n finalul celeilalte poezii.

Patricia Mihala-Epureanu : Poate altceva Să mai vedem.

Radu Honga : E foarte interesant tot ce ne scrieți și vă felicităm sincer pentru proza Dvs. de anticipație Cit privește poeziile, părerea noastră ar fi să rămineți, deocamdată la povestirile S. F.

Aurica Pelea : Noile versuri ne întăresc bunele impresii exprimate anterior. Deocamdată ne rămîne să urmărim evoluția Dvs. așteptind poezii noi. în speranța unui debut în paginile revistei noastre.

Constantin Brîndușoiu : Nimic nou.

Ion Vergu Dumitrescu : Versuri corecte, uneori calde, însă fără înaripare, rămînind intr-o apăsătoare inerție a expresiei și fanteziei. Mai trimiteți.

M. V. Columbo : Vă mulțumim pentru aprecierea pe care o faceți la adresa muncii noastre Vă asigurăm că vă vom citi și pe Dvs.. întotdeauna, cu atenție – în ciuda „cantităților industriale de poezie" care ne vin. după cum presupuneți

Ilva Aref : Puteți trimite. bineînțeles. articolul propus. Cele două poezii sint o bună introducere pentru o viitoare discuție a lucrărilor Dvs. Trimiteți manuscrise lizibile.

Nicu Veza : În numărul trecut ne-am referit la poeziile Dvs. semnate Dumitru Florin. Una din ele, **Dansul zorilor,** o retrimitere sub noul nume. Situația e aceeași : încercări modeste. Ceea ce nu înseamnă că — ici-colo — nu găsim cite o metaforă sau cite un stih colorat sau promițător. Oricum, ar trebui să optați pentru un pseudonim. spre a vă putea urmări evoluția Apoi. legile jocului cer probitate. de ambele părți

Tudor Buicea, Simedrea Costel, Nanu Flori, Pop Vasile, Pulbere Petrică, Traian, Rudolf Gh. Ionescu, Ady Braun – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CURIER LITERAR

● Tot la această rubrică, cu puțin timp în urmă, consemnam entuziaști că, prestigioasa revistă TRIBUNA, revitalizată parcă prin efortul redactorilor ei de a impune din mers o formulă revuistică dinamică, vie, in adevăr publicistică în stare să surprindă întreaga încărcătură ideatică și emoțională a etapei istorice pe care o parcurgem a îmbrăcat o haină nouă. Și, parcă pentru a ne confirma observațiile, numărul 29 al revistei este el însuși și în întregime dedicat... publicisticii. După emoționantul „portret" al lui Constantin Țoiu, datorat lui Fănuș Neagu (regretăm că nu-l putem reproduce în întregime, totuși : „... Țoiu vorbește născocind și toate întimplările, pentru el, țin de miracol. „Auzi, domnule, am fost într-un sat, pentru un reportaj (excelentele lui articole din fiecare joi), intr-o curte C.A.P. și lingă cazanul de țuică văd un grup de țărani trintiți într-o rînă pe un măldar de iarbă : ce faceți? zic, și unul îmi ia măsura din ochi, mă cintărește și mă dă peste cap : păi, ce să facem, sintem mizerabili, spargem semințe"). Ion Vlad se pronunță, cu pertinență asupra însemnărilor de călătorie ale lui Adrian Marino iar Marcel Constantin Runcanu, sub genericul „Revista revistelor" face o analiză minuțioasă vis-a-vis de revista Luceafărul ; subscriem observațiilor sale. Un alt generic, o altă noutate in revistă : „Tineri critici despre prozatori tineri", semnatar, A. I. Brumaru — rubrică pe care am dori-o permanentizată. Mai remarcăm : interviul cu Vasile Nicorovici (N. Prelipceanu), însemnările de lectură la cărți de reportaj și călătorie, articolul lui Ion Marcoș despre editorialele „României literare", cel al lui Al. Oprea despre Eugen Barbu etc. etc. — întreg acest număr fiind de fapt o reușită ca intenție dar și ca realizare.

● Oarecum ciudat se prezintă în revista Familia (7) sectorul de critică literară. Mircea Constantin, pe un spațiu restrîns se ocupă de cinci cărți de poezie, (recenzioarele sint numite, decent, „fișe"), avansind afirmații de genul : în poezia lui Ion Filipoiu „Alături de Goga, Blaga și Alexandru apare ca model și Eminescu". Citatul e dat și pentru a a semnala cititorului marea intimitate stabilită între recenzent și scriitorii numiți senin pe numele de familie. Sau : „Răspunsurile ocolite, figurate prin serpentinele „șoselei sublime" sfîrșesc în perspectiva clară a totului înțeles ca devenire încît se poate spune despre Corneliu Popel că se înscrie cu Mihai Ursachi, Dan Rotaru, Crenguța Diaconescu, etc. (? ?) într-o importantă direcție a poeziei noastre de azi — ironic — nostalgică". Parcă anume in replică, Valentin Tașcu se ocupă de poezia lui ... Gheorghe Grigurcu ; aplicat și pertinent în judecata sa critică.

O notă aparte : eseul Matei Caragiale (X) semnat de criticul de mare rafinament care este Ovidiu Cotruș.

A. BALTHAZAR

Direcţii în proza contemporană

Intr-o perioadă relativ scurtă, dezvoltarea prozei este deosebită. Au debutat în acest răstimp Ion Arieşanu, Ion Marin Almăjan, Laurenţiu Cerneţ, Radu Ciobanu, Alexandru Deal, Valentina Dima, Alexandra Indrieş, Gheorghe Schwartz, Sorin Titel, Ion Dumitru Teodorescu, Ion Velican.

Direcţiile evoluţiei prozei sînt complexe, de la proza scurtă sau reportajul ce surprinde mai aproape noile transformări la romanul de dezbatere, cu implicaţii psihologice profunde şi cu evidente ralieri ale tehnicii la orientări contemporane.

După debutul cu **Anii adolescenţei** (1962) Ion Arieşanu realizează prin romanele **O complicată stare de fericire** (1967) şi **Vrajă** (1971) creaţii de valoare în contextul prozei contemporane. Ambele romane se înscriu într-o valoroasă tradiţie a romanului de probleme, realizînd îmbinarea armonioasă în planul estetic-literar a unei superioare etici cu devenirea vieţii. Dobromirescu, din primul roman, ca şi Stefan Nicodim din **Vraja** sînt urmăriţi sub latura psihologică într-o devenire mereu în conflict cu rutina şi nedreptatea. Eroul din **Vraja** are, în primul rînd, perspectiva teoretică asupra lumii şi vieţii şi acţionează în baza unei responsabilităţi pe care calitatea profesiunii o incumbă. Viaţa sa cunoaşte sinuozităţi şi oprelişti, dar ţinta finală este urmărită printr-o uimitoare intransigenţă faţă de principii. De aici dramatismul romanului, orientat într-o direcţie problematică, cu mai largi rezonanţe în proza contemporană şi prin romanele semnate de Marin Preda, Al. Ivasiuc, Bujor Nedelcovici, alături de care romanele lui Ion Arieşanu sînt realizări certe ale epicii actuale. Prin valoarea ideilor puse în discuţie, cartea lui Ion Arieşanu este foarte contemporană şi exprimînd o atitudine – este, în fond, polemică. Polemică faţă de o anumită opacitate şi inerţie, faţă de un mod îngust de a vedea evoluţia socială, faţă de mentalitatea învechită de apreciere a omului în limitele unei simple activităţi. Ştefan Nicodim, face parte dintr-o categorie de personaje cu mai largă circulaţie în proza contemporană, cea a „intruşilor", în sensul insuficientei pregătiri pentru confruntarea cu viaţa. Detenţiunea nu scade, ci întăreşte credinţa în adevăr, în omenie, îi oferă posibilitatea unei noi modalităţi de cunoaştere a oamenilor. Remarcabilă este la Ion Arieşanu modalitatea de a urmări psihologia personajului în cele mai varii situaţii, este adevărat extrem de dramatice, dar care nu s-ar susţine prin ele însele fără o omogenă integrare a personajelor.

Sorin Titel debuta cu un volum de proză scurtă – **Copacul** (1963) – urmîndu-i alte volume de aceeaşi structură. Cu romanele (tot restrînse) **Reintoarcerea posibilă (1966), Dejunul pe iarbă** (1968), **Lunga călătorie a prizonierului** (1971), **Ţara îndepărtată** (1974), Sorin Titel apare ca un prozator de clară originalitate. Proza sa simbolică, alegorică, în derulare cinematografică, descinde de pe traiectoria unor moderne orientări ale romanului. Acţiunea este dispersată, nu interesează într-o ordine şi cronologie imediată, ci într-o vagă esenţializare simbolică. **Lunga călătorie a prizonierului,** spre exemplu, este un drum spre niciunde şi fără timp, în care cei trei călători îşi schimbă identitatea, după cum **Ţara îndepărtată,** ultimul roman, poate fi o posibilă ţară a copilăriei, ori chiar a amintirilor adolescentine. Lumea este posibil de reperat în spaţiu (dar nu interesează), personajele se pot numi Ana, Simion, Ştefan, Eva Nada, pot interveni evenimente cu adînci implicaţii (războiul), se schimbă vîrsta dar toate acestea sînt prezentate prin prisma unei „vederi" proprii. Cu Sorin Titel proza îşi urmează una din direcţiile diversificării necesare.

Laurenţiu Cerneţ realizează cel mai bun roman al său în **Citeva luni de trăit** (1971), după ce la debut – **Omul de un milion** (1966) – şi apoi în **Experienţele lui Ionete** (1968), **Arşiţa** (1968) tatonase din perspectiva unei orientări spre umor. Ionete şi Tudoran sînt handicapaţi de mediu şi uşor rutinaţi chiar dacă o posibilă puritate a sufletului le-ar da iluzia unor întregite aspiraţii. In **Citeva luni de trăit,** se propune o situaţie limită, cu efect şocant pentru viitoarea evoluţie a personajului. Mochie Marin – Meme – descoperindu-se atins de o boală incurabilă (leucemie) îşi schimbă radical modul de viaţă. Metamorfoza este surprinsă subtil şi cu efect de către prozator.

Se pare că Radu Ciobanu este ambiţionat de epica de anvergură **Crepuscul** (1969) ; **Zilele** (1972) ; **Treptele Diotimei** 1973) – pentru că în romanele sale revin personaje comune, spaţiul literar pare acelaşi. Radu Ciobanu este un scriitor-artist – creator de viziuni literare şi de personaje cu destine imprevizibile şi de aceea fascinante. Un prozator familiarizat cu anume tehnici literare şi cu preferinţe tematice distincte este Alexandru Deal. Luca din **Nisip** (1968) şi Octav din **Laşii** (1971) pot fi asemănaţi marilor inadaptabili. La ei, problema opţiunii pune în mişcare resorturi delicate şi intime ce intră greu în acord cu vibraţiile lumii exterioare. Prozatorul se poate îneca în pseudo-dexteritate pentru că posedă o informaţie epică invadatoare. **Sînt dator cu o durere** cartea lui Ion Marin Almăjan cuprinde povestiri între care detaşabile sînt cele ce înfăţişează viaţa unui ţinut distinct – Valea Almăjului – şi altele care prefigurează, prin tineri inconformişti revoltaţi, împotriva unui mod de viaţă limitat, pe viitorul Bogdan Crivobara din **Spune-mi unde duce acest drum.** Ion Marin Almăjan a intenţionat aici un roman al devenirii.

O proză aparte (prin mediu), întîlnim la Ion Dumitru Teodorescu în **Fierbintele vînt cu nisip** (1968), **S-a întors Paternic** (1969), **Ţipătul de nuntă al păunului** (1970). Sîntem într-o zonă a polisurilor dunărene, a aglomerărilor pestriţe şi amestecurilor de graiuri. Zeul tutelar este marele fluviu şi drumul apelor, de aceea plecările nasc amintiri şi reîntoarcerile devin prilej de amintiri, totul învăluit în povestire cu iz de basm oriental, în sens de parabolă ori învăţătură pilduitoare. Franc este surprins pitorescul şi cvasiexotismul. O proză robustă scrie Ion Velican – **Rătăciri de duminică** (1969), **Soarele se uită înapoi** (1973). Se întîlnesc personaje în situaţii dure, frumuseţea creşte de aici, dar, derularea epică este condusă atent, prozatorul manifestînd înclinaţii spre proza de analiză. Povestiri ca **Eroul de la pagina 90, Jos printre stele, Soarele se uită înapoi** ar putea figura în cele mai severe antologii de proză scurtă contemporană.

ALEXANDRU RUJA

Cu Mihai Bolez

(Urmare din pag. 1)

ţia ar intra în procesul de învăţămînt în ritmul în care se creează ştiinţa ? Răspunzînd la aceste întrebări se formează imagini foarte concludente prin absurdul lor. Şi iată că, într-o asemenea perspectivă, prezentul incitează a fi un conglomerat amorf, dobîndind semnificaţii precise. Relaţia dintre prezent şi viitor este reversbilă şi reglarea ei ar fi încă o definiţie posibilă a prospectivei.

– Este cunoscută pătrunderea masivă a metodelor matematice în toate ştiinţele. Care este situaţia prospectivei vis-a-vis de matematică, adresîndu-mă acum matematicianului din d-voastră ?

– Ca disciplină matematica mi se pare foarte apropiată de prospectivă. In primul rînd este o ştiinţă de sinteză, de largă generalizare, apoi este tot un domeniu al posibilului, nu o disciplină experimentală, deşi izvorăşte tot din experiment. In al treilea rînd, matematica operează şi ea într-un orizont în parte incert. Aici, de fapt, se apropie de poezie. Evident, adevărata matematică. In afară de aceasta, matematica oferă o metodă generală de studiu, de abordare a sistemelor integrate, prin modelele cu care manevrează, cu ajutorul informaţiilor însă şi poate cu aceasta trebuia să încep, metodologia prospectivei nu este doar una matematică, ci una inter sau pluridisciplinară care cuprinde tehnici de calcul alături de metodele psihologiei, sociologiei, ale tehnicii de anchetă.

– Şi fantezia ?...

– Greu de spus ce este fantezia ! In zilele noastre frontiera dintre posibil şi imposibil, îşi pierde adesea conturul precis, însă categoric, creativitatea, inovaţia, fac parte din inventarul obligatoriu al cercetătorului, chiar dacă nu se manifestă neapărat în stilul spectaculos al literaturii ştiinţifico-fantastice. Fantezia noastră are la o bază o gîndire normativă riguroasă şi se confruntă mereu cu sistemul în care se integrează. In mod necesar cercetarea viitorului este o muncă de echipă, ceea ce este foarte departe de un club în care fiecare îşi satisface un „hobby".

– La acest hotar între rigurozitatea şi fantezia, tot ştiinţifică credeţi în „pericolul" excesivei tehnicizări pentru personalitatea umană ?

– Personal nu cred în acest „pericol". Desigur, există o dinamică a valorilor şi în ceea ce priveşte omul, umanitatea. Ceea ce unii aşa zişi „umanişti", numesc „om" mi se pare o schemă scoasă din tipare, un om mai degrabă atemporal, abstract, poate ceva din omul lui. J. J. Rousseau, iubitor de reverie pasivă. Dar omul totdeauna s-a adaptat evoluţiei tehnicii mai mult, a adus tehnica în slujba lui într-o dezvoltare necesară şi posibilă.

– Totuşi, într-o lucrare despre prospectivă, amintiţi despre prejudiciile pe care omul şi l-a adus singur, cum ar fi de exemplu poluarea.

– Necesitatea s-a conjugat adesea cu lipsa unui spirit prospectiv. Prospectiva cu obligă să măsori consecinţele a tot ceea ce se face astăzi şi a ceea ce nu se face. De aceea, noi încercăm să evităm urmările acţiunilor prezente care, pentru viitor ar putea fi mult mai grave, ţinînd seama de posibilităţile infinit mai mari de care dispunem faţă de predecesorii noştri. Cred că printr-un **control prospectiv** bine pus la punct, greşelile trecutului pot fi evitate.

– Se poate prevedea neprevăzutul ?

– Iată o altă definiţie posibilă. Neprevăzutul, accidentalul, nu pot fi localizate în timp. Însă urmările globale ale neprevăzutului posibil pot fi identificate şi dacă nu înlăturate total, cel puţin neutralizate. Noi nu facem profeţii, ci studiem tendinţe costruim viziuni globale ale viitorului. Nu facem istorie cu semn invers ci încercăm să desfăşurăm evantaiul tuturor variantelor posibile. Nu ghicim, ci explorăm orizontul de acţiuni posibile pentru viitor, ţinînd cont de mersul inovaţiei, de acele elemente ce nu pot fi prevăzute în amănunt, de dinamica valorilor, avînd în vedere că cei care ne vor urma nu vor fi identici nouă.

– Putem şti azi cum va arăta acest om?

– In anumite limite, el se proiectează de pe acum. In şcoli creştem, deja, omul anului 2 000. Esenţial însă nu este să prevedem exact cum va fi, ci tot ceea ce facem să nu-l împiedice să-şi dezvolte propria personalitate.

– Cercetările prospectivei se pare că sînt încă destul de îndepărtate de conştiinţa marelui public.

– Viitorul este un cîmp al tuturor, aşa că este normal ca toată lumea să se ocupe de el. Dar bunele intenţii nu ajung nici argumentele lirice, nici chiar sentimentul de responsabilitate. Aici trebuie metode, tehnologii de investigaţie ş. a. Pentru acest factor de excepţie, cercetarea viitorului naşte senzaţia de surpriză, atît în omul de ştiinţă cît şi în publicul larg. Pentru acest factor de surpriză nu s-a găsit încă totdeauna o retorică corespunzătoare. Limbajul nu poate fi cel sec, cel al omului de ştiinţă, iar pe de altă parte un limbaj prea colorat ar fi în dauna obiectivităţii. Există şi necesitatea reversului în comunicare. Cercetătorul viitorului este obligat să-şi dezvolte un „radar" cu care să detecteze glasul publicului pe care apoi să-l „traducă" în limbajul ştiinţei în concepte şi idei generalizate.

– In ce puncte nodale converg cercetările prospectivei pe plan mondial ?

– Problematica „generală" e foarte vastă. De exemplu criza ecologică, poluarea, protejarea ecosistemului, problema creşterii economice. De mare importanţă sînt problemele ţărilor subdezvoltate şi în curs de dezvoltare, care nu pot urma nişte modele din trecut. Apoi există întrebările ridicate de revoluţia ştiinţei şi tehnicii, pentru ca, pînă nu de mult, s-a considerat că ştiinţa se dezvoltă prin resorturi proprii, societatea fiind obligată să i se adapteze pasiv. Pentru viitor, şi chiar pentru prezent, se ridică chestiunea priorităţii, comenzii sociale. De fapt prospectiva nu are o „problenă" ci o problematică de cele mai diverse naturi, produsă de acelaşi focar – viitorul. După cum nu are o metodă ci o metodologie.

– Are şi un viitor ?

– Viitorul viitorului este prezentul, iar viitorul viitorologiei (sau prospectivei, sau cum doriţi), cred că va fi difuzarea acestei atitudini în cîmpuri foarte largi. Bineînţeles, în glumă, unii confraţi vorbesc despre desfiinţarea ei ca ştiinţă. La modul serios – se va împleti atît de strîns cu întreaga viaţă încît va ajunge un bun comun al omenirii.

– Şi ce vor face viitorologii ?

– Cred că se vor recalifica. Poate vor scrie poezie ...

– Dar dacă totuşi aţi scrie un roman ştiinţifico-fantastic al viitorului, despre ce aţi scrie ?

– Despre dragoste.

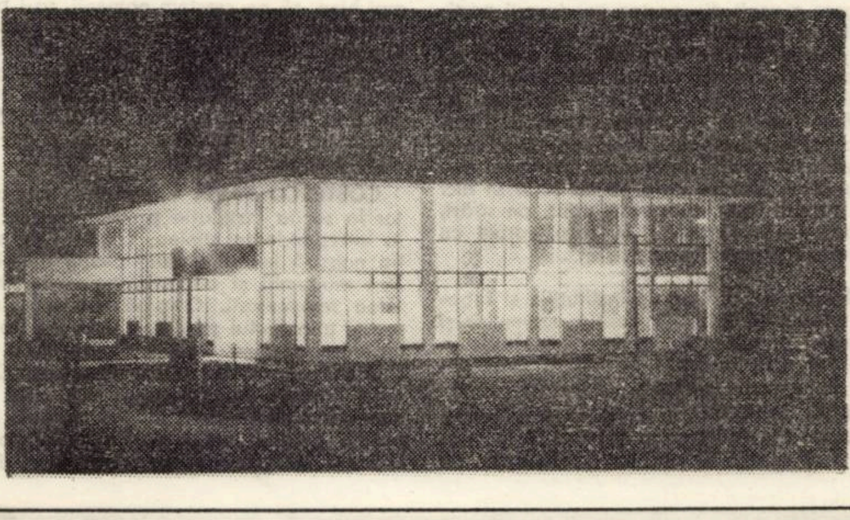

PANORAMIC

● SE ELABOREAZĂ ACUM LA TIMIŞOARA marele spectacol dedicat Aniversării Eliberării patriei, un montaj literar-muzical. Regia o semnează Dan Radu Ionescu iar benzile se realizează în studioul teritorial al radioteleviziunii.

● FILARMONICA BANATUL şi opera timişoreană în plină „Săptămînă a muzicii româneşti". Concerte susţinute de noua orchestră de cameră a Filarmonicii, concert coral a capella dirijat de Diodor Nicoară, în reluare baletul „Primăvara", un concert festiv avîndu-l la pupitru pe maestrul Nicolae Bopoc şi ca solist pe Dragoş Cocora, concertmaistrul orchestrei timişorene, apoi în premieră mult-aşteptatul „Stejar din Borzeşti", legenda dramatică muzicală a lui Teodor Bratu, dirijată de Cornelia Voina şi o altă premieră, „Ia-ţi, mireasă, ziua bună", balet într-un act după suita „Ţara Hălmagiului" de Nicolae Boboc, coregrafia şi regia semnate de Maria Bardezian. În cadrul concertului din 13 august s-au cîntat creaţii camerale semnate de E. Cuteanu, C. Dimitrescu, P. Jelescu, G. Enescu, V. Jianu, T. Brediceanu, G. Danga. Compozitorii bănăţeni prezenţi în repertoriul concertului a capella : Vidu, Drăgoi, Doru Popovici, Sava Ilin.

● CORESPONDENŢII NE SCRIU : „In cinstea celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei teatrul arădean a realizat o Săptămînă a dramaturgiei româneşti în cadrul căreia sînt prezentate piesele OMUL CARE... de Lovinescu, SFÎNTUL MITICĂ BLAJINU de Baranga, VIAŢA E CA UN VAGON de Everac, ORA CEA MAI LUNGĂ de I. Jivan. Se anunţă şi premiera CINE UCIDE DRAGOSTEA de P. Vintilă".

● BIBLIOTECA JUDEŢEANĂ TIMIŞ a prezentat în cadrul Salonului literar-ştiinţific montajul de versuri „Insurecţia Naţională Antifascistă Armată oglindită în literatură.

● „JIMBOLIA, 1944", PIESĂ DE H. KEHRER, o premieră a Teatrului German timişorean. Ştirea de ultimă oră pe care am primit-o ne spune că piesa a fost prezentată la Jimbolia, localitatea care l-a inspirat pe autor. Aşadar, fapte autentice, într-o autentică creaţie a unui dramaturg local. Şi o semnificativă premieră în deplasare.

● Luni, 12 august la librăria „Eminescu" din Timişoara a avut loc deschiderea festivă a Decadei cărţii româneşti, acţiune dedicată marii aniversări a 30 de ani de la eliberare. Timp de zece zile (12-21 august) se vor desfăşura ample manifestări cuprinzînd întîlniri ale scriitorilor timişoreni cu cititorii, întîlniri ale redactorilor de la editura Univers, Meridiane, Medicală, Ştiinţifică şi Tehnică cu oameni ai muncii din întreprinderi şi instituţii din oraş. Tot în cadrul aceleiaşi acţiuni, colective de artişti amatori, de la întreprinderi timişorene vor prezenta recitaluri poetice şi montaje cu poezie dedicate marelui eveniment pe care îl trăieşte ţara. In penultima zi a decadei, la Întreprinderea Banatul va avea loc o întîlnire a oamenilor muncii cu redactorii revistei Orizont. „Omagiu eliberării" este titlul sub care, duminică, 18 august, se deschide salonul anual de artă plastică, reunind lucrări de grafică, pictură, sculptură şi arte decorative, aparţinînd artiştilor plastici timişoreni. Lucrările, reflectînd prodigioasa activitate plastică, variate ca tehnici şi modalităţi de reprezentare, cuprind omagiul intim al sensibilităţii artistice timişorene dedicat evenimentelor majore ale acestui an.

PASĂREA CU NUMELE OD

PENTRU ANUL 1 800 ȘI PENTRU ANUL 6 AL ORȘOVEI-DIERNA

Această fotografie din cine știe ce album, pe spatele căreia e scris 1969, această stradă a copilăriei copilului care surîdea la sfîrșitul iernii, în 1969, această apă care urca undeva unde fotografia nu mai arată, în spatele caselor și grădinilor, în spatele fîntînii, spre strada copilăriei copilului care surîdea în 1969, acest oraș de sub apă și de deasupra apei, Orșova-Dierna ori Dierna-Orșova, pasăre Phoenix a apei.

Și acest reportaj care trebuie să înceapă, despre ciudatul oraș, vechi de 1 800 de ani și tînăr de numai șase, care a murit pe fundul unui lac și a renăscut deasupra lui, care și-a strămutat întîi străbunii din pămînturi și apoi tot ce era viață, casele, fîntînile, școlile, grădinile și străzile copilăriei copiilor.

Mai întîi trebuie să aflu cum era atunci, în 174, în stațiunea vamală Dierna, vreau să văd, adică, mărturiile anului 174, intru în Muzeul liceului din oraș, mă opresc multă vreme în fața vaselor, opaițelor, urnelor, pietrelor, ulcioarelor, de-acum 1 800 de ani, le privesc multă vreme dar nu pot să scriu nimic despre acel an 174, cînd un document scris a atestat orașul, cu mine e directoarea liceului, îi spun că nu pot să scriu nimic despre anul 174 pentru că nu simt pietrele, vasele, urnele, ulcioarele și atunci profesoara Ana Șchiopu îmi spune : **„Tu nu simți viața din pietrele astea, pentru că n-ai trăit în Orșova mai mult de-o zi. Noi simțim tot. Pricepi ?** și pe urmă îmi întinde un album cu cărți poștale vechi ca să văd cum a fost Orșova, eu mă bucur pentru că încep să simt anii aceia și încep să scriu. Văd strada principală din 1899, într-o carte poștală cenușie, cu o casă mare albă, cu etaj, și geamuri înguste. În fața casei stau mai mulți bărbați, în costume negre, cu gambete și manșete scrobite și mai multe femei cu rochii lungi negre și pălării. Probabil că atunci, pe la 1899, era februarie și duminică dimineața, asta se vede după castanii firavi desfrunziți și după strada principală deasupra căreia era un cer alb. Sub strada principală stă scris ceva de mînă, cu cerneală mov și litere aplecate spre dreapta, nu pot să citesc decît „Cu dragoste, Betty, 1869" și aș vrea să-i caut pe bătrînii orașului. Bătrînele vorbesc despre trei frați marinari, Vicevici, mie îmi vine mereu să le spun Viceversa, după ce vorbesc mereu despre frații marinari, bătrînele privesc cumva anume, undeva unde eu nu văd și spun — ciudat — aceleași fraze despre minunatele parăzi ale vaporenilor, despre uniformele albe și balurile cu rochii lungi și pălării cu panglici, despre aleea de castani. Despre aleea de castani, toate spun astfel, exact astfel : **„O, castanii, ... o, aleea de castani de pe malul Dunării" ...**

★

Acum scrisul trebuie să se schimbe, pentru că am ieșit din muzeul liceului în stradă și **VĂD ORAȘUL,** despre care nu pot să scriu în această frază decît că e minunat de nou. Scrisul și scrierea acestui reportaj vor trebui să se înfăptuiască altfel de la ieșirea mea în stradă, pentru că vor trebui să depună mărturie despre orașul Orșova din august 1974, despre oamenii orașului Orșova din august 1974.

Urmează în ordinea rostirii cuvintele lor, singurele de scris, de descris adică.

GHEORGHE DĂOGARU, primarul, în vîrstă de 36 de ani, al orașului Orșova. Întrebare pentru primarul orașului Orșova. Despre cine sau despre ce să scriu mai întîi ? Răspunsul primarului : despre Orșova și despre toți orșovenii. Ieșiți pe străzi, intrați în magazine, în casele oamenilor, la **IMO,** la Șantierul naval, întrebați oamenii și scrieți ce spun ei. Acum, la început, eu n-o să vă dau decît cîteva date, ca să vedeți ce-a fost înainte, ce-am reușit să facem cu toții în șase ani și ce ne mai plănuim. Scrieți așa. În primul rînd, că Orșova de azi e de două-trei ori mai mare decît Orșova veche. Pe toate planurile : de la numărul populației la potențialul economic al întreprinderilor. 70% din populație beneficiază de canalizare termică și menajeră. Înainte erau 600 de fîntîni, a căror potabilitate putea fi pusă la îndoială. Mai scrieți că avem un spital modern, cu 220 de locuri, un liceu, 7 creșe și grădinițe, un hotel turistic, un stadion modern, o puternică bază comercială, două biblioteci, o foarte modernă casă de cultură, peste 2 000 de artiști amatori. Vă rog să țineți minte că în Orșova sînt **O SUTĂ DE MII DE TRANDAFIRI** și că **UN TRANDAFIR RUPT DE PE STRADĂ COSTĂ 400 DE LEI !** Dar oamenii ? mai întreb. Oamenii ? răspunde primarul, Cum încep eu să vorbesc eu despre orșoveni ? Vreau să spun că Orșova, mai mult poate decît oricare alt oraș din țară, e orașul orășenilor lui. Ei l-au ridicat, cărămidă cu cărămidă, floare cu floare, pom cu pom, cu palmele lor. Noi ne-am luat angajamentul să facem 8 milioane de ore de muncă patriotică pentru înfrumusețarea orașului. Știți cîte s-au făcut pînă acum ? 16 milioane. Înțelegeți. 16 milioane. Toți au muncit : de la copiii de grădiniță pînă la vîrstnici, de la muncitorii necalificați pînă la directorii întreprinderilor. Oamenii aceștia care puteau să se împrăștie prin țară, pentru că le murea orașul, au vrut să rămînă toți împreună și să se strămute într-un oraș nou, așezat ceva mai sus, pe un deal, într-un loc pe care toți și l-au ales. În orașul acesta și în viața oamenilor lui stă ascunsă o mare poezie. Ei au trebuit să-și strămute mormintele părinților, bunicilor și străbunicilor. Și le-au strămutat. Au trebuit să-și strămute casele, grădinile, străzile și amintirile. Și le-au strămutat. Ce să vă spun eu despre oamenii aceștia ? Că sînt minunați. Că au înțeles ce efort uriaș și ce omenească înțelegere a venit din partea conducerii partidului și statului nostru. Vă rog să scrieți că întreprinderile orașului își realizează planul și că vor realiza cincinalul în 4 ani și 4 luni. Așa că vă rog să scrieți despre oamenii aceștia harnici și foarte buni, care au știut să-și cinstească orașul prin fapte mai mici sau mai mari, despre care nu se scrie în nici un raport. Ieșiți, cum v-am spus, pe străzi, intrați în întreprinderi, în case, vorbiți cu oamenii și scrieți ce spun ei".

Ies pe străzi, intru în instituțiile și întreprinderile orașului, în casele oamenilor și găsesc următoarele cuvinte, mărturie a păsării **OD,** a morții, renașterii și zborului Phoenixului de apă.

ANA ȘCHIOPU, directoarea liceului „Ștefan Plavăț" care a împlinit la începutul verii o sută de ani. Are 53 de clase, un internat cu 200 de locuri, o sală modernă de educație fizică, laboratoare moderne, o seră, o sală specială de desen, un cabinet fonetic, ateliere-școală, clase speciale de sport nautic. Se adaugă următoarele cuvinte ale directoarei Ana Șchiopu : „Sînt aici profesoară de istorie, din 1947. 35 din foștii mei elevi sînt profesori de istorie. Asta-i o mare bucurie. Cum a fost în ultimele zile ? Apa creștea prea repede, trebuia să ne mutăm, și copiii pînă și cei mai mici dintre copii ne-au ajutat. Îi vedeam cum alergau pe coridoare, cu cîte-o pasăre, ori o hartă, ori o carte în mînă. În sala de consiliu era o tablă... Știi cum arată o tablă neagră ... Ea era la etaj și apa urca, scria ceva... un anunț... nu pot să uit... Trebuia să iasă cineva ultimul din clasa aceea și să închidă pentru totdeauna o ușă .. Eu nu pot să uit anunțul acela și copiii cum alergau cu cîte-o pasăre pe coridoare... Asta trebuie să fie amintirea mea. Avem și-un gard nou. Copiii l-au făcut. Ei au muncit și la demolare și la construire și au învățat în continuare foarte bine. N-am avut nici un caz de indisciplină în toată perioada strămutării. Vezi tu, strămutarea asta, ne-a unit în jurul orașului pe toți, ne-a strîns unul în jurul altuia".

ILIE BRÎNZAN e dulgher, stă pe niște trepte la umbră și mănîncă pîine cu brînză. „Io sînt din Globul Craiovei. Era pe vremuri un crai Iov, de-aia-i zice Craiova, da' Globu nu știu de unde vine. Ce să vă spun eu despre Orșova, că viața mea a fost ca un secret pînă acuma, la 46 de ani. E frumos orașul ăsta, tare frumos și lucrează oamenii la el, parcă ar fi casa lor. Așa ceva frumos eu n-am văzut. De-aia am venit aicea să-i ajut să-l facă frumos. Mă odihnesc acuma puțin și pe urmă iar mă apuc de fîntîna asta arteziană".

MARIA LĂSCULESCU e vînzătoare. „Eu am venit în 1950 în Orșova. Puteam să merg oriunde, chiar la Lugoj, dar aici a fost așa de frumos, cu malul Dunării, aleea de castani și oamenii. Am stat pe-o străduță lîngă pădure, acum stau lîngă spital. Am avut o fîntînă, un brad frumos și o grădină cu struguri pe șpalir. Am pus și aici struguri și flori. În fiecare lună merg pe malul lacului, unde era casa. Cînd se retrage apa, se mai vede puțin fîntîna. Aici e mai bine. Oamenii trăiesc mai omenește în casele lor. Cînd o să crească pomii și castanii, o să fie și mai frumos".

STELIAN RAȘCU e directorul Șantierelor navale Orșova. „Sînt aici de paisprezece ani, oltean din Corabia, dar m-a făcut Orșova bănățean. Cînd s-a inaugurat stadionul, a jucat Poli Timișoara cu U Craiova. Ce-a fost... jumătate strigau Poli, jumătate Hai, Craiova ! Da' parcă mai mulți țineau cu Poli. Eu ce-am strigat ? Ei, cînd cu unii, cînd cu alții. Acuma să lăsăm gluma la o parte și să vorbim despre șantiere. Șantierul e vechi din secolul trecut, dar ce era ? Un pîrlit de atelier. Cel mai mult s-a dezvoltat după strămutare, a crescut de șase ori. Noi preluăm aproape tot volumul de reparații al navelor fluviale de pe Dunăre. Construim și nave fluviale și piese de schimb. Planul e îndeplinit. Dar acuma vrem mai mult, ne-am pus în cap să construim mai mult, mai bine, să ne creștem oamenii, să-i perfecționăm. Ce simt eu cînd împlinește Orșova 1 800 de ani ? Dragă tovarășă, ăsta s-a mutat sub ochii mei și s-a construit sub ochii mei. E frumos că are 1800 de ani. Poate să aibă și 5 000. Sau 500. Important e că **ACUM** e frumos și că are niște perspective grozave".

COSTESCU PAVEL e maistru preparator la secția instalație preparare-uscat de la Întreprinderea minieră Orșova. „În secția noastră lucrurile merg destul de bine. Sînt mulțumiți și oamenii, acum cu creșterea remunerării. O problemă e poluarea și transportul pe care **I.G.O.** nu-l prea organizează bine. Despre Orșova ? Eu am copilărit aici și țin minte cum era. Cum era ? Frumos. Dar acuma e totul nou. Eu stau într-o casă nouă, cu trei camere. Am pus în grădină multe flori și mulți pomi. Toți am lucrat să facem orașul mai frumos. Ieșeam din schimb și mergeam toți muncitorii la muncă patriotică. De ce trebuie să fie un oraș frumos ? Pentru că trebuie. Și dacă e tînăr, el trebuie să fie neapărat frumos".

GHEORGHE STANCU e directorul spitalului unificat Orșova, din 1971. Are 38 de ani, e medic specialist chirurg și președintele Comitetului de cultură și educație socialistă al orașului Orșova. „Orșova n-a avut spital pînă în 1943. Atunci avea 20 de paturi și 5 salariați : un medic, o soră, un vizitiu, un bucătar și un administrator. Azi avem 220 de paturi, 271 de muncitori sanitari, din care 31 medici specialiști. Și vizitiu ? Nu mai avem. Decît șoferi, pentru cele 8 salvări. Ce-am realizat noi ? Iată cifrele. În '43, mortalitatea infantilă era de 73 ‰, în '73 a scăzut la 0,7 ‰. Ca în cele mai avansate țări. Mortalitatea maternă, vă rog să notați : zero ! În tot timpul strămutării, n-am avut nici o epidemie. Prima operație în spitalul nou a fost la 15 martie 1970. Venise o bolnavă din satul Izverna, cu o peritonită. Spitalul era crud, dar femeia trebuia operată. Oamenii de aicea, deși își dădeau seama că se mută în condiții mult superioare, aveau o umbră de tristețe, pentru că toată viața lor era pe fundul lacului. Orșova mi se pare cel mai frumos exemplu de negare a negației. A murit un oraș și s-a născut altul. N-a dispărut de fapt nimic pentru că au rămas oamenii".

★

Am terminat, e aproape seară, am fost pe străzi, am intrat în casele oamenilor, le-am transcris cuvintele, sigur, prea puține, mult prea puține. Aici ar trebui scris un reportaj de sute de pagini, pe măsura orașului, a faptelor și cuvintelor oamenilor lui. Îmi aduc aminte de unul dintre ei, cel pe care l-am întrebat la început despre ce sau despre cine anume să scriu și el a răspuns „despre Orșova și despre toți orșovenii", iar eu am uitat să-l întreb despre el. De aceea revin la omul **GHEORGHE DĂOGARU** și-l întreb de ce vine la primărie dimineața la 5,30 și pleacă acasă la 10 seara. Atunci el îmi răspunde : „Pentru că de 14 ani sînt activist de partid. Dar acum sînt primarul orașului și-mi asum total această răspundere. Sînt metalurgist de meserie, cunosc cinci meserii, toate învățate la Reșița și știu ce e munca. Am absolvit Academia „Ștefan Gheorghiu", facultatea de economie, sînt căsătorit, soția e muncitoare textilistă, am două fetițe. De ce mă întorc la 10 acasă ? Pentru că, pe lîngă problemele curente, mai apar și problemele de perspectivă. Orșova e un oraș abia născut, care trebuie să crească. Va fi un mare centru turistic și nautic, se va dezvolta mult. Ori pentru asta trebuie să fii pregătit, documentat, trebuie să știi să-i pregătești și pe ceilalți. Cîteodată, unii nu înțeleg sensul, semnificația unor hotărîri, decizii sau indicații, prinși de problemele imediate. Nu înțeleg că acolo e vorba de perspectivă. Și, în fond, de viața lor viitoare. E nevoie de multă deschidere, de multă receptivitate. Dacă am spus vreodată „pe cont propriu" ? Am spus. Dar numai după ce am analizat atent un scop și posibilitățile realizării lui, numai cînd am fost convins că el poate fi atins. Aș putea să vă dau mai multe exemple, dar țin mai mult la unul : cele 12 statui ale orașului, realizate de 12 absolvenți ai Institutului „Grigorescu". Să știți că gradul de cultură și civilizație al unui oraș se măsoară și prin numărul statuilor. Ce întrebare puneți dumneavoastră unui primar ! Dacă a sădit vreo floare sau vreun copac în Orșova ? Da, am sădit. N-am curte, pentru că locuiesc într-un bloc obișnuit, la etajul IV, dar am plantat cu mîna mea doi migdali și nu mai știu cîți trandafiri și copaci în Orșova. Păcat că arborii nu pot crește în ritmul unui oraș. Peste douăzeci de ani, castanii pe care i-am sădit acum pe malul Dunării o să fie mari, ca pe vremuri, atunci eu o să am 56 de ani, dar precis o să vin aici să mă plimb pe mal sau pe străzi cu o anume nostalgie. Atunci o să văd dacă începutul a fost bun".

ADRIANA BRĂDEANU

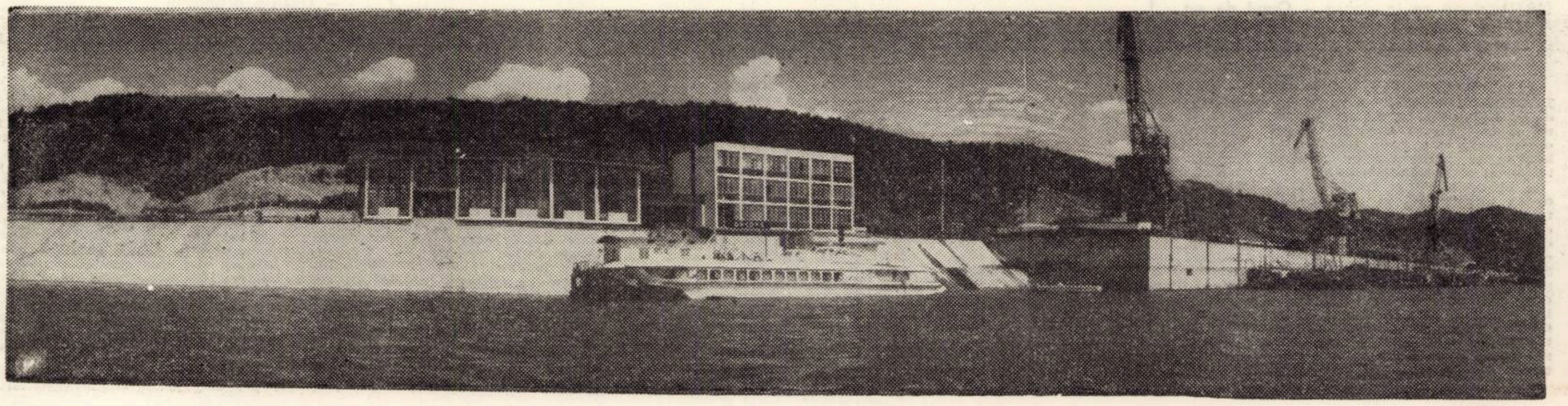

ZIUNE

, 18 august

:ram de dimineață.
ninical. 15,00 Ma.
Pledoarie pentru
ampionatul mon-
— retrospectivă.
istorie. 17,00 Jur-
17,35 „Avanpos-
și tehnicii romă-
Om, oameni, o-
ilm serial pentru
. 19,00 Lumea co-
jurnal. 20,00 Cîn-
întare partidului,
. 21,10 Antena Tv.
.a Mare și la . . .
acol de varietăți
:jurnal.

9 august

în limba maghia-
și fapte din Ro-
XX. 19,20 1 001 de
rnal. 20,10 Luna
românești. 20,30
Jurnalul doctoru-
Revista literar-ar-
24 de ore.

20 august

rogram de di.
— 17,00 Matineu
ilm seri:). Co-
a noastră. 17,30
ii Tv. pentru lu-
cultură. 18,00 Om,
. 18,10 Revista e-
Eren '74 — mo-
și punte spre vi-
ce de țară nouă.
fapte din Romă-
XX. Generația lu-
de seri. 19,30 Te-
atograf liric. Ver-
utorilor. 20,20 Po-
0,35 Luna culturii
ești. 21,45 Concert
ut de orchestrele
ă și populară ale
22,15 24 de ore.

, 21 august

de dimineață.
tineu de vacanță.
rișorii de pe vasul
Emisiune în lim-
8,30 Tribuna Tv.
ni, omenire. 19,05
din România —
,25 1 001 de seri.
20,00 In dezbate-
lice. Proiectul de
gresului al XI-lea
Film artistic : Ci-
cu. 22,25 24 de ore.

2 august

iune directă de
iară a Marii Adu-
cu prilejul celei
ersări a eliberării
lejurnal. Patria în
Spectacol de gală
prilejul celei de-a
eliberării patriei.
eatru. Ciclul : Oa-
noastre : La por-
22,20 Telejurnal.

23 august

iune directă de
ară, defilarea găr-
și demonstrația
ii din capitală cu
-a 30-a aniversări
iei. 12,30 Cîntec nou
0 Album distrac-
ă de petrecere cu
Mihaela Păsărin,
u, Aurel Ioniță.
de muzică ușoară
: Mamaia (Romă.
e, Orfeul de Aur
t (Polonia), San
Midem (Franța),
), Privighetoarea
ovacia). 16,30 Ro-
rilor visuri. Film
stic. 17,45 Film ar-
19,20 1 001 de seri.
Reportajul zilei
rează zi de august.
ar-muzical-coregra-
ată inima. Specta-
tractiv în Studioul
al.

, 24 august

Program de di-
Album de au-
ipeții vesele la
iilor. Telecome-
14,00 Ilustrate mu-
ță. 14,20 „Ce vrăji
vasta mea" — Co-
grafică. 14,40 Ma-
Campionatele mon-
Selecțiuni înregis-
vana. 15,15 Stan și
ori de dans. Pre-
16,15 Gala UNICEF.
rt. Scrisoarea de
raschvescu. 18,00
enire. 18,10 Curcu-
inăr. Film muzical-
mea copiilor. 19,30
cinstește gloriosul
avă ție, patrie iu-
m serial. Un au-
21,45 Telejurnal.
muzicii.

IZIUNE

Adrian Munțiu

A FOST O ZI DE AUGUST

I
UMBRA

Litere arse înaintează
de departe, fără sfîrșit, înaintează din pielea crăpată
a foamei... Nici nu mai știm unde începe umbra
și unde se sfîrșește-n fiecare. Cuiele din statui trezesc
sîngele curs pe lespezi. Gura în piatră caută sunete,
buzele în ceață caută cuvinte de culoarea păsărilor,
cu chipul celor ce le-au trăit. Frigul înțeapă adînc
în bastoane,
pașii în jur au sunetul apei. Litere arse înaintează
de departe, fără sfrișit, înaintează din grota de
noapte a lumii. Ferestrele tăcute din clădiri
ating cu ochi deschiși cuvinte oarbe. Un chip zbîrcit,
o lumină de brumă a feței, dau la o parte timpul
de pe răni.
Cenușa urlă cu guri de pămînt, fumul geme cu
buze de piatră.
Înainte de ochii mei privește din orbite umbra.

II
PLUGURI

Galbenul s-a crăpat,
verdele s-a cojit, albul s-a stins. Milioane de morți
nu pot fi înghețați cu o culoare. Mîna lor bătucită,
sîngele aspru, pielea de abur înghețat, sună
pe cutele ierbii. Mii și mii de orbite îmi iau privirile
și le deschid. O, morții nu s-au învățat să fie morți !
Fiecare braț e o stradă-n adînc și glasurile celor
ce vin
par glasurile noastre risipite afară. Rămîne în urmă
ca o piele
amară un somn din care-au rodit. Ochii deschiși
galopează
peste piscuri albastre, metalice, ating asprele cuiburi
cu vulturi în stîncă lipiți. Morții pornesc la lucru
în zori,
unii, nevăzuți, în tramvai, picotind, alții cu tălpi
nevăzute-n zăpadă. O, numai moartea a murit în ei,
dar oamenii care puteau să fie au rămas.
și plugurile ară în adînc drum de-ntoarceri.
Și pașii ne leagă de-un șir de bărbați răzvrătiți.

III
MEMORIA TĂCERII

Ce cauți, strigă-n mine cineva, în vîrsta ce-ți ajunge
doar la glezne ? Acoperișul e prea mic. Și ești străin
de geamul spart, de ulița-nfundată. E o întoarcere
în morți
cu viața lor pe care toți le-o datorăm neîntinată.
O, lemnul orb s-a dezghețat ! Prin mîini se
reîntorc statui
și spice. Toate le simți, le înțelegi, cu chipul și cu
vîrsta lor
adevărată Numai morții n-au vîrstă, n-au chip
doar o imensă umbră pe zîmbetul însîngerat al
tăcerii.
Va trebui să-i înțelegi cu vîrsta și cu fața ta
în sfîrșit.
Mormintele ucișilor din pulberi, din patru părți,
ne învelesc
cu stîncă, sună în neființa lor palma cerșetorului
ofilit,
sună privirea orfanilor goală. Jur împrejurul lumii,
pînă-n adîncul lumii, țipă pămîntul rupt de plug
în încolțirea rară din spic, ploaia nu mai zbîrcește
frunzișul verde, dar orice silabă e un chip, o inimă
un nume nerostit

IV
LUMINA

A fost o zi de August...
Un timp în care țara s-a regăsit pe sine
Din morți și răni și chipuri de luptători. O clipă
În care lucrurile și-au simțit ființa. Ajung în noi
urmașii
La timp c-un chip de țară. Pămîntul ud respiră
prin arbori
Și prin flori. În gropile obuzelor cresc piersicii sub
lună.
În țara asta s-au născut mari meșteri și mari
războinici
Au știut să fie să-și apere pămîntul de robire.
Un August.
Un popor stau mărturie. La rădăcina lor începe țara.

CREION

Șantierul din munți

IV
„DACĂ AR FI AICI CASA MEA" ?

Cînd mă despart de cămăruța lui „Nelușu", de discuțiile lor, de glasul topografului Barbu (ce m-a însoțit imaginar), cînd vîr cheia în broasca zgomotoasă și intru în odaia mea solitară, împins de rafalele ploii de-afară, încerc spontan o senzație grozavă : dacă ar fi aici de acum înainte, casa mea ? O baracă oarecare, pe un șantier în munții Apuseni, unde oamenii vin, își înjgebează un trai pasager, muncesc, se căsătoresc, fac copii, apoi, cînd totul va fi gata, părăsesc această așezare de piatră și scînduri și deschid un nou șantier. Iată, ar putea fi și casa mea, între acești oameni adunați din toate punctele cardinale ale țării aici, pe Someș. Antreul întunecos. Aerul închis, cu iz de var. Pereții înalți, albăstrii în lumina difuză ce răzbate pe geam. Însă, venit de afară, din ploaia puternică a muntelui, senzația acoperișului ferm de deasupra era una de securitate, de fericire că mă găsesc ocrotit acolo. Da, puteam fi calm și fericit în solitudinea acestei încăperi oarecum primitive și provizorii. Venisem de lîngă niște oameni. Adusesem de la ei spre mine căldura și propria lor solitudine, împărțindu-le frățește între noi. De la discuții tinerești venisem. Inima mi se destăinuise lor. Și a lor mie. Ce desfătător era acest simțămînt. nou. Ca într-un deșert dezolant, încălzit de vocile, pînă atunci ascunse după dune, descoperite doar din întîmplare. Apoi, ceva mai tîrziu, pe cînd îmi răcoream fața, privindu-mi chipul transfigurat în oglindă, din nou gîndul : dacă aș trăi aici, printre acești băieți ? Desigur, voi zbura de fiecare dată și eu, serile, spre „colivia" inginerului. Desigur, la el vor veni în fiecare seară bunii săi prieteni și eu nu pot pierde, fiind aici, această blîndă camaraderie a lor, gustul sentimentelor lor, de care am atîta nevoie și de care, adeseori, la mine acasă, duc dorul. Iată, încet-încet, mă voi simți și eu unul de-al lor. Acest amănunt, acum, îmi putea cutremura întreaga imaginație, putea deveni un tonic pentru mine. Nu, nu era vorba, știu, numai de necesitatea unei călduri animale, de dorul de a nu rămîne pe deplin singur cît voi fi aici, ci era vorba de acel fluviu de dragoste care pornea direct din inima lor și intra în inima mea rebelă.

În odaia prea puțin prietenoasă, sub frigul nopții care răcise pereții subțiri, puteam să-mi aud gîndul care pornea din alte gînduri supreme : a înțelege un lucru presupune a regăsi în el ceva din noi înșine, din ființa noastră și această descoperire poate fi o bucurie senzațională și neașteptată pentru noi. Poate că această înțelegere, această pătrundere a celuilalt ne ține legat de ființa lui, iar iubirea, prietenia care determină legătura aceasta fac ca un străin să devină al nostru cu totul...

Cu acest sentiment nou și înfrigurat mă regăseam în primele minute, la o oră tîrzie de noapte, după venirea din casa inginerului topograf Ioan Mateș, zis „Nelușu".

ION ARIEȘANU

PATRIA

Citeodată, Patria e un singur om,
Altă dată ești tu, uneori e o casă
Uneori, Patria e-un pom
Alteori – o pîine pe masă.

Iarăși mă-ntreb ce-i Patria. Poate
E doar un vis, o credință a mea...
Mereu o simt în fiecare și-n toate.
Citeodată e-o lacrimă, alteori o stea.

Patria nu mai e demult un cuvînt
Știu doar că este, după cum știu că sînt.

LAURENȚIU CERNEȚ

BELȘUG

Cerul nostru naște păsări
Pădurile nasc brazi și goruni
Munții își amintesc de povești
Trăite de străbuni
Apele ne oferă pești și răcoare
Cîmpiile porumb și grîu
Căci pămîntul e bun
Precum oamenii care îl lucrează
Sub cerul nostru veșnic la amiază

NICHIFOR MIHUȚA

STEAUA NOROCULUI MEU

Steaua norocului meu e aici,
Zidită-n bucuria de-a trăi
Mai demn și mai frumos
În fiecare zi !

Steaua norocului meu e aici,
Risipită-n lumină.
Vara e mai bogată acum
Pot secerătorii să vină.

VASILE MAN

Haralambie Țugui

CU FRUNTEA PE ZARE

Luminați de astrul iubirii și neînfricării
Totdeauna pe buze cu numele Țării,
Mai curați decît fragedul alb din ghiocei,
Mai neclintiți ca piatra munților ei.

Lingă vocile vii din sacre morminte
Cu glasuri de sînge și vechi legăminte,
Sub limpede cer într-una șoptind
Al pămîntului nostru dulce colind.

Pretutindeni cu fruntea pe zare scăldată
În rîul de raze ce veșnic desfată ;
Pretutindeni cu amintirea eroilor, ocrotitoare
Ascultîndu-ne zborul, pașii de soare.

Aceasta-i de-a pururi România din noi
Înălțîndu-și prin veac străbunul altoi.
Aici înflorim și rodim sub clar tricolor
Cîntecul Neamului, nemuritor.

ÎN STRAI DE CÎNTEC

Țară a soarelui, leagăn de dor
Cu grai ca de miere, nemuritor
În primăvară eternă veghind
Din piscuri strălimpezi de-argint.

Tu ne ești visul cu aripi de floare,
Tu ne ești vrerea cutezătoare.
Scut al nădejdii în orice furtuni,
Tainic cuvînt de străbuni.

Vine din brazde o voce de mamă
Cu șoaptă suavă ce cheamă și cheamă...
În strai de cîntec și apă vie
Tandră ne-nfășuri cu veșnicie.

SEPTEMBRIE AL MĂRII

Mireasmă de cîntec străvechi,
clopot de lut ce sunat-a cîndva
cu vorbe de om,
și neogoite zbateri de aripi
rămase-n văzduhul înalt...
Toate clamînd ca-ntr-o vrajă ciudată ;
acesta e tandrul septembrie al mării,
melancolicul septembrie al mării.

Acum, țărmul își lasă tăcut
umerii calcaroși în brațele vîntului
parcă șoptind de-o iubire pierdută,
parcă chemînd nesfîrșirea pe nume.
O ! cine a trecut și cine
va mai trece prin aceste miragii ?
Și unde s-au frînt toate vocile timpului
încît nu te mai auzi decît pe tine
cel veșnic privind la trecerea lumii ?

LAUS PATRIAE

Tu dimineață și zi cu pămînt și cu cer,
tu noapte de stele mereu cîntătoare !
Izvoare și cetăți fără număr
îți ascultă istoria, sîngele pietrelor
lunecînd prin secole ca un fluviu.

Numai din țărmul acesta pot să privesc
soarele, atotputernicul.
Numai din țărmul acesta
uit de cuvintele morții.
Tu dimineață și zi cu pămînt și cu cer,
tu noapte de stele mereu cîntătoare...

TEATRU

DRUMUL MATURITĂȚII ARTISTICE

Chiar dacă Teatrul german de stat din Timișoara se află la frageda vîrstă de 21 de ani nu lipsesc amintirile legate de înființarea acestei scene. În urma unei hotărîri a Consiliului de Miniștri, în anul 1953, cițiva actori profesioniști și mulți actori amatori au format un colectiv al cărui parametru de bază a fost entuziasmul. Nu este de mirare că doar cu multă bunăvoință din partea forului tutelar și cu multă dragoste de muncă din partea ansamblului, acest teatru a putut să înceapă o muncă ale cărei roade s-au cristalizat abia în ultimii ani. În primul an de existență doar o singură piesă apărea pe afișe : „Die Karlschüler" de Heinrich Laube, a fost jucată de 101 ori, un frumos succes pentru o piesă de început. Între timp numărul premierelor acestui teatru s-a ridicat la 151, în medie mai mult de 7 premiere pe stagiune, numărul total al spectatorilor ridicîndu-se la 1.700.000. Aproape două treimi din spectacole s-au jucat în afara sediului, pe 175 de scene din țară și străinătate. Cîteva cifre care dovedesc că Teatrul german de stat a fost prezent mereu în mijlocul maselor de spectatori din Timișoara și din cele 175 de localități vizitate. Datoria de onoare a acestui teatru care de drept își poartă titlul de „teatru în turneu", n-a fost deloc de ușor de îndeplinit ; o dovedesc amintirile multor actori. **RUDOLF SCHATI** povestește cu oarecare nostalgie micile întîmplări din deplasările colectivului : „Cu un vechi autobuz am plecat în satele din Banat și nu odată ni s-a întîmplat ca străzile neasfaltate să impiedice sosirea noastră. În situații grave ne ajuta un tractor să ieșim din străzile înfundate de noroi și totuși, chiar dacă ajungeam cu 3–4 ore întîrziere, publicul aștepta în sala neîncălzită sosirea noastră. Și dacă se întîmpla să apară și o pană de curent, jucam, romantic, la lumina unor lămpi de gaz și lumînări, dîrdîind de frig, dar cu multă plăcere și bucurie". Condițiile s-au schimbat radical. Acum colectivul dispune de 2 autobuze și un camion pentru decor ; căminele culturale renovate, sau nou construite garantează, tehnic, spectacole de calitate. Publicul a rămas fidel actorilor, întotdeauna cu plăcere primiți. Multe prietenii legate între actori și spectatori fac, din fiecare deplasare un eveniment pentru ansamblu și pentru public.

În politica repertorială acest teatru a încercat să facă cinste sarcinii trasate de partid, și anume, educarea publicului în spirit umanist și formarea unei conștiințe noi. O privire sumară asupra autorilor cel mai des jucați, poate confirma acest lucru. Marele clasic german Friedrich Schiller ocupă primul loc, cu 6 piese, urmează apoi clasicul dramaturgiei românești Ion Luca Caragiale, cu patru piese, ca și autorii contemporani Alexandru Voitin și Lucia Demetrius, de asemenea cu 4 piese. Cu cîte 3 piese sînt reprezentați : Horia Lovinescu, Aurel Baranga, Johann Wolfgang Goethe, William Shakespeare, Moliére, și Jewgeni Schwarz. Programatic, ansamblul și-a propus prezentarea de autori autohtoni și lista de mai sus dovedește că acest deziderat a fost realizat în mare măsură. Și mulți autori autohtoni de limbă germană din Banat au apărut pe afișele teatrului ; amintim doar pe Hans Kehrer, Johann Szekler, Ludwig Schwarz, Irene Mokka, Raimund Binder și Peter Riesz.

Iar dovada că colectivul Teatrului german de stat din Timișoara a ajuns la o maturitate artistică a fost adusă chiar în acest an, cînd, cu mare succes, s-a încheiat un turneu în R.D.G., fiind vizitată chiar și cetatea clasicilor, Weimar. Aplauzele acelui public, care nu o dată au văzut „Urfaust" de Johann Wolfgang Goethe, au confirmat valențele interpretative ale colectivului. În această stagiune, o stagiune jubiliară, 10 premiere au văzut lumina rampei 10 premiere care, doar cu participarea însuflețită a fiecărui angajat al acestui teatru, puteau fi realizate. Ele sînt o garanție că și în viitor acest teatru va îndeplini cu maximă exigență datoria sa față de public.

FRANCISC CSIKY

MUZICĂ

„INTRODUCERE ÎN OPERA CONTEMPORANĂ"

(Ed. Facla, 1974)

Recenta carte a lui Doru Popovici pune oricui problema : care este rolul muzicologiei, cum trebuie făcută ea, care este cea mai adecvată modalitate, azi, aici. Titlul ne arată că, modest, autorul nu voia o istorie propriu-zisă a operei contemporane. Lucrul ar fi fost mult mai dificil, dar nu pentru că ar lipsi din aceste pagini memorabile rînduri conținînd știință marcată prin lucide și plastice referiri profesioniste. Nu lipsesc judicioase și obiective conturări de curente și stiluri, descripții ce nu forțează literaturizarea. Criteriul estetic nu este unul singur și limitat ; muzicologul ne înlesnește astfel accesul spre lucrări moderne, avangardiste chiar, cu unele rezerve de bun simț. Sigur că pentru o istorie a muzicii s-ar cere opinii izvorînd mai puțin din pasiune, din capacitatea omului de a se entuziasma ; Doru Popovici este mai curînd un artist, care nu se erijează într-un arbitru al fenomenului artistic. Asta nu exclude o anumită fermitate a afirmațiilor, o garanție sigură a unui crez artistic conturat. Îl putem acuza pe autor de unele părtiniri, de sentimentalism, acolo unde renunță la argumentări mai largi și uzează de afirmații cu ton categoric. Există și unele obsesii, „leitmotive" (Enescu, Blaga) raportări potrivite și nepotrivite la aceiași compozitori, lucru care ar ține mai degrabă de laboratorul personal de creație decît de un punct de vedere de circulație. Muzicologul se oprește în dreptul fiecărui artist cu aceeași pasiune, uitînd unele afirmații anterioare, se contrazice, deci, (în privința lui Wagner mai ales) însă tonul acesta conferă un plus de omenie și de particular cărții, care nu trebuie luată numai ca un îndreptar, ghid. (Autorul are înclinații puternice spre specificul latin : „Francezii sînt... iubitori de frumos", claritatea și transparența sînt elemente tipic latine. Avem parte și de puncte de vedere ce țin de literatură : „a trecut... ca o pasăre măiastră și a lăsat... ecoul prelung al unui fîlfîit de aripi"...) Tot temperamentului lui D. Popovici îi datorăm și unele tranșante delimitări (pesimism-optimism) fără dezvoltări explicative, mai mult monodii decît polifonii. Exclamații de tot felul punctează cartea. La colegii de breaslă se referă nobile considerații, colorate cu fapte inedite. Demne de reținut paginile în care se întrezărește o fără rezerve pasiune pentru opera echilibratului Enescu.

Duhul polemic străbate rar aceste pagini ale afirmării, destinate mai ales unui cititor tînăr. S-ar putea spune că multe lucruri sînt deja știute, venind dintr-o cultură generală pe care muzicologii ne-o tot fac iar noi am reținut-o de mult, în așteptarea unor spirite critice mai acerbe. Asupra unor fapte se insistă (de pildă, articolul despre „Tristan și Pelèas" a mai fost publicat în volumul „Corespondențe spirituale").

De remarcat entuziasmul și patriotismul acestui compozitor dornic ca hiatusul din muzicologia noastră să fie cît mai rapid umplut cu pagini utile, care să marcheze poziția noastră, față de fenomenul muzical contemporan.

LUCIAN BURERIU

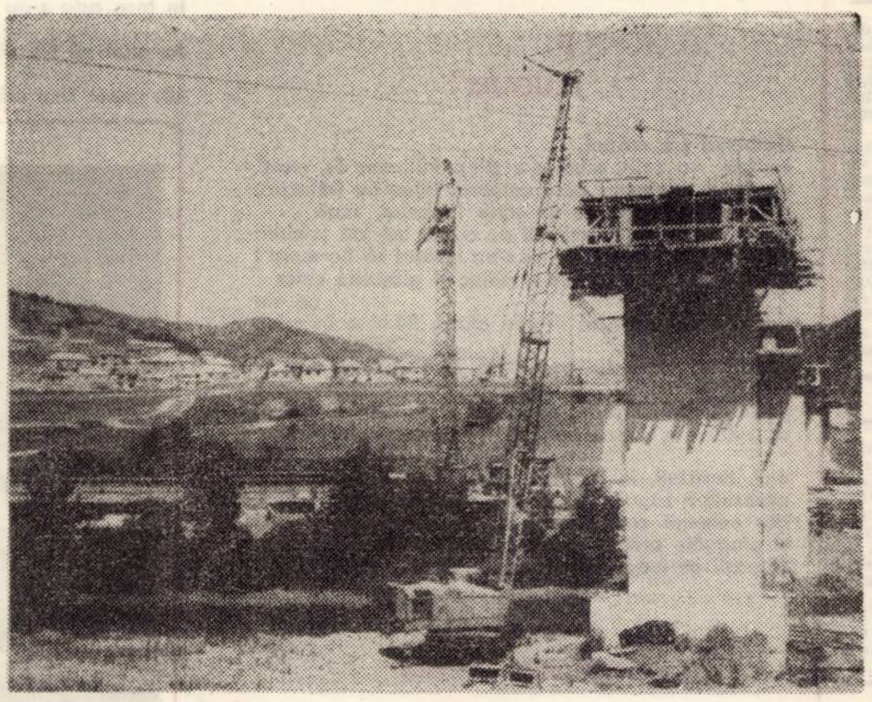

PLASTICA

EXPOZIȚIA IOZSEF BENE

Pictura lui Iosif Bene, deschisă în cochetele săli ale secției de artă a muzeului, exemplificată, prin caracterul ei retrospectiv, viziunile unui colorist, franchețea și duritatea tonurilor din care sînt compuse imaginile, aerul lor viabil și mai ales frămîntările și posibilele îndoieli în căutările unor mijloace plastice de exprimare, în confruntarea sensibilității cu rațiunea.

Pentru a pătrunde valoarea creației lui Iosif Bene este necesar să-i descifrăm problemele picturale pe care și le-a pus, rezolvat, sau măcar le-a dezvăluit pentru a putea fi meditate. Artistul urmărește o tratare picturală care, fără a neglija desenul, obține volumul și atmosfera generală prin tonuri puternice, prin diferite densități de pastă, astfel spațiul cîștigînd valențe cromatice ascunse în substanța interioară, chiar dacă uneori imaginea se constituie într-un act formal de captare și transmitere a motivului. Este vădită filiația expresionistă de tip Georges Roualt, în sonoritățile umbroase ale compozițiilor sale.

Portretul compozițional, tematică predilectă, se conturează prin interpolarea unor elemente simbolice, într-o dinamică contorsionare a formelor („Seninătate", „Fete", „Amintire", „Maternitate"), impresionînd prin calitățile de organizare a spațiului și prin vibrațiile cromatice incorporate în densitatea materiei picturale. În acuarelele expuse, Iosif Bene reabilitează această tehnică considerată pe nedrept minoră, realizînd lucrări pline de prospețime, transparență și luminozitate („Simbol", „Nud cu văl", „Peisaj"), care contrastează cu structura temperamentală agitată din uleiurile sale, fără însă a submina unitatea de concepție a expoziției.

★

SALONUL JUDEȚEAN AL AMATORILOR

Creația plastică a amatorilor, cu manifestări atît de diverse și nu rareori contradictorii, cu evoluții neașteptate, uneori spectaculoase, cu multiplicitatea de tendințe și rezolvări, se manifestă cu o justificată dorință de afirmare în expoziția deschisă la „Bastionul" timișorean.

În structura acestei expoziții recunoaștem efortul artiștilor și organizatorilor de a ne oferi prilejul cunoașterii stadiului actual al mișcării plastice de amatori. Fără a avea o tematică anume, se poate totuși descifra caracterul omagial, oferit de cea de a XXX-a aniversare a zilei de 23 August, prin lucrările pictorilor naivi – grupul cel mai conturat și bine reprezentat – Aurelia Dragomir („23 August"), Doja Gheorghe („Partidul Comunist Român"), Cornelia Dragomir („Istorie"), și Elisabeta Fereti („Manifestare"). Alături de aceștia, menționăm imaginile pline de vervă, calitățile compoziționale și cromatice ale lui Gheorghe Reisz („Citadină"), Lucia Trancotă („Omagiu omului"), Cristina Renard („Peisaj"), Panait Stănescu („Colț de pădure"), „Plajă pe Mureș") Aurel Moga („Norul", „Ritual pe apa Timișului"), Petru Cozma („Peisaj") Negru Mihai („Mihai Viteazul la Alba Iulia") și în special lucrarea intitulată „Rugă" semnată de pictorul naiv Weigang.

Moment de confruntare și stabilire a direcțiilor stilistice de orientare, salonul județean confirmă amploarea mișcării plastice de amatori, angajarea lor spirituală și mai ales existența unor individualități bine reprezentate în perspectiva acestui an.

RADU MELNIC

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

ORAȘUL

În această săptămînă a Orșovei-Dierna, trebuie căutat și întrebat despre Orșova-Dierna, un om anume, o femeie anume : arhitect NATALIA IONESCU, sistematizatorul orașului, a orașului care împlinește acum 1 800 de ani și care nu are de fapt decît a trei suta parte a acestei vîrste.

— Deci dv. sînteți femeia care a construit orașul.

— Eu am proiectat doar sistematizarea orașului, zonificarea, amplasarea. Dar orașul a fost plănuit și înălțat de foarte mulți arhitecți, proiectanți și constructori. E realizarea unui colectiv foarte mare și foarte pasionat. Pe urmă, Orșova e a orșovenilor, care au luptat ca niște lei să-și înalțe casele, să-și aranjeze grădinile, să-și facă orașul mai frumos. Există acolo niște oameni minunați, un primar nemaipomeni. A fost o adevărată fericire să poți construi un oraș nou, în întregime nou, cu niște oameni ca orșovenii.

— Orașul arată așa cum l-ați imaginat ?

— Da. Și ăsta e încă un motiv de mulțumire. Dar nu-l consider încă terminat. Viziunea mea de sistematizator merge mai departe. S-a construit într-adevăr mult, foarte mult. Mai e nevoie însă de cîteva completări care să închege orașul. M-am întrebat ce-i mai lipsește ca să fie un tot. Pentru că, de pildă, zona centrală nu se prea leagă de rest. Ea va trebui ridicată prin costrucții înalte, cu zece nivele. Se mai cere apoi completat litoralul. Vedeți dv., prin amplasarea aceasta de excepție (pe malul lacului Cerna), prin climă, Orșova e un oraș cu o notă aparte. Ea va fi un foarte important centru turistic și o mare bază nautică, ceea ce presupune mobilarea sa cu dotări turistice, de agrement, pentru sporturile nautice. Multă lume ne compară orășelul cu orașele din sudul Franței. Pentru aer, pentru apă și pentru desfășurarea construcțiilor. Se simte însă absența verdelui, a vegetației abundente, e încă arid, dar știu că localnicii și primarul lor au început o campanie fantastică de amenajare a spațiilor verzi.

— Nu credeți că noua Orșovă putea deveni un experiment de arhitectură românească ?

— Dar cred că este un experiment de arhitectură. Din tot ce s-a înălțat — să nu uităm : într-un timp record (6 ani) și în niște condiții dificile — se pot trage multe concluzii, multe învățăminte, cum se zice.

— În aceste zile, orașul pe care ați început să-l ridicați nu demult, împlinește 1 800 de ani.

— Paradoxal, ciudat, curată poezie. Vreți să vă spun ce simt ? O mare fericire. Pentru că e o mare fericire să știi că n-ai trăit degeaba, că ai ridicat din pămînt un oraș întreg.

REPORTER

SILUETE

NĂSCUT ÎN 1944

L-am căutat pe lynotipistul GHEORGHE ȘTURM, la secția editură a Combinatului Poligrafic din Timișoara. L-am căutat dimineața, dar el lucra în schimbul de noapte. Cînd l-am găsit, la mașina lui, acolo unde și nopțile au nervul zilei, mi-a mărturisit :

— M-am născut în 1944. Biografia mea e aceeași cu a țării. Sigur că 30 de ani au un simbol mult mai luminos pentru toți muncitorii patriei. 23 August înseamnă pentru mine nu numai nașterea fizică, ci și nașterea plenară pe care o sărbătorim în fiecare vară fierbinte. În 1962, am terminat ucenicia, iar, de atunci, ca muncitor calificat la lynotip, am învățat că de fapt meseria de tipograf te solicită în egală măsură, intelectual și fizic. De aceea am căutat pe tot parcursul acestor ani să fiu informat cu tot ce e nou și modern în meseria mea ; și eu sînt acela care sugerez colegilor mei să citească o carte bună. Muncitorul de azi trebuie să fie multilateral, demn de epoca pe care o trăiește. Am satisfacția că, lunar, depun o caldă sîrguință pentru a depăși planul cu 2—3%. În 1970 am fost primit în rîndul membrilor P.C.R. Am 2 copii, și, cînd vor crește, le voi înmîna această brățară de aur a meseriei de tipograf. Anul acesta împlinesc 30 de ani, atît cît împlinește lumina pe care o sărbătorim în libertate. Și, de fapt, libertatea e statuia pe care am construit-o cu toții !

DAMIAN URECHE

Electromotoarele care parcurg planeta

(Urmare din pag. 1)

electronica, construim autocamioane, autoturisme, locomotive diesel şi electrice. Energetica ia o amploare deosebită. Or fiecare dintre acestea solicitau tinerelor cadre o pregătire cu un grad înalt de calificare, o specializare în ramură, o permanentă perfecţionare la nivelul cerinţelor tehnice pe plan mondial.

Din punct de vedere demografic, orientarea spre industrie a tinerelor cadre a determinat o reducere a decalajului existent între populaţia activă din agricultură şi din celelalte ramuri neagricole, proces care reflecta direct saltul calitativ produs în economia ţării. Paralel cu apariţia unor noi oraşe, a unui număr mult mai mare de obiective industriale creşte populaţia în mediul urban în vreme ce în mediul rural, prin încheierea procesului de cooperativizare a agriculturii, se puneau bazele unei mecanizări şi industrializări care înlocuiau forţa de muncă brută prin maşini şi utilaje care necesitau cadre calificate. Prin repartizarea judicioasă a obiectivelor industriale pe teritoriul ţării se asigura, pe de altă parte, o creştere echilibrată a tuturor zonelor, accelerînd procesul de urbanizare, de ridicare a nivelului general de calificare şi cultură a populaţiei.

În realizarea acestui important deziderat, un factor hotărîtor, după cum am amintit deja, l-a avut şcoala. Prin politica sa, Partidul Comunist Român a pus învăţămîntul românesc pe baze noi, la nivelul cerinţelor contemporane şi, în primul rînd, la nivelul civilizaţiei socialiste pe care o edificăm. Prin generalizarea învăţămîntului de 8 ani şi, apoi, recent, de 10 ani, se asigură o platformă de cunoştinţe generale viitorului muncitor. De la acest nivel începe de-abia calificarea printr-un sistem de şcoli tehnice profesionale, medii, de maiştri, post-liceale şi, în fine, superioare, de subingineri şi ingineri. Totodată se lărgeşte reţeaua de licee de specialitate cu profil tehnic asigurînd calificarea schimbului de mîine din întreprinderile româneşti. Cursurile de calificare la locul de muncă care au un randament sporit, oferă posibilitatea pregătirii din mers a cadrelor. Întregul învăţămînt general şi mediu, în momentul de faţă, prin politica educaţiei prin muncă şi pentru muncă, determină apropierea, pe de-o parte, a tineretului de conştiinţa muncii, iar pe de altă parte asigură încă din primii ani de şcoală legătura generaţiei tinere cu producţia materială. Este demn de remarcat că astăzi majoritatea covîrşitoare a populaţiei care dispune de studii medii şi superioare a absolvit formele de învăţămînt în anii construcţiei socialiste.

Aspectele multiple ale transformărilor petrecute în structura intelectuală a muncitorului sînt datorate, pe de altă parte, condiţiilor create de partidul nostru pentru ca acesta să participe efectiv, din ce în ce mai mult, la viaţa politică, economică şi culturală a ţării. Inovatorul, inventatorul, şi exemple ne oferă zilnic presa şi radio-televiziunea, demonstrează nivelul intelectual atins de muncitor, gradul înalt de perfecţionare în specialitate. Participarea activă la viaţa politică şi socială a ţării, atracţia spre cultură, care devine un bun al tuturor sînt alte cîteva laturi ale pluridimensionalităţii profilului muncitorului de astăzi. Procesul formării lui trebuie înţeles în întreaga complexitate cuprinzînd marile mutaţii pe care le-a cunoscut în aceşti ani viaţa economico-socială a ţării, evoluţia învăţămîntului, culturii, ridicarea însăşi a nivelului de trai, a gradului de civilizaţie. Înţelegerea întregului context, care a evoluat rapid şi care a determinat firesc marile transformări economice, sociale şi umane oferă explicaţia completă a mutaţiilor petrecute în conştiinţa şi profilul intelectual al muncitorului de astăzi.

★

Citām din foaia volantă **MOTORUL** a comitetului **U.T.C.** al uzinei **ELECTROMOTOR** din Timişoara – decembrie 1973 : „Titlul : istoricul întreprinderii .. . În perioada 1944–1948 această industrie producea anual cca 100 tone maşini de morărit, mai pe înţeles, 50–60 maşini ... În momentul naţionalizării structura angajaţilor era după cum urmează : total angajaţi – 157 din care 70 necalificaţi, 9 ingineri, 3 tehnicieni, 10 persoane făceau parte din aparatul administrativ ..." Apoi din articolul „Orizonturi noi prin cursurile de calificare" : ... numai în 1973 au absolvit cursurile de calificare cca 300 de tineri ... Deviza noastră este : nici un tînăr ce lucrează în uzină să nu fie necalificat ..." Sau : „ ... cu toţii vin săptămînal la club unde se fac repetiţii ... programul brigăzii e bun, antrenant, textele cu mult miez, cu efect ... Se obişnuieşte ca prezentarea programului să se facă direct la locul de muncă în timpul dejunului sau prin deplasări la căminele culturale din Ciacova, Nădrag etc. ..." Sau : „ ... în jurul unui autocar cu emblema „Cercul Turistic Electromotor" s-au adunat ciorchine, fete şi băieţi ... sînt 40 de uteclşti care au pornit în excursie să cunoască frumuseţile patriei" ... etc.

Cîteva date, puţine, dar suficiente pentru a schiţa coordonatele „vieţii de familie" a uzinei Electromotor. Undeva, la etajul al III-lea al unei clădiri de incintă, întîlnesc pe doi din cei 157 de angajaţi ai anului naţionalizării, pe vremea aceea, muncitori, astăzi ingineri, Octavian Abrudan, şeful atelierului de proiectare, şi Marin Ghenciu, de la acelaşi atelier. Ezitări, puţină cochetărie. „De ce tocmai eu ? Sînt alţii atîţia, oricare, toţi am crescut odată cu uzina". (Octavian Abrudan). Apoi adevăruri generale : „evoluţia tehnică a întreprinderii a determinat firesc evoluţia calificării" (M. Ghenciu). Pentru ca, în fine, prezenţa reporterului să nu mai fie stingheră şi : „Am participat la actul naţionalizării

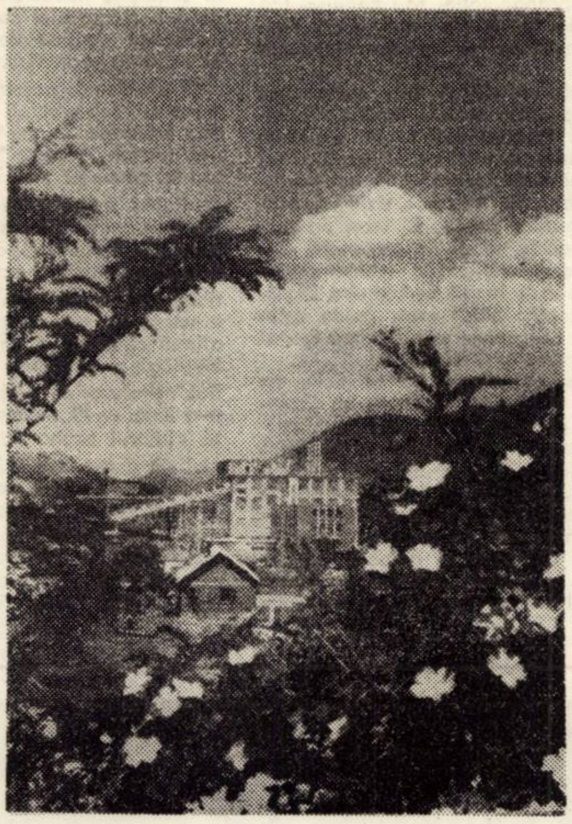

(Marin Ghenciu). Imediat după aceea am fost numit şef de cadre. Uzina avea nevoie de oameni calificaţi ori atunci n-avea de unde să şi-i ia. În primul an, chiar, am ocupat un bloc şi acolo a fost înfiinţată una din primele şcoli profesionale de pe lîngă întreprinderi din ţară. Ucenicii de atunci sînt astăzi maiştri şi ingineri ... Prin 1950–1952, cînd s-a conturat noul profil al întreprinderii, a avut loc o recrutare masivă de muncitori. Tot atunci a luat fiinţă primul liceu seral pentru muncitori. Am fost coleg cu tovarăşul Abrudan, mai sînt din generaţia noastră inginerul Ştefan Mesaroş, fost bobinator, Dumitru Chiş, Ioan Vocsi, inginerul Gheorghe Constantin şi alţii. Anii au trecut, au venit noile generaţii, a crescut numărul şcolilor de calificare, formele de desfăşurare, dar e cu totul altceva".

Încă la vîrsta puterii, foştii colegi şi actualii colaboratori, pentru care uzina **ELECTROMOTOR** a reprezentat o a doua familie, schimbă zîmbind cîteva priviri apoi, pentru că reporterul intervenise cu o întrebare despre aportul personal adus procesului de dezvoltare al întreprinderii : „Am lucrat împreună, şi lucrăm la o serie întreagă de inovaţii (O. Abrudan). Aş aminti stanţarea succesivă pentru motoare, maşina de bobinat ş.a.m.d." S-a vorbit apoi despre drumul parcurs, greutăţile întîmpinate şi din nou despre succese, despre satisfacţia de a fi crescut odată cu uzina. S-a vorbit despre primele contingente de ucenici.

La laboratorul de psihosociologie schimbăm cîteva cuvinte cu tovarăşa Maria Sterescu. Numai cîteva cuvinte, deoarece se fac testări programate pentru angajări şi pentru cursurile de calificare.

La serviciul personal, amabil, tovarăşul Taşcu Ţapu, şeful serviciului, ne vorbeşte despre amploarea luată în ultima vreme de procesul de calificare şi perfecţionare al cadrelor. „Foarte mulţi continuă să urmeze cursurile la liceul seral, şcoala de maiştri şi chiar la Politehnică". Apoi dă cîteva exemple de ingineri care au plecat de la stadiul de muncitor. Reîntîlnesc numele conlocutorilor mei de odinioară şi altele noi. Ne despărţim pe fraza : „– Diplomele de bacalaureat sosesc mai nou cu sutele ...". Fragmentarele informaţii primite îmi dădeau senzaţia că mă aflu undeva în curtea unui institut politehnic, poate, dacă n-ar fi fost electrocarele şi stivele cu electromotoare finisate pentru a părăsi uzina şi dacă n-ar fi fost forfota oamenilor şi zgomotul ritmic al maşinilor de ştanţat. Sau poate aşa va arăta un institut politehnic mîine ? Cert însă că dorinţa de perfecţionare răzbătea dincolo de cuvintele oamenilor, în expresia feţelor aplecate asupra maşinilor şi a bobinelor.

Traian Prodea este economist, şef serviciu învăţămînt, specializat în ultimul timp în ergonomie. „Anul acesta îmi iau diploma". Vorbim despre formele de calificare existente şi eficienţa lor : „ ... o proporţie mare de cadre fac aşa numita ucenicie la locul de muncă. Este cea mai eficientă formă. Îmbină cel mai bine noţiunile teoretice cu producţia". Apoi : „În ultimul timp numărul absolvenţilor de liceu care se angajează şi se califică în uzină a crescut mult şi ..., curios, vin foarte multe fete şi se înscriu nu numai ca bobinatoare ci în toate celelalte specialităţi, strungărie, lăcătuşerie ş.a.m.d., care pînă acum erau apanajul strict al bărbaţilor. Aproape o treime din muncitori sînt femei". Fiind una din întreprinderile mari din Timişoara ştiam că are sub patronaj atelierele şcoală ale liceelor nr. 1 şi „Nikolaus Lenau". „Zilele acestea trebuie să vină vreo 37 de băieţi absolvenţi de la Liceul Lenau să-şi ridice atestatele de calificare ... Unii rămîn în continuare în uzină ..."

Însoţit de proaspătul ergonom, vizitam cîteva din secţiile întreprinderii. Un asistent al Institutului politehnic din Cluj, care însoţeşte studenţii aflaţi în practică la Electromotor, este nevoit să amîne o convorbire pînă a doua zi. Utilaje mari bobinează rapid sîrma emailată. Sute de femei asamblează părţile electromotoarelor, cu mişcări rapide, exacte. Primesc explicaţii : „Exportăm electromotoare în 37 de ţări, unele în zone calde şi trebuie tropicalizate, adică date cu grunduri speciale, pentru a rezista la temperatură şi umiditate". Cuvîntul „tropicalizat" cred că deschide în mintea oricui imaginea unei circulaţii planetare. Vorbeam la început despre cei 70 de muncitori necalificaţi care produceau, cu 30 de ani în urmă, valţuri pentru morile din Banat, şi acum parcurgeam planeta cu electromotoarele uzinei. Mă gîndeam la oamenii acestui drum în timp şi la conlocutorul meu, de meserie electrician, absolvent al facultăţii de economie generală din Cluj care, adaptat activităţii sale din întreprindere, se specializează în ergonomie. Mă gîndeam la el, dar nu ca la un exemplu, nici ca la un caz, ci ca la o biografie oarecare din marea familie a Uzinei Electromotor al cărei specific rămîne perfecţionarea.

Citeam într-un „Reportaj după anul 2000", în viziunea unuia din membrii colectivului uzinei : „ ... Ne oprim în faţa unui imens tablou, luminat cu zeci de beculeţe, indicînd locul dispecerului şef. De aici se coordonează fluxul întregii producţii. Comunicarea se face prin videotelefon ... Ici-colo cîte un muncitor în salopetă albastră comandă de la distanţă executarea operaţiilor de strungire şi debitare. Dispozitive, mîini mecanice, benzi transportoare sînt comandate după scheme de execuţie electronică ...". Mi se pare o opţiune deloc fantastică, poate numai pentru titlu. L-aş modifica în : „Reportaj după anul 1980".

EVRIKA !

- Iadul nu mai are smoală — a fost adusă pe pămînt la asfaltat şosele.
- Dacă otrava îţi face ţie bine, n-o recomanda şi altora.
- Dacă am şti cît de groaznică e moartea am trăi o veşnicie.
- Cînd văd comediile unor dramaturgi îmi vine să strig ca vechii italieni : „E finita la commedia "
- Trebuie să fii un poet optimist ca să speri că vei putea egala Tristele lui Ovidiu.
- Dă viperei otrava şi trandafirilor parfum, înţeleptule.
- Murele sînt fructele cele mai nefericite : toată viaţa pe rug !

ION VELICAN

DOSAR

SPECIALIZARE ÎN OMENIE

Daţi-mi voie să vă povestesc un caz banal, pentru care n-a fost întocmit nici un dosar şi n-a ajuns în faţa unui complet de judecată. Este vorba de o întîmplare autentică, petrecută duminică, 4 august. Nu interesează în ziua aceea, pe la 9 dimineaţa, am suferit un mic accident la piciorul drept. Puteam să merg, însă, mă jena o rană care sîngera. Aveam treabă în oraş. Locuiesc într-un cartier periferic, deci n-aveam cum „să dau o fugă" pînă acasă pentru a face o dezinfecţie sumară. Nu ştiam unde se află postul de prim ajutor cel mai apropiat şi, cum mă găseam lîngă Policlinica nr. 1, am intrat. Am explicat, la poartă, ce mi s-a întîmplat, dar tovarăşa de acolo, îmbrăcată în binecunoscuta uniformă a cadrelor sanitare, m-a refuzat. Nu, nu putea să-mi dea drumul înăuntru, întrucît, se vor supăra tovarăşii doctori. Dînşii sînt stomatologi, au deci o specialitate care n-are nimic comun cu piciorul meu. Am insistat. Oricum dînşii erau medici. Oricum, în cabinete, trebuia să se găsească un strop de apă oxigenată, o bucăţică de tifon şi cîţiva centimetri de leocoplast. Dînsa însă nu s-a lăsat înduplecată şi m-a trimis la Clinicile noi, unde cu siguranţă că voi primi îngrijirea cerută.

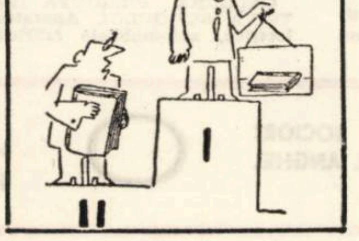

Am plecat şontîc-şontîc şi m-am oprit la Clinica O.R.L. Acolo, acelaşi refuz. Ce-avea piciorul meu cu .. O.R.L.-ul ? Portarul însă a avut bunăvoinţa să-l întrebe pe medicul de gardă. Peste un minut, asistenta Ciotescu (să mă ierte dacă nu i-am reţinut corect numele) făcea cele necesare, pierzînd din cauza mea două minute.

Înţeleg că există **specializări** în cadrul aceleiaşi profesiuni, că un cabinet de stomotologie, de exemplu, nu poate fi transformat în post de prim ajutor, dar îmi este imposibil să nu-mi închipui că toţi ar trebui să fim **specializaţi** în omenie. Sau n-am dreptate ?

LAURENŢIU CERNEŢ

UMOR

Unui dramaturg

Piesa s-a jucat, mă rog,
Nu e lucru de mirare,
Căci lucrarea drept prolog
A avut .. recomandare !

Unui pantofar

Se duse vestea-n lumea lată
Că pantofarul Tudorel
A reuşit, ca niciodată,
Să facă doi pantofi la fel.

Inflaţia poetelor

Avem în poezie-atîtea stele
Pe cerul românesc, oricît n-ai crede,
Încît uitîndu-te mereu la ele
Luceafărul de sus nu se mai vede!

Unui nihilist

În şedinţă, cum se cere,
Prea intransigent se vrea ;
Chiar cînd are vreo părere
Nu e de acord cu ea.

TEODOR MARICARU

1974 – ANUL INTERNAȚIONAL AL POPULAȚIEI

„Populație și dezvoltare"

Sub deviza „O singură lume pentru toți" acest an a fost declarat **Anul Internațional al Populației** ; prestigioasă manifestare politică și științifică interanțională Conferința Mondială a Populației, care va fi găzduită de Capitala țării noastre între 19–30 august a.c. și se va desfășura sub egida O.N.U. – constituie cea dintîi reuniune mondială interguvernamentală consacrată problemelor populației, deosebindu-se de conferințele precedente (Roma – 1954, Be grad – 1965) prin reprezentarea oficială guvernamentală a tuturor țărilor membre O.N.U., caracterul predominant politic al dezbaterilor și oferind – spre aprobare – un Plan mondial de acțiune pentru populație.

Elaborarea acestui plan sub formă de proiect (înaintat ulterior spre adoptare Consiliului Economic și Social și Adunării Generale a O.N.U.) vizează bunăstarea generațiilor viitoare, îmbunătățirea cunoștințelor și educației privind problemele populației, creșterea informației demografice, dezvoltarea tuturor popoarelor etc. participanții la reuniunea mondială de la București (precedată de întîlniri regionale) deliberînd (într-o viziune multidisciplinară) și optînd pentru inventarul mijloacelor de intervenție demografică și a căilor de acțiune social-politică.

Conferința Mondială a Populației – concretizare a inițiativelor diverselor state sau organizații internaționale (OMS, OIM. UNESCO, FAO, UNICEF) și patronată de O.N.U. – își înscrie în agendă o bogată paletă de probleme conexate celor de politică demografică : tendințe și perspective demografice, corelația dintre evoluția demografică și dezvoltarea social-economică, raportul populație – resurse – mediul înconjurător, corelația populație, familie și bunăstarea omului ș.a, demonstrînd convingător că astfel de teme reprezintă preocupări de analiză și acțiune a O.N.U., fructificînd experiența națională și elaborînd documente cu caracter specializat.

Complexitatea relațiilor dintre fenomenele demografice și ansamblul vieții sociale contemporane impune abordarea concret-istorică a populației (context economic, social, cultural), ea constituind o variabilă a sistemului social. De altfel, politica demografică este o componentă a politicii social-economice fiind promovată prin măsurile social-economice vizînd r e p r o d u c e r e a populației și a unei anumite structuri demografice și implicînd – într-o analiză riguros științifică – constantele biologice, variabilele microsociale și parametrii macrosociali (Al. Pescaru).

Prin 1830 populația globului număra un miliard de oameni, dublarea ei realizîndu-se într-un secol ; peste încă 30 de ani ea ajunge la 3 miliarde iar în 1975 (potrivit estimărilor) va fi cu un miliard în plus. Actualul ritm de creștere (2% pe an) este însă variabil în diferite zone ale planetei, gradul cel mai înalt de fertilitate manifestîndu-se țările în curs de dezvoltare care reprezintă acum trei sferturi din populația globului. populația crește de două ori mai repede, pe cînd țărilor dezvoltate din punct de vedere industrial-urban le sînt caracteristice sporuri reduse de populație, populație staționară sau în declin (denatalitate). Încă Kingsley Davis, corelînd fenomenul industrializării (ascensiune economică) cu declinul natalității observa că „fiecare țară, pe măsură ce se industrializa era înclinată să întîrzie vîrsta căsătoriei, să sporească numărul de celibatari, să practice avortul și anticoncepția sub o formă sau alta și să trimită emigranți peste ocean", actualmente fiind simptomatică „tranziția demografică" (trecerea de la indici ridicați la indici scăzuți de natalitate și mortalitate). Pînă la revoluția industrială (sec. XVII) media de viață era de 24 de ani ; azi se vorbește de fenomenul îmbătrînirii demografice, 15-16% din populația globului depășind vîrsta de 60 de ani.

Repetăm, abordarea comparativă este o b l i g a t o r i e, în unele țări putîndu-se vorbi cu îndreptățire de o „explozie demografică" ; astfel, pentru țările în curs de dezvoltare 45% din populație este sub 15 ani, iar prospectările demografice estimează că la sfîrșitul acestui mileniu populația Terrei va ajunge la 7 miliarde Firește, descifrarea sensurilor evoluției demografice, a cauzelor și consecințelor ei prezintă o deosebită importanță pentru procesul dezvoltării, ritmurile demografice fiind o componentă a strategiilor de creștere a nivelului de trai. Se vehiculează chiar ideea că indici foarte ridicați de creștere ai populației sînt nefavorabili dezvoltării sociale (ritmul demografic depășind în atari situații ritmul procurării resurselor, dezvoltării învățămîntului, asistenței medicale etc) ; acest dezechilibru între creșterea populației și posibilitățile de asigurare a mijloacelor de subzistență, manifestîndu-se violent în țările slab dezvoltate, învederează acuitatea unei politici demografice eficiente. Dar nu în orice condiții creșterea populației este un obstacol, clasicii marxismului argumentînd că nu se poate vorbi de o **suprapopulație absolută** față de posibilitățile de asigurare a mijloacelor de subzistență ; dezvoltarea puternică a forțelor de producție accelerează ritmul procurării resurselor, neexistînd „legi naturale" pentru „explicarea" suprapopulației sau penuriei (ca în viziunea lui Th. R. Malthus), însăși dezvoltarea beneficiind de pe urma creșterii populației.

În strategia natalității este extrem de importantă politica socială față de **familie** (cadrul instituționalizat de societate pentru reproducția populației), poziția ei față de procreație, reglajul în comportamentul demografic, măsurile vizînd consolidarea grupurilor familiale. Jean Fourastié observa că în condițiile prelungirii duratei medii de viață familia contemporană prezintă cea mai lungă conviețuire a părinților cu copii ; altfel spus, scade volumul familiei dar crește conviețuirea generațiilor, afectînd însăși „dialogul" lor.

S-a intensificat apelul la tehnicile de „planificare a familiei" (pentru un „comportament demagrafic prudent"), intervenții deliberate, „controlul natalității", A. M. Dourlen – Rollier în documentata sa lucrare „Le planning familial dans le monde" încercînd a degaja multiplele corelații și consecințe ale politicii demografice, situația demografică actuală și perspectivele ei. De fapt termenul de **planning familial"** desemnează atît hotărîrile deliberate ale cuplurilor maritale (programarea nașterii primului copil, planificarea taliei familiei, intervalul între nașteri etc) cît și activitatea unor instituții sociale specializate. Firește, dificultățile demografice nu pot fi depășite numai cu ajutorul acțiunilor „planning familial", fără o reorganizare radicală a structurilor sociale sau eludînd contextul social-economic și cultural în conturarea unei imagini realiste a „problematicii demografice". Primordial mi se pare raportul POPULAȚIE–DEZVOLTARE, izolarea termenilor relației nefiind conceptibilă. Persistă imense decalaje economice, diferite stadii și condiții de dezvoltare, fragmentări sociale și politice, infiltrație inegală a revoluției științifico-tehnice, contemporaneitatea fiind preocupată de lichidarea acestor discrepante, armonizarea – la nivel național, regional sau mondial – a creșterii demografice și a dezvoltării economico-sociale, în contextul amplificării colaborării internaționale dar nelezînd interesele naționale. Națiunile sărace ale lumii sînt confruntate cu un cortegiu de probleme (subdezvoltare și sărăcie) structuri economice învechite, dependență economică – în condițiile neocolonialismului), menținînd nivelul consumului constant coborît și insuficiența mijloacelor pentru acumulare în vederea redresării.

O problemă majoră a omenirii este fenomenul subnutriției, existînd acum cca. 600 milioane înfometați ; anual, datorită „epidemiei foametei" 25 milioane locuitori ai planetei mor, statele subdezvoltate cheltuind aproximativ 2/3 din venitul național pentru alimentație și importul de alimente. Ajutorul acordat de națiunile prospere nu a generat o creștere perceptibilă, ridicarea venitului național fiind afectată de rata creșterii demografice. Se afirmă chiar că acest ajutor își dovedește inutilitatea, stimulînd „explozia demografică" și devorînd creșterea economică. Într-o listă de 9 mijloace, H. Kahn plasează ajutorul economic pe locul opt, deceniul de dezvoltare O.N.U. (1960-1970) accentuînd decalajul. Iar „al 2-lea deceniu al dezvoltării" prevede creșterea programelor de asistență, ajutorul public urmînd (pînă în 1975) a se ridica la 0,7% din produsul național brut (deși actualmente el este doar de 0,34%).

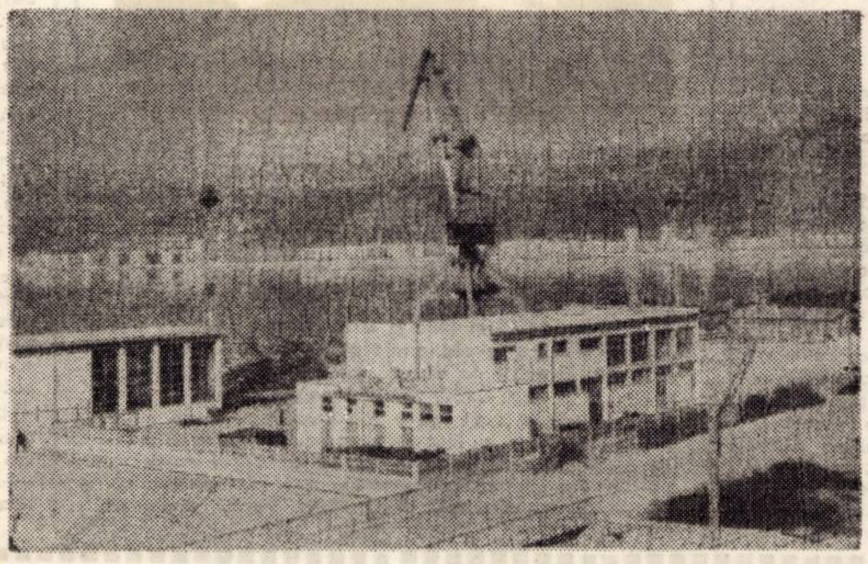

Acordarea acestui ajutor – accentua secretarul general al partidului nostru – constituie o obligație ; în consens cu acest imperativ, Al. Tănase observa că depășirea subdezvoltării nu reprezintă doar o îndatorire etică ci și o necesitate obiectivă, ajutorul economic favorizînd posibilitățile de avansare pe tărîm economic și social (cu condiția esențială a asigurării suveranității naționale, a autenticei independențe economice pentru statele respective). Acest ajutor nu trebuie suprimat ci sporit – notează și J. Carriére, director al Biroului european al Băncii Mondiale ; „țările bogate nu se pot lipsi de țările sărace" – recunoaște domnia-sa – fiind sesizabilă dependența (materii prime, energie, forță de muncă) a statelor puternic industrializate față de cele insuficient dezvoltate. În suprimarea actualelor decalaje (adevărate stimulente pentru accelerarea dezvoltării țărilor sărace – consideră H. Kahn în a sa „viziune egalitară) ajutorului extern îi revine un rol important, dar decisiv rămîne factorul intern – accentuează Armand Oprea. Așadar, schimbări social-economice radicale în structurile existente, acel „social change" mult uzitat azi în demersurile diverșilor teoreticieni occidentali – ca ofensivă viguroasă asupra pozițiilor conservatoare (status-quo futurology").

★

În context socialist, programele naționale de dezvoltare economico-socială îmbină organic, preocupările de planificare a prezentului cu cele de prospectare a viitorului. Exprimînd opțiunile societății noastre pentru următoarele două decenii, urmărindu-se creșterea economică controlată și ierarhizarea priorităților, s-a inițiat un complex de măsuri economico-sociale și sanitare vizînd : consolidarea familiei, stimularea natalității, reducerea mortalității, rcreșterea duratei vieții oamenilor etc.

La Conferința Națională a P.C.R. din 19–21 iulie 1972, tovarășul Nicolae Ceaușescu menționa : „O problemă esențială este asigurarea unei creșteri mai susținute a populației – factor esențial al dinamismului și forței productive a societății". Pentru redresarea natalității (ajunsă în 1966 la 14,3%) s-a acționat atît prin constante măsuri de politică demografică cît și în direcția dezvoltării economico-sociale (funcție de nivelul actual și de cerințele de perspectivă), certă fiind incidența industrializării socialste, a urbanizării rapide, modernizarea ruralului. Proporția populației căsătorite reprezenta în 1973 52% din populația țării, iar durata medie a vieții a urcat de la 42 ani (1932) la 69 ani. De menționat că peste 42% din populație o constituie cei sub 25 de ani, la sfîrșitul celui de-al optulea deceniu România ajungînd la o populație de cca 25 milioane locuitori.

Intensa participare a țării noastre la dialogul internațional, prestigiul în creștere și preocupările de fundamentare științifică a deciziilor de politică demografică îndreptățesc alegerea României ca țară gazdă a Conferinței Mondiale. Comitetul Național Român pentru organizarea reuniunii mondiale și Comisia Națională de Demografie desfășoară o fructuoasă activitate, pînă la deschiderea lucrărilor fiind programate cinci simpozioane naționale.

Actualitatea mondială a acestor probleme și multiplicarea formelor de cooperare, climatul de destindere (fiind necesară și obiectiv posibilă trecerea de la pacea negativă – ca absență a războiului – la cea pozitivă), edificarea conștientă a propriului nostru viitor impun contemporaneității (autentică lume a interdependențelor) **Coexistența și cooperarea,** pentru a realiza – așa cum declara secretarul general al apropiatei Conferințe Mondiale – „un echilibru al vieții, nou și mai uman".

ADRIAN RACHIERU

TERRA MAGAZIN

APA, AERUL ȘI PĂMÎNTUL. Oamenii nu au mers împreună, de-a lungul veacurilor : condiții de mediu nefavorabile, calamități naturale și, mai ales, împărțirea societății în clase au făcut ca oamenii, în loc să progreseze în chip armonios către o civilizație comună — s-au diferențiat în bogați și săraci, în culți și ignoranți, în ființe capabile să-și hotărască singuri soarta și în asupriți.

1, 2, 3, 4 .. la puterea n. Populația globului se ridică astăzi la 3,7 miliarde. Peste un miliard de locuitori ai Terrei, nu se hrănesc îndeajuns, iar sute de milioane trăiesc sub coșmarul foamei. În fiecare zi se nasc pe Pămînt 200 de mii de copii, dintre ei, 50 de mii sînt sortiți să nu supraviețuiască decît cîteva ore, iar peste 100 de mii să cunoască chinurile foamei nepotolite.

E o acuzație falsă adusă bătrînei noastre planete că nu ar fi în stare să hrănească pe toți locuitorii săi. Astăzi nici măcar un sfert din suprafața Pămîntului nu este cultivată.

APA În albiile tuturor rîurilor de pe glob există 1 200 kilometri cubi de apă. Anual toate fluviile își varsă, în mări și oceane, 36 000 kilometri cubi de apă. Toată apa fluviilor se reînnoiește în curs de numai 12 zile. Mările și oceanele lumii conțin un potențial energetic echivalent cu cel al tuturor fluviilor și rîurilor Terrei : 3 000 000 W.

CĂLDURA PIERDUTĂ ÎMPOTRIVA SMOGULUI. Aparatele electrice, automobilele fabricile și utilajele nu consumă numai cantități enorme de energie ci restituie o parte din această energie sub forma căldurii pe care o transmit mediului înconjurător. Consecințele acestui efect secundar nedorit al civilizației tehnice au făcut obiectul unei comunicări ținute recent de prof. Helmut Schafer, directorul Institutului de energetică de pe lîngă Universitatea tehnică din München (Republica Federală Germania). Potrivit relatărilor cercetătorului, temperatura atmosferei va crește în mod sensibil în deceniile viitoare ducînd la modificări importante ale climei, în primul rînd în emisfera nordică. În special în zonele de aglomerare din Europa și S.U.A., universul mașinilor constituie alături de radiațiile solare o sursă de energie calorică deloc neglijabilă. Oamenii de știință din München au înregistrat în centrele metropolelor din Republica Federală temperaturi medii care se aflau cu pînă la două grade și jumătate deasupra valorilor culese la periferia orașelor.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef). FRANCISC ALBERT. IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct). IOAN CORNEA. CORIOLAN DRAGULESCU. ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct). GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Întreprinderea de UTILAJ CHIMIC PLOIEŞTI

STR. DEPOULUI NR. 16

produce şi livrează

UTILAJE PENTRU INDUSTRIA CHIMICĂ ŞI RAFINARII

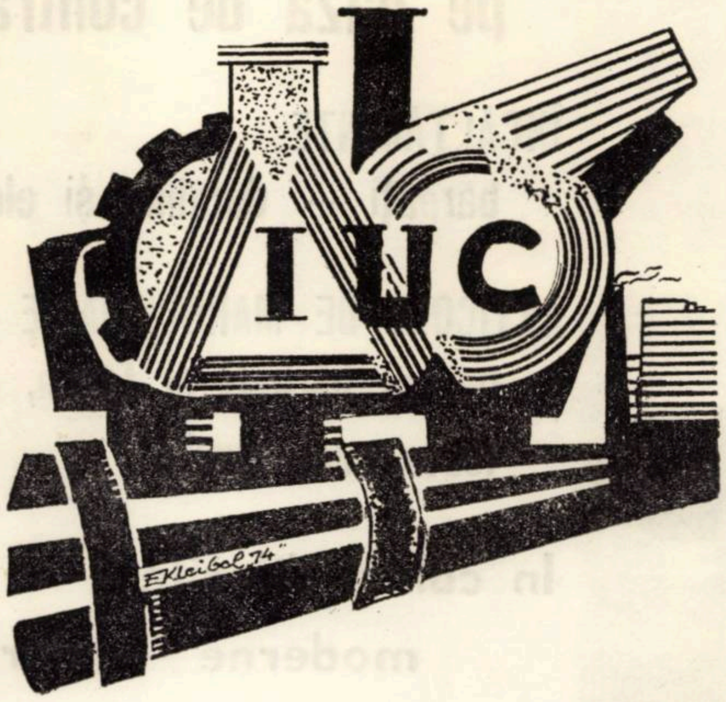

- condensatoare
- schimbător de căldură
- evaporatoare
- reactoare
- coloane
- instalaţii de cocsare
- conducte cu diametre mari
- recipienţi pentru depozitarea şi distribuţia gazelor lichefiate — propan, butan — echipate cu capete de distribuţie

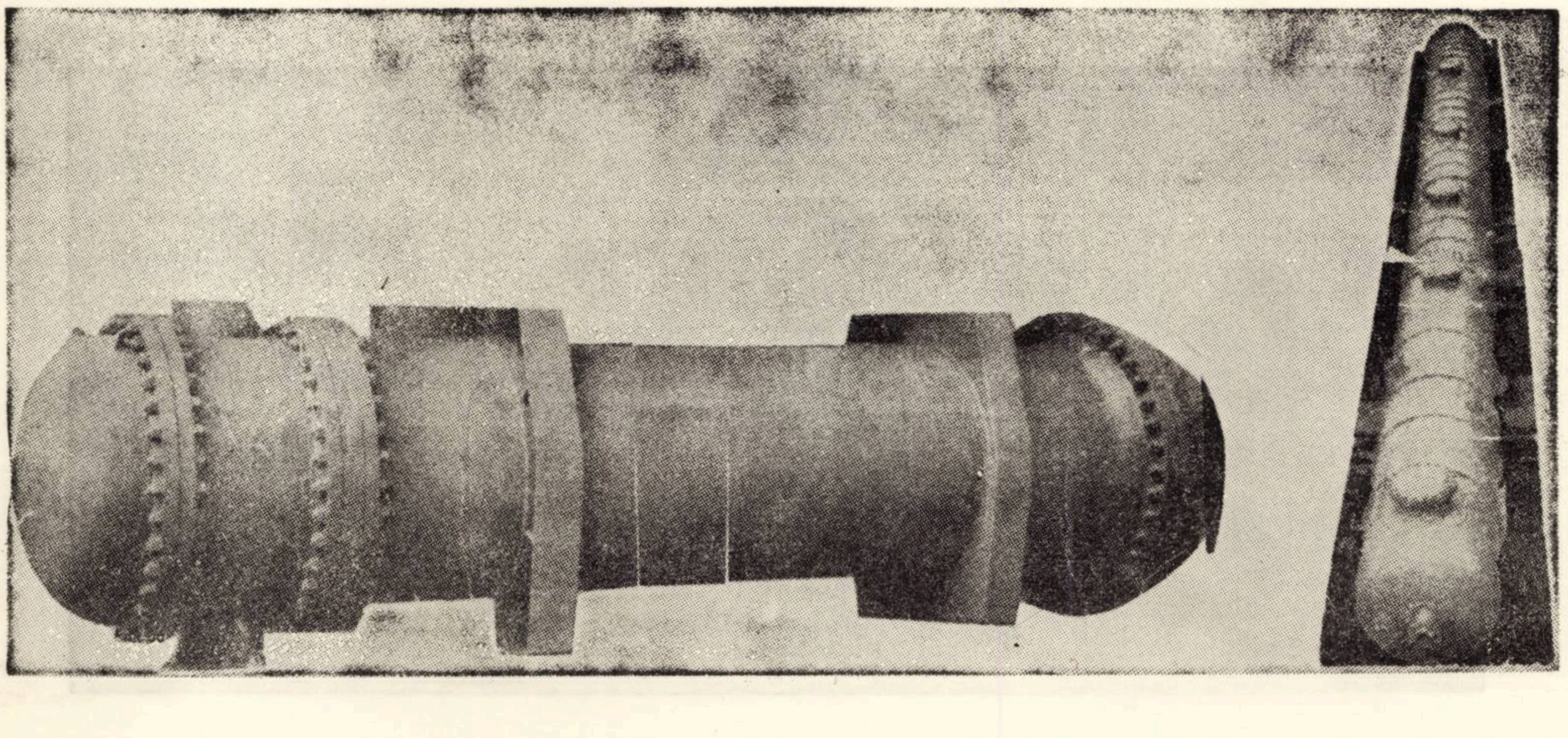

Intreprinderea „13 Decembrie" Sibiu

produce și livrează

pe bază de contract

ÎNCĂLȚĂMINTE
bărbați — durabilă și elegantă

ARTICOLE DE MAROCHINĂRIE — pentru bărbați și femei, pentru toate anotimpurile

In culori diferite — moderne — durabile

„13 DECEMBRIE" SIBIU

PANTOFI PENTRU BĂRBAȚI

MODEL	NUMĂR	PIELE	CULOARE	TALPĂ	PREȚ
SANDALE 1353	27 1/2	BOX	280	BOVINĂ	120

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

TRĂIASCĂ A XXX-A ANIVERSARE A ELIBERĂRII PATRIEI!

Proletari din toate țările, uniți-vă !

ORIZONT

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● 23 August 1974 ● Nr. 34 (338) ● 8 pagini 1 leu ●

Cu prilejul celei de a XXX-a aniversări a eliberării patriei, colectivul revistei ORIZONT felicită pe toți colaboratorii și cititorii săi !

23 AUGUST

Sărbătorim astăzi împlinirea celui de-al treilea deceniu de la magistralul act al insurecției naționale antifasciste armată care punea piatra de început la temelia edificiului noii Românii socialiste. Moment crucial pentru istoria viitoare a țării, pregătit cu maximă răspundere de Partidul Comunist Român, în anii grei ai dominației fasciste, actul de la 23 August rămine în conștiința milioanelor de oameni de astăzi, și pentru totdeauna ca simbol al implinirii voinței de libertate, dreptate și prosperitate a unui popor. Martoră acestui fapt stă însăși România anului treizeci, țara infloritoare care inglobează in producția sa industrială de azi de treizeci de ori producția anului 1944, țara al cărei ritm de dezvoltare se situează în primele rinduri pe plan mondial. Martore stau cuvintele de pace, prosperitate și progres ale României cunoscute astăzi și apreciate pe toate meridianele lumii, purtind incrustată in ele ca pe un simbol, aceeași hotărire fermă a unui popor liber de a-și făuri soarta ascendent pe treptele progresului social și uman.

Sărbătorim astăzi, ziua de 23 August, lupta și jertfa eroilor de acum treizeci de ani, prin trecerea in revistă a activității unui intreg popor erou, activitate pe care o numim muncă, realizarea cincinalului inainte de termen, perfecționare. Sărbătorim ziua națiunii noastre socialiste, intregul său drum parcurs, pregătind viitorul luminos al țării cu trăinicia cu care am săpat o nouă istorie patriei. Pentru că 23 August, simbolul libertății noastre ca popor, își află locul în seva fiecărui produs al ultimilor treizeci de ani, a tuturor marilor transformări economice sociale și umane pe care le-am trăit ca națiune. Pentru că 23 August ne parcurge istoria prezentă și viitoare ca fir călăuzitor în jurul căruia gravitează toate sentimentele noastre față de pămintul românesc, voința noastră de progres și prosperitate.

La marea sărbătoare a națiunii, desfășurată simbolic pe platforma efervescentelor dezbateri ale programului elaborat de partid vizind viitorul comunist al țării, intregul popor își aduce ofranda muncii sale unite.

O

Partinitate

Partidul, echilibru, și spirit, și greutate
Conferă vieții mele invăluind-o-n sens.
Nu căi de mijloc, nu o domoală-nțelepciune,
Ci o complexă torță pentru un spațiu dens.

Partidul – omenescul deprins cu veșnicia –
Cind mă cuprind în mine și vă visez pe voi ;
Fertilizind speranțe așează preț în fapte
Și trunchiului luminii ii pune-un roșu-altoi.

Prezent sint, trup și suflet, alături de partid,
Alături de bărbatul ce-i vremilor catarg ;
Ideile-i, cu ample stindarde se deschid
Și se-mplinesc în toate, se dăruiesc spre larg.

Un trup și-un spirit țara e azi, ca niciodată,
Cum strămoșesc dorit-a românul în trecut.
Partidule, emblema-ți rămine fără pată
Iar inima-ți fierbinte esență ni-e și scut.

LUCIAN BURERIU

CONVORBIRI

Cu general-maior în rezervă POLIXENE BĂLTEANU

– Despre momentul de la 23 August 1944. Unde vă aflați atunci, tovarășe general ?

– Desigur că actul istoric de la 23 August 1944 au imprimat și în sufletul meu, ca de altfel în cel al sutelor de mii de ostași aflați sub arme, amintiri de neuitat. Pînă numai cu cîteva zile înainte de acest măreț eveniment, mă aflam in Munții Neamțului, cu regimentul 17 infanterie Lugoj. Acest regiment era format din ostași bănățeni, mehedințeni, gorjeni și acționa în cadrul Comandamentului 103 Munte, sub comanda generalului Ilie Crețulescu, fiind intercalat și supravegheat, ca și alte unități române in care domnea o puternică stare de spirit antihitleristă, de unități germane.

Intr-adevăr, in rindul soldaților și ofițerilor acestei unități, mocnea o ură înverșunată împotriva hitleriștilor și o îngrijorare profundă pentru soarta țării și a familiilor lor. Ca urmare a acestei stări de spirit și a înaltului patriotism care-i anima, ofițerii acestui regiment au respins cu fermitate propunerile, însoțite de amenințări, ale comandanților hitleriști din noaptea de 23 August, de a continua lupta alături de trupele germane.

Regimenul s-a desprins de trupele germane și, mărșăluind prin munți, pe drumuri grele și interceptate de unități hitleriste, a reușit să ajungă la Asău, cu armamentul și efectivele complete, participind activ, alături de trupele sovietice, la luptele din sud-estul Ardealului, pe valea Trotușului și la Oarba de Mureș. Intîmplarea a făcut ca, numai cu 3-4 zile înainte de 23 August, să ajung in concediu în garnizoana de reședință a regimentului. Am primit cu o bucurie ce nu se poate descrie vestea despre cotitura pe care poporul român o făcea sub conducerea P.C.R. și, animat de aceleași sentimente ca și ceilalți tovarăși de care abia mă despărțisem, m-am prezentat in dimineața zilei de 24 August la reședința regimentului.

– Care a fost contribuția Dv. la faptele de arme din itinerariul Eliberării ?

– Am fost și eu unul din sutele de mii de militari români care au stat umăr la umăr în preajma și în zilele imediat următoare lui 23 August 1944, pentru curățirea țării de trupele hitleriste, pentru asigurarea frontierei de stat a României și pentru asigurarea deplină și de perspectivă a actului istoric de la 23 August 1944.

ION VELICAN

(Continuare în pag. 3)

INSURECȚIA ÎN BANAT

În Banat, Formațiunile de luptă patriotice au fost constituite abia la începutul lunii august 1944, fiind alcătuite din ilegaliști și foști partizani ai grupului „Mărășești" și aveau caracterul unor grupe de autoapărare, fiind dotate cu armament și muniție din depozitele secrete create de Regionala Banat al P.C.R. Sediul Formațiunilor de luptă patriotice era în Timișoara pe strada M. Eminescu nr. 5, etajul 2.

Datorită faptului că numărul lor a crescut, Comitetul Regional Banat al P.C.R. a trecut, la 6 octombrie 1944, la constituirea Comandamentului regional al F.L.P. Structura organizatorică a acestor Formațiuni de luptă patriotice era judicios concepută : F.L.P. era alcătuită dintr-un comandant, ajutor de comandant, serviciul de informații, de organizare, de instrucție, de armament și de administrație. Ele erau împărțite în două : cele cu caracter permanent și cele de noapte sau in fabrici. Din punct de vedere al compoziției aveau un caracter eterogen, pentru că, conform statutului, în ele puteau

GH. I OANCEA

(Continuare în pag. 3)

Literatura evenimentului

Primul dintre romanele celebre ale noii literaturi, roman care a inaugurat o epocă literară, a creat epigoni, serii „Tipologice", conflicte și personaje prototip era „Mitrea Cocor". Mitrea Cocor incadra momentul eliberării in citeva etape care vor fi respectate scrupulos de autorii ulteriori. Aceste etape ar fi : viața dinainte de război in România burgheză, a țăranului sărac (a muncitorului, a intelectualului simplu ș.a.m.d.), războiul antonescian (cu radicalizările consecutive lui), perioada prizonieratului, intoarcerea armelor, transformările de conștiință ce se leagă de ințelegerea necesității unei noi orinduiri, primele transformări socialiste ale țării. După cum se vede, istoria primează. Interesează mai puțin personajele, structura lor interioară, devenirea psihologică, interesează mai puțin atmosfera și complexitatea eroului, leit-motivul fiind acela al ideii de ințelegere a evenimentului. Literatura aceasta vrea să fie nemijlocit educativă blamind nu o dată la modul pamfletar starea de lucruri din România burgheză și elogiind posibilitățile transformărilor socialiste. Toată această literatură nu uzează un mecanism artistic deosebit. Ea e demonstrativă, pedagogică. Romanele războiului din anii '50 se inscriu pe această direcție. Negura lui Eusebiu Camilar nu depășește schematismul personajelor și nici nu incearcă o analiză mai adincă a stării de fapt. Excepție in deceniul al șaselea fac romanele lui Lurențiu Fulga Eroica (Oameni fără glorie) și Steaua bunei speranțe, cărți ample, al cărora erou dilematic, Ștefan Corbu, e intr-adevăr un personaj a cărui intrebări și a cărui răspunsuri vorbesc citeodată elocvent de tragedia unei generații. (Roman excelent e Alexandra și Infernul, apărut mai tirziu).

Cărțile insurecției, așadar, nu sint cărțile unui moment istoric, ci ale unei epoci. Scriitorii au preferat in deceniul șase fresca aglomerind biografii semnificative.

Primele biografii semnificative ale revoluției sint cele din romanele lui Titus Popovici, Străinul și Setea, romane care constituie alt „cap de serie" al literaturii noastre noi. Andrei Sabin și Mitru Moț se definesc ca personaje exemplare reinnodind legătura cu tradiția, Titus Popovici redescoperă un model care oarecum părea uitat : acela al romanului ardelean de tip social. Străinul, dar mai ales Setea, reamintesc că marile rezolvări ale literaturii române de tip social existau in literatură unui Slavici, Agirbiceanu, Liviu Rebreanu. Setea este romanul unui eveniment dar mai ales romanul unor clase sociale in preajma revoluției. Aparent, schema mult simplificată a romanului o urmează pe aceea din Mitrea Cocor : plecarea in război, intoarcerea armelor, reforma agrară. Insă, totul ciștigă imens in complexitate, tocmai prin adincirea personajelor și prin legarea lor de structurile sociale consacrate ale realităților transilvane.

Mișcările țăranilor, atitudinea intelectualilor precum și a partidelor istorice au o infinitate de nuanțe. Grav sau pamfletar, dar mai ales utilizind nuanțele grotești in desemnarea eforturilor vechii clase de a ciștiga puterea, precum și trezirea la demnitate a țăranilor simpli, Setea reprezintă un moment ilustru al literaturii noastre noi. Pe nedrept trecut in uitare a fost, in ultimii ani, romanul lui Ion Lăncrănjan Cordovanii. Roman dur, in același timp liric, roman frescă, roman al unei familii și al unui erou, Cordovanii pleacă de la aceleași date, și de la aceleași momente istorice. Impins inainte pină in perioada cooperativizării Cordovanii reușește, mai ales in primele două volume, să reciștige o altă biografie exemplară.

Roman propriu-zis al insurecției este Soseaua Nordului, care tratează literatura luptei ilegale, momentul izgonirii fasciștilor etc. mizind pe aceleași date, (excepționale) ale talentului său, Eugen Barbu le pune pe acestea in slujba descrierii unui fapt istoric. Romanul Rădăcinile sint amare de Zaharia Stancu (din care scriitorul a extras cărți ca Pădurea nebună, Jocul cu moartea) prezintă pamfletic și pamfletar aceleași momente istorice. Stilul gazetăresc (colajul) excelează in romanul lui Radu Cosașu, a ințelege sau nu viețile paralele din toamna lui '44. O nuvelistică in jurul evenimentului a inflorit in jurul anului 1960, printre protagoniștii ei numărindu-e D. R. Popescu, Fănuș Neagu, și, mai ales, Marin Preda și din nou Eugen Barbu. Momentul nuvelei a insemnat in cadrul prozei românești emanciparea de schematic, deci momentul trecerii către literatura in care modalitatea artistică nu este scriitorului indiferentă. Critica a revenit de nenumărate ori asupra unor nuvele ca O canistră cu apă, Māri și pustiuri, Lișca, etc. etc.

Acestea ar fi citeva din marile momente ale prozei românești consacrată evenimentului. Desigur că, in mare măsură, literatura evenimentului este marcată de tentația scriitorului de a descoperi evenimentul in stare pură. Trebuie să observăm că momentele de virf ale prozei românești contemporane (Desculț, Un om intre oameni, Moromeții, Groapa, Ingerul a strigat, Vinătoarea regală ș.a.m.d.) nu sint și in mod obligatoriu romane ale evenimentului : dar istoria contemporană a României, decisiv legată de 23 August, face parte din istoria acestor romane. Nu putem vorbi, deci, de momentele de virf ale prozei contemporane fără a presupune ca argument esențial al lor evenimentul

Marile cicluri românești, semnate de Zaharia Stancu, Titus Popovici, Eugen Barbu, Dumitru Radu Popescu au in centrul lor semnificațiile unei istorii contemporane : ele sint, in ceea ce au mai adinc, meditații asupra istoriei. Pornind de aici, trebuie să observăm că in literatura română contemporană a dobindit surprinzător o prestanță deosebită ciclul romanesc care incearcă să cuprindă transformările istorice ale României contemporane.

Desigur, aceste sumare note ale noastre au trecut pe lingă foarte multe cărți consacrate evenimentului. De la Al. Ivasiuc la Radu Theodoru, de la Ion Arieșanu la Ion și Florian Grecea, de la Alecu Ivan Ghilia la cei mai tineri autori de azi, numeroase cărți au surprins in adinc momentele unei istorii. Și dacă momentele experimentale ale prozei și-au avut eroii lor, nu putem să nu legăm aceste momente experimentale, necesare in orice literatură de existența unor modele ilustre, și ale unei literaturi medii, capabile să asigure mereu permanențele și direcțiile stabile ale angajării sociale.

C. UNGUREANU

Lirica celor treizeci de ani

Era firesc ca și spațiul geografic al oamenilor care muncesc cu abnegație și entuziasm in Banat – unde există nu numai o tradiție industrială, ci și una culturală, multiseculară – poezia lirică să ia un avint incomparabil și să ajungă in plină ascensiune calitativă. Editarea volumului **Lirica timișoreană,** scos cu ocazia implinirii unui sfert de veac de la Eliberare, a inmănunchiat versurile a nu mai puțin de 45 de poeți de toate virstele, deși lipseau din paginile sale poeți valoroși ca Ana Blandiana, Petre Stoica, Ion Cocora, Traian Iancu, Simion Mioc și alții, unii foarte mult apreciați pe plan republican. La numărul acesta, in ultimii cinci ani, se mai pot adăuga nume noi dintre cei cuprinși in culegerile de debut editorial **(Uneori zborul și Wartmeldungen)** cum ar fi tinerii Gheorghe Azap, Ion Cădăreanu, Florin Dan Medeleț, Vasile Versavia și Octavian Doclin, ca fiind mai apreciați de critica literară.

Desigur, criteriul cantitativ al acestor culegeri nu este un argument suficient pentru frumoasele perspective pe care le oferă la ora actuală mișcarea literară timișoreană in evoluția lirică inceputā in condiții vitrege in regimul burghez de Franyo Zoltan, Endre Karoly, Ion Stoia-Udrea, Grigore Popeți, Franz Liebhardt, Romul Fabian, Constantin Miu-Lerca, Dorian Grozdan, Andrei Lillin, Ilie Ienea și continuată apoi – cu mai multă forță de afirmare – de Anișoara Odeanu, Irene Mokka, Vladimir Ciocov, N. D. Pârvu, Pavel Bellu, Petru Sfetca, Petru Vintilă și Alexandru Jebeleanu, poeți care și-au primenit activitatea lor creatoare in timpul nostru, alături de George Drumur, Anavi Adam, Hans Kehrere, Ilie Măduța, Ion Maxim, Hans Mokka, Emil Gherasim, Ion Frumosu, Lucian Valea, Haralambie Țugui, S. Darva, ale căror modalități stilistice cunosc experiențe noi de manifestare prin lărgirea registrului tematic și prin apariția unor volume selective din mai multe perioade și cicluri menite să le confirme o vocație nedezmințită.

In piața operei, porumbei... Foto : F. Marton

Un poet ca Alexandru Jebeleanu, bunăoară, care a debutat in 1945 cu placheta **Oglinzi sonore,** după ce un an mai inainte fusese prezentat impreună cu cei mai talentați tineri poeți de atunci in **Proza nouă bănățeană,** și-a descoperit mereu izvoare noi de inspirație și a reușit in decursul anilor să-și actualizeze virtualitățile printr-un travaliu poetic lucid, efect al unor concepții și atitudini afective clare. Fiecare nou volum **Certitudini** (1958), **Frumuseți tismple** (1961) **Nostalgii solare** (1965). **Divagații și simetrii** (1969), **Transparențe** (1972), conțin sentimentele implinirilor, cristalizate la lumina unor idealuri de viață prin care el iși definește destinul de poet și de cetățean. Certitudinile politice, entuziasmul muncii de construire a socialismului, viziunea sonoră și curată sufletește a smplității, cu frumusețea ei nealterată și cuceritoare, ca și nostalgiile aspirațiilor adolescente in spre lumină și căldură, explorează analogii inedite și candide evocări mediterane sau rotunjește, in peisajul natal al satului bănățean, universul cuprinzător al inălțimilor.

Numărul mare al poeților care au debutat și s-au afirmat in Banat după eliberare a infățișat destule tendințe inovatoare, mai ales in modalitățile stilistice și experimentale, deși succesul destul de limitat nu dă incă o expansiune prea mare cerebralilor : Crișu Dascălu, Șerban Foarță, Marcel Turcu, Lucian Bureriu, G. Suru, Dușan Petrovici, E. Dorcescu și Lucian Alexiu. Mai cunoscuți prin versul melodios și incă sentimentalizat sint : Damian Ureche, Jiva Popovici, Aurel Turcuș, Traian Dorgoșan și Nicolae Dolingă. Totuși, cei mai mulți dintre ei, incă in căutarea unei formule lirice originale, n-au depășit faza succeselor rapsodice. O excepție reconfortantă, prin resursele și statornicia afirmării unui talent ajuns la maturitate ni se prezintă in creația lui Anghel Dumbrăveanu. De la placheta de debut **Fluviile visează oceanul,** apărută in 1961, foarte apreciat de critica literară pentru entuziasmul imagistic al trăirilor juvenile și pentru o anumită suavitate a comtemplației ce-i conferă un timbru muzical personal, Anghel Dumbrăveanu a urcat trepte insemnate in limpezirea inspirației și in dobindirea măiestriei artistice cu fiecare nou volum : **Pămintul și fructele** (1965), **Iluminările mării** (1967) **Oase de corăbii** (1968), **Delte** (1969), **Fața străină a nopții** și **Poeme de dragoste** (1971), **Singurătatea amiezii** (1973). Modern nu numai prin conținutul poemelor sale – care exprimă mentalitatea omului de azi, – ci și prin folosirea unor procedee fără multe ingrădiri formale, deși minuiește cu eleganță prozodia clasică a versului, Anghel Dumbrăveanu este un euforic – degustător al darurilor vieții care diafanizează gustul și mișcarea, purifică fluxul inspirației și se lasă pradă amețelii lente și voluptoase, dată de nostalgie și vis, lucid intensificată de un timbru ceremonios al cuvintelor, care-l face mai distinct in stil, atitudine și viziune.

NICOLAE ȚIRIOI

MEMENTO

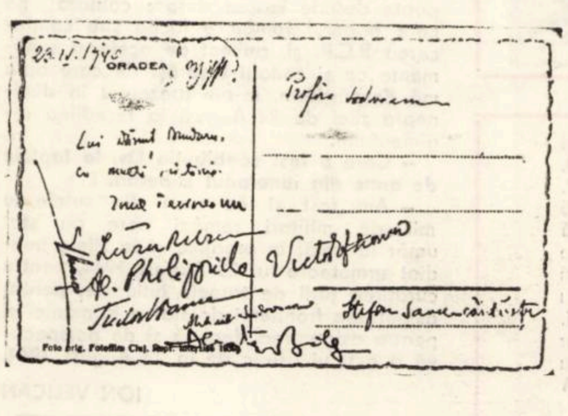

Pelerini ai scrisului

Din inițiativa Societății Scriitorilor Români, in anul 1940, un grup de pelerini ai scrisului, dornici de a răspindi și a face cunoscută cit mai bine creația inaintașilor și a lor, au organizat șezători și conferințe literare in orașele Brașov, Timișoara, Arad, Oradea și Cluj. Evident, aceste manifestări au constituit adevărate sărbători pentru cei ce participau la desfășurarea lor. La Timișoara, in sala teatrului, au citit din operele predecesorilor, precum și din creațiile originale : Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Ionel Teodoreanu, Alexandru Philippide, Tudor Vianu, Profira Sadoveanu, Demostene Botez, Victor Eftimiu și alții. După terminarea acestei agape literare, iluștrii oaspeți au fost invitați in familia avocatului și publicistului Adrian Brudariu, in compania căruia s-au simțit minunat.

In momentul cind ajung la Oradea, Ionel Teodoreanu scrie „micuțului Dan", fiul lui Adrian Brudariu, următoarea cartolină, care are pe rectox impunătoarea clădire a primăriei din Oradea, iar pe verso textul:

„23. IV. 1940. Lui Dănuț Brudariu, cu multă prietenie. Ionel Teodoreanu, Liviu Rebreanu, Al. Philippide, Tudor Vianu, Mihai Sadoveanu, Demostene Botez, Profira Sadoveanu, Victor Eftimiu (și) Ștefan Savu – cintărețul".

La nu mult timp de la această intilnire hotăritoare pentru Dan, Ionel Teodoreanu ii trimite „La Medeleni" cu dedicația : **„Lui Dan Brudariu, această carte amară, dorindu-i s-o citească mai tirziu, cind va crește mare, cu suflet senin și bărbat. Ionel Teodoreanu".**

Desigur că toate mențiunile de istorie literară de acest fel sint necesare pentru viitorul istoric ce se va scrie monografia Societății Scriitorilor Români, care va fi atit de folositoare celor ce se indeletnicesc cu scormonirea și interpretarea fenomenului literar românesc de la 1909 incoace.

Din cele două documente de mai sus transpare cit se poate de vizibil căldura și entuziasmul scriitoricesc.

NICOLAE SCURTU

INSURECȚIA ÎN BANAT

FORMAȚIUNILE DE LUPTĂ PATRIOTICE

(Urmare din pag. 1)

face parte orice cetățean cinstit, fără deosebire de vîrstă, sex și naționalitate. Ca și în restul țării și în Banat Formațiunile de luptă patriotice au fost organizate pe județe, orașe întreprinderi și comune. Ele cuprindeau un număr mare de cetățeni patrioți.

Compoziția muncitorească a acestor formațiuni cît și conducerea lor de către P.C.R. le-au imprimat o atitudine combativă, un înalt spirit de disciplină revoluționară.

După 17 septembrie 1944, cînd armatele hitleriste au fost alungate, în Banat au rămas ofițeri și soldați hitleriști care s-au constituit în organizații subversive. În același timp, existau și numeroase depozite de armament și muniții rămase de la armatele hitleriste și pe care hitleriștii și legionarii vroiau să le folosească în acțiunea lor de terorizare a populației și de asasinare a comuniștilor. Pentru reușita acestor acțiuni ofițeri hitleriști, au trecut în iarna anului 1944-1945 la constituirea unui comandament unic cu sediul la Timișoara. Pentru a nu fi depistați și arestați de către F.L.P., elementele reacționare din aparatul polițienesc local au eliberat ofițerilor și soldaților hitleriști acte de identitate false, indicîndu-le pentru adăpost locurile cele mai sigure. În felul acesta, sarcina depistării, arestării și lichidării acestor organizații subversive devenea extrem de dificilă, ea putîndu-se realiza numai cu concursul cetățenilor cinstiți și patrioți. Aceștia veneau la Comandamentul F.L.P. și sesizau tot ce li se părea suspect. Așa s-a putut descoperi într-un timp extrem de scurt, o organizație legionară ce își avea sediul în locuința fostului comandant al Inspectoratului de jandarmi din Timișoara, colonelul Sîrbu.

În procesul-verbal din 25 octombrie 1944 înaintat comandamentului F.L.P. din Timișoara se cerea arestarea colonelului Sîrbu, pe motivul că „în ziua de 13 octombrie 1944, trei ofițeri hitleriști, îmbrăcați în haine civile au făcut o vizită colonelului respectiv, după care cei trei au avut o întîlnire cu un conducător hitlerist din Timișoara". În același proces-verbal se consemnează că au fost pedepsiți de către colonelul Sîrbu șefii de post din Sînpetru-German, Cenad, Teremia și Clopodia pe motivul că au trecut, cu de la ei putere, la arestarea unui grup de hitleriști și legionari adăpostiți de elemente reacționare. Pentru a-i salva pe ofițerii hitleriști nearestați, și a le da posibilitatea de a se pune la adăpost, colonelul Sîrbu a transmis cu 24 ore mai tîrziu ordinul de arestare.

Unul din centrele în care se ascundeau foștii ofițeri hitleriști era comuna Bencec. Datorită condițiilor specifice în care ofițerii hitleriști se aflau ascunși, comandamentul F.L.P. din Timișoara a luat toate măsurile necesare. În primul rînd s-a stabilit un strîns contact cu cetățenii de naționalitate germană, membrii de partid sau simpatizanți, care au furnizat datele necesare : cîți ofițeri hitleriști se aflau în comună, la cine erau adăpostiți, de ce armament dispuneau. După culegerea acestor date, Comandamentul F.L.P. din Timișoara a stabilit un plan de acțiune și data cînd trebuia să se treacă la arestarea ofițerilor hitleriști. Ca urmare, în noaptea de 6 spre 7 februarie 1945 o F.L.P. din Timișoara sosită în comuna Bencec a trecut la încercuirea caselor în care ofițerii hitleriști erau adăpostiți. Aceștia, deși au ripostat prin focuri de armă, pînă la urmă au fost arestați. Cu această ocazie au fost descoperite și confiscate piesele unui post de radio-emisie care era în curs de ansamblare. Printre cei somați să se predea se afla și fostul conducător al propagandei naziste din Orșova. Opunînd rezistență, acesta a fost rănit mortal.

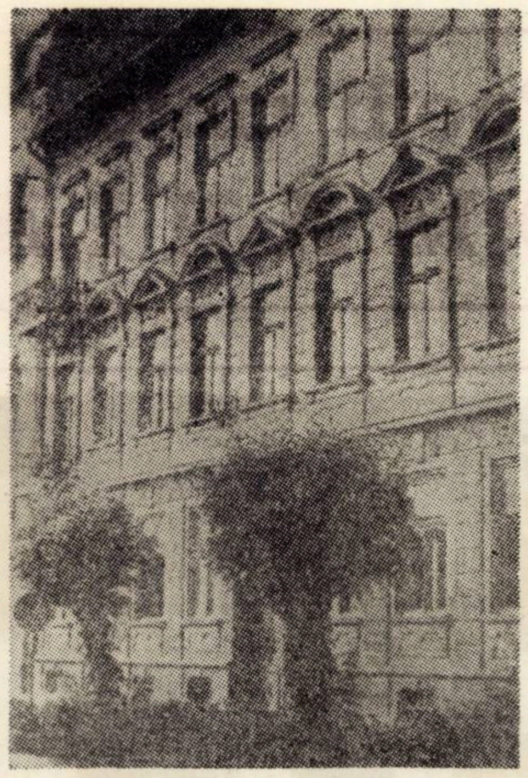

În această clădire de pe strada Gojdu nr. 9 a existat un depozit de arme al F.L.P.

După lichidarea acestei organizații și arestarea fostului comandant al serviciului hitlerist de contraspionaj pentru Balcani, membrii F.L.P. din Timișoara au trecut la arestarea hitleriștilor și legionarilor ce acționau izolat. De exemplu, în ziua de 4 decembrie 1944, membrii unei F.L.P. au arestat pe stradă pe agentul hitlerist Silbermann. În același timp, membrii F.L.P. din comuna Vinga, județul Arad, au reușit, cu concursul sătenilor patrioți din comuna Orțișoara, județul Timiș, să aresteze 4 hitleriști.

Un rol deosebit de important l-au avut F.L.P. în depistarea și confiscarea armelor, munițiilor și echipamentelor militare pe care elementele legionare și hitleriste le doseau. Informat că în subsolul actualei clădiri a Institutului de medicină s-ar afla un depozit de armament, comandantul F.L.P. din Timișoara a dispus ca o F.L.P. să facă o descindere inopinată și în caz că s-ar adeveri cele sesizate să treacă la confiscarea armelor și munițiilor, ceea ce s-a și întîmplat. În afara sarcinii pe care F.L.P. o aveau de a lichida și curăți satele bănățene de organizațiile hitleriste și legionare, ele s-au ocupat cu probleme legate de sabotarea de către patroni a producției și a războiului antihitlerist. De exemplu, cu ajutorul F.L.P. muncitorii de la Fabrica „Crinul" din Timișoara l-au obligat pe patronul întreprinderii să reia procesul de producție și să efectueze plata muncitorilor, iar proprietarul morii din comuna Giarmata să pună moara în funcțiune în timpul cel mai scurt.

Strîns legat de lupta dusă împotriva abuzurilor, speculei și sabotajului, F.L.P. au primit sarcina de a asigura securitatea manifestațiilor, întrunirilor și mitingurilor oamenilor muncii, de a veghea la respectarea legalității pe întreg teritoriul Banatului. În această direcție este cît se poate de semnificativă întîmplarea petrecută cu ocazia mitingului din 22 octombrie 1944 din Piața Unirii. Urmărind împiedicarea desfășurării normale a mitingului, elemetele legionare, ascunse în clădirea actuală a Institutului agronomic din Timișoara au început să tragă focuri de armă asupra demonstranților. Situația era extrem de critică. Numai intervenția promptă a unei F.L.P. a pus capăt acestei provocări, mitingul putîndu-se desfășura în condiții normale.

Paralel cu garantarea securității vieții tuturor celor ce luptau pentru traducerea în viață a sarcinilor ce se desprindeau din Platforma F.N.D., F.L.P. se ocupau și cu depistarea și confiscarea mărfurilor dosite de patroni. Din rapoartele comandanților F.L.P. se desprinde că au fost confiscate cantități mari de medicamente, stofe, haine, pantofi și alimente care au fost predate Apărării Patriotice pentru a fi vîndute la prețuri convenabile populației. Mai tîrziu această sarcină a fost preluată de Comitetele cetățenești.

Cu Polixene Bălteanu

(Urmare din pag. 1)

Din septembrie 1944, cu Detașamentul de recruți al Regimentului 17 infanterie, ca locotenent și în funcția de comandant de companie și ofițer în statul major al regimentului, am participat la luptele pen-

tru apărarea orașului Timișoara. Acest detașament, condus de neuitatul nostru comandant, Lt. col. Ilie Brădățeanu, intrînd în compunerea Diviziei a 9-a Cavalerie, de sub comanda generalului Dumitru Popescu, împreună cu Regimentul 13 Călărași, Regimentul 6 Artilerie Călăreață și alte unități, au dus lupte grele între 11-25 septembrie 1944, pentru apărarea Timișoarei, împotriva forțelor superioare germano-hortiste, care atacau convergent dinspre sud-vest și dinspre Arad. Ulterior, din octombrie 1944, am fost și eu unul din sutele de mii de militari, care după eliberarea pentru totdeauna a Ardealului de nord, cedat în mod samavolnic prin odiosul Dictat de la Viena, purtînd în suflet imaginea reîntregită a patriei, am luptat pentru forțarea Tisei, pe căile de acces spre Budapesta și în luptele crîncene pentru eliberarea acestui oraș. De la începutul anului 1945 am participat, cu gradul de căpitan, în cadrul statului major al Diviziei 19 Infanterie, la luptele din Cehoslovacia, pînă la vest de Brno.

– Cu ce distincții ați fost onorat ?

– Pentru contribuția adusă am fost decorat cu mai multe ordine și medalii române, cehoslovace și maghiare.

– Pildele de eroism ale ostașilor români credeți că au fost relevate suficient în literatura noastră ?

– Personal cred că, în ceea ce privește literatura de specialitate militară, din care să rezulte aportul concret al unităților și marilor unități române care au participat pe frontul antihitlerist, s-au depus eforturi lăudabile și s-au obținut rezultate bune. Aș menționa valoroasa lucrare de sinteză **„România în războiul antihitlerist"**, publicată de Editura militară, precum și o serie de lucrări publicate de aceeași editură sub genericul **„Memorii de război"**. Socotesc de asemenea că s-au făcut lucruri mulțumitoare în ceea ce privește literatura beletristică, în scopul redării chipului eroului luptător pentru libertate. Aș putea menționa contribuția artistică a unor scriitori ca : Aurel Mihale, Nicolae Tăutu, Ion Grecea și alții. Cred, totuși, că nu s-a făcut totul în această direcție.

– Ce credeți că trebuie să știe tineretul despre eroism ?

– Eroismul, ca atitudine a unui individ, sau a unor mase de oameni, se manifestă în diferite împrejurări. Eroismul din luptele pentru apărarea patriei, pentru independența națională și libertate, cere de cele mai multe ori suprema jertfă. El decurge din iubirea de patrie și din simțul răspunderii personale, pe care fiecare din noi, tînăr sau vîrstnic, o avem pentru apărarea țării și pentru păstrarea neștirbită a moștenirii strămoșești.

Tineretul nostru știe, iar noi cei mai în vîrstă sîntem mîndri de acest lucru, că de munca lui entuziastă, eroică depinde ridicarea Patriei pe asemenea trepte la care nici măcar n-au visat cei care în trecut pentru binele țării și-au dat suprema jertfă în lupta cu dușmanul cotropitor, sau în grelele lupte revoluționare contra reacțiunii.

Cinstind prin fapte amintirea eroilor de ieri, tineretul nostru, cu eroismul care îl caracterizează, își va îndeplini, sîntem siguri, cu succes misiunea încredințată azi.

PANORAMIC

● Comitetul județean Timiș al P.C.R., a organizat în cinstea celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei și a Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român o **SESIUNEA DE COMUNICĂRI ȘI REFERATE.** În cadrul ședinței plenare a sesiunii tovarășul **MIHAI TELESCU,** membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., a susținut comunicarea : **„Dezvoltarea economico-socială a județului Timiș în cei 30 de ani de la eliberarea patriei de sub dominația fascistă".** Ședința plenară a mai cuprins comunicări semnate de conf. univ. dr. M. Wilian, I. Luncan, directorul Cabinetului județean de partid, conf. univ. dr. Ilie Luca, acad. Ion Anton rectorul Institutului politehnic „Traian Vuia", M. Ziman, directorul Muzeului „Banatul". Lucrările au continuat pe secții de Ecomonie, Istoria României și a P.C.R., Filosofie-socialism științific, Artă și Cultură. Principii și metode ale muncii de partid. Comunicările și referatele au fost susținute de activiști de partid, cadre didactice de la Școala interjudețeană de partid, din învățămîntul superior și mediu, ofițeri superiori, specialiști.

● **MARȚI A AVUT LOC** în sala Operei timișorene **ADUNAREA FESTIVĂ CONSACRATĂ ÎMPLINIRII A TREI DECENII DE LA ELIBERAREA ROMÂNIEI.**

● **DESCHIDEREA EXPOZIȚIEI REALIZĂRILOR ECONOMICO-SOCIALE** ale județului Timiș — 1974 în complexul „Bastion".

● **EXPOZIȚIE DE ISTORIE CONTEMPORANĂ** deschisă în sălile Muzeului Banatului.

● **SPECTACOL DE POEZIE PATRIOTICĂ** în sala Liceului de muzică timișorean. Participă G. Hagiu, N. Dragoș, I. Arieșanu, Szass I., F. Liebahrdt, I. Hobana, Endre K, D. Petrovici, L. Bureriu.

● S-a inaugurat o nouă secție a Muzeului Banatului, la „Bastion", **MUZEUL TEHNIC.**

● **100 DE LUCRĂRI,** pictură și grafică militantă semnate de Ștefan Szönyi, retrospectivă deschisă la Muzeul Banatului.

● **PREMIERĂ LA TEATRUL MAGHIAR DE STAT :** „Ziua decisivă" după H. Zincă.

● **O EXPOZIȚIE** au deschis zilele acestea artiștii plastici lugojeni. Ea cuprinde creații avînd ca temă realizări ale celor trei decenii de la eliberare. Semnează S. Orăvițan, T. Tudan, V. Streleț, F. Orăvițean și alții

● **LITERATURA PENTRU COPII** în actualitate este tema unei mese rotunde care a avut loc la Biblioteca județeană Timiș.

Poeții cîntă ROMÂNIA

ORATORIU PENTRU AUGUST

Pe țărmul vremii bate-un alizeu,
Oștile soarelui intră în sîngele meu.
Istorie inlăcrimată, iată, memoria,
Iți saltă pe umeri lupta și gloria,
Sub cupola seninului și licărul ploilor,
Iată-nălțăm monumentul eroilor,
Din marmură, din vis și cuvinte,
Din bronzuri de vară fierbinte.
Cind viața se-ntinde pe trainici pilaștri,
Cu treizeci de praguri, cu treizeci de aștri,
Un cintec pe fruntea cascadelor arde
Cind August se-aprinde-n stindarde.

DAMIAN URECHE

RECITATIV

Cuvintul tău, patrie, eliberează energii necunoscute,
Accentuează visarea și relieful dinamic
Timpul ne scapă, dispare sub arcade melodice.
Atomii dorințelor și nuanțele sint diafane expresii
Ale forței care continuă spre suprema bucurie.

Venim din aceste priveliști, din acest climat, din lumea
Inimilor noastre venim. Zilele se vor dense, norocoase.
Nopțile-aleargă pe Dunăre, pe riuri, pe hidrocentrale.
Zăpezile se prefac făină și metafore in spice, in harfe.
Umbra lui Eminescu trece mereu hieratică peste balade.

Fluierul și drumurile lui Iancu atit de proaspete rămin !
Limbajul primăverii se cristalizează-n reflexe lirice.
Atomii dorințelor și nuanțele sint diafane expresii
Ale forței care continuă spre suprema bucurie.

AL. JEBELEANU

AUGUST 1944

Ochiul crunt al străbunului, treptat,
se luminează de milenii de brazde,
cimpul de luptă rămas-a-napoi
cu molimi, morminte, cu iasme,

Vara solemnă a inălțat zăgaz
puterii de neam și luminii,
ah, un zăgaz, uriaș legămint,
chemindu-și pe suflete crinii.

Ochiul crunt al străbunului s-a-nroșit
de răscoale, izvorind claritate,
cu fulger pe cimpuri de piine, in zbor,
pleoapa de aur și-o zbate.

Stăm astăzi lingă obirșia ta,
țară cu spițe de stele,
grădina foșnește de vulturi măreți,
gurile ard de drapele.

ILIE MĂDUȚA

ZBORUL POETULUI

Aplecat sint intr-un cer de semințe,
Intre nouri iezere, cu stele de secere pentru sărbătoarea griului,
Zbor mereu, plenar, deasupra unui ținut
Crestat ca frunza de stejar, născut pentru a săruta
Ochii de lumină ai pietrelor cu chipuri
de oameni inalți și curați...

Rotirea deasupra inseamnă a sta aplecat și bucurat,
Mingiind cu trup subțire de ploaie taina gorunului,
Vestea demnă a drumului – acest singe alb in care ne legăm –
Și mai inseamnă să fii acolo unde din ape te cheamă
Ochii de lumină ai pietrelor cu vise de oameni inalți și neintinați...

Sint aplecat ca intr-o ofrandă fără de sfirșit,
Genunchii rodesc in albastru păsări vestitoare de dragoste mare,
Fluiere de os se deschid in mine și coboară peste rășine
Cintecul duios preluat din ochii inflăcărați
Ai unui om de piatră inalt și frumos...
Născut pentru a mă inălța prin aplecarea peste toate cele,
Intre tării nenumărate, cu menirea statornică a valului cerut de mal,
Desprins de cearcăn, limpezit prin lacrimă, iubit prin datină,
Iubind și proslăvind pentru totdeauna in destinul de piatră
Al frunzei de stejar !...

GEORGE SURU

ÎNTIIUL BĂRBAT — STRĂLUCIRE-NSPRE ZARE
(26 ianuarie 1973)

Nume coborit din cronica străbună,
Coborit din munți, cimpiile răsună,
Ecourile-ngină nume temerar.
Aniversăm noi datini, pasiune, har,
Universu-ntreg ascultă cintul nostru,
Saltul spre senin, spre zare, spre albastru.
Ești ritm susținut, rezistență, tărie,
Scut spre inălțimi, tensiune, mindrie,
Culorile vii in tricolor unite,
Undă de lumini din straturi infinite.

Poporul te vrea, partidul te slăvește,
România, azi, prin tine-n lume crește,
Ești primul său fiu și ți-e prima ta mamă
Să-i duci fiii spre culmi, România te cheamă.
Ești primul său fiu și te cheamă poporul
Drum spre impliniri să-i deschizi, viitorul.

Omul sculptat in voință, in mers amplu,
Rămii, pentru noi, permanentul exemplu,
Magistral ancorat in probleme adinci,
Adevăr susținind cu tăria din stinci,
Noi drumuri deschizi spre lumini comuniste,
In treceri spre slăvi și furtuni să reziste.
Ești inimă-n neam, din nestinsă chemare,
Intiiul bărbat – strălucire-nspre zare.

VALENTIN TUDOR

Port bănățean — Foto : Ioan Iust

BRONZUL

Freamătă balada
Peste cimpuri moarte,
Răpăie cascada
In căștile sparte,
Ploaia grea de gloanțe
Macină pămintul,
Fumegă distanțe,
Fremătind cu vintul.
Morții-nfipți in coate
Peste vremuri suie,
Apusul le scoate
Singe din statuie.
Bronzul ei lucios
Prin veacuri străbate,
O privim de jos,
Din fabrici și sate.
Marginea-i cuprinde
Hotarele țării,
Căutătura-i prinde
Tainele-nălțării.
Crește inundind
Cerului livada,
Peste vremi cintind
Freamătă balada...
Stele-aprind un nor
Și-n tainice-azururi,
Dorurile lor
Scapără de-apururi...

N. D. PÂRVU

TREIZECI

Treizeci de imnuri inalte
Pentru țara aceasta ca miezul de rodie,
Treizeci de aripi – flăcări de zbor – să tresalte
Pe cerul ca un răsărit de zodie.

Treizeci de făclii inimile noastre-au aprins
Lingă rădăcina columnei nesfirșite, a iubirii de țară,
Treizeci de socluri in grumazul de marmură, nins,
Pentru statuile epocii, pentru nesfirșita ei primăvară.

VICTOR RUSU

CELEBRAREA SĂ SE FACĂ ACUM

Celebrarea să se facă
Acum,
Cu această culoare
fierbinte
De singe
Și apoi cuvintele...
Sărbătorim
ziua de naștere
A libertății,
Nu steagurile
mai intii
Ci trupurile noastre
In nesfirșită coloană.
Celebrarea să se facă
Acum,
Cu uneltele
roșii
indreptate
inspre tribună.
Pămintul
să se cutremure !
In acest ceas
de sărbătoare,
Se pregătește
victoria națională.
Celebrarea să se facă
acum,
Cu forța brațului
luptător
pașnic
ridicat
inspre
cer
Și apoi cuvintele...
Străbunii
săgetau
aripile norilor
cu arcurile dacice.
Noi, cu pruncii
inălțați
inspre miine,
Socialism
unanim.
Celebrarea să se
facă
acum,
Cu această culoare
de august
Și apoi cuvintele...

CLAUDIU IORDACHE

ȚARĂ ROMÂNIA

Văile și riul, dealul și ogorul,
Dunărea, Carpații, cintecul și dorul

Codrii de aramă, piscurile, cimpia,
Vatra strămoșească, – Țară România !

Plaiul și balade, pajiștea și floarea,
Bradul și stejarul, munții grei și marea,

Miorița, Doina, Neamul – veșnicia,
Voroneț și Argeș, – Țară România !

Sarmisegetuza, Horia pe roată,
Și Mihai Viteazul, România toată,

Datina, și portul, paloșul și glia,
Limba lui Neculce, – Țară România !

Cerul cel albastru, purpuria zare,
Grinele de aur, Tricolor din soare,

Meșterul Manole, munca, omenia,
Secera-Ciocanul, – Țară România !

AUREL CHERLEA

TELEVIZI[UNE]

DUMINICĂ, 25

8,30 Deschiderea [...] 8,40 Cravatele roșii. Pi[...] lui XXX raportează [...] serial pentru copii. D[...] Viața satului. 11,15 Ce[...] nu știm despre... 1[...] ile muzicii (Interviziu[...] ale muzicii preclasice[...] strajă patriei. 13,00 A[...] nical. 16,00 Steaua fără [...] Film serial pentru tine[...] rii Episodul 3. Semn[...] tice. 17,40 La porțile [...] 18,00 Fotbal. Sportul S[...] Universitatea Craiova. [...] oameni, omenire. 19,00 [...] piilor. „Floarea albast[...] a III-a). Operetă pe [...] 19,30 Telejurnal. Săpt[...] tică internă și interna[...] imagini. 20,00 Fotbal. [...] Steaua. 20,45 Film arti[...] și orașul. 22,15 Telejur[...] Campionatele mondia[...]

LUNI, 26 aug[ust]

16,30 Emisiune în lin[...] ră. 18,55 Cintec de lea[...] documentar-artistic. 19[...] meni, omenire. 19,25 1[...] 19,30 Telejurnal. 20,00 [...] tar Tv. Aeroportul. 20,[...] peretei... 20,35 Rom[...] Jurnalul doctorului Fi[...] dul „Acuzator, acuzat[...] vista literar-artistică [...] de ore.

MARȚI, 27 au[gust]

9,00 Teleșcoală. Me[...] corpore sano. Tenis, [...] în zece emisiuni (IX). [...] tea în vacanță. 10,00 [...] (reluare). Stan și Bra[...] de dans. 11,00 La port[...] lui. 11,20 România, [...] visuri. Film docume[...] 16,00 — 17,00 Matineu [...] Film serial : Copiii d[...] noastră. 17,30 Telex. [...] țării — legile noastre [...] ții Tv. pentru lucrăt[...] gricultură. 18,25 Om, [...] menire. 18,40 Campion[...] diale de box. 19,20 1[...] 19,30 Telejurnal. 20,05 [...] nomică Tv. 20,35 Seară[...] Marele rol de Tudor N[...] Festivaluri internațion[...] zică ușoară. Selecțiuni[...] valul de la Sopot 197[...] de ore.

MIERCURI, 28 [august]

9,00 Teleșcoală. 10,00 [...] tic. Baladă pentru M[...] Muzică românească în[...] raneitate. 11,45 Legi[...] legile noastre ! 12,00 [...] Albumul duminical. 1[...] de vacanță. Film seri[...] de pe vasul Constanța[...] bal : F. C. Constanț[...] (divizia A). 18,45 Far[...] Tribuna Tv. Documen[...] sului al XI-lea al p[...] dezbatere publică. 1[...] seri. 19,30 Telejurnal. [...] viu despre viitor. În[...] opiniei publice proiect[...] tive ale Congresului [...] P.C.R. 20,25 Telecinem[...] clul „Mari cineaști" : [...] nio Bardem. Răzbuna[...] de ore.

JOI, 29 aug[ust]

16,00 Teleșcoală. Al[...] ință și tehnică. Din c[...] inței și tehnicii romă[...] Itinerar istoric. Foiș[...] (Muzeul Pompierilor). [...] pionatele Mondiale de [...] finale). 18,20 Om, o[...] nire. 18,30 Pădurea ș[...] Scena. 19,20 1 001 de s[...] lejurnal. 20,00 Seară [...] ret. 22,15 24 de ore.

VINERI, 30 au[gust]

16,00 Campionatele [...] box (semifinale). 17,30 [...] limba germană. 19,10 [...] omenire. 19,20 1 001 d[...] Telejurnal. 20,00 Rom[...] tăzi, România de mii [...] social-politică Tv. 20,4[...] șoară. 20,55 Film a[...] musca în lapte. 22,15 [...]

SIMBĂTĂ, 31 a[ugust]

9,30 De la Alfa la [...] Film serial pentru tin[...] are). Cireșarii. 10,10 [...] necunoscut (reluare). [...] cinemateca (reluare). [...] coral. 17,00 Telex. 17,0[...] tele mondiale de box[...] 18,45 Pe scenă, tin[...] 1 001 de seri. 19,30 Tel[...] Teleenciclopedia. 20,5[...] Un august în flăcări. [...] Orașul în primejdie. [...] nal. Săptămîna sporti[...] tîlnirea de la ora 10 [...] muzical-distractiv.

TELEVIZ[IUNE]

C. Bărbuceanu

EXPLOZIA

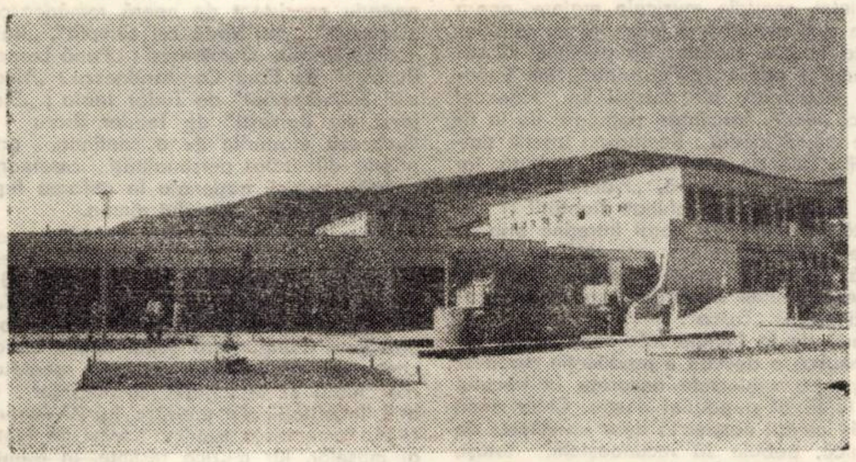

Trenul sta încremenit, așteptînd semnalul de plecare, înconjurat, în stînga, de o sfoară de pădure lată de numai cîțiva metri, în dreapta de lanuri nesfîrșite de grîu, întretăiate pe alocuri de verdele crud al tarlalelor de porumb abia încolțit.

Noaptea era călduță și mirosea a proaspăt, a iarbă și a flori de cîmp. O dată cu primul „stai ", strigat într-o limbă străină acelor locuri domoale și liniștite, țiuiră și primele rafale de pistol automat. Focul părea să fi pornit de pe scara ultimului vagon, îndată însă începură să fulgere scurt gloanțe trase besmetic și de către celelalte santinele.

Alarmați de împușcături, din vagonul însoțitor al trenului săriră mai mulți soldați, printre ei și un locotenent și doi subofițeri, ce alergau și răcneau înnebuniți în lungul vagoanelor. Primul care se dezmeticii fu un Oberlautrant SS, Karl Schönbach, comandantul eșalonului. După ce izbuti să-și liniștească subalternii, țipă la pîlcul de soldați din jur :

– De ce-ați tras ?

Nici un răspuns. Liniște desăvîrșită.

– De ce-ați tras ? Cine a tras ? repetă el întrebarea.

– Heil Hitler ! Eu Herr Oberleutnant, eu am tras !

Și făcu un pas înainte soldatul care avea în pază ultimul vagon, un vlăjgan uscățiv, cu un cap mai înalt decît cei din jur.

– De ce-ai tras ? îl întrebă locotenentul, apropiindu-se de soldat cu pumnul ridicat.

SS-istul era necăjit nu atît pentru că fusese trezit din toropeala dulce în care căzuse după ce trenul părăsise gara, și nici fiindcă apăruse în fața subalternilor doar în pantaloni și flanelă de piele. Altceva îl făcuse să-și piardă cumpătul. Cînd sărise din vagon, se împiedicase și căzuse în piatra colțuroasă a terasamentului, zdrelindu-și podul palmei stîngi, și sîngele cald izvora nepotolit din rană prelungindu-se lipicios printre degete.

Neamțul care stîrnise zarva continua să privească în pămînt, în vreme ce se gîndea cu înfrigurare la răspunsul pe care să-l dea comandantului.

– Domnule locotenent, colo, am zărit colo ! – și ostașul întoarse capul, arătînd pădurea – o mogîldeață, ceva, am somat. și dacă am văzut că dispare, am tras !

– Dar voi ? ! și privirea ofițerului se roti spre cei din jur, o dată cu lanterna din mînă.

Nici unul nu scoase o vorbă.

– Nătărăilor ! rînji locotenentul împroșcîndu-i cu o înjurătură. În vagoane, fiecare la postul său ! Schnell ! Tu rămîi aici ! adăugă ofițerul prinzîndu-l de veston pe adjunctul său, plutonierul Schneider.

În cîteva clipe în jurul celor doi se făcu pustiu. Soldații își ocupară posturile, pe scări sau în ghereta fiecărui vagon.

Trenul se puse în mișcare.

Îmbrăcat într-o salopetă largă și cu șapca lui Ilie Lungu pe cap, Enache, mecanicul trenului, era numai ochi și urechi. Pe o bancă mai deaproape, lîngă deschizătura prin care se prăvăleau cărbunii din tender, doi soldați fasciști, cu pistoale automate pe genunchi, supravegheau cu atenție activitatea celor doi ceferiști. Petrică Turcu, fără să le dea vreo atenție, își făcea conștiincios meseria aruncînd lopată după lopată în gura fierbinte și nesățioasă a locomotivei.

După ce trecuseră de halta Teleajen, fochistul aruncă lopata într-un colț, să-și aprindă o țigară. Unul dintre nemți, un caporal rotofei, tot încruntat de cînd se suise pe locomotivă, cu ochii mici și inroșiți de pala flăcărilor ascunși sub marginea căștii de fier, strigă la el :

– Lasă țigara, Kamarad ! Cărbuni, cărbuni !

Fochistul, care învățase cîteva cuvinte în cei patru ani de cînd fasciștii cotropiseră țara, pricepu îndată despre ce este vorba și căută să-și liniștească paznicul, arătîndu-i manometrul care indica presiunea normală a aburului.

– Mai repede, mai repede ! Armata Führer-ului așteaptă !

– Mai du-te-ncolo și tacă-ți clanța mormăi Petre Turcu.

– Petrică, poate că înțeleg românește ! șușoti mai mult decît vorbi mecanicul.

– Uite c-am tăcut. Dar să mă lase în pace, că știu eu mai bine decît ei ce-am de făcut și ce nu ! și Petre Turcu aurncă alte cîteva lopeți în arzătorul locomotivei.

Soldații însă nu știau o boabă românește. Era primul lor drum pe pămîntul României.

Trenul alerga cu viteza maximă, lăsînd în urmă gări și halte, cîte o căsuță izolată, vreun pîlc de pădure, lanuri de grîu, întretăindu-se ici sau colo cu cîte un drumeag de țară. Pe partea sîtngă, la trei-patru kilometri depărtare, panglica de asfalt a șoselei naționale ținea bună tovărășie căii ferate. Cu șapca trasă pe ochi, mecanicul își rezemase brațul drept în fesetruica ușii de la marchiza locomotivei și scruta întunericul, atent la semnale.

– Ce-i, întrebă el șoptit.

– Mi se pare că se vede semnalul, trebuie să oprim. Da, da, așa e ! mai zise el, apăsînd treptat pe maneta regulatorului.

– Hai ! sări ca ars caporalul.

– Semnal ! Semnal de oprire răspunse domol mecanicul, căutînd să se facă înțeles cu ajutorul celor cîteva cuvinte nemțești pe care le știa, și astea pocite.

Nemții scoaseră și ei capul, fără să vadă altceva decît brațul roșu al semaforului ridicat cu cîteva sute de metri înaintea haltei tăcută și ascunsă în întunecimea nopții Pînă să apuce să mai întrebe ceva, tampoanele vagoanelor se ciocniră unele de altele, și trenul încremeni pe loc.

Un subofițer sări din vagonul însoțitor și se apropie în fugă de locomotivă :

– Halo ! Hei ! strigă el la cei de sus. De ce-ați oprit ? întrebă domnul locotenent Schönbach.

– Semnal ! Am oprit la semnal ! răspunse Petrică Turcu scoțînd capul pe ferestruica marchizei.

Enache, făcînd pe nepăsătorul, sări jos, pe povîrnișul rambleului, mai ridicat acolo decît în alte părți.

Fochistul indiferent și cu țigara tot în colțul gurii le mai explică o dată nemților de ce s-au oprit, apoi se apucă cu hărnicie să înfunde arzătorul locomotivei cu cărbuni. Cînd socoti că totul e în regulă, sări și el jos, să fumeze o țigară, în liniște, în aerul curat al nopții de sfîrșit de iulie, sătul de uscăciunea și văpaia din gura locomotivei. O dată ajuns pe pămînt făcu cîteva mișcări să-și dezmorțească oasele, după care se întinse în iarba din vecinătatea căii ferate. Cu miinile sub cap, privea la bolta întunecată. Nici o stea ! Din cînd în cînd își arunca ochii spre limbile fosforescente ale ceasului de la mînă. În mai puțin de o jumătate de oră – dar nu mai înainte de a termina ceilalți tovarăși de îngropat minele explozive în terasament – trebuia să răsune dinspre răsărit, din întunericul ce despărțea trenul de haltă, un vaiet de cucuvea. Atunci urma să dea drumul locomotivei ; și, o dată ajuns în haltă, să-i adreseze șefului de gară un anume salut, dar care avea cu totul alt scop : că deacum e rîndul lui Angheluță să intre în acțiune. Exploziile celor două grenade aruncate în direcția ultimelor vagoane aveau rostul să-i alarmeze pe fasciști, să-i determine să riposteze cu foc, să se producă larmă, încît la adăpostul acesteia, el și cu Petrică să termine cu cele două santinele de pe locomotivă. O dată scăpați de supravegherea acestora, ar băga tot aburul în pistoane și-ar sări jos mai înainte de-a apuca trenul să prindă viteză.

Totul părea așa de simplu ! Tocmai această „simplitate" îl îngrijora pe Enache.

Enache privi la ceas. După socoteala gîndită din vreme, mai rămăsese un sfert de oră pînă la „vaietul cucuvelei". Destul de mult, față de nerăbdarea nemților de a porni mai departe.

– Petrică vino-ncoace ! Culcă-te colea ! șopti Enache, precipitat.

– Da ce s-a întîmplat ! ? și fochistul după ce urcă în fugă, se aruncă alături de Enache, lîngă roțile cele mici, din față, ale locomotivei.

Prin capul lui Enache se învălmășeau tot felul de presupuneri și întrebări. Cum de s-a stîrnit răpăiala de gloanțe mai înainte de a arunca Angheluță cele două grenade ?

Răpăiala nemților se potolise tot așa cum se iscase : ca din senin. Continuau să se audă doar glasurile gradaților ale locotenentului ce încercau să se facă ascultați. Pentru o clipă Enache se gîndi să renunțe la acțiune, dar clipa, așa cum venise, așa se duse.

– Petrică ! abia șopti el, totuși energic.

– Da, aici sînt !

Din cîte pot să pricep s-a întîmplat o... încurcătură, ca să-i zic așa. De ce și cum, nu știu, o să aflăm mai tîrziu, însă ca să putem îndrepta răul, o să trebuiască să mă ajuți tu mai mult decît ai făcut-o pînă acum. Ce zici, ai să poți ?

– De ce să nu pot ? Spuneți-mi doar ce trebuie să fac !

Enache îi explică grăbit, totuși amănunțit, ce avea de făcut, apoi îl întrebă dacă a priceput tot ce-i spusese.

– Am priceput : mă sui pe locomotivă, discut ceva cu frații, așa într-o doară, bag cărbuni, închid ușa, ca să se dezobișnuiască cu flăcările din cazan, apoi, cînd o să-mi spuneți dumneavoastră, o să injectez păcură, după care trag de semnal.

– Întocmai ! Și-acum du-te. Îndată o să urc și eu.

Petre Turcu se prinse cu miinile de cele două bare paralele ale scăriței, urcă cîteva trepte și se săltă în marchiza locomotivei.

– Stai ! tresări unul dintre hitleriști, dar se liniști îndată cînd îl recunoscu pe fochist.

– Ce facem, nu plecăm ? îl întrebă neamțul.

Petre Turcu, care pricepuse ce-l întrebase neamțul, răspunse că vor pleca îndată.

Sofort, sofort ! o ținea el într-una. Plecăm imediat, cum să nu plecăm ? ! Dar voi, voi de ce ati tras, ce s-a întîmplat ? De ce poc, poc ?

Turcu, dacă văzu că nu-i răspunse nici unul, nu insistă. Îi dădu dracului, în gînd, și se apucă să arunce cu hărnicie cărbuni în gura focarului. Mecanicul se și săltă sprinten în marchiză. Vaietul cucuvelei, imitat cum nu se poate mai bine de Stoiculeț, îl auzise doar el. Cum se sui, Enache se repezi la sirenă și trase de manetă. Țiuiră patru sunete scurte, unul după altul, cu toate că după noul său plan grenadele lui Angheluță nu-și mai aveau rostul. Voia în felul acesta să-și dea seama dacă strungarul mai e în viață. Poate că nemții nu spre el trăseseră, ci poate că nu i se întîmplase nimic. Ascultă încordat.

Angheluță ! De ce nu aruncă Angheluță cele două grenade ? Să i se fi întîmplat ceva deosebit de grav ?

Necăjit ca niciodată, aruncă celor doi soldați hitleriști o uitătură aspră. Cu mîna pe maneta regulatorului sta nehotărît : să mai aștepte ? Sperînd că Angheluță o să arunce totuși grenadele, se hotărî să mai aștepte un minut. Santinelele, însă își pierduseră răbdarea.

Trecuse o jumătate de oră de cînd încremeniseră în acel loc. Fără să mai aștepte răspunsul fochistului, se hotărî să dea semnalul de plecare. Un fluier scurt, unul lung, și încă unul scurt anunțau pe toți cei ce luau parte la acțiune că trenul se va urni din loc în secundele următoare.

O flacără strălucitoare, încă una, și amîndoi auziră aproape concomitent două bubuituri seci, dar totuși puternice. Enache tresări pătruns de un fior. Exploziile nu erau așteptate acum, după semnalul de plecare, cînd grenadele nu-și mai aveau rostul !

Dintr-o săritură, „mecanicul" fu la locul de conducere. Trase din nou de manetă, de trei ori la rînd, trei șuierături scurte, după care trenul fu urnit din loc, nu prea grăbit, să poată sări amîndoi mai înainte de a intra în zona unde linia fusese minată în șase locuri, pe o lungime egală cu a întregii garnituri.

Cînd trenul se apropie de halta al cărei șef terminase cu slujba la căile ferate, Enache privi la fochist :

– Petrică, aruncă-te cît mai departe de linie, ferește-ți capul și ai grijă ; cum te vezi pe pămînt, să te adăpostești cît mai bine !

Fochistul se lăsă pe scăriță pînă la treapta de jos și sări, atent să nu se lovească de vreo piatră kilometrică. Enache, după ce băgă tot aburul în mașină, și mai înainte de a prinde locomotiva viteză, sări și el în sensul în care mergea trenul. Cînd se săltă din iarba care acoperea talazul terasamentului, căută din ochi un copac, un tufiș, unde să se adăpostească. Vagoanele, unul după altul, treceau prin fața lui, din ce în ce mai repede, pierind în noapte.

La cîteva clipe după ce săriseră de pe locomotivă, sus, pe tender, apăru castronul unei căști de fier. Încă o opintire și cel de-al doilea subofițer din paza trenului se săltă în vîrful grămezii de cărbuni. Cînd vru să coboare, alunecă la vale, ca pe un tobogan drept în marchza locomotivei, tîrînd după el un ropot de cărbuni. Subofițerul sări sprinten în picioare, concomitent cu o înjurătură năprasnică, dar cînd s-o tragă și pe-a doua, aceasta îi rămase în gît : marchiza era goală !

– Sabotaj, camarazi, sabotaj ! Opriți trenul !

Într-o clipă de luciditate își dădu însă seama că în felul acesta n-o să rezolve nimic, și atunci se repezi spre tender, cu intenția să se folosească de calea pe care venise : să ajungă din nou la vagonul însoțitor unde spera să găsească un soldat care să știe să oprească o locomotivă. Precipitat, încercă să se cațere pe grămada de cărbuni, dar neavînd nici un sprijin alunecă din nou la locul de unde plecase. Vru să repete încercarea, dar nu mai avu cînd : locomotiva tocmai călcase pe prima mină.

În acest timp, Enache sta ascuns, culcat, la adăpostul unei sălcii gîrbovite, rătăcită în marginea cîmpiei, cu ochii ațintiți în direcția în care dispăruse trenul. Petre Turcu, fochistul, după ce se adunase de pe jos, se săltase în picioare și o rupse la fugă spre primul pîlc de copaci – cîțiva pui de salcîmi – și acolo se făcu una cu pămîntul. Toți ceilalți – toți afară de unul – stăteau locului, privind în aceeași direcție, de parcă ar fi avut o singură pereche de ochi. Mai întîi se schimbă culoarea nopții, o lumină orbitoare luîndu-le vederea. Apoi detună o bubuitură groaznică și îndată urmară un șir de explozii la fel de puternice, de-a lungul a cîtorva sute de metri. Peste tot, împrăștiate ca niște flori ale morții, urmele ucigașului armament fascist zăceau cuminți, mai inofensive decît un pistol cu dopuri.

(Fragment de roman)

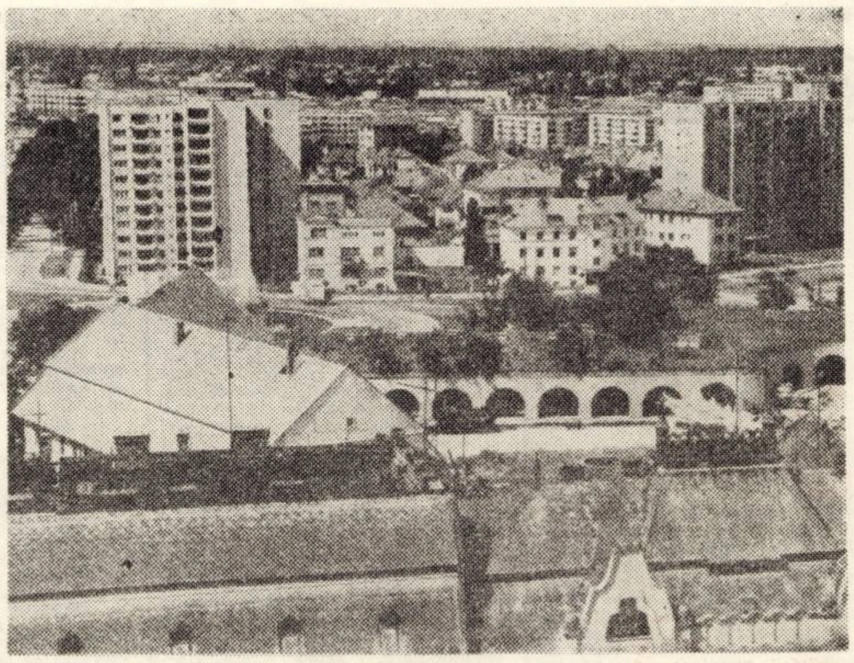

Timișoara, orașul florilor, perla Banatului în anul 30 — Foto : Șandor Rudolf

TEATRU

A IUBI TEATRUL NAȚIONAL

În aproape 30 de ani, trei milioane de spectatori, în 7000 de spectacole, cu sute de premiere din toate literaturile lumii, a făurit clipă cu clipă acea indestructibilă dragoste dintre scenă și viață, dintre artiști și public.

Faptul că Timișoarei i s-a dat înalta cinstire, în 1971, de-a fi singurul teatru creat de regimul nostru, care primește titulatura de teatru național, este atît de semnificativ încît vorbele mele nu mai pot adăuga nimic. Mă gîndesc că, de pe această scenă, generații și generații de tineri au primit necontenit idei ale vieții noastre contemporane, împreună cu cele mai durabile mesaje umaniste pe care literatura dramatică, valoroasă, a tuturor timpurilor și a tuturor popoarelor, ni le-a lăsat spre a le transmite mai departe. Atitor premiere mondiale, naționalul timișorean le-a fost gazdă de onoare ; artiști diferiți ca formație și modalitate au exprimat, prin arta lor scenică, forța talentului lor ; turnee în țară și-n străinătate au confirmat repetat roadele unui efort colectiv spre depășire și perfecționare.

Naționalul timișorean a păstrat – ca o înaltă datorie a sa – multiple și permanente legături de frățietate și într-ajutorare cu celelalte teatre de limbă germană și maghiară din localitate. După cum Teatrul Național n-a uitat nicicînd obligațiile sale față de exploziva și valoroasa mișcare a artei teatrale amatoare, pe care a ajutat-o cu toate mijloacele sale, ea făcînd parte din **întregul** care ne-a născut și pe noi ca instituție profesională și-anume : larga revoluție culturală a patriei noastre.

Este o bucurie, pentru cei care slujim Teatrul Național, să observăm cîte cadre valoroase artistice, de renume național, s-au ridicat de aici, din Timișoara, care, nu exagerăm de loc spunînd, a fost o adevărată pepinieră sau chiar rampă de lansare pentru mulți activiști ai teatrelor bucureștene de astăzi.

Nu pot înșira aici nume de spectacole memorabile și de artiști excelenți, care în aceste trei decenii au avut prilejul să vă încînte de-atîtea ori. Nu-i ușor să păstrezi un teatru și să consolidezi mereu ce-ai obținut. De fiecare dată, cu fiecare spectacol, într-un fel, trebuie s-o iei de la început. Un lucru rămîne constant : încrederea, dragostea, creditul imens ce i-a fost acordat acestui for de cultură, din centrul frumosului nostru oraș. Datoria slujitorilor acestui îndrăgit vlăstar de cultură al cetății cred a fi tot unul singur. Din centrul **fizic** al orașului să mutăm acest înălțător lăcaș de artă cît mai în **centrul spiritual** al inimii și minții fiecărui cetățean timișorean. A iubi teatrul național să nu fie doar o deprindere sentimentală, ci o nevoie acută a locuitorilor acestui bastion de cultură, de civilizație, de muncă și de orgoliu justificat prin valoarea creației colective a acestei minunate cetăți : Timișoara.

GH. LEAHU

MUZICĂ

FORȚA MOBILIZATOARE A OPEREI

Dintre genurile muzicale majore, opera pare a fi exercitat o influență cu totul aparte asupra maselor de oameni, identificîndu-se adesea cu năzuințele lor. Sunetele victorioase ale muzicii lui Haendel evocă marile frămîntări populare de la finele evului mediu ; Beethoven înscrie simfoniile sale pe aceeași linie de forță, iar din singura sa operă, „Fidelio", Beethoven face un imn închinat dreptății și libertății ; geniul lui Verdi întreține prin operele sale conștiința națională a Italiei ; pînă și Puccini simte nevoia să iasă din moleșeala unui sfîrșit de secol, printr-o operă eroică „Tosca".

Încă de la începuturile sale, opera românească a dovedit o predilecție manifestă pentru subiectele ancorate în trecutul de luptă al poporului nostru. Chiar dacă unele creații păstrează doar un interes de cronică, trebuie să recunoaștem, totuși, unor lucrări de Caudella și George Ștefănescu rolul de pionierat în făurirea dramei muzicale românești. „Petru Rareș" de Ed. Caudella este considerată, pe drept cuvînt, punctul de plecare al creației noastre lirice. În perioada dintre cele două războaie, lista lucrărilor cu temă eroică se completează prin aportul lui Al. Zirra și Sabin Drăgoi. Ambii au recunoscut melosului românesc virtuțile dezvoltării în forme ample. Într-un articol din 1941, Mihai Jora scria : „Alexandru Lăpușneanu" (de Zirra) se înfățișează nu numai ca o operă bună, dar, ceea ce e mult mai însemnat, drept o lucrare dramatică românească de înaltă ținută, în care elementul popular e un mijloc de expresie muzicală în teatru, așa cum numai Drăgoi o izbutise în „Năpasta".

După 23 August 1944, opera cu caracter eroic capătă o nouă dimensiune. Un suflu înnoitor și o măestrie crescînd în minuirea marilor mase vocale și instrumentale au condus la realizarea unui repertoriu consistent de operă românească. „Decebal", „Ion Vodă cel cumplit", „Răscoala", de Gh. Dumitrescu ; „Pană Lesnea Rusalim" de Paul Constantinescu ; „Neamul Șoimăreștilor" de Tudor Jarda ; „Stejarul din Borzești" de Teodor Bratu – ilustrează eforturile de a continua, prin prisma diferitelor personalități creatoare, tadițiile muzicii naționale în redarea faptelor eroice ale poporului român.

Teme cu totul noi sînt abordate de compozitori într-o viziune estetică corespunzătoare. „Fata cu Garoafe" de Gh. Dumitrescu ; „Pădurea Vulturilor" de Tudor Jarda ; „Trandafirii Doftanei" de Norbert Petri inaugurează genul operei eroice contemporane, aducînd în fața spectatorilor lupta și abnegația comuniștilor în anii ilegalității, din preajma lui 23 August 1944. Personajele exprimă crezul de luptă al maselor, iar muzica resimte, în esența ei, intonațiile cîntecului revoluționar. Un anume recitativ energic, specific luptătorilor, avîntul cantabil al ariilor, dîrzenia liniei corale, dinamizarea orchestrei – caracterizează noile mijloace expresive.

O asemenea revenire, la funcția socială a operei, deschide larg perspectiva dezvoltării creației lirice românești subliniind, în același timp, remarcabile posibilități ale compozitorilor în adeziunea lor la problemele contemporaneității.

OVIDIU MANOLE

PLASTICĂ

SALONUL DE ARTĂ „OMAGIU ELIBERĂRII"

Semnificațiile spirituale și implicațiile stilistice ale frumosului artistic se afirmă în Salonul județean, deschis în sălile galeriei „Bastion" cu prilejul celei de-a XXX-a aniversări a eliberării, prin sensibilitatea artiștilor plastici la freamătul contemporan și interes la dimensiunile sociale ale artei.

O considerare generală a evoluției plasticienilor timișoreni reliefează unitatea de opțiune pentru o tematică angajată, de omagiere a zilei de 23 August – moment crucial din istorai poporului nostru – dar și diferențieri substanțiale pe linia finalizării expresiei plastice care se manifestă în diversitatea de stiluri.

Libertatea operațiilor de care se bucură pictura, exercițiul vibrațiilor cu efecte imediate asupra dispozițiilor și sentimentelor ne fac să ne oprim în primul rînd la această categorie în care remarcăm solidaritatea și monumentalitatea compozițiilor lui Diodor Dure („Forjori", „Portret de colectivist") virtuțile cromatice ale lui Leon Vreme („Efort") și Adalbert Luca, inventivitatea și stabilitatea formă-culoare din „Reportaj I și II" semnate de Romul Nuțiu, tripticul lui Aurel Breilean „Omagiu eroului partizan", sau precizia și muzicalitatea formelor din lucrările lui Zoltan Molnar („Odă eroilor"). În continuare consemnăm valoarea document a picturii „Populația Timișorii întîmpină eliberatorii" aprținind lui Gabriel Popa, compozția „Nocturnă reșițeană" de Ciprian Radovan, „Oțelarii" de Ion Sulea Gorj, precum și uleiurile „Tineretul țării" sau „Constructori", semnate de doi tineri în plină ascensiune, Valeriu Sepi și Elisabeta Andrianov. Dintre lugojeni cităm pe Florica Orăvițan cu lucrarea „Țărănci", iar dintre reșițeni pe Petru Galiș.

Grafica expusă, constituie punctul de rezistență al Salonului prin forța ei militantă, prin acuratețea organizării compoziționale și seducția imediată a noutăților spectaculare și argumentale de contacte diferite. Alături de consacrații Xenia Eraclide Vreme („Sărbătoare", „Solidaritate"), Gabriel Kazinczy („În memoria eroilor constructori"), Vasile Pintea („Gărzile"), Ion Mihăescu („Victorioasa insurecție"), Lidia Ciolac („Cîntare patriei"), Hildegrad Fackner („Contraste aparente"), Gheorghe Văleanu („Agresorii"), Virginia Baroiu („Cartier nou"), Eugenia Dumitrașcu (două excepționale lucrări în tehnica combinată), întîlnim și nume tinere ca Silvia Mihăescu sau Marieta Pamfil. Este destul de greu să se stabilească o ordine valorică într-o asemenea companie.

Sculptura se prezintă cu o serie de portrete monumentale semnate de Petru Iecza („Romul Ladea", „Bela Bartok"), Victor Gaga („Dimitrie Țichindeal"), Ina Popescu („Sabin Drăgoi"), Andrei Orgonaș („Nicolae Ursu"), însă mai interesante par proiectele pentru monumentul „Traian Vuia" semnate de Petru Jecza și Victor Gaga, sau lucrările „Ritmul furnalelor", autor Octavia Maxim și „Victoriei", o frumoasă realizare în lemn de Victor Gaga.

Analiza, căutarea logică a situațiilor artei actuale, originalitatea și profunzimea, încrederea în uman constituie cîștigul acestei desfășurări de amploare a filialei U.A.P. Timișoara.

RADU MELNIC

Hans Kehrer și piesa-document „Pîinea nebunilor"

Actorul și scriitorul timișorean Hans Kehrer este fără îndoială cel mai fecund autor dramatic al literaturii germane din România. Cele 8 piese într-un act au fost prezentate pe numeroase scene rurale din țară cu mare succes. În 1970 pentru „Mireasa cu mașină" lui Kehrer i se atribuie premiul „Vasile Alecsandri". Dar tot ce a creat pînă acum Hans Kehrer în cariera sa de autor dramatic este întrecut de recenta sa dramă „Pîinea nebunilor", a cărei premieră a avut loc, după cum se știe, în ziua de 14 august pe scena Casei de cultură din Jimbolia. Cred că este încununarea carierei autorului dramatic Kehrer. Mă refer atît la tematica piesei cît și la felul cum a fost prelucrat artistic un material documentar. Piesa lui Kehrer are foarte mult din ceea ce îi este necesară unei adevărate drame ; o fabulație bine închegată, caractere interiorizate, dinamism, tensiune, și multe situații dramatice. Prin aceasta piesa are o deosebită rezonanță la spectatori.

Cu aproape 30 de ani în urmă, în septembrie 1944, cînd țara noastră se afla deja după cotitura hotărîtoare de la 23 August, partea de vest a Banatului era însă scena unor evenimente dramatice. Aici funcționau un așa zis comandament de evacuare, organizat ad-hoc de conducerea „Grupului etnic german din România". Marea majoritate a șvabilor bănățeni a rămas acasă, în comunele lor, o altă parte, însă, cuprinsă de panică, își făcea bagajele pentru a urma trupele hitleriste sortite deja pieirii. La Jimbolia, se adunau coloane de căruțe, aci trebuiau adăpostiți și aprovizionați vremelnic „evacuații". Și cum întreaga viață a orașului era de-a-valma, aprovizionarea se făcea cu greutăți enorme. În această situației deveni salvatoare clinica neurologică a cărei bolnavi sufereu și ei de foame. Negăsindu-se altă soluție, trei alienați mintali încep să facă pîine. Aceste evenimente cît și uciderea mișelească a celor șapte luptători antifasciști germani, în frunte cu Matthias Schmidt, au livrat autorului un bogat material pentru drama sa.

Hans Kehrer îmi spune : „Cred că piesa mea va contribui prin problematica sa la lămurirea întîmplărilor de atunci, fiindcă eu am trăit acele timpuri".

Kehrer a scris o piesă document, o piesă politică cu incursiuni în cugetul spectatorilor. Diversele convingeri și forțe din acele zile sînt aduse pe scenă în mod strălucit de către reprezentanți tipici ca comunistul Schmidt (R. Binder) și intelectualul Eberwein (P. Schuch).

NIKOLAUS BERWANGER

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

MUZEUL TEHNIC

Evenimentelor acestui an aniversar le e dedicată inaugurarea unui nou muzeu al orașului : muzeul tehnic. Despre acest autentic act de cultură și civilizație va vorbi, răspunzînd întrebărilor reporterului, dr. ing. **ANTON POLICEC,** conferențiar la Facultatea de electrotehnică a Institutului politehnic „Traian Vuia", rectorul Universității populare din Timișoara.

— Vă rog cîteva argumente pentru ideea deschiderii unui muzeu tehnic la Timișoara.

— Întîi de toate, tradiția. Timișoara, lucru știut, are o remarcabilă tradiție meșteșugărească, e un vechi centru muncitoresc și un puternic centru universitar. Apoi mai există un argument care vine dinspre public. Anume, nevoia de inițiere, de informare și documentare în domeniul tehnicii. Pentru că, de fapt, cele șapte săli ale Bastionului nu alcătuiesc încă un muzeu propriu-zis ci, mai curînd, un centru de informare și popularizare a tehnologiilor. E pozitiv și cert faptul că există acest nucleu. Peste ani de zile, muzeul se va extinde în tot Bastionul. Abia atunci el va putea fi considerat un mic muzeu tehnic (în comparație cu marile muzee tehnice ale lumii).

— Descrieți principalele funcții ale acestui muzeu.

— Principala funcție a și fost amintită : cea de răspîndire a cunoștințelor din domeniul tehnicii. O funcție de inițiere, deci. În acest scop, am dori să inițiem puncte de informare, pe săli, pe obiecte chiar. Există deja o sală special destinată publicului. Muzeul se va putea transforma astfel într-un spațiu de informare, documentare, acolo desfășurîndu-se conferințe, dezbateri pe specialități, proiecții, mese rotunde, întîlniri cu personalități din domeniul tehnicii. Vedeți, deci : la baza organizării acestui muzeu stă o concepție foarte modernă despre funcțiile și modalitățile de realizare ale spațiului muzeistic, considerat adesea un spațiu mort, în care obiectele expuse spre conservare sînt șterse doar din cînd în cînd de praf. Pentru noi, aceste obiecte sînt pretexte pentru ilustrarea unei idei. Sigur, în limita posibilităților, nu vom scăpa din vedere această funcție, deloc neglijabilă, a conservării principalelor contribuții românești, timișorene și bănățene, cu precădere — din domeniul tehnicii.

— Așa cum se prezintă privirii vizitatorilor, muzeul tehnic este și un spațiu estetic de certă modernitate.

— Așa este. Din două motive. Întîi, pentru că tehnica are o frumusețe aparte, cea a formelor, pe care creatorul tehnic a încercat să o accentueze chiar și în acest domeniu considerat arid. În al doilea rînd, pentru că realizarea concretă, amenajarea acestui muzeu, e opera **Studioului de design ab,** condus de arhitectul Dan Chinda. Culoarea obiectelor, care va stîrni cu siguranță multe dispute, e un semnal, o modalitate, cred eu, foarte modernă de a lăsa obiectul să se explice singur. Datorită tuturor acestor elemente despre care v-am vorbit, muzeul tehnic al Timișorii poate fi considerat un experiment autentic. Ceea ce e foarte mult, pentru un început.

REPORTER

SILUETE

ELOGIU

Primul articol pe care l-am scris pentru presă a apărut în 1942, în „Apărarea" ilegală, ne mărturisește comunistul I. Gh. Cinponieru, conferențiar inginer la Facultatea de electrotehnică. Făceam parte dintr-un colectiv de agitație și propagandă al Comitetului regional Banat. Aici apăreau publicațiile ilegale „Apărarea", „Lupta patriotică", „România liberă" și altele. La redacție, al cărui sediu se schimba cît mai des, nu lucram mai mult de trei-patru tovarăși, care, pe cît posibil, nu-și cunoșteau identitatea. Numele meu conspirativ era Radu. Articolele publicate erau concise și reflectau situația reală a maselor muncitoare, le ajutau să înțeleagă cauzele dezastrului în care ne aflam, precum și singura cale de ieșire : strîngerea tuturor forțelor și mobilizarea la luptă împotriva dictaturii fasciste. Pentru a fi ușor transmise de la om la om, ziarele ilegale erau la noi bătute la mașină pe foiță, utilizînd ambele fețe, altele, cu un tiraj mai mare, erau trase la șapirograf. Curieri speciali transportau ziarele în centrele muncitorești Reșița, Arad, Lugoj.

Îndrumată și editată de către P.C.R., presa ilegală din acei ani a însemnat o adevărată rază de lumină în beznă. Au colaborat și Ocsko Terezia, iar cuvîntul lui Leontin Sălăjan era citit cu multă căldură. În 1943, am fost primit membru al P.C.R. Am fost și redactor responsabil la „Luptătorul bănățean". Muncă, încordare, conspirație, primejdii la fiecare pas, dar a învins lupta pentru libertate, pentru acest august biruitor !

DAMIAN URECHE

Personalitatea uzinei - tinerii

– Aici personalitatea uzinei este dată de tineri, mi se spune la intreprinderea tinără de doi ani care este ELECTRO-TIMIȘ, situată pe această cîmpie ritmată de spații închise de beton și sticlă. Nu poate fi vorba de o tradiție, deci. Doar de o maturizare rapidă a unui colectiv, sub imperativele procesului de producție. Media de vîrstă a oamenilor : 21 de ani.

Aici se realizează mașini pentru industria electrotehnică, scule și matrițe, totul in unicat sau în serii mici. Lucrul acesta presupune din partea colectivului o mare răspundere, aceea de a fi mereu „pe fază", profilîndu-se cu încordată seriozitate pe fiecare piesă nou executată, care de fiecare dată este alta.

– Trebuie să ne perfecționăm mereu din punct de vedere profesional, imi spune tinărul R. Heber sau mai vîrstnicul M. Panait. Aici studiul trebuie să meargă mînă în mînă cu producția, brațul trebuie să solicite sprijinul lucid al inteligenței.

– Avem aici o adevărată școală, imi spune Sipos F., șef de echipă, muncitor de înaltă calificare. Eu, spre pildă, aș fi putut îmbrățișa un domeniu mai puțin direct productiv, dar iubesc producția și faptul că pot din experiența mea să învăț un pîlc de tineri. Ochiul nostru trebuie să fie atent, părintesc, răbdător.

Armonioasă întrepătrundere de vîrste, de români, maghiari, germani, sîrbi, sub aripa nobilă a muncii și creației.

– Da, este intr-adevăr vorba de creație ! Pe de o parte, această activitate de creștere rapidă și eficace a tinerilor. Pe de altă parte, transpunerea unui proiect în material metalic. (Maistrul G. Rogobete)

Atelierele-școală se află chiar sub aripa luminoasă a halei, metoda aceasta reușind să-i apropie pe viitorii muncitori și ingineri de procesul de producție, de viața însăși, de exemplul viu al celor vîrstnici.

– Unicate ? Accepția cuvîntului poate fi mai largă. Vă spun eu, maistrul I. Cerbu, că unicate mai sint și destinele oamenilor. Ele se șlefuiesc aici, într-un cadru propice autoperfecționării, intr-un cadru cu multă căldură umană, receptiv la doleanțele tinărului. O inițiativă a comitetului nostru de partid : „Prietenul noului angajat". Cei ce vin sint ajutați să se descurce în cel mai scurt timp cu problemele uzinei, ba chiar și în unele chestiuni de ordin organizatoric. Da, ceea ce facem se poate numi uneori pedagogie.

La ELECTRO-TIMIȘ, de la strungurile-școală și pînă la ultramodernele aparataje nu este decît un pas pe care majoritatea tinerilor il fac.

„Noi, cei de aici prețuim doar pe cei ce știu să trăiască o permanentă încordare a brațului și-a minții, să minuiască aceste complicate mașini, pe cei ce știu să-și ritmeze pulsul cu acela al timpului dovedind conștiințe la timpul prezent. Ii prețuim doar pe aceia dintre noi care învață să vadă lumea muncitorește, simplu ca o stringere de mînă, cinstit, care își prețuiesc timpul de lucru, acest timp incandescent și de mare valoare morală, în care își întind mîna ajutîndu-se și împărtășindu-și experința. Nimic mai înălțător decît să contribui la fericirea semenului, a tînărului care se găsește pe sine învățînd să prețuiască munca și această colectivitate harnică, increzătoare. Tînărul care invață ce este răspunderea, conștient că patria are imperioasă nevoie de produsul finit care trece prin arcul voltaic al brațelor și rațiunii sale. Tinărul care învață să prețuiască această industrie modernă, pulsînd la temperaturi înalte, industrie a inteligenței și zămislitoare de inteligență și omenie. Tinărul pentru care se deschid toate porțile și toate posibilitățile".

Îmbrăcați în halate curate, oamenii se oglindesc în luciul minunatelor mașini, au privirile calme și sigure. Știința minuirii acestor mașini a luat locul timidității, nesiguranței. Piese în unicat, complicate, necesitind calificări înalte, sint date cu încredere pe mîna celor ce dau personalitate uzinei : tinerii.

LUCIAN BURERIU

Pe esplanada Begăi ...

Spectacol omagial

Spectacolul omagial al operei timișorene, la jubileul celor trei decenii aniversare, s-a concretizat într-un interesant diptic. O împletire de mituri și legende răzbătînd din istoria românilor, cu încorporarea strălucirii unor obiceiuri transplantate prin frumusețea lor în realitatea vie a prezentului. Mai exact, un crochiu liric abreviat ca dimensiuni dar exponent pentru descifrarea fizionomiei spirituale a acestui popor.

FRESCA ISTORICĂ STEJARUL DIN BORZEȘTI, a compozitorului Teodor Bratu, aduce în actualitate figura voevodului Ștefan, cumulînd celor mai distincte valențe de vitejie și omenie ale strămoșilor. Concepută în patru tablouri, lucrarea decupează secvențial climatul epocii, evitînd inteligent orice lungimi.

Calitățile intrinseci muzicale ale partiturii sînt relevante în primul rînd prin cultura scriiturii corale a compozitorului — descins parcă dintr-un Mussorgski — cît și prin sugestivele pete de culoare pe care le aduce cu fiecare nou tablou. O muzică predominant tonală, refuzînd exhibiționismul, grefată melosului românesc, adecvată perfect cadrului propus a fi ilustrat. Scenografia lui D. Popescu este funcțională, subliniind preferențial simboluri evocatoare.

Din numărul mare al personajelor, se cuvine înscris aplombul vocal difuzînd forță și strălucire al baritonului I. Mare, creatorul lui Ștefan, tenorului Dorin Văidean — ce convinge cu fiecare nouă apariție de excelentele-i disponibilități, creația Iuliei Marpozan în Ștefănel, umanul intervențiilor Liei Macarie-Aman, aportul lui N. Popescu, Gh. Sara, El. Brănișteriu, N. Stan. O. Bizeria, V. Pop-Ivan și mulți alți soliști de frunte care, deși în roluri epizodice, ridică sensibil nivelul spectacolului.

CEL DE AL DOILEA SPECTACOL este un balet conceput pe muzica Suitei simfonice „Țara Hălmagiului" a lui N. Boboc. O suită coregrafică unde Maria Bardezian a gîndit un ritual de nuntă, care gradează într-un meritoriu crescendo, datinele legate de acest eveniment. Acțiunea este punctată de momente distincte, cum ar fi bocetul – despărțirea de fetie, cleveteala nelipsitelor bîrfitoare, prezența ghidușului satului, urmate de nunta propriu-zisă, structurată pe specificul din Oaș. Rodica Murgu și Ioan Gîrba evoluează nuanțat în parcurgerea acestor momente. Gingășia candidă a miresei, la care sentimentul pudoarei feciorelnice se dispersează sub flacăra dragostei alături de ales, menține gradația tensivă a lucrării, fiind încorporată perfect ambianței muzicale și scenografice.

La pupitrul ambelor lucrări, Cornelia Voina semnează cu autoritate, profesională calitatea partiturilor abordate, transmițînd, în plus, fior și dăruire protagoniștilor.

DORU MURGU

PĂULIȘ. După 30 de ani,

Stăteam acolo, în apropierea acelui pod ce de atîția ani, cu o nobilă umilință stătea nemișcat, pentru ca oamenii să poată trece nestingheriți de nimeni și de nimic. De ani de zile ședea întins între cele două maluri, doar la cîțiva metri unul de altul, dar puțini, foarte puțini știind că în albia acelui fir de apă, în urmă cu 30 de ani, s-a plămădit unul dintre cele mai scump plătite hrisoave ale istoriei neamului : de libertate și neatîrnare. Nu atît amploarea luptelor împotriva fascismului, cît mai ales semnificația lor istorică au fost determinate în așezarea acestor meleaguri de la marginea Păulișului, în șirul atît de bogat al locurilor ce ne vorbesc astăzi despre biruințele noastre pentru dobîndirea neatîrnării.

Într-o revistă scoasă la puțină vreme după victoria eroilor de la Păuliș se află textul integral al „Ordinului de zi pe armată nr. 15 : „Școala de subofițeri de rezervă pentru infanterie Radna, comandată de colonelul Al Petrescu, s-a acoperit de glorie cu ocazia luptelor din 14-20 septembrie 1944 în regiunea Păuliș – Ghioroc – Cuvin. Datorită rezistenței îndîrjite a elevilor și conducerii pricepute s-a reușit timp de o săptămînă să se sfarme puternicele atacuri inamice sprijinite de care de luptă care căutau să pătrundă pe Valea Mureșului spre inima Ardealului".

Mergem azi în satele de sub poalele munților să admirăm inventivitatea anonimului făuritor de case. Întîrziem smeriți în fața iscusinței sale creatoare. Dar, din anonimul de ieri, descind grăunțele geniului așezate azi temelie iscusințelor meșterilor contemporani. Timpul le-a sporit doar dimensiunea amplitudinii de manifestare pentru a fi însă noi înșine corecți, se cade să mai adăugăm că este vorba de un timp istoric a cărui manifestare deplină nu s-a putut împlini decît prin actul participării umane la descătușarea plenarei sale libertăți de acțiune. Pe un astfel de hrisov și-au pus semnătura eroii de la Păuliș.

Cultivăm grîul din vremuri imemoriale și, prin această îndeletnicire, de fapt, ne continuăm aceeași vocație a creației. Nu numai fiindcă azi rodul pămîntului este mai bogat decît ieri și nici pentru că în suflet rămîne nesecat izvorul convingerilor că mîine belșugul va fi îndoit. Ci fiindcă din acest etern al nostru legămînt cu vatră străbună ne-am îmbogățit cugetul cu iubirea de patrie. Iar eroii de la Păuliș au vorbit istoriei în limba acestei iubiri.

Azi la Păuliș viața oamenilor curge în albia firescului. Un firesc ce și-a găsit împlinirea o dată cu deplina așezare a libertății la cîrma lucrurilor. Mureșul, chemat de voința lor, le stropește holdele atunci cînd natura întîrzie să li se supună. Dealurile ce-l străjuiesc continuă și astăzi să-și trimită aromele plămădite din străluciri solare și sevele pămîntului. Doar că acum omul acestor meleaguri se află mult mai aproape de odinioară, ce-i însoțeau bucuria la culesul roadelor, i se adaugă astăzi măreția înțelegerii, a atotbiruitoarei sale puteri. Bucuria a încetat de a se mai opri la periferia unui mănunchi de zile și se revarsă astăzi semeață dincolo de hotarele necunoscutului. La o bucurie clădită în exclusivitate pe temelia lucrurilor palpabile, omul acestor meleaguri și-a adăugat acum sentimentul perspectivei. Este și aceasta un cîștig al neatîrnării cugetului. Expresia sa, elementul semnificativ avea să ni-l dezvăluie președintele C.A.P., Gheorghe Avrămuț, un om care, în urmă cu 30 de ani, a privit istoria cu ochii copilului, pentru ca apoi să o parcurgă clipă de clipă nedezmințindu-și nici un moment vocația de agricultor. Prin anii '50 tatăl său vinde zestrea de pămînt a mamei și cu banii primiți își contruiește o casă nouă. A ridicat-o după tiparele unui timp moștenit care nu a apucat să se scuture de încremenirea trecutului. Nici azi nu-și poate ierta că atunci nu-i trecuse prin minte înălțarea unei zidiri să răspundă nevoilor viitoare. Semnificația acestor cuvinte se întregește deindată ce-i adăugăm alte cîteva elemente. Pînă prin '60, numărul caselor nou construite într-un an de zile era de 3-4. Momentul de răscruce s-a produs după această dată, cînd întregul sat și-a împreunat destinele în marea familie cooperatistă. Din '62 începînd, ritmul mediu a crescut la 15-20 anual, la ora actuală jumătate din sat locuind practic în casă nouă sau complet renovată. Și o dată cu ele au apărut căminul cultural, noua școală, clubul, dispensarul veterinar... Șirul înfăptuirilor, destinate folosinței obștești, nu se oprește nici pe departe aici.

Ceea ce am vrut să evidențiem este metamorfoza vocației individuale cu o rază de acțiune restrînsă, într-o vocație colectivă, definită nu prin suma aritmetică a primelor, ci prin vigoarea lansărilor creatoare, prospective. Tradus puțin altfel, acest uriaș salt în nivelul structurilor rurale evidențiază de intimitatea acestor legături. Cîntecului efectele binefăcătoare ce le poate avea libertatea atunci cînd ea nu este numai un dat al fiecăruia ci, deopotrivă, și a întregii obști. Sînt realități abstracte doar în măsura în care îți îngădui să treci nepăsător pe străzile satului reținînd numai amănuntele pitorești. Îi vezi pe oameni pășind agale de-a lungul ulițelor, afli că își coc pîinea la brutărie și că seara pe mulți îi poți găsi la cămin, unde, agale, despletesc evenimentele zilei aflate din lectura ziarelor sau auzite la radio. Le mai admiri casele îngropate în verdeața pomilor meticulos gospodăriți, îi bănuiești așezați pe scaune ori întinși în pat, le urmărești pe ascuns gîndurile, le însoțești apoi pentru ca abia atunci să descoperi libertatea explorărilor. Și astfel afli de ce mîine se mai zidește o casă și de ce roadele pămîntului sînt mai bogate.

6 din cei 41 de eroi de la Păuliș

ION DANCEA

UMOR

BRONZATUL

— De cît timp ești, Vasile, la mare, că ai reușit să te bronzezi așa ?

— De patru săptămîni.

— Ți-ai prelungit concediul ?

— Nu, sînt în delegație !...

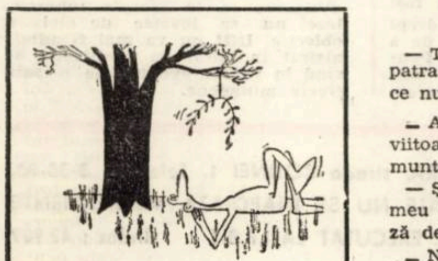

ÎN BLOC

— Tovarășe administrator, e a patra zi de cînd urc 8 etaje. De ce nu se repară liftul ?

– Am auzit că dv., săptămîna viitoare, plecați în concediu la munte

— Și ce legătură are concediul meu cu liftul care nu funcționează de atîta timp ? !

– Ne-am gîndit că puțin antrenament nu vă strică...

UNICA DISTRACȚIE

— Anul acesta unde ne petrecem concediul, dragul meu ?

— La mare am fost acum zece ani, la munte, acum unsprezece, la părinții tăi, am fost acum cincisprezece ani, la ai mei, acum 18 ani, așa că rămînem acasă !

— Și unde ne distrăm ?

— La bucătărie ...

VEȘNIC NEMULȚUMIT

EL — Anul acesta mergem la mare ?

EA — Ce să facem la mare ? Nu ții minte anul trecut ce vînt groaznic era pe litoral ?...

EL — Bine, atunci mergem la munte !

EA — La munte ! ? Nu ții minte acum doi ani cum ne-a plouat toată ziulica ?

EL – Atunci rămînem acasă !

EA — Acasă ! ! S-o crezi tu, ce să facem aici ? Nu tu ploaie, nu tu vînt ... Ești fantastic, dragă, cu tine omul nu se mai poate simți bine !

ÎNTRE VECINI

– Ascultă, vecine, tot voiam să te întreb, ce s-a întîmplat cu băiatul dumitale, de plînge așa ?

— Sînt în concediu, și mă ocup de educația lui...

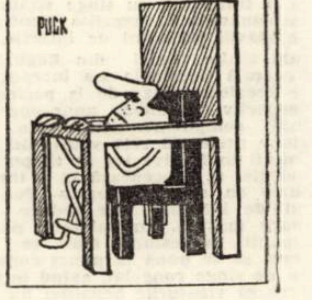

SFÎRȘIT DE CONCEDIU

– Abia aștept să mi se termine concediul de odihnă...

— Cum așa ?

– Să încep lucrul... Să mă mai odihnesc și eu...

EMIL ȘAIN

DOCUMENTAR INTERNAȚIONAL

VOCAȚIA ROMÂNIEI
Prezență activă în lume

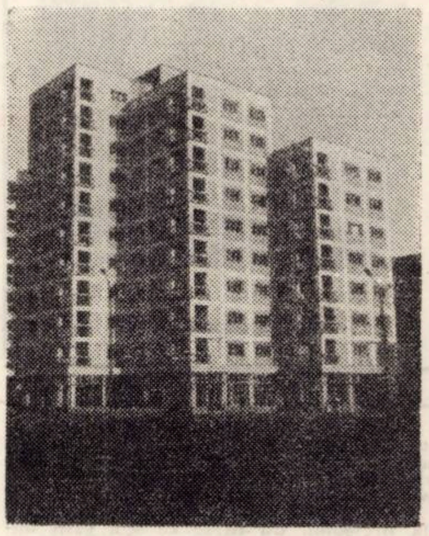

În noul context internațional, democratizarea raporturilor interstatale constituie o cerință imperioasă, colectivitatea națiunilor lumii fiind ferm angajată în promovarea unor relații de autentică colaborare, în consonanță cu principiile dreptului internațional. Năzuințele tuturor popoarelor vizează lichidarea manifestărilor politicii imperialiste de forță și dictat, a practicilor restrictive sau discriminatorii, consolidarea independenței economice și politice a statelor și generalizarea relațiilor democratice în viața internațională.

În Hotărîrea adoptată de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R., cu privire la activitatea internațională a partidului nostru (iulie 1973), se menționa că **„spre deosebire de perioada de după primul război mondial, acum, la aproape trei decenii de la sfîrșitul ultimului război mondial, ne aflăm nu în fața unei stări de încordare, ci în fața unui puternic curs spre destindere, colaborare și apropiere între popoare"**.

Se poate afirma că starea de securitate și de independență națională reprezintă valori supreme ale statelor și națiunilor lumii, momentul actual marcînd creșterea înrîuririi și prestigiului socialismului pe plan mondial. Tovarășul Nicolae Ceaușescu accentua că **„în lupta pentru pace și progresul lumii contemporane, un rol hotărîtor au țările socialiste, sistemul socialist mondial – principalul sprijin al popoarelor și principala forță economică, politică și militară care se opune reacțiunii, imperialismului"**. Desigur, idealurile comune ale popoarelor lumii presupun ca dialogul internațional, întreținut la diferite nivele în perioada postbelică, să depășească faza unor discuții generale, favorizînd transpunerea în viață a unui ansamblu de măsuri eficace, inaugurînd o nouă eră a relațiilor interstatale.

Asigurarea progresului economico-social al tuturor popoarelor angajate pe calea dezvoltării economice independente, liberă de servituți, constituie obiectivul programatic primordial al Cartei **O.N.U.** ; dar corijarea disparităților din lumea contemporană, înlăturarea contrastelor, așezarea pe baze echitabile a raporturilor economice internaționale revendică definirea cadrului de principii și a normelor pe care să se întemeieze activitatea de cooperare în slujba dezvoltării, rezolvarea problemelor multiple și complexe ale umanității reclamînd abordarea lor prin prisma nevoilor întregii comunități, aportul crescînd al organizațiilor internaționale. Folosirea cadrului universal al **O.N.U.**, pentru dezbaterea și prospectarea soluțiilor, participarea tuturor statelor, ca parteneri cu drepturi egale la dialogul internațional, invederează că actualmente rezolvarea problemelor umanității nu se poate realiza doar între marile puteri ; Națiunile Unite și organismele sale de specialitate își propun să acționeze consecvent pentru respectarea postulatelor fundamentale ale legalității internaționale, pentru întărirea edificiului juridic al păcii și cooperării, sprijinind eforturile tuturor popoarelor și asigurînd **progresul pentru toți.**

Tabloul lumii contemporane frapează însă prin inegalitatea nivelurilor de dezvoltare, prin penetrația diferită a revoluției științifico-tehnice, lichidarea fenomenului subdezvoltării devenind imperativ al progresului omenirii în ansamblu.

Necesitatea eradicării subdezvoltării a pătruns în conștiința progresistă a umanității, secretarul general al partidului nostru subliniind că, perpetuarea acestei situații, menținerea și chiar creșterea decalajului între țările avansate și cele rămase în urmă, constituie o frînă pentru evoluția generală a civilizației, o sursă de animozitate, neîncredere și conflict în viața internațională. Sprijinirea eforturilor țărilor în curs de dezvoltare, în direcția progresului economic și social, a îmbunătățirii poziției lor în cadrul diviziunii internaționale a muncii, reprezintă un obiectiv fundamental al organizației mondiale, decisive rămînînd, firește, preocupările factorilor naționali. **„Este de la sine înțeles** – nota tovarășul Nicolae Ceaușescu – **că punerea în valoare a resurselor naturale și umane, dezvoltarea forțelor de producție depind în primul rînd de eforturile fiecărui popor, ale fiecărui stat ; în același timp, pentru a fructifica la un nivel maxim eforturile lor, acestor țări trebuie să li se ofere un sprijin substanțial din partea țărilor dezvoltate și a Națiunilor Unite"** . . .

Să amintim că, în 1973, beneficiau de asistența **P.N.U.D.** (Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, creat de Adunarea Generală a **O.N.U.** în 1965) aproximativ 150 țări, totalizînd 2/3 din populația globului. România participă intens la activitățile **P.N.U.D.**, atît ca executant al unor proiecte cît și ca beneficiar de asistență ; interesul față de formele de cooperare desfășurate sub egida **P.N.U.D.** se reflectă în contribuția țării noastre și în participarea experților români la realizarea unor proiecte.

Procesul apropierii constructive între state – deziderat la înfăptuirea căruia trebuie să participe toate popoarele lumii – revendică, pentru o mai bună cunoaștere reciprocă, permanentizarea dialogului, accesul tuturor la binefacerile științei și tehnologiei moderne, extinderea legăturilor între țări cu sisteme social-economice diferite – corespunzător aspirațiilor legitime ale popoarelor.

Dedicat operei de edificare a socialismului multilateral dezvoltat, poporul român și-a exprimat constant voința de a participa activ la eforturile spre progres ale comunității internaționale, militînd pentru o politică de pace, prietenie și înțelegere cu celelalte popoare ale lumii.

La Conferința Națională a P.C.R., din iulie 1972, tovarășul Nicolae Ceaușescu menționa : **„trăim momente de care depinde locul pe care îl va avea România socialistă în marea familie a țărilor socialiste, a tuturor națiunilor lumii"**. Programul P.C.R., de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, obiectivele noii etape de dezvoltare din viața țării angajează întreaga responsabilitate a tuturor cetățenilor, eforturile întregii națiuni, poporul nostru fiind mereu la înălțimea vremurilor și beneficiind de-a lungul istoriei sale de aportul unor remarcabile personalități.

Nelimitîndu-se la spațiul european, interesul pentru România și președintele ei confirmă prestigioasa afirmare a țării noastre pe arena mondială, caracterul creator al participării ei la amplul dialog contemporan. Întreaga politică externă a statului român dă expresie, cu fidelitate și consecvență, principiilor ce garantează dreptul popoarelor de a dispune de propria lor soartă și de a se dezvolta de sine stătător, în condițiile în care afirmarea deplină, în practică, a principiilor dreptului internațional se impune ca o condiție sine qua non pentru făurirea unei lumi întemeiate pe respect față de marile comandamente ale eticii și legalității, ale libertății și progresului.

Țara noastră s-a afirmat ca factor activ al cooperării multilaterale, inițiativele ei diplomatice răspunzînd cerințelor de progres și aspirațiilor de libertate ale națiunilor lumii. Ocupîndu-și locul ce i se cuvenea în **O.N.U.** (14.XII.1955), România și-a manifestat constant adeziunea la țelurile și principiile organizației mondiale, acționînd pentru consolidarea destinderii și dezvoltarea prosperă a fiecărui popor, promovînd o solidaritate militantă cu mișcările de eliberare națională. Participarea efectivă și constructivă a țării noastre la diverse reuniuni și dezbateri, contribuția originală pe tărîmul acțiunilor concrete în direcția afirmării și respectării autodeterminării popoarelor au asigurat României punți trainice de legătură cu celelalte națiuni, amplificarea prestigiului ei.

Tinzînd a înlătura într-un interval scurt decalajul care o desparte de țările dezvoltate din punct de vedere economic și tehnico-științific, țara noastră este interesată de a beneficia, în condiții echitabile, de avantajele cooperării internaționale, dezvoltarea ei multilaterală influențînd în mod direct înseși posibilitățile de participare.

În cele trei decenii de la Eliberare, forța industrială a țării noastre a crescut de 30 de ori iar venitul național a fost în 1973 de peste 12 ori mai mare decît înainte de naționalizarea principalelor mijloace de producție. În prezent, România participă intens la circuitul mondial de valori materiale și spirituale, desfășoară o activitate susținută în organizațiile internaționale (cu caracter guvernamental sau neguvernamental), clarviziunea politicii sale impunînd unanime aprecieri. Edificatoare sînt în acest sens opiniile unor personalități precum Pierre Seghers : **„Nicolae Ceaușescu** – scrie directorul editurii pariziene – **este unul dintre cei mai remarcabili șefi de state ai epocii noastre, personalității conducătorului român fiindu-i consacrate numeroase apariții editoriale în ultimii ani". „Astfel de oameni apropie popoarele"** – notează M. P. Hamelet în volumul biografic publicat în 1970 ; remarcabil militant revoluționar al epocii, N. Ceaușescu – apreciază W. Beson, autorul prefeței la volumul apărut la editura „Rombach" din R.F.G. – este **„în prima linie a politicii mondiale"**, militînd cu perseverență pentru cauza nobilă a păcii și progresului. Celui dintîi președinte al României, fecundei sale activități politice îi este consacrată și documentata evocare semnată de Michel Steriade : **„Anul XXX al unui destin exemplar : Nicolae Ceaușescu, președintele României"**.

Astfel de apariții, emoționante mărturii ale gîndirii și activității președintelui României, sînt cărți de largă circulație, concludente pentru politica externă activă și realistă a țării noastre, a audienței ei în lume.

Etapă de referință în devenirea noastră, jubiliarul an XXX oferă posibilitatea unui bilanț deosebit de fructuos – elocvent argument al voinței și capacității națiunii noastre de a concretiza programul de dezvoltare multilaterală a **României viitoare,** de a o propulsa pe noi culmi ale progresului și civilizației. Afirmată viguros, vocația României dă, astfel, expresie cerințelor lumii contemporane în direcția statornicirii unei securități reale și a unei păci trainice, pentru dreptul sacru al fiecărui popor de a se dezvolta independent, potrivit propriei voințe.

ADRIAN RACHIERU

TERRA MAGAZIN

ATENȚIE LA TRANSFUZII ! Cu prilejul unei sesiuni de specialitate care a avut loc la începutul anului la München (Republica Federală Germania), medicii au avertizat împotriva transfuziilor de sînge inutile, apelînd la chirurgi să nu recurgă la această măsură decît dacă este neapărat necesar. Specialiștii își motivează îngrijorarea prin faptul alarmant că hepatita serică apare cu mult mai frecvent în urma transfuziilor decît se crezuse pînă acum. După estimarea profesorului Caius Burri din Ulm, un procentaj de 2 pînă la 12 din totalul pacienților supuși la o transfuzie cu sînge străin se îmbolnăvesc de hepatită. Pentru a se stăvili pericolul de infecție, în mai multe clinici din Republica Federală Germania s-a început să se recolteze sînge de la pacientul respectiv înaintea unor operații mai complicate. Cantitatea de sînge prelevată este substituită cu soluții inofensive iar în timpul operației se procedează la o transfuzie cu sîngele propriu. Pericolul de infecție s-ar reduce în mare măsură, au subliniat participanții la sesiune, dacă se va reuși să se pună la punct conserve de sînge congelat, avînd în vedere că virusurile hepatitei nu rezistă la congelare.

PLANOARE DEASUPRA PIRAMIDELOR. Nu cumva, cu 25 de veacuri în urmă, niscaiva planoare „survolau" marile piramide egiptene ? – este întrebarea pe care și-o pune cercetătorul egiptean, doctorul Kalil Mesiha. El a descoperit un planor-pasăre din lemn, dezgropat împreună cu alte obiecte la Sakkarah în Egipt. Arheologii au observat că inginerii vechiului Egipt făceau tot felul de machete, modele miniaturale ale minunatelor lor creații. Profesorul Mesiha a construit o „pasăre" identică cu modelul descoperit și, spre mirarea sa, „pasărea" lansată a plutit îndelung în aer, ca un adevărat planor. Concluzia lui Mesiha este că vechii egipteni se ocupau printre altele și de construcția unor asemenea „păsări-planor".

MODA VECHE DE 3 000 DE ANI. Sîntem în plină „modă" a tocurilor înalte, dar puțini știu că încălțăminte asemănătoare au mai purtat și vechii persieni ! Ei purtau de fapt sandale, dar fierbințeala nisipului i-a silit să-și aplice la tălpi niște tocuri din lemn care atingeau 7-10 cm înălțime, cu nimic mai prejos de tocurile de astăzi la modă. Mai tîrziu, venețienii preiau această modă din alte pricini, se pare din . . . gelozie ! Ei credeau că o astfel de încălțăminte incomodă va limita ieșirile din casă și îndelungile plimbări ale nevestelor lor. Dar s-au înșelat. „Moda" s-a răspîndit fulgerător fiind adoptată cu multă plăcere și, precum se știe, durează încă !

CĂLARE PE ASPIRATOR ! Cosmonautul Iuri Artuhin se pare că este pînă acum cel mai original călăreț din lume. După cum declară colegul său din stația orbitală „Saliut-3", Iuri a încălecat aspiratorul stației, în timpul liber al zborului cosmic, și l-a pus în funcțiune. În condițiile lipsei de gravitație, aspiratorul a făcut cîteva „ture" prin stația orbitală „Saliut-3" care, după cum se știe, și-a încheiat cu bine misiunea.

OCHIUL RECE AL PEȘTELUI. Se pare că retina acestui ochi „rece" poate fi transplantată cu succes la om. Este și ceea ce face doctorul Mohamed Hakka cu rezultate excelente. Unul dintre pacienții săi, operat cu un an în urmă, vede excelent, iar transplantările făcute pînă acum la alți pacienți nu prezintă semne de respingere, retina, în mod normal, neavînd vase sanguine.

ȚAPUL MELOMAN. În marele bestiarului din Tokio au fost efectuate o serie de experințe interesante privind felul în care muzica poate influența animalele. S-a constatat însă că marea majoritate a locuitorilor bestiarului nu suportă muzica. Unele totuși suportă sau sînt indiferente la pian, dar nu suportă de loc vioara. Țapul este unicul care ascultă cu multă plăcere flautul !

TARE EREDITARE DATORITĂ MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR. Cercetătorii din toate țările globului s-au întrunit recent la Heidelberg (Republica Federală Germania) pentru a participa la cel de-al patrulea Congres anual al Societății europene pentru cercetarea mutațiilor provocate de mediul ambiant. Prilejuind o trecere în revistă a actualului nivel al acestei tinere științe, congresul a relevat odată mai mult pericolul pe care îl reprezintă dereglările cromozomale de această natură. Mutațiile pot fi declanșate de factori ambientali, între altele de substanțe de conservare, insecticide și medicamente. Un număr de aproape 400 substanțe chimice au fost identificate pînă în prezent drept mutagene, adică susceptibile de a influența materialul genetic. Pentru a se determina caracterul mutagen al unei substanțe se efectuează experiențe pe animale mici, experiențe care pun însă specialiștii din domeniul geneticii umane în fața unor noi probleme avînd în vedere că majoritatea rezultatelor nu pot fi aplicate nemijlocit asupra omului.

La o serie de substanțe s-a ajuns însă la concluzii valabile și pentru organismul uman. Este cazul citostaticelor care pot provoca grave anomalii cromozomiale și malformații congenitale. De asemenea se știe cu certitudine că majoritatea substanțelor cancerigene cum sînt hidrocarburile aromatice conținute în gazele de eșapament sau alimente preparate la grătar de mangal cauzează modificări ale materialului genetic.

Cel mai interesant comunicat prezentat în cadrul sesiunii de la Heidelberg este poate studiul privind medicamentul antituberculos INH. Elaborat de treisprezece laboratoare de cercetări din Republica Federală Germania, studiul tratează pentru prima oară pe larg avantajele și dezavantajele controversatului medicament. Dacă utilizarea sa în terapia tuberculozei nu se lovește de nici o obiecție, INH nu va mai fi administrat în viitor ca profilactic avînd în vedere eventualele sale efecte mutagene.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● 30 august 1974 ● Nr. 35 (339) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu lucrări din expoziția retrospectivă Ștefan Szönyi deschisă la Muzeul Banatului

Un pas spre o lume mai dreaptă

Astăzi, in capitala patriei noastre se incheie lucrările Conferinței Mondiale a Populației. Punct culminant in cadrul manifestărilor consacrate Anului Mondial al Populației, actuala Conferință interguvernamentală, care a intrunit reprezentanți din 135 de țări de pe toate meridianele globului s-a inscris drept una din cele mai mari și de anvergură reuniuni organizate sub egida O.N.U. Beneficiind, la deschiderea lucrărilor sale, de prezența președintelui României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, și de aceea a secretarului general al Națiunilor Unite, Kurt Waldheim, conferința de la București s-a desfășurat pe parcursul a aproape două săptămini intr-un climat de matură responsabilitate față de viitorul comunității umane, față de problemele complexe ale populației, in raportul lor nemijlocit cu problemele contemporane ale lumii. Au fost propuse aproape 200 de amendamente privind planul mondial de acțiune in domeniul populației. Delegația română, coautoare a mai multor rezoluții adoptate in unanimitate și inițiatoare a proiectului de rezoluție „Pentru o lume mai dreaptă", aprobat și apreciat de toate delegațiile participante, reflectind spiritul politicii externe deschise, responsabile, conștiente pe care o desfășoară România ca stat in lume, a constituit o prezență activă la Conferință, cuvintele României bucurindu-se de atenția celor aproape 5 000 de reprezentanți sosiți la Conferință de pe intreaga planetă.

Spiritul responsabil al României pornit de la adevărurile vii, pe care le-au putut constata, pe parcursul acestor zile, toți cei prezenți, își afla ecou in cuvintele președintelui Nicolae Ceaușescu adresate participanților in prima zi a lucrărilor Conferinței : „Problema viitorului populației ține, deci, in primul rind de dezvoltarea multilaterală progresistă a societății omenești, de o justă repartizare a produsului național și de infăptuirea unor relații sociale echitabile atit pe plan național, cit și internațional, de realizarea unei lumi mai drepte și mai bune in care omul să se bucure din plin de cuceririle științei, de munca sa".

Pentru o sociologie a artei

Sociologia artei nu se ocupă de artă in general și nici de vreuna dintre arte, ci de procesele sociale in care aceasta e cuprinsă. Ea studiază o serie de relații implicate și determinate de un anumit sistem social, sistem in a cărui structură arta e integrată. Așadar, obiectul propriu-zis al unei sociologii a artei nu este arta. Așa cum am arătat, obiectul ne apare sub forma fenomenului artistic, prin care ințelegem o relație (sau un grup de relații) intre procesul de creație, operele create și procesul de receptare (respectiv intre grupul creator, opere, grupul receptor), precum și sub forma acestor trei elemente fundamentale, privite autonom, ca obiecte particulare și studiate separat.

De ce acceptăm totuși denumirea de „sociologie a artei" ? Tocmai pentru motivul că aceasta nu se referă numai la fenomenul artistic, ci și la elementele sale, după cum, cuprind și investigația concretă, totalitatea instrumentelor de investigație folosite pe teren (in cadrul cărora și cele folosite in cercetarea sociologică a operei). De aceea, denumirea de sociologie a fenomenului artistic ar fi valabilă doar pentru acea parte a sociologiei artei care studiază teoretic și metodologic relația amintită, ca relație, privind elementele acesteia in interdependență și care constituie, ca atare, corpul teoretic și metodologic general al sociologiei artei. Un alt motiv al acceptării termenului cunoscut poate fi și tradiția, consacrarea sa istorică. Impreciziile semantice semnalate nu sint fatale și, deci nu avem motive deosebite să renunțăm la denumirea „clasică".

Care sint elementele marxiste specifice unui asemenea tip de abordare ? Cerința și posibilitatea reală a unei analize științifice, legate de situațiile concrete, prezente și trecute, ar fi una dintre acestea. In acest sens se pot lua in considerare cele două tipuri de dependențe, pe care St. Morawski le semnalizează in in opera lui K. Marx : sincronice și diacronice. Astfel, ascensiunea artei și schimbările intervenite in relația creator-operă-public, pot fi ințelese paralel cu schimbările materiale și cu ascensiunea ideologiei, după cum pot fi legate și de contradicțiile (constructive ori distructive) dintre sistemele sociale, ideologice și atitudinile emoționale. In acest sens, sociologia artei poate contribui la elucidarea unor probleme ca : geneza artei, legată de structurile sociale respective, arta ca modalitate de reflectare și transformare a spațiului social in aspectele sale transversale și longitudinale formele anomice ale situațiilor artistice, legătura dintre opere, clase, grupuri sociale etc.

Sociologia marxistă poate ințelege, in structura propusă mai ales trei aspecte majore ale dependenței artei de societate : faptul că imaginile plăsmuite de artist cit și artistul insuși aparțin realității sociale sau ne-o sugerează ; faptul că mijloacele, tehnicile, condițiile in care are loc creația sau recepția, precum și materialele supuse transformării aparțin unei realități impregnate de coordonate sociale : de asemenea, faptul că opera se adresează unor grupuri sociale, iar circulația și recepția acesteia e condiționată de asemenea grupuri.

Aplicind principiile marxiste, G. Lucàcs realizează o cunoscută analiză a romanului european din secolul al XIX-lea, scoțind in evidență evoluția acestuia in relație cu stucturile sociale ale epocii. Concluziile sale sint exemplu de utilizare a materialismului istoric in sociologie.

După I. Nathanson, sociologia marxistă poate să evite criza actuală a sociologiei, doar acceptind un set de valori. Sintem și noi de părere că ideologizarea sociologiei nu impietează asupra caracterului ei științific și sistematic, ci dimpotrivă, i-l conferă, căci știința este și ea o creație umană, legată de interesele, as-

VIOREL SIRBU

(Continuare in pag. 3)

ȘTEFAN SZONYI : Gheorghe Doja

CONVORBIRI

Cu acad. prof. STEFAN PASCU

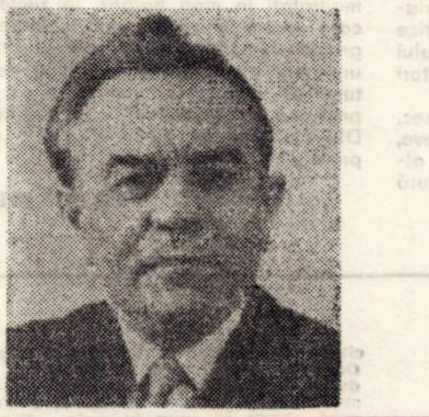

— Fiindcă atit activitatea Dv. de cercetare științifică, cit și responsabilitatea actuală culturală vă consacră drept personalitate reprezentativă a Ardealului, incep prin a vă ruga să deschidem discuția prin probleme specifice acestei provincii, dar cu semnficație națională generală. In calitatea Dv. de istoric și de rector al Universității clujene, desigur că ne-ați putea releva citeva date prețioase din trecutul glorios al acestei instituții.

— Universitatea noastră are o istorie a sa, din care se pot desprinde, desigur, multe date interesante. Demn de amintit este, astfel, faptul că **aici și-au făcut studiile superioare viitorii oameni de aleasă cultură și mare invățătură, oameni care au indeplinit funcții de seamă ca : Șincai, Maior, Bariț, Iancu, Papiu-Ilarian, N. Popeea și mulți alții.** Aici a apărut **prima foaie studențească : Aurora sau Zorile,** scrisă cu mina și difuzată apoi in copii studenților. Inceputuri promițătoare și incurajatoare au fost impiedicate, in dezvoltarea lor firească, de regimurile nedrepte social-politice, burghezo-moșierești ale Austro-Ungariei. Sub acest semn al dominației burghezo-moșierești, naționalist-idealiste, trăiește Universitatea clujeană in a doua jumătate a veacului al XIX-lea. Au existat in același timp, insă, și incercări de depășire a acestor piedici. Un exemplu strălucit, in acest sens, il reprezintă profesorii de prestigiu pentru invățătura și concepțiile lor progresiste mai inaintate, realizindu-se ca valoroși : matematicieni, medici, chimiști, istorici și filologi. Strădanii spre progres, spre democratizare, a Universității au constituit tradițiile transmise generațiilor viitoare. Și asemenea tradiții au fost continuate și dezvoltate de Universitatea românească incepind din 1919, universitate care, cu anumite limite ideologice și mai ales dificultățile pătrunderii copiilor claselor sociale mai modeste ca posibilități materiale, a insemnat totuși un mare progres in dezvoltarea culturii și invățăturii in perioada interbelică. Tradițiilor de care am vorbit, li s-au adăugat experiențele noilor generații și influențele altor realizări. S-a ajuns, astfel, la **crearea unor școli de mare prestigiu la Universitatea din Cluj, ca cele de : biologie, speologie, chimie, istorie și filologie.**

— Intrucit conduceți și activitatea Institutului de Istorie și Arheologie din Cluj, ne-ați putea spune : Care au fost obiectivele principale ale Institutului in ultimii ani și prin ce contribuții noi, istoricii clujeni au imbogățit Istoria patriei ?

— Ca și in invățămint, tot astfel și in cercetare, rezultate de valoare au constituit punctele de sprijin pentru activitatea Institutului. Dat fiind progresul continuu al științei, in cercetarea istorică au apărut probleme noi, ignorate, sau numai parțial cercetate. Cu alte cuvinte, **in istoria patriei mai existau pagini albe și de asemenea unele semne de intrebare.** Paginile albe se cuveneau colorate prin cercetări noi, după cum semnele de intrebare trebuiau lămurite de aceleași cercetări. **Institutul de Istorie din Cluj s-a străduit să inlăture paginile albe și să lămurească nedumeririle.**

Epocile de trecere de la o orinduire la alta, cele mai complexe și mai greu de descifrat, au fost cercetate. De atenție deosebită s-au bucurat apoi : epoca prefeudală și epoca de trecere de la feudalism la capitalism. Problemele luptei pentru libertate națională și dreptate socială, pentru unitatea și independența națională, alături de instituțiile și istoria culturii au stat in preocupările prioritare ale Institutului.

— Cred că vă stă in putință și de aceea vă rog să faceți citeva precizări atit asupra problemelor mai insistent examinate, cit și asupra realizărilor obținute in activitatea de cercetare științifică a istoricilor clujeni.

— In preocuparea atentă a Institutului de Istorie și Arheologie din Cluj stau probleme fundamentale și intrebări răscolitoare. Urmărim să dovedim cit mai temeinic, mai convingător : **romanitatea și continuitatea procesului de formare a poporului român și a limbii sale, civilizația de la inceputurile Evului Mediu, resorturile adinci ale răscoalei lui Horea, complexitatea Revoluției din 48, lupta pentru drepturi echitabile a poporului român și situația industriei și a forței de muncă in perioada interbelică.**

VICTOR ISAC

(Continuare in pag. 7)

CRONICA LITERARĂ

Literatură şi document

Ilie P. Gheorghiu, ERUPŢII DIN ADÎNCURI

(Editura Eminescu, 1974)

Iosif Micu, 41 DE ZILE ÎN GHEARELE DEF-ULUI

(Editura Eminescu, 1974)

Dincolo de importanţa pe care genurile memorialisticii o au pentru istoricul literar ori pentru cercetătorul fenomenului cultural, literatura amintirilor este, chiar şi atunci cînd cei care o cultivă nu sînt scriitori de meserie, cu nimic mai puţin interesantă sub raportul valorizării estetice. Concepute ca **documente de viaţă**, în primul rînd, astfel de creaţii se circumscriu sferei literaturii printr-o serie de constante şi de circumstanţe specifice. Lăsînd la o parte cazurile excepţionale, memorialistul este un povestitor – lipsit de vocaţia dar şi de ambiţia construcţiilor epice ample. Poetica la care face apel este una sumară, însuşită din operele de largă circulaţie, selectate, cu predilecţie, din aria romantismului. În consecinţă, dacă moda literară, experimentul artistic de ultimă oră, îl preocupă mai rar sau deloc, memorialistul cedează, în schimb, gustului unui anumit public pentru pitoresc, pentru faptul şocant, senzaţional. Avînd permanent, ca ţel (nemărturisit) justificarea propriei sale biografii, memorialistul este, implicit, subiectiv, valoarea de document a operei sale realizîndu-se doar în urma unei valorificări, prin alte surse, a faptelor narate. Evenimentul autentic, supus, deja, o dată unei interpretări deformatoare, relatat potrivit viziunii şi opţiunilor individuale ale autorului, primeşte, pe măsura trecerii timpului, o aură de indeterminare sau, dimpotrivă, apare potenţat, în dimensiuni hiperbolice, în conştiinţa celui care l-a trăit. Separarea ficţiiunii, a invenţiei epice, de faptul real devine uneori, mit personal, utopie, pozitivă sau negativă, în spatele căreia ghicim modelul uman, idealul social, etic, estetic etc. al autorului sau al unei colectivităţii.

Dintre cărţile ce pot fi circumscrise genului respectiv, două, reprezentînd moduri deosebite, opuse chiar, de a concepe literatura memorialistică, ne-au reţinut, în ultima vreme, atenţia.

Prilejuind debutul literar – la 94 de ani – al lui Ilie P. Gheorghiu, **Erupţii din adîncuri** (Editura Eminescu, 1974) este o mixtură de povestiri cu subiect haiducesc, reportaje, analiză cronologică, pamflet, meditaţii asupra istoriei şi note de călătorie, toate acestea concurînd la realizarea, mai mult decît a unei naraţiuni autobiografice, a unei expresive imagini a societăţii româneşti, a luptelor revoluţionare ale proletariatului, de-a lungul unei epoci istorice ce se întinde de la sfîrşitul veacului trecut şi pînă în anii imediat următori celui de-al doilea război mondial.

Faptele sînt consemnate uneori sec, lapidar – interogatorii, detenţii, greve, aspecte din lupta revoluţionară etc., alteori întîmplările primesc o coloratură afectivă, chiar sentimentală.

Existenţa aventuroasă (în sensul bun al cuvîntului) a tînărului fiu de ţărani, contactul cu mediile muncitoreşti, maturizarea sa revoluţionară, cîteva intermezzo-uri dincolo de fruntariile ţării – Rusia în preajma şi în timpul revoluţiei ; Paris, Londra, America de Sud (în Columbia, tentaţia peisajului exotic – o „secvenţă cinematografică" : înfruntarea dintre un leopard şi un şarpe boa), lupta în ilegalitate, actul eliberării sînt tot atîtea momente ale biografiei unui militant al mişcării muncitoreşti şi comuniste din România. Pe alocuri, cu o uşoară tentă de biografie romanţată, cartea lui Ilie P. Gheorghiu impresionează prin forţă evocatoare, sobrietate, fluenţa povestirii şi, nu în mai mică măsură, ca document uman.

Cealaltă carte, **41 de zile în ghearele DEF-ului** (Editura Eminescu, 1974), semnată de Iosif Micu, reface, şi ea, biografia unui comunist în momente de cumpănă pentru poporul român. Un avertisment al autorului este revelator : „Partea întîia a volumului cuprinde unele aspecte din mişcarea muncitorească revoluţionară, antifascistă, ilegală, desfăşurată în intervalul 1939-1941, în nordul Sălajului (...) Am ţinut să arăt că Partidul Comunist Român îşi făcu simţită prezenţa în cele mai îndepărtate colţuri ale României, într-o perioadă istorică de însemnătate crucială pentru destinele poporului român".

Reconstituire, am zice, ştiinţifică a activităţii comuniştilor în ilegalitate, o primă secţiune a volumului se preocupă de mecanismele, de strategia luptei revoluţionare pentru ca, apoi, cartea să ia aspectul unui jurnal – jurnalul detenţiei într-unul dintre lagărele hortyste. Relatare precisă, fără intenţie de „literaturizare", **41 de zile în ghearele DEF-ului** fixează cu minuţiozitate cadrul specific al existenţei într-un univers concentraţionar. Autorul insistă asupra caracterelor umane, victime şi călăi sînt surprinşi în momente revelatoare, într-o înfruntare dramatică în care „argumentele" forţei brutale nu reuşesc să înfrîngă tăria morală a captivilor. Notaţia este realistă, precisă, fără inhibiţii pînă şi în notarea detaliilor de ordin fiziologic, autorul fiind preocupat, permanent, doar de crearea impresiei de maximă veracitate. Pe trei culcuşuri, din dreapta mea, zăceau trei români înt straie ţărăneşti. Fuseseră maltrataţi în mod barbar. În zilele pe care le-am petrecut în „dantescul grajd" mi-a fost dat de cîteva ori să urmăresc asemenea scene. Încă de atunci am căpătat încredinţarea că, sub pretextul cercetărilor, lepădăturile DEF-ului se mai „distrau" pe „cont propriu".

LUCIAN ALEXIU

Petru Vintilă, EMINESCU, roman cronologic.

(Editura „Cartea Românească" 1974)

A apărut la finele lunii iunie 1974 un volum de mari proporţii în editura „Cartea Românească" cu titlul EMINESCU, roman cronologic, de Petru Vintilă. Cartea cuprinde, în ordine cronologică, zi cu zi, tot ce s-a publicat în timpul vieţii marelui nostru poet de către diversele periodice ale vremii, minuţios scrutate şi cercetate de autor, precum şi datele găsite de el în multiplele hîrtii şi documente arhivistice pe care le-a scotocit şi studiat. Lucrarea nu este o expunere romanţată a vieţii lui Eminescu şi nici o operă de fabulaţie, ci un studiu documenatr de valoare autentică, care ni-l înfăţişează pe poet în adevărata lumină, cum l-au văzut, l-au cunoscut şi au scris despre el contemporanii săi. Voluminosul studiu al lui Petru Vintilă conţine un bogat material de arhivă şi de informaţii biografice despre Mihai Eminescu, foarte utile ca sursă de cercetare pentru toţi care ar căuta să-i adîncească opera literară în contextul evenimentelor din anii în care a trăit. În suita de înregistrări documentare se mai află şi numeroase date, tot în ordine cronologică, despre alte întîmplări sau personalităţi literare şi publice din perioada vieţii lui Eminescu, care prezintă un cadru istoric şi de atmosferă ce putea să aibă o înrîurire asupra procesului de gîndire şi de acţiune a poetului.

Răsfoind cele peste opt sute de pagini ale volumului, descoperim în ele date preţioase şi interesante despre Eminescu. Aceste informaţii documentare le-a adunat şi selecţionat Petru Vintilă cu exigenţă şi scrupulozitate ştiinţifică, precum şi cu talent de literat. Pe parcursul lor, cronologic, găsim şi numeroase mărturii necunoscute sau uitate, care pot arunca o lumină nouă şi fidelă de şi mai mare strălucire asupra nemuritorului creator al „Luceafărului". Sînt interesante pentru noi şi textele privitoare la zilele petrecute şi trăite de Mihai Eminescu în Banat, îndeosebi la Timişoara, Arad, Lugoj şi Oraviţa, care scot la lumină, cum fusese pe atunci menţionată în presă şi în documente, perioada bănăţeană a lui Eminescu.

Autorul cărţii despre romanul cronologic a lui Eminescu, Petru Vintilă ne lămureşte în postfaţa lucrării sale, motivul care l-a determinat să scrie această lucrare despre viaţa lui Eminescu : **„Cartea de faţă este o simplă suită de documente, mărturii, confesiuni – şi poate de aceea mai dramatică decît toate care au precedat-o, în a reconstitui existenţa omenească a Poetului ; pentru că nimic nu este imaginar în ea, nimic interpretare subiectivă, totul e act autentic, reprodus aidoma. Din crîmpeie – conştiinţa epocii lui Eminescu despre Eminescu, aşa cum s-a vădit ea chiar cînd El trăia, şi cum s-a păstrat ea în mintea celor ce au stat în nemijlocit contact cu Poetul. Un roman cronologic ; în forma documentului cronologic – un zguduitor, autentic roman".**

Activitatea literară de poet şi prozator a lui Petru Vintilă, prin publicarea acestei valoroase şi prestigioase lucrări, s-a îmbogăţit şi cu studii de istorie literară, dovedindu-ne serioase şi izbutite preocupări şi în acest domeniu.

AUREL COSMA

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

Nicolae Ţaţomir, POEZII ŞI POEME

(Editura „Junimea", 1974)

Nicolae Ţaţomir se numără printre acei poeţi a căror sensibilitate se manifestă deplin numai atunci cînd recurge la tiparul suveran al versului clasic. Nu vrem să spunem prin aceasta că poemele „albe" (destule în prezentul volum, prefaţat de Constantin Ciopraga) ar fi nişte „căderi" Multe (**Elegiile**, de pildă, dar şi altele) sînt cu totul notabile. Dincolo, însă, în lumea celorlalte, trebuie căutată personalitatea poetului. Se încearcă aici un echilibru între formele constrîngătoare, preexistente şi explozia emoţională. Şi, cel mai adesea, simţim emoţia ca fiind, de la început, forma însăşi ; uneori, doar, (lucru explicabil prin întinderea în timp – patru decenii – a exerciţului poetic) forma năzuieşte, zadarnic, printr-un exces de fard, să-şi ascundă goliciunea. Este ceea ce se întîmplă, de obicei, în poemele lungi (dovedind încă odată forţa artistică a exprimărilor concentrate, nediscursive). Deşi în general calme, strofelor nu le lipseşte, totuşi, cînd şi cînd, duritatea tăieturii, incizia crudă a verbului, sonoritatea semantică şi nu fonetică. Impasibilitatea e o mască a discreţiei, o pudică „prefăcătorie" : „Nu-i nimeni pe cheu, nici o fată, / Cînd visu-n tangaje mi-l sfarm / De stîncile violacee. / O, navă utopic legată / Cu-atîtea otgoane de ţărm / Cum geme de singură ce e !".

Sonete, poeme într-un vers (**Pescăruşul**) – „În textul – albastru-al mării – o albă acoladă" ; Minaretul – „Un deget se ridică, inelul să nu-i scape"). catrene răzleţe, stanţe, mici „goblenuri" descriptive (pentru a prelua o metaforă din piesa intitulată **Tomniţele)** alcătuiesc o carte unitară, în care monotonia se face rareori simţită. Pretextele livreşti nu-i osifică seva (de altfel, nu vedem de ce ele nu ar predispune la poezie ca oricare altele). Într-un asemenea context, chiar sonetul **Sub lunae luce** – întocmit în limba latină – ni se pare mai mult decît o curiozitate.

Lectura acestor **Poezii şi poeme** pretinde, însă, răgaz şi un gen de receptivitate aşezată la mijloc între rafinament şi prospeţime.

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

Petru Rezuş, LA VADURI DE VREME

(Editura „Litera", 1974)

Ideea care străbate şi susţine această a şasea carte a lui Petru Rezuş (după **Făt-Frumos cu tichia de aur**, 1970 ; **Dochiţa Împărătiţa**, 1972 ; **Poeme**, 1973 ; **Cătănoaia**, 1973 ; **Frumoasa Frumoaselor**, 1973) este aceea că „vadul" existenţei autorului, ca individ şi artist, se uneşte (în acest chip justificîndu-se şi dăinuind) cu „vadul" nepieritor al existenţei neamului.

Volumul are trei secţiuni **(Vad I, Vad II, Vad III)**, prima şi a treia fiind alcătuite, în mare, din meditaţii asupra timpului istoric, cea din mijloc referindu-se cu deosebire, la evenimente sufleteşti generate de adîncirea în timpul individual. Textele sînt totuşi, cam amestecate, astfel încît separarea lor în capitole (cum spuneam, insuficient de clar delimitate tematic) aduce întrucîtva a pedanterie. O pedanterie cu nimic supărătoare, de altfel.

Ceea ce poate nemulţumi este lipsa de personalitate a numeroase poeme. De la o vreme lectura este scutită de orice surpriză, întîlnind mai degrabă „variante" decît piese independente.

Viciul culegerii este diluţia, selecţia nu îndeajuns de pretenţioasă. Dar, atît pentru simţămîntul efemerităţii sale (şi a oricui) ca ins, cît şi pentru cel al solidarităţii cu istoria, poetul găseşte, adesea, cuvîntul potrivit. Cităm : „E tîrzie noaptea şi nu vine / somnul cu-a lui moarte aparentă ... / Simt intens vărsarea asta lentă, / ca o apă cu talazuri line / ale vieţii ... Mă aud cum curg, / fragmentat în ore şi minute. / Toate ale mele sînt trecute ; / toate ale mele-s în amurg. / Curg mereu în noapte, fremătînd, / ca un rîu ... Voi sta pe malul meu, / să m-ascult, însingurat şi greu, / numai volburi negre iar de gînd, / numai valuri tulburi de simţire, / şi această curgere a mea / toată noaptea iar va susura, / toată noaptea fără contenire" ... **(Curgere)** ; sau: „Trecutul nostru sîngeră şi-acum / şi de săgeata lui nu ai scăpare. / Doar cîte-o Ană, pribegind pe drum, / se zbate, să-ţi aducă alinare. / Dar alinare nu-i şi nu-i popas, / cît capete de domni se dau de-a dura, / cît fiecare frunză are glas / şi cît pădurea nu-şi ogoaie gura. / Trup descăpăţînat la Turda zace / şi ochii stinşi din suliţi-nălţate / mai au în ei nelinişti fără pace / din lupta sfîntă pentru libertate. / De-atîta chin de veacuri, închisori / şi azi în ziduri tot trecutu-l poartă ... Răscumpărarea se adună-n flori / peste cumplita vreme, care-i moartă". **(Flori).**

EUGEN DORCESCU

CURIER LITERAR

STELIANA RUCĂR : Bine a procedat Adriana în chestiunea cu banii caseriei. Să zicem că i-ar fi dat cei 5 000 de lei pungaşului ăluia frumos de Mihai – dar dacă „primea un control inopinat în acest timp ? Nu, nu ar fi avut linişte nici o clipă, s-ar fi frămîntat zi şi noapte, nu, bunica ce o crescuse încă de mică îi repetase mereu să nu se atingă de bun străin" Aşa că va rămîne cinstită dar cu pasiunea pulverizată Nu-i nimic, optimismul ei funciar o va salva : „Se va simţi singură, însă nu de o singurătate dezolantă, o să muncească mai intens, va cere suspendarea turelor ei libere în favoarea unei colege" ... Aveţi însă grijă să nu se astenizeze biata fată, mai ales acum, după ce a trecut prin atîtea ...

IULIU LUCACIU : Ceva mai aproape de proză în „Verde-crud", dar, în general, nu depăşiţi un anumit stadiu expozitiv al faptelor

M. I. OCTAVIAN : „A fi bizar. Cîtă sare nu s-a aruncat în ochii cuvîntului bizar, cîtă vorbărie, cîtă neruşinare în explicaţii ! Oare sîntem bizari că ne uităm" ., ştiţi dv. unde, numai în proză nu. Şi-apoi – strict confidenţial – sînteţi cam slobod la gură, vreau să spun în scris. N-aţi auzit cum că, totuşi, hîrtia nu poate suporta chiar orice ?

TAROM : Dacă numai pseudonimul e necazul dv., îl puteţi schimba din TAROM în C.F.R., sau în NAVROM, de pildă, şi-apoi vom mai vorbi.

VIORICA AB : Să recapitulăm : Matei o iubeşte pe Maria, dar ea iubeşte pe Anton care, la rîndul său, o iubeşte pe Elena, care-l iubeşte pe Matei : Deci, Matei iubeşte şi e iubit ; Anton iubeşte şi e iubit ; Maria iubeşte şi e iubită – precum Elena, iubind, normal că nu poate rămîne neiubită, aşa că nu pricepem ce mai doriţi de la ei După ce că i-aţi nenorocit mai veniţi să ne întrebaţi dacă e posibil aşa ceva în proză. Sigur că-i posibil, dar ce-ar fi să vă trimiteţi eroii pe vreun şantier pe undeva, poate se mai limpezesc apele după vreo două chenzine Daţi-le, la plecare şi adresa noastră, să ne scrie ei înşişi cum s-au mai modificat – poate tot iese ceva, dacă nu cu iubirea, atunci ...

A. BALTHAZAR

PROFILURI

Poezia lui Ion Gheorghe

Prin evoluția poetică, Ion Gheorghe a dovedit că o parte din observațiile critice făcute asupra poeziei sale de început (între care poemul discursiv, de largă extindere și o obiectivare accentuată a lirismului) sînt chiar trăsăturile care se vor dovedi fundamentale pentru creația sa. Debutul prin **Pîine și sare** (1957) și poemele din **Căile pămîntului** (1960), **Nopți cu lună pe Oceanul Atlantic** (1966), **Cariatide** (1967), **Zoosophia** (1967), **Vine iarba** (1968), **Cavalerul Trac** (1969), **Mai mult ca plînsul** (1970), **Avatara** (1972), **Megalitice** (1972), dezvăluie un poet ambiționat de poemul de vastă structură epică, în care afectivitatea este subsumată obiectivizării. În **Cariatida** este exaltat eroismul faptului cotidian conexat cu valorile simbolice ale resurselor folclorice. **Nopți cu lună pe Oceanul Atlantic** cuprinde poeme generate tot de „măreția" faptului cotidian, sau, mai exact, acest fapt etse punctul de plecare al unei confesiuni sau comentariu asupra unor trăsături ale existenței. Subintitulate **scrisori esențiale** poeziile acestui volum trebuiesc apreciate în spiritul vechilor imnuri de invocare și celebrare a esențelor vieții. **Scrisori esențiale** sînt poezii ale **recunoașterii de sine,** autodestăinuiri ale spiritului despre propria condiție surprinsă în momente de verificare. Elemente de uimitoare concretețe intră în **scrisorile esențiale** printr-un gest mai larg al cuprinderii mitului și al ordonării discursului liric într-o linie a interferării realului cu poezia legendei. Tot **scrisori esențiale** cuprinde și **Avatara,** trimise în urma unei călătorii în Cuba. **Avatara** este un cîntec al muncii, al voinței și solidarității, înfăptuite peste orice distanțe, o desfășurare de **zile** și **munci.**

Resursele folclorului sînt folosite de Ion Gheorghe în **Zoosophia** ori **Cavalerul trac. Zoosophia folosește** simbolurile unei mitologii autohtone și uzează de tehnica suprarealismului. Suprarealitatea din **Zoosophia,** incantațiile hermetic-oraculare ale poemelor nu trebuiesc caracterizate în sensul infulenței livrești a suprarealismului, ci, mai degrabă, a influenței folclorului. Incantațiile bocetelor și blestemelor, dezintegrarea logicii formale a expresiei, supra-realitatea ficțiunii mitice au existat în folclor înaintea suprareaismului cult și Ion Gheorghe, prin **Zoosophia,** le folosește. În **Cavalerul Trac,** izbînda poetului este realizarea unui poem de mare întindere, unitar și echilibrat. **Cavalerul Trac** este un poem al inițierii și verificării tînărului heghemon Manimazos, în trecerea prin marile „vame", spre identificarea condiției de sine cu Tracia. **Cavalerul Trac,** ca parte a unei vaste epopei, intenționată de Ion Gheorghe, după episodul mitologic din **Zoosophia,** intră în perioada istoriei vechi, a timpului în care reminiscența mitologicului se mai păstrează. Cavalerul Manimazos se recunoaște într-o comunitate ca elementaritatea naturală și, după această expansiune în natural, recunoscut de întreaga natură a țării, se reîntoarce la condiția de heghemon al Traciei. Inițierea în tainele heghemoniei s-a produs și Tracia întreagă îl recunoaște.

Sub specia **scrisori esențiale** se dezvăluie și poezia ulterioară volumului astfel subintitulat, întreaga creație a lui Ion Gheorghe desfășurîndu-se în sistemul unor vaste scrisori-poeme create și trimise din locuri nou sau îndelung cunoscute. Prin **Vine iarba,** volum al unor împliniri poetice, Ion Gheorghe se fixează în sistemul spiritualității rurale. Ruralul este observat acum în dublă dimensiune — de mediu și spiritualitate. Poetul se mișcă pe coordonatele unui mediu cunoscut, receptat și recreat într-o afectivă comuniune. Sînt surprinse locuri și evenimente trăite direct, ineditul încercat ca în **Nopți cu lună . . .** s-a estompat. Ne aflăm într-o misterioasă lume a satului, în care toate lucrurile împrumută aceeași caracteristică, izvorîtă din arhaice tăinuiri ale formării, coabitînd cu mai noi trăsături și tendințe de redimensionare a ruralului. Universul este de o vizibilă concretețe, urmare a unei cunoașteri directe a spațiului evocat. Elemente ale rațiunii existenței rurale coexistă foarte adesea cu cele ale ficțiunii populare. Un poem, **Iarba mărgăritarului,** debutează cu enunțul unei legende ca, brusc, după patru versuri să se reîntoarcă în atmosfera observației cotidiene cu vagi reminiscențe legendare. În alt poem **Acolo șezum . . .** se realizează o suprapunere a cotidianului peste mitologic sau mai corect o învăluire în proiecție fantastică a existenței familiare și intime. În **Vine iarba** mediul preferat este cel al satului, dar al unui sat contemporan și în parte urbanizat. Mediul este unul înnoit, dar nu transformat în așa fel încît să nu poată fi recunoscut, în trăsăturile fundamentale, ca unitate ce-și perpetuează existența. Imixtiunea citadin-rustic, acest amestec nedefinit, dar permanent, este una din particularitățile poeziei din **Vine iarba.**

Întregirea unei creații poetice pare să o marcheze **Megalitice,** carte în care apelul la fondul mitologic este permanent. Ion Gheorghe propune prin poezia sa o **mitologie** suprapusă în linii fundamentale peste o mitologie autohtonă. **Ciclul Megalitic** este o sumă de poeme-descîntec coborînd, deci, într-o zonă mitică primară a folclorului. Universul se restrînge în spațiul imediat al existenței rurale, poemele fiind ale inițierilor cotidiene. Țăranii înmărmuresc ca într-un vechi ritual împrumutînd măreția sfincșilor carpatini. Viziunea mitologică tinde la o contracarare a forței de asalt a cetății, la cuprinderea semnelor originare ale lirismului în descîntec.

Forța germinativă este surprinsă în expansiune — **De prins roiurile ; De plantarea viei ; Descîntec de sîmburi și mieji** și circumscrisă aceluiași univers simplu a vieții țăranului. Din Ciclul megalitic **Mutul** exprimă condiția genuină a iluminatului, a poetului ce și-a luat responsabilitateta întregii obști. Între „vorbele în dodii" se găsesc adevărurile, cum între „măscări" și „tumbe" se vestesc nenorocirile. Marele Mut, „zeu arlechin", „fiară cu pielea-ntoarsă", „preot hilar" este posesorul misterelor, integrîndu-și tainele cosmosului și ale vieții. Prin **Megalitice** tinde spre întregire vasta epopee pe care poezia de pînă acum a lui Ion Gheorghe o prefigurează.

ALEXANDRU RUJA

ȘTEFAN SZONYI : Bobîlna

Sociologia artei

(Urmare din pag. 1)

pirațiile și atitudinile indivizilor și ale grupurilor sociale. Neluarea în seamă a acestora, îi poate conferi unui corp teoretic un caracter neștiințific, oricît ar fi acesta de bine fundamentat logic. Situația inversă e le fel de valabilă : fundamentul axiologic nu înlocuiește fundamentul logic, ci i se alătură. Structuralismul genetic recunoaște prin L. Goldmann acest aspect : „. . . în științele sociale, constatările sînt strîns legate de valorizări și invers".

O altă înțelegere pe care o asigură conceperea obiectului sociologiei artei, ca o relație, este cea a legăturii teoriei cu practica și a dinamismului fenomenelor sociale, în ultimă instanță, viziunea dialectică marxist-leninistă asupra realității naturale și sociale. Aceasta ne va duce desigur la o mai deplină înțelegere a determinismului social în cadrul fenomenului artistic și a relațiilor cauzale întîlnite la acest nivel.

Din cele arătate, vom extrage o serie de consecințe privitoare la modalitatea propusă de a privi obiectul sociologiei artei și însuși statutul acesteia, modalitate ce constituie în esență o aplicație a indicațiilor metodologice oferite de sociologul clujean Achim Mihu în „Abc-ul investigației sociologice" (vol I) : sociologia artei ne apare ca o știință sociologică particulară, avînd ca obiect fenomenul artistic înțeles ca acțiune artistică particulară (relație, structură, sistem), precum și elementele sale, relațiile intra și intersistemice supraordonate sau subordonate, precum și modalitățile de aplicare concretă ale teoriei sociologice generale în investigația de teren.

Din simpla formulare a acestei definiții descriptive se observă în cadrul problematicii de cercetat existența unor paliere, mai precis, a trei straturi, care, după părerea noastră, construiesc edificiul sociologiei artei : 1) cel dintîi, ar fi cel al cărui obiect de cercetare este fenomenul artistic, văzut ca acțiune socială particulară artistică și aceasta ar cuprinde totalitatea relațiilor componente, a problemelor ridicate de sistemitate, după cum și funcțiile (consecințele funcționării sistemului) ; 2) un palier subordonat celui dintîi ar fi cel al obiectelor particulare (cele trei elemente ale relației) respectiv al sociologiilor particulare ale artei, care privesc elementele respective ca obiecte autonome, individualizate. Acestea vor constitui sociologii particulare distincte, cu obiecte decupate din obiectul general. 3) Și, în sfîrșit, cel de-al treilea nivel, subordonat la rîndul său primelor două, ar fi cel al cercetării directe, de teren, cuprinzînd sociologiile empirice. Dacă plecăm de la modul în care am considerat relația sociologică centrală, triunghiul fenomenului artistic (grup creator-opere-grup receptor), atunci vom avea la cel ce-al doilea palier o sociologie a creației, o sociologie a operei și una a publicului (a receptării sau a comunicației artistice). La nivelul inferior, relația ar fi directă : fiecărei sociologii particulare, aflate pe palierul mijlociu, i-ar corespunde o sociologie empirică, reprezentînd un set de metode și tehnici destinate de a constitui un instrument complex de cercetare pe teren a obiectelor respective.

Între cele trei paliere se stabilește o relație de supraordonare, respectiv de subordonare. Sociologia fenomenului artistic ar fi teoria generală a sociologiei artei, metodologia și modelul structural general care ar putea fi aplicat în sociologiile particulare și, împreună cu principiile oferite de acestea, în sociologiile empirice. Supraordonarea se realizează în sensul generalizării progresive a rezultatelor spre nivelul superior ; subordonarea ar însemna interdependența teoretică și metodologică dintre nivele.

Întreg acest sistem este, la rîndul său, subordonat sociologiei generale și filosofiei sociale marxiste. El se află de asemenea în relații paralele, reciproce și de interdependență cu celelalte sisteme ale acțiunilor sociale particulare pe care le presupunem a avea o structură asemănătoare (economic, juridic, politic, moral, științific, etc).

În modelul sociologic oferit de noi, termenii „general" și „particular" sînt folosiți în sens relativ și au valabilitate doar în cadrul sistemului referențial adoptat. De exemplu, sociologia fenomenului artistic (generală în acest sistem) este particulară în raport cu sociologia generală. Sociologiile emipirice trebuie înțelese aici mai ales ca instrumente de exploatare a realității.

Propunînd acest model teoretic și militant pentru o sociologie marxistă a artei, sîntem obligați să depășim acest stadiu principial și expozitiv, prin dezvoltarea modelului în aspectele sale particulare, aspecte ce vor evidenția valabilitatea sau noneficiența propunerii noastre. Putem spera însă că un asemenea punct de plecare poate aduce un spor de sistematizare și de adîncime gîndirii sociologice marxiste.

PANORAMIC

URME DACICE LA CETATEA ȘIRIEI

La sfîrșitul lunii iulie a.c., cu prilejul continuării cercetărilor arheologice de teren în hotarul localității Șiria, la numai un an de la descoperirea interesantului vas dacic pe locul „Fîntînele" (vezi Orizont, nr. 45, 8 nov. 1973, p. 10), o altă importantă dezvăluire vine să completeze repertoriul locuirilor străvechi identificate în ultimele decenii în ținut. În timpul reconstituirii planului general al cetății și a observațiilor de ordin stratigrafic asupra nivelului la care fundația fortificației atinge roca pintenului muntos, pe latura de nord, în sectorul dintre șanțul de apărare și ruinele zidurilor, la o adîncime de 2 metri sub dărîmături, au fost identificate stratigrafic urme de locuire preistorice.

Între piesele de inventar, preponderent ceramice, salvate din profilul abrupt, erodat, al șanțului, loc primordial manifestă cele din timpul statului dac și, alături de ele, vestigiile corespunzătoare stăpînirii romane asupra vecinătăților estice și-a prezenței în șesul arădean a triburilor de daci liberi. Amintim, ca deosebit de caracteristice : fragmentele unor vase lucrate cu mîna și ornate prin brîuri alveolare, părți ale unor oale de culoare gri, cu buza evazată și o chingă de fier. Li se alătură cioburi de vase îngrijit lucrate, de culoare roșie, de proveniență romană provincială, între care se disting tipologic părți ale unor străchini și fructiere.

Descoperirea de la Șiria permite succinte considerații istorice. Ținînd seamă de faptul că în hotarul localității au fost descoperite pînă în prezent trei așezări atribuite dacilor (inclusiv celor liberi) și totodată luînd în considerare atribuția strategică acordată locului în feudalism ne gîndim că folosirea acestui pinten stîncos de către daci n-a fost întîmplătoare, că încă din acel răstimp el va fi desemnat un loc de refugiu, de apărare și rezistență a comunităților din șes în vremuri de primejdie.

Dacă sub ruinele cetății medievale există sau nu vestigiile unei cetăți dacice de pămînt sau piatră, pot să ne dezvăluie doar săpături arheologice de amploare. Cert rămîne însă deocamdată faptul că la vremea lor dacii au folosit în vreun fel funcția militară defensivă a acestui pisc muntos. Se mai impune o remarcă : În lumina descoperirii acestor urme dacice însoțite de fragmente de vase de factură romană provincială, aflarea în secolul trecut la cetate a unor cărămizi romane ștampilate, nu trebuie considerată întîmplătoare.

FLORIAN DUDAȘ

● **Duminică, o fază județeană** cuprinzînd trecerea în revistă a brigăzilor artistice de agitație care s-au remarcat printr-un nivel interpretativ deosebit.

● **Din acțiunile organizate de revista „Orizont" și Asociația Scriitorilor din Timișoara :** întîlnirea cu tinerii lucrători din comerțul timișean și de la fabrica „Banatul" șezătorile de la Băile Buziaș și Calacea. Au participat : Ion Arieșanu, L. Cerneț, Al. Deal, D. Grozdan, P. E. Banciu, M. Munteanu, D. Petrovici, M. Șerbănescu, N. Țirioi, I. Velican, L. Bureriu. Actorii Naționalului timișorean : G. Iancu, E. Herberescu, S. Sasu au întregit aceste seri prin emoționante recitări.

● **Semnal la Editura „Facla" :** Ștefan Ștefănescu : „Demografia, dimensiune a istoriei", Dan Teodorescu : „Sisteme automate", Mihail Gașpar „Fata vornicului Oana".

● **Sub îngrijirea scriitorilor D. Ureche și I. Velican,** împreună cu E. Șain și G. Drinovan, a apărut un volum de versuri aparținînd membrilor cenaclului consiliului județean al sindicatelor Timiș : **„ANOTIMPUL ÎMPLINIRILOR".**

● **Expoziție filatelică,** organizată în cadrul Casei de cultură din Lugoj. Panouri tematice și maximafilie.

● **„Schwabenkinder",** program muzical, cu cîntece și umor șvăbesc din Banat, în această săptămînă la Jimbolia.

● **Timișorenii au aplaudat** concertul extraordinar al cunoscutei orchestre sud-americane „Edgar Palacios" din Ecuador.

L. B.

TINERI POEȚI

EDICT

Vintule, înălțimea și cu mine
sintem frați întru gind.
Deci nu-mi foșni acordurile line
de pus balsam miresme bind.

Vezi, te primesc cu pieptul gol,
gata să-ți fring săgețile.
În brațe port neliniști stol
luați-le, oameni, și beți-le.

IVO MUNCIAN

TE IUBIM

Te iubim, țară, oriunde vii,
de la plug, de la tăiat de pădure,
din stropul de lut înflorit,
pe așteptarea stincilor.
Te iubim țară, orideunde vii.
Cu înțelepciunea pe buze
ne învelim în mantia ta
de flacăra fecundă.
Te iubim țară, orideunde vii.
pasiune și templu curat,
prin care te adincim, armonie,
în respirația lumii.
Te iubim țară, orideunde vii.
în salopetă, din ape și mine.
Ești lauda steagului tînăr
continuîndu-ne umerii.

ION MĂRGINEANU

O, TÎNĂRĂ VISĂTOARE DE FLUTURI

O, tînără visătoare de fluturi,
ți-s ochii-nțeleniți de dragoste
cind pornești lucrul
și nu știi niciodată
cind urcă roua-n lumină
chiar dacă nu ți-am
spus niciodată povești
pentru tine zîmbetul meu
are prețuirea unui
cal gingaș
pe care-l ospătezi cu flori
hoțit ți-e sufletul
de sărutări
și cintecul mirabilei privighetori...

IOAN IUSTIN PURZA

ZBOR ÎN LUMINĂ

Știu o țară pe pămîntul acesta,
În locul fintinilor înalte,
În preajma cărora
Rădăcinile pădurii scot din adîncuri
Tainele zidirii uitate,
Ale unui neam trecut.
Cunosc țara aceasta
Cu zborul ei neobosit înspre albastrul
pur,
Și îi veghez cu ochiul și cu trupul
Clopotul de iarbă.
Iubesc această țară
Peste care se-așterne cintecul
luminii trecute
Și care-i binecuvintează viitorul.

PETRU BOCA

PE ACEST PLAI

Pe acest plai mioritic,
De sub cununa Carpaților,
Purtători ai demnității lui Decebal —
Părinții ne-au îmbogățit codrii cu doina.

Pe acest plai mioritic,
Din libertatea însîngerată
S-a născut dorul de țară
Al lui Nicolae Bălcescu.

Pe acest plai mioritic,
Al înțelepciunii
Lui Moș Ion Roată,
Eroii au intrat în legendă.

Pe acest plai mioritic,
De datină străbună,
Sărbătorim acum,
În noul ev al omului-lumină,
împlinirea istoriei!

VASILE MAN

SCRISOAREA

Am așteptat primăvara, am așteptat
Să răzvrătească minjii pe dealuri,
Unde dulce iarba, verde-crud,
Crește pentru tropotul
Și soarele roșu din coame.
Ca altădată,
Vuiet de cascadă sub copite
Tulbură amiezile nemișcate
Pînă departe prin valea
Ce coboară piroie
și herghelii de cai vinduți.

IOSIF CARAIMAN

ANOTIMPUL ÎMPLINIRILOR

Atunci, în August,
Cind s-a născut
Anotimpul împlinirilor,
S-au ridicat Carpații în picioare
Și riurile au început să danseze
Pe prunduri de milenii,
Iar sîngele strămoșilor
S-a transformat în seva trupului
Și-n dor de libertate,
Cintată în legende
Ce n-au fost uitate.

Astăzi, în August,
Numărăm roadele
Celor trei decenii
Și ne pregătim
Pentru nunta de aur
A împlinirilor viitoare
Cind vom da binețe,
Cu piine și cu sare,
Evului comunist!

GH. DRINOVAN

O VATRĂ

Nu știu de unde, nu știu de cind
m-am pomenit despre țară povestind,
de miezul pur al copilăriei mele,
de riuri-lumină, de cerbi și de stele
și de acest ceas odihnitor de amiază
în care inima-i zbor și gîndirea trează
și de seara cind la fintină
dorul cu dor se așteaptă, se-ngînă
și-apoi crude și albe diminețile
le-aduc rouă din cer cu gălețile.

Am devenit mare, dar nu știu de cind
m-am pomenit despre țară cintind
sau poate-i o-ntreagă pleiadă de vise
ce m-au așteptat cu porțile deschise
și-acum dintr-o dată m-am pomenit
că țara-i o vatră urcată din mit
și eu sînt zborul ei vertical
sau zurgălăul cu clinchet oval
prin care faptele ei de izbindă și glorie
prind aripi și cintă-n istorie.

ION CALIMAN

ȚARINA ROMÂNEASCĂ

De tine sînt legat cu inima și cintul
Ca riurile de vad, ca ploile și vintul.

Te simt cind e senin, te simt cind
e furtună
Și-n zilele cu soare și-n nopțile cu lună.

Mireasă tu mi-ai fost, podoaba mea
de preț,
M-ai ocrotit la sin cind rămineam
răzleț

Și pașii mei cei mici s-au împletit cu
tine,

Am fost tovarăși buni la rău ca și
la bine

M-ai învățat să lupt și să străbat
prin ceață
Spre zorii luminoși ce s-aprindeau
în față.

Mereu te port în gînd, mai mult
ca altădată,
Străbunii-n tine dorm cu fața
preacurată.

Iar azi cind te cuprind din zare
pînă-n zare
Un jar s-aprinde-n ochi, mai roșu ca
în soare.

Mi-ești cintecul de dor ce-n mine-l faci
să crească,
Sălașul meu de veci, țărină
românească.

AUREL CHERLEA

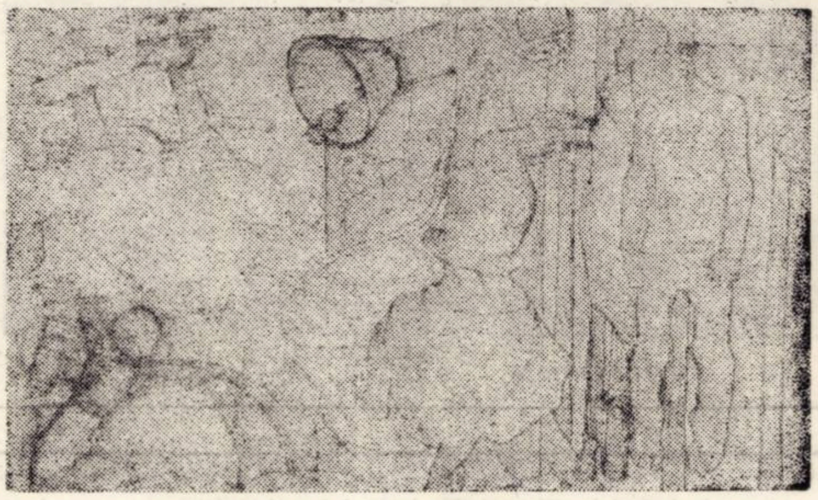

ȘT. SZÖNYI: Schițe pentru compoziția murală Bobilna

PĂMÎNT ROMÂNESC

Se pare că puterea pămîntului întreg
Stă-n schimbul ce cuprinde lumină
și culoare
Spre cumpăna vieții de-aceea azi
converg
Atitea brazde-ntoarse frenetic
către soare.

De aceea azi se adună puteri
nemărginite
În brațul nostru falnic întins spre viitor
În mine, adînci, ca-n peșteri, mărețe
stalactite.
Se-nchiagă mai măreață izbînda
tuturor.

Tot astfel, în furnale, în rod de
Bărăgan,
În stavili puse apei sub clarobscur
de lună,
În adîncimea mării, în cintecul mirean,
În fiecare faptă izbînda ni-se-adună.
Și ne închinăm izbînda cu gest, firesc,
Pămîntului din care ne adunăm tăria,
Căci noi iubim pămîntul acesta
românesc,
Așa cum ne iubim copilăria.

MIHAI MACEȘ

COROANA LUI AUGUST

Viscol de jar
din cenușa răbdării,
și coroana lui August
pe fruntea țării orzind.

Din singele acelor drapele
noi am venit pe lume,
și un singur cuvint
ne-a alăptat puterea,
nemărginit și fierbinte,
cuvîntul „Partid".

Lasă-ți bucuria în liber galop
să cinte, să zboare, să curgă
o mie de veacuri și încă o mie
un singur nume purtăm:
România.

DESCHIDE-ȚI COROLA, SĂMÎNȚĂ

Deschide-ți corola, sămînță,
pe-aici au trecut
galbene ploi și zăpezi,
pe-aici au trecut,
steaua de soare,
aici, în miezul pămîntului meu.
Deschide-ți corola, sămînță,
nimic mai frumos, nu există.
Duioasă-i această putere
care te-a zămislit.

ELY RADOVAN

IMN HUNEDOREAN

În nopțile tale ascult cum crește
floarea-n unelte și seva cum suie
prinsă de cintecul meu, omenește,
cu singele tinăr izbind în statuie
Mirii cetății deschid dimineața
porțile păcii, cu izvoare pe guri
Umerii-s tărmuri: îi scaldă viața
văzduh din legendă curge-n arsuri
și mor elegii în oraș, în neștire.
Nimbul din munți cu privirea îl fring
La nunțile focului, greu de iubire
Asprele palme în dans mă ating.
Și uit întîmplările ierbii-n culori...
Mareea de pași mă trage-n lumină
Aici unde ard în mulțimi sărbători
și cintecul află-n mulțimi rădăcină.

EUGEN EVU

CREION

Șantierul din munți

PE PĂMÎNT ȘI PE SUB PĂMÎNT

Zi de sărbătoare în țară. Zi de muncă obișnuită aici în subterane. Dis de dimineață intru pe Galeria de acces, apoi mă afund spre vatra viitoarei Centrale electrice subpămintene. Mă strecor în urma inginerului, a lui Titi, pe un suitor întortocheat, săpat în piatră, părind a fi urma unei reptile pietrificate. Pereții sînt umezi. Lemnele ude, picurind de apă, îmbibate de un pămînt cleios. Treptele, alunecoase. Trebuie să fie precauți.

Ajungem la baza planului înclinat al viitoarei Galerii forțate (Conducta forțată!). Simt aici, de-acum, aerul rarefiat, cu toată excelenta oxigenare a subteranului. Urc și planul înclinat, aceste trepte înguste de lemn, care se pierd în înălțime. Aici, pe unde urcăm acum pașnic, reglîndu-ne respirația după pași, va fi viitoarea Conductă forțată, prin care apele vor vijii înspăimîntător, în căderea lor, prăvălindu-se în Casa vanelor, de unde, calmate, vor fi distribuite spre cele trei turbine ale Centralei subterane. Ne ocrotește o plasă de sîrmă, în urcarea noastră, pe treptele de lemn, legate în cuie de un dulgher maghiar, Ștefan Ianoși, om dintr-o bucată, gospodarul Lotului II.

Bolovanii, grohotișul, desprinse la vreo patru sute de metri mai sus, pe acest plan înclinat la 32°, vin uneori cu o intensitate de erupție vulcanică rupînd totul în cale. Și acest parapet, căptușit de birne cît trupul unui om, și plasa deasă din sîrmă oțelită sînt zdrențuite din loc în loc. Materialul escavat sus în abataj se adună supus aici, la gura rostogolului urcat adineori de noi, pentru a fi lăsat să se scurgă apoi în jos, spre uriașele „Tatre" ce stau neclintite în întuneric, așteptînd izbitura pietrelor. Totul, petrelor. Totul, petrecut în această semiobscuritate, în aceste galerii apăsate de un munte întreg. Pînă în apropiere, persista păcăniturile pichamerelor, aceste mitraliere pașnice ale minerilor. Duduitul înfricoșător al compresorului „Jumbo" creează o presiune fantastică în timpane și pe fețe, un adevărat uragan de aer care-ți astupă gura și-ți oprește vorbele în gîtlej. Șuierul acesta al perforatorului care umezește și spintecă în același timp stînca dură dă senzația unui efort supraoman și aduce imaginea spaimei pentru cel care pătrunde întiia oară aici. Dar cum rezistă acești oameni? Cum pot duce rezistență umană pînă la cote la care eu aș fi incapabil s-o urc? Sau e vorba, ca să mă liniștesc, de o anume obișnuință care face parte, ca o baină, din ființa lor, și tot acest mediu apăsător pentru un intrus pentru ei devine unul familiar?

Pătrund și în cavitatea viitoarei săli a Centralei subpămintene. Un veritabil palat betonat al electricității, sub acest munte încremenit de milenii. Totul pare de domeniul fantasticului și, totuși, chiar dacă deasupra noastră soarele arde, iarba freamătă, mișcată de vînt, florile își etalează culorile, natura întreagă exultă, aici, în neclintirea milenară a pietrei, acești oameni forează tot mai adînc muntele, ridică acest plafon în formă de ogivă, al Centralei, înalță, săpînd în jos, această colosală încăpere, înotînd în întunericul orb al stîncii oarbe, pentru ca aici să vibreze în viitor cele trei rotoare ale turbinelor și fulgerul electric să spintece bezna profunzimile Apusenilor și să se arunce apoi luminos peste creștele lor bătrîne.

Aici intră zilnic și robotesc doar la lumina lămpii minerii și cei care ajută minerii în această pătrundere prin zidul de piatră și întuneric. De acest Lot II răspunde inginerul meu miner Titi, acest om încă tînăr sufletește, cu o reală suplețe în gesturi și delicatețe în vorbă. Aici intră ziua sau noaptea (deși pentru mineri cele două fațete ale zilei se confundă) maistrul principal, entuziastul Ioan Chindea, bărbat luminat, deschis cu oamenii, miner desăvîrșit și om de inimă. Aici îl vezi, tăcut și truditor ca o albină, pe maistrul Ion Marinescu. Aici intră în schimburile lor Achim Ignat, un miner blînd ca un adolescent și timid ca o fată, despre care nu știi de unde izvorăște energia lui dintr-un trup așa de subțirel. Aici îi țin lui tovărășie Ion Poșircă, Ion Lăpuște, Valer Rus, lăcătușul factotum în subteran, și sudorul Pompiliu Bulea. Cu înspăimîntătoarea lui „Tatră" intră, la orice oră de zi și de noapte, aici, și tînărul moț, șoferul coborît din vîrf de munte, din Lăpustești, Stan Traian...

Vieți. Destine. Traiectorii. Așa cum le-am întîlnit într-o etapă a existenței lor, pe un șantier din Apuseni, în rîvna lor comună de-a aduce mai grabnic lumina peste acele pustietăți montane. Vieți. Destine. Traiectorii. Și urme care vor rămîne, știu, încrustate în piatra acestor munți frumoși și vestiți, intrați de nenumărate ori în vechi legende, încît o nouă legendă, a luminii, pe care le-o proiectează de pe acum acești oameni, nu le va fi de prisos.

ION ARIEȘANU

TEL

DUMINI

8,30 De
8,40 Cravat
pentru co
satului.
noastre.
12,30 De
bum dum
istorie:
Imagini di
17,08 Film
Cireșarii.
mai bun.
copiilor.
porter '74
valerii m
jurnal. Sp

LUN

16,30 Em
ră. 19,05
Vietnam.
seri. Mica
20,00 Repo
fi corodat
Jurnalul d
dul — „A
te fi mai
și de azi
Nicu Stoe
rar.artistic

MAR

9,00 Men
Tenis, ino
siuni (X).
cantă: Fi
emul focu
cintecului.
Gheorghe
tic. Came
din Album
Matineu d
Verișorii
Ultimul e
Virstele p
18,20 Rep
Legile țări
Lecții Tv.
gricultură.
Lulu. 19,30
economică
tru. Ciclul
tre. La P
Dan Tărch
lor de mu
ore.

MIERC

9,00 Mu
sporturilo
nuscrise
tie: Cura
legile noa
pentru to
16,00—17,00
Film artis
17,30 Tele
17,55 Muzi
tate muzic
misiune p
18,30 Film
drăvanul
Tragerea
buna Tv.
Lulu. 19,30
viu despr
opiniei pu
tive ale
P.C.R. 20,1
Dosarele
unui comi
curorului
cele verii.

JO

16,00—17,
lex. 17,35
vac. 17,55
Universita
19,25 1 001
Telejurnal
neret. 21,3
Monument
riul patrie

VINI

16,00—17,
siune în
Tragerea
Mica Lul
România
mîine. R
20,35 Cin
20,50 Film
22,15 24 de

SÎMB

9,00 O vi
Ian Lalesc
tru tinere
Episodul I
țiune. 10,10
catifea de
Telecinem
Fotbal:
(Divizia A
leidoscop
Crișule, M
lare din
țările soc
festival (
Mica Lul
Teleenciclo
Un august
„Fuga".
Săptămîna
rea de la
muzical-di

TEL

Horia Ungureanu

ADUNAREA *)

Tînărul prozator arădean HORIA UNGUREANU, a isprăvit un roman al cărui univers este lumea satului ardelean imediat după eliberare ; bine tensionat, nu de puţine ori halucinant în paginile sale cele mai reuşite, romanul rezistă, mai ales, prin puternicele, violentele conflicte dintre reprezentanţii unei lumi pe cale să apună şi cei ai unei lumi noi, mistuiţi lăuntric de setea de dreptate, adevăr şi omenie.

Fragmentul pe care-l publicăm reprezintă, în acest sens, o mărturie a unui început de drum în destinele satului.

ŞTEFAN SZÖNYI : Partizana

— „Vii mă ?" — strigă Zdreghea de peste gard.

— „Nu te du" — zise Maria spre Sever. „Ce-ai tu cu aştia ? Vezi-ţi de treaba ta, lasă-l pe Zdreghea să meargă dacă vrea" — zise Maria mereu întoarsă cu spatele, să n-o audă cel de afară, din stradă. Sever continua să apuce cîte un par din grămadă şi să-l privească lung, cînd la un capăt cînd la altul, apoi aşeza unul din ele, întotdeauna cel mai subţire, pe butucul din faţa lui şi-l ascuţea cu lovituri scurte, icnite.

— „Vii mă ?" — se auzi iar chemarea din stradă — „vii ?".

— „Stai că vin" — strigă Sever, şi aruncă ultimul par, ascuţit, pe stiva din stînga lui şi-şi îndreptă spatele. Se uită la nevastă dar aceasta se făcu că nu-l vede. Îşi scutură cu dosul palmei aşchiile de pe haine, apucă toporul şi-l potrivi pe braţul mîinii stîngi, cu coada în jos, aşa cum făcea cînd pleca la pădure după crengi. Ieşi.

Zdreghea se ridică de pe bancă şi zise noroc, dar Sever nu zise nimic, dădu numai din cap şi porni înainte, fără să se întrebe dacă celălalt îl urmează, ca şi cînd ar fi fost de unul singur. Mergeau aşa, unul după altul, Sever cu toporul pe braţul stîng şi Zdreghea cu un pas mai în urmă, mic şi slab şi negru şi după un timp trecură Valea, de-a dreptul prin apă, apoi porniră să urce dealul, Sever tot înainte şi Zdreghea după el, pe potecă, poalele largi ale izmenelor fluturînd nefiresc în spatele lui.

— „Ce ai ?" — zise Zdreghea gîfîind, dar celălalt nu-i răspunse, continua să urce cu paşi apăsaţi, aplecat mult în faţă. Ajunseră sus şi Sever se opri şi se întoarse şi-l apucă, strîns, pe Zdreghea de braţ.

— „Hîrtie ai, ai hîrtie ?"

Zdreghea se uita mut, neînţelegînd, privea la gura lui Sever şi în cap încă i se mai învîrtea întrebarea aceea rostită pe panta dealului, rămasă fără răspuns : ce ai ?

— „Ai hîrtie ?" — făcu iar Sever — „Avem vreo hîrtie ?" Nu striga, vorbea potolit, chiar neobişnuit de încet, dar avea ceva în glas care-l amuţea pe Zdreghea, care-l speria.

— „Ce hîrtie ?" — izbucni Zdreghea după un timp.

Stăteau acolo, în vîrful dealului, o parte a satului, o parte din casele satului erau jos, în Vale, printre salcîmi, iar în spatele lor biserica şi în spatele ei, în spatele bisericii, alte case, cealaltă parte a satului şi în vîrful dealului ei, unul înalt şi altul scund, amîndoi cu pălăriile negre date pe ceafă şi desculţi.

— „O hîrtie, o dovadă, zi-l cum vrei, dar ceva trebuie să avem la mînă. Nu putem merge aşa, cu mîinile goale (Zdreghea se uită iute la toporul lui Sever), dă-l dracului de topor" — observă Sever — „ăsta nu ne ajută la nimic".

— „Ce dovadă?, — zise Zdreghea — „Nu ne trebuie nici o dovadă. A venit Preda, mă, nu ne trebuie nici o dovadă" — întări Zdreghea eliberîndu-şi braţul din strînsoare şi făcu cîţiva paşi dar Sever nu se mişcă, rămase pe loc, aşa că Zdreghea se opri iar, nehotărît, aşteptînd. Apoi se întoarse lîngă Sever. Se uită la el şi-l văzu muncit de gînduri, neştiind ce să facă. „Se teme" — îşi zise Zdreghea — „se teme pentru pămîntul acela al lui, pentru lotul acela mic şi încă plin de pietre şi pentru crucile tatălui şi mamei şi fratelui lui de acolo de pe pămîntul zmuls de la Hurony. Şi pentru casa lui şi poate că şi pentru muierea lui, să nu rămînă singură, să n-o piardă".

— „Hai" — zise blînd Zdreghea — „nu mergem numai noi. Ne-a chemat tovarăşul Preda. A spus să mergem toţi acolo, la primărie. Ne aşteaptă. A trimis după noi".

— „Ce-am eu cu Preda. Cine-i Preda ăsta ?" — sări Sever şi ţigara-i zbură dintre degete, ca aruncată de praştie.

— „Preda, mă, Ion Preda. Ce te faci că nu ştii ?" — zise iar Zdreghea. „Eşti prost ? Muncitorul acela de la Arad, ăla ce umblă cu şapca pe cap, ce-a venit şi săptămîna trecută şi-a umblat pe la ăia pe acasă, pe la Dudanu şi pe la Ţulic şi pe la ai lui Nache şi le-a spus să fim gata că ne dă pămînt, să ne luăm pămînturile".

— „Ce-am eu cu el" — zise iar Sever repetînd mereu, ca un copil" — „ce-am eu cu el, mie să-mi dea ţidulă şi-atunci iau tot pămîntul lui Hurony, fir-ar mama lui a dracului. Şi viile" — adăugă Sever, şi rîse înveselit, ca de o glumă bună.

— „Ăsta-i om, mă, nu ca tine" — se supără Zdreghea. „Ăsta s-a bătut la Bucureşti cu nemţii. El zice că şi cu Antonescu, cu mareşalul" — încheie Zdreghea, mulţumit de gîndul ce-i veni cu mareşalul.

Porniră iar, alături acum, şi trecură drumul spre umbră, spre umbra salcîmilor de pe marginea uliţei, trecură pe lîngă prăvălia lui Lup şi acesta le zise, din uşă, „noroc" dar ei nu-l auziră, cum nu auziră nici celelalte vorbe ale lui Lup, spuse în spatele lor, „ce-i cu ăştia, unde dracu se duc toţi astăzi", mergeau tăcuţi şi trecură şi de şcoală şi cotiră apoi la stînga, spre primărie, văzură chiar primăria, acolo, la capătul uliţei, lîngă Vale şi în faţa ei, în faţa primăriei, oameni, o mulţime de oameni.

— „Zău, mă, ne dă pămînt", — se miră Sever, privind spre adunarea aceea spre care se îndreptau şi alţii, spre care mergea şi el acuma.

* Fragment de roman.

Cornel Marandiuc

PODUL

... viteza creşte din trombele de zăpadă pulverizată în urmă, 140, 150, o mişcare uşoară, desprinderea, palier, încă uşor manşă, dispar oamenii, ştarterul şi avioanele de pe liziera din Sud, 4 pe variometru şi 210 pe vitezometru în urcare spre patru mii. Miscolcul rămîne în urmă, parcă e frig. Totul în ordine, pantă, viteză acum 200, aproape senin, cumulonimbi abia 2-4/8 acoperire, sus, începînd de la două spre patru mii ...

— Bică ...

— Normal ...

Bine dacă e „normal". Stînga, dreapta, viteza, turaj, încă pantă, altimetrul, .. bun, gata şi panta. Soare, 4 000 metri. Puţin cam friguroasă dimineaţa aceasta. „Kette", floare ciudată cu trei petale de oţel, una puţin înainte flancată de celelalte două. Cap compas — Budapesta.

— Bică,

— Normal ...

— „21", „7" ?

— Normal, „13"

— Şi frig

— Frig normal ?

— Nu, normal şi frig.

— Şi „Amin" pentru cei de ieri.

Cei de ieri ..., zborul de ieri, furişat, spre Székesfehérvár al grupului „8 asalt-picaj". 6 Henschele şi ei, 8 Stuka. Naiba ştie, Henschel-ul parcă rînjeşte în zbor.., Dar Dora-5, nu ? Foarte bine, să rînjească ... Comandorul a gîndit bine, vînătorii colonelului Udet erau la masa de prînz şi ei au căzut peste Széhesfehérvár, peste biutele în care Me-urile stăteau ca nişte pupe adăpostite, drept felul trei pe listă ... odată rupînd cu bombele apoi, a doua oară, cu tunurile de bord incendiind ce a mai rămas ... Acela, din celula alarmă, rulînd ... şi-a înfipt trasoarele în el ca într-un vierme ... Da, vierme era tîrîndu-se spre o imposibilă decolare. „Codoşul" — IAR-ul 39 a adus apoi nişte fotografii de confirmare extra..

... ieri, ieri a fost neutralizarea grupului de vînătoare a lui Udet, ce ţinea cerul Budapestei în ghiare, apărîndu-l. Şi azi ? Ce-o mai fi, dacă mai e, şi antiaeriana ... O să scuipe urît înghesuiala de tunuri ce apără disperat podurile. Şi ei trei ? Toate încercările de pînă acum de a rupe podul de lanţuri, cu Savoya, IL-uri sau altceva, n-au adus decît sacrificii. Da, aveau o apărare îndrăcită, trebuiau s-o aibă pentru că era artera prin care se pompau trupe şi tehnică în Budapesta prinsă în cleştele lui Malinovski. Misiune de sacrificiu ?..., pe naiba poate misiune de sacrificiu dar, şi acest „dar" era singurul important, precis, de rupt podul acesta blestemat, pentru care era în joc onoarea grupului lor „8-asalt-picaj" şi, desigur, a întregului corp aerian român ! Făcuse primul pas înainte cînd generalul Marin Anton i-a întrebat din priviri ? Făcuse. Din stînga, Victor ..., al 3-lea căpitanul Bădulescu .. Zîmbi. Auzise atunci, în timp ce păşea, pasul mitraliorului său dublîndu-l ...

— Bică ...

— Normal.

Desigur, „normal". Aşa a păşit în spatele său, normal ...

— „13" ...

„13" era el

— 13, recepţie ! ..

Pe vitezometru, 300, turajul 1 900, altimetrul corect. Sub fuselaj, bestia borţoasă de 500 kilograme. Cînd o plesni ..

— „13", „7" ...

Capul virează uşor stînga şi toate gîndurile dispar într-un fel ciudat dar firesc, glisînd tot stînga, înfigîndu-se în pusta albă ca nişte gloanţe oarbe, inutile ... Manşa în bord, vitezometrul sare ars, turajul ..., viraj dreapta, dinspre Sudul spre care alunecase adineaori.

— Atenţie, încălecăm ...

De fapt, da, încălecau Dunărea ..., jos, pitit, razant. Motor împins, ochi, „Kate" îşi strîngea petalele aproape. Ochi, atenţie, ochi ..

— Bică,

— Normal ...

... laconic, al dracului de „normal", şi apoi, gura (!) nimic, cît mai jos, parcă alunecat, cînd pe pojghiţe de gheaţă, cînd pe ape şi, viteză ! Şi ochi, şi atenţie, atenţie şi ochi şi Kette cît mai aproape vibrîndu-şi cele trei petale „Dora-5".

Cartierele periferice intră cu smog, cu cenuşiu, cu alb, ruine şi zăpadă, direct în elice. Pojghiţe şi ape, zăpadă cenuşie şi albă, altimetrul ..., n-are sens, nu ajută ..., fulgerător, pe dreapta, peste Pesta, fluierînd peste acoperişuri şi încă tăcerea de jos, scurt, strîns, glisat, viraj iar stînga, stînga, în dreapta, rotind evantaiul absurd al restului ... se poate vorbi din nou ...

— Atenţie, strada de sub noi, intrăm..., „Kette" se alungeşte fulgerător într-o catenă de carbură vibrînd şi plonjînd între malurile străzii ce se cască spre podul de lanţuri .. Sîrme, ziduri, ferestre (arse, întregi, arse), fără ferestre, fără.. PODUL — leii ce rînjesc, fier, leii în plexiglas, fier, leii în .. fără lei, fără.. încă, gata, acum, nu nu, încă, acum da, manşă, motor, din nou altimetru (prea încet parcă), sudoare, jos gheaţă, pojghiţe, apă ...

— Bică !

— Nu încă ...

— Bică !

— Nu încă ..

Altimetrul ...

— Bi ...

— Acum ! Formidabil ! ...

Acum, desigur acum, 400 pe altimetru şi, totuşi, zguduitura ..

— Parcă ai pus-o cu mîna, formidabil ! ..

Da, parcă cu mînă ..., dar trage iadul întreg, s-au trezit ...

— „13", dreapta, atenţie dreapta ..

... ce atenţie (!) ..., manetele în plin motor, tot motorul ! Ieşirea cu spatele oferit gratuit, clipe necesare, absolut necesare reciştigării înălţimii ...

— „13", dreapta, bateria din dreapta ..

... foc, metal, urlet. Aşchii de metal, explozii sparte repede, aproape, repede, aproape, aproape, departe, aproape. În alb, în tunet, în foc, în alb ...

— Bică ?

— Normal, cel din dreapta ...

— ..., altimetrul ... bun ! Picior, picior pentru răsturnare, sirena, Dunărea, cădere, Dunărea. Aşteptare ce se poate sparge exact în botul bombardierului pulverizîndu-l. Fum, Dunăre, fum alb, fum negru, tunurile mari, tunurile mici, jucării, culoare, gheaţă, tunurile pe cer, tunurile sub cer (rînjind), culoare cenuşie-alb-albastru, Dunărea ... Tunurile sub plexiglas (mari, uriaşe), culoarea-alb-cenuşiu-amestec, pămîntul sus, pămîntul jos, tunurile sub cer, tunurile sub cer, tunurile pe cer, Dunărea, tunurile sus, tunurile jos, tunurile jucării ... Fum, rînjet, flăcări, uscăciune, trombe de pămînt, tunurile mici, tunurile mari, albastru, alb, urlet, Dunărea sub cer, Dunărea pe cer .. Acum, încă, încă ... Flack-urile ! Flak-urile trăsnind în manşă ! Negru, albastru, alb, Dunărea sub cer, urletul motorului, manete ...

— Bică ...

— Praf !

— O ştergem ..

... Încă, drepta, stînga, explozii, jos, sus. Manete, altimetru, explozii. Stînga ... hait, trimotor german Ju-52 ! Motor, manşă, picior, sus stînga, înşurubare, gata ..., erau sub burta albăstrie a avionului de transport. „7" şi „21" alunecă şi ele sub umbra „52"-ului. Derută de tunuri, tăcere de tunuri, cele trei „Dora-5" alunecînd sub trimotorul albastru.

În urmă, sfîrtecat, cu răsuciri cumplite sub cerul iernii podul de lanţuri. Undeva, sub ape, leii ce-l străjuiau îşi descleştează gurile murind fără glorie. Apoi, cele trei bombardiere ţîşnesc de sub trimotor crispînd într-o spaimă neomenească faţa pilotului german, virează larg stînga, cap compas Miscolc, în aceaşi „Kette", floare de oţel cu trei petale, una puţin înainte, flancată de celelalte două.

CARTEA DE IDEI

Nivele ale vizualului

Încă şi astăzi vizualul este frecvent luat în consideraţie ca un întreg omogen. Ceea ce are drept efect tratarea indistinctă, impresionistă în ultimă instanţă, a imaginii de acest tip. Chiar cînd se susţine trecerea spre vizual — şi nu ne referim numai la „profetul" (cum i-a spus recent cineva în „Les Quinzaine Litteraire") civilizaţiei vizuale, canadianul McLuhan — acest tip de tratare nu e depăşit. Doar psihologii, cercetînd felurite tipuri ale percepţiei, ajung la imaginea unui vizual nuanţat, rezultînd din suprapuneri, interferenţe şi succesiuni.

Fireşte, estetica vizualului nu poate produce o concepţie validă fără a ajunge la o imagine cît mai cuprinzătoare asupra domeniului. Restrîngînd acum aria investigaţiei, şi anume prin eliminare (formele vizualului static : pictură, sculptură, arhitectură etc.) ne plasăm în cîmpul vizualului dinamic, generos extins de la imaginea teatrală la aceea cinematografică, de la estetica străzii (admiţînd, aici, fireşte, toate tipurile şi reprezentările dinamice, adică modelul stradal de tip Nicolas Schöeffer, după cum se ştie curajos abordat,cu interesante soluţii originale, de grupul de la Timişoara) la estetica tuturor formelor de lumină şi culoare, al căror termen limită momentan este televiziunea. Domeniul rămîne uriaş. Pentru că, iată, cum cu atîta eleganţă şi atît de informat ne arată Virgil Petrovici „Lumină şi culoare în spectacol" (Editura „Albatros", 1974), lumina şi culoarea fac parte din nucleul embrionar al multimilenarei arte a teatrului. Încă de la începuturile sale, teatrul avea conştiinţa **nivelelor** vizualului, implicîndu-l în dramă şi nu destinîndu-i un rol ilustrativ. În mare măsură, cartea la care ne referim priveşte de fapt aceste două funcţii fundamentale : **a fi implicat estetic,** adică a aparţine imaginii într-atît încît un accident în ordinea luminii şi culorii schimbă structura ei, îi schimbă semnificaţia, sau **a ilustra** (de asemeni funcţie estetică), dar în acest caz eficacitatea nu se mai raportează la semnificaţie, ci la gradul de potenţare al acesteia, la punerea ei mai net sau mai puţin net în ... lumină.

Curios, arta modernă nu a rezolvat de fapt în chip decisiv dilema. Căci iată, alături de spectacolul teatral imposibil fără componenta lui de lumină şi culoare ((„Visul unei nopţi de vară" în regia lui Brook e un exemplu ce se alătură celor date de Virgil Petrovici), există şi un altul, nu mai puţin de luat în seamă, ba chiar de mare cuprindere publică, adică cel de „Sunet şi lumină". Ideea sa fundamentală e descrierea şi, indiferent de performanţe lumina şi culoarea nu produc o imagine valoroasă în sine, ci participă la un efort de **conotare.**

Impresionează în cartea lui Virgil Petrovici efortul unui excelent practician al luminilor de a analiza cu mult discernămînt funcţiile acestora. Autorul consacră două nivele : plastic şi dramatic (reflex al funcţiei de ilustrare şi a celei de implicare în imaginea dramatică), dar chiar din analiza lui reiese că între cele două limite principial posibile se află şi alte nivele. Este de presupus că autorul, fără îndoială competent în acest sens, va duce analiza mai departe.

Dar vorbind despre un program de perspectivă, nu ignorăm faptul că, prin cartea lui Virgil Petrovici, mişcarea teatrală din România dobîndeşte un material de studiu cu totul inedit şi deosebit de util. Evocînd experienţe şi contribuţii originale (Ion Sava, Victor Ion Popa în primul rînd), insistînd asupra spectacologiei române moderne, cartea se **implică** în evoluţia teatrului nostru, realizînd convingător trecerea de la descriere la sinteză.

MIHAI NADIN

UNE

tembrie

programului. 35 Film serial i. 10,00 Viaţa ntemporanele riile muzicii. ei. 13,00 Al- Drumuri în latorie 17,00 ontemporană. ntru tineret : V. 17,50 Cel . 19,00 Lumea nal. 20,00 Re- artistic : Ca- e. 22,15 Tele-

mbrie

mba maghia- a Democrată 19,20 1 001 de 0 Telejurnal. aul nu poate man foileton. Finlay. Episo- 21,10 Ce poa- intece de ieri Drăghici şi Revista lite- 24 de ore.

embrie

corpore sano: în zece emi- cartea în va- iice. 10,00 Po- La izvoarele ul naistului 45 Film artis- 12,05 Pagini cal. 16,00-17,00 Film serial. ul Constanţa. 0 Telex 17,35 iiţie specială. Marino. 18,30 noastre. 18,40 rătorii din a- de seri. Mica 20,00 Revista Seară de tea- zilelor noas- rinului — de Parada solişti- . 22,15 24 de

ptembrie

Muzeul tran- mente şi ma. 00 Film artis- Legile ţării — 10 Biblioteca : Al. Sahia. de vacanţă. copii: Nero. rnal de bord. ne de actuali- La volan. E- ucătorii auto. ru copii: Năz- luare). 18,55 es. 19,05 Tri- de seri. Mica . 20,00 Coloc- în dezbaterea ctul de direc- al XI-lea al mateca. Ciclul Mărturisirile ie făcute pro- 22,00 Cînte- le ore.

mbrie

ilă. 17,30 Te- itinerar slo- clopedia. 18,25 00 Familia. ica Lulu. 19,30 ră pentru ti- o întrebare ? rii, pe terito- 22,15 24 de ore.

tembrie

ilă. 17,30 Emi- ermană. 19,10 1 001 de seri. lejurnal. 20,00 România de al-politică Tv. în ţară nouă. Briliantele.

ptembrie

o idee : Tra- m serial pen- : „Cireşarii". ii intră în ac- urt : Omul de Iunţiu. 11,15 luare). 16,00 oşu — Steaua lex. 17,50 Ca- artistic. 18,10 jocuri popu- lui. 18,35 Din 45 Jurnal de 1 001 de seri. lejurnal. 20,05 0 Film serial : . Episodul 12: lejurnal. 21,50 22,00 Întîlni- .. Emisiune

IUNE

PLASTICĂ

HILDEGARD KREMPER-FAKNER

Trăsătura specifică a graficii lui Hildegard Kremper-Fackner se constituie din direcționări laterale ale spațiului în detrimentul perspectivei tradiționale de profunzime, într-un termen de flux permanent al formelor închise de conture precise sau pulverizate în caligrafii baroce.

Hildegard Kremper-Fackner realizează compoziții riguroase cu o metodică iconoclastică de comemorare, nu numai de consemnare, într-un spirit de negare a „no-enviroment"-ului. Maniera de exprimare este figurativă chiar dacă nedeclarată, oferind posibilități lizibile de descifrare a subiectului imaginii. Discreta dar spirituala muzicalitate, care însoțește ciclul „Wolfsburg", ricanează atmosfera simbolistă din „Balada papucului singuratic" sau „Văgăuna lupului cel rău", fără a le diminua calitățile plastice, descripția sentimentală fiind comună. Apelul la culoare se face mai rar, dar cu rafinament, în direcția sublinierii detaliilor sau întregirii atmosferei de ansamblu. O altă categorie de lucrări, închinate ritmului temeinicelor prefaceri socialiste, ne dezvăluie o grafică angajată, militantă, capabilă să exprime prezentul.

Participantă la numeroase expoziții interne (Timișoara, București, Constanța), și internaționale (Belgrad, Novi Sad, Wolfsburg, Modena), Hildegard Kremper-Fackner se afirmă ca o valoroasă personalitate a graficii noastre contemporane.

RADU MELNIC

*

ȘTEFAN SZÖNYI (1913-1967)

Înțelegînd menirea artei și a artistului în societate, Ștefan Szönyi s-a străduit să exprime prin opera sa, într-un limbaj plastic adecvat, mărețele idealuri ale epocii contemporane. Profund ancorată în realitate, opera sa a fost vie și în continuă efervescență creatoare.

Lucrările de inspirație istorică, aflate în expoziția retrospectivă de la Muzeul Banatului, s-au constituit într-un ciclu de lucrări realizate în perioada 1941-1948 („Aratul greu", „Gh. Doja", „Jurămîntul", „Plutașii"). Acestora li s-au adăugat opere plăsmuite mai tîrziu: „Ecaterina Varga", fresca „Bobîlna" sau pictura „Înmormîntarea partizanului". Întregul ciclu țărănesc emană un suflu de puternic umanism, una din coordonatele spirituale dominante din plastica lui Ștefan Szönyi. Robustețea viziunii plastice îmbrăcînd formele monumentalității creează o armonie desăvîrșită, exteriorizată în linii, forme și culori.

Szönyi a desfășurat în anii de după eliberare o susținută muncă agitatorică și de propagandă. GRAFICA PUBLICISTICĂ, panourile, afișele elaborate în această etapă converg înspre afirmarea angajării politice a artistului.

PORTRETISTICA sa, la fel de bogată, constituie, în afara unor valori plastice, și un prețios material documentar, prin intermediul unor personaje, făuritori ai noii societăți socialiste.

Ștefan Szönyi materializează plastic peisaje industriale, scene de muncă („Peisaj industrial", „Lumină peste uzină", „Primăvara", „Bumbești-Livezeni", „Sudorul") integrîndu-se acelorași valori militante ale artei sale.

STELA RADU

TEATRU

ACTOR, REGIZOR, ACTOR...

● „Ioana Ottescu **la debuturile ei ?... Datează din 1946, cînd am început prin a fi actriță. Întîi la un Teatru particular, apoi, doi ani, la Teatrul Național". ● O pauză de doi ani, nu se mai permitea să și joci, să faci și Institutul. A terminat regia, a fost angajată la actualul teatru „L. S. Bulandra" și a rămas acolo 17 ani. A pus în scenă... dar asta a fost demult și crede că e mai interesant să ne apropiem de prezent. ● „Am ajuns la Reșița în 1967, după ce mi-am dat un examen de stat tardiv, dar, cu succes. Deci, nu numai tinerii pot avea succes la examene. În Reșița am intrat în muncă încă de la început. Fiind făcută cu pasiune, mi-a rămas în amintire numai partea frumoasă a lucrurilor. Aș cita cîteva piese, fiind, să zicem, orgolioasă, pe acelea care au adus satisfacții, mie și colectivului: „Suflete tari", „Vinovați fără vină", „Micul infern", nu mai spun autorii, sînt destul de cunoscuți, „Sosesc deseară" în care am și jucat, „Cine răspunde" (o „restituire" de D. D. Pătrășcanu)... Aș ajunge la ultimele: „Tache, Ianche și Cadîr" și „Sîmbătă la Veritas" a lui Mircea Radu Iacoban. Pentru aceasta din urmă am avut la îndemînă întregul colectiv de tineret din teatru". ● Dacă ar fi să relateze ceva din experiența anilor pînă la urmă, a tinerilor actori de a se integra într-o** rutină **a celor mai în vîrstă, o** derutinizare **a acestora din urmă în favoarea suflului de tinerețe. Speră ca osmoza să fi reușit. ● „Urmează o stagiune în care eu îmi voi schimba „năravul", știți proverbul. Voi pune accentul pe actorie pentru că nu sîntem multe actrițe vîrstnice în colectiv și cred că nu sîntem pe același gen. Deci nimeni nu va fi stingherit. Am fost regizoare, să vedem, ca actriță voi putea fi apreciată de regizori ? Ce-am învățat eu de la actori, sper să mă ajute"... ● Deci, regizori, cronicari, public, actori, un nou nume în distribuțiile viitoarelor premiere ale Teatrului de Stat din Reșița. Sau o reîntoarcere, sau... Drum bun, la fel de bun drum, Ioana Ottescu!**

ANTOANETA C. IORDACHE

Arta naivă

„...SĂ ARĂT ȚARA MOȚILOR PRIN TABLOURI"

Interviu cu pictorul naiv ION NIȚĂ NICODIM

Și totul a pornit de la un tablou, un singur tablou văzut într-o expoziție la Arad: **„Tîrgul de fete de pe Muntele Găina"** – tablou, ce, mai apoi, în această iarnă, avea să fie premiat, ex-aequo, cu una din cele trei mari premii, la Expoziția internațională de pictură naivă de la Lugano (Elveția).

Am venit aici, în satul Brusturi, să arunc sămînță de vorbă în fața autorului acestui tablou și al atîtor altora – pictorul naiv **ION NIȚĂ NICODIM.**

– Moș Nicodime, ajungem noi și la picturi, că pentru ele am venit, da, mai întîi, spuneți-mi, cîte primăveri aveți ?

– Am șazășicinci de primăveri... și, de fel, sînt d-aici, din Brusturi.

... O tinerețe, care, bănuiesc, se datorează și pasiunii dumneavoastră pentru frumos. Credeți că un om poate rămîne veșnic tînăr, dacă are o preocupare, o pasiune, care-l arde ?

– Da!... La început, acum doisprezece ani – că pictez numa' de doisprezece ani! – ... **ERAM PARCĂ MAI BĂTRÎN...** ca ș-acuma. Munca asta, pictura, îmi dă vigoare, îmi dă mulțumire sufletească.

– În majoritatea lucrărilor dumneavoastră, avînd ca fundal un peisaj, predomină omul. Sînteți îndrăgostit de om?

– Da cum altfel!?.... Că eu prin lucrările mele arat, mai cu seamă, obiceiurile noastră d-aicea, din Apuseni, muncile oamenilor la cîmp, petrecerile lor, tradițiile vechi...

– Ce vă încîntă mai mult în natură ? Cu ce ochi priviți, să zicem, un cais înflorit sau ?...

– A!... îmi face mare bucurie, cînd văd înfloriți... un cais, un piersic, un cireș... și parcă sînt tînăr, parcă sînt copil... îmi dau viață...

– Baci Nicodime, și cum ați început să pictați ?.. Primul tablou cum l-ați făcut ?

– A fost așa că... **am vrut să arat Țara Moților prin tablouri și...**

– Vi s-a părut dumneavoastră, că a fost mai puțin arătată !?

– E... – cum să zic! – n-o văzusem nicăieri, în nici o ilustrată... sau ceva, vreun chip...

– Și e o regiune foarte frumoasă...

– Da... Țara Moților e foarte frumoasă, acoperită de brazi, de fagi, cu văi adînci, izvoară cristaline, răci... mai răci decît berea de la gheață, de la Arad!... Da, cum o fost!?... Devenise așa că... **ZIC CÂT-A MUIERUȚĂ...** că eu așa îi zic muieruță! – ...

– .. Soția dumneavoastră !?...

– Da. Zic: „Muieruță dragă, eu vreau să fac un... – era acolo, pe pat o pînză – un giulgiu, cum îi zicem noi! – aș vrea, zic, să fac un chip pe giulgiu ăsta". Atunci zice muieruța, cam răstit: „Să nu te prinzi de el, că vreau să-ți fac ție o față la pernuța de o pui la cap"... – că eu am obiceiul, că, peste, perna mare, mai pun o pernuță, un-pui de pernă. Dac-o zis muieruța – și ca să n-o necăjesc! – am lăsat-o. Da, o mai trecut vreo trei luni și văd giulgiu cela tot pe pat. Zic: „Muieruță, cum ai făcut tu față de pernuță, că pînza-i tot acolo, pe pat, și nu ma-i lăsat să fac chip pe ea"! „A!... – zice! – nu-ți mai stă firea, numa' tot la pînza ceea te uiți! Vezi-ți de treabă!" Am lasat-o, da... o mai trecut vro trei luni și văd giulgiu tot acolo...

– Și n-ați mai rezistat ! ..

– Da... n-am mai zis nimică, numa' am luat pînza... am o cameruță mică, am dus-o acolo, am prins-o cu pioneză și-am făcut niște vopsăle... – că tocmai era un zugrav în vecini, avea diferite prafuri. La început, am făcut vopseaua cu ulei de floarea soarelui, iar pensulele le-am făcut din... – nu știam din ce să le fac! – le-am făcut, mai întîi, din păr de porc, da n-o fost bună, c-o fost prea aspră... ș-am încercat atunci din păr de coadă de cal, da nici aceea n-o fost bună... după aceea, cineva m-o învățat, zice: „Hai să prindem o veveriță, că, zice, aceea-i bună... **DIN COADA DE LA VEVERIȚĂ!"** Am făcut și din coadă de veveriță, da o fost prea moale. Atunci, ce să fac!... Zice cineva cătă mine: „Niță, ia din păr din cap, și-ți fă o pensulă, c-așa-i mai bună! .. „Am luat din păr din cap de la mine, da... păru' meu moale!... o fost mai moale ca și păru' din coada de la veveriță! N-am putut să fac nimică. Atunci... muieruța trecea prin casă... – are păr mai aspru! – și zic: „Ascultă muieruță, lasă-mă să tai o șuviță din păr de la tine din cap, că parcă-i mai bun, așa s-arată. „Da – zice! – mi-ai luat și giulgiu' de pe pat, acuma îmi iei și păru' de pe cap"!?... Totuși, pînă la urmă, m-o lăsat de am tăiat o șuviță, pe care am băgat-o într-un bit de soc, din care am scos măduva... și așa, cu pensulă făcută cu păr din cap de la muieruță, am făcut primu' tablou.

– Înseamnă, că-i datorați mult soției dumneavoastră!... Ați ajuns azi cunoscut și datorită...

– Apăi, sigur!... Părului din capu' muieruții!... Da, să vă spun!.... Primu' tablou l-am făcut în trei zile. L-am făcut pe socru-meu, stînd cu oile la păriu... c-avea atunci, moșu, nouăzăcișipatru de ani. Și atunci, cînd o fost gata tablou' l-am arătat la muierușele de erau adunat acolo, la o șezătoare. „Mă – zice una! – da ăsta-i tătuță cu oile"!. Atunci una o zis că e bine făcut, alta că nu!...

Mai aveți vreo altă pasiune, baci Nicodime ?

– Da, c-o fost așa, că la început am scris cîteva poezii, da, p-ormă, întîmplarea o făcut, că nu m-am mai ocupat de ele și...

– Da, tablourile, ! . . Pe unde v-au umblat tablourile, moș Niță ?

– Cu primele mele tablouri am participat la Bratislava, în 1967, la o expoziție internațională, unde am reușit să obțin premiul III, apoi am mai avut expoziții la Casa scriitorilor din București, o expoziție personală, foarte apreciată mai ales de criticul Petru Comarnescu, am avut apoi lucrări la Expoziția republicană, din 1967, unde am obținu premiul I, o altă expoziție la Pitești... Apoi am avut tablouri prin expozițiile din Italia, Grecia, Elveția... **JAPONIA, FRANȚA, S.U.A...**

– Deci, prin tablourile dumneavoastră, se cheamă că sînteți un om umblat !

– D-apoi, cum!?... După aceea, în 1971, am participat cu lucrări, în cadrul manifestărilor prilejuite de aniversarea semicentenarului P.C.R., la o expoziție, unde iar am obținut premiul special. Am mai avut la București trei expoziții: una la Casa Ziariștilor, una la Casa de cultură „Fr. Schiller" și o participare la o expoziție de grup la Muzeul de istorie a partidului.

– Ce aveți acum pe șevalet, la ce lucrați ?

– Acum am terminat un tablou despre Avram Iancu. După cum spun bătrînii, c-or auzit și ei, Iancu venea de multe ori pe Valea Brusturilor și stătea mult de vorbă cu oamenii, stătea mult mai ales cu un om de la noi, căpitanul Făfoi, care o fost mîna dreaptă a lui Iancu. I-am făcut pe Iancu și căpitanul Făfoi stînd de vorbă, lîngă o căsuță făcută din nuiele... stau pe o laviță, ș-alăturea e un izvor și o doniță... și copiii care stau și privesc în jurul lor, ca să afle ce-or vorbi ei... Și acum m-apuc de altele...

– Vă urez, baci Nicodime, încă multe primăveri înainte și fie ca, acestui proaspăt premiu internațional de la Lugano, să-i urmeze altele, iar tablourile dumneavoastră să impresioneze tot mai mulți iubitori de frumos de la noi și de pretutindeni.

DANIEL TEI

BANATICA

EX LIBRIS-UL LUI DAMASCHIN BOJINCĂ

Cărturarul bănățean Damaschin Bojincă a fost, fără îndoială, un asiduu scormonitor de documente, urice, hrisoave, inscripții, manuscrise, cărți vechi și rare din care a extras cu pricepere și talent informații referitoare la trecutul zbuciumat al poporului nostru. Fie că erau scrise în limba greacă, latină, slavonă, germană sau maghiară, aceste tomuri purtătoare de sensuri adînci și semnificații multiple erau descifrate, prelucrate și redate într-o armonioasă limbă românească. Cunoscător profund a tot ce s-a scris la noi în domeniul istoriei, Damaschin Bojincă constata, pe drept, că în cultura românească nu își făcuse apariția încă o lucrare referitoare la „istoria strămoșilor noștri". De aceea, cu erudiție și pedanterie „răscolește paginile brăcuite ale trecutului", zăbovește în biblioteci și arhive spre a se documenta și instrui. În prefața „Istoriei românilor", publicată în Biblioteca românească, eruditul de la Gîrliște afirmă: „Văzînd pe neamul meu lipsit a fi, între altele, de istoria strămoșilor, a mult vestiților romani, lipsit zic de o vistierie, din care toată lumea cea luminată se adapă și se vederează, n-am întîrziat a tălmăci această preafrumoasă și mult folositoare știință, **cernînd și cerînd toate istoriile vestite, care se află în crăiasa bibliotecă din Pesta, pentru ca cu atît mai luminat să grăiesc adevărul".** Aceste cuvinte emoționante dovedesc o seriozitate științifică și un înflăcărat patriotism, ce-au dominat, de fapt, întreaga activitate literară și istorică a lui Damaschin Bojincă. Trimiterile la lucrările unor celebri istorici dovedesc cît se poate de convingător că autorul „Anticilor" era familiarizat cu o întinsă și bogată bibliografie de strictă specialitate, ce i-a permis să emită ipoteze, de multe ori curajoase, și judecăți de valoare cît se poate de pertinente.

La îndemnurile lui Corneliu Dima-Drăgan am început o investigație bibliografică în fondurile Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România, unde, spre satisfacția noastră, am găsit o carte ce a fost odinioară în biblioteca lui Damaschin Bojincă. Este vorba de: **DISCUSSIO DESCRIPTIONIS VALAHORUM TRANSYLVANORUM.** Editae Patrioticis Paginis, Nris 83, 84, 85, Viennae 1811, Auctore I. G., Pesthini, Typis Matthiae Trattner, 1812. În 82 mic, 47 p. + erată

Pe recto foii de titlu se află ex libris-ul lui Damaschin Bojincă: Ex Libris Thomae Bojinka ab Justae. Cartea a fost în mod cert a lui Damaschin și nu a lui Toma, părintele său, deoarece știm că, pînă la 1833, cînd devine jurisconsult, se iscălea în toate actele și corespondențele oficiale Toma Bojincă, confundîndu-se, astfel, cu tatăl său.

Desigur că acest op, scris în limba latină, de numai patruzeci și șapte de pagini, i-a slujit lui Bojincă, în elucidarea unor probleme nebuloase referitoare la originea românilor din Transilvania. De fapt, autorul, care, după Sartori, este Toma Costin, nu a uitat să transcrie pe verso foii de titlu cunoscutul citat helvețian: „On doit la verité aux hommes" (Helvetius, tom. VII, p. 135)

Cunoscînd ex libris-ul lui Damaschin Bojincă, se impune o cercetare atentă a fondurilor bibliotecilor publice din Moldova, deoarece partea a doua a vieții a locuit în: Iași, Salcea și Dumbrăveni, unde, firește, era însoțit de bibliotecă, precum și în fondurile tuturor bibliotecilor din țară, în care au ajuns în diferite timpuri și împrejurări cărți din biblioteca ilustrului pedagog, literat și istoric bănățean.

NICOLAE SCURTU

SILUETE

CEL CE CONSERVĂ CASELE

Casele părinților noștri s-au așezat undeva lîngă inima orașului, într-un cadru natural adecvat. Casele părinților noștri s-au strîns toate într-un cuib de frumusețe care se numește Muzeul satului. Acolo, la Pădurea Verde, case din diverse vetre etnice, păstrînd motive și obiceiuri, încep să formeze o mică așezare muzeistică pentru retina omului contemporan. Stîlpi înfloriți, porți și vetre, mobilă și lăzi de zestre, așa cum au fost găsite în satele păstrătoare de comori seculare. Și pentru toate acestea e necesar un om care să le poată îngriji, să le poată conserva. Un doctor al obiectelor de viață lungă. Mă apropii de Marcel Colceriu. Știu că a terminat arhitectura și acum e conservator la Secția de etnografie de la Muzeul Banatului.

Pe noi, la Muzeul satului, ne preocupă mult problema ambientului, se confesează Marcel Colceriu. Întreaga arhitectură modernă poartă în ea un sîmbure de arhitectură populară, dar, la români, ea excelează. Ne ridică mari probleme conservarea obiectelor primite. La noi încă nu a început o conservare științifică. Mă voi strădui să pun bazele unei asemenea conservări la Muzeul satului. Îmi place cînd văd că din obiecte parțial deteriorate pot oferi vizitatorului obiecte aproximativ identice cu cele descoperite la sursă.

Datorită inițiativei conducerii muzeului, se va construi un laborator de conservare, dotat cu aparatele și substanțele necesare. Dar, pentru a fi o conservare excelentă, am nevoie de sprijinul colegilor, pe care îl voi obține cu siguranță. Nici nu știu timișorenii ce comori de arhitectură populară au fost acumulate pînă în prezent la Muzezeul satului. Dar invitația rămîne permanent deschisă..

DAMIAN URECHE

REPORTAJ

Pe vatra unui viitor oraș minier

Nu de mult, din inițiativa Comitetului comunal de partid Drăgotești-Gorj și a Societății culturale din localitate, a avut loc o intilnire cu fiii satului. Cei peste 130 de participanți la intilnire, oameni de diferite profesii și virste veniți de pretutindeni pe meleagurile natale, au găsit nu numai o nouă realitate umană, dar și un nou peisaj, noi relații sociale — roade firești ale politicii partidului nostru de transformare a satului și de valorificare maximă a resurselor naturale.

S-a vorbit la acea adunare, nu atit despre trecutul comunei, cit despre viitorul ei, căci pămintul pe care am copilărit, ascunde neprețuite comori de lignit. Aici, in Țara Jilțurilor, se preconizează a se deschide un mare bazin carbonifer — mai mare decit cel de la Motru și cel de la Rovinari. De altfel primarul comunei, Petre Armășoiu, a făcut o amplă expunere privind viitorul comunei și nu numai al ei, ci al intregii regiuni, numită pe drept cuvint de către un fiu al satului, Țara Jilțurilor.

Pe acest pămint românesc au apărut mașini grele, excavatoare, sonde prospectoare și oameni in salopete. In următorii ani stratul de steril, gros de circa 4-10 metri va fi inlăturat de uriașele excavatoare cu rotor de mare capacitate (200 m.c./h). A inceput asfaltatul șoselei, construcția căii ferate, au fost deschise trei guri de mină, o a patra la Mătăsari.

Oamenii plecați de pe aceste meleaguri au aflat cu emoție și mindrie de toate aceste transformări, pe care numai socialismul le putea realiza. „Odată cu prezentul incintător, revedem locurile copilăriei, cringul, valea, Jilțul și grădinile sale. Nu iți vine să crezi cum acești copii, plecați cei mai mulți acum 30 de ani, desculți și flăminzi, pe jos ori cu căruța au ajuns azi oameni adevărați : muncitori calificați, ingineri, medici, ziariști, cercetători, oameni cu funcții de răspundere in aparatul de stat" — imi mărturisea invățătoarea Veronica Mărgineanu. Printre cei ce au venit cu propuneri și inaripate sentimente pentru meleagurile natale s-au numărat și ziaristul Nicolae Bivolu, directorul general in Ministerul Construcțiilor, Petru Goșa, medicul Gicu Vilceanu, invățătorul pensionar Dumitru Toporiște, bătrinul Ioniță Păducel (84 ani), invățătorul Nicolae Vlad și alții. Cei ce nu au putut participa la intilnire au trimis scrisori și telegrame. Iată citeva cuvinte emoționante semnate de ing. Ionel Popescu : „De Drăgotești, acel loc frumos pe harta țării, mă leagă amintirile de neuitat ale copilăriei mele zbuciumate, multe bucurii și necazuri. Aici, in comuna noastră, in satul nostru, am văzut prima dată albastrul cerului, iar pămintul lui sărac m-a hrănit și mi-a dat apa limpede și rece de la țuțur. Aici, sub părinteasca Dv. ocrotire, am invățat să muncesc, să scriu și să dezleg slovele (...). Azi sint inginer mecanic și lucrez la Intreprinderea de Utilaj chimic „Grivița Roșie" din București, una din cele mai importante intreprinderi constructoare de utilaj tehnologic din țară (...).

Imi pare nespus de rău că nu pot lua parte la aceastā frumoasă manifestație, deoarece pentru prima dată in viața mea, trec in aceste zile hotarele patriei, pentru a vizita mai multe țări europene".

In copilărie am bătut cu piciorul piscurile și văile de neasemuită frumusețe ale Țării Jilțurilor — loc românesc cu o bogată tradiție folclorică, așezat in Gorj, aproape de inima lui Brâncuși și Arghezi. Mi-au rămas in amintire chipuri de oameni, intimplări și vise. Ca in toată țara, oamenii s-au schimbat mult, intimplările au devenit fericite mutații sociale, visele au prins contur cert.

Deși n-au trecut decit 30 de ani de cind copilăria mea își căuta drumul spre azi, imi amintesc cu nostalgie, dar și cu amar de o viață aproape primitivă. Comuna Drăgotești era departe de orice umbră a civilizației. Sărăcia era o realitate atit de firească, incit devenise un mod de viață din care nu puteau lipsi rogojina și lingura de lemn. Azi, oamenii care pină mai ieri înjugau boii la plug și spărgeau bolovanii cu muchia sapei, devin mineri, vorbesc despre Exploatare minieră, despre vagonete și căi ferate. Mulți și-au făcut ucenicia la Motru, la Rovinari sau pe Valea Jiului. Printre ei mă voi intoarce tot mai des, ca la niște frați mai mari, neinfrinți și harnici. Mă voi reintoarce pe vatra unui viitor oraș — Jilț !

ION VELICAN

Cu academician profesor Ștefan Pascu

(Urmare din pag. 1)

Fiecare din aceste probleme vor fi mai bine documentate, mai plenar demonstrate prin marile colecții pe care Institutul le pregătește de multă vreme și cărora li se apropie sorocul de a vedea lumina tiparului. Este vorba de : **Inscripțiile daco-romane, Repertoriul arheologic al României, Linesul roman, Cetățile de pămint și de piatră, Monumentele de artă, Izvoarele răscoalei lui Horea, Documentele revoluției din 48, Documentele privind problema națională, Monografia intreprinderilor industriale și incă altele in perspectivă.**

— Incercind o trecere de la acțiunile practice la elaborări teoretice, vă amintesc că Lucian Blaga, deși n-a fost istoric, a impus expresiile : „intrarea in istorie" și „retragerea din istorie", oglindind fenomene specifice ale trecutului nostru național. Fiindcă aceste expresii sint incă in actualitate, vă rog să vă pronunțați asupra valabilității științifice a celor două dictonuri.

— Filozofilor le place să formuleze și să popularizeze noțiuni și expresii noi in propriul domeniu sau in domenii invecinate. Istoria culturii și a civilizației au fost mai ales cultivate de filosofi incă din a două jumătate a veacului al XIX-lea, și cu insistență, la noi, in perioada interbelică, de : **Petre Andrei, P. P. Negulescu, Tudor Vianu, M. Ralea, C. Rădulescu-Motru, N. Bagdasar și Lucian Blaga.** In definirea conceptelor, filosofii noștri au operat cu idei imprumutate sau cu idei originale, formulind teorii și definiții, uneori juste, științifice, alteori nu de ajuns de clare. In aceste condiții au fost abordate o serie de probleme ale istoriei, ajungindu-se la explicații de multe ori juste, dar alteori incomplete din cauza caracterului abstract al formulărilor.

Lucian Blaga, ca om de cultură și gînditor original, n-a ocolit domeniul Istoriei, incercind explicații cu privire la credințele vechi, mitologice, ale dacilor sau altor popoare, pornind de la filosofia populară și gindirea populară. Prin urmare, s-a ocupat de intrarea noastră in istorie intr-un sens restrins, unilateral, deci prea puțin de intrarea noastră in istorie prin ceea ce efectiv am realizat de valoare in viața materială și cea spirituală. Nu fac nici-o observație critică și nici un reproș, fiindcă filosoful Blaga prindea din zbor idei, intuia anumite realități, dar nu le putea adinci din cauza formațiunii sale intelectuale filosofice.

Un popor intră in istorie prin calitățile și realizările lui, prin ceea ce a creat pentru propriul său progres și inaintare, prin ceea ce a contribuit la progresul și inaintarea altora. Prin aceasta am intrat și noi in istorie și sintem azi plenar prezenți in istorie, mai mult azi ca oricind. Prin vredniciile noastre vom continua să răminem și miine și poimiine și totdeauna.

— Nicolae Bălcescu aprecia că istoria este știința prin care „nația iși vede trecutul, prezentul și viitorul". Filozofia contemporană a istoriei accentuează, de asemenea, viitorul ca obiectiv al științei istorice, dar practic, orientarea spre viitor nu se prea resimte in operele scrise. Ce ne puteți spune despre această problemă și in ce măsură ea constituie o preocupare in cercetările Institutului ce conduceți ?

— Bălcescu avea deplină dreptate apreciind că nația iși vede trecutul, prezentul și viitorul in istoria sa. **Cred că nu este necesară demonstrația acestui adevăr cu caracter axiomatic.**

Nimeni nu se mai îndoiește astăzi de **importanța istoriei, nu numai pentru cunoașterea trecutului ci și pentru eforturile prezentului și perspectivele viitorului.** De aceea, cred că nu sint pretenții nejustificate acelea care solicită ca istoria să nu lipsească din nici o școală, din nici o clasă, a oricărui profil școlar, oricare ar fi gradul de invățămint, tocmai din interes față de viitor. **Pretenția este in deplină concordanță cu concepția partidului nostru, cu concepția secretarului general al partidului, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu concepția marxist-leninistă in general.**

— Publicul iubitor de istorie se pasionează in urmărirea problemelor de istorie. In ce probleme mai importante s-au angajat istoricii clujeni și ce aport și-au adus aceștia in clarificarea acestora, discutate atit pe plan național cit și pe plan mondial ?

— Publicul iubitor de istorie vrea să știe adevărul, de aceea el urmărește discuțiile in căutarea adevărului. Discuții s-au purtat in legătură cu capitala Daciei malvensis, cu aria de romanizare, cu culturile prefeudale și cu cele dintii formațiuni statale, toate probleme lacunar demonstrate, din cauza zgirceniei izvoarelor. Discuții s-au mai purtat și in legătură cu : destrămarea monarhiei habsburgice, caracterul primului război mondial, inceputurile capitalismului monopolist și altele.

Colecțiile de izvoare amintite și cercetările judicios coordonate de secția de istorie a Academiei R.S.R. vor constitui puncte de sprijin trainice in clarificarea problemelor discutate.

— Acest an este marcat de importante evenimente istorice. Desigur că Institutul de Istorie din Cluj este puternic angajat in probleme de istorie modernă. Care sint aceste probleme și ce rezultate intrevedeți ?

— Istoricii clujeni, alături de istoricii din celelalte centre academice și universitare, sint angajați plenar in acest an, in cercetarea problemelor jubiliare. Echipe de cercetători studiază : lupta antifascistă din Transilvania in perioada interbelică, situația din partea nordică a Transilvaniei, răpită României prin dictatul de la Viena, ca și desfășurarea insurecției și luptelor antihitleriste și antihortiste pină la eliberarea completă a teritoriului țării. O parte din rezultatele acestor cercetări se află sub tipar in : **Anuarul Institutului de istorie și arheologie din Cluj, Studia Universitatis Babeș-Bolyai,** seria istorie, și in **Acta musei napocensis.** Alte rezultate vor fi oferite editurilor spre publicare ca volume aparte. Pentru Cluj, acest an mai are o semnificație istorică : **se implinesc 1 850 de ani de la atestarea documentară a inălțării Napocii la rangul de municipiu. Istoria Clujului,** densă, plină de noutăți și interpretări deosebite, operă a istoricilor noștri, se află sub tipar. In aceeași situație se află un **Album istoric-artistic,** care cuprinde tot ceea ce este mai valoros din vestigiile trecutului și realitățile prezentului.

— Prin volumul I din Voievodatul Transilvaniei apărut, și prin cel de al doilea anunțat, ați soluționat partea cea mai dificilă din Istoria Transilvaniei. Ne-ar interesa : Pe cind al doilea volum ? De asemenea : Cum asigurați continuitatea, adică ce ne puteți spune despre o viitoare istorie a principatului Transilvaniei ?

— Volumul I din „Voievodatul Transilvaniei" l-au judecat specialiștii și iubitorii de istorie, indată după apariția sa. Judecățile au fost incurajatoare pentru al doilea volum, care va incheia istoria voievodatului transilvănean, sub același unghi de istorie a civilizației. Pe cind al doilea volum ? Intrebarea imi este adresată foarte des in scris sau verbal. **Răspunsul, socotit mulțumitor de unii mai puțin de alții nu poate fi decit : anul viitor,** cu intirziere, datorită obligației de a fi scris și coordonat, intre timp, **Istoria Clujului și Albumul istoric artistic al Clujului, care au un soroc apropiat și neschimbat : toamna acestui an.**

Potrivit proiectelor și dorințelor, Voievodatul va fi urmat de principat, adică de Istoria principatului, apoi de Istoria marelui principat al Transilvaniei. Temeliile sint puse și pentru aceste lucrări, astfel incit intr-un viitor apropiat, fără a putea preciza un termen, Transilvania va avea o istorie implinită, in condițiile și la nivelul documentării științifice actuale.

EVRIKA !

● Soarele e atit de grăbit, incit apune de fiecare dată cu citeva ore inainte de a răsări.

● Va veni o vreme cind nu Columb, ci arheologii vor descoperi America.

● Pămintul e o insulă pe cer. Pină la urmă nu se poate să nu fie descoperită de un navigator.

● Totuși, prostia unei femei frumoase are acoperire estetică.

● De la dușmani am invățat să mă prețuiesc.

● Și ca să ajungi ultimul e greu : pe mulți trebuie să-i intreci.

● Se spune că orașul e ca un fagure de miere : e firesc deci să aibă și trintori.

● Poștărița absentează din oficiu

● Un scriitor original scrie cărți cu care trezește copiii.

● Cind actorii mor cu adevărat e un semn al desăvirșirii.

● E mai ușor să fugi de Cel mic decit să alergi la Cel mare.

ION VELICAN

DOSAR

La un inventar, gestionarului T. I se găsește o lipsă de 35.000 de ouă, socotite la prețul de 1 leu și 10 bani bucata. Lipsa atingea suma de 38 de mii de lei. Totuși cei în drept nu sesizează procuratura, ci aplică o imputație. Banii trebuiau recuperați. Simplu... Ne-am obișnuit să vedem în fiecare gestionar un virtual delapidator. Ce să mai stăm și să mai cercetăm? Ce să mai judecăm justificarea omului ? T. însă se știe nevinovat și cere să i se facă dreptate. Și ce constată, pe de o parte organele de miliție, pe de altă parte tribunalul ? Constată că, în perioada controlată, T. a avut un rulaj de 6.500.000 de ouă. Ouăle se ma sparg. Se mai strică. Nu întîmplător legiutorul a prevăzut un anume procentaj de perisabilitate (0,6%). T. a predat și vreo 60 de kg. de ouă sparte, pentru valorificare. Procentajul de perisaj n-a fost aplicat. Un calcul simplu ar arăta că la 6.500.000 de ouă, cantitatea prevăzută pentru a fi scăzută ca perisabilă ar fi de 38.500 de ouă.

Și tribunalul a făcut dreptate.

Dincolo de calcule, de adevăr, rămîne însă un lucru neelucidat : Cum poate fi cineva atît de neglijent, încît să se joace cu învinuirile ? Aș fi curios să știu cine a plătit cheltuielile de judecată : întreprinderea sau cel care a dictat imputația ? Dar necazul lui T., nervii și zilele acelea în care își caută dreptatea cine le plătește ? Dacă acestea pot fi plătite.

LAURENȚIU CERNEȚ

UMOR

● Luptătorii de la trînte se cheamă ... trîntori ? !

● Numărul tău de telefon este arab sau roman ?

● Vă rog, un sfert mare de ... vin.

● Culmea boxului : să te facă umbra ... K.O. !

● Aseară la ora 20 unde erai cînd ne-am întîlnit ?

● Cel mai mare cartofar este gîndacul de Colorado

● Incubatoarele : casele de creație ale ... găinilor.

● Cea mai grea limbă din lume e cea de ... balenă.

● Mîine vînd beciul și-mi iau frigider.

● Lîngă o fată ruptă din soare, riști o ... insolație ?

● — Tovarășe vînzător, aveți suc ? — Da, suc gastric, pancreatic !

● Ce astre cunosc ? Carul mic, Carul mare, Caru cu ... bere !

● Azi am văzut 40 grade la umbră. Nu Celsius ... Șlibovită.

● Un bou și un vițel este un bou și jumătate.

● Unii peri fac pere, alții fac... mătreață.

● Cercul are 360 de grade. La soare sau la umbră ?

● Fotbaliștii schimbă terenul să nu-l uzeze prea tare ?

● Alcoolismul duce la beție !

● La pescărie aveți somn ? Nu, am insomnie !

● La arii de grîu nu merg combine ... muzicale.

● Lupul este meseorul oilor.

● Varza este o conopidă cu studii inferioare.

TITI GHEORGHIU-VASLUI

RAPSOZI POPULARI

Se părea că în secolul nostru trubadurii au fost uitați. Cîntecele nu mai sînt acum rodul talentului unei singure persoane, ci al colaborării poetului, compozitorului și interpretului. Dar iată că spre sfîrșitul anilor 50, pe neașteptate, în viața culturală sovietică renaște tradiția trubadurilor. Ea a fost redeșteptată de tînăra generație care a adus cu sine un suflu nou, determinînd schimbări profunde în sistemul valorilor estetice.

Fiecare epocă întinde fiilor săi file curate care înregistrează confesiunile lor sincere și profunde. În destăinuirile poeților din anii 50–60 se simte dorința de a spune un cuvînt nou, original, despre trecut și prezent, într-o sinteză armonioasă a lirismului cu publicistica. În același timp, noua poezie se distinge prin sobrietatea interioară și profunzimea trăirilor sufletești. În săli și amfiteatre au început să răsune vocile rapsozilor Bulat Okudjava, Al. Gorodnițki, Ada Akușeva, Iuri Vizbor, Novella Matveeva. Fiecare dintre ei are individualitatea sa artistică și, în mod firesc, cercul său de cititori și ascultători. Cel mai vîrstnic dintre trubadurii sovietici contemporani este Bulat Okudjava. Cîntecele sale au prins parcă aripi și zboară în toate colțurile lumii. Deseori poetul primește scrisori de la tinerii de pe șantierele hidrocentralelor din Siberia sau de la studenții agronomi aflați la practică în Cuba. Toți îi cer să compună cîntece despre Moscova și moscoviți, despre dragoste, despre taiga, despre dorul de patrie.

În timp ce creația lui Okudjava poartă, în bună parte, pecetea războiului și a perioadei postbelice, cîntecele Novellei Matveeva, care a pășit pe drumul poeziei către sfîrșitul anilor 50, sînt dedicate gîndurilor și frămîntărilor tineretului zilelor noastre. Întîmpinat cu căldură și atenție de critică și publicul cititor, primul ei volum de versuri „Vaporașul" (1963) se distinge printr-o excelentă versificație și o rară sensibilitate artistică. Poeta știe să redea feeria naturii, fantezia din versurile sale năvălește în viață, învăluind-o într-o atmosferă poetică, fermecătoare. Cîntecele Novellei Matveeva sînt pline de bucurie : se scaldă în soare țara verde-albastră, unde domnește veselia și fericirea („Delfinia"), vîntul puternic bate cuie în perete („Vîntul pe ostrov"), fulgul de nea se așează liniștit lîngă focul din pădure („Cum se compun cîntecele"). În aceste mici povestiri apar oameni simpli, simpatici, cu grijile și visurile lor.

Misiunea trubadurilor nu este deloc ușoară. Ei sînt niște strune sensibile ce vibrează la adierea vîntului istoriei, înregistrînd pulsul fiecărei epoci.

Literatură Sovietică

Prezentare și traducere de GALINA CERNICOVA

Bulat Okudjava

ORCHESTRA SPERANȚEI

Trompetele au dat semnale,
Și printre buze-nfierbîntate
Apar cuvintele neclare
Ca niște păsări speriate.
O melodie întîrziată
Ne strălucește ca o stea —
Orchestra mică a speranței,
Iar dirijor e dragostea.
În anii grei cu cer-un negru,
Cînd ploi de plumb ne
străpungeau,
N-am ascultat comenzi greșite
Ce spatele ne-ncovoiau.
Au răgușit alte orchestre,
Dar a rămas alăturea
Orchestra mică a speranței,
Iar dirijor e dragostea.

SOLDĂȚELUL DIN HÎRTIE

A fost odată un soldat
Frumos și plin de vitejie.
Din cartonașe decupat —
Era o simplă jucărie.

Pentru dreptate, adevăr
Ar fi murit cu bucurie
Dar atîrna pe-un fir de păr —
Era soldatul din hîrtie.

El tot striga : „Alarmă, Foc !"
Uitînd că este de hîrtie,
Și atîrna-n același loc —
Naivă, biată jucărie.

El soarta sa și-a blestemat,
Pășind în foc cu bărbăție.
Și-a ars pe loc el imediat —
Era soldat, dar din hîrtie.

Novella Matveeva

CÎNTEC DESPRE CEAUN

În liniștea de seară,
Într-o primăvară
Ardea un foc puternic.
Pe foc era un ceaun,
Și cineva alături
Ședea, privind spre munți,
Iar focul și ceaunul
Îi amintea ceva.
Sosise noaptea. Focul
S-a stins încet,
Și omul ce la foc privea visînd
S-a dus. Și nimeni, nimeni
Nu poate să ne spună :
Trăit-a pe pămînt ?
În inima lui blîndă
Ce-a strîns el în tăcere ?
De ce privea el focul
Și ce-n ceaun a fiert ?

FATA DIN TAVERNĂ

În zadar te-ai temut de
dragostea mea.
Ea nu te va stînjeni.
Mi-a fost de ajuns să te văd
uneori,
Cu-n zîmbet m-am mulțumit.
Iar atunci cînd la alta tu ai
plecat

Sau sufletul ți-era hai-hui,
Mă mulțumeam să văd atîrnat
Paltonul tău într-un cui.
Un musafir infidel printre noi —
Tot alte drumuri te-au atras.
Mă mulțumesc să privesc uneori
Cuiul ce fără palton a rămas.
Zilele zboară, anii se scurg
În cețuri, vînturi și ploi.
Și cînd uneori mai privesc
împrejur,

Văd locul fostului cui.
Dar urma cuiului a dispărut :
În casă e totul din nou zugrăvit.
Mă tot liniștearn că locul lui
Încă ieri putea fi găsit.
Te-ai temut în zadar de
dragostea mea,

Ea nu te va stînjeni
Mi-a fost de ajuns să te văd
uneori,
Cu-n zîmbet m-am mulțumit.
Și-n vîntul cald deslușesc cîteodat'
Al trompetelor glas, al viorii gînd,
Dar ce bucurii și tristeți mi-ai dat,
Tu n-ai să înțelegi nicicînd.

CRONICĂ DIN IASNAIA POLIANA
(Fragmente)

Peste piața gării și peste scuar s-a lăsat bruma. A pornit vîntul. Lîngă casa lui Ozolin stătea sprijinită de un perete de lemn Sofia Andreevna. Își ferea fața de vînt, acoperind-o cu o basma. La două ferestre, lumina s-a stins, dar prin geamul sub care stătea ea lumina străbătea încă slab.

El sta culcat în semiîntuneric. Lampa era acoperită cu un ziar. A intrat Makovițki, i-a pus mîna pe frunte și el imediat a tresărit. Voia să se ridice. Makovițki l-a ținut de spate. Palmele lui Lev Nicolaevici erau uscate, buzele de asemenea. El șoptea :

– Nu este nici o ieșire, nici o scăpare. Nu există acel Dumnezeu căruia i-am slujit, căruia i-am închinat întreaga mea viață, pe care l-am implorat să mi se arate și care ar fi putut să mă audă. Nu există !

Totul era ros de îndoieli ca de rugină și iată că acum totul s-a prăbușit din nou ca o avalanșă, dezvăluind o beznă.

– Cine mă ajută, Doamne, cine ?

– Lev Nicolaevici, liniștiți-vă... – se agita Dușan Petrovici. Nu e timpul să vorbiți de moarte...

– Dar moartea nu e ! Nu există moarte ! Cum poate să existe ? ! – aproape că a strigat Tolstoi și dintr-odată a tăcut, și-a încordat atenția și a arătat speriat cu capul spre camera vecină. – Ce fac ? Ce fac ei acolo ? Păzesc ?

– Alexandra Lvovna a ațipit.

– Dar Tania ?

– Tania e tot acolo.

– Să nu mă trădați. Se ceartă ?

– Nu, nu. Vreți să vă culcați ?

– Creierul... creierul a obosit. Nu pot să uit de mine !... Ce groaznic... Uit ! Trebuie, trebuie să notez... Nu scriu nimic de mai multe zile...

– Va trece, Lev Nicolaevici... Mai tîrziu veți recupera totul...

– Of, nu... Și dintr-odată cu neliniște : – Unde-i cizma ? Unde mi-e cizma ?

– Care cizmă ?

– Acolo, acolo... – Arătînd sub pat.

Dușan Petrovici a scos cizma și cu spaimă și-a îndreptat privirea spre Makovițki, nerecunoscîndu-l. – Cine e ? Oare cine e ?

– Eu sînt, eu...

– Nu e aia, – cu groază a șoptit Tolstoi, dîndu-l pe Makovițki la o parte.

A intrat în fugă Sașa.

– Cheamă pe cineva ? Pe cine cheamă ?

– Nu știu. Cred că e o criză, a spus Makovițki.

. . . .

După storuri a început să crape de ziuă.

El sta nemișcat și privea liniștit, cu ochii limpeziți, dar nu spre ei, ci undeva în depărtare, străin de toate din jur. Toți s-au îngrămădit în jurul lui. Berkenheim s-a apropiat cu seringa ca să-i facă o injecție, dar Dușan Petrovici l-a îndepărtat în tăcere.

Istina... Iubesc multe... Ca și ei... – a rostit foarte încet Tolstoi.

Toți au spus pe urmă că au auzit clar și au notat aceste ultime cuvinte ale lui și, socotind că sînt ultimele, căutau în ele un sens accesibil logicii noastre, înțelegerii noastre pămîntești, dar ele erau doar rămășițe din ceea ce a pîlpîit în subconștientul său, și noi nu vom afla niciodată ce semnificație au avut pentru el : „Eu iubesc multe... ca și ei".. Iubește multe, și cine sînt ei ?

După aceea a tresărit într-o convulsie ușoară și a tăcut.

Medicii s-au îngrămădit lîngă ușă.

Au adus-o în cameră pe Sofia Andreevna. Apoi a intrat Certkov. Serghei Lvovici i-a oferit un scaun, dar ea nu s-a așezat.

Deasupra patului s-a aplecat medicul Nikitin.

– Va mai fi o răsuflare ? – l-a întrebat Sofia Andreevna.

– Nu, i-a răspuns. Makavițki.

Era ora șase fără șapte minute, în ziua de 7 noiembrie 1910.

SERGHEI ERMOLINSKI

„TREBUIE SĂ DOREȘTI UN SINGUR LUCRU..."

Un băiețel de 8 ani auzea zilnic în casa părintească discuții despre titanul literaturii ruse, Lev Nicolaevici Tolstoi. Într-o zi, Serioja îi trimite în taină marelui scriitor o scrisoare, plină de greșeli gramaticale și pete de cerneală, în care îi mărturisește admirația sa nemărginită față de el și dorința de a face din literatură crezul vieții sale. Primind această scrisoare sinceră și naivă, Lev Tolstoi îi răspunde : „Dragă Serioja ! Dorința dumitale de a deveni scriitor e foarte rea ; a dori să devii scriitor înseamnă a rîvni la glorie... Aceasta este o vanitate dăunătoare... Trebuie să dorești un singur lucru : să fii om bun, să nu necăjești pe nimeni, să nu urăști ci, dimpotrivă, să-i iubești pe toți". Serioja n-a putut să renunțe la vocația sa, dar ultimele cuvinte din scrisoarea lui Tolstoi i s-au întipărit adînc în inimă și l-au călăuzit în viață și în activitatea literară.

Serghei Ermolinski este unul dintre susținătorii entuziaști ai cinematografiei sovietice, încă de la începuturile sale. A lucrat alături de renumiții regizori I. Raizman, Z. Zarhi, Gr. Roșal, A. Stolper. După scenariile scrise de el au fost realizate peste 30 de filme, dintre care multe au intrat în fondul de aur al cinematografiei. Piesele sale sînt unite prin tendința autorului de a trata într-un spirit polemic problemele etice ale contemporaneității și de a găsi răspunsuri noi la frămîntările acesteia. Pentru Ermolinski, studierea istoriei și a documentelor istorico-literare este o necesitate. Ele îi prilejuiesc reflecții profunde asupra destinului poporului și al personalităților sale marcante.

O prietenie îndelungată l-a legat pe Serghei Ermolinski de familia marelui scriitor Mihail Bulgakov. Ermolinski a ajutat-o pe Elena Sergheevna să editeze moștenirea literară a soțului său, a adunat într-o carte amintirile celor care l-au cunoscut pe autorul romanului „Maestrul și Margareta". Acum scriitorul lucrează la un scenariu despre cunoscutul dramaturg rus A. Ostrovski, continuă să scrie cartea cu caracter autobiografic „Vîntul tot nou și nou", 60 de ani a păstrat Serghei Ermolinski în inimă amintirea clipei cînd a primit scrisoarea de la Lev Tolstoi. Ani îndelungați a adunat cu scrupulozitate materiale despre ultimele zile din viața marelui scriitor și iată că recent a apărut „Cronică din Iasnaia Poliana", în care sub ochii noștri se desfășoară, parcă filmată de o cameră invizibilă, o dramă zguduitoare – sfîrșitul tragic al lui Lev Tolstoi. Această carte este un omagiu adus de fostul băiețel blond celui care l-a ajutat să devină **OM.**

TERRA MAGAZIN

O JUCĂRIE VIE. Micuța Tina Hansen din Iutlanda a primit de ziua ei o jucărie neobișnuită. Este vorba de un căluț viu dar, probabil, cel mai mic exemplar al acestei rase din lume. Stăpînul său, tatăl micuței Tina a și făcut măsurătorile de rigoare în fața ziariștilor. Căluțul acesta ca o jucărie nu cîntărește mai mult de 10 kg și nu depășește 40 cm în înălțime !

BICICLETA BUNĂ LA TOATE. Celebrul actor de cinema Rex Harrison a declanșat o adevărată „reacție în lanț" în escapadele cu bicicleta, după ce, la cei 54 de ani ai săi, a cîștigat un concurs la Londra. De fapt, medicii recomandă acest mijloc de locomoție tuturor celor care vor să-și păstreze condiția fizică. Deci, bătrînul „biciclu" din nou la modă !

ȘANSE MAI MARI DE VINDECARE A LEUCEMIEI Trei din patru pacienți supraviețuiesc. În lupta împotriva uneia dintre cele mai perfide maladii, leucemia limfatică acută, medicii au reușit să cucerească o nouă poziție. Cu numai cîțiva ani în urmă, diagnosticul acestei boli excludea aproape orice șansă de supraviețuire. Iată însă că o nouă metodă de tratament experimentată cu succes în Berlinul occidental sub conducerea prof. Hansjörg Riehm pare să dea noi s p e r a n ț e. Împotriva bolii condiționate de factori ereditari sau declanșate în urma unei dereglări a sistemului imunologic al organismului, au fost elaborate pînă acum diferite tratamente medicamentoase fără a se garanta însă vindecarea completă. O terapie combinată pusă la punct în Statele Unite nu a reușit să sporească șansele de vindecare decît pînă la 5%.

Prof. Riehm și colaboratorii săi au optat cu patru ani în urmă pentru o nouă cale. În opoziție cu alți specialiști care avertizau împotriva administrării conjugate a preparatelor chimioterapeutice cunoscute atrăgînd atenția asupra efectelor secundare, prof. Riehm a aplicat în mod deliberat doze foarte mari, pornind de la concepția că efectele secundare nedorite nu apar simultan și chiar se anulează în parte reciproc. Ca atare, în prima fază de tratament care durează opt săptămîni, bolnavilor li s-a administrat o doză care depășește limitele de toleranță admise pînă acum. Succesele obținute par să justifice temeritatea oamenilor de știință din Berlinul occidental. Șocul medicamentos distruge într-o măsură atît de mare celulele bolnave încît, la sfîrșitul tratamentului, numărul lor poate fi din nou ținut sub control de forțe imunologice ale organismului, oricît de slăbite ar fi. Grație acestui procedeu, 75% din totalul pacienților considerați incurabili au putut fi redați vieții fără a suferi pînă în prezent nici o recidivă.

Dar specialiștii din Berlinul occidental nu s-au mulțumit cu tratamentul medicamentos intensiv din primele opt săptămîni. Pacientului i se administrează în continuare un tratament chimioterapeutic coroborat cu o serie de ședințe de raze. Prin iradierea slabă a craniului și a coloanei vertebrale se împiedică instalarea celulelor leucemice la nivelul creierului sau al sistemului nervos central unde efectul medicamentelor este mai puțin intens.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef). FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct). IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct). GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXV ● 6 septembrie 1974 ● Nr. 36 (340) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu lucrări aparținind sculptoriței Ina Popescu

Carta de aur a națiunii

Intii septembrie a anului treizeci. Intreaga națiune română ia cunoștință de primul Program al Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și inaintare a României spre comunism. Adevărată cartă a devenirii României socialiste, Programul este o exemplară aplicare a legităților revoluției proletare, la condițiile istorice, sociale și naționale ale României de azi, care jalonează drumul ascendent al țării și poporului spre țelul celor mai inalte aspirații cunoscute de istorie – comunismul. Nu există un act precedent in istoria țării, care să fi conturat atit de perfect o societate viitoare, analizindu-i toate transformările de perspectivă pină la detaliul celor mai intime implicații sociale și umane, indicind totodată și căile imediate, necesare, ineluctabile pe care trebuie mers spre viitor și in viitor. Este singurul drum posibil spre progres pentru că mărturie stau realitățile celor treizeci de ani de construcție socialistă, pe care trebuie să le amplificăm la scara viitorului. Programul, pentru omul societății românești de azi, este o supremă chemare la conștientizarea integrală, vie, a scopului eforturilor sale, spre perfecționare, civilizație inaintată, implinire umană. Este un mesaj, străbătut de cel mai profund caracter umanist adresat de partid națiunii, cind partidul și națiunea se contopesc intr-o singură ființă al cărei prim cuvint este MUNCA, acest motor al condiției umane, ajunsă in pragul celui mai luminos viitor. Un mesaj adresat implicit umanității, la scara unei planete, pentru înțelegere, pace și cooperare. Un exemplu de luciditate și previziune politică sintetizind voința unei națiuni libere de a continua pină la cel mai inalt nivel un drum nou, inceput cu treizeci de ani in urmă. Din această Cartă a națiunii ne desprindem cu claritate, fiecare dintre noi, cetățenii României socialiste, locul și rolul important, umplindu-se cu responsabilitate și putere pentru edificarea celei mai inalte conștiințe umane, demnă de o societate socialistă multilateral dezvoltată pregătitoare de comunism.

Avem in față 25 de ani, din care trebuie să facem 25 de trepte ale progresului, ale civilizației, ale dreptății, ale conștiinței comuniste, ale unității unei națiuni. Acolo trebuie să ajungem noi și fiii noștri, pentru fiii fiilor noștri – națiunea română a secolului XXI și mai departe.

PAUL EUGEN BANCIU

„Totul pentru om!"

Avind o indiscutabilă inriurire dinamizatoare asupra intregii evoluții a orinduirii noastre, Conferința Națională din iulie 1972 a marcat inceputul unei perioade noi, calitativ superioară in ascendența social-economică a țării, edificarea socialismului multilateral dezvoltat vizind progresul accelerat al orinduirii noastre atit pe plan material cit și spiritual, formarea unității de ideal și voință a întregii națiuni in jurul partidului Comunist – centrul vital al vieții sociale.

Este știut că rezolvarea sarcinilor complexe ale edificării noii noastre societăți reclamă amplificarea rolului factorului conștient și permanentizarea eforturilor de perfecționare a tuturor proceselor și fenomenelor vieții social-economice, civilizația socialistă desemnind o nouă realitate socială și promovind idealul de dezvoltare multilaterală a societății și a omului. Realizind transformări profunde, de largă cuprindere și de esență umanistă, fiind civilizație spirituală superioară, socialismul își înscrie programatic **restructurarea spirituală a agentului uman,** construind un om cu o inaltă conștiință și pregătire culturală și profesională, cu un profil moral-politic înaintat.

„Nu trebuie să uităm nici un moment că **mai presus de orice se află omul** – sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a P.C.R. din 1972 ; dezvoltarea lui multilaterală trebuie să stea în centrul tuturor preocupărilor partidului nostru, trebuie să fie țelul suprem al societății noastre socialiste".

Desigur, tendința înspre plenitudine umană, aspirația construirii unor personalități plenar dezvoltate reprezintă un ideal al umanismului din toate timpurile ; pe solul existenței sociale socialiste, prin umanismul politicii partidului nostru, pluralizarea personalităților devine insă posibilă, creindu-se **cadrul legal** de manifestare a acestora. Satisfacerea condiției obiective nu este insă și suficientă ; fiecare individ își clădește propria personalitate prin implinirea comandamentelor sociale majore, a permanentizării eforturilor de autoperfecționare morală și spirituală, integrindu-se în viața socială, fiind agent și beneficiar al proiectelor și înfăptuirilor societății noastre.

Proclamind **omul** valoare supremă, socialismul – ca societate a totalei împliniri umane – implică și o acțiune normativă față de om. Programul de perfecționare a activității de educație ideologică are menirea de **a activiza** funcția reflectorie și cea anticipativă a conștiinței socialiste ridicind-o – in proporție de masă – la nivelul exigențelor civilizației socialiste, ca tip nou de societate și cultură, invederind rolul catalizator al valorilor social-politice și formind convingeri și deprinderi de acțiune ale individului concret, concordante principiilor generale, valorilor și scopurilor sistemului social global. „Proiectul de norme ale vieții și muncii comuniștilor, ale eticii și echității socialiste", dezbătut de Conferința Națională, este un astfel de program de făurire a omului nou, comunist, partidul nostru urmărind cu consecvență ca aceste cerințe etice generale să fie conștientizate și concretizate la nivel individual – ca mod de viață –, generalizate pe planul intregii societăți românești. In acest context, perfecționarea continuă a activității ideologice se definește ca o pirghie a progresului social, nivelul conștiinței socialiste condiționind însăși amploarea și ritmul dezvoltării sociale.

Remarcabila activitate teoretică și practică a partidului nostru, a secretarului său general, construcția însăși a societății socialiste multilateral dezvoltate reprezintă intruchiparea marxismului creator. Studierea legilor sociale obiective și înțelegerea sensului lor, cunoașterea particularităților acțiunii lor concrete in

ADRIAN RACHIERU

(Continuare in pag. 3)

CONVORBIRI

„Minunile" de fiecare zi ale chirurgiei estetice

Cu conferențiar dr. EMANOIL POPA
șeful Clinicii de chirurgie maxilo-facială din Timișoara

Intreaga antichitate greacă și romană, fragmentele de statui, scrierile medicale ale lui Hipocrate și Celsus, diversele opere literare atrag atenția asupra practicii operațiilor de chirurgie maxilo-facială, de chirurgie estetică, socotită o disciplină însemnată a științei chirurgicale vechi. Din acest punct de vedere privită această disciplină, putem spune că ea se confundă, în privința izvoarelor celor mai arhaice, cu însuși istoricul medicinii. Cei care au practicat, de-a lungul secolelor, acest gen de chirurgie asupra trăsăturilor feței omului au înțeles că felul cum trebuie să arate ființa umană nu prezintă doar un interes anatomo-estetic, ci constituie însuși fundamentul echilibrului său psihic, echilibrul de care țin sănătatea și fericirea sa.

In acest sens am înțeles să privesc activitatea acestui grup restrins de chirurgi, de la Clinica timișoreană, condusă de conf. dr. Emanoil Popa, grup în care s-au afirmat, de-a lungul anilor, chirurgi de prestigiu ca doctorii Nicolae Marcu, Mihail Hari, Mihai Iovită, Emil Urtilă și Ilie Vasiluță. Avind un cadru vast de manifestare, intr-o specialitate de chirurgie plastică și reparatorie, ei au urmărit, de-a lungul anilor, redarea integrității corpului omenesc, repararea anatomică a formei, dar și a funcției diverselor organe sau țesuturi lezate. In acest sens am înțeles să port și convorbirea de mai jos cu șeful Clinicii timișorene de chirurgie estetică.

– Ați intrat de indată in această disciplină, după terminarea studiilor ?

– Am practicat stomatologia în două dispensare comunale, cițiva ani la rind, în Orțișoara, Recaș ... Abia de aici încolo am tins spre această specializare de chirurgie maxilo-facială. In 1955, aici in clinică, aveam douăzeci de paturi. Azi avem un număr de cincizeci, iar viitorul ...

– Unde se situează chirurgia maxilo-facială in cadrul larg al chirurgiei ?

– Vecinii noștri sint ORL-iștii și neurochirurgii.

– Ca știință, de cind s-a constituit ea ?

– Se pare că doar ultimele decenii au făcut din chirurgia estetică o disciplină pur științifică, deși manifestări găsim din antichitate. Vechii egipteni practicau rinoplastia. In papirusuri găsim descrieri de intervenții pentru restructurarea urechilor, a nasurilor mutilate, care erau retezate adeseori prin practici religioase sau pedepse. Indienii practicau și ei rinoplastia, prin intrebuințarea unui lambou pediculat pe frunte. Operație răspindită pe atunci, deoarece femeilor adultere li se tăia nasul. Grecii au preluat și ei aceste practici chirurgicale. Hipocrate face referiri în lucrările sale asupra patologiei cicatricelor, și a „infrumusețării" lor, iar romanii transmit, prin Celsus, om de prodigioasă cultură, scrieri cu conținut medical, în care găsim reale descrieri asupra refacerii nasului, urechilor, a grefelor de piele, a suturilor estetice, a cicatricelor.

– Deci „Nil nove sul sole" (nimic nou sub soare?)?

– Repet : ca știință, chirurgia facială s-a constituit mai ales în ultimele decenii, în urma războaielor mondiale, în special, al doilea. Măcelul omenesc a determinat găsirea unor soluții pentru marii mutilați și, iată că, de la chirurgia care adeseori cosea grosolan pielea feței, sau lăsa cicatrici urite, a trebuit să vină o chirurgie nouă, a fineței și a frumosului, care să redea ființei umane fizionomia sa reală și echilibrul său natural.

– Înainte vreme, cine repara toate acestea ?

– Chirurgii de profesie făceau acest lucru. Ei aplicau intervenții maxilo-faciale sau operau malformații congenitale. Încet-încet, ei însă au renunțat și i-au îndrumat pe cei în cauză spre această Clinică, ce lua naștere acum paisprezece-cincisprezece ani.

– Care or fi fost cele mai primitive instrumente ale chirurgului și stomatologului ?

– Existau chirurgii bărbieri încă din epoci vechi. Ei făceau tratamentul paradontopatiilor. Și se pare că cel mai util și un prim instrument al lor a fost un cleşte de fierar, cu lamele plate și mobile, care putea extrage mai ales dinții ce se mișcau din gurile bieților clienți.

– Nu numai la vederea unui asemenea „instrument", dar și azi, în fața instrumentației moderne, nichelate, pacientul încearcă o teamă. S-a creat oare o psihoză, în timp, a bolnavului de dinți ?

– Anestezia a apărut relativ tîrziu, la mijlocul secolului XIX. Culmea că precursorii anesteziaștilor au fost tot dentiștii. Ei au folosit, primii, substanțele anestezice. Ei „adormeau" pe suferinzii de dinți. Nefiind însă o anestezie reală, ca azi, durerile spontane ale dinților fiind intense, tratamentul lor fiind și mai dureros, s-au creat acele „turbări ale dinților", dureri atroce, nemaipomenite. Aceste suferințe extraordinare se iveau încă din anii precoci, din copilărie. De aci, teama care s-a extins, din anii copilului, pînă la anii maturității și, deci, crearea spaimei.

– La ora de față care sint cuceririle chirurgiei estetice ?

– Putem vorbi de o perfecțiune a operațiilor care vizează corectarea malformațiilor congenitale și a defectelor cîștigate de părțile moi și de schelet.

– Și prin ce tehnici anume refaceți fizionomia umană ?

– Se folosesc fie țesuturi proprii, cît și materiale străine, cu ajutorul cărora se reface fizionomia în con-

ION ARIEȘANU

(Continuare in pag. 7)

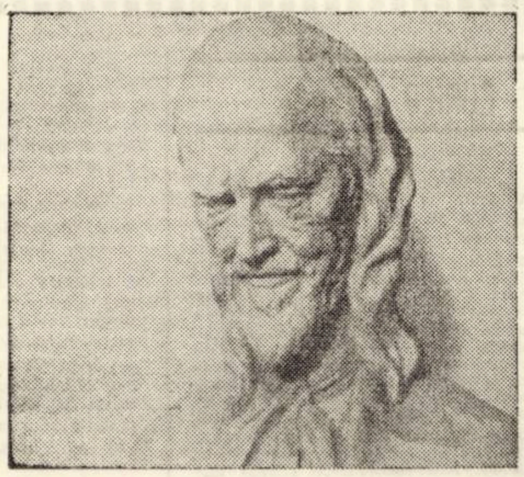

Tata Oancea

CRONICA LITERARĂ

1. Franz Liebhard, unul dintre cei mai cunoscuţi scriitori de expresie germană din România, a imprimat primul volum de versuri – **Schwäbische Chronik (Cronică şvăbească)** – destul de tirziu (in 1952), atunci cind trecuse de cincizeci de ani şi cind poezia sa se maturizase, ca fond şi mijloace pe deplin. Următoarele culegeri – **Glück-kauf ! (Noroc bun !)**, 1959 ; **Gedichte** („Cele mai frumoase poezii"), 1964 ; **Miniaturen aus vierjahrzehnten (Miniaturi din patru decenii)**, 1972 – apar la intervale mari, făcind dovada unui autor laborios şi exigent. Odată ieşite la lumină, insă, cărţile impresionează prin arhitectura lor solidă, printr-o nedezminţită valoare şi egalitate cu ele insele. In această privinţă, Franz Liebhard se aseamănă, intrucitva, cu Al. Philippide, poetul cu o activitate cantitativ redusă dar deosebit de complexă şi de unitară.

Recenta retrospectivă lirică (Franz Liebhard s-a afirmat totodată, şi ca prozator, traducător şi eseist) – insoţită de o prefaţă şi de o notă biobibligrafică, redactate cu mare acurateţe de Ion Maxim şi in foarte frumoasa tălmăcire a lui Ion Horea – reţine din creaţia lui Franz Liebhard **sonetele, miniaturile** şi aşa numitele **strofe pămînteşti** (cel de al treilea şi ultimul ciclu).

Cituşi de puţin stinjenit de spaţiul avar al sonetelor Franz Liebhard incearcă să facă, din cele mai multe mesagerii meditaţiei sale discrete şi calme. Analogii (şoptite) intre rotirea elementelor şi destinul uman, infioară curgerea catrenelor şi a terţinelor : „In inserare un copac inalt, / Pe ramuri umbre-au atirnat perdele, / Şi luna din tărimul celălalt / Ca intr-un cuib se vede printre ele. / Copacu-i viu, luna de mult s-a stins, / Chiar dacă bate-n auriu frunzişul, / Şi focul ei, se pare, dinadins / Işi mai arată crengilor tăişul / In jocul lor e-un inţeles ca-n toate : / Intre ce-i viu şi ce e mort, se pare, / E-o veşnică şi sfintă-mbrăţişare. / Numai in viaţă pulsul morţii bate. / In zămislire, insă, doar iubirea / Dă omului, prin timpuri, nemurirea".

Alteori, deşi autorul nu e un vizual, rămin in memorie cadre uşor estompate, dar figurate cu reală pricepere **(Femeie fumind)**. E ceea ce se intimplă şi in numeroase **miniaturi** – piese de opt versuri, rimate şi ritmate meticulos şi constituind. după credinţa noastră, partea cea mai rezistentă a selecţiei. Se ascund şi aici, pe un fundal reflexiv şi vag muzical (dincolo de creionări fugare), liniile de adincime ale unor stampe tulburi, extrem de sugestive : „Ochii-i sint fără vedere / şi ghemuit pină ţirziu, / din lumea umbrei lui mizere / se roagă, cere in pustiu. / O, oameni, cin' să-i dea lumină ? / Doar soarele cu stins alint / in farfuria lui de tină / i-aruncă banii de argint". **(Cerşetor).**

2. **Lavă** – inscris pe frontispiciul noului volum semnat de Ioanid Romanescu – este un termen simbolic. El desemnează poezia insăşi, ale cărei izbucniri s-ar asemăna cu revărsările incontrolabile şi imprevizibile ale materiei infierbintate. Vom recunoaşte că asocierea nu e nici de tot comună şi nici lipsită de profunzime. Identitatea **poezie-lavă** dezvoltă, referitor la cea dintii, o serie de atribute (imprumutate celeilalte), atribuite care, in cele din urmă, ar putea insoţi poezia autorului in discuţie sau care-oricum – ne dezvăluie estetica sa. Aşadar : spontaneitatea, forţa, „incandescenţa" şi – mai ales – informalitatea. Dar iată şi textul care deschide palcheta : „De la pămint putere să primeşti / nu trebuie să fii Anteu – / insă de sub pămint să ieşi / prin virful muntelui e greu / şi incă mult mai greu să ieşi / prin muntele acesta de cuvinte / prea dens şi prea apăsător / o lavă Poezia – cea mai fierbinte". i

Intr-adevăr scrierile lui Ioanid Romanescu par fie rodul unor explozii nepremeditate şi nestăpinite, fie cel al unor plonjări, de pe urma cărora sint aduse la suprafaţă uimitoare „tablouri" : „In cimpiile roze unde se-naltă / spitaluri lungi pentru amor / in cimpiile roze unde mai bate / marele vint măturător / cu capul ingropat in coroana-i / de păr impietrit in frică dar sus / din punct in punct şi azi răsare / marele animal supus ... / şi prada pradei lor păsări de jos / cum zboară in vacarm şi nu ştiu ce imită / şi-n trupul ingheţat acolo intre flori / bat pliscurile mici in dinamită" ...

Ziceam **par** (şi nu **sint**) fiindcă e de-a dreptul probabilă o trucare a totalei neparticipări – de unde şi senzaţia (constantă) de veghe ironică, de autocontemplare lucidă.

Citeodată, ce rămine din toate acestea e o zgură nesemnificativă, o invălmăşeală greoaie de cuvinte. Nu poate fi indepărtată, adesea, impresia de fragilitate, de edificiu fără temelie. Ceea ce lipseşte poemelor e o problematizare substanţială şi coerentă. De aceea ele trezesc mai curind surpriză decit emoţie. Imaginile sint, in mare parte, plasticizante, explicative **(Poemul tablou electronic)**, sau, mai rar, joc pasager, siluire a sensurilor.

Ioanid Romanescu este (şi se doreşte) un „inspirat" ; dar, deocamdată, unul de vigoare medie. Lirismul său contorsionat şi nepotolit (semn posibil al unei mari inzestrări) lasă să se intrezărească un teritoriu interior deosebit de interesant, despre care au ajuns pină acum „deasupra" prea puţine ştiri (abia nişte ecouri). Important ni se pare faptul că el există. Se poate nădăjdui că viitoarele expediţii ale poetului (care il caută cu infrigurare intr-un şir de volume) vor izbuti să-l cuprindă in intregime.

FRANZ LIEBHARD,

Aurul înălţimilor

(Ed. Minerva, 1974)

IOANID ROMANESCU,

Lavă

(Ed. Albatros, 1974)

EUGEN DORCESCU

Paul Anghel

PROFILURI

Prezent in diverse publicaţii incă din 1947, P. Anghel desfăşoară o vie activitate publicistică şi literară. O bună parte din rodul muncii sale pe multiple planuri s-a concretizat in citeva volume care l-au situat in rindul scriitorilor noştri actuali, de prestigiu. Un prim titlu de volum, apărut in 1961, este **Şapte inşi intr-o căruţă,** urmat in acelaşi an de **Victoria din Oltina,** căruia i s-au adăugat, in 1964, **Arpegii la Siret,** iar **Arhivă sentimentală** vede lumina tiparului in 1968. Dramele **Săptămina patimilor** (1968) şi **Viteazul** (1969) il impun printre dramaturgii actuali de primă clasă. Intre timp, scriitorul şi-a imbogăţit opera şi cu alte volume.

Printre reprezentanţii actuali ai reportajului literar, P. Anghel este o figură singulară, prin trăsătura care il recomandă nu doar un simplu cronicar al evenimentelor contemporane, cit un **suflet** impovărat cu memoria trecutului istoric, din cele mai adinci timpuri. **Memoria** este pirghia ce-l proiectează şi-l susţine in sfera culturii, orizont de plan complementar antitetic faţă de infinitul material universal. Un citat din **Arpegii la Siret,** socotim, a-i defini tehnica. Moldova, se pronunţă autorul, **„Este pămintul cu o memorie istorică fenomenală, in care, eveniment de răscurce, intimplare diurnă, accident, adiere sapă trepte in timp, dau sens şi culoare cronologiei, fac să vibreze vremea cu murmur de mare pină in infinitate".**

Martor al prezentului, Anghel nu este interesat de gradul in care, prin activitatea desfăşurată azi, am urcat pe o treaptă cit mai deasupra nivelului societăţii de ieri, cit să destăinuie substratul de legătură cu spiritul trecutului. Astfel, cele ale prezentului se înscriu ca prelungiri a ce a fost, căpătind relief in adincime, li se insuflă viaţă, devin existenţe in plan spiritual; se transformă in valori culturale.

Prin **Arhivă sentimentală** şi **Arpegii la Siret,** Anghel probează a se fi situat in atmosfera creată de principalii noştri creatori culturali. Era firesc mai ales in condiţiile actuale – ca autorul să-şi dirijeze atenţia spre destinul istoric al poporului român. Deocamdată, rezultatul acestor preocupări sint piesele amintite. Aproape in unanimitate, cronicarii literari au fost de părere că se găsesc in faţa unor realizări dramatice de excepţie. Discutarea pieselor in cauză implică precizarea unor idei privind in general soarta omului.

P. Anghel foloseşte un moment din viaţa domnitorului – cel al dezastrului personal şi naţional. In felul acesta, autorul este in ton cu atmosfera literară contemporană. Ţinteşte denudarea personalităţii umane – atingerea, prin demolare, a stării aneantizante de fiinţare. Dar, curios, abia astfel se apropie mai mult de stilul propriu de a fi istoric al poporului român.

Drama lui Ştefan se iscă din conflictul implacabil dintre dorinţa lui de a imprima ţării un curs urmind traiectoria obişnuită statelor mari apusene şi acceptarea destinului de alt gen al naţiunii pe care o conduce. „Sint sătul ... de această inţelepciune a răbdării. Am voit s-o schimb", işi trădează intenţia şi revolta, silnic angrenat in mersul unor evenimente care ii răstoarnă pe de-a-ntregul hotăririle. Cedind evidenţei, după ce-l ispitise visul de a elibera ţara de soarta cu al cărei sens nu se impacă, şi după ce apelase la mijloacele moderne apusene, el renunţă la calea „istorică". Il indepărtează pe cronicarul Mihail. „Eu am lepădat vremea ... Din această clipă, cronica lipseşte". Cu aceeaşi hotărire, şi din aceleaşi motive, i-a devenit inutilizabilă ştiinţa lui Falconieri, „Du-te, venetule ! Du-te, om al noului timp" !. Eroul este victima conflictului dintre „clipa" (durata istorică, epocă de afirmare a persoanei individuate, şi indeosebi a unui popor ajuns in situaţia de a intruchipa Puterea, organizat intr-un stat cu perspectivă istorică, datorită forţei de care dispune) şi timpul – veşnicie, subiect-creator. „Tu eşti clipa (se adresează Ştefan lui Jaccoppo, negustorul). Dar eu sint timpul" !

„Viteazul" trăieşte un alt moment din viaţa societăţii româneşti. Se promova o mai vie circulaţie a ideilor de sursă apuseană. Presiunea Occidentului asupra colţului sud-estic european se exercita mai insistent, direct proporţional cu scăderea in potenţial a rezistenţei de care dădea dovadă a fi capabil Imperiul otoman. Tentaţia de a face istorie in stil european era mai activă la toate naţiunile oprimate de turci. Mihai devine interpretul tuturor acestor visuri. Meritul autorului este de a fi reuşit să ne sugereze palpabil distanţa considerabilă ce-l despărţea pe erou de masa poporului, datorită adoptării, din partea lui, a unui sistem străin de a judeca lucrurile şi de a interpreta mersul istoriei ; cit de impovărătoare, direct potrivnice sensului propriu de viaţă al poporului, se dovedeau inseşi victoriile repurtate de voievod. Eroul şi poporul evoluau pe coordonate complet diferite, chiar contrare. Drama atestă cu eficienţă, şi intr-un mod strălucit, incongruenţa de specific dintre stilul istoric al popoarelor apusene şi cel al naţiunii române. Momentul ales concordă intocmai intenţiei autorului.

In concluzie, am remarca şi unele deficienţe. Tema, atmosfera in care se desfăşoară acţiunea primei piese, psihologia lui Ştefan implică modul aforistic-folcloric de exprimare (mai aproape şi de stilul contemporan literar), decit cel declamator retoric, amintindu-l pe Delavrancea (Oricum, om al sec. trecut). Apoi, simbolica personajelor este innegurată, proiecţia lor in plan secund nu se descifrează decit accidental, ca episoadele fragmentar prezentate să se intregească, pe fundal definindu-se imaginea de intreg a poporului, cu traiectoria destinului său singular. Piesele lui Anghel se afiliază moştenirii sadoveniene. Faptul trebuie apreciat la valoarea lui, pentru orientarea de prezent a literaturii noastre in genere, nu numai a celei dramatice.

MIHAI CAZACU

CURIER LITERAR

● **POETUL ANGHEL DUMBRĂVEANU** publică in revista Convorbiri literare (8/1974) un foarte frumos poem patriotic „Ora de aur a ţării". din care reproducem : **„In iubire şi aşteptare muncind / Sub zodia soarelui, drept şi curat / Alegindu-mi cuvintul, v-am adus / Speranţa mea şi credinţă** . Sub genericul „Pro-patria". de data aceasta intr-o proză confesivă poetul remărturiseşte acelaşi crez : „In peregrinările acelea, am fost la Bicaz, intr-un timp cind plutaşii treceau la vale pe sub imensele macarale de la baraj. Am fost intr-o schelă petroliferă din Gorj şi-ntre lucrurile care m-au impresionat profund erau sondorii aceia care trăgeau pe dealuri, mutindu-se din loc in loc, intr-o geometrie a visului, inaltele turle metalice. Am văzut minerii Aninei lucrind in zăpuseala orizonturilor de la 1 000 m adincime şi mă gindesc intotdeauna cu admiraţie la dăruirea lor, munca lor aspră şi insufleţită".

In acelaşi număr al revistei efortul critic al lui Val Condurache se indreaptă către romanul lui Sorin Titel „Ţara îndepărtată". Observaţiile criticului sint in general indreptăţite cu toate că textul său putea fi ceva mai concentrat evitindu-se astfel un anume aer descriptivist care, credem, nu-şi avea rostul vis-avis de un roman de tipul celui in discuţie. Cu toate acestea cronica este la obiect si, repetăm, judecata critică pertinentă.

● **O PLĂCUTĂ SURPRIZĂ** pentru noi caietul cenaclului literar „Tudor Vianu". caiet editat de Casa de cultură a sectorului 1 Bucureşti şi numit simplu. **Atelier literar.** Ne-am grăbit să-i consemnăm apariţia. pentru, mai ales, seriozitatea, competenţa cu care e alcătuit şi care presupun, in primul rind un mediu cultural puternic stimulativ, dragoste de cultură pentru creaţia literară. Simptomatic e şi faptul că acest caiet se deschide, cu un articol a prof. univ. dr. doc Al. Dima referitor la „Tudor Vianu şi ideea de cenaclu literar" o incercare de reabilitare, in termenii gindirii lui Tudor Vianu, a rostului cenaclului literar ca factor polarizator şi stimulator al talentelor in plină afirmare a rolului pe care o mare personalitate o poate juca, la un moment dat in destinul unui cenaclu literar. Constantin Crişan răspunde la intrebarea : „Există profesia de scriitor ?". Horia Stanca intreabă, legitim pentru menirea unui astfel de caiet : „Ştii să citeşti" ? iar Sanda Diamantescu-Hincu comite o succintă trecere in revistă a ideii de critică literară. In sfirşit, un foarte frumos poem publică Dinu Ianculescu, poem din care cităm prima strofă : **„Doamnă ora-i stinsă, vintul aşezat ! / Intre maluri ude, seara lingă porţi / Se aud pe ape şi prin ceruri, morţi / Ingerii din raiul care s-a surpat".**

● **O VIZITĂ IN IMPASSE RONSIN (1952) :** „... A durat ceva pină ce Brâncuşi să-şi dea seamă că sintem nişte studenţi care vor să-i vadă sculpturile. Părea foarte suspicios şi neobişnuit cu vizitele. Intr-un tirziu, cu un aer ostil, ne-a lăsat inăuntru Atelierul, nu prea vast avea dezolarea unei capele mortuare. Toate sculpturile erau acoperite cu cirpe. cu excepţia marilor coloane ce se inălţau in apropierea ferestrei Brâncuşi a interpretat greşit sfioasa evlavie cu care priveam in jur". „... In sfirşit, s-a decis să ridice cu miinile atente cirpele prăfuite şi să ne arate lucrările ca niscaiva tezaure personale. In tăietura de brici a conturelor volumelor tensionate străluceau magic suprafeţele suprapolisate. Nouă ni s-a tăiat respiraţia. Acel mare sentiment de libertate, incărcat de insufleţire şi făgăduinţă, pe care arareori il poate trezi arta, ne-a vrăjit. Acţiunea aproape sacrală, pentru care nici unul dintre noi nu era pregătit ne descumpănise. Era limpede că Brâncuşi nu mai lucra mult. Işi petrecea cea mai mare parte a timpului polisind suprafaţa lucrărilor cu nimic altceva decit cu vată pentru a obţine strălucirea maximă In timpul vieţii sale nu exista in Musée d' Art Moderne decit o singură sculptură de el. Suprafaţa ei incepuse să se aburească Brâncuşi se supunea deci unei munci sisifice". (Klaus Jürgen-Fischer, Traducere de Marcela Pălănceanu ; in Arta nr. 2/1974)

A. BALTHAZAR

La Timișoara: Un serviciu de alergologie

Serviciul de alergologie de pe lingă Spitalul clinic județean Timișoara este o realizare importantă în domeniul ocrotirii sănătății. Ne-am adresat cu cîteva intrebări medicului primar dr. IONEL DINU, șeful acestui nou serviciu, specializat în alergologie, în Republica Federală Germania.

— De cind există serviciul de alergologie din Timisoara ?

— Practic, din ianuarie anul curent. Este un merit al Ministerului Sănătății, care a prevăzut o dată cu infiintarea noului Spital clinic județean și un serviciu de alergologie, inițiativă sprijinită cu căldură de către conducerea locală. Deocamdată, în afară de București, unde funcționează o policlinică cu acest profil, numai Timișoara dispune de un astfel de compartiment.

— Ce este, in fond, alergia ?

— Este un răspuns anormal al organismului față de o anumită substanță la care a fost sensibilizat. Substanța în sine poate fi netoxică, însă în contact prelungit cu organismul dă naștere, din partea acestuia, la o reacție modificată, nenormală, maladivă. Cred că astăzi nu există nici un domeniu al medicinii care să nu încerce o explicație și să nu caute o rezolvare a bolilor cronice — hepatite, nefrite, bronșite etc., — prin imunopatologie, adică prin fenomenul de sensibilizare a organismului față de substanțe străine, sau chiar față de propriile lor organe. De la 2-3 afecțiuni cunoscute mai înainte, ca avind caracter alergic, cum erau astmul, febra de fin, sau urticaria, astăzi in fiecare ramură a medicinei există un număr de boli explicate, în totalitate sau parțial, prin mecanismul alergic. Există sensibilizări la diverse substanțe chimice, farmaceutice, cosmetice, la personalul medical, spre exemplu, sensibilizări la antibiotice. Brutarii, în contact prelungit cu făina, pot face în anumite condiții un astm bronșic, la unii care lucrează în industria chimică, cu coloranți, în anumite circumstanțe pot apărea eczeme.

— Ce rol are serviciul alergologic ?

— Inainte de toate, de a ține o evidență a bolnavilor alergici. Apoi un diagnostic corect. Și, in sfirșit, un tratament la nivelul ultimelor cuceriri ale alergologiei.

— Ce ați reușit să realizați din acestea pină acum ?

— Evidența bolnavilor se realizează, firește, in măsura, în care bolnavii se adresează serviciului nostru. Am reușit să organizăm prepararea majorității extractelor necesare pentru diagnostic, pentru teste. Am realizat, avind înțelegerea conducerii laboratorului spitalului — prof. dr. Dragomir — un laborator anexă de parazitologie și micologie, foarte important în bolile alergice. Sperăm să inaugurăm cît mai curind stația de aerosol pentru bronșitici. Am introdus buletinul alergologic care se poartă în buletinul populației, așa cum e cazul cu grupul sanguin, spre a feri pe bolnavul alergic accidentat de un tratament cu medicamente ce nu trebuie administrate în cazul său. De curind, am inaugurat consultările alergologice pentru copii.

— Bolnavii găsesc calea de a se adresa serviciului ?

— Legătura s-a făcut destul de greu. Însă prin medicii de teren sîntem din ce în ce mai mult solicitați. Din ianuarie și pină la inceputul lui iulie, am avut vreo 2 000 de consultații și analize. Peste 300 de pacienți urmează săptăminal tratament antialergic.

— Se poate vorbi de tradiții românești in domeniul alergologiei ?

— Da, fără discuție, l-aș aminti în primul rînd pe cel de care mă leagă sufletește, profesorul Păunescu-Podeanu, care m-a îndemnat și îndrumat să fac această specialitate, și care este unul din alergologii noștri mari, apreciați și in străinătate. Trebuie amintiți apoi profesorul Loghin, profesorul Lupu, care au îmbogățit cu lucrările lor alergologia pe plan internațional. Cercetările alergologice vor primi in curind un cadru nou, important, prin inaugurarea la București, într-un viitor apropiat, sub conducerea conferențiaru-doctor Seropian, a clinicii alergologice de la Fundeni.

— Ce satisfacție personală vă oferă alergologia ?

— Faptul că din 1951 mă ocup de acest domeniu, în care mi-am susținut și teza de doctorat, și că am avut cercetări apreciate la diferite congrese naționale și internaționale, e o dovadă că alergologia formează pasiunea mea cea mai mare. Este o satisfacție deosebită că prin realizarea serviciului alergologic de la noul Spital clinic județean mi se oferă un cadru mult mai larg decît pînă acuma să mă dedic și cercetării științifice, vindecării suferințelor în boli alergice. Mai mult nici nu puteam să doresc.

Convorbire consemnată de

IZSAK LASZLO

CARTEA DE IDEI

O INFLUENTĂ ORIENTARE SPIRITUALISTĂ-NEOTOMISMUL

Reactivizarea tendințelor spiritualiste în filosofia nemarxistă din ultimele decenii, constatată și la Congresul internațional de filosofie ce s-a ținut la Varna în toamna anului trecut, face imperios necesară analiza critică, marxistă, a acestor tendințe, combaterea lor argumentată și în deplină cunoștință de cauză. Lucrarea pe care ne propunem s-o prezentăm este o contribuție remarcabilă în această direcție, cu atît mai bine venită cu cît s-a scris destul de puțin la noi despre orientările spirituale contemporane

Gheorghe Vlăduțescu supune analizei o influentă orientare spiritualistă — este vorba de neotomism —, care-și propune reactualizarea doctrinei lui Toma d' Aquino, principalul reprezentant al scolasticii medievale occidentale. Neotomismul vrea să fie însă nu o simplă translație a tomismului in lumea contemporană, ci o „regindire" a acestuia potrivit problematicii filosofico-științifice a timpului nostru. Dar „Regindirea" tomismului în neotomismul actual nu înseamnă renunțarea la principiile sale fundamentale — întrucît tomismul ar fi (după reprezentanții săi contemporani) adevărata philosophia perennis, **filosofia eternă. Nu este vorba, așadar, despre o deschidere reală către spiritualitatea contemporană, ci de o încercare de încadrare a acesteia în principiile filosofiei lui Toma d' Aquino.**

Urmîndu-l pe Roger Verneaux, Gh. Vlăduțescu arată că principalele variante ale neotomismului sînt : carteziano-tomismul, kantiano-tomismul, „realismul ca evidență" și „realismul critic" tomist. **Acestora li s-ar putea adăuga încă două : o tendință vag bergsoniană, cu A. D. Sertillanges și alta fenomenologică — cu Alimé Forest, André Marc și alții.**

După ce analizează succint în primele două capitole evoluția tomismului de la constituire pînă la enciclica papală Aeterni patris **din 1879, care a fixat programul neotomismului, și începuturile neotomismului în Franța, autorul se ocupă de conceptul de** „filosofie creștină", **lansat de Etiene Gibson și de „realismul" tomist ca încercare de reconstrucție filosofică spiritualistă, specifică acestui curent**

Capitolul cel mai important al lucrării este acela consacrat analizei „realismului" tomist. „Realismul" tomist este de fapt o formă de spiritualism, care încearcă să-și adapteze, cum procedase încă Toma, aristotelismul. Autorul lucrării pune în lumină incompatibilitatea funciară dintre filosofia aristotelică și spiritualismul creștin, a cărei consecință inevitabilă este deformarea și denaturarea ideilor Stagiritului în cadrul neotomismului. Așa încît, în metafizica tomistă, în filosofia naturii, în psihologie și epistemologie, ideile aristotelice se ciocnesc permanent de cadrele spiritualiste în care sînt puse să funcționeze. Eșecul soluțiilor neotomiste în toate aceste domenii se datoresc, după părerea întemeiată a autorului, nu aristotelismului ci conflictului acestuia cu spiritualismul înlăuntrul filosofiei neotomiste, denaturării spiritualiste a ideilor lui Aristotel. Cu toate că unii neotomiști, Jaques Maritain mai ales, au adus anumite idei pozitive în teoria cunoașterii — ca analiza treptelor abstracției, statutul epistemologic al științelor speciale și al metafizicii și îndeosebi distincția lucru-obiect, pozițiile gnoseologice și general-filosofice ale neotomismului sînt perimate, anacronice. Aceeași incapacitate principială de aderare la real, de soluționare constructivă a problemelor contemporane, se constată și în concepția neotomistă despre om. Deși se pretinde un umanism, ba chiar un „umanism integral", neotomismul se opune, prin teocentrismul său, umanismului autentic.

VIOREL COLȚESCU

• G. Vlăduțescu : Filosofia neotomistă în Franța

„Totul pentru om!"

(Urmare din pag. 1)

condițiile României și participarea activă a maselor la edificarea modelului socialist de civilizație — asigură un climat favorabil dezbaterilor, impulsionind resorturile progresului social.

Angajată intr-un continuu proces de adincire a democrației, societatea noastră creează cadrul organizatoric menit să înlesnească participarea directă, tot mai intensă, a oamenilor muncii la conducerea treburilor de stat și obștești. Sprijinul activ și unanim al maselor muncitoare pentru traducerea în practică a mobilizatoarelor măsuri înscrise în programul de dezvoltare socio-economică a României, adeziunea deplină față de politica partidului și statului nostru, comunitatea de interese și unitatea de acțiune a întregului popor reprezintă o uriașă forță motrice a societății românești, asigurînd consolidarea orînduirii noastre și ascensiunea ei neintreruptă pe noi culmi ale civilizației și progresului.

Prin aplicarea în viață a politicii economice a partidului, oamenii muncii își construiesc propria bunăstare, fiecare cetățean înțelegînd că de munca, de efortul său depinde progresul societății.

Firește, sporirea bogăției naționale și a eficienței economice în toate sectoarele construcției socialismului condiționează ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii, pe fundalul progreselor economice românești înregistrîndu-se o creștere substanțială a nivelului de viață a întregii națiuni. Pe baza dezvoltării în ritm susținut a economiei naționale, a creșterii produsului social și a venitului național, au putut fi adoptate măsuri privind majorarea retribuției și creșterea veniturilor reale ale tuturor categoriilor populației, ridicarea bunăstării poporului fiind țelul suprem al politicii partidului.

Reclamînd amplificarea energiilor și forței de creație, identificarea factorilor de progres sau a celor frenatori și elaborarea măsurilor politico-organizatorice corespunzătoare, **întrecerea socialistă pentru devansarea cincinalului** oferă un cîmp larg de manifestare inițiativei sociale și confirmă, prin realizările obținute, pînă în prezent, caracterul realist și mobilizator al directivelor Congresului al X-lea și hotărîrilor Conferinței Naționale.

Plenara comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român și Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale a României, ale căror lucrări s-au desfășurat în zilele de 27—29 iulie, sub președinția tovarășului Nicolae Ceaușescu, și-a însușit în unanimitate proiectul programului Partidului Comunist Român, de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltare și înaintarea României spre comunism — document de importanță istorică, exprimînd interesele vitale ale întregii noastre națiuni. Proiectul de Directive ale Congresului al XI-lea al P.C.R., cu privire la planul cincinal 1976-1980 și liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale ale României pentru perioada 1981-1990 fundamentează direcțiile de dezvoltare viitoare a societății românești, pe calea socialismului și comunismului. Vast program de perspectivă, această adevărată **Cartă a comuniștilor români,** remarcabilă prin clarviziune, rigurozitate științifică și spirit novator, este încărcată de o înaltă responsabilitate socială, fiind expresia grijii față de destinele țării, a voinței de mai bine a poporului nostru.

Dezbaterea și adoptarea proiectului de directive și a proiectului de program de către congresul partidului va deschide — aprecia tovarășul Nicolae Ceaușescu — o. perspectivă minunată, **„exercitind o puternică influență asupra dezvoltării întregii societăți, unind și mai puternic efoturile întregului popor în ridicarea nivelului de civilizație al societății noastre socialiste, creind condiții tot mai bune pentru edificarea comunismului în patria noastră".** Intr-o societate funciar favorabilă dezvoltării multilaterale, **OMUL** — factor hotăritor al progresului societății este — și țelul suprem al tuturor eforturilor ; expresie a voinței unanime a întregului partid, a întregului popor, îndeplinirea exemplară a obiectivelor preconizate în **Programul României viitoare** relevă preocuparea constantă a partidului și statului pentru **bunăstarea întregii națiuni,** corelînd creșterea economico-socială cu sistemul de valori promovat și solicitînd fiecărui cetățean o **participare politică activă,** existența partidului împletindu-se organic cu viața tuturor cetățenilor patriei.

PANORAMIC

● In prezența tovarășului Mihai Telescu, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean de partid, a unor membri ai Biroului Comitetului județean de partid, a unor reprezentanți ai organizațiilor de masă și obștești, ai Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, ai forțelor armate, a numeroși membri de partid cu stagiu din ilegalitate, oameni de știință, artă și cultură, ziariști, **s-a deschis luni, 2 septembrie, expoziția permanentă de ISTORIE CONTEMPORANĂ,** organizată la Muzeul Banatului, în cinstea aniversării a 30 de ani de la eliberarea României și a celui de-al XI-lea Congres al P.C.R.

Am parcurs cele cinci săli ale expoziției cu sentimentul, nici o singură clipă uitat, al apartenenței la întreaga istorie a acestei țări, rememorînd și redescoperind în documentele expuse un drum al luptei continue pentru menținerea și înălțarea ființei noastre naționale, la statutul libertății, neatîrnării, binelui și progresului, devenit azi carte de vizită unanim recunoscută a României socialiste. Ne-au reținut atenția panourile prezentînd contribuția regionalei de partid Banat la întregul proces ce a făcut posibil mai întîi istoricul act de la 23 August și apoi această realitate pe care o trăim și militâm s-o ridicăm spre comunism. Spațiul nu ne permite o mai amplă relatare, reluăm însă două dintre ideile conținute în aprecierile ce s-au făcut la sfîrșitul vernisajului : necesitatea ca acest bun început să presupună în continuare o muncă de cercetare pentru completarea cu noi mărturii și semnalarea importanței sale și ca factor educativ.

● Spectacolul omagial al instituțiilor de cultură ale Timișoarei, sub egida Comitetului de cultură și educație socialistă și în colaborare cu Studioul de radio Timișoara, s-a desfășurat, in seara zilei de 23 August 1974, pe scena, în aer liber, din Parcul trandafirilor. Scenariul și regia au fost semnate de Dan Radu Ionescu, coregrafia de Maria Bardizian, aranjamentul muzical — de Nicolae Boboc, regia tehnică — de Adrian Berzescu. Au fost angrenate 400 de persoane. Spectacolul a evocat momente semnificative ale istoriei României, înainte și după istoricul act de la 23 August 1944. Au fost prezenți pe scenă actorii Gheorghe Leahu, Coca Ionescu, Lucia Doroftei, Eugenia Crețoiu, Miron Nețea, Ion Cocieru, Vladimir Jurăscu, Traian Buzoianu, Gheorghe Pătru G. Lungoci, Ștefan Mării, Horia Ionescu, V. O. Cimbru, corurile Filarmonicii „Banatul" și Operei, un grup de balerini ai Operei din Timișoara (al căror aport a fost substanțial) o bogată figurație. Fără a ieși din linia tradițională, spectacolul discutat a impresionat. Cel care consemnează a păstrat și amintirea efortului depus pentru a găsi un scaun participarea locuitorilor orașului fiind mult peste capacitatea locului desfășurării.

● CONSFĂTUIREA JUDEȚEANĂ A GRIULUI ȘI ORZULUI. **Recent, s-a desfășurat la Timișoara consfătuirea județeană a griului și orzului, care a reunit în marea sală „Olimpia" în jur de două mii de participanți din agricultura timișeană.**

Au fost prezenți tovarășul MIHAI TELESCU, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean de partid, membri ai Biroului Comitetului județean de partid și ai Comitetului Executiv al Consiliului popular județean, lucrători ai Direcției județene a agriculturii, secretarii comitetelor municipale, orășenești și comunale de partid, cadre de conducere din cooperativele agricole, ferme, I.A.S și S.M.A., cercetători ai Stațiunii de cercetări agricole din Lovrin, cadre didactice din învățămîntul agricol superior, liceal și profesional.

Tovarășul inginer Ion Gheorghiu, **membru al Biroului Comitetului județean de partid, directorul general al Direcției generale județene a agriculturii, a susținut un referat cu privire la analiza producției în cultura griului și orzului, relevind frumoasele rezultate obținute de către numeroase unități agricole, în acest an înregistrîndu-se cea mai ridicată producție din istoria acestor plaiuri timișene.**

Tovarășul Trifon Darie, **secretar al comitetului județean de partid, a expus un program de măsuri politice, organizatorice și tehnice al Biroului Comitetului județean de partid. Numeroșii participanți la discuții au dezbătut alte aspecte ale culturii griului și orzului în vederea asigurării producției anilor viitori, prezentind prețioase sugestii și propuneri.**

S-a adoptat cu acest prilej și un plan de măsuri pe anul ce vine

Concluziile consfătuirii au fost desprinse de către tovarășul MIHAI TELESCU

Cei prezenți la lucrările acestei ample manifestări, dedicată culturii griului și orzului, au adoptat o telegramă adresată Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Ligia Tomșa

Această țară

Au plecat pădurile în lume să spună,
Despre o țară cum alta nu-i,
Cu bărbați-carpați,
În zale de cedrii și piatră,
Cu fete-cimpii,
Recitind balade de griu.
Au plecat stejarii și gorunii în lume,
Să ducă veste despre-această Țară,
Ziditoare de cetăți și neam,
Cu veșnicia rostită-n versuri și oțele
Și scrisă-n vatră,
Cu steme de zimbrii și de voevozi,
Cu pămînt arat cu sufletul
Și cu secerișuri de dragoste și-adevăr,
Unde inimile urcă în drapele
Și drapelele cintă-n ciocirlii de dimineață...
Unde este această țară,
Se întrebau popoarele,
Căutind pe hărțile lumii ?
Și ne-au găsit pe locul însemnat cu un munte,
Purtind pe umeri o inimă roșie
Și-un steag alb.

Cîntare

Toate gindurile noastre, Patria mea,
Curg spre tine
Ca fluviile spre mare,
Cuibul inimii
Nu-i deajuns să te cuprindă,
Aripile brațelor
Nu-s deajuns să te-nconjoare,
Mereu rămînem datori
Cu cite-un cintec de laudă,
Acest pămînt cu carpați de frumusețe.
Pentru tine,
Aducem griul la buzele soarelui,
Mai devreme cu un gind.
Pentru tine,
Învățăm pietrele să devină izvoare,
Mai devreme cu un anotimp
Și metalele
Să devină fluvii,
Mai devreme cu o șarjă.
Tu, Patrie,
Vatră de cititori și de hore,
Pămînt de cetăți și balade,
Deltă de bucurii și aurore.

Holda

Privește tandru soarele în jos,
Și totu-n jur e sunet și culoare,
Tălăzuiește – holda-n val frumos
Și păsări în cuvinte vin să zboare.

Și turnurile spicelor răsar,
Departe unde ochiul ni se pierde
Și nici-un ostrov nu-i și nici hotar,
Ci timpul se preschimbă-n aur verde,

Și nici-o clipă cu-alta nu-i la fel,
Cum nici-un azi nu e lafelca miine,
Presimte holda un ospăț de-oțel,
Cind sufletul din griu se face piine...

Mai aproape

Adună-te lingă mine,
Mai aproape, mai aproape,
De-acum numai ploile vor lumina
Colina noastră zidită din frunze.
Toamna
Coboară cu tălăngi ruginite spre șesuri,
Mieii s-au făcut bărbați
Și rumegă pămîntul.
Vom rămîne singuri,
Pe colina fără focuri,
Într-un somn bizar,
Cu pleoapele-nchise peste sunet.
Va trebui să reintoarcem
Toate verile ce-au ars altădată-n noi,
Mai aproape unul de celălalt,
Mult mai aproape,
Să păstrăm colina noastră verde,
Sub cenușa aceasta aspră de ploi...

Vasile Petre Fati

Țară frumoasă

O țară mai frumoasă ca odihna înaintea călătorului,
Un semn și o veste mai nobilă pentru puterea macilor,
Tot ce se întimplă aduce pacea bunelor întoarceri,
Iată urmele celor îndepărtați în dreptul bărbaților
Aplecați peste fintini ca pentru o altă virstă,
Lumina crește din virful degetelor,
O vietate bună este lucirea lunii,
Din îndepărtate pămînturi seminție și laudă
Pentru o cinstire mai blindă a faptei.

O mare hotărîre

Trebuia luată o mare hotărire, o alegere
Trebuia făcută la lumina zilei, cind încă
Norii mai pluteau pe cer ca niște mari fapte bune,
În clipa aceea trebuia să fac totul pentru viața mea,
Trebuia să spun citeva vorbe despre fericire,
Să hotărăsc singur intimplarea aceea aducătoare de bine,
Micile strategii ale vintului pot să-ți schimbe
Dintr-odată soarta. Dar eu am privit înaintea mea
O grădină în paragină, m-am uitat la o viță de vie
Părăsită care îmi aducea aminte de lupta lui Ahile Peleianul,
Nimic altceva decit o grădină în paragină,
Nimic altceva decit o amiază de iarnă
Și întimplarea aceea asemeni unei lame strălucitoare
De cuțit dar de nicăieri nici un semn că aș putea lua o mare
Hotărire, nici o dovadă
Că toate acestea s-au întimplat cu adevărat.

O rătăcire în grădină

Apoi m-am rătăcit în grădina de vară,
O lună anarhică deasupra peluzelor verzi,
Spaima de furtună la vederea cărăbușilor,
Gata de a mă întoarce acasă trebuia să găsesc drumul acela,
Am trecut pe lingă o pajiște strălucitoare și apoi
Spaima de furtună la vederea cărăbușilor,
Un vint de pretutindeni ca o majestate,
Tot ce se întimplase peste zi era adevărat.
Și acum singur în grădina de vară înainte de a mă întoarce acasă –
Apusul soarelui îmi aducea o mare speranță,
Am urcat pe podul acela ca pentru a ajunge la virtute,
Am lăsat în urmă terase de vară,
Unde tot ce se întimplă aduce fericirea,
Am căutat drumul dar de nicăieri nici o dovadă
A locului, nici un semn, doar cineva coborind, departe, scările
Și eu singur, gata de a-i mărturisi totul.

Claudiu Iordache

Generosul îndemn

„După mine, tovarăși !"
Generosul îndemn
nu s-a stins.
Împreună
ridica-vom
o patrie
pe labe de urs,
în picioare !
După mine, tovarăși !
Sînt
o voce
din mii.
O femeie
cu pruncul
pe umeri,
Universul
își amestecă
sferele,
sori,
planete,
Dar copilul
înălțat inspre ele
Are capul întors
inspre noi !
După mine, tovarăși !
Împreună să smulgem
spațiilor vaste
secundele grele.
Uriașele roți
ale carelor
pline
cu
galben
de griu
Scirțiind,
înapoi,
pe pămînt.
Turnuri
svelte,
înalte,
Guri
de pașnice
tunuri,
Îndreptate
spre stele,
Irepetabile
salve
ale păcii,
zguduind
cerul
blind...
După mine, tovarăși !
Sîntem unul ;
Umeri,
miini
se cunosc,
Înfrățite
pe schele,
rebele.
Sîntem noi,
mulți,
puternici,
Proletari
și stăpini
încă singuri, în noi,
Învățind să nu fim.
După mine, tovarăși !
Generosul
îndemn
nu s-a stins.
Socialismul
e în noi,
trupul tinăr,
pumnul drept,
inflorit
pe minere
de lut.
După mine, tovarăși !
Liturghiile
le vom pierde
în urechi.
O secundă să tacă poetul !
Imnul liber
Și strigăt,
un nume,
chemare,
jurămînt,
Într-un singur cuvint :
Comunism !
După mine, tovarăși !
Arbori mari
ne așteaptă
pe verticale,
o scară
a crengilor verzi.
Îi vom face să doarmă...
peste casele noastre,
somnul greu
al coloanei
oltene.
După mine, tovarăși !
Piinea-și schimbă
sub unt
nu culoarea,
nu gustul
ci sensul
puterii.
Doar
o viață,
nu două,
nu trei,
ni-e deajuns !
Ridica-vom
o patrie
pe labe de urs,
în picioare !
După mine, tovarăși !
Vom lupta
revoluționind,
celebrind,
trupul viselor
noastre
Polemizind cu istoria,
vom cinta România.

TELEV

DUMINICĂ,

8,30 Deschider
8,40 Cravatele r
rial pentru cop
Viața satului. 11
nu știm despre .
muzicii. Viața c
De strajă patriei
minical 15,00
16,30 Film artist
Cintec nou în țar
muri în istorie,
pentru tineret.
sene animate.
ilor. Gong ! Te
gă" vă invită !
Săptămîna politi
ternațională în
portaj Tv. Bucu
de a construi.
Căsătorie în stil
jurnal. Duminica

LUNI, 9

16,00 Emisiune
ghiară 17,30 Sear
gare. 19,20 1 001
jurnal. În dez
partid, a întregu
mentele pentru
lea. 20,00 Revis
Tv. 20,40 Sear
gare. Film ar
22,15 24 de ore.

MARȚI, 10

9,00 Telescoală
tehnico-aplicativ
școlar. 10,00 C
nouă. 10,20 Film
cu ceață. 11,40
muzicienii săi :
dor Arghezi și
Jora, Paul Con
mandi Gheciu ș
nu. 12,05 Pagini
minical. 16,00 —
vacanță. Călător
liver. 17,30 Telex
licului. 18,10 Bir
lavrancea : un s
un om. 18,30 Le
noastre ! 18,40 Le
crătorii din agri
de seri 19,30 Te
vista economică
teatru. Femeia
liu Leu. 22,15 24

MIERCURI,

9,00 Telescoală
terară : Cezar
sărit-a luna-n
populară. 10,1
(reluare). 12,2
16,00 — 17,00 M
La ora 5 dimin
17,35 Steaua pol
18,10 Cum vorbi
rial pentru co
Dennis. 19,00 Tr
mul partidului,
rării progresului
19,20 1 001 de
jurnal. 20,00
partid. 20,15
pre viitor. În
Proiectele Docu
sului al XI-lea
lecinemateca. Ci
uitat : Humphr
specială. Premi
Surprize pe mi
de ore.

JOI, 12

16,00 — 17,00 T
lex. 17,35 Telegi
neze. 17,55 Agr
Atenție la... n
milia. 19,25 1 001
lejurnal. 20,00 S
21,50 Muzică ușo
jazz. 22,15 24 de

VINERI, 1

16,00 — 17,00
misiune în limb
1 001 de seri. 19,
România de as
miine. Revistă
20,40 Film artisti
die. 21,55 Bijut
24 de ore.

SÎMBĂTĂ,

9,00 De la al
Film serial pent
șarii (reluare).
10,40 Meridiane
cinemateca (rel
Sportul Stude
17,45 Caleidoscop
18,05 Cronica fa
Din țările social
lui un cintec fi
versuri închinat
dului în cinstea
Congres. 19,20
Telejurnal. 20,0
20,45 Film serial
cări. 21,40 Tel
sportivă. 22,00
dar. Spectacol
22,35 Satul în
Romanțe mai ve

TELEV

DAMIAN URECHE

Atelierul de reparat mărturisiri *)

Poeta

... Deasupra rotativei era biroul corectorilor. Pe la orele două noaptea se retrăgeau ultimii posibili lucrători de la cele două ziare ale orașului și eu rămineam să dorm acolo, în mirosul înțepător de tutun, ieftin și scump, poate uneori amestecat cu efemere valuri de parfum ale doamnei Clara, care, dacă era redactor de serviciu, nu se ridica de pe scaun, nu cobora în tipografie pentru a aduce paginile. Aici se ruja, aici alătura vieții de tipograf o fărîmă din tumultul orașului, soarele se așeza lîngă vîrful creionului, semna sus în dreapta paginii bun de tipar cu autoritatea cu care semnează o sentință sau fericire cuiva. Făceam de mii de ori drumul acesta pe scările de ciment, încurcam șpalturile, timpul se grăbea, începuse să ningă și cîte-un strop care fusese fulg umezea hîrtia cu cerneală proaspătă în fuga aceea a mea de a duce cît mai repede la mașină corecturile.

Triton, colegul de corectură, un învățător de prin partea podgoriei, îmi acorda atîta încredere încît mă lăsa singur seri interminabile gustînd astfel din plin frumusețea epuizantă a tipografiei, zațurile, formele paginate pînă la calandru, și apoi rotativa în zgomotul căreia încercam să mă adîncesc într-un somn fără vise. Triton, strig, îmi strînge mîna, ne-a scăpat o greșeală, nu e prima, îi arăt a doua zi ziarul ca un reproș al faptului că mă lasă atît de des singur, băiatul lui se însoară, unicul fiu care a terminat destul de greu pedagogica, el, cel mai înalt din promoție. Mă umilea înălțimea lui și pe el îl stînjenea, o stîngăcie din acelea care fac dintr-un om insuportabil unul plăcut, conștient că poate purta cu mîndrie o povară de care nu e vinovat. Mă privea de foarte sus, însoțindu-și privirea cu un fel de înțelegere, dar nu, nu era compasiune. Aveam avantajul de-a privi uneori pe lîngă el, căutam un punct undeva foarte sus, cerul, dacă nu altceva, el îmi cunoștea această ironie repetată, iar eu îngroșam tot fără răutate linia privirii și greu îmi mutam ochii de la punctul acela ca să-i întîlnesc lui privirea. Tot cu stîngăcie își ducea de braț logodnica, o fată care vorbea ca o mitralieră, cu trăsăturile destul de fine, cu buzele subțiri exprimînd mai curînd predispoziție pentru răutate decît pentru dragoste. Îi strîngea atît de tare mîna, urîndu-l parcă pe băiatul lui Triton, că nu-l putea prinde normal de braț. Și supunerea o primea tot cu stîngăcie. Altfel era o compensație fantastică. La ștrand i-am întîlnit după ce se căsătoriseră. Stăteau ca sub un somn aparent în arșița diabolică a miezului de zi, puștoaica lui se mai împlinise, Triton mînca o înghețată, Mureșul aducea aminte de ziua cînd dăduse peste maluri și făcuse pustietate din acel nisip și din aceste case. Îl aștept pe Triton prin jocul de fulgi amestecat cu vînt, îi caut profilul. Nu vine...

. . . .

... Mă întorceam din concediu mai obosit decît plecasem. În mașina sculptorului nu mai fusesem de mult la un pescuit. Fusese furtună, ne opream din cînd în cînd să dăm la o parte o creangă ruptă, plecată din brațele copacilor în brațele vîntului. Șoseaua aceea ducea și mă aducea la tipografie, prima clădire ce deschidea intrarea orașului. Eram de gardă și întîrziasem cîteva ore. I-am găsit pe oameni aplecați peste formele de plumb, se aduseseră clișeele de la zincografie și în absența răspunsului la salutul meu se vedea aceeași veche și discretă ostilitate. În cîteva minute, însă, m-am integrat grupului, Visalon mi-a acordat chiar un zîmbet, bănuindu-mă destul de odihnit pentru noaptea care urmează. M-au părăsit pe rînd și am rămas cu paginatorul. Visalon, omul de nădejde al șefului, va vorbi neapărat despre întîrzierea mea și va fi neapărat mai util decît toți. Cerneala tipografică îmi ajunsese pînă aproape de mînecile cămășii care și așa nu mai erau albe. De la miini, de la încheietură, începeau hainele să mă apere de cuvinte și de tăceri, blindajul necesar și aparent al rezistenței la iernile din fiecare. Ocupă-te serios de muncă, mi se spunea dimineața, în ședințele fulger, precum sosirile ce le ținea. Ocupă-te serios, te știu și cu tragere de inimă și cu înclinare, iar dacă crezi că nu-ți place, să-mi spui să se ocupe altcineva. Mai lasă cărțile și pescuitul și apele tari că ai să te distrugi, măi băiete. Măi băiete, mă! Aluzia la apele tari nu mai era deloc aluzie, iar chestia cu distrugerea o știu eu. Nu l-ar durea chiar atît. Se gîndește doar la faptul că un om trebuie să fie acolo, piesa necesară dintr-o mașină, și mă rugam de mine să nu mă distrug. M-a trecut prin toate secțiile. I-am scris ce articole a dorit, de la cele de fond pînă la explicația la clișee, nu mi-a zis niciodată nici că sînt bune nici că sînt proaste. Le scriam de frică, nu de-a fi dat afară, ci exista un fel de teamă de-ai lăsa senzația că sînt cu totul străin de bunele lui intenții care de fapt stîrneau în noi toți o mută mirare. Acum nu te distruge, întoarce-te și scrie despre tine și despre ceilalți nu ca într-un articol de fond, dar mîine să-mi pui pe masă, dactilografiate, cerințele la zi, te privește dacă nici dactilografa nu te suportă, domnule autor de bucurii și de lacrimi. Veioza stă cu spatele la noapte, cu spatele la întuneric, altul din cameră nu mai vrea să fie decît o invitație la somn, iar cuvintele sînt hăituite, hăituite. Și-n creierul tău funcționează cu o precizie electronică atelierul de reparat mărturisiri...

... Concediul. Zilele la mare, apa rece, întoarcerea la rude, lubenițele din fîntînă și vinul roșu îngropat într-o cămară, celebrul meu ulcer, mișcarea zgomotoasă a firelor de iarbă înspre tăcerea mașinilor, magazinul din Făurei și pasarela peste linia ferată, banii pierduți pe tren, și infernul capitalei, calmul de provincios adus la limită, ritmurile călătoriei, rîul de sub munți și ultimile zile, ajuns în oraș cu imaginile strînse sub candelabru, derularea filmului acesta între viață, șuieratul unei locomotive pe lîngă blocurile turn și prietenii care te vizitează aducîndu-ți aminte că-ți sînt prieteni, insistînd pe ideea aceasta, iubindu-i, acceptîndu-i, iertîndu-i, mici scutieri care poartă pe umeri poveștile unor glorii false, transformate în tinichele cosmice, trompeta de azur din noaptea revelionului și fularul pe care s-a jucat perinița, cine sînteți voi, domnule, de ce dansați, de ce petreceți? Red, marele Red, trecînd impetuos printre fericiții muritori, purtîndu-și cu nonșalanță eșarfa unei sfidări afectuoase, certîndu-te ca să te poată împăca, îngrijorarea lui că dacă omenirea nu se face mai bună îi arată cartonașul galben, teoria despre guvernele inoxidabile, paltonul pierdut și mersul în costum, în plină iarnă. Red se așează la masa mea, e la începutul carierei acestei zile, savurez cît pot puținele clipe care i-au mai rămas pînă la euforie, tăcerea aceea vestitoare de furtuni metaforice, am fost pe-acasă să văd dacă nu s-au schimbat cumva yalele, mi-am dus fetița la grădiniță și acum te sărut, libertate, de ce nu scrii o carte, de ce umpli aerul, de ce umpli un autobuz, cineva sădește o floare și pe piatra umedă se scrie numele vieții, iar în colțul buzelor a ruginit un cuvînt într-o nemăsurată adiere cu liniștea unui adînc de mare și scoicile sînt gata să ne aducă sfîșierea de valuri, murmurul acela în care încape o corabie, și fruntea se apleacă pe coala albă rămasă-n tiparele nopții...

... Calea Șoimilor era un cartier al orașului ceva mai îndepărtat decît altele, se spărsese de buldozere și nu mai avea putere să respire mașinile care ne aduceau spre casă. Era o ocolire imensă și, deși aici se bănuia o rapidă creștere a blocurilor, mașinile continuau să circule greu. În absența taxiurilor trebuie să parcurgă peste o oră de mers. Aș dormi la Red, dar doamna sa, cea mai severă din cîte-am cunoscut pe lume, nu mi-ar putea pricepe intenția. Ea stă acolo în vîrful patului, cu o carte în mînă, ridicînd autoritar ochii de pe pagină spre cele două ființe care dau viață casei. Telefonez, nu, nu-i acasă Red, dar Red exista acolo într-un colț al camerei, pictînd, era una din zilele lui norocoase, a doua zi recunoștea că era acasă, cu un fel de culpabilitate care, deși nu semăna cu o crimă, mirosea a mic dezastru familial, pe care Red îl ducea cu un eroism demn de invidiat. Paltonașul său ajunsese pe mîini bune, nu încape nici-o îndoială, pentru că s-ar fi întors de-atunci, paltonul e ca un cîine, rămîne la unul dintre stăpînii care-l iubește mai mult. Această blestemată și necesară recuzită din stofă îi era trebuincioasă lui Red în multe spectacole. În Parcul Rozelor, Red a inițiat o coridă care, fără paltonul care flutura în mînă, n-ar fi avut loc. Tot acest palton, într-o noapte, ajunsese cortină în fereastra unui local, în care capul eroului nostru răsărea pe o spărtură bine intenționată, spre a ne stîrini fețele spre despietrire. Cu alte cuvinte, Red era omul care aducea sinele afară, tăvălindu-l prin praful omenirii și ștergîndu-l apoi cu o grijă care te făcea să plîngi. Red. Marele Red. Unde-o fi el în aceste clipe, el, cel cunoscut pe toate trenurile și pe toate străzile, medaliatul de aur la tristele concursuri de uitare de sine, el, care scria despre toți pictorii orașului, de durere că el nu mai poate picta, deși e singurul pictor din oraș ale cărui tablouri s-au mutat la alții cu desăvîrșire. I-au făcut o vizită într-o zi trei necunoscuți și fiecare a plecat cu cîte un tablou în brațe spre tardiva stupefacție a doamnei Red. Dar să revenim la doamna. E o bijuterie din flori de gheață persistînd și-n timpul verii. Cînd a auzit că soțul ei a vîndut un cîine la restaurant, pe 17 lei, sumă cu care înainte de acest eveniment vînduse un tablou, și-a luat angajamentul să nu mai creadă-n artă. I-am văzut dansînd la un banchet pe ei, soț și soție, și mi-era teamă că armonia asta e de paradă, dar, dincolo de aparențe, ei se iubeau cum iubește un vultur o coțofană, numai unul dintre ei bucurîndu-se de marele aer. Acum Red ne lipsește și cînd spun „ne lipsește" este ceva asemănător cu apa în pustiu, este un fel de prietenie dureroasă întotdeauna terminîndu-se și începînd întotdeauna din alte puncte cardinale, periculos de egale cu asfințitul. Era un grup al iubitorilor lui Red. Eu vă iubesc pe toți, spunea el, care nu se iubea nici pe sine. L-am întîlnit odată dînd un spectacol, așa le spunea el conferințelor în aer liber, cînd cuvintele veneau ca din gura unui demiurg, nu vă supărați, nu e voie să dați spectacol aici, ba da, spunea un judecător care îl apăra în fața aceluiași lichid radioactiv, și cuvintele veneau din colecția lui, mereu înnoită în fiecare zi aducînd o expresie nouă. Astfel Red îmbogățea limba, ca să-l cităm, pînă cînd roțile oboseau, inepuizabilele roți ale destinului, ale celui ce cunoștea arta și nu o mai făcea de mult...

*) Fragment de roman

Valer Sivan Maximilian

CÎINII

Stăteau toți în pădure, în văgăuna din munte, roată în jurul focului și priveau în noapte. De trei zile stăteau așa, nedormiți, cei șapte oameni. Alături, culcat pe un măldar de fîn, cu fața posomorîtă, privea prin spărturile norilor spre luceafărul de ziuă, Pavel, feciorul Nesii.

— Dormi, Pavele? șopti bătrînul Nesa, clătinîndu-l ușor.

— Nu! Nu dorm... Să plec, tătucă?

— E vremea, băiete, zise Nesa. Pornim și noi, îndată.

— Acum?

— Acum! Uite, luceafărul, zise bătrînul, înălțîndu-și ciotul mîinii spre ruptura unui nor. În curînd se luminează de ziuă și va trebui să ajungi, mai zise, cu inima strînsă, bătrînul.

— Acolo tot îi gata? întreabă băiatul.

— Tot! Uscată-i iasca?

— Uscată!

— Încearc-o! Trebuie s-o încerci!

— Am încercat-o, mai 'nainte.

— Uscată?

— Uscată!

— Arde?

— Arde!

— Atunci, du-te, fătu' meu! Și fii cu băgare de seamă. În zori, trec grămadă, cîinii...

— Îs mulți, tătucă?

— Trec grămadă, în haite. Nu le știm numărul! Cine-i poate număra? Cîți-or fi, nu-i bai, tu aprinzi iasca și fugi în sus, spre Groape. Pe viroagă, pădurea-i deasă, neumblată. Noi, ceilalți, ieșim în Măgură, la Strîmturi. Acolo-i tohocim... Dăm drumul din vîrf la țăcărie... Du-te și fii cu ochii-n patru... Să nu se jilăvească iasca! zise bătrînul, strîngîndu-l la piept.

Băiatul o luă pe poteca pietroasă. Tresărea ca la un gînd ascuns și își pipăia vesta albă, în dreptul inimii, unde atîrna, legat în zale, oțelul. Odată, simți sub încălțăminte o răsucire scurtă. De sub picior își înălță capul, întinzîndu-și limba despicată și lungă, o viperă neobișnuit de mare. Avea ochii ieșiți din orbite, bulbucați și scînteietori și privirea fixă, hipnotică. Băiatul o ținu, o clipă sub opincă, apoi plecă scîrbit. Își mai aminti cum, cu o lună în urmă, înainte de-a lua drumul muntelui, o bombă căzuse în sat și-l aprinsese. Soldații aceia i-au oprit pe săteni, sub amenințare de armă, să stingă focul. Satul ardea...

Ajunse. Băiatul privi șnururile lungi, ce se întindeau negre printre copacii scorburoși, venind șerpuind dinspre stanele de piatră, și-o bucurie stranie îi cuprinse trupul. Se strecură cu grijă în groapa din desișul pădurii. Așeză la îndemînă amnarul și iasca și stătu așa, pe gînduri, așteptînd apropierea cîinilor...

Se luminase de-a binelea și șoseaua se deslușea tot mai limpede în aerul tare și ozonat, dar cîinii nu soseau și neliniștea îi pătrunsese iarăși în suflet. Abia tîrziu, cînd ceața se ridică deasupra crestelor și cerul deveni ca argintul, se auziră ceva zgomote depărtate, nelămurite, slabe ca o părere. Abia apoi, zări în depărtare, după cotul muntelui, învolburîndu-se un nor de praf...

— Cîinii!... răsuflă el ușurat.

Avu o clipă de îndoială... Poate e fum, poate ceață, dar auzea departe tropote de copite... Zgomotele se întețiră și era neîndoios că se apropiau. Inima începu să i se izbească de coaste și, într-adevăr, se iviră de după cotul drumeagului cîțiva călăreți și-n urma lor zări, negre, căștile de oțel. Suflarea i se întretăie și, fără să vrea, izbucni în rîs, la gîndul năstrușnic că nu mai văzuse căpăi călărind. Își încleștă mîinile pe amnar și stătu așa, nemișcat, privind țintă spre cei ce se apropiau călări. Gradele argintii de la reverele tunicilor sclipeau în soare și mantăile lungi, vinețiî, fluturau în vînt. Călăreții își săltau în zare caschetele cu capete de mort în frunte, turtite în creștet și se agitau neîncetat în șei, uitîndu-se în jur cu binoclurile. Cînd grupul călăreților ajunse la al treilea stan de piatră, iar al pedeștrilor trecură primul țanc, mirosul de iască aprinsă se răspîndi în aer, iar între cele trei stînci se înălțară trîmbe de fum și limbi albe de flăcări...

Departe, la Strîmturi, se auzeau încă răbufniri lungi de arme automate, semn că lupta nu încetase încă... În vîrful Rudarilor se aprinsese foc și buciumul începu să sune stins...

TEATRU

ŞI DESPRE STATUTUL ACTORULUI „DE PROVINCIE"

● A început teatrul la Brăila, apoi a jucat la Arad şi la Baia-Mare. De 13 ani este la Reşiţa. Se numeşte **Tanţa Lake**, ati înţeles, este actriţă. ● „Sînt mulţumită că aniversarea a 25 de ani ai teatrului reşiţean m-a prins aici. Am jucat roluri mari, roluri mici, bune, mai puţin bune. Publicul m-a sprijinit şi eu am încercat să nu-l dezamăgesc. Să le aduc, oamenilor, cîte ceva din sufletul meu de actriţă". ● Stagiunea 1973/1974 i-a oferit un rol mult dorit, în „Profesiunea d-nei Warren", pe D-na Warren şi a izbutit să facă un lucru bun. Perspectivele ?... Teatrul îşi va găsi locul printre cele bune din ţară. ● „Am jucat toate genurile de roluri, în dramă, comedie. Am jucat toate subretele posibile şi cu cele mai mari satisfacţii, cochete, mame". ● E mamă, iubeşte copiii, joacă bucuroasă pentru ei fiindcă sînt foarte receptivi, pentru că sînt spectatorii de mîine. ● „E bine ca un actor să nu se plafoneze... Da, actorul din 74 e diferit de cel din 54, să zicem, a crescut odată cu viaţa, ca şi spectatorul, de altfel. Noi îl slujim cu fiecare piesă şi socotim că-l înălţăm". ● Ce-ar fi esenţial pentru un actor în 1974, în Reşiţa ? ● „Să se încadreze în toată această viltoare a „cetăţii de fier". Teatrul e o părticică din acest oraş. Nu se poate uzină fără noi şi noi fără ei". ● O statistică a preferinţelor publicului reşiţean crede că ar revela „nevoia" de comedie, de spectacole muzicale. Unii doresc şi „spectacole de problemă". Datoria teatrului este să le ofere şi de unele şi de altele. ● „Actorului de provincie i s-ar cădea mai multă atenţie. Actorul de provincie munceşte foarte mult pentru că e legat de un anumit număr de premiere, repetiţiile fiind limitate ca timp. Specific teatrului nostru este faptul că noi nu avem o sală proprie şi de aceea trebuie să ne strecurăm pe lîngă programele altor formaţii care se prezintă pe aceeaşi scenă, a Casei de cultură a sindicatelor din Reşiţa. Asta ne creează foarte mari greutăţi. În afară de asta, faţă de actorii din Bucureşti, să zicem, noi sîntem vitregiţi de a apare la TV, de a face film. Socotesc că în provincie sînt foarte mulţi actori valoroşi care ar putea face faţă pe un platou de filmare... Lucruri de care ceilalţi beneficiază". ● Din păcate, se pare că mai funcţionează în mintea multora această „subtilă" diferenţiere – actori şi actori „de provincie". Dacă ea presupune şi altceva decît, să zicem, o formulă inerţială de delimitare „geografică" a celor două categorii se poate răspunde în urma unei serioase analize. Valoarea se recunoaşte potrivit altor criterii. Între adevăr şi realitate rămîne încă un spaţiu de discuţie.

ANTOANETA C. IORDACHE

Pictoriţă

PLASTICA

INA POPESCU

Rămasă cu desăvîrşire în zona realismului, poate chiar a unui realism fotografic, sculptura Inei Popescu n-a incitat la controverse. Fără salturi spectaculoase, ea şi-a încorporat o viaţă de om. Un crez artistic în care simplitatea liniei clasice a rămas un puternic punct de referinţă. Mai puţin lansată în compoziţie, Ina Popescu este legată cu obsesie de arta portretului. Personalităţi artistice, ştiinţifice, sau reprezentanţi ai eroismului cotidian prind contur sub dalta artistei : Enescu, Sabin Drăgoi, Traian Vuia, Pătrăşcanu, Victor Vlad Delamarina, Tata Oancea, Micloşi, Bîrglăzan, Nădăşan, Maria Botiş Ciobanu, Nicolae Dogaru etc.

O notă aparte pentru portretele în care transfigurarea se supune unei cenzurări metaforice, „Agonie şi extaz" şi „Candoare". Aici se poate surprinde acel ton liric-ironic, o vibraţie singulară, topite în albia formei. Pentru că, dincolo de forme, Ina Popescu încearcă un dialog cu sine, şi numai cînd se declanşează simbioza artist-model portretul în lemn sau în piatră primeşte acea vibraţie spre nemurire.

Ina Popescu încearcă şi trepte în modernitate, prin bronzurile „Maternitate", „Sportiv", „Muzica", „Sete de viaţă". Poate că insistînd în acest sens artista se poate depăşi pe sine, lărgind gama limbajului plastic pe care sculptura şi aşa îl confruntă cu stilul fiecărui artist. În atelierul de pe strada Delfinului, se afla sub modelaj portretul lui Sabin Drăgoi, linie de sus atinsă în creaţia artistei. Aura de adîncă melancolie a muzicianului, starea de spirit luminoasă punctată discret de un zîmbet sceptic ne evocă o personalitate cu drept de eternitate.

Pentru că, aşa cum mărturiseşte sculptoriţa Ina Popescu „arta să reprezinte epoca trăită, iar urmaşii să te surprindă ca-ntr-o oglindă dăruindu-te pe tine ca artist".

DAN UDREA

MUZICĂ

CENTENARUL SCHÖNBERG

(Septembrie 1974)

În contextul muzicii contemporane, care şi-a pierdut nevinovăţia primară, investindu-se cu luciditatea cunoaşterii totale, sună straniu cuvintele lui Thomas Mann, care a fost silit să se disculpe, în „Doctor Faustus", în urma celebrei acuze a lui Schönberg, cum că sistemul său dodecafonic a slujit la conturarea unui personaj decadent.

Pare uşor naivă această interpretare a compozitorului, să fie şi numai relativitatea termenului „decadenţă" ; scriitorul avusese mai multe puncte de plecare : Mahler, Nietzsche, dar fantezia sa inventase pe alocuri sisteme muzicale şi compunea, deci. Vreau să spun că, mergînd pe anumite linii, de la Bach la Wagner, mai multe minţi iniţiate şi luminate de anumite concepte europene puteau ajunge simultan la aceeaşi concluzie.

A fost mai mult sau mai puţin întîmplător faptul că destinul l-a ales pe Schönberg să marcheze acea dureroasă meandră a muzicii ; acea pierdere a frumuseţii în sine, a apolinismului ei, începuse mai de mult, prin frămîntare şi explorări înspre zone de penumbră. „Tristan" fusese poate cel mai pregnant cîntec de lebădă al tonalismului. Dar muzica avea de cîştigat prin Schönberg în expresie, în spirit vocal-declamatoriu, nu se excludea deci comunicarea directă a durerii umane, reflex al evenimentelor sociale. Într-o singură personalitate arta sunetelor parcurge o istorie : de la libertatea deplină, cu care nu ai ce face, la rigurozităţi metalice, matematice şi, în ultimă instanţă, la folosirea liberă a acestor mijloace puse şi în slujba sentimentului.

Clasici şi romantici muşcaseră din mărul cunoaşterii. Edificii sonore strălucitoare începuseră să interiorizeze preferînd simetriei analiza. Cadrul exista. Schönberg a dus apoi muzica pînă la limită, dar o profundă responsabilitate artistică l-a obligat la autoconstringere . Limbajul devenea din scop mijloc. Instrumentele îşi descoperă vocaţii noi, odinioară considerate extramuzicale, recitarea „Sprachmusic"-ul descinde şi în muzică.

Aşadar, Schönberg elaborează „sistemul dodecafonic, atonalist, întemeiat pe serialitatea celor 12 trepte ale gamei cromatice" (Dicţionar). Opus-urile lui cele mai cunoscute : „Pierrot lunatecul", „Supravieţuitorul din Varşovia", „Pelleas şi Melissande", „Gurrelieder" aduc nu numai un limbaj nou, ci un nou fel de trăire. Dintre lucrările sale teoretice amintim „Stil şi idee" şi un tratat de armonie.

LUCIAN BURERIU

BANATICA

VICENŢIU BUGARIU

Despre Vicenţiu Bugariu sint mulţi care ii aud, acum, pentru prima oară, numele şi, poate, pentru marele public românesc de pretutindeni, un nume care nu spune prea mult. Articolele şi poeziile sale de debut, risipite cu inepuizabilă dărnicie, prin toate gazetele şi revistele bănăţene de epocă, precum şi cele vreo patru cărţi dense,de intoriografie şi evocare a unor ilustre figuri din trecutul cultural al Banatului epuizate încă de atunci – sunt singurul semn al trecerii, meteorice, prin lume, a lui Vicenţiu Bugariu şi, în acelaşi timp, un semn că mai există mulţi care îl mai ţin minte şi îl preţuiesc. Dacă nu ar fi trăit numai 24 de ani, ci măcar un deceniu mai mult, ar fi ajuns un om de valoare pe tărîmul scrisului şi o mîndrie a bănăţenilor. Totuşi, atît cît a trăit, prin ceea ce a scris, prin rivna neobosită cu care a cercetat şi a scos la iveală fapte inedite pe tărîm istoriografic, prin pasiunea pentru cercetare şi uimitoarea sa bogăţie sufletească, el rămîne o realitate palpabilă a Banatului creator, o certitudine, ce credem că nu va putea să fie dată uitării niciodată.

Ca unul carele i-am cunoscut, din copilărie, elanurile şi avînturile talentului şi carele, ca ţăran, rămas la plug, exultam de bucurie cînd îi vedeam numele tipărit în publicaţiile vremii – ori pe cărţile sale în vitrina librăriilor – voi căuta aici, ca, într-o scurtă întindere de slovă, să-i evoc viaţa şi activitatea literar-cărturărească, mai cu seamă că în acest an se împlinesc 40 de ani de la moartea sa, atît de prematură...

Fiul vrednicilor ţărani Nicolae şi Persida, din Comloş, s-a născut în satul Lunga, în **4 aprilie 1908**, şi, făcînd cursul primar tot aici, a învăţat carte românească dela valorosul pedagog Ludovic Ciobanu, mai tîrziu inspector şcolar în Banat.

Tatăl lor – el însuşi ţăran-cărturar – a ştiut să deschidă drumuri noi, pentru cei trei feciori ai săi, în România nouă, proaspăt înfăptuită. În toate clasele, Vicenţiu Bugariu, lua premii şi elogii, pentru sîrguinţă şi bună învăţătură. Clasa a patra şi toate celelalte le urmează la Arad. In 1927, ia examenul de bacalaureat şi în acelaşi an se înscrie la Facultatea de drept şi la cea de litere şi filosofie din Bucureşti. În capitală, ca să uşureze sarcina părinţilor săi, obţine o funcţiune la biblioteca Academiei Române, unde aprofundează studiul trecutului istoric bănăţean.

Încă dela vîrsta de 15 ani, începe să publice poezii şi articole, cu îndemnuri pentru generaţia lui, în aproape toate gazetele bănăţene. Debutul şi l-a făcut în foaia săptămînală a lui Teodor Bucurescu (el însuşi originar din Comloş) **„PRIMĂVARA"**, în anul 1923. A mai scris, ca elev, la „Voinţa Poporului" din Arad, „Scinteia" de la Gherla, „Somesul" şi „Zorile Someşului" la Dej. In 1927, ca elev particular, în clasa VIII-a, este redactor-şef la ziarul „Tribuna Nouă" din Arad, în care scrisul său cuprinde toate paginile cotidianului, fie sub semnătură, fie sub pseudonim.

O colaborare valoroasă face, cu multă regularitate şi serioasă documentare, la revista bănăţeană „Analele Banatului", pe care o redacta valorosul şi distinsul istoriograf bănăţean Ioachim Miloia. Concomitent, mai colaborează şi la „Societatea de Miine" din Cluj.

A publicat, în scurta sa viaţă, volumele de studii istorice : **Călătoria lui Demidoff în Banat** (1930), **Banatul de altădată** (1931), **Figuri bănăţene**, cu o prefaţă a distinsului scriitor şi economist bănăţean Petru Nemoianu şi **IULIAN GROZESCU** (1930) unicul studiu monografic scris pînă-n prezent asupra poetului comloşan.

Dar – fizicul său, de mult surmenat grav, exacerbează o maladie reumatică, avînd corolar o boală de inimă – endocardită lentă – pe care medicii de atunci o depistează prea tîrziu şi care – il răpune. În seara mohorîtă a zilei de 29 martie 1932, Vicenţiu Bugariu se stinge în sanatorul „Park" din Timişoara. La Comloş, tot satul i-a ieşit în cale cu fanfară şi cor, iar casa părintească a devenit loc de pelerinaj.

GHIŢĂ BĂLAN – SERBAN
condeier-ţăran

MEMENTO

MESAJUL POLONIEI POPULARE

Am participat — nu de mult — la deschiderea unei expoziţii prilejuită de aniversarea a 30 de ani de la eliberarea Poloniei. **„Această expoziţie este o ilustrare a dezvoltării Poloniei în ultimii treizeci de ani, un bilanţ foarte sintetic"** — ne-a declarat tovarăşul **JERZY TOMALAK**, consilier al Ambasadei R.P.P. în ţara noastră prezent la vernisaj. În momentul în care vedeam acea expoziţie, avusesem ocazia să aflăm de la dînsul, în urma unor discuţii, emoţionante lucruri despre munca poporului polonez, despre efortul reconstrucţiei, despre tot ceea ce acestea presupun. **„Noi n-am prezentat pe larg, în expoziţie, starea ţării noastre în 1945. Doar prin cîteva fotografii... N-am dorit să facem această comparaţie. Au trecut atîţia ani. Am vrut să arătăm cu precădere ce înseamnă Polonia de azi".** Şi într-adevăr expoziţia ilustrează, în cele aproape 300 de fotografii, noua faţă a ţării prietene, dîndu-ne imaginea realizărilor sale, lăsîndu-ne o certă siguranţă asupra marilor perspective ale dezvoltării sale. Fotografiile depun mărturie, iar tovarăşul J. Tomalak ne-a vorbit cu căldură despre relaţiile de prietenie şi colaborare dintre partidele şi popoarele noastre. Desigur că l-am rugat să ne exprime în cîteva cuvinte impresiile sale asupra oraşului nostru, aşa cum s-au întipărit ele în urma acestei prime vizite. **„Timişoara îmi face impresia unui oraş foarte bine condus, agreabil, unde se are grijă de verdeaţă, lucru foarte important pentru oraşele industriale în plină dezvoltare, un oraş cochet — în sens pozitiv. M-au impresionat ordinea, grija pentru întreţinerea şi amenajarea monumentelor urbei. Cred, de exemplu, că amenajarea bastionului a fost foarte bine gîndită. Expoziţia realizărilor judeţului Timiş în cei XXX de ani, pe care am vizitat-o, mi-a oferit surpriza de a constata diversitatea întreprinderilor şi a produselor acestora în judeţul dumneavoastră. Aveţi şi o Universitate modernă.. Doresc să mă reîntorc pentru o mai aprofundată cunoaştere".** Mulţumindu-i pentru amabilitate şi frumoasele cuvinte, sperăm să poată da curs dorinţei exprimate.

ANTOANETA C. IORDACHE

SILUETE

DE LA PLANŞETĂ, LA ŞEVALET

Am fost de puţine ori într-un institut de proiectări şi prima impresie este aceea de creaţie. Aceasta pentru că desenul tehnic, deşi prin rigiditate şi exactitate se îndepărtează de pictură, se apropie de ea numai prin supleţe. Aici l-am întîlnit pe inginerul-şef de filială — Mânzat Ioan, care mi-a dat cîteva relaţii despre tainele muncii la Institutul de Proiectări pentru Uzine chimice, filiala Timişoara. Planşete noi, skribenturi şi multă, multă imaginaţie. Aici am întîlnit-o pe una dintre cele mai bune proiectante, Marcela Luca.

Deşi am absolvit facultatea de Arte plastice ne mărturiseşte Marcela Luca, am prins pasiune pentru proiectări, pentru linia fermă a desenului tehnic. Am contribuit la realizarea proiectelor unor edificii, de mare importanţă, precum : FAI Iaşi, „Solventul" Timişoara, „Terapia" Cluj, GIP Piteşti, iar în proiect avem o fabrică de medicamente.

În paralel, creaţia mea, pictura pe care o concep în orele libere, deşi n-a intrat într-o expoziţie, începe să-şi afle conturul. Schiţe, crochiuri, tuşuri şi acvarele, ulei şi tempera fac parte din mirajul timpului liber. Unele dintre lucrări intitulate „Seducţia primăverii", „Sete de infinit", „Pentru puţină rouă", „Portret în viziunea fantastică" sînt deja eliberate de atingerea penelului. Desenul şi pictura, două pasiuni cărora le răspund cu fidelitate şi dărnicie.

DAMIAN URECHE

Agonie şi extaz

REPORTAJ

CAII

Drumul era, în duminica aceea de vară, foarte circulat — şi nu-i de mirare — ne aflam pe şoseaua europeană E 94 — treceau maşini cu numere româneşti şi străine, remorcînd rulote, autocamioane de mare tonaj, motociclete şi iarăşi autoturisme, în obişnuitele lor ieşiri duminicale. Autobuzul opreşte drept în faţa unităţii. Aici, în plin cîmp, în mijlocul naturii, nepăsător la circulaţia intensă, mecanizată : **calul.**

O clădire cu fronton clasic. Şi, în jur, grajdurile. Zece la număr. Şi în grajduri, mai nimeni. Un mînz care a suferit un traumatism şi se află sub îngrijire. Doctorul spune că a avut dureri mari. Doctorul îi ştie pe cai mai bine ca oricine, fiindcă îi înţelege şi fiindcă îi iubeşte, sigur, zice el, calul are de înfruntat circulaţia mecanizată, mai eficientă ; e adevărat, în comparaţie cu alte specii, consumă mult, dar e în stare şi să facă mult, este de neînlocuit în multe operaţiuni, nu mai spun că a devenit foarte gingaş şi foarte pretenţios şi sensibil. Ce vreţi, urmează şi calul evoluţia civilizaţiei moderne, cum o face de mult. Noi sîntem însă aici permanent, ziua şi noaptea, de gardă. Sîntem ca pompierii, mereu gata să intervenim. Mînjii se nasc numai asistaţi. Medicul Gheorghe Botez are ochi albaştri, părul alb la tîmple şi o voce blîndă, ale cărei inflexiuni amintesc izbitor de cele ale vocii lui Sadoveanu. I-o spunem şi moldovean el însuşi — deşi stabilit în Banat de 25 de ani — e flatat. O, Sadoveanu, un ma-e scriitor.

Periplul continuă prin grajdurile Hergheliei Izvin, continuă, cred, de cel puţin o jumătate de oră. Sînt acasă numai armăsarii, armăsarii celor două rase ce se cresc aici — Nonius şi Ardeneză (sînge greu). Nonius sînt supli şi frumoşi, părul scurt străluceşte, coamele se scutură pe gîtul lung, nările le tresaltă la orice adiere. Sînt exemplare admirabile. Nonius 66, negru, armonios, paşnic. Nonius, IX, născut 1968, temperamental şi imprevizibil. Nonius III, ' 61, nervos agitat, sumbru. Turf N. I, poreclit Titirez, tînăr, vesel, bun alergător. Nechează uşor la vederea doctorului şi aşteaptă zahăr : „l-am tratat nu de mult, a făcut o congestie pulmonară. Ar vrea tot timpul să te joci cu el, e foarte copilăros, jucăuş şi drăcos". Apoi Căraş, Drumeţ ... un lipiţan alb, parcă rătăcit printre aceşti falnici No-

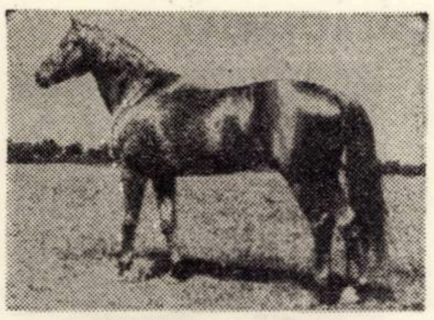

nius. Şi, într-altă boxă, impresionantul Sultan. Un exemplar ardenez, o adevărată forţă a naturii, viguros şi masiv, parcă desprins dintr-un basorelief de Medrea. Dar uriaşul e liniştit. Performanţa ? Poate trage singur un vagon de 15 tone. Şi, totuşi, e calm şi modest. Coama sălbatică acoperă un cap puternic, cu masotiere pronunţate, parcă de piatră. Sultan e aici, fără îndoială, unul din părinţii cei mai prolifici ai familiei, care zburdă la ora asta pe păşunile verzi, undeva spre Ianova ...

‚Calul are o inteligenţă rară, reacţii afective, e receptiv, statornic, dacă-l iubeşti, simte ; e ca şi între oameni: nu există un răspuns la afecţiune dacă nu o dai" ...

Sanda şi Eugenia discută cu doctorul şi sînt lăudate pentru curăţenia care domneşte în boxe. O vorbă bună, care e primită cu simplitate şi recunoştinţă.

Între două grajduri, un mormînt neobişnuit, fără semn distinctiv, dar totuşi un mormînt, pe care cresc flori văratice. Marginile sînt tivite cu cărămidă ; un mormînt neobişnuit şi mai mult simbolic, căci dedesubt zac rămăşiţele unui exemplar rar, chintesenţă a rasei sale Nonius. Se şi chema de altfel Nonius — 65 (născut în 1951 mort în 1973). Peste două sute de urmaşi ai săi, pasc şi străbat încă drumurie ţării, prin urmare, bătrînul a avut o existenţă glorioasă, oamenii i-au subliniat şi alte merite, a fost o adevărată ceremonie sobră şi emoţionantă, pentru că Nonius 65 n-a avut, în cei douăzeci şi doi de ani ai săi, nici un accident, a fost cuminte, blînd, n-a trîntit nici un om şi, fără să se lase impresionat de goana limuzinelor şi-a camioanelor care încercau să-l elimine, preluîndu-i doar caii putere, el şi-a perpetuat firesc speţa, căci, pare-se omul nu se va putea lipsi curînd de aportul său devotat şi modest şi-atunci cuvintele doctorului revin de undeva : „să iubeşti animalele, ele o simt, calul mai cu seamă".

Şi mormîntul, simbolic, al lui Nonius-65 ...

Cîte animale sînt ? V-am spus : 600 aici, aproape 200, în afară. Deservim trei judeţe : Caraş-Severin, Arad şi Timiş. Se face ora amiezii, Vasilica Ignatiuc, de fel din Moldoviţa Bucovinei, vine cu furca pe umăr de la cîmp, unde a împrăştiat lucerna, are patruzeci şi opt de ani şi îngrijeşte cincisprezece mînji. În viaţa ei a ocrotit nu ştiu cîte generaţii cabaline, are expresie calmă, domoală, bineînţeles locuieşte în incinta Hergheliei şi aleargă de cîte ori trebuie să aducă apă mînjilor, să le dea nutreţ. „Eu ştiu ce vor, numai ce se uită la mine şi nu i-aş lăsa să aştepte pentru nimic în lume".

Inginerul Marius Petculescu, directorul, este fără îndoială, mîndru de performanţele obţinute : şi de cele ale Hergheliei şi de producţia de ovăz şi grîu. Să-i mai amintim pe tehnicianul agronom Francisc Frank, pe maestrul de călărie Iulian Burlacu şi pe soţia sa, Georgina, de la resortul selecţie, pe antrenorii Vasile Nicolăică, Dumitru Crăciun, Pintilie Ungureanu ...

Antrenori, maeştri de herghelie, maeştri de călărie, călăreţi şi îngrijitori, cei 150 de lucrători de la Izvin fac cu modestie şi devotament o operă remarcabilă, conservînd într-o vreme, care aparent nu mai e a lor, pe aceşti bravi şi milenari prieteni ai omului.

SĂ FIE PE UNDEVA CALUL ÎN PRIMEJDIE ?

La ora 12, hergheliile Nonius au venit ele întîi de la păşune, intrînd în ţarcuri, ghidate cu răbdare de nişte tineri cowboys autohtoni, în salopete albastre, călărind fără şa. Nu le-am văzut lasourile. De departe, se zărea, lăsînd o coloană de praf, herghelia de ardenezi, lenţi şi masivi.

NU CRED SĂ FIE...

Prosperă, hrana e bună, apa de asemenea şi, cînd am ieşit, totul respira pace şi linişte. Am fi dorit să mai discutăm şi cu medicul Nicolae Anca, veteranul unităţii, care şi-a consacrat întreaga viaţă calului, dar se afla în concediu. În curînd va ieşi la pensie, are împliniţi 60 de ani, dar sper să-l mai întîlnim pînă atunci. Colegul său, doctorul Botez, ne asigură de altfel că medicul Anca nu va pleca atît de curînd. Noi, însă plecăm, salutîndu-l pe Valeriu Boanţă, care, pe tractor, continua să aducă maşina de balotat lucernă. În urmă, în ţarcurile pline, hergheliile îşi începeau siesta, sute de capete apropiate, cozile ce apără de muşte, se aud chemări, ni se pare că de undeva vine şi un nechezat, poate al lui Titirez cel jucăuş, şi neastîmpărat. Intrăm din nou în şosea, unde ne cuprinde mişcarea mecanizată şi mirosul de benzină şi claxoanele. Dar eu continui să privesc liniştitele padocuri de la Izvin şi gîndul rămîne, un timp, printre Nonius şi Ardenezi, printre Titirez, Bun venit, Sultan şi Drumeţ. Nu cred, totuşi, că prietenul nostru, calul, ar fi ameninţat ...

VALENTINA DIMA

(Urmare din pag. 1)

diţii cît mai apropiate de normal. Ceea ce mai frînează încă realizarea homotransplantelor este lipsa de viabilitate a ţesuturilor transplantate de la un om la altul, ca o consecinţă a imunităţii ţesuturilor. Dar, poate, se va obţine în viitor şi această compatibilitate. Unele transplante de organe lasă să se întrevadă aceasta.

— Aspectul facial poate crea complexe psihice, stări depresive celui în cauză. Cum se manifestă asemenea pacienţi postoperatoriu ?

— Cele mai mici leziuni pot influenţa aspectul fizionomic şi, deci, sufletul uman. Ca să nu mai vorbim de cazurile grave, datorate traumatismelor de circulaţie rutieră, a frecvenţei cancerului maxilo-facial. Ca să nu mai amintim şi de cele congenitale, ptoze faciale enorme. Toate acestea revendică modificări substanţiale care se repercutează nu numai asupra feţei omului, ci şi asupra fiinţei sale interioare. Pe porţile acestei Clinici se intră sub o formă şi se iese sub o alta, uneori necunoscută, surprinzătoare nu numai pentru cei care l-au cunoscut înainte pe bolnav, ci şi pentru bolnavul însuşi. El pleacă de aici, adeseori avînd credinţa că e o altă fiinţă. Şi, într-adevăr, e o alta. O femeie care a întinerit cu 15 ani nu e oare o altă fiinţă ? O fată care avea un nas diform şi ea pleacă avînd un nas normal, aproape artistic, mai e ea de recunoscut ? Unui tînăr care, în urma unui tragic accident, nu i se mai distinge nasul şi gura şi, după reparaţiile noastre estetice, poate pleca de aici cu nas şi gură refăcute din ţesuturi proprii, nu i se poate spune un alt om ? Acestea multe sînt „minunile" cele de toate zilele ale Clinicii noastre şi, cred, adeseori, repercusiunile asupra fiinţei umane devin uriaşe, ţintind la redarea în societate a unor oameni socotiţi pierduţi sau izolaţi sau irecuperabili.

— Există o formulă pentru a păstra intact şi sănătos aparatul nostru dento-maxilar ?

— Organismul, în general, şi aparatul dento-maxilar în special simte nevoia unor principii alimentare cu componente diverse. Absenţa unor principii duce la turburări şi în dezvoltarea şi în menţinerea intactă a acestui aparat. Mai ales sărurile minerale sînt socotite esenţiale, iar, din ele, fluorul în mod special. Curios este că, adeseori, un trai prea îmbelşugat, o zonă de civilizaţie superioară, duc la suferinzi mai mulţi de dinţi, pe cînd o zonă mai nealterată, cu o alimentaţie mai naturală, e mai puţin atacată de acest morb. Aici, în Banat, de pildă, mamele, adeseori, alăptează copilul doar cîteva luni, din raţiuni personale, iar laptele de mamă e esenţial pentru dentiţie. Prin Oltenia, copiii sînt alăptaţi, uneori şi pînă la un an jumătate, doi ani. Mai intervin apoi traumatismele, apa de băut, zona geografică. Deci un întreg complex de care ţine sănătatea dinţilor noştri.

Cu Emanoil Popa

Pe la Iablaniţa — Bozovici, există flor abundent, vezi şi oameni cu o dentiţie de oţel. Prin alte părţi florul e slab şi dinţii sînt suferinzi, caria atacă din plin.

— Raportată la chirurgia practicată în alte ţări, cum stăm la noi cu chirurgia facială ?

— Am lucrat în Italia ca chirurg. Sînt chemat, în continuare, să predau într-o universitate a lor specialitatea aceasta. Pot spune că se poate învăţa un lucru bun şi din clinicile lor, de la diverse somităţi, dar eu am rămas cu convingerea că medicina românească, în speţă chirurgia facială, e de nivel superior şi depăşeşte medicina de masă practicată acolo. Un medic român, acolo la ei, are căutare deoarece ştie să-şi practice pe deplin meseria şi cu cinste.

— V-aţi făcut cunoscuţi deci pe plan internaţional?

— Sîntem, evident, cunoscuţi, şi recunoscuţi prin cadrele plecate să lucreze la diverse clinici şi prin tehnicile operatorii specifice, mai cu seamă la implantări. În ţară, noi, cei de-aici, am reuşit primii să facem implantări. În loc de proteze, noi aplicăm implante la nivelul osului. Sînt experinţe de durată pe care, în septembrie, la un congres din Elveţia, le vom comunica drept un procedeu inedit de chirurgie estetică românească şi timişoreană.

— Viitorul în tratarea bolilor dentiţiei şi a celor faciale ?

— Se cer acţiuni profilactice încă din anii preşcolari. Altfel complicaţiile stomatologice duc la terapii chirurgicale, la sacrificii de ţesuturi. Netratînd o carie simplă, cît vîrful unui ac, se poate ajunge la gangrenă, la un proces inflamatoriu, la pierderea dintelui şi, apoi, la sacrificii de substanţă osoasă şi substanţe moi, ca să nu mai amintim de suferinţele care pot duce la mutilări fizionomice.

— Deci educaţie + consultaţie ?

— Profilaxia precoce. Copilul, cînd va veni, ca adult, la noi, să nu vină cu deficienţe multiple dentare, ci perfect sănătos. Dorim, în acest sens, în 1975, să ţinem o consfătuire interjudeţeană pe tema asistenţei stomatologice în lumea infantilă.

— Şi, pentru dv., la ce aspiraţi ?

— La viitoarele cadre ieşite din studenţii de azi. La cei care trebuie să înţeleagă şi să facă şi pe pacienţii lor să înţeleagă îndemnul spre o sănătate publică perpetuă. De altfel, trebuie ştiut că pacientul nostru merită să fie privit ca un caz individualizat. Prin aceasta, el devine pentru noi un unicat. Prin aceasta, responsabilitatea noastră creşte, trebuind să vibrăm la cerinţa celor care au nevoie de noi.

— Şi, totuşi, pentru dv., la ce aspiraţi ?

— Să mă identific cu pacienţii mei. Să le redau speranţa, şi, odată cu ea, sănătatea şi puterea de-a acţiona. Dacă îmi este îngăduit, aş dori ca de la acest ideal să nu dezertez niciodată. E şi îndeplinirea unei datorii umane care reprezintă pentru mine şi colaboratorii mei un imperativ social de un real folos.

EVRIKA !

- Trebuie să arzi o viaţă ca să străluceşti o clipă.
- Păcat de boxerii ăştia puternici ! Dau în cine nu trebuie.
- Ce umor involuntar ? Am fost acuzat de umor prin imprudenţă.
- Chiar şi natura poate fi laşă: cînd te trăzneşte pe la spate.
- Nu încredinţa puterea unui iepure : va fugi şi mai şi !
- Cel ce îşi ia mereu viaţa de la început rămîne veşnic tînăr.
- Clepsidra a dispărut odată cu penuria de nisip.
- Fiindcă locuim în soare, cel mai de preţ lucru e propria noastră umbră.

ION VELICAN

DOSAR

MINUNI

„Minuni în vremea noastră nu văz a se mai face" ... scria fabulistul. Dar uite, din cînd în cînd, mai dăm peste vreun miracol. Cazul de mai jos nu este extraordinar, însă mă face să mor de invidie. Eu nu mă **descurc** şi nici nu mă am bine cu **norocul.** Fiindcă, la urma urmei, cum aş putea înţelege ce s-a întîmplat în familia V., dacă n-aş pune totul pe seama unui noroc miraculos !

V. cîştigă 1 700 de lei pe lună. Soţia lui, pensionară, 800 Fiica, studentă nu aduce bani în casă. Deci familia V. are un venit lunar de 2 500 de lei şi din aceşti bani reuşeşte ca în doi ani să achiziţioneze : 1. un apartament, prin O.C.L.P.P (140 000, bani gheaţă), pentru fiică ; 2. un Moskvici 412 (58 000 de lei) ; 3. mobilă (40 000 de lei) ; 4. o căsuţă cu grădină (30 000 de lei, conform contractului de vînzare-cumpărare) ; 5. o criptă, la cimitir (20 000 de lei). Una peste alta, 400 000 de lei. Mai adaug hrana familiei, în aceşti doi ani, îmbrăcăminte, cîteva fleacuri de aparate electrice (frigider televizor, maşină de spălat etc.)

Încerc să-nţeleg. V. aduce martori. Unul i-a dat împrumut 10 000 de lei. Altul — 20 000. Altul — 5.000. Totuşi nu e de ajuns. Nu poţi scoate aproape o jumătate de milion dintr-o sută de mii (venitul familiei V. din acea perioadă). Nu poţi şi gata ! Cu chiu, cu vai rămîne nejustificată o sumă de un sfert de milion. V. aduce argumente **serioase** (n-a mîncat, n-a băut, n-a fumat), însă nu poate răspunde la cea mai simplă întrebare cu putinţă : Ai 10 lei şi cheltuieşti 50. Cum ai făcut?

Legea a fost aplicată. Eu însă tot mă mai mir şi mi-e necaz că nu mi se întîmplă şi mie o minune, că nu cade un noroc pe capul meu, aşa încît leii de pe statul de plată să se tripleze pînă acasă ! Mare minune !

LAURENŢIU CERNEŢ

UMOR

PROVERB FĂRĂ SFÎRŞIT

Doi cocoşi din cei crăieşti
Erau prieteni ca-n poveşti,
Dar, într-o zi, la vecină
A apărut o găină ...

LIBRĂRIEI „CARTEA PRIN POŞTA"

V-am cerut, de multişor,
Cîteva cărţi de umor ...
Şi-am primit, ce nenoroc,
Epigrame de Mioc.

EPITAF

Aici s-a prefăcut în lut
Un om complet necunoscut :
N-a avut — spun oameni mari —
Nici virtuţi, nici vicii mari.

ION MARTIN

DIN LITERATURA UNIVERSALĂ

Selecție, prezentare, traducere de IV MARTINOVICI

Microantologie de poezie negro-africană

O geografie spirituală foarte puțin cunoscută la noi, care, desigur, ar necesita o atenție, în profunzime și întindere, deosebită. De-a lungul secolelor, pe continentul african s-a dezvoltat o extrem de interesantă și ciudată (s-ar părea) civilizație și cultură, cu lumi specifice, ritualuri, obiceiuri, cu o „magie" de o forță care sguduie și desfată estetic ochiul lăuntric.

Specialiștii (de pildă Lilyan Kesteloot) disting o literatură scrisă în limbi europene și o literatură orală transmisă în limbi africane. Evident, aceasta din urmă este cea mai veche, cea mai completă și cea mai importantă : mituri cosmogonice, cîntece rituale, romane de aventuri, poezii epice, fabule, proverbe etc. etc., literatură care n-a încetat să prolifice nici în perioadele lungi de colonizare, scăpînd de sub orice calchiere.

Din Africa, tot acest produs multisecular spiritual s-a răspîndit pretutindeni unde un negoț inuman a căutat să desrădăcineze ceea ce era sortit duratei milenare : în S.U.A., în Antile, Cuba, Haiti, Brazilia. Literatura scrisă este de dată relativ recentă și a avut dintr-un început un caracter militant foarte angajat. Temele de predilecție certă : suferința multiformă, îndelungată, ca un blestem implacabil — revolta, ca un corolar dialectic și, în fine, viziunea unei lumi eliberate de spaime și împilare.

Pe măsură ce țări negre, odinioară colonii europene, își dobîndesc dreptul sacru la o existență liberă, temele lirice se lărgesc, iar penetrația magiei folclorice în literatura cultă este izvor de apă vie, cu miresme și policromii sui-generis.

Cultura europeană, arta îndeosebi, a descoperit ca un miracol, arta neagră. Europa, la început de secol 20, s-a lăsat cucerită și urme pot fi lesne depistate în poezie, în pictură, sculptură și dans. După cum, nu e mai puțin adevărat, civilizația și arta europeană, printr-un proces de subtilă și necesară osmoză, avea să-și pună amprenta pe continentul negru

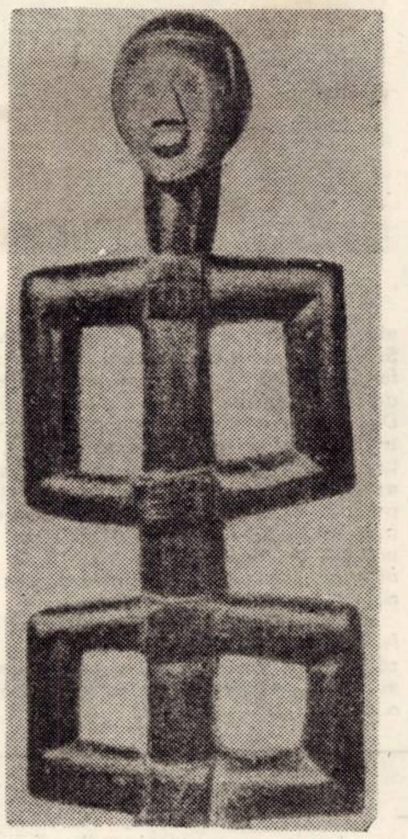

Sculptură în lemn
Tribul Zulu (AFRICA)

TCHICAYA U' TAMSI (CONGO)

Născut în 1931, premiul de poezie la Festivalul Mondial al Artelor Negre, Dakar 1966, unul dintre cei mai de seamă poeți ai Africii.

CÎNTEC DE LEAGĂN

– Te iubesc copilul meu
dormi dac-o iubești pe mama
– Femeie copilul doarme liniștit
– Liniștit doarme el
fluturi de noapte dansează pe o elipsă
în jurul capului său
Dacă dormi cuminte nu plînge
– Liniștit doarme copilul
fluturi de noapte descriu o elipsă
dansînd
în jurul frunții sale.

MAMA

De cînd am venit pe lume mama este
un schelet
Mîinile mele sînt masca sa mortuară
Mîinile mele au linia chipului său
Mîinile mele au mlădioșenia tristeții sale
Mîinile mele își au palmele în gura ei.

Pentru a coborî în adîncul cel mai de jos
destinul meu s-a lungit în soare profil
de arbore
dar tu sora mea siameză, o, femeie, oază
ești și te iubesc
Spune-mi așadar ce sămînță din mine
porți ?

OFRANDĂ

Și iată cîmpia unde locuiesc
mîna-mi este cuprinzătoare pe ușa mea
luați partea mea de fructe
deși nu știu în care arbore s-au copt
luați partea mea de plînset
deși știu ce inimă minează
Nu întîrziați
sînt departe acum de izvorul meu

Nu întîrziați
pot fi folositor
mi-am refăcut unghiile
mi-am ras capul
dinaintea nopții neprihănit stau

EDOUARD MAUNICK (INSULA MAURICIU)

Născut în 1931, a tipărit mai multe cărți de poeme – este un obsedat al armoniei, al echilibrului, în toate ipostazele intuite (în cosmos, în legătura dintre cupluri, între popoare, între rase). Alături de Tchicaya, Maurick este considerat unul dintre poeții de seamă ai generației tinere de lirică negro-africană.

CEEA CE RĂMÎNE DINTR-UN EXIL
– fragment –

De pe țărmul mării sînt
îndelung m-am rugat pe lespezile
înaltelor valuri
locul tău de baștină
va reclădi bisericile pe care le-am ruinat
metis penitent
dragoste împărțită vreau să-ți vorbesc
în imagini
ascultă, înțelege povestea în care rasa
devine monedă de plumb

Am deschis vînturile în povara plecărilor
și am pus între apă și mine ceea ce
era necesar
cîteva păsări ca să trăiască și multe
cuvinte omenești
cuvintele au murit de atîta trădare
singure hrănindu-mi exilul
păsările mi-au rămas cu sîngele lor soare
și eu vorbesc astăzi despre ele neavînd
patrie.

JACQUES RABEMANANJARA
(ns. 1913, Madagascar)

ANTSA
– fragment –

Insulă !
Insulă cu silabe de flacără
Niciodată numele tău

n-a fost mai scump inimii !
Insulă,
n-a fost mai dulce inimii
Insulă cu silabe de flacără,
Madagascar !
Cum răsună !
Cuvintele
nasc în gura mare
Mierea anotimpurilor limpezi
în magia junglelor tale,
Madagascar !

Mușc carnea virgină și roșie
în jindul violent
al celui pe moarte cu dinți de lumină,
Madagascar !

Inocentă cuminecătură,
în adîncurile mele înfometate,
mă alungesc spre sînul tău cu patima
celui mai nesățios dintre iubiții tăi,
cel mai fidel,
Madagascar !

CHARLES NGANDE (CAMERUN)

Tînăr poet contemporan, face parte dintr-o pleiadă grupată în jurul revistei **Abbia** a Asociației scriitorilor din Camerun.

VOM PLECA

Vom pleca
dincolo de cactuși
vom pleca în zori
înainte ca stelele să pălească
înainte ca să ruginească vorbele
vom pleca
de-a curmezișul cărărilor încercănate de
cartiere cangrenate
bătînd tam-tam-ul Marii Bucurii
ca sînul sterp să se înfioare de rod
să înverzească ciotul neîndemînatec
leul să pască alături de miel
cel mic creierul să-și rotească
din lemnul de sicriu să facem lemn de
leagăn
vom pleca
bătînd tam-tam-ul Marii Bucurii
al celor salvați
ca toți să mănînce același couscous *)
în coliba iubirii

*) cuvînt arab, o mîncare specifică

NYUNAI (CAMERUN)

ESENȚA SUPREMĂ

Eu sînt
începutul
eu sînt
sfîrșitul
omenesc și neomenesc
eu sînt
litera roșie a echilibrului
eu sînt
cel care va veni să închidă ultima
poartă
peste tot ceea ce ar fi trebuit să
fie iubire
Și dacă te încăpățînezi să mă cauți în
afara ta
acolo unde eu nu pot fi
sînt tu înlăuntrul tău
unitate necreată.

STIL 5

Nu-ți cumpăra niciodată
oglindă
vei fi îndemnat s-o privești

nu privi niciodată
în oglindă
te va învăța să minți

TERRA MAGAZIN

ORAȘUL AUTOMOBILULUI. În orașul sovietic Kirovabad li s-a pus copiilor la dispoziție un „oraș al automobilului" ; și asta în plin centru, unde copiii au tot ceea ce e necesar pentru însușirea regulilor de circulație. Adică : străzi marcate, semne de circulație, semnale luminoase, stații de benzină etc. Copiii învață mai întîi regulile de circulație iar apoi se așează la volanul unor mini-automobile. Cercetătorii afirmă că vîrsta de 5-6 ani este cea mai potrivită pentru copii, ca să-și însușească regulile de circulație.

OCHELARI COSMICI. La centrul de cercetări al agenției pentru zborurile cosmice NASA se află în faza experimentală un nou tip de ochelari cu prismă, cu ajutorul cărora se poate citi fără ridicarea capului de pe pernă. Rezultatele sînt bune și cîteva fabrici au și cerut aprobarea pentru producerea unor asemenea ochelari și pentru „pămînteni".

FUMĂTOR PASIONAT. Se pare că americanul Simon Argevitiz este cel mai pasionat fumător din lume. Recordul lui în acest domeniu este unic : Simon fumează simultan 13 țigări iar în același timp mai și fluieră !

DE LA PENEL LA CORRIDĂ. Vivian Pomery din Montreal este a doua femeie din lume care înfruntă vitejește în arenele marilor corride pe furioșii tauri. De meserie pictoriță, ea s-a dus pentru prima oară la o corridă cu scopul de a face cîteva schițe ; spectacolul a însuflețit-o atît de mult încît a hotărît să se facă toreador. „Nu văd nici un fel de brutalitate în lupta cu tauri. Taurii au aceeași șansă să-l învingă pe matador ca și el pe ei" — spune Vivian Pomery. Deși rănită de cîteva ori, ea nu se dă bătută și astăzi trăiește în capitala Mexicului unde apare de două-trei ori pe lună în marile corride — Olé !

ZEBRE ȘI HIPOPOTAMI PE TAVĂ. Savantul britanic Marnus Pyck a început o campanie care – zice el — va rezolva eventuala criză în alimentația lumii. El afirmă că există uriașe rezerve de animale sălbatice care ar putea sluji drept hrană oamenilor dacă aceștia n-ar avea prejudecăți. Zebrele, afirmă savantul britanic, pot completa lipsa de proteine în alimentația popoarelor africane, întrucît carnea lor nu se deosebește de cea de cal. Deci, pe curînd conserve de zebre și hipopotami !

OAMENI CINSTIȚI. Unui birtaș din Paris i-a venit o idee originală : să deschidă un bistrou în care plata consumației să se facă după „prețul" consumatorului. Adică : fiecare plătește cît vrea sau cît crede că valorează ceea ce a consumat. Consumatorii depun banii într-o cutie, bacșișul e exclus, iar la închidere se face contabilitatea. Pînă în prezent lucrurile merg bine și, probabil, nimeni nu pierde nimic. Dimpotrivă : cîștigă cinstea !

CU RACHETE ÎMPOTRIVA GRINDINEI. De cîțiva ani, agricultorii din Rosenheim (R.F.G.) au pornit ofensiva contra grindinei cu ajutorul rachetelor. Metoda inedită s-a soldat cu un real succes. După cum relese dintr-o recentă expertiză meteorologică, pagubele provocate de grindină au fost reduse în această regiune cu pînă la 47%. Focarele rachetelor conțin 16 grame iodură de argint pulverizat și un amestec exploziv TNT. Lansate la baza norilor, rachetele degajă după explozie bilioane de minuscule particule de iodură de argint care în cîteva minute sînt purtate de vînt pînă la 6 000 metri altitudine, adică la nivelul la care se formează de obicei grindina, împiedicînd acest proces.

„APROAPELE NOSTRU". Analizînd compoziția proteinelor din organismul diferitelor animale, biologii au confirmat ceea ce de fapt se știa și pînă acum : cimpanzeul este „ruda" cea mai apropiată a omului. În acest sens, practic, nu există aproape nici o deosebire. Gorila se află la distanța 1 de om, adică la o singură mutație proteică. Restul animalelor sînt la distanțe tot mai mari, ca de exemplu : șoarecele 25, cîinele 34, calul 35 etc.

LUMEA ÎN CIFRE. La mijlocul anului 1973 planeta noastră avea 3,8 miliarde de locuitori. Cea mai mare populație o are China (767 milioane), India (550), U.R.S.S. (245), S.U.A. (207) și Indonezia (125). Mai mult de jumătate din populația lumii trăiește în Asia (2,1 miliarde). În Europa (fără U.R.S.S.) trăiesc 466 milioane de oameni, în Africa 354 iar în America de sud 195. Mai mult din jumătatea populației din India o alcătuiesc tinerii sub 18 ani, iar fiecare al 5-lea n-a împlinit vîrsta de 6 ani. Peste 15 ani, în ritmul de creștere actual, India va avea un miliard de locuitori.

PEDANTERIE. Birocrația poate lua cîteodată forma pedanteriei. Astfel, un cetățean belgian la rubrica „ocupația", din formularul pentru plata impozitelor, a scris : „producător de automate pentru spargerea caselor de bani". De la direcția impozitelor i s-a cerut însă o lămurire : „a se specifica dacă vînzarea se face cu ridicata sau cu amănuntul" !

POD ÎNTRE CONTINENTE. După calculele profesorului G. Lean, podul care va uni Asia cu America de Nord, precum și cele două oceane — Oceanul Înghețat și Pacific — se va compune din două părți, în lungime de 40 km fiecare. Acest pod va „sări" strîmtoarea Behring lată de 85 km. Probleme tehnice speciale nu vor exista întrucît adîncimea apei este de 59 de metri.

COLEGIUL DE REDACȚIE : ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● 13 septembrie 1974 ● Nr. 37 (341) ● 8 pagini 1 leu

Ilustrăm acest număr cu lucrări din salonul anual de artă plastică dedicat celei de a treizecea aniversări a Eliberării patriei

În prag de an școlar

Învățămîntul românesc de toate gradele își redeschide, în curind porțile. Evenimentul obișnuit de la inceputul anotimpului roadelor se incarcă în acest an cu consistența unor dimensiuni descinse din amplul Program al partidului nostru. Tineretul școlar de azi, generația constructoare de miine, își cunoaște pe deplin viitorul și căile de ascensiune spre el, spre inaltele sale deziderate umane și sociale. Un viitor al dezvoltării multilaterale, a cărui coloană vertebrală o constituie munca unită a tuturor, egală, eliberată de exploatare, singura in stare să clădească oameni cu o înaltă conștiință comunistă. Un viitor al cuceririlor științei și tehnicii, al amplificării, profesionalizării și specializării efortului uman, un viitor al inteligenței umane spre o etapă nouă de istorie.

Pasul spre miine se face acum, o dată cu prima zi de școală a anului XXX al României socialiste, prin tineretul căruia i se asigură o pregătire superioară prin generalizarea primei trepte și, după 1980, a celei de a doua trepte a liceului. Economia marchează baza dezvoltării sociale și dacă în viitor dezvoltării economico-sociale i se prevăd coordonate noi, școala, pepiniera de azi, este necesar să existe ca o parte integrantă a acestei dezvoltări complexe, formind un tot unitar, monolitic filon al societății comuniste de miine. Orientarea spre activitatea productivă a intregului tineret școlar, creșterea numărului liceelor cu profil industrial, agricol și economic, asigurarea unor cunoștințe largi, multilaterale absolventului de liceu creîndu-i posibilitatea policalificării și, implicit, a unei mai mari mobilități funcționale, transformarea centrelor universitare în adevărate baze de învățămînt, producție și cercetare, sînt cîteva dintre etapele principale pe care școala românească le va urma pe drumul integrării sale complete, în viața economico-socială a țării. Și permanent, în condițiile unei amplificări a cunoștințelor de specialitate, ca o coordonată de bază, va rămîne perfecționarea continuă.

Peste cîteva zile, „vacanța 1974" ia sfirșit, marcind o perioadă de intensă activitate, desfășurată de intreg tineretul țării pe șantierele muncii patriotice. Este răspunsul optimist, implicat și ferm al constructorilor de miine.

PAUL EUGEN BANCIU

PROGRAMUL ROMÂNIEI VIITOARE

Programul partidului și cultura

Trecerea în viitor spre societatea comunistă – subliniază Programul P.C.R. – „va necesita dezvoltarea amplă a culturii, în sfera căreia intră totalitatea cunoștințelor de care dispune la un moment dat societatea, și care sînt determinate de gradul dezvoltării forțelor de producție, a științei și tehnicii, a învățămîntului, literaturii, artei, mijloacelor de informare în masă. Exprimînd nivelul civilizației materiale și spirituale generale a poporului, cultura va ajuta pe fiecare om să înțeleagă necesitatea și comandamentele superioare ale istoriei, să participe în mod conștient la făurirea propriului destin, la ridicarea societății pe noi și noi trepte" [1]). În această succintă formulare se află credem, nucleul teoretic al României viitoare în expresia ei culturală.

Istoria și experiența concretă care a confirmat justețea activității politice a partidului de făurire a unei societăți și economii noi, revoluționare, a relevat și adevărul politicii P.C.R. în domeniul revoluției culturale, a eforturilor pentru extinderea și perfecționarea învățămîntului de toate gradele, pentru dezvoltarea științei și tehnicii [2]).Unul din cele mai însemnate rezultate ale acestor eforturi constă în faptul că „intelectualitatea – provenită în cea mai mare parte din rîndurile clasei muncitoare și ale țărănimii cooperatiste – participă activ la producția de bunuri materiale, la activitatea științifică, de învățămînt, la ridicarea nivelului de cultură al întregului popor și joacă un rol tot mai însemnat în întreaga viață socială. Acest lucru nu este suficient deoarece scopul suprem al întregii activități este făurirea omului nou, ca personalitate multilateral dezvoltată. Programul P.C.R. stabilește nu numai obiectivul ci și treptele concrete care trebuiesc parcurse. Astfel, una dintre sarcinile majore prevăzute în Directivele Congresului al XI-lea este „dezvoltarea bazei materiale a culturii, prin construirea de noi edificii și îmbunătățirea dotării tehnice a celor exstente". În acest scop în viitorul cincinal se va extinde programele de radio și televiziune luîndu-se măsuri pentru ridicarea calității emisiunilor și buna lor recepționare pe întregul teritoriu [3]). Cheltuielile pentru învățămînt vor crește în noul cincinal cu 35 la sută față de actualul cincinal, încheindu-se acțiunea de generalizare a învățămîntului de 10 ani și pregătirea condițiilor ca după 1980 să se treacă la învățămîntul obligatoriu de 12 ani. Concomitent, se va asigura completarea și innoirea continuă a cunoștințelor tuturor categoriilor de oameni ai muncii astfel încît să se asigure o eficiență nu numai economică înaltă a întregii noastre activități. Viitorul cincinal alocă însemnate fonduri de investiții pentru dezvoltarea bazei materiale a sectoarelor social-culturale repartizate astfel : învățămînt – 9,7 miliarde, cultură – 1,8 miliarde, ocrotirea sănătății, educație fizică și sport – 6,7 miliarde, pentru construcția de locuințe și gospodăria comunală aproape 100 miliarde lei.[4])

În condițiile revoluției tehnico-științifice contemporane ale transformării științei într-o puternică forță de producție materială, ale dezvoltării întregii noastre societăți pe baza cuceririlor cele mai înaintate ale științei și culturii, va crește atît rolul cît și ponderea intelectualității în cadrul națiunii, dezvoltîndu-se cu priori-

ROMULUS DABU

(Continuare in pag. 7)

SCHREIBER FRIEDRICH — Insurecția

Modernizarea învățămîntului și implicațiile sale

Se va acționa pentru realizarea unui profil larg al liceelor, al învățămîntului general, reducîndu-se în continuare fărîmițarea specialităților, astfel ca absolventul de liceu să aibă cunoștințe multilaterale pentru a putea trece, cînd apare necesitatea, în diferite domenii de activitate ale industriei, agriculturii, economiei și în alte sectoare ale societății noastre socialiste.

(Din Proiectul de Program al Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism)

Amplul Program al partidului, vizind cele mai înalte țeluri pe care și le-a propus vreodată o națiune pentru propriul său viitor, cuprinde, ca pe o latură de mare importanță pregătirea generației tinere la nivelul cerințelor noi pe care le ridică dezvoltarea economico-socială a societății multilateral dezvoltate românești. Într-un atare context, avînd drept scop edificarea unor oameni bine pregătiți cu o înaltă conștiință comunistă, și, ținînd cont de prefacerile înnoitoare care se petrec în toate domeniile vieții economico-sociale, învățămîntului îi revine sarcina majoră de a-și găsi mijloacele proprii cele mai eficace pentru atingerea importantelor sale deziderate. Însăși modernizarea învățămîntului nu poate fi privită în sine ci în directă interdependență cu modernizarea tuturor domeniilor vieții economico-sociale, învățămîntul fomînd un tot unitar cu acestea.

Omul de mîine se formează în sălile de clasă, în amfiteatre, în laboratoare, în activitatea productivă. Și ca procesul de formare a sa ca om să se soldeze cu bune rezultate este necesar ca aceste activități, desfășurate în perioada de formare a sa ca viitor participant activ la viața socială, să fie în concordanță cu cerințele vieții sociale de azi și mai ales de mîine. De aceea, considerăm că unul din aspectele esențiale ale modernizării este și acela al sporirii gradului de izomorfism dintre procesul de învățămînt și procesele vieții sociale, prin utilizarea în procesul de învățămînt a unor modele care reproduc principalele tipuri de activitate socială cu care va fi confruntat elevul (studentul) după absolvire.

Sub aspect metodologic, modernizarea învățămîntului vizează utilizarea unor metode adecvate conținutului modern al învățămîntului : modelarea, algoritmizarea, învățămîntul programat, învățarea prin descoperire, problematizarea, euristica etc.

Dacă sub aspect terminologic unele dintre aceste metode moderne au, paradoxal o vechime apreciabilă, chiar de milenii – cum este cazul euristicii a cărei paternitate este cunoscută și recunoscută în persoana bătrinului Socrate – sub aspectul sensului și modului în care sînt utilizate astăzi, ele pot fi, într-adevăr, moderne. Și-această modernizare a sensului lor este generată tocmai de aspectele psihologice care le vizează, de finalitățile lor psihologice. Pornind de la acest criteriu vom putea vorbi de metode care au rol preponderent formalizator și am aminti aci : modelarea, algoritmizarea și învățămîntul programat, precum și de metode care stimulează funcția investigatoare a elevilor (studenților) care ar fi : problematizarea, învățarea prin descoperire, metoda cercetării și euristica. În procesul de învățămînt, care, în ultima analiză, este un proces de cunoaștere, utilizarea celor două categorii de metode va trebui să aibe caracter complementar, căci demersul cunoașterii utilizează ambele strategii, în dialectica lor funcțională. Desigur că, în ordinea logică a lucrurilor, demersul instructiv va începe cu metodele care stimulează spiritul de investigație al elevilor (studenților) adică cu problematizarea, învățarea prin descoperire și euristică. Metodele enumerate, incluse în conceptul de „metode active" se caracterizează, așa cum le arată și denumirea lor generică, printr-un mare coeficient de angajare a elevilor (studenților) în procesul de învățămînt. Educatorii care le utilizează cu pricepere declanșează în sălile de curs, în amfiteatre, sau în sălile de seminarii, adevărate efervescențe spirituale, în care mințile se ascut prin dueluri logice scînteietoare. Efectele în planul vieții sufletești nu întîrzie să apară. Elevii (studenții) formați într-un asemenea climat dobîndesc în structura personalității lor calități adecvate : o gîndire divergentă, stil inductiv în punerea problemelor și în cercetare, o mare putere de analiză și o mare mobilitate intelectuală cu largi deschideri spre viață, spre noutate.

Dar apropierea tehnologiei didactice de tehnicile și stilul cercetării științifice nu se poate face fără o fundamentare psihologică. Tehnica instruirii trebuie să aibă mereu în vedere că obiectul ei este omul adică elevul (studentul) cu o anumită structură psihică, de care trebuie să țină seama cel ce instruiește și educă. Predarea nu e o reacție chimică și nici nu se poate produce după principiul vaselor comunicante, ci este un proces de comunicare între oameni, încărcat de sensuri și semnificații. În acest proces, cel care transmite cunoștințele trebuie să știe că activitatea lui se află într-o relație funcțională dialectică cu activitatea psihică a celui care le asimilează. Și că această asimilare este condiționată de măsura în care cunoaște gradul de evoluție a structurilor

ION DRAGAN

(Continuare in pag. 3)

CRONICA LITERARĂ

1. BUJOR NEDELCOVICI

Noaptea

(Editura Eminescu, 1974)

2. D. MATALĂ

Cele patru puncte cardinale

(Editura Albatros, 1974)

1. Ca și mulți alți reprezentanți ai ultimului val de prozatori, **BUJOR NEDELCOVICI** este, deocamdată, un autor cu lecturi întinse uneori substanțiale, cunoaște, cu alte cuvinte, teoretic, aspectele formale ale prozei moderne și, neîndoielnic, într-o măsură și mai însemnată, pe cele ale romanului realist, de tip tradițional. Mărturie stau, în acest sens, cărțile pe care le-a publicat pînă acum : **Ultimii, Fără vise** și romanul recent apărut, **Noaptea.** Îi lipsește, însă, lui Bujor Nedelcovici — și ultima piesă a serialului său romanesc o vădește cu prisosință — nu numai o îndestul de solidă știință a edificării personajului ci și, ca o consecință directă, capacitatea de a imagina o intrigă credibilă. Justificarea psihologică a protagoniștilor prozei sale pare mai întotdeauna forțată, neverosimilă — și faptul pare să fi fost intuit și de autor de vreme ce un întreg capitol al cărții, cel introductiv, este o lungă și îndestul de căznită încercare de a explica reacțiile, atitudinile personajului principal. Autorului **Nopții** îi lipsește intuiția superioară a comportamentelor umane, demonstrația aplică excesiv regulile raționamentului cartezian asupra unui univers imprevizibil și infinit de complex : psihicul.

Este, oare, Justin Arghir, un ins abulic, care acceptă deliberat penitența pentru a se elibera de „tăceri și lașități", de vini reale sau imaginare, un personaj convingător ? Să ne oprim, pe scurt, asupra biografiei sale. Jurist, el nu-și poate exercita profesia fiind „radiat" — bănuit (fără să o știe) de participare la o (presupusă) crimă — pleacă de bună voie pe un șantier, pentru a se reabilita pentru o culpă (pe care iarăși nu o cunoaște), revine, apoi, la fel de spectaculos, printre membrii familiei, cu scopul de a afla fapte de mult consumate, dar a căror cunoaștere, speră el, l-ar putea elibera de temerile sale obscure : „Am vrut să-i cunosc pe toți din familie, să aflu pentru cine, pentru ce, și pînă cînd voi plăti. (...) Înainte ziceam că-i urăsc — iubindu-i, dar trebuia să se presupună că-i urăsc, acum, pot spune că-i iubesc urîndu-i și să nu crezi că-i același lucru, mai ales că eu nu știu dacă pot să-i urăsc, ci doar să le aflu păcatele și bucuriile..." Eroul, care în viața cotidiană suferă eșec după eșec, devine, brusc, în raport cu familia (clanul) campion absolut al adevărului și al dreptății, eroul fără de prihană, dispus a-și moraliza (cu metodă) unchii și mătușile aflați la vîrste venerabile.

Rezistă, la o analiză mai atentă, argumentele invocate pentru a motiva transformarea radicală a personajului : ura, iubirea, remușcarea, dorința de răzbunare ? Sînt, sentimentele invocate, atît de puternice pentru a justifica actele sale ? Este, în ultimă instanță, Justin, un caz patologic ? Nu, sau în orice caz intenția autorului nu a fost să-l prezinte într-o asemenea lumină. Mai apropiată de adevăr ni se pare ipoteza că Justin nu este, de fapt, decît replica masculină a unui alt personaj, mătușa Liza, cea care, tot în scopuri educative și, chipurile, pentru a curma o veche dispută și a restabili armonia familială, lasă prin testament surorilor sale vitrege partea sa dintr-un imobil naționalizat. Istorie (una cît de cît asemănătoare parcă am mai citit undeva) care, altfel, poate fi în sine, savuroasă, însă nepotrivită, pentru a ilustra bunele intenții ale personajului, caracterul său exemplar.

False ni se par și relațiile dintre celelalte personaje. Octogenarii cu tabieturi ori consoartele lor, chemați la ordine de junele Arghir, îi devin, imediat, confidenți, oferindu-i amintirile menajului (toți au o memorie suspect de precisă) ori cunoștințele despre evenimentele interne și internaționale din anii '38- 44. Plătind tribut parcă profesiunii lui Justin, alte personaje (unchi și mătuși) se succed fără încetare la bară și, ca în fața unei justiții implacabile (nepotul), impricinați, acuzați și avocați ai unei cauze pierdute, nu ostenesc totuși a o pleda în lungi tirade și cu o astuție lesne de dat în vileag.

Eroarea principală a lui Bujor Nedelcovici constă însă într-o inadecvată selectare a mijloacelor formale, în faptul că o materie ce ar fi pretins o intrigă specifică genului policier devine obiect de analiză psihologică. Preferind să nu complice prea mult construcția cărții, — povestirea tribulațiilor unui tînăr pornit în căutarea propriului drum în viață, povestire pe care se grefează romanul familiilor Arghir și Orleanu prozatorul a ratat dezvoltarea unui episod secundar (istoria morții doamnei Rovența) care ar fi putut transfera ancheta lui Justin într-un cadru mai potrivit.

2. Primit cu rezervă de critică, romanul **Cele patru puncte cardinale** este, față de promisiunea debutului lui **D. MATALĂ** (cu volumul de nuvele **Locul**), în cel mai bun caz neconcludent.

Autorul s-a grăbit se pare să apară cu o nouă carte și rezultatul este o înșeilare de fapte destinate să alcătuiască istoricul („creșterea și descreșterea") prieteniei a patru foști colegi de facultate. Pretextul este banal, ca și eroii, apariții șterse, previzibile pînă și în nonconformismul, în revolta lor împotriva convenționalismului și falsului în relațiile umane. Fragmente întregi nu sînt decît o vorbărie interminabilă — personajele stau la taclale (cu gravitate) în doi, în trei, în patru, se confesează ori monologhează, în deplină solitudine, după împrejurări, — o adiționare de locuri comune.

Cîteva „flash"-uri — masa la un restaurant (veritabil leit-motiv), desfășurarea unei (unor) ședințe, mai multe episoade la un spital, la o școală etc. — mărturisesc cel mult o anumită experiență de viață, eventual inabilitatea prozatorului în tentativa de a transfera (selectiv) datele existenței comune în literatură.

Cele patru puncte cardinale este bruionul unui roman al cotidianului, al faptului banal, cu aspect, mai curînd, de memorial autobiografic.

LUCIAN ALEXIU

PREZENȚE BĂNĂȚENE

Cu Alexandru Jebeleanu

— Alexandru Jebeleanu, care vă este poezia cea mai dragă, dar cartea ?

— Mai dragă dintre toate poeziile trebuie să-mi fie „Fetele". Cu această poezie, scrisă într-o primăvară în parc, culeg întotdeauna aplauze la șezătorile literare. Volumul cel mai prețuit de mine e de obicei cel mai recent apărut. Și aceasta se intitulează „Transparențe". De fapt, am și o confirmare din partea colegilor. A fost cartea mea cea mai bine primită de critica literară și am luat și un premiu, primul meu premiu literar, după ce fusei convins că-mi voi sfîrși cariera literară nepremiat. Gurile bune spun că n-o să mai public un volum atît de bun, dar eu nu cred.

— În ce moment literar-istoric a avut loc debutul dumneavoastră în literatură (încadrat în scara literaturii bănățene) ?

— Debutul literar îmi place să mi-l socotesc din 25 octombrie 1941 cînd mi-a apărut în revista „Universul literar" poezia **„Cădere nouă"**. Raportat la literatura din Banat, debutul meu s-a produs într-un moment cînd o tînără generație încerca să depășească etnografismul, în care perseverau poeții afirmați pînă atunci, pregătind literatura ce avea să se dezvolte după Eliberare.

— Are literatura bănățeană interbelică un caracter provincial sau nu ? De ce ?

— Cred că **avusese** un caracter provincial. Dar asta nu înseamnă că n-a dat scriitori de talie națională. Unul dintre aceștia a fost, de pildă, regretatul **Virgil Birou. Romanul său „Lume fără cer", reeditat de Editura Facla este cel mai valoros roman despre mineri, scris la noi.** Din păcate nici azi nu i se acordă atenția cuvenită. După cum au demonstrat Emil Manu în „Săptămîna" și mai demult Petre Pascu în „Luceafărul", eu m-am despărțit net de cultivatorii provincialismului, căutînd o apropiere de curentele literare la modă. Aș vrea totuși să precizez că deși am polemizat cu scriitorii mai vîrstnici, cu orientarea lor estetică, (numai cu cei care-și etalau teoriile retrograde), am căutat să le cunosc creația, am citit aproape tot ce s-a scris literatură în Banat, știu și acum să recit versurile poeților de dinaintea mea. Străduința nu mi-a fost fără folos. Simțirea lor este apropiată de a mea, iar limba lor este limba locurilor mele natale.

— Ce a însemnat pentru artele bănățene, pentru cultura bănățeană Eliberarea de la 23 August 1944 ?

— A însemnat un act revoluționar și pentru cultură, pentru literatură ! Timișoara, după cum se știe, mulțumită politicii generale a partidului, mulțumită comuniștilor care au militat și militează aici, a luat un avînt fără precedent. S-au înființat o mulțime de instituții de cultură, între care Universitatea, opera, două teatre, s-au înființat reviste de cultură și iată acum și editură. Dacă, după Unire, în perioada dintre cele două războaie Timișoara, a fost un oraș nedreptățit de către burghezie în comparație cu alte orașe, Eliberarea a adus satisfacerea revendicărilor și le-a depășit cu mult. Am fost martor tuturor acestor prefaceri și, pe măsura posibilităților, le-am susținut cu condeiul, subliniind iarăși că scriitorii au participat activ la toate prefacerile care au avut loc.

— În anul 1949 a apărut almanahul „Scrisul bănățean", devenit revistă lunară iar mai apoi „Orizont". Ce rol a avut publicația ?

— Marele merit al acestei reviste a fost că **a adunat în jurul ei pe toți scriitorii din Banat, chiar și pe țăranii condeieri.** A căutat să promoveze și să sprijine toate talentele care s-au afimat în acești ani. Dacă există azi o vie mișcare literară în Banat, aceasta se datorește în primul rînd revistei „Orizont". Revista are merite și în privința valorificării tradițiilor culturale ale Banatului. În măsura în care revista a publicat și a promovat scriitori autentici, care semnează azi cărți de valoare, ea și-a adus un aport la îmbogățirea literaturii naționale.

— Referiți-vă la colaboratorii revistei ?

— Aș vrea să precizez că revista „Orizont" a adus servicii literaturii române și dincolo de granițele Banatului. **La „Orizont" a colaborat, atunci cînd revistele din Capitală se fereau de numele lui, Lucian Blaga, am colaborat — în ultimii ani ai vieții — George Bacovia, a colaborat Ion Vinea, Perpessicius, Ion Agirbiceanu, Victor Eftimiu, Olia Cazimir, Demostene Botez.** Cunoscînd pe membrii cercului literar din Sibiu și urmărindu-i cu simpatie, mai ales după manifestul contra literaturii patriotarde și fascizante ce se scria pe vremea războiului, „Orizont" a fost printre primele reviste care au readus în circuitul literaturii pe Ștefan Aug. Doinaș, pe Radu Stanca, pe prozatorul și dramaturgul I. D. Sârbu și mai tîrziu pe Victor Iancu și pe Eugen Tudoran care veniseră la Universitatea din Timișoara. Revista și-a deschis paginile tinerilor poeți din Capitală și din alte orașe ale țării, tineri care au devenit astăzi scriitori prețuiți și apreciați. Aș aminti pe Nichita Stănescu, Adrian Păunescu, Gheorghe Tomozei, Ana Blandiana, Petre Stoica, Mihai Negulescu, Darie Nováceanu, Horia Zilieru, Dim Rachici, Dan Mutașcu, Ion Lotreanu, etc. După ce revista „Scrisul Bănățean" a devenit lunară și întîmpinam unele greutăți, ne-au sprijinit cu creațiile lor scriitorii plecați din părțile vestice ale țării ca Titus Popovici, Francisc Munteanu și Petru Vintilă, iar după ce și-a schimbat titlul în primele numere ale revistei „Orizont **au semnat Adrian Maniu, Eugen Barbu, Eusebiu Camilar Nina Cassian, A. E. Baconsky, Vasile Nicolescu, Mihai Petroveanu, Veronica Porumbacu, Ion Horea etc.**

— Ce personalități ați cunoscut în momente deosebite ?

— Am cunoscut aproape pe toți scriitorii mari ai țării cu care am fost contemporan, începînd cu Mihail Sadoveanu, cu Tudor Arghezi, sau cu criticii Călinescu și Tudor Vianu. Mai apropiat, însă, am fost de Lu-

CORESPONDENȚĂ

Lavinia Betea : Noile poezii nu dezmint cu nimic bunele aprecieri anterioare, pe care le menținem în continuare, cu aceiași încredere în talentul Dvs Vă vom publica în curînd

Gh. Hobafcovici : Gîndurile îndrăznețe din scrisoare, atît de decise sînt un bun manifest de muncă, la început de drum. Vă urăm să ajungeți destinul acelui tînăr evocat în scrisoare. După respectiva profesiune de credință, poeziile ne-au pus într-o oarecare încurcătură. Însă avem pentru ce să vă încurajăm. Sînt multe versuri în care bănuim o forță — încă latentă. Aveți încă greutăți de exprimare artistică, dar sîntem de partea Dvs. și reținem, cu gîndul la viitor, poezia „Azi", așteptînd noi lucrări.

Constantin Mărăscu : Am primit toate plicurile, vă mulțumim pentru ceea ce ne scrieți. Versurile (toate) poartă pecetea improvizației, par scrise în grabă Ele nu vă exprimă, nu vă reprezintă. Acordați-vă timp pentru reflexie și porniți mai departe de la succesele de pînă acum

Georgeta Uricaru Proca : Aceste poeme, ce vin după un lung interludiu de muncă și căutare ne surprind cu totul plăcut Este mult zbucium, multă ardere între „țărmurii" lor. Și multă sete de a exprima această stare „iluminată". Și dacă e cum spuneți (versurile ne conving în acest sens), că nu puteți trăi fără poezie, șansa Dvs. ne apare cu destulă claritate. Notăm cîteva titluri : **Început de scrisoare, Revenire, Neliniști feminine, Joc tainic, tîrziu, În noaptea mea de hîrtie, Plecarea mea era un început, în vederea unui debut** și-a unei discuții mai largi, la redacție.

Aurica Pelea : Caligrafii delicate, uneori remarcabile, alteori ușor decolorate.

Folosim acest prilej pentru a-i invita pe corespondenții noștri din Timișoara la ședințele cenaclului nostru literar, care-și redeschide activitatea în prima joi a lunii octombrie, ora 18,00, la sediul nostru.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CURIER LITERAR

● Interesant, ambițios în intenție și realizare, ultimul număr (4) al revistei clujene studențești „Echinox" — număr „npecial", dedicat lui Mihai Eminescu. Scrise cu nerv, articolele („Eminescu" de Gavril Scridon ; ancheta despre un curs special „Eminescu" ; „Aberația lui Hyperion", de Crenguța Diaconescu ; „Hyperion I, Viața lui Eminescu", semnat de George Munteanu — dar, mai ales, eseul lui Vasile Muscă, „Gîndirea social-politică eminesciană" etc, etc) pe marginea poeziei și gîndirii filosofice eminesciene, reșesc să ne introducă în universul complex și fascinat al luceafărului poeziei românești

Un efort deosebit depune colectivul secției de critică a revistei și în ceea ce privește cuprinderea, pe cît posibil exhaustivă, a fenomenului litera actual Sînt recenzate astfel : cartea de povestiri „Hurmuzul jupînițel" de Dominic Stanca, „un remarcabil volum" ; „Caruselul", de Eugenia Tudor Anton — „un roman corect a cărui substanță este organizată după un criteriu subiectiv-afectiv" ; Contantin Ciopraga, cu „Personalitatea literaturii române". Cronici literare sînt dedicate, de către Mircea Constantin și Al. Th. Ionescu, lui Emil Botta — „Poeme" și, respecti, Petru Popescu — „Copiii domnului", căruia — lui Petru Popescu — i se prezice un viitor nu prea agreabil" ... nu-și dădea seama că prin lipsa unei autecenzurări artistice își poate pierde chiar și cei mai fideli cititori". Mărturisim că și noi împărtășim durerea criticului — dar ce putem face mai mult decît să consemnăm evidența ?

Din păcate, cam pe la sfîrșitul revistei, cineva, un copil teribil se pare — îi găsim noi circumstanțe atenuante — comite un act incalificabil de ponegrire — evităm precizările — acea tristă, pentru semnatar, „Dare de seamă", tristă mai ales prin aerul suficient și zîmbetul strepezit de incultură activă — stop !

PROFIL

Poezia lui Aurel Gurghianu

1. Creația lui Aurel Gurghianu, suficient de bogată și. în unele privințe deosebit de interesantă, s-a adunat în decurs de aproximativ două decenii. într-un număr apreciabil de volume : **Drumuri** (placheta de debut, 1954) **Zilele care cîntă** (1957). **Liniștea creației** (1962). **Biografii sentimentale** (1964). **Srada vîntului** (1968). **Ascult strada** (1969), **Poartă cu săgeți** (1972), **Temperatura cuvintelor** (1972)

O activitate cu debit constant, cu o curgere uniformă și domoală. care, nezgomotoasă fiind, a rămas, mai mult decît s-ar fi cuvenit. în afara atenției criticilor.

2. E adevărat, pe de altă parte, că interpretarea poemelor lui Aurel Gurghianu se lovește de anume dificultăți (de „încadrare", îndeosebi), dificultăți mai limpede conturate la abordarea recentelor sale apariții (**Poartă cu săgeți** și **Temperatura cuvintelor** — aceasta din urmă reprezentînd, după credința noastră, tot ce a dat autorul mai bun pînă în prezent).

Contemplativ și naturist, pe urmele lui Blaga (să se vadă, între altele, **Scenă în Poartă cu săgeți,** p. 10 sau **Dimineață sacrală, ibidem**, p. 33), Aurel Gurghianu este, în egală măsură, un citadin convins ; după cum, alături de texte absolut transparente, discursive și derulate logic, întîlnim, frecvent, subtile erupții suprarealiste.

În general, poetul cultivă (cu succes) o specie aparte a **poeziei de notație** (deși, trebuie adăugat, în cazul de față, respectiva formulă e prea puțin încăpătoare). Potrivit facturii lor, poeziile lui Aurel Gurghianu se grupează în trei secțiuni, relativ independente. Afirmație pe care vom încerca s-o deslușim în continuare.

3. Ceea ce lipsește inspirației lui Aurel Gurghianu (într-o primă partea a sa) este forța coagulantă a unei viziuni. Avem a face cu „însemnări" lirice cotidiene, nu cu „verbalizări" ale unui univers interior. S-ar zice (neglijînd nuanțele) că numitele strofe sînt strict „subiective", reacții la stimulenți imediați ; nu au caracterul „obiectiv" (și generalizator) al reflectării unei lumi de idei și forme în mijlocul căreia afectivitatea poetului să rămînă (cu sau fără voia lui) neîntrerupt. În acest spațiu al liricii sale, Aurel Gurghianu se dovedește un excitabil, nu un sensibil, De aceea, poemele nu pot fi subordonate unui simbol, unei (sau unor) obsesii centrale. Cităm, spre edificare, cîteva titluri : **Mizantropie (Temperatura cuvintelor,** 21), **Cotidiană (ibidem,** 60). **Nocturnă (Poartă cu săgeți,** 63) etc. Chiar o amplificare o dimensiunilor clipei, o tentativă de soluționare a „vidului", se cheamă restrictiv (și semnificativ). **Jurnal (Temperatura . . .,** 38) : **„E primăvară și plouă, / plouă în strada Salcimilor, / plouă peste surisul amar. / Plouă pe ciuful meu alb, / pe mîna ta ca o scoică / din care beau ploaia, / plouă pe ochii tăi care-au plîns / obosiți de prea mult studiu. / Plouă pe spaima singurătății, / pe gura dorită. / Plouă pe vid. / Trimite-mi dacă poți un semn.**

Toate componentele acestui compartiment (oarecum arbitrar izolate) au ceva din caracterul dispersat și inform al emoției.

4. Odată cu **Poartă cu săgeți,** Aurel Gurghianu strecoară în masa clară a culegerilor numeroase discursuri enigmatice, memorabile prin temeritatea asocierilor și prin îndărătnicia cu care gîndul se ascunde în desișul cuvintelor : **Cuvinte (Poartă . . ., 31), Nexos (ibidem, 84), Creion Temperatura . . .,** 48) etc. Iată o foarte frumoasă (și coerentă) poemă obscură (aproape criptică) : „Doctore, / adăpostește-i trupul, / așa cum e, / cu spărtura aceea bizară, / ferindu-l de alți ochi / în vreo rezervă-a spitalului. / Acolo se va juca singur / închipuind cu mîinile / umbre chinezești pe albul pereților. / Tu poate știi / boala ciudată de care suferă: / e pus la baterii diferite / și interferat de curenți / ce i se întîlnesc în aortă. / Dar scăparea îi poate veni / după ce-l vei deconecta / de constelația Albertus / făcîndu-l să uite un anumit stilet cu numerele : / 27, 25, 21" **(Gală fixă,** în **Temperatura . . .,** 80).

5. În sfîrșit, un al treilea capitol (cel mai redus ca întindere) este construit din acele piese care lasă să se întrevadă, dincolo de stratul comunicării directe, reperele neschimbate ale personalității, temeliile elanurilor intuitive. Pătrundem, șovăitor, e drept, spre un peisaj mental, deconspirat prin două metafore-pivot : cea a **ripelor galbene (Rîpele galbene,** în **Strada vîntului,** 34 și, mai ales, **Masca,** în **Poartă . . .,** 78) și, în continuarea acesteia, cea a **grotei (Grota,** în **Poartă . . .,** 43 și **La-li-la** în **Temperatura . . .,** 62). Cadru al copilăriei și al întoarcerii permanente la copilărie **(rîpele galbene),** semn al solitudinii **(grota),** cele două imagini simbolice ar putea să dea scrierilor lui Aurel Gurghianu un spor de adîncime, dacă ele însele n-ar pluti încă relativ departe de marginile reflecției.

6. Delicate rememorări **(Vara, cînd . . ., în Temperatura . . .,** 27), discrete imnuri închinate pămîntului transilvan, izvorînd dintr-un simțămînt profund de aderență la istoria țării, **(Motiv simfonic la un mic oraș, în Strada vîntului,** 11), nostalgice acorduri iscate de trecerea vîrstelor întregesc profilul unui poet cu variate și viguroase resurse.

Evitînd rima (dar respectînd ritmul), neadresîndu-se nici „privirii" (excepții există, firește), poemele lui Aurel Gurghianu se lasă, de preferință, în seama sugestiei semantice. „Evenimentele" relatate (tonul are lipsa de emfază a unei simple relatări). neacompaniate sonor și greu de distins pentru ochiul interior, înoată într-o lumină calmă, difuză, alunecînd uneori într-o profunzime de timp somptuos și misterios totodată : **„Viața lui Apolodor din Damasc / nu necesită multe comentarii. / Grecul avea — între altele — boala de-a construi poduri / prin care să rămînă-n Istorie. / De aceea cred că purta pisici pe umăr, / curbate, cu ochi fosforescenți / care să vadă-n adînc. / O giruetă i se-nvîrtea veșnic pe cap / vînturîndu-i ideile, nelăsîndu-l să doarmă / pînă în clipa cînd oasele / îi deveniră inele pe apă".**

EUGEN DORCESCU

---

cian Blaga și de Mihail Sorbul. Pe Lucian Blaga l-am văzut în două rînduri la Timișoara, între cele două războaie cînd era în mare vogă. De apropiat însă m-am apropiat de el mai tîrziu, cînd am petrecut o lună la Casa de creație de la Valea Vinului din Munții Rodnei Acolo printre brazi, pe poteci umbroase de munte avui fericitul prilej de a discuta în liniște și îndelung cu marele poet și filozof. După întîlnirea de la Valea Vinului, Lucian Blaga a devenit colaborator la „Orizont" și am început cu autorul „Poemelor luminii" o frumoasă corespondență.

Pe Mihail Sorbul l-am cunoscut la Congresul Scriitorilor. Mă mira cererea lui insistentă de a vedea scriitorii din Banat prezenți în toate organele Congresului, atunci cînd cei mai mulți ne ignorau cu consecvență, confundînd Ardealul cu Banatul. Mulțumindu-i pentru sprijin aflai că și el locuise o vreme la Lugoj unde a scris și unele piese de teatru. Aceasta ne-a apropiat și, cu toată diferența de vîrstă, ne-am găsit deodată prieteni.

— De ce credeți că n-a fost scrisă o istorie a literaturii și culturii bănățene?

— Așteptăm în primul rînd o istorie a literaturii române completă.

— Vă rog cîteva considerații despre activitatea Editurii „Facla" unde lucrați ?

— Editura „Facla", deși de curînd înființată, a cules primele roade. Se bucură deja de prestigiu în rîndurile cititorilor și a criticilor literari. Mai mult decît o revistă. Editura răspîndește și impune pe scriitorii din această parte de Vest în toată țara. Și nu numai pe scriitori ci și pe oamenii de știință. Cuvîntul și ideile noastre, cu ajutorul Editurii, ajunge peste tot.

— Dumneavoastră sînteți prin excelență legat de literatura bănățeană a ultimilor trei decenii. Ce sfătuiți pe tinerii scriitori ?

— Sînt foarte legat de literatura din Banat și uite că n-am pomenit nume de scriitori afirmați la „Orizont". Ar fi destul de multe nume de înșirat. Nu le înșir numele dar le mărturisesc tuturor colaboratorilor că mă bucură ascensiunea lor și a revistei săptămînale „Orizont". Ce să-i sfătuiesc pe tineri ? Tocmai sfaturile nu se potrivesc poeților care trebuie să se diferențieze. Făclia preluată de ei la noi ajunge în mîini sigure. Și cum pe mine mă încîntă și un arbore care înflorește Timișoarei (în această privință, sînt un patriot local consecvent) cu atît mai fericit sînt să constat că rădăcinile poeziei răzbiră atît de adînc și că atîți vlăstari viguroși se iviră.

PETRU NOVAC DOLÀNGĂ

XENIA VREME Sărbătoare

Modernizarea învățămîntului

(Urmare din pag. 1)

și funcțiilor psihice ale elevului (studentului). Acest nivel este o condiție dar și un rezultat al activității didactice, căci structurile și funcțiile psihice, schemele de asimilare mintală, nu sînt preformate, ci se construiesc în activitatea didactică. Dar nu în orice fel de activitate didactică, ci în una modernă, care are în vedere, permanent și sistematic, această formare. Privite lucrurile din această perspectivă, profesorul încetează de a mai fi doar un simplu transmițător de informație ; el este făuritor de cunoștințe, de personalități active și creatoare. Iar aceasta ni se pare a fi una din obiectivele educaționale majore ale unui învățămînt modern.

Învățarea cu ajutorul unor modele (similare sau analoage) pare a fi deficitară sub aspectul participării active și creatoare a elevilor sau studenților, modelul fiind asimilat cu ideea de stas, șablon. Și așa se și petrec lucrurile cînd modelul este utilizat în procesul de învățămînt ca un prefabricat. Dacă, însă, propunătorul solicită elevii (studenții) la procesul de construire sau reconstruire a modelului, atunci aceasta exercită o puternică influență formativă asupra gîndirii lor, căci modelarea ca proces implică operații logice ca analiză, comparație, sinteză, inducție, analogie etc. Or, aceste operații intelectuale, care sînt stimulate de cel care predă, au rolul de a cultiva structuri mintale, mobile la elevi (studenți), care ajung astfel să înțeleagă mai ușor și mai temeinic relația dintre lucruri. Și aceasta este învățarea structurală, sau sistematică, care este un alt aspect al unui învățămînt modern. Operațiile externe (obiectuale) pe care le necesită construirea unui model material, de exemplu, se interiorizează în procesul învățării și devin apoi acțiuni mintale, care constau în mînuirea simbolurilor.

Între învățare cu ajutorul modelelor și învățarea prin algoritmi există o anumită filiație ontologică, algoritmul fiind considerat ca o formă specială a modelului, un model logic. Căci, sub aspectul său subiectiv, algoritmul este o constantă funcțională a gîndirii ca și modelul, adică o componentă automatizată a intelectului. Și ca atare el poate fi asimilat actelor stereotipe. Acest lucru este însă valabil numai atunci cînd algoritmul este însușit în mod mecanic de către elev (student). Și trebuie să recunoaștem, că în învățămîntul nostru mai există suficiente cazuri în care elevul (studentul) „recită" sau „umple pagini" de formule învățate „pe dinafară", adică în mod mecanic. Dar nu despre acești „algoritmi" este vorba aici, ci despre acele deprinderi de muncă intelectuale care au fost asimilate în urma unei laborioase activități de formalizare. Numai prin descoperirea de către student a structurilor logice care stau la baza algoritmului, acesta va avea atît o utilitate instrumentală, cît și una formativă. Asemenea algoritmi devin instrumente intelectuale suple și perfectibile. Esențializarea realizată prin algoritmizare nu va fi schematică, seacă, ci una viabilă, funcțională, cu mare capacitate de transfer intelectual. Și-acesta este un alt aspect al modernizării.

PANORAMIC

● **ÎN CADRUL ACȚIUNILOR CULTURAL-EDUCATIVE** dedicate celui de-al XI-lea Congres al P.C.R., Comitetul de cultură și educație socialistă în colaborare cu Consiliul județean al sindicatelor, Comitetul județean al U.T.C., și Uniunea județeană a cooperativelor meșteșugărești organizează la Oradea. la începutul lunii octombrie, prima ediție a Festivalului „DANSUL CU TEMĂ".

● **ÎNCEPÎND CU ACEST NUMĂR**, revista noastră încearcă să vină în întîmpinarea acelora dintre cititorii noștri care sînt și vizitatori ai muzeelor orașului sau județului nostru, prezentînd săptămînal, cîte un exponat mai puțin cunoscut de publicul larg aflat în custodia muzeelor bănățene Pentru început vă reamintim că nu de mult, la Muzeul Banatului s-a deschis o expoziție **permanentă** de istorie contemporană **care,** în cele cinci săli ale sale, rememorează momentele importante ale istoriei devenirii României. În prima sală a expoziției vă îndemnăm să vă opriți o clipă mai mult în fața unui panou ilustrînd, prin documente inedite, GREVA GENERALĂ din octombrie 1920. Veți remarca un ULTIMATUM trilingv (în limbile română, maghiară și germană) al muncitorilor către guvern, răspîndit în Banat sub formă de manifeste Pentru a fi expus aici, acest document, a fost oferit de Muzeul mișcării muncitorești din București.

● **SUB EGIDA COMITETULUI JUDEȚEAN TIMIȘ AL U.T.C.,** s-au constituit, de curînd, în orașul nostru cercuri ale tinerilor creatori (artiști plastici, muzicieni, poeți, prozatori), din județul Timiș

● În egală măsură, în preajma deschiderii noului an de învățămînt se află școlile, universitățile, universitățile populare, școlile populare de artă, aici în Timișoara ca în întreaga țară. De aceea Biblioteca municipală organizează în 27 septembrie o consultație cu titlul „Ce trebuie să știe părinții care au copii în clasa I-a", cu participarea lectorului A Gruescu.

● **ÎN CARTIERUL CIRCUMVALAȚIUNII IV** se lucrează intens pentru darea în folosință a unei noi grădinițe

● **ÎN CEI 29 DE ANI** de existență Teatrul din Timișoara devenit acum doi ani Național, a prezentat publicului (2 976 175) 224 de premiere (6 839 spectacole). Stagiunea 1973-74 ar însemna în cifre : 8 premiere, 247 reprezentații, 99 660 spectatori. 572 118 lei încasări, recordul fiind deținut de spectacolul cu piesa „Să nu-ți faci prăvălie cu scară" de E. Barbu văzută de 7 990 spectatori. Dintre reluări, de cel mai mult succes s-a bucurat „O Fată imposibilă". (Ah, cifrele !).

● **5 SEPTEMBRIE 1974, ORA 18,** la Muzeul Banatului, vernisajul expoziției „IMAGINI DIN VECHEA TIMIȘOARĂ". Vom reveni.

● **EDITURA JUNIMEA ANUNȚĂ UN CONCURS** de poezie și proză pentru volume de debut. Manuscrisele vor fi prezentate, în două exemplare dactilografiate. pînă la data de 30 septembrie 1974 Juriile vor funcționa sub președinția prof univ dr doc Constantin Ciopraga, membru corespondent al Academiei de Științe Sociale și Politice a R.S.R.

A. I. C.

● **REVISTA „EXCELSIOR",** a elevilor liceului **nr. 3** din Arad, numrăul 8/1974 este remarcabilă prin largile sale preocupări. Notabilă este ancheta-omagiu intitulată sugestiv „Vă place Eminescu" ? Răspunsurile, convingătoare, sînt rostite de elevi cu delicatețǎ de gîndire și cu gingășie de simțire. Foarte bune rubricile **„Orizontul ideilor", „Tălmăciri", „Orizontul științelor" „Vă recomandăm", „Orizontul artelor"** (Cu cele trei interviuri realizate de colaboratorii elevi ai numărului cu Gh Schwartz. scriitor, Nistor Cupșa, pictor. Nicolae Brînzeu, compozitor), precum și punți de legătură cu fertile teritorii ale artei culturii, științei contemporane. Caracterul festiv al numărului de față — apărut în anul unor evenimente însemnate — este dublat de seriozitatea și spiritul de responsabilitate cu care este gîndită revista deopotrivă de elevi și de profesori sub conducerea redactorului-șef, prof. Ovidiu Olaru (Ș.)

Ilie Măduța

URCUȘ

Un vis ce curge-n cupe mari de flori,
un gind ce arde-n vetre de oțele,
azi invățăm să fim nemuritori
și țara să ne-o ducem printre stele.

Un gind ce-așterne boabelor de griu
focul și umbra germinațiilor,
un roib purtind de diamante friu,
un zbor la fel cu vulturul Carpaților

Azi invățăm norocul și-omenia
la nou destin ce suie-n viitor,
un vis ce-și trece aburind vipia
și se preface-n cintec și in dor.

ESTIVALĂ

Ascult pe deal cum cintă sturzul
și valea-n vijiit amar,
visări cu fețele albastre
sub focul pleopelor tresar.

Căldura-n bărci cu pinza verde
alunecă pe meri domol,
doar gaia-n țipăt orb și straniu
străbate-ntinderi mari de gol.

În nemișcare dealul zace,
argint, e cerul, strecurat,
ascult pe deal cum cintă sturzul
și veacul răspunzind curat.

REINTORCEREA LUI HANIBAL

Sta Hanibal plutind spre Cartagina
pe punte-n fața mării-ntunecat,
in ochiul său azurul și lumina
se preschimbau in val insingerat.
Inalt el sta cu fața nemișcată,
sculptată-n mască dură de oțel,
cum sta-n nisip in ziua blestemată
cind se-nroși cimpia de măcel.
Și se gindea la lupta de la Zama
și la leșia acelei suferinți,
sub cerul infocat precum arama
cind toți gemeau sub coifuri prea fierbinți.
Își amintea apoi acea vigoare
care-l purtă in marșul greu prin Alpi,
cutremurat de sumbra depărtare
plină de piscuri și de munții albi.
Și tot vedea in ochii goi cum trupe
și cai și hamuri, elefanți, corvezi
pe șleaul sur cu dinte care rupe
cădeau sub avalanșa de zăpezi.
Și incă tremura in vint pe punte
de amintiri involburate-n el,
o, pină cind deodată de pe-un munte
Padul vzicni ca un aprins inel.
Atunci și-a zis : „De-acum voi bate lumea" :
Și Roma tremură intr-adevăr . . .
„Ce zeu atunci a săvirșit minunea,
căci astăzi gem de-otravă și răspăr ?
Și astăzi crește-n mine ca o spaimă
Sahară grea de flăcări și nisip.
Campania mi-a tremurat de faimă
și mă știau matroane după chip.
Deși păduri de lănci și de corăbii
plutesc in jurul meu prea bine știu,
în van cu limba ascutiș de săbii
le cercetăm de incă ard tot viu.
Eu văd cetatea toată in ruină
și inima amară-acum mi-o simt,
unde sint steagurile ce-n lumină
le auzeam victorios foșnind ?
Și văd cum pluguri lacome cetății
ii mușcă varul templele-i distrug
și doar șacalii, hienele, ereții
trag hoituri sparte, singe negru sug.
Oroare ! căci femeile iubite
sclave vor fi, iar ochii lor de foc
vor plinge-mbrățișările trăite,
Cartagina și sumbrul nenoroc.
Unde va fi comerțul, unde vaza
acestei colonii vrută de zei ?
Doar praful roșu intilni-va raza
și luna noaptea urletul de lei" . . .
Corăbiile lunecind pe valuri
cu clipocitul trist și somnoros,
țînteau grăbite spre inalte maluri
ca niște fălci căscate de strămoși ;
și cum pe mare amurgea lumina
in singeros și tragic scăpătat,
sta Hanibal plutind spre Cartagina
pe punte lingă mare-ntunecat.

Cristache Arnăutu

IMNURI PENTRU PĂMÎNTUL ROMÂNESC

I

Griu, cit vezi cu ochii griu și cimpia
Este o imensă piine de griu, albă, cu miezul
Cald, cu miresme profunde, dulci, pe care
Numai pămintul acesta le poate da,
Venite din adinc, din oasele strămoșilor,
Din tulburătoarea melancolie a teiului și
Din visul frumos al trandafirului, venite
Din somnul ciocirliilor amețite de cintec
Și din straturile vegetale ale plantelor,
Așezate cu anotimpuri, intre eternele
Puncte cardinale și fintinile
Cintătoare, căutate de stele.

II

Și florile, aceste podoabe ale pămîntului
Românesc, gherghine și micsandre și
Gura-leului și narcise, petale aplecate peste
Frumusețe și peste sublim, și crini innoptați
In lunară lumină, ascultind șoaptele
Fecioarelor arse de dor, flori iubite de
Ștefan cel Mare și de Brincoveanu, flori
Inchipuite in piatră și in fier, flori
Rugătoare pe atitea stele funerare,
Flori ale pămintului meu, veșnic
Proaspete, veșnic in lumină !
Flori, flori, flori . . .

DIODOR DURE — Muncitorul

III

Foșnesc livezile aplecate pe fluierele
Vintului și frunza mingiie pulpa
Voinică a merelor, precum o mină
Tinără părul iubitei.
Ciutele soarelui aleargă pe potecile
Mirosind a țărină și a busuioc
Și păsări mari prefigurează grafii
In aurul amiezilor, lichid.
Și fructele trec prin vară ca printr-o
Baie crudă de parfum, pe care-l
Primesc in carne, in alveola roșie
Sau albă, frust și sălbatic și pe care,
Decantindu-l, ni-l redau mai cald,
Mai fluid, spre bucuria noastră și a
Anotimpului care curge in noi.

IV

Aurul s-a prefăcut in argint
Și pădurile de argint sună muzici
Albastre lingă Amaradia și lingă Jiu,
Lingă mirifica lucire a apelor.
Cimpia și-a risipit graurii și sturzii
Și sitarii și dropiile, și alte păsări s-au
Așternut in pulberea ei, cu zbor vertical,
Cu zbor orizontal — inefabile bijuterii
Contemporane — din singele cărora se naște,
Solemn, mustul de aur al pămintului.
Salamandre enorme, galbene, mușcă
Din apa cerului și pe crengile arborilor
De azat, cresc arome de griu și de piine.

V

O, cum sună pămintul de oasele dacilor,
De duhul lui Zamolxe și de slava lui !
O, cum sună pămintul de tropotul cerbilor
Coboriți din Paring la oglinzile Jiului !
Flaute mari, nevăzute, preamăresc tumultul
Generos al sevelor și lumina cade in verde,
In alb și in roșu, și strugurii albi și strugurii
Roșii sint roade ale cimpiei dacice, ale
Acestui echinocțiu, inscris pe aripa cocorilor
Și pe rotunda geometrie a orelor, cind
Vinul cintă și cintă, pină se așează
Și rămine flacără și aur.

VI

Inel al pămintului meu, roșie montură
Născută din febrila mișcare a miinilor,
Aur cu treizeci de diamante smulse din
Veacul acesta torid, cintec al biruințelor,
Dogoare a țărinii și a fructelor, flacără
A oțelului și a marmorei și a visurilor,
Aură a virstelor și a ritmului
Inchis in laborioasele cicluri.
Să cintăm această suplă și inaripată columnă,
Intru slava oamenilor și a pămintului românesc !

MARAMUREȘ

Cascade de verde și cascade de cer,
Printre munți aplecați către lume,
Zorile-s reci, intre vis și mister,
Țară de dor și țară de brume.

Pe Iza-ntre flori, mă purtară augurii,
Să aud in bătaia de lună,
Cum se cheamă și se mișcă bourii
Și cum creanga codrului sună.

Răcoare și stele și grădini suspendate,
Spirale-s de cintec și brazii și fagii,
Și parcă din văi cu albastru, in straie curate,
Cu tare horincă mă-ntimpină dacii . . .

CREION

Camera obscură

În camera obscură a intrat măcar o dată fiecare dintre noi. În camera obscură razele nevăzute ale aparatului Röntgen descifrează, luminîndu-i, plăminii. Medicul are in fața pieptului său prins un cauciuc și privirile sale scrutează, atente, tainele pe care le ascunde toracele celor intrați in camera obscură. Adeseori, medicului ii este indeajuns să citească aspectul radiologic al pacientului pentru a-i ghici și biografia. In trei decenii de cind stă atent in fața aparatului, medicului i-au trecut prin camera obscură mii de oameni. El știe că, de o vreme, tuberculoza e vindecabilă, dacă bolnavul cooperează cu el, medicul, la vindecare. Apar, in fața medicului, uneori, oameni distruși, aduși in situații in care ei nu mai speră nici o alinare. Și medicul din camera obscură le redă totuși speranța și apoi vindecarea. Glasul său nu pare nici calm, nici strident, ci are un timbru aparte, de o nespusă căldură intimă. El se coboară sau se urcă pe scara psihologică a fiecărui bolnav. Fiindcă fiecare bolnav, atacat de această boală, care pină nu de mult era necruțătoare, simte enorm, și se crede cel mai nenorocit ins de pe pămînt. Ei bine, doctorul din camera obscură tratează tuberculoza și pe cei atinși de ea luind intreg organismul, omul intreg, ca pe un tot, ca pe o entitate aparte. El știe că mai intii il vindecă pe om sufletește, și, cind acesta e remontat, poate porni acțiunea impotriva bacilului Koch.

Uneori, cind bătrina sa asistentă, cu o experiență de viață unică, colaboratoarea sa, anunță că au incheiat consultațiile, medicul mai stă citeva clipe pe ginduri, in strimta cameră obscură. Atunci, in memoria lui se furișează o amintire tinără, de cind colinda păminturile Moldovei de Sus, cu ierni năpraznice și cu lupi care-l insoțeau, cu natura exuberantă in care s-au petrecut primii săi ani de pionerat medical, cind, din medic generalist, s-a decis să se facă pneumoftiziolog. Gindind la acei ani, el suride sorei bătrine și iasă afară in holul umbros, apoi privește in curte, unde merii au dat primele fructe zemoase. Din intuneric, la lumină, privirile medicului par mai mirate și mai expresive și mai blinde, cind reintră in cabinet și incepe să cerceteze fișele bolnavilor săi, ale bolnavilor pe care ii servește de peste trei decenii . . .

Cei care i-au intilnit pe doctorul Victor Paraschivescu și pe bătrina sa asistentă Margareta Zoran, la Dispensarul T.B.C., de pe strada Semenic, vor ști, poate, acum, din aceste mici detalii puse aici mai sus de mine, că este vorba cu adevărat despre ei.

ION ARIEȘANU

TELEV

DUMINICĂ,

8,30 Deschider
misiunile zilei.
șii. Sună clopoț
serial pentru c
Viața satului. 11,
noastre. 11,45
Beethoven — in
sonatelor pentru
strajă patriei. 1
nical. 15,45 Mag
Floarea din grăd
curs pentru ti
muzică populară
piilor. Clubul
gretto merge la
serial pentru tir
pisodul VI —
Poarta soarelui.
cole de istorie.
Gabi. 19,30 Tele
politică internă
in imagini. 20,0
lume nebună,
Premieră Tv.
Sport

LUNI, 16

16,00 Telex.
săptăminii. 16,15
țară auzi. 16,30
ba maghiară. 1
Dimensiunea u
nea proiectului
Partidului Comu
1 001 de seri. G
nal. Carta comu
in dezbaterea
20,00 Școala ron
Cintec pentru
20,35 Roman f
doctorului Finla
terar-artistică
Partidului — Pr
și artei române
Istoria operetei
24 de ore

MARȚI, 17

8,30 Program
Curs de limba r
16,30—17,00 Curs
(recapitulare).
Lecții Tv pentru
gricultură. 18,15
lui Corneliu Gh
vă partidului.
nare și patriotic
— legile noastr
Lahore. 19,20 1
19,30 Telejurnal
dului — străluci
rienței și resp
niste. 20.00 Revi
20,30 Gala maes
Dan Iordăchescu
Pentru ca milio
— de Dan Coste
veanu. Premie
Șlagăre și inter
ore

MIERCURI,

8,30 Program
Fotbal: Universit
vidaberg (Suedia
campionilor eu
siune directă de
Muzică. Emisiun
muzicală 18.15
Tragerea prono
țările socialiste
19.20 1 001 de ser
jurnal. În lumi
program : Apro
prezentului, a v
al patriei. 20,00
Muzică populară
lui Benone Sinu
viu despre viitor
blică proiectel
Congresului al
Oțel și civilizați
mateca. Ciclul
Hamlet. 22.15 24

JOI, 19

16,00—17,00 Tel
lex. 17,35 Agroe
Virstele pelicule
18,45 Chip com
și pur. Versuri
industrial al Re
gătit de sărbăto
lizată de art
„Doina Gorjulu
seri. Gabi. 19,3
centrul atenției
Proiectul progr
20,00 Seară pen
Civilizația româ
continuitate, ori
internațională. 2
două voci : Cori
nel Constantiniu

VINERI, 2

16,00—17,00 Tel
misiune in limb
Tragerea loto. 1
Gabi. 19,30 Tele
de program : Pr
comunist al pat
de astăzi, Rom
Revistă social-p
Film artistic. A
Surprize pe mic
de ore.

SÎMBĂTĂ, 2

10,00 Program
16,35 Magazin
leidoscop cultu
Săptămina Cru
Lumea copiilor.
seri. Gabi.
20,00 Teleenciclo
serial. Un șerif
mul nostru la
jurnal. Sport. 22.
ora 10 . . Magazi
tiv.

TELEV

Laurențiu Cerneț

PRIMA SEARĂ CU MOȘ BABĂ*)

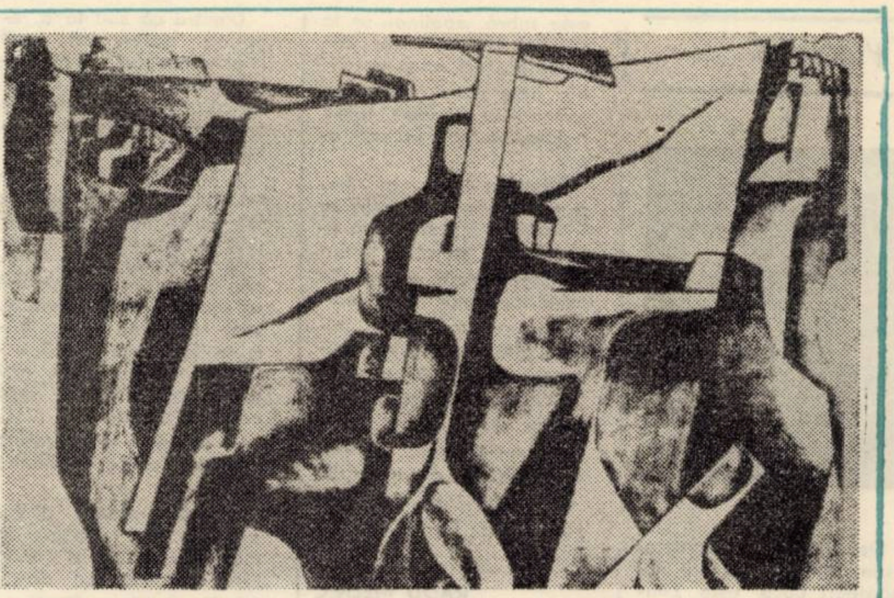

KAZINCZY GABOR — In memoria eroilor insurecției

M-am trezit pe la 7, mă simțeam în formă și mi-era o foame de antropofag. Am sărit din pat, am deschis fereastra – de fapt o lăsasem crăpată de cu seară, nu-mi plăcea aerul din odaie – și am început gimnastica. Am eu niște figuri neînvățate de nicăieri, le-am inventat singur, care solicită toți mușchii. E o plăcere ! După zece minute te simți ca după un duș jumătate fierbinte – jumătate rece..., în fine, ca gheața. Deci gimnastica și, în același timp, critica zilei de ieri și planul de muncă pentru azi – un obicei deprins de la tata, doar că el o făcea seara : „la să vedem ce și cum" ! Cum spuneam – n-am spus nimic, e un tic de care în zadar încerc să mă dezbar –, ieri dimineață eram încă acasă. Mama se foia prin bucătărie și eu aveam pe ochi o mahmureală, ca după un chef ; era gustul dezamăgirii, amărui și leșios. Apoi plecarea, altă plecare – cea dintîi fusese mai plină de emoții, deși știam că mă voi întoarce peste cinci ore –, cu un soi de indiferență fatalistă, sosirea, ciudata familie Pistricea și, în sfîrșit, moș Babă. Casa în care voi locui cine știe cît timp. Casă tip, după cum îmi dam seama : tinda cu geamlîc, ușă spre uliță, ușă spre curte și alte trei spre odăile înșirate ca la hotel. Miros greu de aer închis, de busuioc și de încă ceva, de fructe putrede, poate mere, poate gutui, încît m-am mirat că nu aud bizîitul fin al musculițelor roind pe poame. Odaia „mea", la stradă, cu două ferestre mici, avea un pat lat – saltea umplută cu foi de porumb (ghije ?) foșnea la fiece mișcare –, un dulap gălbui cu un „model" desenat în vopsea cu ajutorul unui pieptene, o masă, un scaun și o laviță tot gălbuie, cu aceleași urme de pieptene, într-un zig-zag leneș, ezitant. Pe jos, un preș de trențe, în dreptul patului – restul podelei fiind gol, scîndura goală vopsită în maro. Acolo aveam să locuiesc o lună, un an, zece. Pereții zugrăviți cu „rolul", niște ciudate frunze argintii pe un fond verde-violet ; o icoană – un sfînt fără nume, scheletic, pe sticlă –, două fotografii mărite : o pereche de miri și altă pereche, doi bătrîni – bărbatul semăna vag cu moș Babă, în orice caz mustățile erau ale lui, însă purta frac și o groază de decorații neidentificabile. Am uitat becul cu sîrma prelungită pînă deasupra mesei, ascuns într-un abajur confecționat dintr-o bucată de ziar. Moș Babă m-a condus, a închis ușa pe dinafară și m-a lăsat singur. Foamea îmi pierise. Am fumat mai întîi o țigară. Apoi am decis să-mi aranjez lucrurile, puține, ce le adunasem. Am deschis dulapul. Era gol. Am tras sertarul de la masă : nimic. Doar un capăt de creion și o foaie de hîrtie mototolită. Am netezit-o mașinal, aproape fără să-mi dau seama ce fac. **„Scînteiam alături, două fulgere scurte, prea scurte pentru împlinire... Poate un veac, febra din noi va încălzi perechile de oameni"...** Un scris mărunt, drept. În laviță, un teanc de cărți. Deasupra : David Holbrook, „Imaginings" și Alfonso Sastre, „Tres dramas espanoles". Șocul a fost prea puternic. Am închis iute capacul, cu teamă, parcă. Și brusc mi-am amintit de „săracu' Dobrotescu". Curios, deoarece rîndurile din sertar nu-mi spuseră nimic. Am avut simțămîntul că am auzit un ciocănit în ușă și-a intrat moș Babă. Nu știu de ce prezența lui m-a bucurat. S-a așezat pe marginea patului, dînd la o parte cuvertura aspră, țesută-n casă. Am văzut că sub ea era doar salteaua, deci nu exista cearceaf și-am remarcat de-abia atunci lipsa pernei.

– Dom' profesor a, spus moșul, ți-o conveni, nu ți-o conveni, oi fi obosit, dar eu zic că mai întîi să ne cunoaștem. Așa că te poftesc să bem un pahar de rachiu.

Am trecut la el, deși n-aveam nici un chef de băut. Paharele și sticla se aflau pe masă. Am ciocnit și-am gustat. Nu era grozavă țuica. Puțin afumată, cam acră și slabă. Mă așteptam să aud niște povești fără cap și fără coadă, mă resemnasem dinainte. Moș Babă și-a aprins o națională, s-a tras de mustață și, împotriva temerii mele, n-a spus nimic. Știam că „țăranului trebuie să-i intri în suflet, să-i cîștigi încrederea vorbindu-i pe limba lui", însă n-aveam nici cea mai mică idee cum s-o fac. Mi-am amintit de o anecdotă care circula în facultate. Cică un proaspăt absolvent, mergînd la țară, a-ncercat să ia legătura „de la suflet la suflet" cu oamenii, conform preceptului de mai sus. Și a întrebat pe cît a putut de cald, de apropiat : „Ce spui, bade, ai auzit c-a murit Hemingwai "? Eu mă pricep să vorbesc cu un ceferist, cu un șofer cu un măturător de stradă, dar țărani autentici n-am întîlnit. Poate doar la piață, cînd ieșeam cu mama, rar, iar atunci totul se reducea la un dialog banal : Cu cît dai ceapa ? Cu atîta. Nu-i prea scump? N-o dai cu atîta ? Atunci dă-mi trei legături !... În armată am avut destui băieți de la țară, însă la ei n-am găsit nimic deosebit, caracteristic și... problematic. **Am tăcut amîndoi preț de cîteva minute.**

Moșul părea că se simte bine, pufăia și se uita la mine cu o curiozitate care nu supără. Mă privea și atîta tot. Parcă mă cîntărea din ochi ce fel de om sînt. Îl examinam și eu, zîmbind vag, cu o oarecare jenă. Nu eram în stare să-i apreciez vîrsta. Avea obrajii trandafirii, o culoare sănătoasă, buze frumos desenate și o dantură impecabilă. Mustața mare, „pe oală", îi dădea un ce inedit de haiduc sau de oștean din alte vremi, așa cum mi-i închipuiam în copilărie. Părul îl purta tuns zero. Era plăcut la vedere...

– Ți-aș da, a zis el, cînd nu mai credeam c-o să deschidă gura, și ceva de mîncare, să meargă mai bine rachiul. Am două ouă de ceapă și niște brînză. Alege!

Nu mi-era de loc foame, însă m-am gîndit că un refuz ar putea fi interpretat mai știu eu cum.

– Păi dacă e pe-alese, am replicat eu, și n-ai decît ceapă și brînză, aleg ceapă și brînză !

A clipit din ochi și-am surprins o luminiță șireată. A cotrobăit într-un bufet hodorogit și-a așezat pe masă un ștergar, iar pe el o solniță, cîteva cepe, o bucată de brînză gălbuie, alta de șuncă, pîine și-un iatagan. Apoi, punînd o ceapă pe colțul mesei, i-a ars un pumn și-a zdrobit-o. M-a poftit cu privirea, am început să mîncăm și iar am tăcut. Înghițeam rar, mestecînd mult, încît aveam impresia că de fapt nu mîncam, ci că amîndoi îndeplineam un ritual. Nu era enervant, dimpotrivă, mă cuprinsese o liniște, o pace, pe care rareori le-am simțit atît de perfecte. Și, pentru o clipă, mi-a trecut prin minte să-l întreb dacă a auzit de moartea lui Hemingway. Am renunțat pentru că mi s-a părut, nu știu de ce, că aș tulbura pacea aceea. Oficiam amîndoi cu seriozitate, ca și cînd pentru asta ne-am fi întîlnit, adică pentru asta am venit la Uluca, unde pentru asta mă aștepta moș Babă.

S-a ridicat o dată, a ieșit, nu-mi închipui ce-a trebăluit prin curte, și s-a-ntors la fel de calm, continuînd să mestece.

A mai turnat în pahare și deodată mi-a spus repezit :

– Va să zică ai venit la noi. Bine-ai făcut !

A clătinat capul, a milă parcă, și-a zîmbit. Schimbarea bruscă petrecută pe chipul lui m-a uimit. Zîmbetul l-a întinerit într-atîta, încît l-am simțit de-o seamă cu mine și, nemotivat, mi-am zis : E un om bun !

– Numai să ai grijă : să nu ieși din vorba lui Visalon. Încolo... Nu pari zurbagiu, așa că n-am teamă, cum să-ți spun, c-o să scoli satul. Te văd ca bradul, dar să nu te pui cu muierile noastre, că-s date dracului. Așa !

Și-a șters gura cu dosul palmei, și-a netezit mustățile și, golind ultimul pahar, și-a scos o țigară. După ce-a pufăit de cîteva ori, m-a privit prin fum, mijind ochii, s-a rezemat în coate, de masă, și-a continuat :

– La anii mei, așa se cade, pricepi, eu trebuie să mă pun contra cînd e vorba de povești de-astea, cu muieri. Cică așa se cade. Așa !

Simțeam că luminița aceea șireată din ochii lui sclipea cu o satisfacție pe care n-o culegeam. Apoi, fără veste, a-nceput să-mi povestească despre el.

– Tarsița m-a lăsat fără să-mi spună nimic. A-nchis ochii și gata ! Pe fată o măritasem. Am stat ce-am stat singur, în putere eram, pensie primeam de la ceferu, unde-am lucrat, și-ntr-o zi bag de seamă că-n casă s-a pripășit un șoarece. L-am și văzut. Își făcuse o gaură colo, după dulap, și ieșea al dracului după mîncare. M-am tot socotit cum să-i viu de hac. Am pus otravă – nimic ! Am pus cursă – nimic ! Stai, zic, c-o să te înec ! Am fiert apă și-am turnat cu ibricul în gaură. Torn eu, torn, se termină apa și șoarecele nu mai iese. Și știam că trebuie să iasă. Îmi pregătisem o săpăligă, să-i dau în cap cînd o ieși opărit. Dar dacă mi s-a terminat apa, dau fuga-n bucătărie să mai umplu o dată oala și, cînd mă-ntorc, șoarecele fișt ! printre picioarele mele și fuge afară. Atunci m-am socotit : bine-ar fi fost să am nevastă. Eu aș fi așteptat cu săpăliga și ea s-ar fi dus după apă. Și n-ar fi scăpat șoarecele.

Nu mă dumeream dacă vorbea serios ori numai spunea o snoavă.

– Și m-am dat în vorbă cu una de rămăsese și ea văduvă și m-am însurat. Acu e la oraș, stă cu noru-sa – noru-sa după fiu-său, făcut cu bărbatul dintîi –, că are copil mic și i-ar sta bine să aibă o servitoare dar n-o ține punga. Soacra e pe gratis. Pricepi... Șoarecele l-am prins la o săptămînă după ce-am luat-o.

Am căscat.

– Văd că nu-ți place ce-ți povestesc. Săracu' dom' profesor Dobrotescu mă punea măcar o dată pe săptămînă să-i spun de ce m-am însurat de-al doilea. Rîdea de-l podideau lacrimile...

*** Fragment din romanul „Urma celuilalt".**

REMEMBER

Doi prieteni cubanezi

Cînd am ajuns în Cuba, după treizeci de ore de drum (în care sînt incluse, bineînțeles și escalele), aveam să constatăm că gazdele noastre se pregăteau să ne aștepte la alt avion, mai tîrziu. Ne ieșise însă în întîmpinare un compatriot, Vasile Dan, atașatul nostru cultural de la ambasada din Havana. Distins și fermecător, tînărul bărbat era tot atît de bucuros de întîlnire ca și noi. Ne-a primit ca pe niște prieteni vechi, ne-a condus într-o sală de oaspeți și pînă să vină cafelele, Mircea Radu Iacoban a și dispărut spre a încerca – la meridianul Antilelor — utilitatea mașinii sale de ras, astfel încît a trebuit să fac față singur curiozității firești cu care eram asaltat de nobilul și îndatoritorul diplomat, plecat de mai mulți ani din țară.

Între timp, sosise o mașină de la INCAP (Istitutul Național Cubanez de prietenie cu popoarele), ne-am repartizat în cele două mașini, mie revenindu-mi tovărășia cubanezului care conducea tăcut prin ploaia caldă de tropice, lăsîndu-mă să privesc liniștit (și fascinat) acea defilare de arbori cum nu mai văzusem, casele și oamenii, decorul atît de inedit care mă frapa. Omul, la care priveam din cînd în cînd cu coada ochiului, avea o expresie blîndă și înțelegătoare, nu dădea nici un semn că ar vrea să-mi tulbure, cu vreo întrebare, extazul în care mă aflam. Nu știam atunci că Angel Vicente Sanchez avea să ne însoțească în toate drumurile noastre prin Cuba, timp de o lună de zile, împreună cu criticul și poetul Desiderio Navarro, alcătuind cu toții un cvartet de amici, temeinic sudat în întîmplări de neuitat.

Desiderio Navarro e mult mai tînăr ca noi. Scund, cu o față măslinie, amintind ascendența sa maură, cu ochii de un negru intens, scînteietori și mistuiți de o curiozitate neistovită, el ne privește la început cu oarecare timiditate, prin lentilele groase ale ochelarilor, și abia de înțelege ce spunem. Desiderio Navarro este un poliglot. Știe cîteva limbi de mare circulație și-n timpul acela era preocupat de studiul cîtorva limbi din estul Europei – româna, sîrbo-croata, poloneza, bulgara. El urma să fie translatorul nostru, însă – după cum avea să ne mărturisească ceva mai tîrziu – noi eam primii săi interlocutori de limbă română. Învățată din manuale, limba noastră i se părea – cum o asculta atunci prima oară – de neînțeles. Însă Desiderio are o memorie extraordinară. Așezați lîngă albul rom numit Anejo (pe care l-am numit pe loc, pentru totdeauna, profesorul Anejo)**, i-am înșirat cinci cuvinte de bază ale graiului nostru, explicîndu-i-le. Desiderio le-a reprodus imediat, fără greșeală. După o lună de zile, tînărul nostru prieten spunea, cu dezinvoltură, anecdote, folosind – cînd era cazul – argoul.**

Desiderio Navarro era însoțit tot timpul de cîteva dicționare și de cărți proaspăt achiziționate. Interesat de studiile de semiotică și de estetică, el cunoștea mulți autori români, dorindu-și unele cărți ale acestora. Pe care i le-am și făgăduit.

Redactor la Gaseta de Cuba, **el colabora de asemenea la revista** Union, **impunîndu-se tot mai mult în conștiința literaților cubanezi.**

Celălalt prieten de drum, calm și bonom, de-un farmec pitoresc nedesmințit, avea unori un aer marțial, ceea ce a determinat alintarea lui cu numele de „Mareșalul Vicente". Avea un fel ciudat de a vorbi, aglomerînd și abreviind cuvintele, frustrîndu-le întotdeauna de s**-ul final, spre deruta noastră, în efortul de a-l înțelege cu și așa pauperele noastre cunoștințe de spaniolă. L-am sărbătorit la Camagüey, pe cînd împlinea 50 de ani, încercînd să suplinim lipsa celor pe care-i lăsase acasă și făcînd haz – spre a-i risipi melancolia – de imensa lui legătură de chei, de care nu se despărțea niciodată, ținînd-o legată de centură c-un impresionant lanț.**

„Mareșalul Vicente", prieten, tovarăș și frate mai mare, ne înconjura întotdeauna c-o atenție tandră și îndatoritoare.

Auzind, într-o zi, că ne-am dori cîte-o machetă **și cîte-un** sombrero, **s-a și înfățișat cu impresionanta unealtă de tăiat** canya **și cu pălăriile din pai de orez, ceea ce arăta încodată amplele lui legături în toate orașele Cubei.**

Cînd am plecat din Havana, cei doi prieteni au rămas mult timp pe terasa aeroportului José Marti, făcîndu-ne semne afectuoase, pînă ce nava s-a desdesprins de sol, lăsîndu-i departe, în ceața unei nostalgii ce ne încearcă mereu.

ANGHEL DUMBRAVEANU

PLASTICA

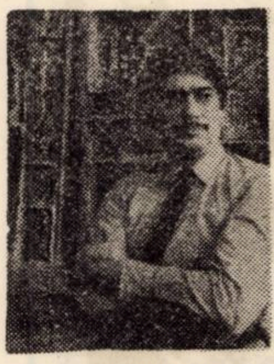

Dezvoltarea tendințelor esențiale ale picturii lui Adalbert Luca este conturată de inlocuirea conținutului de prejudecată cu aportul unei revalorificări neuzitate a virtuților picturii feudale, intr-un efort de creștere a gradului de complexitate a trăsăturilor picturale. Aceste tendințe, indeajuns de simptomatice, s-au format in urma epurării disponibilităților unor etape anterioare („Eroii de la Păuliș" „Electrificare") care anunțau cristalizarea unor noi orientări, de soluționare mai eficace a spațiului compozițional in paralel cu o rafinare accentuată a raporturilor cromatice.

Filiația cu pictura feudală (bizantină) este numai un pretext in diversitatea unor căutări originale, de fixare a analizei și sintezei obiectuale intr-un plan uman, in pofida abstractizării formelor. Realizind suprafața pictată prin modelarea in lut a mesei turnate, Adalbert Luca creează o volumetrică aparte tabloului, avind posibilitatea de a organiza prin culoare, ritmuri de mișcare aparentă vicinale cu arta cinetică. O geometrie fără interstiții, descinsă dintr-o metodică canonică, domină sistemele compoziționale contestind și constituind, după legile artei, o suită de lucrări unitare, in care relația culoare-relief este corect ordonată.

Astfel, intre direcțiile axiale de compunere din „Compoziție simbolică" puse in valoare de forme unghiulare și „Clepsidră" inchisă de linii curbe, se intercalează planurile expresive ale „Trancendenței", aluzia brâncușiană a domnișoarei Pogany din „Maternitate", sau atracția sentimentală a armoniilor magice din „Arheologie".

Claviatura cromatică este sobră, apelindu-se la strălucirile metalice ale culorilor reci sau matitățile unor griuri de mare rafinament, uneori interpolate de galben sau ocru.

Adalbert Luca își impune sistemul pictural la intilnirea tainică dintre exactitatea logică și creativitatea lirică, raporturile majestuoaselor sale elemente construind un univers plastic de o expresivitate extrem de bogată. Soliditatea acestor elemente picturale își trage seva din formația de monumentalist a autorului remarcabilelor fresce de la Herculane, Cugir sau Timișoara.

RADU MELNIC

MUZICĂ

ACEST „EL INSUȘI" INSEAMNĂ O ORCHESTRĂ INTREAGĂ

Tinărul Bujorel Hoinic dirijează la Operă, in semiintunericul elegantei săli timișorene. Gestică sobră, deferență pentru orchestră, modestie și siguranță, o apariție modernă in mijlocul barocului fără virstă al balcoanelor și decorurilor. Mă gindesc că uneori apar unele decalaje intre ceea ce crede un student despre cariera sa viitoare și ceea ce este propriu-zis pupitrul.

– Nu pot spune „decalaje", imi spune dirijorul. Conservatorul te cam pune in temă cu meseria in care ai de a face cu sunete și oameni. Nu mi-am făcut planuri mari pentru o carieră, singurul lucru pe care-l doresc este muzica...

(Pentru că sint la o repetiție, observ că tatăl interlocutorului, cunoscutul compozitor și dirijor, Mircea Hoinic asistă cu grijă paternă dintr-un fotoliu).

– Deși Timișoara are tradiții, Opera ocupind un loc de frunte, lipsesc oarecum compozitorii și muzicienii de prestigiu, lucru care face ca mediul să incline spre lejeritate, spre căutarea unor formule facile ce arată valori cifrice frumoase, mai puțin satisfăcătoare insă pe plan artistic.

– Totuși, o interpretare originală poate schimba multe

– Interpretarea dirijorului se face acasă, la pian sau la birou, unde fără influențe se descifrează partitura. Desfășurarea tempoului și cea spațială a fluxului sonor capătă o anumită caracteristică in intensități, dozaj, orchestrație etc. Atit timp cit dirijorul își pune in aplicație tot ceea ce auzul său interior a capacitat se poate numi o realizare originală. Uneori materializarea sonoră, practica orchestrei, poate aduce schimbări in concepție, dar acestea sint exterioare și se referă mai mult la efect. Referitor la a deveni un dirijor el insuși, acest „el insuși" este de fapt o orchestră intreagă, cind aceasta vibrează la unison.

– Ce-ți spune, ca tinăr, muzica zilelor noastre ?

– Am multă incredere in muzica de azi și cred in valoarea ei. Sint convins că in repertoriul de operă trebuie să figureze și OEDIP de Enescu și WOZZECK de Alban Berg și chiar HAMLET de Bentoiu.

– Ce-și poate dori un tinăr dirijor ?

Mă atrage mult și repertoriul simfonic. Mi-ar place o SFINTIREA PRIMĂVERII de Stravinsky cu orchestrele reunite ale Operei și Filarmonicii plus baletul nostru.

– Cum stai cu componistica ?

– Orchestratul și multiplicarea imi răpesc timpul. De luni de zile așteaptă ultimele 20 de măsuri ale unei lucrări simfonice să fie orchestrate.

(Cuvintele modeste ale unui dirijor se afirmă tot mai pregnant, un bun intelectual, nonșalant și inteligent, profilat energic și deferent printre luminile pupitrelor orchestrei. O certitudine, o implinire).

LUCIAN BURERIU

BANATICA

SIMEON MANGIUCA

Lucrările de sinteză privind istoria culturii românești, au relevat mai puțin sau au omis cu totul meritele cărturarului bănățean din secolul al XIX-lea, Simeon Mangiuca, autor a numeroase și documentate studii de lingvistică, folclor, etnografie, mitologie, istorie.

Viața și indeosebi activitatea științifică a lui Simeon Mangiuca n-au constituit pină astăzi, cu rare excepții, obiectul unor cercetări amănunțite. Lipsa unui volum care să inmănuncheze studiile și opiniile sale, multe risipite in publicațiile timpului, unele rămase in manuscris, a impiedicat cunoașterea acestei opere in totalitatea ei (o parte din scrieri a apărut in volumul postum **Daco-romanische Sprach – und Geschichtsforschung,** I Theil, Oravița, 1891) și a făcut dificilă situarea ei in ansamblul culturii românești.

Prin intreaga sa activitate teoretică și practică, Simeon Mangiuca se integrează in tradiția culturală a Ardealului. Crezul său s-a afirmat in cadrul curentului latinist, ințeles in sens larg, ca ultimă etapă a marii mișcări de idei, pornite din Transilvania, la sfirșitul secolului al XVIII-lea, cu semnificație profundă pentru intreaga noastră istorie și cultură modernă, cunoscută sub numele de Școală Ardeleană. Incadrată in tendințele generale ale epocii, raportată la condițiile specifice ale locului și timpului in care Mangiuca a trăit, activitatea lui științifică își relevă un rol istoric obiectiv, cu altă semnificație decit cea calificată in mod curent prin epitetele peiorative „adept entuziast al școlii etimologice", „Latinist intirziat", „latinist de nuanță puristă". Analiza chiar sumară a operei sale științifice, ca parte componentă a luptei pentru drepturile și ridicarea culturală a poporului român, dezvăluie noi semnificații, aducind o optică nouă in ințelegerea și aprecierea ei.

Interesul pentru problemele limbii este motivat in concepția lui Simeon Mangiuca, in primul rind, prin prisma rolului acesteia in cultura națională, necesitatea unificării și cultivării ei, rezultind din raportul dintre limbă și cultură : „Cultură națională fără limba cultă nu e cu putință. Drept aceasta să năzuim cu toții spre cultura limbii, căci aceasta e așa de insemnată și grea intrebare ca și intrebarea despre viața noastră politică" (**Către invățații românilor,** in „Foaia pentru minte, inimă și literatură", XXIII, 1860, nr. 37, p. 287). Această idee, deplin valabilă, este intregită prin recunoașterea și sublinierea rolului limbii ca factor unificator in evoluția istorică a națiunii. Este adevărat că, avind ca punct de plecare preocuparea pentru realizarea unității limbii, Mangiuca ajunge la etimologism. Considerind ortografia etimologică un mijloc de unificare a scrierii, cărturarul bătățean se va dovedi un adept credincios al filologilor latiniști in incercarea acestora de a realiza unificarea normelor limbii literare din a doua jumătate a secolului trecut prin scriere etimologică.

Studiul limbii române in concepția lui Simeon Mangiuca rămine indatorat, fără indoială, orientării latiniste, dar intr-o formă cuprinzind considerații științifice care depășesc prin multe aspecte pozitive limitele curentului latinist in varianta lui extremistă. Este vorba, printre altele, de ințelegerea limbii române ca rezultat al unui proces indelungat de evoluție, pornind de la latină, in cursul căreia ea a asimilat elemente noi care i-au schimbat inevitabil infățișarea și structura. De aceea el pune accentul pe caracterul romanic original al românei, pe elementul distinctiv pe care i-l conferă legile ei de dezvoltare. Aceasta il duce in mod firesc la respingerea soluțiilor reformatoare grăbite și radicale de relatinizare a vocabularului.

Spirit multilateral, care refuză restringerea cercetării in cadrul ingust al unei singure specialități, Mangiuca inscrie studiile de lingvistică, alături de cele folclorice, etnografice, mitologice, istorice, in sfera largă a preocupărilor sale științifice. Aceste direcții de studiu își vor imprumuta argumentele reciproc, inchegindu-se intr-o preocupare teoretică unitară, avind ca obiectiv principal susținerea ideii latinității și a continuității neintrerupte a poporului român in Dacia. In acest sens, ca istoric, își caută adesea puncte de sprijin in faptele de limbă și in tradițiile folclorice. Pe de altă parte, materialul folcloric i se pare vrednic de interes mai ales in măsura in care, prin vechimea lui, poate sluji la dovedirea romanității noastre sau la reliefarea unor trăsături etno-psihologice.

Subordonind, in general, cercetările de folclor și etnografie ideii latinității noastre și urmărind, in consecință, să dovedească originea străveche, precreștină a faptelor de folclor, Mangiuca s-a situat pe pozițiile mitologismului. Istoria folclorului nostru reține incercările sale de literatură populară comparată, cercetările legate de vechi datini și obiceiuri românești, precum studiile de botanică populară românească.

Moștenind zestrea ideologică a Școlii Ardelene și a continuatorilor ei, Mangiuca își desfășoară activitatea in condițiile mai favorabile ale celei de a doua etate a culturii românești moderne. Acum, domenii ca lingvistica, filologia, folclorul, istoria, etnografia cunosc un avind strălucit și rapid, iar contemporanii săi Cipariu, Hașdeu, Cihac, Tiktin, Gaster, Șăineanu se numără printre intemeietorii cercetării lingvistice cu adevărat științifice. In comparație cu aportul acestora, meritele lui Mangiuca sint, fără indoială, modeste. Cercetătorul bănățean n-a fost in nici unul din domeniile amintite un specialist autorizat, ci mai degrabă un amator cultivat care, condus de o curiozitate intelectuală neobosită, și-a insușit singur cunoștințele și tehnica necesară in elaborarea studiilor sale.

Rămine in sarcina cercetărilor viitoare ca, respingind aprecierile subiective despre opera invățatului bănățean, să releve justețea unora din tezele lui teoretice, care au dobindit valoarea obiectivă și generală a adevărului științific. Căci, fără a fi un creator cu totul original și deschizător de drumuri, Simeon Mangiuca a adus o contribuție, pe nedrept uitată, la aprofundarea ideii de romanitate a limbii și a poporului român, teză fundamentală pe care se clădește intreaga sa activitate filologică.

DOINA BABEU

MEMENTO

OPINIA REVISTEI, OPINIA CITITORILOR : PENTRU SPECTATORI-SPECTACOLE

Am mai spus acest lucru și nu mă tem s-o repet, repertoriul stagiunii 1973/1974 la Teatrul Național din Timișoara a fost mai echilibrat decit cel al stagiunii precedente. Din mai multe motive : 1. Au dispărut fetele „imposibile" (chiar ale Didinei fiind). 2. Au figurat printre autori Camil Petrescu și Maxim Gorki 3. S-a incercat stimularea creației dramatice din zonă (Sergiu Levin, I. D. Sirbu, A. Gh. Ardeleanu). 4. A fost confirmat un dramaturg : Aurel Gh. Ardelaenu (cronicile au susținut opțiunea teatrului). Ceea ce poate demonstra o politică repertorială. Pentru atragerea de noi spectatori, Naționalul și-a creat intreprinderi prietene, cărora le-au fost cedate spectacole — chiar premiere. Se pare insă că această meritorie inițiativă nu a dat rezultatele scontate. Atita timp cit adeziunea nu se manifestă prin prezența in sală a oamenilor (nu in urma adunării biletelor vindute) este un semn sigur că nu s-a făcut tot ce trebuia (ce se putea)

Se impune acum in discuție problema spectacolelor stagiunii trecute. Premierele au fost in număr de opt. Spectacolele in număr de două. Pentru că o punere in scenă chiar măiestrită nu este spectacol. Faptul a fost sesizat și de amatorii de teatru ai Timișoarei. Chiar dacă ei numesc alte titluri decit „Micii burghezi" și „Appassionata". proporția se păstrează. Și atunci primul pas care se impune a fi făcut pertru ciștigarea sau menținerea unui public este acela de la punere in scenă — la spectacol.

Apreciem că Naționalul nostru are condiții să depășească această stare de fapt. Trupa de actori ar trebui insă dublată de o echipă de regizori care să asigure saltul așteptat. Să nu uităm scenografii pe care teatrul iiare și care și-au demonstrat talentul ridicind nivelul multora dintre reprezentațiile trecutei stagiuni. O mai riguroasă selecție a pieselor de actualitate trebuie să stea in atenția teatrului tocmai pentru că, după părerea multora, pe plan național, nu există o abundență de texte de calitate. Și o mai bună colaborare cu autorii dramatici cărora li se acceptă piesele.

Din cite știm, conducerea teatrului cunoaște toate acestea și incearcă o rezolvare. Tocmai de aceea ne exprimăm speranța că schimbările așteptate se vor produce. Vom fi primii care să le semnalăm.

ANTOANETA C. IORDACHE

SILUETE

Am ascultat multă muzică populară, dar puțină care și-a păstrat neatinsă seva autonomă. Poluarea folclorului nu e numai o expresie șocantă, ci și o realitate. Anul trecut, la o emisiune Tv. urmăream Festivalul și concursul cintecului popular „Maria Tănase" de la Craiova, ediția 1973. Am prins tocmai spectacolul laureaților. Atunci am auzit-o pentru prima dată pe Elena Jurjescu. O voce profundă, un cintec care sub coloratura luminii mustea de dramatism. De fapt Elena Jurjescu primise Premiul special al Centrului de indrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă București, echivalent cu premiul I, pentru cintecele „In grădinița lui Ion" și „Trandafirule".

In septembrie 1973 am fost cooptată in Ansamblul „Banatul" ne spune Elena Jurjescu. Tot in 1973 am avut un turneu in Franța, iar anul acesta in Italia. Impresiile ? Nu mi-ar ajunge paginile unui roman. Consider că un artist popular trebuie să adauge talentului multă cultură, mai ales cind are imense posibilități.

In țară am avut turnee in tot Ardealul, in Arad, Caraș-Severin și in județul nostru. Repertoriul meu : Pe lingă cele amintite și premiate, aș adăuga „Nană coșăreană", „Codrule cu frunza rară", „Mi-a făcut mama gura", „Și-așa-mi zice lumea-n sat", „Cintece de joc" etc. Caut să interpretez cintece puțin auzite, doine, bucăți arhaice, unele fără acompaniament, culese din satul meu, Coșarii, care se află la interferența dintre Ardeal și Banat, o vatră folclorică cu străvechi și nealterate comori. Am apărut la Tv de 5 ori. In 11 februarie am cintat cu tatăl meu Nicolae Jurjescu. Povestea unui cintec a inceput-o el și am terminat-o eu. Pentru toamnă mă pregătesc pentru etapa a II-a „Floarea din grădină".

... Avem in Elena Jurjescu vocea unei artiste populare autentice. Ascultați-o !

DAMIAN URECHE

ROMÂNIA VĂZUTĂ DE DEPARTE

Într-o puternică uzină timişoreană, la I.M.T., patru oameni mi-au vorbit despre ei înşişi, despre ţară, despre prieteni aflaţi la mii de kilometri depărtare. Patru oameni care au călătorit şi au cunoscut lumea, care au reprezentat peste hotare industria românească socialistă.

I. Maistrul de la sectorul reductoare Mecanică I este un om încă tînăr, deşi lucrează în această funcţie de doisprezece ani, „dintre care unsprezece, la poduri rulante", precizează el.

— Pentru poduri aţi fost trimis în Polonia ?

— Da, de două ori, îmi răspunde **Iosif Kruzlics.** Acum un an, la Kalisz ,am acordat asistenţă tehnică la montarea unui pod rulant de opt tone. (Lasă că fabricăm şi poduri rulante de 100 tone metri !). În acest an am făcut parte dintr-o comisie condusă de inginerul Ferdinand Bayerle. Am colindat şantierele din localităţi ca Tychy, Katowice, Konin, Wroclaw, Rzeszow, Ropczyce. Avem contract pentru cinci ani cu polonezii, le livrăm poduri rulante electrice. Cu ce impresii m-am întors ? Mi-e greu să evoc toate amănuntele, dar vă asigur că sînt multe şi impresionante, începînd chiar cu momentul sosirii în ţara prietenă şi continuînd cu acele zile şi săptămîni cînd am simţit din plin căldura şi sentimentul de preţuire cu care eram înconjuraţi ca mesageri ai României. Ne-am bucurat cînd am văzut că produsele româneşti sînt căutate, că polonezii ţin atît de mult la noi. Nu departe de Katowice, am montat şaisprezece poduri rulante, de la trezeci şi două pînă la cincizeci de tone. Acolo am cunoscut un colecţionar care manifesta un interes viu pentru ţara noastră, cînd am ajuns acasă, i-am trimis insigne, reviste, ziare. Un coleg de-al nostru şi-a sărbătorit ziua de naştere şi i-am invitat la aniversare şi pe cîţiva dintre tehnicienii polonezi. O dată, aveau necazuri cu funcţionarea unui pod şi-au apelat la ajutorul nostru. Rudolf Müller, electricianul echipei, a remediat pe loc deficienţele şi gazdele au fost foarte mulţumite.

M-a mişcat întîlnirea cu un polonez ce fusese pe litoralul românesc, la Mamaia, era încîntat, nu mai contenea cu laudele şi, ca un suprem omagiu, zicea că i-ar lua de mînă pe arhitecţii lor şi i-ar duce la marea noastră să vadă cum ştim noi să construim. Îmi pare rău că n-am la mine toate însemnările călătoriei, ştiţi, am ţinut un jurnal pe care îl răsfoiesc ades.

II. **Constantin Laeş,** secretar de partid la secţia maşini de ridicat, se alătură discuţiei.

— Eu am fost în Polonia pentru prima oară. Oamenii sînt ospitalieri, îndatoritori şi prietenoşi, ne îmbrăţişau cu diferite prilejuri de parcă eram fraţi şi ne cunoşteam de cînd lumea. Am întîlnit ingineri care învăţaseră limba română, singuri, numai din dorinţa de a şti mai multe despre noi. Nici nu vă puteţi imagina cît de emoţionaţi am fost ascultîndu-i vorbind în limba noastră. Mă aflam o dată, singur, pe străzile Varşoviei şi mă găseam într-o încurcătură, aveam nevoie de un sprijin. Un trecător s-a oprit, a intrat în vorbă cu mine, nu ştiam nici unul limba celuilalt, voia să ştie de unde şi de ce naţie sînt, i-am spus, România, atunci a surîs, mi-a întins mîna, m-a ajutat, spunîndu-mi cam aşa : „dobje ruminii, dobje"... Apoi nu voi uita niciodată vizita pe care am făcut-o în fostele lagăre de exterminare de la Auschwitz şi Birkenau. În apropiere de Poznan, la Konin, aveam de montat cinci poduri. După ce am terminat, directorul ne-a înlesnit o vizită la minele din apropiere, am întîlnit şi doi români din Arad şi un inginer italian care lucrase la Satu-Mare şi ne deprinsese limba. A, sînteţi din Timişoara universitară ? a zis admirativ şi ne-am simţit foarte mîndri că oraşul nostru e cunoscut.

III. Inginerul **Ştefan Hanak,** tehnologul şef al I.M.T., a fost plecat la zece mii de kilometri depărtare, în China, împreună cu încă doi colegi, unul de la Griviţa Roşie, celălalt de la Rulmentul-Bîrlad. Reţine şi azi aproape fiecare amănunt al acestei extraordinare călătorii ; am plecat într-o marţi, la 11,30, cu avionul din Bucureşti, am făcut o escală la Moscova, de unde am luat alt avion, ne-a dus la Omsk, apoi la Irkutsk, unde am avut prilejul unic de a admira un răsărit de soare de la zece mii de metri altitudine. A fost magnific. De la Irkutsk am luat alt avion. După optsprezece ore de zbor, am ajuns la Pekin. Nu vă pot descrie cît de frumos am fost primiţi. Am stat acolo vreo şase zile. Am mîncat la restaurantul „La raţa pekineză", vreo douăzeci şi cinci de feluri de mîncare pregătite în cinstea noastră. Amfitrionii aveau cuvinte elogioase la adresa ţării noastre, citau cu multă stimă numele preşedintelui Nicolae Ceauşescu, secretar general al partidului nostru. La Şanhai, am locuit la hotelul Păcii, o construcţie impozantă, cu nouă etaje, cu o vedere splendidă spre port. Liftierul învăţase cîteva cuvinte româneşti, pentru noi, şi eram emoţionaţi cînd îl auzeam salutîndu-ne în fiecare dimineaţă.

Acolo am vizitat şi o expoziţie de maşini de provenienţă autohtonă şi însoţitorii au fost mîndri să ne arate maşina care l-a purtat pe tovarăşul Nicolae Ceauşescu.

După-amiezile, cînd eram liberi, plecam. Era prin decembrie, la noi ninsese, acolo era plăcut, cald, un început de toamnă. La o sută optzeci de kilometri de Şanhai, lîngă Marea Estică, am admirat o adevărată Elveţie chinezească, un loc cu insule artificiale, cu vapoare, un golf înconjurat de o vegetaţie luxuriantă. La Han-Ceu, există o tradiţie bimilenară în industria ţesăturilor de mătasă, la Dairen, unul din cele mai mari depouri de locomotive ale Chinei. Cînd am fost la Palatul pionierilor, un copil ne-a luat pe fiecare de mînă şi ne-a arătat tot ce aveau mai frumos acolo şi ne-au dăruit cîte-o floare mică, gingaşă, lucrată de mîna lor. Am adus-o la Timişoara şi fata mea a aşezat-o cu grijă la oglindă. M-au impresionat sinceritatea şi prietenia lor. Sînt nişte oameni foarte sîrguincioşi, excepţional de pretenţioşi şi exigenţi la calitate ; la ei toată lumea munceşte şi ceea ce fac poartă amprenta trăiniciei. Sînt foarte mîndri de cuceririle lor revoluţionare.

IV. **Aurel Vulcu** a muncit aproape doi ani în Iran, în calitate de tehnician auto.

— Circulam cu maşina în patrusprezece localităţi, pe rînd, cam de trei ori pe lună în fiecare. Ne prezentam totdeauna la primărie, unde eram foarte bine primiţi. Ce să vă spun ? Sînt foarte multe de povestit despre Iran. Cinci luni şi jumătate nici un strop de ploaie, nişte călduri foarte mari, ierni cu ninsori abundente, cu vînt care bate necontenit, sate înzăpezite, zile în şir. Mi-a plăcut Teheranul. Capitala iraniană are bulevarde largi, moderne, multe maşini, o circulaţie intensă.

La Giulfa am locuit aproape cinci luni, am stat şi la Tabriz, oraşul natal al împărătesei Iranului, unde funcţionează o fabrică de tractoare construită de inginerii şi tehnicienii români. Ne-am văzut cu mulţi români, ingineri agronomi, specialişti în cultura florii soarelui şi-a bumbacului ; ingineri mecanici, tehnicieni. Am întîlnit silozuri înălţate de compatrioţii noştri ; eram fericiţi cînd puteam vorbi româneşte.

Într-o zi, la Teheran, după-amiază, stăteam în faţa vitrinei unui magazin, cineva, un tînăr, ne zîmbeşte, ni se adresează în româneşte, surpriză, era un muzician din Bucureşti care susţinea concerte în Iran, am schimbat impresii, ne-a mai dat veşti din ţară.

Noi acordam asistenţă tehnică în domeniul moto-pompelor şi-al maşinilor pentru stins incendii. Am făcut, cum vă spuneam, multe drumuri şi iranienii au apreciat munca noastră. Ne-au dus să vedem cum se ţes renumitele lor covoare persane, la Tekab. Apoi am vizitat Golful Persic. Acolo-s nisipuri, nu prea găseşti păduri, nici iarbă verde, doar pe lîngă cîte-un rîu cresc plopi înalţi, în schimb spre Marea Caspică sînt livezi de portocali, trandafiri şi oleandri, păduri tropicale, o vegetaţie ca-n poveşti. Am vizitat şi Rezaikul şi mi se părea că seamănă cu Tîrgovişte ; era un lac sărat acolo şi făceam baie. Mă aflam la 4 500 kilometri depărtare de ţară, scriam des familiei, ginerele îmi trimitea poze cu ai mei. Eram plecat pentru prima oară de acasă şi mă gîndeam... mie de mi-ar da tot pămîntul n-aş putea părăsi locurile unde am văzut lumina zilei. Şi ce greu a trecut ultima lună, mai greu ca toate celelalte la un loc, cînd ne-am întors am venit prin Turcia, nu cu avionul, ca la plecare. Am uitat să vă mai spun că am fost invitaţi şi la nunta unui prieten iranian din Alandar, dar pe mireasă nici n-am văzut-o la chip, că acolo aşa-i obiceiul.

Şi acum e vorba să plec iarăşi, de data asta în Egipt, pentru mai multă vreme...

VALENTINA DIMA

Programul partidului şi cultura

(Urmare din pag. 1)

tate detaşamentul intelectualităţii tehnice şi de cercetare. Ştiinţa românească, precizează programul, trebuie să devină un factor din ce în ce mai activ în cunoaşterea secretelor naturii, vieţii şi societăţii, în transformarea conştientă a lumii în concordanţă cu cerinţele progresului şi civilizaţiei, ale dezvoltării istorice, să-şi sporească contribuţia la cunoaşterea ştiinţifică desfăşurată pe plan internaţional, să coopereze strîns în toate domeniile cercetării cu celelalte ţări ale lumii. Ştiinţele economice şi sociale trebuie să acţioneze, la rîndul lor, într-o măsură mult mai mare decît pînă acum, pentru studierea cunoaşterea şi înţelegerea legităţilor generale ale dezvoltării societăţii şi, cu deosebire, pentru aplicarea acestora la condiţiile concrete ale României [5]).

Proiectul de Directive al Congresului al XI-lea şi Programul P.C.R., consecvent concepţiei marxiste promovate şi pînă acum, ridică pe o treaptă nouă înţelegerea rolului ştiinţei, învăţămîntului, presei, artei şi culturii integrîndu-le în ansamblul mijloacelor prin care se realizează omul nou, societatea nouă şi considerîndu-le drept trepte în cucerirea libertăţii. „Trebuie pus cu putere în evidenţă faptul că libertatea individuală se poate realiza numai în cadrul libertăţii colective, generale, că orice încercare de a opune libertatea personală celei generale este greşită, dăunătoare" . Literatura şi arta nu sînt — şi nici nu pot să fie — creaţia unor aleşi aflaţi deasupra vieţii, trăind şi gîndind în afara relaţiilor sociale, ele exprimă transformările care au loc neîncetat în gîndirea şi simţirea maselor largi populare. Ele trebuie să-i ajute pe oameni să privească mereu înainte, să le dea o imagine înflăcărată a perspectivei istorice, să prefigureze schimbările viitoare ale societăţii. Iată de ce programul subliniază că toţi creatorii din domeniul literaturii, muzicii, artelor plastice, teatrului, cinematografiei, manifestîndu-şi liber talentul, folosind stiluri şi maniere de creaţie variate, sînt chemaţi să făurească noi opere valoroase care să îmbogăţească patrimoniul culturii noastre socialiste şi tezaurul culturii universale, să contribuie la continua înflorire a vieţii spirituale a poporului nostru, accentuîndu-şi caracterul educativ, militant. [6])

Condiţia îndeplinirii cu succes a acestor sarcini este *DUBLĂ* : pe de o parte să se situeze ferm — inclusiv critica de artă — pe poziţiile filozofiei marterialist-dialectice şi istorice, să practice spiritul critic, obiectiv şi nepărtinitor în judecarea valorilor artistice să cultive consecvent orientarea realistă a artei şi culturii, să stimuleze legătura strînsă a creatorilor cu viaţa cu realităţile sociale, să promoveze umanismul socialist. Pe de altă parte, prin caracterul lor şi prin organizarea largă a difuzării în mase, operele de artă valoroase trebuie să devină bun al întregului nostru popor. În acest sens, partidul va continua să asigure condiţiile necesare ca masele largi populare să participe tot mai intens la dezvoltarea culturii naţionale, la creaţia de artă, la sporirea valorilor spirituale ale societăţii socialiste, astfel încît civilizaţia comunistă să exprime plenar geniul artistic-creator al poporului nostru în aşa fel încît să crească substanţial contribuţia românească în schimbul larg de valori spirituale cu celelalte popoare.

Dezbaterea publică a acestor sarcini de înaltă răspundere este ea însăşi un exemplu al democratismului larg promovat de partid, iar entuziasmul cu care este primit de întreaga ţară este chezăşia realizării sale. Răspunsul unanim al lucrătorilor în domeniul culturii stiinţei şi artei este transpunerea integrală în viaţă, este lupta pentru autodepăşire. Vremea faptelor este propria noastră vreme

[1]) Programul P.C.R. de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism (proiect) în Scînteia, nr. 9961 din 1 sept. 1974, partea IX-a, p. 6.

[2]) Idem, partea a II-a, p. 4.

[3]) Directivele Congresului al XI-lea al P.C.R cu privire la planul cincinal 1976-1980 şi liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale a României pentru perioada 1981-1990, (proiect), Editura politică, Bucureşti, 1974, p. 76.

[4]) Idem, p. 44-45.

[5]) Programul P.C.R. — ... în Scînteia nr. 9961 din 1 sept. 1974, partea a III-a p. 6.

[6]). Idem, partea a VIII-a, p. 10.

EVRIKA !

● De-ar şti Giordano Bruno că nici astăzi nu e privit cu ochi buni cel ce susţine că pămîntul se învîrteşte...

● Rădăcinile răului sînt atît de adînci, încît planeta le ia la antipozi drept ramuri de măslin.

● Cele mai plăcute clipe din viaţă ale colegului meu au fost acelea cînd îmi luam angajamentul să muncesc cît doi.

● Durerea fizică îl ţine pe om în picioare ; cea spirituală — în genunchi.

● Ciudat ! În şcoală n-a învăţat mai nimic şi în instituţie se spune că ştie prea multe...

● Cel mai înalt turn din lume va fi acela a cărui construcţie va începe de sus în jos.

● M-aş stăpîni cu plăcere dacă aş fi un imperiu.

● Omul e atît de egoist, încît moare singur.

● Sînt un arcaş prost : ţintesc pre departe.

ION VELICAN

DOSAR

DACĂ NU-L IUBEŞTE...

D. s-a căsătorit din dragoste acum mulţi ani. După un timp, a făcut o constatare uluitoare : nu-şi iubea soţia şi era fermecat de altă femeie. În consecinţă, şi-a luat bagajul şi dus a fost la noua aleasă a inimii lui, lăsînd în urmă un copil de doi ani şi o mamă încă nedumerită.

Om cinstit, D. a expediat cu regularitate pensia alimentară, de la diverse adrese, întrucît după un an, a descoperit că n-o iubeşte pe aleasa nr. 2, ci pe alta ; apoi, tot din motive de dragoste, s-a mutat la . nr 4 şi, în sfîrşit la nr. 5, pe care o „iubea nebuneşte". Din aceste căsnicii au rezultat trei copii. Pensiile alimentare le trimitea în fiecare lună.

Dar iată că A. fiica din prima căsătorie, a împlinit 18 ani, deci a devenit majoră. D. s-a bucurat enorm, i-a trimis o telegramă de felicitare (tot era ceva, fiindcă de... 16 ani nu-şi văzuse fiica), dar a încetat să-i mai trimită bani. Omul se descărcase de o greutate şi de-o datorie. Fata era majoră, terminase liceul — n-avea decît să muncească şi să se-ntreţină singură.

Din nefericire (pentru tată), copii sînt, în unele cazuri... nerecunoscători. A. a dat examen la o facultate şi a reuşit. Fiind studentă, l-a rugat pe tatăl (nevăzut) să-i trimită pensia alimentară pînă la terminarea studiilor. D. a refuzat. A. a cerut ajutorul justiţiei. Şi iată-l pe D. motivînd refuzul : „Nu sînt de acord. Onorata instanţă nu ştie ce sentimente are fiica mea pentru mine. De ce să-i dau bani, dacă nu mă iubeşte" ?

Mă întreb uimit : De unde dragoste, domnule D. ? De unde atîta dragoste ?

LAURENŢIU CERNEŢ

UMOR

UNEIA
care consideră că a fuma înseamnă a avea un aer de distincţie

Emancipată femeie,
Sclipitoare a fost şi-aseară, —
Am văzut a ei scînteie
De la... mucul de ţigară.

DUEL..

Cînd mă provoacă la duel
Mă mir uitîndu-mă la el.
Căci lupta dreaptă o-nţeleg
Cînd am în faţă-un om întreg.

UNUI REGIZOR
care la reluarea spectacolului „Cîinele Grădinarului", după 20 de ani a distribuit în rolul lui Tristan un actor de dramă

Reluînd vechea comedie,
Pentru spectatori şi plan,
Deşi haz ai vrut să fie
Ne-ai adus un nou.. TRIST AN.

GEORGE LUNGOCI

ANIVERSĂRI

„Fia del suo nome qui memoria eterna"

● 600 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI FRANCESCO PETRARCA

La răscrucea a două epoci istorice, evul mediu și Renașterea, intr-un cadru in care lanțul de metamorfoze spirituale se finaliza in dramatica luptă dintre sacru și profan, Francesco Petrarca își intinde rădăcina viguroasă spre aspirațiile umaniste ale Renașterii italiene, căci intre idealul ascetic al unui ev in agonie și aspirația spre fericire a omului renascentist, poetul alege omul, cu toate năzuințele și experiențele lui, alege viața, cu tot ceea ce oferă ea in plan real și spiritual.

Prin Petrarca omul a mai făcut un pas spre sine, căci, in această năzuință eternă obsesivă și sfîșietoare, disperată și exaltată a omenirii, de a-și cunoaște propria măsură, poetul și-a intors ochii de la arhetipul perfecțiunii și coborindu-i spre om a ințeles că acesta este centrul universului, cea mai desăvirșită creație a naturii, cea mai sublimă alcătuire de idei și sentimente. Smulgîndu-se de sub povara eternității și a nemărginirii, Petrarca ințelege să trăiască intre oameni, să sufere in ordinea imperfecțiunii lor, să ințeleagă răul, eroarea, uritul, să cunoască melancolia, solitudinea și tristețea și să descopere adevăratul sens al luptei in măreția sensibilității și conștiinței umane, in valențele majore ale spiritului omenesc.

Pătrunzind semnificația adevărului că omul este valoarea universului, poetul ințelege că fiecare clipă a existenței umane este o complicată și tulburătoare alcătuire de gînduri și sentimente, o rețea in care se intilnesc și se despart, intr-o măreață neorinduială, iluzii, vise dorințe, renunțări, impliniri sau legăminte. Canțonierul, mărturia lirică a unui suflet hrănit prin iubire, plăsmuiește destinul interior al unui spirit liber, adinc, fremătător in fața vieții. Sufletul poetului ce clocotește „fra le vane speranze e' l van dolore", se descătușează prin poezie, ca un katharzis eliberator, dezvăluindu-și lăuntrica tensiune, fără a lăsa nimic nespus, fără a invălui cu umbrele tainei nici o clipă din viața sufletului ce moare și invie in numele iubirii.

Iubita-simbol a evului mediu, acea iubită dezumanizată prin perfecțiune, menită a fi doar obiect de contemplație și incintare divină, prin Petrarca este smulsă cerului și izgonită aici pe pămînt, devenind pentru intiia dată femeie, aducindu-și cu sine intreaga lume de certitudini și ambiguități, din care se croiește sublima enigmă a eternului feminin. Căci chiar dacă ea se numește Madona, chiar dacă e inaccesibilă, la fel ca ingerii din cer, sufletul ei a incetat să mai fie alb și neted ca marmora din care i s-a cioplit mereu statuia, pătrunzind de-acum printre oameni cu „molatece respingeri și dulci asprimi ușoare", urzind fericire „Cînd mîndră să-nfrîneze smintita mea pornire, / Cînd gata să-ntărească al vieții fir plăpînd", tulburind cu „purtarea-i schimbătoare, de-atîta farmec plină", ale cărei tilcuri menite sint să rămină știute doar de ea.

Urmărindu-și propriul itinerar emotiv, iubirea-suferință, mistuită de chinul așteptărilor neimplinite, al dorurilor fără odihnă curge in rime cu lung ecou, căci poetul care a iubit solitudinea, măsurind cu „pași obosiți și înceți" „singur și gînditor cimpurile cele mai pustii", prin poezie caută marea intilnire cu oamenii, își descoperă universul, pentru că „aceste răzlețe rime", să alunece spre oameni, să le stimuleze acele stranii neliniști ce alcătuiesc inefabilul sufletului uman. Este conștiința poetului care ințelege menirea artei, este orgoliul artistului care prin versul său infrumusețează nu numai suflete, ci chiar „e' l ciel che del mio pianto or si fa bello"

Și după ce ne amintim că Laura se chema de fapt Laurette de Noves, nu rămine decit să ne intrebăm, pentru a cita oară, cine a fost femeia care a tulburat cu o privire liniștea viselor unui poet? A iubit-o Petrarca pe ea sau a iubit iubirea? A luat iubirea chipul ei sau ea chipul iubirii? Cine e Laura, e taina poetului pe care zadarnic o tulburăm. Și fiindcă sufletul său nu a ostenit s-o cinte atit in vita cit și in morte, dorind să-i ducă faima peste secole, să spunem și noi „Fia del suo nome qui memoria eterna".

RAMONA BOCA BORDEI

Trepte ale culturii chineze

Basmele vor rămine desigur printre cele mai minunate creații artistice, nu doar pentru faptul că ele sint acelea care ne oferă călătoria ideală in care adevărurile eterne au puterea de a sfida imposibilul, acea magnifică și ciudată călătorie ce poate transgresa orice limite de timp și spațiu, ci mai ales pentru aceea că prin geneza lor specială ele reprezintă forme de exprimare ale unor indelungate experiențe de viață, cu un bine conturat conținut filozofic, purtătoare de valoare nu doar prin adevărurile lor estetice, ci și prin faptul că rămin porți deschse spre ințelegerea destinului unei intregi categorii umane, a unui destin colectiv.

Culegerea de basme populare, inmănunchiate sub titlul unuia dintre ele, „Pasărea fericirii" vin din China cea indepărtată, de atit de departe incit ne-am aștepta să găsim o lume nouă sau oricum alta decît cea pe care o știm, cu alte sensuri, alte ințelesuri, exotică și stranie. Dar marile principii estetice sau etice, marile sensuri ale existenței, valorile perene ale omenirii sint aceleași oriunde și oricînd.

Intimplările și personajele fabuloase ale basmului chinez, psihologia și sociologia misterioasă a ființelor neomenești sint in mare parte rodul comun al conștiinței omenești ce iși exprimă increderea in valențele triumfale ale binelui, adevărului, frumosului și dreptății. Și, atunci, uriașul ce „scotea sforăituri mai puternice decît tunetele" devine bineințeles un „monstru infricoșat", in fața voinicului care prin voință, curaj, ințelepciune, săvirșește fapte mari și pilduitoare. „Norocul voinicului, așa după cum ne-a obișnuit și Făt-Frumos, nu este intîmplător, ci el se datorește faptelor bune pe care le face și iscusinței cu care știe să răspundă incercărilor la care este supus.

Nimic nu rămine gest in sine, ci, prin corelație, ele răspund unui intreg sistem de simboluri și semnificații. Basmele nu sint purtătoare ale unor valențe dincolo de existență și timp, ci sînt clar localizate, pentru ca intimplările să devină simboluri semnificative, așa cum sint basmele ce se petrec „pe vremea cînd Qin Shihuang poruncise să se inalțe zidul chinezesc. Fără de număr erau acei care, plecind să lucreze acolo, nu se mai intorceau! Zidul insă trebuia durat și ridicarea cu forța a bărbaților duși să-și găsească moartea in părțile nordului băgase groază in tot poporul".

Basmele chineze au rezonanța lor particulară, ceea ce le determină personalitatea și stabilitatea, dar ea se realizează prin faptul că ele sint purtătoare ale unui mesaj uman universal, mărturie irecuzabilă a luptei pentru distrugerea falselor valori și implinirea aspirațiilor umaniste ale omului din popor, creatorul spiritual al basmului.

Tradiția chineză inregistrează ca primă personalitate artistică, cu o biografie lirică bine conturată, pe Qu Yuan, poetul prin care se face trecerea de la capodopera anonimă a Chinei antice, **Cartea Cintecelor,** spre o poezie cultă. Cu un destin tragic, dar fertil din punct de vedere artistic, Qu Yuan se consumă in lungi căutări adesea rămase neimplinite, dar care in plan poetic structurează un spirit vizionar, sensibil la sensurile și implicațiile existenței.

Destinul său amintește de soarta poetului latin exilat pe țărmul Pontului Euxin căci, ca și el, Qu Yuan iși trăiește solitudinea, scurgerea prelungă a timpului, prin creație, oferind in versuri pătrunse de un adînc biografism dimensiunea reală și esența adincă a tragicului său destin. Intensitatea trăirilor este amplificată de conștiința „zilelor numărate" și a „anilor drămuiți", căci timpul „nemilos se scurge, iar poetul, ce simte că viața e efemeră, conștientizează dramatica moarte cotidiană a individului: **„Veșnic temător / Că timpul se scurge ca o apă / Ce nu o poți opri. La lumina / Zorilor culegem magnoliile / De la poalele munților. In amurg / Colindam bălțile și ostroavele / După flori de noapte. Soarele / Și luna se fugăreau continuu / Și nu-mi erau statornice".**

Luind o atitudine clară in ordinea morală și politică, intr-o vreme cind: **„Florile ce dau mireasmă smulse au fost / Și aruncate la marginea drumului. / Mireasma trece drept miasmă. / Intunerecul a luat locul luminii",** Qu Yuan, ca și străbunii ce „mureau sublim", „feriți de strîmbătate", rămine loial supremei rațiuni – dragostea de țară. Poemele sale se revarsă ca un strigăt de durere pentru destinul pămîntului strămoșesc, devenind lumină pentru „calea cea dreaptă".

De aceea, pînă in zilele noastre intr-o anume zi a anului, tocmai aceea cînd Qu Yuan și-a incheiat cu voia sa destinul, țăranii chinezi continuă să-i caute trupul in apele riului Miluo, ca un simbol peste ani al cinstirii poetului cu „însemn ales de invățat", care și-a jertfit viața, pentru libertatea de a rămine stăpîn pe visele sale de inălțare a țării.

Ileana Hogea-Velișcu și Iv Martinovici, o pătrunzătoare cunoscătoare a subtilităților limbii chineze și un poet cu multă sensibilitate, intuiție și simț al frumosului, ne-au oferit un rod de prestigiu al colaborării lor, căci transpunerea in limba română a acestor mărturii ale culturii populare și clasice chineze s-a dovedit a fi de cea mai inaltă ținută artistică.

R. B. B.

TERRA MAGAZIN

TRANZISTORIZARE. Celebrul biolog francez Jean Rostand face următoarea remarcă: „Utilizarea tranzistorului nu i-a făcut pe oameni mai proști, doar prostia omenească a devenit mai cunoscută".

„MARINICĂ" SALVAT. Un fel „Marinică, adică unul ce intîrzie la serviciu, neputindu-se trezi dimineața, era și lăcătușul Albert Marchman dintr-un orășel englez. Multe necazuri i-a pricinuit lui această meteahnă. Nici un deșteptător, oricit de tare suna, nu-l putea trezi pe Marchman din dulcele somn de dimineață. Și atunci nefericitul „Marinică" s-a pus pe treabă. Invenția lui a și trezit interesul multor „marinici" invetерați. Și anume: Marchman și-a construit un pat care la ora fixată il aruncă din caldul așternut drept în cada cu apă rece a băii. Mecanismul invenției zice Marchman e foarte simplu, așa că toți cei interesați își pot construi și singuri un astfel de pat salvator.

CORPUL NOSTRU CEL DE TOATE ZILELE, dacă are o greutate de 75 de kg conține o cantitate de apă suficientă pentru a se putea spăla un cearceaf, fier pentru confecționarea unui cui, var pentru văruirea unui perete de cameră și suf pentru omorirea tuturor purecilor unui ciine!

TAINELE AMAZONIEI. O știre de ultimă oră: „Indienii cu piele albă, cu ochi albaștri și păr castaniu au venit in contact cu o expediție de etnografi brazilieni în jungla Amazoniei". De existența acestor indieni s-a aflat de-abia cu două săptămîni în urmă, cînd, o echipă a Fondației indiene a descoperit trei sate necunoscute in junglă. Se crede că e vorba de niște triburi care de citeva sute de ani practică „furtul de albi", lucru semnalat de mai multe ori de martori oculari. Este însă prima oară că se vine in contact cu un intreg trib de „fețe palide".

AVIOANELE PLANTEAZA ARBORI. În Canada s-a pus la punct o nouă tehnică pentru reimpădurirea unor suprafețe mai greu accesibile. Puietul este introdus intr-un fel de obuz lansat din avion. Eficacitate — 41%.

PENTRU TURNURILE KREMLINULUI. Din localitatea Loda din Letonia au fost trimise spre Moscova prima sută de vagoane de argilă. Călătoria atit de lungă a unui material de construcție foarte comun a fost determinată de insușirile sale deosebite. Compoziția argilei s-a dovedit a fi cea mai potrivită pentru fabricarea cărămizilor necesare restaurării turnurilor Kremlinului din Moscova. S-a stabilit că în cazul folosirii argilei respective cărămizile nu se deosebesc de cele originale, avind chiar și patina timpului. In această vară se restaurează acea porțiune a zidului Kremlinului care se află spre Piața Roșie, inclusiv turnurile Uglovaia, Arsenalnaia, Nikolskaia, Senatskaia, Spasskaia, Țarskaia și Nebatnaia.

GRAVITAȚIA SCADE? Un savant american, Thomas van Flandern, a declarat că atracția gravitațională a Terrei scade. El își bazează afirmația pe faptul că distanța dintre Pămînt și Lună crește constant cu 7 cm pe an. Pînă acum această depărtare constantă a fost explicată prin acțiunea mareelor care ar incetini mișcarea lunii pe orbită, perioada de rotație crescînd, s-a dedus deci că s-a produs o indepărtare oarecum normală. Dar savantul american apreciază că cei 7 cm reprezintă o diferență peste cea prevăzută, posibil de explicat doar prin scăderea atracției gravitaționale. Afirmație importantă deoarece ar contrazice un principiu potrivit căruia constanta gravitațională nu se schimbă nicăieri și niciodată in univers. Cercetările continuă, există deja susținători ai ipotezei lui T. van Flandern.

RECENSĂMÎNTUL RECHINILOR. Ichtiologii sovietici au recenzat în Marea Neagră rechinii-catrani și au stabilit că numărul lor a ajuns la 500. Pentru recensămînt, rechinii au fost prinși cu năvoade speciale, măsurați, cîntăriți, marcați și apoi lăsați înapoi în mare pentru a li se stabili migrațiunea. În mărcile speciale au fost introduse bilețele în limbile rusă, engleză și turcă cu rugămintea de a comunica în orașul Kerci din Crimeea data și locul unde a fost prins rechinul respectiv, precum și toate datele suplimentare posibile. Rechinii-catrani sînt inofensivi pentru oameni și au o carne gustoasă.

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T Index: 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXV ● 20 septembrie 1974 ● Nr. 38 (342) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale sculptorului Petre Jucu

Un mobilizator document

Reflectind bogata activitate creatoare dusă de partidul nostru, efervescența caracteristică pregătirii marilor evenimente de istorie, Tezele Comitetului Central al Partidului Comunist Român pentru Congresul al XI-lea, recent aduse prin presă la cunoștința intregului popor, se inscriu ca o magistrală sinteză pe linia proiectelor de Program și de Directive aflate in dezbaterea intregii națiuni. Cunoaștem astăzi, dimensiunile economico-sociale ale României pină la inceputul mileniului al treilea. Cunoaștem datele concrete ale evoluției etapelor de pină atunci, aspirațiile de odinioară transformate in obiective. Cunoaștem detaliile primei etape, al cărei inceput grandios este marcat de Congresul al XI-lea, perioada pină la finele deceniului opt, caracteristicile ei, locul inscris firesc in ascensiunea societății noastre socialiste. Apariția celui de al treilea document istoric, Tezele pentru Congresul al XI-lea, sintetizind realizările ultimului cincinal, sarcinile și obiectivele de viitor ale națiunii, intr-o inlănțuire firească devine un prețios indreptar, document de lucru pe masa fiecărui om al societății noastre.

Congresul al X-lea, față de care ne măsurăm viitorul, marca inceputul celei mai fructuoase perioade din istoria țării, și martore sint realizările acestui cincinal incheiat apoteotic prin angajamentul națiunii — cincinalul inainte de termen. Îndeplinind o datorie de credință, intregul popor unit in jurul partidului, a creat premisele trecerii la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate, ale cărei coordonate ample vor inscrie o treaptă superioară in evoluția țării, desăvirșind concomitent profilul complex al omului de miine. Dacă proiectele de Program și de Directive ale Congresului al XI-lea oferă dezbaterii generale cadrul concret al dezvoltării, tactica și strategia care trebuiesc folosite pentru implinirea ei, Tezele pentru Congres reprezintă o călăuză programatică a intregului popor, reflectind justețea liniei generale a partidului, acest „centru vital al națiunii noastre socialiste". Amplul document vizează principalele probleme economice și sociale care ne stau in față in următorii cinci ani, ani care vor marca și o perfecționare a relațiilor de producție, o dezvoltare a democrației socialiste in scopul intăririi orinduirii noastre și a statului, circumscriind firesc creșterea rolului conducător al partidului.

P. E. BANCIU

PROGRAMUL ROMÂNIEI VIITOARE

Carta fundamentală

Publicarea Proiectului Programului Partidului Comunist Român constituie un eveniment de importanță excepțională, un act de valoare istorică in viața partidului și a țării. Acest document reprezintă Carta fundamentală ideologică, teoretică și politică a partidului, document care trasează direcțiile esențiale ale activității partidului pe o perioadă de 20-25 de ani.

Acest document, elaborat pe bazele științifice ale concepției materialismului dialectic și istoric, prefigurează viitorul României pină in preajma mileniului trei.

Sinteză a luptei poporului nostru pentru progres economic și social, pentru libertate și neatirnare, a luptei partidului comunist — in fruntea maselor de oameni ai muncii — pentru transformarea revoluționară a societății, Proiectul de Program se constituie, in același timp, ca o expresie teoretică a experienței românești in construcția socialistă, imbogățind, in acest fel, teoria și practica revoluționară marxistă.

Entuziasmul cu care a fost primit și insușit de către intregul nostru popor, dezbaterile vii, responsabile și mobilizatoare care se desfășoară pe marginea acestei carte a națiunii — manifest de profundă gindire creatoare, la elaborarea căruia și-a adus o contribuție hotăritoare secretarului general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu — pun intr-o lumină revelatoare unitatea tuturor oamenilor acestui pămint, evidențiază, cu putere pilduitoare, hotărirea generală de a infăptui cu dăruire, cu spirit militant prevederile insuflețitoare ale acestui program de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, de inaintare a României spre comunism.

În acest context de participare unanimă, scriitorii se simt implicați organic in opera de făurire a omului nou, a conștiinței socialiste, angajindu-se — cu intregul lor potențial intelectual și artistic — in realizarea unor lucrări literare care să exprime munca și idealurile oamenilor alături de care muncim și visăm.

Proiectul de Program acordă literaturii un rol important, chemind scriitorii la o mai profundă cunoaștere a vieții, a mutațiilor care se produc in conștiință și societate, pentru a putea reflecta, la un inalt nivel ideologic și artistic, sensul innoitor, revoluționar al epocii noastre.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

secretarul Asociației scriitorilor din Timișoara

Arta — important factor în activitatea ideologică

Document strălucit Proiectul Programului Partidului Comunist Român oferă pentru intregul nostru popor perspectiva clarvăzătoare a României Socialiste in drumul său glorios spre făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și inaintarea spre comunism.

Îndreptindu-mi gindurile spre arta care reprezintă un factor important in activitatea ideologică și de educație a maselor, creația artistic-plastică constituie un obiectiv complex care cere temeinicie din partea creatorilor.

Artiștii plastici, prin optica lor in opere, trebuie să constituie elemente active ale realităților spirituale și sociale, care, puse intr-un sistem de circulație, să dea posibilități de apropiere cu publicul. Documentele artistice constituie contactul direct cu realitatea, iar formele expoziționale posibilități de dezbatere asupra fenomenelor plastice contemporane, contacte ce duc la reciprocitatea ințelegerii vieții și produsului.

Filiala artiștilor plastici din Timișoara, prin membrii ei, (pictori, sculptori, graficieni, designeri, scenografi, decoratori), in repetate rinduri, la locurile de muncă și prin sisteme expoziționale, și-a consacrat puterea de muncă infloririi plasticii timișorene.

Programul partidului ne inflăcărează cu entuziasm considerind că in perspectiva evoluției culturii românești și arta plastică e chemată să contribuie la afirmarea in forme specifice a concepției inaintate despre lume și viață.

Înălțătorul program constituie o indatorire de onoare a fiecărui artist de a-și pune intreaga forță de creație și talentul in slujba propășirii patriei.

ROMUL NUȚIU

președintele filialei Timișoara a Uniunii Artiștilor plastici

Pulsație comunistă

Prin constatările analizei cuprinzătoare a dezvoltării sociale in țara noastră, aflăm că drumul schițat in cele două documente de importanță istorică asigură națiunii noastre socialiste intrarea in civilizația modernă. Paralel cu acest proces, personalitatea umană se va adinci in mijlocul unei nebănuite armonii sociale. Pe lingă terminarea construcției socialiste multilaterale a societății, va incepe trecerea la comunism. În proiectul de program, elaborat pentru Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român, sint trasate problemele de bază pe care le vom avea de rezolvat după ce acest prag istoric va fi implinit. Esența lor se arată intr-o plasticitate impresionantă. În centrul tuturor fenomenelor de viață, materiale și spirituale, va sta marea epocă, munca omenească, ce cu ajutorul automatizării și ciberneticii se va dezvolta ca un act științific de un nivel foarte inalt. Corespunzător acestui grad de dezvoltare va fi asigurată și distribuția produselor muncii omenești pentru fiecare membru al societății, după necesitățile lui. Comunul de cultură insă iși va găsi acoperire printr-o literatură și artă care iși vor extrage vitalitatea din nemărginita și dinamica acestei vieți, din pulsația ei comunistă.

FRANZ LIEBHARD
scriitor

Sporită responsabilitate

Valoarea primordială a oricărui program al gindirii și acțiunii unei colectivități umane constă in forța și calitatea adevărului acceptat, ce-l cuprinde acel program. Adevărul proiectului de program al națiunii noastre are forța intregului popor român monolit, iar calitatea acestui adevăr o dă ginidrea sa revoluționar-

(Continuare in pag. 3)

„Solar e tilcul"

SĂRBĂTOAREA ÎNCEPUTULUI

Generația contemporană viitorului inalt al țării, prefigurat de istoricele Proiecte de Program și de Directive ale Congresului al XI-lea, de Tezele Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tineretul studios de astăzi, milioane de studenți și elevi au pășit intr-un nou an de invățămint. Efervescența specifică evenimentului, explozia de elan și dăruire, optimismul și increderea tinerilor au marcat coordonatele generale in care a debutat noul an de invățămint, moment care beneficiază de prețiosul indreptar dat de conducătorul partidului și statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, in Cuvintarea sa la Conferința cadrelor și activului de partid din invățămintul superior.

„De la grădiniță și pină la universitate, spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, școala trebuie să formeze tinăra generație pentru viață și muncă, pentru un spirit revoluționar, marxist-leninist, in spiritul dragostei față de patrie și popor, a hotăririi de a infăptui neabătut politica partidului".

Înțelegerea invățămintului ca parte integrantă a vieții economico-sociale, definirea clară a obiectivelor sale in directă legătură cu necesitățile mereu sporite ale dezvoltării economice și sociale, in condițiile in care intreaga națiune română participă viu la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate, in care preponderentă rămine industria, determină bazele noi, revoluționare, pe care trebuie să se așeze, incepind cu acest an, procesul de invățămint. Dezideratul pemanent al invățămintului, creșterea valorii educative, primește in contextul unei atari perspective o dimensiune nouă, solicitind o responsabilă preocupare din partea tuturor factorilor, care impreună cu școala contribuie la edificarea unor cadre bine pregătite pentru producție și viață, cu o inaltă conștiință revoluționară.

Întregul tineret studios cunoaște astăzi profilul exact al viitorului său, treptele ascendente pe care va evolua intreaga viață a țării și, implicit, invățămintul; rămine ca aceste inalte auspicii, sub care a inceput

(Continuare in pag. 7)

CRONICA LITERARĂ

VASILE NICOLESCU,

Poeme

(„Cele mai frumoase poezii")

Ed. Albatros, 1974

MIHNEA GHEORGHIU,

Ultimul peisaj

Ed. Scrisul Românesc, 1974

1. Într-un consistent *Cuvînt înainte* Paul Georgescu așează creația lui Vasile Nicolescu „sub semnul focului". Observația – mai veche, de altfel – ni se pare pe de-a-ntregul intemeiată. În prelungirea ei ne propunem, cîteva precizări. Vasile Nicolescu este, intr-adevăr, un „piric", un artist fascinat de eterna combustie. Parcurgerea recentului opuscul, in care este antologat ceea ce autorul a considerat neperisabil in volumele anterioare, ne edifică pe deplin. Focul – străvechiul „principiu" – este și in viziunea lui Vasile Nicolescu temelie a universului ; el (se spune undeva) „mistuie lucrurile pînă devin ele insele" (p. 86). Dar – și aici intervine o aparentă inconsecvență – Vasile Nicolescu nu este un poet din familia lui Lucian Blaga sau a lui Radu Stanca, cei doi mari obsedați de nașterea și nimicirea prin ardere. Înrudit cu aceștia in latura oarecum exterioară a scrisului său, Vasile Nicolescu este un creator de tip eleat – specie rară, reprezentată la noi, ca să-i numim pe cei mai cunoscuți, de Al. Philippide și Ion Barbu. Urmînd calea deschisă de aprofundarea imaginilor, vom descoperi, între altele, apetența scriitorului pentru ceea ce este comensurabil, pentru formele precis izolate spațial. În *Excelsior*, de pildă, inălțarea inseamnă cuprindere „geometrică a lumii, disciplinare, raționalizare a haosului : „Căutăm in tiparele pure / raza cercului lumilor" ; „Căutăm in peșteri boltite pe suflet, / elasticul salt al bizonilor" ... (p. 83-84). Abisul e o *stîncă*, cerul are *coloane*, timpul este un *turn*, marea „e-nchisă intre pereți de ceață ca-ntr-un cavou" etc. Muzica insăși este decodată corporal, „intărită" in statui sau blocuri de marmură (p. 23) (ființa omenească e *statuie* și ea) : „Ca marmora ce-o scaldă veacuri marea / cu dalta undei rotunjindu-i chipul, / ... așa cintarea lui ce prinse zborul ... / sui-n lumină zveltele potire, / statui vibrind cu flacără răsfrîntă / in care-auzi cum țara toată cîntă" !.

Dintre roadele flăcării este reținută, cu deosebire, *lumina* – termen dominant, simbolic sau nu, intîlnit, insă, in marea majoritate a poemelor. Iar sursele luminii sint, frecvent, *stelele*. Acestea ard „pe creanga veciei", cerul fiind un „rămuriș instelat" (96) sau, altădată, un „gigantic clopot" (192). Ideea mișcării circulare este de asemenea prezentă. Iat-o (implicată) intr-o foarte frumoasă formulare : „Numărătoarea inversă ne-așteaptă / cind nestatornici, fără bivuac / vom pribegi in timp ca-ntr-o oglindă / ca pe un disc nemărginit, un ac". Marea (care se zbate fără oprire dar *nu curge*) ii zmulge autorului adevărate ode ; mai mult, oroarea de curgere este exprimată răspicat, odată cu năzuința topirii in licoarea eteree a văzduhului : „Cind puls nu va mai fi, nici rană / ci doar o tainică membrană, / ... voi călări țestoasa lunii / jos in cămara verde-a humii / și trist, invălmășit cu umbra / prin marea curgere lividă / eu voi țișni ca o nălucă / sus in albastra crisalidă".

Este preferată deci dispariția prin ardere – cea mai puțin solitară, cum nota cu finețe un reputat critic : „suită-abia, rostită de vocale, / să te pierzi / intr-o singură flacără, / in temnița unei flăcări, / in libertatea unei flăcări". Această opțiune precum și bucuria luminii inlătură conflictul dintre evidența heracliteeană a textelor și esența lor eleată. Și tot aici este și rădăcina optimismului lor structural.

Metaforele au, in conformitate cu tensiunea care ține in echilibru „sfera" („sferele fugitive ale muzicii", 101), o dispunere contrastivă : pe de o parte, *lumina, steaua, crinul, zăpada*, (lumină „solidă") ; pe de alta, noaptea, ceața, umbra etc. Pe sine poetul se vede, uneori, aidoma unei văpăi cu plete de fum (p. 37, 158), devorat de aspirația spre o deplină identitate artistică : „Cu prețul de-a rămine doar uitare, / vitraliu stins in ochi de rîndunică, / eu țin in brațe același roșu soare, / scripet și fulger care mă ridică / deasupra mea, cu aripi tremurate / intr-o severă, grea identitate".

Meditativă fără emfază și de o claritate inșelătoare, poezia lui Vasile Nicolescu iși dezvăluie cu reticență tainele, pretinzind un studiu atent și o anume sensibilitate simpatetică.

2. Cunoscut eseist, publicist și traducător, vădind, totodată, inclinații pentru proza istorică sau pentru dramă, cercetător pasionat al fenomenului literar străin (*Tudor din Vladimiri, Două ambasade, Modalitatea conformistă a teatrului, Orientări in literatura străină, Walt Whitman, Scene din viața lui Shakespeare* etc.), Mihnea Gheorghiu este nu mai puțin un redutabil poet.

Ultimul peisaj (culegere retrospectivă) reține integral volumele *Ultimul peisaj al Orașului Cenușiu, Anna-Mad* și *Primăvară in Valea Jiului*, cărora li se adaugă un *Jurnal de război* și două mici cicluri intitulate *Instantaneu dintr-un final* și *Ultima Colchidă*.

Ultimul peisaj al Orașului Cenușiu și *Anna-Mad*, poeme intinse, lipsite de orice artificii stilistice, ample revărsări retorice sint redactate in tonul și in gustul marilor lirici ai secolului. O poezie preocupată de incleștările și neliniștile anilor din preajma și din timpul războiului, străbătută de un internaționalism patetic, de presimțirea și dorința unei schimbări : „Era in octombrie 1936 și in toate capitalele lumii, / inscripțiile de pe ziduri / invitau poezia la Madrid, unde / INCEPEA O MARE INTILNIRE CU OAMENII".

Remarcabile rămin și acele pasaje in care trăiește atmosfera indepărtatelor porturi, privite citeodată (emoționant) prin pîcla „atlasului geografic" („o, melancolia atlasului geografic. / Miros de motorină, străzi, lampadare, / rumoarea pașnică a emigrării in colonii, / peisajul acesta arborează o libertate / provizorie / (oamenii de pe mări cunosc aspecte inedite / ale negoțului cu grîne flamande și coton). / Cineva / a dispus incarcerarea timpului pierdut ; / unele bijuterii au sonoritatea piramidelor" ...) ; la fel, finalul discret melancolic din *Anna-Mad* : „Să dorm, să dorm, / somnul de siliciu al marilor călători. / Acum recunosc acest mineral / acest fund de mare / pe care stingeam visele fumate, / numele tău a fost strigat, / Singurătate. / Ce echinocțiu nesperat intre zi și moarte, / Anna-Mad, / de resemnată eternitate".

EUGEN DORCESCU

OPINII

Cartea de reportaj

Mai mult sau mai puțin lirică, oricum, profund implicată in peisaj și in evenimente, cartea de reportaj este tot mai des intîlnită in librării. Spicuim citeva titluri : Ion Arieșanu, **Amintiri de pe planeta pămint** și, de curind, **Lumini peste Apuseni**, George Sidorovici, **Oameni și munți**, Valentin Hossu-Longhin, **Țara Lotrului**, Ion Țugui, **Petrol și oameni**, Radu Selejan, **Țara curcubeului de piatră**, Irimia Gotu, **Pămint oltenesc**, Nicolae Mateescu, **Războiul piinii**, Pavel Perfil, **Cu fața spre lume**, Dan Alexandru Bițică, **Pe Argeș in sus**, Radu Anton Roman, **Țara de sus a merilor.** Cuprinderea monografică, atenția pentru patosul muncii și dinamismului prefacerilor le sint specifice. Autori cu cele mai diverse temperamente abordează genul, care, poate, mai puțin cercetat de prozatorii români anteriori, și-a verificat, totuși, puterea prin citeva talentate condeie. O investigare teoretic-generală a reportajului ar contura mai deslușit, desigur, multe dintre actualele sale probleme ; printre altele, trăsăturile pe care le-a dobindit astăzi scrisul acesta nemijlocit legat de viața contemporană, sau direcțiile în care (păstrindu-se, bineințeles, între propriile limite) se diversifică. Nu este vorba, neapărat, doar de o diferență de stiluri, (jurnalistic, narativ, liric etc.), ci de un variat mod de a lua atitudine față de realitate și raporturile ei. Astfel s-ar putea vorbi despre un reportaj „obiectiv" (termenul este pleonastic doar într-o accepțiune pedantă), în care subiectul se limitează la receptarea selectivă (și prin aceasta semnificativă) a faptelor, despre un reportaj „subiectiv" al cărui scop este de a descoperi dincolo de oameni și locuri ințelesuri etice sau afective, un reportaj cu implicații istorico-filozofice ș.a.m.d.

Ion Arieșanu, de pildă, cunoscut autor de romane și totodată inspirat reporter, caută în realitate nu atît intimplări, cit destine. Recenta sa apariție este concludentă : „Din această pricină, acolo pe Someș, ceea ce părea mai durabil erau **viețile** și natura" **(Lumini peste Apuseni**, p. 76). Interesul său se indreaptă spre stabilirea unor anumite tipologii pe care urmărește să le definească în raport cu sine. Nu intîmplător capitolele se intitulează : **Inginerul, „Omul cu umbrela", Burlacii, Anonimii, Brutarii, O fată printre băieți, Oamenii-cascadă.** Ele luminează **biografii** din împletirea cărora descifrăm biografia importantelor transformări ale zilelor noastre : „Vieți. Destine. Traiectorii. Așa cum le-am intîlnit intr-o etapă a existenței lor, pe un șantier din Apuseni, in rîvna lor comună de-a aduce mai grabnic lumina peste acele pustietăți montane" (p. 50). Incluzindu-se, scriitorul incearcă să se regăsească în realizările celor care indiferent de locul ocupat, construiesc hidrocentrala de pe Someș : maistrul Chindea sau Ion Martinescu, inginerul șef, Nicolae Teoader, topografi, geologi, grădinarul șantierului, brutarii, șoferul sau fata care servește la cantină. Dar, mai ales aspiră să se confunde sufletește cu ei. De aceea contactul cu Șantierul II Mărișel se face nu atît cu **ochiul** cît cu **inima.** Reporterul **simte** peisajul și oamenii, ca atare cunoașterea noului univers insemnează, în primul rind o experiență afectivă, ca într-o expediție a sufletului : „Stau cu inginerul minier și caut să-i descopăr inima. Și el pe a mea" (p. 14).

Altfel „vede" Nicolae Mateescu **(Războiul piinii)**, poposit în Rușețu, sat din Bărăgan. Autorul e acum în mare măsură un observator din afară. El încearcă să-și convingă interlocutorii printr-o privire lucidă, imparțială, atent interesată să surprindă, in suita de fapte, vorbe și mișcări, traiectoria realizărilor. De cele mai multe ori esențialul se dezvăluie in dialog (tehnica e cea a gazetarului care-și conduce partenerul, prin intrebări, la miezul evenimentelor) sau ni se relevă în gesturile și acțiunile oamenilor. Reporterul nu comentează, el consemnează sau descrie. Iată finalul cărții : „Tatăl și fata s-au ridicat de pe bancă și se duc înainte, spre fîntînă. Scot impreună o găleată cu apă (...). Fata îi toarnă să se spele. Își scoate și ea sandalele pentru ca în răstimpuri să lase să-i curgă apa pe picioare, ridicîndu-și puțin, cu o mînă poalele rochiei. Ia apoi apă în căușul palmei și își udă fața. Îi toarnă din nou lui, direct pe ceafă și pe subsori.

Cînd fata se așează pe bancă și deschide geamantanul, arunc o privire înăuntru. Deasupra e o mapă goală, pe care o scoate și o pune pe genunchi. Dedesubt se vede un pulover roșu, iar într-o latură, un teanc de cărți și de caiete. Printre lucruri, ici și colo, sînt cîteva mere cu luciu stins, ca de ceară".

Radu Selejan **(Țara curcubeului de piatră)** încearcă, pe urmele lui Geo Bogza, să găsească în geografia naturală și spirituală a Țării Hațegului permanențele istorice ale poporului nostru și, totodată rădăcinile prezentului. Trecutul e aici pretutindeni. Oamenii navighează mereu în memorie – fie că-și amintesc de străvechea lor descendență (arheologia nu e pentru locuitorii Hațegului o meserie ci o obligație), fie că se întorc, prin relevante paralelisme, la vremurile exploatării sociale : „Și din nou comparațiile întunecă mintea. Și din nou blestemele zboară către întunericul acelor vremi cînd Țara Hațegului număra nu mai puțin de optsprezece castele (...).

Secretarul comitetului de partid continuă încă să-mi vorbească Notez proiectele de perspectivă ale edililor. Peste cîțiva ani Hațegul va fi din nou de nerecunoscut, așa cum este astăzi, comparîndu-l cu ceea ce a fost ieri" (p. 198).

Radu Selejan înregistrează prin prisma unui contemplativ, tentat mereu să umanizeze natura, să metaforizeze acțiunile și gîndurile, dar mai ales, să se exprime în largi simboluri retorice. În asta constă, după cîte credem, și scăderea volumului său. Personificările abundente, stilul sentențios sau cu știință „frumos", grandilocvența multor pasaje îl îndepărtează de substanța vie a realității.

OLIMPIA ȘERBAN-BERCA

CORESPONDENȚĂ

N. M. Firuleasa : Faceți parte dintre acei corespondenți ai noștri în harul cărora investim o anumită încredere. Aveți un remarcabil apetit al cuvîntului ales cu grijă pentru expresivitatea versului și, în general, o plăcere a punerii ideilor în vers. Ceea ce vă lipsește deocamdată este insuficienta putere de a selecta „materialul" poetic, de a renunța la ceea ce ține de podoabă și pitoresc, așadar de a reține numai esența, elementele revelatoare, cu virtuți de sugestie. Noi sperăm că lucrurile se vor lămuri, în procesul muncii literare, și că vor evolua spre bine.

Dumitru Toma : Sînt unele calde inflexiuni lirice în **Anii mei tineri.**

Dumitru Țâru : Credem că aveți toate condițiile să reușiți. Poemele Dvs. încep aproape întotdeauna bine, însă tensiunea lirică scade cu cît ne apropiem de final. Remarcăm poeziile : „Liniște de vecernie" (titlul n-are nici o legătură cu poema !), „Baladă așteptată", „Cu un destin de iarbă", „Amplitudine". Dacă timpul vă îngăduie, vă poftim la redacție, pentru o discuție mai aplicată.

Fr. Buzescu : Scrisoarea Dvs. ne-a pus în încurcătură, însă versurile ne-au adus o anumită liniște. Reținem, așadar, poeziile : „Zaruri" și „Răspuns".

Ion George Șeitan : Reținem poezia „Pablo". Celelalte — cum v-am mai spus : edulcorate, vetuste, de-un retorism factice.

Ion Vergu Dumitrescu : Mult mai bine decît pînă acum. Reținem : „Sărbătorile tale, patrie", „Dealul de aburi".

Ion Jebeleanu : Cîteva versuri („Prin codrii goi de vîrstă gonea un cerb albastru" ; „Și arde mîna mea cea dreaptă fără dureri și arzi și tu. / Eu nu mai sînt. Voi crește altul : un palmier, un acaju") ne determină să vă așteptăm cu poeme noi.

Cornel Jurca, George, Costici Traian (abonamentele la revista noastră se pot face la orice oficiu sau factor poștal). **Constantin Brîndușoiu** — încercări modeste.

A. D.

CURIER LITERAR

Petre Purelea : Proza dvs, mult prea voluminoasă — dispunem totuși, în economia revistei, de un spațiu limitat afectat prozei — păcătuiește și prin prolixitate ; un efort de concentrare și limpezire cred că v-ar apropia de publicare.

Ștefana Dragoș (Vega) : Aveți o viziune terifiantă asupra blîndului Pămînt ; oricum, sîntem oaspeții săi, pasageri e adevărat, nu-i frumos să-l compromitem vis-á-vis de alte planete, așa cum o faceți dv. : „E o noapte fantastică, așa cum numai aici, la noi pe Terra mai poți întîlni : Cu vînt șuierător, cu zgomote sinistre de crengi scîrțîitoare zgîlțîite de mîinile nopții, cu lumină cadaverică de stele și strigăte înfiorătoare de cucuvăi. Încerc să străpung întunericul cu privirea, dar noaptea se joacă cu ochii mei înspăimîntîndu-i cu umbre bizare prelungite din genele stelelor".

Daria Dragoș : Ușor sentimentală, ușor vetustă, proza dvs. intitulată „Bunicule, vreau un soare" (ca și celelalte proze pe care ni le-ați trimis, de altfel). Un efort susținut, în direcția obiectivizării propriului scris, ieșirea de sub imperiul unei subiectivități copleșitoare,, iată, credem, ce aveți de întreprins într-o etapă imediată. Frecventați cenaclurile literare din Timișoara care-și vor relua activitatea în curînd și mai trimiteți din cînd în cînd.

Oct. Gh. Petcea : Chestia cu Lică Sămădăul povestiți-o la prieteni, poate vor descoperi ei niște semnificații ...

Ioan Dan : Destul de cursivă proza dvs. — din păcate numai atît.

Cordoș Camelia : La vîrsta dvs. o compunere în genul celei trimise nouă vă onorează. Citiți însă cît mai multă literatură, nu neglijați școala și din cînd în cînd mai dați-ne vești.

A. BALTHAZAR

PROGRAMUL ROMÂNIEI VIITOARE

Sporită responsabilitate

(Urmare din pag. 1)

comunistă, atestată 30 de ani de o inegalabilă creaţie continuă şi multilaterală, necunoscută pînă acum zbuciumatei sale istorii milenare.

Dacă înţeleg profund aceste caracteristici ale Proiectului Programului P.C.R., acceptarea mea, devine fapta mea. Fapta mea, devine valoarea mea socială, patriotismul meu, rostul meu esenţial şi mai ales : tinereţea mea. A visa, e omenesc necesar. A înfăptui voluntele infinite ale visului, e a fi mereu tînăr. PROGRAMUL e **p r i v i l e g i u l** unui popor liber şi tînăr, e străduinţa noastră a tuturor, de a onora totalitatea valorilor potenţiale naţionale, prin Măria sa Fapta, ridicată la treapta ei cea mai înaltă : ardentă şi mereu sporită responsabilitate pentru destinele integrale ale patriei dintre Carpaţi, Dunăre şi Mare, socialistă republică, ROMÂNIA ! De-ar şti mintea, trupul şi sufletul meu de modest slujitor al Thaliei, să nu fie o clipă în josul suişului tuturor, pentru a nu-mi ruşina credinţele şi convingerile.

GHEORGHE LEAHU
artist emerit

Ce-ţi dorim noi ţie, dulce Românie?

Mă-ntorc de fiecare dată cînd citesc proiectul de Program al partidului la întrebarea lui Eminescu, rămasă atît de vie peste vreme : „Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie" ? În adevăr, ce dorim noi, cei de azi, întregul popor în frunte cu comuniştii, patriei noastre scumpe ? Răspunsul ni-l dă, vast şi înălţător, programul. Pentru prima dată în istoria îndelung frămîntată a poporului român s-au creat condiţiile favorabile de a îmbrăca visul despre viitor şi fericire în dimensiunile concrete ale unui program unic, avînd drept ţel suprem orînduirea cea mai înaltă rîvnită de omenire — comunismul. Toate capitolele documentului consemnează riguros aspiraţii legitime de progres şi bunăstare, dîndu-ne posibilitatea să ne privim cu incandescentă responsabilitate, mai adînc ca niciodată, atît pe noi înşine, cît şi pe noi în comparaţie cu epoca, cu celelalte popoare ale lumii.

MIRCEA ŞERBĂNESCU
scriitor

CARTEA DE IDEI

IOAN GRIGORAŞ : „PRINCIPII DE ETICĂ SOCIALISTĂ"

(Editura ştiinţifică Bucureşti, 1974)

Răspunzînd unei necesităţi teoretice şi mai ales practic educative, Ioan Grigoraş abordează în această lucrare una din problemele de esenţă ale moralei noastre : principiile. Cum era şi firesc din multitudinea aspectelor problematicii principiilor etice autorul s-a oprit asupra unora. Astfel în capitolul I „Etica şi principiile" analiza lămureşte aspectele generale : ce este principiul etic, trăsăturile, structura, esenţa istorică şi de clasă, adevărul şi valoarea principiilor etice.

Capitolul al II-lea este dedicat unui aspect interesant: atitudinea oamenilor faţă de principii. Sînt analizate atitudini non-valori etice — lipsa de scrupule, demagogia etc. Se dezvăluie apoi ce raporturi pot exista între principii şi interese, prietenie, omenie şi rolul principiilor în aceste corelaţii.

Relevarea esenţei noi, a conţinutului revoluţionar, specific al principiilor eticii socialiste formează obiectul capitolului al III-lea. Împotriva opiniei, după care n-ar exista principii de etică specifice socialismului şi că, aşa-zisele noi principii de etică populară şi progresistă mai veche, Ion Grigoraş demonstrează existenţa unei esenţe specifice a principiilor eticii socialiste. La teza conform căreia principiile eticii socialiste sînt mai degrabă politice autorul răspunde prin amploarea dintre etic şi politic şi face cu preponderenţă o analiză a dimensiunii morale specifice a acestor principii.

Şase principii ale eticii socialiste sînt analizate în ultimul capitol al lucrării : dezvoltarea şi apărarea avuţiei obşteşti, atitudinea socialistă faţă de muncă, colectivismul, umanismul, patriotismul şi internaţionalismul proletar.

De menţionat că autorul pledează pentru validarea ca principiu al eticii socialiste — „cel mai bun lucru de făcut" propus încă într-o lucrare anterioară.

Spiritul dialectic, atitudinea critică faţă de diferite concepţii burgheze, de atitudinile non-valorice etice faţă de principii, forţa argumentării, spiritul politic constituie elemente care recomandă lucrarea lui Ioan Grigoraş ca o contribuţie teoretică valoroasă cu o reală utilitate şi actualitate pentru educaţia morală.

NICOLAE STANCIU

GÎNDIREA ŞTIINŢIFICĂ CONTEMPORANĂ

Reflecţii la SISTEME AUTOMATE de Dan Teodorescu

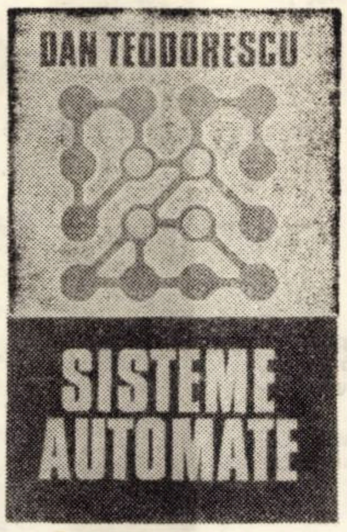

Asemenea monumentelor durate în piatră, există cărţi care revendică pentru ele spaţiu şi timp. Numai cine a decis deliberat să zdruncine propriul statuquo om-natură pentru a goni nebuneşte pe căile lunecoase ale căutării, ignorînd pînă şi limitele suportului biologic, poate afirma că opera sa a fost scrisă, nu la masa de lucru, ci pe cîmpurile de bătaie. Este semnul distinctiv al marilor cuceritori.

Am avut ocazia rară de a urmări îndeaproape acele armate ale spiritului creator, pe care Dan Teodorescu le conduce la victorie în paginile cărţii sale. Să le văd întinzîndu-şi stăpînirea, de la o zi la alta, asupra unor teritorii noi, implicînd în luptă, pentru prima oară, obiecte matematice a căror eficienţă aveau să aducă un suflu înnoitor în teoria sistemelor automate. Iată cum bătrînele funcţii Bessel vor deschide poarta ferecată a sistemelor neliniare iar algoritmii lui Dantzig şi Van der Panne (unelte mai noi) vor dirija optimizarea performanţelor sistemelor.

Automatica, disciplină ştiinţifică, s-a desprins din teoria circuitelor electrice — sînt cîteva decenii — atunci cînd s-a impus evidenţei izomorfismul sistemelor electrice, mecanice, hidraulice, termice etc. Cu alte cuvinte, atunci cînd natura mărimilor de intrare şi ieşire era indiferentă. Evoluţia rapidă a tinerei ştiinţe a fost marcată de aportul unor nume prestigioase ca Wiener, Nyquist, Bode, Truxal, Kalman, Bellman etc. Complexitatea fenomenelor a secţionat domeniul, ca şi eforturile de cercetare, în sisteme liniare şi neliniare. Aproximaţia liniară, satisfăcînd considerente imediate de ordin tehnic, a acoperit cu oarecare dezinvoltură cerinţele teoretice ; realitatea profund neliniară a naturii a rămas însă, aproape o „terra incognita" şi puţinii care s-au aventurat aici, s-au văzut curînd în faţa unor bariere de neclintit. În numele lor, venerabilul om de ştiinţă american J. E. Gibson declară sever : „Nu există metode generale pentru analiza şi sinteza sistemelor de reglare neliniare".

Este momentul cînd Dan Teodorescu declanşează cercetările sale asupra închistatelor fenomene neliniare, navigînd cu măestrie spre ţelul „interzis". O suită de articole culminînd cu cartea „Entwurf nichtlinearer Regelsysteme" (Hüthig Verlag, Heidelberg 1973) anunţă lumii ştiinţifice nesperata analiză şi sinteză a sistemelor neliniare, printr-o suplă şi elegantă transformare. Abia escaladată această culme, forţa noilor sale idei o abate asupra acelui teren consolidat şi aparent închis, care constituia sistemele liniare. Revelatoare descoperiri : matricea invariantă A pentru trecerea din domeniul timp în domeniul frecvenţă şi invers, optimizarea sistemelor prin surprinzătoarea folosire a programării matematice.

Saltul fundamental în creaţia teoretică a lui D. Teodorescu a fost viguroasa trecere de la continuu la discret, reînviind pentru automatică — şi nu numai pentru ea — epoca de glorie de la începutul secolului, cînd fizica înţelegea esenţa discretă a naturii. Deşi nu o mărturiseşte, deschis, paradoxala formulare ce stă la baza modului de a gîndi devine inevitabilă : o curbă din spaţiul cu două dimensiuni este un vector în spaţiul multidimensional. Această concepţie, supusă unor ample dezvoltări, a condus la descoperirea unor invarianţi matriceali capabili să realizeze ceea ce s-ar putea numi apoteoza ştiinţei, anume, analiza şi sinteza sistemelor automate, liniare sau nu, prin transformări directe şi inversele lor. Nu exagerăm afirmînd că existenţa unui invariant matriceal (matricea H şi H–1) în lumea fenomenelor neliniare are semnificaţia numărului π în geometrie. Pe de altă parte, abandonarea funcţiilor continui în favoarea celor discrete, înseamnă adeziune totală la era maşinilor de calcul.

O stranie frumuseţe aureolează paginile dedicate acelui „model matematic necunoscut". O cursă întinsă cu abilitate naturii, care a zămislit complexele sisteme biologice. Total opusă liniei generale de investigare, calea propusă de D. Teodorescu demonstrează că dificultăţi insurmontabile pot fi ocolite prin circuitul de reacţie. calculat în absenţa modelului matematic, astfel ca sistemul să răspundă rezonabil surselor perturbatoare. Biologia, medicina, sînt în primul rînd vizate. Dar, aruncînd în acest fel mănuşa Necunoscutului, ştiinţa cîştigă o armă foarte rafinată de penetrare în secretele adînci pe care natura le-a etichetat, sfidător, „ignoramus et ignorabimus".

Pe drumul emancipării sistemelor automate către o teorie generală a sistemelor, opera ştiinţifică a lui Dan Teodorescu are ceva din măreţia neliniştilor kantiene, dacă ne gîndim la turburarea cu care marele filosof întîmpină apariţia cărţilor lui J. J. Rousseau. Este ceea ce se cheamă viziunea viitorului.

OVIDIU MANOLE

PANORAMIC

● **ACTORII** Teatrului Naţional din Timişoara repetă asiduu pentru prima premieră a viitoarei stagiuni : **„Opera de trei parale"** de B. Brecht. Teatrul german de stat îşi va deschide stagiunea cu piesa lui Hans Kehrer : **„Pîinea nebunilor"**, iar Teatrul maghiar de stat va prezenta, cu aceeaşi ocazie, **„Convorbirea misterioasă"** de V. Trăilescu.

● **VINERI, 13 SEPTEMBRIE, ORA 18** la secţia de împrumut a Bibliotecii municipale (din Bastionul cetăţii) cei interesaţi au fost invitaţi să participe la expunerea susţinută de Ioan Hepcal (judecător la Tribunalul judeţean Timiş) pe tema „Realităţile orînduirii socialiste oglindite în legislaţia R.S.R.", acţiune organizată în cadrul Salonului literar-ştiinţific

● **VÎRSTE DE LUMINA** este titlul unui volum de curînd ieşit de sub tiparul Întreprinderii poligrafice „Banat", editat de Comitetul judeţean Timiş al U.T.C. şi Inspectoratul şcolar judeţean Timiş, şi care reuneşte versuri evidenţiate la un concurs de poezie, pentru elevi, organizat în cinstea celor două mari evenimente ale anului 1974. „... selecţia atrage atenţia asupra cîtorva talente ce se arată de pe acum bogate în promisiuni scrie în al său cuvînt de început poetul Anghel Dumbrăveanu Douăzeci şi opt de autori. douzeci şi opt de catarge şi, de ce nu, tot atîtea egale promisiuni.

● **ANOTIMP HUNEDOREAN** este titlul culegerii de versuri dedicată celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei şi celui de-al XI-lea Congres al P.C.R. editată de Comitetul de cultură şi educaţie socialistă şi Centrul de îndrumare a creaţiei populare şi a mişcării artistice de masă — ale judeţului Hunedoara. Placheta cuprinde creaţii ale poeţilor şi rapsozilor populari din zonă.

● **PERSONALITĂŢI ALE CULTURII ROMÂNEŞTI** care de-a lungul anilor au vizitat Muzeul Banatului şi-au lăsat autografele sub o fotografie. (Desluşim : Liviu Rebreanu, Ion Minulescu, Alfred Muşoiu, Mircea Rădulescu, George Postelnicu .). Documentul se află expus în prima sală a Expoziţiei permanente de istorie contemporană. Documente inedite, din aceeaşi sală a Expoziţiei sînt şi fotografiile autentice, de epocă, reprezentînd 1 Mai 1923 la Reşiţa sau momentul inaugurării Căminului muncitoresc din Timişoara, în 1925 Distingem figura lui W. Koloman Peste numai patru ani acest cămin muncitoresc a fost ţinta atacului forţelor poliţieneşti. Despre acest trist episod, pe baza unor documente autentice, în numărul viitor al revistei noastre.

● Şi la Drobeta Turnu-Severin a ieşit de sub tipar (sub egida Centrului de îndrumare a creaţiei populare şi a mişcării artistice de masă Mehedinţi) o culegere literară (poezie, proză, poeme scenice) dedicată celor două evenimente politice ale anului. „Orice timp vorbeşte prin cronicarii săi, mai modeşti, sau mai mari, orice timp e nevorbitor fără o trestie sau un creion, fără o conştiinţă a acelui timp. fără o conştiinţă" scrie D. R Popescu prefaţînd acel volum „Iubire de ţară". „Însemn", De omenie", „De statornicie", „Patria", „Labiş", „Mama", „La cumpăna timpului", „Dimineaţa cîmpiei", „Am învăţat", „Noi creştem odată cu ţara". Cîteva titluri — spun, deci : Iubire de ţară / însemn de omenire / de statornicie / patria, Labiş, mama / la cumpăna timpului / dimineaţa cîmpiei am învăţat. / Noi creştem odată cu ţara.

● Un caiet de expoziţie, a cărui redactare o apreciem, în mod deosebit ne-a informat asupra a ceea ce am fi putut vedea în Expoziţia pictorului GRIGORE IOSIFESCU, deschisă la Galeriile de artă Craiova şi avînd ca temă „Drobeta Turnu-Severin în arta plastică".

● **CENACLUL TINERILOR POEŢI ŞI PROZATORI** a avut marţi, 17 septembrie prima şedinţă de lucru **Duşan Petrovici** a citit cîteva dintre ultimele sale poezii. Discuţiile care au urmat i-au confirmat încă o dată talentul. A urmat un spectacol de muzică folk susţinut de solista **Adina Dimitriu** şi grupul studenţesc format din **Eugen Eliu, Carol Pal, Gheorghe Tort.** A fost dezbătut programul cenaclului. Următoarea şedinţă a fost hotărîtă pentru 1 octombrie şi îi va avea ca invitaţi pe componenţii Art-clubului IPROTIM.

A. I. C.

Gheorghe Azap

BINEȚE

Bună dimineața ! Patrie sonoră ;
Mioriță dragă ; spațiu gramineu ;
Proaspăt ca molizii, astăzi te adoră
Fiul lui Scorilo, prin amorul meu.

Tu-mi ridici mindria-n cruguri temerare,
Unde străjuiește șoimul carpatin,
Și aici se coace piinea mea cu sare
Și eternitatea boabelor de vin.

Numai lingă tine-mi chiuie iubirea ;
Doar în iarba asta zburdă herghelii !
Nu se află miere, sacră, nicăierea,
Ca-n apicultura dulcei Românii.

Fie-ți diadema care te-ncunună
Veșnic poleită-n caldul tricolor ;
Bună dimineața, și amiază bună ;
Bună-ți fie seara, bravul meu popor !

INTROSPECȚIE

Sint calm și sint puternic : în douășcinci florar ;
Această dată poate marca o eră nouă.
Afară, filomela, se descompune iar,
Cu toate că, de-o lună și jumătate, plouă.

Mi-am dezbrăcat aleanul, pe cinstea mea : sint nud.
Sirenele lascive le-am aruncat în hlisă ;
Cum nu mai vreau alături nicicind să le aud,
Voi afișa-n timpane : INTRARE INTERZISĂ !

Petlița suferinței din carne mi-o desfac !
Nu-mi trebuiesc distincții plătite cu osindă ;
Mereu mă simt mai tinăr, chiar făr-să mă prefac ;
În veci pulsează-n mine o căprioară blindă.

Și poate că de-acuma voi reuși să dorm,
Convins că insomnia m-a șantajat cu patos ;
Cer nervii mei odihna celulelor, conform
Tradițiilor care mă leagă de Thantos.

ȘI SINT LA FEL

Și iată că viața s-a-ncovoiat în două ;
Și sint la fel de schivnic și-o leacă mai opac.
Și-aceleași constelații în geamuri mi se ouă ;
Și nopțile-mi persistă pe umeri, ca un frac.

Iubita mea-i plecată pin unde-mi uită chipul ;
De fapt, doar eu sint cel ce adoră, dintre noi ;
Nu mi-a lăsat, încalte, măcar dagherotipul,
Cu genele-i suave ca iarba de zăvoi.

Lehamitea pătrunde în tot ce mă privește.
Dar mai cirpesc nădejdea să țină pin la fix,
Afurisind neantul, ca pe-un arbitru-n dește,
Cu mine, dintr-odată, dorind să deie chix.

Și iar mă-mbarc pe-o pipă, demult avariată,
Și-ncep, ca filozofii, să-ntreb dacă mai sint,
Și simt cum se extinde mohoru-n beregată,
Dar fac la pasiențe. Și-mi iasă. Pe cuvint !

DILEMĂ

Sint foarte dulci și calde celelalte,
Dar mai frumoase-s fetele înalte
Subțiri ca o lansetă de pescar.
Am cunoscut dintr-astea o cochetă ;
Tocmai atunci eram în salopetă
Și nu-ndrăzneam să-i cer nici un nazar.
Însă acelea intermediare
Sint și mai și, îndeosebi cutare
Cea cu aromă de apopanax.
M-am oferit s-o duc la o-nghețată,
Dar mi-a tăiat softeaua, dintr-odată :
Că cică n-am papuci dați cu vax.
De dulce-s ălelalte, n-am ce zice,
Dar mai frumoase-s fetele pitice,
Cum e Maria, bineînțeles :
Aceasta le-a handicapat pe toate,
Fiindcă e de fapt o zeitate,
Pe care-o abordez fără succes.

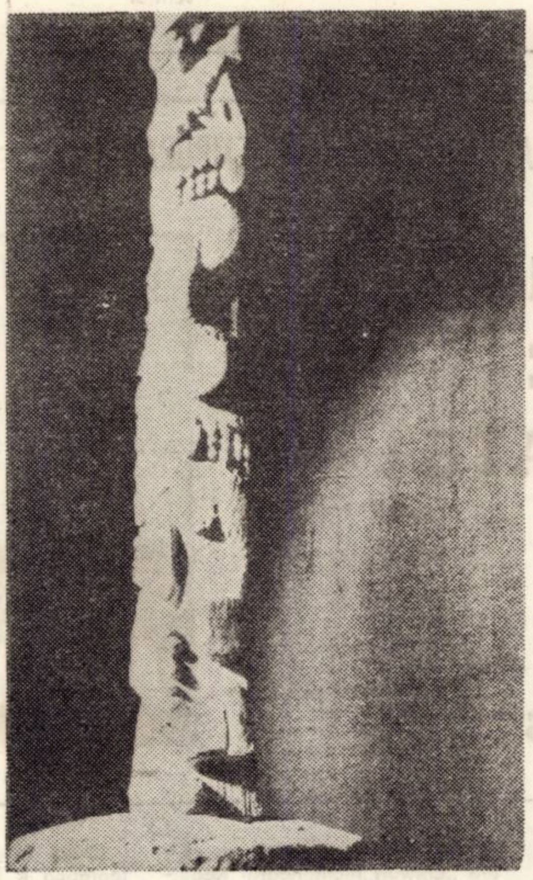

„Talpa țării"

Gabriela Hurezean

DOINĂ

Alte trei la drum de seară
purtau steaua de ocară
ocolind un ochi pustiu
poate-l știu, poate nu-l știu.

Celelalte trei urcau
scările de rouă, sau
arcuite limbi de foc
pin'la veștedul soroc.

Și tot trei creșteau din piatră
albă la picior de șatră,
netemute la-nnoptat
cind am stat
și-am ascultat
javra muntelui cum latră
a vinat
adulmecat
printre buruieni ascuns
și de nimenea răpus.

ÎNTÎMPLARE

Și văzind atunci că pedepsele erau destule
zeul urcă în caleașca festivă, trasă de libelule.
Îl durea în locul aureolei un vesel păcat
omenesc și-o melancolică teamă de-a fi sugrumat.

Își băuse zeul ceaiul din menta de după-amiază
plătind din aureolă cu ultima rază.
Oaspeții plecaseră. Pedeapsa de dar
fusese-mpărțită. Celui hoinar
doar, uitaseră toți să-i plătească
banii de drum în valută cerească.

FRUMOS

Umbrele cailor tăceau în apă,
nerăscolite nisipuri în trup ne dormeau,
tristețea, cearcăn apei, părea că se adapă
cum păsări mari de niciunde veneau.

Dintre nimeni și nimeni, oricare-i alesul,
rămine un somn melancolic pe mal,
cineva a uitat pe nisip paradisul
– cadavru frumos între foi de jurnal.

ARCURI

Cum ploile drepte vin să ne lege
ne pare că mulți sintem și avem
dreptul sublim de-a vedea și alege
semnul inscris într-un magic sistem.

Se pun întrebări și se spun mai cu seamă
nume știute în coajă de timp,
ni-e fragedă boala și nu ne e teamă
să vindem pe-o floare iubirea-n Olimp.

E miezul de noapte un fel de-a petrece
cu ochii plecarea de frate răzleț,
e albă cenușa, e albă și rece
și-n ea nemurirea e fără de preț.

Radu Țuculescu

Podium

Îmi vorbea cu entuziasm, asta încă din vremea anilor de studenție, despre viitoarea sa profesie, cu convingere neprefăcută, încintat de ce va face el după absolvire, cum îi va învăța pe cei mici să cînte la vioară. Era student la conservator și dorea să devină profesor „decît un instrumentist oarecare într-o orchestră mediocră, mai bine un profesor bun. să descoperi și să educi talente nu e un lucru ușor" Vorbea numai în picioare, cu glas puternic, dacă ne aflam undeva la o masă se ridica de pe scaun avind deseori intenția, i-o ghiceam ușor, de a se urca pe el. Gesticula febril. Sinceritatea însă care-l caracteriza de fiecare dată făcea să treacă neobservate momentele comice pe care le crea. Știam că profesorii de instrument predau într-o sală mică, nu au nevoie de spațiu prea mare, școala de muzică e plină cu astfel de sălițe, că au un singur elev pe oră și în felul acesta legăturile sint mai intime, aproape părintești, și nu au nevoie de catedră „Aici se face o greșeală, zise, și ce-i dacă au un singur elev și sala e mică ? Măcar un mic podium să fie, trebuie să-ți mărturisesc că eu mi-am confecționat unul, îl am acasă și-l voi instala în sala în care voi preda E o chestiune de tact. Copilul trebuie să te vadă undeva sus, un procedeu eficace pentru a-l obliga să te respecte, să fie foarte atent și să-ți urmeze întrutotul instrucțiunile Altfel o ia brambura Mai tîrziu își vor da seama că totul s-a făcut spre binele lor, sper să mă pot mîndri cu ei !" Nu mă prea pricepeam la muzică și nici talent pedagogic nu aveam Il admiram gîndindu-mă că puțini sînt aceia care fac o adevărată pasiune din meseria lor. Intr-una din zile m-a invitat la el acasă „vino să te inițiez în tainele muzicii" am acceptat nu cu prea mare tragere de inimă, mai mult pentru el știind că-i fac o bucurie. Ajuns în camera sa într-adevăr am zărit podiumul despre care îmi vorbise, era sub fereastră, nu prea mare, cam cît unul de dirijor. M-am scufundat într-un fotoliu el a scos vioara și s-a urcat pe podium, credeam că va cînta ceva, apoi a început să-mi explice tot felul de chestii, cum trebuie ținută la gît, cît trebuie să înclini capul pe ea, care e poziția mîinii stîngi și altele. Cînd să treacă la arcuș, eu nu găsisem vreun prilej să-l întrerup, și-a adus brusc aminte că nu aveam de gînd să cînt la acel instrument ci doar să ascult ceva muzică și să încerc s-o pricep, cît de cît. Mi-a pus un disc apoi a luat o baghetă subțire în mîna dreaptă și s-a urcat la loc pe podium „Acum trebuie să închizi ochii, neapărat, așa se ascultă". I-am închis. Dar nu s-a scurs bine primele acorduri că aici e vorba de zbucium, asta e, un altceva, vezi cît de corect e construită fraza muzicală . . . Acum trebuie să tresari, s-a întîmplat o răsturnare de teme, deosebit de importantă pentru evoluția motivului principal . . acum e vorba de primele licăriri ale speranței, tonalitățile minore se retrag, cele luminoase sînt mai evidente, vor învinge, trebuie să" . . . și așa mai departe N-a încetat decît odată cu terminarea primei părți a discului, cînd a coborît, l-a întors și s-a urcat din nou pe podium Am dibuit că are de gînd să continue, i-am rugat ușor ironic să dea instrucțiunile, după ce am ascultat discul sau să facem o pauză după vreun fragment, altfel sînt derutat complet și nu mă aleg cu nimic din toată inițierea, cel mult cu dureri de cap. Nu m-a auzit sau n-a vrut s-o facă, a continuat la fel, sînt convins că în momentele acelea se simțea stăpîn absolut, acolo sus, nu vedea nimic în jurul său. L-am lăsat în pace Am închis ochii. Urechile mi-erau îndopate cu vorbe și frînturi de fraze muzicale nu pricepeam nimic După ce s-a terminat, înainte de a pleca, i-am cerut discul motivînd că doresc să-l mai ascult odată acasă pentru că mi-a plăcut foarte mult. „Inseamnă că am reușit", șopti el fericit. Intr-adevăr, reușise, dar cu totul altceva decît și-a închipuit. Am continuat să-i fac vizite, nu doream să-l jignesc, în fond era inofensiv, și de fiecare dată plecam cu discul sub braț pentru a-l asculta acasă și a încerca să pricep singur cîte ceva.

Azi m-a invitat să asist la o oră de curs. Încă din primele săptămîni, de cînd începuse școala, acum e profesor, îmi vorbise cu vădită bucurie de un elev care „va ajunge departe." Îmi spunea printre altele : „să-l vezi cu cîtă atenție mă ascultă, nu comentează, înțelege tot ce-i spun, ceilalți sînt mai obraznici, vorbesc neîntrebați, dar în băiatul acesta am mare încredere" L-am întrebat dacă băiatul a început să cînte ceva la vioară, s-au scurs cîteva luni de la începerea școlii. „Nici vorbă, dragul meu, mi-a răspuns contrariat, pînă acum i-am explicat ce-i vioara, am făcut un scurt istoric, i-am vorbit despre înaintașii celebri, despre lemnul din care se face, cum trebuie ținută, i-am exemplificat, și toate celelalte. „Mi-am spus că știe el ce face, n-are rost să mă mir. De altfel, m-a invitat să asist la ora în care îi va da vioara în mînă, moment solemn după cum spunea. „rezultatul muncii mele" !

Acum mă aflu în sala de predare a prietenului meu Și-a instalat într-adevăr așa cum mi-a spus, podiumul de acasă sub fereastră Băiatul a intrat. Il privesc curios. Are zece ani, un nas cîrn, stropit cu pistrui, păr scurt și țepos iar în dosul lentilelor bănuiesc o privire inteligentă. A salutat respectuos și n-a mai scos nici un cuvînt. Prietenul meu se urcă pe podium, recapitulează pe scurt cîteva din problemele mai importante. Apoi deschide tocul de la vioară, scoate arcușul și i-l dă „Imediat am să-i dau și vioara" îmi șoptește emoționat. Băiețelul privește cîteva clipe arcușul în tăcere. Apoi îl apucă de celălalt capăt și întreabă, zîmbind :

„Nenea, ce se întîmplă dacă fac așa cu el" ?

Apucase, în timp ce punea întrebarea, să-l îndoaie și să-l rupă.

TELEV

DUMINICA

8,30 Deschid
8,40 Cravatele
rial pentru co
Viața satului.
nu știm despre
muzicii. 12,30
13,00 Album d
gazin sportiv.
torie. 17,00 Circ
„Cetatea Vultu
nou, în țară
bun . . . contin
' 74. 19,20 1 001
jurnal. 20,00 Te
pe Trivale ! S
colaborare cu
pentru Cultură
listă — Argeș.
S-a întîmplat
Telejurnal. Sp

LUNI, 2

16,00 Telex.
tăminii. 16,15
de dor ! 16,30
maghiară. 19,00
1 001 de seri.
Ancheta Tv. 2
„Flori de toam
trei părți, real
de televiziune
manul cu ace
Tavcar. 21,30 T
21,40 Revista
22,15 24 de ore

MARȚI,

8,30 Curs de
Telescoală. 10
franceză. 10,30
Film artistic :
Telex. 16,00 C
16,30-17,00 Curs
17,30 Telex. 17,
lucrătorii din
atenție la . . .
plauze pentru
țării — legile
glob. Secvențe
de seri. 19,30 T
vista economic
pămint al ne
20,50 Teatrul li
Tv o operă a
Popovici. Mari
Federico Garci
dioul 3 B . . .
tacolului realiz
suedeză. 22,15

MIERCURI,

8,30 Curs de
Telescoală. 10
rusă. 10,30 Ce
despre . . . 11,00
trusa. 12,10 Mu
pretată de Ben
Telex. 16,00 C
mană. 16,30-1
franceză. 17,30
18,00 Fotbal. B
Transmisiune
Telejurnal. 20
viitor. 20,40 Te
cana". 22,15 24

JOI, 26

16,00-17,00 Tel
17,35 Pădurea
18,20 Eroi îndră
drăvanul Denn
Universitatea
seri. 19,30 Tel
pentru tineret.
ințific. 21,50 Oa
noastre : form
cios (Ecuador).

VINERI, 2

16,00-17,00 Tel
siune în limbă
de seri. 19,30 T
mânia de astă
ne. Revistă soc
Film artistic :
24 de ore.

SÎMBĂTĂ,

10,00 Jurnal
din vacanța ma
pentru tineret.
10,55 Bucureștiu
Prelucrări de
moderne cu fo
trescu. 11,20 Te
luare) 12,55
Transmisiune
natul național
tre folclorice.
cultural-artistic
triei, comunism
tece și versuri.
ilor. 19,20 1 001
jurnal. 20,00 Te
Film serial : O
Telejurnal. 21,
tivă. 22,00 Întîln
Magazin muzica

TELEV

Ion Dumitru Teodorescu

ONOARE TRAINICĂ ȘI IZBÎNDĂ *)

Am intrat în sală, era pentru ultima oară. M-am așezat pe banca îngustă de lîngă aparate, am simțit, aproape imediat, în nări mirosul iute de transpirație, eram singurul care nu mă agitam. M-au întrebat cînd am de gînd să mă dezbrac. Mirosea ca într-un manej, am ieșit la aer să pot respira, am revenit apoi. Aș fi vrut să fi fost în cu totul alt loc, nu puteam pleca, eram legat de sala și de locul acela. M-am dezbrăcat și am început să lovesc sistematic, precis („economic" ar fi spus Chiriac, antrenorul) para de piele. Dar nu-mi simțeam trupul, doar inima bătînd ritmu-i obișnuit ; am continuat să lovesc, sala se goli treptat, antrenorul spuse ajunge, dar nu mă mai puteam opri. „Ajunge" ! și-mi apucă brațul, boxam cu mănușile de antrenament, m-am întors și l-am lovit, un-doi, nu se aștepta, am continuat să lovesc para aceea de piele o vreme și pe întuneric, după ce mi-au stins lumina. M-am lăsat pe podea, nu eram istovit, așteptam să se întîmple ceva. N-aveam nevoie de duș, nici nu transpirasem măcar.

„Nu-mi place deloc cum arăți" a spus Chiriac. Mă ținea de braț, deasupra cotului. „Nu știu ce se va alege din tine mîine".

„În schimb eu știu precis"...

„Dacă vrei să amîni meciul"...

„Nici vorbă, nici vorbă" !, fusese ca o lovitură, mi-am revenit brusc. „Nu cumva să faci asta", am strigat. Eram leorcă de transpirație, abia acum simțeam oboseala antrenamentului. Am spus : „Îmi simt trupul, fiecare mușchi". Am spus : „Și sîngele cum pătrunde în mine, cum mă invadează ca un potop blînd și puternic". Am spus : „Am nevoie de un duș rece"...

„Ei, ai văzut ? Ei, ai văzut că totul se aranjează pînă la urmă" ?

Sîmbătă seara, spune Hipp, sunetul flautului venind de peste fluviu. Fratele meu cînta din flaut, dar fratele meu e mort – mîine va muri și Chi pentru mine – odată cu el propria mea vîrstă. Lumina e stinsă, noaptea prea luminoasă, orașul întreg e topit într-o rumoare calmă ; fericire și plăcere ; durerea renunțării. Împodobite cu lumini multicolore, pe fluviu coboară două remorchere ; pe puntea lor se dansează, aud armonica – dar flautul e mult mai puternic : fratele meu e mort.

Duminică dimineața : totul se aranjează pînă la urmă, spune Chi. Viața reintră în drepturi, trupul renaște, aud sîngele pulsînd în timpane, ceasul renașterii a sosit. Voi părăsi învins ringul, vanitatea gloriei nu m-a atins. Poate, mai tîrziu, regretul, poate amintirile, hrana amintirilor pentru un trup nevolnic – ce poate fi mai înjositor ?

Duminică, seara tîrziu, spune Hipp. Te-am așteptat, pierduseși. Mama pregătise celebrii ei colțunași cu smîntînă – erai deopotrivă fiul ei ca și al mamei tale. Mi-a spus : „I s-a întîmplat ceva" era neliniștită, din pricina ta întreaga casă părea răscolită. M-a trimis după tine, să te caut, să te aduc. Am liniștit-o cum am putut mai bine, am plecat. Știam unde erai și mai știam că hotărîrea ta era definitivă. Aveam eu însumi nevoie de liniște. M-am liniștit, prietenia noastră intrată în alt timp, conservată pentru eternitatea clipelor pe care le mai aveam de trăit, fusese salvată. Mi-am adus aminte de fluturii mei orînduiți pe familii, m-am gîndit la etichetele scrise cu tuș numind exemplarele rare, i-am văzut în închipuire cu strălucirea aripilor potolită de moarte. Dar totuși o realitate ; o realitate golită de viață. Dar totuși emoția revederii, evocatoare, de fiecare dată.

Geamantanul tău este făcut, mîine în zori vei veni, îl vei lua, vei pleca. Voi rămîne singur lîngă trupul însingurat al prieteniei noastre – vîrsta s-a închis.

M-am urcat pe ring, spune Chi. Am gîndit timp inutil irosit. Am gîndit, poate că am avut nevoie de tot timpul acesta, am avut nevoie de el ca acum, aici, să-ți pot spune, iată-mă, am venit, m-am reintors...

„Lasă tiradele și vino de lîngă ușa aceea", spune Ana.

„Am pierdut, spune Chi, umilința mea este totală".

O supraveghează atent ; stă pe marginea patului și o privește, îi urmărește reacțiile.

„Pentru prima oară nu mi-a mai fost milă să lovesc, cum să înțelegi asta ?

„Că ai fost învins" ?

„Da", spune Chi.

„Ca pe un semn că te vei întoarce la mine", zîmbește ea, îi apucă mîna, o duce la gură și o apasă îndelung pe buzele ei.

Trebuia să piardă și el pierdu, înțelegeți, mai avea nevoie de meciul acesta, pentru Ana ; trebuia să-l piardă pentru a o cîștiga pe Ana, să distrugă adică stavila care exista între ei, să-i dea satisfacție Anei – femeile au nevoie de un minim de certitudine pe care să-și clădească viitorul, indiferent despre ce viitor e vorba iar el se pregătea să-i ofere certitudinea propriei sale umilințe ca preț al împăcării lor.

Sui în ring deci, medicul îi examină încheieturile, (ca de obicei) trecu la celălalt, arbitrul îi prezentă publicului („În limita categoriei..." după care auzi gongul...

„Și atunci ai început porcăria cu învinsul", spune Anatol.

„Porcărie, de ce adică porcărie" ? întreabă Chi.

„Nici măcar nu te revolți, remarcă celălalt. O viață întreagă... Și la urmă, cedează".

„Bine, dar toată vremea m-ai îndemnat la asta. Bine, dar mă săturasem" !

„Minți !, spune Anatol și se ridică din fotoliu, se agită prin încăpere. De ce nu m-ai chemat, de ce nu mi-ai spus" ? se tînguie el. Respiră greu.

„Mint, spune Chi – dar vă rog să nu vă agitați" !

„Nu mă agit, strigă agasat Anatol. Constat și sînt distrus".

Arăta în adevăr distrus ; mai puțin pentru Chi ; investise un capital pe care celălalt îl irosise în zadar : spuse : „Cum a fost" ?

„Așteptam pe scaunul din colț să înceapă și atunci l-am văzut"...

„Pe cine ai văzut, pe cine puteai vedea în momentele acelea" ?

„Pe celălalt. Mă privea și el. Se uita cu atenție la mine, părea să se teamă de ceva"...

„Știu, **bestia**... Treci peste asta".

„În alte împrejurări mi-ar fi fost milă pentru el, înțelegi, și atunci din mila aceea, ca s-o înving, l-aș fi lovit"...

Anatol s-a oprit din plimbarea lui, îl privește cu o mare curiozitate pe Chi.

„... dar acum totul a fost altfel, mi-am adus aminte de victoriile mele, de reputația mea în sfîrșit și am simțit în adevăr o mare, o nesfîrșită...

„Compasiune pentru ființa umană în general vrei să spui".

„Cred că asta am vrut să spun".

„Bine, dar e absurd ! O victorie sportivă e o valoare umană ca oricare alta. Spiritul de întrecere e propriu speței umane. Primul mai bun ca următorul, al treilea mai bun ca al doilea, și așa mai departe. E un lucru care se cade"...

„Eu nu știu ce se cade și ce nu ; în fața omului, adversarului meu, brațele mele au rămas neputincioase. Și, pentru prima oară am început să văd, să deosebesc totul : culoarea violet-galben a tricoului lui, coardele ringului bandajate cu tifon, masa de arbitraj, gongul, crainicul care ne privea cu ochi bombați de-ncordare, reflectoarele orbitoare de deasupra ringului ; auzeam vacarmul sălii, în ultimul rînd, cineva, (n-aveam de unde-l cunoaște) striga ca apucat „Dă-i Chi, lovește-l la moacă Chilezane" !, arbitrul de ring îmi șopti, n-ai de gînd să boxezi ? – și-atunci m-am trezit".

„La podea, poate", face Anatol dezgustat, nu, mai curînd mîhnit.

„Poate ca instinctul luptei să mă fi trezit ; celălalt – trebuie că-l cunoașteți, Biberea se numește"...

„Un luptător cu un foarte bun joc de picioare ; eschive excelente".

„... ei bine, cînd am început să marchez m-a privit atît de uimit încît mi-a venit să rîd. Am continuat să lovesc, dar a bătut gongul"...

„Prima repriză"...

„Da. În repriza a doua m-a trimis la podea".

Era pe podea și se simțea bine, îi era somn, o toropeală plăcută îl invada și-i era somn, auzea numărătoarea arbitrului și aproape că începuse să-l irite vocea, îi fu recunoscător cînd isprăvi.

„Cum s-a întîmplat" ?

„Mi-a fost, deodată, silă să mai lovesc, am lăsat brațele, i-am oferit o ocazie unică pe care Biberea n-a ratat-o, m-a trimis la podea".

„Dar a mai fost și altceva", spune Anatol".

„Da, spune Chi. Ura mea. Chipul în care loveam – fața plăcută a lui Biberea, înțelegi, îl vedeam, nu-l puteam lovi".

„Deci asta era !, spune Anatol. Cine-ar fi crezut ? Oricum te deplîng, am ajuns să te deplîng, n-aveai dreptul să pierzi. Nu pentru asta m-am zbătut eu pentru voi"...

„Nimeni nu ți-a cerut asta" !, spune Chi.

„Da, spune Anatol. Dar e păcat să fi pășit pe-acest drum".

„Ce drum, ce fel de drum, ce tot vorbești" ?

„Al trădării, al tuturor compromisurilor. N-aveai dreptul să pierzi, mai ales într-un moment atît de neinspirat ales, tocmai cînd începuseși să te naști. E o mare durere pentru mine. Bună seara".

Chi îi întinse mîna, dar celălalt nu observă. Ridică din umeri cînd păși peste prag.

★

Îmi cultiv grădina, spune Chi, iar asta îmi e suficient. Am devenit, cu timpul, un bun inginer, secția pe care o conduc e fruntașă pe uzină, directorul – un ins dinamic, capabil, echilibrat și ferm (ce-aș mai putea adăuga ?) – îmi este prieten, raporturile noastre se bazează pe un fel de ironie stenică, reconfortantă. Ne vizitează deseori duminica, soția sa e o femeie cu care orice bărbat s-ar mîndri, constat cu satisfacție că Ana începe s-o imite, vreau să spun să aibă, de la o zi la alta, tot mai multă personalitate, a învățat micul dar de neînlocuit arsenal al cochetăriei feminine. Cred că alcătuim, împreună, un cuplu foarte potrivit, gingășia ei iese cu deosebire în evidență lîngă statura mea atletică, aparițiile noastre în locurile publice nu trec neobservate. Bănuiesc că îmi este recunoscătoare, vanitatea ei de femeie trebuie că e satisfăcută.

Pe vechii prieteni îi întîlnesc rar, nu mai avem ce ne spune cînd sîntem împreună, punțile au fost tăiate, caut să-i ocolesc, presupun că-mi înțeleg motivele, eu creez ceva decurgînd cu necesitate dintr-un plan de perspectivă, timpul meu, drămuit, nu-mi permite – și nici nu doresc – să mă irosesc în discuții sterile ; munca mea este apreciată iar sentimentul e de împlinire ; mi-e frică de răscolirea sentimentelor, le urăsc și iată motivul pentru care sînt un foarte bun soț. Nu mă laud, nu exagerez, aventura, în orice domeniu, e zădărnicia zădărniciilor.

Cu brațele noastre construim viitorul – dar încerc, pe cît posibil, să nu uit că exist. Viața mi-a devenit lesnicioasă, casa mi-e suficient de încăpătoare (iubesc orașul, dar n-aș putea suporta să locuiesc în el) un om vine de două ori pe săptămînă pentru treburile mărunte ale gospodăriei. Văzîndu-mă mulțumit, Ana e liniștită. Ca orice femeie care și-a dorit un cămin (nu, nu ca oricare, numai ca ea) se entuziasmează de orice fleac pe care i-l cumpăr ; cu creionul în mînă, pînă noaptea tîrziu își calculează șansele de a cumpăra cutare instrument casnic, ori cutare piesă rară, „stil", cum spune ea, casa mi-a devenit un muzeu – natural că o aprob dar, uneori mă agasează strînsa ei agoniseală – se gîndește adică la viitor acumulînd.

Ce va mai fi acum ?, mă întreb. Am făcut tot ce se putea face, am luptat împotriva firii mele și am domesticit-o. Nici un impuls rebel. Uneori, o ciudată oboseală pune stăpînire pe mine. Atunci sînt melancolic, sînt trist – dar însingurarea la volan e tonică și reconfortantă ca un vin vechi. Un singur viciu : bucatele bine gătite, îndestulătoare – încolo nici un impuls rebel, cum am mai spus.

Sînt mulțumit.

---

* Fragment din romanul cu același titlu

REMEMBER

Legendă de dragoste

Mergeam, ținîndu-ne de mînă, de-a lungul căii ferate. Erau flori de cicoare între traverse, pomii se-ngălbeneau pe văi, iar frunzele lor erau translucide, în lumina curată și blîndă, lucrurile aveau contururi difuze, în irizări calde, rîul curgea verde printre stînci, păsări cu zbor ușor își desfăceau aripile mari, colorate fantastic și se roteau liniștitor ca-ntr-o irealitate. Izvorau, de nu se știe unde, pîlcuri continue de păsări ca-n legendele străvechi, adia un vînt mirosind a ferigi uscate, frunzele cădeau invers, spre cer, și se transformau în fluturi luminiscenți, părul ei luneca înapoi, fluturînd lung, iar noi parcă eram într-un zbor.

S-a deschis poarta, halebardierii s-au dat într-o parte, s-a lăsat podul la mal, cu scîrțîituri ruginite, și-am pătruns în cetatea aceea cu turnuri înalte, prevăzute cu steaguri metalice, iar cînd am ajuns în piața cea mare au început să sune orologiile în melodii legănătoare cum nu mai auzisem.

Va trebui să intrați, spunea cineva, dar nu se vedea nimeni. S-a deschis un portal și dincolo am văzut albastre fîntîni țîșnitoare printre șiruri albe de coloane subțiri. Am urcat scările, am stat o clipă în balconul acela unde gorniștii amurgului vesteau, cu trîmbiți de argint, ceremonia, am urcat din nou și-n sala luminată feeric de candelabre imense, sala aceea cu pereți de oglinzi, erau adunate toate ceasurile lumii. Erau ceasuri de cele mai neobișnuite forme și respirau ca niște vietăți liniștite. Și-au început să anunțe, toate deodată, ora solemnă cu sunete miraculoase, ca-ntr-un cîntec sau ca-ntr-o dulce lărmuială de glasuri de dincolo de lume. Ea părea în transă, privea fascinată în jur, ochii ei erau neobișnuiți de mari, într-o mirare care m-a făcut să cred că e hipnotizată. Eu voiam să plecăm, ea nu se putea desprinde de locul acela, era un fel de luptă, încercam s-o conving să ieșim.

Rămîi, spunea glasul acela, însă eram speriat, căutam o cale să scap cît mai repede din împrejurarea aceea care, nu știu de ce, mi se părea prevestitoare de rău, și-atunci s-au stins toate candelabrele, ceasurile au tăcut, ferestrele au fost izbite de pereți, perdelele fluturau ca niște duhuri amenințătoare, sufla un vînt rece, am deschis ușa și am fugit.

Eram pe un pod deasupra orașului, nu se vedea nimeni, cetatea dormea sau poate era o cetate nelocuită. Am mers pe podul acela, în noapte, podul avea o bifurcare. Sîntem ca într-un basm din copilărie, mi-a trecut prin gînd. Încotro s-o luăm, mă-ntrebam, și-atunci a început o ploaie de clopote, cădeau avalanșe într-un iureș nebun, mari corole de fier sau aramă, se loveau în văzduh, veneau după noi, stăteau suspendate deasupra creștetelor noastre, le vedeam limbile lovindu-se de pereții căniți, erau de toate mărimile, de toate formele, bătînd din aripi ca niște zburătoare ciudate, era un vaier tot mai puternic, devenise asurzitor, insuportabil. Cădeau clopote din cerul întunecat, se loveau între ele și se spărgeau de pămînt, le vedeam cum vin peste noi ca niște imense găvane de întuneric, vuind metalic, dar, ca prin minune, niciunul nu se prăvălea peste noi. Fugeam, urmăriți de marile clopote, le auzeam cum se prăbușesc, cum se prefac în țăndări în urma noastră și dintr-o dată, pe neașteptate, toată invazia aceea de clopote, de sunete stridente și buimăcitoare parcă nici n-ar fi fost.

Eram singur pe-o pantă, alergam transpiram, mi-am dat seama că ea nu e cu mine, mi-a înghețat sîngele în vine, am vrut s-alerg înapoi, s-o caut. Poate-a căzut, poate s-a-mpiedicat și-a căzut, poate a apucat pe partea cealaltă a podului, în învălmășeala aceea, în lupta cu clopotele înaripate. Fugeam înapoi fără să înaintez, fugeam în gol, s-auzeau rîsete sparte, era acolo un copac găunos, cu crengile uscate, Ai pierdut-o, zicea, n-o s-o mai găsești niciodată ! Tu ești de vină, bătuse ora de sărbătoare și n-ai înțeles ! Acum toate clopotele lumii sînt sparte, n-are cine s-o mai cheme. Nici tu nu mai ai glas. Ai pierdut-o, zicea, n-o s-o mai găsești niciodată ! Însă simțeam că nu poate să fie așa.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

PLASTICA

PETRE JUCU

Scoboritor din munţii Zarandului, — feciorul unui meşter dulgher —, Petre Jucu reprezintă acel tip de artist înzestrat cu o puternică propensie nativă, cu o vocaţie pură şi imperativă, la care se adaugă, în etape, pe măsura împlinirii operei şi a intensificării travaliului, — perfectibilitatea tehnologică, indicii directori ai raţionalismului profesionist. Temele derivă din preocupările cu accent folcloric, din suitele de simboluri cu reflexii istorice. Modalităţile de exerciţiu probează valenţele unei firi îndrăzneţe, o fantezie înaripată. Torsiunile unor rădăcini cu jocul hazardului incipient se preschimbă sub daltă, iar apoi printr-o migăloasă şlefuire — în **Compoziţii** echilibrate ; ce era la primul impact doar o vagă aluzie, — devine în atelierul sculptorului, certitudine, variantă complexă a expresivului adevăr plastic. Atunci cînd are de „înfruntat" cilindrii trunchiurilor de tei şi stejar, — cuţitul lansează adîncit traecte verticale cu însoţiri paralele. Antrenat de fluxurile poeziei lui Blaga, — (întîlnim spre exemplificare bucăţile : **Cocoşul prinţ al învierii, Omule ca o întrebare**) —, potenţialul creator imprimă volumelor o emulaţie dramatică. Un enunţ filozofic, — o frîntură de stih, declanşează alegoricul. Intrăm într-o lume în care precizia datelor se drapează în voaluri de vis şi concreţiuni fantaste, — (cum sînt spre pildă elaboraţiile : **Chip de dac, Talpa ţării**). Aceleaşi impulsuri îl conduc pe alcătuitor şi în materia aramei bătute. Aici, efectele de stil, — determinate prin conexiune de specificul substanţei lucrative —, înclină balanţa spre un expozeu impregnat de solemnităţi şi aglomerări hieroglife, subsumat opulentelor circulare. Pentru a mări doza de emoţional, — Petre Jucu anexează compunerilor segmenţi de fier înnegriţi în fumul şi vîltoarea îndelungă a focurilor din vetre, — segmenţi cu funcţii-cadru de stabilizatori ai proporţiilor, direcţionînd sensul şi aria interpretării. Misiunea acestui neîndoielnic talent constă în survolarea teritoriului unicitar al obîrşiilor, în limpezirea unei formule în care ecoul genezelor să se amplifice la bolta triumfătoare a trăirilor actuale.

ADRIAN BELDEANU

TEATRU

CONCURSUL REPUBLICAN AL AMATORILOR — FAZA FINALĂ

În prima jumătate a acestui an, a avut loc în întreaga ţară o importantă manifestare a artei noastre amatoare, care, sub semnul aniversării a 30 de ani de la insurecţia naţională antifascistă armată din 1944, a chemat la întrecere pe toţi aceia care, pe lîngă angajarea lor principală în construcţia socialistă, îşi manifestă talentul, îşi întregesc personalitatea pentru foloasele colectivităţii şi în sfera artistică-literară.

În intenţia unei analize a acestei manifestări artistice, am reţinut mai întîi gîndurile a doi cunoscuţi membri ai juriului republican la faza finală a concursului jubiliar, ce s-a desfăşurat în luna iulie la Arad : tovarăşii **MARIA ZOE IONESCU,** doctor în estetică, profesor la I.A.T.C. din Bucureşti şi **MIHAI CRIŞAN,** scriitor şi critic de teatru.

— Vă rugăm să faceţi cîteva aprecieri asupra conţinutului şi nivelului mişcării artistice amatoare, importanţei şi rolului social-cultural al prezentului concurs, la care au participat reprezentanţii judeţelor Arad, Satu Mare, Crişana şi Timiş.

MARIA ZOE IONESCU : — Pornind de la experienţa mea cîştigată printr-un contact permanent cu cultura de masă, constat că în acest domeniu s-a făcut un imens pas înainte, mişcarea antrenînd din ce în ce mai mulţi oameni de cele mai diverse categorii socio-profesionale din ţara noastră, fapt ce se datoreşte în mare parte modalităţilor găsite de organizatorii noştri culturali (concursuri, festivaluri, întîlniri, vizite reciproce între formaţii etc.) de a le oferi artiştilor posibilitatea contactului permanent cu publicul. Aş aprecia deasemenea, ca tendinţă generală pozitivă în ultimii ani, străduinţa amatorilor de a crea un stil şi mijloace proprii, de a făuri şi pe această cale nişte valori estetice expresive şi autentice, dînd dovadă în acelaşi timp şi de o reală încredere în ceea ce fac ei. Pe alt plan se observă o pasiune din ce în ce mai mare de a demonstra anumite valori morale, străduinţa neîncetată de a transmite o serie de sentimente durabile, ca patriotismul, ataşamentul faţă de comorile şi tradiţiile noastre spirituale, faţă de partidul comunist şi idealurile noastre.

MIHAI CRIŞAN : — Concursul a fost nu numai un stimulent pentru amatori ci şi un bun prilej de cunoaştere, de analiză şi auto-analiză, un uriaş schimb de experienţă pentru noi toţi care participăm şi sîntem legaţi de această activitate.

— Tovarăşe Crişan, dv., atît prin creaţie cît şi prin funcţia de activist cultural, sînteţi legat în mare parte de păpuşari. Vă rugăm să ne împărtăşiţi cîteva impresii proaspete cu privire la activitatea acestui gen de formaţii.

MIHAI CRIŞAN : — Este un fapt că numărul acestor formaţii a crescut mult în ultimul timp. Ceea ce a dus şi la o substanţială îmbunătăţire calitativă. Cred că aceasta se datoreşte în primul rînd unei dramaturgii bogate în conţinut şi idei şi de mare eficacitate educativă, unei îndrumări competente şi de perspectivă din partea teatrelor de păpuşi profesioniste care se ocupă mai mult de amatori decît se întîmplă în celelalte sfere. Astfel am putea spune că unde sînt teatre de păpuşi bune, acolo avem şi formaţii de amatori remarcabile.

— Revenind acum la celălalt gen artistic — teatrul — reprezentat în mod remarcabil aici la Arad, ne-ar interesa dacă sînteţi mulţumiţi de repertoriul celor mai bune formaţii din această parte a ţării ? Consideraţi acest repertoriu adecvat evenimentului ?

MARIA ZOE IONESCU : — Fără îndoială, da ! Din moment ce el a fost ales şi propus anume de către forurile competente . . . Dar lasă de dorit noutatea, prospeţimea acestor piese. Majoritatea lor sînt texte vechi pe care le aud de cel puţin trei ani. Desigur că astfel n-au putut fi abordate nici problemele majore ale realităţii noastre, care au apărut între timp şi sînt fără îndoială mai aproape de interpreţi. Dacă aceştia ar fi avut asemenea texte sînt convinsă că şi interpretarea ar fi fost mai firească.

Cu puţină insistenţă, revistele noastre ar putea „scoate" de la scriitorii noştri asemenea opere care să impulsioneze profund mişcarea amatoare de masă, contribuind şi astfel la permanentizarea formaţiilor, iar în final la educaţia ideologică, estetică a maselor de spectatori dornici de o asemenea confruntare cu realităţile noastre imediate.

ALEXANDRU VAJDA

Un secol de pedagogie iluministă

Sinteză ale unor vechi preocupări de istorie a şcolii româneşti din Transilvania, în special din jurul Aradului, lucrarea lui V. Popeangă **„Un secol de activitate şcolară românească în părţile Aradului, 1721-1821"** apărută recent, subliniază aspectul iluminist al şcolilor naţionale din această regiune, împletit cu tradiţiile spirituale ale poporului nostru. Am spus „sinteză" pentru că autorul a publicat, încă din 1964, date interesante despre preparandia Aradului, în 1966, apare un volum despre presa pedagogică din Transilvania, în acelaşi an, dezbate împreună cu V. Ţîrcovnicu, în **„Istoria pedagogiei româneşti"** (vol. II) orientarea ştiinţifică a învăţămîntului din Transilvania, iar în simpozionul de la Panciova din 1971, se ocupă de ideile iluministe din activitatea şcolară a lui Grigore Obradovici.

Pornind de la problema iluminării maselor, politica şcolară promovată de Maria Tereza şi Iosif al II-lea a dus la centralism şi uniformizare a învăţămîntului, la obligarea nobilimii să subvenţioneze înfiinţarea şcolilor, la studiul limbii germane ca limbă oficială etc. Dispoziţiile date se vor schimba, curînd, după moartea lui Josif : nobilimea devine ostilă faţă de şcolile româneşti, numirea învăţătorilor se face cu asentimentul latifundiarilor, construirea, îngrijirea şcolilor şi salarizarea dascălilor revine ţăranilor, statul cedează, treptat, din drepturile sale de înfiinţare şi inspecţie, în folosul bisericii şi al administraţiei locale. Masele populare, juzii satelor, învăţătorii şi cărturarii români au sprijinit, însă, funcţionarea şcolilor şi au luptat pentru mărirea frecvenţei şcolare.

La începutul secolului al XIX-lea (1807-1810) se afirmă ideea conducerii învăţămîntului de către români — Dimitrie Ţichindeal, Ştefan Atanasievici, Petre Petrovici şi George Petrovici înaintează, prin episcopul Ion Bob, Curţii din Viena, un memoriu, în acest sens. În 1812, D. Ţichindeal cere „un internat, un seminar şi o academie" în care să se formeze nu numai învăţători, ci şi intelectuali de o „înaltă cultură". D. Ţichindeal, C. Diaconovici-Loga şi Moise Nicoară cultivă încrederea în limba română ca mijloc de exprimare a ideilor şi sentimentelor şi propun introducerea alfabetului latin, în scriere. Secolul al XIX-lea constituie un drum lung şi dificil de luptă naţională dusă prin intermediul şcolii, pentru afirmarea fiinţei naţionale şi a drepturilor românilor. Progresul şcolii româneşti se datoreşte împletirii politicii şcolare, promovată de Curtea din Viena, cu lupta maselor ţărăneşti care au depus eforturi deosebite, pentru susţinerea şcolii şi asigurarea bazei sale materiale.

Foarte interesantă ne-a părut prezentarea reţelei şcolare, din capitolul al II-lea al cărţii, care începe cu şcolile din oraşul Arad şi se încheie cu încă 105 sate. Se precizează, pentru fiecare localitate, anul înfiinţării şcolii, numele învăţătorilor ce s-au succedat, salariul şi bunurile în natură cu care au fost retribuiţi, nivelul pregătirii şi preţuirea de care s-au bucurat din partea sătenilor.

Din capitolul al III-lea, impresionează în mod deosebit consideraţiile, bazate pe fapte, privitoare la unitatea culturală a românilor, realizată prin circulaţia cărţilor scrise în limba română în toate părţile locuite de români, răspîndirea lor de către copiştii din şcolile arădene, precum şi prin ideile dascălilor şi ale preoţilor care trec din Valahia în Banat, în Transilvania, pribegesc de-a lungul pămîntului românesc şi predau cititul, scrisul şi socotitul, realizînd indisolubila unitate naţională şi de limbă a poporului.

Întrucît conţinutul social-cultural al cărţii interesează, atît pe educatori, cît şi pe orice om de cultură, considerăm că tipărirea lucrării de către comitetul pentru cultură şi educaţie socialistă a judeţului Arad constituie o iniţiativă deosebit de valoroasă.

N. D. PARVU

MUZICĂ

VIAŢA FILIALEI UNIUNII COMPOZITORILOR

O recentă şedinţă de lucru a suscitat discuţii aprinse. S-a prezentat o operă terminată a lui N. Brânzeu, „Monna Vanna", un subiect romantic, sub forma unor audiţii şi lecturi de libret. Şi una din misiunile cenaclului, aceea de a sprijini efectiv pe creatori a acţionat din plin, în sensul că s-a stabilit cu precizie în ce direcţie va trebui să intervină autorul ; evitarea unor lungiri şi o mai clară conturare a filonului dramatic.

Cenaclul timişorean şi-a propus ca în perioada lunilor septembrie-octombrie să prezinte discuţiei noi compoziţii, în mare parte dedicate celui de al XI-lea Congres al P.C.R., imnuri, cîntece de masă, marşuri, apoi cantate, uverturi, mici piese instrumentale cu caracter programatic sau lieduri, prelucrări folclorice. O specie ignorată mult timp a fost muzica pentru fanfară, se pare, mult cultivată în acest colţ de ţară. Pentru a se evita frecventarea unor prelucrări şi orchestrări diletante, compozitorii înşişi se angajează să dea formaţiilor partiturile necesare.

Se preconizează organizarea unor audiţii cu public, sigur, însoţite de expuneri menite să pună în temă, să formeze, să educe. Acestea vor fi aduse cu precădere la cămine de nefamilişti, cămine culturale sau case de cultură. Aici, se cere sprijinul Comitetului de cultură şi educaţie socialistă, care, ca şi pînă acum, va solicita şi alţi oameni de cultură şi artă să participe efectiv la aceste seri ce vor deveni astfel multilaterale. Şi nu numai în acest fel, ci şi prin vizite reciproce, cenaclul compozitorilor va colabora cu acela al scriitorilor sau al plasticienilor, o dorinţă mai veche, dar prea mult amînată.

Pe un făgaş nou, care ne rămîne deocamdată surpriză, vor evolua şi formaţiile patronate de Filială, corul şi „Contemporanii". Probabil că unele recitaluri vor avea loc la muzeu.

Toamna se arată generoasă în intenţii, care vor deveni realitate deoarece se bazează pe frumoase antecedente.

L. B.

MEMENTO

N. Berwanger şi W. Junesch: „Două decenii în luminile rampei"

(Ed. Kriterion, 1974)

Publicul şi prietenii Teatrului german de stat din Timişoara au salutat cu bucurie apariţia acestei cărţi. Ea nu este numai o mărturie a celor două decenii de existenţă a acestei scene, ci şi un important document cultural-artistic. Cartea nu se vrea neapărat ştiinţifică, ea este întocmită gazetăreşte, aduce însă o multitudine de fapte : amintiri ale pionieratului teatrului, în legătură cu greutăţile începutului, cu entuziasmul în care au fost depăşite acestea ; amintirile unor turnee, uneori de un aspru romantism, avute în cele mai importante localităţi, amintirile unei munci dificile, necesare însă, ale unei foarte eterogene trupe din începuturi, care avea să formeze apoi un colectiv omogen Alături de anecdotic stau întîmplări din timpul unor fructuoase colaborări cu regizori-oaspeţi din ţară sau străinătate, despre eşecuri sau succese Pe scurt cartea vorbeşte cuprinzător despre emoţionanta multivalenţă a unei vieţi teatrale. Ilustraţiile (foto), pe care le-am fi dorit mai sugestive, aduc portretele unor personalităţi din conducerea teatrului, afişe, decoruri, costumaţii şi, înainte de toate, aspecte din nenumărate reprezentaţii Apoi tabelele cuprinzînd cele peste 100 de reprezentaţii din autorii cei mai mult jucaţi, cele mai frecvente localităţi şi o exactă retrospectivă asupra celor 138 de premiere, pînă în 1972.

Şi, nu în ultimă instanţă, această carte este unul dintre documentele ghiduri care-l conduc pe cititor în munca tumultuoasă a teatrului : 5 332 reprezentaţii, 1 603 564 spectatori în 157 localităţi, 24 de reprezentaţii în capitală.

Această bine întocmită şi plăcută lucrare nu se adresează numai celor implicaţi în viaţa teatrală, dar ea întinde şi punţi spre cititor şi public. Şi încă ceva: ea ne apare ca o parte componentă a teatrului multilingv din Banat.

HANS KEHRER

ÎN BIBLIOTECA INSTITUTULUI POLITEHNIC

De 17 ani, inginerul Ion Ghişe este directorul Bibliotecii Institutului Politehnic „Traian Vuia". Dacă în 1948 fondul de cărţi al acestei biblioteci era de 12 000 de volume, astăzi cifra se ridică la 300 000 Dacă adăugăm şi periodicele, ajungem la cifre impresionante.

Problema documentării are un rol esenţial în activitatea noastră, recunoaşte Ion Ghişe. O secţie foarte utilă a bibliotecii ete aceea de manuale şi cursuri pentru studenţi pe termen de 1 an. Tot pentru documentare avem abonate peste 1 000 de titluri de periodice din ţară şi străinătate : cartea social-politică, tehnică, beletristică, cursuri şi publicaţii, sînt foarte mult solicitate. Ca instrument de informare, în afară de catalogul alfabetic şi sistematic, avem un catalog al periodicelor ce intră în principalele biblioteci din judeţ. Mai avem un catalog al cărţilor străine ce intră în bibliotecile din ţară. Întocmim bibliografii pentru circa 40 de teme de cercetare ştiinţifică, şi teme la cerere. Avem schimb de publicaţii cu circa 350 de instituţii similare din străinătate.

Biblioteca noastră serveşte pe cei 7 000 de cititori ai ei anual cu peste 13 000 de publicaţii. Pe lîngă cadre didactice şi studenţi, devin cititori ai bibliotecii inginerii şi tehnicienii din toate întreprinderile din oraş şi judeţ. Practicăm împrumuturi de cărţi şi publicaţii cu toată ţara, avînd în acelaşi timp şi relaţii de împrumut cu alte ţări.

DAMIAN URECHE

noul an de învăţămînt, să primească răspunsul ferm al tuturor elevilor şi studenţilor, răspuns care va materializa, în timp, omul comunist, împlinind aspiraţiile înaintate ale epocii. Angajamentele luate cu prilejul deschiderii noului an şcolar de către întregul tineret studios faţă de partid şi conducătorul său ne dau convingerea efortului susţinut, parte a efortului general al naţiunii constructoare române, pentru realizarea obiectivelor majore ale viitorului ţării.

Semper sint in flores...

Dimineaţa de 16 septembrie pînă la ora 9. Forfota unei zile de sărbătoare. Se întretaie : paşi de pionieri, şcolari, cravate roşii, fundiţe învolte, risete, ghiozdane cu toate cărţile şi caietele pentru un an întreg, deşi „nu ştiu ce vom avea în prima zi" ; cu paşi de elevi importanţi, veseli, voci în formare, genţi, gesturi largi care acoperă o inevitabilă emoţie ; cu paşi de studenţi, grupuri, culori vii, optimism, discuţii foarte importante dublate de amintiri de vacanţă ; cu paşi de maturi, părinţi şi profesori, haine sărbătoreşti, veselie reţinută, marcată de emoţii vizibile. Lipsesc steagurile care să ne convingă de o sărbătoare totală.

Ora 9. La Timişoara este inaugurat noul Spital clinic judeţean, complex spitalicesc şi de învăţămînt, cu nouă clinici universitare, laboratoare şi cabinete, important obiectiv care se înscrie pe linia integrării organice a învăţămîntului cu producţia şi cercetarea ştiinţifică. Sînt prezenţi tovarăşul **MIHAI TELESCU,** membru supleant al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului judeţean de partid, membri ai Biroului Comitetului judeţean de partid, ai Comitetului Executiv al Consiliului popular judeţean, reprezentanţi ai organelor locale de partid şi de stat, cadre didactice şi studenţi. Inaugurarea este marcată de salutul Comitetului judeţean de partid şi a Consiliului popular judeţean adresat de tovarăşul Mihai Telescu tuturor participanţilor. Vorbesc cadrele didactice, apoi studenţii despre angajarea lor unanimă perseverentă faţă de obiectivele pe care le au în faţă, cuvinte care se întîlnesc sintetic în telegrama adresată Comitetului Central al Partidului, tovarăşului Nicolae Ceauşescu.

Ora 9. Aula Universităţii din Timişoara. Din mii de piepturi răsună tradiţionalul Gaudeamus. Noul an universitar a debutat atunci, în acel moment de contopire unanimă. Urmează cuvintele de bun-venit, de urări, cuvintele îndreptar, cuvintele de angajare care să explice importanţa clipei acestui debut de an de învăţămînt pus pe fundamente noi. Vorbesc maturii, generaţia constructoare de astăzi, despre ceea ce s-a făcut şi se face pentru asigurarea condiţiilor desfăşurării procesului de învăţămînt : despre noul complex studenţesc al Institutului de Medicină veterinară, despre noul edificiu al Facultăţii de electrotehnică, despre noul cămin al Institutului de perfecţionare a cadrelor didactice, despre o nouă hală de coloranţi de la Întreprinderea textilă de care vor beneficia studenţii de la chimie, despre biobaza creată pentru studenţii de la Agronomie, despre obiectivele viitorului imediat. Vorbesc profesorii despre importanţa deosebită a acestui an istoric din viaţa ţării, despre obiectivele descinse din programul partidului, cărora şi studenţii sînt chemaţi să le dea contur mîine, despre perspectivele şcolii româneşti. Vorbesc studenţii, angajîndu-se ferm să ducă pe noi trepte ştiinţa şi cultura românească, desăvîrşind profilul unei înalte conştiinţe umane. Se trimite o însufleţită telegramă Comitetului Central al partidului, tovarăşului Nicolae Ceauşescu, cuprinzînd întregul angajament al studenţimii timişorene, al profesorilor lor, de a ridica nivelul calitativ al pregătirii, de a contribui la împlinirea importantelor obiective care stau în faţa învăţămîntului, a întregii naţiuni.

După ora 10. Coridoarele prind viaţă. „Bobocii" vorbesc tare despre lucrări de diplomă şi doctorat, cu siguranţa inocenţei, pentru a demonstra colegilor mai mari că sînt studenţi cu state de vechime, pe care nu-i furnică emoţiile începutului. Dascălii au cedat emoţiilor şi discută calm, în grupuri. Ceilalţi studenţi, reîntîlniţi după un scurt răstimp, de pe şantierele muncii patriotice, încearcă reacomodoarea cu viaţa universitară şi nu reuşesc, pentru că nu încep altceva, ci continuă sentimentul unui fluid, înţelegerea rosturilor de mîine.

PAUL EUGEN BANCIU

Flori pentru viitorii absolvenţi ai Liceului de informatică

În Piaţa Bălcescu, deschiderea noului an şcolar într-o nouă clădire de pe a cărei placă abia au fost şterse urmele de var — Şcoala generală nr. 22. Dar nu spre ea mă îndreptam. La cîţiva zeci de metri, **LICEUL DE INFORMATICĂ.** Elevii sînt adunaţi în careu, părinţii şi profesorii şi eu, aşteptăm. Începe. Un microfon de la care se estimează reuşitele şi perspectivele, se rostesc acele urări cu care şi eu părăseam vacanţele, cîndva. Liceul a fost înfiinţat acum patru ani, în 1970. Un moment de referinţă în viitoarea lui istorie.

Şi totuşi, această redeschidere are o semnificaţie aparte. La sfîrşitul acestui an şcolar el va da prima promoţie de programatori — analişti cu studii medii. Ar putea fi 97 cîţi sînt înscrişi, în anul IV, acum. Pentru ei pun întrebările. Şi aflu : 1. Au avut laborator de fizică şi chimie, laborator pentru perforarea şi verificarea cartelelor, laborator de maşini de calculat şi contabilizat FC 15, laborator de maşini de calcul, cabinet de ştiinţe sociale.

2. S-au acomodat repede, destul de repede şi ce e important, că le-a plăcut. În foarte scurt timp au reuşit să-şi întocmească programe cu ajutorul cărora au obţinut de la calculatoare fie rezolvarea unor probleme matematice, economice, fie întocmirea unor tabele sau desene.

Şi tovarăşul Traian Pigli, directorul liceului, îmi arată desenele din primul an şi-mi spune că nu e ceva tocmai la îndemînă să le obţii din primul an.

3. Absolvenţii vor putea fi încadraţi la oficiile de calcul din întreprinderi, eventual la noi centre de calcul. Chiar dacă momentul nu pare cel mai potrivit, transcriu : **Întreprinderile trebuie să fie mai receptive, mai sensibile la avantajele prelucrării automate a datelor, la înfiinţarea acestor birouri, oficii de informatică.**

4. Încă mai persistă mentalitatea că cei mai buni elevi se îndreaptă spre liceele teoretice.

Dar rezultatele elevilor Liceului de informatică pot infirma (şi o vor face) oricînd asemenea afirmaţie. Cei 144 de boboci ai acestui an au aflat, ca şi mine de altfel, date concludente.

Ce multe lucruri s-ar mai putea scrie despre emoţie ori despre importanţa acestui liceu, despre viitorul pe care însuşi Proiectul de Program al PARTIDULUI li-l prefigurează.

Flori pentru toate acestea, tradiţionalele flori pentru profesori şi boboci, pentru toţi ceilalţi elevi dar, mai întîi, flori pentru cei care începînd de azi sînt potenţiali absolvenţi ai Liceului de informatică.

ANTOANETA C. IORDACHE

● În judeţul Timiş au fost construite, în cei 30 de ani de la eliberare peste 130 localuri noi de şcoală, între care amintim şcolile generale nr. 4, 5, 6, 7, 9, 13, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22 şi liceele nr. 4, muzică, construcţii nr. 1, informatică, electrotehnică nr. 2, chimie, mecanică nr. 1, îmbunătăţiri funciare, industrie alimentară din Timişoara, precum şi alte şcoli din Lugoj, Jimbolia, Sînnicolau Mare, Făget, Nădrag, Ciacova etc.

● Pentru anul şcolar 1975 sînt prevăzute substanţiale investiţii pentru construcţii noi în învăţămînt, dintre care amintim 480 locuri în grădiniţe, 12 săli de clasă, 20 locuri de muncă în ateliere şi 200 locuri în internate şi cantine.

● În învăţămîntul general obligatoriu în anul 1973-1974 au fost cuprinşi 61 635 elevi.

● În cele 25 de licee de specialitate şi 17 licee real-umaniste s-au aigurat condiţiile realizării şcolarizării în prma treaptă a tuturor absolvenţilor clasei a VIII-a.

● Cele 133 şcoli de cultură generală şi secţii în limbile de predare ale naţionalităţilor conlocuitoare au fost frecventate de 11 452 elevi, iar cele 12 licee şi secţii de 1 761 elevi.

● În prezent şcolile din judeţul nostru dispun de 379 ateliere şcolare, 146 microcooperative de producţie, 8 microîntreprinderi, 10 sere, 15 microferme zootehnice, peste 400 laboratoare şi cabinete.

Tabelul lui Mendeleev

„Recentele documente de partid sînt trăite şi simţite de noi. Vrem să facem o şcoală — model". Sînt cuvintele secretarului organizaţiei de bază P.C.R. de la Centrul Şcolar de chimie din Timişoara, prof. Ioan Rujescu.

Anul trecut am asistat la inaugurarea noului local al şcolii. Atunci totul mirosea a var, a vopsea, a proaspăt. De data aceasta am întîlnit prospeţimea la figurat, dar în aria aceluiaşi elan tineresc ; aceeaşi bună organizare, aceleaşi vise tinereşti. Totul părea a spune : „Sîntem foarte bine pregătiţi pentru a începe noul an şcolar" ! Depun mărturie clasele luminoase, cele cinci laboratoare de chimie şi fizică bine utilate, internatul ca o oglindă, cantina, magazia de alimente, spălătoria. Pretutindeni — un cald bun venit !

Am citit pe chipul elevilor perena curiozitate, nerăbdare, elan pentru învăţătură. Mereu alături de profesorii lor, alături de părinţii lor. Am înţeles că şi aici şcoala e în bune relaţii cu familia. De altfel cei doi factori se intercondiţionează reciproc. Elevii şcolii, îmi spunea prof. Ioan Rujescu, au efectuat aproape toate lucrările exterioare care dau farmec acum acestui lăcaş al învăţăturii. Peste 500. 000 ore de muncă în interes obştesc. O cifră impresionantă, dar un echivalent moral şi material în acelaşi timp nu e greu de găsit : statul a pus pe băncile acestei şcoli în mod gratuit peste 12. 000 de cărţi.

Cu ce se mîndreşte profesoara Maria Faur ? Nu numai cu o bogată activitate sportivă destinată armonioasei dezvoltări fizice a elevilor, cu rezultate bune competiţionale, ci şi cu o realizare privind baza materială, care tradusă în cuvinte înseamnă : 3. 000 mp betonaţi, unde vor fi amenajate 2 terenuri de volei, 2 de tenis, 2 de handbal şi unul de baschet.

Profesorii vorbesc cu vădită mîndrie despre prezentul şi viitorul şcolii. Printre nenumăratele nume cu care şcoala se mîndreşte îl reţin pe acela al elevei Maria Moşincat, locul I pe ţară la concursul pe meserii. Echipa de lăcătuşi, condusă de maiştrii Gh. Şiclovan şi Ion Iacob a ocupat locul I pe municipiu în cadrul aceluiaşi concurs.

Succese, succese, succese !

Am în faţă imaginea vie a Tabelului lui Mendeleev, cu iluminaţie şi dirijare automată, dintr-un laborator. Ordinea şi interdependenţa elementelor mă fascinează. Unele casete sînt goale. Bănuiesc, metaforic vorbind că ele sînt rezervate unui element nou : Omul ! Omul făurit de socialism, omul făuritor al comunismului.

ION VELICAN

„Chip de dac"

EVRIKA !

● Bătrînul ăsta era sănătos tun (din primul război mondial).

● Omenirea nu se poate plînge de lacrimi.

● Nu mă întorc la tine, zise reumatismul, nici în genunchi.

● De miliarde de ani moartea ocoleşte Pămîntul.

● Gradul de urbanizare se măsoară după numărul de curcani aduşi de la părinţi.

● Arborele meseriilor a fost îmbrăcat în fier ca să nu-şi cresteze îndrăgostiţii numele pe el.

● Omul de zăpadă constituie o victorie a formei asupra conţinutului.

● Reabilitînd un mincinos ai cel puţin certitudinea că nu va mai spune adevărul niciodată.

I. V.

DOSAR

„REFACEREA VIEŢII"

E. a fost gestionar. A furat cît a putut. I., soţia lui, de profesiune soţie şi casnică, se simţea execelent. Apartamentul — apartament, maşina-maşină, călătoriile în străinătate — călătorii în străinătate (timp avea berechet, bani se găseau, slavă Domnului soţ), toaletele — toalete, chefurile — chefuri ... Ce să mai vorbim ! Ca o urmare firească, E. a fost prins cu ocaua mică şi a primit o condamnare. Opt ani. Şi iată-ne în faţa unui proces de divorţ. I. vrea să divorţeze pentru că : 1. el este închis (normal !) ; 2. ea doreşte să-şi crească fetiţa în mod cinstit (bineînţeles !) ; 3. ea vrea să-şi refacă viaţa lîngă un om cinstit (fireşte !) E., adus la proces, se declară de acord (parcă mai putea face ceva ?).

Totul este foarte clar şi firesc. E. a furat, a fost prins, a fost condamnat. I. a rămas singură, e tînără, are un copil trebuie să şi-l crească, trebuie „să-şi refacă viaţa" „doar n-o s-aştepte opt ani pe delapidatorul de bărbatu-său" !

Deci totul este foarte clar şi firesc. Totuşi, mă întreb aşa : înainte, cînd doamna I. huzurea, şi ştia că huzurul e datorat necinstei soţului, n-a simţit deloc, în nici un moment, nevoia de a-şi creşte copilul **în mod cinstit ?** Nu s-a gîndit să-şi **refacă viaţa** lîngă un **om cinstit ?** N-a încercat niciodată să-l convingă pe E. că traiul acela bun se va sfîrşi odată şi odată ? Tare mă tem (ca să nu spun că sînt convins) că nu s-a gîndit, fiindcă i-a convenit şi poate chiar a şi contribuit cumva, încurajîndu-şi soţul. Păcat că, în cazul acesta, nu există un articol de lege care s-o condamne. Eu unul o socotesc şi pe doamna I vinovată.

LAURENŢIU CERNEŢ

P. S. Sînt curios ce profesiune o avea cel de-al doilea soţ.

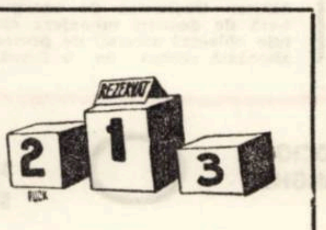

UMOR

UNUI SCRIITOR

Atîtea cărţi el tipări,
Că-n groapă să-l acopere,
Au adunat din librării
Tot praful de pe opere !

LUI GEORGE CORBU
care a tradus epigrame româneşti în limba franceză

Pasărea-n chin şi-n tăcere
Numai pe-a ei limbă piere ;
Corbu, pasăre haină,
Piere pe limbă străină !

EPIGRAMISTULUI ION MIOC

Cînd toţi iau cu asalt Parnasul
Noi credem că-i normal, atuncea,
Dacă Banatul este **fruncea,**
Mioc să-şi etaleze **nasul !**

LUI ION VELICAN
după vizita în Valea Jiului

Cînd le-a citit în subteran
Minerilor de la Vulcan,
S-a zis c-o fină isteţime :
Maestre, — aici eşti la înălţime !

CRONICA UNUI AMANT

I-a dat, sărmanul, ce-a putut —
Şi-o casă-n fine i-a făcut,
Că-i fără interes, aleasa,
I-a dovedit, stricîndu-i casa !

ÎNTRE MIRCEA PAVELESCU SI MIRCEA IONESCU QUINTUS (junior)

Îşi plîng cei doi din rărunchi
Soarta cruntă, blestemată.
Unul — eclipsat de unchi,
Altul nici măcar de tată !

CATEN POPESCU

GIORGIO DE CHIRICO

Prezentarea și traducerea, DAN CIACHIR

Georgio de Chirico, marele pictor italian De Chirico, este și un scriitor. Există o nostalgie a cuvîntului, trainică, la De Chirico, însemnată și prin consecvența confesiunii. Impresie lăsată și de romanul „Aventurile domnului Dudron“ (la a cărui continuare lucrează, acum, la cei 85 de ani)

Cea mai cunoscută carte a lui De Chirico este „Memoriile vieții mele“ (din care traducem în românește un fragment). Această carte a iscat clamori, devălmășie de ticuri și răutăți. Dar numai în mediile artelor figurative. Probabil pentru că autorul ei a refuzat să ia „en gros“ „dulcea nebunie a avangardei“ Dacă i-a recunoscut izbînzile, i-a dezgolit în schimb ostentația A făcut-o însă cu subțirime epică, talent de mare portretist și haz. Fiindcă acest „gură de petice“ al pictorilor este un prozator.

„Memoriile vieții mele" (fragmente)

Prin timpul expoziției mele personale de la galeriile Braglia, începusem să frecventez muzeele. Am încercat o simpatie aparte pentru Muzeul de la Villa Borghese, unde eram adînc mișcat, atît de tablourile aflate acolo, cît și de clasica frumusețe a arborilor și-a plantelor dintre care răsare Muzeul. Mi s-a întîmplat, la Muzeul Villei Borghese, într-o dimineață, dinaintea unei pînze de-a lui Tizian, să am revelația marii picturi ; am văzut iscîndu-se limbi de foc în sală, în timp ce afară, pe întinderile limpezi ale cerului de peste oraș, răsunară solemn trîmbițele.

Am înțeles că ceva uriaș se petrecea în mine. Pînă atunci, în muzee, în Italia, în Franța, în Germania, privisem toate pînzele marilor maeștri și le văzusem așa cum le văd toți : le văzusem ca imagini pictate. Natural că ceea ce mi s-a întîmplat la Muzeul Borghese nu era decît un început, continuînd să studiez, să lucrez, să observ și să meditez, am făcut progrese uriașe și așa cum înțeleg acum că pictura este un fenomen pe care cînd îl privesc alții, cei ce nu știu, cei ce vîslesc în întuneric și se silesc în o mie și unul de feluri cum să ia fața, înșelînd pe primul venit și pe ei înșiși, și nereușind nimic sînt nefericiți, de unde că nefericiții sînt răi, și-atunci zic, privind acest întristător și dizgrațios spectacol ; o milă cosmică mă cuprinde la vederea nenorociților ălora și-mi vine să mă dau pe mine, să le las pieptul dezgolit și să strig : „Așa, dați ! dați ! La oase !" să-i îmbrățișez și pupindu-mă cu ei să le jur solemn că **n-am să mai pictez de fel.**

Era vara anului 1919. La Roma o căldură nimicitoare : au fost zile în care sufla un vînt înăbușitor, unul dintre acele vînturi care sosesc din Africa, asemănător celui ce sufla în ziua în care m-am născut. Hotărîsem să merg și să copiez la Muzeul de la Villa Borghese un tablou de Lorenzo Lotto. Nu mai făcusem cópii în muzeu, le-am vorbit colegilor și prietenilor de acest proiect și toți au surîs pe sub mustață. Eu, însă, cu acel curaj, cu acea voință de fier și cu disprețul pentru vederile scepticilor, care m-a călăuzit mereu în viață, m-am apucat de treabă. Nu mi-a fost lesne la început, mai ales pentru că nu aveam nici diplome, patente și absolut nici un titlu de studiu iar de așa ceva era nevoie pentru Direcția Muzeului. Printr-un noroc, pictorul Spandini, care-l cunoștea pe director, a mers cu mine la el. Directorul, profesorul Cantalamessa, era un domn foarte în vîrstă care avea ceva din aerul anumitor artiști, ceva boieros din secolul trecut ; aducea un pic cu Giuseppe Verdi ; zîmbi și el la auzul că un „futurist" vroia să copieze tablouri vechi și, cum din accentul meu nu reușea să definească un ținut italian care să-mi stabilească proveniența, mă întrebă de unde sînt de fel ; aflînd că mă născusem în Grecia făcu cîteva observații malițioase și, apoi, după acest scurt interludiu, deveni foarte curtenitor și mă conduse prin sălile muzeului arătîndu-mi operele. În timp ce ne preumblam, eu și directorul, respectuos salutați de custozi, am văzut că pe el, ca pe toți cei care se ocupă cu arta, fie veche sau modernă, îl interesa mai mult anecdotica și cancanul decît pictura.

Astfel am aflat de la profesorul Cantalamessa că Tizian, uneori, își semna pînzele cu numele latinesc de **Titianus Vicellius** și că tabloul **„Amorul cu văl"** fusese descoperit dîndu-se în lături o pictură executată deasupra, care pictură înfățișa o vînătoare de mistreți. Ne-am oprit dinaintea unei pînze de **Lorenzo Lotto** pe care eram hotărît să-l copiez și care reprezenta un gentilom bărbos îmbrăcat în negru. Profesorul Cantalamessa mi-a spus că pe acel ins în chema Giorgio, dat fiind că, în spate, pe stînga, se zărea un Sf. Gheorghe, călare, străpungînd balaurul.

În timp ce copiam tabloul lui **Lorenzo Lotto,** îl întîlneam adesea pe Spandini care venea la Muzeu și cu care discutam pictură veche. Spandini era un om plin de temperament, era un om normal și inteligent, care simțea și iubea adînc pictura ; el neavînd nimic comun cu marea parte a pictorilor de azi, cu acești „moderniști" care au un singur defect, dar foarte însemnat : anume, sînt foarte deosebiți de pictori. Tablourile lui Spandini nu mi-au plăcut niciodată, însă este greu ca pictura de astăzi să placă. Drama lui Spandini era aceea de a se fi născut într-o epocă de mare decadență picturală care nu putea să-i ofere mijloacele de realizare a ceea ce vroia, a ceea ce putea. În urmă cu un secol, poate și în urmă cu cincizeci de ani, Spandini ar fi făcut mult mai mult, el înțelegea acest lucru și tocmai de aceea, cu toate elogiile criticii, afecțiunea prietenilor, graba de achiziție a colecționarilor, nu era fericit. Nici eu nu puteam să-l ajut **atunci,** fiindcă atunci începuse să înțeleagă. De-ar fi trăit, de ar trăi acum, aș fi putut s-o fac. Dar el s-a născut tîrziu și a murit devreme.

În casa lui Spandini se întîlneau mulți pictori și literați. Adesea acele reuniuni sfîrșeau cu cine de zile mari. Atît Spandini cît și soția sa, simpatica Pasqualina, erau tare primitori și generoși. Firește că, avînd în vedere mai ales decăderea morală a acelor cercuri artistice și literare, care începea să se facă tot mai simțită, n-aș putea spune că la acele reuniuni manifestam o plăcere aparte. Discuțiile erau alimentate îndeosebi de cuvinte specioase, formulări în doi peri și de spirit malign ; pictori și scriitori se luau la întrecere să pară tăioși, sceptici, inteligenți și superiori ; oameni care le-au fumat pe toate, trecuți prin ciur și prin dîrmon. De altfel, acest aspect, la artistul și, mai ales, la intelectualul modern este tipic epocii noastre și crește an de an.

Casa Spandini, cum am spus, era foarte primitoare și foarte frecventată. Între statornici figurau toți membri cenaclului revistei „La Ronda" : Aurelio Saffi, Riccardo Bacchelli, Vincenzo Cardorelli, Emillio Cecchi, Lorenzo Montano (pseudonimul lui Danilo Lebrecht). La un moment dat, și nu știu cum, a apărut printre colaboratorii revistei un tînăr pe nume Gusti ; era un tînăr elegant, cu ceva din aerul unui secretar de legație sau de ambasadă, iar în felul de-a vorbi nu avea nimic „rondesc".Ceilalți, „maeștrii", îl tratau cu superioritate și chiar îl mai luau peste picior ; susțineau că nu-i prea luminat. Dar, acest domn Gusti, a scris o dată o fișie de poem în proză, apărut în „La Ronda", merituos cel puțin prin emoția sentimentului. Iată sfîrșitul bucății d-lui Gusti, sfîrșit pe care îl țin minte „. . . dar camera unde am să-mi dorm visele cele mai frumoase va fi camera de mîine, în hotelul de mîine, către călătoria de mîine, fiindcă **mîine** este cuvîntul care-mi umple viața".

Cînd a apărut „La Ronda" s-au iscat multe supărări. Cei care nu fuseseră invitați la colaborare aveau adevărate izbucniri isterice și ajungeau să verse bilă. Nicola Moscarelli a descoperit, nu se știe cum, că pe Bandini în afară de Antonio, îl mai chema și Bismark, astfel că tot dînd din gură cu Bismark, l-a făcut Bismark Bandini ; iar colaboratorilor le spunea „țîțele sterpe ale Romei și-mprejurimilor".

Geniul revistei era **Vincenzo Cardarelli ;** de altfel, se zvonea că „La Ronda" fusese creată pentru el. Cardarelli, pe atunci, obișnuia să ia masa de prînz la un restaurant din Via Francesco Crispi, frecventat de scriitori și gazetari. Cardarelli venea totdeauna cu un manuscris în buzunar. Erau prozele pentru „La Ronda". Din ceata de tineri admiratori, care-l conduceau pînă la restaurant, unii prînzeau cu el, alții nevoiași, dădeau o fugă pînă acasă ori la vreun birt sărăcuț să îmbuce ceva și tot pe goană veneau îndărăt, astfel că atunci cînd Cardarelli era la brînză ori la cafea, se găsea adunat în jurul mesei un număr considerabil de juni fremătînd de emoție. Atunci se iscau scene de felul următor : băieții începeau cu rugămințile ae a li se citi ceva. La ideea că se vor cumineca cu rînduri de proză cardarelliană, le lăsa gura apă. Cardarelli scotea din buzunar o filă de manuscris. Așteptarea devenea și mai palpitantă, înfrigurarea creștea, junii șușoteau între ei că-i vorba de „Povestiri despre Geneză" ; nerăbdarea sporea și, la un moment dat, se auzea glasul maestrului : „Și atunci Noe privi arca . . .". Pauză ; Cardarelli se oprise din citit ca apucat de-o criză de spasm. Ochii țuțerilor ce îl urmăreau aveau aerul a spune „Hai, haide, Maestre, continuați, nu vedeți că ne faceți să suferim, că nu mai putem !" Atunci Cardarelli mai citea : „. . . și o găsi bună". Lectura se terminase, cu o mișcare încetinită și solemnă Cardarelli băga manuscrisul în buzunar, dîndu-și capul pe spate, rînjind mefistofelic, în timp ce, covîrșiți de admirație, țuțerii tăceau. Cel mai înfocat cardarellian era un tînăr din Bologna, ceva mai mare de douăzeci de ani, și care venise la Roma ca secretar de redacție la revista „La Ronda". Însă eu cred o făcuse mai degrabă pentru a putea respira același aer cu Maestrul.

Admirația, ca formă a dragostei, pe care unii tineri pot să o aibe pentru un maestru, ori pentru cineva luat ca atare, este un fenomen cunoscut tuturor epocilor : de la tînărul Alcibiade al lui Socrate, de la junii învățăcei ai lui Platon, la cei care sărutau mîinile lui D'Annunzio (el insuși ne-o comunică, vorbind de-o noapte de veghe laborioasă, în care își privește mîinile la lumina lămpașului „Mă gîndeam – scrie poetul – la toți acei tineri care mi le sărută") și așa, devale, pînă la țuțerii lui Cardarelli.

În ce mă privește, sînt mîndru de a nu fi suscitat niciodată asemenea pasiuni în niciun tînăr și a nu mă fi îndrăgostit de niciun Maestru. Dacă ar fi fost să fie, m-aș fi îndrăgostit, mai degrabă, de-o Maestră.

Giorgio de Chirico

* * *

Am văzut oameni intrînd și ieșind din casele lor.

Am văzut rodind și pălind
plăcute înmuguriri.
Am știut de marile legi,
legi care prin număr se definesc.
Am săpat vise în
grotele cele mai întunecoase . . .
Pe cînd vîntul se tînguia dinspre
gări îngălbenite,
eu de vechii Dumnezei îmi aminteam
așa cum te-ai gîndi la furnici.
Iar acum, pretutindeni, mugește viața pelegrină,
pretutindeni urmele naufragiilor
dănțuie pe valuri

(„Fiera letteraria, decembrie 1972)

TERRA MAGAZIN

TOTUL DE LA VIAȚA. În „Literaturnaia gazeta" apare un fragment din cartea Zoiei Boguslavska despre celebra actriță de cinema Brigitte Bardot. La întrebarea cărui fapt se datorează marea faimă și popularitatea de care se bucură încă Brigitte, aceasta răspunde : „Nimic tainic — am impresia pur și simplu că eram tipul perfect al femeii pe care l-a cerut vremea în momentul respectiv. Cred că am primit totul de la viață, dar mie nu-mi folosește la nimic lucrul acesta. Nu pot să trăiesc așa cum aș vrea, sînt privată de cele mai simple plăceri și bucurii ; să mă plimb singură pe străzi, de exemplu".

CUIBURI DE RÎNDUNICĂ. Este vorba de adevăratele cuiburi ale unei păsări din insula Jawa, dar și de gustoasele „prăjituri" făcute din aceleași cuiburi. Căci ele se mănîncă într-adevăr cu mare plăcere de către băștinași. Pasărea care face asemenea cuiburi gustoase se numește salanganga și seamănă cu o rîndunică de la noi. Mult timp nu s-a știut din ce fel de material își face cuibul această pasăre Nu demult biologul german Bernstein a descoperit taina: în timpul clocirii, glandele salivare ale acestor păsări se hipertrofiază și secretă un lichid lipicios, care se transformă în fire foarte tari ce alcătuiesc materialul de construcție pentru cuib.

IEPURELE ȘI ȘTIINȚA. Cercetătorii au constatat că un iepure poate consuma, cît timp trăiește, 30.000 de verze, 120.000 de morcovi și 50 000 de roșii. Un iepure matur face 3.000 de salturi într-o oră. Blana lui are 750,000 de fire de păr. În decursul unei zile și al unei nopți iepurele clipește de 15,000 ori Un biolog canadian a constatat că iepurele se poate dezvăța de la cunoscutele lui alimente și adapta la . . banane ! Se presupune că mulți cultivatori de varză vor cultiva alături de varză și susnumitele fructe exotice.

CAFEA ENGLEZEASCĂ. O agenție de turism britanică face reclamă într-un ziar francez, dînd premii pentru răspunsurile cele mai bune Întrebare : „De ce englezii beau cu atita încăpățînare ceai" ? Un cititor francez răspunde : „Întrebați pe aceia care consumă cafeaua englezească" !

ENERGIE DIN NĂMOL ȘI DEȘEURI. Obținerea de energie pe bază de deșeuri menajere constituie obiectul sarcinii de proiectare abordată recent de o firmă din München. Funcționînd după principiul pirolizei, noua instalație va descompune compușii organici din gunoiul menajer cît și cauciucurile uzate, păcură nefolosibilă, materialele sintetice și nămolul de epurare Procedeul de reacție la temperaturi înalte în absența aerului, prezintă avantajul că gazul sau petrolul produs pot fi folosite în continuare, gazul de piroliză servind astfel la alimentarea rețelei urbane de termoficare. Avantajul principal al acestui procedeu constă însă în caracterul său nepoluant Se vor evacua de zece ori mai puțin gaze reziduale.

DISPAR FARURILE PLUTITOARE. Cel mai modern far construit la un șantier din Bremerhaven (Republica Federală Germania) a fost montat pentru început pe o fundație provizorie în vederea probelor tehnologice pentru a fi transportat apoi cu ajutorul unei macarale plutitoare la amplasamentul definitiv, Grober Vogelsand, pe cursul Elbei exterioare. Este pentru prima dată că un far de această mărime a fost prefabricat „pe uscat". Turnul are o înălțime de construcție de 82,5 m (înălțime deasupra apei cca 45 m), din care 30 m sub forma de țeavă betonată de fundație cu diametrul de 5 m, fixată în fundul mării. Farul „Vogelsand" va înlocui, alături de un al doilea far de același tip montat la Hakennand, la nord de Cuxhaven. farurile plutitoare 2 și 3 de pe Elba, asigurînd o securitate sporită a traficului în estuarul Elbei Locul paznicului va fi preluat de un sistem automat teleghidat. Înzestrat cu o platformă pentru decolarea și aterizarea elicopterelor, farul va dispune de un eliport propriu.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef). FRANCISC ALBERT. IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct) IOAN CORNEA. CORIOLAN DRĂGULESCU. ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct). GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA. strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● 27 septembrie 1974 ● Nr. 39 (343) ● 8 pagini 1 leu

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale Elisabetei Andrianov

Optimism autumnal

Și nu se vorbește de amurg, și nu se vorbește de toamnă pentru că omul, dinamicul făurar, nu crede in melancolia zilelor albastre de septembrie, nici in meditațiile oprite in dunga crepusculului violaceu al soarelui, decit, ca intr-un decor, obișnuit, necesar, specific, in care el și mașina lui, dincolo de recolte, taie brazde pentru sămința belșugului viitor. Și dacă ii spui : „TOAMNĂ", ride și-și aduce aminte de recoltele altor ani, și și-o numără pe aceasta, și-ți spune că este cea mai mare. Și dacă ii spui : „frunze ruginii", te trimite in piețe, in toate piețele coborite din dealurile și cimpiile românești, să te saturi de fructe mari mustind de soarele unui an intreg. Și dacă ii spui : „tristețea ploilor mărunte", iși arată știuleții aurii, cu miile lor de boabe, ridicați in munți in hambare. Și dacă-i spui „brumă", te cheamă in vii, și dacă ii spui : „stropi de tină", iți arată brazdele croite de el netulburat, de intrebările tale, mereu pentru celălalt an. Ajungi să simți omul de lingă tine atunci, și altădată, oricum inainte, pentru că el se gindește la ziua de miine, la recolta de miine, la soarele de miine, la verdeața de miine. Apoi descoperi tot atitea permanențe dinamice cîți oameni și fiecare iți va vorbi despre recoltele muncii lui, despre uzinele pămintului românesc și-ți vor spune să-i cauți acasă in intimitatea gindurilor lor, ca să guști din optimismul fiecărei ore. Și, unanim, iți vor vorbi despre ziua de miine, și despre sămința muncii de azi pusă in buza viitorului să rodească. Și nu te vor mai lăsa să-ți cauți cuvintele triste și te vor convinge că toamna nu e decit o clipă, ca oricare, urmată de altele, mereu altele, pline, in care te socotești ce-ai vrut să cuprinzi din univers și cit ți-a mai rămas. Și inevitabil, iți vei aminti de „melancolicele și meditativele zile de toamnă" ca despre un lucru citit cindva, undeva, ca de niște atribute găsite toamnei de ochiul static al contemplatorului, și-ți vei aminti că miine dimineață, mereu miine dimineață, ai de făcut ceva și vei ajunge să crezi in copiii tăi, ca și in tine, și-n nepoții tăi, ca in tine, și ți se va statornici gindul muncii, al făuririi permanente, al creșterii tale ca omenie și națiune și, fără să vrei, te vei inscrie intre nemuritorii acestui pămint, milioane de nemuritori care-și croiesc viitorul.

PAUL EUGEN BANCIU

PROGRAMUL ROMÂNIEI VIITOARE

Invățămîntul timișean și dezvoltarea multilaterală

„Se va urmări perfecționarea instrucției publice de toate gradele, predarea in școli a celor mai noi cuceriri ale științei și culturii contemporane, legarea tot mai strinsă a intregului invățămint de producție".

(Din Proiectul de Program al P.C.R.)

3,1 la sută din populația țării (adică locul 8) ocupă 3,6 la sută din teritoriu. Acesta este județul Timiș, adică noi, cei care trecem zilnic unii pe lingă alții, cei care dăm astăzi 3,8 la sută din producția globală industrială a țării și nu mai puțin de 5,3% din cea agricolă dar, mai ales, sintem ceea ce am reușit să facem din noi și din județ. Sintem creatorii și spectatorii celor 7 instituții de artă profesionistă, ai celor 305 case de cultură și cămine culturale ale județului, ai celor 225 cinematografe (cu 152 mai multe decit in 1950 !) și ai celor 704 biblioteci, cu cele 4.916.000 volume ce ne stau la dispoziție. Tot noi sintem și cei care au dezvoltat și modernizat in ultimii ani baza materială a turismului (două hoteluri ultramoderne, un motel și 7 campinguri) și sportului (580 baze sportive in 1974 față de numai 60 in 1944). Ne regăsim deasemenea intre membrii numeroaselor uniuni profesionale și de creație, intre cei ce asigură județului un loc de frunte in difuzarea cărții și presei, intre cursanții numeroaselor universități populare sau ca frecvenți oaspeți la diferitele muzee, puncte muzeistice și case memoriale. Și mai sintem cei care iși poartă cu mindrie folclorul in marea mișcare artistică de amatori, ca un simbol al prieteniei și muncii in toate conturele țării și continentelor, prin radio, Tv, schimburi culturale și turnee (fiecare al treilea locuitor al județului nostru este posesorul unui abonament radio și de televiziune – adică mai mult de un abonament pe fiecare familie).

Județ cu personalitate complexă, de ținută și eficiență, Timișul dă țării in fiecare cincinal cca. 14.000 de specialiști de inaltă calificare (profesori, ingineri, medici și cercetători științifici in multe din cele mai moderne și de perspectivă discipline). Sintem rodul muncii celor cca. 5.000 cadre didactice ale județului care lucrează in invățămintul de cultură generală, profesional și tehnic de specialitate și al celor 1.410 cadre didactice din invățămintul superior.

Centrul Universitar Timișoara este in intregime creația generației noastre – generația socialismului. Fosta Școală Politehnică, intemeiată incă in 1920, dădea țării, pină la data insurecției, numai 912 absolvenți in total – adică mai puțin decit o singură promoție contemporană de ingineri. (In 1949-50 Timișoara dispunea de numai 3.655 studenți și 549 cadre didactice – cu toată inființarea Agronomiei și Medicinei in 1945) !

Astăzi, ne numim constructorii noilor clădiri ale Universității, facultății de Construcții, aripii noi a facultății de Mecanică, a celor 17 cămine (din 23) studențești și celor 3 cantine (din 7 existente). Ne aparțin ca gind și realitate cele peste 20 licee de specialitate, din care 8 activează in edificii noi, cele 379 ateliere școală, 8 microintreprinderi școlare și 149 microcooperative agricole de producție, dotate cu sprijinul intreprinderilor industriale și agricole, ca și materializarea, in 208 laboratoare pentru invățămint și cercetare, a celor peste 178 milioane lei alocați de stat ca fond de investiții. Peste 100.000 elevi sint cuprinși in diversele școli ale județului. Să mai adăugăm

ROMULUS DABU

(Continuare in pag. 3)

Compoziție

Congresul vieții

Și apa și aerul și piinea sint prezente și iau cuvintul,
Glasul lor luminează eternitatea din străbuni
Și-un miros puternic de istorie simte-n nări pămintul,
Un nou miros de codri, adinci și buni.

Lumină pentru toți ! Viața e steagul nostru lucid.
Păcii, noi mereu făptură să-i fim.
Sintem aici, noi inșine, singurul nostru partid
La această mare sărbătoare cu care singele patriei
il hrănim

Sudoarea-mparte prin lume manifeste
Și fiecare faptă a noastră-i un act de identitate
Al tuturor iar conștiința poporului este
Adevărata lui patrie, adevărata lui eternitate.

Nu putem fi liberi cu-adevărat, decit
Dacă libertatea e pentru viață ființă,
Căci spațiul românesc nu e numai pămint
Ci și timp hrănit de conștiință.

Ce-i dăm fiecăruia vieții pentru cit de la ea primim?
Strigătul acesta ca o osie vie ne străbate.
Noi la Congresul vieții cu toată istoria românilor
venim
Și ideile intră-n germinație, ne sint emblemă și
libertate

M. N. FLORIAN

In nemărginirea cîmpiei

Ca să ajung la Iosif Demeter, am străbătut bucata de drum dintre Timișoara și Nerău. N-a fost destul pentru ce-mi propusesem. Mă aflam în biroul lui de președinte al C.A.P., dar incă nu la capătul drumului meu. A fost nevoie să mai colind puțin. In curind aveam să lăsăm in urmă panglica de asfalt a șoselei dintre copacii văruiți și să ne cufundăm in nemărginirea

cimpiei. Reintilneam drumurile de pămînt de care aproape uitasem ; dar, nu, iată-le prezente aici, intr-un splendid anonimat, fiecare cu rostul și necesitatea lui. Gata la datorie, bătute de ploi și uscate de vinturi, cutremurindu-se sub roțile tractoarelor, ale semănătorilor, combinelor, ale atitor alte mașini agricole. Mai trec pe ele, autoutilitarele, motoarele, bicicletele, picioarele lucrătorilor ogoarelor, oamenii acestei cimpii fluidă și ireală de jur imprejur, cit poate cuprinde ochiul.

Același calm, insă, la omul de la volan, Iosif Demeter. La fel imi aduc aminte de el, pe cind ținea in mină hăturile cailor inhămați la ușoara trăsurică cu care străbătea drumurile dintre ogoare ; părul lui a căpătat intre timp o nuanță incenușată de mătasea porumbului, dar vioiciunea i-a rămas nealterată. Ce știu despre el ? Că s-a născut in 1925 și că de la cinci ani și-a pierdut mama, originară din Nerău. După școala primară și trei ani de ucenicie la un fierar din Sinnicolaul Mare, urmează gimnaziul agricol. Sint primii pași spre agricultură. Vor fi din ce in ce mai mulți in anii ce urmează. La inceput indeplinește, in sectorul de stat, funcții de răspundere ; dar la 1 ianuarie 1957 este ales președintele C.A.P. Nerău.

Se închidea un ciclu ? Abia că incepea un altul. Aici, in nemărginirea cimpiei, care n-a dat numai recolte de cereale, de cucuruz, de floarea-soarelui și de sfeclă de zahăr, ci și oameni deosebiți care pot rosti orișicind și cu un firesc emoționant – „Eu știu unde iese recolta mai bună". Mi-am notat aceste cuvinte acum cițiva ani. Și nu le-am uitat, pentru că le spusese Iosif Demeter. Același bărbat al cărui profil il văd plutind pe liniile tremurătoare ale cimpiei și pe orizontul fragil și limpede ca o chemare de departe. Au trecut numai anii ? Nu numai timpul a curs, ci și etapele unei agriculturi inaintate, concret determinată fizic și moral într-un mare C.A.P. in această parte a țării.

Cîmpia ne îmbie cu o părelnică pinză de praf pătrunsă în interiorul mașinii și cu o insinuantă mireasmă de țărină fierbinte. Peisajul a căpătat o fluiditate de vis, de parcă am pluti in afara timpului prezent ; sintem de cînd lumea in inima unor ogoare care an după an s-au implinit în recolte bogate supte din pămînt, stoarse din ploi și din soare, acumulate din truda oamenilor. Darul lor a însemnat întotdeauna viață ! Dar omul de la volan mă reintoarce din vis, repetîndu-mi în alți termeni ceea ce știam de la el mai mult – că el anume știe unde iese recolta mai bună, și iată-mă aflînd încetul cu încetul că uniformitatea cimpiei este doar aparentă. Cimpia se exprimă în realitate în soluri diferite, fiecare avîndu-și personalitatea distinctă. Există solul de tip cernoziom freatic umed, cernoziom lăcoviștit, lăcoviște sărăturată etc. E necesară o mare atenție și o bună cunoaștere în acest domeniu, elasticitate și precizie în stabilirea planurilor de cultură. Iosif Demeter se referă la condițiile de climă specifice acestui an. Si se mai referă la calitatea semințel

MIRCEA ȘERBĂNESCU

(Continuare în pag. 7)

CRONICA LITERARĂ

Premii de debut

Multe lucruri de laudă în concursul pentru debutanți al editurii Eminescu. Și, printre ele, cel mai important e că acest concurs există. Dacă el va deveni anual, dacă editura își va ocroti pe viitor debutanții (ale căror cărți pot apare și altfel decît ca niște caiete de extemporale), instituția va croi în literatura actuală o tradiție. Nu e puțin lucru să creezi o tradiție. Și nu e puțin să desăvîrșești o inițiativă.

O selecție premială mărturisește gusturile și intențiile unui juriu. În proză (de trei din cărțile de proză ne vom ocupa mai jos), juriul a manifestat o anume prudență, căutînd nume „fără riscuri". Scriitori cu frază limpede, în texte cu acțiune limpede și personaje clare (luminoase !). Alegerile sînt, dintr-un anumit punct de vedere, sigure.

Doru Davidovici, intiiul premiant al prozatorilor, e fără îndoială, un prozator.

Florin Bănescu, elogiat printr-o mențiune, e, iarăși, fără îndoială, un prozator, poate chiar superior consacrării premiale. Față de cărțile apărute curent în librărie și cele ale premiaților editurii Eminescu, ultimele sînt, nu rareori, superioare. În acest context, firește, al prozei limpezi, temperate, clare. În comparație cu, de pildă, Supersonicul al decolează în zori de Haralamb Zincă (prozator deosebit de prolific), Caii de Voroneț a lui Doru Davidovici e o carte excepțională. Să fie numai atît, și tot e ceva. Din păcate, nu fiecare prozator român dispune de un Haralamb Zincă drept termen de comparație (și Doru Davidovici și H. Zincă scriu despre supersonice).

1). Sintem, în aceste cărți ale debuturilor, aproape de confesiune. Autorii scriu proze „profesionale" și efortul de a construi e ușor detectabil. În Caii de Voroneț autorul ne poartă printre atîtea întîmplări năzdrăvane, incit noi, muritorii de rind, rămînem siderați. Eroul (aviator pe supersonice) ajunge în partea a II-a a romanului (cea mai întinsă) pilot pe un IAR la Ștefanofca. Lingă Ștefanofca trăiește o superbă pictoriță (știrbă) angajată cowboi (grăjdar, să zicem, cu vorbele noastre cele de toate zilele) fiindcă vrea să picteze cai. Sacrificiile documentării ! Aviatorul autoexilat se iubește cu pictorița ce adincește pe teren cunoașterea vieții și mai are în urmă o complicată dramă sentimentală. (Bărbăția vajnicului aviator se verificase din primele pagini). Peste deltă eroul se mai plimbă cu Nicole care e braziliancă și care îi povestește despre Matto Groso, Amazoane, Sao Paolo (Nicole e din Sao Paolo). Dacă ar exista doar talmeș-balmeșul acesta sentimentalo-exotic. (prozatorii contemporani speculează, cum nu se poate mai mult, frumusețile și bogățiile Deltei) romanul ar fi fost doar de consum, ca atîtea alte cărți, voinicești, cu eroi decorativi, peisaje frumoase, femei apetisante și profesiuni rarisime. Caii de Voroneț este un roman despre aviatori și, dacă uităm (să facem efortul) pelteaua naiv-sentimentală, constatăm că nimeni nu a scris mai patetic, în literatura noastră, despre zbor. Zborul, trăit pe viu, frazele despre aviatori reprezintă nu numai un adevărat roman de dragoste ci și o șansă, rară, a prozei lui Doru Davidovici. În direcția transcrierii faptului autentic, autorul Cailor de Voroneț anunță într-adevăr un prozator, și poate nu unul de mîna a doua. Dar pînă atunci vor trebui părăsite toate romanțele culese din mahalaua literară, literaturizările siropoase, puștismele, cochetăria și conversația cu literatura de bulevard. Pînă la Saint-Exupery (cel citat generos în prezentarea de pe coperta a II-a mai e destul drum, destulă literatură, dar, cine știe ? Să avem încredere în paginile de valoare ale acestei cărți.

2). Să arunci cu pietre în soare de Florin Bănescu pare mai degrabă un roman segmentat arbitrar decît o culegere de nuvele. Eroul e unul și același, Afilon, care, pe rind, își amintește de un sat al copilăriei, de întîmplări din mări sau continente îndepărtate, ori din activitatea sa de medic. Remarcabilă, în general, mi se pare lipsa de afectare a relatării, tonul ponderat, evitarea exceselor. Mi se par remarcabile, în cartea lui Florin Bănescu, prozele rurale. Scriitorul notează admirabil detaliul etnografic, mișcarea interioară a personajelor ; el scrie, precum altădată Sorin Titel, o proză a Banatului montan, a „gugulanilor". Personajele au viață (și pitoresc), locurile, contur. Un anume exotism există în proza lui Florin Bănescu, dar exotismul nu e strident. Nuvelele lui Florin Bănescu sînt „ale memoriei". Poezia lor (există și pagini plate, de reportaj cusute cu ață albă), aceea a locurilor a amintirii, a mării, a copilăriei, ne sugerează o sumă de comparații. Renunțăm deocamdată la ele, convinși încă o dată că scriitorul e superior prozei acestui volum. Fraza e departe de a fi a incepătorului.

„– Ninge, domnule, șopti bărbatul inalt și puse cu grijă receptorul alb în furca elegantului telefon . . .

Trebuia să străbată lunga alee, la capătul ei urma s-o apuce la dreapta, avea indicațiile precise ale portarului, de la oficiul de primire o să-l conducă cineva, el, portarul, nu-și putea părăsi postul, îi ceruse doar buletinul de identitate și mai remarcase că este primul, „sinteți primul astăzi, nu cred să mai vină cineva, cu ninsoarea asta" . . ., așa că pornise de unul singur și la capătul aleii se îndreptă în direcția indicată, dar nu vedea nimic, ninsoarea se întețise".

Notație fină, uneori încercări de „tehnică", proză scrisă curat, de un scriitor autentic.

3). Pavel Perfil în Cu fața spre lume e un bun reporter, nu ieșit din comun, nu mult deosebit de numele pe care ni le oferă zilnic ziarele, dar un reporter. Tentația prozei propriu-zise e mai mare decît aceea a asumării condiției de reporter, de reporter pur-și-simplu. Din „Cu fața spre lume" se poate extrage poate, un bun volum de nuvele.

C. UNGUREANU

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

HORIA ZILIERU :

Cartea de copilărie

(Ed. Junimea, 1974)

O călătorie în țara copilăriei (acesta este și titlul „predosloviei") este, măcar în parte, o coborîre spre universul poetic al autorului, o redescoperire a lumii genuine și mirifice așezate la temelia vieții sale sufletești. **Cartea de copilărie** nu este o carte pentru copii, cele cincisprezece balade constituindu-se într-un comentariu liric „matur" al faunei (și florei) ce populează hieratica „slavă stătătoare" (cum ar zice Ion Borbu) în care rătăcește imaginația scriitorului.

Volumul se deschide cu o chemare a fiului (a „coconului") în pomenitul teritoriu. Tonul e insinuant, înmiresmat arhaic și învăluitor, de mare protocol și savoare cronicărească : „E plin glasu-mi de nectare / de-ntristare / și mi-i ochiul înecat / de-un nisip de-argint curat, / că prin sînge somnul pune / cind și cind cite-o genune / În genunchi, sub orion / sta-vom, dragul meu cocon, / cit în craniu mă mai doare / țărmul arderilor clare".

Apoi, **truverul din levant** își acordează brusc, lira, luînd o poză gravă și sonorizînd violent de pe promontoriul sincerei sale emfaze : „Ave, / ninge-n pat de nori cu lave / **și ne leagă noi arome / cu brățările de taină ; / laur negru port la haină, / vechi amant printre fantome".** Versurile sînt admirabile tocmai prin prețiozitatea atitudinii, prin dicția fastuoasă, prin supunerea necondiționată la regula artei-spectacol.

În continuare, asistăm la prelungite dialoguri cu vietăți neînsemnate (greierele, fluturele, furnica, melcul, omida etc.), extrase din „dogorindul tărim / cît o lacrimă ovală" și supradimensionate, creionate fabulos, sub nori de polen, într-o lumină argintie și în aerul ingroșat de mireasma crinilor. Reproducem cîteva secvențe din **Omida :** „Bolnav de stenahorie, / în cerdacul de priveală / un seraf din mine scrie / stihliubov ca o beteală. / Semnele domniei mele / (cucă și caftan și tui) / stau în poarta iadului, / de păcat și sînge grele . . . / Și-o omidă / dă buluc prin manuscrise, / ca o ftizică silfidă / în tămîi de paraclise".

Mediul e cel al unui salon sau al unei grădini bizantine tîrzii, oprite în fresce, luminate de vitralii, saturate de artă, languroase și stilizate totodată. Dar nu devitalizate, nici crepusculare. Fiindcă Horia Zilieru este, totuși, un vizitator, cel mult un admirator aclimatizat. De aceea (jocul rămînînd complet gratuit numai pentru cei dinafară), el este pe jumătate convins, pe jumătate teatral (și ironic cu discreție) – de unde și interesul aparte al acestor texte, în aceeași măsură spontane și credincioase codului (unui cod recuperat și prin lecturi dar mai ales prin adeziunea reconstructivă a intuiției).

EUGEN DORCESCU

CARTEA STRĂINĂ

O antologie de lirică niponă

Distinsul poet Dan Constantinescu — excelent cunoscător al spiritualității nipone — ne propune, prin intermediul unei antologii de haiku, o incursiune într-un univers liric mirabil, trădîndu-și sevele dintr-o străveche artă poetică. Poemele miniaturale ale lui Basho, Buson, Shiki, Issa. Onitsura sau Taigi s-au născut sub zodia verbului profund chibzuit, dobîndind valențe poetice prin același gest demiurg inefabil, care așează pata de tuș acolo unde este necesar, metamorfozînd sulul de mătase într-o perenă operă de artă.

Nu este nici o exagerare în afirmația că haiku-ul este, în pofida dimensiunilor sale, un univers, reproducînd, la scara consemnării metaforice, dinamica lumii. Calitatea esențială a haiku-ului este, totuși, descoperirea poeziei pretutindeni : în regnul vegetal, în cel uman, într-acela al animalelor. Haijinii surprind prin prin prisma meditativă a poetului de rasă, virtuala stare lirică a fiecărui episod existențial, dramatismul și măreția acestora, pledînd, deloc disimulat, pentru o poezie ce are rang de condiție existențial.

Întreprinderea lui Dan Constantinescu este una cutezătoare, dificilă, dar încheiată cu o deplină reușită. Tălmăcirile nu sînt doar fidele — pentru că Dan Constantinescu face parte din acea rasă rară că demonstrează impresionanta capacitate de transfigurare lirică a limbii române, disponibilitatea sa de a apropia de cititorul român poezia oricărui meridian, fără să-i știrbească magnitudinea. Evident, meritul este, în exclusivitate, al traducătorului care prin calitățile superioare ale tălmăcirilor demonstrează o dublă deschidere : față de complexitatea extraordinară a spiritului creator japonez și față de aptitudinile deosebite ale limbii române de a deveni, în mîini hărăzite, un instrument al virtuozității poetice.

Cele 5 plachete prezintă panoramic valorile consacrate ale poeziei scurte japoneze. Primele patru cuprind selecții din opera celor patru mari haijini : Basho, Buson, Shiki, și Issa. A cincea plachetă este rezervată haijinilor care nu ating pragul de măiestrie la care au ajuns maeștrii. Yayu, Tairo, Shoha, Sazanami sau Taigi, au îmbogățit poezia japoneză, totuși, cu creații edificatoare pentru dragostea de frumos a poporului din Țara Crizantemelor.

Blyth, unul din cei mai de seamă comentatori ai haiku-ului, observă pertinent interdependența organică dintre haiku și realitatea imediată. Într-adevăr, citind poemele lui Basho, descoperim în expresia concentrată suflul copleșitor al vieții, desfășurîndu-se în ipostaze discrete și maiestuoase, aparent neînsemnate și magnifice în același timp : „Fluturele își parfumează / aripile cu mireanma / orhideei". Sau : „Floarea de camelie / a lunecat o lacrimă / căzînd". Caracteristic pentru Basho este decența și sobrietatea formulării, ca expresie a stării poetice reîntoarse la sursa genetică. Buson frecventează, și el, predilect universul floral : „O orhidee, seara / ascunsă-n parfumul ei, — / albul florii lucește", dar surprinde superb și încărcătura lirică a faptului de viață banal : „La muncă, pe ogor. / Cel care a întrebat de drum / nu mai este".

Citatele nu pot, desigur, decît să sugereze ce desfătări alese oferă antologia lui Dan Constantinescu (prefațată antologator) cititorului de poezie bună. Condițiile grafice, ilustrațiile deosebit de inspirate reconfirmă talentul indiscutabil al graficianului Emil Chendea.

Editînd această antologie, Editura Albatros girează un act de cultură important, facilitînd apropierea dintre două popoare, despărțite doar de distanțe geografice, nu și de cele ale sensibilității.

AL. COVACI

CORESPONDENȚĂ

Marian Odangiu : Poeziile Dvs. arată lecturi diverse și de calitate. Ele ni se par un fel de exerciții pe teme știute (e prezent Saint-John Perse, motive hispanice, mituri aztece). încă dincolo de această realitate se strevăd calitățile Dvs., care ni se par de pe acum remarcabile : o sensibilitate ieșită din comun, frazarea amplă și de-o anumită eleganță, lexicul bogat etc. Vă invităm la redacție, pentru continuarea discuției.

Virgil Panait : Poeme frumoase, în linia celor pe care le-am salutat aici, altadată Se observă o mai mare siguranță a compoziției, o remarcabilă și originală putere asociativă, în sfîrșit sînteți pe un drum bun. Reținem pentru tipar : „Acum pentru că aud . . .". „De fapt noi doi", „Poem fără titlu 2" (nu **phoem,** pentru că inovația nu vă aparține !), „La mine iubito piramidele", „Poem fără titlu 4", și „Am avea desigur un mare merit".

Ecaterina Păunescu : Sînt, icicolo, acorduri, calde, care justifică demersul Dvs., dar avem impresia că versurile sînt scrise în grabă, fără tainul (necesar) de reflecție și travaliu artistic.

Oni Rufan : Desene naive și pure care pot trezi unele speranțe. Atenție la ortografie !

Daniel Corbu : Versurile Dvs. anunță posibilități frumoase : „Pe muguri și pe zdrențe de gînduri o s-adorm / O să visez palate, ninsori de chihlimbar" etc. Poemele sînt inegale, cu multe naivități, ori exprimări pedestre. Mai trimiteți.

Sorin Roianu : Unele versuri remarcabile în „Invitație" și „Frumoase tăceri înaripate".

Ileana Cosmineanu : Reținem : „Nimeni nu poate" și „Și visele". Reveniți cu poeme noi și cu o prezentare.

Marian Bodea : Multe bizarerii și exerciții în gol. Face oarecum excepție „Izgonirea din suflet". Să mai vedem și altceva.

Ion Diaconu (texte aproape ilizibile, folosiți o plombagină mai bună !) **Ioan I. Sida, Ciumașu Dumitru-Iulius, Camil Precraiu (?) Mada Gheorghe, Ginel Sara** — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CURIER LITERAR

1). **AMFITEATRU** (nr. 8/74) — Cam în fugă și excentrice esenței poeziei lui **Dușan Petrovici,** notele lui Dinu Flămând la ultimul volum **Obelisc** al poetului timișorean. Spicuim : „Cu această carte, Dușan Petrovici găsește un ton mai direct, poezia comunică, **se adresează,** incită : „tineri, /sub coaja voastră de potocală / fierbe sărbătoarea unui vis / și poate sînteți stîlpi de rugăciune / ai poemului meu / iată vin înspre brațele voastre aprinse / aveți în gură măsele de zeu / cu care veți sfărîma timpul / pînă veți da de istorie / eu sînt doar cel care spune : / fiți duri cu neantul, învățați zborul / cățăratul pe brînci dacă-i nevoie — / dezlegați țărîna din jurul inimii voastre / și eu voi striga : / nu știu să zbor / dați-mi doar trupul unei pietre / din patria mea — voi urca împreună cu voi / pînă la inima ei". Nu găsim contemplarea facilă, nu ne întîmpină recuzita festivă. poetul propune idei, o dezlănțuire de idei care trebuie să-și cuprindă sieși cît mai osmotic, noțiunea de patrie.

2). **VIAȚA STUDENȚEASCĂ,** „revistă a Uniunii Asociaților Studenților Comuniști din România" are, în ultimul său număr, (27-28) un aer festiv, prilejuit de anul jubiliar al eliberării și de perspectivele apropiatului Congres al XI-lea al partidului nostru. Remarcăm, mai apoi, efortul redacției de a se afla în actualitate, de a încerca să cuprindă, în sumarul revistei, varii probleme din viața tineretului nostru studios, — reușind pînă la urmă să ne ofere un tablou cuprinzător, ba chiar, am spune, stufos prin bogăția de informații, comentarii, etc.

Cu pasiune și nostalgie, foștii combatanți ori simpli participanți la marele act istoric al eliberării vorbesc, în paginile revistei, despre vremurile de luptă și jertfe despre munca patriotică a studenților din acest an ne relatează Sorin Ștefan V. Sibianu, etc.

A. BALTHAZAR

GÎNDIREA ȘTIINȚIFICĂ CONTEMPORANĂ

Biosistemele și reglarea proceselor tehnologice

În ciuda faptului că sînt atît de apropiate de ființa omenească — sau poate tocmai de aceea — biosistemele regulatoare reprezintă încă și astăzi structuri destul de îndepărtate de înțelegerea noastră. Numeroase procese intime, care au loc în aceste sisteme, și chiar structura lor reală, sînt insuficient descifrate, iar faptul că ele au populat lumea cu mult înainte ca omul să fi inventat primele regulatoare, pare să nu fi contribuit prea mult la cunoașterea lor. De fapt, fiziologia era o știință aproape bătrînă atunci cînd biosistemele regulatoare au început să fie studiate sistematic, ca automate, pornindu-se de la foarte tînăra teorie a sistemelor de reglare. Este aici, desigur, un important serviciu pe care inventatorii deceniilor trecute și teoreticienii automatiști l-au adus biofizicii ; pentru că dacă astăzi știm atît cît știm, este sigur că, fără opera lor, am fi știut încă mult mai puțin. În perspectiva de acum, poate că s-ar putea reproșa acestei opere, inconștient antropomorfice, un anumit simplism al modelelor. Dar aceste modele simple au fost totuși suficiente pentru înțelegerea proceselor de bază, au pus în evidență importanța legăturilor inverse în homeostate, și au condus la primele modele matematice ale biosistemelor. Desigur, aceste modele sînt încă departe de a exprima complexitatea proceselor dinamice care au loc în biosistemele de reglare. În plus, ele au la bază ipoteze simplificatoare, adeseori grosiere, ca de exemplu ipoteza liniarității biosistemelor, invocată aproape fără excepție, deși apartenența acestor sisteme la lumea fenomenelor neliniare este de mult constatată. Se pare că acesta este un efect al dezvoltării inegale a mijloacelor matematice de analiză liniară și neliniară, în favoarea celor liniare, în prezent mult mai complexe și mai rafinate, ceea ce era oarecum natural să dirijeze studiul biosistemelor spre premiza liniarității. Cu toate aceste carențe (caracteristice oricărei perioade infantile) este mai presus de orice îndoială faptul că, împrumutînd mijloace matematice și tehnice tot mai specifice, teoria biosistemelor se va dezvolta exploziv în viitorul imediat apropiat, permițînd cunoașterea tot mai profundă a lumii ființelor vii și, prin aceasta, acționarea mai subtilă și mai eficientă asupra acestei lumi. Această supoziție, tonică în esența ei, are desigur multe șanse de confirmare ; dar nici afirmatia reciprocă nu este mai puțin adevărată. Astfel, studiul biosistemelor în general, și al celor de reglare în special, oferă observatorului atent și avizat imaginea unui conglomerat de soluții, surprinzătoare prin varietatea și eficiența lor, de care științele tehnice pot beneficia din plin. Caracterul optimal al acestor soluții — rezultat al proceselor de adaptare și selecție — le conferă un plus de acreditare pentru omul de știință de azi. Această constatare este evidentă, deoarece fiecare soluție de acest fel reprezintă rezultatul unui lanț de experimente, extrem de costisitoare pentru ființa vie, desfășurate în intervale de timp de ordinul sutelor de mii de ani. Ce alt domeniu interdisciplinar mai oferă cercetătorului astfel de șanse ?

Există unele greșeli tipice care pot surveni la analiza biosistemelor regulatoare. Cel puțin două dintre acestea merită să fie menționate. Prima derivă din tendința de a aplica în mod nerestrictiv modelele sistemelor de reglare tehnice, la sistemele vii. Cea de-a doua rezultă din tendința opusă, și anume, de a evita total aceste modele. Desigur, acest „pat al lui Procust", pe care îl reprezintă modelele sistemelor tehnice de reglare, poate da naștere la erori de interpretare, dacă modelele în cauză nu sînt aplicate cu prudență. Cu toate acestea, modelele din teoria și tehnica reglării sînt indispensabile pentru înțelegerea proceselor de bază care au loc în sistemele vii, deoarece în esență, principii și legi comune guvernează aceste categorii de sisteme. Pentru a ilustra această afirmație, este suficient să amintim principiul „legăturilor inverse" (feed-back) cunoscut de la primele sisteme de reglare și care stă totodată la baza majorității biosistemelor regulatoare. De asemeni, legile de stabilitate, legile de comandă optimală etc. pot fi recunoscute cu ușurință în biosistemele de reglare. Aici termenul „recunoscute" a fost ales în mod deliberat, spre a sugera considerarea aposteriori a acestor legi, care au rezultat în urma unui lung efort de cercetare, depus de mari matematicieni și automatiști, în special în perioada de după cel de-al doilea război mondial. Se poate spune cu drept cuvînt că acești remarcabili oameni de știință, printre care Leapunov, Nyquist, Bellman, Kalman, Pontriaghin, Vasile Mihai Popov și Rosenbrock — spre a aminti numai pe cei a căror operă a lăsat urmele cele mai durabile — au adus multă lumină în fenomenologia atît de complexă a sistemelor de reglare vii. În perspectiva de azi, aceștia au făcut, într-un anumit înțeles, operă de fiziologi, cu toate că nici unul dintre ei nu a avut aceasta în vedere. Oricum, în baza legilor descoperite de acești gînditori de elită, cercetători a căror operă este de dată relativ recentă (ca de exemplu Clynes, Milsum, Benzinger etc) au descifrat, fără prea mari dificultăți, modul de desfășurare a proceselor dinamice fundamentale care au loc în biosisteme. Prin aceasta s-au pus bazele unor științe noi. Caracterul net interdisciplinar al acestora obligă pe fiziologi și pe medici la utilizarea unor mijloace cu care aceștia sînt mai puțin deprinși, și anume cele matematice, dar le oferă, în schimb, posibilitatea surprinderii unor dimensiuni noi ale proceselor din sistemele vii. Față de punctele de vedere tradiționale, aceasta reprezintă, fără îndoială, un progres, ale cărui implicații majore, teoretice și practice, nu vor întîrzia să apară.

Cît de departe poate însă merge paralelismul dintre sistmele de reglare vii și sistemele tehnice corespondente ? Unde încetează aplicabilitatea modelului tehnic și unde începe „modelul viu" să fie numai el însuși ? Firește, acestea sînt întrebări la care nu se poate răspunde la modul general. Astfel, există sisteme care pot fi analizate complet în baza modelelor amintite și altele care scapă investigației. De altfel, compararea directă, raportarea celor două categorii de sisteme este, așa cum s-a mai precizat, plină de riscuri. În loc de acestea, este preferabil să se compare soluțiile, ceea ce este justificat de caracterul abstract al acestora, de faptul că ele reprezintă, în ambele cazuri, rezultatul unor probelme de optimizare.

Elementele puse în discuție mai sus justifică, cel puțin în parte, începerea oricărui studiu introductiv asupra sistemelor automate, prin considerarea unui biosistem. Desigur, procedînd așa, se alege un drum ceva mai complicat. Dar acest dezavantaj va fi compensat de posibilitatea de a observa subtilitatea mijloacelor proprii biosistemelor, în raport cu mijloacele curente din tehnica reglării. Și, poate, de șansa de a medita asupra faptului că, în alegerea soluțiilor, natura se dovedește, încă odată, plină de o extraordinară fantezie.

DAN TEODORESCU

Învățămîntul timișean și dezvoltarea multilaterală

(Urmare din pag. 1)

că sistemul de învățămînt preșcolar cuprinde din această toamnă toți copiii de 5 ani și 90% din totalul preșcolarilor — situîndu-ne în considerabil avans cu realizarea sarcinii formulate de Plenara C.C. al P.C.R. din iunie 1973.

Toate sînt ale noastre pentru că statul sîntem și noi, cei care vom ridica, începînd din acest an, noul Complex al Facultății de Medicină Veterinară și Zootehnie care, pe lîngă spațiile de învățămînt, înseamnă încă două cămine studențești și o cantină cu 1.500 locuri, noul cămin al Institutului de perfecționare a cadrelor didactice de pe lîngă Universitate (peste 300 locuri) și, mai ales, vom începe construcția edificiului facultății de Electrotehnică ce va fi dat în folosință în 1976. Realizînd cu consecvență și minuție sarcinile actualului plan cincinal (al viitorului cincinal și, încă de pe acum, indicațiile măreţului Program al partidului, în vederea modernizării învățămîntului și legării mai strînse de cerințele vieții, practicii și mai ales producției, județul nostru va adăuga Atelierului Școală și de prototipuri al facultății de Mecanică, al celui Școală de cercetare al facultății de chimie, noi edificii, adevărate fabrici școlare și studențești, ca Hala pentru Stația pilot de coloranți de la ITT. Complexului de clădiri și instalații ale Stațiunii didactice și experimentale a Institutului Agronomic i se va adăuga Biobaza pentru institutele Agronomic și de Medicină.

Sînt toate acestea gînduri pentru azi, dar mai ales pentru miine. Prezentul nostru a început acum trei decenii, odată cu noi cei care modelăm viitorul.

CARTEA DE IDEI

Cornelia Cohuț Magdalena Vulpe

Graiul din zona „Porțile de fier" I. Texte. Sintaxă *)

Influența deosebit de intensă exercitată de limba literară, printr-o mare diversitate de factori, în epoca actuală asupra tuturor graiurilor populare, dar mai ales asupra celor din zonele unde se construiesc însemnate complexe tehnico-industriale, a impus cu necesitate strîngerea și cercetarea patrimoniului lingvistic popular. O situație deosebită o au graiurile care se află sau se aflau în perimetrul unor lacuri de acumulare cum este cel din jurul Orșovei. Studiul acestui grai s-a făcut în cadrul programului de cercetări științifice complexe (de arheologie, etnografie, folclor etc.) inițiat de Academia R. S. România. Coordonarea lucrărilor de studiere a graiului din regiunea menționată i-a revenit prof. univ. Boris Cazacu. Au fost angajate colective de cercetători de la Centrul de cercetări fonetice și dialectale din București și de la Institutul de lingvistică și istorie literară din Cluj.

Din proiectata monografie a graiului (fonetică, morfologie, sintaxă, lexic, onomastică, texte) a apărut volumul pe care îl prezentăm, cuprinzînd o culegere de texte transcrise fonetic (p. 1-308), un glosar (p. 319-352), o introducere (p. XI-XXXI), transcrierea fonetică (p. XXXIII-XLIV) la care și-au dat contribuția ambele autoare. Lucrarea este completată de o hartă a localităților anchetate, de un indice tematic al textelor (p. 309-312), de o listă a siglelor utilizate și de alta de abrevieri (toate foarte utile), precum și de un substanțial studiu intitulat **Observații asupra sintaxei graiului din zona „Porțile de Fier"** (p. 353-393) semnat de Magdalena Vulpe.

Valoarea volumului constă în varietatea și marea bogăție a materialului cules cu metode moderne, de la un număr însemnat de informatori de vîrste și sexe diferite, selectați după criterii uzuale în cercetările dialectale. Remarcăm, de asemenea, eforturile autoarelor de a perfecționa metodele de notare folosite în lucrările noastre de acest gen.

Importante sînt și contribuțiile Magdalenei Vulpe privind cercetarea sintaxei graiurilor noastre populare. Subliniem aici disocierea pe care o face autoarea între **do—**, prefix care ajută la formarea aspectului verbal, în graiul bănățean, considerat ca o influență sîrbească, și **do** cu valoare de adverb, dezvoltat pe teren românesc din cel dintîi ; existența în graiul studiat a conjuncției **că, să** ca rezultat al unei tendințe de hipercaracterizare a raportului de subordonare ; existența conjuncției **da** cu valoarea lui **ci** etc.

Analizînd particularitățile sintactice ale graiului, Magdalena Vulpe conchide că acesta este „un grai de tip bănățean influențat, într-o oarecare măsură, de graiurile oltenești învecinate" (p. 393). Concluzia poate fi întărită cu fapte de ordin fonetic. Alături de fonetisme generale în Banat ca transformarea africatelor **ci, gi** în constrictive palatale, africatizarea dentalelor **t, d,** urmate de **e, i, ea,** transformarea lui **e** în **ă,** a lui **i** în **î,** a lui **ea** în **a** după grupul consonantic **st** etc. întîlnim în texte unele fenomene comune cu graiurile oltenești, pe care nu le găsim în graiurile bănățene centrale și de nord : evoluția lui **n** muiat (cînd provenea din **n** latin urmat de **e, i,** în hiat) la **i** semivocalic, evoluția lui **gi** (ji) (cînd provenea din d latin urmat de **iŏ, iŭ** sau din **i** semivocalic latin inițial urmat de **o** sau **u** accentuați) la **j,** trannformarea lui **dz** în **z** etc.

Lucrarea este o contribuție importantă la cunoașterea unui grai bănățean și, într-un context mai larg, a celor dacoromâne și așa destul de puțin cercetate în ultimele decenii monografic.

V. FRĂȚILĂ

* **București, Editura Academiei, 1973, 393 p. + XLIV p.**

PANORAMIC

● **Din nou în Expoziția permanentă de istorie contemporană.** O fotografie de epocă, expusă în sala nr. 2, ne atrage atenția. Îi recunoaștem pe Imre Aladar, Obrad Comanov, Pătrașcanu — deputați în Parlament ai Blocului muncitoresc-țărănesc. (La alegerile din 1932 BMT-ul a obținut în județul Timiș-Torontal 11 752 de voturi). Și iată, care a fost soarta Căminului Muncitoresc inaugurat în 1925 în Timișoara. Citâm din „Viața muncitoare" numărul de mircuri 1 Mai 1929 (din articolul „Atacul banditesc contra muncitorimii din Timișoara") : „Frumosul cămin muncitoresc a fost devastat și ciuruit de gloanțe, mobilierul sfărîmat, tablourile sfîșiate, cărțile din bibliotecă risipite, averea cooperativelor distrusă... Muncitori, femei și copii adunați pașnic în jurul catafalcului lui Fonagy, victimă a teroarei și temnițelor burgheziei, au fost atacați cu gloanțe de armă, loviți cu paturile de pușcă, călcați în picioare, tăvăliți pe scări și dați pe mîna polițiștilor ca să fie din nou schingiuiți... „Urmarea o puteți afla singuri. (Fonagy murise în închisoarea Doftana).

● **Ediția a treia a Festivalului umorului „Constantin Tănase"** s-a desfășurat la Vaslui între 19-21 septembrie. În program și un concurs de interpretare pe lîngă alte numeroase acțiuni la care a fost anunțată participarea a peste cincizeci de personalități ale culturii și artei, din întreaga țară. Nu e de glumă cu umorul la Vaslui !

● **Direcția Generală a agriculturii, Industriei Alimentare și apelor din județul Timiș** a editat lucrarea „Pămînturi renăscute" (autori M. Cozma, C. V. Oprea, P. Văcaru) privind sisteme de desecări în județul Timiș. O serie de fotografii și planșe fac lucrarea accesibilă și unui public mai larg. Redactor de carte : Mihail Glăja.

● **A INTRAT RECENT ÎN LIBRĂRII** Dicționarul de antonime (întocmit de conf. dr. Marin Bucă de la Universitatea din Timișoara și dr. Onufrie Vințelar de la Universitatea din Cluj prima lucrare de acest fel apărută la noi. Lansarea a avut loc marți 24 septembrie, ora 18, la Librăria „Eminescu" din Timișoara.

A. I. C.

DOI ARTIȘTI

Angelica Stoican Pană cîntă de mică. Nu întîmplător cîntecele ei au aerul curat, proaspăt, al plaiului natal. Vocea nu este cultivată, în sensul că nu alterează farmecul țărănesc al melodiei și al cuvintelor spuse ca acasă. Angelica are 24 de ani și s-a născut în Prejna-Izverna din Mehedinți. Cîntă în ansamblul Danubius. A debutat (pe scenă) în 1968, la Brăila, la un festival al orașelor de pe Dunăre. Anul acesta, la Concursul formațiilor teatrale și muzical-coregrafice de amatori, a obținut premiul I pentru interpretare (solist vocal de muzică populară). Scrie versuri, dar încă nu are curajul să le arate cuiva. Este pasionată de munca ei, de muzică („Mi se cere să cînt sîrbe. Nu mi se potrivesc. Altfel cînt doine și balade... Niciodată nu-s mulțumită cum cînt"...).

Soțul ei, Constantin Pană, e contabil la Casa de cultură a municipiului Drobeta Turnu-Severin. Cîntă și el. Cel mai mult îi place „De n-ar fi neica cu dor", dar pentru „De mic mă dusei cioban" a primit cele mai frumoase aprecieri. Pasiunea cea mare este însă teatrul. De aceea și joacă pe scena Teatrului popular.

I-am auzit cîntînd pe amîndoi și, fără să știu că se iubesc, am simțit că erau legați de o dragoste frumoasă. Atunci mi-am zis că dragostea aceea împărtășită de amîndoi era doar pentru cîntecul popular. Acum știu că alcătuiesc o pereche nu numai în cîntec, ci și în viață. De aceea le doresc să fie mereu împreună și să aibă succesele pe care le merită.

M. TOPOLNIȚA

George Suru

Noapte dacică

CÎND CADE STEAUA

Iată, se arată drumul soliei...
În zori solul tînăr și curat
Asemeni unui iezer
Va suride în veșnicia cremenei
Și va mai pleca un păstor – Întemeietor –
Ducînd cu el pe calea luminată
Turmele de dor.

SENIN ȘI STELE

Pe blănurile line ale cerului
Rezemat de săgeți
Cufundate în miere,
Zalmoxis cîntă, dansează,
Și repetă unica lege
A Nemuririi...

UMBRĂ LUNARĂ

În lutul olarului
Întors de pe cîmpie
Cu spice de grîu în deget
Se bucură roata cerească
Pe cînd în păduri se naște focul
Alb din suflet de iască.

IZVOR

Tînărul s-a ridicat din iarba
Cu cetăți de cucută,
Are în brațe jertfe cu flăcări de cimbru,
Și Dunărea în zori o sărută.

ȚIPĂTUL PĂSĂRII DE NOAPTE

Femeia zveltă a getului
Naște în pădure lîngă stîncile arse
Copilul bărbat care va veghea
Legea Binelui și-a Dreptului...

STALACTITĂ

Venind de la zeu
Solul păstor – Întemeietor – trimite
Vestea de pace pentru spicul grîului...

STALAGMITĂ

Un copil de grîu
Cu ochi de rîu fără vaduri
Întinde mîna și primește solia...
Inima sa devine călătoare prin nouri...

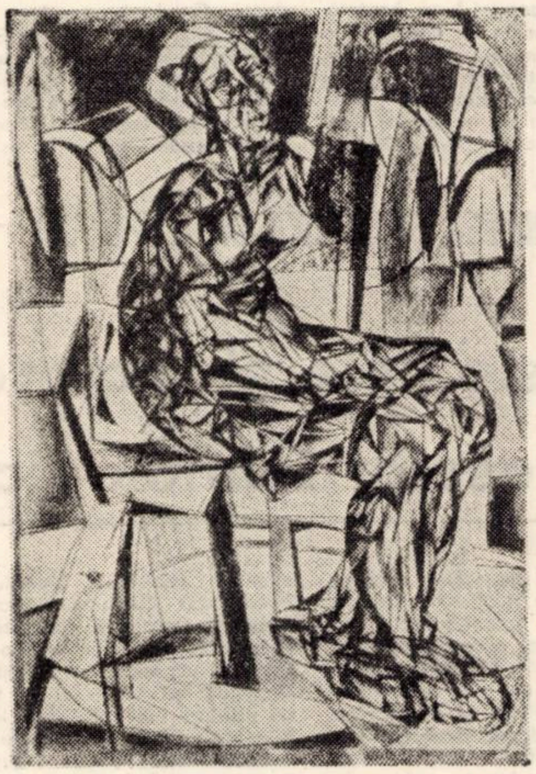

Studiu

ÎN PEȘTERĂ, LILIECII

Întunericul ar vrea să zboare
Spre vulturi
Dar cade izbit
De lumina din scuturi.

ÎN VRAJA FOCULUI, CELE ZECE LEGI ALE LUI ZALMOXIS

Să fii drept ca rădăcina ferigei.
Să fii curat ca lacrima căprioarei.
Să fii bun ca luntrea.
Să nu iubești pasărea blestemată ce se cheamă cuc.
Să iubești cum trecătorile iubesc caprele negre.
Să nu te răzbuni pe neamul lupilor ci numai pe lup.
Să îngenunchezi numai în pragul de lemn al casei tale.
Să visezi doar atunci cînd cerul e albastru.
Copii tăi să fie ramuri și nu copaci zburători.
Femeia ta să fie levănțică.

Viana Șerban

PRIN MUNȚII RODNEI

Din ușa colibei am întîmpinat munții.
Eram în Ardeal, pe unde se rătăcise
Soarele,
Pe unde maicile coboară la rîu, să-și spele rufele,
Ceasul ieșit din innoptare,
Era către o vinere, cînd gura flămînzise
După pește.
E întortochiat gîndul, aici prin munții Rodnei,
Copacii urcă goi șerpuitor
Și lasă nopțile în urmă.
Doborîte-s apele în lacuri.
Icoana cerului s-a-ntors, iar căldarea afundă
E plină cu lacrima cerului.

SLĂVITĂ E PACEA ARDEALULUI

Ești neam cumpătat și călit în veghe,
Ai poteci de taină, ce străbat Carpații
Și din Maramureș la mare, somnul păzește
Veștmîntul nopții.
Poteci de fum ridică toamna și șoimul
Lunii iulie își caută cuibul, la rădăcina izvoarelor,
Cu apele supte de turme.
Dintr-un cuib de stele s-a rupt planeta soare,
Pare un bondar de aur în căutarea unei corole.
Așa că luna în spaima ei galbenă și-a deschis
Umbrela luminoasă, sub zîmbetul viesparului
De raze,
Își face baia, în smalțul potirului de floare.
Cade încet cîntecul bătrîn al universului
Prin inelele ființei.
Slăvită e pacea Ardealului și pîinea
Frămîntată la apusul soarelui.

ANOTIMP DE APE

Răsăritul arde-n potire de cîntece.
Aripi venite din univers, sprijină-n Deltă
Soarele, ca pe fluturul imens venit din mare.
E mîl sau rouă, țărînă și apa
E povestea acestei limbi de pămînt
Lărgită-ntre apele Dunării.
Aci asudă liniștea în unde,
Aci te chem să pribegim
Cu o barcă cît un potir de nufăr în fugă.
Vino doar cu inima, fără
Cuvinte. Aici,
Prin acest anotimp de ape.

O SĂ-MI ADUCĂ AMURGUL

Să coborîm amîndoi la rădăcina întunericului.
Acolo
Să vii cu brațe de liniște,
Să-mi aduci amurgul și munții întregi,
Somnul nostru îl vor veghea sînzienele.
Ruginiți de vară, o să ne întoarcem la umbra
Coralului ;
Gleznele, cu liniști de abisuri, ne mînă prin
Poruncile nopții.
Adu-mi perle de mere în dinți
Și hai să înotăm printre ramurile de aramă !

CREION

POPASURI SLOVACE

Duminică la Bratislava (I)

Orașul, dimineața, pare un imens ochi deschis spre cer, spre Dunărea albastră și spre blîndele coline carpatice. Aerul e fraged și apa fluviului aduce în obraz briza umedă din zori. Doresc să urc spre cea mai mare înălțime care domină orașul. Și urc. Spre colina verde se încolăcește o șosea în serpentine. Sus de tot, dominînd orașul, monumentul eroilor, Slavin, o redută cucerită de flori și de verdeață exuberantă.

Îmbrățișez cu privirea acest imens osuariu, cu peste șase mii de morți, și pășesc pe aleea de beton, întîmpinat de două grupuri de statui simbolizînd elanul, tinerețea, zborul, ca pentru a preîntîmpina imaginile care vor veni. Și ele vin. Morminte comune uriașe, înțelenite de iarbă, îmbrățișate de jerbe de flori vii. Movile comune în care dorm înfrățite aceste mii de trupuri care au respirat și au sîngerat, care, îndurerate, sub apăsarea rănilor, abia au vroit să intre în pămîntul de pe colină, fiindcă tinerețea lor ar fi vroit să strige și să mai rămînă un timp aproape de susurul vieții. Pe plăcuțe de marmoră, scrijelate, numele acestor soldați, ale acestor ofițeri, nume atît de anonime și de fără sens acum, scrise parcă în aer, deasupra marilor morminte comune. Un vînt dulce de dimineață mișcă iarba pitică și răzvrătește părul fetelor venite aici, vesele, în această duminică însorită, să aducă flori, să admire panorama, să fotografieze orașul.

Urc treptele sure și intru în acest mausoleu de ceremonii funerare. O capelă turnată parcă dintr-un unic cub de marmoră bătînd în albastru. Interiorul îmbătă prin izul mortuar al florilor răspîndite și rezemate de ziduri, sau ținute în brațe de vizitatori. Pereții cuprind, incastrate în marmoră, versuri închinate celor care nu mai sînt decît un nume pe o piatră. Mă reazem de ușa masivă de aramă roșie. Cînd disting reliefurile sculptate în ea, disting și scenele tragice care au punctat un război cutremurător, în care poporul slovac, ostașii sovietici și românii și-au adus jertfele risipite pretutindeni.

Klik-klakuri de aparate fotografice, grupuri de vizitatori, iarba lucind viu în soarele dimineții și vîntul, acest vînt atît de pur, aici pe înălțime, fluturînd în jurul nostru și al monumentului Slavin, vîntul care mi se pare că acum ar vrea să miște pînă și steagul încremenit, în bronz, al soldatului luptător ce veghează din vîrful înaltului monument care domină capitala Slovaciei.

Cobor. Intru în petece de umbră. Apoi revin din nou în soarele molatec. Cobor. Mereu cobor. Orașul, în mișcarea și nemișcarea sa, pare atît de uman, atît de prietenos, privit chiar și de pe această colină cu iarbă, în care morții stau liniștiți în casa lor de sub pămînt.

Intru, încet-încet, ca dus de o dorință, rapid, născută, în mine, în șuvoiul lumii ieșite la promenadă pe malul fluviului. În jurul meu, oameni atît de calmi, de sănătoși, de fericiți, de liniștiți. Mi se pare că aproape nu merit atîta fericire să intru printre ei, ieșit dintre mormintele care m-au dus îndărăt cu trei decenii. Mă simt bine. Mă simt ușor. Mă simt rezemat de ei. Mă simt al nimănui și, totuși, al acestor oameni necunoscuți, care nu mă știu, pe care eu însumi nu-i știu, dar care mi se par acum un fel de frați și prin simplul motiv că, în această duminică, se plimbă senini în orașul lor, cutremurat odată de un măcel mondial, că iubesc soarele, că mănîncă înghețată, că rîd, că-și plimbă copiii în trăsurici, că privesc Dunărea, că respiră briza ei umedă, că sporovăiesc pe băncile din fața fluviului și că, totuși, prin toate acestea, prin viața lor cotidiană, ei își cinstesc și mormintele de pe marea colină Slavin. Dunărea, lîngă umărul meu drept, pare ea însăși, în curgerea tăcută, atît de umană, de apropiată, în neliniștea ei, încît aș mîngîia-o acum, ca pe o ființă vie, ca pe un frate, și aș alinta-o cu o vorbă bună.

ION ARIEȘANU

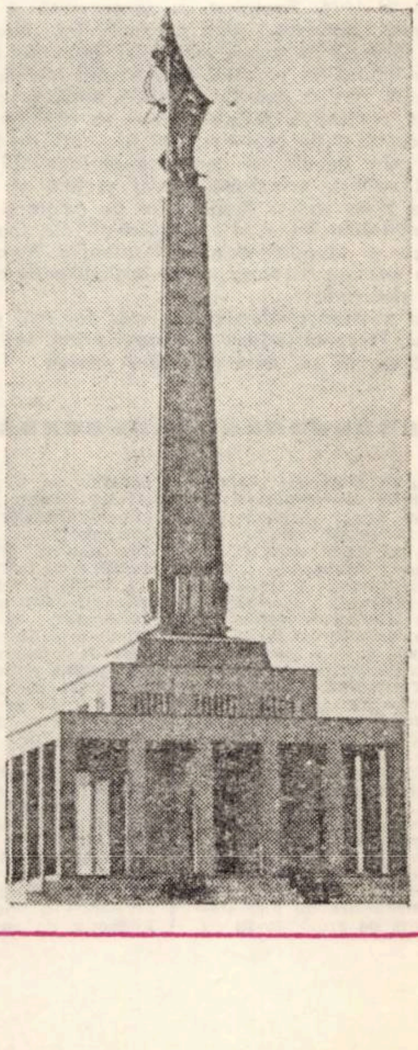

Alexandru Deal

ANOTIMPUL FĂGĂDUINŢEI

Fragmentul pe care-l publicăm face parte din romanul **Anotimpul făgăduinţei,** roman care încearcă să descifreze coordonatele evoluţiei personajului principal Valer Septembriu. Eroul, prins într-un puternic context social, încearcă să depăşească un impas de ordin sentimental prin limpezirea unor stări confuze generate de un presupus sentiment al nerealizării

În această limpezire, istoria ultimelor decenii îşi are un rol hotăritor, aşa cum apare şi din fragmentul de mai jos.

Ne-am îmbrăcat în acelaşi timp, eu încurcîndu-mă în cataroma grea a curelei ; am ieşit în bucătărie, m-am pieptănat în faţa oglinzii şi cînd a apărut Fodor l-am întrebat unde ne putem spăla.

– Dar de ce v-aţi trezit aşa de dimineaţă ? întrebă el. Baia e în reparaţie, mă rog, şi mi-a spus că imediat se face, o duce el un lighean din cele smălţuite şi ştergura şi sopon şi de celelalte, are grijă femeia lui cum se cuvine, că el pleacă la slujbă la cizmărie şi să-i spunem ce am dori să mîncăm la prînz ; el n-a dormit prea bine că-l supără de la **stomah** şi i se ridică mirosul **stomahului** bolnav în gură şi pentru un om curat asta-i o nenorocire ; am ieşit în curte şi am văzut o bătrînică, toată în negru, în cipici împletiţi, cu talpă de cauciuc, care se învîrtea în jurul maşinii, se apleca şi privea prin sticla portierei, apoi s-a apropiat şi i-am spus Bună dimineaţa.

– Da dumneata cine eşti ? a întrebat şi faţa ei de ţărancă bătrînă era surprinzător de frumoasă : eşti doctor ?

I-am spus că nici vorbă.

– Cum nu eşti doctor dacă ai maşină ?

– Mamă, a spus Fodor, lasă-l pe dumnealui în pace.

– Da cine e ? a insistat bătrîna. Al cui eşti ?

– Dumnealui e un **prieten,** a spus. Şi către mine : Iertaţi-mă, domnule, ştiţi, mama e un picuţ bolnavă de cap, n-o luaţi în seamă.

– Fodore, a spus nevasta lui şi abia atunci am văzut-o în spatele meu, măruntică şi cu mîinile împreunate.

– Da de ce ai părul lung ? a întrebat bătrîna : n-ai servici ?

– Nu vă supăraţi, domnule, a spus Fodor.

– Vreau să mă plimb cu maşina, a spus bătrînica.

– N-o ascultaţi, domnule, e bolnavă, a spus Fodor. Nu mai ştim ce să facem cu ea.

– Fodore, a spus nevasta lui. Fodore.

– A fost o femeie foarte frumoasă, dar acum suferă, mă lămuri Fodor şi părea grozav de stingherit deşi zîmbea privind-o. A avut o viaţă grea, sărăcuţa.

– Vreau să mă dau cu maşina, a vorbit din nou bătrîna şi faţa ei frumoasă părea luminoasă, nu prea avea vîrstă sau nu-mi dădeam eu seama.

– Să-mi iau cheile, i-am spun lui Fodor.

– Nu trebuie, domnule, şi m-a prins de braţ. Nici nu vă uitaţi la ea.

– Lăsaţi, am spus, nu e mare lucru.

Maria se spăla în bucătărie ; mi-am luat scurta şi am rugat-o să nu se supere. Auzise toată conversaţia pentru că mi-a zîmbit.

– Ciudaţi mai sînt oamenii, am zis.

Am deschis portierele şi bătrînica a întrebat :

– Io unde stau ?

Fodor a ajutat-o să intre în maşină. M-am aşezat la volan, am pus contactul.

– Deschide poarta, a poruncit Fodor neveste-si ; şi către mine încet : vă mulţumesc, domnule, pentru că îi faceţi plăcerea asta.

– Dar ştii să mii ? a întrebat bătrînica.

– Nu-ţi fă griji, măicuţă, am spus.

Ea m-a privit, avea ochii luminoşi ceva de speriat.

– Nu sînt măicuţa ta, a spus. Io sînt măicuţa lu Filip şi pe Filip l-or împuşcat cu puşca pînă o murit. Io sînt măicuţa lui Fodor, da Fodor e un fricos.

Am dat lin în **marş-arier** şi bătrînica amuţi privind cu demnitate în parbriz. I-am văzut pe toţi trei : Maria, Fodor, nevastă-sa cum se uitau la noi din poartă. Maria mi-a făcut semn cu mîna cînd am ieşit la şosea i-am făcut o surpriză măicuţei : am dat drumul la ştergătoarele de parbriz.

– Opreşte beţele, a spus cu asprime bătrînica.

Şi privea cu mîndrie, ca o stăpînă, ţintă înainte, în timp ce mîinile, cu încheieturile subţiri, îi stăteau împreunate în poală ca două flori ciudate de os.

Alunecam pe şosea în timp ce soarele întindea ţesături colorate în parbriz, îl îneca în transparenţe luminoose, mi-am scos din buzunarul de la piept ochelarii de soare şi le-am potrivit şeaua de plastic pe nas :

– Da cine l-a împuşcat pe Filip ? şi eram gata să adaug : măicuţă.

– Războiul, spuse. Războiul l-o împuşcat. Drept în **chieptu** de trei ori. Putea numa o dată, că era destul, da io stricat **chieptu** de trei ori.

Şi mîinile i se frămîntau în poală, aproape că foşneau.

– Războiul s-o gătat, spuse, da el o murit atunci şi se cheamă că pentru el tot război este. Cum stă el mort, întins, copil băgat în pămînt, cum stă el fără noroc. Şi cum trăiesc eu.

Şiruri de dealuri, cocoaşe moi, scrijelite pe pînza de cer cu vîrf de baionetă verde.

Mai am un copil, Gheorghe, spuse. El creşte mere pe munte şi an alălalt în iarnă i-o murit femeia de rac. Era umflată toată cînd s-o stins s-o făcut subţire la loc, cum o fost. Era zăpadă aşa de bogată că el a coborît o noapte întreagă pînă la dispensar, jos, şi l-o luat pe doctor să **constate,** da ăla era bătrîn şi nu s-o putut duce aşa că Gheorghe nu putea să aibe voie s-o îngroape fără act. Şi Gheorghe, săracu, s-o dus la fel înapoi şi a trecut o noapte şi după ea la urmă or văzut cu toţii cum vine un bărbat, Gheorghe, copilu meu, frate cu ăştealalţi doi : venea pe cal, drept, cu femeia lui dreaptă îmbrăcată gros cu suman, ca şi el, că era frig ca iarna, în şa amîndoi şi de departe n-or ştiut ce să întîmplă, că păreau vii ca oamenii, da numai Gheorghe era, copilul meu ce o ţinea şi doctorul le-o dat actu, după ce a văzut-o. S-o vorbit mult despre Gheorghe atunci. Şi desrpe Ana lui s-o vorbit.

– Au trăit bine împreună, am spus.

– Asta nu ştim noi, s-a încruntat bătrînica. Nimeni nu ştie. Se vorbeşte numa, fel şi fel. Aşa s-o vorbit şi înainte de război cînd s-o rupt dealu. S-or dus crucile atunci ca lemnele pe apă.

Am întors şi, în comună, bătrîna a zis : opreşte ; era casa ei şi coloane drepte de lemn brun, crăpat ici-colo, cu brîul casei dat cu var ; am coborît, cîteva femei priveau peste garduri şi o tînără cu un ţinc în braţe, gol puşcă de la brîu în jos, cu fesele durdulii, strivite pe braţul dezgolit al mamei.

Bătrînica s-a strecurat din maşină cu o neaşteptată uşurinţă. Şi-a aranjat năframa, a spus : mulţămesc frumos ; şi am văzut-o cum deschide poarta, o închide apoi, s-a auzit zăvorul căzînd, sunet plin şi scurt în urma ei ca şi cum nici n-ar fi fost. Parcă ar fi căzut o cortină grea din lemn, înaltă şi impenetrabilă, închizîndu-mă în afara lumii în timp ce mă jucam în palmă cu ochelarii de soare.

Acum eram cu totul altul.

Maria mă aştepta sau pur şi simplu stătea în curtea lui Fodor, ghemuită, mîngîind un cîine cu picioare subţiri, tremurătoare ce aducea a ogar, nu mă pricep cîtuşi de puţin la cîini ; am şuierat încîntat ; eu unul am iubit întotdeauna la nebunie cîinii ; avea o blană linsă, păr scurt, lin, galben ca lămîia ; cum te cheamă pe tine, flăcăiaşule, am spus şi l-am scărpinat după ureche. Gălbenuţa, a spus Maria, nu e deloc flăcăiaş, uite ce ochi omeneşti are şi cum tremură toată.

Mi-am trecut palma peste spinarea ei şi Gălbenuţa clipi expresiv, recunoscătoare. Să ştii că mă place, am spus, ia uită-te la ea bestia mică. Limba îi alunecă din gură ca o flacără vie, colţii au lucit albi, ferocitate apusă ; mi-am zis înciudat, drace, ce baftă au unele javre la viaţa lor. Ajung celebrităţi peste noapte, şi asta pe nedrept ; oamenii se cîinesc, cîinii se omenesc — asta fiind latura enigmatică, trăznită a vieţii, şi trebuie că-i frumos aşa de vreme ce . . .

I-am spus toate astea Mariei, reflecţiile mele mediocre de vacanţă ; a rîs, mi-a trecut mîna prin păr, doamne, a spus, Valer.

Am prînzit nu mai ţin minte ce ; ne pîndeam tot timpul cu privirile, unul pe altul, şi eram mereu pe punctul de a izbucni în rîs.

După-amiază am urcat pe dealuri, spre vechile cazemate, prin Stînjenele, cum se numea locul. Dar mai întîi am trecut pe lîngă fosta herghelie, acum doar un platou golaş înconjurat de un brîu de bîrne ; multe dintre ele erau roase, am pipăit înfiorat lemnul muşcat, rupt de dinţii armăsarilor ; şi pămîntul întins şi pustiu şi dezolant, răscolit de copite, ca o vatră părăsită.

Coasta dealului, iarba năpîrlită, vînătă ca un obraz de înecat, şficuită de rafale bruşte de vînt.

Am urcat ţinîndu-ne de mînă, ca altădată ; Valea Seacă arăta golaşă ca un ciolan lustruit ; după un ceas şi mai bine am ajuns la cazemate. Se ţineau bine blestematele, încă, am spus :

– Se ţin bine ticăloasele, ia uită-te la ele cum stau şi aşteaptă.

Iarba se iţea în smocuri tremurătoare, ici-colo, ca nişte flăcări vinete.

Tii, am spus, numai beton.

Am întins scurta şi ne-am azeşat în dreptul unui lăcaş de tragere ; turelele de beton erau una-două-trei-patru-cinci, dispuse în formă de potcoavă ; păreau ca nişte păhărele aşezate cu fundul în sus după o beţie straşnică.

Mi-am aprins o ţigară şi am coborît cîteva trepte printr-o intrare îngustă, am străbătut un coridor scurt care duhnea cumplit a umezeală ; pe pereţi alunecau moluşte sidefii ; lăsau nişte dungi frumoase, argintii, care sclipeau vii pe betonul golaş ; cumva, mintea m-a dus la beteala pomilor de iarnă ; la sărbătoare, la clinchet de pahare, la zăpezile nesfîrşite de altădată ; în cazemata propriu-zisă se deschideau şase fante aşezate circular la distanţe egale dintre care două erau mai largi, cum se zice, mai generoase ; am mîngîiat cu palma locul pentru afetul mitralierelor grele, mi-a scăpat un şuierat admirativ, al dracului de urîtă treabă ; apoi am amuţit ; printr-o fantă am văzut-o pe Maria la cîţiva paşi doar, se ridicase în picioare, îi zăream pieptul, fragil şi neapărat.

Aşa cum stătea ea dreaptă, nemişcată, acolo.

Aşa cum stăteam eu aici, cu picioarele uşor depărtate : şi atunci am simţit cizmele şi tunica şi casca de oţel înfierbîntată, fierbîndu-mi creierul, cureluşa îmi tăia bărbia şi eram ţesut în spaimă şi ură străveche de combatant, cu timpanele sfîrtecate de ţiuitul cîntat al gloanţelor, cu mîinile, amîndouă, pe urechile mitralierei şi degetul gros strivit cu satisfacţie şi deznădejde pe butonul de tragere.

Cu degetul şi cu sîngele fugit de sub unghia albă, violacee acum, strivit cu frică şi disperare pe butonul de tragere.

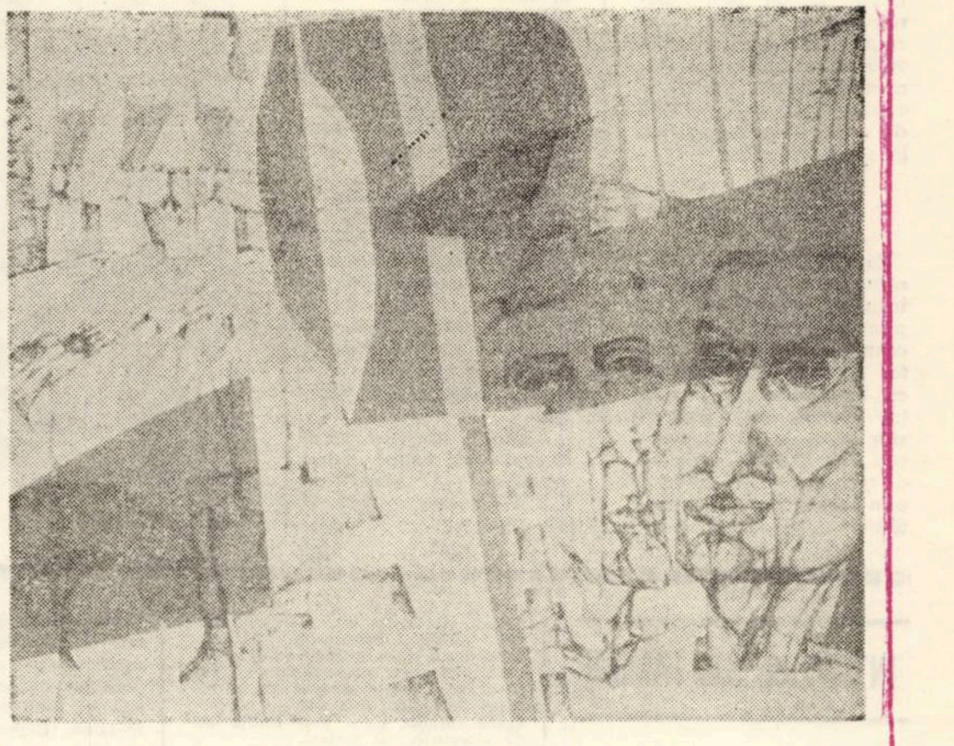

Meşterii drumurilor

Şi cum se zbate banda innebunită, îndopată cu cartuşe lungi şi frumos lustruite.

Cred că m-a auzit cînd am ţipat ; mi-am privit degetul ars de ţigara ce se terminase şi care acum sfîriia la picioarele mele.

Cînd am ieşit, Maria m-a privit uimită.

– Ce palid eşti, a spus, nu te simţi bine?

– Să plecăm de aici, am spus. Mă simt perfect.

Şi mi-am cules scurta de pe jos.

PLASTICĂ

DOI PLASTICIENI TINERI

Expoziţia de grup, saloanele oficiale ale filialei U.A.P. Timişoara din acest an, ne-au relevat prezenţa constantă a două nume promiţătoare: ELISABETA ANDRIANOV şi VALERIU SEPI care s-au impus prin lucrări nehandicapate de tracul debutului, lucrări care depăsesc tribulaţiile inerente începutului şi care, cu toate că ascund indoieli, au de pe acum o anumită siguranţă a mijloacelor de exprimare plastică.

ELISABETA ANDRIANOV

Pictura Elisabetei Andrianov se află la interferenţa cu grafica. Capacitatea liniei de a sugera atit mişcarea cit şi masa intr-un efort de realizarea unei stenografii picturale, prin ingenioase ritmări de planuri, işi are resursele în mobilizarea armonioasă a detaliului sore un randament superior al energiilor vizuale.

Concepute la modul vitraliului. lucrările intitulate „Omagiu", „Studiu" sau „Meditaţie" impun prezenţa viguroasă a omului care se află permanent în atenţia artistei. Creativitatea lirică a portretelor de familie se continuă pe un plan superior intr-o lucrare cu ecouri de frescă, „Artă 90% muncă", în care monumentalitatea epică a compoziţiei este dublată de o ingenioasă paginare în spaţiul plastic.

VALERIU SEPI

Relaţiile cromatice, tehnica exprimării plastice, textura revelatoare de principii vitale, lucruri necesare vocaţiei unui pictor de şevalet, se afirmă cu certitudine în pictura lui Valeriu Sepi. Pictorul stăpineşte arta compoziţiei, sistemul de unificare a genurilor se formează prin decantarea paternităţilor tutelare, astfel incit formele tradiţionale realiste coexistă paşnic cu cele abstracte. Linia şi forma inlătură uneori compoziţia clară, dar, printr-o prezenţă minimă, reconstituie spatiul continuu. in care materia picturală se subordonează intentiilor initiale de compunere a imaginii. Expresia plastică este asemănătoare cu cea a lui Leon Vreme, profesorul său, dar există o nuanţă personală de investigare a experimentului. In general pictura lui Valeriu Sepi are o tematică angajată, generoasă şi umană în ideotica ce-l animă. „Strigătul păcii", „Tipografie ilegală", „Scinteia" sint doar citeva lucrări care s-au impus în ultimul timp.

RADU MELNIC

MUZICĂ

STAGIUNEA DEMAREAZĂ

O stagiune poate fi foarte bine dinamizată de evenimente, de aniversări, care catalizează eforturi şi valori. Activitatea Filarmonicii timişorene se indreaptă de pe acum in direcţia pregătirii evenimentului care va incununa anul muzical 1974–1975 : festivalul **TIMIŞOARA MUZICALĂ,** aflat la cea de a patra ediţie, devenit de notorietate europeană. Deci, două săptămini cu surprize. Pină atunci vom asculta concertele dedicate aniversării a 80 de ani de la naşterea lui Sabin Drăgoi ; o expunere a lui E. Borza va fi dedicată publicului larg, se vor cinta : „Divertismentul în stil rustic", „Poemul neamului", primă audiţie, va avea loc şi un concert coral „exclusivitate Drăgoi".

Filarmonica va fi prezentă şi cu prilejul „Zilei recoltei" în cadrul unui program artistic. Vom fi invitaţii unui recital susţinut de interpreţi germani, cu prilejul „Zilei Naţionale a R.D.G. „Zilele Muzicii din R.P. Polonă" vor fi onorate de oaspeţi polonezi.

Stagiuni permanente, la Ciacova, Lugoj, Reşiţa.

Dintre oaspeţii simfonicelor de la sediu amintim pe R. Sommer (Marea Britanie), D. Zechlin (R.D.G.), cei doi fii ai violonistului sovietic Kogan, apoi D. Grigore, M. Fotino, L. Şerbescu, S. Cosma.

Această stagiune va fi marcată la Operă prin premiera „Bălcescu" de C. Trăilescu ; „Stejarul din Borzeşti" va fi prezentată în Timişoara şi la Hunedoara, în cadrul festivalului muzical „Sarmis", impreună cu baletul „Ia-ţi mireasă, ziua bună" şi „Tara Hălmagiului" de N. Boboc. Şi Opera se pregăteşte pentru festivalul timişorean din luna mai.

Trebuie mentionate aici şi traditionalele stagiuni permanente de la Ciacova (unde se va prezenta „Singe vienez"), Resita (cu baletul „Seară vieneză"), Arad („Boema") şi Lugoj („Liliacul").

Institutiile muzicale timişorene acordă în acest an mai multă atentie creatiei româneşti din toate vremurile.

L. B.

TEATRU

PENTRU CEI MAI MICI : „SCORUŞA"

Teatrul de păpuşi din Timişoara aproape că n-a avut vacanţă. Pentru a-i marca totuşi un inceput de stagiune, citeva rinduri despre un spectacol destinat celor mai mici dintre cei mici, „Scoruşa". Gindit in ritmul percepţiei lor, in orice caz al atenţiei lor (aici şi teoreticienii sint oarecum in consens), spectacolul le trezeşte reacţii diferite, fiindcă e vorba despre o zi din viaţa unei fetiţe nu prea ascultătoare şi ei ştiu că nu e frumos să fie aşa. Se recunosc şi sint supăraţi ori nu se recunosc şi rid. Se implică sau se distanţează am comenta noi, savant.

Acţiunile propuse de text sint speculate cu indeminare pentru a se fixa in memorie noi cuvinte (ce denumesc obiectele cu care se lucrează). Şi multe ar mai fi de spus. Nu este cu siguranţă vorba de o mare reuşită dar e o incercare ce se cere aplaudată şi in orice caz reţinerile noastre (pe care teatrul le cunoaşte) nu cintăresc atit de mult incit să le repetăm aici.

Ceea ce dorim este să atragem atenţia asupra existenţei acestui spectacol şi asupra necesităţii ca prin intermediul Inspectoratului şcolar, el să fie văzut de cei cărora se adresează. De altfel un reprezentant al său a fost prezent la premieră şi bănuim că intre timp au şi fost studiate posibilităţile. Nu ne rămine decit să sperăm că vom putea consemna rezultatele acelui studiu.

A. C. IORDACHE

MOLNAR ZOLTAN : „Odă eroilor"

ECHO

Vîrste de lumină

Nişte puberi şi nişte adolescenţi apar, cu primele lor litere scrise, intr-o culegere de poezie. Faptul s-a mai făcut. Dar aceştia sint poeţii noştri, ai acestui pămint timişean, şi aceasta incintă. Unii dintre ei nu văd lumina tiparului pentru intiia oară, dar aceasta nu îi determină să fie mai puţini incintători alături de cei care publică primele lor versuri. Cuvintul de inceput al poetului A. Dumbrăveanu subliniază „prospeţimea acestor acorduri lirice, faptul că-n fiinţa lor se poate distinge, adesea, inzestrarea autentică".

Selecţie a unui concurs de poezie, iniţiat de Comitetul judeţean Timiş al U.T.C. şi Inspectoratul şcolar judeţean, placheta VIRSTE DE LUMINĂ se vrea un omagiu al celor două mari evenimente ale anului, dar şi un omagiu adus unei poezii proaspete, a ingenuităţii şi „primelor iubiri".

Cornel Otescu şi Lucian Petrescu oferă, ambii, o poezie care tinde şi se constituie, de pe-acum, intr-o manieră originală. Primul atinge in versurile sale inflexiuni imnice, intr-o manieră cam barocă, e adevărat, dar laitmotivele poetice, metafora amplă sint autentice, iar un ton elegiac şi motivele poetice alese conferă acestui tinăr poet culoarea sa proprie. Versul lui Lucian Petrescu e unul mai nervos, mai dramatic, rafinamentul expresiei sale

fiind real. El cintă, ca şi primul, natura, patria, iubirea, intr-o meditaţie poetică ce se caută pe sine.

Poetesele tinere abundă în culegere. Mariana Gherga vine cu un registru intim, proaspăt, sau propune figuri ale istoriei, sau ale ţinutului şi oraşului natal, în jurul cărora poematizează. Irina Ungureanu scrie o poezie de notaţie şi fineţe, o poezie a nuanţelor şi a integrării în natură „Am mirosit floarea / şi pe obraji mi-au crescut flori". Romaniţa Glăja propune momente ale istoriei patriei pe care le sensibilizează de o manieră adolescentină frustă, de patriotism sincer, iar Simona Grazia Dima aduce un timbru meditativ autentic şi grav tinzînd să cuprindă arii ale unor sentimente mature.

Presăraţi, ca mici licurici, în spaţiul imens al poeziei, ar merita să enumerăm aici încă şi alţi tineri poeţi elevi ca : Marcel Sămînţă, Marian Odangiu, Violeta Vintilă, Rodica Băcanu, Cornel Bogdan şi alţi colegi ai lor întru poezie. O menţiune, totuşi, pentru Violeta Vintilă, care aduce o vibraţie lirică surprinzătoare, o poezie în care sinceritatea sentimentelor poetice şi maniera directă sînt cuceriri de bun augur. O menţiune pozitivă, de asemenea, ilustratorilor, elevilor Heber Rainmar şi Wardung Kalamar, de la Liceul de Arte plastice din Timişoara. Întru totul, un mic dar făcut poeziei şi tinereţii de către cei mai tineri poeţi ai Timişoarei.

SILVIU TANCO

Orăştia, citadelă a tradiţiilor culturale

● 750 DE ANI DE EXISTENŢĂ ATESTATĂ DOCUMENTAR

Orăştia, prezentă in atitea pagini de istorie şi luptă, cea care a oferit posibilitatea afirmării unor cărturari şi poeţi, oameni de ştiinţă şi cultură trăieşte in luna aceasta un moment festiv, acela al sărbătoririi celor 750 de ani de existenţă atestată documentar şi a altor mai numeroase veacuri probate arheologic, numismatic, de tradiţiile populare şi cele culturale. Fiind situată în imediata apropiere a cetăţilor dacice din Munţii Orăştiei, a staţiunii neolitice de la Turdaş, a localităţii romane Germisara (azi Gioagiu) etc., Orăştia a cumulat, transmiţind posterităţii, nu numai creaţia sincretică a folclorului, cîntecului şi dansului, ci şi pe cea picturală specifică ceramicii Turdaşului cărora li s-au adăugat apoi creaţiile artistice ale renumitelor bresle etc. Pe o asemenea vatră gîndirea românească a cunoscut o izbîndă a cuvintului tipărit incepind cu cunoscuta **Palie de la Orăştie** şi a altor cărţi care au circulat mai apoi prin aportul unor cărturari, cum au fost studentul din Romos (Orăştie), familia umaniştilor Ştefan Olahul, tatăl şi Matei Olahul, fratele umanistului Nicolae Olahu, împămînteniţi aici ca juzi ai Orăştiei, precum şi a profesorului bănăţean Mihai Halici care a funcţionat la Colegiul reformat. Anonimul transilvănean sau „Captivus Septimcastrensis" cum s-a numit studentul din Romos este un umanist din secolul al XV-lea, unic în sud-estul Europei. Cartea sa **Tratat despre datinile, moravurile şi condiţiile de viaţă ale turcilor** tipărită la Roma în 1475 şi retipărită pînă în secolul al XVII-lea în alte douăzecişi cinci de ediţii, din care una prefaţată de Martin Luther, prezintă pentru prima oară în lume, unele date, total necunoscute lumii civilizate, despre viaţa şi moravurile, istoria şi tabieturile turcilor. Panorama tradiţiilor culturii din Orăştia medievală şi premodernă, cuprinde şi alte nume cum ar fi cel al poetului de la curtea lui S. Bathory pe nume Unsius Leonardus, a farmacistului I. Stanislau Gratowsky (1692–1722) care a publicat însemnările sale sub titlul **Campaniile turcilor impotriva imperialilor în anii 1716–1718** sau a cronistului sas Ioseph Leonhard.

Intr-o perioadă în care instituţiile de cultură proprii românilor de aici lipseau, asociaţiile culturale,

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

CASA MODEI

Autori ai proiectului noii Case de modă timişorene — arhitect **ANCA SELEGEAN** şi arhitect **IVAN STERN.** Intrebări :

Reporter : — Cum credeţi că s-a integrat, din punct de vedere arhitectural, noua construcţie in sit, in mediul urbanistic existent ?

ANCA SELEGEAN : — Amplasamentul acestei clădiri reprezentative a fost destul de dificil (un spaţiu în plin centru al oraşului). Linia arhitecturală a Casei de modă trebuie să se racordeze celorlalte construcţii reprezentative din zonă. Am văzut celelalte case de modă din marile oraşe ale ţării. Ca mărime şi complexitate, Casa model din Timişoara e intrecută doar de cea a Capitalei.

IVAN STERN : Cred că integrarea în sit s-a rezolvat onorabil. S-au folosit elemente caracteristice zonei (Muzeul Banatului, Opera). Cele două calcane care încadrează Casa nu sînt reprezentative. Există însă nişte deficienţe la nivelul detaliilor, mai ales în ce priveşte faţada. Cele mai multe ţin de execuţie, de finisaj.

REPORTER : — Comentaţi modul în care beneficiarul a intervenit la amenajarea spaţiilor.

ANCA SELEGEAN : — Noi am încercat să concepem nişte spaţii adecvate funcţiilor ideale ale unei Case de modă. Trebuia însă înţeles că o asemenea Casă nu-i un magazin universal, că trebuie expus selectiv, conform unor norme estetice. S-a intervenit nedorit la decoraţia interioară, ceea ce a estompat eforturile colectivului nostru, de pildă strădania arhitectului Baroiu Vasile, care s-a ocupat de proiectarea mobilierului.

IVAN STERN : — Aşa este. S-a intervenit fără consimţămîntul nostru. Ca în atitea cazuri, beneficiarul a omis că un spaţiu comercial trebuie să fie şi un spaţiu de educare estetică a publicului şi a intervenit „după ureche", în afara unei minime pregătiri estetice. Citeva exemple : jardinierele din fier forjat, tablourile, panourile de pe casa scărilor, scoarţele populare de pe mesele de la bar, măştile radiatoarelor, sistemul de reclame. Repet : mare atenţie la detalii !

REPORTER : — Ce ar trebui să fie Casa de modă a unui oraş ?

IVAN STERN : Un spaţiu dinamic, activ, care să propage modernul, bunul gust, în care să se organizeze şi expoziţii, prezentări, schimburi de experienţă cu Casele de modă ale ţărilor vecine.

ANCA SELEGEAN : — Un loc anume. în care cetăţenii oraşului să-şi împrospăteze ochii, să şi-i „spele" cu lucruri frumoase şi noi. Un centru în care să-şi dea intîlnire creatorii tineri în domeniul modei, în care să se renunţe la rutină, la comoditate, la inerţie. Încă o dată, o bucurie a ochiului.

REPORTER

SILUETE

O VIITOARE PRIVIGHETOARE A FĂGETULUI

Cîntă de la vîrsta de 4 ani, iar acum e în clasa a XII-a la Liceul din Făget. Concomitent urmează cursurile de canto ale Şcolii populare de artă din Lugoj. Claudia Vesălău a cîntat şi cu tatăl său folcloristul Cornel Veselău, la Tv, la emisiunea „Vetre folclorice".

Repertoriul Claudiei Veselău, din zona de deal şi munte a Făgetului, are un farmec deosebit, la care se adaugă vocea tinerei interprete ce-i dă coloratura caldă, specifică. Cîntecele „Frunză verde de sălcuţă", „Fă-mă, mamă, ce mi-i face", şi altele din folclorul contemporan (Mîndrul cîntec timişan) au făcut-o cunoscută unui larg auditoriu.

Claudia Veselău a participat la a II-a sesiune naţională pe teme folclorice a elevilor, ţinută la Sibiu, cu lucrarea „Strigarea peste sat", avîndu-l coordonator pe profesorul Ion Căliman.

Şi acum — cele două premii care i-au adus Claudiei Veselău confirmarea talentului. În primăvara acestui an a luat parte la concursul folcloric „Steaua litoralului", unde a obţinut premiul special a O.N.T.-ului". Dar trofeul cel mai preţios îl constituie premiul I obţinut cu prilejul Finalei pe ţară a soliştilor vocali din cadrul concursului artiştilor amatori închinat celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei.

După aceşti lauri. i-am dori Claudiei Veselău să nu se oprească aici, ci să continue să-şi îmbogăţească şi să-şi cultive pe mai departe talentul

DAMIAN URECHE

In nemărginirea cîmpiei

(Urmare din pag. 1)

şi-a tehnologiilor diferenţiate, cerute de ţelul major al unor recolte cît mai sigure şi cît mai îmbelşugate.

Mi-amintesc că l-am văzut odată pe Iosif Demeter într-un lan de griu. Griul ii ajungea pînă la mijloc. Şi bustul său căpăta o expresie luminoasă, de mîndrie şi de fermitate, cu care prezenţa sa, fizic atît de modestă, se afirma pregnant in măreata desfăşurare de mari dimensiuni a cîmpiei şi cerului. N-am să uit o precizare : ceea ce vedeam eu şi numeam griu, griu pur şi simplu, insemna pentru acest om al ogoarelor, nume aparte şi caracteristici diferenţiate. Iosif Demeter îmi vorbea de soiurile de griu ca despre nişte prieteni şi oameni bine cunoscuţi. Lovrin 10 – spre pildă – este o cunoştinţă relativ recentă – numai din 1973 – dar şi-a ciştigat stima şi prietenia agricultorului versat, prin calităţi demne de toată atenţia : e rezistent la temperaturi scăzute, la secetă, la boli şi dăunători.

Nu e suficient ca un prieten să se cunoască numai la nevoie ; acest prieten al cooperatorilor din Nerău ştie să răspundă cu generozitate, mai cu seamă în condiţiile unei agrotehnici superioare, acolo unde e mai mare nevoie de puterea lui – la cantitatea şi calitatea recoltei. De prietenii buni se vorbeşte cu admiraţie şi cu dragoste ; cum să vorbească atunci un agricultor experimentat, dotat cu o inaltă responsabilitate civică şi profesională, despre griul cu care a atins cele mai inalte nivele la evaluarea recoltei de anul acesta ? Iosif Demeter a găsit cuvintele de laudă cele mai potrivite şi acasă la el şi la recenta consfătuire de la Timişoara, dedicată griului. Adăugind : „Consider că producţia bună din acest an nu este un nivel peste care nu se poate trece şi că noi trebuie să tindem spre producţii de 6. 000 kg la hectar". (Anul acesta, media a fost de 5. 538, cu o maximă elocventă c. 5. 760 kg la hectar).

Revăd drapelele de C.A.P. fruntaş, distincţiile, diplomele, cupele cucerite în ani şi ani de muncă in cadrul agriculturii noi a patriei şi consemnez ceea ce imi spunea preşedintele despre cooperatori – in toate trofeele acelea se află adunată voinţă şi trudă colectivă. Oamenii din Nerău, buni gospodari, cărora agricultura de azi le-a dat noi posibilităţi de afirmare, s-au mai afirmat o dată anul acesta cu o recoltă superioară de griu. Satul ocolit de jur imprejur de inelul imens al cîmpiei ce nu cunoaşte odihna, a atins, ca şi satul românesc în general, o treaptă mai înaltă de bunăstare şi de civilizaţie. Sînt realizările tuturor şi-ale preşedintelui, sînt rezultatul unor ani de muncă susţinută, lucidă, bine planificată, individuală şi colectivă, şi intr-un acord total cu progresul ţării întregi.

Reîntorcîndu-ne din largul cîmpiei, maşina revine cu un mic salt pe şoseaua asfaltată dintre copacii bătrîni văruiţi proaspăt. Drumul de pămint rămine în urmă, ca un semn de nostalgie al nemărginirii şi cerului Cu mîinile pe volan, Iosif Demeter dă răspuns unei întrebări ce-i mai pun. Il mai interesează, sigur că da, echipa de fotbal „Recolta" în care a jucat el însuşi. El, preşedintele C.A.P. Încă acum cîţiva ani, mai era mijlocaşul echipei intr-un turneu fotbalistic în R.S.F. Iugoslavia. Publicului belgrădean nu i-a scăpat calitatea de animator al echipei, purtată cu un elan deosebit de bărbatul cu părul atins de bruma vîrstei. Sînt amintiri frumoase şi povestite cu voioşie tinerească.

În vreme ce maşina aleargă pe şosea, lacomă de distanţe. Mă întorc acasă după ce-am atins capătul drumului ce mi-l propusesem de la inceput.

Meditaţie

reuniunile şi societăţile diverse au îndeplinit o misiune socială de prim ordin şi au imprimat un ritm mai inalt de activitate culturală şi de viaţă românească. Din a doua jumătate a secolului al XIX-lea aflăm la Orăştie un număr impresionant de asociaţii şi reuniuni. Amintim pe cele mai de seamă şi anume : **Societatea de lectură a Junimii** 1864 şi **Casina română** 1868, **Despărţămîntul Astra** şi **Reuniunea invăţătorilor** cu o bogată activitate culturală şi naţională cărora li s-au alăturat cu destoinicie **Reuniunea meseriaşilor români,** cea a femeilor, **Reuniunea de cîntări** şi **Societatea pentru fond de teatru român.** Toate acestea au făcut din Orăştie un viu centru al activităţii sociale, iar din cărturarii care au activat, aici, nişte oameni capabili de efort şi sacrificii puse în slujba unor idealuri inaintate.

Intreprinderi ale hărniciei au fost şi tipografiile din Orăştie. Avem în vedere nu numărul lor, vreo 15, şi nici totalitatea cărţilor şi revistelor, almanahurilor sau calendarelor, al ziarelor şi broşurilor, cît mai ales faptul că scriitorii de seamă şi-au scos in tiparniţele Orăştiei opere cu adevărat remarcabile, că nu puţini dintre aceştia datorează Orăştiei debutul lor editorial. Florilegiul cărţilor atît de diverse intr-un număr impresionant confirmă adevărul că Orăştia reprezintă un pămînt de legendă şi faptă îndrăzneaţă. Ceea ce poate impresiona şi surprinde este cutezanţa şi iniţiativa de a tipări in limba română, intr-o perioadă în care cu greu se putea citi şi învăţa la şcoală in limba strămoşilor. Cultura românească datorează Orăştiei acel prim impuls al **Paliei** urmat peste veacuri de numeroase cărţi valoroase care au marcat debuturile lui Lucian Blaga şi Victor Eftimiu şi Maria Cunţan şi mai inaintea lor, a poetului din Orăştie, Traian Mihai, a localnicilor Valeriu Bora, V. I. Todea etc. Orăştia a oferit serviciile sale editoriale criticilor Ilarie Chendi, C. Bogdan-Duică şi Iuliu Vuia, prozatorilor de renume Liviu Rebreanu, Ion Agîrbiceanu, Alexandru Ciura, Ion Dragoslav. Strădania de a pune la indemîna cititorilor de rînd şi a celor cu pretenţii, anumite îndreptare şi lucrări de popularizare, iniţiativa temerară de a scoate unele colecţii patronate de publicaţiile care apăreau aici, dar mai cu seamă fapta încununată de succes de a edita la Orăştie acea **„Bibliotecă a scriitorilor de la noi"** arată că Orăştia a iniţiat, după expresia lui Octav Tăzlăoanu, „o mişcare literară mai intensivă".

Dacă pornim de la adevărul că „cultura unui popor atîrnă de numărul celor ce citesc" atunci incontestabil că Orăştia îşi merită un bun cuvînt de apreciere pentru acţiunea de difuzare a culturii prin presă. Nu putem decît să enumerăm în grabă din cele cîteva zeci de titluri ale publicaţiilor progresiste care s-au tipărit aici. Cea dintîi a fost **Revista Orăştiei** (1895–1899) cu suplimentele **Adaus,** şi **Foiţe alese,** urmate de **Bunul econom** (1899–1906) şi el cu două adausuri **Spicuiri literare** (1901–1905) şi humoristicul **Cucu in Ardeal** (1908). Dintre publicaţiile care au marcat momentul trecerii românilor la politica activistă sînt demne de amintit : **Activitatea** (1901–1905) şi **Libertatea** (1902–1935–1940). Aceasta din urmă a avut cîteva publicaţii satelit cum au fost : **Tovărăşia** (1905–1911–1919–1927), **Foaia interesantă** (1907–1917–1919–1933), **Bobirnaci** (1910–1914) şi **Spicuiri economice** (1912–1914), in sfîrşit **Plugarul luminat** (1919–1927). Credem că nu este lipsit de interes amănuntul semnificativ că **Libertatea** la care au colaborat Coşbuc, Iosif, Chendi, Bogdan-Duică, Elena din Ardeal, Maria Ciobanu, D. Osvadă, G. Todica etc. a avut abonaţi în Ţările române, America, unde a şi apărut o perioadă de timp, Bosnia, Germania, Rusia, Austria, Africa de sud, Ungaria etc. făcînd cunoscute în lume năzuinţele românilor. Tot la Orăştie s-au tipărit şi publicaţiile : **Familia română** (1901), **Talia română la Alba Iulia** (1909) şi revista politică şi culturală **Naţiunea** (1911) tipărită iniţial la Budapesta şi apoi la Orăştie. O publicaţie literară cu valoare naţională a fost **Cosinzeana** (1911–1915), continuată la Cluj, care a reunit colaborarea celor mai de seamă scriitori ai vremii din toate provinciile locuite de români. Două reviste ştiinţifice, între puţinele în Transilvania, au fost scoase de harnicul publicist G. Todica. Este vorba de **Paradoxe** (1914–1916) şi **Convorbiri ştiinţifice** (1917–1923). Rinduim în continuare şi cîteva periodice humoristice : **Hai să rîdem** (1921–1927), **Friptura** (1926), **Bumbuşca** (1930) etc. Tot în perioada deceniilor III–V mai reţinem titlurile **Solia dreptăţii** (1921–1931–1940), şi **Solia** (1935–1936), **Frăţia** (1926–1927) etc. Orăştienii dr. A. Vlad a editat la Budapesta **Poporul român** iar socialistul Ioan Creţu a tipărit în America **Deşteptarea.** Să adăugăm acestora almanahurile, calendarele variate, anuarele şi albumele, cum a fost şi cel consacrat lui Aurel Vlaicu, în sfîrşit, publicaţiile în limba maghiară şi germană, pentru ca să înţelegem că Orăştia a adus o contribuţie remarcabilă la unitatea poporului român, că, cu toate sinuozităţile de orientare ale unora şi efemeritatea altora, în ansamblu, publicaţiile periodice din Orăştie au fost nu numai confidente ale vieţii poporului ci şi modalităţi de cultivare a lui, exponente cinstite ale aspiraţiilor de libertate, dreptate şi bunăstare a românilor.

Trăinicia luptelor sociale şi naţionale, dezvoltarea învăţămîntului şi a şcolii româneşti, organizarea societăţilor şi reuniunilor, deasemeni reuşitele literaturii şi ştiinţei, presei şi teatrului etc. sînt legate incontestabil de energia unor personalităţi care au plecat de la Orăştie, au revenit la Orăştie, în sfîrşit au menţinut cu o anumită statornicie intime legături cu Orăştia. Printre aceştia se numără aviatorul, constructor de geniu, pilot şi teoretician Aurel Vlaicu, urmat de numele arheologului Sofia Torma, descoperitoarea staţiunii neolitice de la Turdaş, a publicistului G. Todica, a naturalistului Iosif Lepşi, care a organizat o expediţie ştiinţifică în Egipt, Palestina, Siria. Din domeniul ştiinţelor istorice amintim pe istoricul sas Albert Amlacher, iar dintre fruntaşii vieţii politice pe dr. Ioan Mihu, dr. A. Vlad, dr. A Tincu, Vasile Osvadă, teoreticianul întovărăşirilor, publicistul I. S. Ordeanu, socialistul Ioan Creţu etc. Literatura este reprezentată de poetul de la Cigmău (Orăştie) Ion Budai-Deleanu, de acela al lui Traian Mihai, un fidel cunoscător şi exponent al poeziei eminesciene, mai apoi Sebastian Bornemisa, Valeriu Bora, poeţii saşi Fr. W. Schuster, I. F. Gelth, O. Piringer, etc.

În acţiunea de tezaurizare a faptelor de prestigiu şi demnitate o contribuţie remarcabilă au adus o serie de personalităţi care au amplificat renumele Orăştiei zilelor noastre. În fruntea numelor care deschid seria foştilor elevi de la Orăştie stă dr. Petru Groza, eminent om de stat, preşedinte al primului guvern democrat. Dintre foştii elevi ai Liceului „Aurel Vlaicu" din Orăştie, cei mai mulţi orăştieni sau hunedorieni vom aminti ; pe aceia care şi-au înscris definitiv numele în istorie : acad. D. Prodan, filologii Şt. Paşca şi V. Zdrenghea, istoricul literar Ion Breazu, filosoful cu sensibile calităţi literare Dumitru Ghişe, sociologul Ion Drăgan, politologul Ovidiu Trăsnea, psihologul N. Mărgineanu ş.a. Literatura epocii noastre a primit de la Orăştie pe criticul literar Ion Dodu-Bălan, pe poetul Tiberiu Utan, pe prozatorul Dominic Stanca jr. pe talentatul ziarist G. Serafim sau pe literatul Petre Dovald azi universitar la Bratislava. Ştiinţele naturii şi cele medicale sînt excelent reprezentate prin chirurgul dr. doc. C. Cărpinişan, apoi S. Şcheau, C. David, I. Baciu, farmacistul atît de popular A. Farago etc. În domeniul ştiinţelor agronomice de la Orăştie au plecat Emil Roşu, specialist în alimentaţia animalelor, apoi politehnicienii universitari Aron şi Teodor Popa, Ovidiu Mirşu, Iulian Helgiu, Cornel Simoi, D. Tecuşan, Victoria Bena-Median etc. Cei mai mulţi dintre ei, inevitabil nu-i putem aminti pe toţi, au realizat, opere ştiinţifice şi literare cu adevărat valoroase, alcătuind una din multele coloane verticale prin care se inalţă cultura epocii noastre.

ION ILIESCU

EVRIKA !

● Eşti mai tînăr decît mine cu o zi, viitorul e al tău.

● Un autobuz supraîncărcat e ca un ciorchine de struguri, pentru că oamenii din el sînt încă vii.

● Pentru că vînzătorul mi-a oferit un singur pantof, mi-am dat seama că am de-a face cu un om... fără pereche.

● Servilul i-a scris şefului : „Al dumneavoastră Mitică, cel prea plecat la băi" !

● Prezenţa unei turme de oi in oraş ar fi etichetată de unii drept „poluare mioritică".

● Georgeasca a făcut o excursie în Franţa, ce n-a văzut Parisul.

● La bătrîneţe sîntem neputincioşi pentru că mîncăm din instinct.

● Cel mai mult mă ajută nu aceia care-mi fac mult bine, ci aceia care nu-mi fac nici un rău.

ION VELICAN

DOSAR

DISTRACŢIE

Seară, tîrziu, o seară de vară foarte caldă. În colţul străzii, cîţiva băieţi stau de vorbă. Deabia au ieşit dintr-un restaurant, unde s-au „răcorit" cu bere. Sînt veseli, puşi pe şotii, vorbesc tare — ehe, tinereţe ! —, nu le pasă de cei care vor să doarmă, să se odihnească. Au spus glume, au cîntat. Parcă le mai lipseşte ceva. Se plictisesc şi n-au de gînd să se ducă acasă.

Pe trotuar vine agale un om. Tot tînăr. Celor din colţul străzii le încolţeşte o idee în capetele încălzite. Se vor distra ! Il lasă să se apropie. În clipa cînd omul ajunge în dreptul lor, ei barează drumul. Se prefac că sînt serioşi, încruntaţi, ca să-l sperie. Ii cer o ţigară. N-au nimerit-o : nu fumează. De fapt, chiar dacă le-ar fi dat o ţigară, două, un pachet întreg, urmarea ar fi fost aceeaşi. Il îmbrîncesc. Se distrează de minune. Il împing de la unul la altul. „Ce aveţi cu mine" ?" întreabă tînărul nedumerit. „N-avem nimic. Aşa ne place nouă. Ce, ţie nu-ţi place să te distrezi cu noi"? „Mă grăbesc. Trebuie să" ... Încearcă să fugă. Il prind. El e singur, ei sînt cinci. Se „joacă" în continuare. Un ghiont mai puternic, omul alunecă şi cade. Se loveşte cu ceafa de trotuar ... A rămas singur, jos. După un timp, un trecător cheamă Salvarea.

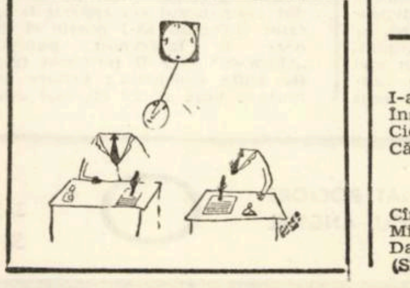

Fac abstracţie de două lucruri : ce s-a mai întîmplat cu tînărul acela şi ce s-a mai întîmplat cu băieţii veseli. Vreau să mă gîndesc doar la distracţia asta iresponsabilă, criminală chiar, să-mi pun întrebarea : Dintre ei, cinci, nu s-a găsit nici unul să judece ? E posibil ca oamenii, unii oameni, să-şi piardă brusc raţiunea ? Fiindcă este suficient un moment de vid şi remuşcările sînt inutile.

LAURENŢIU CERNEŢ

UMOR

CONCEPŢIE GREŞITĂ

I-am dat sfaturi şi poveţe,
Însă el nu-i realist :
Cică nu vrea să înveţe . . .
Că se face fotbalist !

UNUI PSIHIATRU

Cînd la psihiatru-am fost,
Mi-a pretins ciubuc, pe şleau,
Dar i-am spus că nu îi dau.
(Sînt nebun, dar nu şi prost !)

UNUIA CARE-ŞI PETRECE CONCEDIUL ŞI LA MUNTE ŞI LA MARE

Concediul monden,
De-aceea-l face-n rate :
La munte-i oxigen,
La mare-oxigenate.

UNEI SURORI MEDICALE

Cînd cu gestu-i indecis
Şi-a înfipt în mine acul,
Printre gemete mi-am zis :
„O fi soră, dar cu dracul" !

„ECONOMIE"

Un contabil cu renume
Tot făcînd economie
A uzat doar o hîrtie,
Însă şi vreo şapte gume !

„SCHIMB DE LOCUINŢĂ"

Pe cît îmi va dura vacanţa,
Ofer o casă-n Bucureşti,
Cu „tele", „Fram", tot ce-ţi doreşti,
Pe un şopron de prin Constanta !

GIUSEPPE NAVARA

DOCUMENTAR INTERNAȚIONAL

Inevitabilul sfîrșit al colonialismului „Noua Portugalie"

30 aprilie : Intoarcerea conducătorului comunist ALVARO CUNHAL

„Răzvrătirea a fost infăptuită. Revoluția rămine de infăptuit". (Cláudio Torrés, reintors in patrie cu primul avion de exilați după evenimentele din 25 aprilie a.c.)

Fierbintele aprilie al acestui an a însemnat pentru țara celebrelor „fado"-uri descoperirea adevăratului său chip, deschizînd, concomitent, perspectiva unor innoiri de profunzime in viața politică a Portugaliei. Victorioasă, mișcarea insurecțională a marcat sfîrșitul unui ev mediu prelungit și a făcut posibilă, pentru un popor care timp de jumătate de secol a cunoscut dominația fascistă, **reintilnirea cu libertatea.** Este, de altfel, simptomatică masiva reintoarecre a exilaților în această „țară recucerită", după cum edificatoare (pentru înțelegerea genezei acestui fenomen) sînt afimațiile generalului Spinola, care in **„Portugal e o futuro"** (volum apărut la 22 februarie a.c. și avind rolul unui autentic detonator al insurecției) scria că fenomenul migratoriu, reflex al „crizei de supraviețuire" și al perspectivelor nebuloase amenințind insăși esența națiunii, răspunde „tendinței de a căuta in afară ceea ce nu se poate găsi în interior". Portugalia de azi este insă o altă Portugalie, opinia publică mondială urmărind cu vădit interes și satisfacție evoluția evenimentelor din mica țară de pe malurile Atlanticului, tentativele sale de revizuire a fixismului politic al guvernului Caetano și a salazarismului care-l prezida, dorința mărturisită de a depăși izolarea pe plan internațional. Decisivul pas al Portugaliei este – spunea António de Spinola în mesajul adresat națiunii portugheze la 27 iulie 1974 – „in primul rînd o victorie asupra noastră inșine și o recunoaștere a greșelilor noastre trecute"... Corespunzător unei atari optici, „Le Monde" nota : „este drept să salutăm curajul și imaginația noii Portugalii, reconcilierea sa spectaculoasă cu Națiunile Unite".

Firește, procesul democratizării interne nu avansează pe un teren lipsit de obstacole, exponenții vechiului regim incercind diverse manevre pentru subminarea programului aprobat de forțele coaliției guvernamentale ; deși forțele reacțiunii își intensifică propaganda anticomunistă, poporul portughez cîștigă lupta pentru libertate, transformări democratice și decolonizare – spunea Alvaro Cunhal la mitingul organizat de Partidul Comunist Portughez in orașul Penisi. Răsturnind cea mai veche dictatură fascistă din Europa, **Junta salvării naționale** și-a asigurat sprijinul maselor, alianța dintre popor și militari fiind, după cum aprecia același Alvaro Cunhal, secretarul general al Partidului Comunist Portughez, condiția esențială a salvării libertăților democratice. Pentru națiunea portugheză urmează o perioadă de austeritate și sacrificii, impusă de catastrofala situație economică moștenită ; țara este în „pragul haosului" – afirma recent primul ministru, colonelul Vasco Goncalvez – fiind indispensabile măsuri de insănătoșire economică, într-un climat de ordine democratică și de pace socială.

Dar mișcarea insurecțională de la 25 aprilie, inlăturind anacronicile structuri interne, constituie și premisa soluționării problemei coloniale ; diplomația Portugaliei trebuie să se schimba radical, **era colonizării luind sfirșit** – declara ministrul de externe, Mario Soares. Portughezii au ințeles că un popor care reprimă libertatea altor popoare nu poate fi, el insuși, liber : dreptul la independență a popoarelor din colonii a fost recunoscut fără nici o ambiguitate și, in concordanță cu asemenea declarații de principiu, s-au intreprins acțiuni concrete în aplicarea programului de decolonizare. Prima colonie portugheză proclamată republică (Guineea-Bissau, la 24 IX 1973) a fost recunoscută de Jure ca stat suveran la 10 septembrie a.c., negocierile bilaterale (desfășurate la Londra și Alger) și Declarația semnată intre Portugalia și P.A.I.G.C. conducind la un acord complet in cadrul tratativelor de la Lusaka dintre guvernul portughez și Frontul de Eliberare din Mozambic (FRELIMO) se va aborda problema transferării puterii către poporul mozambican și recunoașterea FRELIMO ca singurul reprezentant legitim al poporului din această țară. „Sprijinirea infăptuirii aspirațiilor legitime ale popoarelor din Angola, Mozambic, Guineea-Bissau – accentua tovarășul Nicolae Ceaușescu – este nu numai o necesitate a dezvoltării istorice a acestor popoare ci și un act care corespunde pe deplin intereselor poporului portughez de a-și intemeia raporturile sale cu celelalte națiuni pe fundamentul trainic al egalității in drepturi, respectului mutual și avantajului reciproc". Impunind ideea potrivit căreia principiul soluționării războiului din colonii este de natură politică și nu militară, recunoscind dreptul la autodeterminare al popoarelor, cartea lui Spinola, „Portugalia și viitorul" a generat vii reacții, posesiunile lusitane (foste pînă in 1971 „provincii de peste mări" și parte integrantă a statului portughez) revendicind drepturi seculare și legitime. Astfel, statul care în urmă cu cinci secole a declanșat procesul de expansiune colonială rămînind deținătorul ultim al unui mare imperiu colonial și care în 1950 – prin ministrul coloniilor, Sarmento Rodrigues – declara că acțiunea colonială este „cea mai puternică rațiune de a fi a națiunii", a conștientizat ireversibilitatea decolonizării, acceptind această perspectivă ca unica care ar permite Portugaliei – după cum spunea António de Spinola – „să poată ține capul sus in fața lumii". Chiar dacă nu am contesta teza „colonizării reflexe" – al cărei adept Perry Anderson, susține că Portugalia a inițiat colonizarea nu dintr-un elan industrial ci alarmată de expansiunea altor state – rezultatele „binefacerilor" coloniale lusitane sînt concludente pentru a demonstra bilanțul tragic al „epopeii coloniale", în general. Mai mult, imperiul portughez – observă Radu Vasiliu în documentata sa lucrare „Decolonizarea și relațiile internaționale (p. 140) – este portughez în formă și internațional în conținut, prin implantarea capitalurilor de diverse obîrșii. Contrar teoriilor care vorbesc de pasivitatea populațiilor colonizate, o dată cu formarea sistemului colonial a devenit manifestă și rezistența anticolonială, perioada postbelică – prin prefacerile de anvergură declanșate – marcind și amplificarea mișcărilor de eliberare națională. Caracterul imperativ al accesului la independență a popoarelor din colonii, dorința de afirmare a ființei naționale a îmbrăcat și forma luptei armate. Iar degradarea situației politice și militare din Africa, consecințele nefaste ale războiului colonial – resimțite violent de economia portugheză, au atras un mare număr de aderenți la ideea–forță a lucrării lui Spinolo : **„a pretinde să cîștigi un război subversiv printr-o soluție militară inseamnă să accepți dinainte infringerea,** chiar dacă ar exista posibilitatea prelungirii la infinit a războiului, devenit instituție". Redeșteptarea națională" a popoarelor oprimate veacuri de-a rindul face ca supraviețuirea colonialismului să devină o imposibilitate istorică ; pe ruinele fostelor imperiii coloniale, numeroase popoare și-au cîștigat dreptul la existență suverană, dezvoltindu-se conform propriilor lor aspirații. Contemporaneitatea a învederat că persistența colonialismului constituie un anacronism, abolirea politicii colonialiste, a practicilor de dominație și spoliere răsfrîngîndu-se pozitiv asupra climatului internațional în ansamblu. Irevocabil condamnat, colonialismul este în agonie, impunîndu-se acum accelerarea cursului de inlăturare a oricăror forme de dominație colonială, unirea tuturor forțelor naționale și internaționale în lupta popoarelor pentru eliminarea discriminărilor rasiale, pentru eliberare națională și lichidarea definitivă a rămășițele colonialismului.

În Mesajul adresat Conferinței internaționale impotriva apartheidului și colonialismului în Africa (Geneva, 2-5 septembrie 1974), tovarășul Nicolae Ceaușescu aprecia că epoca noastră, cunoscînd prefaceri naționale și sociale structurale, profunde schimbări în raportul de forțe, oferă condiții favorabile intensificării luptei popoarelor impotriva imperialismului, colonialismului și neocolonialismului, a rasismului și a oricăror forme de dominație și asuprire, pentru afirmarea dreptului fiecărei națiuni de a-și hotărî destinele in mod liber și independent, corespunzător propriei voințe, fără nici un amestec din afară.

Consacrindu-și eforturile edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, poporul român nutrește sentimente de puternică simpatie și solidaritate cu lupta popoarelor pentru înlăturarea dominației străine, militind pentru afirmarea deplină a personalității și demnității umane, pentru făurirea unei lumi mai bune și mai drepte.

ADRIAN RACHIERU

LIRICĂ PORTUGHEZĂ

Fernando Pessoa

(1888 – 1935)

★ ☆ ☆

E aproape un an de cind nu scriu nimic
Greu, adincul meu gind
Intrupează in mine un altul
Pe care nu trebuie să-l tulbur.

In regret : acel ce eram
Cind, suflet liber,
Eram o neființă și astfel
Versurile veneau din nimic.

Acum gindesc tot ce fac
Și scriu știind ce spun...
Pentru cine coboară din spațiu
Acel crepuscul de odinioară ?

★ ★ ☆

Intre raza lunii și frunzișuri
Intre odihnă și desiș
Intre noaptea care este și briza vie
Trece un lucru neștiut
Sufletul meu il urmează.

Amintire păstrată sau regret
Inceputul sau sfirșitul a ceea ce n-a fost.

Nu are loc, nici adevăr.
Atrage și rănește.
Ființa mea il urmează de bună voie.

Incintare goală, beată de sine
Bucurie sau tristețe aduce ?
Ce sint eu pentru cei cărora le suride ?
Nu-i nimic, nu face nimic.
N-am pierdut nimic, decit că l-am urmat.

★ ★ ☆

Turbează-n intuneric vintul
Cu zgomotul atotcuprinzător.
Sint goale gindurile mele
Cit timp el nu se poate opri.

Imi pare că sufletul inchide
O-ntunecime unde suflă cruciș
O nebunie care crește
Din dorința de a-nțelege.

Urlă-n intuneric vintul
Făr' a se putea elibera.
Eu sint legat de gindul meu
Precum vintul e legat de văzduh.

In românește de
LAURENȚIU CERNEȚ

TERRA MAGAZIN

NOUTĂȚI DIN...: ANTICHITATE. O expediție a Institutului de arheologie și etnografie a Academiei de Științe a R.S.S. Armene, cercetind regiunea unde se afla cindva anticul oraș Arhiștihinili din perioada Urartu (stat sclavagist din sec. 9-6 i.e.n.) a descoperit urmele unor mari bazine de apă. Specialiștii consideră că descoperirea nu are precedent. Pereții și fundul unui rezervor sînt căptușiți cu plăci de piatră. Fiecare rînd de plăci este montat în scară față de cel inferior. Constructorii din antichitate au utilizat ca liant lutul îmbibat cu o substanță specială care asigura izolarea completă.

HIRTIE DIN PIATRĂ. Pare paradoxal, dar o astfel de hirtie există. Tehnologia confecționării ei a fost elaborată de Institutul de cercetări științifice al industriei de hirtie și celuloză din Kiev. Ea nu se deosebește mult de tehnologia obișnuită numai că materia primă nu este lemnul ci bazaltul. Din masa de bazalt topit se trag fire subțiri care reprezintă baza hirtiei din... piatră. Hirtia respectivă prezintă o serie de avantaje. Ea se aprinde la temperaturi de peste 800 grade Celsius, ceea ce o face utilizabilă în sectoarele industriale, unde se cere folosirea unor materiale cu rezistențe tehnice ridicate.

EVERESTUL SUBTERAN. Este vorba de un munte minunat aflat in subteran și care depășește ca înălțime cel mai mare munte din lume, Everestul (8 848 m), fiind format numai din stînci. Muntele de sare Celkar se află în depresiunea de lîngă Marea Caspică, aflată pe teritoriul Kazahstanului. Pentru a studia mai mult sau mai puțin temeinic acest munte subteran oamenii de știință au avut nevoie de 15 ani. Studiul a demonstrat că virsta muntelui este de 300 milioane de ani. Aici natura a adunat miliarde de tone de materii prime valoroase pentru industria chimică : sare, magneziu, iod și altele.

PRINTRE MAIMUȚE. Un cabaretist american, Mike Douglas a vrut să fie cit se poate de original prezentind publicului din Filadelfia un „show — printre maimuțe". Mascat în maimuță, el a avut ca partener un cimpanzeu împrumutat de la grădina zoologică. Vrînd să imite pe maimuța cea adevărată, Douglas nu se aștepta să „jignească" într-atît demnitatea acestuia. La un moment dat cimpanzeul s-a repezit la imitator începînd să-l muște și dacă n-ar fi intervenit pompierii „show-ul" s-ar fi terminat tragic. De unde concluzia : printre maimuțe e bine să fii cît mai uman.

UN CADOU NEOBIȘNUIT. Vizitatorii Muzeului de Științe Naturale din Viena vor avea în curînd posibilitatea să vadă o adevărată raritate : o șopîrlă preistorică de 180 milioane de ani. Cercetătorii au descoperit această reptilă într-o carieră de piatră nu departe de Stuttgart. Oasele uriașe ale șopîrlei au fost desprinse din piatră în care care au stat atîta timp, și conservate. Lungimea preistoricei vietăți este 2,5 m. În același muzeu mai este expus un ou uriaș de dinosaur, descoperit de savantul fracnez Fabre nu departe de Marsilia. Oul este de două ori mai mare decît un ou de struț și este rotund ca o minge.

BLANĂ FATALĂ. În principiu, animalele cu blană absorb undele sonore și le transformă în căldură. Dacă un astfel de animal ajunge într-un mediu unde domină zgomotul, după un anumit timp, sucombă. Aceasta se datorește propriu-zis nu zgomotului ci faptului că, în aceste condiții, temperatura corpului la aceste animale crește atît de mult încît are loc o coagulare a proteinelor.

MAȘINĂ DE SCRIS „VORBITOARE". Datorită unor îmbolnăviri ale laringelui sau altor afecțiuni, nenumărați oameni nu pot comunica între ei prin viu grai. De curînd doi psihiatri olandezi le-au venit în ajutor. Ei au construit o mașină de scris „ultraportabilă" care este atît de mică încît se poate purta pe o mîneca a hainei. Pe această miniaturală mașină electronică se pot „dactilografia" 150 de semne luminoase pe minut. Cu ajutorul acestui comunicator se pot purta discuții din cele mai variate, ține conferințe, recita, etc...

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

Proletari din toate țările, uniți-vă!

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Orizont

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă • Anul XXV • 4 octombrie 1974 • Nr. 40 (344) • 8 pagini 1 leu

În 11 octombrie, număr festiv, dedicat celor 25 de ani de existență a Revistei ORIZONT

Sărbătoarea recoltei

Existența noastră se numește griu, porumb, pămint, apă, soare. Existența noastră se cheamă energie consumată, o energie fundamentală la timpla căreia veghează agricultorii. Evenimentele din agricultură se cheamă campanii și durează săptămini de-a rindul și se sărbătoresc în zi-lumină cu palmele pe trupul plantei sau măsurind densitatea pămintului, a spicului, a boabelor. Iar contactul nemijlocit rostuirea gindurilor plantei și apei și a soarelui deasupra roadelor se mai numește agricultură și se mai numește statornicia unui popor pe pămintul său, iar rostituirea gindurilor plantei și apei și a soarelui deasupra roadelor se mai numește tradiție, ca și portul și dansul și cintul popular. La inceput de octombrie, sărbătorim roadele anului și odată cu ele pe oamenii de la timpla energiilor noastre, intr-o zi-simbol, Ziua recoltei. A intrat in conștiința noastră ca in această zi a bilanțurilor, repere firești ale devenirii in timp, a răspunsurilor la chemările din prag de an să fie aleși cei mai buni, fără ca mai apoi să se simtă altfel decit aceeași demni făuritori de țară, doar cu o mulțumire in plus. Și ca orice competiție din miile de competiții ale muncii noastre dintr-un an — eforturile, iscusința, dăruirea, rezultatul record devine bază a unei angajări mai ferme sub imperativele viitorului agriculturii noastre socialiste descinse din Carta de aur a națiunii — intensiv, modern, productiv. Și dacă țara va fi o industrie și dacă una din industrii va fi agricultura și dacă pulsează in noi energiile pămintului arat, semănat și cules pe omul de la timpla vieții noastre nu-l vom mai putea numai agricultor ci energetician.

Și pentru că existența noastră se va numi tot griu, tot porumb, tot soare, tot apă, tot pămint, și pentru că in inima inimii noastre va exista intotdeauna un alt om care să ne hrănească cu sevele pămintului știm, și credem, în ziua simbol a recoltei ca și insuși viitorul națiunii. Și pentru că astăzi sărbătorim eforturile acestor oameni dintre noi care circumscriu deja o angajare fermă credem in ea ca in sămința griului și a porumbului, și a apei, și a soarelui, germinind sub brazde energiile noastre viitoare.

PAUL EUGEN BANCIU

PROGRAMUL ROMÂNIEI VIITOARE

Economia, bază a creșterii nivelului de trai al oamenilor muncii

Din documentele cu caracter programatic și istoric – proiectele de Program al P.C.R și de Directive ale celui de-al XI-lea Congres al P.C.R. și Tezele Comitetului Central al P.C.R. pentru cel de-al XI-lea Congres – rezultă că in centrul politicii generale a partidului și statului nostru, de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și inaintare spre comunism se va afla permanent OMUL, factorul esențial al intregii dezvoltări economico-sociale, satisfacerea plenară a cerințelor sale de viață in continuă creștere și diversificare, afirmarea neingrădită a personalității umane.

Aplicarea unei politici consecvente de ridicare continuă a veniturilor nominale și reale ale tuturor oamenilor muncii este posibilă in măsura asigurării unui dinamism și a unei eficiente creșteri economice, care să asigure condiții pentru sporirea venitului național, intr-un ritm superior ritmului de creștere a produsului social. Fără o economie puternică nu se pot concepe făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, ridicarea nivelului de viață, realizarea principiilor repartiției socialiste, nu se poate concepe trecerea spre comunism. Iată de ce, problema apropierii din punct de vedere economic de țările dezvoltate, a egalizării nivelului dezvoltării economice este o problemă principală de importanță hotăritoare pentru mersul inainte al țării noastre spre comunism.

Programaticele documente au in vedere ca și in viitor repartiția venitului național pentru fondul de consum și fondul de dezvoltare să asigure atit creșterea continuă a nivelului de trai al poporului, cit și realizarea unui ritm inalt de dezvoltare, reproducția lărgită, fără de care nu se pot realiza obiectivele propuse. Faptul că in programul partidului se subliniază necesitatea unei juste repartiții, a alocării unei părți insemnate din venitul național pentru fondul de dezvoltare are o importanță principală. Raportul dintre fondul de consum și fondul de dezvoltare, in procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, nu reprezintă niște operații pur tehnice sau economice, ci o OPȚIUNE POLITICĂ esențială, hotăritoare pentru destinele țării, pentru condițiile de viață ale membrilor societății. Practica demonstrează că fără a aloca o parte insemnată din venitul național pentru fondul de dezvoltare nu se poate realiza nici progresul economico-social al țării, nici creșterea nivelului de trai.

În cincinalul 1976–1980 cea mai mare parte a venitului național (66–67%) va fi alocată fondului de consum ; se vor crea premise pentru satisfacerea tot mai deplină a cerințelor membrilor societății, in condițiile aplicării consecvente a criteriului socialist de remunerare a muncii, ale promovării principiilor eticii și echității socialiste de repartiția veniturilor. In vederea dezvoltării rapide a forțelor de producție, importante resurse vor fi alocate fondului național de dezvoltare economico-socială ; cota din venitul national destinată acestui fond va fi de 33–34% pe intregul cincinal. Veniturile reale ale populației urmează să crească, in anul 1980, cu 35–37% față de 1975. Rata inaltă a fondului de dezvoltare, deci, se va inregistra concomitent cu ridicarea continuă a nivelului de trai al popu-

DUȘAN CAPLAR

(Continuare in pag. 3)

Belșug

Satul românesc pe coordonatele civilizației socialiste

Părtașă la efortul general de creștere economică, agricultura, această străveche preocupare a poporului nostru are toate temeiurile să se considere alături de toate activitățile economice in care s-au produs profunde mutații structurale. Realizările agriculturii noastre socialiste in cei 25 de ani care au trecut de la începerea procesului de cooperativizare sint de natură să marcheze o dată mai mult rodul unei politici agrare chibzuite.

Făurirea economiei socialiste unitare, cooperativizarea agriculturii au determinat mutații profunde in viața satului românesc. A dispărut clasa moșierilor și chiaburilor, a fost lichidată proprietatea capitalistă asupra pămintului și a uneltelor de producție, creindu-se proprietatea socialistă de stat și cooperatistă. Țărănimea a devenit o clasă omogenă, animată de interese comune, stăpină pe mijloacele de producție, pe rodul muncii sale. În strinsă alianță cu clasa muncitoare, ea participă activ la infăptuirea măreței opere de edificare a societății socialiste in România. Din rindul țărănimii s-au ridicat mii și zeci de mii de cadre, destoinice, buni organizatori ai producției agricole.

Toate acestea au creat condiții obiective necesare pentru dezvoltarea rapidă a forțelor de producție, prin aceasta realizindu-se o agricultură modernă, intensivă, de mare productivitate.

PRODUCȚIA AGRICOLĂ PE COORDONATELE INTENSIVITĂȚII, ALE MODERNIZĂRII ȘI ALE UNEI INALTE PRODUCTIVITĂȚI

Caracteristica principală prevăzută de Proiectul de Program și Proiectul de directive pentru Congresul al XI-lea este orientarea hotărită spre o agricultură modernă, intensivă, de mare productivitate.

Pornind de la o astfel de concepție dialectică, de la faptul că superioritatea relațiilor de producție nu se infăptuiește in mod automat și linear, partidul a conceput o strategie de dezvoltare economico-socială pe termen lung pentru a fructifica cit mai deplin avantajele sistemului socialist de organizare a agricultu-

Conf. dr. C. ANDERCA

(Continuare in pag. 7)

Palzie și nimb

Poarta cărui nimb o caut
Mugure tăcut și flaut

Cheia cărei porți n-o dau
Fagure de-ar fi să stau

Că mai bine șed pe riu
Asudind in miez de griu

Și mai bine mor in rază
Unde patria viază

Răcoare aurită-n steme
Mă petrec și mai am vreme

NICOLAE SÎRBU

CRONICA LITERARĂ

1. Versurile de pînă acum ale lui Grigore Hagiu, conceptual-discursive, aride și impersonale in pofida profesiunilor de credință neoromantice, incercind să plasticizeze mituri și sentimente convenționale, au lăsat locul, in volumul Zenit de anotimpuri, unor pasteluri de ținută impresionistă, mai apropiate, credem, de predispozițiile lirice ale autorului. Lucrind asupra unei materii poetice nu mult diferită de cea din volumele anterioare, Grigore Hagiu oferă, in cele mai reușite dintre noile sale poeme (purtind, toate, cu discreție, însemnele aurorale, festive), o succesiune domoală de imagini, un ritual in care memoria adaugă privirii un cintec melancolic ce pulverizează peisajul și schimbă contemplația in reverie curată : „sint liniștit / va ninge / in curind și fără pată priveliștea va-ncremeni / doar singele-mi va fi prinosul / veghind..." (primăvara zăpezii) ori : „zăpada prevestită-n versuri / s-a-ntimplat / binevenită fii tu reverie nicicind rea turmelor / tot mai departe de casă" etc.

Ciștigurile poeziei lui Grigore Hagiu sint mai ales de ordin formal, efortul ideatic al autorului fiind deocamdată minim.

2. Haralambie Țugui nu face parte dintre autorii a căror creație oferă schimbări spectaculoase la fiecare nouă apariție editorială. Fixat in albia unui tradiționalism moderat, poetul, aflat acum la al optulea volum, Lingă vetrele sacre, manifestă, constant, același respect pentru valorile trecutului, un sentiment, acut, al istoriei, capacitate de a vibra la evenimentele contemporane, apetență pentru moralizare. Vehement ori interogativ, solemn, entuziast, digresiv, evocator in unele compuneri, Haralambie Țugui este in realitate un introvertit. Deși frecventat de nostalgii, de doruri irepresibile, este străin de exaltarea, de fervoarea romanticilor autentici. Constantele poeziei sale sint echilibrul, luciditatea.

1. GRIGORE HAGIU,

Zenit de anotimpuri

(Ed. Eminescu, 1974)

2. HARALAMBIE ȚUGUI,

Lîngă vetrele sacre

(Ed. Junimea, 1974)

n-au fost pe lume / și in suflet / mai multe și frumoase potriviri"... (reverie).

Am greși totuși crezind intr-o prefacere radicală a viziunii in poezia lui Grigore Hagiu. Deși mai puțin evidente, incercările de structurare a versurilor in jurul unui nucleu ideatic nu lipsesc nici acum. Un poem, de pildă, ne face să intrevedem o intenție de poetizare a ideilor lui Blaga relative la specificul național (formulate in Spațiul mioritic) : „apa din mine presimte / rotunjimea pămintului / legănare / dulce origine de dealvale" etc (statornicie). In opera lui Blaga, de altfel (dar de data aceasta in poezie) pot fi căutate și originile senzualității difuze care iși pune pecetea asupra versurilor și arderea extatică provocată de spectacolul lumii fenomenale. Ca și, de altfel, insistența cu care este făcut elogiul boabelor, al seminței ori recurența unor motive lirice : obirșia, izvorul, inorogul, fintinile, norul, singele, cu funcție, e drept, adeseori decorativă, dar și cu ințelesurile lor cunoscute din stanțele poetului din Lancrăm : „e timpul să pleci / pe schelăria potecilor de munte / sus tot mai sus / la roua de piatră seacă / la obirșia de nor a izvoarelor..." (duh de datină). Nu mai puțin acest crochiu, parafrază a unor versuri destul de cunoscute : „e vremea cind se adună / de leac / puful căzut / prin prăpăstii / de pe puii de vultur / și incă e dulce / veninul in gușe de viperi" etc. (anotimp de dunăre).

Dincolo, insă, de influențele remarcate și trecind peste citeva diorame incețoșate de simboluri și alegorii, poemele lui Grigore Hagiu incearcă să configureze un univers propriu prin solicitarea folclorului autohton. De aici, se pare, ideea unei naturi purtătoare a unui străvechi „animus" și viziunea mioritică din această legendă : „prin depresiuni / legănind punțile / iarba-nverzită a treia oară (...) toamna / in munți / nu se pierd fluiere / iarba le dă inapoi / dar cel uitat / din anul trecut / năpădit de furnici / osul tăcut și-a albit / iarba de toamnă / il păstrează și-așa / iarba de toamnă / amețitoa-

Intr-un prim ciclu de cărți, Semn de putere, autorul glosează, relaxat, pornind de la temele comune ale poeziei patriotice. Haina festivă atrage după sine o trenă solemnă de cuvinte — scrise cu majuscule : Țară, Veșnicie, Patrie, Nemurire, Vetrele Sacre, Solara Horă, Noul Timp. Aproape toate poemele ar putea purta titluri generice: Poetul și patria, Poetul și istoria, intrucit mitologia, istoria și cultura națională, spațiul etnic, sint pretexte obișnuite de pelerinaj sentimental. Recunoaștem pe alocuri sunetele poeziei lui Blaga, intens retoricizată : Patriei, Poem de iarnă, ori Arghezi : Ancestrală. Versul este sentențios (Codex), vocea care il rostește caută frecvent accente patetice : Strălucitoarele umbre, Poem votiv, Marele Clopot.

Valea cu dor, următoarea secțiune a cărții, il reprezintă pe poet in ipostaze de cintăreț al erosului. Și aici, ca și in volumele anterioare, aceeași nostalgică rememorare a iubirilor trecute : „ah ! pedepsitoare și sacră amintire", aceeași postură meditativă și, incă o dată, impresia, aceeași, de generalitate in celebrarea sentimentului erotic. Fapt pentru care epitalamurile sale pot fi citite și ca niște considerații (decente) asupra iubirii. Afirmăm prin aceasta atitudinea clasicizantă a autorului, că, deci, spontaneității, prospețimii metaforei ii este preferată o circumscriere justă — și, de aceea, convențională — a sentimentului prin alegorii și concepte indătinate. Atunci cind incearcă o altă formulă lirică — vocabulele sună strident, prețios : „Imi vine să gem și să urlu, așa / pentru neiertată dragostea ta / ... / Hai să ne scoatem ochii, pe rind / din fiecare orbită de de gind" (Prin ziua de lacrimă verde).

Mult mai interesante ni se par bucățile ciclului Niște năluci de cuvinte. Haralambie Țugui este aici un intimist, vocea sa nu mai are amplitudine, este, in schimb, gravă și toate aceste poeme (desuete, in fond) construite din sintagme binecunoscute, capătă girul sincerității.

LUCIAN ALEXIU

Debutul editorial

opinii

Fără indoială, debutul poetic intirziat al lui Arghezi a fost o excepție și virsta ideală a intilnirii unui scriitor cu tiparul rămine tinerețea. Tinerețea dintii care este epoca celor mai ardente experiențe umane și in care simțirea păstrează prospețimea și generozitatea nicicind repetabile — la aceeași tensiune — in decursul vieții. Și totuși, sugestia totdeauna valabilă pe care marele poet ne-a lăsat-o e aceea de a nu grăbi, de a nu precipita un act totdeauna plin de consecințe și pentru autor și pentru literatură.

Dar recunoscind acestea, cred că orice manuscris incredințat unei edituri trebuie cercetat cu grija și emoția care il stăpinea pe Lovinescu cind parcurgea, ani lungi, atitea producții anonime cuprins de sublimul său mesianism critic, de increderea intr-o posibilă intilnire cu o capodoperă necunoscută.

Propunindu-mi a insăila aici citeva idei despre debutul editorial, cu referire la experiența „Facle" timișorene, o fac in primul rind pentru a afirma potențialul știut dar nebănuit totuși in toată amploarea lui, pe care il oferă unei edituri tinere autorul incă necunoscut. Cărți de inceput cum au fost culegerile de versuri ale lui Traian Dorgoșan, Nicolae Dolingă, Aurel Turcuș, romanul „Martorul" al lui Gh. Schwartz, romanul „Saltul in gol" al Alexandrei Indrieș, volumele colective de poezie **Uneori zborul** și **Wortmeldungen**, debutul editorial tardiv dar revelator al lui Octavian Popa (cu romanul Etajul zece), ori acela, de asemenea, intirziat, al prozatorului țăran Ion Frumosu au reținut atenția și au stirnit discuții in presa literară și printre cititori.

Prin urmare, intr-un termen scurt, nume noi și potențiale renume. Avem a continua și vom continua ! Un volum de versuri aflat in elaborare va propune alți șapte tineri poeți, iar in lectură se află romane de actualitate scrise de tinerii prozatori C. Marandiuc și Horia Ungureanu, noi culegeri de versuri ale unor tineri afirmați intii prin mijlocirea plachetei colective — și i-aș cita pe Gh. Azap și Gabriela Hurezean. In 1975 ne propunem a facilita debutul editorial a doi critici timișoreni, cu indelungi state in practica foiletonului critic. Dar, pină atunci, viitoarele săptămini vor trimite spre cititori cartea de inceput a unui original și subtil istoric literar, evoluind erudit, deocamdată in perimetrul literaturii franceze (l-am numit pe Livius Ciocirlie, cu a sa lucrare **Realism și devenire poetică**).

In privința debutului insă, ca să reiau ideea de la inceputul acestor rinduri, editorul e obligat să-l privească cu o atenție vie și neslăbită. Fiindcă un debut prematur poate deruta pe un tinăr, fie el și talentat, ca să nu mai amintesc de cei vrăjiți de posibilele avantaje ale „profesiei" literare și privesc orice carte ca pe un pașaport de intrare intr-un Eldorado al literatorilor — după cum o aminare prelungită peste firesc poate face ca la apariție cartea să nu mai fie reprezentativă pentru cel ce a scris-o (dacă a scris-o bine).

Tocmai pentru a-l feri pe tinărul aflat la inceput de drum literar de o prea lungă așteptare (căci nici criteriile economice prin care se exercită actul editorial nu sint niciodată nelimitate) soluția debutului poetic in grup, la care am recurs, mi se pare indreptățită. In locul unei culegeri amorfe, neselective, este de preferat una mai riguroasă. Și afirmarea poetică este pe deplin posibilă și intr-o reducție rezonabilă, cind operația e făcută cu gust și pricepere, ca in cazul volumului **Uneori zborul**, cind sarcina aceasta, și-a asumat-o poetul Anghel Dumbrăveanu. Concursul de debut in poezie, la care vom recurge in 1975 va face ca momentul intilnirii cu cititorul să capete deplina obiectivitate pe care o impune acest decisiv pas in cîmpul literelor. Fiindcă e ușor a debuta, dar mai greu a confirma, la a doua carte, investiția inițială. Și după o carte bună, se poate intimpla ca un autor tinăr, cuprins, cine știe, de amețeala succesului dintii ori de dorința de a-și incropi cit mai g r a b n i c o bibliografie proprie, (condiție a unor reglementări prin uniunea de creație). să prezinte editorului simple exercitii, lucrări fără substanță, poate, poate „vor merge". Au fost și cazuri cind după un debut fericit n-a mai urmat decit o lungă tăcere ; și aici fiind vorba, totuși, de tineri ce au dovedit o reală forță creatoare.

Ce să mai spunem de acele cazuri cind tineri, lipsiți de experiența prealabilă, a exercițiului și publicării in presă, in coloanele revistelor, insistă repetat ca editura să le aprobe manuscrise anemice, ce violentează — nu rareori — pină și normele exprimării corecte. Mimetismul, lipsa de idei și de vigoare, provenind cel mai adesea din grabă ori din slaba aderență la social a autorilor, intristează, in aceste manuscrise ce pot aștepta mai bine in sertarele personale. Veleitarismul nu e niciunde mai intristător ca in acest perimetru uman, al avintului pur și desinteresat. Școala cenaclurilor, confruntarea cu cititorul prin șezători literare, mi se par profitabile și salutare, oferind celui ce se caută cu adevărat pe sine confirmări și acumulări spornice. De altfel această perioadă e cea mai potrivită căutărilor și precizărilor de profil literar, fiindcă pre-debutul nu e o perioadă pasivă și amorfă, ci una de definire a personalității literare. Ce ar reprezenta cartea de debut fără atestările acestea prealabile tipăririi primei plachete ? Un simplu gest de arhivă.

Nu infatuarea ori năzuința vană, ci aspirația curată și modestia caracterizează pe tinărul decis să urmeze drumul ascensiunii literare, greu și plin de hățișuri. Conștiința de sine, adeziunea ideologică la insuflețitorul ideal al unei arte dedicate omului, epocii pe care o trăim, așa cum este formulat el in Proiectul programului de curind publicat, al Partidului Comunist Român, vor inaripa acești pași de inceput, indreptindu-i către soluțiile estetice pe care numai acordul deplin al artistului cu lumea sa le poate face viabile.

SIMION DIMA

CORESPONDENȚĂ

Burkici Irina : Lucrările de față ne-au surprins plăcut, mai ales dacă le comparăm cu cele anterioare. Multe din naivitățile și ezitările de-atunci (explicabile, la virsta Dvs. !) au dispărut. Increderea noastră in posibilitățile Dvs. este mai evidentă acum. Dintre poezii, cea mai izbutită ni se pare Un strigăt. Schița „Aici casa Horescu" ! dovedește reale virtuți.

Patricia Epureanu : Am primit ambele plicuri. Ințelegem febrilitatea cu care așteptați răspunsul, insă trebuie să ținem seama de ordinea in care ne sosesc corespondențele. Observăm că scrisul Dvs. evoluează, versurile ne conving tot mai mult că veți izbuti. Ne place, de pildă, poezia „Cine ești" ? Accente de lirism, bune acorduri reflexive, tonuri firești și calde — in „Rădăcini", „Vis", „Uitare in vis". „Satul meu" relevă o aplecare ciudată spre gigantism. Poeziile cuprind insă multe versuri parazitare, inexpresive, ceea ce se poate explica prin graba cu care le eliberați spre redacții, ori prin insuficientă experiență. Sintem interesați de evoluția Dvs.

Iosif Caraiman : Aspectul general al poeziilor trimise este incurajator. Sesizăm in ele o neliniște și o căutare, de bun augur. Menționăm, in acest sens, poeziile : „Pe cind la țărm", „Teama visului", „Coborind din munții lui Mantu". Intențiile Dvs. nu s-au cristalizat incă. Poemele par nelucrate suficient. Lingă versuri devitalizate exprimări greoaie, prozaice, ori de-o pauperitate artistică deconcertantă. Dincolo de aceste lacune, noi intrevedem sensul bun in care vă aflați.

ANGHEL DUMBRAVEANU

CURIER LITERAR

Revista „Tribuna" nr. 38) publică o lungă și tulburătoare confesiune a scriitoarei Anișoara Odeanu, articol inedit incredințat redacției Tribunei, in vara anului 1971 (conform notei lămuritoare semnată de Ion Oarcăsu). Citām, selectiv :

„(...) M-am hotărît să scriu, in sfirșit, romanul Intr-un cămin de domnișoare, abordind un subiect facil care să-mi facă posibil acest experiment literar. (...) Aveam pe atunci in minte tot materialul ce a constituit al doilea roman al meu, Călător din noaptea de ajun (recent reeditat sub titlul Anotimpul pierdut) dar mi se părea greu de abordat. Am scris Intr-un cămin de domnișoare intr-o lună, extrem de ușor, debarasată de ideea de a părea inteligentă, ca și de orice altă poză literară, cu un curaj al sincerității absolute ; romanul a apărut in toamna anului 1934, a făcut două ediții intr-o lună și a avut o presă aproape unanim, favorabilă, dintre care citez recenzia lui G. Călinescu din Adevărul literar și a lui Eugen Ionescu din Reporter. (...) Mi-am dat seama, insă, in același timp, că inșiși prietenii mei riscau să-mi facă un deserviciu prin aprecierile lor, că insăși presa, prin cronicile sale favorabile, mă poate deservi, dacă nu inteleg că romanul meu e totuși o carte minoră care a fermecat prin ingenuitate, că personalitatea mea — cel puțin după cum reieșea din Intr-un cămin de domnișoare — e o personalitate ce nu depășește minorul. In acest spirit am inceput să scriu, in 1935, Călător din noaptea de ajun. Era o carte forțată spre serios, din care am făcut efortul să elimin tot ce ar fi putut să „farmece" și să impiedice o judecată obiectivă. (...) Idealul meu politic a virat totdeauna spre stinga, chiar dacă aparențele uneori au inșelat sau m-am lăsat inșelată de aparențe. (...) Idealuri estetice nu am, problema scrisului meu este o problemă a mea intimă, personală. (....) Am oroare de impostură ori unde o descopăr. In ce privește scrisul meu, mă interesează transmiterea unor experiențe de viață printr-un limbaj adecvat. (...) Le-aș da totuși (tinerilor — n.n.) un sfat : să nu se apuce de scris decit dacă nu pot trăi fără a scrie. Să nu plece la drum cu ideea că se poate practica această meserie fără să te dăruiești integral ei, nu numai prin orele de lucru, dar cu tot ce ai mai bun in tine și că totuși, cu toată această dăruire, poți să riști să dai totul pentru nimic"

A. BALTHAZAR

DOCUMENTAR

Consumatorii se apără

Că există o problemă a apărării consumatorului în societatea zisă **de consum** nu mai trebuie demult să fie demonstrat. „In condiţiile actuale ale pieţii, spunea intr-un mesaj către naţiune fostul preşedinte Nixon – consumatorul se găseşte deseori în faţa unor probleme foarte complexe, pentru el, in ceea ce priveşte compoziţia şi calitatea produselor, ca şi metodele de vînzare şi jocul publicităţii. Noile măsuri de protecţie apar deci necesare pentru a proteja consumatorii". De mai multe decenii, numeroase asociaţii – filantropice, cooperatiste, sindicale şi religioase practică un fel de informare şi apărare a membrilor aderenţi. Organizaţii importante, cum ar fi „Consumners Union", şi-au făcut apariţia, grupind azi in jurul lor milioane de aderenţi şi publicînd reviste de analiză economică a produselor. Mişcarea căreia numeroşi oameni de ştiinţă din sectorul public sau particular i-au adus sprijinul activ a dat naştere unei noi forme de cercetare aplicată care constă în a testa şi a analiza produsele de consum, în a decela defectele, pericolele şi a pune în evidenţă fraudele şi falsificările. „Consumerismul" a devenit o problemă de bază a politicii comerţului interior. În 1969 au fost prevăzute legi ce constituiau un sistem de apărare colectivă a consumatorilor, aceştia putîndu-se uni şi aduce deci în grup problemele lor în faţa tribunalelor. Nu s-a ajuns decît la apărarea individuală a consumatorilor, presiunea directă a cercurilor de afaceri părînd a fi cauza imediată a acestui recul.

Pe lîngă Casa Albă a luat naştere, în februarie 1971, un „Oficiu al consumatorilor", condus de Virginia Knauer, pînă atunci asistenta specială a preşedintelui pentru problemele de consum. Oficiul a fost insărcinat cu informarea preşedintelui asupra tuturor aspectelor ce privesc consumul. Imediat au început să apară primele cifre. 30. 000 de americani mor anual, 110. 000 rămîn invalizi – în urma accidentărilor cu produse de consum.

Consumaţia alimentară strict supravegheată aduce la lumină probleme asemănătoare : 95% din conservele de peşte-spadă contaminate cu mercur. (Americanii consumă aproximativ 13 milioane de kg anual). S-a descoperit apoi că zahărul artificial (ciclomatele) – ce se foloseşte de ani de zile intensiv în mai toate produsele alimentare – este dăunător.

Organizaţiile de consumatori nu par a fi în deplin acord cu politica dusă de Casa Albă, ce pare prea puţin adaptată enormelor probleme de care răspunde. Ele reclamă in special crearea unui birou independent care să fie „de facto" avocatul consumatorilor în faţa tribunalelor şi a comisiilor juridice.

Pină în prezent, toate eforturile lor au rămas fără rezultat. Atunci a apărut Ralph Nader. Născut la Winstead (Connecticut) în 1934, licenţiat la Princeton şi mai apoi la Harvard, Ralph Nader este unul din cei mai celebri oameni din Statele Unite, azi conducătorul luptei consumatorilor. Cartea sa, „Unsafe at any specd" a avut efectul unei bombe. Atacînd „General Motors", cel mai mare trust automobilistic şi în special modelul „Corvair", Nader aduce în faţa opiniei publice, deja sensibilizate, informaţii care pînă atunci nu erau cunoscute decît unor grupuri reduse de iniţiaţi.

Toamna ogoarelor

Se află din această carte cum, de exemplu, firmele producătoare de automobile controlează comisiile de securitate, cum ele fabrică vehicule poluante, cum escrochează automobilismul plasind pe maşini contoare ce „supraestimează" distanţa.

„General Motors" e nevoit să retragă un mare număr de automobile în uzine, dar contraatacă. Supraveghează timp de mai mulţi ani viaţa particulară a lui Nader. Acesta află şi publică întreaga afacere. General Motors varsă, în urma unor îndelungi parlamentări, o indemnizaţie de zeci de mii de dolari pentru evitarea unui proces.

Cartea lui Nader poate fi considerată ca fiind prototipul noului „stil de luptă" al apărării consumatorilor. Produsele sînt studiate în intreg ciclul producţie – publicitate – vînzare – consum – poluare.

În acest spirit, Ralph Nader a fondat la Washington un centru de studii. Tinerii jurişti reuniţi în jurul lui „Nader s raiders" (cavalerii lui Nader) atacă cu dezinvoltură toate problemele poluării şi consumului, ale politicii economice a monopolurilor.

Costul non-poluării trebuie suportat de cei ce poluează, indiferent de preţ. General Motors continuă să răspundă de 35% din poluarea atmosferică în S.U.A. Beneficiile lui „GM" se ridică la 24 miliarde de dolari pe an. Punerea la punct a unui motor nepoluant ar costa în jur de 150 milioane de dolari, sumă ce nu reprezintă nici două treimi, din suma pe care GM a cheltuit-o în 1967 – 1969 pentru a-şi schimba emblema din „G. M." în „G. M. – calitate excelentă".

În ultimii ani, Nader şi „cruciaţii" săi atacă industria alimentară, medicina muncii în minele de cărbuni, centralele nucleare. Această luptă inegală n-a rămas fără rezultat. S-au stabilit o serie de reguli severe ce privesc siguranţa zonelor din apropierea centralelor nucleare.

Oamenii de rînd, profanii consumerismului, victimele, continuă să apară, în invincibilitatea „cruciaţilor dreptăţii".

JEAN LUMOVICI

CARTEA STRĂINĂ

Marginalii la o antologie de poezie românească

(„Antologia poeţilor români" de Kostas Asimakopoulos, Atena, 1974)

Cunoscutul şi apreciatul scriitor Kostas Asimakopoulos a publicat de curind „Antologia poeţilor români", la Editura „Arion" din Atena. Este a doua antologie de poezie românească apărută în Grecia, prima aparţinînd poetului Iannis Ritsos, publicată în 1961. Munca conştiincioasă şi cunoaşterea temeinică a subiectului, conjugate cu o probată sensibilitate poetică, au dat contur acestei cărţi de 260 de pagini, umplînd astfel un gol în cultura cititorului grec. Autorul antologiei şi-a dat seama că are de a face cu o artă şi literatură robustă, variată şi impresionantă, a cărei evoluţie prezintă uneori paralele şi similitudini surprinzătoare cu evoluţia poeziei neogreceşti. Severa şi concludenta „Antologie a poeţilor români" cuprinde selecţiuni din creaţia a 70 de autori, începînd cu T. Arghezi, G. Bacovia, Octavia Goga, continuînd cu D. Botez, L. Blaga, I. Minulescu, G. Călinescu, V. Eftimiu, Z. Stancu, M. Beniuc, M. Banuş, E. Jebeleanu, Otilia Cazimir, D. Popescu, Ion Brad, Horia Zilieru, Anghel Dumbrăveanu, Aurel Rău, N. Labiş, N. Stănescu, M. Sorescu şi pînă la Ana Blandiana şi Adrian Păunescu.

În ampla şi docta prefaţă, de o reală ţinută ştiinţifică, Kostas Asimakopoulos face o incursiune în istoria şi originile românilor şi a României. Referirile sale la formarea poporul român, la începuturile culturii româneşti sînt interesante. De asemeni, merită subliniate valoroase note şi reflecţii privind perioada modernă a poeziei româneşti ce coincide cu mişcarea revoluţionară din 1848, poezia luptei pentru neatîrnare şi de formare a statului naţional român, privind atmosfera febrilă a avangardismului românesc, în special în poezie şi teatru, după primul război mondial. Traducătorul se opreşte asupra culturii şi poeziei orale populare, ca nepieritoarea „Mioriţa", care reprezintă „toată fertilitatea de primăvară a fanteziei populare" ca şi „capacitatea românilor de propăşire şi de creativitate", precum şi asupra doinei, specifică lirismului românesc popular, asupra picturilor pe sticlă — „cîntece populare ale ochilor" — după propria lui expresie. Menţionăm în aceeaşi ordine de idei observaţiile lui Kostas Asimakopoulos despre influenţele reciproce dintre cele două culturi şi literaturi. Cu mare admiraţie vorbeşte autorul antologiei despre poezia noastră cultă, despre „primul poet naţional al românilor" – V. Alecsandri, despre acel ce „aparţine celei mai alese familii a corifeilor liricii romantice europene" — M. Eminescu, ca şi despre o întreagă pleiadă de poeţi, printre care : G. Coşbuc, Al. Macedonski, D. Anghel, St. O. Iosif, M. Codreanu şi alţii. K. Asimakopoulos remarcă, pe bună dreptate, faptul că românii nu au primit numai influenţe de la cultura europeană, ci i-au şi transmis acesteia valori nepieritoare.

Autorul lucrării alcătuieşte o antologie a poeţilor români, reprezentanţii aparţinînd tuturor şcolilor şi epocilor recente, cu o pondere intenţionată asupra poeziei actuale, căci ea justifică şi mărturiseşte trăirile timpurilor noastre. Din creaţia fiecărui autor sînt alese, cu ajutorul acordat de poetul Aurel Rău, criticul M. Tomus, Polixenia Karambi, Anthiţa Jucan, subsemnatul, Iannis Halianis ş.a. (lucru specificat în prefaţă) cîte 2-7 poezii, însoţite de o succintă şi convingătoare notă privind personalitatea celui în cauză.

Credem că nu este nevoie, deocamdată, de a insista asupra calităţii de netăgăduit a transpunerii în limba greacă. Lectorul avizat poate să-şi dea seama că a tălmăci din T. Arghezi „Cenuşa visurilor", „Este lung drumul", din G. Bacovia" Sic transit", „Cogito", din L. Blaga, „Somn de toamnă", a respecta muzicalitatea interioară a versului, netrădînd pe autor, a menţine silaba „ra" în poezia „Ştampila" de Ion Barbu, consoana „l" în „Epitaf" de N. Labiş, precum şi multe alte sonorităţi lirice apropiate şi specificităţi la mulţi poeţi, a însemnat, într-adevăr un mare efort artistic din partea autorului antologiei, efort care încununează dragostea sa pentru poezia română, dorinţa sa de a face cunoscută creaţia lirică a „unui popor vecin, al cărui destin în multe privinţe coincide cu cel al poporului elin". Şi iată o a doua coincidenţă : „Antologia poeţilor români", elaborată de Kostas Asimakopoulos, proeminentă personalitate a literaturii şi culturii din Grecia, apare în anul marelui jubileu al eliberării României.

ANDREAS RADOS

Economia, bază a creşterii nivelului de trai

(Urmare din pag. 1)

laţiei, ceea ce reflectă, în fond, tocmai unitatea de tip socialist dintre mijloc şi scop.

Deasemeni, pentru realizarea scopului principal al politicii partidului nostru, de o importanţă covîrşitoare este dezvoltarea rapidă a bazei tehnico-materiale a socialismului printr-un ritm inalt de creştere a producţiei industriale, care depăşeşte cu mult ritmul mediu pe plan mondial. În cursul ultimelor două decenii, creşterea anuală a producţiei industriale în România a fost in medie de 12,9%. Opţiunea pentru un asemenea ritm a decurs şi decurge din faptul că nu există altă cale pentru micşorarea şi, în ultima instanţă, pentru eliminarea decalajelor faţă de ţările avansate din punct de vedere economic decît depăşirea sensibilă a mediei mondiale de creştere a producţiei industriale.

Departe de a constitui o simplă categorie de ordin cantitativ, ritmul de creştere a reprezentat şi reprezintă un factor calitativ al creşterii economice, determinînd modificarea a înseşi structurilor producţiei materiale pe o linie modernă.

Din analiza legăturii intime dintre acumulare, dezvoltare şi consum şi ritmurile de creştere a producţiei industriale, rezultă că în condiţiile actualei etape a României, cu cît economia este mai capabilă să aloce mai multe fonduri pentru creşterea forţelor de producţie, cu atît ea devine mai dinamică, cu atît sporeşte mai rapid venitul naţional iar societatea dispune de resurse mai bogate pentru progresul ştiinţei şi culturii, pentru satisfacerea cerinţelor unui trai civilizat membrilor săi.

PANORAMIC

Recent a avut loc o şedinţă lărgită a Comitetului Asociaţiei scriitorilor din Timişoara, in care a fost analizată activitatea cenaclurilor literare ale Asociaţiei. Au fost numite conducerile cenaclurilor şi s-au dat indicaţii privind îmbunătăţirea activităţii.

Din conducerea cenaclului de limbă română fac parte : Anghel Dumbrăveanu, Ion Dumitru Teodorescu, Mircea Şerbănescu, Cornel Ungureanu, Andrei A. Lillin, Nicolae Ţirioi, Eugen Dorcescu.

În prima şedinţă, care va avea loc, marţi 8 octombrie a.c., ora 18,00, la sediul Asociaţiei, va citi poetul Anghel Dumbrăveanu.

● **Teatrul Naţional din Timişoara şi-a deschis stagiunea** marţi, 1 octombrie cu „Appassionata" de Gh. Ardeleanu. Actorul Viorel Iliescu il înlocuieşte pe Ion Cocieru într-unul din rolurile importante ale piesei.

● **„Opera de trei parale"** de B. Brecht aşteaptă confruntarea cu publicul. Ca şi actorii Naţionalului timişorean de altfel.

● **În librării „Teoria şi topica propoziţiei în româna contemporană"** de V. Şerban, profesor la Universitatea din Timişoara. Apărută în Editura didactică şi pedagogică.

● **Laurenţiu Cerneţ şi-a lansat, acum o săptămînă, o nouă carte : „Amintirile unui mincinos".**

● **În Expoziţia permanentă** de istorie contemporană de la Muzeul Banatului momentul **înfiinţării** Ligii antirăzboinice (1932) este marcat printr-un diapozitiv, realizat pe baza unei fotografii autentice de la mitingul ce a avut loc atunci. Referiri puteţi citi în „Vestul", „Înfrăţirea", „Vrerea". În serocopie se află şi un raport privind Constituirea ligii, înregistrat în Dosarele Inspectoratului de Poliţie cu nr. 13367.

● **În aceste zile,** la Milano, Galeria „Ascendente", o Expoziţie în care. alături de pictorul italian Attilio Taverna, sînt expuse lucrări ale artiştilor plastici timişoreni **Ioana Moga-Mageriu** (pictură) şi **Bata Marianov** (sculptură).

● **Duminică, 29 septembrie, la Seceani,** a avut loc înmînarea (într-un cadru festiv) **Medaliei de aur** obţinută de Formaţia de dansuri a Căminului cultural din localitate la faza finală a Concursului republican al formaţiilor artistice de amatori.

● **Scriitorii** Ion Arieşanu, Anghel Dumbrăveanu, I. D. Teodorescu, Damian Ureche, Laurenţiu Cerneţ. Duşan Petrovici, Ion Velican şi Lucian Bureriu, redactori ai revistei noastre, s-au întîlnit, însufleţind o şezătoare literară, cu membrii cenaclului „Iulian Grozescu" şi alţi locuitori ai comunei Comloşu-Mare, joi, 3 octombrie.

● **Cu ocazia Zilelor culturii R.D.G. în R.S.R.,** au fost prezentate publicului timişorean, săptămîna trecută, filmele „Dragoste la 16 ani", „Anchetă la Marienbad" şi „Prietena mea Sybille".

De asemenea au fost deschise : o **expoziţie de sculptură şi grafică** la Bastionul cetăţii şi o **expoziţie de fotografie,** la Muzeul Banatului.

● **Marţi, 1 octombrie şedinţa Cenaclului tinerilor scriitori** a fost realizată în colaborare cu Art-Clubul IPROTIM. În program : Duşan Petrovici, Lucian Alexiu, Claudiu Iordache şi Mircea Popp (poezie), Paul Eugen Banciu, (proză), muzică folk cu Adina Dimitriu şi E. Eliu.

● Între 20 august – 10 septembrie 1974 la Ostenica (R. P. Polonă) a fiinţat o **Tabără internaţională de artă** (avînd în program manifestări toretice, spectacole, muncă de atelier — bineînţeles). Lucrările executate au alcătuit, în **final, o expoziţie. Artistul plastic timişorean, VICTOR GAGA, participant, a executat un număr de şapte lucrări, în lemn.**

● **„Dansul săbiilor"** este titlul unei panorame a epigramei româneşti contemporane (predată editurii „Facla"), volum realizat de Ion Arieşanu şi Ion Velican. În volum, şaptezeci de autori din întreaga ţară.

A. L. C.

Teodor Cernăuţeanu

PICTORUL DESENA

O vară intreagă, pe fiecare frunză a copacului
pictorul desenă chipul iubitei,
innebunit de aşteptare
avea de gind să treacă la pădurea
din jur
cind corăbii burduhănoase
traseră la ţărm
descărcind lăzi cu lucruri nebănuite
in primul răsărit de soare
EA apăru pe punte
„ poate lumina dimineţii e vinovată"
spuse pictorul privind, „aceasta nu e EA".
EA avea o tristeţe dulce-n privire
şi-o blindă moleşire-n mişcări".
„O, nu e aceasta" spuse pictorul dezamăgit
la amiază, sigur nu e aceasta"
cind femeia puse piciorul pe ţărm
şi la fel spuse seara
cind răsuflarea ei imprăştia şerpi de foc
pe pielea trupului său,
„dar şi aceasta e la fel de frumoasă
sau poate mai mult"
spuse cind vinturile toamnei
se-ncurcară-n crengi deasupra-i
risipind păsările şi frunzele copacului inspre mare.

STRADA LINIŞTITĂ

Din arbori ieşeau cu părul iederă
fete tinere
plimbindu-se pe străzi
rarii trecători
citind ziarul treceau fără
să le observe
ii priveau dezamăgite fetele
cind intorceau capetele intrebători
ele se topeau printre fintini arteziene
in jocuri de lumini
era o stradă liniştită
departe de mulţime
departe de fluviile lungi de maşini
deasupra ei cerul atirna
ţurţuri limpezi din raze de soare
fetele ii rupeau sugindu-i
ca pe nişte acadele
era o după-amiază de duminică
şi doar eu zăream totul
pindind de după perdele
aşteptindu-le să inceapă să
joace şotron
printre acele atirnind
in stradă
ale undiţelor mele
aşezate discret pe balcon.

MAGDALENA TI-AM ZIS

Pe autostrada, pentru o clipă, pustie,
din lujeri de trandafiri
şi strune de harpe
am intocmit un fel de colivie,
aproape de staţia de benzină
am prins păsări de ceaţă
şi de lumină
umplind colivia pină la refuz,
apoi dezghiocind seminţe de dovleac
aşezaţi sub aripa ingerului
de pe havuz
aşteptam să vedem ce se
intimplă
grele maşini se auzeau venind
globuri de porţelan ni se spărgeau sub timplă
atunci mi-am dat seama că te iubesc
„Magdalena" ţi-am zis
maşinile sosiră strivind colivia
păsările scăpară
şi prinzindu-ne-n ghiare
ne luară cu ele in vis
altceva n-am mai apucat
să-ţi mai spun
in pădurile tale am zărit
trei sori albaştri cum apun
tu erai de-acum in singele meu
flacără pilpiitoare
cuiburi de aur plămădind
şi vizuini de răpitoare.

DEBUT

Lavinia Betea

TEAMĂ DE ADOLESCENTĂ

Stau la pindă, castă-ntre oglinzi ...
Intre crinii iernii incă n-am intrat !
Florile salcimului pe buze
Troieniră singele curat.

Mina ierbii mică trece lingă mine
Mingiindu-mi glezna prea subţire ;
Nu mă adormi, să ştiu cind vine
Dintre plopi, Inaltul, Tăinuitul mire !

Stau rănită-n floare, la genunchi, de-o stea ..;
Cint. Şi-aş vrea ca rana să mă doară !
Duhul din fintină ghemuit păzeşte
Să-mi astearnă-n crestet aiulaiuri de hoinară !

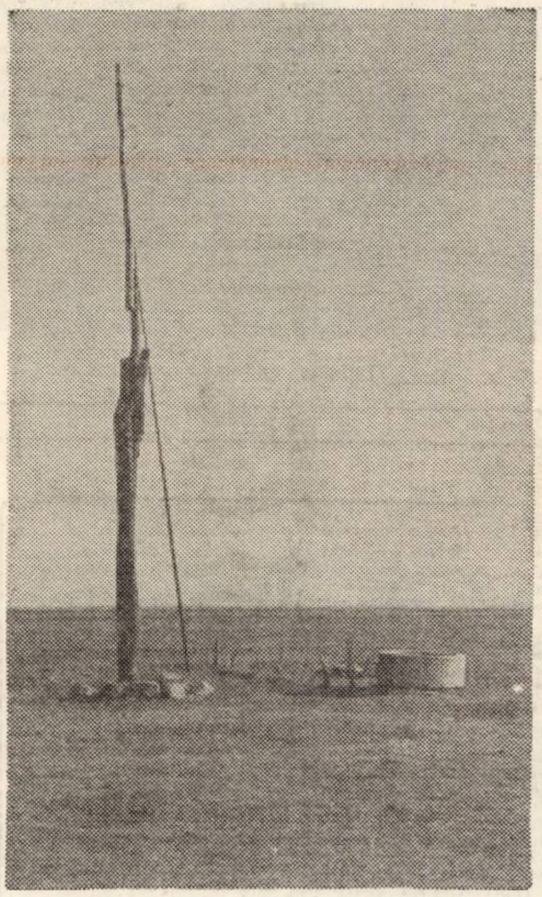

Popas in nemărginirea cimpiei

Fluturii de stele mingiie fereastra ..;
Eu mă tem ca de neadevăr :
Să n-adorm cind vine amăgită
De prea albul pleopelor de măr.

NOAPTE DE VEGHE

Pe margine de frunză eu vă doinesc prin vreme ...
Vă despletesc in aurul din roade ...
In singele ca vinul se revarsă
iubirile cu virstă de balade.

V-aştept tirziu in straiul de mireasă,
strămoşi, ca rădăcini rămaşi in mine
cu piinea şi cu sarea de acasă
şi graiul vechi de fagure de-albine !

Vă regăsesc in toate cu pieptul de goruni
cind vă vestiţi in zorile tirzii,
in ţarina moldavă şi-n porţi de Maramureş,
in nunţile de ierburi cind mă revărs in zi.

Pină la cintec ştiu c-a fost departe ! ...
Acum dormiţi sub scuturi lingă glie !
Coloană infinită eu vă inalţ cintind,
in zodia iubirii rămineţi temelie !

CINTEC DE TOAMNĂ

Mai palizi ca luna ne trecem sub plopi.
De piatră la rugă, rămii vechiul zeu !
Prin orga pădurii alunecă vintul,
să nu intorci capul, mitic Orfeu !

Duioşi ne vestim in semnul de lună,
mai lasă-mi in plete stelarele frunze.
Inelele virstei mă-ncearcă gingaşe
cu gustul de ierburi amare pe buze.

Mai lasă-mă, lasă in cintec de leagăn
aprinsele flori cu ghimpi de dureri,
din cuminţenia ochilor no...
ar putea răsări brazi de taceri !

LIED

Sint apele prea limpezi, somnul de zeu,
anotimpul ciudat de sub pleoape ...
Oglinzile mint şi eu in genunchi
şi toate mă dor de atita aproape.

Subţire o fac trupeasca mea umbră,
somnul de tine, uitat la răscruce ...
Tu luneci din visuri mergind la vinat
eu pling şi şoptesc : „nu te duce" !

Două păsări mai am ! Nevederii
i-o dărui in zori pe cea stingă.
Ciudat anotimp, pasărea moare
prelung ochiul tău să-mi ajungă !

REMEMBER

Păuni de culori prin zilele toamnei

Prevestirile toamnei ne-amintesc că drumurile verii rămaseră-n urmă. Dealurile uită mirosul de cimbru, in zare se văd tot mai des flote de nori, in exerciţii pentru lungile curse pe apele anotimpului galben. Septembrie aduce borangicuri de lumină moale şi le-ntinde pe cimpuri mirate. Porumbiştile foşnesc arămiu in neliniştea vintului de miazăzi, in podgorii s-aude fluierul mierlelor, in timp ce soarele se răsfaţă ca un zaraf, prefirind printre degete boabele de topaz şi chihlimbar ale strugurilor. Prin livezile de meri şi de pruni trece un dor de cintec tirziu.

Acum s-aud vestitoarele cu tulnice de nostalgii peste păduri. Păsările s-adună in lărmuitoare sfaturi pentru exodul de sud, atrăgindu-ne luarea aminte că lumina scade in frunze şi că pămintul invocă soarele-n zori cu imnuri diamantine de brume, ţesute-n vilnice albe peste iarba palidă de emoţia vremii. Arborii işi schimbă straiele-n grabă, plătind, cu grele smaralde, culorile invăpăiatelor ibrişinuri, spre a ieşi, cu iluzorii podoabe, la sărbătoarea culesului.

Cronicile verii ne spun că in cimpia Banatului hărnicia oamenilor a izvodit cele mai bogate recolte de griu cunoscute vreodată pe-acest pămint roditor şi iată că anotimpul abundenţei anunţă alte legende adevărate ale belşugului, in mişcarea continuă a vehiculelor care mută din şesuri, spre marile silozuri, munţii arămii ai porumbului.

Iată, prin zilele toamnei trec păuni de culori ameţind codrii extatici, cocorii fac calea intoarsă, ţipindu-şi regretele peste amfiteatrele zărilor, nesfirşitele escadrile ale semănătorilor aleargă pe tarlale din zori pină in noapte, un ritm incordat şi eroic al muncii implineşte poemul de toamnă al gliei, sub baldachinul inalt al cerului iluminat in irizări de safir.

In curind, vintul de miazănoapte va cobori dinspre munţii silhui, cu alaiuri de galben, in joc ameţitor de silfide, prin văi va curge miros de povarnă, vom auzi ţambale şi naiuri lingă căni cu vin porfiriu, la-mplinirile vieţii, iar prin văzduh vor trece herghelii visătoare, anunţind că s-apropie ceremoniile iernii, că-n indepărtate cetăţi se pregătesc cavalcadele albe, lungile călătorii ale zăpezii. Dar sintem incă in reveriile soarelui, pămintul miroase a culoare de mere şi struguri, peste velintele dealurilor presura trece cu melodii cristaline iar noi adunăm lumina ogoarelor in taina străveche ce vine din bucuria unică a stringerii roadelor.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

TELEV

DUMINICĂ,

8,30 Deschide
8,40 Cravatele r
pentru copii. D
satului. 11,15
ştim despre ....
cintecului ostăş
duminical : La
toamna. 16,00
16,50 Film seria
Cireşarii. Episo
tul". 17,40 Drum
— Flăcări in m
din grădină. 1
19,20 1 001 de
nal. Săptămina
20,10 Film artis
ricol. 21,30 Cam
de dansuri sud
gistrare de la
ziune). 22,05 Te

LUNI, 7

16,00 Emisiune
ră. Seara telev
mane. 18,30 Lei
şi contemporan
mentar. 18,55
cală cu Vera
1 001 de seri. 19,
Tribuna Tv. De
ţiilor internaţio
viziunii R. D. G
tă de portret. 2
dii ... 20,35 Fil
berzelor. 22,10 2

MARŢI,

8,30 Curs de l
Teleşcoală. 10,
franceză. 10,30
de lingă tine.
(reluare). 12,25
de limbă rusă.
limbă engleză.
Lecţii Tv pentr
gricultură. 18,10
18,40 Cint şi j
18,50 Legile ţării
19,00 Eroi indrăj
drăvanul Dennis
19,30 Telejurnal.
nomică Tv. 20,3
grafic cu Gabri
raschiv Pielanu
balet al Oper
Seară de teatru
de Constantin
Rete '74 (I). E
realizată de Ra
liană. 22,10 24 d

MIERCURI,

8,30 Curs de
Teleşcoală. 10
rusă. 10,30 D
1934 — Flăcări
risul vesel. Filn
12,10 România
de miine. 12,40
limbă germană
de limbă fran
17,35 Steaua p
18,15 Scena. 18,
liste. 18,50 Fam
seri. 19,30 Tele
viu despre viit
al cintecului b
Motoia. 20,25
clul „Mari act
noret in There
de ore.

JOI, 10

16,00—17,00 Te
lex. 17,35 Agro
Virstele pelicul
tea Tv. 19,20 1 0
lejurnal. 20,00
lui ostăşesc. 21,
şi grei din Reşi
inţific. 22,10 24

VINERI,

16,00—17,00 Tel
siune in limba
de seri. 19,30
mânia de astăz
ne. Revistă
20,35 Film artis
viaţa lui Victo
de ore.

SIMBĂTĂ,

10,00 Micii m
re). 10,20 Film
rei. Cireşarii.
birintul". 11,05
luare). 12,50
17,05 Caleidosc
17,25 Aurul alb
pre şantierul h
18,00 Desene a
glob. Coasta de
de frumuseţe. 1
19,30 Telejurnal
pedia. 20,50 F
oraşul. „Ar fi
moară" ... 21,4
22,00 Intilnirea
Magazin muzic

TELEV

Ion Velican

FLORI DE CÎMP

Fragmentul de față face parte din romanul cu titlul DEPARTE DE MUNȚI, DEPARTE DE MĂRI, aflat pe masa de lucru a autorului.

De data aceasta spațiul geografic în care se derulează epicul romanului este zona de șes a Banatului. Se urmărește destinul unor oameni, din primii ani de după război pînă în zilele noastre, efortul lor, într-o lume a marilor imperative economice și sociale, într-o lume în care interesele individului se confundă cu interesele întregului popor.

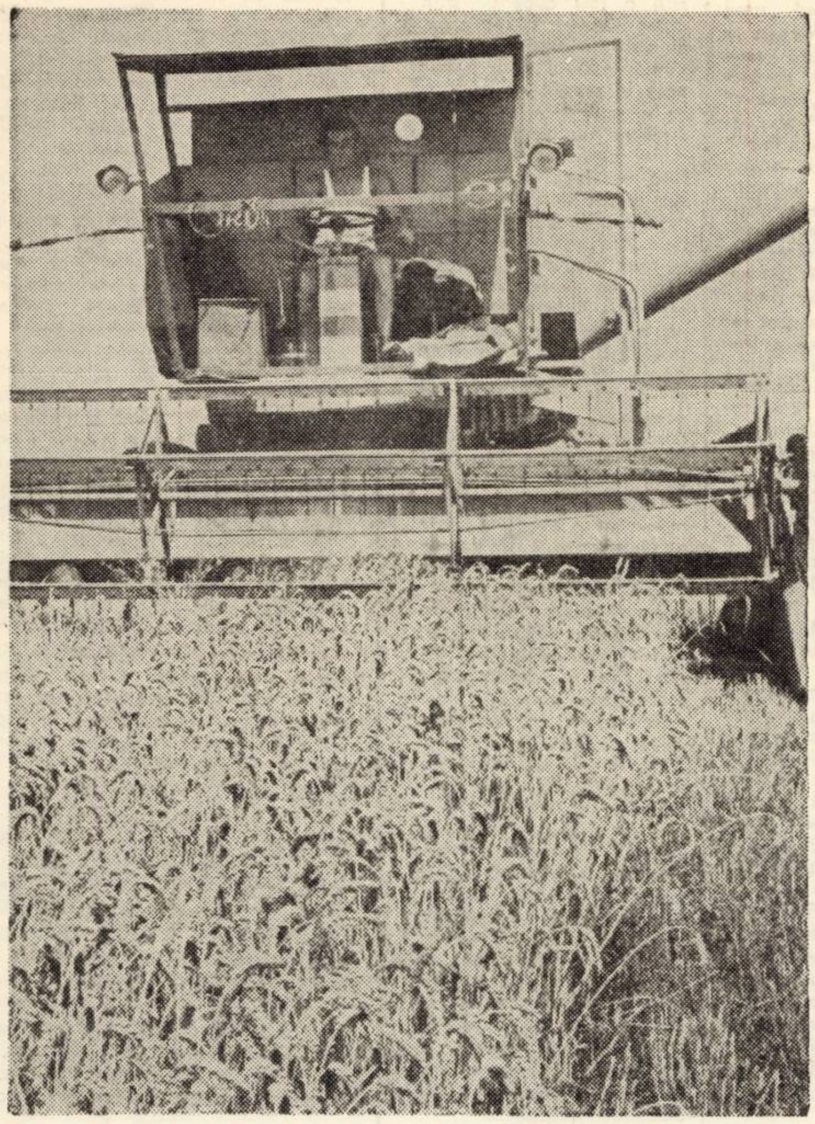

Aurul grînelor de astă vară

Zilele de vacanță treceau iute, ca nopțile de vară, pe nesimțite ; se apropia sfîrșitul lui august și părinții începuseră să-și facă griji în privința noului an școlar. Griul fusese secerat, iar copiii, împreună cu părinții lor, strînseseră spice, în urma cosașilor. Moldovenii, care fugiseră de secetă, începură să prindă cheag și, o parte din ei, se stabiliră definitiv pe aceste meleaguri. Unul din ei fu Mihail Sulgheru, care își aduse și familia : soția și trei fete — Maria, Veronica și Anița. Se așeză la ferma lui Schuch, ca administrator ; Schuch se mutase la oraș, unde-și făcuse o vilă împreună cu băiatul său cel mare, medic internist. Maihail Sulgheru se instală cu sfială, nevenindu-i să creadă că devenise atît de repede un fel de mare proprietar agricol și de atelaje. Se scula dis-de-dimineață cu nevastă-sa, trezeau fetele și se apucau de treabă. Fata cea mare, Anița, care împlinise șaptesprezece ani, le era de mare ajutor, numai că de cum se însera se făcea nevăzută ; taică-su o căuta, dar n-o găsea, apoi venea ea singură și glumea, cu un aer de mare nevinovăție („Am dormit în șura cu paie"). Taică-su o credea și totul intra în normal. Cele mici, Veronica și Maria, nu împliniseră încă paisprezece ani, dar munceau și ele. Învățaseră să facă mîncare, să spele, să deretice prin casă, să facă cumpărături din prăvăliile de la periferia orașului.

Ferma lui Schuch era departe, în plin cîmp, la aproape 2 km. de cei mai apropiați vecini : Radu Stan și Peter Schmidt. De la șoseaua națională se făcea un drum de țară la dreapta, pe lîngă Beregsău, cotea apoi brusc ,perpendicular pe rîu, pînă la fermă. Vara era o plăcere să străbați acest drum, iarna însă era un chin. Și fetele cele mici ale lui Mihail Sulgheru nu terminaseră încă școala, pe care o făceau cu mare silă.

Ioachim și Iovanca hoinăriră într-o zi prin holde, spre calea ferată. Pe urmele lor veni într-un suflet și Elke. Se bucurau în mișcare de aerul cald și mirosind a iarbă, de palele de vînt, de gîze și păsări, de toată acea șoaptă ascunsă a cîmpiei necuprinse. Le plăceau să vadă trenurile fulgerînd orizontul. Făceau cu mîna oamenilor și ei le răspundeau de la fereastre. Fiecare copil abia aștepta să călătorească cu trenul. Ioachim fusese odată la bunica sa, în Argeș, împreună cu tatăl său. Le povestise tuturor cum arată munții : „Munții sînt mai înalți de o sută de ori decît biserica din Mehala, le spusese el copiilor, sînt de piatră, iar din piatră cresc brazii drepți ca luminarea. Munții sînt departe, voi n-ați văzut munți" ... Copiii rîseră de el, auzind că munții sînt de o sută de ori mai înalți decît biserica din Mehala. „Minți și tu ca Țiru", spusese Pera. Silviu, băiatul inginerului de la stația meteorologică, venise de la mare și povestise copiilor că a fost acolo unde pămîntul se sfîrșește și cît vezi cu ochii e numai apă. Și de el rîseră copiii, pentru că „pămîntul nu se poate sfîrși niciodată, iar apele sînt curgătoare, au maluri cu sălcii și păsări".

Uneori trenul se oprea, așa, în plin cîmp, de obicei cîte un marfar ; atunci copiii se apropiau să vadă cît mai de aproape roțile vagoanelor, osiile, locomotiva, cu brațele ei de gîndac.

— Ce pasăre e aia, Ioachime ? întrebă Elke.

— Coțofană.

— Ioșca a spus într-o zi că e țarcă.

— Tata spune că e coțofană, întări Iovanca.

Nu era prea cald. Era minunat de hoinărit. O luară de-a lungul căii ferate, spre oraș. Coțofana se ținea înaintea lor, zburînd din prun în prun, parcă avertizîndu-i să se întoarcă acasă, dar ei n-o băgară în seamă. Ajungînd la marginea izlazului, deci la jumătatea drumului dintre oraș și casele lor, o tăiară de-a curmezișul, peste cîmp, pe firul unui pîrîu secat. Tufe mici de măceș și sălcii găunoase însoțeau pîrîul, în amintirea anilor buni, cînd ploaia se revărsa în ropote în zilele de vară.

Elke îl lua de mînă pe Ioachim și fugea înainte, iar Iovanca, rămînînd mereu în urmă, striga : „Așteptați-mă, proștilor" ! Plecase desculță și nu putea fugi ; călca în vîrful picioarelor, ușoară ca un fulg, fericită, sub mireasma de vară coaptă a cîmpului. Găsiră rugi de mure, pe care îi ciuguliră cu poftă. În zare se vedeau coșurile fumegînd ale fabricilor, precum și catedrala, cîteva case înalte și copaci, mulți, mulți copaci, multă verdeață, de parcă orașul era o oază minunată într-un pustiu de grîu.

— Eu știu într-un loc, dincolo de calea ferată, un tanc rablagit din timpul războiului, zise Ioachim.

— Cînd mergem să-l vedem ? se rugă Iovanca.

— Niciodată.

Fetele nu mai spuseră nimic. Își amintiră că Bandu, colegul lor mai mare, din clasa a șasea, se jucase cu o grenadă și aceasta explodase, retezîndu-i un picior. Abandonară, deci, gîndul că ar trebui să vadă tancul.

Elke, în peregrinările ei printre rugi, se îndepărtă de cei doi frați. Deodată scoase un țipăt înfiorător și într-o clipă fu la pieptul Iovancăi.

— Ce ai ? întrebă Ioachim, speriat și el.

— O fată moartă.

Rămaseră nemișcați tustrei. Trebuia făcut ceva, dar nimeni nu știa ce. Se lipiră unii de alții, privind îngroziți împrejur. Ioachim, ca băiat de clasa a cincea, trebuia să se arate mai curajos. Înaintă cîțiva pași și, înălțîndu-se pe vîrful picioarelor, privi în direcția aceea. Văzu o fată blondă culcată pe spate, cu rochia răvășită. I se păru că mișcă o mînă. Într-adevăr, fata își trecuse mîna peste pîntec. Băiatul, transfigurat, făcu semn celor două fete :

— Veniți, nu vă temeți, trăiește.

Fetele se apropiară cu pași mici, neîncrezătoare. Ioachim mergea înaintea lor și deodată strigă :

— E fata moldoveanului.

— Veronica ! spuse Elke, oprindu-se locului.

— Ce-o fi pățit ? prinse glas și Iovanca.

Se apropiară încă vreo cîțiva pași de ea și o strigară pe nume, dar ea nu răspunse. Cîmpia nu mai părea pustie, ci bîntuită de tîlhari, de duhuri rele. Iovanca se repezi la fratele ei, îl luă de mînă și țipă :

— Nu te uita !

Porunca ei fu atît de hotărîtă, încît el o ascultă, așa cum de obicei nu făcea, și se lăsă tîrît peste miriști către casă. Elke rămase mai în urmă și o văzu pe Veronica, ridicîndu-se într-o mînă.

— Cine ?... întrebă Elke.

În cădere doar atît mai apucă fata să zică :

— Un nebun.

Auzind de nebun, Elke alergă și ea peste miriști, zdrelindu-și picioarele, dar pe cei doi nu-i mai putu ajunge.

Într-un ceas află toată pusta ce pățise fata moldoveanului. Părinții își certară copiii că umblau fără nici un dumnezeu, îi închiseră în curți, le dădură de lucru. Mihail Sulgheru nu părea deloc speriat de ce auzise.

— Ai grijă, fă, Maricico, de mămăliga asta să nu se afume, că mă duc cu mămucă-ta să văd ce-a pățit proasta de soră-ta, că i-am spus să n-o mai ia pe potecă, să meargă pe șosea, că de aia a făcut-o statul.

Nevasta moldoveanului fugi înainte, speriată de moarte, dar el veni cu pas domol, în urma ei, mocnind grele gînduri. Își găsiră fata trezită din leșin. Moldoveanul o privi cu ochi reci, de departe, parcă supărat pe ea. O lăsă la brațul mamei sale; el plecă iute, cu sprincenele împreunate de supărare. Acasă cotrobăi într-un sertar din bucătărie, luă ceva și plecă fără să spună nimănui nimic, pe un drum de țară spre Sînnicolau. Turbase. Mihail Sulgheru nu era omul care să fie umilit. Își ascunsese mînia ca pe o comoară numai a sa. Știa cine fusese tîlharul, adică bănuia că numai el putea fi. Nici o stavilă nu-l putea opri să se răzbune. Neomeniei trebuia să-i răspundă cu neomenie. Bătu drumurile pînă la Lovrin, întrebînd de nebun. Acolo află că fusese văzut coborînd dintr-un camion ce transporta coșuri și o luase spre soare-apune. Moldoveanul îi dăduse de urmă. Odată cu lăsarea serii îl găsi la margine de drum, culcat cu capul pe o piatră. Fredona un marș. Moldoveanului îi sticliră ochii. „Cînți, netrebnicule, ești mulțumit", gîndi el. Scoase cuțitul și se apropie. Nebunul, cum îl văzu, rîse îngrozit :

— Și tu omori păsările, pungașule !

Poate că Mihail Sulgheru și-ar fi domolit brusc dorul de răzbunare, poate un glas adînc din conștiința sa l-ar fi oprit în acea clipă să facă o crimă, dacă n-ar fi auzit confirmarea vinovăției : „Și tu omori păsările, pungașule" ! Împinse cuțitul spre pieptul nebunului, dar acesta îl prinse de mînă și spuse cu lacrimi în ochi, în acei ochi ce cîștigaseră brusc luciditate :

— Omoară-mă după ce îmi văd casa, omule !

Cuțitul scăpă din strînsoarea pumnului umed al moldoveanului și căzu pe pieptul nebunului, fără să-i facă vreun rău. Cuvîntul „casă" slăbi puterile lui Mihai Sulgheru, îi readuse în fire cumpănirea faptei, căci răzbunarea ar fi însemnat nu numai pierderea libertății, ci și năruirea tuturor viselor sale de a-și făuri o viață demnă și prosperă, de a-și întemeia o casă din care nimic să nu lipsească și-n care copiii, mulți copii, să fie bucuria și rostul trudei.

Cînd Veronica își revenise de-a binelea din leșin, mama sa o întrebă :

— Cum de te-ai întîlnit cu nebunul ?

— Nu știu, cred să a stat ascuns. Era unul tînăr.

— Cum nu era nebunul acela ?

— Nu.

— De ce nu ai fugit ? De ce nu ai țipat?

— Am țipat, dar cine era să mă audă ?

Cînd astea toate avea să le afle Mihail Sulgheru, mare mulțumire va fi pus stăpînire pe sufletul său și totodată o învățătură : să nu se pripească niciodată. Ar fi înfăptuit o crimă ce l-ar fi măcinat nu atît pentru săvîrșirea ei, cît pentru monstruoasa eroare pe care ar fi făcut-o.

Școala începu și copiii cîmpiei își luară ghiozdanele la spinare și porniră la drum. Pe ei nu-i chinuia învățătura, cît distanța pînă la școală. Veneau zile ploioase, reci, cu vînt și zloată, și ei se luptau cu pepturile lor mici avîntate către această chemare nu tocmai ușoară, ce se cheamă școală. Fetele moldoveanului nu mai aveau chef de învățătură. Cea mare își luă serviciu la fabrica de lanțuri, iar cele mici stăteau acasă cu mama și coseau. Necazul Veronicăi fusese uitat atît de ușor, poate și pentru că tatăl lor fusese doar la un pas de crimă. O spaimă o întuneca pe cealaltă. Schuch veni într-o zi cu mașina și îi certă, că nu era mulțumit cum întrețineau ferma. Moldoveanului nu-i fu greu să simtă că aici era mîna lui Radu Stan. De altfel află mai tîrziu că Schuch căzuse la învoire cu argeșanul, în condiții, mai avantajoase, iar acesta, plin de inițiative, iute de minte, și adeseori cinic, nu pregetă să recunoască în fața tuturor că de multă vreme visa o gospodărie înfloritoare, cu vite și atelaje, cu hambare pline. Intenționa să facă o seră, să cumpere o motopompă pentru irigații. Și iată că în plină iarnă cele două familii făcură schimb de domiciliu. Cînd se întîlneau în drum, moldovenii se uitau chioriș la Radu Stan și la Catița, dar n-aveau încotro. O fermă cere nu numai brațe de muncă, ci și un conducător isteț.

Pentru copiii argeșanului începu greul. Pînă la școală șase kilometri dus, șase întors. Nu era deloc ușor, dar dragostea pentru învățătură a Iovancăi și a lui Ioachim era mai puternică decît greutățile ce se iveau. Primiseră note bune și lui Radu Stan îi veni ideea să scoată din ei „oameni de știință". El continua să meargă la fabrică, dar asta numai pînă în primăvară. Peter Schmidt îl certă pentru ceea ce făcea : „Nu am spus eu dumitale că fabrica e baza ? Nu lăsa servici. Mai vorbim noi".

Peste cîmp se așezase un strat subțire de zăpadă. Copiii veneau în ciopor jucăuș către casele lor încălzite cu cioclozi de porumb. Ghiuri, ca de obicei, simțindu-se liber în cîmpia sa, căreia îi cunoștea toate tainele, cînta din răsputeri, iar ceilalți îi țineau isonul. Cîte un hîrciog scotea capul din zăpadă, iar copiii lui Micloș, care aveau pietre în mîini tot timpul, aruncau după ei și bietele animale, speriate, dispăreau în ascunzători adînci și întunecate.

PLASTICĂ

EXPOZIȚIE COLECTIVĂ

Lucrările semnate de Romulus Nuțiu sint determinate de acel mod de exprimare a sensibilității bazate pe intuiție, care are tendința de a dezvălui in cimpul conștiinței stări poetice și de a releva succesiuni firești care ni se relevă surprinzător, pe neașteptate („Marină"). Se manifestă și predispoziția pentru analiza formelor la nivelul microstructurilor (Echilibru instabil).

Această tendință este vizibilă și in pictura lui Leon Vreme, unde analiza microstructurii intră in domeniul cristalografiei.

La Zoltan Molnar există o sinteză a intuiției cu capacitatea de proiecție a fanteziei, sinteză ce se exprimă printr-un sistem de semne bine determinat.

Gabriel Popa se distinge printr-o originală și indrăzneață „interpretare" a realului.

Tributare in parte unui mod de exprimare al sensibilității bazată pe fantezie și care presupune existența unei lumi mai degrabă suprareale, lucrările lui Ciprian Radovan se caracterizează și printr-o dispoziție de transpunere in zonele existenței organice.

Gheorghe Văleanu, mai virtuos și concis in grafică, reia in pictură același tipar al ordonării plastice intr-o proliferare de elemente din lumea realului concret, ce se păstrează in sine nealterate, denaturind numai relațiile dintre ele.

Friedrich Schreiber expune un peisaj in care luminozitatea caldă a culorilor te poartă intr-o familiară atmosferă de vis.

Simion Lucaciu prezintă o lucrare caracteristică stilului său cu un puternic lirism susținut de griurile sobre ale tușelor.

Cele două compoziții ale lui Valeriu Sepi sint caracterizate de o gamă coloristică ce generează o atmosferă in care figurile devin corespondentul unei subiectivități stăpinite de o tristețe reținută.

Sculptura lui Petre Jecza reprezintă o impletire a formelor de tip geometric cu „formele obiective".

In sculptura lui Bata Marianov, concepția formală se bazează pe un mod de ințelegere antinomică a totalităților cu atribute organice.

Szocatz Bela prezintă o lucrare cu calități decorative in care interpretarea realului este suportul și scopul final.

IOANA MOGA

MUZICĂ

DISPARE AMATORISMUL?

Condescendența cu care erau nu de mult privite corurile, unele coruri de amatori, nu mai este acum actuală. Imi amintesc de festivitatea in care un redutabil cor profesionist oferea o „lecție" de cint coriștilor lugojeni ai formației „I. Vidu", care ascultau cu deosebit respect. Poate că ar fi trebuit să se intimple invers ; nu mai poate fi vorba de o simplă apreciere a gestului de a-ți folosi orele libere in cadrul care obligă la efort artistic, a tradiției de dragul tradiției. Includerea unor piese dificile in repertoriul unor echipe ca acelea de la Chizătău, Lugoj, sau corul „Schubert" și executarea lor intr-o ireproșabilă ținută artistică pare un semnal al dispariției accepției ușor peiorative a cuvintului amatorism. Mulți muzicieni imi spuneau că, de fapt, continuă să existe piese corale destinate celor mai puțin instruiți, simple, accesibile (de parcă, „Ana lugojana" nu ar trebui inclusă in programul unui cor mare, cu activitate permanentă). Există oare compozitori ce-și propun să scrie pentru „amatori" sau „profesioniști" ori își propun să slujească in primul rind arta ? Ne putem apropia cu toată increderea de realizările prezente ale unui asemenea cor, nu numai de o faimă seculară ; cronicarii își pot indrepta atenția in primul rind asupra concepției interpretative cu care e tratată, de exemplu, piesa „Miorița" de P. Constantinescu, fără calificative ca „entuziaștii", „tinărul și talentatul amator", „din tată in fiu devotați muzicii". PATRIUM CARMEN este o luminoasă demonstrație a ceea ce inseamnă slujire a muzicii cu matură responsabilitate, cu crez artistic bine definit. Dirijorul Remus Tașcău reinnoiește la fiecare stagiune (permanentă) repertoriul, corul lugojean are preocupări in direcția cultivării vocii, omogenizării și elevării sunetului, cintă cu partitura in mină, poate aborda aproape orice piesă. (E drept că pină in prezent dificultăți de ordin organizatoric au făcut să nu apară incă un disc al corului „I. Vidu").

Sigur că gustul artistic nu se poate forma prin activități sporadice, cu aspect de campanie. Corurile de care vorbim au un program de activitate, care nu exclude o autoeducare continuă.

L. BURERIU

TEATRU

SPECTACOLUL – LECTURA REGIZORULUI

Judecata, critica unui spectacol, nu numai din partea celui care ține cronica unei publicații, nu poate ignora polemicile in problemele ce privesc faptul artistic ca rezultat al unui proces, atit timp cit fiecare dintre cei care incearcă să se obiectiveze in contact cu spectacolul („cel cu pricepere sănătoasă" – Hamlet !) nu vine dintr-un spațiu aparte celui in care toate componentele spectacolului trăiesc. Este firesc deci ca inainte de deschiderea stagiunii, diverse discuții să readucă in actualitate intrebări la care s-au mai dat răspunsuri. Există nuanțe. In ceea ce privește (de exemplu) supremația autorului piesei (deci textului) ori regizorului (deci punerii in scenă). In discuție, nu de multe ori s-au intercalat termenii. Mi se pare important să precizăm că așa cum există un autor de text care propune o lume, fapte, un joc, dacă vreți, există (și lucrul a fost cucerit prin demonstrație) și un autor al spectacolului. Oricit de fidelă textului ar fi o **punere in scenă,** ea nu trece pragul spre **spectacol** cit timp nu descoperă omului din fotoliu o **altă față a lucrurilor,** decit și-o poate procura el insuși, citind piesa. In oricare compartiment al vieții spectacolului. Incepind, deci, din acest moment, regizorul face și determină o lectură personală a unui text. Și, in termenii acreditați, nu mai este fidel lecturii autorului (nu propunerii, subliniez), oricăror altor lecturi. Așa incit „problema supremației" mi se pare una de s u p r a f a ț ă. Ceea ce mi se pare esențial este ca lectura propusă de regizor (care poate fi una dintre propunerile textului) să aibă putere de convingere, adică unitate, veridicitate, să nu fie falsă. Cel cu priceperea s ă n ă t o a s ă pe care nu-l incintă nici schismele nici giumbușlucurile (tot Shakespeare o spune) este in sală mai intii pentru a sesiza adevărul teatral pe care reprezentația il conține și abia pe urmă pentru a cintări drumul de la text la spectacol. Iar in ce ne privește, putem fi mai categorici, așteptăm mai intii ca spectacolul să ne bucure prin **adevărul său.** Acesta va fi obiectivul atenției și in cazul „Operei de trei parale" cu care Naționalul timișorean își deschide stagiunea.

A. C. IORDACHE

Itinerariul unei istorii glorioase

● Noua secție de istorie contemporană de la Muzeul Banatului

Deschiderea secției de istorie contemporană de la Muzeul Banatului, grație sprijinului și ajutorului Comitetului județean al P.C.R. și al Consiliului popular județean Timiș, precum și a Comitetului de Cultură și Educație Socialistă Timiș, in cinstea celei de-a XXX-a aniversări a insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste și a celui de al XI-lea Congres al partidului, reprezintă un act politic și de cultură de o elevată ținută.

Expoziția, in ansamblul ei, urmărește de la etapă la etapă, să sublinieze lupta maselor din această zonă a țării, ca parte integrantă in marea retortă a istoriei naționale, aportul pe care și l-au adus oamenii muncii de aici, români, germani maghiari, sirbi și de alte naționalități la stimularea progresului neintrerupt al patriei. Astfel, este prezent marele moment al desăvirșirii unității statului român – operă a maselor largi din intreaga țară, a intregului nostru popor, prin care s-a realizat cadrul național și social-economic pentru dezvoltarea mai rapidă a forțelor de producție.

Rememorăm, pe baza exponatelor, dezvoltarea mișcării muncitorești și lupta maselor populare din anii avintului revoluționar din 1918-1921, frămintările interne de clarificare ideologică marxist-leninistă, pregătirea și desfășurarea lucrărilor Congresului de creare a P.C.R., importanța capitală a creării partidului. Este consemnat de asemenea procesul din Dealul Spirii in care au fost implicați și comuniști din Banat.

Imaginile istoriei glorioase a partidului comunist redau in mod convingător unul dintre cele mai grele momente din istoria partidului, scoaterea lui in afara legilor țării. Se prezintă apoi condițiile grele in care partidul comunist a fost nevoit să infrunte prigoana dezlănțuită de clasele dominante, de regimul burghezo-moșieresc, reprimarea luptelor de clasă, prin pierderea in aceste lupte a mii și mii de luptători. Sint imortalizate luptele de la Lupeni, din Grivița și alături de aceste mari bătălii de clasă, luptele neinfricate ale muncitorilor din Banat, de la Reșița, din Anina, Lugoj, Timișoara, care, infrățiți, acționau strins uniți sub stindardul partidului.

Deceniul premergător eliberării patriei este reprezentat prin exponate care se referă la bogatele și diversele forme de luptă ale partidului comunist, atit forme legale cit și ilegale, in vederea unirii tuturor forțelor democratice antifasciste, pentru apărarea intereselor maselor populare și a libertăților democratice, impotriva fascismului, pentru o politică de prietenie cu Uniunea Sovietică, impotriva războiului. Expoziția reliefează contribuția regionalei de partid din Banat, care a inscris pagini numeroase, bogate, nepieritoare, de luptă prin formele cele mai diverse in cronicul istoriei naționale. Sugestiv este consemnată perioada luptei dirze pentru independența patriei impotriva odiosului Dictat de la Viena, prin care peste trupul României ciuntite s-a așternut doliu ; marile demonstrații din țară, intre care cele de la Timișoara și Reșița, prin care era condamnată nedreptatea dictată la Viena de Germania hitleristă.

Expoziția reflectă perioada de tristă amintire cind peste țară s-a intins lepra verde a gărzii de fier, epoca asasinatelor, cărora aveau să le cadă victime unele dintre cele mai strălucite personalități ale mișcării comuniste și ale vieții științifice, culturale românești. Ne oprim in dreptul lui Ocskó Terezia – fiica Timișoarei – pentru a spune sobru și auster – este doar una dintre miile și miile de eroi căzuți pentru libertatea patriei.

Un loc important in expoziție e acordat marelui eveniment istoric de la 23 August 1944 – rezultat al unei rezistențe indelungate conduse cu ințelepciune de partidul comunist, perioadă in care Partidul a mobilizat masele populare din Banat, intr-o largă mișcare de partizani, in formațiunile de luptă, care și-au adus o contribuție substanțială la apărarea Banatului, a Timișoarei.

Deosebit de edificatoare pentru incandescența acelei toamne de elan revoluționar și a celei dintii primăveri din existența nouă a României apar documentele ilustrind perioada dintre 23 August 1944 și 6 Martie 1945, adevărată istorie concentrată in lupte de o deosebită intensitate in care partidul, abia ieșit din ilegalitate, și-a reorganizat rindurile desfășurind o bogată activitate politică in care s-a afirmat, tot mai puternic, forța lui dinamică de conducător al maselor in lupta pentru transformarea democratică a țării.

Sint dens redate momentele scurse de la 6 Martie 1945 – instaurarea primului guvern democratic din istoria țării, pină la 30 decembrie 1947 – instaurarea Republicii Populare Române.

Construirea socialismului in patria noastră este prezentă in imagini ce reprezintă o suită de repere, documente esențiale care au marcat diferitele etape parcurse, transformările revoluționare petrecute in viața poporului român. Citeva panouri succesive infățișează evenimentele cele mai semnificative din viața partidului și a patriei noastre pină la Congresul al IX-lea al P.C.R. – moment major in viața partidului și a țării, in perfecționarea și afirmarea tot mai puternică a partidului in conducerea vieții economice, politice, ideologice și sociale a patriei socialiste. Pentru ca momentul crucial să il constituie cel de al X-lea Congres al P.C.R. cind s-au stabilit coordonatele socialismului multilateral dezvoltat in România.

Se consemnează, prin graiul cifrelor și al datelor, aportul substanțial al harnicilor bănățeni, făurari de bunuri materiale și spirituale pentru prosperitatea patriei noastre. Infățișind prin numeroase imagini și date sugestive procesul de dezvoltare și adincire a democrației socialiste, participarea maselor la conducerea societății, expoziția reproduce o pagină istorică solemnă de dată recentă, jurămintul Președintelui Republicii, t o v a r ă ș u l Nicolae Ceaușescu, rostit in incinta Marii Adunări Naționale.

Expoziția infățișează pregnant locul cucerit de România socialistă in conștiința lumii contemporane, politica externă a țării noastre, ca factor activ al vieții politice internaționale.

MIHAI ZIMAN

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

FORMA VIVA

Acum citeva zile, sculptorul timișorean BATA MARIANOV s-a intors de la Kostanievița (R. S. F. Iugoslavia), unde a avut loc a 14-a ediție a simpozionului internațional de sculptură.

— Ce e „Forma viva" ?

— „Forma viva" e numele simpozionului internațional de sculptură organizat de artiștii plastici iugoslavi, cu sediul administrativ la Ljubljana și cu patru centre de lucru : Porto Roj (piatră), Maribor (beton), Ravne (metal) și Kostanievița (lemn). „Forma viva" e o tabără internațională de sculptură, cea mai cunoscută tabără de acest fel din Europa, impreună cu cea de la St. Margarethen din Austria. In cei 14 ani de cind există, „Forma viva" s-a transformat intr-un document viu, intr-o panoramă vie a sculpturii din a doua jumătate a secolului XX. Aș menționa participarea de prestigiu a sculptorilor Lynn Chadwick, Peter Startup, Luis Chavignier, Giro Sugawara, Dușan Damonja și alții. Anul acesta am participat la Kostanievița impreună cu alți patru sculptori din Anglia, Japonia, Italia și Austria. Ca simpozion, „Forma viva" e o acțiune foarte dinamică, un spațiu de confruntare internațională a diverselor modalități de creație, a diverselor sensibilități. E o manifestare complexă, pentru că la Kostanievița am putut participa la dezbateri teoretice, la seri de poezie, de muzică sau folclor.

– Ce poate insemna pentru un sculptor român contactul cu „Forma viva" ?

— In primul rind, o posibilitate de confruntare internațională. Acolo sint totuși, pe viu, 14 ani de tot ceea ce s-a făcut in sculptura lumii, din Japonia pină in America și Australia. De aceea contactul cu „Forma viva" a fost pentru mine o experiență artistică fundamentală și un prilej singular de comparație a sculpturii românești cu cea internațională. Spun cu toată convingerea și sinceritatea că avem sculptori foarte buni, că sculptura românească e de talie internațională. Lucrarea pe care am executat-o in tabără se cheamă **Mașina timpului.** E o construcție spațială monumentală din mai multe piese, propunind un dialog al lemnului cu metalul. Pentru mine, ea cred că reprezintă inceputul unei noi viziuni și modalități artistice.

– Acum patru ani, ai participat la prima ediție a taberei naționale de sculptură de la Măgura.

— Dorești, probabil, o comparație. Măgura putea și trebuia să devină o tabără internațională. Colegii străini cu care am lucrat in Iugoslavia s-au interesat sincer de Măgura și de sculptura românească. Ar dori să participe la tabere internaționale organizate in România. Sint convins că așa ceva s-ar putea realiza și aici, in Banat, chiar și la Timișoara, in oricare din vastele ei spații verzi. Pentru inceput, s-ar putea face o experiență cu lucrările tinerei generații de sculptori români.

REPORTER

SILUETE

GHEORGHE PIRVU ȘI SIMFONIA FORMEI

Decorator la Intreprinderea de construcții de mașini din Reșița, artistul Gh. Pîrvu are la activ 15 expoziții personale, și participări la toate bienalele de amatori și expoziții de grup organizate la Reșița.

Sculptura lui Gh. Pirvu expusă in sala Bastionului e dovada unei depline ancorări in temele contemporane, ori in seva robustă a istoriei. Lucrările „Voievod", „I. C. Frimu", „Bălcescu", „Ctitori de neam și țară", „Horea", „Cei dintii voievozi români", „Decebal" sint edificatoare. O intreagă galerie de personalități istorice își găsește contur sub dalta lui Gh. Pirvu. Metafore de un cald optimism alternează cu elegii incrustate in lemn, spre exemplu „Eră", „Universalitate", „I z v o r u l", „Start", Fecunditate", sau „Armonia", „Melancolică", „Rugă", „Recitatoare" etc.

Miniaturi din fauna montană, bijuterii ale mișcării, sportivi, sau lirice cupluri materne, monumentalitate dăruită microuniversului, din formă in formă mina de artizan evoluează spre mina de artist. Pentru că multe din sculpturile lui Gh. Pirvu sint sau pornesc de la bibelourile in lemn, dar artistul știe prea bine că nu in lustruire arde fiorul etern al artei, ci in talentul de a da sensuri și armonie mișcării, in puterea de dăruire a sculptorului care vine din tradiție spre contemporani cu toată bogăția de explozii emoționale sub daltă. Și dalta lui Gheorghe Pirvu are o notă distinctivă in simfonia formelor.

DAMIAN URECHE

Satul românesc

(Urmare din pag. 1)

rii. Desigur, premisa hotăritoare a dezvoltării multilaterale a societății noastre socialiste și implicit și a agriculturii o reprezintă lărgirea și perfecționarea bazei tehnico-materiale, continuarea dezvoltării in ritm inalt a industriei. Pe această cale, și numai prin aceasta, se va putea introduce și în agricultură progresul tehnic. In acest sens, proiectul de Directive al Congresului al XI-lea prevede înzestrarea agriculturii cu noi tractoare și mașini agricole de mare randament, cu un grad înalt de universalitate, asigurîndu-se mecanizarea complexă a lucrărilor. Totodată un accent puternic se va pune pe chimizarea producției agricole, la sfîrșitul cincinalului viitor revenind la un hectar de teren arabil, vii și livezi o cantitate de 250-280 kg. ingrășăminte chimice (substanță activă) față de numai 57 kg in 1970. De asemenea, un accent mare se va pune pe sporirea rodniciei pămintului, asigurindu-se irigarea a încă unui milion de hectare și a desecării a peste 1 milion hectare. Se preconizează, prin urmare, o schimbare radicală a caracterului și condițiilor producției agricole, ceea ce va modifica substanțial fizionomia agriculturii, munca din această ramură devenind o variantă a muncii industriale.

Ca urmare, producția agricolă se va dezvolta intr-un ritm mediu anual de 4,6-6 la sută față de perioada 1971-1975, avind ca obiectiv satisfacerea la nivel optim a cerințelor de consum ale populației cu produse agroalimentare ,asigurarea materiilor prime necesare industriei alimentare și ușoare, crearea de disponibilități pentru export.

SPRIJIN FERM DIN PARTEA STATULUI

Dezvoltarea intensivă va avea un suport masiv in importantele investiții ce se vor face în sfera producției agricole. Numai din fondurile statului vor fi investite în perioada 1976-1980, 78 miliarde lei la care se mai adaugă peste 14 miliarde din fondurile cooperativelor agricole de producție.

In acest scop se are în vedere ca pe toate treptele sale invățămîntul să asigure absolvenților o pregătire largă, complexă, potrivit cerințelor de dezvoltare modernă a agriculturii. Tocmai de aceea Proiectul de Directive prevede ca întreg procesul de pregătire in școlile superioare să fie astfel organizat încit profesorii și studenții să participe atit la învățămint cit și la activitatea practică, facultățile devenind astfel puternice centre de învățămint, cercetare și producție.

Tocmai acestui țel ii sînt subordonate recentele măsuri prin care s-a lărgit baza tehnico-materială a Institutului agronomic din Timișoara. Dispunînd de o puternică stațiune didactică — experimentală ce cuprinde 2 000 de hectare teren, 1 500 taurine, 4 100 porcine, 2 200 ovine și 200 000 găini pentru ouă, școala superioară agricolă timișoreană va asigura pregătirea viitorilor specialiști în strinsă legătură cu cerințele agriculturii, cu exigențele progresului tehnic, ale introducerii metodelor științifice de conducere, precum și cu necesitățile formării multilaterale a omului societății socialiste.

In perioada 1951-1973 s-au contruit la sate circa 1 450 000 locuințe noi. S-a dezvoltat puternic rețeaua de școli, unități sanitare, magazine, case de cultură. Amatorii „pitorescului" din trecut vor fi dezamăgiți nemaiintilnind in satul românesc opaițul bordeielor din trecut și plugul de lemn. Astăzi caracteristic pentru satul nostru sint casele noi confortabile, electrificate, mobila nouă, frigiderul și aragazul, televizorul și mașina de spălat. In următorii 15-20 ani încă 300-400 de așezări rurale vor deveni centre orășenești.

Drumul cooperativizării agriculturii s-a dovedit a fi drumul buneistări a țărănimii, al unei vieți luminoase și fericite. Astfel s-a introdus venitul garantat de stat pentru membrii cooperatori, a fost introdus sistemul de acordare a pensiilor, a alocațiilor pentru copii, s-a introdus asistența medicală gratuită și la sate. Astăzi lucrează în satele noastre peste 110.000 profesori, 29 000 cadre medicale, 30 000 de ingineri și specialiști cu pregătire superioară și 25 000 cu pregătire medie.

Schimbări adinci s-au petrecut în viața spirituală, în conștiința și mentalitatea țărănimii. Astăzi profilul moral-politic al țărănimii degajă poziția ei socială de stăpină pe mijloacele de producție, pe rodul muncii sale. In dubla sa calitate de proprietar și producător de bunuri materiale ia parte activă la viața socială și politică a patriei noastre.

MEMENTO

Județul Timiș — realizări și perspective

Tot ce spune un afiș, un generic, despre o expoziție, oricit de concludent ar părea (ce poate fi mai limpede decit : realizări și perspective) nu este decit, intr-un caz fericit, îndemnul de a trece dincolo, în spațiul în care gindurile și străduința unor oameni se pot ghici în modul de organizare și exponatele în sine.

Expoziția economico-socială a județului Timiș, găzduită de cîteva dintre sălile de la Bastionul cetății, rememorează drumul unei istorii așa cum se înlănțuie ea, evenimente politice, economice, social-culturale. Și revedem în filmul minții, determinați de panourile cu fotografii, fotocopii, alte documente, cifre și grafice, momentele luptelor din 1944, ale luptei pentru democratizarea țării, formarea primului guvern democratic, proclamarea Republicii Populare, pentru a ajunge la istoria muncii oamenilor acestui județ. Și înțelegem semnificația saltului exprimat în procente pe unul dintre panouri : producția globală industrială a crescut de la 100% in 1950 la 1 453% în 1974 ; producția globală agricolă de la 100% in 1965 la 181,2% in 1974. trecem și citim : IPROTIM, TCMT, TCIT — principalii indicatori de plan, Intreprinderea de rețele electrice — cleme, clești, instalație reglabilă pentru verificat contoare la fața locului, I.M.T., care exportă podurile sale rulante in Polonia, R.D.G., R.D. Vietnam, Turcia, R.P.D. Coreeană, R.S.C., Iran. Electrobanat, I.P.L. Azur.... și alte inițiale, numele altor intreprinderi (industria locală) din Jimbolia, Sinnicolaul Mare, Lovrin ... Acum citva timp am fost in această expoziție cu un reprezentat al unei țări socialiste și acesta a rămas uimit de diversitatea ramurilor industriale ce reprezintă azi județul Timiș.

Viața cultural-artistică a orașului are și ea o istorie proprie, din 1945 avem un Teatru Național, din 1947 Operă și Filarmonică, din 1948 un Teatru de păpuși, din 1952 un Teatru maghiar de stat, din 1953 un Teatru german de stat, din 1972 o Editură. Există acolo și propria noastră revistă. Nu scrie pe panou, dar consemnez aici că această revistă împlinește 25 de ani de existență.

Și nu se pot cuprinde nici în cuvinte strădaniile de fiecare zi ale tuturor acelor oameni, din toate acele intreprinderi și instituții ce „reprezintă azi județul Timiș", pentru ca mersul înainte ori saltul, ori perspectivele să poată fi cuprinse într-o expoziție care să uimească, o descoperire asemeni cu o revelație.

A. C. I.

ANIVERSĂRI

O sută de ani de liceu la Oravița

Am cunoscut intiia oară Oravița la începutul unei nopți de iarnă. Deși sint un obișnuit al mersului pe jos, aveam impresia că drumul pînă la hotelul orașului, nu se mai termină. Acum cînd în preajma manifestărilor prilejuite de aniversarea a o sută de ani de la înființarea liceului mă gîndesc la acea primă întîlnire cu Oravița, asociațiile se încheagă pe nesimțite. Nu cred că există om pe meleaguri românești, cit de cît trecut prin școli, care să nu fie auzit de existența unui teatru la Oravița, în sălile căruia s-a auzit nu numai vocea șoptită a lui Eminescu, dar au răsunat și alte voci celebre ale culturii noastre, de una dintre primele linii ferate din țară, a doua după cea construită între București și Giurgiu, dacă nu mă înșel, de vestitele coruri bărbătești ori mixte de prin aceste locuri. Astăzi sint tentat să afirm că, de fapt, atunci am trecut printr-un veritabil tunel al timpului de jur împrejur străjuit de mărturii ale istoriei.

Inimoasa profesoară Victoria Popa, directoarea liceului care a încercat nu numai să reconstituie acele timpuri, ci și să prezinte elevilor de odinioară, invitaților, venerabila instituție îmbrăcată în straiele tinereții contemporane, ne-a dăruit o monografie. Am citit cit am putut din ea, dar am stăruit mai ales asupra fotografiilor ilustrînd vremuri trecute. Una ne amintește că acolo unde azi se află parcul central al orașului se afla tîrgul de vite. Peste drum fuseseră construite primele încăperi ale liceului, ale școlii civile cum i s-a spus în primii săi ani de existență. Cînd s-a pus problema găsirii unor personalități ale căror statui să fie găzduite aici, au fost aleși Damaschin Bojincă și Mihai Eminescu.

Iar liceul, prin dascălii săi a semănat de-a lungul celor o sută de ani sămînța culturii. Din ea a răsărit apoi un întreg șirag de alte personalități. Dintre cei care amintita monografie ni-i citează, notăm și noi două : sculptorul Romulus Ladea și acad. Coriolan Drăgulescu.

ION DANCEA

P. S. Jubileul liceului din Oravița a prilejuit și desfășurarea unei interesante sesiuni de comunicări științifice. Au participat prof. dr. Paul Miclău, Nicolae Iștfan, Virgil Stolojan, Gh. Luca.

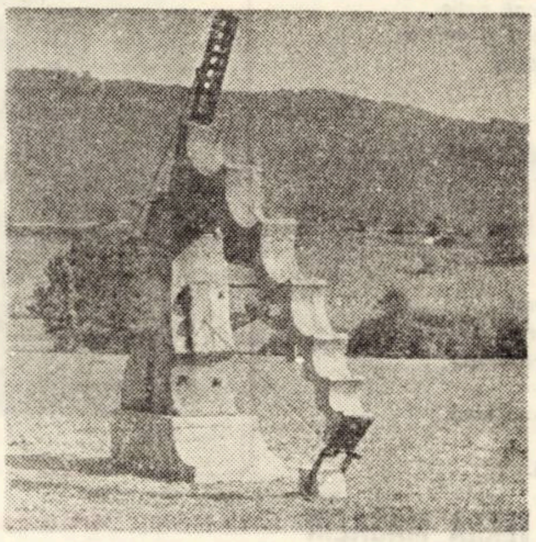

BATA MARIANOV

„Mașina timpului"

Legende populare minerești

Culegerea de proză populară pe care ne-o propune Ana Șoit acum atrage atenția asupra unor producții folclorice prea puțin luate în considerație în cercetarea românească. Or, legendele minerilor prezintă o bogăție de motive, în care credințe străvechi se perpetuează în forme narative mai recente, păstrînd încă semne originare. Culegerea Anei Șoit este revelatoare pentru psihoza care domnea, datorită primitivității muncii în condiții istorice date, în viața oamenilor din bazinele aurifere și carbonifere. Legende populare minerești (Ed. Minerva, 1974) constituie, pînă în momentul de față, cea mai amplă privire asupra mitului vîlvelor, intilnit sporadic în opere științifice, în povestirile lui Al. Ciura și Ion Agîrbiceanu, sau în volumul Mariei Botiș-Ciobanu, Țara Moților (Arad, 1928). Ca valoare folclorică și documentară, materialul expus acum nu va putea fi egalat curind. Dar culegerea este mult mai cuprinzătoare, chiar dacă majoritatea producțiilor au în centru credința în vîlve și aparțin zonei Munților Apuseni, grupind legende și povestiri din 14 centre minerești, cercetate pe parcursul a 23 de ani. Să nu trecem cu vederea însă, înainte de a încheia, studiul introductiv substanțial și amplu (28 p. dense), semnat de Ion Iliescu, după cunoștința noastră, cea mai bună lucrare pe care o avem despre legendele minerești. Și este cazul să reamintim acum că Ion Iliescu și Ana Șoit sînt niște pasionați constanți pentru viața spirituală a minerilor : în 1968, ei erau prezenți în librării cu volumul Cîntece populare minerești. Cele două culegeri merită și prezintă perspectiva unui capitol în folcloristica românească.

G. NISTOR

EVRIKA !

● Am împărțit mieii cum se cuvine : trei de căciulă.

● De cînd olarii prosperă, ajunge o măciucă la o mașină de oale . . .

● Pălăria — cel mai plictisitor dintre lucruri : stă toată ziua pe capul omului.

● Ciorapul de damă iute își iese din fire !

● Cînd ospătarii nu au ciorbă de burtă își fac de cap ?

● Incognoscibilul Azorel nu știe unde sînt Insulele Azore. De aceea latră.

● Dacă albinele și-ar pune mierea la CEC, trîntorii s-ar face funcționari.

● Bate-ți cuie-n talpă, dacă altă meserie nu ți-a plăcut.

● Democrit (gestionar) : „Dacă nu curge tot pică . . ."

● Examenele trec, corigențele rămîn.

ION VELICAN

DOSAR

MOTIVE DE DIVORȚ

Sînt cazuri în care divorțul vine ca urmare firească a unor fapte grave sau a unor incompatibilități clare. Dar există cazuri și cazuri. Dacă n-ai simți dramatismul situației, uneori chiar tragica înfruntare dintre doi oameni la răspîntie de drumuri, ai putea rîde cu hohote. Intr-un moment de derută, de eclipsă de . . . rațiune, soțul sau soția dorește neapărat divorțul. Motive ? Să căutăm motivele, nu pe cele adevărate, ci pe acelea aduse ca argument serios în fața tribunalului. Am ales cîteva și le transcriu aici.

V. cere desfacerea contractului de căsătorie, după 15 ani de conviețuire, pentru că soția, de la-nceputul începutului, nu l-a îngrijit, nu i-a făcut de mîncare, nu i-a spălat rufele etc . . . Cît s-o fi chinuit sărmanul V ! Și i-au trebuit 15 ani pînă să se hotărască !

T. nu mai poate conviețui cu soțul său, întrucît acesta n-are caracter, e gelos, iar ea și-a găsit un alt bărbat (ideal) . . . Ce brută și soțul ăsta ! Într-adevăr, n-are caracter !

M. vrea să divorțeze pentru că îi plac nespus copiii, are deja trei, dar soția nu l-a dorit și pe-al patrulea (Nu l-a dorit se traduce astfel : femeia, bolnavă de rinichi, a făcut un avort hotărît de medici la spital, întrucît viața i-ar fi fost în pericol). Întrebat dacă va cere ca tribunalul să-i încredințeze lui copiii, M. răspunde : „Ce să fac eu cu ei" ? . . . Și-atît de mult iubește copiii ! Și cît de neînțelegătoare a putut să fie soția lui !

Mă nedumerește numai faptul că ei nu văd ața albă cu care și-au cusut motivele.

LAURENȚIU CERNEȚ

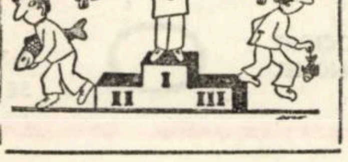

UMOR

MEDICINĂ . . . VETERINARĂ !

Un vulpoi carierist,
Medic bun și specialist,
Își deschide cabinet
Intr-o scorbură-n făget :
Transfuzii de sînge, frecții,
Lipitori, făcea injecții,
Unde mai găsea cu cale
Da concedii medicale . . .
Avea spor de noapte, leafă . . .
Mă rog, doctor cu parafă !
Zi de consultații : joi . . .
Se-adunase la vulpoi,
În sala de așteptare,
Tot soiul de animale :
Cocostîrcii cu varice,
Iepuri ciuruiți de-alice,
Cărăbuși cu artritism,
Un broscoi cu reumatism . . .
Iar în cabinet, speriată,
O gîscă abandonată.
În ăst timp, ursul Martin,
Agasat de-un vîrf de spin,
Se-nființă făcînd tapaj,
Fără bon de la „Triaj".
În sala de așteptare,
Comentă o lipitoare :
Nu stă-n rînd cu noi, mojicul !
Intră primul că . . . dă „plicul" !
Morala :
De-aia vulpea fu să fie
S-albe blană argintie.
De-aia gîsca e năroadă,
De-aia n-are ursul . . . coadă !

SERGIU SIHARU

Poezie chineză

Printre marile creații ale spiritului uman, la scara întregului univers istoric, secolul 8 înregistrează prezența lirică deosebită a operelor poeților chinezi Li Bai (numele real al celui cunoscut la noi ca Li Tai-pe, sau Li Po) și Du Fu.

În vreme ce în occident — illo tempore — nu putea fi vorba de o existență spirituală în planul creației literare, poezia chineză atinsese apogeul sub dinastia Tang (618-907 e.n.). Mai bine de un secol, China nu cunoscuse nici războaie civile nici invazii, fapt ce a favorizat dezvoltarea artelor și poeziei. Se afirmă că epoca numără peste 2 000 de poeți. Scara marilor valori definitive, impusă de timp situează în pisc lirica lui Li Bai (citește Li Pai) și Du Fu, secondați de Wang Wei, care a fost și un mare pictor.

Întreaga operă poetică a lui Li Bai (701-762) a fost păstrată într-un corp liric ce poartă numele de Li Tai-po che. A fost un maestru desăvîrșit în cultivarea celor două tipuri de poezie chineză din acea lungă epocă de strălucire și rafinament : poezia de curte – stilul Ko Lu – dominantă în tinerețea poetului, și poezia liberă — Yao Fu — căreia i s-a consacrat din ce în ce mai mult, cu spiritul său refractar oricărei constringeri. Li Bai a insuflat acestui gen un flux de expresie și prin utilizarea limbii marelui său popor. Viața, în toată complexitatea ei, pătrunde în creația sa poetică într-o manieră foarte directă și foarte personală.

Din cauza nemulțumirilor provocate de injustiția socială a vremii, Li Bai s-a însingurat în ultima perioadă a vieții, realitate reflectată în poezia sa.

Inspirația lirică a lui Du Fu (712-770) își află sorgintea în compasiunea pentru marile seisme ale sufletului uman chinez, într-un gînd constant de proiecție în viitor a valorilor naționale, în prietenie.

Du Fu nu este un novator în poezie. În răstimpul în care își desăvîrșește opera, poezia chineză cunoaște vîrsta sa de aur. Canoanele lirice nu-l stingheresc, Du Fu de o vastă erudiție și dăruit cu un har poetic, ales, a știut să infuzeze în formulele tradiționale o viziune foarte personală a lumii.

Li Bai (701–762)

SĂ NE DEDĂM UNEI DULCI BEȚII

N-ai văzut cum Fluviul Galben din cer coboară ?
N-ai văzut cum aleargă spre mare, drum fără
întoarcere
N-ai văzut cum în palate frumoasele plîng amar anii
duși ?
Dimineața, părul lor era negru ca de mătase,
Asemeni zăpezii e acum cînd ziua apune.
Clipă grăbit trecătoare e tot ce aici împlinim.
Să nu lăsăm goale paharele în fața lunii cînd stăm.
Vouă să vă slujesc, har cerul mi-a dăruit –
Mii de galbeni de-ai cheltui, talentul nu-l poți
cumpăra.
Să ne inveselim, așadar, batalii jertfind ca la ospețe
de zei
Și dintr-o singură răsuflare pocale sute să golim,
Înțeleptule Cen și preadistinse Dan Qiu,
să ne dedăm unei dulci beții !
Paharul să nu se mai svinte.
Un cînt să vă cînt, lăsați-mă, vreau,
Pe placul urechilor voastre mult simțitoare.
Scumpe îndeajuns nu sînt alămurı [1]) și nici
Podoabele-n nestemate bătute, ori alese bucate –
Prețioasă rămîne doar clipa acestui zaiafet fără capăt.
Cei înțelepți din vechime, în tristă uitare-au pierit
Singuri băutorii de vin în nemurire – au trecut.
Ce minunat știa Cheng Wang [2]) să petreacă
Riuri de vin, în dispreț nicicînd nu i-au fost.
De ce să tot spunem că bani nu avem ?
În clipa aceasta mă cufund în dulce beție –
Cai grași, frumoși, cu pielea sclipind curcubeu,
Pretioasele haine valorînd mii de galbeni
Să le schimbăm pe vinul cel bun
Și împreună să risipim tot ce de mii de ani ne-apasă

1) Este vorba de instrumentele vechi de percuție folosite doar la palat de către cîntăreții curții și de vasele uzitate fie la masa împăratului, fie la jertfele săvîrșite în memoria strămoșilor.

2) Cheng Wang – Poetul Cao Zhi (193-232) foarte prețuit, despre care se spunea că dacă n-ar fi existat pe lume decît zece dou (unitate de măsură pentru capacități) de talent, opt i. ar fi aparținut acestuia.

BEAU SINGUR ÎNTR-O NOAPTE CU LUNĂ

În pajiște înflorită, ulciorul cu vin
Închin de unul singur, fără de prieteni.
Spre lumina lunii paharul il ridic
Noi doi, și umbra mea, să fim azi împreună.
La chefuri, luna – păcat – nepricepută e.
Pe calea mea, cuminte, imi stă alături umbra
Așa a fost să fie singur să petrec.
Încep să cînt, se leagănă și luna
De-ncep să joc, umbra se-aține în urma mea.
De-s treaz, țin de urît și lunii și umbrei mele
Avînd iluzia că primăvara din curgere se-oprește.
Dar uit de tot și toate la crîncenă beție.
Prieteni pe vecie mi-aș vrea luna și umbra
Astfel să ajungem în slăvile lactee.

ÎNTREBĂRI CĂTRE LUNĂ

Cîte cicluri s-au scurs de cînd luna
în eter se scaldă ?
Pocalul las și asta mă întreb.
Stăpîni pe lună oamenii s-au vrut,
dar cine a fost în stare ?
Ne-nvăluie strălucitoarea și ne-nsoțește
călătorind pe boltă
Oglindă ridicată în cer, imaculata lună
Perdeaua fumurie o destramă
și cu lumină ne inundă.
De undeva din mare, știm, frumoasa se arată
Dar unde ea rămîne cînd de pe cer dispare ?
Necontenit albii iepuri [1]) fărîmă flori, plante, minerale
Din care vremea se naște în anotimpuri.
Chang E [2]) stă tristă în rece însingurare.
Lumina lunii – aceeași – pe cei duși, cîndva, i-a
desfătat,
Sclipirea ei de-atunci noi astăzi n-o vedem,
Splendoarea ei pe toți ne-a fermecat la fel.
Cînd vinul, noaptea, din pocal il sorb
Aș vrea ca luna să se oglindească-n el,
Rotunda ei lumină în pocal s-o prind. [3])

1) În China antică se credea că petele de pe suprafața lunii sînt umbrele crengilor unui arbore de scorțișoară – guishu — care creștea pe lună La rădăcina acestuia — se credea — trăiau iepuri albi care mărunțeau tot timpul flori, plante, minerale. Din amestecul acestora se creau cele patru anotimpuri.

2) Chang E — personaj mitologic feminin. Se spune că vrînd să dobîndească nemurirea a mîncat din rădăcina vieții veșnice — renshen. Întrecînd măsura a devenit atît de ușoară încît s-a ridicat în lună. Legenda spune că Chang E pentru a-și alunga tristețea dansează pe nori, cu mînecile veșmintelor larg desfăcute.

3) Conștient de valoarea operei sale, Li Bai se vrea nemuritor asemeni Lunii.

Bai Ju-yi (772-846 e.n.)

CEI RISIPITORI

Înfumurați umplu drumul de la un capăt la altul
Șeile aurite ale cailor îmbuibați sînt oglindă colbului
stîrnit
Spuneți-mi, îi cunoașteți pe acești oameni ?
Sînt eunuci și mari slujbași împărătești
În strai de purpură, iată, juzii dafu
Cu brîie violet încinși sînt căpeteniile de oști jiang jiun,
Grăbesc cu toții spre bogat ospăț
Și caii grași aleargă mai iute decît norii.
Cu grijă rînduite stau cupele de vin pentru nouă soiuri,
Opt feluri de bucate îi așteaptă,
Alături fructe decojite și renumite mandarine de
Dong ting,
Nelipsit e peștele gustos din lacul cerului – Tianchi ;
Lacomi ei adastă să se-nfrupte din alesele mîncări,
Vinurile uleioase mințile le vor aprinde
E secetă cumplită acum peste Jiangnan,
În Quzhou – se zice – om pe om că s-ar mînca.

Du Fu (712-770 e. n.)

SPERANȚE DE PRIMĂVARĂ

Izbeliștea a cruțat munții și apele [1])
Primăvara, cu puzderii de ierburi și flori, ca o alinare.
Mă-năbușe plînsul cînd văd orgia florală
Cînd aud cîntec de zburătoare
De trei luni spaimele ne-apasă pleoapele ;
Decît aurul, mai de preț ar fi acum o scrisoare
de-acasă.
Albită de ani tîmpla nu mai cunoaște tihna
Mi s-a rărit părul și spelca nu-l mai prinde.

1) Poetul se referă la rebeliunea lui An hu-shan și Shi Zhi-min din anul 705, care a zdruncinat Imperiul Tang (618-907)

Traducere din limba chineză de

ILEANA HOGEA-VELIȘCU și IV MARTINOVICI

TERRA MAGAZIN

DIAGNOSTIC CU AJUTORUL APARATULUI. La Moscova se crează un centru de diagnosticare pentru controlul medical în masă al populației. Explorările și culegerea informațiilor se vor realiza cu ajutorul unor aparate care vor analiza în mod automat datele obținute. Astfel, controlul pacientului va începe prin discuția pe care o va avea acesta cu ... mașina. Aceasta va pune „întrebări" pe baza unui program anticipat, iar pacientul va răspunde prin apăsarea unor butoane care vor corespunde cu „da" sau „nu". Alte aparate stabilesc datele antropologice ale pacientului cum ar fi înălțimea, greutatea și altele, efectuează automat analiza sîngelui și electrocardiograma.

O AUTOSTRADĂ CE ÎNGHITE OAMENI. În Joao Pessao, orașul principal al statului Paraida din Brazilia, a început construcția autostrăzii transamazoniene, a „fenomenului" brazilian, autostradă ce va avea 12 800 km. și care înghite de pe acum nu numai vegetația marilor jungle ci și nenumărate vieți omenești. La o temperatură de 40° C, sub amenințarea permanentă a fiarelor din junglă și a șerpilor veninoși, „monstrul de asfalt" lasă în urma sa morminte și tristețe. Unii mor pur și simplu de sete. Indienii se refugiază cît mai departe de șosea iar pădurea dispare pe zi ce trece și, împreună cu ea, cea mai mare rezervă de oxigen a lumii.

AFORISME. Spicuim din „Literaturnaia gazeta" cîteva aforisme :

– există cărți care ne învață cum să trăim, unele însă ne înfrumusețează viața ;

— raiul fără îngeri e un adevărat infern ;

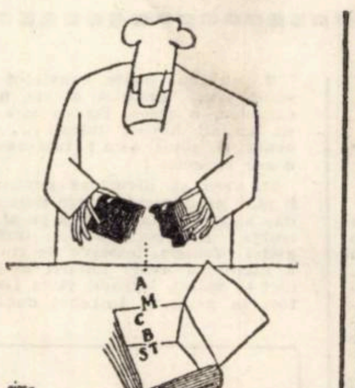

— viața nu e apă ; ea trebuie să fiarbă la orice temperatură ;

— toți oamenii au voce, numai cei curajoși cîntă.

MAȘINĂ PĂRTINITOARE. Uneori femeile se plîng că bărbații sînt egoiști, că ele sînt neglijate și trebuie să treacă peste nenumărate obstacole pentru a reuși în viață, etc. Poate că au dreptate. Dar, pentru asemenea păcate a fost învinuit și un computer de la Institutul de cercetări din Novosibirsk. Cînd unul din cercetătorii-bărbați cerea o serie de date, totul se petrecea cu mare precizie, ceea ce nu se întîmplă și în cazul unei cercetătoare. În acest caz datele erau greșite. Părea un lucru inexplicabil. Oare mașina poate fi învinuită de părtinire ? Dar secretul s-a descoperit curînd. Țesăturile sintetice din care erau confecționate rochiile femeilor creau un cîmp electric care „deranja" buna funcționare a computerului !

CONCURENT AL ALBINELOR. În cadrul unei întreprinderi din Leningrad a fost realizat un concurent al albinelor, un polenizator mecanic portativ asemănător cu un stilou, care este destinat serelor. Un motoraș acționat de o baterie face ca planta să vibreze, producîndu-se astfel polenizarea. Experiențele au arătat că albina artificială „lucrează" mult mai rapid la polenizare decît cea naturală.

ORAȘ PE MARE. Continuă activitatea de extindere și amenajare a orășelului Neftianie Kamini, oraș construit pe piloni de oțel, în apropiere de schela petroliferă marină din M. Caspică, situată la o distanță de 100 km de țărm. Pentru fundamentul blocurilor ce se construiesc aici sînt folosite stînci submarine peste care se toarnă blocuri de piatră și beton.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ORIZONT

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● 11 octombrie 1974 ● Nr. 41 (345) ● 16 pagini 1 leu ●

Timișoara, in hainele sale sărbătorești și zecile de mii de locuitori ii intimpină cu entuziasm pe inalții oaspeți: tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu

Cu pîine și sare

După clipe de adincă semnificație politică și istorică, inscrise in ultimele săptămini de intilnirile conducerii de partid și de stat cu oamenii muncii din citeva județe din Transilvania și Muntenia, Banatul a fost gazda celor mai inalți o a s p e ț i. Timp de d o u ă zile aceste ținuturi de legendă au trăit emoția și bucuria de a avea oaspete pe cel mai iubit fiu al poporului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Timp de două zile intreaga națiune a privit spre acest colț de țară unde oamenii muncii români, germani, maghiari și sirbi trăiau marea sărbătoare de a avea in mijlocul lor pe conducătorul partidului și statului care onora prin inalta sa prezență o altă mare sărbătoare, aceea a muncii lor unite.

„Am ales, in acest an, Timișoara – spunea secretarul general al partidului in cuvintarea sa la adunarea populară de la Timișoara – avind in vedere rezultatele bune obținute de intreprinderile de stat, de cooperativele agricole și SMA-uri, de agricultura județului in raport cu sarcinile de stat pe care le-a avut". Și martore stau cooperativa agricolă de producție Comloșu Mic și S.M.A.-urile din Lenauheim și Gottlob distinse cu inaltul titlu de Erou al Muncii Socialiste și Medalia Secera și Ciocanul.

In uzinele și fabricile vizitate, in agricultură, la stațiunea experimentală ,la Institutul Politehnic „Traian Vuia" ori la marea adunare populară prilejuită de sărbătoarea Zilei recoltei, pretutindeni glasurile unite ale oamenilor au vibrat la unison e x p r i m i n d adeziunea totală față de politica partidului,

PAUL BOGDAN

Continuare in pag. 13)

„ORIZONT" 25

Să se fi scurs, intr-adevăr, un sfert de veac de cind o mină de scriitori entuziaști puneau piatra de căpătii, pe care se inălța noua publicație românească „Scrisul bănățean", devenit apoi, ceva mai tirziu, „ORIZONT"? Mișcarea implacabilă a timpului și filele calendarului ne spun că, da, intr-adevăr, sint 25 de ani cei care s-au scurs.

Noua revistă, inițiată de partid și de conducerea Uniunii Scriitorilor din România, grupa in jurul său, incă din acel an, 1949, cele mai efervescente și dornice de afirmare condeie, tinere și mature, scriitori și oameni de artă și cultură progresiști, ai tuturor naționalităților din Banat, care iși puneau condeiul și talentul in slujba literelor române

Mai mult de două decenii, in formula sa de apariție lunară, de revistă de literatură, „ORIZONT" a impus in paginile sale tot ceea ce a fost talent, tot ce a fost sclipire autentică de artă, tot ceea ce a insemnat pilpiire vie a spiritului in această parte de țară. Pornind de la acea mică grupare de entuziaști, revista a reușit, in două decenii și mai bine, să adune in jurul său un număr impresionant de oameni de litere, dintre care unii s-au impus in literatura și cultura națională.

Odată cu transformarea revistei literare lunare intr-un săptăminal de cultură, raza sa de influență devenea și mai vastă și mai penetrantă in masa de cititori. Proaspetei reviste săptăminale ii revenea menirea, aici in Banat, ca, pe lingă impunerea talentelor literare, a poeților, prozatorilor, criticilor, să deschidă paginile sale și unor probleme complexe

ORIZONT

(Continuare in pag. 15)

PROGRAMUL ROMÂNIEI VIITOARE

Cercetarea științifică – bază a dezvoltării economice

N-am să mă refer la prevederile privind rolul și dezvoltarea culturii din importantul document de partid ce ne stă în față – Programul Partidului Comunist Român – și totuși sînt îndemnat să mă exprim metaforic, parcă pentru a susține cuvintele unui scriitor contemporan care spunea că: „toți scriem poeme, numai poeții le scriu cu cuvinte" și, cu adevărat, tot ceea ce prevede proiectul de Program pentru știința românească este un veritabil poem. Un poem al participării nemijlocite a științei la ridicarea României socialiste spre înalte trepte ale civilizației comuniste, în rîndul celor mai înaintate națiuni ale lumii.

Institutul de sudură și încercări de materiale – I.S.I.M. – Timișoara efectuează cercetări tehnologice destinate nemijlocit industriei naționale. Totodată concepe și elaborează echipamentele și materialele necesare aplicării în producție a noii tehnologii. Azi sudura și încercările de materiale intervin în toate ramurile economiei; se înțelege deci cît de largă este aria de cuprindere a producției științifice a I.S.I.M. Așa cum, cu ani în urmă, se spunea că ar fi greu să ne închipuim viața de toate zilele fără electricitate, azi putem afirma că în societatea modernă ar fi imposibil de imaginat tehnica fără sudură și încercări de materiale. În capitolele sale privitoare la industrie, proiectul de Program arată că în viitor construcția de mașini se va dezvolta în ritm înalt: în cincinalul 1976–1980 această ramură se va dubla, atît ca volum cît și ca diversitate. Înseamnă că I.S.I.M. va trebui să-și amplifice corespunzător capacitatea de cercetare pentru a da ramurii, cu avansul necesar, tehnologiile, echipamentele și materialele de care are nevoie. Subliniez aici și faptul că în capitolul dedicat științei și progresului tehnic se exprimă importanta indicație metodologică, anume, aceea ca și de acum înainte cercetarea să fie organizată „în strînsă concordanță cu cerințele producției naționale". Aceasta înseamnă că la dublarea producției materiale, capacitatea I.S.I.M. trebuie cel puțin să se tripleze pentru a putea fi înaintea cerințelor industriei și pentru a răspunde și la nevoile de diversificare. Afirmînd ca temă prioritară „perfecționarea tehnologiilor și descoperirea altor tehnologii noi", programul partidului stimulează creativitatea cercetătorilor noștri prin plasarea producției lor în rîndul celor mai importante sarcini.

O altă problemă prioritară o constituie „contribuția mai rapidă a cercetării științifice la soluționarea programelor complexe", ceea ce înseamnă pentru noi atît scurtarea duratei de cercetare cît și reducerea duratei de asimilare în producție a rezultatelor cercetării științifice.

De pe urma îndeplinirii acestor comandamente va rezulta pentru știința noastră, acel corolar pe care programul îl și subliniază: înscrierea tot mai pregnantă a cercetării științifice românești în concertul internațional, prin rezultatele de prestigiu și prin cooperare la sluționarea problemelor de interes și rezonanță mondială. Se desprind deci din Programul P.C.R. o multitudine de idei, care concretizate pentru colectivul nostru, înseamnă directive luminoase și puternic stimulatoare. Ele pot fi sintetizate în creșterea rapidă a capacității de cercetare, în armonie cu creșterile industriei ce are nevoie de producția I.S.I.M., în impulsionarea creativității prin atacarea cercetărilor cu grad mare de noutate, în ritmuri de cercetare și valorificare mult amplificate pentru a reduce atît durata cercetării cît și asimilarea rezultatelor ei în producție și în participarea activă la efortul internațional în vederea soluționării problemelor complexe ale umanității.

Prin amploarea tematică, prin armonia ideilor și prin umanismul de abordare a problemelor, proiectul de Program al Partidului Comunist Român este un model științific cu valoare generală. De aceea el dinamizează cercetarea nu numai prin teme și idei noi, ci și prin modul logic de prezentare a lor.

TRAIAN SĂLĂGEAN
membru corespondent al Academiei R.S.R.

Orizont 25

LAURENȚIU FULGA
Prim vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din R. S. România

Ne este foarte plăcut, în numele conducerii Uniunii Scriitorilor, să adresăm sincerele noastre felicitări revistei ORIZONT, colectivului său redacțional, tuturor colaboratorilor revistei, cu prilejul împlinirii a 25 de ani de activitate.

Pe bună dreptate, revista ORIZONT se poate mîndri cu succese remarcabile în ceea ce privește dezvoltarea fenomenului literar de la Timișoara și din zona geografică pe care o reprezintă, ca și în privința realizării unui climat deosebit de prielnic pentru afirmarea și promovarea tuturor talentelor scriitoricești, indiferent de limba în care se manifestă. Deasemeni, este de subliniat faptul că revista ORIZONT a reușit, de-a lungul anilor, să-și lărgească aria de preocupări estetice, social-politice și culturale de interes național, prin deschiderea paginilor ei tuturor creatorilor de seamă din România.

Un mare merit revine revistei ORIZONT în descoperirea, publicarea și creșterea a foarte multor talente tinere, dintre care unele și-au cîștigat un prestigiu binemeritat.

Ca organ al Uniunii Scriitorilor din R. S. România, revista ORIZONT are datoria ca, în lumina documentelor Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român, să militeze în continuare pentru o literatură de înalt nivel ideologic și artistic, angajîndu-se cu elan patriotic în vasta operă de edificare a societății noastre socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare spre comunism, contribuind la consolidarea conștiinței socialiste, la înfăptuirea politicii Partidului și statului nostru, cu mijloace specifice literaturii și artei.

Vă urăm, dragi tovarăși, cît mai bogate succese în nobila Dumneavoastră muncă pentru înflorirea literelor românești.

poezie

Într-un sfert de veac de existență neîntreruptă, „Orizont" a adunat în jurul său un număr apreciabil de condeie, extinzindu-și neincetat preocupările și aria colaborărilor.

La debut și imediat după aceea, intilnim semnăturile lui Al. Jebeleanu, Ion Bănuță, Rusalin Mureșanu, Ion Frumosu, Gabriel Manolescu, Gr. Popiți și ale altora (destul de mulți dar nereprezentativi). O poezie entuziastă, cu o tematică generoasă, tratată, însă, adesea, convențional și schematic. De prin 1952–1953, publică și Anghel Dumbrăveanu, Gheorghe Tomozei, C. Miu-Lerca, Pavel Bellu, lista imbogățindu-se în anii următori cu alte și alte nume. Chiar o simplă înșiruire a lor ar ingreuna enorm succinta noastră expunere. Reținem totuși citeva dintre cele mai cunoscute : G. Bacovia, Victor Eftimiu, Mihai Beniuc, Demostene Botez, Nicolae Labiș, Nina Cassian, Violeta Zamfirescu, Ștefan Aug. Doinaș, Lucian Valea, Dorian Grozdan, Ilie Măduța, George Drumur, Romul Fabian, Dimitrie Rachici, Mircea Micu, Petre Stoica, Tiberiu Utan.

Se scriu inaripate strofe dedicate prefacerilor pe care le trăia țara (Anghel Dumbrăveanu, **Poeme din Cetatea de foc,** în nr. 6/1956 ; **Ciclu rustic,** 8/1956), se intocmesc ample reconstituiri ale unor evenimente revoluționare din trecut (C. Miu-Lerca – poemul epic **Răzvrătiții** – fragmente), este prezentă, de asemenea, lirica de meditație socială sau cea erotică.

Semnalăm abundența traducerilor, cu o mențiune aparte pentru cele datorate lui Lucian Blaga (din Goethe, Lessing, Esenin, Ioyce) și publicate incepind cu nr. 4 1954. Poezii pentru copii publică Sanda Theodoru, Violeta Zamfirescu ș.a.

Atrage atenția interesul arătat stihului de factură clasică (versul alb apare, dacă nu ne înșelăm, mai intîi, la Al. Jebeleanu – **Oaspeți dragi,** 3/1955 ; ceva mai tirziu, versul liber, la Rusalin Mureșanu, **Soarele,** 6 1956), sonetul (Al. Jebeleanu) sau rondelul (George Bulic), fiind la mare trecere.

Lectura nu e lipsită de frumoase surprize. Cunoscutul prozator Ion Arieșanu debutează în nr. 3/1956 cu două poezii ; cea intitulată **Aicea printre brusturi** ar trebui reprodusă în întregime. Sinceritatea tonului și a simțămintului, absența oricăror clișee, articularea verbală ireproșabilă o așează în rindul celor mai izbutite piese tipărite în anii dintii ai revistei.

Din numărul mare de semnatari se detașează, curind, aceia care vor rămine pină azi (sau, oricum, vreme indelungată) credincioși „Orizontului" – alcătuind un detașament poetic redutabil (mereu împrospătat).

Evoluția unora dintre ei (a lui Anghel Dumbrăveanu – romantic reținut – care, abordînd într-o manieră distinctă motive de circulație în epoca debutului și arătind încă de atunci o evidentă inclinație către discursul ceremonios, către dicția elegant-retorică, își va imbogăți, în mod decisiv, creația atît tematic cît și expresiv : să se vadă, de pildă, „marinele" sale, poemele reflexive sau cele de dragoste ; ori a lui Al. Jebeleanu, temperament opus, de orientare precumpănitor clasicizantă, capabil să inscrie, deopotrivă, în melodioase catrene, elanuri civice sau calme, echilibrate introspecții) și evoluția revistei înseși se întrepătrund și se condiționează reciproc.

Alături, deci, de Al. Jebeleanu, Anghel Dumbrăveanu (dar și de Lucian Valea, Ilie Măduța, Haralambie Țugui) ii găsim, din 1958, pe Damian Ureche și Traian Dorgoșan, din 1959, pe Crișu Dascălu și Nicolae Stepan, din 1960, pe George Suru și Lucian Bureriu, din 1961, pe Nicolae Dolângă, Marcel Turcu și Ion Budescu, din 1964, pe Aurel Turcuș, din 1965, pe Dușan Petrovici, precum și – nu îndeajuns de concludent (ca frecvență) – Vasile Ranga, Nicoleta Negru, Ion Cădăreanu, Eugen Apoca, Ana Selena, Ion Jurca Rovina, Dragomir Magdin etc. etc. (Din 1968, formației i se adaugă și un autor matur : N. D. Pârvu).

Toți acești tineri aduc un plus de prospețime și avînt. Poema patriotică înregistrează, prin participarea lor, o înflorire nouă. Unii scandează pe urmele lui Nicolae Labiș, alții preferă prozodia modernă, năzuind, totodată, să adincească și să nuanțeze subiecte poetice tradiționale.

Sprijinit și de consacrații Anghel Dumbrăveanu, Al. Jebeleanu, Al. Andrițoiu, versul liber e mult cultivat de seria recentă. În ciuda inevitabilelor prozaisme, textele acestea, desfăcute din încătărămarea greoaie a constrîngerilor metrice, înviorează paginile de poezie. Fiindcă, dacă în citeva cazuri fericite, meșteșugul se unea cu substanțialitatea, pleiada versificatorilor sirguincioși se complăcea, totuși, într-o prea evidentă și comodă virtuozitate fonetică.

Maturizarea artistică deplină a constanților ei slujitori, colaborarea (chiar sporadică) a unor autori ca Eugen Jebeleanu, Radu Stanca, Marcel Breslașu, Vasile Nicolescu, Nicolae Țațomir, Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Adrian Păunescu, Grigore Hagiu, Constanța Buzea, Horia Zilieru, Ana Blandiana, etc., ridică tot mai mult publicația timișoreană dincolo de limitele unui interes local, limite pe care redacția s-a străduit (cu bune rezultate) să le depășească încă de la inființare.

Pînă în 1972, cînd își schimbă formatul și ritmul de apariție, „Orizont" – promovînd consecvent autori timișoreni din generațiile vîrstnice, mijlocii, tinere sau foarte tinere – oferă cu generozitate spațiu manuscriselor venite din toate unghiurile țării (Lucian Blaga, A. E. Baconsky, Victor Felea, A. Maniu, Leonid Dimov, V. Voiculescu, Aurel Rău, Ion Caraion, Gh. Grigurcu, Traian Iancu, Ion Vinea, Darie Novăceanu, Ov. Genaru, Ion Negoițescu, Dan Mutașcu etc., etc.). Iar din 1972, fila de poezie a cunoscut o diversitate și o consistență sporite (între noii sosiți, am evidenția pe Gheorghe Azap, Olga Neagu și Gabriela Hurezeanu).

E locul să ne întrebăm, așadar : într-un pătrar de veac, cîte nume a impus „Orizont" ?

În Timișoara și în ținuturile vecine sînt astăzi peste douăzeci de poeți care au imprimat măcar un volum de versuri ; adică aproximativ atiția cîți ani numără vîrsta revistei. Și, după cîte știm, nici unul n-ar putea susține, cu îndreptățire, că afirmarea sa nu a depins, în vreun fel, de „Orizont". Unii dintre ei (Al. Jebeleanu, Anghel Dumbrăveanu, Damian Ureche) se bucură de largă notorietate ; alții (George Suru, Dușan Petrovici, Ilie Măduța etc.) se află în plină ascensiune ; iar alții activînd în prezent în diverse centre, s-au format (sau au lucrat mult timp) tot aici.

Deși au beneficiat de publicații proprii, scriitorii de limbă germană, maghiară sau sîrbă (Franz Liebhard, Hans Kehrer, Franyo Zoltan, Vladimir Ciocov, J. Popovici, D. Mirianici etc.) sînt strîns legați și ei de forța literară centrală a orașului care a fost și a rămas revista „Orizont".

Cercetarea colecției este – în toate privințele – o admirabilă lecție de etică scriitoricească.

EUGEN DORCESCU

BRANCUȘI „Cap de fată"

Orizont 25

ALEXANDRU ANDRIȚOIU
Redactor șef al revistei „Famila"

Din vecinătate, revista „Familia", care a colaborat întotdeauna frumos cu revista „Orizont", sub lumina aceloraşi idei, are bucuria sinceră să ureze confraților și colegilor ei, din Banat, succese mari pentru triumful artei și culturii românești. Sub semnul socialismului și sub auspiciile de aur ale comunismului, pentru care militām împreună, vă dorim, dragi confrați, ceea ce ne dorim nouă înșine : împlinirea tuturor idealurilor civice și estice și tot ce poate fi mai frumos pe pămînt.

proză

1. O antologie a prozei publicate într-o revistă ce apare de 25 de ani ar putea fi, dincolo de spectacolul formidabil pe care l-ar oferi confruntarea generațiilor de scriitori și succesiunea modelor literare, un obiect de studiu ideal pentru istoricul literar ce ar dori să reconstituie direcțiile și modalitățile de afirmare a autorilor epici în contextul devenirii literelor românești în perioada de după Eliberare.

Nu poate fi vorba, bineînțeles, de stabilirea unei ierarhii a valorilor pornind de la colecția unei reviste – oricit de mare ar fi receptivitatea, deschiderea ei față de mișcarea literară națională. Fără să ofere material suficient pentru o justă discernere a valorilor, nici măcar pentru cunoașterea operei unui scriitor (cu rare excepții), cercetarea paginilor de literatură publicate într-o revistă poate explica, însă, cu mult mai mult : condițiile și modalitățile de existență ale unei literaturi. Ceea ce, bineînțeles, rîndurile de față nu au pretenția că reușesc și nici nu și-au propus să releve.

2. Prozatorii – nu foarte numeroși – care au semnat în paginile revistei Orizont **în primii ani de apariție, au fost, aproape toți, la începutul carierei literare. Speciile abordate vădesc și ele suficient lipsa de maturitate artistică : schița, povestirea, reportajul, rareori nuvela. Și în mod cu totul excepțional romanul, prezent în fragmente nu întotdeauna concludente pentru intențiile și talentul autorilor. Pînă spre sfîrșitul deceniului al șaselea, exceptîndu-l pe Virgil Birou care continuă să scrie o proză inspirată din viața oamenilor de pe meleagurile timișene (subiectele preferate sînt luate din lumea minerilor) și, tot mai frecvent apoi, reportaje, adunate după un deceniu în volumul** Drumuri și popasuri bănățene **(1962), aproape toți ceilalți autori, unii apariții meteorice, publică producții epice în care angajarea, patetismul revoluționar (și al unei vîrste) nu reușesc să suplinească schematismul situațiilor (artificiale, neverosimile) imaginate, stîngăcia, lipsa de experiență în încercările de a crea „caractere" (convenționale).**

Mai interesanți sînt în această perioadă Aurel Martin (Bologa) a cărui proză de factură tradițională scapă în general de tratarea plată a materiei epice și Radu Theodoru, acesta din urmă, prin proza de evocare istorică – sînt publicate fragmente reprezentative din romanul Brazdă și **paloș (1954–1956) – mergind pe drumul deschis de Mihail Sadoveanu.**

Sînt prezente, de asemenea, nume de autori din generații diferite : Iosif Aldan, Sofia Arcan (nu lipsită de talent), Ion Arieșanu, Eusebiu Camilar, Radu Ciobanu, Paul Constant, Vasile Crețu, D. R. Popescu, Titus Popovici – cu fragmente din romanul Setea **(1958), – Mircea Șerbănescu, Petre Vintilă.**

3. S-a vorbit, destul de mult în urmă cu cițiva ani, de existența unei școli de proză timișorene. Formula, fără a fi întru totul gratuită, era totuși improprie pentru a exprima situația reală. Ea confirma, însă, o afirmare puternică a scriitorilor timișoreni grupați – în deceniul trecut – în jurul revistei Orizont. **Își făceau simțită prezența, atunci, alături de prozatorii deja cunoscuți : Radu Theodoru, Petre Vintilă, Ion Arieșanu, Mircea Șerbănescu, (Anișoara Odeanu și Ion Maxim apar și ei în paginile revistei), cițiva tineri autori de un real talent : Sorin Titel, Laurențiu Cerneț, Corneliu Omescu, apoi Radu Ciobanu, Ion Marin Almăjan, Constantin Pascu, Alexandru Deal, Ion Velican, Ion Dumitru Teodorescu, Ov. Șurianu, Octavian Popa, Iosif Lupulescu, Alexandra Indrieș, Gheorghe Schwartz. Tendințele pe care le reprezintă toți acești autori sînt departe de a se armoniza. Ion Arieșanu, de pildă, chiar dacă manifestă preocupări în direcția asimilării unor noi tehnici narative și pentru analiza psihologică, descinde din tradiția viguroasă a prozei ardelene – pe linia realiștilor de tip Slavici – Agirbiceanu. Lirismul specific prozei sale se împletește cu un anume rigorism etic în care poate fi căutat, de altfel, și nucleul generator al construcției epice din romanele** O complicată stare de fericire **(1967) și** Vrajă **(1972).**

Liric și el, chiar – programatic – sentimental, Sorin Titel făcea, în schimb, încă din primele cărți – Dejunul pe iarbă **(1968) avea să fie cea mai reprezentativă în acest sens – un act de adeziune la cuceririle „noului roman". Abordind o tematică ce poate fi întîlnită și la alți prozatori bănățeni, atrași de lumea rurală, Sorin Titel se diferențiază, de aceștia, prin interesul pe care-l vădește pentru manifestările imprevizibile ale unor vîrste : copilăria, adolescența.**

Între realiști Laurențiu Cerneț scrie o proză satirică – mai puțin în Arșița **(1968) roman al mediului industrial. Faconda, ca și dezinvoltura frazei ascund, frecvent, intenții parodice ori de demitizare. Ultima sa carte,** Amintirile unui mincinos **(1974), adoptă modelul brechtian din** Povestiri de calendar : **distanțarea epică devine mod al demonstrației, autorul fiind, indiferent de masca pe care o poartă, un moralist impenitent.**

La Ion Dumitru Teodorescu, reamintind „scriitura" faulkneriană, de care s-a vorbit îndeajuns, vom remarca, dincolo de un anume pitoresc, care este al mediului din care descind eroii, intenția – în Țipătul de nuntă al păunului **(1970) și mai ales în cîteva proze recente – de a adăuga epicului o construcție poematică sprijinită pe o simbologie mai mult sau mai puțin ezoterică.**

Direcții la fel de puțin apropiate urmează și ceilalți autori care, continuînd căile tradiționale ale prozei interbelice sau declarîndu-se pentru experiment, se află, deocamdată, la prima sau a doua carte și, deci, nu prezintă garanțiile unei opțiuni sigure.

Ultimii ani aduc afirmarea, în paginile revistei, a unor prozatori ori care pînă acum s-au manifestat doar sporadic, o parte dintre ei aflați, deja, în preajma debutului editorial : Mihail Glăja, Horia Ungureanu, Ion Jurăscu, Paul Banciu, Marlene Heckmann, Andrei Ujică, Titus Suciu, Radu Țuculescu, Florin Bănescu, Cornel Marandiuc. Șansa acestora de a forma o „școală" de proză, este, însă, la fel de mică, cei mai mulți anunțîndu-se de pe acum ca individualități distincte și aderind la forme de expresie neacomodabile.

Ar mai fi de amintit, aici, că în intenția de a depăși caracterul regional, revista și-a lărgit, de-a lungul timpului, sfera colaboratorilor, prin publicarea prozatorilor Eugen Barbu, D. R. Popescu, Al. Ivasiuc, N. Breban, George Bălăiță, Iulian Neacșu, Aurel Dragoș Munteanu, H. Y. Stahl, D. Țepeneag, Mircea Radu Iacoban, Radu Selejean, Dan Mutașcu ș.a.

4. Reportajul (îndeosebi), memorialistica și în general aproape toate speciile paraliterare au avut, în revista ORIZONT, **o reprezentare substanțială. Au scris și scriu reportaj prozatorii, poeții, criticii literari și, bineînțeles, reporterii. Numele cele mai des întîlnite sînt Virgil Birou, Ion Arieșanu, V. Nicorovici, Valentina Dima (altfel autoarea unor povestiri de factură lirică), Alexandru Jebeleanu, Leonard Gavriliu, T. L. Birăescu, Alexandra Indrieș, Mircea Șerbănescu, Ion Velican, Alexandru Deal, Damian Ureche, Nicolae Dolingă, Lucian Bureriu, Antoaneta C. Iordache, Paul Banciu, Adriana Simlovici.**

LUCIAN ALEXIU

Orizont 25

Nu aș dori să se considere cele ce vor urma ca un simplu salut cordial atît de obișnuit în astfel de prilejuri. Un sfert de veac, e de fapt, drumul firesc al unei generații de oameni văzut biologic, dar în cultură înseamnă altceva, o anume frămîntare complexă cu o finalitate totuși precisă : încadrarea într-o epocă, în evoluțiile ei complicate. Și acest lucru e desigur valabil și pentru acest ORIZONT 25 care a purces de la reputatul Scrisul **bănățean și s-a așezat într-o vreme atît de nouă și surprinzătoare cu fermitate. Ca vechi aderent la spiritul actual al revistei, pentru care pot spune că am militat o viață întreagă, trimit nu numai un salut ci și o acoladă pentru bunele intenții de altădată și pentru cele de-acum. Dintr-o revistă de provincie ea a ajuns la una din provincie, ce-și dorește cu sinceritate și modestie afirmarea și promovarea valorilor epocii care, nu înseamnă numai descoperire și impunere de talente ci și reflectare, selectare a ținutului, a geografiei și etnografiei lui, a istoriei și a artei, a întregii sale munci. Firește, revista s-a devotat mai cu seamă preocupărilor umaniste și creației artistice și literare.**

La 25 de ani sărbătoriți azi, ce am putea ura altceva decît respectarea tradiției scriitoricești din acest colț de țară.

Drum bun spre noul sfert de veac următor !

AL. DIMA

critică, eseu

Înjghebarea unui sector de critică la „Scrisul bănăţean" s-a făcut anevoie. În anul 1954, articolul dedicat aniversării a cinci ani de la fiinţare, semnala carenţe în această privinţă, deşi, încă de la primele numere (1949-1954), se tipăresc cu o anumită constanţă, rubrici ca „Însemnări" sau „Recenzii". Preocupările acestor încercări se concentrează, întîi, asupra unor probleme de teorie literară aplicată (personajul, cerinţele reflectării, tipizarea), în al doilea rînd, asupra activităţii artistice locale. Numeroase prezentări se referă la cenaclurile din Timişoara, Arad, Lugoj, Reşiţa, la literatura germană din Banat sau analizează sintetic creaţiile publicate aici. De la început, literatura străină intră în vederile revistei. Se pot reţine articolul omagial scris de Andrei Lillin despre **Nicolaus Lenau** (1951) sau studiul semnat de Leonard Gavriliu cu privire la **Personajele lui Balzac** (2/1954). Din anul 1954 secţiunea de critică se diversifică, lărgindu-şi sensibil aria ; astfel în 1955 (numărul al doilea) apare, sub genericul **Figuri şi fapte din trecutul Banatului,** cea dintîi cercetare dintr-o serie care se va menţine aproape permanent în paginile publicaţiei (actuala „Banatica"). Aici au colaborat, incepînd cu Virgil Birou **(Pictorul Nicolae Popescu),** Vichentie Ardeleanu, Partenie Murariu, Nicolae Ursu, George C. Bogdan, D. Drumaru, Octavian Metea, Maria Bucur, Ion B. Mureşianu, Liviu Jurchescu, Aurel Cosma etc. Documentate şi de mare interes pentru istoria literară, contribuţiile în discuţie au punctat cîteva importante momente din trecutul cultural al Banatului, reactualizînd personalităţi ca Paul Iorgovici, Damaschin Bojincă, Constantin Diaconovici-Loga, Ioan Popovici Bănăţeanu, Eftimie Murgu etc. Din aceeaşi perioadă, cu intermitenţe, cronica plastică, cea muzicală sau cronica spectacolelor sînt susţinute de Traian Liviu Birăescu, Lucian Valea, Nicolae Negrea, Maria Nicoară, Kubàn Endre, Dorin Sperantia, Nic. Ivan, Simion Rotariu, Victor Iancu. De prin 1964 se desprinde un sector de **Artă,** care cuprinde, uneori sub semnături prestigioase (Petre Comarnescu, colaborator mai vechi, de-altfel, – îl găsim în 1956 cu un articol despre **Bernard Shaw** – sau George Zbîrcea), comentarii ample, cu un caracter teoretic mai general. Un timp (în numerele din 1970), Sorin Titel scrie „Blocnotesul cinematografic". Odată cu apariţia săptăminală a „Orizontului", problemelor de artă li se rezervă o pagină, în care viaţa muzicală, plastică şi teatrală a oraşului sînt urmărite mai de-aproape şi, oricum, mai operativ de Lucian Bureriu, Radu Melnic (uneori Damian Ureche), C. Babeţi, Doru Murgu, Antoaneta C. Iordache etc.

Critica literară propriu-zisă a cunoscut o sinuoasă şi interesantă evoluţie. Timidelor „Însemnări" şi „Recenzii" ale debutului li se adaugă, din 1954 (treptat) : „Orientări, „Cronica" (apoi „Cronica literară"), „Calendar literar", „Note de lectură", „Discuţii", „În cîteva rînduri", „Miniaturi critice", „Instantanee", „Revista revistelor", „Studii" „Opinii", „Cartea străină", „Profiluri literare", „Debut" etc. Rubrici care reflectă încercarea criticii de aici de a-şi găsi un drum propriu. Critica foiletonistică a ocupat mereu un spaţiu însemnat. Începînd chiar de la primele numere, literaturii curente i se acorda importanţa cuvenită. Spaţiul „Cronicii literare" este ocupat de către Leonard Gavriliu sau de T. L. Birăescu – cronicarii constanţi, pînă în anul 1957, cînd, de la numărul cinci, li se alătură Nicolae Ciobanu **(Romanul celor morţi de vii** – Laurenţiu Fulga, **Eroica).** Periodic, colaborează şi Sergiu Levin, Maria Nicoară, Henri Zalis sau, chiar Al. Jebeleanu. După 1960 apar nume noi : Andrei A. Lillin, Nicolae Ţirioi, urmaţi (în 1964) de Alexandra Indrieş, Şerban Foarţă, Cornel Ungureanu, Simion Dima. Din 1970 rubrica este semnată şi de Al. Ruja, din 1972 de Marcel Corniş Pop, apoi de Eugen Dorcescu şi Lucian Alexiu.

Cercetarea colecţiei relevă locul însemnat acordat cronicii „la zi" ; dar nu a lipsit nici tentaţia teoretizării sau cea a sintezelor.

Dacă în atenţia lui Leonard Gavriliu a stat mereu dezideratul de o dovedi eficienţa actului critic (pentru aceasta el a privit opera literară, mai ales, din unghiul teoriei literare), Nicolae Ciobanu s-a plasat mai aproape de istoria literară, încercînd să încadreze creaţiile analizate în fluxul unui gen al unui moment. În articolele lui Andrei A. Lillin sau cele ale Alexandrei Indrieş se poate descoperi adesea intenţia de a lega fenomenul literar naţional de mişcarea culturii universale ; ca urmare, de multe ori, cronicile lor se apropie de condiţia studiului comparatist. Un suflu oarecum nou a instaurat generaţia mai tînără (în primul rînd Cornel Ungureanu, însoţit de Marcel Corniş-Pop, Eugen Dorcescu şi Lucian Alexiu). Cronica literară a devenit mai elastică, s-a eliberat de o anumită schemă, s-a îmbogăţit cu elemente de critică stilistică, a căpătat, adesea, o coloratură eseistică.

Studiul, eseul, exegeza au avut, aproape întotdeauna, locul cuvenit. În afara celor numiţi (autori ei înşişi a numeroase articole sintetice sau de o mai pronunţată factură teoretică) au colaborat – sporadic sau insistent : – Ovidiu Drîmba, D. Micu, Emil Manu, Henri Zalis, Valeriu Rîpeanu, Eugen Simion, S. Damian, G. Dimisianu, Perpessicius, Liviu Rusu, D. Murăraşu etc.

Direcţia principală, totuşi, în care s-au manifestat semnatarii paginilor de critică rămîne cea a criticii publicistice, direcţie impusă, de altfel, şi de necesitatea de a ţine pasul cu ritmul apariţiilor editoriale. Aşa se explică faptul că alături de cronica literară s-au menţinut permanent : notele de lectură, miniaturile critice sau instantaneele. Ele au fost susţinute de Mircea Şerbănescu, Sergiu Levin, Al. Jebeleanu, T. L. Birăescu, L. Gavriliu, Anghel Dumbrăveanu, Maria Nichifor, V. Ardeleanu, C. V. Mihalache, V. Birou, George Bulic, Aurel Martin Bologa, Nicolae Opreanu, Octavian Metea, Petre Pascu, Nicolae Ciobanu, Emil Manu, Radu Theodoru, Ilie Măduţa, Nina Cionca, Eugen Simion, Nicolae Ţirioi, T. Virgolici, Simion Dima, Clio Sîrbu, Gr. Popiţi, Ion Arieşanu, V. Iancu, Pompiliu Marcea, G. Dorian, H. Ţugui, Al. Indrieş, C. Ungureanu, V. Adăscăliţei, Simion Mioc, Ştefan Munteanu, Vasile Şerban, I. Iliescu, Maria Galetariu, Şerban Foartă, Al. Ruja, Aurel Buteanu, Ion Maxim, Felicia Giurgiu, C. Nistor, Lucian Bureriu, Duşan Petrovici, Sorin Titel, Doina Bogdan-Dascălu, Crişu Dascălu, O. Metea, Al. Metea, Damian Ureche, Th. N. Tripcea şi încă mulţi alţii. În 1973 – o **Cronică a debutului** (Eugen Dorcescu).

Istoria literară s-a bucurat de mare atenţie. În afara spaţiului ce i s-a acordat („Calendar", „Recitind literatura dintre anii 1920–1944", „Documente", „Istorie literară şi folclor" etc., unde s-au publicat valoroase articole de literatură română şi străină de către Eugen Todoran – studii cu privire la Eminescu, Blaga, Teodor Virgolici, Gh. Vrabie, Victor Iancu, Al. Săndulescu, Alfred Heinrich, Ovidiu Cotruş, Simion Mioc, Edgar Papu, Rodica Ciocan-Ivănescu etc.), notabile sînt numerele omagiale (Caragiale, Eminescu, Arghezi, Baudelaire, Rebreanu) sprijinite prin contribuţii ca cele ale lui Perpessicius, Şerban Cioculescu, Livius Ciocîrlie, Ion Maxim, Eugen Todoran.

Instituită încă din 1955, rubrica de stilistică, filologie şi lingvistică a beneficiat de aportul lui G. I. Tohăneanu (prezent prin cîteva serioase studii cu privire la stilul prozei actuale), Pompiliu Dumitraşcu, Ignat Bociort, George Ivănescu, Vasile Şerban, Ştefan Munteanu.

OLIMPIA ŞERBAN-BERCA

LITERATURĂ ŞI CERCETARE

În ultimii ani, cercetarea literaturii cu mijloace moderne – specifice ori împrumutate de la disciplinele adiacente – s-a dezvoltat în mod considerabil şi, pentru mulţi, iritant. De unde iritarea ? A o atribui în exclusivitate inaderenţei la nou a criticii tradiţionale, ar fi superficial şi eronat. Critica tradiţională, îndeosebi cea „impresionistă", a pornit întotdeauna, atunci cînd a fost practicată de oameni cu talent, de la intuirea literarităţii operei, adică s-a aflat în contact nemijlocit cu dinamismul şi savoarea faptului de limbaj literar. Cauza adîncă a iritării stîrnite de cercetarea „ştiinţifică" a literaturii – de semiotică, de exemplu – stă în sentimentul că acesteia i se refuză tocmai specificul literaturii. Desigur, adesea aprecierea e greşită şi se datorează faptului că detractorii semioticii nu fac efortul de a se familiariza cu termenii ei pentru a-şi da seama într-adevăr dacă aceştia pot sau nu să capteze şi să conceptualizeze literaritatea. Dar atunci cînd, cum nu de puţine ori se întîmplă, condamnarea e justificată, ea are dreptate să postuleze inutilitatea cercetării respective. Se înşeală doar cînd generalizează atribuindu-i întregii discipline păcatele unui cercetător sau ale unei lucrări. Şi se înşeală cînd nu observă că, de fapt, semiotica nu tinde să înlocuiască critica literară şi că, în fond, obiectul ei nu este opera ca atare. Ţelul fundamental al semioticii, cel puţin în varianta ei care ne interesează în primul rînd, este acela de a studia limbajul în situaţia sa reală, întotdeauna dialogică, întotdeauna părtaşă la formarea subiectului uman, la producerea de sine a vorbitorului. O preocupă procesualitatea lingvistică a gîndirii, productivitatea de sens realizată prin transformarea limbii. Dacă ea se apleacă asupra literaturii, e mai ales pentru că aceasta oferă locul cel mai intens de manifestare a fenomenelor de limbaj pe care le studiază, fenomene în activitatea convergentă a cărora constă tocmai specificul literar. De unde şi evidenţa că o cercetare semiotică incapabilă să-l surprindă se dovedeşte a fi fără obiect. Nu-i rămîne nici măcar şansa criticii de a fi frumos scrisă şi devine atunci o maşinărie greoaie, pe deplin dizgraţioasă. În schimb, cînd e întreprinsă cu folos, ea nu are obligaţia de a fi plăcută la citit, tocmai pentru că folosul ei nu se confundă cu cel al criticii de a fi frumos scrisă şi devine Or, ştiinţa îşi are propria ei frumuseţe, o frumuseţe pentru aprecierea căreia o prealabilă iniţiere se impune.

O nedumerire pare legitimă : de ce nu se lasă toate acestea în seama lingvisticii propriu-zise ? Pentru că, în ciuda marilor ei înfăptuiri, lingvistica n-a ajuns încă să studieze limbajul în complexitatea lui reală – dinamică, dialogică, productivă. Deşi se fac în prezent eforturi în acest sens, lingvistica se află încă în situaţia de a studia mai ales funcţia de comunicare a limbajului dinspre un subiect uman gata constituit şi mai mult abstract către alt subiect uman gata format şi mai mult abstract. Realizările lingvisticii pe acest tărîm sînt foarte mari, dar ele nu răspund întrebărilor pe care şi le pune semiotica. Poate că în viitor, avînd în vedere unele orientări actuale, se va ajunge la o lingvistică exclusivă, în stare să cunoască toate funcţiile limbajului, dar procesul va avea loc prin fuziune cu stilistica şi semiotica zilelor noastre.

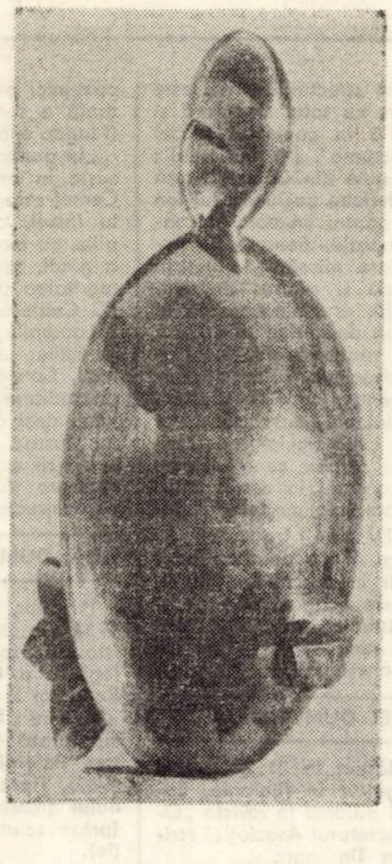

BRÂNCUŞI „Negresa"

În ceea ce priveşte activitatea cercului de semiotică de la Timişoara în raport cu situaţia înfăţişată mai sus, există măcar o premisă favorabilă. Din el fac parte scriitori remarcabili – mă gîndesc la Şerban Foarţă ori Crişu Dascălu – a căror sensibilitate la cuvînt nu poate fi ştearsă ci doar explicitată de mersul cercetării, şi a căror prezenţă în grup ar trebui să preîntîmpine neajunsurile eventuale create de specializarea universitară.

De fapt, şi pe planul înalt al semioticii europene lucrurile stau la fel, printre practicanţii, sau cel puţin printre aliaţii ei, aflîndu-se scriitori de renume, ca Ph. Sollers ori J. Ricardou, în timp ce idealul, accesibil numai personalităţilor de mărimea unui J. Derrida, constă din fuziunea dintre gîndirea de tip semiotic şi scriere în texte pătrunzător analitice dar comunicînd tensiunea căutării şi admiţînd multiple, uneori divergente, traversări.

Revenind la încercările noastre mult mai modeste, ele năzuiesc totuşi să depăşească momentul realizărilor fărîmiţate, urcînd spre lucrări mai ample, fie colective fie individuale. Rămîne însă statornică datoria contractată faţă de revista Orizont, fără a cărei iniţiativă şi găzduire – cu atît mai generoase (dar şi, zicem noi, binevenite) cu cît producţiile noastre n-au, de cele mai multe ori, farmec publicistic – cercul de semiotică n-ar fi fiinţat. Găsim deci acum, la o dată sărbătorească, prilejul nimerit de a-i mulţumi.

LIVIUS CIOCÂRLIE

Orizont 25

MIRCEA TOMUŞ

Redactor şef al revistei „TRANSILVANIA"

La un sfert de veac de la apariţie, publicaţia timişoreană poate consemna cu satisfacţie realizarea unui program lăudabil de punere în valoare a disponibilităţilor creatoare ale Banatului, colecţia ei, din 25 de volume anuale, constituindu-se ca un document viu de aspiraţii, căutări, realizări. Pe direcţii programatice pe cît de simple şi clare pe atît de utile, Scrisul bănăţean s-a regăsit în ORIZONT, ca expresie a unei creaţii echilibrate, sănătoase, diverse, care aspiră la un progres autentic şi neîncetat.

Revista Transilvania, cititorii, colaboratorii şi redactorii ei transmit, în acest emoţionant moment, publicaţiei timişorene frăţeşti, un salut călduros şi urări de bogate împliniri.

Orizont 25

microprofiluri

FRANYÓ ZOLTAN

Poet și traducător. Născut la 31 iulie 1887. Premiul Herder in anul 1970. Spicuim din bogata sa activitate : Debut in 1911 cu tălmăciri din Anatole France ; Două volume de **Opere alese** din Mihai Eminescu și **Răsărit magic,** selecție din poeziile lui Lucian Blaga, Budapesta, 1967 ; **Poeți români,** Viena, 1968 ; **Lirica grecească,** Editura Academiei, Berlin, 1967-1969 ; **Pe prispa iadului,** articole politice, 1969 ; **Lirica românească,** Viena, 1970 ; **Luceafărul,** Editura „Facla", 1973 etc.

Traducător in limba germană și maghiară din clasicii greci, din literatura universală modernă – Rilke, Hofmannsthal, Poe, Goethe, Baudelaire – sau literatura română clasică și contemporană – de la Alecsandri, Eminescu, Blaga la Al. Philippide, V. Eftimiu, Breslașu, Bogza, Al. Jebeleanu, Aurel Rău, A. E. Baconski, Ion Brad, Nichita Stănescu, T. Utan, Anghel Dumbrăveanu, Ion Brad, Ion Horea etc., Franyó Zoltán se remarcă printr-o precisă „intuiție filologică" (Tudor Vianu).

„Indrăznec să cred, mărturisea scriitorul **(Ginduri despre poezia românească,** „Orizont", 4/1966) că in timpul activității mele de traducător am ajuns la acel stadiu cind nu mai traduc una **sau** cealaltă **poezie, după gustul meu personal, pentru frumusețea** ei izolată, ci caut să desăvirșesc **sinteza** creațiilor poetice selecționate intr-un lung șir de ani (...).

FRANZ LIEBHARD

Poet, prozator și eseist de expresie germană. Născut la 6 iunie 1899. Volume (selectiv) : – poezie : **Cronică șvăbească,** 1952; **Noroc bun !,** 1959 ; **Poezii,** 1964; **Miniaturi din patru decenii,** 1972 : **Aurul inălțimilor,** 1974.

Proză : **Comoara turcească,** 1958 ; **Doi grenadieri și un inger,** 1964 ; **Nasturii vestei domnului Krantblatter,** 1965.

Scriitor de largă cuprindere, Franz Liebhard s-a făcut cunoscut cu deosebire prin cărțile sale de poezie. Sonetele și miniaturile, lucrate cu mare finețe, sint opera unui autor extrem de exigent, capabil să supună cea mai fierbinte și cea mai profundă inspirație rigorii formelor fixe.

PETRU SFETCA

Bibliografie :

– **Solii către lumină.** Poezii Timișoara, 1940

Echinox. Poezii, Timișoara 1941.

– **Osmoze. Poezii,** Timișoara, Ed. Vrerea, 1947

– **30 de poeme,** București, Ed. Cartea Românească, 1973

Traduceri :

– **Poeme de Giuseppe Ungaretti,** Timișoara, Ed. Vrerea, 1943

– **Poeme de Umberto Saba,** Timișoara, Ed. Dacia Traiană, 1944

– **Poeme de Eugenio Montale,** Timișoara, Ed. Vrerea, 1945

– **Poeme de Salvatore Quasimodo,** Timișoara, Ed. Asociației Scriitorilor Români din Banat, 1946

Novalis, Poezii, București, Ed. tineretului, 1969

– Piero Chiara, **Cu fața la pămint,** București, ELU, 1969

„... ermetismul liricii lui Petru Sfetca nu e o simplă contaminare stilistică – situație frecvent intilnită in cazul traducătorilor deveniți autori – ci un mod de expresie asumat, filtrat prin propria personalitate, ajuns o adevărată virtute congenitală talentului, soluția unică in emiterea unui mesaj. (...)

(Aureliu Gogi, **Petru Sfetca, „30 de poeme",** România literară nr. 28, 1973, p. 10)

Mai puțin in ultimul volum, **30 de poeme** (1973), in care irizările liricii peninsulare, italice, ii schimbă datele fundamentale, poezia lui Petru Sfetca se realizează pe coordonatele, cunoscute, ale expresionismului : obsesia fenomenelor originare, a stărilor genuine, trăirile paroxistice, exteriorizate violent, nostalgia cosmosului.

ION ARIEȘANU

Prozator. Născut la 7 septembrie 1930. Licențiat in filologie. Redactor șef al revistei „Orizont".

Volume tipărite : **Anii adolescenței** (1962), **Trenul albastru** (1965), **O complicată stare de fericire** (1967), **Vară tirzie** (1967), **Vrajă** (1971), **Primiți puțină duioșie ?** (1972), **Amintiri de pe planeta Pămint** (1973), **Lumini peste Apuseni** (1974).

„Autor a numeroase volume de proză, dintre care romanul **O complicată stare de fericire (1967)** ar fi meritat tot atita atenție din partea criticii, cită a arătat aceasta prozelor debusolate de acum cițiva ani, Ion Arieșanu este tipul scriitorului solitar, hărnicind intr-un colț de țară, netulburat de gloriile inălțate prin cotizații de grup sau coterie literară. Acestei atitudini demne pare să-i cadă victimă și noul său roman, care, in ciuda cam edulcorat și a celei de a primei părți a titlului **(Vrajă),** doua părți **(Sau transformarea miraculoasă a lucrurilor),** modern și apropiat structurii epice, este o realizare cu totul singulară și remarcabilă in contextul prozei noastre actuale". (M. N. Rusu) ;

„Cunoaștem din **O complicată stare de fericire** pasiunea lui Ion Arieșanu pentru un epic al conflictelor morale, pentru un realism in care mișcările sufletești apar precis și riguros determinate. **Vrajă,** al doilea roman al său, apărut de curind la editura Eminescu, reafirmă o formulă epică ce descinde din vechi tradiții ardelene și care la Arieșanu e o modalitate deschisă către scrutarea problemelor de conștiință ale omului contemporan, ințelese constant in configurația socială care le-a modelat" (Simion Dima).

Ceea ce ni se pare cu totul remarcabil in scrisul lui Ion Arieșanu este capacitatea de a conferi altiudine estetică unei dezbateri etice de mare profunzime și generalitate.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Poet. Născut la 21 noiembrie 1933. Licențiat in filologie. Redactor șef adjunct la revista „Orizont". Secretarul Asociației scriitorilor din Timișoara.

Volume publicate : **Fluviile visează oceanul** (1961), **Pămintul și fructele** (1964), **Iluminările mării** (1967), **Oase de corăbii** (1968), **Delte** (1969), **Poeme de dragoste** (1971), **Singurătatea amiezii** (1973), **Tristia** (1970, in limba sirbă).

„Anghel Dumbrăveanu, cu o probitate poetică recunoscută, după mai multe volume publicate cu o ritmicitate de metronom, se instalează incet, dar sigur, in conștiința critică. Fără a face din vers un spectacol, fără intenția de a pama cu orice preț, el mi se pare un meseriaș solid ce va intrece cu multe stadii pe alți alergători in cimpia Parnasului. Ingrijirea verbului, ținut strins in hățuri, lipsa de apetit in fața „figurilor" formale il vor răsplăti cred eu cu mult mai mult decit aplauzele snobilor auzite in altă parte" (Eugen Barbu) ;

„Cu fiecare nou volum, Anghel Dumbrăveanu adaugă un nou spațiu lăuntric lirismului său, ii dă o nouă vastitate și un temei mai adinc. (...) Poezia sa a avut de la inceputuri o ținută bine ingrijită care, cu timpul s-a transformat intr-o eleganță neostentativă a versului, o eleganță ce incearcă să se confunde **tot mai mult cu simplitatea, cu** tonul sincer, neafectat (...) **Singurătatea amiezii** face din Anghel Dumbrăveanu unul din poeții de prestigiu și de răsunet ai generației sale" (Victor Felea).

Romantic temperat, cu obsesia largelor spații marine (ințelese adesea simbolic), preocupat in egală măsură de inmplintarea ființei umane in peisaj și in timp, Anghel Dumbrăveanu s-a impus ca unul dintre poeții de frunte ai literaturii actuale.

LAURENȚIU CERNEȚ

Prozator. Născut la 11 mai 1931. Licențiat in filologie. Redactor la revista „Orizont".

Lucrări publicate :

Omul de un milion (proză scurtă ; 1966) ; **Experiențele lui Ionete** (roman ; 1967), **Cireșică și visele** (comedie in trei acte, Teatrul de stat Arad, 1968), **Arșița** (roman, 1968), **Citeva luni de trăit** (roman, 1971), **Amintirile unui mincinos** (proză scurtă, 1974).

„Incontestabil, Laurențiu Cerneț scrie bine. Nu știu ce coeficient de generalitate are punctul lui de vedere, dar acest aspect nici nu interesează. Importantă e senzația de autentic". (Magdalena Popescu) ;

„In general ideea ce se regăsește in prozele lui Laurențiu Cerneț este aceea de a fi mereu tu insuți, consecvent cu principiile, cu modul tău de a fi și de a gindi, știind să-ți păstrezi integritatea și demnitatea morală" (C. Cubleșan).

Laurențiu Cerneț aparține umoriștilor „amabili" și, oarecum, triști. Comicul său nu urmărește discreditarea totală a personajului, deși caricaturizările severe nu lipsesc. Eroii nu au păcate sau vicii care să pretindă o demascare fără menajamente, un ris destructiv.

ION DUMITRU TEODORESCU

Prozator. Născut la 21 iulie 1938. Absolvent al Facultății de istorie-filozofie (secția de psihologie) a Universității din Iași. Redactor la revista „Orizont".

Volume : **Fierbintele vin: cu nisip** (proză scurtă, 1968), **S-a intors Paternic** (schițe dramatice, 1969), **Țipătul de nuntă al păunului** (roman, 1970). **Aproapele** (proze scurte, in curs de apariție).

„Personaje fruste, elementare trăiesc actele lor de violență, in acest aer semiconștient, in care nuanța, efectul tremurător și iradiant sint mult mai importante decit gestul net de durată limitată. Totul are consistența inaltă, rarefiată, a unei halucinații sahariene, in care prezența sosolară, lichefiind conștiința, are o permanentă valoare de sugestie. Se percepe astfel un Balcan purificat, sublimat, dar nu mai puțin esențial, deoarece tonul e de revelație. (...) I. D. Teodorescu are forța de a releva o umanitate dintr-un unghi nou, cu un soi de uimire". (Ungureanu Popescu).

Scriitor cu reale resurse pentru proza de atmosferă și de investigare psihologică, Ion Dumitru Teodorescu evită și anecdotica facilă și efuziunile eseistice ale multor confrați și incilceala epică pseudomodernistă. El scrie intr-adevăr o proză modernă, ca problematică și stil, inspirată (in mare parte) de realitățile unei prea poetice zone a țării : cea dinspre gurile Dunării.

DAMIAN URECHE

Poet și prozator. Născut la 2 septembrie 1935, Licențiat in filologie. Redactor la revista „Orizont".

Volume : **Temperamentul primăverii** (versuri, 1964), **Invitație la vis** (versuri, 1967), **Viori fără amurg** (versuri, 1969), **Prințul marelui puțin** (roman, 1971), **Elegie cu Francesca da Rimini** (versuri, 1971), **Tot ce mă doare** (versuri, 1972).

„Mai presus de orice, Damian Ureche este un tip de mare sensibilitate și candoare, un trubadur delicat a cărui artă se inchină frumuseților triste, contururilor estompate, formelor pure cu rezonanță de cantilenă" (Liviu Grăsoiu).

In cursul evoluției sale, Damian Ureche s-a incercat pe două direcții : mai intii, poema de „sensibilitate" și de virtuozitate sonoră, și, mai apoi cea meditativă, vizionară, inveșmintată in straiul mai elastic, mai incăpător al versului liber.

ALEXANDRU JEBELEANU

Bibliografie :

– **Oglinzi sonore,** Timișoara, Editura Vrerea, 1945

– **Certitudini, Versuri,** București. ESPLA. 1958

– **Frumuseți simple. Poezii,** București, EPL, 1962

– **Timișoara,** București, Ed. Meridiane, 1964

– **Nostalgii solare. Versuri,** București, EPL, 1965

– **Divagații și simetrii. Versuri,** București, EPL, 1969

– **Transparențe. Versuri,** București, Ed. Eminescu, 1972

„Copilăria și timpul, iubirea (mai mult decit iubita) și candorile, pacea și ploaia, viitorul și crepusculele solicită trăsăturile poetului care se confesează amintirii și-și murmură versurile la urechea florilor". (Ion Caraion).

Dacă ignorăm versurile de circumstanță, intrebările, mirările, exclamațiile convenționale poezia lui Alexandru Jebeleanu – cu osebire cea din ultimele volume – dincolo de rigoarea formală ce se intemeiază pe un tradiționalism acceptat, impresionează printr-o rostire molcomă, interiorizată, printr-un timbru ușor melancolizat.

Poemele lui Alexandru Jebeleanu sint o confesiune spusă cu voce inceată, elegia, dar și exaltarea sentimentală reușind să răzbată, discret, dintr-o bucolică neintreruptă care nu refuză marile teme ale poeziei.

MIRCEA ȘERBĂNESCU

Prozator. Născut la 14 octombrie 1919. A publicat următoarele volume : **„Cadavrul ambulant",** proză scurtă, 1937 ; **„Prea tirziu",** 1942 ; **„Biruința",** 1953 ; **„Prețul tăcerii",** 1957 ; **„O fată din cele multe,** roman, 1958 ; **Timișoara,** reportaj, 1961 ; **Pagini pentru ochii limpezi",** 1965. **„Aventuri in lumea albastră",** 1967 ; **„Uluitoarea transmigrație",** 1968 ; **„Privind cinematografic",** 1970 ; **„Misterioasa sirenă,** 1972 ; **„Cerc și dragoste",** roman, 1973.

„Dar meritul prim al acestui roman („Cerc și dragoste") constă in capacitatea lui Mircea Șerbănescu de a multiplica semnificațiile unui eveniment : aceleași intimplări, care contribuiseră la regenerarea morală a Dumitrei, constituie și resorturile altei crize, mai adinci, ale cărei urmări sint impreivzibile și neconținute in materia romanului. **Actul** devine argument și contraargument intr-o bine „regizată" dialectică a psihologiei eroinei". **(Val Condurache,** in „Convorbiri literare", 30 octombrie 1973).

Mircea Șerbănescu, scriitor prolific și divers, unul din membrii intemeietori ai „Scrisului bănățean" și Filialei Uniunii scriitorilor din Timișoara, aduce, in planul literaturii sale, optimismul funciar al unor eroi tonici, cu o inepuizabilă capacitate de dăruire umană. In roman, mai cu seamă, Mircea Șerbănescu a atins, cu artă, minuția zugrăvirii seismelor intime ca și riguroasa construcție a acestor arhitecturi epice pretențioase, scrisul său avind alura modalității spre subiecte și teme foarte diverse și, adesea, situate in zona de atracție a marilor probleme ale omului contemporan

SORIN TITEL

Bibliografie :

– **Copacul,** București, EPL, 1963

– **Reintoarcerea posibilă,** București, EPL, 1966

– **Valsuri nobile și sentimentale. Schițe și povestiri,** București, EPL, 1967

– **Dejunul pe iarbă, Roman,** București, 1968

– **Noaptea inocenților. Nuvele,** București, Ed. Eminescu, 1970

– **Lunga călătorie a prizonierului, Roman,** București, Ed. Cartea Românească, 1971.

– **Mi-am amintit de zăpadă,** București, Ed. Eminescu 1973

– **Țara indepărtată,** București, Ed. Eminescu, 1974.

„Dintr-un punct de vedere mai larg – acela privind in general condiția estetică a prozei sale – Sorin Titel satisface (...) un deziderat care (...) e de natură să-i proiecteze eforturile creatoare intr-un plan al viziunilor existențiale de maximă tensiune și de cuprindere tot mai sintetică".

(Nicolae Ciobanu, **Panoramic,** București, Ed. Cartea Românească, 1972, p. 175)

„La Sorin Titel, in **Lunga călătorie a prizonierului,** caracteristică e tocmai opulența coloristică, pregnanța imaginilor, atit de via și de acuta notare a senzațiilor fizice".

(Gabriel Dimisianu, **Valori actuale,** București, Ed. Eminescu, 1974, p. 115)

Cuvintele esențiale despre eroii prozei lui Sorin Titel au fost spuse. Le-a spus, de altfel, sau le-a sugerat insuși scriitorul in titlurile cărților sale. Pentru a spune totul, sau in orice caz cit mai mult va trebui să scriem un eseu despre inocență, despre psihologia, despre mirajul virstei imature...

NICOLAE CIOBANU

– **Nuvela și povestirea contemporană, Studiu critic.** București, EPL, 1967

– **Ionel Teodoreanu. Viața și opera,** București, Ed. Minerva, 1970

– **Panoramic,** București, Ed. Cartea Românească, 1972

„In general, Nicolae Ciobanu este prudent in afirmații, intemeindu-și judecățile de valoare pe o minuțioasă analiză. Chiar dacă uneori intervine și gustul (...). Cartea lui Nicolae Ciobanu despre Teodoreanu este o bună introducere in opera acestuia privită in strinsă legătură cu viața ce a determinat-o.

(Ion Maxim, **Nicolae Ciobanu, Ionel Teodoreanu. Viața și opera,** Orizont, 1970, nr. 10, p. 61)

Aspirația manifestă a lui Nicolae Ciobanu care, in ciuda faptului că a cultivat mult timp foiletonul critic, a rămas un spirit de formație universitară, este cuprinderea obiectului de studiu – fie că este vorba de **nuvela și povestirea contemporană** fie de **viața și opera** unui scriitor ca Ionel Teodoreanu – intr-un sistem. Țelul suprem este monografia, cercetarea exhaustivă a materiei literare pentru relevarea categoriilor estetice, sub semnul cărora se află „direcțiile" fundamentale ale „mișcării literare" românești.

Microprofiluri realizate de : EUGEN DORCESCU, LUCIAN ALEXIU și OLIMPIA Ș. BERCA

Ideologicul, componentă a esteticului

„... însă cel mai frumos, din toate cîte sînt frumoase. este sufletul cel frumos".

MIHAI EMINESCU

În discuțiile foarte rodnice care au avut loc în țara noastră cu privire la aprecierea operei literar-artistice s-au înlăturat, pe plan teoretic, în ultimele decenii, suficiente erori. La aceste discuții a participat, adeseori prin intervenții îndrăznețe, novatoare, și revista „Scrisul bănățean" devenită apoi „Orizont", în cei 25 de ani de apariție.

Nu se poate totuși evita sentimentul că teoria și critica literară au rămas încă insuficient pregătite pentru menirea lor, că multor probleme teoretice și practice nu le putem da răspunsuri satisfăcătoare. Știm oare într-adevăr după ce criterii apreciem „specific" operele literare ? În ce fel și prin ce elemente își exercită operele menirea socială, care sînt funcțiile diferitilor constituenți ai operei și pe ce cale pot fi superiorizati acești constituenți ? Pentru unii cercetători nici nu pot exista criterii (inevitabil „generale" !) de apreciere artistică, iar opera literară, ca valoare estetică, rămîne „unică și indivizibilă", nedecompozabilă în elemente etc. Am încercat, în alte ocazii, în paginile revistei noastre, contribuții la elucidarea unora dintre aceste probleme. Relația ideologic-estetic a fost ea însăși, în cercetarea românească din ultima vreme, obiectul multor observații judicioase. Este îndeobște cunoscut astăzi faptul că arta este, prin cele mai numeroase și mai importante dintre componentele sale, un fenomen ideologic, că se încadrează, prin viziunea ei, inevitabil, în acel univers de idei și concepții care reflectă, fie chiar în forme nesistematizate, aspirațiile și interesele claselor și ale altor grupuri sociale. Dar tocmai pentru că opera de artă este un **complex de valori,** funcțiile ei sociale și natura ei ideologică se realizează plenar numai o dată cu optimarea tuturor componentelor și a interrelațiilor acestora. Ceea ce ni se pare mai puțin lămurit încă este faptul că fiecare din constituenții funcționali ai operei de artă primește, vrînd-nevrînd, funcții **estetice,** pozitive sau negative, devine, altfel spus, un element funcțional sau disfuncțional al structurii ei. Problema esențială în aprecierea operei nu este dacă aplicăm criterii „ideologice" sau „estetice", cum s-a pus adeseori întrebarea, izolînd, în structura artistică, elementul ideologic de restul componentelor și opunîndu-l acestora, ca și cum am avea de a face nu cu structura organică a operei, ci cu distincția pe plan conceptual a două fenomene. Nici unul dintre adepții așa-zisei preeminențe a criteriilor estetice nu poate să arate în ce constau aceste criterii. Dacă **artisticitate** nu înseamnează un complex tematic actual, major, esențial, izvorît dintr-o superioară înțelegere a orientării tematice, ca problemă de strategie a culturii, dacă nu înseamnează gîndire filozofică, social-politică, etică etc. întemeiată pe cele mai înalte cuceriri ale științei contemporane, dacă nu înseamnează nici personaje impresionante, memorabile prin semnificația destinului lor social, oameni adecvați a exprima esența umană a personalității contemporane și a celei spre care tindem, dacă nu înseamnează nici arhitectonică rațională, transparentă pentru mesaj și uimitoare prin subtilitatea ei firească, dacă nu înseamnează stăpînire deplină a stilului și a limbii naționale, a tehnicii narațiunii, descrierii sau dialogului, nici izbînzi depline la nivelul prozodic și metric etc., deci dacă vom înțelege prin măiestrie artistică altceva decît — în primul rînd — răspunsuri optime la funcțiile specifice fiecărui constituent, atunci „valoarea estetică" devine o himeră, un „ce inefabil" care ne lasă, din punct de vedere practic, acolo unde ne-a găsit. Abia descompunînd, teoretic, opera de artă în componentele sale, iar pe acestea mai departe în subsisteme, pînă la punctul de la care mai departe ierarhia inferioară nu interesează arta, putem stabili rolul specific și interrelațional al fiecărui element și putem acționa, prin intermediul cunoașterii și al exercițiului, asupra conștiinței artistice în formare, abia atunci dăm teoriei literare funcții praxiologice, renunțăm la metodele contemplative în abordarea fenomenului literar-artistic, legăm cercetarea de viață, de practică.

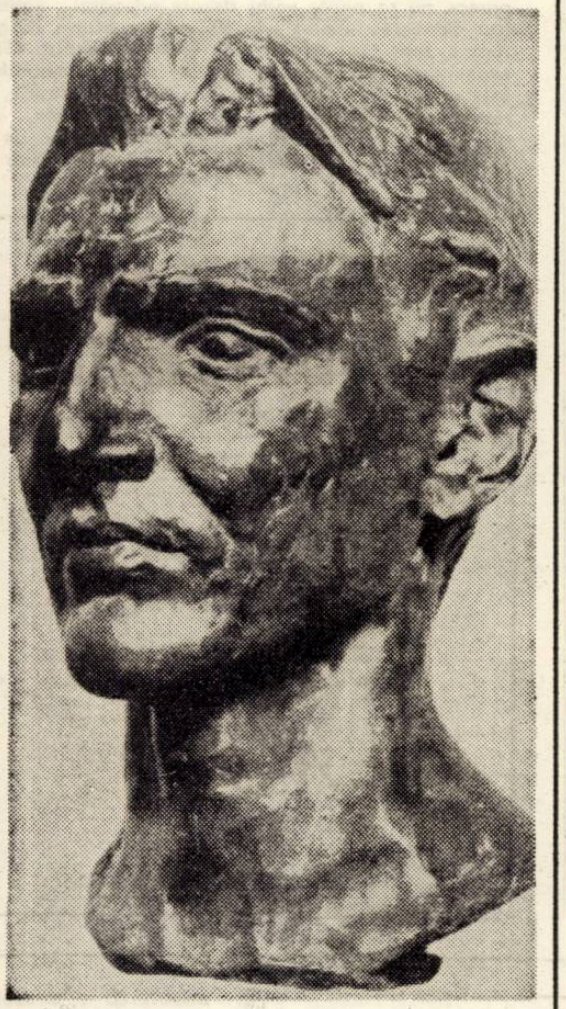

GH. ANGHEL „Portret de bărbat"

Un atare demers n-ar face decît să continuie prin metode științifice extrem de numeroasele observații de bun simț ale marilor artiști și esteticieni din trecut. Nu reprezintă o noutate istoric-literară faptul că marile capodopere s-au orientat, din punct de vedere tematic, spre momente fundamentale ale conștiinței istorice a umanității, că Dante sau Goethe au stăpînit cultura științifică și umanistă a epocii lor, au trăit direct evenimentele contemporane și sentimentele oamenilor acelor epoci, au fost pasionați de problemele artei literare, de problemele limbii etc. Teoria artei n-a tras încă toate concluziile cuprinse în aceste constatări, înclină încă spre apoteoza personalității artistice originale în chip absolut, care nu ar avea de învățat prea mult de la nimeni etc. Fără frumusețea gîndirii, fără actualitatea și profunzimea viziunii filozofice și artistice, fără farmecul pe care ni-l dă textul scriitorului deprins cu reflecția din perspectivă artistică asupra vieții, adică fără ponderea cuvenită momentului ideologic al operei nu se poate realiza „esteticul", deoarece scrierea rămîne săracă la nivelul acelui constituent care este cel mai aproape de natura informațională a operei, de funcțiile ei în cadrul confruntărilor sociale și de strategiile pe care trebuie să ni le înfățișeze, mijlocindu-ne acele încîntătoare exerciții pe modele spre care ființa umană este atît de puternic atrasă. Falsul, eroarea, sofistica, prejudecata, ca și tot ce este superficial, anacronic și vetust, reprezintă, într-o operă literară, nu numai elemente ideatice respingătoare, ci implicit și momente disfuncționale sub raport estetic. Nu este cazul să vorbim aici, desigur, despre funcțiile alegorice, metaforice etc. pe care le pot primi, în principiu, oricare din momentele tradițiilor literare anterioare. și nici despre aspectele urîtului devenite, în sine, obiect al reflectării artistice. Este vorba tocmai de erorile de **concepție** filozofică. Desigur, se va putea spune, este necesară o concepție filozofică științifică în opera de artă, dar oare abaterea de la acest deziderat este o problemă estetică sau filozofică. În artă, aceasta este o problemă cu implicații estetice fundamentale. Tot așa ne-am putea întreba dacă incapacitatea unui tînăr scriitor de a alcătui fraze corecte este o problemă lingvistică sau estetică. Deficiențele pe care critica le constată în atare cazuri țin, evident, de minusurile în formația filozofică, respectiv stilistico-lingvistică, a unui autor, dar reacția cititorului este negativă, de repulsie. Aceasta înseamnează că în aprecierea operei literare va trebui să apelăm la criterii izvorîte din specificul funcțional al unuia sau altuia dintre componentele structurii artistice și să raportăm structura, pe întreaga sa ierarhie, la formele cunoașterii științifice, la gradul de elevație permis de cunoașterea teoretică a universului spiritual al artei. George Călinescu avea dreptate afirmînd că a cerceta psihologia lui Hamlet nu este o întreprindere în afara esteticii. De aceea a studia filozofic, psihologic, sociologic, lingvistic etc. opera literară nu înseamnează a întreprinde cercetări din perspectivă „extraestetică", atîta timp cît atare cercetare privește domeniile respective ca momente ale realizării funcției **estetice** a operei.

IGNAT BOCIORT

PROFIL

Radu Theodoru

„VULTURUL"

Odată cu încheierea tetralogiei istorice, pe care Radu Theodoru o dedică marelui voievod și erou valah, putem aborda o discuție asupra ansamblului; citit, fiecare volum în parte, deși cuprinde o perioadă distinctă din epopeea lui Mihai Viteazul, nu oferea o unitate epică distinctă. Se pare că pe autor nici nu l-a interesat acest lucru, urmărind numai două idei ce țin de ansamblu, de arhitectura cărții : eroul (prezent în fiecare particulă a romanului) și epoca (concepută ca o frescă în mișcare cinematografică).

Într-o cronică la primul volum, vorbeam de caracterul cinematic, de o viziune de scenarist a autorului, realizată nu prin evocări și deducții, ci prin implicarea permanentă a personajului. Cine a citit mai mult decît în cărțile de școală despre Mihai își poate da ușor seama de faptul că în Vulturul, Radu Theodoru a apelat la o documentare de erudit, pe care a topit-o într-o fantezie realistă, fără amputări și fără excrescențe fictive : desigur, a complinit multe lacune documentare, a inversat mici detalii biografice, a populat biografia eroului cu personaje de coloratură, dar n-a ieșit din cadrul organic al lucrurilor. Contribuția autorului constă în primul rînd în descoperirea unor trăsături pe care portretele, studiile, narațiunile anterioare, dedicate aceluiași subiect, nu le conțineau; Mihai apare astfel nu numai ca un erou, un viteaz, de unde și numele lui legendar, ci și ca un mare gînditor politic, ca un diplomat umanist ce-și depășea și epoca și spațiul. Din carte reiese cu prisosință că „magna Valachia", concepută ca un laitmotiv al acțiunilor sale, e o idee politică și nu o pasiune de condotier. Om de renaștere, cu preocupări intelectuale, ambițios dar și generos, cavaler european și în același timp un pămîntean, un valah, Mihai e conceput ca un personaj ce contribuie la schimbarea istoriei europene.

Credem că Radu Theodoru n-a greșit atribuindu-i aceste trăsături de caracter, scoțîndu-l din pitorescul balcanic și proiectîndu-l într-un spațiu spiritual bizantin.

Un alt aspect, pe care încheierea acestui roman ciclic ni-l dezvăluie, e viața particulară — în speță erotică — a eroului. Iubitele lui Mihai nu sînt personaje romantice sau aulice, gîndite după moda italiană sau franceză, ci niște suporturi spirituale, sentimentale, în care voievodul se contopește cu viața sa de cavaler în goană, de om care n-are timp de aventură erotică; aventura sa se consumă ca o combustie interioară.

Trebuie subliniat și faptul că personajul l-a preocupat pe Radu Theodoru cu pasiune și consecvență, că de multe ori s-a identificat cu epoca descrisă și a trăit-o la modul unei translații temporale; Vulturul e o carte scrisă din interiorul epocii de un participant spiritual la marile victorii și înfrîngeri ale eroului. Chiar dacă, ipotetic, Radu Theodoru își va condensa textul, urmărind o adîncire pe plan estetic, conflictual, a personajului, fără alterarea decorurilor, figura lui Mihai nu va apărea altfel : structural, voievodul a fost definit aici ca personalitate în istorie, ca personaj al unei epopei grandioase.

Vulturul mai poate fi discutat și în ansamblul literaturii contemporane, ca subiect istoric; din acest punct de vedere, e o carte temerară; marelui voievod, devenit temă literară, nu i se potriveau decît spațiile unui roman ciclic, chiar cu riscul unei prezentări baroce (în sensul cel mai bun al cuvîntului). Mihai e gîndit — ca personaj — de pe pozițiile epocii noastre, depășind vechile proiectări devenite clișee; autorul ține seama de documente, nu le falsifică, dar descoperă în ele lucruri pe care radiografiile interioare nu le descoperiseră.

În opera lui Radu Theodoru, Vulturul ocupă, pînă acum, primul loc.

EMIL MANU

Orizont 25

NICOLAE DRAGOȘ

Redactor șef al revistei LUCEAFĂRUL

Într-o zonă a țării de prestigioase tradiții culturale, apare o revistă care, aflată acum sub inspiratul nume — Orizont —, își aniversează un sfert de veac.

În acești ani revista și-a adus o remarcabilă contribuție la afirmarea literaturii noastre noi, la impunerea în conștiința publică a unor creatori de reală vocație. Desigur, și pentru revista Orizont, ca pentru întreaga noastră presă culturală, viitorul deschide un vast spațiu de gîndire creatoare, de cutezătoare aspirații spirituale.

Ce aș putea ura mai întîi entuziastului colectiv redacțional, colegilor noștri de la revista Orizont ?

Să ducă mai departe tradițiile revistei, să le înnobileze cu noi și prestigioase împliniri artistice, pe măsura vieții și aspirațiilor oamenilor ce muncesc și trăiesc într-una din cele mai frumoase zone ale țării !

Natura și formele filozofiei analitice

Întreaga diversitate de curente, teorii și concepții filozofice actuale poate fi redusă, simplificind lucrurile la maximum, la două mari clase și modalități de a face filozofie : cea sintetică și cea analitică. Prima, care in ordine cronologică este cea mai veche și are o mare varietate de forme, își propune să constituie o imagine generală, de ansamblu, despre lume, să dezvăluie esența realității pentru om, pentru locul și rolul omului in lume. Filozofia sintetică a pornit de la datele științelor, artelor, moralei, și in general de la toate componentele culturii materiale și spirituale, prin a căror generalizare a tins să realizeze o viziune generală despre lume sau un Weltanschauung (pentru a desemna cu un termen consacrat). Procedind in acest fel, filozofia sintetică, pe de o parte se prezintă, ca o modalitate specifică de cunoaștere a lumii, diferită de cea proprie științelor sau simțului comun, direcționată spre esența ultimă a tot ceea ce există și, de aceea, filozofind la maximum forța abstractizantă și generalizantă a gindirii, riscă să fie speculativă și, ca atare, acuzată de metafizică, iar pe de altă parte conține componenta axiologică, valorificatoare, concretizată in aprecierea lumii din punctul de vedere al omului, al idealurilor și năzuințelor sale fundamentale, al locului și rolului său in lume

Filozofia analitică, ale cărei baze au fost puse la inceputul acestui secol de către gînditorii englezi G. E. Moore (1873–1958) și B. Russell (1872–1970), dar care are la rindul său rădăcini istorice serioase și o mulțime de predecesori, incepind chiar cu antichitatea, s-a constituit, dimpotrivă, ca o activitate de clarificare, de explicitare a conceptelor și presupozițiilor fundamentale ale științelor eticii etc. precum și ale limbajului obișnuit. Dacă filozofia sintetică sintetizează concluziile științei și eticii, filozofia analitică analizează presupozițiile acestor domenii ale culturii. Ambele pornesc de la anumite date și sint despre aceste domenii și nu conținute in ele, dar sensurile in care merg, și scopurile urmărite și mijloacele folosite sint diferite. Filozofia analitică pornește de la constatarea că atit in știință (pentru a ne referi numai la ea), cit și in gindirea obișnuită, se folosesc necritic anumite concepte și idei a căror semnificație nu este explicitată in cadrul acestora. De pildă, omul de știință naturalist folosește conceptele de „cauză" și „efect" și este convins (deși, uneori fără a avea conștiința acestei convingeri) că există și acționează o lege a cauzalității in virtutea căreia activitatea sa de cercetare in domeniul dat are sens. Dar, ca om de știință, el nu-și propune să expliciteze, să dezvăluie semnificația acestor concepte și acestui principiu. O astfel de activitate aparține filozofiei in ipostaza sa analitică.

Rațiunea fundamentală care explică și justifică apariția filozofiei analitice stă in faptul că conceptele și principiile sint uneltele principale ale gindirii și că aceste unelte, ca și cele folosite in activitatea de producție, trebuie nu numai reparate din cind in cind, dar trebuie, ele insele, confecționate și folosite intr-un mod metodic. Acest lucru este valabil, cu atit mai mult, in epoca actuală și necesitatea lui a fost evidentă indeosebi o dată cu apariția paradoxelor logico-matematice, a crizei fundamentelor, a inlocuirii unor concepte vechi cu altele noi in științele naturii sau a schimbării (eventual imbogățirii) semnificației unor concepte mai vechi o dată cu trecerea in noi etape ale dezvoltării științei.

Deci, obiectul de studiu al filozofiei analitice este domeniul ideilor cu semnificațiile lor și relațiile logice dintre ele. Dar studiul relațiilor logice dintre idei este legat intr-un mod inextricabil cu studiul limbajului, al folosirii cuvintelor ca instrumente specific umane. Filosofia analitică de azi mai este uneori numită pur și simplu analiză lingvistică sau filosofie lingvistică, deoarece nu se poate vorbi despre adevărul, validitatea sau claritatea ideilor sau despre confuzia in gindire fără a considera limbajul ca element central. Fiind o examinare a ideilor prin studiul folosirii limbajului, ea este un studiu al cuvintelor nu pentru ele insele, ci ca instrumente fără de care ideile nu pot exista. Apare aici o problemă dificilă și mult controversată de către filosofii analiști, anume, dacă cuvintele redau exact ideile și dacă deci acestea din urmă au un caracter la fel de public ca și cuvintele sau dacă au un caracter absolut privat. Orientările mai recente ale fiolozofiei analitice, încă sub influența behaviorismului psihologic, dar și ținind seama de unele studii lingvistice, inclină să identifice gindirea cu limbajul, s-o considere la fel de publică și socială ca și acesta și să facă deci, din studiul limbajului, mijlocul principal de studiu al gindirii, al ideilor. Aceasta este, desigur, o idee discutabilă, intrucit absolutizează un aspect al raportului dintre gindire și limbaj, anume unitatea lor, ignorind independența lor relativă și parțiala lor neadecvare, puse in evidență de faptul că gîndirea nu poate fi epuizată prin studii lingvistice ci necesită, intre altele, și studii psihologice.

Există mai multe forme de filozofie analitică. Astfel o formă extremă și din ce in ce mai mult discreditată și abandonată, este cea care se mai numeste și pozitivism terapeutic și care face o distincție netă intre probleme autentice, de care se ocupă științele propriu-zise, și pseudo-probleme, care trebuie eliminate prin analiza logică a limbajului. Conform acestei variante, n-ar exista probleme filozofice autentice, intrucit ceea ce s-a considerat in mod tradițional a fi fost astfel, se constată acum a fi pseudoproblemă. O a doua formă este cea care-și propune ca obiectiv analiza semnificației termenilor și propozițiilor fie printr-o analiză reductivă, practicată de multă vreme (încă de la Platon) și care reduce un lucru la altul, fie prin definiții stipulative, prin care se introduc in limbaj noi semnificații. O a treia formă a filozofiei analitice este cea care poartă numele de pozitivism logic sau empirism logic și care constă in adoptarea unui limbaj artificial logico-matematic cu ajutorul căruia să poată fi analizate toate ideile. Ideile care nu pot fi astfel analizate sint declarate ca fără sens sau nonsensuri. Principalul criteriu de semnificație a fost formulat in cadrul așa-zisei teorii a verificabilității, conform cu care un enunț este declarat fără semnificație dacă nu se poate arăta că este sau o tautologie (enunț compus, mereu adevărat), sau o contradicție logică (enunț mereu fals), sau un enunț a cărui valoare de adevăr depinde de experiență. Desigur, această formă de filozofie analitică conține multe dificultăți, printre care imposibilitatea creării unui limbaj artificial riguros care să dea seama de intreaga bogăție a limbajelor naturale, faptul că criteriul verificabilității devine lipsit de sens cind se aplică lui insuși etc. Al patrulea tip de filozofie analitică este analiza limbajului obișnuit, conform cu care limbajul obișnuit este cel corect, iar indepărtarea de el este sura muultor probleme filozofice care, in loc de a fi soluționate, trebuie dizolvate ca fiind simptome ale unei anumite situații patologice.

Există desigur și alte posibilități de a clasifica filozofia analitică și de-ai găsi noi forme. Trebuie subliniat însă că, pe lingă limitele și exagerările ce le conține, ea aduce in cimpul cercetării filozofice o problematică importantă, abordată doar accidental și sporadic in secolele trecute și in filozofiile sintetice actuale, dar care poate fi integrată in preocupările filozofilor marxiști.

C. GRECU

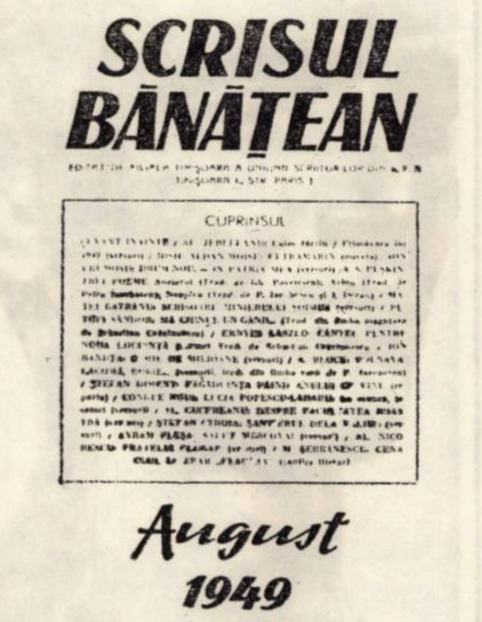

Primul număr al revistei noastre

Studiile sud-est europene și cercetarea trecutului Banatului

Popoarele care trăiesc in aceiași zonă geografică in mod firesc ajung in strinse legături economice, sociale, politice și culturale. Populația din Peninsula Balcanică, deși sub aspect etnic prezintă o mare diversitate de origini și vorbește limbi diferite, trăind totuși in această parte a Europei din momentul etnogenezei, precum și făcind parte componentă a unor mari imperii, cum au fost cel roman, bizantin și otoman, a reușit să depășească multe bariere despărțitoare realizind adesea o rodnică colaborare in lupta pentru infăptuirea unor idealuri comune naționale sau sociale. De aceea, studierea trecutului zonei sud-est europene, a patrimoniului ei cultural, pune in evidență, alături de faptele cu caracter local sau cele avind dimensiuni naționale, și interferențele culturale, aspectele social-politice comune, generale, de nivel regional, balcanic.

Multă vreme trecutul și valorile culturale ale popoarelor sud-est europene au fost obiectul cercetării științifice pentru discipline ca : arheologia, istoria universală antică, filologia clasică și bizantinologia. Dar, după cel de-al doilea război mondial, mai ales in perioada treptatei destinderi a relațiilor internaționale, studiile balcanice se afirmă tot mai mult ca o disciplină de sine stătătoare devenind atit un instrument valoros al cunoașterii științifice cit și un mijloc eficient de promovare a cooperării și ințelegerii reciproce intre popoarele din această zonă realizind o adevărată „diplomație culturală". Pe drept observase in acest sens, nu de mult, profesorul Georges Castellan, că cea mai bună și mai trainică legătură dintre popoare este constituită de cunoașterea lor reciprocă. Cea mai mare parte a neînțelegerilor, a conflictelor se datorează, pe lingă cauzele de ordin obiectiv, unei elementare lipse de cunoștințe și a unor idei stereotipe false. Inlăturarea unor asemenea prejudecăți printr-o cunoaștere mai bună a valorilor reciproce ușurează dezvoltarea cooperării economice și politice.

La dezvoltarea studiilor interdisciplinare sud-este europene, in perioada postbelică a contribuit și faptul că oamenii de știință și-au dat seama de interesul deosebit pe care-l prezintă istoria și cultura balcanică, prin faptul că ea este o zonă ce, inglobind civilizații străvechi, a constituit totodată o punte de legătură intre cultura occidentală și cea orientală. Faptul că, mai ales, incepind cu secolul al XIX-lea, evenimentele politice desfășurate in Peninsula Balcanică au avut repercusiuni importante asupra evoluției relațiilor internaționale, a potențat interesul pentru aprofundarea trăsăturilor specifice istorice ale acestei regiuni a Europei.

După al doilea război mondial a luat ființă Asociația internațională de studii sud-est europene, care a organizat prestigioase manifestări științifice. După congresele de la Sofia și Atena, a revenit capitalei României cinstea de a găzdui cel de-al III-lea Congres internațional de studii sud-est europene. Pregătit minuțios de un comitet de organizare, in frunte cu profesorul universitar Mihai Berza, congresul a putut reuni circa 1000 de savanți și specialiști de renume din 33 de țări. Au venit chiar oameni de știință din țări indepărtate ca Japonia, Canada, Statele Unite ale Americir și Noua Zeelandă.

Desfășurat sub înaltul patronaj al președintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, congresul a prilejuit analizarea și dezbaterea rezultatelor recente cu privire la istoria și civilizația popoarelor sud-est europene, rezultatele sintetizate in cele aproape 700 rapoarte, corapoarte și comunicări susținute in plenul și secțiunile congresului. Toate acestea constituie o expresie grăitoare a amplorii și largului interes suscitat in viața științifică internațională de această importantă reuniune.

Oamenii de știință veniți la București din toate cele cinci continente au primit cu aprobare și respect mesajul adresat de președintele Nicolae Ceaușescu, citit in ședința inaugurală, document care formulează strălucit politica României de promovare a cooperării științifice și a relațiilor de prietenie intre popoarele din sud-estul Europei și din lumea intreagă.

Spiritul constructiv al dorinței sincere de cooperare științifică a predominat in toate cele 10 secțiuni ale congresului. Confruntările de opinii, deși desfășurate cu vigoare, au fost animate de sentimente colegiale, de năzuința dezvăluirii adevărului obiectiv. În această dezbatere aprinsă au rezistat numai rapoartele și comunicările bine fundamentate sub aspect științific. Un asemenea climat de exigență este deosebit de util unei reuniuni științifice și favorizează ridicarea nivelului următoarei intilniri care, de altfel, va fi congresul mondial al istoricilor de la San Francisco, din anul 1975, cind, pentru prima dată, va exista și o secțiune de studii sud-est europene.

Spațiul nu ne ingăduie să prezentăm conținutul tuturor rapoartelor și cu atit mai puțin al numeroaselor comunicări expuse la congres. Ne vom limita la punerea in evidență a citorva lucrări și mai ales cu prezentarea temelor generale care au constituit obiectul preocupărilor diferitelor secțiuni.

Specialiștii istoriei antice universale s-au ocupat de teme ca : raporturile dintre culturile sud-est europene și civilizațiile Mediteranei orientale, procesul urbanizării in spațiul Peninsulei Balcanice. Oamenii de știință români au fost deosebit de activi, fiind prezenți cu numeroase comunicări cuprinzind elemente noi interesante. Între altele, amintim lucrarea lui Corneliu N. Mateescu care, pe baza unor cercetări desfășurate incepind cu anul 1946, la Vădastra, a dovedit că in cimpiile aflate in stinga Dunării s-a practicat tracțiunea animală in agricultură incă pe vremea neoliticului mijlociu pe scară largă. Or pină acum predomina opinia că numai spre sfirșitul neoliticului creșterea animalelor și agricultura bazată pe tracțiune animală ar fi devenit ocupația principlă a locuitorilor acestei zone.

WILLIAM MARIN

(Continuare in pag. 15)

Orizont 25

CORNELIU ȘTEFANACHE

Redactor șef al revistei „Convorbiri literare"

Colectivul redacției „Convorbiri literare" urează prestigioasei publicații de la Timișoara, „ORIZONT", continue succese, ca și pînă acum, în promovarea unei literaturi elevate, de înaltă valoare ideologică și artistică. Revista „Convorbiri literare". și scriitorii grupați în jurul ei, aduc, în acest ceas sărbătoresc, surorii sale timișorene, cele mai calde felicitări.

PROGNOZĂ - VIITOROLOGIE

Timișoreanul mileniului III s-a născut ieri

Este știut că există o „vîrstă a poeziei", pe care inevitabil o parcurgem cu toții, răminindu-i fideli sau nu pînă la urmă. Undeva, nu departe de tărîmul poeziei, se află viitorul, care seduce imaginația generațiilor tot mai mult, astăzi, cînd îi știm dimensiunile și coordonatele. Se vorbea despre om ca despre o ființă care înaintează cu spatele la viitor și cu fața la trecut. Ei bine, omul de azi a făcut stinga-mprejur și-și pregătește singur viitorul. Discuțiile despre „orașele viitorului" nu mai sînt apanajul cărților de science-fiction, nici al unor cochete dispute mondene, ci obiectul de lucru al unor specialiști, care, dispunînd de aparatul științific al matematicilor, rup bariera, tradițional păstrată, prezent și viitor, extinzîndu-ne în timp nu numai imaginația dar și trăirile cele mai intime. Este redimensionată astfel înțelegerea timpului și, implicit, a „eternului uman" în devenire. Se poate vorbi, deci, despre o „vîrstă a viitorului" care nu se termină odată cu visătoarea adolescență, ci este caracteristică deabia omului matur, format. Este realizat astfel un deziderat major al conștiinței umane – responsabilitate pentru omul de mîine care se naște în geografia modificată de necesitățile și gusturile noastre, responsabilitate față de evoluția ei și a opțiunilor lui, pe care sîntem siliți să le intuim pentru a nu le împiedica mersul înainte.

O discuție, în ziua de 24 septembrie a anului 1974, despre Timișoara anului 2000, la IPROTIM este un fapt de domeniul cotidianului. A patra persoană, reporterul.

Arh. LIVIU VOȘTINARU : Timișoara nepoților noștri, problemă pe care o avem în studiu, va îngloba aceleași cinci funcții ale oricărui oraș prezent și viitor, cu atît mai mult, cu cît ne referim la un răstimp de aproximativ 25 de ani. Este vorba de funcțiile economică, social-culturală, comercială, nod de comunicații, și centru administrativ-politic. Vom începe cu Timișoara – centru industrial, a cărei evoluție determină mutațiile demografice. Se știe că vor fi puse în funcțiune o seamă de noi obiective industriale care numai pînă în 1980 vor determina o sporire a numărului angajaților cu aproape 18%. Paralel, are loc creșterea populației orașului care, spre sfîrșitul acestui secol, va număra probabil 500.000 – 800.000 de locuitori.

REPORTER : De ce apare o astfel de diferență în aproximarea numărului de locuitori ?

L. V. : Există mai multe păreri asupra viitorului aglomerațiilor urbane. Din studiile existente în alte țări reiese, în genere, că o supraaglomerare a unui spațiu urban are o serie de incoveniente care pot fi evitate. În cazul nostru, cifrele estimative răspund cu aproximație la două soluții : prima, pentru un oraș cu localități satelit și a doua, pentru un oraș unitar. Aș menționa că în 1980 densitatea populației în Timișoara va fi deja de 114 locuitori/hectar.

REPORTER : Din proiectul de program al partidului reiese că dezvoltarea urbană va urma un curs intensiv prin acoperirea tuturor spațiilor virane și prin folosirea edificiilor cu mai multe nivele . . .

L. V. : Timișoara dispune de suficiente spații care pot fi fructificate. Cum vor fi folosite ? este întrebarea la care trebuie să răspundem noi. Pentru perioada imediat următoare, și intrăm deja în a doua funcție a orașului, aceea de centru social-cultural și de învățămînt, sînt prevăzute amenajări ale noului centru civic, unde există deja magazinul Bega și hotelul Continental. Fiind însă vorba de anul 2000, se poate aminti soluția care vizează apariția unui nou centru civic și a unor centre satelit, dispuse radial pe teritoriul orașului. Orășelul studențesc va concentra în spațiul său și noul edificiu al Electrotehnicii, cu Rectoratul. Este în plan o nouă bibliotecă și sediile organizațiilor politice ale județului.

Deși dispune de parcuri și e numit „oraș al florilor", Timișoara nu are un spațiu verde organizat. Este prevăzut în sudul orașului un astfel de spațiu, în spatele Dermatinei, și încă altele două, ca și extinderea lucrărilor la Pădurea Verde. Orașul va avea acolo, alături de Muzeul satului, o grădină zoologică și una botanică. Este posibil să se vorbească despre orașul nostru în viitor ca de o nouă stațiune balneo-climaterică, prin construirea unor complexe hoteliere. Canalizarea rîului Bega se va extinde pînă la marginile orașului. Timișoara va deveni port pentru agrement și transport și de ce nu, eliport și aeroport internațional. Va crește numărul bazelor sportive iar timpului liber al oamenilor îi vor fi puse la dispoziție un nou ștrand și un hipodrom.

REPORTER : Creșterea fondului de locuințe, „fagurii" în care vor trăi nepoții noștri, implică unele soluții noi care să le integreze spațiului existent, să le dea un plus de personalitate ?

L. V. : Există soluții pentru a ieși din greșeala monotoniei orașului și acestea sînt corelate cu un alt important deziderat – creșterea gradului de confort, care să atingă în cel mai scurt timp nivelul – omul și camera, familia și apartamentul. Începînd cu primul an al cincinalului, vor fi date în folosință cca. 4000 de apartamente pe an. Vorbeați mai înainte de edificiile cu mai multe nivele. Problema sporirii nivelelor blocurilor, pînă la 20, este încă o temă în studiu, la care conlucrăm cu facultatea de construcții. De la noi, inginerul dr. Decebal Anastasescu se ocupă special de găsirea celor mai optime soluții.

REPORTER : Insist asupra factorului estetic. Considerați că integrarea noului, în construcții, va dilua unitatea de stil a arhitecturii orașului ?

L. V. : Dimpotrivă, fiecare epocă cu construcțiile ei, cu specificul ei. Specificul nostru este dezvoltarea industrială. Amprenta industriei există în noi, deci și în produsele noastre, găsirea unor soluții moderne, care să dea un plus de personalitate orașului, cum aminteați, este preocuparea noastră permanentă. Tineretul de mîine va înțelege linia amprentei noastre estetice

TUDOR VREME (clasa a V-a B) „Orașul viitorului"
Liceul de arte plastice

fiind mai aproape de pulsația noastră, de pulsația elementelor comune nouă și lor. O problemă o constituie însă mobilarea cadrului urban, unde designerii ar trebui să-și spună cuvîntul. Este greu de conceput un oraș fără participarea unitară : artist plastic – designer – arhitect. Se pare că designerii noștri sînt frapați deocamdată de „universul mic" al obiectului cotidian, alunecînd undeva în granița styling-ului. Se cere o regrupare a forțelor în acest sens.

REPORTER : Gîndindu-ne la un oraș mare, avem imaginea unei aglomerații și spectrul unui monolit arid. În geografia viitoare a Timișorii spațiul verde „organizat", cum spuneați, va delimita cîteva zone ale orașului. Vorbeam de integrări ale stilului arhitectonic avînd în vedere și această caracteristică a orașului nostru : verdeața, arborii . . .

L. V. : Am amintit deja unele proiecte privind extinderea spațiilor verzi. Aș completa cu aceea că Timișoara, ca oraș de șes, are nevoie de o centură de plantații care să o apere de vînturile specifice zonei. Se prevede o legare a zonelor verzi de pe rîul Bega cu Timișul, astfel încît aspectul de „parc locuit" să fie păstrat și în continuare. În condițiile aglomerării urbane, spațiul verde devine **spațiul vital** al locuitorilor, așa încît nu se poate concepe modernizarea orașului fără o perfectă integrare a acestui spațiu cu cel destinat obiectivelor civice culturale, de învățămînt ori de locuit.

REPORTER : Am asistat pînă acum la trasarea unor tușe, să spunem, de structură fixă a orașului viitor lăsînd la o parte funcția de „important nod de circulație" care reprezintă, la scara prognozei, încă, fluidul viu care va umple acest cadru.

Conf. ing. MIRCEA VELICA : Problema arterelor de circulație, sinonimia cu anatomia umană nu e chiar întîmplătoare, formează obiectul unei ample cercetări, al cărei prim efect este elaborarea unor prognoze apropiate (de pînă la 10 ani) prognoze de perspectivă (de pînă la 25 de ani) și, în fine, a unor prognoze de largă perspectivă care vizează viitorul mai îndepărtat. Acest lucru este posibil datorită creării unui model matematic pe baza căruia se pot simula diferitele variante de dezvoltare ale orașului. Este știut, bunăoară, că există un indice de motorizare a fiecărei țări, care reprezintă raportul dintre numărul de mașini și populație, dar acest indice are și el o limită de saturație, dincolo de care se produc „infarcturile".

REPORTER : Modelul matematic elaborat de Dvs. corespunde unor date concrete existente acum, avînd în vedere dezvoltarea acelorași mijloace de transport individual sau în comun. Nu dau frîu liber imaginației, dar este posibilă apariția unor noi forme de vehicule. Ați prevăzut acest lucru ?

(Drept pedeapsă pentru fantezia necontrolată, reporterul primește replica a trei pagini de manuscris din lucrarea de doctorat a ing. M. Velica lămuritoare pentru înțelegerea persistenței în timp și a extinderii în spațiu a acestui „rău necesar" – al secolului – mașina) apoi :

M. V. : Pentru parcarea unei mașini este nevoie de 25 mp. Dacă credeți în elicoptere, foarte bine, aflați că un elicopter are nevoie de peste 100 mp pentru parcare. Dar nu ăsta e argumentul. Există o dorință deja înnăscută de a călători individual la orele care ne corespund nouă. Există siguranța pămîntului de sub picioare, născută și ea, care nu ne va lăsa să părăsim căile rutiere. Că vor apărea formule noi, mai rapide, de transport în comun, este firesc, dar ele vor fi tot terestre. Perfecționarea transportului individual și în comun este de ordinul siguranței pasagerilor, a găsirii unor formule nepoluante de energie, al asigurării unui trafic și flux continuu.

REPORTER : Revenind la Timișoara anului 2000 . . .

Ing. VICHENTIE MANIOV : În urmă cu cîtva timp, am efectuat o serie de anchete sociologice, împreună cu cadre de specialitate de la Universitatea din Timișoara, urmărind, în principal, direcțiile de deplasare ale autovehiculelor, numărul persoanelor, numărul de călătorii, preferințe de transport spre locul de muncă sau spre spațiile de agrement ș.a.m.d. Pe baza datelor obținute, ținînd cont de parametrii sociali-economici ai orașului în dezvoltare, am elaborat acel model matematic amintit.

M. V. : Noi avem posibilitatea să ne adaptăm acest model matematic după cum își imaginează și concepe orașul tovarășul arh. Liviu Voștinaru. Introducem apoi totul în calculator și dacă nu este bine, refacem pînă la găsirea celei mai optime soluții. Mai bine să măsurăm de o sută de ori și să tăiem o singură dată.

REPORTER : Marile orașe au fost nevoite să ajungă la construirea intersecțiilor suprapuse și a centurilor de tranzit pentru a elibera traficul rutier. Este de prevăzut ca orașul nostru să fie posesorul unor astfel de soluții ?

M. V. : Nu-i o plăcere să-ți circule mașinile pe sub geamul de la etajul unu sau doi. Paradoxal, dar Timișoara este un oraș cu un tranzit mic, ori este de prevăzut că, în viitor, prin felul în care este și va fi sistematizat orașul, să nu se ajungă la asemenea soluții. O centură de tranzit nu-și are rațiunea dacă e parcursă zilnic de numai 20–30 de mașini, după cum o intersecție denivelată nu trebuie să apară decît atunci cînd poate asigura un flux continuu în ambele sensuri. Desigur, capacitatea de transport crește, se pune un accent deosebit pe transportul de mărfuri, dar aceasta nu va însemna o supraaglomerare a căilor rutiere atîta timp cît asigură condițiile unei dirijări optime a circulației și a elaborării celor mai raționale soluții pentru un flux mărit. Aș mai aminti un lucru : capacitatea de transport nu este dată de o viteză sporită a autovehiculelor ci de respectarea vitezei optime care rămîne în jur de 50 km în oraș.

REPORTER : Autostrăzile pe care le concepem acum trebuie să răspundă necesităților de la începutul mileniului trei. Modelul matematic permite simularea unui număr practic nelimitat de soluții. Și totuși, cum vedeți posibilă corelarea perfectă a prognozelor de azi cu necesitățile de mîine, pe care doar le intuim ?

M. V. : Nu numai că este posibilă, dar și necesară. O prognoză determină luarea unor decizii și măsuri concrete. Aplicarea măsurilor concrete se face în timp, dar numai după ce a fost găsită soluția optimă. Aici n-au ce căuta părerile, nu putem lucra cu păreri subiective ci cu posibilități obiective. Știți, spre exemplu, că în Japonia se fac prognoze, în anumite domenii, pe perioade pînă la zece mii de ani ? Ceea ce este echivalent cu întreaga perioadă a istoriei umane atestate documentar pînă acum. Se au în vedere mișcările tectonice ale scoarței terestre, posibilitățile glaciațiunilor ș.a.m.d. Aici nu este loc pentru hazard. Omul epocilor viitoare trăiește deja astăzi, în concepția noastră, e născut și respiră în modelele noastre matematice, simulat. Circulă în fluxul vieții lui pe care, să fie clar, nu i-o impunem, ci încercăm să ne-o formulăm pentru a-l degreva de o serie de neajunsuri.

Timișoreanul mileniului III există în noi, ca ființă a unei specii, dormitîndu-și încă somnul celular. Timișoreanul mileniului III există, însă, împreună cu noi, în același oraș de azi, acum, petrecîndu-și timpul, simulat în calculatoare, cu orașul lui de-atunci. Și nu este o temă pentru un roman de science-fiction, ci o realitate. Ce longevitate are omul creat de mintea secolului nostru ! Și ce pleoștiți trebuie să fi fost navigatorii lui Columb cînd au văzut oul pus pe verticală, alaltăieri, în 1492.

PAUL EUGEN BANCIU

PANORAMIC

CENACLU

Marți, 8 octombrie, la ora 18, și-a reînceput activitatea cenaclul Asociației scriitorilor din Timișoara.

Poetul ANGHEL DUMBRAVEANU a citit un grupaj de poezii. Referent, Cornel Ungureanu. Din cei peste 50 de participanți, au luat cuvîntul : Ovidiu Cotruș, Ion Arieșanu, Victor Iancu, Șerban Foarță, Crișu Dascălu, Nicolae Țirioi și alții. Ședința a fost condusă de Eugen Dorcescu.

În ședința de marți, 15 octombrie, va citi prozatorul AL. DEAL.

● **AUGUST 1949** – apare numărul 1 al revistei „Scrisul bănățean". Octombrie 1974 — aveți în față numărul 41 al săptămînalului **ORIZONT.**

● **CEA DE-A DOUA SALĂ A EXPOZIȚIEI** de istorie contemporană de la Muzeul Banatului se ocupă pe larg (prin exponatele sale) de grevele declarate de muncitorimea din această parte de țară, începînd cu anul 1929. Există o fotografie de epocă ce marchează anul 1933 la Anina (o grevă de solidaritate cu muncitorimea de la Grivița). Din același an, o notă telefonică adresată Prefecturii din Oravița, semnalează greva muncitorilor din Cozla. Într-una din vitrinele centrale se poate citi o scrisoare a lui L. Pătrășcanu către Av. dr. E. Bürger, referitoare la Procesul comuniștilor (1929).

● **ULTIMA DINTRE ȘEDINȚELE CENACLULUI TINERILOR SCRIITORI** din județul Timiș, ne obligă la o revenire. Prin programul și desfășurarea ei. Am ascultat poezie de Mircea Popp (inginer IPROTIM) și discuțiile purtate asupra lor. Și-au exprimat opiniile : Rodica Bărbat, Dușan Petrovici, Claudiu Iordache, Lucian Alexiu, Ion Lăzărescu, (inginer IPROTIM). A urmat Adina Dimitriu, care a prezentat muzică folk și două piese clasice (pentru vioară și ghitară, acompaniind un elev al liceului 1). Autorul versurilor unora dintre compoziții era Șerban Foarță. Poezia a cerut din nou cuvîntul. Apoi E. Eliu a cîntat pe versuri de Andrei Ujică. Paul Eugen Banciu a citit una dintre ultimele sale scrieri. Singurul prozator al serii. Cenaclul — denumit T. art. 74 — se va întruni din nou în luna noiembrie într-o ședință al cărei program va fi dedicat Congresului al XI-lea al P.C.R.

● Eugen Chirilă, Nicolae Gudea și Ioan Stratan sînt autorii lucrării „Trei tezaure monetare din Banat din sec. IV", lucrare apărută și în limba germană.

● **LA PRIMUL FESTIVAL AL DANSULUI TEMATIC** care va avea loc la Oradea, județul Timiș va fi prezentat de formațiile Clubului C.F.R. din Timișoara și ale Casei de cultură din Lugoj. De două ori succes !

● **TEATRUL MAGHIAR DE STAT PROPUNE** publicului o „Misterioasă convorbire telefonică", iar Teatrul german de stat un „Amphitryon". În timp ce pe scena Naționalului se joacă „Opera de trei parale".

● **NU DE MULT, S-A REDESCHIS CINEMATECA** Studențească A fost prezentat filmul „Rapacitate" — Stroheim.

● **ÎN SALA GALERIILOR DE ARTĂ ALE UAP** — Timișoara, a deschis în 5 octombrie, o expoziție de tapiserie grafică Iecza Biro Clara, participantă, printre altele, la o expoziție internațională de artă decorativă — la Bruxelles în 1969 și la expoziția „Orientări în arta plastică timișoreană" — Modena 1974.

A. I. C.

ȘTEFAN AUG. DOINAȘ

TERȚINE DE TOAMNĂ

Denunță-această zi de bronz, declară
inseparabile in chip și rost
gutuile de-o forfotă neclară.

Păstrează, sub pleoape, tot ce-a fost:
bețio timpului, nocturna spumă
ce ne-a-nsetat cu stele-n adăpost.

Renunță – ca să cintărești. Consumă
– ca să oferi. Un bintuit auz
adună părțile ce intră-n sumă.

Nici soarele stagnant ca un obuz
și nici azurul in recul – afetul
zgîrciri lui – ce tremură confuz.

nu iartă nici o clipă. Iată – gura
poeților e vinătă de scrum,
garoafele își neagă aventura.

Inseparabile vor fi de-acum
cruzimea răsfățată și grumazul
atitor arbori injugați la fum.

Presimțul brumei ține-n dinți extazul...

DAMIAN URECHE

PREFAȚĂ LA SPECTACOL

Iubito, se scutură norii,
Sosesc invincibile ploi,
Iubito, se scutură merii
De floarea ce-au pus-o in noi.

Iubito, se scutură viața,
De tot ce-a avut mai frumos,
Iubito, se scutură timpul,
Și tremură anii pe jos.

Cu mari catedrale de frunze
Copacii se scutură demn.
dar cine, dar cine să vadă,
această tristețe de lemn!

Așează-ți timpanul pe fluturi,
Se-așteaptă un mare colind,
Și-ascultă prin zvonul de aripi
Zăpezile lumii venind.

Deci adă-mi un vin din adincuri
De lungi nostalgii să mă spăl
Și adă cearceafuri mai albe
Decit al mireselor văl.

Să bea infinit dintr-odată
Și pieptul și ochii și țeasta,
Stindardul fecund al iubirii
Să fluture-n noaptea aceasta.

Să ardă petale pe ruguri
Prin roua cu fața spre cer,
Să gust avalanșa de muguri
Trecută prin filtru de ger.

Iubito, se scutură norii,
Sosesc invincibile ploi,
Atitea izvoare strălimpezi
Tot mină seninul din noi.

Dar pentru ca miine să-mi treacă
Această mihnire de zeu,
Fă bine și mută azurul
Din zare in sufletul meu.

Iubito, restituie dorul
Și frunza copacilor goi.
Văpaia ce-o luăm de la alții
Mai mare s-o dăm inapoi.

Cu floarea deschisă, incearcă
Să dai o secundă pe-un an,
Cind trece corabia zilei
Prin singele tău diafan.

Intoarce lumina spre tine,
Și-aprinsă, inalț-o in dar.
Această avere a frunții
Pe pagini să fluture iar.

Și spune-i culorii să cinte,
Și roagă-te clipei să stea.
Incepe un mare spectacol,
Tu intră-n vocale. Așa!

VLADIMIR CIOCOV

PENTRU UN PORTRET AL PATRIEI

Spun Patrie și cuvintul ca pasărea de foc
imi zboară de pe buze
și mă gindesc la pămintu-aceasta unde m-am născut
și m-a lovit intiia oară raza cea de soare
cind am pornit să aflu taina lumii
copil incă nesigur cu ortacii mei vinind culori de basme
aici pe-această glie veșnic trează

Spun Patrie și cuvintul ca pasărea de foc
imi zboară de pe buze
și mă gindesc ce mindru pașii mei mă poartă
peste-acest pămint al zilei toarse-n aur
sub cupola de azur și stele cintătoare
pămint in care zac strămoșii in morminte albe ale
unui timp eroic

Spun Patrie și cuvintul ca pasărea de foc
imi zboară de pe buze
și mă gindesc la pămintu-acesta cuibarul de
minuni ce-l poartă la dealurile sale blinde
la munții impletind cununa piscurilor de albastru
la izvoarele ce curg peste văi domoale

Spun Patrie și cuvintul ca pasărea de foc
imi zboară de pe buze
și mă gindesc la glia ce-o călcară in copite
dușmanii și se făcură pulbere căci fiii Patriei
ținură pieptul și noaptea răsări in soare

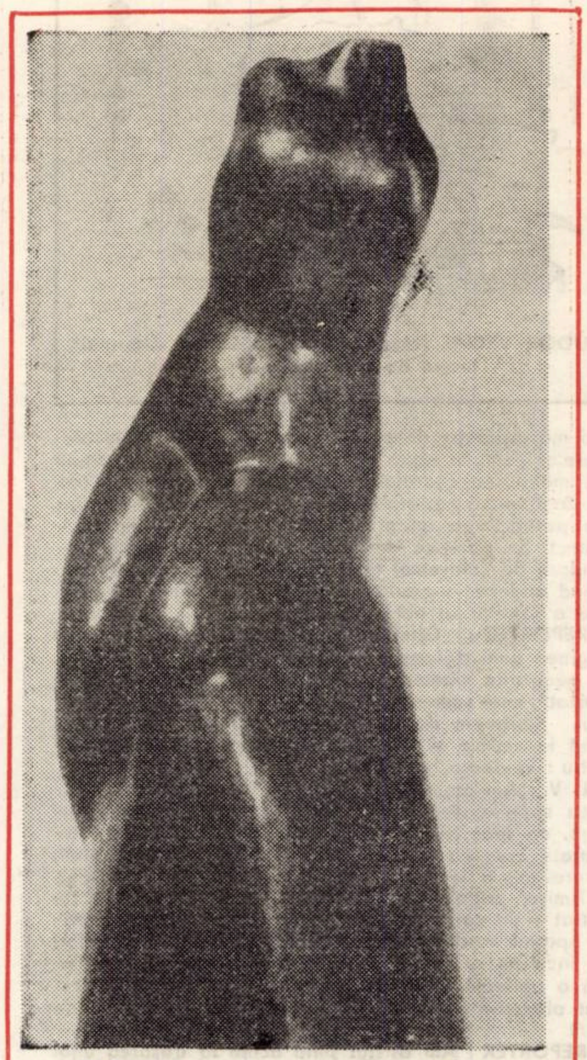

PACIUREA „Tors"

Spun Patrie și cuvintul ca pasărea de foc
imi zboară de pe buze
și mă gindesc la pămintul
cel mai drag liber strălucind in soare
ca o tinără iubită ce ne-ncintă ochiul
iar miine strălucirea ei va crește
in lumini nemaivăzute.

In românește de DUȘAN PETROVICI

Orizont 25

D. R. POPESCU
Redactor șef al revistei TRIBUNA

Doresc revistei ORIZONT un orizont fericit, spre gloria Banatului și a literelor românești.

AL. JEBELEANU

LACUL „URSU"

Ochiul de munte cenușiu, sărat,
Privind către inalturi treaz mereu,
Mai seamănă cu ochiul unui zeu
Retras, ca slobozi daci, aci-n Carpat.

Chiar ursul din legendă s-a resemnat supus,
Domnește adumbrit intr-un decor cu brazi,
Spre lacu-i hărăzit nu mai coboară azi,
Ci, poate, trist, tinjește din ultimul excurs.

Pe-aproape răsunară armuri de voievozi:
Un Petru Rareș aprig stătu pe metereze,
Cetatea lui de Baltă, eroic, s-o păstreze.

Și lacul expresiv, el ce văzuse toate,
Nepăsător la glorii, la timpuri, la rapsozi,
Seduce suple trupuri, narcisice, bronzate.

CRIȘU DASCĂLU

ASTFEL, NESCRISE CĂRȚI...

aripi
simțeam intr-una infrunzind
intrările, cindva, de vinătoare
și cum, in creșterea spre noi vestmint,
atent, pădurea atirna
pe zare

stam, opuse eroziuni
ori inchisori cu porți dinamitate
și lunecam, lin trași de mari păuni,
ca de tablouri aburind,
uscate

ierbi săreau din rădăcini,
smulgind din ghinde umeda pădure
și succesive ceruri de măslini
lansau puiandri vechi de păsări
sure

și vechi poteci vuiau treptat
spre poarta stinsă-n zid, și galeși pași,
prin somn abia, vicleni s-au strecurat
și-acolo ne-am găsit, uitați
rămași

eram la țărmul larg, prin care,
supt plante, riul ne coincidea,
abil mutindu-și bărci contemplatoare
de văzul lent al zărilor
cu stea

ingreunată, umbra ta
abia primea vecinătăți de bezne
și tu, pășind pe sălcii, malul s-a
zmucit – capcană moale-n jurul
gleznei

subțiri, priveam, și celeilalte,
din riul, clătinind făclii supt ripi,
fremătătoare transparențe calde,
cum le creșteau albastre, mari
aripi

GEORGE DRUMUR

ALĂTURI DE-ANOTIMPURI

Ori de cite ori m-ating de flori, de fructe,
De culorile legendelor și le alin,
Aud osemintele bunicilor risipite
Sunindu-și liniștele ne-adormite pe deplin.

De fiecare culegere a semințelor
De pe știuleții de porumb, de pe spice
din livezi,
Disting in leagănele palmelor uitatele glasuri
Răsucind-și melodiile rodirii dintre-amiezi.

E veșnicul răsunet al pămintului, același,
La Putna, Alba Iulia, la Cozia, Focșani,
La Reșița, pe Argeș, ori la Timișoara,
Rotunjindu-și, zi de zi, siluetele de mocani.

Din cintecul nostru de lebădă, unicul, darnic,
Din risipa de aripi pe sub sprincenele lunii,
Își prelungesc prospețimea de verde,
de-albastru,
Cu fața mereu indreptată spre apele țării –
bunii.

Și, dincolo de rătăcirile alungi din arbori,
Ne-ncetat alături de-anotimpuri, de statui,
de pietre,
Ne adună gindurile colbăite, spre obirșii,
Să se re-ncălzească la străvechile-ne vetre.

TELE

DUMINI
8,30 Desch
8,40 Cravatel
rial pentru
Viața satulu
nu știm des
muzicii. 12
13,00 Album
bal : Dane
(Campionatu
gazin sportiv
de rugbi R
națiunilor).
rie. 17,20 Fil
ret. Cireșarii
„Castelul fet
mai bun co
cultură gene
tilaterală. 19
1 001 de seri
19,30 Telejurn
Pașa. Copro
21,20 La înc
tul. Emisiun
22,10 Teleju

LUNI,
16,00 Telex.
tăminii 16,15
16,30 Emisiun
19,00 Tribuna
cursanților d
tico-ideologic
să. 19,20 1 00
quefort. 19,30
cheta Tv.
Roman foilet
Ultimul episo
literar-artistic

MARȚI,
8,30 Curs
9,00 Teleșcoal
bă franceză.
satul viitorulu
căr — Argeș
lului 1976-1980
Străzile au ar
Tv. Copiii din
12,25 Închider
Curs de limb
Curs de limbă
17,35 Lecții T
din agricultu
muzica lor.
legile noastre
de copii Năzd
1 001 de seri.
19,30 Telejurna
itorului comu
Revista econo
de teatru. Pre
mediei. Ren
franceză. 21,50
preți. 22,10 24

MIERCUR
8,30 Curs de
Teleșcoală.
rusă. 10,30 Fil
din viața lui
ducție a s
12,05 Reporter
16,00 Curs d
16,30 — 17,00
ceză. 17,30 Tel
teri mari. 17,5
de actualitate
vorbim. 18,30
pres. 18,40 D
18,50 Familia.
Micul Roquefo
20,00 Colocviu
Telecinemateca
— John Ford
John Wayne î
cis pe Liberty
Tv. 22,10 24 de

JOI, 1
17,30 Telex.
dia. 18,05 Vîrst
La volan. 18,5
Pămîntul din
seri. Micul Ro
jurnal. 20,00 Se
21,30 Univers
cintece cu Ch
mate de Jean
22,10 24 de ore.

VINERI,
16,00 — 17,00
Emisiune în lin
Tragerea loto.
Micul Roquefo
20,00 România
de miine. 20,35
Citeva din cre
clasicului satir
au văzut lumin
tribuții de neu
Festival de mu
ția — 1974. Tra
roviziune din
grafiei de la
22,10 24 de ore.

SIMBĂTĂ,
10,00 De la A
ciclopedie pent
serial pentru ti
luare). 11,05
luare). 13,00 In
lui. 15,00 Fotba
versitatea Craio
17,00 Bistrița,
Caleidoscop cu
Arii celebre,
18,15 Teleglob.
nida la liberda
împlinirilor. 19,
19,30 Telejurnal
pedia. 20,40 Fil
la New York
mamă ! 21,50 T
tilnirea de la

TELEV

IUNE

octombrie

programului. 9,35 Film se- aktari. 10,00 Ce știm și ce 11,45 Bucuriile strajă patriei. cal. 14,30 Fot- — România. an). 16,35 Ma- uni din meciul Franța (Cupa muri în isto- pentru tine- episod (X) : b". 18,05 Cel Concurs de pregătire mul- ortaj '74. 19,20 Roquefort. Film artistic. franco-italiană. Fost... cuple- cal-distractivă. port. 22,30

ombrie

misiunile săp- Porțile de Fier. nba maghiara. In ajutorul țămîntul poli- nomic de ma- ri. Micul Ro- nal. 20,00 An- X-a Tv. 20,35 ri de toamnă. 21,30 Revista 22,10 24 de ore

tombrie

nbă germană. Curs de lim- Dialog despre ătenii din Ru- anii cincina- Film artistic. 12,10 Reportaj i. 12,20 Telex. gramului. 16,00 16,30 — 17,00 ză. 17,30 Telex. ntru lucrătorii 3,15 Tinerii și legile țării — Eroi îndrăgiți l Dennis. 19,25 cul Roquefort. rdonate ale vi- patriei. 20,00 Tv. 20,35 Seară Tv. Istoria co- germană și găre și inter- e.

octombrie

a engleză. 9,00 Curs de limbă istic. Trei zile Cernișev. Pro- rilor sovietice. 12,25 Telex. mbă germana. le limba fran- ,35 Micii meș- zica. Emisiune ală. 18,15 Cum erea pronoex- rile socialiste. 1 001 de seri. ,30 Telejurnal. re viitor. 20,15 i mari cineaști ames Stewart, ul care l-a u- nce. Premieră

ombrie

Agroenciclope- ehiculei. 18,35 tru de poezie. 19,20 1 001 de rt. 19,30 Tele- pentru tineret. fic. 22,00 Trei Aznavour fil- stophe Averty.

ctombrie

eșcoală. 17,30 germană. 19,10 1 001 de seri. ,30 Telejurnal. străzi, România giale pe ecran. în proză ale omânești, care ranului în dis- 21,45 Al X-lea ușoară Vene- siune prin Eu- atul Cinemato- o din Veneția.

octombrie

la Omega. En- levi. 10,20 Film Cireșarii. (re- cinemateca (re- erea programu- U.T.A. — Uni- 16,45 Telex. zglobie. 17,20 al-artistic. 17,40 rpreți celebri. abona — Ave- 18,30 Anotimpul Lumea copiilor. ,00 Teleenciclo- erial. Un șerif Elita societății, urnal. 22,00 În- 10...

ZIUNE

ANGHEL DUMBRĂVEANU

FENOMENUL TÎNĂR

M-au oprit și mi-au spus :
Lucrarea timpului n-ai cum s-o-nțelegi.
Iată, plopii risipesc aur pe cîmp,
Păsările călătoresc totdeauna spre soare,
Florile se retrag în semințe
Și toate se-ntorc de unde-au plecat
Să-și rostească imnul cel pururea nou.

Au spus : poți observa însuți
Că mersul tău e mult mai încet.
Iți slăbește vederea.
Tot mai rar te încumeți să cînți
Și tot mai greu te decizi
Să minuiești uneltele ce te puteau consacra
Fenomenului tînăr.

Au spus : anii sînt ireversibili,
Se constată că-ți place amurgul,
Că te uiți la lucruri de parcă nu le-ai vedea,
Că te-ncurci în alegerea drumului ;
Semnul tău e acum indoiala
Și ezitarea.
Au întrebat : ce asculți mereu cu atita-ncordare ?
Și toamna ce-ți spune ?

Am spus : pretutindeni se văd izvoare și taine.
Ezitarea mea e bucuria
De-a discerne cele ce vin din curgerea vremii.
Urmăresc călătoarele spre sursele soarelui,
Ori așteptarea semințelor, mirîndu-mă
Ce lumină se face în lume cînd poți să visezi
Și ce tînără umblă femeia
Printr-un gînd de demult.

LUCIAN BURERIU

LOCUL POEMULUI

Aici începe poemul.
Dinaintea vieții mele, odată cu lumina ;
Poemul hrisov și ogor.
El ne dă forța de a fi noi înșine.
El — umbra celor pieriți
În vîrful gloriei sau uciși mișelește.
Înveșmîntat e fiecare în dorința poporului.
Și nu e loc aici pentru însingurări,
Pentru disprețuirea cuvîntului,
Pentru vorbirea în afara faptei.
Și nu dormim în umbra visului de libertate,
Ci o cucerim mereu, cu spiritul treaz al făpturii.
Aici începe poemul, părinte al sîngelui nostru,
Voce din secole sau discurs, izvor și iarbă
Și-o să-i rostesc mereu sobrietatea de făclie solemnă.
Vorbim la fel, de ieri, de-o istorie.
Și ne mîndrim cu vorbele mari,
Noi, purtători ai luminii și frăției,
Pînă dincolo, în ceea ce numim viitor.
Aci începe poemul,
În veșnicie și-n capacitatea noastră
De-a face din fiecare secundă tărie
Și din fiecare om
Bastionul simplu al bucuriei.

GEORGE SURU

CINE M-A ADUS

Cețurile se ridică, porumbei rătăciți la mari sărbători,
Zăpezile amețesc mijlocul iezerelor,
Și e horă de lumini în suflet alb de nouri
Și lemn diamantin sfințește piatra vetrelor,

Cine m-a adus aici pe luntre de brazi
Este acum departe și mă privește din miezul focului,
Il simt cum întinde miini de soare spre ziua de azi
Și cum îmi susține steaua norocului ;

Sub pasul bucurat de înmugurirea cărărilor
Il aud cum aruncă un braț de nuiele uscate,
Și un urcior înflorat, pentru drumul cuceririi zărilor
Și pentru masa bătrînă cinstită-n cetate...

NICOLAE DOLÂNGĂ

OMENIE

Pe razele iubirii dintre noi
Stau munții-n păsări albe de ecouri.
De fapte, brațele cînd se despart
Trupul — găsesc rotund pe orizont,
Cu aurul cel roșu-al inimii
Sub pașii cei arzînd de adevăr.
Auru-ncolțește în privirea
Ce-i aerul, izvoarele și duhul
Pămîntului... Și seva lui ne umple
Ochii altoindu-și cerul în stejarii
Acestei țări.

ENDRE KÁROLY

GHIOC

Spune-mi, ghioc, sînt ursit
Să mor tînăr, neiubit ?

Învelit în giulgiul zării,
În lumina primăverii...

Vara dogorește-n cîmp
Amintiri vin la mormînt.

Mustul toamnei se prelinge.
Voi fi simbol, voi învinge.

Crapă ghinda, iarna-i grea,
Vai, uitarea-i partea mea.

Cîmpul de bătălie de la Gorsche, 1971.

În românește de
AUREL BUTEANU

G. ANGHEL „Femeie cu copil"

TRAIAN IANCU

BANATUL MEU

Speranța mea înspre mai bine,
E-aici, în lutul tău sonor,
Și-o port aici, în piept, la mine,
În inima mea, pînă mor...

Aicia, razele de soare
Făcură-n mine cărăruie,
Și ce mi-i drag și ce mă doare,
Îmi ține talpa-n glii, statuie !...

Aici, venit-a Primăvara
Cu flori, ca-n basme, prin Grădină,
Mi-e sufletu-nflorit, ca țara
Cu-ai săi cei mulți, ce văd lumină !...

Și urcă-n floarea din Grădină,
Banatul meu, în rînd cu țara ;
Speranța i-a adus Lumină....
Și-a biruit, cu Primăvara !

DUȘAN PETROVICI

ÎN CENTRU

Să nu treci închis cum melcul
într-o cochilie peste pămînt
și-o urmă albă

ca firul de sînge să fie și vîntul
înscris peste umbra ce o scuturăm
să cadă hrana cea de suflet

ne-acoperim de sare
ca un pian de univers
și cîntătoare ființă.

mai mult în centru
ducem polenul zilelor
să fie soare-n patria română

AUREL TURCUȘ

DECEBAL

De ce a fost lăsat Decebal,
De ce a fost lăsat să se omoare ?
Muntele trebuia să se prefacă în cal
Năzdrăvan, cu stăpînul să zboare.

Strălucea sabia în rana lui Decebal
Ecoul morții cuprindea punctele cardinale,
Vălurit peste vale și deal,
Reîntors peste deal, peste vale.

Taina se poate dezlega din ecou,
După cum sună apa, piatra, copacul,
După cum sună pieptul unui erou
Cînd fierul e mai dulce ca veacul.

Orizont 25

LIVIU LEONTE

Redactor șef al revistei CRONICA

Există o solidaritate profesională care ne face să ne bucurăm de succesele unei publicații ,de creșterea prestigiului ei în conștiința publică, de impunerea ei în cîmpul culturii și al literaturii românești. Împărtășind aceste firești sentimente de satisfacție la momentul aniversar al Orizontului, Cronica are și alte rațiuni de a fi alături de revista timișoreană. Orizont și Cronica sînt publicații cu profiluri apropiate, cu aceeași adresă largă și aceeași periodicitate. Luptăm pentru aceeași generoasă politică culturală, pentru promovarea idealurilor umanismului socialist. Modul în care revista Orizont și-a onorat programul în cei 25 de ani de existență este o garanție a împlinirilor viitoare. De aceea, Cronica îi urează prosperitate și noi succese, cu ferma convingere că ele se vor transforma în certitudini.

Ion Arieşanu

CASTELUL

Încep să mă gîndesc la castel de cum se desprimăvărează. Atunci ies și eu, ca o mămăruță, la soare, să mă bucur de alergarea pe dealuri, de răcoarea pădurilor înverzite și de rîul grandios, pe malul căruia îmi caut bulboane adînci pentru prins pește. În umblarea mea pe lîngă rîu ridic tot timpul privirile în sus, spre castelul întunecat și de nepătruns. Partea dinspre rîu a castelului pare mai impresionantă și taina lui, privită de aici, se păstrează mai cu putere. Mă atrage castelul de parcă eu aș fi o bucățică de fier ce-ar pluti prin aer, iar castelul, marele magnet ce m-ar lipi la pieptul său rece. Cred că de cum încep să mă gîndesc la castel această taină a lui înseamnă totul pentru mine. Cînd trec cu copiii prin vecinătate și ridic privirile mi se pare că, de după ferestrele acoperite, sticlesc ochi străini care mă urmăresc. Uneori se aud și lătrături înăbușite acolo după ziduri. Se vorbește că un asemenea cîine ar fi rupt în dinți un străin care a cutezat să intre noaptea în parcul castelului. Dimineața, au găsit sînge și bucăți de stofă prin tufișuri. În sălile mari trebuie să fie mobile regești și scumpeturi bine păzite. dar cine se încumetă să urce acolo să le vadă ? De lîngă țărmul rîului se ridică abrupt coasta năpădită de spini, pe unde nu zărești nici o cărăruşă. Pînă la primele crenguțe, dese și întunecate, de mă apropii, uneori, aud de fiecare dată foșnete suspecte, scurte țiuituri, scîncete, respiratii, foșgăituri tainice și atunci mă retrag repede, cu privirea atentă și continuu ațintită spre desișul care mă înfricosează și prin care aș putea să mă strecor pentru a ajunge sus la zidul castelului. Atunci, cu inima săltîndu-mi speriată sub coaste, mă retrag de-a-ndărătelea și mă las, ceva mai departe, pe iarba de lîngă mal și, cu bărbia sprijinită în palme, ațintesc minute în șir castelul cenușiu din vîrful colinei impenetrabile. Turnulețe, creneluri, ferestruici, firide, metereze, ochiuri ascunse în zid și, peste toate, statura impunătoare și sumbră a zidirii care mă atrage și mă înspăimîntă și unde știu că nu se poate ajunge. Un colos, un paznic de piatră în verdele cîmpiei fertile care se întinde de-a lungul rîului blînd, în mănoase lunci înfrunzite, bătute de soare.

Si, totusi, trec odată prin sat, prin fața porții uriașe, împletită din fier, cu lăncii ascuțite în vîrf, și în liniștea și umbra apăsătoare, ce cade din parcul negru, mă apropii mult de gard. Mă apropii ca și cum aș vrea să pătrund cu privirea prin hățișul verde si să mă opresc în luminișul unde știu că se înalță în tăcere castelul. Așa cum trec distrat pe lîngă gardul din fier, lovind cu un bețigaș în barele ruginite, care sună la atingere, aud pe neașteptate zdupăituri prin desișuri, apoi un răsuflet, apoi mîrîit sălbatic și abia am timp să mă retrag înfricosat de lîngă zăbrelele de fier. Un dulău, negru, în care albi sînt doar colții fiorosi și albul ochilor, se aruncă spre mine ca o ghiulea. El latră gros, apoi își viră printre zăbrelele gardului botul care îi încape în întregime, căscat, cu limba ca focul și labele grele. În smulgerea mea înfricoșată fac un asemenea salt înapoi încît cad pe spate. Rămîn astfel cîteva secunde, sub atentia încordată a cîinelui de după gard. Atunci aud un fluierat ușor. Un fluierat de copil, ca din vis, un fel de chemare blîndă și cîinele se liniștește și dispare la fel de rapid în desișuri precum a și apărut. Mă ridic și, cu inima încă palpitînd ca un izvor grăbit în piept, plec mai departe. Atunci răsună din nou din adîncuri vocea de copil. Și întorc capul. Și îl văd. Este cam de vîrsta mea. Și desculț ca și mine. Într-o cămășuică albă și lungă pînă în pămînt. Vine spre gard și îmi face semne să mă opresc. Și eu mă opresc. Are chipul pal și părul galben. E tras la față. Dar surîzător. Stă astfel drept și mă privește lung. Și nu spune nimic, dar din privirile lui ghicesc rugămintea de-a ierta cîinele. Nu-i vinovat cîinele, parcă spun ochii lui. Cînd mă pregătesc să-i răspund cu asprime, cînd vroiesc să-i arunc o vorbă grea, că m-a speriat cumplit cîinele lui, îl înghite nepătrunsul. Și parcul se întinde în fața mea . . .

Cît a trecut de la această întîmplare ? Nu mai țin minte. Știu însă că, la o vreme, moșul dinspre mamă aduce vorba, într-una din zile, despre castel. Zice că se va duce în după-amiaza aceea la castel. „Cum să te duci ? I-am întrebat eu. Castelul e încuiat și păzit de un cîine negru". „Lasă că voi intra eu cumva" a rîs moșu. „Și nu m-ai putea lua și pe mine" ? I-am întrebat eu, strangulat de emoția că aș fi putut măcar visa să intru în incinta castelului, călăuzit de himera mea veche. „Ce să faci tu acolo" ? m-a întrebat moșu. „Păi să văd și eu ce-i înăuntru în castel, moșule" ! Tot timpul mă hărțuia taina care se dosea după ziduri, devenind, prin ani, legendă. Acolo sînt cămări misterioase. Acolo se ascunde un stăpîn ciudat pe care nu-l zărește nimeni la față. Acolo trebuie că se plimbă copilul acela bălai, cu glas duios și rugător, de care ascultă pînă și cîinele negru . . .

Mă mir și azi cît de ușor și de fără discuții m-a luat atunci, cu sine, la castel, moșu. Și plecăm. Moșu duce cu sine o damigeană al cărei rost încă nu-l pricep. Poarta castelului, ciudat, după trecerea acelui timp nedefinit, în care eu nu mai fusesem pe acolo, acum este larg deschisă. Și aleea centrală, înainte vreme măturată ca în palmă, e acoperită de un abundent frunziș mort. Și cîinele negru, pe care-l așteptam cu oarecare spaimă, văd că nu apare. Dar tot mă țin eu aproape de moșu. Nici copilul în cămașa lui albă nu se ivește de niciunde. Deși mi-este un dor straniu de glasul lui încîntător. Înaintăm pe aleea mărginită de înalții copaci cu frunzele veștede. Și pietrișul mărunțit scrîșnește sub tălpile noastre. Ajungem într-un luminiș rotund, înconjurat din două părți de arbori. Acolo, totul pare alb. Datorită pietrișului alb întins pe jos. Mici alei se desprind din luminișul mare și se ondulează spre intrarea înaltă a castelului care, aici, în plină lumină, pare să aibă o față atrăgătoare. Vroiesc îndată să mă precipit spre intrare. Dar moșul îmi spune că drumul nostru e la pivnițele castelului. Și-mi arată o gură întunecată, tăiată rotund într-un zid învăluit de iederă. Îi spun și îl rog să mă lase că eu trebuie să intru în castel. Chiar și numai o privire să arunc, dar trebuie. „Bine, spune moșu, cu bunăvoință, convins prea repede, atunci rămîi aici cuminte sau intră, dar așteaptă-mă afară, pînă sfîrșesc eu lucrul meu în pivniță". Rămîn înfricoșat în luminișul din care soarele începe să dispară și umbra lungă a arborilor acoperă castelul care cade, brusc, într-un fel de întunecime misterioasă, în plină zi. Mă apropii de ușa înaltă a castelului. O clanță ca un cioc de pasăre. Neagră

GH. ANGHEL „Femeie cu copil"

O apăs și ușa se mișcă. O încăpere. Totul, pe jos, numai piatră spartă. Și coloane ciobite. Și pereții goi. O altă ușă. Apoi din nou ciocul de p a s ă r e. O sală ca p e n t r u dans. Pereții afumați. Numai cîteva locuri mai albe r ă m a s e ca niste cicatrici, în peretele cenușiu. F e r e s t r e l e uriașe, a c o p e r i t e de perdele care în partea de jos sînt zdrențuite și stau agățate sumar de ramele din tavan. În mijlocul încăperii, cineva a făcut un mic foc. Parchetul e ars în jur pe o rază de un metru. Cîteva cărămizi afumate, ca și cum s-ar fi clădit o vatră în aer liber. Si praful gros pretutindeni. Picioarele mele intră în acest colb intact, mai ales pe lîngă pereți. Și golul. Nimicul. Golul. Nu mai doresc să înaintez. Ies grăbit afară. Nu știu de ce încerc o mare și subită agitatie. Nu mai am răbdare să-l adăst pe moșu. Deși mi-a spus să-l aștept cuminte afară. Intru în hruba neagră a pivniței, în acest gîtlej subpămîntean. Și încep să-l strig. Înaintez pînă unde răzbate lumina zilei. Apoi mă opresc. Si strig. Strig într-una. Fără să-mi dau seama că, aproape de mine, tunelul face o cotitură bruscă și că strigătul meu se oprește acolo, strangulat, la cotitură. Nu mai înaintez. Mă reazem de peretele galeriei. O sfîrșeală și o tristețe încă nedeslușite mă aduc în punctul de-a izbucni în plîns. Pereții sînt reci si umezi ca pietrele din rîu. Respir repede. Și inima e (o aud în această liniște subpămînteană) mult mai grăbită decît de obicei. Apoi răsună ecoul unor pași. Tot mai apropiați pași. Și apar faldurile luminoase, jucăuse, ale unei luminări, ieșind din întunericul dens. „Aici esti ? întreabă mosu avînd parcă o undă de ironie în glas. Te-ai speriat" ? Tac si-l prind grăbit si strîns de mînă. O mînă pe care o simt mare și caldă, și aspră, înghițind-o pe a mea. Respir încă precipitat și, prin această respiratie grăbită, îi spun, repede : „Îi gol, mosule ! Îi gol ! Nu-i nimeni în tot castelul ăsta mare" ! Moșu înaintează calm, ca mai înainte, spre iesire, cu luminarea palpitînd în mînă, în care duce și damigeana, plină acum si gîlgîind. Tace și eu lipăiesc pe lîngă el, cu picioarele desculțe, prin nisipul rece, care mă prinde ca într-o plasă. „Îi gol, moșule, de tot, vii să vezi și dumneata ? Nu mă crezi că-i gol de tot" ? El tace în continuare, apoi se porneste pe un rîs răsunător. Și rîde și rîde. Asa ajungem la ieșire. Și luminarea încă arde în mîna lui mare și roșie, si păroasă, și seul picură și încremeneste pe mîna lui, fără ca el să se plîngă de vreo arsură. „Stii că-i gol, moșule ! N-auzi, repet eu, acum gata să plîng de ciudă, ii gol de tot. Ce, nu vrei să mă crezi" ? Moșu stinge luminarea și o vîră grijuliu într-un buzunar al hainei sale largi de taig. Apoi ridică damigeana în dreptul feței, îi scoate dopul de cocean de porumb și mă îndeamnă : „Ia și bea tu putin de-aici, să-ți treacă frica" ! Si-mi pune la gură damigeana. Și trag cîteva guri dintr-un vin dulce, pînă moșu face : „Ho, destul, mă, că te îmbeți. Bunu-i jinu ăsta al grofului ? Îi jin ținut ascuns de cinspece ani, asa să știi" . . . „Bun, moșule, îngaim eu înveselit. Da stii, moșule, că-i gol castelul ? E gol de totului tot". Mosu mă privește pieziș. Trage și el o dușcă din damigeană, apoi mă ia de după umeri și pornim să ieșim din incinta castelului. Eu întorc din cînd în cînd capul înapoi. Calc cu atenție și scotocesc cu privirea prin desișuri, poate-poate va apare, ca dintr-un vis, copilul acela în cămașă albă, cu glasul lui duios, care știuse să liniștească pînă și cîinele negru, cîinele turbat, cîinele rău al castelului. Dar, pînă la poarta larg deschisă, nu apare nimeni. Și moșu tace într-una. Și eu nu-l mai întreb nimic. Că începe să-mi fie rușine să-l mai întreb.

Laurențiu Cerneț

GIULIANA *)

Giuliana ieși cu pași apăsați, încît cutiile pentru corespondență din hol zăngăniră. Se opri pe scară, cu mîinile în șolduri, ca un general care cercetează cîmpul de luptă înainte de a da comanda de atac. Ferestrele erau pline de capete curioase. De acolo, de pe scară, Giuliana părea un Gulliver feminin, pe țărmul insulei Blefuscu. Fu observată imediat și faptul creă un moment de suspense. Trebuia să se întîmple ceva. Tamburini, Dumbrăvițan și Havay, deși nu-l citiseră pe Kierkegaard, trăiau un sentiment inexplicabil de teamă. Numai Firiz rămăsese imperturbabil. Din nefericire nu avea posibilitatea de-a o privi de sus pe Giuliana, fapt care-l făcu să n-o privească deloc.

Majoritatea spectatorilor așteptau o înfruntare directă, fără echivoc, și se bucurau anticipat. Unii — din pura și banala dorință de a se distra pe degeaba, alții — dintr-un calcul meschin : cineva va scoate pentru ei castanele din foc, cineva se va certa, își va căpăta dușmani, iar ei, liniștiți și satisfăcuți, vor trage foloasele. Giuliana nu se manifestă violent, ci maiestuos coborî treptele, îndreptîndu-se agale spre grupul automobiliștilor.

— Bună ziua, vecinilor ! salută ea dulceag.

— Săru'mîna ! îngînară Tamburini și Dumbrăvițan. Havay jenat de logonevroza sa, nu putu să treacă peste primul sunet. Firiz răspunse scurt :

— 'Nă ziua.

— Ce mai faceți ? întrebă Giuliana, ocolind fiecare mașină în parte și examinîndu-le cu atenție, de parcă nu le-ar fi văzut niciodată pînă atunci.

— Mulțumesc, bine, zise Tamburini și, din cauza hipertricozei, sau poate din alte motive, îl apucă o mîncărime. Dumbrăvițan găsi de cuviință să fie mai generos.

— Tocmai ne făceam un plan cum să facem ca să . . .

Fraza rămase în aer și Firiz își dădu seama că trebuie să intervină cu hotărîre.

— Nu văd ce te interesează pe dumneata !

— Eram curioasă, șopti destul de tare președința, cu un fel de modestie. Vă rog să nu vă supărați. Dacă v-am deranjat, vă rog din suflet să mă scuzați. Eu îs cam grea de cap și nu-nțeleg prea iute cîte un lucru. De-aia întreb, că nu-nțeleg ce faceți aici, pe gazon. Fiindcă eu sînt datoare să știu ce se-ntîmplă aici, dacă nu vă supărați.

Tamburini încercă să prindă privirea lui Firiz, nu reuși, se uită la Dumbrăvițan, care se căuta de țigări, la Havay, care mesteca un cuvînt, și socoti că nu putea refuza dialogul.

— Ne facem un loc de parcare. Domnu' inginer are aprobare, că am dat bani grei pe mașini și n-avem un' să le ținem.

— Așa ? se miră Giuliana cu o indulgență suspectă. Aveți aprobare ? E-n regulă ! M-am lămurit. Faceți un loc de parcare, pentru care ați obținut o aprobare. Am înțeles bine ?

— Exact ! încuviință rece Firiz, ridicîndu-se pe vîrfuri.

— Vă felicit ! se bucură Giuliana, terminînd de examinat mașinile. Se opri în fața inginerului, masivă ca un tanc. Pot să știu și eu, dacă nu vă e cu supărare, cine-a fost dobitocul care a dat aprobarea ?

— Ce te interesează pe dumneata ?

Între timp, se apropiaseră mai mulți vecini, printre care Crișan, televizoristul, Calofiloxeros (din nou) și Zaton.

— Ar putea să facă un garaj subteran, spunea moș Zaton. Și dac-ar fi loc mai mult, mi-aș ține și eu acolo o putină cu varză. Ce, strică varza ? Nu strică.

Brusc, Giuliana schimbă tonul.

— Ascultați, excelența voastră, dumneavoastră nu știți să vorbiți civilizat ? Eu vă întreb frumos, calm, la plural, respectuos, iar dumneavoastră vă răstiți și mă luați cu „dumneata", de parcă v-aș fi subalternă ! Așa v-a învățat mama dumneavoastră ? Nu vă e rușine ?

— Nu permit ! se înecă Firiz.

— N-o s-aveți încotro ! Scoateți, vă rog — fiți atent că vă rog frumos și am trei blocuri martori ! —, scoateți aprobarea !

— N-aveți nici o calitate, se mai înmuie Firiz.

— Sînt președinta comitetului de bloc ! Aprobarea !

Și alt moment de suspense înfioră sufletele spectatorilor.

— O să vină și hîrtia ! sări plin de încredere Tamburini.

Dom' inginer are oameni peste tot.

— Da, în cîteva zile o să am hîrtia.

— Aa ! se miră cu înțelegere Giuliana. Deci, deocamdată, nu există nici o aprobare. Atunci de ce mă conduceți în eroare ? Și către auditoriul mut de la ferestre : Ați auzit, dragi tovarăși ? Ați fost martori. Dumnealui — și aproape că-l atinse cu degetul pe Firiz — a comis cu bună știință un fals verbal. Iar dumnealui — și arătă spre Tamburini care, involuntar, se trase înapoi speriat — a susținut că dumnealui — și iar se întoarse spre Firiz — are oameni peste tot. Oameni, adică susținători ai unei cauze nejuste. Și unde ? Peste tot ! Ce concluzie aș putea să trag ? Că acești susținători ai unei cauze nejuste se află și la Consiliul popular. Deci . . .

Tamburini nu înțelegea prea bine unde bătea președinta, dar simțea că i se punea în circă o faptă gravă. De aceea se grăbi să se apere :

— Am spus și eu ce-am auzit.

— Asta nu-i o scuză. Dacă eu te-aș fi auzit pe dumneata afirmînd că tovarășul Havay și-a cumpărat Trabantul din bacșișurile ilicite primite de la nenorociții cu dantura în reparație, trebuie neapărat să comunic și altora ? Știi ce-i aia calomnie ?

— Eu n-am zis nimic de domnu' doctor.

— N-ai zis. Dar dac-ai fi zis . . . Vezi, tovarășe Tamburini, de-aia nu e bine să ne jucăm cu afirmațiile necontrolate personal. Ai grijă ! Și-i făcu semn cu degetul, a dojană.

Orizont despre Orizont

Colectivul redacţiei Orizont :
În rîndul de jos (de la stînga la dreapta) : Valentina Dima, Adriana Simlovici, Antoaneta C. Iordache. La mijloc : Lucian Bureriu, Ignat Bociort, Ion D. Teodorescu, Ion Arieşanu, Anghel Dumbrăveanu, Laurenţiu Cerneţ, Damian Ureche. În rîndul de sus :Duşan Petrovici, Cornel Ungureanu, Ion Velican, Paul E. Banciu.

ION ARIEŞANU

„Poate că unii n-au să creadă, dar arderea inimii mele a fost, cea mai aprinsă şi cea mai istovitoare, în aceşti doisprezece ani, pe care i-am închinat revistei. Şi nu mi-ar părea rău dacă s-ar întîmpla o minune s-o pot lua de la capăt".

ANGHEL DUMBRĂVEANU

„Viaţa şi munca mea în literatură, deci bucuriile şi speranţele mele, sînt legate de revista ORIZONT, încît vîrstele ei sînt, într-un fel, vîrstele mele. E un sentiment pe care-l cred că-l încearcă toţi literaţii din Asociaţia scriitorilor din Timişoara, asociaţie care a crescut odată cu revista, într-o intercondiţionare vitală".

IGNAT BOCIORT

„Se poate spune despre o revistă ceea ce s-a spus despre iubire : s-o proiectezi în ideal, să încerci a o face să corespundă acestui ideal şi să rezişti brav dramei neconcordanţilor".

CORNEL UNGUREANU

„Stimă pentru cei ce au însoţit-o, cu dragoste, 25 de ani, puţină tristeţe pentru cei ce ar fi trebuit să o iubească şi n-au făcut-o. Pentru mine, ca şi pentru alţi colegi, ai mei, o şansă şi o responsabilitate".

LAURENŢIU CERNEŢ

„Pentru mine, ORIZONT nu înseamnă o relativ recentă profesiune, ci sentimentul că particip, mai direct decît o fac în cărţile mele, la un dialog viu cu ţara".

DAMIAN URECHE

„După conducătorii revistei, eu aş fi, ca vechime, în stare de a mărturisi că am trăit toate fazele revistei ORIZONT, mai ales în cei zece ani de corectură în care am citit şi am ajutat să apară fiecare număr al revistei. La jubileul revistei, o urare lirică, pentru cît mai înalte perspective".

ION DUMITRU TEODORESCU

„În tabloul complex al publicaţiilor româneşti contemporane, revista ORIZONT, împlineşte, prin munca noastră, a redactorilor şi a colaboratorilor noştri, cu cinste şi competenţă, rolul ce i-a fost încredinţat, de promotor al spiritualităţii din această parte de ţară".

PAUL EUGEN BANCIU

„Revista ORIZONT ? O credinţă, o datorie de împlinit, o obişnuinţă. Şi, permanent, o ciudată emoţie de vineri dimineaţa, cu miros proaspăt de tuş tipografic. În 1999, la jubileul celor 50 de ani, acelaşi crez fierbinte" !

VALENTINA DIMA

„Mă simt legată de ORIZONT încă din faza „Scrisul bănăţean", cînd mi-am publicat primele reportaje. Aici, în cercul literar al revistei, am citit întîi şi i-am ascultat pe alţii de-atîtea ori citind. La a 25-a aniversare, îi doresc să păstreze romantismul începuturilor şi înţelepciunea anilor maturi, deşi, la drept vorbind, 25 de ani rămîne o minunată vîrstă a tinereţii".

ANTOANETA C. IORDACHE

„Teatru, teatru, teatru, teatru... Şi apoi vom da cuvintele la o parte ca pe nişte porţi".

ADRIANA SIMLOVICI

„Chiar cu ocazia unui moment festiv ca acesta, cuvintele redactorului se cer a fi expresia unei atitudini lucide şi responsabile : „Orizontul" trebuie (şi poate — a dovedit-o doar în atîtea rînduri) să se transforme într-un focar de propulsare a tot ce e autentică valoare în acest spaţiu cultural, ştiinţific, artistic".

LUCIAN BURERIU

„Oricum, revista catalizează energie şi o spiritualitate care altminteri ar rămîne în stadiul de dorinţă. Sper să învăţăm aici să facem şi gazetărie, viaţă, deci, însă elevată şi virilă. Şi să aparţinem mai strîns de aceste locuri, de aceşti oameni".

DUŞAN PETROVICI

„În primul rînd, revista în care am debutat, în al doilea rînd revista în care debutez zilnic, în al treilea rînd revista în care mai sper să debutez încă mulţi ani de-acum înainte !

ION VELICAN

„Revistele sînt ca şi bătrînii : cine nu le are să şi le cumpere" !

Doctorul Havay pricepuse corect exemplul dat de Giuliana, însă nu era de acord să-i fie rostit numele într-un asemenea context.

— D... doamnă B... Bulumac, eu vă p... pot da-n j... judecată.

Giuliana nu apucă să răspundă, fiindcă din grupul neposesorilor de autoturisme, pînă atunci în expectativă, îi sosi un ajutor neaşteptat. Candid Calofiloxeros făcu un pas înainte şi rosti grav :

— Nu e cazul s-ajungem la tribunal. Nimeni n-a jignit şi n-a insultat pe nimeni. Sînt un martor imparţial.

— Nu eşti imparţial, zise Firiz, că n-ai maşină.

— N-am. Dar, în schimb, nu violez în mod samavolnic natura.

— Dă-mi dumneata loc de parcare, dacă eşti atît de deştept !

— Pe mine să nu mă faci deştept, că te oblig să-mi plăteşti daune !

De la fereastra apartamentului 14 B interveni doamna Firiz :

— Decît să te bagi în treburi care nu te privesc, mai bine ţi-ai vedea de familie, soţ denaturat ce eşti !

— Opreşte-ţi moara, caţo ! strigă Calofiloxeros.

— Pe cine faci, mă, caţă ? urlă Firiz.

Schimbul de cuvinte început într-un mod atît de civilizat ameninţa să degenereze într-o ceartă cu imprevizibile consecinţe şi Giuliana nu putea permite asemenea lucruri între locatarii care îi dăduseră mandatul de preşedintă. Ridică mîinile şi porunci :

— Vă rog frumos : gura !

Cei doi beligeranţi tăcură.

— Sînteţi neserioşi ! Pe plan mondial se pun probleme capitale şi dumneavoastră vă consumaţi energia cu fleacuri. Dacă însă ţineţi neapărat, vă rog să continuaţi după ce termin eu... Uite cum stă chestiunea : tovarăşii automobilişti sînt rugaţi, pînă nu întorc foaia, să-şi retragă maşinile de pe spaţiul verde şi să repare gazonul stricat. Asta e.

Şi cu măreţia de care nu era conştientă se îndreptă spre uşa blocului şi intră. În urma ei, Firiz, destul de opărit, mormăi suficient de tare ca să fie auzit de spectatorii gata-gata să aplaude finalul :

— Eu nu mă retrag nici mort !

● Fragment din romanul „Draga mea preşedintă".

Copiii mei, aceiaşi, dar mereu alţii

Sala de aşteptare, spaţioasă şi ospitalieră, e arhiplină ; mame, taţi, bunici. Şi, pretutindeni, copii : în braţe, în cărucioare, pe scaune. Asistenta pediatră Lia Grasu conduce pe cineva şi-o aud zicînd : data viitoare să-i spuneţi. O ştiţi, doar, e inimoasă, nu e om care să plece supărat de la dînsa, îi ajută pe toţi... Intru. Un cabinet luminos, bine utilat, încă o încăpere cu aparatura necesară. Doctor Irinel Căpeţianu (n-aţi avut neplăceri din pricina prenumelui ? am întrebat-o odată, ei, o amintire hazlie, din tinereţe, cînd au vrut să mă ia la armată), consultă, scrie reţete, completează adeverinţe, oferă recomandări, laudă, mustră.

O femeie, cu un băieţaş dolofan, care e cîntărit, măsurat, admirat. Ce bine îi merge lui Vlad ! Are doar trei luni şi-i o splendoare.

Pe doctoriţa, cu care mă întreţin printre picături, o ştiu de cîţiva ani buni. Veşnic ocupată, veşnic grăbită. Da, anii trec ! Douăzeci şi trei de ani de la absolvirea institutului. Prima serie de pediatri ai medicinei timişorene. Stagiu la spital, la sat.

... Eram la ţară, la Recaş, cel dintîi pediatru din existenţa comunei. Aşteptam, cu emoţie, pacienţii. Trei zile n-a venit nimeni. De ce oare ? De ce nu mă caută ? M-am dus din casă în casă şi le-am spus că sînt medic de copii şi-am venit să-i ajut. Într-o zi, era în plină vară, s-a îmbolnăvit grav fiul unei colectiviste. Făcuse o enterită, aproape de colaps. Avea vreo trei luni jumate, i-am făcut respiraţie artificiala, gura la gură, m-am luptat să-l salvez. După vreo două săptămîni s-a însănătoşit. De-acum nu mă mai plîngeam de absenţa pacienţilor. Dădeam şi patruzeci de consultaţii pe zi ! Am fost la Recaş, recent şi — un bărbat şi o femeie s-au apropiat de mine, prezentîndu-mi un tînăr chipeş. Nu îl recunoaşteţi ? E băiatul nostru care trăieşte datorită dv.

Cîţi copii „a văzut" de-a lungul a douăzeci şi trei de ani ? În medie, anual, 18.000. O circumscripţie întinsă, patru colectivităţi pînă la şase ani, o şcoală de la clasele I–VIII. Dispensar, teren, chemări la domiciliu. Cîte-o mamă mă întreabă : Mai puteţi, n-aţi obosit ?

Şi dv. ce ziceţi ?

Ştiu şi eu, sînt medic de circumscripţie şi-mi place munca asta ; dacă aş lua-o de la început, tot pediatru m-aş face. Dacă ar trebui să mă retrag aşa, brusc, n-aş putea, n-aş rezista. Am avut succese, dar şi eşecuri, perioade grele, viaţa nu e prea roză, dar nu m-am dat bătută niciodată. Am reluat totul de la capăt, am muncit şi munca îţi susţine moralul, îţi menţine tinereţea. Te uiţi la o femeie şi zici, ia, o femeie, acolo. Dar prin cîte trece şi cîte trebuie să rezolve uneori o femeie ! O întîrziere de cîteva minute îţi poate răsturna totul. Foarte multe întrebări aşteaptă răspuns. Nu e uşor. Să fii nu numai medic, ci şi consilier, chiar judecător.

Şi propriii dv. copii ?

Rodica şi Bujor, amîndoi studenţi, la medicină, îmi aduc multe bucurii. Am dorit mereu ca ei să devină oameni adevăraţi, sănătoşi, buni, educaţi şi cred că am reuşit.

N-o mai întreb, ştiu că are numeroase distincţii pe linie de stat, de sănătate, că în această vară i-au fost conferite Medalia „30 de ani de la eliberarea României de sub dominaţia fascistă" şi ordinul „Steaua Republicii" clasa a IV-a. E secretară a Comitetului de partid de la Spitalul de copii, în biroul de partid pe unităţile sanitare, în comitetul municipal de partid, în biroul executiv al consiliului sindical judeţean, în uniunea pe ramură sanitară, în colegiul medicilor şi farmaciştilor...

La ora 13, ziua de consultaţii ia sfîrşit. Dar s-au scurs mai bine de treizeci de minute şi vizitele încă nu s-au terminat. Vine soţul, dr. Titus Căpeţianu, apreciat pediatru timişorean şi folosesc prilejul. Soţia mea ? O entuziastă. Munceşte mult. Cînd am timp, vin s-o însoţesc pe teren, ca acum. Uneori însă nu ne vedem decît seara, acasă. Seamănă tatălui său : parcă-l văd pe Vasile Tudose, cu părul alb, la cei şaptezecişicinci de ani ai săi, activînd neobosit pe linie sindicală. Şi acasă, ce credeţi ? Din cinci în cinci minute, telefonul. În medie, cincizeci de apeluri pe zi şi numai ce-o aud : daţi-i un piramidon, puneţi-i o compresă alcoolizată, faceţi-i un ceai de mentă. Înainte mai ziceam, bine, dragă, îndrumă-i există un medic de gardă la Policlinică. Protesta de fiecare dată : cum o să fac una ca asta ? Nu-i pot lăsa, ce vrei, doar ştii că sînt copiii mei !...

VALENTINA DIMA

TEATRU

PENTRU O ANUME ZI DIN OCTOMBRIE

Revista împlinește douăzeci și cinci de ani. Repet: **„revista împlinește"** ... și am un ciudat sentiment de nesiguranță sau un fel de emoție pentru că mi-am propus să scriu ceva, de mult mi-am zis că trebuie să scriu ceva pentru acești douăzeci și cinci de ani. Aș putea să rememorez venirea mea aici, să-mi numesc colegii și prietenii, eventual numai pe unul dintre ei, care tocmai a intrat pe ușă și mă întreabă ca în fiecare dimineața „ce mai faci"? dar ce semnificație ar avea toate astea pentru cei care mă citesc? Nici chiar despre prima carte primită n-ar fi momentul să-mi amintesc.

„Revista împlinește douăzeci și cinci de ani" le-am spus, între două intrări în scenă, mai vîrstnicilor ori mai tinerilor actori, „vă rog să-mi spuneți ori să-mi scrieți cîteva cuvinte, nu știu dacă ele ar trebui să fie un salut, ce vi se pare important la această ocazie aș vrea să fie" și, iată, în ordinea în care mi-au răspuns:

MIRON ȘUVĂGĂU: „Sînt timișorean, m-am născut și am crescut în acest oraș de aceea îmi place să mă consider un fiu al Timișoarei. Și tot de aceea sînt legat de tot ceea ce mișcă rîul, ramul în această parte de țară. Am avut bucuria ca, după terminarea studiilor, să vin să muncesc pe prima scenă a Banatului, la Teatrul Național. Ca om de cultură, ca artist, am avut prilejul, de-a lungul multor ani, să iau contact, într-un fel sau altul, cu actuala revistă **ORIZONT,** cu fosta revistă „Scrisul bănățean". Munca mea artistică pe scena Naționalului a fost de multe ori consemnată. Am avut bucuria, în cîteva rînduri, să fiu si colaborator al ei, să particip la mișcarea literară din jurul acestei reviste, la mișcarea culturală din care face parte „Orizontul". Mă bucur că munca noastră, a celor din teatru, își găsește consemnarea necesară în paginile revistei, în rubrica ei de teatru. La prilejul, la momentul aniversar de acum, fără îndoială, trebuie să urez celor care muncesc zi de zi pentru ca revista să apară, să le mulțumesc și să le urez numeroase succese, pentru a consemna tot ce este activitate social-politică, economică și culturală în orașul acesta. Un gînd de recunoștință aș adresa celor care au luptat ani de-a rîndul ca revista să devină săptămînalul care este acum. În acest moment sărbătoresc, aș dori să le adresez încă o dată mulțumirile și urările mele cele mai sincere".

Transcriu de pe banda magnetofonului, cu care plecasem, repetițiile nu le elimin pentru că în ele regăsesc cu bucurie cuvintele **muncă, mulțumire, urare, moment sărbătoresc.** Și pentru că în ele îmi găsesc explicația neliniștii cu care am pornit să scriu eu însămi, să scriu ceva pentru cei douăzeci și cinci de ani ai revistei.

GHEORGHE LEAHU, artist emerit, actorul pe care, în adolescența mea, la Arad, îl văzusem de atîtea ori jucînd și mi se părea interpretul ideal pentru atîtea roluri. Puneți verbele din fraza anterioară la prezent, dacă doriți. „La aniversări se spun lucrurile frumoase. Există oare ceva mai frumos decît adevărul? Și ce-i poți dori mai adevărat unei reviste social-politice și literar-artistice, cînd își sărbătorește un sfert de veac de existență, decît puterea de-a vedea exact ce a realizat din ce și-a propus să facă, precum și strădania de-a găsi forțele și mijloacele adecvate propriilor sale năzuinți. Ce-am spus mai sus poate părea o simplă frază. Dar în însuși titlul revistei putem găsi îndemnuri mai valoroase. Știm că, la figurat, **Orizont,** înseamnă de fapt perspectivă, sferă a cunoștințelor, capacitate de înțelegere, de orientare. Topîrceanu ne îmbia: „Lăsați să zboare-n nori / Ușoara poezie / Mai mutle **orizonturi!** / Mai multă fantezie". Vlahuță, cu multe decenii în urmă observa că „Puterea gîndirii și-a deschis **orizonturi** din ce în ce mai largi și-n timp și-n spațiu". Iar Ion Ghica, parcă fiind azi printre noi, ne spune „Un **orizont** întins și glorios se deschidea aspirațiilor naționale".

Și dacă om fără orizont înseamnă acela cu vederi înguste, cu concepții înapoiate, noi, cei din părțile mănoase și cultivate ale Banatului, să nu uităm o clipă acest inexorabil obliquo cu care ne-am auto-înzestrat de-a ne numi **„Orizont",** aici, acum, pentru toți și pentru mai departe, căci ... **orizontul** e doar o linie aparentă care ar despărți suprafața pămîntului de bolta cerească ...

Ca unul ce slujesc cum pot ideea și fapta Teatrului Național timișorean, nu-mi pot dori la această aniversare, pe care cu stimă o salut călduros, decît **orizontul** unei înfrățiri culturale profunde și permanente dintre revistă și teatru, pentru afirmarea noastră comună, națională și culturală".

EUGENIA CREȚOIU, de care mă leagă mai mult decît presupune prietenia dintre un tînăr cronicar și o mare actriță (și iată cît de sărace pot fi cuvintele), scrie: „Consemnînd cu fiecare număr munca rodnică a cîte unuia dintre noi, putem spune că revista „Orizont" este și revista noastră, a tuturor slujitorilor scenei din această regiune. De aceea, la aniversarea a 25 de ani de existență, închin un pahar de „vin de viață lungă" pentru continua ei afirmare și pentru cei ce îi dăruiesc munca și talentul lor cu abnegație și entuziasm".

Din nou **„revista împlinește douăzeci și cinci de ani"** spun și consemnez, evenimentul m-a găsit nepregătită, niciodată n-am să știu să-mi construiesc o liniște pentru astfel de zile.

IRENE FLAMAN-CATALINA, actriță cu „încă nedescoperite posibilități de afirmare", mi-a spus o dată un om în care am toate motivele să cred: „În clipa aceasta aniversară urez revistei „Orizont", ale cărei pagini au găzduit ani în șir comori ale spiritualității bănățene, să atingă noi culmi de bogăție și talent, din ce în ce mai înalte, pentru a contribui la menținerea și creșterea gloriei culturale a Banatului".

Și ar mai fi fost de abordat și alții, spectatorii mei, judecătorii aprecierilor ori revoltelor mele, alți actori adică, alții — cititorii, adică, să mă ajute să scriu, așa cum îmi propusesem, ceva, pentru momentul cînd revista sărbătorește douăzeci și cinci de ani și cînd încerc să ascund în cuvinte acest ciudat sentiment de nesiguranță, sau un fel de emoție, acum într-o anume zi de octombrie 1974.

ANTOANETA C. IORDACHE

PACIUREA
„Himera"

PLASTICĂ

ELENA STOINESCU MUNTEAN

Prezență discretă, dar totdeauna notabilă în viața artistică arădeană din ultimii ani, Elena Stoinescu Muntean se înfățișează, la prima ei expoziție personală, cu un stil clar, îndelung elaborat. Lucrările ei de tapiserie au o autonomie care le permite sà fie receptate estetic, fără a fi plasate într-un cadru determinat. Ele sînt frumoase ca niște tablouri a căror iradiere cromatică te învăluie cu căldură. Aceasta nu înseamnă că artista tinde să anuleze specificul tapiseriei printr-o nejustificată incursiune în domeniul picturii. În oricare din demersurile sale, Elena Stoinescu Muntean rămîne strîns legată de mijloacele de exprimare și de materialele artei sale. Atît doar că accentul este pus asupra celui de al doilea termen al ecuației dintre funcțional și estetic. Funcționalitatea pieselor realizate de Elena Stoinescu Muntean apare oarecum disimulată. Integrate în mediul intim al unui interior, tapiseriile sale își dobîndesc subtil rosturile firești.

Repudiind folclorismul ieftin, artista inventează o ornamentică proprie, cu o finalitate mai degrabă decorativă decît simbolică, pentru că, credincioasă concepției sale despre tapiserie, Elena Stoinescu Muntean nu țintește tîlcuri filozofice ascunse în hieroglifele unor motive și forme, ci dorește simplu să producă bucurie ochiului și sufletului. **Legătura cu arta populară românească se păstrează însă printr-o anumită știință a folosirii materialelor tradiționale (lînă, cînepă)** și mai ales prin modul în care **artista organizează și articulează într-un ritm diversele suprafețe colorate care compun lucrarea. Succesiunea benzilor diverse colorate evocă, în unele lucrări, „vîrstele" din scoarțele românești. Armoniile cromatice aparțin însă sensibilității artistei și ele constiuie mijlocul principal de a transmite un sentiment tonic.**

Seriozitatea cu care se dedică muncii de creație, împreună cu talentul său, ne îndreptățesc să credem că Elena Stoinescu Muntean își va fixa curînd un profil artistic distinct printre colegii ei de generație.

HORIA MEDELEANU

MUZICĂ

„ORIZONT", ÎN MUZICA ROMÂNEASCĂ și UNIVERSALĂ

Oprim ornicul Cetății să ascultăm cum bate, pentru fiii săi, o inimă caldă, la vremea împlinirii. Conștientă de menirea ei, revista ORIZONT **a pășit săptăminal în arena ideilor, pentru a afirma cu hotărîre poziția sufletului omenesc în acest final de secol muzical, deloc avar în capcane și false valori. Căci e întrucîtva stranie situația de astăzi a muzicii culte. Pe deoparte, recunoaștem printre contemporanii noștri un Bach, Mozart, Beethoven sau Verdi, a căror muzică o căutăm cu însetare; pe de alta, sîntem ținta unei agresiuni sonore, care revendică în exclusivitate contemporaneitatea. Nu o dată, în aceste pagini, a fost supusă meditației publice serioasa problemă pe care o ridică, sub raportul eficienței, decalajul dintre gîndirea științifică și cea muzicală: adevărul, în știință, tot mai profund și deschizător de drumuri, generozitatea secătuită și închistarea, în muzică. Ne adresăm savanților, fără îndoială spiritele cele mai înaintate, le căutăm confesiunile, pentru a descoperi în viața lor cea mai intimă companie a marilor maeștri. Cine știe cîtă muzică a transfigurat Einstein în teoria relativității sau Planck în cuantele sale? În ceea ce-l privește, colegul lor mai în vîrstă, Pitagora, le-ar zîmbi cu seninătate, el ascultase de mult muzica sferelor.**

Așa stînd lucrurile, nu puține sunete s-au prefăcut în litere atunci cînd spada cuvîntului a trebuit să lovească. Cu acest subterfugiu, ne vine mai ușor acum să mărturisim lupta rubricii „Appassionata" pentru valențele umane ale muzicii. „Eminescu-Brâncuși, Blaga-Țuculescu și dimensiunea muzicii"; „Corul din Nabucco", „Carmen și creatorii ei" etc. etc.... Convorbiri cu personalități muzicale, gînduri la premierele Fidelio, Don Juan, prezentarea cărților de vîrf în muzicologia noastră, ale lui Pascal Bentoiu și Gh. Firca: „Investigarea matematică a fenomenului muzical", reflecții la „Colocviul de sunet muzical", ținut în luna mai curent la Timișoara — totul cu aceleași generoase simțăminte, care au animat și alte condeie în serviciul culturii românești de pe aceste meleaguri. Bărbatului care, prin firea sa de luptător, s-a făcut motorul acestei activități, asumînd cu responsabilitate cîrma revistei, îi acordăm azi recunoștința și prețuirea noastră.

Credem că ORIZONT **— credincioasă sie însăși — nu va abdica de la idealurile sale, afirmîndu-și prezența oriunde a țîșnit sau va țîșni, fierbinte și vie, jerba sonoră a sufletului omenesc.**

OVIDIU MANOLE

SILUETE

O VIAȚĂ PENTRU CIVILIZAȚIA OCHIULUI

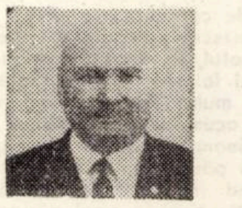

Anul acesta, după 47 de ani de muncă, Mihalik Viliam a ieșit la pensie. Operator la Întreprinderea cinematografică din Timișoara, Mihalik Viliam și-a închinat viața celei de-a 7-a arte. Pelicule, imagini, fragmente de drame, destine sub reflectoare. Omul din cabina operatorului, el, cel din umbră, pentru a străluci stelele de pe ecran.

În 1927 am început ucenicia, ne mărturisește operatorul. Am ucenicit pe vremea filmului mut, între 1927-1930. Prima mea satisfacție am avut-o prin '29, cînd un film aproape nefolosibil a fost reparat de mine. Nici nu vă închipuiți ce bucurie am simțit atunci.

Altădată, lucrînd la patron, am primit dispoziția să reduc o oră dintr-un film care rula 2,30 h. Cu mare greutate, avînd grijă să nu se piardă sensul și firul acțiunii, am reușit și acest lucru. Am lucrat la toate cinematografele ce țineau de orașul Timișoara: Capitol, Apolo, Mehala. Am început cu aparate rudimentare, și chiar și așa, am depus tot efortul ca publicul să aibă a vizionare bună. Uneori nu veneam cîte 10 zile acasă, verificînd cinematografele din Arad pînă la Moldova Nouă.

După o asemenea absență de-acasă, tata n-a putut să moară pînă nu m-am întors eu. Am văzut sute de mii de filme și mă fascinează tehnica imaginii, civilizația ochiului. Acum, cînd sînt la pensie, am timp să fac și eu filme. Poate le veți vedea odată.

DAMIAN URECHE

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

VIAȚA ȘI MOARTEA TABLOURILOR

ION NANU e unul dintre puținii pictori restauratori din țară. De patru ani restaurează tablouri la Muzeul Banatului.

— Restaurarea e o refacere. O facere din nou a tabloului, un fel de medicină aplicată operelor de artă bolnave, deteriorate. Un tablou atins de o maladie nu poate fi vindecat definitiv, el poate fi doar însănătoșit pentru o bucată de vreme. Nici pentru tablouri n-a putut fi descoperit leacul tinereții fără bătrînețe și al vieții fără de moarte.

— Cît poate să trăiască un tablou?

— Si mii de ani, dacă mă gîndesc la frescele din peșterile Spaniei. Pentru noi, oamenii, e **mult.** Pentru viața unei opere de artă, care trebuie să concureze eternitatea, e puțin, foarte puțin.

— Care a fost cel mai vechi tablou pe care l-ai restaurat?

— O pictură din secolul XVII, **Martiriul Sfintei Martina** de Pietro da Cortona, la care lucrez de altfel și în prezent. E o restaurare pasionantă: mi s-a părut că în stratul inițial al tabloului există un personaj care nu vrea să apară acum la restaurare. Am radiografiat pînza. Mai trebuie să insist.

— Și-a cîștigat restaurarea un statut de știință?

— Din păcate, încă nu. Pînă nu de mult, restaurarea era un soi de cîrpeală. Un restaurator era un bun meseriaș îndemînatic și-atîta. Acum, unui restaurator i se cere din ce în ce mai mult să fie și chimist, și pictor și fizician, și istoric de artă. El nu are încă un statut profesional bine conturat. Pentru că e vorba de caracterul de știință al restaurării, ar trebui să vorbesc și despre metodele cu care ea operează. Există cîteva școli mari de restaurare în lume (cea sovietică, italiană, germană sau americană), care propun aplicarea unor diverse metode, mergînd pînă la utilizarea celor mai moderne mijloace de investigare. Adevărul e, însă, că fiecare lucrare își reclamă metoda.

— Ce semnale de alarmă lansează problema restaurării?

— Multe. În primul rînd, unul care vizează situația existentă la noi. În toată țara există doar 5-6 restauratori specializați. Evident, foarte puțini față de patrimoniul artistic național. Aș veni cu o idee, aceea a imediatei specializări de oameni tineri, nu neapărat pictori (cum circulă greșit o părere), pe lîngă marile muzee sau chiar în cadrul unei secții a unuia din institutele de artă plastică. Deci, formarea de cadre. Ar mai fi apoi un apel, ceva mai patetic, care ar suna cam așa. Din necunoaștere, omul poate deveni cel mai mare dușman al operei de artă, pentru că o poate distruge, într-un fel sau altul, mai grav decît timpul. Ar fi bine dacă oamenii ar invada muzeele așa cum iau cu asalt stadioanele. Acolo, în acele spații fascinante, s-ar forma cultul pentru obiectele de artă autentică, **respectul pentru munca** artistică.

REPORTER

De ziua recoltei – inaltul oaspete în fața unui stand agricol

VOCAȚIA BELȘUGULUI

Avem și această vocație, pe lîngă bogăția spirituală, vocația belșugului. Tradusă în fapte, fapte care slujesc viața, omul, fericirea. Vocație care vine de la strămoși, desigur, de la grija lor pentru perpetuarea valențelor multiple ale pămîntului. Belșugul este expresia unui foarte lucid spirit gospodăresc, a unei profunde aderări la civilizația materială, zămislitoare de prunci și iluminată de simțul viitorului, viitor care se naște mereu în prezent.

Și a venit momentul în care puteam să-l ascultăm pe iubitul nostru conducător spunînd că Banatul a început, cum se spune, să-și recapete locul de „a fi fruntea", că glia aceasta răsplătește tradiționalul efort al gospodarului, exemplară hărnicie ce duce cu gîndul la o constanță de ordin etic, specifică neamului. Și ogorul bănățean a însemnat în anii noștri creștere și adecvare. Și cercetarea legată de problemele pîinii s-a dovedit a fi angrenată în practică, așa, cum îi șade bine unei fiice a pămîntului în noile condiții asigurate de o conducere, științifică și în pas cu noul.

Nu sîntem oamenii care jubilează din senin, ci numărăm toamna bobocii cu severitate, cu exigența matură a comunistului. Și ce ne-a impresionat cel mai mult în aceste zile de aur de toamnă a fost prezența iubitului nostru conducător, prezență vie, activă, de lucru, sărbătorile noastre fiind continue și dezbateri totodată, șantier. Căci am avut de învățat la fiecare pas al Președintelui cum trebuie extinsă experiența în practica ogoarelor cu aceeași climă pentru a se obține recorduri și în afara loturilor unde se efectuează cercetări ; cum trebuie folosite rațional terenurile arabile și se poate realiza transferul pășunilor în munți; cum experiența trebuie generalizată și inițiativa stimulată ; cum trebuie combătută automulțumirea locală și trebuie mereu ridicată ștacheta exigenței și combativității noastre.

Sărbătorirea recoltei a demarat anul acesta de pe meleagurile timișene pe care hărnicia se prezintă sub forma recordurilor de la Comloșu-Mic ori Lenauheim, a realizărilor celor din Gottlob, Beregsău, Lovrin, Biled.

S-a realizat cea mai mare producție de grîu cunoscută vreodată pe aceste meleaguri, lucru care atestă maturitatea cu care privim de cele mai multe ori relațiile om-ogor, știință–producție. Expoziția agricolă de la piața „Timișoara 700" a fost o adevărată frescă semnificativă a acestor realizări. De la unele spectaculoase produse ale cîmpului, pînă la ceea ce industria alimentară prelucrează în retortele ei ; Și deosebit de interesant spectacol al acestor zile de miere este ambianța forfotei piețelor; oamenii admiră calitatea acelei uriașe palete de culori și arome și există aproape o frenezie a aprovizionării pentru iarnă. Și găsești intr-adevăr orice. Și doar condițiile climaterice nu au fost deosebit de generoase cu oamenii cîmpului.

Este adevărat că pusta bănățeană are și un sol de excepțională calitate, care ar putea să dea și mai mult, că există atîtea pășuni și locuri încă insuficient valorificate. În acest sens cuvintele iubitului nostru secretar general al partidului sînt un îndreptar valoros pentru cercetătorii noștri, pentru toți oamenii de specialitate.

O activitate intensă pentru îmbunătățirea recoltelor nu o pot duce doar brațele. Stațiunea de cercetări agricole de la Lovrin este unul dintre sediile inteligenței și activității continue puse în directă legătură cu producția. Aici există o veche tradiție în domeniul cercetării ; unul din soiurile de grîu de la Cenad a fost realizat odinioară prin simplă selectare a unor spice mai bine dezvoltate. De aici și pînă la laboratoarele prezentului este un pas enorm. Este un pas spre multilateralitate, întrucît preocupările prezente ale oamenilor de aici vizează nu numai plantele de cultură, ci și legumele, furajele, rasele de animale, ba chiar și introducerea unor elemente noi în mecanizare (și asta numai prin autodotare). Loturile experimentale de aici livrează anual sute de vagoane de sămînță creată și ameliorată aici și organizează zeci de loturi experimentale pe ogoarele unităților agricole, cu soiuri și tehnologii noi. Soiurile la care se lucrează acum vor produce în viitorul apropiat recolte mult sporite de grîu sau de porumb. Sigur, cei din Lovrin mai au multe de realizat și la ei acasă ; în primul rînd va trebui ca rezultatele obținute pe loturile experimentale să fie extinse și pe celelalte suprafețe din jur. Un adevăr simplu care, la indicațiile tovarășului Ceaușescu, va sta în atenția stațiunii. A

Dar nu numai cerealele cresc la Lovrin, ci și oamenii. Munca aceasta nobilă de zi cu zi a consacrat generații de tineri cercetători, aici s-a format un colectiv omogen și serios, se lucrează într-o colaborare intimă și omenească. Un colectiv care a reușit în ultimii ani să pună la dispoziția agriculturii soiuri și hibrizi cu potențial productiv la nivelul celor mai bune creații similare pe plan european.

Autoperfecționarea stațiunii depinde și de conlucrarea cu întreprinderile agricole de stat și cooperativele agricole, cu învățămîntul, lucru absolut necesar în procesul de modernizare a agriculturii.

Aici, oamenii și-au legat existența de germenii belșugului, își găsesc un sens înalt, în lumina căruia își făuresc normele de viață. Aici oamenii trăiesc deja în viitor, în timp ce prefigurează recoltele, așa cum pretutindeni în țară fiecare depășire de plan ori elaborare a unor îndrăznețe proiecte ne apropie de mîine.

Avem și această vocație, a belșugului, pe lîngă bogăția spirituală. Și nu sîntem oamenii care jubilează din senin, ci numărăm toamna bobocii cu exigența matură a comunistului.

LUCIAN BURERIU

Belșugul de porumb – emblemă a bogăției acestui ținut agricol.

Cu pîine și sare

(Urmare din pag. 1)

față de perspectivele majore descinse din proiectele de Program și de Directive pentru Congresul al XI-lea. „Jurăm, cu cel ce jură pentru țară", înflăcăratele cuvinte ale poetului, își aveau expresia vie în realizările cu care, industria, agricultura și învățămîntul timișean se prezentau, în pragul Congresului în fața înaltei conduceri de partid și de stat. Pretutindeni, oamenii muncii, elevii, studenții, au ținut să însoțească prin prezența lor, încă odată pe conducătorul partidului și statului simțind sărbătoarea în însăși prezența lui, în însăși cuvintele adresate lor pe platformele industriale ori în agricultură, cuvinte de apreciere, cuvinte îndemn, cu prilejul vizitelor transformate în întîlniri de lucru.

Și dacă pîinea și sarea sînt simbolurile tradiționale ale celor mai sincere primiri de oaspeți, și dacă sărbătoarea recoltei a prilejuit sărbătorirea tuturor recoltelor muncii din toate sectoarele vieții economico-sociale timișene, gazdele, oamenii acestui pămînt de țară au trăit momentele fierbinți ale satisfacției muncii lor unite, avînd înalta cinste de a sărbători Ziua recoltei din România la Timișoara.

Cu pîinea și sarea pămîntului, fundamentale simboluri ale iubirii și prețuirii, așa l-a primit sufletul întregului popor, pretutindeni, pe cel mai iubit fiu al său.

Colocviu pe tema științei și a producției într-unul din laboratoarele Institutului Politehnic „Traian Vuia" – Timișoara

INGINERUL DE MÎINE

„Într-adevăr sînt create condiții ca, în scurt timp, studenții timișoreni – și, împreună cu ei cadrele didactice – să participe activ la dezvoltarea activității din Timișoara în ce privește cercetarea și producția, la crearea unui om nou din punct de vedere al cunoștințelor tehnice, a unui specialist cu o calificare superioară, în stare să se integreze cu bune rezultate în producție și, totodată, să contribuie la dezvoltarea generală a economiei noastre socialiste".

(Din cuvîntarea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU la adunarea populară de la Timișoara).

Dispunînd deja de tradiții și un renume european, Institutul politehnic „Traian Vuia" își lărgește an de an spațiile sale de învățămînt direct proporțional cu evoluția întregii economii a țării, cu necesitățile de cadre, în perspectiva unei dezvoltări fără precedent a industriei.

Ar trebui să trăim o clipă sentimentele pe care foștii studenți ai Politehnicii timișorene, inginerul mecanic, electrotehnicianul ori constructorul le încearcă astăzi, la reîntîlnirea lor în timp, cu ceea ce reprezintă astăzi „noul" facultăților Institutului, pentru a înțelege mai complet transformările petrecute în viața învățămîntului tehnic superior, împletirea complexă a celor trei coordonate : învățămînt, producție, cercetare, cupola sub care se desăvîrșește profilul specialistului de mîine.

Și dacă inginerul de azi, studentul de ieri, va parcurge aceeași curte a facultății de Mecanică, va rămîne surprins, poate, nu atît de noile construcții care au împînzit întreg spațiul, altădată străjuit de o locomotivă pitică, amintind de vremurile lui Stephenson, ci de forfota, zgomotele și atmosfera de uzină pe care-l are acum spațiul amintirilor sale de odinioară. Noul atelier-școală, e o adevărată fabrică, în care, alături de contactul nemijlocit cu producția, cadrele didactice și studenții, dispunînd de utilaje moderne, dau frîu liber imaginației creatoare aducîndu-și partea de contribuție la programul rapid al dezvoltării economiei românești. Inginerul constructor de azi, absolventul de ieri, va descoperi cu aceeași mirare Atelierul-școală de proiectare pentru facultățile de Construcții și Arhitectură. Chimistul va afla apoi că urmașii săi își petrec o bună parte din timp în stațiile-pilot pentru cercetare și microproducție și că alte obiective de acest gen vor fi date în funcțiune încă în acest an.

Și absolvenții de ieri vor retrăi momentele vieții lor cotidiene din fabrici și uzine, alături de studenții de azi, dar amintirile le vor rămîne departe, undeva nelămurit de tăcute. Și vor fi surprinși cum, urmașii lor, studenții de azi, au trimis deja spre producția mare a întreprinderilor din țară o serie de aparate de mare randament, prototipuri și subansamble proiectate și executate de cadre didactice și studenți pe baza cercetărilor lor. Și vor afla despre osciloscopul didactic, despre Panoul logic, destinat laboratoarelor, despre Standul pentru încercarea motoarelor electrice, despre noile oțeluri Criogene, ori despre prototipul unui motor electric liniar, și de tot atîtea ori se vor fi întrebat dacă imaginea Institutului de azi nu se confundă cumva cu aceea a unei baze de cercetări a Academiei sau a vreunui institut specializat. Și ritmul producției din ateliere nu este cumva ritmul uneia dintre întreprinderile timișorene. Și ei nu vor fi greșit prea mult crezînd baze de cercetare și crezînd uzină toate acestea, de vreme ce, numai în imediata apropiere a Facultății de mecanică, zeci de piloni de beton își ridică siluetele masive, pentru a completa peisajul uzinal al Institutului. Apoi, firesc, la capătul acestui periplu, inginerul de azi se va fi întrebat, așa cum și noi am face-o „oare cum va arăta inginerul de mîine, de vreme ce azi am întîlnit într-o școală politehnică un student, un muncitor și un cercetător reuniți într-un singur om" ? Și va încerca să-și răspundă, și-și va răspunde, imaginîndu-și paralel producția industrială a României de mîine, și apoi va vorbi tuturor despre cetatea Timișoarei, despre aceea a științei, singura, dinamică, copleșind orice alte amintiri de studenție.

VICTOR IANCU, prof. univ. doctor doc.

Implinirea unui pătrar de veac de la apariția, sub primă formă, a revistei Orizont din Timișoara reprezintă, fără indoială, un eveniment. Timp de 25 de ani revista Orizont a răspindit cultura, a promovat literatura in acest colț al țării, fiind un stindard al ideilor inaintate. Perioada dintre cele două războaie, in care literele românești au cunoscut o inflorire incontestabilă, nici una din publicațiile bănățene, unele cu adevărat remarcabile, nu a cunoscut această izbindă. Ii urăm din inimă succes și de aci inainte.

VASILE ȘERBAN, conf. dr.

Varietatea rubricilor și competenta cu care au fost susținute pină acum, precum și stilul ingrijit, uneori chiar inalt, m-au făcut să devin un permanent cititor al revistei Orizont.

ION DANCEA, redactor la Scinteia tineretului

O revistă care ar putea ciștiga mai mult, dacă ar folosi nu numai personalități de cultură și artă din această zonă, ci și personalități din domeniul științei. De ce ? Fiindcă socotesc că, la ora actuală, există o inevitabilă interferență intre cultură și știință, un permanent transfer de idei ; iar tinăra generație, indeosebi, este foarte sensibilă la acest fenomen.

Prof. dr. doc. LOUIS ȚURCANU, șeful Clinicii de pediatrie din Timișoara

Revista ORIZONT constituie o tribună in paginile căreia iși găsesc locul de afirmare valori autentice din cele mai diverse genuri ale artei, aparținind cu precădere județului nostru. Concepută structural astfel incit să corespundă preocupărilor celor mai diverși cititori, revista afirmă idei utile și aprecieri competente asupra diferitelor forme de manifestare ale vieții noastre culturale și sociale. In felul acesta, ea a jucat și joacă un rol de seamă in propășirea culturii bănățene, la afirmarea ei pe planul culturii noastre naționale. Aș sugera redacției să dezbată in paginile publicației mai multe aspecte de istorie, arheologie, să insereze mai multe reportaje și note de călătorie, cronici dramatice și muzicale, care să pună mai bine in valoare specificul județului nostru.

IOAN ANTON, farmacist principal, șeful serviciului de organizare farmaceutică de la Oficiul Farmaceutic Timișoara

Urmăresc cu viu interes anchetele și reportajele pe care le publică revista. Consider utile și articolele despre activitatea unor sectoare științifice, cele de medicină, in special. Citesc cu plăcere interviurile, articolele de istorie literară, cele de la rubrica Banatica. Mi-ar plăcea să găsesc in ORIZONT o cronică competentă asupra spectacolelor de teatru, film și-a celor muzicale. Ceea ce aflu nu e totdeauna la zi și nu in formele cele mai directe, mai convingătoare.

LEON VREME, pictor

Desigur, ca plastician, mă interesează mai mult cum oglindește revista problemele care mă preocupă, reproducerile, informarea sau popularizarea expozițiilor, a tuturor evenimentelor similare. De la inceput, săptăminalul „Orizont" a oglindit la zi viața plastică a acestei părți de țară, cu articole sau interviuri, cu personalități ca Ladea sau Ciupe. Interesantele interviuri care au fost publicate pină acum trebuie continuate cu altele, despre intimitatea procesului de creație, despre crezul artistic, despre stiluri etc. Chiar dacă uneori au fost publicate cronici plastice mai mult de interpretare poetică, decit de analiză, consider că secția plastică a lucrat bine. Au fost acordate uneori pagini intregi de dezbatere plastică, precum proiectul „Vuia" sau interviuri despre intreaga activitate a unui artist. Aș dori și pe viitor să nu fie neglijat nici un plastician, in preocupările sale, să intilnim mai multe articole de Petroiu, Barbossa, Frunzetti, Deac, pe diferite teme, precum arta și contemporaneitatea sau public și receptivitate etc.

Chiar dacă am unele rețineri față de partea grafică a revistei, consider că ea din zi in zi ciștigă in prestigiu. La acest jubileu, ne bucurăm de existența ei și-i urăm o și mai mare apropiere de cititori, de cuprinderea problemelor de cultură ce ne preocupă.

VICTOR GAGA, sculptor

După 25 de ani de existență, forma aceasta de revistă mi se pare cea mai adecvată. In plastică, revista ar trebui să devină mai polemică, să existe articole de teoria artei, dacă e posibil, chiar unele reluări din „Arta plastică". Interesantul serial de istorie a artei bănățene, al lui Deliu Petroiu, ar trebui continuat. Partea științifică, analitică, a cronicilor plastice trebuie intărită, mai multe dezbateri pe teme de estetică, de urbanizare, de amplasare a monumentelor. Ar trebui să se statornicească ideea ca de fiecare dată un artist plastic să ilustreze un număr de revistă. Salutăm inceputurile bune, și-i urez ORIZONT-ului să năzuiască mai sus !

ION CRIȘAN, paginatorul revistei „ORIZONT"

Paginez „Orizontul" de la apariția lui in seria nouă. Cum s-ar zice, sint un om care pune mina zilnic pe hirtia și plumbul revistei. Cum ar trebui și cum n-ar trebui să fie revista, asta o știe mai bine redacția. Din punctul meu de vedere, ca simplu cititor, ar trebui mai multe materiale atractive. In primul rind ar trebui să se reia rubrica de sport. Urez revistei de care mă simt foarte legat, multe succese și numere din ce in ce mai bune .

IOSIF GUI, linotipistul revistei „ORIZONT"

Eu culeg literele „Orizontului" de cind a apărut in forma nouă, adică de doi ani. Mie personal revista imi place foarte mult. O găsesc cel mai adesea instructivă și pasionantă, cu precădere in paginile literar-artistice. Aș recomanda-o oricind pentru citire colegilor mei de generație, tuturor tinerilor. Ii urez să fie mereu in mijlocul Timișorii și al timișorenilor .

CORIOLAN BABEȚI, critic de artă

Revista ORIZONT a fost și este din ce in ce mai mult, in istoria acestui colț de țară, un martor viu al implinirii noastre spirituale. La ora jubileului său, imi indrept gindul spre orientarea ei profundă și responsabilă in lumea valorilor .

RADU FODOR, inginer

ORIZONTUL imi e așa de drag incit aș vrea să devină cea mai bună revistă din țară. Și se poate .

MARIA VLAD, actriță

Excluzind faptul că in ORIZONT (ce idee grozavă !) se găsește și programul TV – pentru care se intimplă să nu mai găsești citeodată revista la chioșcul de vis-à-vis, il caut pentru a afla noutățile calde din „panoramic" sau pentru a citi orizontul artistic, pe glob sau orizontul literar (citeodată fragmentele de proză iți dau dureri de cap, fiind astfel alese incit la sfirșitul lecturii decretezi : – „E clar ! Iar o carte nebună ! Dacă din fragmentul ăsta m-a apucat durerea de cap, ce naiba fac cu tot romanul", deși poate că volumul este foarte bun ?) Iți urez : la mai mare tiraj, Orizontule, și păstrează-ți mereu noi, variate și proaspete orizonturile din care te orientezi și nu uita ce inseamnă ORIZONT !

cititori–redacție–cititori

GH. ANGHEL „Cap de fată"

DIONISIE POP MOLDOVAN, Director adjunct al Băncii Agricole Arad

O permanentă flacără a sensibilității, care innobilează sufletul, gindirea, omul, acesta este, după mine, scopul pe care revista timișoreană ORIZONT și l-a atins. Pentru viitor, poate o mai atentă aplecare și spre oamenii județului Arad .

GRIGORE MACIUCHIN, inginer

„Orizont, revistă in cuprinsul căreia muncitorul, intelectualul, sau tinărul care studiază au posibilitatea să afle noutăți din domeniul politico-social și cultural-artistic. Articolele publicate au o inaltă ținută literară și artistică. O citesc cu mult interes".

ALEXANDRU RUJA, critic literar

Am văzut in revista ORIZONT o tribună deschisă cu deosebită solicitudine spre creația tinerilor, un mijloc de afirmare a talentelor literare, cu putere impusă in contextul spiritual al culturii noastre noi. Mă simt apropiat revistei ORIZONT și pentru că inceputurile mele literare pornesc de aici, și-i urez, in acest moment jubiliar, să fie aceeași revistă vie și dinamică, cu personalitate distinctă, care să incurajeze continuu talentele tinere in literatură.

DUȘAN CAPLAR, economist

Ca vechi și constant cititor al revistei ORIZONT salut călduros jubileul pe care-l sărbătoriți. Revista ORIZONT, scrisă cu nerv publicistic și avind un profil complex, reprezintă un real beneficiu pentru cultura acestui ținut, pentru promovarea valorilor din această parte de țară. Urez ca și in viitor revista ORIZONT să depună același efort de imbunătățire a structurii și de permanentizare a caracterului ei dinamic .

COLECTIVUL TEATRULUI DE PĂPUȘI DIN TIMIȘOARA

TEATRUL MICILOR SPECTATORI urează revistei ORIZONT, la aniversarea sa – „LA MULȚI ANI" ! In ultima vreme, instituția noastră a simțit și primit un sprijin colegial, atent și calificat, prin cronici sensibile și exigente. Intregii redacții – sănătate și satisfacții .

ALEXANDRU VAJDA, ziarist

Adesea te atașezi și ești mindru de cite o revistă ca de un prieten. Te bucură succesele, te intristează nereușitele sale. Te sprijini reciproc unul pe celălalt. Și este bine așa. Pentru că ce altceva iți poate făuri acum și aici, sau oriunde și oricind, rădăcini sufletești mai trainice decit o asemenea apropiere de tine insuți, prin miile de fire ale informației, ale științei, literaturii și artei ? Astfel și cu ORIZONTUL, revistă ajunsă in aceste zile la momentul jubiliar. Mă aflu de ani de zile printre cititorii ei. Doresc, desigur, ca, miine, ea să fie mai bună ca astăzi, dar mă simt onorat că m-am putut atașa trainic de ea, că o pot socoti printre cei mai buni prieteni ai mei. Sint mulțumit că scriitorii și redactorii revistei, pe lingă literatura bună pe care o publică, se remarcă și in publicistică. Urez revistei și pe mai departe să-și mențină nivelul ridicat al turului de orizont prin materialele publicate .

PETRE MILOȘ, inginer agronom, Pesac

Imi place ORIZONT-ul pentru poezia publicată, pentru ultima pagină, pentru rubricile publicistice. O notă aparte rubricii „Evrika". Critica mi se pare mai puțin satisfăcătoare, prea mulți critici rulați, iar articolele bilanțiere sint de multe ori statistică, nu analiză a valorilor literare. Aș dori să citesc mai multă poezie de Dumbrăveanu, Ureche, Dorgoșan, Dușan Petrovici ; de asemenea, ar fi salutară reluarea unei pagini a debutanților. La umor, prea mulți condeieri din alte părți ; ar trebui să se țină cont mai mult de talentele din această zonă. Pentru grafica revistei aș dori mai multe reproduceri de artă, și mai clare. Ii doresc ORIZONT-ului, la cea de-a 25-a aniversare de la apariție, să crească in calitate și culoare.

VLADIMIR JALEȘ, Bacău

Urmăresc cu atenție aproape toate rubricile revistei ORIZONT și le-am găsit fără nici-o rezervă foarte interesante. In același timp nu pot să nu admir faptul cum și-a găsit o largă popularitate in rindul maselor deci, cum e de crezut, fiind o revistă de specialitate, aceasta ar fi fost posibil numai in rindul celor inițiați. Dar, nu l Mai ales că apare săptăminal și fără nici-un reproș de punctualitate, „ORIZONTUL" nouă, băcăoanilor, poate să ne fie fidela noastră carte de duminică. Nu pentru că incurajați tinerele condeie sau mai virstnicele, dar tot tinere, dată fiind nefinalizarea travaliului lor literar, vă scriu acestea, ci pentru că, oricum, aprecierile d-stră critice sint mai la obiect decit ale altor reviste și ele pot fi considerate linii călăuzitoare.

FLORICA ORĂVIȚAN-CREȚU, pictoriță – Lugoj

Citesc de foarte mulți ani „Orizontul". Cred că revista și-a deschis paginile cu multă generozitate mișcării artiștilor plastici lugojeni. Popularizării ei, dezbaterii constructive a principalelor sale probleme. Personal, m-am simțit și mă simt legată de această revistă, căreia ii urez la aniversare colaborări de prestigiu, dinamism, vitalitate .

PETRE PORDEA, președintele Tribunalului județean

Citesc cu regularitate revista ORIZONT și apreciez aria ei intinsă de preocupări. Ca jurist mă interesează reportajele și anchetele ce dezbat aspecte ale activității judiciare. (Un ecou favorabil a avut și reportajul dedicat unei judecătoare de la Tribunalul nostru). Firește, găsesc atrăgătoare și alte rubrici, indeosebi materialul literar, poezia și proza, consacrate realităților noastre socialiste. Mă interesează și modul in care, in intimpinarea celui de-al XI-lea Congres al Partidului, revista dezbate o serie de probleme social-politice. Aș sugera redacției să abordeze și o problemă importantă cum este aceea a prevenirii manifestărilor antisociale in rindul tineretului, a inserării unor articole cu un mai pronunțat aspect educativ.

ADRIAN SAICA, medic, circumscripția Cenad

Cititorul așteaptă ca o revistă să se identifice, in materialele pe care le publică, cu aspirațiile și sentimentele lui, angajindu-se astfel la un dialog ideal. E ceea ce se-ntimplă și cu unele numere ale revistei Orizont, pe care o citesc cu consecvență de la apariția săptăminală. Dacă materialele de beletristică, poezie, proză, sint aproape tot timpul la un nivel ridicat, nu așa stau lucrurile cu alte sectoare. In această privință, revista ar trebui să abordeze cu mai mult curaj, datorită profilului pe care-l are, aspecte ale vieții sociale, insuficient atinse in esența lor. Aș propune să fie mai pregnant dezbătută condiția femeii in societate. Nu știu de ce lipsește rubrica „Sport". Aș dori mai multe materiale despre istoria Banatului. In incheiere, reluind ideea lui Ion Arieșanu, dintr-un interviu acordat ziarului „Drapelul roșu", ii doresc revistei ORIZONT să fie așteptată la chioșcuri cu cea mai mare nerăbdare.

ROMULUS MUSTEȚIU, artist amator, Timișoara

Cunosc și citeva numere din vechea serie a revistei ORIZONT. In 25 de ani, dar mai ales in ultimul timp, revista a făcut salturi considerabile in privința apropierii de cititori. Debutanții de ieri au devenit, pe parcurs, scriitori de prestigiu ai țării. Spre deosebire de vechea serie, săptăminalul ORIZONT a devenit o revistă citită datorită faptului că e prezentă la aproape toate evenimentele cultural-artistice, din oraș și județ, iar uneori și din țară sau de peste hotare. Utilitatea acestei reviste sporește tocmai prin varietatea materialelor, a preocupărilor, a reportajelor și rubricilor care se citesc cu plăcere. Am insă o obiecție. Revista abordind intr-o mai mică măsură problemele legate de o sociologie a artei, aș dori ca și acest deziderat să fie rezolvat in limita posibilităților.

Studiile sud-est europene

(Urmare din pag. 1)

La secţiunea care a studiat istoria popoarelor balcanice din secolele V – XVIII s-au aprofundat teme ca : trăsăturile comune ale dezvoltării economice şi sociale ale popoarelor balcanice şi formarea statelor lor ; Balcanii în relaţiile dintre Imperiul otoman şi marile puteri europene în secolele XV – XVIII. Cu deosebit interes a fost primită la congres lucrarea reputaţilor oameni de ştiinţă români Ştefan Pascu şi Ştefan Ştefănescu privind etnogeneza poporului român şi formarea statului român. Rapoarte şi comunicări interesante au prezentat la această secţiune, printre alţii, Constantin C. Giurescu, Vladimir Iliescu, Alexandrescu-Dersca Bulgaru, dr. Carol Göllner, Aurel Decei şi alţi specialişti din ţara noastră. Reputaţi oameni de ştiinţă străini ca Halil Inalcic (Turcia), Nikolai Todorov (Bulgaria), Kemal Karpat (S.U.A.), M. I. Perényi (Ungaria), Alexander Randa (Austria) şi alţii au prezentat rezultatele cercetărilor recente.

Contribuţii interesante privind istoria Banatului au fost expuse la congres de cercetători din mai multe ţări. Interesul balcanologilor pentru Banat se explică atît prin particularităţile istorice ale acestei regiuni cît şi prin faptul că aici trăind alături de populaţia românească autohtonă mai multe naţionalităţi, ea a constituit locul unor interferenţe economice sociale, politice şi culturale demne de atenţie. Conferenţiarul dr. Teodor Trâpcea a prezentat o valoroasă comunicare privind situaţia economică şi politică a paşalicului de Timişoara în cadrul Imperiului otoman în secolele XVI – XVIII. Savantul iugoslav Nikola Gavrilovici a expus o lucrare interesantă privind importanţa oraşului Timişoara pentru cooperarea culturală sîrbo-română în secolul al XVIII-lea.

Numeroase comunicări s-au prezentat la secţiunea care s-a ocupat cu locul şi rolul statelor sud-est europene în relaţiile internaţionale începînd cu finele secolului al XVIII-lea pînă în secolul XX inclusiv. Pentru prima oară, la acest congres, problemele de istorie contemporană au ocupat o pondere mai mare. Oamenii de ştiinţă români au fost prezenţi cu lucrări valoroase, primite cu mult interes. Specialişti consacraţi ca Vasile Maciu, C. Velichi, N. Ciachir, S. Rădulescu-Zoner, Eliza Campus, Viorica Moisuc, Cristian Popişteanu, ş.a. au expus lucrări ascultate cu mult interes. Semnatarul acestui articol a prezentat o comunicare elaborată împreună cu conf. dr. Gh. Oancea privind poziţia ţărilor mici şi mijlocii din sud-estul Europei la Conferinţa de pace de la Paris (1919–1920) în problema unităţii naţional-statale. Cuprinzînd elemente noi în ce priveşte aprecierea relaţiilor dintre ţările mici şi mijlocii sud-est europene, pe de o parte şi marile puteri ale Antantei, pe de altă parte, comunicarea s-a bucurat de o bună primire.

După cum s-a apreciat în şedinţa finanală, congresul a oferit tuturor participanţilor multe satisfacţii de ordin ştiinţific. Spiritul de răspundere al participanţilor a determinat nivelul general înalt al rapoartelor şi comunicărilor iar atmosfera colegială care a predominat a permis desfăşurarea unui dialog fructuos ducînd la stabilirea unor relaţii mai strînse de cooperare ştiinţifică între specialiştii din diferite ţări. Se poate de aceea aprecia că acest congres a promovat cu succes cooperarea şi înţelegerea reciprocă în Balcani.

MEMENTO

Pelerinaj la Weimar

Centrul Naţional de Cercetări şi Memorial al Literaturii Clasice Germane a sărbătorit, la 28 august, 225 de ani de la naşterea lui Goethe şi 200 de ani de la sosirea sa la Weimar, prin manifestări care au subliniat valoarea de actualitate a operelor sale. Oraşul turingian în care Goethe şi-a petrecut aproape toată viaţa, centrul cultural şi istoric, ne aşteaptă însorit, aşezat uşor în pantă lîngă ţărmul stîng al Ilmului, care curge de la nord spre sud, într-un bazin larg de peste doi kilometri. E o regiune veselă, acoperită încă de păduri. Pe vremea lui Goethe, Weimarul număra doar 6.160 de fumuri, deşi se spunea, în glumă, că are zece mii de poeţi şi cîţiva locuitori. Astăzi populaţia „Musenhofului" de odinioară este de 65 de mii de suflete şi păstrează vîrsta de aur a clasicismului german din perioada faimosului curent „Sturm und Drang".

Casa lui Goethe de pe Frauenplan, transformată încă la 1885 în muzeu, conservă copioasa biografie şi imensa operă. Ea adăposteşte relicvele unei vieţi, studiată, iluminată, comentată, celebrată, descrisă în colţurile ei cele mai tainice. Păşim emoţionaţi pragul peste care au trecut cîndva Herder, Schiller, Hölderlin şi atîtea personalităţi literare ale epocii. Prin memorie ne trec versurile exaltate din 1885, închinate acestui lăcaş de Paul Heyse şi descrierea casei pe care a făcut-o, cu un deosebit simţ al detaliului, Karl Immermann. „Eu am adus din Italia — îi spunea Goethe lui Eckermann — noţiunea scării monumentale şi cu aceste idei e vădit că am stricat înfăţişarea casei mele, căci astfel odăile au ieşit mai mici decît trebuiau să fie". În cele 24 de săli ni se oferă esenţialul în desfăşurarea lui cronologică. Reconstituim imaginea lui Goethe în dezvoltarea ei progresivă, căutăm sensul spiritual al acestei existenţe într-un material documentar pe care însuşi Goethe l-a pus la îndemîna posterităţii. Şi gîndul ne duce la reflexia poetului Paul Valéry : „Ce qui me frappe dans Goethe, avant toutes choses, c'est cette vie fort longue — un changement d'amplitude presque seculaire". Iată camera Junonei, cu covorul şi gustul cunoscut, camera Urbino, camera cu majolică, camera plafonului, camera busturilor. Aici e odaia de lucru a titanului, ale cărei ferestre dau spre grădină. Ne întîlnim cu portretele din epocă ale poetului, pictate de Stieler, Kraus, Tischbein, Angelika Kaufmann, Oeser, Kügelgen şi ne reţine bustul lui Trippel, despre care Goethe mărturisea : „N-are nimic împotrivă dacă în lume va rămîne ideea că aşa am arătat".

Umanism şi umanitate, omul în centrul preocupărilor omeneşti, omul în faţa celui mai nobil obiect al artei, al filozofiei, — iată ceea ce Goethe descoperea germanilor în lupta lor împotriva feudalităţii. De aceea, prin Goethe, literatura clasică germană a putut deveni una din sursele socialismului ştiinţific — ne spune, în timp ce părăsim casa de pe Frauenplan, Helmut Holtzhauer, unul dintre valoroşii săi exegeţi contemporani.

Weimar, august 1974

PETRU SFETCA

„ORIZONT" - 25

(Urmare din pag. 1)

politice, sociale, culturale, artistice, care animau viaţa şi creaţia acestei părţi de ţară. Problematica filozofică, ştiinţifică, artistică, social-morală trebuia să-şi cîştige un spaţiu şi o atenţie binemeritată în revistă. Alături de pagini scrise de creatorii de literatură, revista trebuia să descopere publicişti, oameni de artă şi cultură, care să pună în discuţie problematica amplă a spiritualităţii, a vieţii social-economice, a răsfrîngerii acestora în conştiinţa omului contemporan.

Dezbătînd şi luminînd partinic şi din unghiuri cît mai diverse această problematică, revista urma să devină o tribună vie şi autentică a dialogului cu cititorul, a dialogului cu cultura însăşi şi cu creatorii săi.

În cei doi ani, de cînd revista „ORIZONT" există în publicistica românească sub forma sa de azi, ea a ţinut, cu fiecare număr să descopere aceste zone inedite ale culturii şi artei şi să le discute, să aducă în centrul dialogului cele mai surprinzătoare problematici, acţiunile întreprinzătoare, să pună în lumină caratele de aur ale conştiinţei civice înaintate, exemplul noului profil moral al contemporanului nostru, născut şi crescut sub auspiciile socialismului acestor trei decenii.

Dacă n-am şti că am rămas încă datori cu atîtea pagini nescrise, cu atîtea faţete neluminate, cu atîtea unghiuri nedescoperite, am zice că „ORIZONT" a reuşit să-şi aducă aportul său, după forţe şi împrejurări, la dezbaterile culturii şi spiritualităţii bănăţene şi româneşti, din acest timp. Ştim însă şi ni le cunoaştem lacunele. Şi ştim cîte ar mai fi necesare pentru ca fiecare pagină publicată în revista noastră să meargă pînă la inima omului de lîngă noi. Ştim, de asemenea, că e firesc, dacă ai parte de înţelepciune, să ai, totodată, şi o părere despre ea. Altfel, tot efortul ar fi în van.

Aniversăm acest jubileu al revistei în anul deceniului treizeci al Eliberării şi în anul congresului XI al partidului nostru. Un congres a cărei cuprindere spre viitor deschide larg şi vizionar porţile României moderne de mîine. Ce poate să-şi propună drept obiectiv o revistă de cultură care trăieşte sub aceste magnifice auspicii, decît să fie la înălţimea momentului ? Să se găsească în linia întîi a dezbaterilor din spiritualitatea românească, dezbateri care ajută la luminarea şi înţelegerea mai deplină a acelui mîine de către umanitatea din jur. Să-şi scrie paginile sale cu inima, şi să le cenzureze cu luciditatea gîndirii. Va trebui ca rîndurile revistei noastre să atingă mai întotdeauna acea sensibilitate pregnantă a omului de azi, care pretinde scrisului adevăr şi limpezime, autenticitate şi profunzime şi, mai ales, viziunea zilei viitoare, a idealului visat de înaintaşi şi realizat de noi, cei de azi. Într-un cuvînt, rîndurile noastre vor trebui, aşa cum cere de la artişti Proiectul Programului Partidului Comunist Român, „să-i ajute pe oameni, să privească mereu înainte, să le dea o imagine înflăcărată a perspectivei istorice, să prefigureze schimbările viitoare ale societăţii, să însufleţească masele populare, tineretul patriei noastre la fapte măreţe închinate realizării visului de aur al omenirii – comunismul".

CARTEA DE ŞTIINŢĂ

ANA TUCICA-BOGDAN

Psihologia generală şi Psihologia socială, **Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti.**

Unificarea celor două discipline — psihologia generală şi psihologia socială — într-o lucrare de sinteză nu este nici fortuită şi nici de circumstanţă, ci a fost determinată de raţiuni ontologice, fenomenele psihice avînd în textura lor pe lîngă „urzeala" biologică şi „beteala" sociologică. De altfel, însăşi autoarea simte nevoia unei explicitări a acestei sinteze şi o face în cuvîntul înainte.

Fiind o lucrare de sinteză dintr-un îndoit punct de vedere — ca gen şi ca problematică — interferenţele cu disciplinele limitrofe se fac simţite la tot pasul, fapt care-i sporeşte gradul de înţelegere.

Deşi lucrarea Anei Tucica-Bogdan nu este una de psihologie aplicată, implicaţiile practice sînt prezente în fiecare capitol şi în cadrul fiecărei problematici şi nu numai cu caracter ilustrativ ci şi epistemologic.

O deosebită satisfacţie intelectuală îi procură cititorului consecvenţa cu care autoarea analizează fenomenele psihice, de la cele elementare, pînă la cele mai complexe, de pe poziţia unui determinism materialist. Aceasta, cu atît mai mult, cu cît autoarea nu face demonstraţii ostentative, ci lasă lucrurile să se impună prin logica lor. În general, gîndirea şi interpretarea dialectică sînt prezente structural în lucare. Dorinţa de a trata cît mai temeinic problemele cuprinse în tematica propusă au făcut, însă, ca unele capitole să fie, poate, prea analitice, ca de exemplu cel privitor la senzaţii, sau cel despre limbaj. Originalitatea şi modernitatea lucrării la care ne referim ar consta nu numai în îngemănarea celor două discipline (o îngemănare sui generis) ci mai ales, în interpretarea unor teme clasice cum ar fi interpretarea cibernetică a comunicării, percepţia socială a individului, învăţarea socială ş.a.

Încercarea autoarei de a realiza o sinteză a celor două discipline nu a fost lipsită de dificultăţile unei asemenea tentative. Aceste dificultăţi sînt generate de însăşi logica internă a disciplinelor în discuţie. Aceasta a făcut ca praragrafele şi problemele din cadrul diferitelor capitole să nu se poată structura întotdeauna în modul cel mai fericit sub raport logic.

Dincolo de aceste dificultăţi inerente, unei lucrări de pionierat (căci lucrarea Anei Tucica-Bogdan este, după părerea noastră, o astfel de lucrare), cartea „Psihologie generală şi psihologie socială" este valoroasă şi utilă nu numai specialiştilor, ci şi tuturor categoriilor de educatori, ea furnizîndu-le o optică modernă asupra fenomenelor psihice. Modernă, în sensul cel mai propriu şi cei mai bun al cuvîntului !

ION DRĂGAN

EVRIKA !

- Noaptea e un sfetnic atît de bun, încît te adoarme.
- Aştept ziua în care bacşişul va fi dat . . . Uitării !
- Pentru că s-a exprimat că-mi înapoiază banii la Sfîntu-Aşteaptă, m-am convins că e un mistic înrăit.
- Numai lăudăroşilor le stă bine să fie modeşti.
- Aşa cugetă bătrînul, pe care-l ajutai să traverseze strada : „Întotdeauna mi-a plăcut să mă las condus de raţiune".
- Cu propriul tău viitor să nu glumeşti ! S-ar putea să fii profet . . .
- Am spus mult în puţine cuvinte. Dacă tăceam aţi fi aflat totul.

ION VELICAN

DOSAR

MOTIVE

„Copilul meu se juca liniştit în faţa blocului, iar pîrîtul l-a ameninţat cu bătaia, zicînd să nu mai urle şi să nu mai bată în bidoanele de gunoi, la care subsemnatul i-am atras atenţia că nu-i dau voie să se lege de copilul meu, după care pîrîtul m-a înjurat, zicînd că de ce-am dat în el, fapt neadevărat, dovedit cu martori".

„Pîrîta a proferat injurii la adresa mea, legîndu-se de starea mea fizică. Subsemnata nu m-am angajat în dialog, ci i-am replicat că asemenea expresii numai o mahalagioaică poate să întrebuinţeze, încercînd prin asta s-o potolesc, dar pîrîta m-a insultat în continuare, strigînd că subsemnata e mahalagioaică, ceea ce îmi dăunează în relaţiile subsemnatei cu vecinii".

„În fiecare noapte pîrîta bate cu un ciocan în ţeava de la calorifer, pretextînd că vrea să mă atenţioneze, minţind că aş face gălăgie în apartament, ceea ce pot confirma vecinii, că subsemnata am un comportament moral".

„Reclamantul s-a legat de mine în restaurant, cerîndu-mi să nu mă mai uit la soţia lui care se afla cu el la altă masă. Eu l-am răspuns că nu m-am uitat şi că nici de frică nu m-aş uita la ea, drept pentru care reclamantul mi-a tras o palmă nejustificată şi eu i-am răspuns cu un pumn, fiind în legitimă apărare, după care el a căzut jos".

M. TOPOLNIŢA

Caricatură de CONSTANTIN GAVRILĂ

UMOR

Unui chirurg care-mi spunea ironic că o să-mi scrie un epitaf

Generos de-acum îmi pare
Cum nu-l văzui niciodată ;
Va fi, cred, prima lucrare
. . . Fără plată . . .

Epitaf, unui critic literar

Sub brazda asta de sulfină
Un critic literar suspină,
Că pentru pana lui temută,
Istoria rămăsese . . . mută . . .

Unui poet care-mi spunea ironic : „Eu sînt avocat"

Cum îl priveam aşa discret
Pe loc secretul l-am aflat :
La bază pare-a fi poet,
În schimb, pe stradă-i . . . avocat

Unuia care-mi spunea că a lipsit de la serviciu că a avut temperatură 39°

E doar lucrul cunoscut
Că în glumă tu te-ntreci,
Însă romul ce-ai băut
Era peste patruzeci . . .

MALIU BOGOE

MAX JACOB

— 30 de ani de la moarte —

prezentare și traducere
ȘERBAN FOARȚA

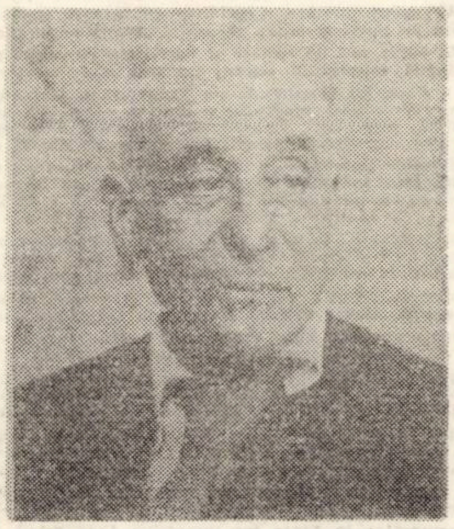

La 7 dimineața, în dimineața zilei de 24 februarie '44, el se găsea la slujbă în cripta mănăstirii, a mănăstirii Saint-Benoit-sur-Loire. Ei au venit la 11. El era calm. Fuma. „Ce bunătăți m-asteaptă" ! a surîs, primind pachetul de la paroh. A urcat, pe urmă, în mașină (*). Direcția : Lagărul de la Drancy.

Avea să mai trăiască zece zile.

Ei scurtau, astfel, fără nici-o noimă, zilele unui poet ; poet ca Saint-Pol Roux, poet ca Fundoianu, ca Desnos .. Unui poet suav. Unui devot. Unui „suflet serafic". Unui inofensiv. Unui bătrîn. Unui „penitent în tricou roz" .Unui frate de avangardă și boemă al lui Apollinaire. Unui fin al lui Picasso, pe nume Cyprien ... Zilele unui Poverello. Unui copil. Unui copil năstrușnic ... Unui autentic vizionar, putind să treacă drept un cabotin, un mistificator și-un neserios — un clown —, fiindcă se rușinează, fiindcă preferă gravului burlescul, vorbelor mari umorul. blazărilor candoarea, opulențelor nu știu ce sărăcie franciscană — cu care ei n-aveau nimic de împărțit !

Ei scurtau zilele lui MAX JACOB.

În '44. In martie. În 5.

Nu era mult de cind rîvnise la .. condiția unei broaște rîioase, opintindu-se din greu — aceasta — printre pietrele și mîzga unei străzi ... Căci :

„Tu nu porți o stea galbenă" !

---

* Apud André Billy, Max Jacob, Editions Seghers, f. d., p. 57.

VILLONELĂ

Ci spune-mi, rogu-te, o, Zînă
Ce fel sirenele cîntau,
Năierii greci de-i încîntau,
Ce visla o scăpau din mînă ?

Ahile carele, 'ntr-un pîntec
De cal alb, Troia, cu o mînă
De bravi ahei, a luat-o, pînă
Și el fu prada unui cîntec

Al unor tinere elene !
Prea-dulce Vinere, ți-i lene
Să-mi spui : anume-a cărui cîntec ?
(Și-a căror altor cantilene ?)

Un osîndit atît de dulce-mi
Cînta la Tripoli, ntr-o zi,
Izvor făcînd din ochi a curge,
Că l-au iertat, putînd să-și culce
Iar capu-n poala nașă-si.

Nausicaa – ați auzit ? –
Penèlope, țesînd cu lînă,
Zeuxis, zugrăvind vre-un zid,
Cu toții cîte-un lied îngînă ...
Dar liedul cel mai invalid ?

– Ecou al vastului decor,
Cîntat de emigranți în cor ?
A' celor de odinioară ?
Și-al fetelor cu prea-albi dinți
Descînt. scoțîndu-te din minți ?
Dar cîntecele-mi, bunăoară ?..;

INVITAȚIE LA CĂLĂTORIE

Lui Louis Bergerot

Trenurile ! Trenurile pline de antren,
Ele, din aceste cabarete roz
Cu țigani cu valsuri, ah, cu valsuri roz,
Insule făcut-au, caste, de rogoz.

În limuzine cu dulci arcuri
Trec, gingași, domnii rentieri
Și cu noroc, precum un loz.
La umbră deasă de verzi parcuri
Elizo, te poftesc să-mi vii.
Și-nspre Veneția cu San-Marcuri
Și cu palate sidefii.

Ca să culegem flori din pom,
Velocipedele le vom
Lăsa pe lîngă vre-un ostil
Grilaj-armură Jugendstil.
Le vom culca în iarbă, ca
Să le ornăm cu albăspină,
Și, piperminturi bînd în doi,
Privi-vom apa ce suspină.

Sexagenari, poate că noi
O s-o privim dintr-o mașină
(A noastră) albastră sau pembè !
Dar, cum pînă atunci mai e,
Caii Panhard-urilor, poți
Să știi de-o să mai aibe roți,
De n-or avea aripi ei toți ? ...

... De vînzare : 4 metri de abis
În vecinătatea drumului de fier.
Alte informații, d-l Chocarneau
(Proprietar-grefier)
Bulevard Carnot,
18 bis.

(Scrisă în 1903)

SALTIMBANCA ÎN VAGONUL DE A III-A

Ah, saltimbanca, saltimbanca !
A luat expresul, saltimbanca,
de Paris-Nantes, de ora nouă
și jumătate :
vezi să nu
scapi, saltimbanco, trenu-u !
Și-acum, că moțăie pe banca
de lemn, prin inimă-i trec șoapte :
ah, să te știi în dulcea noapte,
în noaptea fără stele, noapte
de Vest, de-a lungul unei ape
ce clipocește pe aproape ...
... Doamne, numai de m-ar lăsa
în visul meu, sub salcia sa !
Domni din Saumur, ați înțeles :
visu-mi lăsați-mă să-l țes !
Domni din Saumur, nu cred, tupeul
s-aveți, de-a-mi ocupa cupeul !
Or, ea-mi visează la tricoul
ei galben, galben ca o caisă,
ce păru-i în lumină-l pune,
la soțu-i decît ea mai june
și la copilul lor minune.
Ea e chirchiză. Toba mare
e instrumentul ei. Ea pare
a nu ști ce frumoasă-i. Are
o gură ca o paradaisă.

„AȚI AUZIT DE MAISTRUL ECKART

Știi tu de Albertus cel Mare ?
De Amaury din Bène ? La Thöss,
de Margareta Ebner care
au fost lăsat-o grea Hristos ?

De Henric Seus ? De Ruysbrock, supranumit „cel Admirabil" ? Ori
de-acel ce, 'n Cupertino, supla-i
făptură și-o purta prin nori ?

Dar Joachim ? Și-acele psalme
ale lui Tauler Ioan ? Și-acel,
la Șapte Maici, ținut pe palme,
băiat ce-au pogorît din Cer ?
Ce-mi știi de Iacov Boehme ? Ce
de Signatura Rerum ? Nix ? !
De Paracelse cel ce se
gîndise la razele X ? ...

... Cei dragi nu se cunosc prea bine,
dar eu îi cred și pe cuvînt :
cu toții fiind, aceștia, 'n mine
ce-s doar un biet fluieră-vînt.

ACEASTĂ LUNĂ ÎN SANGVINĂ

Tristețe-acvatică, Fecioară
'n leșin la o cișmea cu tiv
de flori de rujă ! Rugi în floare !
Și acest plîns, fără motiv,
de palid prunc ...

... Ce, 'n iarnă, speri
s-auzi de bine ... Și e sapa,
e sapa și lopata, apa
oceanului
bătînd în țărm de-atîtea seri !

Și trece El, premers de pîlcuri
de chipuri vagi. O, prooroci,
nu sînt metafore, nici tîlcuri
ci morții, pentru cari te rogi.

Trosnește lemnul ușii reci.
O mască ! O cunosc pe ea :
e-a unei dispărute-n veci
spre, vecinică, 'ntristarea mea.

Tristețe-acvatică și, sfînt,
un ceas temut ce stă să vină !
Afară, cei ce nu mai sînt.
Și noapte. Apă. Crengi în vînt.
Și-această lună în sangvină.

---

* Poem din anii '40, sub ocupație, noapte și prigoană. (Nota traducătorului).

— Care e deviza dv. ?
— Voința care poate face totul.
— Ce urmăriți în viață ?
— Să înaintez în toate.
— Care ar fi cea mai mare nenorocire pentru dv ?
— Să am o boală incurabilă.
— Unde ați dori să locuiți ?
— În orașul meu natal.
— Ce calitate apreciați la un bărbat ?
— Geniul.
— Dar la o femeie ?
— Bunătatea
— Care e anotimpul dv. preferat ?
— Primăvara.
— Ce element preferați ?
— Cerul.
— Ce vîrstă v-ar place să aveți.
— Șaizeci și șapte de ani.
— Vă regretați greșelile ?
— Oh ! Da !
— Aveți sentimentul binelui și al răului?
— Da.
— Care e cartea dv. de căpătîi ?
— O mie și una de nopți.
— Iubiți fiarele ?
— Nu. Iubesc copiii.

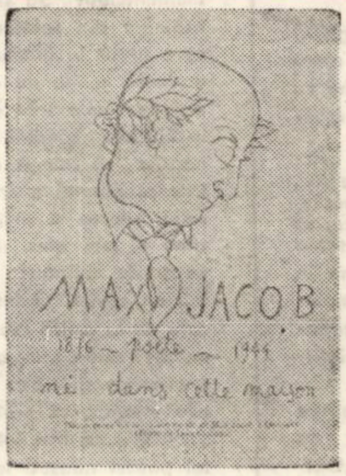

TERRA MAGAZIN

ODIHNA NECONFORTABILĂ. În era căutării celor mai bune soluții care să ducă la „instalarea unei vieți confortabile", doi tineri arhitecți suedezi au idei care în primul moment pot să nedumirească. Ei au conceput și început să construiască mobilă neconfortabilă ! Garniturile — fotolii, mese, divanuri — sînt construite în așa fel încît, folosindu-le trebuie să te simți cît mai prost. Mese care se clatină, scaune cu valuri etc., iată o nouă mostră a alienării individului în societatea de consum.

UN SPECTACOL AL DISTRUGERII. „Cel mai mare derby al distrugerii de automobile" are loc la Los Angeles și constă într-o nebunească goană haotică cu ciocniri (mortale adeseori) între bolizii pe patru roți. Învingătorul, adică acela care după distrugerea tuturor automobilelor participante, mai poate conduce „viu și nevătămat", este răsplătit. Un sociolog afirmă : „Aceasta aduce cu zilele decăderii imperiului roman cînd leii sfîșiau oameni vii în arenă, sub aplauzele unui public isterizat".

LUMEA GEMENILOR. În lume se nasc tot mai mulți gemeni iar deocamdată o explicație științifică a acestui fenomen nu există. Motiv pentru care celebrul biolog francez Jean Rostand lansează o vorbă de duh :„ Lumea a devenit tot mai inabordabilă, de aceea nou-născuții nu îndrăznesc să intre în ea singuri" !

DIFERENȚA DE VALOARE. În lumea capitalului se întîmplă ca valorile să fie conferite inegal datorită unui sistem ciudat de evaluare. Astfel, o „modă" este acum de a avea în casă un schelet, indiferent dacă studiezi medicina ori filologia — să zicem. Dar paradoxal este că scheletele umane sînt mai ieftine decît cele de urangutan, e adevărat, mai greu de găsit. Diferența de valoare este enormă 1/100. Moda poate lua uneori forme grotești.

PUSTNICUL REPROFILAT. Japonezul Yokoi, devenit celebru pentru că încă acum doi ani credea că războiul nu s-a terminat și a rămas „pe pozițîi" în peșterile insulei Guam, primește zilnic scrisori de la admiratoare. De curînd el a primit și o scrisoare oficială, prin care un fabricant îi oferă postul de reprezentant comercial pe insula Guam, întrucît Yokoi „e acolo ca la el acasă". Acesta însă a răspuns : „În Guam ? Niciodată" !

FELICITĂRI PENTRU ... DIVORȚ. Ca lucrurile să meargă „strună", adică să nu trebuiască să-ți mai pierzi timpul cu tipăritul felicitărilor de tot felul, un business-man din Chicago și-a deschis un magazin în care se pot cumpăra „toate felicitările posibile", pentru orice ocazii. Felicitările pentru căsătorie sînt cel mai mult solicitate. dar, de curînd, producătorul a început să tipărească și felicitări pentru ... divorț ! În acest caz, se pare, felicitările sînt mai oportune !

O LAMPĂ-BOMBĂ. Pare de necrezut și totuși adevărat. Colecționarul de lămpi vechi, Patrice Anrou, a cumpărat la piață o lampă care, credea el, avea să-i facă „praf" pe prietenii lui, prin originalitatea formei, modul de funcționare etc. Dar, s-a întîmplat cu totul altfel. Cînd prietenul său cercetă mai îndeaproape ciudata lampă, el constată cu uimire și groază că lampa a fost făcută dintr-o bombă germană neexplodată ! Specialiștii au reușit însă s-o facă inofensivă, iar colecționarul a jurat să se lase de asemenea colecții ! Putea să-i facă „praf" într-adevăr pe prietenii săi !

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● 18 octombrie 1974 ● Nr. 42 (346) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu tapiserii din expoziția Clara Jecza deschisă la Galeriile de artă din Timișoara

Sentimentul utilității

Acordăm săptăminal un spațiu sentimentelor noastre față de cotidianul unei existențe care mustește de evenimente și ne facem ecoul lor deosebindu-le sensurile profund umane, motricitatea și dinamismul de esență, coloratura optimistă caracteristică oricăror epoci de prefaceri. Și poate niciodată n-am pronunțat numele celor care dincolo de evenimentele obișnuite ale muncii, cea mai sigură scară a valorizării umane, deveneau eroii ecourilor noastre față de prezent, gesturile strădaniei lor formîndu-le identitatea comună, care la rindul ei, dădea numele intregii noastre existențe românești de astăzi. Și identitatea aceasta comună sub care-i recunoaștem, și sub care ne recunoaștem, este aceea de OM AL MUNCII. Ce alte cuvinte pot ingloba mai complet sensul major al existenței umane ? Și inginerul, și muncitorul, și țăranul cooperator, și intelectualul folosesc verbele graiului nostru la propriu și făptuiesc istoria prezentă și viitoare scriind-o cu fierul sau electronul, cu cărămida sau cu pana. Lingă inima acestor fapte care ne inglobează sub un generic comun, fundamental, cuvintele noastre cele de toată ziua, acestea, nu mai au loc decit pentru a exprima simțăminte față de efortul poporului de oameni pornit pe drumul uriașilor, să se desăvirșească pe calea celor mai inalte aspirații de vreodată, ale umanității. Și aici, in cerneala cuvintelor oprite pe o coală, din mănunchiul simțămintelor care ne parcurg ca un fluid spre ziua de miine, desprindem unul, descins din truda concretă a zilelor, din infăptuirile de azi, piloni ai devenirii, care ne imbracă in sens intreaga existență. Acest sentiment, evident oricind in anii din urmă, devine, in aceste zile dinaintea Congresului, chezaș al viitorului națiunii noastre pornită spre inceputurile istoriei comuniste. Este primul simțămint care, in dinamica sensibilității noastre umane le determină pe acelea de siguranță, vigoare, statornicie și optimism, este acela care ne cheamă destinși spre miine.

Și poate tocmai pentru că este primul sentiment al omului față de muncă, și are in el reperele concrete ale faptelor noastre care se numesc industrie, agricultură, societate multilateral dezvoltată, are puterea să inglobeze identitatea noastră cotidiană sub inaltul nume de România socialistă. Aceasta este prima identitate a noastră, a oamenilor definiți in existența lor de muncă, purtători ai sentimentului prim, dinamic și fundamental al utilității.

PAUL EUGEN BANCIU

PROGRAMUL ROMÂNIEI VIITOARE

Programul partidului –

EXPRESIE A MARXISM-LENINISMULUI CREATOR IN ROMANIA

Document de o excepțională insemnătate in viața partidului nostru, a intregului popor, proiectul de Program al Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și inaintare a României spre comunism reprezintă – așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu – „orientarea generală științifică, marxist-leninistă, pentru intreaga activitate pe plan intern și internațional a partidului și poporului nostru. El stabilește linia generală de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de inaintare pe calea comunismului ... de participare activă a țării noastre la viața internațională". [1]).

Prin conținutul său, acest document pune in evidență forța de generalizare și sintetizare teoretică proprie partidului nostru, conducerii sale, iar prin modul profund democratic in care a fost elaborat, cu participarea cadrelor de bază ale partidului și statului, a unor colective largi de specialiști din toate sectoarele activității sociale, el este expresia ințelepciunii colective a intregului partid și popor, materializarea hotăririi sale neabătute de a făuri, „cea mai dreaptă orinduire socială – orinduirea comunistă". [2]).

Referindu-ne la fundamentarea teoretică – evidențiem – fără intenția de a-i epuiza – unii dintre factorii care asigură inalta ținută științifică a Programului. Subliniem, inainte de toate, fidelitatea față de invățătura marxist-leninistă, trăsătura care se degajă din intregul său conținut. Pentru partidul nostru marxism-leninismul nu este o colecție de adevăruri imuabile, ci reprezintă un spirit de gindire și acțiune, iar fidelitatea față de această teorie nu se exprimă prin repetarea mecanică a unor formule ci in analiza profundă, in spirit marxist – a realităților și, pe această bază, formularea concluziilor ce se impun. In acest sens tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că in elaborarea Programului s-a pornit de la „legitățile universal valabile", formulate sintetic in cadrul teoriei marxiste, legități care sint aplicate „la condițiile concrete economico-sociale și istorice din țara noastră".). Astfel, fidelitatea față de marxism conține in sine, ca o parte organică creativitatea, efortul continuu spre depășire.

Puternica ancorare in realitățile interne și internaționale, legătura cu viața este un alt factor care asigură caracterul științific-creator intregului conținut al programului. El izvorăște din analiza materialist-dialectică și istorică a dezvoltării generale a societății omenești, a societății românești și a lumii contemporane" [4]). Sintetizind și generalizind experiența dezvoltării sociale mondiale, a propriei experiențe in lupta revoluționară pentru construirea noii societăți, intreaga linie politică a partidului, oglindită in Program, reprezintă marxism-leninismului creator pentru România „Carta fundamentală ideologică, teoretică și politică a partidului". [5]). Tocmai in această analiză a realităților concrete din țara noastră se produce o uriașă investiție de efort teoretic, apare terenul de manifestare a spiritului creator, a originalității măsurilor și acțiunilor de transformare a realității, aici rezidă izvorul oricărei imbogățiri a gindirii teoretice marxist-leniniste.

Nu este aici vorba de goana după originalitate cu orice preț, fără acoperire ci de originalitatea necesară, inevitabilă, impusă de insăși dezvoltarea socială. Pilduitor in acest sens este modul in care partidul nostru a rezolvat și rezolvă probleme de maximă importanță cum sint cele privitoare la etapele dezvoltării socialismului in țara noastră, conținutul și sarcinile lor, ritmurile dezvoltării diferitelor compartimente ale vieții sociale ; raportul dintre fondul de dezvoltare și fondul

IOAN PANDUR

(Continuare in pag. 7)

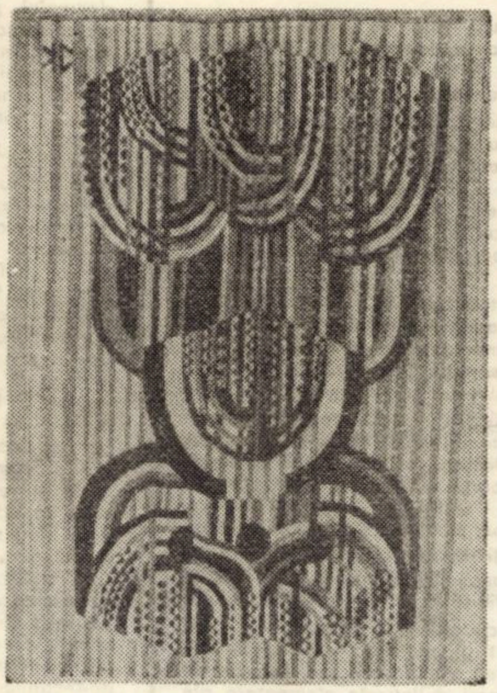

Legămînt

Cea mai frumoasă sărbătoare-i patria,
inveșmintată in văpaia minții
prin care dau semințele in pirg
și-n floarea soarelui părinții.

Cea mai frumoasă sărbătoare-i patria,
de limpezimea ciocirliei inrourată,
prin ea trec umerii-nțelepte jerbe,
sufletul bucuriei mult visată.

Cea mai frumoasă sărbătoare-i patria,
și tot mai dulce flacără-o să fie
ne-ncarcă sărutul tot mai flămind
de numele tău inalt, ROMÂNIE !

ION MĂRGINEANU

CONVORBIRI

Cu prof. dr. docent DAN GAVRILIU,

șeful Clinicii chirurgicale a Spitalului Dr. Carol Davilla.

Există in chirurgia românească și străină un procedeu chirurgical care s-a impus, denumit „procedeul Gavriliu". El constă din rezecția părții bolnave, irecuperabile, a esofagului canceros și confecționarea unui nou esofag, din marea curbură a stomacului sau a duodenului. Pentru ca noua porțiune a esofagului să nu se necrozeze, chirurgul român a intuit că trebuie să lege și vasele splenice la noul esofag, oferindu-i, astfel, o circulație perfectă. Pină in acest moment, profesorul și reputatul chirurg Dan Gavriliu are in palmaresul său pacienți care numără pină la 18–19 ani de la intervenția salvatoare, practic, „o viață de om" de cind ei viețuiesc cu noul esofag creat de chirurg.

In ziua in care aveam să convorbim impreună, după un scurt intermezzo in cabinetul Domniei Sale, am intrat in sala de operații. In decursul celor două ore de intervenții chirurgicale asupra unui esofag bolnav, am incercat să ințeleg puterea care stăpinea și conducea acea mină a chirurgului de la Spitalul Davilla. Un aer de simplitate necăutată, o severitate a trăsăturilor, pe care nu o tulbura decit, din cind in cind, cite un suris, un veșnic indemn lăuntric, spre bunăvoie și spirit malițios, care mișcau ființa acelui om mărunțel și insuflețit. Minuia ustensilele chirurgului cu surisul și cu gluma pe buze. Colaboratorii săi se mișcau in jurul său avind același aer de degajare și incredere in intuiția sa de maestru. Operația decurgea sub auspicii bune, iar cind, după scurgerea celor o sută douăzeci de minute, profesorul s-a indepărtat de masa chirurgicală, scoțindu-și, cu un aer de ușurare, masca, boneta, mănușile și halatul, am privit spre chipul său care iradia, pe lingă oboseala firească, sau un fel de retragere in tăcere, in meditație, iradia și plăcerea repetată a unei meserii umane care cerea vocație, demnitate și o inaripată dăruire. Reintorși in cabinetul răcoros, după citeva clipe de reculegere, am continuat dialogul inceput inainte cu două ore...

– Există un moment cind un chirurg își dă seama că a ajuns să devină un chirurg bun ?

– Atita vreme cit el are emoții și nesiguranța felului cum va decurge operația, chirurgul incă „nu e gata". Gata este el numai cind știe că, operind, orice situație va găsi, o va rezolva cu bine. In acest sens, mă gindesc că există două soiuri de intervenții chirurgicale: a) medicul știe ce va găsi și ce va face ; b) medicul știe ce va face și cum va depăși momentul chirurgical și cazul numai după ce a ajuns să deschidă trupul omenesc și să studieze cazul ivit. Aici, la ultima metodă, chirurgul nu operează intr-o manieră stas. El ia ultima sa hotărire numai cu bolnavul deschis.

– Dar ce reprezintă, in fond, un moment operatoriu pentru pacient, ca și pentru chirurg ?

– Fiecare pacient este un univers complicat in

ION ARIEȘANU

(Continuare in pag. 7)

1. Cîți ani de cronicar are, în urma sa, Victor Felea? În orice caz, mai mult decît oricare dintre criticii care, azi, semnează cronica literară. Nu știu dacă Secțiuni se leagă de vreun anumit bilanț, de vreo aniversare a activității criticului, a acelor ani mulți puși în slujba cronicii literare, dar cred că, volumul acesta, cel mai compact și complet a lui Victor Felea poate servi mai tînărului confrate ca subiect de meditație. Scrie Victor Felea în „Cuvîntul înainte" al cărții:

„El (cronicarul, n.n.) e menit, prin excelență, să se adreseze publicului larg, să medieze între carte și cititor să facă din literatură o forță vie în viața societății. Toate acestea implică un anumit mod de a vorbi cu cititorii, entuziasm și receptivitate în fața noilor valori, dar și fermitate și consecvență în emiterea opiniilor proprii. Unii cer cronicarului să fie aspru, necruțător, alții îi pretind simpatie și înțelegere. Acesta, după temperament și predispoziții, poate să adopte unul ori altul din comportamentele amintite Un critic cu experiență știe însă că rostul său e mai complex și că e nevoie să-și făurească o atitudine nuanțată, în care să figureze cu dăruire toate virtuțile, omenești și intelectuale, de care dispune. Numai astfel activitatea lui va căpăta ponderea cuvenită".

În această carte Victor Felea se adresează, vom urmări mai tîrziu cum, publicului larg: el dialoghează cu cititorul, vorbește cu el, căutînd mereu o cale comună a înțelegerii. (Cronicile sînt depuse în pagina cărții așa cum au apărut în revistă, fără modificare). Nici o negație nu există în această carte. Cititorul va urmări, de comun acord cu criticul, căile bunăvoinței ultimului, mereu sprijinit pe un superlativ, începîndu-și cronica omagial, încercuind, apoi, cu felurite salutări apariția autorului ori a cărții în arena literară. Orice cuvînt frumos se află la locul lui, orice apreciere binevoitoare face parte dintr-un sistem. În Secțiuni Victor Felea e mai aproape de Perpessicius decît de Pompiliu Constantinescu (cu care, a fost, pe bună dreptate, comparat). Iată cum începe (am ales la întîmplare) o cronică: „Gabriel Gafița e poate cel mai tînăr autor din cîți au debutat cu o carte în ultimii ani..." Superlativul inițial e urmat de un altul, absolut omagial: „....și, pe deasupra s-a ivit cu un volum de proză, nu cu unul de poezie, cum ar fi fost mai „normal", dată fiind precocitatea aproape generală în acest domeniu". Șirul laudelor continuă prin retrageri la fel de formale. („E drept că și el păcătuiește într-un fel în acest sens traducînd versuri din diverși poeți, mai mult sau mai puțin dificili) prin care, ca și în restul cronicilor, criticul nu-și asumă vreo responsabilitate deosebită. Plăcutul stil colocvial are însă menirea de a-l ține pe cititorul obișnuit al revistei lîngă autor, lămurindu-l treptat despre exterioarele vieții literare, ale apariției cărților. Cronicarul însuși depune mărturie pentru autorul în cauză: „Dacă nu l-am cunoaște pe semnatarul cărții, ne-ar fi greu să-i deslușim vîrsta...". Victor Felea își protejează autorii despre care scrie, autori îndeobște „preferați" de care s-a ocupat și cu multe alte prilejuri, autori familiari și autori de cărți familiare. Cineva este elogiat pentru hărnicie, altul pentru prudența apariției în public, altul pentru „cutezătorul gest al unei selecții reprezentative din propria-i producție poetică". Victor Felea nu-i un cronicar avar cu cuvintele frumoase; după lectura volumului, observăm că ele se rostogolesc din foileton în foileton, fără mari modificări, destinate fiind momentelor inaugurale. cele în în care criticul își începe conversația – de fapt neutră – cu cititorul: „O încîntătoare surpriză o constituie placheta lui..."

Dar, după aceste introduceri mieroase, analizele dau măsura exactă a lucrurilor. Fie că se numesc Leonid Dimov, sau Emil Burmaru, Ion Horea sau Anghel Dumbrăveanu, Mircea Dinescu sau Daniel Turcea, autorii recenzați de Victor Felea sînt intuiți în esența lor. În „Secțiuni" Victor Felea nu are aprehensiuni față de poeții altor formule decît a domniei sale, și entuziasmul față de un Virgil Mazilescu e elocvent în această direcție. În dosul amabilității (pentru marele public) Victor Felea scrie exact, și un tablou al poeziei actuale (existent în finalul volumului) e fără eroare. Exacte, deci, foiletoanele lui Victor Felea nu despică „firul în patru", nu propun neapărat perspective teoretice asupra literaturii.

2. Cartea lui Hristu Cîndroveanu, în numele aceleiași simplități, este, mai întîi, a unor atitudini. Criticul scrie despre o geneație (mai exact: „Alfabet liric" cuprinde nume ale poeților care și-au tipărit cele dintîi opere importante în deceniul 1960–1970, – nota autorului). Despre cei mai mulți dintre ei există foarte numeroase referințe critice, și zeci de ecronici literare, multe conjuncturale. În pădurișul de opinii, Hristu Cîndroveanu e, de multe ori personal descoperind, din cînd în cînd, definiții noi, care, laolaltă, merită atenția cititorului. Operația criticului este, dintr-un punct de vedere, de „alfabetizare" a cititorului, pe de alta, de a descoperi mijloacele elementare ale acestei poezii. Titlurile profilurilor implică „alfabetizarea", tabloul, fraza definitorie proximă poeziei: ele par bineînțeles, largi (uneori foarte largi), dar attudinea lor presupune o încadrare a autorilor în teritoriul poeziei. Iată cîteva: În stinse tonuri cromatice (Ovidiu Genaru), Un cineget al verbului (Leonid Dimov), Poezia purității interzise (Ana Blandiana), Poezia, stare de veghe (Cezar Baltag), Poezie și destin (Ioan Alexandru), Întoarcerea la primordial (Marin Mincu), Un poet al insurecției formale (Virgil Mazilescu). Pentru poeții ultimului deceniu, criticul preferă analiza detailată a primului volum, prin lentila căruia descoperă motivele esențiale ale autorului. Cu privirea încruntată sînt citiți Ion Gheorghe sau Adrian Păunescu, cu o privire blîndă-blîndă, Tiberiu Utan, Petre Ghelmez, Liviu Călin. Prezența unor Teohar Mihadaș, Ovidiu Genaru, Marin Mincu, Ioanid Romanescu, excelenți scriitori, cîteodată ocoliți abuziv de critică mi se pare a fi de cea mai bună inspirație.

C. UNGUREANU

1. VICTOR FELEA:

„Secțiuni"

(Ed. Cartea Românească)

2. HRISTU CÎNDROVEANU:

„Alfabet liric"

(Ed. Cartea Românească)

Critica interferențelor literare

Erau cunoscute din presa literară intervențiile și punerile la punct ale lui Al. Piru în chestiunea incidențelor altor literaturi cu literatura română, dar ele parcă nu lăsau impresia că s-ar constitui într-un tot unitar. Recenta sa carte **„REFLEXE ȘI INTERFERENȚE"** (Ed. Scrisul românesc, 1974) dezminte această impresie și confirmă alt fapt: criticul a făcut din această „temă" o preocupare constantă, cîtă vreme acoperă acum un spațiu larg din literatura română. Cum anticipam, întreaga carte a lui Al. Piru este axată pe o chestiune de domeniul comparatiștilor: influențe, izvoare, afinități, reflexe străine depistate în opere ale scriitorilor români. Cu aplombul cunoscut, lapidar în expresie, cu antene sigure și cu o argumentație imbatabilă, aceasta servită sec, exact și erudit, prin date, titluri, cifre, citate, trimiteri, Al. Piru îi aduce indirect pe cercetătorii anteriori ai subiectelor sale într-o stare de umilință, de vreme ce istoricul literar trebuie să-și domine cu autoritate domeniul, prin investigația pe verticală și pe orizontală a lui, adică în adîncime și în extindere. Tonul general al criticului este amabil, lipsit de iritare, mai bine zis strunit, fiindcă ținta tot este atinsă. Un eseu, la origine teză de doctorat, este „curajos", „interesant", autorul ei e „spirit cultivat", „erudit", dar lasă neconsultate trei lucrări capitale în chestiune; unei alte teze de doctorat, închinate vieții lui Eminescu, socotită „solidă, laborioasă, în genere bine scrisă", criticul îi aduce cîteva „neînsemnate observații" care, în fond, sînt foarte însemnate: nerezolvarea chestiunii dacă Eminescu și-a terminat ori nu studiile, dacă boala sa era ereditară sau contractată, dacă a existat iubita de la Ipotești, caracterizarea deficitară a părinților și fraților, exagerata motivare a plecării lui Eminescu la Blaj prin descoperirea „sensului transhumanței", stăruirea excesivă asupra unor momente mai grele în relațiile cu Maiorescu și opinii greu de admis azi în această privință etc.

Al. Piru se dovedește constructiv în atîtea rînduri, în cîte face o recomandare spre o direcție de cercetare, de cîte ori completează imaginea consacrată sau propusă cu încă una, a sa, chiar și cînd completează liste de bibliografie obligatorie. În toate acestea el vizează aproape perfecțiunea edificiului încercat de alții.

La o monografie, altfel solidă, despre Petrarca, criticul observă că autorul „nu uită să pomenească, deși foarte pe scurt, numai în ultimele două pagini bibliografia" petrarchismului în Italia, continuînd-o el pentru literatura spaniolă, franceză, engleză, germană, urmărind în amănunt petrarchismul lui Asachi al nostru și observînd că „un studiu mai amplu asupra petrarchismului în România ar fi de dorit"; pentru ideile estetice ale iluminismului „s-ar fi putut insista asupra **Elementelor de literatură** din 1787 ale lui Marmontel, teoretician al clasicismului cu ecou la noi", pentru concepția istorică a curentului „o mențiune ar fi meritat Muratori cu ale sale **Annali d'Italia**, D. Cantemir care cu **Incrementa atque decrementa aulae otomanicae**, anticipează **Considérations sur les causes de la grandeur des Romains et de leur décadence** de Montesquieu, Charles Rollin cu a sa **Histoire romaine**, tradusă de timpuriu în românește, **History of the Decline and Fall of the Roman empire** de Gibbon, poate și **Scrisorile unui călător rus** și **Istoria imperiului rus** de Karamzin, indirect cunoscută lui Kogălniceanu", după cum „s-ar fi cuvenit comentate" lucrările istorice ale lui Voltaire în studii separate e urmărită receptarea lui Marmontel și a Doamnei de Genlis în literatura noastră (studiul fusese atribuit cîndva din eroare lui Călinescu), a lui August von Kotzebue apoi, raporturile între Eminescu, Shakespeare, Holderlin și Baudelaire, între Iosif Anghel și Verlaine, între Bacovia și Rollinat, raporturile lui Coșbuc și Goga cu literatura universală, „modelele" literare străine ale lui Agârbiceanu, se examinează metoda lansoniană în istoria literară. Concluzionînd asupra metodei lansoniene, Al. Piru notează: „...metoda lansoniană constă dintr-o restrîngere a subiectivismului, printr-o sumă de precauții, nu prin înlăturarea impresiei, ci prin confruntarea și consolidarea ei, avînd în vedere că opera literară nu este numai pentru mine, ci și pentru alte subiecte cunoscătoare. A face istorie literară în sens lansonian nu înseamnă a renunța la impresia personală, ci tocmai a întări această impresie prin delimitare de operă și alte impresii, prin abordarea directă a operei și prin controlul riguros al judecăților emise asupra ei. Pentru a da o judecată istorică trebuie să cunoaștem exhaustiv textul și cercetările întreprinse asupra lui pînă la data cînd ne aplicăm noi la el. Lucrările prealabile sînt mijloc nu scop. Numai cînd ne aflăm față de o operă în această poziție și de la acest nivel judecata noastră încetează de a fi arbitrară și poate aspira la recunoașterea unanimă". Am reținut aceste opinii fiindcă se potrivesc și demersului istorico-literar al lui Al. Piru însuși. **„REFLEXE ȘI INTERFERENȚE"** se propune ca un apendice obligatoriu al oricărei istorii a literaturii române de pînă acum.

SERAFIM DUICU

LECTURI

IVO MUNCIAN — „Evantaiul bucuriilor"

Editura Kriterion, 1974

După două volume, care (mai ales al doilea intitulat Mărturisiri) ne-au dezvăluit cu prisosință o certă vocație lirică, poetul sîrb timișorean Ivo Muncian publică o nouă culegere de versuri, Evantaiul bucuriilor, destinată de data aceasta copiilor. Valoarea acestei cărți, pe care o semnalăm, constă în primul rînd în faptul că autorul a evitat simplismul (întîlnit adeseori în versurile oferite copiilor) și, punîndu-și în funcțiune recuzita poetică de care dispune, a realizat un volum de poezii pentru copii de un frumos nivel artistic. Metaforele sînt folosite cu îndrăzneală și, în același timp, cu mult discernămînt autorul ținînd în permanență seama de capacitatea de recepționare a copiilor. Frumos realizată în această privință este, printre altele, poezia Anotimpuri, în care, primăvara, „soarele trezește mugurii din somn", vara, „rîndunele zboară pe cer ca niște săgeți", toamna, „aleile rămîn dezbrăcate", iar, iarna, „soarele se duce la odihnă".

Ivo Muncian pune la dispoziție copiilor o carte cu un vădit caracter educativ și instructiv. Există în volum și o seamă de poezii distractive de certă valoare. Printre acestea semnalăm îndeosebi poezia Vis ciudat, în care umorul de bună calitate este evident.

Remarcăm apoi în această cea mai nouă carte a lui Ivo Muncian o varietate de subiecte, fapt care reține și sporește mereu interesul micilor cititori față de ceea ce li se comunică. Păcat însă că Ivo Muncian a inclus în volum și unele versuri lipsite de substanță poetică. (Poezia Mielul supărat, de pildă). Această inconsecvență este izbitoare, tocmai fiindcă întîlnim în volum o seamă de poezii deosebit de valoroase, demne de subliniat.

GEORGE BULIC

CORESPONDENȚĂ

S. O. Grigore: Din multele poeme trimise se degajă o frămîntare și o forță a exprimării care, chiar dacă n-a ajuns încă să se limpezească ne dovedește că sîntem în prezența unei anumite înzestrări poetice. Am remarca poezia „Așteptam în zori ploaia să vină", cum și unele pasaje din poemul „Revino în noapte". Lucrările Dvs suferă de verbozitate. sînt nejustificat de lungi. uneori versurile nu sînt lucrate, exprimarea e adesea brută, iar ceea ce este inexplicabil sînt erorile de ortografie. Scrieți-ne despre Dvs., fiind interesați de felul în care evoluați.

Nicolae Irimia: Versuri sub nivelul pe care l-ați atins altădată.

Petru Magheți: Cîteva versuri frumoase în „Trecere".

Carmen Banciu: În „Liniște" și „Dac-aș putea să rup" întîlnim acorduri calde. sincere de încîntătoare sugestii. Dvs. scrieți de multă vreme și credem că acum nu sînteți prea departe de izbîndă.

Ștefăniță Ilinoiu: „Sfîrșit de april" și „Extaz de primăvară" ne-au plăcut. Aveți, probabil. un îndelung contact cu munca literară. Mai trimiteți, făcîndu-vă și o prezentare

Iula Mihai: N-am vrea să vă descurajăm, dar ceea ce ne-ați trimis nu ne dă nici o speranță.

Mihai Moraru: Reținem poeziile: „Vorbește-mi despre oglinzi", „Vestitor de senin" și „Zăpadă".

Sandu D. Paul: Versurile arată sensibilitate. Sînt, ici-colo, acorduri calde. Ar trebui să ambiționați la o înnoire a mijloacelor de expresie.

Nicolae Hanceriuc: Ne menținem părerile bune exprimate anterior. așteptăm să întreprindeți ceva mai decis, în sensul unei înviorări a lirismului spre care tindeți.

ANGHEL DUMBRAVEANU

CURIER LITERAR

Publicistica lui ION ARIEȘANU. **Judicioase și la obiect observațiile lui Victor Rusu** (Tribuna, nr. 39) **pe marginea prozei lui Ion Arieșanu. Cităm selectiv:**

„Prozatorul Ion Arieșanu se înscrie, cu certe reușite, acestui „nou val" de reporteri. În Primiți puțină duioșie? **(Editura Facla, 1972), Ion Arieșanu practică o „literatură de frontieră", ca să folosim o metaforă critică știută. Scurtele proze incluse în acest volum poartă și însemnele poemului în proză, dar și pe acelea ale „cursivelor" gazetărești (termenul este, aici, exterior oricărei nuanțe peiorative), se apropie și de condiția estetică o povestirii, dar și de funcționalitatea „opiniilor" și „atitudinilor" de o marcată ținută publicistică. (...) Prin volumul** Amintiri de pe planeta Pămînt **(Editura Eminescu, 1973), Ion Arieșanu se situează cu un plus de decizie în sfera publicisticii, cultivînd programatic reportajul de factură monografică. (...) Ion Arieșanu surprinde dimensiunile „marelui spectacol industrial al țării" numai în măsura în care faptul servește intrării în intimitatea unei atmosfere de muncă, precum și „punerii în scenă" a evoluției „eroilor" săi. (...) Sub imperiul febrilității de a merge pe drumul cel mai scurt către inima omului, Ion Arieșanu schițează dimensiunile epopeice ale genezei luminii lîngă tîmplele de cremene și eternitate ale Apusenilor. (În „Lumini peste Apuseni" n.n.). (...) Cartea întreagă este fructul unor irezistibile disponibilități confesive".**

A. BALTHAZAR

Implicații filozofice în fizica subnucleară

Studiul problemelor legate de simetriile în fizica subnucleară atît pe plan filozofic cît și în literatura fizică de specialitate, a fost impulsionat în primul rînd de descoperirea, în 1957, a violării simetriei spațiale la interacțiuni slabe ale particulelor elementare, de către **T. D. Lee, C. N. Yang și C. S. Wu** etc. Precum este cunoscut multiplele probleme neclare puse în legătură cu această descoperire, au fost elucidate atunci prin introducerea de către **L. D. Landau și S. Salam** a simetriei c o m b i n a t e. Ei au formulat legea conservării parității c o m b i n a t e CP, care părea o legitate de conservare exactă și valabilă în toate formele de interacțiune ale particulelor subnucleare. Pînă în anii 1964–1965, fizicienii au crezut că în legătură cu legea conservării parității combinate totul este în ordine, că aceasta este în deplină concordanță cu datele experimentale din domeniul fizicii microparticulelor. Dar iată că la sfîrșitul anului 1964 și la începutul anului 1965, un grup de fizicieni de la Universitatea din Princeton, între care J. H. Christenson, descoperă dezintegrarea dipionică a componentei de viață lungă a mezonului K neutru (K°), dezintegrare ce contravine legii de conservare a parității combinate. În legătură cu această descoperire experimentală, care datorită preciziei și sensibilității sale extraordinare a fost considerată ca una din cele mai exacte măsurători ale fizicii, în ultimii zece ani au fost reconsiderate aproape toate problemele legate de principalele legi de conservare la diferite forme de interacțiuni cunoscute în fizică. S-au emis multe ipoteze, s-au propus numeroase soluții pentru rezolvarea „misterului CP", s-au efectuat o serie de experiențe. În urma acestora s-au lămurit multe lucruri neclare în problema legilor de conservare. Cu toate acestea, nici astăzi nu cunoaștem încă adevărata cauză a neconservării simetriei CP. De fapt, cercetările în această direcție au depășit mult cadrul inițial al dezintegrării dipionice, unde s-a observat pentru prima oară violarea simetriei CP, ele avînd o importanță principală, general filozofică pentru toată fizica, fiind legate, de fapt, de problemele fundamentale ale formelor de interacțiune în fizică. Amintim aici că începînd cu 1967–1968, se semnalează descoperirea încă a două dezintegrări, de data aceasta de tip semileptonic, ale lui K°_{2}, la care CP nu se conservă. De asemenea, recent (1974) s-a anunțat și existența unor date experimentale directe – tot din domeniul fizicii kaonilor neutri – în favoarea violării simetriei temporale (T).

Aruncînd fie și o privire fugară asupra istoriei fizicii, se poate constata ce rol imens au jucat principiile de conservare a energiei, a impulsului, a sarcinii electrice etc. în dezvoltarea imaginii noastre despre fenomenele fizice.

Alături de principiile conservării energiei, impulsului, momentului cinetic, a sarcinii electrice, care, bineînțeles, trebuie luate în considerare la cercetarea mișcării și transformării particulelor elementare, problemele invariației și proprietăților de simetrie ale legilor particulelor în raport cu anumite transformări spațio-temporale continue, discrete și în r a p o r t cu transformări unitare, fac parte dintre cele mai generale probleme, legate de proprietățile spațiului și timpului, precum și ale interacțiunii particulelor. Fiecărei proprietăți de simetrie îi corespunde invarianța legilor față de transformările spațio-temporale, corespunzătoare. Cercetînd proprietățile de simetrie spațio-temporale, matematiciana germană Emmy Noether, a ajuns încă în 1918, la concluzia că invarianței legilor fizicii față de anumite transformări de simetrie îi corespunde totdeauna o lege de conservare. Această reprezintă, de fapt, conținutul renumitei teoreme care îi poartă numele și care constituie astăzi una din teoremele de bază ale teoriei cîmpului și ale particulelor elementare, avînd valabilitate generală pentru toate transformările de simetrie.

Această corespondență dintre legile de conservare și proprietățile de invarianță a legilor fizice, cuprinsă în teorema lui Noether, este astăzi exploatată la maximum în cadrul teoriei cuantice și relativiste a particulelor elementare.

Pentru a avea o privire de ansamblu asupra proprietăților de simetrie și a legilor de conservare corespunzătoare, folosite în fizica subnucleară, vom face o clasificare a principalelor simetrii care joacă un rol însemnat în studiul interacțiunilor particulelor elementare. În acest sens, vom deosebi următoarele trei grupuri principale de simetrii : simetrii spațio-temporale continue, simetrii discrete și simetrii unitare.

Dacă analizăm mai îndeaproape aceste simetrii cu transformările de simetrie și cu legile de conservare corespunzătoare, se poate constata că, de fapt, **ele se pot deduce dintr-o singură ipoteză fundamentală,** fapt ce evident are o importanță principială chiar general-filozofică. Această ipoteză fundamentală este legată de **măsurabilitatea** (de comensurabilitatea) mărimilor și cantităților fizice și anume este legătura cu faptul că există anumite mărimi fizice a **căror măsurare absolută, a căror observare experimentală este imposibilă.** În cele ce urmează asemenea mărimi le vom numi **„mărimi inobservabile".** Mecanismul unui principiu de simetrie va avea atunci următoarea structură triplă : I. Vom porni dintr-o ipoteză fizică și anume, din faptul fundamental amintit mai sus conform căruia există o anumită mărime fizică care este inobservabilă. II. De aici urmează imediat o consecință matematică și anume că legile corespunzătoare ale fizicii trebuie să fie **invariante** față de transformările de simetrie corespunzătoare. III. Conform toremei lui Noether însă – de aici urmează imediat existența unor legi de conservare (sau a unor reguli de selecție) corespunzătoare invarianței respective.

Pe baza acestei structuri triple, să abordăm acum problema violării simetriilor. Am văzut că, de fapt, formularea oricărui principiu de simetrie se bazează pe faptul că o anumită mărime fizică este „inobservabilă". Dacă însă ulterior vom afla că mărimea respectivă este totuși măsurabilă, atunci apare o asimetrie și **simetria respectivă va fi violată.** Dacă originea violării simetriilor este ascunsă în faptul că o mărime fizică considerată pînă la o anumită dată inobservabilă, se transformă într-o mărime a cărei măsurare absolută va fi în continuare perfect posibilă. Dar, acest lucru atrage imediat după sine transformarea simetriei exacte într-o simetrie violată sau simetrie aproximativă, respectiv transformarea unei legi de conservare exactă, universal valabile, într-o lege de conservare a cărei valabilitate este limitată pentru anumite procese, sau pentru anumite tipuri de interacțiuni ale particulelor elementare. Astfel de exemplu – așa cum de altfel s-a menționat la început – pînă în 1957 am crezut că nu putem face distincție absolută între stîng și drept, între semnul sarcinilor electrice, considerînd aceste mărimi fizice „inobservabile" conform terminologiei folosite mai sus, adică consideram că simetria spațială și simetria de sarcină sînt simetrii exacte și legile de conservare ale parităților P și C sînt legi de conservare universal valabile în toată fizica. Astăzi, în urma lucrărilor lui Lee, Yang, Wu etc știm că, de fapt, nu este așa, adică astăzi, pe baza acestor lucrări deținem mijloace experimentale care permit o măsurare absolută a acestor mărimi. Același lucru se poate spune și despre simetria CP și T, care de asemenea din simetrii exacte s-au transformat în simetrii violate. Se vede, așadar, că toate simetriile discrete (P, C, T) și unele combinații ale lor (CP) sînt astăzi deja simetrii violate. Se pune atunci imediat întrebarea, care sînt acele simetrii care mai rămîn exacte ? Analizînd simetriile în fizica particulelor elementare, se poate constata că **simetriile spațio-temporale continue și simetriile unitare, astăzi încă sînt simetrii exacte.** După cum se știe acestor simetrii le corespund legile de conservare ale impulsului, energiei, momentului cinetic și cele ale conservării sarcinilor electrice, barionice și leptonice. S-ar putea întîmpla ca aceste legi să rămînă și în continuare legi de conservare exacte, respectiv simetrii exacte, adică mărimile fizice corespunzătoare (poziția absolută în spațiu, originea absolută a timpului, direcția spațială absolută, faza relativă pentru stări diferite de sarcină electrică, barionică și leptonică) să fie în continuare mărimi inobservabile. Nu se poate însă considera exclusă nici posibilitatea ca în urma dezvoltării tehnicii experimentale, a sensibilității aparaturii experimentale, să se lărgească domeniul fenomenelor și mărimilor absolut măsurabile și astfel, anumite mărimi care astăzi sînt „inobservabile" să se transforme în mărimi măsurabile experimental. Aceasta înseamnă bineînțeles că atunci se vor viola noi simetrii și astfel noi legi de conservare vor pierde caracterul lor de valabilitate universală. În orice caz, asemenea violări de simetrii vor fi foarte mici căci dacă n-ar fi așa, atunci mărimile inobservabile respective deja de mult ar fi fost absolut – măsurabile experimental. Oricum, transformarea simetriilor exacte în simetrii violate, respectiv a legilor de conservare general valabile în legi de conservare aproximative, în nici un caz nu înseamnă că ele își pierd caracterul lor de legitate, de adevăr obiectiv. Dimpotrivă, legile de conservare aproximative rămîn mai departe legi fundamentale ale naturii, **legi de conservare dinamice,** care sînt caracteristice proceselor concrete considerate și exprimă în același timp proprietățile obiective ale unei anumite forme de interacțiune a particulelor elementare.

T. TORO

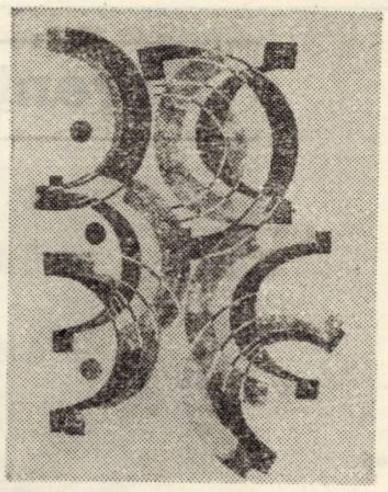

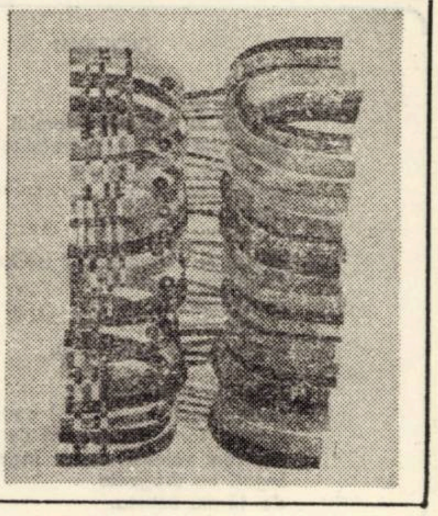

CARTEA DE IDEI

ȘERBAN POLVEREJAN

și

NICOLAE CORDOȘ :

Mișcarea memorandistă

în documente

(1885 – 1897)

(Ed Dacia, 1974)

Apărut în colecția „Testimonia" a editurii „Dacia", volumul tinerilor istorici clujeni Șerban Polverejan și Nicolae Cordoș îmbogățește calitativ literatura istorică inspirată de Memorandumul de la 1892. Deși Vasile Netea ne-a dat în 1947 „Istoria Memorandului", tinerii autori consideră că adevărata istorie a mișcării memorandiste, cu toate implicațiile ei, cît și a consecințelor marelui act politic de la 1892, încă nu s-a scris. Volumul de față e o demonstrație pentru trecut a unei insuficiente cunoașteri sau evaluări a ceea ce s-a numit la un mod general mișcarea memorandistă. Autorii au lucrat ținînd cont de cerințele științei istorice contemporane, desfășurate sub semnul gîndirii marxist-leniniste, a materialismului istoric. Au simțit nevoia unei reconsiderări a întregii mișcări ; li s-a impus o nouă interpretare a vechilor surse, punerea în circulație a unor noi izvoare care să umple lacunele de informație. Plecînd de la aceste premise, autorii supun, în amplul studiu introductiv, care ar putea constitui el singur o lucrare, unei judicioase analize tot materialul informativ privind geneza mișcării memorandiste, utilizînd o imensă bibliografie. Autorii semnalează în preluarea vechilor izvoare, existența unor erori ; a unor date eronate sau inadecvat interpretate, ceea ce duce în mod firesc la deprecierea informației. De aceea, au considerat ca o necesitate „primenirea surselor, o suplimentare a izvoarelor prin punerea în lumină a unor noi documente care, beneficiind de un mod științific de prezentare, să ducă „la zi" sub aspect informațional această temă". În acest scop, autorii s-au gîndit să pună la îndemîna cercetătorilor noi date în legătură cu lupta de emancipare națională a românilor din Transilvania între 1885-1897. Volumul conține 118 documente, inedite, unele de o excepțională valoare. Ele corectează anumite date eronate (de exemplu : mulți au crezut că I. Slavici ar fi fost întîiul redactor al Memorandului, alții, V. Babeș ; pe cînd în realitate a fost singur Iuliu Coroian), clarifică o serie de fapte și situații legate de fruntașii politici implicați în mișcarea memorandistă, oferind, astfel noi puncte de plecare ale unor cercetări viitoare. Multe probleme și acțiuni își găsesc explicarea sau sînt limpezite de materialul documentelor anexat ; el aduce precizări în relațiile mișcării memorandiste cu cărturarii și oamenii politici din România (Ion Bianu, V. A. Urechia acesta în cadrul Ligii culturale ; I. C. Brătianu, M. Kogălniceanu ș.a.). Documentele alăturate definesc sau clarifică pozițiile diferitelor grupări din Partidul Național Român în anumite momente ; dinamica orientării acestor grupări în spațiul unui deceniu ; sînt puse în relief principalele momente ale mișcării ; redactarea actului și prezentarea lui la Viena ; procesul ; detențiunea ; adeziunea maselor la mișcarea memorandistă etc. etc.

După ce am parcurs cele aproape 400 de pagini ale volumului, care reprezintă rodul unei pasiuni pentru cunoașterea adevărului, concretizată prin neobosite investigații în arhive și biblioteci, nu ne jenăm să recunoaștem că aprecierile frumoase ale profesorului St. Pascu din „Cuvînt înainte", prin care subliniază valoarea lucrării lui Șerban Polverejan și Nicolae Cordoș, au suficientă acoperire.

NICOLAE ALBU

PANORAMIC

CENACLU

Marți, 15 octombrie a.c., a avut loc ședința de cenaclu, secția proză. A citit Alexandru Deal. Referatul a fost susținut de criticul Șerban Foarță. Au luat cuvîntul : N. Țirioi, A. Indrieș, C. Ungureanu, Eugen B. Dorcescu, Sofia Arcan, Olimpia S. Berca, A. Ujică, M. Șerbănescu, O. Șurianu, Anavi Adam.

Ședința a fost condusă de prozatorul I. D. Teodorescu.

● **FESTIVITATEA SARBĂTORIRII A 25 DE ANI** de existență ai revistei ORIZONT s-a desfășurat, așa cum era programat, sîmbătă, 12 octombrie, începînd cu ora 18, în Aula Magna a Universității din Timișoara, în prezența colectivului revistei, a colaboratorilor, prietenilor și cititorilor ei. Au adus salutul lor (răspunzînd cuvîntului redactorului-șef al revistei, **Ion Arieșanu**) tovarășii : **Dumitru Preda,** din partea Biroului Comitetului județean de partid și al Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă Timiș, **Constantin Chiriță,** secretar general al Uniunii Scriitorilor, **Traian Iancu,** directorul Uniunii Scriitorilor, **Anghel Dumbrăveanu,** secretarul Asociației Scriitorilor — Timișoara. **Mircea Tomuș,** redactor șef al revistei „Transilvania", **Dumitru Mărgineanu,** redactor șef al ziarului „Drapelul roșu", președintele Filialei Uniunii Ziariștilor. În continuare, poeți, din redacție și din afara ei au citit din versurile lor. Următorul mare jubileu, la 50 de ani ai revistei, în 1999.

● **ȘEDINȚA DE DESCHIDERE** a cenaclului studențesc „Pavel Dan" a fost anunțată pentru 13 octombrie, ora 11. Desigur — la Casa de cultură a studenților.

● **ÎN CADRUL „ZILELOR CULTURII R.D.G."** în Studioul Liceului de Muzică din Timișoara, au susținut un recital : mezzosoprana Hannerose Katterfeld și pianista Renate Schorler.

● **FESTIVALUL „MIHAI EMINESCU", EDIȚIA A IV-A** (Iași, 27-29 octombrie). O dată la doi ani, toamnele Iașului își aleg drept emblemă **Luceafărul :** în zilele Festivalului „Mihai Eminescu", orașul de pe cele șapte coline, devenit adevărată capitală a versului, celebrează poezia și omagiază amintirea poetului nostru național, al cărui drum spre nemurire și universalitate își are începutul aici, pe meleaguri moldovene. Dedicată celui de-al XI-lea Congres al P.C.R. și concepută ca punct culminant al unei ample serii de manifestări literare, ediția din acest an, a IV-a, cheamă versul de profundă rezonanță patriotică să răsune vibrant și însuflețitor în Cetate.

● **RECENT A AVUT LOC** la Salonul literar-științific al Bibliotecii municipale un medalion Anghel Dumbrăveanu. Poetul a fost prezentat de Nicolae Țirioi.

● **RECENT, EDITURA FACLA A SĂRBĂTORIT TITLUL 100** printr-un simpozion, la care directorul editurii, Simion Dima, a făcut trecerea în revistă, a aparițiilor editoriale. Cartea cu numărul 100 este „Moara cu noroc", o ediție de lux, în condiții tipografice excepționale, cu o prefață de Mircea Zaciu și ilustrații de Traian Brădean.

Florența Albu

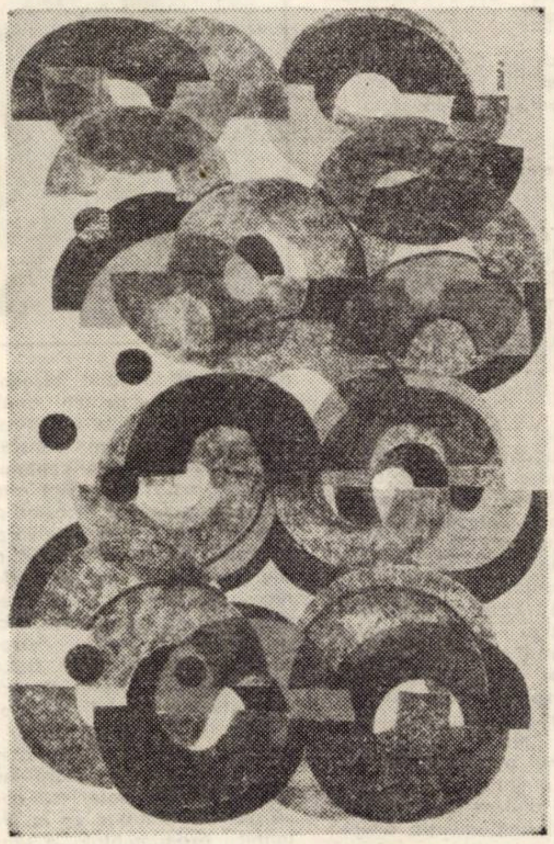

CIOCIRLII

Ele vin tirziu,
ele vin in puterea soarelui
răsar din pulberi plămădite
din rouă puțină,
dintr-o sămință a cintecului
păstrată nicăieri ;

zborul și cintecul sint levitație,
ființa lor crescută
și mistuită in zbor,
cintec sfirșit,
împrospătat cu moarte.

Ciocirlii, sfinte spirite,
eterne voci ale cimpiei noastre !
Răsare soarele din mări de mări,
noi vom rămine veșnic ingenunchiați
legați cu dragoste
de țărmu-acesta.

MICĂ TRISTEȚE

Marea sub ploaie. Ultimul greer.
În care scoică te stingi,
stea căzătoare ?

Nisipul sub pleoapa
delfinului mort
continuă dincolo mișcarea mării.

Tu ai să treci miine, Cosimo,
lăsind risul tău
să umple bobul nisipului

și va incepe iar, rostogolirea –
adunarea, scăderea, -mpărțirea
pe abacul soarelui . . .

CLIPĂ

Noapte udă de stele.
Vară prea tirziu frumoasă.
O mină de greieri svirliți
pomană țărinii.

Priveliști sonore.
Pietrele ascultindu-se
prin riuri tinere.

Răminem in verandele verii, tirziu.
Trece vinzătorul de pămint
lăudindu-se.
Auzi iarba !

LARG

Astăzi, septembrie,
vinturi libere rup otgoanele bărcilor,
le mină in larguri ;

noi inșine, purtați de indemnuri fantastice
pornim peste ape
cu pinze,
cu steaguri,
cu herburi.

Un cintec de insule, de larguri
de vase fantomă
purtind zburători blestemați ;
un gust de otravă in aer,
un dor de impotrivire –
vintul smulge otgoanele
eliberindu-ne largului.

Ely Radovan

IN VISUL MEU

In visul meu iradiază lutul
și harfe curg, galbene și verzi.
Flori de sare se deschid
din oasele uitate de lumină.

Și vine un ochi de pădure
să-mi răcorească setea vie.
Soare e acest pămint ce mă arde
cu raze de baladă și credință.

Fintini de stele in ochii femeilor,
și mireasma dorului revărsată
pe acest pămint strălucind
de bărbăție și de pace.

CU OCHII PLINI DE ROUĂ

Să rămin aplecată peste absența ta,
cu ochii plini de rouă
să nu-mi văd așteptarea.

Orb de plăcere, pianul deschis
îmi răscolește singele și vina.

De ce m-aș apăra acum,
cind chipul tău mă ustură cu dor ?
Am umeri largi și ochii triști
și toate-mi vin nespus de bine.

AUTUMNALĂ

Cu fruntea de brumă va trece și
toamna
pe unde pașii mei vorbiră cu iarba.
Dezbrăcați de amintiri, pomii așteaptă
iubire
și numai vintul – voievodul
in armură de nori cutreieră tăcerea.

Balet de ploaie pe pieptul pămintului,
timpul se umple de liniștea nașterii,
rădăcina mușcă coaja răbdării și crește
nimic nu e mai adevărat decit viața.

Ridic inima la rangul de soare.
Lume, cinstește-ți bucuria,
cind timpul se umple de liniștea
nașterii
și viața pornește fierbinte și clară.

BUCURIA FRUCTELOR

Ocrotește bucuria fructelor
toamnă maternă.
Intre răsărit și apus
amintește-ți
durerea caldă, sărbătoarea inceputului

Intinde plapuma vintului
peste crengile goale,
toamnă.
„Nimic nu se pierde, totul se
transformă" !

Octavian Doclin

SE CUVINE . . .

Nu mai veni cind supt praguri clopotele spun
că in ochi noaptea e o lungă uimire,
tu ascultă și mina nu-ți intrista
cind doar intr-o rază știi că poți să fii mire.

Se va cuveni desigur și-un dar – iubita așteaptă –
cum in gura poetului se cuvine rostire,
însă impodobit ca fluturele voi fi
in cămașa solemnă de prea galben mire.

CĂLĂUZIT DE RAZA

Să te ascunzi in suflet precum albina-n crinul
neprihănit de roua ce vine dintr-o stea
să nu auzi cum floarea se scutură pe Munte
mărturisirii – asemeni dintr-o cunună grea

Să te cobori in suflet cum in eclipsă luna
călăuzit de raza străinului Fiord
să nu asculți in vale izvoarele cum sună
căci nu-i aici iubirea iar viața-i mai la Nord.

REMEMBER

Intîlnirile Orșovei

Intr-o frumoasă toamnă de demult, am plecat cu un grup de prieteni la Orșova, cu gindul de a lua vaporul și de-a urca pe Dunăre in sus, spre Moldova Nouă și Baziaș. Imi amintesc gara prăfuită, autobuzul care aștepta sub copacii rari, toropiți de galbenul anotimpului, apoi strada aceea nesfirșită, casele vechi, inghesuite unele-n altele, reprezentantul local, care ne rezervase biletele la portul fluvial, graba cu care ne-am imbarcat și apoi lumea aaceea pestriță de pe vas, țărani și funcționari de la minele regiunii, silvicultori și pescari, in timp ce acoperișele de țiglă rămineau in urmă, sub umărul dealurilor.

Mai tirziu, poate dintr-un tainic regret de a nu fi putut cunoaște orașul de la gura Cazanelor, am revenit in acele locuri, străbătind drumul pe jos, pe lingă șantierele navale, intirziind pe podul de peste Cerna, ascultind, la marginea unei porumbiști, legenda care spune că, in refluxul revoluției de la 1848, Kossuth ar fi ingropat in malul Dunării coroana regilor maghiari, intr-un gest semnificativ, inainte de-a trece in insula Ada-Kaleh, ascuns de barcagii care aveau să-l transporte pe țărmul bulgar

In acea a doua călătorie la Orșova, am intirziat mult sub platanii orașului, iar primul meu popas a fost pe cheiul fluviului și-mi aduc foarte bine aminte liniștea, aș zice pustietatea acelei amieze, debarcaderul gol, cei cițiva meseni de sub arțarii din fața restaurantului, privirea lor melancolică, rarele evoluții coregrafice pe scenele apei, ale pescărușilor visători, șlepurile mineraliere inaintind inperceptibil spe izvoarele Dunării.

Am vizitat țesătoriile, am trecut cu barca la Ada-Kaleh, iar seara lumea părea suspendată pe stilpi de lumină. Cetatea cu o existență de aproape două milenii, din drumul legiunilor romane, rememora legendele in oglinzile fluviului

Intorcindu-mă acum in cetatea prin care tinăr trecusem, am avut sentimentul revelator al marilor prefaceri cunoscute de aceste locuri. Cobor pe peronul unei gări cu siluetă de pasăre pregătită de zbor, urc intr-un autobuz aerat, panglica de asfalt ocolește golful, orașul e altul. Pe verandele colinelor, vile cu aer de stațiune montană. Sint atit de incintat de cele ce văd, incit cobor indată, spre a parcurge cu delectare lunga faleză, ca o terasă a soarelui. Sint intr-un oraș nou, pe malul unui intins de ape albastre care-ți dă impresia mării. Cronica vremii ne spune cum au lăsat oamenii vechile așezări sub etajele lacului. Au rămas acolo imagini și legende, locuri unde-au visat indrăgostiți sau in care s-au consumat dureri și-n zadar aș incerca să ghicesc aici cele ce-au fost cindva in călătoria mea de demult.

Stau lingă parapetul fluviului, marginea mării e dantelată cu viaducte, se văd turnurile inalte ale marilor blocuri, seara aprinde salbe de lumini in edificii ale culturii și civilizației, grupuri de tineri forfotesc intr-o dulce lărmuială, intre librării, cafenele ori magazine moderne parcă nimic n-ar aminti de imaginile orașului din care-au plecat. Dar iată un om pe care l-am cunoscut acum aproape două decenii. E Gheorghe Sofronie. Il opresc cu o bucurie aproape inexplicabilă și-ndată imi dau seama că amintirile mă leagă atit de mult de orașul redescoperit, incit mă surprind punind nenumărate-ntrebări, de parcă aș vrea să aflu ce s-a mai intimplat in răstimpul in care-am lipsit de-aici. Astfel dau de alți cunoscuți și cu toate că orașul este acum de două ori mai mare, cu toate că nici o redescoperire a vechii așezări nu mai e posibilă decit cu mijloacele memoriei, mă simt in locurile de demult. Pentru că oamenii sint cei ce reprezintă orașul, iar tot ceea ce văd este expresia nouă a muncii lor, un simbol al temeliilor de lumină ale vremii.

Trecutul și viitorul e-n noi, imi spun. Iată cum oamenii și-au luat amintirile și le-au adus intr-o cetate nouă, construită altfel după dimensiunile aspirațiilor lor. Șantierele navale produc astăzi de patru ori mai mult decit in 1966, cind se strămuta pe noul amplasament. Țesătoria „Cazanele" și-a triplat numărul războaielor de țesut. Inzestrarea tehnică a Intreprinderii miniere s-a triplat, față de anul strămutării.

Spun strămutare și mă gindesc la ultimul om care a părăsit vatra vechiului oraș in august 1971. Dar acum strămutarea, lungul proces prin care oamenii au urcat pe aceste terase de lumină, cu bucurie și cu omenești regrete, strămutarea este un cuvint rămas intre amintirile devenirii.

Intr-o frumoasă toamnă din viitor, voi pleca la Orșova cu un grup de prieteni. Orașul va fi unul din cele mai tinere și mai frumoase ale țării. Voi sta lingă fluviu privind bazele nautice printre zborurile pescărușilor, amintindu-mi de prietenii de ieri și de azi, lăsindu-i să asculte intimplări vechi in noi ințelesuri.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

UNE

ctombrie

programului.
,35 Film se-
ktari. 10,00
Contempora-
curiile mu-
patriei. 13,00
5,30 Baladă
15,45 Maga-
vanpremieră.
Nemuritorul.
e. 19,00 Do-
a Frumoasei
sei renaște.
0 Telejurnal.
Podul de pe
jurnal.

mbrie

vanpremiera
de măreție.
,30 Emisiune
9,00 Tribuna
. 19,30 Tele-
r. 20,15 Ro-
Matterassi.
noi — melo-
ă. 21,00 Uni-
Revista lite-
24 de ore.

ombrie

pă germană.
Curs de lim-
ladă pentru
le soarelui.
re). Un șerif
Muzică popu-
12,25 Telex.
usă. 16,30 —
engleză. 17,30
pentru lu-
ră. 18,15 A-
! 18,35 Mu-
rii — legile
îndrăgiți de
Dennis. 19,25
ejurnal. 20,00
. 20,30 Luna
ănești. Tea-
... Baletul
nissima '74.

ctombrie

engleză. 9,00
rs de limbă
ntă cu țara.
n. Două lo-
icatese. 12,10
a frumoasei
sei renaște.
nondiale de
. 14,55—16,45
rești — F.C.
pei U.E.F.A.
18,00 Istoria
gasparone...
18,15 Scena.
ste. 18,50 Fa-
,20 1 001 de
20,00 Tib '74.
l mondial.
Ciclul : Mari
l. Producție
tografice so-
21,50 Mic
de ore.

mbrie

ală. 17,30 Te-
pedia. 18,05
le de gim-
e — bărbați.
. 19,20 1 001
rnal. 20,00
21,00 Luna
nești. Apar-
t ce am mai
-muzical cu
in ... a 7-a

ombrie

Budapesta
Campionilor
une în lim-
001 de seri.
Emisiune fes-
de-a XXX-a
matei Repu-
ânia.. 20,45
u pe pagina
diourilor ci-
cane. 21,40
kouri ! 22,10

tombrie

mari. 10,20
ii : Năzdră-
ărți și idei.
noscut. 11,20
elex. Trans-
Campiona-
nastică. Fi-
litehnica Ti-
ș. Transmi-
mișoara (re-
l masculin :
erbiul Cam-
Transmisiune
nul Dinamo
Film docu-
studiourilor
una creației
19,00 Lu-
Telejurnal.
20,30 Film
ul. Accident
,40 Telejur-
portivă. 22,00
0... Maga-

UNE

Miron bătrînul

– O ploaie măruntă, ca trecută prin sită, apăsa pămîntul, în dimineața aceea. Am ajuns la mină cu vreo două ceasuri mai devreme, ud pînă la piele. Cu o seară înainte, ca niciodată, mi-a stat ceasul și cînd m-am trezit arăta ora unu. Să nu pierd șutul, m-am îmbrăcat și am plecat. Pe drum, nimeni. Venise tîrziul toamnei și cînd ploua, geaba te uitai la cer că nu-ți spunea cam pe ce vreme te afli. La mină, paznicul. Zic eu noroc, zice și el noroc, mă întreabă, mirat, ce caut cu noaptea-n cap la mină că ora-i abia patru dimineața, eu mă dezmeticesc și-i trag o minciună, spunîndu-i că n-am avut somn. După cum se uita la mine, am simțit că-s crezut. Merg în sala de apel, am zis eu, bine, a zis el și am intrat. La masă, pe scaunul maistrului, stătea Miron bătrînul cu capul în palme. Am crezut că doarme. S-a uitat la mine lung, m-a măsurat din cap pînă-n picioare, ca și cum nu m-ar

RADU SELEJAN

Din volumul „Eliberarea lui Bularda", în curs de apariție la Editura „Cartea Românească"

fi văzut niciodată. Ochii îi erau roșii de osteneală. Noroc, zic eu. El nu-mi răspunde.

– Mă așez pe o bancă, în fața lui și aștept. Încerc să-mi adun gîndurile să aflu care-i drumul. Ce vorbeau ieri-alaltăieri, ortacii despre Miron bătrînul ? mă întreb eu. Ce o fi cu el ? se întrebau cei mai mulți. Nu-i merge plugul de cînd cu fecioru-său, ziceau alții.. Al dracului Miron ăsta tînăr, am zis eu. Nu-i intri în voie cu una cu două. Parcă-i tată-său în persoană. Vezi-ți de treabă. Dacă-l asculți, ai pace. Prinde-i spusele și execută-i dispozițiile, a zis Nicolae. Să spună, el, că-i de față. Oricum, bătrînul cunoaște mina ca-n palmă, a zis Lazăr. Copilu-i copil, trebuie să asculte, a zis, parcă, Toader. Vorbea ca la sindicat, la ședințe. O fi, dar cel tînăr are școală multă, a zis Aurel. Dracu m-a pus să-l fac inginer, așa mi-a zis la o țuică, bătrînul, a intrat în vorbă, Avesalon. De cînd îi șeful meu, nu mai am zile bune. Nici acasă, cu muierea, care-i ține parte, nici la mină.

Pînă mi-au venit mie în minte toate gîndurile astea, Miron și-a aprins o țigară. Stătea pe scaunul maistrului și fuma. Din cîteva fumuri a isprăvit-o și și-a aprins alta. Ce-i cu tine, Miroane ? l-am mai întrebat, eu. Vasăzică toată lumea știe, a început el să vorbească. Toți rîd de mine, de mine care ceea ce am spus a fost lucru sfînt. Și-ntotdeauna am gîndit adevărat. Cînd s-a surpat abatajul de pe Carolina, cine l-a pus pe picioare ? Eu, sau mucosul de Miron ? Cînd s-a aprins Rovina, cine a făcut digurile ? Dar la apa aceea mare în care era să se scufunde mina cine i-a stat în cale ?

Așa-i cum zici Miroane, am căutat eu să-l îmbun. Numai vezi că ingineru-i inginer. Are și carte și practică. Mi s-a părut că Miron și-a îmblînzit privirile. Dar fuma țigară din țigară.

Bată-l crucea lui de copil, a zis el, barem de mi-ar semăna. De parcă l-a făcut măsa cu altul.

Îți seamănă, Miroane, cum să nu-ți semene. Numai că trebuie să-ți aduci aminte cum arătai și ce făceai cînd erai tînăr.

Am auzit că știe multe. Dar nimeni nu vrea să priceapă și să recunoască că eu l-am învățat. Eu și moșu-său. N-a împlinit încă cincisprezece ani cînd l-am dus în mină. Mineritul se învață el și din cărți, nu-i vorbă, dar cea mai bună carte îi mina. Așa i-am spus. Fiecare șut îi o foaie de carte. Și vine el acuma să mă învețe cum se betonează un puț. Pe mine care i-am băgat piatra în gură să-i simtă gustul și asprimea, cînd a intrat prima oară în mină. Din cauza lui nu mi-am făcut eu planul luna trecută. Ascultă băiete, i-am zis. Bagă-ți mințile-n cap că altfel îi de rău. Eu te-am făcut, eu te desfac. Mă înveți tu pe mine cum se betonează ? Nu mai discutăm, mi-a spus el. Ordinu-i ordin, se execută, nu se discută. Aici faci ce zic eu. Acasă, fac eu cum zici dumneata. Și a plecat. Ortacii se uitau la mine ca la dracu. Parcă aș fi fost în pielea goală. Ce facem, baci Miroane ? m-a întrebat unul. Ce-ați auzit, i-am spus eu, înjurîndu-l că nu-și află altă treabă. Și ne-am apucat să spargem betonul, să-i fac pe voie lui Miron al meu. O săptămînă ne-am căznit cu remedierile. Ne-a pus să plătim și cimentul pe care după știința lui, l-am stricat. Și-am betonat din nou, după modelul din proiect. Că și proiectul îi tot un fel de carte. Cînd a recepționat lucrarea la sfîrșitul lunii, m-a lăudat. Dar eu nu-mi făcusem planul. Și așa ceva, în viața mea nu s-a mai întîmplat. Am cîștigat și puțin în luna aceea. Oamenii au vrut să mă lase. Dacă fecioru dumitale nu ne face plată atunci îi de rău. Înseamnă că-i mare ură între voi. Ne căutăm alt șef. Pînă la urmă au rămas cu mine. Ieri mi-a găsit altă vină, la cofraj. Cînd m-am uitat mai bine, i-am dat dreptate. Cofrajul avea o burtă, frate, și nu era bine. Tare m-am necăjit. Dar nu era făcut de mine. Schimbul celălalt. N-am mai ieșit din mină. Să-l văd pe fiecare cum lucrează, să-i arăt, să știe care-i gustul lui Miron cel tînăr, cum îi ziceți voi. Și-am ieșit afară să-mi clătesc plămînii cu aer curat, să mă răcoresc. Că astăzi iar vine la mine în inspecție. Dar fac un puț, Serafime, ca la carte. Și l-oi boteza puțul lui Miron bătrînul. Dar nu las supărarea să-mi treacă. De ce s-a purtat cu mine ca și cu un oarecare. Dacă mi-ar fi spus acasă ce nu-i place, era altceva. Mai discutam și noi, mai cădeam la învoială, că-s om de înțeles. Dar el nu, la mină, între toți ortacii. Să știe tot subteranul că nu face deosebire, să nu fie criticat la ședințe că-l păzește pe tată-său de rele, să zică lumea că-i om drept. N-ai o țigară, că eu le-am isprăvit pe ale mele a zis el. Dă-mi o țigară. I-am dat un pachet, că eu întotdeauna cînd merg la mină iau cu mine două pachete. Cînd au început să se adune minerii, a tăcut. S-a sculat de pe scaunul maistrului și s-a așezat lîngă mine. Înainte de a începe apelul, Miron cel tînăr, l-a căutat printre noi și l-a întrebat : tată cum stai cu lucrarea ? Merge ? Miron a dat din cap și fiu-său a priceput că merge. După apel i-am văzut pe amîndoi înțelegîndu-se. Inginerul, adică tu Miroane, i-ai dat bătrînului pachetul cu mîncare. Cred că atunci s-au împăcat pentru vecie. Dar povestea lor a rămas. Ca și altele. Că nimeni nu poate trăi fără asemenea povești. Cînd unu-i mai slab, altul trebuie să fie mai tare.

Dă-mi sticla, să trag o gură, că mi s-a uscat gîtlejul, a zis Serafim. Și după ce a băut, l-a-ntrebat pe Miron bătrînul : să-mi spui ortace, dacă am mințit ceva.

– Din luna aceea, Bularda a lucrat la mine în echipă pînă-n ziua cînd am ieșit la pensie, a zis Miron bătrînul. Eu mi-am păzit oamenii. Să nu-i atingă fir de piatră. Cîte o picătură de apă, era altceva. Eu mi-am păzit oamenii. Mai altfel decît pe mine. O singură dată era s-o pătesc. Nu știu ce am avut în ziua aceea. Dă-mi sticla, Serafime, și mai deschide ușa aia să intre aerul rece că mă înăbuș de atîta fum.

Piatra a tresărit speriată

– Cînd am intrat în mină, capul îmi era greu de gînduri. Era pe vremea cînd nu prea aveam destule vagonete goale și-n abataj erau munți de minereu, nu altceva. M-am hotărît cu ortacii să isprăvim cu planul în luna aceea, cu vreo zece zile mai devreme, să batem recordul lui Nicolae. Chibzuiam cum să fac rost de vagonete goale în așa fel ca nici celelalte abataje să nu sufere. Că altfel recordul meu ar fi fost furat. Mergeam către abataj, bezna se dădea ascultătoare la o parte din calea mea, îmi făcea loc să trec, mă mai uitam la cerimea galeriei să văd dacă nu s-a ivit vreo crăpătură, că și de vagonetari trebuie să ai grijă, cînd mă trezesc vorbind tare, ca un lunatic. Ce dracu am astăzi ? M-am întrebat și-am călcat înainte vatra galeriei, cam putredă de cîtă apă s-a adunat de-a lungul ei. Mi se părea că merg pe urmele unui rîu mîncat de secetă, să-i caut izvoarele, să i le desfund. Nici nu mi-am dat seama cînd am uitat de abataj, de record, de ortacii care mă așteptau pregătiți de atac. Și nici astăzi nu știu cum de m-am lăsat atunci în voia picioarelor care mă purtau la întîmplare prin mină, fără ca eu să observ lucrul acesta. Deodată mi s-a stins lampa. Jefuit de lumină, m-am oprit brusc. Unde mă aflu ? m-am întrebat, spălînd întunericul cu luminile ochilor. Nu mi-a răspuns nimeni. De necaz am înjurat odată așa ca să se cutremure toate zidurile subpămîntului, să smulg din rădăcini toate stelele cerului nostru de piatră care întîrziau să răsară. În jurul meu o tăcere ca în casa morții. Scot bricheta din buzunar și încerc să aprind lampa. N-am putut. Bricheta era și ea oarbă. În alt buzunar aveam chibrituri. Dar cutia se udase. De neputință am mai înjurat odată. Mama ta de lumină, am zis eu tare. M-ai lăsat singur. Ce rău ți-am făcut ? Să te bați cu muntele, cu bezna și cu piatra, să-i tai soarelui drumuri în subpămînt, astea sînt lucruri rele ? Ori poate te-ai înhăitat cu bezna să-mi dovedești că fără tine sînt slab ? Dar te-ai păcălit. Cum dracu n-ai ajuns în atîția ani de cînd ne-am întovărășit, să-mi cunoști puterile ? Cu Miron nu-ți merge, i-am mai zis eu. Știam că nu mă arde, că vorbesc în vînt, dar trebuia să-mi răcoresc sufletul. Doar cerimea galeriei îmi răspundea, piatra pocnind, ici, colo, batjocuritoare.

– Năzdrăvan ai mai fost tu, Miroane, a zis Serafim.

– Mă, a zis bătrînul, doar, mă a zis încruntîndu-se la Serafim și a continuat să povestească.

Parcă am auzit bătăile unui ceas care-mi măsura viața. Se lovea piatră de piatră. De frică am izbit peretele galeriei să opresc ceasul, să nu-l mai aud. Și piatra s-a ferit din calea pumnului meu. Am întins mina către altă parte să caut sprijin. Întunericul mi-a strîns-o cu răceală. M-am așezat pe vatra galeriei, în tină. Aș fi vrut să adorm. Și mi se părea că cerul de piatră al galeriei se îndepărtează de mine, că zboară, că se înalță sus, tot mai sus, că soarele pe care-l căutam este acoperit cu nori negri, umbroși, îngrămădiți unul în celălalt de la tacerea lumii, să mă *înspăimînte* să mă îngroape, să-mi arate că-s mic, neputincios și vinovat. Un fulger a scăpărat în beznă. Și-a început iar să plouă. Răcoarea picăturilor de apă m-a dezmorțit. Tu ești mina, am strigat eu ! Vrei să mă înmormîntezi de viu ? Dar nu-ți merge. Eu sînt dumnezeul tău. Cum te-am învietuit așa te și prăpădesc. Să-mi simți tăria. De cîte ori mi te-ai împotrivit, te-am știut înjuga la poruncile mele, la vrerea mea. De cînd mă știu cununat cu tine, am fost cel mai tare.

Miron bătrînul se înfierbîntase. Sticla din fața lui îl ademenea să-și stîmpere necazul. Iar Bularda dormea, dormea, dormea.

Cînd mi-ai adormit ortacul acela pe care-l iubeam ca pe un frate ții minte cum ți-am rupt coarnele ? Și acum vrei să tremur în fața ta ? Eu care ți-am cioplit frumusețea din urîțenia pămîntului ? Eu care ți-am dat puteri din puterile mele ? Eram ca turbat și strigam, strigam știind bine că piatra-i surdă, că nu mă aude. Și iar am început să calc vatra galeriei în picioare. Nu știu cîți pași am făcut. O mie, zece mii, o sută de mii. De fiecare dată mi se părea că picioarele se afundă într-o prăpastie. Nu mai aveam nici lampă. Oarbă cum era, am azvîrlit-o ca pe ceva fără de trebuință. Am pipăit piatra cu amîndouă mîinile. Și-am simțit-o cum tremură ca și femeia dornică de mîngîierile bărbatului pe care l-a așteptat cine știe cît.

Cînd s-a făcut lumină, eram în galeria pe care o săpa Mitru. Ții minte Mitre ? Te-ai uitat la mine ca la unul venit de pe altă lume. Te-am întrebat cîtă vreme a trecut într-un ceas îi gata șutul, mi-ai răspuns tu și m-ai întrebat de ce n-am fost azi dimineață la apel. Mi-am dat seama că-s de ieri în mină. Bine că nu m-au căutat. Cum ați mai fi rîs voi de mine, atunci, aflîndu-mă stînd în fund pe vatra galeriei și strigînd în pustiu !

– Ce frumoasă a fost, mi-ai spus tu atunci, a zis Mitru. Cum n-am văzut alta pe lume. Poate aducea la vedere cu Ana a mea, dar era, cum să-ți spun, era mai mîndră ca oricare altă muiere de pe pămînt. Și-avea o carne tare, ca piatra. Pînă la mine nu a cunoscut alt bărbat. Ce mai, fată-fecioară.

– Tu ai bolunzit, Miroane, așa mi-ai spus. Ce mîndrețe poți zări în bezna asta ?

– Dar lampa unde-ai lăsat-o ?

– I-am dat-o ei, să poată ajunge de unde a venit, ți-am răspuns eu. Nu cumva să se rătăcească și să răsară în calea altui bărbat. Dacă n-ar fi fost Ana, o luam acasă. Dar așa, ce să fac cu două femei. Și cu Ana, de douăzeci de ani îmi mănînc cojile. Nu se face să mă despart de ea.

– Miroane, tu ești bolnav, zău Miroane, Am zis eu și frica a început să-mi înmoaie oasele.

– Eu am pipăit piatra, cu amîndouă mîinile, pe lumină, că lampa ta ardea și cerimea galeriei era aproape de capul meu, dacă aș fi ridicat mîna în sus puteam să-ți spun cît îi de înalt cerul nostru subpămîntean, dar palmele mele se lipiseră de piatră și piatra tremura ca șoldurile unei femei care în tinerețe mi-a fost ibovnică și nu le mai puteam desprinde de ea...

– Și cînd am strigat eu, dă-te la o parte Miroane că se surpă galeria, că nu ești în stare să ții coptura cu mîinile, nu vezi cît îi de mare blocul de piatră care vrea să se desprindă de piatră, tu stăteai înlemnit și eu, m-am repezit la tine, te-am apucat de o mînă și te-am îndepărtat de moarte și coptura s-a prăbușit pe vatra galeriei ca un capac de sicriu, că galeria pe care o săpam eu, străbătea de-a curmezișul o piatră tare nevolnică care mă înfrunta, a doua zi am și început să o prind în juguri...

– Tu mi-ai jurat să nu spui nimănui pățania mea...

– Eram mai tineri atunci, Miroane, și nu se făcea.

– Și-n ziua următoare după ce mi-am adunat mințile, recordul minei purta numele meu. L-aș fi botezat cu numele femeii din piatră, dar m-am gîndit la Ana mea.

Am terminat, a zis Miron Bătrînul, văzînd că ceilalți îl mai ascultau încă.

– Altul la rînd, a zis Serafim, scăpat primul din vraja frumuseții femeii de piatră.

– Peste vreo săptămînă, am căutat-o, mă apucase dorul de ea, dar n-am mai găsit-o. Poate că a dat de soare și a pierit. Și cum să întorci lumina din drumul ei...

PLASTICĂ

RESURSELE EXPRESIVE ALE UNIVERSULUI UMAN

Sub insemnul zilelor culturii R.D.G. in R.S.R., Timişoara este in luna octombrie amfitrionul unei ample reprezentative a sculpturii berlineze. Axată preponderent pe producţia artistică a ultimelor decenii, selecţia semnată de Raimund Hoffman inserează operele a cincisprezece dintre cele mai proeminente personalităţi ale plasticii din capitala R.D.G.

Fără pretenţiile unei şcoli cu determinări stilistice specifice, marcată şi de absenţa producţiei de avangardă a genului, expoziţia aprofundează citeva aspecte definitorii ale plasticii statuare, de tradiţie eminamente reprezentaţională, la prima vedere. Plasticienii berlinezi explorează şi fixează ipostaze ale existenţei, imaginind figura umană in atitudini psihosomatice pe care le sustrag cotidianului inţeles prin datele permanenţelor sale. Un univers antropomorf, transfigurat, „atacat" din două direcţii distincte aici in expoziţie. Prima şi cea mai decisivă pentru nivelul calitativ al ansamblului ni se pare că o compune grupajul lucrărilor de filiaţie expresionistă : „Citind ziarul" (Balden Theo), „Un om" (Schönfelder Baldur), „Fată stind" (Middell Margret) sau portretele „Brecht" (Cremer Fritz), „Zoltan Kodaly" (Wieland Förster). A doua grupare, de descendenţă realistă, o definesc in special nudurile feminine : „Marea Evă" (Cremer Fritz), „Repaus" (Henkel Friedrich), „Repaus" şi „Fată" (Drake Heinrich), unde accentele cad pe tratarea calmă şi monolitică a texturii şi volumelor. Plastica mică, antropo şi zoomorfă (lucrările lui Rommel Gerhard, Horota Stephan etc.) se dezvoltă pe traseul sculpturii de gen, domestice şi de inspiraţie rustică, asumind datele celor două direcţii de mai sus.

Dintr-un alt unghi, operele impun două concluzii privind implicatiile sociale, rezumind două direcţii majore ale atitudinii creatorilor. Proiectele de monumentală – reliefurile lui Krepp Siegfrid in „Monumentul luptătorilor pentru Spania", „Columna Annei Frank" (Rommel Gerhard), schiţele pentru monumentele „Galilei" (ciudată identificare a portretelor Galilei – Brecht) şi desenele pentru monumentul „Luptător in Spania" (ambele aparţinind lui Kremmer Fritz) mărturisesc preocuparea artistilor pentru destinul uman, eroic, in vreme ce rezolvările groteşti ale psihologiei, postúrilor si proporţiilor fizice („Bărbat inalt" de Wieland Förster) afirmă critic ideea exacerbării materiei acefale si pericolul ei social. Domină insă, prin capacitatea sa persuasivă, cvasi-didactică (vezi chiar lucrările lui Cremmer Fritz : „Inăltindu-se", „Marea Evă") gestul trezirii şi inălţării, asociat portretului psihologic meditativ.

Este gestul simbolic al aspiratiei spre sferele solare, de neimaginat fără reconsiderarea permanentă a actului de sacrificiu eroic.

CORIOLAN BABEŢI

TEATRU

„OPERA DE TREI PARALE"

In mod cert, intilnirea unui teatru cu Brecht rămine, şi in 1974, un eveniment. Chiar dacă piesa pusă in scenă este „Opera de trei parale" (Dreigroschenoper, 1928, după „The Beggar's Opera de John Gay), lucrare despre care numeroşi exegenţi nu ţin să scrie prea mult.

La Naţionalul timişorean, in regia lui Ioan Taub şi scenografia Emiliei Jivanov, spectacolul cu „Opera de trei parale" este o mare promisiune. Intii, pentru că intilnirea cu personajele lui Brecht, aşa cum se vede ea din sală, solicită registre interpretative pe care actorii le-au ţinut in rezervă timp de două stagiuni (poate mai mult, veţi zice). Am avut impresia că legătura nu s-a putut face decit prin impact. Şi am văzut un spectacol in care orice incercare de a ieşi dintr-un fel de lentoare nu s-a ridicat indeajuns pentru a trage după sine insuşi ritmul scenei. Este adevărat că lipsa de public este un handicap serios cind joci acest Brecht. Judecata asupra realizării fiecăruia riscă să fie inrăutăţită dacă se pierde din vedere grupul ambiant. Cit timp Mathias, Jacob, Robert, Ede, Jimmy, Walter nu oferă, prin efortul interpreţilor, o ambianţă colorată, jocului lui **Gheorghe Pătru** (Macheat), nu i se pot nici acestuia din urmă reproşa prea multe. Este de notat faptul că Gh. Pătru are momente deasupra tonului general al spectacolului(prima dintre scenele din inchisoare spre exemplu) dar există in maniera sa de joc o anume monotonie (şi in plastica sa), pe care, credem, are resurse să o depăşească. **Elena Simionescu** face, intr-adevăr, un rol diferit de toate cele in care am văzut-o pină acum. Si acoperă personajul. **Gheorghe Leahu** reuşeşte să selecteze din posibilele interpretări ale lui Peachum, una de multă sobrietate şi incearcă să compenseze unele nereuşite, supralicitind (in comparaţie cu maniera dominantă) ca de exemplu in scena in care prezintă „tipurile fundamentale ale mizeriei", suplinind lipsa de expresivitate a manechinelor ce le reprezintă şi a momentului (insuşi) dezvelirii lor. De altfel, un trio (Gh. Leahu, cu Lucia Doroftei şi Elena Simionescu) – song este de amintit si pentru un motiv mai important : se cintă altfel decit in restul spectacolului şi este un semn că ar fi posibil ca songul să fie song. Fiindcă unul dintre viciile spectacolului pe care-l discutăm este acela de a face din song moment de trăire, lipsindu-l de caracterul său politic, de comunicare directă, distanţată şi toate celelalte preconizate de autor.

Songul are drept echivalent – dacă vrem să inţelegem mai bine – acea pancartă care coboară şi anunţă : „acum – songul". Nici orchestra nu lămureşte mai bine lucrurile. Intregul spectacol nu lămureşte lucrurile. Ţin să-i amintesc pe (in ordinea distribuţiei) : Miron Şuvăgău, Traian Buzoianu, Gheorghe Stana, Ion Haiduc – pentru faptul că se impun atenţiei spectatorului in roluri mici sau foarte mici. Este şansa actorului care nu-şi gindeşte „in trecere" **trecerea** prin scenă.

Lucia Doroftei este in situaţia de a interpreta exact un rol (cel mai aproape de indicaţiile regizorului, bănuim) dar cintecele sale (nu songurile) o indepărtează de Brecht. Mi se pare interesantă ideea de-a o vedea in Polly, dar mi se pare că incearcă să meargă pe un drum potrivnic temperamentului şi celorlalte date ale sale şi de aici senzaţia de neimplinire.

Viorica Cernucan-Jurăscu este in modul cel mai clar in situaţia unei nepotrivite distribuiri şi a nereuşitei.

Iată, intre acestea toate şi intr-un scurt spaţiu, puncte de referinţă, pentru descoperirea acelui adevăr teatral, despre care scriam săptămina trecută.

A. C. I.

MUZICĂ

CONCERTE MEMORIALE SABIN V. DRĂGOI

Pe parcursul citorva seri consecutive, muzicienii Timişoarei şi-au dat mina, in dorinţa comună de a face să răsune in sensibilitatea oraşului pulsul de geniu al celui mai autentic talent bănăţean, aceluia care şi-a zămislit capodoperele in zilele şi nopţile sfertului de veac trăit aici. Concertele memoriale S. V. Drăgoi au insemnat abordarea unei creaţii vaste din diverse unghiuri de incidenţă, spre a testa semnificaţia aportului său in cele mai importante genuri.

Conf. univ. Enea Borza, de la conservatorul clujean, a deschis seria acestor manifestări printr-o incursiune documentată in creaţia pianistică. Abordind particularităţile stilistice ale scriiturii lui Drăgoi, E. Borza ne-a oferit repere certe asupra modalităţii prin care acest bun cunoscător al turnurilor melodice, adunate laborios chiar de la sursă, a putut deveni reprezentativ in cultura naţională.

Pe creatorul de inmiresmate lieduri l-am putut aprecia graţie sensibilităţii cu care i-au reinviat partiturile, elevaţia unor variante ca cele ale Eleonorei Oarcea, Rodica Miloia, Dorin Văidean, Sergiu Ţapuchievici, secundaţi de pianistele Alla Popa şi Liana Văidean. Am reascultat cu deosebită plăcere Crizantemele ori Lumea zice că mi-s lotru. O menţiune specială lui S. Ţapuchievici, interpret de elită al genului, apt să reconstituie cu franchete admirabilele unduiri ale parlando rubato-ului românesc. Amplificată la sonoritatea corală, aceeaşi lume sonoră, ce difuzează amprenta unei etnii incărcate de pătimaşe simţiri, a dat ocazie dirijorului Diodor Nicoară – in fruntea corului filarmonicii – să-si legitimeze chemarea de interpret care stie doini, intuind exact dimensiunea rubato-ului ori pulsatia aksakă a jocului bănăţean.

Dimensiunea simfonistului ne-a oferit-o Filarmonica „Banatul". Dirijorul Nicolae Boboc a ales pentru această seară trei opuri de referinţă, scrise chiar aici, la Timişoara : Divertismentul rustic, o arie din Năpasta şi Poemul Neamului. Stimulaţi de cadrul festiv, de calda rememorare a vieţii omagiatului de către Ion Românu – ce l-a readus aievea printre noi pe acela căruia cu toţii ii datorăm mult – muzicienii din spatele pupitrului ne-au oferit un concert de exemplară ţinută.

După audierea primelor două lucrări, bine cunoscute – de consemnat valenţele sugerate de Pompei Hărăştean, in celebrul monolog al lui Ion – am fost literalmente seduşi de prima audiţie a Poemului Neamului, creaţie impresionantă prin dimensiunea desfăşurărilor epice, prin diversitatea modalităţilor de exprimare. Concepută ca omonimă sonoră f r e s c e l o r de pe pereţii Ateneului, Poemul Neamului reprezintă fără indoială o chintesenţă a disponibilităţilor sale componistice, mai mult, o viziune sincretică şi vibrantă a momentelor, de osirdie dar si de inălţare, parcurse de-a lungul veacurilor. O operă de referinţă nu numai pentru Drăgoi, ci pentru intreaga creaţie naţională, pe care am fi incintaţi să o reaudiem in ani, cu regularitate, prefaţind cu inaltele sale valenţe artistice festivităţile deschiderii stagiunilor de concerte !

DORU MURGU

BANATICA

Pavel Vasici (1806–1881)

După unii autori Pavel Vasici este născut la Lipova, dar cercetări mai recente lasă să se intrevadă că „Paul Vasici s-a născut la 18 aprilie 1806, in Timişoara, intr-o familie neinstărită". Era al treilea fiu al pandurului Vasile Ungureanu, originar din părţile Albei inferioare. A fost unul dintre primii doctori in medicină români din Transilvania şi, incă din liceu, pe care l-a absolvit in anul 1825, cu nota „prematurus", el se afirmă ca o minte strălucită. Face studii preliminare la Universitatea din Seghedin şi la facultăţile de medicină din Budapesta şi Viena, stabilindu-se ca doctor apoi, la Timişoara, in anul 1832.

In anul 1836 Pavel Vasici este numit director al Carantinei de frontieră de la Timiş şi va fi unul dintre principalii colaboratori al lui Bariţiu pentru intemeierea „Foii pentru minte"... şi a „Gazetei de Transilvania", precum şi a gimnaziului românesc.

Prima intilnire dintre cei doi mari bărbaţi are loc in anul 1836 cind Bariţiu impreună cu Timotei Cipariu intreprindeau o călătorie la Bucureşti, pe linia Sibiu-Braşov, iar la trecerea prin Timiş, „făcură cunoştinţă cu medicul Paul Vasiciu".

Autorii care au cercetat această perioadă a activităţii lui Vasici il consideră „cel mai prolific dintre colaboratorii revistei braşovene — Foaia pentru minte — el are nu mai puţin de 35 de titluri, fără a menţiona cugetările, sale mărturisite"..., iar I. Breazu „relevă că lui i se datorează cea dintii nuvelă cu subiect ţărănesc din literatura ardeleană".

In domeniul medicinii a publicat lucrări de valoare incă de pe vremea cind era student. Prima sa carte „Antropologia" a fost prima carte de acest fel in limba română (1830), şi „Dietetica" (1831).

Cea mai importantă lucrare a sa este insă „Macrobiotică", tradusă in româneşte după autorul german Hufeland, cu adnotări originale (1844-1845), acesta fiind dintre primele opere medicale in limba română, unde işi aduce aportul său cel mai important la dezvoltarea literaturii şi terminologiei româneşti.

Valoarea lucrărilor sale il face mai cunoscut in cercurile ştiinţifice ale vremii şi incă din anul 1843 este ales membru carespondent al Societăţii de medici şi naturalişti din Iaşi.

In timpul evenimentelor revoluţionare de la 1848, cu toate că nu participă efectiv fiind reţinut de postul său de director al Carantinei de la Timiş, el informează in permanenţă prin posibilităţile de care dispunea de la importantul punct de frontieră, pe fruntaşii revoluţiei transilvănene despre evenimentele din Bucureşti. După infringerea revoluţiei el le uşurează emigrarea cu paşapoarte false lui Eliade Rădulescu şi altor revoluţionari.

Avind legături cu mai toţi fruntaşii revoluţiei din cele trei principate, in frunte cu Bălcescu, Bariţiu, Bărnuţiu, Eliade fraţii Golesti cu Tell şi cu Magheru, cu Cermena comandantul Cetăţii din Timişoara. Vasici n-a uitat niciodat de plaiurile natale, el fiind purtătorul de cuvint al acestora.

Pavel Vasici face pionierat şi in domeniul publicisticii el a infiinţat prima revistă românească de medicină din Transilvania „Higiena şi şcoala", care a apărut la Timişoara intre anii 1876-1882 fiind totodată printre primii care a răspindit darwinismul in Transilvania. Prestigioasă personalitate a secolului in care a trăit, el a luptat pentru ridicarea culturii românilor din Transilvania. A fost ales membru al Academiei Române la 22 martie 1879.

F. MOLDOVAN

SILUETE

O RAZA IN FĂCLIA CULTURII

Gheorghe Todor, instructor al Comitetului judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă Timiş, a fost muncitor ţipograf, profesor de ştiinţe naturale, director de cămin cultural, activist al Comitetului raional de cultură şi artă Timişoara. Diverse profesii, pentru a se dedica cu toată dăruirea, acum, forţei care animă spiritualitatea oamenilor, le incălzeşte emoţia şi gindul.

L-am intilnit la diverse acţiuni, pe tărimul cultural, in oraş, in judeţ. I-am admirat puterea de muncă.

Ne intorceam la ore destul de tirzii, cu microbuzul, pe drumurile Banatului şi ne incălzea o poezie, un spirit, un aforism. Poate că Gheorghe Todor işi petrecea la fel şi duminicile tot cu microbuzul pe drumuri. Pentru că erau zilele cu cele mai bogate activităţi culturale, şi instructorul cultural nu trebuie să lipsească.

Din 1968, de cind activează la Comitetul de cultură şi educaţie socialistă Timiş, a făcut parte din rindul colectivelor de conferenţiari, preocupindu-se de educaţia socialistă a maselor, de stimularea mişcării artistice de amatori din judeţul nostru.

Nu de mult a făcut un turneu in R.S.F. Iugoslavia, impreună cu Ansamblul artistic al Casei de cultură din Jimbolia, cu Corul din Chizătău, iar de citeva zile se află in Orient, in turneu cu Ansamblul „Timişul" al Casei de cultură a Municipiului Timişoara.

Exigenţă, dăruire, dragoste, pentru cultura patriei. Gheorghe Todor e doar una din nenumăratele raze ce innobilează cu căldură făclia culturii noastre.

DAMIAN URECHE

INTERVIUL SĂPTĂMINII

GHEORGHE PĂTRU. Actor la Naţionalul timişorean. 20 de ani de teatru impliniţi exact acum o săptămină. Bilanţ. Primul spectacol — **John, soldatul păcii.** Apoi rolurile („cele la care ţin eu mai mult"). File din **Omul care aduce poaia,** Toussaint Louverture din Haiti, Dragomir in **Năpasta,** Caliban in **Furtuna,** Ekdal in **Raţa sălbatică,** Ciubăr in **Despot Vodă,** Bessemenov in **Micii burghezi,** Dumitru in **Să nu-ţi faci prăvălie...** Opt roluri in film. Ultimul rol pe scenă — Mackie-şiş in **Opera de trei parale.** Premiera acum o săptămină şi ceva. Urmează aşadar un interviu pentru săptămina trecută şi pentru cei 20 de ani (pe) trecuţi pe scenă.

— Ce poate declara un actor unui reporter după 20 de ani de teatru ?

— Chiar. Ce poate spune un actor in doar citeva vorbe despre cei 20 de ani ai săi, in care s-a zbuciumat, a fost fericit, trist, a ris, a plins, despre o viaţă de om adică, trăită zi de zi pe scenă, intr-un univers ciudat, fascinant. E colosală scena. Eu am jucat multe roluri, diverse, contradictorii chiar. Cteodată m-am confundat cu ele, cu viaţa lor, şi am fost rind pe rind bun şi rău, vesel şi trist, frumos şi urit. Aşa cum sint şi in viaţa mea de om.

— Ai jucat 20 de ani pe scena unui teatru : Naţionalul din Timişoara. Repet : ce poate declara un actor unui reporter...

— Ar fi multe de spus. S-au mai spus, s-au mai scris. Eu aş zice aşa : teatrul oraşului trebuie iubit de toţi orăşenii, cu aceeaşi patimă cu care e iubită o echipă sportivă. Trebuie incurajat şi inconjurat cu căldură. Naţionalului i-ar trebui o garnitură de actori compleţi, care să treacă adică foarte uşor de la un personaj la altul. Nu neapărat actori tineri. Nu există actori tineri sau bătrini. Doar actori talentaţi. Cind eşti tinăr joci pe măsura tinereţii tale, cind eşti mai in virstă, pe măsura maturităţii. Pericolul e inerţia. Ar trebui mai mult elan, mai multă profunzime.

— Ultimul rol — Mackie Şiş. Iar : ce poate declara...

— Jucăm Brecht pentru a doua oară, dar abia acum ne-am apropiat cu adevărat de el. Asta datorită regizorului Ioan Taub, pe care-l consider un regizor eminent. Rolul a fost foarte mare, dar sint conştient că puteam să fac mai mult. De aici o explicabilă nemulţumire.

— ... Şi aşa mai departe.

— Asta e tot din Mackie. Deci : „Şi aşa mai departe.

REPORTER

Cu prof. dr. docent DAN GAVRILIU

(Urmare din pag. 1)

sine. Unii bolnavi au mai fost operați și ei ne intră din nou pe mînă. Ei aduc deci complicații suplimentare, aderențe neașteptate în organism. Un chirurg nu poate numai să scoată dintr-un trup omenesc organele bolnave, sau să le cîrpească, și atît, ci să și pună ceva în loc. E cam rar lucru să scoți doar și gata! Scoți o țeavă, mai merge instalația? Ei, chirurgul trebuie să aducă întreaga instalație umană în stare de funcționare. E însă o reparație cu materialul clientului, nu cu material străin. Și aici e tot greul.

— Cînd v-ați dat seama că chirurgia nu mai e o simplă profesie pentru dv., ci o pasiune?

— Cînd am intrat la medicină am hotărît deja să devin chirurg, așa încît materiile care slujeau specializării viitoare au devenit pentru mine materiile deosebite. Tot timpul studenției, am vizat numai chirurgia. N-am cochetat cu altceva. Asta mi-a dat puterea să fac saltul în această meserie dificilă. Și, de altfel, cine nu face acest salt pînă la vreo 40 de ani, nu-l mai face deloc.

— Un chirurg poate încerca miracole asupra corpului omenesc?

— În chirurgie nu există miracole. E o meserie extrem de precisă. E o tehnică, desigur, dar una mai elevată. O tehnică prin execuție și o cunoaștere intelectuală prin concepție, cu note personale, care pot să constituie o armonie sau o cacofonie. Depinde.

— Un chirurg poate preda tainele meseriei lui sau unele trăsături nerepetabile fac din chirurgie un unicat?

— Chirurgia se face la lumina zilei. Se ia de către cine poate. Ea însă nu se predă. Nu poți face un dormitor de trandafir din scîndură de gard. Aici nu e nimic tăinuit, cum nu e nimic miraculos. Cine poate să ajungă chirurg, cu **C** mare, înseamnă că el a fost acela care a preluat ștafeta. Norocul lui.

— I se cer sacrificii personale unui tînăr chirurg pentru a ajunge maestrul de miine?

— El face sacrificii numai dacă crede că trebuie făcute aceste sacrificii, dacă ele intră în felul său de-a fi, de-a munci. Nu poți obliga, în acest sens, pe nimeni, dar e cert că starea pe loc, fie tînăr, fie matur, nu există nici în chirurgie. Aici există doar ținerea la pas sau retrogradarea. Și a te ține la pas înseamnă și oboseală și sacrificii.

— Care vă sînt cele mai plăcute operații?

— Singurele operații care-mi plac sînt cele pe care nu trebuie să le fac.

— Folosiți metode proprii pentru a reda unui bolnav speranța în vindecarea sigură?

— Bolnavul vine aici trimis de un alt doctor sau la cerere. El își alege medicul. El acordă deci unui anume medic o încredere nelimitată. Noi nu știm întotdeauna care e fondul de înțelegere al bolnavului. Orice cuvînt, sau atitudine a noastră, el le poate interpreta într-un fel anume. El poate să „descopere" ceva în vorbele noastre. De aceea, e bine ca el să descopere adevărul. E bine să venim în fața lui bine dispuși. Cu o glumă pe buze. Să nu creăm neliniște. Să-i dăm omului iluzia deplină că el este un caz rezolvat. El singur a venit la noi pentru vindecare. Ei bine, să-i oferim această vindecare.

— Aveți un laitmotiv, un îndemn pe care-l acordați generațiilor mai tinere?

— Să învețe! Să facă acest lucru frumos pe care ei înșiși l-au dorit. Statul investește un capital enorm în ei. E bine ca, pe lîngă dorința de-a deveni ceva, să-i încerce și obligația morală de-a răsplăti ceea ce li s-a dat. În genere, nu am un dicton sau un îndemn anume. Ele vin la momentul oportun. Ele sînt ascunse undeva în ființa noastră și, într-o împrejurare sau alta, spontan, ies la lumină și ne slujesc.

— Cum priviți natura ca regenerator al spiritului uman?

— Natura e pretutindeni lîngă noi. Ea e și malul mării, și un parc frumos, și un cvartal reușit de blocuri, cu squaruri superbe. Natura e uneori chiar locul în care trăim. Zicem că **mergem** în mijlocul naturii? Dar noi **sîntem** tot timpul în natură. Dorim doar să vedem alte peisaje. Să intrăm într-un mediu necunoscut. Variatio delectat. Iarna, la schi, vara la iachting sau la schi nautic. Da, natura este acolo unde trăim într-un moment anume și în acest sens devine ea un regenerator.

— Sînteți un sociabil, un solitar?

— Sînt un om obișnuit. Habar n-am cum sînt. Dar cred că sînt ca toți oamenii. Poate să am unele trăsături deosebite, pe care unii mi le scot accentuat în evidență, dar, eu trăind tot timpul cu aceste trăsături, nu le iau în seamă și nu le cred deosebite.

— Chirurgia, oare, va evolua spre procedee care să elimine total neșansa sau moartea postoperatorie?

— E greu de spus acest lucru. Individul e un uriaș complex de organe. El vine la operație și cu organe uzate, care fac față unei existențe normale, dar efortul actului operator poate să dea complicații serioase, o insuficiență cardiacă, una hepatică, niște rinichi obosiți, niște plămîni negri de fum... În tot acest complex omenesc, e greu să vezi întotdeauna șansa sigură. Poate că îl scapi de un cancer și el va cădea datorită cordului său care bate din greu. Iată problemele de viitor ale chirurgiei. Nu mi se par ușoare.

— De la cine ați învățat cele mai utile lucruri și adevăruri?

— De la maeștri și cîteva de la mine.

— Chirurgia e o chestiune de curaj, de experiență sau de șansă?

— Pentru un chirurg gata făcut, șansa e un nimic. Totul e experiența, pregătirea sa generală, anatomia, fiziologia... Eu, chirurgul, trebuie să știu perfect ce e cu omul, din punct de vedere anatomic și funcțional. Eu, chirurgul, trebuie să știu ce pun la loc și cum va funcționa ceea ce pun la loc în urma operației. Trebuie să mai știu să fac acele modificări funcționale care să dea cele mai mici modificări fiziologice. Eu decid. Eu răspund. Dar aceasta cere experiență. Șansa nu intră aici în joc.

— Care e senzația personală în urma unui succes operatoriu?

— Oboseala...

— Dar după o neșansă?

— O mare oboseală.

— Ați fi făcut oricare altă profesie cu aceeași tragere de inimă și impuls lăuntric pasionat?

— Cred că da. Mi-ar fi plăcut mecanica. Inginer mecanic. Studiul mecanicii aduce cu studiul corpului omenesc. Ceva mai simplu. Aș fi făcut o mecanică fină. E mai apropiată de om. E plăcută, reconfortantă... Dar aceasta a fost doar o întrebare, nu-i așa?

— Bineînțeles!

Programul partidului

(Urmare din pag. 1)

de consum; adoptarea formelor și metodelor de organizare și conducere a vieții sociale; locul, rolul și evoluția Partidului nostru comunist în etapa actuală și în perspectivă, reprezintă rezultatul cunoașterii profunde a realităților, al descoperirii necesităților, tot atîtea contribuții la îmbogățirea tezaurului gîndirii și experienței revoluționare marxist-leniniste contemporane.

Coincidența cu interesele vitale, cu aspirațiile celor mai largi pături ale poporului este un alt factor care asigură caracterul științific și totodată eficacitatea politicii partidului. În acest sens, referindu-se la Programul partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că el este „expresia voinței unanime a partidului și poporului". 6). Această afirmație își are acoperirea în extraordinara efervescență politico-ideologică și organizatorică dezvoltată de dezbaterile care au loc în opinia publică din țara noastră, în avîntul în muncă cu care întregul nostru popor întîmpină forumul politic al țării, Congresul al XI-lea al partidului, care va adopta aceste documente, prefigurînd în mod minunat și științific fundamentat viitorul strălucit al patriei noastre comuniste.

NOTE:

1) Proiectul de program al partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Ed. pol. Buc. 1974, p. 178
2) Nicolae Ceaușescu, Cuvîntarea la Plenara comună a C.C. al P.C.R. și a Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale a României Ed. pol., Buc., 1974, p. 6
3) Idem, p. 5
4) Idem, p. 6
5) Programul P.C.R.... p. 7
6) Nicolae Ceaușescu, Op. cit. p. 6

CARTEA DE ȘTIINȚĂ

Privilegiul întîietății

ION ATANASESCU,

Chirurgia vasculară reconstructivă

(Ed. Facla, 1974)

A fost necesar să treacă vreo douăzeci de ani de muncă asiduă, de studii perseverente, de încercări, de îndoieli, de reușite totale sau parțiale, de coordonare a mijloacelor proprii cu progresul științei pe plan mondial, de o umană acceptare a stressului povocat de îngrijirea unor bolnavi, ale căror suferințe întrec orice limită imaginabilă, pentru a se contura mijloacele cele mai eficace de alinare a acestor suferințe și a fi prezentate în paginile cărții. Nu avem de-a face, așadar, cu o pasiune subită pentru chirurgia vasculară. În acest domeniu, în care lupta medicului cu boala și cu sine însuși îndeosebi la proporții mitice făcîndu-l la un moment dat pe J. Cid dos Santos, un as în materie, să eticheteze operațiile de reconstrucție a arterelor drept „o chirurgie a absurdului", exclude mai mult ca oricare altul superficialitatea, diletantismul, chiar dacă sînt susținute de bune intenții. Continuitatea muncii în acest domeniu este atestată în cazul eminentului chirurg timișorean de numeroasele studii și cercetări personale în domeniul chirurgiei vasculare, studii bine cunoscute și apreciate în cercurile de specialitate din țară și de peste hotare, presărate de-a lungul anilor. Continuitatea se referă și la un alt aspect. Cu toate meritele proprii (de altfel prea modest subliniate în cuprinsul cărții) autorul nu uită să-și plătească tributul de recunoștință inițiatorului său, profesorul Pius Brînzeu, ale cărui îndemnuri și sugestii au fost „investiții" ce vor da roade mai tîrziu.

Chiar dacă s-ar fi limitat la amintitele lucrări, autorul și-ar fi putut înscrie cel puțin onorabil numele pe lista specialiștilor preeminenți în materie. Apariția unei cărți de sinteză se impunea însă ca o necesitate iminentă.

Chirurgia vaselor este o chirurgie aparent puțin spectaculoasă, deosebit de dificilă, cerînd o mare investiție de energie și tot atîta tenacitate din partea operatorului care este răsplătit cu rezultate cotate, pînă nu de mult, ca descurajante. Efortul de a contribui la îmbunătățirea acestor rezultate reprezintă așadar prin sine însuși un act de frumoasă temeritate științifică, meritînd a fi recunoscut și apreciat ca atare. În lupta cu „absurdul", cartea de față reprezintă aportul unui spirit lucid și clarvăzător la descifrarea unor metode de tratament cît mai eficace în obstrucțiile arteriale ale membrelor inferioare.

Tratarea „la zi" a datelor din literatura mondială este confruntată în permanență cu experiența personală în această concentrată monografie în care personalitatea autorului este prezentă într-un fel lipsit de ostentație. Ca să o deslușim, trebuie să ne adresăm acelor inefabile de selecție și sinteză, receptivitatea față de nou, trăsături trăsături: cum ar fi claritatea expunerii, marea putere ce caracterizează orice spirit modern. Dar și unor fapte concrete. Dacă ne întoarcem în urmă cu zece ani, vom întîlni pe tînărul chirurg de atunci confecționîndu-și cu mijloace locale grefele din material plastic, recent apărute în străinătate, precum și instrumentarul de inspirație proprie pentru intervențiile pe artere. Preluînd metode a căror imperfecțiune era de natură să ducă la descurajare, precum am văzut, el le-a supus unei riguroase observații pe masa de operație și la patul bolnavului. Analizînd cauzele frecventelor eșecuri, a reușit să descifreze cîteva secrete care constituie aportul său personal la îmbunătățirea rezultatelor. Remarcabil prin claritatea expunerii și marea putere de sintetizare a datelor este capitolul referitor la bazele fiziologice ale chirurgiei arteriale, la fel de valoros fiind cel al stabilirii prin prisma experienței personale a „indicațiilor chirurgiei reconstructive". Problemelor de tehnică, de o deosebită importanță practică, autorul le rezervă spațiul cuvenit insistînd asupra acurateței tehnice și blîndeții care trebuie să conducă mîna chirurgului vascular.

Păstrînd caracterul dorit, de monografie, cartea aceasta, scrisă cu un ton degajat, dovadă a cunoașterii aprofundate a problemelor și posedînd totodată acea subtilitate stilistică proprie intelectualului marcat de cultura umanistă, a devenit, poate cu sau fără voia autorului, o operă de autentică creație. Ea deține în contextul actual de la noi privilegiul întîietății.

AUREL MARTIN BOLOGA

EVRIKA!

● Prin uneltele sale omul se exprimă mai sincer decît prin cuvintele cu care adesea uneltește...

● Soarele i-a dat lui Goethe un răspuns prompt: „Mai multă lumină nu se poate, mai multe lumînări da"!

● Un imitator de profesie riscă să nu-și poată reproduce propria operă.

● Iubește și el o floare, dar și aceea e de cactus.

● Poate că moartea e neputința de a te mai reîntoarce din vis.

● Cu cît ești mai sus, cu atît ești mai departe de banalitate. Cu condiția să nu ajungi pe lună.

● Întîmpinare. Epigramistul către istoricii literari: „Dați-mi pîine, că sare și piper am eu".

ION VELICAN

DOSAR

INDIFERENȚA

Ionel — hai să-l numim Ionel — avea acasă tot ce-i trebuie unui puști, de șaptesprezece ani: avea poate chiar mai mult și mai multe decît îi trebuia. Casă-casă, adică odaia lui, — problema hranei nu s-a pus niciodată — haine, magnetofon, bani de buzunar și mai ales libertate. Singur la părinți, frumușel, inteligent, dar încrezut — doar i s-a spus de-atîtea ori că e frumos și deștept — școala o făcea tîrîș-grăpiș, și se plictisea. Părinții lui, oameni ocupați cu profesiuni bine remunerate, care le ocupau și după-amiezile, îl vedeau seara, dacă nu cumva Ionel mai întîrzia pe la Flora, cu doi-trei colegi. Părinții îi acordaseră dreptul de a-și planifica singur timpul, de a face, într-un cuvînt, tot ce-i trecea prin cap, crezînd că în felul acesta tînărul lor fiu se va dezvolta cum trebuie, independent, pe picioarele lui. De fapt, nu știu dacă ei au crezut așa într-adevăr. Este doar o deducție.

Și Ionel, pentru că n-avea nici o grijă, nici o obligație, se plictisea de moarte. Și-atunci, numai pentru amuzament, împreună cu încă doi băieți, au început să fure diverse obiecte din mașini uitate descuiate. Apoi s-au specializat: descuiau portierele. Ce amuzant era!

Bineînțeles că părinții n-au observat nimic. A apărut un casetofon în casă? Da? O întrebare, într-o doară: „Al cui e"? „Al unui coleg". Și așa mai departe.

„Avea tot ce-i trebuie. Noi nu l-am învățat să fure, cum și-ar putea închipui cineva"?

Nu-și închipuie nimeni nimic. Părinții nu-s acuzați de asta, ci de o vină mult mai gravă: l-au învățat pe Ionel să fie indiferent. Să fie indiferent față de părinții lui, de alți oameni, de lucrurile altora. Cred că aceasta este vina!

M. TOPOLNIȚA

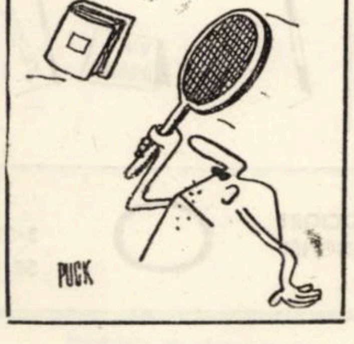

UMOR

Unul delapidator

De cînd banu-l mînuiește
Zi de zi mîna-i crește
Și-a crescut atît de mare
De la post pîn' la-nchisoare.

Unui prieten căruia îi apare un volum

Prietenului meu i-am zis,
Ușurel, de bună seamă,
Tot volumul ce l-ai scris
Intră într-o epigramă.

Mie

Un tîmplar pe care-l știu
Îmi rosti mai ieri pe cale:
Eu pregătesc un sicriu
Pentru versurile tale.

Unuia ce scrie...

Modest așa cum e din fire
Și cum îl știu de-un șir de ani,
Nu scrie pentru nemurire
Ci pur și simplu pentru bani.

GH. OGRIN

Poeţi din R. D. Germană

BERTOLT BRECHT

VISLIRE, DISCUŢII

E seară. Prin faţă
lunecă două bărci, in ele
doi tineri dezbrăcaţi. Unul lingă altul vislind
vorbesc. Vorbind
vislesc unul lingă altul.

GEORG MAURER

O, UNDE

Cu viteză colosclă
cădem noi in viitor. Şi totuşi
nu ni se pare prea repede. Elice de navă
rotesc indărătul nostru
flori tunătoare. Şi marea agitată
devine şi mai agitată
O, unde
nu mă arunc mai repede
cu teama dulce de a nu mă vedea implinit.
Cind pot striga
zăbovitorul Da,
sosit la magnetul care mă vrea
incă de la naşterea mea ?
Agită-te imi strigă intr-una
Gonesc in roiul minutelor – stea
a secundelor in sacul de mare al amintirilor.
Vino, ii aud risetul,
nu-ţi pune mina in chip de frină la inimă,
in moarte trebuie să zbori ocolind moartea.
Dacă nu mai poţi stăpini motorul
ridică-ţi pe stincă
pielea. Această veche vintrea
nu se impotriveşte
celor mai moderne unde de şoc ale universului.

JOHANNES BOBROWSKI

UNDINĂ

Din umbrele lor
in sus
nerostita vorbire,
dintre frunze
un braţ arcuit.

Păşeşti pe-o punte.
Porţi o floare pe gură.
Te ascunzi lingă turnuri.
Azvirli pietrişul săltind.

N-am foc.
Păsările dorm in paie.
In zvonire trăiesc sub acoperiş
aripi şi ţipete după hrană.

Răsuflet,
mă poartă.
Beznă,
vorbeşte cu miinile.
Murmurul apei clădeşte cuiburi
in tihna impenată.
Dedesubtul apei, casele
ţin deschise
uşi, ferestre, din pietre
o treaptă apare in faţă.

UWE GRÜNING

REGE AL BABILONULUI

Eu, rege al Babilonului, suveran
peste şaptesprezece popoare
intre răsărit şi apus,
eu, care pornit impotriva Egiptului
le-am ras zidurile

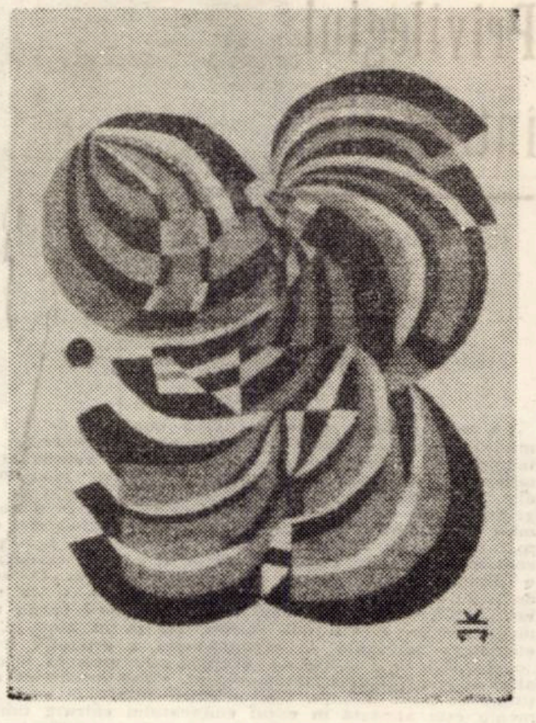

şi le-am sfărimat templele
şi le-am răsturnat regii
făcuţi prizonieri lingă Babilon,

am intors roata olarului

şi deasupra drumurilor strategice
am inălţat coloanele mele.
Spre mine veniră fluviile
şi munţii ingenunchiară in faţa mea.

Eu, care am doborit zeii
al căror egal am fost,
eu am intors roata olarului.

Eu, rege al Babilonului
am coborit ca o jivină
sub lanţurile de bronz ;

şi fluviile mă abandonară,
şi zeii imi sfărimară inima,
şi cele şapte ere imi brăzdară urma
pe deasupra rădăcinii
şi-mi sfişiară sorii
şi-mi străpunseră roua.

RAINER KIRSCH

CONVERSAŢIE

Toţi
Vor minca din merele noastre ?
Toţi.

Noi am lins trunchiul, ca el să crească,
vor spune lingăii.

E-adevărat. Munceşte. Nu uita inelul de clei.
Noi am aţiţat vintul care fecundează florile,
vor spune cei care macină vint.

E-adevărat. Veghează asupra albinelor.

Noi am trezit pomul primăvara,
vor spune făcătorii de imnuri.

E-adevărat. Cind vine gerul nocturn, aprinde focul
pentru fum.

Nicicind pină la noi n-au strălucit fructele
cu pomeţii imbujoraţi,
vor spune profeţii triumfului.

Şi asta-i adevărat. Sapă destul de adinc. Pune
ingrăşămint cit se cere.

Şi noi singuri trebuie să muncim ?
Cine să muncească dacă nu noi ?

GÜNTER KUNERT

SĂ CĂLĂTORIM

Bubuie locomotivele. Trenurile
aşteaptă. Să călătorim.

Munţi şi lacuri. Trecut
şi prezent. Pădure şi mlaştină.
Vise şi realitate. Fără contenire
se desfăşoară in faţă.

Să călătorim
in certitudine : Unde ajungem
ţinta se şi află
indărătul nostru.

In româneşte de PETRE STOICA

TERRA MAGAZIN

ECHITAŢIE TERAPEUTICĂ PENTRU ORBI. In decursul unui singur an, şase nevăzători au ajuns nişte călăreţi excelenţi, reuşind să se mişte fără indicaţii speciale in sala de antrenament şi chiar să participe la excursii. Experienţa incununată de succes vine să se adauge palmaresului „Societăţii de echitaţie terapeutică" din Köln (Republica Federală Germania), societate care a familiarizaţ mai multe sute de infirmi, cu elemente de bază ale călăriei. Pentru inceput, in sala de antrenament au fost montate zece megafoane care emiteau semnale diferite urmind ca elevii — două femei şi patru bărbaţi – să identifice cu ajutorul acestor semnale lungimea, lăţimea, inălţimea şi centrul sălii. „La inceput domnea o confuzie de nedescris", işi aminteşte profesorul de echitaţie. Dar treptat incepătorii in tainele călăriei şi-au intipărit in memorie numărul paşilor invăţind să se orienteze după auz. Ulterior, megafoanele au fost scoase din uz. Elevii stăpinesc astăzi trapul şi galopul şi sint in stare să efectueze chiar exerciţii dificile.

CANCERUL, O „EROARE" IN MOLECULA DE TRANSPORT ? Una dintre multiplele cauze ale „defectelor de funcţionare" la nivel molecular susceptibile de a transforma o celulă normală intr-o celulă canceroasă a fost descoperită recent de cercetători ai Institutului Max Plack pentru biochimie din Martinsfried (R.F.G.). Administrind şobolanilor de experienţă in hrană cantităţi minime de etionină, cunoscută ca substanţă cancerigenă, oamenii de ştiinţă au constatat după numai două săptămini un defect in celulele hepatice ale animalelor. S-a demonstrat, printr-o metodă specială, că moleculele acidului ribonucleic, care joacă un rol de seamă in transmiterea informaţiei genetice, prezentau o anomalie care nu se datora etioninei. Concluzia cercetătorilor se bazează pe faptul că această substanţă are o structură foarte asemănătoare cu cea a metioninei care este asimilată de organism din hrană. Cu alte cuvinte, moleculele de transmisie ale celulelor hepatice au utilizat, printr-o „eroare", in locul metioninei, etionina. Se pare că noua descoperire reprezintă o nouă „pistă" in inventigarea originii tumorilor.

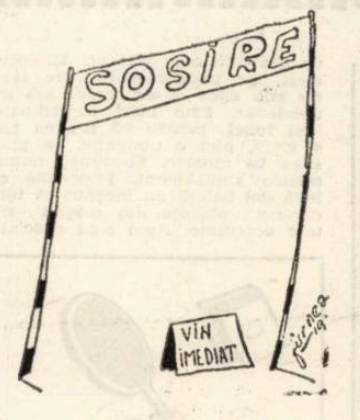

IMAGINE A VIEŢII. Celebra actriţă Brigitte Bardot, care a implinit in zilele acestea 40 de ani, a declarat ziariştilor : „Sint mindră de ridurile pe care le am pe faţă, ele sint imaginea vieţii mele".

CITEVA PANSEURI ALE LUI DE CHIRICO. ● Din punct de vedere chimic omul e neobişnuiţ de ieftin. ● Mulţi au făcut şcoală din greşelile marilor pictori ! ● Jocul de-a şoarecele şi pisica e un fleac — intrucit prea repede incetează de a fi un joc ! ● Evoluţia a fost intr-adevăr reuşită, dar atunci a apărut omul.

„REGELE ANIMALELOR" PUS PE FUGĂ. La grădina zoologică din San Francisco s-a intimplat un fapţ fără precedent : paznicul a fost nevoit să scoată pe „regele animalelor" — leul african, din „ghiarele" unui ciine pechinez ! Intrind in cuşca leului, pechinezul, tuns ca un leu, s-a supărat pe „concurentul" său mai mare şi l-a atacat, iar regele animalelor a luat-o la fugă ! Stăpinului acestui ciine curajos i s-a oferit o sumă importantă să nu dea in vileag intimplarea ruşinoasă pentru un leu al unei mari grădini zoologice ca aceasta. Dar ce nu descoperă ziariştii !

COLEGIUL DE REDACTIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct). IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

O

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● 25 octombrie 1974 ● Nr. 43 (347) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrările artistului plastic amator GHEORGHE PIRVU

Sărbătorim armata eroică

Peste cimpul a treizeci de ani, răsună glasurile vii, ale noastre, pentru zecile de mii de eroi români săpați in pieptul Europei. Lipova, Turnu-Severin, Timișoara, Carei... minute de istorie măsurind ultimele palme, dintr-o țărină străbună, eliberată pentru totdeauna. A fost necesar să treacă, de la acel victorios 23 August 1944, șaizeci și trei de zile, cu scrișnet metalic de șenile și bubuituri de tun, cu ploi de plumbi și foc pină ce ultima bucată din vatra străbună să fie liberă. Apoi, istoria a incrustat in memorie, drumul eroicei armate române, alături de armata sovietică spre Munții Tatra. Ostașul român lăsa in urmă pămintul său liber pe care-l apăra cu scutul pieptului și se adincea in istorie, cu fiecare pas, pentru ca altădată, mai tirziu, să se intoarcă senin, simbolic, in marmora monumentului eroilor. Au rămas uitate groaza sirenelor, violența și ruinele, in nemișcarea imaculată a monumentului. Iar pe oamenii aceia, purtați de memoria urmașilor pe cea mai inaltă treaptă a ierarhiei umane, EROII, i-am trecut in legendă.

La 25 octombrie sărbătorim ARMATA ROMÂNĂ scut al apărării poporului și-a noii sale vieți. La 25 octombrie ne sărbătorim armata, cu pioșenie pentru jertfele sale, cu mindrie pentru realitățile sale de acum, cu inflăcărare pentru că ne știm fiecare un participant in rindurile ei. Ośteni sau nu, sintem o armată unită, doritoare de pace. Și dacă pămintul Europei mai este presărat cu trupurile eroilor noștri, și dacă nu vor fi de ajuns niciodată monumentele ridicate in memoria lor, noi, cei de azi, intindem miinile, toate miinile noastre spre popoarele lumii spre toate popoarele lumii, pentru triumful rațiunii și-al prieteniei. Și pentru a le implini crezul in imaculata noastră pace, eroii de astăzi, făuritorii de țară, muncitorul-ostaș, țăranul-ostaș, cei ce păstrăm astăzi clipa de tăcere in fața eroilor de ieri, ne umplem piepturile cu increderea in viitorul României socialiste și ne adincim in istoria nouă a neamului pentru a ne intoarce miine in oțelul și betonul industriei socialiste, monumente ale eroismului nostru in care ne vor trăi urmașii.

PAUL EUGEN BANCIU

PROGRAMUL ROMÂNIEI VIITOARE

Normele etice

In conducerea societății noastre pe trepte mereu mai inalte de dezvoltare materială și spirituală, partidul s-a bucurat de stima, respectul și increderea intregului nostru popor. Recunoscind in partid singura forță politică reprezentantă autentică a intereselor sale, poporul s-a unit tot mai mult in jurul partidului – centru vital al națiunii noastre – in realizarea sarcinilor istorice ale devenirii socialiste. Primirea entuziastă a documentelor Congresului al XI-lea, descifrarea semnificațiilor profund umaniste, dezbaterea lor responsabilă ca și eforturile generale de obținere a unor rezultate fără precedent in muncă, exprimă deplina și legitima adeziune a poporului nostru față de conținutul Programului partidului față de intreaga activitate teoretică și practică de pină acum a partidului. Toate acestea se desemnează a fi un stimulent moral pentru partid in indeplinirea cu succes a misiunii sale istorice, evidențiază forța morală a programului.

Conștient de forța exemplului moral al comportamentului comunistului in societate, partidul a elaborat codul moral adaptat de Conferința Națională din iulie 1972 ca parte integrantă a programului partidului, azi in dezbaterea intregului nostru popor. Structurarea normelor morale – concretizare a principiilor eticii și echității socialiste, a idealului moral comunist – constituie o diminuare a ponderii spontaneității in favoarea comportamentului moral conștient, științific direcționat și apreciat. Respectarea in viața cotidiană și in mod consecvent a acestor norme semnifică procesul constituirii principiilor eticii și echității socialiste ca elemente fundamentale ale conștiinței morale, ale moralității socialiste a comuniștilor, a intregului popor.

Parte a conștiinței sociale, conștiința morală are o funcție clar precizată in program. Ca urmare a activității educative a partidului are loc procesul de ridicare treptată a conștiinței maselor largi populare la nivelul conștiinței și responsabilității morale a membrilor partidului, la contopirea din punct de vedere al conștiinței dintre membrii de partid și nemembri, la contopirea partidului cu masele. Cu alte cuvinte moralitatea va contribui la pătrunderea tot mai adincă a inaltelor principii ale socialismului și comunismului, in toate compartimentele vieții sociale, ale relațiilor dintre oameni, la organizarea națiunii noastre deci la indeplinirea de către partid a misiunii sale istorice de transformare revoluționară socialistă și comunistă o societății noastre de realizare a „poporului muncitor unic". Invers, misiunea istorică a partidului cuprinde necesar o transformare revoluționară a moralității. Așa cum se subliniază in program procesul de indeplinire a misiunii istorice a partidului trece legic prin intărirea și dezvoltarea la cel mai inalt nivel a rolului conducător al partidului in societate. Deci moralitatea trebuie să contribuie la creșterea rolului partidului de forță politică conducătoare a intregii societăți. Această contribuție a moralității este realizată prin comportamentul comuniștilor in primul rind, prin exemplul lor in viață și in munca de concretizare multilaterală și profundă a principiilor și normelor eticii și echității socialiste. Pentru propagarea acestor principii, pentru realizarea forței morale a exemplului de

NICOLAE STANCIU

(Continuare in pag. 3)

Exegi Monumentum

Mai tare decit bronzul milenar
Și, nicidecum, cintarea mea, comodă,
Mi-o vreau acum, pe-o cytheră de jar
Să se reverse-n diamant de odă.

Să se inalțe din cuvinte-n zbor,
O pajură de aur, uimitoare,
Ca să cuprindă-acest pămint sonor
Al patriei, cu-glinzile-i solare.

Vreau să mi-o văd de sus, din infinit
Cu chipul ei de miine adorată
Din spumă de azururi dăltuit,
Un Parthenon de marmoră-nflorată.

Secantă ii va fi și nimb superb
Și hronic, biruințelor in mers
Partidul brav, cu inspiratu-i verb,
Cu gindul lui – magnific univers.

Să-i mulțumim vizionarului, cintind
Noi, ginta comunistă a mindriei,
Pe creste fără margini abordind
Măreața Charta Magnă-a României !

MIHAIL COSMA

Melancolie

CONVORBIRI

Cu eroul muncii socialiste ȘTEFAN TRIPȘA, maistru principal, oțelar la Combinatul siderurgic Hunedoara

Sentimentul de om public

– Unde incepe, tovarășe Tripșa, viața Dvs. ?

– Inceputul a fost de fapt o ruptură. Tata era lăcătuș mecanic de locomotivă și lipsea mult de acasă. Am luat viața in piept, sau, dacă vreți, ea m-a luat pe mine foarte devreme. Cert e că mi-a plăcut munca de cind eram mic. Munceam la cimp cu mama, de dimineață și pină seara, in comuna mea natală, Bărăbanț, din județul Alba.

– Ați spus că inceputul a fost de fapt o ruptură...?

– Am spus și, dacă ai răbdare, o să afli și de ce. Intre 1947 și 1949, am venit des la Hunedoara, la fratele meu mai mare, care era miner la Ghelar. Am cunoscut cu acest prilej mina, Hunedoara, Ghelarul și imprejurimile. Mai puțin Uzina de Fier. In 1949 s-a produs ruptura. Am venit să invăț meseria lui tata la Hunedoara. Comisia la care m-am prezentat a hotărit că sint bun ca oțelar. Am inceput astfel școala profesională in meseria de oțelar. Am avut incredere in decizia acelor oameni care m-au indrumat spre o meserie atit de indrăzneață, despre care eu auzisem foarte puțin.

– Cum ați ajuns să indrăgiți oțelăria, focul și meseria de oțelar ?

– Repet, decizia comisiei de la școală am luat-o ca pe un sfat părintesc. M-am pus serios pe treabă. Veneam și duminica să văd — să aud, bucuros că topitorii nu mă pun la alte treburi ca in celelalte zile de practică. Astfel am prins repede tainele meseriei. Mi s-a acordat și incredere. In anul trei de școală schimbam un om de bază, pe șeful de echipă, cind era liber. Cind mă gindesc, nu-mi vine să cred cit de puternic eram atunci. Găseam timp să merg și la acțiunile de tineret. Descărcam vagoane, ajutam la construcția orașului...

– Ce ați făcut la terminarea școlii ?

– Am terminat-o in '52. A fost prima promoție cu trei ani. Pină atunci se făceau patru. De atunci știu că metal inseamnă – piine, civilizație și cultură. In 1955 am fost pus in funcția de ajutor al maistrului principal la intreținerea la cald a cuptoarelor Simens Martin.

– Deci o perioadă nouă și mai concretă, in oțelărie ?

– Aveam 19 ani și mi se spunea minzul oțelăriei. Atunci a inceput adevărata luptă cu mine și cu meseria. Stăteam trei-patru zile fără să mă mișc de lingă oțel. Cu soția am vorbit cinci ani. Ne vedeam odată pe lună. Intr-un cuvint, invățarea unei meserii cere dăruire și multă, multă, muncă nenormată. In 1957 am fost numit maistru principal.

VALERIU BÂRGĂU

(Continuare in pag. 3)

CRONICA LITERARĂ

1. În 1971 apare „Un august pe un bloc de gheață", în 1974 „Alți doi ani pe un bloc de gheață". În numărul din aprilie 1974 al „Vieții românești", în cadrul unor amintiri patetice, Radu Cosașu anunță „Zece ani pe un bloc de gheață". Croaziera poate continua, deci, autorul făcînd, în revista mai sus citată patetice declarații de dragoste articolului de ziar colajului, decupajului. Tradiția lor e mai veche, în literatura lui Radu Cosașu, romanul **A înțelege sau nu (1965)** utilizîndu-le ușor trucate. Cel puțin două din „Viețile paralele" în toamna lui '64 sînt alcătuite în spiritul decupajului gazetăresc. Eroii sînt cititori de ziare și autorul citează amplu fragmente (ușor rafistolate) din presa vremii. Nu era primul și nici singurul în literatura noastră care o făcea (Dos Passos va fi ceva mai tîrziu tradus în românește) dar o făcea mai bine decît confrații. Călătoriile pe

confecționerilor de umor de serie. La curtea Isabelei de Castilia un Alfonso primește funcția de bufon șef și precum orice șef nou întronat ce se respectă, numitul are pasiunea reformelor radicale. Prin urmare, bufonii nu mai au voie să facă pe nimeni să rîdă („Să nu producem ilaritate prin improvizații și... prin aluziile din text și mimică la adresa persoanelor de față sau absente"), bufonii trebuie să fie docți, sobri, ș.a.m.d. Eroii lui Laurențiu Cerneț aspiră la cultură, așa cum aspiră la castitate. Pasiunile lor domestice sînt sacrificate pe altarele istoriei (neiertătoare), ale aventurii (mitice) și mai ales a birocrației prezentă în toate secolele (nuvelele lui Laurențiu Cerneț își plimbă eroii prin cîteva zeci de mii de ani, din antichitățile Semiramidei pînă în anul 31 000). În spirit parodic (foarte inventiv) rescrie amorul Ulise – Calipso, invocînd

1. – RADU COSAȘU :

Alți doi ani de pe un bloc de gheață

(Ed. Eminescu)

2. – LAURENȚIU CERNEȚ :

Amintirile unui mincinos

(Ed. Facla)

blocul de gheață sînt, mai întîi expresia unui curaj : acela al încrederii în faptul nud, comentat inteligent, condus subtil spre adevăruri adînci. „Călătoriile"..., odată descoperită formula (fiindcă în noutatea formulei consta marele lor farmec) sînt expresia unei comodități resemnate. Un al doilea, al treilea, al zecelea volum ne va interesa mai puțin, tocmai tensiunea **unicatului** lipsind. Oricît ar fi de șocant decupajul, de inteligent comentariul (și el rămîne mai inteligent) spectacolul e rece, filmul deja văzut.

Alți doi ani pe un bloc de gheață încearcă o structurare savantă, în numele unei autobiografii fabuloase. Banale evenimente se descoperă drept fapte grandioase, evenimente importante se vădesc a fi farse. Scriitorul antologhează curiozități și, prin ele, ne oferă parabole, schițează eseuri, își manifestă, în fața iraționalului, atitudinea sa de ființă rațională, protestînd.

Există în carte o nostalgie a vieții frenetice, adevărate, precum și o compasiune în fața stingerilor efemere. Solidar cu eroii săi descoperiți prin ziar, în Honolulu, Wyoming, Paris sau Palermo Radu Cosașu deschide mereu în interiorul sentimentelor ; „căsătoria secretă" anunțată în citata revistă (V. R. 4/1974) este un adulter prelungit cu o frumoasă vedetă : decupajul de jurnal.

„Pentru mine nu mai există ficțiune, nu mai există literatură ficțiunii, nu mai există invenție, nu mai există romane și nu mai există ziare în afara romanelor, opuse nuvelelor, împotrivite literaturii. Nu există literatură care să sfideze știrea Agerpres. Nu exiști decît tu cu lumea ta interioară, azi agenție de presă care ți-o ia înainte, mîine expresie a unui scris perpetuu șantajat de anacronism. Literatură a imediatului ? Nu. Literatură a mediatului".

2) **Amintirile unui mincinos** nu sînt neapărat ale unui Münchhausen modern, înhămat la povestire, cu toată literatura științifico-fantastică a veacului XX în memorie, ci ale unui funcționar mărunt (vezi Laurențiu Cerneț, **Omul de un milion**, 1966, și mai ales **Experiențele lui Ionete**, 1967) capabil să retrăiască (științifico-fantastic) birocrația științifico-culturalo-fantastică a secolului vitezei. Sebastian Malac (narator sau erou central al cărții) are, aci, profesiuni care se învîrtesc în jurul faptului de cultură. Afectarea culturii e unul din caii de bătaie ai autorului, parodist subțire, net superior

normă morală. Gloriosul Ulise are reumatisme, Calipso e, în spirit casnic pisăloagă ; eroul va rămîne lîngă Calipso pînă la adînci bătrînețe, renunțînd, omenește, la Penelopa și Itaca. Bineînțeles că numai Ulise îmbătrînește, nimfa rămînînd tînără, acostînd alți naufragiați etc. Autorul parodiază, în spirit moral, aventura adulteriană a bărbatului aflat în declinul vîrstei.

O excelentă parodie este **„Aparatul de visat frumos"** în care eroi sînt extratereștrii și profesoara Ramona Fișcă (Sebastian Malac e aici logodnicul, congelat – scos din text – spre a fi reînviat peste 30 de milenii). Ramona Fișcă („înaltă, suplă, proporționată, simpatică, inteligentă, cultă, indeminatică, talentată și profesoară de gimnastică, antrenoare de judo", după declarațiile lui Sebastian Malac, citind ca lectură preferată **Critica rațiunii pure**) pleacă într-o aventură siderală cu o farfurie zburătoare. Extratereștrii știu englezește (și Ramona Fișcă, normal, știe englezește) au o limbă muzicală și se înmulțesc în laborator. După bătălii cu pirați cosmici, cu nava pirat (Ramona mereu învingînd), logodnica lui Sebastian Malac se reîntoarce pe Terra peste 30 000 de ani cînd...

Comediile înscenate de Laurențiu Cerneț sînt benigne, rotindu-se în jurul celebrilor și a celebrității. Marile personaje (reale, inventate, mitice) ale istoriei sînt aduse la bucătărie, între trebi gospodărești, efectul fiind, oricum, sigur. Scriitorul nu forțează exploatarea subiectelor sale, încheindu-le itinerariul tocmai cînd el putea deveni mai elocvent (Vezi **Adevărul în problema balenelor**). Scriitorul a evitat, astfel, genul științifico-fantastic (traseele lui care puteau duce către teritorii literare cunoscute) ; similitudini (normale) pot fi găsite de critic în texte din Ilf și Petrov, Wells, Păstorel Teodoreanu, Stephen Leackock, etc. Civilizația secolului XXXX seamănă cu aceea din **Omul de azbest**. Sebastian Malac vizează propășirea Făloșilor de Jos cam ca Ostap Bender dezvoltarea orașului Vasiuki, în veacul treizeci oamenii se bucură de revelația durerii fizice ca sfinții lui Topîrceanu din **Minunile Sfîntului Sisoe**.

Comparații fatale, fără vreo legătură directă cu originalitatea ei.

C. UNGUREANU

Dicționar de antonime*)

Dezvoltarea onomasiologiei, descoperirea „cîmpurilor semantice" și a caracterului de sistem al limbii au impulsionat, firește, cercetările lexicografice. Dar, deși în privința dicționarelor explicative sau a celor specializate (de sinonime) au existat valoroase antecedente în lingvistica noastră, limba română nu a avut, pînă acum, un dicționar de antonime. Iată că recenta apariție – **Dicționarul de antonime**, alcătuit de Marin Bucă și O. Vințeler – este o operă inedită care se alătură unor lucrări similare din alte spații culturale : D. Centi, **Dizionario dei sinonimi e contri**, Milano, 1949 ; H. Depuis, **Dictionnaire des synomomes et des antonymes**, Paris, 1962 ; Colins Gem, **Dictionary of Synonyms and Antonims**, Londra–Glasgow, 1964 ; L. A. Vvdenskaja, **Slovar' antonimov russkogo jazyka**, Moscova, 1971, etc.

Primă cuprindere lexicografică a antonimelor românești, **Dicționarul** lui Marin Bucă și O. Vințeler este, totodată, una dintre puținele prezentări dedicate exclusiv antonimelor, dicționarele existente avînd, în marea lor majoritate, un caracter mixt (sinonime-antonime).

După cum se observă, de altfel, în **Cuvînt înainte** (Prof. Dr. docent G. Ivănescu) conceperea dicționarului a ridicat mari dificultăți – pe de-o parte de natură teoretică, pe de alta, practic-metodologică. Inconsistența studiilor privitoare la antonime, la locul pe care îl ocupă în sistemul vocabularului și la raporturile cu alte categorii semasiologice (sinonimele și omonimele), mai mult chiar, inexistența unei definiții unanim acceptate i-au obligat pe autori să-și clarifice și să-și fixeze într-o platformă precisă principiile.

Vocabularul este privit ca o organizare sistematică în care cuvintele stabilesc relații complexe și „dialectice" : „Relațiile semantice dintre cuvintele ce formează perechi antonimice au, așadar, un caracter dialectic". (**Introducere** p. 8). Concepția mai sus enunțată se concretizează în alcătuirea „articolelor". Autorii au pus în interdependență antonimică doar acele cuvinte al căror sens lexical se circumscrie unei sfere semantice înrudite. Astfel criteriul „logic" și cel „gramatical" pot colabora într-o selectare judicioasă a cuplurilor ce exprimă înțelesuri opuse (o extindere a discuției, prin aplicarea analizei semice asupra antonimelor, se realizează în articolul lui Rihard Sîrbu, „Studii și cercetări lingvistice", 3/1974, p. 275–290). În acest fel, au fost evitate impreciziile generate de o înțelegere prea largă a termenului. Totodată, s-a încercat o mai exactă formulare a noțiunii de **sens opus** și s-au fixat patru tipuri principale : opoziții ce se sprijină pe raporturi de contrarietate, care indică direcții diferite de orientare, raporturi de complementaritate sau „opoziții de tip conversiv" (**Introducere**, p. 9–10). În organizarea dicționarului lexicografii au adoptat tehnica prezentării în perechi a cuvintelor. Perechile formează articole, dispuse în ordine alfabetică ; ele cuprind trei elemente : perechea de antonime, definiția, explicativă, cu evidențierea nucleului comun și deosebitor și, în sfîrșit, exemplele ilustrative care sînt „contexte-antonimice-tip", implicînd ambii termeni ai cuplului.

Selectarea textelor a însemnat o uriașă muncă pentru autori. Au fost cercetate toate stilurile limbii precum și limba populară. Citatele, numeroase, (uneori patru, cinci pentru un articol), au fost extrase, în general, din operele fundamentale ale culturii noastre – literatura artistică actuală sau clasică, literatura științifică, sau social-politică. Demn de subliniat ni se pare apoi faptul că textele au fost reținute nu numai pentru capacitatea lor de a ilustra funcționarea cuplurilor antonimice. Pe lîngă scopul de a pune în opoziție **directă** respectivii termeni, ele întrunesc și reale calități **estetice**.

Lucrare de un deosebit interes științific și practic, **Dicționarul de antonime** poate fi consultat cu folos (dar și cu încîntare) atît de specialist cît și de cititorul dornic să cunoască, mai intim, mijloacele de expresie ale limbajului.

OLIMPIA ȘERBAN-BERCA

*) **MARIN BUCA, O. VINȚELER, Dicționarul de antonime,** Editura enciclopedică română, 1974

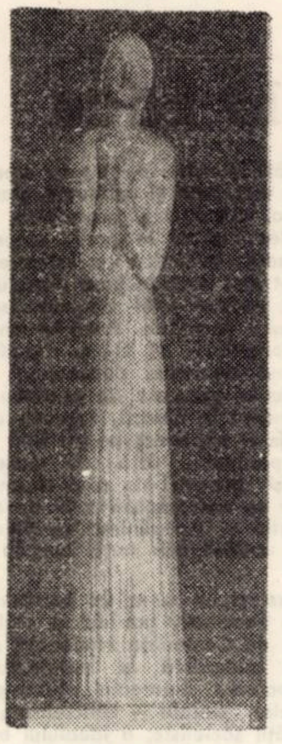

Recitatoare

LECTURI

Ion Lotreanu :

AERUL DE SUB FLUTURI

(Editura „Eminescu" 1974)

Oprindu-și privirea în marginile spațiului pe care fluturii îl străbat în drumurile lor nu prea înalte, sinuoase și delicate, Ion Lotreanu, oferă poeziei sale o perspectivă domoală, colinară, înscriind-o în zona estetică a „fermecătorului". Ca impuls subconștient, în primul rînd. Oricum, autorul nu pare să agreeze ceea ce depășește o „măsură înțeleaptă". În ciuda neorînduielii metaforice și bruscării logicii, temperamentul său se dovedește, în fond, echilibrat, „clasic". N-am zice, totuși, că Ion Lotreanu își ignoră adevăratele înclinații. Dar, încercînd să împace imaginea gîndită, pe care o vrea, firește, cît mai surprinzătoare, cu izbucnirile necontrolate ale lirismului, dă textului coloratura unui gen de suprarealism reflexiv, ale cărui rezultate sînt, adesea, memorabile. O contopire metaforică absolut organică este continuată prin tot felul de „silogisme", nu întotdeauna decurgînd din cea dintîi (de unde și impresia de structură neunitară) dar, de foarte multe ori, citabile în sine. Formulările sentențioase și metaforele explicite abundă. Nici un moment inteligența artistică nu scapă de sub controlul celei teoretice. De aceea pe alocuri, versul amorțește emoția, o sufocă sub ștreangul conclusivelor : „Ploaia-i ambiția de mărire a apei, / semn că orizontul e o mare secată. / Căzînd, întunericul se topește în unde, / dar rămîne și-afară. Deci e nesfîrșit".

Impresionează plăcut, însă, capacitatea poetului de a asocia enunțurilor calme, termenilor livrești, „izbucniri" de mare plasticitate („în sintagme — mările se salută cu valuri de marmură"), amestecînd concretul și abstractul într-o viziune de reală adîncime.

Aerul de sub fluturi **este un volum cu armătură grea, insensibil la confortul lectorului, marcînd în creația lui Ion Lotreanu o hotărîtoare ascensiune.**

EUGEN DORCESCU

CORESPONDENȚĂ

ARIANA DRAGOȘ : Mizăm în continuare pe posibilitățile Dvs. „Sapho" este o poemă bună, pe care o reținem în vederea publicării. După cum spuneam și altădată, „direcția" reprezentată de această poezie este cea care convine mai mult — cel puțin deocamdată — talentului Dvs. Celălalt gen de poezie pe care-l încercați („Condiția dimpotrivă", „Mulțumire") are „secrete" care vă scapă. Cît privește confesiunile Dvs., sînt atît de sibilinice, încît rămînem la ceea ce ne comunică, mai calm și mai limpede, poeziile.

DINA BUDA : Preocupări serioase, lirism de o anumită gravitate cu toate că încă insuficient decantat, încă tenebros, fără o finalitate prea bine precizată. Totul depinde de felul în care vă angajați în responsabilitățile muncii literare.

PRINȚUL NEGRU : Sînt, în ceea ce ne-ați trimis, destule versuri care ne-au plăcut. Toate lucrările se constituie ca o lungă litanie de dragoste. Impresia noastră este că deocamdată nu știți să alegeți între ceea ce este de interes strict personal (căzînd uneori în exprimarea unor intimități ce depășesc cadrul poetic) și ceea ce ar putea fi de interes estetic. Dar părerea este în general bună și credem că trebuie să stăruiți. Editura care vă interesează își are sediul la Casa Scînteii.

ANGHEL DUMBRAVEANU

CURIER LITERAR

O ANIVERSARE : POETUL MIHAI AVRAMESCU LA 60 DE ANI. Colegii noștri, scriitori de limba română din Voivodina (R. S. F. Jugoslavia) l-au sărbătorit nu de mult pe poetul Mihai Avramescu care a împlinit vîrsta de 60 de ani (născut la 8 iunie 1914 la Felnac lîngă Arad). Cu această ocazie, numărul 7-8/1974 al revistei LUMINA (lunar de „literatură, cultură, artă"), care apare la Panciova, îi este dedicat în întregime. Din sumarul foarte bogat — poezie originală și traduceri din lirica universală, proză, note critice pe marginea operei sărbătoritului, articole omagiale etc. — spicuim : „Oazele de poezie autentică s-a dovedit că derivă totuși din delta fecundă a tradiției, firește, în ipostaze moderne, înnoitoare. În această valență se află și poezia lui Mihai Avramescu, pe linia unei tradiții bine asimilate, în armonia unui neoclasicism valoros, modernizat cu chibzuință (...) Treptele singurătății **e o carte de poezie adevărată, a unei voci originale și sincere"... (Din prefața semnată de Al. Andrițoiu).**

Ștefan Aug. Doinaș : Mihai Avramescu „recomandă o poetică intermediară între rostire și tăcere : o poetică a mirării și a întrebării, un fel de perplexitate filozofică — prag al cunoașterii fără concepte, treaptă a uimirii care ne deschide, ca un evantai de miracole, imensul spectacol al lumii". În sfîrșit, V. Ganea, în Orizont **nr. 17/1973 : „Modernitatea poeziei lui Mihai Avramescu își găsește un filon prețios în neoclasicismul poeziei românești interbelice. Întrebările melancolice alternează cu altele puse dur, versul cristalin cu discursul vînjos. Elementul reflexiv dă adîncime poeziei lui Mihai Avramescu".**

Ne alăturăm și noi prietenilor poetului Mihai Avramescu, urîndu-i ani mulți pentru a ne putea dărui în continuare minunatele sale cărți.

A. BALTHAZAR

Normele etice

(Urmare din pag 1)

viață pozitiv, programul prevede ca fiecare comunist să se integreze organic in viața social-economică, să participe nemijlocit in colectivul in care lucrează la realizarea sarcinilor concrete ale construcției socialiste. Rolul de conducere de către comuniști a eforturilor maselor, de unificare a intereselor de omogenizare moral-politică a societății se indeplinește numai din interiorul colectivelor de muncă. Acesta este terenul legitim al militantismului activ și conștient al comunistului, al realizării creșterii rolului conducător al partidului in toate domeniile vieții sociale. Integrarea partidului in viața societății nu inseamnă nicidecum o scădere a rolului de conducător, nu e vorba de a aștepta pe loc ajungerea din urmă din punct de vedere al moralității de către nemembrii de partid, ci dimpotrivă fiecare membru de partid acolo unde trăiește și muncește va trebui să aplice in modul cel mai inalt principiile eticii și echității socialiste să depună toate eforturile pentru afirmarea lor in viață De aceea contopirea din punct de vedere moral a partidului cu masele nu este un act, ci un proces evolutiv treptat condus și realizat de partid. Numai cunoscind condițiile concrete de muncă și viață ale colectivelor din care face parte, comunistul poate să conducă la rezolvarea sarcinilor politicii partidului, să unifice eforturile grupurilor sociale in acest sens. Partidul comuniștilor și-a ciștigat inalta considerație din partea poporului nu prin detașare și comandă, ci numai pentru că s-a identificat in idealurile maselor, cu interesele intregii națiuni pe baza cunoașterii științifice a legilor devenirii socialiste și comuniste a societății noastre, dovedindu-și capacitatea de a conduce poporul nostru spre victoriile de pină acum.

Sinteză a succeselor istorice in revoluționarea societății noastre, programul este o intruchipare a demnității și mindriei naționale. Faptul că intregul nostru popor se recunoaște autentic in program atit in ceea ce a realizat, cit și in ceea ce trebuie să devină, ridică optimismul militant, activ și critic marxist la inalte nivele de acțiune moral-politică, socială și personală.

CARTEA DE ȘTIINȚĂ

CONTRIBUȚII LA BIBLIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ VECHE

de Daniela Poenaru

Editura Muzeului Dîmbovița, Tirgoviște

După studiul bibliografic sînt considerate cărți vechi românești cele tipărite in perioada anilor de la 1508 pină la 1830 inclusiv. Academia Română intocmise anterior o bibliografie in patru volume mari in care erau analizate toate cartile românești apărute in această perioadă veche, dar numai cele depistate și cunoscute pină in anul 1944.

Nu de mult Daniela Poenaru, cercetătoare principală lucrind la Biblioteca Centrală de Stat și la Biblioteca Academiei R.S.R., a cercetat cu pricepere și cu migăloasă răbdare colecțiile periodicelor, ale revistelor și ziarelor, apărute la noi in perioada de la 1944 pină la finele anului 1972, și să scoată la iveală tot ce s-a tipărit : studii și cercetări noi cu privire la bibliografia românească veche. La descoperirile altora le-a mai adăugat pe cele personale, astfel a reușit să intocmească această lucrare in 324 de pagini, recent editată de Muzeul județean Dimbovița, la Tirgoviște.

Această lucrare, intocmită de Daniela Poenaru, poate fi considerată ca al V-lea tom al bibliografiei românești vechi. Volumul este un foarte util instrument de lucru pentru cercetători. Autoarea și-a completat lucrarea la finele volumului cu un amplu tabel, minuțios expus, indicind in dreptul fiecărei cărți atit titlul și eventualele subtitluri, cit și locul unde fusese tipărită cartea, precum și anul apariției. Iar pentru informații suplimentare, autoarea indică o bogată bibliografie consultată, care poate servi și celor ce se interesează de problema cărților vechi. Pentru consultarea practică, mai ușoară și mai rapidă, a volumului cu aceste contribuții noi, Daniela Poenaru a intocmit un amănunțit indice alfabetic, cuprinzind toate numele de autori ai cărților vechi, de localități și de tipografii sau de alte referiri. Daniela Poenaru dă următoarele explicații cu privire la lucrarea sa : „Rezultatele cercetărilor in acest domeniu, cu toate că sint considerabile, au fost aduse la cunoștința celor interesați sporadic, prin articole publicate in diferite periodice și deci mai greu de urmărit. Se făcea astfel simțită nevoia ca, după 28 de ani, să se publice o sinteză a cercetărilor bibliografice, care privesc tiparul românesc pină la 1830". In volumul ei, autoarea și-a propus să prezinte toate contribuțiile in mod sintetic care fuseseră aduse de cercetătorii cărții vechi românești in perioada 1944-1972.

AUREL COSMA

(Urmare din pag. 1)

– La 21 de ani maistru principal ? Cum vă simțeați in acel moment ?

– Oricum – dar nu ca picat din cer. Mai greu era că aveam maiștri vechi in subordine De la unii chiar invățasem meserie Am continuat să invățăm și să muncim impreună ca și mai inainte.

– Cind ați elaborat prima șarjă la noile cuptoare ?

– In același an, la 5 mai. Gigantul de 500 de tone era cit pe ce să ne vină de hac. Nu am fost bine pregătiți. In această perioadă, am avut pat in oțelărie. S-a pus problema aducerii de specialiști străini. Noi, comuniștii, am spus – Nu ! Lupta a durat pină in 1963, cind am obținut rezultate le nivelul celor internaționale. Cu timpul, am obținut și ceea ce este mai important : liniștea și ambianța unei oțelării.

– In acest timp ați desfășurat și o vastă activitate pe tărim social-politic...

Sentimentul de om public

– Am fost in Comitetul Central al U.T.C. La 26 de ani, am fost chemat la București, fără să mi se spună de ce.

– Surpriză ?

– Am venit inapoi Erou al Muncii Socialiste.

– Ne spuneți in mod concret, fără dicționar, ce este entuziasmul ?

– Entuziasmul este pricepere. Fără pricepere și pasiune entuziasmul ratează. Eu nu risc. Riscurile, in afară de sensul lor de limbă, trebuiesc gindite cel mai mult. Orice lucru e greu cind il faci fără chemare.

– Este vreo diferență intre entuziasmul Dvs. din tinerețe și cel al tinerilor de astăzi ?

– In mod concret, nu, cu mențiunea că ei cer mai mult de la societate. Noi eram mulțumiți și fericiți că lucrăm și trăim cu folos țării.

– Ați numărat vreodată citi tineri ați indrumat spre tainele meseriei de oțelar ?

– Niciodată. Cei care ii numără pierd timpul și se mint pe ei inșiși. Eu mă mulțumesc să-i invăț cit pot și să-i dau mai departe. Am invățat să respect personalitatea unui tinăr in formare, de la maiștrii mei, Iancău, Ciocea...

– Vă considerați un romantic ?

– Nu, sint un om ca toți ceilalți. De aceea rid cind, la diferite intilniri, tinerii rămin cu buza umflată că nu a venit in fața lor un erou, pe care ei il văd in chipul unui Făt Frumos.

– De fapt, cum v-ați simțit in clipa următoare primirii titlului de brigadier ?

– Eu am fost brigadier prin ceea ce am făcut, nu prin titlu. Munca a fost necesară pentru mine ca oxigenul și apa. Se spune citeodată că lopata a fost unealta brigadierului. Eu spun că lopata a fost sediul inteligenței noastre omenești. Pornind de la ea, am ajuns ca in oțelărie, astăzi, munca să fie 90% mecanizată.

– E adevărat că generația Dvs. are o biografie comună ? Cind ați descoperit lucrul acesta ?

– Biografia noastră a fost conjugată cu chemarea partidului la refacerea economiei naționale. Țara era sărăcită de război. Oamenii, derutați. Se cerea mult – și metal și case. Nu se putea altfel. Cu toate acestea, consider că fiecare avem biografia noastră. Orice copil își construiește acel mic monument numit personalitate. Zidirea personalității se face insă fără greșeli. O singură cărămidă pusă rău, dărimă totul.

– Cum arăta Hunedoara in anii aceea ?

– Un sat cu birturi și cu unii oameni declasați care se băteau de cinci ori pe zi Sint fericit că am ajutat la eliminarea barăcilor din oraș. Unde e casa aceasta, era un porumb, cit dumneata de inalt. Țin minte ca astăzi, in acest cartier, am lucrat noi, tinerii mobilizați de U.T.M.

– Sinteți un om de o popularitate fantastică. Vă incomodează cu ceva acest sentiment de om public ?

– Am muncit și am invățat la școala partidului. Eu nu pot fi altfel. Pot mingiia un copil zglobiu pe stradă – dar pot, tot așa de bine, lua de piept pe oricine ar indrăzni să calce legile noastre omenești și comuniste.

– Știu că sinteți un inovator asiduu, mai știu că o inovație de-a Dvs. adusă vetrei de la cuptoarele industriale a fost aplicată cu succes și in străinătate. Puteți să ne spuneți un număr aproximativ al invențiilor și inovațiilor Dvs. și la ce lucrați in prezent ?

– Consider că oricine lucrează disciplinat și cu dragoste de meserie este un inovator. Mai consider că o inovație nu este doar, un dosar predat la cabinetul tehnic și o sumă de bani pe care ți-i dă statul. Acum am trei pe banc. Pină nu văd rezultatul, nu spun, insă, nimic. Nu le-am numărat pe toate, pentru că ar mirosi a automulțumire.

– In care film, in care roman vă regăsiți mai ușor tinerețea revoluționară ?

– Fără să se supere prietenul meu, Victor Vintu, cred că am colaborat la ultima sa carte. Mai precis, am răspuns, la 57 de intrebări. De aceea recitesc cu plăcere „Ce lăsăm in urma noastră". Ii citesc cu plăcere pe Barbu, Stancu, Dumitru Popescu, Pop Simion, Radu Ciobanu și pe neuitatul meu prieten, Niculae Stoian. Imi place poezia tare, care să ne miște și pe noi, oțelarii ; Păunescu, Beniuc și incă doi-trei. Dar să revin la film și cu această ocazie iți spun un secret. La sfirșitul acestui an, va apare un film mai tare decit multe altele. Mulți o să ne regăsim in „Surisul apare la urmă". E făcut de Caranfil și Mandric.

– Văd că sinteți bine informat in orice domeniu aș incerca eu să vă incurc ?

– Sint pentru că trăiesc și dacă trăiesc nu pot fi altfel. La fel vă spun dumneavoastră care, vreți să faceți o carte despre noi brigadierii. Să piară gindul că noi am fost niște lopătari cintind „Hei, rup" ! Ne-am făcut o casă nouă, numită România, și luptăm pină la moarte pentru ea. Fiecare cu ce poate și trebuie să putem mai mult.

– Puteți spune in citeva cuvinte ce diferență este intre maistrul principal oțelar Ștefan Tripșa și Ștefan Tripșa Erou al Muncii Socialiste, Deputat in M.A.N., neobosit activist pe tărim social-politic ?

– Sint același om și activist peste tot. Imi place modestia dar și ea trebuie să aibă o barieră. Modestia exagerată il strică pe om. Exmodestul se minte singur și in unele cazuri ii minte și pe ceilalți. Mi-a plăcut intotdeauna să imping lucrurile in față. Spun drept oriunde și oricui. Supăr pe unul și au satisfacție – zece. Trăiesc cu picioarele pe pămint și pot dormi cu ușa deschisă. Casa și uzina sint același acoperiș. Palatul M.A.N., idem. Peste tot atmosferă de muncă comunistă. Așa aș defini eu pe oameni. Pe oamenii care se prezintă lumii cu numele de români.

– Aveți o bibliotecă bogată. Mulți specialiști acuză timpul lor prea scurt pentru citit. Dvs. găsiți timp, pentru citit ?

– Uite, aici, in stinga și cărțile mele : „Intreținerea la cald a cuptoarelor Simens Martin de mare capacitate din experiența oțelăriei noi de la Hunedoara". Două volume. După ultima – „Cartea Oțelarului" se invață in școli meseria de oțelar. Pentru că ai adus vorba de timp, am să-ți spun ceva. La un moment dat, atunci cind aveam perforările, i-am spus șefului meu, inginerul Pienescu, că plec. Eram epuizat. Stăteam 24 de ore din 24 in oțelărie Știi ce mi-a spus : „Pe mine nu mă interesează cit stai in oțelărie. Mă interesează doar ceea ce faci". Iți spun drept că m-a ars cu fierul roșu. Acum, la plecarea din oțelărie, las o precizie de cel puțin 24 de ore. Rareori mă mai cheamă de acasă. Oricum, mina asta foarte prețioasă și foarte limitată care este timpul nostru trebuiește exploatată la maxim.

– Și pentru că ne apropiem de final, aș vrea să vă intreb iarăși ceva despre viitor. Care credeți că este direcția de mers a noastră, a tinerei generații, pentru a nu știrbi cu nimic titlul de tineri revoluționari?

– Noi am pus doar o cărămidă. „Tot ce-i nou azi, miine e vechi" – rămine o zicală foarte actuală in orice moment. Voi aveți avantajul să nu luați nimic de la zero. Ci de undeva de mai sus. Sint mindru ca România, are un ritm intens de dezvoltare. Am fost in multe țări, in multe intreprinderi și am constatat că românul e un muncitor formidabil. Acesta e un lucru recunoscut de foarte multă lume. Direcția voastră de mers e unică – aceea indicată de partid. Și nu uitați să faceți cit mai puține greșeli.

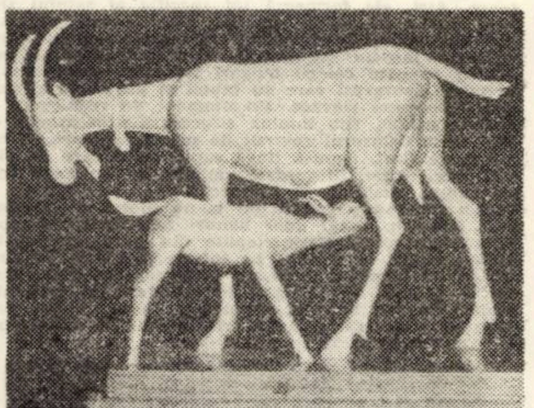

Maternitate

PANORAMIC

● NU DE MULT, LA LUGOJ, in holul Teatrului popular, un salon de poezie și muzică. Tema : „Literatura și evenimentul". Discuțiile au fost urmate de un recital de poezie, din creația membrilor cenaclului literar din localitate. Au participat : M. Șerbănescu, Iosif Costinaș, Mircea Popp, Lucian Bureriu, Ion Subțire. A cintat la ghitară M. Hetcu.

● SUB AUSPICIILE ORGANIZAȚIEI JUDEȚENE a juriștilor (24 oct. ora 18) a susținut o expunere pe tema „Epigrama — gen al juriștilor" ?, Ion I. Mioc. Exemplificări din producția literară a profesioniștilor catrenului epigramatic.

● TEATRUL DE STAT DIN ARAD propune publicului in această stagiune „Cine ucide dragostea" de Petru Vintilă, „Doamna nevăzută" de Calderon de la Barca „Intr-o singură seară" de Iosif Naghiu. „Domnișoara Nastasia" de G. M. Zamfirescu, „Deces galant" de Al. Popescu, „Doi tineri din Verona" de W. Shakespeare, „Luna dezmoșteniților" de E. O'Neill, „Tigrul" de M. Matcovici (premieră pe țară), „Diavolul la Boston" de L. Feuchtwanger și o comedie muzicală. Teatrul, in Arad, implinește in 1974 o sută de ani.

● CERCUL ȘTIINȚIFIC DE FOLCLOR al Universității din Timișoara organizează incepind de azi (25-27 oct.) cel de-al III-lea seminar (bienal) al filmului etnologic, cu tema : „Obiceiurile populare ca manifestări artistice" Participă cercetători din țară, din R. S. F. Iugoslavia, R. P. Ungară, Franța, R. F. Germană și S.U.A.

● LA CASA DE CULTURĂ a studenților, Expoziția de grafică a Evei Sütö.

● S-A REDESCHIS Clubul de jazz al Casei de cultură a municipiului.

● PROZATORUL IOSIF LUPULESCU și-a lansat, in 21 octombrie, la Reșița, romanul „Șansa" — apărut la Editura „Facla".

● MIERCURI, 23 OCTOMBRIE, poetul HARALAMBIE ȚUGUI și-a prezentat volumul de poeme „Lingă vetrele sacre", in cadrul librăriei Universității. Medalionul critic a fost susținut de poetul Al. Jebeleanu.

A. I. C.

ORPHEU

DESCHIDEREA STAGIUNII DE CONCERTE LA ARAD. In stagiunea precedentă, intr-un recital de pian al Aurorei Ienei a fost prezentată la Arad in primă audiție integrală pe țară o lucrare de George Enescu : Suita nr. 3. Noua stagiune arădeană a debutat tot cu o primă audiție enesciană, de astă dată primă audiție la Arad : cantata „Aurora" pentru soprană cor de femei și orchestră și sintem indreptățiți să reliefăm efortul instituției de a face cunoscută „in extenso" creația ilustrului nostru muzician, care pină acum a fost prezent aici cu aceleași lucrări : rapsodiile, cite o suită pentru orchestră și cel mult Simfonia I, desigur, prea puțin.

Dirijorul Victor Golescu ne-a oferit o interpretare „curată" in care se cere remarcată prezența sopranei soliste Maria Popa și a corului de femei al Filarmonicii pregătit de Doru Șerban.

Ca solist oaspete a fost invitat pianistul Dan Grigore pentru a interpreta Concertul nr. 1 de Ceaikovski. Este, cum s-ar spune, „specialitatea" solistului, așa că așteptările publicului au fost răsplătite din plin.

IOAN TOMI

Stela Cora

SEPTEMBRIE

E foc aprins peste-anotimp
Cu cearcănul verii stingher
Sărbătorit pe-orice țărm e pămintul
Cu galben și roșu și cer
Nesupus peste galbenul blind.
E un foc lunecind pe cascade
Lumină de spice cu frunte de nimb
Pe un drum mingiiat de balade.
E foc și sub vară mă-nchid și ascult
Cum crește primejdia in floare.
E galben pămintul acuma și sfint
Pentru toate cetățile, lanuri de soare.

NESUPUNERE

Plinge alb pămintul, mina il dezmiardă
Ochiul e un spațiu greu, neimpăcat,
Cer un echilibru arcuit pe timple
Pentru golul păsărilor care au plecat.

Rog sălbăticită iarba să n-adoarmă
Pe locul vederii limpede visind
Să nu simtă pasul golul unei treceri
Nici spaima genunchilor tineri aiurind.

Stau desfigurată cu aripa-n pămint
Noaptea-mi toarnă-n vine singele-i de fiară
Mie, cea mai nesupusă dintre temelii
Cind se retrag semințele din vară,

Mă inchid in cercul dimprejurul meu
Cu inceperi albinde de-o stea imaginară.
Toamnă, numește-mă clopot departe de pămint
Să fiu măcar un sunet inafară.

ELEGIE

Ni-e incă limpede un dor de ploaie
Cu gest de clopot mai mingii lemnul dulce

Pe ramuri limpezi gindul se dezleagă
E fragedă tăcerea care te aduce.

Nu indrăznesc să ies șovăitoare
Altfel mi se resfiră luna intre gene
Veghez la marginea luminii ca o mare
Chiar cind pămintul iși mai rupe o aripă alene.

Ni-e palma aspră și tulbure de teamă
Și nu o pot intoarce să te simt cum vii.
Ni-e incă limpede un dor de ploaie
Mai sus de ființa muritoare-aș vrea să fii.

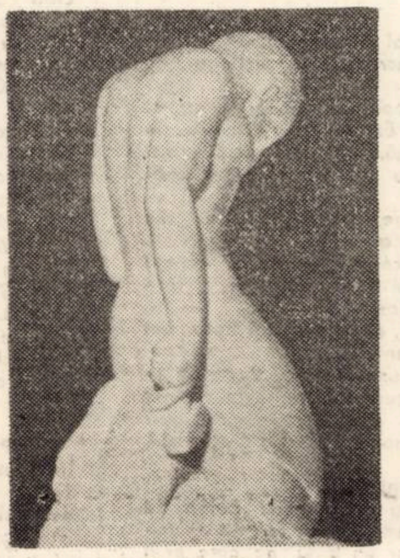
Somnul...

Vis

Calistrat Costin

PRINZ ROMÂNESC

Pinză de in
cu trudă ivită de miinile noastre,
acoperă masa aceasta
bogată in piine și sare
și cheamă de omul
la prinzul de taină,
sunt moaștele țărnii române
in holde de aur
și-n cinste se cade a pururi slăvită ;
veniți lingă pomul de mai
inflorit dintr-o rugă fierbinte
a celei ce fără prihană și mamă a toată
puterea
se dăruie neamului său
ca veștmint de sfințire,
veniți lingă pomul de jertfă
căci viață și moarte suntem intru vrerea pămintului.

BOB DE GRÎU

Piine va fi acum
și intotdeauna ;
rar se intreabă
de unde.
Există in lanul pămintului
UNUL,
ce trece din brazdă
in brazdă,
UNUL,
un bob stors
de vlagă,
ce dăruie,
dăruie viață.
UNUL,
in toate ce sunt,
UNUL,
viață și moarte,
UNUL,
nici viață,
nici moarte,
UNUL,
in sine, germinativ,
dor de grîu...

ROZA VÎNTURILOR

O pată imensă
plutește fantastic
pe strigătul mării
in voaluri...
Se-ntorc marinarii
cu stele
venind de departe,
cu stele ce incă
nu s-au plămădit,
milioane de stele
polare.
și cite au fost,
cite nu,
crește pata imensă
la țărmuri...
Se duc marinarii...

Vasile Versavia

TRECUTUL

Cind sevele de lut urcă-n altoi
și pomii bat cu noduri dulci in geam,
vom ști că, iar, trecutul de sub noi
s-a desfăcut cu greumint pe ram.

Cind lanul verii inspicat răsfață
multiplicind acele dealuri mici de griu,
știu că bunicul și-a lăsat mustață
și mi-a trimis norocul strins la briu.

Și știu de-acum că rodul ce se-ncheagă
in timpul dat și-n timpul nevăzut,
este hrănit in ființa lui intreagă
de sevele iubitului trecut.

CONTEMPORANEITATE

Este adevărat : același anotimp
ne duce la gură aceiași struguri,
același aer – val
ne umflă nara – și mie și vouă,
aceleași stele bat sus
deasupra voastră și deasupra mea,
aceeași urmă ori ștampilă
ne lasă-n suflet căprioara zilei.
Politicoși și sinceri, de ce nu ?
vom spera că steaua internă
nu se va tulbura...
Sufletul meu bate uneori
ca un steag lăuntric,
contemporan cu frunza acestei toamne,
cu norul care trecu.

ȚARA DIN NOI

...Iar munții aceștia-n măreția lor
nu-s doar un clocot ce s-a vindecat,
există-n noi un relief baroc
cu mult mai 'nalt și mult mai zbuciumat,

cimpia țării nu-i numai pămint
iertind durerea ingropată-n pintec,
există-n noi un șes mai roditor,
de-aceea moartea ne preschimbă-n cintec.

CREION

Popasuri slovace (II) — Lumini la Banska Bystrica

In zori, din Bratislava, plecăm spre punctul final al călătoriei : Bánska Bystrica. Inaintăm, un timp, paralel cu Dunărea. Deasupra apei, falduri de ceață mișcătoare. Străbatem orașul animat in dimineața rece și ajungem, după lungi ocoluri, pe șoseaua europeană E 16. Trecem prin sate in care civilizația luminii, a apei, a clădirilor sare in ochii privitorului. Case, avind aspectul unor mici vile cochete, la care nu lipsesc balcoanele largi, rulourile in culoarea gălbenușului de ou, garajele cu porți de metal. In citeva așezări din Banat, am surprins case asemănătoare. Aici, ele formează un specific al satului slovac. Gonim pe șosele superbe, avind create pe margini spații anume marcate pentru pietoni și bicicliști.

Oprim intr-un sat din Slovacia centrală. Un mic cimitir in care colegii bulgari iși caută un mormint al unor insurgenți care au luptat și au căzut in timpul Rezistenței slovace. Un moment de reculegere in soarele călduț, sub lumina strecurată prin arborii ce impinzesc delușorul covirșit de pietre funerare. O coroană de flori, depusă lingă capul celor care au pierit, pare, acum, in verdele umbros, ca un mare cerc de rubin, luminind in intuneric.

Din nou un popas, acum la un motel al „Zimbrilor". Ceva in genul unor hanuri românești, cu „specific vinătoresc". Mese cioplite din bardă, grele, lăcuite galben ca lămiia. La intrare, un cap de zimbru, bine impăiat. După un scurt antren, pătrundem intr-o pădure tinără, care se intinde apoi spre alte păduri imense, bătrine, ce cuceresc aceste coline prin care se strecoară, gălăgios, riul Rhon. In miezul pădurii, un luminiș senin, in care se inalță o casă de odihnă, proprietate a unei fabrici de frigidere din Zlate Moravce. Totul e cufundat in tăcerea grea a pădurii. Și vocile par mai estompate aici. Și luminile pare că lunecă intr-o delicată penumbră, topite unele in altele și, apoi, unite in marea culoare a pădurii. Intre dealuri, intre păduri, intre cabane, un bazin de piatră, cu apa atit de străvezie, incit pare un imens smarald, privirile intrind in ea pină in adincimi. O singură femeie inoată lent, pierdută și anonimă, in marele bazin, in timp ce pădurile din preajmă ocolesc și apasă, cu verdele lor inchis, de măslină, acest ochi deschis spre cer, acest luminiș in care oamenii vin să-și petreacă blindele lor ore duminicale in tăcerea pădurii de la Zlate Moravce.

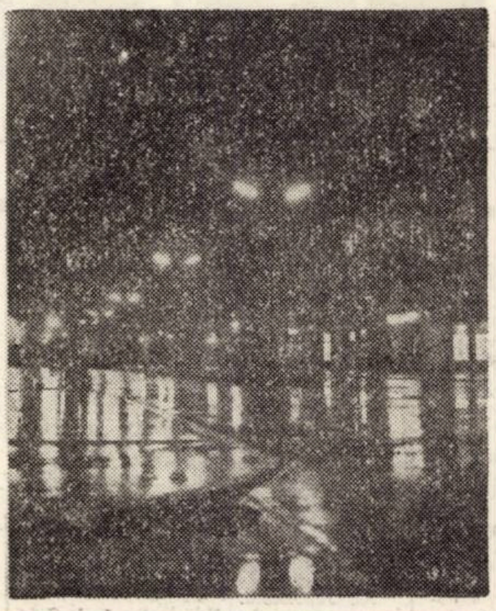

De departe, zărim Nitra, marele centru și bazin agricol slovac. Aici iși are sediul și Facultatea de Agronomie a Slovaciei. Urcăm pante piezișe, spre castelul Nitra, care domină autoritar pe o inălțime. Ziduri calcinate. Vint rece. In jur, ca intr-un circ natural, coline impinzite cu ultimele recolte ale toamnei tirzii. Căutăm reminiscențele unei capele, in interiorul bisericii clădite din sec. al XVII-lea. Sint piese culese cu pietate și unite prin mortar nou. Golurile albe fac cu atit mai scumpe aceste ziduri innegrite, durate aici, pe virful Nitrei, acum nouă secole. Un interior auster, in stil baroc și romanic. Capela aceasta a castelului a fost arsă și trecută prin sabie de nenumărate ori. Apoi a devenit sediul arhaic episcopal. Alături, s-a clădit monumentul religios, cu picturi murale italienești, cu interioarele inalte, cu bolțile severe, cu semiobscuritatea unor colțuri care ascund vechi morminte și cu scările tocite, găurite de ploi, lingă care străjuiesc și acum, inutil, și cumva retrași in tăcerea lor sumbră, trupurile de piatră ale asprilor cardinali.

Spre seară, intrăm in Bánska Bystrica. Luminile orașului ne primesc cu nenumărații lor ochi mirați. Coborim in preajma marelui monument al Insurecției. In plin parc, un muzeu deschis, evocator, din reminiscențe, din simboluri ale luptei armate. Un avion bimotor, bătrin și anacronic, veritabilă piesă de muzeu, tancuri-tigri fasciste, părind ireale și ridicule in squarul verde, printre tunurile care le-au oprit din inaintare, in acel septembrie 1944, un vagon de metal, mostră a trenului blindat al insurgenților slovaci. Și, totul, in jur, in acest muzeu in aer liber, muzeu alcătuit din aceste obiecte ale războiului, totul pare acum bun pentru jocurile copiilor care se plimbă pe-aici, in acest decor.

Mă intorc incet spre luminile orașului. Oh, nenumărate ! Și cit de vii ! Și din toate punctele cardinale ! Chiar și din intunecimea unor păduri adinci. Lumini peste podul ce unește malurile. Lumini la ferestrele imensului hotel „Lux", pe verticala celor 15 etaje, in intuneric. Lumini și in pădurile inalte, de pe coastele Bánskăi Bystrica. Lumini solitare și prin acest parc-muzeu. Mă intorc incet, privesc in jur, și nu zăresc decit aceste obiecte anacronice ale unui război crunt, cucerite acum și ele de intuneric. Mă intorc prin iarba proaspăt cosită și izul de plantă zdrobită, parfumul acesta crud, de verde, ațițător, parfumul acesta viril și unic mă face deodată să mă simt, brusc, copil, departe de război, de amintirile lui sumbre, un copil gonind prin finul cosit, culegind florile parfumate, căzute blind sub fierul teribil al coasei.

ION ARIEȘANU

DAN MUTAȘCU

Cîteva ore cu doctor Montelius

Cu toate că foarte puțini se mai așteptau la asta, dr. Montelius, femeia acea palidă, de vreo patruzeci de ani, cu ochii ceunșii, venise pînă la N. cu decovilul. La cinci după masă era la stăvilar, urca dealul, intra in casa fostului boxer, acum pazinc al depozitului de cherestea și al stăvilarului, și-i opera lui Iuliu Strompo soția, pe Oru, fumind tot timpul.

Eram acolo cind picase dr. Montelius, femeia aceea ciudată ; șchiopătind ușor, fostul boxer se tot invirtea pe lingă cea care-i salvase nevasta, biiguind mereu, inspăimintat și bucuros in același timp, legănindu-se, ciocnindu-se de masă, de scaune, de lada neagră de lingă perete.

După ce termină, dr. Montelius o bătu ușor peste obrazul drept pe bolnava amețită incă de febră și de injecția cu anestezic și-i spuse, stingind o țigară și aprinzind in clipa următoare alta :

„De-acum inainte să fii mai atentă... Și să mă chemi la timp. Auzi" ?

„Noi nu știam dacă. Și toți ne-au zis că"...

„Nu-mi pasă de ce spun toți, imi pasă insă de ce-ți spun eu. Gata ! Miine ai să poți umbla"...

„Doamnă dr. cum aș putea să"...

Inalt, puțin adus de spate, cu umeri largi, buzat, Iuliu Strompa se apropie de doctoriță, cu mina dreaptă in buzunar. Zise moale :

„Știți, am pregătit ceva și doresc să vă"...

Dr. Montelius il măsură pe Strompa cu ochii ei mari, cenușii :

„Nu mă scoate din sărite, Strompa" !

„Dar, zău, oricum e firesc să"...

„Vrei să-mi faci intr-adevăr o plăcere" ?

Fostul boxer își plesni de bucurie palmele de coapse atit de tare incit femeia din pat tresări :

„Ușor, Strompa"... zimbi dr. Montelius. Cind zimbea părea mult mai tînără. Avea dinții albi, cam mari, și buzele umede. Am băgat de seamă că nu se ruja și totuși buzele ii erau proaspete Am mai băgat de seamă că avea o cicatrice deasupra buzei de sus.

„Orice fac pentru dumneavoastră, orice" !

„Atunci, pentru că incă nu s-a intunecat, prinde-mi niște păstrăvi".

„Chiar acum" ! izbucni Strompa și se repezi afară.

„Hai, culcă-te puțin", ii spuse dr. Montelius tinerei soții a fostului boxer. Noi, eu și cu dumnealui (și arătă spre mine și-mi zimbi chiar, deși pină atunci nu-mi acordase nici cea mai mică atenție) o să ieșim, și pină vine Strompa cu păstrăvii, o să luăm o gură de aer curat.

Am dat din cap și i-am făcut loc să iasă. Cu pantaloni și cu scurtă de piele, tunsă scurt, cu pulover galben, pe git, inaltă, zveltă, mișcindu-se cam brusc băiețește, dr. Montelius (prenumele n-aveam să i-l aflu niciodată) a ieșit inaintea mea și a pășit in iarba aburoasă, ținindu-și sub bratul sting geanta aceea veche, maro, cu două catarame, in care-și adusese cele necesare operației. Mai era pină să se intunece. Lumina era insă făinoasă, grea, căci de pe munți, peste pădure, peste stivele de lemne, aromate, ale depozitului, peste stăvilar, incepea să coboare, fără grabă, ceața ; la toate astea mă uitam cind dr. Montelius, aruncind mucul de țigară in iarbă, a zis :

„Vasăzică așa arăți"...

M-am uitat lung la ea. A continuat : (Lumina apusului, convertită mereu mai mult spre purpuriu și liliachiu, ii venea din stinga).

„Geologii, prietenii dumitale, mi te-au descris astfel... La Bucureștii cind te-am cunoscut la expoziția pe care tocmai o deschiseseși in buricu-orașului, pe Magheru, imi păreai altul. Vorbeai afectat, țineai foarte mult să ți se vadă manșetele, aveai o cravată. Iată cit „drumul național nr. 1", și iți pieptănaseși părul peste urechi. Erai oribil, un „papi", sper că știi ce-i aia un „papi". Mă cam enervasem.

„Știu foarte bine ce-i aia un „papi", dar nu sint așa ceva" !

„Nici n-am spus că ești, am spus că așa păreai"...

Tăcu, O auzeam cum își aprinde altă țigară. N-am putut să nu admir felul in care fumul țigării i se ridica treptat deasupra părului șaten, tuns din brici, scurt, ca un nimb. Mi-a spus :

„Vreau să cred că nu te-ai supărat fiindcă ți-am spus cele ce ți-am spus".

„Nu. Dimpotrivă. Imi dai o țigară" ?

„Fumezi Mărășești ?

„Numai Mărășești", am spus.

„Asta-i o notă bună pentru tine" a mormăit.

Zimbea iar. Am zimbit și eu. Lumina devenea tot mai grea, mai materială, dacă nu arăta ca o făină imprăștiată pe jos, ceața incepea să imprumute și ea culoarea luminii de amurg, ceva intre cum arăta sucul de scoruș și cel de strugure. Și cobora inainte.

„Nu mai vine odată" ? mirii dr. Montelius.

„Ai o voce destul de guturală", i-am spus.

„Toți profesorii mei de muzică au fost de aceeași părere"...

Altă țigară, restul ei mai bine zis, azvirlită și alta aprinsă.

Am trecut la atac :

„Sintem atit de inteligenți și de spirituali, că, in curind, o să ni se facă greață unul de altul"...

N-a apucat să-mi răspundă că a și apărut Strompa, gifiind, călcind cu pași largi, sărind aproape și cind s-a apropiat de noi am văzut că are piciorul drept gol și că pantoful și-l virise cu virful in briu. In mina dreaptă ținea un mic săculeț negru șiroind de apă. Ajunse-n fața noastră. Ridea :

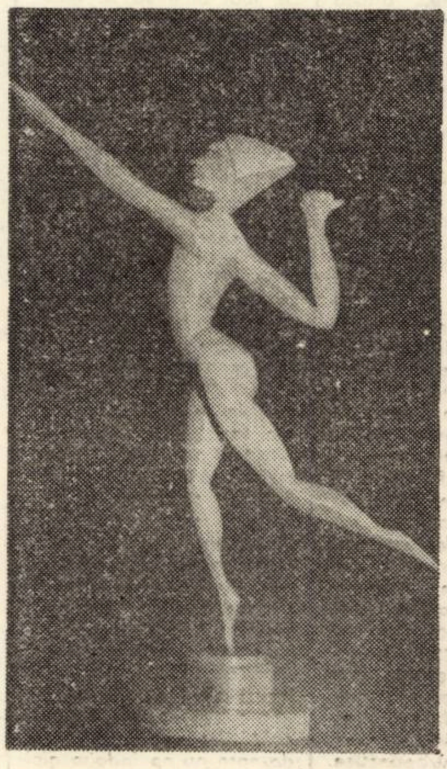

Inainte

„Patru am prins, mai mititei, da' oricum păstrăvi. Am intrat printre pietre și știți cum fac eu, i-am prins cu miinile"...

Ochii cenușii de lingă mine sclipeau. Dr. Montelius zimbi inc-o dată :

„Și de ce ești desculț" ?

Eu aflasem de-acum răspunsul. Strompa lăsă capul in jos :

„Păi n-am avut in ce să-i pun și i-am pus in ciorap".

„Păstrăvi la ciorapi" hohotea dr. Montelius.

Strompa ridea și el uitindu-se pe rind cind la mine, cind la dr. Montelius.

„Minunat. Strompa ești cineva"...

Dr. Montelius luă ciorapul cu păstrăvi și-l viri in geanta ei incăpătoare, zornăindu-i cataramele.

„La revedere, Strompa, și ai grijă de om ; telefonează-mi de indată ce-i e rău, să nu mai faci ca azi... Bagă bine de seamă" !

„Da, da", doamnă doctor. Sărut mina și n-am să vă uit niciodată"...

„Lasă astea, Strompa, doar ne cunoaștem de atita timp, ce dracu' ! Hai, mă conduci pină la decovil" ?

„Te conduc chiar pină in oraș, sint cu un „jep". L-am cumpărat acum vreo doi ani, cu el cutreier toate coclaurile astea in care incep să aflu cite ceva despre ceilalți și despre mine"...

Ne suirăm in mașină. Dr. Montelius avea o nouă țigară (a cita, doamne ?) in colțul gurii. Imi atinse umărul drept cu mina :

„Dac-ai inceput să vorbești așa, inseamnă că, in curind, ai să-ncepi să-mi faci și curte. Mai ales că avem ceva de mers pină la N".

„Cine știe dacă n-o să incerc să și abuzez de tine"... i-am răspuns, pe același ton, de tristă zeflemea și-am dat drumul motorului pornind. Roțile scrișneau doborind panta. Iarba era udă, trozneau vreascuri, citeodată o piatră, nimerind sub cauciuc, il făcea să zvicnească și „jep"-ul se clătina plăcut.

Cind am ajuns jos, pe șosea, se-ntunecase de-a binelea și stăvilarul, depozitul de lemne, casa lui Strompa și pădurea păreau toate culcate, incremenite ca sub un nesfirșit pahar intors, alburiu. Farurile pipăiau șoseaua, trunchiurile de pe marginile ei, și nu prea mult in dreapta, terasamentul unei linii de tren.

„Acum imi aduc aminte cit se poate de bine"...

„Ce" ? Am intrebat răsucind spre dreapta volanul lucios, umed sub degete.

Simțeam vintul izbind incet, deocamdată in prelata ceruită a „jep"-ului, simțeam mirosul de fum de țigară, de benzină, de ceață, așa cum simțeam foarte bine și mirosul părului ei tuns scurt, un miros ca de ploaie pe crengi proaspăt tăiate.

„Intocmai" spuse dr. Montelius. Atuncea la expoziția aia a ta, la București am fost impreună cu o oarecare doamnă Caribol, o persoană in virstă, extrem de mioapă și care se gidilă ingrozitor".

„Și de ce-mi spui toate astea" ?

Farurile erau destul de puternice, dar timpul, trecerea și ceața incepea să se lase și peste șosea. Pe urmă, femeia de lingă mine, ciudatul dr. Montelius imi zise :

„Doamna aceea bătrină se pricepea foarte bine la pictură și mi-a spus că vei ajunge cineva dacă vei fi lăsat in pace să faci, să incerci să duci pină la capăt, ceea ce ai și inceput"...

„Intotdeauna, pentru un om care vrea să facă un lucru mai deosebit, se găsesc cel puțin cinci care să incerce să-l impiedice"...

„Da, și totuși asta nu-i o scuză", mi-o reteză dr. Montelius. Sau, in orice caz, nu-i o scuză-n ochii mei" ! a ținut să-mi spună ea.

„Bineînțeles", am recunoscut, accelerind.

„Cred că, intr-o vreme, ceva nu mergea cum trebuie, acolo, inăuntru la tine".

N-aș fi putut spune că nu-mi plăcea. din ce in ce mai mult, felul de a fi al acestui dr. Montelius, al acestei stranii femei de vreo patruzeci de ani, imbrăcata, purtindu-se, fumind băiețește. Prăfuită (probabil că praful se inmuiase destul de acum, din pricina ceții), netedă, urcind sau coborind, șoseaua, așa cum o despuiau farurile mă conducea sigură către N.

La un moment dat am trecut, in viteză, pe lingă niște copaci inguști, chelboși, cu trunchiurile văruite, semănind cu niște popice.

„Poate ai dreptate, dr. Montelius", am zis incet, apăsind pe accelerator. Dar, in ultima vreme măcar, lucrurile s-au schimbat".

Femeia de lingă mine, dr. Montelius fuma. Nu mai era mult pină să intrăm in N. Ceața se desfăcea in fire lungi. Și asta incepea să-mi placă.

ECHO

Cîntarea lui Roland

Tălmăcirea în limba română a celebrului poem epic „Cîntarea lui Roland" (Editura Univers, București, 1974) se datorează strădaniei de un sfert de veac a profesorului doctor docent Eugen Tănase, eminent cercetător al Evului mediu romantic, întemeietorul catedrei de limbi romanice a Universității din Timișoara. Autorul traducerii realiza, în urmă cu mai bine de treizeci de ani, prima versiune în limba română a „Cîntării lui Roland", numărîndu-se astfel printre promotorii tălmăcirilor din literatura franceză medievală în România. Față de prima versiune — în proză — recenta ediție, bilingvă, prezintă avantajul de a fi realizată în versuri, după cea mai de autoritate copie a epopeii : manuscrisul de la Oxford, datînd de la sfîrșitul secolului al XII-lea. Efortul principal al traducătorului vizează crearea unui echivalent poetic care să restituie cititorului contemporan „virtuțile semantice și sugestive" ale originalului.

Vechiul poem epic francez, care a avut un larg ecou în întregul Ev mediu european, se constituie înainte de toate ca o prelucrare artistică a unor fapte istorice. Reține atenția, în acest prim mare text al literaturii franceze medievale, efortul poetului anonim de a transfigura realul, în vederea obținerii unor efecte estetice și a transmiterii unor comandamente morale. Imaginația poetului „denaturează" Istoria prin cîteva invenții de o incontestabilă valoare poetică : refuzul lui Roland de a suna din corn la ceasul primejdiei, prietenia — nu lipsită de neînțelegeri — dintre Roland și Oliver, semnele care prevestesc moartea lui Roland, visele repetate ale eroilor echivalînd cu o incursiune în lumea simbolurilor și a semnelor de întrebare. Poemul ilustrează ceea ce Julia Kristeva numește „**practica semiotică simbolică**" de tip cosmogonic, proprie literaturii medievale pînă în secolul al XIII-lea : simbolurile sale trimit spre o transcendență universală, iar cele două spații — cel simbolizant și cel simbolizat — sînt incomunicabile, aflîndu-se într-un raport de disjuncție. Aceasta explică constituirea „Cîntării lui Roland" ca structură duală, ai cărei termeni (eroul și trădătorul, creștinii și păgînii, cei Buni și cei Răi) sînt incompatibili prin definiție, în măsura în care funcția simbolului preexistă enunțului simbolic. Ca urmare, orice contradicție sau ambiguitate apărute în articularea unităților semnificante este imediat soluționată și înlăturată, în vederea restabilirii opoziției primordiale. Este remarcabilă cu toate acestea, tendința constantă a poetului de a face raportul de semnificare mai suplu, mai puțin rigid : Ganelon — trădătorul este totodată viteaz și mîndru, asemenea antonimului său Roland — eroul : Marsilie — păgînul e viteaz ca și Roland — creștinul, etc. Ceea ce împiedică însă ca opozițiile să funcționeze în continuare, asemanarea sau identificarea contrariilor fiind imposibilă : orice compromis este exclus între erou și trădător, între Bine și Rău.

Cu toată această „seninătate" și univocitate a practicii simbolice, „Cîntarea lui Roland" nu e lipsită de o anume tensiune interioară. Limbajul poemului — eliptic, înlănțuire de propoziții (unități independente — are un pronunțat caracter enunțiativ : cuvintele numesc fără a explica, fără a marca întotdeauna raporturile cauzale și constituie astfel principala sursă de dezacord, de neînțelegere. Acțiunea debordantă cuprinde și spațiul discursului, tinzînd să-l anihileze. Căci în timp ce acțiunea înseamnă împlinire, cuvîntul — spus sau scris — e o amenințare : personajele poemului trăiesc dubla obsesie a ceea ce se va zice (respectiv „cînta") și a ceea ce se va scrie despre ele :

„Or seama să luăm, cu toți să lovim bine,
De noi să nu se facă vreun cîntec de rușine" (p. 93)

„De nu murim, la seama, rău cîntec ne-or cînta", etc.

Orice acțiune, odată săvîrșită, devine cîntec sau scriere :

„Scris e în cele Geste din vremi de altădată"...
„Scris e apoi în Gesta Francezilor cea veche"...

Există deja, în „Cîntarea lui Roland", o teamă latentă a omului față de puterea cuvîntului, de înstrăinarea pe care o produce prin fixarea unei imagini a eului pentru posteritate. Roland murind are grijă să-și aranzeje această imagine pentru ca ea să nu fie denaturată sau redată posterității printr-un „cîntec" defăimător :

„De-aceea a făcut-o, căci vrea, precum socoți,
Să spună împăratul și oamenii lui toți,
Că el, Roland, murit-a ca un învingător" (203).

Așa s-a născut legenda. Adică dominarea și transformarea realului prin magia verbului. „Cîntarea lui Roland" este o astfel de legendă despre apariția unei legende și despre puterea magică a cuvîntului. De aceea, dificultatea pentru autorul versiunii românești a constat nu numai în a-l readuce pe Roland în contemporaneitate, ci mai ales în a reda nealterată fascinația cuvîntului care transformă realitatea istorică în mit și poezie. Dublă dificultate pe care Eugen Tănase a învins-o realizînd un perfect echilibru între vechi și nou, între tradiție și inovație, între real și imaginar :

Înalți sînt munții foarte, văile-ntunecoase
Stîncile mari sînt negre, strîmtorile amare.
Francezii-n ziua aceea le trec cu-ndurerare.
La cinsprezece leghe s-aude mersul lor,
Ci ei acuma intră-n Țara Străbunilor"...

MARGARETA GYURCSIK

PLASTICA

DOUA OPINII DESPRE :

Expoziţia Clara Jecza

Expoziţia de tapiserie a Clarei Jecza se incadrează in categoria adevăratelor evenimente artistice, printr-o intenţionalitate plastică marcată de profunzimea unui lirism decarat de capacităţile de divagaţie ale raţiunii. Caligrama ritmurilor şi reliefurilor, obţinută prin alternarea suprafeţelor compacte cu cele de urzeală lăsată liberă, decantată de obsesia unor stilizări stereotipe, conturează o aură abstractă intr-o continuă transformare şi expansivitate. Valorificarea potenţialului mişcării virtuale, prin folosirea elementelor geometrice evitind aglomerarea, ne oferă compoziţii care au puritatea şi inocenţa funcţiei in adincul căreia rătăceşte viaţa cea mai însufleţită. Unitatea spiritului viu, străin de mişcări anarhice relevă o autentică vocaţie constructoare de imagini, care prin caracterul lor legitim tutelat de fervoarea descoperirilor, diferă prin vizualitatea noţiunilor abstracte. Subtilitatea unei game cromatice reduse la minimum nu suprimă forma, deoarece juxtapunerea petelor de culoare intărite de linii ferme, inlătură afirmarea unor umbre complice.

Avind sentimentul pătimaş al spaţiului şi al luminii, sacrificiul constant al expresiei gestuale şi intransigenţa dobindită prin educaţie şi experiment Clara Jecza expune o tapiserie majestuoasă care culege impulsul viu din profunzimile vieţii.

RADU MELNIC

★

Poate nu intimplător una dintre tapiseriile Clarei Jecza se intitulează „Joc". Este şi impresia — aceasta de joc — pe care o comunică privitorului ansamblul expozitional mascind in fapt efortul gradat şi atent elaborat de sedimentare stilistică al operei. In deceniul de activitate incheiat de la absolvirea institutului „I. Andreescu", artista a investigat universul morfologic al geometrismului linear şi constructivismului textual, al scriiturii laconice.

Prezentă acum in expoziţie cu grafică, tapiserie şi imprimeu, artista mărturiseşte prin operă predispoziţia şi preocuparea pentru zona decorativului. Asociate in general — de artist sau de public — cu eticheta decorativismului sau intimismului in special tapiseria dar şi grafica Clarei Jecza ating evident in unele lucrări („Joc", „Galop") nivelul expresiei polisemice situindu-se prin nivelul lor estetic, psihologic in registrul unei comunicări plastic-afective mai profunde. Excesul de organizare configuratională („Bucurie") in formulele simetriei bilaterale („Geneză") sau ritmului unic adiţional („Primăvara") diminuează din forţa expresiei pe care ar pute-o avea ducturile tensionate, cimpurile de forţă paginate in dreptunghiul hirtiei sau ţesăturii. In cele mai reprezentative lucrări, traiectele se arcuiesc cu vitalitate, se compun divergent, exploziv, echilibrindu-se la nivelul compoziţiei prin rezolvări contrapunctice. Aici, in aceste lucrări artista uzează de gesturile simple revelatorii, extrase din pantomimă, fructificind gestul uman cu tentă psihologică optimistă.

CORIOLAN BABEŢI

TEATRU

Scurtă cronică la AMPHITRYON

(Teatrul german de stat)

„Peter Hacks (n. 1928) este unul dintre intelectualii care au trecut din R.F.G. in Berlin, ca să lucreze cu Brecht la „Berliner Ensemble", aflăm de la Vito Pandolfi. In 1961, Hacks spunea : **„Sint pentru o literatură ... făcută de scriitori angajaţi.** In primele sale piese, el nu reuşeşte să-şi egaleze maestrul (Brecht) in ce priveste claritatea mesajului. Nu insistăm, o prezentare a autorului şi referinţe privind drumul prin istoria culturii a temei lui Amphitryon, sint incluse in programul de sală (a cărui grafică este sub nivelul aşteptărilor).

In regia lui Nikolaus Wolcz, Amphitryon este inscenat in regulile Commediei dell'arte (plastică, măsti), astfel incit personajele piesei sint de fapt Căpitanul, Amorezul, primul şi al doilea Zanni .. O asemenea interesantă tentativă cere interpretilor o mare mobilitate in scenă, o exactitate a mişcării. Iar spectacolului, un ritm sustinut (sensibil diferit de cel pe care acest spectacol il are). Mi se pare că cel care a reuşit cel mai bine să se incadreze in aceste rigori este Bernd Bömches. Cu minutiozitate lucrată, interpretarea Karinei Decker se resimte de pe urma efortului depus. Probabil că succesiunea reprezentatiilor in această stagiune o va ajuta să cistige firescul ; ii promitem să revedem spectacolul, pentru a-i consemna evolutia. Ursula Wolcz si Raimund Binder alcătuiesc un cuplu unitar, dar trecerea lor prin scenă nu este la inăltimea aşteptărilor. Regia ar fi avut aici un cuvint de spus. Si n-a reusit s-o facă. Cel mai neîmplinit ni se pare a fi tocmai Amphitryon (Friedrich Schilha) şi nereusita este cu atit mai evidentă cu cit există un mare decalaj intre scenele in care apare adevăratul Amphitryon si cele in care luptător este Amphitryon (adică Raimund Binder). Asteptăm ca Nicolaus Wolcz insuşi să dea, intr-o viitoare montare, măsura calitătilor sale regizorale, de care nu ne indoim nici o clipă.

ANTOANETA C. IORDACHE

MUZICĂ

RECITAL

REMUS GEORGESCU

Simfonicul extraordinar de la sfirşitul săptăminii trecute a fost dominat de personalitatea muzicianului Remus Georgescu, **in dublă ipostază, de compozitor şi interpret. Structurarea programului oferit a iluminat predilecţia sa pentru lumea impresionismului muzical legat de numele unui Debussy ori Ravel.** Nocturnele primului (din care am regretat absenţa ultimei secţiuni, Sirenele !) **ori proiecţia sonoră a expansiunii fiorului liric, ce excede din antica idilă a lui Longos,** Daphnis şi Chloe, **au concretizat aceste incursiuni. Rezultanta sonoră s-a infiltrat in sensibilitatea auditoriului prin varietatea cromaticii timbrale, prin acea continuă unduire, punctată de escapade pline de farmec in zona apolinicului. Jerbele melodice ale flautului ori clarinetului solo (I. Mogoş, M. Safta), irizate in pastelul armoniilor difuze, au recompus o stare de spirit perfect adiacentă preceptelor estetice impresioniste. Pe acest teritoriu, R. Georgescu continuă să rămină un interpret optim.**

Pe compozitor l-am regăsit in Amintirile pămintului, **o baladă pentru cor şi orchestră ce evocă — prin versurile lui Mihai Beniuc — pagini afective din istoria plaiurilor româneşti. Lexicul compozitorului este aici diversificat, spre a impune acel ostentativ crez in vigoarea străvechilor comandamente ale poporului nostru, statutul de luptător al românului. Ostinaţia ritmică peste care se vor suprapune stridenţa unor disonante răscolitoare, ori trepidaţia expresionistă a intervenţiilor corale, verifică modalităţi de creaţie prin care R. Georgescu ştie să se exprime distinct şi convingător. Excelente intervenţiile corului filarmonicii, bine realizate creşterile şi gradaţiile tensive. Un opus a cărui valoare se confirmă in timp. Oaspetele concertului — violoncelistul englez Raphael Sommer — pe parcursul Concertului in re de Lalo, s-a impus ca o prezenţă solistică care poate pătrunde in esenta muzicii ; o face cu seriozitate şi corectitudine, cu o tehnică instrumentală adecvată. Tonul oaspetelui a fost insă lipsit de amploare şi strălucire, de acea incandescenţă oportună in rostirea substratului pasional emanat de muzica iberică.**

DORU MURGU

190 de ani de la Răscoala lui Horia, Cloşca şi Crişan

Cartea pe care o am in faţă a fost tipărită intr-o editură vieneză in urmă cu 180 de ani. Dar nu vechimea tipăriturii — care este şi ea totuşi apreciabilă — mă indeamnă să dau la iveală această importantă lucrare, ci valoarea ei istorică şi documentară pentru trecutul poporului român, ea fiind prima istorie universală in care sint descrise cu multă obiectivitate şi nepărtinire evenimentele zguduitoare din Transilvania anului 1784. Ne aflăm deci in acel an furtunos cind pe fundalul unor nedreptăţi sociale şi nationale românii din Munţii Apuseni se răscoală sub conducerea lui Horia, Cloşca şi Crişan. Ecoul răscoalei a trecut graniţele Transilvaniei şi s-a răspindit ca fulgerul in toată Europa ajungind şi in Franţa unde istoricul francez Millot avea in curs de definitivare valoroasa şi voluminoasa sa istorie universală. In volumul al XV-lea, intr-un capitol de la sfirsit, Millot zugrăveşte starea de lucruri din Transilvania in felul următor : **„In condiţiile de asuprire de nesuportat şi al tiraniei unor moşieri şi stăpini feudali impotriva supuşilor şi in general drepturile şi libertăţile peste măsură ale nobilimii .... a izbucnit răscoala. Răsculaţii au fost valahi ... urmaşii fostelor colonii romane din Dacia ... locuitori băştinaşi ai ţării. Sint oameni de o constituţie fizică frumoasă, cu un corp puternic, dar cruzi şi neştiutori, o consecinţă a gradului de robie. Ei nu posedă nici avere nici drepturi. Servituţile care trebuie să le presteze moşierilor lor, nu le acordă nici atita răgaz ca să-şi cultive petecul de pămint ce le-a lăsat stăpinul pentru subzistenţa lor ; si cu toate acestea nu se pot aştepta din partea despoţilor lor la cel mai mic menajament sau ingăduinţă. Iată deci sursa miniei şi a fărădelegilor pe care le-au săvirşit in cadrul răscoalei care repede s-a intins. Ei de mult, in diferite ocazii şi-au manifestat nemulţumirea despre situaţia actuală intr-o manieră nemaipomenit de energică, fără să li se fi acordat o atenţie mai mare. Le-a lipsit doar un moment prielnic pentru dezlănţuirea răscoalei şi conducătorii necesari.**

Prima ocazie le-a oferit recensămintul de la care aşteptau să scape de despoţii lor la care căutau să se imbulzească mereu. A doua ocazie le-a oferit-o tovarăşul lor cu numele de Horia care s-a intovărăşit cu un oarecare Cloşca deasemenea un valah şi ţăran. Aceştia doi ... erau conducătorii intregii cete".

In continuarea descrierii sale Millot ne infăţişează desfăşurarea crincenă a răscoalei activitatea lui Horia. creşterea numărului răsculaţilor, ordinul impăratului de inăbuşire a răscoalei, infringerea şi martiriul.

Afirmaţiile categorice despre originea poporului român pe aceste meleaguri, căutarea şi explicarea cauzelor răscoalei in starea de asuprire şi exploatare de nesuportat, precum şi descrierea căduroasă a infăţişării românilor din Transilvania, ţinuţi in ignoranţă şi sărăcie, sint dovezi că istoricul francez din secolul al XVIII-lea, a cunoscut temeinic evenimentele din Transilvania, petrecute in timpul vieţii sale.

Seriozitatea acordată de autor descrierii răscoalei lui Horia, ne este viu argumentată prin inzestrarea masivului volum al XV-lea cu unica sa ilustraţie, prinderea lui Horia şi Cloşca in pădurea Scornicetului, gravură desenată din imaginaţie de gravorul vienez Jogann Weinrauch. Gravura executată la un foarte inalt nivel artistic, cu fizionomiile şi costumele stilizate după gravurile lui Iacob Adam, este valoroasă ea fiind una din cele dintii gravuri in oţel făcute la Viena.

FLORIAN MOLDOVAN

MEDALION

Tenorul Aurel Mihailovici

Tenorul Aurel Mihailovici are şi acum aerul că urcă pe scenă, are şi acum vii in memorie rolurile pe

care le-a interpretat. După o viaţă dăruită operei şi operetei.

Aveam voce de la natură, şi poate şi acesta era un motiv pentru priza la public. Pentru mine, Aurel Mihailovici, priza la public insemna totul. Criticii nu prea s-au ostenit să scrie despre mine. Din 150 de spectacole cu „Văduva veselă", in 130 am fost primit cu aplauze chiar de la intrarea in scenă.

Intr-un turneu, in 18 zile, am cintat „Rigoletto" in 15 spectacole. Şi astăzi mă-ntreabă lumea de ce nu mai cint in „Văduva veselă" şi in „Liliacul", se zice că am făcut aici o bună creaţie. Am avut dirijori din Bulgaria, Iugoslavia. Mare rol joacă dirijorul intr-un spectacol. El nu trebuie să stea concentrat in partitură, ci să cuprindă totul, să te nuanţeze, să-ţi dea o intrare. In 24 de ani, am cintat 800 de spectacole. In toate am jucat rolurile principale.

Am fost solistul primului ansamblu muncitoresc „Flacăra" din Timişoara, in 1946. In timpul studenţiei l-am avut ca profesor de canto pe renumitul Sarttareli. Un aviz al lui pentru o voce făcea cit conservatorul.

Am cintat mult şi operetă, pentru că publicul o dorea. Am ţinut tot timpul cu preferinţele publicului. Spunea odată maestrul Boboc că aş fi un prinţ al operetei. Poate pentru că mă iubea mult publicul. Ii iubeam şi pe literaţi. Prima carte eu i-am pus-o in mină umoristului Marius Munteanu.

Publicului de azi ii doresc spectacole bune şi artişti care să fie veşnic la inălţime.

DAMIAN URECHE

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

PICTORUL DESPRE PICTURA

Fragmente dintr-o convorbire avută cu pictorul TUDOR TUDAN la Lugoj intr-o seară de toamnă

— Unui pictor ii e de obicei foarte greu să vorbească. Nu ştiu dacă vorbirea are prea multă legătură cu pictura. Există chiar poeţi care vorbesc foarte greu despre ceea ce scriu, căci intre cuvintul scris şi vorbire e un tip aparte de relaţie

— Dar ştiu că ai scris.

— Am incercat poezia, dar nu cred că o mai inţeleg. Am gindit-o doar. Intre pictura mea şi poezie, care e altă artă, nu există şi nici nu trebuie să existe vreun raport. Aveam nevoie de poezie, de literatură, pe vremea cind eram stăpinit de trecere, de ceea ce trece in noi.

— Acum ce te stăpineşte ? Ce anume te locuieşte ?

— Acum am nevoie de lucruri care să stea, să se aşeze. Pictura are nevoie de această stabilitate. Ea e un lucru, o lucrare cu materia. De aceea are nevoie de linişte şi echilibru, iar liniştea aceasta trebuie cucerită pas cu pas pe calea raţiunii.

— Vorbeşti adesea despre o competiţie a picturii tale cu natura.

— Da, aşa e. Aici e insă o metaforă. O competiţie cu natura pe care o invidiez, pentru că are acea putere la care am rivnit intotdeauna. Mijloacele prin care eu pot obliga oamenii să-mi privească, inţelegi, să-mi simtă cu ochii lucrurile, lucrările sint, in comparaţie cu cele ale naturii, foarte slabe. Un măr miroase, o fată frumoasă poate fi mingiiată. Eu, ca artist, pot să cuceresc ochii celorlalţi oameni, printr-un artificiu specific picturii, care ţine de selecţionarea şi transfigurarea unor relaţii dintre lucruri. Inainte, pictam obiecte izolate, despărţite brutal. Nu se impăcau niciodată lucrurile in pinzele mele. Treptat, am ajuns la concluzia că nu trebuie să existe decit un singur obiect : tabloul. Spre asta tind, spre unitatea in tensiune, care e tabloul.

— Răspunde, te rog, la o intrebare patetică despre rostul omului-pictor.

— Avind credinţa că pictura reprezintă unul din cele mai inalte nivele ale gindirii umane, spun următoarele vorbe, tot patetice, despre rost : prin existenţa omului-pictor, universul işi declară nevoia de a se privi in oglindă.

REPORTER

RECORDING

AZI, CORESPONDENŢA : Octavian Florea (Piteşti) ne scrie că : grupul BAAD colaborează cu poetul Cezar Ivănescu. Compozitor este M. Lupu. Formaţia pregăteşte un disc (pe versuri de Poe) şi un spectacol de balade inspirate de D. Ureche : „Elegie pentru femei de neuitat". Doru Stoica din Cluj ne anunţă că „grupurile de aici nu şi-au stabilit o componenţă şi un stil precis". In schimb, formaţia MIRAJ cintă doar lucrari proprii, unele intrate in topuri. Citiva membri : V Repciuc, A. Szabo, Gh. Ivan, V. Foica, C. Ungur. Despre PRO MUZICA din Timişoara ne scrie una din membrele formaţiei, Adina Dimitriu. Grupul realizează o imbinare de muzică folk şi muzică progresivă, in care un rol preponderent il are partea instrumentală. I. Stepan, D. Apreotesei, E. Iosif, B. Perin, E. Krauser, D. Krauser pregătesc şi o operă — folk „Creanga de cireş". Şi ei, prezenţi prin topuri. Şi intrucit toată lumea vorbeşte de topuri, noi continuăm publicarea unui anti-top, care va apare in funcţie de scrisorile sosite la redacţie.

ANTI-TOP 10 : 1. Fluturele (M. Constantinescu) ; 2. In rindul patru (T. Popa) ; 3. In fiecare port (A. Giroveanu) ; 4. Ce banală ghicitoare (H. Mălineanu) ; 5. Mindruliţa mea (Savoy) ; 6 Un pisol de catifea (F. Delmar) ; 7. Păpuşa (M. Constantinescu;) 8. Balada focului (M. Pislaru) ; 9. Marinarul cind iubeşte (G. Grigoriu) ; 10. Ciobănaşul (Savoy).

TOP

„Miraj".

„Pe-aici nu se trece"

● DIN CONTRIBUȚIA REGIMENTULUI TIMIȘOREAN 5 VÎNĂTORI RECRUȚI, ÎN PERIOADA 23 AUGUST – 19 SEPTEMBRIE 1944, LA APĂRAREA ORAȘULUI TIMIȘOARA (LUPTELE DIN MEHALA LA 16–17 SEPTEMBRIE 1944)

Se împlinesc 30 de ani de la zilele cînd, în zona cartierului Mehala, tinerii recruți ai Regimentului timișorean 5 Vînători au luptat vitejește, oprind înaintarea trupelor hitleriste, care forțau pătrunderea în orașul Timișoara. În această zonă se afla Batalionul II al Regimentului 5 Vînători recruți, cu un efectiv de cca. 800 de luptători, în dispozitiv de apărare, la Vest de Mehala. În condițiile luptelor care au avut loc, a fost necesar din partea tinerilor recruți un plus de voință și energie pentdu a-și îndeplini misiunile.

La 17 septembrie 1944, presiunea trupelor naziste se manifestă pregnant prin atacul declanșat dinspre Jimbolia, în urma căruia este ocupat Săcălazul și Becicherecul, formațiile de luptă inamice îndreptîndu-se spre Mehala. Compania de infanterie din Regimentul 17 Infanterie, care apăra Săcălazul, luptînd cu forțe dușmane mult superioare, s-a retras pînă la calea ferată – Vest cartierul Ronaț, situat la marginea orașului Timișoara, unde a rămas ocupînd poziție la stînga Batalionului II al Regimentului 5 Vînători recruți.

După lupte grele, în care trupele hitleriste au folosit și un număr de 12 tancuri, inamicul a ajuns în jurul orei 17 la N. V. de Mehala, în contact cu poziția de apărare a Batalionului II/Reg. 5 Vînători recruți. În lupte înverșunate au fost distruse două tancuri dușmane, inamicul, atacînd cu violență pozițiile noastre, supune la grele încercări bravii noștri ostași, care luptă cu eroism și curaj demn de admirat, zăgăzuind orice încercare de pătrundere în dispozitivul de apărare al orașului. În această încleștare armată, secția de tunuri anticar de 37 a Regimentului 5 Vînători este scoasă din luptă. De asemenea, un cuib de mitraliere este redus la tăcere. Atacul inamicului devine din ce în ce mai violent, iar în jurul orei 17,30 pornesc din nou la atac tancurile, urmate de cel puțin un Batalion de infanteriști. În această situație deosebit de dificilă, luptătorii Batalionului II, din Regimentul 5 Vînători recruți, lipsiți de aportul celor 2 tunuri anticar, distruse de inamic, neavînd alt armament anticar la dispoziție, din ordinul comandantului de Batalion (Cpt. Stamatiu) care s-a adaptat imediat corespunzător situației, condițiilor terenului și posibilităților), au adoptat tactica de a izola tancurile dușmane de infanteria inamică. În urma ordinului primit, ostașii lasă să treacă tancurile inamice adăpostindu-se în pozițiile de care dispuneau (șanțurile de luptă). La apariția infanteriei inamice, la ordinul primit, simultan s-a deschis un foc susținut cu tot armamentul asupra acesteia, foc a cărui intensitate a determinat prăbușirea atacului infanteriei naziste. În același timp, tancurile dușmane, pătrunse în adîncime în dispozitivul nostru de apărare, dar izolate de infanteria care le urma și al cărei atac a fost zădărnicit, au ajuns în zona de bătaie a artileriei antitanc a Regimentului Sovietic, – aflat în spriijnul Batalionului de Vînători. În urma focului nimicitor, deschis de către tunurile antitanc sovietice, tancurile germane au fost nevoite să se retragă în grabă, suferind pierderi și avarii.

Simultan, Regimentul 1 Artilerie, compania de armament greu a Reg. 5 Vînători recruți, deschid un foc nimicitor asupra infanteriei inamice care continua să forțeze pozițiile noastre. În această acțiune de apărare a intervenit și Divizionul de Artilerie Antiaeriană din orașul Timișoara, instalat în zona spațiului liber dintre Mehala și Timișoara. Deschizînd asupra trupelor inamice foc terestru. După unele date în această acțiune, Divizionul de artilerie antiaeriană ar fi tras peste 600 de proiectile – foc terestru – în unele momente ajungîndu-se pînă la înroșirea gurilor de foc.

Cu toate eforturile depuse prin utilizarea întrunită a tehnicii de luptă a diferitelor unități aflate în dispozitivul de apărare din această zonă, atacul inamic nu încetează, căutînd, prin intensitate, durată și înverșunare să slăbească pozițiile noastre de apărare, pentru a putea pătrunde spre oraș.

După orele 19, violența atacului dezlănțuit de infanteria inamică și încercările de a sparge linia de apărare din diferite direcții au creat impresia unei pătrunderi a trupelor inamice spre Mehala. În această situație critică, Comandantul Regimentului 5 Vînători recruți a dat ordin ca ultima forță de rezervă de care mai dispunea și care era destinată pentru situații deosebit de critice (Compania Auto – comandată de Cpt. Buzdugan) să efectueze un contraatac în direcția barieră, situată pe șoseaua Becicherec – Timișoara, către Nord, cartierul Mehala, contraatac menit a cădea în flancul și spatele inamicului. Compania a executat contraatacul, raportînd că inamicul nu a pătruns în Mehala, fiind oprit de focul aproape continuu deschis de ostașii Batalionului Regimentului 5 Vînători recruți.

Ziua de 17 septembrie 1944 s-a dovedit a fi critică prin violența deosebită a luptelor care nu mai slăbeau din intensitate. Regimentul de vînători nu mai dispunea de rezerve, nu mai avea mijloace de luptă suplimentare și anticar organice. În această situație deosebit de dificilă, în care inamicul continua să-și exercite presiunea utilizînd carele de luptă, un ajutor deosebit de prețios l-a avut focul eficient deschis de tunurile anticar ale Regimentului Sovietic. În aceste lupte cade la datorie, luptînd cu eroism pentru a stăvili înaintarea inamicului, Serg. Roșu și compania a 6-a. Tenacitatea, voința de neclintit a ostașilor companiilor 6 și 7 din Batalionul II/Reg. 5 Vînători recruți, în dispozitivul cărora inamicul a forțat pătrunderea spre orașul Timișoara, reprezintă o pildă grăitoare de vitejie, animată de dorința fierbinte de a-și apăra patria. Contribuția acestor companii la luptele de apărare, care au avut loc în după-amiaza zilei de 17 septembrie 1944, pentru oprirea trupelor hitleriste care au forțat pătrunderea spre Mehala, a avut mare importanță pentru menținerea întregului sistem de apărare al orașului. În aceste lupte s-au distins în mod deosebit, pentru apărarea Timișorii, în sectorul Mehala, comandantul Batalionului II/Reg. 5 Vînători Cpt. STAMATIU, care a dat dovadă de calm, competență, sînge rece, fiind exemplu de curaj și comportare pentru subalterni. A reușit prin hotărîri bune și la timpul potrivit să obțină cele mai bune rezultate în zăgăzuirea atacului inamic. S-au distins comandanții companiilor 6 (Lt. rez. POPESCU) a companiei 7 (Lt. rez. UNGUREANU), comandanții de plutoane Slt. HINOVESCU, Slt. MIRĂUȚĂ, Slt. SECULICI, Slt. STEGARU precum și numeroși gradați și luptători care, cu eroism și abnegație au arătat inamicului că „pe aici nu se trece".

Acum, după 30 de ani de la luptele care au avut loc pentru apărarea orașului Timișoara, cînd Regimentul de recruți 5 VÎNĂTORI din Timișoara nu mai există de mult, gîndurile noastre se îndreaptă cu pioasă recunoștiință spre acei care, cu prețul jertfei supreme, cu prețul sîngelui lor, au adus aportul la eliberarea patriei noastre, luptînd pentru a asigura o viață mai bună și fericită întregului nostru popor.

GIURAN I. ALEXANDRU

Colonel în retragere, fost comandant al Regimentului 5 VÎNĂTORI recruți, veteran din primul și din al doilea război mondial **(decedat în Timișoara, în ziua de 24. C6. 1974).**

MEMENTO

Monumentul eroilor de la Păuliș

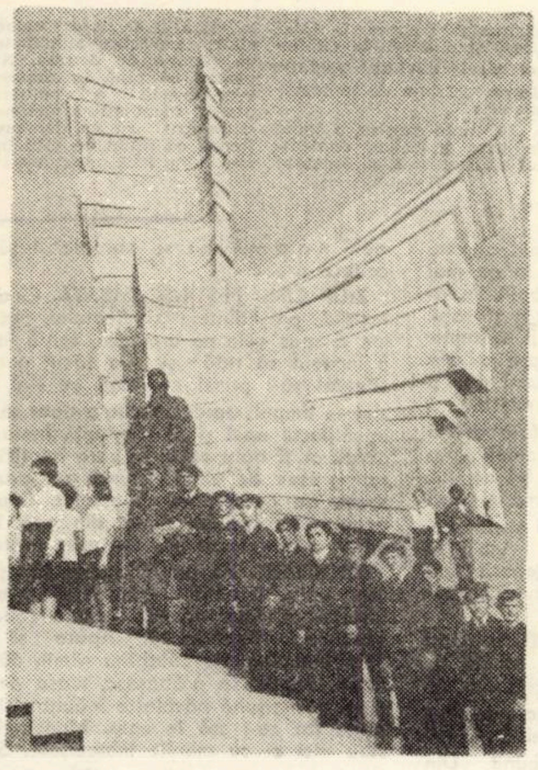

Pagină de vitejie și supremă jertfă din istoria patriei, acel neuitat septembrie de foc 1944, în care elevii Școlii de subofițeri din Radna, au barat cu trupurile lor tinere, pătrunderea armatelor fasciste în defileul Mureșului, a fost, în sfîrșit, imortalizat printr-un monument remarcabil. Operă realizată de sculptorii arădeni Emil Vitroel și Ionel Muntean, cu concursul arhitectului Miloș Cristea, monumentul este amplasat în cîmpia din fața comunei Păuliș, acolo unde s-au purtat luptele din septembrie 1944, în dreapta șoselei, avînd ca fundal șirul de dealuri care închid orizontul. Monumentul domină suveran vastul peisaj, deoarece creatorii lui au înțeles că impresia de monumentalitate nu se naște simplist din supradimensionarea elementelor componente, ci este generată mai ales de energia interioară a ansamblului monumental.

În acest scop, arhitectul Miloș Cristea a inserat în ansamblul monumental un element arhitectural modern, realizat în beton aparent, înzestrat cu o mare forță de proiecție în spațiu. În fața acestui element amplu, desfășurat pe verticală sub forma unui viguros și avîntat joc de aripi, înalt de 15 metri, sculptorii au plasat pe un postament cubic statuia turnată în bronz a unui ostaș tînăr, cu arma strînsă la piept, în semn de rezistență dîrză și demnă. Întregul ansamblu este o compoziție contrapunctică în care, pe fondul grandios și dinamic, încărcat de patos dar fără grandilocvență al elementului arhitectural, statica solemnă a statuii dobîndește virtuți simbolice : „Nu, nici pe aici nu se trece" ! Celebra deviză de la Oituz și Mărășești, incrustată în simbolistica monumentului de la Păuliș, atrage atenția că poporul român va găsi întotdeauna în el însuși forța de a se împotrivi celor care ar îndrăzni să-i încalce pămîntul și libertatea. Prin acest mesaj, transmis cu elemente simple limpede articulate, monumentul de la Păuliș devine un semn al epocii și al istoriei noastre contemporane, legate organic de întregul trecut de luptă al poporului român.

Elementul arhitectural și statuia sînt susținute de un soclu larg de beton, la care conduce un sistem de trepte de marmură, menite să sugereze ideea de „loc sacru". În concepția autorilor săi, monumentul se împlinește ca un sanctuar în care noi, cei de azi, depunem prinosul de recunoștință datorat tuturor celor care s-au jertfit pentru libertatea noastră. Ideea de recunoștință veșnică este subliniată de o faclă montată pe un piedestal ridicat în colțul drept din față al ansamblului monumental.

Geometria foarte spiritualizată a acestui monument atrage zilnic sute de călători care se opresc din goana mașinilor pentru o clipă de reculegere. Este rostul moral și patriotic al unui monument de înaltă semnificație care, sîntem siguri, va ocupa, în curînd un loc de prestigiu în plastica românească contemporană.

HORIA MEDELEANU

EVRIKA !

● Soția unui director adjunct îi spuse vecinei sale : „Uite că vine și adjunctul meu" !

● Inelul e cel mai neînsemnat dintre lucruri : oricine îl are la degetul mic.

● Zîmbetul oportun îți dezvelește dinții, nu și sufletul.

● Arhimede cerea un punct de sprijin, ca să pună pămîntul în mișcare. Mai tîrziu, Giordano Bruno a făcut-o, și s-a ars.

● Leneșul a evoluat : nu face nimic nici azi, dar „din proprie inițiativă" !

● Din prudență o nenorocire nu vine niciodată singură.

ION VELICAN

DOSAR

VĂ ROG

Le plăcea, că era nostim. Era atît de caraghios și spunea atîtea prostii simpatice. Știau prea bine că avea „darul" acesta : bea, se îmbăta iute, dintr-o jumătate de deț și apoi făcea spectacol. Știau prea bine că omul acesta era slab, adică nu putea singur să pună piciorul în prag și să-și spună o dată : „Destul" ! „Gata" ! Știau că el își irosea zilele în birturi, că pierdea un timp prețios pentru sine și pentru semenii lui, că își distrugea sănătatea și puterea de muncă, puterea de a gîndi și de a-și trăi în alt fel viața.

Știau prea bine, dar era atît de nostim cînd se îmbăta, era atît de caraghios și spunea atîtea prostii „simpatice" ! Și, de aceea, cum îl vedeau, făceau cinste, îl invitau la masă și comandau pentru el băutură, niciodată mîncare, alcool tare. Nici nu-i costa mult distracția ! Cît putea să coste un pahar de coniac ? Dar ce primeau în schimb ? O, cum mai rîdeau. Rîsul lor, buna lor dispoziție, valora milioane !

Și, uite așa, nici unul dintre acești oameni darnici, buni de „chef și de petrecere, nu se gîndea la acest semen. Sau se gîndeau toți : „Așa e el, ce să-i facem ? Păcat de el, n-avem cum să-l ajutăm. Orice om e stăpîn sieși, nu ne putem băga cu forța în viața lui. Dacă nu-i dăm noi să bea, îi dau alții și tot aia e" !

Și nu-i tot aia, mă înțelegeți ? Nu vă cer mare lucru : numai să nu-l ispitiți cu paharul, refuzați să-l cnoașteți, un timp, gîndiți-vă că, deși nu-i sînteți rude, aveți totuși o responsabilitate, ca oameni, față de un om. Vă rog !

M. TOPOLNIȚA

Caricatură de

AUREL TRAIAN FURNEA

UMOR

Final dramatic la un concurs cu public prezentat de Ion Mustață

Sala începu să fiarbă,
Concurenții plîng în barbă,
Numai unul prinse viață
Și rîdea pe sub MUSTAȚĂ . . .

Amza Pelea la Tv.

Știe bancuri, sumedenii
Cîtă frunză, cîtă iarbă,
Unele sînt cu olteni,
Altele cu barbă.

ȘTEFAN BALACI

Lui Laurențiu Cerneț i-a apărut la Ed. „Facla" volumul „Amintirile unui mincinos"

Făcuși din uitări himeră
Și-ajunseși (să nu te miri),
Ca tot omul ce prosperă,
Să trăiești din . . . Amintiri !

Epigramistului Ion I. Mioc, de profesie jurist-consult (recent transferat de la Anina la ADAS Timișoara)

La ADAS, Ion Mioc, de-acum
Va scrie ultimu-i volum.
Umorul său cel mare, deci,
E asigurat pe veci !

CASSIUS

Revistei timișorene ORIZONT, cu prilejul jubileului său de 25 de ani

Astăzi s-a convins tot natul
Că, pe-al literelor front,
Se impune și Banatul
De cînd are-un . . . **ORIZONT !**

VASILE VĂRADEAN

DOCUMENTAR

Crima de la Minamata

(O piesă la dosarul poluării)

30 OCTOMBRIE 1972. La Tokio ploua. Pe o stradă, studenţii împărţeau trecătorilor fotografii. Copilul din poză era întins pe burtă, stătea crispat, ca într-un spasm, avea capul nefiresc de mare, părul îi căzuse aproape de tot, aşa că băiatul din poză era chel, îşi ţinea ochii închişi şi gura, cu dinţii ascuţiţi, asemeni fiarelor, era deschisă într-un rînjet ori urlet dement. În mîinile chircite ale monstrului din poză stătea liniştit un minunat porumbel alb. Alarmă, spunea fotografia. Alarmă, spune filmul de două ore şi jumătate al lui Noriaki Tsuchimoto care rula pe acea stradă. Atenţie, trecători strigau studenţii. ÎN JAPONIA EXISTĂ MINAMATA.

Un reportaj de Fernand Gidon, specialist în problemele lumii orientale. „Un reportaj care nu se uită şi trebuie uitat" ! anunţă săptămînalul francez L 'Express şi-şi deschide cu următoarele cuvinte paginile despre „Crima de la Minamata" :

„În lupta pentru o lume în care industria oamenilor nu are voie să atenteze la viaţa şi sănătatea oamenilor, povestea Minamatei va rămîne de neuitat. Nu pentru că pînă în prezent vreo dramă a poluării n-ar fi făcut atîtea victime, ci pentru că ea demonstrează că trăim cu toţii într-o lume încă periculoasă".

FAPTELE. Uzina Chisso, instalată în orăşelul Minamata din Japonia, fabrica material plastic, după un procedeu clasic, nepericulos. Pentru a îmbunătăţi producţia, unul din ingineri introduce într-una din etapele fabricării, un catalizator pe bază de mercur. Teoretic, acest catalizator nu trebuie să se răspîndească în natură, ci acţionează în circuit închis. În practică s-a întîmplat însă altfel. Mercurul s-a depus în golful Minamata, apărat de curenţii Pacificului. În apele golfului, mercurul, supus unui proces chimic, a fost asimilat de organismele primitive din mediul marin. Organismele primitive au fost asimilate de peşti. Peştii au fost mîncaţi de pescarii din partea locului. În fiecare etapă a acestui lanţ biologic concentraţia mercurului în ţesuturi creştea. Pînă la otrăvire.

DESCRIEREA MINAMATEI ? „Cu cei 45 000 de locuitori ai săi, Minamata ar fi putut să fie un minunat orăşel pe malul Pacificului, în sudul Japoniei, plin de grădini miniaturale. Dar, în martirologul vieţii moderne acest oraş se întîlneşte cu Hiroshima şi Nagasaki nu prin cantitatea, ci prin intensitatea catastrofei. Minamata e un soi de sfîrşit al lumii, în care geografia a dat înapoi în faţa unui univers al durerii, populat de victime ale poluării cu mercur. Mai exact, cu metil-mercur. Aceşti bolnavi au intrat în circuitul uneia din cele mai dezonorante poluări umane scrie la începutul reportajului Fernand Gigon. Aşadar, peştii au absorbit prin plancton mercurul, bărbaţii şi femeile au mîncat peşti, au făcut copii, dar în gene era otravă care avea să-i transforme pe toţi în nişte debili mintali şi fizici. Urmează o descriere. „Pe stînga, în această casă singuratică, aşezată pe drumul care duce spre plaja Yudo, locuieşte Shinobu Sakamoto, schilod, mut, lovit de boala de la Minamata. Ceva mai în spate, un acoperiş umil o adăposteşte pe Kumito Mayswaka, o tînără de 18 ani, paralizată, atinsă de boală. E bolnav şi tînărul Izumi Ishida, care locuieşte" ... Şi încă alţii.

ISTORIA OAMENILOR. Matsuyio. Matsuyio e o femeie frumoasă, născută în septembrie 1950, despre care n-ar fi vorbit nimeni dacă n-ar aparţine familiei japoneze cel mai greu încercate de catastrofă. Îşi aminteşte mama ei, Masuo : **„Într-o după-masă se juca afară, în curte. Trebuie să fi avut şase ani şi ceva. Dintr-odată a simţit dureri în braţe şi picioare. Nu şi le mai putea controla. A început să plîngă şi mi-a arătat genunchii. Cînd încerca să şi-i îndoaie o dureau atît de tare încît urla. Cînd am aşezat-o pe „tatami" tremura toată. După cîteva zile am băgat de seamă că Matsuyio a mea vedea din ce în ce mai rău"** ... Matsuyio creşte, se face frumoasă, ştie că e bolnavă, vrea să sfideze soarta. Tinerii vor încerca să facă un copil sănătos. Se naşte o fetiţă. Matsuyio triumfă, căci copilul nu dă nici un semn că ar fi bolnav. În fiecare săptămînă merg amîndouă la control. Cu spaima în suflet. **Eiishi.** Cînd avea patru ani, Eiishi, născut în 1952, a simţit primele semne ale răului. Pe cînd se juca sub ochii mamei, a început deodată să gîngăvească. Şi-a pierdut echilibrul, a căzut, a încercat să se ridice, a căzut din nou. Mîinile îi tremurau. Astăzi Eiishi e mare, poartă ochelari cu lentile groase, pentru că nu vede aproape deloc, nu poate să meargă în linie dreaptă, vorbeşte cu multă greutate, ştie foarte puţine cuvinte. Clasat inapt de muncă, categoria a II-a, gradul III, matricula 61.

Masoaki. Născut în 1958. Bolnav congenital de maladia de la Minamata. După trei luni de viaţă vegetativă, familia îl duce la un consult medical. În spital se pronunţă diagnosticul : „Copilul dv. reacţionează ca şi cum i-ar fi creierul paralizat". În drum spre casă, disperată, mama vrea să-şi ucidă copilul, să-l strangulezе sau să-l înece. E totuşi mamă şi n-o face. Masoaki n-a scos şi nu va scoate vreodată nici măcar un strigăt. Nu va răspunde la nici o întrebare. „Comisia pentru boala de la Minamata" scrie pe dosarul său nr. 105, categoria I, clasa a II-a.

Izumi. Izumi Ishida s-a născut în 1952, are faţa roşie, capul nefiresc de mic, părul ţepos. Stă mereu aplecat deasupra unei foi mari de hîrtie. Cînd îşi ridică privirea, ochii săi minusculi aruncă o privire duşmănoasă. Parcă s-ar arunca dintr-o clipă într-alta asupra unui duşman invizibil. După examenul medical el a devenit dosarul nr. 5. Mama lui Izumi începe să simtă şi ea boala : o supără ficatul, o doare mereu capul, e tot timpul obosită şi, mai ales, vorbeşte din ce în ce mai greu. Toate, semne clare ale bolii. În acest timp, bărbatul Ishida, tatăl şi soţul Ishida, iese în larg la pescuit şi se teme. Nu spune nimănui nimic despre mîinile care tremură tot mai tare, care-l dor şi pe care abia şi le mai poate mişca.

Tomoko. Are 18 ani, e o fată atinsă congenital de boală, acum e complet paralizată. Stă tot timpul într-un fel de sac prins de spatele mamei. Mamă şi fiică stau aşa, lipite una de alta, zi şi noapte. "Ea n-ar putea sta la spital. Acolo se moare. Cine ar putea s-o îngrijească clipă de clipă ? Aşa, respirăm împreună", spune mama.

PISICA NR. 400 A ÎNNEBUNIT. În acest timp, la Chisso, se formează o echipă de specialişti care, la sfîrşitul cercetărilor, atîrnă la gîtul unei pisici un mic medalion pe care scrie 400. Concluzie. Pisica nr. 400 a fost ucisă pentru că a înnebunit. Din cauza maladiei de la Minamata. Dosarul ei a rămas însă secret. Se ştie doar că în timpul agoniei animalul era foarte agitat, tremura, sărea, se învîrtea descriind pe pămînt cercuri neregulate, se oprea brusc şi-şi relua apoi infernala cursă. Pisica moare. Rezultatele analizei spun : „atrofie generalizată a celulelor creierului".

Întrebare : „În urma acestei experienţe, ce aţi crezut despre boala pisicii nr. 400, domnule Hosokawa" ?

Răspuns : „Am fost convins că această boală era foarte apropiată de cea a pescarilor de la Minamata. Dar situaţia mea era foarte delicată şi de aceea am ezitat multă vreme să-mi fac publică opinia".

Deci aceleaşi cauze provoacă aceleaşi efecte. Pisici şi pescari. Chisso şi Minamata. Clar ca lumina zilei. Vede şi uzina şi începe să ia măsuri pentru a se apăra. Căci doctorul Hosokawa tace în faţa anchetatorilor, are îndoieli, nu vede, chipurile, legătura. Spaima de consecinţe ? Laşitate ? Sau căsătoria cu fiica unuia dintre directorii de la Chisso ? Dar medicii de la spital nu vor să tacă şi la 11 noiembrie 1958 cer anchetarea cazului şi continuarea experienţelor. Uzina le răspunde cu un **NU brutal.** Gura de evacuare a apei poluate e bine păzită. Nimeni n-are voie să se apropie şi să recolteze probe.

ZIUA CÎND PEŞTII SE ÎMBATĂ. Cînd Takesake, preşedintele sindicatului pescarilor, a spus cele ce urmează, toată lumea a început să rîdă şi l-a făcut nebun : **„Puteai să-i prinzi cu mîna pe rîul Sashiky în timpul mareei. Trebuia doar să stai în mijlocul apei şi să-i aştepţi. Înotau de parcă ar fi băut saké. În vara lui 1958 erau grozav de mulţi. Atunci am avut un sezon de pescuit nemaipomenit. Copiii îi adunau cu coşurile direct din apă. Niciodată n-au mîncat pescarii atîta peşte".**

PROCESUL. Pe urmă înţeleg toţi şi încep lupta. Pescarii organizează o manifestaţie în faţa uzinei. Gratiile coboară. Mulţimea protestează. Apare şi poliţia. Intervine. Pe caldarîm rămîn 600 de răniţi. Porţile se prăbuşesc, masa de oameni dezlănţuită năvăleşte înăuntru şi distruge tot ce-i stă în cale. Muncitorii nu stau nici ei cu mîinile încrucişate. Sindicatul convoacă o adunare de protest. La ordinea de zi, un singur punct : să le interzicem pescarilor să mai demonstreze ! Votat în unanimitate. Pescarii continuă însă demonstraţiile, fie în faţa primăriei, fie în faţa uzinei. Pe una din pancarte scrie : **„Viaţa celor 1 600 de pescari e în pericol. Găsiţi o soluţie" !** La care uzina răspunde : **„Nimeni nu cunoaşte adevărata cauză a bolii, aşa că problema despăgubirilor rămîne încă deschisă".** Încep să se revolte şi bolnavii. Organizează o comisie pentru despăgubiri care pretinde trei milioane de yeni pentru fiecare bolnav. În total, 230 de milioane. După o lună de discuţii, uzina „semnează amical" un contract în favoarea lor. Familiile cu bolnavi încep să primească banii. Evident, mult prea puţini. Oamenii nu sînt mulţumiţi şi reîncep lupta. Japonia se revoltă. Apare un grup de acţiune : **„Minamata acuză",** care, yen cu yen, strînge o mică avere. La 14 iulie 1969, după 13 ani de la apariţia primului bolnav, grupul trimite banii tribunalului de la Kumamoto pentru redeschiderea procesului împotriva uzinei. Militanţii cer pentru protejaţii lor 640 milioane de yeni despăgubire. Începe procesul. Tribunalul trimite anchetatori la faţa locului. În curînd, imensitatea problemei iese la iveală. La sfîrşitul lui iulie 1972, sînt recunoscute oficial 231 de cazuri cu 59 de morţi. Patru luni mai tîrziu cifra urcă la 292, apoi la 370. Ultimele cifre reţinute în preajma procesului, în martie 1973, sînt 397 de bonlavi, din care 68 de morţi. Dar, după pronunţarea sentinţei, prefectura vorbea de încă 44 de noi cazuri. De altfel, cifrele oferite de prefectură le contrazic pe cele de la Tokio şi pe cele ale uzinei : 602 persoane atinse de boală, din care 79 de morţi. Circa 600 de cazuri rămîn în aer, pentru că bolnavii suspecţi vin dintr-o regiune exterioară în care poluarea e recunoscută oficial. Nu există nici un dubiu : boala i-a contaminat şi pe ei. Şi cine ar putea spune că mîine nu se vor ivi mii de noi cazuri, căci în apele mării au rămas încă 600 kg de mercur.

La 20 martie 1973, în sala Tribunalului din Kumamoto, nu era nici un loc liber. O imensă mulţime stătea în faţa clădirii. La sfîrşit, judecătorul a pronunţat această frază : **„În concluzie şi conform articolului 709 din Codul Civil, Chisso Corporation e condamnată să plătească drept despăgubiri suma de 973 307 564 yeni".**

Deci, după 17 ani de cînd a murit primul om la Minamata, se face dreptate. Nimeni însă n-a uitat Minamata. Uzina a fost învinsă. Suferinţa oamenilor, nu !

I. PANTEA

Metamorfoză

TERRA MAGAZIN

FOTOLIUL DE PLAJĂ LA 75 DE ANI. Un ştrand în Republica Federală Germania nu poate fi conceput fără confortabilul fotoliu de plajă în care te poţi bronza ferit de vînt sau de arşiţă şi care oferă un refugiu împotriva ploii, ca în multe zile din vara acestui an. Invenţia germană din anul 1899, care se bucură astăzi de popularitate internaţională, şi-a făcut apariţia într-o staţiune balneară de pe malul Mării Baltice. La început un soi de scaun împletit de mînă pentru o singură persoană, cu spătar rigid, bizara piesă s-a transformat cu timpul, odată cu stilul mai degajat al vieţii de plajă, într-un fotoliu comod cu două locuri, cu spătarul reglabil şi cu un taburet escamontabil. Forma a rămas aproape neschimbată de-a lungul a patruzeci de ani. Ca material, în locul papurei se preferă însă astăzi pvc-ul capitonat cu sintetic lavabil.

LACRIMILE FEMEILOR. Femeile plîng uşor, iar lacrimile lor deseori „valorează o avere" se spune de către cei sentimentali. Tocmai de aceea din nou e la modă lacrimarium-ul, adică vasul în care „nestematele" sensibilităţii feminine sînt strînse şi păstrate taman ca pe vremea romanilor. În Persia, de exemplu, acest obicei se practică din Evul Mediu şi el era dovada fid[illegible]ătii matrimoniale. Acum — capriciile modei ! — aceste vase se fac din material plastic, cu diverse forme şi culori, iar capacitatea lor nu depăşeşte 1/2 litri. Lacrimi să fie !

O SĂRITURĂ DE BROASCĂ. În ultimul timp pe continentul american o tot mai mare popularitate o capătă un „sport" original : săritura de broască ! Anul trecut la California a avut loc un concurs internaţional (un fel de Olimpiadă !) la care a cîştigat broscoiul Tirly originar din Canada. Recompensă : 2 500 de dolari ! (pentru stăpînul său bineînţeles !)

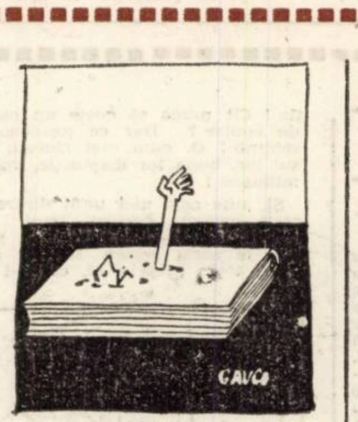

Caricatură de CONST. GAVRILA

SFORĂITUL PERICULOS. Colaboratorii unui institut de cercetări în luptă împotriva zgomotului, au constatat că sforăitul unui bărbat în timpul nopţii poate să atingă 70 de decibeli. Este zgomotul pe care-l produce un tren la intrarea în metrou !

„CLUBUL RĂPOSAŢILOR ÎN VIAŢĂ". Dacă cumva, din greşeală, se anunţă că aţi decedat, puteţi deveni membru al clubului sus amintit. El s-a înfiinţat la New York şi emblema lui este „un craniu zîmbitor". Preşedintele acestui club, Harri Dableton deţine recordul în „decedări" : moartea lui a fost anunţată de trei ori pînă acum !

COLECŢIE DE JIGNIRI. O editură londoneză a tipărit de curînd o „antologie de expresii critice şi jigniri", unde sînt adunate expresii „mai tari" cu privire la englezi. Cartea începe cu un citat din Cicero care zice : „Păziţi-vă de vicleniii căruţaşi britanici" ! iar Goethe e şi mai necruţător : „Nicăieri în lume nu există atîta făţărnicie ca în Anglia" ! Cam „tare", nu ?

INIŢIATIVĂ. Japonezii sînt poate cei mai mari imitatori din lume. Dar cînd lucrul acesta e făcut cu multă pricepere el poate aduce profituri frumoase. De curînd un restaurator din Kobe a construit un turn înclinat, exact ca celebrul turn din Pisa. Aici s-a deschis un restaurant care zilnic este arhiplin. Iniţiativă, nu glumă !

COLEGIUL DE REDACŢIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef). FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct). IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● 1 noiembrie 1974 ● Nr. 44 (348) ● 8 pagini 1 leu

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrările artistului plastic amator ANDREI KEGLER

Deplina adeziune

Atmosfera efervescentă a acestor zile care preced istoricul Congres al XI-lea este marcată de manifestări de deplină aprobare și adeziune a întregului popor față de Proiectele de documente ale celui mai înalt forum al Partidului, față de propunerile făcute de organizațiile de partid, de oamenii muncii, ca tovarășul Nicolae Ceaușescu să fie reales în funcția de secretar general al Partidului ca reprezentînd emanația și voința întregii națiuni. Veștile din economia țării concentrează în cifre devotamentul oamenilor muncii față de partidul său comunist, față de politica sa înțeleaptă, de perspectivele înălțătoare pe care le deschid viitorul țării Proiectele de Program și de Directive. În acest context emulativ s-au desfășurat lucrările înaltului forum legislativ al țării, Marea Adunare Națională, sub președinția tovarășului Nicolae Ceaușescu, pentru a supune aprobării cîteva dintre legile definitorii ale perfecționării economice și sociale a țării în etapa imediat următoare a evoluției sale. După ce au fost supuse, sub formă de proiect, dezbaterii publice pe parcursul a cîțiva ani, după ce au fost primite mii de propuneri din partea oamenilor muncii, chemați, în cel mai înalt spirit democratic, să-și spună cuvîntul pentru completarea și îmbunătățirea conținutului lor, înaltul forum legislativ al țării a prezentat spre aprobare și a aprobat cîteva din legile care vor forma cadrul prim de desfășurare al procesului amplu de dezvoltare multilaterală a națiunii noastre în viitor. Amintind doar de legea privind retribuirea după cantitatea și calitatea muncii, care, urmărind în cel mai înalt spirit al echității socialiste o raportare corespunzătoare a veniturilor, constituie un puternic stimulent în realizarea și depășirea sarcinilor de producție, și legea privind sistematizarea teritoriului și localităților urbane și rurale, care vizează în primul rînd ridicarea tuturor localităților țării la nivelul civilizației pe care o făurim, precum și o mai rațională gospodărire a pămîntului, avem în față două dintre fundamentalele deziderate ale socialismului : acela al echității retribuției și acela al apropierii satului de oraș. Prin aprobarea lor, a tuturor legilor menite să ducă la perfecționarea economică și socială a țării, se pun bazele sigure cadrului de desfășurare a lucrărilor Congresului al XI-lea, se pun bazele realizărilor oamenilor muncii din cincinalul viitor, a perspectivelor pentru dezvoltarea României Socialiste pe calea civilizației și progresului.

ORIZONT

PROGRAMUL ROMÂNIEI VIITOARE

Literatura și conștiința comunistă

Ca toate valorile umane autentice, sentimentul viitorului a fost cunoscut înainte cu milenii.

Îi revine gîndirii marxiste meritul de a fi ridicat la rang de principiu atitudinea transformatoare față de lume, viziunea prospectivă – expresie a înțelegerii prometeice a realității. În noua grădină a lui Akademos nu mai poate intra cel ce **nu știe** și **nu visează.** Dar nu e suficient să trăiești în epoca modernă pentru a fi zdrobit în sufletul tău idolii ignoranței, ai prejudecății și rutinei. Partidul clasei muncitoare și-a asumat sarcina istorică de a uni știința cu viața. Învățăm abia azi să deschidem toate porțile spre știință, să valorificăm inițiativele, să captăm entuziasmele, să glorificăm îndrăznelile gîndirii, să unim, într-un cuvînt, visul cu știința și știința cu visarea. Mi se pare însă drept să recunoaștem că drumul e lung, că ne mai apasă greutățile începutului, atît de tînăr încît se vede încă în pridvor umbra unde au fost traista și bîta celor care, înaintea noastră, au pornit pe drumuri nebătute, și că la ștafetă mai sînt unii care preferă să aplaude pe alergători decît să alerge înșiși. Avem nevoie de artistul în stare să ne arate, obiectiv și responsabil, cum se realizează visele noastre, ce se întîmplă cu frumoasele vise nerealizate, ce forme iau noile drame ale confruntării cu rutina ; să ne arate, în toată frumusețea sa, universul moral și intelectual al omului format realmente pe măsura vremurilor noastre.

Într-o înțelegere dialectică a vieții sufletești și a destinului uman, conștiința noastră și drumul fiecăruia dintre noi ca și cel al unei întregi colectivități nu sînt niște recipiente ce ne-au fost remise gata configurate și pe care istoria ar urma doar să le umple cu trăiri și întîmplări, ci sînt sisteme dinamice care se formează treptat și dependent tocmai de conținutul pe care îi primesc zi de zi și ceas de ceas. Acest fapt reprezintă o premiză fundamentală a activității modelatoare și totodată un avertisment. În elaborarea soluțiilor optime, pe planul activității practice, se întîlnesc toate formele ideologice ale societății aflate la un moment determinant al dezvoltării ei. Arta și literatura, prin omniprezența esteticului în creațiile umane de orice natură sau, altfel spus, prin setea de frumos a oricărui creator, constituie un factor de primul rang în configurarea vieții după legile necesarului și posibilului ; măreția artei, ca și a eticii, a filozofiei și a oricărei alte activități practic-spirituale se naște, în primul rînd, din idealurile pe care le slujesc. La acest adevăr elementar reflectează adeseori cititorul, observînd talente înclinate să vorbească frumos despre nimicuri. Oricare artist autentic va fi de acord că idealul uman, fericirea și demnitatea umană, sînt relații, că aceste concepte reflectă existența unei frumuseți a relațiilor interumane, că acestea, la rîndul lor, pot configura în mii de forme esența noastră umană. Iubim deci pe artiștii care ne vorbesc cuceritor despre lucruri importante, adică veghează la toate, de la izbînda unei acțiuni imediate pînă la căldura inimii universale. Aceștia ridică, nu cu dalta, o statuie admirabilă de-a lungul tuturor veacurilor în care își găsesc locul idealurile pe care ei le-au slujit.

Recentele documente ale P.C.R. oferă artiștilor, ca și oamenilor de știință, educatorilor și întregului popor, perspectiva unei activități grandioase. Rezultatele ei vor fi pe măsura capacității fiecăruia dintre noi de a ne armoniza cu idealurile fundamentale. Pentru a ne înnobila necurmat inimile și a ne spori faptele avem trebuință de reflectarea analitică a întregii noastre existențe, obiective și subiective, de surprinderea universului nostru material și spiritual dintr-o perspectivă istorică și filozofică de vaste dimensiuni. Așa mi se pare a se găsi rostul artei în procesul de formare a conștiinței comuniste.

IGNAT BOCIORT

„Omagiu lui Doja"

CONVORBIRI

Cu Al. Tănase

profesor universitar dr. docent, directorul Institutului de Filozofie din București

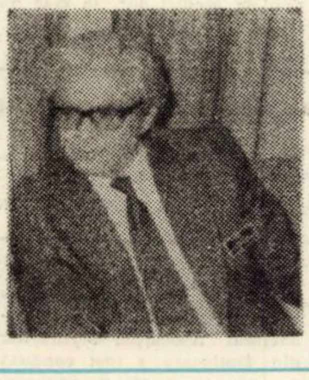

– Plecind de la definiția dată de Marx filosofiei, drept : „conștiința unei epoci" ați putea să ne spuneți : „Filosofia românească astăzi", pe care ați supus-o unei dezbateri – anchetă, în ce măsură reprezintă sau ar putea încă și mai mult ilustra conștiința poporului nostru în epoca actuală ?

– Într-adevăr, filosofia poate fi conștiința de sine a unei epoci și a unei societăți, dar aceasta numai ca virtualitate, datorită funcțiilor sale gnoseologice și axiologice integratoare, totalizatoare, datorită capacității sale de a oferi sinteze noi pe temeiul dezvoltării cunoașterii și practicii sociale. Toate acestea, însă, o filosofie nu le poate realiza decît dacă este adînc implantată în problematica epocii și societății respective. În cazul filosofiei românești, ultimul deceniu, îndeosebi, a adus înnoiri tematice, înnoiri de perspectivă, care au îmbogățit cultura filosofică și au sporit eficiența gîndirii filosofice marxiste. Acestea au fost posibile datorită unei **duble deschideri : una largă spre laboratorul vieții practice, a activității făuritoare de istorie nouă a poporului nostru, și o a doua deschidere spre dialogul fertil, spre confruntarea cu alte curente și orientări din filosofia contemporană,** în spirit receptiv, **valorizator, dar critic și intransigent în același timp.** Cele mai bune lucrări, care au apărut în acest interval, sînt edificatoare pentru vitalitatea și spiritul creator al gîndirii filosofice românești, **în climatul stimulativ de efervescență spirituală și de exigență ideologică, pe care l-a instaurat partidul nostru.** Și, cu toate acestea, mulțumiți nu ne putem declara.

Am în vedere mai ales faptul că sîntem abia la începutul integrării noilor dimensiuni etice, axiologice, ale civilizației socialiste, și că nu am ajuns încă la elaborarea unei imagini esențializate, cu o densă încărcătură ideatică, a societății românești, angajată în cea mai adînc răscolitoare epopee din întreaga istorie a poporului român. Pentru aceasta este necesară o cunoaștere mai adîncă, o angajare militantă, după cum mai este necesar ca drama interioară, plină de neliniști creatoare, a gîndului filosofic, să fie măsura dinamismului și forței prospective a societății și culturii socialiste din România de azi.

– În activitatea Dv., susțineți cu multă convingere și pasiune

VICTOR ISAC

(Continuare în pag. 7)

Să salvăm bogăția pămîntului !

O toamnă capricioasă, cu ploi lungi și vînturi reci, cu temperaturi scăzute, cu pămîntul chiftind de apă, au făcut, în mare măsură, ca, mai ales în partea vestică a țării, lucrătorii ogoarelor să-și întîrzie muncile obișnuite. Dar această bogăție a cîmpiilor : porumbul copt și legumele toamnei, fructele zemoase și sfecla de zahăr nu pot cădea pradă acestor intemperii neașteptate. Ele sînt și trebuie să fie, ca și în alți ani, aduse în magazii, în hambare, în pătule, în poduri, în casele oamenilor.

La această oră, pe întreg pămîntul românesc, la indicațiile Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., pe colinele transilvane sau moldave, în Bărăganul imens, pe Olt sau pe Argeș, în Cîmpia timișană sau pe Valea Carașului, oamenii lucrători ai ogoarelor, militari, studenți și elevi au ieșit în cîmp să adune rodul pămîntului.

În cîmpia noastră, a Timișului, unde ploile au fost chiar mai insistente decît în alte ținuturi, pînă și duminică, prin părțile Lugojului s-a lucrat intens. Puteau fi văzuți muncitorii cîmpului, sub ploaia torențială, culegînd porumbul pînă seara tîrziu. Tractoarele rămîneau uneori înțepenite în pămîntul mocirlos. Ele erau scoase cu hei rup-ul. Căruțele, neputînd intra în lanuri, împotmolindu-se, oamenii au ales calea coșurilor de nuiele, duse pe umeri, pînă la un drumeag, de unde recolta putea fi transportată cu tractoarele, căruțele. Sub răpăitul ploii, sub biciul vînturilor, sub norii grei, în frig, elanul omenesc al muncitorilor cîmpiei timișene, unit cu elanul tuturor, care dau acum acest ajutor ca recolta anului 1974 să fie redată hambarului comun al țării, elanul și eroismul acesta cetățenesc vor salva, cu siguranță, bogăția pămîntului, punînd-o la adăpost, astfel ca economia națională, întregul nostru popor să se bucure de roadele pămîntului și a muncii din acest an.

ORIZONT

CRONICA LITERARĂ

1. SÎNZIANA POP – GABRIELA MELINESCU :

Viața cere viață

(Editura Eminescu)

2. GABRIELA MELINESCU :

12 Revelații

(Editura Eminescu)

1. **Iată două cărți euforice,** pline de bună dispoziție, a două autoare ce, în colaborare sau pe cont propriu, și-au dat seama, pe bună dreptate, că dacă publicistica nu-l bucură pe cititor, zadarnică e orice trudire. Despre acest cuplu-minune al reportajului am mai scris și altădată, și dacă atunci notele noastre observau frăția siameză în pagina unei reviste, se cuvine acum să subliniem că, alăturate în volum, cele două scriitoare rămîn independente și personale, fără concesii (comune) făcute decît unei anume zburdălnicii ce le stă deopotrivă, la vîrsta lor, bine. Mai întîi, reporter prin excelență e Sînziana Pop ; marii naivi ai textelor ei, de altfel posibili eroi de excepționale proze, vorbesc și se mișcă sideral, în zări cosmice. Din cînd în cînd. Altfel ei pot fi, și sînt, pitorești, vorbind în zicale și descîntece, sau în urări și îndemnuri, ca un nea Costică Zaman, protector al naturii la Mogoșoaia : „Dar de ce să vă descurajați ? Să nu vă descurajați de viață, preascumpă duduie și tovarășă Sânziana. N-aveți voie. Conștiința, datina, sîngele, cei șapte ani de-acasă – să-i băgăm și pe ei în considerentul acesta – dumneavoastră n-aveți voie să vă pierdeți viața. Dumneavoastră sînteți o fată groaznic de capacitată. În calitate de poetă, trebuie să munciți din toate puterile ca să luminați acest popor"...

Cine ar citi doar acest fragment ar putea ajunge la concluzia, vai, cît de falsă, că reporterul (Sînziana Pop) ar trăi vreo stare depresivă și eroul (nea Costică Zaman) încearcă să o scoată la liman. Nici vorbă de așa ceva. Nea Costică încearcă să ia cum poate dînsul mai bine, apărarea naturii. Puțin panicard, eroul e corijat (prin întrebări ajutătoare) de interlocutoarea sa, cu propoziții atît de amabile încît însuși violentul nea Costică își dă seama că a depășit măsura și e cazul să recunoască, așa cum s-a văzut, calitățile autoarei („dumneavoastră sînteți o fată groaznic de capacitată" !). Teodor Mazilu descrise prototipul ceva mai înainte în piese, însă la modul mizantrop. Sînziana Pop își iubește personajele, însoțindu-le cu devotament filial prin hățișurile spectaculoaselor lor existențe. Reportajele ei (ca și ale Gabrielei Melinescu) sînt roadele unor mari iubiri, chiar atunci cînd nu sînt dedicate circului ci unui oraș fumegos ca Reșița. Precum și Gabriela Melinescu, Sînziana Pop este (calități cunoscute din cărțile anterioare, și cum confirmă nea Costică Zaman) o poetă de cea mai bună calitate, lirismul secțiunii fiind sugestiv și adînc (nu lăbărțat și galeș, cum se obișnuiește) :

„Iar de cîte ori mergea și se oprea pentru priveliștile vii din pădure, un copil nechemat, totdeauna același, venea și se rezema de coapsa părintelui, pentru a-i arăta într-o direcție numai de sine văzută vreo nălucire ciudată și tainică, pe care formele și lumina pădurii o întruchipau. Și tot același copil vedea acolo unde nu era de văzut caprifoiul, aglica și asmățuiul, boabele roșii ca focul ori firele aurii ca beteala, ori luminărica pămîntului, care crește numai în locurile unde sînt îngropați doi frați. Îl chema Marcu. Avea ochii tăiați ca sîmburul de migdale, umpluți cu negru, și era cel mai iubit ucenic al ieromonahului Toma, zugravul, îndrumătorul școlii de pictură și arhitectură de la biserica Mirăuților".

Așa cum e și frumos într-un reportaj, autoarele folosesc superlativele cu dezinvoltură. Un inginer din Reșița, (cu totul excepțional în meseria lui) îi recită Sînzianei Pop din **Divina commedia** („pentru corespondența infernului cu oțelul", apoi din Socrate. – probabil Platon, n.n.) și pe urmă din Eminescu, Blaga, Bacovia, închinînd „cu cuvinte din Omar Khayyam". Cam mult, dar nu e exclus ca inginerul erou să fi fost și sub influența plăcutei sale interlocutoare.

Viața cere viață e un best-seller și trebuie analizat, citit, citat și salutat ca atare.

2. **Iar în acest best-seller** contribuția Gabrielei Melinescu este la fel de tulburătoare ca a Sînzianei Pop. Egală am spune (în spiritul poeziei de pe coperta a IV-a) dacă n-am avea oroare de balanțe de tot felul. Gabriela Melinescu rămîne, aici, aceeași remarcabilă poetă (paginile despre Voroneț sînt antologice), secondînd-o amical pe prozatoarea Sînziana Pop, resemnîndu-se a fi, acolo unde trebuie (în reportajele „industriale") vioara a doua, jucîndu-se foarte grațios în alte pagini, „bobinocherizînd", revenind într-o copilărie miraculoasă atunci cînd subiectul i-o permite. În textele sale sînt puține personaje și e mai puțin fast ; ele sînt estetică și sînt ale unui spirit ludic (atunci cînd nu sînt plate de tot, rar dar se mai întîmplă). Ele sînt tablete, așa cum sînt și în cele **12 revelații.** Revelațiile sînt mai puțin revelații și mai mult tablete scrise cu diverse ocazii, și adunate sub acest generic spre uluirea cititorului. Microeseurile cărții (12 revelații) sînt niște banalități poetizate dacă le considerăm în sine și nu ca pretexte autobiografice. Așa, ele sînt simpatice :

„Printr-un paradox, un poet hermetic ca Ion Barbu, destinat să fie înțeles de un grup restrîns de inițiați și citit numai de aceștia, cunoaște o mare răspîndire, ca și Mateiu Caragiale, ca și Arghezi, obscuritatea sa fiind percepută de cititor mai mult ca o plăcută ciudățenie, ca o fascinație, decît ca o sistematică încifrare a unor simboluri la rîndul lor cifrice".

În **12 revelații,** Gabriela Melinescu descrie diverse întîlniri de poeți (festivaluri de poezie) punînd suficiente răutăți în portrete. Ea rescrie în fapt basme frumoase, imitînd cînd Scufița Roșie și cînd Lupul, ba chiar (în revelațiile existențiale) Bunica în căsuța ei din pădure. Revelațiile remarcabilei poete Gabriela Melinescu sînt bomboane fondante printre care se mai amestecă și pastile otrăvite, pentru uzul răuvoitorilor inocenței.

C. UNGUREANU

ALECU IVAN GHILIA :

Ploi de lumină

(Ed. Eminescu, 1974)

Despre textele cuprinse în acest volum, cu care cunoscutul prozator Alecu Ivan Ghilia debutează în poezie, nu se pot spune decît lucruri oarecum previzibile. Majoritatea se mențin la nivelul onorabilității ; aparența poeziei este salvată, fără vizibile eforturi, mai peste tot.

Cîteva piese (în primul rînd **Cînd eram copil** dar și **Dimineața cînd m-am trezit** sau **Așteptînd ploile)** se izolează clar din masa suficient de ternă a celorlalte .

Perfide, însă, modelele celebre îi strivesc, pe alocuri, autorului chiar și cele mai personale emoții. Iată-l pe Blaga („Împrăștiind pe pămînt ceruri de liniști / Cu toate fulgerele frînte ce tremură, / Picior de păianjen, / În miriști"), iată-i pe Eminescu și N e r v a l (!) („Noaptea mea de patimi ești tu, / Soarele meu negru sau poate / Amintirea unui soare uitat") ; uneori, atmosfera de mister din versurile lui Blaga se asociază cu metrica și tonalitatea lui Arghezi și cu sacadatele stihuiri ale lui Labiș (**De-atîta așteptare).**

Pentru Alecu Ivan Ghilia, imaginea este încă un element decorativ, o adăugire ; rareori ea reprezintă însuși „cuvîntul potrivit". Mai mult, între metafore nu există concordanță, nu curg unele din altele, nu se integrează într-o unitate. Logica – și tăria poemului – șovăie, direcția lirică, abia creionată, se schimbă, în spațiul aceluiași discurs, de cîteva ori, destrămîndu-l (să se vadă, de pildă, cele trei figurații ale eroului liric, absolut nelegate, din **Năuc de dor și de ne-ntîmplare).**

Mimînd vitalitatea și sedus de fervoarea imagistică a confraților „profesionalizați", Alecu Ivan Ghilia se dovedește poet mai cu seamă atunci cînd nostalgia satului îndepărtat și a copilăriei îl obligă să uite lecția altora și – totodată – să se desprindă de uneltele prozei. Schimbarea „condeiului" pretinde capacitatea de a rezuma, de a se exprima sintetic, nu fragmentar și dispersat.

În recenta plachetă se străvede virtualitatea unei asemenea treceri.

EUGEN DORCESCU

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

VALERIU ARMEANU :

„Imn la cetatea luminii"

(Ed Facla, 1974)

După volumul „Să visăm", Editura Eminescu, 1970, care, în ciuda semnelor unei reale înzestrări, făcea auzit un „glas în schimbare", influențat evident de elemente stilistice ținînd de o anume poetică la modă, Editura „Facla" îi prilejuiește tînărului poet Valeriu Armeanu, prin apariția volumului „Imn la cetatea luminii", o a doua, și mult mai personală confruntare cu exigențele iubitorilor de poezie. Prima parte a cărții se constituie din amplul poem „Imn la cetatea luminii" care, fără a evita cu totul discursivismul și unele accente grandilocvente rămîne, prin cele mai izbutite secvențe ale sale, un vibrant omagiu adus efortului demiurgic al genezei luminii de la Porțile de Fier.

Accentele imnice ale poemului își întemeiază viabilitatea estetică pe un nuanțat simț al realului, care-i facilitează poetului o vie percepție a elementelor definitorii pentru dinamica eruptivă a acestui univers uman de o frumusețe aparte, precum și transferul cuantumului emoțional al trăirilor în caligrafia unei gestici poetice convingătoare, expresive .

Mult mai reprezentativ pentru disponibilitățile lirice structurale ale lui Valeriu Armeanu ni se pare, însă, cel de-al doilea ciclu de „Poeme", care vine, înainte de toate, cu un sistem de referințe de o izbitoare originalitate. Poetul configurează, din motive de o elementară, viguroasă concretețe, un univers cu o fabuloasă aură arhaică, peste care coboară adesea, încărcată de sugestii lirice de un întins halou reverberant, o boare cosmică.

Imagistica lui Valeriu Armeanu are spațialitate, solemnitate inițiatică, turnuri mitice. Darul cel mai de preț al autorului pare a fi capacitatea de a crea, cu rafinament și știință a sugestiei poetice, o atmosferă stranie, de continuu ritual ancestral, în a cărui vrajă incantatorie materialitatea se pulverizează pe „cărări ce se lasă printre stele", spiritualizîndu-se : **„Tăiem ca magii cerul fără spuză, / Taine ți se pîrguie-n făptură. / M-așez în cîmp și văd cum treci tăcut. / Și cum lumini ca o scriptură"** ...

Valeriu Armeanu anunță prin acest ciclu de poeme descoperirea unui timbru liric de o subliniată originalitate.

VICTOR RUSU

MEMENTO

CEZAR PETRESCU EDITAT LA PARIS

În anul 1932, pentru prima dată, un scriitor român era tipărit în ermetica casă de editură a lui Payot. Acest lucru se datora scriitoarei Sarina Cassvan, care, cu pricepere și înțelegere, s-a apropiat de opera prolificului scriitor, tălmăcindu-l în franțuzește și căutînd prin diverse modalități să-l impună nu numai Franței, ci întregii Europe. După ce a stabilit cu Payot toate lucrurile referitoare la editare, traducătoarea a făcut o ivestigație, destul de dificilă, în creația lui Cezar Petrescu, oprindu-se la lucrarea „Aranca, știma lacurilor".

Din perioada stabilirii contractului cu editorul parizian, în bogata și interesanta arhivă a scriitoarei Sarina Cassvan, se află o corespondență cu Cezar Petrescu, din care, cu îngăduința și amabilitatea destinatarei, transcriem o scrisoare destul de edificatoare în sensul celor spuse mai sus.

București
14 sept(embrie), 1931

Iubită doamnă Cassvan,

Te rog mult să ierți acest răvaș steno-telegrafic. În grabă să execut cele cerute în scrisoarea matale, mă mulțumesc să adaog 2 (două) foi albe, semnate de mine, pe care se poate completa scrisoarea cerută de editor, cum socoți că e mai bine. Mulțumesc din tot sufletul pentru tot ce faci cu atîta muncă și atît de ingrat răsplătită, întru „universalizarea modestei mele literaturi". Îmi rezerv dreptul de a scrie mai pe îndelete și mai puțin anost, atunci cînd ora de poștă îmi va îngădui s-o fac așa cum o doresc.

Cele mai bune sentimente și cele
mai calde sărutări de la
Cezar Petrescu

Traducerea a apărut în Collections des deux textes **și a constituit o adevărată încîntare pentru cititorii români și francezi. Numeroase note elogioase, risipite în presa vremii, dovedesc cu certitudine acest fapt. Istoria literară a consemnat acest act de răspîndire a operei lui Cezar Petrescu în afara granițelor țării, dovedind că autorul „Întunecării" a intrat în universalitate încă din timpul vieții, fără a mai aștepta ca posteritatea să-și dea verdictul. La nu prea mare distanță de timp, Sarina Cassvan selectase din bogata producție literară a lui Cezar Petrescu, nuvela „Năluca" pentru antologia „Contes roumains contemporains". Oricum, rolul Sarinei Cassvan „întru universalizarea literaturii" lui Cezar Petrescu a fost greu și plin de piedici dar, în cele din urmă, hotărîtor pentru traiectoria acestui scriitor.**

NICOLAE SCURTU

CORESPONDENȚĂ

CONSTANTIN BRÎNDUȘOIU : Vă citim întotdeauna cu dorința de a afla ceva bun de tipar. Avem încredere în Dvs. Sînt versuri care justifică această încredere. Poemele sînt inegale și depinde numai de Dvs să le asigurați ținuta literară corespunzătoare.

DANIEL AMURG : Versuri temeinic strunite, uneori scăpărătoare, scrise într-o bună prozodie. Mai trimiteți-ne.

RODICA MARCU : Ne plac poeziile : „Liniște albastră" și „Veghe" — caligrafii acurate, iluminate de calde sugestii. Să mai vedem și altele.

MIRCEA M. POP : Nimic din ceea ce ați trimis n-a rămas în afara lecturii noastre. Vă așteptăm cu noi poezii.

GABRIEL TRISTAN : Avem cele mai bune cuvinte pentru acest început. Poemele exprimă candoarea vîrstei Expresia este surprinzător de filtrată, versul rezultă dintr-un efort de elaborare, fără a-și pierde spontaneitatea — fapt cu totul pozitiv. Am remarca accentele reflexive. Sînt desigur, și ezitări, inerente stadiului în care vă aflați. Faptul că toate poemele sînt de cîte opt stihuri dovedește încercarea de a găsi o formulă. Nu credem că e bine să cantonați, cu exclusivitate într-un același tipar. Încercați o claviatură mai largă.

CORNEL POPA : Salutăm preocupările Dvs. Lucrările trimise au patos, nivelul lor artistic este însă modest. Mai trimiteți.

OLIMPIA ANA ROȘU : Prin versurile trimise străbate o aripă de lirism cald, învăluitor. Ar merita să insistați.

GHEORGHE BONDIȘ : Stanțele Dvs. dovedesc talent Ne-am oprit mai mult la „Întoarcere în sat" și „Iubiri matinale". Trimiteți și alte poezii, care să arate, eventual, aria preocupărilor Dvs.

RYON MANOLIU : Versurile au o curgere liberă, de un anumit farmec. Naivitățile de exprimare (și chiar erorile de scris) ar putea fi evitate în viitor, printr-o mai atentă elaborare și, desigur, prin lectură intensă și studiu. Mai trimiteți.

NICU VERZA : Versuri frumoase în „Șoapta orașului".

ANGHEL DUMBRAVEANU

CENACLU

Cea de-a treia ședință a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara a fost condusă de prozatorul M. Șerbănescu. A citit un studiu despre istoriografia literară M. Cazacu. Au luat cuvîntul V. Iancu, O. Cotruș, N. Țirioi, O. Șurianu, S. Levin, M. Șerbănescu.

PREMIILE ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA

Premiile Asociației Scriitorilor din Timișoara au fost atribuite : scriitorului ION ARIEȘANU pentru volumele „Primiți puțină duioșie" **(Ed. Facla) și** „Amintiri de pe planeta pămînt" **(Ed. Eminescu) și profesorului universitar dr. EUGEN TODORAN pentru volumul** „Secțiuni literare" **(Ed. Facla).**

GÎNDIREA ȘTIINȚIFICĂ CONTEMPORANĂ

Dialog imaginar: de la continuu la discret

Sfîrșitul secolului a XVII-lea, secol efervescent și fecund, care a dăruit omenirii pe Descartes, Kepler, Leibniz și Newton. Din critica tradițiilor științifice aristotelice, se naște o nouă filozofie naturală. Pasiunea cea mai nobilă cu putință, pasiunea cunoașterii, arde ca o torță, egal de luminoasă la Paris și la Padua, la Leyda și la Cambridge. Iar o problemă veche de cînd lumea și, totuși, tulburător de nouă, dă naștere la nesfîrșite controverse : natura luminii și a culorilor. Se nasc concepții noi, se reclamă priorități, se distrug teorii în care s-a crezut secole de-a rîndul. Este lumina de natură corpusculară, deci discretă, sau este o vibrație a unui mediu continuu : eterul ? Amfiteatrele și culoarele marilor universități europene răsună de discuții animate. Ecourile lor se mai aud și azi . . .

Hooke : Propun să încheiem aici discuția noastră A durat și așa prea mult. In definitiv, corpusculară sau necorpusculară, lumina rămîne lucrul cel mai fermecător de pe pămînt. Ați încercat vreodată, Mr. Newton, să vă opriți, în ceasurile de seară, la **Westminster – Abbey,** spre a surprinde cîteva minute jocul umbrelor și al luminilor ? Poate că dacă ați fi făcut un astfel de „experiment", ați fi observat cum, sub efectul acestor lumini, statuile din capela lui Henrik VII par suspendate în aer, golite de substanța lor. Astfel, ceea ce este mai tipic pentru goticul englez, acea întretăiere de linii perpendiculare, care par să urce la nesfîrșit, este întărit de aparenta imponderabilitate a materiei. Sau, poate, ați zăbovit odată, vara, într-una din micile cafenele de pe malul Tamisei, ca să observați culorile tandre ale luminii care se naște din apă, odată cu aburul ? Personal, am făcut adeseori astfel de experiențe și nu este un secret faptul că, în Jurnalul meu, am menționat peste o sută dintre aceste cafenele. Dar, nu ! Desigur Dvs. înțelegeți cu totul altceva prin „experiment" și mi-e teamă că nu ați accepta în nici un caz să vă părăsiți camera de lucru și laboratorul, decît pentru a vă ține cursul de Optică la **Trinity College**, și aceasta, cu toată seriozitatea, chiar dacă în sală există un singur auditor, sau pentru a veni la Londra la ședințele lui **Royal Society.** De aceea, sînt sigur că nu sînteți de acord cu mine și, cu toate acestea, nu pot rezista tentației de a vă spune că lumina pare să fie făcută mai degrabă spre a fi admirată, decît spre a fi analizată.

Newton : Opinii peripatetice, Mr. Hooke ! Din nou lumini . . . Nu am făcut nici un progres în cunoașterea naturii culorilor, pentru că ne închipuim și azi că **Aristotel** avea dreptate atunci cînd susținea că amestecul inegal de umbră și lumină generează culoarea. Eu nu am afirmat, în mod absolut, că lumina are caracter corpuscular și, dacă ați observat bine, în toate memoriile mele prezentate la Royal Society – la ale cărei ședințe Dvs., în calitate de „experimentator" oficial, ați fost totdeauna prezent – folosesc cuvîntul „poate", cînd mă refer la natura luminii. Așadar, caracterul corpuscular al acesteia este o consecință a concepției mele, și nu o premiză de bază. Singurul lucru pe care l-am *susținut*, și îl susțin cu tărie, în baza „*postulatelor*" mele riguros verificate experimental, este faptul că culorile sînt însușiri primare ale luminii (și nu ale obiectelor, cum se crede în prezent), iar amestecul într-o anumită proporție a tuturor razelor colorate dă culoarea albă. De fapt, concepția corpusculară este mai apropiată, decît vă închipuiți, de teoria ondulatorie, expusă în **Micrografia** Dvs. Această concepție mi-a fost necesară mai mult spre a explica propagarea în linie dreaptă a luminii, pe care susținătorii teoriei ondulatorii, în frunte cu Dvs., cu **Huygens,** cu iezuiții **Pardis și Linus,** nu o pot explica. Dar sînt oare aceste concepții atît de depărtate una de alta ? Este piatra, care cade în apă, atît de străină de valurile pe care le provoacă ?...

Hooke : Atenție, Mr. Newton ! Sînteți și Dvs. pe punctul de a face o „ipoteză", deși antipatia pe care o nutriți față de aceste „păreri arbitrare, neconfirmate de experiență", este binecunoscută.

Newton : Da, într-adevăr. Am fost format în acest spirit de către profesorul meu **Barrow,** pe care am avut plăcerea de a-l urma, la catedra **Lucas,** aici la Cambridge. De aceea, după exemplul lui **Euclid,** eu prefer să operez cu „postulate", pe care însă le verific experimental cu minuțiozitate, ca și cînd aș pleca de la premiza că ele nu sînt adevărate. Nu spune oare, cu înțelepciune, **Descartes** că „pentru cercetarea adevărului trebuie, odată în viață, în măsura posibilului, totul supus îndoielii" ? Poate că această minuțiozitate cu care îmi fac și îmi expun experiențele, ca și rigoarea demonstrațiilor, sînt explicația faptului că prelegerile mele sînt slab frecventate. În compensație, mi se întîmplă foarte rar ca, în cercetările mele, să urmez drumuri care nu duc nicăieri, și aceasta numai pentru că acord experimentului ultimul cuvînt. Sînt convins că, dacă epoca noastră va rămîne în posteritate, aceasta se va datora faptului că am pus, în centrul filozofiei naturale, experimentul.

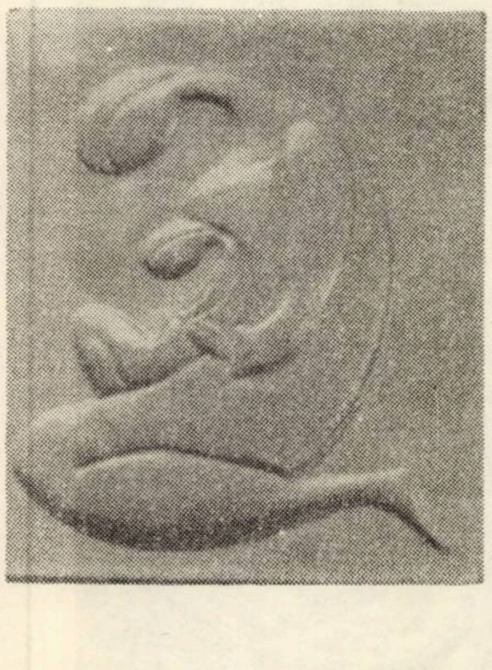

„Maternitate"

Hooke : Cu riscul de a fi considerat din nou adept al peripateticienilor, mi-aș permite să remarc că și anticii cultivau cu plăcere experimentul, ori de cîte ori acest lucru era posibil. Numai că setea lor de a cunoaște și explica lumea întrecea cu mult arta lor de experimentatori. Nu spunea oare poetul alexandrin **Calimah** că „nimic nu are valoare fără dovezi" ? Și nu este el acela care, împreună cu învățatul atenian **Demetrios din Faleron** și cu Eratostene, marele matematician și poet, a înființat pe vremea lui **Ptolemeu Filadelful** (el însuși strălucit om de cultură) **Museion**-ul din Alexandria, prima universitate a lumii și, totodată, prima instituție oficială de cercetare ? Poate că multe dintre experiențele făcute aici ni s-ar fi transmis, dacă războaiele și ignoranța nu ar fi distrus **Biblioteca Museion**-ului, cu cele peste 400. 000 de manuscrise ale sale. Astfel, cu tot caracterul ezoteric al școlii pitagoreice, știm azi mai mult despre experiențele de acustică făcute de **Pitagora** și discipolii săi, decît despre cercetările făcute în Alexandria. Oricum aici, la Alexandria,, și-a expus **Euclid** pentru prima oară Elementele sale, și tot aici își prezenta concepția sa filozofică, despre discontinuitatea funciară a lumii, atomistul **Herofilos din Calcedon**. Cine știe de cîte ori va fi răsunat în vastele exedre ale Museionului întrebarea : este lumea înconjurătoare continuă în substanța ei, sau ea ne apare așa, atunci cînd cade sub simțurile noastre ? Și nu este greu să ne închipuim în ce mod puneau la încercare, astfel de gînduri, spirituale, sînt convins, Mr. Newton, că Alexandria era o școală a spiritului de investigare științifică, așa cum **Pergamonul,** rivalul acesteia, era o școală de artă. Iar dacă în acest mediu s-ar fi format un singur mare om de știință, strălucit experimentator și matematician, și tot își merită Alexandria acest bun renume, pentru că acela este **Arhimedes.**

DAN TEODORESCU

CARTEA DE ȘTIINȚĂ

Atlasul lingvistic roman II,

SERIE NOUĂ, VOL. III, VERBUL,

Editura Academiei R.S. România

Apariția unui nou volum din Atlasul lingvistic român nu poate și nici nu trebuie să treacă neobservată, căci e mai presus de orice îndoială că, prin constituirea geografiei lingvistice la începutul secolului acestuia, atlasele lingvistice au devenit instrumente de lucru indispensabile ale științei limbii.

Cercetarea variantelor teritoriale ale unei limbi – dialecte, subdialecte, graiuri – este de cea mai mare importanță, rezultatele multiple pe care le aduce ea fiind inepuizabile, necesare atît disciplinelor lingvistice, cît și istoriei, folcloristicii, etnografiei, geografiei. Cînd abatele Rousselot reclama pentru graiuri, pînă atunci cenușăresele neluate în seamă ale limbii, „preferința pe care botanistul o acordă plantelor de cîmp față de florile din grădinile noastre", nu făcea doar o grațioasă comparație, ci, întrevăzînd consecințele unui asemenea studiu, anticipa o adevărată revoluție. Revoluție pe care știința limbii o va datora, de data asta, romanisticii, anume Atlasului lingvistic al Franței și contribuțiilor teoretice cu totul originale, deschizătoare de noi orizonturi, ale creatorului și principalul lui autor, Jules Gilliéron. Astfel încît astăzi, adunarea materialului dialectal într-un „mare ierbar național" (G. Paris) și studierea lui este fundamentală pentru știință și, pentru a-l cita pe același abate Rousselot, onorează o țară.

Lingvistica românească, precum se știe, se numără între cele dintîi din lume care au beneficiat de avantajele unui atlas lingvistic : cel al lui Gustaw Weigand, Linguistischer Atlas des daco-rumänisches Sprachgebietes (1909). Iar realizările ulterioare în acest domeniu îndeosebi Atlasul lingvistic român I – ancheta Sever Pop și II – ancheta Emil Petrovici), operă monumentală, inovatoare în multe privințe, datorată Muzeului limbii române din Cluj – îi creează o situație privilegiată, cu care nu se pot mîndri prea multe popoare. Ba mai mult încă, acum 50 de ani, I. A. Candrea termina adunarea materialului și redactarea unei părți a Atlasului lingvistic al Banatului, precursor al atlaselor lingvistice regionale care se realizează astăzi, din păcate rămas în manuscris.

Împrejurări neprielnice au împiedicat publicarea în întregime a Atlasului lingvistic român. Pînă în 1944 apăruseră 2 volume mari și 2 mici din ALR I, precum și unul mare și unul mic din ALR II. Reluîndu-se, de către Institutul de lingvistică și istorie literară din Cluj, continuatorul fostului Muzeu, redactarea și editarea volumelor următoare (cu adausul, în titlu, serie nouă), cu acest al șaptelea volum se încheie publicarea seriei de volume mari din ALR II.

S-ar putea spune că ultimele două volume constituie o adevărată morfologie în spațiu a limbii române : al VI-lea era dedicat substantivului, articolului, adjectivului, pronumelui, numeralului, adverbului, prepoziției și conjuncției, iar al VII-lea cuprinde verbul. Bineînțeles, probleme de morfologie pot fi urmărite și în volumele anterioare, la fel cum și conjugarea verbului, de exemplu, confirmă și prilejuiește identificarea unor fenomene fonetice (păstrarea lui u final în unele regiuni, închiderea lui ă final la â în Moldova, palatalizarea labialelor, a dentalelor ș.a.m.d.), mai puțin însă de vocabular, unitatea lexicală apărînd aci premiză pentru urmărirea faptelor de morfologie. Grupate pe conjugări, ca moduri, timpuri și *persoane*, *verbele* din cele 398 de hărți (1851–2248) relevă o bogăție și varietate de aspecte din cele mai interesante : particularități ce individualizează unele subdialecte, atestarea unor forme și fapte arhaice, corectarea unor arii, raporturi între graiuri și limba literară, tendințe etc. Chiar și o privire mai grăbită reține o mulțime de fapte și fenomene, repartizarea lor în spațiu. Studiile de specialitate le vor interpreta nuanțat și detaliat, desigur.

Pe baza materialului cules de Emil Petrovici între 1929–1938, prof. univ. Ioan Pătruț – redactor principal, Pia Gradea, Doina Grecu, Ion Mării, Rodica Orza, – redactori, Gabriel Vasiliu – colaborator, Ștefan Poenaru – cartograf principal redactor tehnic, Maria Gomboș – cartograf, sînt realizatorii acestui volum.

EUGEN MICU

PANORAMIC

● **TEATRUL DE STAT DIN ARAD ȘI-A DESCHIS STAGIUNEA,** în 17 octombrie a.c., cu piesa „Cine ucide dragostea" de Petru Vintilă, în regia lui Dan Alecsandrescu și scenografia lui Paul Salzberger. După numai trei zile a fost prezentată publicului cea de-a două premieră a stagiunii, „Doamna nevăzută" de Calderon de la Barca, în regia lui Gh. Miletineanu și scenografia lui Paul Salzberger. În ambele spectacole figurează în distribuție actorii : Mariana Stere, Liviu Rozorea și Ion Petrache.

● **EXISTĂ ÎN EXPOZIȚIA PERMANENTĂ** de istorie contemporană, printre alte rapoarte, unul „confidențial" către Ministerul de Interne. Direcțiunea Poliției și Siguranței generale, privind hotărîrile luate de Regionala de partid Banat la o consfătuire de la Chișoda, în 1, 2, 3, și 4 ianuarie 1934. Ni se artibuie astfel responsabilitatea pentru greva „parțială declarată la secția Țesătoriei de la fabrica „Industria lînii" unde . . . „atît înainte de declanșarea grevei cît și în timpul ei s-a răspîndit manifeste comuniste cu caracter de agitație" . . . Incheiem relatările privind documentele din cea de-a doua sală a Expoziției, semnalînd o fotografie autentică – 1 Mai 1936, la Anina : fanfara în fața unei mari mulțimi, sute de participanți cu lozinci și pancarte.

● **DUMINICĂ, 20 OCTOMBRIE,** s-a desfășurat la Oradea Festivalul inter-județean al fanfarelor, la care județul Timiș a fost reprezentat de Fanfara Căminului cultural din Lenauheim.

● **„DECEPȚII"** de Kiss Faludi Karoly este una dintre piesele pe care Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara le prezintă în premieră în această stagiune.

● **NE-A IMPRESIONAT** în mod deosebit densitatea unui micro-caiet primit zilele trecute la redacție. El conține o suită de mărturii culese din presă, scrisori, declarații ale unor oameni de cultură din țară, o micro-antologie de poezie, referințe critice, o listă de membri, fotografii, toate certificînd activitatea cenaclului „Semenicul" din Reșița, „unul dintre cele mai vechi din fosta regiune Banat". El și-a sărbătorit un sfert de veac de existență.

● **ASOCIAȚIA CULTURALĂ SATEASCĂ** din Frumușeni își reia activitatea începînd cu 2 noiembrie a.c.

● **LA CLUJ** s-a desfășurat un Festival al Teatrelor Naționale, la care Naționalul nostru nu a participat.

● **BIBLIOTECA JUDEȚEANA** Timiș a organizat, la sfîrșitul lunii trecute, un simpozion cu tema : „Economii bănești ale populației Creditul public".

● **INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ** din Cluj în colaborare cu Colectivul de lingvistică din Timișoara au susținut la Universitatea din Timișoara o sesiune de comunicări științifice dedicate celui de-al XI-lea Congres al P.C.R. In program, un număr de treisprezece comunicări.

● **ÎN „DIORAMA"** (25 IX 1974), suplimentul cultural al celui mai mare cotidian din Mexic, „Excelsior", se publică un amplu grupaj de poezie românească („Poesia rumana contemporanea"), în selecția și traducerea lui Darie Novăceanu În florilegiul liric, poezii de : Lucian Blaga, George Bacovia, Ion Vinea, Geo Bogza, Eugen Jebeleanu, Dumitru Popescu, Darie Novăceanu, Anghel Dumbrăveanu, Gabriela Melinescu, Adrian Păunescu, Petre Ghelmez.

● **LA MUZEUL BANATULUI** din Timișoara a fost elaborat un „Catalog sistematic al colecției de păsări". Autor : Emil Nadra.

A. I. C.

Eugen Dorcescu

BELŞUG

Lăsaţi-mă
strugurii să-i culeg
în coşuri amestecate cu soare si iarbă.
Şi cînd voi ridica privirea,
plopii să-mi spună, sclipind,
că totul e viu
în amiază.

MIRON COSTIN

Alege-mă scrib. În somnul meu să găsesc
norul de fum
mîncat de rana mişcătoare a focului ;
şi călăreţi de argint
ca nişte frunze,
în neguroase valuri rătăcind.
Alege-mă scrib. Grătarele spaimei mă
iartă.

Alb schelet,
pe oglinda flăcării
îngenunchind.

PONTICĂ I

În bălţile dinspre amurg ale deltei
călătoreai prin scoarţe sonore de vînt.
Ci rămîi. Larguri de linişti plutind
ca o moară de ape. Şi marea
de-a latu-n abis
aurie.

PONTICĂ III

Urcînd octave de nori
sufletul calcă
faţa albastră a ţipătului.
Amurg.
O, soare, tu, boabab în flăcări !
Ce-ngîndurat te stingi
în vinetele măşti ale mării.

Radu Felix

AICI

Aici e anotimpul cîntărilor
De laudă, de muncă şi de cînt
Aici e anotimpul cuvintelor
Strecurate prin glas de privighetoare.
La porţile timpului nou se ridică
Inima ţării — ca un covor
Ţesut din dor de pasăre rară.
Aici e anotimpul poeţilor
Cîntînd de iubire şi pîine
E anotimpul poeţilor care
Înscriu în poeme
Destinul ţării de azi
Şi-al ţării de mîine.

„Prometeu"

Aici e anotimpul poeţilor !
Aici se clădeşte dreaptă cetate
pentru luceferi . . .
Da pe-un picior de plai
Pe-o gură de rai
E anotimpul poeţilor legănaţi
Între griuri şi brazde cît ţara.

PASTEL

O, armonia pămîntului calmă !
În adîncuri mocneşte tăcerea
Sau clocot aleargă în ţipătul crengii
Fluturii plouă pe umerii viei
Timpul e un deal înfiorat
de săgeţile brumei. Galbene frunze
tînjesc de pulpa albinelor
pînă ieri năvălite-n dumbravă.

O, armonia pămîntului calmă !
Fluturii plouă pe umerii viei
din timpul care creşte
mai întîi mugur,
mai apoi floare
mai apoi . . .
Toamnă, fericită stea plîngătoare.

LEMN DE VIORI

Copacii-şi simt viorile în lemn
În trunchiul drept cu cercuri numărate
Cum pasărea işi ştie fără semn
Singurul pui din cuiburile toate.

Abia adie vîntul într-un ram
Şi codrul tot viorile-şi struneşte
Ca păsări mari cu fîlfîit arar
Lemnul tăcut cîntarea o urneşte.

Se-ntinde umbra mişcată peste alb
De tainicul arcuş al ghindei sparte
Pădurea-şi creşte viorile în fag
Cu pielea albă, corzile curate.

Dar mîna ta cioplind la întîmplare
În creanga sevelor din jos
Lemnul viorii, lemnul cel sfios
I-a tras pe semn de inimă şi floare.

SEPTEMBRIE

Septembrie, frunzele tale mai visează încă
verde
Sub cumpăna vremii. Dar iată
Păleşte arama pe gene de codru
Şi-n noapte mai des cerbii coboară
Cu satele-n coarne spre stele.
Septembrie, auzi cum crizanteme
Sparg în boboci ultimul vremii miracol
Ameţind de parfum dimineaţa !
Cu buze de ploaie sărutul îţi este
Şi har, zînă frumoasă a viilor coapte ! . . .
Adie a sîmburi de miere pe dealuri,
Brumate-n lumină pe talgeri de soare
Se frîng ionatanele-n aur
Iar zarva e cîntec şi cîntecul viaţă
Cu roadele toamnei cunună.
Septembrie, frunzele tale mai visează
incert
Între verde şi-aramă. Dar iată
Seminţele-şi fac planuri de fugă în cîmp ;
Îndrăgostite de soarele verii trecute.

CARTEA STRĂINĂ

O BIOGRAFIE ISTORICĂ

Biografia istorică „Maria Stuart" (1935) este o provocind conceptul de „religia umanismului" — înpromovind conceptul de „religia umanismului" — încearcă să opună galeria exemplelor istorice pericolului fascismului. „Maria Stuart" — ca şi celelalte eseuri biografice care aveau s-o urmeze („Amerigo" — 1942 ; „Balzac" — 1948), scrise în emigraţie — este o carte colorată, elaborată cu elan, excelînd printr-un stil fluid, adesea cuceritor. Dar nimic nu anulează senzaţia că Zweig nu cunoaşte dialectica istoriei, că sub pana lui istoria devine un mănunchi de chestiuni particulare, suma unor episoade incoerente. Neîndoios, pe Zweig îl animă sincer cîteva mots d'ordre-uri sonore ale umanismului său cosmopolit, dar îi scapă fatalmente, recunoaşterea limpede a interdependenţelor esenţiale, îi rămîne inaccesibilă cîntărirea profundă a dinamicii reale a lumii. Nu se poate tăgădui că Zweig caută cu febrilitate adevărul şi legătura dintre faptele istoriei. Dar stăruinţa depăşeşte rareori faza intenţiei.

În esenţă, „Maria Stuart" — de altfel scrisă cu virtuozitate — nu este altceva decît un reportaj senzaţional, în care obiectivitatea este suplinită de un romantism adesea exacerbat. Prin excelenţă, o operă mitografică, „Maria Stuart" acordă un spaţiu minim fundalului politic, deşi, strident, aici se află motivaţia relaţiei antagonice ireductibile dintre Elisabeth Tudor şi Maria. Conformaţia spirituală a lui Zweig găseşte, însă, prea aridă realitatea istoriei şi caută soluţia enigmei — ca şi în alte ocazii — în aspectele vieţii particulare a celor două regine. Dar ceea ce este pasionant pe scena romantismului schillerian, e doar relatare policromă şi eminamente fantazistă în cartea lui Zweig. Scriitorul este vizibil fascinat de soarta tragică a reginei scoţiene. Este, prin urmare, părtinitor, chiar dacă pune în paralel — cu scopul simulării detaşării — mărturiile contradictorii ale documentelor epocii. Zweig trece sub tăcere dimensiunea diplomatică a Elisabethei (cu care Maria Stuart nu se poate măsura, fireşte), pentru a reliefa aura romantică ţesută în jurul adversarei. Ştefan Zweig nu admite că decapitarea Mariei Stuart depăşeşte limitele strîmte ale duelului, de altfel magnific, dintre două femei, el fiind o necesitate politică.

Editura Eminescu reeditează „Maria Stuart" în traducerea excelentă a lui Bianca şi Nicolae Balotă. Înscriindu-se în sfera de ambiţii a colecţiei Clepsidra, „Maria Stuart" oferă satisfacţii numeroase. Eleganţa şi maleabilitatea stilului lui Zweig, paleta multicoloră a evocării romanţate, iluzia reconstituirii minuţioase mărturisesc, înainte de toate, despre calităţile incontestabile ale unui bun povestitor.

AL. COVACI

ŞTEFAN ZWEIG : „Maria Stuart"
(Ed. Eminescu — 1974)

ORPHEU

O IMAGINE A MUZICII ROMANEŞTI

Recent apărută cartea de „Studii şi eseuri muzicale, a maestrului emerit Dr. docent Zeno Vancea în editura muzicală a Uniunii Compozitorilor din R.S.R., este o nouă dovadă a erudiţiei şi de laborioasă activitate a muzicianului şi scriitorului bănăţean, distins în anul acesta cu premiul Herder. Sînt bine cunoscute publicaţiile anterioare ale lui Zeno Vancea, îndeosebi simfoniile şi valoroasele sale compoziţii muzicale, inspirate de folclorul melodic al poporului român, precum şi activitatea sa pe teren social-cultural, desfăşurată ca membru al Academiei de ştiinţe sociale şi politice. Fiind de origine şi de naştere din Lugoj, a trăit mult vreme în Banat, iar acum activează în capitală printre cei mai reputaţi şi talentaţi muzicieni ai noştri, ale căror opere sînt apreciate peste hotarele ţării.

Zeno Vrancea fusese premiat în luna mai 1974 cu merele premiu Herder tocmai pentru remarcabilele realizări din domeniul muzicii şi pentru prodigioasele rezultate obţinute prin munca sa muzicală pe terenul înfrăţirii şi înţelegerii popoarelor din sud-estul european.

Recenta carte publicată de Zeno Vancea, vicepreşedintele Uniunii Compozitorilor din R.S.R., cuprinde o selecţie de studii şi eseuri în revista „Muzica". Iată cum explică autorul această culegere de articole ; „Selecţiunea a fost făcută luînd drept criteriu gradul de actualitate pe care le-au păstrat încă unele dintre aceste studii, fie că tratează probleme generale, privind melodia, polifonia, tonalitatea etc., fie că reflectă strădaniile de a contribui la o mai bună cunoaştere a creaţiei muzicale româneşti contemporane şi a celei din trecut, precum şi legătura muzicii noastre culte cu folclorul".

Întrucît aceste studii apăruseră cu ani în urmă, ele au fost revizuite şi completate de autor în lumina aspectelor noi, cu care creaţia muzicală românească s-a îmbogăţit în ultima perioadă. Cartea este ilustrată cu numeroase exemplificări şi extrase de note muzicale din compoziţiile analizate şi invocate în sprijinul documentării studiilor sale. Autorul face investigaţii de cercetare şi în domeniul muzicii româneşti de manieră europeană, ca de pildă în genul de vodevil, comedie, operetă şi mai cu seamă în romanţe, scoţînd în evidenţă prin exemplificări de note muzicale evoluţia la noi în această orientare şi manifestare de liduri româneşti.

Sînt foarte interesante şi instructive studiile lui Zeno Vancea în direcţia noilor tendinţe în muzica românească, analizate sub aspectul schimbărilor intervenite în structura melodică faţă de eventualele influenţe străine. Volumul se încheie cu un amplu studiu despre elementele comune în cultura muzicală a ţărilor din Europa de sud-est şi Balcani. Această carte de eseuri muzicale, a eminentului compozitor şi scriitor bănăţean Zeno Vancea, ne oferă o imagine autentică şi clar înfăţişată a muzicii româneşti contemporane, privită în lumina vieţii realităţilor de progres social, care i-au inspirat pe compozitori în creaţiile lor din ultima perioadă. Ea ne oferă o lectură plăcută, utilă şi documentată.

AUREL COSMA

ZENO VANCEA „Studii şi eseuri muzicale".
(Ed. muzicală a Uniunii Compozitorilor, Bucureşti, 1974)

Paul Gruian

STRĂJER DE PRIMĂVARĂ

Şi îmi cunoaşte griul naşterea-n cîmpie,
sub primăvara blîndă a anului treizeci,
întemeiat cu pîine şi plin de armonie
lîngă un dor albastru, lîngă izvoare reci.

Lumina mă-nfioară privindu-ţi legămîntul
şi-n răsuflarea caldă simt pietrele arzînd
sub voalul de mireasă ce mi-a-nvelit pămîntul
aud chemări străbune şi pacea murmurînd.

Şi îmi cunosc părinţii deprinşi cu alinare,
vorbind, mă simt străjerul răstălmăcit în ei,
înmiresmînd hotarul cu tînăra-mi strigare
şi plaiul de logodnă cu arcuiri de tei.

Înalte vremi de-o vîrstă cu-mplinirea
s-au scurs zvonind amiezele în ţară
şi îmi cunoaşte griul naşterea, iubirea
şi îmi cunosc destinul. Străjer de primăvară.

„SZABAD SZO" LA 30 DE ANI DE APARIŢIE

Trei decenii în viaţa unui ziar înseamnă participarea intensă, umană, la evoluţia societăţii, la mersul său înainte. Rod al politicii partidului, ziarul de limbă maghiară din Timişoara, „Szabad Szo", a reuşit, în timp, să-şi impună profilul său, să fie o tribună de afirmare a celor mai generoase idei ţintind mobilizarea oamenilor muncii la înfăptuirea sarcinilor stabilite de partid, să aducă în prim plan cele mai arzătoare problematici promovate de ideologia partidului nostru.

De-a lungul anilor, paginile ziarului au fost pentru oamenii de cultură, scriitori, artişti de orice naţionalitate, permanent, un îndemn la creaţie şi la discutarea ei obiectivă.

Cu ocazia a trei decenii de viaţă, revista „ORIZONT" urează confratelui său întru scris, din apropiata vecinătate, colectivului său, conducerii sale, viaţă lungă, elan şi putere de muncă, puse în slujba edificării socialismului şi comunismului în patria noastră.

TELEV

DUMINICĂ,

8,30 Deschider
8,40 Cravatele r
rial pentru copi
Viaţa satului 1
nu ştim despre .
muzicii. Paul C
De strajă patrie
minical 15,50 Ma
Film serial. N
dul III 18,05 Co
Moldova — trad
raneitate 18,25
ginale româneşti
19,20 1001 de se
20,05 Film artist
21,30 Luna crea
mâneşti. Ani fe
nal 22,10 Domin

LUNI, 4

16,00 Telex 1
săptămînii 16,15
Dăbuleni 16,30 E
maghiară 19,00
1001 de seri 19,3
Reflector 20,20 O
doscop ştiinţifi
Matterassi — episo
vista literar-artis
de ore.

MARŢI, 5

8,30 — 12,30 E
neaţă 16,00 Cur
16,30 — 17,00 Cu
gleză 17,30 Telex
pentru lucrători
18,15 Biruit-au
— o familie de
18,35 Partid, ste
Legile ţării, l
Eroi îndrăgiţi d
de seri 19,30 Te
vista economică
creaţiei originale
tru TV. :„ Fata
Al. Voitin. 22,10

MIERCURI,

8,30 — 12,40
neaţă 16,00 Curs
nă 16,30 — 17,0
franceză 17,30 T
polară 17,55 Mu
18,40 Din ţările
milia 19,20 1001
lejurnal 20,00 P
de mari şi mic
peliculă de 16 m
despre viitor 20,
Ciclul „Mari
Mastroianni în
24 de ore.

JOI, 7

16,00 — 17,00 T
lex 17,35 Agro
Arii şi scene di
niversitatea TV.
viziunii sovietic
19,20 1001 de se
20,00 Seara tele
Întîlnire cu ans
20,30 Film ar
drum 21,40 To
program distrac

VINERI, 8

16,00 — 17,00
misiune în lim
1001 de seri 19,
România de as
mîine. Revistă
Programul par
mul nostru !
oraşe 20,35 Fil
tiştii. 22,10 24 d

SÎMBĂTĂ,

10,00 Micii me
re) 10,20 Eroi î
Năzdrăvanul De
TV. 11,05 Reint
jele operetei „
de Guerase Den
nemateca (rel
13,05 Bucureştiu
la diligenţa la
Poemele orelor.
suri 13,40 Perso
mari şi mici re
liculă de 16 mm
muzicală cu for
14,00 Sufletul î
— film docume
poteca mea . .
sîrbe 14,30 Fotb
F.C.M. Reşiţa
F.C. Magdeburg
chen (Cupa
peni). Selecţiun
la Magdeburg
Caleidoscop cu
Vîrstele pelicule
18,10 Teleglob.
na creaţiei or
Programul, co
19,00 Lumea co
taţii noştri ! 19,
Telejurnal 20,
20,50 Film seria
Episodul : „Te
Quinn 21,40 Te
tămîna sportivă
de la ora 10 . . .

TELEV

Trecuse prin curtea strîmtă și pustie, apăsase pe clanța unei uși cu tăblii de lemn, era deschisă, intrase, aproape fără voie, și începuse să colinde prin cele cinci încăperi cu zidurile netencuite, cu nisip pe jos și buruieni galbene, firave, cu păianjeni atîrnînd din tavan într-un freamăt cenușiu și foșnetul pașilor ei pe nisip se destrămaseră într-o liniște nefirească așa cum nefirești i se păruseră uneltele rînduite lîngă perete : mistrie, lopeți, tîrnăcop, două găleți cu urme de mortar scorțos, da, prezența lor i se păruse nefirească, buruieni firave se ridicau drepte, necălcate de pas de om și uneltele fără mîinile omului erau inutile, fără acele mîini care să le miște neostenit deveniseră niște prezențe spectrale și aerul cu iz de mucegai începuse să le peticească, să le degradeze cu rugină. Umblînd prin acele încăperi pustii, „criza" i se dezvăluise cu toată puterea ei de-a schimba lucrurile, de-a răsturna mersul vieții ca acea încremenire a uneltelor într-o neștiut de lungă așteptare pînă să devină iar necesare omului. Și-acum, ea stă pe peticul de iarbă, alături de Gheorghe care tot mai fumează, e și el obosit, au săpat toată după-masa la groapa de var, mama gătește ceva de cină, sînt singuri și, acum, da, trebuie să-l întrebe.

– Gheorghe, la toamnă mă dați și pe mine la liceu ? Nu vreau, nu vreau să rămîn numai cu gimnaziul, Gheorghe, te rog, acum că nu mai este liniște...

– Eu zic să nu vindem pielea ursului din pădure, spuse malcom, hai, măi prostuțo, nu mă privi așa speriată, o nu știi de glumă ? Las că vom găsi o cale deși vezi și tu, lucrul abia a început în fabrică și datoriile și casa asta... acu-i vară, da la iarnă ce ne facem cu zidurile astea crude... hai, nu plînge că acum te alduiesc cu o palmă, caută tu să înveți și altă grijă să n-ai cît trăiesc eu că știi bine că nu vă las, nu vezi că nici nu mă însor ca să vă pot ajuta pe voi la școala, dacă avusărăm nenorocul să moară tata ?

N-avu altă grijă decît învățatul. Examenele de fine de an trecuseră asemeni unei sărbători, luă premiul I, ținu discursul de adio, recită o poezie, toate niște bucurii – preludii la ceea ce o aștepta în toamnă. Abia venit de la Cluj, Ilie îi vorbi de școala normală, deși era student, găsise niște elevi pentru meditație și-o putea ajuta și el cu ceva bani și... protestă, plînse amar, cîteva zile certurile se ținură lanț pînă ce mama convocă familia la sfat în jurul mesei. Cifrele erau cifre, exacte, concludente și în fața lor fu obligată să accepte că-i mai bine la normală decît să stea un an-doi acasă cum pățiseră Ilie și Simu.

– Marto, să nu mi te pui ca măgarul de-a latul drumului, spuse mama aspru. Vrei școală ? Atunci faci și tu ce se poate, că tot mai bine învățătoare decît funcționară cu frica-n sîn la fiecare concediere, auzi ?

La numai cîteva zile sosi și prospectul cerut de Ilie și iar se adunară toți în bucătărie, în jurul mesei. Ilie citi rar lista și după ce termină, nimeni nu îndrăzni să spună o vorbă. Toată garderoba ei putea fi strînsă într-o bocceluță, lista forma un adevărat trusou și... vioara. Atît. O vioară condiționa înscrierea la școala normală.

– E tare scumpă o vioară ? reuși să articuleze tremurat, simțind liniștea din jur ca pe o apă înghețată.

– Eu știu că am plătit-o scump, e drept că era o vioară bună, se auzi glasul răgușit al lui Pătru. Acuma...

Nu-și sfîrși vorba, dar înțelese restul frazei. Pătru o vînduse în timpul ultimei greve, unui lăutar, amintirea feței lui descompuse în clipa în care-i întinsese mamei banii, de parcă și-ar fi dăruit o mînă și-ar rămîne ciung pe o viață, renăscu, vie, în cele mai mici amănunte în fața ochilor ei. Și-acum, prețul acelei viori crescu înmiit și fața mamei continua să rămînă neschimbată, asemeni unei măști încremenită într-o expresie de deznădăjduită încăpățînare. Afară începuse să plouă, prin fereastra deschisă se auzeau valurile ploii plesnind frunzele nucului, ei erau în jurul mesei, aproape, foarte aproape, tăceau, evitau să se privească.

– Ilie, cobori în oraș și-mi faci o listă cu prețul la tot ce trebuie cumpărat, vezi dacă nu găsești o vioară de ocazie.

Mama se ridică de pe bancă, își legă strîns baticul negru de pe cap.

– Voi duceți-vă-n casă, am o vorbă cu Pătru și Gheorghe. Tu, Ilie, ia valea !

Se ridicară ușurați. În jurul mesei înguste erau prea aproape ca să-și poată ascundă gîndurile, ca și cum fosta lor masă care-i ținuse uniți atîția ani în jurul ei, obligîndu-i la adevăr, ar fi transmis ceva din puterea ei și acestei mese mici. Numai că adevărul de acum nu îndrăznea nimeni să-l rostească primul, în prezența Martei, a acestei Marte livide, uitîndu-se țintă la mama cu o privire în care teama și deznădejdea tremurau ca dogoarea verii peste lanurile încinse.

Ilie se îmbrăca și plecă. Simu spuse grăbit : „Mă duc să tai crengile alea" și se-ndreptă spre magazia de lemne. Rămase în coridor, privind în neștire nucul. În rafalele vîntului, frunzele arămite se despărțeau de crengile caligrafiate în tuș pe pînza ploii, se opreau în băltoaca de la rădăcină, tremurînd, adunîndu-se, desfăcîndu-se, căutînd reazimul crengii sau căldura pierdută a pămîntului.

fără să vadă, casele îngrămădite pe panta dealului, spre valea abia ghicită după vălurile ploii. Întreg universul se strînse ghem, sau dispăru sau se preschimbă în acea vale fumegîndă în care simțea că se scufundă, și nici o speranță și nici un glas și nici un umăr nu-i venea în ajutor ca să-i oprească prăvălirea.

Sofia Arcan

VIOARA

Prima parte a romanului NEȘTIUTELE IUBIRI din care reproducem fragmentul de față, are drept cadru social Reșița din anii marei crize mondiale. Prin personajul Marta, autoarea urmărește drama copiilor de muncitori, viața lor mizeră dată de condițiile social-economice din acea vreme.

– Du-te în casă, muico, nu vezi că te udă ploaia ? auzi glasul moale al mamei.

Făcu mecanic cei cinci pași care o despărțeau de ușă, deschise, intră și închise la loc ușa, trecu în camera de la stradă, se opri în fața ferestrei deschise, privi,

... Proporțiile lucrurilor dispărură. Vioara începu să se mărească, violoncel, se mări, se lungi asemeni unui sicriu în care putea intra cu toate visurile ei. Crispată, se prinse de prichiciul ferestrei și închise ochii...

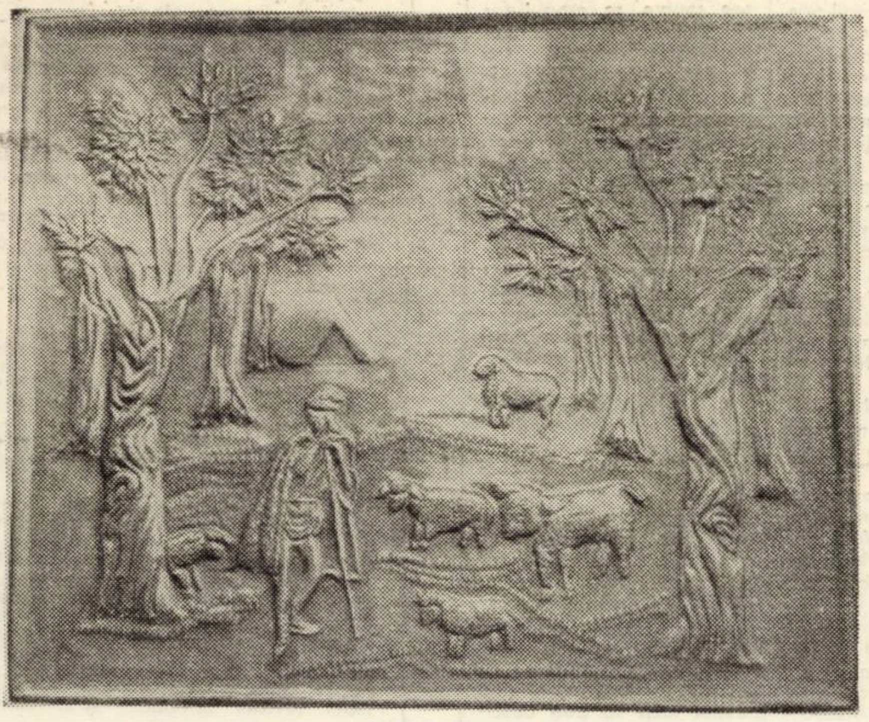

„Spațiu mioritic"

MEDALION

SCRIITORUL SLOVAC JOZEF GREGOR-TAJOVSKY ÎN ROMÂNIA

Unul dintre clasicii literaturii slovace, Jozef Gregor-Tajovsky, de la a cărui naștere se împlinesc acum o sută de ani (s-a născut la 17 octombrie 1874), și-a petrecut o parte însemnată din viață în România, în localitatea Nădlac, jud. Arad.

Ajuns la Nădlac în anul 1904, ca funcționar de bancă, el a desfășurat aici, timp de șase ani, și o vastă și bogată activitate de culturalizare a maselor populare : a înființat în toamna anului 1904 un „Cerc popular", în cadrul căruia a organizat spectacole cu piese de teatru, cîntece și jocuri populare, seri literare ș.a., donind în acest sens cîteva sute de cărți personale bibliotecii publice. În același context trebuie subliniat că Jozef Gregor-Tajovsky a colaborat permanent cu reprezentanții și conducătorii poporului român în lupta lor comună împotriva politicii reacționare și șoviniste dusă de Imperiul habsburgic.

În timpul șederii sale la Nădlac, între anii 1904-1910, perioada cea mai fecundă în activitatea sa literară, Jozef Gregor-Tajovsky a realizat și cele mai de seamă opere literare : nuvelele Pîinea amară, Măicuța Postkovà, Vecinii, Pavel Suchánsky, piesele de teatru Averile-încurcăturile, La slugărit, Întunericul și multe altele. În ele este zugrăvită viața grea a poporului asuprit, grijile sale cotidiene de a-și asigura pîinea cea de toate zilele, ignoranța în care sînt ținute masele pentru a fi mai ușor exploatate, goana după înavuțire a celor bogați ce deseori duce la dezumanizarea lor, ipocrizia celor sătui, dar în același timp și dîrzenia celor nevoiași, demnitatea lor umană, cinstea și corectitudinea lor în relațiile sociale. Multe din personajele nuvelelor sau pieselor lui Jozef Gregor-Tajovsky își au prototipul printre nădlăcani, în ele sînt zugrăvite holdele mănoase ale hotarului nădlăcan, obiceiurile folclorice și de familie ale slovacilor de aici.

Drama socială Averile-încurcăturile, scrisă în anul 1909, acțiunea căreia se petrece, de asemenea, la Nădlac, redă cu cea mai mare fidelitate goana fanatică după înavuțire a moșierimii locale de la începutul veacului nostru. Autorul piesei, cu o neobișnuită profunzime, a zugrăvit rădăcinile relațiilor umane și dependența economică a oamenilor în raport cu apartenența lor la unele clase sau pături sociale, de asemenea, condiționarea socială a vieții lor morale și spirituale.

Tocmai datorită acestui fapt, drama socială Averile-încurcăturile este considerată ca cea mai izbutită din întreaga operă literară a lui Jozef Gregor-Tajovsky, atît sub raportul conținutului de idei, cît și sub aspectul realizării ei artistice. Ea continuă să fie jucată și azi cu foarte mare succes, atît pe scenele teatrelor din Cehoslovacia, cît și din alte țări.

PAVEL ROZKOS

Pătru avusese o vioară, prima vioară avută neamul-neamului ei. Cîțiva ani a încercat să fure melodii din instrumentul-jucărie în mîinile lui mari și bătătorite. După ce-a vîndut-o, l-a auzit deseori spunînd că i-au înțepenit degetele. Dar ea știa că ele bat în continuare nituri în cazanele locomotivelor, numai că, azi, mîine și alt mîine, vuietul continuu al cazanelor în care bătea nituri îl va asurzi, treptat îl va asurzi, spunea Ilie, și degetele vor scoate sunete schilodite pe care auzul nu le va mai putea percepe și așa, vioara ar ajunge doar o prelungire a scrîșnetelor scoase de nituri bătută în trupul mătăhălos al locomotivelor.

... Și ploaia asta care nu mai contenește, curge, vrea să umple valea, să ajungă la ea, s-o învăluie în apele ei tulburi și nimeni nu-i să-i spună o vorbă, s-o oprească din alunecarea în prăpastia aceia fluidă și întunecată.

Simți nevoia să coboare la bibliotecă, să-i inspire izul, să mîngîie volumele, dar dorința se destramă înainte de a-i da ghies să plece cu adevărat. La ce bun ? Citise, citise, și ?... Toți eroii pe care-i îndrăgise deveniseră o masă amorfă, nediferențiați, inutili. Ei încremeniseră în filele cărților cu înfrîngerile și succesele lor și ea era vie, se afla la răscruce și nici unul din acei eroi nu-i putea fi de ajutor, era vie, VIE, V I E, și nu se vroia încremenită, va trebui să se schimbe, dar cum ? De ce „cum" ? Știa răspunsul, era destul de mare să știe cum se pot schimba oamenii în acest oraș cu viața cronometrată de cele trei sirene : 7 – 3 – 11. Trei felii. Fiecare zi împărțită în trei felii exacte, felii–zile, felii–ani, 7 – 3 – 11 !

... Și mîinile ei nu cunosc nici o meserie, nu pot face o unealtă, la pregătirea ei, singura perspectivă era un birou, o mașină de scris, țac-țac-țac-țac...

... Va trăi într-un microcosmos afumat în care, opt-zece-doisprezece ore pe zi : țac-țac-țac...

... Munții și mările și fluviile și toate frumusețile pămîntului vor rămîne dincolo de dealurile împlîntate cu furnale, case și cimitire...

„Voi pleca în
Alicante și Cordoba
Voi vedea Gangele
Și Saragoza
O ! Tu, Guadalajara
Și Granada
Așteptați-mă că vin...

Cîntecul-descîntec f u s e s e zadarnic. 7 – 3 – 11, felii, zile–felii, ani–felii din țac... țac... țac... iată DRUMUL... Și fiecare sirenă-i va aminti... uuuuu ! – Alicante, uuuuu ! – India, uuu.

... Firele prelungi ale ploii se-ncîlceau printre schelele casei de peste drum, schele pe care nu văzuse urcînd oameni, zidurile continuau să rămînă lutoase și, asta mai ales, sinistru de singuratice între celelalte case locuite. Oare și mama cu Gheorghe încercaseră să ridice în juru-i speranțele asemeni acelor schele ? La ce bun toată zdroaba ei ? La ce bun „premiul I", „bursa" și toate cîte le trăsese pînă atunci, dacă aici, la mai puțin de jumătate de drum i se ridică în față un zid de netrecut ?

Un val de ură o cuprinse pe neașteptate amintindu-și de biblioteca doamnei Nela. O, doamne, măcar de n-ar fi știut cîte sînt de văzut, cîte sînt de învățat...

– Închide fereastra, nu vezi că ploaie înăuntru ? Dacă nu mă îmbolnăveam... trebuie să înțelegi că nici Ilie nici Simu nu mai pot pierde un an. Să-i retragem, acum ar fi, vorba mamei, nici cai nici măgari... Nu fi necăjită, Marto, draga mea, tot găsim noi o cale, nu te-om lăsa nici pe tine... dacă nu acuma, la anul..., să nu crezi că nu vrem... Martă, uită-te la mine !

Nu-l privi, nu se mișcă și Gheorghe tăcu de parcă toate vorbele ar fi fost uitate sau ar fi fost mut și veni spre ea, îi prinse brațul dar și-l feri. Continuă să facă cercuri în praful muiat de ploaie de pe tăblia ferestrei. Cercuri mici, tot mai mici și-n centru un punct. Apoi brusc, cînd tăcerea dintre ei luă consistența unei lespezi de piatră, strigă cu ură, ascuțit :

– Uite, ăștia sîntem noi, un punct într-un cerc închis, asta-i : ÎNCHIS ! De ce ? Îi urăsc ! Îi urăsc !... urlă ea spre valea bîntuită de ploaie. Din ceață se porni, deodată, sirena.

PLASTICA

ION NANU – FUNCTIONALITATE ȘI RITM

Ion Nanu pornește in destăinuirea culorii pe largi planuri de sugestie, ințelegind prin aceasta traducerea nuanțelor intr-un alt limbaj decit acela al literaturizării. El pune in pagină culoarea, o investește cu doze de frig, ori de căldură, o subjugă, o apropie, ne-o subliniază, dar nu ne-o declară. Acum apare funcționalitatea. Ca o cimpie eternă, unde răsare un gind ca punct de sprijin. Funcția comunicării nu e bazată pe un simbol anume, ci pe o pluralitate de sensuri. Intinderea monotonă a culorii devine spațiu de respirație, iar armonia, pretextul compoziției. Pretext, pentru că nu avem departajarea netă intre adinc și inalt, arta nu ne mai respectă legea naturii, ci doar a duratei. De aici și absența titlurilor la tablourile sale. Variațiuni ale aceleiași teme, ideea. Ideea de a comunica, ideea de a nu rămine departe de metafora că, in frunza care cade, incepe rana dilatată a unui intreg anotimp.

Si-abia aici natura devine geamăna artei, cind se subordonează ritmului. Ion Nanu știe că un tablou zăgăzuit de ramă incetinește ritmul si atunci a lăsat rama să dea voie culorii să se elibereze. Ion Nanu e și un excelent restaurator de tablouri, la Muzeul Banatului, și, in tangentă cu valorile universale, știe ce anume dă culorii sănătate efemeră, ori maladie cosmică. Ritmul tăcerii sau ritmul expresiei plastice se interferează ori se suprapune in planuri subtile de intuiție dirijată. Si dacă nu e avalansă de experiment șocant arta sa, aceasta se intimplă pentru că artistul trudeste intr-un stil propriu să adincească elasticitatea culorii in mobilitatea gindului. Si nici receptivitate imediată. Adică puțină obisnuință, mult studiu și vocația de a descifra timpul investit cu ardere neprihănită, ceea ce nu intr-o clipă realizezi. Parcă așa spunea si Brâncusi : „Aștept lumina să mă pună-n valoare !"

DAN UDREA

TEATRU

CINE UCIDE DRAGOSTEA ?

Teatrul de Stat din Arad și-a deschis stagiunea cu piesa lui Petru Vintilă, „Cine ucide dragostea". Inspirată, așa cum mărturisește insuși autorul, „din experiența dramatică a adolescenței și tinereții" sale, in viltoarea acelor evenimente din 1944. Generoasă experiență care a lăsat in piesa aceasta două personaje bine construite : Caius și Zenno. Este vorba de atitudinea pe care omul o ia intr-un context de excepție ca acela și chiar de infruntarea dintre eroi de diferite virste. Psihologie și replică in onestă concordanță. Interpretii celor două roluri, **Sorin Lepa** și **Sorin Postelnicu,** au pe ce să-și construiască jocul. Poate și de aceea, ei oferă momentele cele mai apreciate de public. Nu trebuie uitat că relația lor este sub semnul comediei, dar nu s-a apăsat pe aceasta mai mult decit era necesar. Sorin Lepa, de pildă, realizează un personaj, ale cărui treceri printr-o variată gamă de stări și situații, sint pline de naturalețe și sub măsura bunului simț scenic. Se intimplă că toate celelalte personaje – ale piesei – mai mult sau mai puțin prezente in scenă prin forța textului, sint de acuzat pentru lipsă de complexitate, ceea ce prejudiciază nu numai interpretarea dar, mai intii, punctele de conflict ale acțiunii piesei. Fiindcă, pe existența unor astfel de personaje, se fundamentează ideea și conținutul de fapte ale unei istorii, inainte de orice.

Actorii fac efortul să umple aceste goluri. Am reținut simplitatea și căldura cu care **Marilena Taraș** (Adela) reușește să-și salveze rolul din anonimat și să realizeze un personaj – al spectacolului – dincolo de scriitură. Poate că acest lucru ar fi fost posibil și pentru **Vasile Varganici** (Vartiadis), **Elisabeta Jar Rozorea** nu este bine distribuită.

Nu voi extinde discuția asupra celorlalți interpreți. Motivul este tocmai piesa. Nici asupra regiei, semnată de Dan Alecsandrescu, căreia acest text nu i-a pus probleme deosebite.

Dorim doar să semnalăm că, in colectivul Teatrului arădean sint cițiva actori tineri de talent pe care sperăm să-i vedem in viitoarele premiere in roluri pe măsură

ANTOANETA C. IORDACHE

MUZICĂ

REINTILNIRI CU DIRIJORUL PAUL POPESCU

In răstimpul celor cinci ani petrecuți la Timișoara, in vecinătatea maestrului Mircea Popa, dirijorul Paul Popescu a reușit să ne dezvăluie suficiente argumente, particularități artistice, pe care le-am putut aplauda recent, rotunjite de anii maturității. Prilejul ni l-a oferit prezența sa, ca oaspete, la pupitrul Filarmonicii „Banatul", intr-un program alcătuit exclusiv din opusuri cu o valoare decantată in perspectiva timpului : Eroica beethoveniană, Variatiunile simfonice pentru pian **și orchestră de C. Franck și un** Poem simfonic **românesc. Aducerea in prim plan a profilului Irinei Odăgescu, una din preferințele noastre – judecind curenta sa programare in repertoriul simfonic și coral – s-a făcut prin intermediul unei lucrări mai vechi, pledoarie la ideea de unire și unitate națională, de unde și titulatura** „Union". **Mijloacele prin care o face, aparțin unei tehnici reprezentative pentru generația sa. Structuri modale impletite cu cele seriale, inventivitatea și spiritul innoitor declanșează clișee sonore ce propulsează energice reprezentări. Rezultanta audiată s-a impus ca un edificiu sonor indrăzneț, ce știe acționa pedala tensiunilor acutizante, dar, curios, ignoră să uziteze vocabularul vreunei aserțiuni folclorice.**

Solistul serii, C. Ionescu-Vovu, s-a străduit să confere celebrelor pagini ale lui Franck dimensiunea fiorului emoțional, catalizat mai in fiecare frază a magistrului de la Schola Cantorum. Pianistului i-a lipsit insă patetismul meditativ, comuniunea cu spiritul partiturii răminind la periferia unei execuții altfel corecte.

Sfidind tentația oricărui meloman rezonabil, de a-l pune vizavi cu ilustrele variante ale lucrării, P. Popescu a atacat partitura Eroicii **intr-un mod care l-a onorat. Mai exact, a știut să rostească această vehiculată pagină astfel incit să poți descifra, dincolo de minuția și harul interpretului, amprenta unei ferme personalități dirijorale. Tactarea inaltă, sugestivă, intotdeauna „pe fază", a dirijorului, a evitat să supraliciteze monumentalul, creind virtuale portiuni de acalmie – prin deconectantele izbucniri de pitoresc.**

DORU MURGU

EVOCĂRI

Un duel epigramatic cu M. Ar. Dan

Ca aproape toți spadasinii epigramei, gata oricind să răspundă oricărei provocări rimate, și epigramistul M. Ar. Dan a avut duelurile sale epigramatice. Unele sint cunoscute. Altele s-au consumat fără martori, nefiind consemnate in nici o cronică a faptelor diverse. In toate aceste dueluri M. Ar. Dan a minuit spada epigramei după toate regulile onoarei, luptind cavalerește, cu eleganță și deplină lealitate. Unul dintre aceste dueluri a avut loc prin anii treizeci și ceva, cind, impreună cu prietenul meu, poetul Mihai Novac, l-am provocat pe M. Ar. Dan, trimițindu-i, de la Oravița, o caricatură insoțită de următorul catren, scris de Mihai Novac :

Vărădean făcu profilul
Atacind exteriorul,
Eu, reversul la medalie :
Spiritul fin și umorul.

Se pare, că lui M. Ar. Dan i-a plăcut catrenul (mai degrabă un madrigal decit o epigramă), pentru că l-a publicat, impreună cu caricatura, in revista regretatului Nicolae Ivan, „Fruncea", de la Timișoara.

Bineințeles, deși atacat din două părți, dinspre epigramă și dinspre caricatură – ceea ce nu era prea loial. M. Ar. Dan nu s-a lăsat intimidat, ci ne-a răspuns in același număr :

Cind am primit caricatura,
Am exclamat (bariton)
ura !
Apoi citit-am ditirambii
Și v-am dat dracului pe
ambii.

Ne-a dat dracului pe ambii din simpatie, pentru că, așa cum ii era obiceiul, cind ii plăcea un catren, ne trimitea cite o cutie cu tot felul de țigări – era doar director al CAM-ului – dintre care nu lipseau țigările „Mardaniles", fabricate special pentru prieteni.

Intr-o scrisoare pe care mi-a trimis-o de la București, unde se mutase – cum scria el, strecurind o undă de umor pină și in adresă – in **„Bulevardul Ghica Tei 63, Parcul Tei, București 3"**, mi-a scris :

Am fost bolnav grav de tot – era gata, gata să zbor... n o r o c că mi s-a cunoscut b o a l a la timp, și am avut ingrijirea medicală și pe cea dumnezeiască a soției mele. Stau, de un an, incătușat intr-o carapace de gips și inghit medicamente, de am devenit o farmacie ambulantă. Cind voi mai veni prin Timișoara, voi căuta ocaziunea să mă reped pe la Oravița, să-mi revăd prietenii".

Deși „incătușat" de boală, M. Ar. Dan n-a putut rezista tentației de a strecura in rindurile sale o notă de autoironie – asemuindu-se cu o **farmacie ambulantă** – un diez optimist, pentru a-și ridica moralul, sperind că va reveni la Timișoara. Duelul cu boala, pe care credea că o va răpune, insă, l-a doborit. M. Ar. Dan n-a mai revenit la Timișoara. Spada pe care o minuia cu atita sprinteneală și finețe spirituală i-a căzut din mină. De atunci nu l-am mai văzut. Peste cițiva ani, intr-o zi de toamnă, cind au inceput să cadă frunzele și să plece rindunelele, a plecat și el spre alte zări. Și parcă, un catren pe care l-a scris „in loc de prefață" la unul din volumele sale de epigrame, ar ascunde o lacrimă discretă de rămas bun, care tremură in multe din epigramele sale :

Cetitori, cer indulgență
Să vă fac o confidență ;
Mă țin, necontenit,
de glume
Și rid, ca să nu pling,
de mine.

VASILE VĂRĂDEAN

RECORDING

MUZICA POP **oferă nelimitate posibilități de prezentare in emisiunile radiofonice, lucru pe care destul de puține studiouri par să-l observe. Se poate face risipă de fantezie in enumeraera pieselor din topuri, spre exemplu. „Din foarfecă" se pot realiza ample și amuzante dantelării pe bandă evitindu-se pauzele și alternindu-se vorba cu efectul eventual electronic, pe care il găsim in înseși melodiile difuzate. Posturile noastre de radio au și lansat citeva voci dinamice, expresive. Și nu e vorba de a te inchide intr-o modă, de vreme ce se poate vorbi de fapt de o modalitate pe care fantezia o poate folosi fără limite.** RADIO IAȘI **este, in acest sens, credincios unei tradiții de ani de zile. Ascultam zilele trecute emisiuni muzicale, topul revistei „Cronica" și al studioului. Merită să relevăm nu numai realitățile tehnice deosebite ale benzii transmise, dar și colaborarea cu topul revistei ; de altfel, un top adevărat nu poate exista in afara a două elemente : producția (internă) de discuri și presa scrisă. Studiourile și revistele iși au scrisorile lor, colaboratorii lor ; forțele trebuie unite, preferințele unificate. Un top scris are valoarea unui semn, a unei litere ; unul acustic se cere imortalizat pe hirtie. La Iași, acest deziderat s-a inplinit cu matură consecvență. Ascultăm cu aceeași plăcere nu numai melodiile ci și creația personală a redactorilor emisiunii.**

PROGRESIV TM IN CONCERT. **Fac și teatrele achiziții bune, fie din convingere, fie din spirit comercial. Timișorenii de la PROGRESIV cintă acum sub egida Teatrului maghiar. (Aflăm cu oarecare intirziere că a apărut și primul disc al formației). Băieții au pe scenă o ținută sobră, nu se „dau in spectacol" precum alți confrați. Muzica lor este și „progresivă", dincolo de melodism facil, uzind de armonii complicate, dar cuprinde și șlagăre potențiale, fără naivități, sobre și sincere ca trăire emoțională. O tendință generală spre monumental se resimte. Asta și organic, ca impuls interior al formației și ca modalitate tehnică ; impresionantul grup al percuției (două baterii ce se suprapun sau se compensează), orga insoțită coerent de flaut și poate că brassul ar intregi paleta sonoră a unor piese care permit și orchestrări ample. O veșnică problemă : aceea a dozajului, pe care numai un mixer și auzul unui inginer de sunet, amplasat in sală, il poate realiza. O formație care „face muzică", matură, fără tentații ostentativ folclorizante.**

L. BURERIU

INTERVIUL SĂPTĂMINII

FLUTURII

Interviu despre fluturi cu Frederic König de la Muzeul Banatului, cunoscut lepidopterolog care se ocupă cu studiul biologiei fluturilor, autor a peste 50 de lucrări de specialitate publicate in țară și peste hotare.

– De ciți ani studiați fluturii ?

— De 53 de ani. Primul fluture l-am prins la 11 ani. Atunci a venit tata acasă cu o carte despre fluturi, un determinator cu planșe colorate. Cred că atunci m-am hotărit. Pină la terminarea liceului aveam deja in colecție 4 000 de exemplare Dar cum pe atunci erau vremuri grele și nu aveam bani să urmez o facultate, m-am făcut muncitor. Am lucrat in industria grea și textilă, dar de fluturi nu m-am lăsat. Pasiunea aceea de copil se transforma tot mai mult intr-o pasiune științifică. Așa că la 43 de ani, cind am dat admiterea la Facultatea de biologie din București, eu aveam publicate deja peste 30 de lucrări științifice despre viața fluturilor.

— Cum e viața fluturilor ? Dar știința despre viața fluturilor ?

— Viața lor e minunată, fascinantă, neînchipuit de complexă. Ce minune a firii mai mare decit acea vietate superbă, fluturele, mai intii larvă, apoi pupă. El moare la fel de mare ca in clipa nașterii. Doar aripile-i cresc in citeva minute. Unii trăiesc douătrei zile, alții chiar zece luni. Pentru un fluture e mult. Ei nu-și văd și nu-și cresc copiii. Toată viața fluturilor, toată dezvoltarea lor se produce in stare larvară. Acolo e misterul acelei vieți ciudate pe care eu încerc s-o studiez științific. Pe mine mulți m-au considerat nebun, se luau copiii după mine cind prindeam fluturi. Om in toată firea ținindu-se după fluturi ! Dar știința fluturilor, lepidopterologia e o știință la fel de serioasă ca oricare alta. Sigur că nu răstoarnă pămintul, dar studiind fluturii putem face o mulțime de analogii cu viața celorlalte insecte și chiar a celorlalte viețuitoare.

– Ce caută fluturii in muzeu ?

— Un muzeu trebuie să-și îmbogățească mereu colecția. Cele 15 mii de exemplare din colecția Muzeului nostru vor rămine in primul rind un document prețios despre fauna acestui colț de țară.

— Se zice că intr-un sat din Columbia un roi de fluturi galbeni insoțea mereu un tinăr îndrăgostit.

— O, fluturii din America de Sud ! S-ar putea, s-ar putea. Există unii fluturi atrași de aromele pe care le secretă pielea corpului omenesc. Dar nu cred că fluturii galbeni il înconjurau numai pentru că era îndrăgostit. Asta ați citit-o probabil într-o carte. Așa se explică.

REPORTER

SILUETE

EXPOZIȚIA UNUI TIPOGRAF

In holul Intreprinderii poligrafice din Timișoara s-a deschis o expoziție de metaloplastie, aparținind paginatorului **ANDREI KÉGLER.** Este impresionant evenimentul, cind un muncitor care creează prezintă colegilor de muncă arta sa

Metaloplastia, migăloasă transpunere in tablă metalică a unor motive plastice, chiar dacă nu poate fi salvată de decorativism sau tentă artizanală, pune la încercare posibilități și viziunea artistului, capacitatea sa de a comunica între penel și daltă.

Am văzut anul trecut la Galeriile de artă o lucrare de metaloplastie cu două păsări stilizate, ne mărturisește Andrei Kégler, și, obsedindu-mă ideea, am inceput să lucrez fără să mă inițieze cineva. Dar înainte de aceasta, lucrind in tipografie anumite afișe sau invitații, trebuia să le execut cu imaginație și gust artistic. Deci pasiunea mea pentru artă e mult mai veche

Intr-adevăr, unele din lucrările lui Andrei Kégler, printre care „Nefertiti" „Prometeu", „Bocitoarele", „Belșug", „Maternitate" I, II și III, „Spațiul mioritic" I și II, „Omagiu lui Doja", „Fata cu codițe", Caii", întrunesc calitățile apariției într-o expoziție a unui înzestrat artist amator. La care noi adăugăm clasicul : SUCCES !

DAMIAN URECHE

TIMPUL VINULUI

Dialog prietenesc cu inginerii VIRGIL RĂMNEANȚU și MIRCEA DÎRȚUL de la „ÎNTREPRINDEREA VIE-VIN", TIMIȘOARA

Știam că, undeva anume, via intîlnește iscusința omului, spre a deveni un produs de larg consum : vinul cel cîntat de poeții din toate timpurile, de la Li-tai-pe și Omar Khayyam pînă la cei din zilele noastre, vinul, parte integrantă a avuției naționale, vinul care îți poate da dureri de cap cînd îl bei peste măsură.

La „Întreprinderea Vie-Vin" din Timișoara, multe din tainele miraculoasei deveniri a vinului s-au spulberat. Aici am intîlnit vinul în haine de sărbătoare, gata de a ieși în lume.

– Așadar strugurii poartă toată ... vina ! Cum ajung ei la Dv. ?

– Noi primim vinul (fermentat) de la centrele noastre teritoriale (Teremia, Tomnatic, Recaș, Buziaș) provenit din strugurii C.A.P.-urilor, cu care avem contracte. Dar primim vinuri și din alte județe : Constanța, Focșani, Ploiești, Iași.

– Urmează un proces tehnologic de conservare, bănuiesc.

– Da, urmează stabilizarea în vederea îmbutelierii.

– În ce constă stabilizarea ?

– În cleirea vinului cu betonită și gelatină, precum și în procesul de deferizare, adică înlăturarea fierului din vin.

(Iată, îmi zic, în glumă bineînțeles, cum vinul, chiar înlăturîndu-i-se fierul, își păstrează tăria !).

– Am impresia că e o operație dificilă.

– E o operație pe care noi o facem mult mai bine ...

– Să nu vă surprindă, în cazul acesta lipsa noastră de modestie ...

– ... decît în alte părți din țară.

– Toate vinurile se deferizează ?

– Aproape toate.

– Pentru efectuarea acestei operații am fost solicitați și de către colegii noștri din Cluj.

– Înțeleg că munciți cu multă pasiune, dar, întrucît sînteți în relații directe cu consumatorul, ați avut și reclamații ?

– Nu, nu am avut reclamații. La noi, stabilizarea vinului se face în condiții bune.

– Totuși, am remarcat, cu ani în urmă, poate cu ocazia unor discuții, neîncrederea unora în vinul autentic de aici.

– Nu ne e străină nici nouă opinia unor așa-ziși specialiști. Mie personal mi s-a pus întrebarea dacă nu cumva facem vinuri și din paie. Am rămas uimit. Noi facem vinuri din strugurii culeși din frumoasele noastre vii, pe care le intîlniți la tot pasul.

– Care vinuri considerați că sînt cele mai bune ?

– Vinurile locale de consum (Cabernetul de Recaș, Cadarca de Miniș, Teremia, Tomnatic, iar, ca soi pur, Creața de Recaș).

GH. VUIA Toamna (linogravură)

– Se vorbește despre adaosuri chimice ...

– Da, e adevărat, le folosim, pentru că e necesar pentru conservare. Se folosește bioxidul de sulf, cu care însă ne-au obișnuit de mai multă vreme, chiar și țăranii, cînd ardeau fitile de sulf la butoaie. Mai folosim acidul sorbic. Acestea sînt indispensabile și se aplică conform unei tehnologii întocmite pe baze științifice.

– Dar, rețineți, nu se folosesc esențe sintetice, arome sintetice, coloranți ...

– Apropo de culoare ...

– Știu ce vreți să întrebați. Sînt foarte solicitate vinurile roșii. Pentru unii, însă, vinul gălbui e un deliciu ...

– De gustibus ...

– Ce se mai aude de vinurile vechi ?

– Preferința pentru vinul vechi a fost o ... modă.

– Care a durat cam mult ...

– Da, într-adevăr, dar astăzi consumatorii preferă vinurile proaspete, care păstrează aroma de fruct.

– Cu alte cuvinte, vinul trebuie să fie cît mai aproape de vie. De altfel, aici în laboratorul Dv. simt aroma viei.

– Lumea ar trebui să se orienteze spre vinuri, și nu spre băuturi tari. Pe vremea lui Omar Khayyam, nu exista coniac.

– Ce înseamnă a fi degustător de vinuri ?

– Înseamnă a fi un om cu simțuri olfactive și gustative foarte dezvoltate. E necesară o bună memorie gustativă, dacă se poate spune așa.

– Pînă nu demult, Întreprinderea Dv. se numea Vinalcool ...

– Da, acum, cînd sîntem Întreprindere a viei și vinului, s-a produs o lărgire a activității noastre în raport cu beneficiarii din C.A.P. Sîntem, cum spuneați și Dv. adineauri, mai aproape de vie.

– Cum stați cu producția ?

– Planul ni-l îndeplinim și-l depășim. Anual, sute de vagoane de vin iau drumul spre consumatori.

– Să nu uit, care ar fi de fapt diferența dintre vinuri ?

– Vinul de masă (cel mai ieftin) nu are personalitate. Vinurilor superioare li se imprimă caracterul de podgorie, ele au personalitate, au caracter de soi.

– Dețineți, poate, unele secrete, pe care consumatorul (în cazul nostru, cititorul) nu le știe ?

– Nu sînt secrete din moment ce le cunoștea foarte bine și Păstorel Teodoreanu (vezi Inter pocula) : vinul negru să nu-l bagi la gheață, să folosim cît mai rar șprițul, șampania se bea rece și așa mai departe ...

– Aveți o meserie frumoasă, plină de poezie.

– Noi o vedem prozaică, deși o iubim, de aceea vorbim despre vin și struguri ca despre ceva obișnuit. Cuvintele noastre nu îmbată ...

– O va face vinul, sper, pentru a cărui calitate superioară acționați și pe care îl așteaptă, pe mese, frumoasele noastre cupe. Vorba cîntecului : „C-așa beau oamenii buni" ...

Toamna, în legendara sa mantie, se retrage din vii, de pe coline, în pivnițe mustul fierbe. E timpul vinului.

ION VELICAN

Cu Al. Tănase

(Urmare din pag 1)

dezvoltarea spiritului critic în filosofie, implicit în cultură. Pe cînd și cum întrevedeți o mai accentuată realizare a acestui deziderat ?

– Spiritul critic în filosofie este o condiție a supraviețuirii sale. Trebuie o dată mai mult afirmată aici teza că **filosofia nu trebuie să fie conștiința liniștită, automulțumită, a unei societăți, ci conștiința critică de sine a acelei societăți,** conducînd spre o viziune critică asupra trecutului și p r e z e n t u l u i, precum și o clarviziune și abordare prospectivă a viitorului. După părerea mea, spiritul critic în filosofia românească se poate manifesta în două modalități : 1. Prin cercetarea celor mai noi tendințe, procese, fenomene care apar la nivelul existenței, ca și la nivelul conștiinței oamenilor în procesul edificării noii societăți. 2. Prin depistarea factorilor pozitivi, ca și a celor frînatori, disfuncționali, care acționează în formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste, inclusiv a unor noi compartimente morale. Sîntem datori națiunii noastre socialiste nu numai cu reflectarea și explicarea la temperatura înaltă a ideilor, a ceea ce am fost, a ceea ce sîntem și a ceea ce vom fi, ci mai ales a pîrghiilor de ordin spiritual, de ordinul conștiinței, pentru **a face ca viitorul comunist de mîine să înceapă de azi, pentru a ridica realul la nivelul idealului și pentru a face, în același timp, din ideal o dimensiune a realului.** Spiritul critic mai înseamnă de asemenea și atitudine autocritică față de propriile noastre împliniri, atîtea cîte sînt, cît mai ales față de neîmpliniri. În domeniul artei, încă de la Renaștere, de cînd s-au autonomizat valorile artistice din corpul unitar al culturii, a început să se distingă : critica de artă plastică, critica literară, critica muzicală și critica dramatică. Mă-ntreb de ce n-ar putea exista **și o critică filosofică, menită să supună unor aprecieri, după criterii obiective de valoare, întreaga producție filosofică.** De ce trebuie să lăsăm numai în seama istoriei viitoare selecția și ierarhizarea valorilor în acest domeniu al culturii spirituale, de vreme ce **anumite demersuri critice sînt necesare și posibile încă azi ?** Sînt necesare, deoarece s-ar opera astfel o selecție bine venită, atît pentru activitatea ideologică cît și pentru opera de construcție și reconstrucție culturală din alte sfere, unde se **resimte nevoia de o călăuzire filosofică competentă, principială, și nu de lucrări derutante, demobilizatoare,** fie prin confuziile ideologice pe care le vehiculează, fie prin sărăcia de idei și inconsistența mesajului.

– În deplin acord cu Dv. că : „Pacea și libertatea umană au devenit mai mult ca oricînd cele mai importante țeluri umaniste", Vă întreb : Cum credeți că filosofia și-ar putea aduce un mai substanțial aport în afirmarea și succesul acestor valori ?

– Pacea și libertatea au constituit din totdeauna obiecte preferențiale de meditație pentru gîndirea filosofică. Privitor la libertate, ceea ce este esențialmente nou în epoca și în societatea noastră e raportarea sa nu numai la om ca individualitate, ca personalitate (ceea ce rămîne totuși unul din momentele de rezistență și de demnitate pentru o filosofie umanistă), dar și cu privire la om ca socialitate, la grupurile social umane, la națiuni și popoare. **Așa cum se arată în Proiectul de program al partidului, libertatea nu poate fi concepută și realizată decît în contextul fericirii întregului popor.**

– Față de repetatele îndemnuri ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, pentru o contribuție originală a gîndirii științifice, Vă rog să precizați cîteva din obiectivele susținute de mișcarea noastră filosofică și care reprezintă contribuții noi în dezvoltarea gîndirii marxiste.

– Înainte de orice, cred că trebuie să ne îndreptăm eforturile noastre spre **dezvoltarea unei teorii atotcuprinzătoare cu privire la noua existență socială și noua conștiință socialistă, cu privire la mutațiile valorice ale societății noastre.** Vom realiza astfel nu numai o dezvoltare posibilă și necesară a materialismului istoric, dar și **o cunoaștere esențializată a legităților noului tip de civilizație pe care îl construim,** cunoaștere atît de utilă și necesară marilor proiecte de viitor ale partidului nostru, întrucît ea oferă nu numai clarificări și posibilități noi de explorare a prezentului și viitorului patriei noastre, dar și **temeiuri imediate de orientare în activitatea organelor de decizie.** În elaborarea unor probelme actuale ale filosofiei marxiste, o importanță deosebită o are confruntarea și dialogul cu principalele curente și orientări ale filosofiei contemporane, pentru care se cer îndeplinite două condiții de bază : a) **O atitudine valorizatoare, receptivă** la tot ceea ce este adevăr, tendință raționalistă umanistă în alte sisteme de gîndire, împotriva nihilismului dogmatic care pretinde un iluzoriu monopol al adevărului. b) **Respingerea eclectismului ideologic și a unei asimilării necritice.** În sfîrșit, **filosofia marxistă din România va deveni conștiința de sine a societății multilateral dezvoltate,** dacă va întreprinde cu mai mult talent și cu mai multă determinare ceea ce a început să facă, adică e**laborarea unor ample și cuprinzătoare lucrări de sinteză de tipul tratatelor, dicționarelor și enciclopediilor.** Este știut că întocmirea unor asemenea lucrări, reprezentative pentru întreaga cultură a unei epoci, constituie **un semn de maturitate deosebită, o dovadă certă de perfecționare a forțelor creatoare de sinteză, care cred că, în momentul actual, caracterizează mișcarea noastră filosofică, răspunzînd cu competență și fermitate menirii și sarcinilor ce-i revin în noua societate socialistă.**

EVRIKA !

● **Din fericire, soarta mi-a pus pe umeri, pe lîngă alte sarcini, și propria mea cămașă.**

● **Ca să fii pe placul celor mulți, spune-le că sînt puțini ca ei.**

● **Individul ăsta, cînd mă intîlnește, își pleacă ochii, sperînd să mă vadă în pămînt.**

● **Supunem la vot : cine-i împotriva favoritismului, mîinile sus!**

● **Soți „ideali" : vorbesc amîndoi deodată, dar în case diferite.**

● **Dacă fiecare om și-ar fi sieși judecător, avocații ar urca în rang.**

● **Leul, regele animalelor, a descoperit că hienele pregăteau o lovitură de ... junglă !**

● **Dacă sufleurul ar fi și mai discret, ar ajunge cu siguranță actor.**

● **Copilăria e un cuib de pasăre cîntătoare, uitat lîngă mormîntul înverzit al bunicii.**

ION VELICAN

DOSAR

UN UNICAT

Am cunoscut un om care n-o să ajungă niciodată la o judecătorie. Are 40 de ani, e liniștit, nu se îmbată, nu face scandal, nu fură, nu se ceartă cu nimeni, nu încalcă în nici un fel Codul penal, într-un cuvînt, un om cumsecade. Citește mult, are o filosofie a lui, de viață, foarte interesantă și oarecum neverosimilă. Este demn — o demnitate aparte, conform unei concepții proprii —, serios și demn de respect. Dar omul acesta, în 40 de ani de viață, n-a muncit nici o zi ! Să ne-nțelegem : a mai spart un lemn pentru foc, a cărat cărbuni în pivniță, a mai ajutat un vecin să-și transporte mobila nouă sau un sac cu cartofi, a încărcat un camion cu lăzi — și acestea pot fi socotite muncă, nu ? însă, n-a fost angajat niciodată într-o activitate de durată, cu program, cum s-ar spune, în „cîmpul muncii". Niciodată, pentru că, susține el, are o fire mai aparte, nu-i plac orele fixe, nu se poate trezi la o oră anume, și, dacă poate trăi și așa, de ce să caute neapărat o schimbare ?

Poate trăi și **așa,** din cîștigul mamei lui, acum pensionară, și din micile sume de bani pentru servicii întîmplătoare. E drept că nu e pretențios la mîncare, nici la îmbrăcăminte. E drept că nici nu s-a căsătorit — **din principiu** —, nu că n-ar fi găsit vreo amatoare ! Nu face nici un rău nimănui și își duce mai departe viața, așa cum îi place și cum îi convine.

Nu vreau să pun cu totdinadinsul o **morală.** Mă gîndesc doar că omul acesta sterp este totuși un balast, o greutate inutilă pe spatele societății. El n-o s-ajungă niciodată la o judecătorie. Decît dacă va exista o lege care să condamne refuzul de a munci.

M. TOPOLNIȚA

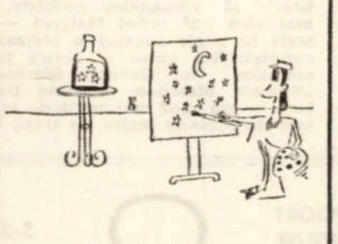

Caricatură de

PAVEL CONSTANTIN

UMOR

TOAMNA : Onomastica flăcăilor ... tomnatici.

PARDISIU : Palton cu obrazul ... subțire.

MURĂTURI : Arhivă ... legumicolă ; legume ... postume.

MUST : Struguri care și-au făcut ... lichidarea.

CIZME : Șoșoni cu gulerul ... ridicat.

PASTRAMA : Mîncare care o face de ... oaie.

VÎNT : Aer cu ... avînt ; aer cu muncă de ... teren.

MAGIUN : Prune bătute ... măr.

BOBIȚĂ (strugure) : Mărgea de ... viță.

NOROI : O apă și-un pămînt.

MUSTĂRIE : Birt în ... copilărie ...

BULION : Roșii ... post-mortem.

TUSE : Răceală cu ... claxon.

STRUGURI : Must ... îmbuteliat.

GUTURAI : Nas cu ... irigație.

ȚUICĂ : Prune căzute în patima ... alcoolului.

BUTOI : Vin ... încercuit.

STRĂNUT : Tuse bună de ... gură.

BOBOCI : Golaverajul ... gîștelor.

CRAMA : Casa de naștere a ... vinului.

NORI : Ploaie cu nasul pe ... sus.

UMBRELA : Parașută ... decăzută.

T. GHEORGHIU

DOCUMENTAR

„Lunga noapte a mizeriei și terorii"

Chile, 1974

JOSÉ VENTURELLI (Chile) „Proletarul"

În editia din 8 septembrie 1974 **New York Times** și **Washington Post** ofereau opiniei publice un adevăr consternant : între anii 1970-1973 guvernul american a investit aproximativ 11 milioane de dolari pentru subversionarea și răsturnarea guvernului Allende. După cele două jurnale, această informatie a fost furnizată în aprilie trecut de către M. Colby, directorul CIA, unei subcomisii a Camerei reprezentanților. Mărturia a fost dezvăluită de reprezentantul democrat de stinga, M. Harrington, membru al comitetului de relații externe de pe lingă Senat, în două scrisori confidențiale adresate președintelui Comisiei afacerilor străine a Camerei, senatorul Thomas Morgan și senatorului Fulbright, președintele subcomitetului serviciilor armatei. Cele două scrisori conțineau mare parte din declarațiile directorului CIA. M. Harrington cere celor două comitete să întreprindă de urgență o investigare completă și publică a imixtiunii Statelor Unite în problema chiliană. Deși senatorul Fulbright răspunde scrisorii și împărtășește nemulțumirea reprezentantului partidului democrat, totuși nu-și asumă vreo răspundere. Domnul Morgan tace. Revoltat, M. Harrington dă publicității in **New York Times** și **Washington Post** cele două scrisori. Ziarele mai sus amintite oferă deci opiniei publice mărturisirea domnului Colby, făcută la 22 aprilie 1973, din care se află că oficiali ai Departamentului de stat și ai Casei albe au indus deliberat în eroare Congresul și opinia publică americană în problema naturii intervenției guvernului american în treburile interne ale statului Chile. Se află deci că prima acțiune americană împotriva lui Salvador Allende a avut loc încă în 1964, în timpul campaniei electorale. Democrat-creștinul Eduardo Frei era preferatul guvernului de la Washington. CIA investește atunci 3 milioane de dolari pentru a-l susține. In 1970 Allende ciștigă alegerile. CIA investește 350 de mii de dolari în vederea coruperii membrilor Congresului chilian, în cadrul unui proiect foarte complicat care prevedea anularea rezultatului scrutinului. Proiectul a fost pină la urmă abandonat. Dar apar alte cifre. În perioada 1971-1973, declară dl. Colby, Comitetul celor 40 a afectat 5 milioane de dolari pentru subversionarea guvernului Allende. În 1973, 1 500 000 dolari investiți pentru susținerea adversarilor guvernului, un milion de dolari în august '73 pentru „dezechilibrarea regimului" exact atunci cind Chile se afla într-o situație dificilă, 50 000 dolari pentru sprijinirea grevei camionagiilor.

11 septembrie 1973. Investițiile dau roade. Lovitură de stat. E ucis președintele Allende. E ucisă democrația.

11 septembrie 1974. Un an de la moartea președintelui Allende. Un an de la moartea democratiei. Amară victorie a juntei militare, a generalului Pinochet si a susținătorilor lor de la Washington. Căci după un an se poate face următorul bilanț tragic : 30 000 de morți ; 40 000 de oameni închiși și torturați în închisori și în cele peste 100 de lagăre de concentrare ; 20 000 de văduve ; 70 000 de orfani ; 50 000 de șomeri. Un singur cuvint ar putea rezuma tragedia acestui bilanț. ABOLIREA. Abolirea totală a drepturilor omului, a libertății și democrației. Acestea în virtutea sloganelor generalului Pinochet și Leigh.

Un trimis special al ziarului **Le Monde** vine la Santiago în această toamnă. Se plimbă pe străzi, intră în magazine, în casele oamenilor, stă de vorbă cu taximetriștii, cu vinzătorii, cu ziariștii, muncitorii, militarii, țăranii. Privește și ascultă cu atenție. Pe urmă scrie o serie de reportaje. Urmează fragmente.

Santiago de Chile. Primul interlocutor al unui jurnalist care ajunge într-o țară străină, șoferul de taxi, nu e de data aceasta prea vorbăreț. Conduce o limuzină care consumă probabil mult. Benzina e scumpă. Viața e scumpă. Totul s-a scumpit mult în ultimele luni. Piinea costă 1,20 F, un kilogram de zahăr 3 F, salariul minim a ajuns la 230 de franci pe lună. Dacă viața e scumpă, oamenii nu sint nemulțumiți ? întreabă ziaristul. „Ce vreți ? răspunde șoferul. E ordine". Trimisul special comentează astfel ordinea care domnește la Santiago : „Ordinea domnește în Chile, dar această ordine e foarte departe de pacea civilă. Zi și noapte controlul vehiculelor. Zi și noapte controlul persoanelor. Marele hotel din Piața Constituției e păzit de un soldat cu mitralieră. De sus, din camera de hotel se vede acoperișul Palatului Moneda distrus de bombe, atunci, la 11 septembrie". Pe urmă trimisul special iese pe străzi. Un șir imens de oameni așteaptă distribuirea unui loc de muncă. Șomajul a atins proporții alarmante. Străzile sint împinzite de cerșetori, de negustori ambulanți, de copii care trag trecătorii de minecă și le cer cițiva bani, de muzicanți. Noaptea, Santiago, care n-a fost niciodată un oraș de noctambuli, e acum pustiu. Se aud pașii soldaților pe caldarim. Din cind în cind, cite-un foc de armă. Nu se știe însă niciodată cine a fost amenințat, rănit, ori ucis. Ziarele rămin totdeauna discrete. Unii rezistă, alții dispară. E adevărat că în Chile se consumă acum mai mult alcool ca oricind. E adevărat că unii nu au decit o singură dorință : „să plece să respire puțin în Argentina, în Europa". E și mai adevărat că unii nu mai pot uita clipa arestării și orele de tortură : „Sint o văduvă de război. Totuși bărbatul meu trăiește", spune disperată o femeie al cărei soț a stat mai multe luni în închisoare în așteptarea sentinței, a fost mereu torturat și acum trăiește într-o stare de continuă prostrație.

Căci represiunea rămine și azi, la un an de la lovitura de stat, realitatea cotidiană cea mai pregnantă. Nimeni nu știe exact care e numărul victimelor. Jaime Gazmuri, secretar general al MAPU–OC (Mișcarea de acțiune populară unificată – muncitori și țărani) care-și desfășoară activitatea în clandestinitate, declara : „Știm doar că nu e vorba de 5 000 (cifra dată de unul din membrii juntei la o emisiune televizată) și nici de cincizeci de mii. Dar credeți că cinci mii de morți nu ajung pentru a condamna junta în fața istoriei" ? Totuși, cifrele încep să se precizeze ici-colo, cu jumătate de glas, cu teamă. După 11 septembrie au fost masacrați în masă indienii Mapuches. Satele au fost bombardate. Și încă o certitudine : numai la Santiago au dispărut într-un singur an 650 de persoane despre care nimeni n-a auzit nimic.

Unde dispar oamenii ? Cele mai utilizate locuri de detenție și tortură sint cazarma Tejas Verdes, Academia de război a forțelor aeriene de la Las Contes, cazarma regimentului Tacna, Baza aeriană El Bosque, pasajul subteran al Pieței Constituției. Să nu se uite însă insula Dawson.

Cum dispar oamenii ? Metodele s-au perfecționat. Dintr-o mașină fără număr coboară doi-trei civili și fără vreun mandat de arestare, il ridică din casă, de pe stradă de la birou pe cel căutat. Acesta dispare pentru maximum șase săptămini fără ca cineva să știe unde se află. E supus la două-trei ședințe de tortură prelungită. Dacă nu reapare după șase săptămini, înseamnă că nimeni nu-l va mai vedea niciodată. Tortura e diversificată : de la cea psihică (simulacre de execuție prin împușcare, spinzurare sau prin prezența în încăperile în care sint torturate alte persoane), la tortura fizică (aplicarea de electrozi, smulgerea unghiilor, mutilarea etc. etc.). Au fost uciși astfel, fără sentință, numeroși oameni. Între cele mai cunoscute cazuri, cel al doctorului Garcia, radiolog la spitalul din Buin, Alfonso Carreno, Victor Serega, membru al comitetului central al partidului socialist, senatorul comunist Jorge Montes.

„Un joc de șah ciudat și tragic". Aceasta e comparația prin care trimisul special al ziarului Le Monde încearcă să definească politica actuală a juntei. La sfirșitul lui iunie, generalul Augusto Pinochet a mai dat încă o lovitură. S-a proclamat șef suprem al națiunii pe timp nelimitat. În noua postură, el pare perfect convins de caracterul istoric al misiunii sale. Pentru împlinirea cărei misii orice mijloace i se par bune. În guvern însă încep să apară disensiuni. Între șefii de stat major ai celor patru arme se produc conflicte. Democrat-creștinii oscilează din ce în ce mai mult. Vechiul adversar electoral al președintelui Allende, leaderul democrat-creștin Eduardo Frei, spera ca dispariția acestuia să-i ofere în mod sigur fotoliul prezidențial. Dar după 11 septembrie 1973, junta și generalul său au avut grijă să spulbere toate iluziile domnului Frei. În rindul partidului pe care-l reprezintă s-a conturat în ultima vreme o aripă, din ce în ce mai numeroasă, care manifestă tendința de a-și uni forțele cu cele ale mișcării de stinga. Aceeași dorință se manifestă și în rindurile reprezentanților bisericii. Numeroși prelați au înțeles foarte repede adevărata natură a juntei, represivă și totalitară. Și nu se sfiesc să o califice în mod public drept fascistă. În mod demonstrativ, cardinalul Raul Silva Henriquez, arhiepiscop de Santiago, a hotărit ca biserica să nu celebreze aniversarea unu-i an de la lovitura de stat. În plus, într-o scrisoare adresată generalului Pinochet, cardinalul și alți conducători ai cultelor religioase au cerut ridicarea stării de asediu și amnestierea prizonierilor.

„Faza finală a luptei noastre va fi insurecțională". Într-un interviu acordat aceluiași trimis special al ziarului Le Monde, secretarul general al MAPU-OC-ului, Jaime Gazmuri, declară : „Acum sintem în a treia fază a luptei de clasă împotriva dictaturii. Mai concret, din iulie am început o intensă propagandă împotriva dictaturii fasciste a juntei. Scena acestei lupte sint uzinele, cartierele muncitorești, Universitățile. Dar am ieșit și în stradă. Junta e din ce în ce mai izolată politic. Pentru noi, problema e de a converti această izolare într-o mobilizare masivă împotriva ei. Scopul nostru este deci constituirea unui vast front antifascist, a cărui coloană vertebrală va fi unitatea populară... Etapa finală a luptei noastre va fi probabil insurecțională. Vrem să reinstaurăm un stat democratic".

Rezultatele muncii politice ale frontului unității populare au început să apară chiar și în rindurile armatei. Marinarii de pe Orello refuză să patruleze. Șase avioane sint sabotate prin introducerea de nisip în motoare. Un grup de soldati încearcă să fugă în Peru. Colonelul Jana e arestat. Un comandant se sinucide pentru că nu rezistă torturilor.

La Paris, Volodia Teitelboim, membru al comisiei politice a partidului comunist chilian, acordă un interviu ziarului L'Humanité din care poate fi reținută următoarea pozitie : „Recunoașterea urbi et orbi că patronii americani ai lui Pinochet au planificat lovitura de stat din 11 septembrie 1973 capătă valoare de definiție pentru caracterul juntei : o creație străină poporului chilian, istoriei lui. Mărturisirile de la Washington confirmă și demonstrează că junta nu e Chile, nu e patria, nu e națiunea. Chile, patria, națiunea aparțin poporului, sint în miinile poporului și nu în cele care au fost plătite și îndemnate din afară să-l asasineze pe Allende, să asasineze democrația ... Manifestul Uniunii populare, lansat la Santiago în septembrie trecut, proclamă necesitatea unirii tuturor democraților, a mobilizării poporului pentru a pune capăt nopții negre a mizeriei și represiunii. Mișcarea de solidaritate cu Chile constituie un stimulent foarte bun pentru rezistența antifascistă. Solidaritatea internațională e un element fundamental al luptei poporului chilian".

I. PANTEA

TERRA MAGAZIN

AEROBUZ PESTE NECKAR. Fără a produce zgomot și gaze de eșapament și-a făcut apariția plutind deasupra orașului Mannheim un nou vehicul diestinat transportului suburban. Cursa de probă deasupra fluviului Neckar s-a desfășurat de asemenea spre satisfacția cetățenilor. Premierea oficială a aerobuzului de invenție elvețiană va avea însă loc abia la 18 aprilie 1975, cu prilejul deschiderii Expoziției federale a horticulturii la care se așteaptă șapte milioane de vizitatori. Opt trenuri cu cabine de acest tip, fiecare avind capacitatea de 100 locuri, vor circula pe toată durata manifestării (185 zile) între diferitele secțiuni ale expoziției aflate la o distanță de 3,5 km. Cu această ocazie se va constata dacă autobuzul aerian din segmente articulate este susceptibil să revoluționeze traficul suburban în zonele de aglomerare industrială ale Europei. Experți și personalități din sectorul politicii comunale de pe toate meridianele sosesc de pe acum în Republica Federală Germania pentru a se informa cu privire la amenajarea traseului și comportarea în mers a aerobuzului.

INIMĂ ATOMICĂ : Doctorul Lowell T. Harmison este conducătorul grupului de specialiști americani care se ocupă cu construirea protezelor cardiace. Echipa este în momentul de față pe pragul unei mari reușite : construirea pentru prima dată în lume a unei inimi artificiale care funcționează cu ajutorul energiei atomice. Astfel, nouă viței luați pentru experiență au trăit cinci zile cu o inimă atomică ! „Pină la utilizarea unei astfel de inimi la om mai e cale lungă" afirmă doctorul Harmison. Problema se pune cum să se micșoreze dimensiunea generatorului atomic, care se introduce în cavitatea ventrală a pacientului, și reglarea activității inimii atomice în funcție de cantitatea de oxigen în singe. În afara organismului o astfel de inimă a funcționat excelent fără reparații" timp de un an.

„ÎNVĂȚĂTURA DE MINTE". Joseph Drillard, pasionat cititor al romanelor polițiste, – mai ales al seriei Maigret — a scris în zilele acestea o scrisoare cunoscutului autor al seriei susamintite, lui Georges Simenon. „Stimate Simenon — scrie Drillard — am citit mai mult de treizeci de romane scrise de Dvs., iar acum aș vrea eu însumi să trăiesc ceva demn de un roman polițist. Spuneți-mi ce să fac ? Tocmai cînd Drillard ieșea de la poștă a fost atacat de un huligan, bătut și jefuit. Din spital, după ce și-a mai revenit, i-a scris lui Simenon a doua scrisoare care glăsuia : „Stimate Simenon, considerați prima mea scrisoare neimportantă. Acum știu totul".

AUTOBIOGRAFIE PE BANDĂ. Casa de editare „Me Books" din Los Angeles și-a procurat un computer pentru scrierea autobiografiilor. Persoana interesată nu are decît să-i „povestească" computerului citeva date personale (numele și prenumele, adresa, menu-ul preferat, întimplări fericite și nefericite, numele dușmanului, etc.) și din aparat — doar după citeva minute — va ieși o carte frumos legată cu autobiografia respectivă scrisă literar (?). După asta – cum se zice – ești un „om făcut" !

IN APĂRAREA PITICILOR. Otto Engel din Hamburg a înființat de curind o asociație care vine în apărarea oamenilor mici (adică a celor care nu depășesc 1,50 cm înălțime). „Închipuiți-vă, zice Engel — cum se simte o gospodină, ce nu depășește 1,20 cm, cind se află în fața unui bufet de dimensiuni obișnuite. Dar acela care se duce la cinematograf sau să-și cumpere un costum de haine ? Dacă nu altceva, cel puțin, celor mici de statură să li se reducă impozitele corespunzător înălțimii".

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef). FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct). IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXV ● 8 noiembrie 1974 ● Nr. 45 (349) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrările artistului plastic OCTAVIAN MAXIM

Eveniment politic major

Peste citeva zile, județul Timiș, va trăi momentul fierbinte al unui eveniment politic major – Conferința Organizației județene Timiș a Partidului Comunist Român. Participanți la efortul amplu pe care il trăiește intreaga țară, in aceste zile premergătoare istoricului Congres al XI-lea, oamenii muncii, români, germani, maghiari, sirbi și de alte naționalități, din județul nostru, ca un singur om, printr-un eroism cotidian, conturează cu fapte sentimentele de abnegație și profundă mindrie pentru partidul său comunist, pentru ințeleapta politică a sa. In acest context emulativ, Conferința Organizației județene Timiș a P.C.R., intrunind comuniști din toate domeniile și ramurile de activitate va supune unei atente analize infăptuirile obținute de intregul ansamblu economico-social al județului, in pragul noului cincinal, va analiza și dezbate perspectivele dezvoltării sale multiple descinse din Carta de aur a națiunii, Proiectul de Program al partidului și din Proiectul de Directive pentru Congresul al XI-lea, și măsurile concrete care se impun pentru implinirea tuturor deziderатelor majore care stau in fața națiunii noastre.

Momentului reper, pe care il inscrie Conferința Organizației județene Timiș a P.C.R. in viața și istoria acestui colț de țară ii sint inchinate intreagă increderea și devotamentul nostru, a tuturor oamenilor muncitori, țărani, intelectuali, care prin simțămintele și truda noastră vom contribui la implinirea tuturor obiectivelor viitorului nostru.

Prin intreaga lor activitate, prin cuvintul și fapta lor, toți oamenii muncii din acest colț de țară urează succes deplin lucrărilor Conferinței Organizației județene Timiș a Partidului Comunist Român și iși alătură angajamentele intregului popor pentru traducerea in viață a mărețelor obiective care stau in fața intregii noastre națiuni socialiste.

ORIZONT

PROGRAMUL ROMÂNIEI VIITOARE

Pentru făurirea unei arte umaniste

Eveniment cu semnificație profundă pentru destinele României de azi și de miine, amplul Proiect de Program al Partidului **reprezintă, pentru obștea scriitoricească, pentru toți cetățenii patriei, mărturia continuității de concepție, a maturității de gindire teoretică și de aplicare consecventă in practică a deziderатelor pe care documentele elaborate in ultimii ani le-au pus in fața poporului nostru. Recunoaștem, in recentul** Proiect de Program, **spiritul revoluționar și ideile valoroase din expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la** Plenara C.C. al P.C.R. **din 3–5 noiembrie 1971, cuprinzind** Programul P.C.R. pentru imbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste, **indemnurile generoase ale secretarului general al partidului, adresate creatorilor de frumos, cu prilejul intilnirilor de lucru cu reprezentanții scriitorilor și lucrătorilor din domeniul culturii.**

Rolul important care este atribuit creației literar-artistice, in contextul muncii ideologice, de educare a maselor, a tinerelor generații, in spirit revoluționar, pentru afirmarea in viață a normelor eticii și echității socialiste, conferă creatorului de valori al epocii noastre o responsabilitate crescută pentru făurirea unei arte umaniste, care să aibă permanent in atenție problemele omului contemporan, relația cu prezentul, cu istoria patriei ; o artă capabilă să deschidă maselor un larg orizont spiritual, să transmită o concepție inaintată despre viață, să cultive sensibilitatea pentru frumos – repere, acestea, fără de care nu poate fi concepută societatea comunistă a viitorului.

Arta și literatura au fost intotdeauna, barometrele cele mai sigure care au indicat schimbările petrecute in viața spirituală a unei colectivități umane, in relațiile sociale, direcțiile importante ale mișcării de idei, concepția filozofică dominantă, idealurile și aspirațiile maselor populare. Oferind scriitorului posibilitatea de a-și afirma liber, multilateral, personalitatea, societatea noastră ii cere in același timp să manifeste spirit militant ca om al cetății, să mediteze asupra condiției literaturii pe care o promovează, astfel ca in aceasta să iși afle reflectarea transformările continue ale lumii contemporane.

Pronunțindu-se pentru o artă angajată, care să slujească țelurile nobile ale socialismului, scriitorul este obligat să-și pună, acum mai mult ca oricind, problema statutului estetic al operei sale, să caute formele cele mai potrivite de expresie care să cuprindă adevărul vieții. Adresindu-se unui public din ce in ce mai pregătit să recepteze frumosul, cu un nivel de cultură ridicat și o bună conștiință a valorilor, formată prin școală, autorul contemporan nu iși mai poate permite să dea o operă de simplă afirmare a unor idei, fără indoială importante, dar a căror enunțare, numai, ori inscriere mecanică, nu va reuși să asigure literaturii, artei, in general, un rol afectiv in activitatea de transformare socială, de formare a omului nou.

O literatură care nu izvorăște din trăirea evenimentelor contemporane, aflată

LUCIAN ALEXIU

(Continuare in pag. 3)

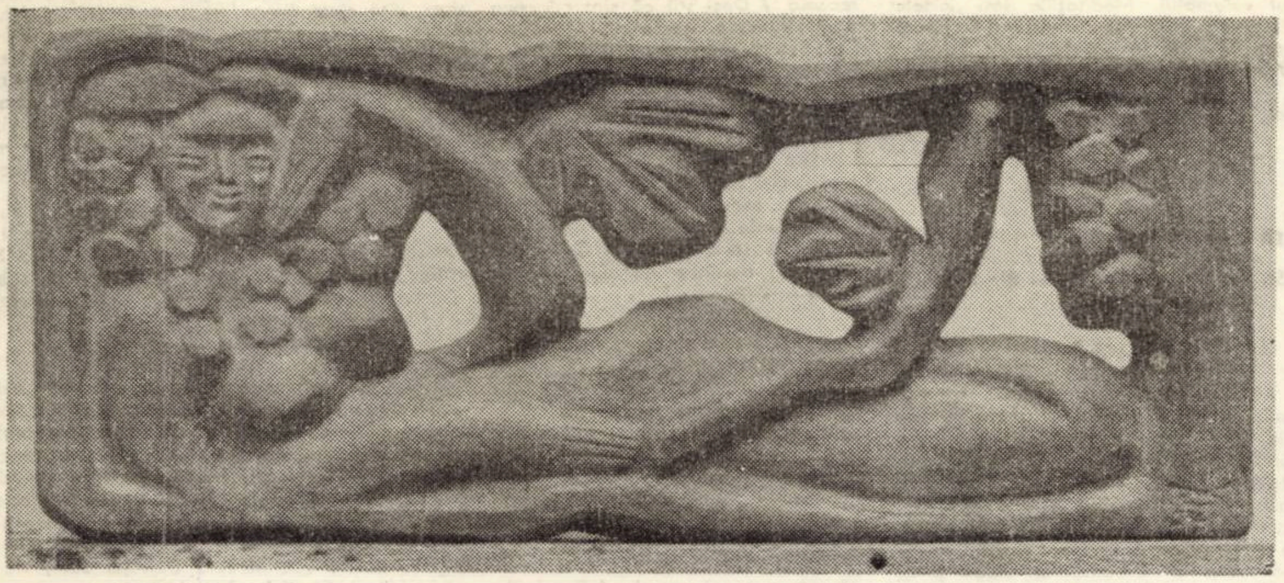

OCTAVIAN MAXIM : „Toamna"

Toamna 1974

Trăim aprinse clipe, eroic strălucind
De aurul muncii și zilelor – lumină ;
Ne cheamă insăși firea, iar brațele descind
Către alerta toamnei, zvicnind din rădăcină.

Ogorul nu se-ntoarcă incovoiat spre sine,
Iar rodul in pieire nu-și afle viitor !
E prea adincă brazda conviețuirii line
Și e iubire-n orice gest de semănător.

Nu ceasul istovirii, ci ora piinii bate.
Și ajutăm natura să se intoarcă iar
In ciclul armoniei și-n generozitate,
Acolo unde este belșugul nobil har.

LUCIAN BURERIU

Bogății care nu trebuie să se piardă

Zile și nopți de ploaie. Vint și frig. Aceasta a fost toamna anului 1974 in Cimpia bănățeană. Capricii ale timpului cărora oamenii muncii din agricultură le-au opus și le opun eroismul lor cotidian, pentru recoltarea la timp a porumbului și a celorlalte culturi tirzii, pentru transportul și depozitarea lor in hambare, pentru eliberarea terenurilor și pentru insămințările de toamnă. O bătălie dură, de zi și noapte, cu intemperiile, in care fermitatea omului a invins toate greutățile.

In aceste zile, trei reporteri ai revistei **ORIZONT** au trăit momente din această bătălie și au consemnat, fragmentar, imagini din ampla activitate care se desfășoară pe ogoare. Redăm, in pagina a 7-a a acestui număr, aceste imagini caleidoscopice.

Preludiu la o cintare a Partidului

Prin năpraznice-ncercări
sub zodii dacice ne-am născut aici,
de pe loc neurniți de vinturi de
la-nceput de-nceput.
Cu munții falnici, cu milioane de
voinici
intregim lumea c-un salt innoitor
intrevăzut.
In iureșul de zi cu zi trăim mereu tineri
și teferi.
Lanuri de griu alături de oameni
străbat
lumina cosmică pin-la-ndepărtați
luceferi
dind vieții sens adevărat.
Porumbul cit brazii despică
zări in răsărit de soare.
Nu ne gilcevim cu truda,
nici nu știm de frică.
Dăm glas fertil pămintului prin
nesecate izvoare
și urnim munții cu frunți de ghiață
rostuind temelii neclintite pe străbuna
vatră.
Dăm satelor și orașelor ecou de
puternică viață
și simțim zvicnind o inimă caldă
din fiecare piatră. Vecuim cu patria
din vremuri fără număr
avind destin dirz ursit pe ale adevărului
oglinzi.
Cu vreri de cremene ne dăltuim
fericirea,
umăr lingă umăr,
iar Partidul ne este suflet viguros
in drum spre epocale izbinzi.

ION TH. ILEA

CRONICA LITERARĂ

Anavi Adam

Vremuri metaforice *)

(Ed. Facla – 1974)

„Vremuri metaforice" este o carte lucrată în filigran. Aceasta nu împiedică nicidecum ca poemele care-o alcătuiesc să fie tăiate în linii clare, întrucît lucrarea în filigran nu exclude (ca încununare a unei poetologii realiste) sinteza multiplelor posibilități de transformare spațială și dinamică a metaforei. Așadar, poetul, care încă din titlul volumului său ne avertizează că-l înțelege ca o adevărată campanie poetică despre semnificația timpului istoric, evită în poemele sale ceea ce cu un termen de ieri se numește „muzică intimă", „vraja verbului" sau „inefabil", pentru a ne împărtăși în locul lor, după formula sa din poezia **În dosul lucrurilor**, frenezia „nesfîrșitei deschideri a tainelor".

Procedeul este de șoc și de reacție așa – zicînd materială – și, în final, de reflexivitate luminoasă. Microfenomenele repetate drept chei ale tainelor sînt, bineînțeles, de natură extralogică, dar nu și refractare asimilării prin formule raționale apropiate. Dealtfel, și de aici, ca un avertisment, titlul volumului. Dar poetul se și explică în poeme ca **Magie nouă**, în fruntea căruia înscrie chiar două motto-uri, unul din Georg Cantor și celălalt din H. Poincare : „Esența matematicii se identifică cu libertatea", respectiv „Generațiile viitoare vor considera teoria mulțimilor ca o boală depășită". Sub pavăza lor, poemul, apoi se înscrie larg și cadențat în jurul paradoxului clasic : „Melcul este mai iute la picior decît Achile". Caracterul parabolic al unor asemenea poeme, credem, este evident.

S-ar putea spune că maniera în filigran a poemului, cultivată de Anavi Adam, este profund antipasională. Obiecția este întemeiată dacă în poezie prin pasiune înțelegem dezordinea romantică a sentimentelor. Dezordine redată nu fără grație cu mijloacele de vocabular, prozodie și sintaxă de acum un veac și mai bine. Experiența ultimilor patruzeci de ani, scurtă ce e drept, interzice însă poetului să mai falsifice realitatea. Așa, de pildă, în cele șase distihuri ale poemului **Baladele familiei**, Anavi Adam rezumă în mai puțin de o sută de cuvinte (semnificativ că numai unul din ele „ce va fi" ? se repetă !) tot tragismul epocii fasciste, în luptă cu care s-a născut conștiința omului nou. Tradiționalism anchilozat, romantism reacționar, barbarie versus „vremuri metaforice" ca epocă de construire a noii societăți : – iată mesajul care în ultima reducțiune se desprinde din pasionalitatea controlată a poemelor din acest volum. Deși redus ca număr de pagini, el e totuși bogat, chiar foarte bogat prin revelațiile de adîncime cu care ne îmbogățește amintirile peste măsură de triste din acei ani.

Conduita „thermopileană" a lui Anavi Adam, bazată pe facultatea de a trăi mai multe sentimente fie simultan, fie într-o succesiune rapidă, și de a le controla cît mai perfect posibil, i-a permis să scrie pe lîngă ciclul **Aer curat !**, măiastră diatribă la adresa politicii de struț, cultivată de o anumită a t i t u d i n e poetică, prețios „liberă" și „artistic rafinată", cele zece secvențe ale poemului **Confesiuni, viziuni**, ambele perfecte în felul lor. Dar poate nu este neinteresant să detailăm.

În ciclul întîi citat, Anavi Adam „c r e e a z ă" cinci poeți lirici, fiecare cu profilul său individual care, laolaltă, formează un adevărat organism poetologic **à l'ancienne,** civilizat și frumos stihuitor. Totuși, din versurile lor răzbate mereu spontan și nepotrivit cu timpul, ca o a doua realitate, antiumanismul, sub variatele sale forme, încă viu, de la ipocrizie și primitivism, la egotism și exagerarea bucuriilor simple.

În contrast cu acest ciclu, **Confesiuni, viziuni** se înscrie volumului **Vremuri metaforice** ca o cutremurătoare recapitulare a tragediei europene din cel de-al patrulea deceniu. La început, o primă secvență aproape idilică : „Așa coboară asupra mea lumina ca / în zilele nămeților mari fulgi de nea". Dar imediat cu a doua secvență ne aflăm în plină dramă. Concomitent, eul liric se strecoară în zeci de alte existențe, devenind eu liric colectiv : „În mine un David au sperat a-l găsi / șaisprezece copii cu șepci de licean". Maturizarea omului în suferință, ca individ, nu duce totuși la depășirea de sine fără un sentiment de vină. Căci cel ce numai se înalță în fața propriei conștiințe nu face să și dispară răul din lume. Important este deci să ne amintim în toate împrejurările de misiunea noastră socială. Spre acest din urmă adevăr țintesc mai ales versurile finale din poemul analizat. Sau cu alte cuvinte – mesaj ce se desprinde și din poezia **Rețeta:** – unui om adevărat, disciplina îi cere să treacă peste propria-i persoană, consacrîndu-se cu desăvîrșire idealului social pe care-l reprezintă. În multe rînduri, materialul faptic pe care-l reflectă volumul **Vremuri metaforice** este uneori prea viu în conștiința noastră. Cu atît mai demnă de subliniat deci puterea de transfigurare inerentă metaforismului creat de Anavi Adam – metafore agonice, în sensul clasic al termenului, combative și demascatoare.

ANDREI A. LILLIN

*) **Anavi Adam : Metaforas idök (Vremuri metaforice)**

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

DIM. RACHICI :

„Într-un auz de floare"

(Ed. Eminescu, 1974)

Acest volum al lui Dim. Rachici, intitulat cam dulceag **Într-un auz de floare,** marchează în creația poetului un moment de îndestulare și de oarecare oboseală. Cartea se deschide cu un număr de poeme patriotice, frumos și emoționant scrise, dar aflate, în general, sub nivelul celor cuprinse în **Întindere solară** (plachetă apărută în 1973). Cîteva sînt, totuși, demne de a fi citate alături de acelea : „Pe-aceste vechi platouri înalte pe unde / străbunii umblară, pe unde / doar brazii visează în sarica vîntului ; / lîngă aceste fără de moarte / observatoare ale luminii, întîiele / sfințite de razele soarelui, din care / țara întreagă se vede ; aici / mi-am lăsat limpede inima / să lumineze, să ardă, să sune ; viscolul / să n-o poată stinge".

Textele erotice, cele mai numeroase, sînt întocmite armonios și corect. Cititorul trece de la unul la altul cu o senzație crescîndă de sațietate. Din loc în loc, însă, firul e rupt de strofe tulburi, neliniștite care aruncă, brusc, o altă lumină spre curgerea monotonă a celorlalte. Se strecoară atunci, la temeiul jubilației, un fel de tremur, teama de necunoscut și de pierdere : „Iubire-ntre noi / mai albă ca neaua / pe care și umbra păsării doare – / prelungi sentimente / pe schiuri albastre / la vale purtîndu-ne. / Oare-n ceața adîncă / ce stînci ocoli-vom / ce nedeslușite abisuri ? – / Perechi neperechi / senini ca paharul / din care / la plecare băurăm"...

Astfel de poezii (și altele încă) ieșite din confruntarea unor simțăminte contradictorii, ne fac să uităm și mult bătătorita alegorizare a poveștii lui Ulisse și a Penelopei (p. 23) și invocații de tipul „taci-mă, dragoste" și „nesfîrșitele cohorte de gerunzii și iluminări" ca aceea din finalul volumului. Meditațiile sau „artele poetice" (p. 63 74) nu au nici ele o înălțime care să le scoată peste medie.

Într-un auz de floare rezistă prin piesele închinate țării și prin tonul discret elegiac al cîtorva poeme de dragoste.

COSTA CAREI :

„Să cauți formă. Tălmăciri din lirica maghiară"

(Ed. Kriterion, 1974)

Volumul cuprinde numeroase tălmăciri din creația unor autori maghiari de frunte (Petöfi Sándor, Ady Endre, Juhász Gyula, Kosztolányi Dezsö, Babits Mihály, József Attila), întocmite de talentatul poet și traducător Costa Carei (1909-1970) și însoțite de o scurtă prefață (Kiss Jenö).

Cunoscător al subtilităților limbii și al culturii maghiare în general, Costa Carei (care a publicat în 1936 și o culegere de versuri originale, **Celebrare)** reușește, de cele mai multe ori, credem, să păstreze nealterată vocea prototipului, chiar atunci cînd e vorba de texte de reală dificultate formală și de o recunoscută complexitate a fondului (cele ale lui Ady Endre, de pildă). Reproducem, pentru a exemplifica, piesa **În fața Craiului Liniște :** „Străluce luna, trec prin codru / Și șuier, ca să par vioi. / Din spate-mi vine uriașul / Crai-Liniște, blajinul Crai / Și-i vai, dac-aș privinapoi. / E vai, de tac și-i vai, știu bine, / De dragul lunii, de-aș opri : / Un simplu of, un simplu trosnet, / Crai-Liniște, blajinul Crai / Săltînd un pas, m-ar și strivi".

Titlul antologiei este împrumutat unui sonet al lui Juhász Gyula, pe care îl cităm în continuare : „Să cauți pentru gînduri formă, plasmă, / Să sîngeri pe un verb nărod alene, / Să simți și a cuvintelor mireasmă, / Deși știi că sînt crîncene sirene, / Funebre frumuseți, fără de milă, / Ce-ți storc viața cea adevărată, / Să-ți fie-apoi de-orgia formei silă, / Simțindu-ți sterp trecutul dintr-odată ! / Că-i veselă ursita, doar de ceața / De veștejiri din largul ei zăvoi / Nu îndrăznim să ne-nfruntăm cu viața, / Ci plîngem morți frumoși uciși de noi, / Cari zac în noi pe veci, ca oseminte, / Bolnave, triste, trudnice cuvinte...".

Generoasa trudă a lui Costa Carei, încununată de incontestabile izbînzi, merită toată atenția.

CORNELIU POPEL :

„Frații mei blînzi"

(Ed. Junimea, 1974)

Versurile lui Corneliu Popel suferă de pe urma excesului de „regie". Oficiind grandilocvent, autorul lasă a se înțelege că reinventează poezia („Poesia"), printr-o vertiginoasă coborîre la îndepărtatele-i origini orfice, patetice și oraculare. De aici, tonul arhaizant (cu șovăială) și dialectal (pe alocuri), de aici, probabil, și excesul de ghilimele care introduc, în text „misterioase", sentențioase pasaje. Poetul scrie **au „sau", greșale, Moldavia, șușaua „șoseaua", sara, îi „este", invățătoriul** etc. Nimic rău în asta, firește, dacă n-ar fi (cum este) doar o acumulare inexpresivă de „termeni". Fiindcă, neputînd trăi spiritul vechilor hrisoave, Corneliu Popel le pastișează, pe apucate, timbrul. Placheta nu este lipsită, totuși, de unele fragmente notabile : „Deasupra unei cărți / nevăzută cîntă firea / și domnii plaiului / hohotesc cu aur / pe buze / „dragii mei / dragii mei / unde vor fi acele / stîne ale paradisului / și unde va fi / cîntecul tîrziu / al turmei care pleacă / întru alegerea darului adevărat / se duc ele / spre mirosul de fîn / cu sfințenie copt / caută-n mulțime / roade ale pămîntului / și ale cerului și ale / apei pierdute".

De cele mai multe ori, însă, autorul (care pozează într-un fel de pontif al „Poesiei") rostește de pe înălțimea **Muntelui** sau din meandrele **șușelei sublime** (acestea două, împreună cu **iepurele,** reprezintă osatura simbolică a cărții) versete incolore.

În volumul lui Corneliu Popel totul este „sublim" : **apa sublimă, copacul sublim, lunca sublimă, poiana sublimă, floarea sublimă, glăsuirea sublimă, nunta sublimă, poarta sublimă** etc. Dar, înainte de orice, **șușeaua – șușeaua sublimă** pe întinderea căreia Corneliu Popel își poartă anevoie imensul său bagaj de gesturi colosale și vorbe pompoase. Și e păcat, căci temele nobile (pe măsura dorinței sale) nu i-ar lipsi. Și nici talentul, se pare.

EUGEN DORCESCU

● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ●

CARTEA DE IDEI

VASILE DEM. ZAMFIRESCU

Etică și psihanaliză

Abundența lucrărilor elaborate azi în marginile teoriei psihanalitice nu mai surprinde. Adulată sau contestată, doctrina psihologului vienez a determinat dialoguri multiple.

Recentul studiu al lui Vasile Dem. Zamfirescu detașează din numeroasele implicații, ce pot emana din această doctrină, dimensiunea etică, operație pe deplin justificată dacă avem în vedere multiplele influențe ale psihanalizei asupra teoriilor morale, cel puțin sub raport explicativ. În acest scop, autorul prezintă tezele de bază ale psihanalizei înfățișîndu-ni-se ca un veritabil analist al acestei doctrine. Cartea cîștigă însă în importanță odată cu confruntarea dintre psihanaliză și principalele probleme ale moralei. Astfel, Freud și urmașii săi n-au încurajat niciodată teza omului bun de la natură, a omului născut cu o zestre naturală pozitivă prin esență, ci „singura afirmație pe care o îndreptătesc cercetările de psihanaliză constă în aceea că latura instinctivă a dotării naturale umane este prelucrabilă din punct de vedere social".

Deosebit de interesantă ni se pare relevarea structurii personalității, a celor trei instanțe — sinele, eul și supraeul – ce influențează viața psihică în diferite momente ale devenirii ei. Supraeul, pe care Vasile Dem. Zamfirescu îl traduce prin noțiunea românească de cuget, are un rol esențial în structurarea unui cod etic psihanalitic sub raport explicativ și normativ. Scos de sub autoritatea paternală și redefinit ca instanță socială autoritară, supraeul a devenit sursa unor aprige speculații contemporane.

Idei interesante avansează autorul și în legătură cu progresul moral. Preluînd determinația „formală" a noutății în cîmpul moralității, introdusă de N. Bellu, pentru definirea progresului moral, Vasile Dem. Zamfirescu mai adaugă două asemenea criterii, numite „conținutistice" și anume : gradul de umanizare și gradul de fericire, menite să definească mai plenar coordonatele unei adevărate evoluții morale.

IONEL NECULA

CURIER LITERAR

Oct. Gh. Percea : „Pariul", să rămînă între prieteni.

Gheghe Vulcan : Încercări modeste, fără viitor.

Ludeliana : „Diagnosticul unui specialist în proză", cum spuneți Dvs., este : nici o speranță !

Petre Purelea : Nici în această formă proza Dvs. nu ne satisface. După cum spuneți, „am lăsat frîu liber tuturor sentimentelor mele..." da, dar pînă la artă mai aveți un serios drum de parcurs, cu alte cuvinte materialul de viață pe care-l dețineți nemijlocit copleșește formula artistică pe care ați ales-o.

Galia Henegariu : „Dincolo de enigmă" nu depășește un interes strict anecdotic, este realizată sumar ; formulă seducătoare, dar, din păcate, realizarea artistică este deficitară. „Pai... spre... zece..." — poate fi luată ca o fișă sumară pentru un viitor roman. Rămîne deci de scris romanul.

A. BALTHAZAR

GÎNDIREA ȘTIINȚIFICĂ CONTEMPORANĂ

Cibernetica

Străbuna mașină cu abur era dotată cu un mic dispozitiv, a cărui ingeniozitate, simplitate și eficiență aduceau un omagiu inventatorului său. Ca importanță teoretică, însă, depășea cu siguranță epoca de la mijlocul secolului trecut. Regulatorul centrifugal conține în sine, o știință care trebuia să aștepte o sută de ani pentru a se constitui. În adevăr, greu ne-am împăca cu gîndul că Sistemele Automate, ca știință, se puteau dezvolta înaintea Sistemelor Electrice. Oricum drumul spre Cibernetică ar fi fost mai scurt. Au și ideile soarta lor.

În timp ce bilele regulatorului nu încetau să se ridice și să coboare, menținînd astfel turația mașinii între anumite limite, energia electrică se avînta în serviciul omului pe două căi, care aveau să rămînă compartimentele de bază în studiu. Curenții tari și Curenții slabi. Aceștia din urmă, după ce au făcut posibile comunicațiile la distanțe din ce în ce mai mari, vor deschide larg ochii savanților asupra noțiunii de sistem. Au apărut în limbajul științific termenii „mărime de intrare" și „mărime de ieșire" (desigur, electrice) și au intrat în uzanță probleme ca reglarea și stabilitatea. De îndată ce s-a impus evidenței izomorfismul sistemelor, cercetătorii și-au amintit de vechiul regulator cu bile și au conchis cu satisfacție că aceleași probleme se pun sistemelor electrice ca și sistemelor mecanice, hidraulice, pneumatice, oricare ar fi natura mărimilor de intrare-ieșire. S-au născut **Sistemele automate.** Preluînd zestrea Sistemelor electrice, știința servosistemelor este în prezent fundamentată teoretic la cel mai înalt nivel. Fără îndoială, zborurile spațiale nu ar fi fost posibile fără o atare evoluție, dar mai ales aici pe pămînt, roadele automatizării nu ar fi fost atît de dulci.

Este interesant cum observații banale ca analogia pîrghie-braț sau altele asemănătoare au zăcut în rafturile inteligenței umane pînă cînd dezvoltarea matematicilor și a sistemelor automate să le confere adevărata semnificație. Analogia sistem nervos-mașină de calcul, care în zilele noastre, nu mai miră pe nimeni, se oferea ca cel mai proaspăt subiect de discuție ilustrului matematician Norbert Wiener și amicului său, neurofiziolog. Dr. Arturo Rosenblueth. Și totuși, ne credem îndreptățiți a spune că marele salt în gîndirea lui Wiener s-a produs, nu atît prin ridicarea la rangul de principiu a asemănării între mașină și organismul viu, cît mai ales, lărgirii noțiunii de sistem și înțelegerii profunde a acelei particularități denumită în teoria sistemelor automate feedback (conexiune inversă). Încă în timpul războiului lucrînd, pentru armata Statelor Unite un aparat de reglarea tragerii antiaeriene, și-a propus ca schemă de studiu sistemul automat tunar-pilot. Mai tîrziu el scrie: „faptul că ne plimbăm este un jiu-jitsu continuu împotriva gravității, după cum viața este o bătălie perpetuă împotriva morții" – atribuind, astfel, echilibrului și chiar vieții, sensul de proces de reglare. Aceasta depășește cu mult ideea restrictivă de sistem automat propriu-zis. Publicînd în 1948 cartea sa **„Cybernetics" (Cibernetica"),** Wiener inaugurează o nouă eră în gîndirea științifică. Autorul mărturisește că a ieșit din dificultatea alegerii unui titlu pentru știința care se năștea, apelînd la cunoștințele sale de limbă greacă: „kubernetes" înseamnă cîrmaci, pilot. (Ampére folosise același cuvînt în sens sociologic). Răsunetul înregistrat în lumea științifică, și chiar în publicul mai puțin avizat, se datorește mai degrabă unui defect, devenit în acest caz calitatea științei pe care Wiener a numit-o Cibernetică: lipsa de unitate. Chiar dacă făuritorul și urmașii săi reușesc să contureze o arie generală pentru noua știință, rămîn neasimilate compartimente aparținînd teoriei comunicațiilor, sistemelor automate, neurofiziologiei, biologiei... Tocmai acest hibrid dă fiecăruia senzația că ar avea de profitat în domeniul său, aplicîndu-i canoanele. Poate așa și este.

În concepția fondatorului ei, Cibernetica a fost definită ca „știință a comenzii și comunicației la animal și mașină" ceea ce demonstrează cît de tributară rămîne Servosistemelor. Cel care face un pas înainte pe calea emancipării Ciberneticii este W. Ross Ashby, care introduce un instrument nou de cercetare, transformarea, reclădind totul pe această bază. Precizînd cu claritate o serie de postulate și orientînd această știință mai mult către opera lui Shannon (creatorul teoriei matematice a informației) – Ross Ashby eliberează Cibernetica de obsesia calculatoarelor, conferindu-i un statut propriu. Iar acele „jucării" cibernetice, care reproduc artificial anumite funcțiuni ale organismului viu – cu denumirile lor sugestive, de la „fluturii de noapte" ai lui Wiener la Homeostatul lui Ashby – au mai degrabă un caracter experimental decît aplicativ. Acest din urmă rol va crește pe măsură ce teoria va evolua spre o concepție unitară.

La aproape treizeci de ani de la apariție, cuvîntul continuă să fascineze. Un fel de știință a științelor se anunță pe firmamentul gîndirii umane. Va fi oare Cibernetica mai mult decît o teorie generală a sistemelor? O filosofie? Sînt întrebări ale acestui fine de secol și mileniu.

OVIDIU MANOLE

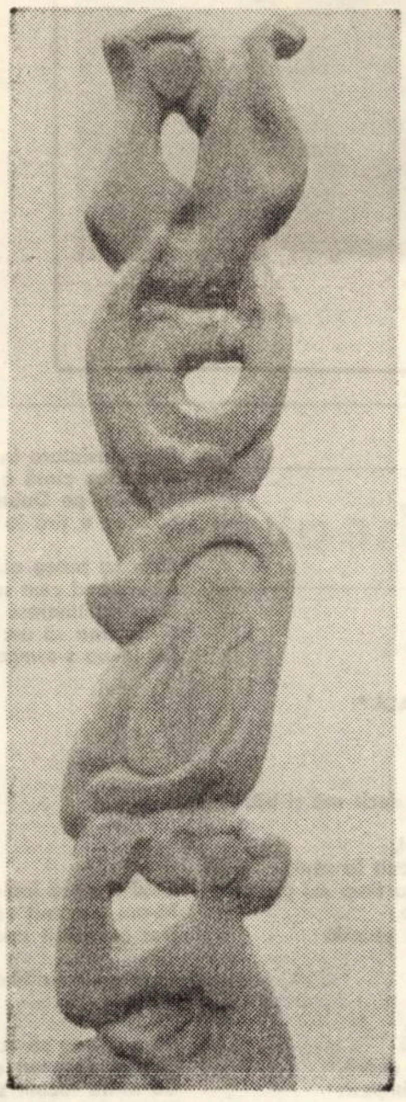

OCTAVIAN MAXIM : „Muzele"

CARTEA DE IDEI

Ipostaza de estetician critic

Apărut în colecția de estetică a Editurii Științifice, volumul de față reprezintă o necesară restituire a ipostazei de estetician și de critic a profesorului C. Dimitrescu-Iași, datorată cercetătorului timișorean Ion Iliescu, cunoscut pentru contribuțiile sale anterioare la istoria esteticii românești. Demonstrarea valorii incontestabile a acestei activități a lui C. Dimitrescu-Iași se face printr-o destul de largă selecție a operelor sale fundamentale (traducerea integrală a lucrării „Der Schonheitsbegriff. Eine Estetisch-psychologische Studie", Leipzig, 1877, prima teză de doctorat cu subiect de estetică a unui cercetător român — text pînă acum neglijat —, lucrarea de concurs pentru ocuparea postului de profesor la Universitatea din București, 1885, precum și o serie de articole cu caracter teoretic, cronici, recenzii, comentarii pe probleme de estetică și critică literară, publicate în presa vremii); la acestea se adaugă un masiv studiu introductiv, în care I. Iliescu conturează un portret compozit al esteticianului, istoricul și sociologul C. Dimitrescu-Iași.

Făcînd un larg excurs în situația esteticii la sfîrșitul secolului al XIX-lea, autorul ediției remarcă contribuția fundamentală a lui C. Dimitrescu-Iași la constituirea unei estetici materialiste, experimentale, realist-psihologice, ca cel „dintîi estetician cu adevărat", prin comparație cu Titu Maiorescu, A. D. Xenopol sau Gh. Panu. Prin formația sa filozofică, esteticianul era un raționalist care își fundamenta conceptul de frumos și definirea emoțiilor artistice pe metodele de investigație pozitivistă, oferite de științele naturii (darwinismul), fiziologie și psihologie. În lucrarea de doctorat, C. Dimitrescu-Iași se apropie mai mult de noua școală a formalismului herbartian (Herbart-Zimmenmann), împotriva „idealismului estetic" al lui Kant și Hegel, ce inspiraseră ideile lui Maiorescu. Cercetătorul român făcea chiar o încercare dialectică de a se plasa pe un punct de vedere mediativ între cele două tendințe opuse năzuind la o sinteză care să rezolve raportul dintre elementele obiective și cele subiective ale frumosului. Se apreciază astfel că există două forme ale frumosului: „o formă inferioară care corespunde sentimentelor estetice simple — frumosul formal" și „o formă superioară frumosului, corespunzînd sentimentelor estetice superioare, care este constituită din forma de bază (adică raporturile formale obiective) și din legăturile acestora cu un conținut ideal". Urmînd exemplul lui Fechner, C. Dimitrescu-Iași nu pornește de la categorii metafizice pentru a găsi validarea lor în experiența estetică (frumosul nu este adică un dat aprioric, mistic) ci inversează direcția cercetării în ideea că „o soluționare științifică este posibilă numai în măsura în care acceptăm punctul lui de plecare în experiență și ne înălțăm de la ea la principiul suprem... În consecință... am cercetat analitic experiența exterioară și interioară, ca atare, și am urmărit geneza conceptului frumuseții și obiectivarea lui în natură și artă" (p. 132).

Esențială este astfel încercarea cercetătorului român de a acorda esteticii statutul unei științe autonome care să recurgă la datele oferite de celelalte științe ce studiază aspecte ale frumosului pe cale empirică (fizica, arheologia artistică, psihologia, sociologia, etc.). El încearcă să lege evoluția ideilor estetice de condițiile vieții culturale materiale și sociale, de mentalitatea veacului, de tendințele politice. De un deosebit interes sînt și articolele publicistice ale lui C. Dimitrescu-Iași, care fac încercarea de coborîre din imperiul oarecum abstract al unei estetici filozofice (lucru întreprins și în partea finală a tezei, unde se particularizează principiile fundamentale în cîteva excelente schițe privind artele individuale) la cel al unei estetici aplicate. Fără să fie un profesionist al criticii literare, bunăoară, cercetătorul participă de pe pozițiile esteticii sale materialiste la principala controversă a vremii, apărîndu-l într-o serie de intervenții pe C. Dobrogeanu-Gherea de detractori și evidențiind încercarea acestuia de a fundamenta o critică științifică. O asemenea nouă critică trebuie neapărat, după părerea cercetătorului, să pornească de la metodologia oferită de psihologia experimentală, sociologia lui H. Taine, estetica materialistă a lui Fechner, etc, pentru a se elibera de tradiția criticii metafizice. Remarcabile sînt și aprecierile făcute de el cu privire la legitimarea formulei „artei cu tendință", a artei socialiste, a comandamentelor etice ale literaturii. În fața fenomenului viu al literaturii, esteticianul dovedește o mare mobilitate recunoscînd justificarea noilor idealuri și forme ale artei moderne și avertizînd împotriva unei poetici și estetici canonizante: „Adevăratul legiuitor pe tărîmul poeziei rămîne etern geniul poetic". Astfel privit (și se va observa imediat avantajul acestei poziții față de viitorul „dogmantism" al lui M. Dragomirescu) rolul „filozofului gînditoriu", al esteticianului, va fi acela al selectării operelor viabile ale unui timp istoric și prefigurarea evoluțiilor viitoare, a elementelor de continuitate, rol în care care esteticianul se întîlnește cu sociologul și criticul literar.

MARCEL POP-CORNIȘ

C. Dimitrescu-Iași, STUDII DE ESTETICĂ (Editura Științifică, 1974)

Pentru făurirea unei arte umaniste

(Urmare din pag. 1)

departe de clocotul autentic al vieții, o literatură care inventează false probleme sau care tratează realitatea schematic va fi, deci, incapabilă să-și asume, responsabil, rolul care i s-a conferit. Să ne reamintim, în acest sens, cuvintele pilduitoare și îndemnul adresat creatorilor de către tovarășul Nicolae Ceaușescu la Plenara C.C. al P.C.R. **din noiembrie 1971:**

„Redați în artă măreţele transformări socialiste ale țării, munca clocotitoare a milioanelor de oameni; veți găsi și contradicții și conflicte reale, nu închipuite, și fapte mărețe, emoționante, demne de numele de om.

Redați și frumosul și iubirea în înțelesul lor măreț!

Folosiți arma umorului, satirizați defectele care se manifestă în societate și la oameni.

Faceți din arta voastră un instrument de perfecționare continuă a societății, a omului, de afirmare a dreptății și echității sociale, a modului de muncă și viață socialistă și comunistă".

Un rol important în orientarea și sprijinirea creației originale revine, așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu la întîlnirea cu reprezentanții scriitorilor din 7 august a.c., criticii literare care, situîndu-se pe pozițiile filozofiei materialist-dialectice are datoria să promoveze o artă realistă animată de un autentic spirit revoluționar, să educe gustul publicului, să opereze, înainte de toate, o selecție a valorilor. Literatura celor trei decenii care au trecut de la Eliberare – poezia, proza, dramaturgia – cuprinde opere cu un valoros conținut umanist și de o elevată realizare estetică, iar popularizarea acestora, situarea lor în contextul tradiției literelor românești și universale, rămîn sarcini permanente ale criticilor literari.

Mobilizînd pe scriitori, pe toți oamenii de artă și cultură, în efortul de gîndire creatoare a națiunii noastre, Programul politic al Partidului **pune, de fapt, în fața creatorilor de frumos, unul dintre cele mai nobile țeluri – înfăptuirea** proiectului **omului societății de miine. Și pentru că rostul literaturii, al artei este, în esență, realizarea** comunicării **inter-umane, locul lor în societatea comunistă nu poate fi decît de cea mai mare importanță.**

PANORAMIC

• ÎN ȘEDINȚA DE MARȚI a Cenaclului Asociației Scriitorilor a citit proză scurtă Paul Eugen Banciu. Discuțiile au fost însuflețite. Au luat cuvîntul: Ion Arieșanu, Crișu Dascălu, Olimpia Berca, Claudiu Iordache, Nicolae Țirioi, Sofia Arcan, Mircea Șerbănescu și alții. Referent: Eugen Dorcescu. Ședința a fost condusă de prozatorul Mircea Șerbănescu.

• Cel de-al III-lea Simpozion româno-iugoslav, pe tema: **Interferențe lingvistic-dialectice și paralelisme filologice,** și-a desfășurat recent lucrările la Zrenjanin sub egida **Societății de limba română** din Voivodina, a **Institutului de lingvistică** din Novisad și a **Secțiilor de romanistică și italienistică** din Belgrad.

Dintre contribuțiile românești amintim pe cele ale prof. dr. doc. Gavril Istrate, **Elemente sîrbești în opera lui M. Sadoveanu,** prof. univ. dr. I. D. Lăudat, **Raporturi culturale româno-sîrbe în perioada slavonismului cultural la români,** Victor Vescu, **Împrumuturi românești în graiurile sîrbești din jud. Timiș și Caraș-Severin.** Din Timișoara au participat cu comunicări conf. dr. Theodor Trîpcea și Liliana Boiț despre: **Caracterul împrumutului slav în dialectul aromân,** asist. Jiva Milin, **Manuscrisele slavone de redacție sîrbă din Biblioteca Academiei R. S. România** și subsemnatul cu **Observații filologice asupra tipăriturilor bilingve sîrbo-române.** Simpozionul, excelent organizat, a contribuit la întărirea colaborării cultural-științifice româno-iugoslave.

CEZAR APREOTESEI

• **LA A TREIA EDIȚIE** a Festivalului Național al cinecluburilor, a fost distins cu trei medalii de aur și mențiune Cineclubul C.F.R. Timișoara. Filmele premiate sînt: „Jurnalul nr. 3/1974", „Autoutilare", „Sămința", „Calea cu amintiri". Cineclubul „6 Martie" Timișoara a obținut premiul III pentru documentarul tehnic „Pe coordonatele tehnicii" iar Cineclubul „Gaudeamus", o mențiune pentru filmul artistic „Repartizat în provincie" și „Faceți dv. comentariile".

• **ASOCIAȚIA CULTURALĂ SĂTEASCĂ DIN FRUMUȘENI** a ales în adunarea generală, din data de 2 nov. 1974, un număr de 49 de membri de onoare, cu ocazia redeschiderii activității, printre care Alexandru Mitru, scriitor, cu ocazia împlinirii vîrstei de 60 de ani, și un număr de 8 scriitori de la Asociația scriitorilor din Timișoara dintre care: Ion Arieșanu, Anghel Dumbrăveanu, Alexandru Jebeleanu, Damian Ureche, Alexandru Deal, Laurențiu Cerneț.

• **SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE,** filiala Arad, a organizat, marți, 5 nov. 1974, la liceul din Gurahonț, județul Arad, o sesiune de comunicări pe tema **„Sarcinile celor care predau limba română",** în lumina Proiectului de Program al partidului și a Directivelor Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român. Lucrările s-au desfășurat pe secții, constituind un util schimb de experiență pentru cadrele didactice din teritoriul Sebiș și Gurahonț, la care și-au adus contribuția conf. univ. Ion Dalea, lector Aurel Scorobete, lector Alexandru Metea de la I.P.C.D.T., Silviu Cureteanu, inspector școlar, Pavel Galea, președintele societății filialei Arad și alți profesori, membri ai societății, care au susținut comunicări.

• **SUB EGIDA U.A.P.,** Filiala Timișoara, a deschis o expoziție (sîmbătă, 2 noiembrie) Iulia Dinescu Bran.

A. I. C.

TINERI POEȚI

ÎMPLETIREA IZVOARELOR

E-n mine toată împletirea
izvoarelor din margine de drum,
e-n mine simbolul zborului roșu
al păsării-idee,
e-n mine durerea loviturii de ieri
și zîmbetul simplu
al împlinirii de azi.
E-n mine popas al întregii omeniri
și azi se va face primăvară în cer:
copacii luminii își vor scutura florile
peste fruntea-mi înălțată
încît o să par o statuie de aur
pe care toate stelele vor fi aprinse
ca niște ochi uimiți ai cerului...

CONSTANTIN MARASCU

ZILELE PATRIEI

În noi sînt cîntecele,
muguri se deschid spre iubire
și ne așezăm iubirea
la temelie de țară.
Ne cheamă acolo vitejia
și glia îmbujorată
de pașii străbunilor,
cîntecele se adună acolo
și zilele patriei
se îmbracă în lumină.

ȚARĂ

Cel căutat e cuvîntul țară,
curat ca floare abia mîngîiată,
ca drumul pe care urci
dimineața,
ca un pescăruș ce sfîșie furtuna.
Cel căutat e cuvîntul țară,
în inima mea mereu născîndu-se.

FRUMOASĂ IUBIRE

Cu sufletul mîngîi dimineața de doină
și mîinile mi se agață în îmbrățișări.
Mi-e pămîntul încărcat de ciocîrlii,
mi-s apele un vis plutind frumos
și fîntînile mi-s pline de chipuri fericite,
mi-e contopirea cu gîndurile din partid
un singur soare limpede,
mi-e România frumoasă iubire
și-s plin de miresme
și curcubee îmi pogoară pe umeri
și puternic mă simt
cînd cu sufletul mîngîi dimineața.

GRIGORE IONAȘ

PABLO

Inima lui s-a cernit pentru patrie !
Cernită-i inima poetului din lumea largă
Cernită-i inima omului simplu din fabrică
Cernită-i inima soldatului la hotarele țării
Cernită-i, doamne, inima femeii pe care numai tu ai iubit-o
Cernită-i și țărîna care primește inima ta, liberă.

IOAN GEORGE ȘEITAN

SĂRBĂTORILE TALE, PATRIE

Sărbătorile tale, patrie
Le string la piept ca pe niște cîmpii de rod
Împlinite din mîinile mele.
Trece peste fruntea mea mireasa pămîntului
Brîntuit de lumină și liniște și muncă,
Zborul păsării care-mi vestește ziua de mîine.

Aud copilul șoptindu-mi ca un izvor
Că-i pregătit pentru învățarea istoriei
Și-mi petrec vorbele pînă-n adînc
Unde luceafărul sărută obrazul strălucitor de cărbune.

Pînă acolo, sărbătorile tale, Patrie, mă duc precum
Potecile din vis prin grădini cu rouă și cîntec.
Iar poemul acesta se ridică în ochii ciocîrliei
Să fie văzut de pretutindeni.

ION VERGU DUMITRESCU

ZĂPADA

Trec fluturi albi prin aer
În nopțile copilăriei mele
Frigul trezește în salcîmi
Imensa clipă
În lunecuș de lună
Un drum
O fîntînă
O cumpănă ninsă
Peste care ard întrebările
Și zidurile tac
În carcasa timpului

MIHAI MORARU

TRANSHUMANȚĂ

În serile tîrzii
Prin miros de baladă
Trec spre plaiul Mioriței
Oierii pe caii lor mărunți
Binecuvîntînd iarba pămîntului.

Binecuvîntînd iarba pămîntului
Oierii pe caii lor mărunți
Trec spre plaiul Mioriței
Prin miros de baladă
În serile tîrzii...

PETRU BOCA

OCTAVIAN MAXIM: „Ritmul furnalelor"

POEM

cînd întîlnești zăpezile rotunde
încearcă să pătrunzi în miezul lor dens
apoi cînd nu rămîne nici o taină
cuvintelor aprinde-le un sens

și lasă-le să ardă liniștite
căci nu vor fi ajunse de blestem
și strînge-le tăciune cu tăciune
adună-le frumos într-un poem

NICOLAE HANCERIUC

AȘEZĂMÎNT

Neclintit prin timp
Mă vremuiește stăpîn un voievod
Cetatea de scaun
Mă înflorește c-o aripă Ană
Și mă zboară
Pînă-n leagănul Basarabilor
Ctitori de țară
De pravilă
Și de grai românesc.

Și mă mai rostesc
Cu vrerea dintru începuturi
Și mereu, mai puternică sînt –
Lîngă mine, voievozii inverzesc –
Din ciuturi, limpezimile cerului
Mă risipesc suflet de cetate.

CLAUDIA ILIE

CÎNTEC

Patria poate începe aici,
între aceste dealuri, în satul meu natal,
unde visele mi se culcă pe zăpezi
și se trezesc în brațele arborilor,

păsări cîntătoare.

DOREL SIBII

ȘI VISELE...

Țara
E răsăritul de soare
Pe umerii fierbinți de munte,
E leagănul istoriei
Din care sorb
Vitejia strămoșilor,
E oglinda timpului
În care-adun
Izvorul nesecat
Și visele
Ca o coloană infinită.

ILEANA COSMINEANU

V. Copilu Cheatră

MOBILIZAREA GENERALĂ *

Strînse boabă cu boabă
Vorbele, de la cei ce n-au auzit ieri decît mă și bă,
Cîntecul de cascadă al ciocîrliei,
Cusut în rîndurile roșii și albe ale iei,
Chemarea tribunilor, care au încremenit la zenit,
Trecută prin urechile celor ce de-atîta timp au putrezit,
Rîurile, multor delegați, de pe bundă,
Ce se răsucesc și sfîrîie au ies și se afundă
Din vremuri de demult fără puteri,
Cu isma usturimii biciului de ieri,
Cu palmele care încă mai fierb
Ca pe cojoace șarpele unui proverb,
Spaimele somnului bruscat odinioară,
De bolovanii poruncilor cu mizgă de ocară,
Toate s-au adunat, au dospit, s-au limpezit
Ca miracolele într-un măr înflorit,
S-au înșirat cuminți, la mobilizarea generală,
Într-o coloană nesfîrșită ca de gală,
În directive și îndemnuri, pline de mîndrie,
Pritocite cu mintea, de partid, și-nscrise pe hîrtie,
Pentru ca mîine tot ce s-a cumpănit la marele Congres
Să rămînă, ca toate magistralele, în cartea țării
de-a pururea neșters.

TINEREȚE FĂRĂ BĂTRÎNEȚE

Mi-e sufletul încă un mugur crud
Ca în ochii prunilor lumina,
Simt primăvara-n mine cum svîcnește,
De prima ploaie cu bulbuci mi-e trupul ud
Și dragostea de semeni în piept îmi chiuiește.

În codrii-abia-nverziți mă simt pe mine
Și-n claviatura frunzelor ce mișcă,
Aud cum cîntă agatîrșii din caval
Și chiar pe Duberneu l-aud cum vine
Să stea o țîră la taifas cu Decebal.

Cum aș putea atunci să nu tresar,
Să nu aud cum suie seva din copaci în mine,
Cum reîntineresc mereu ca ea
Și-aș vrea să urc la cer ca-ntr-un cuibar,
Iar inima s-o-mpart la toată lumea !

ZESTRE

Cînd am pus întîia oară mîna pe condei,
M-am pomenit că mă trezesc plîngînd,
Dar am pășit apăsat ca un plugar, cum făcuseră strămoșii mei,
Care au scris Miorița pritocind-o-n gînd,

Să gem, au să scrișnesc din dinți și să cînt,
Ziua și noaptea ca-n delniță, greu,
Că m-au tocmit străbunii slugă la cuvînt
Și să cînt suferințele neamului meu.

Am fost mai mult iobag, decît stăpîn al vieții mele
Și-am suferit cu cei ce fură trași pe roată,
M-am dăruit acelora închiși după zăbrele
Și-am plîns cu nimurugii desbrăcați din gloată.

Am ținut atît de mult la datoria să-i cînt,
Încît la mine n-am avut vreme să mă gîndesc,
Poate de aceea nu m-am întrebat niciodată cine sînt
Și-n care colț de țară să mă oploșesc.

Atîta am dorit, doar, ca mireasma cîntecului meu
Să străbată țara pe aripile Păsării Măiestre...
Aceasta mi-a fost, am spus-o mereu,
Aspra, dar unica mea zestre.

* Din volumul selectiv de poeme pregătit la Editura Minerva

TELE

DUMINIC

8,30 Desch
8,40 Cravatele
rial pentru
Viața satului
le noastre. In
gresului al
11,45 Luna c
mănești 12,
13,00 Album
zin sportiv.
goluri din m
timilor de fi
europene în
16,45 Omul de
serial: Nemu
17,55 Floarea
ne-concurs
preți de muz
Doftana. Doc
1001 de seri
tămîna intern
imagini 20,00
tatul. Produc
nematografice
TV. 21,55 Tel
că sportivă.
Sportul stude
gistrat).

LUNI,

16,00 Telex
tămînii 16,15
tîmpină Cong
Emisiune în
Tribuna TV.
Telejurnal. In
rum al parti
TV. Capitala
20,35 Roman
terassi. Episc
literar-artistic
tră în lumina

MARȚI,

8,30 – 12,2
neață 16,00
16,30 – 17,00
ză 17,30 Tel
pentru lucr
18,15 Toamna
18,50 Legile
19,00 Eroi în
1001 de seri
Revista econ
tru TV. Oa
Premieră pe
țescu 21,15
românești.
de Stat de d
U.R.S.S. 22,10

MIERCU

8,30 – 12,3
neață 16,00 C
nă 16,30 –
franceză 17
meșteri mari
siune de actu
Cum vorbim
noexpres 18,4
te 18,50 Fami
19,30 Teleju
despre viitor
20,15 Telecine
neast — Sta
cuvîntați ani
mieră TV. 22

JOI,

16,00 – 17,0
lex 17,35 Agr
slăvim în cîn
Vîrstele peli
19,05 Teatru
veacuri. Le
versurile poe
cu și Ion Ni
seri 19,30 Te
pentru tinere
publică 21,20
Mai aveți o
în actualitate

VINERI

16,00 – 17,0
misiune în l
Tragerea Lot
19,30 Teleju
masculin:
Transmisiune
tul sporturilo
rești. 21,10
România de
din spectacol
curești de B
can 22,10 24

SÎMBĂTĂ

10,00 – 13,5
neață 13,55
dențesc — C
Transmisiune
dionul Steaua
— S.U.A. Se
de la Varșov
gheață: Cel
18,15 Caloane
gea — țara
glob: Lisab
liberdade 19
19,30 Telejurn
patriei 20,25
Film serial. U

Al cincilea d
jurnal 22,20
10... și dou
7-a artă !

TELE

Aurel Martin Bologa

„EXCELENȚA"

(NUVELĂ)

Puțini îi mai știau numele adevărat. Fie din ignoranță, fie dintr-o intenție ironică, vecinii îi spuneau „Excelența". Dar cine-i de vină dacă poartă un nume atît de greoi, în care particula de noblețe „von" vine să reamintească scoborîrea posesoarei dintr-o înaltă familie a unui imperiu apus ? Și cine erau acești vecini ? Niște oameni modești și harnici, dar fără prea multă pricepere : un mecanic de locomotivă, o pensionară, un tîmplar, o dactilografă, un scrib și alții pe care „Excelența" nu-i cunoștea prea bine. Un loc aparte în mintea ei ocupa studentul din odaia vecină, care nu părea frămîntat din același aluat de făină integrală ca ceilalți. Era cultivat, subțire, cu-nfățișare distinsă de tînăr baron (în decădere după felul cum se îmbrăca). Și cine erau părinții lui ? Mecanicul de locomotivă, un om neînsemnat, veșnic unsuros și plin de funingine, iar mama lui, o femeie slabă, care umbla toată ziua cu mînecile suflecate spălînd și cărînd gunoiul. În taină, „Excelența" îl iubea puțin. Și nu era tocmai tînără. Împlinise în primăvara acelui an trei pătrare de veac, zi pe care o sărbătorise tot în taină, ca să nu fie întrebată de vîrstă. – Studentul întruchipa în mintea ei tinerețea, vigoarea, amorurile acoperite de colbul anilor, visele înaripate ale adolescenței, maternitatea nesatisfăcută, într-un cuvînt, trecutul... Îl chema uneori să-i etaleze vestigiile acestui trecut turburător și îmbelșugat. Aceste vizite începeau cu o cafea neagră sorbită cu discreție, apoi cu țigările servite dintr-o tabacheră de argint înnegrit („Excelența" nu fuma, dar avea totdeauna țigări). Nu învățase limba acestui popor de țărani și păstori, însă mînuia o franceză curentă, care se împletea cu franceza prea corectă, prea „din carte", a studentului, într-o conversație plăcută care ținea totdeauna pînă tîrziu. La despărțire rămîneau pe masă albume legate în piele, cu fotografiile răspîndite în jur ; vederi din Neapole, Roma, Cairo, Viena, Lausanne, apoi stampe vechi decolorate, monumente de artă reproduse pe hîrtie lucioasă, cu explicații și „souvenire"-uri... După ce se vedea singură, aduna amintirile scumpe de pe masă, închizîndu-le în scrin, scurgea zațul din cești ca să-l fiarbă din nou și începea pregătirile de culcare. Odinioară, această îndeletnicire cotidiană era plină de un farmec intim. Știa după cum îi mărturisea studentului :

– Zilele noastre începeau seara... Generalul (era vorba de soțul decedat al „Excelenței") era un om monden, gentil, amabil, plin de spirit... O, era atît de gentil ! Zilnic venea cu flori pe care le depunea pe masă, oferindu-mi-le plin de curtuoazie. Cînd locuiam la Viena, într-un apartament cochet de pe Ring-Strasse, nu trecea nici o lună în care să nu luăm parte la dineurile de la curte, în societatea arhiducelui Friedrich, prietenul nostru, și chiar al împăratului... Generalul era atașat al împăratului ; se consultau în probleme militare. Împăratul îl prețuia mult... Cîtă strălucire, cîtă bucurie !... Oh, mon fils ! Și acum... regarde donc : O cămăruță întunecoasă și umedă, în acest colț al orașului, unde nu cunosc pe nimeni, în mijlocul unor oameni care nu prețuiesc deajuns trecutul meu... Ca să-ți dau un exemplu : într-o zi, cînd plecam în vizită la doamna Münster, m-am întîlnit în gangul de sub poartă cu muncitorul care repară instalația de apă. Avea pe umăr o sarcină de țevi. Cînd ajunse în fața mea, a strigat fără nici un pic de gentilețe : „Înlături, babo" ! „Babo" ! Așa te adresezi unei doamne ? Altădată l-aș fi pălmuit...

Toate acestea se desfășurau în tablouri succesive în mintea „Excelenței", seara, cînd făcea pregătirile de culcare. După ce stingea lumina rămînea ceasuri întregi fără s-o atingă somnul, însoțită de fantomele trecutului, care deplîngeau această viață amărîtă și fără nici un rost. Cînd amintirile deveneau copleșitoare, ca să se scuture de tristețe, lua din raft una din cărțile sale legate în aur și argint, în care era vorba de viața strălucită de la curțile regale, amoruri galante și scandaluri din „lumea bună". Lăsînd cartea să-i cadă pe piept, șoptea în singurătate : „Nu sînt încă atît de bătrînă ca să nu mă pot bucura de viață... Va veni timpul să trăiesc între ai mei, nu aici unde munca este singura rațiune a vieții. De ce mă gîndesc tot mai adesea la moarte ? Moartea este traiul de acum. nu cea care va veni"... Pe la ora unu din noapte, începea să ațipească. Atunci i se părea că aude fel de fel de zgomote amenințătoare. Se trezea buimăcită controla încuitoarea ușii, mai astupa un colț de fereastră, deși își dădea seama că totul fusese o părere.

Vizitele la puținii prieteni care-i mai rămăseseră constituiau singurul remediu al urîtului, care acoperise existența „Excelenței". De două ori pe săptămînă lua masa la doamna Münster, văduva magistratului, de două ori pe săptămînă la Dr. Steinmetz și, odată pe săptămînă, joia, primea ea însăși, în modesta sa cămăruță. În fiecare joi, vecinii (tîmplarul, pensionara, dactilografa) vedeau bătînd la ușa „Excelenței" două doamne bătrîne, îmbrăcate în stofe fine, dar uzate și un domn în haine negre. La venirea lor, „Excelența" se ridica să-i întîmpine cu o vorbă de duh și apoi se încingeau lungi conversații, ale căror subiecte nu le cunoștea nimeni. În mic și cu multe restringeri, acești oameni căutau să-și reconstituiască traiul de altădată.

Cu vizite, cafele și conversații, cînd mai bine, cînd mai rău, trecu întreaga vară. Veni toamna cu ploi putrede, amorțeală, și dureri la încheieturi. Un vechi reumatism se trezi chinuind-o pe „Excelența". Acum ședea mai mult în casă, sau în pat, și nu ieșea decît de două ori pe săptămînă. Mergea ținîndu-se cu o mînă de pereți, cu cealaltă, pe umbrelă, învingînd distanța pas cu pas. Greu, dar mergea. Cu toate că o încolțise boala, nu se dădea bătută. Cînd se ducea dimineața la privată, rochia neagră, sfîșiată în șold, îi lăsa să i se vadă cărnurile flescăite, iar ciorapul căzut pe pantof dezvelea gamba împînzită de varice. Și nici nu căuta să ascundă aceste defecțiuni ale toaletei față de vecinii care o salutau zorind, împrospătați după o noapte de somn, spre serviciile lor. Ea plutea deasupra acestei lumi. Sau poate că se mulțumea cu ceea ce a fost cîndva, după cum mărturisește tabloul pictat în ulei de pe perete ? Era un bust reprezentînd pe doamna von... la vîrsta de 35 de ani, vîrsta deplinei maturități a feminității ei provocatoare.

Cu totul alta era fața zveltă, tunsă scurt, în crinolină, la brațul unui căpitan de husari, sub zidurile „du Palais Grand Ducal" din Luxemburg.

– Tocmai mă logodisem cu generalul, pe atunci doar căpitan, și plecasem ca să fiu prezentată mamei lui, care trăia singură în Luxemburg, despărțită de socrul meu. Era o femeie încîntătoare și nobilă, pe care suferința a înnobilat-o și mai mult. Iată-mă aici și ca tînără căsătorită în călătorie de nuntă (fotografia o reprezenta pe „Excelență" alături de căpitanul de husari la Roma în piața San Pedro, cu spatele spre monumentalul edificiu al bisericii. Apoi un instantaneu din Veneția în momentul cînd urcau pe puntea vaporului).

– Am cutreierat aproape întreaga Europă timp de 6 luni. A fost un lung voiaj de nuntă nu-i așa ? Și pretutindeni mă simțeam ca la mine acasă și puteam vorbi oamenilor în limba lor.

– Nu-nțeleg, unde ați putut deprinde atîtea limbi ? întreba studentul, iscoditor.

– O, mon cher ; Germana este limba mea maternă, maghiara am învățat-o din auzite, polona este limba copilăriei, deoarece am trăit o vreme în Galiția. La pension nu se vorbea decît franceza, iar ca om cult a trebuit să-mi însușesc engleza și italiana. Dragul meu, acum vrei să-mi dai o injecție ? Caută în sertar fiolele. Spune-mi e ceva trecător sau va trebui să sufăr pînă la sfîrșitul vieții ?... Își dezvelea picioarele varicoase, cu genunchii umflați și ososi, care nu o mai serveau decît cu mare greutate, arătîndu-i-le viitorului medic. Apoi lăsa să cadă la loc giulgiul negru al pijamalei în care obișnuia să umble prin casă.

Sînt atît de singură acum, dragul meu ! O biată femeie bătrînă și bolnavă... Trebuie să-mi gătesc singură ; nu știu decît să prăjesc cartofi și să fierb ceai sau cafea. Pînă acum nu am gătit niciodată. Oare ce va deveni această lume în care nobilii au ajuns să-și gătească singuri ? Oare nu se apropie sfîrșitul ? Dumneata ești tînăr, spune-mi ce crezi ? O pauză, apoi :

– Oh, voi tinerii de azi sînteți atît de diferiți față de cei de odinioară ! De exemplu, dumneata : Pari atît de preocupat, atît de serios, încît s-ar spune că ești un om de patruzeci de ani. Allez faire la bombe, mon enfant, c'est la vie, c'est la jeunesse...

Amintindu-și de o recentă agapă studențească, plină de savoare, la care luase parte nu de mult, medicinistul zîmbi indulgent relicvei din fața lui.

În familia studentului își ducea zilele și bunica lui dispre tată. Straiele ei țărănești erau singura mărturie a originei acestei familii de muncitori și intelectuali merituoși. Bătrîna crescuse în văduvia sa patru feciori, dînd naștere primei generații de „încălțați" ai familiei : mecanicul, un inginer, un actor de teatru și un contabil. Acești oameni străbătuseră cu greu prin viață și acum se rostuiseră, avînd în sfîrșit familiile lor. Actorul și contabilul, mai ales, erau oameni cultivați, care nu mai păstraseră în aparență nimic din tarele originii lor.

– Este uimitor, mărturisea „Excelența", cum o simplă țărancă a putut să nască oameni cu expresia feții atît de inteligentă, încît li s-ar putea atribui o descendență mai înaltă... Apoi, tainic : – Nu cumva, în satul vostru de origină, există vre-o moșie, vreun grof, care,...

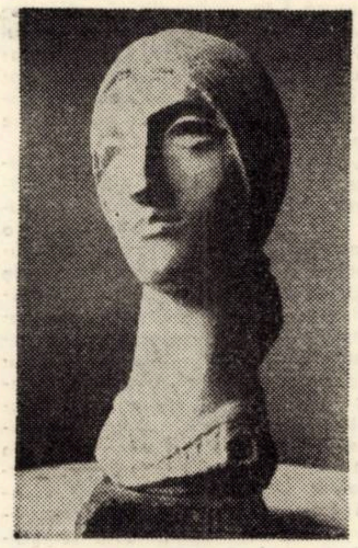

OCTAVIAN MAXIM : „Portret"

ultimele cuvinte fură acoperite de un rîs indecent complice, batjocuritor...

– Ptiu, ceapa ei de cotoroanță, să pună la îndoială cinstea mamei ?!... pufni actorul, cu ciudă, cînd medicinistul reproduse cuvintele „Excelenței". Ar trebui să nu mai dai pe la ea...

Între timp căzu la pat bunica studentului. Timp de o săptămînă zăcu pe jumătate paralizată, fără glas. Studentul era îngrijorat, trist, uita să mai treacă pe la „Excelentă", care, de bine de rău, se mai putea descurca. Sub aparența nepăsării, „Excelența" pîndea însă ceea ce se petrece în familia vecină. Un strop de frică i se strecurase neliniștitor în vine. Își făcea singură curaj : faptul că alții se prăbușesc în vreme ce ea rezistă, nu este un semn al vitalității sale nesecate ? Acest gînd o întări redîndu-i liniștea pierdută pentru o clipă. Caracterizînd într-o frază nu lipsită de cinism, starea muribundei, îl agrăise pe medicinistul îndurerat :

– Comment va elle votre grande-mére ? Și fără să aștepte răspunsul zise cu tristețe : La vie c'est envoléet la morte, n'est pas encore arrivée...

Nu peste mult veni și ziua cînd bunica se împăcă cu sine și cu oamenii, după cum o viață vrednică în care-și făcuse pe deplin datoria. Timp de două zile, pînă la înmormîntare, „Excelența" se încuie în casă, neprimind pe nimeni. La sfîrșit, trimise medicinistului un bilet în care scria doar atît : „Ne soiez trist, mon enfant. C'est plus forte que nous".

Zilele reci de noiembrie aduseră o înrăutățire a sănătății „Excelenței". Ploua toată ziua ; seara se lăsau pîcle grele. Nopțile deveniseră nesfîrșit de lungi. „Excelența" își petrecea ziua trimițînd lungi răvașe rudelor din străinătate, în care descria amănunțit și tragic naufragiul ultimelor sale zile. Citea și răscitea răspunsurile lor pline de înțelegere, privea cu melancolie cărțile poștale ilustrate cu parcuri, clădiri, și porturi din orașele care-i erau familiare și pe care nu le va mai revedea... Reciti pentru a treia sau a patra oară romanul „L'amour terre inconnue" (Hachette – 1928) și aștepta în taină momentul cînd viața își va relua un curs „normal". Se ridica apoi din jilțul desfundat și storcea zațul de pe fundul ceștilor de cafea punîndu-l din nou să fiarbă. Sorbea cafeaua searbădă și, nesatisfăcută de gustul ei, își turna cîte un păhărel din rachiul pe care-l ținea pentru oaspeți într-o sticlă veche de coniac. Alcoolul tare îi ardea gîtlejul producîndu-i o plăcere de care nu se putea lipsi din cauza obișnuinței statornicite de-a lungul anilor. Nu mai pleca în vizite dar ea primea ca întotdeauna odată pe săptămînă, joia.

Astfel treceau zilele,... dar nopțile erau pline de suferințe și spaime. O nouă boală se adăugase la cea veche. Se scula în ceasurile tîrzii cînd dormeau pînă și tablourile de pe pereți, cu dureri de inimă și nădufuri. Uneori umbla inconștientă prin întuneric și dimineața se trezea ghemuită la picioarele patului, în camera cenușie și rece. Prietenul ei, doctorul, venea din cînd în cînd să-i dea cîte o injecție paleativă și pleca îngîndurat.

– Și acum ce va fi cu mine ? întreba „Excelența" trăgîndu-și sufletul. Nu-i așa că-i ceva trecător ?

– Firește, toate sînt trecătoare, declara evaziv doctorul. Dar în loc de o îmbunătățire a sănătății, boala progresa văzînd cu ochii. O îngrijeau din milă vecinii, pe care atîta vreme îi împroșcase cu disprețul său. Bătrîna pensionară venea să-i gătească, să curețe prin casă și să-i mai fiarbă cîte o cafea. Medicinistul îi făcea zilnic injecții sperînd să mai amîne cîteva zile sfîrșitul fatal, soția tîmplarului îi mai ducea din cînd în cînd cîte o strachină de supă sau o ceașcă de compot. După plecarea lor, „Excelența" cerceta cu de-amănuntul prin odaie ca să vadă dacă nu i-a dispărut ceva. Cînd i se părea că într-un colțișor a mai rămas urmă de gunoi, pufnea nemulțumită și-i arunca pensionarei că este o leneșă care nu știe să facă nimic. Cine putea îndura asemenea ocară ? Pensionara se supără cumplit și timp de o săptămînă o lăsă ca să-și gătească și să-și mături singură. Dar la sfîrșitul săptămînii „Excelența" nu mai rezistă și, tîrîndu-se pînă la ușa vecinei, o rugă cu mîinile încleștate să revină, să uite ofensa adusă într-o clipă de indispoziție. Dar nu trecu mult și scena se repetă întrucîtva analog, cu medicinistul.

Ploua zile întregi stăruitor și monoton. Era un sfîrșit de toamna rece și umed. Preocupat de-ale sale, studentul uitase și de supărare și de „Excelență". Dar într-o zi bătrîna trimise insistent după el. La început se opuse, dar apoi cedă. O găsi prăbușită în jilțul ei desfundat, față în față cu fotografia care o reprezenta ca tînără fată. Hidropizia, se vedea de departe, ajunsese în ultimul stadiu.

– Doctore, ce se va întîmpla cu mine ? Nu simt nici o îmbunătățire... Te rog din suflet, ajută-mă, vreau să trăiesc !

– E o boală care necesită răbdare, doamnă, dar va ceda la tratament, minți studentul.

– Oh, am suferit prea mult ca să mai pot crede ; sînt atît de îngrijorată... Dar să-ți povestesc ceva... Ți-am spus că bărbatu meu era un mare amator de flori. Cînd eram logodiți, a venit cu un buchet la masă, unde ședeam cu mai multe prietene ale mele și cu o soră care acum e moartă. Cum era extrem de galant a dăruit fiecăreia dintre noi cîte o floare, spunînd : tu ești o garoafă, tu ești o roză, tu ești viorea, tu ești un stînjenel... Avea din toate cîte una. Iar mie mi-a dăruit o crizantemă. Mi-am adus aminte de această întîmplare în urma unui vis tulburător, pe care l-am avut azi noapte. Se părea că sînt o tînără fată, așa cum eram la logodnă. Mergeam cu logodnicul meu de mînă, pe o întindere pustie. Nu se vedea nici un fir de iarbă : cîmpul era sterp și nisipos. Deodată, încep să apară cîteva fire de iarbă, apoi o floare, altă floare, în curînd tot cîmpul se umplu de mii și milioane de flori. Eram încîntată, fericită. De undeva, se auzeau melodii de harfe și viori, iar noi mergeam înainte ținîndu-ne de mînă. La un moment dat, lujerele florilor încep să se lungească și să se aplece spre mine. Florile vorbeau, mon enfant. Ziceau : „Ghicește ce floare lipsește dintre noi" ? Cum, „ce floare lipsește" ? Sînt mii de flori aici : garoafe, stînjenei, viorele, gladiole, roze... de unde aș putea să știu eu care dintre surorile voastre lipsește ? Dar ele întrebau la fel, cu mii de glasuri, aplecîndu-se lin. Atunci logodnicul meu se opri în loc, iluminat : „Știi ce floare lipsește ? Crizantema". „Crizantema, crizantema" strigară florile într-un glas. Atunci mi-am dat seama : grădina aceea era Paradisul. Cu o seară înainte, citisem biblia, pe care am scos-o din fundul lăzii cu cărți. Din pension nu mă mai uitasem prin ea. E, spune, acum, dragul meu : ce se va întîmpla cu mine ?

– E o boală care necesită răbdare... minți din nou studentul și tăcu tulburat.

„Excelența" tăcu și ea, cuprinsă de un acces de sufocație. Primi fără a simți parcă injecția de cofeină, pe care i-o făcu tînărul și rămase cu ochii închiși, bîntuită de spaimă...

Chiar a doua zi vecinii o găsiră în pat, zgîrcită, cu gura căscată și proteza desprinsă de la locul ei. Văzînd-o așa, pensionara nu se putu reține să nu dea drumul unui oftat.

– Ehei, că bine ai mai trăit tu odată !...

Cei de față se descoperiră și în gîndul lor se întrebau îngrijorați : cine va îngropa oare acest cadavru al nimănui ?

PLASTICĂ

Sculptorul

OCTAVIAN MAXIM

Pregătind prima expoziție personală, sculptorul Octavian Maxim ne prezintă un florilegiu de lucrări, aproape 30. toate lucrate în material definitiv : lemn, piatră, marmură. bronz, aluminiu. Descinderi în natură, căutări în lemn, glasul pădurii, glasul pietrelor vor deprinde murmurul artei. Nu întîmplător sculptorul reia sub daltă motive inspirate după o piatră găsită pe Dunăre. Valurile au rotunjit forme care fascinează însiși ochii artistului.

În atelierul său – portrete, compoziții, tersuri, cariatide, într-o mai pronunțată unitate de stil. într-un limbaj personal. Unele dintre lucrări, de dimensiuni mici, în armonie

cu un spațiu casnic, păstrîndu-și însă valențele monumentale. „Portret", în diverse variante, „Cariatidă". „Tandrețe". „Maternitate", o suită de armonii, teme mai vechi, reluate în viziune nouă, suișuri sugestive ale formei prin nervurile materiei Poate că mai accentuat predilecția artistului se îndreaptă spre cunoașterea lemnului, care-i oferă posibilități mai ample de expresie plastică, surprinzînd în fibra lemnoasă o zbatere mai muzicală a liniilor. „Schimbul de dimineață", o lecție de virtuozitate a ritmului. amintește de friza „Panateneilor". a celebrului sculptor grec Fidias. „Muzele", – un obelisc în miniatură, un totem pe verticală, înlănțuire suplă de forme și mișcări, de plinuri și goluri, construindu-se ascendent, într-un ritm liric suitor, pînă la simbolul de apogeu. cînd miinile se transfigurează în liră.

Poate cel mai închegat se constituie ciclul „Anotimpurilor". Artistul a portretizat metaforic : „Primăvara", un nud fragil sub mugurii ațițători la viață, „Vară", același motiv, maturizîndu-se însă, îngemănat de eterna floarea soarelui, „Toamna" îngreunare de belșug și pecete a nostalgiei, „larna", personajul zăgăzuit în țărmurile frigului. O deplină unitate de motive, dînd aură de poem al naturii acestei veritabile compoziții. Cel mai sigur semn de a aștepta cu interes prima personală a lui Octavian Maxim.

DAN UDREA

TEATRU

LECTURA UNUI TEXT OARECARE

„Ordinul" de Fritz Hochvälder începe ca o piesă polițistă, părăsește destul de repede aceasta pistă și devine dezbatere despre responsabilitate, opțiune, despre fascism, despre trecut. (îmi place să scriu), despre omul-mecanism atunci și implicit despre viață și cursul ei pentru că acei oameni-mecanisme supraviețuiesc, uneori uită iar trecutul supraviețuiește și el, vine să pună întrebări și să ceară socoteală. Un ordin al cuiva declanșase ireparabilul. Tot ce s-a întîmplat și se întîmplă reclamă un prezent responsabil.

Asemenea lectură a piesei a făcut ca spectacolul, în regia lui Emil Reus, să fie neîndoielnic mai bogat în sens decît este textul în sine. Gravitatea cu care sînt privite faptele, personajele, ne duc cu gîndul la dramă. Poate că uneori totul e prea serios și prea încărcat de frămîntări în jocul actorilor. Nu sînt de părere că textul este acela care n-ar suporta o asemenea transpunere. Dar personajele sînt contemporane omului din fotoliu, copiii unui secol nervos, grăbit (și așa mai departe) și atunci reacțiile, relațiile și acțiunile lor nu pot fi atît de lente și contorsionate. Eroi într-o poveste-oglindă a acestei vremi, acesta e punctul nevralgic și de unde începînd se poate pune sub semnul îndoielii un compartiment de mare importanță în spectacol. Nu foarte mulți dintre cei distribuiți pot fi discutați în acești parametri. Dar foarte mulți nu-și duc personajele peste pragul replicii, sau nu îndeajuns. Această dublă selecție mă face ră remarc doar cițiva. Miron Șugăvău (Poslanetz) doar cu două intervenții (două scene) în economia spectacolului reușește să creeze un personaj în limita dintre dramatic și comic (tragi-comic cum ne place să spunem) dintr-un personaj-tip (al piesei – ușor de construit din recuzita rutinei actoricești) cu o discreție care te lasă cu greutatea să intuiești gravitatea situațiilor ; Elena Simionescu (Ana Cornelissen) se impune cu forță memoriei spectatorului deși într-un rol episodic ; Ion Haiduc și Mariana Strasser, ambii debutanți pe scena Naționalului. aduc culoare și tinerețe.

Scenografia semnată de Doina Popa Almășan valorifică inspirat elemente de decor văzute și în alt spectacol. realizînd un cadru scenografic aerisit și capabil de sugestie.

ANTOANETA C. IORDACHE

MUZICĂ

OFRANDĂ LUI PAN

AULA UNIVERSITĂȚII a fost gazda unei memorabile întîlniri, între studenții timișoreni și un artist care a redimensionat, prin forța personalității sale, locul cuvenit instrumentului în compania căruia traversează meridianele globului, spre a răspunde invitațiilor, sau poate spre a-l impune.

Concertul-dezbatere la care am asistat s-a concretizat drept pledoarie entuziastă ideii de cinstire a folclorului român, frumuseților sale cu valori de unicat. Argumentația uzează de cota superlativelor acumulate, de incapacitatea personalităților muzicale. cu care s-au interferat, de a imita fabuloasele încărcături ornamentale și de vibrație ale melosului românesc. Verbul lui Zamfir este spontan, contagios și îndrăzneț, împingînd la reconsiderări importante. Ne-a vorbit și despre arta colegilor, Marin Chisăr, Efta Botoca din Jebel, Dorin Cuibaru, pornit chiar din această universitate. În sfîrșit, ne-a prezentat miraculosul nai, cu cele 20 de tuburi ale sale.

ALEXANDRA GUȚU s-a reconfirmat, recent, drept artistul de clasă, urmărită de ideea autodepășirii. După mențiunea de la Moscova, premiul III la Concursul Pablo Casals, iat-o încununată cu un valoros premiu II, la concursul de la Bologna (Italia).

FILARMONICA ne-a oferit un concert inegal, semnat N. Boboc. Meritorie interpretarea dată primelor două secțiuni ale Simfoniei a VIII-a de Șostakovici, insuficient elaborat dozajul tensiv al ultimelor. Pianista Maria Fotino a abordat Concertul de Schumann într-o manieră presărată cu hiperbole romantice, uzînd de libertăți de tot felul : de tempi, accente, intonații . . . cărora orchestra le-a răspuns de la egal !

DORU MURGU

MEMENTO

Film, etnografie și folclor

Aula Magna a Universității timișorene a găzduit timp de trei zile (25–27 octombrie) al III-lea Seminar bienal al filmului etnografic și folcloric. O cronică, fie și sumară, a desfășurării seminarului trebuie să consemneze încă de la început remarcabila contribuție la reușita manifestării a inițiatorului și organizatorului ei : Cercul științific de folclor al Facultății de filologie din Timișoara. Activitatea permanentă a acestui cerc, modernitatea problematicii și a metodelor de investigare a fenomenului etnografic și folcloric, calitatea de excepție a filmelor realizate de cercetătorii timișoreni, precum și reușita edițiilor anterioare. sînt tot atîtea cauze care au permis seminarului bienal să intre în conștiința cercurilor de specialitate din țară și de peste hotare. Fapt probat cu prisosință de înalta participare care a onorat lucrările seminarului : cercetători. cadre didactice universitare, cineaști, muzicologi. coregrafi, publiciști din țară, specialiști din S.U.A., Franța, R.F. Germania, Iugoslavia, Ungaria. O altă motivație a interesului suscitat de prezenta ediție a fost, credem, deosebit de fertila temă supusă dezbaterii : Obiceiurile populare ca manifestări artistice.

Comunicările care sau încadrat în problematica propusă au încercat. de cele mai multe ori făcînd apel la o metodologie modernă, să releve relația specială care se stabilește între cele două tipuri de limbaj (cel al obiceiurilor populare și cel al filmului), semnificațiile care rezultă din intersecția ritualului cu arta, statutul cercetătorului care investighează fenomenul folcloric apelînd la film, precum și cel al cineastului care realizează filme folclorice. Au reținut atenția prin calitatea și modernitatea argumentării următoarelor comunicări : Baza documentară a filmului antropologic (prof. dr. Mihai Pop). Stratul mitologic – suport al valorilor artistice din jocul Călușarilor (prof. dr. Gheorghe Vrabie), Obiectivitate și subiectivism în transpunerea pe peliculă a obiceiurilor (C. Eretescu), Obiceiul ca limbaj și filmul ca metalimbaj (Vasile Crețu), Cîteva considerații cu privire la limbajul obiceiurilor și limbajul cinematografic (Monica Brătulescu), Științific și artistic în filmul de etnografie și folclor (Dragoș Sandu), Filmul etnografic (dr. F. Simon – R. F. Germania), Interpretarea cinematografică a unui text filmat (Anca Giurchescu). Obiceiul – de la rit la spectacol (Gabriel Manolescu).

Filmele prezentate au încercat (nereușind însă întotdeauna) să argumenteze și să ilustreze ideile generoase propuse în luările de poziție teoretice. S-a făcut simțit faptul că filmul etnografic și folcloric nu-și cunoaște încă propriul statut, unele filme fiind simple înregistrări pe peliculă ale respectivelor obiceiuri sau practici folclorice, altele exacerbînd posibilitățile tehnicii cinematografice, cultivînd pitorescul. Au putut fi vizionate astfel cîteva filme ilustrative, de o calitate documentar-științifică și artistică precară. Cele mai multe producții însă au reușit să facă posibilă fuziunea celor două limbaje distincte, cel al ritului și cel al filmului, constituindu-se în veritabile documente științifice și estetice. Între acestea, filmele etnografico-folclorice prezentate de Marielle Delorme (Franța), Andreas Argiryes (S.U.A.), Anna Raffay (Ungaria), F. Simon (R.F. Germania), cele ale studioului Dunav Film, Dubașii din Brănești (Iosif Costinaș). filmele lui Gabriel Manolescu și Ioan Popa și. cu o mențiune specială. filmele semnate de Vasile Crețu și Sandu Dragoș : Practici ceremoniale la semănat, Praznicul, Manifestări ludice cu substrat simbolic și Obiceiuri la naștere.

Dezbaterile finale, deosebit de animate, au pus încă odată în evidență înaltul nivel calitativ care a dominat desfășurarea întregului seminar.

ADRIANA SIMLOVICI

RECORDING

„WIR UND DIE STERNE", „NOI ȘI STELELE" este un spectacol al Teatrului german timișorean (care patronează formația „Stelele"), cu umor, în dialect, show-uri amuzante, regia iscusitului Dan Radu Ionescu. Dar această parte, care s-ar intitula „Wir . . ." poate fi discutată la cronica teatrală. Partea „. . . und die Sterne" nu știu unde s-o discutăm. Orchestra a devenit doar de acompaniament, cîntă, la sugestia nu știu cui, melodii comune, dulcege, cu soliști externi fără prea mult viitor în acest domeniu.

Speram într-un spectacol în genul celui dat de „Progresiv Tm". Formația „Stelele" dispune de instrumentiști profesioniști, de instrumente excelente, dozaj sonor riguros (se înțeleg și cuvintele !). La Lugoj, ea a avut o biografie similară celor mai bune grupuri pop, însă fără exces de extravaganțe vestimentare, plete etc. Un grup echilibrat, disciplinat, dedicat doar muzicii, fără dichisurile aparținătoare. Un debut la televiziune în cadrul căruia un redactor neiscusit nu l-a arătat sub adevăratul aspect. Docili și modești, au făcut o serie de compromisuri și unul este chiar acest spectacol.

Fără ajutoare s-au „autodotat" cu instrumente de altfel manevrate cu neatenție de către soliștii improvizați, care nu știu să țină un microfon. Mă întreb care din teatre e cea mai bună gazdă pentru formațiile ce depășesc nivelul celor care cîntă la unele cămine culturale, la balul de sîmbătă ? Dar, „Stelele" se pregătesc riguros, exemplar, se poate spune, pentru a deveni muzicieni, studiind, aprofundînd, impunîndu-și o etică de oameni obișnuiți, fără veleitarism searbăd și vedetism. Aceștia sînt frații Crăciunescu, T. Repliuc. Ei au melodii intrate în topuri, demne să figureze pe disc. Ei „se grăbesc încet" ; fapt care ne oferă multe garanții. „Stelele" trebuie să redevină grupul cu personalitate, cu exuberanță tinerească, știut fiind faptul că tinerețea este o vîrstă veșnică, proprie artiștilor de toate vîrstele. Și nu încetez să sper o „confruntare" la scenă deschisă a tuturor formațiilor de bun augur din Timișoara, să aflăm și noi mai exact care ne sînt „visătorii".

TOP

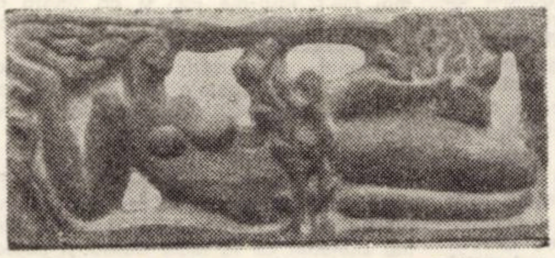

OCTAVIAN MAXIM : „Primăvara"

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

Adrian Rachieru, 25 de ani. De trei ani, sociolog la Întreprinderea de prelucrare a lemnului Timișoara.

— Ai publicat, între altele, un studiu în „Viitorul social", care avea următorul titlu : „Dar sociologul din întreprindere ?". De ce „dar" ?

— Interogația era necesară, statutul profesional al specialistului de acest profil nefiind abordat frontal. Despre condiția sociologului din întreprindere s-ar putea spune și scrie foarte multe, în principal prin comparație cu celelalte cadre cu pregătire superioară prezente în unitățile economice. Eu aș începe cu o afirmație a lui Miron Constantinescu, despre cea mai importantă funcție a sociologiei, funcția critică.

— Ce trebuie (și ce poate) să facă un sociolog într-o întreprindere ?

— Fiind o ramură aplicativă, psiho-sociologia industrială permite soluționarea adecvată a unor probleme concrete, cum ar fi diminuarea și eliminarea fluctuației cadrelor, favorizarea integrării în muncă, ameliorarea climatului psiho-social, eliminarea empirismului în conducere. O cercetare corectă a acestor realități asigură o bază informațională, corectă la rîndul ei, atît de necesară activității de conducere. Adevărul e că noi ne găsim încă la nivelul dezideratelor și mai puțin la cel al realităților. Una din cauze e și o anume optică a factorilor decizionali, care manifestă o audiență mai degrabă afectivă decît efectivă pentru complexul de probleme psiho-sociale pe care le ridică întreprinderea. Ceea ce face ca dialogul dintre aceste cadre și specialiștii de resort să fie sporadic.

— Ce trebuie (și ce poate) să facă un psiho-sociolog pentru viața oamenilor din întreprindere ?

— Ar trebui și ar putea să facă multe. Unul din deziderատele psiho-sociologiei e acela ca problemele umane să fie abordate permanent și preventiv, nu episodic și curativ, așa cum se obișnuiește încă. Caracterul socialist al întreprinderilor din România presupune ca această perspectivă social-umană să transpară în orice decizie, întreprinderea fiind în primul rînd un grup uman, un spațiu pe care muncitorul trebuie să-l simtă mai mult decît ca pe un simplu loc de muncă. De aceea funcția social-umană a unei întreprinderi trebuie privită cu aceeași gravitate ca și cea productivă.

REPORTER

SILUETE

MIRACOLUL PLANTELOR

Născut în 1896, Rusalim Frățilă, veteran din ambele războaie mondiale, își conservă amintirile. O vastă corespondență, la care se adaugă decorațiile. Medalia Victoria, Virtutea militară și altele. A ieșit la pensie în1946, și, de atunci cu migală și pasiune de savant, și-a dedicat anii pomilor și plantelor.

. . . La mai mulți cetățeni am altoit pomi, am lucrat la grădini . . . Pasiunea mea o constituie pomii fructiferi, în special merii. În fiecare an plec din Timișoara în satul meu, Ciungani, în Țara Zarandului, să văd pomii, arborii ornamentali, florile. Tot în sat, împreună cu sătenii, am restaurat un monument istoric din anul 1500. Călătoresc mult în natură, obsedat de miracolul vegetal, de anotimpuri. În acest timp culeg și plante pentru diverse ceaiuri. Am primit și o diplomă de onoare de la o comisie de medici, pentru că am descoperit diverse plante medicinale pentru bolnavi . . .

Dar să revenim la pomi. Toată viața am studiat pomologia. Colaborez cu Institutul central pentru pomologie din Pitești. Le-am sugerat și unele rectificări în pomologie, adăugiri de soiuri încă nestudiate. Facem schimb de altoi, de specii mai rare. Am primit diverse scrisori de admirație și de prețuire a muncii mele. Iată ce-mi scrie un inginer agronom : „Rusalim Frățilă, este un pasionat pomolog, ocupîndu-se cu studiul soiurilor și speciilor de pomi din satul Ciungani și zona sa de origine, Vața, Hunedoara".

DAMIAN URECHE

Bogății care nu trebuie să se piardă

Trecem din nou prin grele incercări care ne fac să stringem rindurile in lupta pentru normalizarea ritmului stringerii roadelor acestui pămint. In aceste zile se fortifică și mai mult increderea in efortul comun al unei națiuni care și-a făcut din muncă un nobil rost.

Din goana mașinii, prin perdelele de ploaie, văd cum strălucesc murdar oglinzile de apă băltind acolo unde este ogorul și munca pe un an și piinea de miine.

Hotărirea oamenilor de a infrunta din nou capriciile vremii se citește și aici : căruțe cu porumb pe șosea la Recaș, oameni pe cimp lingă Lugoj, Traian Vuia, Făget, Margina, in această duminică fără televizor și odihnă.

Cizmele și mantaua fac parte din uniforma zilei. La Săcălaz, sediul C.A.P. este un comandament, se discută la ore tirzii din noapte situația operativă. Și faptul că nu de mult s-au făcut patru discuiri și tot ar mai fi trebuit (pămintul fiind uscat), pentru pregătirea de insămințări. Seceta s-a intrerupt insă brusc. De atunci, nu s-a mai oprit ploaia și griul n-a putut fi pus in pămint. Dar se va munci și noaptea. Farurile au și fost montate pe tractoare. Aici, asta e o tradiție ; uneori oamenii au secerat și au treierat 24 de ore pe zi. Trei zile să nu cadă ploaia și se poate pune griul in patru zile. „Credeți dumneavoastră că ploaia nu se va opri ? Asta să nu spuneți. Să nu spuneți așa ceva, aici. Intotdeauna a existat și trebuie să existe o fereastră. Noi pindim momentul" ...

Bate un vint de gheață și direle de noroi stăpinesc șoseaua. In fiece minut trec remorci și căruțe. La intrarea in comună, tocmai se termină de recoltat un lan de porumb și timișorenii de la intreprinderea „6 Martie" ies la drum, frecindu-și miinile. Azi lucrează la porumb și 120 de familii localnice. Nu s-a ținut

cont de ploaie. 32 de kilometri de canale veghează desecarea cimpurilor, așa că de fapt nu pot vedea pinze masive de apă. Spre lauda spiritului gospodăresc. Totuși, mașinile nu pot intra in cimp, oamenii trebuie să se ajute singuri.

Cu tot timpul defavorabil, sfecla are in acest an un coeficient sporit de zahăr. Numai să poată primi fabrica atita recoltă. Bogății care nu trebuie să se piardă. De aceea, străzile sint aproape pustii, magazinele de asemeni, intrate in orarul lor provizoriu, pentru timp de campanie.

Se intimpină unele greutăți in recoltarea furajelor, mașinile nefiind adaptate situației in care plantele sint semănate la distanțe mici unele de altele. Localnicii apreciază că trebuie să se aducă unele imbunătățiri in construcția acelor mașini, pentru ca treaba să meargă mai repede.

Atelierul S.M.A. este și el alertat : orice defecțiune trebuie remediată imediat, lucru posibil, datorită unei bune dotări și a disponibilității conștiente a celor de aici.

Și pentru că in această zonă cimpurile sint profilate in acest an pe cultura legumelor și-a furajelor, se lucrează și la dezgropatul rădăcinoaselor, la recoltatul verzei. Atit de vastă această bătălie, complexitatea ei constind in multitudinea acțiunilor și in maxima lor operativitate. Fișii de nori in goană au făcut să se ivească soarele inșelător și imediat pasul grijuliu al agronomului a ieșit să pindească un petec de teren mai uscat unde să demareze insămințările. In acest timp, miinile rup știuleții care trebuie imediat transportati și depozitați, extrag sfecla care trebuie imediat transportată și depozitată. Apoi oamenii se schimbă, vin alții, iși predau din mers munca. Și un codru de piine mincat in fugă și o basma stoarsă de apă și o cizmă intoarsă pe un crimpei de iarbă. Puține sint pauzele, vine o iarnă prematură și nu ne permitem răgaz. Dincolo de bilanțul in schimbare continuă, care e situația operativă, transpar oameni ce supun incetul cu incetul și pentru a cita oară in acești ani, natura.

LUCIAN BURERIU

Intr-o toamnă mai grea ca altele

Două femei reporter trebuiau să scrie intr-o zi de noiembrie a anului 1974 patru pagini (cite două de fiecare femeie reporter) despre un anume eroism al unor anume oameni, pe numele lor de meserie țărani, elevi, despre fireasca lor transformare in această toamnă in culegători ai ogoarelor. Cele patru pagini trebuiau să inceapă (și nu puteau de fapt incepe altfel) astfel : PLOUA. Urmează in consecință cele patru pagini de reportaj.

1. IN ACEA ZI DE NOIEMBRIE 1974, pe șoseaua Timișoara — Lugoj, PLOUA. Plouase și in 31 octombrie și in 30 octombrie și așa mai departe pină spre inceputul acestei toamne. „O ingineră a povestit că a văzut la cineva in casă o casă mai mică, de jucărie, din care tot ieșea cind un bărbat, cind o femeie. Bărbatul ieșea pe ploaie. Apăi toamna asta a ieșit numai bărbatul și cine știe cit o să mai iasă tot el", a spus mai tirziu cind femeile reporter au ajuns intr-un sat de pe șoseaua Timișoara — Lugoj, un om, Rusu Ion, șofer, de fel din Moldova, stabilit acum la Topolovăț.

I bis. Vedeam trecind căruțe cu porumb, remorci cu porumb, din goana mașinii griul neguros al ploii era estompat de galbenul acela roșiatic, perceput ca o culoare continuă. Era primul semn, era certitudinea că undeva, in lanuri oamenii sfidau natura potrivnică. După două halte am ajuns la S.M.A. Topolovăț. Ni se enumeră cele șase cooperative pe care le deservește. Planul s-a realizat in proporție de 90 %. Nu, cifra exactă e 91 %. Așa zice contabilitatea. In vorbe ar fi cam așa : lucrările mecanizate s-au efectuat aproape toate, nu s-a insămințat tot griul din pricina umidității, dar terenul e pregătit, dacă ar fi două, trei zile bune, s-ar termina.

II. A CONTINUAT RUSU ION care a fost pe cimp și in 31 octombrie și in 30 și așa mai departe, să stringă porumbul : „Toamna asta e așa cum o vedeți, tare grea. Abia putem intra pe cimp. Caii și căruțele mai pot intra, dar tractoarele cu remorci, foarte greu. Oamenii se imbracă gros, iși iau cizme de cauciuc, pelerine și intră să culeagă. Ce să facem ? Porumbul trebuie să-l stringă cineva, doar n-o să-l lăsăm să putrezească in pămint". Toate acestea le-a spus Rusu Ion de la S.M.A. Topolovățu Mare.

II bis. MAI ERAU ȘI ALȚII ACOLO : o funcționară care cel mai mult se mira cind oamenii erau intrebați ciți ani au, ciți copii, mai era și un om tăcut, cu pălărie și ochelari, trăgea din țigară și ne privea cind pe una, cind pe cealaltă. In acest interval am aflat că Rusu Ion (mai intii n-a vrut să ne spună cum se numește) are porumb de cules, zece rinduri, dar nu s-a putut, că s-ar putea să se intre cu căruțele, că s-au despănușat știuleții și o să incolțească. Rusu Ion tocmai in zilele astea a primit o scrisoare de la Fălticeni și ne spune că și acolo se recoltează porumbul și cartofii. Și mă uitam la acei oameni și mă gindeam cum vor ieși ei inșiși in cimp chiar dacă nu va inceta să plouă și cum vor fi atunci toți deopotrivă culegători de rod, fără nici o altă deosebire.

III. LA DIFUZOR O ORCHESTRĂ cinta „samba", pe urmă un cintăreț ceva despre ploaie, un profesor universitar a inceput să vorbească despre munca in cimpul literaturii a unui scriitor, cu ocazia apariției volumului „Crivățul bate năprasnic", atunci una dintre femeile-reporter a intrebat brusc : „Ies oamenii pe cimp pe vremea asta ?". Ies, a răspuns Constantin Petricică, maistru mecanic la S.M.A. Topolovățul Mare și-a tăcut o vreme. Apoi a adăugat cele ce urmează : „Toamna asta e foarte capricioasă dar in ciuda greutăților porumbul se stringe. Mecanizatorii noștri ajută pe oameni la transportat deși remorcile și tractoarele se impotmolesc mereu in noroi. Pămintul e foarte moale". „Vă rugăm date precise", i-a spus atunci una dintre femei lui Constantin Patricică. „Vă dăm și date precise. Din 40 de remorci, 35 au fost zilele astea la transportul porumbului. Dar pe noi ne preocupă și insămințările acolo unde nu s-au făcut incă. Dacă ar mai fi numai două zile frumoase am lucra și nopțile și am termina, că totul e pregătit. Poa' să vă spună și unul dintre cei mai buni băieți ...".

III bis. INAINTEA NOASTRĂ AU TRECUT ZIARIȘTII de la Drapelul roșu. I-au filmat pe oameni in cimp. In timp ce colega mea scrie, eu mai repet odată o intrebare cu media de virstă intr-unul din C.A.P.-uri. Aflu că tinerii sint la școli dar cind se intorc, seara acasă, ajută la muncă. Bine, zic, tocmai cind Constantin Petricică intră cu cineva și spune că acel cineva, adică Gruin Iosif, tocmai a zis că nu s-a putut intra cu remorcile, că era prea moale și se scufundau. Și atunci s-a scos recolta la margine cu coșurile, cu căruțele, acolo unde a fost posibil ; de aceea văzuserăm noi acea culoare continuă despre care scriam la inceput. „Și ziariștii trebuie că au intrat foarte greu, dumneavoastră aveți cizme ?". Aveam.

IV. UNUL DIN CEI MAI BUNI BĂIEȚI e Gruin Iosif, tractorist, șef la secția IV-a Lucareț. Are 30 de ani, e căsătorit, nu are copii. A fost ieri pe cimp. „Cum a fost ieri pe cimp ?". „Cum să fie ? Greu. Noroi, frig, ploaie. Ce era să fac ? Să las să se ducă pe apa simbetei cultura ? „El și ei, ceilalți, care au fost atunci pe cimp, se gindesc și la banii pentru munca lor, dar și la altceva, mai omenește, la hrana de anul viitor a celorlalți oameni. Pe urmă, Gruin Iosif a povestit cum s-a sculat la cinci și jumătate dimineața, cum a fost in cimp, cum acolo erau oamenii de la C.A.P. și elevii și-au stat pină la cinci cind s-a intunecat, cum aveau cisme și pelerine și le era „cam" frig, cum au mincat acolo, cum au strins șase — șapte remorci și nu știu cite căruțe, cum pentru ei asta e ceva destul de obișnuit, nu e o faptă măreață — eroism cum se scrie la ziare ci munca de zi cu zi, intr-o toamnă mai grea ca altele". La radio s-a anunțat meciul Dinamo — Jiul, Gruin Iosif a oftat cu părere de rău spunind : „Na, eu m-am dus la secție". Și femeile-reporter au plecat.

IV bis. N-AU PLECAT INCĂ. Una dintre ele a vorbit mai intii cu Stănescu Cornel, tot șef de secție, cu 30 de mecanizatori in subordine. Zicea că au scos niște dovleci de pe un teren mai nisipos, și pe urmă remorca au tras-o afară cu trei tractoare. Acum cind scriem, grozav se leagă spusele acestui om cu foto-cronica văzută de noi la gazeta de stradă din Topolovăț, după ce, intr-adevăr, plecaserăm, opriserăm doi cetățeni din comună care ne-au confirmat cele aflate. Acea foto-cronică erau de fapt cinci-șase fotografii, cu oameni in livadă, la culesul fructelor, pe o vreme minunată, parcă ieșea din dreptunghiul fotografiei afară. Afară eram noi, una dintre noi avea umbrela defectă, afară erau și toți oamenii cu care vorbiserăm.

Pe șoseaua Lugoj — Timișoara, in ziua aceea de noiembrie 1974 continua să plouă.

IOSANA PANTEA și ANA ALDAN

EVRIKA !

- Cind reușești să supraviețuiești in societatea leului, inseamnă că trăiești alături de el in cușcă.
- Risul e o armă. E firesc, deci, să lupți o viață intreagă.
- Dintre toate păsările pămintului, singur strutul are o politică a sa.
- Gargantua mi-a inghițit toată biblioteca. Sper că s-a săturat de citit.
- Numai dacă umbra lui e pe perete, te poți rezema de ea.
- Unul singur din mulțime nu avea Lampa lui Diogene : cel ce nu-și pierduse increderea in sine.
- Profesorul inspira atita respect incit și scaunele se ridicau in picioare.
- La intilnire a venit și baronul Münchausen. Asta-i adevărul !

ION VELICAN

DOSAR

CIUDATELE REFERINȚE

P. a fost prins cu ocaua mică. Mijlocea niște afaceri foarte necurate, plasa obiecte de proveniență, nu dubioasă, ci suficient de clară pentru a fi incadrate in categoria mărfurilor de furat, cind i se ivea prilejul o mai făcea și pe proxenetul — oricum, bani să iasă !

Și P. se apără cum poate, c-o fi, c-o păți, că n-a știut, c-a fost indus in eroare, că-l sapă dușmanii, dar dovezile faptelor sale sint atit de neindoielnice, incit văicărelile sint de prisos. Totuși P. mai speră că-i va induioșa pe judecători și aduce referințe de la intreprinderea unde a fost angajat. Ce se poate citi in ele ? „P. este un bun coleg care intotdeauna a dat dovadă că iubește colectivul de muncă. El este foarte bine pregătit profesional, entuziast in indeplinirea sarcinilor de serviciu, profund cinstit, cu o morală sănătoasă, neavind vicii. Răspunde cu entuziasm la toate chemările și nu precupețește niciun efort in vederea atingerii obiectivelor generale. Om de nădejde, pe care te poți bizui, P. a fost și rămine un model pentru tovarășii lui de muncă".

Să fi fost P. un genial mistificator, incit la serviciu, să pară așa cum a fost caracterizat in referință, iar, după program să fie așa cum au dovedit organele de anchetă ?

Eu unul nu cred și de aceea mă tot gindesc la aceste ciudate referințe.

M. TOPOLNIȚA

UMOR

CUM AM DEVENIT ZBURĂTOR

Sint un mare specialist in zboruri ! Fifi inaripatul e vax pe lingă mine, eu nu zbor cu aripi, eu zbor cu articolul 130 litera „i" din Codul Muncii.

Am proiectat și am construit o cantină in incinta intreprinderii, cu o capacitate de 1 600 de locuri, cu toate că noi avem doar 1 300 de salariați ! Dar eu mă gindeam la perspectivă ; că i-am făcut și turn ! N-am fost ințeles, s-au abonat la masă doar 26 de persoane, și atunci directorul a dat dispoziție să fie transformată in secție de lucru, iar mie să-mi facă vint ! Adică să mă zboare. La o fabrică de piine mi-am oprit zborul. Aici am găsit un colectiv foarte talentat, de teatru, aveau o echipă artistică de amatori ! Și cum sint eu bun ca „piinea caldă" și sint și șeful investițiilor, am hotărit să le creez condiții și le-am construit un club. Dar ce club ! A costat 6 milioane ! Merita, că băieții din echipă jucau bine, numai cei de la minister nu s-au jucat, cind au aflat, au trimis urgent doi delegați, care au propus conducerii să mă zboare ! Cei din conducere au fost pentru „această călătorie aeriană". Am ajuns la o intreprindere de dulciuri, cu o conducere de zahăr, și m-au incadrat șeful aprovizionării ! Aici am dus-o bine, pină intr-o zi cind m-am apucat de lucru ! In loc să aduc fabricii cacao și zahăr, eu le-am adus două vagoane cu bare de oțel și una mie, perii sirmă, cu care m-au periat bine, apoi m-au zburat. Și in urma acestui zbor am aterizat pe coșul intreprinderii de incălțăminte. Aici, parcă am călcat cu stingu, m-au pus șeful atelierului de creații ! Și am creat o pereche de pantofi zburători, eu i-am incălțat prima dată, cu ajutorul cărora am zburat peste poarta fabricii, că le-am stricat piele și talpă de peste 100 de metri pătrați !

Și după mai multe zboruri, din intreprindere in intreprindere, in sfirșit, iată-mă acum șef de restaurant ! Ieri am avut un control din partea direcției comerciale și m-a luat la intrebări : că de ce in loc de grătar am servit consumatorilor talpă etc. Și mi-au mai spus că sint un incapabil și un nepriceput in ale comerțului. Mie să-mi spună că sint un incapabil ? Mie ? Auzi ? ! Cită lipsă de respect față de un om cu atita experiență. Sint tare curios să știu, de miine, oare, incotro imi iau zborul ?

EMIL ȘAIN

„O inimă care să bată în lucrurile lumii"

– Sinteți născut pe malurile riului Nitra, intr-un tinut de păduri, de coline, o regiune atrăgătoare și bogată. A existat un impuls interior sau exterior care v-a determinat să luați condeiul in mină ?

– Cind eram foarte tinăr, pe la 14 ani, am inceput să scriu in publicațiile studențești din 1934-35. Scriam, dar, mai ales, citeam enorm. Cind aveam 8 ani, mi-au căzut in mină povestirile noastre populare naționale, pline de miez, de poezie, in care, intotdeauna, se știe, binele invinge răul. Citind asemenea povești, probabil că am vroit să fac și eu același lucru. Mai citeam in liceu și poezie slovacă și cehă și apoi am parcurs și multă poezie franceză. Primele poeme scrise, ca student, le-am publicat in **Patria**, o revistă studențească. Poate că impulsul de-a publica a pornit din toată această atmosferă descrisă, poate din altceva. Nu știu...

– Faceți parte, ca scriitor, dintr-o anumită generație distinctă ?

– Prima carte mi-a apărut în 1939, la Paris. Era o poezie care se integra avangardei, poeți care scriau și impotriva războiului. Era o generație proscrisă cea in care mă integram, o generație revoluționară. In acea perioadă am publicat trei antologii de articole, poezie, proză, ilustrate cu reproduceri după marii pictori moderni ai vremii. Noi eram „Avangarda lui '38".

– Sinteți un scriitor care ați trăit Insurecția slovacă din 1944 pe viu și ați scris despre ea. Ce inseamnă ea pentru cariera dv. de poet și publicist ?

– Noi am fost incă de la geneză antifasciști. Oamenii ințelegeau ce vroiam să zicem in poeziile noastre. Ințelegeau că, peste noaptea fascistă, ce căzuse asupra Europei, trebuia să se inalțe o lumină. Revoluția slovacă antifascistă am trăit-o și eu alături de poporul meu. Am trăit-o, ca să zic, așa, din plin.

– De la ce părinți literari vă revendicați poezia ?

– Generația mea a fost legată de Avangarda poeziei cehe : Nezval, Halas, Bibl, Hora. O generație impunătoare, care a devenit și europeană ; o generație progresistă, modernă, care mergea cu partidul alături, prin 1924-25. Eu am venit lingă ea, admirind-o. Ei cunoșteau marea literatură franceză, rusă, literatura revoluționară din Europa. In ambianța acestor prinți ai poeziei revoluționare avangardiste am crescut. Și, totuși, după Insurecția slovacă, am ințeles că suprarealismul abstract nu era suficient pentru o poezie dedicată poporului, pentru o literatură a revoluției. De aceea, după război, am incercat o poezie mai pură, o poezie care dialoga cu poporul intr-un limbaj mai direct. Eluard, Char, la rindul lor, l-au părăsit pe Breton, după război, fiind ei inșiși „altceva". Tristan Tzara, după război, vorbea de o poezie care „nu mai poate fi ca inainte". Noi am ințeles, de asemenea, că trebuia să mergem alături de tradițiile revoluționare ale poeziei cehoslovace, alături de partidul comunist cehoslovac, păstrindu-ne intr-o creație de elevație artistică. Am ințeles că avangardismul nostru poetic trebuia să se confunde cu insuși elanul politic revoluționar. Eram alături de partid chiar dacă nu eram toți membri ai partidului.

– Cunoașteți niște realități literare românești ?

– Primul poet cunoscut mi-a fost Eminescu. Un poet uriaș, presimbolist, pe care l-am citit ca tinăr. Am mai cunoscut apoi pe Virgil Teodorescu, cu poeme traduse in franceză. Din poezia tinără am citit pe Marin Sorescu, tot prin intermediul limbii franceze. Mi-au plăcut poeziile lui și l-am și tradus in slovacă. Am văzut România, dar numai acum 15 ani, timp de două săptămini, cu un coleg, azi mort, Jan Rak. Atunci am parcurs-o puțin. Era un septembrie frumos, ca acum. Am văzut natura românească, valea Prahovei, marea ... A doua oară am traversat-o cu mașina, doar ca turist. Dar aș dori s-o revăd azi ...

– Ce părere v-ați format asupra viitorului literaturii ? Spre ce țeluri se indreaptă ea ?

– Trebuie vorbit despre două literaturi. Nu cunosc prea bine tendințele literaturii burgheze, deși ele plutesc oarecum in aer, dar pentru noi, țările socialiste, cred că țelurile literaturii trebuie să țintească inainte, să surprindă viața in mișcarea ei, să fie ascultată, să intre in inima oamenilor, să lupte cu orice tendință întunecată, care poate fi și fascistă, căci chiar dacă fascismul a fost dat la pămînt, el incă există pe planetă, și cred că mereu trebuie să avem grijă ca spiritul nostru să vegheze. Cred că trebuie să recunoaștem că literatura progresistă va fi incă și de acum incolo o ofensivă contra răului și o afirmare a vieții.

– Noua generație de scriitori ? Ce are bun ce are rău in ea ?

– Cei de după noi, ca tendință generală, la inceput, au incercat un modernism pe care noi l-am depășit de mult. Era o poezie pe jumătate suprarealistă, pe jumătate alegorică, însă nu intotdeauna compatibilă cu o viziune poetică progresistă. Putem spune însă că acum, după aceste ezitări, poezia tînără și proza tînără exprimă de o manieră originală existenta noastră, viața noastră, așa ca in poemele și prozele lui Miloslav Valek, Iosef Mihalcovic, Ian Staho, Lidia Vadkerti-Gavornikova, Vincent Schikula, Peter Iares, Ian Papp, Rudolf Fabry, Iulius Lenko, Ștefan Zary, Jan Rak...

– Spre ce teme se îndreaptă acum literatura dv. ?

– Prepar o culegere în care vreau să exprim, intr-o manieră originală, puțin diferită de maniera mea precedentă, să exprim problematica omului timpului nostru. Evident că aceste probleme nu sint strict personale, ci acelea pe care și le pun cei din jur, cei din acest timp, cei de miine, adică dacă omul va fi copleșit sau nu de tehnicism, de tehnică. Dacă se va putea trăi in lumea de miine, care va progresa, tehnic, de o așa manieră, incit omul va fi stupefiat, înspăimîntat, înconjurat, poate, de o eventuală tehnică monstruoasă. Sau va avea el pe lingă sine micile și bunele lucruri ale vieții, care sint vesele sau triste, care au problemele lor, dar care sint profund omenești ? Fiindcă vreau să cred, și doresc să scriu aceasta, că ființa umană va avea nevoie, in orice mediu tehnic sau cibernetic s-ar găsi, va avea nevoie de poezia micilor lucruri ale vieții, de o inimă care să bată în lucrurile lumii pe care noi azi o edificăm.

Convorbire realizată de
ION ARIEȘANU
septembrie, 1974

DIN LIRICA UNIVERSALĂ

Vladimir Reisel

Vladimir Reisel, poet slovac de prestigiu, artist emerit în țara prietenă, Cehoslovacia, s-a născut în 19 ianuarie 1919, în Brodzany. A studiat filosofia la Praga și la Bratislava. Din 1945, a devenit redactor la ziarul Pravda, apoi, mai tîrziu, a lucrat cîțiva ani în diplomație și ca redactor la diverse reviste și edituri. Actualmente. Vladimir Reisel este redactor șef al revistei lunare a Uniunii Scriitorilor Slovaci, („Priveliștile slovace"), „Slovenské pohlady".

El debutează în anul 1939, cu volumul de poezii **„Văd toate zilele și nopțile"**, cu care s-a înscris printre cei mai cunoscuți poeți slovaci — suprarealiști. Un interes mare a stîrnit Reisel cu al doilea volum al său **„Un oraș ireal"** (1943), din mediul praghez, care era conceput ca o opoziție poetică împotriva liniei oficiale a statului slovac fascist. În volumul **„Oglinda și în spatele oglinzii"** (1945), poetul trece dintr-o lirică subiectivă către o poezie mai concretă, către o formă mai clară. După poema lirico-epică **„Lumea fără stăpîni"** (1951), urmează volumul **„Acasă"** (1953), cuprinzînd poezii patriotice și cartea **„Iubitorii – iubiți"** (1954).

Începutul unei etape noi în creația literară a lui Vladimir Reisel semnalează volumul **„Cîntările lumii"** (1955) în care tematica patriotică și a păcii capătă o mai mare amploare. Un mare succes a marcat și volumul **„Iți mulțumesc"** (1957), în care poetul se întoarce către sursele proprii ale poeziei sale, dezvoltîndu-le în atitudini noi, într-adevăr artistice. Volumul **„Marea fără reflux"** (1960), atestă o maturizare creatoare a autorului. Este un fel de cronică a contemporaneității. **„Poeziile visului"** (1963), reprezintă o prețioasă contribuție tematică și creatoare la dezvoltarea poeziei slovace contemporane. În 1966, publică el volumul **„Plăceri triste"** în care redă lumea prin durerea provenită din frumusețea vieții și din relații sentimentale față de femeie. Cel mai recent volum al lui Vladimir Reisel este culegerea de poezii **„Ochii și mestecenii"** (1972), un caleidoscop liric din numeroasele întîlniri ale poetului cu oamenii sovietici și cu cea dintîi țară socialistă. Această culegere a fost distinsă cu Premiul de Stat al Republicii Socialiste Slovacia (1973).

Opera literară a lui Vladimir Reisel o completează un volum de satiră, trei volume de versuri pentru copii și circa 24 de volume de traduceri din literatura franceză (Prévert, Eluard, Marivaux, Stendhal, Giono, Balzac și alții).

MILOTA BAGANOVA-SIDLOVA

MIINILE

Imi dădeau miinile lor aspre, cordiale.
Incă multă vreme mă incălzeau miinile lor aspre.
Cine ar spune
că aceste miini
au luptat și pe la noi ?

Miini cordiale, metal curat,
nicovale din timpuri dificile.
Ridicau copiii, sprijineau schilozii,
miroseau a depărtări și a locuri natale.

Imi spuneam atunci cind mă mingiiau :
Și miinile de oțel se călesc la flacără.

EȘTI CA O FAȚĂ DE MASĂ

Ești ca o față de masă inflorată,
ca o grădină invăluită-n vise,
ținutul meu mic și modest.
Cit vezi cu ochii, numai frumusețe,
te-mpodobește tinerețea incit
și raiul ar putea să te invidieze.

Porți in tine arome de liliac,
strălucirea dolmanului de haiduci
și culorile de agată.
Răzoare, livezi și răsaduri
păzesc ghionoi-verzi și rindunele,
recolta aceasta bogată.

Eu știu că un condor furios
vrea să-și infigă ghiarele lui
și să spulbere fiecare casă.
Ura oarbă-i țișnește din ochi,
vrea să se repeadă la copiii noștri,
și să-i amestece cu cenușa.

Ești ca o față de masă inflorată,
ca o grădină invăluită-n vise,
ținutul meu mic și modest.
Te păzește poporul și truda lui,
frumusețea ta nu va pieri in veci.
Să devii puternică și să inflorești !

SCRISOARE MAMEI

Niciodată nu ți-am numărat ridurile,
niciodată n-am simțit cit de tari iți sint palmele.
Soarele aprins al dragostei tale
mă trezea in zori de zi.

Opt copii au țișnit din trupul tău,
șapte deodată și-au anunțat foamea.
Abia astăzi te consider un inger,
abia astăzi iți spun : „Mamă, eu te iubesc !"

La noi nu era vreme pentru asemenea cuvinte,
vintul rece, umed, ni le smulgea din guri.
Azi in vocea mea imi pun puterea tuturor anilor
și nu-mi pasă de loc de degetul tău mustrător.

Viața ne-a invățat asemenea cuvinte
și drumul nostru splendid, inainte deschis.
Știu că vei impărtăși cu mine asemenea vorbe
chiar dacă n-o să dai scrisorii mele niciodată răspuns.

Azi incep să număr toate ridurile tale
și de o sută de ori iți voi măsura puterile palmelor.
Soarele aprins al dragostei mele,
intotdeauna, te va trezi in zori de zi.

POETUL

Omul adesea e ca o veche fregată
ce pe largul mării plutește indrăzneț,
nepăsindu-i de fragilele-i pinze, de numărul nodurilor.
Și, dintr-odată, devine victima
furtunii colosale, a vijeliei, a valurilor și
incepe să apună gloria sa efemeră.

O, degeaba aștepți vreo barcă de salvare!
Deasupra catargelor se rotesc păsări răpitoare,
De indrăzneala ta ride pină și luna plină.

Și poetul este uneori așa ...
Dar nu abandonează, el ultimele forțe și le incoardă,
iși umflă pinzele, dă bătălii noi
strigind stihiilor și morții : Nu !

Ce mindru luptă ! Șubredele mașini le forțează,
pină ajunge in port, către privirile lumii,
unde dragostea cintă din oboi.

Și poetul este așa, de obicei ...

BRATISLAVA

Eu iubesc orașul acesta,
căsuțele lui, cerdacurile,
aluatul alb, dospit,
al gustoaselor plăcinte.
Eu iubesc orașul acesta ...;

De ani lungi mă imbrățișează
și la pieptul său mă stringe
domnișoara capricioasă, dama
cu trup fierbinte.
De ani lungi mă imbrățișează ...

Acolo sus, mai sus de „Evreiasca",
stă fratele meu bun,
cu umbra lui intinsă și rece,
castelul bătrin, incărunțit.
Acolo sus, mai sus de „Evreiasca" ...

Viile de pe lingă Devin,
și de pe celelalte povirnișuri,
sclipesc intr-un vin rubiniu,
ce forțează ferecăturile butoaielor
in crame, lingă Devin ...

Deși de multă vreme telalii
și-au inchis prăvăliile,
eu mai răsfoiesc vechea carte de vise
pipăind pulsul vremurilor de atunci,
cind viețuiau telalii ...

Erau vremuri crunte,
vremurile pumnalelor,
nu merită să fie privite
printr-o prismă romantică.
Erau vremuri crunte ...

Prietenă a orașului, sălbatica Dunăre,
le-a dus cu sine in curentul apei ;
sclipitorul cavaler
a inecat monstrul.
Prietenă a orașului, sălbatica Dunăre ...

Acum cițiva ani,
intr-o primăvară innorată,
sub ferestre stătea soldatul
cu surisul pe față.
Acum cițiva ani ...

In miinile sale stringea buchete de flori
și alte asemenea frumuseți,
ale lumilor indepărtate și majestuoase,
și printre noi le-a aruncat.
Miinile sale stringeau buchete de flori ...

El a scăpat de blestem acest oraș,
căsuțele și cerdacurile și
aluatul alb, dospit,
pentru gustoasele plăcinte.
Eu iubesc acest oraș ...

In românește de
MILOTA BAGANOVA SIDLOVA
ION ARIEȘANU

COLEGIUL DE REDACTIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● 15 noiembrie 1974 ● Nr. 46 (350) ● 8 pagini 1 leu

Sentimentul puterii

Ne mai despart citeva zile de momentul istoric al Congresului al XI-lea al partidului. O țară de oameni își intimpină istoria muncind pentru desăvirșirea ei multiplă și complexă, și se inconjoară cu reperele ferme, concrete, ale produselor muncii lor, care le aparțin. Ne parcurgem istoria de astăzi intre obiectivele pe care ni le-am propus ieri și cele de miine și știm că drumul dintre ele este cel mai scurt, cel mai drept, cel mai bun și cel mai sigur pentru implinirea scopului existenței noastre umane in devenire – COMUNISMUL. Și fiecare pas, fiecare produs al muncii noastre participă prin noi la edificiul de miine al țării, in care vor trăi, și pe care il vor ridica mai departe urmașii noștri. Și sentimentul mersului inainte, printr-o geografie mereu innoită a țării, poartă in sine certitudinea zidirii, a făurarului convins de importanța maximă a muncii sale, de gravitatea responsabilă a gesturilor sale.

Știm că truda noastră se numește realizări și depășiri de plan, știm că angajamentele noastre vin să multiplice aura propriei noastre munci. Credem in siguranța gestului eroic al infringerii greutăților și știm că toate acestea sint aerul pe care il respirăm ca să putem face din noi, oameni ai adevărului, ai dreptății, ai egalității și a țelurilor inalte sociale și umane. Și simțim, in fiecare pas făcut, in fiecare nou produs siguranța propriei noastre puteri de popor, unit sub un ideal comun, pe calea desăvirșirii noastre ca oameni, ca națiune, implicindu-ne responsabilitatea majoră de a ne afla intre primele detașamente de oameni degajați de tarele negre ale egoismului, exploatării, inegalității și inechității, purtate pe umerii a sute de generații de istorie umană. Libertatea, dragostea, egalitatea și munca sint pilonii puterii noastre de fiecare ceas, iar Carta de aur a națiunii, Proiectul de Program este chezășia implinirilor noastre. Simțim puterea in noi, in partidul nostru, in marele nostru viitor ca națiune și de aceea, astăzi, pasul nostru, produsul muncii noastre il dedicăm evenimentului istoric de la 25 noiembrie, firesc, asigurind fundamentul implinirilor viitorului națiunii noastre, a celor de azi și a celor de miine, pentru totdeauna.

PAUL EUGEN BANCIU

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrările plasticienei TANIA BAILLAYRE

Conferința organizației județene de partid

In atmosfera de intensă activitate politică, de muncă insuflețită, de profund spirit patriotic și elan creator, de angajare a intregului popor pentru infăptuirea inainte de termen a sarcinilor economice, atmosferă care caracterizează intimpinarea celui de-al XI-lea Congres al Partidului, a avut loc, la Timișoara – in prezența tovarășului Manea Mănescu, membru al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-ministru al guvernului – Conferința organizației județene de partid.

Moment de o deosebită importanță in viața celor peste 80.000 de comuniști timișeni, a tuturor oamenilor muncii de pe aceste meleaguri – români, germani, maghiari, sirbi și de alte naționalități – conferința județeană de partid a dezbătut, intr-un spirit de inaltă responsabilitate partinică, documentele care vor fi supuse spre analiză și aprobare Congresului – proiectele de Program și de Directive, precum și Tezele C.C. al P.C.R. Darea de seamă prezentată de tovarășul Mihai Telescu, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., cuvintul delegaților, hotăririle adoptate au pus in lumină aprobarea unanimă a prevederilor și obiectivelor cuprinse in aceste documente de importanță istorică.

Exprimind voința membrilor partidului nostru, a intregii noastre națiuni socialiste – voință manifestată cu fermitate in cadrul tuturor adunărilor de partid și conferințelor comunale, orășenești și municipale, cu prilejul adunărilor publice, din județ – Conferința județeană de partid a adoptat hotărirea prin care se alătură hotăririi de o impresionantă unanimitate a intregului partid și popor, ca tovarășul Nicolae Ceaușescu, cel mai bun și iubit fiu al poporului nostru, să fie reales in inalta funcție de secretar general al partidului la Congresul al XI-lea.

Conferința a analizat cu profunzime, intr-un spirit de inaltă exigență partinică, activitatea desfășurată de organizația județeană de partid pentru transpunerea in viață a hotăririlor Congresului al X-lea și Conferinței Naționale, a celorlalte hotăriri ale conducerii partidului, precum și a propriilor hotăriri, evidențiind succesele obținute de oamenii muncii din industria și agricultura județului Timiș, din celelalte sectoare de activitate, stabilind măsuri concrete menite să ducă la ridicarea continuă a intregii munci politice, și economice la nivelul inaltelor exigențe ale etapei actuale.

Sprijinul permanent pe care conducerea superioară a partidului, personal tovarășul Nicolae Ceaușescu l-a dat dezvoltării județului, perspectivele insuflețitoare care se deschid economiei și culturii timișene, au un profund caracter mobilizator in strădaniile oamenilor muncii de pe aceste meleaguri de a ridica pe o treaptă superioară contribuția județului Timiș la dezvoltarea economică și socială a țării.

Hotăririle adoptate de Conferința Organizației județene de partid, intreaga desfășurare a lucrărilor Conferinței exprimă voința unanimă a comuniștilor, a tuturor oamenilor muncii din județul Timiș de a acționa cu fermitate revoluționară, cu toată dăruirea pentru continua ridicare economico-socială a județului, pentru creșterea necontenită a contribuției oamenilor muncii de pe aceste meleaguri la inflorirea patriei noastre socialiste.

ORIZONT

Peisaj

Partidului

Lumină de vis, cuceritoare,
Inălțată din inimi curate și aprinse,
Omul iubește stelele clare
Cum crestele iubesc cetinile ninse,

E o lumină născută din sete
Și bună ca o cumpănă străbună,
Omul iubește doar cărările drepte
Lingă care toate izvoarele se adună,

E lumina fiecărei inimi bucurate
De zorii de flori ale soarelui,
Cind se aprind focurile-n cetate
Proslăvind pieirea păsării amarului,

E o lumină in care ziua cintă
Și riul și ramul sint privighetori,
Omul are dreptatea sa sfintă
Sărutind cele trei culori, trei culori,

Lumină de vis fără care ne-am pierde
Gindul luminat pentru mai bine,
Omul in lumină este drept și crede
Binecuvintat in țara de albine...

GEORGE SURU

ECHO

Ce este cibernetica? (I)

„Trebuie să se recunoască doctorului Ștefan Odobleja paternitatea, și implicit prioritatea concepției și metodei ce se află la temelia ciberneticii wieneriene, și, prin el, contribuția științei românești la patrimoniul științei universale“ (Dr. Al. Olaru, Tribuna, nr. 39/26 sept. 1974).

Despre „cazul“ Dr. Șt. Odobleja au mai scris pină acum revistele **Tribuna, Săptămina** și **Flacăra**, in numerele lor din ultimii doi ani. Revenim asupra sa, nu pentru a relua un „caz“, pentru „a reaminti și noi“, ci pentru a da cuvint de această dată insuși autorului, cel mai in drept să o facă.

Omul de știință Ștefan Odobleja s-a născut la 17 octombrie 1902, in satul Valea Izvorului, județul Mehedinți. Urmează cursurile școlii elementare și clasele I-III la liceul Traian, din Turnu-Severin, iar intre 1922-1928 este student bursier al Institutului Medico-Militar și al Facultății de Medicină din București. Funcționează ca medic militar la Brăila, Turnu-Severin și Lugoj. In perioada in care se afla la Lugoj scrie, pe baza unor profunde studii făcute in multiple domenii, in special ale psihologiei, neurologiei, psihiatriei și patologiei, cele două volume ale Psihologiei consonantiste care in 1938/39 vor apare la Paris, in editura Librăriei Maloin. După război, se retrage in comuna natală. Actualmente este medic pensionar la Drobeta Turnu-Severin.

In ultima vreme, redacția revistei noastre a purtat o vie corespondență cu doctorul Ștefan Odobleja, de pe urma căreia, in afara scrisorilor explicative, ilustrul savant ne-a pus la dispoziție cele două volume ale Psihologiei consonantiste **(apărute in 1938, respectiv 1939, in Librăria Maloine, Paris), precum și un volum in manuscris „Ce** este cibernetica ?“, **in care autorul face o analiză semnificativă pentru locul prim pe care-l ocupă** Psihologia consonantistă **in elaborarea „noii științe“, intre** Cibernetica **lui N. Wiener și** Psihologia consonantistă.

„Cind s-a născut, cu adevărat, cibernetica : in 1948 sau in 1938 ? Și unde s-a născut ea : in S.U.A. sau in România ? Autorul psihologiei consonantiste este „unul din cei mulți“ — cot la cot cu alți 1.000 de precursori, aliniați in front ? Care din cei doi a născocit mai multă cibernetică și care a scornit-o mai inainte ?“ — sint citeva dintre intrebările care revin obsedant in scrisorile eminentului savant. Dintr-o curioasă neșansă a soartei, pe de o parte apariția cărții (1938) la inceputul celui de-al doilea război mondial iar, pe de altă parte, neincrederea cu care a fost primită de lumea științei de atunci, aceeași lume care peste zece ani avea să se inchine ciberneticii lui N. Wiener, savantul român se simte văduvit de acel loc prim, care pe drept i-ar reveni, in elaborarea principiilor de bază ale ciberneticii pentru ca tot dr. Ștefan Odobleja : „putem spune că psihologia consonantistă era o cibernetică in primă formă și in primă apariție“.

(Continuare in pag. 3)

CRONICA LITERARĂ

VIRGIL CARIANOPOL :

„Elegii și elegii"

(Ed. Eminescu, 1974)

GEORGE ALBOIU :

„Stîlpi"

(Ed. Cartea Românească, 1974)

1. Scriitor cu îndelungată activitate, **VIRGIL CARIANOPOL** a trecut de la suprarealismul începuturilor la cumințile compuneri tradiționaliste de mai tîrziu, versificînd corect (deseori inspirat) în marginea cîtorva teme predilecte.

Se cer reținute, în primul rînd, din noul volum, pastelurile, mai cu seamă acele foarte frumoase și simțite catrene închinate gliei și strămoșilor : „Bat cu carul drum de țară, / Drum ce veacuri l-nsemnară / Cîmpu-și tremură ușor / Oltenescul lui covor. / Cînd și cînd cîte-o fîntînă, / Cu găleata ei în mînă, / Mă oprește și-mi îmbie / Setea dată de cîmpie. / Arde soarele ca focul / Ziua și-a trecut mijlocul. / Boii merg fără îndemn / Cu ochi plini de untedelemn. / Și mă duc, mă duc mînînd / Lîngă boi și timpu-arzînd, / Care merge cătinel / Trăgînd lumea după el, / Bat cu carul drum bătut / Drum de ani și ani făcut, / Iar strămoșii, praf de jar, / Merg de-a valma după car". Anotimpul dominant este – lucru de înțeles – toamna, care sugerează, laolaltă cu amurgul, declinul vîrstei, și căreia poetul îi dedică multe pagini – din păcate nu întotdeauna convingătoare. Și, în continuarea acestora – cîntecele iubirii tîrzii, intonate după maniera romanței : „A plecat, pieri iubirea / Și s-a dus, s-a dus, s-a dus / Altu-i spune-aceleași vorbe. / Care și eu i le-am spus"... etc.

Autorul cultivă și poezia gnomică, gen dificil, amenințat, în absența unei formulări ceremonioase, oraculare, să se dizolve în cea mai evidentă banalitate. E ceea ce se întîmplă în **Timpul** : „Ciudat este timpul, ciudat, / Bărbatul cel mai bărbat ... / Coboară ridică, aleargă / Să facă, să-nalțe, să șteargă"... În **Contraste,** însă, se găsesc unele distihuri viabile.

Dintre poemele reflexive, menționabile rămîn cele legate de acceptarea – fără lamentări și frisoane tragice – a inevitabilei scurgeri a vieții, construite pe mult uzitata identitate metaforică **destin uman = rîu (Asemănare, Scrisoare).** Anecdotică și discursivă, poezia lui Virgil Carianopol caută, de regulă, imaginile pur decorative, necesare amplificării senzațiilor (a celor vizuale). Interesante sînt (sub aspectul stilului) și elementele lingvistice împrumutate graiurilor oltenești. Cele mai izbutite piese ale cărții se sprijină pe vina trainică a acelorași prime amintiri : „Mai am și-acum, din vremi, rămas în mine, / Un colț străvechi, cu tot ce-i strămoșesc, / Cu ii, cu fote, cu cămăși cu rîuri / Și tot ce-ai mei de veacuri folosesc. / O amintire veche, nu știu care, / De zidurile inimii mi-a prins / Lumina lui care în loc să piară, / Din ce în ce mai aprig s-a aprins. / Nu știe nimeni însă colțu-acela / Umbrit de timp cu fiecare ceas, / Dar fotele și iile și toate / Pe zidurile inimii-au rămas. / Acum, mereu, atunci cînd am nevoie, / Cobor acolo în adîncul viu / Și iau ori nimbul, ori culoarea care, / Îmi trebuie la cîntecul ce-l scriu" **(Din timp).** În cîteva locuri **(O frunză)** se aude ecoul grav al vocii lui Arghezi.

2. Poezia lui **GEORGE ALBOIU** nu poate fi despărțită de prezența obsedantă a **Cîmpiei eterne** – spațiu stăpînitor și tenebros, cu bogate zăcăminte lirice. Încă în volumul de debut **(Cîmpia eternă,** 1968) coordonatele acestui univers erau (spontan) trasate, următoarelor apariții **(Cel pierdut,** 1969 ; **Drumul sufletelor,** 1970 ; **Edenul de piatră,** 1970 ; **Gloria lacrimei,** 1971 ; **Cumplita apoteoză,** 1973) nerămînîndu-le decît să le clarifice și să le adîncească. Efortul poetului se va îndrepta și în **Stîlpi** spre o completă trecere din realitate în mit, tot ce ni se comunică aparținînd lumii stranii a **Cîmpiei eterne** (a eternității cîmpiei), străjuite hieratic de **Munte** și apăsate de stratul apropiat al **cerului.** Iată cum ne este înfățișată îngemănarea principiilor (cel masculin – **cerul** ; cel feminin – **pămîntul)** : „Îngemănați pe cîmpuri mergem din zare-n zare / culcați mereu alături cu gîndurile moi / un singur trup se vede din cerul plin de lapte / în zori se rupe trupul și iarăși sîntem doi... / Ziua și noaptea cerul m-apasă pe spinare / pe tine te apasă cîmpia către stele / și față-n față ducem, în spate, tu pămîntul / eu cerul și ne pierdem în golul dintre ele".

Între ele se află o a treia membrană, aceea a **sîngelui,** pe suprafața căreia viețuitoarele apar și se pierd aidoma unor mărunte gheizere : „Sîngele nostru, iubito, s-a-ntins pe cîmpie / trece soarele peste el hurducînd. / Sîngele nostru, iubito, mereu a stat în afară / singur fără noi strălucind ? sau : „După ce trupul / nu va mai fi / vrednic de sîngele lui / sîngele singur se va lupta / pe cîmpiile lumii"... ; și încă : „În afara zilei și a nopții / îmi voi întîmpina sîngele. Abur și ceață / voi fi pe pămînt / ca la tăierea tuturor turmelor. / El va intra în mine pe gură / și mă va umbla / și înăuntru / nu-mi va vedea marginile / și se va întoarce mereu / în cuvinte / pe buza mea răsărind". Alături de **cîmpie, munte** și **sînge** („stîlpi" ai unei viziuni originale, prin intermediul cărora George Alboiu se apropie de sursele majore ale poeziei) se înfiripă, indecis, alte cîteva simboluri, cum ar fi cel al **luminii** sau cel al **cuvîntului.**

Dar, pînă la urmă, insistența e obositoare. Versurile sînt prea supravegheate, ezitînd, frecvent, între filozofarea prozaică **(Prea devreme)** și răceala mascată sub metafore șocante **(Om pierzîndu-se).** Volumul este inegal, mutilat de o schemă conceptuală căreia, vrea, nu vrea, trebuie să i se supună. **Cumplitele apoteoze,** de pildă, în ciuda tonului biblic și a unui aparent ermetism, nu reușește să fie decît o poemă dificultoasă (fără a i se putea nega, totuși, unele pasaje memorabile). Simbolurile însele, de la care creația lui George Alboiu își revendică forța și elevația, nu au limpezimea **lirică** necesară. Se simte, pe de o parte, dorința autorului de a le face „idei" generatoare de poezie și, pe de altă parte, rezistența opusă acestei tentative de chiar structura sa artistică, înclinată să reacționeze instinctiv la impulsurile terorii pe care i-o trezește șesul imens, întunecat și nepăsător (orizonatalitatea perspectivei se asociază cu preferința pentru întuneric ; noaptea topește **Muntele** în **Cîmpie,** îl șterge de pe zare, îl sustrage vederii).

Alături de poemele care își propun să ilustreze un edificiu ideatic – cîndva implicat – există, însă, în **Stîlpi,** multe altele, de o profunzime reală (nu impusă), texte care se mulțumesc cu o analiză intuitivă, a realității, lăsîndu-i „ideii" și sistemului libertatea de a se contura ca rezultantă nu ca punct de pornire. Reproducem un „extaz" nocturn : „Se lasă iar noaptea, în cumplita ei pace / femeai-și dă drumul picioarelor sale / și cerul în două gemînd se desface. / Cînd carnea în beznă învie mai moale / o pulpă-i o turmă și alta-i o turmă / de luminoase, pierdute-animale. / Dar cade-n lumină și steaua din urmă / iar femeia-și adună picioarele sale. / Atunci se zărește Eterna Cîmpie / cum își păzește în crîncen extaz / gigantica ei feciorie" și doina cu titlul **Stîlp IV.** „Cîmpule / cine să știe / de ești cîmp / sau ești cîmpie ? / Cînd ridic talpa în zare / mi te guduri la picioare / cu miresme de fecioare. / Cînd mă uit / printre căpițe / parcă-s țîțe / lîngă țîțe. / Cîmpule / cin 'să mai știe / de ești cîmp / sau ești cîmpie ? / Cîmpule / vară de vară / mi-ai pîndit / sora pe-afară / și ai prins-o / cînd dormea / și-ai crescut / încet pe ea / și-ai lăsat-o-n / moarte grea".

În asemenea stihuri se relevă, după opinia noastră, întreaga putere și adevărata față a talentului lui George Alboiu.

EUGEN DORCESCU

PROFIL

Poezia Constanței Buzea

La mai mult de un deceniu de la debut, lirica Constanței Buzea dezvăluie retrospectiv o surprinzătoare traiectorie evolutivă care o plasează în primele rînduri ale generației poetice a anilor 1960, ilustrînd exemplar progresul liricii „feminine" de la formele minore ale confesiunii romanțioase, cu o aplecare „spre un fond de suavitate și candoare a lucrurilor", cum s-a spus, la poezia majoră a prospectărilor etice și existențiale, poezie problematizantă, meditativă, deschisă înnoirilor verbale și rafinamentelor imagistice. Cele mai bune cărți ale poetei contrazic radical o mai veche prejudecată care reducea lirica feminină la o grațioasă cochetărie cu ideile, cu o metafizică sentimentală, fără pretenția unei estetici coerente. E adevărat că o bună parte din poeziile din placheta de debut, **De pe pămînt** (1963) mai păstrau convențiile unui lirism juvenil, sentimental ori declamații și „narațiuni" jurnalistice pe teme civice, nepotrivite temperamentului ei. În următorul volum, **La ritmul naturii** (1966) se conturează însă curajos profilul viitor al poetei în care **erosul,** deși preponderent, este deja cenzurat de dispoziția contemplativ-meditativă a poetei, „biografia" erotică purificată de senzualism, sentimentalism ori faptul accidental. C. Buzea face eforturi vizibile (mai ales în placheta **Norii,** 1968) de a se ridica conștient la **idee,** de a se detașa de materia brută a trăirilor sufletești, în două sensuri : 1. prin concentrarea imagistică care îi disciplinează confesiunea, săvîrșind un complicat ritual de pătrundere într-un „templu" al esențelor, al metaforelor adesea abstracte („limba a devenit pentru mine un act de solemnitate extremă, un templu în care se rostește numai adevărul") ; 2. prin problematizarea universului intim, a unor experiențe de inițiere în dragoste, maturitate, maternitate, ce deschid o autentică perspectivă cognitivă asupra lumii, erosul fiind pe rînd o posibilitate de participare a poetei „la ritmul naturii", de aspirație eminesciană spre absolut, spre nemărginire, un exorcism al durerii și neliniștii față de timp.

Spre deosebire de alte colege de generație, Constanța Buzea nu a scris decît rareori o poezie a jubilației erotice. Cîteva compuneri de început **(Focul e șarpele meu, Cîntec de soție,** etc.) par a declama bucuriile domestice ale căminului, întrevăzut ca o certitudine temporară în fața scurgerii timpului. Dar deja într-o frumoasă elegie nupțială, din al doilea volum, **Insomnie,** momentul inițierii erotice devine o experiență a „cunoașterii de noapte", o trezire violentă la realitatea timpului și a morții, la „un sfînt simțămînt al trecerii și al căderii"..

În volumele ulterioare, începînd cu **Norii,** condiția femeii devine mai dramatică prin pierderea sentimentului confortant al apartenenței la ritmul naturii. Însuși acest ritm, la început firesc, creator, o neliniștește acum prin iremediabilul mecanism al scurgerii, al descompunerii, al succesiunii rapide de generații. Poeta se simte amenințată nu numai în relațiile ei cu lumea materială, ci chiar în condiția ei de femeie văzută simbolic în penultimul volum, **Răsad de spini** (Edit. Cartea Românească, 1973) din unghiul tragicului. Se continuă aici tonalitatea elegiacă a unor cîntece erotice și cîntece ale maternității din **Coline și Agonice** (1970), unde chiar și sentimentul iubirii materne este copleșit de tristețea de a nu se simți continuată, susținută, ci uzurpată de noua existență (vezi **Intrus).**

O atare atitudine era în mare parte cauzată de sensibilitatea excesivă, fragilă, a poetei, de agonia candorii pierdute, de sforțarea de a păstra intactă imaginea naivă a lumii ca o „dulce simetrie", de a smulge ritmului universal un răgaz pentru contemplație. Experiența maturității îi înlesnește poetei cunoașterea tensiunilor dramatice din lumea materială, tensiuni imaginate de ea sub forma opozițiilor romantice, maniheiste, între bine și rău, viață–moarte, aparență–esență, vis (irealitate)–realitate, candoare–violență, la care poeta adaugă propriile ei stări sufletești conflictuale, participare–izolare, plenitudine–pustiire, nostalgie („Jind", „dor")–blazare. În ultimele volume, aceste opoziții sînt privite dintr-o perspectivă predominant **etică,** poeta încercînd să deslușească sensurile morale, ascunse, ale lucrurilor „ce e rău în asta ori bine", dar rămînînd cel mai adesea contrariată de un acut sentiment al duplicității ritmurilor naturale.

În sensul acestui mod de a privi lumea și temperament esențialmente **romantic,** poeta va căuta, începînd cu volumul **Norii,** dar mai cu seamă **Coline,** să satisfacă nostalgia ei pentru un imaginar „țărm sudic", al liniștii și stagnării contemplative, retrăgîndu-se din lumea aparențelor într-un spațiu interior al esențelor pure, „un vid vital", liniștitele (cel puțin aparent) „parcuri ale spiritului". Fire contemplativă, purtînd în ea dorul de abstract, poeta visează „spectrul gingaș" cu trupuri de vid, „dincolo de perdeaua

CORESPONDENȚĂ

RODICA BILENCU : Multă sensibilitate. Uneori poemele realizează o atmosferă care „te prinde" semn al posibilităților Dvs. de a evoca stări de suflet, piesaje, întîmplări. Dar sinteți încă la început, prozodia are încă multe taine, pe care va trebui să le dezlegați – prin muncă și prin tot ceea ce mai presupune scrisul literar

SPULBER VASILE : Mulțumim pentru aprecierile la adresa revistei noastre. Distingem în versurile Dvs. o anumită dezinvoltură a discursului poetic, care-ar putea deveni o premiză a unor viitoare împliniri

ION DUMBRAVĂ : Versuri frumoase în „Zbor". „Gînd". „Matinale". Mai trimiteți. Sperăm ca în curînd să vă putem publica.

IOAN AVRAM : Sîntem sincer interesați de evoluția dv. Ultimele poeme trimise ne întăresc convingerea în șansa demersului liric pe care-l întreprindeți. Versul dv. are încă ezitări, limpezimea timbrului poetic este uneori tulburată de lecturi aluvioase, însă dincolo de toate acestea, distingem semnele bune ale împlinirii. Mai aproape de realizare ni se par poeziile : „Iubirea către voi" și „Rătăcite reflecții". Așteptăm, odată cu dv. să vă putem tipări, în curînd.

GEORGE BORUN, GAGIU ANTON (se observă un progres), **P. V. P., PULBERE A. PETRICĂ, I. MITICĂ** (atenție la ortografie!), **ANGHEL I. VICTOR, MĂGĂRIN LUCIAN, CĂLUGĂRU NICOLAE** – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRAVEANU

CURIER LITERAR

● O frumoasă pledoarie pentru simplitatea cuvîntului spus sau scris și, implicit, pentru gîndirea și simțirea nefalsificate, dezvoltă Ștefan Bănulescu în „Cronica elementară" pe care o semnează în revista **Familia** (nr. 9) sub titlul **Evlampia.** Ni se spune : „Printre atîtea vorbe mari și superlative tocite, cuvîntul simplu răzbate greu și prin firescul și prospețimea lui devine fantastic. Începi să treci drept original și om cu ciudățenii dacă vorbești simplu și exact și dacă nu pui virgulă între subiect și predicat.(...) O prietenă din copilărie . dorind să mă revadă după trecerea deceniilor, și-a pus ochelarii cei mai gravi cu putință în vederea întîlnirii și mi-a vorbit în fraze foarte căutate, în termenii cei mai aleși și mai importanți, (...) S-a speriat cînd i-am luat palmele în palmele mele și i-am spus : Privește-mă Evlampia, sînt viu, ce dracu. Poate m-a crezut nebun, se ferește de mine acum, mă ocolește, îmi pare rău că o pierd definitiv, în adolescență fusesem îndrăgostit de ea pentru motivul simplu că Evlampia de atunci rîdea cu hohote și bătea din palme pentru te miri ce.

Și tu, Evlampia ?"

A. BALTHAZAR

Ce este cibernetica (I)

(Urmare din pag. 1)

Încercînd să răspundă unei alte întrebări pe care însuși savantul și-o pune într-una din scrisori : „De ce e socotită, uneori, psihologia consonantistă numai o precursoare – dacă ea este, de fapt, cibernetică autentică și întemeietoarea acesteia ?" ne-a trimis de curînd o succintă prezentare a unei paralele între Psihologia consonantistă a sa și Cibernetica lui N. Wiener, intitulată semnificativ și simplu : „Ce este cibernetica ?". Ne facem o datorie de onoare de a nu comenta textul ci de-al prezenta în două numere de revistă în forma dată de autor. Deci dăm cuvîntul însuși savantului :

(Dintr-o scrisoare a Dr. Ștefan Odobleja)

1. S-a spus că cibernetica ar fi știința „mijloacelor de dobîndire, folosire, păstrare și transmitere a informației" (N. Wiener) ; „știința transmiterii, memorizării și prelucrării informației, a reglării, conducerii și organizării generale a sistemelor interconectate" ; „știința mijloacelor și metodelor de primire, păstrare, prelucrare și utilizare a informațiilor în sistemele tehnice și organismele vii și în diferite grupări ale acestor sisteme și organisme".

Menționăm că definițiile de mai sus nu circumscriu și nu etichetează o știință nouă, după cum se pretinde, ci – printr-o exprimare ocolită, criptică, descriptivistă – definesc o știință veche, psihologia. „Noul în definițiile de mai sus constă în extinderea sferei, – o generalizare a psihologiei la tehnică (pentru a putea include și psihologia artificială a mașinilor de gîndire artificială, prevăzute și preconizate în 1938 și realizate, parțial, între timp) precum și la multe alte discipline – procedeu inaugurat cu anticipație în psihologia consonantistă.

2. S-a spus că cibernetica este **„știință a mașinilor de informare, fie că este vorba de mașini naturale – ca cele organice – fie de mașini artificiale"** (Ruyer). Așadar : ea ar fi știința despre **mașina psihică** naturală și despre **mașinile psihice artificiale** care în 1938 erau abia întrevăzute și propuse. Știința despre creierele naturale și despre cele artificiale – ambele considerate în psihologia consonantistă.

3. S-a spus că cibernetica este știința „care a apărut aproape împreună cu apariția mașinilor de calcul mari, și în special, în primul timp, a fost strîns legată de utilizarea lor" ; știința ale cărei idei stau la baza calculatoarelor moderne suprarapide ; care a contribuit la realizarea lor ; care a creat calculatoarele moderne ; cara s-a ocupat îndeaproape cu mecanizarea gîndirii și cu principiile care s-o fundamenteze. Știință a roboților – mașini care imită viața. Dar psihologia consonantistă atacă problema fizicizării, mecanizării și mașinizării gîndirii cu cîțiva ani mai înaintea ciberneticii, indicînd și mijloacele în acest scop.

4. S-a spus că cibernetica deține întîietatea și meritul de a fi preconizat conexiunea inversă ca principiu fundamental important pentru construirea mașinilor de calcul și gîndire. Dar psihologia consonantistă preconiza acest principiu încă din 1939.

„Este o consecință a legii reversibilității care ne permite să mecanizăm gîndirea, să realizăm gîndirea instrumentală, gîndirea tehnică sau tehnicizată, gîndirea artificială și provocată . . . iată mijlocul de a materializa și fiziciza procesul însuși (psihicul dinamic, gîndirea și mecanismele sale intime)" (Șt. Odobleja. Psychologie consonantiste, 1938).

5. S-a spus că cibernetica ar fi caracterizată în primul rînd prin analogie, „analogia dintre mașinile electronice de calcul și creierul uman" ; analogia dintre creierul uman și creierele electronice ; analogia dintre mașini și gîndire ; paralela dintre om și mașini ; analogia ca metodă generală de gîndire. Și totuși, în „Cibernetică" nu am putut găsi nici o referire la analogie ; Wiener nu o sesizează, nu o relevă, nu o fundamentează și n-o preconizează ca metodă ; el doar o practică, așa cum ne-o spune tot el, dar mult mai tîrziu : „Analogia inițială pe care am stabilit-o între feedback-ul la mașină și feedback-ul la om a fost mereu întregită de noi analogii izbitoare pe care le-am stabilit între sistemul nervos și mașinile de comandă sau calcul". În schimb, cu 10 ani înaintea „Ciberneticii", analogia fusese nu numai practicată și larg utilizată, ci și teoretic fundamentată, într-o carte de psihologie care conținea analogia și asemănarea ca elemente de prim ordin, care constata și denunța penuria analogiilor ; care le preconiza cu convingere : **„trebuiesc făcute cît mai multe analogii posibile"** ; care considera că „orice cunoștință este o analogie – o asemănare – cînd ea nu este o pură amintire". Ceeace ne îndreptățește a conchide că, din acest punct de vedere – ca, de altfel, și din multe alte puncte de vedere – acea carte, intitulată „psihologie consonantistă" era, deja, în 1938, cu mult mai cibernetică decît însăși „Cibernetica" din 1948.

6. S-a spus că cibernetica ar fi „știința . . . care analizează fenomenele psihofiziologice și sociale în analogie cu mașinile și aparatele electronice, identificînd activitatea creierului cu aceea a mașinilor de calcul, iar viața socială cu sistemul electro- și radio-comunicațiilor" ; că „cibernetica este un curent care tinde să gîndească trăsături comune la fenomene de ordin diferit" (A. A. Feldbaum) ; că „ideea fundamentală nouă" – și deci definitorie a ciberneticii „este tocmai posibilitatea de a trata în mod unitar fenomene de naturi diferite, cum sînt cele privind ființele vii și dispozitivele tehnice" (Edm. Nicolau).

Menționăm că psihologia consonantistă a avut această idee „fundamental nouă" înaintea ciberneticii – idee pe care a aplicat-o în cuprinsul cărții peste tot, dar mai ales la capitolul legilor universale : „Spre a face să reiese mai bine în relief teza noastră, vom ilustra-o pe fiecare cu exemple împrumutate deopotrivă din lumea fizică și din lumea biologică, din lumea fiziologică și din lumea psihologică".

Se spune că o altă caracteristică esențială și definitorie a ciberneticii ar fi apropierea dintre științe.

„Rolul esențial al ciberneticii rezidă înainte de toate în această apropiere a domeniilor diverselor științe clasice" (J. Guillaumaude). „Un alt merit al ciberneticii este de a fi apropiat domenii științifice care erau pînă acuma despărțite : matematica, fizica și tehnologia de biologie, fiziologie, psihologie, lingvistică, economie" (Kolman). „O trăsătură esențială a ciberneticii este abordarea comună a analizei sistemelor din lumea organică și din cea anorganică" (Hramoi).

Ca și în cazul analogiei, N. Wiener abia dacă a menționat în indirect și treacăt, în cartea sa, apropierea dintre științe mărginindu-se doar la a o aplica în analogările și unificările sale care implică și apropierea. – Aceasta spre deosebire de psihologia consonantistă, unde sînt sesizate și relevate avantajele procedeului de apropiere, unde **apropierea dintre științe** constituie un capitol special în care metoda apropierilor este preconizată și recomandată cu căldură. Recomandare pe care autorul cărții a utilizat-o din plin în realizarea lucrării sale.

7. Se spune că „cibernetica a arătat că fenomene în aparență absolut diferite cum sînt societatea, organismul și mașinile au ceva comun în structura desfășurării proceselor – principiul autoconducerii cu conexiune inversă" (Anohin). Că, deci, cibernetica ar fi descoperit principiul unificator al științelor.

Ori, principiul său unificator – conexiunea inversă – se regăsește, tot ca principiu unificator, și în psihologia consonantistă, doar că sub altă denumire și anume : sub numele de „reversibilitate" sau „circularitate". În plus, psihologia consonantistă sesiza, indica și utiliza în încercările sale de unificare și alte principii unificatoare : mecanisme și legi, împărțiri comune dihotomice, etc.

I se acordă ciberneticii, printre alte atribute definitorii, și pe acela de a fi sesizat, relevat și promovat influențarea reciprocă dintre științe : „Conform recunoașterii unanime, meritul ciberneticii stă în faptul că a stabilit legătura logică intimă dintre domenii ale cunoașterii care s-au dezvoltat mult timp independent unele de altele și erau concepute ca domenii autonome ale științei. Așadar, cibernetica a contribuit la ceea ce obișnuim să denumim „fecundare încrucișată" (Anohin).

„Cibernetica contribuie la dezvoltarea în continuare a științelor din care în mod direct s-a inspirat și, în același timp, în general, ea contribuie la dezvoltarea tuturor științelor (E. Niculescu Mizil) Autorul citat insistă asupra acestui fenomen și la pag. 30 a aceleiași lucrări. În realitate în „Cibernetică" sa, N. Wiener se exprimă numai tangențial, echivoc și imprecis asupra acestei chestiuni vorbind doar în treacăt, și fără a insista, despre „problemele legăturii dintre diferitele științe". Nu am găsit nicăieri în cartea sa un alt pasaj care să exprime cu claritate această idee. În schimb, psihologia consonantistă, deși scrisă cu 10 ani mai înainte, precizează, mai întîi influența reciprocă dintre psihologie și celelalte științe. După care, acțiunea aceasta, constatată la psihologie, este căutată, găsită și generalizată, ca metodă comună, la toate științele – la orice știință considerată :

„Toate științele se inspiră reciproc una pe alta. De asemenea, ele se verifică reciproc, confirmîndu-se sau infirmîndu-se una pe alta. Progresul unei științe determină progresul celorlalte științe și invers" (Psychologie consonantiste).

„Fiecare progres local al unei științe tinde să difuzeze și să se propage și la celelalte științe. Cele mai miraculoase descoperiri ale științei pure și ale tehnicii nu sînt, adesea, decît generalizări, analogii, translații, comparații, imitații apropieri, împrumuturi la un domeniu oarecare a ideilor sau procedeelor unui alt domeniu" (Op. cit.).

ȘTEFAN ODOBLEJA

---

lumii", visează să înlocuiască lumea dramatică a aparențelor cu „puritatea" esențelor, pantomima abstractă în contururi evanescente de **Nori**, ce repetă istoria primeia, dar în forme golite de dramatism. Prin contemplația calmă, pînă la un punct abstractă („muma răbdare /mumă firească a firii mele") poeta nădăjduiește să recapete înțelepciunea adevărului, înțelepciunea meșterului popular de la **Săpînța**, care dăltuiește în piatră o imagine esențializată a lumii. Prin artă, așadar, și contemplație, poeta încearcă să scape de vechile ei obsesii, să redea armonie și echilibru lumii, investind aparențele („umbrele") cu durata artei. Aceasta este motivația artistică a grațioaselor **Pasteluri** din ultimul volum cu acest titlu (1974), în majoritatea lor peisaje stilizate expresionist ori stampe naive, aproape ireale (ilustrațiile splendide ale lui Petre Botezatu vizualizează exact această impresie) în culori arhaice, (predomină evident albastrul, culoare inefabilă, armonizînd realul cu idealul, prin care poeta definește surprinzător însuși spiritul românesc).

Este evident că o asemenea estetică a esențializării (o estetică a candorii, cum am numit-o) este pîndită de riscul căderii în abstracțiunea unui spațiu literar, în care propria confesiune elegiacă a poetei se anihilează, trece în limbaj poetic pur : „Atît mai știe sufletul, umilul : / Cu artă-n gesturi, dar și fără artă, / Nervilor rupți le recunoaște stilul". Poeta însăși, copleșită de sentimentul dramatic al trăirilor inautentice, „bolnavă de irealitate", de iluzoriu, de „măști" și „umbre", teme predominante în **Răsad de spini** se arată în cele din urmă nesatisfăcută de o asemenea poezie – „somn", iluzie a iluziei. De aceea, ea nădăjduiește să evadeze din „sala de fum" din vidul abstract al esențelor în care nu mai crede, prin reanimarea ritualului erotic (în vol. **Răsad de spini**). Cum însă ispitele erosului îi apăreau ca definitiv pierdute, C. Buzea declama în acest volum patetic conștiința exacerbată a desensibilizării erotice (erosul primește aici tonalități funeste, letargice, aproape nemaiîntîlnite în poezia de pînă acum) ce se extindea și asupra realității din afară, golind-o de sens.

Dimpotrivă, volumul de **Pasteluri** se deschide cu o profesiune de credință diametral opusă : „Eu am găsit în lume o livadă, / Cea mai frumoasă-ntre livezi, / Sub cerul împăienjenit cu norii, / Cu păsările fluierînd fluid / Să stai tăcut și să te doară / Mai mult decît o rană tot ce vezi, / Să nu te temi de timp, de întîmplare, / Un ceas pe zi să redevii candid" **(Un ceas în natură)**. Încă odată, așadar, poeta năzuiește să se reîntoarcă la lumea materială, la peisaj, la lucrurile simple, la „Ispitele de iarbă", ades ignorate de poetul citadin. De aceea ea pornește într-un adevărat pelerinaj într-un muzeu străvechi al naturii, un peisaj mitic-legendar populat de zimbri și miorițe ori vechi vetre rurale (Rucăr, Cisnădioara, Vălenii de munte, Voroneț, Săpînța), realitate ce singură rezistă timpului labil al cetății.

Prin acest volum, poeta marchează o semnificativă schimbare de ton și atitudine, reîntorcîndu-se parțial la certitudinile din **La ritmul naturii**, dar nu prin alunecarea în utopii, ci prin asumarea lucidă, matură, a condiției firești a existenței. Durerea agonică din volumele anterioare este acum preschimbată într-o „melancolie vindecătoare", o contemplație activă. „Clasicul dor" de echilibru și armonie, care în volumul **Sala nervilor** (1971) opera deja o binevenită cenzurare a patetismului agonic al confesiunii în cadrele oarecum artificiale ale sonetului, produce aici și o schimbare de atitudine, de înțelegere a realității, poeta renunțînd la detașarea rece, clinică, în favoarea unei asumări responsabile, calme a destinului ei.

MARCEL POP CORNIȘ

PANORAMIC

CENACLU

Marți, 12 noiembrie a.c., poetul **Dușan Petrovici** a citit un nou ciclu de poeme. Referent : **Crișu Dascălu.** Au luat cuvîntul : **Claudiu Iordache, C. Ungureanu, Eugen Dorcescu, Nicolae Țiriol.** Ședința a fost condusă de poetul Anghel Dumbrăveanu.

● **LA CLUBUL ZIARIȘTILOR** din Timișoara, redactori ai Studioului de Radio și TV. au prezentat o serie de comunicări în cadrul simpozionului „Mesajul emisiunilor de radio", organizat în cinstea celui de-al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român.

● **LA SECȚIA DE ARTĂ** a Muzeului Banatului, expoziția Taniei Baillayre.

● **DUMINICĂ, 3 NOIEMBRIE,** la Școala generală Bistrița – Mehedinți a avut loc o întîlnire cu scriitori care au trimis pionierilor și școlarilor cărți cu autografe.

● **LA SFÎRȘITUL LUNII** octombrie, în sala de concerte a Liceului de muzică din Timișoara, a fost programată plenara Filialei Uniunii arhitecților cu tema „Sistematizarea municipiului Timișoara".

● **FACULTATEA** de Limbi și Literaturi Romanice, Clasice și Orientale a Universității din București, în colaborare cu Uniunea Sindicatelor din Învățămînt, Știință și Cultură organizează în zilele de 19-20 decembrie a.c., la Sinaia, un colocviu național de poetică și stilistică.

● **INTRĂM AZI** în sala a treia a Expoziției de istorie contemporană pentru a medita o clipă în plus la atrocitățile și crimele săvîrșite de legionari. Virgil Madgearu, Nicolae Iorga, Ocsko Terezia, Constantin David . . . Sînt acolo paginile 3 și 4 ale dosarului cu privire la asasinarea Tereziei Ocsko.

● **CU PRILEJUL APARIȚIEI** în editura Facla a volumului „Fata vornicului Oană" de Mihail Gașpar, la Bocșa Montană a avut loc o întîlnire cu cititorii. Au prezentat cartea, poetul Al. Jebeleanu, redactor șef al editurii și Doina Bogdan Dascălu, cercetător științific.

● **RODICA PADINA (MIHAILESCU)** autoarea piesei „Dialog despre fericire" difuzată de Radio București este și autoarea volumului de teatru „Diavolul alb" apărut în 1973. Scrie teatru de mai mulți ani, nu este deci o debutantă așa cum credea cititorul care ne-a rugat să-i dăm amănunte. Piesa radio-difuzată face și ea parte din volumul amintit. Faptul că piesa a plăcut și că radioascultătorii doresc să o cunoască pe autoare, este echivalentul unei foarte bune cronici.

● **ÎN HOLUL TEATRULUI POPULAR** din Lugoj a deschis, la începutul lunii noiembrie, o expoziție de pictură, Gheorghe Vuia.

● **UN VOLUM DE COMUNICĂRI** științifice (Tibiscus-Etnografie) ale colectivului și colaboratorilor secției de etnografie de la Muzeul Banatului a ieșit de curînd de sub tipar. Volumul a fost îngrijit de Aurel Turcuș.

● **EXPOZIȚIA RETROSPECTIVĂ** Podlipny (după Muzeul Banatului) este în prezent găzduită de Muzeul de artă din Cluj.

AIC

Aurel Turcuș

AICI

Trăiește iarba și sub brumă,
Trăiește bobul mic de griu,
Putred și reînvie-n humă
Trăiește puntea stinsă-n riu.

Trăiește cuibul de sub grindă,
În care ochii rindunicii
Adună cerul ca-n oglindă.

Iată și numărul emblemei,
Blazonul locului și-al vremii
Iată în humă e sobolul
Uitînd parabola cu olul.

Ne-aducem intr-o clipă-aminte,
De roata, invirtind argila,
De miinile acelea, sfinte,
Ce-amestecă focul cu mila.

Aici e veșnicia, harul,
Aici e el, etern, olarul.
Poate să ierte. Cine-l iartă ?
Cu gindul viu și rezemat de toartă.

ZAMOLXE

Zamolxe, iarăși te invoc,
Ca să nu putrezești in peșteri,
Vino pe calul tău de foc,
Cu dalta vie, intre meșteri.

Și să-aduci piatra ta lehuză,
S-o-ntremăm intr-o săptămînă,
Cu har, dind mină de la mină,
În Noua Sarmisegetuză.

Să aibe pruncii tăi o mamă
Ce pietrelor le dă viață,
Născutelor fără prihană
Precum oglinzile de gheață.

Ridică fruntea. Vechea stincă
Ți-o strămutăm noi toți pe umeri,
Pină cind stelele prenumeri
Zamolxe, peșteră adincă.

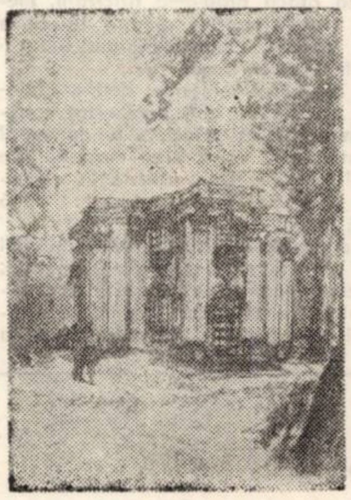

Pagodenburg (München)

VADURI

Tatălui meu, la 70 de ani.

Cu ochii luminați
de șapte vaduri,
purtate pe umeri
pentru trecerea rodului,
un om calcă adincul
Timpului,
în albia marelui plug.

Pe bobul de grîu,
e chipul acestui bărbat
și cel mai greu, cindva,
e să-ți porți trupul
prin vadul tău,
albit de prund uscat.

7 martie 1973

VA TREBUI

În jur să fie
lan de spice, macii
să ne acopere
cu trei petale largi,
de nuntă, naștere și vis,
iar eu va trebui să rabd
stingerea astrelor închise
în cearcănul apei.
Va trebui
să țintuiesc pe cumpăna fintinii
Pasărea de noapte,
cu ochi de diamant
și in privirea ei să tai
voalul de sticlă albastră
care ne-nvăluie, înalt.

LINIȘTEA DE-ATUNCI

Noaptea mă culc
pe malul timpului,
acolo unde mi se-adună
sub pleoape iar tăcerea milenară,
din serile copilăriei, cind
sub stele lin foșnea
creșterea trupului meu.

Atunci, pe vatra limpede-a cimpiei,
era cireada albă, de boi
cu coarne răsfirate
(încit de-abia au incăput
de-avalma-n abatoare)
și rumegau prinosul zilei,
învăluindu-mă-n murmur scăzut
de bănuită apă.

Luna adormea
intre coarnele albe,
ca pe creștetul
unei păduri de mesteacăn.

UN LOC ÎN LUME

Pe axa orizontului,
Intre miază-zi și miază-noapte
E satul meu,
În miezul drumului,
Ca simburele-n fruct.

Pădurea-mi apără
Alungarea sufletului
În sihăstria cimpiei.

Streașinile părinților
Mă-acoperă cu bucurie
Și cu lacrimi.

Dar peste toate
Este slava brazdelor –
O revărsare
A celui fierbinte anotimp,
Fără-nceput, fără sfirșit.

Claudiu Iordache

GESTUL REVOLUȚIEI

Nimic nu se intimplă
intr-o singură zi.
Castitatea,
chipul arămiu
al femeii,
Strălucitoarele sale priviri.
Sint produsul
nenumăratelor generații.
Nici o revoluție
nu este neprevăzută.
Nici-un steag nu își schimbă culoarea
peste noapte
in roșu
Nu există baricade
ridicate
intr-o dimineață.
Nu există luptători
fără stagiul
suferinței.
Totul a fost repetat cu minuție,
in mii de ore de veghe,
de teroare.
Sub mii de injustiții –
promisiuni ignorate.
Sub mii de intrebări –
necenzurate
in creier.
Totul a fost repetat.
Gestul luptei, eroismului,
morții.
Gestul eliberatoarei victorii,
Gestul tristelor reculegeri
lingă arborii trupurilor.
Gestul oboselii,
gestul păsării
Phoenix,
Intr-un zbor
uriaș
peste lume.
Nici-o revoluție
n-a fost neprevăzută.
Mii de oameni
au repetat,
in memorii,
pe mese
lipsite de piine.
in celule
cu soarele
stins,
gestul revoluției
Singele a curs mai tirziu . . .

SALTUL

Să incepem războiul construcției.
Vom așterne
pe deasupra epidermelor
sparte
Ierburi noi.
Vom planta arbori,
vom plivi
minele,
Vom ridica
formidabile construcții.
Vom părăsi tiritul
pentru alergare,
Alergarea
pentru salt,
saltul pentru zborul continuu.
Vom mandata
electronii
să ne execute comenzile.
Vom dezvolta sub pămint
și in mare
o ofensivă puternică.
Algele
trupurilor noastre
vor tulbura
Marianele
Vom pregăti
expansiunea saltului
inteligent.

Vom intinde arcurile
indreptate spre cosmosuri,
Mai intii in noi inșine.
Vom contraria
vechi consensuri,
echilibruri la pensie.
Vom destrăma anotimpurile,
vom mări acolada
luminilor,
Vom scurta nopțile
prelungindu-ne viața.
Vom contracta
sub presiuni viitoare
existența
În secunde !
Vom dilata
veșniciile.
Vom muri cind vom vrea.
Vom trăi fără moarte.
Vom finisa
cu minuțiozitate
fiecare șurub
Al solarității.
Să incepem războiul construcției.
Voluntarii,
implicații,
soldații
acestei campanii.
Generație
a oamenilor muncii
comuniștii.
Impreună,
Conștient,
Victorios,
Necruțător,
Să incepem războiul
construcției.

REPUBLICA FAPTELOR

Plecăm din regatul cintărilor
in republica faptelor.
Acoperișurile – aripi,
păsările mari
ale spațiului.
Cărămizile
incinse
de aer,
pe sub
cadre puternice.
Șantiere deschise
in riduri de piatră,
Subterane artere,
construite
mereu
pentru oameni.
Ne exilează
din regatul cuvintelor
in republica faptelor.
Ascult tăcerea
acestor familii.
Adunată
lingă
mesele piinii.
Ascult
liniștitele gesturi
ale acestui muncitor.
Comunist
aplecat
peste omul din el.
Ascult
corul
greu
al materiei.
Ascult
in această
umană,
unanimă,
Aeriană vibrație,
Un cuvint mai puternic
decit toate cuvintele.
Un poem exemplar,
mai adinc
decit toate poemele.
Vom pleca din regatul cintărilor
in republica faptelor.
Acoperișurile-aripi,
păsările mari
ale spațiului.
Cărămizile
incinse
de aer
pe sub
cadrele tainice
Șantiere deschise
in riduri de piatră.
Subterane artere
vitale,
Construite
mereu
pentru oameni,
de oameni.
Ne exilează
din regatul cuvintelor
in republica faptelor.

TELE

DUMINIC

8,30 Desc
8,40 Cravatel
pentru copii.
satului 11,15
despre . . . 11
ginale româ
patriei 13,00
Magazin spo
șurilor — m
Coloane ale
Țara de jos.
și Vrancea.
mai bun . . .
de cultură
multilaterală
cinci contin
tare 19,00 Re
seri 19,30 Te
politică în i
cepe la etaj
Studioului „
ne animate
menea bătri
de ptrecere
Duminica sp

LUNI,

16,00 Telex
săptămînii 1
ginale româ
și ape. Ediț
celui de-al
Partidului 1
ba maghiară
întimpinarea
lea al P.C.R.
revoluționar
Telejurnal
oamenii" . . .
man-foileton
Ultimul epis
rar-artistică

MARȚI

8,30 — 12,
neață 16,00
16,30 — 17,00
ză 17,30 T
pentru lucr
18,35 Legile
18,45 Muzica
din lupta p
seri 19,30 T
economică T
originale ro
Ciclul „Oan
tre". Ape și
țară 21,20 M
Șantier de c

MIERCU

8,30 — 12,
neață 14,00 F
— A.S.A. Tg
Curs de lim
17,00 Curs d
Telex 17,35
siune de or
fesională 17,
te. 18,05 Sce
File glorioas
19,20 1001 de
20,00 Colocvi
Telecinemate
ecranului. S
mieră TV. 2

JOI,

16,00 — 17,
lex 17,35
Atenție la . .
versitatea T
din lupta p
seri 19,30 T
pentru tine
mate 21,30 I
românești 2

VINER

16,00 — 17
misiune in
Tragerea L
19,30 Teleju
astăzi, Ro
Film artisti
ducție a stu
24 de ore.

SÎMBĂT

10,00 Mici
re) 10,20 E
10,45 Raps
știu . . . 11,0
luare) 12,55
Caleidoscop
Concurs in
tică modern
viziunii". T
la Sofia 1
populare
Film TV.
Reportaj 19,
Telejurnal
— la handl
— U.R.S.S.
misiune dir
lor din Pl
celui de-al
Partidului
ardere apa
zical-coregr
pedia 21,30
seara. Mag
22,30 Teleju
sportivă.

TEL

Valentina Dima

Dimineaţă cu meduze

N-a mai văzut marea de doi sau poate chiar trei ani. În jur, zumzet de voci, copii care aleargă, puşti ce înalţă castele din nisip, forţăreţe efemere, pe care valurile le inundă şi le dărîmă, alături, două femei cu lentilele ochelarilor mari şi rotunde, discută, eu, zice una, cu părul strîns într-o coadă, legată cu fundă roşie, am terminat artele plastice, ştiu cinci limbi, puţină muzică şi, vedeţi, am ajuns actriţă la teatru, ce să fac, dacă numai acolo am găsit post în oraş, da, pictura îmi place, chiar înainte de a veni pe litoral am isprăvit o acularelă, am dus-o la Consignaţie, am acasă şi război de ţesut, stofele le valorific prin Fondul plastic, vă place inelul meu ?, tot eu l-am lucrat, dar dumneavoastră nu mi-aţi spus cum o duceţi ; eu ? întrebă cealaltă, o blondă cam planturoasă, aşa şi-aşa, înfrumuseţez femeile, dar mai nou şi pe bărbaţi, cănesc aproape zilnic mustăţile străinilor, dacă veniţi, îi puteţi admira cînd sînt gata, cum se privesc în oglindă, de fapt e şic un tip cu mustaţă neagră şi mie-mi place...

Mircea deschide cartea şi începe să citească, parcurge un capitol, două, dar constată că nu prea are spor, ştiu eu că la mare nu se poate citi, conchise înciudat, era bine să fie cu mine Sabina, oare ce-o fi făcînd ea acum, te pomeneşti că a pus ceasul să sune la ora şase şi acum toceşte, îmbrăcată în vreun capot de barchet de-al mătuşă-si, în picioare cu pîslari ; surîse amuzat la ideea asta, ce-mi veni, Sabina, în pîslari, îşi aminti că alaltăieri, cînd s-au despărţit purta rochia ei albastră, de mătase naturală, pantofi de lac, cu talpă modernă, de care e atît de mîndră şi părul ei blond vaporos, ce-i flutură de obicei în şuviţe în vînt, acum era împletit într-un coc, călătorea, pleca la munte, mă duc, să mai scap de căldura asta imposibilă, de asfaltul încins, de zgomot, maşini şi tramvaie, acolo e răcoare, mătuşă-mea are o casă izolată, sus pe deal, e singură şi se va bucura, mi-a scris să vin, iau cu mine şi manualele, poate încerc din nou la toamnă, ce zici ? Ce să-i fi zis ? o asigură că-i va lipsi mult, ţinea la ea, erau ca şi logodiţi, detesta despărţirile, a citit el cîndva că a pleca înseamnă a muri puţin şi găsea că cine a scris asta are perfectă dreptate, dar dacă ea crede că muntele îi va face bine, să meargă, fireşte, n-are nimic împotrivă, o, dacă ar fi presimţit măcar în acele clipe că a doua zi va fi delegat la consfătuirea aceasta de la Constanţa. Patru zile, singur, mă voi plictisi de moarte, în curînd nisipul va începe să ardă şi eu mă voi prăji ca un peşte. Mai bine în apă, timpul va trece astfel mai uşor şi nici nu-mi strică puţină mişcare, hai, curaj, apa e încă rece. Se-avîntă dincolo de balize, înoată de cîteva ori dus şi întors, sînt şi în mare destui oameni, se joacă cu mingi mari, de plastic, stau întinşi pe saltele, se bucură de concediu, de vacanţă, copiii ţipă, trebuie să mă-ntorc, îşi zise, am îngheţat. se-aşează pe cearşaf şi lasă stropii să se usuce singuri, anul trecut a fost aici şi Sabina, împreună cu mamă-sa, lor le place aşa, în tandem, lumea le complimentează, zice că parcă sînt surori, se înţeleg bine ; cînd a revăzut-o după două săptămîni, părea visătoare, distrată, ce-i cu tine, o întrebă într-o seară, pe cînd se plimbau de-alungul stăvilarului, regreţi cumva marea ? A, da, tresări surprinsă, ştii, acolo totul a fost un vis, cerul, nisipul, valurile, am avut o vreme minunată, n-a plouat nici o zi din cele douăsprezece şi ce de popor, pe plajă, mai că n-aveai unde azvîrli un băţ, o groază de oameni, multe maşini frumoase, m-am întîlnit cu cunoscuţi, închipuieşte-ţi, într-o zi m-am nimerit pe plajă chiar cu Monica, o ştii, ţi-am prezentat-o odată la cinema, cam urîtă ea, cu nas mare şi dinţi lătăreşti, era bine dispusă şi-a făcut mare haz cu colega ei, amintindu-şi cum îşi lua examenele la facultate, invitîndu-i la sindrofie pe asistent şi pe examinator, ştiam, dar n-am spus nimic, fetele susţineau că, lipsită de simţ moral cum e, ar fi capabilă de orice, în ce poveste urîtă a fost implicată, o aventură cu tînărul acela însurat, care... Dragă, cum te-ai odihnit azi noapte, ai visat că te iubesc, eşti bine, sănătoasă ? Ce să-ţi aduc din centru, flori, ciocolată, sau poate vrei ultimul Rebus ?

Cred că Sabina adoră marea, o să fie încîntată cînd îi voi spune că am fost pe litoral, numai să prind puţină culoare, mi-a zis, nu o dată, ce tînăr arătos ai fi, cu alura ta de sportiv, cu părul cîrlionţat, dacă n-ai avea tenul aşa deschis şi ai sta mai des la soare... Cîţiva pescăruşi se rotesc în cercuri largi, domoale, deasupra valurilor, apoi, coboară, se lasă cînd pe-o creastă, cînd pe alta. Uite-i pe ce-i doi, ce vlăjgani negri. mai ales cel din faţă, cu bust atletic, aude cum cineva îi strigă din urmă, Mială, Oecsi, staţi puţin, să vă fac un pepsi şi-şi aminteşte iarăşi de Sabina, e ciudată, un amestec de cochetărie şi sensibilitate, poate chiar niţel orgolioasă, se dă în vînt după nimicurile astea feminine, dantele şi panglicuţe, eşarfe şi mătăsuri, se îmbracă cu gust, de fapt de ce s-o condamn, mai bine acum, cînd e tînără, decît mai tîrziu... Are totuşi, o inimă simţitoare, nu pot uita imaginea ei din acea zi de toamnă timpurie, cînd bătea un vînt rece şi rostogolea frunzişul galben, căzut pe aleile parcului, şi-a venit la institut să mă caute, era palidă, înlăcrimată, nu înţelegeam ce i s-a întîmplat, îmi spuse cum în ajun fusese la prietena ce sărbătorise încheierea examenului de bacalaureat, domniseră veselia, antrenul şi-acum cîteva minute află că fata aceea care a dansat aseară pînă tîrziu nu mai este, au găsit-o ai ei, după plecarea invitaţilor, moartă, în sala imensă printre servicii şi tacîmuri murdare, lîngă resturi de mîncare, nici n-aveau unde s-o aşeze...

De revelion, mă voi căsători cu Sabina, o voi duce mai întîi acasă, la părinţi, s-o cunoască personal, nu numai din scrisorile şi descrierile mele, va face, sînt convins, impresie, tata e un om deosebit, n-am să uit cum povestea maică-mea că, timp de treizeci de ani, săptămînă de săptămînă, miercurea, se ducea pe orice vreme la uzina unde oamenii s-au obişnuit să-l aştepte, deşi nu-l obliga nimeni, era doar cadru universitar şi zicea mama că nu crede să fi lipsit vreodată fără motiv ; parcă-l văd pînă acum un an-doi, cum ieşea în curte, duminica dimineaţa, şi cerceta cerul, dacă era limpede, spunea, ce zi de Porumbacă, atunci îşi pregătea uneltele de pescuit şi rucsacul, ne lua şi pe noi, avea mult farmec, aproape că ne hipnotiza, ziceau studenţii lui şi dacă ne-ar fi cerut, eram capabili să ne aruncăm şi în foc, e fecior de ţăran, de oameni simpli de la munte, bunică-mea venea la el cu desaga încărcată cu de-ale gurii, de-acolo a trăit el la facultate, amîndoi drepţi şi înalţi, ca brazii, bătrînul o să se bucure. Sabina e o fată cuminte manierată, se îmbracă bine şi asta are s-o dea gata pe mama, care e bălaie ca şi ea, au s-o îndrăgească de îndată, fac pariu...

Îşi puse ceasul pe mînă, se ridică şi-o porni pe lîngă ţărm, merse mult, se depărtă de plaja atît de animată, pe-acolo era linişte, ajunse lîngă un golf, ceva mai departe cîţiva băieţi scoteau chiote, se-apropie de ei şi văzu puzderii de meduze, mari şi mai mici, ca nişte umbrele de gelatină, tremurătoare şi fragile, schiţă un gest de lehamite, nu-i plăceau aceste vietăţi marine, azvîrlite pînă aici de valuri, de la cine ştie ce depărtări.

Se-ntîlni cu o pereche cunoscută, fata îi fusese colegă de liceu, ceva mai mică, socoti el, despre care Paul, un alt coleg, îi spusese că ţine morţiş să se mărite cu cineva din capitală, o curta un inginer de la o fermă agricolă, băiat serios, de perspectivă, o ceruse în căsătorie, dar ea voia doar să se distreze, şi despre cerere nu aducea vorba, îl tot amîna. N-a trecut însă mult şi inginerul fu chemat la minister şi numit director general, Alina să-şi dea cu pumnii în cap, nu alta, n-a mai răbdat şi după vreo două săptămîni şi-a făcut drum la Bucureşti, l-a căutat, el a lăsat-o să facă anticameră, era contrariată, dar n-a renunţat, cînd, în fine, a primit-o era la fel de îndatoritor, de politicos, a invitat-o iarăşi la spectacole, cofetării şi restaurante, Alina în culmea fericirii, m-am îngrozit cît a cheltuit, spunea ea mai tîrziu, aşteptam seară de seară să-şi reînnoiască cererea, ar fi fost de acord, acum da, era cu totul altceva, dar el a zîmbit, a fost curtenitor, vesel, însă de zis ce aştepta ea n-a zis, nici măcar o aluzie.

Tot mergînd astfel, cu gîndurile aiurea, Mircea se-mpiedică de un obiect moale, rece şi vîscos, sări speriat într-o parte, ah ! iar meduzele astea, mai bine mă-ntorc, m-am depărtat prea mult, poate rămîn şi fără haine, undeva, în larg se-auzi un ţipăt şi barca Salvamarului grăbi într-acolo, spintecînd valurile, el merse întins, apoi intră în mare şi înotă pînă la locul său. Se-ntinse pe cearşaf şi mai citi cîteva capitole ; la doi paşi, un băieţel rotofei şi ars de soare se tot căznea să aducă apă cu găleata, să umple o groapă, alături, doi bătrîni, instalaţi sub un cort improvizat, fixat cu ţăruşi, răsfoiau „Le Figaro", marea e calmă şi albastră-verzuie, soarele cred că are deja infraroşii, ar trebui să plec, privi plaja mai departe, patru bărbaţi tineri sau maturi, de-abia le distinge silueta, stau tolăniţi pe nişte enorme saltele pneumatice, par străini, conchise, şi vru să închidă ochii, însă scena care avu loc îi reţinu atenţia ; în apropierea celor patru sînt şi două femei, peste cîteva clipe trei dintre bărbaţi se ridică şi-o pornesc agale înspre mare, cel rămas pare să aibă plete lungi şi barbă, nu e sigur, totuşi e cam mult pînă acolo şi pe Mircea îl dor ochii de lumină, una dintre femei pleacă şi ea înspre faleză, rămîn doar doi, femeia şi bărbatul cu plete, sînt singuri acum, aproape unul de celălalt, discută cu însufleţire.

Se gîndeşte la Sabina, puteam fi împreună în aceste zile, ce făptură tonică este ea, deşi, recunosc, manifestă o înclinaţie cam puternică pentru lucrurile materiale, cum îi străluceau ochii cînd îi relata cu lux de amănunte ce vizită a făcut la o prietenă, şi ce interior elegant aveau, mobilă cu intarsie, covoare şi perdele ultimul răcnet, candelabre din cristal, vulpi argintii, bibelouri şi vaze din cobalt, de, sînt oameni umblaţi, cu maşină şi din tot locul şi-au adus lucruri scumpe, voi avea oare vreodată aşa ceva ?

Deschise cartea, apoi o închise la loc, îşi puse un prosop în cap şi toropit, aţipi. După o vreme cînd deschise ochii, constată consternat că e trecut de unu, lumea parcă s-a mai rărit, au apărut figuri noi, cu lebede şi mingi de cauciuc, cu veşnicele corturi. gata îşi spuse, acum plec.

Un lung şir de maşini, la parcare, ochii i se opresc asupra uneia de culoarea liliacului mov, o maşină elegantă, n-am mai văzut una la fel. Lîngă ea, patru tineri înalţi, bronzaţi, cu saltele pneumatice şi două femei, parcă i-am mai văzut undeva, îmi par cunoscuţi, dar de unde ? Apoi zîmbi, îşi aminti, seamănă cu cei de pe plajă şi întocmai ca acolo, trei pleacă împreună cu una dintre femei, al patrulea rămîne, are într-adevăr plete lungi, pe umeri, negre, barbă, e cu tînăra aceea, o fată subţire, în rochie albastră, de mătase, cu un coc blond împletit. Insul deschide portiera, o invită în maşină, mîna delicată cu degete prelungi şi unghii sidefii, se agită către femeia ce se depărtează. Rosteşte cu voce timbrată, **la revedere, mamă,** o vede clar acum şi rămîne ţintuit de asfalt, nici nu observă că în staţie a sosit autobuzul lui ; cînd îşi revine e prea tîrziu, acesta demarează aproape deodată cu maşina liliachie şi Mircea se-ntreabă mecanic, oare Ea, ea m-a observat ?

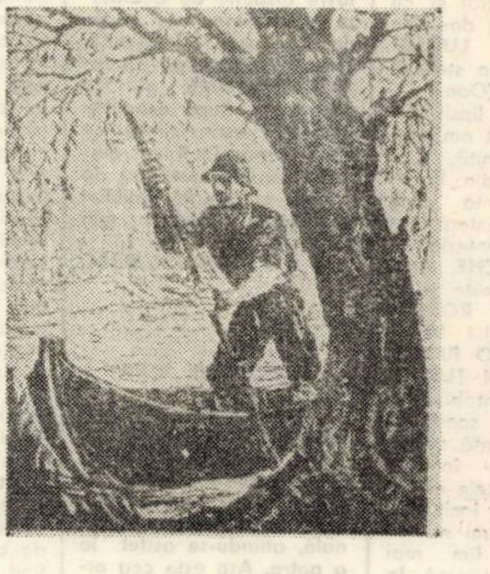

Pescar din deltă

Anghel Dumbrăveanu

UN CÎNTEC

În vale, unde Oltul sub arini
Spune cîntecul adus din Ardeal,
Tu miroşi a lumină de crini,
A depărtare şi-a ideal.

Cum stai, pizmuită de soare,
Suav răvăşită-n iarba-nspicată,
Florile, sub sîni, ca la ulcioare
Se uită, să-ţi bea aşteptarea curată.

Iar cînd cu-mbrăţişări spre tine m-apleci,
Alungind întrebările
Ce mă purtau în taine reci,
Cum în adîncuri vasele sparte duc mările,

În gîndul meu s-aprind lumini
Şi-un dor să ne întoarcem pe la Ardeal.
Tu miroşi a rouă de crini,
A depărtare şi-a ideal.

ÎN CÎMPIA DE VEST

Aflîndu-mă cîndva pe un ţărm,
Între vînturi de larg şi de stepă,
Am văzut acei arbori ce cresc ascultînd
Vuietul apelor.
Trupurile lor erau aplecate extatic
Spre neodihnitele valuri,
Să prindă-nţelesul mareelor
Şi glasul lor lumniat în descîntece.
Asemenea acestor arbori sînt eu, îmi spuneam,
Asemenea lor, în cîmpia de vest,
Unde aştept ca vîntul să-mi spună
Ceva despre miracolul pur
Al trecerii tale. Asemenea lor
Ascult ziua şi noaptea, mirîndu-mă
Cît de aproape şi tandră te mişti
Şi cît de departe rămîi
De cîntecul singur în care te chem.

TEATRU

„INTR-O SINGURĂ SEARĂ"

de Iosif Naghiu

Primul gong a bătut și pe scena reșițeană cu infrigurare și ne bucurăm că el anunța nu numai un inceput de stagiune dar si o piesă valoroasă aparținind dramaturgiei românești de ultimă oră. **O piesă** de dezbatere etică lucidă. Terenul de desfășurare a „bătăliei" il constituie familia lui Marcu Onofrei. Acest reputat cercetător la o statiune experimentală agricolă dintr-un orășel de provincie, ca intreaga-i casă, se află intr-o tensiune ce precede doar marile evenimente. De ani de zile este asteptat, cu emotie și statornică iubire, Oniga, omul cu care Marcu, in anii grei ai războiului, legase o adevărată prietenie. Cine este, de fapt, acest Oniga ? Este indreptătit Petre, fiul bunului său prieten, să tune si să fulgere impotriva sa ? Este vinovat, Oniga ? Scriitorul problematizează, propune un personaj complex, cu un destin interior nuanțat. Rău este că celelalte personaje (Marcu, Oana, Melania), nu ii dau o replică faptică apropiată. Chiar Petre, cu care „se războiește" Oniga, este, credem, schematic construit.

Piesa lui Naghiu, chiar dacă nu reușită in totalitate, constituie o minunată pledoarie pentru **prietenie.** Pentru o **prietenie** rămasă vie, dincolo de trecerea anilor și pe care nimeni și nimic nu o poate modifica „intr-o singură seară".

Regizorul **EUGEN VANCEA** a intuit perfect intentiile textului reușind să salveze spectacolul de tentația melodramei, prin dezbaterea lucidă, sobră, lipsită de patetism, pe care o propune cu o economie de recuzită, personajele „se trăiesc" in voie, nefiind stinjenite de obiecte. Decorul semnat de **ION BOBEICA** s-a intilnit fericit cu gindul regiei. In ceea ce privește interpretii, voi incepe contrar ordinei indicate de autor cu Oniga. **ION ANESTIN** a realizat un rol de zile mari, printr-o interpretare tulburătoare, de excepție. Petre, copilul teribil, orgolios și necruțător, inteligent si persiflant a fost interpretat nuanțat de **EMILIAN BELCIN,** mai puțin scenele in care „trăgea" pe comedie. Tinărul actor **CORNEL MANOLESCU** a realizat un reusit rol de compozitie intruchipindu-l pe Marcu Onofrei, savantul consacrat, puțin distrat și cu tabieturi, modest dar plin de personalitate **LUDMILA URSACHE** s-a străduit să intre in rol (Oana Onofrei) dar i-au lipsit datele lui așa incit am simțit-o ușor stinjenită. Lia, ziarista venită din București in speranta unui reportaj a fost interpretată plat, fără fantezie de **COCA MIHALACHE.** Aceeasi observatie este valabilă si pentru **RODICA TURBATU** in rolul Melaniei. Si **ZENO BALINT** (Vecinul) și **DAN TURBATU** (Soferul) contribuie la realizarea unui spectacol unitar, o adevărată simfonie, orchestrată inspirat pe compartimentele ei instrumentale așa incit debutul noii stagiuni ne indreptățește să fim mai optimiști ca altădată, la acest inceput de drum.

NOTĂ : Spectacolul a fost prezentat in cadrul **Zilelor culturii reșițene** (17–27 octombrie) ca de altfel și un frumos recital de poezie patriotică realizat de **GH. VILCEANU** și **ZENO BALINT.**

LIZICA MIUȚA

PLASTICĂ

EXPOZIȚIA TANIA BAILLAYRE

Fără să părăsească solul lumii sensibile, expoziția Tania Baillayre (deschisă in sălile „Studio arte" de la secția de artă a muzeului) se desfășoară la modul notației intime a dialogului cu imaginea cotidiană, insă din păcate la nivelul reflectărilor de suprafață.

Predispusă divagației lirice, artista figurează peisaje din Lugoj, Coștei, Deltă, Alma-Ata, Leningrad, Riga, München, accentuind momentul „redare" la limita posibilităților de amplificare, conferindu-le o simplă valoare de document. Forme mai conturate sau mai estompate, mai invăluite, construiesc o serie de imagini hibride in care nici raporturile dintre tonul local și tonul lumină nu se realizează in intregime. Astfel acuarela lipsită de calitățile tradiționale (transparență, luminozitate, irizare) devine, cu puține excepții, un instrument monocord, o tehnică nearticulată, văduvită de posibilitățile de exprimare specifice.

Dacă există ceva pozitiv, acest lucru il aflăm in sensibilitatea cromatică. Sobră, dominantă de matitățile tonurilor reci, unitară in acorduri, culoarea salvează cu rafinament individualitatea peisajului. Fără indoială Tania Baillayre dispune de acuratețe și spontaneitate in unele desene in peniță, ceea ce ne obligă să intrezărim potențe plastice superioare, după exactitatea sau evanescența cu care reapar in fluxul gindirii, dar in selecția de lucrări prezentată intilnim o artă de un timbru mai minor.

RADU MELNIC

★

GHEORGHE VUIA

Unul dintre membrii cercului de artă plastică al Casei de cultură din Lugoj obișnuiește, ca din timp in timp, să organizeze cite o expoziție personală, aflindu-se astfel la a patra. Așa este cea organizată in holul teatrului popular, al cărei vernisaj a avut loc simbătă, 2 noiembrie a.c., in prezența unor iubitori ai artei plastice, profesioniști și amatori, profesori de desen, elevi ai școlii generale de muzică și artă plastică și ai școlii populare de artă din localitate.

Cele 33 de tablouri expuse reprezintă pictură in ulei circa 24, intre care se remarcă peisajele de iarnă, aspecte din Lugoj, in special unele locuri care se transformă de la o zi la alta, aspecte din imprejurimi, peisaje marine, natură moartă etc. Pictura pe sticlă (9 tablouri), este realizată după unele opere din creația cultă, artistul amator Gheorghe Vuia inspirindu-se din „Luceafărul" eminescian, „Nunta Zamfirei" și „Moartea lui Gelu" de G. Coșbuc precum și insuflețirea unor motive folclorice din baladele „Iovan Iorgovan", „Miorița" ș. a. Atit tematica abordată cit și gama cromatică folosită sint de natură să scoată la iveală linia ascendentă a creației amatorului Gheorghe Vuia, pictorul inscriindu-se intr-o manieră de lucru clasică, continuind astfel linia coloriștilor lugojeni.

GHEORGHE LUCHESCU

MUZICĂ

INCURSIUNI IN ESENȚA ARTEI

Filarmonica și-a onorat o mai veche promisiune, invitindu-l in cursul ultimului simfonic extraordinar pe violonistul Ghedeon Kremmer, virtuos care a catalizat miraculos preferința melomanilor, de a opta pentru compania sa, in parcurgerea unor zone de tulburătoare frumuseți, semnate Beethoven. O alegere inspirată, căci pe lingă ralierea la aceea etică profesională statornicită de școala sovietică – caracterizată prin onestitate și seriozitate exemplară – oaspetele a d u c e un plus. Impune o sinceritate a exprimării, proiecția unei sensibilități de-a dreptul fascinante, sub imperiul căreia operează modificări in insăși datele conceptuale ale Concertului in Re. Căci Beethovenul audiat, in absența acestora, devine vulnerabil in privința dramatismului, acelui clocot impulsiv al Titanului, cu totul insuficient exteriorizat. Dar varianta lui G. Kremmer se clădește făcind abstracție de acele incordări, jubilind in cantilene, ori transformind sunetul in incantație scinteietoare și generind continuu efluvii de muzică nativă. Bisul oferit, adevărat dans acrobatic e x e c u t a t pe piscuri inaccesibile, ne-a dat măsura unei supremații tehnice, care prin ea insăși, i-ar deschide porțile marilor săli de concerte ale lumii.

L-a acompaniat cu artă, rafinament și dozaj excelent Luigi Sagrestano (R.F.G.) pe care l-am putut aprecia mai plenar in Prometeu de Beethoven și in Simfonia VI de Ceaikovski. Este un muzician pedant, oarecum emfatic in tactarea-i supradimensionată, perpetuu preocupat de efecte timbrale ori

dinamice. Filarmonica s-a dovedit maleabilă la sugestiile sale, acomodindu-se rapid alambicatei cheironomii. I-am aplaudat momentele de perorație sau visare ale Pateticii, respectiv energia contaminantă a marșului (III), ori eleganța valsului (II). Ne-a convins, uzind de un temperament latin exploziv și de clocotul bătăios al primului Allegro, insă a rămas distant de marea tensiune interioară a Adagio-ului final. Tocmai vibrația acelei corzi dureroase,, prin care Ceaikovski își anticipa tulburat propriul deznodămint, a rămas undeva la periferie. Păcat, căci ea reprezintă insăși chintesența Pateticii.

DORU MURGU

MEDALION

Vraja

In veranda inchisă duduie focul. Intrind acolo din frigul de-afară, plăcerea e cu atit mai intensă. Sub ferestre, toamna iși face de cap. Bătrinul stă la masă și agitația trupului său, a vorbirii sale, mi se transmite și mie. Pentru cei 76 de ani ai săi mi se pare de o sprinteneală ieșită din comun. A făcut două războaie mondiale, a lucrat ca meșteșugar rotar două decenii, a tăiat lemnul tare, de salcim și de frasin, a construit roți puternice, a stat alte decenii in vint și in arșiță, prin livezile de meri pe care le-a ingrijit, și uite că incă nu i se arată oboseala nici pe chip, nici in gesturi, nici in inima lui. Ba, peste toată osteneala unei vieți, peste meseriile multiple pe care le-a ales și le-a practicat, și-a mai găsit și un fel de pasiune continuă, o vrajă tirzie, care a pornit pe la 45 de ani, pentru pictură. Se afla in plin război, cind văzind niste tablouri pictate de surdo-muții unei școli din Orșova, și-a impus să picteze și el. Intr-una din după amiezile acelor ani, a luat hirtie, culori și a dat gata un tablou. Nevasta i-a spus : „Ei, acuma pune-l pe perete". Și el l-a pus. Cind Academia de arte frumoase din Iași, in plin război, a fost evacuată la Făget, l-au căutat unii pictori, ca să vadă acest miracol tirziu al unui pictor nou născut. Corneliu Baba era curios unde va ajunge un „pictor naiv", fără școală, fără indemnuri din afară. Și el picta tot timpul și azi casa lui e plină de acele picturi. Iar altele au trecut in alte case. „Intotdeauna, cele mai bune mi le iau alții, spune bătrinul, și-mi pare tare rău după ele". El are un veșnic apus in tablourile sale, un apus sau un crepuscul l u m i n o s, in care cerul roșu sau vișiniu sau galben intens aduce o lumină de vis acestor peisaje. Totul este straniu in aceste picturi : copacii, rotunjiți ca niște trupuri vii senzuale, ramurile, pătrunse de o lumină intensă, care face parcă să vibreze frunzele mici, cărăruile singuratice, care se pierd in pădure, sau piriurile argintate. O cunoaștere intuitivă a detaliului, o pastă vibrindă, parcă intr-un aer selenar s-ar petrece intreaga mișcare a naturii pămintene. Totul, candid, curat, plăpind, naiv și, mai les ciudat, lume de vis, de inceput a unei naturi nepătate de nici un pas, de nici un gest maculat.

In anul 1936, bărbatul care avea atunci 38 de ani, primea un pămint părăsit și sărac, un pămint slab, pe care nu-l cultivase nimeni, de pe colinele Făgetului. A plantat el acolo primii meri. Și-a luat cărți și a plantat după cărți. Și oamenii au ris. Cind fructele aplecau crengile, oamenii au bănuit ceva și n-au mai ris. Apoi livada s-a extins, cu alte păminturi sărace. Ea, livada veche a bătrinului, se află astăzi la baza livezii cooperativei agricole din Făget. De la acel pămint părăsit și sărac, dacă treci prin preajma acelor locuri, poți vedea, acum, marile și splendidele grădini cu meri, la rădăcina cărora a picurat, in urmă cu decenii, și sudoarea bătrinului rotar, pomicultor și pictor, a făgețeanului Vladislav Hangay, harnicul truditor de pămint, făcătorul de roți și pictor al frumuseților de vis.

ION ARIEȘANU

RECORDING

SERILE RECORDING ale revistei ORIZONT vor fi reluate. Pină atunci, ne amintim de cele care au fost, la Casa de cultură a municipiului, in deplasare la Lugoj, in mijlocul studenților și așa mai departe. O formă de activitate plăcută, mai ales atunci cind există o bază tehnică adecvată, amplificare și magnetofon. Serile aduceau vag a program de discotecă, așa că nu se simțea nevoia dansului, cu toată abundența muzicii bune. La atmosfera aceasta de audiere in meditație contribuia, desigur, și prezența masivă a poeziei pe potriva ambianței. In materie de muzică, nu trebuie să existe doar benzile acelea obosite ; așa că prezența unor grupuri folk, nu și a unor orchestre dotate cu dispozitive electrofonice (din păcate) a fost menită să se „lanseze" pentru o clipă. Și aici vom aminti grupul lui Gheorghe Baltă, cu compoziții proprii și ghitare „reci".

Pregătim, in prezent, seri de muzică și film, cu concursul lui Iosif Costinaș, cu unele benzi-unicat, primite din țară de la formațiile prezentate de noi aici. Și, neapărat, cu poezii, posibile texte de muzică, și cu grupuri ce aduc aerul proaspăt al creației.

L. B.

SILUETE

PROFESORUL DE DESEN

La Școala generală din Șag l-am intilnit pe profesorul de desen Valentin Mateescu. La ora in care elevii silabiseau tainele liniei și culorii, profesorul urmărea, copleșit de emoție, mirajul pe care copiii il descopereau ...

... M-am născut in județul Vilcea, comuna Popești, satul Urși, ne mărturisește Valentin Mateescu. Mi-amintesc cu nostalgie de anii de liceu, de profesorii Emil Ștefănescu, Marin Trincă, dintre care primul mi-a deschis dragostea pentru desen și pictură. In 1965, am absolvit Facultatea de desen la Timișoara. I-am avut colegi pe Radu Melnic, Traian Dorgoșan, Viorel Țigu, Dan Căceu, Iovan Ciolacovici, Cornelia Grozdan etc. Mă bucur, in continuare, cind aud de creația și numele lor.

Am avut și eu o expoziție in incinta școlii generale din Șag. Sint un peisagist. Lucrările mele, „Cheile Bistriței", „Vedere de pe Timiș", „Frumusețile Oltului", naturile statice au fost apreciate. Desigur că năzuiesc să deschid o expoziție la Timișoara, dar pină atunci mai am mult de lucru. Bucuria mea esențială o constituie desenul copiilor. Am deschis o expoziție cu lucrările lor : „ȘAG — anul 2000", plină de inventivitate și prospețime. Am introdus designul in școală, i-am familiarizat pe copii cu gustul pentru frumos, pentru artă, pentru estetică urbană ...

Paralel, activez la căminul cultural, instruiesc brigăzi artistice, ajut cu materiale gazeta școlii, am jucat și in echipa de teatru. Faptul că scriu poezii m-a ajutat să creez texte necesare artiștilor amatori din Șag. Lucrez mult și la sculpturi decorative, din rădăcini, am o adevărată colecție. Și cu elevii fac dese ieșiri in natură, iar cercul nostru de desen are multe succese și se poate mindri cu cei mai buni elevi ; Ovidiu Darie, Veronica Hofman, Eleonora Ciuca, Ion Gavrilescu. Singura și deplina bucurie o simt cind pot să transmit copiilor sentimentul frumosului artistic.

DAMIAN URECHE

PROFIL

CONSTANTIN RĂDUCANU

Student in anul III al Facultății de Desen de la Universitatea Timișoara, tinărul plastician Constantin Răducanu se anunță ca una din promisiunile cele mai ferme ale generației sale, practicind un desen viguros și sigur, legat direct de cerințele unei sensibilități contemporane.

Realismul obiectiv, lipsit de orice afectare, ancorarea plină de franchețe in cotidian, constituie coordonatele mature ale creației sale recente. Simțul liniei și al compoziției, prin care Constantin Răducanu excelează, dau calitate unor lucrări, care la prima vedere ar putea fi luate doar exerciții de atelier. Redarea volumelor in mișcare, combinarea unor suprafețe echivalind decupajul fotografic, senzația de reportaj vizual, devin liantul unui grup de imagini coerente, proaspete de fiecare dată prin limpezime și punere in pagină. Asemenea elemente definitorii și de bun augur pentru tinărul plastician au putut fi intilnite intr-o recentă expoziție personală, concentrate la un nivel ridicat și in citeva excepționale afișe („Al XI-lea Congres", „Bibliofilie", „Pegas", „TAROM" ș.a.), afișul fiind direcția spre care se pare că cercetările artistului converg.

Foarte activ (două expoziții personale in 1974, un premiu la Salonul Studențesc de Gravură de la Cluj – 1974), orientat spre un mod de abordare al realității strict contemporan, remarcabil prin siguranța și firescul exprimării, prin cultura și cunoștințele profesionale, Constantin Răducanu ni se relevă incă de pe acum ca o prezență artistică conturată.

CIPRIAN RADOVAN

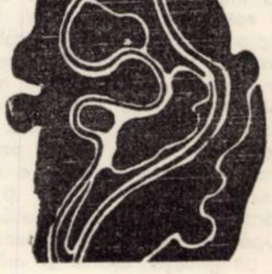

REPORTAJ

Reală şi magnifică îmi apare cîmpia vastă pe care noua platformă industrială timişoreană o însufleţeşte prin geometrii mature, expresive, pe măsura timpului. Un arc voltaic incandescent stabileşte un permanent liant între prevederile documentelor de partid şi retortele de aici. Ştim că în intervalul 1970-1974 ritmul mediu anual al dezvoltării chimiei e unul dintre cele mai înalte pe plan mondial, că faţă de cincinalul trecut a crescut simţitor. Intr-un interviu acad. C. Drăgulescu spunea că omenirea ar fi în urmă cu zeci de ani dacă nu şi-ar fi dezvoltat această ramură.

Cifrele pot impresiona şi emoţiona. Ca şi faptele, fie ele şi mărunte, ale vieţii. Călătorind în toamna aceasta prin capitalele a două ţări socialiste vecine am zărit prin marile magazine cutiile albastre cu atît de intim : „TIM", detergentul medaliat în Belgia, Cehoslovacia, U.R.S.S. Întreprinderea de detergenţi are şase diplome pentru produsele sale. Spun produsele „sale" deoarece circa 70 % din acestea rezultă prin cercetare proprie. Şi nu e vorba numai de detergenţi ; aici se produc substanţe pentru industria textilă, pielărie, metalurgică, minieră, construcţii rutiere, pentru agricultură (în special zootehnie) etc. Nu se poate spune că grija deosebită faţă de detergenţi şi şampoane se datorează doar faptului că director este o femeie (cu înţelegere faţă de gospodine), inginer Marta Rugină.

La Timişoara chimia a cunoscut o dezvoltare considerabilă şi de mare perspectivă. Ea este însă tînără, foarte tînără prin oamenii ei, căci media de vîrstă este aici de 22 ani. Aşadar, un tineret care se formează „din mers", care trebuie mereu îndrumat şi implicit educat în direcţia împlinirii prin muncă.

Despre inteligenţa proprie a întreprinderii mi-a vorbit inginerul Vincze Martin, care lucrează în domeniul cercetării. S-a format deci un colectiv armonios de cercetători, autor al noilor produse, sub acelaşi acoperiş cu uzina, direct angrenat în practica producţiei. Mi-a mai vorbit Radu Andreescu, tehnician principal, despre noile profesiuni pe care le-a ivit chimia în ultimii ani, el însuşi fiind unul dintre beneficiari : operator, tehnician şi tehnolog chimist. Maistrul Vasile Voinovici a însemnat pentru mine exemplul omului pentru care viaţa înseamnă un studiu neîntrerupt, şi în afara orelor de lucru. Calificarea continuă este, de altfel, în această întreprindere absolut necesară fiind reclamată de multilaterala activitate, de produsele noi, mereu altele. Oamenii de aici sînt puşi în postura aparent paradoxală de a se ajunge din urmă şi de a se depăşi pe ei înşişi ; cercetătorii se pun de acord cu necesităţile industriei, cu practica, iar la rîndul lor cei din ramura direct productivă, pentru a da viaţă rezultatelor acestor cercetări, trebuie să le studieze la rîndul lor, să se pună de acord cu tehnologiile moderne ale secolului. Aici se implică nu numai diversele forme de calificare la locul de muncă, dar şi o strînsă legătură cu universitatea populară timişoreană care organizează aici conferinţe, apoi mai sînt consfătuirile, referatele, schimburile de experienţă interne. Nu numai o adevărată competiţie pentru realizarea produselor, ci şi un şantier al ideilor, care se stimulează unele pe altele, vehiculate de oameni ce nu stagnează din punct de vedere profesional, intelectual.

Chimia este aici îmbrăcată în halate albe, pure, înconjurate de liniile moderne ale arhitecturii industriale care are ceva din filmele de anticipaţie ; şi pe bună dreptate, căci la noi viitorul coboară tot mai des pînă în prezent, aici, unde-şi are originile.

LUCIAN BURERIU

CARTEA DE IDEI

TEORIA ŞI TOPICA PROPOZIŢIEI ÎN ROMÂNA CONTEMPORANĂ

V. Şerban manifestă o preocupare constantă pentru punerea de acord a metodelor moderne cu cele tradiţionale, în studii serioase de gramatică, nu fără implicaţii mai largi, de lingvistică generală. Pe această linie se înscrie şi recenta sa lucrare **TEORIA ŞI TOPICA PROPOZIŢIEI ÎN ROMÂNA CONTEMPORANĂ** (Ed. did. şi ped. 1974), după părerea noastră, fundamentală în cercetarea românească. Desigur, multe dintre ideile vehiculate în acest volum sînt bunuri de circulaţie în studiile de specialitate, autohtone sau de aiurea, dar pînă acum nu s-a întreprins la noi o investigaţie de asemenea proporţii asupra topicii propoziţiei. Autorul, conştient că studiul limbii înseamnează a descoperi, a descrie şi fixa **norme**, a stabili **codurile** ei, este convins în aceeaşi măsură că limba trebuie considerată şi **proces, devenire.** De aceea, de la bun început, el se preocupă de raportul dintre **sincronie** şi **diacronie,** arătînd că nu se poate vorbi de devenirea faptelor de limbă decît după ce se realizează mai întîi descrierea **lor.** Tocmai de aceea, studiul său are un caracter **sincronic,** referindu-se la topica propoziţiei numai în perioada limbii române contemporane. Dar, fiind descriptiv, nu este mai puţin adevărat că studiul său este în acelaşi timp şi cea mai amplă expunere teoretică pe care o avem, o foarte bună bază pentru alte contribuţii, încît, în urma lor, să se poată ajunge la o privire de ansamblu, completă şi complexă, sincronică şi diacronică, asupra topicii în istoria limbii române.

După un capitol introductiv, în care autorul urmăreşte mai întîi preocupările româneşti în domeniul topicii şi apoi stabileşte **coordonatele cercetării** (relaţiile : **limbă-gîndire, raţional-afectiv, limbă vorbită-limbă scrisă, sincronie-diacronie**), urmează două secţiuni ample, care ni se par contribuţii majore în cercetările lingvistice de azi : **Topica şi structurile sintactice** şi **Gruparea termenilor în subunităţile propoziţiei.** Pornind de la adevărul că „propoziţia este unitatea sintactică fundamentală a comunicării", autorul stabileşte două tipuri de propoziţii : **invariante** sau **independente** (nelegate de context şi avînd o serie de termeni obligatorii) şi **variante** sau **dependente** (legate de context). Urmărind „toate aspectele funcţionării topicii", el ţine cont atît de unităţile sintactice superioare propoziţiei **(fraza, paragraful, textul)**, cît şi de cele inferioare **(configuraţia, sintagma, sintagmoidul)**, ajungînd în cele din urmă la evidenţierea conceptelor de „topică : **liberă,** şi **fixă, directă** şi **inversă, ascendentă** şi **descendentă, continuă** şi **discontinuă".** Acum, V. Şerban redefineşte propoziţia „ca **suma conexiunilor realizate între termenii constituenţi",** fixînd şi terminologia cu care va opera demonstraţiile, pentru a evita ambiguităţile analizei pur tradiţionale.

G. NISTOR

80 DE ANI DE LA APARIŢIA „ANUARULUI" EDITAT DE G. WEIGAND LA LEIPZIG

Studiul ştiinţific al limbii române, dar mai ales al varietăţilor regionale ale acesteia, este strîns legat de numele învăţatului german Gustav Weigand, care a trăit între 1860–1930. În anul 1893, G. Weigand a primit din partea statului român o subvenţie cu scopul de a întemeia, pe lîngă Universitatea din Leipzig, un **Institut de limba română,** care devine cel mai important centru de studiu al limbii noastre în străinătate. Începînd din 1894, pînă la terminarea primului război mondial (mai exact pînă în 1921), Wiegand va edita cea mai importantă revistă în care se publică studii asupra limbii române **„Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache** (Rumanisches Seminar) zu Leipzig", care va fi continuată apoi de „Balkan-Archiv" I–IV (1925—1928). La Leipzig, sub atenta îndrumare a lui Weigand, se vor forma numeroşi lingvişti români şi străini, a căror principală preocupare va constitui-o cercetarea limbii române şi a limbilor din Peninsula Balcanică (mai ales bulgara şi albaneza). Dintre elevii români ai lui Weigand îi amintim pe S. Puşcariu, Iosif Popovici, C. Lacea, Pericle Papahagi, Th. Capidan, iar dintre cei străini pe A. Byhan, P. Dakselt, Kurt Löwe, J. Bachmeister, H. Dumke, Stoian Romanski, A. Dorici, Kristian Sandfeld etc.

Weigand a înţeles de la început importanţa studiului dialectelor pentru istoria limbii şi a istoriei limbii pentru istoria poporului. Pentru realizarea acestor scopuri, el va întreprinde anchete la faţa locului şi va întocmi monografii asupra tuturor dialectelor şi graiurilor româneşti. După ce studiază dialectele româneşti din sudul Dunării, publicînd mai multe lucrări **Die Sprache der Olympo-Walachen** (1888) ; **Die Wlacho-Meglen** (1892) ; **Die Aromunen,** două volume, (1895) ; Weigand cutreieră toate regiunile unde se vorbesc graiuri daco-române, în vederea elaborării atlasului lingvistic, care va apare la Leipzig, în 1909 : **Linguistischer Atlas des daco-rumänischen Spracgebietes.** Între 1895 şi 1907, începînd cu Banatul şi terminînd cu Bulgaria şi o parte a Transilvaniei de răsărit, cu un chestionar de 114 întrebări, referitoare mai ales la fonetică, Weigand va ancheta graiul din 752 de localităţi. Materialul strîns pentru atlas va fi utilizat înainte în studii monografice publicate în „Jahresbericht" : **Der Banater Dialekt** (III, 1896) ; **Körösch und Marosch Dialekte** (IV, 1897) ; **Samosch und Theissdialekte** (VI, 1899) ; **Die Dialekte der Kleinen Walachei** (VIII, 1902) ; **Die Dialekte der Moldau und Dobrudscha** (IX, 1902) etc.

Rolul lui Weigand, al „Institutului" şi al „Anuarului", conduse de el, în dezvoltarea studiului ştiinţific al limbii noastre, a fost unul din cele mai însemnate.

În ultimul timp, studiul limbii române, la Leipzig şi apoi la Berlin, este continuat în mod fericit de savantul german Werner Bahner.

V. FRAŢILĂ

CARTEA DE ŞTIINŢĂ

Tibiscus - etnografie 1974

În ultimii ani, activitatea editorială a Muzeului Banatului din Timişoara se impune tot mai mult în atenţia specialiştilor şi a publicului larg, prin tipărirea publicaţiei **TIBISCUS,** din care primele două volume (pe anii 1970 şi 1972) au avut un profil mixt, cuprinzînd comunicări ştiinţifice de istorie, etnografie, artă plastică şi ştiinţe naturale.

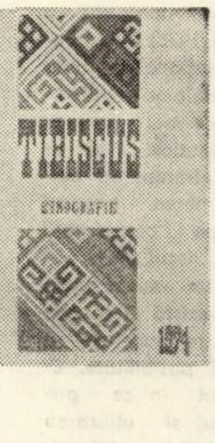

TIBISCUS-ETNOGRAFIE, pe anul 1974 (apărut într-o aleasă ţinută grafică) pe lîngă faptul că este primul volum al Secţiei de etnografie a Muzeului Banatului, ne întîmpină ca fiind şi cea dintîi culegere de studii privind multiplele aspecte ale etnografiei Banatului : port popular (Elena Secoşan, Georgeta Stoica, Maria Bocşe; Emilia Pavel), cojocărit (N. Ţăranu, Rodica Viţa-Subu), textile de interior (Natalia Marcu), arhitectură populară (N. Secară), îndeletniciri şi meteorologie populară (E. Lăpăduş), obiceiuri şi sinteze etnologice (Sanda Larionescu, Rodica Ropot, Pompei Mureşanu), patrimoniu muzeal bănăţean (G. Lazăr, Gh. Dinuţă, Aurelia Cerneanu, Corneliu Bucur), istoria etnografiei bănăţene (Aurel Turcuş, Ioan Godea, Aristida G. Turcuş) şi recenzii ale unor lucrări ştiinţifice referitoare la cultura tradiţională a Banatului.

După cum se menţionează şi în nota redacţiei — (volumul este îngrijit de Aurel Turcuş) — prin tipărirea acestor lucrări, **„se creează premizele elaborării unei ample monografii a etnografiei Banatului"** — o lucrare care, într-adevăr, ar aduce o contribuţie substanţială pentru o mai bună cunoaştere a etnologiei româneşti.

Alături de publicaţia **„FOLCLOR LITERAR"** (din care au apărut primele trei volume), editată de **CERCUL ŞTIINŢIFIC DE FOLCLOR AL UNIVERSITĂŢII DIN TIMIŞOARA,** Tibiscus-etnografie învederează dezvoltarea unei puternice mişcări etnologice timişorene, ale cărei rezultate ştiinţifice ating un înalt grad de apreciere în întreaga ţară. Această fericită împrejurare anunţă, cu certitudine, reale posibilităţi ale lărgirii cercetărilor etnologice în Banat, care ar trebui să fie realizate prin unirea tuturor forţelor ştiinţifice, spre a putea fi mai eficient direcţionate în vastul cîmp al investigaţiei culturii tradiţionale. Ne gîndim, de fapt, că abordarea numeroaselor aspecte etnologice bănăţene, permanent coroborate cu cele naţionale şi universale, impune, totuşi, şi la Timişoara, o instituţionalizare modernă a cercetării culturii populare, aşa cum s-a procedat în cîteva din marile oraşe ale ţării, în care fiinţează, în acest scop, **Centre de etnografie şi folclor.** Împlinirea acestui deziderat se justifică pe deplin, avînd în vedere că, aşa după cum arăta şi L. Blaga, cu aproape jumătate de secol, în urmă : **Nici una din provinciile româneşti nu are o cultură etnografică, anonimă, populară, atît de diferenţiată ca Banatul . . .".** **Tibiscus-etnografie** probează, cu temeinicie, în sprijinul acestei afirmaţii, fiind, pe plan ştiinţific, aşa după cum susţine prof. univ. dr. doc. Mihai Pop, într-un generos preambul al acestui volum, o semnificativă **„deschidere spre viitor".** Aceasta obligă. Şi sperăm că volumele următoare vor fi în consens cu demararea editorială de azi.

DUMITRU SARDEŞ

EVRIKA !

- **Era un miel periculos : avea o foame de lup !**
- **Drumul lui Petrarca spre lauri a trecut pe la Laura.**
- **E vinovată poşta că Scrisorile lui Montesqieu au ajuns aşa de tîrziu la tine ?**
- **Au şi cei înfrînţi cîntecele lor de biruinţă . . .**
- **Fii modest. Chiar dacă vinul e medaliat, nu-l pune în piept cînd îl bei.**
- **La mulţi oameni sub frunte se află sprîncenele . . .**
- **Dacă trăieşti între piraţi ajungi o epavă.**
- **Abia odată cu apariţia oglinzii omul şi-a descoperit adevăratul său chip.**

ION VELICAN

DOSAR

PING-PONG

După zece ani de căsnicie, Ion şi Maria au constatat că nu mai pot trăi împreună. Nemulţumirile, certurile, scandalurile au culminat cu hotărîrea Mariei : „Pleacă !" Şi Ion a plecat. Copilul, Radu, în vîrstă de opt ani, rămînea la mamă. În cîteva luni, cei doi soţi şi-au găsit perechea. În fiecare săptămînă, Ion o „vizita" pe Maria, reproşîndu-i că trăieşte cu alt bărbat. În fiecare săptămînă, Maria îl „vizita" pe Ion, reproşîndu-i că trăieşte cu altă femeie. Şi tot aşa, îşi făceau viaţa mai grea, chinuindu-se reciproc, neîmpăcîndu-se cu ideea că sînt despărţiţi.

Copilul a stat cît a stat la maică-sa, însă după prima boroboaţă, pentru care a primit o chelfăneală — a fugit la taică-său. Prilej de alt scandal. Ion, împreună cu concubina sa, l-au îngrijit cu dragoste, pînă cînd puştiul le-a dat motive pentru o admonestare drastică. Şi atunci a fugit la maică-sa, care l-a întîmpinat cu bucurie. Ea, împreună cu concubinul ei, l-au înconjurat cu dragoste, pînă cînd . . .

Ei bine, închipuiţi-vă că jocul acesta durează de luni de zile, Radu se mută de colo-colo, profitînd, în naivitatea lui, de situaţia specială creată cu bună ştiinţă, de către scumpii lui părinţi. Ion şi Maria au ajuns şi la Tribunal, pentru stabilirea locului în care va fi educat, în care va creşte, dar încă nu s-au hotărît pentru divorţ. Se chinuie mai departe unul pe altul.

Aş putea să jur că Ion şi Maria se iubesc totuşi, şi că pînă la urmă se vor împăca. Dar ce se va întîmpla în acest timp cu Radu ?

M. TOPOLNIŢA

Caricatură de

CIOSU

UMOR

Precocitate la o expoziţie abstracţionistă

Te uiţi la pînze şi zîmbeşti ;
Subtil, tăticule, mai eşti :
Cînd desenez aşa-n caiet,
Mă faci cu ou şi cu oţet !

Mîhnire

Coşar, de-nfăţişarea ta
Neagră, urîtă, pătată,
Inima mi-e indignată . . .
Că-s fanţi, ce-au sufletul aşa !

Control obştesc

În spiritul umanei echităţi,
Ar fi drept pentru cumpărători
Să se includă unii vînzători,
Pe lista cu . . . perisabilităţi.

ION GEANĂ

DOCUMENTAR INTERNAȚIONAL

Ucenicii vrăjitori ai secolului XX

Una din intrebările ce confruntă lumea științifică contemporană servește drept titlu unui articol publicat in numărul din octombrie al revistei „Science et vie", articol de la care am plecat pentru a vă supune atenției probleme pe care extinderea nelimitată a cercetătorilor in anumite domenii le poate atrage după sine. Deci : „STOP GENETICII ?"

După explozia primelor bombe atomice, acum treizeci de ani, savanții lumii s-au reorganizat cu scopul de a determina incetarea cercetărilor in domeniul fizicii nucleare. In zadar. Astăzi există nu numai bomba cu hidrogen ci și medicină nucleară, bomba cu cobalt, izotopii, pe larg utilizați in diagnostic și terapeutică. Miine vom avea energie nucleară suficientă pentru a rezolva problema resurselor naturale.

Treizeci de ani după Hirosima, alți oameni de știință propun un embargo al cercetărilor intr-un domeniu considerat mai puțin exploziv. acela al „mutațiilor genetice". Cu toate că aceste cercetări sint de ordin pașnic iar aplicatiile lor – medicale. Și atunci de unde această teamă ? De ce savanții cei mai capabili s-au intilnit in octombrie 1974 la Davos in Elveția, pentru a dezbate „chestiuni de principiu" referitoare la posibilitățile și limitele mutațiilor genetice ?

In primul rind, pentru că aceste transferuri, cunoscute și sub numele de „engineering" genetic, nu mai sint de domeniul speculației. De la inceputul acestui an, un număr impresionant de articole in reviste științifice din intreaga lume oferă rezultate concrete. Universitatea din Stanford (California) anunță punerea la punct a unei metode practice de „grefă de gene", adică transferul (dintr-un organism in altul) unor unități biologice fundamentale ale eredității. Cercetătorii californieni intrezăresc posibilitatea tratamentului preventiv a sute de maladii ereditare. Alți cercetători, tot californieni, au transferat materialul genetic al unei intregi celule-alteia, creind, s-ar zice, o nouă formă de viață. La Oxford, (Anglia) a fost creat un „iepure-himeră", rezultat din amestecul celulelor embrionare a doi iepuri „adevărați".

Fecundarea unui ovul „in vitro" a fost realizată pe șase specii de mamifere : pisică, porc de India, hirciog, șoarece, iepure ... și ... **om**. „Copilul din eprubetă" a ieșit din science-fiction și a intrat in realitate. In septembrie 1974, un cuplu american a dat in judecată un doctor pentru provocarea „avortului" unui „bebe-eprubetă" : era al lor ! Amenințat de sterilitate, cuplul a acceptat să se supună unei experiențe de fecundare „in vitro". Experiența a reușit, dar medicul n-a indrăznit s-o ducă pină la capăt. Temindu-se ca fetusul să nu prezinte malformații, citeva zile după fecundatie, el a introdus un acid in mediul nutritiv.

Un alt articol ne extinde informația cu lux de amănunte : un medic britanic, dr. Wittingham, a reușit să reinvie fetusuri de șoarece, menținute opt luni la – 196° C și să le reimplanteze. Simplicitate derutantă : se prelevă, se ingheață, se reincălzesc, se reimplantează embrionii. Patru operații, multă practică, răbdare și perfecta cunoastere a mecanismelor intime ale vieții. Operația a reușit foarte bine la animalele mici (șoareci, șobolani, iepuri) și chiar la animale mai mari (vaci). Și dacă ar fi să-l credem pe Dr. D. Bevis, profesor la Universitatea din Leeds, trei copii „transplantați" au văzut deja lumina zilei in Europa. Implantarea artificială și congelarea embrionului uman reprezintă mari speranțe dar și mari riscuri, se atenționează, mai ales dacă ar fi vorba, la un moment dat de o utilizare abuzivă.

Alt aspect-consecință, al „engineering"-ului genetic : se va putea, in curind, fără nici o indoială, alege sexul copilului. Este neliniștitor tot ceea ce aplicarea pe scară largă a acestei tehnici presupune, este posibilă apariția unei generații de băieți care ar putea fi urmată de un d e z e c h i l i b r u social. S-a vorbit, de asemenea, de o reproducție asexuată, pornind de la celulele unei singure persoane, fără amalgamarea conținutului genetic a două celule, masculină și feminină. Rezultatul ar fi un „clone" identic cu „tatăl" său și reproductibil, teoretic, la infinit. In Anglia s-a reușit să se aplice această metodă pe broaște.

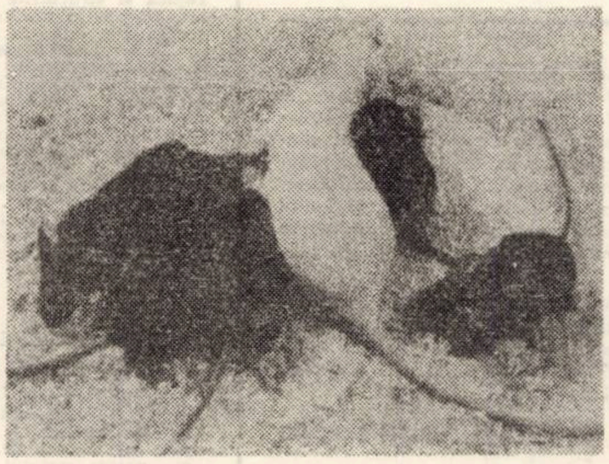

FOTO : Femela de șoarece alb nu este mama adevărată a celor 5 șoricei negri. Ei provin de la o altă mamă-șoarece. După ce ovulele i-au fost fecundate embrionii au fost lăsați să se divizeze pină la 8 celule in pintecul mamei lor genetice. Apoi au fost extrași, congelați la — 196°C, timp de 212 zile, și reimplantați in uterul mamei purtătoare (cea albă) care i-a adus pe lume.

La „Massachusetts Institute of Technology" din Boston, echipa chimistului Har Gobind Khorana, laureat al Premiului Nobel, lucrează discret cu un scop de-a dreptul fantastic : sinteza genetică. A fost deja obținută sinteza genetică a unei celule complete a unei bacterii.

PENTRU O LEGISLAȚIE DE CONTROL

Produc de asemenea neliniște (dar se vorbește mai puțin) mutațiile genetice aplicate de specialiștii din agricultură. Cei care profită de pe urma acestor procedee sint in primul rind producătorii, nu consumatorii. Fructele și legumele cresc in volum și greutate, dar adeseori pierd din valoarea lor nutritivă și din vitamine. Uneori, un produs super-selecționat devine mai vulnerabil la boli : astfel, acum cițiva ani, mai mult de jumătate din recolta de porumb a Statelor Unite a fost distrusă de rugină ; acea varietate de porumb fusese super-selecționată pentru a fi mai rentabilă.

Redutabilul „Food and Drug Administration" (organism american de control al produselor alimentare și medicamentelor) a hotărit să controleze nu numai produșii alimentari utilizați in industrie, ci și valoarea nutritivă a noilor varietăți de fructe, legume și cereale „lansate" pe piața americană.

In fine, produc neliniște riscurile fabricării in laboratoare a noi forme de micro-organisme hibride, un fel de „Frankenstein" microscopici, care ar putea provoca maladii noi și necunoscute, impotriva cărora omul (și antibioticele pe care le-a inventat) va fi fără apărare. Vara trecută, un grup de biologi (printre care Dr. James Watson, laureat al Premiului Nobel pentru descoperirea structurii materialului genetic celular) trăgea semnalul de alarmă și declara embargo asupra propriilor experiențe privind mutațiile genetice in viruși și bacterii. Președintele grupului, Dr. Herbert Berg din San Francisco, era pe punctul să transplanteze un virus cancerigen al singelui (SV. 40) pe o foarte cunoscută bacterie intestinală umană (E. coli). El s-a oprit in timpul experienței neștiind care ar fi consecințele eventualității ca această bacterie să contamineze, vreodată, populația. (O astfel de presupunere nu poate fi exclusă căci, cu toate măsurile luate in laboratoarele de cercetări, culturile sint adeseori contaminate iar cercetătorii infectați).

Grupul lui Berg, cu consimțămintul Academiei americane de Științe, a propus organizarea (pentru februarie 1975) unei conconferințe internaționale pentru a legifera in problemele utilizării tehnicilor celor mai recente ale mutației genetice. Pină atunci, se cere intreruperea cercetărilor. Propunerea aceasta este fondată pe considerații tehnice. Teoretic, riscul de a elibera in natură un micro-organism periculos există și ar trebui să existe și mijloace de a controla această posibilitate. Există reglementări in ce privește transportul și utilizarea produșilor radioactivi, otrăvurilor, explozivilor și produșilor chimici periculoși. Și, curios, nici o legislație privind manipularea organismelor periculoase. Cercetătorii transportă fără ezitare, dintr-o țară in alta, o eprubetă cu viruși, cu celule canceroase, cu bacterii patogene. Accidente, chiar mortale, se produc uneori in laboratoare. Ori Dr. Berg vrea să diminueze aceste riscuri.

In egală măsură, controlul și o mai atentă supraveghere sint necesare și asupra laboratoarelor de cercetări agricole. Nu poate fi vorba despre intreruperea acestor cercetări ci de protejarea consumatorilor. Unul dintre cei mai respectați geneticieni, Prof. Amo G. Motulsky, directorul „Centrului de studii al maladiilor ereditare" și profesor de medicină și genetică de la Universitatea de Stat din Washington, a incercat să restabilească un anume calm. Omul, spune el, este reprezentantul singurei specii de pe pămint care nu mai are nevoie să fie condusă (inspirată) de forțe oarbe. El poate să-și decidă dezvoltarea și va putea să-și determine propria sa ereditate. Importanța problemelor de ordin moral cărora le face față nu trebuie să-l paralizeze.

POSIBILITATEA ELIMINĂRII TARELOR EREDITARE

Succesele recente care ne-au permis să ne ințelegem mai bine, pe noi inșine și universul nostru, nu trebuie să fie un punct terminus. Rolul biologilor și medicilor este să ințeleagă biologia omului și să folosească cercetările in mod uman, cu precauție și respect pentru om. D i a g n o s t i c u l precoce, al unor maladii, citeva săptămini de la concepție, este posibil dacă se prelevă citeva celule din lichidul amniotic in care trăiește fătul. Dacă este sau nu bine să se facă acest lucru, dacă această metodă nu contravine unor norme de etică, dacă nu cumva influențează in rău insăși viața uterină a fătului, iată intrebări la care se așteaptă un răspuns. Opiniile sint extrem de difertie. Dar și atitea alte probleme, pe diferite planuri, rămin incă nerezolvate. Important este să nu se uite și să nu se abdice de la condiția omului de a fi om pentru oameni, ceea ce numai o știință pornind de la inalte precepte umaniste o poate face.

Selecție și traducere : ANTOANETA C. IORDACHE

TERRA MAGAZIN

DECLARAȚII DE DRAGOSTE DIN PARTEA ORDINATORULUI. Mașinile de calcul invață să vorbească. „Cind mă privești cu ochii tăi albaștri incep să visez ...". Vocea gituită, cu putenic accent digital nu aparține unui indrăgostit timid cu un ușor defect de vorbire, ci unei mașini de calcul. Propunindu-și să „invețe" ordinatorul să vorbească, cercetătorii Universității din Gottingen au reușit să facă un pas important in lumea științifico-fantastică a tehnicii moderne. Obiectivul in sine este deosebit de dificil, avind in vedere că se pune nu numai problema timbrului care să fie cit mai asemănător vocii omenești ci și cea a identificării automate a cuvintelor vorbite, condiție esențială pentru asigurarea comunicației acustice intre om și calculator. O importanță deosebită revine in acest context investigării procesului articulatoriu uman cu ajutorul metodelor fizicii. Una dintre metodele de reproducere a limbajului are la bază sintetizarea sunet cu sunet a textului vorbit, corespunzind intrucitva alcătuirii textului scris dintr-o succesiune de litere. In principiu, ordinatorul poate articula după această metodă orice text, „vocea" sa fiind insă neplăcută, lipsită de naturalețe și greu inteligibilă. O altă metodă, sinteză de cuvinte, din care ordinatorul alcătuiește singur frazele, cu pronunția corectă, se lovește de asemenea de dificultăți : chiar și o mașină ultramodernă nu reușește decit cu greu să inmagazineze și să elibereze rapid lexicul unei limbi dezvoltate care cuprinde aproximativ 100.000 cuvinte. Se preconizează ca atare sinteza silabelor, de natură să confere limbajului mașinii de calcul o sonoritate foarte asemănătoare vocii umane fără a ridica solicitări atit de mari in privința stocării ca metoda sintezei de cuvinte. Aplicațiile ordinatorului vorbitor sint uriașe. Se prevede inainte de toate utilizarea sa in informarea unor largi cercuri ale populației, dat fiind că un calculator modern de mare capacitate cu enorma sa rapiditate de prelucrare a datelor este capabil să servească simultan citeva mii de persoane.

CARTOFORUL GHINIONIST. Un cartofor a dat in judecată celebrul „Casino" din Cannes, cerind 450 de mii franci despăgubire ! Vestea a stirnit senzație intrucit argumentările inveteratului jucător păreau ciudate. Anume : „ghinionist" fiind, omul nostru ceruse Casinou-lui să nu-l mai lase să joace, dar cererea lui n-a fost luată in considerare. Drept care, pasionatul jucător — un adevărat personaj dostoievskian — și-a mai incercat „norocul", pierzind de data aceasta 400 mii de franci. Pornit pe „pierderi", cartoforul a pierdut și procesul de la care spera o „reabilitare" a norocului. „Ghonion", cum s-ar zice!

SCRIMĂ — APROAPE CRIMĂ ! La Teheran, la cea de a 7-a ediție a Jocurilor asiatice, un scrimeur japonez a avut un accident care, după cum zic specialiștii, nu se intimplă decit o dată la zece ani. Intr-un duel aprig cu Manuher Shaffahi din Iran, acesta i-a aplicat o lovitură atit de rapidă și puternică incit floreta s-a rupt iar partea rămasă i-a străpuns japonezului platoșa, rănindu-i coșul pieptului. Duelul s-a intrerupt iar victima a fost internată la spital.

CARNET DE CONDUCERE PENTRU CĂRUCIOARE. Ana Miretta, a propus Parlamentului italian un proiect de lege care prevede ca toate cărucioarele pentru copii să poarte un număr de inregistrare, ca la automobile, și să fie supuse controlului tehnic. Deși acest proiect incă n-a fost aprobat, Miretta pregătește un altul — „despre necesitatea ca toți cei care plimbă copiii in cărucioare să posede un carnet de conducere prin care se poate adeveri competența lor in acest domeniu ! ...".

FURCULIȚA ELECTRICA PENTRU SLĂBIRE. Pentru cei care nu au voință, dar vor să slăbească, in Franța a apărut pe piață o „furculiță electrică". In momentul in care pofticiosul atinge „fructul oprit", un curent electric, nu prea puternic dar suficient ca să scuture bine pe neascultător, străbate trupul lui Gargantua !

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRĂGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

● Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXV ● 22 noiembrie 1974 ● Nr. 47 (351) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrările plasticienei
IULIA DINESCU-BRAN

Congresul

Ne mai despart cîteva zile de istoricul eveniment din viața partidului și poporului, Congresul al XI-lea. Mărețele realizări obținute pînă acum sub conducerea Partidului Comunist Român în construcția noii societăți, realizări în toate domeniile vieții sociale – în industrie, agricultură, în dezvoltarea științei și a culturii – reprezintă mărturia vie, palpabilă, a justeții politicii partidului nostru, a adeziunii depline a întregului popor la uriașul p r o g r a m de dezvoltare multilaterală a țării.

Conferințele organizațiilor județene ale partidului au exprimat adeziunea comuniștilor, a tuturor oamenilor muncii la documentele programatice ale partidului – documente capitale, ideologico-politice, care trasează cu claritate dar și cu fermitate principalele linii de dezvoltare ale țării, direcțiile fundamentale ale activității partidului pe o perioadă de 20–25 ani.

„Este pentru întîia oară însă – se arată în Proiectul Programului partidului – cînd Partidul elaborează un program unitar, de perspectivă, menit să asigure unirea eforturilor comuniștilor, ale întregului popor pentru înfăptuirea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea României spre comunism".

Hotărîrile conferințelor județene ale partidului au subliniat rolul hotărîtor pe care l-a avut secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în elaborarea documentelor pentru Congres, la elaborarea și înfăptuirea politicii partidului nostru, la aplicarea creatoare a marxism-leninismului în condițiile concrete ale patriei noastre.

Realegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu – patriot înflăcărat și militant de frunte al partidului, fiu devotat al patriei și poporului – în funcția de secretar general al partidului nostru, reprezintă voința unanimă a națiunii noastre socialiste, prețuirea și stima de care se bucură, chezășie a edificării cu succes a societății socialiste multilateral dezvoltate în România.

ORIZONT

Al XI-lea Congres al P.C.R.

Ritmul României de mîine

Eveniment de excepțională însemnătate în viața partidului și a întregului popor, Congresul al XI-lea al P.C.R. va marca o etapă nouă în activitatea de organizare și conducere a operei istorice de edificare a socialismului și comunismului pe pămîntul românesc.

Intrînd în al patrulea deceniu de existență liberă și suverană, cunoscînd prefaceri structurale de ordin politic, economic și social-cultural țara noastră a obținut succese remarcabile, înregistrînd un ritm de creștere dintre cele mai înalte în lume și afirmîndu-se constructiv în arena internațională. Actualul ei statut, recunoscut și pe plan juridic de un mare număr de state și organizații internaționale este însă cel de țară socialistă în curs de dezvoltare, lichidarea rămînerii în urmă moștenite, înscrierea României pe orbita civilizației moderne reclamînd, desigur, un vast efort constructiv.

Impresionant program de acțiune, Proiectul P.C.R. (urmînd a fi supus aprobării apropiatului forum politic) jalonează cu clarviziune drumul pe care poporul nostru îl va parcurge în perspectiva unui sfert de veac. Obiectivul istoric al edificării comunismului, însușit conștient de întreaga națiune va asigura un viitor demn țării dovedind hotărîrea și vigoarea de a ne asigura un loc prestigios în lume, pe măsura gloriosului trecut, lăsînd generațiilor viitoare – așa cum patetic sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu – o viață liberă, înfloritoare, un viitor minunat, comunist.

Este știut că sporirea fondului național de dezvoltare economico-socială, utilizarea lui rațională constituie fundamentul material hotărîtor al realizării acestor grandioase obiective; cu cît este mai mare volumul resurselor destinate dezvoltării economice, cu atît sporește mai rapid avuția națională și, pe această bază, bunăstarea întregului popor, veniturile fiecărui om al muncii. Orice popor – scria încă A. D. Xenopol – care tinde la propășire trebuie mai întîi să-și asigure o bază materială pe care să înalțe propășirea sa.

Precizînd conținutul, rolul și semnificația fondului național de dezvoltare economico-socială, partidul nostru acordă o mare atenție justei repartizări a venitului național pentru dezvoltare și consum, de aceasta depinzînd progresul general al societății. Făuritor al celei mai drepte și mai umane orînduiri din cîte a cunoscut istoria, Partidul Comuniștilor militează pentru transformarea lumii în concordanță cu năzuințele de dreptate socială și națională, de echitate, de bunăstare și fericire, asigurînd tuturor membrilor societății „condiții materiale de existență nu numai pe deplin îndestulătoare și pe zi ce trece mai îmbelșugate, dar care să le garanteze și o dezvoltare și manifestare deplină și liberă a aptitudinilor lor fizice și spirituale" (Engels). Proclamînd omul valoare supremă, orînduirea noastră – funciar favorabilă dezvoltării multilaterale a agenților umani – reclamă imperativ că normele și principiile eticii și echității socialiste să devină codul muncii și vieții comuniștilor, ale tineretului revoluționar, ale întregului popor.

Factor esențial al întregii dezvoltări economico-sociale, omul – menționează documentele noastre de partid – este nu numai constructor al celei mai bune dintre lumi ci și al propriei sale personalități, răspunzînd adecvat unor solicitări și exigențe progresiv superioare, muncind și trăind în chip comunist.

Revoluționarea omului – ca primă și principală premisă a oricărei dezvoltări – și optimizarea continuă a raporturilor și structurilor sociale specifice socialismului oferă fiecărui individ uman un cadru propice pentru materializarea potențelor sale de exprimare socială. Fiind o creație conștientă și colectivă, socialismul necesită cu stringență creșterea gradului de pregătire și ridicarea nivelului de cunoaștere a maselor, conștientizarea proceselor dezvoltării într-o largă perspectivă, înțelegerea obiectivelor propuse și a sensului lor, participare activă, deliberată și în deplină cunoștință de cauză pentru concretizarea lor. Stăpînindu-și propria sa dialectică orînduirea noastră revendică – ca o condiție sine qua non – amplificarea cunoașterii sociale, activitatea politico-ideologică constituind o componentă fundamentală a procesului de edificare a socialismului multilateral dezvoltat. Amploarea și complexitatea sarcinilor edificării noii noastre societăți reclamă creșterea rolului factorului conștient și permanentizarea eforturilor de perfecționare a tuturor proceselor și fenomenelor vieții social-economice. După Congresul al IX-lea al P.C.R. s-a declanșat o adevărată „ofensivă a perfecționării", acest proces fiind conceput în mod unitar, dirijat conștient de către partid și avînd un caracter permanent și general. Profund creator, procesul de perfecționare definește calitativ dezvoltarea, constituind modalitatea depășirii contradicțiilor inerente diverselor etape ale ascendenței noastre socio-economice.

Indiscutabil că pentru o națiune care și-a propus o dezvoltare accelerată, vizînd reducerea și eliminarea decalajelor care o despart de statele avansate ale lumii, problema ritmului perfecționării, prezintă o importanță fundamentală. Concomitent colectivă și personală, aceasta – scrie P. Pânzaru – constituie o problemă politică de asimliare a noului, caracterul inedit al construcției noii societăți excluzînd posibilitatea rețetarului, a soluțiilor-standard și impunînd studierea temeinică a realităților naționale și internaționale, elaborarea liniei generale strategice și a orientărilor tactice prin aplicarea creatoare a adevărurilor general-valabile la condițiile concrete date. Expresie a voinței unanime a partidului și poporului, călăuză a întregii națiuni spre idealul operei noastre constructive – COMUNISMUL, Proiectul de Program – prin înalta sa ținută științifică și caracterul profund creator – oferă un strălucit răspuns acestei necesități, prefigurînd realist și mobilizator evoluția României. Desigur, edificarea unei societăți multilateral-dezvoltate, liberă de exploatare, deschisă înnoirilor și oferind un cîmp larg de manifestare inițiativei sociale nu este de conceput în absența unor personalități multilateral formate. Programul Partidului este tocmai programul făuririi omului nou, vizînd: educația politico-ideologică în spiritul concepției materialist-dialectice despre lume și viață, educația în spiritul normelor și idealurilor eticii și echității socialiste, lărgirea continuă a orizontului cultural-științific al maselor și perfecționarea permanentă a pregătirii de specialitate.

În lumina Proiectului de Program al Partidului – supus dezbaterilor la scară națională, întreaga activitate ideologică, politică, educativă trebuie să aibă drept țel făurirea omului nou, înaltele principii ale umanismului socialist reflectîndu-se tot mai cuprinzător în societatea noastră în toate sferele vieții sociale, pătrunzînd adînc în conștiințe. Modelarea spirituală a omului în perspectiva viitorului reclamă transformări în sfera cognitivă, afectivă și volitivă, ridicarea conștiințelor individuale la nivelul conștiinței sociale de tip comunist, fiecare cetățean acționînd în mod conștient pentru a contribui la progresul multilateral al patriei. În contextul instituționalizării conducerii colective în toate domeniile de activitate și la scara întregii societăți, creșterea nivelului de conștiință și responsabilitate politică, a capacităților de creație și acțiune a maselor presupune cunoașterea aprofundată a legităților dezvoltării sociale și a proceselor ce au loc în viața economică, folosirea lor în scopul accelerării propășirii României.

Realizînd transformări profunde, de largă cuprindere și de esență umanistă, fiind proces revoluționar atotcuprinzător și civilizație spirituală superioară, socialismul și-a înscris programatic restructurarea spirituală a agentului uman, construind un om cu o înaltă conștiință și pregătire culturală și profesională, cu un profil moral-politic înaintat. „Dacă ne propunem să făurim o societate revoluționară nouă, să transformăm structura și întreaga viață socială a țării – reamintea recent secretarul general al partidului – trebuie să începem prin a ne propune să ne transformăm pe noi înșine, să transformăm omul chemat să realizeze aceste schimbări revoluționare" !. Firește,

ADRIAN RACHIERU

(Continuare în pag. 3)

„CEEA CE REALIZĂM ÎN ROMÂNIA, CEEA CE NE PROPUNEM PENTRU VIITOR, SERVEȘTE, ÎN PRIMUL RÎND POPORULUI NOSTRU, RIDICĂRII SALE LA UN NIVEL TOT MAI ÎNALT DE DEZVOLTARE SOCIALISTĂ, DE BUNĂSTARE. ÎN ACELAȘI TIMP, REALIZĂRILE NOASTRE CONSTITUIE ȘI O CONTRIBUȚIE LA CAUZA SOCIALISMULUI, LA ÎNTĂRIREA SISTEMULUI SOCIALIST MONDIAL, LA CREȘTEREA PRESTIGIULUI SOCIALISMULUI ÎN LUME. DECI, ÎNDEPLININDU-NE ÎNDATORIRILE NAȚIONALE, NE ÎNDEPLINIM TOTODATĂ ȘI ÎNDATORIRILE INTERNAȚIONALE, CONTRIBUIM LA CAUZA GENERALĂ A PROGRESULUI SOCIAL".

NICOLAE CEAUȘESCU

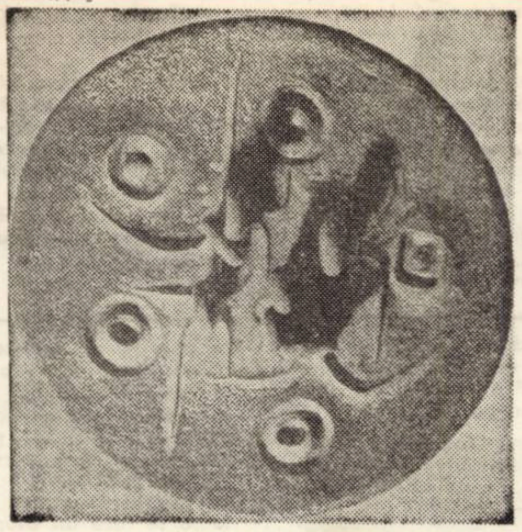

Taină a pămîntului

La Congresul Partidului

Pun Dunărea pe muzică-n visare
Să-și macine stelar torentul des.
Parcă turnăm prezentul în tipare
Pe stîlpi-granit de sentimente rare
În inimile celor din Congres.

Din legile iubirii și mișcării
Cunoaște timpul un contur precis.
Alcătuind baraj pe dunga zării
Aici votează rîurile țării
Lumină pentru fiecare vis.

Pe strunele dintre oțel și pîine
Aceleași calde ciocîrlii revin.
Istoria o dirijăm din plin,
Destinele Carpaților de mîine
Să fie limpezi ca un cer senin.

Ideile înalță frunți să-ndrume,
Și stelele pentru belșug muncesc.
Pădurile se fac viori anume,
Lumina noastră ce se-nalță-n lume
Amplifică mirajul românesc.

Și-n marmoră vor crește trandafirii.
Va fi al păcii fiece atom.
Fîntîni de rouă îi vom da iubirii,
De-aceea, capitala fericirii
O vom clădi în fiecare om.

DAMIAN URECHE

Premii literare acordate scriitorilor timişoreni

PREMIILE UNIUNII SCRIITORILOR
Poezie : **ANGHEL DUMBRĂVEANU : „Singurătatea amiezii" (Editura Facla).**
PREMIILE ASOCIAŢIEI SCRIITORILOR DIN TIMIŞOARA
EUGEN TODORAN : „Secţiuni literare" (Editura Facla).
ION ARIEŞANU : „Amintiri de pe planeta Pămint" (Editura Eminescu).

Din nou, premiile

Mai puţin decit in alţi ani au fost sărbătorite premiile literare. Nici mai drepte, nici mai nedrepte decit in alţi ani, premiile anului 1973 au fost primite cu destulă răceală. Vedetele propuse de comisiile de premiere n-au ţinut spiciuri emoţionate la televizor şi n-au dat declaraţii (ample) gazetarilor.

Păcat. Am fi vrut să-i vedem şi să-i auzim.

In alţi ani, atit de n e c e s a r a publicitate parcă era (in folosul literelor) mai bine pusă la punct. In 1974, anul literar 1973 a intrat, in ciuda (?) evenimentului, intr-un quasi-anonimat.

Ştim, şi se ştie de cind există premiile literare, că se premiază scriitorii **şi mai puţin cărţile lor, că un premiu consacră o** activitate literară **şi mai rar o apariţie editorială.**

In anul 1974 premiile Uniunii Scriitorilor au fost acordate unor autori ce au contribuit din plin la dezvoltarea vieţii literare şi a literaturii române din aceşti ani : Al. Philippide, Ion Caraion, D. R. Popescu, Cezar Baltag, Anghel Dumbrăveanu, Lucian Raicu, Nicolae Velea, Mircea Tomuş, Ion Pop ş.a.md. Premiile Asociaţiilor scriitorilor au continuat acţiunea in aceeaşi direcţie. Este cel puţin surprinzător faptul că aceşti scriitori militanţi, atit de angajaţi in acţiunea de construire a unei literaturi, nu au fost scoşi in acest moment cu cinstea cuvenită in faţa publicului. Evenimentul care trebuia să existe ca eveniment major al acestei culturi (şi cum a fost in alţi ani). trebuia să demonstreze incă odată, la nivelul cuvenit, faptul, că in literatura română de azi există personalităţi, şi există personaje demne să apară in faţa publicului spre a sublinia, existenţa unei culturi actuale majore, a unei culturi actuale dense şi angajate.

Regretăm foarte mult că aceste momente ale premierii n-au fost insoţite de zile festive. Regretăm faptul că literatura care are vedetele (in sensul bun al cuvintului) ei, nu ştie intotdeauna să se slujească de aceste vedete in cel mai nobil scop : acela de a fi, in momentele ei solemne alături de publicul ei.

Revista ORIZONT a publicat in numărul din 14 martie 1974 o listă a preferinţelor sale. Trimitem (pentru comparaţie) inapoi cititorul la acele recapitulări ale anului 1973. Dar, in acest moment nu acele preferinţe contează, ci necesarul salut, salutul (din inimă) adresat tuturor premiaţilor.

C. UNGUREANU

Anghel Dumbrăveanu : Rafinarea metaforei simbolice

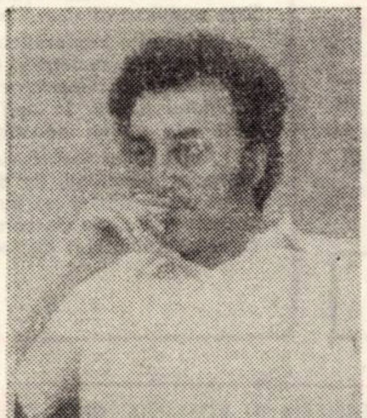

Singurătatea amiezii (Ed. Facla, 1973) este a opta carte de versuri a lui Anghel Dumbrăveanu (după **Fluviile visează oceanul, Pămintul şi fructele, Iluminările mării, Oase de corăbii, Delte, Poeme de dragoste, Faţa străină a nopţii,** cărora li se adaugă opiniei generale, cea mai realizată dintre toate. Dar incă din primele culegeri Anghel Dumbrăveanu işi afirma o personalitate distinctă in contextul liricii actuale. propunind un univers imagistic bogat şi o personală turnură a frazei (retorică, ceremonioasă, vag muzicală).

Evenimentele sufleteşti (şi cele ale poeziei) aveau drept **cadru** marea, o temă predilectă fiind (alături de cele civice) erosul. In această etapă (a elanurilor senzoriale), marinele erau indeosebi **stampe** iar iubirea avint (sau recul) tactil. Nu lipsesc, evident, nici poemele clădite pe confruntarea cu timpul. Atita doar că, la acea dată, „lucrarea timpului" era un motiv asumat, o cuvenită adăugire, sursă a unui dramatism abia presimţit (şi de aceea oarecum teatral). Poezia lui Anghel Dumbrăveanu, in momentul respectiv, nu era reacţie la timp decit intr-o măsură scăzută.

Lucrurile se schimbă radical in clipa cind eroul liric intuieşte diferenţa de esenţă intre **el** şi **cadru** şi cind (consecinţă firească) intrebările privitoare la rostul creaţiei cer, mereu mai insistent, un răspuns. Erosul pierde locul privilegiat in inspiraţia poetului, răminind un episod – incă insemnat, dar nu unul de căpetenie. Decorul se diversifică şi se interiorizează. Elanurile simţurilor sint in regres ; e rindul celor morale. Dezbaterea se „umanizează" ; adincimea şi generalitatea ei cresc.

Tot acest proces (obscur şi prelungit, cum probează lenta evoluţie a echivalenţei metaforice **eu liric – copac** care, pornind de la o mai veche contemplare a nisipului adunat de **vint** lingă sălcii – **Poeme de dragoste,** p. 5 – şi trecind prin frumosul distih „Mereu mai singur numai anii / S-adună-n jurul meu la ţărmul mării" – **Delte,** p. 127 – se fixează in două cel puţin din poemele recentei culegeri – p. 54, 59) capătă materializări remarcabile in **Singurătatea amiezii.** Autorul nu-şi schimbă temele, nici mijloacele (revărsările de tropi se domolesc totuşi), ci **atitudinea.** Privirea sa e alta, ea dă acum o nouă ierarhie valorilor. Una din piesele cheie ale volumului ni se pare a fi cea intitulată **In cartea a patra** (p. 14) acest **Helfste des Lebens** sui-generis in care – la „vremea amiezii" – alegerea scrisului e inţeleasă ca o indelung meditată decizie existenţială. Şi, de asemeni, acea splendidă **Incidenţă** (p. 62) care neagă şi afirmă, din perspectivă ontologică şi după o tulburătoare dialectică a visului şi a realităţii, substanţa propriei opere şi substanţa poeziei in general.

Singurătatea amiezii are infăţişarea unui jurnal, a unei suite de monologuri (de pseudodialoguri), a unui şir de „epistole" intocmite in singurătatea ascetică a odăii (in „sala vintului"), şi străbătute de gindul **iernii** şi al plecării (să se vadă frecvenţa formei „voi pleca"). Intors spre sine, scriitorul recheamă, pentru a le dovedi inconsistenţa, prilejurile de altădată ale exuberanţei sale, astăzi incapabile să-l convingă (femeia – **Prin păduri fumurii,** p. 52) sau chiar ostile (marea – **Drumul spre mare,** p. 68). Dragostea e transferată in spaţiul mai larg al prieteniei, insuşindu-şi coloritul unei uniuni spirituale (printr-o extindere şi temperare a simţămintului). Orice zgomotoasă regie dispare. Poetul a pierdut, cum spune, „mirarea de ieri a vorbirii" (p. 7). Se află acum la un **ţărm** (la un „terminus") punct de maximă concentrare a reflecţiei, a emoţiei (dar şi a expresiei).

Simbolurile polivalente abundă **(steaua, pasărea, caii, aripa, ţărmul)** ca şi cele univoce, de altfel **(noaptea, iarna, vintul, toamna** etc.). Adesea ele atrag in opoziţii termenii tematici, năruindu-le importanţa **(steaua – femeia, p. 79)** sau lăsindu-se, temporar, invinse de aceştia **(femeia – noaptea,** p. 81). Acest eşafodaj metaforic poate fi urmărit inapoi, pină aproape de cele dintii apariţii. **Vintul, clopotul albastru** (acum **sumbru) al mării, pereţii cerului, ai nopţii, ai intunericului, ai pămintului** (identităţi de natură eleată) apar cu mulţi ani inainte. In **Singurătatea amiezii,** insă, seriile se clarifică şi dobindesc o evidentă profunzime. Este multă artă in acest volum (cunoaştere sensibilă, nu decoraţie) ; imaginea păstrează o justă cumpănă intre funcţia ei revelatorie şi cea plasticizantă. Poezii ca **In fierăriile mării** (text antologic) dar şi numeroase altele (de factură diferită) stau oricind drept dovadă.

EUGEN DORCESCU

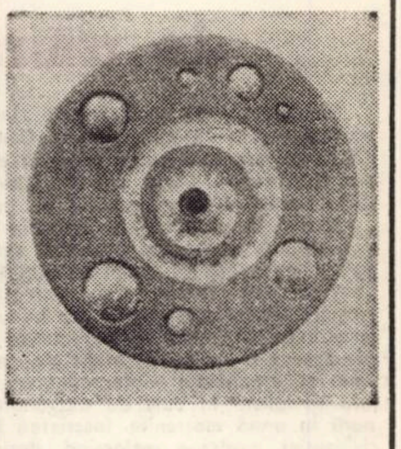

Planetarium

Eugen Todoran : Preocupare pentru metodă şi sistem în istoria literară

Cartea profesorului Eugen Todoran rezolvă original polaritatea dintre două perspective aparent opuse : **relativismul istoric** (abordarea operei clasicilor prin raportarea ei exclusivă la valorile timpului istoric) şi **absolutismul critic** (ce subestimează relaţiile dintre text şi sistemul de referinţe istorice, incercind o „lectură contemporană" in absolut, fără sentimentul datării). Imbinind cercetarea istorică cu metodele criticii analitice, autorul depăşeşte impasul unui gen de istorism mai vechi care se vedea in imposibilitatea de a mai pronunţa adevăruri noi asupra operei clasicilor. Prin metoda reducţiei eidetice de tip fenomenologic cercetătorul

se situează de la inceput la „punctul de organizare centrală a operei", extrăgind, printr-o „secţiune" in profunzimea straturilor ei interioare, motivele şi caracteristicile ei particulare, şi analizind mecanismul prin care acestea se organizează intr-un „tot interior" care este universul literar (demonstraţia cea mai convingătoare se face tot asupra poeziei lui Eminescu).

Avantajele metodei propuse de autor sint multiple. Aici vom remarca doar două : introducerea unei perspective noi polemice, in abordarea operei clasice (subsumarea operei lui Slavici şi Caragiale categoriei tragicului, această perspectivă contrazicind bunăoară caracterizarea lui Slavici şi a literaturii transilvăne ca avind prin excelenţă „dimensiune epică şi finalitate etică" de un moralism excesiv ; Eminescu este scos aproape in intregime de sub zodia pesimismului schopenhauerian şi apropiat de filozofia presocratică şi stoicismul heraclitean, intr-o analiză pertinentă a modului in care marile imagini ontogenice ale poetului descind din dialectica „elementelor primare", etc.). Pe de altă parte, definind opera fiecărui clasic „sub specie aeternitas", in funcţie de categiriile esteticii generale, autorul le evaluează dintr-o inaltă perspectivă a valorii lor universale. Căci in viziunea sa opera clasică este o sinteză exemplară, imbrăcind in „forma estetică a artei universale" (genuri, categorii, forme artistice adecvate) „elementul original" al spiritualităţii poporului „partea cea mai aleasă a firii sale". Intreaga istorie a literaturii române este astfel privită sintetic, pe urmele lui D. Popovici, ca o „istorie a eliberărilor spirituale ale poporului român", studiile din acest volum poposind asupra momentelor de supremă afirmare a acestei spiritualităţi : Eminescu, Caragiale, Creangă, Coşbuc, Arghezi, Blaga, V. Pârvan.

MARCEL POP-CORNIŞ

Ion Arieşanu : Reportajul ca dezbatere etică

Romancier cunoscut **(Anii adolescenţei,** 1962 ; **Trenul albastru,** 1965 ; **O complicată stare de fericire,** 1967 ; **Vară tirzie,** 1967 ; **Vrajă,** 1971 ; **Primiţi puţină duioşie ?,** 1972), Ion Arieşanu este, totodată, autorul a două cărţi de reportaj : **Amintiri de pe planeta Pămint,** Editura „Eminescu", 1973, recent premiată de Asociaţia scriitorilor din Timişoara, şi **Lumini peste Apuseni,** Editura „Eminescu", 1974.

Ion Arieşanu scrie un reportaj prin excelenţă literar. Titlul cărţilor sale, de o vizibilă coloratură metaforică, precum şi tentaţia de a „modifica" datele realului, prin combinaţii şi interpretări, de a le acorda, pe lingă inţelesul nemijlocit, unul estetic ne-o dovedesc. Atent la aspectul „documentar" al evenimentelor, observind direct şi minuţios o multitudine de fapte contemporane, **reporter,** deci, in accepţiunea deplină a cuvintului, Ion Arieşanu este, mereu, şi **prozator artist.**

Deşi in **Amintiri de pe planeta Pămint,** de pildă, ne aflăm in prezenţa unor concrete aspecte ale realităţii (la Tomeşti, la uzina „Ciocanul" din Nădrag, la C.A.P. Uivar, la fabrica de blănuri „1 Mai", la Reşiţa sau Uzina de alumină din Oradea), iar intimplările sint urmărite cu „răceală" de jurnalist şi consemnate ca atare, **Cuprinsul** insumează capitolele : **Peştele de sticlă, Primăvara, Laie bucălaie, Florile de fier, Victoria are culoare albă** etc. Reporterul notează fidel, nu ocoleşte frazele tehniciste ; in adevărate cuprinderi monografice face biografia fabricii de sticlă de la Tomeşti, a Reşiţei, vorbeşte despre uzina de vagoane din Arad **(Amintiri de pe planeta Pămint)** sau despre hidrocentrala de la Mărişel **(Lumini peste Apuseni).** Dincolo de intimplări scriitorul caută, insă, destine. Oamenii, cu viaţa lor particulară, il interesează indeosebi pe Ion Arieşanu. Ochiul său scrutează, in spatele acţiunii, caracterul, tipul uman : şi, mai ales rezonanţele pe care acest tip il trezeşte in propria-i conştiinţă :

Interesul acesta izvorăşte dintr-un fel particular de a percepe peisajul şi oamenii ; implicindu-se, intotdeauna, filtrind prin propria-i sensibilitate tot ce află, Ion Arieşanu trăieşte in reportajele sale o experienţă nu atit de cunoaştere cit una afectivă.

Ceea ce conferă originalitate, pe de altă parte, scrisului de acest gen al lui Ion Arieşanu este existenţa comentariului. Autorul nu se rezumă la inregistrarea faptelor, el le şi interpretează. Textul poartă, astfel, in sine o grea incărcătură etică ; are, dincolo de sensul strict actual, unul general uman.

Alegind, deci, perspectiva de la sine spre exterior, Ion Arieşanu scrie un reportaj pe care l-am numit „subiectiv" ; prezenţa comentatorului-reporter (pe rind, observator lucid, liric sau moralist) e mereu simţită. „S-a făcut tirziu. E aproape miezul nopţii. In atelier au rămas ultimii gravori. Prin ferestrele largi, zăresc văpaia focurilor clătinindu-se pe pereţii halei, mişcindu-se ca nişte miţe albe prin curtea intunecată. Simt că in această noapte nu voi dormi. Neliniştile tinărului de lingă mine au devenit şi ale mele şi participarea la ele mi se pare necesară". **(Amintiri . . .** p. 66). Faptul are repercusiuni in stilul adoptat (acela al unei excelente proze de factură poematică, inclinată mai degrabă spre confesiune şi retrospecţie decit spre narare sau descriere).

OLIMPIA BERCA

Ce este cibernetica? (II)

8. Se spune că cibernetica provine din amestecul a mai multe științe, că ea este, în primul rînd, o știință multidisciplinară : „ea poate fi considerată ca o sinteză cel puțin a următoarelor izvoare și anume : a biologiei și medicinei, a matematicii și a electronicii".

Cadrele de ciberneticieni trebuiau să posede : „atît cunoștințele necesare din domeniul matematicii, fizicii și tehnicii, cît și o cunoaștere temeinică a metodelor folosite în biologie, psihologie și medicină".

Menționăm că – prin concepții, prin metode și prin structură – psihologia consonantistă se prezenta și ea tot ca o știință multidisciplinară, care **lua** (împrumuta) de peste tot, spre a restitui apoi cu dobîndă. Și caută să unească laolaltă „biologia, psihologia, medicina" cu „tehnica și cu **fizica** (electronică)" – pe lîngă multe alte discipline sintetizate.

9. S-a spus că cibernetica ar fi „studiul legilor și principiilor generale care guvernează sistemele de acțiuni interconectate" – „studiul principiilor comune de funcționare a sistemelor tehnice, biologice, economice etc". Menționăm că psihologia consonantistă afecta acestui studiu al legilor și principiilor un capitol special, în care 33 pagini tratau despre **legile universale,** comune multor domenii și multor discipline științifice. După cele 58 pagini consacrate legilor psihice un număr de 317 pagini tratau despre **legile comune** analizate pe un număr de 17 discipline. Conform definiției de mai sus, înseamnă că psihologia consonantistă reprezenta, în 1938-1939, prima cibernetică din literatura universală iar autorul ei era cibernetician fără s-o știe.

10. S-a spus că cibernetica ar fi, mai presus de orice **proces ciclic** (circularitate, retroacțiune, feedback). Dar psihologia consonantistă se prezenta ca o disciplină masiv circularizată – cu mult înaintea circularizării matematicianului Norbert Wiener.

S-a spus că cibernetica a sesizat și relevat circularitatea – bucla de reacție – și importanța ei excepțională în activitatea conștientă (în psihologie) – și în neurofiziologie – dar psihologia consonantistă expusese acest fenomen sau mecanism mult mai înainte, mult mai amplu analizat și exemplificat, figurîndu-l prin nu mai puțin de 70 de figuri schematice.

S-a spus că cibernetica ar fi extras și abstractizat acel fenomen, făcînd din el o lege și un principiu. În realitate, ridicarea la rang de **lege** generală, nu numai psihologică, ci **universală,** se datorează tot susmenționatei psihologii, care a precedat cu 10 ani cibernetica.

S-a spus că cibernetica ar fi generalizat procesul ciclic – conexiunea inversă – la toate științele, ba chiar și la filozofie : din „ipoteză despre natura activității conștiente" ea a devenit teorie generală despre natura circulară a mai tuturor disciplinelor. Dar, în psihologia consonantistă, procesul ciclic – reversibilitatea – fusese generalizat, cu mult înaintea ciberneticii, tot la toate științele, „ba chiar și la filozofie".

S-a spus că cibernetica ar fi relevat existența unor circularități dinamice complexe, interconectate, adesea ierahic suprapuse – pe care le-a denumit „sisteme", studiindu-le sub numele de „teoria sistemelor", ea însăși devenind o știință despre aceste sisteme. Dar psihologia consonantistă le relevase încă din 1938 le descrisese și le figurase, luîndu-i-o înainte și în această privință.

Ori, dacă cibernetica este **fiecare din spusele de mai sus,** luată în parte – se poate spune, cu și mai mult temei, că ea este mai ales **toate cele mai sus spuse,** îmbinate laolaltă, într-o formulă sintetică, unitară Iată însă că, prin nu știm ce miracol, acea formulă de ansamblu este identică cu aceea a psihologiei consonantiste. Așa încît, dacă cele două discipline se descopereau atît de asemănătoare cînd le priveam din punct de vedere izolat, parțiale – ele ne apar și mai asemănătoare atunci cînd le considerăm din punct de vedere al structurii lor generale.

Din 1942 pînă în 1947 – mai înainte de a i se fi găsit simandicosul nume de „cibernetică" (în august 1947) – i se spunea acesteia : „știința cea mai nouă". Dar această „știință nouă" era mult mai nouă în 1938 în psihologia consonantistă decît în 1948 în „Cibernetica" – și chiar decît în 1942, la începuturile oficial admise ale acestei științe.

ȘTEFAN ODOBLEJA

PROGRAMUL ROMÂNIEI VIITOARE

„Invincibila forță a marxismului creator"

Prin prevederile riguros și complex fundamentate, spiritul revoluționar care îl animă și concepția care stă la baza sa, primul Program unitar al Partidului nostru Comunist „dă o orientare generală științifică, marxist-leninistă, pentru întreaga activitate pe plan național și internațional a partidului și poporului", devenind îndreptarul nostru de muncă și viață, adevărată MAGNA CARTA a comuniștilor români. Operă teoretică de inestimabilă valoare, proiectul de Program realizează sinteza experienței luptelor revoluționare și a muncii de construcție socialistă în România și pe plan mondial, luminînd toate momentele de majoră semnificație de-a lungul zbuciumatei istorii a țării, accentuînd asupra responsabilităților ce ne revin nouă, celor de azi, în a ne apropia minunatul viitor pe care ni-l propunem.

Avînd drept fundament ideologia cu cea mai largă audiență, marxism-leninismul, învățînd și din experiența construcției socialiste a altor partide, identificîndu-se cu interesele vitale ale maselor populare și integrîndu-se organic în activitatea și viața întregii noastre societăți, Partidul Comunist Român, prin contribuțiile sale teoretice, originale, îmbogățind însuși tezaurul ideilor marxiste și succesele de necontestat obținute și verificate strălucit prin practica socială, probează din nou, cu puterea evidenței, capacitatea de a conduce destinele poporului român, justețea politicii sale, a forței de a mobiliza și uni eforturile întregii națiuni pentru concretizarea unor grandioase obiective.

Autentica gîndire marxistă este deschisă tuturor metamorfozelor științei și vieții sociale, epoca noastră – caracterizată prin transformări revoluționare sociale și naționale structurale – ridicînd, firesc, noi probleme reflecției filosofice și acțiunii politice. Diversitatea condițiilor social-economice și politice concrete, particularitățile și tradițiile istorice ale diferitelor țări și etape de evoluție ale acestora învederează că socialismul exclude posibilitatea modelului unic, datoria partidelor comuniste fiind de a studia realitățile concrete în vederea descifrării formelor lor specifice de manifestare ; tezele teoretice ale comuniștilor – notau clasicii în Manifestul Partidului Comunist – „nu sînt decît expresia generală a condițiilor efective ale luptei de clasă existente, ale mișcării istorice care se desfășoară sub ochii noștri", îmbrăcînd, inevitabil, aspecte particulare și grefîndu-se pe cerințele concrete specifice. Cunoașterea acestor particularități, cercetarea contradicțiilor etapei istorice de dezvoltare permite depășirea atitudinilor unilaterale, stînjenitoare pentru însăși îmbogățirea concepției marxist-leniniste ; confruntată cu probleme inedite, gîndirea marxistă confirmă perenitatea tezelor sale fundamentale și își amplifică eficiența practică, realizînd legătura organică, intimă între „interpretarea" lumii și activitatea revoluționară de transformare a ei. În acest sens, întreaga activitate a partidului nostru atestă maturitatea și înțelepciunea gîndirii sale colective, aportul creator la dezvoltarea concepției marxiste ; cunoașterea aprofundată a legităților dezvoltării sociale și a proceselor ce au loc în viața economică și socială, folosirea lor în scopul accelerării progresului multilateral al României, în direcția făuririi conștiente a viitorului ei, își găsesc o strălucită întruchipare în documentele care vor fi adoptate la cel de-al XI-lea Congres al partidului.

Făuritor al celei mai drepte și mai umane orînduiri din cîte a cunoscut istoria, Partidul Comuniștilor militează pentru transformarea lumii în concordanță cu năzuințele de dreptate socială și națională, de echitate, de bunăstare și fericire, construind un OM NOU, asigurînd – așa cum scria Engels – tuturor membrilor societății „condiții materiale de existență nu numai pe deplin îndestulătoare și pe zi ce trece mai îmbelșugate, dar care să le garanteze și o dezvoltare și manifestare deplină și liberă a aptitudinilor lor fizice și spirituale"... Proclamînd omul valoare supremă, orînduirea noastră își înscrie p r o g r a m a t i c cerința ca normele și principiile eticii și echității socialiste să devină codul muncii și vieții comuniștilor, ale tineretului revoluționar, ale întregului popor.

Realizările de pînă acum reprezintă premisa indispensabilă și platforma viitoarelor succese ; creșterea puternică a forțelor productive, aplicarea fermă a politicii economice de modernizare a bazei tehnico-materiale (accentuîndu-se asupra transformărilor ei calitative) condiționează, în mod hotărîtor, mersul înainte al României pe calea progresului multilateral. Alocarea unei părți însemnate din venitul național pentru fondul de dezvoltare constituie o necesitate obiectivă, această repartiție asigurînd atît mijloacele necesare creșterii neîncetate a bunăstării noastre materiale și spirituale, cît și continuarea dezvoltării puternice a economiei naționale, a întregii societăți. Citim în textul Programului : „În centrul întregii activități revoluționare a partidului, al operei însăși de edificare socialistă, au stat permanent ridicarea nivelului de trai material și spiritual al poporului, satisfacerea cerințelor de viață ale oamenilor muncii, bunăstarea și fericirea omului". Jalonînd evoluția României în următorii ani, acest document subliniază necesitatea continuării eforturilor de dezvoltare economico-socială în ritm înalt, înflorirea multilaterală a țării reprezentînd obligația fundamentală a P.C.R. față de propria națiune și, concomitent, o îndatorire internaționalistă esențială.

A. R.

Ritmul României de mîine

(Urmare din pag. 1)

prototipul uman al socialismului trebuie înțeles în mod concret-istoric, ca un model dinamic și perfectibil : proiectată și realizată de oameni conștienți de locul și rolul lor în perspectiva devenirii noastre, întreaga operă de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate reprezintă, de fapt, un vast proces educativ. Prezidată de un umanism eficient, istoricește determinat. dinamica dezvoltării socialiste a Românei permite manifestarea neîngrădită a capacităților umane, a forțelor creative ale poporului.

Dar locul și rolul României în lume sînt determinate atît de succesele obținute pe plan intern, în construcția economică și culturală, ridicînd patria socialistă pe noi trepte de civilizație și progres cît și de justețea politicii sale externe. România – spunea președintele Ceaușescu – se înfățișează lumii ca un stat socialist însuflețit de hotărîrea fermă de a face totul pentru mersul înainte al societății, ca un stat dornic de pace și colaborare.

Activ prezentă în sfera diplomației multilaterale, ROMÂNIA și-a cîștigat – în anii existenței sale socialiste – un binemeritat prestigiu ; revendicînd o largă deschidere spre coexistență și cooperare, actualul moment politic, întreaga desfășurare a evenimentelor internaționale din ultimii ani confirmă pe deplin justețea aprecierilor și orientărilor stabilite de precedentul Congres al partidului.

Avînd în față Proiectul de Program – expresie a intereselor vitale, supreme ale națiunii noastre, întregul popor, prin hărnicie și perseverență, va asigura României un loc demn în concertul popoarelor lumii, înflorirea multilaterală a patriei constituind – concomitent – obligația sacră a P.C.R. față de propria națiune și o esențială îndatorire internaționalistă.

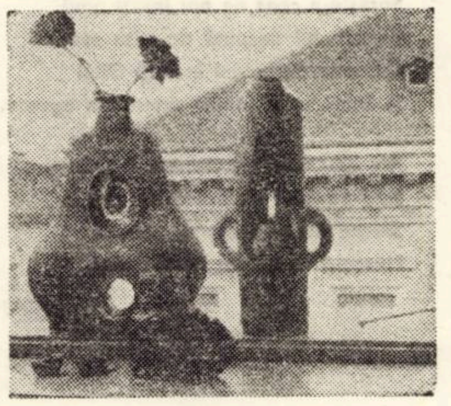

Vase decorative

PANORAMIC

ASOCIAȚIA SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA LA 25 DE ANI DE ACTIVITATE

● **ÎN CADRUL MANIFESTĂRILOR** organizate de Asociația scriitorilor din Timișoara în întîmpinarea Congresului al XI-lea al P.C.R., a avut loc un simpozion festiv, ocazionat de aniversarea a 25 de ani de activitate a asociației. După cuvîntul de deschidere al poetului Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației, au prezentat comunicări : Cornel Ungureanu, Radu Ciobanu, Nebojșa Popovici, Șerban Foarță, Traian Liviu Birăescu, Andrei A. Lillin, Marcel Pop-Corniș, Eduard Schneider, Iszak Laszlo, Endre Karoly, Alexandra Indrieș, Eugen Dorcescu, Franyo Zoltan. Al. Jebeleanu, Mandics György, Olimpia Șerban-Berca, Nicolae Țirioi.

● **CASA CORPULUI DIDACTIC DIN ARAD** a organizat, în sala „Studio" a Teatrului de stat, o dezbatere metodică pentru cadrele didactice din municipiul Arad pe tema „Inovarea tehnologiei didactice și influența ei asupra relației profesor-elev", la care a conferențiat prof. univ. Vasile Bunescu de la I.C.P.P.D. București.

● **LA STUDIO ARTE** s-a deschis expoziția graficianului Robert Schiff.

● **CONSILIUL JUDEȚEAN AL SINDICATELOR TIMIȘ** a inițiat la Clubul C.F.R. o trecere în revistă a brigăzilor artistice de agitație ale sindicatelor și cooperației meșteșugărești din Timișoara dedicată celui de al XI-lea Congres al P.C.R. Regia artistică semnată de Emil Șain și Petre Simionescu. În cadrul aceluiași program au recitat poezii patriotice Corina Victoria Sein, Ignea Loga, Florica Nubert, Petre Dinu Marcel, Vilhelm Weiss, Feliciana Ghindaru, Luminița Brînzei, Petru Butoi, Marin Lăuneanu, membri ai cenaclului literar „Victor Eftimiu".

● **EDITURA „FACLA"** a lansat în librării volumul „Semantica verbului" de Ivan Evseev și cartea tehnică „Metode eficiente de reprezentare a pieselor desenate" semnată de Vasile Popp, Nicolae Rachin și M. Popp.

● **„UNDA VESELĂ"** de duminică a postului de Radio București a fost dedicată Timișoarei. Semnatarii emisiunii : Ion Velican, Vasile Vărădeanu, Emil Șain, I. Șt. Suciu.

● **STUDIOUL TERITORIAL DE RADIO ȘI TELEVIZIUNE** Timișoara a prezentat la Liceul de muzică „Ion Vidu" spectacolul radiodifuzat de poezie și muzică, închinat Congresului al XI-lea al P.C.R.

● **LA ȘCOALA PROFESIONALĂ M.I.U.** din Timișoara, a avut loc o șezătoare literară dedicată Congresului al XI-lea al P.C.R., la care au fost invitați scriitorii Anghel Dumbrăveanu, Damian Ureche, Dușan Petrovici și Ion Velican.

Spaţiul acestei ţări

Se deschide spaţiul acestei ţări,
Şi ziua se deschide ca un steag
Al cîntecului nostru.

Tălmăcitor de vis
Aş vrea să fiu, tălmăcitor
Fără trezire
În crisalida pură a ochiului
Ce ne e fiinţă scumpă.

Rădăcina noastră cea de suflet
S-a prins în veşnice zăpezi ;
În palme ţinem columba
Tînărul sînge, lumina
Zilei ce se naşte.

Rostogolitul soare ne scaldă
În crinii albi de Univers.

DUŞAN PETROVICI

Cîntec de sărbătoare

La sărbătoarea ţării vin poeţii
Coloane zvelte, cîntec flori de tei
Vin aducînd peceţile ţării
Orînduită-n toţi bărbaţii ei.

Vin de la Lotru ori din altă parte
Din Someş şi de lîngă Jii
Îi recunoşti pe vorbe şi pe fapte
Constructori ai istoriilor vii.

Li-i cîntecul şi holdă şi cetate
În ani de împliniri din treaptă-n treaptă
Iar ritmul lor e pulsul care bate
În inimi, în petale şi-n unealtă.

La sărbătoarea ţării-s om şi liră
Şi muntele şi Dunărea curată
Cînd patria prin noi adînc respiră
Eterna şi puternica-i durată.

Soseşte-n ceas de aur însuşi griul
Cu sufletul dospind de-atîta soare
Cascade de lumini inundă Oltul
Şi Dunărea-şi trimite arterele-n ogoare.

Arc de triumf pe fruntea României „
Este partidul – flacără de gînd
Slăvită azi prin mierea poeziei
Născută demn din fiece cuvînt.

RADU FELIX

Iubirea de ţară

Fluid, iubirea pentru ţară vine
Din strămoşi curgînd în mine,
Adesea nerostită în cuvinte
Vieţuieşte-n fapte mai fierbinte.

Strînsă iubirea noastră într-o singură tulpină
S-ar ridica mereu mai sus înspre lumină,
Falnic stejar ar deveni cît toată România,
Aprig oştean ce neamu-şi apără şi glia.

MIRCEA M. POP

Vîntul călătorului

Pe drumuri, tot pe drumuri. Mereu fără sfîrşit.
Spre noua fericire, spre astre sau spre tine,
Oraşe somptuoase nu mi se par străine
Şi n-ajung niciodată, cu seara, ostenit.

Mă regăsesc acelaşi, sub coamele alpine,
În şuierul furtunii sub lame de granit.
Ce vînt îmi poartă paşii pe drumul născocit ?
Ah, ce destin ne-ndeamnă, spre larguri, Lohengrine ?

Oricît colind mi-e ţara tot mai dragă !
Şi tot aici mă-ntorc, la mine-n şes.
Piciorul meu şi osul strămoşesc
Aceleaşi rădăcini de-argint le leagă !

Am rădăcini mai tari decît pămîntul !
Căci năvăliri sau ape nu le-au scos,
Strămoşii mei l-au frămîntat cu rîndul
Şi-au imprimat iubirea de frumos.

Din stihul meu nu ştiu ce mai rămîne
Să strălucească pentru inimi mîine,
Dar moştenirea mea-i comoară rară :
Vă las, copiii mei, întreaga ţară !

Da, fiecare bulgăre din ea
Mi-e mai presus ca orişicare stea !
În ea-mi zac lacrimi sfinte de străbun,
În ea sădit-am ce-am avut mai bun !

AL. JEBELEANU

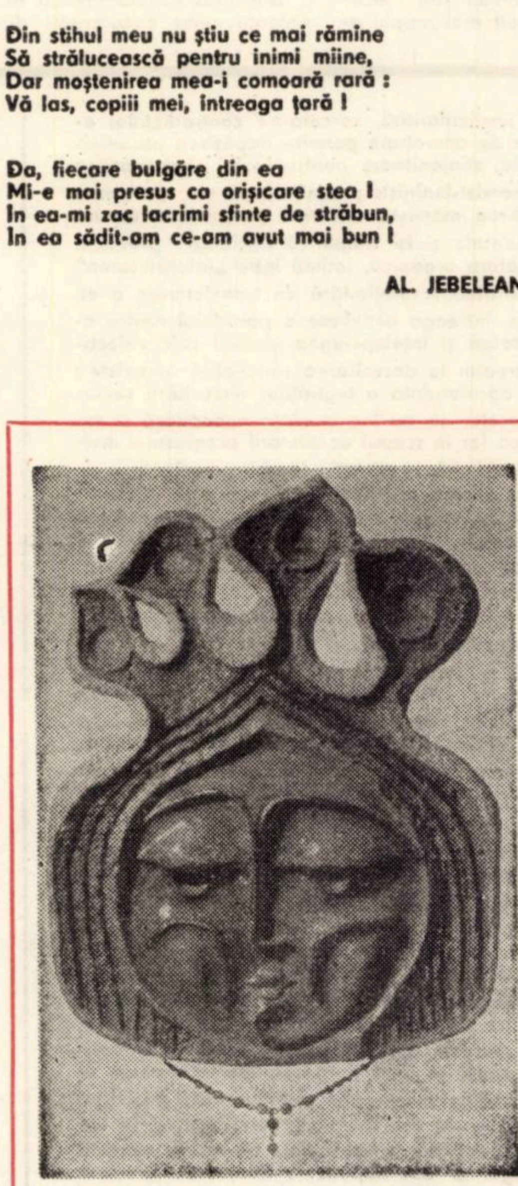

Mireasa

Patriei

Nu mi-ajung cuvintele Patrie
tot bate un vînt şi le topeşte în vine
ieri am fost pînă la hotarul
unde numele tău se întîlneşte cu omul
de aceea-n viitori de putere
– acelaşi sînge curge şi-n mine şi-n tine.

Dacă lacrima iubirii mele
e dragostea de pămîntul străbun
născută în zorii zilei
cînd se înrourează ochii celor adormiţi înăuntru-i
şi se limpezesc visele noastre
devenite tot mai mult realitate
atunci hotarul pînă la care se poate merge
sînt eu
călătorind pe acelaşi drum
şi cînd te cînt
şi cînd la hotare pe zări numele-ţi scriu.

CORNEL OTESCU

Ţara

În locul străbun pentru miere şi ropot
Cîntecul păsării e talpă de casă.
Spălaţi în fîntîni cu părul de clopot
Zorii ard înfipţi în trandafiri la masă.
Ţara înseamnă grădină de mîine
Unde păsările vin să ne atingă, „
Ţara e aburul sacru de pîine
Mirarea că cerul începe să ningă.
Ţării însetaţi sub lespezi verzi de rouă
Îi ating rădăcinile munţii pioşi
Ţara sîntem toţi ca o vecie nouă
Zidită pe umeri înalţi de strămoşi.
Ei ne-au lăsat aceste plaiuri în seamă
Cu graiul în strai de iubire străbună
Pămîntul miroase a lapte de mamă
Cînd ţara îmi sună în sînge, îmi sună...

MIRCEA BÎRSILĂ

Noi dragostei de oameni

Iubirea de oameni nu ne vine dintr-o dragoste mai mare
Numită patrie şi care are cu zborul acelaşi izvor,
Pentru că numai patria ştie de cîtă dragoste de
oameni are
Nevoie sămînţa să devină pîine pentru un popor.

Pentru toate patriile din lume România-nseamnă
iubire
Pentru că iubirea de oameni ne vine dintr-un soare
lucid
Al tuturor şi-al fiecăruî, egal în dăruire,
Dintr-un soare al inimii şi-al minţii numit partid.

Congresul trece prin toţi ca un ax
Căci Preşedintele ţării noi l-am ales cu
Inima
Noi dragostei de oameni îi spunem Ceauşescu.

M. N. FLORIAN

Cîntec de patrie

Patrie-stea,
cîntec de dor al iubirilor mele,
viers de privighetoare,
minunea mea –,
eşti imnul fierbinte
din leagănul spicelor zvelte,
explozia de muguri
din pîntecul
anilor noştri viitori...

IULIU LUCACIU

Crez

Cerule, să cad în tine, pe tot neamul meu de dac
Rîurile toate, toate, Dunăre de nu le fac.
Să curg os în pace albă şi-n albastru Voroneţ
Soarele de n-o fi soare, peste munţii mei, semeţ.
Şi atunci un şoim cît ţara va striga din zborul lui :
Voi, ce-aveţi Carpaţi în sînge, daţi lumină soarelui,
Oltul vaduri să îşi facă peste galaxie frînt
Cu izvoare-n corn de zimbru, cumpănă peste pămînt.

ION ŞERBAN DRINCEA

TELEVI

DUMINICĂ, 24

8,30 Deschiderea
8,40 Cravatele roşi
Concert-spectacol
pionierilor din M
Sibiu 10,00 Viaţa s
temporanele noast
riile muzicii 12,3
triei 13,00 Album
Coloane ale istoriei
Farmecul muzicii
ră nume 18,30 Fi
lupta partidului 1
dată cu ţara 19,20
Telejurnal 21,10 Lu
ginale româneşti. S
spre comunism în
literar-muzical-core
în cinstea Congr
al P.C.R. 21,10 Fil
ţa 22,40 Telejurnal

LUNI, 25 n

9,00 Transmisiun
derea lucrărilor
XI-lea al Partid
Român 15,30 „Cîn
16,00 Emisiune în
De ziua marelui
Concert dedicat c
Congres al P.C.R.
mânesc ieri, azi,
dru sînt de tine ţ
uşoară rămânească
seri 19,30 Telejurn
tistic. „... Apo
genda" 22,05 Oma
şoară 22,15 Teleju

MARŢI, 26

9,00 — 13,30 Prog
tă 17,30 Lecţii TV.
rii din agricultu
creaţiei originale
Legile ţării — legi
„Românaşul" în c
1001 de seri 19,30
Seară de teatru
moare în zori" d
22,15 Telejurnal

MIERCURI, 2

9,00 — 13,30 Prog
tă 17,30 Micii me
Muzica – emisiun
muzicală 18,30 F
de seri 19,30 Tele
zică populară 2
Zestrea 22,15 Tele

JOI, 28

9,00 — 13,30 Prog
tă 16,00 Teleşcoal
în limba german
şi noi 18,45 Vîrst
1001 de seri 19,3
Iubirea mea, pă
Muzică uşoară.
reţea ţării şi a
omagiu adus co
ţări de către tin
socialiste 21,15
21,25 Univers şti
dimineaţa, soar
şoară românească

VINERI, 29

9,00 — 13,30 Pro
tă 16,00 Cîntece
lare 17,00 Film
Artişti amatori
Permanenţe ale
18,00 Partidul s-
mâvara ... Prog
Ansamblul „Ra
18,45 Partidului,
aduc cîntări de
19,05 Opereta cî
1001 de seri 19,3
Mărire vouă,
mele. Spectaco
nesc contempo
TV. : La „Colo
stele, de Doru
din operete c
Telejurnal.

SÎMBĂTĂ,

10,00 Rodnicia
trie. Emisiune
„Românaşul" în
De la alfa la
artistic. Ceaţa
leag românesc
13,15 Tot cîntîn
Magazin sportiv
nica Iaşi — I
15,45 Hochei p
lovacia – Cana
cop cultural-arti
Africa Centrală
firmării 18,00 E
Steaua Bucureş
COVA (meci re
pionilor Europe
copiilor. Vred
noştri 19,30 Tele
cu visul ţării
acel literar
21,00 Teleenciclo
concert de sea
Sport 22,35 Sea
Ioana Radu.

TELEV

Corneliu Rădulescu

Timpul venea din urmă

(Fragment din romanul „Plimbare pe defileu")

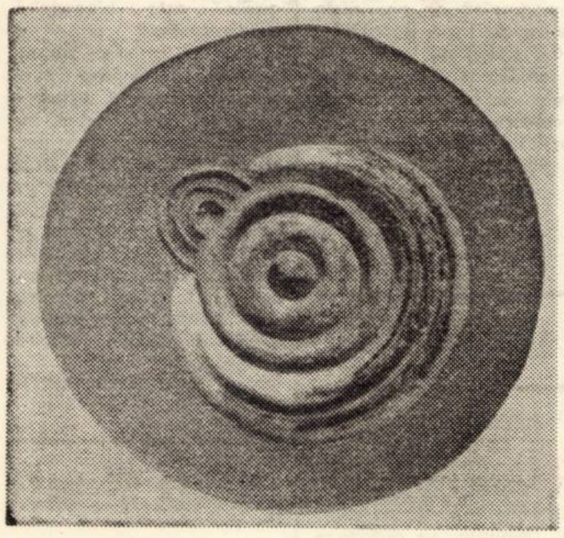

Unde

Întîmplarea a făcut – a fost din nou o întîmplare, ca şi altele care au urmat, deşi aproape că sînt prea multe întîmplări, prea multe coincidenţe ca să reuşeşti să rămii lucid pînă la capăt, să nu fii tentat să crezi într-o anumită fatalitate – deci întîmplarea a făcut ca atunci cînd grupul de patru soldaţi, care nu mai erau soldaţi, f l ă m î n z i şi rupţi, au ajuns în ţară, să fie prinşi de j a n d a r m i. Adică nu, stai, nu aici e întîmplarea, nu că au fost prinşi de jardarmi, era normal să-i prindă, mai ales că, dornici să ajungă odată acasă, în satul lor, şi îmbătaţi de gîndul că au călcat în sfîrşit pe pămînt românesc, nici nu se prea feriseră ei cum trebuie, ci faptul că printre acei jandarmi era şi Palu, vechiul duşman al tatei. Numai că pe timpul acela jardarmii începuseră să nu mai prea aresteze pe cei fugiţi de pe front, nu-i mai predau ca dezertori, le mai ziceau şi rătăciţi de regimentul lor, şi de multe ori chiar ăsta era adevărul, îi făceau scăpaţi. Sfîrşitul se apropia, îşi dădeau şi ei seama prea bine şi se gîndeau la ce va fi mai tîrziu. Gradaţii începeau şi ei să se facă a nu vedea şi a nu auzi. Toate astea le ştia şi Palu, dar atunci s-a simţit el în putere şi n-a vrut să renunţe la ocazia rară care i se oferea, n-a vrut să-i facă scăpaţi, să-i lase să se ducă unde or şti, să spună că îşi caută regimentul, că s-au rătăcit de ai lor, îi tot caută şi nu-i mai găsesc. Iar cei care erau cu Palu n-au avut încotro: strigase că el respectă ordinul domnului mareşal Ion Antonescu, că ordinul mareşalului e

Baladă

sfînt pentru ostaş, că datoria, regele şi celelalte... Ceilalţi se temeau, n-aveau nici un chef să intre în gura lupului pentru nişte pîrliţi de ţărani dezertori, aşa că i-au arestat. Ce s-ar fi putut întîmpla cu tata şi cu ceilalţi trei care erau cu el, e uşor de închipuit, dacă nu i-ar fi salvat timpul, dacă nu i-ar fi ajuns timpul din urmă, sau, hai să spunem un cuvînt mare, istoria.

A doua întîmplare – da, a fost şi asta tot o simplă întîmplare, dacă privim faptele de aproape – a făcut ca zilele din august să-i găsească pe amîndoi în munţi, la paza unei staţii de radio. N-am înţeles prea bine, din povestirile tatei, cum de au ajuns ei mai pe urmă în acelaşi loc, ce îmbinare de valuri i-a mînat pe acelaşi ţărm. Palu începuse însă să priceapă cum stau lucrurile şi încercase să se împace cu tata, să-l facă să creadă, ori măcar să accepte, că el n-a avut încotro, că ordinul e ordin şi el a fost prea mic, prea mărunt în grad ca să i se poată opune, că are acasă nevasta cu burta la gură.

Acolo, la staţie, veştile ajungeau repede. Tehnicienii a s c u l t a u posturi străine şi veştile ajungeau apoi la s o l d a ţ i. Nu se prea descurcau ei toţi în hăţişul de ştiri contradictorii, dar ceea ce era principal puteau înţelege – că sfîrşitul e foarte aproape. Iar cînd nu reuşeau să intre în legătură cu tehnicienii atoateştiutori, ori voiau să audă cu urechile lor, ascultau singuri la „radio-sîrmă". Era un procedeu moştenit de la cei cu vechime pe-acolo: legau o sîrmă de stîlpul metalic al antenei şi de paratrăsnet, trăgeau maneta paratrăsnetului şi sîrma începea să vorbească, vocile din eter coborau printre ei, răsunau clar în liniştea poienii. Ei şedeau culcaţi în iarbă şi ascultau muzica şi vocile; vocile de femei îi făceau să se g î n d e a s c ă la cum arată ele. Dar şi mai mult voiau să afle ştirile. Intrase nerăbdarea în ei, îi frigea iarba, îi frigea pămîntul pe care şedeau, de nerăbdare; era sfîrşitul, sosise sfîrşitul şi ei visau plini de nădejde la acel început care nu mai putea să întîrzie, la ziua cînd se vor întoarce la nevestele lor şi la pămînt. Uneori venea cîte un tehnician şi striga la ei că perturbă transmisia şi le rupea sîrma. Dar ei o puneau pe urmă la loc şi vocile cocoborau iarăşi din cer în mijlocul poienii. Aşa, stînd culcaţi în iarbă, au putut să asculte la „radio-sîrmă" comunicatele.

Despre traiul lor acolo, despre lupta lor cu nemţii, care veniseră să ocupe staţia la cîteva zile după armistiţiu şi nu ştiau precis cîţi oameni o păzesc şi ce arme au, ori ştiuseră dar erau prea încrezuţi şi disperaţi totodată, nu se aşteptau la rezistenţă, credeau că românii se tot pleacă în faţa faimei marii armate a führerului, despre toate astea îi plăcea tatei să povestească celor de o seamă cu el. Iar eu mă furişam printre oamenii aceea mari, care îşi scoteau cămăşile, îşi ridicau cracii izmenelor ca să-şi arate unul altuia urmele rănilor, să explice pe unde a intrat schija sau glonţul. Mă ascundeam în cîte un colţ şi eram numai ochi şi urechi. Uneori li se părea că ceea ce povestesc nu e pentru urechile copiilor şi mă alungau; nu le trecea prin cap că tot ce spun ei în acel moment se va pierde şi va rămîne viu doar cît a intrat în memoria mea. Dar n-am să-ţi povestesc acum tot ce am auzit de la ei. Am să mă opresc doar la încă un fapt, o singură întîmplare, una în legătură cu conflictul dintre tata şi Palu. Vezi, era război, ei erau soldaţi, în acel război, dar oricît ar şterge ameninţarea continuă a morţii diferenţele dintre oameni, ele nu încetează să existe, oamenii rămîn oameni şi îşi poartă oricînd şi oriunde cu ei dorinţele şi contradicţiile lor omeneşti. Şi apoi ei erau ţărani şi nu se puteau rupe de condiţia lor de ţărani. În timp ce îţi povestesc, îmi apare tot mai limpede faptul că întîmplări aparent disparate se leagă între ele pe nesimţite, se completează, se exclud sau se contopesc.

Deci, pe aproape de staţia aceea de radio, era un cătun şi cîţiva soldaţi au mers într-o noapte la o casă, la nişte femei care aveau rachiu. Au fost printre acei soldaţi, vreo şase parcă, şi tata cu Palu şi au băut toată noaptea (Hă, hă – făcea tata şi arunca priviri piezişe în jur, ca să vadă dacă nu e şi cine nu trebuie să-l audă pe acolo, şi cobora vocea – era una mică, un dop de femeie, da ce ştia aia, nu-ţi vine să crezi. Hă, hă – făcea altul – şi iapa bună o cunoşti după cum ciuleşte urechile cînd vede biciu). Iar cînd îi răzbise băutura, Palu ar fi început să plîngă şi ar fi dat să-l îmbrăţişeze şi să-l sărute pe tata.

„Să nu-mi dai mie sărutarea lui Iuda Iscariot", a zis tata.

„Noi, mă Pavele, dintr-un sat... eu şi tu... noi doi... vecinu meu... cine mai ştie dacă noi... poate trăim, poate nu trăim... poate ne-mpuşcă azi-mîine... o cruce şi-un mormînt"...

„Nu-i pieri tu cu una cu două, a zis una din femei, probabil aceea cît un dop, care le ştia pe toate, şi i-a luat lui Palu mîna să-i citească în palmă. Tu eşti pui de căţea şi puii ăştia de căţea au viaţă lungă, umblă norocu după ei pe toate drumurile".

„Adică cum? s-a încruntat Palu. Ce ştii tu de norocul meu"?

„Ai noroc de cînd ţi-a tăiat moaşa buricu, a zîmbit galeş femeia. Numai dacă s-o găsi vreunul să-ţi tragă un glonţ în ceafa asta de porc".

„Tu să taci"! şi-a tras Palu mîna şi a dat s-o lovească.

Femeia s-a ferit în spatele tatei şi tata a trebuit să se lupte cu Palu ca să-l aşeze cu forţa pe scaun.

„Tu! a strigat el la tata, tu vrei să mă omori. Tu, fratele meu"!

„Nu-s frate cu tine", a început să se supere tata.

„Nu eşti! Tu eşti din ăia care ţin ură pe om toată viaţa".

„Da ce ţi-oi fi făcut"? s-a mirat tata.

„Eşti din ăia care ţin ură pe om toată viaţa şi aşteaptă momentu cînd să-i dea în cap".

„Nu mă spurc eu cu tine, a zis tata. Lasă-mă să beau în pace paharu ăsta de rachiu. Bea şi tu şi lasă-mă şi pe mine să-mi tihnească".

„Da trebuie să te grăbeşti, a ţinut-o pe-a lui Palu, să te grăbeşti să nu-ţi vină rîndu ţie întîi".

„Hă, hă, a rîs tata, nu-mi duce tu grija mea. Dacă am scăpat eu de unde am scăpat, nu se mai atinge glonţ de pielea mea. Cu tine n-am ce împărţi acum. Am timp. Aştept. Dac-oi vrea să mă răfuiesc cu tine, am să mă răfuiesc acasă, în sat, nu aici, să nu zică lumea că ai murit ca un erou şi să-ţi facă monument".

„Aştepţi degeaba, s-a ambiţionat Palu. Oricît ai aştepta, tot eu"...

„N-aştept degeaba. Cine are ochi să se uite cu ei împrejur. Mi se pare mie că o să se întoarcă roata si n-are să mai fie nevoie să mă mai spurc şi cu tine".

„He, he, a prins curaj Palu, înţelegînd ce vrea să spună tata. Dacă o iei pe-asta, n-ajungi departe. Chiar dacă se-ntoarce roata, eu tot deasupra am să fiu".

Cearta lor n-a avut alte urmări atunci, abia mai tîrziu a reizbucnit iarăşi. A fost însă un semn al unei lupte, al unui conflict care avea să continue altfe., pînă cînd îi va aduce limpezirea timpul, timpul nou care venea din urmă sau, dacă vrei să folosim un cuvînt mare, istoria.

CREION

Popasuri slovace (III) – Monumentul

Monumentul Insurecţiei slovace. Înălţat de curînd în Banská Bystrica. O nouă dominantă a capitalei Slovaciei centrale, impunîndu-se prin arhitectură, concepţie şi conţinutul său. Din squarul întins, ca o mică luncă, pe malul stîng al rîului Rhon, monumentul este urcat pe o colină, înconjurat de o vegetaţie pitică, tocmai spre a se distinge din depărtări silueta sa masivă. Autorul a dorit să simbolizeze o navă frîntă în două, mi se spune. Un posibil simbol al ţării sfărîmate de forţa oarbă fascistă.

Încă de aseară, plimbîndu-mă prin preajma acestui tăcut edificiu urcînd multele sale trepte, pînă lîngă zidul rece şi aspru, mă gîndeam, privind această zidire din blocuri compacte de piatră că, pentru mine, el ar putea reprezenta două uriaşe microfoane înălţate sub cerul întunecat. Iată, gîturile întinse ale acestor microfoane! Ca şi cum vocile celor morţi ar putea fi trezite şi auzite de vocile celor vii. Un dialog al istoriei trecute şi prezente, prin două microfoane apropiate unul de celălalt: Alo, trecutul! Alo, prezentul! Între aceste două blocuri — microfoane, e o despărţitură, ca o cheie tăiată între munţi de o apă. Iar, jos, în această despărţitură, în această crevasă practicată între cele două mari blocuri de piatră, arzînd, flacăra veşnică, flama nestinsă, amintirea nestinsă.

Întregul monument ascunde în interior, neştiute din afară, deoarece ferestrele sînt drapate în tăietura dinăuntru, ascunde momentele de luptă şi disperare ale acestui popor neînvins. Pretutindeni, în aceste imagini din fotografii: încleştări armate, lupte, acţiuni ale partizanilor prin munţii pietroşi ai Slovaciei. Colibe primitive din bîrne. Peşteri solitare. Acţiuni ale partidului comunist. Figuri de prestigiu ale acestui partid. Relicve ale luptelor: branduri vechi, mitraliere oarbe, puşti automate ruginite, pistoale, pumnale, un arsenal de armament uşor, bun de dus în spate de miile de luptători care au înfruntat o armată organizată şi socotită invincibilă pe care, pînă la urmă, au şi învins-o. După vitrinele de sticlă, în nemişcarea lor blîndă, în lumina difuză, vestoane de ofiţeri, de soldaţi simpli, haine decolorate, haine scorojite, haine anonime care au îmbrăcat trupuri cunoscute sau anonime, care astăzi nu mai sînt. Panouri cu sute de fotografii. Panouri cu scene de luptă. Panouri cu scene de tortură. Cu asasinate. Cu bestialităţi. Cu scene de acţiune. Şi cu scene de desnădejde. O plimbare, în tăcere. O plimbare în şoaptă, neapărat în tăcere şi în şoaptă, prin acest cîmp catifelat al vitrinelor luminate, în care morţii şi viii au venit alături, faţă în faţă, confruntîndu-se.

Cînd socoteam că de-acum totul ajunge, că de-acum totul e ştiut, cunoscut, înţeles, pătruns, intrăm în săliţa austeră. Şi, în fotolii moi, prinşi încă de amintirea relicvelor din vitrine, asistăm la un documentar proiectat pe trei ecrane concomitent. Iluzia de mişcare uriaşă, de amploare a peisajelor, a bătăliilor, e dată de aceste ecrane multiple, în care fiecare imagine apare separat, de sine stătătoare. În plus, din perete, se deschid un soi de oglinzi care fac să reflecte şi pereţii laterali mişcarea colorată a ecranului. Optica şi sonorul copleşesc. Totul primeşte o măreţie capabilă să irumpă în săliţa obscură, peste noi, tăcuţii din scaune.

Mai cu seamă reţin ochii unor copii, care se profilau peste colinele împădurite şi tăcute ale Slovaciei, ale pădurilor din preajma Banskái Bystrica. Mi se părea că acele coline dumnezeiesc de frumoase, neînvinse încă de nimeni decît doar de timpul planetar, dar de nici un picior omenesc, nici n-ar fi putut să nu fie victorioase, alături de pămîntenii de pe-aici. Ele, ştiam bine, conferiseră oamenilor acestor locuri statornice, ascunzişuri şi puterea de piatră a bărbăţiei lor...

Afară, cînd ieşeam, de îndată, seara ne îmbrăţişă. Flacăra monumentului vălurea în vîntul ce se stîrnise. Ploaia, care începuse mai dinainte, bătea ritmic în betonul sur şi în tăblia din jurul gurii focului veşnic. Era o ploaie de seară, călduţă, fraternă, care ne făcea acum bine, prin care puteam să ne plimbăm şi să medităm la cele văzute, la cele trăite în interiorul monumentului.

ION ARIEŞANU

TEATRU

PROPUNERE

● Elisabeta Jar Rozorea este acum actriță a Teatrului de Stat din Arad. După cinci filme publicul o știe ca actriță de film. ● Am intenționat să alcătuiesc un colaj cu opinii despre acele cinci roluri. N-am găsit decît aprecieri. ● E foarte greu să definești tipul de actriță care este Elisabeta Jar. Decantez. Singurul lucru limpede mi se pare următorul : pentru acest tip de actriță merită să gindești un repertoriu. ● Teatrul din Arad a surprins in ultimii ani prin inițiativă. În 1974 el are cițiva actori tineri foarte buni in e c h i p ă. Ar fi intr-adevăr interesant ca t e a t r u l să alcătuiască un repertoriu pentru ei. Chiar un studio. ● „Am hotărit să nu facem lucruri de proastă calitate. Nu concepem ceva ce ar fi diletantism pe banii statului"... ● La plural. in același teatru este și soțul ei, actorul Liviu Rozorea. Despre el știu mai multe lucruri, adică vreau să spun că le știu de mai mult timp. Am fost colegi de facultate. A fost pe drept șef de promoție și nu văd să se fi schimbat. ● Ce pot să cred despre faptul că zilele trec și valențe rămin nerealizate ? Sau despre un film care e scos din arhivă, se completează și se dă pe piață ? ● Cred că există încă o inerție, cred că va fi depășită și mai cred că, dacă nu ne temem de cuvinte, am fi și noi vinovați, fiecare dintre noi, dacă n-am spune adevărul. Mai ales că trăim aici (și nu aiurea) unde ni se cere s-o facem. Este obligație nu virtute. ● Sigur, orice om trebuie să se stabilească intr-o zi, undeva. Poate că actorii Elisabeta Jar și Liviu Rozorea se vor stabili la Arad. Mi se pare posibil. ● Mi se pare la fel de posibil să aflu că tocmai felul lor de-a judeca lucrurile, cu seriozitate și luciditate a fost motivul integrării lor in colectivul arădean. Din cite mi-am dat seama eixstă condiții să se intimple astfel.

ANTOANETA C. IORDACHE

PLASTICĂ

IULIA DINESCU BRAN

Firesc, organic, asemeni unei creșteri vegetale, se înlănțuie lucrările in ceramică ale Iuliei Dinescu. Ca intr-o gramatică cu logica-i intrinsecă, morfologia e structurată în sintaxa unui geometrism vitalist, unde fiecare element e conținut și dezvoltat in oricare altul. Artista fixează in lutul ars o curgere de viață, restituindu-ne sentimentele pulsului opulent, al fecundității telurice, in transfigurarea lor estetică.

Distincției formelor reci, funcționalizate, cerebralizate, de roata olarului de odinioară, Iulia Dinescu ii preferă formele libere, surprinzătoare, modelajul viguros.

Desigur, se pot ghici sursele unei tradiții din aria Balcanilor in ceramica ei de azi. Vasul cu proporții și ritmuri antropomorfe conține aluzii ale celor din culturile neolitice sau epocii metalice. S t r u c t u r i de bijuterii medievale s-au intruchipat in p a n d a n t i v e supradimensionate, măștile r i t u a l e au rămas ancadramente de oglinzi. D i n c o l o însă de această vizibilă defuncționalizare, artista a reușit să evite inspirat pastișa, oferindu-ne concret o posibilitate de racord util la datele culturii noastre materiale. Și nu numai materiale, pentru că artista figurează motive – aici semne deschise și spre alte semnificații – ale folclorului acumulat, vehiculat in spațiul carpatin. Există, dincolo de datul informației arheologico-folclorice, suportul individual al gestului creator, unificator, capabil de transpunere coerentă, de sinteză. Este gestul spontan dirijat subconștient de predispoziția pentru observarea, asimilarea și punerea in operă a nivelului de existență vegetal și animal. Chiar și atunci cind semnul aparține categoriei obiectului, intervenția artistei vivifică opera. O insuflețește unitar prin formă și culoare.

Calme, griurile perlate, albastrurile metalice, 'rizările ocrului se așează armonic ca accente discrete consolidind substanțial ideea fluidității formelor. O probează ciclul mai coerent al taierelor. Aici se concentrează, in compuneri energic, focalizate forme de obicei sferoide pe care artista ni le comunică ca pe niște centre de forță genetică.

Cu specificul ei plastic și tehnico-material, tentativele de tapiserie conțin – esențial – și certifică numitorul comun al unității stilistice.

CORIOLAN BABEȚI

MUZICĂ

RECONSIDERĂRI OPORTUNE

La Operă, asistăm la o redirecționare a principiilor chemate să ordoneze desfășurarea spectacolelor curente, proprii opticei noului director, Cornelia Voina. Este vorba despre o anume concepție a debutului, a ponderii diverselor genuri în economia generală a repertoriului – promițindu-ne o avantajoasă ritmicitate – despre soluționarea unor vechi deficiențe la schimbarea tablourilor, menite a concentra și dinamiza. Finalitatea acestora vizează o masivă reintoarcere a publicului, recîștigarea entuziastului martor al succeselor înscrise de acest teatru cu decenii in urmă. Intenții generoase a căror imediată aplicare a rodit prompt, in marele număr de spectacole jucate cu săli pline !

Printre argumentele acestui prim succes se cuvine subliniată infuzia de tineret, propusă pentru rolurile de maximă solicitare. De semnalat in această ordine de idei debutul matur al sopranei E. Duma ce a escaladat în **Madame Butterfly** zone de intensă și cuceritoare vibrație. Actele II și III au însemnat un continuu urcuș înspre abruptul deznodămint. Sub acest nivel. duetul de dragoste din actul I, unde i-a lipsit comuniunea cu partenerul, tenorul N. Stan. Pinkertonul acestuia s-a înscris consecvent pe o orbită valorică onorantă. Basul Gh. Sara a avut apoi un promițător debut intr-unul din cele mai frumoase roluri scrise vreodată – Filip din **Don Carlos** de Verdi. O voce de mare robustețe, cu strălucite pasagii în forte, care trebuie să se egaleze însă pe sine în susținerea unei expresivități mai dense și pe parcursul frazelor rostite în piano. Un alt debut transformat în succes a însemnat apariția lui Ion Bosioc in Siegfried. „Variațiile" sale au fost brodate cu elemente de tehnică spectaculos rezolvate, sfidind efortul de a susține în paralel cu rolul prim și „pas de trois"-ul.

Dacă ideea lansării tinerilor este binevenită, discernămintul critic al conducerii artistice trebuie să funcționeze ireproșabil, pentru a nu grăbi ieșirea in scenă a celor care nu și-au rezolvat încă problemele. Acest lucru duce numai la descurajarea solistului, la crisparea spectatorului. În ansamblu, un bilanț îmbucurător, ce oferă temeiuri spre a conchide că de aici se nasc idei, canalizind inspirat eforturile spre viitoare împliniri.

DORU MURGU

CULTURĂ DE MASĂ

LA PORȚILE CULTURII ACTIVE

Voi vorbi despre un inceput de m u n c ă artistică cu elevii unui liceu de specialitate, Liceul de construcții nr. 2 din Timișoara. De ce tocmai despre ei ? Din motive multiple, dar in special pentru că, aici, datorită unei catedre de ansamblu artistic, se lucrează metodic, permanent și pe mai multe planuri.

Începutul este greu in fiecare an. Copiii vin aici din toate colțurile țării. Intilnim in vocabularul lor palatalizarea moldovenilor și duritatea „j"-ului ardelenesc. Vin din medii diferite, cu deprinderi, concepții și obiceiuri tot atit de diferite. Mulți sint talentați. Aduc cu ei mireasma finului cosit din doina copilăriei și dorul horelor din sat. Însă departe de casă devin timizi și retrași. Profesorii de ansamblu artistic ii descoperă și le cultivă talentul.

Greșesc, aceia care cred că a face ansamblu artistic la o școală este un fel de bagatelă, doar pentru a avea ore. Greșesc crezind că doar a intra in clasă, la o oră de curs, este esențial. Nu ! Munca în afara clasei, în timpul liber al elevilor, este la fel de importantă. Poți să-ți apropii copilul, să-l cunoști, să-l înțelegi și să-i ciștigi increderea pe care nu intotdeauna o obții de la catedră. A fi profesor de ansamblu artistic nu este ușor, așa cum s-ar putea crede. Aici nu învățăm elevul doar o poezie, ci el este modelat sculptural în totalitatea personalității sale, prin iubire. înțelegere și multă, multă pasiune și pricepere. Ne apropiem de ei sufletește, cintăm cu ei, ii învățăm să danseze, află ce este un montaj literar sau o brigadă artistică de agitație, ca apoi ei inșiși să incerce să încropească texte asemănătoare. Așa a apărut pe scenă o Chiriță in voiaj, un Hagi Tudose, o Cătălină și-un Hiperion, un Lache și un Mache.

Îmi a m i n t e s c de un concurs „Cine știe ciștigă", organizat in genul Turneul emblemelor, de la TV. Cronometrul măsura timpul. tabloul cu bile albe și negre oglindea punctajul, microfonul era minuit cu dezinvoltură și, un juriu în toată regula, format din profesori și reprezentanți ai elevilor, dădea verdicte. Întrebările erau sortate pe domenii : literatură, specialitate, artă, perspicacitate, indemînare etc. La proba de literatură, de exemplu, trebuia să fie recunoscut un fragment din schițe de Caragiale, jucat chiar atunci, de către alți colegi. Aceste fapte, prea puțin cotidiene pentru ei, au impresionat. Sala fremăta. Suporterii scandau, susținindu-și favoriții... Nu mică a fost mulțumirea noastră, a profesorilor, cind am aflat că elevii au cerut de la bibliotecă volume ale căror titluri au fost amintite in concurs, sau au consultat un album Brâncuși, pentru a vedea și cunoaște, nu numai din cele citeva secvențe oferite de noi. Cu fiecare an care trece, căutăm să dăm cit mai mult acelora care intră cu incredere nețărmurită pe porțile școlii.

LILIANA ARDELEAN

EVOCĂRI

Pictorul Traian Brădean

Pictorul Traian Brădean este de acum un consacrat. El a dovedit, ca plastician și scenograf, măiestria sa. Cu prilejul reeditării, de către editura „Facla", a lui Ioan Slavici, cu a sa „Moară cu noroc", ilustrată de Traian Brădean, vreau să-l prezint și dintr-o anterioară ipostază, și anume, aș vrea să mă duc cu gindul i n d ă r ă t, cind l-am c u n o s c u t pe Traian Brădean, pe atunci un copil plin de vise. Era ucenic tipograf la tipografia „Luceafărul" din Timișoara. Eu veneam cu materiale pentru reviste și, cu vremea, ne-am apropiat sufletește, el destăinuindu-mi preocupările sale. Nu-mi atribui niciun titlu de glorie dacă afirm că am fost primul om care l-a incurajat mereu, iar, mai, apoi, cu incă un prieten, i-am difuzat chiar primele sale incercări plastice intr-un calendar.

Am ajutat și susținut debutul lui Traian Brădean, dar acești primi pași ai pictorului in devenire trebuiau să prindă contur prin școală, pe care l-am sfătuit s-o urmeze, și așa, in felul acesta, cu timpul, perseverind, studiind. a ajuns la acest majorat de azi al creativității.

Cei care i-am incurajat primii pași ca și aceia care, mai tirziu, l-au format, putem fi mulțumiți că am ajutat și indrumat un artist care face nume bun paletei românești.

VALERIU T. PERIANU

RECORDING

Această rubrică nu se vrea numai a muzicii ușoare timișorene, mai ales că numai cu trei formații nu se face primăvara. Așa că vom continua să ținem cont de scrisorile sosite din țară. Menționăm aici înființarea formației ROD la Giurgiu. Conducător al grupului, Mitică Lupu, textier este Dan Mucenic. În vara aceasta formația a debutat la radio, în emisiunea ADOLESCENT CLUB. Ultimele inregistrări, piesele „Timp de legendă", „Înflorirea cuvintului". Adresa lor : ROD FOLK GR, strada Portului nr. 23. Planuri de viitor : se lucrează la un poem pe text de Cezar Baltag. După ce vom primi banda magnetică pe care ne-o promite grupul, vom scrie mai multe.

Și acum ceva despre existența unor topuri, să zicem, intime. Primim scrisori cuprinzind clasamente ce poartă pecetea gusturilor personale ale semnatarilor. Uneori aceste mici topuri sint mai judicios intocmite, mai sincere decît cele ce apar în unele reviste. Ținem să reproducem aici clasamentul colaboratorului nostru, Octavian Fliorea (Pitești).

TOP 3 : 1. Fiii soarelui — SFINX ; 2. Cîmpul — MIRAJ ; 3. Atlantida — EXPERIMENTAL QUARTET.

ANTI-TOP 3 : 1. Ana — SAVOY ; 2. Dacă dragostea — CRISTIAN POPESCU ; 3. Un zimbet și o floare — MIHAI CONSTANTINESCU.

Se apropie sfîrșitul anului și există ideea intocmirii unui clasament 1974 al soliștilor și formațiilor vocal-instrumentale.

Vă solicităm contribuția la acest clasament în timp util.

L. B.

SILUETE

UN VIITOR INGINER

Pe studentul Dorel Gitlan l-am întilnit nu demult în amfiteatrul Facultății de mecanică a Institutului politehnic „Traian Vuia" din Timișoara...

...Sint în anul V al acestei facultăți, Secția utilaje și tehnologia sudării. Sint fericit că am studiat la acest institut de prestigiu și cu vechi tradiții în învățămintul tehnic românesc, ne mărturisește emoționat Dorel Gitlan.

Cadrele de miine ale industriei noastre se formează aici pe aceste bănci : sint în ultimul an al facultății și mă cuprinde de pe-acum nostalgia că miine va trebui să predau proiectul de inginer. Mă uit la colegii din anii mici care lucrează parcă ar fi în producție, familiarizindu-se la timp cu mediul și problemele unei uzine. Atit de armonios se îmbină aici litera cărții cu desfășurarea practicii.

Dascălii mei ? I-aș aminti pe prof. dr. ing. Vladimir Popovici, șef de catedră, și pe prof. dr. în tehnica sudării Traian Sălăgean, care e și colaborator al revistei dv. De la dinșii am învățat nu numai tainele meseriei, ci și modalitatea omului modern de a se apropia de știință și tehnică.

Miine voi fi inginer. Firea mea romantică se împletește de minune cu tot ce se creează nou în industria patriei. În tehnica sudării, institutul nostru are merite și pe plan mondial, iar noi, inginerii de miine, trebuie să continuăm și munca de cercetare, pentru a duce mai departe tradițiile școlii de ingineri din Timișoara.

DAMIAN URECHE

BANATICA

CENACLUL LITERAR „IOAN POPOVICI-BĂNĂȚEANU"

Tradiția cenaclistă are la Lugoj începuturi de prestigiu, ele fiind legate de numele celor mai reprezentativi scriitori pe care i-a dat acest oraș literaturii române. Interesul pentru literatură datează în acest centru cultural de multă vreme, marcat fiind încă la mijlocul secolului al XIX-lea, cind, la propunerea lui Constantin Udrea, a luat ființă o societate de l e c t u r ă. Activitatea de răspîndire a literaturii este continuată la sfîrșitul secolului trecut, în cadrul „Societății de lectură a tinerimii române", din care au făcut parte și Ioan Popovici Bănățeanu și Victor Vlad Delamarina. Despre seratele „muzical-literare" organizate la Lugoj, „Familia" lui Iosif Vulcan a relatat elogios.

Între cele două războaie mondiale, la Lugoj, au stat temporar scriitorii : Lucian Blaga, L. Rebreanu, Mihail Sorbul, Camil Petrescu, găsind aici un climat favorabil creației. Propriu-zisa activitate cenaclistă începe la Lugoj după 23 August 1944. În acest cadru propice înfloririi talentelor, s-au dezbătut lucrări originale, sprijinindu-se tinerele talente. Tot în această perioadă de rodnică trudă literară, au stat alături de începători scriitori din generațiile mai vechi : A. Odeanu, C. Miu-Lerca. Intilnirile cu scriitorii de pretutindeni au constituit un nimerit prilej de cunoaștere a modalităților de lucru și a procesului de elaborare a creațiilor literare. Scriitorii consacrați au făcut și prelegeri pe diverse teme. Au fost oaspeți ai cenaclului lugojan : N. Stănescu, Șt. Iureș, L. Dimov, I. Arieșanu, A. Dumbrăveanu, M. Șerbănescu, D. Ureche, O. Metea, I. Velican, N. D. Pârvu, L. Cerneț ș.a. În același timp, membrii cenaclului au participat la unele acțiuni cultural-artistice de amploare și prestigiu în viața spirituală a orașului, „Săptămîna culturii lugojene", „Săptămîna poeziei românești" precum și alte manifestări.

Afirmarea membrilor cenaclului, înainte de a fi publicați în reviste și volume, s-a făcut în public, în cadrul șezătorilor literare, în unele culegeri și plachete literare ocazionale, dar și la gazeta literară murală „Constelația", a cărei activitate este impresionantă ca volum și diversitate, ajungîndu-se la numărul 90.

Gheorghe Oprescu, Ion Subțire, Dan Diaconescu, Cristian Sisman, Maria Oprea, Mihai Moraru, Constantin Girban, Alexandru Florei și mulți alții, porniți pe drumul către arta adevărului și frumuseții, sint citeva speranțe.

GHEORGHE LUCHESCU

REPORTAJ

„Noi muncitorii hunedoreni eram atunci trupul țării..."

În plină vară a acestui an, hunedorenii au sărbătorit 220 de ani de atestare documentară a siderurgiei românești, 90 de ani de cînd a intrat în funcțiune primul furnal la Hunedoara, 90 de ani în care oțelul și-a trăit și împrospătat copilăria, libertatea acestei copilării a oțelului însemnind și libertatea hunedorenilor...

Mă pregătesc cu emoție să ascult povestea acestor hunedoreni și a acestui oțel. Reușesc (de altfel foarte greu, pentru că e mereu ocupat) să cunosc un bun hunedorean, pe tov. VIOREL RĂCEANU, prim-vicepreședinte al consiliului popular orășenesc Hunedoara : „Am crescut și copilărit aici pe meleagurile hunedorene – ne spune un om între două vîrste, sigur pe cuvintele sale simple, cu niște ochi atenți și vioi, o privire senină, o ținută demnă. De la vîrsta de 17 ani am lucrat în combinat, îl îndrăgesc ca pe propria mea fetiță, Liliana. Am fost mulți frați la părinți și singura posibilitate de a trăi era meseria. Așa am intrat în combinat. După 23 August 1944, vremurile s-au schimbat. Treptat, am învățat, continui și acum să învăț, astăzi sînt și student, vreau să ajung din urmă ceea ce n-am putut odinioară".

– Ne puteți da cîteva coordonate istorice ale evoluției oțelului, fontei și laminatelor în acești 90 de ani ?

– Da. Pe scurt. În 12 iunie 1884 a intrat în funcțiune primul furnal la Hunedoara. Între 1938 și 1941 a fost construită vestita oțelărie Martin și un laminor reversibil pentru prelucrarea oțelului lingou în semifabricate. Deci a fost dat în funcțiune primul ciclu metalurgic complet. După 1944, s-a dat în exploatare (respectiv în 1952) primul furnal modern de 450 mc, iar în 1958 a apărut în peisajul industrial hunedorean oțelăria Siemens-Martin cu 3 cuptoare de cîte 200 tone. În 1955 s-a născut uzina cocso-chimică. Tehnologia de preparare a cocsului de azi este mult diferențiată de cea de atunci. Revenind la oțel (la această metaforă de aur cum o numiți parcă dv.) pot să vă spun că în 1965 oțelul se realizează în Hunedoara pentru prima oară prin insuflarea oxigenului în procesul de elaborare, astfel că din 1955 și pînă azi producția de oțel a crescut de 20 de ori, cea de laminate de 31 de ori, iar cea de fontă de 5 ori. Afirm cu mîndrie că ei, hunedorenii, dau cel mai mult metal României și sînt foarte mîndru de asta".

– „În calitate de prim-vicepreședinte al orașului ce credeți despre Hunedoara anului '74" ?

– „Că a devenit un centru urban modern, cu peste 80.000 de locuitori, că avem multe microraioane cu locuințe moderne, spațioase, o frumoasă grădină zoologică ce-a fost construită cu propriile noastre puteri, un mare spital cu peste 750 de paturi, un personal medical bine pregătit, creșe, grădinițe, multe școli generale, un Grup școlar bine dotat, unde se pregătesc viitorii sudori, oțelari, laminatori, Hunedoara fiind de altfel de aproximativ 4 ani centru universitar, prin înființarea institutului de subingineri".

★

Acesta e orașul Hunedoara. Ca o mireasmă arde focul lui profetic. Metalul e surghiunit în miinile oțelarilor, metalul devine cald, luminos, căci el e grăuntele industriei noastre românești. De departe, cînd intri în Hunedoara, simți glasul oțelului. Ce poate fi mai poetic decît faptul că lîngă noua citadelă de oțel tronează, ca un nimb al istoriei, castelul Corvineștilor, cu turnurile lui dantelate, în care Evul Mediu și-a crescut sihăstriile sale. Istoria ne recunoaște. Tăcerea și viața ei sîntem noi. E liniște lîngă Castel, deși numai la doi pași se înalță combinatul siderurgic. Două destine de foc se alătură, căci avem nevoie de certitudinea prezentului pentru a putea simți pulsul trecutului...

★

Cine sînt EROII cotidieni pe care eu îi numesc cu mîndrie **HUNEDORENI ?**

Ing. **CORNEL GHERGHEL,** șeful secției cocsificare : „Sînt hunedorean de baștină. Terminînd facultatea, am vrut să fiu repartizat tot în Hunedoara. Era nevoie de mine atunci. M-am căsătorit și lucrez, alături de mulți muncitori și de soția mea care mi-a fost colegă de facultate. Îmi amintesc că Hunedoara era pe vremuri ur orășel de provincie, curat, liniștit, că, duminicile, muncitorii și le petreceau plimbîndu-se. Astăzi, mulți au mașini, condiții de viață excelente, sînt deci fericiți. Ce e nou acum în cocseria hunedoreană ? E o mare diferență între bateriile de azi și cele de ieri. În prezent sînt echipate cu instalații de încărcare fără fum, s-au adus apoi multe perfecționări fluxului tehnologic de preparare a cocsului, ajungîndu-se astfel la reducerea de materii prime și resurse energetice".

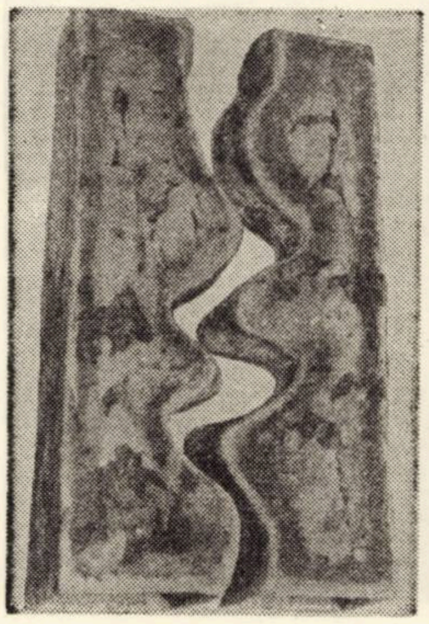

Duet

★

Vreau să cunosc Oțelăria I (O.S.M.I. cum i se mai zice) Umbrele scînteilor o luminează. O mare hală de elaborare, o mare hală de turnare și niște stîlpi giganți care închid între ei lumea halelor. Aici se fabrică oțelurile speciale. Combinatul siderurgic Hunedoara realizează aproape jumătate din producția de metal a țării, în peste 36.000 de sorturi tipodimensionale, 54% din metalul produs la Hunedoara fiind reprezentat de oțeluri carbon de calitate, slab aliate și aliate. De la Congresul X și pînă azi, producția de oțeluri inoxidabile și oțeluri pentru autocamioane și autoturisme a crescut de peste 4 ori. S-a mărit numărul mărcilor de oțel pornind de la oțelurile de masă pînă la oțelurile înalt aliate, refractare și inoxidabile. AICI LA HUNEDOARA SE REALIZEAZĂ CU O PUTERE IMENSĂ UNUL DIN CELE MAI BUNE OȚELURI DIN LUME PENTRU RULMENȚI. Munca miilor de metalurgiști e răsplătită. Aproape că nu există unitate economică în țară care să nu folosească metalul hunedorean (fabricile de rulmenți din Brașov și Bîrlad, uzinele „1 Mai" Ploiești, „Progresul" Brăila, „23 August" și „Republica" din București) astfel, că, C.S. Hunedoara livrează economiei naționale circa 36.000 de sorturi tipodimensionale de laminate. Dar metalul hunedorean e solicitat și pe piața externă nu numai pe cea internă (se exportă în : R.P. Bulgară, R.P. Polonă, R.S. Cehoslovacia, U.R.S.S., R.D. Germană, în Austria, Columbia, Israel, Maroc, Liban, Brazilia).

La Oțelăria I îl cunosc pe prim-topitorul **MAZILU CONSTANTIN,** un om integru, onest, un bun coordonator în muncă : „Sînt foarte fericit de fiecare dată cînd contribui și eu la prepararea oțelului. În ce constă procesul tehnologic ? Încărcarea, topirea, oxidarea, dezoxidarea și evacuarea sînt etapele principale urmînd apoi și alte faze suplimentare. Sînt mîndru că muncesc aici în Hunedoara".

CORNEL MĂGHERUȘAN, oțelar : „La fiecare elaborare trebuie să fim atenți să se calculeze exact compoziția. Munca la gura cuptorului nu este chiar așa ușoară. E foarte aspră. E foarte important cuptorul de probă. Aici se încălzește materialul și se scoate șarja de probă". **BOLCA FLORIAN, BOȚIAN ION, CRISTEA SIMION,** sînt numai cîteva nume care spun mult. E vremea să le consemnăm cu cinste. Ei, OȚELARII HUNEDORENI, SÎNT CEI CE HRĂNESC CUPTOARELE NEGRE CU AUR VIU. EI SÎNT OAMENII CU MIINI DE FIER ȘI CU ARIPI DE OȚEL...

★

Da, o civilizație a oamenilor noi, o civilizație clădită din muncă din foarte multă muncă și dintr-o mare integritate morală. Să cunoști hunedoreni, cît mai mulți hunedoreni adevărați. Ajung cu mașina nr. 10 la Întreprinderea de construcții siderurgice Hunedoara (respectiv la șantierele I.C.S.H.-ului). Aici lucrează cei ce sînt numiți „foștii brigadieri". Stau de vorbă într-o hală imensă cu tov. **CORNEL COVALIOV,** secretarul org. de partid al I.C.S.H.-ului : „Și eu am fost un „vechi brigadier". Noi toți, cei mai bătrîni, am venit aici în Hunedoara să construim și aici am rămas. Noi i-am pus primele cărămizi, primele temelii. La TV., radio și în ziare se vorbește mai puțin despre I.C.S.H. decît despre Combinatul siderurgic. Noi nu zămislim direct metalul dar noi sîntem cei ce zămislim și plămădim construcțiile și instalațiile industriale".

DIACONESCU CONSTANTIN, Erou al muncii socialiste, un maistru cu suflet cald, apropiat mult de tineri, un spirit critic, multă vigilență : „Am calificat mulți ucenici la locul de producție. Sînt bucuros că am „sub mîna mea" dar și în sufletul meu pe tineri ca : Merfu Nicolae – fierar betonist, I. Pieptănaru – fierar betonist, Fülöp Alexandru – dulgher, Drulea Constantin – betonist toți, băieți isteți și buni de lucru. Am participat la mecanizarea multor lucrări căci avem nevoie de prefabricate, de confecții–construcții, agregate de carieră, mixturi asfaltice, de betoane".

CONSTANTIN PITEA, șef al atelierului de prefabricate : „În urmă cu 5 ani, din cauza sănătății, nemaiputînd lucra la Poligon, am primit o muncă la Direcția comercială ca și tehnician. N-am putut sta acolo, nu suferearn aerul de birou, și m-am întors la munca mea de pe șantier. Sînt un om al șantierului și aici voi lucra pînă la capăt. Trebuie să impunem pe șantier o muncă sănătoasă, demnă".

Ing. **ȘERBAN ILIE,** șef de secție, (spirit echilibrat, modest cu mult calm, omenie): „Am terminat facultatea la Cluj, sînt în producție de 11 ani și sînt foarte ocupat. Nu duc dorul teatrelor pentru că avem mult de lucru. În jurul meu sînt numai tineri, (75%). Trebuie ajutați. Avem o brigadă a tineretului condusă de inimosul Merfu Nicolae. Toți sînt fierari betoniști. Treaba la ei merge strună. Poligonul nostru ? În urmă cu cîțiva ani, aici, era numai cîmp. Poate vi se pare neplăcut aspectul locului, din cauză că sînt multe deșeuri. Dar deșeurile simbolizează că s-a produs ceva anterior".

★

Hunedoara a devenit și trebuie să fie un oraș al muncitorilor culți, al științei, un oraș în care să se formeze oameni frumoși la suflet și la gînd.

★

Curcubeul de foc al oțelului va foșni deasupra Hunedoarei roșu, nostalgic, nepămîntean. Vor coborî din zidurile huniazilor seniorii și curtezanii feudali spre a privi mărețele edificii industriale. Ce peisaj arhitectonic ! Deloc gotic, dar simplu în măreția sa. Cînd privesc acest castel îmi amintesc ce scria marele G. Călinescu în articolul „Estetica ambulantă" din „Contemporanul" anului 1956 : „Castelul de la Hunedoara e un monument încîntător și fantastic... În ziduri bănuiești răsufăltori, treceri secrete... Curtea interioară și fațada iau un grațios aspect de palat adorabil, un fel de cafazuri gotice se înșiruie peste pilaștri"...

★

În sala Cavalerilor se aude azi sunetul halelor industriale... Jocul încremenit al oțelului devine salbă de albăstrele... Cînd auzi prăbușindu-se metalul roșu, crezi că s-a rupt o coastă de stele din cer și nu mai știi ce să faci de atîta măreție... Continui să-i privești pe acești hunedoreni de foc, înțelepți, harnici, fermecători.

ANA POP SÎRBU

EVRIKA !

● Cel ce gîndește singur se consultă cu toată lumea.

● În fiecare om zace un scriitor, precum în fiecare scriitor zace un om !

● Orb adevărat este acela ce crede că nimeni nu vede ce potlogării face el.

● Blazarea – singurul dușman ce îți întinde mîna prietenește.

● Altădată cine copia o psaltire rămînea în istorie. Eu am copiat la istorie și n-am rămas nici în clasă.

● Ca să-i poți privi în ochi pe unii oameni trebuie să-ți pui gene false.

● Băieții poartă părul așa de mare, ca să-și ascundă mai bine gîndurile rele.

● Maimuțele aveau apucături bune : de crengi !

ION VELICAN

DOSAR

UN FOST PIETON

Povestea aceasta n-a constituit obiectul unui dosar, dar întîmplarea mi se pare demnă de a fi relatată.

A fost odată un om cumsecade, bine crescut și cu încă alte o mie de calități. Într-o zi și-a cumpărat un autoturism și, fapt nu întrutotul inedit, a început să se simtă altul, mai înalt, mai frumos, mai inteligent, mai puternic. De aceea a socotit că totul i se cuvine. Și cum n-avea garaj a intrat cu mașina pe gazonul din fața blocului în care locuiește. A fost rugat să nu strice iarba și florile, dar de la volan omul vede altfel lucrurile. A refuzat net, ba încă s-a mai și supărat. De-abia mai răspundea la salut — deși vîrsta l-ar fi obligat ca el să fie acela care salută întîi, vîrsta, dacă nu ceea ce numim de obicei „cei șapte ani de-acasă" ! După el s-au luat și alții și se părea că dreptul celui mai tare, în cazul de față al celui obraznic, prima. Din nefericire pentru el, a apărut o notă în presă, în urma sesizărilor făcute de colocatari. Cu chiu, cu vai, a părăsit gazonul, care, bineînțeles, a rămas degradat, și și-a instalat mașina pe aleea din fața blocului. (Cîteodată se mai îmbolnăvește cineva. Grav. Salvarea nu poate pătrunde pe alee. Să nu mai vorbim ce s-ar întîmpla dacă ar izbucni un incendiu. Nici vorbă să poată trece pompierii). Și uite așa, omul nostru nesocotește niște legi scrise, ca să nu mai amintim de cele nescrise, și consideră că are dreptul să facă tot ce vrea. Dacă ar fi cineva curios i-aș spune și numele. Cine știe, poate va reveni la bunele sentimente de pe vremea cînd era un pieton cumsecade, bine crescut și cu încă alte o mie de calități.

M. TOPOLNIȚA

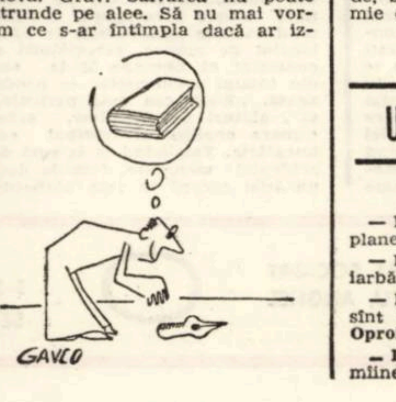

UMOR

LECTURI PREFERATE

— **Ion Hobana :** „Amintiri de pe planeta Pămînt" **de Ion Arieșanu.**

— **Dinu Flămînd :** „Dejunul pe iarbă" **de Sorin Titel.**

— **Mircea Sîntimbreanu :** „Nu sînt turnul Eifel" **de Ecaterina Oproiu.**

— **Damian Ureche :** „Azi pitic, mîine voinic" **de Stelian Filip.**

— **Valentina Dima :** „Elevul Dima dintr-a șaptea" **de Mihail Drumeș.**

— **George Drumur :** „Spune-mi unde duce acest drum ?" **de Ion Marin Almăjan.**

— **Aurel Baranga :** „Omul de un milion" **de Laurențiu Cerneț.**

— **Aurel Martin Bologa :** „Tușiți" **de Marin Sorescu.**

— **Ion Th. Ilea :** „Sfîrșitul bahic" **de Petru Popescu.**

— **Anghel Dumbrăveanu :** „Să ne facem daruri" **de Nina Cassian.**

— **Nicolae Ioana :** „Amintirile unui mincinos" **de Laurențiu Cerneț.**

— **Nicolae Dolîngă :** „Moartea vine pe bandă de magnetofon" **de Haralamb Zincă.**

— **Sofia Arcan :** „Alegere de stareță" **de Damian Stănoiu.**

— **Platon Pardău :** „Șoseaua Nordului" **de Eugen Barbu.**

— **Ana Blandiana :** „Miisterioasa sirenă" **de M. Șerbănescu.**

— **N. Velea :** „Setea" **de Titus Popovici.**

— **Traian Iancu :** „Biletul la control" **de Dumitru Popescu.**

— **Ion Velican :** „Mi-am pus lumea-n cap" **de Stelian Filip.**

CASSIUS

În istoria contemporană a României, inaltul forum al comuniştilor din noiembrie 1974 constituie un eveniment de majoră semnificaţie, definind cu claritate actuala etapă a ascendenţei ţării şi elaborind — pe temelia analizei ştiinţifice a realităţii şi cunoaşterii aprofundate a legităţilor dezvoltării sociale — căile fundamentale ale propăşirii ei, ca opţiune conştientă a întregii naţiuni.

Jalonind evoluţia României în perspectiva unui sfert de veac, acest document subliniază necesitatea continuării eforturilor de dezvoltare economico-socială în ritm inalt, înflorirea multilaterală a ţării reprezentind **obligaţia fundamentală a P.C.R. faţă de propria naţiune** şi, concomitent, **o indatorire internaţionalistă esenţială.** Realizările de amploare obţinute pe traseul celor trei decenii de istorie nouă, îndeosebi în anii care au trecut de la Congresul al IX-lea al P.C.R., probează voinţa şi capacitatea de a înfăptui dezideratul suprem al partidului nostru — situarea României printre ţările avansate ale lumii, atît din punct de vedere social-politic cit şi economic.

Gindind la ceea ce înseamnă acest Program pentru chipul de miine al ţării — făurit de un popor care priveşte liber şi încrezător viitorul, este de remarcat inestimabila sa valoare teoretică, vizionarismul lucid, rigoarea ştiinţifică şi responsabilitatea comunistă care îl prezidează — trăsături definitorii pentru modul de gindire şi acţiune al secretarului general al partidului, iniţiatorul acestor remarcabile documente. Obiectivul fundamental al Programului şi Directivelor — sublinia preşedintele Nicolae Ceauşescu — îl constituie intensificarea activităţii de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate, crearea condiţiilor pentru trecerea treptată la făurirea comunismului. Operă evolutivă, conştientă şi colectivă, edificarea socialismului multilateral dezvoltat în România precede in mod legic construirea comunismului, desfăşurindu-se — aşa cum subliniază Proiectul de Program — intr-o epocă de mari prefaceri revoluţionare pe plan mondial, P.C.R. fiind forţa politică hotărită şi capabilă de a sluji consecvent şi fără preget interesele supreme ale poporului român. Analizind realităţile şi identificind cerinţele înaintării societăţii spre idealul operei noastre constructive — **COMUNISMUL,** Programul tratează direcţiile generale de orientare şi acţiune internă şi internaţională; întreaga politică externă a României va fi în continuare orientată spre promovarea fermă în viaţa internaţională a principiilor noi de relaţii între state — deplina egalitate în drepturi, respectarea independenţei şi suveranităţii naţionale, neamestecul în treburile interne, avantajul reciproc, nerecurgerea la forţă sau la ameninţarea cu forţa, poporul român afirmindu-se in lume ca un popor dornic de a contribui la cauza civilizaţiei şi de a trăi liber şi independent.

Desfăşurarea evenimentelor internaţionale din ultimii ani a confirmat caracterul profund realist şi justetea orientărilor stabilite de Congresul al X-lea in domeniul politicii noastre externe, ideea de sorginte românească a necesităţii şi posibilităţii intronării in viaţa internaţională a unei politici noi, de colaborare democratică şi conlucrare constructivă, intrunind unanime aprecieri. Expresie a interacţiunii dintre economic, politic şi etic in relaţiile internaţionale, România militează consecvent pentru instaurarea unei noi ordini economice şi politice, a adecvării **caracterului şi conţinutului** relaţiilor interstatale actualei configuraţii a lumii, pentru afirmarea valorilor specifice socialismului şi în sfera relaţiilor internaţionale. Corespunzător cerinţelor convieţuirii popoarelor pe bază de deplină egalitate şi respect mutual, ale asigurării progresului fiecărei naţiuni în concordanţă cu dorinţa şi aspiraţiile sale legitime **Proiectul de Program** subliniază că **„în următoarea etapă a vieţii internaţionale este necesar să se intensifice lupta pentru lichidarea deplină a vechii politici imperialiste de forţă şi dictat, a colonialismului, neocolonialismului, a oricăror forme de ingerinţă în treburile interne şi presiune asupra altor popoare".**

Restructurarea relaţiilor politice şi economice din lumea contemporană pe baze principiale noi impunindu-se ca o necesitate stringentă pentru a asigura **in fapt** dreptul popoarelor la dezvoltare. Consecventă principiilor ce stau la temelia politicii sale externe, România este hotărită să-şi aducă in continuare contribuţia sa activă la promovarea unei politici de destindere în lume, pentru democratizarea profundă a relaţiilor internaţionale actuale ,sprijinind neabătut aplicarea principiilor Chartei Naţiunilor Unite

„Putem spune — sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu — **că desfăşurarea vieţii internaţionale, a evenimentelor demonstrează cu putere că ţările socialiste, ţările in curs de dezvoltare, forţele progresiste, antiimperialiste, uriaşa mişcare a popoarelor de pretutindeni pot asigura, acţionind cu fermitate şi in unitate strinsă intensificarea cursului spre destindere, pot impune o politică nouă, pot asigura lumii o pace trainică".**

Doctrina politică a României socialiste răspunde aspiraţiilor şi năzuinţelor fundamentale ale poporului nostru, fiind in deplină armonie cu interesele generale ale păcii, colaborării multilaterale şi manifestării plenare a aspiraţiilor de progres ale tuturor naţiunilor. Concepţia unitară, viziunea planetară şi prospectivă a politicii României — in contextul accentuării procesului obiectiv al interdependenţelor, conferă ţării noastre un prestigiu fără precedent in intreaga sa istorie ; preţuită şi admirată pentru caracterul **principial** şi **constructiv** al politicii sale, România are astăzi numeroşi prieteni, participind intens la dialogul internaţional.

După Congresul al IX-lea al P.C.R., au fost efectuate 164 de vizite şi intilniri, dintre care 121 la cel mai inalt nivel ; confirmind prezenţa activă în sfera diplomaţiei multilaterale, România este membră in 45 organizaţii guvernamentale şi în peste 500 organizaţii neguvernamentale, politica sa de pace şi colaborare bucurindu-se de un legitim prestigiu internaţional.

Cu indreptăţire s-a remarcat că rolul României in lumea de azi, poziţia pe care a dobindit-o in viaţa mondială, sint rodul politicii deschise şi inteligente, a activităţii şi gindirii clarvăzătoare a preşedintelui Ceauşescu, cel care inspiră şi îndrumă această politică.

Asocierea celor două nume **ROMANIA** şi **CEAUŞESCU** a devenit firească şi necesară, preşedintele Ceauşescu inţelegind profund spiritul poporului român, ridicindu-l la rangul de politică naţională ; materia primă a acestei politici este în insuşi sufletul naţiunii române — scrie Ch. Xantopoulos Palamas in prefaţa unui recent volum publicat la Atena, consacrat personalităţii eminentului preşedinte român. Sint numeroase biografiile şi culegerile de scrieri dedicate preşedintelui Ceauşescu, subliniind tocmai prodigioasa sa activitate, înaltele calităţi de militant, internaţionalismul consecvent şi devotamentul faţă de propria naţiune. Acest mare om politic, ridicat realmente din sinul poporului său, este susţinut cu desebită dragoste şi încredere — observă D. Ghiras, directorul clubului prietenilor cărţii de calitate. În introducerea la volumul **„Filosofia de pace a unei societăţi contemporane",** editorul argentinian Guillermo Nolasco-Juarez notează : „... **Politica internă şi externă română a făcut să crească un mugur de speranţă in spiritul intristat al omului şi o adiere de pace intre state, creatorul acestei politici devenind o figură populară in lumea internaţională, semănind peste tot prestigiul poporului său".**

Publicată la mai puţin de un an de la apariţia in limba turcă a culegerii de texte din lucrările preşedintelui ţării noastre, ampla lucrare monografică **„România şi Ceauşescu"** — aparţinind lui Fevzi Şirinli — abordează fenomenul politic, economic, social şi cultural contemporan din România, răspunzind marelui interes (prezent şi in Turcia, ca pretutindeni în lume) faţă de politica României ; astăzi, despre personalitatea lui Ceauşescu se vorbeşte tot mai mult in viata politică şi diplomatică internaţională — notează publicistul turc, esenţa politicii externe a României fiind **„extrasă din linia ştiinţifică, consecventă a P.C.R., din valorificarea experienţei istorice şi a spiritului paşnic al poporului român".** Din ce în ce mai bine cunoscută, România a devenit o prezenţă permanentă in viaţa internaţională, politica sa principială şi dinamică conferindu-i o largă audienţă şi un loc demn în lume.

Destinul României nu poate fi despărţit de numele tovarăşului Nicolae Ceauşescu, biografia preşedintelui impletindu-se intim cu istoria patriei şi exigenţa Partidului Comunist. Omagiind personalitatea preşedintelui de stat român, W. Besson consideră că strinsa legătură cu patria, dialogul neintrerupt cu poporul constituie **forţa politică esenţială ;** eforturile constante şi sincere pentru promovarea unei politici noi în viata internatională, fidelitatea faţă de principiile independenţei naţionale, integrităţii teritoriale şi egalităţii suverane fac din presedintele de stat român unul din factorii politici de primă mărime ai vieţii internaţionale.

Intrind în al patrulea deceniu de existenţă liberă, **ROMÂNIA** a devenit o ţară a demnităţii şi a progresului, legitima noastră mîndrie dobindind — prin forţa şi cutezanţa Proiectului de Program, a hotăririlor istoricului Congres al XI-lea al P.C.R. — certitudinea viitoarelor realizări. Ca proces istoric de dezvoltare obiectivă a societăţii omeneşti pe trepte superioare, **SOCIALISMUL** reprezintă viitorul omenirii ; in această perspectivă, intronarea unor relaţii internaţionale cu totul noi va permite colaborarea neingrădită a tuturor popoarelor in condiţii de totală egalitate, conlucrind fructuos în scopul progresului şi bunăstării fiecărui membru al comunităţii internaţionale.

Credincioasă acestor deziderate, militind cu fermitate pentru concretizarea unei strategii globale de pace şi progres, **ROMÂNIA** işi propune o dezvoltare accelerată, ştiut fiind că forţa sistemului socialist mondial rezidă tocmai în forţa proprie fiecărei ţări socialiste ; se poate, aşadar, afirma că al XI-lea Congres al P.C.R. reprezintă în viaţa naţiunii noastre un moment de excepţională insemnătate, prefigurind **ROMÂNIA VIITORULUI** şi angajînd intregul popor in făurirea propriului său destin.

ORIZONT

„ROMÂNIA ŞI CEAUŞESCU"

TERRA MAGAZIN

DESCOPERIREA UNEI MOLECULE ORGANICE ÎN CENTRUL GALAXIEI. Dr. Gisbert Winnewisser de la Institutul Max Planck pentru radioastronomie din Bonn (Republica Federală Germania) şi cercetătorul australian dr. Frank F. Gardener au descoperit cu prilejul unor măsurători radioastronomice pentru prima oară în centrul Galaxiei noastre existenţa cianurii de vinil. Noua moleculă organică este primul compus organic cu dublă legătură între atomii de carbon descoperit pină acum în spaţiul cosmic. Întrucit este vorba de o substanţă foarte reactivă nu este exclus ca ea să alcătuiască combinaţii moleculare mai mari şi mai complexe. „Acest fapt ne îndreptăţeşte să sperăm că vom găsi în viitor şi aminoacizi simpli", declară dr. Winnewisser. Aminoacizii sint componenţi esenţiali ai proteinelor constituind astfel punctul de plecare în apariţia materiei vii.

ATENŢIE LA CURELE DE SLĂBIRE ! Cercetătorii care se ocupă de fiziologia nutriţiei au dat alerta împotriva curelor de slăbire necontrolate şi exagerate. Foarte periculoase sint, după cum avertizează specialiştii, „reţetele-minune" care propagă drept unic şi senzaţional remediu în lupta cu obezitatea renunţarea la hidraţii de carbon în schimbul unui consum nelimitat de proteine. Investigaţiile au arătat că în cele mai multe din cazuri are loc un consum sporit de acizi graşi, saturaţi şi chiar de colesterol care, cum se ştie, favorizează ateroscleroza. Abuzul de proteine (cu excepţia proteinelor din lapte) poate duce totodată la creşterea concentraţiei de acid uric în singe declanşind accese acute de gută. Singura modalitate de a scăpa de kilograme în plus rămine deci reducerea raţiei zilnice şi alcătuirea raţională a meniului care trebuie să conţină toţi factorii nutritivi de care are nevoie organismul.

CELE MAI MULTE ACCIDENTE AU LOC ACASĂ. Cea mai mare predispoziţie la accidente menajere se găseşte la femei trecute de 60 de ani — iată concluzia la care au ajuns experţii Institutului federal pentru protecţia muncii şi cercetarea accidentelor din Dortmund (R.F.G.) pe baza unei ample investigaţii. Examinind cauzele accidentelor în afara locului de muncă, cercetătorii au constatat că aproape 50 la sută din totalul accidentelor se produc acasă. „Zona cea mai periculoasă", alături de dormitor, salon, camera copiilor şi vestibul este bucătăria. Totalizind 58 la sută din acidentele menajere, femeile deţin un trist record în faţa bărbaţilor (42 la sută). Deopotrivă de predispuşi la accidente sint persoanele virstnice şi copiii sub opt ani. În ce priveşte felul accidentărilor, miinile şi picioarele sint afectate în primul rind, înaintea braţelor (28 la sută) şi capului (25 la sută). Un rol nefast în accidentele survenite în mediul familial il joacă pe lingă aparatele tehnice nesupravegheate, parchetul lustruit şi instalaţiile electrice defecte, neglijenţa şi lipsa de concentrare. Potrivit investigaţiei, 25 la sută din accidente au loc între orele 14 şi 17 iar o cincime pină la ora 20.

STATISTICA. Americanii, mari amatori de tot felul de statistici, au dat în vileag şi următoarele cifre care reprezintă „viciile necesare" ale vieţii lor : într-un an ei au fumat 550 miliarde de ţigări, au înghiţit 6 miliarde de aspirine, au trimis peste 3 miliarde de vederi şi au parcurs o distanţă astronomică — 1.300 miliarde km. !

O MAIMUŢĂ ŞI ... JUMĂTATE. Într-una din grădinile zoologice ale New-Yorkului, o maimuţă dispărea sistematic din cuşca ei, ca după citeva zile să fie găsită şi returnată. După mai multe „evadări" îngrijitorii au hotărit să stea de pază pentru a descoperi „misterul", căci ei controlaseră toate posibilităţile de evadare a maimuţei şi nu ajunseră la nici o concluzie. Şi iată ce-au văzut : în zori, maimuţa lua o banană, pe care o ascundea în prealabil, şi se apropia cu ea de gura unui canal plin cu apă care făcea legătura cu „domeniul" unui loss (un fel de cerb). La vederea bananei, acesta înota pină la cuşca maimuţei, care îi băga repede banana în gură şi, profitind de lăcomia cerbului, sărea pe spinarea lui şi astfel trecea „înot" de partea cealaltă a canalului.

COLEGIUL DE REDACTIE :
ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. — TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● 29 noiembrie 1974 ● Nr. 48 (352) ● 8 pagini 1 leu ●

Orele fierbinți ale Congresului

Am trăit, în aceste zile, efervescența clipelor intilnirii unei natiuni cu propriul său destin istoric viitor. Pentru noi istoria este ceea ce facem astăzi și ceea ce vom face miine, acel „timp viitor" descins din Carta de aur a națiunii, ajuns la conștiința tuturor și aprobat unanim. Pentru noi „timpul viitor" este asumarea responsabilă a obiectivelor și idealurilor națiunii noastre de acum și de miine. Pentru noi „timpul viitor" este hotărirea ca, din mers, să continuăm perfecționarea economiei, societății și țării intr-un ritm inalt, specific tinereții noastre spirituale, la nivelul idealurilor pe care ni le propunem, idealuri susținute firesc, de vigoarea voinței noastre unanime. Pentru noi, cei peste douăzeci de milioane de oameni ai României de astăzi, zilele Congresului se măsoară în ore, orele fierbinți ale increderii în democrație, acest proces definitoriu al edificării României socialiste multilateral dezvoltate, in utilitatea noastră ca părți sudate ale ansamblului făuritor de istorie nouă, in puterea noastră ca națiune pornită pe drumul unei ascensiuni echilibrate. Orele fierbinți ale adeziunii noastre la politica vie, dinamică a partidului nostru, o politică de pace, pentru înțelegere intre popoare, pentru instaurarea unei noi ordini economice in lume.

Trăim încă ecourile Sălii Palatului unde reprezentanții intregii națiuni au aprobat in unanimitate „timpul viitor" al țării inscris in Carta de aur a națiunii, ecouri purtind adeziunea unanimă a intregului popor față de politica partidului, purtind angajamentul ferm pentru implinirea viitorului socialist multilateral dezvoltat al țării, ecouri purtind implinirea dorinței unanim exprimată de oamenii muncii români, maghiari, germani, sirbi și de alte naționalități, de a-l avea in frunte pe cel mai iubit fiu al poporului, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Trăim orele fierbinți ale momentului istoric al intilnirii cu viitorul nostru, și știm că previzionindu-l, prin actul lucidității și al ințelepciunii, intrăm in competiție cu el, cu propriile noastre aspirații și idealuri, pentru a le devansa realizarea in timp și implicit, pentru a ne stimula conștient implinirile următoare.

ORIZONT

GÎNDURI LA CONGRESUL NAȚIUNII

ION CRIȘAN compozitor, președinte al Filialei Uniunii Compozitorilor – Timișoara

Noi, compozitorii și muzicologii aparținind Filialei bănățene a Uniunii Compozitorilor din R. S. România, care au creat imnuri și cintece dedicate partidului, patriei și celui mai iubit fiu al ei, tovarășul Nicolae Ceaușescu, compoziții pe care Radioteleviziunea română le-a difuzat și in aceste zile urmărim cu deosebită emoție desfășurarea lucrărilor inaltului Forum al comuniștilor – Congresul al XI-lea al partidului.

Am citit Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, raport care proiectează o lumină puternică, insuflețitoare, spre idealul călăuzitor al intregii opere constructive a poporului român – comunismul, și sintem mindri de faptul că în numeroase capitole s-au făcut referiri insemnate la adresa Uniunilor de creație, idei care au reținut atenția noastră și de ale căror sensuri sintem deplin conștienți.

Adoptarea Cartei vitorului națiunii noastre socialiste și realegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu in inalta funcție de secretar general al partidului găsesc in inimile noastre de muzicieni militanți un puternic ecou, deplina aprobare și fierbinte adeziune.

IVO MUNCIAN redactor la „Banatske Novine"

Al XI-lea Congres al P.C.R. este, cred eu, inainte de toate, Congresul incununării eforturilor noastre de a edifica o societate nouă, dar, in același timp Congresul la care ne inscriem pe magistrala de lumină a exigențelor viitorului, pe calea făuririi societății comuniste; Congresul incununării plenare a sentimentelor intregului nostru popor de a avea in fruntea partidului nostru pe cel mai iubit fiu al său.

Pentru noi, oameni de litere, indiferent de naționalitate, este Congresul minunatelor perspective de realizare a personalității fiecăruia.

XENIA ERACLIDE VREME artistă plastică

Ca secretară a organizației de partid a Filialei U.A.P. Timișoara, alături de intregul popor, urmăresc cu deosebit interes lucrările celui de-al XI-lea Congres al P.C.R., indeosebi raportul prezentat de secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, ce trasează jaloanele viitorului comunist al națiunii, iar, in ceea ce ne privește pe noi, ca artiști plastici, găsim in acest document de importanță istorică largi perspective de inflorire a creației artistice. In intimpinarea acestui eveniment deosebit, artiștii filialei noastre, in cadrul Galerii de artă, au deschis o expoziție omagială, cu lucrări reprezentative ca viziune tematică, in care iși exprimă intreaga adeziune față de ritmul temeinicelor transformări ale României socialiste. Consider, ca și ceilalți creatori de artă ai țării, că documentele acestui inalt forum al comuniștilor din România constituie in preocupările noastre un indemn permanent de a crea o artă profund umanistă, oglindă vie a epocii contemporane.

Prof. dr. ing. IOAN MUNTEANU, șeful catedrei de construcții metalice de la Facultatea de construcții

Pe linia ințelegerii sensului adinc al integrării și aplicării acesteia de către cadrele didactice din Facultatea de construcții, salutăm cu entuziasm orientările și indicațiile conducerii superioare de partid și

(Continuare in pag. 3)

CRONICA LITERARĂ

1. Atît în volumul de povestiri cu care a debutat (**Sînt dator cu o durere**) cît şi în romanul **Spune-mi, unde duce acest drum ?**, Ion Marin Almăjan îşi îndrepta atenţia spre realităţile satului bănăţean din părţile Almăjului, pe al cărui fundal, frămîntat de evenimentele dinaintea, din timpul şi de după război proiecta creşterea şi clarificarea conştiinţei unor eroi, desprinşi de respectivul mediu şi integraţi vieţii oraşului.

Prozele scurte ale debutului său **Spune-mi, unde duce acest drum ?**, în conformitate cu modalităţile literare adoptate (cele care decurg din relatarea la persoana întîi) nu sînt scutite de unele excese poematice, de literaturizări – deşi romanul îndeosebi izbuteşte să fixeze, cu dexteritate, coordonatele unei lumi prea puţin

La rîndu-i, satul este văzut fie în animaţia sa prezentă, fie în trecutul său nu prea îndepărtat. Materia epică suferă un gen de difracţie, trece prin cele şase „lentile" şi se adună, apoi, undeva în spatele lor, concentrîndu-se în cîteva pasaje de reală densitate (să se vadă, de pildă, manifestaţia minerilor, tabloul muncii în abataj ; de asemenea, alegerea lui Pan în funcţia de preşedinte, moartea bătrînului Aringu, finele disocieri privitoare la însemnătatea şi valorificarea tradiţiilor ţărăneşti etc.).

Scriitorul cunoaşte în amănunţime şi oamenii şi locurile. Şi înţelege complexitatea fenomenelor pe care le trăieşte satul contemporan. E vorba, în cele din urmă, de edificarea unei noi ordini morale, cum afirmă, la un moment dat, activistul Ciovică.

1. ION MARIN ALMĂJAN :

Neîmpăcaţi în mînie

(Ed. Eminescu, 1974)

2. IOSIF LUPULESCU :

Şansa

(Ed. Facla, 1974)

cercetate şi să creioneze tipologii umane revelatoare pentru momentul istoric şi pentru cadrul social investigate.

Odată cu acest al doilea roman (**Neîmpăcaţi în mînie**), scrisul lui Ion Marin Almăjan înregistrează sporuri evidente pe linia obiectivării. Şi, în paralel, o sporire a consistenţei sale artistice. Cartea este alcătuită din patruzeci şi patru de capitole, fiecare purtînd, drept titlu, numele unui personaj. Cei şase protagonişti ies la rampă sau se retrag, pe rînd, disputîndu-şi episoadele, după o modernă şi originală logică a compoziţiei (Pan – şase ; Aringu – unsprezece ; Viola – şase ; Urmoacăru – şase ; Popistaş – zece ; Frîncu – cinci). Avem a face, aşadar, cu tot atîtea „portrete dinamice", în structura cărora se înfruntă alte chipuri, mai clar sau mai estompat zugrăvite Cu o mare economie de mijloace, autorul reuşeşte să dea senzaţia de mişcare vie şi de profunzime.

Romanul are două direcţii narative : cea orientată de existenţa satului ; cea care urmăreşte viaţa minerilor din orăşelul învecinat (paragrafele intitulate **Popistaş**), în anii zbuciumaţi ai războiului.

Intervenţiile lui Frîncu (învăţătorul), ale lui Ciovică, masate, toate, spre finalul volumului, au rostul de a adînci dezbaterea, de a însoţi faptele cu un comentariu lucid şi pătrunzător. Clarificarea etică a eroilor este dezvăluită cu multă pricepere stilistică şi intuiţie psihologică. Însăşi colectivitatea elimină treptat, dezaprobă şi educă pe cei care, într-un fel sau în altul, nesocotesc avuţia tuturor şi noile legi ale convieţuirii.

Dar, dacă în ce priveşte atmosfera, imaginea de ansamblu a satului, lucrarea are merite incontestabile, nu e mai puţin adevărat că o analiză pe detalii va surprinde şi anumite neajunsuri. Uneori planurile se învălmăşesc, nu se sudează, există pagini grăbite sau personaje lipsite de contur (Aringu). Întregul rezistă însă. Cîteva tipuri se impun cu deosebire : Pan, mai întîi, Viola sau Urmoacăru dar şi unele din eşalonul secund (Moser, Cărăba etc.).

Firescul dialogului, naturaleţea gesticii şi a situaţiilor, cursivitatea textului fac din **Neîmpăcaţi în mînie** un roman care stimulează, deopotrivă, reflecţia şi plăcerea lecturii.

2. Iosif Lupulescu a debutat cu proză scurtă (**Aş fi vrut să fie marţi**). Au urmat romanele **În umbra stăpînului** şi **Pariu pe alb**. Tot un roman (în multe privinţe, superior celorlalte) este şi recenta sa apariţie, **Şansa**, dedicată tinerilor care trăiesc şi muncesc în marele centru industrial al Hunedoarei. Hunedoara este, de altfel, nu numai cadrul în care se derulează cea mai mare parte a întîmplărilor, ci mult mai mult – o prezenţă activă (deşi discretă), este – cum s-ar zice – personajul central al cărţii. Ea le oferă tinerilor muncitori, absolvenţi ai liceului, „şansa" de a hotărî, cum cred de cuviinţă, asupra viitorului lor. Pot rămîne şi de acum înainte tot aici, pot pleca la studii, se pot întoarce, mai tîrziu, ingineri ş.a.m.d.

Scriitorul nu schematizează, nu simplifică semnificaţiile acestui moment de răspîntie din viaţa eroilor. Unii vor alege institutul (Scărlătescu), cei mai mulţi nu se desprind, însă, de mediul în care s-au format. Între aceştia din urmă se află şi Sbircea, personalitate extrem de interesantă, în construirea căreia vedem cea mai dificilă probă de măiestrie pentru autor.

Sbircea are, spre deosebire de ceilalţi, o „şansă" în plus : încasează, pe neaşteptate, o mare sumă de bani. Şi începe, atunci, alături de Aluna, o mare şi pură „aventură" marină. Capitolele respective sînt, cu aerul lor de irealitate, de o netăgăduită frumuseţe. Aglomerarea ameţitoare de evenimente, într-o minimă întindere de timp, opulenţa, confortul se dizolvă, treptat, în tristeţe. Iosif Lupulescu ştie să surprindă imperceptibila trecere a satisfacţiei fără suport temeinic în melancolie (în cazul unor firi grave, cum e aceea, a lui Sbîrcea). Povestea se destramă brusc şi eroul revine. De fapt, el nu se gîndise nici o clipă să părăsească oraşul.

Întîlnirea cu ceilalţi (Aura, Stelică, bătrînul Pleşa) se consumă (ca şi anterioarele lor confruntări) în lungi şi, adesea, obositoare dialoguri. Replicile fără culoare, secvenţele neconcludente (incidentul de la stadion, rezolvat „uimitor" de Sbîrcea la grădina de vară etc.) deservesc personajul. Pleşa ar fi putut căpăta, iarăşi, precum şi Aura (şi alţii încă) un relief mai ferm. Sbircea ocupă aproape întreg interesul autorului şi acest lucru se simte. De aici, probabil, şi lirismul, în general de bună calitate, care înviorează expunerea ori de cîte ori Sbircea intră în scenă. În jurul său se articulează, armonios, substanţa epică a cărţii.

EUGEN DORCESCU

LECTURI

P. P. PANAITESCU,

Pagini de jurnal

(1921–1927)

Însemnările de jurnal ale lui P. P. Panaitescu conţin elemente de bază pentru conturarea biografiei spirituale a autorului, cu atît mai necesare cu cît se referă la anii de studii şi la întreprinderea primelor cercetări istorico-filologice. Străin de ambiţiile deşarte, necuprins, de setea măririi, tînărul învăţat ştie să ocolească tentaţiile vieţii cotidiene, preferind excursiile ştiinţifice în Grecia şi Turcia, în Polonia şi Italia, sau la bisericile şi locurile istorice din ţară ; totul e subordonat ştiinţei, unde află adevăratul sens al existenţei sale. Descoperă de timpuriu poezia veacurilor prăfuite, farmecul contactului inedit cu documentul ce-i creează posibilitatea reconstituirii trecutului nostru istoric.

Dascălii săi sînt oameni de seamă şi-i trezesc stima, admiraţia, recunoştinţa ; despre I. D. Ştefănescu scrie că a clădit o parte din sufletul lui, aceea care i se pare mai de preţ ; N. Iorga îl apreciază ca student şi-i mijloceşte plecarea în străinătate, V. Pîrvan şi N. Cartojan se impun prin erudiţie, prin talentul expunerii. Apare de timpuriu dorinţa depăşirii modelelor şi aflarea unui drum propriu, intenţionînd să cerceteze „psihologia claselor sociale şi atmosfera vremurilor".

Bucuria succesului alternează cu grija faţă de soarta prietenilor, dar mai ales cu autoanaliza şi preocuparea de a-şi învinge scepticismul temperamental. Înainte de orice însă, ni se dezvăluie temperamentul artistic al lui P. P. Panaitescu, iubitor al muzicii, al poeziei, al frumuseţii feminine, observator clasic al portretelor contemporanilor pe care le creionează cu siguranţa unui pictor autentic.

VIRGIL VINTILESCU

ION MOLEA :

„Fuga de lunga noapte"

(Ed. Eminescu – 1974)

Colecţia de memorialistică „Documente de viaţă", iniţiată de Editura Eminescu, s-a îmbogăţit, recent, cu o nouă apariţie notabilă : „Fuga de lunga noapte" de Ion Molea, poet de factură tradiţionalistă, reintrat în actualitatea literară prin volumul antologic de poezii „Cocorii mei" (Editura pentru literatură, 1968). Memorialistica lui Ion Molea organizează datele unei bogate experienţe de viaţă în structuri narative amintind, în multe privinţe, de romanul de formaţie („Bildungsroman"). Fără a afişa ostentativ intenţii literare, scriitura cărţii în discuţie, simplă, spontană, intens colorată afectiv, relevă o reală forţă a evocării, un povestitor înnăscut, de sorginte balcanică. Autorul uneşte, cu meandrele durute ale destinului său de copil orfan, diverse me-

LECTURI ● LECTURI

dii sociale, conferind memoriilor sale o pronunţată tentă picarescă. În cele mai substanţiale pagini ale cărţii, **„Fuga de lunga noapte"** de Ion Molea dovedeşte receptivitate şi pătrundere în dialog cu mişcările de idei ale epocii, un acut spirit de observaţie, capacitate de a selecta şi interpreta motive reale, investite cu semnificaţii aparte, definitorii pentru o anume stare de spirit.

„Noaptea s-a făcut zi" – prima secvenţă a memoriilor – se substituie unei veritabile monografii a satului mehedinţean din perioada premergătoare întîiului război mondial. Fresca socială se constituie mozaical, din cioburi oburite de nostalgice aduceri aminte, şi are culoare şi vigoare expresivă, graţie genuinei optici infantile din care sînt percepute şi destituite „evenimentele", precum şi caligrafiei dinamice, sugestive, cu care sînt transcrise subtile intuiţii în legătură cu psihologia şi tectonica evoluţiei maselor pe amplul ecran al istoriei. Memorabile, în acest sens, capitolele „Corvodarii", „Şlepul" şi, mai ales, „Clopotele"

.Ani de zile secretar al lui Octavian Goga, autorul îi dedică marelui poet, prin capitolul „Amintiri cu Octavian Goga", cele mai frumoase, mai încărcate de adevăr şi înţelesuri adînc omeneşti pagini de memorialistică, din cîte s-au scris pînă acum.

„Fuga de lunga noapte" de Ion Molea – un cîntec nostalgic al vîrstelor retrăite estetic, o carte care este exact ceea ce şi-a propus să fie.

VICTOR RUSU

MIHAIL KOGALNICEANU

Opere, I,

(Ed. Academiei, 1974)

Primul dintr-o serie de nouă volume, proiectate să cuprindă scrierile lui Mihail Kogălniceanu, Opere, I (Ed. Academiei, 1974), adună, sub îngrijirea istoricului literar Dan Simionescu, beletristica, studii literare, culturale şi sociale aparţinînd conducătorului „Daciei literare". Dacă, în ceea ce-l priveşte pe istoricul, animatorul cultural şi iniţiatorul direcţiei naţionale şi sociale în literatura secolului trecut, studiile substanţiale nu lipsesc, despre Mihail Kogălniceanu, creator de literatură originală, s-a scris mai puţin. Cauza ar putea fi căutată în caracterul oarecum didactic al prozei sale, în faptul că programul său politic şi social este exprimat cu o asemenea pregnanţă în creaţia beletristică încît cei care l-au frecventat opera au fost tentaţi să se oprească asupra conţinutului ideatic şi mai puţin asupra implicaţiilor estetice propriu-zise. Ar mai fi de discutat apoi caracterul livresc, tenta eseistică a prozei sale. Deşi nu e lipsit de simţul observaţiei, autorul Tainelor inimii preferă adeseori să concentreze o informaţie culturală prodigioasă. Relaţia cărturărească specifică lui Odobescu ori Hogaş o vom putea regăsi, prin urmare, cu cîteva decenii înainte, la Kogălniceanu.

Moralist din convingerea că prin literatură face înainte de toate operă de educaţie socială şi politică, M. Kogălniceanu cunoaşte, nu mai puţin, paisunea reconstituirii ştiinţifice, „arheologice" a unei epoci. Erudiţia istoricului, exaltarea c e r c e t ă t o r u l u i în faţa unui d o c u m e n t capabil să-i c o n f i r m e o ipoteză îşi lasă pecetea şi asupra întregii sale opere beletristice. Căutînd un reper între contemporani, este evident că, faţă de fabula debitoare romantismul intemperat din nuvelele lui Alecsandri, ori faţă de anecdotica lejeră din notele de călătorie ale aceluiaşi, prozele de inspiraţie istorică, Jurnalul călătoriei la Viena şi mai ales Notes sur l'Espagne, sînt mărturia unui spirit care, dacă uneori cedează tentaţiilor peisajului exotic, nu încetează a fi preocupat în mai mică măsură de exactitatea informaţiei pe care o colportează.

De o sensibilitate barocă, supunîndu-şi însă înclinaţiile unei discipline riguroase, Mihail Kogălniceanu a lăsat o operă literară pe care o putem judeca doar după realizări fragmentare, rareori pornind de la o bucată desăvîrşită, cum este pamfletul Noul acatist a marelui voievod Mihail Grigoriu.

LUCIAN ALEXIU

LECTURI ● LECTURI

CURIER LITERAR

NUMĂR OMAGIAL

ROMÂNIA LITERARĂ nr. 47 este un număr omagial dedicat Congresului XI al Partidului Comunist Român. După un vibrant articol dedicat istoricului eveniment, articol semnat de George Ivaşcu, — Traian Iancu, avîntat în vers, p u b l i c ă poemul „Ceauşescu, fruntea noastră" din care cităm : „Fruntea noastră e Partidul, / Făurar, stegar de ţară, / Biruind ca-nfloritul / Florilor de primăvară . . ."

Ample comentarii la documentele premergătoare celui de al XI-lea Congres al Partidului dezvoltă, în acest număr, Virgil Teodorescu (România modernă), Nicolae Dragoş — cu aplicaţii la literatura şi arta contemporană românească (Spirit vizionar), Dumitru Ghişe (Sentimentul certitudinii), Nicolae Velea (Timpul înalt al Patriei), Corneliu Ştefanache, Domokos Geza ; Sub genericul „Pro domo", Alexandru Ivasiuc se ocupă de „Dezvoltarea şi literatura", în stilul său caracteristic : dens în idei, ardent în dezbatere — anticipînd, într-un anumit sens, pe tărîmul fertil al dezbaterii de idei (ca spirit şi aplicaţie) pe Mircea Horia Simionescu (Tensiunea ideilor). Citâm pentru calitatea gîndului, dar şi pentru frumuseţea exprimării din articolul citat mai sus : „Fiind, prin structură şi funcţie politică, un cetăţean luminat şi activ al societăţii în care trăieşte, poate unul dintre cei mai lucizi ataşaţi destinului poporului său, scriitorul nu poate fi gîndit decît ca un harnic şi inspirat lucrător în domeniul ideilor menite să transforme lumea, să o înfrumuseţeze" (...)

Mai semnează : Arnold Hauser, Nicolae Manolescu, Lucian Raicu, Valeriu Cristea; Mircea Iorgulescu depune „Mărturii despre realism" vis-a-vis de „Conceptul de realism în literatura română", editura Eminescu 1974. Mai putem citi cu folos articolul eseu al lui Vasile Băran intitulat „Comuniştii în destinul României, dezbatere despre „Teatru şi contemporaneitate", Istoria patriei în Programul Partidului Comunist Român" semnat de Dan Zamfirescu, grupajul realizat de Nicolae Nicoară sub titlul „Marele prestigiu al preşedintelui Nicolae Ceauşescu în lume".

Un număr dens, cum am mai spus, bine alcătuit, omagiind istoricul eveniment, Congresul al XI-lea al P.C.R.

A. BALTHAZAR

EDITURA MINERVA

În cunoscuta colecţie „Biblioteca pentru toţi" a Editurii Minerva a apărut volumul PRIVIGHETORILE PERSIEI, în traducerea poetului George Dan şi Sokufe Saidi.

PRIVIGHETORILE PERSIEI, o amplă antologie a poeziei persane, cuprinzînd pe cei mai iluştri artişti ai cuvîntului dintr-o artă milenară.

(Urmare din pag. 1)

personal ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, date cu ocazia Conferinței cadrelor și activului de partid din învățămîntul superior, precum și acum, la Congresul al XI-lea al P.C.R., desfășurat în aceste zile.

Contribuția cadrelor didactice și a studenților la rezolvarea unor probleme științifice și tehnice, la realizarea de proiecte pentru lucrări din planul de investiții al cincinalului următor sînt sarcini certe ce ne revin odată cu acest Congres al Partidului, ce dezvoltă și creează condițiile pentru edificarea comunismului în România.

În aceste condiții, vom sublinia în mod deosebit grija conducerii superioare de partid pentru dotarea economiei naționale cu tehnică de calcul modernă și pentru orientarea științifică spre domeniile moderne ale științelor tehnice.

Pe cadrele didactice și pe studenții din Facultatea de construcții aceste perspective îi umplu de încredere și de entuziasm, impulsionîndu-le activitatea didactică și de integrare, puse cu totul în slujba îndeplinirii hotărîrilor pe care le va adopta Congresul al XI-lea al P.C.R.

GÎNDURI LA CONGRESUL NAȚIUNII

CORNELIA VOINA dirijoare, directoarea Operei de stat din Timișoara

Oamenii de artă, ca de altfel toți oamenii muncii din această țară, simt Congresul ca pe un eveniment capital, ca pe un moment de primă importanță pentru evoluția României socialiste. Ascultînd cuvîntul de deschidere, rostit de tovarășul Nicolae Ceaușescu, am înțeles încă odată grandoarea operei ce se va săvîrși în anii ce vin. Am înțeles încă odată că arta trebuie să se afle în primele rînduri ale luptei pentru zidirea unui om nou, a unei conștințe noi. Cu acest prilej, medităm, odată în plus, la menirea militantă, revoluționară, a artei noastre, la sarcinile ce ne vor reveni. Concluziile Congresului vor avea pentru noi valoarea unui program călăuzitor. Va trebui să ne mobilizăm toate resursele pentru continua creștere calitativă a artei noastre, pentru adîncirea mesajului său umanist.

VLADIMIR JURĂSCU, actor la Teatrul Național din Timișoara

E timpul mare al țării. Trăim clipe de importanță covîrșitoare — de excepție în viața politică și socială a țării, trăim zilele celui de al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român, supremul forum în care se jalonează direcțiile dezvoltării patriei noastre, într-o nouă etapă a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării spre comunism.

Oamenii muncii de pe întreg cuprinsul patriei, printre care și noi oamenii de artă, într-o vie emulație, întîmpinăm acest eveniment cu rezultate deosebite în muncă.

Am ascultat cu atenție și emoție cuvintele secretarului general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cel mai iubit și stimat fiu al patriei noastre, la deschiderea lucrărilor celui de al XI-lea Congres al P.C.R. Ele au răsunat calm și ferm pătrunzînd adînc în inimile tuturor. Amplele dezbateri care au început pe marginea documentelor Congresului al XI-lea reprezintă adeziunea întregului nostru popor, întregii națiuni la traducerea în viață a mărețelor perspective de viitor.

Și noi, oamenii de artă, avem datoria de a demonstra prin fapte că trăim din plin aceste minunate zile, că ne încadrăm în marele front al tuturor celor ce muncesc, în dorința de mai bine.

Participăm cu toții la Congresul biruinței și omeniei.

Trăim într-o atmosferă de viu entuziasm

ION MARIN ALMĂJAN scriitor, redactor șef adjunct al ziarului „Drapelul roșu"

Există momente cînd ești gata să primești cu întreaga ta ființă bucuria. Primind-o, te simți copleșit de dorința de a o împărtăși tuturor, celui dintîi trecător pe care-l întîlnești în drum. Un asemenea moment am trăit ascultînd Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu de la tribuna Congresului. Nici un cuvînt, din expunerea Secretarului general al partidului, nu rămînea fără acoperire în fapte, fiecare frază dovedea o analiză lucidă cu rigoare științifică, a realității românești. Dar, ceea ce mi s-a părut copleșitor, a fost sentimentul că asist la jalonarea zilelor de mîine ale patriei mele, perspective pentru care nimic nu este prea mult, nici muncă fără contenire, nici sacrificiu chiar. Și aceasta fiindcă patria mea înseamnă poporul meu, iar acest popor, pe care veacurile nu l-au prea alintat, merită cu prisosință să fie fericit.

PANTHEONUL GÎNDIRII ROMÂNEȘTI

Ion Eliade Rădulescu — Învățătorul

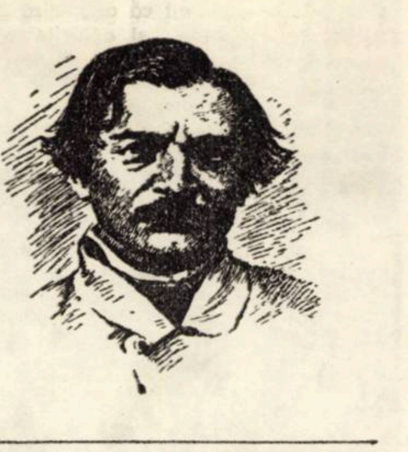

Enciclopedismul lui Eliade stă alături de cel al lui Cantemir și Hașdeu, îmbogățind cultura românească cu sinteze cuprinzătoare în cele mai diferite domenii. Eliade a fost un spirit întreprinzător, un om al acțiunii practice și politice, elaborînd programe revoluționare și participînd la înfăptuirea lor, pentru ca apoi să se situeze pe o poziție contradictorie în această direcție Ca teoretician, se simte atras de nevoia întemeierii unui sistem de gîndire, pornind de la **teoria echilibrului între antiteze,** îmbinînd ideea regenerării cu concepția despre progres, căutînd armonia, după perceptele unui socialism utopic.

Într-o vreme cînd cultura noastră se afirma prin propriile creații, Eliade ne apare întemeietorul **Societății literare** (1827), a **Societății filarmonice** (1833), direct interesate de promovarea culturii naționale. Presa și teatrul stau în atenția lui, punînd temeiurile „Curierului românesc", (1829), după cum în teatru vede un mijloc de a „forma gustul unei nații".

Ca literat, Eliade deschide o cale nouă creației poetice, legînd-o direct de viața națională, de motivele și credințele unui popor, încît, Eminescu avea să-l numească „cel dintîi scriitor modern al românilor și părintele acelei limbi literare pe care o întrebuințăm astăzi".

Eliade a fost cercetat ca gînditor într-o admirabilă lucrare a acestor ani, cu titlul **ION ELIADE RĂDULESCU, IDEOLOGIA SOCIAL-POLITICĂ ȘI FILOZOFICĂ** (1971), Editura Științifică, elaborată de încercatul cercetător Radu Tomolagă, și recent premiată de Academia R. S. România. Mai puțin s-a stăruit asupra dascălului Eliade, asupra învățătorului care-l face un înaintaș de seamă al școlii românești.

De fapt, izvorul întregii sale activități se află în acel contact nemijlocit al lui Eliade cu rosturile școlii și a învățăturii în general. Marele lui noroc este acela de a fi învățat în preajma unui dascăl ca Gheorghe Lazăr, ardeleanul venit de peste munți, pentru a lumina pe calea cunoașterii și a educației, influențîndu-l în mod decisiv. Avea să fie elev, apoi continuator al lui Lazăr, preluînd conducerea școlii de la Sf. Sava, între 1822—1827. Într-o mărturisire către C. Negruzzi, îi spune acestuia: „M-am pus în mijlocul zidurilor celor dărîmate ale Sfîntului Sava, un biet dascăl cu cițiva leușori pe lună, înconjurat de cîțiva școlari săraci, hotărîți și fanatici în prieteșugul meu și în cugetul și alegerea lor". El însuși, mai tîrziu, va învăța din aceste momente ale începutului, atunci cînd va trece la înființarea de școlii în diferite localități, indicînd metode proprii de organizare și de activitate în școli.

Rosturile adevărate ale școlii sînt înscrise de Eliade în cîteva direcții principale, cum ar fi cultivarea limbii românești, activitatea ei în spirit iluminist, de răspîndire a cunoștințelor și de cunoaștere a națiunii. Lucrările sale inițiază o largă dezbatere în jurul limbii românești, cerînd folosirea deplină a acesteia în școli. Cunoscuta sa **Gramatică,** publicată la Sibiu, în 1828, se ridică împotriva etimologismului, căci, spune el, „pentru ce să nu scrim după cum pronunțiem, cînd scrim pentru cei carii trăiesc, iar nu pentru cei morți"? Împrumuturile în limbă le vede periculoase, înțelegînd că trebuie să ajungem la dezvoltarea limbii noastre populare, să-i dezvăluim sensurile și idiomurile în care s-a format. Continuator al Școlii Ardelene, Eliade preconizează unitatea prin limbă, ca o trebuință pentru toți, „oriunde se află români și au început a cunoaște acest adevăr". Se ocupă de originea limbii, de modul în care circulă cuvintele, cum o va face și Hașdeu, de posibilele reforme în limbă sau de adoptarea unor cuvinte, ajungînd pînă la exagerările cunoscute, de italienizare a limbii românești. Înaintea lui Eliade, în Ardeal, apăruse **Gramatica** lui Ioan Alexi, (în 1824), dar gînditorul muntean lărgește sfera acestei discipline, scriind-o pe înțelesul tuturor, pentru a deveni un mijloc eficient de lucru. În **Gramatica** sa întîlnim „limba inimii și a sentimentului", cu scopul de a fi folosită de toți.

Eliade s-a apropiat simțitor de problemele epocii sale, de năzuințele și aspirațiile poporului, stăpînit de crezul iluminist al educației generale. Stăruie îndelung asupra misiunii sociale a școlii, cu sentimentul cărturarului care trebuie să lupte pentru propășirea propriului său popor. „Cît folos poate aduce națiunii această faptă, spune Eliade, se poate judeca de oricine: cultura limbei, răspîndirea cunoștințelor, mîntuirea de rătăcirile întunericului, stima străinilor și a posterității și, ce este mai mult, stima noastră către noi înșine". Rosturile școlii se leagă de înseși interesele națiunii, de formarea generațiilor în spiritul muncii și dăruirii pentru ideal. Cu acest îndemn se adresa tinerimii, „e vremea de scris, și scriți cît veți putea și cum veți putea", avînd înainte imaginea unei descătușări a națiunii prin forțele sale, puse în mișcare. Școala este chemată, în primul rînd, la formarea unui cult pentru valorile naționale, îndreptînd atenția spre cunoașterea lor, printr-o muncă sistematică și metodică. Caracterele mari ale unei națiuni, după Eliade, sînt rezultatul unor preluări continui de modele, în stare să întărească convingeri și atitudini față de lume. Ca un cronicar modern, Eliade, se întoarce la epocile de mărire și creație ale acestui popor, la mărturiile veacurilor, strînse în paginile cărților. „Fără cărți naționale, spune Eliade, fără literatură națională nu poate exista nici patrie, nici patriotism, nici naționalitate". Cu acest crez s-a îndreptat către școala națională, susținut în lucrările sale de mai tîrziu, printre care **Cîteva cugetări asupra educației publice,** definind rosturile școlii în strictă legătură cu interesele sociale și politice ale poporului din clasele de jos, în special țărănimea.

E adevărat, Eliade apreciază fenomenele vieții sociale dintr-o perspectivă filozofică, și rămîne fidel cauzei iluministe, de educare și instrucție prin școli, prin publicarea de cărți naționale, prin cunoașterea vieții înseși.

Generații întregi de gînditori s-au format în ideile lui Eliade, fiind admirat de Eminescu care îl vedea în imaginea unui sfinx, iar Hașdeu se considera un „heliadist". Școala românească îl revendica pe deplin ca un deschizător de drumuri și susținător al învățămîntului în care, din perspectivă iluministă, vedea forma cea mai înaltă a desăvîrșirii omului.

VASILE VETIȘANU

PANORAMIC

● **TINERII DIN ÎNTREPRINDERILE** „1 Iunie" și „I.M.T." au participat, nu de mult, la un concurs (organizat de Biblioteca județeană Timiș și Comitetul municipal Timișoara al U.T.C.) cu tema: „Aspecte din viața și munca poporului nostru sub conducerea P.C.R. pentru socialism, oglindite în literatura română contemporană".

● **ÎN CINSTEA CELUI DE-AL XI-LEA CONGRES** al P.C.R., U.A.S.C. din Centrul Universitar Timișoara a organizat o întîlnire cu regizoarea filmului „Întoarcerea lui Magelan", Cristiana Nicolae.

● **ÎN URMA UNEI EXPOZIȚII,** deschise în 1973 la Paris, pictorului timișorean Vasile Pintea i-au fost achiziționate, de către o cunoscută editură, două gravuri. De asemenea i-au fost solicitate cîteva lucrări de către cabinetul de stampe al Bibliotecii naționale din Paris.

● **SUB EGIDA U.A.P., CENACLUL DEVA** a deschis o expoziție de pictură și artă decorativă Mircea Senic.

● **ÎN CINSTEA CELEI DE-A 27-A ANIVERSĂRI** a proclamării Republicii, U.J.C.M. Timiș organizează un concurs literar intitulat: **„Patriei libere — partidului iubit".** Se vor acorda premii pentru proză și poezie originală (nepublicată în volum). Pot participa numai membri ai Cooperației. Lucrările pentru concurs vor fi prezentate personal de concurenți, în data de 28 decembrie 1974, ora 18 în holul Casei de mode din Timișoara.

● **ÎN CINSTEA CELUI DE-AL XI-LEA CONGRES** al P.C.R., în perioada 25 XI — 1 XII a.c., Comitetul de cultură și educție socialistă al județului Timiș, Biblioteca județeană Timiș și Centrul de librării Timișoara, organizează **Festivalul Cărții Românești.** Din program: azi la ora 17, la Libraria „Eminescu", va avea loc lansarea cărții „Realism și devenire poetică" de Livius Ciocârlie, apărută la Editura Facla.

● **ÎN CINSTEA CELUI DE-AL XI-LEA CONGRES** al P.C.R., artiști amatori din Lugoj și Făget și-au reunit programele sub genericul „Cinstim Congresul comuniștilor". Au participat nouă formații. Cu acest prilej au fost înmînate diplome formațiilor evidențiate la etapa județeană a concursului artistic dedicat celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei.

● **LUPTĂM, ÎNFRUNTĂM** gloanțele ucigașilor dar vom avea un guvern F.N.D."! sau „Beba Veche alungă fasciștii din fruntea comunei" titluri, prilej de amintire, citite în exemplare ale **Luptătorului Bănățean,** expuse în Expoziția de istorie contemporană de la Muzeul Banatului. Să nu-i uităm pe cei 7 din Jimbolia, nici manifestele-fluturaș cu importanța lor în lupta pentru un guvern democratic, nici demonstrațiile de la Reșița 1944 și Timișoara 1945, acum înaintea intrării în cea de-a patra sală a Expoziției, acum cînd atenția întregii națiuni e îndreptată spre cel mai înalt forum al său — Congresul. Pentru că în viitorul prefigurat luăm cu noi, conștient fiecare moment al trecutului.

● **ÎN CISTEA CELUI DE-AL XI-LEA CONGRES** al P.C.R., scriitorii timișoreni au participat la numeroase întîlniri cu cititorii și șezători literare: la I.T.T. la Centrul școlar profesional „Industria lînii", la Școlile generale nr. 8 și 15 din Timișoara și la Școala generală din Ianova, la întreprinderea „Banatul" din Timișoara. Au citit din lucrările lor: Anghel Dumbrăveanu, Damian Ureche, Laurențiu Cerneț, Dușan Petrovici, Anavi Adam, Ion Velican, George Drumur și Mircea Șerbănescu.

● **ÎN CINSTEA CELUI DE-AL XI-LEA CONGRES** al P.C.R. în numeroase întreprinderi și instituții timișorene au avut loc întîlniri cu membri de partid cu stagiu din ilegalitate și activiști de partid cu munci de răspundere. Menționăm întîlnirea tovarășilor Iosif Bayerle și Iosif Roth cu inginerii și tehnicienii de la IPROTIM și cea a tovarășului Gheorghe Andrița cu tinerii utecişti de la I.R.E.T.

ÎNTRE 6 ȘI 8 decembrie a.c., în municipiul Drobeta Turnu Severin se va desfășura cea de a IV-a ediție a festivalului interjudețean „Cîntec nou în Mehedinți". Festivalul, organizat în cadrul manifestărilor politice și cultural-educative dedicate celui de al XI-lea Congres al P.C.R., în scopul promovării, stimulării și cercetării realităților folclorice, este deschis atît interpreților cît și creatorilor de cîntece populare de viață nouă.

CONGRESUL UNSPREZECE

Pe trep'e de aur, i.ima mea
Va urca spre Marele Foi.
F.untea mea, acolo, inălţată va fi –
Imn intru slăvi:ea Parti:ul.i.

O nestinsă torţă singele meu va aprinde,
Un zimbru ume:ii mei vor duce.

Toată ROMÂNIA va fi ac:lo.

O:hiul timpului prin iluminare va trece.

PATRIA

Pat ia fiinţă din fiinţa mea.
Singele ei in'r-o inăl:are de v.lt.ri.
Ea fără de moarte. Singura adevărată.
Prin mine, vocea ei atinge cerul.

E iarbă de iubire şi crizantemă pe ochii mei –
Cind rouă pierdută in soare, cind linişte de amurg.

Ce să ascund in umbra glasului meu,
Ce să ridic in slavă ; totul este patria –
De jur imprejur aerul ei, lu:ina.
Cui să-i spun mai mult despre ea,
Cui să-i spun mai puţin ; totul este patria
Şi nimi: in afară şi nimic inău.tru
Decit Ea prin care eu
Imi preumblu destinul.

ION VERGU DUMITRESCU

TINERI POEŢI

IN STEAUA COMUNISTĂ

Chemare de tulnic şi daină din fluier de dor,
ţară, cu altare de poieni cum altele nu-s,
cu nume ţesut, in razele soarelui, nemuritor
şi-n steaua comunistă ce luminează de sus.

Pămint străbun, păduri nesf.rşite şi lanuri,
din fiecare şoaptă un cintec de slavă adun,
şi-n zbor indrăzneţ peste mări-bărăganuri,
lumii intregi – să ne ştie – i-l spun.

LA MARGINEA TOAMNEI

Ascult cum răsare griul in larg de cimpie.
Milioane de glasuri işi strigă trăirea din lut.
Cintec de bine, se vesteşte in toamna tirzie,
Străbate din veacuri pentru un nou inceput.

A mingiiere-mi resfir degetele prin ţărină,
Presimţind foşnetul griului sub palme,
Şi-mi pare că-aud ciocirlii cum ingină,
Imnuri pămintului şi primăverii calme...

GEORGE BERA ARĂDEANU

PĂMINTUL ŢĂRII

Lingă pămintul ţării
cit de adinc respiri
ca lingă o femeie de care
te leagă acelaşi aer.
Uneori ochiul luminează in azur
pe inaltele bolţi
dar infiorată il caută
talpa piciorului
şi strămoşii vin spre noi
cu bulgări din pămintul ţării
zvicnind in loc de inimi
Ştim atunci că-i de ajuns
să lipim urechea de glie
pentru a simţi cum se mişcă
in noi constelaţiile.

NICOLAE SIRBU

Valeriu Bucuroiu

GIND

Firesc e să trăieşti
curat
ca dimineaţa ce se trezeşte intre flori.
Firesc e să visezi
curat
ca scinteia de apă ieşită din stincă.
Firesc e să alergi
curat
ca fulgerul născut intre stele şi nori.
Firesc e să cinţi
curat
ca arcul unui pod incordat
peste ripa cea mai adincă.

FRUNZELE

Frunzele – cea mai valoroasă colecţie de timbre
din cite ştiu pe pămint,
Clasorul universului nostru pentru toate
cite-au fost, şi vor mai fi, şi mai sint !

Parcă le văd lovite de bolovani la Posada
fluierind a durere şi-mbărbătare,
Parcă le-aud doinind sub fuior de codru
un cintec haiducesc de dor de răzbunare !

Parcă le văd nuntindu-se cu cerul in
primăvara nevinovată a iubirilor,
Parcă le-aud, in munţi, lingă baraje foşnind
sub geana de jar a luminilor !

Parcă le văd inroşindu-şi obrazul de cărămida
aprinsă lingă stele,
Parcă le-aud torcind nestatornicul joc
al cintecelor mele .

DECIT UIMIREA

Mărşăluiesc cinstit, in pas sonor,
Nu am nimic de-ascuns decit uimirea
Că pot s-o iau de la-nceput
Increzător
Acolo
Unde nu incape firea.

Fotografiile de la pag. 4, 5 şi 7 reprezintă imagini din Timişoara contemporană.

Eu cred in glasul fierului de-acum
Călit in fulgerarea unor aştri
Şi bat ca in romanţe vechiul drum
Infiorat de-aceiaşi ochi albaştri !

TEZAUR

Din tezaurul meu de slove lipseşte
cuvintul pustiu
Nu ştiu să-mi acopăr ochii şi nici nu
vreau să ştiu !

Citesc pagina limpede scrisă cu
brozdele pămintului nostru cel viu
Nu ştiu să-mi acopăr ochii şi nici nu
vreau să ştiu !

Imi place culoarea definitivă, mă doare
tot ce-i străveziu
Nu ştiu să-mi acopăr ochii şi nici nu
vreau să ştiu !

Principiul meu in relaţiile cu soarele :
mai bine niciodată decit mai tirziu
Nu ştiu să-mi acopăr ochii şi nici nu
vreau să ştiu !

Crişu Dascălu

O ZI

Intrevăzuţi copaci, in.lte
Ferestre alb călătorind,
Mutaţi-mi ochiul greu spre alte
Păduri cu lacuri, ca pe-un vint,

Supt f.unze şi pămint, viltoare
Din ceru-n peşteri ro.itor,
In care, pe.tilor din mare
Asemeni, nevăzute flori

Cădesc mari arbori intr-o parte
Cu miez de flacără, ca şi
Cum din această carte
In zi s-ar mai vărsa o zi.

COPACI MIRAŢI

Vorbim, din nou, supt vara deasă,
Din care minile răzbat,
Prin ceaţa poamelor de ghiaţă,
La ţărmul lumii, celălalt.

Frunzoase nave se tresaltă
De jarul degetului nins
Şi turnurile prind să ardă,
Clocotitoare in oglinzi.

De aştri inţesatul munte
Işi lasă punţile in jos,
De unde muzici mari s-asculte
Tăcerea noastră de prisos.

George Ţărnea

NEPIERITOARELE FINTINI

Se mai zidesc din cind in cind
Pe vatra stel.l.r fint.ni
Prin care presimţim urcind
Puterea noastră de stăpini

Acolo in străfundul lor
Un ochi purificat de ploi
Veghează drumul incolor
Pe care am suit şi noi

Fintini de piatră şi de lemn
Fintini cu suflet de băut
Ne sint mereu lăsate semn
De cei inveşmintaţi in lut

Răcoarea lor se face viers
Intr-un caval dinspre izvod
Cit ne-nsoţesc cinstitul mers
Prin vama oaselor de rod

Fintini hotarnice şi-adinci
Fintini de toate cite sint
Urcate către cer pe brinci
Statornic prinse in pămint

Nepieritoare sărbători
Zidi:e intr-un cerc de foc
Fintini la care stăm datori
Cu vieţile acestui loc

Fintini de singe anonim
Fintini cu suflet strecurat
Ne pomenesc de cind venim
Pe matca unui drum curat

Sub timpla lor se odihnesc
Ai noştri toţi din tată-n fiu
Purtind prin lutul românesc
O apă cu adincul viu.

TELEVIZ

DUMINICĂ, 1

8,30 Deschiderea
8,40 Cravatele roşii.
rial pentru copii. Da
ştim şi ce nu şti d
Bucuriile muzicii. 1
jă patriei. 13,00 Alb
15,30 Magazin sporti
ne ale istoriei : Tr
16,55 Film serial.
17,45 Floarea din g
Legenda Păsărilor. l
desene animate. 19,0
19,20 1 001 de seri.
nal. 20,10 Fiecare c
Muzică uşoară cu l
nescu şi Marcel Ro
artistic : Acei oame
maşinile lor zburăto
jurnal. Sport.

LUNI, 2 dec

16,00 Telex. 16,05
săptăminii. 16,15 Im
ţara. Prelucrări de
lară in interpretarea
cea. 16,30 Emisiune
ghiară. 19,00 Tribu
1 001 de seri. 19,30 T
Ţară mindră, mind
tece şi jocuri popu
din diferite regiuni
Roman foileton.
rassi. 21,20 Revista
Tv. 22,10 24 de ore.

MARŢI, 3 de

8,30 — 12,35 Prog
neaţă. 16,00 Curs d
16,30 — 17,00 Curs
gleză. 17,30 Telex.
17,35 Legile ţării —
18,05 Film serial
Douăsprezece luni.
pentru lucrătorii d
19,20 1 001 de seri. 1
20,00 Cu documente
pe masa de lucru. E
tere. 20,20 Muzică p
fia Vicoveanca, T
Maria Marcu, Viole
Gheorghe Roşoga.
Tv. : Ciclul „Oar
noastre". Interviul.
rul şlagărelor. 22,10

MIERCURI, 4

8,30 — 12,35 Prog
neaţă. 16,00 Curs
mană. 16,30 — 17,00
bă franceză. 17,30
ruit-au gindul. Cal
1974 : Mitropolitul
turar al Moldovei.
clopedia. 18,25 Scer
lia. 19,20 1 001 de s
jurnal. 20,00 Prefaţă
istorie a viitorului.
pre ecoul lucrărilo
al XI-lea in cons
noastre. 20,15 Tele
clul „dosarele ecra
de asediu. 22,10 24

JOI, 5 dec

16,00 — 17,00 Te
Telex. 17,35 Steaua
Universitatea Tv.
socialiste. 18,35 Le
lucrătorii din ag
1 001 de seri. 19,30
Seară pentru tinere
ştiinţific. Avanpos
şi tehnicii române
menco — cintecul
22,10 24 de ore.

VINERI, 6 d

16,00 — 17,00 Te
Emisiune in limba
Intilnire cu Finla
de seri. 19,30 Telej
mânia de astăz
miine. Revistă so
20,35 Film artistic.
cu aur. 22,10 24 de

SIMBĂTĂ, 7

10,00 Micii meşt
Film serial pentru
sprezece luni. 10,50
tru toţi. 11,35 Telec
Telex. 13,35 Şap
George Enescu
Clement Marot. 14,
zin. Sportul Stude
Reşiţa ; Ungaria —
ţiuni inregistrate
R.D.G. — Belgia
European) — repriz
misiune directă de
Telex. 16,50 Caleid
artistic. 17,10 Răsu
rele indemn. 17,30
nistan — file de
porană. 17,50 V
18,30 Spre comunis
minaţi de partid.
piilor. Miini harni
de seri. 19,30 T
Teleenciclopedia.
Un şerif la New
lea din cvartet".
22,10 Săptămina sp
tilnirea de simbăt
gazin muzical-dist

TELEVI

EUGEN LUMEZIANU

REÎNTILNIREA*)

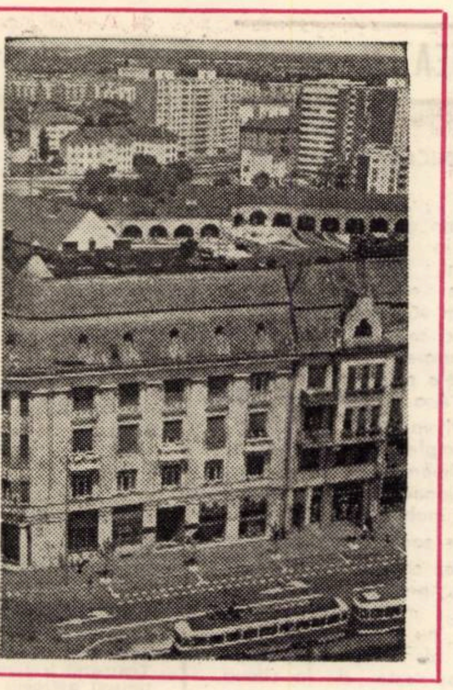

Ei tăcură mult timp, el o ajunse din urmă, totul era lăsat în paragină, creșteau bălării, mirosea a cucută, se opriră. Nu departe, un bărbat cu cămașa udă în spate lovea cu toporul la o palmă deasupra pămîntului trunchiul unui plop canadian, era un copac frumos, în vîrful tulpinei drepte, crengile cenușii-gălbui tresăreau la fiecare izbitură.

– Ai văzut... taie copacul, spuse Elena, întorcînd capul ca să nu mai vadă rana urîtă mustind de sevă, în care toporul continua să lovească.

– Dacă-l acoperă apa, moartea lui e mai nemernică. Decît putrezirea, mai bine toporul. Ideal ar fi fost să-l taie cu un fierăstrău electric, ca să nu-l ciopîrțească, dar n-are omul fierăstrău electric.

– Cu fierăstrăul obișnuit nu se poate ?

– Atîta timp cît copacul rămîne vertical, fierăstrăul obișnuit nu e bun. Numai joagărul, dar poate că omul nu vrea să împartă copacul cu nimeni.

Femeia dădu din cap, chirurgul trebuie să știe mai bine cum se poate tăia un copac. De cînd sfîrșiseră jocul cu mingea, simțea că între ei se ridicase un zid stînjenitor, Dan Băltărețu nu venise ca să-i spună cum e mai eroic să moară un plop canadian...

– Știi... m-am întîlnit acum două zile cu Miron... Eram pe Magheru și... De ce nu mi-ai spus totul la Cercani ?

– Nu era necesar. Și așa...

– S-a întors ?... Cum să se întoarcă ? ! N-avea cînd în două zile !...

– Am venit atunci, la Cercani, pentru că mi-era frică de boala copilului. Miron mă convinsese să mă duc acolo... Apropo, ce fac colegii dumitale ?

– Au rămas în spital, ce să facă ? Unul dă consultații, celălalt face radiografii... Iar oculista și-a schimbat profilul... a devenit igienistă și s-a transferat undeva... la Arad sau la Oradea, nu știu exact...

– A dezertat odată cu dumneata !

– Eu n-am dezertat. Plec în orașul meu. Nu mi-e ușor, dar trebuie să mă întorc ! M-am înstrăinat atît de mult, încît mi-e teamă că n-o să mă mai pot obișnui cu el niciodată... Elena, nu te întrebi de ce-am venit ?... Ascultă-mă, Elena... Acum ce-ai de gînd ?

– De ce mă întrebi ?

– Cum de ce te întreb ? Ce-ți pot răspunde ? Te întreb... Te văd a doua oară și pentru a doua oară am sentimentul că trec pe lîngă noroc...

– Ce cuvînt !... N-ai timp, doctore ! Curînd, curînd vei pleca pentru că mîine trebuie să te prezinți la post. N-ai timp !... Pentru minutele astea numărate nu e nevoie să știi mai mult !

Bărbatul o cuprinse de umeri, o trase spre el și o sărută îndelung, ea își petrecu mîinile pe după gîtul lui și-l sărută pînă cînd, simțind că nu mai are aer, se desprinse. Băltărețu vru s-o îmbrățișeze din nou, dar ea îi alunecă din brațe și fugi.

– De cîte ori mă vezi, faci lucrul ăsta ! protestă Elena, tîrziu

– Pentru ce s-a întîmplat la Cercani iartă-mă !... Aș vrea să-ți explic... De fapt, nu să-ți explic... să-ți spun... Pînă acum două zile, cînd l-am întîlnit pe Miron, mă mustra cugetul pentru cele întîmplate acolo, dar de acum două zile... Te iubesc, Elena îi spuse el și, luîndu-i mîna, se aplecă și-i sărută degetele, unul cîte unul. Te iubesc de cînd te-am zărit la poarta spitalului, dar tu mi-ai ascuns ce era mai important și dacă n-aș fi descoperit, întîmplător, adevărul, cine știe... Știi de ce am venit ? Ca să te iau cu mine ! .. În portpagaj avem două lădițe cu struguri pentru drum !

– Și o minge !... M-am întrebat de cîteva ori de ce întîrzii să vii... Ori de cîte ori doresc, te revăd aplecat deasupra mesei de operații, cu fruntea îmbrobonită de sudoare, avînd în față șorțul de mușama pătat de sînge...

– Credeam că mă aștepți și că nimic nu te reține aici...

– Și ? Vrei să spui...

– Nu mă așteptai !... Nu vezi, încerci să mă consolezi ! Cîtă distanță între gîndurile pe care ți le faci la volan și realitate ! Deasupra volanului totul îți apare în roz, parcă-ai privi într-o oglindă fermecată !

– Ajungînd la destinație, încrederea în tine a început să se clatine, nu ?

– Abia cînd am intrat pe străzile din O., am început să mă tem că proiectele mele pot fi și curate iluzii... Apoi am înțeles că...

– De ce nu continui ?

– Cred că n-am să te pot lua niciodată. Începuseși adineauri să-mi spui că te gîndești la mine uneori... Mă vezi lîngă masa de operații... și așa mai departe. Acela e chirurgul... dar eu, cel de azi, – înainte de a fi chirurg, sînt bărbatul... Mi-e frică să nu-ți inspir milă sau... mă rog... un sentiment asemănător...

– De ce te complici atît ? ! Ar fi frumos și romantic să mă sui lîngă tine și să ne așternem la drum. Tu Făt-Frumos, eu Ileana Cosînzeana...

– Ai dreptate ! Ce-ar spune colegii tăi dacă nu te-ai mai întoarce ! Nu, nu glumesc ! Luăm copilul și plecăm, dar casa ?... Dar adunările rămase neterminate ?... După ce termini ce ai de terminat aici, vii ? Promite-mi asta ! Promite-mi doar ! Cîteva cuvinte... o să mă mulțumesc cu-atît !... Poți să mă și minți...

Se scotoci prin buzunare, nu găsea ce căuta și Elena îi întinse o bucată de hîrtie, el o privi cu recunoștință fiindcă-i ghicise gîndurile, apoi scrise ceva și i-o dădu.

– Adresa mea, Elena.

Se urcară în mașină, motorul porni, încet-încet se îndepărtau de locul acela, așezat pe trunchiul doborît al plopului canadian, tăietorul își ștergea fruntea de sudoare cu poalele cămășii. Cînd trecură pe lîngă el, le făcu semne prietenești, rîzînd complice, ca unul care fusese, în momentele lui de răgaz, martor al plimbării lor vinovate.

– Trecem întîi pe la tine, ca să lăsăm strugurii, spuse el. Vreau să-i dau mingea lui Adrian. Modelul e cam vechi, dar o să se joace cu ea în zilele de lucru...

– Mingea ? !

Se apropiau de gară, în acel perimetru se mutase centrul de greutate al orașului : trenurile soseau încărcate cu cei care voiau să lucreze sau să-și caute norocul pe noul șantier, pe porțile gării noii veniți se revărsau aproape necontenit, în localurile vechilor prăvălii din preajmă sau în mici gherete improvizate, întreprinderile constructoare își deschiseseră oficii de plasare și de înscriere pentru școli de calificare, spre cozile formate în fața lor se îndreptau tineri îmbrăcați în haine de stofă groasă, țesută în casă, cărînd cuferele grele ale căror lacăte mari și ruginite, semănînd cu niște peceți se loveau de lemnul sonor.

– Stai o clipă ! exclamă ea peste un timp.

– S-a întîmpla ceva ?

– Mi-a venit o idee. Ce-ar fi să-l iei și pe Adrian la Constanța ? Bineînțeles, dacă nu te încurcă. Nu-mi răspunde imediat ! îl opri ea punîndu-i mîna pe gură. I-am scris mamei și ea e bucuroasă să-l țină un timp. Aici se petrec lucruri care lui nu-i fac deloc bine. În casa aia el continuă să-l aștepte pe Miron. Nu mai desenează cai, și-a pierdut cheful să mă mai bombardeze cu întrebări... I-am dat prea multe răspunsuri tulburi, prea multe r ă s p u n s u r i meșteșugite... Cred că uneori m-am și contrazis și el a înțeles că-l mint... Ce să-i răspund... Tu ce i-ai răspunde copilului care te întreabă : – Unde e tata ? – Unde pleacă orașul ? – Unde se duce casa noastră ? – De ce au fost acoperite ferestrele cu hîrtie albastră ? – De ce am strîns covoarele ? Curînd va trebui să ne mutăm... Cînd mă gîndesc la clipa aceea... Mutarea este de neînlăturat. Nu vreau să-l văd în camion, cocoțat pe grămada de lucruri și privind în gol... Oricum, cînd s-ar apropia momentul, i-aș telefona mamei să vină să-l ia... Dacă vrei...

– Nici vorbă ! spuse el, după ce mîna ei îi eliberă buzele.

Pînă cînd ajunseră la cămin și-l luară pe Adrian, apoi pînă acasă, unde Elena pregăti în grabă valiza, Dan Băltărețu vorbi tot timpul, o asigura că va conduce cu multă atenție, că va avea grijă de copil, că-l va culca devreme la un hotel bun, în București, că-i va spune povești, că-i va telegrafia și diseară și mîine cînd vor sosi... Aflînd, băiatul se bucură că va merge cu o mașină albă o jumătate de zi și încă o jumătate... Elena scrise mare, pe o foaie de caiet **SIRETULUI 20 (lîngă biserica Adormirii)** și i-o prinse cu un bold deasupra capului în parasol, îi explică de cîteva ori unde vine strada... În zadar o asigura doctorul că o știe foarte bine, ea continua să repete, ca în delir. Stăteau în fața casei, lîngă mașină, ea îl ținea pe Adrian în brațe și explica unde vine strada Siretului. Dintr-o dată se opri, îl sărută pe copil, îl ajută să se urce, apoi, stăpînindu-și cu greu lacrimile spuse :

– Trebuie să mă întorc la birou. Am lipsit prea mult !

– Vrei să iei asupra ta absurdul acestei despărțiri... spuse Băltărețu. Nu... nu despărțirea de copil, ci...

– Te înșeli. Nimic mai firesc decît despărțirea asta, spuse ea, îi prinse reverele în palme, îi petrecu o parte a hainei peste cealaltă și-l încheie la un nasture, apoi la celălalt.. Pornește ! Eu o să merg pe jos.

– Să nu-mi spui nici un cuvînt de rămas bun, îi ceru el. Te aștept să vii cînd o să poți... cînd o să vrei... Nu ne despărțim... Cel puțin eu...

– Ai grijă de copil !

Băltărețu dispăru în mașină. Elena vru să se repeadă ca să-l scoată pe Adrian de acolo, dar roțile începură să se învîrtească... O clipă se gîndi că greșise sosind în mașina lui Băltărețu, se expuse bîrfei vecinilor. Care vecini ? Ar fi dat orice ca strada să fi rămas cea dinainte, să simtă ochii celor de vizavi, ascunși de după perdele.

Porni și ea, înainta cu greu, totuși înainta, i se părea că aude pași care o urmăresc, se întorcea, dar nu o urmărea nimeni, străbătu curtea pustie a întreprinderii în fugă, mai înainte de a intra în clădire, aruncă o privire spre șoproanele năruite, care adăpostiseră cîndva mașinile casate, cînd în sfîrșit, deschise ușa biroului, scoase un oftat de ușurare, de parcă acolo ar fi scăpat de o ascunsă și mare primejdie. Nimeni nu ridică ochii din hîrtii. Așezat la biroul doamnei Toma, cu un teanc de formulare în față, Stănimir calcula concentrat, buzele lui Trăsurică și ale lui Caraulani bolboroseau cifrele operațiilor la care lucrau, aerul era închis, le ceru voie să deschidă fereastra și cei trei, fără să-și întrerupă munca, încuviințară prin mișcări ale capului. Abia într-un tîrziu, cînd reluă adunarea întreruptă de venirea lui Băltărețu, auzi glasul lui Trăsurică :

– Elena, azi e rîndul tău la apă și cana e goală. Ce naiba !

– Uitasem, se scuză ea și, luînd cana, se duse după apă.

– Las-o să curgă puțin, că țeava a început să ruginească, auzi din urmă glasul lui Caraulani.

Veni cu apa, le dădu să bea, ei înghițeau însetați, din moment ce era rîndul ei, contabilii nu s-ar fi dus să ia, fiind în stare să rabde oricît, apoi, înviorați, apucară din nou pixurile.

– Mîine e rîndul meu la apă, anunță bucuros Stănimir, strîngînd și el cu nădejde pixul între policar, arătător și mijlociu.

---

*) Fragment din romanul „BUN GĂSIT DUPĂ ADIO".

REMEMBER

Impresii de drum

Orideciteori mă aflu în Iugoslavia, sînt ispitit de gîndul de-a revedea Adriatica, această mare binecuvîntată de-o lumină albastră pe care n-am mai întîlnit-o niciunde. Însă întîmplările călătoriilor, cele neașteptate și care dau farmecul inedit al excursiilor, rareori s-au conjugat în așa fel încît să traversez Alpii dinarici, spre lumea aceea de cetăți medievale și de floră mediteraniană. Și poate că tocmai acest fapt m-a decis, într-o toamnă, să-mi sacrific prietenii din marile orașe, unde eram așteptat, revăzîndu-i numai în trecere, în scurte și frenetice popasuri, orientîndu-mă mereu către sud. A trebuit, cu toate acestea, să rămîn o vreme la Sarajevo, orașul cu o atît de pronunțată atmosferă orientală, orașul cu peste o sută de minarete, cu moschei și geamii de poveste răsăriteană, să revăd acele piețe aglomerate de-o lume pestriță și pitorească, să întîrzii pe strada aceea cu zeci de ateliere minuscule în care meșterii metalelor rare stau aplecați, de dimineața pînă seara, lîngă nicovalele lor. Am rămas îndelung în ulița aceea înțesată de barăci și căsuțe cu ferestre de-o palmă, în care poți găsi ce vrei și ce nu vrei – obiecte vechi, de la arhaicele fiare de călcat, ruginite, ciobite și de cele mai ciudate forme – căutate de amatorii de bizarerii –, de la săbii și iatagane pînă la chei uriașe, cănite și fermecătoare în inutilitatea lor tristă, evocînd grele porți și legende din secole revolute. Dar acest rai de lucruri zadarnice, cu ceasuri vechi, cu tingiri, cu lanțuri ori încuietori monumentale de porți, cu pumnale, cuie și caiele, cu căldări, cu ceainice, cu farfurii și samovare, cu cele mai felurite relicve, adunate de oriunde într-un fel de exces sau de nebunie de a răspunde tuturor amatorilor de excentricități, această uliță a zlătarilor (zlato=aur, în limba sîrbo-croată) este mai ales un imens ciorchine de vase lucrate, cu migală și artă, în aramă ori alpaca.

Treci printre tarabele acelea, vezi în semiobscuritatea atelierelor focul arzînd în vetre, auzi ciocanele lovind metalul pe nicovale, vraful de obiecte lincezește în soare, nu te întreabă nimeni nimic, nu-ți cere nimeni să cumperi ceva, ești lăsat să te uiți în voie, să iei ce vrei din grămezile acelea, să admiri, să te-ndoiești, să renunți, să revii. Poți sta în pragul atelierelor, meșterii își văd de treburile lor. Dacă soliciți ceva, meșterul se ridică de pe scăunelul lui, scotocește prin rafturi, prin unghere. Îți arată o sută de chei, sau o grămadă de ceainice sau o ladă de ceasuri străvechi. Ai impresia că prețurile sînt inventate ad-hoc și nu vei găsi nicicum explicația faptului că o cheie costă de două ori mai mult decît alta, amîndouă la fel de nefolositoare, însă la fel de frumoase. Dar posibilitatea tîrguielii este reală și adesea cumperi obiectul cerut la jumătatea sau la sfertul prețului anunțat, cu impresia că negustorul este foarte blazat și ține neapărat să-ți dea dreptate, acceptînd ceea ce îi oferi. Parcă nici n-ar exista dorința de a vinde, ci numai aceea de a-ți satisface curiozitatea ori plăcerea. Asta cînd e vorba de relicve. Cu ibricele, cu amforele, cu scrumierele, cu sfeșnicele, cu celelalte obiecte scoase din arta și magia lor, din nesfîrșitele ore petrecute lîngă nicovală, în clar-obscurul atelierelor, lucrurile se întîmplă altfel. Dar similitudini există. Deci posibilitatea tîrguielii e reală, deci plăcerea de a oscila între fanteziile prețurilor nu ți se ia. Liniștea și blazarea vînzătorilor e aceeași. Ai impresia că abia au așteptat să se-ntrețină cîteva clipe cu tine, lăsînd focul să-și agite singur flăcările, abandonînd cu destindere uneltele de lucru spre a mai privi soarele, în timp ce răspund întrebărilor, ori spre a urmări pîlcurile de porumbei peste case, ori munții pe care se văd cimitirele mahomedane și albastrele păduri de conifere.

Și rătăcind astfel prin lumea aceea, pe care o descoperi de fiecare dată altfel, mai fermecătoare, îți dai seama că timpul s-a scurs uluitor de repede, că sînt încă atîtea lucruri de vizitat, că apropierea de mare, spre care plecasei foarte decis, nu se va petrece atît de curînd, căci Sarajevo este un oraș din care nu poți pleca grăbit, un oraș care te subjugă cu ineditul lui insolit, amînîndu-ți orice dorință, prinzîndu-te în mrejele lui, ca o poveste orientală pe care trebuie s-o asculți pînă la capăt.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

PLASTICĂ

EXPOZIȚIE OMAGIALĂ

În gama numeroaselor acțiuni artistice închinate celui de-al XI-lea Congres al P.C.R. se înscrie și deschiderea expoziției plastice omagiale de la Galeriile Fondului Plastic din Timișoara. Majoritatea lucrărilor expuse se ridică la un înalt nivel de elevație, la care se adaugă viziuni și motive accentuat tematice. Fragmente simbolice de istorie victorioasă, imagini din peisajul urban contemporan, ori ale eroismului cotidian, portrete de muncitori, compoziții inspirate din truda lor monumentală, aspecte ale maselor în timpul insurecției, sînt doar cîteva dintre metaforele prezente în expoziție.

Tușa de adîncă forță plastică din grafica lui Gabriel Kazinczy, „În memoria eroilor constructori" și „În memoria eroilor insurecției", simfonia evocatoare „Electrificare" a lui Adalbert Luca, compoziția cu rezonanțe de frescă „Întîmpinare" de Gabriel Popa, lirismul modern din „Reportaj I" de Romulus Nuțiu, măreția luminoasă din „Străbunii", aparținînd lui Ion Sulea Gorj, simbolul obsedant din „Cei șapte din Jimbolia" de Friederic Schreiber, ori pictura cu reflexe de mozaic „Suită istorică" de Fr. Ferch constituie punctele forte ale expoziției.

O notă aparte picturii lui Diodor Dure și sculpturilor lui Victor Gaga. „Portret de muncitor" de Diodor Dure subliniază încă odată calitățile picturale ale artistului, prin căldura interioară pe care o degajă portretul, prin muzica tăcută a sufletului omenesc surprinsă în tonurile plastice de maximă expresivitate. Sculpturile lui Victor Gaga, „Vestitorul" și „Întîlnire", de elegantă sugestie, continuă linia ascendentă a creației și personalității artistului. Poate la o mai scăzută temperatură artistică se află lucrările „Manifestație" de Silviu Crețu Orăvițan, „Schimbul" de Vasile Pintea și „Forjorul" de Octavian Maxim.

Expoziția omagială, prin totalitatea valorilor plastice ce le conține, constituie un important eveniment artistic.

DAN UDREA

Expoziția ROBERT SCHIFF

Fără îndoială pentru cei ce cunoaște creația lui Robert Schiff, expoziția de grafică și intarsie (deschisă în sălile Studio Arte, din cadrul secției de artă a muzeului) reprezintă un pas hotărît spre calitate, spre maturizarea expresiei plastice, atît pe planul asimilării informației cît și pe planul ordonării compoziționale. Mod de explicitare al unor trăiri interioare dense, lucrările lui Robert Schiff descind din imperiul pedagogiei tipului de artă ectoplasmă, plămădită din însăși substanța de receptivitate a artistului.

În grafica prezentată, care constituie de altfel punctul de rezistență al expoziției, distingem diagrame de energie propulsivă, cîmpuri de forță obținute de forme tubulare („Alternante", „Gotică", „Accente dinamice") într-o caligramă severă care refuză adesea lirismul, dar totuși penetrante pe plan afectiv prin mobilitatea personală, dominată de impulsul vitalului. Într-o altă categorie de lucrări („Renaștere", „Ploaie fecundă", „Joc secund") artistul impune supremația vieții autonome a formelor imponderabile într-un spațiu pur, în care irizarea suprafețelor alternată cu motivul circular al cristalului, realizează o simfonie de esențe devenite lizibile.

Intarsia sau marchetarea (chiar dacă simpatia noastră nu se îndreaptă spre acest gen) se realizează cu acuratețe și precizie în compoziții generoase, care prin celebrarea virtuților raționalului ne introduc într-un univers enigmatic, obsedant („Coșmar", „Agresiune", „Goana timpului"), cu personaje grave și umbre decupate, stabilind un raport seducător între perspectivă și lecția metafizică a lui Giorgio de Chirico. Frenetica activitate a spațiului în lumina situațiilor baroce din „Carmina Burana", din „Gotică" sau „Timișoara 700", se desfășoară pe linia reabilitării intarsiei, a desprinderii din lumea artizanală, fapt care, credem, se realizează cu prisosință în creația lui Robert Schiff.

RADU MELNIC

MUZICĂ

OMAGIU

Prodigioasele manifestări muzicale difuzate la Timișoara în ultimele zile au avut drept corolar o năzuință unică : ilustrarea, la ceasul sărbătorii a elevației actului artistic zămislit aici.

Din momentele interpretative majore, voi decupa bucuria audierii în premieră a Simfoniei a II-a, din ciclul integralei Bruckner, versiunea lui R. Georgescu sugerindu-ne dintr-o densă perspectivă, ascensiunea piepticiă înspre marile epopei sonore ale compozitorului, ca limbaj, imagini, dimensiuni. Sub aceeași baghetă am audiat, săptămîna următoare, o elegantă tălmăcire a Simfoniei a II-a de Beethoven, cuplată cu Concertul de pian Nr. 2 al aceluiași compozitor. O ignorare a principiului de contrast, care a favorizat însă un concept unitar ca atmosferă. Replica solistică a lui C. Gheorghiu ne-a apărut, în acest cadru, inspirată, poate cea mai expozentă din ultimii ani. În cel de-al treilea concert, girat de același șef de orchestră, am ascultat lucrări semnificative ca Amintirile pămîntului de R. Georgescu, Rapsodia bănățeană de I. Crișan și Cantata Aurora de Enescu, avantajată de colaborarea cu corul arădean al lui D. Șerban. Am aplaudat aici și calitățile solistice ale lui O. Nicolaevici, prea rar aduse în prim-plan.

O inițiativă inspirată a avut Studioul teritorial al RTV organizînd Serile de muzică românească, prilej de a ilustra vocațiile creatoare ale lui D. Sâpcu, I. Tomi, în paralel cu etalarea unor alese forțe solistice, cîntăreții E. Duma, S. Tapuchevici, pianiștii R. Stupak, C. Condrea, G. Duma, formația Contemporanii și corul filarmonic. RTV a găzduit și concertul corului Menestrelli, într-un spectacol omagial de poezie și muzică.

Dacă vom adăuga acestora și aportul Operei – cu baletul Primăvara de C. Trăilescu și Ana Lugojana de Filaret Barbu – vom avea imaginea entuziastei pledoarii a muzicii bănățene, la ceasul fierbinte, al sfatului comunist al țării.

DORU MURGU

TEATRU

NICOLAE WOLCZ

L-am văzut în cîteva filme, în cîteva piese de teatru. Am văzut cîteva piese realizate de el. N-am văzut toate piesele și nici toate filmele în care apare. Și nici toate piesele pe care le-a regizat. Așa că acest microprofil va fi, în mod fatal, incomplet și amatoristic, sentimental și provizoriu. El pleacă de la ideea că, mai mult decît actor, regizor sau mim, Nicolae Wolcz este un om de cultură, probabil dintre cei mai multilaterali, dacă nu cel mai dotat al tinerei generații. El pornește de la cîteva spectacole, mai vechi și mai noi, montate de N. Wolcz pe scena Teatrului german din Timișoara.

Cel mai vechi dintre ele era un text din Platon, *Phedru*. Era un spectacol de idei, în care accentele cădeau pe imaginea scenică și pe imaginea–proces. Cele mai noi, *Amphitrion* și *Casa Bernardei Alba* pleacă de la ideea reteatralizării teatrului, în numele cuvîntului rostit, și al valorificării la maximum a resurselor actoricești. Investiția de inteligență, în ambele, depășește cu mult media obișnuită. Analizabile imagine cu imagine, ele pot constitui spectacole-lecție de teatru modern.

Mim și actor (nu e un pleonasm) Nicolae Wolcz e un *cercetător* într-o direcție în care rutina ucide și plafonarea ruinează, nu odată, cariere. Secondant (în film, sau în teatru) al unor actori iluștri, actorul își pune efigia sa distinctă pe fiecare dintre ele : el este personajul fragil, capabil să genereze spectatorului ideea de zbor, de fragilitate, sau de inocență. Așa cum, în puține cazuri se întîmplă.

În fond, Nicolae Wolcz, poet al imaginii scenice, rămîne un om de cultură.

V. GANEA

P.S. Aceste cuvinte trebuiau să figureze în fruntea unui interviu cu Nicolae Wolcz. După lungi discuții preliminare (despre Radu Penciulescu, Peter Brook, Levy-Straus, etc. etc.) diverse întîmplări au determinat o a m î n a r e (provizorie) a lui.

EVOCĂRI

Peisaj cultural timișorean

Cînd se va studia activitatea Teatrului Național din Cluj, în anii de refugiu (1940-1945) la Timișoara și ambianța vieții culturale din orașul gazdă, va trebui să i se rezerve un loc lui Nicolae Kirițescu, directorul de atunci, și actorului Titus Lapteș. Primul a jucat în stagiunea 1942-43, cu succes, numai repertoriu românesc, impunînd, categoric, doi dramaturgi în peisajul teatrului românesc, pe bănățenii : **Teodor Soșdeanu** („Rochia de seară"), o admirabilă și subtilă comedie, care poate ar trebui reluată și pe **I. C. Merișescu** („Aricii"), o piesă cu un real iz popular românesc, poate cea mai bine scrisă în acest gen, iar al doilea, **Titus Lapteș**, actorul care a ținut cel mai fervent legătura cu scriitorii și artiștii timișoreni. Iată ce scria prin 1945 Aurel Buteanu. **„... In istoria Teatrului Național din Cluj, timpul petrecut la Timișoara va figura totdeauna însoțit de sentimentul de recunoștință pentru ospitalitatea bănățeană ...",** iar Virgil Birou adăuga : **„... seara, îmbrăcați în tunici de tribuni își vărsau potopul vrerilor din piept cei oprimați mărturiseau un crez în „Vlaicu Vodă" alungînd — simbolic — pe streinii furișați în glie românească ... Oh, artiștii Teatrului Național din Cluj, aceste admirabile suflete pline de entuziasm, de ideal, au fost cu noi, cu bănățenii, în toate zbuciumările noastre ...".** Dintre aceștia, Titus Lapteș era pe scenă în rolul „tatăl" din **În slujba țării**, adaptare făcută de el după H. Levedan, în „Focas" (Bizanț), „Teodul" (Cruciada copiilor), „Vulpașin" (Domnișoara Nastasia), „Mihai Varlaam" (Surorile Aman) etc. În **Vulpașin**, avînd-o alături pe Magda Tilvan în Nastasia, una din cele mai tragice perechi din dramaturgia românească, cînd spunea : „dați băutură la oameni", o spunea cumva strigat, anume ca să-și ascundă durerea și îndoiala, convins fiind, în sinea lui, că fericirea alături de Nastasia nu-i va fi dată. A fost unul din cei mai frînți Vulpașini pe care i-am văzut, tocmai pentru că Titus Lapteș juca lucid, într-o epocă în care nu se prea puneau astfel de probleme. Cu cît a trecut și trece vremea, Titus Lapteș se arată a fi fost un actor foarte personal, prin masivitate, energie, duioșie și durere, peste toate așezîndu-se o tentă de luciditate, care-i sporea durerea. Lucrul acesta l-a realizat și în **Teodul** din **Cruciada copiilor** (Lucian Blaga a asistat la premieră). S-a scris despre acest spectacol, înțeles și iubit, defăimat și negat. Vremea a trecut și el și-a ocupat locul cuvenit în spectacologia noastră, prin pana lui Petru Comarnescu și a lui **Andrei A. Lillin** care nota : **„... Cheia de boltă a acestei falnice clădiri de artă (este vorba de spectacol) a dat-o dl. Titus Lapteș în rolul deosebit de dificil al lui Teodul călugărul care a lăsat să se întrevadă pe deplin puterea „cuvîntului" care a dominat obsedant lumea creștină medievală ...".** Este izbînda lui Titus Lapteș, a Nunuței Hodoș și a Mariei Cupcea, în **„neuitata Cruciadă a Copiilor ..."** cum i-a spus și mai tîrziu, tot într-o gazetă timișoreană, același Andrei A. Lillin.

Actorul clujean Miluță Lapteș, fratele lui Titus, deține în original, un mic act, duios și prin semnăturile atîtor personalități, care azi nu mai trăiesc, cît și prin visul lor, din acei ani ai războiului :

Act constitutiv

Se înființează **Teatrul Liber** pentru spectacole dramatice în timpul verii.

1. Toți iscălitorii acestui act sunt directori ai noului teatru.

2. Pentru capital, se va căuta un Mecena. Se va îngriji de găsire dl. I. Stoia-Udrea.

Aprilie 1942

(semnează) Romul Ladea, Virgil Birou, **Titus Lapteș**, Ion Stoia-Udrea, Dorian Grozdan, Petru Sfetca, Nae Dimitriu.

Cum să nu-ți aduci aminte de aceia care făceau parte din cafeneaua literară : Ladea, Virgil Birou, Ion Stoia-Udrea, Zeno Vancea, Catul Bogdan, Podlipny, Titus Lapteș, Ștefan Braborescu ..., de Gr. Popiți, de tinerii N. Țirioiu, Mircea Șerbănescu, Al. Jebeleanu etc. Ilie Ienea, insolitul, publicase **„Ard luminile în Vitoi" și avea gata o altă carte „Ceruri noi", Virgil Birou „Oameni și locuri din Căraș", Ion Stoia-Udrea tipărea admirabila tălmăcire „Negrii sub zgîrie nori", Ladea modela la „Mama" și „Iovan Iorgovan",** Podlipny lucra, delicatul Catul Bogdan își completa opera, tinerii : autorul dramatic de viziune tragică românească de mai tîrziu N. D. Pârvu, Liviu Giurgeca, mort prea de vreme, Andrei A. Lillin, poeta Elvira Damian, un deosebit talent, și subsemnatul, ne făceam ucenicia cum puteam.

ION OLTEANU

RECORDING

● CIVILIZAȚIA SUNETULUI permite astăzi o multitudine de modalități care pot însufleți considerabil emisiunile radiofonice. Studioul teritorial din Timișoara devine din ce în ce mai mobil și în deplasare. Sălile sînt mai calde decît cabinele „tehnicului", imprimările, pentru a fi corecte, interesante, necesită măiestrie, fantezie. Spectacolele de poezie, înregistrate, prelucrate reprezentau un pas spre transmisiile în direct. Și iată că, paralel cu stagiunea permanentă de poezie și muzică, sala Liceului „Ion Vidu", excelent dotată din punct de vedere tehnic și acustic, este gazda unei mult așteptate inițiative : „Serile de muzică" în direct expresie a maturizării unui colectiv redacțional.

● SE ÎMPLINEȘTE ÎNCĂ O DORINȚĂ mai veche a cititorilor noștri și a ascultătorilor studioului teritorial de radio și televiziune : un top comun cuprinzînd vreo 5 piese românești. El va apare în cadrul „Recordingului" nostru și se va radiodifuza. Corespondența se va trimite pe adresa revistei și a studioului, cu talonul decupat. Și vom acorda, bineînțeles, premiile de rigoare.

L. B.

SILUETE

GÎNDURI LA LICEUL SILVIC

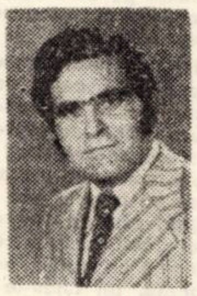

Într-un cadru natural adecvat, la Pădurea Verde, între pomi și plante exotice, se află Liceul silvic. Aici l-am întîlnit pe profesorul-maistru Ion Buruiană, într-un atelier în mijlocul elevilor ...

... La noi se preconizează la treapta I-a de liceu ca elevii, pe lîngă meseria lor de bază, să facă și practică în atelierul școlii pentru a-și dezvolta cunoștințele și în alte domenii de activitate. Elevii noștri se pregătesc pentru a deveni silvicultori, dar mulți dintre ei vor să mai cunoască și altceva, în atelierul pe care vreau să-l dezvolt, să-l modernizez. Am experiență în acest sens, pentru că am lucrat 10 ani la Grupul școlar Electromotor, unde atelierul de electrotehnică era foarte căutat de către elevi.

Aș dori să le dezvolt acestor viitori silvicultori aptitudinile spre mecanică, spre tehnica fierului forjat în primul rînd. Apoi, pentru a le dezvolta gustul pentru frumos, doresc să-i inițiez în artizanat și desen. Am procurat și procurăm în continuare aparate, instrumente, scule, necesare orelor de practică. În primăvară, aici, în cadrul liceului, vom confecționa niște sere, tot un experiment pentru atracția copiilor, pentru a le modela spiritul gospodăresc. Dar cel mai important lucru, și mai apropiat meseriei de silvicultor, este inițierea lor în arta populară, în speță arta decorativă. Ei vor cunoaște foarte bine esențele de lemn, le voi procura dălți pentru sculpturi miniaturale, îi voi iniția să iubească frumusețea liniei și formelor. Aceasta pentru că și eu am această pasiune. Și vreau s-o dăruiesc mai departe tinerilor silvicultori.

DAMIAN URECHE

● LECTURI ●

Tudor Arghezi

ARS POETICA

(Ed. Dacia – 1974)

Culegerea de articole (tablete, note, polemici) pe care a întocmit-o — cu o prefață retorică și filozofantă și cu unele idei preconcepute — Ilie Guțan în colecția **Restituiri** (Editura Dacia 1974) se dovedește utilă și necesară în conturarea spirituală a personalității creatoare a lui Tudor Arghezi, chiar dacă ea nu adună toate mărturisirile marelui poet. Poet al cuvîntului, deci al meșteșugului lingvistic, Arghezi n-a fost un teoretician, cu atît mai puțin un „critic latent", dar avînd o adîncă și sobră conștiință a vocației sale și un gust nešovăielnic și pur al valorii estetice, el a descoperit anumite certitudini psihologice, pe care n-a ezitat să le formuleze și să la susțină cu fervoare intelectuală de subtil ideolog. Arghezi a fost un moralist nedisimulat în substanța sa sufletească și a trăit poezia ca o ipostază pretutindenească a frumuseții morale, mărturisită de cuvînt, ca instrument material de potrivire cu această trăire. De aceea putea afirma cu tărie că : **„Poezia e însăși viața ; e umbra și lumina care catifelează natura și dă omului senzația că trăiește cu planeta lui în cer".** Poetul are, în plus, pe lîngă emoția general umană a acestei frumuseți, „harul expresiunii", talentul de a cristaliza în vers starea sufletească a descoperirii cîntecului lăuntric, intensificat de „ambianța tăcerii". „**Poezia** — spune Arghezi în altă parte — **rămîne orișicum limba interioară a sensurilor și a cuvintelor**", cu remarca paradoxală că **„într-o limbă sînt mai multe soiuri de limbi"**, realitate care derutează critica literară, dar nu și pe poeți. Nefiind joc sau divertisment, poezia devine o vocație chinuitoare a unui meșteșug care nu se poate însuși deplin și nici abandona, deci se transformă în datorie morală. T. Arghezi a știut întotdeauna, cu violență și autoritate, să-și apere misiunea și talentul, în ciuda faptului că n-a vrut sau n-a putut să le explice.

NICOLAE ȚIRIOI

BIOGRAFII CONTEMPORANE

„Toată viața mea e legată de Institut"

● ÎN DIALOG CU CONF. DR. ING. COLETA DE SABATA

A absolvit Politehnica, Facultatea de electrotehnică, în 1957. De atunci lucrează la catedra de fizică a institutului ; la treizeci de ani. doctoratul, la treizeci şi doi, conferenţiară. Autoare a numeroase lucrări ştiinţifice, publicate în revistele din ţară şi străinătate, comunicări la congrese europene. Membră, din Timişoara, a Societăţii europene de fizică.

Discutăm intr-un laborator de acustică, printre viori şi violoncele. Interlocutoarea – Coleta de Sabata. Cînd o intreb de activitatea sa, imi spune că toată viaţa ei este legată de institut ; „am intrat aici la şaptesprezece ani şi, vedeţi. n-am ieşit încă" ...

– Cînd eraţi studentă, care era raportul dintre băieţi şi fete în promoţia dumneavoastră ?

– Eram o sută treizeci în an şi, nici nu-mi vine să cred, numai şase fete ! Din cele şase, trei sîntem conferenţiare aici, la Politehnică.

– Astăzi care este proporţia ?

– Procentul fetelor, la inginerie chimică, de pildă, este de cincizeci la sută, la celelalte facultăţi. cam un sfert.

– Sinteţi cadru didactic, cercetător. Aţi avut vreodată sentimentul că munca ştiinţifică este incompatibilă cu condiţia de femeie ?

– Nu, cituşi de puţin, niciodată. Nu sufăr de niciun complex de inferioritate ; e nevoie, recunosc, de anumite calităţi ; cum e, de exemplu, spiritul organizatoric, dar acestea aparţin omului, în general. le posezi sau nu. Dar asta-i o altă poveste.

– Soţul ?

– I-am fost studentă în anul II. În anul III ne-am căsătorit. Era asistent pe-atunci.

– Faptul de a vă fi căsătorit cu un om cu preocupări asemănătoare v-a stimulat ?

– Da, foarte mult. Discutăm fizică ; discuţii pasionante, totdeauna mai mult decît un schimb bilateral de informaţii. Profesor, el predă bazele teoretice ale electrotehnicii, o disciplină frumoasă şi el e foarte talentat, mult calm, mult tact. Pentru mine, el e prietenul pe care te poţi intotdeauna bizui.

– De la cine aţi cucerit interesul pentru fizică ?

– Da la profesorii mei Alexandru Cişman şi Petru Lamoth. Ceea ce am invăţat de la ei, n-aş fi putut descoperi singură. Gîndul meu se reintoarce la ei, cu recunoştinţă. Se zice : profesorul cutare a făcut o şcoală. Dar ce inseamnă asta ? Înseamnă o tradiţie. A preluat ceva şi a transmis altora care, la rindul lor, vor preda ştafeta mai departe. Sînt mindră de institutul nostru, mă simt aici ca intr-o familie unită. Toată viaţa mea e legată de el. Faptul că mi s-a arătat încredere, mă ajută şi-mi dă un sentiment stenic.

– Despre studenţii dumneavoastră ce-mi puteţi spune ?

– Predau la anii I şi II, la secţia de calculatoare electronice. Am ore de curs, de seminar, de laborator, cu 120 de studenţi. Pot să vă spun că ei sînt foarte harnici, inteligenţi, receptivi şi interesaţi în dobîndirea cunoştinţelor, vin bine pregătiţi încă de pe băncile liceului. Putem avea încredere în ei, majoritatea sînt tineri serioşi. Recent, am primit o instalaţie nu prea pusă la punct şi am incredinţat-o la doi dintre ei. Gestul meu i-a stimulat. De altfel, eu ţin seminarii problematizate, speciale, şi contribuţia studenţilor e consistentă, purtăm discuţii despre ciber-artă, despre teoria relativităţii ...

– Ce probleme de cercetare ştiinţifică vă preocupă în chip deosebit ?

– Magnetismul. De altfel, acesta e şi profilul catedrei noastre, sîntem magneticieni, realizăm pelicule feromagnetice şi inducem în aceste materiale diverse proprietăţi, care le fac utilizabile pentru blindaje magnetice, memorii, protecţia anticorozivă. Şi nu numai că le realizăm, ci, bineînţeles, le încadrăm şi teoretic. Doctoratul mi l-am susţinut cu magnetismul peliculelor subţiri.

– Aveţi relaţii cu industria ?

– Ştiţi că şcoala politehnică timişoreană are, prin tradiţie, rădăcini adinci în practică. Relaţiile noastre cu industria sînt foarte strînse. Personal, mă simt utilă cînd fac un prototip, un aparat pe care îl folosesc oamenii. Avem contracte colective cu U.T. 30 Decembrie, Arad, cu I.M.T. Toată lumea pune umărul. Mergem şi în deplasare. Dacă realizezi un aparat, trebuie să intri în atmosfera de fabrică. Am făcut o instalaţie electro-optică pentru industria textilă, acum lucrăm la un contract cu Institutul de cercetări pentru tehnică de calcul. Prima dată cînd am reuşit să realizăm un prototip pentru uzinele arădene, a fost o sărbătoare, tot colectivul ne-am pozat.

– Vă ajunge timpul pentru toate, stimată Coleta De Sabata ?

– Nu, nu sînt mulţumită. Timpul e foarte scurt şi or trebui să studiez, să citesc mai mult. Fizica e neasemuit de frumoasă, dar, vai, e atît de vastă, studiezi, studiezi, şi niciodată nu ajungi să ştii destul. e fascinantă, vă rog să mă credeţi ...

VALENTINA DIMA

RESTITUIRI

UN SCRIITOR BĂNĂŢEAN : MIHAI GAŞPAR

Editura timişoreană **Facla** a avut buna iniţiativă de a readuce, în circuitul valorilor literare, opera lui Mihai Gaşpar. Sub titlul de **Fata vornicului Oană**, un florilegiu din opera lui Gaşpar, ne prezintă romanul cu acelaşi nume şi cîteva din povestirile şi schiţele scriitorului bănăţean. Pătrunderea în universul operei e considerabil înlesnită de studiul introductiv, comprehensiv, doct, judicios, semnat de George C. Bogdan şi Doina Bogdan Dascălu. Valorificînd izvoare inedite (corespondenţa scriitorului), ca şi bibliografia mai nouă, dezvoltată pe marginea scrierilor lui Gaşpar, studiul e o contribuţie remarcabilă la aprecierea scriitorului, de pe poziţiile exegezei contemporane a operei literare. Autorii introducerii (aceasta e, cred, principala calitate a cercetării) reuşesc să menţină o cumpănă dreaptă între preţuirea, precumpănitor istoric culturală a scrierilor lui Gaşpar şi exigenţele actuale, într-o firească evoluţie, a gustului şi sensibilităţii estetice.

Opera lui Gaşpar merita, cu prisosinţă, să vadă, din nou, lumina tiparului. Istoria literară ştiinţifică, de sorginte marxistă, nu poate ignora complexitatea problemelor pe care le ridică valorificarea moştenirii literare. Reeditarea lui Gaşpar cîştigă o dublă semnificaţie ; pe de o parte, ea apare ca un necesar act de cultură, o valorificare a moştenirii literare bănăţene ; pe de altă parte, ea ne oferă plăcuta surpriză a redescoperirii unui scriitor care, în pofida limitelor fireşti ale operei sale, şi-a adus aportul modest, dar nu lipsit de însemnătate, la patrimoniul literaturii române.

Ca scriitor, Gaşpar a pivotat în orbita de influenţă a sămănătorismului, a personalităţii proeminente a acestui curent, Nicolae Iorga ; relaţiile cu Iorga au fost personale, apropiate, cordiale. Primordialitatea etnicului asupra esteticului, idee pilot a sămănătorismului, a găsit o rezonanţă specială în opera scriitorului bănăţean.

Fata vornicului Oană, principala operă a lui Gaşpar e un roman istoric. Într-o primă versiune, romanul a apărut, încă în 1910, în foiletonul ziarului din Lugoj, **Drapelul.** Nu e lipsită de semnificaţie aplecarea scriitorului bănăţean spre epoca de aur a istoriei Moldovei. La celălalt capăt al pămîntului românesc, pe atunci pe nedrept despărţit de hotare vremelnice, un bănăţean se apleca, cu cucernicie şi dragoste, asupra îngălbenitelor file de timp ale istoriei Moldovei. Cititorii din Banatul de odinioară întîlneau, în evocarea istorică din foiletonul **Drapelului,** timpuri de glorie care nu era numai a Moldovei, ci a întregului neam românesc.

E adevărat – studiul lui George C. Bogdan şi al Doinei Bogdan Dascălu — o dovedeşte cu prisosinţă, — că valoarea artistic literară a romanului e, pe alocuri, ameninţată. În pofida acelor limite, **Fata Vornicului Oană** cuprinde nu puţine pagini realizate artistic. Aprecierea romanului trebuie să fie făcută ţinîndu-se seama şi de evoluţia romanului istoric românesc, aflat, la începutul secolului, în stare genuină. Gaşpar, pe de altă parte, nu este un scriitor profesionist în deplinul înţeles al cuvîntului. Ca scriitor, s-a format mai mult singur într-o vreme cînd, în Banat, preocupările în această direcţie erau puţine şi slabe. Contactul cu literatura românească din ţara veche, prin mijlocirea publicaţiilor care scăpau de controlul cenzurii maghiare a timpului, nu putea decît parţial suplini lipsa unei vieţi literare a provinciei. Dincolo însă de limitele, istoriceşte explicabile, opera lui Gaşpar îşi afirmă o valoare care e departe de a stîrni doar interesul istoricului literar. Nici chiar schiţele şi povestirile sale, mai nerealizate, nu pot avea doar semnificaţia unui document de arhivă. Plăpînde, stîngace, există totuşi eforturi notabile în aceste proze, de a surprinde farmecul, atmosfera specifică, poezia dulce şi şăgalnică a acestui colţ de ţară. Iată argumente îndestulătoare (cred) care legitimează, pentru cititorul de azi, curiozitatea de a-l „redescoperi" pe Mihai Gaşpar.

TRAIAN LIVIU BIRĂESCU

REVISTA ECONOMICĂ

(Apare în fiecare vineri)

● **REVISTA ECONOMICĂ.** Un mijloc de informare asupra problemelor ce confruntă economia modernă şi de formare a gîndirii economice.

REVISTA ECONOMICĂ. O cale de perfecţionare continuă prin contactul cu cele mai noi metode şi concepte de conducere, planificare, organizare, prognoză, marketing, informatică – un instrument de lucru indispensabil specialiştilor din economia modernă.

● **REVISTA ECONOMICĂ.** O sursă de referinţă în bibliografia economică la dispoziţia tuturor cadrelor din invăţămînt, studenţilor şi elevilor, precum şi celor antrenaţi în programe de perfecţionare profesională şi în învăţămîntul politic.

● **REVISTA ECONOMICĂ.** Un barometru al evoluţiei conjuncturii economice internaţionale, o reflectare a tendinţelor economiei mondiale în opinia unor specialişti de prestigiu.

Abonîndu-vă la **REVISTA ECONOMICĂ** pe anul 1975 vă asiguraţi primirea ei cu regularitate. Preţul unui abonament este : 260 lei pe an, 130 lei pe semestru, 65 lei pe trimestru.

REVISTA ECONOMICĂ – Bucureşti, Calea Dorobanţilor, nr. 11–25, cont I.S.I.A.P. nr. 64.03.01.53 – B.N.R.S.R. filiala sector I Bucureşti.

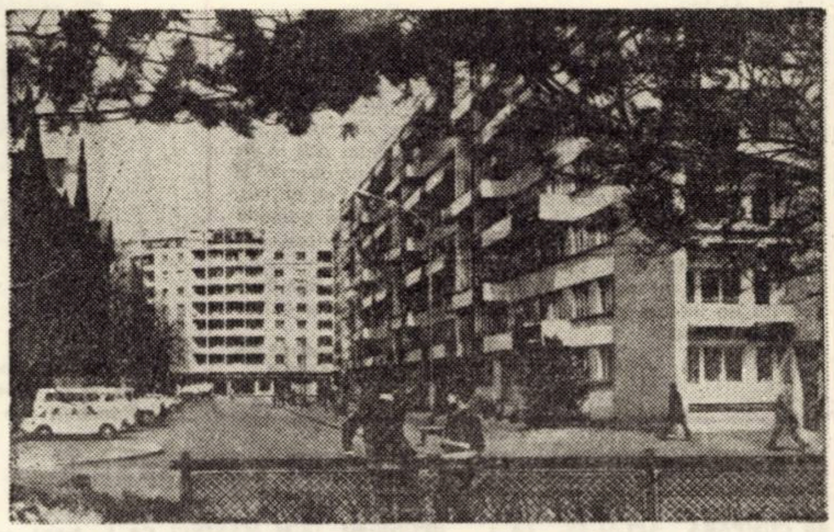

TEZAURE ALE BIBLIOTECII

CRONICA LUI ANTONIO BONFINI

În anul 1484, se prezenta, la Curtea lui Matei Corvin, umanistul italian Antonio Bonfini, oferindu-şi serviciile sale de istorie regelui şi reginei Beatrice. Bonfini a stat la Curtea lui Matei pînă în anul 1502, cînd moare, şi a scris în această perioadă cea mai importantă operă a sa : „RERUM HUNGARICARUM DECADES", tipărită pentru prima oară la Basel, în anul 1543, la Cluj în 1565, la Basel în 1568, la Köln în 1690 şi la Lipsca în 1771. În această carte, cunoscută istoricilor Bonfini descrie istoria Ungariei din cele mai vechi timpuri, ocupîndu-se cu deosebire despre viaţa şi faptele lui Matei Corvin, aducîndu-i cele mai puternice elogii. Bonfini este unul dintre primii istorici care aduce dovezi categorice despre latinitatea limbii române şi despre continuitatea daco-romană, aducînd, în acelaşi timp, bogate ştiri despre Transilvania, Moldova şi Ţara Românească. Cartea este un adevărat izvor de cunoştinţe despre viaţa lui Iancu de Hunedoara, Paul Chinezu, despre lupta şi contribuţia lor împotriva invaziei otomane în Europa.

Biblioteca judeţeană Timiş deţine ediţiile din 1568 şi 1771. Ne îngăduim să cităm — nu fără emoţie — constatările făcute acum 500 de ani de către eruditul umanist italian, privind originea limbii române şi a poporului român, constatări neschimbate pînă în zilele noastre. „Valahii — spune Bonfini – sînt născuţi din romani, precum o mărturiseşte pînă astăzi limba lor ; care trăind de atîta vreme între neamuri de barbari nicicum nu i-au

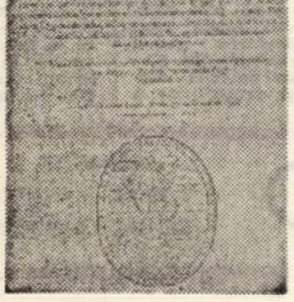

putut dezrădăcina. Aceştia locuiesc pe care locuri au locuit odinioară dacii şi geţii. Căci din legiunile şi din coloniile lui Traian şi a altor împăraţi romani pe care le-au adus şi le-au descălecat în Dacia se trag aceşti valahi". (Rerum Hungaricarum ..., Basel, 1568, Decadis II, Liber VII, p. 304, 305.

Despre Vlad Ţepeş, Bonfini notează : ... a fost un bărbat drept şi cuvios şi un comandant foarte viteaz în toate războaiele care cu puţine oşti, însă cu mare curaj şi înţelepciune, precum şi cu înalta virtute a soldaţilor săi a susţinut mult timp războiul turcilor care abia puteau să-l susţie toţi creştinii împreună, peste părerea tuturor, fără vre-un ajutor străin, şi-a pierdut prin neîncetatele războaie atîţia oameni din provinciile sale încît abia mai rămăseseră oameni să lucreze ţara". (Dec. III, Lib. 6).

Opera lui Bonfini a fost cunoscută cronicarilor şi istoricilor români începînd cu Miron Costin, stolnicul C. Cantacuzino, D. Cantemir etc., dovadă că aceştia îl citează la tot pasul. Miron Costin îl aminteşte printre scriitorii „carii pomenesc de descălecatul cel dintîi a ţării noastre şi Ţării Munteneşti". Stolnicul, care îşi începe opera de la străvechii locuitori ai Daciei : geţii şi dacii întrebuinţează cele mai diverse izvoare printre care şi istoria lui Bonfini, care „ ... oarecaş deosebire face între Dachia şi Gheţia, zicînd Dachii gheţilor rudă sînt, de vreme ce şi unii şi alţii aceeaşi limbă au şi dentr-un loc cînd au ieşit, au ieşit şi au venit într-aceste părţi" (Stolnicul C. Cantacuzino : Istoria Ţării Românesti ..., Craiova, f.a., p. 9, 10). Dintre toţi, însă, D. Cantemir aduce cele mai profunde elogii lui Bonfini, ba chiar s-ar fi exprimat că atît a răsfoit cartea lui Bonfini pînă a făcut-o ferfeniţă. Pentru ilustrare dăm următoarea referinţă : „Ce aceste, carile zicem, pentru ca să nu cumva (să) socotească cineva, că sînt cuvinte din voia, şi pohta noastră alcătuite, iată martur vom aduce pe Anton Bonfin, om străin, şi ungurian, carile, cu deschise cuvinte zisele noastre întărind, zice : „Românii cari din romani sînt născuţi, care, limba lor şi astăzi mărturiseşte, macar că între multe şi deosebite neamuri au stătut ..." (Hronicul, ... 1901, p. 464).

Chiar dacă Bonfini a făcut unele exagerări în descrierea evenimentelor petrecute în timpul vieţii sale, favorabile pentru Curtea la care a trăit, lucru foarte firesc, lucrarea sa rămîne ca un document de mare valoare pentru istoria poporului român, de care nu se poate lipsi nici cercetătorul modern.

FLORIAN MOLDOVAN

Cu Zbigniew Szuperski

Entuziast și fin traducător al literaturii române in Polonia, Zbigniew Szuperski ne-a vizitat țara pentru a culege materiale in vederea publicării unei monografii turistice a României și noutăți din literatura română...

– Ați mai fost in România ?

– Am trecut pentru prima oară frontiera României în luna septembrie a neuitatului an 1939, in nesfirșitul val de emigranți polonezi, nevoiți să-și părăsească in grabă țara bombardată nemilos de invadatorii hitleriști. Aveam atunci doar 16 ani. In primăvara anului 1940, mă aflam la Turnu Severin, care mi se părea cel mai frumos oraș din lume ; și-așa mi-a rămas intipărit în memorie pină azi. N-am să uit niciodată că în anul 1941 mi-am dat bacalaureatul la Liceul Traian, unde se țineau cursuri speciale in limba polonă, pentru copiii emigranților. În anul 1942, împreună cu un grup de prieteni, am plecat la București, pentru a continua studiile la Universitate

– Așa se poate explica, deci, cunoașterea perfectă a limbii române...

– Nu știu dacă mai stăpinesc la perfecție limba lui Eminescu. E-adevărat că vreme de peste 25 de ani am putut uita foarte mult, după cum pot afirma cu toată sinceritatea că, odinioară, vorbeam românește așa cum vorbesc acum polona, ajutat fiind, probabil, de faptul că in tinerețe s-a putut reține cu o mai mare ușurință muzicalitatea limbii dumneavoastră, multe din nuanțele in care este atit de bogată.

– In citeva cuvinte, ce fapt v-a rămas mai adinc întipărit in memorie din prima ședere in România ?

– Intrebarea nu-i deloc ușoară. Dacă ar fi să răspund intr-un singur cuvint, aș spune **ROMANUL.** N-am să uit niciodată oamenii simpli, oamenii demni, prietenoși, deschiși, darnici și mărinimoși, care ne primeau cu brațele deschise în casele lor modeste, în care erau destul de strimtorați ei inșiși uneori, oamenii alături de care am trăit, am muncit, ne-am bucurat și ne-am intristat, în mijlocul cărora am trecut prin cel mai groaznic coșmar din istoria omenirii. Figurile lor au în mintea mea valoarea simbolului numit **UMANITATE.**

– Și ce ați tradus ?

– Nu atit de mult pe cit aș fi putut face și pe cit mi-aș fi dorit. Mă impac însă cu gîndul că niciodată nu-i prea tirziu. Mi-au apărut, însă fragmente, din **Șatra** de Zaharia Stancu, din proza lui Al. Ivasiuc, N. Jianu și alții, **Năpasta** de I. L. Caragiale, iar sub tipar la Editura PIW se află **Prins** de P. Popescu. Sînt foarte bucuros de reușita unor traduceri din creația lui Lucian Blaga, din care doresc să public o culegere. Cele apărute în presa literară poloneză, **Kultura, Zycie literackie, Literatura na swiecie** etc., au plăcut foarte mult. Aș incerca o mare satisfacție, dacă aș putea contribui la o mai bună cunoaștere a acestui mare poet in Polonia. Am mai tradus pentru presa literară ori pentru alcătuirea unor emisiuni de poezie românească la radio poezii din Bacovia, Tudor Arghezi, M. R. Paraschivescu, Nichita Stănescu, Florența Albu, Aurel Rău, Marcel Mihalaș. Mult timp am tradus la lucrarea **Presa muncitorească și socială din România,** din care au fost tipărite ample fragmente. Am pregătit o lucrare cu caracter bibliografic, pe care aș dori să o public, referitoare la răspindirea literaturii române în Polonia, în veacul al XIX-lea și al XX-lea.

– La ce concluzii ați ajuns in acest domeniu ?

– Pe scurt, in materialul cules de mine privind receptarea literaturii române in Polonia rezultă că in ultimii ani a sporit în mod simțitor numărul titlurilor traduse din literatura dvs., cit și a lucrărilor originale consacrate României. Lucrări de proză și de poezie românească sint din ce in ce mai des intilnite atit în librării cit și în paginile presei literare. Dramaturgia și muzica sint însă destul de slab cunoscute. Pot afirma, cu toată convingerea, că nu lipsesc în Polonia oamenii sincer interesați în cunoașterea culturii românești, îndeosebi a literaturii. Cu prilejul recentelor vizite făcute în România m-am convins încă odată că și în România există un interes viu pentru cunoașterea valorilor culturale poloneze.

Interviu realizat de NICOLAE MAREȘ

Mesageri străini ai literaturii române peste hotare

„O OPERĂ DEDICATĂ LIMBII ȘI LITERATURII ROMÂNEȘTI"

DR. JINDRA HUŠKOVA

S-a născut la Praga in 12 februarie 1898 ; și-a făcut studiile liceale și universitare tot la Praga, absolvind in 1919 Facultatea de litere. Intre 1919–1920, a studiat la Universitatea din București. In 21 aprilie 1925 își susține doctoratul la Praga. Intre 1921–1952 a funcționat ca bibliotecară la Universitatea și Politehnica din Bratislava, predind, și lecții de limba română la Facultatea de Litere și Filozofie din Bratislava. In 1953 este incadrată in postul de asistentă, in 1955 conferențiar, in 1968, profesor la catedra de limba și literatura română a aceleiași facultăți. Este decorată cu „Meritul cultural cl. I" pentru servicii culturale aduse României.

CU DR. JINDRA HUŠKOVA, PROF. UNIV. DE LIMBA ȘI LITERATURĂ ROMÂNĂ LA BRATISLAVA

Am găsit-o pe Jindra Huskova in camera de lucru, invadată de cărți, de reviste, de manuscrise. O cunoșteam de mulți ani și-i cunoșteam mai ales opera dedicată, aproape in întregime, limbii și literaturii românești. Elevă a lui Ovid Densușianu (cu care a avut

o lungă și interesantă corespondență), a lui Nicolae Iorga, a lui Dimitrie Onciul, Jindra Huškova a studiat în România și ne-a vizitat țara aproape în fiecare an.

Pentru că traducerile sale din literatura română și cercetările sale romanistice și românistice (cum ii place să spună) pot fi ușor enumerate intr-o bibliografie, am rugat-o pe interlocutoarea noastră să ne vorbească de anii de studenție, de personalitățile pe care le-a cunoscut, de proiectele sale literare și, desigur de relațiile literare româno-slovace

– Citeva amintiri despre anii de studiu in România și despre personalitățile române de atunci care v-au atras mai mult.

– Am venit din Praga in România, in 1919, inarmată cu scrisori de recomandare din partea profesorului I. Iarnik către Dimitrie Onciul, Nicolae Iorga și Ovid Densușianu. Am călătorit 13 zile, stînd și in picioare și pe scara vagonului : trenurile mergeau greu pentru că războiul nu se încheiase definitiv. Pe Nicolae Iorga l-am așteptat la redacția revistei **Neamul românesc,** undeva pe lingă Cișmigiu. Eram emoționată, mă gindeam dacă marele profesor va veni sau nu, dacă are timp pentru o studentă ca mine (aveam 22 de ani), dar Iorga a venit exact la ora anunțată, ora 12, m-a chemat, a citit scrisoarea și m-a trimis la decanat, spunindu-mi că voi avea casă și masă la un cămin de studente pe strada Sfinții Voievozi. In aceeași zi am fost la decanat, la Onciul, și m-am înscris la cursuri, iar la ora 5 p.m. l-am intilnit pe Ovid Densușianu.

Pot spune că am fost și am rămas eleva acestui mare profesor care a fost Ovid Densușianu ; am de la el peste o sută de scrisori inedite, mai toate privind probleme de limbă și literatură, deconspirind aspecte necunoscute din biografia sa și a culturii române din epocă. Dacă tov. Valeriu Râpeanu, directorul editurii Eminescu, va tipări un volum de documente Densușianu (cum se anunță in revista **Luceafărul**) aș putea să-i ofer un material extrem de interesant.

– Ce personalități cehe și slovace au mai fost implicate in geneza acestui sentiment de simpatie pentru România ?

– Primii pași mi-i i-a îndreptat spre România Abatele Zavoral, care a învățat românește de la Iarnik și de la Horia Petra Petrescu, un literat sibian, ce-și dăduse un doctorat cu o teză asupra lui Caragiale, dacă nu mă-nșel, prima exegeză asupra operei dramaturgului român.

Am fost prietenă cu cel mai mare poet slovac Ivan Krasko, care-și făcuse studiile în România (la Brașov) și care fusese coleg cu profesorul Sextil Pușcariu. Prin Krasko a fost cunoscut la noi cel mai mare poet român, Eminescu, pe care l-a tradus cu multă măiestrie.

– Care sint lucrările dv. (cele mai importante) prin care ați inițiat un dialog româno-slovac ?

– În 1929 am tipărit la Bratislava o antologie de poezie românească, tradusă de mine, prefațată de Ovid Densușianu : **Moderni Rumunské Básnietvi.** Aici aș vrea să aduc un lucru, prin care-mi susțin și mai mult simpatia pentru România : pe coperta cărții era imprimat tricolorul românesc. In carte este cuprinsă poezia română de la 1840 pină la poeții contemporani (in 1929) : Ion Pillat, Ion Minulescu, Tudor Arghezi etc.

Vă pot preciza că sint traducătoarea operei lui Zaharia Stancu, de la care am scrisori și autografe. Prima versiune străină a romanului **Desculț** este tilmăcirea mea în slovacă.

– Din cite știu, catedra dv. de limbă și literatură română este o pepinieră de specialiști care au tradus și traduc din literatura noastră ?

– Da. Elevele mele, Elena Čunderlikova, Milota Bagaňová, Libusa Wajdova au tradus din literatura română ; Zostavila Viera Bokesová a întocmit recent o bibliografie a traducerilor din românește în slovacă.

Convorbire consemnată de EMIL MANU

TERRA MAGAZIN

SE CUMPĂRĂ APLAUZE. *La* celebra „Scala" din Milano, de 16 ani există un grup de „aplaudatori" profesioniști ! „Dirijorul" acestui grup este Tanino Carera. În concordanță cu cele ce se întimplă pe scenă și în înțelegere cu solicitantul, Carera dirijează „lungimea, forța și timbrul emoțional" al aplauzelor grupei sale. Cel care vrea să se angajeze în această grupă trebuie să îndeplinească două condiții : să aibă palmele cit mai late și să fie cit mai afon. „E pentru că unul ar putea să se lase vrăjit de vreo arie și să înceapă să aplaude cind „nu trebuie !".

CEA MAI MARE ȘI CEA MAI DULCE este sfecla de zahăr cultivată intr-una din fermele de pe insula japoneză, Kyusu. „Recordul mondial absolut" il deține un exemplar care cintărește 20 de kilograme ! Un adevărat „Goliat" al sfeclelor !

SPUNE-MI CUM MĂNÎNCI CA SĂ-ȚI SPUN CINE EȘTI ! In Anglia a apărut un soi de îndreptar, folosit acum de nenumărate firme care doresc să-și aleagă colaboratori cit mai „la locul lor". Testul : „după felul cum mănîncă fiecare". Adică (zice îndreptarul) : „În loc să vă pierdeți timpul cu tot felul de anchete și teste, mai bine invitați-l pe candidat la restaurant, la masă. Acela care mănîncă încet, cu atenție, e bun organizator. Cel care mănîncă cu deosebită satisfacție, savurind fiece îmbucătură, are încredere în forțele sale proprii. Candidatul care n-are poftă de mincare, va fi indiferent și la slujbă"...

PENTRU SNOBI – 38 DE DOLARI ! Într-un mic restaurant, nu departe de Tokio se vinde cea mai scumpă cafea din lume ! O ceașcă face nici mai mult nici mai puțin de 38 de dolari ! „Înainte de toate — zice Funakoshi, patronul acestui restaurant — cafeaua este făcută excepțional. Dar, cauza principală a acestui preț neobișnuit sint... snobii. Eu știu că lor le place să se laude și să spună : „Știi într-una din zile am luat cafeaua la Funakoshi, știi, acolo cafeaua face 38 de dolari". Iar eu le satisfac această plăcere".

ADIO SĂNĂTĂȚII. Cunoscutul scriitor irlandez Aldous Huxley a spus : „Științele medicale au făcut un progres atit de mare, incit astăzi, practic, pentru medicină nimeni nu mai este sănătos".

BLĂNURI MULTICOLORE. Colecția Institutului Kazah de cercetări științifice pentru oile din rasa karakul s-a îmbogățit cu blănuri de culoare mov. Oi cu o astfel de culoare au fost obținute de selecționerii locali care vor să obțină extinderea gamei coloristice a karakulului de Kazahstan. Alături de culorile tradiționale, negre și cenușii, de o mare cerere se bucură karakulul argintiu, verde și bleu. In republică se dezvoltă creșterea de oi din rasa karakul. Din cele 100 de noi gospodării profilate pe creșterea oilor, 40 vor avea oi din rasa karakul. Uniunea Sovietică este cea mai mare producătoare de blănuri din lume. Marea majoritate a lor se vind pe piața internă și numai 10 la sută ia calea exportului.

VIZUALIZAREA IRIGAȚIEI SANGVINE A CORDULUI. O nouă metodă care permite depistarea rapidă și absolut inofensivă a tulburărilor cardiace a fost pusă la punct de specialiștii in medicină nucleară din cadrul Institutului de cercetări nucleare din Jülich (Republica Federală Germania). S-a reușit astfel pentru prima oară în lume o perfecționare a scintigrafiei, procedeu cunoscut in medicină de aproape 15 ani care se bazează in principiu pe introducerea de substanțe slab radioactive in organism. Distribuirea și fixarea radioelementului este baleiată cu ajutorul unei sonde de măsurat obținindu-se in felul acesta o imagine exactă a unei eventuale tumori fără a fi nevoie de intervenție chirurgicală. O echipă de cercetători din Jülich condusă de prof. Ludwig Feinendegen a construit recent un aparat care pune în evidență nu numai repartizarea ci și viteza de difuziune a substanțelor radioactive in organism. Cu ajutorul acestui aparat a cărui piesă centrală este o cameră cu fațete pentru radiații gamma, de tip inedit, s-a determinat pentru prima oară și viteza irigării sangvine a cordului. Din aceste valori se poate deduce timpul de irigare și efortul depus de inimă în procesul de pompare. Camera cu radiatii va putea servi astfel ca auxiliar ideal în profilaxia cit și la controlul tratamentului infarctelor miocardice.

COLEGIUL DE REDACTIE :
ION ARIEȘANU (redactor sef). FRANCISC ALBERT. IGNAT BOCIORT (redactor sef adjunct) IOAN CORNEA CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACTIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● 6 decembrie 1974 ● Nr. 49 (353) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu reproduceri semnate de artistul plastic amator, ROMULUS MUSTEȚIU

Sentimentul dăruirii

Ne apropiem cu pași repezi de anul 1975, primul an al noului cincinal, prima treaptă spre România viitoare. Mai stăruie in noi incă vii, clipele istorice ale Congresului al XI-lea, amplul Raport al Comitetului Central al P.C.R. prezentat de secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, sentimentul de monolit cu care intreaga națiune iși exprimă totala aprobare și-și asumă responsabil documentele Congresului. Momentul reper din istoria țării, Congresul comuniștilor din România se continuă in fapte, fundamentind astăzi, prin munca unită a intregului popor, edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate de miine. Efervescența acestor zile, marcate de miile de telegrame și scrisori prin care toți oamenii muncii din România se angajează in fața partidului, a secretarului său general pentru a infăptui integral hotăririle Congresului, amplifică, prin sirguința muncii oamenilor, prin hotărirea lor de a realiza cincinalul actual inainte de termen, sentimentul unui unanim devotament, față de partid, de documentele Congresului al XI-lea, față de viitorul națiunii noastre socialiste prefigurat de primul Program al partidului.

A existat intotdeauna in om nevoia de dăruire, element esențial al devenirii sale in timp. Există, in munca asiduă a acestui timp, in ritm inalt al acestor zile, in lupta pentru implinirea angajării din marea intrecere cu timpul, un sentiment al dăruirii conștiente, pentru o cauză inaltă, care implică o responsabilă ințelegere a devenirii in timp ca țară și popor, ca unic organism social prins in competiție cu destinul său istoric, cu inseși idealurile unei umanități in permanentă devenire, pentru o planetă a păcii și progresului. Deziderațele majore ale națiunii noastre, desprinse din cele mai inalte idealuri umane, purtate conștient de fiecare om al poporului de douăzeci și una de milioane, constituie forța motrică a implicării la prezent, această permanentă bază a zilei de miine. Producător și proprietar in țara sa, cu clipele prezentului mustind de evenimentele concrete ale zidirii unei dezvoltări fără precedent, poporul trăiește sentimentul dăruirii conștiente, ca pe un act profund istoric, numindu-și munca exemplară de azi și cea viitoare – Programul partidului.

ORIZONT

IDEILE CONGRESULUI - IDEILE VIITORULUI

Omul - subiectul activ, conștient și liber, al propriei sale vieți

Pe măsură ce adincim ințelegerea bogăției de idei și de semnificații pe care le au pentru prezentul și viitorul patriei noastre, a poporului român și a națiunii noastre socialiste documentele Congresului al XI-lea al P.C.R. ni se intărește convingerea că in ele iși găsește o concludentă expresie spiritul creator dialectic al marxismului contemporan, că avem in ele o vie și puternică concretizare a vitalității ideologiei marxist-leniniste, a adevărului că filosofia marxistă este călăuza indispensabilă a acțiunii practice revoluționare a zilelor noastre. Este aceasta o admirabilă intruchipare a spiritului dialectic al concepției marxiste a partidului nostru, programul României viitoare fiind astfel conceput și elaborat incit niciuna din componentele procesului istoric in care sintem vital angajați nu este neglijată, in care nici unul din elementele sau domeniile vieții și activității materiale și spirituale nu rămine in afara sferei de cuprindere și de determinare concretă. Ni se oferă, in acest fel, indicii și criterii de acțiune și de orientare realiste, se stabilesc sarcinile de viitor riguros, in funcție de posibilitățile și de tendințele de dezvoltare din prezent, ni se arată limpede ceea ce este și ceea ce trebuie să fie, ceea ce e obiectiv și real și ceea ce e posibil și ideal. Menit să continue realizările mari din prezent și să inlăture neajunsurile existente, menit, mai ales să ridice țara noastră pe noi trepte de civilizație și progres, eliminind decalajele și intirzierile, grăbind ritmul devenirii istorice spre comunism, programul partidului pune incă o dată in lumină posibilitățile inepuizabile pe care le are și le făurește tot mai deplin socialismul ca sistem social ca modalitate de existență pentru sine a poporului nostru, ca orinduire socială, in cadrul căreia, are loc cea mai radicală dintre prefacerile revoluționare : omul devine din obiect al istoriei pe care el o face, subiectul activ, conștient și liber al vietii sociale și al propriei sale vieți.

Se știe, in această ordine de idei că partidul nostru a situat și va situa in permanență, in centrul politicii sale generale, omul „factorul esențial al intregii dezvoltări economico-sociale", cum se spune in Program ; omul atit in dimensiunea ființării lui practice obiectuale, de făuritor al oricăror relații sociale și bunuri materiale sau valori culturale cit și in dimensiunea ființării lui spirituale ca univers subiectiv, ca lume a coștiinței sociale și individuale, deci că socialismul nu are in vedere doar producția ci pe cei ce fac producția.

Acest umanism al concepției politice-ideologice și morale este expresia teoretică a umanismului realist și științific, integral și combativ critic și consecvent al activității politice practice a partidului, activitate care s-a intemeiat și se intemeiază pe premisa justă, verificată de experiență și de infăptuirile de pină acum, că „in orinduirea socialistă, oamenii nu mai sint obiectul acțiunii oarbe a legităților sociale obiective" (s.n.) ci subiectul conștient și activ al făuririi istoriei ; intr-adevăr, experiența noastră dovedește că pe măsură ce oamenii reali, societatea in ansamblul ei, sub conducerea partidului, cunosc legitatea și necesitatea socială și istorică obiectivă și acționează conștient in direcția cerințelor acestora, pe măsură ce conștientizează propria lor practică, ei ajung să se instăpinească treptat peste cursul istoriei făurite de ei, să-i dirijeze și să-i controleze sensul, să acționeze liber ca subiect – colectiv și individual, in determinarea propriei lor vieți. Perioada care a trecut de la Congresul al IX-lea al P.C.R. și pină acum stă vie mărturie că, odată cu perfecționarea relațiilor sociale socialiste și cu făurirea unor condiții materiale-economice și social-instituționale prielnice, socialismul poartă cu sine, generează și potențează energiile creatoare ale oamenilor, stimulează inițiativa și activitatea, critica și autocritica, libertatea de afirmare, opțiune, decizie și angajare responsabilă, intr-un cuvint, organizează forțele umane subiective.

Este evident că procesul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și edificării comunismului in România, pe baza și in condițiile progresului științific și tehnic modern, reclamă și va reclama tot mai mult viguroasa transformare a omului ca subiect al vieții sociale și individuale, reclamă și va reclama intr-o măsură mereu sporită potențarea și afirmarea subiectivității umane in cunoașterea, planificarea, organizarea și conducerea societății, in desfășurarea vieții sociale la toate nivelele ei de structurare și de funcționalitate și in toate domeniile de activitate. E vorba de inițiativa și intervenția masivă și multilaterală in sfera obiectivă a vieții sociale, a unei subiectivități umane modelată de istorie și care sub atitea aspecte se restructurează pe sine in cursul practicii sale și se redimensionează pentru a putea modela istoria eficient prin știință și conștiință, prin acțiune și gindire creatoare, prin competență și luciditate, prin voință și imaginație, prin calcul și visare, prin tenacitate și curaj. E vorba de afirmarea in istorie, in viața socială a subiectivității omului nou al societății socialiste cu tot ceea ce aceasta cuprinde și va cuprinde pe latură sociologică, psihologică, etică-

GHEORGHE BUȘ

(Continuare in pag. 3)

ROMULUS MUSTEȚIU : Aripi

E GLASUL ȚĂRII

Cum bolta zilei in izbindă leagă
Un mal al visului de celălalt,
In miezul faptei cu iubirea-ntreagă
E glasul țării răspicat și-nalt.

Ființa lui de sevă și de floare
Purtăm-o-n piept cum freamăt poartă pinii –
Prin secoli el fu prima sărbătoare
Și cea din urmă taină a luminii.

Ozonul lui vibrează-n curcubeu
Cu piine caldă și iubiri străbune –
Urmind partidul in urcuș mereu,
Măreț străbate glasul țării-n lume.

Spre miine el e punte și văpaie
Precum un zbor ce limpede răsună
Ca spațiul de a inimii bătaie
Ori ca un riu inzăpezit de lună.

Pașii pe zări murmură-n soare
Timpul de foc și de veșnicie :
E glasul țării și al devenirii clare –
Sfat comunist și faptă și mindrie.

NICOLAE DOLÂNGĂ

Conștiință elevată — eficiență veritabilă

Unul dintre specialiștii in problemele formării resurselor umane, Fr. Harbison, afirmă că este necesar „să ne ferim de a considera creșterea productivității ca unicul criteriu de eficacitate a resurselor umane". Ideea ni se pare demnă de a fi reținută, intrucit ea exprimă tocmai poziția marxistă in problema raportului producție-om : omul nu trăiește pentru a produce, ci produce pentru a trăi, el, fiind, in lumina umanismului marxist, scopul ultim. Prin această precizare nu am dorit să punem in evidență caracterul disjunctiv al problemei umanism-productivism, (care, in fond, sint aspecte complementare ale aceleiași probleme), ci doar să subliniem necesitatea dezvoltării plenare a resurselor umane prin procesul de invățămint, conform cu cerințele vieții sociale.

Dacă in domeniul economic și industrial se tinde a se obține procese de calitate superioară, nici școala nu poate rămine in afara acestui imperativ social al zilelor noastre. Și școala va trebui să furnizeze societății elevi și studenți din ce in ce mai temeinic pregătiți, mai bine educați. Pină aci toată lumea este de acord, cerința fiind evidentă prin logica lucrurilor. Numai că analogia nu inseamnă identitate. Deși ne place să considerăm că „școala este tot o fabrică", scăpăm din vedere in această metaforă natura „metaforei prime" și a scopului urmărit. Și de aici decurg marile confuzii cu consecințele lor negative. Căci ce inseamnă, in fond, un elev bine format, sau un student temeinic pregătit ? Putem, oare, utiliza și aici, ca și in tehnică, un stas pe care, punindu-l in mina controlului tehnic de calitate, acesta să poată decreta „piesele reușite" și cele „rebutate" ? Oricine iși dă seama că un asemenea procedeu de evaluare a randamentului școlar nu este posibil. Dar dacă așa stau lucrurile, inseamnă că școala este scoasă de sub imperiul măsurii și al determinismului ? Inseamnă, oare, că oamenii care lucrează in acest domeniu pot „produce" oricum și orice ? Deși o asemenea concluzie ar fi denaturată și denaturantă, ea persistă in conștiințele mai puțin elevate și se exprimă sub forma unor atitudini puțin responsabile (sau chiar iresponsabile) a acelora care-și fac titlu de glorie din a avea cit mai mulți corigenți, sau cit mai mulți restanțieri, fiind chiar convinși că aceste cifre indică nivelul ridicat al pregătirii lor profesionale. Fără a fi partizanii unei promovabilități, ca fenomen in sine și pentru sine, considerăm, totuși, că promovabilitatea – cind e făcută cu obiectivitate – este in fond o formă specifică de expresie a randamentului școlar, unul din aspectele prin care se obiectivează eficiența muncii noastre ca educatori.

Dar nu numai instrumentul de măsurare trebuie, după părerea noastră, perfecționat, ci

ION DRĂGAN

(Continuare in pag. 3)

CRONICA LITERARĂ

1. VLADIMIR STREINU :

„PAGINI DE CRITICĂ LITERARĂ", III

(Ed. Minerva, 1974)

2. OCTAV ŞULUŢIU :

„SCRIITORI ŞI CĂRŢI"

(Ed. Minerva, 1974)

1. Primele două volume ale Paginilor de critică literară, îngrijite de autor, sînt ale unui critic militant. În Prefaţă Vladimir Streinu scrie aceste rînduri ce ar fi putut aparţine oricăruia dintre criticii importanţi ai perioadei interbelice : „Adevărata şi poate singura răspundere intelectuală pe care şi-o simte autorul volumelor de faţă stă aşadar în încercarea, alături de alţii, de a stăvili surparea, peste valorile artistice, a unor terenuri limitrofe, de a zădărnici instaurarea anarhiei în spirite şi de a veghea asupra acelei ordini supreme pe care Arta o instituie în lume".

Rîndurii exemplare, de la care pornind s-ar putea scrie un articol despre etica, misiunea şi angajarea criticii literare, dar şi de la care poate începe comentariul volumului de faţă. Primele două volume ale Paginilor... adunau articolele publicate de autor pînă în 1948 ; volumul al III-lea (îngrijit de George Muntean, înmănunchează, cu puţine excepţii, studii, eseuri, recenzii, publicate în perioada 1963–1968.

O lectură paralelă a celor trei volume ar ilustra fidelitatea criticului faţă de principiile generale enunţate cu ani în urmă. Despre acestea s-au scris pagini de cea mai bună calitate pe care nu le vom relua aici. Unică, în critica românească este evoluţia stilistică a scrisului lui Vladimir Streinu. Susţinător, cu ani în urmă, al scrisului artist în critica literară (Vezi Pagini de critică literară, vol. I, Stilul critic, pg. 273–285), autor, în articole mai vechi, de portrete şi fraze memorabile, Vladimir Streinu cristalizează, în ultima perioadă a activităţii sale, sentinţe memorabile prin adîncimea şi plasticitatea lor. Nici un critic român, cu excepţia lui G. Călinescu, nu înalţă scrisul artist mai sus. Un mare scriitor, va trebui să notăm, un poet al ideilor, congelează în cele mai surprinzătoare metafore definiţii ce vor fi, desigur, mult citate : „Frate bun, în dubla lui înfăţişare lirică, al lui Guillaume Apollinaire, Ion Vinea a sunat din talgere în orchestra de jazz a modernismului românesc, dar a mîngîiat, cu un arcuş fermecat, lungi coarde de violoncel".

„Pilitura de text, udă, încă de sudori editoriale şi respectabilă – în intenţie, n-a ajutat prin urmare nici la declararea imaginii din Floare albastră".

„Asia fiind patria barocului, criticul acesta (G. Călinescu, n.n.) care este şi un poet şi un romancier se înfăţişează, în condiţia lui intimă, ca un Gengis Khan, un asiat cu nostalgia cruntă a Europei".

„O voinţă de sfinţenie, din partea cititorului similară într-un fel cu aceea a lui Iulian Ospitalierul, este pragul poeziei lui Tudor Arghezi".

Am putea extrage din acest volum masiv cîteva zeci de pagini de texte ce ar ilustra densitatea propoziţiilor critice. Neologismele abundă, şi nu odată, în faţa lor, sentimentul de perfecţiune tehnică îl concurează pe acela al distincţiei frazării. Eruditul Vladimir Streinu, arbiter elegantiarum al criticii noastre nu bravează : totul e nespus de firesc în acest stil al ultimului său volum.

Şi, ciudat, niciunde decît în faţa acestui volum, n-am avut impresia că ne aflăm în faţa unei opere neterminate, că acest stil aristocratic, paradoxal arcuit peste coloane eline, nu a slujit o sinteză. Am fi avut, poate, în ea, echivalentul „Isto iei..." lui G. Călinescu.

2. Îngrijită de un excelent istoric literar (Nicolae Florescu) Pe margini de cărţi îl repune în drepturi pe Octav Suluţiu, admirabil critic, din ale cărui afirmaţii îndeobşte uitate s-au hrănit, cu o poftă pantagruelică, cercetători literari mai vechi sau mai noi, mai mult sau mai puţin oneşti. Cum un tablou al corespondenţelor ne-ar lua prea mult spaţiu, să scrie, că Octav Suluţiu n-a fost un critic de mîna a doua, cum ni se sugerează prin diverse tabeluri sinoptice tămîiate şi cădelniţate, ci un critic, un condei ferm, un diagnostician remarcabil. Pompiliu Constantinescu (Vremea, 7 aug. 1938, cronică la volumul Pe margini de cărţi ; text în întregime citabil şi azi) scria că „Octav Suluţiu este... poate cel mai sever între cronicarii noştri (...). Tonul său justiţiar, violenţa entuziasmului şi a negaţiei sale critice nu cunoaşte subterfugii lirice, oscilaţii livreşti, mlădieri de expresie şi nici prestigii inviolabile". Severitatea părea excesivă, fermitatea capriciu sau ursuzenie. Dar ceea ce a apărut, în epoca interbelică, exces, se verifică azi ca adevăr statornic. Afirmaţiile, (azi) atît de apropiate de ştiinţa noastră încît par vecine banalului, au fost lansate în premieră de, atunci aparent excesivul Octav Suluţiu. A scrie aşa cum a scris Suluţiu în martie 1935 despre Eugen Jebeleanu (... dintre poeţii tineri, Eugen Jebeleanu e azi cel mai realizat şi cel mai original. O adevărată valoare de durată) sau Blecher („Întîmplări din irealitatea imediată e o carte unică... e o carte mare"), ori în decembrie 1930 despre „Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război" („Romanul... este dintre primele în literatura română, pentru echivalarea lui nu mi-e ruşine să mă duc în străinătate") sau, în septembrie 1938 despre Mihai Beniuc („În M. Beniuc salut... una dintre cele mai frumoase promisiuni lirice ale ţării") şi despre mulţi alţii însemna iniţiativă temerară. Hotărît, Octav Suluţiu avea însă ceea ce (vulgar spus) se cheamă fler. Criticul a cîştigat, şi în afirmaţiile intens superlative, ca şi în sîngeroasele-i negaţii pariurile cu timpul. Fraza sa, detestabilă iubitorului de stil, frază de atîtea ori împiedecată în didacticisme, împotmolită în prepoziţii ori conjuncţii trădătoare, străluceşte abia atunci cînd, ieşit din mărunţişul analizelor, autorul trage concluzii. Noduroasele propoziţii devin arme sclipitoare, ca într-o Noapte a sf. Bartolomeu sau ca într-o ceremonie o zeificării. Sub semnul bătăliei, criticul îşi descoperă forţa sa adevărată, cea de luptător. Fiindcă el nu e un teoretician (decît în subtext) ori autor de sinteze (sintezele sale sînt mediocre), ci un luptător, o conştiinţă luptătoare. Tautologia nu e inutilă. Străin oricărui rafinament, el se raliază unei direcţii a dezvoltării spiritului ardelean.

Privim cîteva fotografii ale criticului : frunte înaltă, iluminată de un început de chelie, ochelari aşezaţi pe un nas bine întocmit, buze preapline ce cu fiecare ocazie (poză adică), încearcă, fără succes, să nască o fărîmă de zîmbet. Faţă croită din linii paralele şi unghiuri drepte, cu proeminenţe şi suprafeţe excesive. Făptura vizată chioriş e desigur fotograful, cel pus să reţină o înfăţişare infidelă cerurilor abstracte ale criticii literare.

C. UNGUREANU

Poezia lui Ion Caraion

Uşor detectabile în primele trei plachete ale lui Ion Caraion – *Panopticum* (1943), *Omul profilat pe cer* (1945) şi *Cîntece negre* (1947) – temele şi motivele frecventate de poeţii ce au debutat în anii 1940–1943 : războiul, oraşul tentacular prezentînd tabloul sumbru al mizeriei sociale şi biologice, umanitatea pervertită, insul redus la gestul mecanic, la condiţia de fantoşă : *Mahalale*, nevroza, luxuria, evaziunea într-un naturism cu o vagă notă panteistă, protestul social, refuzul „înţelepciunilor veacului prost" sînt, toate elementele de referinţă ale unui excurs existenţial ce poartă pecetea generaţiei „pierdute". Ar mai fi de adăugat aici fronda lingvistică, rebeliunea de vocabular, teatralitatea gesturilor întoarse dinspre cotidian către poezie : *Antrenul poemului*. Intervertirea planurilor realului şi poeziei se produce în virtutea principiilor artei eficiente : „Cele mai frumoase poeme s-au scris pe ziduri în Spania"... *(Ciclu schizofrenic, II)*. „Estetica – spune poetul acum – e un lucru prea trist"... *(Ciclu schizofrenic, V)*. Urmarea e o tentativă de fixare a poemului în magma imagisticii whitmaniene, aplicată la viziunile sumbre ale expresionismului şi la un mesianism de substanţă socială : *„Oamenii dintîi"*.

Mai mult decît fotografia, rămasă în negativ, a fenomenalului, ceea ce reţine în lirica lui Ion Caraion este obsesia, complexul culturii. Poemul este susţinut de o tensiune permanentă – autorul oscilează neîncetat între tentaţia recuperării prototipului clasic : *Clasicism*, şi între un şir de negaţii provocate de oroarea, tipică, afişată de suprarealişti în faţa formelor canonice ale artei tradiţionale. Rămînînd în sfera poeticului, am spune că aspiraţia cea mai înaltă a lui Ion Caraion o constituie pontificatul într-o imagerie (nu întotdeauna) benignă : „Cînd voi ajunge poet mare la ferme de imagini"... *(Perspectivă)*.

În consonanţă cu ipostaza de „poet blestemat" pe care o cultivă – precum Dimitrie Stelaru, din generaţia sa Geo Dumitrescu şi Ben Corlaciu – eroul liric al poeziei caraioneşti este un paria, din stirpea secret-suferitoare – alt clişeu literar ! – a artiştilor de „bîlci". Des invocaţi sînt clownii, paiaţele, saltimbancul, măscăriciul-circul, periferia, suburbia (mahalaua) ca spaţii ale poeticului. Modul de simţire – nu şi de exteriorizare – al poetului pare a fi cel bacovian, însă trebuie să-i asociem mina încrîncenată, ricanarea, tonul scrîşnit şi vindicta.

Războiul pătrunde în poezie mai ales sub aspectul imagistic, sordid-spectacular. Mişcarea imaginaţiei conturează un „poem cinematografic", un peisaj halucinant, fantastic în ordine literaturizantă : „Parcă ierburile răsar cît cîrjele şi se ţin după noi / cu unghiile, cu ghiarele, cu dinţii cît o seceră"... *(Coşmar)* – Versurile primelor volume sînt complementare poeziei de front şi de spital, autobiografică, a lui Perpessicius, cu diferenţa că Ion Caraion evoluează în exclusivitate livresc, chiar manierist, comasînd într-un singur poem recuzita unui volum. Spirit versabil, însă, poetul strecoară în *Jurnal de front* un ton faceţios, alternează ritmuri folclorice ori coşbuciene dintr-o pornire parodică nefilor care, se pare, îi impun : *Recviem*.

Iprevizibil, Ion Caraion cuplează sentimentalitatea cu spiritul lucid, ironic, sarcastic, pînă la ultimele consecinţe. Condiţia existenţei poeziei sale este supunerea la o viziune grotescă. Castelele construite în Spania sînt aureolate de prezenţa unui Eros exorcizat după tipicul poeţilor moderni. În lirica erotică, popasul cel mai semnificativ este provocat de tabloul de

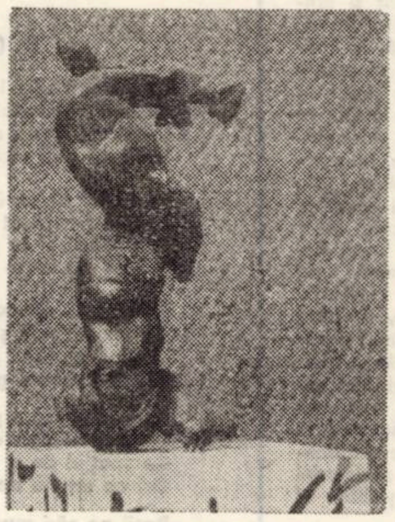

ROMULUS MUSTEŢIU : Avînt

gen naturalist – animat de viziuni zidite pe compulsii baudelairiene : *Carmen seculare*. Poetul transcrie cu predilecţie trăirile demoniace, senzualitatea exacerbată, are ochiul exersat pentru plastica grea, pentru formele opulente din picturile maeştrilor flamanzi – iar atunci cînd încearcă o retrospectivă, nostalgică, a iubirii, nu reuşeşte să contureze mai mult decît un pastel eminescian : *Tot mai singură*.

Începînd cu *Eseu* (1966) şi continuînd, parţial, în *Dimineaţa nimănui* (1967), poezia lui Ion Caraion se converteşte la o viziune pozitivă. Autorul *Cîntecelor negre* încheagă în noile poeme un tablou reportericesc al peisajului natural : *Geneze*, *Creştere*, etc., caută însemnele istoriei, îşi programează maşina metaforică pentru formele rigide ale sonetului. Versul este invadat de conceptele poeziei tradiţionaliste : *stele, nea, lună, şoapte, murmur, nemurire, lacrimi, extaz, apă vie, tinereţea, rod, fluturi* etc. Rare răbufniri, repede amendate, mai amintesc de poezia „neagră" a începuturilor sale lirice. Trecut prin *Cele patru cercuri ale singurătăţii*, poetul evoluează, aparent împăcat, *Sub lampa toamnei*, are senzaţia crepusculului, caută echivalenţe sentimentelor în alegorii, în mitologie : *Antigona, Ulise, Lazării morţii, Legenda fără mînă, Kogaionon*. Neaşteptate, în context, sînt doar poemele în care se manifestă disponibilităţile lucide ale poetului. Jocuri verbale, amintind de fabula lui Urmuz ori de acele *Copilăreşti* ale lui Arghezi, mizînd pe euforia versurilor, pe calambur, parodie, pe efectul produs prin provocarea iluziei comunicării logice.

Cîrtiţa şi aproapele, volum din 1970, precedat şi urmat de mai multe antologii din creaţia lui Ion Caraion, aduce, din nou, o încrîncenare a limbajului poetic, nu şi o angajare corespunzătoare a autorului. O întoarcere, doar, devotatoare, a viziunilor asupra lor înseşi. Poetul evoluează olimpian, detaşat. Se accentuează plăcerea jocului livresc : *Week-end, Vinerea tenebrelor*. Blasfemia este aruncată acum dictatorial, *frondeurul* de altădată a învăţat vorbirea cumpănită ; cinismul, mult comentat, al replicii izvorăşte din cunoaşterea sau din iluzia cunoaşterii superioare. Umbrele Heladei, care îi populează versurile spun totul sau îndestul de mult despre noul drum al poetului.

LUCIAN ALEXIU

CORESPONDENŢĂ

Valeriu Pruteanu : Reţinem „Înalte chemări" şi „Frumoasă stai". Comunicaţi-ne adresa Dvs.

Romantic : Vă urmărim cu interes scrierile, sperînd să găsim poemele publicabile. Lunga Dvs. scrisoare e destul de convingătoare, dar argumentele care vor pleda întotdeauna mai bine vor fi lucrările trimise. Spunîndu-vă cîndva că bănuim în Dvs. un viitor poet, ne refeream la calităţile Dvs., îndemnîndu-vă să le cultivaţi. Sîntem miraţi de silogismul pe care ni-l propuneţi : „Dacă deocamdată nu sînt poet, înseamnă că tocmai acum se pune problema publicării"! Noi credem dimpotrivă. Mulţumindu-vă pentru cuvintele bune pe care ni le adresaţi, vă asigurăm de tot sprijinul nostru şi vă îndemnăm să lucraţi şi să învăţaţi cu răbdare şi cu încredere în drumul pe care vi l-aţi ales.

Monica Rohan : Poemele Dvs. din ciclul „Celui fără nume" ne-au plăcut foarte mult. Ele respiră un aer pur, curentat de întrebări şi nelinişti adolescentine. Expresia este surprinzător de proaspătă şi de sugestivă. Vă reţinem poeziile „Respiraţia ta"... şi „Cu buze de vînt"..., aşteptînd lucrări noi.

George Bera Arădeanu : Reţinem pentru tipar poeziile : „Patria", „La marginea toamnei" şi „Miez de vară".

Alpha : Poate altceva.

Valeriu Salcie : Versurile trimise sînt sub nivelul la care-aţi ajuns. Atenţie la verbozitate. Mai trimiteţi.

George Luncavăţ : Sînt destule versuri, în ceea ce ne-aţi trimis, care vă justifică demersul. Să mai vedem şi alte poezii.

Constantin Mărăscu : Mai aproape de realizare ni se pare „Iubito ne-aşteaptă toamna".

Măgurean Gheorghe, N. M. Ineuanu, Aurelia Aida Ferzin, Rader Nicolae, Tîrnăcop Cătălin, Marius, Nils Harbert, Kocsis Francisko, Iulian Mocanu, Ginel Sara – încercări modeste.

A. D.

CURIER LITERAR

În aceeaşi ţinută grafică şi tipografică de excepţie, TRANSILVANIA nr. 10 publică un eseu de excepţie : Lumea culturii şi Eminescu, semnat de Constantin Noica : „Există creaţii ale unor autori, în fond anonimi, ca Shakespeare, de la care nu avem decît opera ; autori fără identitate precisă. Există pe de altă parte creaţii (jurnale, memorii) ale unor autori care au o identitate prea sigură şi care vorbesc prea mult despre fiinţa proprie, ca acel contemporan al lui Shakespeare, aşezat la antipodul lui prin felul, uneori strident, de a vorbi la persoana întîi : Montaigne. Nici un gen în schimb nu poate denumi aceste caiete ale lui Leonardo sau ale lui Eminescu. Tot ce poţi spune este că, mai mult decît în opere, este vorba acolo, pînă la urmă, de Leonardo însuşi sau de Eminescu însuşi, ba mai mult chiar de ei decît în viaţa lor ea însăşi. Iar ei sînt acolo adînciţi în ei, în căutarea lor, în dezbaterea lor, într-o astfel de măsură încît nu mai sînt un cuget, o minte exploratoare, o intenţie creatoare, un gînd, ci sînt un suflet în înţelesul cel mai larg al cuvîntului. Dar aşa fiind, ei sînt sufletul unei întregi lumi, sau bietul şi marele suflet omenesc, care, în haosul său desfăşurat, sau în necuprinsul căutării sale, reprezintă o sinteză".

A. BALTHAZAR

Revitalizarea lirismului retoric

1. Este o constatare la îndemîna oricui că poezia românească de astăzi (într-o mare parte a manifestărilor ei), continuînd vechi tradiţii în cadre proprii sensibilităţii moderne, evită, consecvent, dereglarea formală ; că „redescoperă" şi împrospătează acele elemente expresive considerate, uneori, simple adăugiri retorice, ba chiar supărătoare poveri şi piedici în calea desfăşurării libere a lirismului.

La fel de adevărat este, totuşi, că acestea din urmă, prin ele însele, nu înseamnă cituşi de puţin poezie şi că îndemnul de a le neglija (parţial) are o anumită îndreptăţire. Eforturile suprarealiştilor (şi nu numai ale lor) n-au rămas fără ecou. Dar modul în care ei concepeau revelarea personalităţii artistice era absolut ineficient. Pagina suprarealistă nu e altceva decît enunţ dezarticulat, conglomerat de cioburi lingvistice, vocabular haotic şi sintaxă dezmembrată. De aici, din faptul că e doar limbaj (o realitate supraindividuală), decurge **lipsa de stil** a respectivelor compuneri ; operele se aseamănă pînă la a se confunda şi se dizolvă în anonimatul dicţionarului. După cum tot la absenţa stilului duce şi retorica seacă (simetriile şi sonorităţile clişeu, fără o semnificaţie spirituală).

2. Optînd pentru un echilibru (relativ) între impuls şi constrîngere metrică, poeţii momentului, diferiţi ca vîrstă, formaţie sau temperament, au depăşit atît „dicteul" cît şi „matematica" frumosului, atît funcţionarea nesupravegheată a centrului vorbirii cît şi jocul independent al rimei. Cunoscînd (sau simţind) că numai ce are o limită există, ei apelează constant la serviciile expunerii „ordonate" (logic şi tectonic), armonioase, la „formă" — înţeleasă nu neapărat ca semn (descriptiv), ci ca simbol (instrument prin care se dezvăluie un simţămînt sau o idee, imposibil de comunicat în alt chip). i

3. Care ar fi, aşadar, principiile formative ale gîndirii poetice ? Mai întîi **ritmul** (însoţitorul dintotdeauna al versului), **rima** apoi (acoperind o arie mai restrînsă), **alternanţa vocalelor sub ictus** (probă de pură virtuozitate cîteodată, dar şi, cel mai adesea, veritabilă oglindă a unor percepţii sinestezice), **aliteraţia, rejeturile, pauzele** din mijlocul şirurilor, marcate prin punct, virgulă etc. şi urmate de rejeturi, ş.a.m.d.

Observăm că ceea ce cristalizează elanul este — în general — simţul muzical. Poezia năzuieşte spre „condiţia muzicii" (cum s-a pus de nenumărate ori) ; atîta doar că, de vreme ce se adresează şi retinei interioare, ea umple nu numai timpul, ci şi spaţiul (aidoma artelor plastice).

Propunîndu-şi, deci, „să comunice" şi să „se comunice", poetul conferă scrierii sale atît **coerenţă** cît şi **stil.** Coerenţa care, la rîndu-i, ni se pare a fi de două tipuri : **intelectiv-muzicală** şi **intuitiv-muzicală.**

În primul caz, înţelesul e limpede, imediat desluşit — ritmul (rima etc.) rămînînd doar un acompaniament, un stimulent al dispoziţiei sufleteşti propice contactului cu strofa. În cel de al doilea, sensul e intuit, bănuit, pluteşte, simultan, la suprafaţă şi în adînc, orchestraţia fiind singura cale de a-l pătrunde. Într-o privinţă, sensul e chiar sonul degajat de „aranjamentul" cuvintelor.

4. Cele două feţe ale coerenţei au o independenţă strict teoretică, obţinută prin analiză. În fapt, ele se amestecă, îşi cedează, după fragmente, una alteia locul, urmînd intenţiile scriitorului, profunzimea inspiraţiei, calitatea emoţiei.

Un intuitiv-muzical, îndeosebi, este Sorin Mărculescu care, în stratul retoric al creaţiei sale, recurge, precumpănitor, la ritm. Severitatea succesiunii de silabe accentuate şi neaccentuate, precum şi întinderea neschimbată a stihului cheamă, de obicei, rejetul, cum se întîmplă, de pildă, şi la Mircea Ciobanu, un recunoscut iubitor al metricii solemne (să se vadă pentamentrii din **Cele ce sînt**), adecvate unui fond complex, neliniştit, unei grandioase încordări a dezbaterii. În replică, ritmul larg, aerat sau lichid, reprezintă preferinţa lui Anghel Dumbrăveanu, în timp ce Ion Gheorghe face din tactul liber şi din căderea neregulată a acordurilor finale veşmîntul potrivit pentru amplele sale întreprinderi iar Adrian Păunescu, tumultuos, impulsiv, imprimă textului, prin mijlocirea ritmurilor sacadate şi rimelor abrupte, o curgere vertiginoasă, o adevărată rostogolire. Pe un întins portativ (ritm, rimă, refren, paralelisme) se mişcă piesele semnate de Damian Ureche, Constanţa Buzea, Leonid Dimov (şi mulţi alţii) întocmesc, cu un puternic simţ al proporţiilor, memorabile catrene.

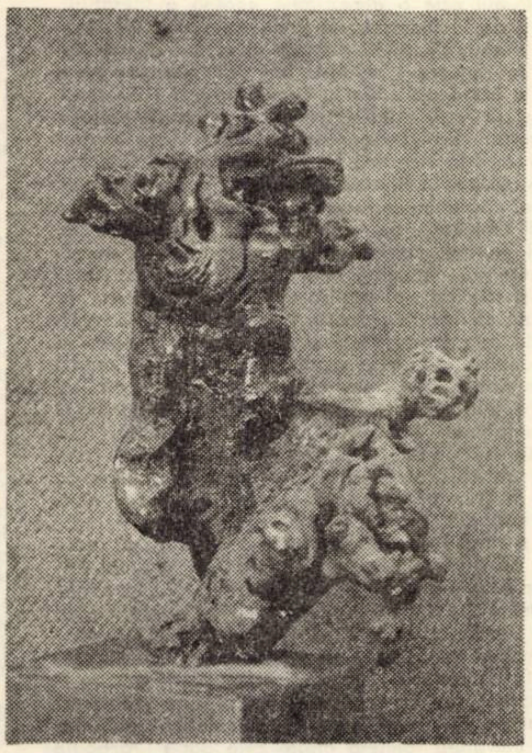

ROMULUS MUSTEŢIU : Dansul rădăcinilor

Cea mai bogată rezervă de „infiltraţii muzice" posedă, probabil, creaţia lui Cezar Baltag (**Madona din dud,** mai cu seamă), autor al unei poezii de mare subtilitate auditivă şi disciplină compoziţională.

Oprim aici şirul exemplificărilor, adăugind că ele ar putea continua îndelung. Fiindcă, alături de cei numiţi şi de cei care aparţin generaţiei mature, reprezentanţii seriilor mai noi (debutanţii anilor din urmă) ilustrează, cu rezultate deloc neglijabile, aceeaşi tendinţă.

5. Am păstrat, în sprijinul afirmaţiei privitoare la revitalizarea lirismului retoric, un argument final, oferit de reapariţia, în peisajul literaturii române actuale, a poemului amplu, a cărţii-poem. Or, prin însăşi alcătuirea şi prin însuşi ţelul ei (acela de a dezvolta **convingător** o temă), structura ciclică nu poate ocoli discursivitatea, retorismul (într-o accepţiune pozitivă a termenilor, fireşte).

EUGEN DORCESCU

OMUL — SUBIECTUL ACTIV, CONŞTIENT ŞI LIBER AL PROPRIEI SALE VIEŢI

(Urmare din pag. 1)

politică, axiologică şi praxiologică. Însăşi elaborarea şi concepeerea de către partid a Programului României viitoare răspunde magistral necesităţii obiective a subiectului uman, colectiv şi individual – a poporului şi naţiunii noastre socialiste, deci ! – de a interveni în cunoştinţa de cauză, temeinic, informat, unitar şi consecvent în cunoaşterea, planificarea, organizarea şi conducerea practicii social-istorice, **de a** definí sensul devenirii noastre de viitor, **convingîndu-ne că înfăptuirea şi realizarea obiectivelor fixate va depinde într-o mă**sură hotăritoare **de felul in care pe baza cuceririlor efective, în domeniul existenţei sociale, a structurii sociale şi suprastructurii, omul ca** subiect **al vieţii sociale şi al propriei sale vieţi se vor angaja cu măsura** subiectivităţii sale creatoare în imperativele prezentului şi ale tendinţelor acestuia.

În textul Programului sînt constant repetate şi fixate, in acest sens, cîteva cuvinte cu o frecvenţă, care ea însăşi denotă accentul mare pe care partidul nostru il pune asupra ideii de dinamizare a subiectivităţii umane socialiste, asupra importanţei acesteia in înfăptuirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi edificării comunismului în România : „participare activă", „în mod conştient", „iniţiativă" „creaţie", „conştiinţă inaintată", „noua poziţie a omului de libertate şi demnitate socială", „forţa creatoare a fiecărui individ", „liber şi stăpîn pe destinul său" etc.

Omul, scria Lenin, este „tendinţa de a se realiza, este scopul care prin el insuşi vrea să-şi prezinte o obiectivitate în lumea obiectivă şi să se implinească". Ceea ce inseamnă a spune că legea condiţiei sale, modul fundamental de manifestare a vieţii lui este tocmai această nevoie interioară de a se raporta creator la socialitatea fiinţării sale, de a obiectiva **în rezultatele munci sale, în creaţiile sale, conţinuturile** universului său subiectiv, **adeverindu-se astfel ca realitate şi realizare** de sine. **Ceea ce va fi individul în contextul societăţii noastre socialiste va depinde intr-o tot mai mare măsură atit de condiţiile obiective pe care i le oferă societatea, de „spaţiul social necesar pentru dezvoltarea lui" (Marx) cît şi de** bogăţia subiectivităţii **lui, de pregătirea şi competenţa sa profesională, de nivelul de conştiinţă politică şi morală, de energia, tenacitatea, pasiunea şi voinţa cu care, în situaţiile date, se autodetermină şi participă activ la desfăşurarea vieţii sociale, luptînd pentru adaptarea şi ridicarea** realului la **înălţimea şi exigenţele** idealului comunist de om şi de societate.

Conştiinţă elevată

(Urmare din pag. 1)

este necesară o clarificare a însuşi conceptului de eficienţă a învăţămîntului. Pentru a avea o perspectivă mai completă şi o înţelegere mai deplină a noţiunii de eficienţă în învăţămînt, este necesar să punem în evidenţă întreg evantaiul de obiective educaţionale. Ca atare, vom considera că un învăţămînt modern nu poate face abstracţie de sarcinile sale formative, care se află într-un raport dialectic cu cele instructive. Ca atare, în aprecierea eficienţei învăţămîntui nu ne vom putea opri la aspectele cantitative ale acesteia (volumul cunoştinţelor şi al deprinderilor însuşite de către elev sau student), ci va trebui să sondăm subiectivitatea elevului, şi, cu aceasta, am ajuns în domeniul **psihometriei,** adică al măsurării variabilelor psihice imlpicate în procesul învăţării şi a determinării nivelului lor de dezvoltare sub influenţa învăţămîntului.

Incontestabil că nu se poate concepe învăţămînt în afara informaţiei, deci, ni se pare firesc ca, în e v a l u a r e a eficienţei învăţămîntului, să se aibă în vedere informaţia elevului sau studentului. Dar informaţia în sine nu are valoare (nici psihologică şi nici socială), ci numai o informaţie funcţională este valoroasă, adică acea informaţie care, pe de o parte, contribuie la dezvoltarea funcţiilor cognitive ale elevului sau studentului, cultivîndu-i atributele unei gîndiri sistematice, funcţionale, dinamice, prospective, polivalente şi experimentale, iar pe de altă parte, îi dă posibilitate de a o aplica în situaţii noi. Dar informaţiile pe care le transmitem elevilor şi studenţilor nu sînt funcţionale prin ele însele, ci ele devin funcţionale în măsura în care sînt transmise într-un mod funcţional, adică în măsura în care propunătorul ştie să le pună în evidenţă valenţele funcţionale. Aceasta este marea virtute didactică a unui profesor valoros ; de a şti, prin strategii didactice adecvate, să pună în valoare funcţionalitatea informaţiilor pe care le transmite elevilor sau studenţilor săi. Fiecare disciplină îşi are aspectele sale caracteristice determinate de logica sa internă precum şi de incidentele sale cu pratica sau cu viaţa.

Desigur că a stărui doar asupra aspectului cognitiv şi afectiv al eficienţei învăţămîntului înseamnă a te opri la jumătatea drumului. Eficienţa este deplină cînd se exprimă în atitudinea şi compartamentul celui educat, deoarece aspectul volitiv-practic încheie şi obiectivează actul educaţional. Conţinutul vieţii sufleteşti, convertit în acţiuni şi fapte de conduită, devine astfel obiectiv şi, ca atare, apt pentru a fi evaluat de pe poziţii ştiinţifice, faptele omului fiind măsura conştiinţei sale. Ajungind în acest punct cu discuţia problemei, dorim să precizăm că aspectul psihologic şi cel pedagogic al eficienţei nu încheie şi nu validează eficienţe şi că numai în activitatea desfăşurată dincolo de spaţiul şi timpul şcolarităţii sînt în măsură să confirme şi să valideze eficienţa pedagogică şi psihologică, prin comportamentul social şi prin rezultatele muncii celor educaţi în şcoală. Dar, în acelaşi timp, credem necesar să subliniem că eficienţa psihologică a procesului de învăţămînt constituie premisa majoră a oricăror raţionamente despre eficienţă. Adică, fără o conştiinţă elevată, nu poate fi vorba de o eficienţă veritabilă în nici unul din sectoarele activităţii omului. Iar nivelul conştiinţei constituie chintesenţa implicaţiilor psihologice ale eficienţei.

PANORAMIC

● De obicei, situaţii ca cea despre care va fi vorba fac obiectul rubricii „Dosar" a revistei noastre. Deci, ora 14, maşina 35 care face ocolul cartierului Circumvalaţiunii (şi al cărei orar nu reuşesc să-l afle călătorii) e supraaglomerată. Mai multe, mame cu copii decît cele 4 locuri destinate lor. Două tinere, asemănător de rigide stau liniştite pe două scaune vis-a-vis de „cele 4". O mamă cu ambele mîini ocupate de plasele cu cumpărături face eforturi să-şi protejeze cît de cît copilul. Autobuzul porneşte, copilul se sprijină, din ce în ce mai evident de cele două tinere. Un călător intervine : „Fii amabilă domnişoară şi lasă copilul să se aşeze pe locul acela". Răspunsul soseşte prompt : „Locurile pentru copii sînt dincolo, aici nu există nici o placă". O călătoare încearcă să apeleze la sentimente : „poate că şi d-ta vei fi mamă"... Dar nici una dintre tinere nu se sensibilizează. Nici cînd s-a vorbit de omenie, nici de bun simţ, nici de educaţie... În fine, s-au ridicat cînd trebuiau să coboare (cu o staţie înainte de Calea Torontalului) aruncînd peste umăr cîteva replici mai „tari". Cum, de necrezut, omenia (şi toate celelalte) are nevoie de plăci indicatoare ca să se manifeste, am inclus această relatare la această rubrică exprimîndu-ne regretul că a trebuit să ocupăm cu ea spaţiul unei ştiri de „bună" actualitate. Promitem fiind şi noi călători pe acea linie că vom urmări reacţia celor două siluete tinere la intervenţia noastră. Şi, în situaţia în care comportamentul lor va rămîne neschimbat, vom face cele necesare pentru a le ajuta să devină din „siluete" – „vedete".

● SALA A PATRA A EXPOZIŢIEI de istorie contemporană se deschide cu o fotografie-document reprezentînd delegaţii din Severin, Caraş, Torontal la prima Conferinţă a regionalei P.C.R. Banat, 14-15 august 1945. Foarte aproape, o altă fotografie şi un articol din „Luptătorul Bănăţean : înmormîntarea lui Gh. Franţescu, fost secretar al plasei Lugoj – ucis la Belinţ în 1946 de „bandele criminale maniste". Dar acelaşi an (1946) este şi cel al alegerilor parlamentare şi al Conferinţei de pace de la Paris. Deci, succint, cronica unei epoci.

● CE VA ÎNSEMNA ZIUA TIPOGRAFILOR ? O vizită a pensionarilor în Poligrafia „Banatul", o expoziţie cu lucrări ale tipografilor, un program artistic, o masă festivă. Zilele desfăşurării : 14-15 decembrie 1974. Cu cîtva timp în urmă, discutam cu un constructor şi îmi spunea să şi-ar dori ca, ajuns la pensie, să poată revedea locurile prin care a trecut, muncind, pe şantiere. Poate că exemplul tipografilor va fi preluat şi de cei care se îngrijesc de organizarea zilei constructorilor.

● TEATRUL NAŢIONAL a reluat spectacolele cu „Soacra cu trei nurori".

● RECLAMĂ TV : SONOR — „Automobilişti, nu opriţi prea departe, nu opriţi prea aproape, opriţi unde trebuie..." astfel încît să ajungeţi la Hanul automobiliştilor. IMAGINE : Autumobilişti opriţi în aşa fel încît, pentru a ajunge de la maşina dvs. la barul respectiv, să treceţi cît mai liniştiţi tocmai peste banda din centrul şoselei destinată a fi spaţiu verde. Filmările au fost făcute toamna, rugăm televiziunea să reactualizeze reclama la vară, cînd iarba şi florile vor fi suficient de viguroase pentru a se observa cum sînt strivite sub pantofii celor doi „interpreţi".

● ÎN ACTUALITATE „ZILELE MEDICALE TIMIŞENE" desfăşurate la Spitalul judeţean sub auspiciile Uniunii societăţii de ştiinţe medicale — filiala Timiş, Institutului de medicină şi Direcţiei sanitare judeţene. În urma unei convorbiri telefonice am aflat că profesorul dr. Pius Brînzeu susţine două comunicări în cadrul acestei manifestări.

A. I. C.

CENACLU

În şedinţa de marţi a Cenaclului Asociaţiei Scriitorilor din Timişoara a citit un poem de largă respiraţie Damian Ureche. Referent : Eugen Dorcescu. Au luat cuvîntul : A. Lillin, A. Dumbrăveanu, Anavi Adam, A. Indrieş, L. Alexiu şi alţii. Şedinţa a fost condusă de poetul Anghel Dumbrăveanu.

ZAHARIA STANCU

Primim cu durere vestea încetării din viață a președintelui Uniunii Scriitorilor. A marelui scriitor Zaharia Stancu.

O operă de prozator, poet, ziarist e încheiată pentru totdeauna. De acum înainte, ea intră, definitiv terminată, în istoria culturii noastre, așezîndu-se între valorile ce dau sens existenței unui popor. Purtată peste hotare în numeroase traduceri, ea a vorbit și va vorbi în atîtea limbi despre spiritualitatea și istoria noastră. De la primele articole pînă la „Desculț“ și pînă la ultimele poezii publicate în reviste, opera lui Zaharia Stancu a fost aceea a unui scriitor angajat, profund implicată în lupta pentru dreptate socială; a fost opera unui slujitor al noii orînduiri, în slujba căreia și-a pus tot talentul și energia sa creatoare.

În aceste momente ale doliului nostru, care este doliul întregii culturi românești, un gînd de recunoștință pentru toți aceia, ce, trecînd între nemuritori, au lăsat țării încrederea și speranța în drumul de lumină al scrisului românesc.

Cu litere de aur, între aceștia: scriitorul Z A H A R I A S T A N C U.

ORIZONT

IARĂȘI MINDRA TOAMNA

Iarăși mindra toamnă trece pe cimpie,
Cu păr lung de aur, cu podoabe-n strai,
Cu seninu-i zimbet. toamna timpurie
Trece in revistă nesfîrșit alai

De porumburi coapte, mute, neclintite,
Incă neculese... Liniște-i acum.
Și frumoasă toamnă, cu priviri vrăjite,
Trece printre lanuri căutindu-și drum.

Dar un zvon de glasuri s-a iscat deodată,
Cind ridică mina-n semn de salutare.
Totu-i numai freamăt. Și, ca o armată,
Plantele salută toamna călătoare.

Stol se string lăstunii. Soarele zimbește.
Colbul se ridică lin de pe drumeag.
Bucuria toamnei și mai mare crește,
Cind brigada iese-n calea ei cu drag.

Iar, ca preț al muncii, daruri cind imparte.
Ard in ochii toamnei și mai vii scintei.
Lin foșnesc salcimii. Cimpul, de departe,
Pare ca omătul-alb de funigei.

VLADIMIR CIOCOV

In romanește de D. FLOREA-RARIȘTE

GIND DE ȚARĂ

Gindesc ca și cind văd
Țara mea intreagă acum,
Ca un turn adinc in miezul zilei,
Sărbătorit capăt de drum.

Gindesc și văd cum drumul trece
Pe la noi prin grădină.
Mi-e temeia casei gind de țară
Eu aparțin acestui turn de lumină.

PĂMINTUL RĂSARE

Pămintul răsare
De iubirea noastră tulburat, pătruns.
Ascultați-i răsăritul, din izvoare către mare,
Indeajuns de straniu de semințe nins.

Diminețe de memorii de adinc acord
Intre floarea patriei și ideea sa de turn
Rezemat de timpul, de la rădăcini la rod...
Bate răsăritul ceasului diurn.

Pămintul e cosmos de linii fecund
La ideea brațelor de om;
Din naivitate cercul e rotund
Pentru răsăritul mărului din pom.

Soarele răsare, Dunărea răsare,
Miezul patriei răsare către țărmi răsfrint.
Ascultați pămintul cum frumos răsare
Tulburat de o iubire dintre cite sint.

ILEANA ROMAN

ACTUALITATEA LITERARĂ

Realismul în literatură

Realismul este o dimensiune perenă a literaturii. Pornind de la lucrarea lui Erich Auerbach **Mimesis,** Tudor Vianu identifică primele elemente ale realismului in conceptul **imitației** din antichitate, care a primit o largă aplicație in comentariile lui Aristotel. Elementele realismului traversează intreaga evoluție a literaturii. Evoluția conceptului de realism in literatura română incearcă să o redea volumul **Conceptul de realism in literatura română,** idei și atitudinii literare, apărut in seria „Permanențe, perspective" a Editurii Eminescu. Sint aici cuprinse studii, articole, cronici literare, confesiuni făcute in prefețe, corespondențe sau interviuri referitoare la realism. Antologia și studiile sint realizate de cercetători de la Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu". Selecția este foarte vastă și cuprinde texte incepind cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Criteriul care a stat la baza selecției a fost ideea de realism in accepțiile ei mai frecvente: aceea de curent și de modalitate literară, istoricește constituită, ca expresie a raportului dintre artist și realitate, și apoi aceea de stil care a impus o tradiție in intreaga istorie a literaturii. Structural, volumul are trei părți după perioada inclusă – secolul al XIX-lea și inceputul secolului nostru, perioada interbelică și apoi etapa de după 23 August 1944. Primul text din antologie este o prefață a lui C. D. Aricescu la romanul **Octav** din 1856 și ultimul din 1971 aparține lui Mihai Beniuc și se referă la sensul literaturii angajate. activa confruntare cu realitatea. Fiecare capitol este precedat de un studiu introductiv despre – „Formarea ideii de realism in literatura română" semnat de Al. Săndulescu, „Problematica realismului in literatura română dintre cele două războaie mondiale" de Marcel Duță, „Privire asupra realismului in literatura și critica de după 23 August 1944" de Adriana Mitescu.

Dincolo de utilitatea unei asemenea antologii ca instrument de lucru se desprind citeva elemente ale importanței sale cu caracter mai general. In primul rind se dovedește permanența unei idei și atitudini in literatura română pe o perioadă mai mare de un secol. Apoi se desprinde capacitatea scriitorilor de a susține și teoretic un concept, acela de realism, pe care l-au aplicat mereu in literatură.

Din textele antologate se observă că in perioada de după Eliberare discuțiile despre realism sint foarte frecvente, militindu-se pentru idealurile noii culturi socialiste. Discuțiile și polemicile anilor 1944–1947, 1956–1957, 1964–1965 sau cele de după 1971 dovedesc acest lucru. In fiecare din aceste etape dezbaterile asupra realismului nu sint rupte de problemele vitale ale creației culturii și societății socialiste din momentul respectiv. Definirea conținutului realismului in funcție de literatură nu este un lucru simplu și nici dezbaterile de pină acum n-au realizat-o. Aceasta tocmai pentru că realismul este un proces complex. In perioada actuală realismul s-a imbogățit cu noi valori. Prezența și adeziunea la cauza literaturii socialiste a unor scriitori ca M. Sadoveanu, Camil Petrescu, G. Călinescu, Mihai Beniuc, M. R. Paraschivescu, Zaharia Stancu dovedește nu numai o continuitate a filonului umanist și democratic al literaturii române, ci și afirmarea unor sensibile mutații ale conceptului de realism. Toți scriitorii, prin articolele antologate, acceptă realismul ca o permanență a literaturii de valoare. Din secțiunea dedicată literaturii de după Eliberare numim selectiv citeva articole – Camil Petrescu **Despre realism,** M. Ralea **Specificul național și realismul,** G. Călinescu **Esența realismului.** T. Vianu **Inceputurile realismului in antichitate,** Ștefan Aug. Doinaș **Obiect real și limbaj realist in poezie,** George Macovescu **Despre realism,** Titus Popovici **Comunistul, marele erou al cărții noastre,** Zoe Dumitrescu-Bușulenga **Generația de aur a realismului românesc,** Dumitru Popescu și Adrian Păunescu **Ideea și emoția artistică,** Ion Vlad **Realismul – un concept programatic.** Literatura se deschide tot mai mult spre orizontul realităților și transformărilor socialiste. Conceptul de realism se asociază acum cu unul nou, acela de partinitate. Literatura realistă este observată din perspectiva partinică și revoluționară. Etapa aceasta nu este lipsită de aportul tradiției. Cele mai inaintate atitudini din perioada interbelică, in esență. democratice se continuă in perioada contemporană. Aria discuțiilor despre realismul operei literare se lărgește, avindu-se in atenție caracterul partinic, patriotic și național al literaturii, misiunea socială a scriitorului și criteriile de apreciere a operei literare. De pe pozițiile unei literaturi angajate realismul este apreciat in toată complexitatea sa, deopotrivă ferit de fetișizare sau absolutizare. In esență literatura realistă este similară cu literatura de valoare. Antologia ar fi fost mai completă dacă ar fi inclus și păreri, idei și atitudini ale scriitorilor din generațiile mai tinere. Adeziunea acestora la literatura realistă este de necontestat și atitudinea a fost exprimată in diferite articole. Dar, in orice caz, asemenea antologii sint utile pentru cunoașterea evoluției unor idei ori curente existente in literatura română.

ALEXANDRU RUJA

CREION

Un poem dramatic

Scenă din spectacol

„Speranța nu moare in zori“ este poemul dramatic al lumii care moare, al lumii care se naște. Personajele nici n-au motiv să poarte nume. Personajele sint niște entități. Ele reprezintă, fiecare in sine, mai pregnant sau mai puțin, simbolurile, caracterele, culorile celor două lumi, a aceleia care moare, a celeia care se naște. Măturătoarea este simbolul celei mai obscure, celei mai de jos pături omenești, strivită, fără cuvint, din lumea burgheză. Ea primește, intotdeauna, doar ordinul de-a mătura sau a nu mătura. Ea n-a avut niciodată un nume adevărat, deoarece e o ființă fără nume, născută dintr-un cuplu fără nume. Ii urmează țăranul, care nu știe decit să-și muncească pămintul, de milenii, care știe că ceapa e sănătoasă și că glia trebuie semănată ca să rodească, precum o femeie, care dă naștere din sămință pruncului. In el, insă, sclipește, in neantul intunecat in care a fost silit să viețuiască, sclipește, din cind in cind, scinteia unei ințelegeri a clasei sale supuse, ințelegere prin care ea poate deveni, miine, luptătoare. Soldatul este un țăran sub ordine, alterat de ordine și supunere, cu o conștiință creată ad-hoc, a supunerii față de mai mari, care ar putea ucide dacă nu ar pricepe, pină la urmă, unde e binele și unde e răul, dacă nu ar ieși din orbirea, și ea milenară, și nu și-ar da seama, „cu ochii săi“, cine e criminalul, cine e vinovatul. Soldatul, din marionetă a regimului, poate deveni inamicul ei și luptătorul de miine al viitorului regim care se naște. Mai avem și simbolurile luptătorilor conștienți, a comuniștilor, a celor care reprezintă lumea care se naște, deja, șeful de gară, mecanicul, tinărul indrăgostit, indrăgostita. In tabăra adversă, forța brută, care impune și comandă. colonelul, care impune și comandă pină și legii (procurorului) o paiață lașă, care poate deveni, din lașitate, asasină. Forța brută, colonelul, care camandă și clasei de sus, femeii moșierițe, și care comite tacit crime pentru a-și insuși bunuri, plăceri și putere, așa cum a fost obișnuit. Ca pentru un echilibru, ca pentru a fi pendulul intre acești reprezentanți, apar cei doi, chelnerul și picolo-ul. Unul, sarcastic, neincrezător, cinic, lovit de intemperiile vieții; altul, pueril, inocent, poet, visător. Și, peste toți, inălțindu-se, simbolul său uriaș, al picolo-ului, al inocentului, al celui care iubește zăpada, care visează zăpadă și care visează să devină un om in noua lume care se naște. Simbolul acesta al purității, al speranței dă intreaga cheie a piesei lui Romulus Guga.

Servită de o trupă de zile mari, in care Mihăiță, Coman, Seciu, Iordache, Constantin, Ogășanu, Gheorghiu susțin pagini antologice, creind partituri de reală forță dramatică, acest poem, lucrat cu finețe și inteligență artistică, atmosferizat de un fond muzical și un decor adecvat, devine surpriză vie a ceea ce poate da tinăra generație de dramaturgi, a ceea ce poate da un dramaturg din provincie, un prozator de talent, care a găsit resurse dramatice pentru o piesă politică, pentru o lucrare in care adevărul artistic pregnant pune intr-o lumină autentică de artă adevărul vieții, istoria vieții. Romulus Guga, dintr-o speranță, devine, după această piesă, o certitudine, iar spectacolul lucrat după drama sa, cu intuiție și talent, de Nae Cosmescu, inseamnă incă o treaptă de artă, urcată cu dezinvoltură și har, de colectivul care servește scena televiziunii.

ION ARIEȘANU

TELEVI

DUMINICĂ,

8,30 Deschider
8,40 Cravatele ro
rial pentru copi
Viața satului.
nele noastre. 11,
zicii. 12,30 De st
Album duminical
sportiv. Finala „
polo pe apă.
dapesta — Mlad
rețea unei pasiu
ciuri de box ale
Surprize sub c
16,50 Film serial.
Coloane ale istor
cumentar. 18,00
continuă. Concu
nerală și pregă
18,55 Reporter '
seri. Atenție cop
nal. 20,00 Film a
zorile. Producție
21,30 Disc '74. S
lui românesc. 22,

LUNI, 9

16,00 Telex. 16,0
tăminii. 16,15 Cin
toresc. 16,30 En
maghiară. 19,00
1 001 de seri. Ate
Telejurnal. 20,00
luției tehnico-știi
man foileton.
Producție a stud
viziune engleze.
roana in primejd
cintă tinerețea.
rar-artistică Tv.
diene. 22,10 24 d

MARȚI, 10

8,30 — 12,30
neață. 16,00 Curs
16,30 — 17,00 Curs
ză. 17,30 Telex.
mari. 17,55 Legile
tre ! 18,05 Film
pii : Douăsprezec
ții Tv pentru lu
cultură. 19,20 1 00
ție copii ! 19,30
Documentele Con
pe prima pagină
mice Tv. 20,30
Renașterea spani
ore.

MIERCURI,

8,30 — 12,30 P
neață. 13,30 — 15
Reșița — A.S.A.
Curs de liml
16,30 — 17,00 Cur
ceză. 17,30 Telex
clopedia. 18,05 M
gerea pronoexpre
socialiste. 18,50
de seri : Aten
Telejurnal. 20,00
Congresului pe
20,15 Telecinemat
zări : Și caii s
așa ? Premieră T

JOI, 12

16,00 — 17,00
Telex. 17,35 La
cări. Preludiu m
letare. 18,05 Să
mai departe ! S
literar-coregrafic.
pentru lucrătorii
19,20 1 001 de ser
19,30 Telejurnal.
generație 20,50 U
lumii animalelor
natul mondial d
mericane. 22,10 2

VINERI, 1

16,00 — 17,00
Emisiune in lim
Tragerea loto. 1
Atenție, copii !
20,00 România d
nia de miine. R
tică Tv. 20,30 Mi
ră. 20,50 Film a
Tipperary. Pro
filme numărul
ore.

SÎMBĂTĂ,

10,00 De la
10,20 Film serial
luare). Douaspr
Telecinemateca (
tiști amatori in
lex. 13,05 Hoc
U.R.S.S. — Sue
directă de la Mo
16,05 Ești țara
16,15 Virstele p
letul românesc c
Teleglob. 17,45
România — Ola
II-a). 18,15 V
noastră are...
muzical-coregraf
19,00 Lumea co
surprize. 19,20
tenție, copii !
20,00 Teleenciclo
serial : Omul ș
speriată. 21,40
Săptămina spor
rea de la ora 10

TELEV

UNE

embrie

ogramul.
5 Film se-
ari. 10,00
ontempora-
uriile mu-
triei. 13,00
) Magazin
Cupelor" la
varos Bu-
greb. Tine-
mari me-
ului. 16,30
circului...
itorul. 17,40
natul. Do-
ai bun...
cultură ge-
ultilaterală.
0 1 001 de
30 Telejur-
Se ivesc
o-spaniolă.
ale discu-
ejurnal.

brie

dunile săp-
ag, munci-
în limba
a Tv. 19,20
copii ! 19,30
nalul revo-
20,25 Ro-
turnului.
or de tele-
ul I : „Co-
,15 Opereta
evista lite-
ologii coti-

mbrie

n de dimi-
limbă rusă.
mbă engle-
icii meșteri
legile noas-
pentru co-
18,35 Lec-
i din agri-
seri. Aten-
urnal. 20,00
ui al XI-lea
istei econo-
comediei :
22,10 24 de

cembrie

n de dimi-
tbal : F. C.
Mureș. 16,00
germană.
limbă fran-
5 Agroenci-
18,30 Tra-
0 Din țările
19,20 1 001
opii ! 19,30
documentele
de lucru.
Mari ecrani-
ușcă, nu-i
0 24 de ore.

brie

oală. 17,30
17,50 Evo-
firmări pro-
visul țării
col muzical-
Lecții Tv.
agricultura.
nție, copii !
Noi, această
secrete ale
1,30 Campio-
nsuri sud-a-
ore.

embrie

oală. 17,30
rmană. 19,10
001 de seri :
Telejurnal.
Azi, Româ-
social-poli-
cert de sea-
Departe de
a Casei de
22,10 24 de

cembrie

la Omega.
u copii (re-
luni. 10,50
e). 12,45 Ar-
rs. 13,00 Te-
pe gheața :
Transmisiune
16,00 Telex.
un cîntec.
i. 17,10 Ba-
nporan. 17,25
t masculin :
(repriza a
de aur țara
acol literar-
lizat la Iași.
: Cutia cu
de seri : A-
Telejurnal.
20,50 Film
șul. Fugind
ejurnal. 21,50
22,00 Intilni-

IUNE

CORNEL MARANDIUC

CAII BLÎNZI

(Povestire)

ROMULUS MUSTEȚIU : Totem

Pășeau încet, măsurat, un mers obosit ori poate doar liniștit, ca cel pe care-l ai, îl porți, îl lipești ori îl dăruiești pămîntului atunci cînd știi, cînd înțelegi și știi clar, bine, că drumul e lung și greu, poate nesfîrșit ori poate același, mereu același drum, și deci nu are nici un rost, nici un sens să pășești altfel decît în felul acesta — încet, egal, liniștit și cumpătat. Pășeau astfel legănîndu-și capetele, umezindu-și ochii cu lumină și nările largi, adînci și și fremătătoare, cu o apă sărată și aromată peste praful alburiu, mărunt, fin — o pulbere de fapt — pe care copitele îl ridicau și-l fărîmițau, îl ascuțeau încă cu luciul și puterea, cu sclipetul cenușiu stins al potcoavelor șlefuite și tocite. Erau niște cai cuminți și blînzi, și înțelepți, și fierul acelor potcoave îi lega de pămînt, încet îi înfigea în pămîntul ars și colbuit deasupra, îi înfigea fierul acesta în pămînt, cu fiecare pas, și poate, acolo, era acolo în adîncul pămîntului pace și liniște și odihnă, într-un amestec al fierului și al humei, cu ceea ce a fost — odată deasupra — carne și culoare, nechezat și strigăt din nou, astfel, apoi, colbul alburiu al drumului — tot înălțînd și coborînd capetele din grumajii puternici, ca pe niște cădelnițe fără fum dar cu miros curat și îmbietor. Muște rele și lungi, cu aripi puternice, solzoase, cu ochii roșii, mari și bombați și trup subțire, stors, se adînceau, prin părul scurt, roșcat și nădușit, în pielea lor neted întinsă și fuiorul lung, negru, al cozilor plesnea zadarnic să le alunge, poate necunoscîndu-le foamea, ori îndîrjirea.

Poate era și poate nu era om în urma lor, în coșul căruței, hățurile erau poate în mîini de om, obosite și acelea, ori erau hățurile agățate în uluca loitrelor, în cîrligul leucii, așa cum stau agățate hățurile acolo cînd omul coboară să-și dezmorțească picioarele, în mers, alături de căruță. Biciul era, sigur însă, vîrît cu codiriștea în teaca lui din tablă — legată cu sîrmă de loitră, pe dinafară — și atîrnînd astfel leneș și căzut, nevrînd să bată, moale ca un fum, pe care acoperișul caselor nu-l poate îndepărta îndeajuns. Iz de nădușală și colb, de fîn, de paie și lemn bătucit, iz de fier alb rostogolit în cercul strîns, întins pe obezile roților și iz de frînghie întărită și roasă și de curea — a hamurilor — și, poate dacă era și om, omul ce mîna caii, atunci izul amestecat al hainelor și vorbelor sale nerostite.

Erau cuminți caii aceia și pășeau mărunt, băteau în drum copitele lor și băteau roțile înădite în fier, rostogolite în butucii lor noduroși, înfipți în osii, ale căror capete apăreau negre din mîzga amestecului de vaselină și dohot, unsoare de căruță pe care praful, întărind-o încet, o arunca afară în coji păstoase, asprite și decolorate. Și mai era scîrțîitul de trup al căruței, de trup uscat și costeliv, împovărat de trudă și neodihnă. Din cînd în cînd cîte un fir de pai ori de fîn — din mîna aceea de paie și fîn ce întotdeauna stă peste podul căruței — se strecura răsucindu-se ori alunecînd printre scîndurile largi, cădea și rămînea gălbui și lucios, netrebuitor și neluat în seamă, între brușii, printre bulgării uscați din mijlocul îngust al drumului. Firele acelea de paie, ori poate și de fîn unele, se cerneau prin crăpăturile dintre scîndurile ce alcătuiau podul căruței, atunci cînd ea se hurduca mai tare sau cînd omul își mișca trupul ori picioarele încălțate în cisme. Erau scurte cismele acelea, și prăfuite erau, ca după un mers îndelungat peste pămînturi, peste pămînturile uscate din care se înălța porumbul uscat și sfărîmicios la frunză și peste care se boltea un cer de toamnă îndepărtat, cu bulgări de nori ghemuiți, fără apă și aceștia, înzăpeziți doar. Și erau și mirate, nedumerite parcă cismele, încă, de odihna și așezarea lor acolo în coșul căruței, peste paiele amestecate cu fîn, uscate, turtite, măcinate cu totul aproape. Spre noi, cei ce veneam în urmă, priveau cu găvanele rotunde ale călcîielor strînse în potcoave, și cu tălpile țintuite ghimpat. Ciudate, îndărătnice și mari păreau tălpile cismelor privind spre noi, legănîndu-se, bătîndu-se ușor una de alta, spunîndu-și poate astfel ceva. Din carîmbii cismelor ieșeau pantalonii din stofă militară, erau ei chiar niște pantaloni militari, nu numai stofa lor, dar surtucul pestriț aruncat peste umerii omului și cămașa groasă din pînză albă — țărănești amîndouă aceste veșminte — și căutătura feței, a ochilor îndeosebi, nu aveau nimic cu cismele și pantalonii aceia militari. Și veneam așa în urma căruței și cismele se bălăbăneau neoprite de oboseala omului. Stătea doar acolo peste podul căruței, liniștit și tăcut și totul din el era încetinit parcă după mersul cailor înalți și blînzi ce-l duceau fără să-l știe că-l duc.

Jandarmul pășea exact în urma căruței, atît de aproape, încît cismele omului păreau că i se sprijină de fața roșcovană, că ele ar fi stat acolo pînă acum, pe fața aceasta și era de mirare cum de nu se văd, pe obrajii rotunzi ai jandarmului, găurelele, adînciturile mici și dese lăsate de ghimpii cismelor, ca după o noapte cînd pe față te scoli cu semnele locului aspru pe care ai dormit. Uniforma cu buzunare mari, chipiul și pistolul închis în tocul prins la brîu — era un jandarm ciudat, cu pistol, nu cu armă, așa cum văzuserăm pînă atunci — îl făceau de temut. Nouă ne părea astfel, copiilor, pentru că omului din căruță poate nu-i părea astfel, poate nu-i părea nicicum, după căutătura indiferentă a ochilor, și după obrajii trași, obosiți. Din cînd în cînd ne privea cu un fel de mirare, de curiozitate parcă, apoi ochii îi plecau peste cîmp, peste pămînturi și peste cer și cine știe unde se știau ei duce ! Ori nu mai plecau nicăieri. Avea un păr negru tuns scurt și, se vedea bine, fire încărunțite îi urcau dinspre laturile capului și de jos. Stătea acolo și caii pășeau încet, căruța se rostogolea în urma lor și în urma ei, imediat în urma ei, pășea jandarmul călcînd apăsat în stratul gros de praf, călduț, care nouă, acolo în urma sa, de o parte și alta a sa, ni se ridica printre degetele picioarelor desculțe. Degetele ne erau sucite în fel și chip, murdare și cu scoarțe, peste julituri mai vechi, frămîntam praful cu ele și îl simțeam moale și înfierbîntat ca un griș în care ți-ai înfige, ți-ai scufunda mîna, pînă nu-l fierbi, pînă rămîne uscat și auriu, și omul venea uneori cu privirea spre noi și o punea lîngă picioarele noastre, lîngă tălpile și degetele picioarelor noastre si lîngă praful acela ce ni se înălța printre ele în sus cu un fel de mici, scurte, țîșnituri. Nu știu de ce, gîndeam atunci, văzînd cum ne privește picioarele și mersul, că omul acela a umblat mult, mult și desigur acum își amintea de umbletul său îndelungat. Așa credeam și voiam să spun ce gîndesc și altcuiva, tocmai voiam să-i spun lui Cocălă, dar cînd Cocălă s-a apropiat de mine, în loc să-i spun ce gîndeam, am întrebat :

— De ce-l duce așa ?
— O fi spion.
— Și l-o fi prins ?
— L-o prins.
— Și unde-l duce ?
— În oraș, la poliție.

Și orașul era departe și soarele bătea dinspre apus aproape, peste porumbul uscat, încălzind încă praful drumului, și muștele nu aveau încă astîmpăr, căutînd pielea mai subțire și cu vîne mai umflate, de pe burta cailor. Dar ei sufereau tăcut neașteptata, violența și fulgerătoarea pătrundere ce le afla sîngele subțire și cald și împușcătura nu-i sperie, pentru că ei erau cai blînzi. Revolverul mic, scos brusc din carîmbul cismei, alunecă peste paiele de pe podul căruței, trupul omului stătu o clipă nemișcat, apoi se chirci cumva și fruntea-i îngîndurată, fața trasă și ochii ce din cînd în cînd priviseră mirați spre picioarele noastre, se culcară deodată spre vîrful cismelor mari și țintuite. Moartea caldă, tăcută și ea, nu vorbea, nu spunea nimic, firuia doar, se zdrențuia acolo pe sub căruță alunecînd, picurînd — venind, ori plecînd din ceea ce era, peste podul căruței, formă omenească — în praful alburiu și gros, în colbul drumului. Căldura îi dădea probabil culoarea aceea vie și roșie care apoi se înnegrea, ajunsă în praful drumului, pentru că se răcea.

Caii pășeau încet și căruța se rostogolea în urma lor ducînd jandarmul ca legat de ea și pe noi ca legați de el și sîngele acela curgea încet în praful drumului, tot mai puțin. Și Cocălă ar fi vrut să întrebe „de ce nu l-o pușcat pă jendar, și să fugă" (?) și jardarmul ar fi vrut să întrebe ce îi vor face lui, pentru că nu s-a gîndit să-l caute pe cel ce s-a omorît și în carîmbii cismelor, și eu aș fi vrut să întreb dacă a fost sau nu „spion" omul acela obosit, sau doar un om sătul de umbletul cismelor sale țintuite, sătul de umblet, de alergare și tîrît în cisme și în război.

Bubuituri înfundate, îndepărtate, aminteau frontul ce abia trecuse înainte, și caii le știau pe toate, caii aceia blînzi, dar ei nu voiau să ne spună nimic, nouă, copiilor războiului.

TITUS SUCIU

„Sîntem și acolo, sîntem și aici" *)

În luminile acelea îl vedeam și pe el, pe tata, în lada aceea dreptunghiulară din scîndură negeluită, în care l-am luat de la închisoare și l-am îngropat, și-o vedeam și pe Ana, tremurîndă, privindu-mă de departe cu acea privire cu care privești numai atunci cînd îți iei rămas bun pentru totdeauna, și pe mama, oarecum gîrbovită, cu un coș pe genunchi, peste care i se întindeau mîinile noduroase, vizibil trudite... „Nu tată" !, am strigat atunci, „Nu, Ană" !, am mai adăugat, „Nuuu" !... Și urlam, ridicat în genunchi, strigam acel „NU" ! cu atît mai tare cu cît zgomotul trenului creștea, crezînd că așa aveam să-l opresc, să-i încetinesc mersul pînă cînd aveam să știu ce să fac.

Șocul a fost puternic dar nu m-am mișcat, simțind și, simțind foarte exact cum se usca ceva în mine. m-am lăsat biciuit de curentul de aer cu voluptate, fără să clipesc, strîngînd din dinți și pumni din ce în ce mai tare. Și nu știu ce-am gîndit cînd mi-au trecut vagoanele prin față — care, prin succesiunea de lumini și umbre, păreau că, într-adevăr, se străduiesc să-mi comunice ceva — neștiind nici ce-am gîndit mai tîrziu, cînd am rămas țeapăn în liniștea nopții așa cum stătusem și pînă atunci, înfipt în genunchi și cu ochii larg deschiși, dar cu siguranță că nebunia acelor clipe mi-a întors și așezat gîndurile altfel decît pînă atunci, pentru că m-am ridicat hotărît și-am tîrît noaptea după mine cu pași de-a dreptul energici. Asta pentru că doar atîta simțeam atunci, că mi se furase ceva pentru totdeauna !

Am găsit poarta închisă, dar, pentru că n-am vrut să le sperii, pe mama și Ștefana, n-am bătut. Și am făcut cîțiva pași înspre dreapta, pînă în dreptul unei scînduri pe care o știam desprinsă. Am încercat-o însă degeaba. Atunci m-am retras, am privit gardul din nou, după care m-am apropiat și-am încercat scîndura încă odată. N-a cedat nici de data asta și, înțelegînd în fine ce se întîmplase, mi-am pus toată îngăduința într-un zîmbet dulce-amar : biata mamă, în ce hal o adusese frica de bătuse scîndura aceea în cuie...

După ce m-am uitat atent în lături, după ce m-am lăsat jos ca să văd și mai bine dacă se apropie cineva ori nu, am sărit gardul și m-am îndreptat înspre bucătăria de vară. Speram să nu mă fi văzut nimeni pentru că voiam să rămîn singur, în întuneric pe marginea patului, ori întins și cu mîinile sub ceafă ca să mă gîndesc încă odată la ceea ce mă făcuse să rămîn țeapăn și cu ochii deschiși după ce trecuse trenul. Și așa am făcut, m-am întins de cum am intrat fără să mă uit la altceva decît la pat, fără să văd că masa era pusă, ca și cum aș fi fost așteptat, fără să văd absolut nimic, nici măcar că la intrarea mea, în cel mai îndepărtat colț, acolo unde îmi plăcea să stau, se mișcase o umbră căutînd întunericul și repede dar și discret. „Te-ai întors, Ilie, te-ai întors" ?... mă întrebă umbra aceea într-un tîrziu, cu glas care mi se părea că simt din nou orizontul, capătul acela al lumii năruindu-se peste mine. Am tresărit dar, strîngînd toate forțele pe care le mai aveam, am rămas nemișcat, privind tavanul, cerul, luminile locomotivei, zicîndu-mi mereu că trebuia să rămîn așa, ca nu cumva, întorcîndu-mă, să afle mama adevărul din priviri. Și așa au rămas și tăcerile dintre noi, nerăscolite cît de cît ! Ea tăcînd pentru că îmi asculta ezitările, bîjbîielile, eu pentru că mi se părea că aud vorbe pe care nu le mai auzisem niciodată. Și i-am răspuns abia tîrziu, atunci cînd vorbele au fost în stare să ajungă la ea direct, trecînd peste toate împotrivirile mele. „Nu, mamă, nu m-am întors... Cel din fața ta e altul" !... Ea a oftat, s-a ridicat și a pășit înspre mine, ușoară ca o umbră, îngăduitoare ca o părere, și a început să mă acopere, să mă mîngîie, bîiguind ceva mereu ; poate un îndemn în care nu credea nici ea, ori, poate, o rugăciune pe care ar fi vrut s-o rostesc eu. Într-un tîrziu și-a dat însă seama de ceea ce făcea și atunci a zis. „De ce aici, Ilie, de ce ?... Hai în casă". Voiam s-o mint și pe mai departe numai că ceea ce-i ascunsesem pînă atunci, cînd mi-a prins chipul în mîini și m-a întors inspre ea, i s-a dezvăluit ca prin cele mai concise vorbe. Dar dacă n-am scos nici o vorbă în primele clipe n-am făcut-o nici mai tîrziu, și toate spaimele, nedumeririle, ni le-am spus doar din priviri, din strîngeri spasmodice și necontrolate ale mîinilor, pînă cînd mama a început să se împuțineze la trup și să alunece în jos.

După ce și-a revenit ne-am trezit, fără să ne fi spus nimic, în fața pătuțului Ștefanei, unde am rămas muți, privind-o. Tîrziua, mama a început totuși să murmure niște vorbe : „Iartă-mă, Ilie, iartă-mă... De acum o să fiu mai tare... Și-ți promit... Îți promit să nu vă las orfani" !

La școală am mai mers doar două săptămîni, apoi, pentru că am fost chemat în mai multe rînduri la cancelarie, pentru că, pe de altă parte, vedeam cum se ofilea mama, am părăsit liceul și am început să caut de lucru. În primele zile am găsit numai porți închise și răspunsuri răstite dar, în a cincea zi, cînd mă întorceam spre casă, cineva m-a oprit și m-a întrebat dacă nu vreau să-i tai niște lemne. Privind la cel care îmi vorbea mi s-a părut că trebuie să-l reped — era îmbrăcat sărăcăcios, cu o salopetă, și nu făcea impresia că e o persoană care apelează des la serviciile altora — dar n-am făcut-o pentru că îmi tot arăta, cu obstinație, un braț bandajat. Așa că l-am urmat. Și după mai bine de o jumătate de oră, în care mi s-a părut că am făcut un ocol imens — e adevărat, a intrat el odată într-o prăvălie — am ajuns în fine acasă. Aici, privind în jur, mi s-a părut din nou că nu se putea să nu fie adevărat ceea ce simțisem atunci cînd îmi vorbise. Dar n-am spus nimic, și-am așezat cea mai mare buturugă la marginea grămezii și-am început să crap lemnele cu dușmănie, de-a dreptul cu ură, pînă cînd, după vreo două ore, bărbatul în salopetă s-a apropiat cu o farfurie în mînă. La început l-am refuzat, și mă tem că nu oricum ci cu obrăznicie, dar, după ce, printre îmbieri, pe care le rostea cu voce tare, l-am auzit șoptindu-mi precipitat : „Fă cum îți spun, trebuie să-ți comunic ceva" !, uimit, neînțelegînd nimic din ceea ce se petrecea, am luat farfuria și m-am așezat unde îmi spusese. Dar am așteptat degeaba. Nu mi-a mai spus nimic, decît : „mănîncă, încearcă să faci treaba asta cît mai natural", după care a intrat în casă. Atunci n-am știut ce să fac, și am tot învîrtit cu lingura prin mîncare pînă cînd, așa, într-o doară, am dus-o totuși la gură. N-am apucat să înghit însă decît de trei ori, că l-am auzit din nou, de data asta dinăuntru, din spatele ferestrei lîngă care mă așezase : „Nu te întoarce, și mănîncă, fă-te că mănînci liniștit. Am vrut să-ți vorbim mai demult, dar ai fost mereu sub ochii lor. Și acum ne urmărește cineva. Nu, nu te întoarce !... Acum înțelegi de ce am făcut ocolul acela ?... Ai, poți să ai încredere în noi" ? m-a întrebat în cele din urmă. „Nu știu... Cine sînteți" ? „Tovarășii tatălui tău". „Atunci de ce nu sînteți și voi acolo" ? ! am bîiguit rău, răstit. „Sîntem si acolo" mi-a răspuns bărbatul în haine de doc, de după fereastră, „Sîntem și acolo și sîntem si aici. Sîntem peste tot" !. După aceste vorbe am tăcut amîndoi, eu tăcînd și, după aceea, ascultîndu-l. Si abia la sfîrșit, după ce am ascultat tot ceea ce-mi spusese fără să-l întrerup, părîndu-mi-se că înțeleg unele lucruri altfel, unele lucruri legate de tata si de moartea lui, am zis, din mijlocul acelei dureri pe care n-o puteam mistui nici atunci. „Dar pe tata. Pe tata de ce l-au împușcat" ? !

S-ar fi putut însă ca vorbele acestea să nu fi ajuns pînă la urechile celuilalt. Eu mi le spusesem de fapt mie. Mie însumi. După care m-am ridicat și-am așezat pe tăietor cel mai mare butuc.

*) Fragment de roman

MUZICĂ

PRIM PLANURI

E. CUTEANU, I. VELCEANU

Peisajul simfonic dimensionat de compozitorii bănățeni include opusuri prețioase, semnate Eugen Cuteanu. Nume de rezonanță în pedagogia românească a viorii, creator răvășit de porniri temperamentale romantice, E. Cuteanu își justifică integral prezența și reprogramarea la răstimpuri nu prea distanțate ! Muzica difuzată dintre rîndurile partiturilor sale este sinceră, vibrantă, densă în învolburări, care-și găsesc relaxarea în zîmbetul jucăuș al flautului ori în focul trepidației propuse preferențial de trompeta solo. Este lumea de sentimente și imagini retrăită cu satisfacție după audiția — în compania dirijorului N. Boboc — a **Suitei a III-a.** Liana Șerbescu ne-a condus apoi, cu o netăgăduită grație, pe potecile unde suavul și patosul își dispută valențele expresive într-o colorată alternanță : **Concertul Nr. 1 de Chopin.** O interpretare realizată cu seriozitate profesională, cu minuție tehnică — unele pasaje chiar cu strălucire — dar, ca și comunicare a spiritului partiturii, incomparabil superioară în versiunea de duminică dimineață. **Simfonia „Cimpoiul"** de Haydn, audiată în încheierea concertului, a difuzat, prin omogenitatea sa calitativă, prin sentimentele tonice exprimate, aderența și măiestria dirijorului pentru muzica aferentă fondului de valori clasice.

La operă, seria debuturilor continuă. Silvia Regep ne-a prezentat în spectacolul „O seară vieneză" însemne ale maturității artistice, depășindu-și condiția de tehniciană, în sensul dobîndirii aceIei fluențe, specifice valsului straussian. Atribute preluate și de partenerul Ioan Gîrbă, relevabil în plus prin eleganța și supletea evoluțiilor sale. Mihaela Santo a plăcut prin apariția sa frumoasă, linia mare a rolului rămînînd însă perfectibilă.

Două instituții surori, filarmonica și facultatea de muzică, și-au dat mîna spre a comemora un eveniment : secolul scurs de la nașterea unuia din fondatorii muzicii corale bănățene, Iosif Velceanu. Prefațat de o incursiune biografică, concertul coral care a urmat ne-a rememorat pagini vii dintr-o creație trainic sedimentată în conștiința iubitorilor cîntului coral.

DORU MURGU

PLASTICĂ

SCULPTURA LUI ROMULUS MUSTEȚIU

Încărcată de dramatism, sculptura lui Romulus Mustețiu, chiar la mici dimensiuni, își păstrează monumentalitatea. Un aer de încrîncenare a naturii, a rădăcinilor care primesc insinuant descătușarea de lut. Odată eliberate, ele prind forme imprevizibile, pe care artistul știe să le nuanțeze. Poate o viziune dantescă devine obsesie sub daltă, un abur fantast vine să încălzească și să exprime contururile. Fascinată de lumină, forma pătrunde în spațiu ca muzica. În încordare mută, lemnul se lasă contorsionat ca un destin. Sentimentul energiei latente, al unei aripi gata de zbor, ori proaspăt oprită din zbor. Clipă surprinsă în plină amiază a sensurilor, lîngă personaje care descind dintr-o zonă grotescă, halucinantă. Arta simplifică natura prin simboluri care o reprezintă, deși aici, în modelarea rădăcinilor, capriciile naturii se întîlnesc armonios cu capriciile artistului. Ar fi interesant să urmărim în evoluția sculpturii lui Romulus Mustețiu și potențele sale artistice în lemnul brut, fără sugestia pe care natura i-o oferă uneori din abundență.

Desigur, căutările în formă și idee pentru artist nu se opresc aici. Cele mai realizate lucrări ale sale, printre care „Destin", „Dansul rădăcinilor", „Gînd spre Dante", „Avînt" ori „După război", confirmă capacitatea sa de intuire a inefabilului, de pătrundere în zonele de expresie maximă a limbajului plastic. Poate îl pîndește uneori pericolul de a cădea în artizanal, cînd se lasă sedus de efectul imediat, însă puterea sa de selecție, simțul dramatic îi pot impune autocenzurarea. Romulus Mustețiu cunoaște starea poetică a liniei, combustia metaforică a formelor oprite în plină grație a mișcării.

Confruntîndu-se în continuare cu motivele de inspirație ale artei sale, Romulus Mustețiu, înfiorat mereu de descoperirea a alte și alte forme sculpturale își va defini conturul personalității în linia unei înalte dăruiri estetice și adeziuni la temele majore ale contemporaneității. Abordarea unei arte viguroase, purtînd adînc pecetea individualității artistice îi va aduce ascensiunea pe care i-o dorim !

DAN UDREA

TEATRU

LUCIDITATEA INTERPRETĂRII – CÎȘTIGUL SPECTATORULUI

Pînă acum, două premiere din stagiunea curentă a Teatrului Maghiar de Stat din Timișoara atrag atenția cronicarului. În ordine cronologică, prima este „comedia polițistă" a lui Virgil Stoenescu, intitulată *Misterioasa convorbire telefonică.* Piesa, prezentată chiar în deschiderea stagiunii, nu este necunoscută cititorilor revistei. Ea, deși, după părerea noastră, nu face parte dintre piesele de rezistență ale autorului, a fost și este destul de des jucată pe scenele teatrelor din țară. Această frecvență credem că se datorează în primul rînd actualității moral-politice a mesajului, pătruns de sentimentul responsabilității cetățenești, de un cald patriotism. Privind din acest unghi, și este greu să vezi altfel, tot ce apare pe scenă, rupt de tribulațiile sufletești ale familiei inginerului Mihai Silvestru (mai ales sub înfățișarea „situațiilor comice") pare un joc în sine.

Astfel că și regia (Gyula Cseresznyés), dar și majoritatea interpreților ajung să transmită lucruri (să joace niște roluri) care nici pentru ei înșiși nu au o semnificație deosebită. E drept că fiecare din ei joacă cinstit cîte *un rol.* Dar nu și *rolul.* Diferențele apar chiar din momentul acceptării ori a ideii de comedie, ori a celei de dramă. Bunăoară, cît timp Andras Mester concepe un d i r e c t o r profund preocupat de culpabilitatea sa, de găsirea unui drum de ieșire din impas, Gustav Laczo ne aduce un ofițer plin de haz, ireal, rupt de problematica majoră a piesei. Și, accentuăm, rupte din context, amîndouă compunerile sînt reușite în felul lor, cum de altfel merită cuvinte de laudă și celelalte interpretări, conturate cu multă judecată de actorii : Johanna Izsó, Károly Rapper, Judith Bänyai, Teréz Czegö, Lajos Makra, Adám Rajhona, Károly Szabo. Numai că, astfel, din păcate, întregul spectacol este vitregit de acel fior al unității de ansamblu.

Mult mai echilibrată, deci și mai penetrantă, ni s-a părut cea de-a doua premieră a teatrului condus de directorul Károly Sinka. Rod al unei străduințe de a ne oferi un repertoriu variat, spectacolul cu piesa *„Decepții"* de Kisfaludy Károly, a plăcut tocmai prin unitatea sa de stil și de conținut. În concepția regizorală lăudabilă (și de ce nu) și modernă a lui *Andras Mester* se păstrează structura originală a comediei clasice tradiționale din secolul trecut (Kisfaludy a fost un reprezentant ilustru al acesteia), dar acțiunea, cu întregul ei arsenal de satiră socială, capătă noi dimensiuni morale. Piesa este într-adevăr *interpretată.* Caracterele personajelor sînt construite prin detașarea gîndită de către regizor și actori, rezultînd dintr-o lungă și minuțioasă elaborare. Regizorul și actorul Mester, împreună cu c o l e g i i (Erzsébet Kiss, József Vértes, Gustáv Laczo, Annmária Ferenczy, Ildiko Bokor, István Bogdan, Anna Bosy, Tibor Ebergény, Károly Szabo, Kalman Nemes) sînt deopotrivă parteneri într-un joc complex, o rotundă și dinamică desfășurare de tipuri și caractere umane vii.

ALEXANDRU VAJDA

EVOCĂRI

Tiparnițe lugojene

Cele dintîi tiparnițe lugojene datează de pe la mijlocul secolului al XIX-lea (19 februarie 1852). Karl Traunfellner a construit prima tipografie sediul acesteia fiind pe strada Traian Grozăvescu nr. 81. Activitatea lui a fost cu succes continuată de Johan Wentzely, care a editat un prim ziar, „Lugoscher Anzeiger" (nr. 1 apărînd în 4 iunie 1853) și unele imprimate pentru autoritățile administrative. Fiul lui Traufellner a deschis în 1879 o nouă tipografie, care a funcționat pînă în anul 1909, cînd a fost vîndută librarului A. Auspitz. În tipografia lui Traunfellner fiul său a tipărit ziarele românești „Deșteptarea", „Banatul", „Meseriașul", publicațiile germane „Lugoscher Zeitung", „Südungard", „Südungarischer Bote" și ziarul maghiar „Délvideki Lapok".

Din anul 1909, librarul Adolf Auspitz a publicat lucrări de grafică, unele dicționare, între care și dicționarul maghiar-român și român-maghiar de Putnoky Mikloș, un volum „Antecalculator" de Ioan Bulz. Pentru înalta sa măiestrie și calitatea lucrărilor, Adolf Auspitz a primit la Expoziția industrială din 1911 a Comitatului Caraș-Severin medalia de aur. În tipografia „Auspitz" s-au tipărit manifeste și chemări ale conducerii mișcării muncitorești din această parte a țării.

În anul 1909, a venit la Lugoj tipograful Henrik Anwender, care și-a deschis atelierul „Gutenberg" și a tipărit mai multe ziare, între care „Stupariu", „Lugosi Ellenor" „Neue Lugoscher Zeitung" și „Szabadság".

În anul 1912, Gheorghe Țăran înființează, cu sprijinul intelectualilor și al meseriașilor, prima tipografie românească din Lugoj. Aici s-au tipărit : ziarul „Răsunetul", revistele „Învățătorul bănățean" și „Primăvara Banatului", precum și „Buletinul municipiului Lugoj" (1936-1938), încurajîndu-se astfel scrisul românesc. Din anul 1919, la Lugoj a funcționat „Tipografia Națională", întreprindere care a publicat lucrări literare și științifice ale unor autori locali, dar și ziare și reviste ca : „Revista corurilor și fanfarelor române din Banat" (1927-1928), „Cartea satului" (1926-1929), „Tribuna comerțului" (1933-1940) „Acțiunea" (1934-1942), „Uj Moks" (1932-1933).

Între cele două războaie mondiale, la Lugoj au mai ființat încă alte două tipografii, „Union", (societate pe acțiuni, între anii 1922-1937) unde s-au tipărit imprimate și reviste bisăptămînale, săptămînale și lunare ca „Gazeta brutarilor", „Vulpea (revistă umoristică) și altele, precum și tipografia „Corvin", aceasta tipărindu-i cărțile lui Aurel E. Peteanu din ciclul „Din galeria marilor dispăruți ai Banatului", „Banatul pitoresc" al aceluiași autor, revistele Asociațiunii române de teatru „Thalia" și Licăriri".

În prezent, la Lugoj, funcționează o secție tipografică a Întreprinderii poligrafice „Banat" din Timișoara, executînd îndeosebi imprimate, afișe pentru spectacole, programe culturale și articole de mercantilaj.

GHEORGHE LUCHESCU

RECORDING

PRINCIPIUL VIITORULUI NOSTRU TOP ORIZONT — RADIO am dori să fie acela al calității. De aceea nu, neapărat noutățile, piesele de ultim moment trebuie să figurează în el. Și, apoi, o condiție : melodiile să fie neapărat dintre acelea care se difuzează pe posturile noastre de radio și Tv. Există propuneri pentru menținerea acelui unic anti-top, top-text, anti-top-text. Vă rugăm să decideți dumneavoastră înșivă structura topului, precum și numărul de piese pe care trebuie să-l conțină fiecare, avînd în vedere și spațiul tipografic afectat rubricii.

Pînă atunci, redactori ai revistei și ai studioului timișorean de radio vor face unele „deplasări" de popularizare susținînd discuții cu amatorii de muzică ușoară, ducînd cu ei benzi și antrenînd unii specialiști. Vă reamintim să trimiteți contribuțiile Dvs. pe adresa revistei sau a studioului, cu mențiunea PENTRU TOP.

Frații Baltă într-una din serile „Recording"

TALON

Top „O"–„RTV"

Nr. 1

SILUETE

UN ARTIST AL SCENEI LIRICE

În plină maturitate artistică, basul Gheorghe Sara e unul dintre artiștii scenei lirice timișorene . . .

. . . După terminarea Conservatorului, am debutat la Opera din Timișoara în „Bărbierul din Sevilla", în rolul lui Bartolo, dar de fapt debutul îl constituie rolul Polinesso, din Ariodante a lui Häendel, în timpul Conservatorului. După trei luni de cor și după adevăratul meu debut, am abordat aproape toate rolurile mari și mijlocii, printre care OROVESO, din „Norma" lui Bellini, ROCCO din „Fidelio" de Beethoven, și ambele roluri de bas din „Don Juan", MEFISTO din „Faust" a lui Gounod, Pimen din Boris Godunov, etc. La Novi Sad am avut un mare succes cu Norma și Bal Mascat. În 1971 am interpretat în premieră mondială la Viena, rolul principal Kanna, din opera SAKUNTHALA de Schubert, în cadrul Festivalului vienez.

Stagiunea aceasta am deschis-o cu opera Don Carlos în care interpretez rolul lui Filip. Faptul că aici au participat cei mai talentați soliști ai scenelor noastre lirice, spectacolul mi se pare extraordinar, deși la început am avut îndoieli și ezitări pentru dificultățile ce mi le oferea rolurile. După ce am înfrînt aceste dificultăți, îmi dau seama că rolul din această operă e însăși ființa mea.

DAMIAN URECHE

INTERVIUL SĂPTĂMÎNII

APA RĂMÎNE

Mircea Mîrza are 36 de ani, vine dintr-un orășel minier din Ardeal, e inginer proiectant principal la Centrul de cercetare și proiectare echipamente hidromecanice Timișoara. De cînd s-a înființat Centrul, din 1966 adică, a proiectat turbine și mai apoi părțile de echipament hidromecanic care deservesc construcțiile hidroenergetice. Așa a participat de fapt la proiectarea centralelor de la Porțile de Fier, Lotru, Mărișelu, Șugag și Gîlceag pe Sebeș.

— De ce credeți că reporterii scriu foarte des despre șantierele hidrocentralelor ?

— Pentru că acolo se întîmplă niște lucruri formidabile. Departe de civilizație, dar punînd bazele unei civilizații, oamenii șantierelor sînt niște oameni de excepție care se încrîncenă eroic în lupta cu natura și cu ei înșiși. Eu știu că am o meserie nespectaculoasă pentru un reporter. De aceea ziariștii ne găsesc mai greu pe noi, proiectanții. Cu ce v-am putea impresiona ? Cu niște hîrtii, în fond, pline de desene și cifre. Dar ele trebuie citite. A proiecta nu înseamnă a sta inert la un birou, cum se crede adesea. E vorba de o mișcare a gîndirii, de o permanentă tensiune. În orice caz, responsabilitatea unui proiectant e la fel de mare ca și cea a executantului. O greșeală de calcul înseamnă la noi o catastrofă și pagube de sute de milioane de lei.

— Care ar fi principala problemă cu care se confruntă Institutul în care lucrați ?

— O problemă e cea a promovării cercetării fundamentale. În care scop au și început lucrările pentru construirea unui laborator de încercări de echipamente. Sigur, la noi s-a făcut muncă de cercetare aplicată, s-au făcut studii. Sînt convins că acest colectiv tînăr din care fac parte va onora prezentele investiții.

— Ce șanse viitoare are apa ca sursă de energie ?

— Enorme. Apa curge oricum la vale și energia ei nu trebuie irosită. Mai mult ca oricînd, pretutindeni se pune accentul pe valorificarea resurselor hidrologice. O hidrocentrală e o construcție, e drept, foarte costisitoare, dar care se amortizează în timp. În fond, e una din cele mai ieftine surse de energie. Apa rămîne.

REPORTER

Nu ştiu în ce măsură e adevărat că : berea conţine acid glutaminic, care stimulează activitatea cerebrală ; berea stimulează glandele mamare la alăptat ; e hrănitoare, adevărată „pîine lichidă" ; că unele amurguri de culoarea mierii au de fapt culoarea berii. Cert e faptul că timişorenii i-au purtat de grijă în aşa fel încît, prin 1718, cea mai mare clădire din oraş era aceea a fabricii de bere. Iar soldaţii garnizoanei de atunci aveau în raţia lor, în mod obligatoriu, acest lichid, din cauză că apa era mlăştinoasă în jurul cetăţii. Aşa s-a născut prima berărie din ţară. Prima e şi azi : în 1973, a luat locul I.

Răsfoiesc o monografie a berii timişorene : un incendiu, în 1890, cuprinde principalele clădiri. Dacă pompierii n-au destupat destule butoaie... Sorturi de-alungul vremurilor : „Casino Record", prin 1925, tot pe atunci, „Corvin", „English Porter", „à la Pilsen", „à la München" ; azi, „blondă brună", „Porter", „Cazino", „Record", „Specială" etc.

În procesul de autohtonizare a produsului intră şi construirea (în 1968) a unei fabrici de malţ, care nu numai că nu se mai importă dar ne şi prisoseşte, spre satisfacţia altor fabrici.

Un degustător experimentat merge pînă la sesizarea nuanţelor, gustul berii noastre diferind uneori şi asta depinde, probabil, de sărurile apei. Trei surse există aici : izvoarele din incinta întreprinderii, apa din reţea şi... Bega, trecută prin filtre. Specialiştii spun că apa rîului ar fi cea mai bună, datorită unui registru întins de săruri. Dar apa este şi o falsă problemă, totul fiind orzul şi hameiul. Din păcate, orzoaica nu se mai prea cultivă. N-are acelaşi randament la hectar ; în schimb, dă o bere superioară. Se mai foloseşte şi orz ce, uneori, nu are suficientă germinare. Berarii, cu experienţa lor, fac faţă şi în aceste cazuri. Cu nostalgie se gîndesc ei : ce bine ar fi dacă ferma din Lovrin ar deveni celebră şi în materie de orzoaică !

O veste care ne bucură este reînfiinţarea fabricii de la Ciclova, odinioară celebră, ca filială a celei din Timişoara ne vor convinge izvoarele de acolo că apa înseamnă totuşi mult ? Pînă atunci, însoţim echipa de filmare a lui Mirel Ilieşu la turnarea peliculei „Timişoara 700". Pitoreştile butoaie ale secţiei vechi de îmbuteliere, spuma ca de zahăr fin, robinete aurii. Dincolo, este banda rulantă şi îmbutelierea modernă. „Fanfare şi bere, iată ceva specific pentru Timişoara", îmi spune producătorul filmului. Într-adevăr, aţi văzut în acel an pe ecran o suprapunere de alămuri şi halbe, berea avea şi ea culoarea alamei. Fanfara a cîntat pe esplanadă atunci anume pentru studioul „Sahia" ; acest obicei s-a cam pierdut pe parcurs. Dar ca să nu mă întristeze tăcerea fanfarelor, îmi amintesc amuzantele bătălii descrise de Hasek, în cursul cărora suedezii luau cu asalt fabrici de bere, apoi le consumau conţinutul ; deveneau ulterior inapţi pentru luptă, aşa că austriecii reintrau în posesia preţioasei industrii. Dar militarii n-au fost doar consumatori ; se spune că ostaşii garnizoanei imperiale fabricau ei înşişi berea în Timişoara (Berăritul devenise cea de-a doua manufactură, după plecarea turcilor). Ce spun statisticile ? R.F.G. pretinde că a depăşit Cehoslovacia şi Belgia (cu Tuborgul ei), bavarezii consumînd anual 300 litri pe cap de locuitor. Încă nu ştiu cît consumă bănăţenii, în orice caz, oraşul de pe Bega aprovizionează patru judeţe ;

uneori nu prea găsim bere, vara, aşa că spunem : consumul de bere ar putea creşte, în detrimentul spirtoaselor. Cea mai veche fabrică de bere există la München : datează de peste nouă sute de ani. Nici noi nu stăm rău cu vechimea, în orice caz, berarii de aici spun că ne situăm cam alături de Pilsen.

În privinţa unui „magazin de prezentare" ? Ideea a existat, dar cei din comerţ le-au luat-o înainte berarilor deschizînd o unitate la Bastion. Aici vine cea mai proaspătă băutură, aproape ai crede în existenţa unei conducte... Deservirea e clasică, la halbă. E drept, nu s-a gîndit nimeni la halbe emailate, ori cu capac.

Elementele constituitive ale lumii sînt : apa, focul, pămîntul ; ale berii sînt : hameiul, malţul, apa, drojdia. La noi nu se introduc chimicale ori conservanţi. Calităţile, sorturile se obţin prin dozaje diferite, prin prelungirea fermentaţiei. Berea noastră are un procent sporit de alcool faţă de aceea cehă, spre exemplu. S-ar putea face unele lucruri pentru dobîndirea competitivităţii europene a produsului ? Poate că utilizarea orzoaicei, îmbutelierea în conserve metalice etc. Există puncte de vedere conform cărora produsul trebuie standardizat, impus de mari întreprinderi, în dauna micii producţii. După cîte sîntem informaţi, în ţară se vor mai construi cîteva fabrici de bere cu o rază de acţiune teritorială. Asta va face ca produsele să difere, va aduce o varietate plină de farmec, prin impunerea unui ton aparte, rezultat din concepţiile personale ale localnicilor, dacă acestea vor exista.

Tot cei de la fabrica timişoreană ţin să dea unele indicaţii ce ţin de modul de consumare a berii : nu prea caldă, dar nicidecum prea rece, cum pretind consumatorii dificili. Apoi, ea e bună primăvara, cu toate că aşa-numita bere de martie e la fel de gustoasă ca aceea din noiembrie, ea e bună vara, e bună toamnă, şi iarna, dimineaţa, la prînz şi seara. În cantităţi ponderate, sigur. Trebuie dezminţite unele zvonuri tendenţioase : berea nu îngraşă şi nu „tîmpeşte". Orice consum poate fi ritmic, însă echilibrat, cu conştiinţa faptului că nu alcoolul este ţelul, ci mai degrabă complexul de vitamine.

Şi în încheiere : vinul este stimat şi înnobilat de o vastă literatură. Există şi o poezie a berii, o literatură a ei, mai de specialitate ori ba. Modestia nu-i scade însă popularitatea şi merită cercetată afinitatea unor culturi chiar din acest punct de vedere, fără prea multă exagerare. Mai puţin literatură, berea înseamnă industrie, mai multe retorte şi nu mai puţine reţete subtile decît în cazul vinului.

Berarii timişoreni au un secret al lor, mai ales cei vîrstnici, ceva ce ţine de inefabil şi de tradiţie, de respect faţă de ei înşişi, de probitate profesională şi de... locul I pe ţară. O firmă ca a lor nu se face de rîs. Dacă şi cei ce livrează materia primă ar ţine cont de asta, ar fi perfect. Colaborarea însă se stabileşte cu timpul. Şi apoi să ştiţi că există şi degustători de bere, nu numai de vin. Ei spun că lichidul acesta e paşnic. Ei spun că timişorenii care-l produc sînt de o mare seriozitate, ce ţine de respectul faţă de tradiţie, faţă de semen.

Da, berea conţine acid glutaminic ! Cu siguranţă !

LUCIAN BURERIU

CARTEA STRĂINĂ

FARMECELE POEZIEI PERSANE

A selecta şi a traduce laolaltă scriitori care au trăit la distanţe de secole, comportă un plus de curaj. Aceste reconsiderări mi-au fost sugerate de apariţia, la editura Albatros, în colecţia „Cele mai frumoase poezii", a traducerilor din poezia persană semnată de Otto Starck.

Cunoscut mai mult ca om de cultură enciclopedică decît ca scriitor (pînă la această carte care îl impune), Otto Starck întreprinde un act temerar grupînd trei dintre cei mai valoroşi poeţi persani — Omar Khayyam, Saadi şi Hafez — despărţiţi în timp de evoluţia mai multor secole — dar este inspirat cînd alege din creaţia acestora numai robaiatul (poezia catren). Traducătorul face în primul rînd muncă de pionierat, pentru că, pînă la el, cu toţi înaintaşii iluştri, direct din literatura persană la noi nu s-a tradus. Ceea ce se cunoaşte, erau transpuneri prin intermediul unor limbi occidentale de circulaţie.

Dacă numai aceasta ar constitui aportul lui Otto Starck — şi ar fi mult. Dar acest poet, de o modestie rară, cunoaşte tainiţele spiritualităţii culturii persane şi, înzestrat de un har liric de calitate, izbuteşte să transmită, prin traducerea catrenelor, fiorul inefabil al poeziei autentice, specific, marilor poeţi pe care îi citim astăzi în cartea sa.

Susţinerile din eseul introductiv sînt o ilustrare teoretică a ceea ce traducătorul a realizat în această carte. Sînt acele caractere specifice robaiului, în esenţa lui constitutivă : satiric, erotic, religios, moralizator, care nu numai că nu exclud, dar implică expresia celor mai nuanţate idei filosofice, dominate de un amestec de scepticism şi hedonism, născut „din îmbinarea elementelor pseudo-religioase, devenite pur formale, şi a celor profane". Scrupulozitatea traducătorului a mers pînă la a păstra toate elementele formale de expresie ale originalului. În acest sens, menţionăm utilizarea rimei, fără concesie, şi deopotrivă a radifului — „cuvîntul ce se repetă după rimă, apărut ca urmare a topicii propoziţiei persane, care situează verbul în final", fenomen care nuanţează versul „investindu-l cu o semnificaţie proprie".

Nu pot fi însă de acord cu o singură afirmaţie făcută de Otto Starck, aceea că apariţia catrenului de tip robai în poezia chineză din epoca T'ang (sec. VII—IX) ar fi urmare a influenţei poeziei persane. Cred că realitatea este de-a dreptul contrarie — poezia chineză a exercitat prin acest tip de catren influenţă asupra poeziei persane, bazîndu-mă pe existenţa unei culturi multimilenare chineze (reamintesc numai de Qu Yuan care, prin poemele sale scrise cu cîteva secole înaintea erei noastre, realiza o capodoperă. Şi, apoi, să nu uităm că Li Bai (Li Tai-pe) a utilizat această formulă lirică-meditativă cu mult înainte de poeţii persani, la distanţe de cîteva sute de ani.

Fireşte, aceste precizări nu impietează absolut cu nimic valoarea şi frumuseţea indicibilă a catrenelor celor trei iluştri reprezentanţi ai poeziei persane (care constituie tot atîtea prezenţe eterne în lirica universală), transpuse în româneşte cu talent, gust autentic şi rafinament intelectual de Otto Starck.

IV MARTINOVICI

CARTEA DE IDEI

MIHAIL CERNEA – „SOCIOLOGIA AMERICANĂ"
(Editura enciclopedică română, 1974)

Tabloul sociologiei americane, prin dimensiuni şi varietate, face vulnerabilă orice generalizare care vrea să propună caracterizări de ansamblu — scrie autorul ; evidenţiind atari dificultăţi şi optînd pentru forma alertă a eseului, M. Cernea invită la dialog preeminente personalităţi ale actualităţii sociologice americane, surprinzînd în spectrul larg de orientări contemporane principalele tendinţe şi controverse, locul sociologiei în sistemul academic-universitar, cele mai influente şcoli şi curente teoretice. Participă la aceste dialoguri (care „nu ocolesc ciocnirea de opinii") notorietăţi precum Reuben Hill, S. Wheeler, Im. Wallerstein, J. H. Kunkel, A. Bertrand şi Elliot Aronson, iniţiatorul lor semnînd în completarea volumului două studii care vizează relaţia dintre sociologie şi societatea americană şi procesul de radicalizare a acestei sociologii.

Fireşte, aspectul caleidoscopic al sociologiei transoceanice şi eterogeneitatea manifestărilor ei devin explicabile în contextul specific nord-american ; disciplină de larg interes, devenită activitate aproape „industrializată" (p. 14), sociologia americană impresionează, înainte de toate, prin proporţiile neobişnuite ale extinderii în sistemul universitar, densa reţea de laboratoare de cercetări aplicative, institute şi centre specializate în cercetări ştiinţifice.

În ultimii ani, ascuţirea contradicţiilor şi conflictelor societăţii americane a nutrit radicalizarea sociologiei, depăşirea condiţiei ei de auxilar al establishment-ului şi instrument de manipulare folosit de grupurile sociale conducătoare ; în acest „mediu social tensiv" sociologia şi-a accentuat nevoia problematizării şi aspiraţia spre critică socială. **Critica este tendinţa nouă** — scrie M. Cernea (p. 21), critica sociologiei fiind „primul act al sociologiei critice" (p. 222).

Începînd cu 1967, în viaţa sociologică americană fracţiunea radicală îşi amplifică rezonanţa, procesul desfăşurîndu-se treptat nu fără contradicţii şi reculuri şi implicînd **schimbări** în tabele de valori teoretice ale ştiinţelor sociale americane — notează M. Cernea (p. 240). Cu îndreptăţire, autorul observă că sociologia radicală, proliferînd virulente critici la adresa celei „oficiale", nu a produs încă un **elaborat teoretic**, constructiv pe care să-l propună drept model în locul sociologiei pe care o critică. Este însă cert că interogaţiile la care a fost supusă în ansamblu sociologia americană şi penetraţia ideilor marxiste conturează **„o dezvoltare crescîndă a sociologiei marxiste şi radicale"** (Alvin Gouldner).

Propunîndu-şi a fi o „introducere în continentul sociologic american", acest volum se adresează unui public larg, incitînd la lectură prin virtuţile textului şi bogăţia informaţională, răspunzînd necestăţilor de documentare ale celor interesaţi de destinele unei ştiinţe „la modă" — sociologia.

ADRIAN RACHIERU

EVRIKA !

● Prin hornul casei întoarcem cerului puzderia de stele.

● Într-o pădure de antene TV., orice potecă duce la prăpastie.

● Şoferul de mare viteză nu preţuieşte viaţa. L-a costat prea mult maşina.

● Fii liniştit, „cheia oraşului" nu se potriveşte la nici o uşă.

● A renunţat la orgoliu ca să ne dovedească cine e el...

● Salatiera de argint — un obiect în care mulţi au turnat oţet.

● De obicei arbitrul este un fost jucător care a cunoscut cu prisosinţă fluierul.

● La cursa vieţii cîştigătorul ajunge ultimul la destinaţie.

● Cîinele este prietenul credincios al omului, de aceea îi punem zgardă.

ION VELICAN

DOSAR

„BUNA DISPOZIŢIE" CARE SE PLĂTEŞTE

D. era bine dispus. Aşa e el cînd depăşeşte trei-patru deţi de ceva tare. Atunci se simte bun de pus pe rană, se vrea frate cu toată lumea şi efuziunile sentimentale se traduc prin declaraţii de dragoste spontane, prin îmbrăţişări şi sărutări. De aceea, cum s-a suit în autobuz, a-nceput să-i facă o curte asiduă taxatoarei. Apoi a luat în braţe o femeie, bineînţeles necunoscută, încercînd s-o sărute. Protestele celor două femei nu l-au deranjat. E drept că s-a arătat nedumerit că sentimentele lui curate nu erau primite după aşteptări. Nu, n-a făcut scandal. S-a resemnat şi a trecut la o fetişcană, elevă.

Oamnii din autobuz, revoltaţi au depus destule eforturi verbale pentru a-l potoli. D. singur împotriva tuturor i-a iertat, le-a spus că totuşi îi iubeşte pe toţi, şi a vrut săşi dovedească dragostea aceasta, sărutînd o tînără care era însoţită de logodnicul ei.

Vă închipuiţi ce-a urmat. Din nefericire D. n-a înţeles că prea multă dragoste strică, sau dacă nu, măcar exteriorizarea ei nu-i bucură întotdeauna pe oameni. Ba chiar îi deranjează. Mai ales că nu toţi au simţul umorului, ori, dacă-l au, şi-l pierd atunci cînd un necunoscut le îmbrăţişează tam-nesam soţia sau logodnica.

M. TOPOLNIŢA

UMOR

LA MEDIC

— Dacă te dor ochii aşa de tare, de ce nu mergi la alt medic oftalmolog ?

— Eu în medicul meu de ochi am o încredere oarbă !

ANTIDOT ?

— Ei, ia spune, ce te doare ?

— Stomacul, mă arde domn'doctor !

— Cînd te arde mai tare ?

— Cînd beau.

— În cazul acesta trebuie să te laşi de băut.

— Imposibil doctore. Profesia mea e : degustător de vinuri.

LOVITURA DE PEDEAPSĂ

— M-aţi chemat tovarăşe director ?

— Da. Ocupă loc, tovarăşe Mioc. Dumneata eşti responsabilul echipei noastre de fotbal ?

— Da, tovarăşe director.

— Felicitări pentru meciul de ieri, băieţii au jucat bine şi aş vrea să-i mobilizezi pentru ora 13, să-i felicit şi pe ei.

— Pentru azi e imposibil, amînaţi pentru poimîine.

— De ce tocmai pentru poimîine ?

— Poimîine e zi de salar şi îi avem pe toţi în fabrică...

ŞCOLARĂ

— Şi băiatul tău intră anul viitor într-a XI-a ?

— Da. Şi, din ce în ce, am mai multe probleme cu el : cravate, pantofi, costume...

— Şi pentru mine constituie o problemă ; trebuie să iau un profesor care să mă... mediteze...

RĂZBUNARE

— Ai reuşit să te răzbuni pe criticul acela ce ţe-a făcut praf ?

— Mă ştii doar că nu iert nimic.

— Şi cum te-ai răzbunat ?

— I-am dat să citească manuscrisul noului meu volum.

EMIL ŞAIN

DIN LIRICA IUGOSLAVA

Srečko Kosovel

CINTECUL MEU

Cintecul meu este explozie,
Sălbatecă sfişiere, dezarmonie.
Cintecul meu nu vrea să zboare spre voi,
Care existaţi datorită providenţei şi voinţei
Esteţilor morţi, legendelor din muzee –
Cintecul meu este chipul meu insuşi.

CIND ASTRELE

Cind astrele in ceţurile cosmice se sting,
Şi turnurile se pierd in fum inalte,
Şi păsările luptă contra iernii –
Ce suflete-ar putea să mai tresalte ?

Şi iată-le sclipind – cristale-albastre –
Şi rătăcind dincolo de azur
Unde prin secoli fraţii ne-au rămas
Inima, din depărtări simţindu-ne-o.

Suflete cad ca astrele ucise,
Ele se dau războaielor din cer,
Vibrează fulgurant, apoi se sting
Reaprinzindu-se pe-o altă stea.

LAMPA CU ARC SONOR

Noaptea s-a oprit.
Fereastră deschisă.
Pe sub streaşină trece timpul,

ROMULUS MUSTEŢIU : Gind spre Dante

Şi in liniştea limpede ţinie
O enigmatică voce.
Aşa trăiesc golurile
Secolelor.
– In cercul luminii
Nimeni, nimeni nu trece.
Trotuarul este deşert.
O casă,
Singură o casă innoptată tace adinc ...

Sunetele sunt asemenea edificiilor.
Cu ent de aer al vinturilor.
Cosmos. Cosmos. Cosmos.

Magie a spaţiului.
Strălucire a spaţiului.
Fără de scop cintecul iradiază
Lumina sensibilă,
Claritatea cuvintului
Care este asemenea unui geam irizat.

Nu reinsufleţ şi pe cel mort.

TORPILĂ

Torpilă :
Asemenea unei mingi
Zvirlită in noapte,
Fuge sufletul meu.
Şi peste ea marinarul
Acoperit cu o albă manta,
Şi peste ea marinarul
Proiectat in eternitate.

CALEIDOSCOP

Caleidoscop al macrocosmosului
Este microcosmosul.
Scinteiere de ouă.
Mireasmă a ochilor.
Iarba este verde !
Omul este alb ?
Mişcare ! Muzică !
Veştile se incrucişează in spaţiu.

In româneşte de
RADU CĂRNECI

Ivan V. Lalić

POARTA CEA MARE A MĂRII

Opriţi-vă, să deschidem poarta cea mare a mării !
Navele au plecat şi toate păsările
Au părăsit malurile de dragul priveliştei,
Din afara acestui auz şi neacoperit de fier,
Opriţi-vă, nu există sigilii la poarta mării,
Care aşteaptă, de la inceput aşteaptă inceputul,
Şi muşcă malurile cu risul ei inveşmintat in spume,
Albastră de-atita infinit, neagră de-atitea destine moarte.
Opriţi-vă, chiparoşii au incercat fuga in cer
Şi au rămas la jumătatea drumului, cu rădăcinile rănite
In pămintul roşu – ace verzi in gol,
Durere in murmurul vintului. Şi-acum e vorba doar
De un mal şi de o poartă invizibilă,
Fără paznic, pe care o desluşesc cu degetele oarbe ale poeziei,
Infricoşat de consecinţele care nu se mai arată.

Ajutaţi-mă să deschid poarta cea mare a mării,
In spatele căreia poate că doarme legiunea ireală
A celor care seamănă leit cu noi, inarmaţi cu un vis mai profund.
Nu sint sigilii la poarta invizibilă a mării,
Pe care o desluşesc cu degetele oarbe ale poeziei,
Copleşit, ca un clopot nebun, de vuietul mării.
Inţelegeţi : a rămas numai un mal,
Pe care cint, ajuns pentru totdeauna cerşetor
In faţa porţii mari şi invizibile.
Inţelegeţi-mă, voi, care aţi visat şi aţi cugetat,
Turtiţi fără milă de straturile anilor.
Opriţi-vă, să deschidem poarta cea mare a mării,
In faţa căreia miinile mele se preschimbă chinuitor
Intr-o roză a vinturilor, despicată, care singerează ;
Iar vocea in pasăre cu ochi străpunşi,
Ca să cinte mai veritabil.

ARGONAUŢII

Marea ne-a tolerat, preocupată de veşnicia ei ;
Şi aşa, am navigat din ţărm in ţărm,
Zile, nopţi, ani de-a rindul.

Cele mai frumoase ţărmuri, fireşte, nu le-am atins.
Numai vintul purta lina destrămată
Şi aromele livezilor uriaşe de la capătul lumii,
In afara direcţiei de navigaţie ; dar am cunoscut
Dragostea şi moartea, şi poate totul sens,
Grăunte robust al aurului in nisipul amintirilor.

Da, şi mindria aventurii, minjită de singe
Şi spălată de vinturile pure, sub stelele
Pe care am incrustat neindeminatic numele noastre.

La urmă, ne-am intors acolo de unde am plecat.
Echipajul s-a imprăştiat ca o salbă ; s-a rupt
Firul destinelor noastre. Căpitanul, fărămiţat de prora navei.
Marea a rămas aceeasi. Totul a rămas la fel.
Nava cu flancuri inflorite putrezeşte pe ţărmul de plecare.
Dar puţini cunosc secretul :
nu-i important sfirşitul,
Importantă e doar navigaţia.

PLOPUL

Nu-i decit un copac verde pur,
Deplasare a vintului musculos crescut in trup,
Indeajuns de zvelt ca să intre in căpătura visului,
Să se strecoare sub pielea de sticlă a aşteptărilor
Şi să trăiască incă o dată pe atit, un copac verde,
Care foşneşte cu adevărat aici intre pereţi,
Ca o dragoste intimplătoare, cuţit acoperit de frunze,
Cuţit in visul rănit dincolo de această infăţişare,
Plopul.

Ca să-l inţeleg, aş vrea să-i spun : copacule, crede-mă,
Mi-am rupt unghiile in lacătul tăcerii tale,
Dragoste plăpindă ; deoarece, cum crede ciinele in lună, cred
In ceea ce nu inţeleg in dăinuirea ta,
In creşterea ta calmă, in pămintul tău intunecat,
In tăişul amăgitor al tăcerii tale, copacule.

Mă uit la plop şi am două flăcărui verzi
In pupile. Iar plopul incepe
Acolo unde sfirşeşte tăcerea mea. Totul e in zadar.
Plopul creşte din mare ; mă retrag de-a indărătelea ;
Două flăcărui verzi se strecoară sub ochi
Ca doi mici peşti vărgaţi sub piatră. Plopul
Rămine şi străluceşte ca un cuţit in bătaia vintului,
Cuţit in visul rănit al celor care se retrag.

Traducere de GEORGE BULIC

TERRA MAGAZIN

UN ROBOT PIANIST. De curind o firmă japoneză a realizat un robot capabil să cinte la pian orice fel de muzică. La prima vedere pare simplu : bucata muzicală se inregistrează mai intii pe bandă perforată care se introduce intr-un mini-computer. Acesta mişcă intr-un anumit mod „miinile", respectiv „degetele" pianistului-robot. „Pianistul" are insă nici mai mult nici mai puţin de 3 000 kg !

ATENŢIE BARBAŢI : Există tot felul de campionate şi recorduri. Unele, după cum se ştie, de-a dreptul „ţicnite". Iar cind in treaba asta se amestecă femeile, bărbaţii incep să-şi facă probleme. Astfel, cea mai lungă aruncătură de sucitor a fost realizată de o gospodină din Oklahoma (S.U.A.). Distanţa la care a ajuns sucitorul : 42,77 m ! Sherry Sayler este numele noii campioane la această disciplină sportivă neobişnuită pe care unele state ale federaţiei americane au şi adoptat-o. Se spune că, la aruncarea sucitorului, Sherry Sayler avea in faţă imaginea soţului ei !

UN LAC PLIN DE AUTOMOBILE. In districtul Vermland din Suedia se află un lac pe care localnicii l-au supranumit „milionar". Nu pentru că in adincurile sale s-ar afla comori, ci pentru că este plin de ... automobile ! Şi aproape numai automobile noi ! Ele ajung in lac după ce au fost furate, iar hoţii, după ce se plictisesc, nu găsesc un loc mai nimerit de „parcare" şi de debarasare de un astfel de „corp delict". Numai că poliţia a descoperit şi altă faţetă a acestui procedeu : inşişi proprietarii unor maşini asigurate işi „parchează" astfel „rabla".

INSECTE URIAŞE. Jungla Amazoniei continuă să rămină incă un teritoriu al surprizelor de tot felul. De curind zoologii au descoperit aici insecte de mărime neobişnuită. Astfel, pe lingă furnici obişnuite, cercetătorii au dat de exemplare gigant, a căror mărime atinge 15 cm !

LAC CU FUND DUBLU. Hidrogeologii din Turkmenia au descoperit sub deşertul Karakum un mare lac subteran cu două straturi de apă, unul sărat şi unul potabil. A şi inceput construcţia unei mari conducte care va aduce apa din lac la oraşul petrolifer Nebit-Dag. Pentru a nu se ajunge la amestecarea straturilor de apă se va pompa din lac şi apa sărată, dar ea va fi deversată in albia unui riu secat.

PROGNOZĂ METEOROLOGICĂ PENTRU MEDICI. Un grup de medici specialişti de la Saratov, impreună cu specialişti de la observatorul meteorologic au cercetat influenta pe care o exercită schimbarea factorilor atmosferici — presiune, temperatură, umiditate asupra maladiilor cardio-vasculare. In prezent, observatorul işi trimite prognozele şi la instituţiile medicale pentru folosire in stabilirea tratamentelor. A apărut in acest fel şi posibilitatea de a se prevedea din timp acutizarea bolii la cei suferinzi de insuficienţă cardiacă.

DEGUSTAREA CU ... „RAZE". In cadrul unuia din institutele de cercetări ştiinţifice din Moscova a fost construit un aparat original care stabileşte instantaneu conţinutul de albumină din lapte. La baza invenţiei se află efectul de luminiscenţă a moleculelor de albumină la raze ultraviolete. Aparatul permite efectuarea unui control mai riguros asupra calităţii produselor decit inainte.

COLEGIUL DE REDACTIE :
ION ARIESANU (redactor sef). FRANCISC ALBERT. IGNAT BOCIORT (redactor sef adjunct) IOAN CORNEA CORIOLAN DRAGULESCU. ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor sef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACTIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

● Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ●

Serie nouă ● Anul XXV ● 13 decembrie 1974 ● Nr. 50 (354) ● 8 pagini 1 leu ●

Ilustrăm acest număr cu reproduceri după lucrările sculptorului Iancu Bujor

Iarnă fierbinte

Consemnăm, cu simțul vîrstei noastre, din nou, prezența anotimpului imaculat, și pășim in dunga zăpezilor lui imprimindu-ne pașii in coca istoriei. Rămine in marginea noastră inerția albă și rece, spectacolul mirific al universului de stele adunate gravitațional, in straturi dense pe un singur pămint. Călcăm pe universul fragil al vremelnicului nisip alb spre țelurile noastre calde, pulsind in timpul nostru uman fierbințeala unei rotiri dinamice spre viitor.

In cimp, omul și mașina lui mai dau incă lupta pentru stringerea unei recolte intirziate de apă. Șiruri de tractoare compensează febril neșansa unui pămint vitregit de toamnă ; imprejur, oameni uitind de frig și crezind in căldura izbinzilor. Vom spune din nou : „incercații lucrători ai ogoarelor", și vom fi spus incă prea puțin. Recoltele sint 365 de zile și nopți, sint eforturi și veghe, sint lupta cu indărătnicia ploilor și-a frigului, sint neliniști, la capătul cărora omul asigură omului existența.

La aceeași oră albă, miezul topit al metalului se toarnă-n motoare, in mașini și tractoare, febril. Acolo intemperiile se numesc „mii de grade". La aceeași oră eprubeta varsă lichidul viscos al chimiei in fibre și naște imbrăcăminte pentru om, și naște independență față de intemperiile vremii. La aceeași oră in intreaga țară omul naște viitor, liber de prejudecata anotimpului inerției ; permanent in concurență cu propriile lui aspirații. Și sentimentul dinamismului său angajat, dăruirea sa continuă, rivna intrecerilor muncii desfășurată sub semnul hotăririlor Congresului națiunii, formează plinul existenței noastre de fiecare zi.

Și iarna rămine „spectacolul alb și trecător" din care omul își ia pentru el „albul", ca semn al ințelegerii și păcii și uită frigul, crisparea și inerția undeva in afara existenței lui, clădită pe istorie proprie, născind istorie proprie permanent. Și așteaptă și luptă pină-n cumpăna anului vechi cu celălalt, angajindu-se față de prezent și față de viitor cu toată conștiința lui. Pentru ca miine, in dimineața anului 1975 să calce sigur pe o nouă treaptă a istoriei sale. Se vor topi zăpezile și-n primăvară, toată fierberea acestei munci gestind viitor va inălța mai sus cu incă un cerc trunchiul unei națiuni de oameni hotăriți să implinească un destin măreț.

PAUL EUGEN BANCIU

IDEILE CONGRESULUI - IDEILE VIITORULUI

Nou avînt științei românești

Hotăririle Congresului se află pe masa de lucru a fiecăruia dintre noi. Ampla desfășurare de forțe, pe care o cere dezvoltarea multilaterală a economiei noastre implică o dinamizare echilaterală, corelată a tuturor compartimentelor, de la cercetarea aplicativă la producție. In acest context emulativ, creator, care solicită fiecărei ramuri economice găsirea celor mai eficiente și economice soluții, cercetarea științifică românească cunoaște un nou avint.

Creșterea automatizării, a mecanizării, dezvoltarea corelată a tuturor ramurilor industriei spre randamente inalte solicită și stimulează, in același timp, cercetarea tehnologică, prima chemată să aducă soluții noi, la nivelul celor existente pe plan mondial. Mai concret, referindu-ne la activitatea de cercetare in domeniile cercetării aplicative, eficiența cercetării tehnologice depinde de capacitatea de previziune a colectivului de cercetare. A fi util inseamnă a rezolva probleme de care industria are nevoie, iar a fi foarte util inseamnă a avea rezultatele exact cind beneficiarul le cere. Previziunea nu mai este o chestiune de ghicire azi, ci o știință concretizată in prognoze pe termene mai scurte și mai lungi. Partidul și statul nostru folosesc prognozele. Se știe că din inițiativa Secretarului general al partidului, s-a creat o comisie pentru prognoze, ulterior integrată in Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale. Roadele acestei inițiative s-au materializat in Programul Partidului Comunist Român, document fundamental, adoptat in unanimitate la Congresul al XI-lea.

Pentru cercetarea științifică Programul constituie documentul de bază pentru creșterea eficienței muncii in acest domeniu. Din el, orice ramură a cercetării științifice poate să concretizeze problemele ce trebuie studiate și momentul cind rezultatele sint necesare beneficiarilor.

TRAIAN SĂLĂGEAN
membru corespondent
al Academiei R.S.R.

(Continuare in pag. 3)

CONVORBIRI

Cu dr. VIRGIL STANCOVICI

secretar științific al cercului de studii interdisciplinare București

— Ne cunoaștem de mult timp, chiar de la inceputurile eforturilor noastre in ale filozofiei. In această situație, nu vă poate surprinde faptul că incep printr-o apreciere generală, anume aceea că **v-ați orientat in două direcții deosebite de cercetare : pe de-o parte, spre fundamentele științei și spre problemele teoretice ale filozofiei, iar pe de alta, către aplicațiile practice ale logicii in științele conducerii și organizării sociale.** Cum corelați aceste două direcții in ansamblul creației Dv. filozofice ?

— **Filozofia, cu toate subdisciplinele sale, nu este o știință exclusiv teoretică, ci trebuie să ofere și soluții practice vieții umane sociale și individuale.** Teoriile pot fi foarte frumoase, dar dacă viața practică nu le confirmă sau le dezminte, nu au forța necesară de convingere rămînind doar cu o valoare ipotetică și abstractă. Poporul român se află intr-un **proces imens de transformare și construire a unei noi societăți : cea socialistă și comunistă.** In acest proces de dezvoltare socială se pun clipă de clipă nenumărate probleme legate de om, de societate, de natură. Ele trebuiesc privite și de la inălțimea teoriei filozofice, dar, in același timp, trebuiesc preintimpinate și cu soluții practice, concrete, organizatorice.

— **Ați inițiat și susținut afirmarea Scienticii in cadrul cercetărilor științifice, cu rezultate de moment, foarte promițătoare. Cum explicați abandonarea Scienticii, atit din partea Dv. cit și a foștilor colaboratori ?**

— Impreună cu academicianul Aurel Avramescu, Octavian Neamțu și alții, am incercat să deschidem frontul larg al cercetării științei ca știință. Am inceput organizarea unei largi documentări științifice pusă la dispoziția cercetătorilor noștri și inființarea unui cerc de oameni de știință care să dezbată problemele scienticii din punctul de vedere al omului de știință din țara noastră. Această inițiativă ulterior, a fost preluată, continuată și dezvoltată de alții. Noi n-am izbutit să realizăm decit fișierul documentar cu circa zece mii de documente, trei numere experimentale din revista „Scientica" și o carte, **Scientica,** apărută in 1969, la Editura Politică.

— **In calitatea Dv. de secretar științific al „Cercului de studii interdisciplinare" de pe lingă Comisia de Antropologie și Etnologie a Academiei Republicii Socialiste România, vă rugăm să ne schițați in citeva cuvinte obiectivele acestui cerc.**

— **Cu sprijinul acad. Ștefan Milcu și a dr. Romulus Vulcănescu am inițiat acest cerc conștient că reprezintă o aventură științifică inedită.** Cercul de studii interdisciplinare s-a născut in primul rind din nevoia unui dialog științific interdisciplinar privitor la problemele umane contemporane, tratate de obicei disparat pe specialități și fără intenția unei integrări sintetice. **Ne-am propus să discutăm orice problemă legată de om — și in special de omul meleagurilor noastre — privită insă din punctul de vedere al unor discipline diferite, de către specialiștii respectivi.** Am strins in jurul mesei matematicieni, fizicieni, chimiști, biologi, medici, literați, istorici, psihologi, logicieni, filosofi, economiști etc., pentru a-i asculta din unghiul lor de vedere, discutind despre aceeași problemă pusă in dezbatere. Desigur, s-a discutat și vom continua să mai discutăm și despre interdisciplinaritate ca problemă teoretică in sine. De asemenea, **vom incerca să inițiem, cu vremea, cercetări interdisciplinare,** dacă bine ințeles vom avea sprijinul necesar. Vă dau citeva titluri de referate deja ținute : „Cercetări de tip interdisciplinar in zona Porților de Fier" (R. Vulcănescu), „Noțiunea de interdisciplinarita-

VICTOR ISAC

(Continuare in pag. 7)

CIVITAS

Solidaritate

Are loc un accident pe o șosea undeva in munți. Patru răniți, dintre care trei cu contuzii ușoare, iar al patrulea, cu o fractură pelviană. In comuna cea mai apropiată, intre munții care string așezarea montană intre clești de piatră, inghesuind-o pe o unică arteră, se reconstituie accidentul, se iau declarațiile, se ia singe pentru analiză celor in cauză, la dispensar.

Ajung și eu acolo, spre seară. Sint chemat de un bun prieten care trebuie ajutat. Cind pătrund in comună, incepe să ningă. O ninsoare incă plăpindă, care se depune pe parbriz și, apoi, rapid, este suflată de curentul mașinii. Munții, in preajmă, se profilează atit de negri incit par decupați și lipiți pe cerul de un albastru mai deschis. In micul centru al comunei e adunată insăși inima pulsatorie a anonimei așezări. Stau și aștept cu cei răniți intr-o incăpere care vrea să fie o sală de așteptare a miliției. Intr-o sobă de tuci duduie spornic focul. In alt birou se iau declarațiile șoferului, ale ajutorului său, de pe camionul care a lovit turismul. Apoi ale celui accidentat. Timpul se scurge lent și noaptea năvălește surprinzător de repede peste noi, in mica așezare.

La un moment dat, ies afară și fac citiva pași prin aerul de iarnă, prin ninsoarea ce fulguie catifelat părind că mii de fluturi ar fi navigat din intunericul de nepătruns spre noi. Ici colo intru in punctele luminoase ale centrului așezării : căminul cultural, ce se pregătește să deschidă o serbare, dispensarul, unde sora ia cuiva singe, cofetăria, magazinul universal. In fața treptelor căminului, o tinără necunoscută se apropie de mine și intreabă : „Au scăpat cu bine cei din mașină ?". O privesc și ii spun că da, sint in afară de orice pericol. Dar de ce intreabă ea ? Așa, nu știe de ce intreabă. Și se indepărtează surizătoare. Trec prin intuneric. Intru in cofetăria rece. Pe un reșou, se fabrică niște cafele. Eu cer insă o ciocolată de copil, și un pahar cu apă. Ronțăi ingindurat ciocolata și surprind privirile vinzătoarei, care mă ațintesc insistent. Apoi primesc in față cuvintele ei : „Să sperăm că nu-s loviți grav, bieții oameni. Am auzit c-au scăpat cu bine, cu toții ..." O privesc, la rindul meu, surprins, și o liniștesc spunindu-i că doar unul este mai grav. Ceilalți sint in afară de orice pericol. Ies din nou in drum, in intunericul străzii, in aerul rece, și fulgii mi se lipesc pe față ca niște petale de măr, aduse de un vint de noapte. Atunci, in drum, o văd pe bătrinica aceea, infofolită, doar ochii ii licăresc sub năframă. Se apropie. Se oprește in fața mea. Mă privește indelung : „Mamă, zice ea, am audzit că bărbatul și femeia lui mărg pră picioarele lor. Așa-i ?" „Așa-i, bunică !", zic eu. Și mai aștept să mă intrebe ceva. Dar ea nu mai intreabă nimic. Se indepărtează, vorbind singură : „Bine că o vrut dumnedzău să margă pră picioarele lor".

Intru din nou in sala de așteptare. Aceeași tăcere și căldură sufocantă. Aceeași nemișcare. Dar eu vin acum de-afară. Eu vin din mijlocul așezării aceleia tăcute dintre munți, unde imi inchipuiam că veștile bune și veștile rele merg și ele in tăcere și cu incetinitorul și uite că acolo, „in sat", acolo „afară", totul se știe. Și fiecare ființă, ieșind in drum, aruncă o vorbă. Iși arată ingrijorarea. Crede in speranță. Este călăuzită de dorința de bine. O durere, o lovitură neașteptată au fost deajuns ca tot satul să tresară, ca solidaritatea umană să-și facă loc in inimi cu repeziciune.

ION ARIEȘANU

CRONICA LITERARĂ

1. *OPERA TÎRZIE A LUI ZAHARIA STANCU* este din nou a poetului reintors la vers cu o energie pe care, in literatura noastră, doar V. Voiculescu o poate concura. De poezie nu s-a despărțit insă niciodată Zaharia Stancu ; criticii au decupat din romanele sale pagini intregi care, intr-un regim normal al lecturii, nu erau altceva decit ample poeme. Nici o indoială că poetul e excepțional, și, cu toată avalanșa studiilor, privit cu o teamă superstițioasă. Versurile, rotindu-se intr-o aparentă monotonie, aparțin, in această perioadă finală, ca la Arghezi, incheierii conturilor cu lumea. Există, in poezia acestui mare purtător de bătălii, (așa cum există și in proză) o contabilitate a ciștigurilor și a pierderilor, a infringerilor și victoriilor, devenite obiect al poemului. Marile efecte derivă din ritmarea obsedantelor intrebări. Ingheţarea poemului intre ele, intre răspunsuri ce se neagă mereu, dă poeziei un aer de stranie detașare. In contrast cu paginile inflamate ale prozei, versurile sint mereu potolite, atingind nu arareori un *grad zero al scriiturii.* De regulă, intre versurile sufocantelor intrebări, poetul intercalează versurile unui cosmos prieten sau dușman, versuri celebrind natura eternă sau natura – revoltată ; există, ciudat, un fel de confruntare absurdă intre intrebările poetului și gigantismul cadrului.. Ca sub bolți imense, vuietul ecoului neagă nașterea cuvintului, a vocii, a confesiunii. Intrebările, ca și răspunsurile, afirmațiile, ca și negațiile, aparțin unui iubitor al ințelepciunii. Ca in marile texte ale vechimilor, limbajul se indreaptă mereu spre aforism, fabulă, parabolă. Cuvintele cheie, simbolurile fundamentale, sint acelea din *Poeme simple,* adică din poeziile de altădată, sint acelea din *Desculț* sau *Ce mult te-am iubit* ori din excursiile lirice ale *Carului de foc,* din *Pădurea nebună* ori din *Șatra.* Scuturarea podoabelor, retragerile și refugiile poetului sint date verificabile in a t i t u d i n e a lui Darie (cel din imensul monolog al romanelor), față de

Zaharia Stancu

lume : *„Nu te-ntrista c-ai pierdut ce-ai pierdut, / Totul trece ca o trîmbă de nori – / Vine vintul și o destramă / Vintul care scutură flori. / Nu te-ntrista că nimic nu se-ntoarce, / Riurile curg toate spre mare. / Oricit ai merge de repede / Nu poți s-ajungi pină la zare. / Unii ciini latră doar, alții mușcă, / Bivolii sint negri și-mpung. / Pe pajiștea tinără iezii / Să-mbătrinească n-ajung. / Lasă steaua să cadă chiar / Dacă nu e de foc, ci de gheață. / Poate venim din lumină, ori, poate, / Din ceață venim și mergem in ceață. / Tu nu te-ntrista c-ai pierdut ce-ai pierdut. / Totul se destramă ca o trîmbă de nori. / Vine vintul și usucă dealurile / Pe care primăvara se ivesc flori".*

Atit in poezie cit și in roman, Zaharia Stancu este poetul unei lumi s t r ă v e c h i : el reprezintă o lume cu bine și adinc infipte rădăcini in istorie. Prin opera lui Zaharia Stancu, se pot reciti texte călinesciene (vezi Istoria literaturii române. pag. 887, col. I). Pentru cercetătorul corespondențelor folclorice in poezia lui Zaharia Stancu, drumul incepe deci de la *filozofia folclorului. „Toamnă și iarnă, iarnă și toamnă, / Pentru fiecare din noi / A trăit cindva o singură doamnă, / O singură și mult iubită doamnă / Iarnă și soare, zăpada piere. / Pentru fiecare din noi / Sosește un moment de tăcere, / Un s i n g u r minut de tăcere. / F l u t u r i i au aur pe aripi – / Aur pe suflet avem și noi. / Nu te atinge de aurul fluturilor, / De aurul oamenilor, de aurul oamenilor... / Mă uit la zăpadă și nu știu ; / Eu mă topesc, ori ea se topește ? Soarele va ajunge o vatră de jar, / Doar o vatră de jar va ajunge" (Minutul de tăcere).*

2. *COMPARAȚIILE* cu Panait Istrati, Gorki, Knut Hamsun, nu ajută totuși, decit pentru inceput istoricul literar ; pași inainte pot fi făcuți prin stabilirea unor paralelisme cu proza unor Galaction și V. Voiculescu. In fond, de ce nu am putea merge chiar mai departe, alternind de pildă, *Uruma* unui roman ca Maitreyi ? Triunghiul tată-ințelept, fiică-trăind-ritualurile-iubirii, tinăr-inițiindu-se intr-o dragoste stranie aparține amindurora ; comparațiile ar putea continua, păstrind, bineințeles, intre limite rezonabile).

In *Uruma,* ca și in *Șatra,* scriitorul nu e un exotic, așa cum s-a sugerat, ci un fascinat al raselor vechi, purtătoare de ințelepciune. Călinescu vedea in Creangă un asiat, in sensul descoperirii unei științe arhaice, Zaharia Stancu coboară prin Darie, migratorul, in lumi care, in spațiul românesc, ne redescoperă pe noi ca oameni ai unei civilizații de tip străvechi. Nu mai trebuie să notăm atitudinea socială a scriitorului, profundul său umanism in acest context. Dar trebuie să subliniem că intre țăranii din Omida și intre tătarii din Sorg, ca purtători ai unui umanism, scriitorul va trasa nu odată semnul egal ; pădurile, marea, stepa, cimpurile goale stoarse de febre solare, supraveghează tărimuri ale inceputurilor.

Uruma este un decupaj din *Pădurea nebună,* roman ce, la rindul lui, reprezenta un fragment (amplificat) din *Rădăcinile sint amare ; Desculț* a cunoscut citeva variante amplificate, din *Rădăcinile sint amare* au fost extrase citeva romane. Termenul de *roman* de altfel este foarte inexact pentru prozele lui Z. Stancu. Nici una din cărțile sale n-a cunoscut o desăvirșită independență, după cum nici una n-a oferit cititorului o structură definitivă. Scriitorul nu a construit un roman, ci o operă, in care personajul central, Darie, purtătorul unei experiențe, reliefează destinul unei lumi.

C. UNGUREANU

1) *Zaharia Stancu, Poeme cu lună,* (Ed. Eminescu, 1974)) ; *Zaharia Stancu, Uruma* (Ed. Minerva, 1974).

ZAHARIA STANCU

în memoria celor care l-au cunoscut

FLORILE RECUNOȘTINȚEI

L-am cunoscut pe Zaharia Stancu acum vreo douăzeci și noua de ani. Venise, invitat de timișoreni, la o șezătoare literară, impreună cu Gala Galaction, cu Mihai Celarianu, cu Horia Furtună, cu Dumitru Corbea și cu alți scriitori din București. Eu, cel mai tinăr și cel mai emoționat, făceam prezentarea scriitorilor in incăpătoarea sală a Teatrului Național. Pe Zaharia Stancu il știam doar ca poet și ca ziarist. De departe, fără să-l cunosc personal, ii urmăream scrisul și aveam o simpatie caldă pentru acest scriitor patriot, care nu se afirmase pină atunci ca prozator. Semna poezii, articole, pamflete, cronici dramatice. Cițiva scriitori din Timișoara i-au intimpinat la gară pe oaspeții din București. Fiindcă-l simpatizam pe Zaharia Stancu, rivneam să-l conduc eu la hotel. Și, pentru că fiecare aveam preferințele noastre, eu am rămas cu preferatul meu : Zaharia Stancu. In mașină, discutasem despre orașul Timișoara, despre viitoarea șezătoare.

La șezătoarea de după amiază, Zaharia Stancu era sufletul grupului. N-aș putea spune că era agitat ca ceilalți. Imi amintesc numai că cel mai calm era Gala Galaction. Cu o figură de duhovnic, cu o lungă barbă albă, se retrăsese intr-un colț, pe un scăunel, meditind, de parcă n-avea pe nimeni imprejur. La șezătoare, Zaharia Stancu, respingind insistențele noastre, nu s-a incumetat să ne citească decit o poezie de două strofe. In schimb, la masa de seară, l-am găsit mai darnic. Discutai cu el problemele literare la ordinea zilei pe atunci, i-am luat și un interviu. La masa de seară descoperisem pe Zaharia Stancu cel sentimental. Era mereu aproape de lacrimi, stimulate și de vinul bun, generos, era fratern și vorbăreț. La despărțire ne-am imbrățișat ca niște vechi cunoscuți, Zaharia Stancu mă sărută afabil, ceea ce, pentru mine, un tinerel, constituia o favoare extraordinară.

După aceea nu l-am mai intilnit pe Zaharia Stancu un lung șir de ani. Intre timp ii apăruse romanul „Desculț", foarte bine primit de critică și de cititori. Devenise academician.

L-am intilnit pe Zaharia Stancu la ședințele de comitet ale Uniunii Scriitorilor. Intimplarea a făcut ca, in repetate rinduri, să ne găsim alături. Evident, nu-și mai aducea aminte de tinarul de la Timișoara, pe care l-a imbrățișat și l-a sărutat atit de prietenește intr-o seară. Nici eu nu i-am amintit. Discutam despre „Desculț", despre particularitățile de limbă, despre personaje. Imi explica răbdător și modest că limbajul și atmosfera romanelor sale se inspiră din lumea satelor din marginea Dunării. Văzindu-ne adesea discutind impreună și așezindu-ne in apropiere, unii confrați ajunseseră la concluzia că sintem buni prieteni care se cunosc demult, cine știe in ce imprejurări. Adevărul este că eu nutream o mare simpatie față de Zaharia Stancu, dar nu eram chiar atit de apropiați precum se credea.

După ce a fost ales președinte al Uniunii Scriitorilor l-am vizitat rar și numai in ocazii profesionale. L-am admirat insă devotamentul față de scriitori, față de aspirațiile și nevoile lor. In fond, aplicind politica partidului cu entuziasm și cu o totală dăruire de sine, Zaharia Stancu, sprijinit de bunii lui colaboratori, a rezolvat o seamă de probleme care au ridicat demnitatea scriitorului. L-am văzut, l-am urmărit, bucurindu-se de sprijinul deplin al Secretarului General al partidului, cum a reușit să conducă Uniunea Scriitorilor pe drumurile cele mai bune, cu tact și cu o colosală ințelegere față de oameni.

Cind a fost la Timișoara, la sărbătorirea revistei „Orizont", ne-a dovedit o frumoasă prețuire. In discuțiile avute, alături de prietenul nostru Traian Iancu, mi-a vorbit cu pasiune de Timișoara, de scriitorii de aci, pe care in bună parte ii cunoștea. Pe cei mai in virstă ii făcuse membri ai Societății Scriitorilor Independenți, in trecutul indepărtat.

Prin trecerea lui Zaharia Stancu intru cele veșnice, noi, scriitorii din Timișoara, pierdem un mare președinte și un mare prieten. Amintirile noastre păstrează trecerea printre noi, cu sandale de aur, a autorului operei „Desculț" și depun, acum, pe mormintul proaspăt, florile recunoștinței.

ALEXANDRU JEBELEANU

EXEGI MONUMENTUM

Din ce in ce mai frecvent ingerii morții mișună tot mai mulți in jurul meu. De fiecare dată mă caută, de fiecare dată imi aduc o nouă veste rea. Uneori doar imi șoptesc la ureche ; imi strigă un nume prietenesc, incadrat in chenar funebru invizibil ; alteori, cu puterea unei lovituri de ciomag, cade deasupra-mi știrea fatală : „A murit...", „A murit...", „A murit..." Și lacrimile mereu imi string gitul. Alaltăieri, Jordáky Lajos și azi Zaharia Stancu. Am știut că va trebui să moară, am știut că va muri. Am incercat să sperăm : ne-am mințit ; am incercat să tăgăduim că primejdia se află in apropiere.

*

Cit de straniu e că, chiar in aceste săptămini grele, a apărut frecvent inaintea mea. Chipul din amintire, din tinerețe, de multe ori s-a infățișat in nopțile mele de nesomn, de parcă ar continua discuțiile noastre de odinioară. M-a dus cu lungi decenii in trecut, aproape cu un sfert de veac inaintea primei ediții in limba română a „Desculț"-ului.

In toamna cu alinări de vară a anului 1925 am stat prima oară cu tinărul Zaharia Stancu, in cafeneaua literară bucureșteană „Capșa", in acea primitoare ambianță a muzelor, unde Ion Minulescu, Cezar Petrescu, Ion Barbu, Corneliu Moldovan, Ion Dima, sculptorul O. Han și mulți alții erau musafirii obișnuiți ai orelor de după masă. Acolo mi-a pus in mină Stancu primul său mic volum de versuri, „Poeme simple", apărut nu cu mult inainte. Acolo, in mare grabă, am răsfoit micul volum, și aceasta mi-a fost destul ca să am revelația unei descoperiri neașteptate : se născuse un nou poet, de un talent deosebit, care, cu un iz specific românesc, iși destăinuia autentic trăirile și senzațiile asupra meleagurilor românești cu sobrietatea izvorită din tradițiile strămoșești ale cintecului popular și cu o inaltă măiestrie a exprimării. Abia au trecut trei zile și i-am predat lui Zaharia Stancu, in traducere, trei poezii din primul său volum.

*

In toamna anului 1948, după apariția primului său roman de mare succes, „Desculț", Stancu m-a intrebat dacă sint dispus să-i tălmăcesc opera in limba germană. Pentru a da un răspuns, am cerut trei zile de aminare, ca, in acest răstimp, să cunosc intr-o oarecare măsură romanul. Citind paginile romanului, am incercat un sentiment de profundă zguduire. Timp de trei zile mi s-au infățișat marile crize sociale și micile ginduri personale ale unei lumi pe care n-am cunoscut-o pină atunci. Am simțit imediat : această operă este o creație de vază nu numai a epicii românești, dar și a literaturii mondiale. Am acceptat sarcina traducerii. Din toamna anului 1948, pină in vara anului 1949, in trei sferturi de an, zi de zi și de multe ori noapte de noapte, m-am confruntat cu proza multilaterală a lui Stancu, ca să găsesc in limba germană, atit de depărtată de limba română, cele mai adecvate expresii pentru tălmăcirea acestei proze bogate in schimbări de ritm, in marea ei majoritate realistă, dar totodată de un lirism vibrant, in paginile căreia alternează minuțioasa analiză psihică cu fraze de un dinamism sacadat, aproape expresionist. A fost o luptă lungă și istovitoare, pentru mine, dar totodată și o aventură spirituală palpitantă, fără de seamăn. Am retrăit viața clocotitoare a satului românesc, copilăria stranie a lui Darie și, prin aceasta, mărturiile autobiografice ale lui Zaharia Stancu.

Traducerea in limba germană, la care am semnat cu pseudonimul Walter Fabius, a apărut sub ingrijirea editurii Aufbau Verlag (Berlin – R.D.G.) in februarie 1951 și, intr-un răstimp scurt de un an și jumătate, s-a epuizat in trei ediții de cite zece mii de exemplare. In numai cițiva ani, pe baza traducerii mele in limba germană, au apărut tălmăcirile in limbile olandeză, daneză, suedeză, finlandeză, portugheză și polonă. Cu acesta s-a inceput triumfala carieră mondială a romanului „Desculț" ; bine meritatul succes a făcut ca opera să devină un bun al milioanelor de cititori din mai mult de douăzeci le țări.

Legăturile mele prietenești cu academicianul Zaharia Stancu s-au adîncit din an în an, nu numai pentru faptul că a fost ales de două ori, cu un entuziasm unanim, președintele Uniunii Scriitorilor din România, ci pentru că, aproape cu regularitate, am tradus versurile sale în limba maghiară și germană, mai ales cele cuprinse în volumul „Cîntec șoptit". Culegerea în limba germană va apare în curînd la „Bergland Verlag" din Viena.

Nu știu dacă pot să-l plîng pe Zaharia Stancu, care ne-a lăsat o moștenire literară atît de bogată și de un înalt nivel artistic, ca pe cineva după care a rămas o operă nesfîrșită. Opera lui Stancu este un tot unitar. El a dăruit poporului său tot ce poate dărui un artist, adică energia fertilă a unei vieți muncitoare. Această operă este măreață, constituind un edificiu măreț. Pentru dispariția pămîntească a aceluia care a fost un om, un artist și un militant obștesc, purtăm în inimile noastre un doliu dureros. Ne mîngîie, doar gîndul că moștenirea lui spirituală va trăi : mesajul umanist al operei sale răsună puternic în lume și energia lui creatoare trăiește un viitor triumfal.

Îl plîngem pe Zaharia Stancu, dar totodată, în clipele ultimului rămas bun, trebuie să-i mulțumim pentru marele și nemuritorul dar pe care, prin jertfa fericirii sale personale, l-a lăsat poporului său, care pășește pe drumul unei orînduiri sociale superioare.

ZOLTÁN FRANYÓ

LA MASA DE ZĂPADĂ A TĂCERII

Prin moartea lui Zaharia Stancu am suferit cu toții o pierdere dureroasă. Cu toții – fără deosebire. În frunte cu poporul român, pentru care, chiar și în vremile cele mai întunecate, el a luptat cu tot sîngele inimii sale, cu toate forțele spiritului, cu toate creațiile distinsului său talent literar, cu patima fierbinte, cu mărturia captivantă al vorbitorului militant. Pe drept cuvînt îl numim : neînfricat patriot, de pe timpuri de năpastă și bejenie, vestitor fără rezerve al marilor transformări prin care țara, din starea de subjugare, s-a ridicat stăpînă conștientă a cîrmuirii soartei sale.

Doliul care a cuprins o țară întreagă ne numără și pe noi, care aparținem naționalităților conlocuitoare. Această comunitate îndoliată în jurul marelui dispărut este o expresie de neșters a fraternității noastre, a egalității istorice, de mentalitate și muncă, în elanul socialist, în ceea ce privește îndrăzneața construcție a unei lumi de fericire și bunăstare a tuturor, români și maghiari, germani și sîrbi, și a celorlalte naționalități. Pentru toți fiii acestui pămînt, din a căror avere reală face parte opera lui Zaharia Stancu, ca o netrecătoare iradiere a spiritualității biruitoare, ca o moștenire neprețuită.

Oricît de ocupat ar fi fost, problemele literaturii naționalităților, străduințele scriitorilor lor au găsit la el întotdeauna o atentă ascultare. Ca adevărat prieten și sfătuitor activ, de cea mai bună intenție, îi vom simți profund lipsa. Dar exemplul său de neuitat, de atitudine și demnitate umană, măreața consecvență a activității sale literare, militantismul în politica lui literară vor sta continuu sub ochii noștri și ai generațiilor viitoare, ca o imagine impresionantă.

Neuitate vor rămîne în amintirea mea ceasurile în care am avut un prilej fericit, acum cîțiva ani, de-a trăi alături de el, la o masă de consfătuire, cu ocazia schimbului de vederi, pregătitor, în vederea Adunării generale a Societății internaționale Lenau, care urma să aibă loc aci la Timișoara. Ideea goetheană a literaturii universale, ca puternic element de sudură între popoare, a apărut cu ocazia acelor discuții, în repetate rînduri, în plan principal.

Cu Zaharia Stancu a plecat din mijlocul nostru o viguroasă și sugestivă personalitate Ea a reprezentat o copleșitoare sinteză între epică, lirică și publicistică, în sferele acelor piscuri pe care el, ca un neobosit pelerin al vieții, nu le-a pierdut o clipă din vedere, pentru a le birui.

Umbrele pe care inevitabilul le răsfrîngea asupra ultimelor acorduri ale vieții sale, le-a îndurat cu o suverană stăpînire de sine, înainte de-a lua loc pentru totdeauna la aceea, cutremurător cîntată, MASĂ DE ZĂPADĂ A TĂCERII. Opera sa, moștenirea sa au rămas aci, în „lanul de grîu" al prezentului, în care se coace viitorul.

FRANZ LIEBHARD

Ideile Congresului ideile viitorului

ION ROMANU,

compozitor, directorul Filarmonicii „Banatul"

Filarmonica a pășit în această stagiune cu hotărîrea de a contribui cu eforturi sporite la dezvoltarea vieții spirituale din această parte a țării, pe măsura realizărilor consfințite de documentele Congresului al XI-lea. Ca trăsături esențiale ale acestei activități : vom urmări valorificarea calitativă a repertoriului și a creației originale, orientîndu-ne în special spre acele lucrări care poartă un mesaj direct și înalt ca ținută. Extindem raza de cuprindere a unui public divers ca vîrstă și preocupări căutînd modalități de colaborare cu unele cluburi muncitorești. Avem un plan cuprinzînd consfătuiri, teste cu marele public, discuții pe marginea unor probleme de interes general. Revalorificarea moștenirii culturale prin acele concerte – medalion cu creații de Drăgoi, Ursu, Velceanu, Cuteanu. Ediția a patra a festivalului „Timișoara muzicală" va trebui să devină un act artistic menit să reprezinte potențele interpretative ale ansamblurilor noastre. Ne așteaptă o nobilă muncă, pe două planuri, acel cantitativ și calitativ, vizînd satisfacerea crescîndă a dorinței de frumos a oamenilor muncii din țara noastră.

VLADIMIR CIOCOV

scriitor – redactor șef al revistei „Knijevni jivot"

Congresul a trecut. După ceasuri și clipe înălțătoare de sărbătoare, dar și de lucru, de muncă dăruită în cinstea acestui mare eveniment istoric, pornim mai departe la drum, la luptă, înarmați de noile documente adoptate de marele Sfat al comuniștilor, luminați de perspectivele mărețe pe care ele le deschid în fața poporului nostru și, în primul rînd, vastul program de construcție al vieții noi – visul tuturor generațiilor – a celor mai buni fii ai națiunii de înaintare spre comunism.

Deși avem înaintea noastră o cale luminoasă de străbătut, nu uităm nici o clipă că vom avea de înfruntat nu puține greutăți și că va trebui să dăm la o parte și destule obstacole pentru a putea merge tot înainte, hotărîți, să ajungem la ținta noastră. În documentele adoptate de Congresul al XI-lea sînt cuprinse atîtea cifre, atîtea trepte de atins, – toate constituind un izvor nesecat de avînt nemaiîntîlnit pentru toți aceia care pășesc apăsat, cu convingere pe drumul deschis. Este drumul unui popor întreg, condus de partidul său, care țintește ca ziua de mîine să fie mai frumoasă, ca în țara aceasta să fie mai bine. Toate aceste cifre și trepte de atins reprezintă, în același timp, și o mare chemare pentru mînuitorii condeiului, pentru toți creatorii de artă, o chemare ca ei să participe cu tot ce au mai bun și mai scump alături de oamenii acestui pămînt la marea operă de făurire a edificiului visat. Să zugrăvească din suflet și să scrie cu slovă aprinsă toate înfăptuirile de astăzi și cele care vor fi împlinite mîine.

Răspunzînd cu însuflețire acestei înalte chemări și ei își vor da din plin prinosul la marea cauză a poporului, construirea viitorului de aur al patriei noastre.

ADALBERT LUCA

artist plastic

Lucrez la niște obiecte spațiale care îmi ocupă întregul timp, acum în săptămîna artelor plastice. Termin mozaicul de la Casa tineretului, ansamblu la care mai lucrează Petru Iecza și Diodor Dure, lucrare dedicată epocii contemporane, imprimînd monumentalitate interiorului. Pregătesc cîteva lucrări pe linia unor preocupări referitoare la dimensiunile spațialității și timpului, ca două coordonate majore viabile în sensul exprimării unor idei generoase în spiritul contemporaneității.

Ideile Congresului, ideile viitorului, legate de întreaga perspectivă a dezvoltării țării, cît și de cercetarea plastică privind spațiul și forma, care capătă noi valențe și un nou conținut, mă preocupă, în proiectul unor lucrări legate de viitoarele construcții și edificii publice, la modul cel mai stringent. Mesajul artei acestui oraș trebuie să-l transmitem ca un florilegiu românesc, ecoului universal.

Nou avînt științei românești

(Urmare din pag. 1)

Colectivul Institutului de sudură și încercări de materiale – I.S.I.M. – Timișoara a efectuat acest lucru. A rezultat că în perioada 1975–1980, industria națională va produce 20 milioane structuri sudate. Este o producție impresionantă prin amploarea ei. Ea reprezintă întreaga producție de oțel a anului 1980. Industria noastră are nevoie de cercetări tehnologice pentru a realiza în 6 ani cele 20 milioane structuri sudate, concretizate în : vapoare de 55.000 și 150.000 tone, vagoane de cale ferată, poduri, echipamente derasiere și escavatoare, autocamioane grele și foarte grele, recipienți de presiune și stocare, avioane, batiuri pentru mașini unelte mari și foarte mari și multe altele.

Cercetarea tehnologică de sudură și încercări de materiale este deci chemată să elaboreze astfel de tehnologii încît mecanizarea și automatizarea să crească de la 27% la 45% și astfel productivitatea sudorilor noștri să se dubleze în acest scurt interval de timp. Noile tehnologii au nevoie de echipamente de sudare și control de calitate, de materiale de sudare și bineînțeles de cadre bine pregătite.

Acestea sînt ideile viitorului în cercetare tehnologică efectuată la I.S.I.M. – Timișoara, idei generate de Program, de acest document științific rezultat al unei activități largi, cuprinzătoare de prognoză. Cercetarea științifică devine astfel un factor important al dezvoltării socialiste a României, condusă de partid.

PANORAMIC

● S-AU ÎMPLINIT, nu de mult 80 de ani (respectiv 100 de ani) de la nașterea lui Sabin Drăgoi și Iosif Velceanu. Evenimentul a prilejuit un concert memorial la care și-au dat concursul corurile Filarmonicii „Banatul" și Universității — secția muzică, dirijate de Diodor Nicoară și Damian Vulpe.

● S-A DESCHIS, acum două săptămîni Clubul Progresiv TM. Pe lîngă muzică, ni se promit întîlniri cu personalități timișorene din diferite domenii.

● AM REMARCAT, în drumurile mele prin oraș, inițiativa I.C.R.M. Timișoara de a organiza, în diferite magazine, demonstrații practice privind utilizarea unor obiecte de uz casnic mai puțin cunoscute de cumpărători și deci, mai puțin solicitate. Rezultatul a fost și el cît se poate de practic — stocurile de asemenea obiecte s-au epuizat.

● ÎN EXPOZIȚIA DE ISTORIE CONTEMPORANĂ, sîntem încă pentru a marca epoca Reconstrucției : măsurile anticapitaliste, combaterea speculei, controlul muncitoresc în întreprinderi, proclamarea Republicii și manifestările din fața Operei în Timișoara, unificarea P.S.D. cu P.C.R. și, impresionantă, fotografia făcută în februarie 1948 la Congresul de unificare. Cifre din acești primi ani vorbesc despre industrializare, cooperativizare, revoluția culturală. Și astfel se încheie un capitol al istoriei noastre, ce ușor e să treci în cuvinte peste ani, ne mai gîndim la Congresul al IX-lea și al X-lea și ne încheiem vizita în penultima sală a expoziției.

● SUB ÎNGRIJIREA SECȚIEI DE PROPAGANDĂ a Comitetului județean Timiș al P.C.R., a apărut „În sprijinul propagandei și muncii politice". Din sumarul echilibrat și de larg interes menționăm o retrospectivă în imagini a vizitei întreprinse de tovarășul Nicolae Ceaușescu în toamna acestui an, la Timișoara și o suită de grafice ilustrînd prevederi ale Directivelor Congresului al XI-lea al P.C.R. cu privire la planul cincinal 1976—1980.

● LA UNIVERSITATEA DIN TIMIȘOARA s-a desfășurat în 5 decembrie a.c. simpozionul „Rolul factorilor biologici în combaterea poluării mediului". Cu această ocazie s-a deschis expoziția „Protecția naturii și a mediului" (Franța).

● AZI, LA ORA 17, în sala Clubului C.F.R. și mîine, la ora 16, la I.A.S. Variaș, are loc o întîlnire a membrilor Cenaclului umoriștilor „George Călinescu" din București cu iubitorii de umor și poezie din Timișoara și Variaș.

● AZI, TOT LA ORA 17, în sala de lectură a Bibliotecii Bazei Academiei R.S.R. din Timișoara sînteți invitați la simpozionul „Un secol de stereochimie". Vor fi prezentate un număr de cinci comunicări.

● CASA CORPULUI DIDACTIC din Arad a organizat în 3 dec. a.c. o întîlnire a profesorilor de limba română din municipiul Arad cu prof. dr. Gh. Tohăneanu care a conferențiat pe tema „Locuri eminesciene la Sadoveanu. Paralele stilistice". Acțiunea s-a înscris pe linia perfecționării permanente a cadrelor didactice de aici.

● „MELA" — un posibil substituent al zahărului, aflat încă în faza de cercetare și testare, a format obiectul unei interesante dezbateri între specialiștii de la fabricile de subproduse zaharoase din Timișoara și Sibiu. Marți, 10 decembrie, la restaurantul Timișoara, grupul de cercetători de la Institutul de Igienă, Fabrica de zahăr din Timișoara și Institutul de medicină au supus testării specialiștilor cîteva subproduse alimentare făcute prin înlocuirea parțială a zahărului, cu noul sbstituent. Discuțiile purtate au reliefat avantajele economice și nutritive ale noului produs, ca și necesitatea continuării cercetărilor în această direcție.

● TEATRUL DE STAT DIN ARAD pregătește pentru luna ianuarie 1975 o comedie, în premieră pe țară, „Deces galant" de Al. Popescu.

● ÎN PRIMA ZI A Festivalului filmului la sate, a avut, la Căminul cultural din comuna Frumuseni și un recital din versurile lui G. Coșbuc, susținut de actorul Teodor Vușcan de la Teatrul de Stat din Arad.

CENACLU

În ședința din săptămîna aceasta Cenaclul Asociației Scriitorilor din Timișoara a programat un traducător. Este vorba despre Mandics György care a citit poezii de Ion Barbu traduse în limba maghiară. Ședința de cenaclu a fost condusă de către A. Lillin.

Corneliu Șerban

SETE

Foarte, foarte, foarte insetat
sint
de soare și dragoste.
Dar pentru un anume zimbet,
pentru un anume sărut,
multe etaje de fericire
trebuie să urci uneo.i...
Iată, curge soarele,
ca singele mi se prelinge
peste inimă,
peste tristeți.
Draga mea, străina mea, iubita mea,
eu sint și nu mai sint,
pierzindu-mă
in umbra
seninei tale nepăsări.
...Și curge soarele,
curge,
curge,
curge soarele,
picurind in golul
sufletului tău !
Foarte, foarte, foarte insetat
sint. Mai sint.

VIAȚA DE DRAGOSTE

Doar cind eu insumi mă voi părăsi,
vei pleca abia...
Singele meu iți păstrează
intr-un necontenit tumult
neuitarea, prezența.
Și iți repetă numele
din creștet pină-n tălpi,
ca odinioară, in contopirea
de taină
a clipelor in care nici nu-ntrebam
dacă am fost,
dacă sintem,
dacă vom fi...,
De nică eri nu te chem,
căci niciodată
nu m-am inst ăinat
de inceputul
și sfirșitul meu.

POEM CONTINUU

O poveste de dragoste
nu incepe
și nu sfirșește singură
ni.icind.
Inain ea sărutului
luminează un suris imperceptibil.
Inaintea implinirii
e așteptarea.
Inaintea despărțirii
se lasă o umbră a tristeții.
Peste amin irea iubirii
coboară
un nou inceput de poveste...

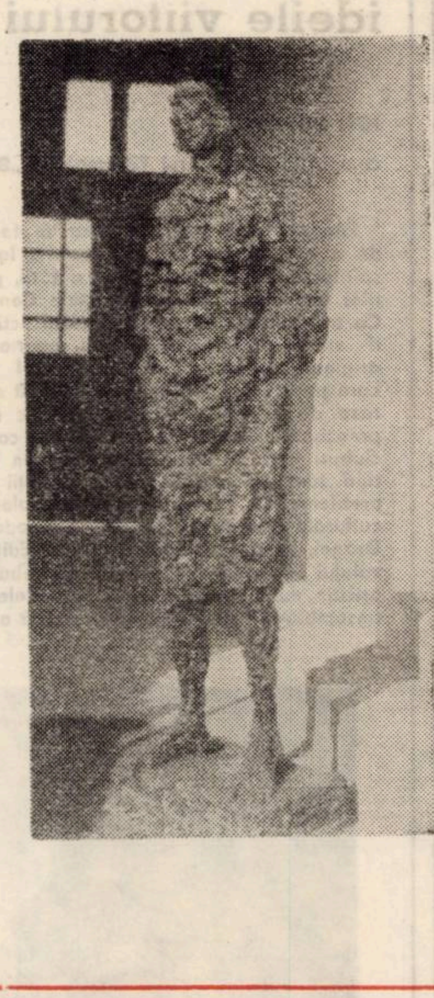

George Țărnea

MARILE SIGILII

Boabele griului curat
Din podul palmei curg imune
Spre mai adincul strecurat
Sigiliu pentru piini comune

Sint vieți de cind l-au pus intii
Pe bobul hărăzit să fiarbă
Drept adevăr de căpătii
Părinții prefăcuți in iarbă

Sint vieți și multe alte sint
Petrecătoare de cuvinte
Zidite-n pumnul de pămint
Al griului numit părinte

Iar dacă piinile de-acum
Mai calde ni se fring spre cină
Părinții noștri sint orizum
Sigilii mari la rădăcină

IMAGINI DEPLASATE CĂTRE ALB

Bat clopotele orelor in dungă
Și-un vint suav se risipește-n ulmi
Răsălmăcind o dragoste prelungă
Pentru un drum de dincolo de culmi

La marginea sărutului de sare
Mai poposeste gindul uneori
Incercănat de ochiul de ninsoare
Al unui zbor de dincolo de nori

Si-n ultima pendulă se aude
Cum plinge trupul orelor de rind
Cind amintirea aripilor crude
Se-ntoarce-n alb de dincolo de gind

Adrian Beldeanu

LUMEA DIN DATINI

Lumea din datini șade inaintea mea ca o fintină de
cimp
lumea doinită e un suflet de rouă alunecind pe firul
de iarbă
fericit am intins miinile, – am cuprins inălțimea
pielița cerului era inmiresmată și adincită de flori...
Cu veghea de rod
neprihănită se plăsmuie Țara sub impodobirea stejarilor
iar eu cioplesc un prag de zile cu privighetori
și o frunte de poartă legată la numărătoarea sorilor ;
inveșnicitul glas mă cheamă dintr-un bulgăr de lut
fiecare ulcior e o matcă de griu adunind un izvor
și o naștere,
lumea din datini șade inaintea mea ca o fintină de
cimp
lumea doinită e un suflet de rouă alunecind pe firul
de iarbă.

OȘTENII

Precum steaua
prin care cerul se rotește din gînduri
niciodată clătindu-se,
la fel mă indemn intru statornicie cu podoabele
săvirșite
născut in nevinovăția de sine
purtind salba zilelor in traiul sirguincios.
Doar spre această țintă mă luminez si caut cinstea
intre lucrători și intre osteni ce birnie ;
pentru fiecare osteninţă nu-mi va lipsi temeiul –
mergi om bun – imi șoptește in urechi aleasa cintare –
mergi acolo unde te cheamă visarea, mergi cu ferice
pas,
dăruie-ți harul pămintului tău
și niciodată să nu șovăiești.

OBÎRȘII

Și astăzi e o vreme de vis cind duhul străbunului
a lutuit o fintină nouă
eu aici il aștept pe săgetatul Păstor
cu auzul incărcat de vuietul pe care il adună sub furtuni
căpătinile munților,
eu aici il intimpin, – el se ivește printre rămurișuri
cu dimia numai in cusături de fir impletit
in curluse cu zgardane de chihlimbar
cu intăritura chimirului lat cit o scoarță de carte,
chimirul cu tipar de clară
impărtit cu bani de aur cioplíți, bani de aur ca niște
copci
chimir din piele de vițel cu intocmire de aur in
ferecături
de-ar putea să stea și să fie
mai de stirpe decit invelișul unui tetraevanghel de
Putna,
mai de folos și de mindrie
pentru un letopiseț de Orăștie...

...Vine Oierul printre meri –
poate vine din cer ori din toptanul de spije – al
pămintului –
fruntea ii inoadă la mijloc sudoarea in cute surpate
sfielnic ii cercetez miinile fără veac și slobozite de ani
cum descuie din semn lacătul mugurilor, – dansul
bujorilor
cu petale roșii aidoma ramelor late de brad
mingiiate cu vopsea de amurg la ferestre,
cu petalele galbene ca penele norilor de silitră și sulf
scuturindu-și prăsila picăturilor peste cimpiile
de orz și lucernă,
peste ascuțișurile cu boturi de șopirle ale malurilor
schimbătoare
mai de din vale pe o albie unde se involbură
curgerile repezi ale unei cămăși de piriu.
Oierul oierilor trece pe lingă mine blind ca o iarbă
cu chibzuială de drum incetung
și cu toporișca de humă sprijinită pe braț.
Baciul cu ceara incolăcită pe grumaji
iși indeasă pe creștetul capului o căciulă țurcană
cu cloți incurcați –
are ochi din vrejuri de struguri și gene din lăstare
de salcie,
pășește fără o grabă anume iar sub călcătură țărina
se despică,
se taie și se scufundă ca sub o lamă de hirleț
bufnind lucită.
Atunci se sumețesc in văzduhuri albinele
și zarea e numai covoare mătăsuite cu roți și călăreți
sulițași
zarea e numai cergi despăturile din lăzi,
numai fuioare pentru tors și-mpletit ..
Oierul oierilor se depărtează, – il pierd din straja
și curăția privirilor
ca pulberea in buciumul vintului ;
el iși duce dincolo de obcini spre păduri
ocolind singerosul bolovăniș sau adunăturile de cioate
turmele cu tipsii de privighetori și ulcioarele
din altarele vetrelor dezgropate.

REMEMBER

Smochinii în orele mării

A fi într-un septembrie cu lumină scuturată blînd din staminele cerului, a fi între portocali și măslini, mîngîiat de brizele aduse din larg de evantaiele albastre ale Adriaticii Poți lua un vapor de coastă și poți pluti în azurul mării, către o insulă, sau către o cetate agățată pe stînci. Mirosul necuprinselor arii acvatice, senzația că respiri un aer de culoarea safirului, că duhurile nevăzute ale legendelor vechi se rotesc amețitor în preajmă, iar tu înaintezi spre tipsiile verzi de unde se vede țărmul pînă departe, în cețuri ușoare, ori munții cei înalți, despuiați de veșmintele vegetațiilor opulente, stînd semeți în soare, cu frunțile arse de mișcarea continuă a curenților ce străbat necuprinsurile.

Dar azi vom pleca din Ragusa spre nord. Vom pleca bîntuiți de regrete dintre norii de porumbei, vom lăsa în urmă forfota *stradum*-ului, arcadele limpezi ale marilor palate medievale, ostașii de metal care anunță de veacuri trecerea timpului, lovind cu halebardele în clopotele de aramă din turnuri. Vom lăsa cetatea legănată de valuri, amețită de zborul păsărilor, asediată de marile armate ale ambarcațiunilor adăpostite în golfuri și vom pleca spre nord, urmînd unduirea ușoară a autostrăzii tăiată în rocile muntelui. Și vom fi însoțiți tot timpul de migdali și oleandri

Vom lăsa în urmă alte și alte așezări ale pontului, nu fără a opri de fiecare dată pe falezele lor deschise spre soare, nu fără a sta cîteva clipe lîngă turlele ascuțite ale edificiilor vechi, lîngă coloanele albe și drepte ale palmierilor aliniați pe țărm ca o gardă la intrarea-n cetate. Pentru că, în această lume, a mării dalmatine, fiecare localitate, oricît de mică are înfățișarea unui fort din evul de mijloc, îmbiindu-te să rămîi, fie și numai pentru cîteva clipe, să vezi zbaterea verzilor valuri, să te cuprinzi de liniștea și farmecul inefabil al orelor mării.

Înaintînd către nord, spre Spaletto, peisajul se schimbă mereu și rămîi uimit de aglomerările de piatră, de revărsările albe și cenușii ale stîncilor cu care muntele întîmpină presiunea dintotdeauna a forțelor largului. Ai impresia că te afli într-un peisaj răscolit de cumplite seisme, că piscurile de bazalt sau de gresie au fost detunate de oarbe mînii ale firii și că puhoaiele de cremene au nimicit orice încercare a vieții.

Dar iată că-n decorul pustiu se văd, ici și colo, siluetele contorsionate ale măslinilor, cu frunzele lor cerate și albicioase, zbătîndu-se în mișcarea văzduhului. Iată bulgării de verdeață ai smochinilor, cu rădăcinile înfipte în țărîna roșcată adusă de vînturi și depozitată între lespezi și așchii de piatră.

Sîntem într-un golf de peruzea. Lumină de miere, nestatornice brize mîngîietoare. După multă vreme de mers în decorul arid, o casă lîngă brățara șoselei, care te-mbie să faci un popas. Versanții scăldați în băile soarelui par a înălța către cer cupe de pămînt – liliputane grădini fructifere. Mîna omului a rînduit piatra spre a proteja solul de șuvoaiele ploii, reținîndu-l pe miniaturale terase pentru smochini, pentru măslini sau migdali.

Vom abandona pentru un timp deliciile apei și vom sui prin aceste grădini suspendate, să privim marea din verandele muntelui. Smochinii ne ies mereu înainte, ca niște ample coșuri încărcate de fructe. Iei fructa cu miez sîngeriu și-n gură ți se răspîndesc dulcețuri suave și lauzi pămîntul, soarele și omul care au colaborat prin eforturi celeste la-mplinirea acestor nectare. Nu e nimeni în jur. Numai noi, smochinii și marea. Și pămîntul și piatra și soarele.

A fi într-un septembrie cu lumină scuturată blînd din staminele văzduhului. îți spui. A fi cu smochinii în orele mării și-a lăuda clipa de taină, clipa de frumusețe și bucurie a unui cules în țărîmuri sălbatice. Și-a lăuda omul și sursele vieții, unde marea și vîntul răscolesc de-a pururi nevăzute harfe de cîntec.

ANGHEL DUMBRAVEANU

TELEVI

DUMINICĂ, 1

8,30 Deschidere
8,40 Cravatele r
10,00 Viața satul
și ce nu știm
Bucuriile muzicil
patriei 13,00 Al
15,00 Fotbal 1974
Balonul roșu. Pr
urilor franceze
istoriei. Transil
Film serial. N
Steaua fără num
'74 19,20 1001 de
nal 20,05 Film a
tru infern 21,40
d-ale noastre" !.
tece de petrecer
22,20 Duminică s

LUNI, 16

16,00 Telex
săptăminii 16,15
meu străbun"
limba maghiară
19,20 1001 de se
20,00 Reflector
mate 20,45 Roma
turnului. Episod
tul prinț Warwi
literar-artistică
ore.

MARȚI, 17

8,30 — 12,25 F
neață 16,00 Cu
16,30 — 17,00 Cu
gleză 17,30 Telex
lară 17,55 Legi
noastre 18,05 F
copii. Douăspr
Lecții TV. pentr
agricultură 19,20
Telejurnal 20,00
că TV. 20,30 Te
memoriam. 21,20
Vacanță in Carp
cu Charles
Springfild, Rosly
tra condusă de
24 de ore.

MIERCURI,

8,30 — 12,25
neață 16,00 Cu
mană 16,30 — 17
franceză 17,30
enciclopedia 1
neatenție ! 18,25
lia in Marea
noastre 19,20 100
lejurnal 20,00
Congresului pe
20,15 Interpreți
lară : Maria Ci
ghin, Sofia Vic
Bradu, Gheorg
Cornea 20,35 Te
clul : Mari ecra
22,10 24 de ore.

JOI, 19

16,00 — 17,00 T
lex 17,35 Din țăr
Muzica 18,05
18,35 Lecții TV.
din agricultură
19,30 Telejurnal
tru tineret 21,2
ale lumii anima
ore.

VINERI, 20

16,00 — 17,00
Emisiune in lim
1001 de seri 19,
România de as
miine. Revistă
20,35 Film artisti
ale orașului. Pr
filme patru.
24 de ore.

SIMBĂTĂ,

10,00 Micii
Film serial per
sprezece luni 1
tele Congresului
cru. 11,05 Tele
Muzică populară
Hochei pe ghe
Cehoslovacia 16,
leidoscop cult
Teleglob. Katow
Fotbal 1974 in
Virstele pelicule
zis bădița-n sat"
lare și melodii
na Satmari 18,45
mentelor. Versu
și partidului 19,
19,20 1001 de se
20,00 Teleenciclo
serial. Un șer
„Plimbare in în
lejurnal 21,50 S
22,00 Intilnirea

TELEV

UNE

embrie

rogramului
35 Daktari
5 Ce știm
... 11,45
De strajă
duminical.
nagini 16,20
a studio-
oloane ale
(II) 17,15
orul 18,05
0 Reporter
30 Telejur-
Cinci pen-
le d-alea,
nțe și cin-
Telejurnal

brie

Emisiunile
cînt, plaiul
misiune în
ribuna TV.
Telejurnal
desene ani-
on : Umbra
„Adevăra-
,35 Revista
22,10 24 de

nbrie

n de dimi-
limbă rusă
limbă en-
Steaua po-
rii, legile
rial pentru
luni 18,35
crătorii din
e seri 19,30
a economi-
ric TV. în
mentar TV.
30 O seară
Dusty
orches-
Luter 22,10

embrie

n de dimi-
limbă ger-
rs de limbă
17,35 Agro-
enție la...
18,50 Fami-
a societății
ri 19,30 Te-
documentele
de lucru
zică popu-
Irina Lo-
n, Florica
da, Marin
nateca. Ci-
Love Story

orie

lă 17,30 Te-
ialiste 17,45
sitatea TV.
a lucrătorii
001 de seri.
Seară pen-
nele secrete
22,10 24 de

nbrie

oală 17,30
mană 19,20
urnal 20,00
omânia de
olitică TV.
le albastre
a Casei de
TV. 22,10

embrie

mari 10,20
oii. Două-
documen-
asa de lu-
eca 12,40
Telex 13,05
U.R.S.S. —
16,05 Ca-
stic 16,25
portaj 16,45
(II) 17,45
„Tăt mi-o
tece popu-
Florenti-
tă a senti-
ate patriei
a copiilor.
Telejurnal
20,50 Film
New York.
21,40 Te-
a sportivă
ra 10...

UNE

RADU THEODORU

PENTRU CEI VII ȘI CEI MORȚI*)

Boteni. Ora 12,30. Un ofițer de la centrul de legături al aeronauticei.

– Domnule căpitan, posturile noastre de pîndă semnalează un *„Gigant"* pe direcția Severin, Craiova, spre Titu.

Căpitanul Dan Scurtu, în șort, bluză fără mineci, în cortul lui Toma Lucian, unde Rează face calambururi și repovestește cum a decolat prin tirul desantului S.S., cu morcovul „atita". Arată cît era morcovul. Comandantul Grupului 7 apreciază că ar fi cîștigat un premiu internațional la orice concurs legumicol. Un *„Gigant"* nu înseamnă mai nimic în ordinea luptei aeriene. Este un *„Me 232"* de transport, cu 6 motoare ; are trenul de aterizare format din 6 roți pe șenile și duce ori 130 de soldați, cu tot echipamentul de luptă, ori 60 de răniți, cu paturile lor, ceea ce nu era cazul ; ori o combinație de trupă, armament greu și autotransportoare, după caz ; ceea ce părea să fie adevărul ; după eșecul de ieri.

– De unde vine, locotenente ?

– Presupun că de la Beograd, domnule căpitan !

– S-a făcut !

Locotenentul de la transmisiuni nu înțelege ce „s-a făcut" și nici jena comandantului de Grup.

– Toma, ordonă tu parașutiștilor și trupei să facă un fel de poteră pe mașini. Locotenente, poți să urmărești *„Gigantul"* ?

– Da, domnule căpitan !

– Trimite-mi un soldat, cînd își precizează obiectivul.

În următoarele minute *„Gigantul"* și-a precizat obiectivul. Ori Boteni, ori Otopeni, ambele fiind pe traiectul luat de la Slatina. Căpitanul Scurtu Dan decolează cînd se aud clar cele șase motoare ronțăind liniștea cu morți și amintirile foarte vii ale luptelor disperate de ieri. Nici Toma Lucian, nici Rozariu nu mai păstrează traumele și șocurile de ieri. Au luptat trăgînd cu tunuri și mitraliere de bord demontate de pe avioane, au stat culcați pe burtă suferind tirul desantului S.S. și asaltul la grenadă, repetat în cursul zilei de nu știu cîte ori ; au văzut aterizînd mereu avioane de transport germane înțesate cu alte și alte d e s a n t u r i ; s-au bătut în condiții de încercuire cu armamentul perimat cu care se juca de-a soldații trupa de aviație ; iar cînd gluma s-a îngroșat, au decolat pe avioanele lor de vînătoare, sub tirul apropiat al armelor automate ; cîștigînd net superioritatea și lichidînd încercuirea. Acum Rează rîde și spune o glumă porcoasă. Se văd elicile *„Ghe"*-urilor trase sub fagi și de la Dîmbovița vine miros fraged de luncă, de apă și nisip. Decolare de unul singur. Înălțime spre Braniștea. Vede *„Gigantul"* în stînga jos. Trece lateral de Titu și, se pare, navigă folosind calea ferată. O face jos, să se ferească de atacuri din aer și să nu fie văzut. Viraj în urcare. Pe altimetru 1000... Nu este nici o bravură să ataci un avion de transport, care abia se tîrăște, apărat de un mitralior, ori poate de mai mulți. Habar n-are... De fapt este un act de război. Dacă fiecare din cei 130 de soldați din interior, trăgînd numai o sută de cartușe într-o luptă, împușcă doar 30 de soldați și ofițeri... Mă rog. Nu i-am chemat eu ! Ranversare ușoară. Picaj. Mă rog. Asta salvează cît de cît lucrurile. Se trage din *„Gigant"*. Oricît ar părea de absurd, nu-l interesează. Vede mașinile pline cu parașutiști executînd un marș în potcoavă pe direcția din care vine „Gigantul". Dedesubtul lui, avionul inamic, pe care este hotărît să-l aterizeze exact între mașini. Aripa stîngă, uriașă, îi intră în colimator. Rafală cu mitraliere și tunul. Reculul care clatină avionul. Toate trei motoarele iau foc. *„Gigantul"* aterizează direct, gata să strivească sub șenile o camionetă cu trupă de aviație care rotește deasupra capului carabinele și automatele luate ieri de la S.S.-iști. Degajare. Se trage în trupă prin ușa avionului. Din turelă. Viraj zmucit. Picaj. Rafală pentru potolirea spiritelor belicoase. Aterizare. Numai rafala asta a făcut 30 de răniți. *„Gigantul"* ducea 12 mitraliere grele, 15 brandturi, o mașină de teren *„Volkswagen"* și un desant de tăria a două plutoane, comandat de un căpitan. Toți prizonierii sînt închiși în școala de la Mătăsaru. Un sublocotenent este rănit în spate. Trimite medicul cu sanitara unității. Este ora 12.40. Se servește masa.

... După masă pe Popești-Leordeni. Zăduf. S-a făcut alimentarea cu muniție și benzină. Toată lumea știe că astăzi a fost un atac aerian „în forță", că acesta a fost combinat cu atacul coloanelor din nordul Capitalei, s-au restabilit o parte din legăturile radio și telefonice ; iar informațiile culese de formațiile trimise pe comunicații scot din confuzie situația generală. Capitala este în pericol. Trece un vînt fierbinte peste hangare. Umbrele avioanelor din celula de alarmă se lungesc. Ciocîrliile și-au recucerit spațiul dominat de urletele motoarelor. Servanții sînt în cămăși. Peste București plutesc fuioarele de fum ale incendiilor provocate de bombele celor 14 avioane *„He" 111* puse pe goană. Rezultatul total al ieșirilor celor două Grupuri : 6 avioane doborîte și omologate de trupele terestre. Aproape jumătate din avioanele atacatoare scoase din luptă. Nici un avion propriu doborît. Sublocotenentul Maga Ion, din nou în alarmă de un minut, secondat doar de adj. Moldovan. Lumina senzuală, plină de voluptate carnală a după-amiezii, își pierde consistența. Se ofilește. Din toridă, devine melancolică și nostalgică. Conține o mie de gînduri. O mie de vise. Trece peste carlingi, prevestind toamna. Foșnește căzînd pe aripi. Începe să aibă rezonanțe misterioase. Face aluzie la dulcea cădere a serii. La trupul zvelt al femeii. Zvelt și gol, vibrînd și-nebunind noaptea. Alarmă... Cabina grea, din oțel și plexiglas, pe care o închizi singur – ce gînd idiot – ca pe capacul propriului tău cosciug... Contact. Decolare. Soarele stă agățat deasupra orizontului, parcă palid și orașul de sub aripi își precizează conturele cu fiecare sută de metri în urcare, pierzîndu-și cu fiecare sută identitatea barocă a străzilor. Din nou Dîmbovița. Din nou Piața Senatului. Viraj spre soare. Înclinat, ca să-și apere ochii cu aripa dreaptă. Din nou lacurile. 2000 pe altimetru. Cerul golit de nori. Pîcla de după-amiază și rarefiindu-se. 3000, la verticala Cotrocenilor, să aibă soarele în spate. Comunicația radio pustie. De ce-ar vorbi ?

Motor. Două bimotoare zvelte, rapide, cad dinspre Podul Izvor pe Palatul telefoanelor. Recunoaște silueta vînătorului de noapte german *„Me 110"*. Picaj cu motorul în plin. De la 3000 și verticala Facultății de medicină, să intercepteze drumul celor două „Me 110" care pică în formație și, după traiectoria rectilinie, de-o rigiditate superbă în cerul ocru, se pare că nu l-au văzut. Are dintr-odată senzația că se plimbă leneș pe Brezoianu, a băut o halbă la „Tic-tac" și-acum vrea să intre în Cișmigiu ; nu stă legat în chingi, în cabina metalică plină de butoane pînă la refuz, și simte sub tălpi asfaltul moale, de august, mirosind a gudron... Traiectoria pe care pică întîlnește traiectoria celor doi vînători, transformați în bombardieri în picaj exact la verticala Galeriilor La Fayetté. Rafală. Cei doi persistă. Rafală. Cei doi pică pe aceeași direcție. Rafală care trece prin vîrful planului stîng al avionului care i se-ncadrează în colimator. Cel de-acolo are o încăpățînare de luptător disperat. Ce miză crede că-i iese din bombele pe care le duce sub fuselaj ? Viraj picat. Rafala. 1500. 1000. Cum să-l explodezi deasupra Căii Victoriei, la 800 de metri înălțime ? Are dreptul să tragă în fuselajul verde-albăstrui care-i trece prin colimator ? Poate să-l doboare deasupra caselor de jos ? În motor ! Cine poate lovi mereu în motor și numai în motor, cînd vede ferestrele blocurilor, Universitatea, statuia lui Mihai și-a lui Eliade, nici măcar nu se mai poate trage cu tunul, îi ucizi pe cei din case, pe cei care te vor uita din clipa asta, ah, fug blestemații și bombele ? Teatrul Național. Să fie teatrul ? Fug cu motoarele în plin, peste pădurea Băneasa, din care se ridică iarăși umbrela de foc a traiectoriilor, avioanele pirat se mistuie în umbrele de jos, perfide și complice, ale pădurilor și porumbiștilor, apoi se văd din nou conturele luminiscente ale pozițiilor noastre pe Pipera și Băneasa și pozițiile lor ; apoi vine seara și Bucureștiul intră într-un întuneric albastru, tăcut și pătrunzător, deasupra căruia se ridică argintie, lumina zodiacală.

Nu există nici un gust pentru eternitate și nici o poftă de eternitate, dincolo de lăcomia aterisajului după fiecare misiune de luptă. Aterisajul după luptă este singura lor eternitate. Clipa cînd roțile ating iarba aerodromului, cînd mîna asudată taie contanctul radioului, cînd picioarele, care conservă un tremur ușor, imperceptibil, încep să lucreze cu palonierele și frînele, combătînd efectul cuplului elicii – iată eternitatea. Acolo, lîngă hangare, se vede un fel de șomoioq alb, vertical. S-a plantat la stația radio azi dimineață. Curge întunericul peste el și peste ultima celulă care vine din albastrul de cerneală al cerului. Mucenica. Învelit în zecile de metri de fașă albă, cu mîinile arse, cusute cu catgut acolo unde le-au sfîșiat gloanțele, cu mușchii piciorului prinși în copci, Mucenica s-a prezentat la Flotilă de cum l-a adus sanitara unității. Și-a fixat programul zilnic : spital pentru schimbarea bandajelor și îngrijirea rănilor ; Flotilă, la stația radio, să vadă avioanele decolînd și aterizînd și să asculte lupta din aer la aviofoane, apoi, cu piloții la amiază ; apoi, acasă la odihnă. Mucenica nu poate să fie singură în zilele astea. Mucenica nu poate părăsi Grupul. Mucenica nu poate pleca în concediu medical. Mucenica trăiește aici și moare aici și învie aici, între o decolare și o aterizare. Cine poate spune că Mucenica nu și-a găsit eternitatea ? Ca și Milu, care s-a desprins atunci de extradosul acela blestemat care-l afunda în moarte cu 1000 pe oră și căruia curentul i-a zmuls mîna din umăr, mîna cu care încercase să apuce mînerul parașutei, răsucindu-i-o pe dos. Vine dimineața și Milu, în carcasa lui de gips. Văzuse moartea absorbindu-l în pîlnia aceea de vid din spatele aripei și acum se făcea că nu înțelege ; dar pe chip îi plutea o fericire tragică, inumană, care-i pietrificase trăsăturile și el rîdea mult și tare, un rîs glacial, inuman. Lașul locotenent B. se mistuise într-un birou. La „Aprovizionare". Ori la „Îmbrăcăminte". Preferase mirosul arpacașului, ori al naftalinei, celui aspru de înălțime și carlingă. Bătălia pentru București era treaba altora și seara se strecura în oraș, unde-l aștepta un pat, garnisit cu o femeie căreia îi povestea lucruri teribile și lîngă care visa mereu patru tunuri și două mitraliere picîndu-i în spate cu un avion monstruos, cu moaieul roșu, trăgînd niște proiectile roșii, care se spărgeau în carlinga lui fumegînd și făcînd clăbuci. Locotenentul Dobran își regăsise culcușul din căpița de fîn, alături de Sim-Rățoiul. Deasupra, se vedea Casiopeia, relua exercițiul de găsire rapidă a Stelei polare, asculta concertul greierilor, pe cel obraznic al batracienelor, oploșite în bălțile din jurul aerodromului și, desigur, zgomotul înfundat al luptelor de la Pipera și Băneasa. Cîțiva din piloți aveau conștiința clară că după bătălia Bucureștilor, conform celei mai elementare gîndiri tactice și strategice, îi așteaptă alte bătălii ; dintre care una esențială : aceea pentru Ardeal. Ei știau foarte clar în noaptea aceea, de 25 spre 26 august, că o parte din viitorul tuturor stă în tunurile și mitralierele lor ; că, de felul cum folosesc ei aceste tunuri și aceste mitraliere, ei, cei din aer și ceilalți, cei de pe pămînt, depinde întregul viitor al patriei, căreia niciodată nu-i spuneau așa, n-o chemau așa, dintr-o sfială ciudată ; lăsîndu-i pe generali s-o strige pe nume (unii din generalii aceia fuseseră sublocotenenți în cel dintîi război, luptaseră așa cum luptă în toate războaiele lumii sublocotenenții și mai dîrz luptaseră pentru că simțiseră chemarea tragică a patriei muribunde și, deci, acum aveau dreptul să-i spună pe nume cu glas tare ; alții stătuseră pitiți prin birouri, duseseră gențile șefilor lor ; făcuseră curte fiicelor acelor șefi, erau băieții care distrau generălesele guturăiate și coloneleșele obeze ; avansaseră lustruindu-și limbile cu lingăveli ; ori exersîndu-și coloana cu temeneli și în general aceștia clamau numele patriei foarte sonor și bine timbrat), n-o chemau tare, dar o simțeau fierbine, cu gust de vară în scapăt și, ciudat, aveau foarte viu sentimentul istoriei. Știau lucid – asta era pedeapsa lor – că indiferent ce li se va întîmpla, fiecăruia în parte, în bătăliile care-i așteaptă, ori în uitarea de după, ceea ce fac fiecare în parte și toți împreună ține de istorie. De istoria precisă, matematică, socotită în ieșiri avion, tare muniție și carburanți, avioane și tehnică de luptă inamică distrusă ; dar mai ales în morți și-n vii, lucru care le dădea un sentiment dur de forță și demnitate ; de prezență demnă în istoria celui de-al doilea război mondial. Știau foarte limpede că au grandoarea necontrafăcută de zațurile tipografiilor, nepozată ; existînd în ei prin acest duel zilnic cu moartea, duel, strîns, lucid, față în față. Voiau să se oprească la astăzi. La odihna somnului. La securitatea camerelor de baracă, soldățești, cu miros de hîrtie gudronată, care le oferea eternitatea clipei. Locotenentul Dobran priveghea constelațiile. Dar, în una din odăile acelea, cineva spusese tare :

– Singura mea convingere este că exist în carnea și-n oasele mele... Gata !... Toată lumea pînă la Berlin știe că sîntem pe Popești-Leordeni. Mi-e poftă de-o friptură în sînge. De-un vin vechi, să-mi umple gura cu miros de primăvară, că-mi pute destul a pămînt și-a mort. Care merge ?

Apoi au fost zgomote de cizme trase în grabă. Gîfîieli de bărbați care se apleacă să-și găsească echipamentul. Zgomotul centurilor și-al pistoalelor. Pașii. Pașii care căutau lumea cealaltă, de dincolo, din afara aerodromului, lumea mare, adevărată și reală, care-i uitase după ce sirenele sunaseră încetarea alarmei. Pentru că cerul rămăsese pur și inocent, fără nici o urmă a trecerii lor prin culorile înserării. Lumea mare și uitucă, nu aceea mică de la hangare, în care trăiesc ei printre cuvinte austere și mașini de zburat.

*) *Fragment din povestirea „MAI JOS DE STEAUA POLARĂ", în curs de apariție la Ed. Militară.*

PHILOLOGICA

IVAN EVSEEV

Semantica verbului

(Ed. Dacia – 1974)

Apărută recent la editura Facla, cartea „Semantica verbului", a conf. dr. Ivan Evseev, analizează bazîndu-se consecvent pe concepția materialist-dialectică despre unitatea indisolubilă dintre realitate, limbă și gîndire, conținutul unor categorii semantice ale verbului românesc care nu au constituit pînă în prezent obiectul unor studii speciale.

Autorul demonstrează că, privit din perspectiva unei analize ontico-structurale, verbul apare ca un reflex lingvistic al mișcării, care este în același timp atribut și formă a lumii materiale. Nota de „proces" este o caracteristică fundamentală a verbului, o constantă semantică proprie nu numai verbelor care arată acțiuni sau evenimente dinamice („a lucra", „a alerga", „a sparge"), ci și verbelor care indică transformări lente („a îmbătrîni", „a se veșteji"), stări sau moduri de a fi ale substantivelor și fenomenelor („a dormi", „a boli", „a sta"). Natura procesuală, cu formele ei de acțiune, devenire sau stare, se concretizează și se complinește prin intermediul categoriilor și formelor gramaticale specifice acestei părți de vorbire. Trebuie însă avut în vedere, subliniază pe bună dreptate autorul, că nu toate categoriile gramaticale sînt purtătoare ale unei informații ce se referă la însușirile reale ale proceselor, multe din ele neavînd un suport ontic. Astfel, categoria numărului, persoanei și modului exprimă valori ce nu se referă la aspectele reale ale procesualității, ci la aspecte de natură relațională, formal-sintactică sau afectiv-pregnantă. Categoriile gramaticale ale verbului românesc, care vizează laturile calitative ale procesualității ontologice, sînt timpul, tranzitivitatea și modalitatea acțiunii (Aktionsartul). Aceste categorii ontico-semantice sînt coordonatele fundamentale care ordonează totalitatea valorilor și sensurilor verbale, determinînd în același timp modul lor de realizare lingvistică, realizare care antrenează atît lexicul, cît și gramatica și mijloacele de derivare.

Prezența celor trei tipuri fundamentale de procese — acțiunea, devenirea, starea — sînt revelate de autor nu numai în cadrul paradigmelor lexicale și lexical-gramaticale ci și în structura verbelor polisemantice. Astfel, în ultimul capitol al cărții, intitulat : „Polisemia verbelor" se demonstrează că structura verbelor polisemantice românești poate să cuprindă mai multe sensuri, dintre care unul aparține categoriei de acțiune, iar celelalte devenirii sau stării. De exemplu, verbul „a albăstri" cuprinde în structura sa un sens de acțiune („a albăstri lîna"), un sens de devenire („Laptele se albăstrește cînd îl subțiem cu apă") și unul de stare („În zare albăstresc crestele munților").

În elucidarea problemelor legate de semantica verbului românesc și de specificul ei, conf. dr. Ivan Evseev folosește, pe lîngă o bogată bibliografie, numeroase exemplificări din dicționarele explicative ale limbii române sau din operele scriitorilor noștri, precum și comparația cu fapte din alte limbi (germană, franceză, rusă, maghiară). Problematica vastă cercetată, structura coerentă, logica expunerii, limbajului științific ales și în același timp accesibil recomandă această carte tuturor celor interesați de conținutul semantic al limbii.

BUJOREL ISPAS

Săptămîna artelor plastice

La inițiativa A.I.A.P. (Asociația internațională a artiștilor plastici), organism de lucru al U.N.E.S.C.O. și sub auspiciile U.A.P. București, în filialele și cenaclurile din țară, în data de 7 decembrie s-a deschis Săptămîna artelor plastice. **Acțiunea, de o remarcabilă întindere și complexitate își propune organizarea unor cicluri de manifestări teoretice și expoziționale, menite să pună în discuție fundamentalele probleme cu care se confruntă arta plastică a contemporaneității.**

Filiala din Timișoara a U.A.P. și Cenaclul artiștilor plastici din Lugoj și-au conceput un program de lucru divers, centrat, în principal, pe două tendințe. Întîi, surprinderea din perspective diferite a fenomenului plastic contemporan și a creației artiștilor din această parte a țării, precum și aprofundarea teoretică a genurilor, tehnicilor și direcțiilor expresive care marchează specificul limbajului plastic. Apoi, încercarea de a repune în valoare opera și personalitatea unor artiști plastici bănățeni mai puțin cunoscuți (Iancu Bujor, Eugen Dublea, Virgil Simonescu).

Săptămîna în curs a artelor plastice, care la Timișoara se va prelungi, ca manifestare, pînă la sfîrșitul lunii decembrie, reprezintă un moment analitic și sintetic al plasticii românești contemporane, prilej excelent de penetrare a acestei creații în conștiința publicului.

PROFIL

Vasile Pintea — un sistem devenit artă

„Dacă ar fi să-i căutăm locul... artistul transilvan ajuns la maturitatea vocației sale, ar fi plasat în geografia spirituală a României de azi, între cei mai de seamă slujitori ai unor idealuri de frumusețe, endemice pe aceste meleaguri, locuite de un popor născut artist, și tradiționale. Și, totuși, arta lui e un exemplu de modernitate bine înțeleasă, cu rădăcini adînci în limbajul accesibil unor colectivități largi..."

Această prezentare, semnată de criticul și istoricul de artă Ion Frunzetti, este semnificativă pentru relevarea personalității graficianului timișorean Vasile Pintea, artist de excepție, care înaintează spre artă cu fervoarea descoperitorului și dorința de aprofundare a tainelor gravurii contemporane.

Galerie D'Art actuel Regis Langloys din Paris, Galleria D'Arte „Il Salutto" din Vicenza, Kunsthandlung Lauth Ludwigshafen, București, Moscova, Tokio, Hiroshima, Nagasaky, Osaka, Barcelona, Como, Kracovia, San Francisco, Havana, Rabat, Montevideo, Lima, Portland, Editura artelor Lagorière Frelaut (care i-a editat lucrări în Franța, Japonia și S.U.A.), Cabinetul de stampe al Bibliotecii din Paris (achiziții și propuneri de ilustrație), imprimări, alături de cunoscuții Soulage și Tremois, Premiul U.A.P., din România, Ordinul „Meritul cultural" clasa V-a, Medalia de argint și Diploma de membru al academiei „Sant Andreea" din Roma, iată o înșiruire prestigioasă a unor premii și expoziții care-l plasează pe Vasile Pintea printre cei mai reprezentativi artiști români contemporani.

Acuafortele și acuatintele sale își trag seva din spațiul interior al inelului carpatin, din însăși vatra de civilizație spirituală a poporului nostru, în care tensiunile puternice au constituit facultățile de bază care au jalonat reflexiunile într-o artă cu sensuri tainice și dorinți eruptive, cu emoții în decursul genezei, emoții estetic reflectate în capacitatea de înțelegere spirituală și senzorială. Asimilînd experimentul de avangardă, tehnici de gen nou pe fondul de simțire tradițională, Vasile Pintea devine creatorul unui univers abstract, formulat în scrierea ornamenticii, dar concret în monumentalitatea materială, a formulelor transmise de evoluția socială. Densitatea geologică a suprafețelor mate fuzionează cu lirismul cristalin al luminii, într-o justificare supremă a destinului și efortului.

Soliditatea formelor, care instaurează arhitectura decorației eliminînd decorativul facil, exprimă, în varietatea partiturilor, un sistem suficient pentru a deveni artă, din care reținem dorința de înțelegere universală a căutărilor propriei profunzimi. Și, astfel, se naște o lume mirifică, transcrisă cu acuratețe într-o superbă desfășurare de forme, rînduite în compoziții rafinate, ce vizează cu cerbicie neliniștea și imaginația. Dorința de unificare a cerului cu pămîntul, pornită din sensibilitatea unei cosmogonii etnice, statornică pe întregul parcurs al creației, se realizează în registre („Deasupra orizontului", „Geamătul pămîntului"), sau în verticalele ofrandei („Singurătate", „Priviri peste secole"), dar, întotdeauna, într-o viziune animată de generoasele avînturi ale contemporaneității.

RADU MELNIC

RESTITUTIO

Sculptorul Iancu Bujor

„Solitar, retras în atmosfera liniștită a Făgetului, departe de tumultul și frămîntările centrelor artistice, cu trudă și suferință, Bujor și-a creat o lume de zbuciumate forme sculpturale, ce închid în adîncul lor pasiunea și un nestrămutat crez în ceea ce făcea. Privind lucrările acestui sculptor, căruia viața nu i-a fost binevoitoare, simt aceeași profundă și inexplicabilă emoție, pe care o am de atîtea ori cînd privesc sculpturile lui Giacometti". Am preluat mai sus un fragment din textul cu care Ion Irimescu a prefațat catalogul unei expoziții personale ce nu a mai avut loc. Era anunțată pentru prima jumătate a anului 1965, dar o moarte prematură l-a sustras pe Iancu Bujor acestei platonice recompense, lăsîndu-i aproape albă fișa participărilor în expozițiile anilor. Înregistrase pînă atunci doar de două ori sufragiile juriilor. Prima dată, în 1956. Ultima dată, în 1965.

Absolventul Institutului „Nicolae Grigorescu" — clasa profesorului Camil Ressu, promoția 1950, se retrage în acel an în Făgetul copilăriei, dedicîndu-se exclusiv muncii de creație. Distruge fără urmă aproape tot ceea ce realizase în primii opt ani de muncă. S-a păstrat deci din opera sa doar imaginea a ceea ce creasε în perioada anilor 1958-1965. În colecția părinților săi a rămas un inventar modest: 11 lucrări rondo-bosso și 14 reliefuri. Suficient însă pentru a putea lăsa urme adînci în conștiința artistică de azi. Pentru că Iancu Bujor a fost — și asta nu de mult — unul dintre acei artiști care, deși pătruns adînc în tainele zilelor lui și ale celor de pînă la el, nu și-a făcut auzit strigătul mut al operei dincolo de pereții atelierului.

Nu ne-a lăsat opere care să înfrunte timpul cu rezistența lor fizică: sînt toate gipsuri, patinate în culoarea sienei arse, înviorate uneori cu o paletă de culori surde. E o patină a adîncurilor, din care pare că urcă, purificată de focul sacru al unui făurar neștiut, fiecare statuă. Pare că din materie, din trup și veșminte, a mușcat răbdătorul dinte al vremii.

Universul plasticii sale este în întregime antropomorf. Portrete sau grupuri statuare de femei și bărbați, adolescenți sau vîrstnici, pe care artistul îi așează în doar cîteva scheme generale. Rigizi, în picioare, arareori într-un ușor contrapost, alteori trunchiați, ieșind energic din orizontala soclului. E un statism fizic în figurile sale, niciodată în acțiune, niciodată în repaos. Sau, mai clar, un statism exterior, încătușînd în nemișcarea sa aparentă puternice tensiuni interioare, psihologice. Tensiuni iradiate nu doar din psihologia potrtretelor, ci mai ales din jocul cu aparență aleatorie al volumelor și proporțiilor. Din monolitul cu suprafață zgrunțuroasă al veșmintelor, din centrul de greutate căzut jos al figurilor, busturile se lansează în verticale puternice. Capetele cu expresii precise țîșnesc pe gîturile înalte, au privirile imobilizate în orizonturi joase sau coborîte, parcă spre teluricul punct al sorgintei. E o verticalitate demnă, întotdeauna ponderată de densitatea volumelor; o verticalitate care se refuză ascezei giacomettiene. O aspirație dimensionată de măsura umanului.

Artistul a înțeles, în felul său, că, pentru a se consuma la scara omenescului, sentimentul dramei are nevoie de substanța vitală. El nu a răpit această substanță operei, ci doar a cumpătat-o.

Solitar în spațiul artei noastre, dar solidar cu ea, Iancu Bujor trebuie restituit contemporaneității cu toate sensurile cu care opera sa nici nu bănuia a fi investită.

CORIOLAN BABEȚI

SĂPTĂMÎNA ARTELOR PLASTICE
TIMIȘOARA 7 – 14 dec. 1974

PROGRAM DE EXPOZIȚII

1. SÎMBĂTĂ, 7 dec., ora 18, GALERIA DE ARTĂ. **Bul. 30 Decembrie nr. 6, deschiderea expoziției: PICTURA SCULPTURA. Cuvînt introductiv conf. univ. Deliu Petroiu.**

2. MARȚI, 10 dec. ora 18, sala: SEDIUL FILIALEI U.A.P., str. Dobrogeanu Gherea nr. 1, deschiderea expoziției: „SELECȚIE DE ARTĂ DECORATIVĂ". Cuvînt introductiv – pictor Ciprian Radovan.

3. JOI, 12 dec. ora 18, GALERIA „STUDIO-ARTE", **Muzeul Banatului — Secția de artă. Bul. Victoriei nr. 46, deschiderea expoziției: GRAFICA, MIJLOC DE COMUNICARE DIRECTĂ CU PUBLICUL. Cuvînt introductiv – muzeograf Rodica Medeleț.**

4. VINERI, 13 dec. ora 18. GALERIA „BASTION" **Bastionul vechii cetăți, deschiderea expoziției: PROBLEME ACTUALE ALE SPAȚIULUI IN ARTA PLASTICĂ". Cuvînt introductiv — Coriolan Babeți.**

5. SÎMBĂTĂ, 14 dec. ora 18, FOAIERUL OPEREI, deschiderea expoziției: „SCENOGRAFIA DINCOLO DE SCENĂ". Cuvînt introductiv — conf. univ. Deliu Petroiu.

PROGRAM DE CONFERINȚE, PROIECȚII, DEZBATERI,

1. LUNI, 9 dec. ora 18, sediul C.J.C.E.S. Piața Vasile Roaită, 3, conferință — dezbateri: Resurecția figurii în arta plastică (pictură). Susține: Coriolan Babeți.

2. DUMINICĂ, 15 dec. ora 18, sediul filialei U.A.P. Timișoara: „Prezentarea artiștilor timișoreni". Susțin: Gabriel Popa, pictor și Coriolan Babeți.

III. ATELIERE DESCHISE

Iubitorii de artă pot viziona următoarele sedii de ateliere: 1. Ateliere — sediul filialei U.A.P., str. Dobrogeanu Gherea nr. 1, între orele 9-12, 17-19. 2. Ateliere Str. Filipescu nr. 6, etaj IV. 3. Ateliere, str. Olimpiadei nr. 20, etaj IV.

LUGOJ
(selecțiuni)

1. SÎMBĂTĂ, 7 dec. ora 19 — **Teatrul municipal. Expoziție de artă plastică: Categorii de forme expresive în arta modernă.**

2. DUMINICĂ, 8 dec. ora 11 — **Teatrul Municipal. Sesiune de comunicări științifice. Participă: Radu Ionescu, Deliu Petroiu, Ion Stratan, Victor Jurca, Gh. Luchescu, Coriolan Babeți, Gh. Cosma.**

3. DUMINICĂ, 8 dec. ora 10 — **Muzeul municipal. Expoziția: „Valori ale tradiției plastice lugojene".**

4. MARȚI, 10 dec. ora 18 — **Teatrul municipal. Expoziția: „Sub semnul Banatului".**

5 Joi, 12 dec. ora 18 — **Muzeul Municipal Lugoj expoziția: „Echilibru și expresivitate", vernisaj-dezbatere. Participă Radu Ionescu.**

VINERI, 13 dec. ora 13, **comuna Ohaba-Forgaci. Artiștii acasă la creatorii de folclor.**

SILUETE

DĂRUIRE

Metodist principal la Consiliul Județean al sindicatelor Timiș Emil Șain este cunoscut de timișoreni ca unul dintre cei mai entuziaști animatori ai vieții artistice din întreprinderile orașului. Instructor de brigăzi artistice de agitație, textier, compozitor, umorist, el știe să aducă un zîmbet, să înalțe, să deconecteze. Un generos care se oferă artei amatoare cu toată energia.

În cinstea celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei și în întîmpinarea Congresului XI al P.C.R., la Concursul republican al brigăzilor artistice de agitație, județul Timiș a primit cele mai multe medalii. „Electromotorul", o medalie de aur, „Banatul", o medalie de argint, Cooperativa „Dinamo", o medalie de bronz, Direcția comercială județeană, o mențiune. Distincții la primirea cărora a contribuit și Emil Șain.

Cu mare dăruire, Emil Șain contribuie la depistarea talentelor amatoare, pe lîngă cluburi și case de cultură. Dansatori, recitatori, soliști de muzică populară și ușoară, pictori sau poeți la primele lor încercări, găsesc o încurajare, un sprijin în cuvintele lui Emil Șain. Pe lîngă Consiliul sindical funcționează și Cercul literar „Victor Eftimiu" unde muncitori de la I.M.T., U.T.T. și ELBA și din alte întreprinderi își dezbat creațiile. Emil Șain, conducînd acest cerc literar, împreună cu Gheorghe Drinovan, a înlesnit și apariția unor plachete de versuri precum „Cîntec pentru Republică", „Sirena de lumină" sau „Anotimpul împlinirilor". Aici întîlnim semnăturile unor muncitori sau funcționari, unii dintre ei avînd o reală înzestrare poetică. Pentru stimularea creației s-au organizat și concursuri literare la cinstirea unor evenimente politice.

La Clubul C.F.R., Emil Șain a organizat diverse concursuri „Cine știe cîștigă" pe teme politice ori pe literatură timișană, șezători literare cu poeții amatori, iar acum pregătește un spectacol de varietăți. Creator de umor, el este un bun colaborator al Radioteleviziunii române, iar Editurii „Facla" i-a predat un volum de miniaturi. La toate acestea se adaugă sutele de spectacole date pentru muncitori, la locul de muncă, cu un entuziasm demn de invidiat.

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

PREMII PENTRU NUNTA DE PIATRA

Așadar, cum scriu ziarele, la Ciudad de Panama, la a XII-a ediție a Festivalului festivalurilor, cel mai mare festival din America Latină, filmul românilor Pița și Veroiu, Nunta de piatră, a fost premiat de trei ori.

Odată pentru cercetare în arta cinematografică, și cine nu știe exact care ar fi sensul unui asemenea premiu și-ar putea pune fireasca întrebare: ce anume cercetare? Dar pe urmă ar rememora știința facerii acestui film (mai ales a ceea ce ar fi putut să fie acel film unic alcătuit din patru) și ar începe să bănuiască acel sens. Pentru că există în Nunta de piatră o știință a plasticii imaginii, a compunerii cadrului. Pentru că există în Nunta de piatră, mai presus de toate, o știință a tăcerii, unică în cinematografia românească. S-ar putea spune că în acest film e cercetată în mod exemplar tăcerea vorbei și vorbirea imaginii (chiar dacă unii au numit asta prețiozitate, estetism ș.a.m.d.) Probabil tocmai de aceea a primit filmul și cel de al doilea premiu, cel pentru imaginea semnată de Iosif Demian, despre care s-a scris o dată în Cinema că are în proiect un film în scenariul și regia lui Iosif Demian.

Tot acolo, la Ciudad de Panama, Leopoldina Bălănuță a primit premiul pentru interpretare feminină, semn încă odată că avem actori de film foarte mari, chiar atunci cînd nu rostesc aproape nici o vorbă și mai ales atunci cînd un scenariu de film știe să le folosească inteligent expresia corpului și a feței.

Cele trei premii care au încununat Nunta... (și faptul că filmul a fost achiziționat de Muzeul de Artă Modernă din New York) pledează în fond pentru o idee: acel suflu nou după care tînjea cinematografia română există. Atît doar că el trebuie să se transforme din suflu în curent.

ARIADNA

BIOGRAFII CONTEMPORANE

Dacă Hänsel și Gretel...

Mă găsesc pe la mijlocul străzii Văcărescu din Timișoara și-o adiere parfumată, ceva intre vanilie, vișine și cacao, imi infioară plăcut nările, parcă m-am mai intilnit cindva cu aromele acestea, da, mi-amintesc... Kandia e undeva, pe-aproape. Grăbesc pasul și-n fața clădirii mă opresc nedumerită, nu mai recunosc fațada și nu-s mulți ani de cind am mai fost pe-aici — era, cred, in 1965... Intru. In curte, au apărut construcții noi, e și totuși nu e aceeași fabrică a cărei existență e semnalată de pe la 1856.

Kandia. O fabrică și mai cu seamă o marcă și incă una ce nu are nevoie de prezentare. In fine, directoarea mă așteaptă. Fixasem o intrevedere acum citeva zile, dar a trebuit s-o tot aminăm, o vizită de lucru prelungită de la minister, o ședință insemnată, treburi curente ce nu suportă tergiversări, și iată-mă in biroul elegant, aranjat cu gust, al inginerei Beatrice Elena Moțiu, o femeie incă tinără, calmă, cu voce caldă, invăluitoare. Discuția se inchegă ușor, punctată de citeva date biografice ; incă de la absolvirea Institutului de industrie alimentară din București tinăra ingineră s-a dedicat cu seriozitate profesiei pentru care a optat. Originară de pe plaiurile moldave, a venit in Timișoara in 1961 ; din 1963 muncește la Kandia. Imi face o mărturisire : aici și-a găsit locul și rostul ; e o muncă frumoasă, interesantă, utilă, cu un specific apropiat de preocupările noastre feminine. In fiecare dimineață vine in fabrică la ora 7. Și cind pleacă ? Asta nu se poate ști niciodată dinainte. Cind se termină treburile. Și treburi sint multe și diverse. Cum se desfășoară o zi din viața unei directoare ? Sigur, după un plan, dar nu după unul șablon, pentru că intotdeauna intervine elementul surpriză...

Cind inginera Moțiu a venit aici era o făbricuță veche, unde se lucra manual, in condiții nu tocmai grozave. Din 1972 a inceput revirimentul, de atunci ea trece printr-un proces continuu de extindere, de modernizare. Se muncește automatizat și mecanizat, in hale noi, spațioase, cu utilaje moderne. Multe investiții au fost făcute in acești ani, zice directoarea. Din luna aprilie a acestui an, preocuparea noastră de bază constă in inscrierea și depășirea parametrilor investiți. Zilele acestea va incepe să funcționeze o stație de tratat boabe de cacao, necesară imbunătățirii calității ciocolatei, prima de acest gen din țară. E nevoie de multă răbdare, de perseverență, de pricepere. Din '72, muncitori și tehnicienii noștri depun eforturi deosebite pentru a-și insuși noile procese tehnologice, pentru a se deprinde să stăpinească mașinile.

Din cind in cind, sună telefonul, din cind in cind se aude o nouă bătaie in ușă, acte la semnat, intrebări, răspunsuri, totul pe un ton laconic, reținut, dar, in același timp, amabil, și indatoritor.

Apoi către mine : am inregistrat un adevărat salt in tehnica preparării ciocolatei. Rețin amănuntul, imi place formularea, am diversificat producția, avem multe sortimente noi, luptăm cu o seamă de greutăți, ne străduim pentru calitate și pentru o ieșire aspectuoasă in lume a produselor noastre.

Și cum știți dacă ele plac ? risc o intrebare. Vedeți, sint foarte căutate și solicitate, avem cazuri și, nu rare, cind nu putem face față comenzilor ; și, pentru noi, cel mai bun barometru e faptul că ele trec repede...

Dulciuri, ciocolată, bomboane. Nimic mai simplu decit acest pandant al imprejurărilor fericite ; un cadou celui drag, un dar adus unui copil, care il primește cu o explozie de bucurie. Dar și munca aceasta implică răspundere, căutări, eforturi. Nu e simplu și nici ușor să satisfaci atitea gusturi. Și consumatorii sint numeroși, de la cei mai mici pină la... ei, da, pină la cei de la adinci bătrinețe.

Și lămurindu-le aduc vorba de materiile prime, care trebuie folosite bine. Sortimentele sint numeroase. Bomboane, in jur de 15 specialități. Ne vin in minte cele cu lapte, Kandia, cu umplutură de pralină, apoi cele de ciocolată. Și foarte multe specialități. Aproximativ 60 : Select, Carmella, Domino, Brăduț, Mentola, tabletele cu cremă de cafea, de caise...

Minunați oameni avem, zice directoarea, și-mi pare rău că nu-i pot cita pe toți, care merită, cum aș dori, dar rețineți numele citorva. La caramelaj, Reghina Rollinger, Elisabeta Halicu, maistra Ana Waldner. La ciocolată, Ludmila Goleanu, Ana Codrea, maistrul Vladimir Nedici, Ileana Ilinca, secretara noastră de partid. La intreținere, lăcătușul Ștefan Dumitru, experimentatul maistru Verner Vagner și mai tinărul dar entuziastul maistru Zaharia Frînculescu.

Virstnicii sint foarte atașați de fabrică, avem muncitori cu o vechime de peste 35 de ani ; insă numărul muncitorilor s-a dublat ; azi fabrica a intinerit, media de virstă este de 23–24 de ani...

Se poate imagina o descindere la Kandia fără a vizita secțiile, fără a vedea această uzină-laborator, in care aromele stăruie persistent, ca o ispită olfactivă permanentă ?

Ghid imi este inginera Maria Hrincescu, de la CTC — laborator, care mă poartă pretutindeni, amănuntele despre fluxul tehnologic curg. Prefer să privesc boabele de cacao puse la prăjit și decorticat, cuptoarele uriașe in care fierbe magma fluidă și dulce ; e cald, zic, „La noi e mereu cald ziua și noaptea, așa trebuie", spune inginera și mă conduce mai departe) și, peste tot, coline de dulciuri, bomboane și ciocolată, parcă ne-am fi rătăcit intr-o țară de basm, aștept să-l intilnesc pe Piticul Barbă-Cot, dar nu sint decit aceiași oameni calmi și surizători, invariabil imbrăcați in alb, tinere și mai virstnice muncitoare, legate cu baticuri.

Emană de peste tot un parfum pătrunzător și nu pot să nu mă gindesc că dacă Hänsel și Gretel, insoțiți de copiii noștri, ar intra acum aici ar rămine plini de uimire și de incintare...

VALENTINA DIMA

Cu dr. Virgil Stancovici

(Urmare din pag 1)

te" (S. Velculescu), „Cercetări de antropologie psihologică românească" (I. M. Nestor), „Autobiografie științifică" (V. Săhleanu), ș.a.

— Credeți că cercuri de aceeași natură ar putea fi organizate și in alte centre universitare, ca de pildă Timișoara, Cluj-Napoca, Iași etc. ?

— Bineințeles. Am dori să fim exemplu pentru alții acolo unde nu sint incă inființate asemenea cercuri, sau să facem schimb de experiență cu membrii cercurilor eventual inființate. Sintem oricind gata să luăm legătura cu oamenii de știință și cadrele didactice din alte orașe, in vederea unui schimb de conferențiari, sau a unor dezbateri comune. Ne-a făcut plăcere — de pildă — că **am putut invita la cercul nostru pe tov. Prof. dr. Eduard Pamfil și pe dr. D. Ogodescu de la Timișoara care au ținut două referate deosebit de interesante** („Cercetări de antropologie psihologică" și „Un model triadic de psiho-patologie"), dezbătute și apreciate de membrii cercului nostru. Asemenea colaborări putem să organizăm și cu alți oameni de știință, dacă, firește, constatăm interes și inițiativă din partea colegilor noștri din Timișoara, Cluj-Napoca, Iași, Brașov etc.

— Vă rog să ingăduiți, ca in cadrul convorbirilor cu Dv, să aducem o precizare asupra acestui gen publicistic. Următoarele două intrebări, mai bine spus, răspunsurile lor, demonstrează că interviul este un prilej unic al unor completări absolut necesare. Un prim exemplu : In „Logica limbajelor" incheiați un capitol cu următoarea apreciere : „Societatea este cadrul general uman care facilitează expresia cunoașterii conștiente prin limbajul vorbit sau scris, sau prin limbajul atitudinii, comportamentului, acțiunii". Vă rugăm citeva precizări asupra acestei noi și foarte interesante noțiuni de limbaj comportamental ?

— Mi-ați pus intrebarea ca și cum ați bănui ce vreau să răspund. Ideea „limbajului comportamental" nu-mi aparține in exclusivitate, dar **in ceea ce mă privește pun un accent deosebit pe comportament, pe atitudine, pe „stil de viață", ca fiind expresia unui conținut de cunoaștere și deci de ințelepciune și cultură.** După cum cuvintul exprimă o anumită experiență și o anumită gindire a experienței, după cum muzica exprimă o anumită idee etc., tot așa și **comportamentul uman exprimă un anumit nivel de cultură intruchipat in „stilul de viață" și concretizat in gesturi, in mișcări, in ginduri, in felul de a minca, de a bea, de a trăi, de a munci, de a ințelege lucrurile și viața, in felul de reacționa, intr-un cuvint, in mentalitatea generală a omului aflat in relații sociale cu alți oameni.** Partea mea de relativă originalitate constă in faptul că **in cadrul comportamentului uman atribui o importanță deosebită aspectului moral al acestui comportament, considerindu-l esența spiritualității umane.** Cu alte cuvinte, **omul cult este și moral, iar omul moral se comportă in așa fel incit comportamentul lui este limbajul sau expresia nivelului lui interior, spiritual, de ințelepciune** (adică, de cuoaștere și integrare in sistemul Univers, ca sistem al acestuia).

— Al doilea exemplu. Incheiați „Logica organizării intreprinderilor" cu : **‚Intreprinderea socialistă este și trebuie să devină o școală a umanității... Sub acest raport, ea coincide cu eliminarea exploatării omului de către om, dar și cu eliminarea exploatării omului de către societate". Mai mult decit interesant este de a ne mai spune ceva in plus despre această exploatare.**

— Societatea capitalistă se caracterizează prin exploatarea omului de către om. Noțiunea de **„exploatare"** trebuie extinsă de la „a frusta muncitorul de munca lui", la „a obliga muncitorul să muncească mai mult decit permit parametrii lui biologici", ceea ce de fapt este același lucru. Ințeleasă in acest dublu sens, exploatarea poate fi făcută fie in numele personal al patronului individual beneficiar al profitului, fie in numele general al societății care devine, astfel, beneficiara muncii prestate. **Socialismul, prin revoluția sa in schimbarea relațiilor de producție, elimină exploatarea patronatului și exploatarea societății.** Evident, lucrul acesta se realizează prin contractul de muncă și prin măsurile de protecție a muncii și a securității muncitorilor și reprezintă **o grijă continuă a Partidului Comunist Român.**

— In lumina documentelor Congresului al XI-lea al P.C.R., care sint obiectivele către care se indreaptă cercetările Dv. ?

— Vă enunț foarte pe scurt subiectul cercetărilor mele actuale. Studiez, cercetez și meditez la **„Legitățile trecerii societății românești de la socialism la comunism".** Pină acum am formulat o lege generală care are trei sau patru etape de concretizare. **Legea generală sună : Transformarea societății socialiste in societate comunistă se face pe baza legii relațiilor dintre interesele umane sociale și interesele umane individuale.** Legea relațiilor dintre cele două categorii de interese are trei sau patru etape și anume :

1) **Legea preponderenței intereselor sociale asupra intereselor individuale ;**

2) **Legea echilibrului mobil dintre interesele umane sociale și interesele umane individuale ;**

3) **Legea elagităţii (echilibrului stabil) intre cele două feluri de interese ;**

4) **Legea preponderenței intereselor umane individuale asupra intereselor umane sociale.**

Evident, toate acestea angajează și problema contradicțiilor in socialism și implicit o perioadă nedeterminată de documentare, investigare și reflectare asupra momentului istoric actual, cu toate perspectivele sale de deschidere spre viitor.

Cu atari ginduri și angajamente, sintem convinși că oamenii de știință și consacrații gindirii filosofice își vor aduce un aport efectiv la realizarea marilor idealuri de viață consemnate in documentele Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român.

EVRIKA !

DICȚIONAR POLIGRAFIC

- Rotativă : mașină in care articolele bune se tipăresc prin rotație.
- Offset : secție in care vezi lumea in alte culori...
- Zaț : ceea ce rămine din ziar după ce bei cafeaua.
- Nonpareille : avanpremieră pentru ochelari.
- Cursiv : litere in dimineața revelionului.
- Calandru : aparat care iți intoarce ziarul pe dos.
- Durșus : se citește printre rinduri...
- Șif : un fel de tavă pentru plăcintele redacționale.
- Paginator : omul care nu se grăbește să semneze sub munca lui...
- Concluzie : literele se toarnă in plumb pentru ca toate cuvintele să aibă greutate !

ION VELICAN

DOSAR

UN FLEAC

Un nou bloc de locuințe a fost terminat. Noii locatari au inceput să sosească. N-o să vorbesc de faptul că, eventual, o fereastră nu se inchide cum trebuie sau că parchetul are denivelări, ci despre o intimplare care ar fi comică dacă n-ar produce nervi și bătaie de cap. Noul locatar aprinde lumina in hol, in bucătărie, in baie, dar becurile nu ard. Desface globurile, cercetează becurile — filamentul e intreg —, le inșurubează mai bine și totuși nu e lumină. Ne pricepem cu toții să schimbăm o siguranță arsă sau un intrerupător defect, dar in acest caz nu știm unde o fi hiba și apelăm la un electrician. Și electricianul se află pe-aproape, parcă așteaptă să fie chemat. El nu este altul decit acela care a montat instalația electrică. Nu se lasă rugat, cere un pol și, cu șurubelnița, indoaie puțin o clamă la dulie, clamă care — să nu vorbim cu păcat — nu știm dacă a fost pusă in poziția aceea chiar de la fabrică sau a fost impinsă cu premeditare — de către cine ? — pentru a nu permite contactul. Și iată că, in două minute, deficiența este reparată și lumina arde, iar electricianul trece din apartament in apartament, apasă cu șurubelnița, incasează polul și așa mai departe.

N-am găsit in nici un dosar acest caz, dar tare aș vrea să-l văd acolo, trecut prin fața justiției. Pentru că nu este vorba de un pol, ci de o metalitate care ar trebui să dispară.

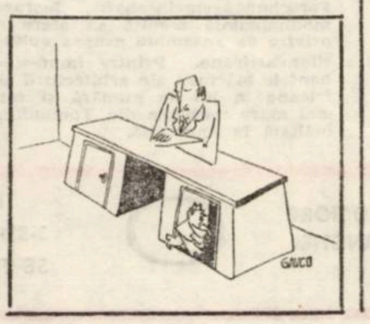

M. TOPOLNIȚA

UMOR

Era blondă și frumoasă și nimeni nu-i dădea mai mult de 23-24 de ani, numai procurorul ăla chior i-a dat 3.

După cum ușor putem constata, muzica ușoară devine din ce in ce mai populară.

— Bunica a introdus un cui in priză și a fost profund mișcată de această cucerire a științei : electricitatea.

„Vino, Țuțule, mi-a spus intr-o seară Tanța — prietena mea, cosmeticiana, vino să ne plimbăm pe aleea asta pe care aerul ne imbată cu mirosul lui de SĂPUN DE SALCÎM".

Elev fiind, i-am spart din greșeală ochelarii profesorului de fizică. De atunci nu mă mai vede bine.

— Vorbea cu o groază de greșeli de ortografie.

Naufragiat, redactorul se apropia incet de barca mea. L-aș fi luat bucuros, dar... n-aveam spațiu !

A ajuns om mare, prieten cu toată lumea. L-am văzut ieri de braț cu un milițian.

Cel cu case zgirie-nori era un zgirie- brinză.

Camionul Morgii, transportind șapte cadavre, urca incet serpentinele. Ajungind in dreptul unei cabane, șoferul cobori să bea un suc.

Nefiind asigurată mașina o luă inapoi, răsturnindu-se intr-o prăpastie. Din fericire nu s-au inregistrat victime.

Inainte de-a fi executat, condamnatul il călcă fără să vrea pe călău pe picior. Călăul l-a iertat insă, deoarece condamnatul i-a promis că n-o să se mai intimple !

TRAIAN FURNEA

GUILLAUME APOLLINAIRE:

SALTIMBANCII

În cimp cu pașnice livezi
Ducindu se-ntr opus îi vezi
Pe lingă hanuri fără nume
Prin satele ca vai de lume

'Nainte le copiii vin
Cei mari visind de ei se țin
Nu-i prun sau măr să n-aibe o creacă
Spre a le-o iertfi cind au să treacă

Au greutăți rotunde ori
Pătrate cercuri tobe sfori
Ursul cuminte și cocheta
Maimuță-n urma lor fac cheta

MAX JACOB:

TABLOU AL BILCIULUI

Zi de sărbătoare la Quimper. Castam proteguie taluzurile-n asfințit de foarte sus! taluzurile doldora de lume Paiațele sunt în piață! Un căpitan fiind mort de beat, l-am însoțit la cafenea pe Quai des Marronniers, unde la adăpost de forfota mulțimii. l-am ajutat să-și vie-n fire: niște cafea, ca să o... ia de la-nceput!

Copile, sora mea, tu plingi acum: tu regreți bilciul din Quimper! Ah! fost-ai răsfățată foarte! Îți aduci aminte seara cind, de hatirul tău, a fost deschisă o menajerie. În asfințit, prin casele pe roate, cum căutam, numai și numai pentru tine, sora mea, pisica bolnavă de-a fi un pui de tigru. Paiațele cinau, pisica se ținea pe brinci: ni se spunea că e tuberculoasă. Tatăl ei, tigrul, era plat ca un lăstun. Căsătorită tu plingi astăzi, sora mea! Paiațele de atunci sunt la Marsilia: marea, acolo, e din lemn albastru, aproape cenușiu: țărmul, un soi de bafama; și-atit de tern, atit de tern! un vas pictat; femeia are o batistă de fața portocalei coapte! bărbatu-său o ia la ochi. Mon enfant! ma soeur, songe à la douceur...!

JEAN COCTEAU:

HOȚII DE COPII (*)

Dind buzna (goală, poți să zici)
Din ascunzișu-i de urzici,
Pentru la circ, de la părinți,
Țiganca-mi fur'un fiu de prinți.

Cit – numai țipete și-ocări –
Pe-alee-i mama are
(La circ, în virful unei scări)
Să-nvețe să furzboare

Odrasla ei... Poți să furzbori
La orice virstă. Circul
E-un zmeu de pinză și cu sfori
Pe care hoții circul'.

Zborfași și furzburați ei toți
La noapte or să aibe
Aripi... Că nici n ai să mai poți
S-auzi pe mama: Haide.

Copile drag, 'napoi! Cumplit
Mi-i dor de tine. – aibi milă!
Ci el mănincă dintr-un blid
Cu hoții (nu în silă).

Iar somnu-i taie gitul cu
Trei guri de vin. amare,
A patra, lingă blid, făcu
Să-i cadă capu-n mare...

Să furvolezi, înveți în vis.
Copilul ce-mi visează n vis?
– O stătuă (urită e!)
Sfurind, la drum, cu miinile.

*) „Cocteau a înțeles poate mai bine decit toți modernii (...) suprapunerea planurilor din vis. Copilul se teme să nu fie furat, copiii mici putind fi furați de către țigani, și voiește să zboare ca zmeul. Verbul francez voler (a zbura: a fura. n. n.) ajută această confuzie de noțiuni..." (G. Călinescu, PRINCIPII DE ESTETICĂ, VI).

THÉODORE DE BANVILLE:

SALTUL DE LA TRAMBULINĂ SAU CLOWNUL (*)

Clown de geniu, 'ntr-adevăr!
Viitorul insuși, făr'
De sfială, n-are
Să-l evoce... Pe obraz,
Dat cu alb. cu verde praz
Și cu roșu-tare;

Altfel, dintre cei suavi;
Prețuit și la zuavi;
Care-și trecea, după
Toate regulile, el
Panglicile-i prin inel,
Fără să le rupă;

Care-n zbor plutea... Pe cind
Ceilalți, la figuri de rind,
Se-ncilceau în funii
Și mi se descurajau.
Dind din cap: „Ah, parcă-l au
Pe dracu-n ei, unii"!

Se trezea ca dintr-un vis,
Cind răcneau de-a valma: „Bis"!
Ultimele rinduri;
Cind, ca fost învățăcel
Al d-nei Saqui (**), nici el
Nu-mi stătea pe ginduri.

Doar că uneori visa
Lingă trambulina sa
Căreia, știu bine
Ce-i spunea... Îi spunea: „Ești
Cea care mă-nsuflețești...
... 'Nalță-mă pe mine"!

„Vrednică mașină cu
Arcuri tari, zvirle-mă tu,
Avind marea artă
A panterelor... Să nu-l
Mai văd eu pe insu 'nul,
Nici pe-a lui consoartă"!

„'Nalță-mă, de ai vre-un spil,
La cel veșnic ringhișpil
De planeți și aștri,
'N părul cărora se-abat
Fulgerele, și se zbat
Vulturii măiaștri!

„Sus, mai sus... Căci tot mai am
Sub ochi jalnic amalgam:
Belferi, domnișoare,
Ca și toptangii sadea...
Sus, mai sus... Chiar de-aș cădea,
Aripi dă-mi, ușoare"!

Astfel ni s-a dus... S-a rupt
Strimtul cort... Iar dedesubt
Tobele, 'n de ele,
Lung bătură... Pentru cel
Ce făcea, cu vechiu-i zel,
Tumbe printre stele.

1) E vorba de James Boxwell (?), clown și echilibrist cindva în vogă și pare-se, „modelul" lui Banville – el insuși, după Frații Goncourt (JURNAL, 1857, 19 mai), un soi de clown, de „măscărici de bilci".

2) Faimoasă dansatoare pe sirmă de prin anii 1810, cind repeta cu brio performanța și apertise-le funambului pomenit în CRONICILE (IV, I) lui Froissart; apoi, sub Restaurație, animatoare, în Faubourg du Temple, de spectacole de-acrobație și echilibristică. (Notele aparțin traducătorului).

Acest grupaj de versuri face parte din „ANTOLOGIA CIRCULUI" de ȘERBAN FOARȚĂ și ANDREI UJICĂ, în pregătire la Editura Univers.

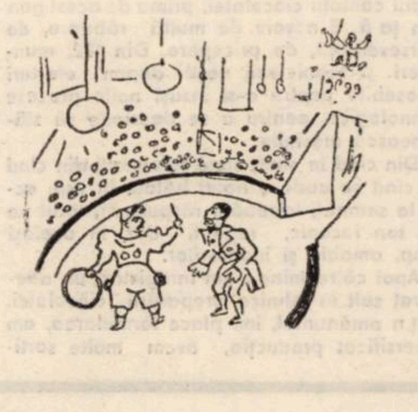

LIRICĂ ALBANEZĂ

ENVER GJERCJEKU

DORINȚA

Țară scumpă!
Odihnă a inimii!
Tu zi și noapte mă mingii ca pe un copil
Cu poveștile tale cutezătoare.

Iar eu găsesc liniște
lingă pămintul acela,
cind spicul de aur se împodobește vara
cu sudoarea fericitei țărănci.

O, țară scumpă!
Tu leagăn al copilăriei mele!
În tine am găsit cintecul meu cel dintii
pe care l-ai hrănit cu cele mai limpezi izvoare.

Pentru tine, cintecul meu
va răsuna în cer
iar eu o să cresc cu tine
ca mugurul care învie în soare.
O, țară scumpă!
Lumină pentru acești ochi!
O sută de ani dacă trăiam
imnul acesta il cintam mereu pentru tine.

ZEQIR GERVALLA

IUBESC UN SUFLET

Iubesc un suflet
el viața-n ochii mei o oglindește
îmi urează cu sinceritate
întotdeauna îmi aduce aminte
nici după moarte nu mă trădează
Iubesc un suflet...

Iubesc un suflet
el pentru mine plinge și cintă
el pentru mine suferă și speră
inima mi-o îmbărbătează fără încetare

Iubesc un suflet
ca pe sufletul meu...

În românește de
BAKI YMERI și
ION LOTREANU

JEAN RICHEPIN:

★
★ ☆

Zică-ți jongleur, zică-ți paiață... Tu
Urmează-ți arta cu filosofie.
Strălucitorul paloș fie-ți nu

Mai greu decit o trestie, 'n mină! Fie
Să-ți porți d'auritul coif cum își purtau
Pe vremuri măscăricii-a lor scufie.

Cei mai 'nalți munți, poteci în floare au;
Și marea, 'n măreția-i însăși, are
Astfel de jocuri: valu-n tumbe sau

Slobodul vint, în lin balans, pe mare!

Tălmăciri de
ȘERBAN FOARȚĂ

TERRA MAGAZIN

FACHIRII ÎN COMPETIȚIE. Și fachirii se iau la întrecere. E adevărat, nu e încă nimic omologat „oficial" dar se știe că: recentul record al probei de dormit „pe cuie" îl deține Wernon Kreg care a reușit cu un „timp excelent", cum se zice în limbaj sportiv: 25 de ore și 20 de minute de dormit pe un pat de cuie! (cu virful în sus, se înțelege).

VITEZA ... STRĂNUTULUI. Specialiștii au calculat că viteza cu care aerul iese din plămini și trece prin nas în momentul strănutului nu este mai mare de 103 km pe oră. Tocmai bună să răstoarne un copil de 3 ani!

AFORISME: ● Sălbaticilor li se poate ierta antropofagia: ei nu primesc niciodată „hrană spirituală". ● Artiștii au încetat să fie realiști în momentul cind au început să-și facă autoportretul. ● Mai rău nu poate fi – zice optimistul (Din „Literaturnaia gazeta")

SFORĂIT PLĂTIT. Emmanuelle Mercé, o gospodină din Paris a fost dată afară din sala teatrului „Antoine" deoarece, adormind în timpul reprezentației, a început să sforăie. Dar E. M. nu s-a lăsat bătută și a dat în judecată teatrul venind cu argumentul că sforăitul reprezintă exact ceea ce și fluierăturile sau aplauzele, adică atitudinea pe care o manifestă spectatorul față de piesă. Ei nu i-a plăcut piesa și de aceea a adormit și ... sforăit. Și a ciștigat procesul întrucit avea biletul plătit. Deci a sforăit pe proprii săi bani!

BLOCURI-TURN DIN ANUL 1355 Peste 30 metri înălțime ating „burgurile" și edificiile sacre construite din lut din Africa de Nord și de Vest. Pierzindu-și de-a lungul veacurilor funcția de apărare, cetățile cu metereze înalte și donjoane impunătoare asigură pină în zilele noastre o protecție eficientă împotriva căldurii. Cercetători ai Institutului Frobenius din Frankfurt pe Main (R.F.G.) inventariază în prezent diferitele forme ale arhitecturii africane în lut care au o deosebită importanță din punct de vedere al istoriei civilizației cit și sub aspect sociologic. Documentațiile fotografice completate cu schițe topografice, planuri și descrieri exacte vor fi cuprinse în marele „Atlas Africanus", editat cu sprijinul Societății Germane de Cercetări (Deutsche Forschungagemeinschaft), lucrare monumentală menită să ofere o privire de ansamblu asupra culturilor africane. Printre impresionantele mărturii ale arhitecturii africane în lut se numără și cea mai mare moschee din Tombuktu înălțată în anul 1355.

CEL MAI SILENȚIOS AVION CU REACȚIE DIN LUME. Recent a fost înregistrat primul avion cu reacție pentru pasageri construit în serie în Republica Federală Germania. În ziua înmatriculării, două aparate de preserie de tipul VFW 614 au decolat într-un zbor de formație deasupra orașului Brema unde au fost proiectate și construite. VFW 614 întrunește trei atuuri: este primul avion cu reacție cu grupurile propulsoare amplasate pe aripi, primul avion cu reacție a cărui utilizare pe distanțe scurte este eficientă din punct de vedere economic și cel mai silențios avion cu reacție din lume. Zece tranzacții au avut loc încă înainte de înmatricularea noului tip de avion înregistrindu-se totodată 24 opțiuni. Președintele federal Walter Scheel, a efectuat deja mai multe călătorii oficiale la bordul aparatului cu 40 locuri. Aparatul VFW 614 care va primi în curind autorizația și pentru piste de iarbă urmează să figureze aproape douăzeci de ani în programul de fabricație al uzinelor din Brema asigurindu-se în felul acesta pe o perioadă îndelungată locurile de muncă pentru 1 000 salariați.

TUTUNUL DETECTIV. Pe lingă numeroșii arbuști ornamentali, în metropola olimpică München (R. F. G.) cresc de citva timp și plante de tutun. Apreciat de experți ca un bioindicator foarte sensibil, tutunul va permite măsurători și mai precise ale poluării atmosferice în centrul și pe străzile orașului. După o anumită perioadă, frunzele în care se fixează noxele din gazele de eșapament ale automobilelor și fumul evacuat de centralele de termoficare urmează să fie supuse unei minuțioase analize chimice.

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

NIVEA

BRAŞOV tel 11310 Str KARL MARX Nr 49

produce şi livrează pentru anul 1975 un bogat sortiment de produse cosmetice de calitate superioară :

— săpunuri toaletă speciale, cu parfum natural „NIVEA"
— creme „NIVEA" pentru femei, bărbaţi, adolescenţi
— paste de dinţi speciale
— paste de bărbierit
— ambalaje pentru produse chimice, tuburi etc.
— săpunuri de bărbierit „NIVEA" etc.

Pentru orice ocazie şi anotimp folosiţi produsele cosmetice de calitate superioară „NIVEA"

ÎNTREPRINDEREA DE GEAMURI MEDIAŞ

Şos. Sibiului nr. 38 judeţul Sibiu **Telefon 13131**

produce şi livrează

pe bază de comandă fermă

fără repartiţie pe anul 1975

Geam trase

de 3, 4, 5 şi 6 mm grosime

— în dimensiunile : 60×160 pînă la 100×250 cm în capacităţi vagonabile sau cu autocamioanele.

Comenzile se vor adresa Întreprinderii, pe adresa de mai sus.

La Întreprinderea de nasturi Jimbolia

NASTURII — O NECESITATE, O PODOABĂ ?

La intrebarea din titlu putem răspunde cu hotărire : și una și alta ! Inchipuiți-vă un costum fără nasturi. Ar fi practic inutilizabil. Inchipuiți-vă insă o rochie, cu nasturi de o formă modernă, colorit viu !

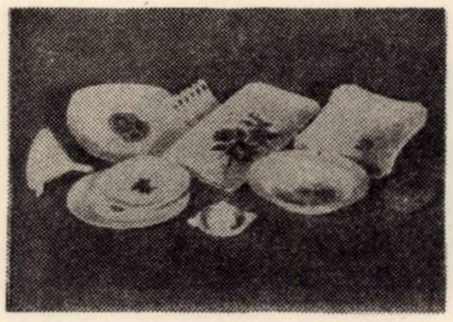

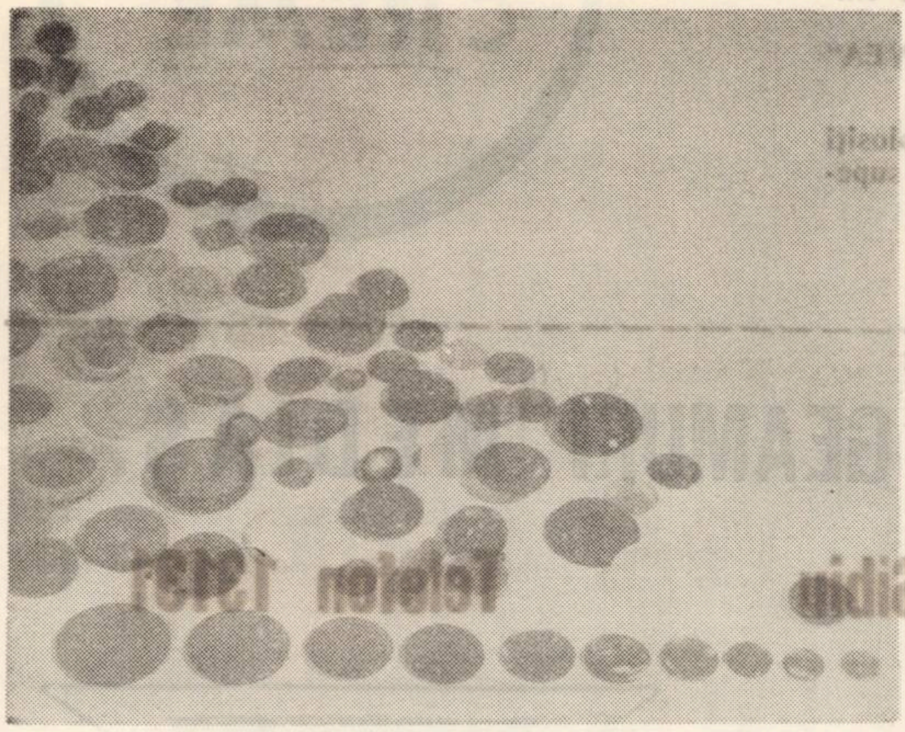

Imediat ii sporește frumusețea, ii conferă imbrăcăminții un element in plus de podoabă. Ceea ce realizează in prezent harnicul colectiv al Întreprinderii de nasturi Jimbolia indeplinește, in privința acestui mic obiect, dezideratele cele mai exigente ale cetățenilor. Așa se explică cerințele sporite, livrări de nasturi jimboliene și in țări de peste hotare. Cu cit a crescut producția ? Am putea edifica in mod plastic in diferite feluri. Bunăoară, in prezent, in 12 zile lucrătoare se realizează producția intregului an 1953. In graiul procentelor lucrurile apar și mai edificatoare. Față de anul 1944, in cursul acestui an, valoarea producției globale a crescut cu... 11.900 la sută. Perspectivele sint incurajatoare. Pină in anul 1980, valoarea producției globale se va dubla față de anul 1974. „Dacă ne gindim insă la inceputurile tradiției fabricării de nasturi in Jimbolia — ne spune directorul Gheorghe Karancsi — contrastul e semnificativ. In 1920 exista pe aceste plaiuri un așa zis atelier, care elabora două modele de nasturi din galalit (brinză) și din copite. Acum insă sortimentele, profilul intreprinderii de nasturi au devenit complexe. Milioane și milioane de nasturi, in 14 mărimi, in peste 170 nuanțe coloristice și in circa 390 modele, ies continuu din fabrica noastră. Marca intreprinderii a căpătat un prestigiu și prin diferite obiecte din masă plastică, cum ar fi farfurii, tăvi, minere, diferite obiecte sanitare, și mici produse din bachelită pentru industrie".

Directorul Gheorghe Karancsi poate fi mindru de prestigiul ciștigat de colectivul intreprinderii pe care-l conduce cu pricepere de peste 20 de ani.

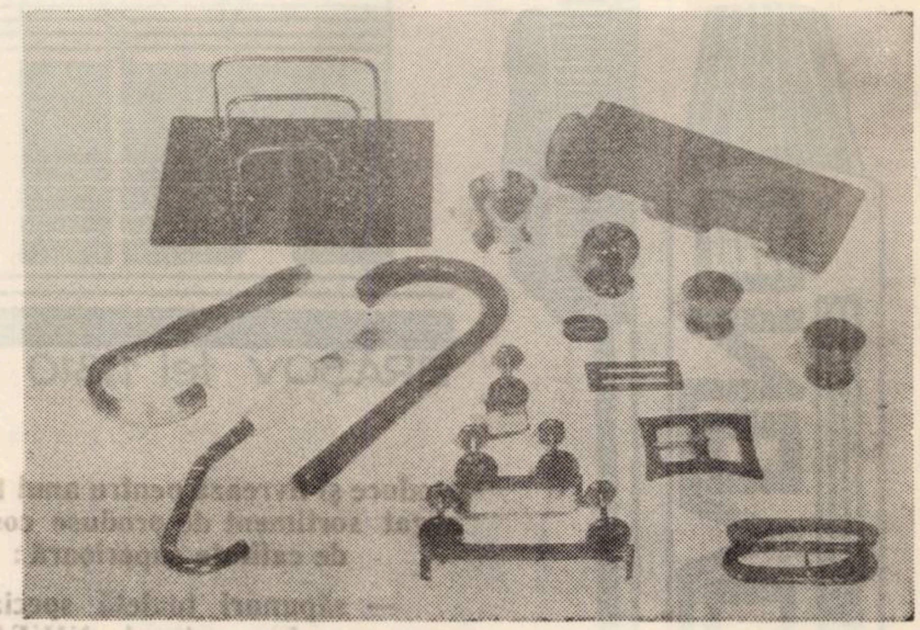

Cit s-a transformat intreprinderea in acest răstimp ? Iată de exemplu noua matriterie intrată in funcțiune acum un an. Aici găsești in prezent cele mai moderne utilaje, ca de pildă mașini automate de copiat prin frezare, sau atelierul de nasturi strunjiți.

Cumpărătorului ii va fi greu să aleagă din zecile, ba sutele de modele de nasturi strălucind in toate nuanțele curcubeului. Fie că este vorba de nasturi din poliester, aminoplast, sau stiplex sidefat, toate se remarcă prin reușita formei și a calității lor. Iar atelierul de creație este in continuă efervescență, pentru ca modelele noi pe care le pregătește să fie in ton cu moda mondială. De aceea nasturii din Jimbolia au atita căutare. Iar colectivul intreprinderii, prin sirguință și prin noile dotări tehnice, iși dă tot aportul ca prestigiul mărcii să fie mărit și intărit.

PAULIAN ADRIANA

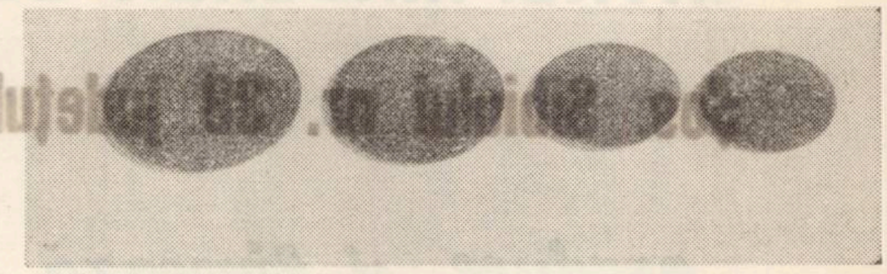

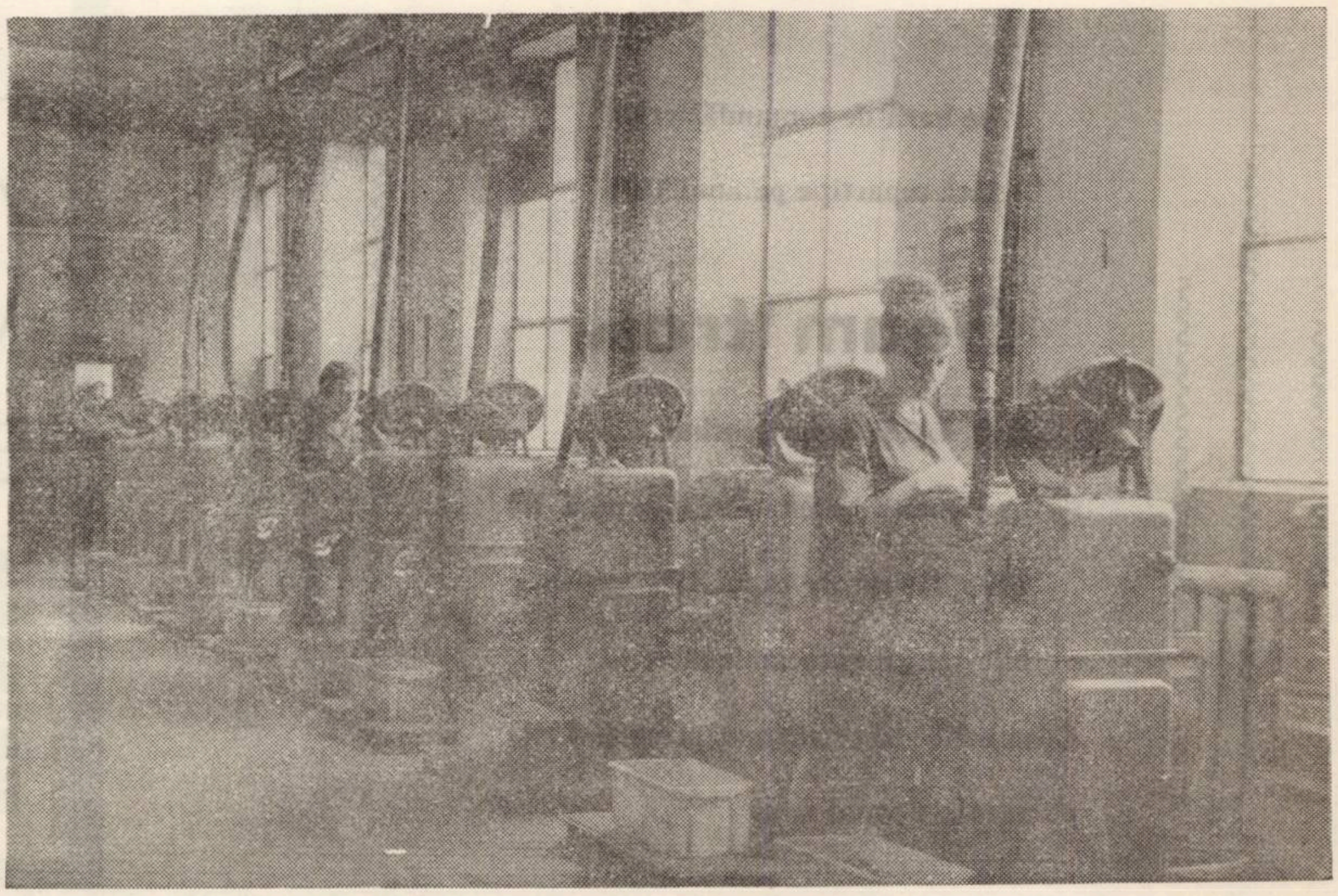

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș

Serie nouă ● Anul XXV ● 20 decembrie 1974 ● Nr. 51 (355) ● 8 pagini 1 leu

Angajamentul comunist

La mai puțin de o lună de la istoricul Congres al XI-lea, viața politică a țării a consemnat un eveniment de o deosebită însemnătate pentru înfăptuirea programului partidului, a hotărîrilor Congresului, plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român. Desfășurată sub inalta președinție a secretarului general al partidului, tovarășului Nicolae Ceaușescu, Plenara a aezbătut o bogată ordine de zi, marcată de adoptarea unor modificări și completări ale Programului partidului și ale Statutului P.C.R., a Codului principiilor și normelor muncii și vieții comuniștilor, ale normelor eticii și echității socialiste.

Pătrunse de spiritul angajării ferme a tuturor comuniștilor și oamenilor muncii la procesul amplu de perfecționare pe care-l ridică dezvoltarea multilaterală a societății noastre socialiste, de creștere a responsabilității individuale in cadrul colectivității unei națiuni pornită ascendent spre cele mai inalte deziderate umane inscrise in Carta sa de aur, hotăririle Plenarei definitivează cadrul concret stabilit de Congresul al XI-lea pentru edificarea societății noastre de miine.

Și dacă știm că dezvoltarea economico-socială are loc prin noi, și dacă știm că perfecționarea pornește in primul rind de la conștiința noastră, Codul principiilor și normelor muncii și vieții comuniștilor, ale normelor eticii și echității socialiste, adoptat de Plenară, această structură de linii definitorii pentru profilul omului nou devine statutul existenței noastre de fiecare zi. In consens cu acesta se inscrie noua prevedere a statutului P.C.R. prin care fiecare om al muncii, la primirea in partid, trebuie să se angajeze solemn in fața partidului și națiunii noastre socialiste, printr-un adevărat jurămînt comunist, ca participant conștient și responsabil la istoria prezentă și viitoare a țării.

Și știm, la ora răspunsului unanim al națiunii la chemarea adresată de tovarășul Nicolae Ceaușescu intregului popor pentru infăptuirea Programului partidului, că jurămîntul comunist a fost deja insușit și este respectat prin fapte, prin străduința angajată a perfecționării continue.

ORIZONT

Bicfalvi N. „Pădureancă din Hunedoara"

IDEILE CONGRESULUI – IDEILE VIITORULUI

Mobilitatea socială în noua etapă a istoriei noastre

Profundele transformări revoluționare înfăptuite in procesul revoluției și construcției socialiste se reflectă și in schimbările din structura socială; ele au determinat importante modificări cantitative și calitative in ce privește ponderea și rolul claselor și păturilor sociale ale societății românești.

Proprietară asupra principalelor mijloace de producție, clasa muncitoare a devenit și principala clasă producătoare, avînd o contribuție decisivă la mersul ascendent al societății. Fiind clasa socială cea mai înaintată, cu o înaltă capacitate organizatorică, spirit de disciplină și combativitate, purtătoarea concepției științifice despre natură și societate, clasa muncitoare are rolul de a conduce întreaga societate in opera de construire a socialismului și comunismului.

Reflectind orientarea partidului și statului nostru spre dezvoltarea prioritară a industriei, a crescut continuu ponderea numerică a clasei muncitoare – de la 1.222.900 in 1950 la 4.562.800 la inceputul anului 1974. [1]) Creșterea cea mai spectaculoasă a numărului de muncitori s-a realizat in industria constructoare de mașini și in cea chimică, ramuri a căror dezvoltare constituie și in viitor, așa cum rezultă din documentele Congresului al XI-lea, o preocupare majoră a politicii industriale a partidului. Dezvoltarea acestor ramuri este determinată de faptul că ele au o importanță hotăritoare pentru dezvoltarea bazei tehnico-materiale a socialismului, pentru valorificarea superioară a unor importante resurse naturale de care dispune țara noastră.

Prin distribuirea armonioasă a forțelor de producție, prin amplasarea rațională a noilor obiective industriale a avut loc procesul de repartizare a muncitorilor pe intregul teritoriu național, cu o puternică influență pozitivă asupra tuturor județelor țării. Dezvoltarea industrială a atras după sine ridicarea nivelului de trai material și spiritual, folosirea mai rațională a forței de muncă, ridicarea spre civilizația urbană a multor zone foste tradițional-agrare.

Schimbări calitative importante s-au produs in pregătirea tehnico-profesională a clasei muncitoare, in orizontul său științific si cultural, cu largi implicații asupra dezvoltării conștiinței sale socialiste.

In noua etapă de dezvoltare a României socialiste unul din obiectivele strategice fundamentale il reprezintă continuarea politicii de industrializare socialistă – pirghie hotăritoare a progresului social „In acest cadru se va realiza, pentru prima dată in societatea românească, rolul preponderent al oamenilor muncii din industrie – care vor reprezenta in 1980 aproape 40 la sută din totalul populației active". [2]) Situindu-se in centrul forțelor creatoare ale națiunii clasa muncitoare a avut și va avea o inriurire profundă asupra dezvoltării tuturor celorlalte categorii sociale.

Țărănimea a devenit in anii construcției socialiste o puternică forță socială în transformarea societății – alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea cooperatistă reprezentind forța motrice a dezvoltării societății noastre socialiste. Cerințele moderne ale agriculturii socialiste au impus tot mai mult o profesionalizare, o specializare a țărănimii.

In intregul proces al construcției socialiste țărănimea a constituit principalul izvor de recrutare a forței de muncă din ramurile neagricole ale economiei naționale. Ponderea populației ocupate in agricultură. a scăzut de la peste 74 la sută in 1950 la 37 la sută in 1974. „Ca urmare a mecanizării și modernizării generale a agriculturii, a organizării superioare a muncii in această ramură de producție, ponderea forței de muncă in agricultură va continua să se

PETRU TOADERE

(Continuare in pag. 3)

CONVORBIRI

Cu prof. dr. PAUL MICLĂU

decanul Facultății de limbi romanice, clasice și orientale a Universității din București

– Tovarășe Profesor, intrucit SEMIOTICA va fi „termenul dominant" al dialogului nostru, vă propun o situare a ei in raport cu citeva zone științifice, denumite prin termeni cunoscuți cititorilor. Mă gindesc, de pildă, la raportul dintre semiotică și structuralism.

– Intr-o lucrare apărută in 1968 și intitulată *Qu-est-ce que le structuralisme ?*, François Wahl aräta că semiotica reprezintă latura teoretică a structuralismului, așadar relația dintre ele este aceea dintre metodă și teorie. Intr-adevăr, dacă Ferdinand de Saussure a fost părintele teoretic al structuralismului, iar Hjelmslev – singurul său mare teoretician, el a continuat să fie totuși o metodă fără doctrină. Aș spune că semiotica s-a dezvoltat pe ruinele *teoretice* ale structuralismului. Cele două orientări pot fi utile numai dacă li se realizează complementaritatea.

– In timp ce „părintele" concepea lingvistica drept o componentă a semioticii, unii dintre „urmașii" săi inversează această dependanță...

– *Metodologic*, semiotica este subordonată lingvisticii, dar *teoretic*, ea și-o subordonează, fiind cea mai importantă secție a lingvisticii generale.

– Vă rog să vă referiți și la raportul semioticii cu științele umaniste in general și cu filozofia in special.

– Este o relație de nivel, de palier, semiotica situîndu-se la mijloc, între filozofie și științele umaniste. Oferind un ansamblu de principii teoretice și epistemologice comune, semiotica marchează, intr-un fel, epistema zilelor noastre în domeniul științelor omului. Din acest punct de vedere, ea este subordonată *marxismului*, ca filozofie, îndeosebi teoriei cunoașterii și în general dialecticii și, ceea ce este mai puțin subliniat, materialismului istoric, cu atît mai mult cu cît ea tinde să devină o teorie a culturii. Bazată pe filozofia marxistă, semiotica constituie un ansamblu de principii teoretice și metodologice comune în cercetarea antropologică (Lévy-Strauss), psihanalitică (Lacan) și, fapt important pentru noi, în poetică și lingvistică. Azi, corelarea semioticii cu marxismul este mult mai directă și, din cunoașterea lucrărilor timișorene, sînt încîntat că autorii lor manifestă preocupări deosebite in această direcție, printr-o adîncire a problemelor semnificației și a implicațiilor lor.

– Cu prilejul acestei vizite în orașul nostru, ați fost și oaspetele „Cercului de semiotică" de pe lingă revista „Orizont". In același timp, la Facultatea de limbi romanice, clasice și orientale a Universității din București, al cărei decan sînteți, ați organizat un „Seminar de semiotică literară". Cum apreciați activitatea acestor două nuclee ale cercetărilor de semiotică din țara noastră ?

– In ambele centre există o orientare analogă spre semiotica literară, între „Cercul" dumneavoastră și „Seminarul" nostru fiind un raport de complementaritate. In timp ce la Timișoara se practică o semiotică mai strîns legată de aspectele de conținut, de mesaj și chiar de ideologia operei literare, la București, accentul cade pe cercetarea semiotică formală și aceasta întrucît majoritatea cercetătorilor timișoreni provin din domeniul literaturii, pe cînd cei bucureșteni provin, în mare, din domeniul lingvisticii. Principala noastră preocupare o constituie elaborarea unui tratat de semiotică literară de către cadrele tinere și foarte tinere. Nu ne propunem o sinteză, ci doar gruparea ordonată a unor contribuții personale. Întrucît activitatea celor două centre este, cum spuneam, complementară, am fi încîntați să profităm de colaborarea „Cercului" timișorean. De altfel, ne vom întîlni cu toții la Sinaia, cu ocazia unui colocviu național, organizat de facultatea noastră, privind problemele semioticii literare, poeticii și stilisticii. In spirit critic și autocritic, îmi permit să constat în activitatea de pînă acum a ambelor centre anumite carențe în domeniul semioticii generale, în sensul că nu avem încă un *maître à penser*, dar există eforturi de asimilare competentă a principalelor direcții din semiotica actuală.

– După aceste constatări comparative, vă rog să zăboviți mai îndeaproape asupra preocupărilor „Seminarului" și, îndeosebi, asupra celor personale...

– Care, de altfel, sînt intim legate. Am început semiotica prin anii '60, cînd disciplina era în efervescență în Uniunea So-

CRIȘU DASCĂLU

(Continuare in pag. 7)

CRONICA LITERARĂ

O confesiune patetică

1. RECITIND comentariile adunate în jurul operei lui Geo Bogza, vom rămîne uimiţi de gratuitatea a numeroase pagini ce. preluate din critic în critic, duse din condei în condei, au devenit practic anonime, precum hăulitura sau descîntecul. Rostirea lor corală, la ocazii diverse, nu provine din existenţa vreunui misterios dirijor, ori a unei concordii critice spectaculare, ci din ineficacitatea aplicării unui impresionism uscat, a unei metode (?) de cercetare aproximative, unei opere de o imensă simplitate. Evaluarea acestei opere presupune înţelegerea dialectică a unor concepte ce (potrivit anotimpurilor) au dat destule reumatisme unor teoreticieni : avangardă, angajare etc. Una dintre marotele criticilor-istorici a fost *transformarea* operei. Ori vom vedea că această operă nu se transformă prea mult, în sensul că ea rămîne unică şi indestructibilă Zăvorînd etapa avangardistă a scriitorului între pereţii mucegăiţi ai arhivelor de curiozităţi literare, nu vom înţelege nu numai naşterea reportajului (care, ca gen modern, a fost trecut în programul unei părţi a avangardei), dar nici febra acţiunii, angajarea ei patetică. Înlăturînd această etapă, care presupunea *implicarea totală* în epocă vom pierde din vedere, mai mult decît în alte cazuri, mai dureros decît la alţi scriitori, tocmai sîmburele germinator al unei acţiuni politice, sociale, literare. Şi, tot aici, în această etapă a revoltei, trebuie căutată rădăcina profundei atitudini etice a operei scriitorului, ca şi stima sa pentru literatură. Căci, pentru Geo Bogza, *cartea* e un obiect sacru, aşa cum sînt şi marile nume ale literaturii noastre.

2. PĂRĂSIND cercul vicios al unor banalităţi prea mult repetate, Eugen Simion (Scriitori români de azi, pag. 253–260) nota : *„Nu s-ar putea scrie satisfăcător despre Geo Bogza, fără a vorbi întîi despre om : într-atît omul îşi domină opera (...). Geo Bogza are o frenezie a confesiunii. El vrea să spună totul şi de la început îşi pune cititorii în gardă, le încredinţează proiectele, arde – pînă la ultima celulă a spiritului – în rîndurile pe care le scrie. Impresia e, cu toate acestea, că opera n-a cuprins, nici aici, decît o parte din ceea ce ar fi voit şi-ar fi putut să spună (...). Dar omul îşi domină opera şi altfel : prin mobilitatea spiritului, prin extraordinara vocaţie a neliniştii. Prin aceasta Geo Bogza e un veritabil fiu al secolului său"*.

Într-adevăr, poate că acestea ar fi cuvintele ce consacră implicarea scriitorului. S-a observat, deci, marea simplitate a operei (am spune : aidoma celei lui Sadoveanu), în care eroii, locurile, natura vin dintr-un univers primordial. În numele aceleiaşi simplităţi (cîteodată armătură a unei alegorii) universul e infern sau paradis, vale a plîngerii sau ţară a luminii. *Atitudinea* e, desigur, sabia ce despică apele de uscat, care populează infernul cu monştri sau înalturile cu oameni asemenea zeilor Atitudinea, care devine nu numai pedagogie, ci şi, prin forţă artistică, act de iniţiere. În opera lui Geo Bogza nu e nici o pagină fără o adresă directă, pagină care să nu presupună, în imediata ei apropiere, existenţa cititorului, *„asemănător şi frate"*.

Paznic de far este, ca şi celelalte cărţi ale scriitorului, o carte populată cu oameni : cu oameni simpli, autori de gesturi apropiate banalităţii. Cineva doreşte o carte şi scriitorul transcrie doleanţa anonimei în rubrica (tableta) privilegiată. Dialogurile, cu ecouri savant stratificate, poartă cititorul într-o pădure de semnificaţii. Nimic nu este însă ermetic. Dimpotrivă. Sîntem în preajma omenescului pur, moral în însăşi înălţimea purităţii sale. Banalul se converteşte în eveniment senzaţional, evenimentul devine omenesc sub natura sa de eveniment al oamenilor. Procedee ale reporterului modern, ele se integrează, sub tensiunea unei linii de rezistenţă, într-o autobiografie.

3. PAZNIC DE FAR adună tabletele publicate de Geo Bogza şapte ani în şir, în *Contemporanul.* Era, după moartea lui G. Călinescu, cea mai citită rubrică din publicistica română, unică sărbătoare a cititorului, comun sau de excepţie, literat sau neliterat. Cine îşi închipuie însă că are în faţă o „culegere" de tablete, *culegere* fie ea şi excepţională, cine crede că *Paznic de far* poate ajuta doar la rememorarea fericitelor întîlniri de altădată, precum un album sentimental, se înşeală. *Paznic de far* este o carte unitară, de la un capăt la celălalt, o fascinantă confesiune şi un tulburător monolog despre *Adevăr, Demnitate, Cultură.* Cercetătorii vor trebui, pe viitor, să analizeze, în opera lui Geo Bogza, semnificaţia *Cărţii.* Scriam că e, pentru autor, un cuvînt aproape sacru, un cuvînt nedespărţit de *viaţă. Cartea* reprezintă, deci, o iniţiere în viaţa adîncă a unei lumi. *Cartea Oltului* nu se numea aşa din criză de titluri, ci tocmai pentru a da greutate unei întemeieri ce, dincolo de natură, accentua ideea de ACT a cuvîntului scris. *Întemeierea* unei cărţi la Geo Bogza are o ceremonie a ei, intrarea ei în cultură un anume fast : există, deci, o naştere a ei, asemănătoare naşterii unei fiinţe. Cel mai preţios comentariu e însă tocmai *„Biologia literară"* ce prefaţează volumul, din care, din păcate, nu putem cita decît un fragment : (...) *„că sînt un jurnal, sau o foaie de temperatură a spiritului meu, de-a lungul unei întregi epoci, căreia îi devin oglindă, / cu paginile lor de un nereţinut lirism, urmate de altele în mod evident pamfletare, / cu texte a căror solemnitate face să răsune bolţile unei imaginare catedrale, după care urmează doar cîteva rînduri din care ţîşneşte zeflemeaua, / cu temele majore ale conştiinţei mele sau cu ceea ce, la un moment dat, mi-a căzut întîmplător sub condei, / şi chiar cu desenele lor de o incredibilă stîngăcie, / încît, / orice selecţie m-aş fi străduit să fac, în afară de înlăturarea unor fraze de prisos, / aş fi ciuntit ceva din alcătuirea unei fiinţe vii, pe care, / aproape fără să-mi dau seama, / aşa cum se întîmplă ori de cîte ori intră în joc legile necunoscute ale vieţii, / am adus-o pe lume din alcătuirea vie a fiinţei mele. / Aceasta e cartea care, timp de şapte ani, s-a zămislit din veghea şi străduinţa mea, / şi căreia, potrivit cu chipul ei şi al meu, îi dau acum un nume"*.

Versetele ne trimit, din nou, la Whitman. Documente ale unei epoci, ele devin *documentele unei confesiuni.* Lungul şi tulburătorul monolog al scriitorului, ritmat de evenimente, aniversări, dialoguri, elogii, stratificat de parabole şi alegorii, poartă în el semnul unei vieţi trăite patetic. Şi dacă doar talgerele unor balanţe sentimentale (nuanţăm fraza lui Eugen Simion) pot pune de o parte omul şi de alta opera, trebuie să constatăm imensa cantitate de viaţă adevărată, cuprinsă într-o operă ce se alcătuieşte ca unul dintre documentele secolului XX.

C. UNGUREANU

*) *Geo Bogza – „PAZNIC DE FAR" (Ed. Minerva, 1974)*

Eugen Barbu şi romanul modern

Pe Eugen Barbu l-am cunoscut tîrziu, de abia prin 1966, cînd, în calitate de conducător al Luceafărului portocaliu, m-a invitat să colaborez ; dar îi citisem aproape tot ce scrisese şi-l întîlnisem în cîteva rînduri : odată, prin 1946, într-o şedinţă la cenaclul Sburătorul, poate altădată în cenaclul lui Mircea Damian ; prin 1954, ne-am încrucişat paşii în atelierul de zeţărie al tipografiei din str. Grigore Alexandrescu. Îi ştiam articolele polemice, poeziile, nuvelele, romanele, dar toate erau incomplete, fără a-l cunoaşte personal. Tudor Vianu îmi spunea uneori că pe scriitori e bine să nu-i cunoşti îndeaproape, distanţa îţi asigură un contact obiectiv şi o posibilitate de judecată. În cazul lui Eugen Barbu sfatul lui Vianu nu avea explicabilitate. Cunoscîndu-l pe Eugen Barbu în intimitatea redacţiei, conversînd cu scriitorul despre oameni şi opere, aflîndu-i opiniile, surprinzînd miniile şi melancoliile, l-am descoperit mai ales pe romancier. M-a uimit forţa uriaşă de muncă a prozatorului şi gazetarului, îndrăzneala cu care se pronunţa asupra subiectelor, fascinaţia pe care i-o prilejuia deopotrivă o furtună de cuvinte ca şi un arabesc.

Că Eugen Barbu este unul dintre cei mai de seamă scriitori de azi ne-o dovedesc operele sale, ne-o afirmă activitatea sa de benedictin, ce nu ignoră aventura, dar ne-o indică în acelaşi timp ţinuta şi caracterul scriitorului. Eugen Barbu are întotdeauna o poziţie, e întotdeauna undeva, în timp ce alţii nu sînt nicăieri.

Arghezi spunea adesea că s-a inventat în ultimul secol un cuvînt foarte puţin clar, cuvîntul modern. **Eugen Barbu e un modern şi pentru el noţiunea de modern e foarte clară. Ignoră clişeele, alungă ideile şi vorbele inutile, are o superstiţie a cuvintelor. Citeşte ca să înveţe ce n-au putut să-l înveţe profesorii, notează cu o sălbatică patimă tot ce i-a plăcut dintr-o carte, inventînd acele „folete novele" spirituale pe care le-a intitulat** Caietele „Princepelui". **E nemulţumit de ce-a realizat, nu-şi mai poate reciti decît cu greu opera, după ce a scris-o, uneori, în zeci de variante. Proiectează ca-n Renaştere, opere la care să lucreze zeci de ani, adună efluvii şi melancolii pentru romane visate, neaflate decît în planurile nemărturisite. Nu-i este frică de subiecte şi mai ales de supărarea contemporanilor.**

Prin Groapa **a stîrnit un deceniu de contestări, ca să cîştige procesul literar fără să l pledeze, angajîndu-şi un singur apărător din oficiu : Timpul. Cu „Princepele" a**

speriat pe contemporani cu Ianus continuă, la alt mod, acelaşi ecarisaj etic al epocii. Polemistul se manifestă prin roman şi nuvelă, poetul e sacrificat sub zidurile de bastion modern al prozei dar în tot ce face pulsează romancierul. Nuvelele sale sînt schiţe de roman, reportajele sînt un fel de roman, articolele secvenţe şi fragmente în viziune romanescă. Şi Caietele „Princepelui" **sînt un roman al lecturilor, iar Jurnalul, un roman invers.**

Criza de timp a omului contemporan e ilustrată de Eugen Barbu printr-o activitate pe care – într-un alt domeniu – numai Nicolae Iorga a mai avut-o în istoria culturii româneşti. Eugen Barbu e angajat să citească, să scrie, să discute, să afirme sau să nege, necunoscînd gustul lumii, al plimbărilor fără sens, al orizontalităţii. Tăcerea şi şederea, cafeneaua şi cîrciuma nu-i sînt familiare. Foamea de spaţiu, a călătoriilor, cu caietul şi creionul în mînă, sadismul devorator al lecturii, cu însemnări pe texte ca şi G. Călinescu, degustarea culorilor pe bulevardele Bucureştilor, meditaţia fecundă în anotimpuri sînt atributele unei vocaţii de romancier.

Romancierul modern face disecţii dar ajunge şi la sinteze, descoperă subiecte şi idei în cărţi sau în vis, dar le converteşte la umanitatea contemporană, neevitînd portretul, gîndit şi exprimat în condiţiile artei literare. Protestatarul Eugen Barbu, ajuns academician, nu şi-a apolinizat temperamentul şi nu şi-a tradiţionalizat modernismele. Dacă academicianul Eugen Ionescu, în Franţa, a renunţat convenţional la „contranote", Eugen Barbu, în postură academică, rămîne un romancier ce nu şi-a abrogat autenticitatea.

EMIL MANU

CORESPONDENŢĂ

Radu Călin Cristea : Impresionează dezinvoltura cu care folosiţi (bine) diferitele tehnici poetice. Versul Dvs. este sigur şi frumos, tinzînd către un statut al său. Aşadar tot ceea ce spuneam cu prilejul debutului Dvs. este valabil şi astăzi, adăugînd că drumul parcurs de-atunci este în favoarea muncii pe care o desfăşuraţi. Iată un fragment din **Taina cultivatorului de rouă :** „O, patrie, cuvîntul mi-este flutur / Şi lacrimă — bătută în lumini / O, patrie, căci bolta eu o scutur / să înflorească stelele în crini. / Peste imense albe estuare / Privirea este candelă, aprinsă. / Privire, te întreb cum e în soare / Căci roua de pe fluturi pare ninsă ? .." Sau din **Sonet (XIV) :** „E corabia cu toamnă / Semnul ce trimis-am Vouă. / Eu trăiesc, înaltă Doamnă / Din afacerea cu rouă".

Subliniind deci încă o dată virtuozitatea tehnicii dulceaţa şi expresivitatea cuvîntului, vă atragem atenţia asupra aerului excesiv livresc al pemelor, uneori artificios, cum şi asupra necesităţii extinderii ariei lexicale folosite, spre a nu lăsa impresia unei limitări arhaizante. De asemenea se simte nevoia unui aer mai proaspăt, a unei „inspiraţii" mai actuale, în acord cu viaţa de azi, cu visele şi elanurile contemporanilor noştri. Aşteptăm cu interes noile Dvs. lucrări.

Horia Ţiru : Caligrafii curate, dar reci şi uşor convenţionale.

Nicolae Hanceriuc : Sub nivelul la care v-am cunoscut anterior.

Valeriu Bîrgău : „Elegie" se detaşează printr-o anumită acurateţă

Cezar Stegaru : E ceva artificios şi căznit în aceste poeme, altfel lucrate conştiincios.

Cucu M. Murgu : În „Adună-ţi cîntăreţii, toamnă" întîlnim acorduri frumoase. Transcrieţi-vă versurile mai citeţ cînd le expediaţi la redacţie.

Vane S., Dan din Lume, Corneliu H. Zenovianu, Aurică Oprea — încercări modeste

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CURIER LITERAR

În revista **Familia** nr. 11 **Stelian Vasilescu** publică cîteva interesante şi semnificative răspunsuri la întrebarea : ce înţelegeţi Dvs. prin teatru politic ? Răspunsuri primite de la actori şi oameni de teatru din întreaga ţară. Iată numai două din aceste intervenţii :

„**Cristina Tacoi** (actriţă la Teatrul C. Nottara din Bucureşti) ; „Totdeauna politica în viaţa cetăţii a avut un rol fundamental. Prin teatru politic eu nu înţeleg neapărat o piesă sau un spectacol despre războiul din Vietnam despre cel din Orientul Apropiat ; nici despre transformările revoluţionare sau despre lupta pentru independenţă a popoarelor din Africa. Aceasta este, după părerea mea. **teatru-eveniment.** El poate deveni **politic,** dacă nu-şi pierde actualitatea, dacă scopul lui este slujirea umanităţii. Teatrul politic ? Cred că este un teatru care nu îmbătrîneşte, care nu cunoaşte dimensiunea de timp"...

„**Dorel Vişan** (actor la Teatrul Naţional din Cluj) : „Teatrul politic este teatrul care nu foloseşte politica pentru a crea un fundal pe care să se prezinte apoi nişte scamatorii psihologice oarecare şi care aduce pe scenă un moment din epoca noastră. Ci acel teatru care aduce epoca însăşi, pentru a o înţelege limpede şi profund, pentru a o putea vedea şi recunoaşte mereu în toate relaţiile ei".

„UN ACT EDITORIAL IMPORTANT", în traducerea lui Nicolae Teică (autor al romanului **Căprioara de smalţ** şi al mai multor traduceri, printre care şi celebra epopee armeană **Vitejii din Sasun),** colecţia **Biblioteca pentru toţi a Editurii Minerva** a publicat, în decurs de şase ani, teatrul lui Plaut, pentru prima oară transpus integral în româneşte. Cu prilejul apariţiei ultimului volum, cel de-al cincilea, revista **Contemporanul** din 15. XI. a.c., prin pana eseistului Dan Grigorescu, publică o elogioasă recenzie din care spicuim : **„Traducerea sa, respectînd caracterul adînc popular al teatrului plautin, are o admirabilă fluiditate, se citeşte uşor, iar alternanţele ritmice sînt realizate cu o înţelegere exactă a sensului lor dramatic(...) Versiunea românească a teatrului lui Plaut e, în felul acesta, un act editorial important".**

Aşadar, o apreciere de cea mai totală adeziune.

Iată însă că, numai cu o zi mai înainte, în **România literară,** două iniţiale : I. M., găsind că „piesele lui Plaut prezintă azi un interes mai cu seamă istoric", opinează că : **„Fără virtuţi poetice de excepţie, versiunea română, lăudabilă cel puţin şi numai pentru că acoperă totalitatea operei, ar trebui verificată şi prin felul cum ar ajunge la public de pe scenă".**

Pricepem, pe sub rînduri, că lui I.M., spre deosebire de Dan Grigorescu, nu i-a plăcut prea mult această versiune „fără virtuţi poetice de excepţie". Dar de ce l-o fi rebotezînd I. M. pe scriitorul şi traducătorul **Nicolae (!) Teică** zicînd clar : **Constantin** (s.n.) Teică" ?

BALTHAZAR

Pentru o deontologie didactică

Un precept formulat de Voltaire, „dacă vrei să stai de vorbă cu mine, definește-ți termenii" este invocat adesea atunci cînd se cer lămurite noțiuni mai puțin cunoscute. Termenul de *deontologie* derivă de la cuvîntul grecesc *deon – deontos*, care înseamnă „ceea ce trebuie făcut", „ceea ce se cade", în sens larg, „datorie, obligație" și logos care înseamnă cuvînt, discurs, știință. In sens strict etimologic, *deontologia* este o disciplină sau știința care tratează despre datoriile ce trebuie îndeplinite. Acesta este și sensul pe care l-a avut deontologia la creatorul termenului, filosoful englez J. Bentham (1748–1832). In sens curent, deontologia este o doctrină a moralei profesionale care cuprinde ansamblul normelor și obligațiilor etice specifice profesiei respective. Sint cunoscute astăzi mai multe ramuri ale deontologiei : medicală, farmaceutică, juridică, militară, sportivă, didactică. Unele ramuri și-au constituit deja organe și mijloace de influențare și educare (de exemplu Colegiul medicilor și farmaciștilor ș.a.) care desfășoară activitate notorie. Nu departe de aceste realizări este și ramura sportivă. Pentru sportivi, se știe, *fair-play*-ul nu este un simplu cuvînt !

Dintre toate ramurile deontologiei cea mai precis conturată este deontologia medicală. Adesea, la unii autori, ea se confundă cu deontologia. Deontologia didactică este abia în faza de constituire. Lucrările care dau atenție acestei probleme nu sint multe. In 1940, André Férré publică lucrarea *Morale professionelle de l'instituteur* (Ed. S.U.D.E.L., Paris). In 1966 Robert Dottrens, în *Instituteurs hier, educateurs demain* (Editeur Charles Dessart, Bruxelles, trad. rom. la E.D.P., 1971) consacră acestei probleme un paragraf special. El propune un jurămînt al educatorilor în analogie cu „Jurămîntul lui Hippocrate", pe care îl depun medicii. Iată jurămîntul educatorilor propus de R. Dottrens :

– „Îmi voi exercita misiunea cu conștiință și demnitate.

– Voi vedea în elevii mei, nu numai școlari, dar și copii și nu voi uita niciodată că, în măsura în care îmi revine, sînt răspunzător de destinul lor.

– Voi menține prin toate mijloacele de care dispun onoarea profesiei de educator.

– Colegii mei vor fi prietenii mei.

– In colaborare cu ei, mă voi strădui să îmbunătățesc în mod constant mijloacele pe care școala le pune în acțiune ca să asigure recunoașterea efectivă a dreptului la educație și la justiție socială în educație.

– Iau aceste angajamente în mod solemn, liber și pe onoare".

Cu sprijinul lui R. Dottrens, în 1966 au fost elaborate de către UNESCO și de către Biroul Internațional al Muncii recomandările cunoscute sub denumirea de *Statut al cadrelor didactice*, în care se menționează : „Invățămîntul trebuie să fie considerat ca o profesie ai cărei membri, avînd principii morale înalte, un caracter integru și un simț profund al responsabilității lor sociale, aduc servicii care necesită un ansamblu de cunoștințe și de competențe specializate, dobîndite grație unei pregătiri inițiale aprofundate, care necesită înalte capacități intelectuale, pregătire care trebuie completată din timp în timp prin activități de perfecționare în decursul exercitării ; cadrele didactice sînt preocupate pe plan individual să se achite cu scrupulozitate de toate obligațiile lor.

Recunoscînd că statutul profesiei lor depinde de ei înșiși într-o foarte mare măsură, toate cadrele didactice trebuie să fie preocupate să se conformeze unor norme cît se poate de nobile în toate activitățile lor profesionale".

În unele țări, în planurile de învățămînt ale școlilor pedagogice (normale) și universităților, este inclusă o disciplină de sine stătătoare : *etica profesională*.

La noi, despre personalitatea cadrelor didactice, despre profilul lor moral și despre datorile lor morale se vorbește în manualele de pedagogie la capitolul despre profesor. Sub aspect teoretic, despre profesiunile didactice și îndatoririle ce decurg din exercitarea acestora au scris, între alții : Petrache Poenaru, M. Kogălniceanu, I. Popescu, B. P. Hașdeu, Spiru Haret, C. Rădulescu-Motru, C. Narly, G. C. Antonescu, V. Harea, Ilie Cristea, I. Sulea Firu. Un articol special dedică acestei probleme Tiberiu Truțer, „O deontologie a funcțiunilor didactice" (Colocvii, an. III, nr. 5/1968).

ORVOȘ TIBERIU „Constructorii"

La noi, deontologia didactică nu este obiect de învățămînt (ca deontologia medicală, de pildă), deși cadrele didactice reprezintă unul dintre contingentele cele mai numeroase de profesioniști. In condițiile dezvoltării sociale accelerate și a revoluției științifice și tehnice, prestigiul, ca și obligațiile cadrelor didactice cresc.

„Construcția societății socialiste și comuniste, arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, nu se poate face decît pe baza celor mai avansate cuceriri ale științei și tehnicii, iar dumneavoastră, slujitorilor școlii – începînd de la educatoare pînă la profesori universitari, – vă revine sarcina de a asigura formarea și instruirea în acest spirit a cadrelor de mîine ale patriei noastre. Este o misiune frumoasă, care cere spirit de abnegație, multă răbdare și, în același timp, energie, exigență, pasiune spre a face, din tinerele vlăstare ale țării, buni constructori ai socialismului, buni cetățeni ai patriei, gata să facă totul pentru înălțarea și fericirea ei".

In cadrul acelorași condiții, unele îndatoriri ale cadrelor didactice suferă transformări. „Cînd vorbim de rolul important pe care îl au învățătorul, profesorul în educarea copiilor, – precizează tovarășul Nicolae Ceaușescu – nu trebuie să limităm acest rol numai la predarea cunoștințelor la orele de curs, ci să înțelegem întreaga activitate de educare a copiilor... Trebuie să combatem atitudinile de comoditate, de înțelegere îngustă a obligațiilor didactice – obligații care nu se termină deloc odată cu încheierea orei de curs".

In sfîrșit, apar obligațiile noi. Necesitatea împletirii organice a procesului de instruire cu activitatea practică nu numai în acțiunea de pregătire a cadrelor didactice dar și în întreaga activitate a acestora, subliniată în Directivele Congresului al XI-lea al P.C.R., este un exemplu.

Aceste motive (mai pot fi și altele), credem că justifică și impun o pregătire deontologică a tuturor membrilor corpului didactic, ca o condiție a sporirii eficienței muncii prestate. In acest context credem că este necesară introducerea deontologiei didactice în planurile de învățămînt ale tuturor instituțiilor care pregătesc sau perfecționează cadrele didactice.

ROMEO POENARU

Mobilitatea socială

(Urmare din pag. 1)

reducă, ajungînd la circa 28 la sută în 1930 și la 15–12 la sută în 1990" [3]).

În socialism, orînduire a cărei dezvoltare este preponderent conformă cu legitatea socială, intelectualitatea are o importanță mereu crescîndă. Scientizarea producției moderne contribuie la transformarea intelectualității într-o forță socială de care depinde într-o măsură tot mai mare evoluția societății.

Revoluția socialistă în țara noastră a impus și făurirea unei noi intelectualități chemată să înfăptuiască multiplele sarcini legate de revoluționarea culturală a societății. Imensa majoritate a intelectualității – circa 87 la sută – s-a format în anii construcției socialiste. Documentele Congresului al XI-lea prevăd o dezvoltare puternică a întregii intelectualități și în mod deosebit a intelectualității tehnice legată de dezvoltarea forțelor de producție.

Realizarea marilor obiective puse în fața poporului nostru pentru viitoarea etapă de dezvoltare, va avea, fără îndoială și repercusiuni importante asupra întregii structuri sociale. Tendința principală a mobilității sociale o va constitui accentuarea procesului de omogenizare, ca urmare a accentuării procesului de dispariție treptată a deosebirilor dintre clasele și categoriile sociale, a apropierii condițiilor lor de muncă și viață.

Omogenizarea structurii sociale va avea loc pe fondul creșterii varietății grupelor profesionale. De aceea, alături de interesele comune vor exista și în viitor anumite interese particulare atît în ceea ce privește clasele și păturile sociale între ele, cît și în ceea ce privește diferitele grupuri profesionale din interiorul claselor și păturilor sociale, interese de care se va ține seama în toate actele decizionale ale conducerii de partid și de stat.

1) Anuarul statistic al R.S.R., 1974, DCS, pag. 63
2) N. Ceaușescu, Raport la Congresul al XI-lea al P.C.R., cap. III, par. I
3) Ibidem

Viziunea lumii „în floare" în poezia lui Zaharia Stancu

Configurînd „o lume afectivă proprie", creația poetică a lui Zaharia Stancu a impus în literatura română „o atitudine, un stil și o voce inconfundabile" (Aurel Martin). Vibrația sa lirică „urmează îndeaproape ritmurile naturii. Materia plesnește de vitalitate sau se pregătește să intre într-o agonie blîndă, luminoasă. Anotimpurile se succed implacabil și în succesiunea lor poetul citește ireversibilitatea destinului" (Eugen Simion).

Ne întîmpină în poezia lui Zaharia Stancu o lume a „mult înflorite! / Primăveri înflorite", viziunea dezlănțuirii forțelor vegetale, care, încătușate pînă atunci în semințe și muguri, irump în tumult de forme și culori, iscînd esența, rară și trecătoare, a frumuseții. Crîngul, livezile, grădinile, pădurea se împărtășesc din rodul solar al luminii de primăvară, oferind oamenilor darul florii. Ghirlandele albe ale prunilor, salcîmul cădelnițînd parfum, ulcioarele de mireasmă și lumină ale grădinilor, balsamul merilor sălbatici, holdele de albăstrele se dăruie într-o sărbătoare a naturii și a sufletului. Rareori, în literatură, înflorirea a dobîndit o semnificație atît de profundă ca în poezia lui Zaharia Stancu. Poetul singur mărturisește : „Nu știi că am furat ca un tîlhar / Grădinii, pentru cîntece și vis / Mireasma crudă și polenul rar" (Iarbă mare).

Inflorirea cuprinde întregul univers ; nimic nu scapă de puterea ei transfiguratoare : rîul se frămîntă ca să-nflorească ramuri lungi de spumă, cerul poate fi sădit cu stînjenei, iar luna este o floare de răsură sau de răuruscă în părul nopții. Doar făptura iubitei poate fi comparată cu primăvara lumii : floare-albă a mîinii ei, gestul — ca răsura, ochii mirați ca ai florilor. Frumusețea exterioară se interiorizează : gîndul devine floare de cais sau fir de lăcrămioară, inima — clopoț al florilor. Miracolul deschiderii mugurilor se prelungește în amintire, eternizînd clipa unică. Obsesia înfloririi de mult scuturate și pierite îl urmărește pe poetul a cărui sensibilitate vibrîndă înregistra și tresărirea florii sub stropul de rouă.

Arareori, este exprimată nu comuniunea de sentimente cu natura, ci, dimpotrivă, opoziția față de ea, fiindcă ceea ce „înflorește" și „crește" (fără putință de împotrivire sau răgaz), supunîndu-le legilor vegetalului și „cotropind" ființa poetului este tristețea : „Auzi. Plezneșc pe ramuri muguri verzi și moi. / Tristețe-n mine iarăși bobocii ți-i desfoi / Și-mi tremuri peste umeri crengi mari, pletoase, crești. / Și-n rămurirea ta mereu mă cotropești" (Auzi). Metafora este neobișnuită, remarcabilă atît prin structura cît și prin semnificația ei. Paralelismului în planul imaginii (însoțit, în planul sensului, de trecerea din domeniul concretului senzorial în acela al abstractului) îi corespunde mutația, în plan afectiv, într-un registru contrastant.

Gama largă a semnificațiilor vegetalului poate fi ilustrată printr-o poezie de cinci versuri, în cadrul căreia sensul propriu se convertește în sens metaforic : „Mi-ești atît de aproape și totuși / Atît de departe, atît de departe ! Nu ne desparte / Decît iazul cu lotuși. / Numai iazul cu lotuși al cerului ne desparte" (Cîntec). Resimțirea subiectivă a distanței, exprimată prin relația dialectică aproape-departe (identitatea și non-identitatea acestora din prisma adevărului obiectiv și a celui afectiv), schimbarea cadrului terestru (iazul cu lotuși) în peisaj cosmic (iazul cu lotuși al cerului) înseamnă corectare, anulare a primei perspective sau, mai degrabă, suprapunere, dublă viziune ? Posibilitățile multiple de interpretare a acestor versuri demonstrează, încă o dată, că adîncime nu înseamnă, nicidecum, lipsă de claritate.

In sfîrșit, floarea dobîndește, în creația lui Zaharia Stancu, valoare de simbol. Simbol a ceea ce rămîne, a ceea ce trebuie să rămînă, veșnic, neatins, în noi : „Ce bici mă siluiește ceas cu ceas / Ca să păstrez în hîrbul unui vas, / Între nămoale, de-a pururi pur, / Nufărul alb cu gene de azur ?" (Neliniști).

Așadar, putința de a cuprinde și de a răsfrînge, plenar, frumusețea din lume (recunoscută în toate și pretutindeni), își găsește expresia artistică și în acest aspect al creației. Beatitudinea provocată de aromele și culorile înfloririi, tristețea senină, plină de înțelepciune, în fața ofilirii, sînt stări poetice esențiale ce simbolizează o anumită atitudine în fața existenței. Expresie a unei sensibilități lirice originale, viziunea lumii „în floare" reprezintă doar unul din aspectele, pline de o generoasă semnificație, ale poeziei lui Zaharia Stancu.

FELICIA GIURGIU

PANORAMIC

CENACLU

În ședința de marți, 17 decembrie 1974, a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara, a citit prozatorul **ION DUMITRU TEODORESCU**. Referent : Criticul literar Cornel Ungureanu. Au luat cuvîntul : Vasile Crețu, Florica Nubert, Alexandra Indrieș, Sofia Arcan, Nicolae Țirioi, Mircea Șerbănescu. Ședința a fost condusă de Eugen Dorcescu.

● ACTORI AI TEATRULUI NAȚIONAL au susținut săptămîna trecută, la sediul Secției Bibliotecii municipale din Bastionul Cetății, un recital de versuri „Un om deosebit" închinat personalității tovarășului Nicolae Ceaușescu. In deschiderea manifestării, Doina Popa, secretara literară a teatrului, a prezentat o interesantă expunere.

● TIMP DE DOUĂ ZILE (6-8 dec.) s-a desfășurat la Drobeta-Turnu Severin Festivalul cîntecului de viață nouă „Cîntec nou în Mehedinți" (interpretare și creație). Un coleg de redacție, prezent la concursul de interpretare, a reținut ca deosebite evoluțiile concurentelor Biriș Veța (jud. Mureș), Ganea Rodica (jud. Brașov), și Conac Angela (jud. Mehedinți). Nu cunoaștem încă opțiunile juriului.

● AZI, LA ORA 9, A ÎNCEPUT cea de-a 8-a Sesiune științifică a Centrului de Cercetări Medicale din Timișoara. Au fost programate nu mai puțin de 60 de comunicări. In cursul ședințelor, pentru cei interesați, au loc demonstrații de tehnici, în laboratoarele de igienă, embriologie și epidemiologie. Mîine se vor purta discuții și va avea loc masa rotundă cu tema „Aspecte actuale ale infecțiilor digestive".

● ACUM, CU 10 ZILE ÎNAINTEA SFÎRȘITULUI DE AN, încheiem vizita prin Expoziția de istorie contemporană invitîndu-vă să descoperiți singuri alte documente inedite expuse aici. Ultima sală, a cincea, este consacrată istoriei noastre noi, ea marchează momentele ei de referință, o istorie despre care fiecare dintre dv. ar putea relata mai mult decît ne îngăduie acest spațiu, nouă, s-o facem.

● UN FRAGMENT DE MARMURĂ A FOST DESCOPERIT în anul 1922 satul Pojejena — jud. Caraș-Severin, de către Bogdanovici, pe terenul pe care se afla castrul roman. Rămas inedit pînă astăzi, el se află acum în cercetarea specialiștilor, deoarece prezintă elemente interesante privind istoria traco-dacilor, strămoșii noștri. Făcînd parte dintr-o colecție particulară (Octavian Dogariu — Timișoara) fragmentul are următoarele caracteristici : dimensiuni 81,7 × 70,5 × 15,3 mm (aparținînd, evident, unei lucrări mai mari) cu cîmpul central format din două cadre sculpturale. In cadrul din stînga este sculptat un personaj pedestru, iar în cel din dreapta, un călăreț care amintește de cavalerul trac. Mai interesantă însă este inscripția din subsolul piesei care redă două nume traco-dacice : DIZO . POSIDO (nios ?)

Urmînd să apară într-o publicație de specialitate într-o formă adecvată, descrierea și interpretarea piesei prezentate mai sus va completa desigur cu încă un element interesant cunoștințele noastre despre istoria acestor meleaguri.

A. I. C.

EMINESCU

Fragment dintr-un poem de DAMIAN URECHE

I — ARS POETICA

Un popor sărac fusesem, toți prădau pămîntul dac ;
Dar cînd ai un Eminescu, nu mai ești popor sărac !
Lingă pasărea măiastră tot mai sînt Carpați de seamă,
Tot mai sînt Carpați să spună lucrurilor cum se cheamă.
Marmura nepotolită citeodată și-n pădure-și
Modelează frumusețea, dacă ai un Olt și-un Mureș.
Brazda gîndurilor toată s-o trezești din agonie,
Și cu dimineți de cîntec, și cu nopți de insomnie,
Pe cînd osul de sub frunte desenează prag nădejdii,
Viscolul se parfumează cu nămol și cu primejdii.
Praf de lacrimă să pună, de argint topit pe buze,
Stelele convingătoare și iubirile confuze,
Cum să stringi melancolia intr-o cupă, s-o-nchini firii
Cînd în sînge se-nvîrtește osia nemărginirii,
Cînd mai plînge galaxia cu comete în cădere,
Tu, cu tîmpla pe amurguri, intră-n muzica de sfere,
Și din munți de transparențe să te-ntorci, pe răni mai treze.

Un pachet de mădulare ce mai știe să viseze
Pe cînd dansul de planete ți s-a innodat de gleznă,
Bezna caldă din pupile nu mai vrea să fie beznă !

• • •

Primăveri intortocheate bijbiind spre veri mai drepte,
Pentru cei ce știu să vadă, pentru cei ce știu s-aștepte,
Soarele dezamăgirii să apună, sau să moară,
Din cristaluri înțelepte să te naști a doua oară,
Și să plîngi în palma pietrei, în vocale să te-nfurii,
Că dezastrul dintr-o frunză dă miracolul naturii,
Tot atîtea naufragii cer cam tot atîtea faruri,
Toamne cu cîștig în aur, iernile pierzînd la zaruri,
Cum de cearcănele nopții vine roua să ne spele,
O să fie cald în muguri, o să fie frig în stele.
Roua nu ne-a dat-o nimeni, cine să ne-o ia cu sila,
Din încheieturi de veacuri ar sări-n văzduh argila,
Și-ar cădea întreg neantul pe retinele -amîndouă.
Arde plîns de beznă dulce în bijuterii de rouă
Dar pe raze de-ntuneric, dar pe liniște de humă,
O privighetoare spune jarul care o consumă,
Strînge serile în sunet, strînge țipătul în tril,
Tulburînd căderi de cîntec prin durerile de stil,
Poate-n piept unde corola sîngerie încă bate,
O fîntînă torturează setea de eternitate !

• • •

Cînd pe aripi de aramă o zăpadă nouă cade,
Noi culegem din podgorii diamante și balade,
La ofrandele rănite pe furtună de belșuguri,
O gondolă decantează forța soarelui din struguri.
O gondolă care duce elixirul pînă-n oase,
Ca un abur de visare peste ape mlădioase.
Dar culorile se cheamă, se alungă și se suie,
Explodează-n galben tandru piersica lîngă gutuie,
Fără hainele de-o vară, dansul florilor frivole,
Iar spre tîmplă-naintează caravane de gondole.
Numai cerul bea penumbre, obosit de-atît albastru,
O să-nghețe-n cataracte prăbușirea unui astru.
Se așteaptă ger mai tînăr și secundă mai puțină,
O efigie așează iarna pe lumina lină.
Glia își ascunde-n sine sîngele de viață verde,
Micșorîndu-se, un vultur ca obsesia se pierde.
O să guste infinitul bruma care se oferă,
Numai fruntea împietrită pe-nălțime austeră,
Trainică pustietate prinsă în cămăși de ceață,
Dar se-aude cum lucrează mugurii sub coji de gheață.

• • •

Ce cărări imaculate, în tăcutul meu nesațiu,
Ce-ntrebări imaginează pasărea cînd arde-n spațiu,
Ce oceane se frămîntă în viori ca să răsune
Bubuitul unei lacrimi, perceptibilă pe strune,
Ca să fie adiere de ghețari în stalagmite,
Fiecărei brize, marea o epistolă trimite.
Ca să ne cuprindă, totuși, din etern o adiere,
Litere sudează timpul între clipă și tăcere.
Partea nevăzută-a lumii s-o ghicim dacă se poate,
Ca statui în care dalta s-a oprit la jumătate,
Sîngerînd peste cupole, chinuit de-atîta eu,
Fila albă le ridică la robia unui zeu,
Iar, torențial în vene, hora dionisiacă,
Pe măsură ce pămîntul spune stelelor să tacă.
E o taină să fii clipă, a fi veșnic e o taină,
Tot plimbîndu-te de veacuri, cu tristețile sub haină,
Doar magnetul unei patimi te măsoară și te strînge,
Pe cînd vîntul te surprinde cu vulcanii stinși în sînge,
Nu mai sînt nici nori, nici gîze, nici durere primitivă,
Nici un zbor să înțeleagă aripa definitivă.

• • •

Tuburile pun în orgă defăimare de furtună,
Cînd o rază pe hotarul îndoielii se răzbună,
Saltul unui cerb rămîne ca-mpietrirea unei șoapte.
Un amurg crispat întinde lebedele către noapte,
A-nflorit catepeteasma zorilor să miște puntea.
Pe ispită și pe aer am să-nvăț să scriu cu fruntea,
Un spectacol în onoarea unui gînd ce strigă viață,
Cînd un leagăn de-ntuneric peste gene se răsfață,
Pe cînd floarea-njunghiată seara peste țărm o scuturi,
Rîd în pînza de cerneală cavalcadele de fluturi !
Pîlpîie în agonie largi amiezi, căzînd în griuri.

Dinspre iarnă către iarnă trec pădurile pe schiuri.
Mantia neprihănită cere să-nfășoare glia.
Doar zăpada își consumă în zadar argintăria
Și pe geam o frescă suie cu peceți îngîndurate,
Pui de rocă milenară desfăcut cu voluptate,
Să însemne vîlvătaia de comori din începuturi,
Cine mai încearcă tîmplei răvășitele ținuturi ?
Stinsă perlă răbdătoare sub poteci respiră tina,
Pe nisipuri vinovate calcă vinovat lumina.

• • •

Soarele ne dă puterea și ne-o ia-napoi anume,
Dar regatul meu de umbre nu-l dau pe nimic în lume,
Fără umbră ce ne-am face, cine să rotească, sferici,
Toți luceferii din lume pe cupole de biserici,
Cine-ar mai putea să vadă răstignită pe cupole
O fîntînă suitoare lîngă Ana lui Manole
Și tărăgănarea doinei, plînsul nostru neolitic,
Pasul sărutat de moarte pe pămîntul mioritic ?
Umbră desfăcută-n geana nepăsării din zenituri,
Trec pe pajiștea retinei mari fantomele din mituri,
Piramidele uitării, geometrii bătute-n stei,
Zei mărunți și zei cu teama de-a rămîne numai zei,
O albină ca o umbră, dans prin florile brumate,
Strînge din viteza clipei stropii de eternitate.
Pe nervura unei frunze, anotimpul, o escală.
Noi întindem cataracta spre căderea triumfală.
Dar așa, într-o clipită, dansul devenind orgoliu,
Domnul uragan rămîne împietrit într-un fotoliu.
Să se stingă Niagara, nu avem nimic a zice,
Peste cîmpul cibernetic urcă sevele în spice.

EMIL VITROEL „Eroina de la Păuliș"

• • •

Fruntea e virtutea cărnii, gîndul e virtutea vieții,
Trecătoare și uitucă mîna a topit nămeții,
O zăpadă suferindă, virginală și nătîngă,
Și, deasupra ei, o mînă care a uitat să strîngă
Infinitul într-o cupă, și-n miresme să-l devore,

Timpul e topit în lucruri, inima respiră-n ore,
Marmura ce cîntă astăzi o gîndisem mai 'nainte,
Sens plăpînd ce bate ziua pe sub coaja de cuvinte,
Dacă și durerea cîntă, dacă și pădurea zboară,
Să-nvățăm să spargem gheața dinăuntru spre afară,
Un tablou să nască pictori, un rechin să nască mări,
Cerul viscolit de vise să-l iertăm cu depărtări,
Flamura copilăriei umărul deschis s-o poarte,

Și să nu se facă seară, și să nu se facă moarte,
Fie-ne iertată apa ce rămîne pururi verde,
Cînd tu dormi pe nori de lauri, și aproapele tău pierde,
Și rămîne strîns în umbră fără să ne facă semne...
Torțele de biruință împăcate ard și demne.
Cimitire de uitare își aștern pe el hlamida.
Dar de-aici începe veșnic să se nască piramida.

• • •

Peste-atîtea giuvaeruri doar inelul iernii doare.
Fluierul de lut mai poartă suflet de privighetoare
Și din voci imaginare, vindecate de rugină,
Cîte-un sunet să se zbată pipăibil pe retină.
Și să ne închidă pleoapa, și să ne deschidă ușa
Gînguritul unei stele care și-a uitat cenușa,
Să-nălțăm statui candorii, să zidim un imn naturii,
Pînă invadează iarba peste lacătele gurii,
Cînd, în golul dintre faguri, frig de ceară stă la pîndă,
Exersează nemurirea chiar pe tîmpla mea plăpîndă,
Pe zadarnicele aripi cine-o să transporte oare
Pulberea de anotimpuri înhămate la o floare,
Apă fără de odihnă și odihnă fără apă,
În muzeu de romburi tandre, toate verile să-ncapă,
Pe o rană să viseze, pe un vifor să se culce
Serpentinele pe care suie o povară dulce,
În urcușul fără pată, de lumină să se-mbete
Irizări de diamante la comorile discrete,
Prin conductele de-o rază cerul să se scurgă-n ape,
Cînd un cîntec ne aduce depărtările aproape.

• • •

Doldora de îndoială, omul se privește-n sine,
Trup de îmblînzit o soartă mai granit ni se cuvine,
Nu un pui de umbră vie despre care munți s-au scris,
Nu o gleznă ce se teme pe-o fărîmă de abis,
O nălucă mai vioară și mai suplă, nu un trunchi,
Care știe să se-aplece umilinței în genunchi.
Trebuia o contemplare mai adîncă, stol cu stol,
Nu o foame ce de-o viață sîngelui îi dă ocol,
Trebuia un piept mai aprig și mai mulți plămîni de-odată,
Pentru aerul ce-n lanțuri de explozii se arată,
Trebuia desăvîrșită opera, să știi s-o numeri,
Nu o lume de intenții ce se-nchide lîngă umeri,
Nu o gură obsedată veșnic de chemarea pîinii,
Lîngă visul invincibil șade neputința mîinii,
Trebuia neprihănită calea-n sufletul argilei,
Și să credem cu auzul și cu văzul dansul zilei,
Că pe hrana de miresme numai gîndul se așterne.
Fruntea adaptată clipei s-o-ncălzim cu zări eterne,
Mici mizerii, mari iluzii duce trupul, ca scînteia...
O, și-atîta armonie, poate tocmai de aceea !

• • •

Din nisip de idealuri am dorit să mă-nfiripă,
Căci poetul e copilul care numără nisip,
Degetele plimbă struna prin secundele atente,
Pasărea însămînțează aerul cu zboruri lente,
Măștile încremenite de pe muguri vreau să cadă,
Cînd se sting în prag de viscol candelabre de zăpadă,
După anii fără junglă, leopardul scos din cușcă,
Îmblînzit de adevăruri, nu mai fuge, nu mai mușcă,
Și, privindu-și strîmt lăcașul unde-a stat amar de zile,
O pădure dureroasă i se-ntunecă-n pupile.
Pianistul, cînd pianul vrea cu flăcări să se-adape,
Împietrit descătușează vijeliile pe clape,
Care legi nepămîntene îl îndeamnă să îmbine
Uraganele din sunet cu furtunile din sine,
Lemnul intră-n rezonanță cu tristețile-n derivă,
Precum stînca poate face liniștea mai expresivă,
Șoaptă de eternitate stă în pietrele aceste,
Din ulcior se bea răcoarea zeilor, ca o poveste,
Bubuie nemărginirea în culcușul din artere,
Numai lebăda-și divulgă măreția prin tăcere.

• • •

Patimă învolburată a silabelor, ia seama,
Într-o zi te vor cunoaște și curajul meu, și teama,
Și să nu ne strige apa, și să nu ne ceară munții
Un abecedar al mîinii, un dicționar al frunții,
Tot pe insule abstracte n-aș dori să plece gîndul,
Cînd de sevă explodează vîna vieții și pămîntul.
O, dar filozoful vede doar scînteia lui prin noapte,
Cînd grădina îi trimite raiuri de cireșe coapte,
Vijelii de anotimpuri, ca-ntr-un pîntec de femeie,
Pot întrezări o clipă fructul tău perfid, idee,
O fantomă ca de-o seară, ori de-o viață te frămîntă,
Nici n-o poți cuprinde toată, nici nu moare, nici nu cîntă,
Iată marmura cu tine, iată harfe și cuvinte,
Și fantoma se dezbracă chiar în fața ta, fierbinte,
Abur de dumnezeire vrei să-i dai, s-o strîngi sub pleoapă,
Dar cu cît o strîngi mai bine, cu atît mai bine scapă,
Se dezlănțuie deodată cataractele furtunii...
Cine te-a chemat să tulburi apele perfecțiunii ?
Pe eternități de gheață, un fior de tîmplă caldă,
Unde fetele morgane de amar de timp se scaldă !

• • •

Peste pînzele tăcerii, un ecou de vînt rămase,
Aripi neascultătoare bat în aerul din oase.
Căci materia rigidă artă doar atunci devine
Cînd s-a-ndepărtat de frigul ce te chinuie pe tine.
Cînd culoarea se refuză, ori cînd bezna se oferă,
Undeva abia se-arată calm efigia severă.
În Infernul de enigme și de muzici delirante,
Dante e atît de-acolo, încît uiți complet de Dante.
Un rănit apus de soare care-atît de viu se vrea,
Nu se poate să coboare mai prejos de rana mea.
Și din haos de cenușă, cere-n zori să se ridice,
Orb la marea bucurie, la durerea mea, complice.
Ca să dea ocol comorii, bănuită sub vioară,
Muntele impenetrabil ține vulturii afară.
Lungi zorzoane de cuvinte, nu tăcerile te poartă
Parcă desenezi un craniu, și-l explici, natură moartă,
Parcă nu-i suficientă o zăpadă de uraniu
Cînd îngheață adevărul și iubirile pe craniu.
Ca tîrzie cucerire, doar amurgul își revine
Să te-nalțe-n veșnicia nu mai mică decît tine.

• • •

Pasăre nevindecată de senin și de furtună,
Tu nu știi ce nepăsare are aerul să-ți spună,
Și victoria se pierde, și durerea se învață,
Fiecare fulg încearcă moleculele de ceață,
Din cristale de emoții știe osul să se facă,
Dar plutirea o descîntă forma trupului, săracă.
Ea, o pulbere unită și atrasă de nesațiu,
Cînd grăuntele speranței îl înșurubează-n spațiu
Ea care deasupra fricii și uitării se suspendă,

Ucigîndu-se pe sine să trăiască o legendă,
Cu o pudică tăcere năvălesc în noapte crinii,

Umbră de bijuterie în descreșterea luminii,
Magică iluminare, aventura de vocale
Strînge praf discret din drumuri, pentru lanurile tale,
Luminînd mitologia, rar, luceferii din boltă
Vin în nopțile de taină în puțina ta recoltă,
Rîurile devotate pe cuvinte să se-nșire,
Să iubești aceste rîuri, dar să nu le ceri iubire,
Că, pe stîncile sonore, cu izvoarele răzlețe,
Vezi o grație ce urcă mai presus de frumusețe !

• • •

TELEVIZ

DUMINICĂ, 22

8,30 Deschiderea
8,40 Cravatele roșii.
rial pentru copii.
Viața satului. 11,15
nele noastre. 11,45
zicii. 12,30 De strajă
Album duminical. 15
în imagini (partea
mai frumoase meci
mari... ratări, cele
goluri de pe stadio
treaga lume. 16,50 Fi
muritorul. 17,40 Ce
continuă. 18,40 1974
națiunii. 19,00 Omul
19,20 1.001 de seri.
19,30 Telejurnal. 20.1
Ecuație... aproap
Producție a studiour
grafice engleze. Pre
21,45 Laureații Festiv
„Crizantema de aur"
22,05 Telejurnal.
sportivă.

LUNI, 23 dec

16,00 Telex. 16,05
săptămînii. 16,15 Rep
tă vatră — cîntece
revoluționare. 16,30
limba maghiară. 19,0
19,20 1 001 de seri. Bu
Telejurnal. 20,00 An
mîntul — avuție n
În grădina țării
populare. 20,45 Ro
Umbra turnului. Epis
coronarea". 21,35
artistică Tv. 22,10 24

MARȚI, 24 de

8,30 — 12,30 Prog
neață. 15,00 Matine
16,00 Curs de
16,30 — 17,00 Curs
gleză. 17,30 Telex.
rial pentru copii.
luni. 18,05 La volan.
țării, legile noastre
Tv pentru lucrători
tură. 19,20 1 001 de
Buny. 19,30 Telejurn
ta economică Tv.
diane... cu desenu
Seară de teatru. Ap
Doru Moțoc. 22,10 24

MIERCURI, 25

8,30 — 12,30 Prog
neață. 16,00 Curs d
mană. 16,30 — 17,00
franceză. 17,30 Tele
rea și noi. 18,05 Muz
vorbim. 18,45 Trag
pres. 18,50 Familia.
seri. Bugs Buny. 19
20,00 Muzică popular
ghin. 20,10 Telecine
„Mari actori" : Joh
de dolari pentru șe
Tv. 22,15 24 de ore.

JOI, 26 dec

16,00 — 17,00 Tel
Călătorie în lumea
Potcoava de piatră
lex. 17,35 Micii meșt
Din țările socialiste
lirice. 18,35 Lecții
crătorii din agricult
de seri. Bugs Buny.
nal. 20,00 Seară
21,15 Mai aveți o î
Barbara Streissand
fon. 22,10 24 de ore.

VINERI, 27 de

15,00 Matineu
16,00 — 17,00 Teleșc
coava de piatră (IV
de temelii. 17,30 Emi
germană. 19,10 Trage
1 001 de seri. Bugs
lejurnal. 20,00 Anuar
20,30 Film artistic :
mieră pe țară. O sp
die cu Louis de Fun
bin. 21,55 Feerie de
de ore.

SÎMBĂTĂ, 28

10,00 De la Alfa
Film serial pentru
sprezece luni. 10,50
(reluare). 12,55 Bu
noscut. 13,10 Cîntec
perete. 13,30 Telera
ferințele dumneavo
sînt și preferințele
Telex. 14,45 O pov
pentru mari și mic
Lupul, de Serghei
Anul sportiv 1974.
cop cultural-artistic
glob. Malayezia. 17,
liceului. 18,20 Cînt
țară. 19,00 Lumea c
versul basmului ro
1 001 de seri. Bugs
lejurnal. 20,00 T
20,45 Film serial.
Episodul : Diagnosti
Telejurnal. Sport.
de la ora 10... Ma
distractiv.

TELEVI

RADU CIOBANU

Ucenicul

(fragment)

Toma se trezi cu sentimentul că avea de îndeplinit un lucru ce nu suferea amînare. Îşi aminti de gîndul ce-l însoţise toată noaptea ca un ţînţar ascuns în spatele frunţii : avea nevoie de un ucenic. Lucrul începea să se adune, erau de pe acum o mulţime de treburi mărunte care îi răpeau timp şi pe care le-ar fi putut încredinţa altuia. Se duse de-a dreptul la Hanul Domnesc. Negustorul de peşte care-şi pierdea vremea prin faţa hanului se luă după el de cum îl văzu şi i se aşeză în preajmă. Toma nu-l luă în seamă. De cum intrase îl căutase din ochi pe copilul care-i slugărea pe toţi, urmărindu-i fiecare mişcare. Negustorul se trase mai aproape.

— Vii de departe ?

— De la apus, din cetatea Veneţiei.

— Drum lung... Pînă pe acolo nu mă poartă negoţul meu.

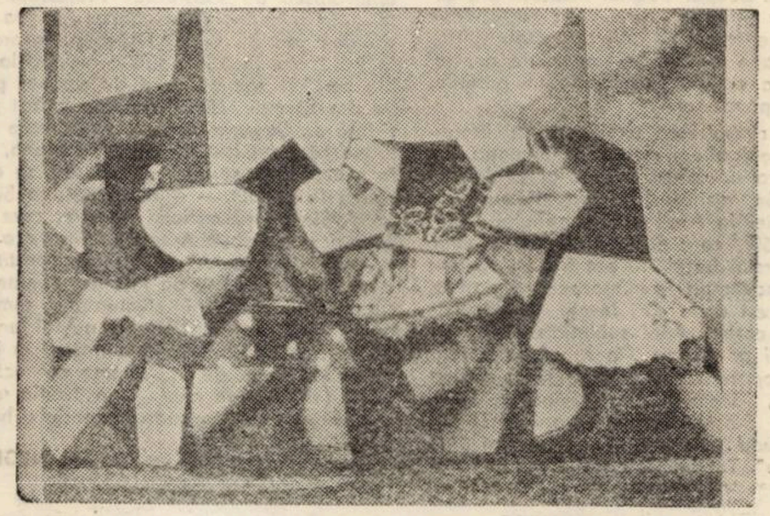

BABOCSIK L. „Dansul bucuriei"

— Care-i negoţul domniei tale ?

— Peştele. Îl iau de la Chilia şi urc cu el pînă către Lvov şi Cracovia.

— Toma se aplecă puţin înspre el. Nările subţiri îi fremătară adulmecînd. „Ăsta-i negustor de peşte, îşi zise, cum sînt eu de piei de cloşcă"...

— Dar domnia ta cu ce te îndeletniceşti, dacă-mi îngădui ? întreabă negustorul.

— După împrejurări. Sînt meşter zugrav şi zidar, dar şi vraci, alchimist şi astrolog, iar la nevoie pot deveni ucigaş de iscoade.

Celălalt îl privi uluit, apoi izbucni într-un rîs zgomotos şi lipsit de veselie.

— Iscoadele nu sînt plăcute nimănui, spuse, dar Toma nu-i mai dădu apă la moară.

Un negustor braşovean cu trei care nemţeşti în care aducea butoaie cu pălării de Pojon se opri în faţa hanului. Intră cu surugiii lui şi umplură încăperea de zgomot poftind mîncare şi bere de la sladniţa din Baia despre care aflaseră că s-ar găsi la acest han. Negustorul de peşte îşi luă oala de lut din care încă nu gustase şi se mută lîngă ei. Toma se bucură. Îl căută iar pe copil şi-l descoperi păşind ca pe ouă, aducînd cănile pe care se prelingea spuma albă de bere. Li se puse dinainte şi mîncarea. Cînd noii veniţi nu părură a mai pofti ceva, copilul se trase într-un ungher şi se apucă să încrusteze o bîtă de corn începută mai de mult.

— Voinice, vino-ncoace, îl chemă Toma. Adu şi bîta.

Copilul se supuse. Toma privi îndelung crestăturile mărunte şi regulate, înfăţişînd pe fiecare rînd altă închipuire, soare, cruce, floare, stea, cruce în soare sau stele-ngemănate.

— Îţi place să împodobeşti lucrurile ?

— Îmi place.

— Ai mai împodobit şi altele ori numai băţul ăsta ?

— Am încrestat multe, dar le-am dat copiilor, ce să fac cu ele ?

— Îţi place aici la han ?

Copilul coborî fruntea fără să răspundă. Buza de jos îi tremura imperceptibil.

Toma se ridică, se duse la vatră, luă un cărbune şi se apucă să deseneze pe perete. Făcu întîi un cerc mare şi în el împleti din linii o frînghie care se încolăcea, se răsucea, dădea ocol înăuntrul cercului, revenea de unde plecase pentru a se răsuci din nou pînă cînd nu mai rămase nici un loc gol. Negustorul braşovean cu surugiii lui şi cu negustorul de peşte tăcură urmărindu-l curioşi, tăcură şi ceilalţi muşterii şi, atras de liniştea nefirească, se ivi şi hangiul cu celelalte slugi. Toma lucra liniştit, fără să-i vadă, ca şi cînd n-ar fi fost decît el şi băiatul. Cînd isprăvi îi întinse cărbunele :

— Poţi să faci şi tu ?

Copilul ezită o clipă, pe urmă se apucă şi el să deseneze. Mîna i se mişca mai încet, dar fără să şovăie. Cercul ieşi mai turtit în partea de sus, frînghia se răsucea mai puţin mlădioasă, dar în cele din urmă izbuti să umple întregul cerc. Toma se întoarse spre hangiu :

— Cît să-ţi dau ca să-mi laşi băiatul ăsta ?

— Nu-l dau. Am nevoie de el.

— Ce simbrie îi dai ?

Hangiul rîse ca de o nerozie :

— Ce simbrie ? Îl hrănesc şi-l îmbrac, nu-i destul ?

— Bun. Atunci zece ducaţi e o afacere minunată pentru mintea ta înăbuşită de asînză.

Hangiul voi să se împotrivească, dar Toma începuse să-i numere banii. Îi lăsa să cadă cîte unul pe masa udă şi cu fiecare clinchet de galben, hangiul se apropia cu un pas.

— Asta e, spuse Toma după ce căzu şi ultimul ban. Peste ce vezi aici ţi-aş mai da doar o înţepătură de spadă. Rămîi cu bine.

Luă copilul de mînă şi ieşiră. Păşea repede ca şi cum s-ar fi temut să nu se ivească cineva care să-l revendice. Băiatul se străduia să se ţină de pasul lui lung.

— Cum te cheamă ? îl întrebă Toma.

— Marcu.

— Pe mine Toma. Am să-ţi fiu dascăl, dar poţi să mă socoteşti şi un frate oleacă mai mare. Dacă ai să mă asculţi, ai să ajungi într-o zi meşter iscusit.

Ochii albaştri ai copilului îl priveau cu o expresie vecină cu adoraţia. Era atît de fericit că scăpase de slugăreala de la han încît i se părea o nelegiuire însuşi gîndul de a nu-i da ascultare meşterului. Acasă, Toma îl lăsă întîi în seama Muşei să-l spele şi să-i dea de mîncare. Pe urmă îl luă în atelier unde se afla în toi cu prepararea culorilor. Marcu îl urmărea fascinat.

— Astea, îi spunea Toma în timp ce-şi vedea de treabă, sînt vasele de piatră pentru zdrobit. Acelea subţiri şi răsucite sau cele borţoase de colo sînt din sticlă şi servesc la fiert. În ele se nasc de obicei substanţele noi. Mai sînt şi cele de pămînt, mai ieftine, dar scumpe cînd nu le ai la îndemînă. Tu stai încă şi te uită pînă te înveţi cu fiecare lucru de aici. Să nu umbli cu vreunul fără ştirea mea că s-ar putea să slobozi vreun duh.

— Sînt duhuri ?

— Fiecare lucru îşi are un duh al lui. Fără să vrei poţi să-l slobozi şi atunci se mai întîmplă şi pozne.

— Eu am văzut ciuma, spuse deodată copilul cu un fel de mîndrie.

— Cum aşa ?

— Cînd a venit de-a luat-o pe mămuca n-am văzut-o că era noaptea şi dormeam, dar cînd l-a luat pe tătuca era în zori şi mă trezisem că horcăia. Pe urmă a intrat ea şi am văzut-o.

— Cum arată ?

— Are cap de om cu coarne de bou şi coadă de şarpe cu un ghimpe în capăt. S-a apropiat de tătuca şi a dat să-l înţepe cu ghimpele. Eram atît de aproape de simţeam cum îi pute răsuflarea şi atunci n-am mai ştiut de mine. Cînd m-am trezit plecase şi tătuca era mort.

— Să ţii minte cum arăta. Pe prima scîndură pe care o gătesc de pregătit am s-o zugrăvesc.

— De ce s-o mai zugrăveşti ? tresări Marcu.

— O zugrăvesc într-o icoană cu sfîntul Haralambie, ocrotitorul de ciumă. Ca s-o supună...

Băiatul se linişti. Ideea însă îl umplu pe Toma de neastîmpăr. Chiar atunci se apucă să prepare un panou şi Marcu avu prilej să-l ajute pentru întîia dată. Chituiră cu grijă toate şănţuleţele, încheiară scîndura cu ulei de cegă greu mirositor şi o îmbrăcară într-o pînză de in pe care se străduiră s-o întindă cît mai bine.

— Pentru asta, îi spuse Toma, să cauţi întotdeauna o pînză mai veche pentru că e mai moale şi se aşază mai uşor.

Dădură apoi faţa cu un strat de lapte gros de alabastru.

— O punem aici, departe de foc, să se zvînte domol. Mîine iei din coşul de colo barba ursului, faci şomoioage şi începi s-o lustruieşti. Şi cu asta cred că ai învăţat o treabă. Icoana următoare o pregăteşti singur.

Se însera şi nu se mai apucară de altceva. Îl duse în casă şi îi aşternu într-un ungher al odăii în care dormea şi el.

— Hangiul unde te culca ?

— În iesle. Uneori mai erau şi alţii, slujitori, surugii, dar cînd rămîneam singur năduşeam de frică pînă să adorm.

— De ce ?

— Venea blajinii. Îi simţeam cum se aleargă peste mine şi nu puteam să strig fiindcă mi se încleşta gura de fiecare dată.

— Ţi se va fi părut. Poate erau şoareci.

— Nu erau şoareci. I-am văzut la lumina lunii. Aveau numai cap de şoarece, dar trupul mic-mărunţel le era de om.

— Aici poţi să dormi fără teamă : casa e de lemn. Blajinii nu sălăşluiesc decît în ziduri de pămînt. Sînt aduşi din rîpi odată cu lutul. Dar nu fac nici un rău, te-ai temut degeaba...

Se gîndi însă că nici lui nu i-ar fi fost la îndemînă să-i simtă alergînd de-a lungul trupului. Dar el nu-i simţise şi nu-i văzuse niciodată. Copilul acesta se dovedea poate mai norocos. Cu asemenea gînduri îl află Muşa cînd intră să-l vestească de sosirea a trei ostaşi care aşteptau în uliţă nevrînd să descalece.

Toma ieşi în capul gol şi în cămaşă. Se întunecase şi se vedeau stelele.

— Domnia ta eşti străinul de la Veneţia ?

— Am venit nu de mult de la Veneţia, dar nu sînt străin.

— Eşti astrolog şi zugrav ?

— Sînt şi ceea ce spui.

— Porunca lui Vodă. Să te înfăţişezi înaintea Măriei Sale. Te însoţim.

— În ce pricină ?

— Ai s-o afli acolo.

— La ceasul acesta ?

— Îndată. Măria Sa veghează şi noaptea.

Toma îi privi cîteva clipe tăcut. I se uscase gura. Îşi dădea seama că puntea pe care o aştepta coborîse. Nu-i rămînea decît s-o treacă. Un cal sforăi scurmînd pămîntul cu copita. Toma se smulse din loc şi intră în casă. Îşi lustrui în grabă cizmele şi îşi încheie pintenii. Se îmbrăcă în tunica vişinie. În locul spadei îşi puse cingătoarea de argint cu pumnalul subţire, cizelat care i se lăsa pe coapsă. Îşi aruncă pe umeri pelerina neagră şi îşi luă bereta. Marcu se ridică în aşternut :

— Unde pleci, meştere ?

— Mă cheamă Vodă.

— Vrea să te închidă ?

— Nu. Vrea să-i zidesc o biserică.

— Şi pentru asta te cheamă noaptea ?

— Şi eu şi Vodă avem obicei să veghem noaptea. Ai să te înveţi şi tu. Acum culcă-te, dimineaţă am să-ţi spun ce avem de făcut...

CREION

Popasuri slovace (IV) — Cuptorul de var

Nemečka, o localitate care, în Slovacia, are rezonanţa tragică pe care şi-a cîştigat-o Lidice. Oprim în şosea. În apropiere, un monument din piatră albă, o alegorie a unei flăcări, răsucită spre cer. În interiorul flăcării, o femeie îngenuncheată, cu mîinile înălţate sub impulsul unei mari suferinţe. În jur, păduri de brădet, un fundal de un verde intens, iar, în jur, corolele trandafirilor roşii, ornînd ca un brîu de foc acest simbol al sfîşierii umane. La Nemečka, la Kremnička, la Kaliste, la Zvolen, la Martin, la Krupina, la Kovačova şi încă în nenumărate aşezări slovace, fascismul a lăsat urme de neşters, a presărat victimele sale. Dar mai ales la Nemečka. Aici, în ianuarie 1945, 900 de trupuri omeneşti, între care nu numai combatanţi, ci şi mame cu copii, bătrîni şi tineri au fost martirizaţi şi arşi în cuptorul de var.

Ce rămîne azi drept simbol al acestor locuri ? Lîngă şoseaua pe care maşinile zboară indiferente, unde caii putere se iau la întrecere, un mic muzeu iar, alături, ca un semn lugubru al martiriului, cuptorul de var. În interiorul muzeului, sub vitrinele acoperite cu sticlă, resturi carbonizate. Detalii. Obiecte care au aparţinut victimelor. O lume miniaturală moartă sub sticlă, care a aparţinut lumii celeilalte, lumii vii, lumii care a pulsat, dar care nu mai este, care a coborît în cuptorul de var. Iată, un toc de elevă silitoare, ochelarii unei bătrîne, o cheie de casă, un pantofior de copil, o potcoavă, o batistă, un cuţit. Lucrurile descoperite după deshu-

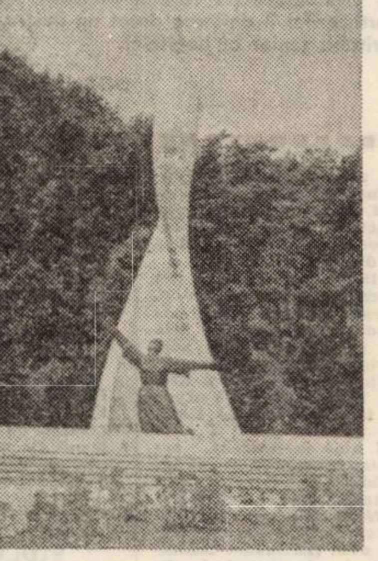

mare. Sau aceste fotografii în care mama şi fiica stau blînd apropiate, obraz lîngă obraz. Sau fraţii Zora şi Yara Abraham, cît de frumoşi, cît de tineri. Sau această mamă, Petra Barosa, înconjurată de cei trei copii ai săi asasinaţi. Un sat întreg a murit. Un sat întreg nu mai este. Un sat întreg a coborît în cuptorul de var. Un sat întreg a servit fasciştilor drept material de foc. Camioanele s-au apropiat încet de cuptorul de var. Ele aveau prelatele trase. Din ele coborau oamenii, ameninţaţi de puşti. Urcau pe o punte spre cuptorul de var. Un glonte în ceafă. Sau nici atît şi ei se prăvăleau în cuptorul de var. Ei ardeau în cuptorul de var. Carnea lor sfîrîia în cuptorul de var, stropită de propria lor grăsime omenească, devenind lemne bune pentru ars piatra de var. Opt zile, oamenii aduşi în camioane au trecut podeţul pentru a fi aruncaţi în gura arzîndă. Printre ei, slovacii din satul Nemečka, sovietici, francezi şi cinci studenţi români. O singură femeie a scăpat, în satul ucis, sub mormanele de cadavre. Ea a povestit, mai tîrziu, cum copiii erau smulşi din braţele mamelor şi erau izbiţi cu capul de pietre, înainte de-a fi aruncaţi în cuptorul de var.

În interiorul acesta scund totul miroase, şi azi, a pîrjolit. Sub vitrinele vechi, obiectele banale, arse pe jumătate, au devenit azi obiecte care acuză. Pe un perete, sub lumina verde a brazilor din vecinătate, relieful în bronz, a celor trei pumni înălţaţi, spun că aici, la Nemečka, amintirea rămîne.

ION ARIEŞANU

PLASTICĂ

EXPOZIȚIA SĂPTĂMÎNII ARTELOR PLASTICE

Dintre numeroasele acțiuni organizate în cadrul Săptămînii artelor plastice, desprindem pe cea mai importantă : deschiderea expoziției de la Galeriile de artă, unde cuvîntul introductiv a fost rostit de către Conf. univ. și criticul de artă, Deliu Petroiu. Cu o tematică diversă, artiștii timișoreni oferă vizitatorilor expoziției lucrări plastice de o reală valoare artistică.

PICTURA **e reprezentată prin artiști din toate generațiile, de o gamă largă de sensibilități și personalități artistice.** Ion Sulea **cu lucrarea :** „Telex pentru Romeo" **aduce în planul culorilor o Julietă modernă, într-o aură de visare, contemplînd parcă jerbele de lumină care o înconjoară.**

Simion Lucaciu, **în** „Natură statică" **și** „Fluvială" **denotă și de această dată un realism viguros, imprimînd culorilor o neîndoielnică temperatură afectivă. În** „Primăvară" **și** „Marină II", Romul Nuțiu **ne aduce o avalanșă de cascade moderne ale culorii, arii de muzici abstracte, deși așezarea hazardată a culorilor nu duce la un conținut ideatic**

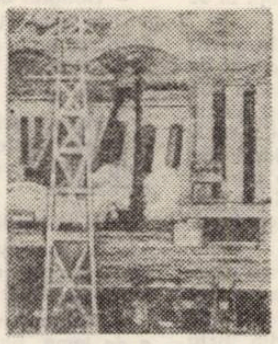

GULEȘ ȘTEFAN
„Porțile de Fier" (detaliu)

Pictorul tonurilor grave, Leon Vreme, **aduce în cele trei lucrări ale sale :** „Structură în violet", „Compoziție" și „Zori", **un echilibru al simetriilor picturale, traiectorii de visare tăcută, fidelă stilului pe care îl cunoaștem.**

Gabriel Popa **în ciclul ironic de naturi statice, ne propune o fabulă vegetală în mai multe variante. Ne atrag atenția lucrările :** „Perele colorate nu se mănîncă" **și** „Cinci pere concrete și una mai puțin", **în care întîlnim, parcă, un joc secund, cînd natura se întîlnește cu arta.** „Flori" **de** Diodor Dure, **de rezonanță poetică, întreține arderea unei autentice palete cromatice, iar** Aurel Breileanu, **în** tripticul „Studii pentru compoziție", **face dovada stilizării vechilor sale motive folclorice, prin căldura și irizarea nuanțelor.**

SCULPTURA, **deși nu atît de bogat reprezentată ca pictura, se impune prin prezențe plastice remarcabile :** Victor Gaga **în** „Pasăre cu pui", Petru Iecza **în** „Apropiere", Szakats Bela **în** „Tors", Bata Marianov **în** „Formă receptivă", **și** Ioan Cinghiță **în** „Figură istorică", **împărtășesc ideile sculpturale, acordate solar cu pulsul epocii, cu bogata noastră mitologie cotidiană. Expoziția** „Săptămînii artelor plastice" **confirmă încă o dată efervescența artistică din această parte de țară, eveniment cultural la care artiștii plastici își exprimă întreaga adeziune.**

TRIFU PETRAȘCU

NOTĂ : Prețul lucrărilor (expus vizibil) ar trebui armonizat cu valoarea intrinsecă a operei. Și să nu uităm că și vizitatorul are un preț al său (imaginar) pe care și el poate să-l propună și de care n-ar trebui să facem abstracție...

TEATRU

„TEATRUL ÎN CETATE"

Cartea lui Amza Săceanu, apărută în acest an la Editura „Junimea" nu ambiționează să afirme ori să doboare principiile teoretice ale artei dramatice, nu definește și nu restructurează. Este pur și simplu un dialog, un imaginar sau real dialog între cei care fac și cei care primesc teatrul. Pentru autor, teatrul (ca și etica) este „o problemă de viață, de faptă, de acțiune". Și atunci e firesc tonul moralizator al autorului, ascuns de o anume ironie, atunci cînd încearcă să răspundă unor întrebări care țin de viața, de fapta, de acțiunea teatrală. Fiindcă vorbind despre lucruri cunoscute Amza Săceanu este el însuși în continuu dialog cu sine, acel ton moralizator fiind desigur al „martorului" așa cum o anume tandrețe (și ea ușor de citit printre rînduri) este mai degrabă a „prietenului". Așa înțelegînd cartea, mi se pare că există o legătură care ține de necesitate (deci mai mult decît de logică) între cele două părți ale ei. Amza Săceanu se dovedește un intermediar agreabil, cu un condei inspirat, cartea sa avînd toate șansele să stîrnească interesul locuitorilor cetății.

ANTOANETA C. IORDACHE

MUZICĂ

OASPEȚI PRESTIGIOȘI

Schimburile artistice cu Iugoslavia prietenă au concretizat recent un adevărat eveniment – sosirea Filarmonicii din Zagreb, formație de elită, exponentă a orașului ce găzduiește apreciate festivale muzicale. Nerăbdarea cu care am așteptat-o, dată fiind raritatea unor astfel de evenimente – a fost răsplătită de elevația profesională descifrată dintr-un program dens, ilustrativ : Stravinski, Brahms, Horvat. Timp de două ore, ne-am găsit în fața unei orchestre apte să furnizeze modele. Ne-a încîntat pur și simplu incisivitatea calitativă a alămurilor, acordajul impecabil al lemnelor. Ce superioară satisfacție, șansa de a avea astfel de parteneri pentru partituri ca Pasărea de foc **ori** Simfonia IV-a de Brahms ! **Rezultanta a satisfăcut însă doar pe planul acurateței tehnice, virtualele împliniri rămînînd ipotecate de absența unui maestru al baghetei corespunzător instrumentiștilor. Căci Mladen Bašić deși înmănunchiază alese calități de muzician, cel puțin în seara concertului n-a avut darul de a aprinde scînteietorul florilegiu stravinskian și nici dorința de a escalada valurile de emoție densă, apoteotică, brahmsiene**

Simfonicul extraordinar al Filarmonicii **„Banatul" a fost girat de aportul unor marcante personalități. Pianistul german** Dieter Zechlin **a circumscris în** Concertul în Si bemol **una din cele mai autentice versiuni mozartiene din ultimii ani. Sunetul de mare transparență și distincție a arcuit fraze evocatoare pentru grația juvenilă mozartiană dar și pentru patina gravă de care se face adesea abstracție. Dirijorul american** Paul Peter Fuchs **ne-a redimensionat imaginea unor capodopere ca** Simfonia VII-a a Titanului **sau** Uvertura tragică de Brahms. **Cu o gestică simplă, ce sfida parcă tendențios spectaculosul, oaspetele și-a clădit de la temelie pînă-n grindă aceste somptuoase edificii sonore. Claritatea extremă a planurilor tematice și dinamice, capacitatea de transcendență ori de involburare pe care o transmite exact partenerilor îl definesc drept un ilustru, un veritabil senior al baghetei.**

DORU MURGU

ISTORIE DOCUMENT

De la „Societatea literaților" — la „Astra"

Primele încercări pentru înființarea unor societăți culturale și literare românești în Transilvania datează, după cum o dovedesc documentele, încă de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. O astfel de inițiativă a avut-o în 1775 Ioan Molnar, care proiectase organizarea „Societății literaților" din Sibiu, cu scopul de a tipări un ziar pentru popor, apoi, mai tîrziu, „Societatea filozoficească a neamului românesc în mare prințipatul Ardealului". Pe linia acelorași eforturi se înscrie și propunerea tinerilor intelectuali români din Ardeal, cu o jumătate de secol mai tîrziu, pentru înființarea unei, „Academii române", rămasă și ea tot fără rezultat. Scopul acestor instituții era să promoveze literatura și cultura românească, să cimenteze legăturile de unitate și frăție și să afle mijloacele necesare pentru răspîndirea culturii naționale în păturile largi ale poporului.

Despre necesitatea unei societăți literare în Ardeal aflăm și din intervenția lui Ioan Pușcariu, corespondent al „Telegrafului român" pentru Țara Oltului, cu ocazia apariției la Arad a almanahului „Mugurii" (1859), care arată că dacă volumul nu are versuri bune, nu pot fi de vină autorii, ci societatea românească, deoarece ei n-au avut unde să învețe românește frumos și corect. Apoi subliniază : *„dacă și românii ar avea . . o reuniune pentru cultura poporului român care să se adune la Brașov, Săcele, Zărnești, Făgăraș, Sibiu, Rășinari, Siliște, Hațeg – apoi la Lugoj, Lipova, Arad . . . atunci s-ar scrie mai bine românește"*. Tot în „Telegraful român" publică un articol la 11 aprilie 1860 și prof. Ioan Rusu din Blaj prin care insistă asupra înființării unei societăți literare pentru români.

Dintr-un document al lui Aron Florian aflăm că în 1852 prefecții Balint, Axente și Iancu, primind niște ajutoare, au dăruit suma de 2.500 fl. în scopul înființării unei societăți literare românești. Suma a a fost depusă la 30 aprilie 1852 pe numele lui P. Vasici la Casa de păstrare săsească („Sparkassa") din Sibiu. La 2 mai 1852, Florian îi scrie lui Ioan Maiorescu despre această problemă, adăugind că : *„ei au ales cinci bărbați de cei de aici și pe Bariț din Brașov ca să compună statutele să le subștearnă la guverniu spre aprobațiune și să facă pașii trebuincioși ca societatea să intre în viață"*. Ioan Maiorescu n-a aprobat însă această idee a lui Aron Florian, insistînd pentru crearea unei Academii române. Din această cauză, în vara lui 1854, poetul Andrei Mureșanu, cu învoirea donatorilor și a lui Vasici, a scos banii de la casa de păstrare.

La 10 mai, Șaguna înaintează guvernatorului ardelean. Lichtenstein, o petiție scirsă de Ioan Rațiu și adresată de 171 români, prin care îl roagă să le îngăduie a ține la Sibiu o adunare „consultătoare". În răspunsul din 12 iulie 1860, adresat lui Saguna, guvernatorul solicită să afle proiectul de statut al societății. Șaguna, cu ajutorul lui Ioan Pușcariu, G. Bariț și T. Cipariu, alcătuiește un proiect definitiv și-l trimite guvernatorului cu rugămintea „*să binevoiască a-l subșterne Majestății Sale . . . și a mijloci încuviințarea lui cea dorită de o nație*". Primind răspuns favorabil, la 9–12 martie 1861, sînt convocați la Sibiu cei 171 români care au semnat petiția din 10 mai 1860. Adunarea a fost prezidată de Șaguna și au fost aprobate statutele care au fost înaintate la Viena, iar, în septembrie, sosind aprobarea, se convoacă la 23 oct. – 4 nov. 1861, la Sibiu, *„toți inteligenții națiunii noastre, care voiesc a fi membrii Asociațiunii spre a lua parte la inagurarea și deplina constituire a aceleași"* Astfel, au fost încununate de succes strădaniile intelectualilor români, prin înființarea ASTREI, la numai un an de la publicarea actului cunoscut în istorie sub numele de *„Diploma din octombrie"* (1860), prin care Transilvania redevenea autonomă în cadrul Imperiului habsburgic.

IULIAN NEGRILĂ

MEMENTO

PATRIMONIUL CULTURAL NAȚIONAL

Atunci cînd, la 30 octombrie 1974, a fost expus proiectul Legii 63, a ocrotirii patrimoniului cultural național, sfatului țării și întregii națiuni, ni s-a reamintit de albastrul de Voroneț și de gînditorul de la Hamangia, de Maria de Mangop și de ceramica cucuteniană, de tezaurul incomensurabil creat de geniul poporului român în scurgerea mileniilor pe pămînturile românești, străjuite de coroana Carpaților și încinse de brîul Dunării, ni s-a reamintit despre „de unde venim", **adică despre străbuni și despre** „ce vrem să devenim" **și ce vom fi de altfel, adică despre urmașii noștri ai epocii comuniste.**

Patrimoniul cultural național este avuția poporului, înțeleasă în sensul socialist, prin care societatea românească de azi înțelege acele scînteieri de măreție în artă și gîndire, învelite în fragila haină a materiei, atît de perisabilă încît azi, avînd conștiința mileniilor de istorie, ne revine datoria să le protejăm și să le conservăm, gîndindu-ne dincolo de prezentul cotidian, așa cum pagina cărții apără și păstrează gîndul poetului sau așa cum culoarea pe pînză apără pasărea sufletului pictorului. Să ne reamintim de acea mirifică Acropole ateniană, distrusă în evul mediu, de Constantinopelele prădat de cruciați, de monumentul nostru de la Adam Klissi, pe care pașalele turcești îl bombardau cu tunul sau de biblioteca din Alexandria, devenită cenușă, toate nemai fiind azi chiar dacă ar fi putut fi păstrate. Să nu uităm că în secolul nostru s-au ars cărțile lui Goethe, Schiller și Sadoveanu și să ne privim epoca cu ochi limpezi. În această epocă, România Socialistă își proclamă dreptul de a-și apăra valorile culturale – înalt semn de prețuire a lor cu profunde rezonanțe în civilizația lumii.

Secularul Muzeu al Banatului, care adăpostește și păstrează mare parte din avuția culturală a ținutului nostru, e locul unde se întîlnesc în aceste zile toți acei care s-au străduit cu pasiune și sacrificii să apere o parte din avuția culturală a țării. Să-i privim, privindu-ne epoca cu ochi limpezi și să fim mîndri că, în vremea pe care o trăim, s-a promulgat cu înțelepciune această lege, dreaptă pentru noi și pentru viitorul poporului nostru.

FLORIN MEDELEȚ

SILUETE

PEDAGOG ȘI ARTIST

Din [illegible], de la înființarea Facultății de arte plastice din Timișoara, neobositul profesor Aurel Breileanu, pregătește generații de studenți în arta desenului, a culorii și formei. Numit, mai tîrziu, lector și șef de catedră, apoi conferențiar, activitatea sa de pedagog al viitorilor artiști plastici a primit noi dimensiuni...

... Din 1957 pînă în 1960, am funcționat ca profesor de desen, pictură, perspectivă și istoria artelor la Școala populară de artă din Lugoj, apoi am predat aceleași materii de specialitate la Școala specială de muzică și arte plastice din Timișoara, după aceea am trecut în învățămîntul superior.

De atunci pînă în prezent, am muncit pentru creșterea facultății cu cadre didactice capabile și cu o bază materială satisfăcătoare, pentru desfășurarea unui învățămînt la nivelul cerințelor contemporane. Am avut fructuoase schimburi de experiență cu cadrele didactice din București și Cluj, iar, în primii ani, am îndrumat și cercul artistic de la Casa de cultură a studenților, unde am ținut prelegeri pe probleme de artă plastică din diferite perioade istorice. Întîlnesc mulți absolvenți ai facultății de desen în Timișoara, Reșița, Lugoj, Arad, Deva, Alba Iulia, Craiova, unii dintre ei la prima expoziție personală, artiști tineri de care sînt mîndru că au fost și studenții mei. Și studenții actuali deschid expoziții în sala „Lyra" sau la Casa studenților și-i susțin pe măsura valorii lor artistice.

Paralel cu munca de pedagog în formarea cadrelor și viitorilor artiști, desfășor și activitatea mea de creație, eu însumi trebuind să țin pasul cu cele mai noi cuceriri ale artelor plastice contemporane.

DAMIAN URECHE

VIDEOCASETA

MELCII DE AER

În cochilia labirint din Cetate am văzut într-o seară melcii de aer albastru. Asterix. Subsol. Expoziția de forme gonflate a grupului **SIGMA,** al cărei vernisaj a avut loc vineri, 13 decembrie, ora 18, în Bastionul Cetății. Și tot ce urmează ar trebui scris în limba poeților și copiilor, căci tot ce a urmat acelei ore 18, în Galeriile întortocheate, a fost un larg poem de privit, auzit și atins cu mîna. „Tentoculații", ar fi spus poetul dacă ar fi fost acolo, aproape tentacule, asemeni cărnii melcului adică, ori tentația deprivitului.

„Intrați în acest joc cu aerul și cu spațiul care este aerul, a spus criticul care era de față, căci totul e spațiu, chiar și materia : un trunchi de copac este spațiu mai dens decît aerul care-l înconjoară, spațiu fiind și acesta", a mai spus criticul și a cerut tăcere. Apoi s-au stins luminile, baloanele și melcii transparenți au început să-și miște viscerele de lumină albastră, roșie, movă, ori galbenă, undeva sus a început filmul cu melcii alb-negru și cu baloanele alb-negru, pe care copiii le atingeau, le alergau, alungau, alungeau, îmbrățișîndu-le și îmbrățișîndu-se în jocul din orașul prenatal. La sfîrșit, cînd copiii din film au venit jos printre noi, continuîndu-și jocul, am simțit amintirea din orașul neștiut, de dinaintea nașterii, pe numele său vechi labrys, am început să rătăcim alături de copii prin uriașul pîntec și cîntecul a urmat jocului nostru, încolăcindu-se la rîndu-i în melcul-ureche de auzit aerul din jurul melcilor de aer.

Dar drumul melcilor e încîlcit și anevoios pentru cei ce nu sînt nici poeți nici copii, iar în urmă-i doar urma de-argint a trecerii și firul vorbelor pe care l-am pierdut chiar eu.

ARIADNA

ÎN DIMINEŢILE ACELEA PLOIOASE vedeam oameni îndreptîndu-se liniştiţi spre locurile de muncă din oraş şi eram ferm convins că ei nu ştiau nimic despre ceea ce se petrecea la nu mai mult de cincisprezece kilometri de ei. Poate de aceea am scris rîndurile acestea. Şi pentru că toamna continua să fie nemiloasă, miloasă, împotriva firii, toamna devenise un unicat, oamenu mai văzuse aşa ceva. După seceta primăverii, în cursul căreia la Sînmihaiul-German se părea că porumbul stagnează urmară ploile care nu s-au mai oprit pînă azi. Apa freatică face joncţiune cu aceea de la suprafaţă. Lanurile de porumb devin întinse suprafeţe de apă, drumurile ne scufundă paşii, ceaţa şi burniţa umezesc hainele culegătorilor...

ÎN FIECARE SEARĂ SEDIUL C.A.P. devine un comandament, se discută programul de a doua zi, repartizarea judicioasă a braţelor în cadrul acestei situaţii excepţionale. Doar la această oră pot să-i văd pe omeni aşa cum arată ei cu adevărat; dimineaţa, mîinile, straiele, feţele vor fi pline cu pămînt. Sînt necesare atunci şorţurile de plastic, mănuşile de cauciuc. Fără cizme culesul nici nu poate fi conceput.

ACUM! DIN NOU IMPERATIVUL ACUM. Dacă un singur om din brigadă ar lipsi într-o zi, rîndul lui ar rămîne necules. Fiecare braţ îşi are acum preţul, bine definit. Fiecare ştiulete este perfect, mare, bob lîngă bob. O recoltă de zile mari. Şi oamenii se afundă în lan, sparg luciul apei în unele locuri, iar cînd sosesc remorcile încarcă aurul.

„SOSESC REMORCILE. Maşinile se năpustesc în lan tăind drumuri. Abia după asta pot veni remorcile, cînd riscul împotmolirii este mai mic. După tractor rămîn două dîre adînci, în care năvăleşte apa. Întreg orizontul este un duduit ca de explozii continue,

din cauza efortului sporit al acestor uriaşe, puternice maşini, care se înhamă cîte două la o remorcă; am văzut şi cîte trei-patru-cinci-şapte tractoare despotmolind o remorcă. Am văzut coloane de tractoare, cu lanţuri între ele, roţile devenind roţi de moară acvatică şi pulverizînd noroi la cinci metri înălţime. Locurile de unde s-a retras apa sînt cele mai greu de străbătut, cernoziomul aderînd mai puternic, ca o pastă greu de înlăturat. Cabinele sînt mînjite pînă sus. Brigada de mecanizatori se întrece pe sine în remedierea defecţiunilor punînd maşinile „pe picioare" în cîteva ore.

ACUM, LA PAUZA DE PRÎNZ, oamenii ies pe marginea drumului, unde pămîntul e ridicat şi se păstrează un rest de iarbă. Mîinile scot din coşuri hrana rece şi apa, o apă preţioasă de data asta. Un scurt răgaz pentru brigăzile lui Holz, Still ori Lech, pentru tractoriştii Todea ori Purdea. A doua zi îi vezi pe toţi la cules, indiferent de vreme. Îi vezi făcînd haz de necaz, glumind şi rîzînd din te miri ce. N-am auzit în aceste două zile nici o ceartă ori vreo sudalmă la adresa pămîntului.

— Pămîntul este cum este, ăsta e pămîntul n[illegible]ru. E drept că eu de treizeci de ani n-am văzut aşa ceva pe-aici.

A ieşit la cules şi personalul administrativ al C.A.P.-ului. Aud că duminică vor rămîne şi navetiştii în sat, să sporească numărul de braţe tinere.

SITUAŢIE DE EXCEPŢIE PE OGOR, LA SINMIHAI şi în toată partea asta a ţării. Şi este atît de frumoasă recolta, atît de „peste prevederi", încît omul nu se îndură să o lase stihiilor. Eroismul este şi aici cotidian, anonim, de toate vîrstele.

LUCIAN BURERIU

Cu prof. dr. Paul Miclău

(Urmare din pag. 1)

vietică, dar puţin cunoscută în Occident (între timp, a început să pătrundă la noi semiotica anglo-saxonă, iar mai recent cea franceză). În momentul de faţă, principala preocupare o constituie *Tratatul de semiotică* menţionat, pentru care, în afara unor paragrafe mai generale, redactez o parte însemnată din secţiunea consacrată semioticii imaginii poetice.

— Cum se conturează, în concepţia dumneavoastră, această investigaţie?

— În analiza imaginii poetice, disting mai multe nivele de aprofundare semiotică: în primul rînd, o cercetare *structurală* (ilustrată de *Rhétorique générale*, apărută de curînd în versiunea românească), vizînd elucidarea structurii componenţiale şi a relaţiilor elementare contractate de termenii imaginii, apoi o analiză superioară, prin utilizarea semanticii generative transformaţionale, care oferă concepte fundamentale, cum sînt regulile de restricţie, regulile de proiecţii etc. şi, în cele din urmă, o „maturizare" a cercetării cu ajutorul mijloacelor formale (pe o treaptă ceva mai elementară prin elemente de logică formală şi pe o treaptă mai rafinată graţie mijloacelor matematice). În principiu, investigaţia mai recurge şi la un model personal de logică combinatorică. Precizez că nu este vorba de o cercetare în sine, ci că este necesar să i se asocieze, chiar la acest nivel, o *interpretare* a structurilor şi a legăturilor acestora cu alte domenii semiotice. Am lucrat pe texte de Apollinaire şi Eluard şi am experimentat sistemul preconizat cu studenţii.

— Aşadar, vedeţi posibilă o pătrundere a semioticii în didactica universitară.

— În ce ne priveşte, am şi concretizat această posibilitate. Avem la Facultatea noastră un *curs de poetică*, introdus oficial în planul de învăţămînt, iar în planul de perspectivă am inclus şi un *curs de semiotică*. Dat fiind profilul Facultăţii noastre, am încercat să lărgim sfera de aplicare a semioticii, racordînd-o direct la însuşirea limbilor străine şi avem chiar o temă de cercetare colectivă, referitoare la „Semiotica textelor pedagogice şi a textelor de manuale şcolare". După ce semiotica a fost utilizată la diverse cursuri de lingvistică, pot să spun că există, recent, o tendinţă lăudabilă de fructificare a ei la orele de literatură, în cadrul unor cursuri teoretice, a seminariilor de referate, a analizelor de text. De asemenea, unele lucrări practice sînt fundamentate semiotic, mai ales în cadrul secţiei de interpreţi şi traducători, unde se predau elemente de teoria comunicării şi de semiotică a traducerii. În cadrul programului de integrare dintre învăţămînt, cercetare şi producţie vom publica, împreună cu studenţii, o serie de *Caiete de analiză de texte*.

— Dacă viitorii profesori beneficiază, de pe acum, de o pregătire orientată semiotic, este de presupus că se are în vedere prelungirea acestei orientări în învăţămîntul de cultură generală.

— Deocamdată se poate vorbi doar de o utilizare *implicită* a metodelor structurale şi a unor principii de semiotică, deşi ar fi de dorit ca ea să devină *explicită*. Într-o comunicare pe care am ţinut-o anul trecut, la Braşov, am arătat că o abordare teoretică a analizei ar fi profitabilă îndeosebi la clasele de realişti, unde explicitarea este mai uşor de realizat. În orice caz, consider că ar fi util să se introducă la orele de limba română elemente de teoria comunicării, cu aceeaşi îndreptăţire cu care se predă teoria literaturii. De altfel, la această din urmă disciplină, se dau azi numai elemente de retorică clasică, deşi ea poate profita de rezultatele la care a ajuns *Rhétorique générale*. Într-o altă comunicare, ţinută la Craiova, în 1972, abordam relaţia dintre poetică şi predarea limbilor străine, arătînd că poetica şi semiotica permit nu numai relevarea celor mai intime structuri ale textului literar, ci că ele pot contribui la dezvoltarea competenţei şi performanţei poetice. Eu am un fel de concepţie folclorică asupra procesului de creaţie: în orice creaţie există, implicit, un aparat formal care, explicitat, poate fi folosit conştient.

— Fiindcă aţi pronunţat cuvîntul conştient. să deschidem o paranteză în legătură cu antonimul său.

— Există un nivel al inconştientului, lămurit definitiv de psihanaliză. În acest sens, am făcut eforturi deosebite la Facultate, de cunoaştere a tehnicii de cercetare psihanalitică în relaţie cu literatura, organizînd un curs facultativ, cu o durată de doi ani, de psihanaliză, ţinut de dr. Ionel Vianu şi frecventat de cadre didactice şi studenţi. În prezent, avem o echipă de cadre didactice tinere care au urmat cursuri de psihanaliză la Centrul de la Nancy. Unele rezultate le vom valorifica în *Tratatul de semiotică* (îndeosebi în domeniul teatrului şi al biografiei literare). Evident că dacă inconştientul este organizat ca un limbaj (Lacan), înseamnă că şi opera literară, ca limbaj, este în mare măsură un ansamblu de semnificanţi a căror semnificaţie trebuie decodată cu ajutorul psihanalizei. De aceea, cred că unele concepte-cheie ale acestei discipline trebuie utilizate. Precizez că ne interesează mai puţin opera literară ca produs al unor traume îndepărtate din lumea copilăriei (de care ţine cont critica psihanalitică, cea tematică etc.).

— Inconştientă în structura ei simbolică, opera este totuşi produsul unei intenţii...

— Intenţionalitatea este mai curînd o problemă a interpretării efectuate de critică. Întrucît semiotica pe care o practicăm este una preponderent explicativă, ne interesează mai puţin intenţia, realizarea sau frustrarea ei. Fără a nega importanţa personalităţii creatoare sau a condiţionării social-istorice, cred că, la ora actuală, este mai important să realizăm o analiză imanentă. Am şi utilizat recent conceptul de *imanenţă lărgită*, înţelegînd această lărgire ca avînd loc tocmai prin semiotică. Într-adevăr, cred că numai semiotica poate lega universul operei literare de alte universuri semiotice (antropologia, psihanaliza etc.). Am încercat să promovez constituirea unei sociosemantici, prin care opera să fie legată de social nu în mod mecanic, ci prin filierea unor relaţii semiotice din civilizaţie şi cultură. Consider că trebuie făcută o distincţie între *intenţie* şi *angajare*. Într-o sesiune de comunicări, ţinută în această primăvară la Bucureşti, s-a discutat despre determinarea ideologică a operei literare. Principala sarcină a semioticii, la noi cel puţin, este orientarea cercetării spre ideologic, şi, mai ales, spre politic. Există o semiotică a angajărilor politice şi revoluţionare şi ea trebuie explicitată atît ca activitate de cultură, cît şi ca activitate practică. Pentru istoria culturii şi îndeosebi pentru istoria literaturii este interesant să se studieze procesele caracteristice de reinvestire a simbolurilor cu noi semnificaţii, de făurire de noi simboluri, cerute de practica politică şi revoluţionară. Şi mai important este, în epoca actuală, să se lămurească ultimele determinări semiotice ale acţiunilor noastre practice şi politice, precum şi importanţa utilizării conştiente a acestora.

— Situîndu-se, aşa cum precizaţi la începutul discuţiei noastre, între ştiinţele umaniste şi filozofia marxistă, semiotica îşi relevă întreaga importanţă pentru noi în măsura în care izbuteşte să devină un liant între cultural şi ideologic. Tocmai de aceea, vă rog ca, în final să vă referiţi la viitorul acestei discipline la noi.

— Pentru dezvoltarea semioticii româneşti, consider că este necesară o coordonare a eforturilor din partea diferitelor grupuri care lucrează, mai mult sau mai puţin organizat, în diferite centre. Această coordonare o văd realizabilă printr-o colaborare mai strînsă, prin schimburi permanente de idei, prin elaborarea unor lucrări colective, caiete sau volume tematice, care să ilustreze nivelul actual al cercetării din ţara noastră, în contextul internaţional actual. Sînt necesare întîlniri periodice la nivel naţional şi, în acest sens, Facultatea noastră organizează colocviul naţional de semiotică, poetică şi stilistică, despre care am vorbit. Aceluiaşi scop i-ar servi crearea unei societăţi române de semiotică, organism care ar facilita şi participarea noastră la activitatea *Asociaţiei internaţionale de semiotică* cu sediul la Milano.

semiotica marchează epistema zilelor noastre ● azi, corelarea semioticii cu marxismul este mult mai directă ● la Timişoara se practică o semiotică mai strîns legată de aspectele de conţinut ● am fi încîntaţi să profităm de colaborarea „Cercului" timişorean ● ar fi util să se introducă la orele de limbă română elemente de teoria comunicării ● eu am un fel de concepţie folclorică asupra procesului de creaţie ● am încercat să promovez constituirea unei sociosemantici, prin care opera să fie legată de social ● principala sarcină a semioticii este orientarea cercetării spre ideologic şi mai ales spre politic ● există o semiotică a angajărilor politice şi revoluţionare.

EVRIKA!

● Ştiu un scriitor care toată viaţa a bătut pasul pe loc şi acum îşi publică impresiile de călătorie.

● Dacă omul ar muri de mai multe ori, abia atunci ar afla ce-i nemurirea.

● Covorul a devenit zburător, pentru că prea a fost călcat în picioare.

● Universul nu are margini, pentru că „măsura tuturor lucrurilor e omul".

● Melcul e atît de optimist, încît speră să poată depăşi cîndva sprinteneala iepurelui.

● La filmele despre nemurire accesul persoanelor sub 90 de ani este interzis.

● Pînă la ecranul lat a fost un drum lung.

● A şutat cu sete la rădăcina de sus a barei!

ION VELICAN

DOSAR

UN OM CU SUFLET

„Şi atunci i-am spus: Tovarăşu', faceţi, vă rog, ceva cu cîinele, că latră prea tare şi nu ne lasă să ne odihnim. Şi atunci dînsul mi-a răspuns: Păi sigur că latră, că nu-i javră, e ciobănesc. Da, dar ne deranjează, am insistat eu. Şi dînsul a zis că nici lui nu-i convine să-l ţină-n apartament, da-l ţine că n-are un'să-l ţină şi, orice-ar zice vecinii el tot o să-l ţină, că el, ţine la el, adică la cîine, că are suflet, dînsul adică, nu cîinele, şi că el nu-i ca alţii, animal prost, că e foarte inteligent, cîinele adică, şi credincios, iar dînsul nu s-ar despărţi de el chiar dacă ar plăti a mie de amenzi.

Atunci, eu văzînd că dînsul nu vrea, recunosc că l-am ameninţat că-l reclam şi drept urmare, aveţi la dosar certificatul medical, că mi-a sărit de gît şi m-a muşcat, cîinele adică".

„Recunosc că ţin în apartament un căţeluş, un animal de apartament, dar nu e periculos, nu face murdărie — eu personal l-am educat — iar de lătrat nu latră decît cînd nu-s acasă".

„Dînsul lucrează-n tură de noapte, tovarăşe preşedinte".

„Iar de muşcat nu muşcă, n-are putere, şi numai cînd îl enervează cineva. Ce sînt eu vinovat că reclamantul este un om hain, rău la suflet? Animalul simte, vă rog să mă credeţi, simte cînd cineva îl urăşte, şi reacţionează prompt.

E foarte inteligent şi blînd. Pe mine nu m-a muşcat niciodată. De aceea cer daune pentru calomnie".

M. TOPOLNIŢA

UMOR

● Fricosul spune marş şi la iepuri.

● I-a plăcut atît de mult viaţa, c-a mîncat-o şi pe-a altora.

● Cîte unul se împrumută ca să deie înainte, nu să deie înapoi.

● Cînd a auzit că intru la apă, s-a aruncat într-o fîntînă cu vin.

● Calcă-n străchini şi vorbeşte de farfurii zburătoare.

● A-nvăţat la şcoala vieţii să rămînă repetent.

● S-a luptat cu morile de vînt pînă şi-a măcinat nervii.

● Lăudărosul s-a bătut cu pumnu-n piept pînă s-a îmbolnăvit de inimă.

● A fost atita de deştept că a prostit o lume-ntreagă.

VASILE HUŢU

Medicului şi epigramistului Victor Gorşcovăz

Şi-a plasat cu măiestrie
Două fronturi de bătaie:
El, cu bisturiul scrie,
Iar cu epigrama... taie!

UNORA...

Nu toţi sînt plasaţi în locuri
Pe măsura lor în scheme —
Unii ne ridică blocuri,
Pe cînd alţii, doar probleme.

UNUI PLETOS

Păros ca-n ere de-altădată
Mai mult maimuţă decît om,
Te miri de-l vezi mergînd pe stradă
Şi nu sărind din pom în pom!

CATEN POPESCU

La 30 noiembrie 1973 a fost adoptată de Adunarea generală a Națiunilor Unite **Convenția internațională pentru eliminarea și reprimarea crimei de apartheid.** Primul articol al acestei convenții precizează : „ ... **Apartheidul este o crimă împotriva umanității și actele inumane ce rezultă din politica și practicile de apartheid precum și din alte politici și practici asemănătoare de segregare și discriminare rasială ... sînt crime care încalcă normele dreptului internațional, în special scopurile și principiile Chartei Națiunilor Unite și ele constituie o amenințare serioasă a păcii și securității internaționale".**

CE ÎNSEAMNĂ „CRIMĂ DE APARTHEID" ?

Pentru definirea acestei expresii au fost studiate politica și practicile în vigoare în Africa de sud (australă), avînd drept scop dominația unui grup rasial asupra altuia și oprimarea sistematică a acestuia din urmă. Și iată constatările devenite argumentele unei definiții : refuzul dreptului la viață și la libertatea individuală ; atentate grave la integritatea psihică sau mintală, la libertatea și demnitatea membrilor unui grup rasial, prin tortură, pedepse sau tratamente pline de cruzime, inumane și degradante ; arestarea arbitrară și închiderea ilegală a acelor oameni ; impunerea unor condiții de viață destinate distrugerii psihice, parțiale sau totale ; măsuri și legi care împiedică un grup rasial să participe la viața politică, socială, economică și culturală a țării ; privarea de drepturile fundamentale ale omului : dreptul la muncă, dreptul de a forma sindicate, dreptul la educație, dreptul de a circula liber și a-și alege reședința, dreptul la libertatea de opinie și expresie etc., etc.

Încercați să imaginați ceva în plus.

CE ÎNSEAMNĂ APARTHEID ÎN NAMIBIA.

Secretarul general al Comisiei internaționale a juriștilor, Niall Mac Dermot, a declarat : „Situația generală a tot ce înseamnă apartheid în Namibia (Africa de sud-vest) este neschimbată. Namibia a rămas o țară, unde populația autohtonă neagră a fost jefuită de o minoritate albă începînd cu pămîntul și drepturile sale. Apartheidul, așa cum este prezentat de Guvernul sud african, ar fi un sistem avînd drept scop doar menținerea separării între rase. Dacă ar fi numai atît, tot ar fi condamnat. **Dar, în fapt, apartheidul menține între rase asemenea relații, ca și cum albii ar fi stăpînii iar negrii slugile lor.**

Dacă există ceva nou în Namibia (poate motiv de speranță), acest ceva ar fi sentimentul propriei identități pe care poporul namibian l-a regăsit. Ultimii doi ani au fost marcați de o grevă încununată de succes, prin boicotarea pseudo-alegerilor patronate de Africa de sud, prin formarea Convenției naționale în care diferite grupări tribale s-au reunit pentru a crea o Namibie unificată și independentă.

SCURT ISTORIC.

După dezmembrarea Africii în secolul al XIX-lea, Namibia (Sud-vestul Africii) devine (1884) protectorat german. În 1915, o armată de 43.000 de albi sud-africani invadează teritoriul, în cadrul operațiilor militare ale primul război mondial, punînd capăt celor 30 de ani de dominație germană. Uniunea sud-africană a crezut că-și va putea anexa acest teritoriu dar la apelul președintelui W. Wilson, colonia a fost încredințată sub mandat (17 dec. 1929) „majestății sale britanice în numele căreia mandatul va fi exercitat de către guvernul Uniunii sud-africare în scopul asigurării, prin toate mijloacele (și prin puterea acestuia), a bunăstării materiale și spirituale, progresului social al locuitorilor teritoriului".

Guvernul mandatar avea obligația să alcătuiască anual rapoarte care urmau să fie examinate pentru a se urmări respectarea îndatoririlor stipulate. Din 1946, Uniunea sud-africană a pretins ca sud-vestul african să-i fie încorporat ca a cincea provincie, pretinzînd că majoritatea africanilor s-au pronunțat în favoarea anexării. **Din 1949 guvernul mandatar încetează să mai trimită rapoarte** refuzînd să se supună regimului de tutelă stabilit de Charta O.N.U. pentru teritoriile sub mandat și alte teritorii neautonome. Adunarea generală a O.N.U. a respins cererea Africii de sud și aceasta n-a mai insistat. Dar începînd din același an, populația din Namibia trimite 10 reprezentanți în Parlamentul sud-african. **Pe plan economic, Namibia este practic integrată Africii de sud.** Nici măcar nu există statistici distincte. În 1950, Adunarea generală a cerut Curții internaționale de justiție să precizeze statutul juridic al teritoriului. În următorii zece ani, problema a continuat să rețină atenția O.N.U. În 1960 Etiopia și Liberia au deschis acțiune împotriva Africii de sud, cerînd Curții internaționale de justiție să declare că a fost violat mandatul prin aplicarea politicii de apartheid. Africa de sud a obiectat că guvernele celor două țări n-au drept de interpelare, dar în 1962 a fost respinsă această obiecție cu 8 voturi contra 7. A început astfel a doua fază a procesului. În cele din urmă, la 27 octombrie 1966, Adunarea generală, după trei săptămîni de dezbateri, a hotărît să pună capăt **Mandatului** Africii de sud cu 114 voturi contra 2 (3 abțineri și 2 state absente). Patru ani mai tîrziu, Consiliul de securitate, confirmînd abrogarea **Mandatului,** a recomandat țărilor membre să înceteze orice relație cu Africa de sud în chestiunile privind Sud-vestul african (numit din nou Namibia) și a cerut Africii de sud să se retragă din Namibia. În 1971 se răspundea unei întrebări, privind consecințele juridice ale situației create, astfel : „prezența **continuă** a Africii le sud în Namibia fiind **ilegală,** Africa de Sud are obligația să-și retragă imediat administrația din Namibia, și să înceteze astfel să mai ocupe acest teritoriu".

La 11 decembrie 1973 Consiliul de securitate a hotărît în unanimitate să înceteze contactele cu Africa de sud în chestiunile privind Namibia. La 13 noiembrie 1974, Plenara Adunării Generale a O.N.U. a hotărît, cu 91 voturi pentru, 22 contra și 19 abțineri, să suspende participarea delegației regimului Africii de sud la lucrările sale, ca urmare a politicii de apartheid și a ignorării rezoluțiilor și deciziilor O.N.U., prin care s-a cerut, în repetate rînduri, să se pună capăt acestei politici.

POLITICA DE APARTHEID

Guvernul sud-african a aplicat politica de apartheid, pentru a extinde dominația minorității albe (evaluată **în 1970 la 90.658 europeni din totalul de 746.328 locuitori)** și exploatarea resurselor naturale și umane ale țării. Teritoriul este împărțit de o linie numită **„linia roșie",** în două zone principale : una pentru albi, alta pentru negri. În **nordul** liniei se găsesc rezervațiile tribale și **bantustanii** (cele șase „națiuni" africane stabilite într-un raport al faimoasei comisii Odendaal), în principiu autonome ; aici trăiesc numai africani. În **sud** se află zona rezervată albilor sau **„zona poliției",** cuprinzînd toate centrele urbane și minele importante ; aici pot fi văzute și mici lagăre pentru muncitorii africani nestabili care constituie cea mai mare parte a miinii de lucru utilizată de economia albilor. Obligați de lipsa de pămînt și de sărăcie, acești negri își părăsesc locurile natale și caută de lucru, pentru sume derizorii, în „zona poliției". **Pentru a putea rămîne mai mult de 72 de ore într-o zonă urbană, un african trebuie să obțină o autorizație oficială.** Numărul de asemenea autorizații eliberate reprezintă necesarul de mînă de lucru pentru o anume perioadă. **Sistemul muncii pe baza unui contract** nu urmărește decît : să facă față nevoii de mînă de lucru ieftină și să-i mențină pe africani într-o stare de sclavie, prin diferențierea lor politică și socială.

„Dacă știam că situația este atît de rea n-aș fi venit niciodată în această țară ! Dacă știam că audițiile muzicale multirasiale sînt interzise nu m-aș fi aflat aici, deși doream să vizitez Africa de Sud de douăzeci de ani. Credeam că lucrurile s-au schimbat. **În cartierul negrilor de la Johannesburg oamenii trăiesc în condiții umilitoare ...** Aș fi mulțumită și mîndră dacă aș fi expulzată din Africa de Sud pentru că am criticat apartheidul", a declarat cîntăreața de culoare, în vîrstă de 68 de ani, Josephine Baker, în noiembrie 1974.

• • •

Pentru a vă aduce la cunoștință toate acestea ne-am folosit de vol. 6 nr. 1 al revistei trimestriale a O.N.U., consacrate luptei împotriva apartheidului, discriminării rasiale și colonialismului **OBJECTIF : JUSTICE,** precum și de cîteva materiale apărute în ziarul **SCÎNTEIA.**

Traducere și selecție
ANTOANETA C. IORDACHE

COLOCVII INTERNAȚIONALE

Un prieten al poporului român, profesorul portughez Fernando V. Peixoto da Fonseca

Politica țării noastre, de largă deschidere spre toate popoarele lumii, s-a bucurat de o vie simpatie pretutindeni și ne-a cîștigat prieteni pe toate meridianele globului. Printre aceștia se numără și profesorul portughez Fernando V. Peixoto da Fonseca, autor, printre altele, a două importante lucrări despre limba română : **Método Prático de Lingua Romena,** (Lisabona 1944 și 1963) și **Chave dos Exercicios do Método Prático da Lingua Romena,** (Lisabona, 1955). Profesorul da Fonseca este și un activ propagandist al realităților românești, cum o dovedesc conferințele despre limba, literatura și cultura română, ținute în țara sa, ca și expozițiile organizate la Lisabona, avînd ca obiect cartea românească, iconografia marilor noștri poeți, Eminescu, Alecsandri, Coșbuc ș.a.

Acestea sînt motivele pentru care am socotit util să facem cunoscut pe profesorul portughez Fernando da Fonseca unui cerc mai larg de concetățeni decît specialiștii în lingvistică. I-am adresat, ca atare, cîteva întrebări prin corespondență, la care Domnia Sa a avut amabilitatea de a ne răspunde cu promptitudine.

— Domnule profesor, în ce împrejurări ați ajuns să cunoașteți și să vă ocupați de limba română ?

— Eram încă elev de liceu cînd mi-a căzut în mînă un manual de limba română. M-au impresionat anumite asemănări între limba dvs. și propria mea limbă. Mai tîrziu, prin 1943, am asistat la cursurile profesorului Victor Buescu, primul lector de limba română în Portugalia (cu care am rămas apoi buni prieteni pînă la moartea sa, întîmplată în 1971).

— Ați fost vreodată în țara noastră ?

— Da, chiar de mai multe ori. Întîia oară în 1960, la cursurile de vară pentru străini, de la Sinaia, ca invitat al Universității din București. Apoi, în 1967, am participat la cel de-al X-lea Congres internațional de lingvistică de la București ; atunci am vizitat, timp de o săptămînă, frumoasa dvs. țară, cu ocazia excursiei organizate de Institutul român pentru relațiile culturale cu străinătatea. În 1968 am venit din nou în România, la Congresul al XII-lea de Lingvistică și filologie romanică, ce a avut loc tot la București. Aceste contacte cu pămîntul și poporul român m-au făcut să îndrăgesc mult țara soră ; și în această privință am putut constata mai mult decît o asemănare între români și portughezi.

— Ce greutăți ați întîmpinat dvs. personal în învățarea limbii române ?

— Pentru un portughez, cele mai mari greutăți la învățarea limbii române se datorează : marii varietăți de articole, ca și de pronume personale ; schimbărilor fonetice pe care le suferă substantivele pe parcursul declinării, iar verbele, pe cel al conjugării ; părții nelatinești a vocabularului limbii române. Pronunțarea, în schimb, nu prezintă o greutate deosebită.

— Ce știe omul simplu din țara dvs. despre România ?

— Din păcate, nu prea multe. Din ziare, ei cunosc și apreciază politica internațională a României. Cei care se interesează de sport, știu că românii sînt foarte buni la acest capitol. Pe plan cultural, informațiile sînt însă relativ reduse, cea mai mare partea a concetățenilor mei nu știu de pildă că limba română este o limbă romanică.

— Ce dorință ați avea să vă exprimați, domnule profesor, în legătură cu relațiile spirituale dintre cele două țări ale noastre ?

— Personal, sînt în contact cu Institutul Român pentru Relațiile Culturale cu străinătatea, și cu numeroși profesori, mai ales de la Universitatea din București. Dar m-ar bucura să văd lărgindu-se și intensificîndu-se legăturile dintre țările noastre pe toate planurile, și în primul rînd în cel cultural. **Este evident și dorința noastră, a celor din România, la care adăugăm speranța că ea nu va întîrzia să devină o realitate, în interesul ambelor** noastre popoare.

EUGEN TĂNASE

TERRA MAGAZIN

SURPRIZA „EXOTICA". Un oarecare Arthur Keener din Anglia, după un voiaj în Africa Centrală, s-a întors acasă cu un „suvenir", două ouă de struț care, își zicea el, aveau să completeze într-un mod original mobilierul locuinței sale. Zis și făcut. Numai că socoteala pe care ți-o faci în Africa nu se potrivește cu cea din cețosul Albion. Instalînd ouăle pe cămin și plecînd de-acasă pe cîteva zile, la întoarcere pe Arthur Keener l-au întîmpinat doi pui de struț de toată frumusețea ! Între timp, la căldura căminului, ouăle s-au „clocit" singure iar puii de struț au ieșit în lume cu toată încrederea. Acum, A. K. a cumpărat cîțiva metri cubi de nisip pentru noii săi „locatari".

PANCREAS ARTIFICIAL. Numărul bolnavilor de diabet zaharat este în creștere. Deși medicina modernă oferă în permanență noi metode de tratament, de la injecția cu insulină pînă la preparatele antidiabetice administrate pe cale bucală, nici una din aceste terapii nu elimină complet periculoasele oscilații ale glicemiei. Perspective cu adevărat revoluționare se deschid în acest domeniu odată cu realizarea primului pancreas artificial la Universitatea din Ulm. Este vorba de un aparat care reglează proporția de glucoză în sînge după modelul pancreasului sănătos. Organul artificial este alcătuit dintr-un autoanalizator (un gen de minilaborator complet automatizat care dozează în permanență cantitatea de glucoză) un computer care prelucrează parametrii furnizați de aparatul de analiză) și un sistem de pompare dirijat de calculator care împinge în funcție de nevoie, insulina sau glucoza în circuitul sangvin. Obiectivul pe care și l-au propus cercetătorii din Ulm este construirea unui aparat de dimensiuni reduse care să poată fi utilizat de pacient și la domiciliu.

MAIMUȚELE ÎȘI FAC SEMNE. Un grup de cercetători al Universității din Oklahoma (S.U.A.) a ajuns la concluzia că maimuțele (cimpanzeii) pot comunica între ele prin semne speciale pe care și le fac, asemenea surdomuților. „Gesturile" lor sînt studiate cu mare atenție, pînă în prezent fiind depistate 15 semne caracteristice de care cimpanzeii se slujesc în „discuțiile" dintre ei.

NUMAI CÎTEVA „PUNCTE DE ATERIZARE" PENTRU VIRUSURI. Progresele înregistrate în investigarea membranelor celulare la Institutul Max Planck pentru biochimie din München (R.F.G.) îndreptățesc la noi speranțe în ofensiva împotriva virusurilor. Faptul este cu atît mai interesant avînd în vedere că o terapie eficientă nu era posibilă pînă în prezent din cauza necunoașterii modului în care virusurile se atașează de membrana celulară perforînd-o. Studiind comportamentul virusurilor gripei, cercetătorii Hans Georg Heidrich și Gerhard Deutner au descoperit că virusurile nu pot „ateriza" decît în anumite porțiuni la suprafața membranei celulare. Numai reușind să găsească aceste porțiuni slabe în peretele celulei, virusul poate pătrunde în interiorul ei. Concluzia celor doi oameni de știință este pe cît de simplă pe atît de ingenioasă ; pentru a se împiedica accesul virusurilor în interiorul celulei, nu va fi nevoie decît de introducerea în organism a unor molecule-gigant inofensive care preferă de asemenea aceste „puncte de aterizare". Lansate ca medicamente în circulația sangvină aceste molecule ar avea menirea să blocheze prin însăși prezența lor punctele slabe ale celulei făcînd imposibilă „aterizarea virusului".

PANICĂ SUB ÎNALTĂ TENSIUNE. Regicid și sinucidere la albine. Ca expert al Institutului zoologic al Universității din Saarbrücken (R.F.G.) profesorul Geza Altmann a făcut o descoperire ciudată : albinele care zboară sub linii de înaltă tensiune sînt cuprinse de panică, se atacă cu violență între ele ucigînd pînă și matca. Prof. Altmann a verificat această observație introducînd 16.000 albine în zone de înaltă tensiune. Cu acest prilej s-a înregistrat chiar și un gen de „sinucidere", albinele astupînd urdinișul și toate crăpăturile stupului ceea ce are ca urmare asfixierea lor. Deși ezită să deducă din reacția de panică a roiurilor de albine că tensiunea înaltă ar putea avea o influență asemănătoare asupra comportamentului uman, prof. Altmann pledează pentru depistarea grabnică a unor eventuale efecte negative ale cîmpurilor de tensiune de sub liniile de înaltă tensiune asupra organismului omenesc.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. - TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

INDUSTRIA LÎNII TIMIŞOARA

INDUSTRIA LÎNII TIMIŞOARA

Cine doreşte să aibă costum, palton sau pardesiu elegant, solicită întotdeauna stofe produse la „INDUSTRIA LÎNII" din Timişoara. Sînt stofe de calitate superioară, dintre cele mai moderne, rezistente, realizate în desene şi poziţii coloristice atrăgătoare, îmbinate cu mult gust şi rafinament artistic.

„INDUSTRIA LÎNII" produce şi livrează beneficiarilor fire pentru tricotaje şi ţesături în următoarele sortimente :

* Fire poliacril nitrice P.N.A., în proporţie de 100%
* Fire pentru tricotaje din lînă, în amestec cu celofibră
* Ţesături din lînă 100%
* Ţesături pentru costume, realizate din :
  - lînă în amestec cu poliester (tergal)
  - lînă în amestec cu celofibră
  - poliester în amestec cu celofibră (semitergal)
* Ţesături pentru pardesie, realizate din fire de :
  - lînă pură
  - lînă în amestec cu poliester

Deosebit de căutate sînt ţesăturile din fire cardate, pentru sacouri şi pardesie bărbăteşti, realizate de „Industria lînii", într-o gamă variată.

Însuşirea meseriei de textilistă se poate face prin calificare la locul de muncă, cu sau fără scoatere din producţie, ca şi prin şcoala profesională, respectiv Grupul şcolar din Timişoara al Ministerului Industriei Uşoare. La anul vor dobîndi calificarea în diferite meserii practicate în fabrică nu mai puţin de 688 de tinere şi tineri, dintre care 160 prin şcoala profesională, iar 528 prin ucenicie la locul de muncă.

O indiscreţie pentru dumneavoastră :

● Stofele pentru pardesie şi paltoane de damă fabricate la „INDUSTRIA LÎNII" se bucură de multă apreciere în ţară şi peste hotare, materialele respective fiind considerate o adevărată specialitate a casei. Un cadou făcut soţiei, mamei sau altor persoane gingaşe şi care vă sînt dragi este, mai ales la început de sezon rece, foarte bine venit. În funcţie de destinaţie, la magazin primiţi informaţiile de rigoare pentru stofa aleasă.

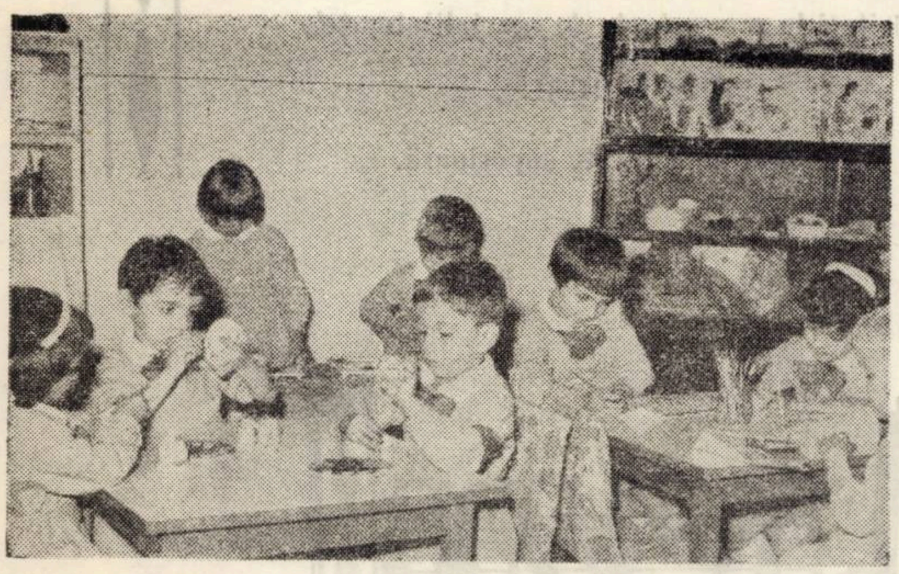

Cu o capacitate de 200 locuri, grădiniţa asigură copiilor personalului întreprinderii un cadru adecvat pentru viaţă şi educaţie. Celor mici le este asigurată servirea mesei de trei ori pe zi, mîncare gustoasă şi consistentă, acordîndu-li-se, la nevoie, şi asistenţă medicală.

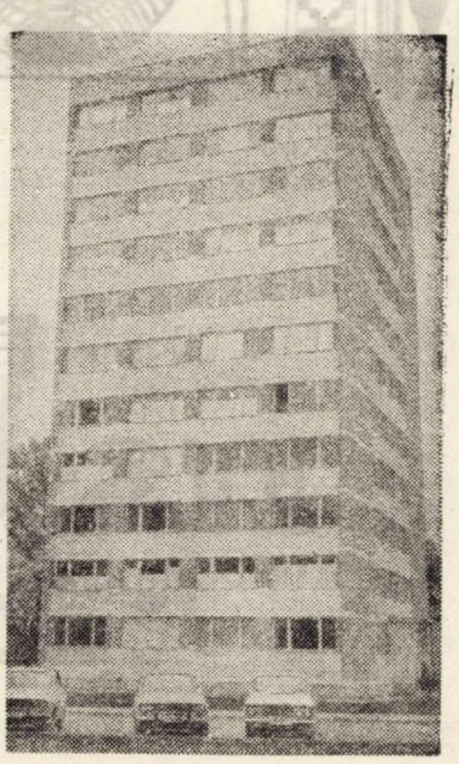

Desfăşurată pe trei grupe, după vîrstă, activitatea copiilor de la grădiniţă priveşte educarea moral-patriotică, educaţia fizică (există săli de gimnastică). Activităţile cu caracter practic au în vedere deprinderea la copii a cunoştinţelor de croitorie, tîmplărie, olărit, artizanat.

Întreprinderea are un cămin pentru nefamilişti cu 460 de locuri, inaugurat abia în luna august 1974, care oferă locatarilor condiţii excelente de viaţă. La dispoziţia membrilor colectivului de muncă stau, de asemenea, dispensarul medical bine dotat şi încadrat cu personal de înaltă calificare, precum şi un staţionar, club muncitoresc, grupuri sociale cu baie, bazin de înot ş.a.m.d.

I.I.S. „FIRUL ROȘU" Tălmaciu-Sibiu

Produce și livrează pe bază de contract

un bogat sortiment în diferite culori:

- AȚE MACRAME
- AȚE COTON PERLE
- AȚE DEGRADE
- AȚE MAȘINĂ
- AȚE MULINEURI etc.
- AȚE BRODERII
- AȚE MULIMEURI etc.

Solicitați la magazinele de specialitate ațele

„FIRUL ROȘU",

ele fiind de calitate superioară.

I.I.S. „FIRUL ROȘU" Tălmaciu-Sibiu

„Firul Roșu" Tălmaciu SIBIU, Piața 6 Martie nr. 2 Telefon 108

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

● Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R. S. România și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timis ●

Serie nouă ● Anul XXV ● 27 decembrie 1974 ● Nr. 52 (356) ● 8 pagini 1 leu ●

REPUBLICA

Istoria fiecărui popor se clădește pe structura unor evenimente de cotitură, pilonii fundamentali ai devenirii sale. Istoria poporului român, lunga noastră istorie, a condensat in numai treizeci de ani, evenimentele unei evoluții fără precedent reușind, la capătul lor, să noteze recuperarea unor veacuri de inapoiere.

Reperele istoriei noastre noi, pe care s-a clădit ceea ce este România de astăzi, sint evenimentele de rapidă succesiune care au urmat Eliberării patriei de sub jugul fascist, la 23 August 1944 : 6 Martie 1945, instaurarea primului guvern democratic, alegerile din 1946, in care cotitura țării era marcată de votul hotărit al clasei muncitoare pentru democrație populară, actul istoric al abolirii monarhiei și proclamarea republicii, la 30 decembrie 1947. La trei ani de la Insurecție, in al doilea an de pace in Europa, România devenea republică și-și consolida fundamentul noii sale istorii democratice, iși intărea independența și suveranitatea statului implinind dorința de veacuri a poporului. Procesul amplu de democratizare a țării, bază sigură a unei dezvoltări libere, putea incepe. La 11 iunie 1948 naționalizarea principalelor mijloace de producție, 1949 — inceputul transformării socialiste a agriculturii, 1950 — primul plan cincinal. Reperele structurii inceputului noii noastre istorii.

La numai optsprezece ani de la proclamarea Republicii Populare Române, la 21 august 1965, țara avea asigurată dezvoltarea necesară trecerii spre o nouă etapă a sa și devenea republică socialistă. Cincinalul 1966—1970 a avut rolul de a consolida construcția socialistă, baza tehnico-materială a noii societăți, hotăritoare pentru ascensiunea sa viitoare — moment marcat de evenimentul istoric al Congresului al X-lea al partidului — 1970 — care deschidea o etapă superioară in istoria țării — edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate.

Istorie densă, istorie de mari prefaceri, care a culminat, in anul treizeci al noii sale deveniri, cu evenimentul major al Congresului al XI-lea al partidului, Congres al intregii națiuni socialiste, care prefigurează treptele României de miine. In anul treizeci al noii sale istorii, intreaga națiune iși asuma unanim calea viitorului său, consfințit de Programul partidului, Carta de aur a țării. In anul treizeci la tribuna celui mai inalt forum al națiunii socialiste, secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU numea etapa imediat următoare : „cincinalul revoluției tehnico-științifice". **afirmind că acest cincinal** „va marca ridicarea României pe o treaptă superioară de dezvoltare, parcurgîndu-se astfel o parte însemnată a drumului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate în România".

Este necesar să rememorăm toate aceste etape ale noii noastre istorii pentru a putea defini cit mai complet noțiunea de REPUBLICĂ, așa cum o înțelege un popor stăpin pe destinele sale, pentru a argumenta că „republica", pentru poporul nostru, nu era o opțiune ci un deziderat ale cărui impliniri se petrec in acești ani, de maximă consistență istorică și că numai o astfel de formă de guvernămint, profund democratică, socialistă, poate asigura dezvoltarea pe toate planurile a ființei națiunii noastre.

Este necesar să rememorăm etapele acestei evoluții și să notăm prestigiul crescind de care se bucură astăzi România in lume, — pentru politica sa înțeleaptă indreptată spre pace și înțelegere intre popoare, politică pe care o poate duce numai pe baza libertății și suveranității țării — pentru a putea înțelege adevărata greutate istorică a evenimentelor politice care au marcat inceputul noii Românii, evenimente care au culminat cu actul istoric de la 30 decembrie 1947 — proclamarea Republicii.

Incheiem apoteotic anul treizeci de la Eliberarea țării de sub jugul fascist, sărbătorind, la 30 decembrie, aniversarea proclamării republicii, prin angajarea fermă a intregului popor in lupta sa cu timpul, pentru devansarea țelurilor propuse, mărturie rămînind noua geografie a țării redimensionată pe coordonatele celor mai inalte aspirații umane.

PAUL EUGEN BANCIU

REPUBLICII

Oriunde mă intorc, mă intilnesc cu tine,
armonios sclipind cu braț alinător,
caligrafie — adincă dezvoltată-n lucruri
și timbru din puritatea acestui popor.

E in surisul tău candoarea minerală,
inrămată sub talpa bobului de
trandafir,
din care zvicnește limpede eternitatea
cristalizată coloană prin care respir.

Oriunde mă intorc mă intilnesc cu tine,
izvor al dragostei și lumină albastră.
urcăm orbita acestui arbore interior
și semnăm impreună, lucidă, fericirea
noastră

ION MĂRGINEANU

Cu prilejul Anului Nou colectivul redacției revistei „ORIZONT" urează colaboratorilor și cititorilor săi LA MULȚI ANI !

OLGA GRECEANU — Nicolae Bălcescu

CONVORBIRI

Școala vieții — școala muncii

● Cu Eroul Muncii Socialiste NICOLAE MĂRCULESCU, prim topitor la Combinatul Siderurgic Hunedoara.

Dimineață pîcloasă de decembrie. La furnalele de 1000 mc e liniște. In biroul secretarului de partid, sosește cel așteptat de mine. Intru direct în discuție.

— Dumneavoastră, tovarășe Mărculescu, sinteți furnalist. Trăiți in preajma furnalelor. Ce inseamnă de fapt meseria asta de furnalist ?

— Dacă vreți, eu vă pot răspunde că meseria de furnalist înseamnă evoluție. Fără evoluție, meseria asta ar dispare. Am fost, pe rînd — incărcător cu lopata, ghiftar, supraveghetor de semiautomate, și acum, nu de mult, simplu martor al încărcării automate a furnalelor. Aș vrea să specific că meseria noastră nu se poate învăța numai din cărți. Se învață din practică, din experiența altora... In altă ordine de idei, la noi procesul tehnologic are un circuit închis. Asta înseamnă o foarte mare atenție. Noi dăm piinea industriei : oțelul și fonta.

— Aș vrea să ne întoarcem în timp și să ne spuneți ceva despre dvs. ?

— In 1940 a murit mama. La cîteva zile, un jandarm a adus un ordin de concentrare pentru tata. Am rămas 5 copii fără părinți. Fiind cel mai mare, am intrat băiat de prăvălie la Ploiești Munceam și învățam să-mi continui cele 7 clase. In 1943 am intrat la Școala de mecanici auto, ucenicie la locul de muncă, la Atelierele DOROBANȚI din București. In 1945 am intrat în U.T.C. Acționam pe tronsonul Basarab — Podul Grand. Din februarie și pînă în mai am lucrat în Bucureștii Noi și Piața Chibrit. In același an am plecat la Agnita — Botorca. Aici, am constituit Brigada I București, tronsonul „Vultur". După 6 luni, am plecat pe Șantierul național de la Bumbești—Livezeni, unde am constituit Brigada a II-a Deva. Menționez că știam unde vine Deva, doar de pe hartă. La 25 martie 1948, îmi aduc aminte, ca astăzi, am plecat la Hunedoara.

— Ce ați făcut aici ?

— Am lucrat o lună de zile, ca brigadier, după care, la inițiativa U.T.C., ni s-a propus să rămînem la furnale. Am acceptat cu toții și astfel am fost angajați la Combinatul Siderurgic.

— Generația noastră, a tinerilor de azi, vrea să afle cit mai multe despre brigadieri, despre elanul, dăruirea și spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă acei tineri minunați ai inceputului de istorie comunistă la noi în țară...

— In primul rînd, organizarea brigăzilor ne-a învățat să muncim și să trăim organizat. Mă bucur pentru faptul că generația mea a ințeles atît de bine — că țara avea nevoie de efortul tineretului. Clădeam o nouă orînduire, ceva nemaipomenit. Simțeam că în jurul nostru, plutea un aer proaspăt.

... Cel mai bun lucru pe care pot să vi-l spun acum e acela că toți colegii mei de brigadă au ieșit oameni pe care societatea noastră, partidul, se poate bizui în orice moment. Oameni căliți în iureșul istoriei. Aș putea să dau prea multe nume și spațiul dv. n-o să ingăduie asta. Nici eu nu-mi pot îngădui să dau 3—4. După cîte cunosc, la Muzeul de istorie a partidului se string documentele cele mai importante ale generației noastre, spre a rămîne o mărturie in plus despre noi. De altfel și ceea ce faceți dumneavoastră constituia tot o mărturie. O mărturie de credință ce vine de la noua generație către noi și invers. Colaborarea aceasta, cît și interesul pe care îl arătați dumneavoastră, generația tînără, e un semn bun, care ne spune nouă, ceva.

— Despre Hunedoara de astăzi se spune că este un vast șantier. Specialiștii și nespecialiștii susțin că Hunedoara face parte dintre acele orașe cu aspect iremediabil de șantier. Dv. ce credeți ?

VALERIU BÂRGĂU

(Continuare în pag. 3)

CODUL PRINCIPIILOR ȘI NORMELOR MUNCII ȘI VIEȚII COMUNIȘTILOR, ALE ETICII ȘI ECHITĂȚII SOCIALISTE

Organizînd și conducînd măreața operă istorică de făurire a socialismului și comunismului pe pămîntul României, Partidul Comunist Român acordă o atenție primordială făuririi unui om nou, cu o conștiință înaintată și înalte trăsături morale, promovării unor raporturi noi între oameni, afirmării depline în toate sferele vieții sociale a principiilor eticii și echității socialiste. Normele și principiile etice ale societății noastre pornesc de la faptul că în orînduirea socialistă a fost lichidată definitiv exploatarea capitalistă, s-a pus capăt inegalității sociale și naționale ; ele se bazează pe proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție, pe principiile de repartiție socialistă, pe egalitate și dreptate socială, pe țelul comun al făuririi bunăstării și fericirii întregului popor.

Aceste înalte norme și principii trebuie să devină codul muncii și vieții, îndrumar de conduită în societate al comuniștilor, al tineretului revoluționar, al tuturor oamenilor muncii din patria noastră.

1. Datoria fundamentală a membrilor de partid, a membrilor Uniunii Tineretului Comunist este de a servi cu credință cauza partidului și poporului, de a pune tot ce au mai bun, întreaga lor energie, capacitate de muncă și pricepere în slujba înfăptuirii Programului Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism. Fiecare comunist trebuie să pună mai presus de orice înflorirea materială și spirituală a patriei socialiste, creșterea continuă a gradului de bunăstare și civilizație ale poporului, afirmarea tot mai puternică a națiunii noastre în rîndul națiunilor lumii.

2. Membrii de partid și membrii Uniunii Tineretului Comunist trebuie să-și însușească materialismul dialectic și istoric – concepția revoluționară despre lume și viață a proletariatului, Programul Partidului Comunist Român, care constituie aplicarea creatoare a marxism-leninismului la condițiile concret istorice ale țării noastre și care dă o perspectivă clară luptei pentru edificarea orînduirii socialiste și comuniste în România.

3. Toți comuniștii trebuie să cunoască și să-și însușească politica internă și externă a partidului și statului, documentele, hotărîrile partidului. Ei sînt datori să fie propagandiști neobosiți ai politicii partidului, să contribuie activ la elaborarea și dezbaterea hotărîrilor de partid și de stat, să lupte cu fermitate și spirit de abnegație pentru traducerea lor în viață.

4. Fiecare comunist este obligat să îndeplinească fără șovăială însărcinările date de partid, să se achite cu înalt spirit de răspundere de toate îndatoririle ce-i revin în funcția ce o îndeplinește, la locul său de muncă, în întreaga sa activitate.

Comunistul trebuie să respecte cu strictețe disciplina de partid – care este aceeași pentru toți membrii partidului, indiferent de poziția pe care o au în societate, de funcțiile și atribuțiile încredințate de partid și de stat. Toți comuniștii trebuie să respecte întocmai normele și regulile muncii de partid, principiile democrației interne și ale conducerii colective – care prevăd discutarea problemelor în cadrul organizat și, totodată, asumarea răspunderii nemijlocite pentru ducerea la îndeplinire a măsurilor adoptate.

5. Constituie o îndatorire sacră, de prim ordin a fiecărui comunist, de a apăra ca lumina ochilor unitatea de monolit a partidului – chezășia îndeplinirii cu succes a menirii istorice a partidului de conducător al națiunii noastre pe calea socialismului și comunismului.

6. Toți comuniștii sînt datori să militeze pentru întărirea continuă a legăturii partidului cu masele, pentru rezolvarea justă a propunerilor și cerințelor oamenilor muncii, pentru unirea eforturilor tuturor celor ce muncesc în lupta pentru înfăptuirea Programului partidului.

7. Membrii partidului, membrii Uniunii Tineretului Comunist, toți oamenii muncii trebuie să manifeste cea mai mare grijă și răspundere pentru dezvoltarea continuă și apărarea proprietății socialiste, de stat și cooperatiste, a avuției noastre naționale – baza ridicării bunăstării întregului popor. Ei trebuie să acționeze pentru gospodărirea cît mai eficientă a mijloacelor și resurselor societății să lupte împotriva risipei de orice fel, a neglijenței în păstrarea și administrarea bunurilor publice, a tuturor manifestărilor de irosire a avutului obștesc.

8. Membrii de partid, membrii Uniunii Tineretului Comunist, toți oamenii muncii au obligația patriotică de a lupta cu toată hotărîrea împotriva furtului din avutul obștesc, a delapidării din proprietatea socialistă, a oricăror sustrageri de bunuri din avuția națională – acte profund antisociale care lovesc în interesele poporului, ale fiecărui cetățean. Ei trebuie să contribuie la formarea în fiecare unitate, la fiecare loc de muncă, a unei puternice și intransigente opinii de masă împotriva unor asemenea manifestări.

9. Membrii Partidului Comunist Român, ai Uniunii Tineretului Comunist, toți cetățenii trebuie să manifeste o grijă permanentă pentru buna gospodărire a pămîntului, apelor, pădurilor, a tuturor avuțiilor și frumuseților naturale ale patriei, să participe activ la acțiuni de protejare a acestora, să lupte hotărît împotriva degradării mediului ambiant.

10. Pentru fiecare comunist, pentru fiecare cetățean, munca este o datorie fundamentală, de onoare. Fiecare trebuie să dea dovadă de o înaltă conștiință profesională, competență, spirit creator, dăruire și pasiune în muncă : totodată, trebuie să manifeste combativitate și intransigență față de manifestările de indisciplină, superficialitate și lipsă de răspundere în muncă.

11. Membrii Partidului Comunist Român și ai Uniunii Tineretului Comunist au obligația să-și perfecționeze necontenit pregătirea profesională și de specialitate să-și îmbogățească permanent orizontul cultural-științific.

12. Apărarea patriei, a cuceririlor revoluționare ale poporului reprezintă cea mai înaltă obligație a membrilor Partidului Comunist Român și a Uniunii Tineretului Comunist, a tuturor cetățenilor țării. Suprema lor îndatorire este de a fi în orice moment gata să apere cu orice sacrificii, chiar cu prețul vieții, integritatea patriei, independența și suveranitatea națională și de stat, realizările socialiste ale poporului român. Orice nesocotire a acestei înalte obligații, orice pactizare cu dușmanul, cu cei ce se dedau la acțiuni sau acte ostile orînduirii noastre socialiste, cu cei ce uneltesc împotriva libertății și independenței patriei, a intereselor vitale ale poporului, constituie trădare față de partid și popor, față de națiunea noastră socialistă și se pedepsește conform legilor țării.

13. Toți comuniștii sînt obligați să apere secretul de partid și de stat, să dea în permanență dovadă de înaltă vigilență și combativitate revoluționară. A furniza unor persoane străine informații care constituie secrete de partid și de stat înseamnă a trăda partidul, a trăda țara, a lovi în interesele întregii națiuni ; cei care se fac vinovați de asemenea acte trebuie să simtă mînia îndreptățită a poporului.

14. Fiecare comunist are înalta îndatorire de a milita pentru întărirea unității moral-politice a poporului, pentru cimentarea prieteniei frățești dintre toți oamenii muncii – români, maghiari, germani și de alte naționalități –, de a lupta împotriva oricăror manifestări de naționalism și șovinism, de a acționa în strînsă unitate pentru propășirea patriei comune, Republica Socialistă România.

15. Comuniștii, toți oamenii muncii sînt obligați să cunoască, să popularizeze și să respecte cu cea mai mare strictețe legile țării, să acționeze în spiritul legalității socialiste, să ia poziție hotărîtă față de orice încercare de nesocotire sau încălcare a legilor Republicii Socialiste România.

16. Comuniștii trebuie să militeze în permanență pentru promovarea în întreaga viață socială a principiilor eticii și echității socialiste, a relațiilor de colaborare și întrajutorare tovărășească, de solidaritate, stimă, încredere și respect reciproc. Ei trebuie să fie dușmani neîmpăcați ai individualismului mic-burghez, ai manifestărilor de egoism, de subordonare a intereselor generale unor interese individuale înguste, ai tendințelor de a pretinde de la societate mai mult decît s-ar cuveni pe baza principiilor socialiste de repartiție.

17. Comunistul trebuie să fie cinstit, sincer, principial și corect, să nu tolereze minciuna, falsitatea, ipocrizia, să combată încercările de inducere în eroare a organelor superioare, a tovarășilor de muncă, sustragerea de la răspunderi și îndatoriri.

18. Comuniștii trebuie să acționeze cu toată fermitatea pentru a preveni și a combate orice manifestare de abuz de putere, orice trafic de influență, tendință de folosire în interes propriu și în dauna oamenilor muncii a unor funcții și munci de răspundere încredințate de societate.

19. Toți comuniștii, îndeosebi cei care îndeplinesc funcții de conducere în viața economico-socială, în aparatul de partid și de stat, în organizațiile de masă și obștești, trebuie să militeze, în spiritul principiilor democrației socialiste, pentru crearea unui climat favorabil exprimării și confruntării libere a părerilor, participării largi a maselor la dezbaterea și soluționarea problemelor, la adoptarea hotărîrilor, la elaborarea și înfăptuirea politicii generale a partidului și statului nostru.

20. Comuniștii trebuie să militeze ca în fiecare colectiv să se instaureze un climat favorabil promovării oamenilor în exclusivitate după contribuția proprie la înfăptuirea politici partidului, la îndeplinirea planului de dezvoltare economico-socială a țării, după comportarea și atitudinea lor politică și morală. Ei trebuie să combată cu hotărîre subiectivismul și arbitrariul în aprecierea și promovarea cadrelor, să ia atitudine fermă împotriva favoritismului, nepotismului, servilismului, a manifestărilor de carierism.

21. Toți comuniștii trebuie să manifeste curaj și inițiativă în lupta pentru promovarea spiritului revoluționar, a noului în producție, în activitatea economică și socială, să acționeze cu hotărîre împotriva inerției, birocratismului, rutinei și conservatorismului, a tot ceea ce este învechit și poate frîna progresul societății noastre socialiste.

22. Spiritul critic și autocritic, combativitatea față de lipsuri și neajunsuri trebuie să caracterizeze pe fiecare membru al partidului, pe fiecare membru al Uniunii Tineretului Comunist. În orice împrejurare, în colectivele de muncă în care lucrează, comuniștii trebuie să promoveze un climat de dezbatere exigentă a lipsurilor, să stimuleze și să creeze condiții pentru formarea și afirmarea unui puternic spirit critic al maselor de oameni ai muncii.

23. Comuniștii trebuie să acționeze pentru ca în fiecare colectiv să se asigure manifestarea liberă a spiritului de inițiativă al maselor, pentru valorificarea experienței și competenței lor, pentru participarea tuturor oamenilor muncii la conducerea activității întreprinderilor și instituțiilor, pentru dezvoltarea și întărirea democrației muncitorești, socialiste.

24. Membrii Partidului Comunist Român și ai Uniunii Tineretului Comunist trebuie să manifeste cea mai înaltă intransigență împotriva concepțiilor de viață burgheze, a influențelor mentalităților lumii capitaliste. Ei trebuie să combată cu fermitate tendințele de căpătuială, parazitismul, înșelătoria, specula și mita, orice forme de obținere a unor venituri ilicite, de însușire prin abuz sau necinste a roadelor activității altora.

25. Membrii de partid, membrii Uniunii Tineretului Comunist trebuie să combată cu toată hotărîrea reminiscențele gîndirii și mentalităților retrograde, să lupte împotriva influențelor ideologiei burgheze, a tuturor concepțiilor care propagă ura, violența și disprețul față de om.

26. Comuniștii au datoria politică și morală de a lupta împotriva teoriilor idealiste, a prejudecăților mistice, a superstițiilor, a oricăror manifestări de obscurantism. Ei trebuie să acționeze pentru înțelegerea științifică de către mase a fenomenelor naturii și societății, pentru înarmarea temeinică a oamenilor muncii cu concepția materialist-dialectică despre lume și viață.

27. Fiecărui membru al partidului, fiecărui membru al Uniunii Tineretului Comunist îi revine o înaltă răspundere în întemeierea relațiilor de familie pe principiile moralei socialiste, ale egalității, respectului, afecțiunii și încrederii reciproce între soți, în îndeplinirea rolului ce revine familiei în creșterea și educarea copiilor, în dezvoltarea continuă a națiunii noastre socialiste. Familia trebuie să fie cea dintîi școală în care copiii să învețe, o dată cu regulile de comportare în viață și societate, prețuirea muncii, devotamentul față de patrie și popor, față de partid și cauza socialismului.

28. Toți comuniștii – părinți, cadre didactice, activiști ai organizațiilor de masă și obștești – au îndatorirea primordială de a asigura pregătirea tineretului pentru muncă și viață, formarea și educarea noilor generații în spiritul dragostei față de patrie și partid, al glorioaselor tradiții de luptă pentru libertate și dreptate socială ale poporului, ale clasei muncitoare și partidului nostru, în spiritul unei înalte conștiințe revoluționare, al principiilor morale socialiste și comuniste, al responsabilității față de prezentul și viitorul națiunii noastre socialiste.

29. Membrii partidului și ai Uniunii Tineretului Comunist trebuie să aibă, în toate împrejurările, o conduită politică, morală și profesională care să le asigure un înalt prestigiu în fața maselor. Prin faptele lor, ei trebuie să fie exemple înaintate pentru toți cei în mijlocul cărora trăiesc și muncesc. Unitatea dintre vorbă și faptă trebuie să caracterizeze pe fiecare comunist.

30. Indiferent de poziția pe care o ocupă în societate, comunistul trebuie să dea dovadă de modestie ; el trebuie să combată îngîmfarea, aroganța, disprețul față de semeni. Comuniștii care îndeplinesc funcții de răspundere în partid, în viața socială în general, trebuie să-și dobîndească autoritatea printr-o comportare morală și profesională exemplară din toate punctele de vedere. Fiecare comunist trebuie să contribuie prin conduita sa în viața politică și profesională, în societate și în familie, la întărirea continuă a autorității și prestigiului partidului în mase, la creșterea rolului său conducător în societate.

31. Membrii Partidului Comunist Român și ai Uniunii Tineretului Comunist, toți cetățenii patriei să dea dovadă, în orice împrejurare, de dragoste fierbinte față de patrie, de demnitate și mîndrie națională, precum și de respect față de alte popoare. Ei trebuie să respingă și să condamne cu cea mai mare fermitate atît exclusivismul național, cît și ploconirea în fața străinătății.

32. Toți membrii partidului și ai Uniunii Tineretului Comunist trebuie să militeze, în spiritul internaționalismului proletar, pentru întărirea prieteniei și solidarității partidului nostru cu toate partidele comuniste și muncitorești, să contribuie la dezvoltarea colaborării frățești cu popoarele celorlalte țări socialiste, la întărirea solidarității cu clasa muncitoare, cu toate forțele progresiste, antiimperialiste din lume, cu mișcările de eliberare națională, cu popoarele care și-au cucerit recent independența, cu toți cei care luptă pentru dreptate socială, pentru progres, cu toate popoarele lumii.

33. Membrii partidului, membrii Uniunii Tineretului Comunist trebuie să militeze cu hotărîre pentru lichidarea din viața lumii contemporane a rasismului, colonialismului și neocolonialismului, a politicii imperialiste de dominare și asuprire a altor popoare de amestec în treburile altor țări, pentru respectarea demnității naționale a fiecărui popor, a dreptului său inalienabil la dezvoltarea liberă și independentă. Fiecare comunist, fiecare cetățean al patriei noastre trebuie să fie luptător înflăcărat pentru afirmarea politicii externe a partidului și statului nostru de promovare a unor relații noi, democratice în viața internațională, a unui climat de destindere, înțelegere și colaborare între națiuni, să și aducă contribuția la cauza generală a socialismului, progresului și păcii, la făurirea unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră.

Adoptînd codul principiilor și normelor muncii și vieții comuniștilor, ale eticii și echității socialiste, Congresul al XI-lea al partidului își exprimă convingerea că traducerea lor în viață va exercita o puternică influență asupra tuturor membrilor societății noastre, va duce la crearea unui nou umanism, care pune pe primul plan omul și, totodată, îmbină interesele particulare cu cele ale întregii societăți, asigură bunăstarea și fericirea fiecăruia, odată cu a întregului popor. Prin aceasta omul se va ridica pe o treaptă superioară de cunoaștere, va putea participa cu adevărat conștient la activitatea poporului de făurire a propriului său viitor liber.

Membrii Partidului Comunist Român, ai Uniunii Tineretului Comunist, toți cetățenii patriei noastre socialiste trebuie să-și facă din aceste norme o călăuză permanentă în activitatea lor politică și profesională, în viața de fiecare zi, să acționeze cu consecvență și fermitate pentru ca înaltele principii de etică și echitate ale socialismului și comunismului să pătrundă tot mai adînc în toate domeniile vieții sociale, contribuind la crearea omului nou, înaintat al societății noastre, la accelerarea mersului înainte al patriei pe calea civilizației comuniste.

Şcoala vieţii — şcoala muncii

(Urmare din pag. 1)

— Mai întîi un amănunt. La naţionalizare, Uzina de Fier avea 3.000 de salariaţi. Asta înseamnă, ca să înţelegeţi dv., numărul de muncitori al unei secţii de nivel mijlociu, ca mărime vorbesc, a marelui Combinat de astăzi. Nu mă sfiesc să vă spun că, combinatul nostru este o mare facultate a muncii, o mare facultate politică. A dat oameni peste tot unde a fost nevoie. Aspectul de şantier, este o mîndrie pentru hunedoreni. Numai aşa au apărut noile furnale, oţelăria electrică, laminorul de 800, cocseria, grupul de laminoare. Hunedoara numără astăzi 7 microraioane. Are Casă de Cultură, Institut de subingineri, Spital, etc. Un lucru rămîne esenţial : *HUNEDOARA CEA NOUĂ ESTE UN ORAŞ ÎNCEPUT DE BRIGADIERI.* De aceea hunedorenii sînt cunoscuţi peste tot drept niste oameni fermi în hotărîrea lor de a lăsa ceva societăţii.

— Nu aţi fost tentat niciodată de transcrierea unei cronici a acelor zile fierbinţi de început ?

— Uitaţi-vă la mîinile mele. Sînt făcute mai mult pentru a participa la facerea istoriei, pe şantiere, la furnale, oriunde e nevoie. Fac ce pot şi antrenez şi pe alţii. Sînt secretar de partid din anul 1958 şi, alături de datoria de a munci, o am şi pe aceea de a organiza munca, activitatea politico-ideologică. Vă spun că nu este uşor de loc. Cea mai mare satisfacţie o ai atunci cînd, învingînd greutăţile, vezi că reuşeşti orice. Exact cum era şi la brigadă. Aici, la furnale, am format oameni care pot oricînd să mă înlocuiască în toate muncile mele. Simt exact ceea ce simte un dascăl.

— Dacă aţi avea o misiune de mare răspundere, pe care trebuie să o daţi cuiva să o ducă la îndeplinire, aţi îndrăzni să o daţi unui tînăr ?

— Da — cu obligaţia de a mă ocupa îndeaproape de el. Cînd am acceptat, deja m-am şi obligat.

— Ne puteţi explica şi nouă ce înseamnă din punctul dv. de vedere expresia foarte des folosită „şcoala vieţii" ?

— Prin şcoala vieţii eu înţeleg şcoala muncii, a culege tot ce e bun din experienţa ta si a altora. A fi receptiv la cele mai noi descoperiri din domeniul ştiinţei, tehnicii şi culturii. Dacă privesc în urmă, îmi dau seama că am atins şi eu cîteva momente ale acestei şcoli.

— Scriitorul Niculae Stoian, apropiat de vîrsta Dv. biologică, numea generaţia brigadierilor : „Carnea şi sîngele acestei epoci". Dacă ar fi să vă „botezaţi" generaţia, ce nume i-aţi da ?

— Nu e cazul să vorbesc despre generaţia mea. Stiu doar că inimile noastre tinere au pulsat atunci cînd a trebuit, împreună cu inima mamei noastre — România. Am umblat prin măruntaiele munţilor luminînd calea cu făcliile lui Filimon Sîrbu şi Vasile Roaită. Cînd ne aflam la Agnita, ploua aşa de tare încît ceea ce construiam ziua, noaptea se dărîma. Ca în meşterul Manole. Văzînd asta, am hotărît să lucrăm şi noaptea. Am lucrat si am învins. Odată, s-a dărîmat un tronson care ne-a izolat de lumea de afară. Un brigadier, Cipea, a luat iniţiativa. Am lucrat flămînzi pînă la 12 noaptea, cînd am răzbit pînă la locul unde ne aşteptau ortacii. A doua zi, la ora 7,30, ne aflam în front pentru o nouă zi de lucru.

— Ce vă place mai mult în România de astăzi ?

— Cel mai mult îmi place la noi garanţia libertăţii ce i se oferă oricărui cetăţean dornic de muncă, interesat de progresul ţării sale. Îmi place că se dă apa vie pentru îndestularea setei de cunoaştere. România e o ţară de şcoli ; un laborator uriaş, unde se împlineşte personalitatea fiecărui om.

OLGA GRECEANU — Luptă medievală

Literatura, umanismul şi viitorul

La ora actuală, revista care reprezintă în străinătate nivelul cercetării literare româneşti este **Cahiers roumains d' études littéraires,** apărut la Editura Univers. Dificultăţile şi riscurile pe care le implică un asemenea statut au fost, în mare parte, depăşite, **Cahiers roumains . . .** reuşind să reflecte principalele tendinţe ale criticii şi teoriei româneşti. Diversităţii caleidoscopice i-a fost preferată în ultima vreme o grupare tematică a studiilor şi articolelor. Notabil în acest sens e numărul doi din 1974, consacrat unei teme deosebit de generoase : **Literatura, umanismul şi viitorul.**

Anvergura temei anunţate transformă tentativa de a organiza un număr centrat, în exclusivitate pe această problematică, într-o întreprindere destul de dificilă. Gruparea articolelor pe cîte un element al relaţiei propuse de tema generală face însă ca spaţiul anunţat, să fie acoperit coerent, cele trei secţiuni ale ciclului interferînd subtil. Abordînd **„Literatura şi iraţionalul"**, articolul lui Jean Starobinski (prestigoasă colaborare a **Caietelor . . .**) lansează de fapt o idee spre cercetarea literară viitoare : aceea a reabilitării iraţionalului din perspectiva unui umanism înţeles în totalitatea accepţilor sale. În **„Reflecţii asupra puterilor literaturii"**, Romul Munteanu oferă un excurs istoric şi o deschidere asupra uneia din cele mai incitante probleme care vizează condiţia şi destinele literaturii : „Ca act creator specific al fiinţei umane, precum şi din necesitatea ontologică a bucuriei estetice, literatura va dura atît cît va dura umanitatea, chiar dacă mijloacele de comunicare sau de lectură vor suferi importante metamorfoze într-un viitor mai mult sau mai puţin îndepărtat". O altă întrebare solicitată în mod necesar de această temă (căreia îi răspunde competent şi la obiect Victor Ernest Maşek) e cea a raporturilor prezente şi viitoare ale artei (respectiv literaturii) cu computerul. Două eseuri (Dumitru Popescu, **Natura, catharsis-ul şi omul,** Octavian Cheţan, **Umanismul şi dificultăţile ambiguităţii teoretice),** aşează dezbaterea problemelor umanismului în spaţiul filozofiei. A treia secţiune a temei, mai diversă, dar nu mai puţin lipsită de interes, include studiul lui J. Rousset despre Russeau şi viitorul teatrului de la Geneva, cel al lui Ion Hobana despre Science fiction-ul românesc şi cu o notă aparte, studiul lui Adrian Marino despre „Topos-ul modern".

Cu acelaşi interes pot fi urmărite rubricile permanente ale **Caietelor . . . : Chronique des traductions, Comptes rendus şi Kaleidoscope,** şi ele centrate în majoritate pe tema generală a numărului. Efortul revistei de a oferi cititorului român un comentariu critic la cîteva recente apariţii editoriale ori revuistice din străinătate ni se pare remarcabil. Am cita în acest sens adnotările lui Adrian Marino la studiul lui Jean Weisenberger despre **Metamorfozele realismului,** ori la revista belgiană **Degrés,** revistă de sinteză cu orientare semiologică, precum şi comentariile lui M. Pop şi Tudor Olteanu consacrate revistelor **Communications şi Tel Quel,** probă încă o dată a efortului **Caietelor . . .** de a intra într-un dialog critic cu cele mai moderne tendinţe ale studiului contemporan al literaturii.

I. PANTEA

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

MARIUS MIRCU
„TRIMIS SPECIAL"
(Din amintirile unui ziarist)
(Editura Cartea Românească, 1974)

Ziarist cu un stagiu de o jumătate de veac în presă, Marius Mircu îndreaptă înspre trecut o privire de reporter. Memoria nu resuscită teritorii subiective îmbibate de emoţii intime şi nici nu recompune lumi apuse. Amintirile unui ziarist sînt publicistică în cel mai pur şi mai bun sens al termenului. În special trăsăturile distinctive ale reportajului aşa-zis „de senzaţie" — specie care a ajuns la maximă înflorire în perioada interbelică şi care n-a fost utilizată totdeauna, cum s-ar crede, exclusiv în scopuri comerciale — pot fi degajate din cuprinsul cărţii Trimis special.

Temele principalelor capitole : Focul cel mare de la Bacău **(incendiile),** Acarul Păun **(accidentul de cale ferată),** Trimis special la un proces de senzaţie **(tîlhăria) etc., deşi au un** caracter oarecum excentric, marginal în contextul social al realităţii, fac parte dintr-o serie, faţă de care devin paradigmatice prin focalizarea atenţiei asupra unei împrejurări precise.

Tarele sociale relevate de Marius Mircu : afacerile societăţilor de asigurare, pe fondul nesiguranţei economice generale, proasta administrare a căilor ferate şi în genere a treburilor obşteşti, labilitatea justiţiei, manevrarea opiniei publice, distracţiile triviale (A fost odată Tîrgul Moşilor) pot fi reduse la un numitor comun : excrocheria.

Cu un deosebit interes se citesc mai ales reportajele-amintiri care se ocupă de personaje care au intrat în bagajul de zicători ca nume proprii desprinse azi de context dar purtătoare ale unei semnificaţii precise şi clare pentru toţi : Mafalda (=pretinsă ghicire a viitorului) şi acarul Păun(=ţap ispăşitor, în sensul mai restrîns : cel mai puţin vinovat plăteşte pentru cei mai vinovaţi). Marius Mircu reconstituie, la modul jurnalistic, deci cu stricta determinare a faptelor şi identităţilor — contextul în care s-au format şi din care ele au absorbi sensul lor, devenind, printr-un proces de transfer metonimic, sinonime ale esenţei unui anume destin.

De fapt, esenţa reportajului este metonimia : reportajele sînt metonimii în act. Nu intrăm, desigur, mai adînc în această problemă : cadrul nu ne-o permite. În orice caz, faptul că, pe lîngă o lectură atractivă şi agreabilă, Trimis special incită şi la unele reflecţii teoretice, constituie un merit al autorului care a utilizat cu inteligenţă, exactitate şi eleganţă o structură stilistică la a cărei cristalizare desigur că a contribuit, alături de mulţi alţi publicişti din trecut. Prin urmare, editarea sau reeditarea unor materiale publicistice de calitate este importantă nu numai pentru istoria culturii noastre, ci şi pentru elucidarea unor probleme de teorie a stilurilor. Pentru a aminti numai în ultimul rînd plăcerea lecturii.

ALEXANDRA INDRIEŞ

RADU SELEJAN :
Ţara curcubeului de piatră
(Ed. Eminescu, 1974)

Poet şi prozator, împrejurare, vom vedea, nu fără consecinţe pentru realizarea cărţii de care ne ocupăm aici, Radu Selejan o f e r ă în *Ţara curcubeului de piatră* (Ed. Eminescu, 1974), o evocare, în imagini caleidoscopice, a istoriei, vechi şi contemporane, a oamenilor şi locurilor din Ţara Haţegului. Iscate, iniţial, dintr-o preocupare jurnalieră, răspunzînd, deci, solicitărilor actualităţii, reportajele lui Radu Selejan rămîn interesante nu doar considerate separat, ci şi prin mixajul, inteligent, al secvenţelor într-un „roman" monografic. Pornind din muzee, de la fişe de lectură ori documente de arhivă, ancheta reporterului trece în cotidian, reînvie peisajul în care vestigiile antichităţii stau alături de construcţiile epocii contemporane, evocă datini, obiceiuri sau se hazardează, pornind de la rezonanţa numelor unor locuri, de la evenimente îndepărtate, în legendă, în basm liric.

Remarcabil rămîne faptul că Radu Selejan — reporterul — nu face din acest periplu în spaţiu şi timp doar o expresie a propriei subiectivităţi, ci încearcă să reconstituie istoria, coordonatele fiinţării unei colectivităţi. Reporterul provoacă dialoguri, mărturisiri — pe care le transcrie fidel, cu grijă pentru autenticitate. Literaturizarea, cîtă există, rămîne în paginile de evocare a evenimentelor îndepărtate. Radu Selejan caută mai ales caractere, încearcă să reconstituie biografii exemplare, să discearnă mobilurile unor fapte, să pătrundă înţelesurile unui gest. Uneori cuvintele, replicile, singure, sînt revelatoare.

LUCIAN ALEXIU

LECTURI ● LECTURI ● LECTURI ● LECTURI

Tezaure monetare din Banat *

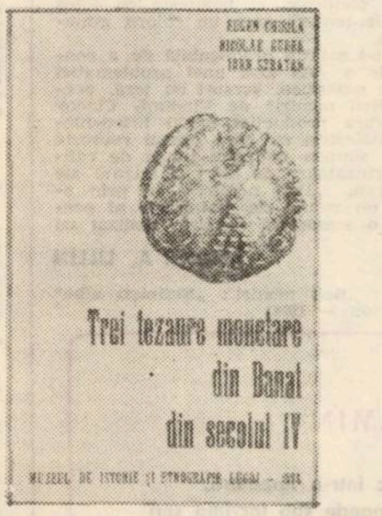

În ultimii ani, activitatea editorială a muzeelor din ţara noastră, cunoaşte o intensificare impunătoare, care, prin valoarea ştiinţifică incontestabilă a celor mai multe lucrări, intră, tot mai pregnant, în conştiinţa publicului, preocupat de diverse aspecte cultural-ştiinţifice privind patrimoniul nostru muzeal. În linia celor mai bune lucrări de acest fel se înscrie, fără îndoială, şi cartea lui Eugen Chirilă, Nicolae Gudea şi Ioan Stratan : **„Trei tezaure monetare din Banat din secolul IV"**, editată recent de Muzeul de Istorie şi Etnografie din Lugoj.

Prima parte a lucrării prezintă descoperirea celor trei tezaure pe monetării şi localităţi de descoperire, iar în partea finală, cartea conţine 35 planşe cu ilustraţia monedelor, din care 24 sînt inedite, neînregistrate în cataloagele existente, precum şi trei hărţi cu : a) localităţile descoperirilor de tezaure, b) localităţi cu descoperiri de piese izolate şi c) centrele de monetării din imperiul roman în secolul IV.

Cele trei tezaure monetare din colecţia Muzeului din Lugoj, **care însumează 2891 monede romane,** unul descoperit la Jupa (Tibiscum) celelalte două la Orşova (Dierna) sînt analizate, pe baza unui studiu camparativ a materialului monetar din cele 32 tezaure şi descoperiri izolate din 52 localităţi din Banat, provenite din restul imperiului roman.

Banatul cuprinde cele mai numeroase tezaure monetare din secolul IV, comparativ cu oricare altă provincie învecinată : Panoniile, Moesiile sau Dacia Ripensis, afirmaţie completată cu o altă remarcă revelatoare : **„O asemenea concentrare de tezaure pe un teritoriu relativ restrîns nu este de altfel cunoscută în nici o provincie a Imperiului"** (p. 87). Larga circulaţie a monedelor romane în Banat în secolul IV, cînd existau restricţii severe în privinţa trecerii monedelor şi efectuării comerţului peste frontierele imperiului roman, învederează, **apartenenţa Banatului la imperiu, în secolul IV, fiind împreună cu o parte din Oltenia un cap de pod al imperiului roman la nordul Dunării, împrejurare de o importanţă vitală pentru menţinerea legăturilor dintre romanitatea din imperiu şi cea din Transilvania şi pentru continuitatea Daco-romană, în Transilvania.** Monedele descoperite în Transilvania provin din zona acestui cap de pod, pătrunzînd acolo pe Valea Mureşului sau pe Valea Oltului ; făcîndu-se, astfel, o permanentă legătură în tot cursul secolului IV între romanitatea din Transilvania şi romanitatea din imperiu (p. 91).

După cum menţionează şi autorii, **„lucrarea de faţă reprezintă un început în cercetarea sistematică a circulaţiei monetare în Banat în secolul IV şi, implicit, a istoriei sud-vestului Daciei, în acest secol".** Precizăm însă că este „un început", întemeiat pe o extrem de bogată informaţie documentară iar concluziile privitoare la continuitatea romanităţii în Dacia sînt contribuţii de importanţă majoră pentru istoria patriei noastre.

AUREL TURCUŞ

*** Eugen Chirilă, Nicolae Gudea, Ioan Stratan, „Trei tezaure monetare din Banat", editată de Muzeul de Istorie şi Etnografie Lugoj — 1971.**

PANORAMIC

RECENT, A AVUT LOC LA ORADEA o prestigioasă manifestare ştiinţifică cu tema : „Poluarea mediului de viaţă şi muncă şi influenţa asupra stării de sănătate a populaţiei" organizată de SECŢIA DE IGIENĂ a U.S.S.M. Filiala Bihor ; Centrul Sanitar antiepidemic judeţean şi Consiliul popular al judeţului Bihor.

În cadrul celor 27 de lucrări aflate pe ordinea de zi, care s-au încadrat în efortul multidisciplinar privind investigarea complexă a efectelor determinate de diverşi poluanţi ai mediului ambiant, cu precădere cele igienice — medicale, lucrările Consfătuirii au marele merit, că de pe poziţiile cunoaşterii, prezentării, interpretării şi dezvoltării realizărilor pe plan mondial, în diverse direcţii, au relevat aspecte specifice, caracterizate printr-o largă amplitudine problematică şi competenţă profesională, vizînd unele aspecte practice imediate cît şi de perspectivă.

La lucrări au participat specialişti din Centrele Sanitare Antiepidemice ale unor judeţe, precum şi din partea Institutului de Medicină Cluj ; Institutului de Igienă şi Sănătate Publică Cluj şi Bucureşti, din partea comisiei teritoriale privind combaterea poluării mediului din cadrul Bazei de Cercetări Ştiinţifice Timişoara a Academiei R.S.R., precum şi un mare număr de Instituţii şi întreprinderi.

UN NOU AUTOR DRAMATIC : Ion Bădărău, premiat la concursul pentru scenarii la Radioteleviziunea română din decembrie 1973, cu piesa **„Poate să ningă"** îşi aşteaptă premiera cu piesa **„Intîlnirea"** la Teatrul Nottara, prin luna ianuarie. Regia Dan Nasta, interpreţi : Gilda Marinescu, Ştefan Radof şi Eugenia Bosânceanu. De notat că Ion Bădărău a debutat în anul 1949, pe scena teatrului din Timişoara, cu piesa **„Flori de măr"**, iar Gilda Marinescu a avut excepţionale realizări pe scena timişoreană.

INVOCAȚIA PATRIEI

Coloană infinită crescută din pămint,
Te-nalți spre veșnicie ca o săgeată-n soare
Și-n virful peste aripi, neabătut de vint,
Se proiectează veacul și lasă semne, doare.

Istorie de jertfe și flăcări din trecut,
Prin inima mea-ți bate, in ritmuri noi, furtuna
Și chipul tău, sub zodii, va da de nentrerupt,
Ca o comoară – ascunsă cu zestrea ta, străbuna.

Lumină primenită cu vis de viitor,
Iți voi rosti cuvintul și-n murmurul din urmă,
Iar prelungirea vremii cu tine o măsor
Spre treptele pe care urcușul nu-l mai curmă.

Cintare avintată a tinereții de-azi,
Iți voi purta ecoul in dragoste și faptă,
Adinc șoptit ca taina din sevele de brazi,
Privindu-ți trunchiul suplu și silueta dreaptă !

NICOLAE ȚIRIOI

ȚARĂ ȘI NUME

Un nume născut in lumină de Țară
Un nume cu lespezi din tril de privighetoare,
Un nume care inalță pașii și nu coboară
Decit pentru veșnicia din izvoare,

Pe un drum curat ca un ochi de pasăre
Timpul are tăria stejarului
Și pe munți se limpezește ziua care e
Sărutul de taină cu piinea soarelui,

Un nume de pace și de lumină
In care visele au chip de om bucurat,
Și omul e o pasăre fără de vină
In țara unde griul are spicul cel mai bogat...

Țară și Nume, fintină peste care stau aplecat
Ca o cumpănă inmugurită de vis,
Aici sorb cerul cel mai curat
Și inima imi este ca un ceaslov deschis...

GEORGE SURU

OLGA GRECEANU — Filozofii la sfat

INCANDESCENȚĂ

Acolo unde timpul devine linie
Așternută dinspre noi vertical
In coloana izvorită din Brâncuși
Spre Decebal devenit statuie
Spre Decebal devenit istorie
Spre Decebal devenit legendă
Ne contopim in sublimul urcuș
Alături de roșul singeriu din viață
Alături de galbenul prins in pirg de august
Alături de albastrul marin al dimineții
Culori răspindite peste veacuri
De incandescenta noastră trecere
Prin coloana infinită a timpului.

VALENTIN TUDOR

CINTEC ȘI PIINE

Coroană de stele ascunde fintina,
coroană de păsări, inima mea.
Aur și sare ascunde pămintul,
miere și brumă.

Dincolo de timp, in vecie
stă ucind ca fericirea, să rămii,
țara mea – cintec și piine –
floare de pace – patria mea !

ELY RADOVAN

ACEASTA-I PATRIA

Pămint pentru cei vii, pentru cei morți, pentru
urmași,
Pămintul din brațe, din timple, din cei nenăscuți,
Pămintul ideilor comuniste care ne fac uriași
Și umani și liberi și nenfrinți,

Piinea, ca unitate de măsură a vieții aceste,
Cite piini valorează un om ? Și cîți oameni
valorează o piine ?
Piinea ținind loc de cunoaștere, cind lumina ei este
Drumul din azi inspre miine,

Timp pentru mine și timp pentru tine și timp
pentru toți
Și incă pentru douăzeci de milioane de eroi,
Și pentru tot atitea milioane de viziuni și de porți
Deschise comunismului in fiecare din noi

Viață lacomă de viață, schimbind umanul in
eternitate,
Munca-i adevărata noastră patrie și-n toți există
Un templu al muncii ; timp pentru toți, și piine
și libertate –
Aceasta-i patria noastră socialistă

M. N. FLORIAN

PREZENȚE LITERARE

„O gamă cuprinzătoare de stări și nuanțe ale sufletului contemporan" *)

Problema care neliniștește mai mult critica de azi : exaltarea romantică a meditației lirico-filozofice. De ce factură este orizontul conștiinței poetice inlăuntrul căruia răsare ea ? In ce raport se află ea față de stilul tradițional și clasic al poeziei noastre ? Care îi sint valențele etice și estetice în cadrul literaturii noastre militante și consecvent umaniste ? In prezența actualului volum de poeme de Vladimir Ciocov, toate aceste întrebări răsar din nou ca justificate — și aceasta cu atit mai mult cu cit poetul se arată pasionat de teme elevate, iubește un limbaj concret, nedespuiat totuși de elemente decorative, și se face ecoul, cu intensități sporite, de afectivitatea sa pasională a tot ce în actuala fază de construire a unei societăți înaintate atestă în conștiința contemporaneității noastre confruntarea vie și tumultoasă între valorile noului și mai-noului. Așadar, confruntat mereu cu frămintările și aspirațiile omului contemporan, poemul lirico-filozofic al lui Vladimir Ciocov conduce către orizontul permanențelor eticii și esteticii societății socialiste de azi, în lupta ei patetică pentru un miine comunist.

Volumul anunță această dramatică esențializare valorică încă din titlul său „Neliniști albe", caracteristic pentru procesul de conștiință pe care îl dezignează prin însăși structura sa lingvistică. Astfel, ca stimul asociat, după terminologia lui P. Giuraud, „alb", pe lingă o tradiție psihocritică precis determinabilă — să amintim titluri ca „Nopți albe", „Doamna în alb" etc. — are aici o dimensiune existențială în plus, contrară încorporării dispoziționale în abstracțiunea confortabilă a poeziei filozofice rupte de realitate. Cu alte cuvinte, prin „alb" valoarea expresivă a lui „neliniști" se îmbogățește cu o notă sufocantă. Dar această notă sufocantă nu are un caracter inexorabil. Ea nu este efectul unei demonii care amenință din afară, ci ea se naște din pasiunea nestinsă cu care poetul de pe „insula zbuciumului" — acesta este titlul primului ciclu de poeme din volum — participă la viață. Să mai adăugăm aci că, semnificativ pentru spiritul sistematic cu care Vladimir Ciocov a alcătuit acest volum, ni se pare faptul că, din chiar pragul său liric, nouă ni se oferă în primul vers al poemului „Viața", o definiție a dimensiunii existențiale a problematicii umane abordate în el : „Zivot je pre svega zbir zelja u zacetka" : „Viața e înainte de toate suma dorințelor din momentul pornirii".

Cu un asemenea enunț fundamental în fruntea sa, volumul **„Beli nemiri"** trezește și cîteva temeri justificate. Oare, prin el, lirica filozofică a lui Valdimir Ciocov nu este amenințată de un anumit fixism tematic ? Am putut doar constata de nenumărate ori cum caracterul ultrapozitiv al mesajului îngustează atit tematica poeziei filozofice cit și tratarea. Totuși, pericolul acesta se ivește numai atunci cînd monolitul sociat al contemporaneității noastre nu a fost **încă** și nu este **încă** suficient investigat de poeții-ginditori ; cînd antagonismele între noul și mai-noul sint îndulcite de pe urma unui cult al metaforei, cu iz tradiționalist, rezultînd din receptarea neselectivă a unor modele din creația marilor lirici ai perioadei interbelice : Arghezi, Blaga, Vinea, așa că problematica zilelor noastre este sufocată de un imagism anacronic, vizibil și pe plan lexical prin numeroasele reminiscențe mioritice, serafice, voivodale și solipsiste. Altfel spus, pentru o adevărată poezie a zilelor noastre, cu frămîntul lor potențial și real specific, se cere poetului mai mult temperament. Acesta, ce e drept, poate să ducă și la stridențe. Totuși, polemica lirico-filozofică se poate menține totdeauna înlăuntrul esteticului, dacă poetul, în dorința-i de a găsi pentru un conținut nou o formă de expresie adecvat nouă, se străduiește în egală măsură să evite atit tentațiile limbajului poetic romantic cit și ideația nudă, cu succedaneul ei : adoptarea pentru poezie a limbajului teoretic. În volumul „Beli nemiri", Vladimir Ciocov continuă lupta pentru demistificarea limbajului său poetic, pe care i-am remarcat-o încă acum cîțiva ani, la apariția volumului **„Lirska putovanja" : „Peregrinări lirice"**. Atunci, în poemele „Suncokradica" : „Hoț de soare" și „Poesma bez reci" : „Cîntec fără cuvinte", s-a observat acea detașare de limbajul clasico-romantic, care i-a permis poetului, pentru întîiași dată în cariera sa artistică, dezlănțuirea unui nou patos, caracterizat prin combinarea de mai multe planuri de idei și volume de sunete. Fraza larg arcuită este urmată de versul monosilabic ; onomatopeea aliterativă se îngemănează cu rejetul, creînd o melodie cînd explozivă, cînd suavă și ondulatorie, de largă vibrație spre deosebire de poezia sa mai veche, pîndită uneori de o anume grandilocvență romantică. Același patos dezlănțuit cu valențe expresive moderne se reîntîlnește și în volumul de azi, în poeme ca „Metamorfoza zelje" : „Metamorfoza dorinței", „Nevreme" : „Netimp", „Mars u dubinu" : „Marș în adînc" etc. Dar, caracteristic pentru bucuria poetului față de puterea expresivă a cuvîntului în sine, este și trecerea lui de la poemul în vers alb la poemul în proză. Astfel, în „Beli nemiri", cele trei cicluri ale secvenței „Bozuri samoce" : „„Ostro nevina", Moja liubav" „More gnevom bremenito" sînt urmate de cele douăzeci și patru poeme în proză ale secvenței „Zemaljske poeme" : **„Poeme pămintene"**, care satisfac în mare măsură apetitul artistic modern al lectorului contemporan. Ar fi dificil să redăm aici analitic fenomenul în întreaga sa vervă de orchestrare structurală, să nu uităm totuși că el este caracteristic în egală măsură pentru receptivitatea acută a poetului față de fenomenul social cît și pentru încrederea sa inalterabilă în om.

Calitățile expresive moderne sus-amintite ale poemelor lui Vladimir Ciocov se pot ilustra selectiv prin cîteva citate. Să ne oprim, de exemplu, la următoarele versuri din „Otvoreno receno: „Spune pe deschis (versurile 5-8). Repetiția în paralelă aduce aici o precizare augmentativă în patru, după care versurile (9-14), repetînd procedeul pe o gamă mai largă, alcătuiesc un splendid portic din vorbe de duh, întrebări și trucaje — rolul parantezelor este semnificativ în acest din urmă sens — prin care larga desfășurare a orației poetice din versurile următoare se revarsă cu deosebit dramatism (versurile 15-19). O asemenea tensiune afectivă, mai mult sau mai puțin deghizată, nu este străină nici altor poeme din volum. Ele nu sînt, prin urmare, fără un subtext afectiv bogat, izvorînd din o profundă emotivitate și, totodată, înțelepciune populară.

În alte poeme, pe lîngă unele naivități fundamentale, captivante ca atare, ne întîlnim cu notele melancolice ale unui spleen modern. Citabilă în acest sens ni se pare mai ales poezia „Reziguirani trenutak". Începutul „Ja sebe sopstvenog..." îndeosebi dăruiește acestei poezii un aspect ușor sofisticat. Cine însă îi poate reproșa aceasta poetului care, evitînd pe cît posibil panta „sentimentelor frumoase", nu se sfiește în colocviile sale să atingă într-o dezbatere colorată de atitudini extrem de diverse problematica comportamentală a omului care, în aspirația spre o comunicare cît mai directă, eșuează jalnic, văzîndu-se astfel în situația de a se salva prin resemnare.

Să mai adăugăm că în volumul **„Beli nemiri"**, setea de bucurii simple a poetului, fără a abuza de mijloace din sfera exoticului, a dat naștere, în vers liber și proză ritmată, unei bogate poezii a mării. Cele opt poeme din ciclul **„More gnevom bremenito"** respiră larg în spațiul înmiresmat de dragoste al litoralului nostru pontic. Și aici, pe lîngă o seamă de mici cochetării, sensibilizate cu mult gust, apar și unele note triste și tragice ca în poezia „Dvejka se kraj mora zaplakala. Dar ceea ce este mai important, tactul poetului este perfect. Astfel, în ciuda reminiscenței shakespeariene cam demonetizate, el evită orice exces romanțos. La fel și în poemele în proză, uneori delicat picturale, el izbutește cu folos să ocolească multiplele tentații spre un colorit minulescian, ce i se oferă.

În concluzie: Evitînd soluția practicabilă de a construi, în tendința de a da glas unei problematici contemporane cît mai autentice, versuri cu teză, poemele din volumul „Beli nemiri" de Vladimir Ciocov se ridică mult deasupra producției medii lirico-filozofice de azi, prin măiestria cu care poetul reușește să capteze în notații simple, nelipsite totuși de rafinament, o gamă cuprinzătoare de stări și nuanțe ale nufletului contemporan. „Beli nemiri", și prin aceasta, se dovedește un volum de maturitate al poetului. Un volum cu o atmosferă unitară, realizat cu mult gust.

ANDREI A. LILLIN

* Vladimir Ciocov : „Beli nemiri : „Neliniști albe" (Poeme — Kriterion — 1974)

Sonia Teofan

POVESTE

Numai ce dărui e-al tău,
Numai ce dai iți rămine,
Și eu te-oi primi,
Chiar dacă-ntr-o lacrimă mare
Au să-ți aducă ochii ;
Chiar dacă intr-o răsuflare
Iți vor aduce, agonizind, șoaptele :
Chiar dacă, din tot ce ești,
Va rămine o poveste...

CĂMIN

Mi-ar place să locuiesc intr-o fereastră,
Ca somnul să-mi fie limpede sub lacrima serii
Și strada să vadă prin mine,
Să locuiesc o fereastră,
Să mă doară dintele cu care mă-nchid,
Legindu-mă de certitudini
Atunci, cind numai aripă sint...
Să mă țintească puștii cu pietrele lor,
Numai ei avind drept să spargă,
Fragil, chipul meu...
Să locuiesc o fereastră,
Prin care, in fiecare zi să fugă Don Quijote
Și trista-i armură să-mi zuruie-n pervaz,
Să locuiesc o fereastră...

TELEVI

DUMINICĂ,

8,30 Deschid... 8,40 Cravatele r... 10,00 Viața satu... și ce nu știm... Bucuriile muzic... 12,30 De strajă p... duminical cu ... Anul sportiv 197... de evocare isto... Viața lui Leonar... Documentar Tv... 18,05 1974 în c... 18,25 Floarea di... 1 001 de seri. 19,... Corespondent pe... artistic. Joc dut... gind. Muzică u... 22,00 Telejurnal. ... sportivă.

LUNI, 30

14,30 Telex. 14... tă nouă. 15,00 E... maghiară. 17,30 ... Tinerețe milenar... '74. 18,40 Eroi ai... tre. 19,20 1 001 d... jurnal. 20,00 Gla... măniei. 20,40 Fi... diul. 22,10 24 de ...

MARȚI, 31

21,00 Telejurna... jocuri populare... Prolog. Dragi n... România mea !... copiii cite un Mo... roportul Revelion... comici, cîntăreți... participă la Reve... 22,23 Obiceiuri d... Festivalul anecd... Fals tratat de... Ghizi : Margare... Colceag, Mihai P... cec, Ștefan Siobo... nescu și alții. 2... cu aeroportul (I)... Peripeții lovele... filmată. 23,13 Dă... roportul (II). 23,2... dotelor (II). 23,2... 23,39 Bucurille în... Cintec și voie bu... lară. Mesajul tovar... CEAUȘESCU, se... ședintele Republi... mânia. 00,00 — 5... cial de Revelion.

MIERCURI,

10,00 — 12,20 P... neață. 13,00 — 14,... tiv. 14,30 Anul ... Tinerețea ca o fi... curajului... 16,30... vești. 17,30 Cuba... tar. 17,50 Farme... Reporter '75 19... 19,30 Telejurnal... tic. Cu Mary I... feeriei (partea I)... să revedeți Co... revelionului. 22,10... 22,20 Cintece de ...

JOI, 2

10,00 — 11,50 P... neață. 13,00 — 15... nuarie. 15,30 ... 17,00 Stele ale b... vanpremieră la u... Misiune imposib... 18,15 Mindru-i cir... 18,45 Copii și fotc... mi-s cintecele tal... 19,20 1 001 de seri... 20,00 Film artisti... pius in lumea f... II-a). 21,10 Dacă... deți ... Selectiun... de Revelion. 22,15...

VINERI,

16,00 — 17,00 M... tă. 17,30 Emisiun... mană. 19,20 1 001... lejurnal. 20,00 B... Film artistic. A... și cit de depart... dans și veselie. ...

SIMBĂTĂ,

10,00 O povest... Film serial Douas... Intermezzo coreg... blul de balet al... nan (R. P. Polo... mentar Tv. 13,05... populare. 13,30 T... nul animat al ... leidoscop cultura... legiob. 15,10 Anu... 16,15 Virstele pei... 17,30 Lumea copi... ții la stema țării... este Clubul T 7... mondial univers... masculin : Romă... priza a II-a). 20,00 Telecenciclo... serial. Un șerif i... căutarea lui Jer... jurnal 22,00 Vă ... gramul de Revel... cus. 22,45 Roman... petrecere.

TELEVI

Realism şi devenire poetică

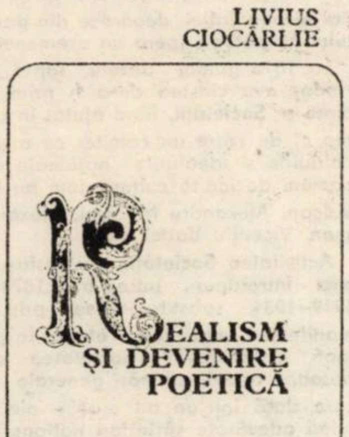

Masă rotundă realizată de revista „Orizont" pe marginea cărţii lui LIVIUS CIOCÂRLIE : „Realism şi devenire poetică", cu participarea lui CORNEL UNGUREANU, VASILE CREŢU, ILIE GYURCSIK, ŞERBAN FOARŢĂ şi CRIŞU DASCĂLU.

CORNEL UNGUREANU : În ansamblul cercetării marxist-leniniste a literaturii, cartea lui Livius Ciocârlie, recent apărută, continuă un şir de dezbateri inaugurînd, în acelaşi timp, un fel propriu de a comenta literatura. Între teoreticienii de azi ca şi între practicienii criticii literare locul lui Livius Ciocârlie mi se pare a fi, azi, cu această carte, pe care mă jenez s-o numesc „de debut", perfect definit. Această masă rotundă este organizată cu scopul de a reliefa caracterul specific al acestei cărţi în cadrul cercetării ca şi în cadrul criticii actuale.

VASILE CREŢU : Am sentimentul că discutăm astăzi una dintre cele mai coerente construcţii teoretice apărute în ultimii ani la noi. Dedicată analizei literaturii franceze de la Balzac pînă la controversatul grup Tel-Quel, cartea lui Livius Ciocârlie „Realism şi devenire poetică" apărută la editura Facla, nu este nicidecum o docilă înmănunchiere a opiniilor predecesorilor despre fenomenul literar francez supus desbaterii, ci, dimpotrivă, dezvoltă firesc, de la o secţiune la alta, o dublă investigaţie ; asupra limbajului literaturii în primul rînd, fiind şi un discurs asupra metodei. Două sînt conceptele care cîştigă spaţiu în cartea lui Livius Ciocârlie : cel de **realism** în diversele lui accepţiuni, şi cel de **poeticitate** în înţelegerea lui contemporană. Dar, aşa cum remarcă autorul, poeticitatea nu e un atribut al literaturii epocii moderne. Dintotdeauna literatura a fost poetică, adică a funcţionat prin autoreprezentare şi diferenţiere. Problema e una de raport. În timp ce în epoca realismului propriu-zis textul, „agent al poeticităţii", era ascuns sub suprafaţa reflectantă a semnului, epoca modernă se caracterizează prin ascunderea oglinzii sfărîmate, dar tot reflectante, textul devenind vizibil. Se poate observa că terminologia critică folosită de Livius Ciocârlie se circumscrie aproape integral arsenalului semioticii. Pentru autor literatura nu semnifică o simplă reflectare a realităţii, aşa cum, cîteodată, se mai afirmă. Aderînd parţial la ideile şi metodologia noii critici franceze cu foarte fine nuanţări asupra teoriilor lui Roland Barthes, Julia Kristeva ; Jean Thibaudeau şi a altora, Livius Ciocârlie nu înţelege literatura doar ca transmiţătoare de semnificaţii, ci în primul rînd ca producătoare de sensuri. Menirea ei nu este de a reproduce mecanic realitatea, ci de a interveni în spaţiul ei şi de a o transforma. De aceea fiecare epocă generează un anumit tip de scriitură.

CORNEL UNGUREANU : Avantajul cărţii lui Livius Ciocârlie constă în primul rînd în coerenţa cărţii, coerenţă realizată din aplicarea unei **metode.** Punctele de plecare ale studiilor sînt, în general cunoscute. Dar **„literaritatea textului"** îl ajută pe Ciocârlie să descopere **momente ale literaturii,** analizate cu o originalitate profundă.

ILIE GYURCSIK : Vreau să aduc cîteva completări, în sensul că această carte, cred eu, nu constituie în primul rînd, „o solidă construcţie teoretică" ; în al doilea rînd, nu foloseşte ceea ce numea Vasile Creţu arsenalul conceptual al semioticii. Vreau să spun, că una dintre calităţile deosebite ale cărţii, mi se pare a fi simţul echilibrului chiar şi în terminologie, faptul că în acelaşi timp face o prezentare critică a unor teorii, vorbeşte despre poetica implicată în textele literare de la clasicism la Tel-Quel şi în acelaşi timp cartea implică ea însăşi propria ei poetică care este complementară, uneori contrară celei pe care o explică. Este implicată şi distincţia a două curente în semiotica franceză contemporană. Pornind de la semnul saussurian, curentul preponderent structuralist este imanent simbolizant, distinge straturi, le dispune apoi în ierarhii pe paliere izomorfe, configurează sisteme mai mult sau mai puţin închise din care subiectul este expulzat sau doar tolerat ca un semn anonim pierdut în mulţimea celorlalte. O semiotică a structurii (doar sintactică si semantică), reprezentată de Greimas, Todorov, C. Bremond, o vreme chiar R. Barthes, pe care Livius Ciocârlie nici nu-i pomeneşte sau îi pomeneşte doar în treacăt. Direcţia opusă a dezvoltat îndeosebi domeniul programatic al semioticii. Raportul dintre semne şi cei care le mînuiesc introduce subiectul în însăşi definiţia semnului (ca de exemplu, cel lacanian) refăcîndu-i unitatea dialectică, unitate mereu compromisă de procesul în care semnele nu sînt doar transpuse ci transformate, negînd ierarhii şi dimensiuni verticale, în virtutea unui subiect angajat conştient în practica textului, un proces ce transformă atît semnele cît şi pe cei care operează cu ele : scriitor şi lector, literatură şi lume. Preluînd în mod critic această viziune dialectică, Livius Ciocârlie configurează un sistem propriu în care sînt demarcate cu o fină ironie ideologiile semioticienilor înşişi, pretenţiile şi iluziile lor. Astfel, textul lui Livius Ciocârlie este el însuşi ideologic, dar într-un sens materialist-dialectic, militant.

ŞERBAN FOARŢĂ : ...Aş spune că această carte ei, da : „ironică", la modul **pince sans rire** şi care are aerul unui eseu aproape confortabil, pornind în genere de la valori de toată lumea acceptate (cu excepţia, poate, a ultimelor două capitole) e dimpotrivă una **incomodă,** în sensul că ne contrariază, ne conturbă în vechile, bunele noastre obiceiuri de lectură... Între altele, ar fi vorba de critica unor concepte : „realism", „poeticitate"..., aceasta din urmă, după Livius Ciocârlie, fiind altceva decît „calofilie", „poetizare", ci un anume mod intim de funcţionare — a textului..., după cum cel dintîi nu este (numai) „reprezentare", „oglindire", „mimesis", „adecvaţie", ci un „dialog" continuu între „textul literar şi textul lumii", „dialog" subsumabil, poate, şi ideii „Juliei Kristeva — de „intertextualitate"...

ILIE GYURCSIK : Noţiunea de „intertextualitate", spune J. Kristeva însăşi, a apărut pentru prima dată în studiile lui M. Bahtin — unul din primii reprezentanţi ai semioticii **literare** moderne. În intertextualitate, textul literar intră în „dialog" cu textul culturii, semiotica devenind astfel, cum remarca la noi H. Wald şi „o teorie critică a culturii".

CORNEL UNGUREANU : Să nu uităm că, la noi, în ultima vreme, au apărut o seamă de texte teoretice, multe de cea mai bună calitate, traduceri ale unor lucrări fundamentale ; s-a ivit însă o discrepanţă între teoreticieni şi „prezentatori". Trebuie să spunem că n-am simţit nici un moment, în această carte, discrepanţa dintre teoreticianul Livius Ciocârlie şi Livius Ciocârlie cel-ce-analizează-texte.

VASILE CREŢU : Mi se pare o calitate esenţială a cărţii (asta à propos de construcţie) faptul că ea nu înseamnează pasiv nişte teorii contemporane, ci reprezintă, prin organizarea ei internă, o inteligentă delimitare faţă de sursele ei teoretice, propunînd o perspectivă originală.

ILE GYURCSIK : Ai dreptate şi în sensul că Livius Ciocârlie nu face o construcţie de tip „savant" cu numeroase subsoluri (deşi Livius Ciocârlie ar fi fost în stare să epateze pe oricine cu aparat critic exhaustiv) ci „un discurs despre text". Cred că aceasta este şi unul din sensurile cărţii.

CRIŞU DASCĂLU : În sensul celor spuse pînă aici, observ că în cultura noastră apariţia unei cărţi, ca aceea a lui Livius Ciocârlie are semnificaţia unui **eveniment.** Este prima carte de semiotică aplicată...

ILIE GYURCSIK : „Aplicată" cum spui, poate şi în sensul studierii relaţiei scriitor — text — lectură, în „pragmatica" textului...

CRIŞU DASCĂLU : Exact. Există o teorie încorporată în text, tot astfel cum, alături de polemica explicită făcută, întotdeauna într-un spirit de f a i r-p l a y se lasă degajată şi o demistificare implicită a orientării structuraliste. În felul acesta, cartea poate prilejui înlăturarea unor confuzii care încă persistă la noi între aceste două orientări, structuralismul dogmatic şi semiotică, cu atît mai mult cu cît cercetării semiotice îi este caracteristică viziunea materialist-dialectică. Citită astfel, lucrarea lui Livius Ciocârlie poate oferi celor interesaţi de semiotică un punct de plecare metodologic, desigur în măsura în care semiotica se pretează la aşa ceva. Aş sublinia apoi şi valoarea recursivă a acestei metode, deci aplicabilitatea ei în sensul invers mişcării acelor de ceasornic şi aceasta întrucît semioticienii sînt suspectaţi că atunci cînd se referă la texte şi le aleg în aşa fel încît să-şi poată aplica teoria.

VASILE CREŢU : Mă întrebam dacă în demersul său teoretic autorul nu porneşte de la concepte spre fenomenul literar.

CORNEL UNGUREANU : Probabil că se merge în ambele părţi. Totuşi o alegere avantajoasă a textelor există.

ILIE GYURCSIK : În acest sens, totul pare să pornească de la un simţ al lecturii pentru a se ajunge la o dozare foarte fină a afirmaţiilor, la producerea unui text.

CRIŞU DASCĂLU : Producerea de texte ar deveni astfel o **practică** semiotică.

ŞERBAN FOARŢĂ : Cred şi eu că, dacă această carte este atît de coerentă, faptul acesta nu se datorează ştiu eu căror modele teoretice date, ori căutării — cu luminarea — a unor texte care să co-respundă aprioric unui mod anume de lectură, celui — să zicem — **telquel-ist...**

VASILE CREŢU : Totuşi, un regim preferenţial în selecţia textelor se simte. Livius Ciocârlie nu-şi propune să discute integral opera unui Balzac, de pildă, ci doar acele secţiuni care, în virtutea demonstraţiei, se circumscriu organic conceptului de „poeticitate". Stăruie, deci, în această modalitate analitică un traiect — i-aş zice — sinecdotic, cu sens de „pars pro toto"...

ŞERBAN FOARŢĂ : ...Voiam să remarc numai atît : un **telquel**-ist n-ar fi catadicsit să scrie în nici un fel despre Balzac sau — oroare ! — Sartre... Ci despre Artaud, despre un Georges Bataille... **A** propos, însă, de aceea ce Ilie Gyurcsik numea „simţul lecturii" la Livius Ciocârlie, eu l-aş numi **simţ al interogaţiei,** ba chiar fervoare interogativă. E vorba de un fel — mereu acelaşi — de-a întreba, de a „soma" un text.

CRIŞU DASCĂLU : El răspunde unei exigenţe de selecţie şi aceea ar fi cea a valorii. E implicat aici şi nivelul axiologic. El se adresează unor texte care ştiu să răspundă unor întrebări şi poate că din punctul de vedere al cititorului curios, ar fi fost interesant să se includă, fie şi într-un apendice un text incapabil să răspundă acestor întrebări.

ŞERBAN FOARŢĂ : De fapt, l-a introdus... Mă refer, între altele, la opera unui André Malraux !

VASILE CREŢU : Nu este vorba de a-l defavoriza cîtuşi de puţin pe Malraux. Livius Ciocârlie pune în relaţie două ipostaze „scriitori revoluţionari şi scriitori despre revoluţie". Malraux este un scriitor despre revoluţie şi nu un revoluţionar faţă de limbaj.

ILIE GYURCSIK : ...Dar demască şi iluziile „revoluţionare" ale unor **telquel**-işti...

VASILE CREŢU : Mie mi se pare extrem de interesantă opinia lui Livius Ciocârlie despre naturalism. Livius Ciocârlie înţelege naturalismul ca o situare a scriitorului înafara obiectului său. În timp ce subiectivitatea romanticului şi gîndirea realistului se aflau în centrul lumii şi o susţineau, în naturalism, gîndirea şi subiectivitatea se retrag din realul care, nemaiavînd liant, intern, se descompune într-o multitudine de fragmente.

CORNEL UNGUREANU : Ideea s-a mai vehiculat într-un anume sens însă este absolut nouă, în acest context. Faptul că Ciocârlie ştie foarte bine literatura franceză nu-mi spune un lucru extraordinar, însă felul în care el redescoperă nişte direcţii şi autori mi se pare absolut remarcabil. Pentru el momentele mari ale literaturii franceze sînt momente ale devenirii în sensul poeticităţii, în sensul formării conceptului de literatură modernă.

ŞERBAN FOARŢĂ : De unde, subiectiv vorbind, şi un anume sentiment nostalgic, dureros — al cititorului, mai cu seamă, căruia îndeobşte îi lipseşte **intransigenţa** unui Livius Ciocârlie, curaju-i de-a ne descuraja cîteva vechii adoraţii : Baudelaire, Apollinaire, ba chiar Malraux... Ceea ce, în sensul bun al cuvîntului, **irită.**

VASILE CREŢU : Cred că „iritarea" aceasta provine şi din altă parte, adică din faptul că autorul ne violentează o sumă de prejudecăţi obligîndu-ne să renunţăm la o atitudine preconcepută faţă de text. El ne convinge într-un fel, fiindcă toate momentele literaturii franceze le filtrează printr-un concept ; conceptul de poeticitate. Una din obsesiile lui Livius Ciocârlie e aceea de a solicita cuvîntului concreteţe şi materialitate amintind astfel de exegeză călinesciană.

ŞERBAN FOARŢĂ : Subtilă observaţie ! De-altminteri, această carte de „studii franceze" implică, mai mult decît ne închipuim, însăşi literatura noastră.

CRIŞU DASCĂLU : Literatura şi pe cei care o cercetează.

CORNEL UNGUREANU : Carte incomodă prin intransigenţa numită aici, **Realism şi devenire poetică** e cartea unui om de ştiinţă şi cartea unui **profesor.** Cercetător, Livius Ciocârlie propune, implicit o direcţie a cercetării, precum şi interpretări solide, cu nimic inferioare celor ce apar aiurea Descins dintre universitari, eseist din categoria unor Sorin Alexandrescu sau Virgil Nemoianu, autorul cărţii ne oferă o sinteză. Şi, de comun acord cu ce s-a afirmat : apariţia cărţii reprezintă, şi cred că cele spuse de noi aici argumentează acest superlativ, un **eveniment.**

REMEMBER

Hora soarelui

Alergam prin lanuri de crini, iar pe colina din faţă veneau rîuri de fete, ducînd pe creştet ulcioare, se înmlădiau în adierea vîntului, se luau de mînă, se roteau în cerc împrejurul meu. Sîntem în hora soarelui, ziceau, unde te duci, surioară ? Pe cine cauţi, singură în toată cîmpia ? Ce fiu de-împărat ţi-a băut liniştea, de te-ai sculat cu zorii-n obraji şi-ai pornit năucă pe mirişti, cu tălpile însîngerate şi ochii aprinşi ? Mă dezbrăcau de veşminte, lăudîndu-mi sînii şi coapsele. Cea dintîi îşi turna ulei de sulfină în palme, şi-mi ungea călcîiele obosite de drum, spunînd cuvinte neînţelese. A doua îmi spăla faţa cu rouă. A treia îmi mîngîia părul cu esenţă de trandafir. Şi-mi aduceau fructe de pădure, miere şi apă neîncepută din fîntîni tăinuite. Toată vara am venit pe urmele tale, ziceau, să te pregătim pentru nuntă.

Apoi trece-n galop călăreţul cu plete negre. Fetele nu se mai văd. Plutesc în văzduhul curat şi înainte mi se arată munţii sticlind argintiu. Acum ninge cu crizanteme. E o tăcere de lume increată, mi se face frig şi mi-e teamă. Atunci tu răsari înalt din zăpezi şi urcăm printr-o vale cu brazi fumegoşi. Ne cufundăm pînă la subţiori în nămeţi, tu mă ridici în braţe, ne prăbuşim în pulberea scînteietoare, ne rostogolim sărutîndu-ne şi rîd fericită, cu toată fiinţa.

Ne punem schiurile, copacii se dau într-o parte, se întunericeşte, înaintăm prin ceaţa albastră.

Cabanierul dormea. Aceasta e camera voastră, a spus. Focul din sobă arde gălăgios, luminînd slab odaia.

Miroase a lemne proaspăt tăiate, a piei de urs şi a cimbru. Vă voi da un ceai de sunătoare şi vin de garoafe, a spus. Iată cupele crinilor din care veţi bea. E un amestec celest. Veţi fi otrăviţi, veţi muri, nu aveţi altă soluţie. Va fi o moarte albă, a spus. Vrem să plecăm am strigat. Dar acela : nu se mai poate. Cineva a zidit uşile şi ferestrele. Vrem să ne întoarcem, am strigat. Dar acela : nu se mai poate, aţi respirat un aer care v-a modificat simţurile. Dacă v-aţi întoarce v-aţi asfixia. N-aţi mai putea trăi în atmosfera de dinainte. Cei ce ajung aici devin nemuritori. Priviţi-mă, stau de zece veacuri aici. Nu m-a vizitat nimeni, nicicînd. Castelul se află pe o stîncă inaccesibilă deasupra tuturor culmilor. Sînteţi singurii care nu v-aţi întors din drum, sau singurii care-aţi răzbit pînă aici. Dumneavoastră eraţi dinainte sortiţi izbîndei. Sînteţi înzestraţi cu sensibilitatea sborului. V-aştept de-o mie de ani să vă predau cetatea.

Nu vrem să bem preparatul, am spus. Dar acela : veţi muri de-o moarte albă, ceea ce înseamnă un alt fel de viaţă. În fiecare seară veţi aprinde farul de coastă, să nu eşueze corăbiile. Aici aveţi compasul, să măsuraţi drumul stelelor. Puteţi ieşi o singură dată pe an, pe Drumul Robilor.

Nu primim înţelegerea, noi am rătăcit drumul. Avem o vilă la mare, sîntem în vacanţă, vrem să plecăm. Dar acela : Prinţesa are în raft creioane şi cărţi. De mîncare nu aveţi nevoie, sînteţi îndrăgostit. Însă în fiecare seară vi se vor aduce două filigene de vin sideral. Dimineaţa fetele cerului vor lăsa lîngă prag cafe cu rouă. Focul nu are moarte.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

ZIUNE

decembrie

...a programului. ...i. 9,35 Daktari. ... 11,15 Ce ştim ...espre... 11,45 ... la Tîrgovişte. ...riei. 13,00 Album ... fişe vesele. 15,20 ... 16,15 Film serial ...ă şi culturală : ... da Vinci. 17,40 ... Universul lor. ...ştiinţa naţiunii. ... grădină. 19,20 ... Telejurnal. 20,00 ...otru. 20,25 Film ... 21,35 Dor şi ...ră românească. 22,10 Duminică

...ecembrie

... Cîntec de via... ...siunea în limba ...ibuna Tv. 17,50 ... 18,10 România ...portajelor noas... ...seri. 19,30 Tele... ...biruitor al Ro... ... artistic : Ase... ...e.

decembrie

... 21,20 Cîntece şi ...,30 Revelion Tv. ...s cîntecele tale, ...1,38 Pentru toţi ... Gerilă. 22,08 Ae... ...lui. Întîlnire cu ... şi balerinii care ...onul Tv — 1975. ... Anul nou. 22,30 ...elor (I). 22,35 ... muzică uşoară. ... Pislaru, Gelu ...şa, Gabriel Ien... ..., Ioana Crăciu... ... Dăm legătura ... 22,59 Telenunta. ... la o nuntă... ... legătura cu ae... ... Festivalul anec... ... Pluguşorul Tv. ...ecare casă. 23,41 ... Muzică popu...

...ului NICOLAE ...etar general al ...t Român, pre... ... Socialiste Ro... ... Program spe...

... ianuarie

...gram de dimi... ... Album distrac... ...ortiv 1974. 15,40 ...re. 16,10 Şcoala ... traistă cu po... ... film documen... ... muzicii. 19,00 ... 1 001 de seri. ...,00 Film artis... ...ppins în lumea ...1,00 Dacă doriţi ...ci vestiţi ai... ...elejurnal. Sport. ...aţă lungă.

...nuarie

...gram de dimi... ... Album de ia... ...ul sportiv 1974. ...etului. 17,25 A... ... nou film serial. ... Sigiliul furat. ... nostru tînăr ! ...afii. 19,00 Dragi ... România mea ! ...9,30 Telejurnal. ... Cu Mary Pop... ...riei (partea a ... doriţi să reve... ... din programul ...elejurnal. Sport.

... ianuarie

...ineu de vacan... ... în limba ger... ... seri. 19,30 Te... ...d — 800. 20,25 ... de aproape... ... 21,25 Muzică, ...0 24 de ore.

... ianuarie

...pe gheaţă. 10,20 ...ezece luni. 10,50 ...fic cu Ansam... ...perei din Poz... ...). 11,15 Docu... ...întece şi jocuri ...ex. 13,35 Dese... ...ră... 14,35 Ca... ...artistic. 14,50 Te... ...sportiv 1974 (V). ...lei. 17,25 Telex. ...r. 18,00 Inscrip... ...8,15 Club T. Ce... ...00 Campionatul ... de handbal ... — Franţa (re... ...30 Telejurnal. ...lia. 20,50 Film ... New York. „În ...e". 21,50 Tele... ...erim din pro... ... Hochus-po... ... şi cîntece de

IUNE

BANATICA

Mihai Haliciu

TREI SECOLE DE LA APARIȚIA PRIMEI ODE CULTE ROMÂNEȘTI

Cînd expansiunea otomană inregistrează în anul 1552 o nouă victorie prin ocuparea Timișoarei, străvechile districte românești ale Caransebeșului și Lugojului se alătură Transilvaniei. Acest fapt constituie un moment cu consecințe pozitive în cultura noastră și se datorește ideilor înnoitoare ale Reformei, care prin sprijinul acordat de principii ardeleni și prin decretarea limbii materne ca limbă de cult, cunoaște o răspîndire largă. Gîndită ca mijloc de luptă împotriva catolicismului, propaganda calvină ce se făcea între români urmărea pe alt plan convertirea, izolarea lor confesională și politică dezbinarea și ruperea de marea masă a poporului român. Receptivitatea și forța de asimilare a cărturarilor transilvăneni și bănățeni, potrivnic așteptărilor, a folosit împrejurările pentru afirmarea pe tărîmul propriei culturi, contribuind prin cartea tipărită în graiul poporului la întărirea conștiinței unității de limbă și neam.

Precedate de manuscrise, tipăriturile românești apărute la Sibiu și Brașov, încă de la mijlocul secolului XVI, se răspîndesc în toate ținuturile locuite de români, vestesc înlăturarea celor slavone și ne așează în aria culturală răsăriteană, ca cei dintîi care și-au temeluit-o pe graiul viu înțeles de întregul popor.

Dacă Coresi simțea în 1561 și mai tîrziu necesitatea justificării pentru tipărirea în „rumânește" și se adresează numai clerului și gramaticilor, traducătorii Paliei de la Orăștie le nesocotesc în 1582, precizînd că ostenelile „le dăruim nouă fraților români" cu îndemnul : „și cetiți și nu judecați necetind mainte că veți cu adevăr afla mare vistieriu sufletesc". Chemarea impresionantă prin nou și cutezantă a dascălului de dăscălie Efrem Zăcan din Caransebeș, ce îmbrățișează întregul neam, a altor doi cărturari, Ștefan Herce din acelaș oraș cu rostiri mari în istoria districtelor românești bănățene și Moise Peștișel din Lugoj împreună rîvnitori în tălmăcirea Paliei și silința lor de a se face înțeleși de toți frații de o limbă, e în sine conștiința unității neamului, mesajul cărții în limba pe care o vorbește, încrederea în o cultură care să-i aparțină. Strădaniile lor

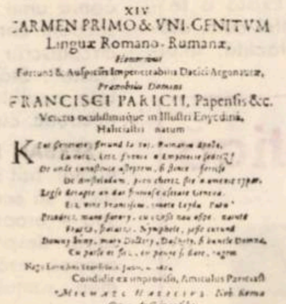

XIV
CARMEN PRIMO & VNI-GENITVM
Linguæ Romano-Rumanæ,
FRANCISCI PARICII, Papensis &c.

sînt continuate cu aceeași rîvnă de urmași vrednici în ale învățămîntului și traducerii, școlile din Caransebeș și Lugoj servind în 1657 ca model pentru organizarea școlii făgărășene.

În Caransebeșul atît de îndelungatelor osteneli închinate culturii românești, se naște la 19 octombrie 1643, Mihail Haliciu, fiul dascălului Mihai. El și-a însușit o cultură vastă umanistă în orașul natal, în Sebeș, Sibiu și la academia din Aiud. Rector mai tîrziu al școlii din Orăștie, căreia îi donează biblioteca sa de 540 volume, pleacă în 1674 la studii în Basel, apoi la Londra, unde e pomenit și în anul 1712.

Din activitatea sa literară ne sînt cunoscute 85 poezii în alte limbi, cărora le adaugă cîteva culegeri de folclor din părțile natale și o odă de 10 versuri, scrisă în românește în 1674 și dedicată prietenului ardelean Francisc Pariz Pápai, care își luase doctoratul în medicină la Basel. Publicată cu caractere latine, ea e cea dintîi creație cultă din literatura noastră, de la apariția ei împlinindu-se 300 de ani.

Exprimarea de sentimente în cîteva versuri și marile greutăți ale începutului, sporite de dificilul metru cantitativ la care recurge, n-au permis desfășurarea liberă a posibilităților sale literare. Dar valoarea odei trebuie căutată în semnificația pe care i-o dă autorul, prin găsirea voită a cuvintelor de origine latină, în alăturarea demonstrativă ulterioară a traducerii latine lîngă textul românesc și însemnarea, ca nobil român din Caransebeș, afirmare fără precedent, ostentativ folosită toate mărturiile conștiinței naționale, a apartenenței la un neam cu care se mîndrește.

Tăria acestor sentimente l-au îndemnat să culeagă poezii din popor și să așeze mai bine de 5 000 de cuvinte latinești lîngă descendentul lor românesc, în dicționarul său cu bună întocmire, scris și el cu caractere latine la sfîrșitul secolului XVII.

Preocupările latiniste manifestate de Mihail Haliciu, mult înainte de începuturile școlii ardelene, ideile ce-l identifică cu Miron Costin, Stolnicul Cantacuzino, cu Dosoftei, contemporani cu el și vrerile cărturarilor din Caransebeș și Lugoj, confirmă că fenomenul cultural național apare concomitent în toate ținuturile românești, că toți împărtășesc același ideal, că au încredere în viitorul pentru care și-au pus sufletul temelie. Și adeveresc pătrunderea culturii europene în conștiința românească, a românilor în conștiința culturală a Europei, atestîndu-și descendența și prezența în istorie.

ION B. MUREȘIANU

DIN ACTIVITATEA SOCIETĂȚII PENTRU CREAREA UNUI TEATRU ROMÂNESC TRANSILVAN

ISTORIE DOCUMENT

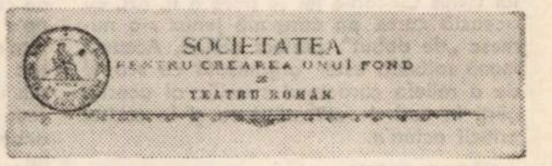

A trecut mai bine de un veac de cînd reprezentanții inteligenței ardelene întruniți la Deva, au hotărît constituirea unei **Societăți** care urma să strîngă fondurile necesare creării unui teatru românesc în Transilvania. Pentru înființarea unei astfel de instituții culturale, românii erau nevoiți să recurgă la înțelegerea și sprijinul material al populației, deoarece din partea statului nu puteau spera un asemenea ajutor.

La 1870 gîndul deveni faptă, iar Iosif Hodoș avu cinstea de-a fi primul președinte al **Societății**, fiind ajutat în conducerea ei de către un comitet ce a unit imboldurile și idealurile naționale ale unor oameni de inaltă cultură cum au fost Iosif Vulcan, Alexandru Mocioni, Alexandru Roman, Vicențiu Babeș ș.a.

Activitatea **Societății** s-a desfășurat, cu mici întreruperi, între anii 1870–1914 și 1919–1934, substituindu-se, prin țeluri și manifestări, mai multor etape. În prima etapă (1870–1895) Societatea a ținut, aproape anual, adunări generale – de fiecare dată într-un alt oraș – ele constituind adevărate sărbători naționale. Între 1895 și 1914, sediul comitetului **Societății** se mută de la Budapesta la Brașov, de unde pornește o largă acțiune îndreptată din ce în ce mai mult spre crearea, în centrele culturale ale Transilvaniei, a unor repertorii și colective teatrale de actualitate și cerință națională.

În anul 1936, **Societatea** se dizolvă ; Activitatea ei rămîne meritorie, întreținînd, prin manifestările desfășurate, o înaltă conștiință națională în limba și arta românească.

Aradul, afiliat și el Societății, a contribuit din plin la cauza Thaliei române și neîndoielnic că documentul inedit ce-l prezentăm (aflat în păstrarea noastră) nu este unicul care a fost pornit de către acest for cultural spre localitățile acestor meleaguri. Scrisoarea pe care o dăm publicității aparține celei de-a doua etape de activitate a **S o c i e t ă ț i i**, fiind adresată lui Vasile Mangra (bine cunoscut în acel răstimp prin rolul însemnat ce-l jucase, la 1892, în desfășurarea cauzei Memorandum-ului) de către profesorul din Brașov Dr. Iosif Blaga, unchiul lui Lucian Blaga. Semnatarul scrisorii, dezvăluie atît statornicia unor relații de respect și trainică amiciție între destinatarul scrisorii și Societate, cît și faptul că fondul se constituia din taxele plătite de către membrii ei. Partea consistentă a scrisorii dezvăluie existența unor dificultăți întîmpinate în solicitarea localurilor necesare ținerii adunărilor precum și amintita **„temere că guvernul (habsburgic) nu va aproba statutele sau cine știe ce condiții va pune Adunarea secțiunilor Astrei și Sibiul..."**

Ultima parte a documentului vine să confirme același viu interes acordat acestei Societăți de către Iosif Vulcan.

FLORIAN DUDAȘ

SOCIETATEA PENTRU CREAREA UNUI FOND DE TEATRU ROMÂN

Dragă Amice,

Te rog acum a te cugeta și la Societatea, a cărui interes ți-a încăldit atât de muli inima și a încasa taxele dela membrii de aici. Eu iți trimisem la timpul său mai multe chitanțe spre a le elibera membrilor. Acelor membri, care nu plătesc taxa pînă în 25 Iunie le va trimite Petrescu bilet de plătire prin poștă.

N-avem unde ne ține adunarea generală. Am cercat în vreo cîteva locuri, fără succes. Poate se va ține la toamnă aici. Pentru viitor avem mai multe invitări.

În chestia modificării statutelor s-a decis să consultăm mai întîiu o conferință, să nu lăsăm răspunderea pentru o așa de mare chestiune. E vorba și temere că guvernul nu va aproba statutele sau cine știe ce condiții va pune Adunarea secțiunilor și Sibiul, la care va mai cuvinta d. Vulcan, va avea a discuta.

Anuarul se tipăresce, dar încet, vai cît de încet.

Salutări cordiale

Cu bucurie,

Brașov, 24. VI. 1902

D. I. BLAGA

MUZICA

RECITAL DE EXCEPȚIE

UN CLIMAT MUZICAL SPECIFIC care a permis, cu aproape 200 de ani în urmă, audierea aici, la Timișoara – la un interval scurt, a premierelor oficiale în Viena imperială – a conferit Cetății și diminutivul cu semnificații de loc peiorative („Mica Vienă"), dimpotrivă, menit a flata potențialul artistic existent ! Un recent recital ne-a reactivat în memorie epoca cînd la Timișoara se puteau recepționa eclatante manifestări – în comparație cu nivelul mediu al orașelor țării – înscrise pe orbita celor mai prețioase genuri – cameral, de operă, simfonic.

Plusul de satisfacție resimțit în această seară s-a datorat audierii unei valori interpretative, crescută și cultivată tocmai în acest climat, într-o anume ambianță perpetuată cu grijă. Reîntoarsă din voiajele sale, la concursurile internaționale – unde ne-a obișnuit să-și rezerve unul din premii ! – iată-ne invitați la un recital de gală, onorați cu o manifestare din re-acelea care se înscriu cu majuscule.

Programul oferit a tins să făptuiască un tur de orizont prin literatura genului : Boccherini, Șostakovici, Bach, Popper, Chopin, Jianu, Paganini. Ne vine greu să etichetăm cu o singulară asețiune stilistică pe solist. Căci ne-a plimbat cu egal har printre vaporoasele dantelării baroce, a coborît apoi în lumea vibrantelor interiorizări, conținută în partituri preponderent reflexive, spre a străluci apoi în cele de virtuozitate.

Un recital mărturisind maturitatea protagonistului care și-a deplasat centrul de greutate de la exponentele unor facile reverențe tehnice, în spre zonele care scrutează dense probleme ale existenței, cum a fost de pildă acel Largo de Șostakovici, admirabil în dramatismul său (cu siguranță cel mai intens moment de artă din întreaga seară), urmat de Nocturna aceea romantică ori de întîiul Arioso.

Celei care a făcut o sărbătoare din recitalul său, acestei speranțe admirabil împlinită, care se numește ALEXANDRA GUȚU – și nu mai puțin partenerei sale, ALLA POPA – întreaga noastră gratitudine.

DORU MURGU

RECORDING

Moda face ravagii și în cazul formațiilor vocal-instrumentale. Ne referim aici la instrumentele la modă. Tocmai ești pe punctul de a crede (din declarații, interviuri, cronici) cum că grupul și-a găsit personalitatea utilizînd o anumită familie de instrumente, cînd iată că se supără flautistul și pleacă la altă formație și nu mai avem folk, ci rock, deoarece se achiziționează cîteva alămuri. Dacă mai intervin disensiuni, din nou se modifică specificul sunetelor emise de formație : rămîn acum doi ghitariști și vreo trei bateriști care transformă totul într-un pitoresc bubuit continuu. Acum unii vor spune că în noua componență s-a cîștigat ceva pe linia s p e c i f i c u l u i, așa că redutabilii muzicieni se grăbesc să copieze cîteva piese folclorice și să se imite pe sine la nesfîrșit în succesul facil de a recurge la comode surse de inspirație. Cînd să exclam că băieții și-au creat, în fine, un stil, vine și moda moog-syntesiser și ceea ce a fost să zicem, cu totul întîmplător „Mugur de fluier", devine Moogur de syntesiser" și de aici altă modalitate, alte explorări, cu alte cuvinte, o luăm mereu de la capăt. Sigur că situația nu este generală, că unele formații pornesc cu maturitate încă din primul moment, căutînd să-și valorifice aptitudinile în compoziția propriu-zisă, fără implicațiile exterioare ale efectelor electroacustice. Formații care își păstrează un constant număr de instrumente aprofundîndu-le calitățile și făcînd o componistică oarecum detașată de instrument, de posibilitățile aleatorice ale acestuia. Și pentru că nu poți avea încredere în constanta stilistică a unor grupuri, se nasc acele înregistrări întîmplătoare, de studio, cu oaste de strînsură, cu orchestre de acompaniament. Sătui de improvizații și virtuozitate ne îndreptăm atenția spre cavalerii melodiei inteligente, cultivînd egal cantabilitatea și instrumentismul, realizînd sinteze de bun gust și probe de indiscutabilă vocație.

L. B.

SILUETE

PROFESORUL DE LIMBA ROMÂNĂ

La b[illegible]ul de 10 ani de la absolvire, unde ne-am revăzut colegii seraliști și profesorii de la liceul „C. D. Loga", cu o boare de nostalgie, cu un val de admirație, coincidența a făcut să sărbătorim și împlinirea a 60 de ani de viață a celui mai iubit dascăl al nostru, profesorul de limba și literatura română, TRAIAN TURCU.

Un munte cu priviri de vultur, Traian Turcu își strunea vitalitatea printr-o rară căldură și eleganță a cuvintelor, printr-o știință specială de a-și apropia elevii, de a-i iniția și introduce în tezaurul literar național. Dacă, în vreo clasă, exista un talent în devenire, profesorul se apleca asupra versului stîngaci, asupra unei metafore în germene. Biografia unui scriitor, destinul unei opere, motiv de intrare analitică în viață și litere; profesorul se aprindea, iar clasa devenea un singur timpan, un buchet aprins de emoție. Un fin îndrumător în cunoașterea limbii române, un dascăl, pe care nu-l poți uita. Sobrietatea sa te îndeamnă, privirea sa te obligă să-nveți ! De 40 de ani, profesorul scrie el însuși o poezie de înaltă ținută și avînt metaforic de nivelul unor poeți tradiționali ; ceea ce aș sugera editorilor e doar o atenție către acest creator în tăcere, ajuns la vîrsta marilor zăpezi. Pentru că generații întregi s-au hrănit din cuvintele înflăcărate ale sale, iar o rază a poeziei pe care o cultivă, ar spori tezaurul cultural al acestei părți de țară.

DAMIAN URECHE

THALIA

PATRU DRAMATURGI PATRU PIESE"

În acest an la Editura „Dacia" (Cluj) a apărut în traducerea lui Al. Pezderka și George Timcu, un volum de piese de teatru considerate reprezentative pentru dramaturgia contemporană din R. P. Ungaria. Volumul, închinat aniversării a 30 de ani de la eliberarea țării vecine și prietene de sub jugul fascist (4 aprilie 1975), reunește patru piese ale unor autori care, prin perioadele și tematicile abordate, oferă cititorului o imagine de ansamblu asupra tendințelor creației dramaturgice în Ungaria de astăzi. Este vorba, concret, despre : „Galileo Galilei", de Mémeth László, „Balul puricilor" de Illiés Gyula, „A unsprezecea poruncă" de Mesterházy Lajos și „Cimitirul ruginei" de Fejes Endra.

Prezentările, scurte, ce preced fiecare dintre piesele enumerate conțin argumentele selecției operate de traducători : „Pentru piesa „Galilei", scrisă în 1953, **Németh László** a fost distins cu premiul de stat „Kossuth" ; **Illyes Gyula** distins de două ori cu premiul de stat pentru meritele sale, este cunoscut, în egală măsură, ca poet, prozator, sociolog și dramaturg ; pentru piesa „A unsprezecea poruncă" scriitorul (**Mesterházi Lajos**) a fost distins cu premiul literar „Jozsef Attila", Romanul „Cimitirul ruginei" de la care pleacă piesa cu același nume (de **Fejes Endre**) — apărut în 1962 a stîrnit una dintre disputele cele mai înverșunate din literatura maghiară de după eliberare".

Prin însăși ideea care a generat apariția acestei cărți, prin calitatea traducerii și selecția operată, volumul de teatru în discuție se constituie ca un act de cultură pe care l-am dori cît mai des prezent în viața noastră literară.

ANTOANETA C. IORDACHE

PLUGUȘORUL

Ia minați, feciori, minați,
Pe la case colindați,
Și aproape și departe,
Dați autograf pe-o carte,
Și minați tare, colega,
Cu Pegasul de pe Bega,
Ce-a primit pe-această cale
Și premii naționale,
Dar minați, căci trece anu',
Și ne-ndeamnă Arieșanu
Să fim scriitori titani
La anul și la mulți ani,
Ia mai minați măi flăcăi,
Hai, hăi !

Închinați cu grație
Pentru — Asociație,
Să avem succese multe
Și multe cărți apărute,
Noi pegași să se ridice,
Precum Dumbrăveanu zice,
Închinați cîte-un acont,
La revista „Orizont",
Ca, în anul care vine,
Să fie mai la-nălțime,
Să fie bună ca zorii,
S-o iubească cititorii,
Ia mai minați măi, flăcăi,
Hăi, hăi !

Închinați în noul an,
Cu Cerneț și Velican
Să le urăm sănătate,
Și condeie inspirate,
Și cărți mari, cît un imperiu
Lui Banciu și lui Bureriu,
Vinuri bune și elan
Pentru Teo și Damian,
Să mai bea din acest val
Șerbănescu și cu Deal,
Dar minați, că trece anu',
Și ne-nțeapă Ungureanu,
Ia mai minați măi, flăcăi,
Hăi, hăi !

Și aduceți noi ovații
Că sosesc cele trei grații,
Să ne fie dulce rima,
Simlovici, Iordache, Dima
Închinați cu mina dreaptă,
Că Jebeleanu așteaptă,
Închinați și cu cea stingă,
Cu cei doi poeți Dolângă,
C-a sosit un vin de preț
Cu Melnic și cu Babeți,
Ne-a venit și-un vin sălciu
Cu Ciocov și Alexiu,
Ia mai minați măi, flăcăi,
Hăi, hăi !

Beți avînt din scoarță-n scoarță,
Cu Dorcescu și cu Foarță,
Brazi de bucurie ard
Cu Franyo și cu Liebhard,
Închinați un imn naturii,
Să-i urați și editurii
Ca în anul care vine
Să ne publice mai bine,
Să mai facem o urare
La confrați pe la ziare
Să se-audă-n toată țara
Prin radio-Timișoara
Închinați în noul an
Cu Lillin și Todoran,
Ia mai minați măi, flăcăi,
Hăi. hăi !

Mînă, plugule, cu foc
Să le spunem mult noroc
La mulți ani cu fericire
Celor ce dau strălucire
Literelor românești,
Din Cluj, Iași și București,
Lingă brazi vă stringeți roată,
Să-nflorească țara toată,
Peste anii năzdrăvani,
La anul și la mulți ani !

DAN UDREA

UMORUL SCRIITORILOR

masă rotundă organizată la sediul revistei

ION ARIEȘANU : No, mă băieți, iară o venit Revelionul. Spuneți-vă părerile sincer despre umor, ca și anul trecut. Or vă e frică vouă cînd facem ședință ?

L. BURERIU : Tremurăm.

ION ARIEȘANU : De ce, mă băiete ?

L. BURERIU : Pentru că a venit iarna.

ION ARIEȘANU : No, fiți serioși, că doar vorbim despre umor. Spuneți cu vorbele voastre ce credeți că e umorul, ce putem face noi, publiciștii, pentru el?

LAURENȚIU CERNEȚ : Să nu se supere tovarășul Umor, dar dacă ne gindim bine, el nu se poate plînge de spațiu tipografic. Oficial, apare de 100 de ori pe secol, iar neoficial, deci involuntar, zi de zi. Asta fără să-l contrazic pe prietenul meu Gracian, care a spus așa : „Mas vale ser loco con todos que sabie solo" (Mai bine să fii nebun cu toții la un loc, decît înțelept de unul singur).

MIRCEA ȘERBĂNESCU : Eu consider că tovarășul Cerneț e un tip cosmopolit. De altfel, operele și le scrie cu un pix de import.

N ȚIRIOI : Unde este cerneala noastră tradițională ? Marii noștri înaintași scriau cu pana.

L. BURERIU : Din păcate, unii dintre noi au rămas în pană . . .

ANGHEL DUMBRĂVEANU : Să nu ne abatem de la subiectul dezbaterii noastre, „Umorul scriitorilor" ! De pildă, eu consider că tovarășul Vladimir Ciocov are umor. De asemenea Andrei A. Lillin.

DAMIAN URECHE : Și lista ar putea continua cu oameni care își donează spiritul.

DUȘAN PETROVICI : Eu cred că aici se bate apa-n piuă !

EUGEN BANCIU : E cea mai sigură tehnologie pentru depistarea umorului.

L. BURERIU : Da, dar nu mi-am găsit nașul.

VALENTINA DIMA : Soțul meu se oferă să-ți fie naș la un nou botez . . . literar.

I. D. TEODORESCU : Stimați colegi, să știți că umorul din punct de vedere psihologic e mai curînd o calitate afectivă decît literară.

ANTOANETA IORDACHE : Aș vrea să-mi spun și eu părerea despre umor. Eu cred că umorul este o chestiune în exclusivitate de teatru.

DAMIAN URECHE : Da, pînă în clipa cînd se-nfurie sufleurul.

ANTOANETA IORDACHE : Eu nu te-am întrerupt. Fața de erudiția lui Laurențiu Cerneț și I. D. Teodorescu, mă simt copleșită și ca atare nu pot decît să zic : „Battez moi plutot et me laissez rire".

ION ARIEȘANU : Foarte frumos, fătucă !

ANGHEL DUMBRĂVEANU : Dragi colegi, pe mine, unul, care m-am lăsat încălzit întotdeauna de umorul de calitate . . .

DAMIAN URECHE : Toată viața ți-a fost frig, nea Anghele . . .

ANGHEL DUMBRĂVEANU : Bună ! Finalitatea discuției noastre nu mă lasă pasiv. Să conturăm deci o idee despre utilitatea umorului.

ION MARIN ALMĂJAN : Mai întîi o definiție : umorul este în general exact ceea ce ne lipsește.

C. UNGUREANU : Â, despre ce fel de umor este vorba ?

ADRIANA SIMLOVICI : Despre cel al semioticii.

C. UNGUREANU : E clar !

UN CITITOR : După cîte îmi amintesc, revista Orizont a dedicat un număr întreg umorului. Și nu era Revelionul la mijloc.

ANGHEL DUMBRĂVEANU : Nu era la mijloc de an, să facem precizarea. A, dar iată, avem un oaspete de vază. A sosit Moș Gerilă. Tovarășa Amza, faceți o cafea.

ION VELICAN

Literare

LUI AUREL RAU,
redactor șef al revistei „Steaua"

Colindăm cu plugușorul
Prin nămeți înalți, hai-hui,
Aurel Rău, scriitorul,
A rămas cu Steaua lui !

LUI ROMULUS GUGA,
redactor șef al revistei „Vatra"

Așa-i datina, ca-n vatră
(Fie la conac sau șatră),
Să găsești colo-n cenușă
Și-o scînteie jucăușă !

LUI ION LOTREANU
secretar general de redacție la „Săptămina"

Multe pot să se întîmple
Dacă Chronos îți dă mîna.
Anul trece pe la tîmple,
Pe la chioșcuri . . .
Săptămina !

UNOR EDITURI

Iată un lucru firesc :
E-o distanță omenească
De la „Scrisul românesc"
Pîn-la . . . „Cartea
românească" !

LUI D. R. POPESCU
(„Vînătoare regală")

D.R.P.-ul ca un soare
A plecat la vînătoare
Peste munți, pe la vecini,
Însă prinse . . . rădăcini !

UNUI AUTOR DE ROMANE POLIȚISTE

Tomul său de aventuri
Mult stătu prin edituri ;
Delincvent, în acest an,
Iată c-a fost „prins"
în plan !

CASSIUS

revelion 1975

Declarațiile lor

Scriitorul

„In noaptea asta mă vor citi toți musafirii. La intrare am scris cu mîna mea ; „Bine ați venit !" . . .

Criticul literar :

„Înfruptați-vă din acest tort, dragi oaspeți, nu țineți cont că e lipsit de lirism, e făcut de un amator de la laboratorul din cartier, și e normal să cadă într-o jalnică . . . DULCEGĂRIE.

Actorul :

„Mă scuzați, dar nu pot toasta, suflerul teatrului își petrece revelionul în altă parte" . . .

Delapidatorul :

„Urați-mi cum doriți dumneavoastră, numai, LA MULȚI ANI, nu" !

Croitorul :

„Dragi oaspeți, dacă nu vă simțiți bine, nu vă neliniștiți, e un revelion de PROBĂ "

Studentul restanțier :

„Nu vă luați după mine că nu mănînc tot din farfurie, eu îmi mai las și pentru la . . . TOAMNĂ !"

Epigramistul :

„Zadarnic, trebuie să serviți supa așa cum e. Nu am nici SARE nici PIPER . . ."

Fotbalistul :

„Pasează-mi și mie sticla de colo, că butoiul e . . . GOL !"

Șoferul de getax

„Mai rămîneți prieteni, nu vă luați după ceasul meu că nu . . . FUNCȚIONEAZĂ !"

EMIL ȘAIN

Proverbe adnotate

- Cîinele care latră nu mușcă (dacă e legat !).
- Cine merge încet departe ajunge (dar rămîne de căruță !).

- Omul e dator să-și măsoare lungul nasului (fără centimetru !).
- Tăcerea e de aur (dar nu spune nimic !).
- Cine s-a ars cu ciorbă suflă și în iaurt (dacă îl ia la restaurant !).
- Cine întreabă de două ori nu greșește niciodată (dar devine pisălog !).
- Cine știe carte are patru ochi (fără ochelari !).
- Capul face, capul trage (cînd are chică !).

EMIL MOISE

Revelion revuistic

cronică rimată

Toată „România literară",
Adunată lingă „Ateneu",
A făcut Revelion la scară,
Absentînd doar cititorul :
Eu !

De sugestii nu se ține cont
(Ca neinvitat n-ai dreptul
la un loc)
Dar ca poet cu mare
„Orizont"
Poți relata și „Cronica"
pe loc.

Pentru „Familia", rămasă
acasă,
Un prozator se angaja
într-una
Să țină trei toasturi la
o masă,
Avînd la Cluj, de Anul Nou,
„Tribuna".

Răsar, o, „Convorbiri
literare"
Și „Steaua". Ce-ncîntător !
În „Ramuri" semnează
cutare,
Visînd cel dintîi cititor . . .

„Luceafărul" mai tare
străluce,
Cînd zorii spre litere, iată,
Zîmbesc. Cititorul se duce.
Ba nu, mă-nșel, se lasă
la . Vatră" !

GH. ROMAN

RĂVAȘE • RĂVAȘE • RĂVAȘE • RĂVAȘE • RĂVAȘE

Pictorului Gabriel Popa
pentru suita de tablouri „Perele"

Din suita lui de pere,
Bune doar de dus la piață,
I-a scăpat, vezi, din vedere
Tocmai „para mălăiață" !

Sculptorului Bata Marianov

Două birne, nu știu cum,
Zac alăturea de drum ;
Numai să semneze Bata
Și sculptura este gata !

AUREL CHERLEA

Promisiune

Nu mai beau în viața mea !
Jos Feteasca, jos Cotnarul !
Pentru ce-am promis, aș vrea
Să ridic acum paharul !

Unor tineri căsătoriți

Revelion în doi au vrut
Tinerii însurăței.
Însă barza n-a știut
Și l-au petrecut în trei !

SIN ARION

Zicală cu supliment

Zice-o vorbă : „că-ntre două
Niciodată nu te plouă".
Chiar așa e dacă ele
Țin în mînă și umbrele.

Unui concurent
la „Steaua fără nume"

Ai trecut prin clipe grele,
Dar acum, scăpînd de trac,
Te întreci cu alte stele . . .
De pe sticla de coniac !

C. N. VLADESCU

Funcționar corupt

El îți dă mîna prietenește
Ba, chiar ți-o strînge cu temei.
Și foarte amabil te servește
Cînd simte-n ea . . . suta de lei

Visul funcționarului

Avansarea e-al tău plan
Te frămînți și dai din coate
Și în fiecare an
Avansezi . . . doar în etate !

T. MARICARU

Rezervistului Al. Clenciu
fost ofițer de artilerie

În epigrame de demult
Îmi place poanta sa cu sevă,
Dar mă întreb cînd îl ascult :
Caricaturistu-i în . . . rezervă ?

VALERIU T. PERIANU

Unui student

Veți vedea că am temei
Ca să-l socotesc erou —
Toți trecură-n anul trei,
El va trece-n Anul Nou . . .

Unui student la examen

Ce îmi dă de furcă mie
E că nu le potrivește —
La oral el mai mult scrie
iar la scris mai mult vorbește . . .

IOAN POP

Unui avocat

L-am urmărit cînd a pledat
Și, repede l-am angajat
Cu unsprezece mii salar . . .
Să-l apere pe adversar.

Recenzia unui volum de epigrame

Cît spirit și cît umor
Are acest autor,
De-l citești rămîi uimit,
Cît de prost le-a folosit.

ION MARTIN

Unui fals curajos

Curajos să-l ținem minte ? !
Ia uitați-vă și voi :
La plăcinte-i înainte.
La răvașe . . . înapoi !

MARCEL LUCA

Neîncredere

De bei, vederea-ți va slăbi,
Îi spuse medicul consult.
Dar dînsul se împotrivi,
Că vede dubiu cînd bea mult !

Unui fost gestionar

Pedeapsa ți-ai ispășit,
Vezi ce faci în viitor . . .
Dînsul a răspuns cinstit :
— Voi fi mai prevăzător !

GHEORGHE GROSU

Anul nou

Iarna flutură năframa,
Face-un mire din oraș,
Dar aduce epigrama
La postura de răvaș !

GEORGE CORBU

Coșarul

Mi-a ieșit coșaru-n drum —
Poate am noroc de-acum,
Căci de trei luni programat,
Coșu-i tot necurățat.

Unei proaspete citadine

Spunea cu nonșalanță dezarmantă:
Iubesc orașul unde stau flotantă,
Dar poate l-aș iubi și mai din
plin
De-aș reuși să-mi fac și buletin.

GHEORGHE CHIRILĂ

Unui Don Juan

Femeia-i ca o floare
Cu un parfum discret,
De-aceea el, se pare,
Preferă un buchet !

Uneia

O mistuie un gînd prosper,
Din fragedă copilărie :
S-ajungă „doamna inginer",
Dar numai prin . . . căsătorie !

IULIAN TĂNĂSESCU

Mica publicitate

Mă-deamnă gîndurile mele
Să dau un mic anunț acum :
„Dau „Poezii", legate-n piele,
Pe critici (vai !) legați oricum.

Fair play

Provocat în epigramă
La duel chiar amical,
Recunosc și nu mi-e teamă
Că sînt dur, dar nu brutal !

GHEORGHE ROMAN

Actorul Furdui în piesa
„Viața e ca un vagon"

Aleargă prin vagon hai-hui,
Mahmur și frînt de oboseală ;
Nu poate adormi Furdui,
Că prea se sforăie în sală !

AL. CLENCIU

Lui Anghel Dumbrăveanu
(„Singurătatea amiezii"), premiul Uniunii Scriitorilor pe anul 1973

Cînd laurii îți decernară
O cugetare m-a-ncercat :
Amiaza ceea solitară,
Sperăm va fi de neuitat

Lui Petru Vintilă
(„Doi vikingi și o fată")

Am spus-o și altădată :
Că gestul său e temerar :
Cu doi vikingi și o fată,
Atacă . . . Fondul literar !

TRAIAN GÂRDUȘ

Lui Ion I. Mioc, care îl ajunge pe Tănase în privința nasului

Găsind pretexte la tot pasul,
El nu mai laudă o carte,
Căci vede-atît cît îi e nasul.
Dacă-i așa, vede departe !

Maestrului Tudor Măinescu care a avertizat că are în curte un cîine rău

Prefer ca tu să stai în cușcă
Și-n locul tău potaia-n vatră ;
La tine cîinele doar latră,
În timp ce epigrama-ți mușcă !

CATEN POPESCU

Avertisment

Birocratule, ți-o coc :
Amînat-ai pe oricine.
Însă Anul Nou cînd vine,
Nu mai poți să-l ții în loc !

Intîrziatul

La ora zero și-un minut
La ușă unu a bătut.
A-ntîrziat de Anul Nou,
Cum face-adesea la birou !

D. C. MAZILU

ORIZONT
CALENDAR

Desene de RODICA EUGENIA BANCIU

IANUARIE		FEBRUARIE		MARTIE	
Miercuri	**1**	Simbătă	1	Simbătă	1
Joi	**2**	**Duminică**	**2**	**Duminică**	**2**
Vineri	3	Luni	3	Luni	3
Simbătă	4	Marți	4	Marți	4
Duminică	**5**	Miercuri	5	Miercuri	5
Luni	6	Joi	6	Joi	6
Marți	7	Vineri	7	Vineri	7
Miercuri	8	Simbătă	8	Simbătă	8
Joi	9	**Duminică**	**9**	**Duminică**	**9**
Vineri	10	Luni	10	Luni	10
Simbătă	11	Marți	11	Marți	11
Duminică	**12**	Miercuri	12	Miercuri	12
Luni	13	Joi	13	Joi	13
Marți	14	Vineri	14	Vineri	14
Miercuri	15	Simbătă	15	Simbătă	15
Joi	16	**Duminică**	**16**	**Duminică**	**16**
Vineri	17	Luni	17	Luni	17
Simbătă	18	Marți	18	Marți	18
Duminică	**19**	Miercuri	19	Miercuri	19
Luni	20	Joi	20	Joi	20
Marți	21	Vineri	21	Vineri	21
Miercuri	22	Simbătă	22	Simbătă	22
Joi	23	**Duminică**	**23**	**Duminică**	**23**
Vineri	24	Luni	24	Luni	24
Simbătă	25	Marți	25	Marți	25
Duminică	**26**	Miercuri	26	Miercuri	26
Luni	27	Joi	27	Joi	27
Marți	28	Vineri	28	Vineri	28
Miercuri	29			Simbătă	29
Joi	30			**Duminică**	**30**
Vineri	31			Luni	31

APRILIE		MAI		IUNIE	
Marți	1	**Joi**	**1**	**Duminică**	**1**
Miercuri	2	**Vineri**	**2**	Luni	2
Joi	3	Simbătă	3	Marți	3
Vineri	4	**Duminică**	**4**	Miercuri	4
Simbătă	5	Luni	5	Joi	5
Duminică	**6**	Marți	6	Vineri	6
Luni	7	Miercuri	7	Simbătă	7
Marți	8	Joi	8	**Duminică**	**8**
Miercuri	9	Vineri	9	Luni	9
Joi	10	Simbătă	10	Marți	10
Vineri	11	**Duminică**	**11**	Miercuri	11
Simbătă	12	Luni	12	Joi	12
Duminică	**13**	Marți	13	Vineri	13
Luni	14	Miercuri	14	Simbătă	14
Marți	15	Joi	15	**Duminică**	**15**
Miercuri	16	Vineri	16	Luni	16
Joi	17	Simbătă	17	Marți	17
Vineri	18	**Duminică**	**18**	Miercuri	18
Simbătă	19	Luni	19	Joi	19
Duminică	**20**	Marți	20	Vineri	20
Luni	21	Miercuri	21	Simbătă	21
Marți	22	Joi	22	**Duminică**	**22**
Miercuri	23	Vineri	23	Luni	23
Joi	24	Simbătă	24	Marți	24
Vineri	25	**Duminică**	**25**	Miercuri	25
Simbătă	26	Luni	26	Joi	26
Duminică	**27**	Marți	27	Vineri	27
Luni	28	Miercuri	28	Simbătă	28
Marți	29	Joi	29	**Duminică**	**29**
Miercuri	30	Vineri	30	Luni	30
		Simbătă	31		

IULIE		AUGUST		SEPTEMBRIE	
Marți	1	Vineri	1	Luni	1
Miercuri	2	Simbătă	2	Marți	2
Joi	3	**Duminică**	**3**	Miercuri	3
Vineri	4	Luni	4	Joi	4
Simbătă	5	Marți	5	Vineri	5
Duminică	**6**	Miercuri	6	Simbătă	6
Luni	7	Joi	7	**Duminică**	**7**
Marți	8	Vineri	8	Luni	8
Miercuri	9	Simbătă	9	Marți	9
Joi	10	**Duminică**	**10**	Miercuri	10
Vineri	11	Luni	11	Joi	11
Simbătă	12	Marți	12	Vineri	12
Duminică	**13**	Miercuri	13	Simbătă	13
Luni	14	Joi	14	**Duminică**	**14**
Marți	15	Vineri	15	Luni	15
Miercuri	16	Simbătă	16	Marți	16
Joi	17	**Duminică**	**17**	Miercuri	17
Vineri	18	Luni	18	Joi	18
Simbătă	19	Marți	19	Vineri	19
Duminică	**20**	Miercuri	20	Simbătă	20
Luni	21	Joi	21	**Duminică**	**21**
Marți	22	Vineri	22	Luni	22
Miercuri	23	**Simbătă**	**23**	Marți	23
Joi	24	**Duminică**	**24**	Miercuri	24
Vineri	25	Luni	25	Joi	25
Simbătă	26	Marți	26	Vineri	26
Duminică	**27**	Miercuri	27	Simbătă	27
Luni	28	Joi	28	**Duminică**	**28**
Marți	29	Vineri	29	Luni	29
Miercuri	30	Simbătă	30	Marți	30
Joi	31	**Duminică**	**31**		

OCTOMBRIE		NOIEMBRIE		DECEMBRIE	
Miercuri	1	Simbătă	1	Luni	1
Joi	2	**Duminică**	**2**	Marți	2
Vineri	3	Luni	3	Miercuri	3
Simbătă	4	Marți	4	Joi	4
Duminică	**5**	Miercuri	5	Vineri	5
Luni	6	Joi	6	Simbătă	6
Marți	7	Vineri	7	**Duminică**	**7**
Miercuri	8	Simbătă	8	Luni	8
Joi	9	**Duminică**	**9**	Marți	9
Vineri	10	Luni	10	Miercuri	10
Simbătă	11	Marți	11	Joi	11
Duminică	**12**	Miercuri	12	Vineri	12
Luni	13	Joi	13	Simbătă	13
Marți	14	Vineri	14	**Duminică**	**14**
Miercuri	15	Simbătă	15	Luni	15
Joi	16	**Duminică**	**16**	Marți	16
Vineri	17	Luni	17	Miercuri	17
Simbătă	18	Marți	18	Joi	18
Duminică	**19**	Miercuri	19	Vineri	19
Luni	20	Joi	20	Simbătă	20
Marți	21	Vineri	21	**Duminică**	**21**
Miercuri	22	Simbătă	22	Luni	22
Joi	23	**Duminică**	**23**	Marți	23
Vineri	24	Luni	24	Miercuri	24
Simbătă	25	Marți	25	Joi	25
Duminică	**26**	Miercuri	26	Vineri	26
Luni	27	Joi	27	Simbătă	27
Marți	28	Vineri	28	**Duminică**	**28**
Miercuri	29	Simbătă	29	Luni	29
Joi	30	**Duminică**	**30**	Marți	30
Vineri	31			Miercuri	31

DATE IMPORTANTE – 1975

24 ianuarie 1859 – Unirea Principatelor române ● **26-30 ianuarie** — 30 de ani de la primul Congres general al Sindicatelor unite la care se creează Confederația Generală a Muncii ● **februarie 1933** — Luptele revoluționare ale muncitorilor petroliști și ceferiști din România ● **6 martie** — 30 de ani de la instaurarea primului guvern democratic în România ● **8 martie** — Ziua internațională a femeii ● **23 martie** — 30 de ani de la legiferarea Reformei agrare ● **31 martie 1893** — Crearea partidului politic al clasei muncitoare din România ● **aprilie 1944** — Crearea, din inițiativa P.C.R., a Frontului Unic Muncitoresc ● **22 aprilie 1870** – S-a născut V. I. Lenin ● **1 mai** – Ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc ● **2 mai** — Ziua tineretului din R. S. România ● **5 mai 1818** — S-a născut Karl Marx ● **8 mai 1921** — Crearea Partidului Comunist Român ● **9 mai 1877** — Proclamarea Independenței de stat a României ● **9 mai** — 30 de ani de la capitularea Germaniei hitleriste. Ziua victoriei împotriva fascismului ● **mai** — 40 de ani de la înființarea, din inițiativa P.C.R. a organizației de masă legale – Blocul democratic ● **14 mai** — 20 de ani de la încheierea, între statele socialiste europene, a Tratatului de la Varșovia, de prietenie, colaborare și asistență mutuală ● **1 iunie** – Ziua internațională pentru apărarea copilului ● **12 iunie** — 40 de ani de la crearea Frontului Studențesc democratic ● **20-25 iunie** — 15 ani de la Congresul al VIII-lea al P.C.R. ● **19-24 iulie** — 10 ani de la Congresul al IX-lea al P.C.R. ● **21 august** — 10 ani de la adoptarea constituției R. S. România ● **23 August 1944** — Eliberarea României de sub dominația fascistă. Sărbătoarea națională a poporului român. ● **5 octombrie** — Ziua recoltei ● **16-21 octombrie** – 30 de ani de Conferința Națională a P.C.R. ● **25 octombrie** – Ziua Forțelor Armate ale R. S. România ● **7 Noiembrie 1917** — Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie ● **9-10 noiembrie** — 35 de ani de la prăbușirea închisorii Doftana ● **28 noiembrie 1820** — S-a născut Friedrich Engels ● **1 decembrie 1918** — Unirea Transilvaniei cu România ● **6 decembrie** — 40 de ani de la încheierea acordului de la Țebea între Blocul democratic, Frontul plugarilor, Madosz și Partidul socialist independent pe o platformă democratică, antifascistă ● **23-28 decembrie** — 20 de ani de la Congresul al VII-lea al P.C.R. ● **30 decembrie 1947** — Abolirea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române. La 21 august 1965 țara noastră a devenit Republica Socialistă România.

COLEGIUL DE REDACȚIE:
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU